DERLEME DERGİSİ

DERLEME DERGİSİ

T. D. K.

Türkiyede Halk Ağzından Söz

DERLEME DERGİSİ

Cilt : 1

İSTANBUL
MAARİF MATBAASI
1 9 3 9

Türkiye Cumhur Reisi, Cumhuriyet Halk Partisinin Değişmez Genel Başkanı, Türk Dil Kurumunun koruyucusu Millî Şefimiz

İsmet İnönü

nün yüce huzuruna, bu çalışma verimini sunmakla

Türk Dil Kurumu

derin bir sevinç duyar.

Ö N S Ö Z

Nice yüzyıllardan beri bakımsız kalmış olan Türk dili üzerine yeniden çalışma ihtiyacı duyulduğu günden beri, dilimizin halk ağzında yaşıyan canlı kelimelerini toplayıp tanıtmak isteği de kendini göstermiştir. Bu yolda ilk adım, daha 1920 de atılmıştı. O zaman Maarif Vekilliği Hars Müdürü olan arkadaşımız *Besim Atalay*'ın çalışmalariyle, her yerde konuşulan ve yazı dilinde kullanılmıyan yerli sözlerin toplanmasına teşebbüs edilmişti.

1928 de Türk çocukları okuma öğrenmek için her bir sözü ayrı ayrı bellemek zorluğundan kurtularak medenî dünyanın ortaklaşa kullandığı alfabeye kavuştuğu zaman, dil devrimini ileri götürme yolundaki dilekler arasında halk ağzından söz derleme işi de önemli bir yer tutmuştu. O zaman kurulan *Dil Encümeni*, halk ağzından söz derleme işinin yüksek değerini düşünerek bu yolda çalışmalara girişmiş ve o Encümen üyelerinden şimdi İstanbul Üniversitesinde Profesör *Ragıp Hulûsi Özdem*, bu derlemeleri toplama işini üzerine almıştı. Encümenin 1931 yılında kaldırılmasiyle bu iş de durmuştur.

Maarif Vekilliğinin 1920 de topladığı ve *Dil Encümeni*nin de 1929 - 30 yıllarında derlediği sözlerden bir kısmı arkadaşlarımız *Hamit Zübeyir Koşay* ve *İshak Refet Işıtman* elleriyle sıraya konularak 1922 de *Ana Dilden Derlemeler* adlı bir kitap basılmıştır.

1932 yılı Temmuzunun 12 sinde Ebedî Şef *Atatürk*'ün himayesi altında kurulan *Türk Dil Kurumu* o yıl Eylülünün 26 sında ilk Dil Kurultayını toplamış ve Kurultayın kabul ettiği tüzüğünde, dil çalışmalarına şöyle iki amaç gösterilmiştir:

1 — Türk dilinin öz güzelliğini ve zenginliğini meydana çıkarmak;

2 — Türk dilini dünya dilleri arasında değerine yaraşır yüksekliğe eriştirmek [1].

Kurultayın seçtiği Genel Merkez Kurulu, tüzüğün ve çalışma programının verdiği yönelgeye göre ilk önce yapılması gerekli işleri şöyle sıralamıştı:

1 — Halk dilinde ve eski kitaplarda bulunan Türk dili hazinelerini toplayıp ortaya koymak;

[1] Türk Dil Kurumu tüzüğü, madde: 2

2 — Türkçede söz yaratma yollarını belli etmek ve bunları işleterek Türk köklerinden türlü sözler çıkarmak;

3 — Türkçede, hele yazı dilinde, çok kullanılan yabancı kökten sözler yerine konabilecek öz Türkçe sözleri ortaya koymak ve bunları yaymak [1].

Birinci nokta üzerindeki çalışmalar da sonradan ikiye ayrılarak, eski kitaplardan taramalar yaptırmak işi Lûgat - Filoloji Koluna ve Halk ağzından Söz Derleme işi de Derleme Koluna bırakılmıştır.

Bütün yurt içinde, en uzak köylere ve göçebe yaşayanların içlerine kadar yayılarak yapılması gereken halk ağzından söz derleme işine Kurumun yalnız kendi gücü yetemezdi.

O zaman Maarif Vekili bulunan rahmetli Doktor *Reşit Galip* 1932 sonlarında Türkiye içinde Söz Derleme işlerinin Devlet kuvvetiyle ileri götürülmesi için hazırladığı ikinci bir Astüzüğü, İcra Vekilleri Heyetinden geçirerek bu büyük ulusal işe geniş bir yol açmış oldu [2].

Bu Astüzüğe göre her Vilâyette Valilerin ve her Kazada Kaymakamların başkanlıkları altında birer Derleme Kurulu yapılmış, bütün okullar birer derleme ocağı olmuş, Türkiyede bir Söz Derleme seferberliği başlamıştı. Başta Türk öğretmenleri olmak üzere devlet memurları, ordu subayları, adliye, ziraat, orman, tapu, vergi memurları, belediyeler, doktorlar, baytarlar, halkevleri ve her yerdeki dil meraklıları, böylece elbirliği yaparak, bu işe koyuldular.

Genel Merkez Kurulu, bu derleme işinin nasıl yapılacağını göstermek üzere *Söz Derleme Kılavuzu* adiyle küçük bir kitap çıkardı. Derleyicilerin bu kitapta gösterilen yollardan giderek toplıyacakları sözleri hep bir biçimde yazabilmeleri için *Derleme fiş defterleri* bastırdı. Bunlar yurdun her yanına dağıtıldı. Böylece 1933 yılı başında bütün Türkiyede halk ağzından söz derleme işine girişilmiş oldu. Derleme Kurul ve Ocakları doğrudan doğruya *Türk Dil Kurumu* ile haberleşerek nasıl yapılacağını saptıyamadıkları işleri soruyorlar, Kurumdan yazılan genelgeler üzerine işlerini ileri götürüyorlardı [3]. Kurum merkezine ilk önce fiş göndermek, başkalarından daha çok verim göstermek işi Vilâyetler arasında sanki bir yarış konusu olmuştu. Kurumun Yayın Kolu da, Derleme işinin gidişini ve fiş gönderen yerlerle gönderdikleri fişlerin sayısını boyuna gazetelere vererek bu yarışı körüklüyordu.

---

[1] Osmanlıcadan Türkçeye söz karşılıkları Tarama Dergisi, safya: 5

[2] Bu Astüzüğün kopyesi aşağıya konulmuştur.

[3] Söz Derleme Kılavuzu ile fiş defterlerinin örnekleri ve genelgeler aşağıya konulmuştur.

İlk olarak Çanakkaleden 9. 2. 1933 te 620 derleme fişi gelmiş, bundan sonra da sırasiyle Burdurdan 31, Muğladan 598, Adanadan 138, Bilecikten 119, Denizliden 100, Sivastan 85, Diyarbakırdan 243, Kayseriden 291, Çankırıdan 243, Kırşehirden 234, Mersinden 116, Ordudan 30, Amasyadan 95, Ankaradan 158, Boludan 75, Niğdeden 172, Kocaeliden 47, Zonguldaktan 122, Giresundan 8 ve Eskişehirden 166 derleme fişi gelerek 1933 Şubatı sonunda 3691 fiş merkezde toplanmıştır.

Bir kere açılan bu uğurlu yol üzerinde Yurdun her yerinde ateşle çalışılarak Mart 1933 sonunda Kurum merkezine gelmiş fişlerin sayısı 34.350 ye, Ağustos 1933 sonunda ise 125.988 e varmıştır.

Yurdun her yerinden derlenerek Kaza ve Vilâyet merkezlerinde süzülüp mükerrerleri ayrıldıktan sonra merkeze gönderilen bu fişler, Eylül 1933 içinde *Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi* için taranmak üzere İstanbula götürülmüş, Üniversitenin bir salonunda toplanan Lise ve Ortaokul öğretmenleri eliyle taranarak Osmanlıcada kullanılan yabancı sözlere karşılık olabilecekleri ayrıca fişlere geçirildikten sonra yine Ankaraya geri getirilmiştir [1].

Bundan sonra da yeniden, fakat tektük Derleme fişi gelmiş ve İkinci Türk Dili Kurultayının toplanmasından önceki günlerde, 1934 Temmuzu sonunda, fişlerin sayısı 129.792 olmuştur. Bundan sonra gelenlerle birlikte, Kurum merkezinde toplanan fişlerin sayısı 132.703 tür [2].

Derleme işinin sıkı ve sıcak olarak ileri götürüldüğü sıralarda, yurt içinde ve dışında bulunan gazetelerde çıkan halk sözleriyle birtakım dilseverlerin özel olarak gönderdikleri sözler ve eski *Dil Encümen*inden kalmış fişlerle defter veya liste halinde gönderilmiş kelimeler de Kurum Derleme Kolunda fişlenerek ayrıca 20.801 fiş yapılmış ve böylece toplanan derleme fişlerinin topu 153.504 e varmıştır [3].

İşte bugün *Türkiyede Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi* başlığı altında ortaya konulan *Türkiyede yerli Diyelek ve Ağızlar sözlüğü*'nün kaynağı bu 153.504 fiştir.

Bu fişleri toplıyan binlerce yurtdaş, bunları milyonlarca Türkün ağzından derlemiş oldukları için, *Derleme Dergisi* bütün Türklerin elbirliğiyle ortaya koydukları ulusal bir eser değerindedir. *Türk Dil Kurumu*, bu derleme işini yola koyan, gelen fişleri toplıyan ve sıralıyan bir merkez rolünü yapmış olmakla, bu büyük ulusal esere verdiği emekten dolayı ayrıca sevinmektedir. Avrupaca dahi benzeri az olan böyle bir eseri ortaya koyabilmek sevinci içinde bulunan Kurum, dilimizin halk içinde

[1] Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları Tarama Dergisi, Sayfa: 6 ve 18-21
[2] Bu fişlerin gönderildikleri vilâyetlere göre listeleri aşağıya konulmuştur.
[3] Bu katma fişlerin geldikleri yerlere ve verenlere göre listesi aşağıya konulmuştur.

yaşıyan canlı varlıklarını ortaya koymak işinde çalışan bütün yurtdaşlara içten ve derin teşekkür ve saygılarını sunar [1].

En ucra köşelerine varıncıya kadar Türkiyenin her yanında halk ağzında dolaşan ve bugüne kadar Lûgatlere girmemiş, yazı dilinde tanınmamış olan Türk sözleri, yeni Türkiyenin genç ve halkçı dilseverlerinin yüksek çalışmalariyle fişlere geçerek, ilkönce Kaza, sonra da vilâyet kurullarında toplanmış, bu kurullar, ellerine gelen fişleri alfabe sırasına koyduktan sonra birçok yerden aynı kelime aynı manaya olarak gelmiş ise, bunların derlendikleri yerleri ve örneklerini bir tanesinin üzerinde toplıyarak ötekileri ayırmış, bu süzmelerden sonra vilâyet kurullarında toplanan fişler, Kurum merkezine gönderilmiştir.

Merkezde Derleme Kolu, gelen her fişi gözden geçirerek der yeri diye gösterilen yerlerin bağlı oldukları kaza ve vilâyet adlarında eksiklikler varsa tamamlamak ve türlü vilâyetlerden gelen fişleri birbiriyle kaynaştırarak tam alfabe sırasına koymak işleriyle uğraşmış ve özel olarak gelen fişlerle eski *Dil Encümeni*nden kalmış, yahut gazetelerden toplanmış veya defterlerden çıkarılmış olan fişleri de ötekilerle birleştirmiştir.

Bu sıralamalar çok uzun sürmüş, her takım fiş geldikçe elde bulunanların arasına kaynaştırılması için yeniden eskileri de elden geçirmek gerekliği önünde bulunulmuştur. Bu uzunluk biraz zaman kaybettirmiş ise de, aynı kelime için türlü yerlerden gelen fişler birbirinin eksiğini tamamladığı için sevgi ve sevinçle karşılanmıştır. 1934 Nisanı sonlarında elde bulunan fişler yeniden ve tam alfabetik olarak sıralanmış, bundan sonra gelen tektük fişler de ayrıca toplanmıştır.

İkinci Türk Dil Kurultayından sonra, Derleme işinin bitmediğini bir yandan söz derlemesi ileri götürülmekle beraber, öte yandan Halk Bilgisi (Folklor) derlemesine de girişilmesini kararlaştıran Genel Merkez Kurulu bütün vilâyet ve kazalara yeni bir genelge göndermiş, bununla beraber elde bulunan Derleme fişlerinin son sıralamaları yapılarak *Derleme Dergisi* hazırlığına girişilmesini de kararlaştırmıştır. [2]

Derleme Dergisi'nin nasıl hazırlanıp ne yolda kontrol edileceğini ve en son baskı şekli nasıl verileceğini gösteren bir program Kurum Genel Sekreterliğince hazırlanarak Genel Merkez Kurulunun kararına bağlandıktan sonra, biri Derleme Dergisi Hazırlama Komisyonu, öteki de

---

[1] Derleme işinde çalışanların listeleri Derginin sonuna konulmuş ve ayrıca özel yararlık gösterenlerin adları yanına kayıt ta düşürülmüştür.

[2] Bu genelgenin kopyesi aşağıya konulmuştur.

Derleme Dergisi Kontrol Komisyonu olarak iki komisyon seçilmiş ve son baskı şekli vermek işi de Genel Sekreterliğe bırakılmıştır [1].

Derleme Dergisi Hazırlama Komisyonu 15. 12. 1934te işe başlamış, alfabe sırasına konulmuş bulunan bütün fişleri, programın gösterdiği yollarda gözden geçirerek, Dergiye girecek sözleri fişlemeğe koyulmuştur.

Bu komisyonda, ötedenberi halk lehçeleri ve folklor işleriyle uğraşan değerli arkadaşlarımız Giresun saylavı *Talât Onay*, Erzincan Saylavı *Aziz Samih İlter*, Malatya Saylavı *Mahmut Nedim Zapçı* ve eski Saylav *İshak Refet Işıtman* çalışmışlardır.

Merkez Üyelerimizden *Naim Onat* ve *Besim Atalay* arkadaşlarımızın çalıştıkları Derleme Dergisi Kontrol Komisyonu 3-2-1936 da işe başlıyarak, Hazırlama Komisyonunun o zamana kadar hazırlıyabildiği fişleri bir daha gözden geçirmeğe, programa göre eksik kalan noktaları tamamlamak, yanlış olanları düzeltmek yolunda çalışmağa koyulmuştur.

Komisyon çalışmalarında Derleme Kolu Uzmanı *Şakir Ülkütaşır* ve Kol Sekreteri *Ferit Develü* de sürekli uğraşmalariyle kendilerini göstermişlerdir.

İki Komisyonun işleri böylece biri ötekini tamamlamak üzere sürüp giderken, Kurum Sekreterliği de Kontrol Komisyonundan çıkan fişlere son baskı şekli verme yolunda çalışmağa girişmiştir.

İşte bu suretle *Derleme Dergisi*nin bir kısmı hazırlanıp, bir kısmı kontrol edilir, bir kısmına baskı şekli verilirken, bir kısmının da baskıya verilmesi yolu bulunmuştur.

Derleme fişleri arasında bulunan fişlerden, derlenmesi gerekmiyen herkesin bildiği, Lûgatlere ve yazı diline girmiş sözler ile dilimize başka bir dilin malı olarak girdiği besbelli görünen kelimeler Dergiye konulmamıştır. Bununla beraber, Derginin, derleme verimine tam bir ayna olması için, Dergiye konulmıyan fişlerden gerekli görülenler ile, Derginin hazırlandığı ve basıldığı sıralarda yeniden gelip esere katılması faydalı diye düşünülen fişlerdeki sözler kitabın sonuna bir katma olarak konulacaktır.

Türkiyede halk ağzında dolaşan ve bugüne kadar Lûgatlere ve yazı diline girmemiş, yahut yazıda pek az kullanılmış olan halk sözleri toplamakla, bunların hepsinin yazıda, hattâ konuşmada kullanılması gibi bir dilek ileri sürülmüş değildir. Yalnız Türkiye halk ağızlarının böylece elbirliğiyle toplanmış bir sözlüğünü dil meraklılarının gözü önüne koymak, sınırlarımız içinde söylenen sözleri tanıtmak ve bunlar üzerinde yapılabilecek her türlü bilimsel araştırmalara yol açmak düşünceleriyledir ki bu *Dergi*yi basıyoruz.

[1] Bu programın kopyesi aşağıya konulmuştur.

Yalnız Türkiyede değil, bütün dil bilgisi dünyasında önemle karşılanacağını umduğumuz bu eseri ortaya koyarken,

Türk Dil Kurumunu kuran, Türklüğün yalnız varlığını ve eğemenliğini değil, tarihini ve dilini de kurtaran Ebedî Şef *Atatürk*'ü şükran ve rahmetle anar,

Türk Dil Kurumunu yüksek korumalariyle onurlandıran Cumhur Reisimiz ve Millî Şefimiz *İsmet İnönü*'ne ve dil işlerine her yolda büyük yardımlar eden, derleme işini bir devlet ödevi şekline koyan Cumhuriyet Hükûmetiyle dil ve derleme işlerinin her yerde birer ocağı halinde çalışan Halkevlerine ve onların kurucusu olan Cumhuriyet Halk Partisine sonsuz teşekkür ve saygılarımızı sunarız.

Başkan
Maarif Vekili
Hasan-Âli Yücel
İzmir Saylavı

Genel Sekreter
İ. Necmi Dilmen
Burdur Saylavı

Sayman
Besim Atalay
Kütahya Saylavı

Lengüistik - Etimoloji
Kolbaşısı
H. Reşit Tankut
Maraş Saylavı

Gramer - Sentaks Kolbaşısı
A. Cevat Emre

Lûgat - Filoloji Kolbaşısı
A. Canip Yöntem
Ordu Saylavı

Terim Kolbaşısı
Refet Ülgen
Urfa Saylavı

Derleme Kolbaşısı
Naim Onat
Konya Saylavı

Yayın Kolbaşısı
Dr. M. Ali Ağakay
Gaziantep Saylavı

DERLEME ASTÜZÜĞÜ [1]

Kararname

No. 13507

Türkiye Cumhuriyeti dahilinde söz derleme işlerini yoluna koymak üzere hazırlanan ilişik "Söz Derleme Talimatnamesi„ nin mer'iyete konulması, Maarif Vekilliğinin 8-11-1932 de yazılan 3737 sayılı tezkiresi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 21-11-1932 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır. 21-11-1932

REİSİCUMHUR
Gazi M. Kemal

Başvekil
İsmet

Adliye Vekili
Yusuf Kemal

Millî Müdafaa Vekili
Zekâi

Dahiliye Vekili
Şükrü Kaya

Hariciye Vekili
Dr. Tevfik Rüştü

Maliye Vekili
Mustafa Abdülhalik

Maarif Vekili
Dr. Reşit Galip

Nafia Vekili
Hilmi

İktisat Vekili
Mahmut Celâl

Sıhhat ve İçtimaî Muavenet Vekili
Dr. Refik

Gümrük ve İnhisarlar Vekili
Ali Rana

Ziraat Vekili
Muhlis

1] Gerek bu astüzük ve gerek bunu tamamlıyan genelgelerde yazıldığı zamandaki isim, ünvan ve tabirler olduğu gibi bırakılmıştır.

SÖZ DERLEME TALİMATNAMESİ

Madde 1 — Halk dilinde yaşıyan türkçe sözleri derlemek için Türk Dili Tetkik Cemiyeti'ne yardımda bulunmak üzere her vilâyette valinin reisliği altında bir derleme heyeti kurulmuştur.

Madde 2 — Bu heyete Türk Dili Tetkik Cemiyeti vilâyet heyeti âzaları ile belediye reisi, en büyük kumandan, vilâyet maarif müdürü, sıhhat ve içtimaî muavenet müdürü, lise, muallim mektebi, ortamektep, san'at, ticaret, ziraat mektepleri müdürleri girerler.

Madde 3 — Her kaza merkezinde kaymakamın reisliği altında bir derleme şubesi kurulur. Buna belediye reisi, en büyük askerî makam sahibi, kaza maarif memuru, hükûmet hekimi, ortamektep müdürü, mektep muallimleri arasından seçilmiş iki muallim, Türk Dili Tetkik Cemiyeti şubesi bulunan kazalarda bu şube âzaları, bulunmıyan yerlerde dil işlerile uğraşanlar arasından seçilecekler girer.

Madde 4 — Vilâyet Derleme Heyeti kendi arasında işbölümü yaparak çalışma komitelerine ayrılır. Komiteler hergün toplanarak kendi kollarına ait işleri takip ederler. Vilâyet umumî derleme heyeti haftada en az bir defa umumî toplanma yapar.

Madde 5 — Vilâyet, kaza merkezleriyle nahiye ve köylerdeki mekteplerin her biri bir derleme ocağıdır. Mektebin müdürü veya başmuallimi ocağın reisidir.

Madde 6 — Vilâyet merkezindeki derleme ocakları vilâyet merkez derleme heyetine, kaza ve nahiye merkezleriyle köylerdeki derleme şubelerine bağlıdır.

Madde 7 — Vilâyet merkez derleme heyetinin vazifeleri:

a) Vilâyet merkeziyle merkeze bağlı nahiye ve köylerdeki derleme ocaklarının ve kaza derleme şubesinin muntazam çalışmalarını ve iş görmelerini temin ve yakındantakip etmek.

b) Vilâyet merkeziyle merkeze bağlı nahiye ve köylerdeki derleme ocaklarında çalışanların beherine derleme işinde muayyen bir iş gördürmek,

c) Derleme şubelerinden, derleme ocaklarından gelen derleme fişlerini Türk Dili Tetkik Cemiyeti Umumî Merkezinden verilecek talimata göre tasnif ederek Türk Dili Tetkik Cemiyeti Umumî Kâtipliğine göndermek.

d) Derleme ocaklarına çalışma yollarını göstermek.

e) Maarif teşkilâtı dışında bulunup ötedenberi dil işlerinde çalışan veya çalışmak istiyenleri derleme işlerine bağlamak ve derledikleri sözlerin fişlerini Türk Dili Tetkik Cemiyeti Umumî Kâtipliğine göndermektir.

Madde 8 — Kaza derleme şubelerinin vazifeleri:

a) Kazadaki derleme ocaklarının işlerini yoluna koymak ve yürütmek, ocaklarda çalışanlar arasında işleri bölmek,

b) Kaza içindeki derleme ocaklarının topladıkları sözlerin fişlerini tasnif ederek vilâyet merkez derleme heyetine göndermek,

c) Kazada ötedenberi dil işlerinde çalışanları veya çalışmak istiyenleri derleme işlerine bağlamak ve topladıkları sözlerin fişlerini vilâyet merkez heyetine göndermektir.

Madde 9 — Derleme ocaklarının vazifeleri:

a) Bağlı oldukları derleme şubesinden veya vilâyet merkez derleme heyetinden alacakları talimata göre çalışmak.

b) Ocakta çalışanlar arasında işleri bölmek.

c) Derleyicilerin topladıkları sözlerin fişlerini tasnif ederek bağlı oldukları derleme şubesine göndermek (vilâyet merkezine bağlı ocaklar fişlerini doğruca vilâyet merkez derleme heyetine gönderirler).

d) Dil işlerinde çalışanları veya çalışmak istiyenleri bulup derleme işine bağlamaktır.

Madde 10 — Ocaklarda çalışanların vazifesi derleme işini bir meslek ve millet işi sayarak gönderilen talimatlara göre canla başla çalışmak, derlediği sözlerin fişlerini ocak reisine vermektir.

Madde 11 — Vilâyet merkez derleme heyeti Türk Dili Tetkik Cemiyeti Umumî Merkeziyle doğrudan doğruya temasta bulunarak alacağı talimata göre çalışır ve her hafta görülen işlerin hulâsasını Vekâlete bir raporla bildirir.

Madde 12 — Vekâlet Umumî Müfettişleri uğradıkları yerlerin söz derleme faaliyeti hakkında Vekâlete muntazam malûmat vereceklerdir.

Madde 13 — İlk Tedrisat Müfettişleri ilk mekteplerdeki ocakların derleme işlerinin yolunda gidip gitmediklerini tetkik ederek vilâyet merkez derleme heyetine bildireceklerdir.

Madde 14 — İlk Tedrisat Müfettişleri, muallimi bulunmıyan köylere, mıntakalarındaki aşiretlerin bulundukları yerlere giderek Türk Dili Tetkik Cemiyetince bildirilecek esaslara göre derliyecekler ve derlediklerini vilâyet merkez heyetine göndereceklerdir.

Madde 15 — Vilâyet Merkez derleme işinde en çok gayret gösteren memurların isimlerini hizmet derecelerine göre mükâfat görmek üzere mensup oldukları Vekâletlere bildireceklerdir.

Madde 16 — Bu Talimatnamenin icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

SÖZ DERLEME
KILAVUZU

ÖNSÖZ

Türk dili inkılâbına yardım için Türk dili hazinesini eksiksiz toplıyarak lûgate almak, halk dilinde binlerce yıllardanberi saklanan ve işlenen dil miraslarına sahip olmak gerektir.

Dil inkılâbının üç yönü (veçhesi) vardır:
1 — Dili zenginleştirmek.
2 — Dili yabancı sözlerden temizlemek.
3 — Dili güzelleştirmek.

Dili zenginleştirmek için henüz bulundukları yerlerde diriliklerini kaybetmedikleri halde umumî dilde unutulmuş eski söz köklerinin mana sahalarını genişleterek yahut darlatarak yeniden diriltme; halk dilinde bulunan bu Türkçe sözleri yazı (Edebiyat ve ilim) diline alarak kullanış sahalarını genişletme; mevcut söz köklerinden, çok zengin olan lâhikalar yardımiyle, yeni sözler yapma yolları açıktır. Türkçenin üstünlüğünü temin için yapılan bu çalışma dilin yabancı sözlerden arıtılmasını (tasfiyesini) zarurî kılar. Dilin güzelleştirilmesi ise dilin edebî işlenmesi demektir.

Dil inkılâbı icat ve terviç denilen şeyi arapça, acemce lûgatlerden kelime aramak manasına almaz, Türkçeden söz beğenmek manasına alır.

Bu işleri başarmak için Türk dili malzemesini toplayıp bir lûgat yapmak ilk adımdır. Her yurtdaş bu kutlu yapıya bir kerpiç olsun taşımalıdır.

Fakat lûgat işi milletin hafızasına müracaat edilmeden başarılamaz. Neferlerini yetiştiren zabit, hastalarını sağaltan hekim, mahpusları bekliyen jandarma çavuşu, işçiyi çalıştıran mühendis, ormanları koruyan fen memuru, halkla görüşen ve halkı seven herkes bu işte mektep hocası kadar borçludur. Halkı söyletmek, onun binbir kilitli maneviyat âlemini açmak için onda itimat uyandırmak birinci iştir. Yapılacak derlemeler aynı zamanda *Yurtbilgisi* işinin dil bölüğünü başarma gibi sayılabilir. Yurtbilgisi araştırmaları millî ilim yaratmanın, şuurlu millî idare kurmanın, okumuşlar sınıfını halk kümelerine yaklaştırmanın ve ısındırmanın yoludur.

Derlemeye gelince, bu önceden düşünülerek hazırlanmış bir plâna göre *soruşturma, araştırma, gözetleme* yollariyle yapılır. Ancak hatırlamağı kolaylaştırmak ve kendini gelişigüzel söz akışına kaptırmamak için eldeki Kılavuz kitabını göz önünde bulundurmak lâzımdır. Bu yolda bir çalışma dil sahasında araştırılmadık köşe bırakmamış olmağı temin eder. Çalışmağı kolaylaştırmak için de fiş usulü kullanılır.

DERLEME YOLLARI

Fiş usulü tasnifi kolaylaştırdığı için bütün ilim ve idare işlerindeki çalışmalarda kullanılmaktadır. Onun için derleyiciler fişleri doldururken şunları gözönünde tutmalıdırlar:

a) Kelime fişlerinin doldurulması:

Halk edebiyatından, zanaatler hakkında yapılan araştırmalardan çıkarılacak veyahut tek başına derlenecek sözler Türk Dili Tetkik Cemiyetinin gönderdiği zımbalı defterlere şu tertipte kaydolunacaktır:

1. Kelime. (Türlü söylenişleri varsa onlar da işaret olunacaktır).
2. Derlendiği yer.
3. Kelime isim, sıfat yahut zamir ise bunların izafet ve cemi halleri, fiil ise muzari üçüncü şahısları.
4. Kelimenin manası. (Varsa türlü manaları ayrı ayrı numara altında adi konuşma, atasözleri, beyit, masal v. s. cümleleri içindeki kullanılışları ile gösterilecektir).
5. Kelime ile (varsa) manaca eş veya zıt başka kelimeler.
6. Kelimenin herkesçe mi, bir kısım halk tarafında mı kullanıldığı. (Halktan bir takımına yahut bir zanaat ve işle uğraşanlara mahsus ise hangi halk takımınca kullanıldığı).
7. Kelime ağzından derlenen kimsenin yaşı, kadın yahut erkek mi olduğu, okuryazar olup olmadığı, işigücü, yerli yahut muhacir olup olmadığı.
8. Kelimeyi derliyenin adı ve sanı.
9. Kelimeyi derliyenin kelime üzerine düşünceleri.
10. Kelimenin derlendiği tarih.

b) Halkbilgisi fişlerinin doldurulması:

1. Halk edebiyatı mahsulleri, âdetler ve inanmalar hakkındaki yazılar ve zanaatlerin izahları için ayrı fiş gönderilmeyecektir. Bunlar büyük bir tabaka kâğıt dörde bölünerek her parçanın yalnız bir tarafına yazılmalıdır.
2. Bu halk edebiyatı mahsulleri, âdetler ve an'aneler, inanmalar ile ilişikli sözler; zanaatler üzerine yazılan izahlarda geçen sözler yazının nihayetinde lûgatçe olarak gösterilmeli, ayrıca 1 inci maddenin (a) fıkrasında anlatıldığı gibi, zımbalı defterlerdeki fişlere geçirilmelidir.

3. Mücerret mefhumları gösteren sözler için çokça misal alınmalı maddî eşya için ise misalden ziyade iyi tarif yapılmalı, fotoğraf veya krokiler eklenmeli, buütleri gösterilmelidir.

4. Pelteklik, kekemelik gibi uzvî eksikliği olanlardan, küçük çocuklardan ve başka dilde konuşabilen insanlardn derleme yapılmamalıdır.

5. İbare ve kelimeler zaptolunurken mumkün olduğu kadar, dinlenilen kimsenin ağzından işitildiği gibi kaydedilmelidir. (Daha ilmî olmak için bu araştırmalarda beynelmilel fonetik işaretleri kullanılabilirse de bunu yalnız ihtisas sahipleri yapabilirler).

6. Nebatlar, hayvanlar ve tabakaları ve madenlerle ilişikli sözleri ortamektep ve liselerin tabiî ilimler muallimleri, hekimler; zanaatlerle ilişikli sözleri san'at ve ticaret mektepleri muallimleri daha muvaffakıyetle toplıyabilirler.

Nebat adlarını toplarken kurutulmuş örnek koleksiyonları ihmal olunmamalıdır. Madenlerin de böylece koleksiyonları yapılmalıdır. Bu hususta Maarif Vekâletinin mektep müzesi kurslarında verilen bilgiler ve yapılan tamimler esas tutulmalıdır.

Göçebeler arasında iyi derleme yapabilmek için de ilk tedrisat müfettişleri bunların aralarına gitmeli, yaşayış tarzlarını öğrenmelidir.

7. Halk edebiyatı mahsulleri eğlence yerlerinde, komşu ziyaretlerinde, hapishanelerdeki mahpuslar arasında, kışlalarda, hulâsa konuşma fırsatı olan ve konuşmanın yarış şeklini aldığı türlü toplantı yerlerinde daha kolaylıkla derlenebilir.

8. Toplanan malzeme merkeze gönderilmeden evvel mükerrer olanları çıkarılmalı, biribirine benzer şeyler bir araya getirilmeli, hepsinin doğrulukları, tertiplilikleri gözden geçirilmelidir.

9. **Şimdiki halde en çabuk ortaya çıkarılması istenilen Türk Lûgatidir.** Bunun için söz derlemeleri fişlere geçirildikçe, bunlar *Halkbilgisi derlemelerinin tamamlanması beklenmeden* hemen *takım takım merkezlere gönderilmelidir.*

10. Derleme Kılavuzunda görülen eksiklik ve yanlışlıklar biran evvel T. D. T. C. Merkezine bildirilmelidir.

DERLEME İÇİN SORUŞTURULACAK MADDELER [1]

A) SÖZ DERLEMELERİ

I. YERYÜZÜ, YER TABAKALARI

1 — Karaların türlü biçimleri, arızaları: *Dağ, dağdoruğu, dağsivrisi, engebe, alan, belen, kıstak, kapuz, yazı, yayla, tepe, höyük...*

2 — Toprağın türlü cinsleri, madenler, yerin tabakları, bunların biçim ve halleri: *kireç toprak, mil kepir, kayır, kandak, kayağan, maltataşı, avara...*

3 — Yer deprenmesi, dağ yanması, ada çıkması yahut batması gibi, bugün de olup biten değişiklikler: *Aşıntılar, kara, deniz yarılmaları...*

4 — Suların türlü biçimleri, su birikintileri: *Deniz, göl, gölcük, çay, ırmak, kaklık,* (*kaya oyuklarında biriken su*) *büvet, kargın, şarlağan, çağlayan, uçarsu...*

5 — Kıyılar: *Kumyalı, dayaz, kıran...*

6 — Kaynaklar: *Pınar, eşme, içmece, çermik, kaplıca, ılıca...*

7 — Suların türlü mevsimlerde,çağlarda ve yerlerde akışlarına göre türlü halleri: *Buz çözülmesi, suların taşması, sel...*

8 — Sazlık yerler: *Azman, çepel, mırık, bataklık...*

9 — Türlü yol biçimleri ve bunlarla ilişikli sözler: *Patika, keçiyolu...*

10 — Civardaki dağ, ırmak, ova, tepe ve yollara verilen ismihaslar.

(İsmihasları toplarken Türk boyları ile olan münasebetlerine, isim veriliş sebeplerine ve manalarına dikkat olunmalıdır. Mufassal haritalardan Coğrafya ıstılahlarının mühim bir kısmını bulmak mümkündür. Bunların içinde *bulak, yazı, tul, bolu, şar* gibi kelimeler bulunuşuna ve sonlarındaki lâhikalara göre de zümre zümre araştırılabilir. Coğrafyada geçen ismihasları toplamak yerleşme tarihini araştırma bakımından da çok faydalıdır).

II. GÖK, HAVA, İKLİM, TAKVİM

1 — Gökteki varlıklar: *Güneş, Ay, yıldızlar* (*Ülker, Terazi, Kuyruk, Yedigen, Demirkazık, Samanuğrusu, Tan yıldızı, Kuyrukluyıldız...*

---

[1] İğri harflerle dizilen sözler örnek olarak yazılmıştır. Arayıcı bu sözlerin benzerlerini arıyacak, eksiklerini tamamlıyacak ve yalnız bunları göstermekle kalmıyacaktır.

2 — Bunlarla ilişikli haller, hâdişeler: *Güneş ve ay tutulması, yıldız kayması, yıldız akması, gökten düşen taş...*

3 — Güneş ve Ay ışıklarının tesiri: *Ilıma, soğuma...*

4 — Hava tazyıkının azlığı çokluğu. Havada olan haller ve hâdiseler: *Hava bungunluğu, yağmur, fırtına, ayaz, şimşek, (şimşek şekilleri: Garbî oynama), pus...*

5 — Rüzgâr ve rüzgâr istikametleri: *Karayel, dereyeli, keşişleme, sazak, kasırga, talaz, dağal, kavhaz...*

6 — Havanın kuraklığı ve yaşlığı: *Kurhaz, pusarık, çınk ayaz, ımışık...*

7 — Bulut çeşitleri: *Kara bulut, kızıl bulut, yağmur bulutu, pamuk bulutu,..*

8 — Yağış çeşitleri: *Yağmur, kar, buz, kırcı, çiğ, kuzudişi, çiseleme, pisenleme, sağanak, buğanak...*

9 — Cihetler: *Doğu, batı, alt, üst, annaç, güney, tüney, kuzey...*

10 — Zaman bölümleri: *Yaz, kış, dernek, girey, günburnu, günçavması, kuşluk, kabakuşluk, gün eğişmesi, ikindi, günkavuşması...*

III. NEBATLAR VE HAYVANLAR

1 — Yenir, yenmez, kullanılır kullanılmaz kendiliğinden biten yahut yetiştirilen her türlü ot, çalı, ağaç, çiçek ve yemişler.

Bunların türlü biçimleri, kısımları yaşayışlarında olan hâdiseler şu tertip üzerine toplanabilir:

a) Yabani otlar.
b) Yetiştirilen nebatlar.
c) Bahçelerde, mezarlıklarda yetiştirilen ağaçlar ve çiçekler.
ç) Saksı içinde bakılan çiçekler.
d) Hububat çeşitleri. Bunların içinde her birinin (meselâ buğdayın) çeşitleri: (*Sarıbursa, kunduru, şahman...*)
e) Yapıda kullanılan ağaç çeşitleri.
f) Dokumacılıkta kullanılan otlar.
g) Tütsü yapılan otlar ve ağaçlar.
h) Mubarek sayılan nebatlar. *Ezentere* v. s.
i) Halk arasında ilâç olarak kullanılan otlar.
j) Nebatların türlü uzuvları ve yaşayışları ile ilişikli sözler.

2 — Ehlî, yabanî, karada, suda, havada yaşar türlü hayvanlar:

a) Memeliler.
b) Kuşlar.
c) Balıklar.
ç) Sürüngenler.
d) Böcekler, kurtlar.
e) Bunların türlü âzaları, yaşayışlarında olan hâdiseler; sıfatları, faydaları, zararları için söylenen sözler.

3 — Nebat ve hayvanda olan her türlü hastalıklar ve bunları sağaltma yolları. İlâçlar (her bir ot ve hayvan ayrı ayrı düşünülecektir.) Meselâ atın tutulabileceği hastalıklar:

Kuşkuyruğu, mankavi, soluğan, sakağı, bağa, bilezik, tuzlu balgam, domuzbaşı, vurgun...

4 — Hayvanların donları (renkleri):

Kır, kula, yağız, boz, demir kırı, bakla kırı, doru, al...

5 — Türlü hayvan yavruları: *Ferik, kuzu, malak, buzağı, enik...*

6 — Türlü hayvan sesleri: *Kişneme, böğürme, meleme, havlama...*

7 — Türlü hayvanları koğmak yahut çağırmak için kullanılan sözler.

IV. İNSAN

1 — İnsan vücudunun dış ve iç âzaları: *Baş, mingil, çiğin, dal, eye (eyeği) ve sepetleği, imik, köprücük.*

2 — Bunların gördüğü iş: *Soluk alma, sinirme, koşma...*

3 — İnsanların hastalıkları: *Sıtma, frengi...* (halk hekimliği bahsine de bakınız)

4 — İnsanın yaşlarına, sağlam yahut sakat olduklarına göre türlü halleri: *Çocukluk, yiğitlik, gürbüzlük, sıskalık, topallık, körlük...*

5 — İnsanların fikir ve ruh yaşayışı ile ilişikli haller ve hâdiseler: *Us, duygu, seziş, an, bellek, öfke, günü...*

V. MADDÎ YAŞAYIŞ VE VASITALARI

Bu kısım halkın maddî yaşayışını, kullandığı eşyayı, evini; onu geçinme savaşına hazırlıyan bütün âletleri ve muhitini öğrenmek ister. Halkın bu maddî medeniyetine ait eserleri Etnoğrafya müzeleri toplamıya çalışırlar. Bu mevzular etrafında araştırmalar yapılırken en ziyade teferruata ehemmiyet verilmeli, ameliyelerin safhaları sırasiyle tarif olunmalı, izahlarda geçen ıstılah sayılabilecek sözler yazının sonunda lûgatçe halinde gösterilmeli ve önsözde de söylendiği gibi, ayrıca zımbalı deftere alınmalıdır. Bu sahada araştırılacak başlıca gruplar şunlardır:

1. AVCILIK

a) Avcılığın bütün çeşitleri: Yaya avcılık, atlı avcılık, atlı yahut karışık avcılıklar, sürek yahut sürgün avları, sığın avı, tavşan avı.. Av kaldırma. Gözetliyerek avcılık, gözetleme yerleri: *Göme, gömeleme, evsin..*

b) Avcılık türeleri.

c) Avcılıkta kullanılan âletler: *Ökse, bıldırcın ağı...*

ç) Av köpekleri: *Tazı, zağar, barak...*

d) Avcılıkta kullanılan kuşlar: *Şahin, doğan, ispir, çakır...*
e) Av köpeklerine bakanlar. Bakım yolları. Yetiştirme yolları. Av köpekleri ile ilişikli sözler: *Bavlıma, soy alma...*
f) Avcılıkta kullanılan silâhlar: *Şeşhane, çifte..*

2. BALIKÇILIK

a) Balık çeşitleri (deniz, göl, ırmak balıkları)
b) Balıkçılık ve bütün çeşitleri.
c) Balık avlama mevsimleri. Balık avcılığı türeleri.
ç) Balık avı. Balıkçılık âletleri: Sandallar, ağlar, torlar, oltalar, sepetler, kepçeler, dalyanlar, ığrıplar, voliler, yemler, kurşunlar, zokalar.
d) Balıkçılık sanayii: Çirozculuk. Tütsüleme. Lekârdacılık. Balık yumurtacılığı.

(Balıkçılıkta kullanılan daha başka tabirlerle balıkçılığa giren denizcilik ile balık avcılığı sözleri arasında bulunan *ıstakoz, karides* gibileri de yukardaki maddelere göre araştırılmalıdır.)

3. HAYVAN YETİŞTİRİCİLİK. GÖÇEBELİK. NAKLİYECİLİK

I. Hayvan yetiştiricilik:

a) Hayvan yetiştirmenin türlü yolları:

At yetiştirme: At soyları, yaşlarına göre adları, at sürüleri (*örekler, ılkılar, hergeleler*). Aygır, kısrak, kızışma çağları. Besleme yolları. Döl alma yolları ve çağları. Tay bakımı, ahırlar.

Sığır yetiştirme: Sığır sürüleri. Sığırlara bakan sığırtmaçlar. Sürüler. Bunlarla ilişikli türeler, görenekler. Besleme yolları. Boğalar, inekler. Boğasama çağları. Döl alma yolları ve çağları. Sığır damları.

Koyun, keçi, tiftik yetiştirme: Koyun, keçi soyları. Yaşlarına göre adları. Ahırlar, mandıralar, teke ve koç koyverimleri. Döl alma yolları ve çağları.

b) Ehlî hayvan hastalıkları ve sağaltma yolları. Meselâ atın tutulabileceği hastalıklar: *Kuşkuyruğu, mankavi, sakav, soluğan, uyuz, cidev yarası, bağa, karakuş, bilezik, yağ, su, beliyok, tuzlu balgam, domuzbaşı, vurgun, sancının çeşitleri, öksürük, kızılkurt, kavuğu şişme, artık diş..*

c) Hayvanları erkeklikten mahrum etmek (Enemek): *Atı ahtamak, iğdiş etmek, koyunları burmak.*

ç) Atın ve başka hayvanların yürüyüşlerine verilen isimler: *Yorga, tırıs, rahvan, eşkin, âdeta..*

d) Hayvan damgaları.

e) Türlü ehlî hayvan yavrularına verilen isimler: *Oğlak, kuzu, malak..*

f) Türlü hayvanları koğmak yahut çağırmak için kullanılan sözler.

g) Ehlî hayvanların sütlerinden, etlerinden, yünlerinden v. s. yapılan mahsuller: *Ağartı, yağ, yoğurt, lor, teleme, çökelek, kurut, kesen, ayran, çalkama...* Bunların hazırlanması.

h) Kümes hayvanları. Bunların yetiştirilmesi.

i) Çobanlık ile ilişikli bütün âdetler.

II. Göçebelik:

Göçebelikle ilişikli bütün eşya ve âdetler: *Yazlak, kışlak, göçme, konma, konalga, çadır, derim evi.*

III. Nakliyecilik:

Karada, denizde, havada bir yerden bir yere gitme ve bir şey taşıma vasıtaları, bunların türlü parçaları, bunlarla ilişikli haller ve hâdiseler: Katırcılık, devecilik, arabacılık, gemicilik, kayıkçılık v.s. sözleri...

Kağnı, muhacir arabası, Araba, yelkenli, kelek, tulum...

Parçalara göre misal:

Arabada: *İspit, parmaklık, çember, özek demiri, dingil, ok, arış...*

Kağnıda: *Köplengi, mazı, kağnı evi...*

4. ÇİFTÇİLİK: EKİNCİLİK, BOSTANCILIK, BAHÇECİLİK (AĞAÇ VE ÇİÇEK YETİŞTİRME), BAĞCILIK V. S.

I. Ekincilik:

a) Ekilecek hububat. Sulak yahut susuz ekinler. Güz ekinleri. Kış ekinleri. Bahar ekinleri. Yaz ekinleri. Ekilecek yerler. Toprağın hazırlanması. Gübrelenmesi. Tavlanması.

b) Ekim çağları: Ekerken kullanılan âletler. *Birinci öğrek, ikinci öğrek...*

c) Türlü ameliyelerin adları: *Sürgüleme, tapanlama, gömme...*

ç) Ekini yetiştirme. Ekin bakımı. Suvarmalar. Ekin hastalıkları. İlâçları.

d) Yolma çağları. Bunlarda kullanılan âletler.

e) Harman. Harman türeleri. Harman sürme. Harman döğme âletleri: *Gem, döğen, cercer...* Savurma âletleri: *Kitiz, tırka, namlı...*

f) Pancar, pamuk, patates, tütün... gibi şeylerin ekilmeleri, bakılmaları, kullanılan âletler.

g) Çift sürme. Güz çiftleri. Bahar çiftleri, kış ve yaz çiftleri. Âletler. Türeler. Yardımlaşmalar (İmecilik). Azaplar. Parabalar. Uşaklar.

h) Hasat (biçme) ile ilişikli şeyler.

II. Bostancılık:

a) Sebzeler. Herbirinin ayrı ayrı çeşitleri: *Kavun, karpuz, divlek. v.s.*

b) Bunlardan sulak veyahut susuz yetişenleri ile hem sulak, hem de susuz yetişenleri. Ekim çağları.

c) Suvarma, çapalama, yetiştirme, bakım; hastalıklar, sağaltma yolları, ilâçlar; bütün bu işlerde kullanılan âletler.

ç) Yetişme çağları ve ekilecek yerler.

d) Toprağın işlenmesi, hazırlanması. Gübrelenip tavlanması.

e) Bostancılıktaki türeler, görenekler.

f) Konservecilik.

III. Bahçecilik *(Ağaç yetiştirme, çiçekçilik):*

a) Meyva ağaçlarının ayrı ayrı çeşitleri: *Zerdali, kayısı, şekerpare...*

b) Topraklara göre ağaçlar.

c) Toprağın hazırlanması.

ç) Dikme, budama, sulama, aşılama zamanları, yolları, âletleri.

d) Ağaç hastalıkları ve sağaltma yolları.

e) Kereste ve süs ağaçları: *Çam, kavak, çınar, söğüt...*

f) Bahçecilik (çiçekçilik).

IV. Bağcılık:

a) Bağ yetiştirilecek topraklar, toprağın hazırlanması. Bağ çubuklarının dikilmesi. Yeni biten bağlar.

b) Üzüm çeşitleri, türlü çağlarda yetişen üzümler: *Çavuş, yapıncak, döknüle , kabarcık, grolain, peygamber üzümü...*

c) Bağ bakımı, bağ hastalıkları, sağaltma yolları. İlâçlar.

ç) Bağcılık usülleri ve âletleri: *Tiyek, omca, ortut, belleme, boğaz açma...*

d) Bağcılık sanayii.

V. Başka ziraî zanaatler:

Pekmezcilik, şarapçılık...

5. OCAK YEMEK PİŞİRMEĞE MAHSUS VASITALAR. YİYECEKLER VE İÇECEKLER

a) Tandır ve tandırın bölümleri: *Kulve, eğiş, tandır çulu, tandırbaşı, ocak başı.* Türlü ocak çeşitleri.

b) Yakacak çeşitleri ve bunların hazırlanmaları: *Kerme, odun kömür...*

c) Her türlü yiyecek ve içecekler. Bunların hazırlanmaları: *Mantı, keşkek, cılbır, toyga, musakka, yahni, kaygana, ağartı, ayran, kızartma, haşlama.*

ç) Düğün yemekleri: *Düğün çorbası...*

d) Küçük kiler.

6. EV BARK (MESKEN) ÇEŞİTLERİ VE DÖŞEME

a) Kulübe (alaçık) tan (hanay) denilen büyük evlere kadar bütün ev bark çeşitleri ve bölümleri: *Kiler, musandıra, tavan arası...*

b) Yapı malzemesi. Yapı usülleri.

c) Evlerin döşemesi, bütün çeşitleri. (Bunların hepsi teferruatile anlatılacak, mümkünse fotoğraf ve krokileri ilâve olunacaktır.)

7. GİYİMLER VE ZİYNET EŞYASI

a) Giyim kuşam çeşitleri. Bunların teferruatı, nasıl hazırlandıkları. (Bu sırada tarihe karışan kıyafetlerin de tetkikı lâzımdır. Kıyafetler tetkik olunurken türlü kısımları da ayrı ayrı tarif edilecektir.) Bayramlık elbiseler, gelinlik elbiseler, yaşa göre elbiseler. Çocuk giyimleri, erkek ve kadın elbiseleri, yaz kış elbiseleri, ayakkapları ve eldiven çeşitleri, iç çamaşırları. Giyinmede şehir ve köy arasındaki farklar. Elbisenin yapılması için kullanılan malzeme: *Yamçı, çepken, sako, şalvar, üçetek, zıbın, gömlek, yağlık, hırka, edik astar..*

b) Kadınların ve erkeklerin kullandıkları ziynet eşyası.

c) Kadın elişleri, işlemeler ve bunların örnekleri.

ç) Baş giyimleri: *Tepelik, arakçın, hotoz, bar...*

d) Şehir esvapları.

8. ÜSTTE TAŞINAN ÖTEBERİ

Bu kısma küçük, daha ziyade cepte ve üstte taşınan (tabaka, çubuk, çakmak, çakı, matara) gibi şeyler girer.

9. MUSIKİ ÂLETLERİ

Türlü musiki âletleri ve çeşitleri: *Çöğür, tambura, cura, bağlama, ney, kaval, sipsi, tef, zilli maşa, kabak, dümbelek, deplek, darbuka, davul, dilli düdük, Boru, nefir, çiftenâra...* İncesaz âletleri, alafranga musiki âletleri. Bunların parçaları. Türlü çalgı usulleri.

10. ÇOCUK OYUNCAKLARI VE OYUNLARI

Aşık, gülle, zıpzıp, kaydırak, topaç, değirme, birdirbir, saklambaç, körebe, ip atlama, tintini, çakşağı, kargarı, fırıldaklar, taktakı, fışfış (su atan oyuncak), çocuk tabancaları, uçurtmalar ve çeşitleri (yalnız erkek yahut yalnız kız çocuklarının oyunları; kız ve erkek çocuklarının beraber oynadıkları oyunlar ayrı ayrı göste ilecektir.)

11. ZANAATLAR VE MESLEKLER

Birçoğu tarihe karışmış, bir kısmı da son günlerini yaşamakta olan yerli zanaatlerde millî yaşayışımızın esaslı çizgilerini gösteren cihetler çok olduğundan bunların herbiri üzerine ayrı ayrı tetkikler hazırlamak ve bu zanaatlerde kullanılan ıstılahımsı sözlerin lûgatçelerini yapmak lâzımdır. Bu zanaat ve mesleklerin başlıcaları alfabe sırasiyle şu cetvelde gösterilmektedir:

A

Avadancılık
Abacılık
Ağızlıkçılık
Ahçılık
Aktarlık
Alemcilik
Antikacılık
Arabacılık
Arakiyecilik
Arzuhalcılık
Avizecilik

B

Badanacılık
Baharatçılık
Bahçecilik
Bahçıvanlık
Bakkallık
Bakırcılık
Balcılık
Balıkağcılık
Balmumculuk
Baltacılık
Basmacılık
Bekçilik
Berberlik
Bezzazlık
Bileyicilik
Bisküitçilik
Bozacılık
Boyacılık (Lostracılık)
Boyacılık
Börekçilik

C

Cambazlık
Camcılık
Celepçilik
Cilâcılık
Ciltçilik
Ciğercilik

Ç

Çadırcılık
Çarıkçılık
Çaycılık
Çerçevecilik
Çerçilik
Çiçekçilik
Çikolatacılık
Çilingirlik
Çengilik
Çinicilik
Çivicilik
Çıkrıkçılık
Çuvalcılık
Çömlekçilik

D

Değirmencilik
Demircilik
Dericilik
Dibekçilik
Divitçilik
Doğramacılık
Dokumacılık
Dondurmacılık
Dökmecilik
Dökümcülük
Döşemecilik
Duvarcılık
Düğmecilik
Dülgerlik

E

Ebelik
Eskicilik
Eşekçilik

F

Fermenecilik
Fesçilik
Fitilcilik
Filcancılık
Fırıncılık

G

Gemicilik
Gülyağcılık

H

Hırdavatçılık
Hakkâklık
Halıcılık
Helvacılık
Hamamcılık
Hamallık
Havluculuk
Hokkabazlık

İ

İğnecilik
İşkembecilik
İpekçilik

I

Irgatlık

K

Kadayıfçılık
Kafesçilik
Kâğıtçılık
Kahvecilik
Kakmacılık
Kalafatçılık
Kalburculuk
Kalemkârlık
Kaldırımcılık
Kalıpçılık
Kalpakçılık
Kamışkalemcilik
Kabzımalcılık
Kasaplık
Kaşıkçılık
Katrancılık
Kavaflık
Kavukçuluk
Kayıkçılık
Kaytancılık
Kazancılık
Kazmircilik
Kebapçılık
Kebecilik
Kehribarcılık
Kerestecilik
Kesercilik
Kirişçilik
Kitapçılık
Kolonyacılık
Koltukçuluk
Komüsyonculuk
Konservecilik
Kotracılık
Koyunculuk
Kömürcülük
Köselecilik
Kunduracılık
Kurşunculuk
Kurukahvecilik
Kuruyemişçilik
Kutuculuk
Kuyumculuk
Küfecilik
Kürekçilik
Kürkçülük
Küpçülük

L

Leblebicilik
Lifçilik
Lokantacılık
Lülecilik

M

Madencilik
Mahallebicilik
Mahyacılık
Makarnacılık
Manavlık
Marangozluk
Marpuççuluk
Matbaacılık
Mercancılık
Mertekçilik
Meyhanecilik
Mezarcılık
Misyağcılık
Modelcilik
Mumculuk
Mühürcülük
Mürekkepçilik
Mürettiplik
Müzehhiplik

N

Nakkaşlık
Nalbantlık
Nalıncılık

O

Ocakçılık
Odunculuk
Okçuluk
Otelcilik
Oyacılık
Oymacılık

Ö

Örücülük

P

Pamukçuluk
Pastacılık
Pastırmacılık
Perdecilik
Peştemalcılık
Poğaçacılık

R

Rıhçılık

S

Saatçilik
Sabunculuk
Safrancılık
Sahaflık
Sakalık
Salepçilik
Saraçlık
Semercilik
Sepetçilik
Simitçilik
Sinemacılık
Sirkecilik
Sırçacılık
Sırmacılık
Sıvacılık
Sobacılık
Suyolculuk
Sülükçülük
Sürücülük

Ş

Şalvarlık
Şalcılık
Şarapçılık
Şapkacılık
Şayakçılık
Şekercilik

Şerbetçilik
Şoförlük

T

Tabaklık
Tabutçuluk
Tuhafiyecilik
Tarakçılık
Taşçılık
Terlikçilik
Terzilik
Tesbihçilik
Tesviyecilik
Tiyatroculuk
Tohumculuk
Toptancılık
Tornacılık
Turşuculuk
Tülbentçilik
Tütüncülük

U

Unculuk
Urgâncılık

V

Vapurculuk

Y

Yaldızcılık
Yemenicilik
Yorgancılık
Yumurtacılık

Z

Zerzevatçılık
Zeytincilik
Zeytinyağcılık

12. DAĞINIK MADDELER

Yukardaki soruşturma çerçevesinin dışında kalan daha başka maddeler vardır ki onların da ayrıca araştırıp derlenmesi lâzımdır. Bunlar şöylece sıralanabilir.

a) Sayı isimleri, sıfatları;
b) Renk isimleri, sıfatları;
c) Umumî sıfatlar: *İnce, uzun, yüksek...*
ç) Ses takibinden meydana gelen isim, sıfat ve fiiller;
d) Türlü zamirler;
e) Basit ve mürekkep zarflar;
f) Kelime halinde türlü edatlar.

B) HALKBİLGİSİ DERLEMELERİ

VI. HALK İNANMALARI VE ÂDETLERİ

Burada sadece din yahut büyü gibi itikatlarla ilişikli ameliyeler ve âdetler araştırılacaktır.

1. DOĞUM VE ÇOCUK

a) Çocuk olması için alınan tedbirler.
b) Çocuk olmaması için alınan tedbirler.
c) Doğacak çocuğun oğlan veya kız olacağına dair yormalar.
ç) Doğum. Doğumu kolaylaştırmak için alınan tedbirler.
d) Loğusalık. Loğusayı görmeğe gelme. Loğusa şerbeti. Loğusa hamamı. Loğusaya gelen hediyeler.
e) Emzirme. Süt gelmemesi. Sütnine.
f) Albasması. Albastının halkça tasavvur edilişi. Al bağlama.
g) İki loğusanın karşılaşması.

h) Kundak çocuğunu yalnız bırakma.

i) Çoçuğu nazara karşı koruma.

j) Yürümiyen çocuklar.

k) Konuşması geciken çocuk.

l) Çocuk hamamı. Beşik düğünü.

m) Diş bulguru, diş buğdayı yahut diş hediği merasimi.

n) Ad koma ile ilişikli âdetler ve inanmalar. Çifte ad verme. Ad değiştirmenin sebepleri. Ad konurken hediye götürme.

o) Sünnet düğünü.

ö) Çocuğu mektebe başlatma. Dil burma.

p) Çocukların türlü hareketlerine ve oyunlarına bakarak manalar çıkarma.

2. DELİKANLI. YETİŞMİŞ KIZ. ASKERE GİTME

a) Bülûğ (ergenlik) ile kıyafetin değişmesi.

b) Sevilip sevilmediğini bilmek için iyi veyahut kötüye yormalar. Afsunlar.

c) Evlenmek isteyişini anlatma (*pilâva kaşık dikmek*). Hangi kızı alacağını yahut hangi delikanlıya varacağını baktırma. Yakın akraba ile evlenme. Başka köyde ve başka soydan kız alma. Küfüvlük meselesi. Kız kaçırma.

ç) Ferfene (arifane) âlemleri. Kadın oynatma.

d) Askere yazılma. Kurası çıkma, kura askerlerini geçirme. Bedel verme, gönüllü yazılma. Sılacı (tezkereci) olma.

3. EVLENME

a) Görücü. Nişan, nişana çağırma. Nişan yolu. Nişan şartları. Takı. Nişan bozulması, ağırlık.

Ağırlık aldıktan sonra komşulara dikiş dağıtma. Çehiz altına davet. Deniz muskası. Çehiz asma. Düğün için yağlıkçıdan başlık kaldırma. Gelin süsleme.

b) Nikâh daveti. Nikâh ve nikâhla ilişikli inanmalar.

c) Düğün evi. Düğün evine bayrak dikme. Davul, meşale. Kına gecesi için köçek tutma. Saçı. Kına gecesi. Sağdıç, yenge.

Gelini getirme. Gelinin baba evinden çıkışı. Gelin alayları. Yolda uğurluluk, uğursuzluk. Gelini attan indirme. Gelinin yeni evin kapısından içeri girişi. Koltuk merasimi. Yüz görümlüğü, Elöpmelik, sözü geçsin diye ayağa basma. Gelin hamamı. Paça günü, düğün yemeği. Düğün günü ağaç dikme. Düğün eğlenceleri, halay, pehlivan güreşleri. Danslar: *bar, kusarma, hancerbarı...*

ç) Yeni evlenenlerin arasını bozma. Erkeği büyü ile bağlama.

d) Boşanma.

4. AİLE HAYATI

a) Akrabalığın dereceleri. Akrabalığın yakınlığa uzaklığa göre adları. Akrabalığın yakınlığa uzaklığa göre adları. Akrabalıkla ilişikli bir adın nekadar yaygın olduğu. (Meselâ: yenge kimlere denir?)

b) Gelinin kaynanasına, kaynatasına olan saygısı. Yeni evlenenlerin baba evinde kalıp kalmaması.

c) Kocaların karılarına verdikleri adlar: *köroğlu, eksiketek...*

ç) Ev efendisi ile ahretlik veyahut besleme. Emeksiz, ırgat, uşak, hizmetçi gibilerin aile içindeki yeri.

d) Komşuluk âdetleri. İyi geçinme, kötü geçinme.

e) Misafirlik âdetleri, Misafir ağırlama, günübirliğine gitme, safa geldine, Allahaısmarladığa, göz aydına, Allah kavvuştursuna uğurlu kademli olsuna, başın sağ olsuna, gitmeler.

f) Aile eğlenceleri.

5. YEMEK İLE İLİŞİKLİ ÂDETLER VE İNANMALAR

a) Yemek vakitleri. Sofra usulleri. İftar sofrası.

b) Etten yahut sebzeden yapılan yemekler arasında gözetilen fark. Yenen ve yenmiyen hayvanlar. Turfanda olan nebatların haysiyetleri.

c) Kahve çıkarma, şerbet çıkarma (misafirlik maddesine de bakınız).

ç) İnce yemek. Düğün yemekleri. Düğün çorbası.

d) Ölü aşı. Lokma. Can helvası.

(Ocak ve yemek pişirmeğe mahsus vasıtalar... maddesine de bakınız.)

6. EV BARK (MESKEN) İLE İLİŞİKLİ ÂDETLER, İNANMALAR

a) Mesken seçilmesi. Temel atma merasiminde kurban kesme, altın vahut gümüş para koyma. Temel atmada uğurluluğa, uğursuzluğa alâmet olan belirtiler. Çatıya bayrak ve taze dal dikme. Yeni eve taşınırken uğurluluğunu temin etme.

b) Tandır, ocak, baca v.s... ile ilişikli inanmalar.

c) Ahır, kozuluk.... v.s. ile ilişikli inanmalar.

ç) Köy odası. Odalarda toplanmalar. Odalarda erkân.

d) Ev dışarısı ve kapı. Bunlar ile ilişikli inanmalar.

e) Ambar, kiler, kümes, mahzen, saçak, kuyu başı... üzerine olan inanmalar.

f) Evlerde nazar âdetleri: *Mavi boncuk.* (Yahafız) *levhası. Kapı eşiğine nal vurma. Yeşil dal asma. Geyik boynuzu...*

g) Haşarat ile farelerin uzaklaştırılması için alınan tedbirler.

7. GİYİME İLE İLİŞİKLİ ÂDETLER VE İNANMALAR

a) Giyinme ile ilişikli inanmalar. Renklerin manalar, yas renkleri. Elbiseyi ters giymenin, yahut mahsus fena elbise giymenin, sebep ve manaları.

b) Örtünme.

(Giyimler ve ziynet eşyası bahsine bakınız).

8. TÜRLÜ MESLEKLER VE ZANAATLER İLE İLİŞİKLİ ÂDETLER, İNANMALAR

a) Avcılar arasındaki inanmalar.

b) Balıkçılar arasındaki inanmalar.

c) Çiftçiler arasındaki inanmalar. Mahsulün bereketli olması için alınan tedbirler: *Toprağa yumurta gömme...*

ç) Zanaatler sahasında inanmalar. *Otuz iki buçuk esnaf* Demirciliğin kutlu tutulmasından ileri gelen âdetler.

9. HALK HEKİMLİĞİ SAĞALTMA YOLLARI

a) Bir insanın yahut hayvanın ömrü için iyiye kötüye yormalar. Hastalıkların önünü almak için tedbirler.

b) Hastalıkların çeşitleri:

Alazlama, basma hastalığı, bıcılgan, böyü dalaması, bulgu püskürmesi, buruntu hastalığı, dabaz, dumağı, dolama, el terlemesi, göz çıbanı, geceyanığı, gözde kan kabarcığı, hıyarcık, ince hastalık, işleme, it dirseği, ingin, karayanık, göndikaç, kıl durgunu, kızgın (ruhiye), karamık, kan ingini, karasarılık, kulunç, köstü, kudurma, oklama, sancı veya tatarca, sıtma, siyil, sidiksal, solucan humması, tüpleme, uşaklık, umu olma, yakma (bir türlü yara), yanırlı, yılancık, yeşilistan sokması, yürek çarpıntısı, yel durması... Bunları sağaltma yolları.

c) Halk hekimleri: *Parpılayıcı, Dalak kesici, Yürek ölçücü, Dağlayıcı, Basurcu, Sülükçü,* Halkın alaylı hekimler hakkındaki düşünüş ve inanışı.

ç) Halk hekimlerinin hususî alâmetleri. Ocağın irsiliği. Ocağın kurulması. Şerbet.

d) Eskiden hıristiyan ve islâmların ortaklaşa ziyaret ettikleri türbeler, ayazmalar.

e) Hastalığın hayvan yahut nebata giydirilmesi.

10. ÖLÜM VE GÖMME İLE İLİŞİKLİ ÂDETLER VE İNANMALAR

a) Ölüm alâmetleri, bununla ilişikli yormalar.

b) Rahat döşeği, can çekişme acılarını azaltmak için yapılan şeyler. Son nefes, ölünün çenesini bağlama v. s.

c) Ruha nasıl inanılıyor? Ölümün müşahhas olarak düşünülüşü.

ç) Cenazenin yıkanması, kefene sarılması. Cenazeyi bekleme. Ölünün büyük, küçük, erkek, kadın; gelin, güvey; zengin, fakir; asker, sivil; sarıklı, sarıksız oluşuna göre cenaze âdetlerindeki ayrılıklar. Ölüye nur inmesi. Yemin kefareti. Iskat. Devrihatim.

d) Cenaze evden çıkarken gözetilen âdetler. Cenaze alayı. Mezar başı âdetleri.

e) Ölünün ruhunu şadetmek için ağlama (*ağıt, sağu*). Yas tutma. Yas müddeti.

f) Can helvası, lokma dökme; ölünün anılması için merasim. Mevlût. Mezara ağaç ve taş dikme. Mezartaşının üstündeki resimlerin manaları.

g) Ölünün elbisesini yoksullara dağıtma. Ölünün saçından, kâhkülünden bir parça saklama.

h) Ana karnında ölen çocuklar, küçücükken ölenler, öldürülenler, suda boğulanlar, kendini öldürenler ile ilişikli inanmalar.

i) Hortlak. Tenasüh (birkaç defa kalıp değiştirme) ile ilişikli inanmalar.

j) Şehitlik.

11. FAL VE BÜYÜ İLE İLİŞİKLİ İNANMALAR

a) Ruya tabir ettirme. Türlü falcılık çeşitleri. Kurşun döktürme. Hamur patlatma. Çiçek ve yaprakla iyi yahut kötüye yorma. Kuşların ötüşüne, uçuşuna bakarak iyiye kötüye yorma.

b) İğici, büyücü, cinci, üfürükçü, cadı karılar.

c) Büyüyü yapmak, yahut gidermek için kullanılan eşya: *Sabun, tırnak, saç, üzerlik, kara tavuğun kanı, yılan yağı, soğan.* Pislik. Demir, altın ve sair madenlerin büyü haysiyetleri. Yaptırana dönerek zarar veren büyü. Büyüyü bozma. Büyü zamanı. Büyüde çıplaklık. Davul ve ammeler ile yapılan büyüler.

ç) Afsunlar. Muskaların biçimleri ve içindekiler. Tütsü. Mühür okuma.

12. MUBAREK SAYILAN GÜNLER. BAYRAM VE KANDİLLER. HACILIK V. S. İLE İLİŞİKLİ ÂDETLER VE İNANMALAR

a) Aşüre, mevlût, üç aylar.

b) Ramazanı karşılama. Ramazan. İftar. Sahur âdetleri. Mahya, Kadir gecesi, arife, Şeker bayramı.

c) Namaz ayında Namaz Dayının alevi. Namaz ayında baca kokusu.

ç) Kurban bayramı.

d) Camiye halı serme. Hayrata su döktürme.

e) Kızıl yumurta yortusu (Beddam).

f) Bayramlarda eğlenceler (salıncak, atlıkarınca v.s.). Bayram ziyaretleri. Bayram hediyeleri.

g) Hacca gidiş. Hacı bayrağı. Hacıyı uğurlama. Karşılama. Yol nikâhı. sürre alayı.

13. İNSAN ÂZASI; HAYVANLAR, NEBATLAR, ZAMAN VE SAYI İLE İLİŞİKLİ İNANMALAR

a) *Yedi yaş dişi. Gözgevheri. Kulak içindeki böcek.*. Bunlara benzer inanmalar vc âdetler.

b) Hayvanlar ile nebatların (meselâ kedi, fare, tütün ve iğdenin) asılları ile ilişikli inanmalar.

c) Zaman ve sayı ile ilişikli inanmalar.

Tek sayıların uğurlu sayılışı. Sabah ve akşamın uğurluluk ve uğursuzluğu. Haftanın iyi ve kötü günleri.

14. TABİAT VE MADDE İLE İLİŞİKLİ İNANMALAR

a) Ateş. Ateşin aslı. Ateşe karşı saygı. Ateşin müşahhas olarak düşünülüşü. Ateşten atlama. Ateşe tükürme. Akşam ezanından sonra komşuya ateş verilip verilmemesi.

b) Suyun maddî ve manevî temizlik hassası. (*Suya dua salmak. Suyu fazla kaynatmak.*)

c) Yer, gök tanrılarının izleri. Yer anası. Toprakla yemin.

ç) Güneş ve ayın şahıs olarak düşünülüşü. *Aydaki gelin.* Ay tutulması.

d) Eleğimsağma. Türlü şekilleri üzerine yorma. Eleğimsağma altından geçme. *Meleklerin kalkan oyunu* (*garbi oynaması*), şimşek ve yıldırım taşı v. s. üzerine olan inanmalar.

e) Rüzgâr anası. Rüzgârı üfleyen dev. *Şeytanın gelin getirmesi* (*kasırga*).

15. TANRI FİKRİ. BU DÜNYA, ÖBÜR DÜNYA. RUHLAR VE CİNLER. EFSANEVÎ HAYVANLAR İLE İLİŞİKLİ İNANMALAR

a) Tanrıya halkça verilen adlar.

b) Dünyanın sonu.

c) Cinler. Cinlere karışma. *Üçler. Yediler. Kırklar. Karakura. Cin evi. Şeytan parası, Yavru Bey. Rüküş Hanım. Gulyabani. Dev. Kurukafa yahut kesikbaş. Hamam anası. Kuyu anası. Tarambaba. Çarşamba karısı. Umacı. Karakonçolos...* hakkındaki inanmalar.

ç) *Ejderha zuhuru. Ejderha ini. Şahmelek yahut şahmeran. Yılan taşı. Anka...*

Halkı süsleyici san'atlerinde bunların izi.

16. HUKUK, IKTİSAT VE TÜRLÜ İÇTİMAÎ MÜNASEBETLERLE İLİŞİKLİ ÂDETLER, İNANMALAR

a) Her türlü hukuk ve davalaşma işleri. Türlü suçlar ve cezalar. *Kandavacı, kıyın, kanlı, falaka, güngiydirme...*

b) Her türlü alışveriş ve yerleri. İktisadî teşekküller. *Ortaklık, imece, gezek, panayır...*

c) Her türlü içtimaî münasebetler. Ağalık, uşaklık; hocalık, talebelik; ustalık, çıraklık v. s... Misal: *Çömez, köle, ahretlik, kapıyoldaşı.*

VII. HALK SAN'AT VE EDEBİYATI

Bu kısımda asıl san'at değil, daha ziyade onun lisanla ifadesi olan mahsülleri araştırılacaktır.

1. İPTİDAÎ TİYATRO OYUNLARI

a) Bununla düğünlerde oynanan *Arap oyunu, Bağbelleme, Elekçi oyunu, deli kızın kocaya gitmesi, deve oyunu, Keloğlan, Hortlak oyunu, Elti döğüşü, Kızsatma* oyunu gibi hakikî iptidaî tiyatro mahsüllerini kastediyoruz. *Karagöz, ortaoyunu* bunlardan daha yüksek temsil çeşitleridir.

b) Karagöz: Bunda kaydolunacak cihetler şunlardır: Karagöz resimleri, sahne, meşhur karagözcüler, karagöz oyunundaki şahısların seciyeleri (karagöz kaba fakat doğru sözlülük tipi), karagöz oyunlarının metni (sözleri).

c) Ortaoyunu: *Palanga, pusat* gibi oyunların sözleri, ortaoyunu aktörlerinden *pişekâr, kavuklu, nekre, tiryaki, matiz, taşralı, bekçi, bağlama, kiriz..* Ortaoyununun türlü kolları; hanendeler, sazendeler; ortaoyununda kullanılan musiki âletleri, meşhur ortaoyuncuları. Ortaoyunu şahıslarının seciyelari.

ç) Meddahlık. Söylenen parçalar. Meşhur meddahlar...

2. DESTANÎ ESERLER

a) Eski ve yeni vak'alardan bahseden destanlar: Millî mücadele ve eski muharebe destanları, hicret, göç ve kıtlık destanları, Battal Gazi gibi halk kahramanları üzerine türlü rivayetler.. Boy destanları..

b) Eşkıya ve mahpusların hayatından bahseden deyişler..

c) Goygoycuların beyitleri..

ç) Dilenciler tarafından söylenen ve içinde destanî cihetler bulunan ilâhiler v. s.

3. MANİLER, TÜRKÜLER, NİNNİLER

a) Semailer...

b) Koşma, mani, bozlak, türkmanîler v. s.

c) Asker türküleri, çoban, zeybek ve efe türküleri..

ç) Davulcu manileri, helasa yelasa..

d) Niyet beyitleri...

e) İçki meclislerinde söylenen parçalar...

f) Türlü vesilelerle söylenen ölçülü selâmlayış ve kutlulayışlar; keten helvacıların v. s. gibi gezginci satıcıların söyledikleri ölçülü deyişler...

g) Ölçülü kitabeler.

h) Gülbankler, nefesler ve bunlara benzer türkçe dua parçaları

i) Ölçülü methiye ve hicviyeler...

j) Hokkabaz beyit ve tekerlemeleri. Pehlivan bayitleri...

4. ÖLÇÜLÜ VE KAFİYELİ MEKTUPLAR

5. AFSUNLAR

6. ATA SÖZLERI

7 BİLMECELER

8. ÖLÇÜLÜ FIKRALAR

a) Yakıştırılıp söylenmiş sözler. Meselâ: *Canı koca istiyen kız demiş:*

Oturdum kaldım kayguya daldım, eller kocaya vardı gene ben kaldım...

b) Çekişme, ağız kavgası.

c) Taş vurma:

Misal: *Bir kadının ilk kocası ölünce kapısına giren olmamış. Birkaç ay sonra tekrar evlenince hayırlı olsun'a gelmişler. Kadın kahveyi fincana kotarırken demiş:*

Kayfelerim pişti gel
Telvelerim taştı gel
İyi günün dostları
Kötü günüm geçti gel.

ç) Kadına takılma:

Elmadağına kar yağmış, serpintisi buraya düşmüş. Karaman koyunu gibi öğrünüyor.

d) Dilekler. Misal: *Ağzına sağlık.*

e) Beddualar. Misal: *Bacana baykuş tünesin.*

f) Yemin, ant. Misal: *Dinime, imanıma, mihrime, nikâhımâ, tatlı camıma.*

g) Küfürler. Misal: *Yüzüne tükürdüğüm.*

h) Yanıltmaçlar. (bir cins tekerleme). Misal: *Eller bazlama yapmış ta bazlamalanmış, biz bazlama yaptık ta bazlamalanamadık.*

i) Kuş dili, kepçe dili, kutu dili ve buna benzerler...

9. MASALLAR

Masal başları ve masal sonları ayrıca asıl masallardan toplanabilir.

a) Masal başları. Misal:

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellâl iken, pire berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken...

b) Masal sonları. Misal:

Var varanın, sür sürenin, destursuz bağa girenin sayısız sopa yemesi vardır... Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

c) Ölçülü masallar. Misal:

Bir derviş gelmiş kapıya hak demiş
Vurmuş kapıya tak demiş
İçerden eli kınalı kız çıkmış
Evde kimse yok demiş.

ç) Peri masalları.

d) Hayvan masalları.

10. HİKÂYELER

a) Tarihî şahıslar yahut hâdiselerle ilişikli hikâyeler (menkıbeler).

b) Ahlâkça bir hisse çıkaran hikâyeler (kıssalar).

11. LÂTİFELER

Nasrettin Hoca, İncili Çavuş hikâyeleri ve buna benzer gülünçlü fıkralardan başka meselâ (Bektaşinin biri) diye başlıyan hikâyelerle; saflık, korkaklık, cimrilik, hilekârlık v. s. üzerine söylenen şeyler.

SÖZ DERLEME DEFTERİ

Derleme heyet ve ocaklarında söz derleyecek arkadaşların göz önünde tutacakları şeyler

1 — Derlenecek sözler: İstanbul türkçesi ile buna dayanan yazı dilimizdeki sözlerden başka olmak üzere, Türkiye içinde yaşıyan halkın kullandığı sözlerdir.

2 — İstanbul dilinde bilinen ve her zaman kullanılan sözler bazı yerlerde şekil ve manaca farklı olarak kullanılıyorsa bunlar da derlenmelidir.

3 — Derleyici, her fişe basit yahut mürekkep, yalnız bir kelime yazacaktır. Fişlere bu kelime için neler yazılacağını (Fişe yazılacak şeyler) adlı bitişik listede gösterilmiştir.

4 — Derleyici canlı ve cansız şeylerin adlarını dogrudan doğruya sorabilir. Fakat, mücerret mefhumların isimlerini, hususiyle sıfat, zamir, fiil, zarf, nida ve her türlü edatları tek kelimeler olarak sormaktan ziyade onları söz arasında söyletmek yolunu tutmalıdır. Bunun için söz derlediği adamlarla o sözlerin kullanılmasına yol açacak bir konuşmaya girişmeli, o sırada geçecek sözleri dikkatle dinlemeli; söyleniş tarzlarında şüphe olursa, sorgularını tekrarlıyarak, bunların doğru telâffuz ve doğru kullanışlarını elde etmelidir. Bundan sonra, doğru şekilleri tesbit edilen bu isim, sıfat, zamir, fiil, zarf, nida ve başka edatları fişlere yazmalıdır.

5 — Derleyicinin işitme ve söyleme uzuvları kusursuz olmalıdır. Kendisinden söz derlenen kadının yahut erkeğin de işitme ve söyleme uzuvları kusursuz bulunmalı ve kendisi yaşadığı yerin asıl ahalisinden olmalı, yani başka yerlerin söyleme tarzına alışmamış ve esnaf ise zanaatını çoktanberi terketmemiş bulunmalıdır.

6 — Derlenen kelimeyi kullananın;

a) Yerli mi, muhacir mi;

b) Kadın mı, erkek mi;

c) Yaşlı mı, genç mi;

ç) Okuma yazma bilir mi, bilmez mi olduğuna, kelimenin herkesçe mi yoksa bir zümre tarafından mı kullanıldığına dikkat edilmelidir. Bunun için ağzından söz derlenen kimsenin yaşadığı yer (köy, kasaba, şehir)in adı, kendisinin yaşı, okur yazarlığı, işi gücü, kadın yahut erkek mi, yerli yahut muhacir mi olduğu her fişte yazılmalıdır.

7 — Kelimelerin tıpkı söylendiği gibi yazılmasına, seslerin iyice ayırt edilmesine, elden geldiği kadar, dikkat edilmelidir.

8 — Fişler mutlaka yeni yazi ile, *iyice okunaklı olarak,* yazılmalıdır.

9 — Basit yahut mürekkep, her kelime için defterlerin birer yaprağının yüzü kullanılmalıdır.

10 — Kelimelerden canlı ve cansız şeyleri (hayvan, nebat, bina, âlet v. s.) gösterenlerin etraflıca tarifleri, lâzım ve mümkün olursa, resimleri yapılmalıdır. (Nebatların, çiçek ve yaprakların, mümkünse kurumuşlarını göndermek faydalı olur).

11 — Edebiyat ve türkçe muallimlerinin, kelimelerini derledikleri yerler halkının ayrıca telâffuz ve şive hususîliklerini tesbit ve izah etmeleri faydalıdır.

12 — Derleme işinde yerlinin dilini yahut İstanbul türkçesini iyi bilenlerin, erkek ve kadın muallimlerin, mümkünse, birlikte çalışmaları, gerek kelimelerin manalarını ve gerek kullanılış hususîliklerini kaydederken, birbirlerini kontrol etmeleri çok faydalı olur.

13 — Toplanan sözler merkeze gönderilmeden evvel sıraya konulmalı, İstanbul türkçesinin tıpkısı olanlar çıkarılmalı; biribirine benzer şeyler bir araya getirilmeli; hepsinin doğrulukları, tertiplilikleri iyice gözden geçirilmelidir.

14 — Bulundukları yerlerden başka taraflarda halkıyat malzemesi yahut kelime derlemiş olanlar bunları daha evvel ve oldukları gibi, T. D. T. C. Umumî Merkezine göndermelidir.

Derleme defterini doldururken gözetilecek noktalar

1 — Fişler doldurulurken oldukça koyu renkli mürekkep yayut kurşunkalemi kullanılmalı, fakat bunun ucu bastırılırken kâğıdı delmiyecek bir halde olmalıdır.

2 — Yazarken mümkün olduğu kadar dikkatli davranmalı, bununla beraber yanlış bir şey yazıldığı zaman yanlış yer lâstık ile silinmeli yahut üstü hafifçe çizilerek yanına doğrusu yazılmalıdır.

3 — El yazısındaki büyük harfler yerine doğrudan doğruya büyük kitap harfleri kullanılabilir. Fişteki esas kelimenin büyük harfle başlanması şart değildir.

4 — Yazıda küçük harflerin de biribirlerinden ayırt edilebilecek yolda eyice okunaklı olmalarına dikkat edilmelidir. (Bunlar arasında biribirlerile karıştırılmaları mümkün olan harflerin şekilleri aşağldaki cetvelde gösterilmiştir.)

5 — Tek bir fişe sığdırılamıyan cevaplar ya altındaki fişe yahut defter sonundaki yedek fişlere geçirilmelidir.

6 — Fişler doldurulduktan sonra gönderileceği merkeze yollanmazdan evvel alfabe sırasına konularak üst tarafı numaralanmalıdır.

7 — Derleyici temize geçirip bağlı olduğu merkeze gönderdiği fişlerin birer suretini saklamalıdır. Bunun için fişler kurşun kalemle doldoldurulurken kopya kâğıdı kullanılması çok elverişlidir.

Yazıda biribirlerile karıştırılmamalarına dikkat edilecek şekiller cetveli

a,	o	f,	p	p,	f
a,	d	h,	b	r,	s
b,	l	h,	k	t,	f
c,	ç	i,	ı	u,	ü
c,	e	m,	n	u,	n
d,	a	n,	u	v,	r
e,	l	o,	ö	y,	z

Fişe yazılacak şeyler

*] Sayı

1 Kelime (varsa türlü söylenişleri).

2 Kelimenin derlendiği yer (mahalle, köy, kaza, vilâyet).

3 Kelime isim, sıfat, yahut zamir ise izafet ve cemi halleri, fiil ise muzari üçüncü şahsı

4 Kelimenin manası (varsa türlü manaları, içinde kullanıldığı adi konuşma, atasözü, beyit, masal v. s. den alınmış cümleler).

5 Kelime (var ise) manaca eş veya zıt başka kelimeler.

6 Kelimenin herkesce mi, bir kısım halkça mı kullanıldığı.

*] Bu sayılar her fişte vardır. Her yapraktaki sayıların karşısına, bu sorguların cevapları yazılacaktır.

7 Ağzından söz derlenen kimsenin yaşı, işi gücü, kadın yahut erkek mi, yerli yahut muhacir mi olduğu, okur yazar olup olmadığı.
8 Derleyicinin adı, sanı.
9 Derleyicinin (varsa) kelimenin söylenilişi ve kullanılışı üzerine düşünceleri.
10 Kelimenin derlendiği tarih.

Derleme fişi örneği

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

DERLEME GENELGELERİ

Ankara: 12.1.1933

I.

Vilâyet derleme heyetlerinin çalışmalarını kolaylaştırmak üzere Türk Dili Tetkik Cemiyeti Merkez heyeti tarafından hazırlanan esaslar aşağıya geçirilmiştir:

1 — Derleme heyetleri derleyicilere, meslek, merak ve kabiliyetleriyle, yahut daha başka vaziyet ve icaplara göre ayrı ayrı derleme mevzuları verir. Böylece derlenecek bütün maddeler derleyiciler arasında bölüşülmüş olur. Bununla beraber bir derleyici kendine ayrılan mevzudan başka mevzular üzerindeki biliş veya buluşlarını arkadaşlarına vererek, yahut kendisi yazarak bildirebilir.

2 — Her derleme heyeti kendisine bağlı merkez ocaklariyle derleme şubelerine münasip sayıda kılavuz ve şubelerce istenilen miktarda derleme defteri gönderir. Aldıkları defteri tamamiyle dolmuş ve doldurmağa yaklaşmış oldukları bilinmeyince aynı derleyicilere yeniden defter verilmez.

3 — Her derleme heyeti en az haftada bir kere toplanarak ocak ve şubelerden gelen defterleri, geliş sırasına göre birer birer gözden geçirir, fişleri alfabe sırasına göre sıralar.

4 — Derleme sözler içinde biribirinin tamamiyle aynı olanların birden fazlası alıkonulur, ancak gönderilen fişin arkasına alıkonulan fişlerde yazılı derleme yerleri birer birer kaydedilmelidir.

5 — Böylece gözden geçirilip sıraya konulan fişler on beş günde bir Türk Dili Tetkik Cemiyeti Umumî Merkez Heyetine gönderilmeli, vilâyetin bütün derleme işlerinin bu müddet içerisindeki neticeleri de ayrıca bir raporla bildirilmelidir.

6 — Kılavuzun ve talimatların her hangi bir maddesi iyi anlaşılamadığı, yahut tatbikatta bir güçlüğe rasgelindiği takdirde Türk Dili Tetkik Cemiyetine bildirilmelidir.

Bu esaslar dairesinde çalışmanın teminini ve bu tamimin alındığının bildirilmesini rica ederim efendim.

Maarif Vekili N.
S. Zeki

II.

İstanbul Derleme Heyetinden izahı istenilen noktalara verilen cevaplar

1 — Derleme defterindeki izahatın birinci maddesinde İstanbul türkçesiyle buna dayanan yazı dilimizdeki sözlerden başka olmak üzere halkın kullandığı sözlerin derleneceği yazılı olduğu halde kılavuzun yedinci sahifesinde örnek olarak yazıldığı tasrih edilerek kaydolunan kelimeler arasında (deniz, göl v. s. gibi) İstanbul türkçesinde ötedenberi mevcut kelimelere rasgelindiği bildirilerek iki fıkra arasındaki tezadın izahı.

Cevap: Örnek olarak yazılan deniz, göl ve saire gibi sözlerin benzerlerini arama kaydından maksat bu mefhumlara delâlet eden ve İstanbul Türkçesiyle buna dayanan yazı dilinde bulunmıyan kelimeleri aramak ve derlemektir.

2 — Başka dilde konuşan insanlardan derleme yapılmaması tavsiyesiyle sonradan her hangi bir lisanı öğrenmiş olanların mı yoksa ana dili türkçe olmıyanların mı kastedildiği.

Cevap: Kastedilen ana dili türkçe olmıyanlardır. Sonradan herhangi bir dili öğrenip konuşanlardan kelime derlenebilir.

3 — Derleme defterinin beşinci maddesinde (kendisinden söz derlenecek kimse yaşadığı yerin asıl ahalisinden olmalı, yani başka yerlerin söyleme tarzına alışmamış bulunmamalı) denildiği halde ardındaki maddenin A. fıkrasında (kendisinden kelime derlenen kimsenin yerli mi, muhacir mi olduğunun tesbiti) istenildiğine göre aradaki tezadın giderilmesi.

Cevap: Kastedilen; bir mahalde yerleşmiş olmayıp geçici şekilde bulunanlardır. Herhangi bir yerde uzun zamandanberi yerleşmiş muhacirlerden kelime derlenebilir. Ancak asıl memleketinin herhangi bir lehçe tesiri ihtimali göz önüne alınabilmek için muhacir olduğunun tasrihi lâzımdır.

4 — Halk arasında tedavül eden argo mahiyetindeki kelimelerin derlenip derlenmiyeceği ve derlenecekse ilk nazarda yabancı dillerden gelmişe benziyen kelimelere rasgelindiği zaman takip edilecek yol.

Cevap: Argo mahiyetinde kelimeler derlenecektir. Bunların bu mahiyetinin ve derleyicide kelimenin yabancı dillerden geldiğine dair bir kanaat varsa o kanaatın sahifenin 9 uncu hanesine yazılması lâzımdır.

5 — Defterin 14 üncü maddesinde başka yerlerden kelime ve halkıyat malzemesi derlemiş olanların bunları oldukları gibi cemiyete göndermeleri tavsiye edilmektedir. Bu derlemelerin tahriri mahiyette cereyan

etmemiş olup derleyicinin hafızasına müracaat etmesi mümkün olduğuna göre bunları defterdeki fişlere geçirmek kabil olup olmadığı.

Cevap: Kılavuzda ve defterlerde yazılı kayıtlara uyularak derlenmiyen kelimeler defter sayıfalarına geçirilmiyecektir. Hatıra gelen bu gibi evvelce derlenmiş kelimelerin ve halkıyat malzemesinin ayrıca yazılarak gönderilmesi faydalıdır.

6 — Söz derleme talimatnamesinin bazı maddelerinde bahsolunan talimatın bir an evvel gönderilmesi.

Cevap: Söz derleme talimatnamesinin bazı fıkralarında bahsi geçen talimat: "Vilâyet Derleme Heyetlerinin vazifeleri üzerine tamamlayıcı talimat„ adı altında Maarif Vekâleti vasıtasiyle 12.1.1933 tarihinde tamim edilmiştir.

III.

Gaziantep Derlme Heyetinden sorulan nokta ve verilen cevap

7 — Kılavuzun beşinci maddesinde yazılı (kelime ile -varsa- manaca eş veya zıt başka kelimeler) için defterde tahsis edilen sütunun kısa olduğu ve burada "eş„ veya "zıt„ kelimelerin birbirine karışacağı görülmüştür. Bu mahzurun önüne geçmek için ne suretle hareket edileceği.

Cevap: Derleme defteri sayfalarında, yapılacak kayıtların 5 incisi olan (kelime ile -varsa- manaca eş veya zıt kelimeler) kısmında önce "eş„ kelimesi yazılarak manaca eş kelimelerin, sonra "zıt„ kelimesi yazılarak manaca zıt kelimelerin sıralanması münasiptir.

IV.

Samsun Derleme Heyetinden sorulan nokta ve verilen cevap

8 — Maarif Vekâletinin 12.1.933 tarihli ve 35/1 sayılı tamiminin 15 inci maddesinde onbeş günde bir verilmesi bildirilen raporun Maarif Vekâletine mi, yoksa Cemiyete mi, gönderileceği.

Cevap: Bu rapor Söz Derleme Talimatnamesinin onbirinci maddesinde her hafta Maarif Vekâletine gönderileceği yazılan işler hulâsasından ayrıdır. Bu rapor her onbeş günde bir, hazırlanan fişlerle beraber, cemiyete gönderilecektir.

V.

Ankara: 18.3.1933

Fişlerin tetkikinde görülen eksikliklere göre aşağıki hususların tamimine lüzum görülmüştür:

1 — Kelimenin derlendiği yer hanesinde köy, nahiye adları yanına, bağlı oldukları kazanın adı yazılmalıdır.

2 — Misal ve tariflere itina olunmalıdır.

3 — Derleyicinin ve ağzından kelime derlenen kimsenin adı ve hüviyeti muayyen hanelerinde yazılmalıdır.

4 — Talâffuz ve manaca fark olmadığı için gönderilmiyen birden fazla fişlerin nerelerden derlendiği gönderilen fişin arkasına yazılmalıdır.

VI.

Derleme fişlerinin yüzbini aşması üzerine yapılan genelge

1933 yılı başında açılan söz derleme seferberliği, bu millî savaşı candan benimsiyen Türk milletinin eksilme bilmez büyük sevgisiyle sürüp gitmektedir. Bu işte ileri gayret gösteren Vilâyetlere şimdiden teşekkürlerimi arzeder, henüz bizi tatmin edecek derecede fiş göndermemiş olanların da yeni gayret hamleleriyle ön safa geçeceklerinden şüphe etmediğimi kaydederim.

Vilâyetlerden gelen derleme fişlerinin adedi Haziran ortasında (100,234) gibi gerçekten göğüs kabartacak bir yekûnu bulmuştur. Bu yekûna vilâyetlerimizin ayrı ayrı iştirak nisbetleri bağlı cetvelde gösterilmiştir. Bu cetvelden de anlaşılacağı gibi, Vilâyetlerimizin bir kısmı henüz işin büyüklüğü ile mütenasip derecede söz derleme fişleri göndermemişlerdir. Bu vilâyetlerden son derleme vaziyetleri ve derlenmiş, fakat henüz gönderilmemiş olan fişler hakkında malûmat vermelerini ayrıca rica ederim.

Bazı vilâyetlerce mükerrer ve eş fişler hakkında tereddüt hasıl olduğu gönderilen mektuplardan anlaşılıyor. Kelimeleri aynı, fakat gösterilen manaları başka başka olan fişlerin eş ve mükerrer fiş sayılmaması lâzım geldiğini de işaret etmek isterim.

Muallim ve Müfettiş arkadaşlardan ve bütün Maarif ailesi mensuplarından, tatil devresinde faaliyetlerini bu büyük millî dil seferberliği üzerinde daha ziyade teksif etmelerini bekler, dilimizi özleştirme yolunda çalışan ve çalışmakta olan bütün yurtdaşlara candan teşekkürle daima daha ileri yürüme temennilerimin arzını dileyerek saygılarımı sunarım, efendim.

Türk Dili Tetkik Cemiyeti Reisi
Maarif Vekili
Dr. Reşit Galip

İLBAYLIKLARDAN GÖNDERİLEN DERLEME FİŞLERİNİN SAYISINI GÖSTERİR LİSTE

İlbaylık [*]	Gönderilen fiş sayısı
Afyon	2 177
Amasya	1 408
Ankara	12 171
Antalya	2 551
Aydın	797
Balıkesir	1 873
Bayazıt (Karaköse)	749
Bilecik	2 429
Bolu	1 623
Burdur	617
Bursa	2 997
Çanakkale	3 775
Çankırı	878
Çoruh	885
Çorum	2 062
Denizli	2 699
Diyarbekir	813
Edirne	1 447
Elâziz	720
Erzincan	782
Erzurum	662
Eskişehir	1 615
Gaziantep	1 586
Giresun	1 712
Gümüşane	976
Isparta	4 625
İçel	3 048
İstanbul	17 439
İzmir	4 890
Kars	1 085
Kastamonu	1 108
Kayseri	5 560
Kırklareli	355

[*] Alfabe sırasına göre

İlbaylık	Gönderilen fiş sayısı
Kırşehir	2 657
Kocaeli	1 706
Konya	7 719
Kütahya	2 838
Malatya	850
Manisa	1 491
Maraş	767
Mardin	143
Muğla	2 052
Muş	195
Niğde	2 516
Ordu	2 097
Samsun	2 550
Seyhan	2 774
Siirt	95
Sinop	1 386
Sivas	1 031
Trabzon	1 781
Tekirdağ	1 040
Tokat	1 954
Urfa	703
Van	289
Yozgat	975
Zonguldak	2 096
HEPSİ	*132 703*

ÖZEL OLARAK VERİLEN DERLEME FİŞLERİ İLE ESKİ DİL ENCÜMENİNDEN KALMIŞ SÖZLERİN VE DEFTER HALİNDEKİ DERLEMELERLE GAZETELERDEN ÇIKARILAN FİŞLERİN SAYISINI GÖSTERİR LİSTE [1]

	SAYI
Derleme Kolu Yaruzmanı M. Şakir Ülkütaşırın Sinop ve Samsundan derlediği söz fişleri	2500
Konyadan Öğretmen M. Zekinin fişleri	1753
Giresun Saylavı Talât Onayın fişlediği Çankırı ve Bolu sözleri	994
Kurum Sekreterlerinden Emin Türkün fişlediği Avanos sözleri	940
Konyanın Belenler Köyü öğretmeni İbrahim Aczinin fişleri	629
Kastamonulu öğretmen Talât Mümtaz Yamanın fişleri	600
İstanbul Erkek Lisesi Türkçe Öğretmeni Tahir Nejadın gönderdiği fişler	465
Doktor Kilisli Rifatın fişleri	429
Kadıköy Erkek Lisesi Öğretmenlerinden Emin Arifînin fişleri	400
Kastamonu Halkevinden gönderilen fişler	290
Gerededе Öğretmen Neşetin fişleri	212
Malatya Saylavı Mahmut Nedim Zapçının fişleri	200
İstanbulda Everekli Öğretmen Serkisin fişleri	187
Denizlide Akçakocanın gönderdiği fişler	164
Çandarlı Başöğretmeni Ziyaeddinin fişleri	130
Gazi Terbiye Enstitüsünde Abdülkadir oğlu Ahmet Ratibin fişleri	125
Haleftide Öğretmen A. Saidin gönderdiği fişler	106
Bulgaristanda Şumnuda Öğretmen Abdullahın fişleri	100
Maltepe Askerî mektebi tarih Öğretmeni Ali Seydinin fişleri	100
Türk Dil Kurumu Sekreterlerinden Ali Dehri Dilçinin fişleri	100
Antalya Ticaret odası Baş Sekreteri Tevfik Macidin fişleri	100
Fen fakültesi Doçentlerinden Cemilin fişleri	100
Bergamadan Öğretmen A. Yılmazın fişleri	100
Karsta Öğretmen Bahaeddinin fişleri	86
Sarıyer İlçebayı İbrahimin gönderdiği fişler	81
İstanbul Gazi Osman Paşa okulu Öğretmenlerinden Rasimin fişleri	70
Bergama İkinci ilk okulu Baş Öğretmeni A. Selmanın fişleri	68

[1] Fiş sayısına göre sıralanmıştır.

	SAYI
Hukuk Doktoru Serdengeçti oğlu Edibin fişleri	67
Öğretmen Talâtın Ürgübe ait gönderdiği fişler [1]	66
Bursa Lisesinden Cemal Fevzinin gönderdiği fişler	58
Rumelihisarında İhsan Bey sokağında oturan bir zatın gönderdiği fişler	49
Balıkesir Necati Bey okulundan Cemal Tekinin gönderdiği fişler	45
Burdurda Bucak Öğretmeni Nurinin fişleri	39
Ankarada İsfendiyarın gönderdiği fişler	30
Kütahyada Alayunt Öğretmeni Nurinin fişleri	21
Erzincan Saylavı Aziz Samih İlterin fişleri	20
Gördes Kültür İşyarı Ali Nimetin fişleri	16
Ankarada İbrahim Osmanın verdiği fişler	14
Özel Derleme fişlerinin hepsi	*11454*
Defter içinde veya liste halinde gönderilen derleme sözleriyle gazetelerden [2] alınan sözler ve eski Dil Encümeninden kalmış derleme fişlerinin tutarı	9347
Hepsi	*20801*

[1] Keşandan gönderilmiştir.

[2] Bu gazetelerin başlıcaları şunlardır:

Yurt içinde çıkanlardan; Ulus [eski Hâkimiyeti Milliye] (Ankara), Ahali (Samsun), Türk Sözü (Adana), Kızıl Irmak (Sıvas), Yeni Fikir (Bursa), Diyarbekir, Bartın, Yeşil Giresun, Türk Dili (Balıkesir), Rize (Çoruh), Gaziantep, Duygu (Çankırı), Millî gazete (Urfa), Akın (Trabzon), Yurt dışında çıkanlardan da; Öz dilek (Kırcaali) ve Karadeniz (Razgrat).

HALKBİLGİSİ (FOLKLOR) DERLEMESİ İÇİN YAPILAN GENELGELER

I.

Sayı: 71 *Dolmabahçe, 20. IX. 1934*

Türk Dil Kurumunun iki yıl önce başladığı Derleme işi henüz bitmiş ve arkası alınmış değildir. Yurt içinde halk ağzından söz ve Halkbilgisi (folklor) derlemeleri, üzerinde daha çok çalışılacak geniş ve büyük bir iştir.

Birinci adım olarak 1933 yılı başınanberi her yerde yapılmış olan söz derlemeleri kaza ve vilâyetlerde süzülüp mükerrerleri atılarak Cemiyet Merkezine 130 binden artık fiş getirmiştir. Bu fişler sıraya konarak bir (Derleme Dergisi) yapılmasına başlanıyor.

Şimdi derleme işinin daha geniş basamaklarına geçiyoruz. Bu basamaklarda bir yandan söz derlemesinin her türlü iş, varlık, çalışma yolları üzerine yayılmış şekli, bir yandan da halk inanları, âdetleri, halk sanat ve edebiyatı derlenecektir.

Bu işleri yaparken, en çok göz önünde tutulacak şey, Cemiyetin bundan önce bastırmış olduğu (Söz Derleme Kılavuzu) nun 4üncü Sahifesinden başlıyan "Halkbilgisi fişlerinin doldurulması„ başlıklı talimat esastır. Bunun ikinci maddesinde yazılı söz derleme fişlerine ihtiyaç var ise miktarının da tesbiti ile bildirildiği takdirde gönderilecektir.

Bu derleme işi İcra Vekilleri Heyetinin 13507 numaralı ve 21.11.1932 tarihli kararnamesile verilmiş resmî bir vazife olduğuna göre, Bu derlemede fişlerin tedariki ve sevki için icap edebilecek hertürlü masrafların vilâyetlerce temin edileceğinden eminiz.

Gerek söz, gerek inan, âdet, masal, ninni, ata sözü ilh. gibi halk sanat ve edebiyatı mahsülleri derlenirken, en çok önümüze çıkan güçlük, halkımız arasında bu gibi araştırmalara alışılmamış olmasından ileri gelen tabiî utanç ve çekingenliktir. Bu yüzden en güzel halk sözlerimiz oldukları yerlerde gizli kalarak dil varlığımızın ortaklama malı olamamaktadır.

Bunun önüne geçmek için hatıra gelen tedbirler şunlardır:

1 — Halkevleri ve Belediye reis ve âzaları ile Maarif memurları, ilktedrisat müfettişleri, ilkmektep hocaları, nüfus, tapu, kadastro memurları, tahsildarlar, muhtarlık teşkilâtı duran köylerde köy muhtarları ve ihtiyar heyeti âzaları, Köy Kanunu tatbik edilen yerlerde köy dernekleri ve köy ocakları teşkilâtı, yerliden olan bütün hükûmet, idarei hususiye

memurları, halkın içinde bu söz ve folklor derlemesinin değerini anlatacak propagandalar yapmalıdırlar.

2 — Gene bu zatler vasıtasiyle her yerin halk üzerinde sözü geçer adamlarına bu işin yüksek değeri anlatılmalı ve onların delâletiyle bu türlü bilgileri olanlar bulunarak bunları gizlememeğe teşvik edilmelidir.

Bu hususta bilhassa yerliden olan memurlardan çok istifade temin edilebilir.

3 — Askere gelenlerin talim ve terbiyesi sırasında bunların kendi yerlerinden getirdikleri dil ve Halkbilgisi malzemesinin toplanmasına ayrıca değer verilmelidir.

4 — Hapishanelerde bulunanlar arasında da gene bu yolda derlemeler yapmak faydalı olacağı hatırdan çıkarılmamalıdır.

Bu hatıra gelen tedbirlerden başka gene bu maksada yarayacak her türlü tedbirlerin alınmasını rica ederim.

Söz derlemesinde gösterilen yüksek çalışma ve içten atılmanın bir buçuk yıl içindeki verimi, İkinci Türk Dili Kurultayında Derleme Heyetleri ve Halkevleri için yüksek bir takdir sesinin yükselmesine vesile olmuştur.

Bu sesten daha ziyade canlanarak arkadaşlarımızın yeni derlemede de bütün istekleriyle çalışacaklarına güveniyoruz.

Muvaffakiyetler dilekleriyle saygılarımı sunarım.

T. D. K. Başkanı
Saffet Ziya

II.

Sayı: 347 — *Ankara 18.5.936*

Türk Dil Kurumu, İkinci Türk Dili Kurultayından sonra 20.9.1934 te Dolmabahçe Sarayından gönderdiği 71 sayılı genelge ile iki noktayı göz önüne koymuştu:

1 — Söz derleme işlerinin bitmediği, bunun ileri götürülüp sonuçlarının alınması gerekliği;

2 — Söz derlemesini tamamlamak üzere Halkbilgisi (folklor) derlemesine de başlanarak verimlerinin Kuruma gönderilmesi.

Aradan bir buçuk yıla yakın zaman geçtiği halde, bu işlerde eski ateşle davranılmadığı acı ile görülmektedir.

Üçüncü Türk Dili Kurultayı bu yaz sonlarına doğru toplanacaktır. Bunun için bu iki işe hemen sarılmak ve Kurultaya bildirmeğe değer verimler elde etmek gerektir.

Halkbilgisi (folklor) derlemesinin esaslarını gösteren ve yukarda sözü geçen genelge ile bunda anılan "Halkbilgisi fişlerinin doldurulması„ astüzüğünün kopyeleri ilişik olarak sunulmuştur.

Sizden dileğimiz şunlardır:

1 — Söz derleme fişlerinden henüz merkeze gönderilmemiş olanların tez elden arkası alınarak hemen gönderilmesi;

2 — Halkbilgisi (folklor) derlemesi üzerine alınmış fişler var ise bunların da merkeze ulaştırılması;

3 — Halkbilgisi (folklor) derlemesi işinin ileri götürülmesi için gerekli tedbirlerin hemen alınarak bildirilmesi;

4 — Bütün derleme işlerinin en son durumunu gösterir bir raporun da Haziran 1936 sonuna kadar hazırlanarak gönderilmesi.

Bu genelgenin kopyeleri İç ve Kültür Bakanlıkları ile Cumuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğine de sunulmuştur.

TÜRK DİL KURUMU
Genel Sekreteri
İ. N. Dilmen

TÜRKİYE İÇİNDE ULUS AĞZINDAN ÖZ TÜRKÇE SÖZLER

DERLEME DERGİSİ

YAPILMAK ÜZERE DERLEME FİŞLERİNİN GÖZDEN GEÇİRİLEREK DERGİ FİŞLERİ YAZILMASI İÇİN PROGRAM

YAPILACAK İŞ

1 — 1933 yılı başından beri, bütün Türkiyede yaptırılan Ulus ağzından söz Derleme Fişleri, kaza ve vilâyet merkezlerinde mükerrerleri süzüldükten sonra Cemiyet Merkezine gelmiş, burada da Derleme Kolu çalışmalariyle alfabe sırasına konmuştur.

2 — 1933 Yılından önce eski Dil Heyeti tarafından toplanan derlemelerle gazetelerden kesilip saklanan, yahut defter kılığında gelmiş olan derleme sözlerinin bir kısmı gene Derleme Kolu çalışmalariyle derleme fişlerine geçirilerek hazırlanmıştır. Bu çalışma bitmemiştir. İleri götürülmektedir. Bunlardan yetişebilenler, asıl Derleme fişleri içine katılarak Dergiye alınacaktır.

3 — Yapılacak iş, birinci maddede anılan fişlerin hepsini ve ikinci maddede anılanlardan yetişebilenleri bir araya getirerek, bunları Derleme Dergisi için hazırlanacak Dergi fişlerine geçirmekdir.

ÇALIŞMALARIN ANA YOLLARI

4 — Dergi Fişleri yapma işi bunun için seçilen bir çalışma koluna verilecektir. Yapılan fişler daktilo ile çoğaltılarak kontrola verilecek, kontroldan gelen mütalealarla birleştirilerek son kontrolu yapıldıktan sonra matbaaya gönderilecektir.

5 — Derleme Dergisi çalışma kolu ile kontrolu ve son kontrolu yapacak arkadaşlar U. M. H. ince seçilecektir.

DERGI FİŞLERİNE YAZILACAK NESNELER

6 — Dergi Fişleri, şunları gösterecektir.

a) Derlenen kelime (varsa türlü söylenişleri de ayrıca gösterilecektir).

b) Kelimenin derlendiği yer (vilâyet merkezlerinde derlenmiş olanlarda köy, kaza ve vilâyet adları gösterilecektir).

c) Kelimenin cinsi (isim, sıfat, zamir, fiil sıygası, zarf, nida... olduğu; isim, sıfat ve zamirlerde izafet ve cemi halleri, fiillerde muzari üçüncü şahıs gösterilecektir).

ç) Kelimenin manası(kelimenin ne kadar manası varsa herbiri, hiçbir tereddüde meydan vermiyecek kadar açık olarak ayrı ayrı gösterilecek, bunların kullanılış örnekleri varsa onlar da yazılacaktır. Türlü manaları olan sözlerin herbir manası ayrı ayrı, örnekleri ve derlendikleri yerler ile numara altında gösterilecektir. Örnekler ata sözü, masal, halk şiiri... gibi dil vesikalarından alınmış ise bu da işaret edilecektir. Kelime ile eş veya zıt manalı sözler de ayrıca yazılacaktır.)

d) Kelimenin herkesçe mi, yoksa bir kısım halkça, yahut bir meslek ve sanatle uğraşanlar arasında mı kullanıldığı, derlendiği yerin kendi konuşması mı, yoksa başka bir yer ağzımı olduğu.

e) Kelime, manaları, kullanılışı... hakkında gerek derleyicinin ileri sürdüğü, gerek Dergi fişi çalışma kolunun düşündüğü mütalealar.

DERGİ FİŞLERİNİN YAZILMA YOLLARI

7 — Bir fişte yalnız bir kelimenin derlenmesi derleyicilere bildirmiş ise de, arasıra bir fişte birden çok kelime bulunduğu görülmektedir. Böyle bir fiş ele geçince fişteki kelimelerden tam alfabe sırasında olanı o fişte bırakılarak, başka kelimeler ayrı fişlere yazılacak, kendi alfabe sıralarına konulmak üzere Derleme Kolu Muavinine verilecektir.

8 — Bir fişte bulunan kelimeler manaca biribirinin benzeri, yahut yakını ise bunlardan işlenen kelimede öteki kelime [Bak:] işaretiyle gösterilecek ve öteki kelimede de [Bak:] denilebimek üzere küçük bir bağlama fişi yapılarak öteki kelimenin fişine bağlamak için Derleme Kolu Muavinine verilecektir.

9 — Bir kelime yazılırken, bunun manaca değişmiyen türlü söylenişleri de ( ) içinde olarak birlikte kaydolunur. Bu söylenişler yer yer değişiyorsa, her söylenişin yanına nerede kullanıldığı da " „ içinde yazılır. Manaca değişen söylenişler ayrı madde olarak yazılır.

10 — Kelimenin manası yazıldıktan sonra, bu mana nerelerden derlenmiş ise bunların hepsi ( ) işareti içine yazılır. Vilâyet ve adları herkesçe bilinen kaza merkezlerinin yalnız adlarını yazmak yeter. Köy, nahiye ve adı herkesçe bilinmiyen kazalardan gelen derlemelerde bu isimlerden sonra vilâyet, yahut kaza adı da " „ içinde gösterilir. Bir vilâyete bağlı türlü yerler birbirinden (,) ile ayrıldıktan sonra, hepsinin sonuna " „ içinde vilâyet adı yazılır ve bunnun ardına (;) konulur.

Kelimenin birden çok manası varsa herbir mana 1, 2, ilh. rakamlariyle yazıldıktan başka her mananın sonuna onun derlendiği yer veya yerler işaret edilir.

11 — Her kelime yazıldıkça yanına [ ] içinde olarak kelimenin cinsi, yani isim, sıfat, zamir, zarf, nida, fiil sıygası... gibi kelime kısımlarından hangisine mensup olduğu bu kısımların kısaltmalariyle gösterilir. Bundan başka kelime isim, sıfat, zamir cinsinden ise izafet şekli, yani muzaf ve muzafünileyh olduğu zaman hangi ekleri aldığı, fiil cinsinden ise muzari sıygasının üçüncü şahsında gelen (r) nin hangi sada ile okunduğu da gösterilecektir.

Kelimenin bir manasiyle öteki manası arasında cinsi değişiyorsa mana rakamından sonraki manaya uyan cins [ ] içinde olarak yeniden yazılır.

12 — Kelime, madde başı olarak yazıldıktan, varsa bir manadaki söylenişleri ( ) içinde, cinsi ile izafet veya muzari şekilleri [ ] içinde gösterildikten sonra, kelimenin manası yazılmalıdır. Bu manayı tespit için yalnız derleyicinin yazdığı izah yeter sayılmamalıdır. Asıl mana, fişlerde yazılan kullanılış örneklereinden belli olur. Birkaç fişteki mana izahları ve örnekler birbirini tamamlıyarak sözün öz manasını daha iyi belli eder. Bunlara bakılarak mana hiçbir tereddüde meydan vermiyecek kadar açık ve belirli bir yolda anlatılmalı, yanına da fişlerde görülen kullanılış örneklerinden gerekli ve değerli görülenleri yazılmalıdır. Bu örnekler başka başka yerlerden gelmiş ise, her bir örnekten sonra nereden geldiği de gösterilmelidir.

Kelimenin birden çok manası varsa herbir mana bir rakam altında olarak ayrı ayrı yazılmalı, her mananın kullanılış örnekleri ile nerelerden derlendikleri de onun arkasından yazıldıktan sonra bir (—) çekilerek ikinci, üçüncü... manalar da gene böyle gösterilmelidir.

13 — Kelime ile eş manalı veya zıt manalı sözler fişte gösterilmiş ise bunlar da [Bak:] işaretiyle gösterilir.

14 — Kelime umum halk tarafından kullanılıyorsa bir işarete ihtiyaç yoktur. Fakat bir kısım halk, bilhassa bir sanat ve meslek erbabı arasında kullanılıyora bunu da ayrıca göstermek gereklidir. Bunun için der yerleri anıldıktan sonra, [ ] içinde [filân meslek sözü], yahut [kadınlar arasında] gibi kayıtlar konulur. Eğer bu kayıt yalnız bir der yerinden gelmiş ise, o der yerinin yanına yazılır.

15 — Kelime derlendiği yerin yerli ağzından derlenmiş ise bir işarete lüzum yoktur. Fakat başka yerin sözü ise, der yeri yanına gene [ ] içinde [Rumelili ağzından, Deliormanlı ağzından...] gibi bir kayıt, yahut "muhacir ağzından,, anlamına olarak [Muh.] işareti yazılmalıdır.

16 — Bir kelime hakkında fişte derleyicinin yazmağa değer bir düşüncesi yazılı olduğu, yahut çalışma kolunun bu fiş üzerine dergiye geçmesi gerekli bir düşüncesi bulunduğu halde, bu düşünce de dergi fişi üzerinde ayrıca gösterilecektir.

17 — Altıncı maddeden 16 ıncı maddeye kadar anlatılan yolda yapılacak Dergi fişlerininde kullanılack imlerin ve kısaltmaların listeleri bu programa bağlıdır.

18 — Dergi fişleri yapılırken bu programda düşünülmemiş güçlüklere rastlanırsa bunlar, çalışma kolunun düşüncesiyle birlikte, Umumî Kâtipliğe bildirilecek ve ona göre icap eden tedbirler düşünülecektir.

DERGİ FİŞLERİNİN KONTROL YOLLARI

19 — Dergi fişleri, Çalışma kolu tarafından hazırlandıkça 5 nüsha olarak daktilo ile çoğaltılacak, bunlardan biri asıl olarak Cemiyet Merkezinde saklanacak, üçü kontrol heyeti âzalarına dağılacak, biri de son kontrolda kullanılacaktır.

20 — Kontrol edenler icabına göre asıl Derleme fişlerine de bakarak Dergi fişleri üzerinde değişmesi veya ilâvesi icap eden birşey varsa onu mütalea olarak yazacaklardır.

21 — Kontrol edenlerin birlikte, yahut ayrı ayrı çalışmaları kendi reylerine bırakılmıştır.

22 — Kotroldan çıkan Dergi fişleri son kotrola verilir. Son kontrolda asıl Dergi fişi ile kontrol edenlerin mütalealarl karşılaştırılır. Bu mütalealara göre Dergi fişi üzerinde tashihler veya ilâveler yapılır. İcabında asıl Derleme fişlerine de bakılır.

23 — Tashih ve ilâve yollu mutalealarda uzlaştırılması mümkün olamıyan düşünce ayrılıkları bulunursa bunlar U. M. H. ince konuşulup kararlaştırılır.

24 — Son kontroldan çıkan veya U. M. H. ince karara bağlanan fişler, baskıya hazır olduğunu göstermek üzere son kontrolu yapan arkadaşça imza edilir.

25 — Derleme Dergisinin önsözü, kısaltmaları, derleme işlerinde çalışanların listesi son kontrolu yapaçak arkadaş tarafından hazırlanacaktır.

26 — Derleme Dergisinin baskısına ne zaman başlanacağını U. M. H. kararlatştırır.

DERLEME DERGİSİNDE KULLANILAN YAZI PUNTOLARI, İMLER VE KISALTMALAR

I

YAZI PUNTOLARI

1 — **10 punto siyah sorbon yazı:** Madde başı olan kelimeleri ve bu puntodan olan siyah rakamlar da kelimenin türlü anlamlarının sayısını gösterir.

2 — 10 punto düz sorbon yazı: Kelimenin anlamlarını gösteren sözler bu yazı ile dizilmiştir.

3 — *10 punto italik sorbon yazı:* Kelimenin nev'ini ve derlendiği yeri gösteren yazılarda kullanılmıştır.

4 — 10 punto düz godi yazı: Kelimenin kullanılış örnekleri bu yazı ile dizilmiştir. Örnek, anlamı gösteren yazıdan sonra konulmuş ise derlendiği yerlerin hepsinden, bir der yerinden sonra yazılmış ise yalnız oradan gelmiş demektir.

5 — *10 punto italik godi yazı:* Kelimeyi benzerleriyle bağlamk üzere [Bak:] şeklindeki işaretlerde kullanılmıştır.

II

İMLER

[ ] 1. Kelime yanında, yahut müteaddit manaları gösteren rakamların ardında, o kelimenin hangi cinsten olduğunu, izafet, cemi ve muzari şekillerini gösteren kısaltmalar bu işaretin içine yazılır.

2. Der yerleri yanında sözün bir kısım halk, bir meslek ve sanat erbabı, bir semt ahalisi... arasında kullanıldığını gösterir.

3. Mütalealrın iki yanına konulur.

( ) 1. Kelime yanında, onun manaca değişmiyen söyleniş şekillerini gösterir.

2. Mana yanında onun derlendiği yerlerin adları bu işaretin içine yazılır.

3. Der yerlerinden sonra bunların mensup oldukları kaza ve vilâyetleri anlatır.

[Bak:] Bir kelimenin manaca veya şekilce benzerlerine veya yakınlarına müracaat edilmesi lüzumunu gösterir.

- 1. Muhaverede iki tarafın söyledikleri sözlerin başına konulur.

2. Bir kelimenin müteaddit manalarından birinden ötekine geçildiğini gösterir.

, 1. Kelime, yahut aynı madde içinde gösterilen mürekkep ve müştak şekillerden sonra kullanılır.

2. Aynı vilâyete bağlı der yerlerini biribirinden ayırır.

; 1. Ayrı vilâyetlere bağlı der yerlerini birbirinden ayırır.

2. Birden fazla olan kullanış örneklerini biribirinden ayırır.

[?] Bir sözün Türkçe olup olmadığında, söylenişinde, manasında yahut bir örneğin kaynağında, bir der yerinin nerede bulunduğunda tereddüt edildiğini gösterir.

* Manzum parçalarda mısraları ayırır.

: Örnekleri izahlardan ayırır, birçok deryerleri arasında o örneğin yerini gösterir.

III

KISALTMALAR

1 – KELİME NEVİLERİ İÇİN

İs.	Isim
S.	Sıfat
Z.	Zamir
F.	Fiil
Zf.	Zarf
N.	Nida
Ed.	Edat
İz.	İzafet
C.	Cemi
Mz.	Muzari 3 üncü şahıs

2 – DER YERLERİ İÇİN

A.	Bütün Anadolu	
Ş.A.	Şarkî	„
G.A.	Garbî	„
O.A.	Orta	„
Şm.A.	Şimalî	„
C.A.	Cenubî	„
İst.	Istanbul	
T.	Trakya	

A

Aa [*N.*], Hayır, istemiyorum (-**Mehmet, çarşıdan mı geliyorsun? -Aa!**: *Emet "Kütahya,,; -***Okumak bilir misin? -Aa!**: *Yelten "Korkteli-Antalya,,; Eğirler köyü "Konya,,*) [*Bak:* **Aah, ıaa, ıh**]

Aah [*N.*], Hayır, yok (**-Paran var mı? -Aah!**: *Üçüyük "Simav - Kütahya,,; Hortu köyü "Sivrihisar - Eskişehir,,; Sinop; Samsun; Gürses köyü "Akşehir - Konya,,; Korkuteli "Antalya,,*) [*Bak:* **Aa, ıaa, ıh**]

Aba [*İs.*], **1.** [*Abı "Yozgat,,*] Ana, anne (*Kelgin köyü, Develi, Kızılviran, Hamurcu, Gergeme, Karahisar "Kayseri,,; Kadınhanı, Kurt hasanlı, Sille "Konya,,; Gölcük köyü, Nevşehir, Niğde; Bayburt "Gümüşane,,; Kemaliye "Malatya,,; Sıvas; Cemele köyü "Kırşehir,,; Belenkeşli "Mersin,,*) — **2.** Büyük anne (*Develi "Kayseri,,*) — **3.** [*Abu "Bulgaristan Türkleri,,*] Büyük kız kardeş, abla (*Kırşehir; Burdur; Antalya; Tire "İzmir,,; Balıkesir; Zonguldak; Dadağı "Kayseri,,; Simav "Kütahya,,; Denizli; Mut, İçel; Bolvadin "Afyon,,; Akköy "Söğüt-Bilecik,,; Senirkent "Uluborlu,,, İsparta; Konya; Boyabat "Sinop,,; Van; Ergene, Bâlâ, Ankara; Trabzon; Tirebolu "Giresun,,; Gaziantep*; **Karakaşlı aba ∗ gözü yaşlı aba ∗ hasretlerle büyüdün ∗ Bağrı taşlı aba**: *Ardıhan "Kars,,* [*Bak:* *Bacı, ede, edi*] — **4.** Hanım (*Ankara; Gaziantep*) — **5.** Hala (*Nevşehir "Niğde,,*) [*Bak:* **Abba**] — **6.** Yenge (*Konya; Gaziantep*) — **7.** [*Haba - "Zıvarık; Mut,,*]. Yünden yapılan kumaş ve kışın giyilmek üzere bu kumaştan yapılan bir geysi (*Söğüt "Bilecik,,; Zıvarık "Konya,,; Ayaş, Ankara; Gaziantep; Dadağı, Zincirdere, Elbaşı, Germin, İncesu "Kayseri,,; Sıvas; Mut "İçel,,; Davas "Denizli,,; Akhisar "Manisa,,; İznik "Bursa,,; Atabey "Isparta,,; Saiteli "Konya,,; Karakuyu "Adana,,; Sungurlu "Çorum,,; Irmaksırtı "Çarşamba - Samsun,,; Ohtap, Pazar "Tokat,,*; **Aba giyen kaba mı olur?, Abacının kebecinin burada işi ne?, Kışın abayı yazın yabayı unutmamalı**: *Zıvarık "Konya,,* [*Bak:* **Kebe, saku, sako**] — **8.** [*N.*], Hayret anlatan ses (*Sıvas*) [*Bak:* **Abo, abav, abay**]

Aba atma oyunu [*İs.*], Bohça atma adı da verilen bir çeşit oyun (*Hadım "Konya,,*) [1]

Ababa [*İs.*], Baş ve kuyruk tarafları kara, gövdesi yeşil bir kuş olup incir ağaçlarında çokça bulunur (*Buluklu "Mersin - İçel,,*)

---

[1] Gelen derleme fişinde oyun hakkında izahat yoktur.

Ababak [*S.*], Ahmak (*Yozgat*)

Ababura [*İs.*], **1.** Kestane (*İnebolu* " *Kastamonu* „) — **2.** Kavun (*Ankara; Kastamonu*)

Abadan [*İs.*], **1.** Sofra örtüsü (*Sazlı* "*Ayvacık-Çanakkale*„) — **2.** Aşağı yukarı dört metre murabbaı genişliğinde, üzeri iki muhtelif renkte küçük murabbalarla süslü olan, yatak, yorgan istiflerinde örtü ve kışın da omuz atkısı olarak kullanılan bir çeşit yün dokuma (*Davaklı* "*Ezine-Çanakkale*„)

Aba gibi atmak [*F.*], Büyük söz söylemek, palavra savurmak (*Lâpseki* "*Çanakkale*„)

Abağına çalışmak [*F.*], Boşuna çalışmak (*Giresun*)

Abah [*N.*], Hayret, şaşma anlatır. (*Bünyan* "*Kayseri*„) [Bak: Abarıh]

Abahan [*S.*], **1.** Tembel: **Sen ne abahan insansın!** (*Dodurga* "*Bozöyük-Bilecik*„) — **2.** Şaşkın, beceriksiz (*Kütahya*) [Bak: Abahon]

Abahandan [*Zf.*], Ansızın, birdenbire (*Çankırı*)

Abahon [*S.*], Ahmak: **Ne abahon adamsın be!** (*Kalekale* "*Erbaa -Tokat*„) [Bak: Abahan]

Abak [*İs.*], **1.** Köylü (*Köşker* "*Kırşehir*„) — **2.** Çocuk oyunlarında sayı, gol (*İcilli* "*Giresun*„)

Abaka [*İs.*], Amca (**Abakamla beraber geliriz:** *Bergama* "*İzmir*„; *Ilgın* "*Konya*„)

Abalaç [*S.*], Sevici kadın (*Antalya*) [*Bak: Ablacı*]

Abalak [*İs.*], Memedeki çocuk: **Benim abalak bu gece hiç uyumadı** (*Tavşanlı* "*Kütahya*„)

Abalamak [*F.*], Çocuk emeklemek, avucu yerde sürtünerek yürümek (*Samsun köyü* "*Beypazarı - Ankara*„; *Çankırı*) [*Bak: Abıldamak, apalamak, imeklemek*]

Abamak [*F.*], **1.** Menetmek: **Bu adamı işinden abadın** (*Bursa*) — **2.** Muhalefet etmek (*Bornova* "*İzmir*„) — **3.** Ret ve inkâr etmek (*Kasaba* "*İzmir*„)

Abanges [*İs.*], Tarlanın seyrek sürülmüş yeri (*Tavara* "*Reşadiye - Tokat*„) [*Bak: Sabangezek*]

Abanlamak [*F.*], Geniş adımlarla yürümek (**Bu tarlayı abanladım:** *Bursa; Afyon; Burdur; Kızılcabölük* " *Davas - Denizli* „) [*Bak: Abannamak*]

Abanmak [*F.*], **1.** Birinin veya bir şeyin üzerine kapanmak, çullanmak (*Bornova* "*İzmir*„; *Hayrabolu* "*Tekirdağ*„; *Safranbolu* "*Zonguldak*„ — **2.** Minnet etmek (*Ulubey* "*Ordu*„) [*Bak: Avılmak, arbılmak, ardılmak, gamanmak*]

Abannamak [*F.*], Geniş ve süratli adımlarla yürümek (*Burdur*) [*Bak: Abanlamak, abut, apış*]

Abara [*İs.*], **1.** Buğdayla karışık iri saman (*Kilis* "*Gaziantep*„) — **2.** Çift demirinden hasıl olan çizgi (*Yozgat*) [*Bak: Baran*]

Abarı [*N.*], Hayret ve şaşma bildirir (*Kalecik* "*Ankara*„; *Ürküp* "*Kayseri*„; *Nevşehir* "*Niğde*„)

Abarıh [*N.*], Hayret bildirir. (*Gülveren* "*Bünyan - Kayseri*„)

Abarmak [*F.*], Almak, alıvermek, aparmak (*Balıkesir*)

Abartı [*İs.*], Bağıra bağıra tehdit (*Malatya*)

Abartıyı basmak [*F.*], Bağıra bağıra korkutmak istemek (*Malatya*) [*Bak: Dızvermek*]

Abartmak [*F.*], Mubalâğa ve izam etmek (*Çalköyü, Alayunt, Kütahya; Ahiköyü "Muğla"; Gökçan "Sungurlu-Çorum"; Akşehir, Konya*) [*Bak: Abrıtmak, afartmak, ofurtmak, şelelendirmek*]

Abaru [*N.*], Korku ile karışık hayret bildirir: **Şu adam ne çirkin abaru!** (*Bor, Niğde*)

Abav [*N.*], **1.** Korku ile karışık hayret bildirir: **Abav gördün mü, çocuk mangalı devirmiş** (*Dörtyol "Seyhan"*) [*Bak: Abov*] — **2.** Şaşma ve hayret bildirir (*Kilis "Gaziantep"; Maraş; Ereğli "Konya"*) [*Bak: Anaş, aba, anav*]

Abay [*N.*], Korku ile karışık hayret bildirir: **Yılana bak, abay!** (*Simav "Kütahya"*) [*Bak: Abey*]

Abaylamak [*F.*], Farkına varmak, sezmek (*Osmaniye "Çorum"* [Muh.])

Abaysız [*S.*], Beceriksiz (*Erzurum*)

Abaz [*İs.*], Ayı yavrusu: **Ayıyı abazlariyle gezerken gördüm** (*Daday "Kastamonu"*)

Abazambalak [*S.*], Sersem, avanak (*Zeytinli köyü "Edremit-Balıkesir"*)

Abazan [*S.*], Aç: **Abazan oldum**= acıktım (*Çeşme "İzmir"* [*Argo*]) [*Bak: Habazan*]

Abaz zabaz [*İs.*], Ağır hastanın sıhhî vaziyeti: **Bizim hastanın abazı zabazı belli olmıyor** (*Denizli*)

Abba [*İs.*], **1.** Hala (*Başvartenik "Çemişgezek-Elâziz"*) [*Bak: Aba*] — **2.** Dede (*Halıdere "Karamürsel-Kocaeli"*)

Abbacık [*S.*], Beyaz: **Abbacık saçlı kadın** (*Adana*)

Abbak [*S.*], Bembeyaz (*Simav "Kütahya"*; **Kar yağmış, ortalık abbak olmuş:** *Belenkeşli "Mersin-İçel"*)

Abca [*İs.*], **1.** Abla (*Giresun*) — **2.** Amca (*Ankara; Çankırı; Zonguldak*) [*Bak: Abuca, apça*]

Abcal abcal yürümek [*F.*], Apışık apışık yürümek, çocuk yeni adım atmağa başlamak (*Eskihisar "Elmalı", küçüksöğle "Antalya"; Varyanlı "Maraş"*)

Abdıl [*İs.*], Evlerin önündeki toprak örtülü dam (*Kayapınar "Konya"*)

Abe [*N.*], Hitap yerine kullanılır: **Abe yeter, çok söyleme!** (*Akhisar "Manisa"*)

Abet [*İs.*], Öğle vakti: **Abetten sonra işim var** (*Rize «Çoruh»*)

Abey [*N.*], Korku ile karışık hayret bildirir. (*Zonguldak*) [*Bak: Abay*]

Abgın [*İs.*], Fışkı, gübre (*Şarkışla "Sivas"*) [*Bak: Ahbın, ahbun, akbun*]

Abı [*N.*], **1.** Korku ile karışık hayret bildirir: **Abı, ne fena elmalar!** (*Ereğli "Zonguldak"*) — **2.** [*İs.*] Anne (*Yozgat*) [*Bak: Aba*]

Abıcı [*İs.*], Amca (*İzmir*) [*Bak: Abca, abuca*]

Abıç [*İs.*], Bacak arası, apış (*Genezin "Avanos-Kırşehir"*)

Abık [*İs.*], **1.** Yumurtanın içindeki yavru, cenin (*Boyalı köyü "Konya"*) — **2.** Çocuk ayakkabısı, patik (*Uluborlu, Isparta*) — **3.** [*S.*] Taşak yumurtaları karnının içerisinde bulunan veya yaradılışta taşak yumurtaları olmıyan hayvan: **Abık öküzü ancak bay-**

tar iğdiş edebilir (*Anamur "Silifke - İçel,,*)

Abıldamak [*F.*], Çocuk el ve ayaklarının yardımiyle yürümeğe alışmak, emeklemek (*Berk köyü, Bolu; Horcinos, Beycuma "Zonguldak,,; Sama "Beypazarı - Ankara,,*) [*Bak: Abalamak, apalamak*]

Abır [*İs.*], Utanma, ut, hicap (*Kars*) [*Bak: Abur*]

Abırcın [*İs.*], Memnuniyet (*Yeniköy "Kayseri,,*)

Abış [*İs.*], Hatve, adım: **Abışını sık sık atıyordu** (*Belekler köyü "Ilgın - Konya,,*) [*Bak: Abut*]

Abidik [*S.*], Atak, aceleci (*Isparta*)

Abigül [*S.*], Serseri, derbeder, sefih (*Yozgat*)

Abilemek [*F.*], Göreceği gelmek, göresimek (*Silifke "İçel,,*) [*Bak: göresimek*]

Abiv [*N.*], Teessür anlatır (*Bolvadin "Afyon,,*)

Abla [*İs.*], Hanım (*Finike, Elmalı "Antalya,,*) [*Bak: Aba, bılla*]

Ablacı [*S.*], Sevici kadın (*Gaziantep*) [*Bak: Aplacı*]

Ablağı [*İs.*], Toprak damlarda çamur harçla direk arasına konan kalın mertek (*Kilis "Gaziantep,,*)

Ablah [*İs.*], Kaşık (*Erzurum*)

Ablak [*İs.*], Yüzün kıllarını yolmağa mahsus ağda, sakız: **Ablak tutunmuş** (*Bolvadin "Afyon,,*)

Ablanmak [*F.*], Bir adam başka bir adamın üstüne abanmak (*Ulubey "Ordu,,*) [*Bak: Abrılmak, abrulmak*]

Ablı ve **Ablo** [*İs.*], Kayık serenin, yelken açıldığı zaman rüzgârın tesiriyle iki yana kaçmaması için serenin ucundan kayığın arka yanına ve dümene yakın kısmına bağlanan ipler (*Isparta; Çanakkale*)

Abo [*N.*], Korku ile karışık hayret bildirir (*Maraş; Bilan "Seyhan,,; Bademler "Urla - İzmir,,*) [*Bak: Abov, aba, anay*]

Abov [*N.*], Korku ile karışık hayret bildirir (*Kırşehir*) [*Bak: Abo, anay*]

Abra [*İs.*], **1.** Teraziyi düzenlemek için hafif olan kefeye konan ağırlık (*Buğa köyü "Amasya,,; Sivas; Nigde*) — **2.** Dara (*Zile "Tokat,,; Bu taş terazinin abrasıdır: Erkilet "Kayseri,,*) — **3.** Mübadele edilen eşyanın üstesi (*Vona "Ordu,,*) [*Bak: Albe, arba, apra*]

Abracı [*S.*], Muvazeneci, meyancı: **Biri yalancı, biri dolandırıcı, biri yankesici, ben de abracı** (*Ankara*)

Abrak [*İs.*], Taşlı ve kumlu toprak (*Şebinkarahısar "Giresun,,*)

Abramak [*F.*], **1.** İdare etmek, kullanmak (**Ali reis iyi gemi abrar**: *Fatih, Anadoluhisarı "İst.,,*) — **2.** Üstesinden gelmek, başarmak (*Ayancık "Sinop,,*) — **3.** Tedarik etmek, temin etmek: **Bakkala vereceğim parayı abrayamadım** (*Bolu*) — **4.** Eksiği tamamlamak (*Reşadiye "Tokat,,*) — **5.** Korumak (*Eskişehir*) — **6.** Müşkül mevkiden kurtulmak (*Anadoluhisarı "İst.,,*)[*Bak: Apramak*]

Abran [*İs.*], Hayvanların yemlerinden yemeyip ayırdıkları iri saman parçaları, kesmik (*Gümüşane*)

Abraş [*İs.*], Bağdaş: **İyi abraş kurdu** (*İbrahimözü köyü "Göynük - Bolu,,*)

Abraşan [*İs.*], Sacayağı: **İki tane abraşanımız var** (*Kıbrısçık "Bolu,,*)

Abraşmak [*F.*], Yerinde kalmak [Avcılıkta kullanılır]: **Tavşan abraştı** (*Mudurnu "Bolu,,*)

Abraz [*S.*], Doğuştan kısır: **Ahmedin kısrağı abrazdır** (*Sungurlu "Çorum,,*) [*Bak: Arbas*]

Abraza [*Zf.*], Aykırı, zıt, karşı: **Niçin biribirinizle abraza gidiyorsunuz?** (*Çarşamba "Samsun,,*) [*Bak: Arbaza*]

Abrılamak [*F.*], **1.** Birinin üzerine eğilmek, uzanmak, sarkmak (*Kurugöl "Nevşehir - Niğde,,; Koyulhisar, Şebinkarahisar*) [*Bak: Ablanmak*]—**2.** Eğilmek, muvazenesi bozulmak (*Vize "Kırklareli,,*)

Abrışmak [*F.*], **1.** Musallat olmak, üstüne düşerek sırnaşmak, çocukça asılıp direnmek: **Abrıştı kara bahtım dalıma * dermandan kesti beni neyleyim** (*Ilgın "Konya,,*) — **2.** Birden hücum etmek, savlet etmek: **Dağdan geçerken ayı üstüme abrıştı** (*Konya*)

Abrıtmak [*F.*], Mubalâğa etmek (*Beyçayır "Çanakkale,,*) [*Bak: Abartmak, ofurtmak*]

Abrulmak [*F.*], (*Kurugöl "Nevşehir - Niğde,,*) [*Bak: Abrılmak, 1*]

Absut [*İs.*], Demir çemberi olmıyan kağnı tekerleği (*Sinop; Samsun*) [*Bak: Apsut, ispit*]

Abşak [*S.*], Tembel, apışmış, apışıp kalmış (*Kastamonu*)

Abu [*N.*], **1.** Hayret ve korku bildirir (*Bigadiç, Altınoluk "Edremit - Balıkesir,,; Armutlu, Bornova, İstanköy adası "İzmir,,; Çerkeş, "Çankırı,, Gökgöz "Daday - Kastamonu,,; Karaman "Konya,,;* **Abu sen mi geldin?**: *Göztepe "Serik - Antalya,,; Ankara; Akhisar "Manisa,,; Maydos "Çanakkale,,; Gelendost "Şarkî Karaağaç-Isparta,,; İçel; Muğla; Tavşanlı "Bursa,,* [Burada "Abuğ,, şekli de vardır]; *Vize "Kırklareli,,*) — **2.** [*İs.*] Abla (*Çarşamba, Samsun; İzmit; Turhal "Tokat,, Safranbolu "Zonguldak,,; Ünye "Ordu,,; Yolageldi köyü "Edirne* [Bulgaristan Türkleri],,) [*Bak: Aba*] — **3.** [*İs.*] Ana (*Turhal "Tokat,,*) — **4.** [*İs.*] Gerdan (*Ordu*) — **5.** [*S.*] Aptal, ahmak (*Safranbolu "Zonguldak,,*) [*Bak: Abahon*]

Abuca [*İs.*], Amca (*Keşanuz "Ayaş-Ankara,,; Çankırı*) [*Bak: Abca, apça*]

Abudan [*S.*], Serseri, ahmak (*Kışlacık köyü "Ankara,,*) [*Bak: Abahan, Abahon*]

Abuh [*N.*], Hayret ve korku bildirir (**Abuh, bu ne kadar soğuk!**: *Hisarköy "Domaniç - Kütahya,,; Bahçeliköy "Ezine - Çanakkale,,; Muğla; Kamber köyü "Kayseri,,; Yassıören yürükleri "Isparta,,*)

Abuhun [*S.*], Aptal, sersem: **Ne bakıyorsun, abubun abuhun yüzüme!** (*Çorum*) [*Bak: Abahon, abudan*]

Abuklandırmak [*F.*], Umutlandırmak: **Beni abuklandırma = Beni umuda düşürme** (*Erzincan*)

Abunluk [*İs.*], Tarlaların kıyısında önce gübre biriktirilip sonra arpa ekilen yer: **Alinin abunluğu şu düzlükte** (*Ünye "Ordu,,*)

Abunmak [*F.*], Dayanmak (*Bayraklı "Mesudiye,, , Şebinkarahisar "Giresun,,*)

Abur [*İs.*], Namus, şeref, haysiyet (*Ardıhan "Kars,,*) [*Bak: Abır*]

Aburganç ve **Aburgaç** [*İs.*], Haddinden fazla yüklenme (*Düzce "Bolu,,*)

Abus [*S.*], **1.** Parasız, bedava (*Şe-*

binkarahisar "Giresun,,) — **2.** Ahmak (*Yozgat*) [*Bak: Abu*]

Abuş [*S.*], Kötü huylu, kavgacı, geçimsiz, hırçın (*Şahmelik "Develi - Kayseri,,*)

Abut [*İs.*], Adım, hatve: **Haydi abutla; abudunu aç** (*Sinop*) [*Bak: Abış, abanlamak, abannamak*]

Abüklüm [Is.], Yaprakları geriye doğru kıvrık, baharda çıkar, tadı acı ve yemeğe iştah verir bir çeşit ot (*Avanos "Kırşehir,,*)

Aca [*İs.*], **1.** Amca (*Edirne; Evreşe "Gelibolu - Çanakkale* [*Muh.*]*,,; Banus "Eğridir - Isparta* [*Yürüklerce*]*,,; Adana;* **Aca, bak seni kim çağrıyor:** *Apulyont "Bursa,,*) [*Bak: Aça, ece*] — **2.** Ağabey (*Yürükler "Eğridir - Isparta,,*) — **3.** Abla (*Akhisar "Manisa,,*) [*Bak: Aba, ace*]

Acabez [*İs.*], Bezelye (*Kayseri*)

Acaca [*İs.*], Zeytin (*Gemlik "Bursa,,*)

Acak [*İs.*], Nafaka (*Sivas* [*Muh.*])

Acalmak [*F.*], Makinenin dişleri aşınmak (*Gerdan köyü "Seyhan,,*)

Acar [*S.*], **1.** Yeni (**Acar bir kundura aldım:** *Köprüköyü, Keskin, Koçhisar "Ankara,,; Budak "Mucur - Kırşehir,,; Erzincan; Çanakkale;* **Acar elbise giyinmiş:** *Emirdağı "Afyon,,; Sıvas;* **Kullanılmış şeyi acar diye nasıl aldın?**: *Konya; Kızılviran; Avşarlı, Kayseri; Koyulhisar, Şebinkarahisar "Giresun,,; Ezeefe "Tokat,,; Pul "Kemaliye-Malatya,,;* **Acar elbisem yandi:** *Anaypazarı "Silifke - İçel,,; Erzin "Dörtyol,, Çukurova, Kadirli "Seyhan,,; Balıkesir; Sakarlı "Terme - Samsun,,;* **Bu damı acar yaptırdım:** *Şıhlar "Boğazlıyan - Yozgat,,; Samaköyü "Gaziantep,,*) [*Bak: Acarı*] — **2.** Kuvvetli, gürbüz, güçlü, iri, sağlam, dinç (*İçel; Balıkesir;* **Hasan, acar bir adam olduğundan çok iyi odun yarıyor:** *Denizli; Gelendost "Şarkîkaraağaç,,, İleydağı köyü "Isparta,,; Barcak, Söğüt, Gölpazarı, Gömele "Bilecik,,; İzmit; Kayseri; Adana; Beypazarı "Ankara,,;* **Amma acar ha, çam bölmesi gibi maşallah!**: *Gerede "Bolu,,; Apturrahmanlar, Korkuteli, Serik "Antalya,,; Alaşehir "Manisa,,; Eşenköyü "Kastamonu,,; Afyon; Kemalpaşa "Bursa,,; Etimesut,* **Osman acar bir delikanlıdır:** *Üçem köyü, Bâlâ, Güdül köyü "Ayaş-Ankara,,; Köşker "Kırşehir,,; Ezine "Çanakkale,,; Kütahya; İzmir ilçeleri*) — **3.** Uzun, boylu boslu : **Ahmet ağa çok acardır; ne acar kısrak** (*Tavaklı "Ezine - Çanakkale,,*) — **4.** Çevik (*Çeşme "İzmir,,*) — **5.** Semiz, şişman (*Sama köyü "Gaziantep,,; Samrı köyü, Dodurga "Söğüt,,, Bekdemirköyü "Bilecik,,; Balıkesir; Gerede "Bolu,,*) — **6.** Yiğit (*Ezeefe "Tokat,,; Kalfat "Çankırı,,; Anaypazarı "Silifke-İçel,,*) — **7.** Becerikli (*Şebinkarahisar "Giresun,,; Çorlu "Tekirdağ,,; Ankara*) — **8.** Açıkgöz (*Keskin "Ankara,,*) — **9.** Zeki (*Ankara*) — **10.** Gözüpek (*Şebinkarahisar; İnecik "Tekirdağ,,*) — **11.** Taşkın, yaramaz (*Sarıyer "İst.,,*) **12.** İyi (*Yukarıbey "İzmir,,; Barak köyü "Bilecik,,; Bursa*) — **13.** Çalışkan: **Çok acar, işini hak ediyor** (*Isparta* [*Muh.*]) — **14.** Heybetli (*Balıkesir*) — **15.** Pek iyi (*Kartal "İst.,,*) [*Bak: Acer ecer*] — **16.** [*İs.*] Toprak dam-

ların tavan arasına konulan mısır ve geven gibi maddeler (*Kars*)

Acarı [*S.*], Yeni (*Erzincan merkezi*) [*Bak: Acar, I*]

Acarlanmak [*F*], **1.** Ağaç yeniden filiz vermek (*Van*) — **2.** Yenilenmek (*Gaziantep*)

Acarlaşmak [*F.*], Kuvvetlenmek; yağlanmak, şişmanlamak (*Gümele "Söğüt - Bilecik,,*)

Acartav [*İs.*], Sürülecek tarlanın Şubat içindeki tavı (*Elmalı "Antalya,,*)

Acaruk [*S.*], **1.** Zayıf (*Zevker "Refahiye - Erzincan,,*) — **2.** Fakir, karnı aç, hiç tutarı yok (*Şıhlar "Ulubey - Ordu,,*)

Acat [*İs.*], Âlet, aygıt (*Toreshev "Ardıhan - Kars,,*)

Acavit [*S.*], Çevik (*Şebinkarahisar "Giresun,,; Kayseri*) [*Bak: Acevit*]

Accık [*İs.*], (*Bitlis*) [*Bak: Acık, 2*]

Ace [*İs.*], **1.** Büyük kız kardeş (*Develi "Kayseri,,*) — **2.** Amca (*Pazarcık " Bozüyük - Bilecik,,*) — **3.** Hala çocuğu (*Cihanbeyli "Konya,,*) [*Bak: Aca, aça, ece, eye, ede,*]

Acebe [*S.*], Akıllı, düşünceli, zeki, muhakemeli : **Acebe adam ekmeğini taştan çıkarır** (*Kaboğlu köyü "Zonguldak,,*)

Acebek [*İs.*], Böğrülce (*Adana; Boyabat "Sinop,,*) [*Bak: Acıbek*]

Acem [*İs.*], Buğday çeşitlerinden biri (*Kamber köyü "Kayseri,,*)

Acene [*İs.*], Tırpanın sap geçecek deliğini delmeğe yarar çelik aygıt (*Bünyan "Kayseri,,*) [*Bak: İğdemiri*]

Acer [*S.*], **1.** Yeni, yepyeni, orijinal (*Sungurlu, Çorum; Behisni "Malatya,,; Kilis "Gaziantep,,; Akçakaya, Reşadiye köyü, Koyunaptal, Erkilet, Develi, İncesu, Bünyan "Kayseri,,; Sofular, Yeniköy, Üçem köyü, Kozan köyü, Bâlâ, Sarıkızlı, Keskin, Haymana, Çubuk "Ankara,,; Şarkışla Avşarları "Sivas,,; Kırşehir; Kızılkoca "Yozgat,,; Adana, Yarpuz "Cebelibereket - Seyhan,,; Kayışılı köyü, Maraş; Nisan "Tokat,,; Alacaköyü "Aksaray,,, Niğde; Savur "Mardin,,; Şeprih "Aydın,,; Ereğli "Konya,,*) — **2.** Taze (*Sıvas aşiretleri arasında; Yeniköy "Bâlâ - Ankara,,; Malatya; Süğsün, Hamurcu "Kayseri,,; Avanos "Kırşehir,,*)— **3.** Kuvvetli (*İncesu "Kayseri,,*) [*Bak: Acar*] — **4.** [*İs.*] Ev yapılırken dama konan uzun kirişler (*Erzurum*)

Acerin [*S.*], Esir (*Kırşehir*)

Acevit [*S.*], Çevik, eline çabuk, gözü açık (*Koyunaptal "Bünyan - Kayseri,,; Şebinkarahisar "Giresun,,; Misis, Osmaniye "Seyhan,,*) [*Bak: Acavit, ecevit*]

Âcı [*İs.*], Ağabey (*İpsala "Edirne,,*)

Acı [*İs.*], Aşısız fidan, yabani ağaç (*Yakademirciler köyü, Balkur köyü "Devrek - Zonguldak,,; Zeytinburnu "İzmit-Kocaeli,,*)

Acıağaç [*İs.*], Zakkum (*Tavaklı köyü "Ezine - Çanakkale,,*)

Acıbek [*İs.*], Böğrülce (*Adana*) [*Bak: Acebek*]

Acıca ve **Acıce** [*İs.*], Su kenarlarında biten ve tere otuna benziyen bir çeşit ot (*Diyarbekir; Gözlü "Saiteli - Konya,,; Elâziz*)

Acı eşki [*İs.*], **1.** Turunç (*Antalya*) — **2.** Limon (*Mahmutseydi, Alâiye "Antalya,,*)

Acığ [*İs.*], **1.** İnat, zıt, birine inat: **O, bu işleri hep benim acığıma**

yapıyor (*Diyarbekir*) — **2.** Küsü (*Ahlat "Van,,*)

Acıgerek [*İs.*], Mide ekşimesi (*Tire, Torbalı "İzmir,,*) [*Bak: Acıgeyrek*]

Acıgeyrek [*İs.*], (*Burdur*) [*Bak: Acıgerek*]

Acıgıcı [*İs.*], **1.** Lâbada, öfelek (*Tepecik "Emet - Kütahya,,*) — **2.** Kuzuların pek sevdiği mayhoş bir çeşit ot: **Akşama acıgıcıdan bir yemek yap** (*Çankırı*) — **3.** Yabani soğan (*Çakır, Şebinkarahisar "Giresun,,*)

Acıgönek ve **Acıgünek** [*İs.*], Hindiba (*Afyon*) [*Bak: Ğüneyik*]

Acıhamur [*İs.*], Hamur mayası (*Van*)

Acı ılgın [*İs.*], Bir çeşit ağaççık (*Konya*)

Acık [*İs.*], **1.** Ekşi elma, yaban elması; olmamış ham meyva (*Erbaa "Tokat,,; Merzifon "Amasya,,; Tosya "Kastamonu,,; Çorum; Çanakkale; Ankara; Samsun; Sinop*) [*Bak: Acuk*] — **2.** Hiddet, gazap (*Amasya; Bitlis; Van; Muş; Diyarbekir*) [*Bak: Accık*] — **3.** Şefkat, merhamet (*Amasya*) — **4.** Keder, elem, ıstırap (*Bursa* [*Muh.*]; *Sıvas; Kayseri*) — **5.** [*S.*] Azcık (*Samsun*)

Acıkalabak [*İs.*], Bir çeşit ot olup zeytin yağiyle karıştırılarak ağrı ve sızı duyulan yere sürülür (*Çatalca "İst.* [*Muh.*]*,,*)

Acıkara [*İs*], Ufak taneli yaban üzümü (*Atabey "Isparta,,*)

Acı kavrama [*İs.*], Ağılı ot yemeden ileri gelen bir çeşit hayvan hastalığı (*Sandıklı, Işıklı "Afyon,,; Çivril "Denizli,,*)

Acıkavun [*İs.*], Kavuna benziyen bir çeşit otun meyvası (*Aksuköyü "Bursa,,*)

Acıkıcı [*İs.*], Yaban hindibası, karakavuk (*Şabanözü "Çankırı,,*) [*Bak: Acıgıcı*]

Acıkıntıma [*İs.*], İlkbaharda yetişen bir çeşit çim (*Pazar "Kızılcahamam - Ankara,,*)

Acıkireç [*İs.*], **1.** Alçı (*Çorum*) — **2.** Kireçkaymağı (*Kayseri*) — **3.** Kireç (*Çorum*)

Acıklamak [*F.*], Bezlere, ipliklere ceviz, nar kabuğu, şap ve tetire ile solmaz boya vermek (*Mut, Civanyaylağı "Mersin - İçel,,*)

Acıklandırmak [*F.*], İnatlandırmak, öfkelendirmek: **Çok acıklandırma seni döver** (*Ahlat "Van,,*)

Acıklanmak [*F.*], İnatlanmak, öfkelenmek: **O, bu sözden acıklanır** (*Ahlat "Van,,*)

Acıksınmak [*F.*], Müteessir olmak (*Niksar "Tokat,,*)

Acıkulak [*İs.*], Kuzukulağı (*Bolu*) [*Bak: Acımcak*]

Acılı [*S.*], Matemli, yaslı, kederli (*Çankırı*)

Acıman [*İs.*], Arıların, peteklerin birkaç gözüne doldurdukları acı madde (*Kars*)

Acımcak [*İs.*], Kuzukulağı (*Tavşancıl "Kocaeli,,*) [*Bak: Acıkulak*]

Acımık [*İs.*], **1.** Merhamet, acıma: **Acımık ne bilmez** (*Mut "İçel,,*) — **2.** En çok buğdaylar içinde bulunan ve delice, karamuk ta denilen acı tohum (*Civanyaylağı "Mersin,,, Mut "İçel,,; Adana; Bektaşlı "Boğazlıyan - Yozgat,,*) [*Bak: Acımuk*] — **3.** Peygamber düğmesine benziyen bir çeşit ot (*Niğde ve çevresi*)

Acımuk [*İs.*], **1.** Merhamet (*Niksar "Tokat,,*) — **2.** [*S.*] Acımsı, az acı (*Giresun köyleri; Sinop*) — **3.** [*İs.*] Maydanoz (*Giresun*) — **4.** En çok buğdaylar içinde

bulunan ve delice, karamuk ta denilen acı tohum (*Dereköyü, Tokat; Yozgat; Ereğli "Konya,,; Bademacıköyü "Alâiye-Antalya,,; Maruf köyü "Çankırı,,*) [*Bak:* Acımık, 2]

Acırak [*S.*], Acımsı, az acı (*Akhisar "Manisa,,*) [*Bak: Acımuk*]

Acısu [*İs.*], Madensuyu (*Vezirköprü "Samsun,,; Sinop; Daday "Kastamonu,,*)

Acış [*İs.*], Küsme, dargınlık (*Ordu*)

Acışmak [*F.*], **1.** Mustarip olmak, canı yanmak: **Acışan eşek attan berk seyirdir** (*Gaziantep*) — **2.** Kızmak, öfkelenmek, hiddetlenmek: **Acıştın da bana mı çatıyorsun?** (*Dombaylı "Salihli-Manisa,,*) — **3.** Birinin felâketiyle herkes müteellim olmak (*Çankırı*)

Acıyavşan [*İs.*], Yavşanotu, İbar yavşanı (*Beyafşar "Konya,,; Manisa*)

Acıyonca [*İs.*], Koyu yeşil ve küçük yapraklı bir çeşit ot olup hayvanlara çok yarar, ekin tarlalarında bulunur (*Dereköyü "Tokat,,*)

Aco [*İs.*], Amca (*Derince "Kocaeli [Muh.],,; Çandarlı "Bergama-İzmir [Muh.],,; Söğüt "Bilecik,,*) [*Bak: Aca, apca, ece*]

Acu [*İs.*], **1.** Ağabey (*Ünye "Ordu,,*) — **2.** Dede (*Samsun*)

Acuk [*İs.*], Dağlarda kendiliğinden biten ekşimtırak yaban elması (*Terme, Çarşamba, Samsun; Sinop ve ilçeleri; Amasya; Kastamonu; Erbaa "Tokat,,; Karadeniz havalisi*) [*Bak:* Acık, 1]

Acurga [*İs.*], Yaban turbu (*Akhisar "Manisa,,*)

Aça [*İs.*], Amca (*Gölcük köyü "Niğde,,*) [*Bak: Aco, ace, ece*]

Açacak [*İs.*], Anahtar: **Açacağı getir de kapıyı açalım!** (*Emre "Kula-Manisa,,; Şavşat "Artvin-Çoruh,,; Sadıklar "Afyon,,; Çıplak "Avanos,,, Kırşehir; Çömelek "Mut-İçel,,; Ilıcaksu "Domaniç-Kütahya,,; Dayakadın köyü "Çatalca-İst.,,; Bâlâ, Keskin ve köyleri "Ankara,,; Bayramiç "Çanakkale,,; Kolukısa "Saiteli - Konya,,; Fındıklı, Halıköy "İzmir,,; Ünye "Ordu,,; Toyhana köyü "İskilip-Çorum,,; Balıkesir; Bursa; Alâettin "Acıpayam-Denizli,,*) [*Bak:* Aççak]

Açal [*İs.*], Yeni doğmuş erkek buzağı (*Mapavri "Rize-Çoruh,,*)

Açalavan [*Zf.*], Açaçına: **Açalavan yola düştüm** (*Nizip "Gaziantep,,*)

Açamak [*İs.*], Mısır unundan yapılan bir çeşit yemek (*Aydın*) [*Bak: Kaçamak*]

Açan [*Zf.*], Ne vakit, ne zaman (*İzmir [Muh.]*) [*Bak: Haçan, kaçan*]

Açar [*İs.*], **1.** Anahtar (*Manisa; Kocaeli; Samsun; Kars; Bayazıt ili; Elâziz; Çayköyü "Söğüt - Bilecik,,; Trabzon; Kozan "Seyhan,,*) [*Bak: Açacak, açkır*] — **2.** Turşu, aparatif (*Gaziantep*)

Aççak [*İs.*], Anahtar (*İznik "Bursa,,*) [*Bak: Açacak*]

Açgı [*İs.*], **1.** Anahtar (*Karşıyaka "İzmir,,*) — **2.** Oda döşemesi, mefruşat (*Gaziantep*) [*Bak: Döşengi*] — **3.** Demircilerin, baltanın deliğini açıp genişletmek için kullandıkları aygıt (*İst.*)

Açgıç [*İs.*], Anahtar (*Aziziye köyü "Denizli,,; Çarşamba köyü "Diyarbekir,,*)

Açığaz [*İs.*], Atlı karınca (*Urfa*)

Açık [*İs.*], Kahve cezvesi: Açığı

ocağa sürün de birer kahve içelim! (*Karakuyu köyü "Manisa,,*)

Açıkeşkin [*İs.*], Atın sık ve çevik adımlarla yürüyüşü (*Antalya; Sinop; Sarılar köyü "Avanos - Kırşehir,,*)

Açkaç [*İs.*], Anahtar (*Konya*)

Açkı [*İs.*], **1.** Anahtar (*Safranbolu, Kozlukadı "Devrek,,, Zonguldak; Kadirli, Karakuyu "Seyhan,,; Tuzla "İst.,,; Edirne* [*Muh.*]; *Altunzade "Karamürsel-Kocaeli,,; Kızılcaören "Kütahya,,; Ereğli "Konya,,; Kurşunlu "Gölpazarı,,, Pazarcık "Bozüyük - Bilecik,,; İnebolu, Kastamonu*) [*Bak: Dil*] — **2.** Kalemtıraş (*Çırpılar "Bayramiç - Çanakkale,,*) — **3.** Oklava (*Yozgat*) — **4.** Tabaklanmış derinin yüzünü parlatmak için kullanılan kalın çamdan üstüvane şeklinde yapılmış bir çeşit aygıt (Ezine "Çanakkale,,; Bursa) [*Bak: Aşgu*]

Açkıcı [*S.*], Baklavalık, böreklik hamur açan: **Ayşe, iyi açkıcıdır** (*Tire "İzmir,,*)

Açkıç [*İs.*], Anahtar (*Bursa; Pınarbaşı "Kayseri,,; Ballı "Tekirdağ,,* [*Muh.*])

Açkır [*İs.*], Anahtar (*Çankırı köyleri*) [*Bak: Açar*]

Açku [*İs.*], Anahtar (*Gerze "Sinop,,; Eyüp "İst.,,*)

Açma [*İs.*], **1.** Fundalık araziden açılmış tarla (*İzmit* [*Muh.*]; *Trakya*) — **2.** Meyvaların iyi kemale gelmeleri için üzümlerin ve yaprakların bazı kısımlarını alma (*İzmit* [*Muh.*]) — **3.** Anahtar (*Niğde köyleri*) — **4.** Erik ve kayısı kurusu (*Erzurum; Peterek "Artvin - Çoruh,,*) [*Bak: Kak*]

Adâ [*N.*], Eyvah: - **Hani kalem alacaktın? - Adâ unutmuşum!** (*Ortacaköy "Akşehir - Konya,,*)

Adağı [*İs.*], Fazla yağmur neticesinde toprağın çok yaşarması (*Kuyuluk "Kozan - Seyhan,,*)

Adağını kesmek [*F.*], Adaklamağa, yani henüz yürümeğe başlıyan çocuğun ayakları bir iple bağlandıktan sonra birisi çocuğu kaçırır, diğeri yetişerek ipi keser. Bu suretle adağı kesilmiş olan çocuk da sık sık düşmekten kurtulmuş olur (*Ahlat "Van,,; Kalecik "Ankara,,*)

Adagöde [*S.*], Bütün vücudu şişmiş insan veya hayvanı tasvir ederken söylenir (*Alayunt "Kütahya,,*)

Adak [*İs.*], **1.** Nezir, vait, kurban (*Balıkesir ve civarı; Konya; Sıvas; Kayseri; Akhisar "Manisa,,; Bornova "İzmir,,; Kütahya; Boyabat "Sinop,,; Mut "İçel,,; Köşker "Kırşehir,,*) — **2.** Dilek (*İçel; Tavlusun köyü "Kayseri,,; Turhal "Tokat,,*) — **3.** Sadaka (*Kütahya*) [*Bak: Adamak*]

Adak etmek [*F.*], Vadetmek (*Kars*)

Adaklamak [*F.*], Küçük çocuklar ilk defa yürümeğe başlamak (*İçel; Ahlat "Van,,*) [*Bak: Apalamak, abalamak*]

Adaklı [*S.*], **1.** Nezirli (*Balıkesir ve civarı*) — **2.** Nişanlı, namzet (*Kerkük; Yenitepe "Bayazıt ili* [*Karapapak Türkleri*]*,,; Bolu*) [*Bak: Aday, deyikli*]

Adamak [*F.*], **1.** Nezretmek (*Akhisar "Manisa,,*) [*Bak: Adak*] — **2.** Sözvermek (*Konya; Sıvas; Kayseri*)

Adamıksız [*S.*], İnsaniyetsiz (*Bodrum "Muğla,,*)

Adar [*İs.*], **1.** Vakit, zaman (*Konya;* **bu kuzu Adarsız doğdu:** *Çerkeş "Çankırı,,*) — **2.** Akran, emsal: **Benim badarlarım yanıma toplanınca, adarlarını al karşıma çık!** (*Tepelice köyü "Bozkır-Konya,,*)— **3.** Taraf, cihet (*Tepelice "Bozkır - Konya,,*)

Adasız [*S.*], Çok ağlıyan küçük çocuk (*İçel*) [*Bak: Azaysız*]

Aday [*S.*], Namzet, nişanlı (*Konya köyleri*) [*Bak: Adaklı*]

Ade [*İs.*], **1.** Anne (*Develi "Kayseri,,*) — **2.** Abla (*Develi, Karahisar, İncesu "Kayseri,,; Satılmış köyü "Eskişehir,,; Kuruköy "Yalova - İst.,,; Sıvas*) [*Bak: Aba*]

Adıkmak [*F.*], **1.** Bir kimsenin adı sanı, şöhreti artmak, şöhret kazanmak (*Yıldızeli "Sıvas,,; Taşköprü;* **Mehmet, köy için faydalı işler gördüğünden adıkdı:** *İsmail köyü "Konya,,*) [*Bak: Ünlenmek*] — **2.** Adı çıkmak, kötü şöhret almak, adı kötüye çıkmak (*Konya*)

Adın [*İs.*], Cuma günü (*İst.* [*?*])

Adıysa [*Ed.*], Halbuki (*Simav "Kütahya,,; Konya*)

Adıysam [*Ed.*], Halbuki: **İşi niçin yapmadın, adıysam dün yaptım diyordun?** (*Sadırlar "Konya,,*)

Adlım [*S.*], Meşhur, ünlü (**Ahmet çavuş adlım adamdır, onu herkes tanır:** *Ahlat "Van,,; Yusufeli "Çoruh,,*)

Adna [*İs.*], Perşembe (*Mengeser köyü "Bayazıt ili,,*)

Adol [*İs.*], İlkbaharda çıkan ve fındık büyüklüğündeki soğanı yenilen bitki, çiğdem (*Tokat*)

Afa [*İs.*], Kabîle, devlet: **Afa, çok büyüktür** (*Tire, İzmir köyleri*)

Afalak [*S.*], Ahmak (*Zile "Tokat,,*)

Afar [*İs.*], **1.** Ispanaklı börek (*Erzincan*) — **2.** Meyvaların ufak döküntü kısmı (*Adana*) — **3.** Diş diplerine biriken sert kir, tartre (*Gaziantep*)

Afara [*İs.*], Harman yerindeki hububatın taş ve toprakla karışık kalıntısı (*Mersin "İçel,,, Dörtyol, Osmaniye "Seyhan,,; Dombaylı "Salihli Manisa,,; Malatya*)

Afaracı [*S.*], **1.** Harman yerinde kalacak hububatı toplayıp almak için harmanda hizmet eden insan: **Helvacı Hüseyin şimdi afaracılıkla geçiniyor** (*Tire "İzmir,,*) — **2.** Harman işçisi (*Malatya*)

Afaralamak [*F.*], **1.** Harman bittikten sonra kalan tozlu topraklı, kesmikli taneleri toplamak (*Cebelibereket "Seyhan,,*) — **2.** Harman yerini süpürmek (*Civanyaylağı "Mersin - İçel,,*)

Afartmak [*F.*], Mubalâğa etmek, izametmek (*Bolvadin "Afyon,,*) [*Bak: Abartmak, ofurtmak*]

Afatlamak [*F.*], Ağır küfretmek (*Avanos "Kırşehir,,*)

Afıluful [*S.*], Yalan yanlış (*Yakaköyü "Keçiborlu-Isparta,,*)

Afkalamak [*F.*], **1.** Kabartmak (*Giresun ve köyleri*) — **2.** Dayaktan sersem olmak: **O kadar dövmüş ki adam bayağı afkalamış** (*Evreşe "Gelibolu - Çanakkale,,*) — **3.** Hamuru iyice yuğurmak (*Edirne*) — **4.** Kalıbını bozmak, buruşturmak, örselemek, hırpalamak (*Dodurga "Bozüyük-Bilecik,,*)

Afkın [*İs.*], Gübre (*Darıköy, Şebinkarahisar "Giresun,,*) [*Bak:* **Ahbun, akbun**]

Afkırmak [*F.*], **1.** Okuyup üfürmek (*İzmir* [*Muh.*]) — **2.** Köpek

hafkırmak, havlamak (*Uşak "Kütahya,,*) [*Bak: Hafkırmak*]

Afkırtmak [*F.*], Başağrısını okutmak, cinlerin dağılması için okutmak (*İzmir* [*Muh.*])

Afkun [*İs.*], Gübre (*Sinop*) [*Bak: Ahbun, akbun*]

Afkurmak [*F.*], Köpek havlamak (**Bahçe altında hurma * aç köpeğim afkurma:** *Rize "Çoruh,, ; Samsun; Trabzon*)

Aflak [*S.*], **1.** Aptal, sersem (*Yozgat*) — **2.** Tembel (*Tuzhisar "Bünyan-Kayseri,,*)

Aflakçı [*S.*], Yalancı, dubaracı (*Meydan "Mut-İçel,, ; Yeniköy "Ereğli-Konya,,*)

Aflaz [*S.*], Âlâ, güzel (*Bursa*) [*Bak: Oflaz*]

Afran [*İs.*], Raf (*Ordu*) [*Bak: Terek, sergen*]

Afsut [*İs.*], Kağnı tekerleğini teşkil eden üç parçadan biri (*Niğde*) [*Bak: Apsut, ispit*]

Afşar [*S.*], **1.** Çevik (*Lice "Diyarbekir,,*) — **2.** Çabuk iş gören, yapan (*Aziziye, Sıvas; Konya*) — **3.** [*İs.*] Herhangi bir şeyin zıddı (*Eskipazar "Çankırı,,*)

Afur [*İs.*], **1.** Ahırlardaki hayvan yemliği (*Devrekâni, Daday, Kastamonu; Şamlar "Ereğli - Zonguldak,,; Osmaniye "Sinop,,*) — **2.** İneklerin saman yedikleri tekne (*Kastamonu*) [*Bak: Betni*]

Ağ [*İs.*], **1.** Tarla sınırı (*Köşker "Kırşehir,,; Darboğaz "Ulukışla - Niğde,,*) [*Bak: An*] — **2.** [*S.*] Ak, beyaz (*Kadirli "Seyhan,,; Maraş; Kilis "Gaziantep,,; Keşanuz "Ankara,,; İncesu "Kayseri,,*) — **3.** Başörtüsü, namazbezi (*İncesu "Kayseri,, ; Malatya*) [*Bak: Ağınce, ah, ak*] — **4.** Donların iki bacak arasındaki parçası: **Bu donun ağı dar olmuş** (*A.; İst.; T.*)

Ağacalık [*İs.*], İhsan, bahşiş (*Türnük "Merzifon - Amasya,,*)

Ağacı [*İs.*], Ağabey (*Çorlu "Kırklareli,,*)

Ağaç balı [*İs.*], Erik, zerdali ve kayısı gibi ağaçların göğde ve dallarında çıkan zamk (*Konya*) [*Bak: Püs, püse*]

Ağaç kulak [*İs.*], Eyerin yan taraflarında olan iğri ağaç (*Sinop; Samsun*)

Ağaç üzümü [*İs.*], Dut (*Milâs "Muğla,,*)

Ağada [*İs.*], Zehir [Ağı, ağu sözleriyle ilişiklidir] (*Karaağaç "Yalvaç - Isparta,,*)

Ağala [*İs.*], Çamaşır yıkadıkları kil gibi beyaz toprak (*Yusufeli "Çoruh,,*)

Ağalama [*İs.*], Sıyırgı, tahta kürek (*Kalfat "Çankırı,,*)

Ağaltı [*İs.*], (*Piraziz "Giresun,,*) [*Bak: Ağartı*]

Ağan ağacı [*İs.*], Zakkum ağacı (*Kadırlı "Seyhan,,*) [*Bak: Ağılcık*]

Ağaran [*İs.*], Süt, yoğurt, peynir, yağ gibi nesneler, lebenî maddeler (**Bu yıl ağaranımız pek az:** *Ahlat "Van,,; Gaziantep; Avanos "Kırşehir,,; Ankara*) [*Bak: Ağartı, ağırtı, ağrıntı, ürün*]

Ağarı [*İs.*], Mahsulâtı lebeniye (*Yılanlı "Eğridir - Isparta,,*) [*Bak: Ağartı, ağaran, ağaru*]

Ağarı ve **Anarı** [*Zf.*], **1.** Oradanberi, itibaren (*Balıkesir; Sinop*) — **2.** Cihetten, itibaren (*Sıvas; Isparta*)

Ağarı beğarı ve **Anağrı benağrı** [*İs.*], Öteberi şey (*Denizli*)

Ağartı [*İs.*], **1.** Süt, yoğurt ve ayran gibi lebenî maddeler (*Hasankale "Erzurum„; Erzincan; Artvin "Çoruh„; Karahayıt "Aydın„; Boyabat, Sinop; Bafra "Samsun„; Piraziz, Mecidiye "Giresun„; Tavaklı "Ezine - Çanakkale„; Reşadiye "Kayseri„; Kemalpaşa "Bursa„; Bayburt "Gümüşane„; Galipler "Kandıra-Kocaeli„; Yalova "İst.„; Erbaa "Tokat„; Caldar, Ordu; Trabzon; Şehsadi "Amasya„; Gaziantep*) [*Bak*: **Ağaltı, ağaran, ağaru, ağrıntı, ağrıtı, ürün**] — **2.** Beyazlık (*Gaziantep*)

Ağat [*İs.*], Zıpzıp oyunu (*Pasin ovası, Erzurum*)

Ağartma [*İs.*], **1.** Derileri debagat etme, beyazlandırma ameliyesi (*Akçakaya "Kayseri„*) — **2.** Çulhaların dokuduğu bezleri sığır, inek mayasına koyup sonra suda çırparak beyazlandırma: **Bez ağartması bitti** (*Kayseri*)

Ağaru [*İs.*], Yoğurt (*Bozcali köyü "Reşadiye-Tokat„*) [*Bak*: **Ağarı, ağırtı**]

Ağba [*İs.*], Sazlık yer (*Yolgeçen köyü "Adana„*)

Ağbaş [*İs.*], Hastalıktan içlenmiyen buğday başağı (*Çorum ve dolayı*) [*Bak*: **Kavuz**]

Ağbaz ağbaz [*Zf.*], Küme küme, kafile kafile: **Yükseğine çıktım seyran eyledim * Ağabaz ağabaz göçü gider güzelin** (*Kozan "Seyhan„*)

Ağcabek [*İs.*], Ispanak (*Adana*)

Ağça [*İs.*], Pamuk ipliğinden dokunmuş çul (*Kırnıt "Ceyhan - Seyhan„*)

Ağda [*İs.*], **1.** Koyu, yapışkan bir şekil almış olan pekmez veya şeker (*Tokat; Sıvas; Kayseri; Vakıf "Tavas - Denizli„; Muğla; Çankırı; Sinop; Kaş "Antalya„; Bolvadin "Afyon„; Kilimli "Zonguldak„; Akhisar "Manisa„; Balıkesir ve civarı; Bornova "İzmir„*) [*Bak*: **Ağuda, bulama**] — **2.** Kazan (*Sarplı köyü "Elâziz„*)

Ağdalak [*İs.*], Tırtıl böceği (*Direskene köyü "Isparta„*) [*Bak*: **Ağı**]

Ağdamak [*F.*], Suud etmek (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*)

Ağdek [*Zf.*], Ağır ağır, pis pis: **Ağdek ağdek kokuyorsun** (*Karacabey "Bursa„*)

Ağdeş [*S.*], (*Çivril, Denizli*) [*Bak*: **Aydaş**]

Ağdık [*İs.*], **1.** Hata, noksan (*Meydan "Mut - İçel„*) [*Bak*: **Ağdır, ağdırık, ağman**] — **2.** [*S.*] Yaramaz, soysuz, münasebetsiz, kötü (*Emirdağı "Afyon„; Çorum; Ermenak, Konya*) — **3.** Fazla ağır: **Vapur ağdık eşya almıyor** (*Kumbağı "Tekirdağ„*)

Ağdık lâkırdı [*İs.*], Münasebetsiz lâkırdı (*İçel*)

Ağdır [*İs.*], **1.** Hata, noksan: **Ahmet, adamın ağdırını gözler** (*Keşanuz "Ankara„*) [*Bak*: **Ağdık, ağman**] — **2.** Tepenin görünmiyen yeri: **Ağdıra az kaldı** (*Mudurnu, Bolu*)

Ağdırı [*İs.*], Kusur, ayıp (*Bozan köyü "Eskişehir„; Mut "İçel„*) [*Bak*: **Ağdır, ağdırık, ağman**]

Ağdırık [*İs.*], Hata, noksan, kusur: **Ahmet adamın ağdırığını gözler** (*Keşanuz "Ankara„*) [*Bak*: **ağdır ağdık, ağdırı, ağman**]

Ağdırıklı [*S.*], Yüklenmiş yükün iki yandan birinin öbüründen daha ağır olması (*Beypazarı "Ankara„*)

Ağdırık olmak [*F.*], Yük olmak: Bugün sen de bana ağdırık oldun be! (*Bayındır "Konya,,*)

Ağdırış eğdiriş [*İs.*], Tahtaravalli oyunu (*Bolu*) [*Bak: Ağdırmaç, çöğdürmeç*]

Ağdırmaç çöğdürmeç [*İs.*], Tahtaravalli oyunu (*Zıyır köyü "Söğüt - Bilecik,,*) [*Bak: Ağdırış eğdiriş*]

Ağdırmak [*F.*], **1.** Ağır gelmek, bir yana meyletmek (*İzmir ve ilçeleri; Çal "Denizli,,; İnegöl "Bursa,,; Bolu; Simav "Kütahya,,; Burdur; Mut "İçel,,; Nevşehir "Niğde,,; Kilis "Gaziantep,,; Sinop; Kastamonu ve çevresi; Niksar "Tokat,,*) — **2.** Pişirilen bir şeyi koyulaştırmak, ağdalandırmak (*Bornova "İzmir,,*)

Ağger [*İs.*], Boynuzunun dibinden ağzına kadar beyazı olan keçi: Mehmet ağanın ağger ağger güzel keçileri vardır (*Söpker "Suşehri - Sıvas,,*) [*Bak: Akger*]

Aggu [*Ed.*], (*Öşbek "Urla - İzmir,,*) [*Bak: Agu*]

Aggun [*S.*], Ziyade, çok (*Şıhlar "Ulubey - Ordu,,*)

Ağı [*İs.*], Tırtıl böceği (*Güdül "Ayaş,,, Göl köyü "Kalecik,,, Kızılcahamam "Ankara,,; Çapar "Çankırı,,; Emet "Kütahya,,; İnönü "Bilecik,,*) [*Bak: Ağdalak, ağu, avu*]

Ağı kurdu [*İs.*], Tırtıl (*Çankırı; Ankara; Bilecik*) [*Bak: Ağılı kurt*]

Ağıla [*İs.*], **1.** Ağıl (*Kalkan köyü "Kütahya,,*) — **2.** Bağlardaki daldırma asma çubuğu (*Çermik "Diyarbekir,,*)

Ağılcık [*İs.*], Zakkum ağacı (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan,,; Kilis "Gaziantep,,; Maraş*) [*Bak: Ağanağacı*]

Ağılı kurt [*İs.*], Tırtıl: Ağılı kurt yaprakları bitirmiş (*Konurlar "İnegöl - Bursa,,*) [*Bak: Ağı kurdu*]

Ağıllanma [*İs.*], Sabahları bulutlar arasındaki beyazlık (*Bozoğluk "Kastamonu,,*)

Ağın [*İs.*], **1.** Aşk, temayül, amour platonique: O, ağınını dünya hırsına sarfeder (*Şabanözü "Polatlı-Ankara,,*) — **2.** Ağız sütü (*Yeniköy "Ereğli - Konya,,; Burdur*) [*Bak: Ağız, akınmak, akkınmak*]

Ağınce [*İs.*], Baş yemenisi, çember: Bu ağınceler hiç iyi değil (*Afşar köyü "Hadım - Konya,,*) [*Bak: Ağ, ah, bürgü*]

Ağınmak [*F.*], **1.** Yerde yuvarlanmak [İnsan ve hayvan hakkında] (*Kenger "Kula - Manisa,,; Zile "Tokat,,*) [*Bak: Ağnamak, yitişmek*] — **2.** Soğuktan donmuş olan uzuv hararete arzedilince husule gelen sızıyı duymak (*Tokat köyü "Eskişehir,,*)

Ağır [*İs.*], **1.** Rütbe, mertebe (*Silifke "İçel,,*) — **2.** Çeşme yalağı (*Hortuna "Torbalı - İzmir,,*)

Ağırdamak [*F.*], Eskimek, köhneleşmek: Sizin ev çok ağırdamış (*Korucuk "Sinop,,*) [*Bak: Kağşamak*]

Ağırsamak [*F.*], kokmak (*Korucuk "Sinop,,*)

Ağırsınmak [*F.*], Giran bulmak, tahammül edilmez telâkki etmek, ağır görmek, elem, keder duymak (*Ulucak "Menemen - İzmir,,; Gaziantep*) [*Bak: Ağrısınmak*]

Ağırtı [*İs.*], Süt, yoğurt (*Çorum*) [*Bak: Ağartı, ağaran, ürün*]

Ağış [*İs.*], Gömeçten bal sağacak

aygıt (*Bornova "İzmir,,; Edirne*) [*Bak: Eğiş*]

Ağıt [*İs.*], **1.** Ezgi ile mersiye söyleyerek ağlama (*Urfa; Sarılar "Avanos,, Kırşehir; Eskigeçeli "Yalvaç - Isparta,,; Balıkesir; Kilis, Gaziantep; Maraş; Kayseri; Kıbrıs köyü "Ankara,,; Kastamonu; Konya; Mahmudiye "Eskişehir,,; Narlıdere "İzmir,,;* **Dostlar eyliyor ağıt * ölen yüce bir yiğit:** *Erzincan*) — **2.** Mersiye (*Kırşehir;* **Ahmet ağa için bir ağıt yaktılar:** *Gâvurdağı, Kadırlı "Seyhan,,; Amasya köyleri*)— **3.** Cenaze için yapılan matem ve yas (*İçel; Balıkesir; Erzurum; Mahmudiye "Eskişehir,,*) — **4.** İki tarlayı yekdiğerinden ayıran set (*Narlıdere "İzmir,,*) [*Bak: Bölüntü*]

Ağıtçı [*S.*], Ölülere ağlıyan ve ölü sahiplerini ağlatan kimse (*Gaziantep*)

Ağıtmak [*F.*], **1.** Ölünün mezayasını zikretmek (*Çankırı*) — **2.** Hiç görmediği ve bilmediği bir muhitte yalnızlıktan ve hayretten doğma bir şaşkınlıkla dikilerek sağa sola bakınmak (*Çal "Denizli,,; Kütahya*)

Ağıt tutmak [*F.*], Yaslanmak, yas, matem tutmak (*Aziziye Türkmenleri "Manavgat - Antalya,,*)

Ağız [*İs.*], **1.** Memeliler doğurunca ilk sağılan koyu süt (*Gaziantep; Gülnar, İçel; Kerkük; Eskiyüreğil, Alayunt "Kütahya,,; Balıkesir ve civarı; Sinop; Samsun; Akhisar "Avanos,, Köşker "Kırşehir,,; Mahmutlar "Turgutlu - Manisa,,; Bolvadin "Afyon,,; Borcak köyü "Söğüt - Bilecik,,; Zıvarık "Konya,,; Ilıca köyü "Antalya,,; Sıvas; İnegöl "Bursa,,; Civanyaylâğı "Mersin,,; Bektaşlı "Boğazlıyan - Yozgat,,; Lâğus "Isparta,,*) [*Bak: Ağın, ağuz, avuz*] — **2.** Makam [Urfa ağzı, Eğin ağzı] (*Gaziantep*) — **3.** Şive, tarz [a. **Külhanbey ağzı. Acem ağzı görüşüyor, külhanbey ağzı kullandı**; b. Patois "**Anadolu ağzı, Rumeli ağzı,,**; c. **Tehdit tavrı** (*Çankırı*) — **4.** Bağ çubuğunun ucundan göze kadar kuruyan kısmı (*Isparta*) — **5.** [*Zf.*] Sefer, defa (*Adana*) — **6.** Dağın üzerine yakın olan yerlerdeki hattı içtimaı miyahlar (*Alansa "Kelkit - Gümüşane,,*) [*Bak: Koyak*]

Ağız dadı [*İs.*], Düğünlerde oğlan tarafından kız tarafına gönderilen şeker ve yemiş (*Kümbet "Seyitgazi - Eskişehir,,*)

Ağız davırı [*İs.*], Tarzı ifade: **Ağızının davırından ne demek istediği anlaşılıyor** (*Silifke "İçel,,*)

Ağızlamak [*F.*], **1.** İşe başlayıp kolaylamak (*Gaziantep*) [*Bak: Ağızlatmak*] — **2.** Yola çıkarmak, teşyi etmek: **Misafiri ağızladık gitti** (*Civanyaylağı "Mersin-İçel,,*)

Ağızlatmak [*F.*], Dengine getirmek, kolaylamak (*Vize "Kırklareli,,*) [*Bak: Ağızlamak, I*]

Ağızlık [*İs.*], **1.** Huni (*Çandır köyü "Giresun,,; Malatya; Kars; Niksar "Tokat,,*) — **2.** Su yolu, ark (*Söğüt "Bilecik,,; Konya; Nevşehir*) — **3.** Bağ, bahçe ve tarla aralarındaki yol, girilecek yer (*Ayaş, Ankara*) — **4.** Dokumacılıkta çözgünün açılıp kapandığı yer, mekik atılacak yer (*Şefkat yurdu "Edirne,,; Bursa*) — **5.**

Kuyuların ağzına konulan ortası delik taş, taş bilezik (*Akçakaya "Erkilet - Kayseri,,*)— **6.** İp veya yün yumağının onda bir çilesi (*Kadıköy "Sarayköy - Denizli,,*)

Ağızlık değneği [*İs.*], Dokumacılıkta arışları ayırmak için kullanılan tahta (*Hocahasan "Bursa,,*) [*Bak: Kücü*]

Ağız vermek [*F.*], Öğütlemek, öğüt vermek, teşvik etmek, aleyhte teşviketmek: **Yavrum, sana kim ağız veriyor da fenalık yapıyorsun?** (*Gümüşane*)

Ağ kurdu [*İs.*], Bal peteklerini yiyen kurt (*Edirne* [*Muh.*])

Ağla [*İs.*], Tarlanın etrafına hayvanların geçmemesi için çalı çırpıdan yapılan mania, siyeç (*Bartın ve çevresi, Yakademirciler köyü "Zonguldak,,*) [*Bak: Germeç, siyeç*]

Ağlak [*S.*], **1.** Issız, tenha (*Akhisar "Manisa,,; Bayralar "Elmalı - Antalya,,;* **Dün değirmen ağlak imiş:** *Çobansa, Eldirek "Fethiye - Muğla,,*) — **2.** Oyunda ağlıyarak mızıkçılık eden (*Konya*) [*Bak: Ağlaz*]

Ağlamalı olmak [*F.*], Hemen ağlıyacak hale gelmek (*Samsun; Sinop*)

Ağlaz [*S.*], Oyunda ağlıyarak mızıkçılık eden (*Tokat merkezi; Sıvas; Erzincan*) [*Bak: Calgı, cığız, ağlak*]

Ağlazlanmak [*F.*], Ağlazlık etmek, mızıkçılık etmek (*Gökköyü "Lâpseki - Çanakkale,,*)

Ağlazlık [*İs.*], Mızıkçılık (Zara "Sıvas,,)

Ağlık [*İs.*], Pudra, düzgün: **Yüzüne ağlık, kızıllık sürmüş** (*Gaziantep*) [*Bak: Aklık*]

Ağmaç [*İs.*], Dağın arkası (*Zeyve "Söğüt - Bilecik,,*)

Ağman [*İs.*], **1.** Kusur, ayıp, hata, noksan, kabahat (*Keşanuz "Ankara,,; Ulubey "Ordu,,; Konya; Bozan köyü "Eskişehir,,; Civanyaylağı "Mersin,, İçel*) [*Bak: Ağdık, ağdırık, ağdır, amant, eğment*] — **2.** Yükün hafif olan tarafı, ağınca yükselen tarafı: **Yük ağıyor, ağmanına taş koy** (*Erkilet, Kayseri; Yıldızeli "Sıvas,,*) — **3.** Uzvî malûliyet, maddî kusur (*Konya*)

Ağmanlanmak [*F.*], Muvazeneyi yitirmek (*Avanos "Kırşehir,,*)

Ağmanlı [*S.*], Muvazenesiz, meyilli: **Heybe bir az ağmanlı duruyor; bu yapı ağmanlı yapılmış** (*Avanos "Kırşehir,,*)

Ağmant [*İs.*], Fırsat: **Şu adamı bir ağmantını bulsam döveceğim** (*Keskin köyü "Eskişehir,,; Burdur*)

Ağmarı [*İs.*], Bir çeşit üzüm. yeşilimsi olup çavuş üzümünü andırır (*Çemişgezek "Elâziz,,*)

Ağmaşmak [*F.*], **1.** Topluca bir yere tırmanmak, çıkmak: **Karşıdaki sürüler filan tepeye ağmaştılar** (*Marmaris "Muğla,,*) — **2.** Yüksek bir yere, bir ağaca çıkmak: **Bir çama ağmaştı** (*Kabaağaç köyü "Fethiye - Muğla,,*)

Ağnağaz [*İs.*], Gün aşırı veya haftadan haftaya un öğütme (*Konarsu "Bayburt - Gümüşane,,*)

Ağnak [*İs.*], **1.** At, eşek gibi hayvanların debelendiği yer, ağnanılacak yer; Kanatlı hayvanların eşindiği kumlu, topraklı yer; Manda gibilerin yattığı çamurlu yer (*Kula "İzmir,,; Soloz "Orhangazi - Bursa,,; Civanyaylağı "Mersin,,;*

Kızılhisar kamunu "Kayseri,,; Hatip "Konya,,; Antalya; Oymaklı "Adana,,; Sinop) — **2.** Zülâlî madde, yeni doğan hayvanların üzerindeki muhatî madde (*Civanyaylağı "Mersin - İçel,,*) [*Bak: Anlak*]

Ağnanmak [*F.*], At, eşek yatıp yuvarlanmak (*Sinop; Bolu; Çankırı; Dodurga "Bozüyük-Bilecik,,; Kastamonu; Balıkesir ve çevresi; Uşak "Kütahya,,*) [*Bak: Ağnamak*]

Ağnaz [*İs.*], **1.** Yenecek hale gelen hayvan: **Koyun ağnaz oldu** (*Gümüşane*) — **2.** Yenebilen herşey: **Sende ağnaz var mı?** (*Gümüşane*)

Ağraltı olmak [*F.*], Engel olmak, musallat olmak (*Kütahya*)

Ağramak [*F.*], Vasıl olmak, ulaşmak: **Ahmet maksadına ağradı** (*Şabanözü "Polatlı-Ankara,,*)

Ağrı [*Zf.*], **1.** Ötürü, dolayı (*Tokat*) — **2.** Taraf, cihet (*Sinop; Çankırı; Antalya; Sıvas; Kastamonu; Samsun; Şebinkarahisar, Giresun; Tokat; Kayseri*)

Ağrıcaklı [*S.*], Vücudü hastalıktan kurtulmıyan kimse (*Sarılar köyü "Avanos-Kırşehir,,*) [*Bak: Sağsız*]

Ağrık [*İs.*], **1.** Menkul eşya, göçebelerin götürdüğü ve bıraktığı eşya, ağırlık (*Yılanlı "Eğridir-Isparta,,; Mersin, Meydan "Mut-İçel,,; Adana; Belenkeşli "Muş,,*) — **2.** Angarya (*Çankırı; Konya; Avanos "Kırşehir,,*) — **3.** [*S.*] Müptelâ, düşkün: **Boğaz ağrığı** (*Niğde*) [*Bak: Avruk, avruv*] — **3.** Koyunun yünü (*İncesu "Kayseri,,*) [*Bak: Argalla*]

Ağrıl [*İs.*], Ahır (*Ankara*) [*Bak: Dam, tam*]

Ağrıma [*İs.*], Koyunların ilkbaharda çok yağlanmalarından ileri gelen bir çeşit hastalıktır ki tüylerini dökerek öldürür (*Çankırı*)

Ağrımak [*İs.*], **1.** Sığırların sıcağın fazlalığından dolayı müptelâ oldukları zayıflatıcı bir hastalık (*İbik "İskilip-Çorum,,*) — **2.** [*F.*] Et kokmak (*Ortaköy "Çankırı,,*) [*Bak: Ağumak, hımsımak, ımzımak*]

Ağrıngın [*S.*], Gücengin, dargın, rencide hatır: **O adam bana ağrıngındır, evime gelmez** (*Karan köyü "Ürgüp-Niğde,,*)

Ağrınmak [*F.*], İncinmek (*Gaziantep*)

Ağrıntı [*İs*], Yemeğe katılmak üzere çıkarılan az miktarda suluca kaymak (*İst.* [*Muh.*]) [*Bak: Ağaran, ağartı*]

Ağrısınmak [*F.*], Bir sözden veya iyi olmıyan bir işten elem, keder duymak (*Urucak "Menemen - İzmir,,*) [*Bak: Çağırsınmak*]

Ağru [*S.*], Doğru (*Kastamonu*)

Ağsarmak [*F.*], Yüklenmek, basmak, düşmek: **Ot kökünün üzerine ağsarır** (*Niğde*)

Ağsınmak [*F.*], Sakınmak, tahaffuz etmek, korkmak: **Bir hücum karşısında insan ağsınır** (*Güney "Boldan - Denizli,,*)

Ağşak [*İs.*], **1.** Ağırşak (*Trabzon; Beyobası "Ankara,,; Fatsa "Ordu,,*) — **2.** İplık makarası (*Giresun*) — **3.** Alaturka nalların ortasını delmek için kullanılan çelik parça (*Güdül, Ayaş "Ankara,,*) — **4.** Kır menekşesi (*İskilip "Çorum,,*)

Ağşar [*İs.*], Küllü su: **Ağşarı kaynattım çamaşır yıkayacağım** (*Tosya "Kastamonu,,*) [*Bak: Aşgar*]

Ağşayık [*İs.*], Hayvanların yediği bir çeşit bitki (*Arğıthan "Ilgın-Konya,,*)

Ağu [*İs.*], Meyva kurdu (*Sirkeli kamunu "Çubuk-Ankara,,*) [*Bak: Ağı, avu*]

Agu [*Ed.*], Memedeki çocuklara, meme verileceği veya su içirileceği vakit hafifçe çenelerine dokunularak söylenen söz: **Hani agu oğlum; hani kızıma aggu** (Öşbek *"Urla - İzmir,,*) [*Bak: Aggu*]

Ağuda [*İs.*], Kaynatılan üzüm veya dut şırası üzerinde toplanan kıvamlı sarı bir mayi (*Erzincan*) [*Bak: Ağda*]

Ağul [*İs.*], **1.** Göçebe çadırı (*Konya*) [*Bak: Avul*] — **2.** Allah, Halık (*Mersin köyleri*)

Ağulanmak [*F.*], Zehirlenmek, avulanmak (*Bornova "İzmir,,; Sıvas; Trabzon; Sinop*)

Ağumak [*F.*], Et kokmağa yüz tutmak (*Gölköy "Ordu,,*) [*Bak: Ağrımak*]

Ağur [*İs.*], Kağnı izi (*Van*)

Ağuz [*İs.*], Doğuran bir hayvanın ilk sütü (*Kızılcahamam "Ankara,,; Gümüşane; Maçka "Trabzon,, Sinop; Malatya; Kastamonu; Ahlat "Van,,; Amasya; Erzincan; Harput "Elâziz,,; Muş*) [*Bak: Ağız*]

Ağyatan [*İs.*], Arazinin çukur yerlerine birikmiş yağmur suyu (*Oymaklı "Seyhan,,*)

Ağyonca [*İs.*], Bir çeşit yaban otu (*Dereköyü "Tokat,,*)

Ağzan [*İs.*], Sığırların su içtikleri ağaçtan oyma bir çeşit yalak (*Mapavri, Hemşin köyleri "Rize,,*)

Ağzı dolu [*İs.*], Tenekecilikte tenekeleri kesmeğe yarar bir çeşit makas (*Çanakkale*)

Ağzı kara [*İs.*], **1.** Kuraklıktan yarılan ve yağmur yağınca su biriken yer (*Erzincan; Oymaklı köy, Adana*) — **2.** [*S.*] Yabancı, ehlizahir, tarikattan olmıyan (*Gaziantep; Diyarbekir*) [*Bak: Kelti, kelte*]

Ağzı kilitli [*S.*], Alt ve üst dudağı beyazlı at (*Köşker "Kırşehir,,*) [*Bak: Ağzı kinetli*]

Ağzı kinetli [*S.*], (*Emirler "Bâlâ-Ankara,,*) [*Bak: Ağzı kilitli*]

Ağzını bozmak [*F.*], sövmek (*Samsun*)

Ağzı pek [*S.*], Sır tutan, ketum (*Edirne*)

Ah [*İs.*], **1.** Kadınların başlarına örttükleri beyaz tülbent (*Divrik "Sivas,,; Kemaliye "Malatya,,*) [*Bak: Ağ, ağınce*] — **2.** [*N.*] Davar köpeklerini çağırmak için hoş hoş kuçu kuçu nevinden söylenen söz (*Gölpazarı "Bilecik,,*)

Ahaba [*İs.*], İniş aşağı, bayır aşağı, ovalık yerin iniş ve çıkışı (*Önsen köyü "Maraş,,; Bekirli köyü "Seyhan,,*) [*Bak: Akaba, engebe, ingeme*]

Ahaca [*Ed.*], Bu, işte: Aradığın ev ahaca! (*Bayadı "Ordu,,*) [*Bak: Ahacık, ahacına, aham, ahan*]

Ahacık [*Ed.*], İşte, aha (*İncesu "Kayseri,,; Kepen köyü "Sivrihisar - Eskişehir,,; Sinop*. - **Bu köyün yolu nerede? - Ahacık!**: *Bursa; Bergama "İzmir,,; Yeniköy "Ereğli - Konya,,*) [*Bak: Ahaca*]

Ahacına [*Ed.*], İşte (*Çorum*) [*Bak: Ahaca, ahacık*]

Ahah [*Ed.*], (*Kümbet köyü "Adana,,*) [*Bak: Ahacına*]

Aham [*Ed.*], İşte (*Şebinkarahisar, Tirebolu "Giresun,,*) [*Bak: Ahacına*]

Ahan [*Ed.*], İşte (*Erzincan; Muğla; Malatya*) [*Bak: Ahacık*]

Ahanak [*Ed.*], İşte (*Tarsus köyleri "Seyhan„*) [*Bak: Ahacına*]

Ahar [*İs.*], **1.** Çeşme yalağı (*Balıkesir ve civarı; Saruhanlı "Manisa„; Kirazlı "Bursa„; Kütahya; Denizli; Geyikli "Kars„; Senir "Isparta„*) — **2.** Çeşme oluğu (*Erenköy "Çanakkale„; Gaziantep* [Burada "Akar„ şekli de vardır]„; *Örencik "Kütahya„*) — **3.** Çay, dere (*Gaziantep*) — **4.** Soğuktan korunmak için pencerelere yapıştırılan nişastalı bez (*Gaziantep*) — **5.** Bir çeşit bez ve kâğıt cilâsı (*Konya*) — **5.** Cilâ (*Kilis "Gaziantep„*) [*Bak: Akar*]

Ahbın [*İs.*], Gübre (*Barguzu "Malatya„; Van; Erzincan*) [*Bak: **Ahbun, akbın, akbun, albun, ahpın, kemre***]

Ahbun [*İs.*], Gübre (*Karas köyü "Erzurum„; Kars; Elâziz; Trabzon; Reşadiye "Tokat„; Mesudiye, Alucra "Şebinkarahisar-Giresun„; Gerdan köyü "Adana„*) [*Bak: **Fışkı, abgın, akbun, afkın, ahbun, ahpın, kemre, ahmun***]

Ahdana [*İs.*], Evin zemin katındaki temel üstü duvarı: **Evin ahdanası yıkıldı** (*Ordu*)

Ahdaraç [*İs.*], Saç üstündeki yufkayı çevirmeğe yarıyan tahtadan aygıt, evirgeç, çevirgeç (*Dombaylı "Salihli - Manisa„*) [*Bak: **Ahtaraç, aktaraç, aktargaç, bikleğeç, bisleğeç, çevirge, evirgeç***]

Ahımen [*İs.*], Davarların işediği yer (*Beyobası "Keskin-Ankara„*)

Ahınduruk [*İs.*], Reçine (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun„*) [*Bak: **Akınduruk***]

Ahır [*İs.*], **1.** Çeşme yalağı (*Antalya; Kocaeli; Sındırgı "Balıkesir„; Manisa; Bornova "İzmir„*) [*Bak:Ahar, I*] — **2.** Hayvan bağlanan yer (*Muğla*) — **3.** Yemlik (*Sasallı "Menemen-İzmir„; Müslim Sölöz "Orhangazi„, Bursa* [*Muh.*]) — **4.** Şaraphane (*Müslim Sölöz köyü "Orhangazi-Bursa„*) — **5.** Tahtadan içi oyuk ağaç dibek: **Bu ahır çatlamış su sızıyor** (*Burdur*) — **6.** Demircilerin ocakları yanındaki içi oyuk ağaç su yalağı (*Antalya*)

Ahır aktarması [*İs.*], Tarlanın ilkbaharda sürülmesi: **Tarlada ahır aktarması yapan çiftçiler vardır** (*Güdül "Ayaş-Ankara„*)

Ahırık [*İs.*], öksürükle çıkan balgam (*Şebinkarahisar "Giresun„*) [*Bak: Ahruh*]

Ahırsekisi [*İs.*], Ahırların bir yanına seki halinde yüksekçe ve sofa genişliğinde yapılan yer [kışın burada oturularak sohbet edilir] (*Arapkir "Malatya„*)

Ahırşak [*İs.*], Ağırşak (*Ankara*)

Ahırtopu [*İs.*], Büyükçe bir dairenin iç ve dışında durularak biribirine top atmak suretile oynanan bir çeşit top oyunu (*Elâziz*)

Ahırven [*İs.*], Tabakhanelerde derileri temizlemeğe mahsus çukur (*Urfa*)

Ahıtma [*İs.*], Atın alnından burnuna doğru uzıyan beyazlık (*Gaziantep*)

Ahlat [*S.*], Kaba, biçimsiz, yaban adamı, hışır (*Samsun*) [*Argo*] [*Bak: Yarma*]

Ahma [*İs.*], Kadınların ziynet makamında kullandıkları altın dizisi (*Elâziz; Malatya*)

Ahman [*İs.*], Koç katımında gece

koyunların kırda yattığı üstü açık, etrafı kapalı olan yer, arkaç: **Bizim koyunların ahmanı şu karşıki aşıtta** (*Çavuşçu köyü "Sungurlu - Çorum,,*)

Ahmın [*İs.*], Gübre (*Darende "Diyarbekir,,*) [*Bak: Ahbun, akbun*]

Ahmuk [*İs.*], Öksürükle çıkan balgam (*Şebinkarahisar "Giresun,,*) [*Bak: Ahruh*]

Ahnıt [*S.*], **1.** Hasta, kötürüm, zayıf (*Akçalıuşağı köyü, Kozan, Doğanbeyli "Seyhan,,*) — **2.** Akılsız, budala (*Doğanbeyli "Seyhan,,*) — **3.** Zayıf düşmüş hayvan (*Bakırdağı, Çataloluk, "Develi - Kayseri,,*) [*Bak: Halıta*]

Ahpa [*İs.*], Büyük mutfak bıçağı (*Hıdıruşağı "Avanos - Kırşehir,,*) [*Bak: Akpa, avha*]

Ahpın [*İs.*], **1.** Gübre (*Trabzon*) — **2.** Gübreli tarla (*Kurayiseba "Rize - Çoruh,,*) [*Bak: Ahbın, ahpun, akbun*]

Ahpun [*İs.*], **1.** Gübre (*Ficek "Reşadiye - Tokat,,; Divrik "Sivas,,; Harput "Elâziz,,; Petere k"Yusufeli - Erzurum,,; Artvin; Mirangi "Bayazıt ili,,; Gümüşane*) [*Bak: Ahpın*] — **2.** Gübrelenmiş tarla ziraate elverişli tarla (*Mesudiye "Giresun,,*)

Ahpunlamak [*F.*], Gübrelemek (*Kazağaç köyü "Gümüşane,,; Alurca, Şebinkarahisar "Giresun,,*)

Ahpunluk [*İs.*], Gübrelik: **Ahbunu, ahpunluğa at!** (*Kemah, Erzincan*)

Ahraç [*İs.*], Koyun sürülerinin yazın açıkta yattıkları yer (*Şebinkarahisar, Mesudiye "Giresun,,*) [*Bak: Arkaç*]

Ahra yatırmak [*F.*], Bağ çubuklarını daldırma yapmak (*Gaziantep*) [*Bak: Ahura*]

Ahruh [*İs.*], Balgam: **Tütün ahruhu arttırır** (*Savur "Mardin,,*)[*Bak: Ahırık, ahmuk*]

Ahta [*İs.*], Burulmuş manda (*Elâziz*)

Ahtaraç [*İs.*], Yufkayı saç üzerinde pişirirken altüst etmeğe yarar bir çeşit ayğıt (*Armudan "Kuruçay - Erzincan,,; Darende, Palat "Akçadağ - Malatya,,* [*Bak: Ahdaraç, ahtargaç, aktaraç*]

Ahtarağaç [*İs.*], Saçta yufka ekmeğini çevirmek için kullanılan bir aygıt (*Şebinkarahisar "Giresun,,*) [*Bak: Ahtaraç*]

Ahtarılmak [*F.*], Devrilip yıkılmak: **Yunan ahtarıldı** (*Adacami "Rize - Çoruh,,*)

Ahtarmak [*F.*], **1.** Aramak (*Büyük çarşıda karpuz ahtardım: Kars; Lice "Diyarbekir,,*) — **2.** Mayii dökmek: **Ağacın dibine iki kova su ahtardı** (*Gaziantep*)

Ahu [*İs.*], Ak sakallı, muhterem, yaşlı adam (*Akhisar "Manisa,,*)

Ahubaba [*İs.*], Eskiden esnaf teşkilâtına başkanlık eden ve hükümleri esnafca mutlak muta olan kimse ki, Kırşehirde yatan "Ahievran,, dergâhının şeyhi veya bunun ilbaylıklardaki vekili (*Çankırı; Sinop*)

Ahur [*İs.*], Yalak (*Aydın*) [*Bak: Ahar*]

Ahura [*İs.*], **1.** Bağlarda üzüm çubuğunun kuvvetlisi (*Osmaniye "Seyhan,,*) [*Bak: Ahra yatırmak*] — **2.** Dam, tam (*Kalkan köyü "Kütahya,,*)

Ahurlamak [*F.*], Hayvan uzun müddet ahırda kalarak hamlaşmak

ve harınlaşmak (*Akhisar "Manisa,,*)

Ahuyul [*İs.*], Yüzü buz tutup altından su akan dere (*Umranıhamîdî köyü "Konya [Muh.],,; Çilehane "Reşadiye - Tokat,,*)

Ajdama [*İs.*], Mutfak, aşana (*Erzincan*) [*Bak: Aşkana, aşdamı*]

Aka [*İs.*], Ağabey (*Akköy "Söğüt-Bilecik,,; Kırşehir ili; Samsun [Muh.]; Belevi "Denizli,,; Manavgat "Antalya,,; Konya*) [*Bak: Akka*]

Akaba [*İs.*], Su akıntısı, dere, çay, nehir ve sellerin takib etmiş oldukları yol; sathı mail (*Tepecikören "Kozan,,, Cebelibereket, Başlamış "Dörtyol - Seyhan,,*) [*Bak: Ahaba*]

Akagan [*S.*], Seciyesiz, mütelevvin, maymun iştahlı (*İst.* [*Bir Antakyalıdan*])

Akak [*İs.*], **1.** Su mecrası (*Edirne; Evreşe "Gelibolu - Çanakkale,,; Suyun akağından çok odun çıkardım: Kars*) — **2.** Dere (**Testiyi akaktan doldur:** *İnegöl "Bursa,,*) — **3.** Daima akan su (*Pirinççeşme "Malkara - Tekirdağ,,*) — **4.** Bir ırmağa karışan su (*Edirne*) [*Bak: Akanca*] — **5.** [*S.*] Akar yarası olan (*Safranbolu "Zonguldak,,*) — **6.** [*S.*] Çabuk meyleden (*Aşağıdana "Safranbolu - Zonguldak,,*)

Akan [*İs.*], Çeşme, pınar (*Yıldızeli "Sıvas,,*) [*Bak: Akar, 2*]

Ak ana [*İs.*], **1.** Nine, büyük anne (*Konya ili; Keçiborlu,* **Ak anam beni çok sever:** *Isparta*) — **2.** Üvey anne (*Isparta*) — **3.** Yenge: **Ak anamın sözü, aptalın sazı** (*Balkanda "Beyşehir - Konya,,*)

Akanak [*S.*], Süratli akan, hızlı giden (*Belekler köyü "Ilgın- Konya,,*)

Akanca [*İs.*], Küçük su akıntısı (*Horcinas "Zonguldak,,*) [*Bak: Aklan*]

Akar [*İs.*], **1.** Çay, ırmak (*Berk, Bolu; Bursa; Tavşanlı "Kütahya,,; Ereğli "Konya,,; Kayseri; Bolvadin "Afyon,,; Sivrihisar "Eskişehir,,*) — **2.** Çeşme (*Düzce "Bolu,,; Tokat*) — **3.** Çeşme yalağı (*Denizli*) [*Bak: Akan, ahar*]

Akarakıllı [*S.*], Aklıyle değil duygusiyle hareket eden (*Konya*)

Akarbakar [*S.*], **1.** Meyil, meyilli: **Vanın akarbakarı göledir** (*Van*) — **2.** Hattı bâlâ, hattı taksimi miyah (*Borçka "Artvin - Çoruh,,*)

Akarca [*İs.*], **1.** Daima akan çıban, sıraca, fistül (*Balkur "Devrek - Zonguldak,,; Ortaköy "Niğde,,; Vezirköprü "Samsun,,*) — **2.** Kemik veremi (*Kayseri; Bursa; Konya; Balıkesir; Sıvas; Güvere "Silifke - İçel,,; Sinop*) — **3.** Deri veremi (*Çeşme "İzmir,,*) — **4.** Bulaşıcı beyin hastalığı (*Isparta*) — **5.** Köstebek denilen hastalık (*Sinop; Çeşme "İzmir,,; Balıkesir ve çevresi*) — **6.** Bir çeşit seyelânlı ve öldürücü hayvan hastalığı (*Büyüklü "Çarşamba - Samsun,,*) [*Bak: Sakağı*] — **7.** Küçük akar su (*Çanakkale*) [*Bak: Akanca*] — **8.** Kaplıca (*Bursa köyleri*) — **9.** Belsoğukluğu (*Sinop*)

Akarsu [*İs.*], **1.** Kadınların süs yerinde kullandıkları inci dizisi: **Ayşenin akarsuyu çalınmış** (*Niğde*) — **2.** Baş süsü (*Konya*)

Ak aş [*İs.*], Sütlâç (*Afyonkarahisar; Osmaniye "Ilgın - Konya [Muh.],,*)

Akbaba [*İs.*], Papatya (*Bayramiç "Çanakkale„; Eskişehir; Kaklıç "Menemen - İzmir„; Alemdar "Bolu„*) [*Bak: Akbabaç*]

Akbabaç [*İs.*], Papatya (*Ayas köyü "İzmir„*) [*Bak: Akbaba*]

Akbabaçya [*İs.*], Papatya (*Teke "Antalya„*) [*Bak: Akbabaç*]

Akbacak [*İs.*], Çiy olarak yenilen bir çeşit ot (*Karaman "Konya„*)

Akbar [*İs.*], Üstübeç (*İst.* [*?*])

Akbardak [*İs.*], Beyaz çiğdem (*Demirdere "M. Kemalpaşa - Bursa„; Danişment köyü "Uzunköprü - Edirne„*) [*Bak: Akçabardak*]

Akbasma [*İs.*], Katarakt, aksu (*İst.*)

Akbaş [*İs.*], **1.** Tane tutmamış olan çavdar başağı (*İsgöbü köyü "Kayseri„*) — **2.** Karnabahar (*Çulhan, Yenipazar, Aydın; İzmir ve çevresi*) — **3.** Papatya çiçeği (*Emirdağı "Afyon„; Damlapınar "Beyşehir-Konya„; Kalafat "Çankırı„*) [*Bak: Koyun gözü*] — **4.** Bir türlü ekin hastalığı (*Konya; Emirler köyü "Bâlâ„, Hisarlı "Polatlı - Ankara„*) — **5.** Şahinden büyük bir çeşit av kuşu (*Antalya*)

Akbaşak [*İs.*], Sonbaharda ekilen kışa dayanıklı ve yumuşakça bir çeşit buğday (*Edirne*)

Akbaşık [*İs.*], Kireç (*Karaçay "Eskişehir„*)

Akbaşlı [*İs.*], Ayvadana denilen ot (*Köprücek, Emet, Gediz "Kütahya„*)

Akbaşlık [*İs.*], Taze papatya (*Yalvaç "Isparta„*)

Akbın [*İs.*], Fışkılı salma su ile sulanan tarla (*Erzurum*)

Akboğan [*İs.*], Muşmula çekirdeği (*Trabzon*)

Akbun [*İs.*], Gübre (*Tokat*) [*Bak: Ahbın, ahbun, abgın, afkun, ahmın*]

Akbülgül [*İs.*], Çavuş üzümü (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*)

Ak cilim [*İs.*], Kaolen (*Giresun*)

Akçababa [*İs.*], Akbaba kuşu (*Şebinkarahisar "Giresun„*)

Akçabardak [*İs.*], Şubatta çıkan beyaz bir çeşit kır çiçeği, çiğdem (*Danamandıra köyü "Silivri-İst.„;* Akçabardak akçadır * güllerden pakçadır: *Danişment "Uzunköprü - Edirne„*) [*Bak: Akbardak, kardelen, karçiçeği, kesercik, öksüzce*]

Akça kanat [*İs.*], Tatarcık (*Gaziantep*)

Akçakoca [*S.*], Saçı sakalı süt gibi beyaz ihtiyar (*Sinop*)

Akçamuk [*İs.*], Tamamen açılmış pamuk kozası (*Kıyıyaka "Safranbolu - Zonguldak„*)

Akça yel [*İs.*], Şarkı Cenubî rüzgârı (*Emet, Kütahya*)

Ak darı [*İs.*], Beyaz mısır (*Tirebolu "Giresun„*)

Akdıraç [*İs.*], (*Burdur*) [*Bak: Ahdaraç, aktaraç*]

Akdıraş [*İs.*], (*Isparta; Burdur*) [*Bak: Ahdaraç, akdıraç*]

Akdoğu [*İs.*], Beyaz renkli küçük ve kıvrık kulaklı keçi (*Kargı "Tosya - Kastamonu„; Geyren "Isparta„*) [*Bak: Kürük, kürüz, doğu, dovu*]

Akere [*İs.*], Öküz yemliği (*Gaziantep*)

Akger [*İs.*], Tüyleri alacalı kıl keçi (*Buğadağı "Çorum„; Kargı "Tosya - Kastamonu„; Geyren "Isparta„; Akköy "Söğüt - Bilecik„; İhsaniye köyü "Çatalca-İst.* [*Muh.*]„)

Akgernaz [*İs.*], Bir çeşit beyaz buğday (*Orman köyü "Akseki - Antalya,, ; Balkı "Ilgın - Konya,,*) [*Bak: Akyarnaz, akkermaz*]

Akgernez [*İs.*], (*Balkı "Ilgın - Konya,,*) [*Bak: Akgernaz*]

Akgötüren [*İs.*], Yabanın büyüğü (*Edirne* [*Muh.*])

Akgut [*İs.*], İri taneli beyaz bir çeşit üzüm (*Konya*)

Akgüz ve **Akgöz** [*S.*], Korkak, ödek (*Karaman "Konya,,*) [*Bak: Ödek, ödlek, ötlek*]

Akı [*İs.*], Kardeş: **Akım nerede kaldın?** (*Mudam köyü "M. Kemalpaşa - Bursa,,*)

Akıda [*İs.*], Pekmezle karıştırılmış incir (*Alâiye "Antalya,,; İçel,,*)

Akıdık [*S.*], Kararsız, iki yüzlü, sebatsız, münafık (*Küçükkabaca "Uluborlu - Isparta,,*)

Akıldak [*İs.*], Ufak hattı içtimaı miyah (*Avanos "Kırşehir,,*)

Akılgan [*İs.*], **1.** Tepelerin üstünde biribirine muvazi sel yarıntıları (*Kastamonu; Namrun "Tarsus - İçel,,; Akkaşlı "Kayseri,,*) — **2.** Şiddetli yağmurlarda akan dere (*Yerebakan köyü "Adana,,*) — **3.** Haşebikâzip, ağacın kabuğu ile gövdesi arasındaki ince tabaka (*Çorum*) — **4.** Çamsakızı (*Tokat*) [*Bak: Akılkan, aklan, akma*]

Akılkan [*İs.*], (*Turhal "Tokat,,*) [*Bak: Akılgan 4, akındırık*]

Akım [*İs.*] **1.** Meyil (*Mersin "İçel,,*) — **2.**Ayağın üstü (*Bayazıt ili*)

Akıncak [*İs.*], **1.** Sathı maillerde, kayalar üstünde toprak, çakıl, kum akan yer (*Yuvacık köyü "İzmir,,*) — **2.** Kayılacak yer (*Karabörk "Görele - Giresun,,*) [*Bak: Akınmak*]

Akındırık [*İs*], Çamsakızı (*Piraziz "Giresun,,; Ulubey "Ordu,,*) [*Bak: Akılgan, akılkan*]

Akınduruk [*İs.*], (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun,,*) [*Bak: Ahınduruk*]

Akıngan [*İs.*], Su yürümüş ağaç (*Kazmasökü "Sinop,,*)

Akını akını gitmek [*F.*], Sürüne sürüne, yüzüstü gitmek (*Akpınar köyü "Ordu,,*)

Akınmak [*F.*], **1.** Kaymak (*Karabörk "Görele - Giresun,,*) [*Bak: Akıncak*] — **2.** Meyletmek, gönül vermek (*Şıhşamı "Seyhan,, ; Silifke "İçel,,*) [*Bak: Ağın, akkınmak*]

Akıntılı [*İs.*], Ümüslü, türabı nebatîli toprak (*Isparta*)

Akıraz [*İs.*], Beyaz üzüm (*Ilgın "Konya,,*)

Akırgan [*İs.*], **1.** Akıntı, cereyan (*Ankara*) — **2.** Suların kendiliklerinden cereyan ettikleri mail yer (*Kilis "Gaziantep,,*)

Akırtmaç [*İs.*], Deve yeni doğurduğu zaman alınan sütüne un katılarak yapılan bir çeşit yemek (*Yeniköy "Ereğli - Konya,,*)

Akışmak [*F.*], Bir tarafa hep birden yürümek (*Çivril "Denizli,,*)

Akıt [*İs.*], **1.** Salça (*Sarıyer "İst.,,*) — **2.** Kaynatılarak koyulaştırılmış pekmez (*Çankırı; Malatya*) — **3.** Köfte (*Ahlat "Van,,*) — **4.** Çiş, bevl (*Bolu*)

Akıtma [*İs.*], **1.** Stalâktit (*Çankırı*) — **2.** Hamuru, yassı kadayıfı gibi saç üzerinde dökülen bir türlü tatlı (*Edirne; Doma "İnegöl - Bursa,,; Köprücük "Emet - Kütahya,,; Antalya; Yalvaç "Isparta,,; Sinop; Sarayköyü "Denizli,,; Saray, Şahin köyü "Malkara - Tekirdağ,,;*

İst. [*Muh.*]) — **3.** Bilezik: Beş liraya bir çift akıtma aldım (*Siverek "Urfa,,*) — **4.** Tebevvül etme, işeme (*Kaş "Antalya,,*)

Akıtmak [*F.*], Tebevvül etmek, işemek, küçük çiş etmek (*Çal köyü "Kütahya,,*)

Ak ilik [*İs.*], Nuhai şevki (*Konya*)

Akka [*İs.*], **1.** Köy ağası (*Yerköy "Yozgat,,; Bakırdağı "Develi-Kayseri,,*) — **2.** Ağabey (*Şahmelik "Develi-Kayseri,,; Birecik "Balıkesir,,*) [*Bak: Aka*]

Akkanat [*İs.*], Kuyruğu ve yelesi beyaz olan at (*Isparta; Görmel "Ermenak-Konya,,*)

Akkanat bulutu [*İs.*], Yağmur Işareti olan bulutlar (*Antalya*)

Akkaş [*İs.*], Haşhaş, afyon (*Gürnes "Akşehir-Konya,,*)

Akkayşak [*İs.*], Bir çeşit mantar (*Çerkeş "Çankırı,,; Ankara*)

Akker [*İs.*], Bacaklariyle alnı ve burnu beyaz keçi (*Avanos "Kırşehir,,*) [*Bak: Akger*]

Akkermaz [*İs.*], Bir çeşit buğday (*Acem köyü "Aksaray-Niğde,,*) [*Bak: Akyarnaz*]

Akkıldır [*İs.*], Patiska (*Kuşu köyü "Gediz-Kütahya,,*) [*Bak: Çampır*]

Akkın [*S.*], **1.** Az meyilli (yol) (*Silifke "İçel,,*) — **2.** Arızasız (yol) (*Silifke, İçel*) — **3.** [*İs.*] Sürülmesi ve çalışılması kolay olan tavlı toprak (*Sarıcaali "Çanakkale,,*) — **4.** [*Zf.*] Yolunda (**Evlâdım işlerin akkın olsun:** *Urla "İzmir,,; Isparta*) — **5.** Süratli akan su (*Dalaman "Muğla,,*) — **6.** [*S.*] Açık, düzgün, pürüzsüz, muntazam (*Rumkuş köyü "Adana,,*) — **7.** Düz, arızasız [mecazen] müşkül olmıyan iş (*Çalköy "Kütahya,,*) [*Bak: Akur*]

Akkınmak [*F.*], Sevmek, arzu etmek (*İçel*) [*Bak: Akınmak, ağın*]

Akkır [*S.*], Tamamiyle beyaz olan at, süt kırı (*Antalya*)

Akköse [*İs.*], Kışa dayanan bir çeşit buğday (*Hadım "Konya,,*)

Akkulut [*İs.*], Bir çeşit üzüm (*Erzincan*) [*Bak: Akgut*]

Akkunduz [*İs.*], Geniş ve kıvrık yapraklı bir çeşit ot (*Şebinkarahisar, Tirebolu "Giresun,,*)

Akkur [*S.*], Çok beyaz, çok temiz (*Engili köyü "Konya,,*)

Aklağı [*İs.*], **1.** Derelerde su biriken yer, su birikintisi (*Derinkuyu "Nevşehir-Niğde,,*) — **2.** Mecra (*Karahöyük "İncesu-Kayseri,,*)

Aklam [*S.*], **1.** Kolay (*Kemal köyü "Edirne,,; Ahmetçe "Çanakkale,,*) — **2.** [*İs.*] Sathımail (*Çanakkale*) — **3.** Meyilli, mail (*Ahmetçe, Eceabat "Çanakkale,,*) [*Bak: Aklan*]

Aklamak [*F.*], **1.** Terbiye etmek: **Durmuşun akladığı çocuk** (*Düzce "Bolu,,*) — **2.** Toplamak (*Davas "Karahisar-Kayseri,,*)

Aklan [*İs.*], **1.** Derecik (**Akpınardan gelen aklan hiç kurumaz:** *Cumayanı, Kaboğlu, Yenice "Zonguldak,,; Karamezar "Seyhan,,; Kızıllar, "Karaman-Konya,,; Narlıdere "İzmir,,*) — **2.** Sel yarıntıları (*Sultaniye "Konya,,; Olukyanı, Himmetoğlu "Zonguldak,,; B. Tindas "Atabey-Isparta,,; Tuzhisar "Bünyan-Kayseri,,*) — **3.** Su arkı (*Hacıkadı oğlu, Yakademirciler "Devrek-Zonguldak,,*) — **4.** Çamsakızı (*Ortaca köyü "Akşehir-Konya,,*) [*Bak: Akılgan*] — **5.** Toprak damın meyli (*Ortacaköy "Akşehir,,*) — **6.** [*S.*] Hayırlı (*İst. [Bir Kırcaaliliden]*)

— **7.** Man'asız, müşkülâtsız, suhuletli (*İst.* [Bir Kırcaalililiden]) [*Bak: Aklam, 1*] — **8.** [*İs.*] Dağ tepesindeki su yolları (*Balıkesir*) — **9.** Çabuk akan ırmak (*Antalya*) [*Bak: Akanca*]

Aklantı [*İs.*], **1.** Meyil (*Sinop*) — **2.** Saçak oluğu (*Sinop; Trabzon*)

Aklap [*İs.*], Ahlat (Aklaplar ermiş: *Küçükkahanca, Yalvaç "Isparta"; Argıthan "Ilgın-Konya"*) [*Bak: Kertme*]

Aklık [*İs.*], **1.** Pudra, düzgün (*Isparta; Karşıyaka "İzmir"; Fevziye "Geyve - Kocaeli"; İst.*) [*Bak: Ağlık*] — **2.** Tebeşir (*Pınarbaşı "Erkilet", Kayseri*) — **3.** Samanyolu, kehkeşan (*Güzelsu "Akseki - Antalya"*) — **4.** Zühre, çoban yıldızı (*İst. "?"*)

Akma [*İs.*], **1.** Reçine (*Afyon; Korkuteli "Antalya"; Darıveren köyü "Isparta"; Yerkesik "Muğla"*) [*Bak: Akılgan, püse*] — **2.** Tepe ve yarlardaki kaya parçaları (*Sarıcaelı köyü "Çanakkale"*)

Akmaç [*İs.*], Şelâle (*Dere köyü "Tokat"*) [*Bak: Gürleyik*]

Akman [*S.*], **1.** Temiz, pâk (*Kastamonu*) — **2.** İhtiyar (*Şebinkarahisar "Giresun"*)

Akmaral [*İs.*], Büyük geyik (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*)

Akmın [*İs.*], Gübre (*İğde "Elbistan - Maraş"; Alaca "Çorum"*) [*Bak: Akbın, akbun*]

Aknak [*İs.*], Yağmur sularının yaptığı yarıntı (*Çakalkuyusu "Seyhan"*)

Akpa [*İs.*], (*Hızıruşağı "Avanos - Kırşehir"*) [*Bak: Ahpa*]

Akpın ve **Akpun** [*İs.*], (*Zencidere "Kayseri"; Şebinkarahisar "Giresun"; Tokat; Maçka "Trabzon"*) [*Bak: Akbın, akbun*]

Akpusanık [*İs.*], Küçük taneli, donuk balmumu renginde, çok özlü ve diğer buğdaylardan makbul sayılan bir çeşit kıraç buğdayı (*Gölmarmara "Akhisar - Manisa"*)

Akrap [*İs.*], Bir demir parçasıdır ki, yular başlığının yanında avurda yapışık olur ve yular çekildikçe hayvanı yürütmeğe yarar (*Evreşe "Gelibolu - Çanakkale"; Senirkent "Isparta"*) [*Bak: Akrep*]

Akrep [*İs.*], (*Işıldar köyü "İzmir"*) [*Bak: Akrap*]

Ak sakarca [*İs.*], Dağ tepelerinde görülen beyaz bulut (*Dumanlı "Çankırı"*)

Aksama [*İs.*], Ağaç budama: **Ben armut ağacını aksadım** (*Şehvarmaz "Akhisar - Manisa"*)

Aksamak [*F.*], Ağaç budamak (*Geyve "Kocaeli"*) [*Bak: Asamak*]

Aksarkan [*İs.*], Tohumluk bir çeşit buğday (*Genek "Muğla"*)

Aksaya [*İs.*], Beyaz mintan, aba: **Aksayalı mor benekli * kızlar çıksın yaylâmıza** (*Ulaş "Tarsus-Seyhan"*)

Akson [*İs.*], Değirmen çarkını döndüren mil (*Isparta*)

Aksu [*İs.*], Kayalardan sızan berrak su (*Vezirköprü "Samsun"*)

Akşit [*S.*], Mubarek (*İzmir köyleri*)

Aktafa [*İs.*], Güğüm, ibrik (*Zaim "Sarıkamış - Kars"*)

Aktaracak [*İs.*], Evirgeç (*Samsun; Sıvas*) [*Bak: Aktaraç*]

Aktaraç [*İs.*], (*Bezirhane "Bâlâ - Ankara"; Ereğli, Konya; Sıvas; Muratlar "Bayramiç - Çanakkale"*) [*Bak: Aktaracak, ahtaraç, aktarağacı, aktıraş, antireç, evreç, bişirgeç, pişirgeç*]

Aktarağacı [*İs.*], **1.** (*Urfa*) [*Bak: Aktaraç*] — **2.** Yemenicilikte yemenileri çevirmek için kullanılan bir metre uzunluğunda yuvarlak bir ağaç (*Gerze "Sinop"; Ermenak "Konya"*)

Aktarma [*İs.*], **1.** Tarlayı sürme, sürülmemiş tarlayı ilk ve ikinci defa sürme (*Zencidere, Pınarbaşı "Kayseri"; Taşağıl "Antalya"; Sinop; Şiran "Gümüşane"; Mut "İçel"; Ficek "Reşadiye - Tokat"; Safranbolu, Bartın "Zonguldak"; Isparta; Ismahartı, Balcalı "Çarşamba - Samsun"; Güdül "Ayaş - Ankara"; Kadıköyü "Seyhan"; Simav "Kütahya"; Dağkadı "Karacabey - Bursa"*) — **2.** Bir şeyi arayıp tarama (*Mut "İçel"; Sinop*)

Aktarmak [*F.*], **1.** Aramak (*Trabzon* [*Bir Kerküklüden*]; *Diyarbekir*) — **2.** Tarlayı sürmek (*Avanos "Kırşehir"*) — **3.** Altını üstüne getirmek, çevirmek (*Sinop*)

Aktaş [*İs.*], Mermer (*Uluborlu "Isparta"*)

Aktavuk [*İs.*], Kardelen denilen bir çeşit kuş (*Bolu*)

Aktıraş [*İs.*], (*Yaka "Keçiborlu - Isparta"*) [*Bak: Aktaraş*]

Aktutma [*İs.*], Albümin hastalığı (*Akseki "Antalya"; Gaziler "Hadım - Konya"*) [*Bak: Kızılyel*]

Akuka ve **Akulga** [*İs.*], Suyun duvar altından geçmesi için açılan delik (*Ahlat "Van"*)

Akur [*İs.*], **1.** Düz, arızasız [yol hakkında] (*Kilimli "Ereğli - Zonguldak"*) [*Bak: Akkın*] — **2.** Hayvan yemliği (*Sinop*)

Akuz [*İs.*], Baran, saban izi (*Ahlat "Van"; Rize "Çoruh"; Ardahan "Kars"*)

Akva [*İs.*], Bir çeşit hançer (*Seyitgazi "Eskişehir"*)

Akya [*İs.*], Orkinos balığı (*Marmaris "Muğla"*)

Akyarnaz [*İs.*], Bir çeşit beyaz, yumuşak buğday (*Ereğli, Sille, Konya; Buluklu "Mersin"*) [*Bak: Akgernaz, akgernez, akkermaz*]

Akyavaş [*S.*], **1.** Sinsice hareket eden (*Alaçam "Bafra-Samsun"*) — **2.** Bit, kehle (*Boyabat "Sinop"; Vize "Kırklareli"*)

Akyel [*İs.*], **1.** Lodos rüzgârı (*Hamitli "Uzunköprü - Edirne"; Eceabat, Orta "Gelibolu - Çanakkale"; Yörük "İnegöl - Bursa"; Oranköy "Çarşamba - Samsun"; Sada, Çaybaşı "Tosya - Kastamonu"; Haliliye "Ceyhan - Seyhan"; Kuz köyü "Ünye - Ordu"; Yuvacık "Kocaeli"*) — **2.** Şimal rüzgârı (*Şebinkarahisar; Çal "Denizli"*) — **3.** Garp rüzgârı (*Güdül "Ayaş - Ankara"*)

Akyem [*İs.*], Oltalarda yem olarak kullanılan İzmarit, istavrit ve uskumru balıkları (*Beykoz "İst.* [*Balıkçılarca*]")

Akyıldız [*İs.*], Çoban yıldızı, sabah yıldızı (*Edirne*)

Ala [*S.*], **1.** Açık kahve rengi [Göz hakkında] (*Gâvurdağı "Seyhan"; İçel; Gaziantep*) — **2.** [*İs.*] Öne tutulan önlük, peştemal (*Develi "Kayseri"*) — **3.** Çit (*Seyhan*) — **4.** Keklik avında kullanılan kara, sarı renkli bez (*Araplar "Seyhan"; İğde "Emet - Kütahya"; Mersin; Bor "Niğde"; Kayseri; Kilis "Gaziantep"; Maraş*) — **5.** Saban atlama neticesi kalan sürülmemiş toprak (*Şıhlar "Ulubey-Ordu"*) — **6.**

[*Ed.*] Nida ve taaccüp bildirir (*Bornova "İzmir,, ; Ünye "Ordu,,*)

Alab [*S.*], Öldürücü, yok edici (*Kasaba "İzmir,,*)

Alabacak [*İs.*], **1.** Ayakları benekli hayvan (*İçel*) — **2.** [*S.*] Ahlâksız, renksiz (adam) (*Konya*)

Alabalık [*İs.*], Eti beyaz ve lezzetli, az kılçıklı, kırmızı ve siyah benekli sazan cinsinden tatlı su balığı (*Bayazıt ili; Samsun; Trabzon; Gerze köyü "Devrek Zonguldak,, ; Bilâzgart "Hopa - Çoruh,,*)

Alabanı [*S.*], Açık kalpli (*Hortu "Ereğli - Konya,,*)

Alabaş [*İs.*], **1.** Başı benekli hayvan (*Taşburun "Iğdır - Bayazıt,,*) — **2.** Bir çeşit lâhna (*Konya; Lâpseki "Çanakkale,,*) — **3.** Şalgama benzer bir çeşit bitki (*Kastamonu*)

Alabele [*S.*], **1.** Alacalı (*Köprü köyü "Keskin,, , Polatlı, Şabanözü "Ankara,, ; İzmir ve çevresi*) — **2.** Yüzü çil ve çiçekli, benli kimse (*Büyükhabaca "Uluborlu - Isparta,,*)

Alabellengez [*S.*], Baştan savma: **Bu evin duvarı alabellengez yapılmış** (*Silifke "İçel,,*)

Alabıcık [*İs.*], Kulübe (*Silifke "İçel,,; Tosya "Kastamonu,,*) [Bak: *Alacık, alaçuk*]

Alabık [*S.*], Münafık, iki yüzlü, mürai (*Kula köyü "İncesu-Kayseri,,*) — **2.** Oyunda iki tarafa da ortak olan (*Giresun*) [Bak: *Alağız*]

Alabörtme [*İs.*], Külbastı, kebap: **Koyunun alabörtmesi çok yingen olur** (*Sorkun "Beypazarı - Ankara,,*)

Alabula [*S.*], Karışık renk, çeşit çeşit renk, alaca (*Ahırlı "Haymana - Ankara,, ; İçel ; Maraş ; Kilis*, **Ahmedin öküzü alabuladır:** *Akçaköy "Nizip - Gaziantep,, ; Gâvurdağı "Seyhan,,*)

Alabulanık [*S.*], Yarı bulanık (*İçel*)

Alabut [*İs.*], Yazın mandaları serinleştirmek için üzerlerine su atmağa mahsus ağaçtan yapılmış çukur kürek, çömçe (*Bolu*)

Alaca [*İs.*], **1.** Üzüme düşen ben (*Urfa; Demirci "Manisa,,; Macun "Ankara,,; Urla "İzmir,,; İsaoğlu "Kayseri,,*) — **2.** [*S.*] İki yüzlü, fesatçı (*Dastarlı köyü "Ayaş - Ankara,,*) — **3.** [*İs.*] Keklik avlamağa mahsus file şeklinde örülmüş renkli bir çeşit ağ (*Yusufeli "Artvin-Çoruh,,; Kızılcaören "Kütahya,,; Uluburlu "Isparta,, Serik "Antalya,,; Güdül "Ayaş - Ankara,,; Erbaa "Tokat,,*) — **4.** Heybe (*Dodurga "Bilecik,,*) [Bak: *Alaşa, alaşar*]

Alaca aş [*İs.*], Aşure (*Altıntaş, Emet "Kütahya,,; Afyon; Tokat; Ebceler köyü "Bursa,,*) — **2.** Bulgurla mercimekten yapılan biraz sulu yemek, lâpa (*Çerkeş "Çankırı,,*)

Alaca karga [*İs.*], Saksağan (*Zeverek "Refahiye - Erzincan,,; Burunkaya "Zonguldak,,*)

Alacalık [*İs.*], İlkbaharda karların eriyerek tarlaların bir az kar, bir az toprak görünen yerleri (*Şiran "Gümüşane,,*)

Alacatek [*İs.*], İyice olmıyan ekin (*Ankara*)

Alacık [*İs.*], Çalı çırpıdan yapılan kulübe (*Sıvas; Muğla*) — **2.** Bostan kulübesi (*Kayseri; Cemele "Kırşehir,,*) — **3.** Çadır, sayeban (*Dörtyol, Papak "Osmaniye - Sey-*

han„; Tefenni "Burdur„ ; Senirkent "Isparta„; Sinop) — **4.** Bostan korkuluğu (*Şabanözü "Polatlı-Ankara„*) [*Bak: Alacuk, alaçuk, alaçık, alaççık, alancık,alavcık*]

Alaça [*İs.*]**,** Yaz günleri bol yağmurlardan, yakıcı güneşli ve bungun havanın ekinlere ziyan veren hali (**Havada alaça var; güneş yakıyor alaça var:** *Solaklar "Kocaeli„ ; Bayramiç "Çanakkale„*) [*Bak: Alaçağ*]

Alaçağ [*İs.*]**,** (*Balkur köyü "Devrek - Zonguldak„; Mengen "Gerede - Bolu„*) [*Bak: Alaça*]

Alaçaprak [*İs.*]**,** Sulu sepken kar (*Sasun "Diyarbekir„*) [*Bak: Alaçarpak*]

Alaçarpak [*İs.*]**,** (*Ahlat, Van*) [*Bak: Alaçaprak*]

Alaçavuş [*İs.*]**,** Çavuş kuşu, ibibik, hüthüt, taraklı denilen kuş (*Antalya; İzmir; Çanakkale*)

Alaççık [*İs.*]**,** (*Bergama "İzmir„*) [*Bak: Alacık, alacuk*]

Alaçık [*İs.*]**,** Çardak, bostan kulübesi (*Erzurum; Şebinkarahisar "Giresun„ ; Ildızım "Çankırı„ ; Urla "İzmir„ ; Manisa; Develi, İncesu, Kayseri; Burdur; Civanyaylağı "Mersin„ ; Göksun "Maraş„ ; İskilip "Çorum„ ; Zile "Tokat„ ; Bozkır "Konya„ ; Taşlıçay "Diyadin - Bayazıt„; Adana; Malatya; Avanos "Kırşehir„ ; Eskişehir; Yakasenek "Bolvadin - Afyon„ ; Aksaray, Çukurkuyu, Çukur, Niğde; Çubuk, Haymana "Ankara„ ; Boyabat "Sinop„ ; Trabzon; Ulaş, Sıvas; Orhangazi "Bursa„*) [*Bak: Alaççık, alaşık, alayçık, alaçük, alacuk, aleçik, alacık*]

Alaçik [*İs.*]**,** Ağaç dallarından ve kalınca çalılardan yapılmış kulübe (*Kal'a köyü "İncesu„ , Develi "Kayseri„*) [*Bak: Alacık, alaçık*]

Alada [*İs.*]**, 1.** Acele: **Alada yürü** (*Çobanköy "Tavşanlı - Kütahya„*) [*Bak: Aladı, aladlamak*] — **2.** Feyzübereket, haddi kusva (*Isparta*)

Aladarbız [*İs.*]**,** Toprağın yağan yağmurlardan tamamiyle istifade edememesi (*Kayseri*)

Aladı [S.]**, 1.** Acele, çabuk, ivedi (*Honaz "Denizli„ ; Kırşehir; Aşağılıca "Eskişehir„ ; Adana; Hacıköy "Edirne»; Düğer "Afyon„ ; Domaniç "Kütahya„ ;* **yaz var kış var, ne aladı iş var:** *İst.* [Muh.]) [*Bak: Alada, evedi*] — **2.** İpek böceklerinin koza yapmalarından bir hafta önce çok yaprak yeme devresi (*Biga "Çanakkale„ ; Muğla*)

Alaf [*İs.*]**, 1.** Alev (*Alpanos "Seyitgazi - Eskişehir„ ; İçel, Kılıçlar "Ankara*) — **2.** Hayvanların su içtikleri yer (*Kaş "Antalya„*)

Alafa [*İs.*]**,** Sumaklanmış, yani teteri denilen tanenli nebat mahlûlüne batırılmış deri (*Burdur*)

Alafalak [*İs.*]**, 1.** Palamut yiyen allı karalı bir kuş (*Antalya*) — **2.** İntizamsız kırkılan yün (*Konya*) — **3.** [*S.*] İntizamsız, fesatçı (*Beyşehir "Konya„*)

Alafı [*İs.*]**,** Pişmiş fakat boyasız deriden yapılmış olan ayakkabı astarı (*Isparta; Muğla*)

Alafsa [*İs.*]**,** Karga (*Cihangazi "Bozüyük-Bilecik„*)

Alag [*İs.*]**,** Tepelerin üzerinde rüzgârın tesir ettiği açık yerler (*Dereköy "Çankırı„*)

Alagaz [*S.*], Boşboğaz, kötü, münafık (*Kula "Manisa„; Çıplak "Avanos - Kırşehir„; Simav "Kütahya„; Kırkağaç "Manisa„*) [*Bak: Alağız*]

Alager [*İs.*], Olmamış meyva (*Çeltikçi "İnegöl - Bursa„*)

Alağız [*S.*], Müzevir, müfsit, münafık, boşboğaz, palavracı, sır saklamaz (*Konya; Yenidam "Alâiye - Antalya„; Kaşıkçı "Tekirdağ„; Avanos "Kırşehir„; Korucuk "Gülnar - İçel„; Dombaylı "Salihli - Manisa„*) [*Bak: Alagaz, alaguz, alavuz, alazlamak*]

Alagiren [*İs.*], Puslu hava, yarı açık yarı bulutlu hava (*Kargı "Tosya - Kastamonu„*) [*Bak: Alageren*]

Alagun [*İs.*], Gürültü, patırdı (*Merzifon "Amasya„*)

Alaguş etmek [*F.*], İltifat etmek, sevmek (*Alaşehir "Manisa„*)

Alağuz [*S.*], (*Çıldır "Kars„; Bolu; Kastamonu*) [*Bak: Alağız, alakuş*]

Alagücük [*İs.*], Kısa ve boz renkli bir cins yılan (*Kasımlar "Eğridir - Isparta„*)

Alagülük [*İs.*], Kuduz olanlara yedirilen bir böcek, ağılı buğday böceği (*Kızılviran "Konya„*)

Alagün [*İs.*], Yazın güneş buluta girdiği zaman hasıl olan gölgeli hava (*Gerede "Bolu„*)

Alahanav [*İs.*], Kısmen kuru kısmen yaş arazi (*Ahlat "Van„*)

Alahar [*İs.*], Yarı suyunu çekmiş, yarı kurumuş, yarı kızarmış nesne (*Ahlat "Van„*)

Alak [*İs.*], **1.** Bağ, bahçe kulübesi (*Kartal "İst.„; Araç "Kastamonu„; Kirpe, Aşağıdana "Safranbolu - Zonguldak„*) [*Bak: Alacık, kelik*] — **2.** Köşk (*Bursa*) — **3.** At eyeri (*Kızılviran "Konya„; Gerze "Sinop„*) [*Bak: Alık,1*] — **4.** [*S.*] Kızana gelmiş köpek (*Yerkesik, Muğla*) — **5.** İskambil gibi oyunlarda tutularak kâğıdı almağa mecbur olma (*Hacıbeyli "Nazilli - Aydın„*) [*Bak: Alakmak*]

Alakabak [*İs.*], **1.** Palamut yiyen ve sesleri taklit eden bir cins kuş (*Bostanlar köyü "Bahçe - Seyhan„; Kasımlar "Gölpazarı - Bilecik„; Buluklu "Mersin„*) — **2.** Ağaçkakan (*Hisar "Domaniç - Kütahya„*) — **3.** Alakarga (*Sarılar köyü "İzmir„; Muratlar "Bayramiç - Çanakkale„*) — **4.** Saksağan (*Hediyeli - "Kocaeli„*)

Alakabış [*İs.*], Alacakarga, gök karga (*Mahmutseydi "Alâiye - Antalya„*)

Alakanat [*İs.*], Büyük yaban güvercini (*Ezeefe köyü "Tokat„*)

Alakaran [*İs.*], Alaca karanlık: **Alakaranda zor tanıyabildim** (*kazmasökü "Karasu - Sinop„*)

Alakarga [*İs.*], Saksağan (*Kozan "Seyhan„; Aksu "Bursa„; Kastamonu*)

Alakbelek [*Zf.*], Şöyle böyle (*Tavas "Denizli„*)

Alakbulak [*S.*], Karmakarışık (*Yaylâ köyü "Karaburun - İzmir„*)

Alakepir [*S.*], Yarı tok (adam) (*Kayseri*)

Alakıtay [*İs.*], Bir çeşit basma (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„*)

Alaklamak [*F.*], **1.** Yaka paça etmek: **Alakladığı gibi yere vurdu** (*Sadırlar "Konya„*) — **2.** Koşmak (*Aydın*) — **3.** Acele etmek (*Balıkesir; Demirci "Manisa„*; **Çocuk işi bitirmek için alakladı:** *Balçova "İzmir„*)

Alakmak [*F.*], **1.** Dişi köpek kızarak erkek istemek (*Kınık köyü*

"Fethiye - Muğla„) — **2.** Açlıktan içi geçmek (*Civanyaylağı "Mersin - İçel„*) [*Bak:* *Yavuncumak*]

Alakuru [*İs.*], Tamamiyle tavlanmamış toprak (*Kurşunlu "Çankırı„; Konya*)

Alakuş [*İs.*], **1.** Yaygaracı (*İçel*) [*Bak: Alağuz*] — **2.** Baş örtüsü (*Çerkeş "Çankırı„*)

Alakuşak [*İs.*], Alaimüssema (*Gülesur "Bayazıt ili„; Bağyaka "Finike - Antalya„*) [*Bak:* ***Ebemkuşağı***]

Alaluvuç [*İs.*], Kertenkele (*Divriği "Sıvas„*) [*Bak:* ***Kukuş***]

Alama [*İs.*], El ile tutulabilecek kadar büyük taş parçası (*Ula "Muğla„; Burdur; Tire, Izmir; Çanakçı "Serik„, Bağyaka "Finike - Antalya„; Konya; Bozkuş "Uşak - Kütahya„; Balçıkhisar köyü "Afyon„; Gönen "Isparta„; Ortaköy "Çal - Denizli„; Kuz köyü "Bucak - Burdur„*) [*Bak:* ***Ayalama, alampa, alıma***]

Alamaç [*İs.*], Hızlı alev (*İsahacılı "Seyhan„;* **Şu çalıdan amma alamaç çıkıyor:** *Ceritkale "Keskin - Ankara„; Nevşehir, Ürgüp "Niğde„; Sadıkalı "Avanos-Kırşehir„; İncesu "Kayseri„; Sille "Konya„*)

Alamadı [*İs.*], Kasırga, fırtına (*Cimin "Erzincan„*)

Alaman [*İs.*], Her kuzuya süt veren koyun (*Karahoca "Haymana - Ankara„*)

Alamana [*İs.*], Seyrek örgülü balık ağı (*Giresun*)

Alampa [*İs.*], Taş, büyük taş (*Sandıklı "Afyon„; Karahüyük "Konya„*) [*Bak:* ***Alama, vılık***]

Alamşat [*S.*], Müzevir, münafık (*Tepelice köyü "Konya„*) [*Bak:* ***Alağız, alavuz***]

Alamuk [*S.*], **1.** Havanın bulutlu, durgun ve aynı zamanda çok sıcak olması (*Kızılcahamam "Ankara„; Mesudiye "Giresun„; Zıngana "Torul - Gümüşane„; Boyacılı "Samsun„*) — **2.** Güneşin bulutlar arasından zaman zaman görünmesi (*Hisargeriş köyü "Giresun„*) [*Bak:* ***Alaşur***]

Alan [*İs.*], **1.** Saha, düzlük, açık yer (*Faraşlı "Kalecik„, Hisarlıkaya "Polatlı„, Keşanuz, Ankara; İskilip "Çorum„; Olukyanı, Zonguldak; Bolu; Isparta; Ulukışla, Niğde; Sancaklı "Manisa„; Kayseri; Gölpazarı, Söğüt "Bilecik„; İzmir; Balıkesir; Saraycık, Çanakkale; Babaeski "Kırklareli„ Denizli; Seyhan; Aydın; Kütahya; Akşehir "Konya„; Cebel "Eğridir - Isparta„; Eskişehir; Afyon; Kocaeli; Antalya; Razgrat "Bulgaristan„*) [*Bak:* ***Alanğ***] — **2.** Orman içindeki düz ve ağaçsız yer (*Kocaeli; Kayseri; Kırklareli; Aydın; Afyon; Daday "Kastamonu„; Zonguldak; Kalecik "Ankara„; Sıvas; Samsun; Ordu; Bilecik; Seyitgazi "Eski şehir„; Kula "Manisa„; Tokat; Şebinkarahisarı, Giresun; Bozkır "Konya„; Bahçe, Karaisalı "Seyhan„; Kilis "Gaziantep„; Maraş; Bolu; Sinop*) — **3.** Dışarı, ova, kır (*Eldirek "Fethiye - Muğla„; Derbent "Alaşehir - Manisa„; Navdalı "Mut - Içel„; Domaniç "Kütahya„; Bağyaka "Finike - Antalya„; Havran "Edremit-Balıkesir„*) — **4.** Çayır, çayırlık (*Manisa; Trabzon*) — **5.** Tepecik (*Konya*) — **6.** Ufuk (*Bolu*) — **7.** Değirmende zahirenin ilk döküldüğü yer (*Yukarı-*

maden "Artvin - Çoruh,,) [*Bak: Alaz*]

Alanbaç [*İs.*], Kuru otların alevi (*Sungurlu "Çorum,,*)

Alanbuz [*İs.*], Sun'î mağara (*Ünye "Ordu,,*)

Alançık [*İs.*], (*Alucra "Giresun,,*) [*Bak: Alacık*]

Alangöz [*S.*], İri gözlü (*Serik "Antalya,,*) [*Bak: İbigöz*]

Alanğ [*İs.*], (*Trabzon; Gümele "Söğüt - Bilecik,,; Yağbasan "Saimbeyli - Seyhan,,; Taşağıl "Antalya,,*) [*Bak: Alan,* 2]

Alankese [*İs.*], Saksağan (*Gerze "Sinop,,*) [*Bak: Alasakça*]

Alantalan [*S.*], Karmakarışık (*Tavas "Denizli,,*) [*Bak: Alantaran*]

Alantaran [*S.*], Karmakarışık: **Kediler mutfağı alantaran etmiş** (*Gelibolu "Çanakkale,,*) [*Bak: Alantalan*]

Alantılı [*S.*], Seyrek (*Neslihanlar köyü "Denizli,,*)

Alantın [*İs.*], Gürgenlerin dibinde veya alanlarda bulunan yemesi tatlı bir çeşit mantar (*Erküt "Cide - Kastamonu,,*)

Alan yazı [*İs.*], Geniş saha, ufuk (*Niğde*)

Alaöş [*İs.*], Sabah ezanından biraz önceki zaman, fecri kâzip (*Kırıklı "Seyhan,,*)

Alapşap [*İs.*], Alelacele (*Karacasu "Aydın,,*) [*Bak: Yalapşap*]

Alaptan [*İs.*], Lâpa lâpa yağan kar (*Şebinkarahisar "Giresun,,*)

Alarmak [*F.*], Kızarmak: **Domatesler alardı mı?** (*İçel; Saray "Tekirdağ,,*)

Alasakça [*İs.*], Saksağan (*Ereğli "Konya,,*) [*Bak: Alankese*]

Alasan [*İs.*], Gürültü, patırtı: **Çok alasan etme babam uyuyor!** (*Akşehir "Konya,,*)

Alasılı [*S.*], Ne ham ne olgun (*İçel*)

Alasit üzümü [*İs.*], Kabukları ince, iri taneli beyaz renkli ve şıralık bir çeşit üzüm (*Dereköy "Tokat,,*)

Alasulu [*İs.*], **1.** Yerinde sarfedilmiyen söz (*Ankara*) — **2.** Yeni olmıya başlıyan meyva (*İçel*) [*Bak: Alasılı*] — **3.** Susuz olan yemekler (*Ankara*)

Alaş [*İs.*], **1.** Yeşilbaş erkek ördek (*Çarşamba "Samsun,,*) — **2.** Büyük bostan köpeği (*Bolu*) — **3.** Muhtelif renkli (*Genezin "Avanos - Kırşehir,,*)

Alaşa [*S.*], **1.** Kovucu, münafık, müzevir, alçak (*Zıvarık "Konya,,; Avanos "Kırşehir,,; İçel; Nevşehir "Niğde,,; Kadıçiftliği "Yalova-İst.,,*) [*Bak: Alağız*] — **2.** Muzip (*Konya*) — **3.** Yaltaklık eden (*Kal'a köyü "Kayseri,,*) — **4.** Yaşı geçkin hayvan (*Gümüşane; T.*) — **5.** Alaca (*Niğde; Antalya*) — **6.** Semere alışmış hayvan (*Ankara; Çeşme kolu "Burgaz-Kırklareli,,*) — **7.** Oynak, fahişe (*Ulubey "Ordu,,*) — **8.** Çil yüzlü (*Niğde*)

Alaşar [*S.*], Yüzü beyaz lekeli (*Kızılcahamam "Ankara,,*) [*Bak: Alaca, alaşa*] [Bu kelimede - r - harfi fazla olsa gerek.]

Alaşık [*İs.*], **1.** İçinde kaymak dondurmak için ağaç dallarından yapılan gölgelik, alaçuk (*Şavhiran aşireti "Kadınhanı - Konya,,*) — **2.** Muvakkat, şöyle böyle [Mecazen]: **Evi alaşık örttüm** (*Ahlat "Van,,*)

Alaşman [*S.*], Karışık, melez (*Vona "Ordu,,*)

Alaşur [*İs.*], (*Bolu*) [*Bak: Alamuk*]

Alat [*İs.*], **1.** Acele (*Saray köyü "Denizli„; Balıkesir ve çevresi*) [*Bak: Alada, aladı, evedi*] — **2.** Bulaşık (*Yeniköy "Barbaros-Tekirdağ„*) — **3.** Elbise (*Yozgat köyleri*) — **4.** İpek böceklerinin faaliyeti: **Birinci alat, ikinci alat** (*Tire "İzmir„*) [*Bak: Aladı, 2*]

Alata [*S.*], **1.** Zayıf(hayvan) (*Konya; Silifke, İçel; Cazi "Develi-Kayseri„; Ürgüp "Niğde„; Zara "Sıvas„*) — **2.** Sürüye uymıyan, başı boş (hayvan): **Alata koyunu kurt yer** (*İçel; Uçurumönsen köyü "Maraş„*) — **3.** [*İs.*] Nekahat devrindeki iştihalılık: **Ali alata oldu** (*Fethiye "Muğla„*) [*Bak: Alada*]

Alatakaç [*İs.*], Ağaçkakan kuşu (*Akpınar "Ordu„*; **Ağaçta alatakaç var:** *Ağa köyü "Safranbolu-Zonguldak„*)

Alatav [*İs.*], **1.** Az tavlı olan yer, yarı yaş yarı kuru toprak (*Aliköy "Isparta„; Antalya; Tepecik "Emet-Kütahya„*) [*Bak: Alavgaz*] — **2.** İyice pişmiş yemek (*Çumra-Konya*)

Alatçık [*İs.*], Çadır direği (*Antalya*)

Alatlama [*İs.*], Acele etme (*Balıkesir; Muratlı "Çorlu-Tekirdağ„; Kurşunlu "Çanakkale„*)

Alatlamak [*F.*], Acele etmek (*Gürağaç "Tavşanlı„, Alayunt, Hisarköy "Domaniç-Kütahya„; Tepecik "Sivas„; Gökköy, Gelibolu, Bulayır "Lâpseki-Çanakkale„; Çivril "Denizli„; Bürhaniye "Nazilli„, Aydın; Bergama, Tire "İzmir„; Gümele "Söğüt„, Gökçesu "Yarhisar„, Gölpazarı, İnönü "Bilecik„; Pelitçik "Göynük-Bolu„; M. Kemalpaşa "Bursa„; Kuzucular "Nallıhan-Ankara„; Yarhisar "Konya„; İnecik, Saray "Tekirdağ„; Vize "Kırklareli„; Isparta; Sındırgı "Balıkesir„*) [*Bak: Alatmak, anlatmak*]

Alatmak [*F.*], Acele etmek (*Balıkesir ve çevresi*) [*Bak: Alatlamak*]

Alatsamak [*F.*], Acele ettirmek, acele etmeği istemek (*İçel*)

Alatu [*İs.*], İpek mendil (*Silifke Türkmenleri "İçel„*)

Alavartacı [*İs.*], Mubalâğacı, palavracı (*İzmir*)

Alavatlık [*İs.*], Kuvvetli esen rüzgâr, fırtınalı hava ve rüzgâr: **Alavatlıklı bir günde tarlaya kadar gittim** (*Çobanisa köyü "Elmalı-Antalya„*)

Alavaz [*S.*], Geveze: **Defol şuradan alavazlık etme!** (*Elbistan "Maraş„*) [*Bak: Alağuz*]

Alavçık [*İs.*], (*Kadirli, Karaisalı "Seyhan„*) [*Bak: Alaçık, alavçuk*]

Alavçuk [*İs.*], (*Sivas*) [*Bak: Alavçık*]

Alavgaz [*İs.*], (*Gücüllü "Yalvaç-Isparta„*) [*Bak: Alatav*]

Alavınç [*İs.*], Davarın öğleden sonra otlağa gitmesi (*E. Küpesi köyü "Kayseri„*)

Alavış [*İs.*], **1.** Tehditkâr nümayiş: **Alavış etti kaçtım!** (*Mut, İçel*) [*Bak: Alavuş*] — **2.** Gürültü, şamata (*Zeytinlik köyü "İzmir„*)

Alavur [*S.*], Az rutubetli toprak (*Gelendost "Isparta„; İnar "Burdur„*)

Alavura [*İs.*], Başa örtülen şal (*Galata "Gelibolu-Çanakkale„*)

Alavurt [*İs.*], **1.** Su kabağı (*Fethiye "Muğla„; Antalya*) — **2.**

Kabaktan yapılmış su kabı (*Orhaniye "Fethiye - Muğla,,*) — **3.** Az tavlı toprak: Alavurt tavda tohum ekilmez (*Kızılhisar "Karaman - Konya,,*)

Alavuş [*İs.*], Tehdit suretiyle bağırma (*İçel*) [*Bak: Alavış*]

Alavut [*İs.*], Çamçak, sukabı (*Bolu ili*) [*Bak: Alavurt*] — **2.** Arabaya samanı doldurmak için kullanılan aygıt, dirgen (*M. Kemalpaşa "Bursa,,*)

Alavuz [*S.*], **1.** (*Sekü "Bulancak-Giresun,,; Kumru "Fatsa-Ordu,,*) [*Bak: Alağız*] — **2.** Sobada ısınacak kadar ateş yakma (*Kastamonu*)

Alavuz etmek [*F.*], Alevlendirmek, yalaza vermek (*Kastamonu*)

Alavzada [*İs.*], Ekin biçilirken saptan dökülüp ertesi sene kendiliğinden çıkan tane, seyrek ekin (*Bozkır "Konya,,*) [*Bak: Alaz 3, alaza*]

Alay [*İs.*], Arka (*Balıkesir*)

Alayçık [*İs.*], (*Bayat "Aziziye - Afyon,,; Kadirli, Misis "Seyhan,,*) [*Bak: Alacık*]

Alaylı [*İs.*], Düğüne giden genç kızların giydikleri bir çeşit elbise (*Samsun*)

Alaysa [*İs.*], Kayığın ortasında su biriken yeri (*Yeşilada "Eğridir - Isparta,,*)

Alaz [*İs.*], **1.** Alev (*Ceyhan ve köyleri "Seyhan,,; Kürkçüler "Bolu,,; Zil köyü "Alucra-Giresun,,; Edremit "Balıkesir,,; Sinop; İnebeyli "Karamürsel - Kocaeli,,; Yozgat*) — **2.** Ormanlar arasında seyrek, açık yer (*Önsen köyü "Maraş,,; Kadirli, Doğanbeyli "Saimbeyli,,, Ceyhan, Karakuyu "Seyhan,,; Parsa köyü "İzmir,,*) [*Bak: Alan*] — **3.** [*S.*] Fasılalı, seyrek (**Bu sene mahsul alazdır:** *Ermenak, Çakırlar "Akşehir - Konya,,; Haymana "Ankara,,;* **Burçak alaz alaz bitmeğe başlamış:** *Avanos "Kırşehir,,*) — **4.** Düğünlerde eğlence ve cümbüş (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun,,; Trabzon; Gümüşane*) — **5.** [*S.*] Müzevir, dedikoducu (*Zencirdere "Kayseri,,; Çubuk "Ankara,,*) [*Bak: Alağız*] — **6.** Yarı su basmış tarla (*Köşker "Kırşehir,,*) — **7.** [*S.*] Saçı döküк kafa, dazlak (*Kemaliye "Malatya,,*)

Alaza [*İs.*], **1.** Aydınlık, şevk, yalım (*Şumnu "Bulgaristan,,*) — **2.** Ekin biçilirken saptan dökülüp ertesi sene kendiliğinden çıkan tane, seyrek ekin (*Zencidere "Kayseri,,*) [*Bak: Alavzada*]

Alazdaraz [*İs.*], Renkte ve dokumada alacalık, seyreklik (*Gaziantep*)

Alazdımak [*F.*], Karlı, sisli, yağmurlu hava açmak (*Kabalı "Şebinkarahisar - Giresun,,*)

Alazımak [*F.*], Yağmur, kar seyrekleşmek, dinmek, hava açılmak (*Sıvas; Şebinkarahisar, Mesudiye "Giresun,,*)

Alazıtmak [*F.*], Şavklandırmak, aydınlatmak, ziyalandırmak (*Şumnu "Bulgaristan,,*)

Alazlama [*İs.*], **1.** Yüzde ve vücutta çıkan çıbanlar, kızartılar (*Hafik "Sıvas,,; Görece "İzmir,,; Kör "Merzifon - Amasya,,; Davas "Denizli,,; Ermenak, Akşehir "Konya,,; Pazar "Samsun,,; Aşağıoba "Araç-Kastamonu,,; Eskişehir; Sinop; Ordu; Tokat*) — **2.** Yüz, el ve ayakların şişip kırmızılaş-

masiyle muttasıf bir hastalık olup alazlamak suretiyle tedavi edilir (*Sinop; Sıvas*)

Alazlamak [*F.*], **1.** Alazlama olmak, alazlamağa tutulmak (*Bornova "İzmir„; Yenişehir "Bursa„; Trabzon*) — **2.** Ateş yakmak (*Erbaa "Tokat„*) — **3.** Biraz kurumak (*Silifke "İçel„*) — **4.** Bir işi intizamsız, üstünkörü ve baştan savma yapmak (*Kayseri*)

Alazlanmak [*F.*], Nefsanî iştiha sahibi olmak (*Zile "Tokat„*)

Albaba [*İs.*], Beddua (*Lâdik "Samsun„*)

Albağlamak [*F.*], İzharı sürur ve şadümanı eylemek (*Sıvas*)

Albasma [*İs.*], Loğusa kadınlara arız olan bir çeşit hastalık, hümmai nifasî (*A.; T.*)

Albe [*İs.*], Darahk dirhem (C. A.) [*Bak: Abra, arba, apra*]

Albeni [*İs.*], Cazibe, güzellik, sevimlilik (*Antalya; Edirne*)

Alberger [*İs.*], Birşey çekmeğe mahsus gelberi denilen aygıt (*Mastavra "Balıkesir„*)

Albermek [*F.*], Getirmek (*Karacaviran "Çankırı„; Tosya "Kastamonu„; Alâiye "Antalya„*)

Albez [*İs.*], Alâimüssema, ebemkuşağı (*Salihli "Manisa„*)

Alcımak [*F.*], Fevkalâde sinirlenmek (*Alaşehir "Manisa„*)

Alça [*İs.*], **1.** Alın (*Antalya*; **Kardeşinin** alçası açık: *Dadya "Muğla„; Bingi "Çeşme - İzmir„*) — **2.** Ayakkabı kalıplarının ön tarafına konulan üç köşeli meşin parça (*Tokat*) [*Bak: Alsa*] — **3.** Alıç, yabani erik (*Harput "Elâziz„; Van*)

Alçım [*İs.*], Çeşit, nevi (*Cenup illeri*) [*Bak: Babet, cüsün*]

Aldak [*İs.*], Aldatacak söz (*İcilli "Giresun„*)

Aldamak [*F.*], Aldatmak (*Gürcü köyü "Kızılcahamam - Ankara„; Trabzon*)

Aldangıç [*İs.*], **1.** Asılsız söz (*Ortaköy "Mecitözü - Çorum„*) — **2.** İçi samanla doldurulmuş buzağı derisi [Yavrusu ölen ineği aldatarak sütünü almak için yapılır] (*Samsun*)

Aldırayaz [*İs.*], **1.** Çok soğuk, şiddetli soğuk (*Sıvas*) — **2.** Çırçıplak (*Boyacık "Çarşamba-Samsun„*)

Aleçik [*İs.*], (*Dere köyü "Develi - Kayseri„*) [*Bak: Alacık, alaçık*]

Alef [*İs.*], Yalım (*Balıkesir ve çevresi*)

Alefi [*İs.*], Derileri cilâlamak için sürülen mermer tozu (*Isparta*)

Aleh [*İs.*], Davarı çağırmak için çıkarılan ses (*Başköy "Ankara„*)

Alelemek [*F.*], Hürmet etmek (*Elbistan "Maraş„*)

Aleme [*İs.*], Çileyi çıkrıkla masraya dolıyan çark (*İnebeyli "Karamürsel-Kocaeli„*) [*Bak: Elemye, elemit*]

Alemli [*İs.*], Iplik çilelerini çözgü kalemlerine sarmağa mahsus dolap (*Şile "İst.„*) [*Bak: Elemye, alemne*]

Alemne [*İs.*], (*Yağcılar köyü "Kocaeli„*) [*Bak: Alemli*]

Alfat [*İs.*], Yaban armudu, ahlat (*Bergama "İzmir„*)

Algan [*S.*], Fatih (*Saray "Tekirdağ„*)

Algar [*İs.*], **1.** Bıldırcın tutmağa mahsus ucunda ağ bulunan bir aygıt (*İnebolu "Kastamonu„; Sinop*) — **2.** Gelberi (*Taflı "Çarşamba - Samsun„*)

Algay [*S.*], Bulanık: Gözlerin algay, algay olmuş (*Menemen "İzmir,,*)

Algemre [*İs.*], Güvez renkte çok dayanıklı bir çeşit üzüm (*Kepez "Çanakkale,,*)

Algı [*İs.*], **1.** Vergi (*İçel; Develi "Kayseri,,*) — **2.** İğtinam (*Develi "Kayseri,,*) — **3.** Hasat (*Afyonkarahisar*) — **4.** Afyon çizilince akan mayii toplamağa mahsus aygıt (*Burdur; Çankırı; Bedeş "Şuhut - Afyon,,*)

Algıcı [*İs.*], Tahsildar (*Muğla Yürükleri*)

Algım salgım [*İs.*], Alâimüssema (*Bolu ve çevresi*)

Algın [*S.*], **1.** Renksiz, cılız, zayıf, hastalıklı, Aydaşık (*Çepni "Şarkışla - Sıvas,,; Adana; Bayram "Ayaş - Ankara,,; Keskin "Eskişehir,,; Kırşehir; İskilip "Çorum,,; Mut "İçel,,; Gelendost "Isparta,,; Kütahya; Çorlu "Tekirdağ,,*) [*Bak:* **Alkın 1, çorlu, tırık**] — **2.** Kötürüm (*Akşehir "Konya,,; Balıkesir; Silifke "İçel,,*) — **3.** Sevdalı, dildade, âşık (*Develi, Kayseri*) [*Bak:* **Alkın, 2**] — **4.** Yağma, gasp (*Develi "Kayseri,,; Dörtyol "Seyhan,,*) — **5.** [*İs.*] Hızlı akan su (*Maden "İnegöl - Bursa; Hatip "Konya,,*) [*Bak:* **Akkın**] — **6.** [*İs.*] Çirkef, lağam mecrası (*Çankırı; Ünye "Ordu,,; Bulancak "Giresun,,*)

Algın olmak [*F.*], Hayvan ağır işten kötürüm bir hale gelmek (*Kadirli "Seyhan,,*)

Algömlek [*İs.*], **1.** Kızıl hastalığı (*İst.* [?]; *Şabanözü "Çankırı,,; Biga "Çanakkale,,*) — **2.** Kızamuk, kızamukçuk (*Ordu; Ayaş, Ankara*)

Algun [*İs.*], Tepe (*Silifke "İçel,,; Ereğli "Zonguldak,,; Sıvas; Başköy "Ankara,,*)

Algura [*İs.*], Boş gezen (*Tosya "Kastamonu,,*)

Alguş [*İs.*], İri bezelye (*Bolu*)

Alhatak [*İs.*], Ağaçkakan (*Gerze "Sinop,,; Devrek "Zonguldak,,*)

Alıcı [*S.*], Azrail (*Konya*)

Alıcık [*İs.*], (*Denizli*) [*Bak: Alacuk, alaçık*]

Alıcı kuş [*İs.*], Yırtıcı, avcı kuş (Alıcı kuşun ömrü az olur: *İçel; Çorum; Karakuyu "Seyhan,,*)

Alıgın [*İs.*], At üstüne konulan minder (*Polatlı "Ankara,,*)

Alık [*İs.*], **1.** Eyer, semer, hayvan çulu, kaltak (*Mirahir, Yılanlı "Eğridir - Isparta,,; Havza "Samsun,,; Göcer "Karaman - Konya,,; Şıhşami, Adana; Kuyucuk "Eskişehir,,; Honaz "Denizli,,; Yahşieli "Bayramiç - Çanakkale,,; Bursa; Serik, Fenike, Antalya; Kiçi "Talas - Kayseri,,; Akhisar "Manisa,,; Hirsalı "Polatlı - Ankara,,; Diği "Sungurlu - Çorum,,; Ürgüp, Ulukışla "Niğde,,; Avanos "Kırşehir,,*) — **2.** Çamaşır, giyecek eşya (*Silifke, İçel; Bor, Ortaköy, Niğde; Sinop; Gönay "Boldan - Afyon,,; Köşker "Kırşehir,,*) — **3.** Eski elbise (*Isparta; Niğde; Develi, İncesu "Kayseri,,; Konya; Sungurlu "Çorum,,; Buluklu "Mersin,,*) — **4.** Eski döşek (*Kayseri*) — **5.** Akar suların getirdiği odun ve çalı parçaları (*İçel*) — **6.** Kulağın ufak bir kısmının kesilip alınması (*Kemaliye "Malatya,,*)

Alıklamak [*F.*], Kuzuların karınlarının altındaki tüyleri kesmek (*Bahçeli köyü "Ezine - Çanakkale,,*)

Alım [*İs.*], Pamuk ipliği (*Eceabat "Çanakkale"*)

Alıma [*İs.*], El ile tutulabilecek kadar büyücek taş: **Şimdi başına bir alıma atarsa görürsün** (*Muğla*) [*Bak:* *Alama*]

Alımcıl [*İs.*], Her hangi bir şeye müşteri olma (*Kılbasan "Karaman - Konya"*)

Alımını almak [*F.*], Meleke kespetmek, mümarese peyda etmek (*Hisarlıkuyu "Polatlı - Ankara"*)

Alımlı [*İs.*], **1.** Anlayışlı (*İnegöl "Bursa"*) — **2.** Cazibeli (*Çankırı*)

Alın [*İs.*], Karşı, mukabil taraf, annaç (*Ayvalı "Taşköprü - Kastamonu"*)

Alınca [*S.*], Alçak gönüllü, kibirsiz, mütevazı (*Gaziantep; Maraş; Seyhan*)

Alıngaç [*S.*], Alıngan (*Gebeme "Mesudiye", Şebinkarahisar "Giresun"*)

Alın kabağı [*İs.*], Alnın ortası, alınçatı (*Çeşmelizehir "Cihanbeyli - Konya"*)

Alınlık [*İs.*], Kitabe, levha (*Beyşehir "Konya"*) [*Bak:* *Alunluk*]

Alısmak [*F.*], Hakkını almak, ihkaketmek (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*)

Alışkan [*İs.*], Kibrit (*Kars köyleri*)

Alışmak [*F.*], Alevlenmek, tutuşmak, yanmak (*Kilis "Gaziantep"; Maraş; Zil "Alucra", Şebinkarahisar "Giresun"; Cıvanyaylağı "Mersin-İçel"; Gümüşane; Dikenli "Çankırı"*)

Alıştırmak [*F.*], Tutuşturmak, ateşlemek (*Samsun;* **Şu çırayı alıştır:** *Sinop; İnebolu "Kastamonu"; Erzurum; Oğdemkaya "Yusufeli - Çoruh"*)

Alıta [*S.*], Zayıf hayvan (*Kuşi "Hekimhan - Malatya"; Silifke "İçel"*) [*Bak:* *Alata*]

Alız [*S.*], **1.** Zayıf, cılız (*Aliözü, Çerkeş "Çankırı"; Yılanlı "Eğridir", Elegöp "Uluborlu", Cebel "Isparta"; Mustafabeyli "Ceyhan - Seyhan"; Burdur; Çal, Çivril "Denizli"; Ortacaköy, Akşehir, Konya; Muş; Antalya*) — **2.** Kurnaz hayvan (*Karaisalı "Seyhan"*) — **3.** Çok akıllı (*Gerdanlı "Seyhan"*) — **4.** Yaz ekini, ilk mahsul (*Uşak "Kütahya"*)

Alızamak [*F.*], Zayıflamak, vücutten düşmek (*Akşehir köyleri "Konya"*)

Alikız [*S.*], Vücudu, halü hareketi itibariyle erkeklere benziyen kız, La garçon (*Ayaş "Ankara"*)

Alkaç [*İs.*], Almak üzere kaçırılan kız (*Güvere "Silifke", Cıvanyaylağı "Mersin", Mut "İçel"*)

Alkap [*İs.*], **1.** Derdest etme, yakalama (*Malatya*) — **2.** Misafiri iyi karşılama (*Malatya*)

Alkara [*İs.*], Yaba: **Bu alkara çok sağlamdır** (*Küflek "Havza - Samsun"*)

Alkara kılçık [*İs.*], Kılçıkları siyah bir çeşit buğday (*Gökçam "Sungurlu - Çorum"; Sorgun "Yozgat"; Vezirköprü "Samsun"; Karaşar "Tokat"*)

Alkazımak [*F.*], Yormak, yıpratmak, zebun ve âciz bırakmak: **Pehlivanı alkazıttın** (*Mut "İçel"*)

Alkın [*S.*], **1.** (*Çiçekdağı "Kırşehir"*) [*Bak:* **Algın, 1**] — **2.** [Burada Algın şekli de vardır] Vurgun, yangın, âşık: **Ahmet o kıza algındır; gönlüm o güzele pek algındır * yüreğim ezik**

fikrim dalgındır (*Belekler "Ilgın-Konya„*) [*Bak*: Algın, 3]

Alkınmak [*F.*], Şaşırmak, alıklaşmak (*Gerze "Sinop„*)

Alkıt ağacı [*İs.*], (*Gaziantep*) [*Bak*: *Cercer*]

Alkmak [*F.*], Yoketmek, tüketmek (*Akhisar "Manisa„*)

Alkuş [*İs.*], Bezelye şeklinde bir çeşit bitki (*Elemen "Bolu„*) [*Bak*: *Mürdük*]

Alkuşak [*İs.*], Alâimüssema (*Üçkuyu "Çal - Denizli„; Afyon; Akhisar "Manisa„*) [*Bak*: *Algım salgım, ebemkuşağı*]

Allık [*İs.*], **1.** Direk (*Misis "Seyhan„*) — **2.** Kasapların et astıkları çengel sırığı (*Malatya*)

Allım yaşıl [*İs.*], Kavsi kuzah, alâimüssema (*Osmaniye* "[Adıkaralı aşireti] *Seyhan„*)

Alma [*İs.*], Elma (*Yahyalı "Develi-Kayseri„; Kilis "Gaziantep„; Bolu; Keşanuz "Ankara„*)

Almacık [*İs.*], Kalça kemiği, uyluk başı (*İzmit; Görece "İzmir„; Aziziye "Denizli„*)

Almacuk [*İs.*], Hıyar yapraklarından ufak yaprağı bulunan, siyah köklü bir türlü bitkidir ki, hayvanlar severek yerler (*Keşanuz "Ankara„*)

Almaşık [*İs.*], Nöbetle kullanmak suretiyle arabaya veya yüke alıştırılan hayvan: **Bu sene almaşık koşup alıştırıyorum** (*Gaziantep*)

Almaştırmak [*F.*], Tebdil etmek, nöbetle kullanmak (*Balıkesir ve çevresi*)

Almazlık [*İs.*], **1.** Kuzusunu almıyan koyunları emiştirmek için kazılan çukur (*Tömek, Sultaniye "Konya„; Karaköy "Nallıhan - Ankara„*) — **2.** Gusülhane (*Karaköy "Nallıhan - Ankara„; Mihalıççık "Eskişehir„*)

Alnaç [*İs.*], Karşı taraf (**Alnacında bir adam var:** *Yılanlı, Eğridir, Atabey, Senir "Isparta„; Ankara; Demirci "Manisa„; Niğde; Afyon; Bolu; Numanoluk "Seyitgazi-Eskişehir„; Zındankapı "İst.„*) [*Bak*: *Amaç, anaç, annaç, arnaç*]

Alnaklamak [*F.*], Gözetlemek, alın istikametine bakmak (**Şu tepedeki büyük ağacı alnakla:** *Reşadiye "Tokat„; Şehsadi köyü "Amasya„*) [*Bak*: *Annaklamak*]

Aloğlu [*İs.*], Sofrada kullanılır ve şarap yapmağa da yarar kokulu, kehrübar renginde bir türlü üzüm (*Keşanuz, Beypazarı "Ankara„*)

Alov [*N.*], Şaşırma bildirir (*Ermenak "Konya„*) [*Bak*: *Abav, abov*]

Alpak [*İs.*], **1.** Yerli dokuması bir çeşit keten kumaş (*Zonguldak*) — **2.** [*S.*] Kırmızı (*Mahmutlar "Ilgın-Konya„*)

Alpır [*İs.*], Kırmızı in'ikâs (*Yıldızeli Türkmenleri "Sivas„*)

Alsa [*İs.*], (*Zile "Tokat„*) [*Bak*: *Alça, 2*]

Altalamak [*F.*], Mağlûp etmek (*Gaziantep; Uşak "Kütahya„; Afyon*)

Altan [*İs.*], Çarık delindiği vakit iç taraftan konulan yama (*Pirlerkondu "Konya„*)

Alt ev [*İs.*], Bodrum (*Adana*)

Altıatar [*İs.*], Tabanca (*Ankara*) [*Bak*: *Altılı*]

Altı boğumlu [*İş.*], Akrep (*Tavaklı "Ezine - Çanakkale„*)

Altı kardeş [*İs.*], Zatülkürsü (*Karayemiş "Çoruh„*)

Altılı [*İs.*], Tabanca (*Kütahya*) [*Bak*: *Altıatar*]

Altınbaş [*İs.*], **1.** Baykuş (*Bolu*) — **2.** Süpürge yapmakta kullanılan ve mavi çiçek açan bir çeşit bitki (*Ilgın "Konya,,*)

Altıncık [*İs.*], Lâtin çiçeği (*İst.* [*Muh.*])

Altını çalmak [*F.*], Yekûn yapmak, altını kapatmak (*Konya*)

Altın kuşak [*İs.*], Sarpa da denilen bir cins balık (*Bozcaada "Çanakkale,,*)

Altın oluk [*İs.*], Üzeri çubuklu bir çeşit dokuma (*İst.*)

Altın otu [*İs.*], Lisanülgazal (*Malatya*)

Altın tabak [*İs.*], Nerkis (*Şumnu "Bulgaristan,,*)

Altıparmak [*İs.*], **1.** Üzeri sırma işlemeli bir çeşit gelinlik entari (*Mecitözü "Çorum,,*) — **2.** Gelin elbiseliğine yarar altı renk çizgili, ipekli bir çeşit kumaş (*Kemah "Erzincan,,; Çal "Denizli,,; Bayramiç "Çanakkale,,*) — **3.** Kurban bayramı gecesi gebe kalan kadın (*Çakal "Samsun,,*)

Altı yaşar [*İs.*], Yirmi santim uzunluğunda yemeni, ayakkabı (*Gerze "Sinop,,*)

Altın çiçeği [*İs.*], Lâtin çiçeği (*Tokat*) [*Bak: Altıncık*]

Aluğ [*İs.*], Tahtahavale, daraba (*Cide "Kastamonu,,*)

Aluk [*S.*], **1.** Fena, kötü (adam) (*Keşanuz "Ankara,,*) — **2.** [*İs.*] Minder (*Saraycık "Giresun,,*) — **3.** (*Gümenüs "Bafra - Samsun,,*) [*Bak: Alık, I*]

Alunluk [*İs.*], (*Çerkeş "Çankırı,,*) [*Bak: Alınlık*]

Aluşman [*S.*], Şayi olan: **Bizim çırağın kaçtığı aluşman oldu duymadın mı?** (*Sarıoğlan "Bünyan - Kayseri,,*)

Aluta [*İs.*], Azinin görünmiyen yeri (*Geyran "Niksar - Tokat,,*)

Alutalamak [*F.*], Zayıf düşürmek (*Koyulhisar "Şebinkarahisar - Giresun,,*) [*Bak: Altalamak*]

Alvala [*İs.*], **1.** Çocukların yanakları al al olma (*Hayrabolu "Tekirdağ,,*) — **2.** [*S.*] Kırmızı renk (*Kızılcahamam "Ankara,,*) — **3.** Bir çeşit kumaş: **Alvalasın yüze tutmuş ağlıyor** (*Danamandıra "Silivri - İst.,,*) — **4.** Akık (*H. Pazar "Ankara,,*) — **5.** Gelincik çiçeği, tarla gülü (*Kurşunlu "Ilgaz - Çankırı,,*)

Alvar [*İs.*], **1.** Tomruk, kütük (*Detse köyü, Konya; Vakıf köyü "Tavas - Denizli,,*) — **2.** Ölü gömüldükten sonra konulan tahtalar (*Muğla*) [*Bak: Sapnı tahtası*]

Alvenet [*İs.*], Yağda unla beraber pişen bir çeşit yemek (*İst. "?,,*)

Alverdi [*S.*], Esassız, boş: **Köpek alverdiye ürüyor** (*Azaplı "Kadirli - Seyhan,,*)

Alyanak [*İs.*], **1.** Bir çeşit zerdali (*Kaşanuz "Ankara,,*) — **2.** İnce kabuklu ve tatlı kırmızı renkte bir çeşit kiraz (*Isparta*) — **3.** Kafasının yan tarafları kırmızı bir çeşit kefal balığı (*Kilitbahir "Çanakkale,,*)

Alyeşil kuşak [*İs.*], Alâimüssema (*Tavas "Denizli,,*) [*Bak: Allım yaşıl, ebem kuşağı*]

Amaç [*İs.*], Hedef, gaye, nişan, nişangâh, karşı taraf (*Kangal "Sivas,,; Ortaköy "İncesu - Kayseri,,*) [*Bak: Alnaç, anaç, arnaç, annaç*]

Amadan ve **Ameden** [*İs.*], Kenarlı tepsi (*Aydın; Pazarcık "Gaziantep,,*)

Amal [*İs.*], **1.** Eziyet, işkence: Ço-

cuğa çok amal ediyor (*Denizli*) [*Bak:* **İşkesmek**] — **2.** Hırs, öfke: Çocuk, oyuncağının alınmasından amallandı, ağlıyor (*Karacasu "Aydın"*) — **3.** [*S.*] Yaramaz: Bu günlerde bizim çocuk ta pek amal oldu ha! (*Denizli*)

Amant [*İs.*], Kusur, kabahat, nakise (O, benim her zaman amantımı arar durur: *Bürhaniye "Balıkesir"; Nazilli "Aydın"*) [*Bak:* **Ağman, eğment**] [Kelime ağmant olmalıdır.]

Amarat [*İs.*], **1.** Kilim, çuval gibi yaygı, ev eşyası: Evde amarat kalmadı, hepsi yırtıldı (*Söfker "Suşehri - Sivas"*) — **2.** Çiftçilerin demirden yaptıkları bir aygıt (*Geleme "Mesudiye - Giresun*) — **3.** Balta, keser, kazma gibi aygıtlar (*Şıhlar "Ulubey - Ordu"*)

Amarsız [*S.*], Kanaatsiz: Amma da amarsız bir adamsın ha! (*İlyaslar "Kırkağaç - Manisa"*)

Amasız [*S.*], Doymaz, obur (*Simav "Kütahya"*)

Amaştaş [*S.*], Denk, muadil, beraber (*Güllü "Boldan - Denizli"*)

Amaz yeli [*İs.*], Kasırga (*Büyükkılıçlı "Silivri - İst."*)

Ambak [*İs.*], Cevizin yeşil kabuğu (*Isparta*) [*Bak:* **Anbak**]

Ambaklamak [*F.*], Cevizi yeşil kabuğundan ayırmak (*Isparta*)

Ambal [*İs.*], (*Niğde*) [*Bak:* **Andal**]

Amesken ve **Ameskene** [*İs.*], Bir çeşit küçük siyah erik (*Ankara*)

Amırtmak [*F.*], Galeyanı teskin etmek (*Akhisar "Manisa"*)

Amışk [*İs.*], Senede iki defa çıkan yonca (*Van*)

Amranmak [*F.*], Yan oturmak, yayılıp oturmak: Tembelcesine amranma! (*Cihangazi "Bozüyük-Bilecik"*) [*Bak:* **Söykenmek**]

Amrukmak [*F.*], Heveslenmek, özenmek (*Taşköprü "Kastamonu"; Safranbolu "Zonguldak"*)

Amuk [*İs.*], Nane (*Teşte "Malatya"*)

An [*İs.*], **1.** İki tarla arasındaki sınır (*Kütahya; Konya; Bolu; Antalya; Denizli; İçel; Muğla; Aydın; Bilecik; Bursa; Isparta; Samsun; Kırşehir; İzmir; Kayseri; Ankara; Eskişehir; Çanakkale; Kocaeli; Seyhan illeri*) — **2.** Yapraklardaki useybat, damarcıklar (*Teke "Antalya"*) — **3.** Parmak mafsalları, boğumları (*Yanpar, Civanyaylağı "Mersin - İçel"; Mudanya "Bursa"; Çoran "Amasya"; Çavuşlu "Kastamonu"; İst. "?"*) [*Bak:* **En**] — **4.** Hafıza, hatıra, zekâ (*Kadirli "Seyhan"; Köşker "Kırşehir"; İst.*) — **5.** Budak (*Balıkesir ve çevresi*) [*Bak:* **Ağ, anlık, annık**]

Anâ [*N.*], Korku ve hayret bildirir (*Mut "İçel"; Ortaköy "Konya"* Anâ, şu çocuk nasıl koşuyor!: *Alaşehir "Manisa"; Çal "Denizli"* Anâ, öyle mi olmuş?: *İzmir; Sinop; Kızılcahamam "Ankara"*) [*Bak:* **Anah, anaş**]

Ana [*İs.*], **1.** Pencere kasası (*Tokat*) [*Bak:* **Anah, anaş**] — **2.** Esas, asıl, sermaye (Kâr kudurdu anayı yedi: *Ordu; Simav "Kütahya"; İzmir; Kayseri*)

Anaağazı [*İs.*], Balık ağlarının ortası (*Üsküdar "İst."* [Balıkçılar arasında])

Anacak [*S.*], Yadigâr, hatıra (*Bursa; Artvin "Çoruh"*) [*Bak:* **Anak, andaç**]

Anacıl [*S.*], Babasından ziyade anasını seven çocuk (*Denizli*)

Anaç [*S.*], **1.** Analaşmış, çok doğurmuş ehlî hayvanlar (*Urfa; Isparta; Kızılcahamam, Haymana "Ankara„; Bergama "İzmir„; Sinop; Kars; Balıkesir ve çevresi; Kilis "Gaziantep„; Zonguldak; Antalya; Kocaeli; Çorum; Gölpazarı "Bilecik„*) — **2.** Kurnaz, tecrübeli (*Mut "İçel„; Boyabat "Sinop„; Bornova "İzmir„*) — **3.** [*İs.*] Kağnı tekerleğinin orta kısmı (*Erzincan*) — **4.** [*S.*] Sağlam, kuvvetli (*Karamürsel "Kocaeli„*) — **5.** [*İs.*] Murabba şeklinde olan ana kalıpla dökülmüş büyük kerpiç (*Elâziz; Erzincan*) — **6.** Karşı (*A.*) [**Bak:** ***Alnaç, annaç, amaç, armaç***]

Anadat [*İs.*], Harmanlarda sap, deste, demet atmak için kullanılan üç parmaklı aygıt (*Eğridir "Isparta„; Bozkır "Konya„; Kozlıca "Burdur„; Feruz köyü "Giresun„*) [**Bak:** ***Anadut, anadot***]

Anadot [*İs.*], (*Maraş; Antalya; Parsak "Ulukışla-Niğde„; İslâm "Isparta„*) [**Bak:** ***Anadat, anadut***]

Anadut [*İs.*], (*Çorum; Kırşehir; Kayseri; Samsun; Giresun; Maraş; Gaziantep; Niğde; Çanakkale; Kocaeli; Seyhan; Sinop; Bursa; Ankara; Balıkesir; Edirne; Tokat; Çankırı; Sivas; Erzincan illeri*) [**Bak:** ***Anadat, anadot, anavut, anazıt, andat, andut***]

Anağız [*İs.*], Değirmene gelen yarım çuvaldan az zahire (*Hasankale "Erzurum„*) [**Bak:** ***Seklem***]

Anah [*N.*], (*Sivrihisar "Eskişehir„; Niğde; Ankara; İskilip "Çorum„; Konya*) [**Bak:** ***Anâ***]

Anak [*İs.*], **1.** Hediye (*Sivas*) [**Bak:** ***Anacak***] — **2.** Heykel, âbide (*Sivas*) — **3.** Hafıza (*Balıkesir ve çevresi; Seyhan*) — **4.** Mukabil taraf, karşı (*Zile "Tokat„*) [**Bak:** ***Annaç***]

Anakara üzümü [*İs.*], İri taneli, kabukları ince ve şarapçılıkta kullanılır bir çeşit kara üzüm (*Dere köyü "Tokat„*)

Anakız [*S.*], Gelin olmıyan kız, kalık, kaluk (*Konya*) [**Bak:** ***Kalık, kaluk***]

Anaklamak [*F.*], Bakmak, gözetlemek (*Manisa*) [**Bak:** ***Alnaklamak***]

Analık [*İs.*], Üvey anne (*Kilis, Gaziantep; Maraş; İçel; Sinop*)

Ânamak [*F.*], (*Niksar "Takat„*) [**Bak:** ***Ağnamak***]

Ananat [*İs.*], (*Aydın; Sinop; Samsun; Bayat "Elmalı-Antalya„; Atça "Nazilli-Aydın„; Borlu "Gördes„, Uncuboz "Manisa„; Solmaz "Tavas-Denizli„; Eskişekir; Ayvalı, Tavşanlı "Simav-Kütahya„; Dodurga, Bozüyük, Tozman, Zeyve "Söğüt„, Yenipazar "Gölpazarı-Bilecik„; Tahra köyü, Hamzabey, İnegöl, Orhangazi, "Bursa„; Karaman, Akşehir, Konya*) [**Bak:** ***Anadut***]

Anarat [*S.*], Halis, safi, asîl, temiz, öz (**Anarat Türküm:** *Bor, Niğde*; **Bugün bir batman anarat sadeyağ aldım:** *Bafra "Samsun„; Çorum*; **Şu zeytinyağı çok anarattır:** *Sivas*)

Anarbeti [*İs.*], Yemiş, çerez (*Aydın ve çevresi*)

Anarı [*İs.*], **1.** Karşı taraf, öte taraf (**Anarı git!** *Mengeser, Tavşanlı "Diyadin-Ağrı ili„; Zellice "Sarıkamış-Kars„*; **Anarı dur!:** *Amasya; Aşağılıca "Eski-*

şehir„; Anarının otu iyidir: *Senir, Cebel "Eğridir-Isparta„)* — **2.** Yukarı: Gömleğin çok enseden anarı *(Muğla)*

Anaş [*N.*], Şaşma ve korku bildirir *(Maraş; Gaziantep)* [*Bak*: *Abav, abov, anâ, anâv*]

Anat [*İs.*], Büyük saman yabası, ananat, anadut *(Konya)*

Anatana [*İs.*], Ayrık çiçeği *(Konya)*

Anatlamak [*F.*], Acele etmek, evmek *(İst.* [*Muh.*]) [*Bak*: *Alatlamak*]

Anatut [*İs.*], *(İsgöbü "Kayseri„; Kastamonu)* [*Bak*: *Anadut*]

Anâv [*N.*], Şaşma ve korku bildirir *(Gaziantep;* **Anâv süt taşıyor indiriverin!**: *Konya; Gelendost "Isparta„)* [*Bak*: *Abav, anaş*]

Anavalı ve **Anavallı** [*İs.*], Büyük sulardan küçük arklara su bağlanan yer, bent başı *(Niğde)* [*Bak*: *Anavul*]

Anavul [*İs.*], Suyun taksim yeri, bent başı *(Balıkesir)* [*Bak*: *Anavalı*]

Anavut [*İs.*], *(Dereköy "Develi - Kayseri„)* [*Bak*: *Anadut*]

Anay [*N.*], **1.** Korku ve şaşma bildirir *(Gürcü köy "Kızılcahamam„, Keşanuz "Ankara„; Çankırı; Çandarlı "Bergama - İzmir„)* [*Bak*: *Abo, abov*] — **2.** Nefret bildirir: **Anay artık bıktım** *(Çankırı)* — **3.** [*İs.*] Sofa, hanay *(Çandarlı, Reşadiye "Kayseri„; Bergama "İzmir„; Bakırköy "İst.* [*Muh.*]„) — **4.** [*İs.*] Dağlarda kalın ağaçlardan yapılan arı kovanlarını koymağa maksus yüksek yer *(Tuzla kamunu "Seyhan„)*

Ana yoluğu ve **Ana yolluğu** [*İs.*], Düğünlerde kız tarafına verilen kumaş armağan *(Erzincan)*

Anaz [*S.*], Düşman, hasım: **Kimseye karşı anazlığım yoktur** *(Doğanbeyli "Seyhan„)*

Anazıt [*İs.*], *(Şabanözü "Polatlı - Ankara„; Çeşme "İzmir„; Bolu)* [*Bak*: *Anadut, anazot*]

Anazot [*İs.*], *(Bolu; Balalı "Çarşamba - Samsun„)* [*Bak*: *Anazıt, anazut*]

Anazut [*İs.*], *(Taşpınar, Başköy "Ankara„; Çerkeş "Çankırı„; Berkikebir "Bolu„)* [*Bak*: *Anadut, anazot*]

Anbak [*İs.*], Cevizin yeşil kabuğu *(Konya köyleri)* [*Bak*: *Ambak*]

Anca [*Zf.*], **1.** Ancak *(İçel)* — **2.** Şimdi, bu an *(Trabzon ve dolayı)*

Ancap [*İs.*], Bir çeşit aşısız yaban armudu, çördük *(Alucra "Giresun„; Trabzon; Akpınar "Ordu„)*

Ancarı [*Ed.*], Nerede *(Ankara)*

Ancıl [*S.*], Doymaz, obur *(Vize "Kırklareli„)* [*Bak*: *Amasız*]

Anculamak [*F.*], Hastaya mualece etmek *(Akhisar "Manisa„)*

Ança [*İs.*], Alın, nâsiye *(Aydın;* **Ali, köpeği ançasından vurdu**: *Yenice "Muğla„; Alkı köyü* [?])

Ançal [*İs.*], Çatal *(Konya köyleri)*

Anda [*İs.*], Kardeş *(Gürnes "Akşehir - Konya„)*

Andaç [*İs.*], **1.** Bergüzar, yadigâr, hediye, hâtıra *(Balıkesir ve çevresi; İçel; Koşaca "Kavak„, Ömerli, Samsun; Kenger "Kula - Manisa„; İst.; Aziziye "Ereğli-Konya„; Çankırı; Bolu; Delialiuşağı "Feke - Seyhan„; Göllühüyük "Çiçekdağı - Kırşehir„)* [*Bak*: *Anacak, andıç, angaç*] — **2.** Evlât, nesil, döldöş (**Allah kimseyi**

andaçsız bırakmasın: *Niğde; Şebinkarahisar "Giresun,,; Kozan "Seyhan,,; Mucur "Kırşehir,,; Develi, Hisarcık, Hamurcu "İncesu,,, Zencidere "Kayseri,,)* — **3.** Hizmetçi, emektar (*Şebinkarahisar "Giresun,,*) — **4.** Ün, şöhret (*Ordu*)

Andak [*Zf.*], **1.** Ondan sonra (*Söğüt "Bilecik,,*) — **2.** [*İs.*] Sel kesintisi, selin yaptığı itikâl (*Ilıcaksu "Domaniç - Kütahya,,*) [*Bak:* *Kandak*]

Andal [*İs.*], **1.** Araziyi sulamak için bahçe meyelânından istifade edilerek yapılan tahta ve maşala, sıra evlekler (*Ormanköy "Çarşamba,,, Samsun; Sinop; Aziziye "Ereğli,,, Çumra, Konya; Korgan, Çankırı; Nevşehir, Niğde; Osmaniye "Seyhan,,; Sivas, Malatya; Elâziz; Deliviran "Çubuk - Ankara,,; Ürgüp, Kola, Dere "Develi,,, Karahisar "Kayseri,,; Silifke "İçel,,; Ortaköy "Mecitözü - Çorum,,; Sarılar, Avanos, Sadık "Mucur,,, Kırşehir; Arpaköy, Ulubey "Ordu,,; Tirebolu, Hisargeriş "Giresun,,*) [*Bak:* *Andan, maşala, tapkır*] — **2.** Evlek hududu (*Saray "Çankırı,,*)

Andallamak [*F.*], **1.** Deve yürüyüşü gibi geniş ve büyük adımlarla yürümek: **Hasana bak amma da andallıyor ha!** (*Niğde*) — **2.** Tarlayı andallara ayırmak (*Şehler "Maden-Niğde,,*)

Andan [*İs.*], (*Elâziz*) [*Bak:* *Andal, 1*]

Andaş [*İs.*], **1.** Heykel (*Adana*) — **2.** Hatıra: **Ahmede andaş bir inek verdim** (*Adana*) [*Bak:* *Andaç, 1*] — **3.** Hediye, nişan hediyesi (*Kümbet "Seyitgazi - Eskişehir,,*) — **4.** Sınır taşı [An kökünden] (*Kümbetköyü "Seyitgazi - Eskişehir,,*)

Andat [*İs.*], (*Aliköy "Isparta,,*) [*Bak:* *Anadut*]

Andavat [*İs.*], Yapıda evlerin ortasına konulan büyük kiriş (*Büyüklü "Çarşamba - Samsun,,*)

Ander [*S.*], **1.** Tembel (*Rize; Gümüşane*) — **2.** Pis, iğrenç, hantal (*Gümüşane*) — **3.** Mahlûl, sahipsiz kalan (eşya) (*Rize; Elbistan "Maraş,,;* **Ander kalası**: *Ahlat "Van,,*) [*Bak:* *Andır, kaybana, soyka*]

Andıç [*İs.*], **1.** Hatıra, hediye (*Narlıdere "Bergama - İzmir,,;* **Yemeni bağlanırım * Aşkınla dağlanırım * gönderdiğin andıca * bakar da eğlenirim:** *Sivas*) [*Bak:* *Andaç*] — **2.** [Zf.] Karşı, karşısı: **Daha ne istiyorsun, andıcında oturuyorum!** (*Aydın ve dolayı*) [*Bak:* *Anlaç, annaç*]

Andıl [*S.*], Boş gezen (*Çat köyü "Nevşehir - Niğde,,*)

Andılmak [*F.*], **1.** Bir kimseye asılmak (*Sandıklı "Afyon,,*) [*Bak:* *Ardılmak*] — **2.** Eğilmek (*Yeniköy "Ceyhan - Seyhan,,*) — **3.** İşini bırakıp öteye beriye bakmak: Andılma, çalış! (*İnanlı "Nevşehir-Niğde,,*)

Andır [*İs.*], Ölü metrukâtı (*Sinop; Ahlat "Van,,; Tutak "Ağrı İli,,;* **Hay andır kalsın malın!:** *Görele, Piraziz, Tirebolu "Giresun,,; Tuzlacık "Sorgun-Yozgat,,; Suşehri "Sivas,,; Kayseri*) [*Bak:* *Ander, soyka*]

Andıra [*İs.*], İlk defa yetişen, turfanda kiraz (*Olukyanı "Zonguldak,,*)

Andırak [*İs.*], Âbide, hatıra, nişan (*Sivas*)

Andır kalmak [*F.*], Mirasa, mahlûle kalmak [İlenç yerinde kullanılır]: Hay andır kalasıca; andır kalsın (*Sinop*)

Andız pekmezi [*İs.*], Andız otu kaynatılarak yapılan pekmez (*Kadirli "Seyhan"*)

Andi [?] [*İs.*], **1.** Tezgâh (*Rize ve dolayı*) — **2.** [*S.*] Kurnaz [?] **Senden başka andi yok mu?** (*Yelten "Korkuteli - Antalya"*)

Andil [*S.*], Sümüklü, sersem (*Ünye "Ordu"*) [*Bak:* Andıl]

Andut [*İs.*], (*Boyabat "Sinop"*) [*Bak:* Anadut].

Ang [*İs*], **1.** Tarla hududu (*Yabanabat, Ankara; Çerkeş "Çankırı"; * **Bizim tarlanın angı kaybolmuş** : *Denizli; Cebel "Isparta"*) [*Bak:* An] — **2.** Mafsal (*Ordu*) [*Bak:* An, en] — **3.** Yer damarı, takım; Tarla sınırı (*Rumkuş "Karaisalı - Seyhan"*)

Anga [*S.*], **1.** Geniş (*Tepecik "Simav - Kütahya"*) — **2.** Başı sert hayvan, harın (*Hortu "Ereğli - Konya"*)

Angaç [*İs.*], **1.** Yadigâr, hatıra (*Leblebiciler "Ankara"; Bolu*) [*Bak:* Andaç] — **2.** Budak deliğinin etrafı (*Dağobası "Bayramiç - Çanakkale"*) — **3.** Zakkum ağacı (*Milâs "Muğla"*) [*Bak:* Ağılı ağaç] — **4.** Karşı (*Ağaç köyü "Bayramiç - Çanakkale"*) [*Bak:* Annaç]

Angak [*S.*], Aptal (*Bozhane köyü "Üsküdar - İst"*.) [*Bak:* Angaz]

Angalanmak [*F.*], Yuvarlanmak, debelenmek (*Dadya "Muğla"*)

Angarmak [?] [*F.*], Bir şey yapmak [?] (*Isparta*)

Angaz [*S.*], Aptal (*Pınarbaşı "Bayramiç - Çanakkale"*) [*Bak:* Angak]

Anger [*İs.*], Bir çeşit armut (*Konya*)

Angı [*İs*], **1.** Şan, şöhret (*Muğla; İst.* [?]; *Balıkesir*) — **2.** At ve eşeğin üst damağında, dişin gerisinde hasıl olan şişlik: **Atın angısını aldırmalı** (*Avanos "Kırşehir"*) — **3.** Hatıra, yâdigâr, hediye (*Manisa; Ezine "Çanakkale"* — **4.** (*Karaaptal "Lâdik-Samsun"*) [*Bak:* Ang, 2]

Angıç [*İs.*], Öküz, at arabalarının iki tarafına konan parmaklık (*Şahinköy "Malkara - Tekirdağ"; Lümbe "Yenişehir - Bursa"; Ömerköy, Aslıhan tepeciği "Balıkesir"; Kozak "İzmir"; Kumkale "Çanakkale"; Şabanözü "Polatlı - Ankara"; Akarca "Uzunköprü - Edirne"; Ortaca "Akşehir - Konya"; Papasköy "Samsun"; Akcaşar "Kayseri"*) [*Bak:* Ankıç, ankış]

Angıl [*S.*], Aptal bakışlı (*Niksar "Tokat"*)

Angıl [*Zf.*], Onun için, ondan dolayı: **Mehmet testiyi kırdı angıl döğdüm** (*Dere köyü "Emet - Kütahya"*)

Angıldamak [*F.*], Manda bağırmak (*Reşadiye "Tokat"*)

Angılı [*S.*], Şöhretli (*Ula, Muğla; Balıkesir ve çevresi; Salur "Gördes - Manisa; Ezine "Çanakkale"*) [*Bak:* Angun]

Angın [*S.*], Tanınmış, maruf, meşhu: **O çocuğun babası Manisada angın tüccardır** (*Soma "İzmir"*)

Angırnaz [?] [*İs.*], Su çarkından sonra gelen dişli çark (*Bursa* [Değirmenciler arasında])

Angun [*S.*], Namlı, şöhretli, şanlı (*Ordu*) [*Bak:* Angılı]

Angurt [*İs.*], (*Sasallı "Menemen - İzmir„*) [*Bak: Ankut, ankıt*]

Anı [*İs.*], **1.** Yaylâ (*İçel*) — **2.** [*N.*] Şaşma bildirir (*Balıkesir; Bursa; Geyve "Kocaeli„; Kızılcabölük "Denizli„; Ahmetler "Bozüyük - Bilecik„; Tavşanlı "Kütahya*) — **3.** At ve eşek gibi hayvanların damaklarındaki şiş (*Yendiğin "Ilgın - Konya„*)

Anık [*S.*], **1.** Hazır, mevcut (*Pendik, Kartal "İst.„*) — **2.** [*İs.*] Hatıra, bergüzar: **Bu kalemi bana anık olarak bırakınız** (*Kemalpaşa "Bursa„*) — **3.** [*İs.*] Tarla sınırı (*Germeyan "Çorlu - Tekirdağ„*) — **4.** [*İs.*] Nâne (*Şebinkarahisar "Giresun„; Sivas*) — **5.** [*İs.*] Yağ ve sütle yapılmış mayasız bir çeşit çörek (*Kösen "Kelkit-Gümüşane„*) — **6.** [*İs.*] Üzerine kızdırılmış yağ dökülen çorba (*Arpaçay "Kars„*)

Anıl [*İs.*], **1.** Maksat, gaye (*Niksar "Tokat„*) — **2.** Hafıza (*Manisa*) — **3.** Usül, kaide: **Anılı bilinmiyen iş yapılamaz** (*Kalekale "Erbaa - Tokat„*)

Anırşak [*İs.*], Kirmanın yuvarlağı, ağırşak (*Erzurum ve dolayı*)

Anışmak [*F.*], Birinin arkasından lâf söylemek, zemmetmak, gıybet etmek (*Balı "Ereğli - Zonguldak„*)

Anıştırmak [*F.*], İhsas etmek (*Ulubey "Ordu„*)

Anıtlamak [*F.*], **1.** Bir işi yapmağa hazırlanmak: **Tarlayı bağ yapmağa anıtladım** (*Yılanlı "Eğridir - Isparta„*) — **2.** Elini kaldırarak vurmağa teşebbüs edip vurmamak, vuracak olmak, tehdit etmek (*Isparta köyleri; Meydan "Mut„, Civanyaylağı "Mersin - İçel„; Çankırı; Korkuteli, Bağyaka "Finike„, Semayük "Elmalı - Antalya„;* **Ali anıtladı ama vuramadı:** *Muğla*) [*Bak: Keskenmek, sunsutmak*]

Anıtma [*İs.*], Yadigâr (*Gölcükler "İzmir„*) [*Bak: Andaç*]

Anıtmak [*F.*], **1.** Bir şeye teşebbüs edip te yapamamak (*Bahadırlar "Bayramiç - Çanakkale„*) — **2.** Şaşmak, alık alık bakmak (*Afyon; Kavşit "Sungurlu„, Çorum; Yapıntı "Mut - İçel„; Sarayköy "Denizli„; Eskişekir*) — **3.** Eliyle kovalamak, ürkütmek: **Arıyı anıtma büsbütün azdırırsın!** (*Osmancık "Çorum„*)

Anız biçmek [*F.*], Tarla kenarlarındaki hendek, ark ve yol gibi boşluk yerlerdeki otları biçmek, yolmak (*Çankırı*)

Ani [*Ed.*], Şaşma bildirir (*Kızılcabölük "Denizli„;* **Ani, hiç böyle iş olur mu?:** *Bursa;* **Ani, su çok bulanık akıyor:** *Taraklı "Geyve - Kocaeli„*) [*Bak: Anı, 2*]

Anin [*İs.*], Maya tutmıyan, mayalanmıyan hamur (*Erzurum*) [*Bak: Anık, 5*]

Ank [*İs.*], Karpuz, kavun v. s. nin kemale ermemiş, çiçekten sonraki hali (*Ahlat "Van„*)

Ankabak [*S.*], Ahmak, sersem, budala: **Ne ankabak adamsın be!** (*Korkuteli "Antalya„*)

Ankalamak [*İs.*], Azarlamak, tekdir etmek (*Söğüt "Bilecik„*)

Ankaşı [*İs.*], İki tarlayı birbirinden ayıran taş, sınır taşı (*İnköy "Kütahya„*) [*Bak: An, ang*]

Ankıç [*İs.*], (*Bergama "İzmir„; Osmaniye "Ilgın - Konya„*) [*Bak: Angıç*]

Ankış [*İs.*], (*Karacabey "Bursa„*) [*Bak: Angıç*]

Ankıt [*İs.*], **1.** Kiremit renginde, ördeğe benziyen iri ve yabani

bir kuş (*Dedeli köyü "Yozgat,,; "Ayaş - Ankara,,; O. A.*) — **2.** [*S.*] Sersem, budala (*Dedeli "Yozgat,,; O. A.*) [**Bak: Ankut, 4 ve 5**]

Ankıtlamak [*F.*], Nişan alarak atmak: **Ankıtladım tam başından vurdum** (*Çavuşçu "Ilgın - Konya,,*)

Ankma [*İs.*], Soğan, domates ve nane ile yapılan bir çeşit salata (Tire "İzmir,,)

Ankut [*İs.*], **1.** Çekirdeksiz bir çeşit dut (*Erzincan*) — **2.** Paçalı güvercin (*Diyarbekir*) — **3.** [*S.*] Koyu sarı, angıt rengi (*Urfa*) — **4.** [*İs.*] Ördekten büyük kiremit renginde ve parmakları yarım perdeli nevinden sulak yerlerde yaşar bir kuş (*Ahlat "Van,,; Çimşit köyü "Bâlâ - Ankara,,*) [*Bak*: *Angurt, ankıt*] — **5.** [*S.*] Aptal, sersem (*Senirkent "Isparta,,; Dereköy "Tokat,,; Torbalı "İzmir,,*) [*Bak*: *Ankıt, 2*]

Ankut tohumu [*İs.*], Öksürüklü hayvanlara yedirilen bir çeşit bitki tohumu (*Kışlacık "Amasya,,*)

Anlaç [*İs.*], (*Gelenbe "Kırkağaç - Manisa,,*) [*Bak*: *Annaç*]

Anlak [*İs.*], **1.** Eşeklerin yatıp yuvarlandıkları yer (*Güvere, Kavak, Silifke, Çömelek "Mut - İçel,,; Eğridir "Isparta,,*) [*Bak*: *Ağnak*] — **2.** Ön (*Ünye "Ordu,,*) [*Bak*: *Annaç*] — **3.** (*Mut "İçel,,*) [*Bak*: *Çökek, 4*] — **4.** [*S.*] Anlayışlı (*Şarkışla "Sivas,,*)

Anlaklamak [*F.*], Dikkatle etrafı araştırmak: **Anlakladım ama kimseyi göremedim** (*Üsküdar "İst.,,* [?])

Anlar [*İs.*], Anlama kabiliyeti, anlayış: **Artık ihtiyarladım anlarım kıtaldı** (*Gürün "Sivas,,*)

Anlık [*İs.*], **1.** Yığılmış, istif edilmiş odun (*Karakent "Burdur,,*) — **2.** Tarla arasındaki sınır (*Bayramiç "Çanakkale,,; Acıpayam "Denizli,,; Şalvan, Çal "Denizli,,; Edirköy "Saray - Tekirdağ,,; Safra köyü, Ermenak "Konya,,; Pekmezli "Saimbeyli - Seyhan,,; Kayseri*) [*Bak*: *An*]

Annaç [*Zf.*], Karşı, karşı taraf (*Ist.; Kütahya; Çankırı; Ciresun; İzmir; Afyon; Manisa; Kırşehir; İçel; Denizli; Balıkesir; Gaziantep; Kayseri; Sinop; Bolu; Kastamonu; Aydın; Çorum; Ağrı; Antalya; Ankara; Yozgat; Seyhan; Konya; Samsun; Bursa; Cümüşane; Trabzon; Malatya; Amasya; Niğde; Diyarbekir; Eskişrhir; Zonguldak illeri*) [*Bak*: *Anlaç, amaç, anaç arnaç, anak, andaç, angaç, anlak*]

Annağa gelmek [*F.*], Görünür bir yere gelmek, karşı tarafa gelmek (*Giresun*)

Annak [*İs.*], **1.** Karşı, ön taraf (*Giresun; Sungurlu "Çorum,,; Asarcık "Samsun,,*) — **2.** Tepelerin sivri yerleri, doruk (*Orçan köyü "Maraş,,*) — **3.** Tarassut yeri, siper (*Niksar "Tokat,,*) — **4.** Duygu (*Ağrı ili*) — **5.** Hatıra (Heykel) (*Erzurum; Kayseri; Malatya; Sivas*) — **6.** Meydan, alan (*Giresun*)

Annaklamak [*F.*], Göz ucu ile bakmak, gözetlemek (*Sarayözü "Ezine - Çanakkale,,; Trabzon; Silifke "İçel,,; Bâlâ köyü "Ordu,,; Şebinkarahisar, Keşap, Ciresun; Kalekale, Erbaa, Tokat*) [*Bak*: *Anlaklamak, alnaklamak, arnaklamak*]

Anna [*İs.*], Dirseğin iç kısmı: Annam ağrıyor (*Orhaneli "Bursa„*)

Annanmak [*F.*], (*Bolu; Emet "Kütahya„*) [*Bak: Ağnamak*]

Annat [*İs.*], (*Etimesut "Ankara„; Atlas köyü "Sivrihisar-Eskişehir„ Işıklar "Afyon„*) [*Bak: Anadut, ananat*]

Annat üzümü [*İs.*], Siyah renkli ve taneleri orta cesamette bir çeşit üzüm olup şarapçılıkta kullanılır (*Dereköy "Tokat„*)

Annavas [*İs.*], Avlunun suyunu dışarı akıtmak için duvardan açılan delik (*Avanos "Kırşehir„*)

Annık [*İs.*], Tarlalar arasındaki sınır (*Biga "Çanakkale„; Hereke "Kocaeli„; Pazarcık "Gaziantep„; Yaman köyü "Mudanya - Bursa„; Kaynarca, Osmaneli "Bilecik„; Silivri "İst.„; Bahçe "Seyhan„; Edirne; Pehlivan "Kırklareli„*) [*Bak: An*]

Annın çatı [*İs.*], Alın çatı, alnın ortası (*Tire, İzmir*)

Anramak [*F.*], Kişnemek (*Kadirli "Seyhan„*)

Ansadak [*Zf.*], Ansızın (*Balıkesir ve çevresi*) [*Bak: Ansıdak*]

Ansalma [*İs.*], Taklit etme (*Eyüp "İst. [?]„*) [*Bak: Yansılamak*]

Ansıdak [*Zf.*], Ansızın: **Ana, gelin çekişiyorlardı oğlan ansıdak geldi** (*İnegöl "Bursa„*) [*Bak: Ansadak*]

Ansır [*İs.*], Camsız pencere (*Kaşıkçı, Banarlı "Tekirdağ„*)

Ansıtmak [*F.*], **1.** Hatırlatmak, andırmak (*Kozan "Seyhan„;* Alacağını Ahmede ansıttım: *Civanyaylağı "Mersin„, İçel*) — **2.** Sezdirmek, hissettirmek (*Dereköyü "Kırklareli„*)

Ansız [*S.*], **1.** Fikirsiz, akılsız, beyinsiz (*Çakallı, Kadirli "Seyhan„; Konya*) — **2.** Piç, gayrimeşru çocuk (*Çakallı "Seyhan„*)

Ansızlık etmek [*F.*], Büyük sözünü tutmamak (*Kadirli "Seyhan„*)

Anşalamak [*F.*], Oyunda mızıkçılık etmek (*İzmir ve dolayı; Safranbolu "Zonguldak„*)

Anşırmak [*F.*], Anlamak, bilmek, hissetmek (*Masdat, Bardas "Karaman - Konya„*)

Antaran [*S.*], İri cüsseli, tenasüpsüz, sevimsiz (*Kayseri*)

Antık [*İs.*], Kül içinde gömülü ateş (*Erzurum*)

Antireç [*İs.*], Ekmek çevirmeğe mahsus aygıt, aktargaç (*Burdur*) [*Bak: Aktaraç, bisleğeç*]

Antut [*İs.*], Büyü için tütsü yapılan fena kokulu bir madde (*C. A.*)

Anukmak [*F.*], Bunamak (*Kargı "Tosya - Kastamonu„*)

Ap [*N.*], Taaccüp ve korku bildirir (*Kütahya; Fethiye "Muğla„*)

Apa [*İs.*], **1.** Ağabey (*Yaylagöne "Malkara - Tekirdağ* [Muh.]*„*) — **2.** Gönül: **Kırlarda dolaş ta apan açılır** (*İzmir*)

Apabak [*S.*], Yangına körükle giden, ihtiyatsız (*Köşker "Kırşehir„*)

Apal [*S.*], Gürbüz, tombul (*İncesu "Kayseri„; Urfa*)

Apalak [*S.*], **1.** İri, tombul küçük çocuk (*Kemaliye "Malatya„; Erzincan ve çevresi; Varyanlı "Maraş„; Akyar "Osmaniye„, Tuzla "Seyhan„; Akhisar "Manisa„; Kastamonu*) — **2.** [*İs.*] Çiğdem çiçeği (*Kervansaray "Zile - Tokat„*) — **3.** Biraz yükselmiş ekin (*Zencidere "Kayseri„*) — **4.** [*S.*] Parlak (*Bahçe "Seyhan„*) — **5.** Tüylü (*Bahçe "Seyhan*)

Apalak topalak [*S.*], İri, tombul, sevimli (*Çankırı*)

Apalama [*İs.*], Çocuk emekleme (*Sarıoba "Polatlı - Ankara,,; Antalya*) [*Bak: Apalamak*]

Apalamak [*F.*], **1.** Çocuk emeklemek (*Isparta; Civanyaylağı "Mersin,,, İçel; Burhaniye "Nazilli - Aydın,,; Çal "Denizli,,; Kuruçay "Çubuk - Ankara,,; Burdur; Akşehir "Konya,,; Tosya "Kastamonu,,*) [*Bak: Abalamak, abıldamak, adaklamak*] — **2.** Sendeliyerek yürümek (*Mara "Silifke - İçel,,; Akait köyü "Konya,,; Balıkesir; Karacaviran* [?])

Apam [*S.*], Akpak, bembeyaz (*Gökköy "Lâpseki - Çanakkale* [Yürükler arasında]*,,*)

Apan [*İs.*], İnsan (*Misis "Seyhan,,*)

Apannamak [*F.*], Geniş adımlarla çabuk çabuk yürümek (*Sungurlu "Çorum,,; Simav "Kütahya,,*)

Aparmak [*F.*], **1.** Çalmak, hırsızlamak (*Yenice "Karacabey - Bursa,,; Çorum; Avanos "Kırşehir,,; Boyalı "Araç - Kastamonu,,; Gümüşane; Bornova "İzmir,,; Kızıloba "Yozgat,,; Ardahan "Kars,,*) — **2.** Zorla götürmek: **Cırpana gidersen beni de apar * beyinin gönlünü hanımı yapar** (*Burdur*)

Apartmak [*F.*], **1.** Alıp götürmek (*Kırkağaç "Manisa,,; Erzincan; Gaziantep; Pütürke "Malatya,,; Tavşanlı "Kütahya,,; Köprü "Keskin,,, Ankara; Birecik "Urfa,,; Çorlu "Tekirdağ,,; Erzurum*) — **2.** Çalıp götürmek (*Bursa; Balıkesir*)

Apar yavşanı [*İs.*], Beyaz çiçekli boz renkte, yaprakları kuzu kulağı biçiminde ve çiçeğinden ilâç yapılan bir çeşit bitki, ibar yavşanı (*Lâdik köyü "Konya,,*)

Apat [*İs.*], Sal, kelek (*Kemaliye "Malatya,,; Elâziz*)

Apça [*İs.*], (*Develi "Kayseri,,; Ankara*) [*Bak: Abca, abuca, aco*]

Apçalamak [*F.*], **1.** Deve ısırmak (*İbrala "Karaman - Konya,,*) — **2.** Gayrimuntazam yürümek (*Karaviran "Konya,,*)

Apı [*S.*], Ahmak, avanak (*Niğde*)

Apık [*S.*], **1.** Serseri, tembel (*Toreshev "Ardahan - Kars,,*; **Şu adam apık hiç iş görmüyor:** *Emirler "Bâlâ - Ankara,,*) — **2.** Sakallı (adam) (*Kırşehir*)

Apılak [*S.*], Fazla etli, şişman yüzlü kimse: **Apılaklığı güzelliğini kaçırıyor** (*Bolvadin "Afyon,,*)

Apıldamak [*F.*], Küçük çocuklar yerde sürtünerek yürümek (*Eskişehir; Avanos "Kırşehir,,*) [*Bak: Abalamak, apalamak*]

Apırcak [*İs.*], Yeşil kabuklu ceviz (*Kesme "Cebel - Isparta,,*)

Apırcın [*S.*], **1.** Şerir, haydut (*Mut "İçel,,*) — **2.** [*İs.*] Apışma (*Gazi köyü "Kayseri,,*) — **3.** [*İs.*] Telâş etme (*Kozan "Seyhan,,*)

Apış [*İs.*], Çabuk, seri (*Argıthanı "Ilgın - Konya,,*) [*Bak: Abıç, abut, abannamak, abanlamak*]

Apışak [*S.*], Bacaklarını açarak yürüyen (*Yenişehir "Bursa,,*)

Apış kurmak [*F.*], Bağdaş kurmak (*Kütahya; Bardakçı "Seyitgazi - Eskişehir,,*)

Apışlatmak [*F.*], Hayvanın bacaklarını germek (*Senirkent "Isparta,,*)

Apıştı [*İs.*], Sacayak, üçbastı (*Sulutas köyü "Konya,,; Seyitgazi "Eskişehir,,*)

Apik [*S.*], Çevik, ayağına çabuk: **Ahmet hakikaten çok apik bir çocuktur** (*Tömek "Konya,,*)

Aplacı [*S.*], Sevici kadın (C. A.) [*Bak: Ablacı*]

Aplan [*S.*], Ablak (*Karaman "Konya,,*)

Aplangıç [*İs.*], Köprü: **Bir aplangıç yaptırdı, iki deve yanyana geçer** (*Milâs "Muğla,,*)

Appanlamak [*F.*], Büyük adımlarla yürümek (*Bakacak "Ergene - Edirne,,*)

Apra [*İs.*], Muvazene (*Tosya "Kastamonu,, ; Ankara; Hisarcık "Kayseri,, ;* Ş. A.) [*Bak: Abra, arba, albe*]

Apramak [*F.*], İdare etmek, kullanmak (*Karadeniz sahilleri*) [*Bak: Abramak*]

Apsar [*İs.*], Topraktan yapılmış karnı geniş bir çeşit yağ çömleği (*Ürgüp "Kayseri,,*) [*Bak: Hapsar*]

Apsıt [*İs.*], (*Kurugöl "Nevşehir - Niğde,,*) [*Bak: Apsut*]

Apsu [*İs.*], Aşık oyununda nişan alma (*Niğde*)

Apsut [*İs.*], Kağnı tekerleklerinin parçaları, ispit (*Dikenli, Kalfat "Çankırı,, ; Gürcü "Haymana - Ankara,, ; Mülâyim köyü "Zonguldak,, ; Aşağı kuyu, Tosya "Kastamonu,, ; Gökgöl "Samsun,,*) [*Bak: Absut, apsıt, afsut*]

Apşal [*S.*], Salak, sapşal (*Ordu*)

Apşalak [*S.*], Çarpık basan hayvan ve insan (*Kılbasan köyü "Karaman - Konya,,*)

Aptul [*İs.*], Evin dış tarafının önü, avlu (*Sorkun köyü "Bozkır - Konya,,*)

Apu [*Ed.*], **1.** Eyvah (*Ayrıcak "Ezine - Çanakkale,,*) [*Bak: Abav, abo*] — **2.** Affedersiniz (*Konya*)

Apulamak [*F.*], Müdara etmek, sakalına gülmek (*Kilis "Gaziantep,,*)

Apuldamak [*F.*], (*Bozüyük "Bilecik,,*) [*Bak: Apalamak*]

Apuşak [*S.*], Tarla kenarlarına dikilen çatallı ağaçlar (*Kuzulak "İskilip - Çorum,,*)

Arabağı [*İs.*], Burun direği, azmi mik'a (*İst.* [?])

Arabah [*İs.*], Damarların etrafı, uçları, saçakları (eviyei şa'riye) (*Van*)

Arabalar [*İs.*], Dübbü ekber ve dübbü asgar burçları (*Evreşe "Gelibolu - Çanakkale,,*) [*Bak: Araba yıldızı*]

Araba yıldızı [*İs.*], **1.** Dübbü asgar burcu (*Kocahıdır "İpsala - Edirne,,*) — **2.** Saman uğrusu, yolu (*Yuvacık "İzmit,,*) [*Bak: Arabalar*]

Arabulan [*S.*], Hakem (*Antalya*)

Arabulmak [*F.*], Vakit bulmak: **bir ara bulursan benim işe de bak** (*Akşehir "Konya,,*)

Araca [*İs.*], Hamal: **Yükümü aracaya verdim** (*Kemaliye "Malatya,,*)

Araç [*İs.*], **1.** Araba oku (*Bozan köyü* [?]) [*Bak: Arış*] — **2.** Hudut işareti, büyük hudut taşları (*Şarkışla* [Aşiret arasında] *"Sıvas,,*)

Araçın [*İs.*], Arakçın, takke (*Vezirköprü, Mardar "Bafra - Samsun,,*)

Arağa [*İs.*], Duvara konulan hatıl: Arağaları hazırladım (*Geyve "Kocaeli,,*) [*Bak: Arakıyá*]

Arağan [*İs.*], Tava (*Kütahya ve çevresi*)

Arahti [*İs.*], Kirmen, iğ: **Arahtiyi ver, biraz iplik iğireyim** (*İncirlik "Seyhan,,*)

Arak [*İs.*], Hayvanların toplandığı yer (*Dereköy "Develi - Kayseri,,*) [*Bak:* *Eğrek*]

Araka [*İs.*], Bir çeşit bezelye (*Kocaeli; Mimarsinan "İzmir,,*)

Arakçı [*S.*], Hırsız [Argo]: **Hacıların Ali arakçıya benziyor** (*Osmancık "Çorum,,; Samsun*)

Arakıya [*Is.*], Hatıl (*Gündüzbey köy "Malatya,,*) [*Bak:* *Arağa*]

Araklamak [*İs.*], **1.** Çalmak [Argo] (*Bafra "Samsun,,; Şebinkarahisar "Giresun,,; Bandırma "Balıkesir,,; Eskişehir; Trabzon; Bursa; Kastamonu; Senirkent "Uluborlu - Isparta,,; Çanakkale; Tire "İzmir,,; Çankırı*) — **2.** Ayırmak, seçmek (*Gelibolu "Çanakkale,,; Nevşehir "Niğde,,*)

Arak tarak [*S.*], Karmakarışık, alan taran (*Bursa*)

Aralama [*İs.*], **1.** Üzüm bağlarının fazla dal ve çubuklarını temizleme, budama (*Manisa*) — **2.** Evlerin ara duvarı (*Karakuyu "Seyhan,,*)

Araltı [*İs.*], Başka birisine yük olma (*Kırha "Eskişehir,,*)

Aram aram [*Zf.*], Fasılalı, arasıra: **Günde gitmeyiz de aram aram gideriz** (*Ankara*)

Aran [*İs.*], **1.** Tütün dizmeğe, işlemeğe ve kurutmağa yarıyan üstü kapalı yer, salaş (*Arpaköy "Ordu,,; Kamalos "Samsun,,; Sinop; Serkum "Niksar - Tokat,,; Argıthanı "Ilgın - Konya,,*) [*Bak:* *Haran*] — **2.** Dağ diplerinde rüzgârdan mahfuz kyutu yer; ova, yazı (*Amasya; Ağrı ili; Ardahan "Kars,,*)

Aranç [*İs.*], **1.** Dava (*Ankara*) — **2.** Yamaç, karşı (*İçel*)

Arangı [*İs.*], Şimşir ağacı (*Bursa*)

Arani [*İs.*], ("*İzmir* [Muh.],,) [*Bak:* *Hereni*]

Arantı [*İs.*], Ahırlarda iki at arasına konulan kalın ve uzun sırık (*Eskişehir*)

Araos [*İs.*], Nadas edilmemiş tarla (*Kuruçay "Erzincan,,*)

Ara örgüsü [*İs.*], Nesci munzam (*Van; Yıldızeli "Sivas,,*)

Arasıl [S], Muvazi (*Şbanözü "Polatlı - Ankara,,*)

Aras kesme [*İs.*], Çocuklar arasında oynanan bir çeşit oyun (*Urfa*)

Arastak [*İs.*], **1.** Tavan (*İzmir; Tokat*) — **2.** Tavan arası (*Amasya; Reşadiye "Tokat,,; Yozgat; Ünye "Ordu,,*) [*Bak:* *Arıstak*] — **3.** Örümcek (*Sivas*)

Araşan [*İs.*], Minnet, şükran (*Küçükyozgat "Ankara,,*)

Aratı [*S.*], Eğreti, emanet (*Adıyaman "Malatya,,*)

Aray [*İs.*], Sel (*Ordu*)

Ara yatı [*İs.*], İki mahal arasındaki konak yeri (*Adana*)

Arayiş [*İs.*], Mutaflıkta ipleri düzenliyen küçük bir tahta parçası (*Amasya*)

Araz [*İs.*], **1.** Saadet: **Size araz dilerim** (*Bursa*) — **2.** Feyezan etme, kabarma (*Bahattin "Ulubey - Ordu,,*)

Arba [*İs.*], Tartı farkı (*Endel "Osmaniye,,, Kadirli, Ulaş "Tarsus - Seyhan,,; Üçem "Bâlâ - Ankara,,; Bozüyük "Bilecik,,*) [*Bak:* *Abra, albe*]

Arbaçan [*İs.*], Meyva toplamak için kullanılan üç ayaklı ve basamaklı bir çeşit merdiven (*Gediz "Kütahya„*)

Arbadan [*S.*], **1.** Batakçı (*Şebinkarahisar "Giresun„*) — **2.** İhmalci (*Şebinkarahisar "Giresun„*)

Arbalanmak [*F.*], Bir tarafı ağır gelerek eğilmek (**Hayvanın yükü öte tarafa arbalandı:** *Kadirli "Seyhan„; Bozhüyük "Göksün - Maraş„*)

Arbalı [*S.*], Bir tarafı biraz ağır terazi (*Kadirli "Seyhan„*)

Arbas [*S.*], Doğurmıyan eşek (*Ankara; Niğde*) [*Bak: Abraz*]

Arbaşmak [*F.*], Sarmaşmak (*Bozburun "Muğla„*)

Arbatan [*S.*], **1.** Müsrif: **Sen çok arbatan adamsın!** (*Erzurum*) — **2.** Batakçı, müflis (*Alucra "Giresun„*) — **3.** Arsız, hayasız (*Alucra "Giresun„*)

Arbaz [*S.*], **1.** Çok zayıf çocuk (*Saimbeyli, Kadirli "Seyhan„*) — **2.** Zayıf hayvan (*Karakuyu "Seyhan„*) — **3.** Tek tırnaklılardan doğurmıyan hayvan (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*) [*Bak: Abraz, arbas*]

Arbaza [*Zf.*], (*Çarşamba "Samsun„*) [*Bak: Abraza*]

Arbı [*S.*], Kuvvetli, arkalı adam (*Adana*)

Arbılmak [*F.*], **1.** Abanmak, üstüne yüklenmek (*Kesme "Eğridir„, Cebel "Isparta„*) [*Bak: Avılmak, ardılmak*] — **2.** Üstüne hücum etmek, üzerine atılmak: **Köpek birdenbire üstüme arbıldı** (*Bağyaka "Finike - Analya„*)

Arbışmak [*F.*], Kudurmuşcasına saldırmak: **Çok çekindim ama üstüme arbıştı, ben de vurdum** (*Belekler "Ilgın - Konya„*)

Arca [*S.*], Temiz, pâk (*Antakya; Diyarbekir; Gaziantep; Birecik, Urfa*) [*Bak: Arıca, arı, arcağ, arcak, aruca*]

Arcağ [*S.*], (*Muş*) [*Bak: Arca*]

Arcak [*S.*], **1.** (*Harput, Elâziz; Adana; Eski Malatya*) [*Bak:Arca*] — **2.** [*İs.*] Tipiden korumak için koyunların götürüldüğü yer (*Konya*)

Arcalak [*S.*], Temizlenmiş (*Antakya*)

Arcalımak [*F.*], Temizlemek (*Antakya*)

Arcasilce [*S.*], Tertemiz (*Antakya*)

Arcı ağaç [*İs.*], Kırlarda bulunan bodur bir çeşit ağaç olup yaprakları oğlaklara yedirilir (*Peterek "Artvin - Çoruh„*)

Arçak [*İs.*], Ayı (*Yozgat*)

Ard [*S.*], Çok iyi (*İnebolu "Kastamonu„*)

Arda [*İs.*], Etin işe yaramıyan kısmı (*Bolu*)

Ardak [*İs.*], **1.** İçi cürümüş, kof ağaç ((*Bartın "Zonguldak„; Sinop; Term "Tokat„*) [*Bak: Ardasak*] — **2.** Küfe (*Diyarbekir*) — **3.** [*S.*] İhtiyar (*Silifke "İçel„*) — **4.** Dar (*Konya dolayı*) — **5.** [*İs.*] Bardak (*Urfa*)

Ardaklamak [*F.*], Hayvan terbiye etmek (*Bursa*)

Ardala [*S.*], **1.** Budala, şaşkın: **Bu adam ardala imiş beceremez** (*Kuzayca "Yozgat„*) — **2.** İri yarı, kocaman (*Ahlat "Van„*) — **3.** Dolaşık (yol) (*Altıntaş "Kütahya„*)

Ardalmak [*F.*], Şişman bir kimse zayıflamak (*Söğüt "Bilecik„*)

Ardal olmak [*F.*], Arsızlıkla bir adama musallat olmak (*Atlıhisar "Şuhut-Afyon,,*)

Ardamak [*F.*], **1.** Kocamak, ihtiyarlamak (*Kışlacık köyü "Ankara,,*) [*Bak*: *Ardımak*] — **2.** Arkaya almak: **Ne yapalım, heybemizi ardar yolumuza gideriz** (*Hisar köyü "Domaniç - Kütahya,,*) — **3.** Asmak, sermek (*Şipali "İnegöl - Bursa,,*) — **4.** Örtmek (*Şipali "İnegöl-Bursa,,*)

Ardara [*S.*] Issız, sessiz (yer) (*Giresun köyleri*)

Ardarınlamak [*F.*], Hayvana yük yükletmek (*Çakal köyü "Samsun,,*)

Ardasak [*İs.*], Uzun müddet rutubetli yerde kalarak çürümiye yüz tutmuş ağaç: **Bu keresteler ardasaktır** (*Bursa*) [*Bak*: *Ardak, I*]

Ardelek [*Zf.*], Aleyhinde, gıyabında (*Kaş "Antalya,,*)

Ardemiri [*İs.*], Tabaklar tarafından artahtası üstüne konulan kireçli derilerin kıllarını sıyırmakta kullanılan yüzü enli bir bıçak (*Bursa*)

Ardı [*İs.*] Heybe gözlerini biribirine ekliyen kısım, iki göz arası (*Niğde*)

Ardıç burnu [*İs.*], Ardıcın üstünde biten bir bitki olup kaynatılarak çay yerine içilir (*Kasımlar "Gölpazarı-Bilecik,,*)

Ardık ardık [*Zf.*], Aralık aralık: **işlediği bohçayı gördün mü? çiçekler pek ardık** (*Bolu*)

Ardıklamak [*F.*], Hasım olmak: **Hasan bana ardıkmış galiba; ne söyliyor, ne de yüzüme bakıyor** (*Zile "Tokat,*)

Ardılma [*İs.*], Yaslanma, dayanma: **Üzerime pek ardıldın be!** (*Balçova "İzmir,,*)

Ardılmak [*F.*], **1.** Bir şeyin üstüne abanmak, asılmak (*Bağyaka "Finike-Antalya,,*; **Ardılma düşersin**: *Kaklıç "Menemen İzmir,,*; *Karaman "Konya,,*; *Simav "Kütahya,,*; *Cebel "Eğridir-Isparta,,*; **omuzuma ardılma**: *Mahmudiye "Serik - Antalya,,*) — **2.** Peşine düşmek, ittiba etmek (C. A.) — **3.** Atılmak, hücum etmek (**Şu çocuk üzerime ardılıyor**: *Balıkesir*; *Daday "Muğla,,*; *Karaman "Konya,,*; *Cebel "Eğridir - Isparta,,*) [*Bak*: *Andılmak, arbılmak, avılmak*]

Ardımak [*F.*], Çürümek (*Havsa "Edirne,,*) [*Bak*: *Ardamak*]

Ardınlamak [*F.*], Arkasını takip etmek (*Vize "Kırklareli,,*)

Ardınmak [*F.*], Palto ve pelerin gibi bir şeyi arkasına almak (*Honaz "Denizli,,*)

Ardlamak [*F.*], Bir işi takip etmek: **Mahkemedeki işimi ardlamağa vardım** (*Sinop*)

Ardmak [*F.*], **1.** Yükletmek (**Şu yükü sırtıma ard**: *Ankara; Gölpazarı "Bilecik,,*) — **2.** Asmak, takmak (**Şunu duvara ard**: *Bolu;* **Heybeyi dalına ardmış**: *Mahmudiye "Serik - Antalya,,*; *Bayadı "Ordu,,*)

Ardön [*İs.*], Evlenme töreninden sonra karşılıklı verilen ziyafetler, düğün ardı ziyafetleri (*Kadıköy, Hartuma "Denizli,,*; *Bandırma "Balıkesir,,*)

Arek [*İs.*], **1.** Oyun yeri (*Estiğin "Ohtap - Tokat,,*) — **2.** [*S.*] Kansız, zayıf (*Cebelibereket "Seyhan,,*)

Arey [*N.*], Korku ve şaşma bildirir (*Safranbolu "Zonguldak,,*)

Arga [*İs.*], Dağın kuz tarafı (*Kızılcaören "Kütahya"*) [*Bak: Dolda, dulda, kuzey*]

Argaç [*İs.*], **1.** Dağ sırtlarının düz yerleridir ki öğle vakti davarlar orada yatırılır (*Firaktin, İncesu, "Kayseri"; Boğazlıyan "Yozgat"; Hortu "Ereğli - Konya"; Subaş "Hayrabolu - Tekirdağ"; Karaaptal "Lâdik - Samsun"; Çankırı; Kavaklı "Edirne"*) — **2.** Omuza alınan bir merteğin muvazenesini temin ve ağırlığını her iki omuza taksim için boş omuzdan uzatılarak merteğin altına sokulan ağaç (*Orhaniye "Marmaris-Muğla"*) — **3.** Erkeğin tenasül âleti: **Çekilin çocuklar sünnetçi argacınızı kesecek** (*Mecidiye "İzmit"*) [*Bak: Argeç*]

Argaçlı [*S.*], Verimli, sık ve kuvvetli (Mahsul) (*Kenger "Manisa"*)

Argalaç [*İs.*], Hamal semeri, arkalık (*Milâs "Muğla"*)

Argalla ve **Argalleş** [*S.*], Engel, baş belâsı, ayak düşeği (*Yelten "Korkuteli - Antalya"*) [*Bak: Ağrık*]

Argaşmak [*F.*], Kavga, gürültü etmek (*Isparta*)

Argaz [*S.*], Zayıf (*Alâiye "Antalya"*)

Argazlamak [*F.*], Arsız olmak: **Küçük Fatma argazlamış** (*Ezine "Çanakkale"*)

Argeç [*İs.*], (*Tutluca köyü "İnönü-Bilecik"*) [*Bak: Argaç*]

Argıdaal [*İs.*], Dağbeli, geçit, boğaz (*Urla "İzmir"*) [*Bak: Aşıt, belen*]

Argun [*S.*], **1.** Yavaş (*Sivas*) — **2.** [*İs.*] Geç olan kış armudu (*Kastamonu*) — **3.** [*İs.*] Yaban armudu, çördük (*Kurşunlu "Ilgaz - Çankırı"*)

Argus [*İs.*], Saban izi (*Kemah "Erzincan"*) [*Bak: Baran*]

Argut [*İs.*], Çamaşır asmak için çekilen ip (*Giresun köyü "Balıkesir"*)

Arhaç [*İs.*], Koyunların gece yattıkları üstü açık kuytu yerler (*Mengeser "Ağrı ili"; Çıldır "Kars"; Ortahisar "Ürgüp - Niğde"; İriağaç "Malatya"; Osmaniye "Seyhan"; Gemerek "Şarkışla - Sivas"*) [*Bak: Arkaç, saya*]

Ârı [*İs.*], Taraf, cihet, yön, istikamet (*Alaçam "Bafra-Samsun"; Adana; İzmit; Çorum; Yenişehir "Bursa"; Ayancık "Sinop"; Amasra, Bartın "Zonguldak"; Tefenni "Burdur"; Çerkeş "Çankırı"*) [*Bak: Anarı*]

Arı [*S.*], **1.** Temiz, saf, pâk, hâlis (*Seyhan; Maraş; Urfa; İzmir; Manisa; Isparta; İçel; Antalya; Kütahya; Bilecik; Ankara; Kayseri; Konya; Eskişehir; Kırşehir; Niğde; Çorum; Sinop; Bolu illeri*) [*Bak: Arca, arıca*] — **2.** [*İs.*] Topaç (*Devrek "Zonguldak"*) [*Bak: Ayı*] — **3.** Kalın, yağlı, semiz, acar (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*) — **4.** Mukaddes (*Kocaeli*)

Arı balağı [*İs.*], Arıların ağaç kovuklarında yaptıkları bal (*Keskin "Ankara* [Muh.]")

Arıca [*S.*], Temiz, pâk, berrak (*Bolu; Urfa; Kilis "Gaziantep"*) [*Bak: Arı, arca, arıcak, aruca*]

Arıcak [*S.*], (*İriağaç "Hekimhanı - Malatya"; Sivas*) [*Bak: Arıca*]

Arıcıl [*İs.*], Serçeden biraz büyükçe tüyleri alaca bir cins kuş, arıkuşu (*Buluklu köyü "Mersin-İçel"*)

Arıç [*İs*], Araba oku (*İçdedeler köyü "Geyve - Kocaeli"*) [*Bak: Arış*]

Arı çiçeği [*İs.*], Kırlarda biten, gonca halinde toplu çiçekleri bulunan, koyun arın severek yediği ve arıların da bal maddesi topladığı bir çeşit bitki (*Argıthanı "Ilgın - Konya"*) [*Bak: Arı otu*]

Arı dalağı [*İs.*], **1.** Bal peteği, bal gömeci: **Arı dalağı gibi surat:** Çopur (*Çorlu "Tekirdağ"*) — **2.** Oğul arılarının el büyüklüğünde yapıp bıraktıkları bal gömeci (*Çankırı*)

Arı duru [*S.*], Tertemiz (*Silifke "İçel"*)

Arıgötü olmak [*F.*], Tomurcuk kabarmak, açılmak üzere bulunmak (*Avanos "Kırşehir"*)

Arı gözü [*İs.*], İlkbaharda bağlarda yeni yaprak açacak olan çubukların tomurcuğu (*İsgöbü "Kayseri"*)

Arık [*İs.*], **1.** Suyolu (*Davutlar, Kuşadası "İzmir"; Finike, Elmalı "Antalya"; Misebolu "Mudanya - Bursa"; Hadım "Konya"; Hacar "Gaziantep"; Isparta; Çal "Denizli"*) — **2.** [*S.*] Ham (*Kastamonu*) — **3.** Saman sepeti (*Karaağaç "Manisa"*) — **4.** Kağnı arabasının kolu (*Küpesi "Erzincan"*) — **5.** Çay, ırmak (*Denizli; Burdur*)

Arıklamak [*F.*], Aralanmak: **Fıçının bir tarafı arıklanmış** (*Bolu*)

Arıklayın [*Zf.*], Uzaktan, ıraktan: **Arıklayın gelen güzel * Duraklayın gördüm seni** (*Yenişehir "Bursa"*)

Arılamak [*F.*], Temizlemek (*Taşköprü "Kastamonu"*) [*Bak: Arulamak*]

Arım [*İs.*], **1.** Bahçelerde sıra ağaçların aralıkları (*Bafra "Samsun"*) — **2.** Etrafı ağaçlarla çevrilmiş açıklıklar (*Ünye "Ordu"*) [*Bak: Alan*]

Arımak [*F.*], Temizlemek (*Bornova "İzmir"; Edirne*)

Arın [*İs.*], Alın (*Civanyaylağı "Mersin", İçel*)

Arınacak [*İs.*], Gusülhane (*Yıldızeli türkmenleri "Sivas"*) [*Bak: Ça, çağ*]

Arınak [*İs.*], Hamam (*Yıldızeli türkmenleri "Sivas"*)

Arındırmak [*F.*], **1.** Temizlemek (*Kütahya*) — **2.** Gidermek (*Ulubey "Ordu"*)

Arıngaç [*İs.*], Duş yeri, su kurnası (*Yıldızeli "Sivas"*)

Arınık [*S.*], **1.** Enenmiş, burulmuş (hayvan) (*Bayındır "İzmir"*) — **2.** Temiz, saf; şeffaf: **Bu gözenin arınık suyu var; Bu gözlük arınık gösteriyor** (*Yumra "Trabzon"*) — **3.** [*İs.*] Geçilmek üzere otu, taşı ayıklanmış tarla yolları (*İst.* [*Muh.*])

Arınlamak [*F.*], Zıddına gitmek, çekememek, muhalefet etmek (*İncesu "Kayseri"*) [*Bak: Arınnamak*]

Arınlaşmak [*F.*], Zıtlaşmak, iddialaşmak: **Muhtar ile köylü arınlaştı** (*Gaziantep*)

Arınmak [*F.*], **1.** Beraat etmek, temize çıkmak (*Şabanözü "Polatlı-Ankara"; Boyabat, Sinop*) — **2.** Arlanmak, utanmak, ıslahı nefsetmek (*Çankırı; Sinop*)

Arınnamak [*F.*], **1.** Gözüne almak, alnına almak, istihdaf etmek: **Öküz yığını arınnayıp gider** (*Avanos "Kırşehir"*) — **2.** Tahmin etmek, önceden hesap etmek: **Ben**

zaten bu meseleyi arınnamıştım (*Avanos "Kırşehir„*) — **3.** Karşı gelmek, mukabele etmek: Büyüklere arınnamaz! (*Avanos "Kırşehir„*) [*Bak: Arınlamak*]

Arıntı [*İs.*], **1.** Tortu (*Erzincan*) — **2.** Tabakların deriyi kazıyarak çıkardıkları yün ve kıl parçaları (*Söğüt "Bilecik„; Bursa; Çanakkale; Bolu; Burdur*) — **3.** Kadınların yıkanırken dökülen saçları (*Ula köyü "Erzincan„*)

Arı otu [*İs.*], (*Pilarget köyü "Hopa - Rize„*) [*Bak: Arı çiçeği*]

Arıs [*İs.*], Terk edilmiş tarla: **Ali askere gideli tarla arıs kaldı** (*Mursal "Divriği - Sivas„*)

Arısili [*S.*], Tertemiz (*Narlıdere "İzmir„*; **Gördün mü, arısili oldun!:** *Adana, Büyükçaylı "Bahçe-Seyhan„*; **Odayı arısili buldum:** *Diyarbekir; Gaziantep; Urfa ve dolayı; Kastamonu; Biller "Balıkesir„; Sivas*)

Arısız [*S.*], Temiz olmıyan, içinde yabancı maddeler bulunan (*Göcege köyü "Gaziantep„*)

Arıstak [*İs.*], **1.** Tavan (*Edirne; Tekirdağ; Çankırı; Malatya; Erzurum; Sinop; Kayseri; Seyhan; Kırşehir; Ankara; Elâziz; Tokat; Maraş; Van; Urfa illeri*) — **2.** Tavandaki ağaçların nihayetindeki aralıklar, kaplanmamış tavan (*Silifke "İçel„; Adana*) — **3.** Tavanarası (*Nevşehir "Niğde„; Cebelibereket "Seyhan„; Maraş*) — **4.** Musandıra (*Tarsus "İçel„*) — **5.** Tavanarasında meyva konan raf (*Tarsus "İçel„*) — **6.** Raf (*Kayseri*) — **7.** Kenarları yontulmamış kalın kiriş (*Erzurum*) [*Bak: Arustak*]

Arış [*İs.*], **1.** Çift atlı veya öküzlü araba oku, kağnı oku (*Uzunköprü, Hamitli köyü "Edirne„; Ilgın, Argıthanı "Konya„; Çorum; Balıkesir; Amasya; Gelibolu "Çanakkale„ Mahmudiye "Giresun„; Cebelibereket "Seyhan„; Şile, Beykoz "İst.„; Bursa; İzmir [Muh.]; Sinop; Samsun*) — **2.** Düven oku (*Karacabey "Bursa„*)

Arıt [*İs.*], Marsık (*Diyarbekir*) [*Bak: Arut*]

Arı takımı [*İs.*], Deriyi kireçledikten sonra temizlemeğe yarıyan tahta aygıt (*Isparta*)

Arıttırmak [*F.*], Temizlemek (*A.*)

Arıvanvan [*İs.*], Bir çeşit siyah ve küçük böcek (*Karahisar "İncesu - Kayseri„*)

Arıyeli [*İs.*], Nisan, mayıs aylarında doğudan esen ve ekine, bostana faydalı olan rüzgâr (*Alibey "Çumra„, İsmil "Konya„*)

Arızma [*İs.*], Küçük sahan (*Dişliköyü "Bolvadin - Afyon„*)

Aristak [*İs.*], (*Erzurum; Maraş; Konya; Malatya*) [*Bak:* **Arıstak**]

Ariş [*İs.*], (*Gaziantep; Harput "Elâziz„; Ilgın "Konya„*) [*Bak: Arış*]

Ark [*İs.*], **1.** Oluk (*Karaisalı "Seyhan„*) — **2.** [S.] Kocaman ve kızıl yüzlü (adam) (*Akdağmadeni "Yozgat„*)

Arka [*İs.*], **1.** Kabak ve hıyar gibi sebzelerin kol salmaları için tarlada boş bırakılan yer (*Antalya*) — **2.** Yük (*Kemaliye "Malatya„*)

Arka almak [*F.*], Taraftar bulmak, himaye görmek (*Kütahya*)

Arkacı [*S.*], **1.** Hamal: **Mehmet arkacı olmuş** (*Rize*) — **2.**

Hâmi: O uğursuz adamın arkacısı çoktur (*Bebekler köyü "Ilgın - Konya"*)

Arkaç [*İs.*], **1.** (*İçel; Seyhan; Ankara; Konya; Kayseri; Kırşehir; Çorum; Şibinkarahisar "Giresun"; Amasya; Bolu; Çankırı; Sinop; Samsun; Eskişehir; Kocaeli; Balıkesir; Bursa; Aydın; Afyon; Maraş illeri"*) [*Bak: Argaç, arhaç, 1*] — **2.** Nizam, intizam, kaide, sıra: **İşimiz arkaçına düştü** (*Hisarcık "Kayseri"*)

Arkaçlık [*İs.*], Kıl veya yün dokuma parçası, çuval parçası (*Güvere köyü "Silifke - İçel"*)

Arkaçtı [*İs.*], Su yarıntısı (*Kadriye köyü "Hayrebolu - Tekirdağ"*)

Arkalaç [*İs.*], (*Dombaylı "Salihli - Manisa"*) [*Bak: Arkılaç*]

Arkalamak [*F.*], **1.** Yardım etmek, zahîr olmak (*Eymir "Aydın"*) — **2.** Takip etmek (*Çölemekçi köyü "Bodrum - Muğla"*) — **3.** İltimas etmek (*Vize "Kırklareli"*)

Arkalanmak [*F.*], Güvenmek: Kime arkalanıyorsun? (*Ankara*)

Arkalı [*S.*], **1.** Devamlı, sürekli: **Gördüğümüz sürü arkalıdır** (*Oyaca köyü "Haymana - Ankara"*) — **2.** Hısımları, koruyanları çok olan (kimse): **Bu adam arkalıdır** (*Oyaca köyü" Haymana - Ankara"*) — **3.** Büyük,çok: **Köyümüz arkalıdır** (*Oyaca köyü "Haymana - Ankara"*)

Arkalık [*İs.*], **1.** Dümdar (*Zındankapı "İst."*) [*Bak: Artçı*] — **2.** Hamal semeri (*Samsun; Bornova "İzmir"*)

Arkalla [*İs.*], Çadır ağaçları (*Pirlerkondu Kamunu "Hadım - Konya"*)

Arkamak [*F.*], Sarmak (*Sultaniye "Konya"*)

Arkap [*İs.*], Köpeklerin boyunlarına takılan halka (*Niğde ve çevresi*)

Arkılaç [*İs.*], Su taşınırken sırta konulmak üzere yapağıdan yapılan kilim parçası (*Yanık köyü "Menemen - İzmir"*) [*Bak: Arkalaç*]

Arkın [*S.*], Zayıf: **Atlarımız arkındır** (*Geyve "Kocaeli"*)

Arkırı [*S.*], **1.** Çarpık, çaprazvari (*Karamaslı köyü "Çarşamba - Samsun"; Yomra "Trabzon"; Sinop*) — **2.** [*İs.*] İnce ve çamursuz düz yol (*Şarkîkaraağaç "Isparta"*) — **3.** [*İs.*] Kestirme yol (*Şebinkarahisar, Giresun*)

Arkış etmek [*F.*], Yük ve eşyayı yerine götürmeden önce bir tarafta muvakkaten bırakmak (*Tirebolu "Giresun"*)

Arkışlık [*İs.*], Toptan erzak, bir kışlık yiyecek (*Aslandoğmuş "Yıldızeli - Sivas"*)

Arkıt [*İs.*], **1.** Düğenle boyunduruğu biribirine bağlıyan ok (*Tepeli köyü "Konya"*) — **2.** Semerin ağaçları (*Silifke "İçel"*) — **3.** Yayla atılan okun ucuna takılan ağırlık (*Dörtyol "Seyhan"*) [*Bak: Tekişken*] — **4.** Nehirlerde balık avlamağa mahsus kelek şeklinde kayık (*Gerce "Avanos - Kırşehir"*) — **5.** Köy evlerindeki kapıların arkasına konulan kalın kuşak (*Karaviran köyleri "Seydişehir - Konya"*) — **6.** Çadır üstüne çatı yerini tutmak üzere konan ağaç (*Antalya*)

Arklan [*İs.*], Ufak su yolu, gayrimuntazam ark (*Atlas köyü*

"Sivrihisar - Eskişehir„; Şerefli Davutlu "Şerefli Koçhisar - Ankara„)

Arkmak [*F.*], Yardım etmek: **Dal dala sarkar, el ele arkar** (*Gerede "Bolu„ ; Tosya "Kastamonu„)*

Arkula [*İs.*], Kuru dalları çekip koparmağa yarıyan uzun ve ucu demir çengelli sırık (*Ahlat "Van„)*

Arlaş [*İs.*], Düğünden sonra verilen karşılıklı ziyafet, Ardön (*T.*)

Arlazlamak [*F.*], Az kurumak (*Silifke "İçel„)*

Arlık [*İs.*], **1.** Çimenli bayır: **Çocuklar arlığa gittiler** (*Dodurga "Bozüyük - Bilecik„)* — **2.** Ayna (*İçel*)

Armacık [*S.*], Namuslu (*Samsun*)

Armak [*İs.*], **1.** Kaynak, göze: **Soğucak armağı tatlıdır** (*Gebze "Kocaeli„)* — **2.** [*F.*] Âciz kalmak (*İzmir köyleri*)

Armaz [*İs.*], Kayıkta iki kaplama arası (*Erenköy "İst.„)*

Arnaç [*İs.*], (*Ankara; Kırşehir; Konya; Seyhan; İçel; Gaziantep; Bolu; Samsun illeri*) [*Bak: Annaç, amaç, alnaç*]

Arnak [*İs.*], (*Çandır "Ordu„)* [*Bak: Annak, 1*]

Arnaklamak [*F.*], Bakmak, gözlemek: **Tepenin ardındaki öküzleri arnakla!** (*Kavak "Samsun„)* [*Bak: Annaklamak, anlaklamak*]

Arnaşmak [*F.*], Dokunacak, örülecek bir şeye başlamak: **Bir duvarı arnaşmak; bir çorabı arnaşmak** (*Trabzon*)

Arnat [*İs.*], **1.** Zahireyi harmanda bir araya toplamağa yarıyan aygıt, sıyırgı (*Petek köyü "Borçka-Çoruh„)* — **2.** Budanmamış azgın üzüm dalı: **Bağdaki arnat tevekleri kırdım** (*Yapraklı kamunu köyleri "Çankırı„)* — **3.** [*S.*] Söz bilmez, cahil: **Bu adam ne arnat, bir şey bilmiyor** (*Yapraklı "Çankırı„)*

Arnut [*İs.*], Tavan tahtası yerine kullanılan kalın ağaçlar (*Terme "Samsun„)*

Arpacık [*İs.*], **1.** Erkek entarisine yapılan bir çeşit nakış (*Dodurga "Bozüyük - Bilecik„)* — **2.** Çiçeği burnunda küçük hıyar (*Trabzon*)

Arpa kuşu [*İs.*], Arpa tarlalarında bulunan serçe büyüklüğünde göğsü beyaz ve sırtı kurşunî bir cins kuş (*Buğabağı "Çorum„)*

Arpa yıldızı [*İs.*], Zemheride akşam ezanından sonra doğuda görülen tek ve parlak yıldız (*Acıpayam "Denizli„)*

Ars [*İs.*], Fare tutan ev gelinciği (*Çardı "Orhaneli - Bursa„; Bolu; Afşar "Kadınhanı - Konya„; Üçkuyu "Çal - Denizli„; Erenköy "Çanakkale„; Şaphane "Gediz„, Tepecik "Kütahya„; Amasya; Zile "Tokat„)* [*Bak: As*]

Arsana [*İs.*], Değirmen taşını ters döndürerek buğdayı kepeğinden ayırmağa yarıyan aygıtın bulunduğu yer (*Çorum*)

Arsıkmak [*F.*], Utanmak: **Dünkü hareketinden çok arsıktım** (*Yerebakan "Seyhan„)*

Arsınmak [*F.*], Utanmak (*Bolvadin "Afyon„*; **Sen bu işi yaparsın amma arsınıyorsun!**: *Erzincan; Sinop*)

Arsuva [*İs.*], Helâ (*Samsun*)

Arş [*İs.*], **1.** Araba oku (*Deresağ köyü "Mudurnu-Bolu„)*[*Bak: Arış*] — **2.** Kiriş, tel (*Isparta*)

Arşak [*İs.*], **1.** Ağırşak (*Sinop; Saray "Tekirdağ„; Bâlâ "Anka-*

ra„ ; *Samsun* ; *Kartal* *"Ist.„)* — **2.** Diz kapağı (*Samsun*; *Balıkesir*; *Karacabey Boğazı "Bursa„)* — **3.** Makara (*Marmaris "Muğla„; Saza köyü "Çal - Denizli„)*

Arşak elma [*İs.*], Kırmızı renkli bir çeşit yaz elması (*Gerze köyü "Devrek - Zonguldak„)*

Arşımak [*F.*], Hızlı ve açık adımlarla yürümek: **Hasan arşıyor; Arşı arşı gidiyor** (*Mudurnu "Bolu„)*

Arşın terazi [*İs.*], **1.** Geceleyin bu şekilde görünen yaldızlar (*Urfa*) — **2.** Terazi şeklindeki dokuz yıldız (*Malatya*)

Ar tahtası [*İs.*], Kireçten çıkarılmış derilerin tüylerini üstünde temizledikleri tahta (*Bursa*)

Artak [*S.*], Fazlalaşan (*Samsun*)

Artallamak [*F.*], Kovmak, defetmek: **Gelecek olursa herifi artalla!** (*Gaziantep*)

Artam [*İs.*], Fayda, menfaat (*O. A.*)

Art aradan [*Zf.*], gizlice, dolayısile (*Side köyü "Antalya„)*

Artça [*İs.*], Düğünden sonra iki tarafın yekdiğerlerine verdikleri ziyafet (*Muğla*) [*Bak: Arlaş, ardön*]

Artçı [*İs.*], Dümdar (*Konya*) [*Bak: Arkalık*]

Art göp [*İs.*], Sekiz karış uzunluğunda yassı bir tahta olup kağnının gerisindedir; okların sağa sola kımıldanmamasını temin eder (*İskilip "Çorum„)* [*Bak: Köp*]

Artık [*S.*], **1.** Faziletli (*Kırkağaç "Manisa„)* — **2.** [*Zf.*] Başka (**Benden artık kimse bilmez**: *Kilis "Gaziantep„ ; Maraş*)

Artık diş [*İs.*], Atların üst damaklarında öne doğru çıkan iki fazla diş (*Silifke "İçel„ ; Çarşamba "Samsun„)*

Artıklağı [*S.*], Fazla, artık, (*C. A.*) [*Bak: Artıklavı*]

Artıklamak [*F.*], Artık bırakmak, yiyip içip artığını bırakmak (*Samsun*)

Artıklavı [*S.*], Fazla: **Artıklavı lâfetme; Artıklavı kaşık var mı?** (*Avanos "Kırşehir„)* [*Bak: Artıklağı*]

Artık sartuk [*İs.*], Sofradan kalan yemek (*Konya*)

Artırma [*İs.*], Balkon, çıkıntı (*Hemşin "Trabzon„)*

Artırmaç [*İs.*], Bir çeşit çocuk oyunu (*Giresun*)

Artlamak [*F.*], Ayıklamak, temizlemek (**Su yolunu artlıyoruz**: *İzmir* [*Muh.*]; *Barbaros "Tekirdağ„)*

Artlı [*S.*], Çok bol (*Mut "İçel„)*

Artmak [*İs.*], **1.** Heybe (**Artmağın gözleri dolu**: *Kadıçifliği "Yalova„; Balçıkhisar "Afyon„)* — **2.** [*F.*] Bir yükü hayvana yükletmek (*Boyabat "Sinop„ ; Zeyve köyü "Çal-Denizli„)* — **3.** [*F.*] Asmak (*Kadıçifliği "Yalova„ ; Beyoğlu "İst.„)*

Aru [*S.*], Temiz (*İçel*) [*Bak: Arı*]

Arû [*N.*], Şaşma bildirir: **Arû, ne zayıflamış!** (*Niğde*)

Aruca [*S.*], (*Safranbolu "Zonguldak„; Devrekâni, Kastamonu ve çevresi; Torul "Gümüşane„)* [*Bak: Arıca, arca*]

Aruda [*İs.*], Üstü toprakla örtülü evlerde toprağın aşağıya akmaması için tavanla dam arasına konulan ağaç dalları, yonga ve yaprak (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun„;* **Arudaları iyi döşiyemediğimiz için toprak üğünüyor:** *Bahtiyar köyü "Zara - Sivas„ ; Pülümer "Erzincan„)*

Aruh [*S.*], Zayıf: **Öküzüm aruhladı** (*Reşadiye "Tokat"*)

Aruk [*S.*], Sıska, cılız (*Sinop; Zonguldak; Çoruh; Mudanya "Bursa"; Tokat; Suşehri "Sivas"*)

Aruklamak [*F.*], Debagat etmek (*Akhisar "Manisa"*)

Arulamak [*F.*], (*Kastamonu; Erzurum*) [*Bak: Arılamak*]

Aruna [*İs.*], Kulaklı saban (*Artvin "Çoruh"*)

Arustak [*İs.*], (*Tokat; Isparta; Ordu; Şebinkarahisar "Giresun"*) [*Bak: Arıstak*]

Arut [*İs.*], Marsık (**Kömür arutlu çıktı:** *Eyüp "İst. [?]"; Diyarbekir*) [*Bak: Arıt*]

Arvan [*S.*], Deveci (*Haymana "Ankara"*)

Arvana [*İs.*], **1.** Büyük bakır liğen (*Şekeroba köyü "Maraş"*) — **2.** Dişi deve (*Çankırı*) [*Bak: Avrana*]

Arvat [*S.*], Kadın, zevce, eş (*Konya*)

Arzam [*S.*], Boş, değersiz (insan) (*Boyabat "Sinop"*) [*Bak: Arzanlı*]

Arzanlı [*S.*], Kibirli, dâvalı, iddiakâr (*Atlas köyü "Sivrihisar - Eskişehir"*) [*Bak: Arzam*]

Arzele [*İs.*], Asma çardağı (*Urfa*)

Arzıl [*İs.*], Balık ağı (*Halfeti "Urfa"*)

Arzıman [*İs.*], Erkek eşek (*Sacalı "İpsala - Edirne"*)

Arzuman [*İs.*], Şiddetli arzu, istek (*Mucur "Kırşehir"*)

As [*İs.*], (*Gördes "Manisa"; Dursunbeyli, Balıkesir; Tepecik "Kütahya"*) [*Bak: Ars*]

Asaba [*İs.*], Tarlanın yüzü: **Tohum asabada kalmış** (*Antalya*)

Asak [*S.*], Topal (*Gaziler "Hadım - Konya"*) [*Bak: Dabak*]

Asal [*İs.*], Bilmece (*Burdur merkezi*)

Asalak [*S.*], Tufeylî, misafirliğe gidenin arkasına takılan (*Sivas*)

Asamak [*F.*], (*Akşehir "Konya"; Kula "İzmir"*) [*Bak: Aksamak*]

Asamakta kalmak [*F.*], Muallakta kalmak, ihmal edilmek, sürüncemede kalmak (*Samsun*)

Asar [*İs.*], **1.** Bir çeşit şalvar, potur (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun"*) — **2.** Huysuz at: **Bu asar ata binebilir misin?** (*Bursa*) — **3.** Yüksek kaya kitlesi (*Keşanuz "Ankara"*)

Asarma [*İs.*], Budama: **Şu ağaçları asardım** (*Şehvarmaz köyü "Geyve - Kocaeli"*)

Asarmak [*F.*], Büyümek, yetişmek; büyütmek, yetiştirmek, ihtimam etmek (**Su basan yerin ağacı çabuk asarır:** *Dadanı, Örencik "Bolu"; Sofular "Şile - İst."; Malatya; Kazmasökü "Sinop"*)

Asartlamak [*F.*], Ağaçların yanlarındaki zararlı otları, dikenleri temizlemek (*Akpınar "Ordu"*)

Asartma [*İs.*], **1.** Himaye edip mevkie yükseltme, büyütme, ihtimam, itina etme: **O, Ahmetlerin asartmasıdır** (*İcilli "Giresun"; Arpa "Ordu"*) — **2.** Ufak orman (*Büyüklü köyü "Çarşamba - Samsun"*) — **3.** Koyunların yattığı ağaçlık yer (*Samsun*)

Asartmak [*F.*], Büyütmek, yetiştirmek, terbiye etmek, timar etmek (*Zile "Tokat"; Emirli "Elbistan - Maraş"; Kırşehir; Seyit köyü "Giresun"*)

Asartmalık [*İs.*], Koruluk, küçük orman (*Uzunöz "Boyabat - Sinop"; Kavak, Balcalı köyü "Samsun"*)

Asartmış [*S.*], Beslemiş, izaz etmiş (*Belvar köyü "Merzifon - Amasya„*)

Ası [*Zf.*], **1.** Erken, gün doğmadan önce (*Kalkan "Kaş - Antalya„*; *Fethiye, Muğla*; *Denizli*; *İzmir ve ilçeleri*) [*Bak*: Assı] — **2.** [*S.*] Yetişkin, kemale gelmiş (*Davutlar "Kuşadası - İzmir„*) — **3.** [*S.*] İri, büyük, gösterişli, çevik (*Küçükhöyük köyü "Afyon„*; *Eskişehir*; *Tavşancıl "Gebze - Kocaeli„*) — **4.** [*S.*] Turfanda, erken yetişen; erken doğan (*Küçükbahçe, Ödemiş, Adatepe "İzmir„*) — **5.** [*S.*] Sürüye katılan kuzulamış koyun *Kameni köyü "Konya„*)

Asıdan gelmek [*F.*], Tez gelmek, çabuk gelmek (*Hekimhanı "Malatya„*)

Asık [*S.*], **1.** Zayıf (*Polatlı "Ankara„*) — **2.** [*İs.*] Faiz, riba (*Mahmutköy "Bakırköy - İst.„* [*Muh.*])

Asıma [*İs.*], Kova (*Erzurum*)

Asım takım ve **Asım takın** [*İs.*], Altın kordon, inci, küpe (*M. Kemalpaşa, Karacabey "Bursa„*)

Asırgan [*İs.*], Yokuş (*Kozlar "Tavas - Denizli„*) [*Bak*: *Aykır*]

Askaç [*İs.*], Dağın ağaçsız ve düz olan yeri (*İçel*)

Askı [*İs.*], **1.** İkişer santim aralıklı altın dizisi (*Ilgın "Konya„*) — **2.** İpekböceğine koza sarmak için konulan çalı çırpı (*Yerkesik "Muğla„*)

Askıya çıkma [*İs.*], İpekböceğinin koza sarmak üzere meşe dalına çıkması (*Edirne*)

Asku [*İs.*], Lâkap, bir adamın tipine, biçimine göre takılan ad (*Düzköy "Keşap - Giresun„*) [*Bak*: *Ayama, ağman*]

Aslık [*İs.*], **1.** Tam olarak teşekkül etmiyen kızlık zarı (*Akhisar "Manisa„*; *Karaman, Ilgın "Konya„*; *Kadıköy "Denizli„*) — **2.** [S.] Doğurmıyan, kısır (*Bakudağı "Develi-Kayseri„*) [*Bak*: *Asnık*]

Aslım [*İs.*], Bir çeşit bitki (*Konya*) — **2.** Otlak, mer'a (*Konya*) — **3.** Sakı sert ve uçları diken gibi sivri çayırlar (*Konya*)

Asma [*İs.*], **1.** Değirmen çarkını çevirmek için arkdan gelen suyu çark üzerine şiddetle sevke yarıyan ve dik meyilli konulmuş olan üstü kapalı tahta oluk (*Ordu*) — **2.** Menteşe (*Hamitli köyü "Edirne„*) — **3.** Memba ayağındaki otlu yer, bayır yerlerdeki çayırlıklar (*Mursal köyü "Divriği - Sivas„*; *Polat köyü "Akçadağ - Malatya„*)

Asmalık [*İs.*], Ocağın üst kısmında üzerine bir şey koymak için yapılan çıkıntı, raf (*Ömer "Bandırma - Balıkesir„*)

Asma oda [*İs.*], İki üç merdivenle çıkılan oda (*Aydıncık "Ankara„*)

Asma sarısı [*İs.*], Sarı asma da denilen bir cins kuş (*Tire "İzmir„*)

Asma üzümü [*İs.*], Kışın yenilmek üzere hevenk şeklinde asılıp saklanan büyük taneli ve kalın kabuklu bir çeşit üzüm (*Dereköy "Tokat„*)

Asmaz [*S.*], Topal (*Safranbolu "Zonguldak„*) [*Bak*: *Asak*, 2]

Asnak [*İs.*], Sarp yer, uçurum (*Yozgat*)

Asnık [*S.*], Hiç doğurmıyan, kısır (*Kadirli "Seyhan„*) [*Bak*: *Aslık*, 2]

Aspır ve **Aspur** [*İs.*], Tohumundan yağ çıkarılan, safran da denilen bir bitki (*Alaca "Çorum„*; *Eskişehir*; *Lâpseki "Çanakkale„*)

Asra [*Zf.*], Aşağı (*Çiğil köyü "Ilgın - Konya„*)

Asrak [*İs.*], Tavşan (*Beşiri "Diyarbekir„*)

Asramak [*F.*], Beslemek, büyütmek, yetiştirmek (*Dodurga "İst. [Muh.]„*)

Asren [*İs.*], Hamur kesmeğe mahsus demirden bir aygıt (*Çağlan köyü "Eskişehir„*) [*Bak: Eyseren*]

Assı [*İs.*], (*Edirne [Muh.]; Ortaköy "Gelibolu - Çanakkale„; Beyce köy "Bilecik„; İğdecik, Sancaklıboz "Manisa„; Celâliye "İst. [Muh.]„; Balıkesir ve çevresi; Amasya*) [*Bak: Ası, 1*]

Assız [*S.*], Faydasız, beyhude (*Çomaklı köyü "Biga - Çanakkale„*)

Astar [*İs.*], **1.** Tavan (*Ravli kamunu "Çubuk„, Deveviran, Büyük Afşar, Afşar, Kayaş, Haymana, Keskin, Dereşeyh köyü, Ayaş, Faraşlı, Kalecik "Ankara„; Mecitözü "Çorum„; Karapınar "Demirci - Manisa„; Alemdar "Bolu„*) — **2.** [*Zf.*] Alt, taht (*Akhisar "Manisa„*) — **3.** Direkle örtülmüş tavan, tahtasız tavan (*Kırşehir köyleri*) — **4.** Yassı altın parçası: **Altını astar haline getirmek için dövmek lâzımdır** [Kuyumculukta] (*Beypazarı "Ankara„*)

Astarak [*İs.*], **1.** Yüksek yer: **Astarağa çıkınız!** (*Merzifon köyleri "Amasya„*) — **2.** Tavanda çakılı direk ve tahta aralıkları, tavanarası (*İmincik köyü "Kavak„, Havza "Samsun„*)

Asurlu [*S.*], Sarhoş (*Erzurum*) [*Bak: Ersük*]

Aş [*İs.*], **1.** Çorba (*Hamurcu, Develi "Kayseri„; Ürgüp "Niğde„; Şemdin köyü "Tutak - Ağrı„; Trabzon; Çorum; Kars; Ayaş "Ankara„; Erzurum; Erzincan*) — **2.** Pilâv (*Yalvaç "Isparta„; Bektemur "Kavak - Samsun„; Antalya*)

Aşacak [*İs.*], İki komşu araşındaki küçük kapı: **Bizim aşacak yıkıldı** (*Tekirdağ*)

Aşağı yel [*İs.*], Güney rüzgârı (*Gümüşane; Güdül "Ayaş - Ankara„; Mucur "Kırşehir„; Bor "Niğde„; Cumayanı "Zonguldak„*)

Aşak [*İs.*], **1.** Ağırşak (*Ödemiş "İzmir„; Dursunbey ilçesi "Balıkesir„; Dengere köyü "Tefenni - Burdur„; Ula, Muğla*) — **2.** İki su borusunu biribirine bağlıyan bilezik boru, rakor (*Yerkesik "Muğla„*) — **3.** Sacayağı (*Edirne*) [*Bak: Apıştı*]

Aşalamak [*F.*], Fıkır fıkır kaynamak (*Silifke "İçel„; Ahlat "Van„*)

Aşalandırmak [*F.*], Kaynatmak (*Ahlat "Van„*)

Aşalanmak [*F.*], Kaynamak (*Ahlat "Van„*) [*Bak: Aşalamak*]

Aşamak [*F.*], **1.** Yemek yemek (*Gemlik "Bursa„; Ilgın "Konya„; Şile "İst.„*) — **2.** [*İs.*] Bağ ve bahçe avlularının üzerinden işlenen yer, geçit yeri (*Özbek köyü "Urla - İzmir„*)

Aşan [*İs.*], Harman yerinde sap ve başakları devretme, samanı altüst etme, çevirme, karıştırma (*Van*)

Aşarı [*Zf.*], **1.** Aşağı (*Narlıca köyü "Orhangazi - Bursa„; Küplü kamunu "Bilecik„*) — **2.** Aşırı, ileri: **Aşarı gitti** (*C. A.*)

Aşatmak [*F.*], Çocuğu, unuttuğu şeyi hatırlatarak üzmek: **Çocuğu aşatma, ağlamasın!** (*Kula "Manisa„*)

Aşbak [*İs.*], Aşısız fidan (*Kastamonu ve dolayı*) [*Bak: Aşlak*]
Aşbışmak [*F.*], Ceketini arkasına almak (*Köskerler köyü "Kaş-Antalya„*)
Aşboğaz [*İs.*], Düğün haftasında erkek evi tarafından verilen yemek masrafı (*Kıranköy "Samsun„*)
Aşdamı [*İs.*], Mutfak (*Uşak "Kütahya„; Isparta; Şek "Aydın„; İzmir; Antalya; Konya*) [*Bak: Aşevi, aştamı, aşkana, ajdana*]
Aşdarı [*İs.*], Mısır (*Hadım "Konya„*)
Aşevi [*İs.*], (*Afyon; Trabzon; Balıkesir; Edirne; Çoruh; İzmir; Çorum; Samsun; Manisa; Malatya; Zonguldak; Çanakkale; Eskişehir; Tekirdağ illeri*) [*Bak: Aşdamı*]
Aşgam [*İs.*], (*Keşanuz "Ankara„*) [*Bak: Ayşam*]
Aşgar [*İs.*], (*Piteriç "Erzincan„*) [*Bak: Aşkar, 1*]
Aşgu [*İs.*], Anahtar (*Cide "Kastamonu„*) [*Bak: Açkı*]
Aşı [*İs.*], **1.** Boya yapılan kırmızı ve sarı renkte toprak (*Kalecik "Ankara„; Alihoca köyü "Tokat„; Lâpseki "Çanakkale„*) [*Bak: Aşu, aşur, yoğuşa*] — **2.** Açık renkli sincap (*İst.*)
Aşı aşmak [*F.*], Yemek pişirmek (*Bitlis*)
Aşık [*İs.*], Diz kapağı (*Görece "İzmir„; Kızılcabölük "Denizli„; Akhisar "Manisa„*)
Aşıkbaşı [*İs.*], Atlara arız olan bir hastalıktır ki hayvanın arka ayaklarının dirsekleri şişer ve bu şiş yavaş yavaş ayaklarının diğer kısımlarına geçer. Dağlamak suretiyle sağaltılır (*Ağrı ili*)
Aşık direği [*İs.*], Çatıda kiremit altına konulan kirişler (*Aydın*)
Aşıklama [*İs.*], Atın arka ayağının burkulmasından ileri gelen bir hastalık (*Menemen "İzmir [Muh.]„*)
Aşılak [*S.*], **1.** Aşılanmış (ağaç): **Bu dutağacı aşılaktır, çok iri dutu olur** (*Gaziantep*) — **2.** [*İs.*] İçine atılmıyarak buz veya karla soğutulmuş su: **Terli terli aşılak su içmiş te sesi kısılmış** (*Gaziantep*)
Aşılı [*İs.*], İki tarafından su geçen düz arazi (*Kaplanlı "Hadım - Konya„*)
Aşılık [*İs.*], Tabaklıkta ve badana işlerinde kullanılan bir türlü kırmızı toprak (*Akhisar "Manisa„*)
Aşınma [*İs.*], Su kovası (*Kayseri; Silifke "İçel„*) [*Bak: Aşırma, 1*]
Aşınmak [*F.*], Sarfı zihnetmek: **Dağı yarmak için akıl aşındırıyor** (*Belekler "Ilgın - Konya„*)
Aşıntı [*İs.*], İtikâl (*Konya*)
Aşı otu [*İs.*], Ban otu (*Zencidere "Kayseri„*)
Aşıra [*İs.*], Balkon (*Tuzaklı "Gölpazarı - Bilecik„*) [*Bak: İlerkaç*]
Aşırat [*Zf.*], Pek fazla, aşırı: **Görücü gittiğimiz bu kız aşırat güzel değil amma sevimli** (*Kayseri merkezi*)
Aşırım [*İs.*], Iri, seyrek dikiş, teyel (*Konya*) [*Bak: Teyelti*]
Aşırlamak [*F.*], Iri iri dikmek, teyellemek (*Develi "Kayseri„*) [*Bak: Şulallamak, şularlamak*]
Aşırma [*İs.*], **1.** Kova, bakraç (*Ankara; Kayseri; Konya; Kırşehir; Seyhan; Isparta; Erzurum illeri*) —**2.** Kazan (*Boyabat, Sinop; Serpin "Turhal„, Tokat*) — **3.** İki kulplu küçük kazan (*Şibinkarahisar, Alucra "Giresun„; Sorkun "Niksar - Tokat„; Sivas; Sinop*) — **4.** Saçtan yapılmış su kabı (*Elbaşı*

"Bünyan - Kayseri„) — **5.** Kağnı tekerleklerinin iki tarafa oynaması için mazıya geçirilen demir (*Elbaşı "Bünyan - Kayseri„*) — **6.** Omuzdan aşırma fişeklik (*Erzurum*) — **7.** Çırpma dikişi (*Erzurum*) [*Bak: Aşurma*]

Aşırt [*İs.*], Sırt ve bayırların geri tarafı (*Şıhlı köyü "Seyhan„ ; Ortaköy "Çal - Denizli„ ; Hatipler "Tire - İzmir„*)

Aşırtma [*İs.*], **1.** Su kabı, bakraç (*Amasya*) — **2.** Entari eteklerine ve mendil kenarlarına aşırma suretile dikilen dikiş (*Ilgın "Konya„*) — **3.** Kadınların boyunlarına astıkları altın dizisi (*Samsun*) — **4.** Küçük kazan (*Sinop; Samsun*)

Aşırtmaç [*İs.*], **1.** Hayvanın kuyruğu altından geçirilip eyeri düşmekten koruyan kayış, paldum (*Avanos "Kırşehir„ ; Çeltikçi "Orhangazi - Bursa„ ; Güdül "Ayaş - Ankara„ ; Bolu*) — **2.** Dağ doruğunun biraz arkası (*Çayırdere köyü "Bilecik„ ; Dalaman nahiyesi "Köyceğiz - Muğla„*)

Aşıt [*İs.*], **1.** Zahire konulmak üzere ev içinde yere kazılan çukur, duvara açılan oyuk (*Nevşehir "Niğde„ ; Mersin; Avanos "Kırşehir„; Kayseri*) — **2.** Ambarların yatak ve yorgan konulan bölmeleri (*Bursa köyleri*) — **3.** İki dere arasındaki sırtımsı yükseklikler, sırt gerisi (*Samsun;* Sürü aşıta vardı, görünmüyor: *Civanyaylağı "Mersin - İçel„ ; Uzunlu köy "Boğazlıyan - Yozgat„ ; Beypazarı "Ankara„ ; Gözene "Malatya„*) — **4.** Geçit, aşılacak yer (*Döğdemkaya "Artvin - Çoruh„ ; Konya*) — **5.** Siper, kuytu yer (*Hayrebolu "Tekirdağ [Muh.]„ ; Eğridir "Isparta„*) — **6.** [*S.*] Uzak, gözün göremediği yer: Buradan aşıt (*Kılbasan "Karaman - Konya„*) — **7.** [*S.*] Gizli: Benden aşıt iş yapma! (*Kılbasan "Karaman - Konya„*) — **8.** [*S.*] Çevik, cesur, işgüzar (*Ardahan "Kars„*) — **9.** Çığ (Dağdan aşıt düştü: *Ahlat "Van„ ; Bitlis*) [*Bak: Aşurt, aşut*]

Aşkana [*İs.*], (*Erzincan*) [*Bak: Ajdama, aşdamı*]

Aşkar [*İs.*], **1.** Gerek boyanın tesbiti işinde kullanılan ve gerek çamaşırın arınmasında tesiri olan kezzap, şap, küllü su gibi nesneler (*Avanos "Kırşehir„; Nevşehir "Niğde„*) — **2.** Potas: Ortut (kurutulmuş bağ çubuğu) külü aşkarlı olur (*C. A.*) — **3.** Kirleri çıkarmıya yarıyan ve başa sürülen yanmış üzerlik külü (*Üçem köyü "Bâlâ - Ankara„*) — **4.** Kir (*Erzurum*) — **5.** [*S.*] Edepsiz kadın (*Mut "İçel„*) — **6.** Alâmeti farika, işaret, şekil (Şu adamın aşkarına bak! : *Çorum* ; Aşkarı bozuk: *Kayseri köyleri; Mut, Silifke, İçel; Niğde*) — **7.** Renk, betbeniz (Ne aşkarsız adam: *İncesu "Kayseri„ , Kilis "Gaziantep„ ; Maraş*) — **8.** [*S.*] Sarı çehreli (*Bor "Niğde„*) — **9.** Atların alâmeti farikası, nişanı (*Niğde*)

Aşkarlamak [*F.*], Kuru sebzeyi küllü su ile haşlamak (*Maraş*)

Aşkarlanmak [*F.*], Kir tutmak, kirlenmek (Başın aşkarlandı; aşkarlanmış çamaşır tezce ağırmıyor: *Merzifon "Amasya„ ; Sivas; Erzurum*)

Aşkarsız [*S.*], Çirkin, yüzsüz, bulaşık, biçimsiz, sevimsiz (*Adana; Kırşehir; Niğde, İskilip "Çorum„*)

Aşkar vermek [*F.*], Boyayı tesbit etmek (*Hekimhanı "Malatya"*)

Aşkın [*İs.*], Kuzukulağı (*Erzurum*)

Aşlak [*İs.*], **1.** Aşılı meyva fidanı (*Kastamonu; Çorum*) [*Bak: Aşılak, 1*] — **2.** Aşılı ağaç (*Ahmetçe "Ayvacık - Çanakkale"*) — **3.** Kayısı kurusu (*Divriği "Sivas* [*Muh.*]*"*) — **4.** Yama, pençe (*Zile "Tokat"*)

Aş'ama [*İs.*], **1.** Yama olacak parça (*Tokat*) — **2.** Yeni dikilmiş küçük ağaç (*Gümüşane*) — **3.** Ayakkabı altına yeniden konulan parça, pençe (*Sinop*)

Aşlamak [F.], Katmak, karıştırmak: **Su pek sıcak biraz soğuk su aşla** (*Çankırı*)

Aşlav [*İs.*], Su oluğu: **Aşlavı temizle!** (*Yeşilköy "İst."*)

Aşlık [*İs.*], Dövüldükten sonra kepeği savrularak temizlenen ve kurutulan buğday, döğme, yarma (*İncesu "Kayseri"; Adana; Ortacaköy "Akşehir - Konya"; Ulukışla "Niğde"; Nakkaşköyü "İst."; Alucra "Giresun"*)

Aşma [*İs.*], **1.** Zerdali, kayısı kurusu (*Erzurum; Erzincan; Silifke "İçel"*) [*Bak: Kak*] — **2.** Bakraç (*İlegöp "Uluborlu - Isparta"; Konya*) — **3.** Erkek hayvanların dişi hayvana atlaması (*Işıklarköyü "İzmir"*) — **4.** Ağıllarda, bahçelerde birinden ötekine geçmek için aralık kapı, çit kapısı (*Çaylı "Dörtyol - Seyhan"*) — **5.** Taarruz, saldırma (*İzmir*)

Aş otu [*İs.*], Nane, maydonoz gibi kurutularak çorbaya konan otlar (*Sivas ve dolayı; Narman "Erzurum"; Ağrı ili*)

Aşpincik [*İs.*], Çocukların bebeklerine yaptıkları yemek (*Misis "Seyhan"*)

Aşsık [*İs.*], Pafta lokması [Demircilikte] (*Konya*)

Aşsüzen [*İs.*], Kevgir (*Taşburun "Iğdır - Kars"; Sivas*)

Aştamı [*İs.*], (*Ereğli "Konya"; Denizli*) [*Bak: Aşdamı*]

Aşu [*İs.*], (*Kurşunlu "Ilgaz-Çankırı"; İmert "Merzifon - Amasya"*) [*Bak: Aşı, aşur*]

Aşur [*İs.*], Kiremit renginde toprak boyası (*Kurşunlu "Ilgaz-Çankırı"*) [*Bak: Aşı*]

Aşurma [*İs.*], **1.** Kazan (*Sivas*) — **2.** Büyük bakır su kovası (*Yıldızeli "Sivas"; Kayseri*) [*Bak: Aşırma, aşurtma*]

Aşurt [*İs.*], (*Dereköyü "Tokat"*) [*Bak: Aşıt, 3*]

Aşurtma [*İs.*], Büyük ve kulplu kazan (*Ünye "Ordu"; Mardar "Bafra - Samsun"*) [*Bak: Aşurma*]

Aşut [*İs.*], (*Ilgaz "Çankırı"; Koçhisar "Manisa"; Erzurum*) [*Bak: Aşıt, 3*]

Aşuz [*İs.*], Yanyana konmuş iki tahta arası [Gemicilik ve yapıcılıkta] (*Beykoz "İst."*) [*Bak: Sukra*]

Aşülle [*İs.*], Türkü, mani (*Silifke "İçel"*)

Aş yerimek (*F.*), Gebelik zamanında kadınlar yemeklere karşı tiksinmek veya şiddetle istek göstermek (*Gaziantep*)

Atacak [*İs.*], Hallaç tokmağı (*Silifke "İçel"*)

Atağan [*S.*], Öğünen, kendini metheden (*Kayseri*)

At ağrısı [*İs.*], Sancı yapan ve göğsü dağlamak suretiyle sağaltılan bir çeşit at hastalığı (*Antalya*)

Atak [*S.*], **1.** Lâfzen, geveze (*Kastamonu; Muğla*) — **2.** Cömert, sahi (*Kütahya; Adana; Şehsadi "Amasya"; Söğüt "Bilecik"; Nu-*

manlar köyü, Kastamonu; Konya) [*Bak:* Koçak] — **3.** [*İs.*] Ziyafet (*Bolvadin "Afyon„*) — **4.** [*İs.*] Şahin kuşu (*Salatın köyü "Tire - İzmir„*) — **5.** Atıcı, nişancı (*Adana*) — **6.** [*İs.*] Tüfek (*Ulucak "İzmir„*)—**7.** [*İs.*] Tomrukları yuvarlamak için dağlarda yapılan yol, uçurum (*Zonguldak; Kastatamonu*) — **8.** [*İs.*] Çağlıyan, uçarsu (*Kaboğlu "Zonguldak„*)

Atak başı [*İs.*], Atakların başları, dik yeri [Ormancılıkta] (*Erküt "Cide - Kastamonu„*) [*Bak:* Atak, 7]

Atakcı [*S.*], Çok yalan söyliyen, yüksekten atan (*Ermenak "Konya„*)

Ataklı [*S.*], Anlı, ünlü, meşhur (*Bursa köyleri*)

Atalık [*İs.*], Kayınbaba (*Samsun*)

Atamba [*İs.*], Çocuk sapanı (*Zeytinli, Havran "Edremit Balıkesir„*)

Atanak [*İs.*], **1.** Köy odalarında misafir elbise ve paltolarını asmak için ufkî uzatılan ağaç (*Büyükafşar "Ankara„*) — **2.** Ağaç ve ot kökü (*Ereğli "Konya„*) — **3.** Çocuk sapanı (*Osmaniye "Seyhan„*) [*Bak:* Atamba]

Atanlaşmak [*F.*], Çekişmek, hafiften dil kavgası yapmak (*Civanyaylağı "Mersin„, İçel; Konya*)

Atar [*İs.*], Cür'et, cesaret: **Yüreğinde atar var** (C. A.)

Ataşlık [*İs.*], **1.** Kibrit (*Konya; Yazıca "Bolu„; Fatsa, Ordu; Akseki "Antalya„; Beypazarı "Ankara„*) — **2.** Salepçi güğümlerinin altına konulan ıskara (*Isparta*)

Ata yolluğu [*İs.*], Gelin olacak kızın babasına verilen para, ağırlık (*Sinop*)

At balığı [*İs.*], Su aygırı (*Babakale "Çanakkale„*)

Atca [*İs.*], Bostan (*Taşköprü "Kastamonu„*)

Atçak [*İs.*], Anahtar (*Tavas "Denizli„*) [*Bak:* Açar, açcak, açgı, açgıç, açkaç, açkı, açkıç, açkır, açku]

Ate [*İs.*], Teyze (*Erzurum*)

Ateş gömleği [*İs.*], Kızıl hastalığı (*Konya*)

Atgı [*İs.*], **1.** Vergi: **Bu yıl atgıları vermek çok zorlaştı** (*Yeniköy "Osmaniye - Seyhan„*) [*Bak:* Algı, salım] — **2.** Büyük yaba (*Bedeş "Şuhut - Afyon„*)

Atgıcı [*S.*], Nişancı, Atıcı (*Çaylı "Dörtyol - Seyhan„*)

Atıcı [*İs.*], Hıyar, küçük hıyar (*Rize ve çevresi*)

Atık [*S.*], İğri, istikametini kaybetmiş: **Ağrıları geçmiş ama bacakları atık kalmış** (*Edirne*)

Atıkmak [*F.*], **1.** Bir insanın fena adı çıkmak (*Balıkesir*) — **2.** Gürbüzlemek, gürbüzlenmek (*Kadirli "Seyhan„*) — **3.** Ad, san kazanmak (*Kadirli "Seyhan„*)

Atılan [*İs.*], Şelâle (*Sivas*) [*Bak:* Atılgan, gürleyik]

Atılgan [*İs.*], Şelâle (*Akkışla "Kayseri„; Karaaptal köyü "Lâdik - Samsun„*) [*Bak:* Atılan, attırım] — **2.** [*S.*] Her işe burnunu sokan, çok lâfa karışan (*Sungurlu "Çorum„*)

Atıncı [*S.*], Hallaç (*Uşak "Kütahya„*)

Atınak [*İs.*], Ceviz içinin dört parçasından her biri (*Muğla*)

Atıntı [*İs.*], Rüzgârla bir çukura yığılan kar (*Kazmasökü "Sinop„*)

Atırgaç [*İs.*], Hamur yuğurulan tekne, kap (*Isparta*)

Atışmak [*F.*], Saz şairleri birbirine lâtife yollu karşılıklarda bulunmak (*Çankırı*)

Atkaz [*İs.*], Dalavere, hile (*Zermüt "Gümüşane,,*)

Atkı [*İs.*], **1.** Develerin su içtiği yalağa atılan tuz: **Deve atkısız su içmez** (*Türkmenli köyü "Bayramiç - Çanakkale,,*) — **2.** Uçları iki duvar üzerine gelen kiriş (*Muradiye "Manisa,,*)

Atkıç [*İs.*], Taş atmağa yarıyan sapan (*Polatlı "Ankara,,*)

Atkın [*S.*], Rengi bozuk (*Gelendost "Isparta,,*)

Atkul [*İs.*], Genç kızların başlarına attıkları etrafı uzun püsküllü büyük çevre (*Mapavri "Rize,,*)

Atkulak [*İs.*], Lâbada, öfelek (*Argıthanı "Ilgın - Konya,,; Değişören "Seyitgazi - Eskişehir,,*)

Atlaç [*İs.*], Yamaç, dağ sırtı (*Adana*)

Atlageç [*İs.*], (*Maraş*) [*Bak: Atlak*]

Atlak [*İs.*], Köprü (*Tirebolu - Giresun,,*) [*Bak: Aplangıç, atlangıç*]

Atlama [*İs.*], Küçük merdiven (*Yakademirciler köyü "Zonguldak,,*)

Atlama direği [*İs.*], Çatının oturduğu kısımda dört metrede bir konulan direkler (*Aydın*)

Atlambaç [*İs.*], Derelerden, çamurlardan geçmek için ortaya konan ağaç veya taş, küçük köprü (*Eğridir "Isparta,,*) [*Bak: Aplangıç, atlangıç, atlak*]

Atlandı [*İs.*], Bir türlü çocuk oyunu (*Bolat "Hadım - Konya,,*)

Atlangaç [*İs.*], Suların geçit yeri (*Morcalı köyü "Karaman-Konya,,*)

Atlangıç [*İs.*], Üzerinden atlıyarak dereleri geçmek için su içerisine konulan büyük taş (*Bornova "İzmir,,; Bursa;* **Bu derenin atlangıçları pek az**: *Tavşanlı "Kütahya,,*) [*Bak: Aplangıç, atlambaç*]

Atlantı [*İs.*], Dağlardan inerek büyük sellere karışan kollar (*Kandıra "Kocaeli,,*)

Atlaşmak [*F.*], Yolda iki adam bir ata binmek (*Çepni "Şarkışla-Sivas,,*)

Atma [*İs.*], Dokumalarda enine atılan iplik, argaç teli (*Ünye "Ordu,,*)

Atmaca [*İs.*], Koyunlarda birbirine geçen bir türlü hastalık (*Gülesur "Ağrı ili,,*)

Atmak [*İs.*], Heybenin iki gözü arasında kalan kısım (*Avanos "Kırşehir,,*)

Atmalı [*İs.*], Geç yetişen dayanıklı bir çeşit üzüm (*Gündüzbey "Malatya,,*)

Atmer [*İs.*], Davar ve sığırın aşık kemiği: **Ne aşıkta alacağım var, ne atmerde vereceğim var** (*Bor "Niğde,,*)

Atsak [*S.*], Aygır istiyen kısrak (*Hafik "Sivas,,*)

Attıraç [*İs.*], (*Burdur*) [*Bak: Attırgaç*]

Attırgaç [*İs.*], Yufka çevirmek için kullanılan tahta aygıt (*Isparta; Sarayköy, Denizli; Burdur*) [*Bak: Aktaraç*]

Attırım [*İs.*], Çağlayan, şelâle (*Eğin "Malatya,,*) [*Bak: Atılgan*]

Attırkaç [*İs.*], (*Dinar "Afyon,,*) [*Bak: Aktaraç, attırgaç, attıraç*]

At uçuran [*İs.*], Dağların sarp ve dik yerleri (*Lâdik "Samsun,,*)

Ava [*İs.*], **1.** Ağa, ağabey (*Otaçı "Kızılcahamam - Ankara,,*) — **2.** Yüksek rütbeli adam (*İzmir köyleri*) [*Bak: Afa*]

Avacuk [*İs.*], Dolu (*Kemaliye "Malatya,,*)

Avadan [*İs.*], **1.** Kahve soğutacağı (*Afyon*) — **2.** Aygıt, takım, malzeme (*Şehköy "Aydın,,; İncesu "Kayseri,,; Göl köyü "Kalecik - Ankara,,; Balıkesir ve çevresi*) — **3.** Avcı çantası (*Geyran "Niksar - Tokat,,*)

Avadanlık [*İs.*], Ziynet eşyası (*Seferihisar "İzmir,,; Adana*)

Avak [*İs.*], **1.** Yaranın şişmesi, azması (*Çeşme "İzmir,,*) [*Bak: Havak*] — **2.** [*S.*] Akılsız, düşüncesiz, budala (*Demirli köyü, Köşker "Kırşehir,,*)

Aval [*S.*], Kendini beğenmiş, budala, enayi [Argo] (*İzmir hapishanesi*)

Avalak [*İs.*], **1.** Keçiyavrusu, oğlak (*Sille "Konya,,*) — **2.** [*S.*] Tembel (*Kastamanu*)

Avan [*S.*], **1.** Vurucu, kırıcı, zorba (**Mal yok avan alacak, iyman yok şeytan çalacak:** *Keşanuz, Daştarlı "Ayaş - Ankara,,; Deveviran köyü "Bolu,,; Tahta yazı köyü* [?]) — **2.** İri ve yüksek: **Avan delikanlı** (*Çal "Denizli,,*) — **3.** [*İs.*] Sürülmesi, işlenmesi zor tarla, tavlanmamış toprak (*Düğrek köyü "Muğla,,*) — **4.** [*İs.*] Kurt: **Avan yiyesi** (*Alibeyli "İzmir,,*)

Avanak ıslatan [*İs.*], İnce ince yağan ve uzun müddet süren yağmur, ahmak ıslatan (*Akseki "Antalya,,*)

Avanta [*S.*], **1.** Sersem, işten anlamaz (*Niğde*) — **2.** [*İs.*] Desise, hile (*Şekeroba köyü "Maraş,,*)

Avantı [*İs.*], İhmal, boşlama: **Avantıya almak, avantıya salmak** (*Erzurum*)

Avara [*S.*], **1.** İşe yaramaz, verimsiz, çorak toprak; kötü, zayıf (*Bolu; Samsun; Seyhan; Manisa; Konya; Zonguldak; İzmir; Kars; Kütahya; Bilecik; Ankara; Niğde; Kırşehir; Kastamonu; Sinop; Malatya illeri*) — **2.** [*İs.*] İki buçuk yaşında katır (*Elmalı "Antalya,,*) — [*İs.*] **3.** Bağ ve bostan bozulduktan sonra teveklerde tektük kalan mahsul (*Konya*)

Avarık [*İs.*], Sebze bahçesi (*Toprakkale "Osmaniye - Seyhan,,*)

Avarlık [*İs.*], Sebzelik, bostan (*Beypazarı "Ankara,,; Satılmış "Eskişehir,,; Misis, Erzin "Dörtyol - Seyhan,,; Maraş*)

Avat [*İs.*], **1.** Kızı gelin evinden alırken istenilen bahşiş (*Karabayıt, Aydın*) — **2.** Böğürtlen (*Kürtün "Torul - Gümüşane,,*)

Avava [*İs.*], Yeşil ve sert kabuklu bir böcek, mayıs böceği (*Dodurga "Bozüyük - Bilecik,,*) [*Bak: Avavi*]

Avavi [*İs.*], Mayıs böceği (*Bilecik*) [*Bak: Avava*]

Avayol [*İs.*], Ana yol (*Boyabat "Sinop,,*)

Avcalamak [*F.*], Birşeyi herkesten önce kapmak (*Dombaylı "Salihli - Manisa,,*)

Avcar [*İs.*], **1.** Baharat (*Erkilet, Kayseri; Maraş; Gaziantep; Azaplı "Kadirli - Seyhan,,; Nevşehir, Niğde*) — **2.** Saçma, barut, kurşun, kapsül gibi av malzemesi (*Göksün "Maraş,,; Kadirli "Seyhan,,; Kilis "Gaziantep,,*) — **3.** Levazım, aygıt (*Başlamış "Dörtyol - Seyhan,,; Bismil "Diyarbekir,,*) — **4.** Hıyar, karpuz tohumu (*Karaözlüköyü "Şarkışla - Sivas,,*) — **5.** Terbiye: **Avcarsız**

adam, avcarsız söz (*Nevşehir "Niğde,,*)

Avcarlamak [*F.*], Bir nesnenin kokmamasını baharat ile temin etmek (*Civanyaylağı "Mersin İçel,,*)

Avcarsız [*S.*], **1.** Kaba [adam hakkında] (*Sazlıca "Niğde,,*) — **2.** Mantıksız (*Niğde*) [*Bak*: ***Evcersiz***]

Avcı çiftesi [*İs.*], Güneyde yekdiğerine gayet yakın iki yıldız (*Tavas "Denizli,,; Ermenak "Konya,,*) [*Bak*: ***Ekizce***]

Avcıl [*S.*], İyi avlıyan hayvan: **Bizim avcıl bir kedimiz var** (*Gaziantep*)

Avcur [*İs.*], Uuzun direk (*Kalınağıl "Hadım - Konya,,*)

Avdal [*İs.*], Geniş mesafeli adım (*Niğde*) [*Bak*: ***Avdallamak***]

Avdalla [*S.*], **1.** Sersem, aptal: **Osmanın oğlu pek avdalladır** (*Sille "Konya,,*) — **2.** Kulağı sağır, kekeme (*Çumra "Konya,,*)

Avdallamak [*F.*], Geniş mesafeli adımlarla yürümek (*Niğde*) [*Bak*: ***Andallamak***]

Avgan [*İs.*], **1.** Asma çubuklarının boğazını kabartarak kapama (*Cebel "Eğridir - İsparta,,*) — **2.** Su birikintisi (*Kırkyaran "Uşak,,, Gökçeler köyü "Kütahya,,; Dede köyü "Çal - Denizli,,; Bürhaniye "Balıkesir,,*) — **3.** Sahrınç (*Nazilli "Aydın,,; Akçaşar "Eğridir,,; Beykoz, Şile "İst.,,; Kılandıras "Sandıklı-Afyon,,*) — **4.** Tünel (*Tosya "Kastamonu,,; Ankara çevresi*)

Avgant [?] [*İs.*], **1.** Su arkı (*Seydiler "Manavgat - Antalya,,; Konya*) [*Bak*: ***Avgun, avkan, avkant***] — **2.** Su birikmek için etrafı taşla örülmüş derince çukur (*Kırkyaran köyü "Uşak - Kütahya,,*)

Avgar [*İs.*], Bir sırık ucuna dairevi şekilde eklenenmiş olan balık ağı ile yapılan ve bıldırcın avında kullanılan bir aygıt (*Sinop*) [*Bak*: ***Algar***]

Avgas [*İs.*], Suların geçmesi için duvar altlarına açılan delik, su yolu, sunuk (*Şarkîkaraağaç "İsparta,,; Akseki "Antalya,,; Belekler "Ilgın - Konya,,*) [*Bak*: ***Avkas***]

Avgaz [*İs.*], (*Şarkîkaraağaç "İsparta,,*) [*Bak*: ***Avgas***]

Avgıç [*İs.*], **1.** Bezelye, böğrülce (*İnönü, Söğüt "Bilecik,,*) — **2.** İri başaklı, büyücek taneli bir çeşit mürdük otu (*Satılmış "Eskişehir,,*)

Avgın [*İs.*], **1.** Tefcir ameliyesinde yapılan üstü kapalı su yolu (*Kayseri; Saimbeyli "Seyhan,,; Yaka köyü "Eskişehir,,; Karaman "Konya,,; Avanos "Kırşehir,,; İçel; Bolu*) — **2.** Su mecrası, ark (*İçel; Silifke ve çevresi; Kırşehir; Muş; Sinop*) [*Bak*: ***Avkın***] — **3.** Avı çok olan yer (*Eloğlu "Maraş,,*) — **4.** [*S.*] Hasis (*Eskişehir; Konya*)

Avgırı kalmak [*F.*], (*Kıbrıscık "Bolu,,*) [*Bak*: ***Aykırı, 1***]

Avgon [*İs.*], (*Torul "Gümüşane,,*) [*Bak*: ***Avgın***]

Avguç [*İs.*], Hayvanlara yedirilen yulafa benzer bir çeşit yem (*Dodurga "Bozüyük - Bilecik,,*)

Avgun [*İs.*], **1.** (*Ağul "Kastamonu,,; Bacı "Polatlı - Ankara,,; Samsun; Zile "Tokat,,; Sinop*) [*Bak*: ***Avgın, avgon***] — **2.** Tünel (*Tosya "Kastamonu,,; Ankara çevresi*) — **3.** Ay çiçeği (*Çorum*) — **4.** Sürülemiyen sulu arazi: **Avgun olan yerde ekin olmaz** (*Ağul "Kastamonu,,*)

Avha [*İs.*], Büyük bıçak (*Çıplak köyü "Avanos - Kırşehir,,*) [*Bak: Ahpa, akpa*]

Avhıdımak [*F.*], Aldatmak (*Feke "Seyhan,,*)

Avhuru [*Zf.*], Yan üstü, aykırı (*Sorhun "Niksar - Tokat,,*)

Avı [*İs.*], Yaban zakkumu (*Bolu*)

Avıkkın [*S.*], Ava alışkın [hayvan hakkında] (*Mut "İçel,,*)

Avıkmak [*F.*], Ciğnemek, ezmek (*Bürhaniye "Balıkesir,,*)

Avılmak [*F.*], Bir şeyin üzerine kapanıp hepsini almak (*Lâpseki "Çanakkale,,*) [*Bak: Arbılmak, ardılmak*]

Avınmak [*F.*], **1.** Dişi hayvan gebe kalmak, döl tutmak (*Darlaz köyü "Ereğli - Konya,, ; Kayseri; Küz köyü "Bucak - Burdur,,*) — **2.** Bir şeyle ünsiyet etmek, alışmak (*Akhisar "Manisa,,*) — **3.** Susup müteselli olmak (*Erbaa "Tokat,, ; Ankara ; İçel*)

Avırtlak [*S.*], **1.** Avurdu yumru olan (adam)(*Meydan "Mut - İçel,,*) — **2.** [*İs.*] Başak çıkarmak üzere bulunan ekin (*Kuzucul köyü "Dörtyol - Seyhan,,*)

Avız [*İs.*], (*Nallıhan "Ankara,,*) [*Bak: Ağız*]

Avk [*İs.*], **1.** Hile, dek: **Avk ile tuzağa düştü** (*Hisarcık "Kayseri,,*) — **2.** Tanınmıyacak kılıkta gezme (*Hisarcık "Kayseri,,*)

Avkalamak [*F.*], **1.** Yenmek, hırpalamak, örselemek (**Ali güreşte Mehmedi avkaladı:** *Bayramiç "Çanakkale,, ; Uşak, Simav "Kütahya,, ; Cebel "Isparta,, ; Balçova "İzmir,, ; Karaman "Konya,, ; Denizli; Balıkesir köyleri ; Manisa; Osmanlı "Edirne,, ; Sinop; Silifke, Mut "İçel,,*) — **2.** Avuçlamak (*Hamurcu "Kayseri,,*) — **3.** Darılmak, paylamak, haşlamak (*Ilgaz "Çankırı,, ; İst.* [?]) — **4.** Çalkalamak, elemek (*Bolu*) — **5.** Isırmak (*Ünye "Ordu,,*) — **6.** Çitilemek (*İst.*) — **7.** Yağ, peynir gibi şeyleri iyice karıştırmak (*Gebeler "Manisa,,*)

Avkalanmak [*F.*], Zedelenmek (*Denizli*) [*Bak: Düber olmak*]

Avkalaşmak [*F.*], Altalta, üstüste boğuşmak (*Zeytinli "Edremit - Balıkesir,,*)

Avkamak [*F.*], **1.** Çamaşırı el ile çitilemek ve uğmak (*Ermenak "Konya,,*) — **2.** Çocuğu paylamak (*Simav "Kütahya,,*)

Avkan [*S.*], **1.** Uzak: **Avkandan geldim** (*Karaçay köyü "Eskişehir,,*) — **2.** [*İs.*] Suyun toplandığı yer (*Aydoğmuş "Rize,,*) [*Bak: Avgant*]

Avkant [*İs.*], (*Akseki köyleri "Antalya,,*) [*Bak: Avgant*]

Avkas [*İs.*], Suyun bahçelere geçmesi için duvardan açılan delik, sunuk (*Ortacaköy "Akşehir - Konya,, ; Yakaemir "Şarkîkaraağaç - Isparta,,*) [*Bak: Avgas, avgaz*]

Avkı [*İs.*], Tulum derilerini terbiye etmekte kullanılan toz haline getirilmiş çam kabuğu (*Silifke "İçel,,*)

Avkılamak [*İs.*], **1.** Çam, ceviz kabuğu veya menengiçle derileri terbiye etmek (*Karaisalı "Seyhan,,*) — **2.** Buruşuk hale getirmek (*Denizli*)

Avkılanmak [*F.*], **1.** Bozulmak, buruşmak, örselenmek (*Karacasu "Aydın,,*) — **2.** Kurumak, kırılmak, ufak parçalara ayrılmak (*Orhanlı köyü "Seferihisar - İzmir,,*)

Avkılmak [*F.*], Bal sıkılarak tasfiye olunmak: **On okka bal avkılttım, yarım okka bal çıktı** (*Mut "İçel"*) [*Bak: Avkıtmak*]

Avkımak [*F.*], Bir şeyi yıkarken el ile oğuşturmak: **Şu mendili avkıver** (*İsabeyli "Nazilli - Aydın"*)

Avkın [*İs.*], **1.** Su mecrası (*Elbistan, Maraş; Sofular, İshaklı "Ankara"*) — **2.** Kaynak, menba (*Dudaş "Söğüt - Bilecik"*)

Avkırtmak [*F.*], Müsait zamanını bulup çalmak: **O, ayrılınca parayı avkırtmış** (*Çivril "Denizli"*)

Avkıtmak [*F.*], Balı mumundan ayırmak, tasfiye etmek (*Mut "İçel"*) [*Bak: Avkılmak*]

Avkmak [*F.*], **1.** Avuç ve parmaklarla sıkmak (*Kütahya; Isparta*) — **2.** Oğmak, sıkıp ufalamak (*Akhisar "Manisa"*) — **3.** Ezmek: **Muzır hayvandır, avk şunu!** (*Hisarköy "Sarayköy - Denizli"*)

Avku [*İs.*], **1.** Cevizin dış kabuğu (*Ünye "Ordu"*) — **2.** [*S.*] Çok acı, ağı gibi (*Ünye "Ordu"*)

Avkun [*İs.*], Kanal, su yolu (*Ankara*) [*Bak: Avgın*]

Avkuru [*İs.*], **1.** Dağ ve yamaçlardaki kese yollar (*Çatalarmut "Samsun"; Aşağıoba köyü "Araç-Kastamonu"; Sinop, Yerkuzulu "Erbaa - Tokat"*) — **2.** Yan, kenar (*Gökçeağaç sakızı "Boyabat - Sinop"*) — **3.** [*S.*] Çapraz, ters, müstaraz (*Sinop*) — **4.** [*S.*] Söz anlamıyan, inatçı [Mecazen] (*Yerkuzulu "Erbaa - Tokat"*) — **5.** [*S.*] İvicaçlı: **Avkuru yol** (*Akşeyh "Zonguldak"*)

Avkuş [*İs.*], Mürdük te denilen ve hayvanlara yedirilen bir bitki (*Türkbeyli "Mengen - Bolu"*)

Avla [*İs.*], **1.** Bahçelerin etrafına ağaç ve ince dallardan yapılan mania, çit (*Kılıçlar, Başköy, Kayaş, Polatlı "Ankara"; Ereğli, Safranbolu "Zonguldak"; Sinop; Mudurnu "Bolu"; Tavşanlı "Kütahya"*) — **2.** Sebze bahçesi (*Sarıkızlı "Ankara"*) — **3.** Uzun ve ince çam ağacı (*Edirne; Bolu*) — **4.** Ay ağılı (*Afyon; Eskişehir*) — **5.** Hayvanların muhafazası için etrafı çevrilmiş açık yer (*Şebinkarahisar "Giresun"; İzbider "Suşehri - Sivas"*) [*Bak: Avlağ*]

Avlağ [*İs.*], Çit (*Kışla "Ereğli - Zonguldak"*) [*Bak: Avla*]

Avlağa [*İs.*], **1.** Ağıl (*Çubuk, Bâlâ "Ankara"; Safranbolu, "Zonguldak"; İçel; Amasya; Ermenak "Konya"; Malı "Kayseri"*) — **2.** Ağılın yanında kuzuları koydukları yer, kuzuluk (*Develi "Kayseri"; Nevşehir "Niğde"; Yozgat*) — **3.** Evlerin yanındaki küçük tarla (*Halaçlı köyü "Kastamonu"*)

Avlağan [*İs.*], **1.** Etrafı rüzgârdan muhafazalı otlu, sulu yer ki buralarda koyunlar rahatlandırılır (*Tokat*) — **2.** Kuzuluk (*Camili "Çumra - Konya"*) [*Bak: Avlağı*]

Avlağı [*İs.*], **1.** Bahçelerin, ağılların, harmanların, ufak tarlaların etrafına çekilen çit (*Silifke, İçel; Safranbolu "Zonguldak"; Simav "Kütahya"; Nallıhan "Ankara"; Niksar "Tokat"; Kastamonu; Kuluk "İskilip - Çorum"; Çerkeş, Ilgaz, Çankırı; Sinop*) — **2.** Ev önünde etrafı çevrili tarla (*Ankara; Çukur "Karaisalı - Seyhan"*) — **3.** Kuzuluk (*Niğde*) [*Bak: Avlağan, 2*] — **4.** Kayalıklar arasından geçen yol (*Ayvalı "Eğridir - Isparta"*) — **5.** Çevre, mu-

hit (*Konya*) — **6.** (*Küçükkabaca "Uluborlu - Isparta„*) [*Bak: Avlağan*] — **7.** Havsala [Mecazen]: **Aklım, avlağım almıyor** (*Ermenak "Konya„*) [**Bak: Avlıgı 1, avlar**]

Avlak [*İs.*], **1.** Av yeri, avı çok olan yer, avlanacak yer (*Bornova "İzmir„; Balıkesir; Mersin "İçel„; Amasya; Konya; Elâziz*) — **2.** [*S.*] Avlamak usulünü bilen, iyi terbiye edilmiş olan [hayvan] (*Gaziantep*) — **3.** Çerçeve (*Konya*) — **4.** Bahçe duvarı (*Silifke "İçel„*) — **5.** Hudut (*Polatlı "Ankara„*) — **6.** Kuzuluk (*Ortaköy "Niğde„*) [*Bak: Avlağan, avlağı*] — **7.** Yalnızlık (*Bursa*) — **8.** Derelerden akan ince sular (*Vezirköprü "Samsun„*) — **9.** Havsala [Mecazen] (*Civanyaylağı "Mersin - İçel„*) [*Bak: Avlağı, 7*]

Avlaksız [*S.*], Sersem, budala (*Koçarlı "Aydın„*)

Avlama [*İs.*], Koyunların boğazında çıkan şişlik: **Koyunlarda avlama var** (*Balçıkhisar "Konya„*)

Avlar [*İs.*], Etrafı çevrilmiş bahçe, avlu (*Kütahya*) [*Bak: Avlağan 1, avlağı*]

Avlasız [*S.*], Fikirsiz, idraksiz (*Kastamonu; Bolu*) [*Bak: Avlak, 9*]

Avlaştırmak [*F.*], Kollamak, sakındırmak: **Su bardağını yıkarken avlaştır da kırılmasın!** (*İnecik "İzmir„*)

Avlavu [*İs.*], Çit (*Gemlik "Bursa„*) [*Bak: Avlağ, avlağı*]

Avlaz [*S.*], Av meraklısı (*Zara köyü "Diyarbekir„*)

Avlu [*İs.*], Havuç (*Diyarbekir*)

Avluk [*İs.*], İşkembe (*Konya*)

Avlumbaz [*İs.*], İn, mağara (*Unulla köyü "Akseki - Antalya„*)

Avlum [*İs.*], Hâle (*Alayunt "Kütahya„; Göl köyü "Kalecik„, Beypazarı, Keşanuz "Ankara„*) [*Bak: Avla 4, çevrik*]

Avmak [*F.*], **1.** Bir yana kaymak, meyletmek, terazi gözü bir yana iğilmek (*Bolaman "Ordu„; Ilgın "Konya„*) — **2.** Ufalamak, ovalamak (*Urfa*) — **3.** Defetmek (*Urfa*)

Avrak [*İs.*], Arpacık soğanı (*Derinkuyu "Nevşehir - Niğde„*) [*Bak: Kıska, tıska*]

Avramak [*F.*], Kollayabilmek, koruyabilmek, zaptedebilmek: **Ali Ağanın kızını aldın ama bakalım avrayabilecek misin?** (*Sürmene "Trabzon„*)

Avrana [*İs.*], Dişi deve, doğuran deve, yaşlanmış dişi boz deve, altı yaşını geçmiş deve (*Meydan "Mut - İçel„; Alanya, "Antalya„; Gökdere "Elâziz„; Azaplı, Avaniye "Bahçe - Seyhan„; Konya; Çavuşçu köyü "Sungurlu - Çorum„; Genezin "Avanos - Kırşehir„; Dişli "Sorgun - Yozgat„; Nevşehir "Niğde„*) [*Bak: Arvana, avurna*]

Avruk [*İs.*], **1.** Yaylaya götürülen eşya (*Başköy, Ankara*) [*Bak: Ağrık*] — **2.** [*S.*] Obur, boğazına düşkün (*Çankırı*) [*Bak: Avruv*] — **3.** [*S.*] Hasta (*Konya*)

Avrupa [*İs.*], Bir çeşit saç tıraşı, başın ön kısmında bırakılan uzun saç (*İçel; Kütahya; İlâna köyü "Trabzon„*)

Avruşmak [*F.*], Ağaca, duvara tırmanmak: **Ben şu ağaca dün avruştum** (*Akseki "Antalya„*)

Avruv [*S.*], (*Çilehane köyü "Reşadiye - Tokat„*) [*Bak: Ağrık, 3*]

Avruz [*İs.*], Oturak, lâzımlık, havruz (*İzmir* [*Muh.*])

Avsal [*S.*], Kolay (*Feke "Seyhan„*)

Avsak [*S.*], **1.** Avcı (*Tatların "Nevşehir - Niğde„*) — **2.** Aldatan (*Beyçayır "Ezine - Çanakkale„*)

Avsana [*S.*], Aptal, serseri (*Menteşe köyü "Yıldızeli - Sivas„*)

Avsın [?] [*İs.*], **1.** Yeni doğan kuzunun konulduğu yer, kuzuluk (*Şahviran aşireti "Kadınhanı-Konya„*) — **2.** Yılan, parsak gibi hayvanların ağısına karşı muafiyet veren usül (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*)

Avsıt [*İs.*], **1.** Kağnı tekerleğinin parçası (*Kayseri; Maraş köyleri*) — **2.** İspit (*İsgöbü "Kayseri„*) [*Bak: Absut, apsıt*]

Avsıtmak [*F.*], Bir kimseyi hile ile aldatıp maksadını yapmak (*Atlıhisar köyü "Şuhut- Afyon„*) — **2.** Gafil avlamak (*Uşak "Kütahya„*)

Avsuhmak [*F.*], **1.** Mağlûp etmek, zayıf düşürmek (*Karaözü köyü "Şarkışla - Sivas„*) — **2.** Korkutmak (*Karaözü "Şarkışla - Sivas„*)

Avsun [*İs.*], **1.** Vücutta hasıl olan kabartılar (*Beyşehir "Konya„*) — **2.** İshal: **Avsuna tutulunca çocuk hemen zayıfladı** (*Kavakköyü "Samsun„*)

Avsunlamak [*F.*], **1.** Okuyup üflemek suretiyle ağılı hayvanların sokmaması için muafiyet kazanmak, şerbetlenmek (*Civanyaylağı "Mersin - İçel„*) — **2.** Hastayı okuyup üflemek (*Niğde*)

Avsut [*İs.*], Kağnı tekerleğinin tahtası (*Yahyalı, Bünyan "Kayseri„*) [*Bak: Absut, apsut, avsıt*]

Avşak [*İs.*], Somun, çivi gibi şeyleri sıkıştırmak veya gevşetmek için kullanılan anahtar, ingiliz anahtarı (*Isparta*)

Avşar [*S.*], **1.** Hamarat, becerikli (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan„*) [*Bak: Afşar, 1 ve 2*] — **2.** [*İs.*] Yular (*Gemlik "Bursa„*) — **3.** [*İs.*] Pekmezin pişmeden önce şiddetle kaynaması (*Konya*)

Avşut [*İs.*], Köşe, zaviye (*Akifiye "Andırın - Maraş„*)

Avu [*İs.*], **1.** Zehir (**Avulanmış ta ölmüş:** *Aşağıdana "Safranbolu„, Kilimli köyü "Zonguldak„; İst.* [*Muh.*]*; Çağa "Gerede„, Gökçesu "Bolu„; Turhal "Tokat„*) — **2.** Ormanlarda, ekseriya taşlı yerlerde bulunan ve kış yaz yeşil kalan ağılı bir bitki (*Balkur "Devrek - Zonguldak„*) — **3.** Fundalıkların en sık yeri (*Cuma, Ereğli "Zonguldak„*) — **4.** Ağaç kurdu, tırtıl (*Ravlı "Çubuk - Ankara„*) [*Bak: Ağı, ağu*]

Avuk [*İs.*], **1.** Yanağın, ağızın boşluğuna gelen yeri, avurt (*Bornova "İzmir„*) — **2.** Dağlarda dik, sarp, çıkılıp inilmesi güç olan yer: **Ahmedin keçisi avuğa inmiş bak!** (*Güzelsu "Akşehir - Konya„*)

Avukmak [*F.*], **1.** Kırmak, ezmek (*Çubuk köyü "Torbalı - İzmir„*) — **2.** Göre göre, yapa yapa öğrenmek, mümarese ve müşahede ile öğrenmek (*Haymana "Ankara„*)

Avukturmak [*F.*], **1.** Aldatmak, iğfal etmek (*Ulubey "Ordu„;* **Beni Ahmet avukturdu:** *Yıldızeli "Sivas„; Konya*) — **2.** Alıştırmak, te'nis etmek: **Öküzü çifte avukturdular** (*Ulubey "Ordu„*) [*Bak: Avukmak*]

Avul [*S.*], Kayıptan haber veren, kâhin (*Adana*) — **2.** [*İs.*] Kabîle (*Ulubey "Ordu„; Çeşme "İzmir„*) [*Bak: Afa*]

Avundurmak [*F.*], Bir hayvanı çifleştirip gebe bıraktırmak (*Apturrahmanlar "Serik,,, Antalya*)

Avunma [*İs.*], **1.** İnek boğaya gelme: -**Sizin inek avundu mu? -Buzağıladı bile!** (*Adana*) — **2.** Dişi merkebin çiftleşmesi (*Durlaz köyü "Ereğli - Konya,,*) — **3.** Kısrağın atla birleşmesi (*Kırklareli*) — **4.** Dişi hayvanların gebe kalması (*Ziğdi köyü "Erbaa - Tokat,,*)

Avunmak [*F.*], **1.** (Hayvan) gebe kalmak, döl almak (*Sivas; Avanos "Kırşehir,,; Akçakaya "Kayseri,,; Erzincan; Mersin "İçel,,; Barla, Yalvaç, Uluborlu "Isparta,,; Balçıkhisar "Afyon,,*) — **2.** Teselli edilmek (*Ankara; Içel*) — **3.** Ünsiyet etmek (*Akhisar "Manisa,,*)

Avunuk [*S.*], Gebe kalmış hayvan: **Satılmıştaki inek avunmuştu** (*Mardar "Bafra - Samsun,,*)

Avunumak [*F.*], Kısrak aygırla çiftleştikten sonra döl tutmak ve çiftleşme arzusu geçmek (*Kadirli "Seyhan,,*)

Avurlamak [*F.*], Tehdit etmek: **Beni çok avurlama** (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan,,*)

Avurna [*İs.*], **1.** Doğurmamış yoz deve (*Dereköyü "Germencik,, Aydın*) — **2.** Beş yaşında dişi deve (*Kırmıt "Ceyhan - Seyhan,,*)

Avurt [*İs.*], **1.** Zem, dedikoku: **Kadınların avurtuna kulak asma** (*Menteşe "Muğla,,*) — **2.** [*S.*] İlmî kudreti olmadığı halde bilgiçlik eden (*Lâpseki "Çanakkale,,*)

Avurt etmek [*F.*], Söğüp saymak, ağız dolusu söz söylemek (*Menteşe "Muğla,,*)

Avurtlak [*S.*], **1.** Yanakları büyük olan (*İçel*) — **2.** [*İs.*] Ekinlerin başak çıkaracağı zaman (*Misis "Seyhan,,*) — **3.** [*İs.*] Başak verip uç gösteren ekin (*Pınarbaşı "Kayseri,,; B. Çaylı "Dörtyol - Seyhan,,*)

Avut [*İs.*], **1.** Ölünün iyilik, kahramanlık v. s. gibi meziyetlerini sayarak ağlama (*Zile "Tokat,,; Geyve "Kocaeli,,*) [*Bak:* Ağıt] — **2.** Çocuğu avundurmak için yapılan eğlence: **Çocuğu türlü avutlarla oyaladık** (*Ahırlıköyü "Ankara,,*)

Avutkan [*S.*], Aldatan, avutan: **İşi avutkanlıkla savuşturdu** (*Bekler köyü "Ilgın - Konya,,*)

Avzıtmak [*F.*], Oyalamak, aldatmak (*Kızılcaören "Kütahya,,*)

Avzun [*S.*], Yaman, haşarı, yavuz: **Amma avzun ha!** (*Malatya*)

Aya [*S.*], **1.** Vekil (*Kilis "Gaziantep,,*) — **2.** [*İs.*] Koruma, esirgeme (*Ermenak "Konya,,*)

Ayaca [*İs.*], Her zaman giyilmiyen elbise, yabanlık elbise: **Bugün ben yine ayacalık elbise diktirdim** (*Keşanuz "Ankara,,*)

Ayağ [*İs.*], Lâkap (*Akhisar "Manisa,,*) [*Bak: Ayama, ağaman, asku*]

Ayak [*İs.*], **1.** Kafiye (*Of "Trabzon,,; Niksar "Tokat,,*) — **2.** Bir maninin ezgisine uyar şarkı ki maniden önce veya sonra teganni edilir (*Gaziantep*) — **3.** Kadeh, bardak, uzun kulplu maşraba (*Bursa; Samsun*) — **4.** Samimî dost, komşu: **Ayakım Ahmet dün gece de bizdeydi** (*Bandırma "Balıkesir,,*) [*Bak: Ayakım*]

Ayak bileği [*İs.*], Mafsalı mi'samül kadem (*Sinop*)

Ayakcak ve **Ayakçak** [*İs.*], **1.** Merdiven (*Bursa; Erzincan; Çorum; Sivas; Çankırı; Bolu; Kütahya; Konya; İçel; Seyhan; Balıkesir; Ankara; Kayseri; Elâziz; Malatya; Kars illeri*) [*Bak: Ayakçık*] — **2.** Ayak basacak yer, pedal (*Safranbolu "Zonguldak,,*) — **3.** Tezgâhın ayak konulan kısmı (*Samsun*) — **4.** Merdiven basamağı (*Karaman "Konya,,; Tokat; Kayseri dolayı*) — **5.** Arkalıksız kısa iskemle (*Sinop*) — **6.** El liğeni (*Ünye "Ordu,,; Tokat*) — **7.** Çocukların, canbazların ayaklarına takıp yürüdükleri çifte sırık, échasse (*Adana*) [*Bak: Ayatcak*] — **8.** Tırpanla ekin biçilirken ayak üzerine konan ot demeti (*Güdül "Ayaş-Ankara,,*)

Ayakçalık [*İs.*], Tırpanla ekin biçilirken ayak üzerine konulan ot demeti (*Karaağaç "Isparta,,; Şiran "Gümüşane,,*)

Ayakçı [*İs.*], **1.** Ekin bitinceye kadar çalışan tarla amelesi (*Göcer köyü "Konya,,*) — **2.** [S.] Hizmetçi, ayak işçisi(*Tire "İzmir,,;Antalya*) — **3.** Haydut, şakî(*Adana*)

Ayakçık [*İs.*], El merdiveni: **Ayakçığı duvara dayadım** (*Samsun*) [*Bak: Ayakcak, 1*]

Ayakçılık [*İs.*], Tezgâhta gücüleri aşağı yukarı oynatmağa yarıyan ve ayak basmak için asılı bulunan tahta (*Korucu "Edirne,,*) [*Bak: Ayakçın*]

Ayakçın [*İs.*], Dokuma tezgâhında atkı iplerini hareket ettirmek için ayakların bastığı tahta (*Eskişehir*) [*Bak: Ayakçılık*]

Ayak eni [*İs.*], Nişan töreninde kıza nişan takılırken ayağının altına konan kumaş (*Erzincan*)

Ayakılt [*İs.*], Yatağın ayak tarafı (*Sivas*) [*Bak: Ayakkıltı*]

Ayakım [*İs.*], Samimî komşu (*Bandırma "Balıkesir,,*) [*Bak: Ayak, 4*]

Ayakkeş [*İs.*], Ayağa takılan ve ağaçtan yapılan bağ [Balıkçılarda] (*Küpesi köyü "Erzincan,,*)

Ayakkıltı [*İs.*], Yatağın ayak tarafı, ayak ucu (*Erzurum*) [*Bak: Ayakılt*]

Ayaklamak [*F.*], Gezinti yapmak, piyasa etmek (*Isparta*) — **2.** Fitili yükseltmek (*Keşap "Giresun,,*)

Ayaklaşmak [*F.*], Birbirine zıt gitmek, münazaa etmek, çekişmek (**Ayaklaşman dedim kulak asmadılar, sonu böyle oldu:** *Meydan "Mut-İçel,,; Naldöken "Bornova İzmir,,*)

Ayaklı [*İs.*], **1.** Saçayağı (*Nevşehir "Niğde,,*) — **2.** Tahtadan yapılan bir çeşit karyola (*İçel*) — **3.** Kadınların başına taktıkları beş altı parça altından ibaret süs (*Topraktepe "Seyhan,,*) — **4.** [*S.*] Yüksek, semiz, iri [hayvan] (*Şıhlar "Ulubey-Ordu,,*) — **5.** [*S.*] Çabuk yürüyen: **Bizim hizmetçi ayaklıdır, bir yere giderse çabuk gelir** (*Tire "İzmir,,*)

Ayaklık [*İs.*], **1.** Kapıdan girilince ayakkabıların çıkarılıp bırakıldığı yer, sahanlık (*Şıhlar "Çubuk-Ankara,,*) — **2.** Apteshane (*Ulubey "Ordu,,*) — **3.** Tezgâhın ayakla basılan tahtadan yapılmış kısmı (*Kadıköy "Sarayköy-Denizli,,*) — **4.** Arkasız iskemle (*Isparta*) [*Bak: Ayakcak, 5*]

Ayakmaç [*İs.*], Tezgâh tarağını hareket ettirmek için ayakla itilen tahta aygıt (*Çepni köyü "Mudurnu-Bolu,,*)

Ayakmak [*F.*], **1.** El ayasiyle süpürmek (*İçel*) [*Bak: Ayalamak*] — **2.** Kendine gelmek (*Kadirli "Seyhan"*) — **3.** Batmak, gurubetmek (*Kadirli "Seyhan"*) [*Bak: Dulunmak*]

Ayakman [*İs.*], Takunye, nalın (*Kırkağaç, Akhisar "Manisa"; Bürhaniye "Muğla"; Çırpılar "Bayramiç", Bigadiç "Çanakkale"; Yıldızeli "Sıvas"*)

Ayaktaşı [*İs.*], Tonozun iki ucuna bağlanan 6 - 10 kilo ağırlığında taş [Balıkçılıkta] (*Beykoz "İst."*)

Ayak tavuşu [*İs.*], Ayak sesi, ayak tıpırdısı (*Lâpseki "Çanakkale"*)

Ayakteri [*İs.*], Yol parası, harcırah (*Ünye "Ordu"*)

Ayalama [*İs.*], **1.** Evlerin üzerinden kar atmak için büyük tahta kürek; harmanda buğdayla karışık samanı yığmak için kullanılan kürütkü, sıyırgı (*Himmetdede "Kayseri"; Karacaviran "Bolu"; Silifke "İçel"; Sirkeli, Ravlı "Çubuk", Güdül, Keşanuz, Başköy "Ankara"; Feruz "Giresun"*) [*Bak: Kazavu, sıyırgı*] — **2.** Harman döğüldükten sonra tınaz yapılırken altta kalan kısım ki samanı az, tanesi çok olur (*Balçıkhisar "Afyon"; Boyaca köyü "Malatya"*) [*Bak: Alama*]

Ayalamak [*F.*], **1.** El ayasiyle bir şeyi toplamak, süpürmek, almak (**Şu buğdayı ayalayıver:** *Kadirli "Seyhan"; Mut "İçel"; Yıldızeli "Sivas"*) — **2.** Hububatı temizlemek: **Oğlum, buğdayı ayaladın mı?** (*Aşağı tuzlukçu köyü "Akşehir - Konya"*) — **3.** Tahsin yerinde alkışlamak, el çırpmak (*Akhisar "Manisa"*) — **4.** Tesahup ve temellük etmek (*Kadirli "Seyhan"*)

Ayalanmış [*S.*], Çoğalmış (*Belen "Bodrum - Muğla"*)

Ayama [*İs.*], Lâkap, bir adamın tipine, şekline göre verilen ad [**Kepçe Hasan, Kamit Ali, Çakal Süleyman, Çil Emine**] (*Düzköy "Keşap", Sultanselim "Giresun"*) [*Bak: Ağman, asku*]

Ayamak [*İs.*], **1.** Derenin veya ufak bataklığın üstünden yalnız bir insan geçecek kadar dar ve küçük köprü (*Taşağıl "Antalya"*) — **2.** [*F.*] Himaye etmek, vikaye etmek, muhafaza etmek esirgemek, okşamak, zahmetten kurtarmak, hüsnü istimal etmek, (*Niğde; Civanyaylağı "Mersin", Meydan "Mut", İçel; Gavraz "Bolaman - Ordu"; Kadırga "İst."* [*Muh.*]*; Çetmi "Akşehir", Konya; Şebinkarahisar, Tirebolu "Giresun"; İncesu "Kayseri"*) — **3.** Mehtapta oturmak, mehtapta gezinti yapmak (*Antalya*) — **4.** Saygı göstermek (*Köşker "Kırşehir"*)

Ayanga [*İs.*], Kaçak tütün (*Boğazlıyan "Yozgat"; Ankara*)

Ayangacı [*S.*], Kaçak tütün satıcısı (*Süksün "İncesu - Kayseri"; Köşker "Kırşehir"; Gölcük, Kumarlar "Bayramiç - Çanakkale"*)

Ayanı [*S.*], **1.** Serbest, şımarık büyüyen (*Bardos köyü "Karaman -Konya"*) — **2.** [*İs.*] Avlu: **Ayanıda odun var, al gel!** (*Çomaklar "Ödemiş - İzmir"*)

Ayankaçı [*S.*], (*Bayramiç "Çanakkale"*) [*Bak: Ayangacı*]

Ayanlama [*İs.*], Karanlığın aydınlığa dönmesi; ağır hastanın

tehlikeyi atlatması (*Ulubey "Ordu,,*)

Ayar [*İs.*], Serap; galeti rüyet, bir şeyin olduğundan büyük veya küçük görünmesi [Denizcilikte] (*Rumelihisarı "İst.,,*)

Ayarmak [*F.*], Ayartmak, doğru yoldan çıkartmak (*Bornova "İzmir,,*)

Ayat [*İs.*], Avlu; evlerin sofası (*Çandarlı "Dikili - İzmir,,*) [*Bak: Ayanı, 2*]

Âyatan [*İs.*], Arazinin alçak ve çukur yerlerinde yağmur sularının birikmesi (*Oymaklı "Seyhan,,*)

Ayatcak [*İs.*], Çocukların, canbazların ayaklarına takıp yürüdükleri çifte sırık, échasse (*Akköy "Söğüt - Bilecik,,*) [*Bak: Ayakcak*]

Ay avlağı [*İs.*], Hâle, ay ağılı (*Bastak "Çankırı,,*)

Ayay [*S.*], Parlak [yıldız] (*Konya*)

Ay aymak [*F.*], Ay doğmak, ay yükselmek: **Dama çıktım ay aydı** (*Kemaliye "Malatya,,*)

Ayaz [*İs.*], **1.** Aydınlık, ziya, şûle (*İhsaniye köyü "Afyon,,; Osmaniye "Ilgın - Konya,, ; Büyük altıağaç köyü "Kavak- Samsun,,*) — **2.** Evlerin önündeki üstü açık balkon, tahtaboş (*Maraş; Bayramiç "Çanakkale,,; Gaziantep*) — **3.** Asma çardağı, çardak (*Şekeroba "Maraş,,*)

Ayazdak [*İs.*], Dilek (*Silifke "İçel,,*)

Ayazlık [*İs.*], Taraça, balkon, evlerin önündeki üstü açık tahtaboş (*Finike, Elmalı, Kaş "Antalya,, ; Silifke "İçel,, ; Honaz, Denizli; Bayındır "İzmir,,; Isparta; Adana; Konya; Ula, Milâs "Muğla,,; Trabzon* [*Muh.*]; *Bolu; (Sinop; Samsun; Kastamonu*)

Ayba [*Zf.*], Kat'iyen, asla (*Siğî "Mudanya - Bursa,, ; Sadak köyü "Kelkit - Gümüşane,, ; İst.*) [*Bak: Ayıba*]

Aybalığı [*İs.*], Bir cins balık (*Beykoz "İst.,,*)

Ayce [*İs.*], Büyük anne (*Ereğli "Zonguldak,,*)

Aycı [*İs.*], Çalı demetlerini kaldırmak için kullanılan ucu çatallı bir aygıt (*Dere köyü "Kırklareli,,*)

Aycıl [*S.*], Aya mensup, ay gibi (*Lice "Diyarbekir,,*)

Aydamak [*F.*], **1.** Hikâye etmek, anlatmak (**Görüp işittiğini ayda bakalım:** *Alacalar köyü "Kırkağaç - Manisa,, ; Balıkesir*) — **2.** Öküz, inek gibi hayvanları sürmek(*Karabiga "Çanakkale,, ; İzmir* [*Muh.*]) — **3.** [*S.*] Tembel, boş dolaşan, (*İzmir* [*Muh.*]) [*Bak: Aylak, 1*]

Aydaş [*S.*], **1.** Zayıf, cılız [en çok gelişmiyen çocuklar için, bazı yerlerde de hayvan ve insanlar hakkında] (*Yendiğin, Belekler, Konya; Civanyaylağı, Buluklu, Silifke, İçel ; Kemalpaşa "Bursa,, ; Isparta; Denizli; Şarköy, Hayrabolu "Tekirdağ,, ; Adana; Yozgat; Ortaköy "Niğde,, ; Boyabat, Sinop; Samsun; Uçem köyü "Bâlâ - Ankara,, ; Kadıköy "Sarayköy - Kırklareli,,; Gelibolu "Çanakkale,,; Çataloluk "Develi-Kayseri,, ; Maraş; Kemer, Kaş "Antalya,,; Ergine "Bakacak - Balıkesir,,; Fethiye "Muğla,,*) [*Bak: Ağdeş, aydaşık*] — **2.** Sakat, çirkin (*Kirindere köyü "Seyhan,, ; Buluklu "Mersin-İçel,, ; Çeltikçi "Burdur,, ; Bozan "Afyon,, ; Karahoca "Haymana - Ankara,,*)

Aydaşık [*S.*], **1.** Beceriksiz, âciz (*Trabzon; Edirne* [*Muh.*]) — **2.** Sıska, zayıf, yürüyemiyen [çocuk] (*Silifke "İçel"; Satılmış "Eskişehir"; Manyas "Bandırma - Balıkesir"*) [*Bak: Aydaş, aydeş*]

Aydemir [*İs.*], Keser: Aydemir kırıldı (*Bolu ve çevresi*)

Aydeş [*S.*], **1.** Cılız, sıska (*Isparta*; *Balıkesir ve çevresi;* Zavallı çocuk aydeş oldu: *Kula "Manisa"*) [*Bak: Aydaş, aydaşık*] — **2.** Malarya neticesi karnı şişip inkişaf edemiyen [çocuk] (*Isparta*)

Aydın göz [*İs.*], İri taneli, erken olan siyah renkli bir çeşit üzüm (*Bulgurlu "İst."*)

Aydınmak [*F.*], **1.** Nankörlük etmek (*Antalya ve dolayı*) — **2.** Şikâyet etmek, kötü söz söylemek, darılmak (**Ona bütün varını versen gene aydınır:** *Ankara* [*Bir Lefkoşalıdan*]; **Ayşe bilmem kime kızgın, aydınıp duruyor:** *Çavdır "Tefenni - Burdur"*; **Balam bana aydındı:** *Mut "İçel"*) — **3.** Çok söylemek, gevezelik etmek (*Yendiğin "Konya"*)

Aydırmak [*F.*], Yenmek: **Karakoç beyazı aydırdı** (*Gelenbe "Kırkağaç - Manisa"*)

Aydışmak [*F.*], Münakaşa ederken sert ve aksi cevaplar vermek, birbiriyle itişmek, uğraşmak (**İnsanın aydıştığı kendi emsali olmalı; Halil ağanın gelini kaynanasıyle pek aydışır:** *Deveviran köyü, Kıbrıscık "Bolu"; Kızılköy "Ezine - Çanakkale"; Boyabat "Sinop"*)

Aydıvermek [*F.*], Söyleyivermek, haber vermek, anlatmak, izah etmek (**Şunu bana aydıversene kardeşim!:** *Okçular, Ezine, Çanakkale; Balıkesir ve çevresi; Yaylagöne köyü "Malkara - Tekirdağ"*)

Ay kurulmak [*F.*], Ay tutulmak (*Kocaözü köyü "Hekimhan - Malatya"*)

Aye [*N.*], **1.** Şaşma bildirir (*İnecik "Tekirdağ"*) — **2.** [*İs.*] El ayası (*Talas, Erkilet "Kayseri"*) — **3.** [*İs.*] Pencerenin iç tarafı (*Lâpseki "Çanakkale"*)

Ayfal [*S.*], **1.** Hımbıl (*Nikfer "Tavas - Denizli"*) — **2.** Kosay (*Nikser "Tavas - Denizli"*)

Aygal [*S.*], Ay parçası gibi: **Aygal bir yüzü vardı** (*Kızılcahamam "Ankara"*)

Aygı [*İs.*], Eşya, ev eşyası: **Memurlar çok yer değiştirdiklerinden aygıları az olur** (*Kuşadası "İzmir"*) [*Bak: Aygıt, 2*]

Aygın [*S.*], Gözü açık, kurnaz (*Gelendost "Şarkîkaraağaç - Isparta"*)

Aygır [*İs.*], **1.** Ateş (*Bali köyü "Ereğli - Zonguldak"*) — **2.** Yokuş yerlerde arabayı zaptetmek için tekerlek altına konan oyuk ağaç (*Koyunlar köyü "İnegöl - Bursa"*)

Aygırdak [*İs.*], Bez tezgâhı aygıtlarından biri (*Sadırlar "Konya"*)

Aygırsak [*S.*], Aygır istiyen (hayvan) (*Ortaköy kamunu "Mecitözü - Çorum"*) [*Bak: Aygırsamak*]

Aygırsamak [*F.*], Kısrak aygır istemek (*Karahisarlı "İncesu - Kayseri"*) [*Bak: Gürdükmek, kösnümek, kösnemek, güre olmak, dalabımak*]

Aygırt [*İs.*], Âlet, aygıt [esnaflar arasında] (*Karakoca "Karacabey - Bursa"*) [*Bak: Aygıt, aykırt*]

Aygıt [*İs.*], **1.** Âlet (*Balıkesir ve çevresi; Bağyaka "Finike - Antalya„; İzmir ve dolayı; İst; Konya; Afyon; Kırklareli; Samsun; Çanakkale; Kütahya; Kocaeli; Ankara; Muğla; Bursa; Denizli; Bilecik; Manisa; Erzincan*)— **2.** Eşya (*Eskişehir; Menteşe, "Denizli„; Kırkağaç "Manisa„; Atabey "Isparta„; Çağış "Balıkesir„; Kuyucak "Aydın„; Silifke "İçel„; Hendek, Reşadiye "Kocaeli„; Ödemiş, Menemen, Bornova "İzmir„*) [*Bak: Düzen, aygırt*] — **3.** Yemek mevadı iptidaiyesi, erzak (*Birgi, Arslanbey köyü "İzmir„; Ede "Kavaklı - Edirne„; Tahtacılar "Mersin-İçel„; M. Kemalpaşa "Bursa„; Hendek, Hediyeli "Kandıra - Kocaeli„; Hayrabolu "Tekirdağ„; Kütahya*) — **4.** Kereste, kereste olacak ağaç (*Tefenni, Burdur*) — **5.** Yemiş (*Kütahya*) — **6.** [*S.*] Keyif sahibi, istediğini yapan (*Bilecik*) — **7.** [*S.*] Eş: **Aygıtını bulamadım** (*Birgi "İzmir„*)

Aygıtmak [*F.*], Götürmek (*Gerede "Bolu„; Silifke "İçel„*)

Aygur [*İs.*], Aygır (*Keşanuz "Ankara„*)

Aygut [*İs.*], Ekşimiş tarhana yoğurdu, ayranı (*Kayı köyü, Tosya "Kastamonu„*)

Ayhal [*İs.*], Rüya (*Kütahya*)

Ayı [*İs.*], Çocukların çevirdikleri topaç (*Bolu; Gürcü köyü "Kızılcahamam„, Büyükafşar, Karacaviran, Ankara; Çorum; Çankırı; Samsun*)

Ayıba [*Zf.*], Kat'iyen, asla, hayır: **-Bu iş böyle yapılabilir mi? - ayıba yapılmaz!** (*Daycak "Görele - Giresun„*) [*Bak: Ayba*]

Ayıklamak [*F.*], Bilememek, şaşmak: **Hayvanın nereden geldiğine ayıkladım** (*Sarıidris "Şarkîkaraağaç - Isparta„*)

Ayıkmak [*F.*], İntikal etmek, anlamak, aklı başına gelmek, uykudan uyanmak (*Şıhlar "Ulubey - Ordu„; Tuğut köyü "Divriği - Sivas„*)

Ayı kulağı [*İs.*], Geniş ve parlak yapraklı bir çeşit yaban otu, sarıbaba (*Çakır köyü "Erdek - Balıkesir„; Şebinkarahisar "Giresun„; Ezine "Çanakkale„; Yukarısöğütözü "Eskişehir„*)

Ayıldamak [*F.*], Dört ayakla yürümek [insan hakkında] (*Gerede "Bolu„*)

Ayın beyin olmak [*F.*], Şaşırmak, velehlemek (*Sinop*)

Ayınga [*İs.*], Deve (*Emirler "Ulukışla - Niğde„*)

Ayın oyun [*Zf.*], Tuhaf, acayip, işe yaramaz, olur olmaz (*Trabzon; Köşker "Kırşehir„*)

Ayın oyun etmek [*F.*], Bozmak, döküp saçmak, perişan etmek: **Uylıyan yağmur üzümleri ayın oyun etti** (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*)

Ayın uyun [*Zf.*], (*Köşker "Kırşehir„*) [*Bak: Ayın oyun*]

Ayırt [*İs.*], Süzgeç: **Makarnayı ayırttan geçirdim** (*Gelibolu "Çanakkale„*)

Ayırtmaç [*İs.*], Başka yere dikilmek üzere büyük ağaç bedeninden ayrılan küçük ağaç (*Kilis "Gaziantep„; Yalıçiftlik "Mudanya - Bursa„*) [*Bak: Çelik, kanırtmaç*]

Ayışık [*İs.*], Mehtap (*Düzce "Bolu„*)

Ayıt [*İs.*], Anadolunun batı ve kuzey gibi sıcak vilâyetlerinde bi-

ten ufak bir ağaçtır ki mavi ve kokulu çiçeği vardır (*Kula, Alaşehir "Manisa„; Silifke "İçel„*)

Ayıtlamak [*F.*], Ayıklamak, seçmek, temizlemek (**Buğdayı ayıtladım:** *Urla "İzmir„; Şahinköy "Malkara - Tekirdağ„*)

Ayıtmak [*F.*], **1.** Söylemek, zikretmek, anlatmak, hikâye etmek (*Yalınkuyu "Nazilli-Aydın„; Afyon*; **Kız gördüklerini işittiklerini hanıma ayıdıver:** *Büyükanafarta "Eceabat - Çanakkale„; Akhisar "Manisa„*) — **2.** Irlamak, türkü söylemek: **Türkü ayıtıyor** (*Muğla*)

Ayingeç [*İs.*], Zakkum ağacının çiçeği (*Bayındır "İzmir„*)

Ayka [*İs.*], Sürek avı (*Kümbet "Seyitgazi - Eskişehir„*)

Aykacı [*S.*], Sürek avında, avı oldukları yerden ka'dırıp avcılar önüne gönderen (*Kümbet köyü "Seyitgazi - Eskişehir„*)

Aykıncak [*İs.*], Çocukların üzerine binip kaydıkları ince ve bir metre uzunluğunda tahta, bir çeşit kızak (*Ulubey "Ordu„*)

Aykınmak [*F.*], Kar üstünde kaymak: **Kızakla aykınması iyi olur** (*Reşadiye "Tokat„*)

Aykıntı [*İs.*], Çam sakızı, reçine: **Bu yaraya aykıntı sarmak fayda verir** (*Reşadiye "Tokat„*)

Aykır [*İs.*], Meyil, iniş aşağı (*Kozlar "Tavas-Denizli„*) [*Bak:* *Asırgan*]

Aykırdak [*İs.*], **1.** Damın altına yukarıdan aşağı doğru konan direkler (*İpsala "Edirne„*) — **2.** Bağ ve bahçelerde duvar kenarlarındaki asmalar: **Gül bahçesinin etrafını aykırdak yapacağım** (*Burdur*) — **3.** Döven üzerindeki yan rabıt ağacı (*Alıköy "Isparta„*)

Aykırı [*İs.*], **1.** Kaba rende [Marangozlukta] (*Bursa*) — **2.** Öküz arabalarında önden arkaya doğru uzatılan sırıklar (*Kurna "İst.„*) — **3.** [*S.*] Şehlâ (*Foça "İzmir„*)

Aykırı doykuru [*İs.*], Bağları, tarlaları enine ve boyuna sürme (*Urfa*) [*Bak: Aykırlama*]

Aykırıkçı [*S.*], Muhalif (*Simav "Kütahya„*)

Aykırı yel [*İs.*], Şimali garbîden esen yel (*Gönen "Isparta„*)

Aykırlama [*İs.*], Tarlayı birinci sürülüşün izlerini amuden kateder şekilde sürme (*Gelibolu "Çanakkale„*) [*Bak: Aykırı doykuru*]

Aykırlamak [*F.*], **1.** Kestirmeden gitmek (*Aydın*) — **2.** Önünü kesmek (*Kilis "Gaziantep„; Maraş; Dipsizköy "İnegöl - Bursa„*) — **3.** Aykırı gitmek, düz yoldan ayrılmak (*Edirne; Eğridir "Isparta„; Honaz "Denizli„*)

Aykırmak [*F.*], **1.** Uzanıp, yan gelerek yatmak: **Aykırdım kaldım** (*Edremit "Balıkesir„*) — **2.** Üzerine hücum ederek vurmak istemek (*Bayındır "Beyşehir - Konya„*) — **3.** Seslenmek, çağırmak, haykırmak (*Talas "Kayseri„*) — **4.** Değirmen boş kalmak: **Değirmenci, değirmen aykırıyor mu?** (*Orhanlı "Seferihisar - İzmir„*)

Aykırt [*İs.*], Malzeme, âlat ve edevat (*Teke "Erbaa - Tokat„*) [*Bak: Aygıt, aygırt, aykıt, 4*]

Aykırtçı [*S.*], **1.** Müzevir, söz getirip götüren (*İnköy "Kütahya„*) [*Bak: Aykırıkçı*] — **2.** Kurnaz (*Çeltikçi "Bursa„; Gediz "Kütahya„*)

Aykırtmak [*F.*], Saptırmak, ayartmak (*Gümele "Söğüt - Bilecik„*)

Aykıt [*İs.*], **1.** Leblebi, üzüm, ceviz, badem, fındık, fıstık gibi kuru meyva'ardan ibaret olan çerez (*İlâma "Isparta„*) — **2.** Tuz, biber, yağ gibi türlü yemek malzemesi (*Melik köyü "M. Kemalpaşa„, Bedere "İnegöl - Bursa„; Belenkeşli "Mersin - İçel„*) — **3.** (*Kütahya; Manisa; İzmir; Burdur illeri*) [*Bak: Aygıt, 1*]

Aylak [*S.*], **1.** Bedava, çok ucuz (*Konya; Bursa; Muğla*) — **2.** Tenbel, iş sevmez, lâkayt (*Ankara; Çorum; Kal'a "İncesu - Kayseri„*) — **3.** Yalnız, tek (*Seydin köyü "Avanos - Kırşehir„*) — **4.** Ücretsiz, boğaz tokluğuna çalışan [adam] (**Boş gezmekten aylak çalışmak yeydir:** *Balıkesir; Silifke "İçel„*) — **5.** [*İs.*] Güney ile gündoğdu arasından esen rüzgâr (*Argıthanı "Ilgın - Konya„*) — **6.** [*Ed.*] Takip manasını bildirir. ince, müteakiben yerine muzari üçüncü şahıslarla kullanılır: **Gelir aylak = gelir gelmez, okur aylak = okur okumaz** (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*)

Aylamak [*F.*], **1.** Göstermek (*Kayseri köyleri*) — **2.** Beklemek, eğlenmek (*Samsun*) — **3.** Bir aylık müddeti bir yerde geçirmek [gecelemek, günlemek gibi] (*Mersin "İçel„*) — **4.** Devam etmek (*Yıldızeli Türkmenleri "Sivas„*)

Aylan [*İs.*], **1.** Tarlaları sulamak için kullanılan kuyu (*Konya doloyı*) — **2.** [*S.*] Geniş meydan, açıklık yer (*Manastır "Beyşehir - Konya„*) [*Bak: Alan*]

Aylanç [*İs.*], Dönemeç, yolların kavisleri, büküş, viraj (*Çilehane "Reşadiye - Tokat„*)

Aylandırmak [*F.*], Savsaklamak, oyalandırmak, tavik etmek (*Edirne*) [*Bak: Sanıtmak*]

Aylangıç [*İs.*], Pervane (*Balıkesir ve çevresi*)

Aylanlamak [*F.*], İşini bırakıp dolanıvermek, yan çizmek (*Halimiye "Ermenak - Konya„*)

Aylanmak [*F.*], **1.** Dönmek, kuş döne döne havaya çıkmak, dolaşa dolaşa ilk hareket ettiği yere gelmek (*İsmetpaşa "Eskişehir„; Sinop; Lâpseki "Çanakkale„; Bergama "İzmir„; Ayrancı "Konya„*) — **2.** Kuyudan su çıkarmak için hayvan, bostan dolapı etrafında dönmek (*Çumra "Ilgın - Konya„*)

Aylar [*İs.*], Kırmızı renkli, turfanda yetişen sulu ve tüysüz bir türlü şeftali (*Uşak "Kütahya„*)

Aylatmak [*F.*], Döndürmek (*Aziziye "Afyon [Muh.]„*) [*Bak: Oylanmak*]

Aylıncah ve **Aylıncak** [*İs.*], Çocuk salıncağı (*Harput "Elâziz„*)

Ayma [*İs.*], Lâkap (*Alucra "Giresun„*) [*Bak: Ağman, ayama*]

Aymaç [*İs.*], **1.** Kızgın yağa ufalanmış ekmek, ekmek ovması (*Horu "Dinar - Afyon„*) [*Bak: Oğmaç*] — **2.** [*S.*] Dökük saçık, karışık: **Haydi gidelim be, aymaç aymaç işlerin mi var?** (*Kırşehir*)

Aymak [*F.*], **1.** Anlamak: **Karşımdaki işaret edince aydım** (*Taşpınar "Terme-Samsun„*) — **2.** Ayılmak, ifakat bulmak (*İzmir [Muh.]; Gaziantep; Ankara; Beyciler "Silivri - İst. [Muh.]„*) — **3.** Temizlemek: **Çamaşırlar çok kirli imiş, ayıncaya kadar bittim** (*Tömek köyü "Konya„*) — **4.** [*İs.*]

Suyun oyduğu hendek gibi yer (*Çorlu "Tekirdağ"*) [*Bak*: *Yarlagan*]

Aymalamak [*F.*], Yolmak, tırmalamak: **Elini yüzünü aymaladım** (*Narlıdere "İzmir"*)

Aymalk [*İs.*], Kiremit altı: **Usta tuttum evin aymalkını yaptıracağım** (*Zile "Tokat"*)

Aymana [*S.*], Başı boş [adam] (*Prafça "Malkara - Tekirdağ"; Ağrakos köyü "Suşehri - Sivas"*)

Ayman açık [*Zf.*], Besbelli, apaçık: **Ayman açık bir şey** (*Ankara*)

Aymaz [*S.*], Edepsiz, utanmaz (*Simav "Kütahya"; Musal köyü "Bursa"*) [*Bak*: *Azaysız*]

Aynak [*S.*], **1.** Aydınlık, ışık: **Bu en çok aynaktır** (*Dağ köyü "Samsun"*) — **2.** [*İs.*] Su kenarlarında yaşıyan kara ve küçük bir türlü leylek, su leyleği (*Subaşı köyü "Yıldızeli - Sivas"*)

Ayna kemiği [*İs.*], Ağırşak kemiği, Azmı rıdfa (*Kuruçay "Erzincan"*)

Aynartmak [*F.*], Görmezden gelip savuşmak: **Beni görünce aynartıverdi** (*Silifke "İçel"; Daşdiğin "Ilgın - Konya"*)

Aynaş [*İs.*], Şaka (*Karaoba "Kula- Manisa"*)

Aynaşık [*S.*], **1.** Arsız (*Cide "Kastamonu"*) — **2.** Dağınık, perişan (**Evinizin içi ne kadar aynaşık**: *Bursa; Özbek köyü, Urla "İzmir"*)

Aynalamak [*F.*], At, eşek tökeziyerek diz kapakları üstünde yara açılmak (*Isparta; Köşker "Kırşehir"*)

Aynaşmak [*F.*], **1.** Alay etmek (*Karaoba "Manisa"; Sarayçerkeş köyü "Tekirdağ"*) — **2.** Musallat olmak, sataşmak (*Silifke "İçel"; Dereköy "Çal - Denizli"; Büyükçavuşlu "Silivri - İst."; Burdur; Mecidiye "İzmit - Kocaeli"*) — **3.** Bir işe koyulmak, şiddetle sarılmak (*Meydan "Mut - İçel"; Konya*) — **4.** Sarılmak, dolaşmak, birbirine karışmak: **İp aynaştı mı uğraş ta uğraş!** (*Korkuteli "Antalya"*) — **5.** Bırakıp uzaklaşmak: **Bana musallat oldu, bir türlü aynaşamıyor** (*Gaziantep*)

Aynaştırmak [*F.*], Aralarını bulmak, anlaştırmak (*Burdur*)

Aynat [*S.*], Daha berbat, daha kötü, beter: **Sen Aliye yaramaz diyorsun ama, sen ondan aynatsın; İnşallah dilenciden aynat ol!** (*Alayunt "Kütahya"*)

Aynat beynet [*S.*], Yaradılışta garitabiî olan: **Filânın bir çocuğu doğmuş, üstlerden ırak, aynat beynet** (*Genezin "Avanos- Kırşehir"*)

Aynaz [*İs.*], Sazlık, bataklık (*Hasköy "Beyoğlu - İst.* [*Muh.*]"; *Civanyaylağı "Mersin - İçel"; Adana*) [*Bak*: *Azman*, 7]

Aynımak [*F.*], İnkişaf etmek (*Ankara*)

Aynıtmak [*F.*], İnkişaf ettirmek: **Tavuk gübresi her çiçeği aynıtmaz, çünkü çok kuvvetlidir** (*Ankara*)

Ayran böreği [*İs.*], Cıvık hamurla ısırgan otu veya ince doğranmış ıspanak karıştırıldıktan sonra üstüne bol zeytinyağı ilâve edilerek fırında pişirilen bir türlü yemek (*Tire "İzmir"*)

Ayrangeven [*S.*], Aptal, sersem, miskin (*Muğla*)

Ayran gönüllü [*S.*], Maymun iştihalı (*Zeytinli köyü "Edremit - Balıkesir"*)

Ayran kesen [*İs.*], Sabahleyin güneş doğmadan önce esen sert ve soğuk rüzgâr (*Madendere köyü "Kuruçay - Erzincan„*)

Ayrı [*İs.*], (*Selimşahlar "Manisa„*) [*Bak: Ayrık, 2*]

Ayrıç [*S.*], İki yolun ayrıldığı yer, yol çatırığı: **Ayrıç yoldaki tarlayı sürüyorum** (*Satılmış köyü "Demirci - Manisa„*)

Ayrık [*Zf.*], **1.** Artık, bir daha (**Sarılma, ayrık söylemem:** *Abbaslık "Bilecik„; İzmit "Kocaeli„*) — **2.** [*İs.*] Buğday demetlerini yığılı olduğu yerden indirmek için kullanılan ucu kancalı bir aygıt (*Ballıca "Akhisar-Manisa„*) [*Bak: Ayrı*] — **3.** [*İs.*] Döğülmek için harmana yayılan sap (*Reşadiye, Bergama "İzmir„*) — **4.** [*S.*] Arsız (*Sivas; Kayseri*)

Ayrıksa [*Zf.*], Başka türlü, başka çeşit (*Bolu*) [*Bak: Ayrıksı*]

Ayrıksı [*S.*], **1.** Kimseye benzemez, orijinal, yabani, usûle uymıyan (**Sende bu ayrıksılık varken dünyada muvaffak olamazsın; Elden ayrıksı:** *Genezin "Avanos - Kırşehir„* ; **Bu iş ayrıksı yapılmış:** *Mersin "İçel„; Koyulhisar, Şebinkarahisar "Giresun„; Kadınhanı "Konya„; Telin "Gürün - Sivas„; Kastamonu; Akseki köyleri "Antalya„; Akçalıuşağı "Seyhan„*) — **2.** Çekingen, merdümgiriz, münzevî (*Gölve, Şebinkarahisar "Giresun„*) — **3.** Kendi kendini beyenmiş, hodgâm: **Sen ne ayrıksı çocuksun!** (*Kayseri dolayı*)

Ayrım [*İs.*], Kadınların başlarına ziynet makamında dizdikleri gümüş veya altın paralar : **Başıma ayrım dizdim** (*Kasımlar köyü "Seyhan„*)

Ayrıtlık [*İs.*], Ayrılık (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Ayruk [*Zf.*], **1.** Artık (**Ayruk ne diyebilirim:** *Kemaliye "Malatya„*; **Kavuşmadan dönemem * Onu ayruk göremem:** *Gerede, Kiraz yaylası "Bolu„ ; Emirce "Zonguldak„*) [*Bak: Ayuk*] — **2.** Başka (*İnebolu "Kastamonu„*) — **3.** [*S.*] Muhalif (*Urla "İzmir„ ; Gaziantep*)

Ayrukman [*İs.*], Nehirden ayrılıp biraz aktıktan sonra tekrar kavuşan ve ortada bir adacık vücude getiren kol (*Umranıhamidî "Konya„*)

Ayruksu [*S.*], (*Erbaa "Tokat„ ; Safranbolu "Zonguldak„*) [*Bak: Ayrıksı, 1*]

Aysen [*İs.*], Öküzlerin döndürdüğü büyük taş değirmendir ki, bulgurun kepeğini çıkarmağa yarar: **Aysen'in öküzü durdu** (*Sivas ili*)

Aysınmak [*F.*], Benzemeğe çalışmak (*Subaşı "Yıldızeli - Sivas„*)

Ayşam [*İs.*], Akşam (*Keşanuz "Ankara„*) [*Bak: Aşgam*]

Aytar [*S.*], Haberci (*Çerkeş "Çankırı„*)

Aytıvermek [*F.*], Söyleyivermek: **Bu işin nasıl olacağını ben sana aytıvereyim** (*Eskikadın "Edirne„*)

Aytmak [*F.*], Söylemek, nakletmek (**Mehmede ayt çabuk gelsin:** *Saray "Tekirdağ„* ; **Dediğini Ahmede ayttım:** *Bergaz "Ezine - Çanakkale„ ; Ilgın "Konya„ ; Nazilli "Aydın„*)

Aytolun [*İs.*], Bedir halindeki ay, tolun ay (*Edirne*)

Ay uğrulanmak [*F.*], Ay tutulmak (*Niksar "Tokat„*)

Ayuk [*Zf.*], Artık (**Ayuk yetişir:** *Karacali "Terme - Samsun"; Teyneli "Ordu"*) [*Bak:* **Ayruk**]

Ayva [*İs.*], Kapı (*Düzce "Bolu"*)

Ayvadana ve **Ayvadene** [*İs.*], Yaprağı yaban nanesi yaprağına benzer, sarı ve acı çiçekli bir çeşit bitkidir ki menkuu karın sancılarına yarar (*Dodurga "Bozüyük - Bilecik"; Gediz "Kütahya"; Burdur; Gönen köyü "Isparta"; Balçıkhisar "Afyon"; Bayafşar "Ankara"; Beyşehir, Konya*)

Ayvan [*İs.*], **1.** Yazlık tandır evi, bir tarafı açık üç tarafı kapalı oda, iki katlı evlerin üst katındaki açık balkon (*Erzincan; Diyarbekir; Elâziz köyleri; Ankara*) — **2.** Dam, dam üzerinde düzlük (*Diyarbekir; Silifke "İçel"*) — **3.** Balkon, açık balkon (*Elâziz; Esatlı "Mesudiye - Giresun"*) — **4.** Meyva ve saire kurutmak için saçak altında bulunan tahta döşenmiş kısım, aynı maksatla yapılmış zeminden yüksek yer (*Petere "Yusufeli - Erzurum"; Ankara; Çankırı*) — **5.** Salon, ev salonu (*Liman "Rize"*) — **6.** Bahçe (*Adapazarı "Kocaeli"*) — **7.** Askerî levazım deposu, depboy (*Balıkesir*) — **8.** Yan veya ön taraflarında pencereleri olan oda (*Veneze "Arpaçay - Kars"*) — **9.** Maya, yoğurt mayası (*Toreshev köyü "Kars"*)

Ayvaz [*S.*], **1.** Denk, küfüv olmıyan, gayrı mutabık (*Şebinkarahisar "Giresun"*) — **2.** [*S.*] Hasta bakıcı [gemicilikte] (*Çeşme "İzmir"*) — **3.** Kör (*Zeytinli "Edremit-Balıkesir"*) — **4.** Sağır (*Ankara*) — **5.** [*İs.*] Zevc, koca: **Ayvazım İzmire gitti** (*Bozlar "Sertaç - Burdur"*)

Az [*İs.*], İç taraf: **Avlunun azına, odanın azlarına bak!** (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*)

Aza [*İs.*], Taziye, tesliye (**Kezban ebenin oğlu öldü annem oraya aza vermiye gitti:** *Dağviran "Kızılcahamam", Şabanözü "Polatlı-Ankara"*)

Azak [*İs.*], **1.** Domates (*Samusa, Erbaa "Tokat"; Adamut, Çarşamba "Samsun"*) — **2.** Doğu ile kuzey arasından esen rüzgâr (*Dedeler "Konya"*) — **3.** [*Zf.*] Çok az, azıcık: **Bana azak üzüm ver** (*Ortaköy "Çal - Denizli"*)

Azan [*İs.*], Katır tırnağı: **Bahçelerde azanlar * ocakta kaynar kazanlar** (*Belen "Manisa"*)

Azanık [*S.*], Cüz'î (*Amasya*)

Azanlatmak [*F.*], **1.** İğlâk etmek; işi karıştırmak, sarpa sardırmak (*Bağyaka "Finike - Antalya"*) — **2.** Azdırmak, müzmin bir hale getirmek: **Bileğindeki yarayı açıp kapatırken azanlattı** (*Yusuflu "Bayındır - İzmir"*)

Azat [*İs.*], **1.** Ağaç, tarlalarda kalın gövdeli meşe ağacı, kendi haline bırakılmış büyük ağaç, el sürülmemiş yabani ağaç (*Dinar, Balçıkhisar "Afyon"; Konya ve çevresi; Narlıdere "İzmir"; Boldan, Denizli; Arslanapa, Çavdarhisar "Emet", Ilcaksu Domaniç "Kütahya"; Eskişehir*) — **2.** Kemâle gelmemiş genç ağaç (*Çal "Denizli"*)

Azatsız [*S.*], Terbiyesiz çocuk (*Bayafşar "Ankara"*) [*Bak:* **Azaysız**]

Azaya gitmek [*F.*], Başın sağ olsuna gitmek (*Ankara*)

Azaysız [*S.*], **1.** Noksan terbiyeli, itaatsiz, huysuz, azgın (*Konya; Malatya; Çalış köyü "Haymana - Ankara"; Kırşehir; Karsavuran "Mağara", Saimbeyli "Seyhan"*) —**2.** Çok ağlıyan, mızmızı (*Simav, Uşak "Kütahya"*) [*Bak: Azatsız, adasız*]

Azbar [*İs.*], Ahırların önündeki toprak meydan: **Sizin azbar pek pis** (*Karadeniz kıyıları*)

Azbi ve **Azbir** [*Zf.*], Galiba, her halde, zannedersem (*Yelten "Korkuteli - Antalya"*)

Azer [*S.*], Yüksek (*Lâpseki "Çanakkale"; Konya*)

Azgaç [*İs.*], Sathı mail (*Konya*)

Azgan [*İs.*], **1.** Çaltı dikeni (*Oba "Alanya - Antalya"*) — **2.** Sert, iri dikenli, bol ve ufak çiçekli bir çeşit çalı (*Kırıklı, Kadirli "Seyhan"; Davutlar "Kuşadası-İzmir"*)

Azı [*İs.*], **1.** Öküz arabalarının arka ve ön yastıklarını dingile bağlıyan şey, yöğrüğe çakılan ağaç çivi, kravatı dingile rapteden çiviler, kağnı arabaları dingilinin muvazenesini temin etmek için kertilmiş ağaç, kağnı arabasında eyseni çeken dişler (**Kağnı tekerleği azıdan çıktı:** *Kürt köyü "Altıntaş - Kütahya"; Samrı, Osmaneli "Söğüt - Bilecik"; Atlas "Sivrihisar - Eskişehir"; Zencirdere "Kayseri"; Elecih "Kalecik", Hisarlıkaya "Polatlı", Gürcü köyü "Kızılcahamam", Keşanuz "Ankara"; Balçıkhisar "Afyon"; Yapuldak "Lâpseki - Çanakkale"; Çukurkuyu "Bor - Niğde"*) — **2.** Taziye, *condoléance:* **Marangoz Mustafalara yarın azıya gideceğim** (*Ayaş "Ankara"*) [Bak: Aza] — **3.** Hiddet, asabiyet (*Erzurum*) — **4.** Dip (*Sinancı "Kemalpaşa - İzmir"*) — **5.** Tırnağa merbut deri: **Tırnağımın azıları kalkmış fena** acıyor (*Burdur*)

Azıklık [*İs.*], Yemek için ilkin sürüp savurmak suretile elde edilen zahire, yiyinti(*Alayunt "Kütahya"*)

Azılanmış [*S.*], Serkeş (*Konya*)

Azılı [*İs.*], **1.** İri çalgıçlı yabanî erkek domuz (*Adana köyleri; Büyükdere "İst."; Silifke "İçel"*) — **2.** [*S.*] Av kaldırıcı; yırtıcı köpek (*Çankırı*)

Azımak [*F.*], Çiğnemek (*Büyüktersiye "Adapazarı - Kocaeli"*)

Azınsamak [*F.*], Az telâkki etmek (*Alaca "Çorum"; Ulubey "Ordu"*) [*Bak: Azsınmak*]

Azınsımak [*F.*], (*Gaziantep*) [*Bak: Azınsamak, azsınmak*]

Azıntı [*İs.*], Bırakıntı (*Karaisalı "Seyhan"*)

Azıraklı [*S.*], Azmış, kızmış, bağırıp duran [kimse](*İzmit "Kocaeli"*)

Azırganmak [*F.*], **1.** Az görmek, ehemmiyetsiz saymak (**Çocuk, yemişi bayağı azırgandı:** *Konya; Alaşehir "Manisa"; Bürhaniye "Nazilli", Aydın*) [*Bak: Azımsamak, azınsımak*] — **2.** Dariğ etmek, az vermek (*Bergama "İzmir"*) — **3.** Nazlanmak, istiğna göstermek (*Çivril "Denizli"*) — **4.** kaçınmak (*Ulubey "Ordu"*)

Azırkanmak [*F.*], Az görmek, az bularak istiğna göstermek (**Azırkanma, daha ucuza yapacaklar var:** *Burdur;* **Ahmet, verdiğim parayı azırkandı:** *Uluborlu "Isparta"*) [*Bak: Azırganmak, 1*]

Azıtmak [*F.*], Baştan savmak, kovmak, uzaklaştırmak (*Balıkesir ve çevresi;* **Kediyi azıttım:** *Erzincan; Keşanuz "Ankara"; Konya;* **Kedi-**

nin yavrularını azıttım: *Gümüşane; Zile "Tokat„)*

Azkalaşmak [*F.*], Bozuşmak (*Mıhalıççık "Eskişehir„)*

Azlanmak [*F.*], Azalmak, az kalmak (*Samsun*)

Azmak [*İs.*], **1.** Büyük su birikintisi, sazlık bataklık yer (*İzmir; Afyon; Kütahya; Balıkesir; Isparta; Giresun; Kocaeli; Kırklareli; Yalova "İst.„; Edirne; Bilecik; Muğla; Antalya; Aydın illeri*) — **2.** Küçük su birikintisi, gölcük (*Diyarbekir; Urla "İzmir„; Hüyük "Beyşehir - Konya„; Koru köyü "Yalova - İst.„; Ahirköy "Söğüt - Bilecik„; İncesu "Kayseri„; Dinar "Afyon„; Hamitli "Uzunköprü - Edirne„; Alayunt "Kütahya„; İstanköylü*[*Muh.*]*"Tire-İzmir„*)— **3.** Suyu kurumuş çukur, gölcük, sel yarıntısı (*Pazarköy "Kütahya„; Doğancılar "Zonguldak„; Çukurhisar "Söğüt - Bilecik„; Erzin "Dörtyol - Seyhan„; Çorlu "Tekirdağ„; Keçiborlu "Isparta„*) — **4.** Su mecrası, ark, ırmak, göl ayağı (*Bozan köyü* [?]; *Hacışungur "Malkara - Tekirdağ„; Karahöyük "Konya„*) — **5.** Her mevsimde yaşlığını saklıyan toprak (*Ahmetli "Turgutlu - Manisa„*) — **6.** Çukur: **Deve azmağa düştü** (*Silifke "İçel„*) — **7.** Kaynak: **Tarlanın kenarından bir azmakçık belirdi** (*Kırcaali "Edirne„*)

Azman [*S.*], Kocayarak cinsiyet iktidarını kaybeden davar, iğdiş hayvan, tek taşaklı hayvan, iyi burulmamış hayvan (*Kumarlar, Geyikli "Ezine„, Muratlar "Bayramiç- Çanakkale„; Berendi "Ereğli-Konya„; Keligân "Atabey„, Kesme "Eğridir - Isparta„; Karahayıt "Aydın„; Çamlı "Bucak-Burdur„; Misis, Erzin "Dörtyol - Seyhan„*) —**2.**[*İs.*]Boğa, burulmamış hayvan (*Kemalpaşa köyleri "İzmir„; Uğru köyü "Araç - Kastamonu„; Tan "Kemah - Erzincan„; Burcak, Akköy, Söğüt "Bilecik„; Sasallı "Menemen„, Bornova "İzmir„*) — **3.** Üç yaşında erkek koyun (*Tuzhisar, Bünyan, Hisarcık, Kayseri*) — **4.** Teke, enenmiş keçi, dört yaşından yukarı davar, beş yaşından yukarı davar, üç dört yaşında doğurmamış keçi (*Kadıköy "Boldan - Denizli„; Aydın; Akhisar "Manisa„; Amasya; Alaçeşme "Akseki - Antalya„; Balçıkhisar "Afyon„; Bozkır, Konya*)—**5.**[*S.*] Taşkın, titiz, söz tutmaz, azgın, kudurmuş (**Çok verme azman olur; azmanın sonu budur:** *Sivas; Kütahya; İbrala "Karaman-Konya„; Kızılköy "Manyas - Balıkesir„*) — **6.** [*İs.*] Kabuğu soyulmuş kerestelik ağaç, tomruk (*Kızılhisar "İncesu - Kayseri„; İst.* [*Muh.*]) — **7.** Bataklık, sazlık (*Samsun*) [Bak: Azmak] — **8.** Uzun müddet sürülmiyerek diken ve ot kaplamış alaz tarla (*Olukyanı "Zonguldak„*) — **9.** Beyaz pancar kökü (*Zencirdere "Kayseri„*) — **10.** Vahşileşmiş ehlî hayvan (*Kazmasökü, Gerze "Sinop„*) — **11.** Kilit (*Boyalı "Araç - Kastamonu„*) — **12.** Kökiyle çıkarılan ve asma yapmak maksadiyle kullanılan fidan (*Sarıkızlı "Ankara„*) — **13.** Kart burulmuş sığır(*Çeltikçi köyü "İnegöl - Bursa„*)

Azman kaya [*İs.*], Kaya balığının bir nevi, tokmakbaş [Balıkçılar arasında] (*İst.*)

Azmanlık [*İs.*], Bataklık (*Silifke "İçel"*; Azmanlıkta sivrisinek üredi: *Eskişehir*) [*Bak: Azmak, 1*]

Azmıntı [*S.*], **1.** Zorba: Amma azmıntı adam be! (*Hamurcu "İncesu - Kayseri"*) — **2.** Azgın: Alinin bir azmıntı öküzü var kimseye boyun vermiyor (*Hamurcu "İncesu - Kayseri"*)

Azmıntılık [*İs.*], Zorbalık, azgınlık: Amma azmıntılık yapıyor ha, kimseyi gözü görmüyor! (*Hamurcu "İncesu - Kayseri"*)

Azmurta [*S.*], Kozmopolit, cinsi bozuk: Hasan zaten azmurtanın biridir; O, hiç iyi horoz değil, tamamen azmurta (*Sivas*)

Aznaklı [*S.*], Yaramaz (*Şile "İst."*)

Aznaşmak [*F.*], Hasımlaşmak, biribirine girmek (*Hamurcu "İncesu - Kayseri"*)

Aznavur [*S.*], Asık çehreli, asabî, sert (*Malatya*)

Azsınmak [*F.*], Az saymak, telâkki etmek (Verdiğim ücreti azsındı: *Gaziantep; Sinop*) [*Bak: Azınsamak*]

Azulanmak [*F.*], Hiddet etmek, azmak: Bugün çok azulanmışsın! (*Sivas*)

Azva [*İs.*], Göz ağrılarında kullanılan koyu kahve renginde bir mayi (*Çankırı*)

Azvay [*İs.*], Sarısabır da denilen bitki (*Konya*)

Azzan [*İs.*], Yabangülü, kuşburnu (*Temre "Kaş - Antalya"*)

B

Ba [*N.*], **1.** Şaşma ve korku bildirir (*Çavuşçu "Ilgın - Konya"*; *Bolvadin köyleri*, Ba! köpekler geliyor: *Emirdağ "Afyon"*) — **2.** [*Ed.*] Evet, peki (*Bayramiç "Çanakkale"*; *Kozak "İzmir"*) — **3.** [*İs.*] Bey (*Kilis "Gaziantep"*; *Maraş*)

Baak [*İs.*], Vücutte ve elde hâsıl olan beyaz benekler: Bu adam baaklanmış (*Bahadırlı "Bayramiç - Çanakkale"*)

Baba [*İs.*], **1.** Veba, yumurcak (*Çankırı; Gümüşane;* Baba vurasıca!: *Sivas*) — **2.** Büyük ve onulmaz çıban, yara (*Elâziz; Akşehir "Konya"* [*Bak: Daylı*] — **3.** Tavanlarda evin tam merkezinden iki metre kadar uzunlukta yukarı dikilmiş kalın direktir ki bütün makas ağaçlarının birer ucu buna mıhlanır; çatılarda omurga altına gelen direk (*Ulubey "Ordu"*; *Muradiye "Manisa"*) — **4.** Koyun ve insanların akciğerlerine arız olan bir türlü hastalık (*İncesu "Kayseri"*) — **5.** İskelelerde halat bağlanan ve bir ucu yere gömülü olan kısa ve kalın kütük, taş veya demir üstüvane (*Sinop; Manisa*)

Babacık [*İs.*], Araba teknesinin her iki taraflarında başları yuvarlak ve tekneyi muhafazaya yarıyan

çift ağaç, dayama [arabacılar arasında] (*Beypazarı* “*Ankara*„; *Konya*„) [*Bak: Dayama, 1*]

Babaç [*İs.*], **1.** Kümes hayvanlarının erkeği (*Saray* “*Tekirdağ* [*Muh.*]„) — **2.** [*S.*] Gösterişli, heybetli (*Edirne* [*Muh.*])

Babaçıka [*İs.*], İlenç yerinde kullanılır (Baba **tutsun; baba çıka:** *Harput* “*Elâziz*„; *Sivas*)

Babak [*S.*], Çok korkak (*Çakallı* “*Seyhan*„) [*Bak: Ödek, ödelek, ötlek*]

Babat [*İs.*], Çeşit, cins, şekil (*Elâziz; Urfa*) [*Bak: Alçım, babet, cüsün*]

Babata [*İs.*], **1.** Darı ununa tahin ve şeker karıştırılarak tepsi içinde fırında pişirilen bir çeşit tatlı (*Antalya*) [*Bak: Bacına*] — **2.** Mısır ekmeği (*Trabzon* [*Muh.*])

Babba [*İs.*], Fortlu ve fortsuz küçük çocuk ayakkabısı (*Keçiborlu, Atabey, Isparta; Burdur; Gürnez köyü* “*Akşehir - Konya*„) [*Bak: Babı 1, edik*]

Babbık [*İs.*], Hayvan tırnağı (*Isparta*) [*Bak: Babık*]

Babet [*İs.*], Çeşit, nevi, kategori: Bu **babet kumaş hoşuma gitmez** (*Diyarbekir*) [*Bak: Alçım, babat, cüsün*]

Babı [*İs.*], **1.** Çocuk yemenisi: **Babılarını kaybetmiş** (*Kütahya*) [*Bak: Babba, edik*] — **2.** [*S.*] İri [insan veya hayvan hakkında] (*Büyükkabaca* “*Uluborlu-Isparta*„)

Babıcık [*İs.*], Çuvaldız (*Şebinkarahisar* “*Giresun*„) [*Bak: Babicik*]

Babık [*İs.*], Hayvan tırnağı (*Burdur*) [*Bak: Babbık*]

Babına [*S.*], Güçlü, kuvvetli, yiğit (*Kırıklı* “*Karaisalı-Seyhan*„) [*Bak: Acar, 4,5,6*]

Babır [*İs.*], Göl kenarlarında biten bir türlü saz (*M. Kemalpaşa* “*Bursa*„) [*Bak: Babırlık, papır, papırlık*]

Babırık [*S.*], Çok ekşimiş, bozulmuş [yemek] (*Mersin; Niğde dolayı*) [*Bak: Tuturuk*]

Babırlık [*İs.*], Sazlık: **Köyün etrafındaki babırlık yandı** (*M. Kemalpaşa* “*Bursa*„) [*Bak: Babır, papır, papırlık*]

Babış [*İs.*], Ördek (*Çankırı; Çorum; Erzurum; Bakırköy* “*İst.*„) [*Bak: Babuş*]

Babi [*İs.*], Ördek (*Sinop;* **Bugün güzel bir babi aldım:** *Kazköy* “*Alaçam*„, *Bafra* “*Samsun*„) [*Bak: Şibi*]

Babicik [*İs.*] Çuvaldız (*Alucra* “*Giresun*„) [*Bak: Babıcık*]

Babiçga [*İs.*], Büyük iğne, çuvaldız (*Ağrakoz* “*Suşehri - Sivas* [*Muh.*]„) [*Bak: Babıcık*]

Bablak [*İs.*], Tahta kaşık (*Erzurum*)

Baboş [*İs.*], **1.** Kardeş (*Urfa*) — **2.** Arkadaş (*Urfa*)

Babra [*İs.*], **1.** Su kenarlarında biten iki ağızlı, kamaya benzer bir çeşit zambak (*Balkanda* “*Beyşehir - Konya*„; *Yakasinek* “*Bolvadin- Afyon*„) — **2.** Tütünün uçlarındaki fena yapraklar (*Yakasinek* “*Bolvadin - Afyon*„)

Babuk [*İs.*], Fıkra, onurganın her tek kemiği (*Burdur*)

Babunç [*İs.*], Papatya (*Konya*) [*Bak: Bobaçga*]

Babuş [*İs.*], Ördek (*Kadıçiftliği* “*Yalova - İst.*„) [*Bak: Babış*]

Babut [*İs.*], **1.** Taze fasulye (*Akpınar* “*Ordu*„) — **2.** Araba sandığı üstüne konan parça (*Konya*)

Baca [*İs.*], **1.** Dam, evin üstü, toprak dam (**Bacada yatan oğlan**

gömleği keten oğlan * nişanlın eller almış * yalınız yatan oğlan: *Hüseyinabat "Alaca - Çorum„ ; Kayseri; Gümüşane; Yıldızeli, Sivas; Parak "Alucra„, Şebinkarahisar "Giresun„; Erzurum; Kiği "Bingöl„; Erzincan)* — **2.** Pencere (*Ayaş, Ankara; Arısama "Konya„*) — **3.** Lâmba şişesi (*Ermenak "Konya„; Şarkîkaraağaç "Isparta„; Dişliköyü "Bolvadin-Afyon„*) — **4.** İri yaban ahlatı (*Otacı köyü "Kızılcahamam-Ankara„; Elmalı "Antalya„*) — **5.** Lâmba (*Sinop*)

Baca kaşı [*İs.*], Ocağın üstündeki dar ufak raf (**Bebenin yaşı küçük* bacanın kaşı küçük:** *Beypazarı, Cürcüköyü, Kızılcahamam "Ankara„*)

Bacak parası [*İs.*], Hayvan satılırken muhtarın veya mütavassıtın alıcıdan aldığı para [**Bir bacak mal = bir baş hayvan**] **Hayvan başına yirmi kuruş bacak parası aldı** (*Masara "Mut - İçel„*)

Baca kulağı [*İs.*[, Ocağın iki yanında taştan yapılmış küçük raflar (*Paşaköy "Ezine - Çanakkale„*)

Bacandırmak [*F.*], İdman ettirmek: **Koşudan önce atı bacandırmak gerek** (*Muğla*)

Bacanmak [*F.*], **1.** Bir işi bitirmek için bütün kuvvetini sarfetmek: **Şu işe bacanıver de çabuk bitsin!** (*Afyon*) — **2.** İdman yaparak müsabakaya hazırlanmak (*Muğla*)

Bacı [*İs.*], (*A.; T.*) [*Bak: Aba, 3*]

Bacına [*İs.*], Yağ, tatlı ve undan yapılan bir çeşit helva (*Antalya* [*Muh.*]) [*Bak: Babata*]

Bacit [*İs.*], Surahi, maşrapa, küçük toprak testi (*Adana ve köyleri*) [*Bak: Bacut, bocut*]

Bacut [*İs.*], (*Temre "Kaş - Antalya„; Kastamonu; Taşucu "Silifke„, İçel*) [*Bak: Bacit, bocut, boduç*]

Bad [*İs.*], **1.** Kenar; tandır kenarı (*Van; Dârende "Malatya„*) — **2.** Bahçe kenarına çekilen çalı çırpı örgüsü, çit (*Şarkîkarahisar "Giresun„*) [*Bak: Bat, 2*]

Bada [*İs.*], Saman yığılan yer (*Trabzon; Artvin* [*Muh.*] *"Çoruh„*) [*Bak: Merek*]

Bada bada [*Zf.*], **1.** İri iri, koca koca, büyük büyük (**Afartılan söz bada bada çıkışından belli olur:** *Nuhköyü*, **Nohudu ıslattım bada bada şişmiş:** *Kılandıras "Sandıklı-Afyon„*) — **2.** Budalaca: **Ben bada bada söylenip dururum** (*Bursa*)

Badak [*S.*], **1.** Kısa boylu, bodur, cüce, ufak yapılı, tıknaz (*Deliviran "Çubuk - Ankara„; Ahır "Söğüt - Bilecik„; Ortaca "Akşehir„; Afşar "Hadım - Konya„; Buğabağı "Çorum„; Niğde ve köyleri; Kırşehir; Senirkent, Uluborlu "Isparta„; Vize "Kırklareli„; Gebeceler, Yakasinek "Bolvadin-Afyon„*) — **2.** Tek taşaklı hayvan,iyi burulmamış, dişisine yanaşamıyan hayvan (*Kayı köyü "Tokat„; Bayat "Emirdağ - Afyon„; Taşkaracalar "Çankırı„; Satılmış "Manisa„; Beypazarı, Karakoca "Haymana„, Pazar "Ankara„; Konya ili*) — **3.** [*İs.*] Taşak, husye (*Hacıkadı "Devrek - Zonguldak„; Gökçesu, Bolu; Orhaneli "Bursa„*) — **4.** Batî, mecalsiz, takatsız, vurdum duymaz (**Haydi be badak, sen buradan atlıyabilir misin?.** *Adana; Çankırı; Çeşme "İzmir„*) — **5.** [*İs.*] Arkadaş, eş,

akran, emsal (*Konya; Armana "Akseki - Antalya,,*) — **6.** [*İs.*] Merdiven; merdiven basamağı (*Sivas; Erzurum*) — **7.** [*İs.*] Yeni kuruyan üzümün arasında kalan yaş taneler(*Menemen "İzmir,,*) — **8.** [*İs.*] Manda ve inek yavrusunun biraz büyümüşü (*Isparta; İçel*) — **9.** Paytak: Badağın biri, hendeği atlıyamadı (*Çankırı*) — **10.** [*İs.*] Çam ağacından yapılmış testi(*Balıkesir*) [*Bak:Boduç*] — **11.** [*İs.*] İki çocuk kardeşlik olmak için serçe parmaklarile tutuşma (*Yakasinek "Bolvadin - Afyon,,*) — **12.** Tek taşaklı [keçi] (*Kalfat "Çankırı,,*) — **13.** İki yaşında taşağı burulmuş [toklu] (*Maruf "Çankırı,,*)

Badal [*İs.*], **1.** Merdiven; merdiven basamağı (*Trabzon; Beyşehir, Çiğil, Konya: Piraziz "Giresun,,; Yalvaç "Isparta,,; Tokat ve köyleri; Çorum, Çanakkale; Akpınar "Ordu,,; Delice, Keskin, Kuruçay "Kayaş - Ankara,,; Adana; Üsküdar "İst.,,; Sinop; Kastamonu; Samsun; Amasya; Nizip "Gaziantep,,*) [Bak: Basak, basçık, basdak, baskıç, bedel] — **2.** Basılarak geçilen kar, toprak ve toz kademeleri (*Şebinkarahisar "Giresun,,*) — **3.** [*S.*] İnişli çıkışlı, dalgalı yol (*Türkbeyli "Mengen - Bolu,,*) — **4.** Kışın karlı, çamurlu yollar üzerinde görünen donmuş hayvan izleri (*Çankırı; Kuruçay "Erzincan,,*) [Bak: Çığır] — **5.** Hendek (*Haymana "Ankara,,*) — **6.** Ağacın göğdesinden ilk ayrılan dal ve budak (*Bozoğlu köyü "Çerkeş -) Çankırı,,*) — **7.** Zıpzıp, bilye (*Erzurum ve dolayı*) — **8.** Aldatma, faka bastırma, tuzağa düşürme: Sen Mıstıkla sık görüşüyorsun, seni mutlaka badala bastırır (*İncesu "Kayseri,,; Çankırı*)

Badala [*İs.*], Mektep sırası, banc (*Hınısköyü "Pasinler,,, Erkinis "Erzurum,,; Mollaveyis köyü "Pazar - Rize,,*)

Badala basmak [*F.*], Tehlikeye düşmek, aldanmak (*Hisarcık "Kayseri,,*) [*Bak: Badal, 8*]

Badalak [*İs.*], Arabalarda koşum kayışlarının bağlandığı yer (*Vize "Kırklareli,,*)

Badallamak [*F.*], **1.** Bozmak, tahrip etmek, şeklini değiştirmek (*Bartın, Hacıkadın "Devrek - Zonguldak,,*) — **2.** Zarar ve ziyan verdirmek (*Himmetoğlu "Zonguldak,,*)

Badal olmak [*F.*], Mani olmak (*Hortu "Ereğli - Konya,,*)

Badanaz [*İs.*], Kocıyarak çürüyen bağ kütüğü (*Gediz "Kütahya,,*)

Badar [*İs.*], **1.** Ayı yavrusu (*Ertüt "Cide - Kastamonu,,*) [*Bak: Boduk*] — **2.** [*Zf.*] Bir parça, biraz, azıcık: Bir badar yemek veriniz (*Çorum ve dolayı*)

Badara [*İs.*], **1.** Değirmen taşının altına konan ağaçlar (*Sorkun "Konya,,*) — **2.** Tekne (*Denizli*)

Badarız [*İs.*], Ağaçların dibinde çıkan piç, sürgün (*Bolvadin "Afyon,,*) [*Bak: Baladız*]

Badarlamak [*F.*], **1.** Bozmak, tahrip etmek (*Ulus "Safranbolu - Zonguldak,,*) [Bak: Badallamak] — **2.** Bir yemeğin üzerinden kimse görmeden yemek (*Kütahya*)

Badarna [*İs.*], Arazi sulamağa mahsus cetvel, geniş andal (*Aziziye "Ereğli - Konya,,*)

Badas [*İs.*], **1.** Harmanda zahire kalkdıktan sonra yerinde kalan toz toprakla karışık hububat

(Harmanda temizlenecek biraz badas kaldı: *Alpı, Eskişehir; Dengere "Tefenni", Yazı köyü "Burdur"; Aziziye, Karaman, Zıvarık, Konya: Köşker "Kırşehir"; Uzuncaburç "İçel"; Ali köyü, Kayı, Yakaemir, İslâm köyü "Isparta"; Niğde; Muğla; Kızılcaören "Kütahya"; Narlıdere, Tavas, Denizli*) [*Bak: Çepel*] — **2.** Kir, pislik, talaş: Badaslı adam, badaslı üzüm ve zahire (*Niğde*) — **3.** Tuğla (*Saray köyü "Çankırı"*)

Badaş [*İs.*], Arkadaş, mektep arkadaşı (Ali ile oda badaşıyız; adaştan üstündür badaş: *Yakakayı "Eskişehir"; Başköy "Tavşanlı - Kütahya"; Çarıklar "Çumra - Konya"; Başköy "Ankara"*) [*Bak: Bağdaş, bağdaşık, bağdaşmak,* badak]

Badaşık [*İs.*], **1.** Sınıf arkadaşı, ders ortağı (*Üçkuyu "Çal - Denizli"*) — **2.** [*S.*] Yardımcı; ödünç [İki çiftçinin birer tek öküzünü ortaklaşa bir boyunduruğa koşması gibi] (*Ahır köyü "Söğüt - Bilecik; Haliliye "Seyhan"*)

Badaşmak [*F.*], **1.** Ortak olmak, eş olmak, anlaşmak; oyun için biribiriyle eşleşmek, eş tutmak; müşterek iş görmek, sıra ile biribirinin işini görmek (Öküzleri badaşalım; Siz de badaştınızsa oyuna başlıyalım: *Akait "Konya"; Karacakılavuz "Tekirdağ* [Muh.]"; *Şumnu "Bulgaristan"; Kütahya; Bolu; Tevfikiye, Gelibolu "Çanakkale"; Hamurcu "İncesu-Kayseri"; B. Elvat "Antalya"; Uluborlu "Isparta"; Gündoğdu "Bursa* [*Muh.*]") [*Bak:Kubaşmak*] — **2.** İmtizac etmek: Bu karı koca hiç badaşamaz (*Kargı "Tosya - Kastamonu"*) [*Bak: Bağdaşmak, badışmak*]

Badaz [*S.*], Sarı yüzlü, mariz: Sıtmalı yerin badazı çok olur (*Gelenbe "Kırkağaç - Manisa"*)

Bade parmak [*İs.*], (*Ordu*) [*Bak: Badem parmak, badı parmak*]

Badem parmak [*İs.*], Şahadet parmağı (*Sarın "Çorum"; Çepni, Şarkışla "Sivas"; Şerefiye "Ordu"*) [*Bak: Bade parmak*]

Badı [*İs.*], **1.** Kaz (*Ürgüp "Kayseri"; Çankırı; Nallıhan, Ağaçlı, Şereflikoçhisar "Ankara"; Karapürçek "Taşköprü - Kastamonu"; Bolvadin, Gebeceler "Afyon"; Gerede, Bolu; Haydarbeyli "Yozgat"; Demirciler "Gebze - Kocaeli"; Çorum*) — **2.** Ördek (*Taşköprü "Kastamonu"*) — **3.** Ördek ve kaz yavrusu (*Samsun; Sinop*) — **4.** Hindi (*Bigadiç "Balıkesir"*) — **5.** Dokuma tezgâhının ayaklığı (*Samsun*) — **6.** [*S.*] Kısa boylu (*Bigadiç "Balıkesir"*)[Bak: Badak, 1] — **7.** [S.] Erkek zenci (*Gelenbe "Kırkağaç - Manisa"*) — **8.** [*S.*] Tembel: Ahmet çok badı adamdır (*Haymana "Ankara"*)

Badıç [*İs.*], **1.** Fasulye, bakla gibi taze sebzelerin yeşil kısmı, zarfı, kapçığı (*Urfa; Kilis "Gaziantep"; Kemaliye "Malatya" Divriği "Sivas"*) [*Bak: Badış, 1*] — **2.** Su testisi (Bursa) [*Bak: Badış, bacit, bacut, boduç*]

Badıfan [*İs.*], Ana su kanallarının yanlarından açılan ikinci derecedeki kanalların ağzı (*Malatya*)

Badıl [*S.*], Tembel, sürtük: Daha burada mısın koca badıl? (*Kiraz "Ödemiş - İzmir"*)

Badıma [*İs.*], Yol kenarlarında biten ıspanağa benzer iki üç yapraklı bir çeşit bitki: Badıma çorbası lezzetli olur (*Çerkeş, Çankırı*) [*Bak: Badımalak, badima*]

Badımalak [*İs.*], İlkbaharda yol kenarlarında biten ufak yapraklı bir çeşit bitkidir ki ıspanak gibi yemeği yapılır (*Gürcü "Kızılcahamam - Ankara,,*) [*Bak: Badıma*]

Badı parmak [*İs.*], Şahadet parmağı (*Kılandıras "Sandıklı - Afyon,,*) [*Bak: Badem parmak*]

Badıra [*İs.*], **1.** Döşeme kirişi (*Kocaeli*) — **2.** Büyük çamaşır teknesi (*Denizli*) [*Bak: Badara, 2*]

Badıramba [*İs.*], Güzel kokulu ve arılarca çok sevilen bir çeşit bitki (*Afyon*)

Badır badır [*S.*], Parça parça, çok yırtık, eski (*Ula "Manisa,, ; Muğla*) [*Bak: Badır bayrak*]

Badır bayrak [*S.*], Çok yırtık, çok eski [kumaşlar hakkında]: Ne üstte var ne başta, sırtında bir setre var badır bayrak (*Afyon*) [*Bak: Badır badır*]

Badırdamak [*F.*], **1.** Boğuk söylemek, söylediği anlaşılmamak (*Kılbasan "Karaman - Konya,,*) — **2.** Çekişmek, kavga etmek (*Ahır köyü "Söğüt - Bilecik,,*) [*Bak: Badramak*]

Badırga [*İs.*], Taş kırmağa yarıyan demir bir aygıt (*Kızıllar "Karaman - Konya,,*)

Badırık [*S.*], **1.** Çok ekşi (*Alanya "Antalya,,; Adana*) — **2.** [*İs.*], İncir ağacının dibinden süren küçük filizler (*Alanya "Antalya,,*) — **3.** [*İs.*] Çiğ bulgurla yapılan bir çeşit yemek (*Konya*) [*Bak: Batırık, 1*]

Badırık batman ayı [*İs.*], Şubat [Aşiret arasında] (*Karaisalı "Seyhan,,*)

Badırma [*İs.*], Çamaşır teknesi (*Denizli*) [*Bak: Badıra, 2*]

Badış [*İs.*], **1.** Fasulye, bakla gibi taze sebzelerin yeşil kısmı, zarfı, kapçığı (*Erzincan*)[*Bak: Badıç, 1*] — **2.** Yeşil fasulye (*Kemaliye "Malatya,,*) — **3.** Bacağa geçirilen yün tozluk (*Köy "Çıldır - Kars,,*)

Badışmak [*F.*], Anlaşmak, sözleşmek (*Kozak "İzmir,,*) [*Bak: Badaşmak, 1*]

Badi [*İs.*], **1.** Ördek (*Karamürsel "Kocaeli,, ; M. Kemalpaşa, İnegöl, Gemlik, Karamanköy* [*Muh.*] *"Bursa,, ; Korkuteli "Antalya,, ; Kütahya; Pazarcık "Bozüyük,, , Yarıhisar, Söğüt, Erenköy, Gölpazarı, Bilecik; Keskin "Ankara,,; Sinop; Kırşehir*) — **2.** Ördek yavrusu (*Eskişehir*) — **3.** Kaz (*Ankara; Alanos "Samsun,, ; Kütahya*) — **4.** Hindi (*Trabzon* [*Muh.*]; *Susurlık, Balıkesir ve çevresi*) [*Bak: Pillik*] — **5.** Ufak mısır, cin mısırı (*Muallimköy "Gebze - Kocaeli,,*) — **6.** [*S.*] Vara yoğa lâf edici [adam] (*Dombay "Dinar - Afyon,,*)

Badi badi [*İs.*], Ördek yürüyüşü (*İzmit "Kocaeli,,*)

Badiç [*İs.*], Taze fasulye (*Kemaliye "Malatya,,;Divrik "Sivas,,; Afyon*) [*Bak: Badinç*]

Badik [*İs.*], **1.** Kaz yavrusu (*Vezirköprü, Çakıralan "Havza - Samsun,, ; Farzant "Çorum,,; Amasya ili*) — **2.** Ördek (*Hançerli "Samsun,,*) — **3.** Kuru fasulye (*Kemaliye "Malatya,,*) — **4.** [*S.*] Boysuz, kısa, ufak [adam] (*Antal-*

ya; Bikalbaca "Uluborlu - Isparta"; Halıköy "İzmir")

Badima [*İs.*], Hindi otu (*Çerkeş; Çankırı*) [*Bak: Badıma, badımalak*]

Badinç [*İs.*], Taze fasulye, fasulye, ayşekadın fasulyesi (*Kemaliye "Malatya"*) [*Bak: Badiç*]

Badiye [*İs.*], Büyük bakır tas (*Rize; Erzincan; Erzurum illeri*)

Badlamak [*İs.*], Hayvanların girmemesi için bağ ve bostan etrafına çalı ve çırpıdan çit yapmak (*Alucra "Giresun"*)

Badra [*İs.*], **1.** Tekne (*Derbent, Kızılca, Denizli; Kuyucak "Aydın"*) — **2.** Döşeme tahtalarının altına çakılan kiriş (*İzmit; Kurtdoğmuş "Kartal - İst."*) [*Bak: Badıra*]

Badramak [*F.*], Gürültü etmek (*Bağyaka "Finike-Antalya"*) [*Bak: Badırdamak*]

Badrambaz [*İs.*], Yağmursuz mevsimlerde yağmur yağdırmak için çocukların biribirini ıslatmak suretiyle oynadıkları bir oyun (*Ortacaköy "Akşehir - Konya"*)

Badres [*İs.*], Testi, topraktan yapılmış su kabı (*Uncuboz köyü "Manisa"*)

Baduç [*İs.*], **1.** Yeşil fasulye, kara bakla, bakla (*Adana; Gerede "Bolu"; Tokat; Divriği "Sivas"*) [*Bak: Badıç, badış*] — **2.** Toprak testi; emzikli ibrik (*Germiyan "Çorlu - Tekirdağ [Muh.]"; Çay "Bolvadin - Afyon"; Gerede, Gökcesu "Bolu"; Akgöz köyü "Bartın-Zonguldak"*) [*Bak: Boduç*]

Baduçlamak [*F.*], Fasulye, nohut, mercimek gibi bitkileri devşirmek (*Sivas*)

Baduk [*İs.*], Manda yavrusu (*Kırşehir; Karahisar "İncesu-Kayseri"; Yozgat*) [*Bak: Balak, boduk, teska*]

Badul [*İs.*], Havuç (*Konya*) [*Bak: Keşir*]

Badut [*İs.*], Bezelye, bakla, nohut gibi sebzelerin salkımları (*Arapköy "Ordu"*)

Bağa ve **Baga** [*İs.*], **1.** Zorlamaktan dolayı atın topuk mafsalında çıkan ur (*Değişören "Seyitgazi - Eskişehir"; Isparta; Bayburt "Gümüşane"; Bayazıt "Ağrı"; Erzurum ve çevresi*) — **2.** Boğazda çıkan ur gibi bir hastalık (*Buha, Tire "İzmir"*) — **3.** Omçanın üstündeki pürtükler (*Isparta*) — **4.** Ahırlarda hayvanların içinde yem yedikleri yer, yemlik (*Artvin "Çoruh"*) — **5.** İki kulplu bir çeşit kahve tepsisi (*Ankara*)

Bağacak ve **Bagacak** [*İs.*], **1.** Nesil, sülâle (*Kuyuluk "Kozan - Seyhan"*) — **2.** Çobanın geceleyin bir ucunu davara, bir ucunu kendi kol veya ayağına bağladığı ip (*Sirkeli "Ceyhan - Seyhan"; Sarıhoca "Haymana - Ankara"; Ihlar "Aksaray - Niğde"; Konya*)

Bağacık [*İs.*], **1.** Bağ, bahçe, ağıl kapılarına tahtadan yapılan kilit (*Karatos, Cebel, B. Tındas "Isparta"; Yazıköyü "Burdur"*) — **2.** Kaplumbağa (*Tekeköy, Papazköy [Muh.] "Samsun"*) [*Bak: Bağarcık, 1*]

Bağak [*İs.*], Su kaplumbağası (*Kadıöky "Sarayköy - Denizli"*)

Bağalı [*S.*], Boğazında bağa hastalığı çıkmış [adam]: Bağalı Ahmet dün buraya geldi (*Tire "İzmir"*) [*Bak: Bağa ve Baga, 2*]

Bağaltak [*İs.*], Hırka (*Lâpseki "Çanakkale"; Ulubey "Ordu"*)

Bağana [*İs.*], **1.** Kundak çocuğu

(*Ergine, Bakacak, Balıkesir ve çevresi*) — **2.** Dört beş günlük keçi yavrusu (*Tömek köyü "Konya"*) — **3.** (*Erzincan*) [*Bak: Cırbağa*]

Bağarcık [*İs.*], **1.** Kaplumbağa (*Sinop*) — **2.** At ve öküz arabalarında ön yastık ile ön dingil arasına konan ve dingil üzerindeki oku yerinde tutmağa yarıyan enli, uzun parça (*Berk "Bolu"; Kırklareli; Bursa; Saray "Tekirdağ"; Değirmenci "Uzunköprü - Edirne"*)

Bağarda [*S.*], İşsiz, boşgezen (*Çelik köyü "Besni - Malatya"; Gaziantep*)

Bagas [*S.*], Aptal, alık, akılsız, sersem, şaşkın (Ne bagas adam: *İznik, Yenişehir "Bursa"; Söğüt, Bilecik; Boğazlıyan "Yozgat"*) [*Bak: Abahan, aflak, bağaz, dambal, sanak, sangı*]

Bağaş [*İs.*], Kadınların kuşakları üstüne ziynet makamında dört santim en ve iki metre uzunluğunda yün ip ve sırma ile karışık ördükleri süs (*Kocaözü "Malatya"*)

Baga yaprağı [*İs.*], Su kenarlarında biten, yaprakları parmak kadar enli ve o nisbette büyük olan ve yaraların cerahatini almak için kullanılan bir çeşit yaprak (*Beyazıt "Ağrı ili"*)

Bağaz [*S.*], **1.** (*Gölpazarı, Pazarcık Bilecik; Bursa; Kızılcahamam* [*Muh.*] *"Ankara"; Bakacak "Balıkesir"; Sivas*) [*Bak: Bagas*] — **2.** [*İs.*] Değirmenin üst taşından tane dökmiye yarar şakulî bir delik (*Sivas*)

Bağcak [*İs.*], **1.** Çobanların gece uyurken bir ucunu kollarına, bir ucunu da bir kaç koyuna bağladıkları iki üç metre uzunluğunda ip (*Kedirli "Seyhan"; Saraycık "Konya"; Diği "Sungurlu - Çorum"; Boğazlıyan "Yozgat"; Genezin "Avanos - Kırşehir"*) [*Bak: Bağacak*] — **2.** Kızların bellerine kuşanıp bir tarafını arkıya asrkıttıkları renkli ve uçları tokalı ip kuşak (*Bahşiş köyü "Anamur-İçel"*)

Bağcı [*S.*], Sürek avında karşıda avı bekliyen (*Gebeler "Manisa"*) [*Bak: Önezeci*]

Bağcık [*İs.*], **1.** Bir şey bağlamağa yarıyan bağ (*Pazarköy "Orhanlar - Balıkesir"*) — **2.** (*Yusuflar köyü "Eskişehir"*) [*Bak: Bağcak, 2*] — **3.** (*Bayır köyü "Gelibolu - Çanakkale* [*Muh.*]*"*) [*Bak: Bağacık, 1*] — **4.** Göl ortasında biten kamış (*Çüküler köyü "Simav - Kütahya"*) — **5.** Çocuğun kulaklarının şekli bozulmaması için çene altından geçirilerek tepesinden bağlanan bağ (*Bursa*)

Bağda [*İs.*], Çelme (Hasan pehlivan iyi bağda atar: *B. Çaylı "Dörtyol", Şıhlılı köyü "Seyhan"*)

Bağdala [*İs.*], Bir kaç yıl bakılmamış asma kütüğü (*Çorlu "Tekirdağ"*)

Bağdalanmak [*F.*], Ayağı tökezlemek suretiyle düşecek gibi olmak (*İst.* [*Muh.*])

Bağdan [*İs.*], İltisak noktası (*Cebelibereket "Seyhan"*)

Bağdaş [*S.*], Pek içli dışlı ve vefakâr [arkadaş] (*Kilis "Gaziantep"; Maraş*)

Bağdaşık [*İs.*], Sınıf ve ders arkadaşı: Ben daima Ahmetle bağdaşık giderim (*Yelten "Korkuteli-Antalya"*)

Bağdaşmak [*F.*], **1.** And vererek, biribirine bağlanmak, arkadaş olmak; oyun oynamak için eş tutuşmak (*Kilis "Gaziantep,,; Maraş; İshaklı "Bolvadin - Afyon,,*) [*Bak: Badaşmak*] — **2.** Ayağı kavuşturarak oturmak, bağdaş kurmak (*Demirci "Manisa,,; Silifke "İçel,,*)

Bağdırak [*S.*], Ekşi: **Bu koruk amma bağdırak ha!** (*Seyhan ili*)

Bagen [*İs.*] **1.** Mısır kurutulmak için dört direk üzerine kurulan üstü açık yer(*Ünye "Ordu,,*)— **2.** Ağaçların uçları kertik yapılarak bunlarla vücude getirilen baraka, salaş: **Bagenin başıma yıkıldı** (*Rize*)

Bağı [*İs.*], Hayvanların, bilhassa atın ayağının altında hâsıl olan topaklık olup dağlanmak suretiyle sağaltılır (*Kurugöl "Nevşehir - Niğde,,*)

Bağık [*S.*], Taneleri kekre olup boğaza duran ham meyva (*Kemaliye "Malatya,,*)

Bağılcak [*İs.*], Gece yatarken çobanın, bir ucunu davara ve bir ucunu da kendi beline bağladığı ip (*Kamen köyü "Konya,,*) [*Bak: Bağcak*]

Bağım [*İs.*], Büyü (*Ulamış "İzmir,,*)

Bağır [*İs.*], Dağın eteğiyle tepesi arasındaki yer (*Ahırlıkuyu "Keskin - Ankara,,*)

Bağırcak [*İs.*], Çobanların geceleyin bir ucunu koyunlara, diğer ucunu da kendi bellerine bağladıkları ip (*Çeşme "İzmir,,; Hatunsaray, Çumra, Ortasina "Konya,,; Alayunt "Kütahya,,*) [*Bak: Bağılcak, bağcak*]

Bağırköpen [*İs.*], Beşikteki bebeğin üzerine örtülen örtü (*Büyüklü "Çarşamba - Samsun,,*) [*Bak: Köpen*]

Bağırsalık [*İs.*], Kadınların göğüslerini göstermemek için önlerine koydukları göğüslük (*Güllü "Boldan - Denizli,,*)

Bağırtlak [*İs.*], **1.** Beşikte yatan çocuğu düşmekten korumak için beli üzerinden sarılan yirmi santim eninde ve iki metre boyunda geniş kuşak, bağ (*Genezin "Avanos,, , Kırşehir; Pınarbaşı "Bünyan - Kayseri,,; Ereğli, Konya; Isparta*) — **2.** Köylü kadınlarının göğüslerini kapamak için kullandıkları göğüslük (*Yelten "Korkuteli - Antalya,,; Üzümlü "Fethiye - Muğla,,*) — **3.** [*S.*] Geveze, yaygaracı (*Emirler köyü "Mersin,,; Çankırı*) — **4.** [*S.*] Asabî, titiz, sert: **O, zaten bağırtlağın biridir** (*Akçakent köyü, Akçaköy "Nizip - Gaziantep,,*) — **5.** Taşlık arazi (*Malatya*)

Bağırza [*S.*], Kızıl, koyu kırmızı (*Büyük doğanca "Kavaklı - Edirne,,*)

Bağışlama [*İs.*], Gelin, oğlan evine geldiği zaman kendisine kayın ana ve kayın ata tarafından bağışlanan hayvan veya arazi (*Bafra "Samsun,,*)

Bağla [*İs.*], **1.** Derelerin, çayların seviyesini yükseltmek için yapılan bir çeşit bent: **Sel bağlanın hezenini götürdü** (*Nevşehir "Niğde,,*) [*Bak: Böğet, bövet, bağlağa, bağlağı*] — **2.** Bakla yaprağına benziyen ve pişirilip yenilen bir çeşit bitki (*Müslimsölöz köyü "Orhangazi - Bursa,,*) — **3.** Buğdayın içinde bulunan burçak, mercimek şeklinde siyah tanecikler: **Buğday güzel ama içinde bağla çok** (*Muğla*)

Bağlağa ve **Bağlağı** [*İs.*], Bir nehir veya ırmağın suyunu biriktirip tarlalara vermek için yapılan set (*Kilis "Gaziantep"; Önsenköyü "Maraş" ; Genezin "Avanos - Kırşehir"*) [*Bak: Bağla*]

Bağlak [*İs.*], **1.** Otluk veya arpalık tarla kenarına çekilen harçsız duvar; çit (*Şehli köyü, Karadere "Görele - Giresun" ; Ulubey, Ordu*) — **2.** Av hayvanlarının geçeceği yer, bek yeri (*Ohtapköyü "Tokat"*) — **3.** Ormanlık ve kayalık yerlerdeki geçit (*Ohtapköyü "Tokat"*)

Bağlam [*İs.*], Deste, demet (*Sarıoba köyü, Şabanözü "Polatlı - Ankara" ; Taşrakaraslan "Konya"*)

Bağlama [*İs.*], **1.** Kağnıda iki oku mazı üzerine tespit eden ve enine konulan ağaç (*Sinop; İnebolu "Kastamonu"*) [*Bak: Bağarcık, 2*] — **2.** Köylünün evinden başka, köy dışında, tarlada, bahçede yaptığı ve içinde hayvanları, çift âletlerini sakladığı küçük yer (*Ankara* [*Muh.*]) — **3.** Duvar arasına konulan ağaç (*Ilıcaksu "Domaniç - Kütahya"*) — **4.** Çamaşır kurutmağa veya birşey bağlamağa mahsus kalın ip (*Adana*)

Bağlamlıca [*İs.*], Kadınların baş sargısı (*Narlıdere "İzmir"*)

Bağlanan [*İs.*], Üstü kapalı bent (*Konya*)

Bağlanmak [*F.*], Alay etmek, takılmak, eğlenmek: **Bağlananı kimse sevmez** (*Akpınar "Ordu"*)

Bağlantı [*İs.*] **1.** Arabalarda dingil üzerindeki parçaları biribirine bağlıyan demir (*Çorum; Balıkesir ve çevresi*) — **2.** Yeni yapılan evlerin duvar ve ağaçları sarsılmamak için eteklerin başına konulan kılıç biçiminde demir (*Reşadiye köyü "Kayseri"*)

Bağlayım [*İs.*], Bir miktar iplik; çile, tura: **Bir bağlayım çorap ipliği** (Giresun)

Bağra [*İs.*], Yerden biraz aşağıda bulunan ve kazma, saban geçmiyen, inbatî kuvveti olmıyan sert ve mor renkli bir çeşit toprak (*Köy, Mahmutlu "Akseki - Antalya"*)

Bağraç [*İs.*], Suyun anafor yeri: **Yüzerken bağraçtan kaçmalıdır** (*Adana*)

Bağrıbütün [*İs.*], **1.** Bir çeşit kavun (*Argıthanı "Ilgın - Konya* [*Muh.*]"; *Tersiye köyü "Adapazarı - Kocaeli* [*Muh.*] " ; *Ankara*) — **2.** Top çekirdekli bir çeşit kabak, bal kabağı (*Edirne dolayı* [Muh.]; *Tersiye köyü "Adapazarı - Kocaeli" ; Ankara*)

Bağrı geçmek [*F.*], Uykusu gelmek, içi geçmek (*Tepeboz "Karaburun - İzmir"*)

Bağrı kalkmak [*F.*], **1.** Göğsü kabarmak, iftihar etmek (*Kastamonu*) — **2.** Müteessir olmak (*Kastamonu*)

Bağrıntı [*İs.*], Küçük çocuk (*Eceabat "Çanakkale"*)

Bağrı yufka [*S.*], Merhametli, yüreği yufka: **O, çok bağrı yufkadır** (*Bolu*)

Bağsak [*İs.*], Çitle çevrilmiş yer, avlu (*Kalınağıl "Hadım Konya"*) [*Bak: Çelki*]

Bağsal [*İs.*], Bahçeyi korumak için etrafına gayrimuntazam ağaçlardan yapılan çit, parmaklık (*Akseki "Antalya"*)

Bağsalamak [*F.*], Eziyet etmek: **Ahmet Aliye bağsaladı** (*Güney köyü "Eşme - Manisa"*)

Bağsamak [*F.*], İnek boğa istemek (*Kilis "Gaziantep„; Maraş; Çanakkale* [*Muh.*])

Bağsıra [*İs.*], Sisli havada ağaç yaprakları üzerinde hasıl olan ıslaklık, hafif çiy (*Kırca köyü "Bolvadin - Afyon„*)

Bağu [*İs.*], Parti, kısım (*Yozgat*)

Bağumlamak [*İs.*], Parçalamak, bir ağacı müsavi parçalara ayırmak: **Şu ağacı bağumlama kesin** (*Erzincan*)

Bah [*Ed.*], Tasdik ve teyit bildirir: **-Keyfiniz iyi mi?- Bah!** (*Çorum; Hisarcık "Osmaneli„, Kümbet köyü "Gölpazarı - Bilecik„; Budaklar "Adapazarı„, İzmit "Kocaeli„; Mangırlar "Bolu„; Amasra, Bartın, Ereğli "Zonguldak„; Güney "Eşme„, Akhisar "Manisa„; Viranköy, Kütahya*)

Baha [*İs.*], Kahve tepsisi (*Ankara*) [*Bak: Bağa*]

Bahaç [*İs.*], Kızgın taş üzerinde pişirilen bir çeşit mısır ekmeği (*Şemsettin köyü "Giresun„*) [*Bak: Pağaç*]

Bahak [*S.*], Çok öksürüklü [adam]: **Bizim bahak Ahmet yine başladı** (*Balkı "Ilgın - Konya„*)

Bahaklanmak ve **Bahaklaşmak** [*F.*], Lekelenmek, beneklenmek, çillenmek: **Çocuk doğuracak kadınların yüzleri bahaklaşır** (*Kaboğlu köyü "Zonguldak„*)

Bahana [*İs.*], **1.** Yeni doğmuş çocuk (*Yenice köyü "Karacabey - Bursa„*) — **2.** Hayvan yemliği: **Bahanaya baktın mı, yer var mı?** (*Ereğli "Konya„*) [*Bak: Batma 1, musul*]

Bahank [*İs.*], Cilt üzerinde hâsıl olan leke (*Balıkesir*)

Bahar [*İs.*], **1.** Henüz zeytin çekirdeği kadar büyümüş olan kavun (*Osmaneli "Bilecik„*) — **2.** Sigara tütünü: **Beşlik baharlar iyidir** (*Genek "Muğla„*) — **3.** Gusülhane (*Küçük köyü "Altıntaş - Kütahya„*)

Baharcık [*İs.*], (*Paşaköy "Keşan - Edirne„; Ezine "Çanakkale„*) [*Bak: Bağarcık, 2*]

Bahargan [*İs.*], Güney tarafta kış yaz yeşil kalan yer, mer'a (*Kemaliye "Malatya„*)

Bahbuk [*İs.*], Gelincik çiçeği: **Kırdan bahbuk topladım.** (*Arapkir "Malatya„*)

Bahır [*İs.*], Ocak önlüğü: **Büyük bahırlı ocaklar tütmez** (*Bakırköy "Gelibolu - Çanakkale„*)

Bahmant [*İs.*], Bağ bekçisi (*Atlaz köyü "Sivrihisar - Eskişehir„*)

Bahna [*İs.*], **1.** Hayvan yemliği: **Bu bahna yüksek yapılmış** (*Aşağıdana köyü, Safranbolu, Zonguldak*) [*Bak: Bahana*] — **2.** Odunluk (*Safranbolu, Zonguldak*)

Bahor [*İs.*], İki hörgüçlü erkek deve (*Ilıpınar "Foça - İzmir„*) [*Bak: Bohor, bohur*]

Bahrana [*İs.*] Küme, gurup (**Acaba bu bahrananın savranı kimdir?**: *Topaç, Yozgat; Karaçulha "Muğla„*) [*Bak: Barhana*]

Bâk [*İs.*], Esrar otu, afyon (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Baka [*İs.*], Dik [Çift demiri hakkında] (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*) [*Bak: Soya*]

Bakacak [*İs.*], **1.** Pencere: **Bakacaktan başını uzattı.** (*Daday "Kastamonu„*) — **2.** Ayna (*Lâpseki "Çanakkale„*) — **3.** Her tarafı görebilecek yüksek yer, tabiî taras-

sut yeri (*Bursa; Kastamonu; Kuruçay "Erzincan„; Küçükkuyu "Ayvacık - Çanakkale„; Çengelköy "İst.„; Bolu*) — **4.** Balkon (*Edirne; Bursa; Orta "Çankırı„*) — **5.** [*S.*] Güzel, manzarası iyi (**Evleri var bakacak * o yar beni yakacak:** *Beykoz "İst.„; M. Kemalpaşa "Bursa„*)

Bakaç [*İs.*], Dürbün (*Püres "Saiteli - Konya„*)

Bakal [*İs.*], Kara tavuk; sığırcık (**Dün üç bakal vurdum:** *Umurbey "Gemlik - Bursa„; Balcalı "Çarşamba - Samsun„; Zeytinli "Edremit - Balıkesir„; Cide "Kastamonu„; Devrek, Bartın, Kaboğlu "Zonguldak„; Sarıidris "Isparta„*)

Bakalak [*S.*], Bekleyici, muhafız (*Balıkesir ve cevresi*)

Bakamak [*İs.*], Hayvanın mahmuz tırnağı: **Horozun bakamağına bak!** (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*) [*Bak:* *Bakanak*]

Bakanak [*İs.*], **1.** Geviş getiren hayvanların ayaklarının arka tarafındaki dumura uğramış tırnaklar, kemik çıkıntılar (*Dârende "Malatya„; İzmit; Şecaattin "Seyitgazi - Eskişehir„; Kadirli "Seyhan„; Bornova "İzmir„*; **Hastalıktan hayvanın bakanağı düşmüş:** *Emirler "Bâlâ - Ankara„*) — **2.** Geviş getiren hayvanların tırnakları (*Lâpseki "Çanakkale„; Karaviran köyleri "Bozkır - Konya„; Dumlupınar, Bolvadin "Afyon„; Kilis "Gaziantep„*) — **3.** Sığır ve davarın iki tırnağı arasındaki mesafe, çatal tırnaklarının arası (**İneğin bakanagı yara olmuş; Bizim ineğin bakanağına diken batmış:** *Uruş "Gaziantep„; Göksün "Maraş„; Karaköy "Nallıhan - Ankara„; Bayadı "Ordu„; Senirkent "Uluborlu - Isparta„*) — **4.** Sığırların tırnaklarının üstündeki bilek kısmı, bukaılık (*Ünürköyü "Çankırı„; Bostanlar köyü "Bahçe-Seyhan„*) — **5.** Koyun bacağı (*Çivril "Denizli„*) [*Bak:* *Bakınak*] — **6.** Göz (**Bakanağın eline gelsin!:** *Genezin "Avanos - Kırşehir„; Niğde; Isparta; Antalya; Pazar "Tokat„*) — **7.** Ayna (*Beyce köyü "Simav-Kütahya„; Hamurcu, Kızılviran köyü, İncesu "Kayseri„*)

Bakar [*İs.*], Ayna (*Malatya ve çevresi*) [*Bak:* *Bakanak, 7*]

Bakı [*S.*], **1.** Müfettiş: **Siz mektep bakısı mısınız?** (*Samsun*) — **2.** [*İs.*] Fal: **Bakıcının bakısı, karpuzcunun çakısı** (*İzmir hapishanesi*)

Bakıcak [*İs.*], Bir tepenin hakim noktası (*Çöğürler "Kütahya„*) [*Bak:* *Bakacak, 3*]

Bakıldak [*İs.*], **1.** Susam başağı (*Hançerliköyü "Bursa„*) — **2.** Taze fasulya (*Kışlacıkköyü "Ankara„; Karamürsel "Kocaeli„*)

Bakımcı [*S.*], Fal bakan (*İçel*)

Bakınak [*İs.*], **1.** Sığır ayaklarında dumura uğramış arka tırnak (*Alayunt "Kütahya„*) — **2.** Çift tırnaklı hayvanların tırnaklarından her biri (*Kılandıras "Sandıklı - Afyon„*) — **3.** Çift tırnaklı hayvanların tırnaklarının arası (*Kızılcabölük kamunu "Denizli„; Muğla*) [*Bak:* *Bakanak*]

Bakıncak [*İs.*], **1.** Nişangâh (**Bakıncaktan baktık, tutuncaktan tuttuk, çekincekten çektik, güm attık, güm yatırdık:** *Hisarlıkaya köyü "Polatlı„, Keskin "Ankara„*) — **2.** Balta (*Bakras "Bozö-*

yük - Bilecik„) — **3.** Ayna (*Ayağıbüyük köyü "Sungurlu - Çorum„)* [*Bak: Bakanak 7, bakar*]

Bakır basma [*İs.*], Vücudün parça parça kırmızılaşması ile meydana çıkan hastalık: **Bizim kız bakır basma olmuş** (*İğdecik, Sandıklıboz "Manisa„)*

Bakırca [*İs.*], **1.** Dibi geniş, ağzı dar bir çeşit bakır su kabı (*Alpanas "Seyitgazi - Eskişehir„)* — **2.** Tandırda etli güveç pişirmeğe yarıyan kulplu bakır kap (*Sadırlar "Konya„)* — **3.** Bakraç (*Kütahya*)

Bakırcak [*İs.*], Ocakta yemek pişirmek ve su ısıtmak için tek kulplu bakır kap: **Bir bakırcak su getir!** (*Niğde*)

Bakır kırı [*S.*], **1.** Boz renk (*Beykoz "İst.„)* — **2.** At tonlarından biri (*Beykoz "İst.„)*

Bakıt [*İs.*], Gözetleme yeri (*Unurla "Antalya„)* [*Bak: Bakacak, 3*]

Bakmaç [*İs.*], Dağ ve tepelerden geçen yolların düzlük yerleri (*Dereköyü "Tokat„)*

Bakrak [*İs.*], Bakraç: **Bakrağı pınardan doldur da getir!** (*Mardar "Bafra - Samsun„ ; Sinop*)

Balaca [*İs.*], **1.** Küçük çocuk (*Ş. A.; Eskişehir; İst.*) — **2.** [*S.*] Küçük: **Benim balaca bir köpeğim var** (*Kars* [*Muh.*])

Balaçora [*S.*], Pis, kirli: **İhsan balaçora bir adamdır** (*Kayseri*)

Balada [*İs.*], **1.** Altı aylık tavuk pilici: **Hava mülâyim gidiyor, baladalar yakında yumurtlamağa başlar** (*Konya*) — **2.** Kurt tarafından yenen bir hayvanın kalıntısı: **Çoban baladaları getirdi.** (*Saboğaz köyü "Gaziantep„)* — **3.** Kaz yavrusu (*Adana*) [*Bak: Badi*]

Baladız [*İs.*], Ağaç filizi, sürgünü, fışkın (*Dadya "Muğla„ ; Aydın*) [*Bak: Badarız, balardız*]

Balagız [*İs.*], Balmumu (*Argıthanı "Ilgın - Konya„)*

Balak [*İs.*], **1.** Manda yavrusu (*Eskipazar "Çankırı„; Zekere, Köşker, Avanos "Kırşehir„ ; Konya; Turhal "Tokat„; Bayazıt "Ağrı„ ; Kelkit "Gümüşane„; Bafra "Samsun„; Safranbolu "Zonguldak„; Elâziz; Merzifon, Amasya; İncesu, Kayseri; Çıkrık "Mecitözü - Çorum„ ; Urfa; Yozgat; Boyabat, Gerze, Sinop*) — **2.** Kedi, tavşan, tilki, ayı yavrusu (*Kemerhisar, Maden şehleri, Bor, Niğde; Koçhisar "Manisa„ ; Aksaray "Niğde„; Başekrek "Beşiri - Siirt„ ; İskilip "Çorum„ ; Müsellim "Yapraklı - Çankırı„; Konya ili*) — **3.** Paça, don paçası (*Dombaylı "Salihli - Manisa„)* — **4.** [*S.*] Tombul, güzel çocuk: **Köyün balak çocukları var** (*Çakırlar "Konya„)* — **5.** Çocuk (*Cihanbeyli "Konya„ ; Erzincan; Kayseri*)

Balama [*İs.*], Bir çeşit düz ve sert taş (*İçel*)

Balaman [*S.*], Şişman [insan] (*Aydınlı oymağı "Ceyhan - Seyhan„)*

Balaman ağacı [*İs.*], Değirmende çark topunun etrafına çakılan ve iği sıkıştırmağa yarıyan ağaç (*Genezin "Avanos - Kırşehir„)*

Balamur [*İs.*], Kapıların üstünde dolap yerinde kullanılan ufak oyuk: **Senin aradığın şey dış kapının balamurundadır.** (*Mucur "Kırşehir„)*

Balardız [*İs.*], Asmanın kökünden süren muzır filiz, piç (*Sille "Konya„)* [*Bak: Baladız*]

Balarıt [*İs.*], Taze incir (*Kaş "Antalya„*) [*Bak: Balart*]

Balarız [*İs.*], Üzüm çubuklarının kökünden çıkan filiz (*Konya ili*) [*Bak: Baladız, balardız*]

Balarmak [*F.*], **1.** Büyüyüp yetişmek, kanlı canlı olmak (*Alaşehir "Manisa„*) — **2.** Şişmek, kabarmak; doğurması yaklaşan hayvanın ferci açılıp genişlemek (*Şahveren "Edremit - Balıkesir„ ; Niğde; Yendiğin köyü "Ilgın - Konya„*)

Balart [*İs.*], Taze incir (*Çöğmen "Köyceğiz - Muğla„*) [*Bak: Balarıt*]

Balartmak [*F.*], Genişletmek (*İçel*)

Balastır [*İs.*], Hatıl (*Kirligayret, Botsa, Dedeler "Konya„*)

Balat [*İs.*], Ufuk: **Balat açık korkma!** (*Aydın*)

Balatlamak [*İs.*], Kazmanın ağzına demir koymak (*Şıhlar "Ulubey - Ordu„*)

Balavurt [*S.*], Tatlı tatlı, ballandıra ballandıra anlatan (*Gümüşane*)

Balavuz [*İs.*], Balmumu (*Yazılıköyü "Emirdağ - Afyon [Muh.]„*)

Balay [*Zf.*], **1.** Keşki (*Büyükdoğanca "Kavaklı„ , Edirne*) — **2.** Belki, olabilir ki, umulur ki (**Ahmet çok hasta balay iyi olur:** *Büyükdoğance "Keşan - Edirne„ ; Ortaköy* [?]; *Gelibolu "Çanakkale„ ; Himmetoğlu köyü "Göynük - Bolu„ ; M. Kemalpaşa "Bursa [Muh.„]*)

Balayki [*Ed.*], (*Edirne [Muh.]*) [*Bak: Balay, 1*]

Balaz [*İs.*], Çakıl taşlariyle karışık kumsal toprak (*Bostanlar "Bahçe - Seyhan„*) [*Bak: Kayran*]

Bal bardağı [*İs.*], Kırıldığı zaman sakından bir çeşit tatlı su akan küçük yapraklı, kırmızı çiçekli bir çeşit bitki (*Dereköy "Tokat„*)

Balbaşı [*İs.*], **1.** Sarı çiçekli, güzel kokulu, uzun ince yapraklı ve boz renkli bir bitki olup şırayı tatlılandırmakta kullanılır (*Suboğaz "Gaziantep„*) — **2.** Bal peteklerinin kovanında kalan bal artıklarının kaynatılmasiyle elde edilen pekmez (*Zencidere "Kayseri„ ; Edirne [Muh.]*)

Balcımak [*F.*], Dengine almak, bir saymak: **Sen herkesi balcımazsın.** (*Silifke "İçel„*)

Balçepiç [*İs.*], Bir yaşında kısır keçi (*Kargı "Tosya - Kastamonu„*)

Balçı [*İs.*], Testi: **Yağ balçısı kırıldı, çarşıdan bir balçı alacağım.** (*Köprülü "Alanya - Antalya„*)

Baldan [*S.*], Ahmak (*Zeyve "Çal - Denizli„*)

Baldır [*İs.*], Yaş meşe odunu (*Bolay "Hadım - Konya„*)

Baldır bayrak [*S.*], Param parça, çok yırtık (*Sivas; Aydın*) [*Bak: Badır bayrak*]

Baldır bayrak etmek [*F.*], Param parça etmek (*Sivas; Aydın*)

Baldırkan [*İs.*], Sakları uzun, üzerleri dikensiz bir çeşit ağılı bitkidir ki, kaya aralarında çok bulunur (*Dereköy "Tokat„*)

Baldız [*İs.*], Şimşek: **Baldız oynuyor** (*M. Kemalpaşa "Bursa„*)

Baldız çakma(sı) [*İs.*], Şimşek çakma(sı) (*Edremit "Balıkesir„*)

Baldız oynamak [*F.*], Şimşek çakmak (*Balıkesir*)

Balgam [*İs.*], Sazlık, bataklık, sulu, çamurlu yer (*Marınca "Merzifon - Amasya„ ; Gözene "Malatya„*)

Balgam elması [*İs.*], Sarı renkli, iri ve tatlı bir çeşit elma (*Cide "Kastamonu„*)

Balgan [*İs.*], **1.** Su birikintisi (*Çobansaray "Yıldızeli - Sivas„*) — **2.** Sert topraklı, taşlık yer (*Daday ve çevresi "Kastamonu„*)

Balgan arım [*İs.*], Sazlık ve bataklık yer (*Karaaptal köyü "Lâdik - Samsun„ ; Köserelli aşireti "Mersin - İçel„*)

Balgımak [*F.*], Suyun içinde oynamak: **Suyun içinde ne balgıyıp durursun?** (*Civanyaylağı* [*Köserelli aşireti arasında*] *"Mersin - İçel„*) [*Bak: Balkımak*]

Balhar [*İs.*], Poyraz (*Braskiğ "Erzincan„*) [*Bak: Balkar*]

Balhımak [*F.*], Ağrımak, sancımak (*Gaziantep*)

Balhi [*S.*], İstifade edilmiyen: **Şu hayvan balhidir, yük taşıyamaz** (*Iğdır "Kars* [*Muh.*]*„*)

Balı [*İs.*], Büyük kardeş (*Palanga "Hekimhan - Malatya „*) [*Bak: Balım*]

Balıkcın oynaması [*İs.*], Şimşek çakması (*Düzağaç köyü "Malatya„*)

Balık kaçtı [*İs.*], Bir çocuk oyunudur. Bu oyunda, sekiz on çocuk bir daire halinde yere oturarak ayaklarını öne doğru uzatırlar. Ebe olan ortada durur. Mendil bükülüp balık yapılır. Bunu ebeye vurup ayaklarının arasından dolaştırırlar. Tekrar vururlar. Ebe balığı kimin elinde yakalarsa o ebe olur, ortaya çıkar (*Düğrek "Kırşehir„*)

Balık kapaması [*İs.*], Balık pilâkisi (*Isparta*)

Balık kulağı [*İs.*], Midye: **Denize girdiğim zaman ayağımı balık kulağı kesti** (*Çakıralan "Havza - Samsun„*)

Balık sütliyeni [*İs.*], Sarı çiçekli ve sakları süt ile dolu bir bitkidir. Tohumu suya atıldığı zaman balıklar sersemleşerek suyun yüzüne çıkarlar (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Balım [*İs.*], **1.** Kardeş (*Ankara*) [*Bak: Balı*] — **2.** [*S.*] Çok sevgili, samimî [arkadaş] (*Ortaca* [*?*]; *Anamur köyleri "İçel„*)

Balısıra hastalığı [*İs.*], Bitkilerde görülen bir çeşit hastalık olup otu sarartarak öldürür ve insanın eline yapışır (*Ankara*)

Balk [*İs.*], Geçe açık havada ufkun herhangi bir cihetinden görünen parıltı: **Bugün şimalden balk attı, yarın her halde yağmur var** (*Kayseri ve köyleri*) — **2.** Şimşek çakma (**Balk oynuyor:** *Gülveren "Bünyan - Kayseri„ ; Emet "Kütahya„*)

Balkat [*İs.*], Imam (*Konya köyleri*)

Balkadın [*İs.*], Bir çeşit yenilen mantar (*Himmetoğlu "Zonguldak„*)

Balkamak [*F.*], Şimşek çakmak (*Kayseri köyleri*) [*Bak Yalabımak*]

Balkar [*İs.*], (*Braskiğ "Erzincan„*) [*Bak: Balhar*]

Balkaymak [*İs.*], İki renk, yollu ipek kumaş (*İst.* [*?*])

Balkı [S.], Çok güzel [insan hakkında] (*Ilgın "Konya„*)

Balkımak [*F.*], **1.** Ziya parlamak, şimşek çakmak (*İst.; Muğla; Manisa; Urla "İzmir„; Denizli; Afyon; İznik "Bursa„; Antalya, Kadirli "Seyhan„; Urfa; Bor, Niğde; Çorum; Gülabi, Yozgat; Bolu; Edirne* [*Muh.*]) [*Bak: Yalabımak*] — **2.** Su halkalanmak, dalgalanmak (*Genezin "Avanos - Kırşehir*) — **3.** Birdenbire şiddetli ağrımak, sancımak, sızlamak: **aya-**

ğı balkıdı, dişi balkıyor (*Lohan köyü "Gaziantep,*)

Balkır [*İs.*], **1.** Parıltı (*Bursa; Kurthasanlı "Kadınhanı - Konya"; Kemerburgaz "İst."*) — **2.** Şimşek (*Edirne ve dolayı*) [*Bak: Balkız*]

Balkırmak [*F.*], Şimşek çakmak (*Üçkuyu köyü "Çal - Denizli"*) [*Bak: Balkımak, 1.*]

Balkız [*İs.*], **1.** Şimşek (**Balkızdan göz açılmıyordu**: *Adana; Balıkesir ve dolayı; Körükler "Yalvaç - Isparta"; Edirne*) — **2.** [*S.*] Çok ışık dalgası yapan: **Göldeki balkız ay ışığına dalıp kalmıştım** (*Adana*)

Balkmak [*F.*], (Şimşek) parlamak, çakmak (*Kilis "Gaziantep"; Maraş*)

Balkoynamak [*F.*], Şimşek çakmak (**Hava bulutlu balkoynuyor:** *Balçıkhisar "Afyon"; İzmir; Karakuş "Ünye - Ordu"; Eskişehir*)

Balk oynaması [*İs.*], Şimşek çakması (*Niksar "Tokat"; İzmir; Ünye "Ordu"; Lâdik "Samsun"; Menkeser "Ağrı"; Göre köyü "Nevşehir", Niğde; Karaveliler köyü "Alanya - Antalya"*)

Bal köpüğü [*S.*], At donlarından krem, sarı ve gümüşü arası, bal rengi: **Bal köpüğü bir at** (*Tapdık "Havsa - Edirne"*)

Ballağan [*İs.*], Ballıbaba: **Ballağanın çiçeğini çocuklar emerler** (*Keşanuz "Ankara"*) [*Bak: Ballık, ballıçizik, ballıca 2, ballıbaba*]

Ballı [*İs.*], **1.** Koyu pembe renkte, çekirdeği orta büyüklükte ince kabuklu kısa saplı ve çok tatlı bir çeşit kiraz (*Isparta*) — **2.** Mayası gelmemiş ekmek (*Konya*)

Ballıbaba [*İs.*], Bir çeşit yaban otu (*Gönen "Balıkesir"; Sinop; Samsun*) [*Bak: Ballık, ballağan*]

Ballıca [*İs.*], **1.** Ufak yapraklı bir çeşit meşe ağacı (*Çakılı köyü "Vize - Kırklareli"*) — **2.** Yenen bir çeşit yaban otu, çoban otu (**Eve dört araba ballıca örgüsü getirip bir çit duvar yaptım** (*Serik "Antalya"*) [*Bak: Ballağan, ballık, ballıbaba*]

Ballıçizik [*İs.*], İçinde tatlı bir su bulunan ve sığır kuyruğu da denilen bitkinin çiçeği (*Gelibolu "Çanakkale"*) [*Bak: Ballağan*]

Ballıdarı [*İs.*], İncir (*Sivas; Sulutaş köyü "Konya"*) [*Bak: Ballışapa, ballışıga*]

Ballık [*İs.*], **1.** Ballıbaba denilen yaban otu (*Gönen "Balıkesir"*) [*Bak: Ballıbaba*] — **2.** Üzümle kavun ve karpuzlara arız olan külleme hastalığı (**Üzüme ballık saldırtmamak için çok kükürt atmalı:** *Bozalan köyü "Milâs - Muğla"; Manisa*)

Ballı(m) [*S.*], Sevgili(m) (*İçel*)

Ballışapa [*İs.*], İncir (*Kastamonu*) [*Bak: Ballışığa*]

Ballışıga ve **Ballışıka** [*İs.*], İncir (*İzmir; Bursa*) [*Bak: Ballıdarı, ballışapa*]

Balma [*İs.*], **1.** Küçük kazan (*Kargı "Tosya - Kastamonu"*) — **2.** Taneleri mahrut şeklinde olan bir çeşit üzüm (*Sarıyer "İst."*)

Balsama [*İs.*], Ağaçlara arız olan bir hastalık (*R.*)

Balsıra [*İs.*], Duvar arasına konan hatıl (*Akşehir "Konya"; Silifke "İçel"*) [*Bak: Balastır*]

Balta [*İs.*], **1.** Değirmen taşının ortasında bulunan ve onu döndüren demir, haçvari aygıt (*Eymir "Bozdoğan - Aydın"; Ezine "Çanakkale"; Isparta*) [*Bak: Baltacık,*

söbek] — **2.** Üç dört yaşından yukarı koyun (*Keskin "Ankara„; Eskişehir; Kırkyaran "Uşak - Kütahya„; İshaklı "Bolvadin-Afyon„; Edirne*) — **3.** Gümüş bel kemerlerine süs için takılan küçük ve dişli parçalar: **Baltalı kuşaklar çok iyi yakışır** (*Beypazarı "Ankara„*)

Baltabak [*İs.*], Kır sarmaşığı (*Sücüllü "Yalvaç - Isparta„*)

Baltacık [*İs.*], Değirmen taşları arasında alt taşın ortasından yukarı taşa geçirilmiş balta şeklinde bir demirdir ki, üst taş bunun üzerinde döner (*Ordu; Malatya; Kırşehir köyleri; Karahoca "Haymana - Ankara„; Sinop*) [*Bak: Balta, I*]

Baltama [*İs.*], **1.** Güvercin yakalamak için kullanılan bir çeşit ağ: **Baltama ile güvercin tuttum** (*Diyarbekir*) — **2.** Mumya (*Alayunt "Kütahya„*)

Baltancık ve **Baltancuk** [*İs.*], (*Ordu; Muscalı "Çarşamba - Samsun„*) [*Bak: Baltacık, germicek, köprü*]

Bal üzümü [*İs.*], Kokulu ve yuvarlak taneli bir çeşit beyaz üzüm (*Kilis "Gaziantep„*)

Balya [*İs.*], Yedi sekiz yaşında erkek sığır, boğa (*Aydın*)

Balyağar [*İs.*], Yaprak açma zamanında tatlı ve yapışkan olarak yağan sular, kudret helvası (*Sidere köyü "Çoruh„*)

Balyakma [*İs.*], Sıcak bal veya kızgın demirle kotorize edilerek sağaltılan bir çeşit çıban (*Atlıhisar "Afyon„*)

Bam [*İs.*], Davulun tokmakla vurulan kısmı (*Erzurum*)

Bamba [*İs.*], Patlıcan ince ince doğranıp içine ekşi nar tanesi konularak yapılan bir türlü yemek (*Antalya*)

Bambal [*İs.*], **1.** Karataban da denilen hastalık: **Böceklerim bambal hastalığına tutuldu** (*Muradiye "Edirne„*) — **2.** [*S.*] Şişman adam (*Alanos "Samsun„*) — **3.** [*S.*] Nazlı, şımarık, yılışık, hoppa (*İskilip*, **Bambal bir kız:** *Çorum; Nevşehir "Niğde„; Bolu; Kavak "Samsun„; Alaşehir "Manisa„; Balıkesir*) [*Bak: Bambıl,2*]

Bambal böceği [*İs.*], Örümceğe benziyen, toprak altında vücudüne göre bir yuva kazan ve büyü böceği de denilen bir cins hayvan (*Gelibolu "Çanakkale„*)

Bambam [*İs.*], Bir buçuk metre uzunluğunda ince ve düzgün çubukların ince tarafını yere vurarak ileri fırlatmaktan ibaret bir çeşit çocuk oyunu (*Saframbolu, Zonguldak*)

Bambanlanmak [*F.*], Güvenmek: **Ben sana bambanlanarak bu işi yaptırmağa geldim** (*Simav "Kütahya„*)

Bambıl [*İs.*], **1.** Bam teli (*Antalya*) — **2.** Ekinler taze iken tanelerin özünü yiyen böcek, süne, zina (**Bu sene bambıl ekinleri kuruttu:** *Adana; Kayseri ve çevresi; Bolvadin "Afyon„; Aliköy, Sücüllü "Yalvaç - Isparta„; İçel*) [*Bak: Bambal, bambul*]

Bambu [*İs.*], İçe giyilen pamuklu (*Edirne*)

Bambul [*İs.*], **1.** Zina, süne böceği (*İsmil "Çumra„, Konya ve çevresi; İncesu "Kayseri„; Köşker "Kırşehir„; Şabanözü "Polatlı„, Şereflikoçhisar, Kalecik, Güdül "Ayaş - Ankara„; Sarıyar "Mıhalıççık - Eskişehir„; Karahi-*

sar köyü "Davas - Denizli,,) [*Bak:* **Bambıl**] — **2.** Dut: Malatyanın bambulları meşhurdur(*Emirâlem "Menemen - İzmir,,)* — **3.** [*S.*] Semiz, etli, dolgun (*Antalya*)— **4.** Bir cins yaprak tırtılı (*Antalya*)

Bana [*İs.*], **1.** Bağlarda yapılan pışta, karık sırtları (*Batsa köyü "Konya,,)* — **2.** İlkbaharda hayvanları otlatmak için çayırlıkta yurt kurma (*Dombaylı "Salihli - Manisa,,)*

Bana vermek [*F.*], Sağmal hayvanları yazın otlatmak üzere ortakçıya vermek (*Ahlat "Van,,)*

Banak [*İs.*], **1.** Lokma, ekmek parçası (*Çayırşehli "Boğazlıyan- Yozgat,,; Kayseri; Sivas; Süzey- "Araç - Kastamonu,,; Sinop; Vezirköprü "Samsun,,)* [*Bak*: **Sunak, sokum**] — **2.** Tirit (*Tatarlı "Dinar- Afyon,, ; Gelendost, Uluborlu, Şarkikaraağaç "Isparta,,; Konya*) — **3.** Sulu yemek, sulu katık (**Bu yıl bir banak yiyemedim:** *Konurlar "İnegöl - Bursa,,; Sultanköy "İpsala - Edirne,,)* — **4.** Marul (*Urfa*) [*Bak:* **Dürülü**]

Banam [*S.*], Bir banımlık: **Tabakta bir banam aş kalmış** (*Alaşehir "Manisa,,)*

Banas [*İs.*], Sulu ova, su basan ova (*O. A.*)

Banavi [*S.*], Ahmak, budala (*İst.* [?]; *Burdur*) [*Bak:* **Banaz**]

Banaz [*S.*], Sersem, beceriksiz, aklı ermez (**Bırak şu banazı!:** *Honaz, Denizli; Burdur*) [*Bak:* **Banavi**]

Banbal [*İs.*], **1.** Arı büyüklüğünde yeşil başlı bir cins sinek (*Taptık "Havsa - Edirne* [*Muh.*]*,,)* — **2.** [*S.*] Şımarık (*Yozgat*) — **3.** [*S.*] Mirasyedi (*Yozgat*)

Banban etmek [*F.*], Şaşmak (*Silifke "İçel,,)*

Banbul [*S.*], **1.** Güzel, tombul [kadın] (*İçel; Isparta*) — **2.** [*İs.*] Eşekarısı (*Isparta dolayı*) [*Bak:* **Bambul,1**]

Bance [*İs.*], Küçük testi (*Kırşehir*)

Bancı [*İs.*], Müezzin (*Zonguldak*)

Banda [*İs.*], Yaban armudu: **Banda ağacına çıktım** (*Çorum*) [*Bak:* **Çördük, çörtük**]

Bandak [*İs.*], **1.** Dağlardan inen suların dağ eteğinde vücude getirdiği bataklık (*Karahisar "Afyon,,; Köştük "Yalvaç - Isparta,,)* — **2.** Bir şeyin tadına bakmak için bir banımlık alınan parça (*Denizli*) — **3.** Üç yerinden bağlanmış ot demeti: **İki bandak ot topla; otları bandak yap!** (*Paşayiğit "Keşan - Edirne,,)*

Bandaklamak [*F.*], Cıvık şeyleri parmakla almak (*Sandıklı "Afyon,,)*

Bandat [*İs.*], **1.** Susuzluk (*Başlamış "Dörtyol - Seyhan,,)* — **2.** Yavanlık (*Başlamış "Dörtyol - Seyhan,,)*

Bandıkmak [*F.*], **1.** Susamak, haraetlenmek; fevkalâde istekli olmak (*Hortu "Ereğli - Konya,,; Niğde;* **Bandıktın mı ki o kadar su içiyorsun?:** *Bayramören "Ilgaz- Çankırı,,; Köşker "Kırşehir,,)* — **2.** Acıkmak (*Beypazarı "Ankara,,)* — **3.** Bunalmak; ıztırap çekmek, ölüm haline gelmek: **Bafrada insan bandıkıyor; Ahmet hastalığında fena halde bandıktıydı** (*Çakıralan "Havza,,, Çakallı "Kavak - Samsun,,)*

Bandırgaç [*İs.*], Yazı kalemi, kamış kalem: **Bandırgaç unutsa,**

abandırgaç unutmaz (*Balkanda "Beyşehir - Konya„*)

Bandırma [*İs.*], **1.** Üzümleri potaslı suya batırmak için kullanılan iki kulplu bir çeşit süzgeç (*İzmir; Manisa*) — **2.** Büyük taneli beyaz bir üzüm (*Alkı* [?]; *Demirci "Manisa„ ; Maraş*) — **3.** Bir değnek ucunda denize atılan bir çeşit ağ (*Bergama ve dolayı "İzmir„*) — **4.** Daldırma yoliyle çoğaltma (*Ereğli "Konya„;Kayseri*) — **5.** Hususî surette açılan yufkayı üç köşeli kesip kızgın tereyağına batırarak tepsiye istif ettikten sonra üzerine şeker koyularak yapılan bir çeşit tatlı (*Orta kamunu "Çankırı„*)

Bandırmak [*F.*], **1.** Kurutulacak olan taze üzüm veya inciri bir sepet içinde potaslı suya daldırmak (*Alaşehir "Manisa„ ; Karaköy*; **İncirler bandırma tavında:** *Sarayköy "Denizli„*) — **2.** Tabaktaki yemekten bir lokma aldırmak veya almağa müsaade etmek (*Alaşehir "Manisa„*)

Bandik [*İs.*], **1.** Çam ağacından yapılmış emzikli testi (*Amasya*) [*Bak:* **Boduç**] — **2.** Küçük lâmba (*Giresun*) — **3.** Çobanların paçavraları koyun yününe sürtmek suretiyle elde ettikleri kav (*Pazar "Kızılcahamam - Ankara„*) — **4.** Şalvar (*Amasya İli*)

Banga [*İs.*], Aksisada, yanku, yankı (*Ordu*)

Bangıl bangıl [*İs.*], [Su] çağıl çağıl akma (*Sarıoba "Polatlı-Ankara„*)

Bangıldamak [*F.*], Hiddetle kaba kaba söylemek, itiraz etmek: **Nazmıma dahleyleyen ehli dile bangıldarım** (*Önsen köyü "Maraş„*)

Bangış [*İs.*], Dişi yaban domuzu (*Ankara; Seyhan*) [*Bak: Azılı,* **1**]

Bangilenmek [*F.*], Budalalık yapmak, dikkatsizlik etmek: **Nedir bu yaptığın? Aklını başına al bangilenme!** (*Sarıcaali "İpsala - Edirne„*)

Banglamak [*F.*], Bağırmak, seslenmek: **Mehmet ağa yine bangladı, lâkin seslenmedim** (*Kütahya*)

Banıç [*İs.*], Lokma (**Şu yemekten iki banıç alır mısın?**: *İzmir; Boldan "Denizli„*) [*Bak: Sokum*]

Banıkmak [*F.*], Çok susamak (*Gögenç köyü "Konya„*)

Banım [*İs.*], Kaymak [yenen]: **Banimi herkes sever** (*Yeniköy "Ereğli - Konya„*)

Banışçı [*S.*], Dilenci tabiatlı, anafordan karnını doyuran, çanak yalayıcı (*Üçkuyu "Çal - Denizli„*)

Bank [*S.*], Sersem, beyni sulanmış, hissiz (*Köy "Denizli„*)

Bankış ve **Bankıç** [*İs.*], Dişi domuz (*Maraş; Misis, Kadirli, Kozan, Saimbeyli "Seyhan„ ; Niksar "Tokat„*) [*Bak:* **Azılı 1, bangış,**]

Banla [*İs.*], Horoz ötüşü (*Taşlıçay "Diyadin - Ağrı„*)

Banlamak [*F.*], **1.** Horoz ötmek: **Vakitsiz banlıyan horozun başını kesmeli** (*Van*) [*Bak: Bannamak*] — **2.** Bağırmak; sayıklamak (*Gürcü köyü "Kızılcahamam - Ankara„*) — **3.** Davetsiz gelmek (*Gebze, Hereke "Kocaeli„*) — **4.** Şaşmak (*İzmir*)

Banma [*İs.*], Çamaşır yıkamak, pekmez kaynatmak için kullanılan ağzı geniş ve altı dar bir çeşit bakır kap (*Çorum İli*)

Banmaç [*İs.*], Unla yapılan sirkeli ve sarmısaklı bir türlü yemek (*Akköy "Söğüt - Bilecik„*)

Bannamak [*F.*], Horoz ötmek: Vakitsiz bannayan horozun başını keserler (*Ahlat* "*Van*„) [*Bak: Banlamak*]

Banraz [*İs.*], Kayın ağacı (*Kilis* "*Gaziantep*„; *Maraş; Osmaniye* "*Seyhan*„)

Bap [*İs.*], **1.** Akran, denk, eş: Çoçuğu niçin döğdün, o senin bapın mıydı?; Herkes bapıyle konuşmalı (*Van*) — **2.** Çekirge gibi ekinleri kemiren bir türlü böcek (*Zemme köyü* "*Kütahya*„)

Bar [*İs.*], **1.** Sürahi ve bardak içinde hasıl olan kir, ağızda hararetten hasıl olan sarı tortu, acılık, pas, miyde bozukluğundan, fiyevriden dil üzerinde hasıl olan pislik (*Gümüşane; Kilis* "*Gaziantep*„; *Maraş*) — **2.** Sirkenin, pekmezin ve bu gibi akarların üzerinde türeyen küf, köpük, peynir küfü, mantar (*Urfa; İçel; Sivas; Erkilet, Kayseri; Köşk* "*Aydın*„) — **3.** El ele tutuşularak halka teşkil edilmek suretiyle oynanan bir oyun (**Erzurum barları meşhurdur:** *Erzurum; Bayburt* "*Gümüşane*„)— **4.** Bağ ve tarla kenarlarına çevrilen çit (*Ankara*) [*Bak: Barı, bağlak*]

Bâra ve **Bağra** [*İs.*], İşlenmemiş toprak, verimsiz toprak, killi arazi (*Akseki ve köyleri* "*Antalya*„) [*Bak: Kedir toprak*]

Bara [*İs.*], **1.** Göl (*Vidin* "*Bulgaristan*„) — **2.** Bataklık: **Bu çayırda baralar çok** (*Karakoca* "*Karacabey - Bursa* [*Muh.*]„) [*Bak: Azmak*]

Barak [*İs.*], **1.** Bağlara musallat olan sarı bir çeşit tırtıl, böcek (*Manyan* "*Karaman - Konya*„) — **2.** [*S.*] Çiçek bozuğu, çopur: Barak çocuk (*İst.* [?]) [*Bak: Gerik, batırık, 2*] — **3.** [*S.*] Karışık (*Dursunbey* "*Balıkesir*„)

Barama [*İs.*], İpek kozası (*Amasya; Kurtahmetli* "*Çarşamba - Samsun*„; *Sivas ve çevresi*)

Baran [*İs.*], **1.** [Bağda] çubuk sırası, bir sıraya dikilmiş portakal ve o cinsten fidaların dizisi (*Kilis* "*Gaziantep*„; **Bizim bağda altmış baran var:** *Çaylı* "*Dörtyol*„, *Gâvurdağı* "*Cebelibereket - Seyhan*„; *Urfa; Erzincan; Lâpseki* "*Çanakkale*„; *Elâziz; Kars; Arapkir, Behisni* "*Malatya*„) — **2.** Çift demirinin izi, üzüm çubuğu yatağı, bağ ocaklarının taksimatı, sebze ocağı (*Sarıyer* "*İst.*„; *Kemaliye* "*Malatya*„; *Kilis* "*Gaziantep*„; *Keleriç* "*Erzincan*„; *İğde* "*Elbistan-Maraş*„) [*Bak: Abara 2, argus*] — **3.** Fidan sıraları arasındaki aralık (*Adana*) — **4.** Bostan (*Çemişgezek* "*Elâziz*„) — **5.** Üç senelik koç (*Bitlis*) — **6.** [*S.*] Yüksek; ulu (*Bakırköy* "*Ödemiş - İzmir*„)

Barana [*İs.*], **1.** Kafile, gurup, küme, parti, bölük, kısım, küçük kervan, avene (*Balıkesir ve çevresi; Gümele* "*Söğüt - Bilecik*„; *Hisarcık* "*Kayseri*„; *Şabanözü* "*Polatlı - Ankara*„; *Kütahya; Konya İli*) — **2.** Cemiyet, dernek; oymak, topluluk (*Dursunbey* "*Balıkesir*„; *Çarıklar, Zıvarık* "*Konya*„) — **3.** Demir tırnak (*Zıvarık, Çarıklar* "*Konya*„) — **4.** Fasulye sırığı, herek; asma kollarını tutmağa yarıyan çatal ağaç (*Ermenak, Konya; Belenkeşli* "*Mersin*„, *Gülek köyleri* "*Tarsus - İçel*„; *Niğde; Isparta*) — **5.** [*S.*] Baklava biçimi, main (*Şabanözü* "*Polatlı - An-*

kara„) — **6.** Deve hamudunun ön ve arka kısmı [semerciler arasında] (*Çanakkale*) — **7.** Bağ ve bahçe etrafındaki çit (*Kavak "Silifke - İçel„*)

Baranacı [*S.*], Tütün kaçakçısı (*Tirebolu "Giresun„*)

Baranaç [*İs.*], Şibihmain, parallélogramme (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*)

Baranı [*İs.*], **1.** Dalları tutturmıya yarıyan ucu çatallı asma sırığı (*Burdur; Senirkent "Uluborlu„, Keçiborlu "Isparta„; Honaz, Kadıköy, Denizli*) — **2.** Avlu duvarı, çit (*İçel*)

Baranlamadan [*Zf.*], Ansızın: **Baranlamadan geldim** (*Ağaçköz "Bayramiç - Çanakkale„*)

Barartı [*İs.*], Kırkları karışan ayni yaştaki çocuklar, bir yaşta: **Biribirinin barartısı** (*Erzincan*) [*Bak: Sınar*]

Baravuz [*İs.*], Asma filizi, üzüm çubuklarının taze sürgünü (*Niğde*)

Baray [*S.*], Ezelî (*Ankara*)

Barburt [*İs.*], Arabada arka tekerlekleri tutan ağaç (*Hisarlıkaya köyü "Polatlı - Ankara„*)

Barcak [*İs.*], Katır nalı (*İçel*)

Barcık [*İs.*], Arabanın alt yastığı (*Satılmış "Eskişehir„*)

Bardabaş [*S.*], **1.** Serseri, haşarı, ana ve babasına karşı saygısızlık eden: **Şimdiki insanlar bardabaş olmuş** (*Şahinli "Niksar - Tokat„; Ulubey "Ordu„; Samsun; Gümüşane*) — **2.** Tertipsiz, işini bilmez, perişan (*Trabzon; Kayadibi "Giresun„*; **İnsanın bardabaşı çok fenadır**: *Şıhlar "Ulubey - Ordu„*)

Bardacık [*İs.*], Bir türlü yaş incir (*Erzurum; Ankara; Denizli; Edirne* [*Muh.*]; *Çamaltı "Menemen„*, **Bardacığın kilosu beş kuruşa çıktı**: *İzmir; Bursa*)

Bardağı [*İs.*], Bardak şeklinde bir türlü iri incir (*Halfeti "Urfa„*)

Bardak [*İs.*], **1.** Toprak testi (*Niğde; Ayvacık, Edremit "Balıkesir„; Biga, Bayramiç "Çanakkale; Konya; Şıhlar köyü "Ankara„; Karaköy "Tavas-Denizli„; Alacalar "Kırkağaç - Manisa„; Pütürge "Malatya„; Maraş; Işıklar "Kemalpaşa - İzmir„; Sökün "Silifke - İçel„; Çekirge "Bursa„; Kilis, Gaziantep*) — **2.** Çamdan yapılmış su testisi (*Kuzuluk "İskilip - Çorum„; Kayseri; Berk köyü "Bolu„; Eğridir "Isparta„; Çakırköy, Şebinkarahisar "Giresun„; Sinop; Samsun*) — **3.** İbrik (*Sille, Konya; Bolu; Atlıhisar "Şuhut - Afyon„*)— **4.** Sazlık, kamışlık, bataklık (*Abdürrahmanlar "Serik - Antalya„*) [*Bak: Batalga*] — **5.** Killi arazide olan yarıntılar (*Taşağıl "Antalya„*)

Bardakcıl [*İs.*], Ağaçlarda bardak şeklinde yuva yapan bir kuş (*Niğde*)

Bardalanmak [*F.*], Yürürken veya koşarken bacaklar dolaşmak, bir yere takılarak kösteklenmek (*Saray "Tekirdağ* [*Muh.*]„)

Bardan [*İs.*], Saman taşımak için kıldan yapılan büyük çuval, teliz (*Erzurum*) [*Bak: Çeten, harel*]

Bardaş [*İs.*], Oyun başlamadan önce iki arkadaşın oyuna girenleri seçmek için sözleşmesi, eş tutma (*Yenice, Boldan "Denizli„*)

Bardıç [*İs.*], Fırın süpürgesi, söngüye (*Sarıkamış "Kars„*)

Bardır [*İs.*], Uyluk, but (*Denizli*)

Bargaç [*İs.*], Kuzu ağılı (*Kızlaç köyü "Bahçe - Seyhan„*)

Bargı badaşık [*S.*], Kalben bağlı, arkadaş canlısı, göbeği bir kesik: - Baba, Ali İstanbula gidecekmiş, bende giderim!, - Senin Ali ile bargın badaşık mı? (*Gaziantep*)

Barhal [*İs.*], **1.** Şimal rüzgârı (*Engücek "İspir - Erzurum„*) [*Bak: Barhar*] — **2.** Şimal (*Engücek "İspir - Erzurum„*)

Barhana [*İs.*], **1.** Kafile, göç, gurup, takım (*Kayseri; Erzincan; Numanoluk "Seyitgazi-Eskişehir„; Sivas; Malatya; Balıkesir; Setbaşı "Bursa* [*Muh.*]*„; Karacahisar köyü* [*?*]; *Pazar "Tokat„; Trabzon* [*Muh.*]; *Genezin "Avanos - Kırşehir„*) — **2.** Toplantı, parti, fırka, dernek (*Şebinkarahisar "Giresun„; Sovişler "Somsa - Manisa„; Keçiborlu "Isparta„; Bayındır, Beyşehir "Konya„; Ezbider "Suşehri - Sivas„; Kızılcabölük "Denizli„*) [*Bak: Bahrana*]

Barhar [*İs.*], Şimali garbiden esen rüzgâr (*Kitre, Bayburt, "Gümüşane„*) [*Bak: Barhal, barkar*]

Barı [*İs.*], **1.** Avlu duvarı, siper, çit, avlu duvarları üzerine konan çalı çırpı, harçsız kuru duvar, tarla sınırı (*Dastarlı "Ayaş„, Ankara; Dindebul*, **Bağ barısız, eşek yularsız olmaz:** *Ermenak, Dumlupınar "Beyşehir„, Mastat "Karaman - Konya„; Kütahya; Genezin "Avanos„, Saraycık "Kırşehir„; Mahmutseydi, Akseki, Alanya "Antalya„; Isparta; Belenkeşli "Mersin„, Silifke, İçel; Satılmış, Seyitgazi "Eskişehir„; Seyhan; Ünye "Ordu„*) — **2.** Etrafı taşla örülmüş ağıl veya tarla (*Adana*) — **3.** Çubuk, bağ çubuğu (*Kulaksız "Keskin - Ankara„*) — **4.** Yokuş: **Barıdan çıkarken pek yoruldum** (*Ereğli "Konya„*)

Barıç [*İs.*], Kulplu ufak tencere (*Erzurum*)

Barık [*İs.*], Sivri tepeler arasındaki uçurum, yüksek kayaların çatlaklıkları (*Küplü köyü, Mursal köyü, Bektaş, Divriği, Zara "Sivas„*)

Barılı [*S.*], Muhafazalı: **Bizim bahçe barılıdır** (*Ilgaz "Çankırı„*)

Barımak [*F.*], Bakmak, korumak, hizmet etmek (*Edirne* [*Muh.*])

Barın [*İs.*], **1.** Göğüs: **Barınıma bir yumruk vurdu** (*Ahı "Muğla„*) — **2.** Öküzleri otlatma, doyurma (*Saraycık "Konya„*)

Barınak [*İs.*], Barınılacak yer (*Erzurum; Sivas; Kayseri*)

Barınmak [*F.*], **1.** Bulunduğu vaziyeti uzun müddet muhafaza etmek (*Vize "Kırklareli„*) — **2.** Kuvvetlenmek, kendine gelmek: **Çocuk küçüktenberi cılız bir türlü barınmıyor** (*Edirne*) — **3.** Etrafını çevirmek; muhafaza etmek (*Senirkent "Uluborlu - Isparta„*)

Barış [*S.*], Götürü, kabala, toptan (*Kale* [*?*]) [*Bak: Barışmak*]

Barışmak [*F.*], Götürü iş vermek veya almak: **Şu tarlanın ekinini biçmek için barıştım** (*Denizli*) [*Bak: Barış*]

Barkana [*İs.*], Bir kaç kişinin toplanıp yemek yemesi: **Kağnı ile şehre giderken beş kişi barkana olduk** (*Emirler "Bâlâ - Ankara„*) [*Bak: Barhana*]

Barkar [*İs.*], Poyraz rüzgârı (*Gümüşane; Malatya*) [*Bak: Barhar*]

Barkıl çarkul [*Zf.*], Çoluk çocuk, büyük küçük (*Konya*)

Barkıt [*İs.*], **1.** Ekinleri kuşlardan korumak için yapılan korkuluk: **Bağa karakarga barkıdı yaptım**

(*Kayseri*) — **2.** Küçük çocukları korkutmak için söylenen hayalî şey, öcü, umacı (*Konya*) — **3.** [*S.*] Yabani, vahşi [adam] (*İshaklı "Bolvadin - Afyon„*) — **4.** Sırtlan (*Saraycık "Konya„*)

Barlanmak [*F.*], Kirlenmek (*İleydağı köyü "Uluborlu - Isparta„*)

Barma [*İs.*], Oyuklarda biriken su (*Zığana "Torul - Gümüşane„*)

Barmak yutan [*İs.*], Parmak boyunda, dört ayaklı ve boynuzlu bir cins böcek (*Suboğaz köyü "Gaziantep„*)

Barnak [*İs.*], Havuç (*Dümrek, Sivrihisar "Eskişehir„*) [*Bak: Keşir*]

Barrak [*S.*], Taş kertenkelesi, üstü pürtüklü ve kısa kuyruklu bir hayvan, bukalâmun (*Amasya "Bozdoğan - Aydın„*)

Bars [*İs.*], Arı oğulu (*Kemaliye "Malatya„*)

Barsak [*İs.*], Ekinlerin başak çıkarma zamanı: **Bu sene barsak çok geç oldu** (*Güdül "Ayaş - Ankara„*)

Barsal [*S.*], Bağ, tarla ve bahçeler etrafına yapılan çit (*Sadıklarköyü "Akseki - Antalya„*)

Barşa [*S.*], Kavgacı (*Baharözü "Şarkışla - Sivas„*)

Bartık [*İs.*], **1.** Yufka ekmeği biçiminde yapılan bir çeşit tatlı (*Kadirli "Seyhan„*) — **2.** Meyva şurubu (*Kadirli "Seyhan„*)

Bartlak [*İs.*], **1.** Bir yaşında manda yavrusu : **Bartlağın ayağı incindi** (*M. Kemalpaşa "Bursa„*) — **2.** Kadınların tutundukları önlük (*Acıpayam "Denizli„*)

Bartman [*İs.*], Merdiven : **Kız bartmanın başına gelsene!** (*Bartın "Zonguldak„*)

Baruş [*İs.*] **1.** Küçük kazan (**Baruş kalaya gitti**: *Adana; Kemaliye "Malatya„*) [*Bak: Aşırtma, hereni*] —**2.** Elma, armut kurusu (*Kandıra "Kocaeli„*) [*Bak: Kak*]

Barva [*İs.*], Araba tekerleğinin göbeği içindeki yuvarlak demir (*Antalya*)

Barza [*İs.*], Vücudünün ön kısmı beyaz ve arkası siyah keçi (*Evreşe "Gelibolu - Çanakkale„*)

Basa [*S.*] **1.** Galip, faik, fazla: **Yemeğe yağı kısa, tuzu basa koy** (*Sarılar köyü "Avanos - Kırşehir„*) — **2.** [*Zf.*] Takiben, arkasından: **Ahmedin izi basa ben de geldim** (*Avanos "Kırşehir„*)

Basaç [*İs.*], Çamaşır değneği: **Şu basaçı ver!** (*Etimesut "Ankara„*) [*Bak: Baseç*]

Basağ [*İs.*], Eşik: **Basağa basma** (*Bursa [Muh.]*)

Basak [*İs.*], **1.** Merdiven, basamak (*Ezine "Çanakkale„; Gerede, Bolu ve çevresi; Alaçam "Bafra - Samsun„; Sinop; Adana, İnebolu, Aşağışaraban, Cide, Kastamanu; Ankara; Edirne; Sırçalı - Safranbolu„, Zonguldak; Ahır köyü "Seyhan„*) [*Bak: Basçık, badal, basdak, basgaç*] — **2.** Paspas (*Yıldızeli "Sivas„*) [*Bak: Basıncak*]

Basakçı [*S.*], Sürek avında yan taraftan avlıyan şahıs (*Bulayır "Çanakkale [Muh.]„*)

Basaklamak [*F.*], Baskın yaparak yakalamak: **Ahmet eşyayı basakladı** (*Bisse köyü "Akşehir - Konya„*)

Basalga [*İs.*], Sık ağaçlı yer (*Çakalkuyusu "Seyhan„*)

Basalık [*İs.*], Çukur ova çevresine mahsus ılık ve rutubetli bir sis (*Azaplıköy "Kadirli - Seyhan„*)

Basanga [*İs.*], Manivelâ (*Arapköy "Ordu"*) [*Bak: Basanna, basarna, 1*]

Basangaç [*İs.*], Buğday ambarlarına inmek için konan basamak taşı, merdiven (*Karahoca "Haymana - Ankara"*)

Basanna [*İs.*], Manivelâ (*Tekke "Erbaa - Tokat"*) [*Bak: Basanga, basarna, 1*]

Basarna [*İs.*], **1.** Ağaç manivelâ, küskü (*Güçgün "Bartın - Zonguldak"; Mesudiye, Şebinkarahisar "Giresun"; Derince "Tokat"; Bolu*) [*Bak: Basanga*] — **2.** Dalyan kazığı [balıkçılıkta] (*Çanakkale*) — **3.** Dalyanın kapak yeri [balıkçılar] (*Boğaziçi "İst."*)

Basat [*S.*], Tepegöz (*Balıkesir*)

Basbank [*S.*], Sersem, budala, şaşkın (Basbank oldu: *Karahisar "Kayseri"; Solmaz "Tavas - Denizli"*)

Basbas [*İs.*], Çatılarda makas ağaçlarının konduğu dikme (*Nilüfer köyü "Bursa"*)

Basçık [*İs.*], Merdiven: Alçak basçık (*Muradiye "Bursa [Muh.]"*) [*Bak: Basak, badal, basdak*]

Basdak [*İs.*], Merdiven, el merdiveni (*Karacaviran, Şabanözü, Gümerdiğin "Çankırı"*) [*Bak: Basçık, basak, badal*]

Basdık [*İs.*], Pestil, köfter (*Urfa; Maraş; Gaziantep illeri*)

Baseç [*İs.*], Çamaşırı bastırmağa veya karıştırmağa yarıyan değnek (*Etimesut "Ankara"*) [*Bak: Basaç*]

Basgaç [*İs.*], Merdiven: Baskacın ayağı kırıldı (*Muğla*) [*Bak: Badal, basıcak, baskıç, basçık*]

Basıcak [*İs.*], Merdiven (*İneköy "Gümüşane"*) [*Bak: Badal, basak*]

Basık [*Zf.*], **1.** Fevkalâde, pek iyi (*Trabzon [Muh.]*) — **2.** Cılız, sıska (*Şebinkarahisar "Giresun"*) — **3.** [*İs.*] Altı tahta pabuç (*Davutlar "Kuşadası - İzmir"*) — **4.** [*İs.*] Terlik (*Davutlar "Kuşadası - İzmir"*)

Basıkmak [*F.*], **1.** Sığır, kısrak çiftleşmek (*Kurugöl köyü "Nevşehir", Niğde*)— **2.** Yük altında ezilmek, çökmek: Bizim dam basıkmış (*Yelten "Korkuteli - Antalya"*)

Basıktırmak [*F.*], Korkutmak, yıldırmak: Bu adam bütün köy halkını basıktırdı (*Bölme köyü "Uşak - Kütahya"*)

Basıncak [*İs.*], Paspas (*Antalya [Muh.]*) [*Bak: Basak, 2*]

Basıra [*İs.*], Sızırılmış ağılı bal ki kahve rengi bir suyu olur ve yenir (*Gebe köyü "Denizli"*)

Basırı [*İs.*], Kavun ve karpuzlardaki sarılık hastalığı (*Keşanuz "Ankara"*)

Basırık [*İs.*], **1.** Kuyulara biriktirilmiş kar, kar baskısı: Bu sene basırık yoktur (*Maraş*) — **2.** Tahta veya demirden yapılmış kapı sürgüsü (*Halfeti "Gaziantep"; Çekirge "Bursa"*) [*Bak: Bastırak*]

Basırmak [*F.*], **1.** Kapıyı sürgülemek, desteklemek (Kapıyı basırdım: *Köseceli "Besni - Malatya"*) — **2.** Bastırmak: Yorganı üzerine ört, basır (*Gaziantep*)

Baska [*İs.*], Bel korsası: Kızın baskası küçüldü (*Urfa*)

Baskak [*S.*], Tahsildar (*Ovacık "Çemişgezek - Elâziz"*) [*Bak: Algıcı*]

Baskancak [*İs.*], İskele, merdiven (*Kamalos, Balaç "Samsun"*)

Baskı [*İs.*], **1.** Demir sıcakken yüzünü düzeltmiye ve şekil vermiye yarar bir aygıt (*Bursa; İst.*) — **2.** Saban demirini tutmağa yarıyan öne doğru eğri demir; sabanı âyar etmiye yarar tahta kazık (*Antalya; Genezin "Avanos - Kırşehir"*) — **3.** Oda kapılarını açmak için üzerine basılan küçük kol: **Bu kapının baskısı tutmuyor** (*Bolu*) — **4.** Değirmende taşın sol tarafında taşı âyar etmiye yarıyan manivelâ, kol (*Isparta*) — **5.** Helva tenceresi (*Karabulut "Akşehir - Konya"*) — **6.** Kadınların gümüş v. s. madenle süsleyip başlarına giydikleri fes (*Emet ve köyleri "Kütahya"*)— **7.** Terbiye ve inzibat (*Masara "Mut - İçel"; Çankırı*)

Baskıcı [*İs.*], Sürek avında yan taraftan giden avcı (*Bulayır "Çanakkale"*)

Baskıç [*İs.*], Merdiven (*Bornova "İzmir"*) [*Bak: Badal*]

Baskın [*S.*], **1.** Gebe [hayvan hakkında] (**Ahmedin ineği de, kısrağı da baskındır:** *Kilis, Gaziantep; Maraş*) — **2.** Cin ve periler tarafından tutulduğu sanılan sıska, cılız çocuk (*Erzincan*)

Baskın olma [*İs.*], İntaştan önce çok yağmur yağması üzerine toprağın yüzü kabuklanarak filizlerin çıkamaması (*Ortaköy "Akşehir-Konya"*)

Baskısız [*S.*], Terbiyesiz (**Baskısızla iş yapılmaz:** *Demirci "Manisa"; Keçiborlu "Isparta"*)

Basku [*İs.*], Biribiri üstüne yığılmış tütün demeti (*Tokat*) [*Bak: Göbek*]

Baskurut [*İs.*], Tampon: **Defterimdeki yazıyı baskurut ile kuruttum** (*Edirne* [*Muh.*])

Baslangeç [*İs.*], Merdiven basamağı : **Merdivenin baslangeçi kırılmış** (*Denizli*)

Baslı buğday [*İs.*], Saman ve toprak karışık buğday (*İçel*)

Basma [*İs.*], **1.** Boğaz şişkinliğinden ileri gelen bir çeşit hastalık (*Güdül "Ayaş - Ankara"*) — **2.** Helvacıların helva yuğurdukları kazan (*Nevşehir "Niğde"*)

Basmaca [*İs.*], Kayısı kurusu, kak (*Kemaliye ve köyleri "Malatya"*)

Basmacık [*İs.*], Şeftali ve armut kurusu (*Kağızman "Kars"*)

Basmalık [*İs.*], Yakmak için yapılan ve güneşte kurutulan tezek (*Ahlat "Van"*)

Basra [*İs.*], **1.** Bitkilerin dal, yaprak ve meyvalarında mantar ve bakterilerin yaptığı sarı ve kül rengi solgun lekeler, bağlarda külleme hastalığı (*Yenice "Eğridir", Senirkent "Uluborlu - Isparta"; İzmir; Burdur*) [*Bak: Balsama*] — **2.** Arıların çamlar üzerindeki emdikleri su (*Kasaba "Kaş - Antalya"*) — **3.** Ot ve ağaçlarda bulunan ve püseron denilen bir çeşit haşere (*Kızılcasöğüt "Çivril - Denizli"; Isparta*) [*Bak: Kıfır*] — **4.** Havanın tesiriyle ağaç yaprakları üzerinde meydana gelen yapışkanlık, arının gıda aldığı şey (*Parsa "İzmir"*) [*Bak: Örü*]

Basruk [*İs.*], Çadır kazıkları (*Malatya*)

Bassuk [*S.*], Kısa boylu [insan] (*Tirebolu "Giresun"*)

Basta [*İs.*], **1.** Pilâv (*Yazılıköy "Emirdağı - Afyon* [*Muh.*]*"; Gaziantep*) — **2.** Harç: **Basta iyi topraktan olmalıdır** (*Gaziantep*) [*Bak: Şovra*]

Bastaçı [*S.*], Sebzeci, zerzevatçı: Bastacılara turfanda marul gelmiş (*Tarsus "İçel"; Ankara*)

Bastak [*İs.*], **1.** Merdiven (*Şıhlar "Ankara"; Güney "Taşköprü - Kastamonu"; Alemdar "Bolu"; Çanakkale; Çerkeş, Çankırı*) — **2.** Merdiven basamağı (*Kınık "Kızılcahamam - Ankara"*)

Bastan [*İs.*], Pilâv (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*) [*Bak: Basta, 1*]

Bastıh [*Is.*], Pestil (*Arapkir "Malatya"; Diyarbekir*) [*Bak: Bastık*]

Bastık [*İs.*], Pestil, köfter (*Kilis, Gaziantep; Maraş; Birecik, Urfa; Refahiye, Erzincan; Diyarbekir; Çankırı; Malatya; Kayseri; Trabzon; Elâziz*) [*Bak: Bastıh*]

Bastır [*İs.*], Merdiven: Bastır kırıldı (*Cide "Kastamonu"; İst.* [?])

Bastırak [*İs.*], Kapıların arkasındaki demir kol (*Nevşehir, Niğde*) [*Bak: Basırık, 2*]

Bastıran [*İs.*], Kuyularda makaraların dayandığı ağaç (*Sultaniye "Konya"*)

Bastırma [*İs.*], Kışın hayvanlara yedirmek üzere biriktirilen yapraklı dallar (*Çorum*)

Bastırmak [*F.*], **1.** Yemeği pişebilecek bir hale getirmek, hazırlayıp ateşe koymak (*Adana*) — **2.** [*İs.*] Yer altındaki mecra (*Gözlü "Saiteli - Konya"*)

Baston [*İs.*], Kayığın baş tarafında ucu denize doğru çıkmış olan ağaç (*Çanakkale*)

Bastuh [*İs.*], Pestil (*Harput "Elâziz"*) [*Bak: Bastıh, bastık*]

Bastuk [*İs.*], Baklava biçiminde pestil (*Erzincan*) [*Bak: Bastuh*]

Basturuk [*İs.*], Çay kenarındaki tarlaları su basmasından korumak için yapılan set: Bugün tarlanın basturuğu ile uğraşıyorum (*Kıbrıscık "Bolu"*)

Başa [*İs.*], **1.** Karı, avrat (*Kastamonu*) — **2.** Ağabey, büyük kardeş (*Dombaylı "Manisa"; Karacakaya "İnegöl - Bursa"*) [*Bak: Başam, başşa*] — **3.** [*S.*] İlerigelen: Memleketin başaları toplanmış (*Bornova "İzmir"*)

Başacı [*İs.*], Oyunda iki tarafın reislerinden biri, kaptan (*Yenice "Boldan - Denizli"*)

Başak etmek [*S.*], Mahsul kalktıktan sonra döküntüleri toplamak (*Erzincan; Adana*)

Başaklama [*İs.*], Mahsul kalktıktan sonra tarlada dökülüp kalan başakları toplama (*Edirne; Yapıntı "Mut - İçel"*)

Başaklamak [*F.*], (*Ulubey "Ordu"; Konya; Ahlat "Van"*) [*Bak: Başaklama*]

Başal [*İs.*], Haziran (*İst.*)

Başalama parmak [*İs.*], Şahadet parmağı (*Tokat*)

Başam [*İs.*], Büyük erkek kardeş, ağabey (*Kızılkeçili "Ayvacık", Gölcük köyü, Muratlar "Bayramiç - Çanakkale"; Balıkesir*) [*Bak: Başa*]

Başangı [*S.*], **1.** Baştan çıkmış, öğüt tutmaz, yaramaz, haşarı, huysuz, ahlaksız (*Nevşehir "Niğde"; Vize "Kırklareli"; Köşker, Kırşehir*) — **2.** Akıllı: Şu çocuk pek başangı (*Ayaş "Ankara"*) [*Bak: Başankı*]

Başanı [*S.*], Aklı ermediği halde işe karışan (*İçel*)

Başankı [*S.*], (*Karahoca "Haymana - Ankara„*) [*Bak: Başangı,2*]

Başarat [*S.*], Bir heyet veya bir meclise başkanlık eden, başkan (*Beypazarı "Ankara„*)

Başaratlı [*S.*], Becerikli, işgüzar: Bu başaratlı bir adam (*Yapıntı "Mut„, İçel*)

Başargan [*İs.*], Kumandan, polis âmiri (*Ankara çevresi*)

Başarı [*S.*], İdare eden, âmir (Ahmet başarı olsaydı bu iş böyle karışmazdı: *Senirkent "Uluborlu-Isparta„; Seferihisar "İzmir„*)

Başbağı [*İs.*], Düğünlerde gelinlere elbise giydirir ve başları bağlanırken yenge hanımın çalgıcı gibilerine verdiği bahşiş (*Ahlat "Van„; Diyarıbekir*)

Başbaş [*İs.*], **1.** Bulgur ve benzerlerinin kalburlandığı zaman kalbur üstünde kalan en iri kısmı (*Diyarbekir*) — **2.** [*S.*] Pezevenk (*Diyarbekir*)

Başbedrik [*S.*], Akıllı, iş bilir kimse (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Başbıçağı [*İs.*], Ustura (*Karaveliler köyü "Antalya„*)

Başbilmez [*S.*], Henüz talim görmemiş, acemi (hayvan) (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Başbir [*S.*], **1.** Reis; elebaşı, müşevvik (*Büyükçaylı "Dörtyol - Seyhan„*) — **2.** Oyuna ilk başlıyan (*Büyükçaylı "Dörtyol - Seyhan„*)

Baş boğum [*S.*], Büyük (*Arapkir "Malatya„*)

Başciğez [*İs.*], Çıban ucu (*Kemaliye ve çevresi "Malatya„*)

Baş çadırı [*İs.*], Şemsiye (*Gemlik "Bursa [Muh.]„*)

Başçatırı [*İs.*], Şemsiye (*Göncek "Mudurnu - Bolu„*)

Baş çevresi [*İs.*], Nişan takılırken davetliler tarafından kızın başında döndürülerek verilen hediye: Ayşe Fatmaya küpesini başçevresi olarak verdi (*Kıran köyü "Samsun„*)

Başçıl [*S.*], Başkan, başbuğ (*Kastamonu; Merzifon "Amasya„*)

Başdak [*İs.*], Ağaçların başından kesilmiş parçaları, lüzumsuz kısım (*Çorum*)

Başdanak [*İs.*], Erkeklerin kışın başlarına sardıkları yün başlık (*Mansurlu "Feke - Seyhan„*) [*Bak: Börkenek*]

Başdanbaş [*S.*], Yüksek, aliyülâlâ (*Kadamut köyü "Samsun„*)

Başdanlık [*İs.*], Sahur yemeği (*Van*)

Başdermek [*İs.*], Gelin getirmeğe gitmeden önce sağdıçla güvey bir arada olarak halkla beraber tören yapmak (*Çıtak "Çal - Denizli„*)

Başdın [*S.*], Başkan, baş; elebaşı (*Balkur köyü "Devrek - Zonguldak„*)

Başetmek [*F.*], Bitirmek: İşi başettim (*Yapıntı "Mut„, İçel*)

Başgöz etmek [*F.*], Evlendirmek (*Seydişehir ve köyleri "Konya„*) [*Bak: Başını bağlamak*]

Başına buyruk [*S.*], Müstakil: Tarlalarda biter ayrık, babasız evlât başına buyruk (*Bolu*)

Başına dönmek [*F.*], İstirham etmek, merhamet dilemek: Başına döndüğüm gül yüzlü hoca * Ne gündüzüm gündüz ne gecem gece [bir türküden] (*Köy* [?])

Başını bağlamak [*F.*], Evlendirmek (*Taşbaşı köyü "Bozkır - Konya„*) [*Bak: Başgöz etmek*]

Başınmak [*F.*], Dik gelmek, dikine gelmek (*Bornova* "*İzmir*„)

Başkağa [*Zf.*], Bilhassa, mahsusen: **Başkağa seni görmek için geldim; başkağa böyle yapıyor** (*Lohan köyü* "*Gaziantep*„)

Başkaha [*Zf.*], İstiyerek, tasmim ederek: **Sadık, bu muameleyi başkaha yapıyor** (*Gözene* "*Malatya*„) [*Bak:* *Netli*]

Başkana [*İs.*], Yastık örtüsü (*Ceyhan* "*Seyhan*„)

Başkılık [*İs.*], Yatağın baş tarafı (*Artvin* "*Çoruh*„; *Ardahan* "*Kars*„) [*Bak:* *Başkılt*]

Başkılt ve **Başkıltı** [*İs.*], Yatağın baş tarafı (*Erzurum*) [*Bak:* *Başkılık*]

Başlak [*S.*], **1.** Yalnız kendisine ait (*Ilgaz* "*Çankırı*„) [*Bak:* *Başlık, 4*] — **2.** [*İs.*] Diybâçe, mukaddeme (*İst.* "*?*„) — **3.** Ortaksız, hissesiz [tarla] (*Ilgaz* "*Çankırı*„) [*Bak:* *Başlık, 4*]

Başlı [*İs.*], **1.** Bir kabın hububat ve saire ile tepeleme dolmuşu: **Ölçekleri hiç silmeden başlı başlı doldurdu verdi** (*Ahlat* "*Van*„) — **2.** [*S.*] Tok gözlü (*Ahlat* "*Van*„)

Başlığa gitmek [*F.*], Güvey tarafından verilen ağırlıkla düğün levazımı almak: **Başlığa gittiler** (*Kılıçlar* "*Ankara*„)

Başlık [*İs.*], **1.** Tekerlek parmaklıklarının çakılı olduğu kısım, top (*Bursa; Eskiakviran* "*Emirdağ - Afyon*„; *Tarsus* "*İçel*„; *Görece* "*İzmir*„; *Bürhaniye* "*Balıkesir*„; *Çorum*) — **2.** Gem (*Seferihisar* "*İzmir*„) — **3.** Tandırın içinde hava borusunun ağzında kerpiçten yapılan küçük kemer ki deliğin kapanmamasına yarar (*Kayseri ve ilçeleri*) — **4.** [*S.*] Hissesiz [tarla] (*Ilgız* "*Çankırı*„) [*Bak:* *Başlak, 1*]

Başlık salıntısı [*İs.*], Hayvanın yanaklarında gem ve yuların geldiği yer (*Lâpseki* "*Çanakkale*„)

Başmak [*İs.*], **1.** Bir iki yıllık dana (*Çatalca* [*Muh.*]; "*İst.*„; *Bursa* [*Muh.*]) — **2.** Nalın (*Kangal* "*Sivas*„; *Köy* "*Kars*„)

Başmal [*İs.*], Sermaye (*Ahlat* "*Van*„)

Başoda [*İs.*], Misafir odası (*Mesudiye* "*İzmir* [*Muh.*]„)

Başoğul [*İs.*], Arının verdiği ilk oğul: **Başoğul kuvvetli** (*Erzincan*)

Başot [*İs.*], Kibrit (*Eğrisöğüt* "*Pınarbaşı - Kayseri*„) [*Bak:* *Bıçka*]

Baş öğretmek [*F.*], Atı, hayvanları alıştırmak (*Lâpseki* "*Çanakkale*„)

Başşa [*İs.*], Büyük kardeş, ağabey (*Kütahya; Aladağıobası* "*Ezine - Çanakkale*„) [*Bak:* *Başa, başam*]

Başşağı [*İs.*], Bükülü ipten yapılmış yular (*Beyşehir* "*Bayafşar - Konya*„)

Başşak [*İs.*], Odun yapılmak için kesilen ağacın kökü (*Adana*)

Baştak [*S.*], Kendi başına, müstakil, faili muhtar: **Baştak ev** (*Gümele, Söğüt, Bozüyük* "*Bilecik*„; *İst.*)

Baştaklık [*İs.*], Odun yararken alta konan büyük kütük: **Baştaklığı getir ağacın altına koy** (*Karaviran* "*İskilip - Çorum*„)

Baştan [*S.*], Başkan, rehber: **O gün ark kayarken Ahmet ağayı baştan yaptık** (*Ayvalıköyü* "*Sivrihisar - Eskişehir*„)

Baştanbaş [*S.*], Aliyülâlâ, fevkalâde, extra (**Bizim Esebabadaki tarlamız baştanbaş buğday yetiştirir:** *Samsun*; **Baştanbaş un ver:**

Koçoğlu "Erdek - Balıkesir„) [*Bak:* *Başdanbaş*]

Baştankara [*İs.*], **1.** Uzun kuyruklu, sarı tüylü serçeye benzer bir kuş (*Elâziz; Aksu "Bursa„; Konya*) — **2.** Karaturp (*Gelevri "Çatalca - İst.„*)

Baştar [*S.*], Piç [çocuk]: **Bu çocuk baştardır** (*Reşadiye "Tokat„*)

Baştutar ve **Baştutarı** [*S.*], Reis, aile reisi (**Baştutarı olmıyan ev sonunda kötü olur:** *Belevi "Denizli„;* **Başlarında baştutarları olmadığı için zavallı çocuklar işlerini bilemediler:** *Muğla; Denizli*)

Baş vermek [*F.*], **1.** Alım satımda veya değişmede üste bir şey vermek (*İcilli köyü "Giresun„*) — **2.** Filiz toprağın üstüne çıkmak (*İcilli köyü "Giresun„*)

Başvurmak [*F.*], Balık oltanın ucundaki yemi kapmak için didiklemek: **Balık oltıya başvurdu** [balıkçılar arasında] (*Beykoz "İst.„*)

Baş yazmak [*F.*], Baş taramak: **Fatmanın şu başını yazıver** (*Karafakı "Ayaş - Ankara„*)

Baş yoldaşı [*İs.*], Aile, zevce, eş, karı (*Aziziye "Ereğli - Konya„*)

Bat [*İs.*], **1.** Dolma, yemek (*Tokat; Yozgat*) — **2.** Bağ ve bahçe kenarlarına çalı çırpı ile yapılan çit (*Pekün, Kelkit "Gümüşane„; Örenik köyü "Divriği - Sivas„; İcilli, Şebinkarahisar, Alucra ve dolayı "Giresun„*) — **3.** Bakla içi, nane, reyhan, karıştırılıp yapılan bir çeşit katık, çiğ olarak yenen bulgur ve etten yapılan bir köfte (*Tokat*) — **4.** Asma yaprağı: **Bir dolmalık bat topla** (*Samsun*) — **5.** Diken yığını: **Şu batı yakın** (*Kayadibi "Giresun„*) — **6.** Merdiven basamağı (*Erzincan*) — **7.** Kurşunculukta kurşun boruları işlemekte kullanılır şimşirden bir aygıt (*İst.*) — **8.** Tandırın alt kenarı (*Pınarbaşı "Erkilet - Kayseri„*) — **9.** Ocak, tandır kenarı (*Van; Dârende "Malatya„*) [*Bak: Bad, 1*]

Batak [*İs.*], **1.** Bir iki kiloluk ufak çömlek (*Ermenak, Bolat köyü, Hadım, Bozkır "Konya„*) — **2.** Maşraba (*Sultaniye "Konya„; Kargıcak "Alanya - Antalya„*) — **3.** Zeytin yağı ile dolu bir kabın alt tabakasını teşkil eden tortulu kısmı (*Orhangazi "Bursa„*) — **4.** Satlıcan [zatülcenb] hastalığı (*Bağtepe "Kozan - Seyhan„*) — **5.** [*S.*] İdaresiz: **Bu bataklığınla her şeyi mahvettin** (*Konya*)

Batakçak [*İs.*], Dokuma işlerinde kullanılan, beş santim kutur ve altmış santim boyunda olan ucu kertikli bir çeşit aygıt (*Gaziantep*) [*Bak: Cımbar*]

Batal [*İs.*], Çörçöp: **Harmanda gözüme batal kaçtı** (*İçel*)

Batalaç [*İs.*], **1.** Sazlık, bataklık (*İst.* [*Muh.*]) [*Bak: Batalga, batalgan*] — **2.** Deve yavrusu (*Misabolu köyü "Mudanya - Bursa„*)

Batalga [*İs.*], Sazlık, bataklık (*Temürlü, Sarılar "Avanos - Kırşehir„; Şabanözü "Polatlı„,* **Sinekler batalgadan geliyor:** *Küçükyozgat "Zir-Ankara„*) [*Bak: Batalaç 1, batalgan*]

Batalgan [*İs.*], Bataklık: **Şarkışlaya gelirken batalgana uğramadan geçtim** (*Çepni "Şarkışla - Sivas„*) [*Bak: Batalaç, 1*]

Batalka [*İs.*], **1.** Çayırlarla kapalı ufak bataklık (*Çimşit "Bâlâ - Ankara„; Aydınlıçadır "Ceyhan -*

Seyhan„ ; Sızır köyü "Şarkışla - Sivas„) — **2.** [*S.*] Metruk [arazi] (*Ankara*)

Batan [*İs.*], **1.** Dağ geçidi: Şu batanı zor geçtim (*Şahinefendi "Ürgüp - Kayseri„)* — **2.** Dokunmuş kumaşı sıkıştırarak düzgün hale getiren dolap: Benim don batanlıdır (*Bolayır "Tekirdağ [Muh.]„)*

Batancı [*S.*], Av gözetliyen, av kaldıran [adam] (*Cemele "Kırşehir„ ;* Batancılar avı kaldıramamışlar: *Osman köyü "Nallıhan - Ankara„)* [*Bak:* Denetleyici]

Batar [*İs.*], **1.** Sancı, sızı (*İzmit* [*Muh*] *;* Hayvanın karnına batar girdi: *Muğla ;* Sağ yanımdaki batardan çok zorlanıyorum: *Yenieşme "Derbent„, Tire "İzmir„ ; İzmir hapishanesi;* Yüreğimde batar var: *Bağyaka "Finike - Antalya„ ; Umurlu, Aydın)* [*Bak:* Şakı] — **2.** Zatürree (Batardan ölüyordum: *İğdecik, Sancaklıboz "Manisa„; Kozan "Seyhan„)* — **3.** Göğüs ağrısı: Soğuktan batar oldum (*Dereköyü "Eşme - Manisa„)*

Batbat [*İs.*], Badıncaniye fasiylesinden yaprakları ağılı bir çeşit bitki (*Kulp "Diyarbekir„)*

Batbit otu [*İs.*], Ufak torbacıklar içinde, kırmızı renkli tohumu olan ve dövüp pamukla diş üstüne konursa ufacık kurtları düşürmeğe yarıyan bir bitki (*Merkepci kışlacığı "Amasya„)*

Batça [*İs.*], Pestil kaynatmıya yarıyan topraktan ağzı geniş testi (*Eğridir "Isparta„ ; Cemele köyü "Kırşehir„)*

Batçı [*İs.*], Çocukların oynamasına yarıyan ucu sivriltilmiş ağaç (*Kümbet, Kadirli "Seyhan„)* [*Bak:* Köküç]

Batgan [*İs.*], Peştemal (*Ordu*)

Batıç [*İs.*], Gizli yer, görünmiyen yer: Ben onu batıça sakladım (*Kesme "Eğridir - Isparta„)*

Batık [S.], **1.** Harab olmuş: Geçenki yangında bizim köy batıkdı (*Yeniköy "Osmaniye - Diyarbekir„)* — **2.** Dağlarda etrafı pırnar ve sair küçük ağaçlarla çevrilmiş çukurlar [avcılar arasında] (*Foça "İzmir„)*

Batılgan [*İs.*], **1.** Bataklık, her zaman çamurlu yer (*Ordu; Yerkozlu "Erbaa - Tokat„)* [*Bak:* Batılka, batılkan, batkak] — **2.** [*S.*] Heyelâna müsait arazi (*Ordu*)

Batılka [*İs.*], Ufak bataklık (*İçel*) [*Bak:* Batılgan, 1]

Batılkan [*S.*], Az bataklık (*Niksar "Tokat„)* [*Bak:* Batılgan, 1]

Batır [*S.*], Yiğit (*Ceyhan, Misis "Seyhan„)* [*Bak:* Batur]

Batırık [*İs.*], **1.** Cenubı şarkî Anadoluda kıyılmış et, bahar, bulgur ve saire ile yapılan bir türlü köfte (*Bahçe, Kozan "Seyhan„ ; Yapıntı "Mut„, İçel; Gaziantep; Maraş)* — **2.** [*S.*] Çiçek bozuğu (*Edirnekapı "İst.„)* [*Bak:* Gerik, barak]

Batırma [*İs.*], Çiğ köfte (*Anamur "İçel„ ; Ermenak "Konya„)*

Batkak [*İs.*], Bataklık, çamur ve su birikintisi (*Trabzon; İst.*) [*Bak:* Batılgan 1, batılka]

Batlak [*İs.*], Büyük şarap fıçısı, fıçı (Batlakta turşu var: *Mudanya "Bursa [Muh.]„ ; Edirne [Muh.] ;* Bir batlak armut turşusu: *Büyükkılıçlı köyü "Silivri - İst. [Muh.]„ ; Dere "Karaman [Muh.]„, Konya; İsmetpaşa "Eskişehir„)* [*Bak:* Cibir]

Batlangıç [*İs.*], Tabanca (*Ankara*) [*Bak: Patlangıç*]

Batlı [*S.*], **1.** Avrupalı (*Buca "İzmir"*) — **2.** Kısa boylu adam, cüce (*Konya*)

Batlımı ağır [*S.*], Uslu: **Batlımı ağır çocuk her yerde kendini sevdirir** (*Simav "Kütahya"*)

Batma [*İs.*], **1.** Yemlik, ahır yemliği (*Yapıntı "Mut", Uzuncaburç "İçel"; Seydişehir, Akait, Akşehir, Ilgın, Kadınhanı, Konya;* **At batmadan yemi dökmüş:** *Sarıidris "Karaağaç - Isparta"; Çanakkale ve dolayı; Nebiler "Antalya";* **Batmaya saman koydun mu?:** *Dereçine "Bolvadin-Afyon"; Kayseri; Niğde*) [*Bak: Bahana*] — **2.** Ahır (*Karaman "Konya"*) — **3.** Su testisi (*Sürmene "Rize"*)

Batman [*İs.*], Büyük çömlek, büyük testi (**Doğanlıhisarın batmanı çok güzel olur:** *Akait "Akşehir - Konya";* **Sizin batman kaç okka su alır?:** *Rize*)

Batman taşı [*İs.*], Bezirhanede helezonî iğin alt ucunda kantardaki top vazifesini gören taş (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*)

Batsat [*Zf.*], Arasıra, bazı kere, tek tük (*Kınık "Fethiye - Muğla";* **Bu komşu batsat bize gelir:** *Atabey "Isparta"; Burdur; Yukarıtuzlukçu "Konya"*)

Batur [*S.*], Kahraman, bahadır, cesur: **Türkün batur olduğunu bilmiyen yoktur** (*Yahşıbahatur "Bergama - İzmir"*) [*Bak: Batır*]

Baturuk [*İs.*], Bulgurdan yapılan bir türlü yemek (*İçel*) [*Bak: Batırık, 1*]

Bav [*İs.*], **1.** Ahır (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."; Karaçay "Tokat"*) — **2.** Ahır hayvanı (*Kadıçifliği "Yalova - İst."*) — **3.** Bohça (*İbrahimözü "Göynük - Bolu"*) — **4.** Abla (*Amasya*) [*Bak: Bavulla*]

Bavla [*İs.*], Sarı renkli ve ağılı bir türlü çiçek (*Hacıkadı "Devrek - Zonguldak"*)

Bavnumak [*F.*], **1.** Başkasından görerek yapmak, taklit etmek (*Ezbider "Suşehri - Sivas"*) — **2.** Alışmak, av hayvanı bilhassa tazı ava alışmak (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun"*)

Bavrık [*S.*], Bir işte pişmiş (*Kilis "Gaziantep"*) [*Bak: Bavrumuş*]

Bavrımak [*F.*], Bir işte pişmek (*Kilis "Gaziantep"*)

Bavrumuş [*S.*], Bir işte pişmiş (*Kilis "Gaziantep"*) [*Bak: Bavrık*]

Bavulla [*İs.*], Abla: **Bavullamın adı Ayşedir** (*Isparta köyleri*) [*Bak: Bav 4, aba, ede, edi*]

Bavur [*İs.*], Karaciğer (*Çilehane "Reşadiye - Tokat [Muh.]"; Ilıca "Çifteler - Eshişehir [Muh.]"; Argıthanı "Ilgın - Konya [Muh.]"*)

Bayah ve **Bayak** [*Zf.*], **1.** Demin, az önce (**Aradığınız adam bayak burada idi:** *Bâlâ, Keskin "Ankara"; Adana, Kozan, Kızlaç "Bahçe", Seyhan; Kırşehir; Lâdik "Samsun"; Niksar "Tokat";* **Hüseyini bayak gördüm:** *Gözene "Malatya"; Sinop; Giresun; Bursa; Kayseri; Sivas; Gümüşane; Çorum; Mersin; Konya; Van; Erzincan; Kars; Maraş; Balıkesir; Ordu; İzmir; Halfeti, Gaziantep; İncirli, Yozgat*) [*Bak: Bayakın, bayakıt*]

Bayakın [*Zf.*], Demin, azönce (*Mahmutbeyli "Kavak - Samsun"*) [*Bak: Bayah ve bayak*]

Bayakıt [*Zf.*], Demin, az önce (*Harput "Elâziz"*) [*Bak: Bayah, bayakın*]

Bayaktan [*Zf.*], Biraz önce, demin (*Kırşehir; Kars; Kayseri; Çorum;* Ahmedi bayaktan evinin önünde gördüm: *Ankara; Giresun; Sivas; Yozgat; Edirne; Amasya; Urfa; Çoruh;* Sorduğun adam bayaktan buradan geçti: *Tokat; Niğde; Çankırı;* Bu sözü bayaktan söyledim: *Seyhan; Samsun; Gümüşane illeri*) [*Bak: Bayakıt, bayırktan, bayakın*]

Bayam [*İs.*], **1.** Badem (*Çorum; Erkilet, Kayseri; Senirkent "Uluborlu - Isparta"; Başköy, Beypazarı, Keşanuz "Ankara"; Bolvadin, Emirdağı "Afyon";* Bayam çiçeğini açtı: *Silifke, İçel; Konya; Çimişki "Gölpazarı", Abbaslık "Bilecik"*) — **2.** Yeşil badem, badem çağalası (*Bolu; Kütahya*) — **3.** Bir cins yaban armudu (*Çakır, Şebinkarahisar, Alucra "Giresun"*) [*Bak: Bıyam, boyam, payam*]

Bayandur [*S.*], İyilik yapmağı seven (*Izmir köyleri; Balıkesir*)

Bayat [*İs.*], **1.** Allah, Tanrı (*Maçaris "Erciş - Van"; Balıkesir*) — **2.** [*S.*] Devletli (*İzmir ve çevresi*)

Bayatsı [*S.*], Bozulmıya, kokmiya yüz tutmuş, bayatlamış: Bu yemek bayatsı (*Güvere "İçel"*)

Baybunuç [*İs.*], Papatya (*Diyarbekir*) [*Bak: Babunç*]

Bayda [*İs.*], **1.** Tas (*Yusufeli "Çoruh [Muh.]";* Sofraya çorba bayda ile gelir: *Arpaçayı "Kars"*) — **2.** Çocuklar tarafından yapılan bir kişilik ve altı düz kayık (*Şehli "Piraziz", Tirebolu "Giresun"*) — **3.** Bakır tencere (*Yoncalı "Ağrı"*) — **4.** Çelme: Külhanbeyi takımının işi gücü bayda atmaktır (*Ankara*) [*Bak: Bağda*]

Baydalak [*S.*], Açık saçık gezen, lâubali [kadın] (*Ermenak "Konya"*)

Baydan [*S.*], **1.** Hoppa, nazlı (*Balıkesir ve çevresi*) — **2.** [*Zf.*] Başka zaman, her vakit: Bu çocuk baydan uykusunda ağlamazdı, bugün ne oldu? (*Kiremitçi "Denizli"*)

Baydanlanmak [*F.*], Şımarmak (*Bakacak "Balıkesir"*)

Baydır [*S.*], (*Kılavuzlu "Tekirdağ [Muh.]"*) [*Bak: Batır*]

Bayevi [*İs.*], Kiler, erzak ambarı (*Diyarbekir*)

Bayık [*Zf.*], Doğru, muhakkak, şüphesiz (Bayık söylüyorum bu iş böyledir!: *Çorum; Yenişehir "Bursa"; Çankırı*)

Bayımak [*F.*], **1.** Zengin olmak, zenginleşmek (*Ankara;* Çingen göçmeyince bayîmaz: *Silifke "İçel"*) — **2.** Büyümek: Bizim çocuk hiç bayımadı (*Ortaköy "Çal-Denizli"*)

Bayın [*S.*], Münasebetsiz, terbiyesiz, şımarık, arsız (Ne bayın çocuk: *M. Kemalpaşa "Bursa [Muh.]";* Uslu dur bayınlanma: *Tevfikiye "Kocaeli";* Bayın adamda saygı yoktur: *Çorlu, Kumbağ "Tekirdağ"; Edirne [Muh.]; Vize "Kırklareli"*)

Bayınlanmak [*F.*], Şımarıklık etmek, haşarılık etmek, gevezelenmek, nazlanmak (*Balıkesir [Muh.]; Edirne;* Kız bayınlanma: *Deveçatağı "Kırklareli"; Devrek "Zonguldak"; Karamehmet köyü "Çorlu - Tekirdağ [Muh.]"*) [*Bak: Bayannanmak*]

Bayınmak [*F.*], **1.** Düşünceye dalmak (*Gaziantep*) — **2.** Boylanıp, serpilip büyümek, gürbüzleşmek:

Bakımlı ağaçlar bayınır (*Yampelit köyü "Beypazarı - Ankara,,*)

Bayınnanmak [*F.*], (*Dayakadın "Çatalca - İst.,,*) [*Bak: Bayınlanmak*]

Bayırktan [*Zf.*], (*Yozgat*) [*Bak: Bayaktan*]

Bayıvermek [*F.*], Razı olmak, kabul etmek: Babasının ölümünü duymamış ben de içim bayıvermedi söylemedim (*Konya*)

Baykı [*İs.*], Kırlarda dolaşan ve insana yarı alışık olan hayvan (*Çan kamunu "Biga - Çanakkale,,*)

Baykımak [*F.*], Kaçmağa hazırlanmak: At baykıdı (*Gedik "Bayramiç - Çanakkale,,*)

Baykır [*İs.*], Ay ışığı (*Kars*)

Baylam [*S.*], Şımarık, nazlı (*Muğla*) [*Bak: Baylaş, baylan, bayşal*]

Baylamak [*F.*], Su taşımak (*Söğüt "Bilecik,,*)

Baylan [*S.*], **1.** Şımarık, fazla yüz bulmuş, nazlı, densiz, yaramaz (Ağa çocuğunu çok baylan büyüttü: *Bağyaka "Finike,, , Antalya;* Bu çocuk çok baylandır: *Karaoğlanlı, İğdecik, Sancaklıboz "Manisa,, ; Karacasu "Aydın,, ; Tire, Kemalpaşa aşiret köyleri, Menemen "İzmir,, ; Balıkesir ve çevresi; Karataş "Dinar - Afyon,,*) [*Bak: Baylam, baylaş, bayşal*] — **2.** Serbest (*Kılandıras "Sandıklı - Afyon,,*) — **3.** Sebatsız (*Karataş "Dinar - Afyon,,*) — **4.** Şirret (*Karataş "Dinar - Afyon,,*) — **5.** İşvebaz, nazlı (*Muğla*)[*Bak:Baylanlık*]

Baylanak [*İs.*], Saçta pişirilen bir türlü pide (*Yozgat*)

Baylanlık [*İs.*], Naz, işve: Bu kadar baylanlık iyi olmaz (*Narlıdere "İzmir,,*) [*Bak: Baylan, 5*]

Baylanmak [*F.*], Nazlanmak, şımarmak (*Muğla;* Onun kızı çok baylanır: *Balıkesir*)

Baylaş [*S.*], Şımarık, münasebetsiz: Bırak şunu, baylaşın biridir (*Samsun* [*Muh.*]) [*Bak: Baylam, baylan*]

Baylık [*İs.*], Zenginlik (*Lâpseki "Çanakkale,,*)

Baymak [*F.*], **1.** Aldatmak, manyetize etmek, kaşla göz arasında yapıvermek (Gözü gözüme kaydı, o anda beni baydı: *Çorum;* İnsanı çabuk bayar: *Sinop; Konya;* Gözümü baydı = gözüme bakarak aldattı: *Akköy "Söğüt - Bilecik,,*) — **2.** Bayıltmak, baygınlık vermek, mideye bulantı vermek, dermansızlık vermek (Pekmez içimi bayıyor: *Sekli köyü "Beypazarı - Ankara,, ; Kastamonu; Bornova "İzmir,, ; Çorum*) — **3.** Acımak, acıklı bir şeye tahammül etmek (*İncesu,* Yarasına bakmağa özüm baymadı: *Kayseri*) — **4.** Hayvanlarda tırnak uzamak, tırnak yanlara kaçmak (*Karg… "Çumra - Konya,, ; İncesu "Kayseri,,*) — **5.** Zengin olmak: Yoksul bayır, çocuk büyür(*Edirne*) — **6.** Neşvünema bulmak, gürbüzleşmek: Bu çocuk baymadı gitti! (*Alaşehir "Manisa,,*) — **7.** Tatmin olunmak, kanaat getirmek: Dediklerine özüm baydı (*Kula, Söke "İzmir,,*)

Baymaşık [*S.*], Gevşek, uyuşuk: Ahmet baymaşık bir çocuktur (*M. Kemalpaşa "Bursa,,*)

Baynak [*Zf.*], Bari, hiç olmazsa: Yarın gezmeğe gidilecek, baynak hava güzel olsaydı ! (*Ankara*)

Baynamak [*F.*], Horoz ötmek (*İst.* [*Muh.*]; *Bismil* [*Türkmenler*] *"Di-*

yarbekir„ ; Urfa; **Horoz baynadı:** *Sille "Konya„)*

Baynanmak [*F.*], Yaramazlık etmek, şımarmak (*Safranbolu "Zonguldak„ ; Salur "Bandırma - Balıkesir„)*

Baynaz [*İs.*], Çıralı ağacın özü (*Gediz "Kütahya„)*

Baynımak [*F.*], **1.** Hayatında iyilik görmek, zengin olmak, muradına nail olmak: **Allah seni baynıtmasın!** (*Seyit köyü "Giresun„)* — **2.** Zayıf kalmak, büyüyememek (*Bolu*) — **3.** Büyümek, kuvvetlenmek, marazî bir halden kurtulmak, kendini toplamak, semirmek (**Bu fidan bu sene baynıdı:** *Bolu;* **Buğday hiç baynımamış:** *Nallıhan "Ankara„)*

Bayramak [*F.*], Parlamak, parıldamak: **Bir kumaş aldım yıldız gibi bayrayor** (*Kılandıraz "Sandıklı - Afyon„)*

Bayram aşı [*İs.*], Dinsel bayramların birinci günü yapılan et, pilâv ve helvadan ibaret yemek (*Atabey "Isparta„)*

Bayram beyi [*İs.*], Midesi bozulup geğirdikçe pis koku çıkaran adam (*Genezin "Avanos - Kırşehir„)*

Bayram böceği [*İs.*], Bir çeşit böcek (*Yukarısöğütönü "Eskişehir„)*

Bayramçalık [*İs.*], Bayram elbisesi (*Aksaray "Konya„)*

Bayrım [*İs.*], Cuma (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„)*

Bayşal [*S.*], Şımarık, münasebetsiz: **Bırak şunu, bayşalın biridir!** (*Samsun*) [*Bak: Baylam, baylan*]

Baytal [*İs.*], Kısrak, üç yaşında doğurmuş kısrak (*Kadıçiftliği "Yalova„, İst.* [*Muh.*]*; Dombay "Dinar - Afyon* [*Muh.*]„*; Bursa* [*Muh.*]*;* **Baytallar geldi:** *Böğrüdelik "Cihanbeyli - Konya* [*Muh.*]„ *; Aziziye yürükleri "Denizli„ ; Çilehane "Reşadiye - Tokat* [*Muh.*]„)

Baytaran ve **Baytıran** [*İs.*], Güzel kokulu bir çeşit bitki (*Yapıntı "Mut-İçel„; Karahüyük "Akşehir - Konya„)*

Baz [*S.*], **1.** Gösterişli, güçlü kuvvetli (*Yozgat; Kuzuculu "Dörtyol-Seyhan„)* — **2.** [*İs.*] Vücut: **Baz temizliğine dikkat etmeli; Bazı sağlam bir adam** (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„)* — **3.** [*İs.*] Somun biçimine konmuş ekmek veya yufka hamuru (*Erzurum* [*yürükler*]) [*Bak: Bazlama, bazalak, künt, yumak*]

Bâza [*İs.*], Yarısı siyah yarısı beyaz keçi (*İhsaniye "Kemerburgaz - İst.* [*Muh.*]„)

Bazak [*İs.*], Domuz yavrusu (*Gökçesu, Bolu;* **Domuz bazaklarıyle geziyor:** *Drahna "Ulus„, Safranbolu, Yakademirciler "Zonguldak„)*

Bazalak [*İs.*], Bazın daha küçüğü, somun biçiminde küçük ekmek (*İçel*) [*Bak: Baz, 3*]

Bazdırma [*İs.*], Kalın yufka: **Bazdırmayı getir yiyelim!** (*Bursa*) [*Bak: Bazlama*]

Bazene [*İs.*], Kuş etinin suyuna acı biber ve un karıştırıp yapılan bir çeşit yemek: **Bazene kışın insanı kızdırır** (*Görece "İzmir„)*

Bazı [*İs.*], **1.** Bir ekmeklik hamur topağı (*Niğde*) [*Bak: Bezi, pezi*] — **2.** Halı tezgâhında çözgünün bağlandığı ufkî ağaç (*Aydın; Tombak "Göksun - Maraş„)* — **3.** Sahti-

yanları parlatmakta kullanılan yuvarlak bir çeşit ağaç (*Maraş*) — **4.** Kağnıda dingil vazifesini gören ağaç (*Kayarak "Saimbeyli - Seyhan„*) [*Bak: Mazı*]

Bazık [*S.*], Kalın, iri (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„*)

Bazırma [*İs.*], Saçta pişirilen kalın pide (*Isparta; Denizli*) [*Bak: Bazlama*]

Bazik [*İs.*], **1.** Pazı (bitki) (*Konya*) — **2.** Armudun ufakları (*Kemaliye "Malatya„*)

Bazkılmak [*F.*], Asayişi temin etmek (*Sarayköy "Denizli„*)

Bazlama [*İs.*], Mısır, arpa ve buğday unlarından yapılan mayalı, mayasız, yağlı yağsız, şekerli şekersiz, ince ve kalın pişirilen saç ekmeği (*Giresun; Tekirdağ; Kayseri;* Karamanın bazlamasına doyum olmaz: *Konya; Kırşehir;* Bugün Bazlama ile peynir yedim: *Muğla; Afyon; Eskişehir; Denizli;* Bazlama pişire pişire terledim: *Ankara; Balıkesir; Malatya; Ordu; Antalya; Seyhan; İçel; Gaziantep; Maraş; İzmir; Kastamonu; Sinop; Samsun; Çorum; Sivas; Yozgat; Kütahya; Çankırı illeri*) [*Bak: Bazdırma, bazırma, bazlamba, bazlambaç, bejdirme, bezdirme, bezime, bezirme*]

Bazlamak [*F.*], Yumak halindeki hamuru açmak, yassılamak (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun„*)

Bazlamba [*İs.*], (*Kemalpaşa ve dolayı "İzmir„*) [*Bak: Bazlama*]

Bazlambaç [*İs.*], **1.** (*Sinop; Vezirköprü "Samsun„*)[*Bak: Bazlama, bazlamba*] — **2.** Birdirbir oyunu: Bazlambaç oynıyalım mı? (*Gaziantep*)

Bazrakı [*İs.*], Kabuksuz sümüklü böcek (*Urfa*)

Bebbez [*İs.*], Krep, ipek tül: Gelin bebbezi pek güzelmiş (*Muğla*)

Bebe [*İs.*], **1.** Çocuk, bebek (*Ankara ve dolayı; Kayseri; İncirli "Bilecik„; Bergama "İzmir„*) — **2.** Leblebi (*Honaz "Denizli„*) — **3.** Keçi pisliği (*Bayramiç "Çanakkale„*) — **4.** Peynir otu: Bebeli peyniri severim (*Diyarbekir*)

Bebebelik [*İs.*], Çoluk çocuk (*Ankara*)

Bebecük [*İs.*], Lâle tomurcuğu (*Cenciğe "Erzincan„*)

Bebek [*İs.*], Şüfeyre, bir kenenin sirkeden sonraki sekiz ayaklı şekli (*İst.*)

Bebekcik [*İs.*], Gelincik çiçeği (*Aksuköyü "Kestel-Bursa„*) [*Bak: Bebeklik*]

Bebeklik [*İs.*], Gelincik çiçeği: Bebeklik tarlasına gittim (*Bozüyük "Bilecik„*) [*Bak: Bebekcik*]

Bebey [*İs.*], Kırk günlük çocuk (*Cihanbeyli "Konya„*) [*Bak: Bebe, 1*]

Bebil bebil [*Zf.*], Tombul tombul: Bebil bebil bir kadın (*Adana*)

Bebillemek [*F.*], Herhangi bir şeyin üzerine fazla düşmek (*Ortaköy "Bor-Niğde„*)

Bebinlenmek [*F.*], (*Denizli*) [*Bak: Bebirlenmek*]

Bebirlenmek [*F.*], Kâr etmek, istifade etmek, geçinmek, idare etmek: Her işe bebirlenmek için sarılmalı! (*Kızılhisar kamunu "Acıpayam„*, Ahmet şundan bundan dolayı para ile bebirleniyor: *Kızılcabölük "Denizli„*) [*Bak: Bebüllenmek, bebinlenmek*]

Bebük [*İs.*], **1.** Leblebi (*Kargı "Tosya-Kastamonu„*) [*Bak: Bebe,*

2] — **2.** Tomurcuk (*Mollaveyis "Pazar-Rize„*)

Bebüllenmek [*F.*], Bir şeyden istifade etmek (*Elmalı "Antalya„*) [*Bak: Bebirlenmek*]

Becana [*İs.*], **1.** Issız, tenha yer, harabe (*Bahçeliköy "Bayramıç-Çanakkale„; Poyracık "Kınık-Bergama-İzmir„; Hamzabey "İnegöl-Bursa„*) [*Bak: Becna yer, belen, becene, 1*] — **2.** [*S.*] Büyük, kocaman: **Uludağda becana ağaçlar vardır** (*Hamzabey "Bursa„*)

Becanalık ve **Becenelik** [*İs.*], Korkunç yer (*Ayancık "Sinop„*)

Bece [*İs.*], **1.** Ocak: **Becenin ateşini söndürdün mü?** (*Yeniköy "Sarıyer-İst.„*) — **2.** Köy evlerinde ışık girmek için tavandan açılan pencere (*Ankara*)

Becek [*İs.*], **1.** Köşe, zaviye, uç (*Boğazlıyan, Şahmuratlı köyü "Sorgun„*, **Odanın beceğindeki dayalı değneği al!**: *Haydarbeyli "Yozgat„*; **Tarlanın beceği**: *Haymana "Ankara„; Senirkent "Isparta„; Kavak "Yıldızeli-Sivas„; Balçıkhisar* [?]; *Küpeli "Bünyan-Kayseri„*) — **2.** Tülbent (*Erzurum*)

Becel [*İs.*], **1.** Tavşan yavrusu: **Bugün dağda bir becel tuttum** (*İncesu "Kayseri„*) [*Bak: Becen, 1*] — **2.** [*S.*] Tembel (*Hala köyü "Çoruh„*)

Becen [*İs.*], **1.** Tavşan, tavşan yavrusu (**Tavşanın becenleri**: *Develi, Kayseri; Deliilyas "Şarkışla-Sivas„; Şahin Kamunu "Malkara-Tekirdağ* [*Muh.*]„; *Karahoca "Haymana-Ankara„*) [*Bak: Becel*] — **2.** Kabak, hıyar, karpuz gibi sebzeleri dikmek için açılan küçük çukur (*Sille, Konya*) — **3.** [*S.*] İşçi, amele: **Beceni kaçtan tuttun?** (*Afşanta "Gerede-Bolu„*)

Becene [*S.*], **1.** Issız, tenha, [yer]; dağbaşı (*Eyüp "İst.„; Eldirek "Denizli„; Gerceli "Mut„, İçel; Karahoca "Haymana-Ankara„*; **Becene bir dağın başında kaldım**: *Narlıdere "İzmir„*) [*Bak: Becana, 1, belen*] — **2.** [*İs.*] Ördek avı için göl kenarlarına yapılan avcı kulübesi (*Pravadı "Edirne„; Kırklareli; Korucu* [?]) [*Bak: Bek, 2*] — **3.** Taşlık arazi, taşlık sert arazi (**Becene toprağa kazma girmez**: *Hatip, Detse, Konya*; **Burası bayır, becenedir**: *Kilimli "Zonguldak„*)

Becenelik [*İs.*], Bataklık (*Bozüyük "Bilecik„*)[*Bak: Azman, azmanlık*]

Becik [*İs.*], **1.** Çam kozalağı (*Adana*) — **2.** Hayvan ve insan memesi (*İçel*) — **3.** İnek yavrusu (*Alembeyli "Sungurlu-Çorum„*)

Becna yer [*İs.*], Tenha yer: **Bugün becna yerlerde gezdim** (*Muğla*) [*Bak: Becana, 1*]

Beçal [*S.*], Ayakları dışarı dışarı yamuk basan (*Bozan köyü "Eskişehir„*)

Beçel [*S.*], Çolaklık, topallık gibi uzvî malûliyeti olan (*İnebolu "Kastamonu„; Bolvadin "Afyon„; Sinop*)

Beçge [*Ed.*], Mandaları sürerken söylenen söz (*Gebeme "Mesudiye-Giresun„*)

Beçik [*İs.*], **1.** Keçi; keçi yavrusu (*Adana*) — **2.** Küçük av köpeği (*Şereflikoçhisar "Ankara„*)

Bedaf [*S.*], Ahmak, kalın kafalı: **Bedaflık etme be!** (*Lengüme "Burdur„*)

Bedal [*İs.*], Gelinlerin yüzlerine yapıştırılan yaldızlı pullar (*Islâhiye "Çoruh„*)

Bedek [*İs.*], Yeni doğmuş manda yavrusu (*İskender köyü "Edirne„*)

Bedel [*İs.*], Merdiven (*Amasya ve çevresi; Havza "Samsun„*) [*Bak: Badal, bedil*]

Bedeleşmek [*F.*], Çekişmek, niza etmek, münakaşa etmek (*Şıhlar "Ulubey - Ordu„*)

Bedeliç [*İs.*], Taşlı ve kireçli toprak tabakası: Bu toprak çok bedeliç (*Aydıncık "Bandırma - Balıkesir„*)

Bedelize [*İs.*], Kelebek (*Kürtün "Torul - Gümüşane„*)

Bedelkılıç [*İs.*], Saban veya düğen okunu boyunduruğa rapteden ağaç (*Bozkır "Konya„*)

Beden [*İs.*], **1.** Bakır sahan: **Bedeni ver yumurta pişireyim!** (*Dastarlı, Ayaş, Ortabereket "Ankara„*) — **2.** Oltanın uç kısmı [Balıkçılar arasında]) (*Kadıköy "İst.„*)

Bedes [*İs.*], Pişmiş derileri son defa tabaklama işi (*Isparta*)

Bedevre [*İs.*], Kekliği tuzağa düşürmek için tahtadan yapılmış, ortasından açılır kapanır ve yanları sabit bir aygıt (*Sağuz, Sarıidris, Atabey "Uluborlu - Isparta„; Mahmutlu "Akseki„, Antalya; Yusufeli "Erzurum [Muh.]„; Domaniç "Kütahya„; Bucak, Tefenni "Burdur„*)

Bedirik [*İs.*], Taranmış, temizlenmiş ve eğrilmeğe hazır bir hale getirilmiş yün veya pamuk topağı (*Köşker "Kırşehir„; Kadirli "Seyhan„; Malatya; Elâziz; Sivas; Köy "Ankara„*) [*Bak: Bedrek, bedrik*]

Bedil [*İs.*], (*Amasya*) [*Bak: Bedel, bedal*]

Bediren [*İs.*], Sakız ağacının meyvası (*Güllü "Boldan - Denizli„*) [*Bak: Melengeç*]

Bedlek [*S.*], Korkak: **Duran çok bedlek bir çocuktur** (*Erzurum*) [*Bak: Bedlenk, ödek, ödelek*]

Bedlenk [*S.*], Korkak (*Mesudiye "Giresun„*) [*Bak: Bedlek*]

Bedre [*İs.*], Kova (*Erzurum; Kars*) [*Bak: Helke*]

Bedrek [*İs.*], (*Tire "İzmir„; Kütahya; Muğla*) [*Bak: Bedirik*]

Bedreslemek [*F.*], Üstünkörü yapmak (*İçel*)

Bedrik [*İs.*], (*Uncuboz "Manisa„; Subaşı "Nallıhan - Ankara„; Bolu; Çeşme "İzmir„; Kocaköy [?]; Lâpseki "Çanakkale„; Tavas "Denizli„; Kozan "Seyhan„; Develi "Kayseri„; Zile "Tokat„*) [*Bak: Bedirik, bedrük, bedürük*]

Bedrus [*İs.*], (*Harput "Elâziz„*) [*Bak: Bedrüs*]

Bedrük [*İs.*], (*Malatya; Harput "Elâziz„*) [*Bak: Bedrik, bedürük*]

Bedrüs [*İs.*], Ağaca vurulan aşı çubuğu (*Harput "Elâziz„*) [*Bak: Bedrus*]

Bedürük [*İs.*], (*Harput "Elâziz„*) [*Bak: Bedrik, bedrük*]

Beg [*İs.*], Arıbeyi (*Gençali "Mut - İçel„*)

Bege ve **Baga** [*İs.*], Hayvan yemliği (*Köy "Çıldır - Kars„*)

Begecin [*İs.*], Domuz (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„*)

Beğermek [*F.*], Melemek (*Akçakaya "Kayseri„*) [*Bak: Beğirmek*]

Begetmek [*F.*], Kapamak: **Kapıyı beget!** (*Erenköy "İst. [Muh.]„*)

Begilemek [*F.*], Bilmezlikten gelmek (*Çeşme "İzmir„*)

Beğillemek [*F.*], Ürkmek, korkmak, şaşırmak (*Kastamonu*) [*Bak: Benilemek*]

Beğirmek [*F.*], Melemek (*Bosta, Hatip, Ermenak "Konya„ ; Kurucaova köyü "Akçadağ - Malatya„ ; Gülesur "Ağrı ili„ ; Niğde ; Yahşieli "Bayramiç-Çanakkale„ ; Bozan "Eskişehir„ ; İğridir "Isparta„*) [*Bak : Beğermek*]

Beğiş [*İs.*], **1.** Ateş küreği: **Elindeki beğişe bak!** (*Gelibolu "Çanakkale„*) — **2.** Dişi domuz: **Beğişler yaşlarına göre yavru çıkarır** (*Karapürçek "Taşköprü - Kastamonu„*) [*Bak : Behiş*]

Beh [*Ed.*], **1.** Şaşma bildirir (*Çeşmelizelar "Cihanbeyli - Konya„*) — **2.** [*Zf.*] Kat'iyyen, behemehal (*Simav "Kütahya„*)

Behe [*İs.*], Vücuttaki ben (*Bandula "Kelkit - Gümüşane„*)

Beher [*İs.*], Binaya konan en büyük ağaç, mertek: **Binanın beherleri konmuştur** (*Güdül "Ayaş-Ankara„*)

Behetmek [*F.*], Kapmak (*Burdur*)

Behi [*S.*], **1.** Alışık olmıyan, yoz: **Bu hayvan behidir** (*Maraş*) — **2.** Kabiliyetsiz (**Bu çocuk behidir:** *Maraş; Pazarcık "Gaziantep„*)

Behiş [*İs.*], Dişi domuz: **Domuz yavrusu behişten ayrılmaz** (*Çamar "Kurşunlu - Çankırı„*) [*Bak: Beğiş, 2*]

Behni [*İs.*], Ahır yemliği (*Şebinkarahisar "Giresun„ ; Antalya ; Ordu ;* **Samanı behniye koydum:** *Ömerli, Çarşamba,* **Öküz behniden yemini yedi:** *Vezirköprü "Samsun„ ; Tosya "Kastamonu„*)

Behr [*İs.*], Nizam, örf, âdet: **O günün behrinde bunun bir kıymeti vardı; O günün behrinde bunlar ayıp sayılırdı; Ne denir, devrin behri!** (*Kadırköy "Kırkağaç - Manisa„*)

Behri [*İs.*], Küçük yaban ördeği (*Keşanuz "Ankara„*)

Behtem [*İs.*], Elin bir işe yatkınlığı, elin işe yakışması (*Niğde*)

Bejdirme [*İs.*], Mayasız bir çeşit tandır ekmeği (*Akçakaya "Kayseri„*) [*Bak: Bazlama*]

Bek [*S.*], **1.** Sert, katı (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun„ ; Karacasu "Aydın„ ; Osmancık "Çorum„ ; Çakıralan "Havza - Samsun„ ; Karahamza "Sarıkamış - Kars„; Kayseri; İncirli, Yozgat*) — **2.** Gözcü, sürek avında bekliyen (*Antalya*) — **3.** [*İs.*] Avcı kulübesi, bekçi kulübesi (**Ben beke gidiyorum:** *Galaköyü "Zonguldak„ ; Tire, Torbalı, Kuşadası "İzmir„ ; Kilis "Gaziantep„ ; Maraş ;* **Tavşanı bekte bekledim:** *Vezirköprü "Samsun„ ; Ortaköy "Sinop„; Gelibolu "Çanakkale„*) [*Bak: Becene, 2*] — **4.** [*İs.*] Nöbet (**Bu akşam bekte idim; bek benim:** *Muğla dolayı; Musabeyli "Gaziantep„*) — **5.** [*İs.*] Beklenen iş: **Bek bekliyorum** (*Zonguldak*)

Bek avı [*İs.*], Kulübede beklenerek yapılan av (*Muğla; Antalya*)

Bekelmek [*F.*], Şiddetlenmek, artmak: **Hastalığı bekelmiş** (*Küçükyozgat "Zir - Ankara„*)

Bekemek [*F.*], **1.** Sıkı tutmak (*Eskişehir*) — **2.** Kapatmak, deliği tıkamak, set yapıp suyun akmasını durdurmak (**Sobanın ağzını beke!:** *Safranbolu "Zonguldak„ ; İnhisar, Dudaş "Söğüt - Bilecek„ ; Konya; İçel*)

Bekenti [*İs.*], Set, mania (*Sasallı köyü "Menemen - İzmir„*)

Bekere [*İs.*], Koza yapmıyan ipekböceği (*Ermenak "Konya„*)

Beket [*İs.*], Hudut: Garp beketi için beş askere lüzum görülüyor (*Edirne* [*Muh.*])

Beketmek [*F.*], **1.** Kapatmak, örtmek (*Başlamış "Dörtyol-Seyhan"; İçel;* Pencereyi beketmeğe gidiyorum: *Demirtaş "Kalecik-Ankara";* Kapıyı beket: *Demirci "Manisa"; Çeltikçi "Burdur" Safranbolu "Zonguldak"; Milâs "Muğla"; Afşar "Kadınhanı", Cihanbeyli, Akşehir "Konya";* Dükkânı bekettim de geliyorum!: *Afyon; Senirkent, Isparta*) [*Bak*: *Bekitmek, 1*] — **2.** Hapsetmek, tevkif etmek: Beni boş yere beketmeyin (*Türkşerefli "Haymana - Ankara"*)

Beki [*İs.*], Bahçe ve tarlalar arasındaki ağaçlı ince yol (*Bodrum "Muğla"*)

Bekinmek [*F.*], İnad etmek, ısrar etmek, sebat etmek (*Trabzon* [bir kerküklüden])

Bekişmek [*F.*], Katılaşmak (*Ş. A.; Sinop; Samsun;* Yara bekişmeyince acı dinmez: *Konya*)

Bekiştirmek [*F.*], İyice sıkıştırmak; tahkim ve takviye etmek (Vidayı iyice bekiştir!: *Çorum*)

Bekit [*İs.*], Evkaf [?] (*Kastamonu*)

Bekitmek [*F.*], **1.** Kapatmak, örtmek (Kız kapıyı bekit: *Zıvarık "Konya";* Tarlayı, avluyu bekittim: *Adatepe "Devrek - Zonguldak"; Sivas; Köşker "Kırşehir"; Kargı, Kastamonu; Gençali "İçel"; Tavşanlı "Kütahya"*) [*Bak*: *Beketmek*] — **2.** Kavileştirmek, sıkıştırmak (*Ünye "Ordu"; Kargı "Tosya-Kastamonu"; Tokat ili*) — **3.** Katılaştırmak (*İnebolu "Kastamonu"*) — **4.** Vurmak, tokatlamak: Bir tokat bekitirsem o zaman anlarsın! (*İnebolu "Kastamonu"*) — **5.** Bir yere gözcü dikmek (*Sivas*)

Bekki [*İs.*], Anahtar (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*) [*Bak*: *Açar*]

Bekli [*İs.*], Mevcudiyeti mantıkî izaha muhtaç şey [?] (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*)

Beklim [*İs.*], Sabır (*Artvin "Çoruh"*)

Bekmen [*İs.*], **1.** Merdiven (*Bolu*) — **2.** Kurutulmak üzere tütün asılan enlileme uzatılmış sırıklar (*Bolu*)

Bekmez kefi [*İs.*], Açık pekmez renginde at, kulanın az koyusu [at donlarından] (*Höyük "Beyşehir", Ali bey Höyüğü "Çumra - Konya"*)

Bek yeri [*İs.*], Av, veya su beklenilen yer (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan"; Gerze, Ayancık, Asarcık "Boyabat - Sinop"*)

Bel [*İs.*], **1.** İki tepe arasındaki geçit, suların ayrım yeri (*Kütahya;* Bu akşam çamlı bele gittim: *Bursa; Konya; Kastamonu; Kırşehir; Balıkesir; İçel; Gaziantep; Maraş; Eskişehir; Samsun; Sinop;* Kayı belinde çok kar var: *Ankara;* Fırtına Saman dağı belinde rastladı: *Bolu;* Kara bel davar yatağıdır: *Niğde; Gümüşane; Isparta; Ordu; Çanakkale; Kayseri; Malatya; İzmir illeri*) [*Bak*: *Bil, 2*] — **2.** İşaret, damga (Okuduğum yere bel yaptım; - Nereden bildin? - Üstünde beli var!: *Genezin, Hacıbektaş "Mucur - Kırşehir"; Adana; Erkilet "Kayseri"*) [*Bak*: *Bellik*] — **3.** Tarlanın ortası (*Alisaray köyü "Taşköprü - Kastamonu"*) — **4.** Yükseklik, rakım:

İki köy de bir belde (*Kazmasökü "Sinop„*) — **5.** Meni (*Kilis "Gaziantep„*)

Belâ [*İs.*], Kirpiklerine kadar beyaz olan koyun (*Evreşe "Gelibolu - Çanakkale„*) [*Bak: Bele, 1*]

Bela [*İs.*], Yavru (*İst.* [*Muh.*])

Beladan ağacı [*İs.*], Çınar ağacı (*Mahmutseydi köyü "Alanya - Antalya„*) [*Bak: Kavlağan*]

Belalan [*S.*], Yüksek [yer] (**Değirmen belalana çıkmış sen de çakçakını ararsın:** *Çakırköy, Şarkîkaraağaç "Isparta„; Şebinkarahisar "Giresun„*)

Belaltı [*İs.*], Uçurumların, yarların ve bazı dağların altında hâsıl olan oyuk ki yağmura tutulanlara sığınak olur (*Gaziantep*)

Belan [*İs.*], Tepe, dönemeçli dağ yolu (*Vezirköprü "Samsun„;* **Bizim belanların vaziyeti pek iyidir:** *Savur "Mardin„*) [*Bak: Belen, 1*]

Belanarı [*Zf.*], İyice, oldukça iyi (*Muğla ve çevresi*)

Belaslı [*S.*], Gönlü zengin, kibirli fıkara (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*)

Belbağı [*İs.*], Kuşak, kemer (*Harput "Elâziz„; Sinop;* **Anneme belbağı ördüm:** *Ayaş "Ankara„; Erzincan*)

Belbakı [*İs.*], Koyu pekmez, akide (*İçel; Ermenak, Konya*)

Belbel [*İs.*], **1.** Üzüm pestili (*Adana*) — **2.** Aptal aptal, şaşkın şaşkın bakma: **Bolbol yiyen, belbel bakar** (*Kilis "Gaziantep„; Maraş*)

Belbemek [*F.*], Ayakkabıya pençe vurmak (*Ankara*) [*Bak: Aşlama*]

Belben [*İs.*], İncir bastığı (*Büyükçaylı "Dörtyol„,* **Bu yıl incir çok satıldı belben yapamadık:** *Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan„*)

Belbent [*İs.*], Pencere parmaklığı (*Gaziantep*) [*Bak: Belbet*]

Belbet [*İs.*], Pencere parmaklığı (*Gaziantep; Maraş*) [*Bak: Belbent*]

Belcek [*İs.*], **1.** Gömlek (*Akçakaya, Talas, Kayseri*) — **2.** Bir nevi karasığır hastalığı (*Ordu*) [*Bak: Belinsek*]

Belçe [*İs.*], Kürek: **Belçeyi al şu toprakları öteye at!** (*Antalya* [Bir Kerküklüden])

Belçek [*İs.*], Kısa kadın entarisi (*Serpin "Turhal - Tokat„*)

Bel çubuğu [*İs.*], Binanın ortasına konulan ağaç (*Kurtdoğmuş "Kartal - İst.„*)

Beldanat [*İs.*], Bir çeşit büyük yaba (*Feruz "Giresun„; Konya*)

Belde [*İs.*], Pamuk fitil, idare veya lâmba fitili (*Nevşehir "Niğde„;* **Şu lâmbanın beldesini kes!:** *Karaman, İvriz "Ereğli - Konya„; Hekimhankuşu "Malatya„; Karahisar, Develi "Kayseri„*)

Belden [*İs.*], Eteklik: **Beldenimi getir de giyeyim!** (*Seferihisar "İzmir„*) [*Bak: Beldenlik*]

Beldenat [*İs.*] **1.** Ekin demetlerini arabaya yükletmek için kullanılan üç çatallı diğren (*Yedniğin köyü "Ilgın - Konya„*) [*Bak: Beldanat*] — **2.** Büyük orak (*O. A.*)

Beldenlik [*İs.*], Eteklik (*Menlik "Akşehir - Konya„*) [*Bak: Belden*]

Beldirbeldir (bakma) [*Zf.*], Aptal aptal (bakma): **Bak şuna nasıl beldirbeldir bakıyor!** (*Çorlu "Tekirdağ„*)

Bele [*İs.*], **1.** Yüzü beyaz koyun: **Şu beleye bak ne kadar oynuyor** (*Mahmutlar "Tire - İzmir„*) [*Bak: Belek, 3*] — **2.** Babanın kız kardeşi, hala (*Menemen "İzmir„; İğdecik, Sancaklıboz "Manisa„;*

Ben belemi çok severim: *Cihanbeyli "Konya„ ; Yerköy "Yozgat„*)

Beleç [*İs.*], Tavşan yavrusu (*Bozça, İncesu "Kayseri„*) [*Bak:* Becel, 1]

Beleğlemek [*F.*], Birden ürpererek şaşmak ve korkmak (*Basak "Malatya„*) [*Bak:* Belinlemek]

Belek [*İs.*], **1.** Çocuk kundağı; çocuk bezi (*Akhisar, Sarıbey "Turgutlu„ , Eşme "Manisa„ ; M. Kemalpaşa "Bursa„ ; Çakırlar "Akşehir„ , Balkanda "Beyşehir - Konya„ ; Mersin* [*Kösrelli aşireti*]; *Sakum "Silifke - İçel„ ; B. Çaylı "Dörtyol„ , Seyhan; Bor "Niğde„ ; Gaziantep; Pınarbaşı "Bünyan - Kayseri„ ; Karanti "Kastamonu„ ; Ortaköy "Gelibolu - Çanakkale„ ; İhsaniye "Geyve-Kocaeli„ ;* **Çocuk beleği:** *Samsun; Sinop;* **Beleği hazırlamış:** *Şumnu "Bulgaristan„;* **Küçük çocuklar için ne kadar büyük belek olursa o kadar faidelidir:** *Pınarhisar "Kırklareli„ ; Sinekli "Silivri - İst.„*) — **2.** Erkek tarafından kız tarafına verilen hediye, düğün hediyesi; pehlivanlara, seymenlere verilen hediye (*Denizli; Rise "Akşehir„ , Sille "Konya„ ; Atlıhisar, Balçıkhisar, Çay "Bolvadin - Afyon„ ; Senir, Yenice, İğridir, Gelendost, Isparta*) [*Bak:* Benek, bölek] — **3.** [*S.*] Alacalı, işaretli (hayvan) (**Belek inek çok süt veriyor:** *Diyarbekir; Kuncaova "Akçadağ„ , Malatya; Ahlat, Van*) [*Bak:* Bele, belâ] — **4.** [*Ed.*] Şaşma bildirir (*Lâpseki "Çanakkale„ ; Bağyaka "Finike - Antalya„*) — **5.** [*İs.*] Üzerinden yol geçen tepe (*Karahisar "Beyşehir - Konya„*) [*Bak:* Belen] — **6.** Vergi, salgın parası (*Haketçe "Saimbeyli - Seyhan„*) — **7.** Bir çeşit çocuk beşiği (*Dereköy "Develi - Kayseri„*) — **8.** Davar sağılan yer (*Sasu "Giresun„*) [*Bak:* Ber] — **9.** Saç örgüsü (*Soma "İzmir„*) [*Bak:* Belik] — **10.** Düğünün başlangıcında gelin tarafından akrabalarına dağıtılan mendil ve buna benzer eşya: **Beleksiz gelin, keleksiz gelene benzer** (*Beyşehir "Konya„*)

Belek capındı [*İs.*], Kundak bezi (*İçel*)

Belekere [*Zf.*], Keşke: **Doğmaz olaydım belekere!** (*Tapan köyü "Feke - Seyhan„*)

Beleklemek [*F.*], Korkmak (*Lâpseki "Çanakkale„*) [*Bak:* Belinlemek]

Belem [*İs.*], Çavuş üzümü (*Muğla*)

Beleme [*İs.*], **1.** Çocuğu kundaklama (*Balı köyü "Ereğli - Konya„*) — **2.** Büyümeğe bırakma (*Salar köyü "Afyon„*)

Belemek [*F.*], **1.** Çocuğu kundaklamak, beşiğe yatırmak (*Safranbolu,* **Çocuğu iyi beledim üşümez:** *Cumayanı köyü "Zonguldak„; Ayancık "Sinop„ ; Ulubey, Arapköy "Ordu„ ; Bürhaniye "Nazilli - Aydın„ ;* **Çocuğu bele!:** *Erzin "Dörtyol„ ,* **Çocuğu beledin mi?:** *Adana; Tepeköy "Piraziz - Giresun„ ; Yelten "Korkuteli - Antalya„ ;* **Çocuğu beliyeyim de geliyorum:** *Yağbastı,* **Çocuğu beledim:** *Balıbey köyü "Kula„ , Çeşme "İzmir„ ;* **Çocuğu beşiğe beledik uyuyor:** *Isparta; Tarsus, Civanyaylağı* [*Köserelli aşireti*] *"İçel„ ;* **Kızın uyku zamanı onu beleyiniz:** *Zile "Tokat„ ; Çıtak "Çal - Denizli„ ; Azatlı "M. Kemalpaşa - Bursa„ ;* **Çocuğu be-**

ledin mi? : *Afyon; İsmetpaşa köyü "Eskişehir"; Çorlu "Tekirdağ"; Nizip "Gaziantep"; Sivas; Zıvarık, Konya; Edirne; Adapazarı "Kocaeli"; Samsun; Kırşehir; Erzincan; Karahisar "Kayseri"; Merzifon "Amasya"*) — **2.** Bulaştırmak (Bizim tavuklar her tarafı pisliğe belemişler: *Dodurga "Bozüyük - Bilecik" Keskin köyü "Eskişehir"; Ankara; Zeytinli "Edremit", Balıkesir; Kaymaklı "Nevşehir - Niğde"*) — **3.** Karıştırmak, mezcetmek (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*)

Belemir [*İs.*], Az özlü olan unları özleştirmek için kullanılan bir çeşit bitki ve tohumu (*Zencidere, İsgöbü köyü, Kayseri*)

Belen [*İs.*], **1.** Küçük tepe, üzeri yassı küçük tepe, dağ üstünde düzlük, sırt, bayır, yamaç, dağ eteği (*Ayvacık "Gönen [Muh.]", Dursunbey "Balıkesir"*; Köyün hududu armutlu belenden başlar: *Develi, Erkilet "Kayseri"*; Belenden gelmişler: *Çayırköyü; Hocaköy "Kandıra", Saraçlı "Geyve - Kocaeli"; Ermenak, Bozkır, Batsa, Konya; Avanos, Kırşehir; Kesme, Kasımlar "İğridir", Gelendost "Isparta"; Çayköy "Söğüt - Bilecik"; Aydın; Eleman "Bolu"; Antalya; Tilkili "Tavas-Denizli"*; Karşıki belende bir küren keklik var: *Burhan "Mersin", Taşucu "Silifke", İçel; Karaharlı, Saray "Tekirdağ"; Kaymaklı "Nevşehir-Niğde"; Susuzviran "Uşak - Kütahya"; Tire, Bergama, Urla, Ödemiş, Foça, "İzmir"; Kilis "Gaziantep"; Maraş; Burdur; Seyhan; Üçburgu "Zonguldak"; Ünye "Ordu"; Erkenek "Akçadağ - Malatya"*; Kayabeleni aştın mı gezer ayak gidersin: *Samandıra "İst."; Sarıcaali "Edirne"*) [*Bak:* **Belan, belenk**] — **2.** İki dağ arasındaki yüksek geçit, boyun noktası (Beleni aşınca köy görünür: *Ulukışla "Niğde"; Arpaköy, Ünye "Ordu"*; Kırk dereyi bir belen keser: *Konya; Çavdarhisar "Kütahya"; Adana*; Sen nişan alıncıya kadar tavşan beleni aştı: *Salihli "Manisa"; Ahırköy "Söğüt - Bilecik"*) [*Bak:* **Argıdaal**] — **3.** Hattı bâlâ, hattı taksimi miyah (*Seydi köyü*, Yağmur büyük beleni aştı geliyor: *Genezin "Avanos - Kırşehir"; Körküler "Yalvaç - Isparta"; Sivas*) — **4.** Derelerin baş tarafı, hattı içtimaların başladığı yer: On dereyi bir belen keser (*Nar "Nevşehir - Niğde"; İğriağaç "Malatya"*) — **5.** Dağın ağaçsız ve açık yeri, etrafı ağaçla çevrili yüksek düzlük (*Olukyanı "Zonguldak"; Fatsa "Ordu"; Maden "İnegöl - Bursa"; Ayvalık "İğridir - Isparta"*) [*Bak:* **Alan 1 ve 2, alanğ**] — **6.** Dağ tepesinde üzerinden yol geçen sırt (*Satmazlı "Şile - İst."; Balıkesir*) [*Bak:* **Belek,5**] — **7.** Dağ başında ağaçlık yer (*Vezirköprü "Samsun"*) — **8.** Bir kaç koldan mürekkep büyük hattı içtima: Dere suları birleşince belenden bile aşar; Belenin suyu hızını derelerden alır (*Kastamonu*) — **9.** Düz ova, açık yayla (*Emirgazi "Sultaniye-Konya"; Üsküdar "İst."*) — **10.** Hafif arızalı arazi (*Keskin köyü "Eskişehir"*) — **11.** Bir nevi davar hastalığı ki, buna tutulan hayvan arka ayaklarını hareket ettiremez

(*Ünür* "*Çankırı*„) [*Bak: Belez*] — **12.** Kudurmuş keçi: **Bizim keçi belen olmuş:** (*Hortu* "*Sivrihisar - Eskişehir*„) — **13.** Dudaklar etrafında çıkan bir çeşit çıban (*Ayvalık* "*Tavşanlı - Kütahya*„) — **14.** Kokulu, ve iri taneli, beyaz bir çeşit üzüm (*Demirci* "*Manisa*„) [*Bak: Belem*] — **15.** [*S.*] Issız, tenha [yer]: **Orası çok belen yerdir** (*Muğla*) [*Bak: Becana ve becene,* 1]

Belendir [*İs.*], İki yaşındaki erkek koyun (*Çermik, Ergani* "*Diyarbekir*„)

Beleng [*İs.*], (*Saimbeyli* "*Seyhan*„; *Uluborlu* "*Isparta*„; *Kayseri ve dolayı;* **Bizim davar aydus belenginde yayılıyor:** *Ereğli* "*Konya*„) [*Bak: Belen, 1*]

Belenğlemek [*F.*], Korkmak: **Çocuk yalnız kalınca belenğledi** (*Küçükkabaca* "*Uluborlu-Isparta*„) [*Bak: Belinlemek*]

Beleni [*İs.*], Bir çeşit sığır hastalığı olup kalçasının üstü yarılarak tuz dökülmek suretiyle sağaltılır (*Bozkır* "*Konya*„)

Belenk [*İs.*], Tepe: **Şu karşıki belenin eteği panayır yeridir** (*Görneç* "*Mavsa - Kıbrıs*„) [*Bak: Belen,* 1]

Belenleme [*İs.*], Uykuda korkup sıçrama (*Fadıllar* "*Muğla*„; *Lâpseki* "*Çanakkale*„)

Belenlemek [*F.*], Azarlamak: **Ali ağa Mehmedi belenledi** (*Emirler köyü* "*Bâlâ - Ankara*„)

Belenmek [*F.*], **1.** Kundaklanmak (*Tire, Çeşme* "*İzmir*„; *Balıkesir*) — **2.** Bulanmak, bulaşmak (**Şu eşek toza belenmiş:** *Ereğli* "*Konya*„; **Çocuğum niçin toza toprağa belendin?:** *Sille* "*Konya*„; *Kocaeli; Bolu; Marmaris* "*Muğla*„; *Kastamonu; Bursa; Seferihsar* "*İzmir*„) [*Bak:* **Bölenmek**]

Belen olmak [*F.*], Havale hastalığına tutulmak: **Çocuk belen oldu** (*Denizli*)

Belerce üzümü [*İs.*], Sarımtırak beyaz bir türlü hevenk üzümüdür ki üzerinde sarı benekler bulunur (*Sıracaeli* "*Çanakkale*„) [*Bak: Beylerce üzümü*]

Belere kalmak [*F.*], Birden korkmak, baka kalmak (*Bilecik; Domaniç* "*Kütahya*„)

Belergen [*S.*], Keskin, korkunç bakışlı göz: **Baykuş belergen gözlüdür** (*Tire* "*İzmir*„)

Belerik [*S.*], Mütebariz: **Üstüne atılırken gözleri belerikti!** (*Balıkesir*)

Belermek [*F.*], **1.** Gözlerini açarak bakmak, baka kalmak, sersemce bakmak, gözlerini fırlatarak bakmak, öfke ile bakmak (**Çocuk korkusundan belere kaldı:** *Meydan* "*Mut - İçel*„; *Niğde; Çanakkale;* **Gözlerim belerdi:** *Vize* "*Kırklareli*„; *Yelten* "*Korkuteli*„, *Kaş, Boztepe* "*Serik - Antalya*„; *Şaphane* "*Gediz*„, *Üçücük* "*Altıntaş*„, *Alayunt* "*Kütahya*„) — **2.** Meydana çıkmak, aşikâr olmak (*Keskin* "*Ankara*„; *Balıkesir*) — **3.** Hastalık sebebiyle göz bebeği yukarı kaçıp göz akı fazla görünmek (*Şabanözü* "*Polatlı-Ankara*„) — **4.** Azarlamak, çıkışmak, korkutmak (*Kızılhisar* "*Kayseri*„)

Belerze [*İs.*], Nevruz çiçeği (*Pul köyü* "*Kemaliye-Malatya*„; *Braskig köyü* "*Erzincan*„)

Belesir [*İs.*], Mürver ağacı (*Urfa*)

Beleşek [*İs.*], Çatıya boydan boya konulan direk (*İpsala* "*Edirne*„)

Belet [*İs.*], **1.** Kılavuz, iz süren (Aşkın ateşiyle yurttan geçerken * Dağda taşta garip garip gezerken * Yanık kalpte ümitsizlik sezerken * Çıkageldi bana yâr belet oldu: *Erzurum; Ahlat "Van"; Hafik "Sivas"*) — **2.** [*S.*] Âlim, bilici (*Kars ve dolayı*) — **3.** [*S.*] Yüksek, yüce (*Diyarbekir*)

Bel etmek [*F.*], İşaret etmek, nişan koymak (*Köşker "Kırşehir"*; Benim malımın üzerinde belim var: *Dereçine köyü "Bolvadin - Afyon"*) [*Bak: Bel, 2*]

Belevi [*İs.*], Hanedan, köy ağası (*Çakırlar "Akşehir - Konya"*)

Belevlemek [*F.*], Hiç yoktan göze bir şeyler görünmek (*Sivas; Malatya; Elâziz*)

Belevürt [*İs.*], Ölçme, mukayese: Belevürt et te sonra biç; Hele bunu bir kere belevürt edelim de sonra düşünürüz (*Gümüşane*)

Beleyik [*İs.*], Nişanlı kızlara hediye edilen kumaş ve diğer şeyler (*Ayvalı köyü "Sivrihisar - Eskişehir"*)

Beleyken [*Zf.*], Keşke: Beleyken Ahmet gelmeyeydi, zira bugün bağa gideceğim (*Maraş*)

Belez [*S.*], **1.** Beli çökük hayvan (Bu inek belezdir: *Reşadiye "Gerede - Bolu"; Salur "Bandırma - Balıkesir*; Belez hayvanlar para etmez: *Hayrabolu "Tekirdağ"*) — **2.** [*İs.*] Davar, sığır, at gibi hayvanların bellerinde hâsıl olan bir hastalık olup buna tutulan hayvanlar ard ayaklarını alamazlar (*Kürklü "Karaisalı - Seyhan"*; Belezli koyun sürüye uymaz: *Sökün "Silifke - İçel"*) [*Bak: Belen, 11*]

Belgi [*İs.*], **1.** Nişan (*Karaçay "Tokat"; Kadıçiftliği "Yalova - İst."*) — **2.** Hedef (*Büyükdoğanca "Kavaklı - Edirne [Muh.]"*) — **3.** Parça, kısım: Belgilere ayrıldı (*Develi "Kayseri"*)

Belik [*İs.*], **1.** Saç örgüsü (Beliklerin sökülmüş: *Derince, Kâzimiye "Hendek [Muh.]"*, Kız senin beliklerini kim ördü?: *Bahçecik [Muh.], Akmeşe [Muh.], Kocaeli [Muh.]; Kırşehir; Narlıdere, İzmir; Lüleburgaz "Kırklareli"; Kınık "Kırkağaç - Manisa"; Epçeköyü "Kayseri"; Erzin "Dörtyol - Seyhan"; Apsut "Mut", İçel; Maraş; Kuruhüyük "Boğazlıyan", Yozgat; Gülpınar "Ezine - Çanakkale"; Keskin "Ankara [Muh.]"; Gelingu, Basak "Hekimhan - Malatya"; Bozkır, Aksaray "Konya"; Malkara, Lâhna "Tekirdağ"* [*Bak: Belek, 9*]) — **2.** İşaret, nişan: Belik koydun mu?: (*Maraş ve dolayı*) — **3.** Oğlak veya kuzu sürüsü (*Kayı "Isparta"*) — **4.** [*S.*] Ziyade, fazla: Ali daha belik yanşak oldu (*Hacıahmet "Emet - Kütahya"*) — **5.** Bir parça, ehemmiyetsiz (*Hayran köyü "Beyşehir - Konya"*)

Belik bebek [*İs.*], Çoluk çocuk: Belik bebek olan yer ışıldar (*Boyabat "Sinop"*)

Belikleme [*İs.*], Aptallaşma (*Sivas*)

Belimbebek [*İs.*], Papatya (*Kayseri*) [*Bak: Belinebebek*]

Belin [*İs.*], **1.** Tutarık, sar'a (*Durlaz "Ereğli - Konya"*) — **2.** Şaşkınlık, hayret (*Çorum; Tavşanlı "Kütahya"*) — **3.** Hayvan memelerinin arkadan görülen kısmı, süt aynası (*Ahlat "Van"*)

Belinebebek [*İs.*], Papatya (*Kayseri*) [*Bak: Belimbebek*]

Belinlemek [*F.*], **1.** Birden korkmak, korku ile sıçrıyarak uyanmak, şaşkınlık göstermek, şaşa kalmak (*Kumarlar "Bayramiç - Çanakkale"; Avanos "Kırşehir"; Balıkesir; Meydan "Mut", İçel;* Beni görünce belinledi: *Sivas;* Çocuk ölüyü görünce belinledi: *Zile "Tokat"; Kızılören "Sandıklı", Afyon;* Birdenbire belinledim: *Haydarbeyli "Yozgat"; Koyulhisar "Giresun"; Akre "Uşak-Kütahya"; İst.; Dikilitaş köyü "Niğde"; Karaman "Konya"; Şehsadi "Ezinepazar - Amasya"; Isparta*) [*Bak: Beleğlemek, beleklemek, belenğlemek, belinmek, belinlenmek, belinnemek, belünlemek, bengildemek, benildemek, benilemek, benirlemek, berinlemek, berinnemek, bingildemek*] — **2.** Havale hastalığına tutulmak (*Ereğli "Konya"*) — **3.** Uçuklamak (*Çobanköy "Tavşanlı - Kütahya"*) — **4.** Bel kemiği çukurlanmak (hayvan hakkında): Hayvan bu kadar çok yükletilir mi, nerdiyse belinleyecek! (*Karamehmet "Çorlu - Tekirdağ"*)

Belinlenmek [*F.*], Şaşırmak (*Şebinkarahisar "Giresun"*)

Belinmek [*F.*], (*Hisarbey "Yozgat"*) [*Bak: Belinnemek*]

Belinnemek [*F.*], (*Üçüyük köyü "Altıntaş - Kütahya"*) [*Bak: Belinlemek, 1*]

Belinsek [*İs.*], Sığırlarda görülen bir hastalık olup anî bir titreme ile başlar hayvanın sağrısı üzerinde deri açılır ve buraya tuz basılmak suretiyle sağaltılır (*Antalya*) [*Bak: Belcek, 2*]

Belirgat [*İs.*], Bir santimetre murabbaında kesilip suda haşlanan hamurdan yapılan aş (*Kütahya; Sada köyü "Orhaneli - Bursa"*)

Belirik [*S.*], Bariz: Belirik bir türk, türkçü tutum ile çalışmalı (*Artvin "Çoruh"; Kars*)

Belirti [*S.*], Alâmet; zevahir, görünüş (*Büyüktersiye "Adapazarı - Kocaeli"*)

Belirtikci [*S.*], Fotoğrafçı (*Ankara ve çevresi*)

Belisalık [*S.*], Bel kemiği ayrılmış, sapmış [böyle hayvan arka ayaklarını çekemez] (*Isparta*)

Beli yarma [*İs.*], Hayvanların bel kemiğini çökerten bir türlü hastalık (*Kızılcaören "Kütahya"*)

Belkade [*Zf.*], **1.** Acaba (*Adana*) — **2.** [*S.*] Çıplak, açık (*Niğde*) — **3.** Apâşikâr: Bunda akıl ermiyecek ne var, belkade bir iş yahu! (*Isparta*)

Belkat [*İs.*], Erişte (*Gürağaç, Tavşanlı, Kütahya*)

Belki [*İs.*], Masivâ (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*)

Bellea [*İs.*], Avlu veya ahır avgınını dışarı akıtmak için açılan ark (*Kızılcahamam "Ankara"*)

Bellek [*İs.*], **1.** Hafıza (*Kayseri ve köyleri*) — **2.** Bellenilerek öğrenilen şey (*Ortaköy, Çorum*) — **3.** Alâmet, işaret (*Ortaköy, Çorum; Balıkesir ve çevresi; Dadağı "Kayseri"*) [*Bak: Belik, 2*]

Bellekçi [*S.*], Çabuk öğrenen: Ben çok bellekçiyim (*Kasın köyü "Zile - Tokat"*)

Belleki [*S.*], Hafızası kuvvetli (*Kayseri ve dolayı*)

Bellem [*S.*], Yarım, nısıf: Küfedeki kayısılar bellem olmuş (*Ereğli "Konya"*)

Belleme [*İs.*], **1.** Kadın etekliği (*Hort "Bayburt-Gümüşane"; Pek-*

reşen "Çıldır-Kars„ ; İnegöl "Bursa„) — **2.** Bedenin yukarı kısmını örten renkli gömlek, kadınlara mahsus mintan (*Ezeefe "Ohtap - Tokat„ ; Aliköy "Isparta„)* — **3.** Ahşap binalarda enliliğine uzatılmış ağaçların çökmemesi için altına konulan kiriş (*Tokat*) — **4.** Bir duvarı yarısına kadar sıvama veya cilâlama (*Konya*) — **5.** Ayakkabıya vurulan yarım pençe (*Ankara*) — **6.** Yerli bezden dikilmiş bir çeşit kısa ceket; hırka (*Akçakaya "Kayseri„*) [*Bak: Küstü*]

Bellemeç [*İs.*], Hasta yoklamağa gitme (*Nizip "Gaziantep„*) [*Bak: Bellemek*]

Bellemek [*F.*], **1.** Hasta yoklamak: **Mehmet hasta idi gittim belledim** (*Akçadağ "Malatya„*) [*Bak: Bellemeç*] — **2.** İtaat etmek (*Akçadağ "Malatya„*)

Bellengeç [*İs.*], **1.** Tefrik, tercih olunan, seçilen şey; nişanlanan kız (*Kilis "Gaziantep„ ; Maraş*) — **2.** Deneme yollu yapılan iş (*Kadirli "Seyhan„*) [*Bak: Öğrencelik*]

Bellenti [*İs.*], **1.** Talimat, direktif (*Isparta*) — **2.** Malûmat (*Konya*)

Bellicek [*İs.*], Yalnız birisi tarafından bilinen mantarı bol yer (*Orta "Çankırı„*)

Bellik [*İs.*], **1.** İşaret, nişan, alâmeti farika (**Benim kitabımın belliği vardır:** *Isparta; Silifke "İçel„ ; Bağyaka "Finike - Antalya„ ; Hacıfakı, Denizli; Tire "İzmir„ ; Karaman "Konya„*) [*Bak: Bel, 2*] — **2.** Meşin silâhlık (*Başköy "Ankara„*) — **3.** Keçi yavrusu (*Erzincan*) — **4.** Sigara kâğıdı (*Beypazarı "Ankara„*)

Bellilik [*S.*], Marka, nişan, işaret (**Çamaşıra bellilik ettim:** *Malatya; Gaziantep; Karaman "Konya„*) [*Bak: Bellik, 1*]

Bellimbebek ve **Bellümbebek** [*İs.*], Papatya (*İncesu "Kayseri„*)

Belmiş ve **Belmuş** [*İs.*], Taze peynirden yapılan bir çeşit tatlı (*Samsun; Tekirdağ; Edirne ve çevresi*)

Beltik [*İs.*], Kemer (*Bitlis "Muş„*)

Belük [*İs.*], Arşın (*Kemaliye ve çevresi "Malatya„*)

Belünlemek [*F.*], Korkmak (*Reşadiye "Tokat„*) [*Bak: Belinlemek*]

Belüstün [*İs.*], Yapılarda babadan babaya uzatılan kiriş (*Kocaeli*)

Bel vermek [*F.*], Direk ve buna benzer nesneler üzerindeki ağırlık dolayısile ortası çukurlaşmak (*Gaziantep*)

Belyarma [*İs.*], Çatal tırnaklı hayvanlarda görülen bir hastalık (*İncesu "Kayseri„ ; Dinar "Afyon„*)

Belzinciri [*İs.*], Bel kemiği (*Denizli*)

Bembenlik [*İs.*], Sandalye örmeğe yarıyan bir çeşit saz (*Narlıdere "İzmir„*)

Ben [*İs.*], **1.** Kuşların yavrularına verdikleri yem (*Bayramiç "Çanakkale„ ; Niğde; Sungurlu "Çorum„*) — **2.** Balık oltalarına takılan yem (*Mut "İçel„ ; Avanos "Kırşehir„ ; Büyükdere "İst.„*)

Benarı [*Zf.*], Üstünkörü (*Çakırlar "Havza - Samsun„*)

Benbenci [*S.*], Öğünen, kendini öğen (*Çankırı*) [*Bak: Bennek*]

Bence [*İs.*], Takat, kuvvet (*Zellice "Sarıkamış - Kars„*)

Bencik [*S.*], Gururlu, kibirli (*Denizli; Kütahya*)

Bende [*İs.*], Göğüslük (*Yalvaç "Isparta„*)

Bendehil [*İs.*], Semercilikte kullanılan bir çeşit demir aygıt (*Şıhlar "Ankara"*) [*Bak : Bendil, bendiyer*]

Bendek [*S.*], Malı olmıyan rençber, ortakçı (*Epçe "Develi", Fıraktın, Hamurcu "Kayseri"*)

Bender [*İs.*], Yıldız çiçeği (*Tr.*)

Bendeş [*S.*], Benziyen (*Afyon*)

Bendil [*İs.*], (*Kargı "Tosya - Kastamonu"*) [*Bak: Bendehil, bendiyer*]

Bendiyer [*İs.*], (*Muğla*) [*Bak: Bendehil, bendil*]

Bendüşmek [*F.*], İncir, üzüm gibi meyvalar olmağa yüz tutmak (*Lâpseki "Çanakkale"; Tire "İzmir"*) [*Bak: Benlenmek*]

Be'ne [*İs.*], Beniz: Korkusundan ben'esi kül gibi oldu! (*Ödemiş "İzmir"*)

Benek [*İs.*], **1.** Düğün hediyesi (*Niğde; Hisarcık "Kayseri"*) [*Bak: Belek, 2*] — **2.** Nakşın iptidaî şekli (*Pazar, Kızılcahamam, Ankara*)

Benekli [*S.*], Alaca, alaca renkli, kaplan postu gibi renk renk olan (*Kütahya; Çemişgezek, Harput "Elâziz"; Mut "İçel"*)

Benekli kırlangıç [*İs.*], Kırlangıç balığının bir cinsi (*Samsun*)

Benekli pisi [*İs.*], Pisiye pek benziyen ve sırt tarafında daha koyu kara benekleri bulunan bir çeşit balık (*Samsun*)

Benevrek [*İs.*], **1.** Yünden yapılmış külot biçiminde potur (*İpsala "Edirne"; İst.* [*Muh.*]; *Karacabey "Bursa"; Bulayır, Gelibolu "Çanakkale"; Germeyan, Menemen, Tire "İzmir"; Yalvaç "Isparta"*) — **2.** Hıyar (*Kastamonu*)

Benge [*İs.*], **1.** Tarla hududu (*Maraş*) — **2.** [*S.*] Fikren durgun, sersem (*Karaman "Konya"*)

Bengeşme [*İs.*], Damar damar üstüne binme (*Çömlekpınar "Edirne"*)

Bengi [*İs.*], Düğünlerde oynanan bir çeşit zeybek oyunu (*Balıkesir ve çevresi; Bergama "İzmir"*)

Bengildemek [*F.*], (*Manisa; Muğla; Isparta; Burdur; Aydın; İzmir; Denizli; Antalya; Konya; Zonguldak illeri*) [*Bak: Benilemek, belinlemek, bengillemek*]

Bengilik [*İs.*], Gelincikçiçeği (*Dinar "Afyon"; Sivas*)

Bengillemek [*F.*], (*Ezine "Çanakkale"*) [*Bak: Bengildemek*]

Bengiltmek [*F.*], Bayıltmak (*Vize "Kırklareli"*)

Bengiş [*İs.*], Bir yaşındaki domuz (*Mudamköyü "M. Kemalpaşa-Bursa"*) [*Bak: Beniş*]

Benildemek [*F.*], Korkmak şaşalamak, birdenbire ürkmek (*Tekkeönü "Ereğli-Konya"; Nallıhan "Ankara"; Adapazarı, Kocaeli*) [*Bak: Benilemek, belinlemek*]

Benilemek [*F.*], (*Niğde; Ermenak "Konya"; Sinop; Ezine "Çanakkale"; Kastamonu*) [*Bak: Benildemek, bengildemek, beğillemek*]

Benillemek [*F.*], (*Ankara; Terya "Safranbolu - Zonguldak"; Bahçeköyü "Bolu"*) [*Bak: Belinlemek*]

Benirlemek [*F.*], (*Bolu; Kızılcahamam "Ankara"*) [*Bak: Belinlemek*]

Beniş [*İs.*], Dişi yaban domuzu (*İnaltı "Ayancık - Sinop"*) [*Bak: Bangış, bengiş*]

Benk [*İs.*], Renk (*Kayseri*)

Benlemek [*F.*], **1.** Kuş yavrularını yemlemek (*Akdağmadeni "Yozgat"*) — **2.** (*Karaman "Konya"*) [*Bak: Benilemek*]

Benlenmek [*F.*], (*Korucu "Dörtyol - Seyhan"*) [*Bak: Bendüşmek*]

Benlik [*İs.*], Keçecilikte keçeleri beneklemek için pişirilecek olan renkli parçalar (*Burdur*)

Bennek [*S.*], Kendini beğenen (*Küre "Kastamonu"*) [*Bak: Benbenci*]

Benter [*İs.*], Testi (*Tekirdağ*)

Benziboz [*İs.*], Bir çeşit çocuk oyunu (*Konya*)

Beppez [*İs.*], Kadınların alınlarını sıktıkları bez (*Muğla*)

Ber [*İs.*], **1.** Davar sağılan yer (*Erzurum; Alucra "Giresun"; Misis "Seyhan"; Övenköy "Akçadağ, Malatya"*) [*Bak: Belek, Bere, 1*] — **2.** Ağıl (*Misis "Adana"*)

Beranarı ve **Berenağrı** [*Zf.*], Şöyle böyle, oldukça, biraz, üstünkörü (*İzmir; Bursa; Aydın; Manisa; Afyon; Denizli; Çanakkale; Kocaeli; Bilecik; Konya; Ankara; Niğde illeri*) [*Bak: Berenk*]

Berbah [*İs.*], Kiremit: **Damın berbehleri kırılmış** (*Halfeti "Gaziantep"*)

Berci [*S.*], Bere gidip süt sağan (*O. A.; Malatya*)

Berçi [*İs.*], Fino köpeği (*Karahoca "Haymana - Ankara"*)

Berçin [*İs.*], **1.** Oturuşmuş, sertleşmiş toprak (*Ürgüp, Niğde*) — **2.** Taş yığını (*Mecidiye "Çorum"*)

Berdi [*İs.*], Sazlıklarda biten bir cins bitki olup sapından hasır dokunur (*Kapan "Kayseri"*)

Bere [*İs.*], **1.** Koyun sağılan yer (*Köy "Çıldır - Kars"; Kayadibi "Giresun"*) [*Bak: Ber, 1*] — **2.** Suyun aktığı yer, mesîr (*Sinop*) — **3.** Tarlalar arasından akan ince su (*Boyabat "Sinop"*)

Berehlemek [*F.*], Bir kimse için bir şeyi büyük görmek (*Elâziz*)

Berek [*İs.*], Süs, ziynet (*Bornova "İzmir"*)

Berekleşmek [*F.*], Yitmek, kaybolmak: **Benim deve berkleşti gitti** (*Senir "Isparta"*)

Beremere [*Zf.*], Şöyle böyle (*Tavşanlı "Kütahya"*)

Berenk [*Zf.*], (*Bürnük "Kastamonu"; Bolu; Zonguldak*) [*Bak: Beranarı*]

Bereşe [*İs.*], Tarla kuşu (*Adana*)

Berge [*İs.*], **1.** Kayısı (*Divriği "Sivas"; Emirdağ "Afyon"*) — **2.** Zerdali (*Amasya; Kemaliye ve çevresi "Malatya"; Şarkışla "Sivas"*) — **3.** Şeftali (*Sivas*) [*Bak: Berke*]

Bergez [*İs.*], Dokuma tezgâhlarında iplik arasında bulunan çatal ağaç (*Kütahya*)

Berci [*İs.*], Set (*Seydişehir "Konya"*)

Bergilemek [*F.*], (*Adana; Balıkesir*) [*Bak: Berkitmek*]

Bergütmek [*F.*], (*Balıkesir ili*) [*Bak: Berkitmek*]

Berha deliği [*İs.*], Binaların kiremitliğine çıkılmak için çatıya açılan delik (*Gördes "Manisa"*) [*Bak: Selkapan*]

Berhay [*İs.*], **1.** İstimdat, sayha (*İzmir*) [*Bak: Berihay etmek*] — **2.** Figan, yas, matem (*Gördes "Manisa"*) — **3.** Derebeyi, mütegallibe (*Viranköy "Kütahya"*)

Berhay bacası [*İs.*], (*İzmir*) [*Bak: Berhay deliği*]

Berhitilme [*İs.*], Mükemmelleştirme (*Bursa*)

Beri [*İs.*], Sürülerin sağımı (*İçel; Seyhan; Gaziantep; Maraş; Urfa*)

Berihayetmek [*F.*], İstimdat etmek (*Kadirli "Seyhan"*) [*Bak: Berhay, 1*]

Berinlemek ve **Berinnemek** [*F.*], (*Alayunt "Kütahya"; Giresun; Ulubey "Ordu"*) [*Bak: Belinlemek*]

Berk [*S.*], **1.** Pek katı, sert, sağlam, metin (*A.*) — **2.** Çabuk, hızlı (*Seyhan*)

Berke [*İs.*], **1.** Kahve peykesi (*Ödemiş, İzmir*) — **2.** Kayısı (*Erzurum*) [*Bak: Berge 1, 2, 3*]

Berkedilmek [*F.*], Kuvvetlendirilmek, sağlamlaştırılmak (*Gerede "Bolu"*)

Berketmek [*F.*], Kuvvetlendirmek (*Sarayköy "Denizli"*)

Berkimek [*F.*], Katılaşmak, sıkılaşmak, sertleşmek (*Gümele "Söğüt-Bilecik"; Gaziantep*)

Berkişmek [*F.*], (*Genezin "Avanos-Kırşehir"; Gaziantep; Sinop*) [*Bak: Berkitmek*]

Berkiştirmek [*F.*], Sertleştirmek (*Genezin "Avanos-Kırşehir"; Gaziantep; Sinop*)

Berkitmek [*F.*], Kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak (*A.*) [*Bak: Bergilmek, bergütmek, berkişmek, bergilemek*]

Berklik [*İs.*], Katılık (*Kilis "Gaziantep"*)

Berkmek [*F.*], İncinip morarmak (*Balıkesir ve çevresi*)

Berme [*İs.*], Gelin tarafından güvey akrabalarına verilen hediye (*Kadıçiftliği "Yalova-İst."*)

Berte [*İs.*], Kartal kuşu (*Pütürge "Malatya"*)

Bertik [*İs.*], **1.** Vücutta hâsıl olan bere (*Sarılar "Kırşehir"; İzmir; Sinop; Saray "Tekirdağ"; Bürhaniye "Balıkesir"; Afyon; Kütahya*) [*Bak: Delerti*] — **2.** İncinmiş mafsal (*Ilgaz "Çankırı"*)

Bertikmek [*F.*], Burkulmak, incinmek (*Çeşme "İzmir"; Kütahya; Çankırı; Sinop; Samsun*)

Bertimek [*F.*], İncinmek (*Balıkesir ve çevresi; Çanakkale*)

Bertlek [*S.*], Pürtlek gözlü (*Muğla*) [*Bak: Pürtlek*]

Bertlemek [*F.*], Acele kalkmak (*Bursa*)

Bervi [*S.*], Gözlerinde tavuk karası hastalığı olan adam (*Pınarbaşı "Erkilet-Kayseri"*)

Berzime [*İs.*], (*Denizli*) [*Bak: Bezdirme*]

Besege [*İs.*], Kesif tipi (*Adana*)

Beseği [*İs.*], Kışın su buharından muvakkat bir zaman için ağaçların üzerinde teşekkül eden kar gibi beyaz yuvarlakcıklar (*Göksun "Maraş"*) [*Bak: Pesegi, pürçüm, pürsek*]

Beseğil [*Zf.*], Birazcık (*Karaman "Konya"*)

Beselek [*S.*], Başı boş gezen insan veya hayvan (*Bodrum ve dolayı "Muğla"*)

Besen [*İs.*], **1.** Şiddetli soğuklarda uçuşarak yere düşen ince ve ufak buz parçaları (*İncesu "Kayseri"*) — **2.** Hastalıklı adamların dudaklarında hâsıl olan kir (*Kayseri*)

Beserek [*İs.*], **1.** Tüylü ve besili erkek deve (*Bâlâ "Ankara"; Çataloluk "Develi-Kayseri"; Konya; Karaisalı, Dortyol, Ceyhan "Seyhan"; Anamur, Mersin, Silifke "İçel"; Aydın; İzmir*) [*Bak: Besirek*] — **2.** Dişi katır (*Kadırli, Osmaniye "Seyhan"*)

— **3.** [*S.*] Yetişmiş, besili (*Şekerоba "Maraş"*)

Besge [*S.*], Kansız, cılız (*Kızılelmalı "Bartın", Zonguldak*)

Besim [*İs.*], Pus (*İncesu "Kayseri"*)

Besirek [*İs.*], Tüylü azgın deve (*Isparta; Koyulhisar "Giresun"; Marmaris "Muğla"*)[*Bak: Beserek, 1*]

Beskel [*İs.*], Reçel (*Honaz "Denizli"*) [*Bak: Bessel*]

Beslek [*S.*], Besleme, hizmetçi, ahretlik, kız evlâtlık (**Hizmetkârdan imam olmaz * cami yıkar ses ile * Besleklerden hanım olmaz * kurna deler tas ile:** *Çankırı; Çorum; Kastamonu; Sinop; Samsun; Bursa; Giresun; Sivas; Gümüşane; Konya illeri*)

Beslengi [*İs.*], (*Denizli; Karapınar "Afyon"; Burdur; Isparta*) [*Bak: Beslek*]

Besrek [*İs.*], **1.** Tek hörgüçlü deve (*Senirkent "Isparta"; Lâpseki "Çanakkale"; Boldan "Denizli"*) — **2.** Büyük su birikintisi (*Söke "Aydın"; Milâs "Muğla"*)

Bessel [*İs.*], Reçel (*Ortaköy "Çal-Denizli"*) [*Bak: Beskel*]

Beste [*İs.*], Leke, benek (*Mut "İçel"; Niğde*) [*Bak: Beşe, beşik 2*]

Bestek [*İs.*], **1.** Tavan (*İshaklı "Bolvadin - Afyon"*) [*Bak: Arıstak, arustak*] — **2.** Misal getirme: (*Ayaş "Ankara"*) — **3.** küçük av köpeği (*Kozan "Seyhan"*)

Besteklenmek [*F.*], Dalga geçmek: **Ali besteklenme de değirmeni güzel çevir!** (*Bağviran "Kızılcahamam - Ankara"*)

Bestel [*İs.*], Beyaz üzerinde siyah damga (*Yozgat; Hadım "Konya"; Afyon*) [*Bak: Bestıra*]

Bestıra [*İs.*], (*Evreşe "Gelibolu - Çanakkale"*) [*Bak: Bestel*]

Bestil [*İs.*], Pestil (*Çorum; Köşker "Kırşehir"*)

Beş [*İs.*], Keçi ve sığır gibi hayvanların alınlarındaki beyaz kıl: **Alnı beş inek; Alnı beş keçi** (*Ahlat "Van"*) [*Bak: Beste, beşik 2*]

Beş aşar [*İs*], Balyoz, büyük çekiç (*Haral "Gaziantep"*)

Beşayı [*İs.*], Şubat ayı: **Beş ayının haftasında bağları budamalı** (*İzmir*) [*Bak: Beşe, 1*]

Beşe [*F.*], **1.** (*Suşehri "Sivas"; Yalva köyü "Eceabat - Çanakkale"*) [*Bak: Beşayı*] — **2.** Birinci cemreden önceki mevsim, hamsin (**Beşe, beşiğini al çık dışarı:** *Hesma köyü "Rize"; Sille "Konya"*) — **3.** Ağa, büyük erkek kardeş (*Kuruçay "Erzincan"; Tavşanlı "Kütahya"*)

Beşerleme [*İs.*], **1.** Tarlada biçilen ekinlerin desteklenerek bir araya toplanması (*Alucra "Giresun"*) — **2.** Bir çeşit at yürüyüşü [zıttı rahvan] (*Boyabat "Sinop"*)

Beşik [*İs.*], **1.** Bir araya getirilen dokurcunlar (*Edirne [Muh.]; Hisarbeyli "Çatalca - İst."*) — **2.** Beyaz benek: **Beşik dana gibi** (*Kögenk "Elâziz"*) [*Bak: Beste, beşe*] — **3.** Yükü fazla koymak için kağnının okları arasına konan çatallı ağaçlar (*Ziğdi "Erbaa - Tokat"* [*Bak: Karaçağı*]

Beşik kertiği [*İs.*], Beşikte iken kız ve erkek çocuklarını nişanlama (**Beşik kertiği yaptık:** *Ahlat "Van"; İst.*) [*Bak: Beşik kertme*]

Beşik kertme [*İs.*], (*İçel; Isparta*) [*Bak: Beşik kertiği*]

Beşik örtüsü [*İs.*], Akıntısı iki yana olan çatı (*Vezirköprü "Samsun"; Muğla*) [*Bak: Kalkan*]

Bşeir etmek [*F.*], Başarmak (*Adana*)

Beşirik [*İs.*], Başarı (*İnceus* "*Kayseri*„)

Beş kardeşler [*İs.*], Beş bir arada bulunan terazi yıldızı (*Çumra* "*Konya*„ ; *Urfa*; *Gaziantep*)

Beş kaya [*İs.*], Beş taşla oynanan bir eşit çocuk oyunu (*İst.* [*Muh.*]) [*Bak: Beştaş, biççili*]

Beşle [*İs.*], Tohumluk hıyar (*Bitlis* "*Muş*„ ; *Erzurum*)

Beşli [*İs.*], Beşi bir yerde altını (*Germi* "*Kayseri*„; *Mut* "*İçel*„) — **2.** Beş yaşında erkek davar (*Mut* „*İçel*„) — **3.** Beş fişek alan silâh, mavzer (*Rize*) — **4.** Beş parmaklı (*Mut* "*İçel*")

Bektaş [*İs.*], (*Muğla*) [*Bak: Beşkaya, biççili*]

Bet [*S.*], Bereketli, ziyade (**Karacanın üzümü pek bet olur**: *Denizli; Tokuşlar* "*Afyon*„)

Betelmek [*F.*], Serkeşlik etmek (*Kuruögl* "*Nevşehir - Niğde*„) [Bak: Betermek]

Betermek [*F.*], İsyan etmek (*Aydın*) [*Bak: Betelmek*]

Betik [*S.*], Solgun, rengi kaçmış: **Güllerin betikleri iyi kokmaz** (*Ortaköy* "*Aksaray - Konya*„)

Betlek [*İs.*], Defter (*Ankara*)

Betnasız [*S.*], Kılıksız, çirkin, nispetsiz (*Ortabereket* "*Bâlâ - Ankara*„)

Betni [*İs.*], (*Kastamonu*) [*Bak: Afur, 2*]

Bevlez [*İs.*], Fasulye (*Van*)

Bey [*İs.*], **1.** (*Konya*) [*Bak: Bayram beyi*] — **2.** [*S.*], Doğuşundan kısır koyun (*İpsala* "*Keşan - Edirne*„) — **3.** Kırmızı mısır (*Rize*)

Beyağıt [*Zf.*], (*Erzurum*) [*Bak: Bayah, bayakıt*]

Beyağten [*Zf.*], (*İst.*) [*Bak: Bayaktan*]

Beyar [*İs.*], İki üç sene ekilmemiş tarla (*Van*)

Beydanat [*İs.*], (*Konya ili*) [*Bak: Anadat, anadut*]

Beye [*İs.*], Ahır yemliği (*Köy* "*Kars*„) [*Bak: Afur, 1*]

Beyek [*Zf.*], Demin, biraz önce (*Dörtyol* "*Seyhan*„) [*Bak: Bayah*]

Beyekıt [*Zf.*], (*Malatya*) [*Bak: Bayakıt, bayaktan, beeyk*]

Beyik ve **Beyikli** [*İs.*], Don ve şalvarın ağını teşkil eden iki müselles parça (*Niğde; Durlaz* "*Ereğli - Konya*; *Aksaray* "*Kütahya*„)

Beyiş [*İs.*], Dişi domuz (*Viranköy Kütahya*„) [*Bak: Beniş, bengiş*]

Beyki]*İs.*], Takviye duvarı (Bod *rum* "*Muğla*„)

Beylerce [*İs.*], Büyük beyaz yuvarlak taneli ve kokulu bir çeşit üzüm (*Isparta; Sıracaeli, Ezine* "*Çanakkale*„; *Görece* "*İzmir*„ ; *Bilecik ve dolayı; Alkı* [?]; *İvrindi* "*Balıkesir*„)[*Bak: Belerce üzümü*]

Beymece [*İs.*], İlenç, beddua: **Ananın beymecesi tutar** (*Dereçine* "*Bolvadin - Afyon*„)

Beynez [*İs.*], Çömlekçi çamuru (*Afşar* "*Kadınhanı - Konya*„)

Beyinmek [*F.*], Ürkmek (*Çardak* "*Çerkeş - Çankırı*„) [*Bak: Benilemek*]

Beyy [*N.*], Şaşma bildirir (*İnönü, Söğüt* "*Bilecik*„) [*Bak: Abay, abey*]

Bez [*İs.*], **1.** Balık ağının genel heyeti (*Lâpseki* "*Çanakkale*„) — **2.** Altı sulu küçük çayır (*Çandır* "*Kalecik-Ankara*„)

Bezbaş [*S.*], İhmalci, lâkayt (*Erzurum*)

Bezdirme [*İs.*], (*İçel; Antalya; Seyhan; Maraş; Ankara; Sivas; Yozgat; Burdur; Denizli; Isparta; Kütahya; Afyon; Aydın; Balıkesir; İzmir; Çanakkale illeri*) [*Bak: Bazlama, bezirme, bezdirmeç, katlama*]

Bezdirmeç [*İs.*], (*Kayseri*) [*Bak: Bazlama, bezdirme*]

Beze [*İs.*], **1.** Yağlı, yağsız, mayalı mayasız bir ekmeklik hamur yumağı (*Ankara; Niğde; Konya; Afyon; Burdur; Isparta; Balıkesir; Denizli; Antalya; İçel; Kütahya; İzmir illeri*) [*Bak: Bezi, pezi*] — **2.** Süs (*Elâziz*) — **3.** Bünye: **Güzel amma bezesi küçük** (*Altıntaş "Kütahya"*) [*Bak: Baz, bezi, 2*]

Bezek [*İs.*], **1.** Don kemeri, uçkurluk (*Çarşamba "Samsun"; Osmancık "Çorum"; Çanakkale*) — **2.** İç elbisesinin dikiş yerleri (*Ulubey "Ordu"; İst.* [?])

Bezeleme [*İs.*], Hastanın soğuk algınlığı neticesinde vücudunda hâsıl olan şişlik (*Orhaniye "Marmaris - Muğla"*)[*Bak: Bezeme*]

Bezelemek [*F.*], Küçük çocuklar ağız burun eğerek alay etmek: **Yaramaz bana bezeliyor** (*Türkbeyli "Mengen - Bolu"*)

Bezeli [*S.*], Semiz, iri, kocaman, gürbüz (*Muğla; Korkuteli "Antakya"*)

Bezeme [*İs.*], **1.** Vücutta şiş ve kızartılarla beliren bir çeşit deri hastalığı (*Ankara; Eskişehir; Konya; Isparta; Afyon; Balıkesir; Bursa; Amasya; Sinop; Malatya illeri*) [*Bak: Bezeleme*] — **2.** Donanma (*Diyarbekir*)

Bezenek [*İs.*], **1.** Koyunun tırnaklarının biraz yukarısında ve arkada bulunan küçük tırnak (*Develi "Kayseri"*) — **2.** Güvenme, cesaret göterme: **Bugün pazara iyi bir pirinç gelmiş, alacaktım amma bezeneğim tutmadı!** (*İncesu "Kayseri"*)

Bezenk [*S.*], Yıpranmış, bezgin (*Isparta ve dolayı*)

Bezenmek [*F.*], Okunup üflenmek suretiyle tedavi çareleri aramak (*Keçiborlu "Isparta"*)

Bezermek [*F.*], (Kumaş) solmak, rengini atmak (*Bürhaniye "Balıkesir"; Silifke, Mut "İçel"; Konya*)

Bezetleme [*İs.*], Yufka ekmeği (*Kızılcahamam "Ankara"*) [*Bak: Bazlama*]

Bezgek [*İs.*], Sıtma (*Reşadiye, Karaçay "Tokat"; Argıthanı "Ilgın - Konya"*)

Bezi [*İs.*], **1.** (*Kayseri ili; Genezin, Köşker, Avanos, Kırşehir; Ş. Koçhisar "Ankara"; Nevşehir "Niğde"; Seyhan ili; Mersin "İçel"; Sinop*) [*Bak: Beze, bazı*] — **2.** Bir şeyin yapısı: **Bezisi ufak adam** (*Nevşehir "Niğde"*) [*Bak: Baz, 2*]

Bezik [*S.*], **1.** Uçuk benizli, soluk renkli (*Merzifon "Amasya"; Çankırı; Denizli; Kütahya*) [*Bak: Bezermek*] — **2.** [*İs.*] Pancar yaprağı (*Adana; Çumra "Konya"*)

Bezikmek [*F.*], Solmak, rengi uçmak (*Kütahya*)

Bezil [*İs.*], Kayaların üstündeki küçük sekiler (*Hadım "Konya"*)

Bezime [*İs.*], (*Aydın çevresi; Bozlar "Burdur"*) [*Bak: Bazlama*]

Bezirme [*İs.*], (*Isparta*) [*Bak: Bazlama, bezdirme*]

Bezlembeç [*İs.*], (*Talas "Kayseri"*) [*Bak: Bazlama*]

Bezleme [*İs.*], (*İzmir; Manisa*) [*Bak: Bazlama*]

Bezmeldek [*İs.*], Bir çeşit av kuşu (*Arapköy "Ordu"*) [*Bak: Mezgeldek*]

Bezük [*S.*], Pembe (*Sivas*)

Bezzek [*İs.*], Donanma (*Gaziantep*)

Bezzuk [*İs.*], Bir çeşit armut (*Arapkir "Malatya"*)

Bıbık [*İs.*], Ördek (*Samsun*)

Bıbılık [*İs.*], Tomurcuk, gonca (*Kemaliye "Malatya"*)

Bıcaklık [*İs.*], Kaşık, tabak gibi şeyler konan raf (*Çorum; Bişli "Sorgun", Yozgat*)

Bıcı [*İs.*], Kaz veya kuş yavrusu(*Keçiborlu "Isparta"; Bolvadin "Afyon"; Havsa, Edirne*) [*Bak:* **Bıdı**]

Bıcı bıcı [*N.*], Hayvanları çağırmakta kullanılır (*Şebinkarahisar "Giresun"*)

Bıcık [*İs.*], **1.** Oyunda ebe (*Uluborlu "Isparta"*) — **2.** Ufak dere (*Haymana "Ankara"; Çaparkayısı, Taşkaracalar, Dümeli "Çankırı"*) [*Bak: Bıçık*] — **3.** Küçük yarık (*Eskipazar "Çerkeş - Çankırı"*) — **4.** Buzağı (*Elâziz; Günyüzü "Sivrihisar - Eskişehir"; Köşker "Avanos - Kırşehir"; Malatya*) [*Bak: Bıçık,* **9**] — **5.** Bir çeşit çörek (*Arapkir "Malatya"*) — **6.** Kaz yavrusu (*Saray "Tekirdağ"*) — **7.** Sık bitmiş ot (*Kırşehir*) — **8.** İç ceviz (*Elâziz*) — **9.** Dereden ayrılan küçük su kolu (*Uğur "Çankırı"; Şereflikoçhisar "Ankara"*) — **10.** Karpuz, elma ve soğan gibi yiyeceklerin dörtte bir parçası (*Erzincan*) — **11.** Pide (*Arapkir "Malatya"*)

Bıcıklamak [*F.*], Mızıkçılık etmek (*Dikbıyık "Çarşamba - Samsun"*) [*Bak: Bıcıkmak, bıcımak*]

Bıcıkmak [*F.*], (*Şahin "Malkara - Tekirdağ"*) [*Bak: Bıcıklamak*]

Bıcıl [*S.*], **1.** Vıcık vıcık (*Menemen "İzmir"*) — **2.** Yumuşak, sölpük (*Konya*)

Bıcılık [*S.*], Küçücük (*Kelkit "Gümüşane"*)

Bıcımak [*F.*], (*Amasya; Kavak "Samsun"*) [*Bak: Bıcıklamak*]

Bıcır [*İs.*], Fıçı (*Çatalca "İst."*)

Bıcıramak [*F.*], Kımıldamak (*Elâziz*)

Bıcırgan [*S.*], **1.** Canlı, çalışkan, enerjik (*Gümüşane*) — **2.** [*İs.*] Midye (*Eğridir "Isparta"*)

Bıcırgı [*İs.*], Hararet ve tazyik ile ayak parmakları arasında hâsıl olan yara (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*)

Bıcırık [*İs.*], **1.** Köşe (*Erzurum; Erzincan; Şebinkarahisar "Giresun"; Niksar "Tokat"*) [*Bak: Bıçık,* **7**] — **2.** Köşelere yapılan dolap (*Kilitibahir "Çanakkale"*) — **3.** Çıkmaz sokak (*Gümüşane*) — **4.** [*S.*] Geveze (*Bulancı "Gümüşane"*)

Bıcırmak [*F.*], Hayvan ishale uğramak (*Karamehmet "Çorlu - Tekirdağ"*) [*Bak: Ötürmek*]

Bıçgın [*S.*], Kabadayı, hovarda delikanlı (*Karaisalı "İncesu - Kayseri"*) [*Bak: Bıçkın*]

Bıçık [*İs.*], **1.** Küçük dere (*Afyon; Ankara; Çankırı; Aydın; Seyiteli, Konya; Osmaniye "Seyhan"; Fenike, Korkuteli "Antalya"; Karakuyu "İzmir"; Muğla; Kırşehir; Denizli; Aksaray; "Niğde"*) [*Bak: Bıçık,* **2**] — **2.** Hattı içtimaı miyah (*Polatlı "Ankara"*) — **3.** Yağmurlu havada arabaların bıraktığı iz (*Edirne; Çanakkale; Hayrabolu, Saray "Tekirdağ"*)

— **4.** Herhangi bir kuru veya sulu derenin başı (*Senir "Isparta"*) — **5.** Dere kenarı (*Alanlı "Aydın"*) — **6.** Çalılı ve otlu arazi (*Kurşunlu "Ilgaz - Çankırı"*) — **7.** Köşe (*Fenerköyü "Silivri - Ist."; Ağın "Arapkir - Malatya"*) [*Bak: Bıcırık, 1*] — **8.** Kuzu (*İçerenköy "İst."*) — **9.** İnek yavrusu, buzağı (*Erzincan*) [*Bak: Bıcık, 4*]

Bıçık çıkıntı [*Is.*], Irmak kenarlarında suların aşındırıcı tesirile yarımada şeklinde kalan kaya veya toprak parçası: Türkler, bıçık çıkıntı gibi serttir (*Balkanda "Beyşehir - Konya"*)

Bıçka [*İs.*], Kibrit (*Boyabat "Sinop"*) [*Bak: Başot*]

Bıçkın [*S.*], Kabadayı, hovarda delikanlı (*İst.; Zonguldak; Sinop; Samsun*) [*Bak: Bıçgın*]

Bıçkınmak [*F.*], **1.** Ayak burkulmak (*Söğüt "Bilecik"; Çanakkale*) — **2.** Damar üst üste binmek (*Bolu*) [*Bak: Bingeçmek*]

Bıdalaşmak [*F.*], Konuşmak (*Sincanlı "Afyon"*)

Bıdanaz [*İs.*], Bir senelik horoz (*Bolu; Değirmencik "Safranbolu-Zonguldak*)

Bıdı [*İs.*], **1.** Deve yavrusu (*Yerkesik "Muğla"*) — **2.** Kaz yavrusu (*Ezine "Çanakkale"*) [*Bak: Bıcı*] — **3.** Ördek yavrusu (*Bursa*) [*Bak: Bibi, 6*] — **4.** [*S.*] Geveze (*Amasya ili*)

Bıdık [*İs.*], Keçi yavrusu (*Seyhan; Edirne; Akşehir "Konya"*) — **2.** Bir aylık deve yavrusu (*Salihli "Manisa"*) — **3.** [*S.*] Azıcık (*Ankara köyleri*) [*Bak: Bitiy*] — **4.** Tavuk (*Cide "Kastamonu"*) — **5.** Yeşil domates (*Kemaliye "Malatya"*) — **6.** Ördek yavrusu (*Kavak "Samsun"*) — **7.** Halı, kilim, hasır ve muşamba gibi şeylerin köşeleri (*Erzurum*) — **8.** köpek yavrusu (*Etimesut "Ankara"*) [*Bak: Gölbez*] — **9.** Böbrek (*Zile "Tokat"*) — **10.** [*S.*] Kısa boylu (*Manisa*) [*Bak: Bıkka*] — **11.** Yumurta (*Alanos "Samsun"*) — **12.** [*S.*] Biricik (*Kastamonu; Antalya*) — **13.** Meme ucu (*Gümuşane*) — **14.** Sıçan dişi oya (*Kelkit "Gümüşane"*) — **15.** Bızır (*Gümüşane*) — **16.** Köşe (*Kars; Kemah, Erzincan*)

Bıdıl [*İs.*], Yeni alınmış tavukların ayaklarına bağlanan ip (*Merzifon "Amasya"*)

Bıdılamak [*F.*], Koşmak (*Hadım "Konya"*)

Bıdıldamak [*F.*], Söylenmek (*Tavşanlı "Kütahya"*)

Bıdılık [*S.*], **1.** Sıska, çelimsiz (*Şahmelik "Develi - Kayseri"*) — **2.** Ufak (*Kayseri*) [*Bak: Bıdıs*]

Bıdılıs [*S.*], Pek küçük, pek ufak (*Köşker "Kırşehir"*)

Bıdımık [*Zf.*], Azıcık (*Sinop*)

Bıdıramak [*F.*], Çok söylemek (*Kaş "Antalya"*) [*Bak: Bıdırdama*]

Bıdırdama [*İs.*], Kendi kendine söylenme (*Ovacık "Fethiye - Muğla"*) [*Bak: Bıdıramak*]

Bıdırdamak [*F.*], Fısıltıdan biraz hızlı konuşmak, yavaşça söylemek (*Honaz, Kiremitçi "Denizli"; Bolu*)

Bıdırdaşmak [*F.*], İki kişi karşılıklı konuşmak (*Boldan "Denizli"*)

Bıdırgı [*İs.*], Vesvese, kuruntu (*Şerefli köyü "Haymana - Ankara"*)

Bıdırık [*Zf.*], **1.** Azıcık, bir parça (*Karaağaç "Isparta"; Bandırma "Balıkesir"*) — **2.** [*S.*] Çalçene, çok konuşan (*Giresun*)

Bıdırtı [*İs.*], Hafif kavga (*Marmaris "Muğla"; Gerede "Bolu"*)

Bıdıs [*S.*], Küçük (*Karaman "Konya"*) [*Bak: Bıdılık 2, bıdısık*]

Bıdısık [*S.*], Küçük (*Afyon*) [*Bak: Bıdıs, bıdılık, 2*]

Bıdramak [*F.*], Konuşmak (*Fethiye "Muğla"*)

Bıdranmak [*F.*], Söylenmek (*Bodrum, Muğla*) [*Bak: Bıdıldamak*]

Bığ [*İs.*], **1.** Kalça (*İnebolu "Kastamonu"*) [*Bak: Çon, 1*] — **2.** Tarlalarda açılan su yolu (*İsgöbü "Kayseri"; Kığı "Erzincan"*) [*Bak: Bıh*]

Bığıdımak [*F.*], Düşünmek (*Çakallı köyü "Seyhan"*)

Bığıl bığıl [*Zf.*], Suyun akışını anlatan taklidî bir ses (*Oğul köyü "Kastamonu"*)

Bığılcım [*İs.*], Akar suların buz tutması (*Sandıklı "Afyon"*)

Bığıldım [*İs.*], Kar veya buz altından akan su (*Sandıklı "Afyon"*)

Bığır [*İs.*], **1.** Ağaç uru (*Alayunt "Kütahya"; İnegöl "Bursa"; Niksar "Tokat"*) — **2.** Ceviz kütüğü (*Yağlıca, Safranbolu, Bartın "Zonguldak"*) — **3.** Haşebi sadık (*Samsun*)

Bığırlı [*İs.*], Pürüzlü, urlu (*Kütahya*)

Bığırma [*İs.*], Tavşanın bağırması (*Viranköy "Kütahya"*)

Bığırmak [*F.*], Tavşan gibi bağırmak (*Alayunt "Kütahya"*)

Bığış [*S.*], Etli, şişman (*Bakacak "Balıkesir"*) [*Bak: Bıhır*]

Bığlamak [*F.*], Muhafaza etmek (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*)

Bıh [*İs.*], Evleklere bölünen tarlalara suyu taksim etmek için açılan ince ve uzun arklar, karıklar (*Suşehri "Sivas"*) [*Bak: Bığ, 2*]

Bıhanık [*İs.*], Bacağın alt kısmına yakın olan ince yeri, bukağılık (*Çorum*)

Bıhır [*S.*], Etli, semiz, bıngıl bıngıl (*Dengere "Tefenni - Burdur"*) [*Bak: Bığış*]

Bıhmak [*F.*], Av bekleme yerinde (öneze, köme) duran avcılara doğru gelmekte olan tavşan birden bire istikametini değiştirmek (*Alayunt "Kütahya"*)

Bıjıldamak [*F.*], Dışarıya dönmüş trahomlu göz kapakları kanlanmak, sulanmak (*Ahlat "Van"*)

Bıkamak [*İs.*], Topuk kemiğinin üstündeki mafsal (*Hadım "Konya"*) [*Bak: Bıkanak, bıkınak*]

Bıkanak [*İs.*], **1.** Ayak mafsalı (*Tarsus, Mut "İçel"; Güre "Kastamonu"; Dutlu, Dörtyol "Seyhan"*) [*Bak: Bıkamak*] — **2.** Mafsal (*Balıkesir*) [*Bak: Bıkınak*]

Bıkbık [*İs.*], pekmeze karıştırılmış ince bulgur (*Sille "Konya"*)

Bıkıldamak [*F.*], Vücudü geriye iğmek (*Bergama "İzmir"*)

Bıkın [*İs.*], Bel kemiği, onurga (*Konya; Bursa; Gaziantep*)

Bıkınak [*İs.*], Vücuttaki mafsal (*Urfa; İzmir; Muğla illeri*) [*Bak: Bıkanak, bıkamak*]

Bıkınmak [*F.*], Birdenbire ayağa kalkmak (*İst. "?"*)

Bıkır [*İs.*], Yalçın kayaların ortasındaki çukurluk (*Maraş*)

Bıkırık [*Zf.*], Biraz, bir parça (*Ankara çevresi*)

Bıkka [*S.*], Kısa boylu (*Kayseri ve köyleri*) [*Bak: Bıdık, 10*]

Bıkla [*İs.*], Kıymalı yumurta (*Bolvadin "Afyon"*) [*Bak: Mıkla*]

Bılak [*İs.*], Saban okunun ucuna takılan halka biçimindeki kayış, çeki kayışı (*Kığı "Bingöl"*)

Bılbıl [*İs.*], Ördek yavrusu (*Erzurum*)

Bıldan [*İs.*], Yeşil domates (*Elâziz*)

Bıldık [*İs.*], **1.** Domates (*Şebinkarahisar "Giresun"; İzmir; Harput "Elâziz"; Kastamonu; Ağın "Arapkir", Malatya*) — **2.** Yeşil domates (*Arapkir "Malatya"*) [*Bak: Bıldan*]

Bıldırcık [*İs.*], Keçi yavrusu, oğlak (*Malatya*)

Bıldırdamak [*F.*], Parmak pırıldamak (*Bağyaka "Fenike - Antalya"*)

Bılgımak [*F.*], Meyva fazla olmak, olgunlaşmak, çok olarak çürüme haline gelmek (*Sinop*) [*Bak: Bılkak, göynümek*]

Bılı [*İs.*], **1.** Kara lâhnadan yapılan bir çeşit sulu yemek (*Ünye "Ordu"*) — **2.** Kağnılarda mazı ucunun tekerlekten çıkmaması için takılan çivi (*Erzurum*)

Bılık [*İs.*], **1.** Tay, at yavrusu (*Ş. A.*) — **2.** Erkeğin tenasül âleti (*Eğrigöz "Kütahya"*) — **3.** [*S.*] Yuvarlak (*Erzurum*)

Bılız [*S.*], **1.** Kısa boylu, cüce (*Hamurcu "İncesu - Kayseri"*) — **2.** Hıristiyan çocuğu (*Bakırdağ "Kayseri"; Denizli; Kadirli "Seyhan"*) — **3.** Çırak (*İst.* [?])

Bılkak [*S.*], Çok sulu, çok yumuşak, çürümeğe yüz tutmuş : Şu **kavun** bılkak (*Sinop*) [*Bak: Bılgımak, göynümek*]

Bılkbılk [*Zf.*], Vücuttaki çıban gibi kabarcıkların içinde toplanan suyun oynaması (*Mut "İçel"*)

Bılkık [*İs.*], Basılınca sıçrıyan sulu kar, zifos (*Şaphane, Gediz "Kütahya"*)

Bılkıma [*İs.*], Meyva iyice olgunlaşma (*Ulubey "Ordu"*)

Bılkımak [*F.*], Meyva olgunlaşmak (*Tosya "Kastamonu"; Gelenbe "Manisa"; Denizli; İznik "Bursa"; Giresun*) [*Bak: Göynümek*]

Bılla [*İs.*], **1.** Abla (*Reşadiye "Tokat"; Salihli "Manisa"; Muğla; Ezine "Çanakkale"; Denizli ili; Aydın ili; Menaviz, M. Kemalpaşa, İnegöl "Bursa"; Tavşanlı "Kütahya"; Burdur; Torbalı "İzmir"*) [*Bak: Aba, 3*] — **2.** Hanım (*Denizli; Burdur; Ula "Muğla"*) [*Bak: Aba, 4; Abla*]

Bıllık [*İs.*], Dana (*Ulukışla "Niğde"; Çakallı, Zincirliköy "Karaisalı - Seyhan"*)

Bıllıkmak [*F.*], Çürümek (*Bergoz Köyü "Çanakkale"*)

Bıncımak [*F.*], Mızıkcılık etmek (*Amasya*)

Bıngıl [*S.*], Etine dolgun (*İzmir*)

Bıngıldak [*İs.*], Bataklık (*Şabanözü "Çankırı"*) [*Bak: Azmak*]

Bınkıldamak [*F.*], Bataklık yerlere basıldığı zaman sular iki tarafa oynamak (*Ceyhan "Seyhan"; Kayseri*)

Bıngıldayık [*F.*], **1.** Kaynak, pınar (*Karapürçek "Taşköprü - Kastamonu"*) [*Bak: Büngüldek*] — **2.** Yeni doğan çocuklarda kafa tasının ön tarafında bulunan yumuşak yer, bıngıldak (*Şabanözü "polatlı-Ankara"; Lâpseki "Çanakkale"*)

Bıngılkak [*İs.*], Bıngıldak (*İst. "?"*)

Bıragıntı [*S.*], Bırakılan nesne (*İst. "?"*) [*Bak: Bırakıntı, 3*]

Bırakıntı [*İs.*], **1.** Düğüne davetlilerin getirdikleri hediye (*Konya*

ve dolayı) — **2.** Suların kıyılara bıraktığı çakıllar (*Zonguldak*) — **3.** Artık kalan nesne (*Edirne; çatalca "İst.„ Hayrabolu "Tekirdağ„*) — **4.** Öksüz çocuk (*Biga "Çanakkale„*) [*Bak: Hortlu*]

Bırakmacılık [*İs.*], Salma ağı ile yapılan balık avcılığı (*Gelibolu "Çanakkale„*)

Bıralkı [*İs.*], Başkasına ait nesne, bırakılmış hayvan (*Yeşilköy "İst.„*)

Bıravbaşı [*İs.*], Ocak üstündeki raf (*Denizli*)

Bırçalık [*İs.*], Kökü ve ince yaprağı yenen bir çeşit bitki (*Sivas*) [*Bak: Burçalık*]

Bırçılak [*İs.*], İlâç yerinde kullanılan bir çeşit bitki (*Zemme "Kütahya„*)

Bırdık [*İs.*], Sirke veya şarap testisi (*Mırınca "Merzifon-Amasya„*)

Bırgalama [*F.*], Dokunma, karıştırma (*Kurşunlu "İnegöl - Bursa„*)

Bırıç [*İs.*], Ökse otu (*Bürhaniye "Balıkesir„; Nazilli "Aydın„*)

Bırkalamak [*F.*], Karıştırmak, kurcalamak, araştırmak, dokunmak, ellemek (*İskâniye, İnegöl "Bursa„; Satılmış "Eskişehir„; Kurşunlu "Ilgaz - Çankırı„; Gölpazarı, Söğüt "Bilecik; Edirne* [*Muh.*]; *Danamandıra "İst.„*) — **2.** Kuşkulandırmak (*Danamandıra "İst.„*) — **3.** Mafsalı oynatmak (*T.*)

Bırtık [*S.*], Cüce, kısa boylu: **Bırtığın inadı, bırtığın boyuncadır** (*Kızılcaören köyü "Kütahya„*)

Bırtlak [*S.*], Fazla olgun (*Armutlu "Bursa„*) — **2.** [*İs.*] Bir çeşit lokma tatlısı (*Güdül "Ayaş-Ankara„*)

Bırtnaz [*İs.*], Çökük burun (*Çanakkale*)

Bısleyeç [*İs.*], (*Bulak "Safranbolu-Zonguldak„*) [*Bak: Bisleğeç*]

Bısraç [*İs.*], **1.** Demir yufka çevirgeci (*Cide ve çevresi "Kastamonu„*) — **2.** Düğün evi (*Şile "İst.„*)

Bıssıraç [*İs.*], (*Bartın "Zonguldak„*) [*Bak: Bisleğeç*]

Bıstı [*S.*], Kısa boylu (adam) (*Karaman "Konya„*) [*Bak: Bırtık*]

Bıstık [*İs.*], Fare yavrusu (*Sağullu köyü "Şile - İst.„*)

Bışlak [*İs.*], Peynir (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„; Yazılıköy "Emirdağı - Afyon„*) [*Bak: İremçık*]

Bışşın [*İs.*], Erkek kardeş (*Bahçeli "Ezine - Çanakkale„*)

Bıtbıdık [*İs.*], Bıldırcın (*Nilüfer "Bursa„; İhsaniye "Kemerburgaz-İst.„*)

Bıtbıt [*S.*], Çok söyliyen, geveze (*Kadıköyü "Denizli„*)

Bıtık [*S.*], Ferç (*Keçiborlu "Isparta„*) [*Bak: Bıttık*]

Bıtır [*S.*], **1.** Gamsız, vurdum duymaz: **Bıtırın biridir** (*Diyarbekir*) [*Bak: Bıtırlaşmak*] — **2.** Besili (hayvan) (**Şu tay çok bıtırlaşmış:** *Urfa; Zeytinli "Seyhan„*)

Bıtırak [*İs.*], Tarlalarda yetişen ve elbiseye yapışan bir çeşit bitkinin dikenli tohumu (*Köşker "Kırşehir„; Bayat Kamunu "Emirdağı - Afyon„; Adana*) [*Bak: Bıtrak, 2*]

Bıtırık [*S.*], Oynak, titiz, hadit (at hakkında) (*Malatya; Sivas*)

Bıtırlaşmak [*F.*], Gamsızlaşmak, vurdum duymaz olmak (*Diyarbekir*) [*Bak: Bıtır, 1*]

Bıtırmak [*İs.*], Diken (**Bu tarlada bıtırmaklı ot pek çoktur:** *Bayındır; Yusuflu "İzmir„*)

Bıtır olmak [*F.*], (İnsan) şımarmak, (hayvan) azmak (*Siverek "Diyarbekir„*)

Bıtrak [*İs.*], **1.** Öd kesesi (*Ahırköy "Muğla„*) — **2.** Kırlarda yeti-

şen bir çeşit bitkinin dikenli tohumu (*Gümen; Denizli; Isparta, Balıkesir*) [*Bak: Bıtırak*] — **3.** [*S.*] Manialı: Bu yol çok bıtıraktır (*Balıkesir*)

Bıttı [*S.*], Küçük (*Karaman "Konya,,*)

Bıttıç [*S.*], Kısa boylu, cüce (*Şabanözü "Polatlı - Ankara,,*)

Bıttık [*İs.*], Ferç (*Kemaliye "Malatya,,*) [*Bak: Bıtık*]

Bıttım [*İs.*], Fındık ve fıstık nevinden bir çeşit yabani meyva (*Ş. A.*)

Bıy [*Ed.*], Şaşma bildirir (*Horu köyü "Dinar - Afyon,,*)

Bıyacak [*Zf.*], Biraz önce: Onu bıyacak gördüm (*Diyarbekir*)

Bıyam [*İs.*], **1.** Yeşil badem (*Cemele "Kırşehir,,*) [*Bak: Bayam, payam*] — **2.** Meyan kökü (*Çankırı*) [*Bak: Bilân, 1*]

Bıybıy [*İs.*], Hindi yayrusu (*Çeltikçi "Yenişehir - Bursa,,*)

Bıyık [*İs.*], Asma sülüğü, filizi (*İst.*)

Bıyıklı [*İs.*], Kanadı karnında sazan soyundan bir cins tatlı su balığı (*Samsun; Bayramiç "Çanakkale,,; Silivri "Çatalca - İst.,,*)

Bıyırgan [*İs.*], Yaprağı söğüt yaprağına, çiçek ve yemişi mürüver çiçeğine benzer bir metre kadar yükselir acı bir bitki (*Şumnu "Bulgaristan,,*)

Bıymak [*F.*], (*Denizli; Diyarbekir*) [*Bak: Buymak*]

Bızav [*İs.*], Dana, buzağı (*Van; Varto "Muş,,*)

Bızbıldık [*İs.*], İnce söğüt dallarından yapılan bir cins düdük (*Arapkir "Malatya,,*) [*Bak: Bizbilik, dilli düdük*]

Bızdın [*İs.*], Kuyruk sokumu kemiği (*Ordu*)[*Bak: Büzlüm*]

Bızgırmak [*F.*], Çok tahammür etmek (*Erzurum*)

Bızık [*İs.*], **1.** Sıkıntı (*Bergama, Menemen "İzmir,,*) — [*Bak: Bızzık*] — **2.** İdrar (*Arapkir "Malatya,,*)

Bızıklamak [*F.*], Parmak atmak (*Varna "Bulgaristan,,*)

Bızıkmak [*F.*], **1.** Sıkılmak, bıkmak, bezmek (*Bergama "İzmir,,; Kastamonu; Doğanhisar "Akşehir - Konya,,; Çerkeş "Çankırı,,; Uluborlu "Isparta,,; İst.; Sultanhisar "Nazilli - Aydın,,*) — **2.** Acıkmak (*Bandırma "Balıkesir,,; Aydın*)

Bızıktırmak [*F.*], Usandırmak, tadını kaçırmak (*Yazı köyü "Safranbolu - Zonguldak,,*)

Bızım [*İs.*], Keçi (*İçerenköyü "İst. [Muh.],,*)

Bızır [*İs.*], Besili, oynak at (*Kilis "Gaziantep,,; Maraş*)

Bızlamak [*F.*], Sığır doğurmak, buzağılamak (*Çalıca "Hendek - Kocaeli,,; Deresağı köyü "Mudurnu - Bolu,,; Moynul "Tavşanlı - Kütahya,,; Araç köyleri "Kastamonu,,; Bartın "Zonguldak,,*)

Bızlanguç [*İs.*], Tahtaravallı (*Bolu*) [*Bak: Çıkrıncak*]

Bızzık [*İs.*], **1.** Sıkıntı (*Ulubey "Ordu,,*) [*Bak: Bızık*] — **2.** Dübür, kıç (*Keçiborlu "Isparta,,*)

Biba [*İs.*], Kaz yavrusu (*Bulayır "Gelibolu - Çanakkale,,*)

Bibi [*İs.*], **1.** Hala (*Ankara; Kırşehir; Sivas; Kastamonu; Denizli; Amasya; Çankırı; Konya; Çanakkale; Afyon; Yozgat; Gümüşane; Giresun; Ordu; Samsun; Antalya; Kocaeli; Kayseri; Çorum; Niğde; İzmir; Aydın; Isparta; Eskişehir; Bursa; Bilecik;*

Maraş; Gaziantep; Seyhan; Urfa; Erzurum; Çoruh; Elâziz; Van; Erzincan; Ağrı illeri) [*Bak: Aba 5, abla 1, bili 2*]— **2.** Nine, büyük anne (*Adana; Ortaköy; "İncesu - Kayseri„; Himmetli "Antalya„; İzmir ve çevresi; Konya; Edremit "Balıkesir„*) — **3.** Anne (*Kırşehir; Isparta; Bogazlıyan "Yozgat„*) — **4.** Hindi (*Muğla; Edirne; Simav "Kütahya„; Aydın; Kırklareli; Denizli; Gökçeköy "Manisa„; Deregünü, Çünür "Isparta„; Mersin "İçel„ Ilgın "Konya„; Burdur*) [*Bak: Bibü, çuluk*] — **5.** Ördek (*Nallıhan "Ankara„; Muğla; Ula "Manisa„; Eyüp "İst.„*) — **6.** Ördek yavrusu (*Taşucu "Silifke - İçel„*) [*Bak*: **Bıdı**] — **7.** Teyze (*Çayırlı "Niğde„*) — **8.** [*S.*] Amca karısı (*Çandarlı "İzmir„*) — **9.** [N.] Deve vavrusunu çağırmakta kullanılır (*Arısama "Konya„*) — **10.** [*S.*] Küçük (*Edirne ve çevresi*)

Bibibibi [*İs.*], Ardıç yemişi (*Kütahya*)

Bibik [*İs.*], Civciv (*Kayseri*) [*Bak: Cücük, bici 2*]

Bibil [*İs.*], Çekirdek (*Çingit "Pazar - Çorlu - Tekirdağ„*) [*Bak: Çığıt*]

Bibilik [*İs.*], Tomurcuk, gonce (*Arapkir "Malatya„*)

Bibü [*İs.*], (*Cemiliköy "Konya„*) [*Bak: Bibi*]

Bicak [*Zf.*], Biraz (*Samsun*)

Bicaklık [*İs.*], Raf (*Çöynüçek "Amasya„*) [*Bak: Seri, seren*]

Bicazı [*İs.*], Eski yazıda rık'a (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*)

Bicci [*İs.*], Bazlama (*Halimiye "Ermenak - Konya„*) [*Bak: Bazlama*]

Bicek [*İs.*], Hıdırellez sabahı kadınların törenle yüzük çekmeleri (*Diyarbekir*)

Bicelemek [*F.*], Nazlanmak: Senin bicelmenden usandık yahu! (*İncesu "Kayseri„*)

Bicez [*Zf.*], Bir defa, bir kez (*Bornova "İzmir„*)

Bici [*İs.*], **1.** Meme, meme başı [insan ve hayvanda] (*Duğrek "Muğla„; Tosya "Kastamonu„; İzmir; Konya*)[*Bak: Bicik, cicik*] — **2.** Civciv, piliç (*Cide "Kastamonu„; Değdin "Bandırma - Balıkesir„; Gelibolu, Karabiga "Çanakkale„*) [*Bak*: **Bibik, Cücük**] — **3.** Anne (*Dere "Seyhan„*) — **4.** Oğlak (*Dere "İnegöl - Bursa„*) — **5.** Buzağı (*Kastamonu*) — **6.** Ciğer kavurmasiyle karışık olarak yapılan pilâv (*Güdül "Ayaş-Ankara„*) — **7.** Yoğurtlu ispanak (*Konya*) — **8.** [*S.*] Çiçek bozuğu (*Sivrihisar "Eskişehir„*) — **9.** [*Ed.*] Sığırı çağırmakta ve sürmekte kullanılır (*Geyran "Niksar - Tokat„; Ovasaray "Çorum„*) [*Bak: Biçik, 5*]

Bici aşı [*İs.*], Asma yapraklarıyle bulgur veya pirinçten yapılan bir çeşit yemek (*Beypazarı "Ankara„*)

Bicibici [*İs.*], **1.** Keçi (*Denizli*) — **2.** Pirinç unundan şekersiz olarak yapılan pelte (*Adana*) — **3.** [*Ed.*] Sığır ve keçileri çağırmakta kullanılır (*Sivas; Çiçekdağı "Kırşehir„; Ereğli "Konya„; Bereketli "Reşadiye - Tokat„; Tamzara "Şarkîkarahisar - Giresun„; Aksu "Bursa„ Kalecik "Ankara„*) [*Bak*: **Bicik bicik**]

Bicik [*İs.*], **1.** Meme, meme başı (*Honas "Denizli„; Konya ili; Külnar "İçel„; Ilısu "Amasya„; Balçova, Rahmanlar "Tire - İzmir„; Darende "Malatya„; Acıgöl*

"Niğde,, ; Seyhan ili; Kilis "Gaziantep,, ; Maraş; Boztepe "Serik-Antalya,,; Örkenez köyü "Yalvaç - Isparta,, ; Madazi "Develi-Kayseri,,) [*Bak: Bici,* 1] — **2.** Buzağı (*Harput "Elâziz,, ; Konya ; Birüngüz, Gere "Kayseri,, ; Harran "Urfa,, ; Ulus "Zonguldak,, ; Hekimhan "Malatya,,)* [*Bak: Bici 5, biçik 2*] — **3.** Kur'a (*İncirli, Yozgat*) [*Bak:* **İbicek**] — **4.** Göğüs (*Silifke " İçel,,)* — **5.** Köşe (*İskilip "Çorum,, ; Maruf " Çankırı,,)* — **6.** Ummacı (*Erzurum ; Sinop; Samsun*) — **7.** Dağda iki kaya arası (*Hekimhan "Malatya,,)* — **8.** [*S.*] Kara, siyah (*Karlı "Gerze - Sinop,,)* — **9.** [*Zf.*] Azıcık, biraz (*Geyikli "Ezine-Çanakkale,,)*

Bicik bicik [*Ed.*], (*Bozat "Azizi-ye - Sivas,, ; Ağaçlı, Keşanuz, Ayaş "Ankara,,)* [*Bak: Bicibici, 3*]

Bicilik [*S.*], Ufak, küçük: **Bicilik parmağım üşüdü** (*Erzurum*)

Bicimcik [*Zf.*], Azıcık, bir parça, ufacık, bir çimdik (*Samsun; Burdur; Erzurum*)

Bicir [*İs.*], Ufak fıçı (*Sarıağıl köyü "İznik - Bursa,,)*

Bicirik [*İs.*], **1.** Zaviye, köşe (*Erzurum; Van; Erzincan; Bursa; Ermenak "Konya,, ; Şebinkarahisar "Giresun,,)* [*Bak: Bicik, 5*] — **2.** Yemek dolabı (*Erzincan ili*)

Bicuc [*İs.*], Bulgur ufağından yapılan bir çeşit yemek (*Kulp "Diyarbekir,,)*

Biç [*İs.*], Ağaçların köklerinde çıkan filiz, piç (*Şambayadı "Gaziantep,,)*

Biçan [*İs.*] Hemşire: **Biçanın öküzleri otlatmağa gitti** (*Karatekeli "Tire - İzmir,,)*

Biççili [*İs.*], İki kişi arasında beş taşla oynanan bir çeşit çocuk oyunu (*Yerkesik"Muğla,,)* [*Bak: Beşkaya*]

Biçek [*İs.*], **1.** Tarlaları sulamak için saat ve keşikle su salımı (*Boyasın "Aydın,,)* — **2.** Biçer bağlar makinesi (*Ilgın "Konya,,)*

Biçekli [*İs.*], Havuç (*Yalova "İst.,,)* [*Bak: Keşir, pürçekli*]

Biçenek [*İs.*], Köy merası, otlağı (*Van; Taşlıçay "Diyadın - Ağrı)*

Biçerdöğer [*İs.*], Ekini bir taraftan biçen, diğer taraftan döğen makine (*Olsa köyü "Amasya,,)*

Biçik [*İs.*], **1.** Dağ, tepe eteklerindeki küçük dereler (*Ayaş "Ankara,, ; Beyşehir, Ortacaköy, Çakırlar "Akşehir,, , Konya; Sücütlü "Yalyaç,, , Küçükbabaca köyü "Uluborlu - Isparta,, ; Şambayatı "Seyhan,, ; Çıkrıkçı "Akdağ madeni - Yozgat,,; Bozluca "Burdur,,; Çanakkale*) — **2.** Buzağı (*Keşap, Karahisar "Giresun,,; Ordu*) [*Bak: Bicik, biçük*] — **3.** Burun (arazide) (*Dağobası "Bayramiç,, - Çanakkale,,)* — **4.** Bir yerden çıkan suyu daha ileri götürmek için yapılan üstü örtülü ve çakıl dolu su yolu (*Morcalı "Karaman - Konya,,)* — **5.** İnek yavrusunu çağırmakta kullanılır (*Boyabat "Sinop,,; Yozgat*) [*Bak: Bici, 9*]

Biçimayı [*İs.*], Temmuz ayı (*Kars*)

Biçimdıcak [*Zf.*], Biraz (*Ezine "Çanakkale,,)* [*Bak: Biçingi*]

Biçimlik [*İs.*], Ortaklama biçilen çayır (*Terme "Samsun,,)*

Biçingi [*Zf.*], Biraz, bir parça (*İçel*)

Biçinti [*İs.*], Yer yüzündeki büyük kesintiler, hattı içtimalar (*Karacahisar* [?])

Biçki [*İs.*], Deriyi, köseleyi, meşini kesmek için kunduracılar arasın-

da kullanılan bir aygıt (*Çanakkale; Vezirköprü "Samsun„ ; Rize*)

Biçme [*İs.*], Yapı taşı (*Gaziantep*)

Biçük [*İs.*], Buzağı (*Çankırı ; Bolu*)

Bide [*İs.*], Çorabın taban kısmı (*Bozan "Eskişehir„*)

Bidek [*İs.*], **1.** Yenmiyen dağ meyvaları (*Ordu ; Yozgat*) — **2.** Ardıç tohumu (*Ürgüp "Niğde„*)

Bidelemek [*F.*], Konçsuz çorap örmek (*Dodurga "Bozüyük - Bilecik„*)

Bidenkat [*S.*], Mükerrer, tekrar tekrar: **Tarlayı bidenkat sürdüm** (*Bayralar "Elmalı - Antalya„*)

Bider [*İs.*], Tohum (*Kayseri; Yozgat ; Sivas ; Isparta ; Balıkesir; Seyhan ; İçel; Muş illeri*)

Bidercik [*İs.*], Karakarga (*Yeni kışla "Boğazlıyan - Yozgat„*)

Bidi [*İs.*], **1.** Yeni doğmuş deve yavrusu (*Silifke "İçel„*) — **2.** Yumurta (*Yürük köyü "Safranbolu - Zonguldak„*)

Bidibelli [*Zf.*], Vaktinde: **Bu işi bidibelli bitirelim** (*Ahlat "Van„*)

Bidi bidi [*Ed.*], Deveyi çağırmakta kullanılır (*Tavas "Denizli„; Mankit "Ceyhan - Seyhan„*)

Bidigi [*İs.*], Halının köşesi (Kelime bidik olacak) (*Erzincan*) [**Bak:** *Bidik, 4*]

Bidik [*İs.*], **1.** Kaz, ördek, hindi yavrusu (*İnegöl "Bursa„*) — **2.** Deve yavrusu (*İçel; Bağtepe "Kozan - Seyhan„; Mersinli "Manisa„*) — **3.** [*S.*] Kısa, boysuz (*Dombay "Dinar - Afyon„ ; Erzincan*) — **4.** [*Zf.*] Biraz, azıcık (*Ankara*) — **5.** Yağlı tandır ekmeği (*Zıvarık "Konya„*) — **6.** Uç, nihayet; köşe, kenar (*Erzincan; Van; Talas "Kayseri„*) [**Bak:** *Bidiği*]

Bidiki [*Zf.*], Biraz, azıcık (*Kayseri; Ermenak "Konya„ ; Eskişehir*)

Bidilik [*S.*], Küçük, küçücük (**Ne bidilik çocuk:** *Erzurum;* **O bidilik parçayı bana ver:** *Erzincan ; Kayseri*)

Bigelek [*İs.*], (*Kadıköy "İst.„*) [**Bak:** *Böğelek*]

Bigildemek [*F.*], Korkmak (*Isparta*)

Bik [*İs.*], **1.** Mermer kesmeğe yarayan külünk (*Gaziantep*) — **2.** Tarlayı sulamak için açılan su yolu (*Şebinkarahisar "Giresun„*)

Bikçi [*İs.*], Bağ bekçisi (*Deveköyü "Konya„*)

Bike [*İs.*], **1.** Kadın (*Misis "Ceyhan - Seyhan„; Eskişehir*) — **2.** Hanım (*Merzifon "Amasya„*) — **3.** Zevce (*Eskişehir*) — **4.** Görümce (*Arğıthanı "Konya„*)

Biki [*S.*], Biraz (*Vezirköprü "Samsun„*) [**Bak: Bilama**]

Bikkeç [*İs.*], (*Kurşunlu "Ilgaz - Çankırı„ ; Ankara; Zencirdere "Kayseri„*) [**Bak:** *Bisleğeç*]

Bikleç [*İs.*], (*Güdül, Çubuk "Ankara„*) [**Bak:** *Bisleğeç*]

Bikleğeç [*İs.*], (*Dombaylı "Salihli-Manisa„*) [**Bak:** *Ahdaraç*]

Bil [*İs.*], **1.** Zaman, vakit (**Ekinlerin başak verdiği bilde:** *Şabanözü "Polatlı - Ankara„; Gerede "Bolu„*) — **2.** (*Kalecik "Ankara„*) [**Bak:** *Bel, 1*] — **3.** Ateş küreği (*Karaman "Konya„*)

Biladan [*İs.*], Çınar ağacı (*Ermenak "Konya„; Yapıntı "Mut - İçel„*) [**Bak:** *Bilâdın, beladan ağacı*]

Bilâdın [*İs.*], (*Mut "İçel„*) [**Bak:** *Biladan, kavlağan*]

Bilak [*S.*], **1.** Meyilli: **Bizim tarla az bilakcana** (*Cebelibereket "Sey-*

han„) — **2.** Saban okunun ucundaki halka (*Kiği "Erzincan„*)

Bilama [*S.*], Biraz (*Yurma "Trabzon„*) [*Bak: Biki*]

Bilân [*İs.*], **1.** Meyan kökü (*Harput "Elâziz„*)[*Bak: Bıyam, 2*] — **2.** Dağ sırtı, yüksek dağlardan geçen yol (*Lâpseki "Çanakkale„; Edirne*) [*Bak: Belen, 2 ve6*] — **3.** Şirahanelerde içine şira akıtılan sabit ve derin tekne (*Ermenak "Konya„*)

Bilânı ve **Bilâni** [*İs.*], Şirahane, sabit taş tekne (*Ermenak "Konya„*)

Bilbik [*İs.*], Gonca, açılmak üzere olan gonca (*Kilis "Gaziantep„*) [*Bak: Bobilik*]

Bilbil [*Ed.*] **1.** Kümes havyanlarını çağırmada kullanılır (*Kelkit "Gümüşane„*) — **2.** [*İs.*] Ördek yavrusu (*Erzurum*)

Bilbo [*İs.*], Çocukların bellerinde bağlanan ip kuşak (*Böğrüdelik "Cihanbeyli - Konya [Muh.]„*)

Bilçik [*İs.*], Su tası, maşraba (*Bürüngüz köyü* ve *"Bünyan-Kayseri*) [*Bak: Çömçe, şapşak*]

Bildanat [*İs.*], Yaba (*Alibeyhüyüğü "Çumra - Konya„*)

Bilde [*İs.*], **1.** Atılmış pamuktan iplik yapmağa hazırlanmış yumak (*Talas "Kayseri„*) — **2.** Lâmba fitili (*Sultaniye "Konya„ ; Hamurcu "İncesu - Kayseri„*)

Bildik [*İs.*], **1.** Meşe ağacı meyvası, tongurşak (*Zil köyü "Alucra„, Şebinkarahisar "Giresun„*) — **2.** Domates (*Arapkir "Malatya„*)

Bildirgiç [*İs.*], Muallim, hoca (*Sivrihisar "Eskişehir„*)

Bildirişme [*İs.*], Muhabere (*Isparta*)

Bile [*İs.*], Bileği taşı; masad (*Balıkesir ve çevresi*)

Bilece [*Zf.*], Beraber, birlikte (*Lâpseki "Çanakkale„ ; Gaziantep*)

Bilecen [*S.*], **1.** Âlim, çok bilen (*Giresun*) [*Bak: Bilge, 1*] — **2.** Âlimlik taslıyan (*Bergama "İzmir„; Akşehir "Konya„; Sivas; Malatya; Çivril "Denizli„; Merzifon "Amasya„*) [*Bak: Bilegen*] — **3.** Saat (*Ordu*)

Bilegen [*S.*], Bilgiçlik taslıyan (*İst. [?]*) [*Bak: Bilecen, 2*]

Bilek [*İs.*], Üzerine dayanılan şey (*Safranbolu "Zonguldak„*) — **2.** Saç örgüsü (*Balıkesir*) [*Bak: Belek, 9*] — **3.** Araba tekerleği parmaklıkları (*Bayramiç "Çanakkale„*)

Bilek boşalması [*İs.*], Hayvanın ön ve arka ayaklarının çökmesi (*Isparta*)

Bilek boşandırma [*İs.*], At yürürken tökezleme (*Mut "İçel„*)

Bilek dikmesi [*İs.*], [Baytarlıkta] Bileğin bükülmesi (*Üsküdar "İst.„*)

Bileke [*İs.*], Fare veya çakal kapanı (*Oba köyü "Alanya - Antalya„*)

Bilekter [*İs.*], Sırtta taşınan küçük sepet (*Trabzon*)

Bileme [*Zf.*], Beraber (*Reşadiye "Kayseri„*)

Bilene [*İs.*], Tane, adet (*Tuğut "Divriği - Sivas„*)

Bilenek [*Zf.*], Beraber (*Çomaklı "Konya„*)

Bileşik [*İs.*], Ev çatılarında kullanılan ağaçlardan biri (*Çanakkale*)

Bilevi [*Zf.*], Büsbütün, tamamen (*Balıkesir ve çevresi*)

Bilez [*İs.*], Bilya, zıbzıp (*Balıkesir ve civarı*)

Bilezik [*İs.*], Bilezik şeklinde harmana konan sap (*Zencirdere "Kayseri„*)

Bilge [*S.*], **1.** Âlim, malûmatlı (*Torbalı "İzmir„ ; Bayburt "Gümüşa-*

ne„; Sarayköy "Denizli„) [*Bak: Bilecen, 1*] — **2.** Hakim (*Balıkesir ve çevresi*)

Bilgeç [*S.*], Bilici, çabuk anlıyan (*Süksün köyü "İncesu - Kayseri„*)

Bilhan [*S.*], Çok bilgili (*Zeytinli "Edremit - Balıkesir„*)

Bili [*İs.*], **1.** Civciv (*Yazıkınık, Mucur "Kırşehir„*) [*Bak: Bilik, 2*] — **2.** Hala (*Sivas*) [*Bak: Bibi, 1*] — **3.** İlim (*Balıkesir*)

Bilibili [*N.*], Tavukları, civcivleri çağırmakta kullanılır (*Çorum; Ilısu köyü "Amasya„*)

Bilice [*İs.*], Ortak kadın, kuma (*Ereğli "Konya„*) [*Bak: Birge, birice, kuma*]

Bilik [*İs.*], **1.** İlim (*İzmir çevresi; Edirne; Balıkesir ve çevresi*) — **2.** Civciv (*Yakacık "İst.„; Sarılar, Avanos "Kırşehir„; Hamurcu, İncesu "Kayseri„*) [*Bak: Bili, Cücük*] — **3.** Anaç tavuk (*Ağzıkaraca "Kozan - Seyhan„*) — **4.** Tavşan (*İzmit*) — **5.** Leblebi kırığı: Biliğin büyüğü kalbur üstünde kalır (*Osmancık "Çorum„*) — **6.** Çük (*Akseki "Antalya„*) — **7.** Tandırda çocuklar için yapılan çörek (*Malatya*) — **8.** Palamut (Meyva) (*Musçali "Çarşamba - Samsun„*) — **9.** [*S.*] Şahit: Bilikler hazırdır muhakememize bakın! (*Maraş*)

Biliklemek [*F.*], Yatak, halı ve hasır gibi şeyleri dürerek katlamak (*Gümüşane; Erzincan*)

Bilişik [*S.*], Âşina (*Edirne*)

Bille [*Ed.*], Nice, nice ekli takip sıygası yerinde kullanılır (*Gaziantep; Isparta*) [*Bak: Billi 1, billek*]

Billek [*Zf.*], (*Muğla*) [*Bak: Bille*]

Billi [*Zf.*], **1.** (*Bayındır, Tire "İzmir„, Sarıköy, Susırlık "Balıkesir„; Muğla*) [*Bak: Bille*] — **2.** [*İs.*] Ufak kuş (*Silifke dolayı "İçel„*) — **3.** [*S.*] Çelik (oyunda) (*Karaman "Konya„*) — **4.** (*Sarayköy "Denizli„*) [*Bak: Bille, billik*] — **5.** [*İs.*] Bazlamadan küçük saç ekmeği (*İçel*) *Bak: Bilik, 7*]

Billik [*İs.*], Çelik, met (oyunda) (*Avanos "Kırşehir„*) [*Bak: Billi, 3*]

Bilmeziye [*Zf.*], Bilmiyerek (Bilmeziye bir söz söylemiş: *Gaziantep; Konya*)

Bilmezlenmek [*F.*], Bilmez gibi görünmek (*İst.* [*?*])

Bilü [*İs.*], Ördek (*Aksaray "Niğde„*)

Bimil [*S.*], Bodur, kısa boylu (*Erzurum; Gümüşane; Sivas*)

Bin [*İs.*], Temel (*Erzincan*) [*Bak: Him, im*]

Binaal [*Zf.*], Bir defa, bir sefer (*Gaziantep*) [*Bak: Binakıl bir naal*]

Binakıl [*Zf.*], Bir defa, bir kere (*Maraş; Gaziantep*) [*Bak: Binaal*]

Binar [*İs.*], Döşeme tahtalarını düzgün çivilemek için altına konan parça tahta (*Tokat; Edirne*)

Binbin [*İs.*], Kuyruk sallıyan kuşu, pinpin (*İst.*)

Bindal ve **Bindallı** [*İs.*], Kadife üstüne sırma ile dallar işlenmiş gelin elbisesi (*Çorlu "Tekirdağ„; Gelibolu "Çanakkale„; Beypazarı "Ankara„; Tokat; Karaköy "Bilecik„; Mudurnu "Bolu„; Kurşunlu "Ilgaz - Çankırı„; Kastamonu; Bolvadin "Afyon„; Sinop; Samsun*)

Bindik [*İs.*], (*Konya*) [*Bak: Şelek*]

Binet [*İs.*], **1.** Ekmek yapılacak hamurların konulduğu gözlü ağaç dolap, sandık (*Kütahya*) — **2.** Binilecek hayvan (*Silifke "İçel„*) [*Bak: Binit, 1*]

Bingeçmek [*F.*], Biribiri üstüne binmek; biribirine mezcolmak, kaynaşmak; damar biribiri üzerine binmek (*Muğla; Balıkesir; Konya*) [*Bak: Bıçkınmak, 2*]

Bingemek [*F.*], Biribiri üstüne koymak (*Yelten "Korkuteli - Antalya„*)

Bingeşmek [*F.*], **1.** İki veya daha ziyade kişi bir hayvana binmek (Hayvana bingeştik te öyle geldik: *Yelten "Korkuteli - Antalya„; Yapıntı "Mut - İçel„*)

Bingildemek [*F.*], Korkarak ürpermek (*Atabey "Isparta„*) [*Bak: Belinlemek*]

Bingin [*S.*], Dargın, kavgalı (*Domaniç "Kütahya„*)

Bini [*İs.*], Dolap kapaklarına çakılan ince çıta (*Konya; Vize "Kırklareli„; Isparta*)

Binit [*İs.*], **1.** At, eşek ve katır gibi nakil vasıtaları (*Finike "Antalya„; Kırşehir; Ortaköy "Çorum„; Hisarcık "Kayseri„; Kadirli "Seyhan„*) [*Bak: Binet, 2, biniyet*] — **2.** Ekmekçilerin hamur koydukları tahta (*Bolu; Ünye "Ordu„*)

Biniyet [*İs.*], (*Burdur; Borla, Eğridir, Isparta*) [*Bak: Binet 2, binit 1*]

Binkulu [*İs.*], Teşekkür (*İçel*)

Bino [*Ed.*], Bu ne, o ne gibi şaşma bildirir (*Gaziantep*)

Binter [*İs.*], Bir buçuk okkalık kutu (*Han köyü "Bolu„*)

Birandı [*S.*], Kimsesiz (*Edirne*)

Bir cibitte [*Zf.*], Bir çırpıda, çarçabuk (*Reşadiye "Kayseri„*)

Bir çala [*Zf.*], Bir aralık, bir lâhza (Bizim tazı tavşanı kovdu kovdu da bir çala kaybettiydi: *Yeniköy "Seyhan„; Gökçesu "Yarhisar - Bilecik„; Kayseri;* Atla gidiyordu bir çala gördüm: *Emet "Kütahya„*) [*Bak: Bir çalgap*]

Bir çalgap [*Zf.*], Bir aralık (Ben Nuriyi bir çalgap çarşıda gördümdü: *Gnmüşane; Uşak "Kütahya„*)[*Bak: Bir çala, çalkap 2*]

Birçek [*İs.*], Zülüf (*Ahlat "Van„*) [*Bak: Pürçek*]

Birdemlemek [*F.*], Birleştirmek (*Bolu*)

Birecik [*İs.*], Bağlara arız olan küçük bir böcek (*Urfa*)

Biredi [*Zf.*], Toptan (*Ekser "Giresun„; Keskin "Ankara„; Harput "Elâziz„*)

Bireği [*Zf.*], Tamamen: Benim tenbihimin bireği sen aksini yap mışsın, yahû! (*Bağyaka "Fenike - Antalya„*)

Birem birem [*S.*], Birer birer (*Mut "İçel„; Gaziantep; Beyşehir "Konya„*)

Biremedi [S.], Fasılasız, biteviye, tamamen, cem'an (*Ahlat "Bitlis„*)

Birey [*Zf.*], İyice, mükemmelen (*Atabey "Isparta„*)

Birge [*S.*], Ortak, kuma (*Çaycuma "Bartın - Zonguldak„*) [*Bak: Bilice, birice*]

Birgi [*İs.*], Ufak taneli bir çeşit siyah üzüm (*Görece "İzmir„*)

Birgümek [*F.*], Lânet etmek, (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*)

Biri [*S.*], Tecrübeli (*İzmir köyleri; Balıkesir*)

Birice [*S.*], (*Ereğli "Konya„*) [*Bak: Bilice, birge, bilice, kuma*]

Birik [*İs.*], Örümcek ağı (*Örenköyü "Akçadağ - Malatya„*)

Birim birim [*Zf.*], Birer birer (*Ankara*)

Birnaal [*Zf.*], (*Gaziantep*) [*Bak: Binaal, binakal*]

Birpırtık [*Zf.*], Bir parça (*Erzincan*)

Birsanak [*Zf.*], Bir müddet (*Çanaklı "Biga - Çanakkale"; Tekirdağ*) [*Bak: Bisanak, bisağnak*]

Birsehel [*Zf.*], Birazdan, biraz sonra (*Tavas "Denizli"*)

Birtaptan [*Zf.*], Defaten, birden: Birtaptan parayı saydı (*Mut "İçel"*)

Birtee [*S.*], Azıcık (*Ulubey "Ordu"*) [*Bak: Biti, bitiy*]

Birtiği [*Zf.*], Biraz (*Adana*) [*Bak: Bitiy*]

Birtike [*Zf.*], Biraz (*Kelkit "Gümüşane"; Şebinkarahisar "Giresun"*)

Birük [*İs.*], (*Sivas*)[*Bak: Bürük, 1*]

Biryalım [*Zf.*], Galiba (*Balıkesir*)

Bisağnak [*Zf.*], Bir müddet: Bisağnak durdum (*Sarıcaali "İpsala - Edirne"*)[*Bak: Birsanak, bisanak*]

Bisanak [*Zf.*], (*Çanaklı "Biga Çanakkale"*)[*Bak: Birsanak, bisağnak*]

Bise [*İs.*], **1.** Katran, sarı katran (*Bozkır "Konya"; Barla "Eğridir-Isparta"*) — **2.** [*Zf.*] Fazla, çok: Dün bise gezdiğim için yorgunum! (*Sarayköy "Denizli"*) — **3.** [*Zf.*] Bir sefer, bir defa (*Salihli "Manisa"*)

Biseden [*Zf.*], Birazdan (*Yakademirciler köyü "Zonguldak"*)

Biseel ve **Biseğel** [*Zf.*], **1.** Bir defa: Üç biseel = üç defa (*Kayseri*) — **2.** Biraz, bir parça, bir kısım: Tarlanın bir biseelini bitirtdim (*Bağyaka "Finike - Antalya"*) [*Bak: Biseğil, bisel, bissel*]

Biseğil [*Zf.*], **1.** Biraz: Biseğil bekle, yetişeyim!; Biseğil davar geliyor! (*Mut "İçel"*)[*Bak: Biseel ve Biseğel, 2*] — **2.** Biraz sonra (*Bor "Niğde"*)

Bisel [*Zf.*], **1.** Birazdan (*Ulukışla "Niğde"; Kozluca, Tefenni "Burdur"; Gönay "Denizli"; Konya*) [*Bak: Bitücek, bizel, cımık*] — **2.** [*İs.*] Saban geçmiyen ıslak toprak (*Beyşehir "Konya"*)

Biseeyitten [*Zf.*], Birazdan, az sonra (*İçel*)[*Bak: Birsehel*]

Bisirgeç [*İs.*], (*Saraycık "Konya"*) [*Bak: Bişirgeç*]

Bislaaç [*İs.*], (*Ilgaz "Çankırı"*) [*Bak: Bişirgeç*]

Bislaç [*İs.*], (*Devrek "Zonguldak"*) [*Bak: Bişirgeç*]

Bisleç [*İs.*], (*Ayaş "Ankara"*)[*Bak: Bişirgeç*]

Bisleeç [*İs.*], (*Taşköprü "Kastamonu"*) [*Bak: Bişirgeç*]

Bisleğeç [*İs.*], (*Güdül "Ayaş - Ankara"; Kastamonu; Çankırı*) [*Bak: Ahdaraç, antireç, bişirgeç, bisleyeç, bıssıraç, bitliğeç*]

Bisleheç [*İs.*], (*Başköy "Ankara"*) [*Bak: Bişirgeç*]

Bisleyeç [*İs.*], (*Taşköprü "Kastamonu"; Zonguldak*) [*Bak: Bişirgeç, bisleğeç*]

Bisleyiç [*İs.*], (*Kastamonu ve dolayı*) [*Bak: Bişirgeç*]

Bisliğeç [*İs.*], (*Kastamonu*) [*Bak: Bişirgeç, bişirgiç, bikleç, bitleğeç, bıssıraç, bükleç*]

Bisliyeç [*İs.*], (*Samsun; Sinop; Kastamonu*) [*Bak: Bişirgeç*]

Bissağal [*Zf.*], (*Zile "Tokat"; Develi "Kayseri"*)[*Bak: Biseel ve Biseğel*]

Bissal [*Zf.*], (*Maraş; Kuzuculu köyü "Dörtyol", Adana*)[*Bak: Biseel, 2*]

Bissel [*Zf.*], (*Gaziantep; Adana*) [*Bak: Biseel*]

Bişe [*İs.*], (*Suşehri "Sivas"*) [*Bak: Bişi*]

Bişeğen [*S.*], Çabuk pişen (*Çankırı*) [*Bak: Bişkel*]

Bişek [*İs.*], **1.** Yayık döğeci, yayık kolu (*Torbalı, Tire, Harsak köyü "İzmir"; Bafra "Samsun"; Eğirdir "Isparta"; Ereğli "Konya"; Sinop ili; Kadirli "Seyhan"*) [*Bak: Fişek, çepiç, çipçi, çompak, bişşek*] — **2.** Yayık (*Geyve "Kocaeli"; Alanya "Antalya"*) — **3.** [S.] Çabuk pişen (*İçel*) [*Bak: Bişkel*]

Bişi [*İs.*], Kandil ve bayram günlerinde mayalı, mayasız hamurla saçta pişirilen, tavada veya fırında kızartılan muhtelif şekilde yağlı, yağsız, tatlılı tatlısız yapılan bazlama, ince pide (*Bolu; Zonguldak, Kastamonu; Samsun; Şebinkarahisar "Giresun"; İzmir; Bursa; Kütahya; Denizli; Afyon; Isparta; İçel; Gaziantep; Konya; Sivas, Tokat; Erzincan; Erzurum, Kars illeri*) [*Bak: Bişe, bişşi*]

Bişil [*İs.*], Tandırın ağzına oturtulan taş bilezik (*Avanos "Kırşehir"*)

Bişirgeç [*İs.*], Sac üstünde pişirilecek yufkayi evirip çevirmek için kullanılan tahtadan aygıt (*Niğde; İncesu "Kayseri"; Kırşehir*) [*Bak: Aktaraç, ahtıraç, bisleğeç, bisirgeç, bisliğeç, bislaaç, bisleç, bisleeç, bisleheç, bisleyeç, bisleyiş, bisleyiç, bisliyeç, bişirgiç*]

Bişirgiç [*İs.*], (*Kütahya; Çal "Denizli"; Bolvadin "Afyon"*) [*Bak: Bişirgeç, bisliğeç*]

Bişirik [*İs.*], Evlerin tavan tahtalarının üzerine konulan çamur veya sulu kireç (*Akdağmadeni "Yozgat"; Gaziantep*) [*Bak: Bişirük*]

Bişirük [*İs.*], (*Tokat*) [*Bak: Bişirik*]

Bişkel [*S.*], Çabuk pişen (*Gaziantep*) [*Bak: Bişek, bişeğen*]

Bişkırık [*İs.*], Özü yumuşak ağaç dalından yapılan bir çeşit çocuk oyuncağı (*Bayramiç "Çanakkale"*)

Bişleç [*İs.*], Ekmek sacı (*Akgöz köyü "Bartın - Zonguldak"*)

Bişleeç [*İs.*], (*Kastamonu; Sivas; Yenişehir "Bursa"; Çerkeş "Çankırı"; Kızılcahamam "Ankara"; Safranbolu; "Zonguldak"*) [*Bak: Bişirgeç, evreağaç*]

Bişşek [*İs.*], (*Avanos "Kırşehir"; Yanpar, Mut "İçel"; Aydınlı aşireti "Amasya"; Kırıklı "Karaisalı - Seyhan"; Kızıllar "Karaman - Konya"*) [*Bak: Bişek, fişek*]

Bişşi [*İs.*], (*Ünye "Ordu"*) [*Bak: Bişi*]

Biştek [*İs.*], Yaşına girmemiş köpek yavrusu (*Düzce "Bolu"*)

Bitata [*Zf.*], Gelecek sefer (*Bolu*)

Bitek [*S.*], **1.** Mümbit (Toprak) (*Bilecik; Afyon; Denizli, Manisa; Muğla; Isparta; İçel; Konya; Kayseri; Çorum; Sinop; Samsun, Bolu illeri*) [*Bak: Bitelge, bitgel*) — **2.** [*İs.*] İçine zahire konulan büyük toprak kap (*Mut "İçel"; Saiteli, Konya; Uluborlu, Barla "Isparta"*) [*Bak: Sarpın*] — **3.** [*İs.*] Son, uç, nihayet (*Ferenge "Erbaa - Tokat"*)

Bitelge [*S.*], **1.** Mümbit (*Soysallı "Develi - Kayseri"*) [*Bak: Bitek*] — **2.** [*İs.*] Bitirme kuvveti (*Çakallı "Seyhan"*) — **3.** [*İs.*] Bitki, nebat (*Adana*) — **4.** [*İs.*] Çıkar, menfaat (*Sarıyer "İst."*)

Bitelik [*S.*], Şaşkın, sersem; yorgun (*Gerede "Bolu"*)

Bitemi [*Zf.*], Tamamen, tamamiyle (*Arapköy "Ordu"; Mesudiye "Giresun"*)

Biter [*İs.*], Bal ve pekmezin soğuktan donması (*Ulubey, Şıhlar "Ordu"*) [*Bak: Bitkin, bitik 4*]

Biterge [*İs.*], Bitirilecek iş, hacet, maslahat (*Gaziantep*)

Bitev [*İs.*], **1.** Temam, ameliyata muhtaç kızlık zarı (*Van*) [*Bak: Aslık 1, bitik 2*] — **2.** Yekpare ve renkrenk kilim, halı ve battaniye (*Sason "Siirt"*)

Biteviye [*Zf.*], Daima, mütemadiyen (*Demirköy "Edirne"; Bornova, Bergama "İzmir"; Üsküdar "İst."; Nevşehir "Niğde"*)

Bitgebesi [*İs.*], Bitlenmek üzere bulunan hububatın hali (*Denizli*)

Bitgel [*S.*], Münbit, mahsuldar (*Kamlık "Havza-Samsun"; Arapkir "Malatya"; Kaleköy* [?]; *Kemah "Erzincan"; Esenli "Aybastı", Ulubey "Ordu"; Niksar "Tokat"*) [*Bak: Bitek, 1*]

Bitgenli [*S.*], (*Elâziz*) [*Bak: Bitkelli*]

Bitgi [*İs.*], **1.** Kitap: **Bu bitgi çok** güzeldir (*Çerkeş "Çankırı"*) — **2.** Nebatî mahsul (*Yozgat*)

Biti [*İs.*], **1.** Mektup (*İzmir; Zonguldak; Karahisar "Giresun"; Cebel "İğridir-Isparta"; Ankara; Yenipazar "Aydın"; Sarıca "Çorum"*) — **2.** Kitap, risale (*Niksar "Tokat"; Lâpseki "Çanakkale"; Ahırköy "Söğüt-Bilecik"*) — **3.** Yazılı vesikalar (*Şabanözü "Polatlı-Ankara"*) — **4.** Defter (*Sandıklı "Afyon"*) — **5.** Münteha (*M. Kemalpaşa "Bursa"*) — **6.** (*Maraş; Adana; Kayaş köyü, Beypazarı "Ankara"*) [*Bak: Bitiy, birtee, bitiyi*]

Bitici [*S.*], Kâtip, yazıcı (*Sultaniye "Konya"; Beşiktaş "İst.* [?]")

Biticik [*Zf.*], Bir parça, biraz (*Sivrihisar "Eskişehir"; Maraş; Kadirli "Seyhan"*)

Bitiği [*Zf.*], Azıcık, biraz (*Erbaa "Tokat"; Köseleci köyü "Gaziantep"; Sivas; Merzifon "Amasya"*) [*Bak: Bitiy, bitke, bitiki*]

Bitik [*İs.*], **1.** Kitap, mektup (*Kastamonu; İst.* [?]; *Çankırı; Konya ve dolayı; Sivas*) — **2.** (*Çankırı; Lâpseki "Çanakkale"*) [*Bak: Aslık 1, bitev*] — **3.** [*S.*] Kısır (*Zile "Tokat"*) [*Bak: Aslık, 2*] — **4.** Pekmez, zeytinyağı gibi akarların soğuktan donması (*Çay "Afyon"; Mahmutseydi "Alanya-Antalya"*) [*Bak: Biter*] — **5.** [*S.*] Ekleşik, yapışık (*Çal "Denizli"; İshaklı "Afyon"; Manisa*) — **6.** [*İs.*] Bir çeşit kavun (*Çarşamba "Samsun"*)

Bitike [*S.*], Bir yudum (*Adana*)

Bitiken [*Zf.*], Hemen, ânî (*Yerebakan "Feke-Seyhan"*)

Bitiki [*S.*], (*Talas "Kayseri"; İçel*) [*Bak: Bitiği*] [bu kelime "birtiki, diki" nin muhaffefidir. Tiki, diki "parça" dır. **Bir diki baklava gibi.**]

Bitilgen [*İs.*], Ayak parmaklarında terden hâsıl olan bir çeşit yara ki, kına yapmak suretiyle sağaltılır (*Şeyhler "Ulubey-Ordu"*)

Bitim [*İs.*], Akibet, son (**Bu işin bitimini beğenmedim**: *Denizli; Balıkesir dolayı*) [*Bak: Bitki*]

Bitimek [*F.*], Yazmak (*Konya*)

Bitimli [*S.*], Gösterişli, kuvvetli (*Araç "Kastamonu"*)

Bitin [*S.*], Hiç sürülmemiş tarla, kıraç (*Paşayiğit köyü "Keşan-Edirne"*) [*Bak: Bitinlik*]

Bitiniş [*İs.*], Kazayağı da denilen bir çeşit bitki (*İst. "?"*)

Bitinlik [*S.*], (*Paşayiğit köyü "Keşan - Edirne"*) [*Bak: Bitin*]

Bitirgen [*S.*], Münbit (*Çorum*) [*Bak: Bitirim, bitkel*]

Bitirim [*S.*], Münbit (*Avanos "Kırşehir"*) [*Bak: Bitirgen, bitkel*]

Bitiy [*Zf.*], Biraz, bir parça (*Ankara; Belalan "Kavak - Samsun"; Teke "Erbaa - Tokat"*) [*Bak: Biti, bitiği, bitiyen, birtiği, bitiyin, bitiyi, bıdık*]

Bitiyi [*Zf.*], (*Çankırı; Kalecik "Ankara"*) [*Bak: Biti, bitiy*]

Bitiyin [*Zf.*], (*Merzifon "Amasya"*) [*Bak: Bitiy*]

Bitke [*Zf.*], (*Samsun*) [*Bak: Bitiği*]

Bitkel [*S.*], Münbit (*Niğde*) [*Bak: Bitirgen, bitkelli, bitirim*]

Bitkelli [*S.*], Münbit (*Elâziz*) [*Bak: Bitkel, bitgenli*]

Bitki [*İs.*], **1.** Mahsul (*Boyabat "Sinop"*) — **2.** Son, nihayet (*Yılanlı "İğirdir - Isparta"*)[*Bak: Bitim*]

Bitkin [*İs.*], Mezruat (*Avanos "Kırşehir"*) [*Bak: Bitki*]

Bitle [*İs.*], Yalan (*Burdur*)

Bitleğeç [*İs.*], (*Çankırı*) [*Bak: Bisliğeç, bikliğeç*]

Bitli [*İs.*], Bir yaşındaki domuz yavrusu (*Aktaş "Safranbolu - Zonguldak"*)

Bitmel [*S.*], Münbit (*Ayancık "Sinop"*) [*Bak: Bitnel*]

Bitnel [*S.*] Münbit (*Alanya "Antalya"; Kuzucular "Nallıhan - Ankara"*) [*Bak: Bitmel*]

Bitner [*S.*], Münbit (*Sinop*)

Bitteki [*Zf.*], Azıcık (*İçel*)

Bittibibik [*İs.*], Bir çeşit saklanbaç oyunu (*Karpiç köyü "Taşköprü - Kastamonu"*)

Bittiğ ve **Bittiği** [*Zf.*], Azıcık (*Osmaniye "Seyhan"*)

Bittik [*İs.*], **1.**(*Akseki "Antalya"*) [*Bak: Bezeme, bezdirme*] — **2.** [*S.*] Kısa boylu (*Kaşab "Giresun"*)

Bitücek [*Zf.*], Azıcık: Bize bitücek gelirmisin? (*Kaşaca "Lâdik - Samsun"*) [*Bak: Bisel*]

Bitürev [*İs.*], Bir şeyin tamamı: Bitürev sattık (*Ilgın "Konya"*)

Bivet [*İs.*], Ekmek getirip götürdükleri dolaplı tekne (*Kırkağaç "Manisa"*)

Biyeme [*İs.*], Değirmene su vermek üzere yakınında suyu büyütme, kabartma (*Akköy [?]; Ezine "Çanakkale"*)

Biyol [*Zf.*], Bir defa, bir kere (*Sinop; Samsun; Erzurum; Aydın illeri*)

Bizbilik [*İs.*], Sipsi nevinden çocuk düdüğü (*Arapkir "Malatya"; Harput "Elâziz"*) [*Bak: Bızbıldık, dillidüdük*]

Bizburun [*İs.*], Gagası sivri, başı küçük ve eti lezzetli bir cins göl ördeği (*Sasallı "İzmir"*) [*Bak: Bizkuyruk*]

Bizdilik [*İs.*], Ağaç zirvesi: Ağacın bizdiliğine kuş konmuş, bak! (*Yalarput "Malatya"*)

Bizel [*Zf.*], (*Samsun*) [*Bak: Bisel*]

Bizirmek [*F.*], Süslemek (*Eyüp "İst. [?]"*)

Bizez [*İs.*], **1.** Lâmba şişesi (*Gürün "Sivas"*) — **2.** Kilit (*Kayseri*)

Bizik [*İs.*], **1.** Sidik (*Kemaliye "Malatya"*) — **2.** Sabanın okuna takılı kılıcı tutan küçük bir demir parçası (*İsgöbü "Kayseri"*)

Bizik etmek [*F.*], Çiş etmek (*Kemaliye "Malatya"*)

Biziklamak [*F.*], Mızıkcılık etmek, yapmak (*Ermenak "Konya"*)

Biziklemek [*F.*], Tavuk bağırmak (*Dedeköy "Tire - İzmir"*)

Bizingit [*İs.*], Dağlarda kendiliğinden yetişen ahlat (*Sertaç* "*Burdur*")

Bizkuyruk [*İs.*], (*Sasallı* "*İzmir*") [*Bak: Bizburun*]

Bizlemek [*F.*], Biz sokmak (*Burdur; Civanyaylağı* "*Mersin-İçel*")

Bizmile [*İs.*], Nodul (*Yenipazar* "*Aydın*")

Bizzik [*İs.*], Arı iğnesi (*Urfa*)

Bo [*N.*], Şaşma ve teessüf bildirir: Ahmet babasını döğmüş, bo böyle şey olur mu!; Bo, unuttum bak! (*İncesu* "*Kayseri*") [*Bak: Abo, abov*]

Bobaçça [*İs.*], Papatya (*Aydın; Manisa; Afyon; Isparta*) [*Bak: Babunç*]

Bobik [*İs.*], Cevizin yeşil kabuğu (*Kars*) [*Bak: Boluk, tof*]

Bobilik [*İs.*], Gül goncası (*Kemaliye* "*Malatya*") [*Bak: Bilbik*]

Bobruk [*İs.*], Bir çeşit kırmızı mantar (*Erküt* "*Cide-Kastamonu*")

Boburt [*İs.*], İçinde soğan tohumu bulunan koza: Bugün boburt topladık (*Antalya*)

Bocar [*İs.*], Ormandan açılan tarla (*İst.* [*Muh.*])

Boccık [*İs.*], Keçi kuyruğu (*Kemaliye* "*Malatya*") [*Bak: Pöçük*]

Bocik [*İs.*], Dört aylık inek yavrusu, buzağı (*Sille* "*Konya*") [*Bak: Boçik*]

Bocit [*İs.*], (*Kozan* "*Seyhan*") [*Bak: Bocut*]

Bocu [*İs.*], **1.** Küçük yapılı fino köpeği (*Halfeti,* "*Urfa*"; *Gaziantep; Maraş; Akçadağ* "*Malatya*"; *Lâpseki* "*Çanakkale*") — **2.** Testi (*Bolu*) [*Bak: Bocut, boduç*] — **3.** Nöbet, sıra: Bugün su bocusu bizdedir (*Ilgaz* "*Çankırı*") [*Bak: Keşik*]

Bocuk [*İs.*], **1.** Tazı (*Çivril* "*Denizli*"; *Bolvadin* "*Afyon*") — **2.** Küp (*Zeytinli* "*Edremit - Balıkesir*") — **3.** Çam su testisi (*Sinop*) — **4.** Kulplu ve emzikli toprak testi (*Ereğli* "*Karamürsel - Kocaeli*"; *Kadınhanı* "*Konya*") [*Bak: Boduç, 1*] — **5.** Domuz yavrusu (*Çerkeş* "*Çankırı*") [*Bak: Boçuk*] — **6.** Deve yavrusu (*Balıbey* "*Manisa*") [*Bak: Boduk*] — **7.** Kısa saç örgüsü (*Van*)

Bocur [*İs.*], **1.** Şakayık çiçeği (*Kırcasalih* "*Edirne* [*Muh.*]") — **2.** Kül içinde bulunan ufak kömür közü, koru (*Pazarcık* "*Bozüyük - Bilecik*")

Bocurgat [*S.*], İri yarı (*Çavuş köyü* "*İnegöl - Bursa*")

Bocurum [*İs.*], Geminin kıç tarafındaki yelken (*Galata* "*İst.*")

Bocut [*İs.*], **1.** Ağaç veya toprak testi (*Ankara; Eskişehir; Bilecik; Kütahya; Balıkesir; Isparta; Konya; Niğde; İçel; Seyhan illeri*) [*Bak: Bacit, bacut, bocu, bocit, boduç*] — **2.** Kulplu çömlek (*Gölcük* "*Niğde*"; *Kalburcu* [*?*]) — **3.** Maşraba (*Horu* "*Dinar - Afyon*") [*Bak: Bocutcak*]

Bocutcak [*İs.*], Maşrapa (*İçel*) [*Bak: Bocut, 3*]

Boça [*İs.*], Külde pişirilen mayasız poğuça (*Bardakçı köyü* "*Eskişehir*")

Boçça [*İs.*], **1.** Dişi turaç (Kuş). Ovada kafesteki boççaların sesini duyan dağdaki erkek turaçlar koşup gelir ve böylelikle avlanırlar (*Kürkçüler* "*Seyhan*") [*Bak: Bohca, bozça*] — **2.** Testi (*Kırşehir*)

Boççık [*İs.*], **1.** Kuyruk sokumu kemiği (*Kuruçay* "*Erzincan*") [*Bak: Bızdım, büzlüm, pöç*] — **2.** Keçi kuyruğu (*Kemaliye* "*Malatya*") [*Bak: Boccık, pöçük*]

Boçik [*İs.*], Küçük deve (*Atabey "Isparta"*) [*Bak: Bocik*]

Boçu [*İs.*], Tazı (*Köşker "Kırşehir"; Şuhut "Afyon"*) [*Bak: Bocuk, 1*]

Boçuk [*İs.*], (*Emirler "Bâlâ - Ankara"*) [*Bak: Bocuk, 5*]

Boda [*İs.*], Ayı yavrusu (*Kışlacık köyü* [*?*]) [*Bak: Boduk, 3*]

Bodaç [*İs.*], (*Kayseri; Ürgüp "Niğde"; Uşak "Kütahya"*) [*Bak: Boduç*]

Bodak [*İs.*], Manda yavrusu (*Hacıfakı "Denizli"; Bursa; Şarkîkaraağaç, Yalvaç "Isparta"; Konya ve dolayı*) [*Bak: Bodu, bodak*]

Bodam [*İs.*], **1.** Ev tavanının kiriş araları, bölmeleri (*Karaman "Konya"*) — **2.** Küçük çapa (*Mut "İçel"*)

Bodan [*İs.*], Deve yavrusu (*Beyşehir "Konya"*) [*Bak: Boduk 2, boduç, bodanak, dorum*]

Bodanak [*İs.*], **1.** Büyücek ayı yavrusu (*Çankırı; Bolu*) [*Bak: Potuk, boduk, boduç*] — **2.** Deve yavrusu (*Ankara*) [*Bak: Bodan*]

Bodanat [*İs.*], Tenbel arı [Arıcılıkta] (*Antalya*)

Bodaşmak [*F.*], İki kişi kollarını biribirinin boyunlarına dayayarak baş başa vermek (*Narlıdere "İzmir"*)

Bodek [*İs.*], İri, tüylü ve iğnesiz erkek arı (*Edirne; Kuşadası, Tire "İzmir"; Ula "Muğla"; Dengere "Tefenni - Burdur"*)

Boden [*S.*], Kısa boylu, bodur (*Gesit "Ilgın - Konya"*) [*Bak: Bodi, 1*]

Bodi [*S.*], **1.** Bodur (*İskilip "Çorum"*) [*Bak: Boden*] — **2.** Deve yavrusu (*Selimiye "Milâs Muğla"*) — **3.** Manda yavrusu (*Akçalar "Seydişehir", Akşehir "Konya"*)

Bodik [*S.*], **1.** Bodur, kısa boylu (*Erzincan; Tokat*) — **2.** [*İs.*] Deve yavrusu (*Akçaköy "Dinar - Afyon"*) [*Bak: Botuk*] — **3.** Manda yavrusu (*Günyüzü "Sivrihisar-Eskişehir"; Muncusun "Kayseri"*) — **4.** Çamdan yapılmış su testisi (*Girap "Amasya"*) [*Bak: Boduç 1, bocut*]

Bodilemek [*F.*], Manda yavrusunu bodi bodi diye çağırmak (*Ilgın "Konya"*)

Bodlamak [*F.*], Manda veya deve doğurmak (*Saçıkara aşireti "Seyhan"*) [*Bak: Kunlamak*]

Bodu [*İs.*], **1.** Kaz (*Dişli "Sorgun", Yozgat; Ankara*) — **2.** Ördek (*Çay "Bolvadin - Afyon"*) — **3.** Deve yavrusu (*Kaş "Antalya"; Aydoğmuş "Isparta"*) [*Bak: Köşek, boduç*] — **4.** Manda yavrusu (*Alan "Çumra - Konya"*) — **5.** Vergi, salgın (*Üçkuyu "Bolvadin - Afyon"*) — **6.** Dokuma tezgâhlarının alt ve üstüne takılan yuvarlak makaralar (*Dombaylı "Manisa"*) — **7.** [*Ed.*] Manda yavrusunu çağırmak için söylenir (*Beyşehir "Konya"*)

Boduç [*İs.*], **1.** Çam ağacından veya topraktan yapılan kulplu ve emzikli su testisi, ibrik (*Sinop; Samsun; Ordu; Giresun; Zonguldak; Çankırı; Kastamonu; Çorum; Tokat; Yozgat; Amasya; Bolu; Kocaeli; Bursa; Afyon; Bilecik; Denizli; Aydın; Isparta; Manisa; Muğla; Kütahya; Konya; Niğde; Ankara; Kırşehir; Sivas; Kayseri; Malatya; İçel; Antalya; Seyhan; Edirne illeri*) [*Bak: Bondi, boruç, bocut, bardak, mete, bödene, cere, baduç, badıç, bandik, bacut, badak, bodaç, bocu*] — **2.** İçine yağ veya yoğurt konulan küçük toprak çömlek

(*Niğde; Konya; Kırşehir; Kayseri; Burdur; Aydın; Isparta; Çorlu "Tekirdağ„; Bergaz "Ezine-Çanakkale„*) — **3.** Fıçı (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*) — **4.** Katran bardağı: **Boduçta katran bitti** (*Sarıyer, Silivri, Kurfallı "İst. [Muh.]„*) — **5.** Deve yavrusu (*Uluborlu "Isparta„*)[*Bak*: **Bocuk, bodan, bodanak, boduk, bodi, bodik, bodu, dorum**]

Boduk [*İs.*], **1.** Manda yavrusu (*Ankara; Niğde; Kayseri; Konya; Kırşehir; Denizli; Afyon; Aydın illeri*) [*Bak*: **Baduk**] — **2.** Deve yavrusu (*Kırşehir; Niğde; Konya; Sivas; Misis "Seyhan„; Siverek "Diyarbekir„; Şabak köyü „Silifke - İçel„ Aziziye, Yazıköy "Burdur„; Aşağı ılıca "Eskişehir„*) [*Bak*: **Bocuk, bodan**] — **3.** Ayı yavrusu (*Güdül "Ayaş - Ankara„*) [*Bak*: **Badar, boda, bozur, bodnaak**] — **4.** Ağaç kovuğu (*Yusufeli "Erzurum„*)

Bodurcuk [*İs.*], Küçük testi (*Ödemiş "İzmir„*)

Boduş [*İs.*], (*Uzunköprü "Kastamonu„; Avanos "Kırşehir„; Burdur; Ermenak "Konya„; Muğla„*) [*Bak*: **Boduç, 1**]

Boğ [*İs.*], **1.** Bohça (*Beypazarı "Ankara„; Afyon*) — **2.** Sofra bezi; ekmek bohçası (*Bidili "Nallıhan - Ankara„; Akköy "Söğüt - Bilecik„; Yenipazar "Aydın„*) [*Bak*: **Boğu 1 *ve* 2**] — **3.** Hediye bohçası, hediye paketi: **Bugün bana İzmir'den bir boğ geldi** (*Beyşehir "Konya„*) — **4.** [*Zf.*] Defa, kere (**Oraya üç boğ uğradım, bulamadım; Sana kaç boğ söyledim**: *Dörtyol "Seyhan„; Avanos "Kırşehir„; Yozgat*)

Boğa [*İs.*], **1.** Bal yapan dişi amele arı (*Burdur ve dolayı*) — **2.** At zırhı (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„*)

Boğaccı [*S.*], Obur, çok yiyen, boğazına düşkün, boğazlı (*Bozkır "Konya„*) [*Bak*: **Boğarsak**]

Boğarsak [*S.*], **1.** (*Ermenak, Bozkır, Karaman "Konya„; Antalya; Kütahya; Şıhlı, Mıcırlık "Seyhan„*)[*Bak*: **Boğasak, boğarsak**] — **2.** Obur (*Yozgat*) [*Bak*: **Boğaccı**]

Boğartlak [*İs.*], Ekinin kelle vermeğe yakın olan hali: **Ekin boğartlak haline gelmiş** (*Mahmutseydi "Alanya - Antalya„*)

Boğas [*S.*], Gebe hayvan (*Erzurum ili*)

Boğasak [*S.*], Boğa istiyen inek (*Uşak "Kütahya„; Edirne; Tarsus "İçel„; Hayrabolu, Çorlu "Tekirdağ„; İncesu "Kayseri„; Marmak "Ezine - Çanakkale„; Hasankale "Erzurum„; Avanos "Kırşehir„*) [*Bak*: **Boğarsak, bogazak, buğasak**]

Boğasamak [*F.*], İnekler çiftleşmek için boğa istemek, boğaya gelmek (*Hatip, Konya; Çinçiva "Hemşin-Çoruh„; Dombaylı "Salihli - Manisa„; Mahmutlar "İzmir„; Kalecik "Ankara„; Tarsus "İçel„; Bursa*) [*Bak*: **Boğasımak, boğsamak, keleye gelmek, kösnümek**]

Boğase [*İs.*], Çatı arası (*Eskişehir*)

Boğası [*İs.*], El tezgâhlarında dokunan kaput bezi gibi bir çeşit dokuma (*Kızılcabölük, Tavas "Denizli„; Beyşehir, Bozkır "Konya„; Cide "Kastamonu„; Zonguldak; Senirkent "Isparta„*)

Boğasımak [*F.*], (*Lâpseki "Çanakkale„*) [*Bak*: **Boğasamak, boğsumak**]

Boğassak [*S.*], **1.** Pisboğaz (*Akşehir "Konya„ ; İshaklı "Bolvadin - Afyon„*) — **2.** Boğaya gelmiş inek (*İshaklı "Bolvadin - Afyon„*)

Boğaz açma [*İs.*], Asma, ağaç, kavun, karpuz, kabak gibi nebatların diplerini kazarak yumuşatıp açma (*Safranbolu "Zonguldak„*)

Boğazak [*S.*], Pisboğaz, obur (*Isparta*) [*Bak: Boğarsak, boğassak*]

Boğaz alan [*İs.*], Bir çeşit ham ayva (*Isparta*)

Boğazalma [*İs.*], İnek, öküz gibi hayvanların boğazlarında çıkan bir hastalık (*Hümer "Ayancık-Sinop„*)

Boğaz avruğu [*S.*], Tembel, hazır yiyici (*Ortaköy "Çankırı„*)

Boğaz geçmek [*F.*], **1.** Söz vermek, vadetmek: **Bu hususta kimseye boğaz geçmedim** (*Hatip "Konya„*) — **2.** Değirmende taşı döndüren milin etrafı delinerek çark evine akmak suretiyle teknedeki zahireyi tüketmek (*Avanos "Kırşehir„*)

Boğazı kara [*İs.*], Boğazı kara olan bir çeşit tarla sıçanı (*Çimişt köyü "Bâlâ - Ankara„*)

Boğazı kısa [*S.*], Sır tutmıyan : **Ben boğazı kısa bir adamım sabredemem söyleyiveririm** (*Zindanaltı "Edirne„*)

Boğazkıstı [*İs.*], Boğaz inmesi (*Denizli*) — **2.** Bir çeşit gerdanlık (*Erzin "Dörtyol - Seyhan„*)

Boğazsak [*S.*], Çok yiyen, obur, pisboğaz (*Bolvadin "Afyon„ ; Kayseri ; Altıntaş, Kütahya*)

Boğcalamak [*F.*], Tırmalamak (*Ulukışla "Niğde„*)

Boğdu [*İs.*], Baş sargısı, alına bağlanan yazma, yemeni (*Dereler "Ilgın - Konya„*)

Boğlak [*İs.*], Av yatağı (*Amasya*)

Boğlama [*İs.*], Yaşlı kadınların başlarına bağlayıp uçlarını çene altından bağladıkları yemeni (*Akköy "Söğüt - Bilecik„*)

Boğma [*İs.*], **1.** Eskiden parmaklara boğum boğum bağlanarak konan kına (*Konya*) — **2.** Üstüne altın dikilerek yapılan bir çeşit gerdanlık (*Kilis "Gaziantep„*) [*Bak: Boğazkıstı, 2*] — **3.** Eskiden kadınların giydikleri bir çeşit şalvar, don (*Ürgüp "Niğde„ ; Kayseri*)

Boğmaca böreği [*İs.*], Kol böreği (*Gölcük "Antalya„*)

Boğmak [*İs.*], **1.** Şiddetli, iri taneli ve gelip geçici yağmur, sağnak (*Seyhan; Maraş; Gaziantep; İçel; Kayseri; Sivas; Kırşehir; Niğde; Ankara; Aydın; Afyon; Burdur; Isparta; İzmir illeri*) [*Bak: Boğnak*] — **2.** Şiddetli rüzgâr, kasırga (*Kışhaköy "Erzurum„ ; Mengeser "Ağrı„*) — **3.** [*S.*] Boğucu ve sıkıntılı hava (*İncili "Giresun„*)

Boğmasak [*İs.*], Boğum, düğüm (*Balıkesir ve dolayı*)

Boğnak [*İs.*], (*Kadirli "Seyhan„ ; Lâpseki "Çanakkale„*) [*Bak: Boğmak, 1*]

Boğnamak [*F.*], Ağacı enine ve düzgün kesmek: **Bağın içinde iyi bir ceviz ağacı vardı birisi, adam boyu yukardan boğnamış olduğundan kurudu** (*Gaziantep*) — **2.** Bir şeyi ikiye bölmek (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*)

Boğsak [*İs.*], Dar hattı içtimalar (*Mut "İçel„*) — **2.** Dere kenarlarındaki sazlık yerler (*Balat köyü "Hadım - Konya„*) — **3.** [*S.*] Sesi kısık (adam) (*Mut "İçel„*)

Boğsamak [*F.*], (*Senek "Muğla„*) [*Bak: Boğasamak*]

Boğsu [*İs.*], Döşeme ve tavandaki kalın ağaç, kiriş (*Alanos "Samsun"; Kızılcahamam, Başköy "Ankara"; Büyük Karacaviran* [?]; *Kastamonu; Orta "Çerkeş", Kurşunlu, Maruf "Ilgaz-Çankırı"*)

Boğsumak (*Sinop*) [*Bak: Boğasımak*]

Boğu [*İs.*], **1.** Bohça (*Bağyaka "Finike-Antalya"; İlkburun* [?]) — **2.** Sofra bezi (*Ahiköyü* [?]) [*Bak: Boğ 1 ve 2*]

Boğuk [*İs.*], Akşamdan ağa düşüp kulakları ağa takılarak ölen balık (*Beykoz "İst."*)

Boğum [*İs.*], Ökçe (*İst.; Bayat "Emirdağ - Afyon"*)

Boğuma kalkmak [*F.*], Ekin topraktan yukarı sürüp yükselmek: Yazının buğdayları bütün boğuma kalkmış (*Gözene köyü - "Malatya"*)

Boğurdak [*İs.*], **1.** Hançere, nefes borusu (*Argıthanı "Ilgın-Konya"; Karaçay "Tokat"; Çiftler "Tosya-Kastamonu"*) — **2.** Başak çıkarmak üzere olan ekin (*Ayran köyü "Beyşehir - Konya"*)[*Bak: Boğurtlak*]

Boğursak [*İs.*], **1.** Yağda kavrulmuş hamur (*Trabzon*) — **2.** [*S.*] Boğa istiyen inek (*Alpı "Eskişehir"*) [*Bak: Boğasak*]

Boğurtlak [*İs.*], **1.** Ekinlerin başak çıkarma zamanı (*Koyulhisar, Şebinkarahisar "Giresun"; Adana*) [*Bak: Boğurdak, 2*] — **2.** Kılkuyruk cinsinden bir ördek (*Isparta*) [*Bak: Bortak*] — **3.** Hançere (*Nevşehir "Niğde"; Lâpseki "Çanakkale"*) [*Bak: Boğurdak*]

Bohca [*İs.*], Kekliğe benz'yen ve turaç denilen kuşun dişisi (*Kırıklı "Karaısalı - Seyhan"*)[*Buk: Boçça*]

Bohça [*İs.*], **1.** Köylü kadınların örtündükleri kalın baş örtüsü (*Edremit "Balıkesir"*) — **2.** Hayvan hastalıklarında ilâç için kullanılan bir çeşit bitki (*Kurtdoğmuş "Kartal - İst."*) — **3.** Davar ve kara sığırlara arız olan bir türlü hastalık olup bu hastalığa tutulan hayvanların boğazlarında şişlık olur ve otlıyamazlar (*Şeyhler "Ulubey - Ordu"*)

Bohna [*İs.*], Ahır (*Edirne*)

Bohor [*İs.*], (*Ilıpınar "Foça - İzmir"*) [*Bak: Bahor, bohur*]

Bohur [*İs.*], (*Ilıpınar "Foça-İzmir"*) [*Bak: Bahor, bohor*]

Boksak [*İs.*], Harman dövülürken hayvanların pisliğini içine alıp dışarıya atmak için kullanılan içi oyuk tahta kap (*Burç "Burdur"; Uluborlu, Aliköy "Isparta"*)[*Bak: Boksalık*]

Boksalık [*İs.*], Harman döğülürken hayvanların pisliğini içine alıp dışarıya atmak için kullanılan içi oyuk tahta kap (*Dede köyü "Çal - Denizli"*) [*Bak: Boksak*]

Bola [*İs.*], Hala (*Seydiömer "Kütahya"*) [*Bak: Aba 5, abba 1*]

Bolada [*S.*], Ötmiyen horoz (*Akşehir "Konya"*)

Bolaki [*Ed.*], Keşki (*Sivas; Trabzon; Hemşin "Rize"*)[*Bak: Bolayki*]

Bolamadı [*S.*], Geniş, ferah, bol (Bolamadı bir avlu: *Gaziantep; Karaisalı*, Evin içinde herşey bolamadı olmasa ne iyi: *Çakallı "Seyhan"*)

Bolamak [*İs.*], Kesif bir surette havaya çıkan duman (*Ulubey "Ordu"*)

Bolarmak [*F.*], Genişlemek; çoğalmak (*Bayburt "Gümüşane"; Yozgat; Balıkesir*)

Bolayki [*Ed.*], Keşki, bari (*Balıkesir;* Bolayki Hasan gelse: *İzmir* [*Muh.*]) [*Bak: Bolaki*]

Bolaz ve **Balaz** [*İs.*], Makamla söylenen mani (*İnegöl "Bursa"*)

Bolaz atmak [*F.*], Mani söylemek: - **Bir bolaz atsana! - ben bolaz atamam!** (*Uşak "Kütahya"*)

Bolbolamat [*Ed.*], Belegan mâbelağ: **Bolbolamat yedik, içtik** (*Isparta*)

Bolcal [*Zf.*], Müddet (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*)

Boldik [*İs.*], Domates (*Harput "Elâziz"*)

Bolka [*İs.*], **1.** Çuhadan veya kadifeden yapılan gelin ceketi (*Balçıkhisar "Afyon"*) — **2.** Hırka (*Afyon*)

Bolla [*S.*], Kocalı kadın (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*)

Bolu [*İs.*], **1.** Çelik çomak oyununda çeliği düşürmemek için tutulan ağaç (*Suşehri "Sivas"; Şebinkarahisar "Giresun"*) — **2.** Kira, iycar: **Bu sene bağı boluya vermiyeceğim** (*Konya ve dolayı*)

Boluk [*İs.*], Cevizin yeşil kabuğu (*Trabzon*) [*Bak: Bobik, tof*]

Bolum [*İs.*], Pekmez yapılmak için üzümlerin çiğnendiği veya sıkıldığı yalak (*Avanos "Kırşehir"; Ahırlı köyü "Ankara"; Silifke "İçel"; Bürhan köyü "Karaman", Kızılca "Hadım - Konya"; Nevşehir "Niğde"*)[*Bak: Bolun*]

Bolumsuz [*S.*], **1.** Kudretsiz, kabiliyetsiz, istidatsız (*Bandırma "Balıkesir* [*Muh.*]") — **2.** Tutumsuz, müsrif (*İst.* [*Muh.*])

Bolun [*İs.*], (*Silifke "İçel"*) [*Bak: Bolum*]

Bolut [*İs.*], Palamut ağacı (*Maraş; Gaziantep*)

Bombar [*İs.*], Hububat kurdu (*Menemen "İzmir"*) [*Bak: Bambul*]

Bomuz [*S.*], Utangaç; kendi halinde (*Kadirli "Seyhan"*)

Bon [*S.*], Unutkan, bunak; sarhoş (*Ardahan "Kars"*) [*Bak: Bonk*]

Boncuklamak [*F.*], **1.** İspazmoza tutulmak: **Çocuk boncukladı** (*Gemlik "Bursa"*) — **2.** Bir işten yılmak (*Yozgat*)

Bondi [*İs.*], **1.** Küçük testi (*Ankara; Kırşehir; Yozgat; Seyhan*) — **2.** İbrik (*İncirli "Bilecik"*) [*Bak: Bondik, bondu, boduç 1*]

Bondik [*İs.*], (*Çorum*) [*Bak: Bondi*]

Bondu [*İs.*], (*Kışlacık, Sirkeli "Ankara"*) [*Bak: Bondi*]

Bonk [*S.*], (*Ardahan "Kars"*) [*Bak: Bon*]

Bonulmak [*F.*], Sersemlemek (*Kastamonu ve dolayı*)

Bor [*İs.*], **1.** Kireçli, killi arazi, kireç ve kil teressübatı (*Mut "İçel"; Akseki "Antalya"; Uluborlu "Isparta"; Bise köyü, Argıthanı, Ilgın, Beyşehir "Konya"; Afyon; Fakı "Amasya"*) [*Bak: Boraz*] — **2.** Pas (*Dağal "Denizli"; İçel*) — **3.** Toz toprak, yollarda tekerlek izinden hâsıl olan tozuntu (*Sarıoba "Polatlı - Ankara"; Konya*) — **4.** [*S.*] Sığırlarda boz renk (*Elâziz*) — **5.** Merhametli: **Bor insanlar sevgili olurlar** (*Alaşehir "Manisa"*)

Bora [*İs.*], **1.** Masa (*Trabzon*) — **2.** Konsol (*Trabzon*) — **3.** Erkek hecin devesi, buğra (*Argıthanı, Ilgın "Konya"*)

Boraca [*İs.*], Ocak bacası (*Bezkese köyü "Köyceğiz - Muğla„*)

Boraç [*İs.*], Çam ağacından veya topraktan yapılmış küçük testi (*Akçakaya, Hisarcık "Kayseri„; Kocabergas "Balıkesir„*)

Boran [*İs.*], **1.** Sis (*Sorgun "Yozgat„; Zeytinli "Seyhan„; Nallıhan, Ankara*) — **2.** Sebze fideleri yetiştirmek için hazırlanan yastık (*Malatya*) — **3.** Karmakarışıklık, karışıklık (*Nallıhan "Ankara„; Gerede, Alas köyü "Bolu„; Çermik "Diyarbekir„*) — **4.** Yaban güvercini (*Diyarbekir*)

Borana [*İs.*], (*Karaköy "Ankara„*) [*Bak: Borhana*]

Borata [*İs.*], Değirmenlerde unun kepek ve irmiğini ayıran elekli dolap (*Muğla*)

Boraz [*İs.*], Taş gibi sert olan toprak (*Gönen köyü "Isparta„*) [*Bak: Bor, 1*]

Borca [*İs.*], Şiddetle ishal veren bir türlü sütliğen (*Gaziantep*)

Borcak [*İs.*], Ocak tutuşturmak için kullanılan geven veya kitre gibi otlar (*Aksaray "Niğde„; Mut "İçel„*) [*Bak: Çekme, 4*]

Borda [*İs.*], Yuvarlak taneli ve çok şıralı bir çeşit üzüm (*Görece "İzmir„*)

Bordana [*İs.*], Tahtalık ağaç gövdesi, kütüğü (*Akkise, Ulubey "Ordu„; Piraziz "Giresun„*)

Bordozluk [*İs.*], Kabadayılık, afi kesenlik (*Ankara [Muh.]*)

Borhana [*İs.*], Tarlaya saçılan tohumu tamamen toprak altına koymak için kullanılan çatısı ağaç, ve dişleri demir sürgü, tırmık (*Karaköy "Ankara„*) [*Bak: Borana*]

Bork [*İs.*], Kulak: Sözlerime bork ver! (*Kayseri*)

Borla [*İs.*], **1.** Fıçı (*İst. [Muh.]*) — **2.** Çamdan yapılmış ortası delik ve üstüvanî şekilde bir çeşit su testisi (*Soğanlık "Kartal - İst. [Muh.]„*)

Borlamak [*F.*], Birşeyin içerisini oyup çıkarmak; yaş cevizin içini oyup çıkarmak (*Ahlat "Bitlis„*)

Borlavu [*İs.*], Saçak oluğu (*Pirlerkondu "Konya„*) [*Bak: Aklantı, 2*]

Borola [*İs.*], Soğan tohumu (*Yozgat*)

Borsak [*S.*], Boğa istiyen inek (*Koçarlı "Aydın„*)[*Bak: Boğasak*]

Bortak [*İs.*], Bir cins yaban ördeği (*Umurlu "Aydın„*) [*Bak: Boğurtlak, 2*]

Bortlacı [*S.*], Gebe deve (*Karahisarlı "Seyhan„; Perizler "Anamur - İçel„; Büyükhacılar "Isparta„*)

Bortlak [*İs.*], Deve yavrusu (*Niğde; İncesu "Kayseri„; Ankara*)

Bortlamak [*F.*], Deve ve manda doğurmak (*İçel; Gelibolu "Çanakkale„; Konya ve dolayı*)

Bortlayıcı [*İs.*], Gebe hayvan (*Antalya*)

Boruç [*İs.*], (*Tavlusın köyü "Kayseri„*) [*Bak: Boduç*]

Boruçul [*S.*], Kendisine malik olmıyan (adam) (*Bolaman "Ordu„*)

Boruk [*İs.*], **1.** Ocak tutuşturmak için kullanılan bir çeşit ot (*Gülâbi "Yozgat„; Güdül, Ayaş "Ankara„; Kayseri; Avanos "Kırşehir„*) [*Bak: Borcak*] — **2.** Katır tırnağı (*Gemlik "Bursa„; Bahçe, Osmaniye "Seyhan„; Kilis, Gaziantep; Maraş; Avanos "Kırşehir„*) — **3.** Dalları kuvvetli bir çeşit çalı (*Kadirli "Seyhan„; Bektaşlı köyü "Yozgat„*) — **4.** Süpürge

otu (*Çağlan köyü "Eskişehir„; Üçen köyü "Bâlâ - Ankara„*) — **5.** Dalında kurumuş incir (*Silifke*) [*Bak: Boynuburuk, 2*] — **6.** Elma, armut kurularını kaynatarak yapılan pestil (*Hoca* [?]) — **7.** Kasırga (*Mansurlu "Seyhan„*)

Boruza [*İs.*], Çelik aşısı yapılmak üze e ayrılmış olan bir yıllık taze bağ çubuğu (*Kızılviran "İncesu-Kayseri„*) [*Bak: Borza*]

Borya [*İs.*], (*Antalya*)[*Bak: Boyra*]

Borza [*İs.*], Dikilecek olan meyva fidanı, çitil (*Hadım "Konya„*)[*Bak: Boruza*]

Bosdili [*İs.*], Altı aylık oğlak (*Maksutlu "Çorum„*)

Bostırık [*İs.*], Sellerden korunmak için yapılan set (*Nallıhan "Ankara„*)

Bosu [*İs.*], Tavanla çatıyı ayıran boşluk (*Kızılcaören köyü "Kütahya„*)

Boşak [*İs.*], Kestane (*İnebolu "Kastamonu„*)

Boşmak [*İs.*], Çay bardağı (*Kuyucuk köyü "Eskişehir„*)

Boşungu [*İs.*], Serap (*Manisa ve köyleri*)

Bot [*İs.*], **1.** Domuz yavrusu (*Havza "Samsun„*) — **2.** [*S.*] Kuyruksuz; kuyruğu kısa (*Ahlat "Bitlis„*)

Bota [*İs.*], Deve yavrusu (*Argıthanı "Ilgın - "Konya„*) [*Bak: Botuk, boduk 2*]

Botka [*İs.*], **1.** Manda yavrusu (*Çeltikci "Burdur„*) — **2.** Kara tavuk kuşu (*Bodrum*) [*Bak: Bakal*]

Botarluk [*İs.*], Bahadırlık, yüreklilik (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Botarmak [*F.*], Darılmak: Kardeşim bana botardı (*Papasköyü "Samsun* [*Muh.*]„)

Botça [*İs.*], **1.** Küçük testi (*Büyükafşar "Ankara„*) — **2.** Kuzuların sıcak mevsimlerde çok meme emmelerinden ileri gelen bir hastalık (*Kalfat "Çankırı„*)

Botlacı [*S.*], **1.** Gebe deve (*Anamur "İcel„; İçel; Bozkır "Konya„*) — **2.** Gebe manda (*Doğanbeyli "Seyhan„*)

Botlak [*İs.*], **1.** Deve yavrusu (*Bor, Nevşehir "Niğde„; Kemerhisar, Aksaray "İst.„* [?]; (*Karahisar "İncesu - Kayseri„*) — **2.** Manda yavrusu (*Nevşehir "Niğde„*)

Botlama ve **Botlamak** [*F.*], Deve doğurmak (*Ermenak, Cihanbeyli "Konya„; Civanyaylağı, Silifke, Nurmun "Tarsus„, İçel; Milâs yürükle i, Fethiye "Muğla„*)

Botuk [*İs.*], Deve yavrusu (*Boyabat "Sinop„*) [*Bak: Boduk, bota, bodik, botlak*]

Botur [*S.*], Fevkalâde sevinci dolayısiyle taşkınlık eden (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Bour [*İs.*], Karaciğer, böğür (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„*)

Boy [*İs.*], **1.** Pastırma çemeni (*Bursa; İçel; Şebinkarahisar "Giresun„; Kışlak köyü* [?]; *Çorum; Elbistan "Maraş„; Şarkîkaraağaç "Isparta„; Bayburt "Gümüşane„*) — **2.** [*Zf.*] Bir kısm, bir parça (*Ulubey "Ordu„*)

Boyaçın [*İs.*], Sapları yeşil ve kökleri kırmızı olup yumurta v. s. boyanmak için kullanılan bir çeşit yabanî ot (*Dereköy "Tokat„*)

Boyak [*İs.*], **1.** Boya (*Şebinkarahisar, Giresun*) — **2.** [*Zf.*] Az önce, demin (*Trabzon; Kemanbey "Ankara„*) [*Bak: Bayak*]

Boyalamak [*F.*], Varmak, erişmek, yetişmek: İp, kuyunun dibine boyaladı (*Aksaray "Niğde„*)

Boyam [*İs.*], **1.** (*Güdül "Ayaş", Beypazarı "Ankara"*) [*Bak: Bayam 2, payam*] — **2.** Meyankökü (*Kilis "Gaziantep"; Ankara; Avanos "Kırşehir"*)

Boyama [*İs.*], Pullu, boyalı ve ipekli kadın baş örtüsü, yemenisi (*Eskimalatya*)

Boyanak [*İs.*], İri taneli yağmur (*Kilis "Gaziantep"*)

Boydak [*İs.*], Yaya, piyade gitme, yalnız gidiş (**Köye kadar boydak gittim**: *Aydın yürükleri; Taşucu "Silifke - İçel"; Ordu köyleri; Berendi, Ereğli "Konya"; Çandırlar "Seyhan"*)

Boyevi [*İs.*], Kiler (*Konya*)

Boyla [*İs.*], Değirmen çarkını döndüren suyun çıktığı oluk nihayetine takılan yuvarlak ve delikli ağaç parçası (*Burdur; Isparta*)

Boyla kazığı [*İs.*], Saban kulaklarının girdiği ağaç(*Görece "İzmir"*)

Boylama [*İs.*], Bir iple boyuna takılan muska (*Amasya*)

Boylan [*S.*], Kibirli (*Erzincan*)

Boylu [*İs.*], Kebe (*Kars; Bolu; Hortu "Sivrihisar - Eskişehir"*)

Boymul [*İs.*], Boynu siyah koyun (*Giresun; Ordu*)

Boyna [*İs.*], **1.** Balıkçı kayıklarında dümen yerinde kullanılan kürek (*Bebek "İst."*) — **2.** Nine, büyük anne (*Gölpazarı "Bilecik"*)

Boynu buruk [*İs.*], **1.** Menekşe (*İnebolu "Kastamonu"*) — **2.** Dalında kurumuş incir (*Milâs "Muğla"*) [*Bak: Boruk,5*]

Boyra [*İs.*], (*G. A.*) [*Bak: Borya, poyra, pöyre*]

Boyra toprak [*İs.*], Kirli beyaz renkteki toprak (*Körküler köyü "Yalvaç - Isparta"*)

Boyun [*İs.*], Dağ sırtı (*Tokat; Ağrı illeri*)

Boyuncak [*İs.*], At hamudu (*Mut "İçel"*) [*Bak: Boyunsalık, 1*]

Boyunduruk [*İs.*], Değirmen çakıldağını zapteden âlet (*Isparta*)

Boyun olmak [*F.*], Kefil olmak (**Ben onun her haline boyun olurum**: *Diyarbekir; Van; Erzincan; Gaziantep illeri*)

Boyunsalık [*İs.*], **1.** Hamut (*Elâziz*) — **2.** Hayvanın boynu altından geçen geme takılı ip (*Ermenak "Konya"; Silifke "İçel"*)

Boz [*S.*], Sürülmemiş, otlu bırakılmış tarla (*A.*) [*Bak: Bozan*]

Boza [*İs.*], **1.** Küçük testi (*Sille "Konya"*) — **2.** Yün ceket (*Adana*) — **3.** Domuz yavrusu (*Muğla*) [*Bak: Bozak, 1*]

Bozak [*İs.*], **1.** Domuz yavrusu (*Devrek "Zonguldak"*)[*Bak: Boza, 3*] — **2.** Manda (*Emirdağ "Afyon"*) [*Bak: Kota*]

Bozalak [*İs.*], **1.** Yeni çıkan ağaç yaprağı (*Çömlekçi "Bodrum - Muğla"; Hacıbeyli "Nazilli - Aydın"*) — **2.** Ötleğen kuşu (*Alanya "Antalya"*) — **3.** [*S.*] Kel (*Çeşme "İzmir"*)

Bozalgat [*İs.*], Çörtük (*Dereköy "Tokat"*)

Bozaltı [*İs.*], Alaca karanlık: **Akşam bozaltısı** (*Giresun köyleri*)

Bozamık [*İs.*], **1.** Yağmur bulutlariyle kapalı hava (*Çayhan "Ereğli-Konya"; Kozan "Seyhan"*) — **2.** Boz renkli ve yakılır bir cins ot (*Bektaşlı köyü "Yozgat"*)

Bozan [*S.*], (*Kütahya; Manisa; Sinop; Samsun illeri*) [*Bak: Boz*]

Bozanak]*İs.*], **1.** Topaç (*Bafra "Samsun"*) [*Bak: Ayı*] — **2.** He-

lezon biçiminde kıvrılmış nesne (*Bornova "İzmir„*)

Bozancalık [*İs.*], Aile kavgası: Karısiyle bozancalık ettiler (*Mut "İçel„*)

Bozantı [*İs.*], Çisinti halindeki yağmur (*Deveran "Bolu„; Kurugöl "Nevşehir - Niğde„*)

Bozar [*İs.*], Ayıp, kusur, noksan: Her güzelin bir bozarı olur (*Tokat*) [*Bak: Ağman, 1*]

Bozaran [*İs.*], Haziran ayı (*Hamurcu "Kayseri„*)

Bozarmak [*F.*], Yüz ekşitmek (*Arpaçayı "Kars„*)

Bozbaş [*İs.*], Yahni yemeği, söğüş (*Karaköse "Van„; Zellice "Kars„*)

Bozbaşak [*İs.*], Güzün ekilen kısa ve boz renkli bir çeşit buğday (*Edirne*)

Boz buruk [*İs.*], Kışın hayvanlara yedirilen bir çeşit bitki (*Mengen "Bolu„*)

Bozça [*İs.*], Dişi turaç (*Çakallar "Seyhan„*)[*Bak: Boçça*]

Bozgap [*İs.*], Sincap (*Cide "Kastamonu„; Zonguldak*)[*Bak: Çökelez*]

Bozik [*İs.*], **1.** Yaban armudu (*Başvartanik "Çemişgezek - Elâziz„*) — **2.** Pancar (*Konya*)

Bozlak [*İs.*], **1.** Türkü, mani, uzun hava (*O. A*) — **2.** Hikâye (*Seyhan; İçel*) — **3.** Sürülmemiş arazi (*Bolu; Zonguldak; Finike "Antalya„; Taşköprü "Kastamonu„*) — **4.** İri serçe (*Antalya*) — **5.** Kilim (*Seyhan*) — **6.** Yün aba (*Germin, Küpeli "Bünyan„, Akçakaya "Kayseri„*) [*Bak: Aba, 7*]

Bozlamak [*F.*], Deve bağırmak, (mecazen) insan feryat etmek (*İçel; Karakuyu "Manisa„; Nevşehir "Niğde„; Ceyhan "Seyhan„*) [*Bak: Bozulamak, 2*]

Bozlan [*İs.*], Kalkerli arazi (*Muğla; Antalya dolayı*) [*Bak: Bor, 1*]

Bozluk [*İs.*], **1.** Sürülmemiş arazi (*Keşan* [*Muh.*], *Tekirdağ*) — **2.** Bitelge kuvveti az olan toprak (*Hamitli "Edirne„*) — **3.** Pamuk ipliğinden dokunan kumaş (*Kozan "Seyhan„*) [*Bak: Bozlak, 6*]

Bozolaşmak [*F.*], Meleşmek, bağırışmak (*Hisarlı "Polatlı - Ankara„*)

Bozpardı [*İs.*], Çırasız çam odunu (*İçel*)

Bozşab(p)la [*İs.*], Adaçayı (*Akınteke "Bozüyük - Bilecik„; Köprücek "Emet-Kütahya„*)[*Bak: Şapla*]

Bozteftik [*İs.*], Yufkası ince açılan bir çeşit buğday (*Kırıklı "Karaisalı - Seyhan„*)

Bozuk [*İs.*], **1.** Uzun saplı, tambura tipli ve bağlamaya benzer bir çeşit saz (*Çankırı; Kastamonu*) — **2.** Armut (*Arapkir "Malatya„; Diyarbekir*)

Bozulamak [*F.*], **1.** Ağlamak, feryat etmek (*Karakız köyü "Sorgun - Yozgat„; Bor "Niğde„; Avanos "Kırşehir„*) — **2.** Deve bağırmak (*Serik "Antalya„*) [*Bak: Bozlamak*] — **3.** Su gürleyerek akmak (*Keçiborlu "Isparta„*)

Bozumca [*İs.*], Derisi sert, kara ve sarı benekli bir çeşit kertenkele (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Bozumtuk [*S.*], Beyaza çalar renk, taze buğday rengi (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Bozur [*İs.*], Ayı yavrusu (*Ulus "Zonguldak„*) [*Bak: Boduk, 3*]

Bozyel [*İs.*], Yağmur getiren rüzgâr, çokca cenuptan esen rüzgâr, lodos rüzgârı (*Konya; Kemalpaşa

"İzmir„; Gebeceler "Afyon„; Gelibolu "Çanakkale„; Yalvaç "Isvarta„; Kümbet "Seyitgazi-Eskişehir„)

Bozyürük [*İs.*], (*Yukarısöğütlü "Eskişehir„*) [*Bak: Bozyürük*]

Bozyürük [*İs.*], Hafif benekli uzun bir cins yılan (*Yukarısöğütlü "Besni-Malatya„*) [*Bak: Bozyürük*]

Bozzuk [*İs.*], Yaban armudu (*Malatya ve dolayı*) [*Bak: Bozik*]

Böce [*İs.*], **1.** Kurt, canavar (*Demirci, Karacahisar köyü "Manisa„; Ödemiş "İzmir„; Sarayköy, Boldan, Denizli*) — **2.** Böcek (*Manisa*) — **3.** İpekböceği (*Baltat "Denizli„*) — **4.** Akrep, çiyan gibi haşereler (*Gördes "Manisa„*) — **5.** Böğrülce (*Aliköy "Isparta„*) — **6.** Bir çeşit tarhana (*Narlıdere "İzmir„*)

Böceklenmek [*F.*], Sersemlenmek (*Bahçeli "Ezine-Çanakkale„*)

Böcen [*S.*], Kısa boylu (*Büyükkabaca "Uluborlu-Isparta„*)

Böcü [*İs.*], **1.** Kurt (**Böcünün ağzını it keser:** *Seyhan; Aydın; Afyon; Burdur; Konya; Isparta; Maraş; Gaziantep; Urfa; Antalya; İçel*)[*Bak: Böce, 1*] — **2.** Haşere (*Konya; İçel; Çeşme "İzmir„; Kadirli "Seyhan„; Kastamonu; Balçıkhisar "Afyon„*) [*Bak: Böcü börtü*] — **3.** Umacı: **Böcü geliyor!** (*İnebolu "Kastamonu„*)

Böcü börtü [*İs.*], Haşarat (*Konya: İçel*) [*Bak: Böcü 2, böce 4*]

Böcük [*İs.*], **1.** Kurt, canavar (*Çiftlik "Bolvadin-Afyon„; Ödemiş "İzmir„; Kadirli "Seyhan„*) — **2.** Yılan (*Cide "Kastamonu„; Akçadağ "Malatya„*) — **3.** Böcek (*Gümüşane*) — **4.** Manda yavrusu (*Kastamonu; Konya*) — **5.** Tazı (*Zıvarık "Konya„*) — **6.** Bit (*Maraş*) — **7.** [*S.*] Fahişe (*Ödemiş "İzmir„*)

Böcümek [*F.*], Usanmak, bıkmak: **Ahmet oyundan artık böcüdü!** (*Zile "Tokat„*)

Böcükçü [*İs.*], Çoban yamağı (*Kangal "Sivas„*)

Bödek [*İs.*], **1.** Manda yavrusu (*Zincirli, Adana "Seyhan„; Malkara, Çorlu "Tekirdağ„; Vize "Kırklareli„; Bozüyük "Bilecik„; Aksaray "Niğde„*) — **2.** Ciğer, yürek, böbrek ve barsak gibi iç âzası (*Çankırı; Bartın "Zonguldak„; Samrı "Söğüt-Bilecik„*) — **3.** Fasulya (*Kurduzlu "İskilip-Çorum„*)

Bödelek [*İs.*], Böbrek (*Haymana, Kayaş, Ayaş "Ankara„; İskilip "Çorum„; Eskişehir; Ereğli "Konya„; Çankırı; Kadışehri "Sorgun-Yozgat„*)

Bödene [*İs.*], **1.** Bıldırcın (*Kadıçiftliği "Yalova-İst.„*) — **2.** Küçük toprak testi (*Ayaş "Ankara„*) [*Bak: Boduç, 1*]

Bödenek [*İs.*], Dere veya çayın durgun yeri (*Kemer "Muğla„*)

Bödet [*İs.*], Dere, çay (*Edirne; Kırcağız "Milâs-Muğla„*)

Bödrük [*İs.*], Pamuğu çıkrıkta bükmek için çubuk şeklinde yapılan yuvarlak, çile (*İnebolu "Kastamonu„; Kuzyaka, Safranbolu "Zonguldak„*) [*Bak: Bedirik*]

Bödük [*İs.*], **1.** Havuç (*Kadınhan, Ilgın, Akşehir, Konya*) [*Bak: Biçekli, badul, keşir*] — **2.** [*S.*] Muhannes çocuk (*Beypazarı "Ankara„*)

Böet [*İs.*], Su birikintisi, gölcük, bataklık (*Yenice "Simav-Kütahya„; Balıkesir; Araç "Kastamonu„*) [*Bak: Böğet*]

Böğ [*İs.*], Ağılı bir cins böcek (*Ankara*) [*Bak: Böğü*]

Böğderilmek [*F.*], Su belirsiz bir girdap halinde akmak (*Emet "Kütahya„*)

Böğe [*İs.*], Su bendi (*Mut "İçel„*) [*Bak: Böğet*]

Böğedime [*İs.*], Herhangi bir şahıs veya şeyin önünü keserek geçip ilerlemesine engel olma (*Deregüşü "Isparta„*)

Böğek [*İs.*], Su bendi (*Ahlat "Bitlis„*) [*Bak: Böğet, böğen, bövet*]

Böğelek [*İs.*], **1.** Sığır sineği (*A.*) [*Bak: Bövelek, büvelek, bökelek, bigelek, böhenek*] — **2.** Ökse otu (*Sultaniye "Konya„*)

Böğeleklenmek [*F.*], **1.** Sığır böğeleğe tutulmak (*A.*) — **2.** (Mecazen insanlar hakkında) çok kuşkulanmak, telâş göstermek (*Erzurum; Bayburt ve dolayı "Gümüşane„*)

Böğelemek [*F.*], Set çekmek, bir şeyin sürümüne engel olmak, rekabette üstün olmak (*Aydınlı aşireti "Amasya„*)

Böğemek [*F.*], Suyu bent yaparak tutmak (*Amasya; Pınarbaşı "Karaman-Konya„; Civanyaylağı "Mersin„, Yenisu köyü "İçel„; Sinop*) [*Bak: Böyemek*]

Böğen [*İs.*], **1.** Yeşil ot yemiş hayvanların tersi (*Sultaniye "Konya„*) — **2.** Koyun tersinin büyüğü (*Yeniköy "Konya„*) [*Bak: Kığkık*] — **3.** İçerisine yağ konan kap (*Avanos "Kırşehir„*) — **4.** Su bendi (*Hafik "Sivas„*) [*Bak: Böğet, böğek*]

Böğenek [*S.*], Engel, hail (*Ermenak "Konya„*)

Böğenti [*İs.*], Su bendi (*Köy [?]*)

Böğert [*İs.*], Su bendi (*Arapkir "Malatya„*) [*Bak: Böğet*]

Böğet [*İs.*], Suyu tutmak, kabartmak için önüne yapılan set, bent (*Sinop; Samsun, Kastamonu; Bolu; Çankırı; Afyon; Denizli; Aydın; Burdur; Isparta; Antalya; İçel; Seyhan; Konya; Maraş; Gaziantep; Erzurum; Sivas; Kırşehir; Kayseri; Niğde; Malatya illeri*) [*Bak: Bağla, bövet, böğen, böğert, böğek, böğe, böet, bula*]

Böğle [*İs.*], Teyze çocuğu (*İlkburunk [?]*) [*Bak: Böle 1, bula*]

Böğrek [*İs.*], Kağnı tekerleğinin yan taraflarında yarım daire şeklindeki tahtalar (*Elbistan "Maraş„*)

Böğrükerme [*İs.*], Hayvanların böğründe husule gelen bir çeşit sancı (*Antalya*) [*Bak: Böğür germesi*]

Böğrül [*S.*], Batıl, herze söyliyen (adam) (*Geçit "Ilgın - Konya„*)

Böğrüm [*İs.*], **1.** Eylûl ayı (*Erzurum; Erzincan; Kars; Ağrı; Malatya; Elâziz*) — **2.** Geyiklerin çiftleşme zamanı (*Bolu*)

Böğseme ve **Böğsükmek** [*İs., F.*], Suyun önünü kesmek (*Avanos "Kırşehir„*)

Böğşemek [*F.*], Don toprak çözülmek, gevşemek (*Beypazarı "Ankara„*)

Böğü [*İs.*], Dana burnu (*Şaphane "Gediz - Kütahya„*) [*Bak: Böğ*] — **2.** [*S.*] Nüfuzlu (*Eceabat "Çanakkale„*)

Böğür germesi [*İs.*], Atlarda husule gelen böbrek hastalığı (*Isparta*) [*Bak: Böğrükerme*]

Böğür iği [*S.*], Baş belâsı, iç üzüntüsü (*Hoca köyü "İnegöl - Bursa„*)

Böğürtlek [*S.*], Zatülhusyei hafiye, tek taşak (*Silifke "İçel"*)

Böğürtleme [*İs.*], Tahtanın rutubetten yeşillenmesi (*Boyabat "Sinop"*)

Böğürtlenmek [*F.*], Az haşlanmak (*Kadıköy "Denizli"*)

Böğürtmek [*F.*], Az haşlamak (*Kırkağaç "Manisa"*)

Böğürtük [*S.*], Kansız, zayıf (*Ünye "Ordu"*)

Böğüsmek [*F.*], Ümidini kesmek, meyus olmak, elleri böğründe kalmak (*Ankara*)

Böğüttürmek [*F.*], Az pişirmek (*Honaz "Denizli"*)

Böhenek [*İs.*], (*Arapköy "Ordu"*) [*Bak: Böğelek*]

Böhrenk [*İs.*], Su künkü (*Gaziantep; Yakacık "İst"*)[*Bak: Pöhrenk*]

Böke [*S.*], **1.** Kuvvetli, pehlivan (*Kilis, Gaziantep; İskenderun "Antakya"; Boynuyuğun "Seyhan"*) — **2.** Reis, lider, âmir, diktatör (*Dörtyol "Seyhan"; Birecik "Urfa"*) — **3.** Kabadayı, cesur, elebaşı, efe (*Saimbeyli "Seyhan"; Karaman "Konya"; Urfa*) [*Bak: Büke*]

Bökelek [*İs.*], **1.** Sığırları sokan bir cins sinek (*Ulubey "Ordu"*) — **2.** Pıtrak dikeni (*Saimbeyli "Seyhan"*) [*Bak: Böğelek*]

Bökelemek [*F.*], **1.** Su şiddetle akmak (*Karabörk köyü, Gürele "Giresun"*) — **2.** Birdenbire koşarak hücum etmek (*Görele "Giresun"*)

Böken [*İs.*], Hamuru yağda kızartılıp üstüne şeker dökülerek yenilen bir çeşit tatlı (*Dadya "Muğla"*)

Bökmek [*F.*], Taşmak, dolmak: Evden yiyen çökmüş, elden yiyen bökmüş (*Köşker "Kırşehir"*)

Böktelek [*İs*], Tavşanların avınacakları, yani çiftleşeceği zaman bir araya gelmeleri (*Kazancı "Konya"*)

Böl [*İs.*], İhtiyaç, iktiza, lüzum (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*)

Bölcek [*İs.*], **1.** Ark, su hendeği (*İzmir*) — **2.** Bir sırığın ucuna bağlanarak kuyudan su çekilen kova (*Erzincan*)

Böle [*İs.*], **1.** Teyze çocuğu (*Keskin, Bâlâ "Ankara"; Sadıklar, Avanos "Kırşehir"; Dinar, Bolvadin "Afyon"; Çivril "Denizli"; Eskişehir; İnegöl "Bursa"; İzmir; Isparta; Saiteli, Konya; Gördes "Manisa"*) [*Bak: Böğle*] — **2.** Amca çocuğu (*Karacalar "Eskişehir"; Çandarlı, Bergama "İzmir"*) — **3.** Hala çocuğu (*Niğde; Konya; Manisa*) — **4.** Kardeş çocuğu (*Akhisar "Manisa"; Haymana "Ankara"*) — **5.** Teyze (*Ankara; Tire "İzmir"*)

Bölek [*İs.*], Hediye; mükâfat, ödül (*Osmaniye köyü "Eskişehir"*) [*Bak: Belek, 2*]

Böleki [*Zf.*], Az kaldı ki: Böleki düşüyordum (*Gümüşane*)

Bölem [*İs.*], **1.** Hala (*Marmaris "Muğla"*) — **2.** Amca kızı (*Cemele "Kırşehir"*) [*Bak: Böle*]

Bölemgil [*S.*], Yakın akraba (*Akşehir "Konya"*) [*Bak: Böle*]

Bölene [*Zf.*], **1.** Böyle, böylece (*Bilecik*) — **2.** [*S.*] Issız, tenha yer: Bölene yerde yaşanmaz (*Akhisar "Manisa"*)

Bölenmek [*F.*], Bulaşmak (*Çankırı; Elâzığ; Kırşehir*) [*Bak: Belenmek*]

Bölet [*İs.*], Suyun önü kapatılarak yapılan havuz, gölcük (*Uluborlu*

"Isparta„ ; Gediz "Kütahya„) [*Bak: Böğet, büvet*]

Bölge [*İs.*], Kısım, mıntaka fasıl; aşiret bölümleri (*İkizce, Yabanabat "Ankara„ ; Silifke "İçel„*)

Bölk [*İs.*], (*Arapköy "Ordu„*) [*Bak: Böğelek*]

Bölme [*İs.*], **1.** Mahalle (*Bafra "Samsun„*) — **2.** Gusülhane dolabı (*Muğla*) — **3.** Oda (*Rize*) — **4.** Çamağacının gövdesi, yarması (*Alayunt "Kütahya„*)

Bölmeç [*İs.*], Kiler, dolap (*Maraş; Nallıhan "Ankara„*)

Bölücek [*İs.*], Parça, kısım (**Dağ başında bir bölücek kar idim * Gün gördükçe ılgın ılgın eridim:** *Gelıbolu "Çanakkale„ ; Manisa*)

Bölükdeş [*İs.*], Sürünün önünde giden çoban (*Mudam köyü "Mustafakemalpaşa - Bursa„*)

Bölüm [*İs.*], Fıçı (*Konya*)

Bölüntü [*İs.*], (*Narlıdere "İzmir„*) [*Bak: Ağıt, 4*]

Böm [*S.*], Şaşkın, alık (*Ilgaz "Çankırı„*)

Bömbe [*İs.*], Kadın kâkülü (*Çorlu "Tekirdağ„*)

Bön [*İs.*], Çekilmiş kahve (*Eyneş köyü "Burdur„ ; Akçalar, Seydişehir "Konya„ ; Besni "Malatya„ ; Çankırı*)

Böndü [*İs.*], Küçük su testisi (*Ankara ili; Bursa; Çankırı; Kastamonu; Akhisar "Manisa„*) [*Bak: Boduç*]

Böne [*İs.*], Mandaların yattığı su birikintisi, gölcük (*Eskişehir*)

Bönet [*İs.*], Havuz, büyük havuz (*Bolu*) [*Bak: Böğet*]

Bönget [*İs.*], Akar suların durgunluk peyda ettikleri derin ve geniş yerler (*Kınık köyü "Fethiye - Muğla„*)

Böngüldek [*İs.*], **1.** Yerden kaynıyarak çıkan su (*Çankırı; Polatlı "Ankara„*) [*Bak: Büngüldek*] — **2.** Bataklık (*Bolu*) [*Bak: Azmak, bara 2*]

Böngüldemek [*F.*], Su yerden kaynıyarak çıkmak (*Misis "Seyhan„*)

Bönlenmek [*İs.*], Yalandan bönlük göstermek (*Malatya*)

Bönnemek [*F.*], Menfaati için başkalarını aldatmak (*Elbistan "Maraş„*)

Bönşütmek [*F.*], Kandırmak, aldatmak; korkutarak aldatmak: **Bönşüttüm de elinden parasını aldım** (*Karadoruk kamunu* [*?*])

Börböcü [*İs.*], (*Mut, Civanyaylağı "Mersin - İçel„*) [*Bak: Börttü*]

Börböre [*Zf.*], Yanyana: **Mehmetle börböre giderken ayağım taşa takıldı düştüm** (*Haymana "Ankara„*)

Börekmek [*F.*], (*Gaziantep; Çemişgezek "Elâzığ„*) [*Bak: Börtmek, börkmek*]

Böremit [*İs.*], Fırında pişirilmiş elma veya armut (*Mesudiye "Giresun„; Bürhanettin "Ordu„*)

Börk [*İs.*], **1.** Evlerin ortasına atılan kalın direk (*Kaş "Antalya„*) — **2.** Arı sepetlerini dışardan gelecek zararlardan korumak için üzerlerine örülen şeyler (*Saray "Tekirdağ„; Edirne*) — **3.** Tahta ocak bacası (*Sorkuncak "Eğridir - Isparta„*) [*Bak: Börük, 2*] — **4.** Başörtüsü, yemeni, çember (**Börkünü iğdirmişsin * kaşına değdirmişsin * çok ta güzel değilsin * kendini sevdirmişsin:** *Kalecik "Ankara„ ; Kuşçu "Kayseri„*)

Börkenek [*İs.*], Yelden ve yağmurdan korunmak için başa geçirilen uçları uzun yün başlık (*Kocaözü* "*Malatya*"; *Sivas*; *Narlıdere* "*İzmir*"; *Kilis* "*Gaziantep*"; *Maraş*; *Ankara dolayı*; *Gerce* "*Avanos-Kırşehir*") [*Bak: Başdanak*]

Börklice [*İs.*], Kurutulmuş patlıcan (*Palu* "*Elâzığ*")

Börkmek [*F.*], (*Gaziantep; Çemişgezek* "*Elâzığ*") [*Bak: Börtmek, börekmek*]

Börkütmek [*F.*], (*Rize*) [*Bak: Börttürmek*]

Börle [*İs.*], Üzüm asması (*Aziziye* "*Denizli*")

Börliyen [*İs.*], El üzerinde çıkan bir çeşit yara (*Eskişehir; Kütahya*)

Börtkün [*S.*], Haşarı, çapkın, küstah (*Bahçe, Misis, Kozan* "*Seyhan*")

Börtlemek [*F.*], **1.** (*Çavuşlu* "*Seyhan*"; *Aydın*; *Üçkuyu, Çal* "*Denizli*"; *Ereğli, Ermenak, Karaman* "*Konya*"; *Avanos* "*Kırşehir*"; *Zile* "*Tokat*"; *Niğde; Balıkesir; Eskişehir; Yozgat; Amasya*) [*Bak: Börtmek*] — **2.** Deve doğurmak (*Muğla*) — **3.** İyice yorulmak (*Göğenç* "*Konya*")

Börtletmek [*F.*], **1.** Haşlamak (*Sungurlu* "*Çorum*"; *Yahşıhan* "*Ankara*") — **2.** Az pişirmek (*Hasançelebi, Başak* "*Malatya*")

Börtme [*İs.*], **1.** Diş buğdayı, hedik (*İçel ili; Kızıllar* "*Karaman-Konya*") — **2.** Güneşte kurumuş meyva (*Kırşehir*)

Börtmek [*F.*], Haşlanmak, yağda soldurulmak, az pişmek (*A.; T.*) [*Bak: Börekmek, börkmek, börtlemek*]

Börttürmek [*F.*], Haşlamak (*A.; T.*) [*Bak: Börkütmek, börtümek, börtdürmek*]

Börttü [*İs.*], Haşere (*Konya; Bolu; Beypazarı* "*Ankara*"; *Devrek* "*Zonguldak*") [*Bak: Börböcü*]

Börtük [*İs.*], **1.** Çürük, bere, morartı (*Karaaptal* "*Samsun*") — **2.** [*S.*] Yarı pişmiş (*Keçiborlu* "*Isparta*")

Börtürme [*İs.*], Haşlama (*Dereköy* "*Havza-*"*Samsun*")

Börü [*İs.*], Kurt, canavar (*Eskişehir; Kadıçiftliği* "*Yalova-İst.*"; *Argıthanı* "*Ilgın-Konya*"; *Aziziye* "*Denizli*")

Bürük [*İs.*], **1.** Kadın çarşafı, bürük (*Malatya*) — **2.** Ocak bacası (*Gelibolu* "*Çanakkale*") [*Bak: Börk, 3*]

Börük başı [*İs.*], Mutfak ve ocakların üstündeki raflar (*Şebinkarahisar, Mesudiye* "*Giresun*")

Börükmek [*F.*], Sıcak suda haşlanmak, güneşte terliyerek sıcak suda haşlanmış gibi olmak: **Sıcaktan börüktüm, bittim!** (*Tire* "*İzmir*")

Börüktürmek [*F.*], Sıcak suda yaprak gibi şeyleri haşlıyarak buruşturmak (*Tire* "*İzmir*")

Börül [*İs.*], Siyah ve sert bir türlü üzüm (*Akköy* "*Söğüt-Bilecik*")

Börülce kuşu [*İs.*], Göçmen kuşlardan güvercine benzer bir kuş (*Tire* "*İzmir*")

Börüncek [*İs.*], Bürünülecek şey (*Gödene* "*Konya*")

Böşek [*İs.*], Yağmur sularından hâsıl olup hiçbir yere akmıyan birikinti su (*Göksün* "*Maraş*")

Böşemek [*F.*], Yumuşamak, gevşemek, erimek (*Sarıoba* "*Polatlı-Ankara*"; *Tahtayazı köyü* [?]) [*Bak: Böyşemek*]

Bövek [*İs*], Kuytu, siper yer (*Seyhan; Ünye* "*Ordu*") [*Bak: Dulda*]

Bövelek [*İs.*], (*Sarayköy "Denizli"; Akşehir, Konya; Çıldır "Kars"*) [*Bak: Böğelek, bövelek, büvelek, büğlek, bökelek, büyelek*]

Böven [*İs.*], Deve tersi (*Niğde*)

Bövenek [*İs.*], **1.** Tembel arı (*Ulubey "Ordu"*) — **2.** Önüne böğet yapılarak kabartılan su (*Tarsus "İçel"*) [*Bak: Böğet, bövet*]

Bövenmek [*F.*], **1.** Su toplanıp yükselmek (*Elmalı "Antalya"*) — **2.** İnsanlar toplanıp birleşmek (*Elmalı "Antalya"*) — **3.** Suyun önü tutulmak (*Denizli*)

Bövet [*İs.*], (*Kırşehir; Manyan, Karaman "Konya"; Tekirdağ*) [*Bak: Bağla, böğet, büventi, büvent, böğek, büvet*]

Böy [*İs.*], Deve kenesi de denilen iri ve ağılı bir cins örümcek (*Seyhan; Maraş; Gaziantep; Kayseri; Kırşehir; Niğde; Eskişehir; Kütahya İlleri*) [*Bak: Böyü, 2*]

Böyemek [*F.*], **1.** Suyun önüne set yapmak (*Simav "Kütahya"; Karaağaç "Isparta"; Armutlu "Burdur"*) [*Bak: Böğemek*] — **2.** Ekmeği yağa bulamak (*Vezirköprü "Samsun"*)

Böyet [*İs.*], Su bendi (*Konya; Armutlu "Burdur"; Eğrigöz "Kütahya"; Söğüt köyü "Denizli"*) [*Bak: Böğek, böğet*]

Böymek [*F.*], Koku her yanı sarmak (*Çankırı*)

Böyşemek [*F.*], (*Güdül "Ayaş - Ankara"*) [*Bak: Böşemek*]

Böyü [*İs.*], **1.** Akrep (*Avanos "Kırşehir"*) — **2.** Örümcek (*Kayseri*)

Böyüden [*İs.*], Meme emen çocuklara arız olan hıçkırık (*Kütahya*)

Buanak [*S.*], (*Sungurlu "Çorum"*) [*Bak: Buğanak*]

Buazak [*S.*], (*Eldirek "Boldan - Denizli"*) [*Bak: Buğasak*]

Bubik [*İs.*], Gonca (*Elâzığ ve dolayı*) [*Bak: Bübik, bübülük*]

Bubu [*İs.*], Dut (meyva) (*Bursa; Kırklareli*)

Bubuklu [*S.*], Güzel (*Çanakçı "Serik - Antalya"*)

Buca [*İs.*], But, kalça (*Kavak "Samsun"*) [*Bak: Uca*]

Bucak [*İs.*], **1.** Irmak kenarlarındaki kumluk, çalılık yerler (*Kadıköy "Seyhan"; Beypazarı, Keskin "Ankara"; Alayunt "Kütahya"; Tokat; Keçiborlu "Isparta"*) — **2.** Ev dolabı (*Kastamonu*) — **3.** Kağnı yatağı (*Bulgaristan*) — **4.** Dağ tepsi (*Güneybudaklar "Bursa"*) — **5.** Raf (*Mesudiye "Giresun"; Tavas "Denizli"*) [*Bak: Seri*]

Bucerek [*İs.*], Köşe (*Konya*) [*Bak: Bucirik, bucuk 1, buç*]

Bucirik [*İs.*], Köşe (*Erzincan*) [*Bak: Bucuk, 1*]

Bucuca [*İs*], Çam kozalağı (*Yusufeli "Artvin - Çoruh"*)

Bucuduk [*İs.*], Kapı pervazı (*Erzincan*)

Bucuk [*İs.*], **1.** Köşe (*Söğüt "Bilecik"; Etimesut "Ankara"; Honaz "Denizli"; İnegöl "Bursa"; Kırşehir; Buca "İzmir"; Alayunt "Kütahya"; Eskişehir*) [*Bak: Bucirik*] — **2.** Küçük mahalle (*Kütahya; Boldan "Denizli"*) — **3.** Buzağı (*Amasya köyleri*)

Buç [*İs.*], Köşe, zaviye (*İzmir; Anamur "İçel"*) [*Bak: Bucerek, bucirik, bucuk, 1*]

Buçıngı [*Zf.*], Bir parça, biraz (*Ermenak "Konya"*)

Buçka [*İs.*], **1.** Yanaklarının kılları sarı, siyah ve beyazla karışık olan keçi (*Evreşe "Gelibolu - Ça-*

nakkale..) — **2.** Yayık (*Kastamonu*) [*Bak: Bişek, 2*] — **3.** Yün taramağa mahsus tarak (*Denizli*)

Buçuklağa ve **Buçuklağı** [*İs.*], Yarım kilelik bir hububat ölçüsü (*Söğüt "Bilecik"; İnegöl, Orhangazi "Bursa"; Bozan "Eskişehir"*)

Buçuklu [*İs.*], Kulplu küçük testi (*İzmir; Manisa*)

Budama [*İs.*], Kasımpatı (**Bahçelerde budama * safa geldin odama:** *Ahlatköyü "Uşak - Kütahya"; Dinar "Afyon"; Kızılcabölük "Tavas - Denizli"*)

Budan [*İs.*], Bir cins yaban ördeği (*Dikbıyık "Samsun"*)

Budayma [*İs.*], Leblebi (*Taşkışla "Avanos - Kırşehir"*)

Buez [*Zf.*], Bu defa, bu sefer (*Sivrihisar "Eskişehir"; Safranbolu "Zonguldak"*)

Buğ [*İs.*], **1.** Buhar (*Kilis "Gaziantep"; Varto "Muş"*) — **2.** Hastalık: **Akılsızlık göz buğundan zor imiş** (*Ermenak "Konya"*)

Buğa [*İs.*], Erkek incir ağacı üzerinde bütün kış dökülmeden kalan meyvalar [İncirciler arasında] (*İzmir*)

Buğa dikeni [*İs.*], Boz renkte bir cins etli bitki olup yılan sokmasına karşı ilâç olarak kullanılır (*Beyazıt "Ağrı"; İncesu "Kayseri"; Bolvadin "Afyon"*)

Buğanak [*S.*], Yağmur bulutlarıyle kapalı hava (*Konya; Erzincan; Tokat; Dinar "Afyon"; Saimbeyli "Seyhan"; Avanos "Kırşehir"; Yalvaç, Eğridir "Isparta"; Antalya*) [*Bak: Buanak, buğunak*]

Buğarsak [S.], (*Gaziantep*) [*Bak: Buğasak*]

Buğasak [*S.*], Boğaya gelmiş inek (*Narlıdere, Çeşme "İzmir"; Avanos "Kırşehir"; Samandıra "Kartal - İst."*) [*Bak: Boğasak, boğarsak*]

Buğasamak [*F.*], Dişi manda veya inek boğa istemek (*Niğde; Çorlu "Tekirdağ"; Nazilli "Aydın"; Adana; Hasanpaşa "Burdur"*)

Buğat [*İs.*], Kuyu (*Kastamonu*)

Buğata [*İs.*], Dalyanlarda kullanılan tahtadan yapılmış halka [Balıkçılar arasında] (*Çanakkale*)

Buğaz [*S.*], Gebe, yüklü (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*)

Buğdaycık [*İs.*], İspinoz kuşu (*Zeytinburnu "İst."*)

Buğdaycık otu [*İs.*], Eşek kenkeri (*Lâpseki "Çanakkale"*)

Buğduruk [*İs.*], Meyva ağaçlarının çiçekleri döküldükten sonra beliren çağalası (*Üçköy "Zonguldak"*)

Buğet [*İs.*], (*Sivas*) [*Bak: Böğet*]

Buğle [*İs.*], Sabanlarda kulağı sabana bağlıyan ağaç: **Buğlesiz saban, lülesiz çeşmeye benzer** (*Tire "İzmir"*)

Buğlek [*İs.*], Memba, kaynak, bulak (*Develi "Kayseri"*)

Buğlez [*S.*], Kambur u çıkmış, gençlikte ihtiyar görünen (*Nevşehir "Niğde"*) [*Bak: Büğlüz*]

Buğluk [*İs.*], Ocak (*Ordu ili*) [*Bak: Buluk*]

Buğmuk [*İs.*], Kadınların ziynet yerine gerdanlarına taktıkları altın dizisi (*Konya*)

Buğsurmak [*F.*], (*Finike "Antalya"*) [*Bak: Bulsuramak*]

Buğunak [*İs.*], Mahdut bir sahada, yukarıdan aşağıya inen, bulut kümesi: **Bir buğunak çöktü sel sele karıştı** (*Kızılhisar "Denizli"*) [*Bak: Buğanak*]

Buhağ ve **buhak** [*İs.*], Gerdan (*Erzurum; Reşad'ye "Tokat"; Öğdem "Artvin - Çoruh"*)

Buhur [*İs.*], Çift hörgüçlü damızlık erkek deve (*Bahçe "Seyhan"; Konya ili; Niğde; Ildızım "Çankırı"; Silifke "İçel"*) [*Bak: Bohur*]

Buj'anmak [*F.*], Vücut uyuşmak (*Ardıhan "Kars"*)

Buk [*İs.*], (*Malatya; Araç "Kastamonu"; Salmanlı "Yozgat"*) [*Bak: Bük, 3*]

Bukak [*S.*], Yedekte veya önde gitmiyen hayvan (*Dizdaroğlu "Sinop"*)

Bukbuka [*İs.*], Su bardağı (*Adana*)

Bukla [*İs.*], Su fıçısı (*Suşehri "Sivas"*) [*Bak: Yatık*]

Bukmak [*F.*], İki şeyi lehim veya kaynakla tutturmak [Demirciler arasında] (*Burdur*)

Bula [*İs.*], **1.** Teyze oğlu (*Nevşehir "Niğde"*) [*Bak: Böle, 1*] — **2.** Abla (*Çorlu "Tekirdağ"*) [*Bak: Aba, aca, ace, ade, bılla, bulla 2. ede, edi*] — **3.** Piliç (*Hadım, Karaman "Konya"*) [*Bak: Bulada*]

Bulabıt [*Zf.*], Bu sefer, bu defa (*Gaziantep*) [*Bak: Bulavut*]

Bulaç [*İs.*], Yoğurdu ayran yapmak için kullanılan ucu çatallı bir çeşit aygıt (*Mecitözü "Çorum"*) [*Bak: Bulumaç*]

Bulada [*İs.*], Piliç (*Sultaniye, Beyşehir, Ilgın, Akşehir, Hadım "Konya"; Tokat köyü "Eskişehir"*) [*Bak: Bulla, cücük, ferik*]

Buladan [*İs.*], Çınar ağacı (*Gözne köyü "Mersin - İçel"*) [*Bak: Kavlağan*]

Bulağan [*İs.*], Girdap, çevrinti (*Palu "Elâzığ"*) [*Bak: Çevrik*]

Bulak [*İs.*], **1.** Belâ, felâket: Bulağını bulmuş (*Aydın*) — **2.** Eşkiyanın toplandığı yer (*Bitlis*)

Bulaklamak [*F.*], Karıştırmak (*Sandıklı "Afyon"*)

Bulak otu [*İs.*], Su kaynakları içinde yetişen hoş kokulu ve çorba ile köfteye konulan bir çeşit bitki (*Ağrı ili*)

Bulama [*İs.*], **1.** (*A.*) [*Bak: Ağda, 1*] — **2.** İnek ve koyunun avuzdan sonra alınan sütünü ateşte çokça pişirmek suretiyle yapılan bir türlü yemek (*Niğde; Kırşehir; Kayseri*)

Bulambaç [*İs.*], Yağda kavrulmuş una bulgur, nohut, mercimek ve peynir ilâvesiyle pişirilen koyu çorba (*Süksün "Bünyan-Kayseri"*)

Bulancak [*S.*], Daima bulanık akan su (*Gediz "Kütahya"*)

Bulatalık [*İs.*], Batak derecede çamurlu olan yer (*Değirmenci "Uzunköprü - Edirne"*)

Bulav [*İs.*], Cıvık çamur (*Şabanözü "Polatlı", Bu sokağın arkası olmadığı için bulavdan geçilmiyor: Güdül "Ayaş - Ankara"*)

Bulavut [*Zf.*], Bu defa, bu sefer (*Seyhan ili*) [*Bak: Bulabıt*]

Bulay (ki) [*Ed.*], Keşke, bari (*Kütahya; Havran "Edremit - Balıkesir"; Lâpseki "Çanakkale"*)

Bulduk [*İs.*], **1.** Çömlek (*Demirköy "Edirne"; Kadıçiftliği "Yalova - İst."*) — **2.** [*S*] Bir kadının sonradan vardığı kocasının evine beraber götürdüğü çocuk (*Geçit köyü "Ilgın - Konya"*) [*Bak: Taygeldi*] — **3.** [*S.*] Pıç, veledizina (*Çankırı; Mersin "İçel"; Devrek "Zonguldak"*) [*Bak: Tahma*]

Buldumcuk olmak [*F.*], Unutulan şey birden akla gelmek [Bilhassa kadınlar arasında] (*İst.*)

Bulgak [*İs.*], Muvaffakiyet (*Subaşı "Yıldızeli - Sivas"*)

Bulgamak [*F.*], İncir kemale gelmek (*Mescit "Muğla"*)

Bulgurcak ve **Bulgurçak** [*İs.*], (*Çerkeş "Çankırı"*) [*Bak: Bulgurcuk*]

Bulgurcuk [*İs.*], Dolunun küçüğü (*C. A.; O. A.; Şm. A.*) [*Bak: Bulgurcak ve bulgurçak, çıtırğu*]

Bulık [*İs.*], **1.** Gözbebeği (*Mollaveyis "Pazar - Rize"*) — **2.** Kız çocuğu (*Mollaveyis "Pazar - Rize"*)

Bulkuluk [*S.*], Bulutlu hava (*Kızılcaören "Kütahya"*)

Bulkunca [*Zf.*], ...olmaktansa (*Diyarbakır*)

Bulla [*İs.*], **1.** Hanım, kadın (*Bornova "İzmir"; Antalya; Yozgat; Muğla; Hozan "Denizli"*) [*Bak: Aba, 4*] — **2.** Abla (*Balıkesir; Bilecik; Tavas, Acıpayam, Boldan, Çal, Denizli; Urfa, Çandarlı, Bergama, Menemen "İzmir"; Nazilli, Aydın; Ezine, Çanakkale; Yaylagöne "Tekirdağ [Muh.]"*) [*Bak: Bula*] — **3.** Nine, büyük valide (*Söğüt "Bilecik"*) — **4.** Görümce (*Fethiye "Muğla"*) — **5.** Teyze (*Kula "Manisa"*) — **6.** Piliç (*Anamur "İçel"*) [*Bak: Bulada*] — **7.** Yürük obası, oba halkı (*Tavanlı "Ezine-Çanakkale"*) [*Bak: Bullu*]

Bullak [*İs.*], Kalaycı çırağı (*Elbistan "Maraş"*)

Bullu [*İs.*], Aile efradı: **Başında kaç bullu var?** (*Ağoluk köyü "Kütahya"*) [*Bak: Bulla, 7*]

Bulsuramak [*F.*], Müstağni olmak: **Buldun da bulsuruyorsun!** (*Finike "Antalya"*) [*Bak: Buğsuramak*]

Buluk [*İs.*], Ocak: **Bu evin bulukları iyi yapılmış** (*Buharı "Bolaman - Ordu"*) [*Bak: Buğluk*]

Bulumaç [*İs.*], (*Mecitözü "Çorum"*) [*Bak: Bulaç*]

Bulumbuç ve **Bullumbuç** [*İs.*], İlkbaharda dağlarda kendiliğinden biten bir çeşit bitki (*Konya ili*)

Bulunak [*S.*], Çok bulunan, her zaman ele geçirilebilen (*Kadirli "Seyhan"*)

Buluntu [*S.*], Sokakta bulunan çocuk veya eşya (*Mut "İçel"; Tire "İzmir"; Kadirli "Seyhan"; Gaziantep; Trabzon*)

Bulurgan [*İs.*], Girdap (*Plümer "Tunceli"*) [*Bk: Burlağan*]

Buluş [*İs.*], Cenaze çıkan bir eve komşuları tarafından gönderilen yemek (*Kadıköy "Denizli"*)

Buluşağ [*İs.*], Mahalli telâki, kavşut (*Tekirdağ [Muh.]*)

Bun [*İs.*], Sıkıntı, keder (*Yozgat; Kırşehir; Kayseri; Sivas; Niğde; Konya; Gaziantep; Seyhan; Maraş; Antalya; Sinop; Samsun; Kastamonu; Çankırı; Eskişehir; Kütahya; Erzurum; Erzincan; Gümüşane illeri*)

Bunalık [*S.*], Sıcak hava (*Antalya*)

Bunalsalık [*İs.*], Buhran, sıkıntı, darlık (*Balıkesir ve dolayı*) [*Bak: Bun, bunasalık*]

Bunasalık [*İs.*], (*Konya*) [*Bak: Bunalsalık*]

Buncukmak [*F.*], Bunalmak, daralmak, darda kalmak (*Çandırlar "Feke - Seyhan"*) [*Bak: Bunsukmak*]

Bundukmak [*F.*], Sabırsızlanmak (*Elâzığ*)

Bungun [*S.*], **1.** Bulanık, sıkıntılı hava (*Eskişehir*) [*Bak: Bunalık*] — **2.** Kederli, gaileli (*Ankara; Konya; Seyhan; Sivas; Gaziantep; Maraş; Sinop; Samsun; Çankırı; Bolu; Aydın; Burdur; İzmir; Muğla; Antalya illeri*)

Bungunlamak [*F.*], Maddî ve manevî sıkıntıya düşmek (*Tire "İzmir„*)

Bungunluk [*İs.*], **1.** Maddî ve manevî sıkıntı (*Tire "İzmir„*) — **2.** Baygınlık (*Kütahya*) — **3.** [*S.*] Sıcak, sıkıntılı hava (*Zeyveköy "Söğüt - Bilecik„*) [*Bak: Bungun, bunalık*]

Bunkun [*S.*], Havasız, rüzgârsız yer (*Çumra "Konya„*)

Bunluk [*İs.*], **1.** Sıkıntı (*Kayseri*) — **2.** [*S.*] Bunaltıcı hava (*Kayseri*)

Bunmak [*F.*], Beğenmemek, azımsamak (*Balıkesir*) [*Bak: Bunsuramak*]

Bunsukmak [*F.*], Bunalmak, daralmak, darda kalmak (*Çandırlar "Feke - Seyhan„*) [*Bak: Buncukmak*]

Bunsuramak [*F.*], (*İçel*) [*Bak: Bunmak*]

Bur [*İs.*], Yazın sıcak havalarda çöken duman (*Gözene "Malatya„*)

Buradı [*İs.*], Burgu (*Bursa*)

Burakıntı [*İs.*], Düğün hediyesi (*Kilis "Gaziantep„*)

Burakmak [*F.*], Hayvan, yavrusunu düşürmek, atmak (*İçel*) [*Bak: Burantalamak*]

Buramaç [*İs.*], Yol dönemeci, viraj (*Gönen "Balıkesir„*) [*Bak: Büküş, 1*]

Buranmak [*F.*], Meydana gelmek (*İst.* [*Muh.*])

Burantalamak [*F.*], (*İst.*) [*Bak: Burakmak*]

Burantı [*S.*], Eski, yıpranmış (*Akhisar "Manisa„*)

Buranya [*İs.*], Tarla sürgüsü, tırmık (*Galataköy "Gelibolu-Çanakkale„*)

Burca burca [*S.*], Burcu burcu [çiçek kokusu hakkında] (*Burdur; Bolu; Doğanlar "Balya - Balıkesir„; Milâs "Muğla„; Bolvadin "Afyon„*) [*Bak: Burcu*]

Burcu [*İs.*], **1.** Güzel koku (*A.; T.*) [*Bak: Burca burca*] — **2.** Dört, beş yaşındaki erkek deve (*Finike "Antalya„*) — **3.** Sakızağacının meyvası (*Kazancı "Konya„*)

Burcu bulanmak [*F.*], Tahammülü kesilmek: Başımda da kara sevda dolanır * düşündükçe gene burcum bulanır (*Gerdan köyü "Seyhan„*)

Burcudar [*S.*], Fâsit, iş bozan (*Kars*)

Burcumak [*F.*], Etrafa güzel koku yaymak, dağıtmak (*Keskin köyü "Eskişehir„*)

Burç [*İs.*], **1.** Ağaç sürgünü, filiz (*Elâzığ; Tavşanlı "Kütahya„; Malatya*) — **2.** Tomurcuk (*Ermenak "Konya„; Ordu*) [*Bak: Bübik*] — **3.** Yabani ot (*Kurtdoğmuş "Kartal - İst.„*) — **4.** Kara biber (*Yıldızlıköy "Emirdağ - Afyon„*) — **5.** Ağaçların üstünde asalak olarak yaşıyan ve kış yaz yaprağının rengi solmıyan bir türlü bitki, ökse otu (*Uşak "Kütahya„; Denizli*)

Burçalak [*İs.*], **1.** Yerelması biçiminde, siyah kabuklu ve kırlarda kendiliğinden yetişen bir bitki, domalan mantarı (*Ereğli, Ermenak "Konya„*) [*Bak: Bürçelek*] — **2.** Yaprağı söğüt yaprağına benzer, ağılı bir türlü bitki (*Keşanuz "Ankara„; Ermenak "Konya„*) —

3. Kökü basalî, sapı sütlü ve beyaz çiçekli müshil yerine kullanılan bir türlü bitki (*Hasanpaşa " Burdur "; Kızılviran " Konya "*) [*Bak: Burçalık*]

Burçalık [*İs.*], (*Mucur "Kırşehir"*) [*Bak: Bırçalık, burçalak 3, bürçelek*]

Burçmak [*F.*], Burkulmak (*Kastamonu*)

Burçulmak [*F.*], Misafiri ağırlamak için külfete girmek: **Bizim için burçulmayı hiç istemeyiz!** (*Amasya*)

Burga [*S.*], **1.** Peltek (*Pirlerkondu "Hadım - Konya"*) — **2.** İnce ve tesirli ses: **Bu kekliğin burga sesi var** (*Bolay, Afşar köyü "Hadım - Konya"*)

Burgaç [*İs.*], **1.** Girdap (*Urla "İzmir"; Afyon; Konya; Ordu ili; Germencik, Bolvadin "Afyon"; Konya; Boynuyuğun " Seyhan "*) [*Bak: Burulgan, burguç, burkaç, bulurgan, çevrik*] — **3.** Saç örgüsü (*Hisarlıkaya "Polatlı - Ankara"*) — **4.** Ağaç budağı (*Konya; Başalan "Samsun"*) — **5.** Odun veya tahta arabalarındaki zinciri germek için kullanılan ağaç parçası (*Çeltik, Konurlar, İnegöl "Bursa"*) — **6.** Meyva toplamak için kullanılan ucu çatallı ağaç, lâle (*Çaylı köyü "Dörtyol - Seyhan"*) [*Bak: Kevük*] — **7.** Burularak yerden çıkarılan yeşillik sakı (*Eskişehir*) — **8.** [*S.*] Enenmiş hayvan (*Afyon; İçerenköy "İst. [Muh.]"*) — **9.** [*S.*] Dolaşık, çapraşık, iğri büğrü (*Mesudiye, Şebinkarahisar "Giresun"; Lâpseki "Çanakkale"; Kaş "Antalya"; Tokat*)

Burgalaşmak [*F.*], Dolaşmak, burulmak (*Edirne*)

Burgan [*İs.*], Mengene sapı (*Erenköy "Yıldızeli - Sivas"*)

Burgaşık [*S.*], Dik dönemeç (*Ziamet "Kemalpaşa - İzmir"*)

Burgu [*İs.*], **1.** Dizanteri (*Diyarbakır*) [*Bak: Burgun, 2*] — **2.** Kurt delisi (*Müderris "Kırşehir"*)

Burguç [*İs.*], **1.** Girdap (*Kızılcabölük "Denizli"; İnecik köyü "Muğla"*) [*Bak: Burgaç, 1*] — **2.** Buğday, arpa gibi ekinlerde meydana gelen bir çeşit hastalık (*Kırkağaç "Manisa"*) [*Bak: Burgun, 1*]

Burguçmak [*F.*], Yorulmak (*Eflâkköyü "Seyhan"*)

Burgun [*İs.*], **1.** (*Kabaağaç "Fethiye - Muğla"*) [*Bak: Burguç, 2*] — **2.** Girdap (*Finike, Elmalı "Antalya"*) [*Bak: Burguç, 1*] — **3.** Dizanteri (*Bağyaka "Fethiye - Muğla"*) [*Bak: Burgu, 1*] — **4.** (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*) [*Bak: Çak, 2*]

Burkaç [*İs.*], **1.** Girdap (*Yemliha köyü "Kayseri"*) [*Bak: Burgaç 1, burgun, 2*] — **2.** [*S.*] (*Akdağmadeni "Yozgat"*) [*Bak: Burgaç, 9*] — **3.** [*S.*] Feyizli, gümrah (*Yozgat*)

Burkaçlamak [*F.*], Birşeyi yıkadıktan sonra elde kuvvetle sıkmak: **Fatma teyze ipliği iyice burkaçlamış** (*Uğurlu "Konya"*)

Burkaz [*İs.*], Su bendi (*Büyükkale "Tire - İzmir"*)

Burkazanlık etmek [*F.*], Mefsedette bulunmak (*Kütahya*)

Burkuç [*S.*], Burulmuş, enenmiş [koyun, keçi veya at hakkında] (*Kurugöl "Beyşehir - Konya"*)

Burkulaç [*İs.*], (*Muğla*) [*Bak: Burgaç, 6*]

Burkuntu [*İs.*], Kasırga (*Ulubey "Ordu"*) [*Bak: Burutgan*]

Burkuşmak [*F.*], İki kişi birbiriyle el şakası yapmak (*Ulubey "Ordu"*)

Burlağan [*İs.*], Girdap: **Burlağana baktı yâr * Güneş rahti tahtı yâr * düştüm Zengi çayına * tuttu kolum attı yâr** (*Tuzluca "Bayazıt - Ağrı"*) [*Bak: **Burgaç, burkaç, burlugan, burulkan***]

Burlanmak [*F.*], Dolanmak: **Şu sokaktan burlandim!** (*Bodrum "Muğla"*)

Burma [*İs.*], **1.** Eğirilecek yün (*Avanos "Kırşehir"*) — **2.** Kökünden burularak çıkarılan ot (*Malatya*) — **3.** Uzüm küfelerinin ağzına konan ince ağaç dallarından veya otlardan yapılan bağ (*Aydın ve dolayı*) — **4.** Ketenin kabuğu alındıktan sonra bu kabuktan yapılan deste [Ketenciler arasında] (*Adana*) — **5.** Altın bilezik (*Kayseri; Balıkesir dolayı; Mersin "İçel"; Kilis "Gaziantep"; Maraş; Seyhan*) — **6.** Simit, halka ekmek (*Yıldızeli "Sivas", Kayseri*)

Burnot [*İs.*], Enfiye (*Gemlik "Bursa"*)

Burnu kızıl [*İs.*], **1.** Bir nevi mürdüm eriği (*Divriği "Sivas"; Ereğli "Zonguldak"; Ankara*) — **2.** Kızılcık (*Çorum*) [*Bak: **Kiren***] — **3.** Öğretilince söz söyliyen meşe kargası (*Araç "Kastamonu"*)

Bursalık [*S.*], Kapalı hava (*Ahlat "Bitlis"*) [*Bak: **Bunalık, bungun, bunluk***]

Bursamak [*F.*], İnekler buğaya gelmek (*Aydın; Denizli*) [*Bak: **Boğasımak***]

Burtasık [*S.*], Büzülmüş, toplanmış (*Lâpseki "Çanakkale"*)

Burtlak [*İs.*], Taşlık, çalılık yer (*Bursa*)

Burtmak ve **Burtulmak** [*F.*], Dürüp devşirmek (*Lâpseki "Çanakkale"*) [*Bak: **Burtusmak***]

Burtusmak [*F.*], Büzülüp toplanmak (*Lâpseki "Çanakkale"*) [*Bak: **Burtmak, burtulmak***]

Buru [*İs.*], **1.** Doğurma ağrısı (*Kurşunlu "Çankırı"; Bursa; İzmir*) — **2.** Tezgâhtaki şakulî ipi gerdiren ve üst mazıda asılı bulunan ağaç parçası (*Kısıllar "Karaman - Konya"; Feke "Seyhan"*) — **3.** Küçük pamuk ipliği çilesi (*Bolat "Hadım - Konya"*) [*Bak: **Keleve***]

Buruç [*İs.*], **1.** Meyva kurusu, kak (*Kocaeli; Sarıyer "İst."*) — **2.** [*S.*] İri ve yakışıklı: **Ahmet buruç gibi bir delikanlı olmuş!** (*Hamzabey "İnegöl - Bursa"*) [*Bak: **Acar 2, 3, 6, 14***]

Buruççun [*İs.*], Tüyleri kına renginde, düz gagalı ve güvercin büyüklüğünde bir kuş (*Konurlar "İnegöl - Bursa"*)

Buruk [*S.*], **1.** Iğri, çarpık (*İçel; Antalya; Akşehir, Konya; İzmir illeri*) — **2.** Kapalı hava (*Şahin, Malkara "Tekirdağ"*) — **3.** Enenmiş (*İncesu "Kayseri"; Gölgöp "Ordu"; Saimbeyli "Seyhan"; Konya*) — **4.** [*İs.*] Hortum, kasırga (*Avanos "Kırşehir"; Kızılca "Bor - Niğde"; Polatlı "Ankara"*) — **5.** [*İs.*] Dönemeç (*Menkeser "Bayazıt - Ağrı"*) — **6.** Hasis (*Eskişehir*) [*Bak: **Kısmık***] — **7.** İncirin az kurumuşu (*Aydın*) —

Burulgan [*İs.*], **1.** Girdap (*Giresun; Balıkesir; Nallıhan "Ankara"; Ordu; Şebinkarahisar "Giresun"; Bayazıt "Ağrı" illeri*) [*Bak: **Bulurgan, burlağan, çevrik***] — **2.** Hortum (rüzgâr) (*Şebinkarahisar "Giresun"; Ordu*)

[*Bak: Burutgan, buruk 4, bururgan 2, talaz*] — **3.** Ayak burkulması (*Erbaa "Tokat"*)

Burunca [*İs.*], İlkbaharda davarlarda beliren bir çeşit hastalık (*Bozkır "Konya"*)

Burunç [*İs.*], Ağaç veremi (*Bergama "İzmir"*)

Burunlamak [*F.*], Beğenmemek (*Konya: Herif biraz kırılınca yirmi yıllık karısını burunladı: Edirne* [*Muh.*])

Burunlatma [*İs.*], Saban demirinin ucunu yaptırma (*Çankırı*) [*Bak: Zotlama, yolama*]

Burunsak [*İs.*], **1.** Yavruların annelerini emmemek için burunlarına takılan dikenli aygıt (*Suşehri "Sivas"; Şebinkarahisar "Giresun"; Avanos "Kırşehir"*) [*Bak: Büğek, burunsalık*] — **2.** Keçilerin boyunlarına takılan bir çeşit zil (*Ezine "Çanakkale"*)[*Bak: Böğek*]

Burunsalık [*İs.*], Öküzü yemekten alıkoyan ağızlık (*Yedigelli "Ereğli-Zonguldak"*) [*Bak: Burunsak, 1*]

Bururgan [*İs.*], **1.** Girdap (*Şebinkarahisar "Giresun"*) — **2.** Kasırga (*Şebinkarahisar "Giresun"*) [*Bak: Burulgan, burutgan*]

Buruş [*İs.*], Meyva kurusu (*Ankara; Kırşehir; Kayseri; Aydın; Afyon; Burdur; Seyhan; Erzurum; Malatya; Elâzığ; Gümüşane illeri*) [*Bak: Kak*]

Burutgan [*İs.*], **1.** Kasırga (*Akçaköyü "Dinar - Afyon"*) [*Bak: Bururgan, burulgan*] — **2.** [*S.*], Herşeyden alınan, alıngan (*Konya*)

Burutmak [*F.*], **1.** Hava soğumak; bulutlanmak (*Konya*) — **2.** Bir şeyden alınmak, darılmak (*Konya*) — **3.** Topallıyarak yürümek (*Bozkır "Konya"*)

Burüz [*S.*], Kambur (*Kayseri*)[*Bak: Büylüz, büğlüz, büydüz*]

Burza [*İs.*], Ağaç fidanı (*Çumra "Konya"*)

Busalık [*S.*], Rutubetli hava (*Sivas*)

Busarık [*S.*], Sakin ve sıcak hava (*Güvere köyü "Silifke-İçel"*) [*Bak: Pısarık, pusarık*]

Buskul [*İs.*], Çocuk kundağı (*Karaçay köyü "Tokat"*)

Busunmak [*F.*], **1.** İstifade etmek: Kurtların yanısıra kuşlar da busunur (*Gökgöz "Reşadiye- Tokat"*) — **2.** Sığınmak (*Çemişgezek "Tunceli"; Şm. A.*)

Buşur [*İs.*], İstiğna: Buldun da buşuruyorsun (*Köyceğiz "Fethiye-Muğla"*)

Buşurmak [*İs.*], Tedarik etmek (*Konya*)

Buta [*S.*], Sevgili, maşuka (*Çıldır "Kars"*)

Butluk [*İs.*], Paçasız don (*Çanakkale*)

Butum [*İs.*], Aşısız fıstık (*Göçge köyü "Gaziantep"*) [*Bak: Buttum*]

Butur [*İs.*], Kulunç, omuz ağrısı (*Kayseri*)

Buturamak [*F.*], Taşkınlık etmek (*Gaziantep*)

Buttum [*İs.*], (*Diyarbakır*) [*Bak: Butum*]

Buvanak [*İs.*], **1.** Şiddetli yağmur (*Balıkesir*) — **2.** Güneşin batma zamanındaki ziyası (*Vezirköprü "Samsun"*)

Buvat [*İs.*], Sarnıç (*Giresun*)

Buvaz [*S.*], Gebe (kadın)(*Karaçay köyü "Tokat"*)

Buvet [*İs.*], Derelerin derin yerleri (*M. Kemalpaşa "Bursa"*)

Buydu [*S.*], Tembel, uyuşuk, sersem, beceriksiz (*Konya ili*)

Buylu [*İs.*], Kağnı arabalarında tekerleğin çıkmaması için mazının ucuna takılan çivi (*O. A.; G. A.; Zonguldak; Ilgaz, Kalafat, Dikenli "Çankırı"; Maraş; Erzurum; Erzincan; Gümüşane*) — **2.** Saban kulağı (*Edirne; Konya; Susurluk "Karamürsel - Kocaeli"*) [*Bak: Buyru, buyulu, büğlü, büğülü*]

Buymak [*F.*], Üşümek, donmak (*A.; T.*) [*Bak: Bıymak, buyumak, buymak, buzmak, büymek*]

Buynaz [*S.*], Hafif soğuklarda bile üşüyen (*Kula "Manisa"*)

Buyrak [*İs.*], Mermer (*Manisa*)

Buyru [*İs.*], (*Kalecik "Ankara"; Himmetdede "Kayseri"*) [*Bak: Buylu, 2*]

Buyu [*İs.*], Üşüme, soğukalma (*Kastamonu*)

Buyulu [*İs.*], (*Antalya*) [*Bak: Buylu, 2*]

Buyumak [*F.*], Soğuktan donmak (*Urla "İzmir"; Kırşehir; Muğla*) [*Bak: Buymak*]

Buyurgan [*İs.*], Sultan otu da denilen bir bitki (*Çatalca "İst."*)

Buzana [*İs.*], İnce ve yeşil kanatlı siyah bir cins böcek (*Sinop*)

Buzat [*İs.*], **1.** Üşüme (*Avanos "Kırşehir"*) — **2.** [*Zf.*] Bir şey: **- Neyiniz yar? - Buzadım yok!** (*Avanos "Kırşehir"*)

Buzgel [*İs.*], Kestanenin dikenli dış kabuğu (*Ortaköy "Çoruh"*)

Buzgulu [*S.*], Buz renginde, buz görünüşünde (*Akseki köyleri "Antalya"*)

Buzluğan [*İs.*], Üzerinde kar eksik olmıyan yüksek dağ tepesi (*Gölyayla "Çoruh"*)

Buzmak [*F.*], Soğuktan donarak ölmek (*Çobanlar "Yıldızeli-Sivas"*) [*Bak: Buymak*]

Buz sırpma [*İs.*], Buz üstünde kayma oyunu (*Elâzığ*)

Buzzi [*S.*], Kararsız, sebatsız, mütereddit: **Buzzi adamlara iş yaptırmağa gelmez** (*Hacıibrahim "Burdur"*)

Bübik [*İs.*], Gonca (*Harput "Elâziz"*) [*Bak: Bubik, bülübük*]

Bübü [*İs.*], (*Söğüt "Bilecik"*) [*Bak: Bübübük, ibibik*]

Bübübük [*İs.*], Çavuşkuşu (*Diyarbekir*) [*Bak: Bübü, ibibik*]

Bübülük [*İs.*], Gül goncası (*Kemaliye "Malatya"*) [*Bak: Bünbülük*]

Bübürdek [*İs.*], Bülbül (*Konya dolayı*)

Bücelenmek [*F.*], (*Karacasu "Aydın"; Kızılhisar* [?]) [*Bak: Bücülenmek*]

Bücük [*İs.*], Buzağı (*Konya; Isparta; Ankara; Kırşehir; Afyon; Bursa; Zonguldak illeri*)

Bücülenmek [*F.*], Oyalanmak (*Karacasu "Aydın"; Kızılhisar* [?])

Büçük [*S.*], Çelimsiz, zayıf (*Afyon*)

Büdek ve **Bidek** [*İs.*], Meşe palamudu (*Ulubey "Ordu"*) [*Bak: Tongurşak, tokurşak*]

Büdremek [*F.*], Hafif titremek (*Kangal "Sivas"*)

Büeklemek [*F.*], (*Şebinkarahisar "Giresun"*) [*Bak: Bügelemek*]

Büeşmek [*F.*], Hareketsiz durmak (*Marmaris "Muğla"*)

Büğdüz [*S.*], **1.** Çatallı ve iğri büğrü ağaç (*Afyon; Isparta*) — **2.** kambur (*Avanos "Kırşehir"; Konya; Yozgat*)

Büge [*İs.*], (*Tavas "Denizli"*) [*Bak: Böge*]

Büğek [*İs.*], Annelerini emmemek için yavruların burunları üzerine takılan çatallı demir veya ağaç

(*Ankara; Araç "Kastamonu"*) [*Bak: Burunsak, burunsalık*]

Büğelek [*İs.*], (*A.*) [*Bak: Bövelek, böğelek, büğlek*]

Büğelemek [*F.*], (*Giresun*) [*Bak: Abalamak, apalamak*]

Büğeme [*İs.*], Çay suyunun önüne set yaparak suyu tutma (*Bayramiç "Çanakkale"*)

Büğemek [*F.*], (*Finike "Antalya"; Hadım "Konya"; Kastamonu; Kadirli "Seyhan"*)[*Bak: Büğem*]

Büğen [*İs.*], Koyunlara ilkbaharda arız olan ishal (*Dombaylı "Salihli - Manisa"*)

Büğenk [*İs.*], (*Ilgaz "Çankırı"*) [*Bak: Büğet*]

Büğenmek [*F.*], **1.** Akar su bir engel karşısında toplanmak (*Karaisalı "Kadirli - Seyhan"*) [*Bak: Bügenti*]— **2.** Kapanmak, mesdut olmak: **Su yolları büğenmiş te su başka yere gidiyor!** (*Kadarta "Araç - Kastamonu"*)

Bügenti [*İs.*], (*Bayramiç "Çanakkale"*) [*Bak: Büğenmek, 1*]

Büğet [*İs.*], (*Tire "İzmir"; Kayseri; Konya; Malatya; Sivas; Elâzığ; Boyabat "Sinop"; Isparta; Ordu; Zonguldak; Kozan, Kadirli "Seyhan"*) [*Bak: Bövet, büğenk, büvet, büyet*]

Büğleğen [*İs.*], Pınar, kaynak: **Büğleğenin suyu akmıyor** (*Develi "Kayseri"*)[*Bak: Eşme, göze*]

Büğlek [*İs.*], (*Konya; Kırşehir: Aydın; Isparta; İçel*) [*Bak: Büğelek, bövelek, böğelek*]

Büğlemek [*F.*], Su kaynaktan fışkırarak çıkmak (*Hadım "Konya"; Ceyhan "Seyhan"*)[*Bak: Büngüldemek*]

Büğlez [*S.*], (*Kırşehir*) [*Bak: Büğrez*] *büyvüz, büğdüz 2*]

Büğlü [*İs.*], **1.** (*Kalecik "Ankara"*) [*Bak: Buylu, 2*] — **2.** Kaynak (*Karaman "Konya"*)[*Bak: Büğleğen*]

Büğlüz [*S.*], Kambur (*Niğde; Talas "Kayseri"*) [*Bak: Büylüz, bülüz, buğlez, büydüz*]

Büğme [*İs.*], Suyun alttan yukarı kabarıp yayılması (*Endel "Osmaniye-Seyhan"*) [*Bak: Büngüldemek*]

Büğnüme [*F.*], Suyun önünü set yaparak kapatmak (*Pınarbaşı "Erkilet - Kayseri"*)

Büğrez [*S.*], İyri büyümüş ağaç (*Kırşehir ili*) [*Bak: Büğlez*]

Büğrü [*İs.*], Kurt: **Kışın aç kalan büğrüler köye iner** (*Cihanbeyli "Konya"*)

Büğrüz [*S.*], Kambur (*Kuzayca "Yozgat"*) [*Bak: Büğlüz*]

Büğüldemek [*F.*], Bir kaynaktan kabara kabara su çıkmak (*Haymana "Ankara"*)

Büğültü [*İs.*], Suyun kabartıları (*Şükriye aşiret köyü "Ceyhan - Seyhan"*)

Büğülü [*İs.*], (*Kayseri*) [*Bak: Buylu, 2*]

Büğünmek [*F.*], Eğilmek (*Çemişgezek "Elâziz"*)

Büğüt [*İs.*], Al, hiyle, desise (*Aşağıılıca "Eskişehir"*)

Bük [*İs.*], **1.** Irmak kıyılarında veya ortasındaki bitek toprak (*İçel; Malatya; Elâzığ; Erzincan; Diyarbekir; Bingöl; Tunceli; Gümüşane illeri*) — **2.** Sulak tarla veya bostan (*Çankırı; Bolu; Kastamonu; Ankara; Niğde; Kırşehir; Sivas; Konya illeri*) — **3.** Dere kıyılarındaki sık ağaçlık, çalılık; ovalardaki fundalık, dikenlik (*Sinop; Samsun; Ordu; Giresun; Gümüşane; Trabzon; Kastamonu;*

Çorum; Tokat; Sivas; Yozgat; Kırşehir; Niğde; Konya; Antalya; Burdur; Isparta; Muğla illeri) [*Bak: Buk, bürük*] — **4.** Viraj (*Kırşehir; Konya; Sinop; Samsun; Sivas; Tokat; Çorum; Yozgat illeri*) — **5.** Böğürtlen (*Halfeti "Birecik - Urfa"*)

Bükdelemek [*F.*], **1.** Doğru ve tam cevap vermemek (*Ermenak "Konya"*) — **2.** Savsaklamak (*Ermenak "Konya"*)

Büke [*S.*], (*Kilis "Gaziantep"; Maraş*) [*Bak: Böke*]

Bükeç [*İs.*], Köşe, çene, dönülecek nokta (*Eskişehir; Konya; Seyhan; Tokat; Sinop illeri*) [*Bak: Büküç*]

Bükek olma [*İs.*], Tavşanların çiftleşme zamanında bir araya gelmesi (*Sazlı* [?]) [*Bak: Böğek, bükenek olma, bümek 1*]

Bükelenmek [*F.*], **1.** Hayvanı bükelek denilen sinek tutmak (*Kastamonu*) — **2.** Müşkül mevkide kalmak (*Edirne*)

Bükelgeç [*İs.*], Dolambaçlı yol (*Sarıoba "Polatlı - Ankara"*)

Bükeneklemek [*F.*], At veya kara sığır gibi hayvanlar kendilerini ısıran sineklerden kaçmak (*Bulancak "Giresun"*)

Bükenek olma [*İs.*], (*Örencik "Bolu"*) [*Bak: Bükek olma*]

Bükleç [*İs.*], **1.** (*Kalecik "Ankara"*) [*Bak: Bisliğeç*] — **2.** Irmak dönemeci (*Tarsus "İçel"*) [*Bak: Bükleş*]

Bükleş [*İs.*], (*Konya*) [*Bak: Bükleç, 1*]

Büklevü [*İs.*], Keser ve baltanın sap geçen deliği (*Karaman "Konya"*) [*Bak: Küplengü*]

Büklük [*S.*], Hafif bulutlu hava (*Karacaviran "Kütahya"*) [*Bak: Bürük*]

Büklümbeç [*İs.*], Girdap (*Hortu "Sivrihisar - Eskişehir"*)

Bükme [*İs.*], **1.** Yufka ekmeğinin içerisine peynir konularak yapılan dürüm (*Antalya; Şuhut, Afyon; Safranbolu "Zonguldak"; Konya*) — **2.** Krepon (*Manisa*)

Bükmeç [*İs.*], **1.** Yol dönemeci (*Kütahya; Saimbeyli "Seyhan"*) — **2.** Belden aşağısının tutmaması: **Bükmeç kuduzuna uğrıyasın!** (*Kurtkulağı "Ceyhan - Seyhan"*)

Bükmek [*İs.*], **1.** Şubat ayı içinde çiftleşmeğe başlıyan tavşanlardan üç beşinin bir araya gelmesi (*Gördes "Manisa"*) [*Bak: Bükek olma*] — **2.** Küçük kesimde ekmek (*Söğüt "Bilecik"*)

Bükre [*S.*], Kambur (*Dombaylı "Salihli - Manisa"; Aydın*) [*Bak: Bükrü, bükrüce, büğdüz*]

Bükrü [*S.*], Kambur (*Bayadı "Ordu"; Tefenni "Burdur"; Kurtur "Osmaniye - Seyhan"; Köprücük köyü "Emet - Kütahya"*) [*Bak: Bükre, bükrüce 1*]

Bükrüce [*S.*], **1.** Kambur (*Gündoğdu "Bursa"*) — **2.** Beli iğri kocakarı [mecazen] (*Gündoğdu "Bursa"*) [*Bak: Bükre, bükrü*]

Bükrüm ayı [*İs.*], Birinciteşrin (*Emirdağ "Afyon"*)

Büktelek olma [*İs.*], Tavşanın erkek istemesi (*Ermenak "Konya"*) [*Bak: Bükülek, 1*]

Büktelemek [*F.*], Çabalamak, kıvranmak (*M. Kemalpaşa "Bursa"; Köşker "Kırşehir"*)

Bükü [*İs.*], **1.** Hüküm (*Çorlu, Saray "Tekirdağ"*) — **2.** Hâkim (*Saray "Tekirdağ"*)

Büküç [*İs.*], (*Eskişehir; Konya; Seyhan; Tokat illeri*) [*Bak: Bükeç*]

Bükülek [*İs.*], **1.** (*Alayunt "Kütahya„ ; Borla, Eğridir "Isparta„*) [*Bak: Büktelek olma*] — **2.** Mayis ayı (*Barla, Eğridir "Isparta„*)

Büküılmek [*F.*], Pekmez veya şurup gibi şeyler ağır ağır kaynamak (*Muğla*)

Büküm [*İs.*], Kat, zıif, katmer (*Çerkeş "Çankırı„*)

Bükür [*S.*], Toplu: **Bükür para verdim** (*Trabzon*)

Büküre [*S.*], Kambur: **Büküre Ahmet gene hastalanmış** (*Acıpayam "Denizli„*) [*Bak: Büydüz*]

Büküş [*İs.*], **1.** Viraj, dönemeç (*Acıpayam "Denizli„ ; Sivas; Avanos "Kırşehir„ ; Çanakkale; Kayseri; Şereflikoçhisar "Ankara„*) — **2.** Evin sokağa bakan köşesi (*Hisarcık "Kayseri„*) [*Bak: Buramaç*]

Büküşmek [*F.*], Âni bir darbe ile bir şahıs yere yuvarlanmak (*Ermenak "Konya„*)

Büldük [*İs.*], Çömlek (*Tepe köyü "İzmir„*)

Bülem [*İs.*], Teyze oğlu (*Alihan "Çine-Aydın„*)[*Bak: Bula 1, böle*]

Bülengez [*İs.*], (*Kırşehir*) [*Bak: Bülez, 2*]

Bülez [*S.*], **1.** Gayritabiî, anormal (*Şebinkarahisar "Giresun„*) — **2.** Kambur (*Beyağıl "Niğde„*) [*Bak: Bülüz*]

Bülke [*İs.*], Havuz (*Maraş; Adana; Ermenak "Konya„*)

Bülkü ve **Bülkülük** [*İs.*], Havanın sıkıntılı ve çok sıcak zamanı (*Nallıhan "Ankara„; Ordu; Sivrihisar, Kırka "Eskişehir„*)[*Bak: Büğrü 3, bükrü*]

Bülkümek [*F.*], Kusma alâmetleri göstermek: **Onun pişirdiği yemeği yerken içim bülküdü!** (*Bayındır "İzmir„*)

Bülle [*İs.*], Civciv (*Başköy "Burdur„; Ermenak, Kızılca, Karaman Bozkır, Hadım "Konya„*) [*Bak: Büllü, bülüç*]

Büllemek [*F.*], Örtmek, setretmek (*Niğde*)

Büllenmek [*F.*], **1.** Örtünmek, bürünmek (*Avanos "Kırşehir„*) — **2.** Su dalgalanarak akmak (*Menişli "Seyhan„*)

Büllü [*İs.*], (*Kayseri; Kırşehir*) [*Bak: Bülle*]

Bülü [*İs.*], Yulaf ekmeği (*Ortaköy "Niğde„ ; Ihlara "Aksaray„*)

Bülübük [*İs.*], Gül goncası (*Kemaliye "Malatya„*) [*Bak: Bübik*]

Bülüç [*İs.*], Piliç: **Bülüç eti çok lezzetlidir** (*Balçıkhisar "Afyon„*) [*Bak: Bülle*]

Bülük [*İs.*], Çocuk çükü (*Kadirli "Seyhan„; Çivanyaylağı "Mersin-İçel„ ; Manisa; Denizli; Zıvarık, Konya; Afyon; Antalya*)

Bülüz [*S.*], Kambur (*Misis "Seyhan„*) [*Bak: Büğlüz, bülez*]

Bünbülük [*İs.*], Gül goncası (*Divriği "Sivas„*) [*Bak: Bobilik, bübülük*]

Bünek [*İs.*], Bent, su seti, büğet (*Dereköy "Ilgaz-Çankırı„*)

Bünemek [*F.*], **1.** Sallanmak, oynamak, heyelân etmek: **Toprak bünedi**(*Keşap "Giresun„*) — **2.** Suyun önüne set çekmek (*Hocaköy "İnegöl-Bursa„ ; Cebelibereket "Seyhan„*)

Bünet [*İs.*], Su bendi (*Ilgın "Konya„ ; Camili "Antalya„ ; Kemal "Çanakkale„ ; Karaveliler "Antalya„*) [*Bak: Büğet*]

Büngeçmek [*F.*], Vücut uyuşmak (*Çivril "Denizli„*)

Büngemek [*F.*], Yığmak, istif etmek (*Kaş "Antalya„*)

Büngeşmek [*F.*], **1.** Az yumuşak bir şey geride toplanmak (*Alayunt "Kütahya„*) — **2.** Bir şey birbirine dolaşmak (*Dodurga "Bozüyük - Bilecik„*)

Bünget [*İs.*], Suyun derin yeri (*Serik "Antalya„*) [*Bak: Çipilden*]

Büngül [*İs.*], **1.** Suyun yerden kaynıyarak akması (*Ankara; İnegöl "Bursa„; Simav "Kütahya„; Gelendost "Isparta„*) — **2.** Köşe (*Konya ili*) — **3.** [*S.*] Gizli yer (*Karaman "Konya„*) — **4.** Kışlık kumanya (*Akseki "Antalya„*)

Büngüldek [*İs.*], Kaynak, göze, pınar (*Ankara; Niğde; Kayseri; Kırşehir; Bolu; Kastamonu; Çankırı; Erzurum; Seyhan; Maraş; Gaziantep; Aydın; Afyon; Burdur; İçel; Antalya illeri*) [*Bak: Eşme, göze*]

Büngüldemek [*F.*], Su yerden kaynıyarak akmak, çıkmak (*A.*) [*Bak: Büğnüme, büngümek, büngürdemek*]

Büngümek [*F.*], (*Konya; Denizli; Afyon; Burdur; Mersin "İçel„; Eskişehir; Eğridir "Isparta„*) [*Bak: Büngüldemek*]

Büngürdemek [*F.*], (*Honaz "Denizli„*) [*Bak: Büngüldemek*]

Bünkmek [*F.*], Birşeyi alttan yukarı dürtmek, iterek kabartmak: Köstebek toprağı **bünkmüş** (*Niksar "Tavas - Denizli„*)

Bünnez [*İs.*], Taş temelin toprak içerisinde kalan kısmı (*Kesme "Eğridir - Isparta„*)

Bür [*İs.*], Tomurcuk (*Argıthanı "Konya„*) [*Bak: Bürdek*]

Bürce [*İs.*], Devenin usul usul yürüyüşü: **Havayidir deli gönül havayi * alıcı kuş yüksek yapar yuvayı * Türkmen kızı katarlamış mayayı * bürce bürce basıp gider yaylâya** (*Belenkeşli "Mersin - İçel„*)

Bürçelek [*İs.*], Köklerinde patates gibi yumurcaklar bulunan bir çeşit bitki (*Bayat "Emirdağ - Afyon„*) [*Bak: Burçalak, burçalık*]

Bürdek [*İs.*], Tomurcuk (*Ünye "Ordu„*) [*Bak: Bür*]

Bürgü [*İs.*], **1.** Başörtüsü, namaz bezi (*İzmir; Aydın; Denizli; Muğla; Balıkesir; Isparta; Zonguldak; Bolu; Sinop; Samsun; Kastamonu; Kayseri; Ankara; Kırşehir; Bilecik; Konya; Sivas illeri*) [*Bak: Ağınce, çanpır*] — **2.** Çarşaf, car, yeldirme, ferace (*İzmir; Manisa; Çanakkale; Burdur; Bursa; Balıkesir; Konya; Kırşehir; İçel; Yozgat; Ankara; Kastamonu; Bolu; Çoruh; Edirne; Tekirdağ illeri*) [*Bak: Bürme, bürüme*] — **3.** Yağmurdan önce hissedilen sıkıntılı hava (*İst.* [*Muh.*]) [*Bak: Bürkü*]

Bürk [*İs.*], Külâh (*Bünyan "Kayseri„; İst.* [?])

Bürklemek [*F.*], Fışkırıp çıkmak (*Balıkesir ve dolayı*)

Bürkme [*İs.*], Kadınların eğlenmek üzere toplanması (*Gölpazarı "Bilecik„*)

Bürkü [*S.*], Sıkıntılı hava (*Bursa*) [*Bak: Bürgü 3, büklü, bürkülük*]

Bürkülük [*İs.*], (*Köy* [?]; *Keşanuz "Ankara„; Bahçe "Seyhan„*) [*Bak: Bürkü*]

Bürküm [*İs.*], Küldeki sıcaklık: **Mangaldaki bürkümde kahve pişmez** (*Beypazarı "Ankara„*)

Bürme [*İs.*], **1.** Kadın çarşafı (*İst.; Çankırı; Balçova "İzmir„; Gebze,*

Darıca "Kocaeli„) [*Bak: Bürnük, bürmek, bürgü 2*] — **2.** Kalın ve büyük başörtüsü: Dün çarşıdan bir bürme aldım (*Denizli*) [*Bak: Bürü, 2*]

Bürmek [*İs.*], (*Bandırma "Balıkesir„; Demirciler "Samsun„*) [*Bak: Bürme*]

Bürnük [*İs.*], Kadın çarşafı (*Demirciler "Samsun„; Sinop; Kastamonu; Çankırı; Bolu; Giresun; Bandırma "Balıkesir„ Aydın; Manisa; Afyon; Kütahya*) [*Bak: Bürme, 1*]

Bürü [*İs.*], **1.** Kurt (*Maraş; Gaziantep; Karamürsel dolayı "Kocaeli„*) — **2.** Başörtüsü (*İnebolu "Kastamonu„*) [*Bak: Bürme, büründü*]

Bürüce [*S.*], Eş, ortak (*Ereğli "Konya„*)

Bürük [*İs.*], **1.** Başörtüsü, yemeni (*Kayseri; Sivas; Niğde; Kırşehir; Burdur; İsparta; Antalya; Seyhan; Maraş; Aydın; Balıkesir; Çanakkale; Eskişehir; Çankırı; Çorum; Yozgat; Gümüşane illeri*) [*Bak: Birük, büklük*] — **2.** Hamam havlusu (*Şebinkarahisar "Giresun„*) — **3.** (*Devrek "Zonguldak„*)[*Bak: Bük, 3*] — **4.** Gövdesini sarmaşık dalları sarmış olan ağaç (*Sivas*) — **5.** Asına yaprağı (*Çarşamba "Samsun„*)

Bürüklemek [*F.*], Örtmek, saklamak (*Akşehir "Konya„*)

Bürüklenmek [*F.*], Kadın başörtüsiyle yüzünü örtmek (*Urfa; Havza "Samsun„*)

Bürüklük [*S.*], Bulutlu hava (*Ulubey "Ordu„*)

Bürülenmek [*F.*], Sıkı sıkıya örtünmek (*İçel*)

Bürüm [*İs.*], Agel (*Gaziantep*)

Bürümbe [*İs.*], Başörtüsü (*Karacasu "Aydın„*)[*Bak: Büründü*]

Bürümcek ve **Bürümcük** [*İs.*], **1.** Ham ipekten yapılan yerli dokuması ince bez (*Civanyaylağı "Mersin„, Anamur, Silifke "İçel„; Ödemiş "İzmir„*) — **2.** Başörtüsü (*Çiçekdağı "Kırşehir„*)

Bürüme [*İs.*], **1.** Budanmış küçük orman, fundalık (*Ohtap "Tokat„*) — **2.** Koyu gölgeli, sık ağaçlı yer (*Mesudiye "Giresun„*) — **3.** Yazma yemeni (*Konya*) — **4.** Kadın çarşafı (*Çankırı*)

Bürümedi [*İs.*], Kadınların başlarına örtündükleri örtü (*Konya*)

Bürün [*İs.*], Zeytin posası (*Kilis "Gaziantep„; Urfa*)

Büründü [*İs.*], Başörtüsü (*Muğla*) [*Bak: Bürü 2, bürümbe*]

Bürün yünü [*İs.*], Temiz yün: Bürün yünü yıkanınca hiç eksilmez (*Ovasaray "Çorum„*)

Büsükmek [*F.*], Çok acıkmak (*Bahaettin "Ordu„*)

Büşükcü [*S.*], Oyunda ebe olan (*Yenipazar "Aydın„*)

Bütürem [*Zf.*], Tamamen, toplu, olduğu gibi (*Bozkır "Konya„; Sinop*)

Büve [*İs.*], Parmak büyüklüğünde siyah ve ağılı bir cins böcek (*Edirne; Hayrabolu "Tekirdağ„; Çemişgezek "Elâzığ„*) [*Bak: Büyü*]

Büvelek [*İs.*], (*Çanakkale* [*Muh.*]; *Konya; Bozantı "Seyhan„; Çal "Denizli„*)[*Bak: Böğelek, bökelek*]

Büveme [*İs.*], Suyun önüne set yaparak tulma, biriktirme, suyu kabartarak yükseltme (*Ankara; Tekirdağ; Mersin "İçel„; Korkuteli "Antalya„; Faydalı "Kozan-Seyhan„*)

Büven [*İs.*], Çocuk bezi (*Bayramiç* ⸗*"Çanakkale„*)

Büvent [*İs.*], (*Kayseri; Konya*) [*Bak: Böğet, bövet, büventi*]

Büventi [*İs.*], (*Niğde; Konya; Kırşehir illeri*)[*Bak: Büğet, büvet, büvent*]

Büvet [*İs.*], (*Dereköy "Çankırı„; Denizli; Kolukısa "Konya„*) [*Bak: Büğet, böventi, böğet, bölet, bünet*]

Büydül [*İs.*], İptali hak: **Hakkı böydül edenin, hakkı böydül olur** (*Çankırı*)

Büydüs [*İs.*], Ağaç uru (*Eğridir "Isparta„*)

Büydüz [*S.*], Kambur (*Şam köyü "Gaziantep„*; **Bak şu kadına, büydüz olmuş!**: *Kızılcahamam "Ankara„*) [*Bak: Büğlez, bükre, bükrü, büylüz, büyvüz*]

Büyelek [*İs.*], (*Kütahya köyleri*) [*Bak: Bökelek, bövelek*]

Büyelmek [*F.*], Büzülmek (*Ezine "Çanakkale„*)

Büyet [*İs.*], Gölcük, etrafı çevrilmiş su birikintisi (*Bergaz "Ezine-Çanakkale„; Kütahya; Lagus "Isparta„*) [*Bak: Büğet*]

Büylüz [*S.*], Kambur: **Şu büylüzün haline bak!** (*Hisarcık "Kayseri„*) [*Bak: Büğlüz, büydüz*]

Büymek [*F.*], Üşümek (*Bartın "Zonguldak„*) [*Bak: Buymak*]

Büynümek [*F.*], Alev genişliyerek yükselmek (*Sandıklı "Afyon„*)

Büyük aladı [*İs.*], İpek böceklerinin son uykuları (*Bandırma "Balıkesir„; Mesudiye "Edirne„*)

Büyvüz [*S.*], Kambur (*Sarılar "Avanos-Kırşehir„*) [*Bak: Büğlüz, büylüz, büydüz, bükre, bükrü, büğlez*]

Büzdek [*S.*], Beceriksiz, mıymıntı, gevşek (*Karakoca "Biga-Çanakkale„*)

Büzdeklemek [*F.*], **1.** Miskincesine hareket etmek: **Şuna bak, büzdekliyerek gidiyor!** (*Mengen "Bolu„*) — **2.** Sıkıntı çekmek (*Mut, Civanyaylağı "Mersin-İçel„*) — **3.** Tereddüt etmek (*Vize "Kırklareli„; Rumkuş "Seyhan„*) — **4.** Oyalanmak (*Edirne*) — **5.** İşsiz oturmak (*Dodurga "Bozüyük-Bilecik„*)

Büzdelek [*S.*], Buruşuk (*Yozgat*)

Büzdüm [*İs.*], Kuyruk sokumu kemiği (*Bilecik; Konya; Afyon; Çanakkale; Muğla illeri*) [*Bak: Bızdın, boççık, büzlüm, poç*]

Büzen [*İs.*], Tane tane yağan kar (*Kaleoğlu "Zonguldak„*)

Büzeyden [*İs.*], Koyu pekmez (*Bor, Ulukışla "Niğde„*)

Büzgüllü [*İs.*], İri taneli ve beyzî şekilde siyah bir cins kış üzümü (*İst.; Kızılca, Gaziler "Hadım„, Sadıkhacı "Beyşehir„, İğrigöz, Zıvarık, Konya; Burdur; Malatya; Isparta; Kırşehir; Ankara; Niğde; Gediz "Kütahya„; Afyon*)

Büzlemek [*F.*], Nodulla dürtmek: **Öküzleri büzle de çabuk gidelim!** (*Şehşaban "İncesu-Kayseri„*)

Büzlüm [*İs.*], Kuyruk sokumu kemiği (*Boyabat "Sinop„*) [*Bak: Bızdın, büzdüm, boççık 1*]

Büzme [*İs.*], **1.** Üstü geniş, altı dar bir çeşit küfe (*Kavaklı köyü "Ezine-Çanakkale„*) — **2.** Yen, kolağızı (*Kadıköy "İst.„*) — **3.** Örme para kesesi (*Ankara; Kır-*

şehir; Kayseri; Yozgat; Sivas; Niğde; Çorum illeri)

Büzmeç [*İs.*], Kesenin ip'e büzülen ağız tarafı (*Navdalı "Mut - İçel"*)

Büzmük [*İs.*], Yaban arısı, eşek arısı (*Sivas*)

Büznük [*S.*], S kılgan, mahcup: **Ahmet, çok büznük çocuktur** (*Kars*)

Büzütmek [*F.*], Soğuk yüzünden uyuşmak, büzülmek (*Ermenak "Konya"; Avanos "Kırşehir"*)

C

Câ [*İs.*], Kol'un sâid kısmı (*Yozgat*)

Ca [*İs.*], **1.** Gusülhane (*Sivas*) — **2.** Merdiven parmaklığı (*Rize*) [*Bak: Caal, cağ 1*] — **3.** Çorap şişi (*Malatya*) [*Bak: Cağ, çağ*]

Caa [*İs.*], Çocuk (*Malatya*) [*Bak: Çağa*]

Caal [*İs.*], Parmaklık (*Diyarbakır*) [*Bak: Ca 2 ve cağ, çağ*]

Caba [*İs.*], **1.** Toprak tencere (*Tosya, Kastamonu; Ilgaz, Çankırı; Boyabat "Sinop"; Demirtaş "Kalecik", Ankara; Safranbolu "Zonguldak"; Çorum*) — **2.** Tandır (*Daday "Kastamonu"*) — **3.** Ağrı, sızı, sancı: **Hastanın cabası var, kıvranıp duruyor** (*Şehler "Ulubey - Ordu"*)

Cabalak [*İs.*], İri kar (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."; Çilehane "Reşadiye - Tokat": Umranıhamidî "Saiteli-Konya [Muh]"*)

Caban [*İs.*], Urgan, kalın ip (*Cala kamunu "Çıldır - Kars"*)

Cabık [*İs.*], Kara tavuk denilen kuş (*Harput "Elâzığ"*) [*Bak: Bakal*]

Cabındırık [*S.*], Arık, yağsız et (*Niğde*) [*Bak: Calla, cırındırık*]

Cablama [*İs.*], **1.** Çatı payandasında ve kiremit altında kullanılan kereste (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun"; Aşağıkaramaslı "Çarşamba - Samsun"; Zığana "Torul-Gümüşane"; Ulubey "Ordu"*) — **2.** Bahçelerin etrafına ince tahtadan yapılan parmaklık (*Gümüşane*)

Caba otu [*İs.*], Beyaz yün kumaşları karaya boyamak için kökü kullanılan bir çeşit bitki (*Fatsa "Ordu"*)

Cabu [*İs.*], Pencere perdesi (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*)

Cabuk [*S.*], Budanmış, kesilmiş: **Cabuk tay = yelesi ve kuyruğu kesilmiş tay; Cabuk ağaç = tepesi kesilmiş ağaç** (*Karaisalı "Seyhan"*)

Cabur [*S.*], **1.** Tüysüz: **Öküzün caburu çirkin olur** (*Bahaettin "Ulubey - Ordu"*) [*Bak: Cıbır, 2*] — **2.** Zayıf (*Bahaettin "Ulubey - Ordu"*) [*Bak: Cıbır, 3*]

Cabura [*İs.*], Çingeneler tarafından oynatılan maymun (*Dündarlı "Bergama - İzmir"*)

Cacala [*İs.*], Eski bez ve kumaş parçalarından yapılan kilim (*Gelibolu, Çanakkale*)

Cacık [*İs.*], **1.** İlkbaharda kırlarda biten ve yemek yapılan tekesakalı, yelmük, kuzukulağı, çartuk, semizotu, ıspanak, çalgı gibi taze bitkiler (*Gürcü köyü "Kızılcahamam", Üçem "Bâlâ", Karabekir "Yahşıhan - Ankara"; Arısama, Camili "Çumra - Konya"; Seydin "Avanos - Kırşehir"; İncesu "Kayseri"; Terkeşan "Yozgat"; Gaziantep; Alpanos "Seyitgazi - Eskişehir"*) — **2.** Koruk suyu ile yapılan salata (*Ermenak "Konya"; Silifke "İçel"*) — **3.** Yaban mantarı (*Kalfat "Çankırı"*)

Cacırın [*İs.*], Un helvası (*Halfeti "Birecik - Urfa"*)

Cacur [*İs.*], Hıyar (*Bozüyük "Bilecik [Muh.]"*)

Cağ [*İs.*], **1.** Çorap şişi (*Trabzon; Malatya; Zara, Sivas; Çıkrık "Mecitözü", Çorum; Denizli; Kars; Erzincan; Bayburt "Gümüşane"; Erzurum; Değirmenli "Niğde"; Rize; Amasya*)[*Bak*: *Ca*, 3] — **2.** Parmaklık (*Polatlı, Ankara; Samsun; Denizli; Diyarbakır; Çeşme "İzmir"; Urfa; Kemaliye "Malatya"; Ahlat "Bitlis"; Bursa; Divriği "Sivas"*) [*Bak*: *Ca 2, caal*] —**3.** Deri veya bezden yapılan büyük torba (*Yenice "Akşehir - Konya"; Çayır "Zonguldak"; Karaağaç "Gölpazarı", Akköy "Söğüt - Bilecik"; Bozan* [?]; *Güdül "Ayaş-Ankara"; Osmancık "Çorum"; Kırşehir; Kaş "Antalya"; Çankırı*) — **4.** Mutfaklarda bulaşık suyunun aktığı çukur (*Söre "Nevşehir - Niğde"; Sille "Konya"; Zonguldak; Zile, Niksar "Tokat"; Ezine "Çanakkale"; Ordu; Amasya; Kars; Çorum; Bursa*) — **5.** (*Tokat; Samsun; Sivas illeri*) [*Bak*: *Çağ, 1*] — **6.** Ev hamamı, gusülhane (*Kars; Çorum; Kırşehir*) [*Bak*: *Ca, 1*] — **7.** Çulhaların direzin, yani atkı ipini hazırladıkları dolap (*Urfa; Gaziantep; Maraş*) — **8.** Öküz arabalarının kenarına korkuluk olarak konan yassı ağaç (*Ziğdi "Tokat"; Dikbıyık, Musacalı "Çarşamba - Samsun"; Şimkürek "Sivas"*) — **9.** Çocuk (*Konya*) [*Bak*: *Çağa*]

Cağak [*İs.*], Dere kenarlarındaki düzlükler (*Rize*)

Cağanak [*İs.*], (*Çankırı; Kırşehir*) [*Bak*: *Çar, çara*]

Cağart [*İs.*], Tarla evleklerine suyu çıkartmak için önüne yapılan toprak yığını, set (*Karahüyük* [?]; *İspir "Erzurum"*) [*Bak*: *Büğek*]

Cağcın [*İs.*], Kırmızı toprak (*Çemişgezek "Elâzığ"*)

Cağıl [*İs.*], Düşman (*Seferihisar "İzmir"*)

Cağırtlan [*İs.*], Ciğer kebabı (*Gaziantep*)

Cağıt [*İs.*], Çıkmaz sokak (*Malatya*)

Cağlak [*İs.*], Çağlıyan (*Küçükçamurlu "Saimbeyli - Seyhan"*) [*Bak*: *Atak 8, atılgan, atılan, çağlak, gürleyik*]

Cağnak [*İs.*], Hayvanların doğurma zamanında fercinden akan su (*Kütahya*)

Cağşamak [*F.*], (*İncesu "Kayseri"; Güllühüyük "Çiçekdağı-Kırşehir"; Çorum*) [*Bak*: *Kağşamak*]

Cağu [*İs.*], Merdiven korkuluğu (*Sivas*) [*Bak*: *Cah*]

Cah [*İs.*], Merdiven tırabzanı (*Sivas*) [*Bak*: *Cağu*]

Çak [*İs.*], **1.** Koyun derisinden yapılan torba, dağarcık (*Edirne; İst.* [*Muh.*]) — **2.** Taraf, cihet (*İst.* [*Muh.*])

Cakkavı [*S.*], **1.** Geveze, boşboğaz (*Maraş; Adana*) — **2.** Ahlâksız (*Akçalıuşağı "Seyhan"*)

Çakkıl ve **cakkol** [*İs.*], Su taşıma omuzluğu (*Hinsköyü "Erzurum"; Erzincan; Yalova "İst."; Kozan "Seyhan"; Pasus "Kelkit", Tercan "Bayburt - Gümüşane"; Pınarbaşı "Kayseri"*) [*Bak:* *Catkıl*]

Çakar [*İs.*], Acem şalı gibi nakışlı şeyleri işlemekte kullanılan tezgâh (*Gaziantep*)

Cal [*İs.*], **1.** Delikli taş (*Erzurum*) [*Bak:* *Çağ, 4*] — **2.** Dargın iki kişinin biribirine attıkları manalı söz (*Eskipazar "Çerkeş - Çankırı"*)

Cala [*İs.*], İftira (*Yeniköy "Seyitgazi - Eskişehir"*)

Calak [*İs.*], Küçük karpuz (*Şekeroba "Maraş"*)

Calamak [*F.*], Mayi dökülmek, serpilmek, boşalmak (*Sarıkamış, Çıldır, Deliktaş "Kars"*) [*Bak:* *Calanmak*]

Calangu [*İs.*], Kahramanlık, zafer ve hükümdarlık alâmeti (*Urla "İzmir"*)

Calanmak [*F.*], (*Zellice "Sarıkamış - Kars"*) [*Bak:* *Calamak*]

Calay [*S.*], **1.** Dilsiz (*Kastamonu; Sinop; Samsun; Amasya; Ankara; Bolu illeri*) [*Bak:* *Çalay*] — **2.** Girift (*Safranbolu "Zonguldak"*)

Calayır [*S.*], Becerikli (*Gerede "Bolu"*)

Calaz [*İs.*], **1.** Hububat sapı (*Ağrakos "Suşehri - Sivas"; Şebinkarahisar "Giresun"; Sarayözü "Ezine - Çanakkale"; Eskişehir; Trabzon; Tokat; Çorum; Hasandede "Keskin - Ankara"*) — **2.** Mısırın dış kabuğu (*Vezirköprü "Samsun"*) — **3.** Cılız ekin ve ot (*Ulaş "Sivas"*)

Calba [*İs.*], Öküz kuyruğu denilen bitki (*Ilgın "Elbistan - Maraş"*)

Calbuk [*İs.*], Leblebi (*Kemaliye "Malatya"*) [*Bak:* *Bebe, bebük*]

Câle ve **câlet** [*İs.*], Sincap (*Niksar "Tokat"*) [*Bak:* *Calıt, çökelez*]

Calga [*İs.*], Ağaç aşısı (*Zile "Tokat"*)

Calgavuç [*İs.*], Tava (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*)

Calgazan [*S.*], Geveze, çok ve boş lâkırdı eden (*Gönen "Balıkesir"; Sadıklar "Akseki - Antalya"; İlyas "Kırkağaç - Manisa"*) [*Bak:* *Calkazan, cılgazan, çalgazan, çalkazan*]

Calgı [*S.*], (*Tokat merkezi*) [*Bak:* *Ağlaz*]

Calgımak [*F.*], Mızıkcılık, oyunbazlık etmek (*Çankırı*) [*Bak:* *Calgı*]

Calık [*İs.*], **1.** Parmaklık: Bahçenin calığı yüksek olmuş (*Isparta*) — **2.** Kolan dokunurken enine atılan kaba kazıl, yani eğrilmiş kıl sicim [Mutaflarda] (*Tire "İzmir"*)

Calım [*İs.*], Killi, yapışkan toprak (*Mollaveyis köyü "Pazar - Rize"*)

Calıt [*İs.*], (*Niksar "Tokat"*) [*Bak:* *Câle*]

Calkazan [*İs.*], (*Kayseri; Niğde; Karucu "Balıkesir"; Keçiborlu "Isparta"; Çal "Denizli"*) [*Bak* *Calgazan*]

Calku [*İs.*], Hamam takımı (*Sason "Muş"*)

Calla [*İs.*], **1.** İçine ekşi erik veya patlıcan katılarak fırında pişirilen bolsoğanlı et (*Karaman "Konya"; Ortabereket "Ankara"*) — **2.** Yağ-

sız et (*Seyhan; Ortabereket, Ayaş "Ankara„*) [*Bak*: *Cabındırık*]

Calp [*S.*], Eli çabuk; çevik hayvan (*Alpıköy "Eskişehir„*)

Caltı [*İs.*], Çalı (*Bakacak "Balıkesir„*) [*Bak*: *Çaltı*]

Camal [*İs.*], Kümbet denilen ısınma vasıtası (*Çevrim "Muratlı„, Çorlu "Tekirdağ„; T.; Çanakkale; Pazarcık "Bozüyük - Bilecik„; Satılmış "Eskişehir* [*Muh.*]„)

Camah [*İs.*], **1.** Yosun (*Mengeser "Ağrı„*) — **2.** Sığırların diş etlerinde hâsıl olan bir çeşit hastalık (*Mengeser "Ağrı„*)

Camala [*İs.*], Harman sonlarında delikanlıların oynadıkları bir çeşit oyun (*Ulucak "Menemen - İzmir* [*Muh.*]„)

Cambalaz [*İs.*], Badem çağalalarına üşüşen siyah renkli ve kanatları beyaz benekli bir böcek (*Adana*)

Cambıt [*İs.*], Bağ bozumundan sonra kütüklerde veya hevenklerde kalan birkaç taneli küçük üzüm salkımı, çıngıl (*Tuzaklı "Gölpazarı„, Zeyve "Söğüt - Bilecik„*)

Camburt [*İs.*], Yaprağı tütün yaprağı büyüklüğünde sarı renkli bir türlü bitki (*Ulubey "Ordu„; Bolu*)

Camgur [*İs.*], Şalgam (*Sivas ve dolayı*)

Camış [*İs.*], Huysuz katır (*Narlıdere "İzmir„*)

Camkos [*İs.*], Asma gözlerini yiyen siyah renkli bir cins böcek (*Amasya*)

Camra [*İs.*], Bukalemun (*Kayışlı köyü "Maraş„*)

Camuşturmak [*F.*], Nakletmek (*Safranbolu "Zonguldak„*)

Camut [*İs.*], Kürek: **Bu camutun sapı çok kısa** (*Denizli*)

Cana [*İs.*], **1.** Denize doğru uzamış kaya parçaları [pek az kullanılır] (*Gerze "Sinop„*) — **2.** Derelerin denize kavuştuğu yer (*Nizamiye "Giresun„*)

Canay [*İs.*], Sofa (*Bolu*) [*Bak*: *Hanay*]

Cancal [*İs.*], Deste, demet (*Sarıkamış "Kars„*)

Candal [*İs.*], (*Konya*) [*Bak*: *Çantu, 2*]

Canet [*İs.*], Tekerlek demiri, çemberi (*Antalya* [*Muh.*])

Canga [*İs.*], Büyük bıçak: **Bu canga bana babamdan kaldı** (*Gedik "Bayramiç - Çanakkale„*)

Cangalak [*İs.*], Dağ üstündeki tarla (*Yeniköy "Osmaniye - Seyhan„*) [*Bak*: *Cankala*]

Cangama [*İs.*], Ağız kavgası, gürültü, münazaa (*Yeniköy "Osmaniye„, Delialiuşağı "Teke„, Cevdetiye, Kozan "Seyhan„; Süksün "İncesu„, Şıhlı "Develi-Kayseri„; Tarsus "Mersin - İçel„; Bursa*) [*Bak*: *Cankama, cevgeme*]

Cangaza [*S.*], (*Konya*) [*Bak*: *Çangaza*]

Can kâğıdı [*İs.*], Hüviyet cüzdanı (**Can kâğıdını kaybettim**: *Biga "Çanakkale„; Yundalan "Üsküp - Kırklareli„*)

Cankala [*İs.*], (*Cebelibereket "Seyhan„*) [*Bak*: *Cangalak*]

Cankama [*İs.*], (*Akseki "Antalya„; Cebelibereket "Seyhan„*) [*Bak*: *Cangama, cevgeme*]

Cankaştırmak [*F.*], İşaa etmek, ortalığı velveleye vermek (*Malatya köyleri*)

Canp [*İs.*], Kola bitişik olan vücut parçası (*Küpesi köyü "Erzincan„*)

Cantık [*İs.*], İçine çiy et konularak yapılan pide (*Bolu*)

Cap [*İs.*], **1.** Küçük çömlek (*Ulubey "Ordu"*) — **2.** İçine turşu, yoğurt veya pekmez konulan ağzı geniş küçük küp, küpecik (*Amasya; İki cap turşu kurdum: Çarşamba "Samsun"*) — **3.** Çelik çomak oyununda, içine çelik konulan küçük çukur (*Urfa*) — **4.** [*S.*] Emin, korkusuz (yer) (*Urfa*)

Capcık [*S.*], **1.** Hoppa (*Yozgat*) — **2.** Beceriksiz, intizamsız (*Yozgat*)

Caploğ [*İs.*], Uzun sopa (*Ortalık "Ayancık - Sinop"*)

Caplanlık [*İs.*], Çamurlu, batak yer (*Kaleoğlu "Zonguldak"*)

Car [*İs.*], **1.** Uçurum, yar (*Bornova "İzmir"; Mardin*) — **2.** Rica, istirham (*Kadirli "Seyhan"*) — **3.** Kıl elek (*Mollaveysi "Pazar - Çoruh"*) — **4.** Bel kuşağı (*Büyükyenice "Bilecik"*) — **5.** Suların arklarda oyduğu yer (*Umranıhamidî "Konya"*) — **6.** Gayret (*Konya*) — **7.** Vak'a, hadise (*Sorkun "Beypazarı - Ankara"*)

Cara [*İs.*], **1.** Büyük su kabı (*Bartın "Zonguldak"; Yeniköy "Ereğli-Konya"*) — **2.** Hayvanlarda beyaz akıntı, seyelânı ebyaz (*Eğridir, Senirkent "Uluborlu - Isparta"; Kütahya; Muğla*) [*Bak:* **Cere 2 ve çara, çere**]

Caral [*S.*], **1.** Verimsiz toprak (*Kabaağaç "Fethiye - Muğla"*) — [*İs.*] **2.** Zarf, mahfaza, kap, kalıp (*Sabanözü "Polatlı - Ankara"*)

Carcar [*İs.*], **1.** Bulgur çeken makine (*Urfa*) — **2.** Düven (*Van; Kilis, Gaziantep*) [*Bak:* **Cercer, 2**] — **3.** Tahtaları eğmeğe yarıyan bir türlü marangoz aygıtı (*Urfa*)

Carcara [*İs.*], Şelâle (*Hala köyü "Çoruh"*) [*Bak:* **Atılgan, gürleyik**]

Cardın [*İs.*], Lâğım sıçanı (*Kadirli "Seyhan"; Kemaliye "Malatya"; Göksun "Maraş"; Kilis "Gaziantep"*) [*Bak:* **Cardon, çarbak**]

Cardon [*İs.*], (*Kemaliye "Malatya"*) [*Bak:* **Cardın**]

Caretmek [*F.*], Yalvarmak (*Kadirli "Seyhan"*)

Carı [*S.*], **1.** Çalışkan, işgüzar, gayretli, çevik (*Cacın, Kızılviran "İncesu - Kayseri"; Sivas; Gökçam "Sungurlu - Çorum"; Çökveren, İkice, Şerefli "Haymana-Ankara"; Gerze "Sinop"; Balıkesir; Köşker, Kırşehir; Seyhan; Alaca, Aksaray, Niğde; İçel; Konya; Kargı "Tosya", Kastamonu*) [*Bak:* **Ceri**] — **2.** Açıkgöz (*Sivas; Alucra "Giresun"; Keskin "Ankara"*)

Carıs [*S.*], **1.** Terbiyesiz, arsız, yüzsüz (*Dörtyol, Çardak köyü "Seyhan"; Bayadı "Ordu"; Şebinkarahisar, Alucra "Giresun"*) [*Bak:* **Caris**] — **2.** Harap viran, kağşak (*Elbistan "Maraş"*)

Carıt [*İs.*], Ateş küreği (*Harput, Elâzığ; Erzincan; Kemaliye "Malatya"; Urfa; Diyarbakır; Erzurum; Tarsus "İçel"; Beyşehir "Konya"; Bursa [Muh.]; Bafra "Samsun"*) [*Bak:* **Beğiş 1, carut**]

Carız [*S.*], Yaramaz, çok bilmiş, daima ağlıyan (çocuk) (*Beyşehir "Konya"*) [*Bak:* **Carıs, caris, carist**]

Caris [*S.*], (*Satılmış, Mihalıççık "Eskişehir"; Karacasu "Aydın"; Köşker "Kırşehir"; Denizli; Şebinkarahisar, Seyit "Giresun"; Alidemirci "Balya - Balıkesir"*) [*Bak:* **Carız, carist, carıs 1**]

Carist [*S.*], (*Maraş; Gaziantep*) [*Bak:* **Carız, caris**]

Carlakı [*S.*], Sahtekâr (*Karahisar "İncesu - Kayseri"*)

Carlı [*S.*], Fakir (*Karaçay "Tokat"; Kadıçiftliği "Yalova - İst."*)

Carluk [*İs.*], Tarla faresi (*Sadıklı, Pinili, Avanos "Kırşehir"; Hekimhanı "Malatya"*)

Carp [*Zf.*], Birdenbire, hemen (*Şıhlar "Ulubey - Ordu"*)

Cartazan [*S.*], Kendini beğenen (*Pülümer "Tunceli"*)

Cartı [*S.*], Eski (*Samsun*)

Cartıl [*İs.*], Fazla yorgunluk neticesi hâsıl olan dermansızlık (*Sarayözü "Ezine - Çanakkale"*)

Cartıllamak [*F.*], Yorulmak, kuvvetten düşmek (*Ünye "Ordu"*)

Caruk [*İs.*], Hindi yavrusu (*Kütahya*) [*Bak: Culuk*]

Carun [*İs.*], Yağmur (*Sivrihisar "Eskişehir"*)

Carut [*İs.*], Ateş küreği (*Tarsus "İçel"; Diyarbakır; Erzurum; Erzincan illeri*) [*Bak: Cavit*]

Carvallamak [*F.*], İncitmek (*Burdur*)

Castal [*S.*], Uyuşuk, tembel (*Bozüyük "Bilecik"; "Göksün - Maraş"*) [*Bak: Hantal*]

Castav [*İs.*], Keklik (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*)

Caş [*S.*], **1.** Delikanlı (*Gavurviran, Sivrihisar "Eskişehir"; Kadıçiftliği "Yalova - İst."; Çilehane "Reşadiye - Tokat"*) — **2.** [*İs.*] Mısır unu ile yağ ve şekerden yapılan bir çeşit çocuk yemeği (*Hemşin "Pazar-Çoruh [Aşiret]"*)

Caşak [*İs.*], Sel ağzı, çakıllı yer (*Büyükreflek "Mecitözü-Kırşehir"*)

Caşırmak [*F.*], Saklamak (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*)

Caşkur [*İs.*], Uzun şalvar (*Gümüşane*)

Caşman [*S.*], Budala (*Cebelibereket "Seyhan"*)

Cat ve **ced** [*S.*], Düşman (*Sulutaş köyü "Konya"*) [*Bak: Cav, 1*]

Catak [*İs.*], Dağdan aşılacak geçit (*İlkburunluk köyü [?]*)

Catkıl [*İs.*], Saka'arın omuzlarına aldıkları sırık, su omuzluğu (*Bayburt "Gümüşane"*) [*Bak: Cakkıl*]

Catlak [*S.*], Bunak kadın (*Ortaköy "Niğde"*)

Cav [*S.*], **1.** Düşman (*Ankara; Üsküdar "İst."*) [*Bak: Cat ve ced*] — **2.** [*İs.*] Hayvan siki (*Edremit "Balıkesir"; Gökçesu "Bolu"*) [*Bak: Çav*] — **3.** [*İs.*] Abaza (*Seyhan*) — **4.** [*İs.*] Kadip (*Edirne*) — **5.** [*İs.*] Savaş (*Çanakkale*)

Cavan [*İs.*], Urgan, kalın ip (*Yellice "Posof - Kars"; Diyarbakır; Urfa*) [*Bak: Caban, cavana*]

Cavana [*İs.*], (*Burdur*) [*Bak: Cavan*]

Cavcav [*İs.*], Hindi (*Demirci "Manisa"; Kütahya; Siirt; İst.*)

Cavcuk [*İs.*], Kuş yavrusu (*Kartal "İst."*)

Cavçırak [*İs.*], Fener mumu (*Yazılıköy "Emirdağ - Afyon"*)

Cavmak [*F.*], Atılan bir şey amaçtan sapmak, meyletmek (*Karahoca "Haymana - Ankara"*) [*Bak: Çanmak, çıvmak*]

Cavgırtmak [*F.*], Ürkütüp kaçırtmak (*Elbistan "Maraş"*)

Cavıldak [*S.*], Sıcak kanlı, girişkin, şen (*Konya*)

Cavit [*İs.*], Ateş küreği (*Kemaliye "Malatya"*) [*Bak: Carut*]

Cavk [*İs.*], Cemaat, toplantı (*Şuhut "Afyon"; Balkandak "Beyşehir - Konya"*) [*Bak: Afa, ava, avul*]

Cavka [*İs.*], Siyah renkte, gagası ve bacakları kalın, dağlık yerlerde yaşıyan ve cavk cavk diye bağıran bir cins kuş (*Zığana "Turul - Gümüşane,,*)

Cavkınlamak [*F.*], Öteye beriye dolaşmak (*Adana*)

Cavkırmak [*F.*], Av köpeği havlamak (*Çorlu "Tekirdağ,,; Don köyü "Edirne,,*)

Cavkmak [*F.*], Menfaat peşinde koşmak (*Konya*)

Cavlık [*İs.*], Kolayca dönmek için masura kalemlerinin geçirildiği demirden yapılmış çubuklar [dokumacılar arasında] (*Ezine "Çanakkale,,*)

Cavlız [*İs.*], Sincap (*Giresun*) [*Bak: Çokelez*]

Cavlu [*İs.*], Doğan veya şahin yavrusu (*İst.* [*Muh.*])

Cavra [*İs.*], Köpek (*Çavuş "Bandırma - Balıkesir,,*)

Cavrak [*S.*], Çalışkan, gayretli (*Yozgat*) [*Bak: Carı 1, cavramak*]

Cavraklamak [*F.*], Pişman olmak (*Fatsa "Ordu,,*)

Cavramak [*F.*], Gayret etmek, çalışmak (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun,,; Trabzon; Sivas*) [*Bak: Cavrak*]

Cavratmak [*F.*], Üzüntü vermek (*Erbaa "Tokat,,; Sivas*)

Cavrun [*İs.*], Hayvanların kürek kemiği (*Kadıçiftliği "Yalova-İst.,,*)

Cavsaymak [*F.*], Ehemmiyet vermemek (*Kılbasan "Karaman - Konya,,*)

Cavuldar [*S.*], Namuslu (*Balıkesir*)

Cavzıkmak [*F.*], Oraya buraya koşmak, gûya bir iş görüyormuş gibi öteye beriye gidip gelmek (*Avanos "Kırşehir,,*) [*Bak: Cavzıtmak, cavzutmak*]

Cavzıtmak [*F.*], (*Köşker "Kırşehir,,; Yapıntı "Mut - İçel,,*) [*Bak: Cavzıkmak, cavzutmak*]

Cavzutmak [*F.*], (*Lohan "Gaziantep,,*) [*Bak: Cavzıkmak, cavzıtmak*]

Cay [*İs.*], **1.** Naz, eda, gurur, çalım (*Balıkesir; Konya*) — **2.** Yaz (Cay geldi: *Karaçay "Tokat,,*)

Cayak [*İs.*], Çene (*Karaçay "Tokat,,*)

Caybak [*S.*], Sebatsız (*İçel*)

Caydak [*İs.*], **1.** Kılıf, kın (*Giresun*) — **2.** Bir yaşındaki hayvan (*Ağcekale "Zara-Sivas,,*) — **3.** [*S.*] Uzun (*Mengeseer "Ağrı,,*) — **4.** [*S.*] Yalın, çıplak ayak (*İlik "İskilip - Çorum,,*) — **5.** [*S.*] Züğürt (*Gaziantep*) — **6.** [*S.*] Eğersiz at (*Gümüşhacı köyü "Amasya,,; İst.* [*Muh.*]) — **7.** [*S.*] Issız, yalnız (*İçel*)

Cayfallamak [*F.*], Caymak (*Yapıntı "Mut - İçel,,*)

Caylık [*İs.*], **1.** Karatavuk (*Elâzığ*) — **2.** Sığırcık kuşu (*Kuruçay, Erzincan*) — **3.** Karga (*Elâzığ*)

Caykara [*İs.*], (*Sivas*) [*Bak: Çaykara*]

Caylanmak [*F.*], Gururlanmak, kibir satmak (*Zıvarık "Konya,,*)

Caymuz [*S.*], (*Bolu*) [*Bak: Caynaz*]

Caynak [*İs.*], Pençe, tırnak (*Kurugöl "Nevşehir - Niğde,,; Çiçekdağı "Kırşehir,,*) [*Bak: Cıynak*]

Caynal [*S.*], Eli işe yakışmıyan (*Büyüksöyle köyü "Elmalı - Antalya,,*)

Caynaz [*S.*], Zayıf, kuvvetsiz (*Konya; Kayseri; Kırşehir*) [*Bak: Caymuz, cıydaz, cıynabıt*]

Cayrak [*İs.*], Ağustosta yetişen bir cins armut (*Yerkesik "Muğla,,*)

Cayraklamak [*F.*], Sözünden dönmek (*Kale "Ordu„*)

Cayu [*İs.*], Örtü (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„*)

Cayur [*İs.*], Sofra bezi (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„*)

Cayvaz [*S.*], Zayıf, cılız (adam) (*Ermenak "Konya„*) [*Bak: Caynaz*]

Cazgır [*S.*], Pehlivanları güreşten önce halka takdim ve bazı tekerlemelerle teşci eden (*Edirne; Konurlar "İnegöl„, Yenişehir "Bursa„; Denizli; Edremit "Balıkesir„*) [*Bak: Cazkır, çildir*]

Cazgit [*S.*], **1.** Fitneci, fesatçı (*Amasya*) — **2.** Hafif meşrep (*Marınca "Merzifon - Amasya„*)

Cazı [*İs.*], Saçta pişen ekmek (*Ş. A. göçebe yürükleri*) [*Bak: Lavaş, gagala, bazlama, küt*]

Cazkır [*S.*], (*Finike "Antalya„; Kayadibi "Bornova - İzmir„; Muğla; Kavuncu "Tefenni - Burdur„*) [*Bak: Cazgır*]

Cazzak [*S.*], Müflis (*Keçiborlu "Isparta„*)

Cebar [*İs.*], Bal arısı; eşek arısı (*Sulutaş "Konya„*)

Cebcek [*S.*], Lâfzen, geveze (*Konya*)

Cebe [*İs.*], **1.** Gerdanlık (*Gündüzbey "Malatya„; Elbistan "Maraş„; Ulukışla "Niğde„*) — **2.** Kalın bilezik (*Divriği "Sivas„; Emirdağ "Afyon„; Haymana "Ankara„; İzmir; Bahçe "Seyhan„; Eskişehir*) — **3.** Ağabey, büyük kardeş (*Kelkit "Gümüşane„*) — **4.** Yün aba (*Amasya*) — **5.** At yürüyüşlerinden açık eşkin (*Saray "Tekirdağ„*)

Cebedek [*S.*], Öksüz, yetim (*Zonguldak*) [*Bak: Hortlu*]

Cebel [*S.*], Kılavuz, yol gösteren (*Okçu köyü "Kütahya„*) [*Bak: Cebele, 1*]

Cebele [*S.*], **1.** Yol gösteren, kılavuz (*Bozan "Ağaçhisar-Eskişehir„*) [*Bak: Cebel*] — **2.** Zorba, eşkiya (*Emirdağ "Afyon„*)

Ceber [*İs.*], Çocuk (*Finike "Antalya„*) [*Bak: Çağa*]

Cebik [*İs.*], **1.** Küçük taş, moloz (*Uluağaç, Niğde*) — **2.** Saksağan yavrusu (*Akçadağ "Malatya„*)

Cebirtlek [*S.*], Yassı, yayvan (*Ulubey "Ordu„*)

Ceble [*İs.*], Kuş sürüsü (*Tokat*)

Ceblek [*İs.*], Karaca yavrusu (*Ulus "Zonguldak„*)

Cec [*İs.*], (*Fiçek "Reşadiye-Tokat„; Köşker, Kırşehir*) [*Bak: Çeç*]

Cece [*İs.*], İhtiyar hıristiyan kadını (*Adana*)

Cecem [*S.*], Evlâtlık (*Bulancak "Giresun„*)

Cecetmek [*F.*], Yığmak (*Kadirli "Seyhan„*)

Ceci [*İs.*], Teyze (*Kozan "Konya„*)

Cecik [*İs.*], **1.** Eşyada kulpların saplarını rapteden vida [meyva saplarının dala merbut yerine de derler] (*Niğde; Tokat köyü "Eskişehir„; Mersin "İçel„; Amasya; Kozan, Kadirli "Seyhan„*) — **2.** Torba, çuval (*Ahlat "Bitlis„*)

Cecim [*İs.*], **1.** İnce dokunmuş nakışlı kilim (*Sinop; Trabzon; Elâzığ; Ağaeli "Kalecik-Ankara„; Yukarımaden "Artvin - Çoruh„; Amasya; Ordu; Kars; Çanakkale; Alucra, Gümüşane; Şebinkarahisar, Giresun; Karayün "Sivas„; Malkara "Tekirdağ„; Erzurum; Erzincan; Adana; Samsun*) [*Bak: Cicim*] — **2.** Dokuma seccade (*Sarıyer "İst.„*) — **3.** Tepsi ve

masa örtüsü (*Gümüşane*) — **4.** İnce halat (*Harput "Elâzığ"*)

Cecime [*S.*], Uyuşuk, miskin (*Konya; Uluborlu "Isparta"*)

Cecüm [*İs.*], Harmanda aktarılacak hale gelmiş hububat sapı (*Ünür "Çankırı"*)

Ceç [*İs.*], (*Gâvurdağı "Cebelibereket", Başlamış "Dörtyol", Azaplı, Kadirli "Seyhan"; Trabzon; Sarılar "Avanos - Kırşehir"; Şabanözü "Polatlı - Ankara"*)[*Bak*: *Çeç*]

Ceç görmek [*F.*], Buğday yığınını ölçmek (*Avanos "Kırşehir"*)

Cedene]*İs.*], Kenevir (*Erzincan*) [*Bak: Çedene*]

Cedvar [*İs.*], Ülker yıldızı (*Gaziantep*)

Cefa [*İs.*], Mercimek büyüklüğünde meyva veren bir ağaç (*Şebinkarahisar "Giresun"*)

Cefek [*İs.*], Baca kapağı (*Maraş*)

Ceft [*İs.*], Meşe palamudu ve fındık gibi meyvaların yüksüğü (*Ceyhan, Azaplı "Kadirli - Seyhan"*)

Ceğe [*İs.*], Kene (hayvan) (*Ereğli "Konya"*)

Ceğen [*İs.*], Hayvanlara yedirilmek üzere doğranmış mısır sapı (*Kars*)

Cegen [*İs.*], **1.** Harar, çuval (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*) — **2.** Hasır otu (*Pasus "Kelkit - Gümüşane"*)

Ceğert ve **Cegert** [*İs.*], (*Gümüşane; Erzincan; Hafik "Sivas"*) [*Bak: Ceğet, 2*]

Ceğet ve **Ceget** [*İs.*], **1.** Sokaktan ayrılan küçük yol (*Malatya; Kastamonu; Sivas*) [*Bak: Ceket*]— **2.** Çimlenmiş hububat tanesi (*Erzincan*) [*Bak: Ceğert*]

Ceğin [*İs.*], Omuz (*Erzincan*) [*Bak: Çiğin, dal*]

Ceğirgen [*İs.*], Isırgan (*Paşaköy, Bolu*)

Ceh [*İs.*], **1.** Kız çeyizi (*Güzeloluk "Silifke - İçel"*) — **2.** Develerin gerdanındaki tüyler (*Gökdere "Osmaniye - Seyhan"*)

Cehlenmek ve **Cehlemek** [*F.*], **1.** Dikkat etmek (*Balıkesir*) — **2.** Süslenmek (*Şebinkarahisar "Giresun"*)

Cehre [*İs.*], Çıkrık (*Urfa; Bursa; Van; Taşlıçay "Diyadin - Ağrı"*)

Ceket [*İs.*], **1.** Cadde, sokak (*Malatya; Konya* [*Muh.*]) — **2.** Çıkmaz sokak (*Malatya*) [*Bak: Ceğet*]

Ceki [*İs.*], Kadın başörtüsü (*Elmalı "Antalya"*)

Cel [*İs.*], **1.** Açık, engin deniz (*Gaziantep*) — **2.** Başağı üzerinde arpa ve buğday sapı (*Ortaköy "Artvin - Çoruh"*)

Celba [*İs.*], Kayın birader (*Antalya*)

Celbe [*İs.*], Hayvan sürüsü, yılkı (*Azaplı "Kadirli - Seyhan"*)

Celbin [*İs.*], İlk yumurtlıyan tavuk (*Maraş*) [*Bak: Celfin*]

Celbis [*İs.*], Çalı çırpı (*Cebelibereket "Seyhan"*)

Cele [*İs.*], İlmek (*Taşburun "Iğdır - Kars"*)

Celen [*S.*], **1.** Becerikli, eli uz (*Bolu*) — **2.** Kurnaz (*Bolu*)

Celenk [*İs.*], Yapılarda çatının altında bulunan saçak (*Haymana "Ankara"*)

Celep [*İs.*], **1.** Ekmek, pide ve benzerlerinin esmeri (*Adana*)—**2.** [*S.*] Arık, zayıf (*Küçükyozgat "Ankara"*) — **3.** [*S.*] Yakışıksız (*Adana*) — **4.** [*S.*] Kaba sapa (*B. Kızılhisar "Behisni - Malatya"; Nizip "Gaziantep"*)— **5.** [*S.*] Genç, güzel (*Ulubey "Ordu"; Şışyaka "Bursa"*)

Celfin [*İs.*], (*Mut "İçel„ ; Büyükçaylı "Dörtyol - Seyhan„, İncirlik, Çataloluk, Bakırdağı " Develi-Kayseri„ ; Pazarcık "Gaziantep„ ; Maraş*) [*Bak*: *Celbin*]

Celik [*İs.*], Moloz (taş) (*Niğde*) [*Bak*: *Helük, helik*]

Celk [*İs.*], Su yayıldıktan sonra dalgalanma (*Yozgat*)

Celken [*İs.*], Tuğyan (*Seydin "Avanos - Kırşehir„*)

Cellek [*S.*], Cesur (*Ulaş "Sivas„*)

Cellemek [*F.*], Azarlamak (*Piraziz "Giresun„*)

Celmek [*İs.*], Suyun istilâsı (*Yozgat*)

Celmik [*İs.*], Ilıca, kaplıca (*Erzurum*) [*Bak*: *Çermik*]

Celtmek [*S.*], Çoban yamağı (*Aksaray "Niğde„*)

Cember [*İs.*], (*Aydoğmuş, Senirkent "Uluborlu„, Eğridir "Isparta„ ; Ünye "Ordu„ ; Kâhyalı "Çankırı„ ; Alanya "Antalya„ ; Dumlupınar "Kütahya„ ; Çanakkale ; Şıhlar, Beypazarı ; Başköy, Ankara ; Akarca "Mersin„, Tarsus "İçel„ ; Çorum*) [*Bak*: *Çember*]

Cembere [*İs.*], Hayvanların ve hele karasığırların soğukta kalıp hastalanarak boğazlarının şişmesi (*Ermenak "Konya„ ; Antalya ; Köy* [?] *"İçel„*)

Cemberek [*İs.*], Difteri hastalığı (*Kozan, Seyhan ; Karaman "Konya„*) [*Bak*: *Kuşkuyruğu*]

Ceme [*İs.*], Çocuk (*Hançalar "Çal-Denizli„*) [*Bak*: *Caa, çağa*]

Cemek [*İs.*[, **1.** Öğendirenin alt ucunda bulunan küçük yassı demir (*Dikenli "Çankırı„ ; Samsun ; Dişli "Yozgat„ Erbaa, Fiçek "Reşadiye„, Tokat ; Muhara, Şebinkarahisar "Giresun„ ; Boyabat, Sinop ; Ordu ; Efsus "Elbistan„, Maraş ; Niğde ; Ulaş, Sivas ; Mucur, Kırşehir ; Kelkit, Bayburt " Gümüşane „ ; Sungurlu "Çorum„ ; Armudan "Kuruçay - Erzincan„ ; Aleşkrit "Ağrı„ ; Kargalı "Polatlı - Ankara„ ; Erzurum ; Alişar "Merzifon - Amasya„*)[*Bak*: *Çemek, çikel, çilkel, çekel, çemiş, çengel, çenkel, çerkel*] — **2.** (*Merzifon "Amasya„ ; Erzurum ; Kargalı "Polatlı - Ankara„ ; Erbaa "Tokat„ ; Şebinkarahisar "Giresun„ ; Aleşkirt "Ağrı„*)[*Bak*: *Kazgıç, çekel, çekkel, çikel, eğiş*] — **3.** Dikici keskisi (*Niksar "Tokat„*) — **4.** Yemek çatalı (*Giresun*) — **5.** Kağnı tekerleği (*Suşehri "Sivas„*)

Cemeke [*S.*], Toy, genç, tecrübesiz (*Köşker "Kırşehir„*)

Cemet [*S.*], Yersiz yurtsuz, anasız babasız çocuk (*Bozanköyü* [?])

Cemiç [*İs.*], Dut kurusu (*Mindaval "Karahisar-Kayseri„ ; Maraş*)

Cemileme [*İs.*], Canı yanan köpeğin bağırması (*Ankara*) [*Bak*: *Çemilemek*]

Cemiş [*İs.*], **1.** Kaşık (*Çatalca "İst.„*) [*Bak*: *Cemek, 4*]— **2.** Keçi (*Konya çevresi*) [*Bak*: *Çebiş*] —**3.** (*Konya*) [*Bak*: *Cemek, 1*]

Cemkirmek [*F.*], (*Mut "İçel„ ; Emet "Kütahya„ ; Osmaniye "Seyhan„ ; Antalya*) [*Bak*: *Çemkirmek*]

Cenber [*İs.*], (*Zir, Küçükyozgat, Kızılcahamam, Ankara ; Gerede "Bolu„ ; Seyhan*) [*Bak*: *Cember*]

Cenberek [*İs.*], Pullukların önündeki küçük tekerlekler (*Kars*)

Cencik [*S.*], Zayıf, cılız (*Dastarlı "Ayaş - Ankara„ ; Aksaray, Eskigümüş "Niğde„*)

Cenç [*İs.*], Balmumunun posası, tortusu (*Ahlat "Bitlis„ ; Bayburt "Gümüşane„*)

Cendek [*İs.*], **1.** İnsan veya hayvan ölüsü, öleş (*Tutak "Ağrı"; Akalan "Samsun"; Mecitözü "Çorum"; Hınıs "Erzurum"; Artvin "Çoruh"; Konya; Bayburt "Gümüşane"; Kozan "Seyhan"; Kars*) — **2.** Vücut, beden, ceset (*Kozan "Seyhan"; Artvin "Çoruh"; Erzurum; Ağrı ili*) — **3.** Uzun değnek (*Yozgat*)

Cenderek [*İs.*], Geceleri vadilerden esen serin rüzgâr (*Bayat "Emirdağ - Afyon"*) [*Bak: Sazak*]

Cenef [*S.*], Zayıf (*Kılıçlar "Ankara"*) [*Bak: Cenefe, cenefs*]

Cenefe [*İs.*], (*Kırşehir*) [*Bak: Cenef, cenefs*]

Cenefs [*İs.*], (*Kayseri*) [*Bak: Cenef, cenefe*]

Cenet [*İs.*], **1.** Ka'ça (*Isparta*) [*Bak: Çenet*] — **2.** Kadın donlarının paçalarına işlenmiş süs (*Kumluca "Finike - Antalya"*) — **3.** Fılka (*Uşak "Kütahya"*) — **4.** İki kanatlı kapının herbir kanadı (*Uşak "Kütahya"*)

Cengebe [*İs.*], Orman içinde çukur ve kuytu yer (*Mesudiye, Şebinkarahisar "Giresun"*)

Cenger [*İs.*], Çöğen otuna benzer yabanî sakızotu (*Şarkîkaraağaç "Isparta"*) [*Bak: Kenger, kengel*]

Cenge taşı [*İs.*], Sünger gibi oyukları bulunan hafif bir çeşit taş, trahit. Hamam ocakları ve fırınlar çokça bununla yapılır (*Elâzığ*)

Cengi [*İs.*], Zerre (*Konya*)

Cengiz [*S.*], Yenilemiyen, yenilmemiş (*Ulubey "Ordu"*)

Cenik [*S.*], **1.** İşgüzar, becerikli (*Afyon*) — **2.** [*İs.*] Köy: Karşıki cenik (*Bursa*) — **3.** Kışlak (*Ordu*) — **4.** Ufak boylu, afacan at (*Sivas*) — **5.** Tabiî derecede büyümiyen insan veya hayvan (*Kovay "Amasya"*) [*Bak: Cennik*] — **6.** [*İs.*] Kadınların başlarına takıp yanaklarından aşağı sarkıttıkları altın dizisi (*Malatya*)

Cennik [*İs.*], (*Malatya*) [*Bak: Cenik, 5*]

Cep [*İs.*], Pişmesi yaklaşmış olan yemek: **Yemek tam cepinde. Cepi gelmeden yemeği niye ateşten indirdin?** [Yalnız yemeklerde kullanılır] (*Gördes "Manisa"*)

Cepçek [*S.*], Büyüklerin karşısında her söze karışan (*Konya*)

Cepe [*İs.*], Gelinlerin kullandıkları enli bilezik (*Divriği "Sivas"*) [*Bak: Cebe, 2*]

Cepel [*İs.*], Ayıklanmamış, çöplü, topraklı hububat (*Domaniç "Kütahya"*) [*Bak: Çepel*]

Ceper [*İs.*], Duvar, mania (*Ordu*) [*Bak: Çeper*]

Cepin [*İs.*], Ufak çapa (*İpsala "Edirne"*) [*Bak: Çepin*]

Cer [*S.*], Cıvık, sıvık (*İlâma "Eğridir - Isparta"*)

Cera [*İs.*], Gebe veya kösnümüş hayvanların çiftleşecekleri zaman ferçinden akan yapışkan ve cıvık su (*Aslıhantepeciği "Çağış - Balıkesir"*) [*Bak: Cere*]

Ceran [*İs.*], **1.** Ceylan (*Maraş; Konya*) [*Bak: Ceren*] — **2.** [*S.*] Yakışıklı, güzel, iyi koşan at (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun"; Seydişehir "Konya"; İçel*)

Cercer [*İs.*], **1.** Düvene oku bağlıyan enlileme konulmuş ağaç (*Gaziantep*) [*Bak: Alkıt ağacı*] — **2.** Düven (*Maraş*) [*Bak: Carcar, 2*]

Cere [*İs.*], **1.** Kadın kocasından boşandıktan sonra kendisi veya

çocuğu için aldığı nafaka (*Çanakkale; Muğla; Çağış, Aslıhantepeciği "Balıkesir"; Bolu; Şumnu "Bulgaristan"*) — **2.** (*Ihlara "Aksaray", Niğde; Akhisar "Manisa"; Sungurlu "Çorum"*) [*Bak*: *Cara 1, çara, boduç*]

Cerek [*İs.*], **1.** İnce uzun ve yuvarlak sırık, dilme (*Karacahan "Sivas"; Gerce "Avanos", Kırşehir; Tokat; Bereketli, Ürgüp, Nevşehir "Niğde"; Yozgat; Şücaettin "Seyitgazi - Eskişehir"; İncesu, Develi, Kayseri; Kars; Merzifon "Amasya"; Müsellim "Yapraklı - Çankırı"; Şebinkarahisar, Alucra, Giresun; Gerze, Sinop; Alagöz "Çorum"; Gelibolu "Çanakkale"; İshaklı "Afyon"; Zor "Yusufeli - Çoruh"; Ağrı; Kuşu "Hasançelebi - Malatya"; Ulubey, Durak, Ünye "Ordu"; Efsus "Elbistan - Maraş"; Samsun*) [*Bak*: *Çerek*] — **2.** Kaburga kemiği (*Erzincan*) — **3.** Koyunun döşü (*Bayramiç "Çanakkale"*)— **4.** Kağnı oku (*Kâhyalı "Çankırı"*)

Cerelemek [*F.*], Nişanlamak, nişan takmak (*Mormat "Ezine - Çanakkale"*)

Ceren [*İs.*], **1.** Ceylan (**Akça ceren gezersin bu dağda* bu dağ bizim ağamızın dağıdır:** *Karabağ "Bolvadin - Afyon"; Kadirli "Seyhan"*) [*Bak*: *Ceran, 1*] — **2.** Büyük çömlek (*Kırşehir*)

Cerez [*İs.*], Çerez (*Konya; İzmir; Akköy "Söğüt - Bilecik"; Kıbrıscık "Bolu"; Çankırı*)

Cerge [*İs.*], **1.** Göçebe çadırı, çerden çöpten yapma gölgelik, bostan ve bahçelerde yapılan kulübe (*Kozan, Kadirli "Seyhan"; Çaltı, Dodurga "Söğüt - Bilecik"; Emet, Altıntaş, Kütahya; Bozkır, Konya; Yapıntı "Mut - İçel"; Arak "Şarkîkaraağaç - Isparta"; Alucra, Şebinkarahisar; "Giresun"; Ovasaray "Çorum"; Aşağılıca "Eskişehir"; Elâzığ*) [*Bak*: *Çerge 1, cergi*] — **2.** Sıra, dizi (*Iğdır "Kars"; Ahlat "Bitlis"*) [*Bak*: *Çömelti*] — **3.** Dörder dörder ayrılma, posta olma (*Beypazarı "Ankara"*)

Cergen [*S.*], Ufak (*İçel*)

Cergi [*İs.*], **1.** (*Belenobası "Ezine - Çanakkale"; Sivrihisar "Eskişehir"*) [*Bak*: *Cerge, çerge 1*] — **2.** Bir çeşit sürek avı (*Elâzığ*) — **3.** Bağlanmış keten demetleri (*Tansa "Ayancık - Sinop"*)

Cergü [*İs.*], Fındık çeçleri için sureti mahsusada yapılan sergi yeri (*İçilliköy "Bulancık - Giresun"*)

Ceri [*S.*], (*Konya ve dolayı; Eskişehir*) [*Bak*: *Carı, 2*]

Cerik ağacı [*İs.*], Su kenarlarında yetişen, yedi sekiz metre uzunluğunda olan ve kömüründen barut yapılan bir cins ağaç (*Argıthanı "Ilgın - Konya"*)

Cerit [*İs.*], Ateş küreği (*Kemaliye "Malatya"; Köse "Kelkit - Gümüşane"*) [*Bak*: *Carut*]

Cerk [*İs.*], Hayvanları bağlamak için kıldan yapılan ip (*Suşehri "Sivas"; Şebinkarahisar "Giresun"*)

Cermek [*F.*], Hayvan ansızın ölmek (*Yozgat*)

Cerlik yapmak [*F.*], Hıyanet etmek (*Ünye "Ordu"*)

Cerne [*İs.*], Testi (*Antalya*)

Cerpi [*İs.*], Başörtüsü (*Sinop*)

Certel [*S.*], Çevik, faal (*Hadım "Konya"*)

Cet [*İs.*], Büyüyememiş hayvan: *Cet tavuk* (*Ahlat "Bitlis"*)

Cetik [*İs.*], Yün terlik, çelik (*Fevziye "Geyve - Kocaeli"; Balıkesir; Konya*)

Cevcuk [*İs.*], Fasulyenin kabuğu (*Şıhlar "Ulubey - Ordu"*)

Cevgeme [*İs.*], Dil kavgası, ağız dalaşı (*Mersin "İçel"*) [*Bak: Cangama, cankama*]

Cevk [*İs.*], Meşe palamudu, yemişi (*Kızılca "Hadım - Konya"*) [*Bak: Cevt, ceft*]

Cevlen [*S.*], Tez canlı (*Yozgat*)

Cevren [*İs.*], Genişlik (*Mesudiye, Şebinkarahisar "Giresun"*)

Cevt [*İs.*], (*Karaman "Konya"*) [*Bak: Cevk, ceft*]

Ceynak [*İs.*], Kuşların göğsündeki çatal kemik, lâdes kemiği (*Van*)

Ceyrik [*İs.*], Küçük üzüm salkımı (*Zıvarık "Konya"*) [*Bak: Cımbıt, çirtik*]

Cıba [*İs.*], **1.** Kırkılmış keçi (*Atlas "Sivrihisar - Eskişehir"; Kıbrıs, Üçen "Bâlâ", Bağbuca "Nallıhan", Şabanözü "Polatlı", Ayaş "Ankara"; Ereğli, Konya; İncesu "Kayseri"; Gömerdiğin, Söbük "Bayramiç", Tevfikiye "Çanakkale"; Simav, Kütahya; Balya "Balıkesir"; Demirci "Manisa"; Gemlik "Bursa"; Trabzon; Kavşıt "Sungurlu - Çorum"; İst.; Niğde; Kula, Ödemiş "İzmir"; Aydın*) [*Bak: Cıbağ*] — **2.** Kağnı ve boyundurukta kullanılan ağaç çivi (*İpkaiye "Biga", Muratlar "Bayramiç - Çanakkale"*) — **3.** [*S.*] Yoksul (*Denizli*) [*Bak: Cıbır, 1*] — **4.** [*S.*] Arık, zayıf (*Aydoğmuş "Isparta"*) — **5.** Köfter ve ayva reçelini karıştırmağa mahsus demir (Kazgıç) (*Ürgüp "Niğde"*) [*Bak: Eğiş*] — **6.** Domuz yavrusu (*Bilân "Seyhan"*) — **7.** Kalburdan geçirilmiş pirinç taneleri (*Gölyaka "Düzce - Bolu"*) — **8.** Tepe, yüksek yer (*Piraziz "Giresun"; Şıhlar "Ulubey - Ordu"*) — **9.** Çocuk mintanı, zıbın (*Niğde*) [*Bak: Ciba*]

Cıbağ [*İs.*], (*Demirci "Manisa"*) [*Bak: Cıba, 1*]

Cıbar [*İs.*], Çocuk (*Ödemiş Narlıdere "İzmir"; Ortaköy "Çal - Denizli"; Simav, Gediz, Kütahya; Balıkesir; Gördes, Kula "Manisa"; Eskişehir; Görden "Ankara"; Dudaş "Tavşanlı - Kütahya"*) [*Bak: Çağa*]

Cıbara [*S.*], **1.** Alelâde, ayak takımından (*Halimiye "Ermenak - Konya"*) — **2.** [*İs.*] Üzümün küçük salkımı; tütünün ufak yaprağı (*Konya*) — **3.** Çıplak, fakir (*Keçiborlu "Isparta"*) — **4.** Diz boyu (*Üsküdar "İst."* [?])

Cıbartmaş [*F.*], (*Görele "Giresun", Ayaş "Ankara"*) [*Bak: Cibertmek, çıbarmak*]

Cıbıdık [*S.*], Çok ıslanmış, sırsıklam (*Azaplı "Kadirli - Seyhan"*)

Cıbık [*İs.*], Tavuk feriği (*Muğla*)

Cıbıl [*S.*], **1.** Fakır, yoksul (*Sivas; Çemişgezek "Elâzığ"; Akseki "Antalya"; Kars; Afyon; Alucra "Giresun"; Tutak "Bayburt", Gümüşane; Yukarıbağlar, Malatya; Selimpaşa "İst."; Alibeyli "Manisa"*) [*Bak: Cıbır, cibil, çepel, çeper*] — **2.** Tüyü dökülmüş (*Ortaköy "İnegöl - Bursa"; Eskişehir*) — **3.** Çok su içen (*Bozan "Ağaçhisar - Eskişehir"*) — **4.** Suyun sığ yeri (*Çankırı; Karaburun "Görele - Giresun"*) — **5.** [*İs.*] Bezir yağı kandili (*Ürgüp*

"*Kayseri*"; *Nevşehir* "*Niğde*") — **6.** Sulu, cıvık [adam] (*İnegöl* "*Bursa*"; *İnköy* "*Kütahya*") — **7.** Cılız, zayıf (*İsabey* "*Çal - Denizli*")

Cıbıldacık [*S.*], Çırçıplak (*Muğla*)

Cıbıllık [*İs.*], **1.** Karın eriyerek sulu bir hale gelmesinden hâsıl olan zifos (*Gelibo'u* "*Çanakkale*") [*Bak: Çepellik*] — **2.** [*S.*] Çıplaklık, yokluk, züğürtlük (*İnay* "*Eşme - Manisa*")

Cıbır [*S.*], **1.** Müflis, parasız, fakir (*Bakırmadeni* "*Elâzığ*"; *Merzifon* "*Amasya*"; *Bolu; Ceritkale* "*Keskin*", *Şabanözü* "*Polatlı-Ankara*"; *Havza, Bafra* "*Samsun*"; *Gökçam* "*Sungurlu - Çorum*"; *Develi, Karahisar* "*İncesu - Kayseri*"; *Konya; Genezin* "*Avanos*", *Köşker, Kırşehir; Zile* "*Tokat*"; *Çankırı; Keçiborlu, Gelendost* "*Şarkîkaraağaç - Isparta*"; *Ünye* "*Ordu*"; *Dişli* "*Bolvadin - Afyon*"; *Boyabat* "*Sinop*"; *Yozgat; Sazlıca, Nevşehir* "*Niğde*") [*Bak: Cıba, cıbıl, cibare, cıbır*] — **2.** Tüysüz (*Kırşehir; Dadasu* "*Bolu*"; *Araç* "*Kastamonu*"; *Çorum; Aynalı* "*Sivrihisar - Eskişehir*"; *Torabası* "*Polatlı - Ankara*"; *Kızılcahamam* "*Ankara*"; *Yozgat*) — **3.** Zayıf, cılız (*Kastamonu; Ordu ili; Dümeli* "*Orta - Çankırı*"; *Bükeler* "*Kızılcahamam*", *Kavacık* "*Nallıhan - Ankara*"; *Kırşehir; Eskişehir; Ortaköy* "*İnegöl - Bursa*"; *Balkı* "*Ilgın*" *Konya; Balkur* "*Zonguldak*"; *Gölpazarı* "*Bilecik*") — **4.** [*İs.*] Ağaçsız yer (*Demirci, Berk* "*Bolu*") — **5.** [*İs.*] Küçük fıçı (*Bandırma* "*Balıkesir*"; *Bozüyük* "*Bilecik*"; *Bahadırlı* "*Çanakkale*"; *Edirne; Pazarcık* "*Gaziantep*") — **6.** [*İs.*] Yaban ördeği (*Yalova* "*İst.*") [*Bak: Kılkuyruk*]

Cıbırdan [*S.*], Çok yaş toprak (*Yakacık* "*Muğla*")

Cıbıt olmak [*F.*], Fazla ıslanmak (*Ünye* "*Ordu*")

Cıbız [*S.*], Çıplak, tüyü dökülmüş (*Kelkit* "*Gümüşane*"; *Kayı* "*Isparta*") [*Bak: Çıbır, 2*]

Cıbra [*İs.*], Madenî kalem ucu (*Trabzon*) [*Bak: Cibre, cifre*]

Cıcık [*S.*], **1.** Süslü, güzel (*Alucra, Şebinkarahisar* "*Giresun*"; *Kadirli* "*Seyhan*"; *Oltu* "*Erzurum*"; *Bursa; Gümüşane; Nevşehir* "*Niğde*"; *Malatya; Sarılar* "*Avanos - Kırşehir*"; *Bursa*) — **2.** [*İs.*] Nakış (*Avanos* "*Kırşehir*"; *Maraş; Emirler* "*Bâlâ*", *Meki* "*Çubukabat - Ankara*") — **3.** [*İs.*] Çocuk (*Carıksay* "*Şebinkarahisar - Giresun*"; *Karaağaç* "*Isparta*") — **4.** Makas, sındı (*Çorum*) [*Bak: Çecak*] — **5.** [*İs.*] Derisi soyulmuş et (*Beyşehir* "*Konya*") [*Bak: Cicik, 8*] — **6.** [*İs.*] Limon (*Kastamonu*)

Cıcıklamak [*F.*], **1.** Kâğıdı karalamak (*İncesu* "*Kayseri*") — **2.** Süslemek *Ürgüp* "*Kayseri*"; *Malatya*)

Cıda [*İs.*], **1.** Aşyerme, yerik yerme (*Şabanözü* "*Polatlı - Ankara*") — **2.** Ziynet eşyası takıp süslenen erkek veya kadın (*Ortaköy* "*Çorum*")

Cıdabır [*İs.*], Et suyu ile kaynatılmış döğme çorbası (*Adana*)

Cıdak [*S.*], Yaygaracı (*Kastamonu*) [*Bak: Çıtak*]

Cıdal [*İs.*], Tarandıktan sonra eğrilmek üzere olan yünleri tutmağa yarıyan çatallı ağaç (*Akçaçam* "*Karasu - Sinop*")

Cıdama [*İs.*], İsteme (*İmamuşağı "İçel„*)

Cıdamak [*F.*], **1.** Sabretmek, tahammül etmek (*Karapınar "Konya„*) — **2.** Oyun bozanlık etmek (*Kurşunlu "Ilgaz - Çankırı„*)

Cıdav [*İs.*], Büyük çıban (*Konya*)

Cıdık [*İs.*], **1.** Kuş tuzağı (*Arapköy "Ordu„; İcilli, Bulancak, Giresun; Trabzon; Bayburt "Gümüşane„*)—**2.** [*S.*] Olgun meyva (*Denizli*) — **3.** [*S.*] Kavgacı (*Çavuş "İnegöl - Bursa„*) — **4.** İki üç aylık keçi yavrusu: **Bizim cıdık öldü** (*Sivas*) [*Bak*: *Gidik*]

Cıdıl [*S.*], Ufak, kısa, bodur (*Erzincan*)

Cıdır [*İs.*], **1.** Sinir, öfke, hiddet (**Cıdırıma dokunma**: *Hatip, Konya; Kuzuculu "Dörtyol-Seyhan„*) — **2.** [*S.*] Asabî, hırçın, kavgacı: **Cıdır çocuk, söz söylemeğe gelmez** (*Isparta*) — **3.** [*S.*] Zayıf, kuru (*Mudam "M. Kemalpaşa-Bursa„*) — **4.** Azmış yara (*Çal "Denizli„*) — **5.** Çalı çırpı: **Ormandan biraz cıdır topladım** (*Osmaniye "Seyhan„*) — **6.** İzzeti nefis (*Bayındır "İzmir„*)

Cıdırgı [*S.*], **1.** Titiz, huysuz, asabî: **Bu at pek cıdırgıdır** (*Çaliş "Haymana - Ankara„*) [*Bak*: *Cıdırlı, 1*] — **2.** Patavatsız (*Yozgat*)

Cıdırık [*S.*], **1.** Biraz, azıcık (*Akşehir, Beyşehir "Konya„; Kastamonu; Şarkîkaraağaç, Eğridir, Gelegerini "Yalvaç - Isparta„*) — **2.** Ufacık, çok küçük (*Sücüllü "Yalvaç - Isparta„*) — **3.** [*İs.*] Dizanteri ifrazatı, ötürük (*Sinop*)

Cıdırlı [*S.*], **1.** Asabî, titiz, haşarı (*Endel "Osmaniye-Seyhan„; Divriği "Sivas„*) — **2.** Atılgan, atik, çevik (*Gümüşane*) — **3.** Kirli, mırdar, bulaşık: **Senin gibi cıdırlı görmedim be!** (*Burç "Burdur„*)

Cıdırlık [*İs.*], Sinirlilik, titizlik: **Gene cıdırlığı üstünde!** (*Isparta*)

Cıftır [*S.*], Küçük, ufak (*Bahaettin "Ulubey - Ordu„*)

Cığ [*İs.*], **1.** Kendir özdeği, içi boş haşişî sak (*Zile "Tokat„*) — **2.** Ahırların üst döşemesi (*Eflağani "Zonguldak„*) — **3.** Çulhaların masura sarılı ipliği dolaplarına geçirmekte kullandıkları bir aygıt (*Keçiköy "Talas-Kayseri„*) — **4.** Hudut(*O.A.*)—**5.** Gelinlerin başına takılan altın varaklar (*Diyarbakır*) — **6.** Kafile, katar, sürü (**Serçenin cığı olmaz**: *Barak "Gaziantep„; Urfa*) — **7.** Kan kaynama, sevme: **Yüreğim cığmadı** (*Barak "Gaziantep„*)

Cığa [*İs.*], **1.** Gelin başına takılan türlü renkte tavuk tüyleri (*Bayat "Emirdağ - Afyon„; Karacasu "Aydın„; B. Kabaca "Isparta„*) — **2.** Kümes hayvanlarının, kuşların uzun kanat veya kuyruk tüyleri (*Daday "Kastamonu„; Konya köyleri; Köprücük "Emet - Kütahya„; Urfa; Maraş; Gaziantep*) — **3.** Kadınların yanakları üzerine sarkıttıkları saçlar (*Urfa; Maraş; Kilis "Gaziantep„; Çıldır "Kars„*) — **4.** Yol, keçiyolu, çığır (*Samsun*) [*Bak*: *Cılga, 1*] — **5.** Kıvılcım (*Kavak "Samsun„*)—**6.** [*S.*] Zayıf kız çocuğu (*Kurşunlu "Ilgaz - Çankırı„*)

Cıgalamak [*F.*], Filiz sürmek, filiz vermek (**Diktiğimiz fidanlar, budadığımız ağaçlar cıgalamağa başladı** (*Malatya; Sivas*)

Cığalamak ve **Cığalanmak** [*F.*], Süslemek, süslenmek (*Bayındır, Beyşehir "Konya"; Kemaliye "Malatya"; Aksaray "Niğde"*)

Cığan [*S.*], Züğürt: Bırak şu çığanı! (*Tömek "Konya"*)

Cığası [*İs.*], Çapanın sivri tarafı (*Gölcük, Kumarlar "Çanakkale"*)

Cığazlanmak [*F.*], Hakkına razı olmayıp mızıkçılık etmek (*Niğde*)

Cığcığ [*İs.*], **1.** Boğaza sarılan tülbent (*Elbistan "Maraş"*) — **2** Çene bağı (*Konya*) —**3.** [*S.*] Şaşaalı (*Yozgat*)

Cığı [*İs.*], Tane ve saman karışık yığın halindeki harman (*Mucur "Kırşehir"*) [*Bak: Som*]

Cığıcığı [*İs.*], **1.** Her çeşit gerdanlık (*Kars; Erzurum*) — **2.** Parlak gelin teli (*Urfa*)

Cığıl [*İs.*], **1.** Ufak taş, çakıl (*Bozan "Tokat"; Tanrıvermiş köyü "Elâzığ"*) — **2.** Suyun sığ yeri (*Büyükyenice "Bilecik"*)

Cığılgan [*İs.*], Gelinlerin boyunlarına taktıkları tel (*Denizli*)

Cığır [*S.*], Kel (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*)

Cığırleşmek [*F.*], Birkaç gün boş kalan hayvan işten kaçınmak (*Kadirli "Seyhan"*)

Cığıstak [*İs.*], Köylü kadınların saçlarına taktıkları gümüşten yapılmış çıngıl, süs (*Kızılcahamam "Ankara"; İncesu "Kayseri"*)

Cığışlamak [*F.*], Vazgeçmek, caymak (*Sivas*)

Cığıştak [*İs.*], Hayvanları, bilhassa eşekleri sürmekte kullanılan alt tarafı zincirli, şangırtılı ve ucu çivili bizlengiç (*Kızılcahamam "Ankara"*)

Cığız [*S.*], **1.** Oyunda mızıkçılık ve hilekârlık yapan (*Harput "Elâzığ"; Pişkidağ "Erzincan"; Gümüşane; Kars; Hasankale "Erzurum"; Şarkışla "Sivas"; Muğla; Keskin "Ankara"; Malatya*) [*Bak: Ağlaz, cığız, cızak*] — **2.** Kavgacı (*Yusufeli, Erzurum; Hemşin "Pazar-Rize"; Amasya; Erzincan*)

Cığızlanmak [*F.*], Mızıklanmak, mızıkçılık etmek (*Erzurum; Elâzığ*)

Cığızlık [*İs.*], Mızıkçılık, hilekârlık, haksızlık (*Haran "Urfa"; Kitiz "Göksün - Maraş"; Pertek "Elâzığ"; Gümüşane*)

Cığlamak [*F.*], Ekinler hep birden başak vermek (*Avanos "Kırşehir"*)

Cığnak [*İs.*], **1.** Yırtıcı kuşların ayağına, diğer hayvanların boynuna takılan süs (*Maden "Niğde"*) — **2.** Hububatın küçük kökleri (*Pazarcık "Gaziantep"*) [*Bak: Cırnak, 6*]

Cığra [*İs.*], **1.** Keçi yolu (*Emirdağ "Afyon"*) — **2.** Bir çeşit sert diken (*Paşabahçe "Beykoz - İst."*)

Cığralık [*İs.*], Arasından geçilemiyecek kadar sık çalılık (*Çorlu "Tekirdağ"*) [*Bak: Dırgalık, dırma, özmeliklik*]

Cığrık [*İs.*], Araba tekerleği (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*)

Cığşamak [*F.*], Hayvanın nalı gevşiyerek ses çıkarmak (*Erzin "Dörtyol-Seyhan"*)

Cığşılık [*İs.*], Mızıkçılık (*Zara "Sivas"*) [*Bak: Ağlazlık*]

Cık [*Zf.*], Bütün, tam, tamam: Cık deli adammış be! (*Çeşme "İzmir"*) [*Bak: Cıkla, 2*]

Cıkcık [*İs.*], **1.** Salyangoz (*Dodurga "Bozüyük", Borcak, Zeyve "Söğüt - Bilecik"*) — **2.** Kırmızı boya (*İskilip "Çorum"*)

Cıkcıka [*İs.*], Değirmen çakıldağı (*Konya*) [*Bak: Şakşakı*]

Cıkı takmak [*F.*], Düğünden önce güveyi tarafından geline hediye göndermek, dürü getirmek (*Dede "Ereğli - Konya„*)

Cıkka [*S.*], **1.** Gelişmiyen yavru (*Köşker "Kırşehir„*) — **2.** [*İs.*] Ağacın, dağın tepesi (*Ahlat "Bitlis„*) — **3.** [*İs.*] Patika, cılga (*İçel*) [*Bak: Cığra, 1*]

Cıkkırak [*İs.*], Kapı menteşesi ve mandalı (*Köyceğiz, Muğla*)

Cıkla [*S.*], **1.** Sade, yalnız (*Bakırdağı "Develi - Kayseri„; Niğde; Çanakkale; Tez "Emirdağ - Afyon„; Hatip "Konya„; Göllühüyük "Çiçekdağı - Kırşehir„*) — **2.** [*Zf.*] Büsbütün, tamamiyle (*Şereflikoçhisar, Keskin "Ankara„; Sinop; Karaman "Konya„; Sarılar "Avanos - Kırşehir„*) [*Bak: Cık, cılha, çırk*]

Cıkrak [*S.*], Şen, şakrak (*Eskere, Geriçam "Köyceğiz - Muğla„*)

Cıkşak [*İs.*], Yoyo denilen oyuncak (*Gaziantep*)

Cılacık [*İs.*], Kulübe (*Kırşehir*) [*Bak: Alacık*]

Cılağıt [*İs.*], Suyu durdurmak için değirmen oluklarında kullanılan bir aygıt (*Saylan "Ünye - Ordu„*)

Cılakçı [*S.*], Mızıkçı (*Çakıralan "Havza - Samsun„*) [*Bak: Cılaz*]

Cılamak [*F.*], Ağlamak (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„; Kırklareli [Romanyalı bir Muh.]; Gemlik "Bursa„*)

Cılankaz [*S.*], Sıska, zayıf (*Başköy "Tavşanlı - Kütahya„*) [*Bak: Cılbıraz, cılıngaz*]

Cılatka [*İs.*], Ebegümeci (*Bursa*)

Cılav [*İs.*], Pekmez şerbeti (*Eğrigöz "Akşehir - Konya„*)

Cılaz [*S.*], **1.** Mızıkçı (*Kadirli "Seyhan„*) [*Bak: Cılakçı*] — **2.** Bodur ve seyrek ekin (*Tokat*)

Cılaz etmek [*F.*], Oyunda mızıkçılık etmek (*Kadirli "Seyhan„*) [*Bak: Cıllımak 1, cılazmak*]

Cılazmak [*F.*], (*Seyhan*) [*Bak: Cılaz etmek*]

Cılbağa [*S.*], Yaramaz, huysuz (*Erzincan*)

Cılbamak [*F.*], Soyunmak, çıplak olmak (*İst.*)

Cılbant [*S.*], Su yolcusu (*Sinop*)

Cılbartmak [*F.*], **1.** Budamak (*Görele "Giresun„*) — **2.** Fazla döğmek (*Ayaş "Ankara„*)

Cılbban [*İs.*], **1.** El çırpma (*Fatsa "Ordu„*) — **2.** Beştaş oyunu (*Çoğullu "Gerede - Bolu„*)

Cılbır [*İs.*], **1.** Yulara takılan ip (*Sarıcaali "İpsala-Edirne„; Haymana, Kışlacık, Güdül "Ayaş-Ankara„; Orta, Kurşunlu "Ilgaz-Çankırı„; M. Kemalpaşa "Bursa [Muh.]„*) — **2.** Yoğurtlu yumurta (*Güdül "Ayaş - Ankara„ Sinop; Samsun; Bolu; Kastamonu; Çorum; Çankırı; Van*)

Cılbıraz [*S.*], İnce, zayıf (*Kastamonu*)

Cılcıl ve **Cılcılık** [*İs.*], Az akan su (*Tercan "Erzurum„; Cimin "Erzincan„; Çanakkale ve çevresi*)

Cıldı [*İs.*], Resim, tasvir, fotoğraf: **Şu kuzu ne güzel, cıldısını alacağım** (*İncirci "Feke - Seyhan„*)

Cıldır [*S.*], **1.** Büyüyememiş, zayıf gövdeli (*Kabaca "Uluborlu - Isparta„*) — **2.** Kekeme (*Kabaca "Uluborlu - Isparta„*) — **3.** Yırtık (*Kars*) [*Bak: Cıllık*]

Cılfın [*İs.*], Hindi yavrusu (*Maraş*)

Cılga [*İs.*], **1.** Çığır, keçi yolu, patika (**Hırsızın cılgasını, kahbenin cilvesini bilmeli:** *Botsa, Karasınır "Konya„; Başköy "Göl - Kastamonu„; Karahüyük "İncesu„, Tuzhisar, Bünyan, Kayseri; Cumayanı "Aydın„; Boynuyoğun "Seyhan„; Edirne; Elmalı "Antalya„; Sadık "Mucur„, Sarılar, Avanos "Kırşehir„; Parak "Alucra- Giresun„; Niğde; Samsun; Sinop; Kuruhöyük "Boğazlıyan„, Yozgat; Ankara ili; Gerede "Bolu„; Ahır "Söğüt - Bilecik„; Bayramiç "Çanakkale„; Agunya "Edremit- Balıkesir„; Marınca "Amasya„; Çorum; Gümüşane; Erzurum; Erzincan; Tokat; İçel; Bergama, Menemen "İzmir„; Ordu; Edirne*) [**Bak:** Cılka] — **2.** İğde ağacından yapılan ve hayvanların boynuna takılan nazarlık (*Dombaylı "Salihli - Manisa„*) — **3.** Odun kıymığı (*Elâzığ*) — **4.** Halka, toka (*Emirdağ "Afyon„*) — **5.** Etrafı tahta ile çevrilmiş ağıl (*Akşehir "Konya„*) — **6.** Pulluk (*Kelkit "Gümüşane„; Çıldır "Kars„; Artvin "Çoruh„*) — **7.** Biçilmiş fakat demet yapılmamış ekin (*Güdül "Ayaş - Ankara„*)

Cılgalanmak [*F.*], Ağaçlar filiz vermek (*Elâzığ*)

Cılgar olmak [*F.*], Su tarlayı kaplamak (*Gümüşane*)

Cılgavu [*İs.*], (*Göksün "Maraş„*) [**Bak:** *Cılga, 1*]

Cılgazan [*S.*], İşbozan (*Çakallı "Kavak - Samsun„*) [**Bak:** *Calgazan*]

Cılgı [*İs.*], Kaymak veya yağ tulumu (*Çavuşcu "Ilgın„, Gözlü, "Saiteli- Konya„*)

Cılgın ve Cılkın [*İs.*], Arının son verdiği oğul (*Köşker "Kırşehir„*)

Cılgır [*İs.*], İnce bulgur (*Göl köyü "Kalecik„, Kayaş "Ankara„*) [**Bak:** *Simit, pıt pıt*]

Cılgısız [*S.*], Münasebetsiz, yaramaz, çapkın, terbiyesiz (*Yapıntı "Mut - İçel„; Deveviran "Bolu„; Avanos "Kırşehir„; Hatip "Konya„; İzmit "Kocaeli„; Isparta; Hasançelebi "Malatya„; Gerede "Nallıhan - Ankara„; Adana*) [**Bak:** Cılkısız]

Cılha [*S.*], Saf, temiz (*Trabzon; Yozgat*)

Cılhık [*İs.*], Tereyağı topağı (*Ahlat "Bitlis„*)

Cılık [*İs.*], Koca yemiş (*Alanya "Antalya„*)

Cılımak [*F.*], **1.** Oyunda mızıkçılık etmek (*Kastamonu*) — **2.** Vazgeçmek, caymak (*Safranbolu "Zonguldak„*)

Cılımkız [*S.*], Cılız, çelimsiz (*Safranbolu "Zonguldak„*)

Cılınga [*İs.*], **1.** Yonga, tutruk (*Keskinköyü "Eskişehir„*) — **2.** Kıvılcım (*Bozan "Eskişehir„*)

Cılıngaz [*S.*], Cılız, zayıf (*Demirci köyü "Simav - Kütahya„*) [**Bak:** *Cılıngız, cılımkız*]

Cılıngı [*İs.*], Kıvılcım: **Odunun içine ocaktan cılıngılar sıçrıyor** (*Nallıhan "Ankara„*) [**Bak:** *Cılınga, çıngı, çıtırık*]

Cılıngız [*S.*], Cılız, zayıf (*Yelten "Korkuteli - Antalya„*) [**Bak:** *Cılıngaz, cılımkız*]

Cılınk [*İs.*], Elbiseden sarkan eski parça (*Ahlat "Bitlis„*)

Cılınmak [*F.*], Isınmak (*Karaçay köyü "Tokat„*)

Cılınt [*İs.*], Cirit oyunu (*Malatya*)

Cılıs [*Zf.*], Muhakkak: **Onun yapamadığını ben cılıs yaparım** (*Konya*)

Cılka [*İs.*], **1.** Boş arazi, bozkır: Konya çok cılkadır (*Ahlat "Bitlis„*) — **2.** Küçük, dar su yolu (*Maden "Niğde„*) — **3.** Keçi yolu, patika, çığır (*Çumra, Çavuş "Seydişehir„, Konya; Ankara; İçel; Çakaldere "Seyhan„; Başağrı "Mesudiye - Giresun„; Yozgat; Kayseri; Niğde*) [*Bak*: *Cılga* **1**, *cılkavu, çılga, çılka, çığırt*]

Cılkavu [*İs.*], Sarp ve taşlık yerlerden geçen çok dar yol: **Geçenki avda sarpa düştüm, bereket versin bir cılkavu buldum da kolayca geçtim** (*Bozüyük "Göksün-Maraş„*) [*Bak*: *Cılga, cılka*]

Cılkı [*İs.*], **1.** Harmanda saman ile taneyi ayırmak için her ikisi arasına uzatılan ağaç (*Bolvadin "Afyon„*) — **2.** Beygir sürüsü (*Ankara*) [*Bak*: *Yılkı*]

Cılkısız [*S.*], (*Sarıoba "Polatlı - Ankara„; Karahisar "İncesu„, Kayseri; Adana*) [*Bak*: *Cılgısız*]

Cıllak [*İs.*], **1.** Civciv (*Papas köyü "Samsun„*) — **2.** [*S.*] Hoppa (*Yozgat*)

Cıllakı [*S.*], Müz'iç, muzip, densiz, geçimsiz (*Karataş köyü "Dinar - Afyon„*) [*Bak*: *Baylan*, **1**]

Cıllamak [*F.*], Caymak: **Yapacağımız işten arkadaşım cılladı** (*Köşker "Kırşehir„*)

Cıllazlamak [*F.*], Hilekârlık etmek (**Oyunda çok cıllazlarsın**: *M. Kemalpaşa "Bursa„; Çukurköy "Karaisalı - Seyhan„*)

Cıllazmak [*F.*], Oyunda mızıkçılık etmek (*Adana*)

Cıllık [*S.*], **1.** Mızıkçı, oyun bozan (*Yapıntı "Mut - İçel„; Kırşehir*) [*Bak*: *Cılaz*] — **2.** Sebatsız, seciyesiz (*Maraş*) — **3.** [*İs.*] Korku (*Şıhlı köyü "Develi - Kayseri„*) — **4.** [*İs.*] Talaş kebabı (*İbriktepe "İpsala - Edirne„*) — **5.** [*İs.*] Mayasız hamur ekmeği (*Büyükçekmece "İst.* [*Muh.*]„) [*Bak*: *Şıllık*] — **6.** [*İs.*] Bir yaşında horoz (*Çıkrık "Mecitözü - Çorum„*) — **7.** [*İs.*] Karabatak büyüklüğünde bir çeşit göl kuşu (*Çapak köyü "İzmir„*) [*Bak*: *Ankut*, **4**] — **8.** Yırtık (*Kars*) [*Bak*: *Cıldır*]

Cıllık etmek [*F.*], Merak etmek (*Konurlar "İnegöl - Bursa„*)

Cıllımak [*F.*], **1.** Oyunda mızıkçılık etmek (*Gaziantep; Başlamış "Dörtyol„, Gavurdağı "Cebelibereket-Seyhan„; Alanya "Antalya„*) [*Bak*: *Cılaz etmek*] — **2.** Caymak (*Seydişehir "Konya„*) — **3.** Ağlamak: **Oynarım amma cıllımak yok!** (*Ereğli "Konya„*) — **4.** Usanmak (*Mart "Çerkeş - Çankırı„*)

Cılmak [*F.*], Mızıkçılık etmek (**Niçin cılıyorsun?**: *Kozan "Seyhan„; Çakıralan "Havza-Samsun„*)

Cılmak yoğurt [*İs.*], Sütü maya ile uyuttuktan sonra elde edilen sulu yoğurt (*Berk köyü "Bolu„*)

Cılmık [*İs.*], Sulu çamur (*Ünye "Ordu„*)

Cılpımak [*F.*], Donmuş olan toprak, donu çözülerek çamurlu hale gelmek (*Çal köyü "Kütahya„*)

Cılvıra [*İs.*], Bulgur çorbası (*Erzincan*)

Cımara [*S.*], Zayıf, cılız: **Ahmedin çocuğu cımaradır** (*Yazıhamit "Taşköprü - Kastamonu„*)

Cımbala [*S.*], Kel, dazlak (*Ayvalı "Sivrihisar - Eskişehir„*)

Cımbalamak [*F.*], Çalkalamak: **Bardağı cımbala!** (*Balıkesir*)

Cımbar [*İs.*], **1.** Dokuma tezgâhlarında bezi gerdirmek için kullanı-

lan iki tarafı dişli bir aygıt (*Manisa; Sungurlu "Çorum"; Senirkent "Uluborlu-Isparta"; Sinop; Burdur*) [**Bak: Cimbar, çicar, çimbar, çatakçak, çınbar, çinbar**] — **2.** Fidan, sürgün, filiz (*Faraşlı "Kalecik-Ankara"; Şehsadi "Ezinepazar-Amasya"*) — **3.** Budanmış meşe dalı (*Köşker "Kırşehir"*)

Cımbı [*İs.*], Üzüm çıngılı (*Çorum; Tokat*) [**Bak: Cımlı**]

Cımbıl [*S.*], **1.** Zayıf: Bu adam çok cımbıl (*Bozarmut "Muğla"*) — **2.** Çarpık (*Şehitsadık "Konya"*)

Cımbıldak [*S.*], **1.** Fesatçı (*Keçiborlu "Isparta"*) — **2.** Oynak, kararsız (*Akköy "Söğüt-Bilecik"; Üçkuyu "Çal-Denizli"*) — **3.** Sözünde durmıyan (Cımbıldaklık yapma: *İnhisar "Söğüt-Bilecik"*; [**Bak: Cımbıldayık**] — **4.** Kavgacı (*Isparta*) — **5.** Bozuk süt (*Tavşanlı "Kütahya"*) — **6.** Zevzek (*Gelendost "Isparta"*) [**Bak: Cınbıldak**] — **7.** Bozuk, kötü: Cımbıldak süt emmiş (*Tavşanlı, Kütahya*) — **8.** Sütü bozuk, soysuz (*Aşağılıca "Eskişehir"*)

Cımbıldamak [*F.*], **1.** Su gibi akarlar çalkalanmak, oynamak (*Tosya "Kastamonu"; Bolu*) — **2.** Heyecana gelmek (*Bolu*) — **3.** Ağlamak (*Çakır "Şebinkarahisar-Giresun"*)

Cımbıldayık [*S.*], Sebatsız, sözünde durmıyan (*Atabey "Isparta"*)

Cımbıllamak [*F.*], Korkmak, yüreği hoplamak; zihni karma karışık olmak (*Burdur*)

Cımbırt [*İs.*], **1.** Çubuk, filiz (*Yaykın köyü "Gerze", Uzunöz "Boyabat-Sinop"*) — **2.** Ağacın tepesinde bulunan meyvaları toplamak için ucuna sırık çakılmış avuç biçiminde bir aygıt, lâle (*Giresun*) [**Bak: Hapkapan**]

Cımbıt [*İs.*], Yemek çatalı (*Antalya; Konya*) [**Bak: Cimbit, çilkin**]

Cımbız [*İs.*], **1.** Çimdik: Alinin cımbızına dayanılmaz (*Koraş "Ereğli-Konya"*) [**Bak: Cımdık**] — **2.** Hayvan sürmek için kullanılan ucu sivri demir veya ağaç parçası (*Koraş "Ereğli-Konya"*) [**Bak: Cımbizlemek**]

Cımbizlemek ve **Cımcıklemek** [*F.*], (*Konya*) [**Bak: Cımbız, 2**]

Cımcıma [*İs.*], Arazi veya yollarda husule gelen bataklık (*Ağrı ili*)

Cımcıme [*İs.*], **1.** Cımbız (*Sivas*) — **2.** Bir çeşit karpuz (*Urla "İzmir"*) — **3.** [*S.*] Ufak tefek (*Erzurum; Avanos "Kırşehir"*) — **4.** Cin mısırı (*Gerze "Sinop"*)

Cımcırık [*S.*], Ufacık (*Sarıyer "İst."*)

Cımdık [*İs.*], (*Koraş "Ereğli-Konya"*) [**Bak: Cımbız, 1**]

Cımhır [*S.*], Sade, karışık olmıyan (*Köy "Kars"*)

Cımık [*S.*], **1.** Yağmurlu, nemli (hava) (*Çandır "Ordu"*) — **2.** Azıcık, pek az (Bana **cımık** barut ver: *Lengime köyü "Burdur"; Köşkarlar "Kaş", Bağyaka "Antalya"; Deveviran "Bolu"; İbicik "Muğla"*) [**Bak: Biseel, biseğil**]

Cımıklamak [*F.*], Mıncıklamak, birşeyi karıştırmak (*Elazığ ve dolayı*)

Cımırık [*İs.*], Çamurlu yer (*Maraş*)

Cımız [*İs.*], **1.** Yaz kış sulu olan arazi, bataklık (*Göksün "Maraş"*) — **2.** [*S.*] Kavgacı (*İleydağı "Uluborlu-Isparta"*) — **3.** Çifleşmek isteyen dişi deve (*Gaziantep*)

Cımızlanmak [*F.*], Hava bulutlu olmak: Hava cımızlandı (*Tavaklı "Ezine-Çanakkale"*)

Cımkırtmak [*F.*], Püskürtmek (*Köprü köyü "Isparta„*) [*Bak: Çöğdürmek, diğdirmek*]

Cımlı [*İs.*], Küçük üzüm salkımı (*Çorum; Tokat*) [*Bak: Cımbı*]

Cımpır olmak [*F.*], Öfkelenmek (*Ezine köyleri "Çanakkale„*)

Cımsıtmak [*F.*], Çıldırmak (*Urfa*)

Cımzımak [*F.*], Hayvan sıçrıyarak, oynıyarak koşmak: **Kuzu cımzıdı** (*Afyon*) [*Bak: Metlemek*]

Cınak [*İs.*], Yırtıcı hayvanların pençesi (*Karadeniz sahillerinde* [Bir kısım halkça]) [*Bak: Cıynak*]

Cınaz [*İs.*], Çerçevelerde küştere ile açılan cam girecek yerleri temizliyen bir türlü aygıt (*Rize*)

Cınbıl [*İs.*], Eskimiş kaput, astar parçası (*Büyüksöğle "Elmalı - Antalya„*)

Cınbıldak [*S.*], Zevzek (*Gelendost "Isparta„*) [*Bak: Cımbıldak, 6*]

Cınbıllamak [*F.*], Korkmak (*Burdur*) [*Bak: Cımbıllamak*]

Cıncar [*İs.*], Isırgan otu (*Zara "Amasya„*)

Cıncık [*İs.*], Bardak, boncuk gibi camdan yapılmış şeyler (*Balçova "İzmir„; Yozgat; Seydin "Avanos-Kırşehir„; Niğde; Sivas; Konya; Siverek, Urfa; Kilis, Cingife, Gaziantep; Çalı "Dörtyol„, Kadirli "Seyhan„; Sinop; Samsun; Çorum; Eskişehir; Tokat*)

Cıncıklamak [*F.*], Tırmalamak, çimdiklemek (*Kayseri*)

Cıncıla [*İs.*], Yenilen bir türlü mantar: **Cıncıla çok tatlı olur** (*Köprücek "Emet - Kütahya„*)

Cıncırak [*İs.*], **1.** Ağustosböceği (*İbradi "Akseki - Antalya„*) — **2.** Çıngırak denilen çocuk oyuncağı (*İbradi "Akseki - Antalya„*)

Cındak [*S.*], Kirli (*Boyabat "Sinop„*)

Cındı [*S.*], Cimri: **Fatma çok cındıdır** (*İnegöl "Bursa„*) [*Bak: Kısmık*]

Cındık [*S.*], Çok ufak (*Bahaettin "Ulubey - Ordu„*)

Cındım [*S.*], Sözünü bilmiyen (*Ünye "Ordu„*)

Cındır [*S.*], **1.** Cılız (*Karahoca "Haymana - Ankara„*)[*Bak: Cılıngız*] — **2.** Eski püskü, parça parça (*Erzurum*) — **3.** Üstü başı eski (adam)(*Dalaver "Arpaçayı - Kars„*)

Cındıra [*İs.*], Yoz halinde dolaşan at, sığır gibi hayvanları tutmak için ucunda urgandan halka veya ilmek bulunan çatal sırık, çatallı ağaç (*Orman "Çarşamba - Samsun„*)

Cındırık [*İs.*], Sinirli et: **Cındırık etten yahni olmaz, olursa da tadı bulunmaz** [Atalar sözü] (*Seyhan ili*) [*Bak: Cıyındırık*]

Cınga [*S.*], **1.** Döğüşken: **Cınga horoz iyidir** (*İleydağı "Uluborlu - Isparta„*) — **2.** [*İs.*] Civciv (*Uşak "Kütahya„; Çıplak köyü "Biga - Çanakkale„*) — **3.** [*İs.*] Kıvılcım (*Macan "Ankara„*) [*Bak: Cıngı*] — **4.** Küçük, ufak şey (*Uşak "Kütahya„*)

Cıngar [*İs.*], Kavga, (*Girap "Amasya„; Satılmış "Eskişehir„; Çorlu "Tekirdağ„; Erzincan; Sinop; Samsun*)

Cıngaylı [*İs.*], Çaylak (*Bor "Niğde„*) [*Bak: Culluk, 2*]

Cıngı [*İs.*], **1.** Kıvılcım (*Ayaş, Şıhlar, Haymana, Çubuk, Başköy, Pazar, Ankara; Sarılar, Avanos, Kırşehir; Bardakçı "Eskişehir„; Bor, Ulukışla "Niğde„; Kayseri; Sivas; Samsun; Amasya; Afyon; Bursa; Kütahya; Bolvadın "Afyon„; Malatya*) — **2.** Piliç (*Ke-*

çiborlu"İsparta"; Çivril"Denizli"; Orhanlar "Balye - Balıkesir") [*Bak:* Cınga, 2]

Cıngıl [*İs.*], **1.** Ufak üzüm salkımı (*Bor, Niğde; Develi, Kayseri; Sarılar, Avanos "Kırşehir"; Alpı "Eskişehir"; Culuk "Haymana-Ankara"; Elâzığ; Emirdağ "Afyon"; Salihli "Manisa"; Urla "İzmir"*) — **2.** Süs olarak kullanılan boncuk (*Burdur*) — **3.** Gelin tacı, gerdanlık ve beşibirlik dizisi gibi türlü süs eşyası (*Göynücek köyü "Amasya"; Mucur "Kırşehir"; Karahisar "İncesu - Kayseri"*)— **4.** Kova (*Bor "Niğde"; Bektaşlı "Yozgat"*) — **5.** Böbrek (*Niğde ili*) — **6.** [*S.*] Hafif meşrep (*Kilis "Gaziantep"*)

Cıngıldamak [*F.*], Şiddetle parlamak: **Bu gece ayaz var, yıldızlar cıngıldıyor** (*Ahlat "Bitlis"*)

Cıngıllı [*S.*], **1.** Süslü (*Yozgat; Seyhan*) — **2.** Çok soğuk: **Cıngıllı kış** (*Erzurum*)— **3.** Müzevir (*Hacıkadı "Devrek - Zonguldak"*)

Cıngımak [*F.*], **1.** Koşmak, hoplamak, sıçramak (*Nallıhan "Ankara"; Bozan "Afyon"; Yukarısöğüt köyü "Eskişehir"*) — **2.** Mızıkçılık etmek (*Yazıcaköyü "Bolu"*) — **3.** Bir işi gönülsüz yapmak (*Yazıcaköyü "Bolu"*) — **4.** Kızmak, hiddetlenmek (*Şıhlar "Ankara"*)

Cıngır [*İs.*], **1.** Cam bilezik (*Sungurlu "Çorum"; Yozgat*) — **2.** [*S.*] Çok yırtık (*Ahlat "Bitlis"*) — **3.** Açık hava, gece açık ve soğuk hava, ayaz (*Pülümer "Erzincan"*)

Cıngırak [*İs.*], Dikine yerleştirilmiş ucu sivri bir ağaca ortası delik uzun bir ağaç geçirilerek tahtaravalli gibi sallanılan bir türlü eğlence aygıtı (*Alayunt "Kütahya"; Mut "İçel"*) [*Bak:* **Cıngırlak, cıngırık, cıngırdak, cıngırlık**]

Cıngırdak ([*İs.*], (*Yapıntı "Mut - İçel"*) [*Bak:* **Cıngırak, cıngırlak, cıngırlık**]

Cıngırık [*İs.*], **1.** (*Kemer "Fethiye - Muğla"*) [*Bak:* **Cıngırak, cıngırdak, cıngırlak, cıngırlık**] — **2.** Köy yollarındaki kuyulardan su çekmek üzere iki direk arasına uzatılan sırık (*Konya*) [*Bak:* *Doma*]

Cıngırlak [*İs.*], (*Sorkun"Akşehir - Konya"; Gaziantep*) [*Bak:* **Cıngırak, cıngırdak, cıngırık, cıngırlık**]

Cıngırlık [*İs.*], (*Bağyaka "Finike - Antalya"*) [*Bak:* **Cıngırak, cıngırlık, cıngırdık, cıngırlak**]

Cıngış [*İs.*], **1.** Geven otu (*Kayseri*) [*Bak:* *Yalağı*] — **2.** Gelinlerin süs için başlarına taktıkları gümüş ziynet (*Çağlan "Eskişehir"*)

Cınıdımak [*F.*], Mızıkçılık, oyunbozanlık etmek (*Şıhlar "Ankara"*)

Cınık [*S.*], **1.** Yapılan mukaveleyi bozan, dönek, cayıcı, ayın oyun eden (*Gökler "Ayaş", Nallıhan, Çandır "Kalecik", Şabanözü "Polatlı - Ankara"*) — **2.** [*İs.*] Ufak taşlarla oynanan bir türlü oyun (*Sakaeli "Çankırı"*)

Cınıklamak [*F.*], Tırmalamak (*Tire "İzmir"; Ahlat "Bitlis"; Bolu; Kastamonu*) [*Bak:* **Cınnaklamak**]

Cınımak [*F.*], Caymak, mızıkçılık etmek (*Sarıoba "Polatlı", Kayaş, Pazar "Kızılcahamam", Ankara*)

Cınkıl [*İs.*], Kadınların alınlarına taktıkları ayaklı denilen altınların parçaları (*Kozan "Seyhan"*)

Cınkımak [*F.*], Koşmak (*Mihalıççık "Eskişehir"*)

Cınna [*Zf.*], Azıcık, pek az, az bir şey (*Silifke, İçel; Karaman, Konya*)

Cınnak [*Zf.*], Azıcık (*Manavgat "Antalya"; Cımak ekmek ver: Yapıntı "Mut - İçel"; Konya; Maraş*)

Cınnaklamak [*F.*], Tırmalamak: Yüzümü cınnakladı (*Samsun*) [*Bak: Cırmalamak*]

Cıntiyan [*İs.*], (*Çumra "Konya"*) [*Bak: Çintiyan*]

Cıp cıvlak [*S.*], Birşeysiz, yoksul: Hırsız adamı cıp cıvlak bırakır (*Irgıllı "Çivril - Denizli"*)

Cıpıl [*İs.*], (*Dörtyol "Seyhan"*) [*Bak: Cibil*]

Cıpıldamak [*F.*], Su içinde ses çıkararak hareket etmek: Dağda takılar = Tüfek, suda cıpıldar = Balık, arşın ayaklı = Tazı, sırma bıyıklı = Tavşan [bulmaca] (*Suluğaz köyü "Gaziantep"*)

Cıpıldan [*İs.*], Suyun sığ yeri: Ortasına varma, cıpıldanda yıkan! (*Çamlıkköyü "Bucak - Burdur"*)

Cır [*Ed.*], **1.** Eman, dehalet, istiman bildirir: **Ben bilmedim işledim, işte sana cır diyorum!** (*Andırın, Göksün "Maraş"; Saimbeyli "Seyhan"*) — **2.** [*İs.*] İstifayı kusur, tarziye (Beyim, bizim çocuk yaramazlık etmiş cır demeğe geldim!: *Andırın, Göksün "Maraş"; Saimbeyli "Seyhan"*) — **3.** [*İs.*] Rica (*Yeniköy, Dereköy "Develi - Kayseri"*) — **4.** [*İs.*] Bir türlü imdat işareti (*Aydınlı aşireti "Misis - Seyhan"*)

Cırağ [*S.*], Zayıf, cılız (*Söğüt "Bilecik"*) [*Bak: Cırba*]

Cıralık [*İs.*], Dibiyle ucu aynı kuturda olan ve tel örgüye benzeyen dikenli bir ağaç olup insan geçmemek için konulur (*Büyükdere "İst."*)

Cırba [*S.*], Zayıf, arık: Bu çocuk çok cırba iyi bakınız (*Bursa*) [*Bak: Cırağ*]

Cırbağa [*S.*], **1.** Cılız çocuk (*Puhur, Erzurum*) [*Bak: Bağana, 3*] — **2.** 4-5 yaşına kadar olan çocuk (*Gümüşane*)

Cırbala [*S.*], Ezik, cılız: Üzümler cırbala kalmış (*Bodrum "Muğla"*)

Cırbana ve **Carbana** [*S.*], Zayıf; gevşek, sölpük (*Adana*)

Cırbat [*İs.*], Yeni doğan çocuk (*Büyüklü "Çarşamba - Samsun"*)

Cırbıt [*İs.*], Göz çapağı (Çocuğun gözü cırbıtlanmış: *Erzurum; Ahlat "Bitlis"; Bayburt "Gümüşane"*)

Cırcan [*İs.*], Fare: Kedi cırcanı yakaladı (*Adana*)

Cırcır [*İs.*], **1.** Pamuk kozalarının, pamuğunu ve çekirdeğini birbirinden ayıran çıkrık (*Erzincan; Malatya; Urfa; Şebinkarahisar "Giresun" Ağrakaş "Suşehri-Sivas"*) — **2.** Düven (*Lâpseki "Çanakkale"*)

Cırga [*S.*], Arık, sıska çocuk (*Bolu; Eskişehir köyleri; Kurşunlu, Çankırı; Akköy "Söğüt - Bilecik"*) [*Bak: Aydaşık*]

Cırgan [*İs.*], Isırgan otu (*Keşanuz "Ankara"; Balıkesir; Kayseri*)

Cırgana [*İs.*], **1.** Cendere (*İst.* [*Tütün işliyenler arasında*]; *Çarşamba "Samsun"*) — **2.** Çürümeğe yüz tutmuş meyva (*Zeytinli "Edremit - Balıkesir"*)

Cırganak [*İs.*], **1.** Mide, karaciğer, dalak ince ve kalın bağırsaklar gibi karın boşluğundaki âletler (*Süller "Çal-Denizli"*) — **2.** Ezilip yassılma (*Kınık "Bergama-İzmir"*)

Cırık [*İs.*], **1.** Küçük piliç (*İzmir* [*Muh.*]; *Muğla*) — **2.** Civciv (*Edir-*

ne; Kandıra "Kocaeli„)—**3.** Damla damla akan su (*Elâzığ; Ahlat "Bitlis„*) — **4.** Kuş yavrusu (*Boyabat "Sinop„*)—**5.** Lokma tatlısı (*Kastamonu) [Bak: Cırıkta]*— **6.** [*S.*] Zayıf (*Elvanlar "Eşme - Manisa„; Ağva "Şile-İst.„)*—**7.** Başı sorguçlu serçeye benziyen bir türlü kuş (*Avanos "Kırşehir„; Biga "Çanakkale„)* — **8.** Ardıç kuşu (*Kayapınar "Konya„)* — **9.** [*S.*] Çok söyliyen, geveze (*Avanos "Kırşehir„*) —**10.** [*S.*] Şımarık (*Kırşehir köyleri)*

Cırıkta [*İs.*], Zeytin yağında kızartılmış lokma (*Sinop*) [*Bak: Cırık, 4*]

Cırıldak [*İs.*], Dokuma tezgâhlarında çözgüyü germek için kullanılan aygıt (*Etmeydanı "İst.„ [Dokumacılar arasında]*)

Cırıltı [*İs.*], Küçük çocuk: **Ahmedin cırıltısı gene bağırıyor!** (*Edirne [Muh.]*)

Cırım [*İs.*], **1.** Kenar, kıyı, hudut: **Bizim tarlanın cırımı şosadan başlar** (*Yeniköy "Balıkesir„)* — **2.** Mahdut bir yer (*Burdur*)

Cırım çekmek [*F.*], Bir şeyi dikkatle aramak (*Gümüşane*)

Cırındıllık [*İs.*], Yağsız et (*Avanos "Kırşehir„*) [*Bak: Cırındırık*]

Cırındırık [*İs.*], **1.** (*Ankara; Sungurlu "Çorum„*) [*Bak: Cırındıllık*] — **2.** Zayıf (*Kırşehir*)

Cırıs [*S.*], Yılışık adam (*Urfa*)

Cırıt [*İs.*], Kibrit (*Bursa*) [*Bak: Başat, bıçka*]

Cırıtka [*İs.*], Yumurtaya bulanarak kızartılmış lokma tatlısı (*Amasya*) [*Bak: Cırıkta, cırık*]

Cırıtkı [*İs.*], Dayanıksız ince basma, astar (*Tömek "Konya„*)

Cırıtlavuk [*İs.*], Söğüt dalından yapılan su tulumbası, patlangıç (*Sungurlu "Çorum„*) [*Bak: Cırtatan, 1*]

Cırkaltı [*İs.*], Akarları bir kabdan diğer kaba boşaltmak için kullanılan bir çeşit aygıt (*Niğde*)

Cırla [*S.*], Âciz, muztar (*Haran "Urfa„*) [*Bak: Cırta*]

Cırlak [*İs.*], **1.** Boz renkte küçük bir kuş (*Çapak "Torbalı - İzmir„*) — **2.** Dokuma tezgâhlarında bulunan selminin dönmesine ve durmasına yarıyan bir çark (*Kadıköy "Denizli„*)

Cırlamak [*F.*], **1.** Aciz kalmak (*Urfa*) — **2.** Oyun bozanlık yapmak (*Lefkoşa "Kıbrıs„*)

Cırlangıç [*İs.*], Portakal büyüklüğünde ve kavun şeklinde biten kokulu sarı veya yeşil kabuklu bir çeşit bitki (*Muğla*) [*Bak: Kırlangıç*]

Cırlat [*S.*], Aç gözlü (*Ordu*)

Cırlavık [*İs.*], **1.** (*Ünye "Ordu„; Yozgat*) [*Bak: Cırlavuk*] — **2.** Boşboğaz (*Kırşehir*) — **3.** Cıvık çamur (*Yozgat*)

Cırlavuk [*İs.*], Ağustos böceği (*Şebinkarahisar "Giresun„; Karaman "Konya„; Seyhan; Mersin, Mut "İçel„; Mahmut Seydi "Alanya-Antalya„; İğde "Emet-Kütahya„*) [*Bak: Cırlayık*]

Cırlayık [*İs.*], Ağustos böceği (*Orhaniye "Yenişehir - Bursa„*)

Cırmak [*F.*], **1.** Yırtmak (*Samsun; Trabzon; Ahlat "Bitlis„; Artvin "Çoruh„; Olti "Erzurum„)* — **2.** [*İs.*] Kedi, köpek gibi hayvanların tırnaklı pençesi (*Isparta; Yapıntı "Mut„, Civanyaylağı "Mersin - İçel„;* **Bizim kedi çocuğun yüzüne öyle bir cırmak atmış ki, Allah gözünü saklamış!**: *Tire "İzmir„*) [*Bak: Cırnak, 1*] — **3.**

Ağacın kökünden sürmüş olan ikinci kökler (*Arapköy "Ordu"; Trabzon*)

Cırmaklamak [*F.*], Tırmalamak (- Gözün ne oldu? - Kedi cırmakladı!: *Karacasu "Aydın"; Ilgın "Konya"; Tire "İzmir"*)

Cırmalamak [*F.*], (*Çivril "Denizli"; Ermenak "Konya"; Tire "İzmir"*) [*Bak: Cırmaklamak*]

Cırman [*İs.*], Fare (*Ünür "Çankırı"*)

Cırmık [*İs.*], Evlere veya bahçelere alınan suyun duvar altından geçtiği delik (*Pişikdağ, Erzinzan*)

Cırmıklamak [*F.*], Tırmalamak, yırımak (*Bolu; Kastamonu*) [*Bak: Cırnıklamak*]

Cırnak [*İs.*], **1.** Yırtıcı hayvanların tırnağı, pençesi (*Ahlat "Bitlis"; Bor "Niğde"; Kastamonu; Keskin "Eskişehir"; Erzincan; Bandula "Kelkit", Gümüşane; Karaisalı "Seyhan"; Avanos "Kırşehir"; Buca "İzmir"; Mersin, İçel; Yozgat*) — **2.** Hindiba (*Pazar, Gürcü köyü "Kızılcahamam - Ankara"; Pendik "Kartal - İst."; Serik "Antalya"*) — **3.** Üzüm şırası konulan teneke (*Balıkesir*) — **4.** Dolma kalem (*İnköy "Kütahya"*) — **5.** [*Zf.*] Gayet az (*Gölpazarı "Bilecik"*) — **6.** Hububatın küçük kökleri (*Pazarcık "Gaziantep"*) [*Bak: Cığnak, 2*]

Cırnak çekmek [*F.*], Lâdes tutuşmak, öcümleşmek, öcüm tutuşmak (*Erzincan*) [*Bak: Öcüm tutuşmak, öcüşmek*]

Cırnaz [*S.*], Mızıkcı, hiyleci (*Şebinkarahisar; "Giresun"; Göksün "Maraş"*)

Cırnık [*İs.*], Sık fundalık (*Gebeme, Mesudiye "Giresun"*)

Cırnıklamak [*F.*], (*Ahlat "Bitlis"*) [*Bak: Cırmıklamak*]

Cırt [*S.*], **1.** Haşarı, yaramaz, geçimsiz (*Develi, İncesu, Hisarcık köyü "Erkilet - Kayseri"*) — **2.** [*İs.*] Yaban kavunu (*Yapıntı "Mut - İçel"*) — **3.** [*İs.*] Taneleri yeni belirmekte olan mısır, arpa, buğday (*Yenicuma "Ayancık-Sinop"*) — **4.** [*İs.*] Kümes hayvanlarının pisliği (*Ahlat "Bitlis"*)

Cırta [*S.*], Âciz, muztar (*Urfa*) [*Bak: Cırla*]

Cırtatan [*İs.*], **1.** Küçük su tulumbası, patlangıç (*Kilis "Gaziantep"*) [*Bak: Cırıtlavuk*] — **2.** Ebucehil karpuzu (*Ermenak "Konya"*)

Cırtı [*İs.*], Meşe mazısının küçüğü (*Bozkır "Konya"*)

Cırtık [*S.*], Şımarık, yaramaz, hoppa (*Avanos, Mucur "Kırşehir"; Çalış "Haymana - Ankara"; İncesu "Kayseri"; Niğde; Yozgat*) [*Bak: Cırtlak, 5*]

Cırtkan [*S.*], **1.** Çok söyliyen (*Milâs "Muğla"*) — **2.** [*İs.*] Ocak çekirgesi (*Milâs "Muğla"*)

Cırtlak [*S.*], **1.** Zayıf; biçimsiz (*Adana*) — **2.** Boş şeylerle öğünen (*Bornova, Bergama "İzmir"*) — **3.** [*İs.*] Domates (*Boyabat "Sinop"*) — **4.** [*İs.*] İlâç gibi kullanılan yapraksız bir çeşit ot (*Kozluviran "Kestel - Bursa"*) — **5.** [*S.*] Hoppa, şımarık, yeyincek (*Çerkeş "Çankırı"*) [*Bak: Cırtık*]

Cırtlamak [*F.*], Kuş veya kümes hayvanları pislemek: Üstüne kuş cırtlamış uğurdur (*Ahlat "Bitlis"*)

Cırtlık [*İs.*], **1.** Şu püsküren bir çeşit çocuk oyuncağı, tenekeden yapma su fışkırdağı (*Sivas; Erzincan*) — **2.** Sakız çıkarılan bir çeşit bitki ki, bundan süpürge de yapılır (*Bektaşlı "Yozgat"*) — **3.** Şırası fazla üzüm (*Tokat*) — **4.** Çit-

lembik denilen meyva (*Balkandak "Beyşehir„, Bolat "Hadım-Konya„*) [*Bak: Melengiç*]

Cırtmuk [*İs.*], Bir damla göz yaşı (*Vezirköprü "Samsun„*)

Cıstırmak [*F.*], Korkutmak (*Vezirköprü "Samsun„*)

Cışkımak [*F.*], Yılmak, usanmak, (*Osmancık "Çorum„*)

Cışmak [*F.*], Vazgeçmek (*Tavara "Reşadiye-Tokat„*)

Cıt [*İs.*], Ufak anahtar (*Bafra "Samsun„*)

Cıten [*İs.*], Saman sepeti (*Karacahalil "Malkara - Tekirdağ„*) [*Bak: Çeten, çiten*]

Cıtlak [*İs.*], Zemberek (*Ankara*)

Cırtlayık [*İs.*], Fışkırdak (*Osmaneli "Bilecik„*) [*Bak: Cırtatan*]

Cıtmak [*F.*], İçi sulu bir şeyin, meselâ şeftalinin, suyu birden akmak (*Sinop*)

Cıttır [*İs.*], Küçük topaç (*Sama "Beypazarı - Ankara„*)

Cıva [*S.*], Tıknaz, şişman (*Gebe köyü "Ereğli - Zonguldak„*)

Cıvak [*İs.*], Şeytan tırnağı (*Ezine "Çanakkale„*)

Cıvarmak [*F.*], Düş yormak, rüya tabir etmek (*Eyüp "İst.„*)

Cıvarna [*İs.*], **1.** Rüzgârlı, karlı ve yağışlı hava (Eve gidemezsin dışarda cıvarna var!: *Ağa köyü "Safranbolu - Zonguldak„*) — **2.** Kasırga (*Trabzon köyleri*)

Cıvcımak [*F.*], Cıvımak (*İshaklı "Bolvadin - Afyon„*)

Cıvdırmak [*F.*], Delirmek (*Niğde; Mersin, Akeyne "Anamur„, Yapıntı "Mut-İçel„*) [*Bak: Çıvdırmak*]

Cıvga [*İs.*], Ağaç filizi (*Kütahya*) [*Bak: Şıvga, şıvgın*]

Cıvgın [*İs.*], **1.** Ağaç filizi (*Karaman "Konya„; Aşağıdinek "Şebinkarahisar - Giresun „*) [*Bak: Şıvgın*] — **2.** [*S.*], Hoppa, münasebetsiz, çılgın, delişmen, zevzek (*Anamur, İçel; Ayaslar "Ilgın - Konya„*) — **3.** Az kar veya dolu ile karışık yağan yağmur (*Yapıntı "Mut - İçel„; Ağaçhisar "Orhaneli - Bursa„*) [*Bak: Şıbkın*]

Cıvgışmak [*F.*], Kaşınmak: Sırtım cıvgıştı (*Eskişehir*)

Cıvıl [*S.*], **1.** İnce düşünceli (*Kastamonu*) — **2.** [*İs.*] Yanyana getirilmiş hububat demetleri (*Ünye "Ordu„*) [*Bak: Çuğul*]

Cıvılduz [*İs.*], Kıymetsiz, değersiz (*Çantaköyü "İst. [Muh.]„*)

Cıvımak [*F.*], Atlamak (*Alanlı "Aydın„*)

Cıvındırık [*İs.*], (*Adana*) [*Bak: Cıvındırık, cıyındırık*]

Cıvınmak]*F.*], Esef etmek, üzülmek (*Adana*)

Cıvır [*İs.*], Kadın (*Yeniköy "Dalama - Aydın„*)

Cıvırmak [*F.*], Koşmak (*Safranbolu "Zonguldak„*)

Cıvız [*S.*], Sözünde durmıyan (*Karabörk "Görele - Giresun„*)

Cıvızlık [*İs.*], Hilekârlık (*Trabzon*)

Cıvlak [*S.*], **1.** İnce, zayıf (*Narlıdere "Boldan - Denizli„*) — **2.** [*İs.*] Taze ağaç dalı (*Akşehir "Konya„*)

Cıvlamak [*F.*], Kuş tüyünü dökmek, çıplak olmak; [Mecazen] iflâs etmek (*Yapıntı "Mut - İçel„*)

Cıvlatmak [*F.*], **1.** Soymak, çıplatmak (*Boyalı "Konya„ Akseki, Antalya*) — **2.** Kumarda yutmak (*Boyalı "Konya„*)

Cıvmak [*F.*], **1.** Delirmek (*Engiliköyü "Konya„*) — **2.** Şaha kalkmak (*Tavşanlı "Kütahya„*) — **3.** Uçurtma havalanmak [çocuklar

arasında] (*Salihli "Manisa„*)[*Bak: Civmek, çıvmak, çığmak*]

Cıvzık [*İs.*], Sıkıntı (*Bolvadin "Afyon„*)

Cıvzıtmak [*F.*], Sözünde durmayıp kaçmak, savuşmak (*Zile "Tokat„*)

Cıyılmak [*F.*], Toplanmak, yığılmak (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„*)

Cıyındırık [*İs.*], Döğülen etten çıkan sinir parçaları (*Adana; Sarılar "Avanos - Kırşehir„*) [*Bak: Cırındırık, cıvrındırık, cırındıllık, çendir*]

Cıyıntı [*İs.*], Toplantı, yığıntı (*Misis "Seyhan„*)

Cıyıpmak [*F.*], Ayağı kaymak: Sokaktan geçerken cıyıptım (*Tarsus "İçel„*) [*Bak: Kaypamak*]

Cıymak [*İs.*], İkinci derecedeki kökler (*İcilli "Bulancık-Giresun„*)

Cıynabıt [*S.*], Zayıf, cılız (*Konya*) [*Bak: Caynaz, cıynaz*]

Cıynak [*İs.*], (*Civanyaylağı "mersin-İçel„*) [*Bak: Cınak, çaynak, çınak, çiynak*]

Cıynaz [*S.*], Çok zayıf (adam)(*Kayseri*) [*Bak: Caynaz, cıynabıt, cırnaz*]

Cız [*İs.*], **1.** Erkek çocuklarının oynadıkları esir almaca oyunu (*Elâzığ*) — **2.** Bir cins bökelek (*Bolu*)

Cızak [*İs.*], Tahtaravalli (*Adana; Dereköy "Develi - Kayseri„ ; Avanos "Kırşehir„*) [*Bak: Cızan, çıkrıncak*]

Cızalamak [*F.*], Ekmeği hafifçe yağlamak; yemeğe az yağ koymak (*Nallıhan "Ankara„*)

Cızan [*İs.*], (*Macan "Ankara„*) [*Bak: Cızak*]

Cızdan [*İs.*], Tahtaravalli (*Alpı "Seyhan„*) [*Bak: Cızak*]

Cızdır [*İs.*], Bazlama (*İpsala "Edirne„*)

Cızdırma [*İs.*], Cıvık mayalı hamuru kızgın saca döktükten sonra içine yağ, peynir ve maydanoz gibi şeyler koyup ikiye katlıyarak pişirilen bir türlü börek (*Muğla; Yamanköy "Mudanya - Bursa„*)

Cızga [*İs.*], Yeni doğan domuz yavrusu (*Seyhan*) [*Bak: Tanısman*]

Cızgal [*İs.*], Kıvılcım (*Çıldır "Kars„*)

Cızgıl [*S.*], Zayıf; kötü (*Meki "Çubuk - Ankara„*)

Cızık [*İs.*], **1.** Güvercin yavrusu (*Bolu; Eskişehir*) [*Bak: Cızlak, vizik*] — **2.** Güzel işlenmiş mendil, yağlık (*Akköy "Söğüt - Bilecik„*)

Cızıkmak [*F.*], **1.** Koşmak, seğirtmek (*Çay "Söğüt - Bilecik„ ; Lâpseki "Çanakkale„ ; Yalvaç, Atabey "Isparta„; Yazıköyü "Burdur; Bursa*) — **2.** Mızıkcılk etmek (*Sultanhisar "Nazilli-Aydın„ Şumnu "Bulgaristan„*)

Cızırdak [*İs.*], Topaç (*İnebolu "Kastamonu„*) [*Bak: Ayı*]

Cızlak [*İs.*], **1.** Verimsiz toprak (*Kırklareli; Edirne; Adana; Ankara; Silivri "İst.„; Çorlu "Tekirdağ [Muh.]„*) — **2.** Saçta pişirilen cızlama (*Havza "Samsun„; Kargı, Tosya "Kastamonu„ ; Marınca "Merzifon-Amasya„; Kelkit "Gümüşane„*) — **3.** Güvercin yavrusu (*Çorum*) [*Bak: Cızık, 1*] — **4.** [*S.*] Her şeye ağlıyan (*Konya; Sarıoba "Polatlı - Ankara„*)

Cib [*Zf.*], Pek, bütün, daha, çok (Lâmbayı cib kısayım mı? *Taşçı*

"Bakırdağı - Develi - Kayseri„; **cib kötü be; Şu kumaş ta cib iyi imiş:** *Erzin "Dörtyol - Seyhan„ ; Samsun)* [*Bak: Cibelek, cibelik, cip*]

Ciba [*İs.*], **1.** Çocuk (*Yozgat; Gördes "Manisa„*) — **2.** Tüyleri kırkılmış keçi (*Karahoca, Haymana, Beypazarı "Ankara„; Kırşehir*) — **3.** Tüyü dökülmüş hayvan (*Kızıllar "Karaman - Konya„*) — **4.** Domuz yavrusu (*Kadrili, Misis, Boynuyoğun "Seyhan„*) — **5.** Civciv (*Deveçatağı "Kırklareli„*) — **6.** Çocuk zıbını (*Niğde*) [*Bak: Cıba*] — **7.** Tandır karıştırmağa mahsus demir çubuk (*Develi "Kayseri„*) [*Bak: Köseği*] — **8.** Ev önündeki bahçelik, (*Boztepe Serik "Antalya„*)

Cibale [*S.*], Görgüsüz, bed asıl (*Isparta*) [*Bak: Cibare*]

Cibar [*İs.*], **1.** Çocuk (*Kütahya; Gördes, Gebeler "Kırkağaç - Manisa„; Milâs "Muğla„; Çivril "Denizli„*) [*Bak: Bebe 1, ciba, kızan*] — **2.** Ziftten veya sakızdan yapılmış yakı (*Yanpar köyü "İçel„*) [*Bak: Cıbar*]

Cibara [*S.*], Zayıf (*Tavas "Denizli„*) [*Bak: Cıbır*]

Cibare [*S.*], Arsız, terbiyesiz, görgüsüz (*Elmalı "Antalya„; Isparta*) [*Bak: Cibar, cibale*]

Cibçak [*S.*], Şımarık, hoppa (*Bursa*)

Cibdirmek [*F.*], Bıçakla bir vuruşta kesmek (*Bozkır "Konya„*)

Cibe [*İs.*], **1.** Çulhaların gergi aygıtı, cımbar (*Sorgun "Niksar - Tokat„*) — **2.** Oğlak (*Yenice "Devrek - Zonguldak„*) — **3.** Çorap şişi (*Ordu*) — **4.** Su musluğu (*Erbaa "Tokat„*) — **5.** Çiçek bozuğu (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*) [*Bak: Gerik*]

Cibecik [*S.*], Zarif, kibar (*Yozgat*)

Cibelek [*Zf.*], Çokça: **Bu aldığınız kumaştan cibelek bulunmıyor** (*Büyükkızılhisar "Gaziantep„*) [*Bak: Cib, cip, çibik*]

Cibelenmek [*F.*], Şımarmak (*Amasya; Palanga "Hekimhanı - Malatya„*)

Cibelik [*Zf.*], Büsbütün, temelli, daima (*Başlamış "Dörtyol„, Sansa "Saimbeyli - Seyhan„*) [*Bak: Cib, cip, cibelek*]

Cibelmek [*F.*], Şımarmak, densizlik etmek (*Diphacı köyü "Merzifon - Amasya„*; **Yüz verdiler diye cibeldi:** *Halfeti "Gaziantep„*)

Cibelük [*S.*], Şımarık (*Amasya*)

Cibemek [*F.*], Rahat durmamak, yanındakilerini gerekmez lâf ve hareketlerle sıkmak (*Gürün "Darende - Malatya„*)

Cibenek [*İs.*], Sinek (Urfa)

Cibermek [*F.*], Başkasını küçük görmek, hiçe saymak (*Erbaa "Tokat„*)

Cibertlemek [*F.*], Tetkik etmek, incelemek: **Bu meseleyi çok cibertleme; Ne cibertleyip duruyorsun?** (*Çankırı İli*)

Cibertmek [*F.*], İnce ve sert çubukla et üzerine kuvvetle yurup kabartmak, kuvvetle vurmak (*Büyük Çaylı "Dörtyol - Seyhan„*) [*Bak: Cıbartmak*]

Cibez [*İs.*], Sütlü mısır (*Boyabat "Sinop„*)

Cibi [*İs.*], **1.** Çocuk (*Gördes "Manisa„*) — **2.** Civciv (*Muğla; Bayır "Burdur„; Finike, Elmalı, Antalya*) — **3.** Pösteki (*Eflâni "Safranbolu - Zonguldak„*) — **4.**

Keten tohumu (*Akbaş "Boyabat - Sinop„*)

Cibicik [*İs.*], Alkış (*Çalağıl "Akdağmadeni - Yozgat„*) **Bak: *Cibiciklemek***]

Cibiciklemek [*F.*], El çırparak alkışlamak (*Yozgat*) [*Bak*: ***Cibicik***]

Cibigöz [*S.*], Ufak gözlü (*Serik "Antalya„*) [*Bak*: ***Alangöz***]

Cibik [*İs.*], **1.** Köşe, zaviye (*Paşalı "Feke - Antalya„*; **Bahçenin cibiğine samanlık yapacağım**: *Çivril "Denizli„*; *Osmaniye "Seyhan„*) [*Bak*: ***Cibük, cöbel***] — **2.** Piliç: **On tane cibik aldım** (*Muğla*) — **3.** Göz çapağı (*Ağın "Arapkir-Malatya„*)

Cibil [*İs.*], Yağmurdan sonra meydana gelen cıvık sulu çamur veya üzeri ufak çayırlarla örtülü batak yer (*Behisni "Malatya„*; *Ayaş, Keskin "Ankara„*; **Yağmur çok yağdığından ortalık cibil oldu**: *Deveviran, Kıbrıscık "Bolu„*; *Ayancık "Sinop„*; *Kuzuculu "Dörtyol -Seyhan„*) [*Bak*: ***Cıpıl, cibildek, cibin 1***]

Cibildek [*İs.*], **1.** Ufak su birikintisi (*Yarma "Konya„*) — **2.** Sulu çamur: **Sudan geçtik cibildekte boğulduk** (*Tömek köyü "Konya„*) [*Bak*: ***Cibil***]

Cibilemek [*F.*], **1.** Suda yüzmek (*Adana*) — **2.** Kuş yavrulamak (*Finike, Elmalı "Antalya„*)

Cibille [*İs.*], Semizotu (*Adana*)

Cibillik [*İs.*], (*Seyitgazi, Aşağılıca "Eskişehir„*; *Konya; Yozgat; Vezirköprü "Samsun„*) [*Bak*: ***Cibil***]

Cibin [*İs.*], **1.** (*Şebinkarahisar, Mesudiye "Giresun„*)[*Bak*: ***Cibil***] — **2.** Sinek (*Burdur; Urfa; Karacabey "Bursa„*)

Cibindirik [*İs.*], Gelin arabasının yanlarına sarılan bez örtü, cibinlik (*Bulamas "Konya„*; *Mustecap köyü "Malkara - Tekirdağ„*)

Cibir [*İs.*], Üç dizi zincir üzerine yapılmış bir çeşit gerdanlık (*Aşiretler "Mersin - İçel„*)

Cibiş [*S.*], Kirpiksiz (adam) (*Çivril "Denizli„*)

Cibiz [*İs.*], Dişi develerin çiftleşme ihtiyacını duydukları zamanki halleri (*Ferizler "Anamur - İçel„*)

Cible [*İs.*], Sepet örmek için kullanılan kestane ağacının çubukları (*Yenice "Devrek„*, *Yedigelli "Ereğli - Zonguldak„*)

Cibre [*İs.*], Madenî kalem ucu (*Samsun; Gümüşane; Rize; Sinop illeri*) [*Bak*: ***Cıbra, cifre***]

Cibük [*İs.*], Zayiye, köşe (*Dumanlı, Şabanözü "Çankırı„*) [*Bak*: ***Cibik, cübük***]

Cicalı [*İs.*], Güzel, yeni (*Arısama "Konya„*)

Cicar [*İs.*], Solucan (*Cinciva "Hemşin - Çoruh„*)

Cice [*İs.*], **1.** Büyük anne (*Mersin köyleri "İçel„*; *Pazarcık "Bozüyük-Bilecik„*; *Kemaliye "Malatya„*; *Cide Kastamonu„*) — **2.** Abla (*Isparta; Denizli; Çanakkale; Antalya; Konya; Niğde; Seyhan; Urfa; Kastamonu; Çankırı; Samsun; Zonguldak; Edirne; Tekirdağ İlleri*) [*Bak*: ***Aba***] — **3.** Teyze (*Alanya "Antalya [Muh.]„*) — **4.** Hala (*Yalova "İst.„*; *Kastamonu; Misis "Seyhan„*) [*Bak*: ***Emete***] — **5.** Yenge (*Turgutlu "Manisa„*; *Bozüyük "Bilecik„*; *Karacasu "Aydın„*; *Niğde; Parsa "Kemalpaşa - İzmir„*) [*Bak*: ***Cici, 3***] — **6.** Görümce (*Zeytinbeli "Seyhan„*)

— **7.** Kız kardeş (*Uzunçay "Boyabat-Sinop"*) [*Bak: Aba 3, cici*]

Cicer [*İs.*], Dağarcık, küçük tuluk (*Eğridir "Isparta"*)

Cicevik [*İs.*], Uyuz, gicirik, gicik (*Erzurum*)

Cici [*İs.*], **1.** Abla, büyük kız kardeş (*İçel; Giresun*) — **2.** Teyze (*Seyhan*) — **3.** Yenge (*Ereğli "Konya"*) — **4.** Elti (*Aşairden*[?]) — **5.** Hala (*Seyhan*) — **6.** Yeni gelin (*Genezin "Avanos-Kırşehir"*) — **7.** Teneke kutu, kapsül kutusu (*Küçükyozgat "Ankara"; Soysallı "Develi - Kayseri"*)

Cicibici [*İs.*], Zincir (*Havran "Balıkesir"*)

Cicidon [*İs.*], **1.** İlkbaharda ağaçlarda öten küçük ve rengârenk tüylü bir cins tarla kuşu (*Bolu*) — **2.** Bülbül (*Honaz "Denizli"*)

Cicige [*İs.*], Rengârenk tüylü ufak bir cins kuş (*Gölpazarı "Bilecik"*)

Cicik [*İs.*], **1.** İnsan veya hayvan memesi (*Ankara; Afyon; Çanakkale; Erzincan; Bitlis; Malatya; Elâzığ; Trabzon; Samsun; Sinop; Ordu; Giresun; Çorum; Tokat; Amasya; Kayseri illeri*) — **2.** Meme ucu (*Çoruh; Taşköprü köyleri "Kastamonu"*) — **3.** Bir karış kadar yükselmiş yeni ekin, göcek (*Âlan, Kalecik "Ankara"; Üçburgu, Kayıkcılar "Devrek-Zonguldak"; Bozan* [?]) — **4.** Memedeki çocuk (*Elbaşı "Bünyan - Kayseri"; Isparta*) — **5.** Kız çocuklarının oynamak için biriktirdikleri kumaş parçaları, bundan yapılan bebek (*Adana; Kızıllar, Karaman "Konya"*) — **6.** Yumurtadan yeni çıkmış kuş yavrusu (*Çaltılar "Fethiye-Muğla"*) [*Bak: Vizik*] — **7.** İltihaplanmış yara (*Yelten "Korkuteli", Antalya; Isparta*) [*Bak: Yağır, cidağu 2*] — **8.** Süslü şeyler (*Çankırı; Bursa*)

Ciciklen [*İs.*], Isırgan otu (*Kırveli "Salihli - Manisa"*)

Cicikli [*S.*], Çamurlu, kurtlu, bulanık (su) (*Ortaköy "Ereğli - Zonguldak"*)

Cicik üzümü [*İs.*], Parmak üzümü (*Şebinkarahisar "Giresun"*)

Cicil [*İs.*], Bir çeşit yenen mantar (*Lâdik "Samsun"; Sivas*)

Cicim [*İs.*], Perde olarak ta kullanılan ince ve sade kilim (*Kırşehir; Konya; Aksaray "Niğde"; Kayseri; Çorum; Sinop; Samsun; Elâzığ illeri*) [*Bak: Cecim*]

Ciçcon [*İs.*], Gerek oyma, kabartma ve gerek boya ile yapılan süsler (*Kınık "Fethiye - Muğla"*) [*Bak:* **Cişçon**]

Cida [*İs.*], Kargı, mızrak (*Karagöl "Şarkışla - Sivas"*)

Cidağu [*S.*], **1.** Yaramaz, haylaz, hırçın (*Kızılcahamam "Ankara"*) [*Bak: Cidav 2, çıtak*] — **2.** İltihaplanmış yara (*Yelten "Korkuteli-Antalya"*) [*Bak: Cicik 7, cidavu, cidavı*]

Cidav [*İs.*], **1.** Omuz başı, kürek üstü; atlarda yelenin alt taraflarındaki ön bacakların üst kısmı (*Hanege "Hasankale - Erzurum"; Abalar "Edirne"*) — **2.** Yara; atların omuz başında çıkan yara (*Köşker "Kırşehir"; Lâpseki "Çanakkale"; Eğmir "Elmalı - Antalya"; Gündüzbey "Malatya"; Muğla; Saimbeyli "Seyhan"; Mustat "Karaman-Konya"*) [*Bak:* **Cıdağu, cidavu**] — **3.** [*S.*] Aksi, ters, döğüşken (*Mastat "Karaman-Konya"*) [*Bak: Cidavı, cidağu*]

Cidavı [*S.*], **1.** Döğüşken, şerir, yaramaz, arsız (*Bardas "Karaman-Konya„ ; Göynük, Bolu; Hacıkadı, Sandallar "Devrek - Zonguldak„*) — **2.** [*İs.*] Atın omuzu: **Atın cidavından tırnağına kadar boyu bir buçuk metredir** (*Bolu*) — **3.** [*İs.*] Atların omuzlarında meydana gelen çıban veyahut yara (*Kilis "Gaziantep„*) [*Bak: Cidav, cidavu, cicik, cidağu, cidağı*]

Cidavu [*S.*], (*Isparta*) [*Bak: Cidavı, 3*]

Cidavü [*S.*], İnatçı, ters (*Sandallar, Hacıkadı "Devrek - Zonguldak„*)

Cidebe [*İs.*], Tarhana yapılmak için pişirilen döğülmüş buğday (*Malatya*)

Cidirik [*İs.*], Dizanteri (*Sinop*) [*Bak: Cıdırık, ötürük*]

Cidirmek [*F.*], Bir şeyin içindeki sulu maddeyi akıtmak (*Sinop*)

Ciet [*İs.*], Güzlük ekinlerin yeşillenme çağı (*Zığana köyü "Turul-Gümüşane„*) [*Bak: Ciyet*]

Cifi [*S.*], Cesur, yiğit; çalışkan; becerikli (*Hekimhan "Malatya„*) [*Bak: Çalpa*]

Cifre [*İs.*], Madenî kalem ucu (*Balıkesir*) [*Bak: Cıbra, cibre*]

Ciğa [*İs.*], **1.** Tüysüz kuş yavrusu (*Sulutaş "Konya„*) — **2.** Turna kuşunun uzun tüyü (*Sulutaş "Konya„*) — **3.** Zülüf (*Urfa*)

Ciğaz [*S.*], Haksız, mızıkçı (*Niğde; Konya; Adana*) [*Bak: Cilaz*]

Ciğe [*İs.*], Ceviz, badem ve fındık gibi meyvaların içi (*Alparı "Akşehir„, Beyşehir, Konya; Afyon; Burdur; Isparta*) [*Bak: Cimit, 2*]

Ciğer [*İs.*], **1.** Hısım, akraba (*Örenköyü "Akçadağ - Malatya„*) — **2.** [*S.*] Hamarat kadın (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„*)

Ciğerbaşı [*İs.*], Develerde görülen bir hastalık olup burun deliklerinin şişmesiyle anlaşılır (*Yağcılar*[?])

Ciğerdeldi [*İs.*], Dikiş teyellerini sökmek veya delik delmek için kullanılan kemikten veya demirden yapılmış ucu sivri küçük bir aygıt (*İst.; Isparta*)

Ciğerek [*İs.*], İlkbaharda mekteplerin yaptıkları yemekli gezinti (*Bakırmaden "Elâzığ„*)

Ciğin [*İs.*], (*Konya; Ankara; Seyhan; İçel*) [*Bak: Çiğin*]

Ciğir [*S.*], İşten kaçan, bir müddet boş kalıp işe yanaşmıyan: **Ciğir öküz sabana yaklaşmaz** (*Kadirli "Seyhan„*)

Ciğirleşmek [*F.*], Bir müddet işten kalan hayvan işini unutmak (*Kadirli "Seyhan„*)

Ciğit [*İs.*], Çekirdek (**Karpuz içinde ciğit * belinde altın divit:** *Sivas; Gümüşane*) [*Bak: Çiğit*]

Ciğni [*İs.*], Omuz (*Kırkağaç "Manisa„*) [*Bak: Ciğin, cimi, çiğin*]

Cihsinmek [*F.*], **1.** Çocuk iki yana debelenerek yaramazlık etmek (*Urfa*) — **2.** Şımarıklık yapmak (*Urfa*) — **3.** Sabırsızlanmak (*Urfa*)

Cik [*İs.*], **1.** Aşık kemiğinin çukur tarafı, tökün zıddı (*Sivas; Kırşehir*) [*Bak: Çik*] — **2.** Sırtüstü yatış (*Şabanözü "Polatlı-Ankara„*) — **3.** Bir nevi başörtüsü (*Aydın*)

Cikcik [*İs.*], Kırmızı boya (*İskilip "Çorum„*)

Cil [*İs.*], **1.** Hasırotu (*Kelkit "Gümüşane„ ; Karabörk, Bulancak "Giresun„ ; Kızılağaç "Antalya„; Ağrı*) — **2.** Hububat ve sebzenin yeni çıkan yeşil kısımları (*Erzincan; Elbis-*

tan "Maraş"; Ahlat "Bitlis"; Van; Alucra "Giresun"; Bolu)

Cilaz [*S.*], (*Konya; Adana*) [*Bak: Ciğaz*]

Cilbir [*İs.*], **1.** (*Konya; Amasya; Niğde; Kayseri; Seyhan illeri*) [*Bak: Cılbır 2, çılbır*] — **2.** Göz çapağı (*Sille "Konya"*) [*Bak: Çipil*] — **3.** Develeri idare etmek için başlarına takılan yular (*Evciliköyü "İçel"*)

Cilbirim [*İs.*], Ciğerle bulgurdan yapılan bir çeşit yemek (*Elbistan "Maraş"*)

Cilbirti [*İs.*], **1.** Bodur meşe (*Maraş*) — **2.** Dikensiz çalı (*Mehmeteli "Seyhan"*)

Cilcilik [*İs.*], (*Çanakkale*) [*Bak: Cılcıl ve cılcılık*]

Cilde [*İs.*], Dikici veya saraçların bir şeyi dikmek için bacakları arasında tuttukları ağaç kıskaç (*Çanakkale; Niksar "Tokat"; Beypazarı "Ankara"; Rize; Ermenak "Konya"*)

Cile [*S.*], Çopur, çiçek bozuğu (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*) [*Bak: Gerik*]

Cilfik [*S.*], Kıvrak, oynak (*Mut "İçel"*)

Cilga [*İs.*], (*Ankara; Kıranardı "Kayseri"; Gümüşane; Cebelibereket "Seyhan"*) [*Bak: Cılga, cılka*]

Cilgar [*İs.*], (*Kelkit "Gümüşane"*) [*Bak: Cilhar*]

Cilhar [*İs.*], Büyük arktan ayrılan kollar, küçük arklar (*Erzurum; Kelkit "Gümüşane"*) [*Bak: Cilgar*]

Cilik [*İs.*], **1.** İşliyen yara (*Gelendost "Isparta"*) — **2.** Yağlı simit (*Sivas*)

Cilim [*S.*], **1.** Rutubetli, killi toprak (*Reşadiye, Niksar "Tokat"; Koyulhisar "Sivas"; Ordu; Giresun; Kelkit "Gümüşane"*) — **2.** [*İs.*] Dere kenarında akar suların bıraktığı tortular (*Sinop*) — **3.** Ot bitmiyen, saban işlemiyen toprak, say (*Terme "Samsun"*)

Cilis [*Zf.*], **1.** Tamamen, hep, büsbütün, daha (*Seyhan; Avanos, Köşker, Çevirme "Kırşehir"; Develi "Kayseri"; Urgüp "Niğde"; Yozgat*) — **2.** Hiç: **Bu sene cilis yiyeceğim yok** (*Çakırlar "Akşehir - Konya"*) — **3.** Sade, yalnız (*Çeşme "İzmir"*) — **4.** [*İs.*] Tekrar almamak şartiyle bırakma (*Yemişli "Seyhan"*) — **5.** [*S.*] Hafif, yeyni (*Develi "Kayseri"*) — **6.** [*S.*] Kötü (*Yozgat*)

Ciliz [*S.*], Kızansak deve (*İçel*)

Cilkes [*Zf.*], Tamamen, büsbütün, hep (*Karaman, Burhaniye "Konya"; Kadirli "Seyhan"*; **Bizim çeşme cilkes kurudu:** *Kurugöl "Nevşehir-Niğde"; Sarılar "Avanos - Kırşehir"*)

Cilla [*Zf.*], (*Eskişehir*) [*Bak: Cilkes*]

Cille [*Zf.*], **1.** Pek, büsbütün (*Atlasköyü "Sivrihisar - Eskişehir"*) — **2.** [*İs.*] Kalem ucu (*Giresun*) [*Bak: Cıbra, cibre, cifra*] — **3.** [*İs.*] Sedir (*Antalya*) — **4.** [*İs.*] Hile: **Cille yapma!** (*İnhisar "Söğüt - Bilecik"*) — **5.** [*İs.*] İçine davar konan üstü toprakla örtülü küçük ve alçak oda (*Alanya "Antalya"*)

Cillenme [*İs.*], İntaş etme (*Alucra "Giresun"*) [*Bak: Çillenme, cillenmek, zillenme*]

Cillenmek [*F.*], İntaş etmek (*Ahlat "Bitlis"; Gümüşane; Şebinkarahisar "Giresun"*) [*Bak: Cillenme*]

Cilleyi [*Zf.*], Büsbütün (*Sivrihisar "Eskişehir"*) [*Bak: Cilkes*]

Cilli [*İs.*], **1.** Kovalamaca oyununda meydanın ortasında bulunan tümsek, kale (*Ahlat "Bitlis„*) — **2.** [*Zf.*] Kat'î (*Çerkeş "Çankırı„*)

Cillik [*İs.*], Göllerde biten bir cins hasırotu (*Erzurum*) [*Bak: Cil 1, kındıra*]

Cillimek [*F.*], Usanmak (*Çerkeş, Mart "Çankırı„*)

Cilliye [*Zf.*], Tamamen, büsbütün, hepsi: **Cilliye bitmiş** (*Kalecik "Ankara„*) [*Bak: Cilli, cilleyi, cille, cilkes*]

Cilliyen [*Zf.*], Hakikaten, cidden: **Bu elbise cilliyen güzel olmuş!** (*Osmancık "Çorum„*)

Cilpirti [*İs.*], Ağıl yapmakta kullanılan çalı (*Seyhan*)

Cilte [*İs.*], Yük urganı: **Cilteyi sıkı sar!** (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*) [*Bak: Tille*]

Ciltin [*S.*], **1.** Kıvılcımın rengi, parlak renk (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„*) — **2.** [*İs.*] Küçük üzüm salkımı, çıngıl (*Seyhan dolayı*)

Cimba [*İs.*], Köşe (*Şehsadi "Ezine pazar - Amasya„*)

Cimbar [*İs.*], **1.** İnce ve taze dal (*Gümüşane*) — **2.** (*Ezine "Çanakkale„ ; Karapınar, Konya*) [*Bak: Cımbar, cınbar*]

Cimbir [*İs.*], (*Çanakkale*) [*Bak: Cımbar, cınbar*]

Cimbiş [*Zf.*], Azıcık, biraz (*Emircik "Çivril-Denizli„*)

Cimbit [*İs.*], **1.** Yemek çatalı (*Antalya; Konya*) [*Bak: Cımbıt*] — **2.** Cımbız (*Konya*)

Cimcik [*İs.*], **1.** Ev makarnası, erişte (*Bafra "Samsun„; Sungurlu "Çorum„; Köprücek, İnköy "Kütahya„*) — **2.** Kalabalık, yığıntı (*Bafra "Samsun„*) — **3.** İki parmak uciyle alınan miktar, az şey (*Çarşamba "Samsun„ ; Yozgat ; Seyhan ; Kürcü "Demirci - Manisa„*) — **4.** Suyun ortası (*Sarıoba "Polatlı-Ankara„*)

Cimciklemek [*F.*], Çimdiklemek (*Karaman, Konya; Keçiborlu "Isparta„ ; Çarşamba "Samsun„*)

Cimcime [*S.*], **1.** Zayıf, kısa boylu, ufak tefek (*Erzurum*) — **2.** [*İs.*] Bir şeyin en küçük örneği (*Avanos "Kırşehir„*) — **3.** [*İs.*] Cımbız (*Sivas*) — **4.** [*İs.*] Küçük ve tatlı bir çeşit karpuz (*Urla "İzmir„; Konya*)

Cimcimelik [*İs.*], Altı batak ve üstü çimenli toprak (*Kars*)

Cimcirik [*S.*], Ufacık, minimini, pek küçük (*Sarıyer "İst.„*)

Cimdinmek [*F.*], Hastalıktan kurtulan hayvanlar ot yemeğe karşı iştihasızlık göstermek (*Yapıntı "Mut - İçel„*) [*Bak: Çimtilenmek*]

Cimdirmek [*F.*], Çimdiklemek (*Karaman "Konya„; Mengen "Bolu„*)

Cimecik [*İs.*], Gusülhane (*İçel*) [*Bak: Çimecek*]

Cimeç [*İs.*], Çim, çimen (*Ankara*)

Cimeker [*S.*], Hasis, cimri (*Keskin "Eskişehir„*)

Cimete [*İs.*], **1.** Tütünün dip yaprağı (*Konya*) — **2.** Örülmüş kadın saçı (*Fethiye "Muğla„*) — **3.** [*S.*] İçlenmemiş lâhana (*Fethiye "Muğla„*) — **4.** Kavga, gürültü (*Ermenak "Konya„*) [*Bak: Dırdıbık*]

Cimi [*İs.*], Omuz (*Salihli "Manisa„*) [*Bak: Ciğni, ciğin*]

Cimider [*S.*], Muktesit, kazancını idare ile sarfeden (*Milâs "Muğla„*)

Cimin [*İs.*], **1.** Sivrisinek (*Sinop; Havza, Samsun* [*Muh.*]) — **2.** Tatarcık (*Amasya*)

Cimirik [*S.*], Gayrimemnun (*Kınık "Fethiye - Muğla„*)

Cimit [*İs.*], **1.** Keten tohumu (*Bursa; "Kartal - İst.*"; *Çerkeş "Çankırı"*) — **2.** Fındık ve ceviz gibi meyvaların içi (*Ünye "Ordu"*) [*Bak: Ciğe*]

Cimite [*İs.*], (*Isparta*) [*Bak: Cimete, 1*]

Cimitirlenmek [*F.*], Meyva veya sebze gibi şeylerin kabukları buruşmak (*Bitlis; Urfa*)

Cimiz [*İs.*], **1.** Erkek isteyen dişi deve (*Toprakkale, Aydınlı ve Saçıkaralı aşiretleri "Osmaniye", Seyhan; İğdecik, Sancaklıboz "Manisa"; Mersin "İçel"; Tire "İzmir*) — **2.** [*S.*] İştahlı, istekli (*Adana; Eskifoça "İzmir"; Homa "Çivril-Denizli"*) — **3.** [*S.*] Sulu tarla (*Adana*) — **4.** [*S.*] Ersek, erkek isteyen kadın (*Adana; Yeniköy "Ereğli - Konya"*)

Cimizik [*S.*], İstekli, müptelâ, düşkün, ihtiras ve şehvetinden yerinde duramıyan (*Kınık "Fethiye - Muğla"*)

Cimizimek [*F.*], Dişi, erkek istemek (*Hayta aşireti "Antalya"*)

Cimke [*İs.*], Kıvılcım (*Karaağaç, Gelendost, Yalvaç "Isparta"*)

Cimkirme [*İs.*], Tilki ses çıkarma (*Kızılcaören "Kütahya"*)

Cimmek [*F.*], Yıkanmak (*Konya; Balıkesir; Kırşehir; Aydın illeri*) [*Bak: Çimmek*]

Cimmik [*İs.*], Şemsiye (*Küflek "Havza - Samsun"*)

Cin [*S.*], **1.** Küçük, minimini (*Burunkaya, Devrek, Zonguldak; Dere "Konya"; Erzurum; Bafra "Samsun"*) [*Bak: Hıra*] — **2.** [*İs.*] Tavla zarı (*Kızılcahamam, Ayaş "Ankara"*) — **3.** [*İs.*] Sümüklüböcek (*Alpı "Seyhan"*) [*Bak: Fişgene*] — **4.** [*İs.*] İdare lâmbası (*Mecitözü "Çorum"*) — **5.** [*Zf.*] En, tam, pek: Gezmeğe giderken cin arkada idim; Ağacın cin doruğuna çıktım (*Beypazarı "Ankara"*)

Cinak [*S.*], **1.** Mef'ul, ibne [adam] (*Gaziantep*) — **2.** [*İs.*] Arı kovanlarındaki pislik (*Burdur*) — **3.** [*İs.*] Köprü kemeri (*Iğdır "Kars"*)

Cinar [*İs.*], Büyük gözlü kalbur, gözer (*Elmalı "Kızılcahamam - Ankara"*) [*Bak: Gözer*]

Cinaz [*İs.*], **1.** Kavga, gürültü (*Kozan "Seyhan"*) — **2.** [*S.*] Cılız, zayıf (*Gelibolu "Çanakkale"*)

Cinbik [*İs.*], Kazan ocağı (*Çemişgezek "Tunceli"*)

Cinbilli [*S.*], Çapaklı (*Konya*)

Cincavat [*S.*], Zeki, fakat teşekkülü gayritabiî [adam] (*Urfa*)

Cincele [*İs.*], Yenir mantar (*Himmetoğlu "Zonguldak"*) [*Bak: Cincile*]

Cincemik [*S.*], İnce, narin (*İnebolu "Kastamonu"*)

Cincife üzümü [*İs.*], Rengi kırmızı ve taneleri küçük olup şarapçılıkta kullanılan bir çeşit üzüm (*Dereköy "Tokat"*)

Cincile [*İs.*], (*Gerze, Sinop; Trabzon; Gerede, Bolu; Kızılcahamam "Ankara"; Kastamonu*) [*Bak: Cincele*]

Cincin [*İs.*], **1.** Ağustosböceği (*Çalak "İzmir"*) [*Bak: Cırlavuk*] — **2.** [*S.*] Küçük: Bu elmalar pek cincinmiş (*Gökler "Ayaş-Ankara"*) [*Bak: Cindi*]

Cindarlamak [*F.*], Pazarlık etmek: Kundra alırken çok cindarladım (*Eğirdir "Isparta"*)

Cinde [*S.*], Çok yamanmış elbise, örtü (*Ahlat "Bitlis"*)

Cindi [*S.*], Ufak, küçük: Çocuk, cindi bakracı getirdi (*Amasra

"Bartın - Zonguldak [*Muh.*]*„*) [*Bak: Cincin, 2*]

Cindik [*S.*], Küçük (*Ankara*)

Cindili [*S.*], **1.** Cin fikirli, hinoğluhin (*Erzincan*) — **2.** Huysuz, tabiatsiz (*Sivas*)

Cindilik [*İs.*], **1.** (*Tosya "Kastamonu„*) [*Bak: Cindoruk*] — **2.** [*Zf.*] Ufaktefek (*Niksar "Tokat„*)

Cindoruk [*İs.*], Ağacın veya dağın en tepesi (*Tokat; Bolu; Amasya; Ordu; Şebinkarahisar "Giresun„*)

Cinek [*İs.*], **1.** Ceviz içinin dörtte biri (*Gürsökü "Ayancık-Sinop„*)— **2.** Asma dalı (*Yaykın "Gerze-Sinop„*)— **3.** Cindarı, kumdarı (*Gerze "Devrek-Zongulgak„*) — **4.** Mısırlar arasında biten ve yaprakları buğday yaprağına benziyen bir ot (*Çarşamba "Samsun„; Ulubey "Ordu„*) — **5.** Yağmurdan korumak için kerpiç duvarların üzerine konulan kalın harç (*Erzincan*) — **6.** [*S.*] Pek küçük (*Bulancak "Giresun„*) [*Bak: Civek*]

Ceneviz [*S.*], Küçük boylu, çok akıllı adam (*Kastamonu; Kırşehir*)

Cingara [*İs.*], Ağaç doruğu (*Erzincan*) [*Bak: Cindoruk*]

Cinge [*İs.*], Kıvılcım (*Ankara; Çankırı; Isparta; Honaz "Denizli„*)

Cingey ve **Cingez** [*İs.*], Serçe (*Çukurbağ "Mut„, İçel*)

Cingırık [*İs.*], Köy yolları üzerindeki kuyulardan su çekmek için iki dikme ile bunların arasına yerleştirilen uzun bir ağaçtan ibaret çıkrık (*Hatip "Konya„*)

Cingi [*İs.*], **1.** Sert taş, granit, volkan taşı (*Akçakaya, Kayseri; Nevşehir "Niğde„; Balıkesir; Avanos "Kırşehir„*)— **2.** Piliç (*Belevi "Denizli„*)

Cingil [*İs.*], **1.** Helke, bakraç, kova (*Alihoca, Sazlıca "Niğde„; Karaman, Ereğli "Konya„; Kayseri; Yalova "İst.„; Avanos "Kırşehir„; Sarimbey "Çorum„; Salihli "Manisa„*) — **2.** Birkaç taneli ufak üzüm salkımı (*Zıvarık, Konya; Atabey, Yalvaç, Uluborlu "Isparta„; Polatlı, Ankara; Malatya*) — **3.** Burun suyu damlası(*Konya; İzmir; Bâlâ "Ankara„*)—**4.** Yürük kadınlarının başlarına giydikleri üzeri altın veya gümüş paralarla süslenmiş taca benzer bir türlü serpuş (*Lağus "Isparta„*)

Cingilmek [*F.*], **1.** Ayak bir yere takılarak sürçme suretiyle düşmek (*Çorlu "Tekirdağ„*)—**2.** Devrilmek, başaşağı olmak (**Testiyi güzel yerleştir, cingilmesin!**: *M. Kemalpaşa "Bursa„; Edirne*[*Muh.*])

Cingi vermek [*F.*], Güreşte birini tepesi üzerine aşırmak (*Bayramiç "Çanakkale„*) [*Bak: Cinkmek, 1*]

Cini [*İs.*], **1.** Sarmısak dişi (*Sinop*) — **2.** Tahta perdelerin direkleri (*Safranbolu "Zonguldak„*) — **3.** Ağaç çorap şişi (*Piraziz "Giresun;„ Turhal "Tokat„*) — **4.** Parça (*İnebolu "Kastamonu„*)

Cinik [*S.*], Pek küçük, minimini (*Erzurum*) [*Bak: Cin, 1*]

Cinimak [*F.*], Ağlamak (*Dodurga "Ankara„*)

Cink [*İs.*], Köşe, bucak (*Zığana köyü "Torul-Gümüşane„*)

Cinkara [*İs.*], Baştankara denilen bir cins kuş (*C. A.; G. A.*)

Cinke [*İs.*], Kıvılcım (*Ankara; Gelendost, Isparta*) [*Bak: Cimke*]

Cinkil [*İs.*], (*Ezine "Çanakkale„*) [*Bak: Cingil*]

Cinkmek [*F.*], **1.** Güreşte biri diğerini tepe üstü yuvarlamak (*Karamehmet "Çorlu„, Saray "Te-*

kirdağ„; Edirne [*Muh.*]) [*Bak: Cingivermek, kavaklamak, kavak atmak*] — **2.** Sendelemek, kaymak (*Çavuşköyü "İnegöl-Bursa„*) —**3.** Sektirmek, takla attırmak (*Karamehmet "Çorlu - Tekirdağ„*) [*Bak: Cintmek*]

Cinna [*Zf.*], Az sonra: - Şimdi gidelim mi? - cinna gidelim! (*Konya ili*) [*Bak: Cinne*]

Cinnas [*S.*], Müfsit (*Kılbasan "Karaman-Konya„*) [*Bak: Cinoz*]

Cinnat [*İs.*], Ferik, piliç (*Ermenak "Konya„*) [*Bak: Ferik*]

Cinne [*Zf.*], (*Konya İli*) [*Bak: Cinna*]

Cinoz [*S.*], Şeytan, müfsit (*Kastamonu*) [*Bak: Cinnas*]

Cintmek [*F.*], (*İst.* [*Muh.*]) [*Bak: Cinkmek, 3*]

Cip [*Zf.*], **1.** Pek, fazla, büsbütün, çok (*A.*) — **2.** Katiyen (*Tire "İzmir„; Manisa köyleri*) [*Bak: Cib, cibelek, cibelik*]

Cipçe [*S.*], Benzer, müşabih (*İst.*)

Cipil [*İs.*], **1.** Suyun derin olmıyan yeri (*Endel "Osmaniye„, Saimbeyli "Seyhan„*) — **2.** Kendiliğinden yetişen fidan (*Deliilyas "Şarkışla-Sivas„*)

Cipre [*İs.*], Madenî kalem ucu (*Marmaris "Muğla„*) [*Bak: Cıbra, cibre*]

Cir [*S.*], Sulu: *Cir ayran, cir çorba* (*Zellice "Sarıkâmış-Kars„*) [*Bak: Çir*]

Cirason [*İs.*], Duvarda kirişe vurulan mail direk (*Harput "Elâzığ„*)

Cirbin [*S.*], Yaramaz, densiz (*Ankara* [*Bir Kıbrıslıdan*])

Cirbit [*İs.*], Göz çapağı (*Mut "İçel„*)

Circan [*İs.*], Fare (*Yapraklı "Çankırı„; İsahacılı "Seyhan„*) [*Bak: Cirman*]

Circibik [*S.*], Yağmurdan çok ıslanmış (*Perşembe "Ordu„*)

Circir [*İs.*], **1.** Ağustos böceği (*Barcak "Söğüt - Bilecik„*) — **2.** Az akan su (*Afyon; Konya*) — **3.** Su testisi (*Konya; Malatya*)

Cire [*İs.*], **1.** Nafaka (*Elâzığ*) — **2.** Testi (*Hekimhanı "Malatya„; Konya*)

Cireltmek [*F.*], Musluğun suyunu, lâmbanın ışığını kısarak azaltmak (*Bürhaniye "Nazilli - Aydın„*)

Cirenk [*İs.*], Arktan ayrılan bir kısım su (*Yusufeli "Erzurum„*)

Ciri [*İs.*], Hudut (*Cebelibereket "Seyhan„*)

Cirif [*İs.*], Filiz (*Ayancık "Sinop„*)

Cirik arı [*İs.*], Arının verdiği üçüncü ve daha sonraki oğullar (*Erzincan*)

Ciril [*İs.*], Gelinlerin boyun veya başlarına takılan gümüş paralardan yapılmış ziynet (*Senirkent, Büyükkabaca, Uluborlu "Isparta„*)

Cirim çıkarmak [*F.*], Bir işi çabuk bitirmek (*Sivas*)

Ciritmek [*İs.*], Ağaçlar tırtıldan yaprakları dökülerek çıplak kalmak (*Pazar "K. Hamam-Ankara„*)

Cirmak [*İs.*], Yırtıcı kuşların pençesi (*İçel*) [*Bak: Cınak*]

Cirman [*İs.*], Fare (*Müsellim köyü, Yapraklı "Çankırı„*) [*Bak: Circan*]

Cirmik [*İs.*], Pis suların aktığı delik (*Trabzon*) [*Bak: Zırnık*]

Cirmit [*İs.*], Kilim dokumakta kullanılan demir dişli tarak (*Üçem "Bâlâ-Ankara„*) [*Bak: Kirkit*]

Cirp [*Zf.*], Hemen, çarçabuk (*Çiçekdağı "Kırşehir„*)

Cirtlem [*İs.*], Damla (*Gümele "Bilecik„*)

Ciskan [*İs.*], Kıvılcım (*Sarıkamış "Kars„*)

Cislemek [*F.*], Badana etmek (*Elâzığ*)

Cistik [*İs.*], Çapula, tulumbacı yemenisi (*Erzurum ili; Trabzon; Çeşme "İzmir,,*)

Cişçon [*İs.*], (*Kınık "Fethiye - Muğla,,*) [*Bak*: **Ciççon**]

Cit [*İs.*], **1.** Başörtüsü (*Ş. Karahisar "Giresun,,*) — **2.** Çuval (*Avanos "Kırşehir,,*) — **3.** Basma (*Eflâk köyü "Seyhan,,*)

Citek [*İs.*], Kuşları canlı olarak avlamak için tahtadan yapılan parmaklık (*Bayburt "Gümüşane,,*)

Citen [*İs.*], Küçük ahır (*Elmalı "Kızılcahamam - Ankara,,*)

Citi [*S.*], **1.** Keskin ve sivri: **Bu bıçak citidir** (*Kadıçiftliği "Yalova- İst.,,*) [*Bak*: **Yiti, iti**] — **2.** Zeki (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.,,*)

Citlek [*İs.*], Elâstikî bilezik (*Şabanözü "Polatlı - Ankara,,*)

Citme [*İs.*], Hayvan tekmesi, çifte (*Konya*; **At ile katır tepişir, arada citmeyi eşek yer**: *Tokat*)

Civallığı [*S.*], Babası belirsiz, piç (*Ulaş "Sivas* [*Muh.*]*,,*) [*Bak*: **Bulduk**]

Civan [*S.*], **1.** Sebzeleri sulamak için bahçelere sıra ile su veren (*Mut, İçel; Yalova "İst.,,; Ulu köy "Tavas - Denizli,,*) — **2.** [*İs.*] Domuz (*Aydın*)

Civce [*İs.*], Serçe (*Kuruçay "Ankara,,; Mucur "Kırşehir,,*) [*Bak*: **Civcik, 1**]

Civcelemek [*F.*], Alay etmek (*Kınık "Fethiye - Muğla,,*)

Civcer [*İs.*], **1.** Peynir, yoğurt ve yağ gibi şeyleri koymağa yarıyan küçük tulum, tuluk (*Belenilvat, Sadıklar "Akseki,,, Alanya, Antalya; Derelimehmet "Konya,,*) — **2.** Serçe (*Gülüce "Niğde,,*)

Civcik [*İs.*], **1.** Serçe (*Konya ve dolayı*) —**2.** Kaz veya ördek yavrusu (*Mollaveyis "Pazar - Rize,,*)

Civcilemek [*F.*], Sivriltmek (*Alucra "Giresun,,*)

Civcive [*İs.*], Bez tezgâhlarının tahtadan yapılmış gücü makarası (*Konya; Alpı "Kastamonu,,*)

Cive [*İs.*], Kıvılcım: **Meşe kömürü cive saçar** (*Kayı köyü "Tosya- Kastamonu,,*) [*Bak*: **Civek, 1**]

Civedek [*Zf.*], Çarçabuk: **Civedek geldim** (*Hadım "Konya,,*)

Civek [*İs.*], **1.** Kıvılcım (*Kastamonu ve dolayı; Safranbolu, Ulus, Devrek "Zonguldak,,; Çankırı; Sinop*) [*Bak*: **Cive**] — **2.** Yaban üzümü (*Sinop; Alaçam, Kalay, Bafra, Kavak "Samsun,,; Niksar "Tokat,,; Trabzon; İnebolu "Kastamonu,,*)—**3.** Çekirdeksiz küçük üzüm (*Beypazarı "Ankara,,*) — **4.** Ufak taneli hububat (*Karakiraz "Ordu,,*) [*Bak*: **Civil**]— **5.** [*S.*] Cana yakın, sevimli (*Beypazarı "Ankara,,*)

Civelek [*S.*], **1.** Sevimli (*Üsküdar "İst.,,; Pazar "Kızılcahamam - Ankara,,*) — **2.** Çevik (*Kastamonu*) — **3.** İşi ve tarlası olmıyan köylü, boş gezen (*Cebelibereket, Seyhan*) — **4.** [*İs.*] Gelincik otu (*Konya*)

Civez [*S.*], Pek zayıf, çöp gibi (*Afyon*)

Civga [*İs.*], Sığır boynuzu (*Kıreli "Beyşehir - Konya,,*)

Civgar [*İs.*], Yedeğe koşulan öküz çifti (*Kıreli "Beyşehir - Konya,,*)

Civge [*İs.*], Pişmiş fasulye (*Sivas*)

Civgin [*İs.*], Ağaçların dibinden çıkan küçük filizler (*Ermenak "Konya,,*) [*Bak*: **Şıvgın**]

Civil [*İs.*], **1.** Sırçalı ufak çömlek (*Kumarlar* “*Bayramiç - Çanakkale*„; *Karaş* “*Ereğli - Konya*„; *Niğde köyleri*) — **2.** Ufak bakır sahan (*Kanlıca* “*Boğazlıyan - Yozgat*„; *Avanos* “*Kırşehir*„) — **3.** Yağı alınmış sütten yapılan peynir (*Kars*) — **4.** Ekşi sütten yapılan tel tel peynir (*Yusufeli* “*Erzurum*„)— **5.**[*S.*] Ufak, küçük (*Ünye* “*Ordu*„)—**6.** Yazın ekilen küçük taneli darı: **Serçeye güvenmiyen civil darı ekemez** [Atalar sözü] (*Şiran* “*Gümüşane*„) — **7.** İplik çilesi (*Boldan* “*Denizli*„)

Civindirik [*İs.*], Baharda ağaçlarda beliren tomurcuk (*Çanakkale*) [*Bak:* *Çiyindirik*]

Civirdeyik [*İs.*], Mayası derecesini bulmıyan ekmeğin üzerindeki küçük kabarcıklar (*Sarıoba* “*Polatlı - Ankara*„)

Civkirmek [*F.*], İneği çabuk sağmak (*Belenkeşli* “*Mersin - İçel*„)

Civlaz [*S.*], İnce ve uzun boylu adam (*Ankara*)

Civmek [*F.*], Sıçramak (*Fadıl* “*Orhaneli - Bursa*„)

Civremek [*F.*], Kurdeşene tutulup kaşınmak (*Daday ve çevresi* “*Kastamonu*„)

Civril [*İs.*], Beziryağı ölçmeğe yarıyan yediyüz gramlık toprak çanak (*Mucur* “*Kırşehir*„)

Civrilmek [*F.*], Soğuktan veya ateşten yapraklar kavrulur gibi olmak (*Bağyaka* “*Finike - Antalya*„)

Civrişik [*S.*], Buruşuk (*Üçdibek* “*Burdur*„)

Civrişmek [*F.*], **1.** İp veya iplik biribirine dolaşmak (*Yılanlı* “*Eğridir - Isparta*„) — **2.** Buruşmak (*Serik, Antalya*)

Ciyağal [*S.*], Dümdar (*Erzincan*)

Ciye [*İs.*], **1.** Abla (*Hisarönü, Camayanı, Çayıryır* “*Zonguldak*„; *İnebolu* “*Kastamonu*„) [*Bak:* *Aba, cice, çiye*]—**2.** Badem, ceviz, fındık v. s. gibi meyvalar (*Barla* “*Eğridir - Isparta*„; *Kayseri*)

Ciyet [*İs.*], (*Torul* “*Gümüşane*„) [*Bak:* *Ciet*]

Ciyim [*İs.*], İçtima, toplanma (*Arpaçayı* “*Kars*„) [*Bak:* *Ciymak*]

Ciyin [*İs.*], Omuz (*Yalvaç* “*İsparta*„) [*Bak:* *Çiğin*]

Ciyir etmek [*F.*], Kızmak; nefret etmek: **Ciyir ettim burda duramam; Bir şeye ciyir ettim de evimi dağıttım** (*Mahmutören* “*Ordu*„)

Ciymak [*F.*], Yığmak, biriktirmek, toplamak (**Kuzuları ciydım; köylüyü ciy:** *Dalaver, Arpaçayı* “*Kars*„) [*Bak:* *Ciyim, 1*]

Ciynak [*İs.*], Köprücük kemiği (*Beyazıt* “*Ağrı ili*„)

Cizeme [*İs.*], **1.** Döşeme ağaçlarını yanyana dizmek suretiyle yapılan duvar (*Bayat* “*Emirdağ - Afyon*„) — **2.** Parmaklık (*Konya*)

Cizge [*İs.*], **1.** Dört santim eninde renkli ve ucu püsküllü dokuma yün kuşak (*Köprücek* “*Emet - Kütahya*„) — **2.** Köy kadınlarının önlüklerini bağladıkları ip (*Kirazlı* “*Bursa*„)

Cizgi [*İs.*], Hasat zamanı tarlada sapı toplamak için kullanılan tırmık (*Türkbeyli* “*Mengen-Bolu*„)

Cizgiç [*İs.*], Afyon kozalaklarını çizmek için kullanılan bıçak (*Yalvaç* “*İsparta*„; *Burdur*)

Cizi [*İs.*], **1.** Bahçelerde sebzeleri dikmek ve sulamak için açılan cetvel (*Yapıntı* “*Mut - İçel*„; *Şereflikoçhisar* “*Ankara*„) — **2.** Saban izi (*İnebeyli* “*Karamürsel-Kocaeli*„;

Yapıntı "Mut - İçel„) — **3.** Dizi: cizi Bir inci (*Konya*)

Cizir [*İs.*], Köy bekçisi, korucu (*Kızılhisar "Kayseri„*)

Cizlek [*İs.*], Sac pidesi (*Mardar "Bafra - Samsun„*)

Cizleme [*İs.*], Suluca tutulmuş buğday, arpa veya darı unu hamurundan yapılıp sac üzerinde pişirilen kalınca yufka ekmeği (*Çukurca "Bolu„; Kastamonu; Kızılcahamam "Ankara„; Ereğli "Konya„; Çorlu "Tekirdağ„; Kartal "İst.„; Kilimli "Zonguldak„*)

Coblak [*İs.*], (*Kasımlar "Eğridir-Isparta„*) [*Bak*: *Coplak*]

Coblan [*S.*], **1.** Derin dere (*Kırşehir*) — **2.** [*S.*] Sarp dere (*Ulaş "Manisa* [*Muh.*]„) — **3.** [*İs.*] Suların oyarak milli çamurlarla meydana getirdiği çukur (*Önsen köyü "Maraş„*) — **4.** [*İs.*] Bataklık, sazlık, kamışlık yer (*Konya ve köyleri*) — **5.** [*İs.*] Etrafı sarp kayalardan ibaret tepe (*Hasanoğlu "Ankara„*) — **6.** [*İs.*] İçine girilemiyecek kadar sık ve dikenli orman (*Aşağı çayır "Zonguldak„*)

Coblum [*İs.*], Karanlık, kuytu ve sık ağaçlı ormanların derelere doğru inen sarp yeri (*Örencik "Bolu„*) [*Bak*: *Coblan, coblak 2*]

Cobran [*İs.*], (*Epçeler "Geyve-Kocaeli„*) [*Bak*: *Coblan, 6*]

Cobrum [*İs.*], Korkunç, sık ağaçlı dere (*Kastamonu*)

Cobuk [*S.*], Çopur (*Konya*) [*Bak*: *Gerik*]

Cobul [*İs.*], **1.** Çukur (*Zonguldak*) [*Bak*: *Cobur*] — **2.** Çamurla dolu çukur (*Pazarcık "Gaziantep„*) — **3.** [*S.*] Kuytu yer (*Derince "Kocaeli„*)

Cobul olmak [*F.*], Gına hâsıl etmek, bolluk içinde bulunmak: **Komşu bugün ete cobul oldu** (*Sungurlu "Çorum„*)

Cobur [*S.*], Çukur yer (*Gaipler "Kandıra - Kocaeli„*) [*Bak*: *Cobul, 1*]

Cobut [*İs.*], Ağzı dar ve emziksiz ufak toprak testi (*Hacıhüseyin "Bakacak - Balıkesir„; Berendi "Ereğli - Konya„*) [*Bak*: *Bocut, boduç*]

Coc [*İs.*], Çayırların sulu, bataklık yeri (*Erzincan; Pülümer "Tunceli„; Kars; Erzurum*) [*Bak*: *Coç*]

Cocul darı [*İs.*], Kuş yemi (*Şıhlar "Ulubey-Ordu„*)

Coç [*İs.*], (*Erzurum*) [*Bak*: *Coc*]

Coçluk [*İs.*], Suyu kesilmiyen bataklık yer (*Erzurum; Bayazıt "Ağrı ili„*)

Coda [*İs.*], Yazın biçilip yığılan ot yığını (*Finike "Antalya„*)

Codalı [*İs.*], Tarla kuşu (*Tahtayazı "Çubuk- Ankara„*)

Codam [*S.*], Sakat, malûl: **Zavallı harpte codam oldu** (*Gaziantep*)

Codar [*S.*], Sakat, alil (*Gaziantep*) [*Bak*: *Cudar*]

Coday [*İs.*], Serçenin tepeli cinsi (*Sungurlu "Çorum„*)

Coddu [*S.*], Çopur (*Konya*) [*Bak*: *Cobuk, gerik*]

Codene [*İs.*], Sakız ağacının meyvası (*Elâzığ*) [*Bak*: *Çidene*]

Codur [*S.*], Bodur, kısa boylu (*Kütahya*) [*Bak*: *Bıdık, 10*]

Cof [*S.*], Gösterişli (*Adana*)

Coğa [*İs.*], **1.** Çocuk (*Ankara; Malatya*) [*Bak*: *Çağa, 1*] — **2.** Bez torba (*Gölpazarı "Bilecik„*) [*Bak*: *Çağ, 10*]

Coğabir [*İs.*], Dış kabuğu soyulmuş ceviz (*Honaz "Denizli„*)

Coğart [*İs.*], Sonbaharda ekilen tarla (*İspir "Erzurum„*)

Coğuldak [*İs.*], Taş arasından akan su (*Yalvaç "Isparta"*)

Coh [*S.*], **1.** Cömert, gözü tok (*Bayralar "Elmalı - Antalya"*) — **2.** Gamsız, şen (*Acıpayam "Denizli"*)

Cohar [*İs.*], Hava çalması, sıcak havanın vurması (*Ulubey "Ordu"*)

Cohum [*İs.*], Bolluk: **Bu yıl cohum var** (*Ayvatlı "Sivrihisar - Eskişehir"*)

Cokma [*İs.*], Kuş gagası: **Leyleğin cokması uzundur** (*Fırnıs "Maraş"; Büyükçekmece "İst. [Muh.]"*) [*Bak: Çokma*]

Col [*İs.*], Değnek ve topla oynanan bir çeşit oyun (*Ahlat "Bitlis"*)

Colaf [*İs.*], Pestil hoşafı (*Seyitgazi köyleri "Eskişehir"*)

Colpa [*S.*], **1.** İyi bir san'atkâr elinden çıkmıyan şey (*Antakya*) — **2.** Acemi: **Mehmet colpa terzidir, marangoz Hasan da colpadır** (*Malatya ve köyleri*)

Colpak [*İs.*], Küçük su birikintisi (*Bucak "Burdur"*) [*Bak: Gölek*]

Coluk [*İs.*], Hindi (*Beypazarı, Çayırhan "Ankara"; Adana; Maruf "Çankırı"*)

Comaç [*İs.*], Yemek sofrasının etrafına toplanma (*Hüyük "Beyşehir - Konya"*)

Comaran [*İs.*], Fare (*Sulutaş "Konya"*) [*Bak: Circan*]

Comaz [*S.*], Güldürücü söz söyliyen, taklit yapan (*Çukurköy "Kütahya"*)

Comba [*İs.*], Erkek manda (*Ahmetfakılı "Akdağmadeni - Yozgat"; Gelibolu "Çanakkale"; Bafra "Samsun"; Sungurlu "Çorum"; Amasya*) [*Bak: Conba, cömbek*]

Combak [*İs.*], **1.** Saplariyle birlikte birkaç tanesi bir araya bağlanmış mısır hevengi (*Sinop*) — **2.** Subirikintisi (*Akköy "Söğüt - Bilecik"*)

Combalak [*İs.*], Perende, taklak (*Yapıntı "Mut - İçel"; Ermenak, Karaman "Konya"; Senirkent "Uluborlu - Isparta"*) [*Bak: Combullak, donbalak*]

Combara [*İs.*], Dağlık arazideki kuyu gibi oyuk yerler (*Sarıvadi "Ermenak - Konya"; Tuzla "Seyhan"; Çömelek "Mut", Kuskan "Gülnar", Samlar "İçel"*)

Combaz [*İs.*], Saçı tıraş ederek ortada bırakılan bir tutam uzunca saç demeti (*Antalya köyleri*)

Combu [*İs.*], Kulplu büyük testi (*Çerkeş "Çankırı"*)

Combullak [*İs.*], (*Ermenak "Konya"*) [*Bak: Combalak*]

Comca [*İs.*], Yemek kepçesi (*Balıbey köyü "Manisa"*)

Comfur [*İs.*], Toplantı, içtima: **Bu akşam Alinin yanında comfur olalım** (*Silifke "İçel"*)

Comlaşmak [*F.*], Toplanmak, cemolmak (*Taşucu "Silifke - İçel"*)

Comman [*S.*], **1.** İri yarı ve saf [*çocuk hakkında*] (*Barla "Eğirdir-Isparta"*) — **2.** Cömert (*Barla "Eğridir-Isparta"*)

Con [*İs.*], Çavdar (*Erzincan*)

Conba [*İs.*], (*Tokat; Çorum*) [*Bak: Comba*]

Conbalak [*S.*], Hasis (*Şarkîkaraağaç "Isparta"*) [*Bak: Kısmuk*]

Conbul [*İs.*], Su güğümü (*İpsala "Edirne"*) [*Bak: Çıftı*]

Condu [*S.*], Ufak, küçük (*Ankara köyleri*) [*Bak: Badak, 1*]

Condul [*S.*], Vücudü mütenasip fakat bacakları kısa adam (*Kayseri ve köyleri*) [*Bak: Cöndül*]

Congala [*İs.*], Kâbus (*Fariske "Ermenak - Konya„*)

Congalaz [*İs.*], İhtiyar kadın (*İçel; Kastamonu; Akviran "Konya„*)

Congaz [*İs.*], Haç, hesaptaki zait işareti (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*)

Conguldamak [*F.*], Kalbde bir arzu uyanmak (*Ezine "Amasya„*)

Conguldaşmak [*F.*], Müşavere etmek (*Bayramiç "Çanakkale„*)

Conkalaz [*İs.*], Adı masallarda geçen efsanevî kadın, cazı karı (*Mut "İçel„ ; Ermenak "Konya„*)

Conp [*İs.*], Denizin sığdan birdenbire derinleşen yeri (*Çardak "Lâpseki - Çanakkale„*)

Cop [*İs.*], **1.** Ucu topuzlu kalınca değnek (*A.*) — **2.** Bataklık (*Maraş*)

Coplak [*İs.*], Yağmur sularının içinde toplandığı çukur (*Kasımlar "Eğridir - Isparta„ ; Değirmenli "Niğde„ ; Beyşehir "Konya„*)

Coplan [*İs.*], Nehir veya çayların derin ve durgun yeri: **Bizim öküz coplana düştü** (*Büyük Nacar "Gaziantep„*)

Copul [*İs.*], Çamurlu küçük su birikintisi (*Kadirli "Seyhan„*)

Coput [*S.*], Sırsıklam, çok ıslak (*Avanos "Kırşehir„*)

Cor [*İs.*], **1.** Lâf, söz (*Gaziantep; Maraş; Misis, Kozan "Seyhan„*)— **2.** Meşveret (*Şarkîkaraağaç "Isparta„; Büyükkışla, Boğazlıyan "Yozgat„*) — **3.** Toplantı (*Kalaboynu "Seyhan„*) — **4.** Sulak olup mahsul bitmiyen tarla (*Kunursu, Bayburt "Gümüşane„*) — **5.** Bir türlü çocukoyunu (*Bulancak "Giresun„*) — **6.** Fıtık (*Havza, Samsun; Ulubey "Ordu„*) — **7.** Aksırık (*Atlandi "Kadınhanı - "Konya„*)

Coralaşmak [*F.*], Bir şeyin başına birikmek: **Adamın başına coralaşıp döğdüler** (*Konya*)

Coratmak [*F.*], Konuşmak (*Gaziantep*)

Coraz [*İs.*], Kış ortasındaki en uzun gece (*Peşrefli "Tire-İzmir„*)

Corcok [*İs.*], Güvercinden küçük bir cins siyah renkli kuş (*Peterek "Yusufeli - Erzurum„*)

Corcor [*İs.*], **1.** Bir çeşit çocuk oyunu (*Çankırı*) — **2.** Hindi (*Nallıhan "Ankara„*) [*Bak:* **Coluk**]

Corcu [*S.*], Açgözlü, obur (*Doğanbeyli "Seyhan„*)

Corga [*İs.*], Civciv; piliç (*Gölpazarı "Bilecik„*)

Corik [*İs.*], Emziksiz çinko ibrik (*Harput "Elâzığ„*)

Cork [*S.*], Kuluçka (*Tosya "Kastamonu„ ; Acıpayam "Denizli„*)

Corlaşmak [*F.*], **1.** Toplanıp konuşmak (*Yelten "Antalya„*) — **2.** Gürültü etmek (*Veyselli "İçel„*)

Cormak [*F.*], Didiklemek (*Erzincan*)

Cort [*İs.*], **1.** Öfke (*Saimbeyli "Seyhan„*) — **2.** Şiddet (*Feke "Seyhan„*)

Cortan [*İs.*], Ayran çöküntüsü (*Erzurum; Kars*)

Cort etmek [*F.*], Ansızın bir işi veya sözü bozmak (*Vezirköprü "Samsun„*)

Cortlatma [*İs.*], Çift demirinin, bahçe belinin yanlarını, ucunu keskinletme (*Tokat ili*)

Cortum [*İs.*], Dam oluğu (*Elâzığ*) [*Bak: Aklantı, çörten*]

Coruk [*İs.*], **1.** Hindi (*Kirpe, Safranbolu "Zonguldak„ ; Yozgat; İst.* [?]) — **2.** [*S.*] Cahil, görgüsüz (*Giresun*) —**3.** [*S.*] Zayıf, cılız (*Çankırı ; Yozgat; Ordu; Şebinkara*

hisar "Giresun„; Turhal "Tokat„)— **4.** [*S.*] Hastalıklı (*Zile "Tokat„; Koyulhisar "Sivas„*) — **5.** [*S.*] İnatçı (*Ankara; Şarkışla "Sivas„*) — **6.** [*S.*] Büyümiyen, gelişmiyen (hayvan) (*Araç "Kastamonu„*) — **7.** Kısa bacaklı manda (*Yıldızeli "Sivas„*) — **8.** Fıtık (*Duğla "Çorum„*) — **9.** [*S.*] Yoksul, fakir (*Ankara*) — **10.** [*S.*] Virane (*Sivas*) — **11.** [*S.*] Zayıf hayvan (*Saray "Çankırı„*)

Coruk koşmak [*F.*], Haklı haksız herşeye itiraz etmek: **İkide birde coruk koşar durur** (*Avanos "Kırşehir„*)

Coruklamak [*F.*], Uyumak (*İsahacılı aşireti "Seyhan„*)

Coruldaşmak [*F.*], Toplanmak, konuşmak, müşavere etmek (*Süller "Çal-Denizli„*)

Corum [*İs.*], Uskumrunun büyük balıklardan korkarak sahile sığınması (*İst.; İzmit*)

Coş [*S.*], Genç (*Ankara*)

Coşak [*İs.*], Bataklık (*Tuzhisar "Kayseri„*)

Coşarmak [*F.*], **1.** Kurumlanmak (*Konya*) [*Bak: Kasalmak, kofalmak*] — **2.** Azamet ve vakarla oturmak (*Konya*) — **3.** Düşünceli olmak (*Konya*) — **4.** Hindiler tek ayak üzerinde durmak (*Konya*) — **5.** Bir bahsi mübalâğa ile anlatmak (*Mesudiye, Şebinkarahisar "Giresun„*) [*Bak: Öşertmek*]

Coşdar [*S.*], Geveze (*Erbaa, Tokat*)

Coşka [*S.*], Sıska ve hastalıklı (*Kavacık "Mengen - Bolu„*)

Coştar [*S.*], **1.** Cömert, eli açık; müsrif (*Sungurlu, Çorum*) — **2.** Müfsit (*Ünye "Ordu„; Sivas*)

Cotta [*S.*], Çopur (*Konya*) [*Bak: Gerik*]

Covuk [*İs.*], Çorap şişi (*Kemaliye "Malatya„*)

Covuş [*İs.*], Güneş (*Tokat ili*) [*Bak: Çuvaş, çuaş*]

Coydak [*S.*], Çıplak (*Ordu*)

Coylamak [*F.*], Derenin sığ yerinde paçalarını sıvayıp gezmek (*Tepelice "Konya„*)

Coymak [*F.*], Kaybetmek, yitirmek (*Ereğli "Konya [Muh.]„*)

Coynak [*S.*], Yassı (*Ünye "Ordu„*)

Coz [*İs.*], **1.** Topaç, fırfır (*Öşek "Boyabat-Sinop„*) [*Bak: Vızırdayık*] — **2.** [*S.*] Ağrı dolayısiyle görmiyen göz (*Vezirköprü "Samsun„*)

Cozbakal [*İs.*], Bir cins karatavuk kuşu (*Sinop ili*)

Cozlamak [*F.*], Domuz suya gömülmek (*Kurnaköyü "Şile-İst.„*)

Cozmak [*F.*], Dönmek, caymak (*Deveviran "Bolu„*)

Cozutmak [*F.*], **1.** Aklını şaşırmak (*Kameni "Konya„*) —**2.** Büzülmek (*Avanos "Kırşehir„*) — **3.** Ehemmiyetsiz bir şeye darılmak: **Gene neye cozuttun?** (*Konya*) [*Bak: Burutmak, 2*]

Cöbel [*İs.*], Köşe (*Yukarıkardere "Bahçe-Seyhan„*) [*Bak:* **Cibik**]

Cöbez [*S.*], Sıska, cılız (*Bolu*)

Cöbü [*S.*], Sivri; uzun (*Kemaliye "Malatya„*)

Cöbük [*İs.*], Köşe (*Bahçe "Seyhan„*) [*Bak: Cöbel*]

Cöbür [*İs.*], Çörçöp (*Köy "Mersin - İçel„*) [*Bak: Cöreze*]

Cöbürlü [*S.*], Mide ve barsaklarında müzmin bir hastalığı olan: **Barsağı cöbürlü** (*Büyük çaylı "Dörtyol - Seyhan„*)

Cöccem [*İs.*], Çörekotu (*Meydan "Mut-İçel„*)

Cöddü [*S.*], Cüce (*İnebolu "Kastamonu„*)

Cödürdemek [*F.*], Çocuklar, biribirleriyle çabuk çabuk görüşmek (*Kastamonu*)

Cöflü [*S.*], Cesaretli (*Kaleboynu "Saimbeyli - Seyhan"*)

Cöfü [*S.*], **1.** Gayretli: Ahmet çok cöfü bir adamdır (*Çerkeş "Çankırı"*) — **2.** İyi yürüyen (eşek) (*Kurşunlu "Ilgaz-Çankırı"*) — **3.** Cesur, yılmaz (*Çerkeş "Çankırı"*)

Cöğen [*İs.*], Baston (Çorum) [*Bak: Çöymek, çöğen*]

Cöğür [*İs.*], Ahlat ağacının dikeni (*Antalya*)

Cöğürtlen [*İs.*], Toprak damların üzerine biriken yağmur sularının akması için konulan oluk (*Banus "Eğridir - Isparta"*) [*Bak: Çörten*]

Cöh [*S.*], Çok cesur (*Yozgat*)

Cöhrek [*İs.*], Kayalık ve ormanlık korkunç yer (*Köy "Maraş"*)

Cökelez [*İs.*], Sincap (*Solaklar "Kocaeli"*) [*Bak: Çökelez*]

Cökündür [*İs.*], (*Ş. A; Niğde; Anadoluhisarı "İst."*) [*Bak: ÇüküNdür*]

Cölbüt [*İs.*], Toprak ibrik (*İskilip "Çorum"*) [*Bak: Bocut*]

Cölepe [*İs.*], Küçük çocuk (*İçel*)

Cömbek [*İs.*], Manda (*Gerze "Sinop"; Ereğli [?]*) [*Bak: Comba*]

Cömçe [*İs.*], (*Yozgat; Konya*) [*Bak: Çömçe*]

Cömek [*İs.*], (*İnebolu "Kastamonu"*) [*Bak: Cemek*]

Cömütmek [*F.*], Çömelmek (*Maraş; Selki "Beyşehir - Konya"*)

Cöndül [*S.*], (*Kayseri*) [*Bak: Condul*]

Cönge [*İs.*], **1.** Tosun, boğa (*Trabzon; Mengeser "Ağrı"*) — **2.** Üç yaşında enenmiş sığır (*Van*)

Cöngel [*İs.*], Kova (*Trabzon*)

Cönger [*İs.*], Arkadaş (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*)

Cöngerez [*İs.*], Akar suyun kaybolduğu yer (*Mersin köyleri "İçel"*)

Cöngürdemek [*F.*], Ses çıkararak ağlamak (*Çerkeş "Çankırı [Muh.]"*)

Cönk [*İs.*], **1.** Uzunlamasına açılan eski usûl şiir mecmuası (*Konya; İskilip "Çorum"; Maraş; Gaziantep; Yapıntı "Mut", İçel; Araç "Kastamonu"; Edirne [Muh.]*) — **2.** Servet (*Narlıdere "İzmir"*) — **3.** [*S.*] Şenlikli, sevinçli, neşeli (**O, pek cönk adamdır:** *Ezine "Çanakkale"; Dodurga "Bozüyük-Bilecik"; Bekteş "Zara - Sivas"; Aynalı "Sivrihisar - Eskişehir"*) — **4.** Neşe, sevinç, şetaret, şenlik: (*Köşker "Kırşehir"; Kütahya; Numanoluk "Seyitgazi-Eskişehir"; Yapıntı "Mut - İçel"*) — **5.** Köşe: **Bu cönk çok aydınlıktır** (*Gaziantep*)

Cöp [*İs.*], Araba tekerleklerinde iki ispiti biribirine bağlıyan ağaç çivi (*Biga ve çevresi "Çanakkale"*)

Cör [*İs.*], Bataklık, sazlık (*Hopa "Rize"*) [*Bak: Azman, 7*]

Cördek [*İs.*], Su bardağı (*Sabak "Silifke - İçel"*)

Cöre [*İs.*], Atmacanın erkeği (*Aybastı "Ordu"*)

Cöretmek [*F.*], Börtmek, haşlamak, sıcak suda soldurmak (*Kızılcahamam "Ankara"*)

Cöreze [*İs.*], Akan suyun yüzüne toplanan çörçöp (*Konya*)

Cörgül [*S.*], Zayıf fakat sevimli (*Şebinkarahisar "Giresun"*)

Cörlevik ve **Cörlengiç** [*İs.*], Saçaklardan akan incecik su: **Su yoksa şu cörlevikten al!** (*Kesme "Eğridir - Isparta"*)

Cörten [*İs.*], Dam veya çeşme oluğu (*Amasya; Akseki "Antalya";*

Bor "Niğde"; Polatlı "Ankara"; Urfa) [*Bak: Körtle*]

Cörtle [*İs.*], (*Amasya*) [*Bak: Cörten*]

Cörtlek [*S.*], Her lâfa karışan (*Kastamonu*)

Cörtlemek [*F.*], **1.** Sinmek, saklanmak, siper almak (*Kaboğlu "Zonguldak"*) — **2.** Oynadığı oyunu becerememek (*Ermenak "Konya"*)

Cörtlen [*İs.*], **1.** (*Yılanlı, Eğridir "Isparta"*) [*Bak: Cörten, çörten*] — **2.** Çalılık arazi (*Zariski "Ermenak - Konya"*)

Cörüşmek [*F.*], Buruşmak (*Karahisar* [*?*])

Cörütmek [*F.*], Çömelmek (*Taşköprü "Kastamonu"*)

Cöşdük [*S.*], Ufak yapılı, boyu kısa, cüce [İnsan veya hayvan hakkında] (*Kavacık "Mengen-Bolu"*)

Cöte [*İs.*], **1.** Ekinleri yatırıp kolayca biçmek için kullanılan baston biçiminde bir aygıt (*Yazı köyü "Burdur"*)— **2.** Mısırları kolay tanelemek için çubuktan örülmüş bir aygıt (*Görele "Giresun"*)

Cövdürmek [*F.*], (*Çallıköy "Sivas"*) [*Bak: Çöğdürmek*]

Cöven [*İs.*], Cirit oyununda yerden ciritleri yani değnekleri almak için kullanılan ucu çengel gibi iğri demir veya ağaç çubuk (*Polatlı "Ankara"*)

Cöylek [*İs.*], Çağlıyan (*Seyhan*) [*Bak: Atılgan, 1*]

Cöz [*Zf.*], Az: **Çeşmeden su cöz akıyor** (*Öşekköyü "Boyabat - Sinop"*)

Cözekleme [*İs.*], Tertip etme, sıraya dizme, katarlama (*Ortaköy "İncesu - Kayseri"*)

Cözlemek [*F.*], Davarın karın ve barsaklarındaki iç yağlarını ayırmak (*Konya*) [*Bak: Çözlemek*]

Cubbal [*İs.*], **1.** Bülbül büyüklüğünde, boz renkte, gagası sivri ve böcek yiyen bir cins kuş (*Buluklu, Civanyaylağı "Mersin", İçel; Hartlap "Maraş"*) — **2.** Tavuk büyüklüğünde kara bir kuş (*Kayseri*)

Cubul [*İs.*], **1.** Küçük oda (*Elbistan "Maraş"*) — **2.** Hendek (*Kocaeli dolayı*)

Cubur [*İs.*], **1.** Üzüm posası (*Karaman, Ermenak, Konya; İçel*) — **2.** [*S.*] Fena, kötü (*Çorlu "Tekirdağ"*) — **3.** [*S.*] Parasız, züğürt (*Niğde*) [*Bak: Cıbır*] — **4.** Kusur: **Bu atı alacağım amma cuburu olmamalı** (*Azaplı "Kadirli - Seyhan"*)

Cubut [*S.*], **1.** Herşeyi yaparım iddiasında bulunan fakat elinden hiçbir iş gelmiyen (*Karaman "Konya"*) [*Bak: Kasalak*] — **2.** Kısa boylu (*Araç "Kastamonu"*)

Cucu [*İs.*], Çocuklar için soba veya ateş üzerinde pişirilen pide (*Emet "Kütahya"; Çemişgezek "Tunceli"*)

Cucuk [*İs.*], **1.** Hindi yavrusu (*Keskin "Ankara"; Kars*) — **2.** Hindi (*Demirci "Manisa"; Zile "Tokat"*)

Cucuklamak [*F.*], Tohum çimlenmek, filizlenmek (*Edirne; Vize "Kırklareli"; Kütahya*)

Cucul [*İs.*], Gayet ufak bir cins darı (*Ulubey "Ordu"*)

Cucurca [*İs.*], Kahkaha (*Erzurum*)

Cuda [*S.*], Cüce (*Koçhisar "Konya"*)

Cudam [*S.*], Beceriksiz, elinden birşey gelmiyen, insanlığın icabatını bilmiyen, kötü (**O, cudamın bi-**

ridir: *Kilis "Gaziantep„; Amasya; Niksar "Tokat„; Bürhanettin "Ordu„)*

Cudar [*S.*], Malûl, sakat, (*Gaziantep*) [*Bak: Codar, macat*]

Cudayma [*İs.*], Leblebi (*Keskin "Ankara„)*

Cuğa [*İs.*], Civciv (*Konya* [*Muh.*])

Cuğla [*İs.*], (*Mardar "Bafra-Samsun„)* [*Bak: Cuğul 2, tokurcun*]

Cuğu [*İs.*], **1.** Hindi yavrusu (*Karamurat "Malkara-Tekirdağ„)* — **2.** Piliç (*Balıkesir; Kocaeli* [*Muh.*]) [*Bak: Ferik*]

Cuğul [*İs.*], **1.** Hindi (*Zeyve köyü "Söğüt - Bilecik„)* — **2.** Ekin demetlerini başakları yukarıda olarak yığma (*Gerze "Sinop„)* [*Bak: Cuğla, cuvul, tokurcun*]

Cuğurlamak [*F.*], Birşeyi gelişigüzel avucu içinde sıkmak (*Gümüşane*)

Cuğuş [*İs.*], Ufak kulaklı koyun (*Filiköyü "Biga - Çanakkale„)*

Cuğutmak [*F.*], **1.** Dalgın düşünmek (*Eskişehir*) — **2.** Üşümek (*Marmaris "Muğla„)* — **3.** Tavuk, yavrularını kanatları altına alıp oturmak (*Avanos "Kırşehir„)*

Cuharlanmak [*F.*], **1.** Tifo hastalığına tutulmak (*Ordu*) — **2.** Sıtmaya benziyen bir hastalığa tutulmak (*Tirebolu "Giresun„; Ordu*) — **3.** Yenilen birşey dokunmak (*Karadeniz sahilleri*)

Cuk [*İs.*], Aşık oyununda aşığın istenilen şekilde dik oturması (*İzmit ve dolayı "Kocaeli„)*

Cuka [*İs.*], Karatavuk (*Balkandak "Beyşehir - Konya„)*

Cukcuk [*İs.*], Soğanın ortasından çıkan ve tohum veren kısmı (*Sücüllü "Yalvaç„, Barla "Eğridir - Isparta„)* [*Bak: Cücük, 1*]

Cukka [*İs.*], **1.** Karatavuk (*Dent köyü* [?]) — **2.** Keçekülâh (*Balçıkhisar "Afyon„)* — **3.** Meme (*Çilehane "Reşadiye - Tokat„)*

Cuklamak [*F.*], Uyuklamak (*Beylerbeyi "İst.„)*

Cuku [*İs.*], Civciv (*Arıcaklar, Gölpazarı, Bilecik*)

Cula [*İs.*], **1.** Siyah renkli, kırmızı ayaklı eti yenen ve yuvasını sarp yerlere yapan bir cins karga (*Civanyaylağı "Mersin„, Mut "İçel„; Kızılca "Hadım„, Konya*) — **2.** Karga (*Ula "Muğla„; İskilip Çorum; Alaşehir "Manisa„; Boyabat "Sinop„; Erbaa "Tokat„; Havza, Vezirköprü "Samsun„; Sivas*)

Culaf [*İs.*], Birkaç kişinin az birşeyi süratle yemesi (*Ermenek "Konya„)*

Culaflanmak [*F.*], Yemek, içmek (*Ermenak "Konya„)*

Culamak [*F.*], Eklemek (*Çıldır "Kars„)*

Culanmak [*F.*], Bağlanmak, birleşmek (*Mezre "Kars„)*

Culban [*İs.*], **1.** Yaban bezelyesi (*Elbistan "Maraş„; Birecik "Urfa„)* — **2.** Burçak (*Kemaliye "Malatya„)*

Culcul [*İs.*], Kuş yemi, ufak darı (*Yıldızeli "Sivas„)* [*Bak: Cucul*]

Culdur [*S.*], Fıtıklı, kavluç (*Konya*)

Culha [*S.*], Fakir; kimsesiz (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„)*

Culk [*İs.*], Kuluçkaya yatmak üzere olan tavuk (*Cemre "Kaş-Antalya„)*

Cullap [*İs.*], Yufka hamuru tepsiye yayıldıktan sonra üzerine hindi suyu dökülerek pişirilen yemek (*Kütahya*)

Culluk [*İs.*], **1.** Hindi (*Keçiborlu, Senirkent, Isparta; Kuruçay, An-*

kara; Gaziantep; M. Kemalpaşa "Bursa„; Devrek "Zonguldak„; Konya; Develi "Kayseri„; Maraş) [*Bak: Bibi, culuk, pıypıy, pupka*] — **2.** Çaylak (*Ankara; Konya*)

Culuk [*İs.*], **1.** Bir dirgenlik diken demeti (*Bafra "Samsun„*) — **2.** Taze bakla (*Manavgat "Antalya„*) — **3.** (*A.*) [*Bak: Culluk 1, coruk, çuluk, ibi, tök, mısırga, gülü*]

Culum [*S.*], Sinirli, içli, ufak birşeye çok ehemmiyet veren kimse (*Muğla*)

Culumbuz [*S.*], Serbest söyliyen, dilbaz çocuk (*Kızılhisar* [*?*])

Culumlanmak [*F.*], Sinirlenmek, bir sözü üzerine alınmak (*Muğla*)

Culungur [*İs.*], Su içinde, ipliğe dizilmiş siyah boncuklar gibi kurbağa yavrularını andıran ve cur cur diye öten hayvan: **Culungurlar ötünce yaz gelir** (*Alayunt "Kütahya„*)

Culup [*İs.*], Cemmi gafir, topluluk: **Falan yerde ahali culup olmuşlar iş görüyorlar** (*Erbaa "Tokat„*)

Culuplu [*İs.*], Diken taşımağa mahsus diyren (*Alaçam "Bafra-Samsun„*)

Cumbar [*İs.*], **1.** Damların üstüne döşenen uzun ağaçlar (*Sarimbey "Çorum„*) — **2.** (*İçel ve dolayı; Muğla; Samsun; Karaman, Konya*) [*Bak: Cımbar, 1*]

Cumbul [*İs.*], Çok yamalı elbise (*Silifke "İçel„*)

Cumbulak [*İs.*], İyi su biriken yatak (*Kozan "Seyhan„*)

Cumburt [*İs.*], Küçük su birikintisi, gölcük (*Tepeköy "Kasaba-Manisa„*)

Cumran [*İs.*], Fare (*Şebinkarahisar "Giresun„*)

Cumru [*S.*], Fakir rençper (*Trabzon*) [*Bak: Çömrü*]

Cumurlamak [*F.*], Yuğurmak (*Kövenk "Palu - Elâzığ„*)

Cunak [*İs.*], Nebat kökü (*Piraziz "Giresun„*)

Cuncur [*İs.*], Püseron denilen haşere (*Ahlat "Bitlis„*)

Cunda [*İs.*], **1.** Takat derecesi: **Hayvana cundası kadar yük vurmalı** (*Düğrek "Muğla„*) — **2.** Üç taraf (*Devrek "Zonguldak„*)

Cundar [*İs.*], Katarın en sonundaki deve (*Muğla*)

Cundun [*İs.*], İki kişi tarafından dört taşla oynanan bir çeşit dama oyunu (*Bayramiç "Çanakkale„*)

Cunur [*İs.*], **1.** Yağmur sularını çeken toprak delikleri (*Andırın "Maraş„*) — **2.** Hamam havuzu (*Maraş*)

Cunut [*İs.*], **1.** Pınar, menba (*Adıyaman "Malatya„*) — **2.** Kurumuş bataklık (*Tercan "Erzurum„*)

Cura [*S.*], **1.** Cılız, çelimsiz (*Ankara; Seyhan; Muğla; Aydın; Samsun; Gaziantep; Antalya; Çorum; İçel; Rize illeri*) — **2.** [*İs.*] Güzel, ahenktar ses (*Gaziantep*) — **3.** [*İs.*] 2-4 telli küçük saz (*A.*) — **4.** [*İs.*] Arıların ufak oğulları (*Muğla*)

Curgut [*İs.*], Küçük çocuklarda görülen fıtık (*Sungurlu "Çorum„*)

Curım [*İs.*], (*Kilis "Gaziantep„*) [*Bak: Curun 1 ve 3*]

Curla balık [*İs.*], Eğridir gölünde çıkan bir çeşit izmarit balığı (*Eğridir "Isparta„*)

Curlamak [*F.*], Yağmur şiddetle, şarıl şarıl yağmak: **Dışarıda yağmur curlıyor** (*Zeyve "Söğüt - Bilecik„*)

Curlap [*S.*], Berrak su (*Bolvadin "Afyon„*)

Curmak [*İs.*], Tortu, rüsup (*Ordu*)

Curna [*İs.*], Ceza (*Bitlis*)

Curu [*İs.*], Herhangi sulu madde (*Söğüt, Pazarcık, Bozüyük, Zeyve "Bilecik„ ; Bolu ili; Ayaş, Nallıhan, Beypazarı "Ankara„; Balıkesir; Eskişehir; Tavşanlı "Kütahya„; Muğla; Karacabey "Bursa [Muh.]„*) [*Bak:* *Zıvık*]

Curun [*İs.*], **1.** Taş havuz, veya yalak (*Urfa; Gaziantep; Maraş; Adana*) — **2.** Şaraphane oluğu, çörten (*Niğde*) — **3.** Hamam kurnası (*Kilis "Gaziantep;„ Diyarbakır; Birecik "Urfa„*) — **4.** Tabakhane havuzu (*Ermenak "Konya„*) — **5.** Şadırvan (*Adana*)

Curuşmak [*F.*], Buruşmak (*Feke "Seyhan„*)

Cus [*S.*], Zeki, kurnaz (*Tepelice "Bozkır - Konya„*)

Cusba [*S.*], Çok bilmiş (*Gökçesu "Bolu„*)

Cuslanmak [*F.*], Nazlanmak (*Kuzuculu "Dörtyol„, Seylan*)

Cuslu [*S.*], Nazlı (*Büyükçaylı köyü "Dörtyol-Seyhan„*) [*Bak:* *Baylan*]

Custul [*İs.*], Sahte naz, yalandan teessür (*Endel köyü "Osmaniye - Seyhan„*)

Cusun [*İs.*], Çeşit, nevi, cins, türlü (*İncesu, Hisarcık "Kayseri„*) [*Bak:* *Cüsün*]

Cuvak [*İs.*], Süt (*Sulutaş köyü "Karaman - Konya„* [Bir kısım halk])

Cuvar [*S.*], Tarlalara keşikle su veren, su bölüştüren (*Bayasın "Aydın„*)

Cuvul [*İs.*], Mısır demeti (*Çarşamba "Samsun„ ; Sinop; Gavraz "Bolaman - Ordu„*) [*Bak:* *Cuğul, çuğul*]

Cübeden [*İs.*], Boncuklu altın dizisi (*Gölcük "Bayramiç - Çanakale„*)

Cübük [*İs.*], (*Dumanlı "Şabanözü-Çankırı„*) [*Bak:* *Cibük*]

Cücek [*İs.*], **1.** Ham ve küçük kalmış meyva (*Bilan köyü "Seyhan„*) — **2.** Ardıç kozalağı (*Develi "Kayseri„*) [*Bak:* *Tongurşak*]

Cücelek [*S.*], Müdevver, yuvarlak (*Doğanbeyli "Seyhan„*)

Cücelenme [*İs.*], Tohum fide haline gelme: **Biberler cücelendi mi yeri değiştirilir** (*Barbaros "Tekirdağ„*)

Cücük [*İs.*], **1.** Filiz, çil (*Alayunt "Kütahya„ ; Tefenni "Burdur„ ; Sarılar "Avanos-Kırşehir„ ; Pazar köyü "Karamürsel - Kocaeli„; İnegöl "Bursa„ ; Urla "İzmir„*) — **2.** Domurcuk, tomurcuk: Gül cücüklenmiş (*İğdecik, Sancaklıboz "Manisa„*) — **3.** Kavun, karpuz, hıyar gibi nesnelerin küçüğü (*İçel; Nar "Nevşehir - Niğde„*) — **4.** Yaprak aşısı yapılan göz (*Eyüp "İst.„* [?]) — **5.** Dağ çileği (*Uzuncaburç, Bozkır "Silifke„ , Yapıntı "Mut - İçel„*) — **6.** Kuş yavrusu, civciv (Ambar altında cücük * ayakları küçücük * anasının ardında * biriciktir biricik: *Çorum; Sivas; Yozgat*) [*Bak:* *Bilik, bici, bibik*]

Cücüklenmek [*F.*], Filizlenmek (*Saray "Tekirdağ„; Tire "İzmir„; Balıkesir ve köyleri*)

Cücüle [*İs.*], Yenilen bir türlü mantar (*Sinop*)

Cüddü [*S.*], (*İnebolu "Kastamonu„*) [*Bak:* *Cöddü*]

Cüden [*İs.*], Girdap (*Işıklar "İzmir„*)

Cüfer [*İs.*], (*Giresun*) [*Bak:* *Cüher, 1*]

Cügen [*İs.*], At başlığı: Al beygirin **başına cügeni tak** (*Karaağaç "Tekirdağ„*)

Cüğür [*İs.*], Çalı süpürgesi ve sepet yapmakta kullanılan bir çeşit çalı (*Beyazıt "Ağrı„*)

Cüher [*İs.*], **1.** Sıtma, ateşli hastalıklar (*Çanakkale; Giresun*) — **2.** Kuvvetli seda (*Bolu*)

Cühnüz [*S.*], Arık, zayıf (hayvan) (*Amasya*)

Cük [*İs.*], Fıstık kabuğu, erik çekirdegi ile oynanan bir türlü oyun (*Urfa*)

Cükür [*İs.*], Tek ağızlı kazma (*Bozkır "Konya„; Antalya*)

Cül [*İs.*], Şans, tali: **Gülüm gelmedi** (*Alacaköy "Aksaray - Niğde„*)

Cülde [*İs.*], Saraçlıkta, işlenecek bir işin dikilir veya kesilirken kaymaması için o parçayı arasına koydukları aygıt (*Maraş*)

Cüleke [*İs.*], Küçük çocuklar partisi, grubu (*Mastat "Karaman-Konya„; Mut "İçel„*)

Cülepe [*S.*], **1.** Yetim, kimsesiz (*İçel*) [*Bak:* *Hortlu*] — **2.** [*İs.*] Çoluk çocuk: **Adamcağız öldü de bir sürü cülepe döküldü kaldı** (*Anaypazarı "Silifke-İçel„*)

Cüley [*S.*], Bodur, cüce (*Kervansaray "Zile-Tokat„*)

Cülge [*İs.*], Düz ve kıraç yerler (*Igdır "Kars„*)

Cülkü [*İs.*], Pamuk çorap (*Trabzon*)

Cülle [*İs.*], Küçük kefal (*Giresun*)

Cüllülük [*İs.*], Çaylak (*Konya*) [*Bak:* *Culluk, 2*]

Cüllüz [*İs.*], Henüz çiçekten çıkmış olan hıyar veya kabak (*Malatya*)

Cülü [*İs.*], **1.** Küçük köpek (*Işıklar "Afyon„*) — **2.** Civciv (*Taşköprü "Kastamonu„*)

Cülük [*S.*], **1.** Yankesici (*Ulaş "Sivas„*) — **2.** Hıyar, kabak ve patlıcan gibi sebzelerin küçüğü (*Avanos, Kırşehir*) — **3.** Hindi (*Erzurum*) [*Bak:* *Culluk*]

Cümbür ve **Cümbüş** [*İs.*], Topluluk, kesafet (*Yıldızeli "Sivas„*)

Cünk [*İs.*], Köşe (*Diyarbakır; Urfa*)

Cünü [*İs.*], İnce keten çuval, telis (*Antalya; Büyükkışla "Boğazlıyan - Yozgat„; Gödene "Konya„; Kuzköy "Bucak - Burdur„*)

Cünük [*İs.*], Manda (*Karahisar* [?])

Cünüt [*İs.*], Bataklık, sulu tarla (*Kemaliye "Malatya„; Elâzığ; Kabalı "Sinop„; Kitre "Bayburt - Gümüşane„; Pülümer "Tunceli„; Reşadiye "Tokat„; Fatsa "Ordu„*) [*Bak:* *Coc, çoç*]

Cüraz [*İs.*], Cilâ, badana (*Bürkütlü "Burdur„*)

Cüre [*İs.*], **1.** Küçük zurna (*Marınca "Merzifon - Amasya„*) — **2.** Yüksek ses (*Urfa; Gaziantep; Maraş*) — **3.** [*S.*] Zayıf, küçük, kısa boylu (*Kavak "Samsun„; Ordu; Ahlat "Bitlis„; Yıldızeli "Sivas„; Kadışehri "Sorgun-Yozgat„*) — **4.** Kaide, keyfiyet, çeşit (*Zellice köyü "Kars* [*Muh.*]*„*) — **5.** Av kuşu (*Sulusaray "Tokat„*)

Cüreke [*İs.*], Ördek cinsinden küçük bir su kuşu (*Çıldır "Kars„*)

Cürün [*İs.*], Büyü (*Konya*)

Cüsün [*S.*], Çeşit, türlü (*Kadirli, Kıyıklar "Bahçe - Seyhan„*) [*Bak:* *Alçım, babet, babat, cusun*]

Cüveş [*S.*], Mutedil hava (*Pazar, Kızılcahamam "Ankara„*)

Ç

Ça [*] [*N.*], Keçileri sürmek, kovalamak üzere söylenir (*Kumru "Fatsa - Ordu"*)

Çaal [*İs.*], Tarlaların ortasında bulunan taş yığını (*İskilip "Çorum"*)

Çaba [*İs.*], **1.** Telâş; tasa (**Bu çaba ne?:** *Zile "Tokat"; Gaziantep*) — **2.** Fazla çarpıntı (*Adana*) — **3.** Güveç, toprak tencere (*Yakacık "Kartal - İst."*) — **4.** Çalışma, çabalama (*Konya*)

Çabır [*İs.*], Çarık (*Maraçayır "Tokat"*)

Çaç [*İs.*], **1.** Şalgam ve patates gibi bitkilerin toprak üzerindeki yeşil dalları (*Narman "Erzurum"; Peterek "Yusufeli - Çoruh"*) — **2.** Tane halindeki buğday veya arpa yığını, çeç (*Çorum*)

Çaça [*İs.*], **1.** Hamsiyi andırır bir cins balık (*Samsun; Sinop*) — **2.** Duvar kertenkelesi (*Sandıklı "Afyon"*) — **3.** [*S.*] Kötü yol gösteren (kadın) (*Bolu ve dolayı*)

Çadar [*İs.*], Mısır demeti (*Ordu ili*)

Çadıra [*İs.*], Çarşaf (*Manisa*)

Çafılamak [*F.*], Tırmalamak (*Rize ili*) [*Bak:* **Çıynaklamak**]

Çafkar [*İs.*], Karga (*Balıkesir*)

Çağ [*İs.*], **1.** İnce uzun direk (*Yapıntı "Mut - İçel"*) — **2.** Bulaşık suyunu dışarıya akıtan yol, geriz (*Konya; Giresun; Elâzığ; Çanakkale; Kayseri; Ankara; Bursa illeri*) — **3.** Delikli bulaşık taşı *Şebinkarahisar "Giresun"; Koyulhisar "Sivas"; Kayseri; Konya; Emirdağı "Afyon"*) [*Bak:* **Çan, 1**] — **4.** Gusülhane (*Tokat; İncesu, Gesi "Kayseri"; Şebinkarahrsarı, Alucra "Giresun"; Avanos "Kırşehir"*) — **5.** Musluk (*Tokat; Cide "Kastamonu"*) — **6.** Çorap şişi (*İzmir; Sivas; Ilgaz "Çankırı"; Elâzığ; Kemaliye "Malatya"*) [*Bak:* **Çah**] — **7.** Merdiven parmaklığı (*Elâzığ*) — **8.** Kağnının üzerine konulan eşyanın düşmemesi için etraflarına konulan tahta (*Avanos "Kırşehir"; Çorum ili*) — **9.** Saz (ot) (*Ortaköy "İst.[?]"*) — **10.** Torba (*Çaltılar "Fethiye-Muğla"; Kütahya"*) — **11.** (*Niğde; Isparta*) [*Bak:* **Çağ, 7**] — **12.** Çocuk (*Amasya ili*) [*Bak:* **Çağa**] — **13.** [*Zf.*] Çabuk: **Çağ gel, emi!** (*Burdur*)

Çağa [*İs.*], **1.** Çocuk (*G.A.; O.A.; Ş.A.; C.A.*) [*Bak:* **Balaca, bebe, cağ, çağ 12, dada, kızan**] — **2.** Kese (*Tavşanlı "Kütahya"*) — **3.** Balık tutmak için fındık dallarından örülen sepet (*Bektemir köyü "Zonguldak"*) — **4.** Koca, zevc (*Merzifon "Amasya"*)

Çağanak [*İs.*], Çalgı (*Lâdik "Samsun"*)

Çağarak [*İs.*], Baca: **Çağarak çekmiyor.** (*Bursa* [bir kısım halkça])

Çağdaş [*S.*], Yaşıt (*Karaahmet* [?]; *Gökdere "Osmaniye - Seyhan"; Ulukışla "Niğde"; Fıraktın "Kayseri"*)

[*] a, kısa okunacak.

Çaggı [*İs.*], Ahır süpürgesi (*Sivas*) [*Bak: Çalgıç*]

Çağıl [*İs.*], **1.** Çakıl (*Şm. A.; O. A.; G. A.*) — **2.** Duvar (*Sinop*) — **3.** Çağla (Badem ve zerdali gibilerin) (*Ünye "Ordu"*)

Çağıldak [*İs.*], Taze böğrülce (*Soğucak "Kuşadası - İzmir"*)

Çagır [*İs.*], Şarap (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*)

Çağırgan [*S.*], Az burulmuş hayvan (*Çanıllı- "Ayaş Ankara"*)

Çagırt [*İs.*], Ateş küreği (*Elâzığ*)

Çağış [*İs.*], **1.** Bal (*Bolvadin "Afyon"*) — **2.** Ağıl önündeki avlu (*Sarayözü köyü "Ezinepazarı-Amasya"*)

Çağıştak [*İs.*], **1.** Çakıllı yer (*Seydişehir "Konya"*) — **2.** Hayvanları haydamak için kullanılan demir halkalı çubuk (*Bandırma "Balıkesir"*) [*Bak: Nadulca*]

Çağlağan [*İs.*], Şelâle (*Bozköy "Ankara"; Berendi "Ereğli-Konya"; Harşıt "Kelkit - Gümüşane"*) [*Bak: Atılan, atılgan, çağlak, gürleyik*]

Çağlak [*İs.*], Şelâle (*Ermenak "Konya"; Göksün "Maraş"; Tarsus, Anamur, Yapıntı "Mut", İçel; Aşağıdinek "Ş. Karaağaç - Isparta"; Tatların "Nevşehir - Niğde"; Vezirköprü Samsun; Üskülyeni Seyhan*) [*Bak: Çağlagan, şarlak şarlavık*]

Çağlam [*İs.*], Çağlıyan (*Çiftekavak "Çoruh"*) [*Bak: Çağlak*]

Çağlama [*İs.*], Hasad zamanı: **Bu sene çağlamada oğlum bir yaşına girecek** (*Güdül "Ayaş - Ankara"*)

Çağlamak [*F.*], Koyun koça, keçi tekeye gelmek (*Güdül "Ayaş", Pazar, Kızılcahamam, Bozköy "Ankara"*)

Çağlan [*İs.*], **1.** Bir ırmağın denize kavuştuğu yer (*Konya*) — **2.** Delta (*Konya*)

Çağlık [*İs.*], **1.** Gusülhane (*Ezine "Amasya"; Kavak "Samsun"; Hisarlıkaya "Polatlı", Karahoca "Haymana-Ankara"; Ilgaz "Çankırı"; Ayvalı "Sivrihisar-Eskişehir"*) — **2.** Musluk (*Gürele "Giresun"*) — **3.** Yüz yıkanacak yer (*Araç "Kastamonu"; Gemlik "Bursa"*) [*Bak: Çağ*]

Çağlı pınar [*İs.*], Suyu kâh akan ve kâh kesilen pınar (*İst.* [?])

Çağmak [*F.*], Güneş doğmak (*Karakuş, Ünye, Bayadı "Ordu"; Bayraklı, Mesudiye, Şebinkarahisar "Giresun"*) [*Bak: Çavmak*]

Çağman otu [*İs.*], Ispanağa benziyen, fakat ıspanak kadar yükselmiyen, yaylalarda biten bir çeşit ağılı bitki (*Şıhlar "Ulubey-Ordu"*)

Çağnamak [*F.*], **1.** Meydanı boş bulup cesaret almak, söylenmek: **Meydanı boş buldu da çağnıyor** (*Muğla*) — **2.** Koyun, keçi yattığı yerde birdenbire ölüvermek (*Akçaşehir "Karaman - Konya"*)

Çağrı [*İs.*], Davet (*Balıkesir ve çevresi*)

Çağrım [*İs.*], Kilometre (*Balıkesir ve çevresi*) [*Bak: Çakrım*]

Çağşak [*İs.*], **1.** Çakıllı, kumlu yer (*Antalya; Seyhan; İçel; Isparta; Muğla; Konya; Sivas; Niğde; Ankara; Maraş illeri*) [*Bak: Çağıştak*] — **2.** Koyunların kuyrukları altında olan çakıldak (*Gümüş "Niğde"*) — **3.** Çağlıyan (*Tarsus "Seyhan"*) [*Bak: Atılgan, gürle-*

yik] — **4.** [*S.*] Köhne, eski (*Erkilet "Kayseri"; Ihlara "Aksaray - Niğde"; Haymana "Ankara"; Beyşehir, Konya*) [*Bak: Kağşak*]

Çağşama [*İs.*], Yıpranma, yıkılma haline gelme, makine gibi şeyler laçka olma (*Karaoğlanlı "Manisa"*) [*Bak: Kağşama, çağşak 4*]

Çağşamak [*F.*], *Taşkınpaşa "Ürgüp - Kayseri"; [Bak: Çağşama]*

Çağşır [*İs.*], **1.** Kırlarda biten ve susuzluğa dayanan bir cins bitki (*Mut "İçel"*) — **2.** Tereotuna benziyen yenir bir bitki (*Gönen "Balıkesir"*) — **3.** Paçalı tavukların ayaklarındaki tüy (*Kumarlar "Bayramiç-Çanakkale"*) — **4.** Dantelâ: Fatma, çağşır örüyor (*Akdağmadeni "Yozgat"*)

Çağşır kuzlamak [*F.*], Davar bir senede iki defa yavrulamak (*Silifke "İçel"*)

Çah [*İs.*], **1.** (*Erzincan; Gümüşane; Samsun;* [*Bak:* Çağ, *3*] —**2.** (*Darende "Malatya"*) [*Bak: Çağ, 4*]

Çaha [*İs.*], Çalı süpürgesi (*Şebinkarahisar "Giresun"*) [*Bak: Çaggı*]

Çahcavar [*İs.*], Çene mafsalındaki arızadan dolayı hayvanın geviş getirmesine mâni olan bir hastalık (*Beyazit "Ağrı ili"*)

Çahıra [*İs.*], Çıkrık (*Rize*)

Çahışmak [*F.*], Münakaşa, mübahase etmek (*Gaziantep*)

Çahmur [*S.*], Süt mavisi: Ahmet ağanın camuşunun gözleri çahmurdur (*Van*)

Çahra [*İs.*], Çıkrığı çeviren çark (*Rize*) [*Bak: Çahıra*]

Çahşak [*S.*], Sarsak, bozuk yürüyüşlü (*Kilis, Gaziantep*)

Çahşamak [*F.*], Kağşamak, laçka olmak, yıkılacak hale gelmek (*Elâzığ; Kilis "Gaziantep"*)

Çak [*Ed.*], **1.** İşte: Çak orada! (*Çorlu "Tekirdağ"*) —**2.** [*İs.*] Başta saçların birleştiği yer, saç göbeği (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*) [*Bak: Burgun, 4*] — **3.** [*İs.*] Mühür (*Yazılıköy "Emirdağı - Afyon"*)

Çaka [*İs.*], Çakı (*Karaveliler köyü "Antalya"*) [*Bak: Çakıcak*]

Çakak [*İs.*], **1.** Taşlı arazi (*Honaz "Denizli"*) [*Bak: Çağıştak*] — **2.** İnce ve kuru ağaç, dal parçası (*Giresun köyleri*)

Çakal [*S.*], **1.** Huysuz (*Araç "Kastamonu"*) — **2.** Gözleri ala olan manda (*Erzurum*)

Çakaloz [*İs.*], (*İznik "Bursa"*) [*Bak: Çökelez*]

Çakana [*İs.*], Dikenli çalı (*Beyazıt "Ağrı ili"*)

Çakar [*İs.*], **1.** Şimşek (*İzmir köyleri*) — **2.** Uskumru avlamağa mahsus bir çeşit ağ (*İst.*) — **3.** [*S.*] Eli yakışmaz, uygunsuz, sakar (*Harput "Elâzığ"*) — **4.** Kıvılcım (*Balıkesir*)

Çakarmak [*F.*], Odunu sobaya veya ocağa atmak (*Uluborlu "Isparta"*)

Çakat [*İs.*], Dağbaşı (*Gaziantep ve çevresi*)

Çakçak [*S.*], Birinden öbürüne söz götürüp getiren; çok söyliyen, boşboğaz (*Birecik "Urfa"*)

Çakı [*İs.*], Şimşek (*Ankara*) [*Bak: Çakar 1, çakın*]

Çakıcak [*İs.*], Çakı: Ahmet, çakıcağı versene! (*Vezirköprü "Samsun"*) [*Bak: Çaka*]

Çakıç [*İs.*], Çekiç (*Rize*)

Çakılca [*İs.*], Yeşil zeytin tanesi (*İst.* [*Bir Radosludan*])

Çakım [*İs.*], Hayvanları çayırlatmak için ayaklarına takılan köstek, ip ve örk gibi takım (*İğdecik, Sancaklıboz, Manisa*)

Çakıncık [*İs.*], Saksağan (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.,,*)

Çakıntı [*İs.*], İşret, içki (*Bornova "İzmir,,*)

Çakır [*İs.*], Gönül: **Bu işleri hiç çakırım almıyor** (*Aynalı köyü "Taşköprü - Kastamonu,,*)

Çakırca [*İs.*], Pamuk kozasının açılmak üzere olan hali (*Güdül "Ayaş - Ankara,,*)

Çıkışmak [*F.*], Münakaşa etmek, müsabaka etmek, saz şairleri saz çalarak, irticalî şiirler söyliyerek müsabaka etmek (*Kozan "Seyhan,, ; Maraş*)

Çakıştırmak [*F.*], Mukayese etmek, iki ölçüyü yekdiğeriyle ayar etmek (*Lâpseki "Çanakkale,,*)

Çakıtlamak [*F.*], Eskimek, kağşamak: **Bu araba çakıtlaşmıştır** (*Hatip "Konya,,*)

Çakkal [*İs.*], Sucu omuzluğu (*Erzurum ; Diyarbakır*)

Çakkala [*İs.*], Badem çağlası (*Diyarbakır*)

Çakma [*İs.*], Elde ve yüzde olan sulu veya kuru çıban, temre (*Atlıhisar "Şuhut-Afyon,, ; Samsun; İznik "Bursa,, ; Kalecik "Ankara,,*) [*Bak*: *Çakmak*]

Çakmak [*İs.*], En ziyade yüzde görülen bir deri hastalığı, empetigo, ektima (*Menemen "İzmir,,*) [*Bak*: *Çakma*]

Çakmalı [*İs.*], İpek tül üzerine çin pulu denilen renkli pullar işlenmiş başörtüsü (*Kars*)

Çakmur [*İs.*], Sert taş (*Ahlat "Bitlis,,*)

Çakrım [*İs.*], Kilometre (*Balıkesir*) [*Bak*: *Çağrım*]

Çakşak [*S.*], Laçka olmuş, gevşemiş (*Urfa*) [*Bak*: *Kağşak*]

Çakşamak [*F.*], Laçka olmak (*Cebelibereket "Seyhan,, ; Elâzığ ; Gözene "Malatya,,; Maraş; Bekteş "Zara - Sivas,,*) [*Bak*: *Çakşak*]

Çakşaşık [*S.*], Muvazenette durmıyan (şey) (*Urfa*)

Çakum [*İs.*], Yığın (*Alanya "Antalya,,*)

Çakuşlamak [*F.*], Kovculuk etmek (*Ankara*)

Çakuşmak [*F.*], Toplanmak (*Ereğli "Konya,,*) [*Bak*: *Çokuşmak*]

Çal [*İs.*], **1.** Taşlık yer, çıplak tepe (*Çakırlar "Havza,,, Kavak "Samsun,,; Mersin "İçel,,; Alisaray "Taşköprü,,, İnebolu "Kastamonu,,; Konya; Karacahisar "Milâs-Muğla,,; Yeniköy "Ilgaz - Çankırı,,; İzmit "Kocaeli,,; Gemerek "Şarkışla - Sivas,,*) — **2.** [*S.*] Kireçli toprak (*Kavacık "Dursunbey - Balıkesir,,*) — **3.** Ormanlık, fundalık yer (*Viranköy "Kütahya,,; Edremit "Balıkesir,,; Sinop; Samsun; Armana "Akseki - Antalya,,; Kemran "Karaman,,, Ermenak, Hadım ve köyleri "Konya,,*) — **4.** Alan (*Vezirköprü "Samsun,,; Yazıcaköyü "?,,*) — **5.** Kır saç (*Hemşin "Rize,,; Bayazıt "Ağrı ili,,*) — **6.** [*S.*] Kırçal (*Kadirli "Seyhan,,*) — **7.** Hattıbâlâ (*Eskişehir*) — **8.** Dağların uçurum kısmı (*Çal "Gireği - Kütahya,,*)

Çala [*S.*], **1.** Eski, kullanılmış (*Narlıdere "İzmir,, ; Kadirli, Yemişli, Kırmıt "Seyhan,,; Gaziantep; İncesu "Kayseri,, ; Kılbasan, Karaman, Konya; Sungurlu "Çorum,,; Yozgat*) [*Bak*: *Doğşan*]— **2.** [*Zf.*] Biraz, bir bakıma (**Bir çala babasını andırıyor**: *Gaziantep ; Gü-*

mele "Söğüt - Bilecik"; İhsaniye "?") — **3.** [*Zf.*] Zaman, vakit (**Bir çaladan sonra gel:** *İsmetpaşa "Eskişehir"; Edirne)* — **4.** [*Zf.*] Bir aralık: Onu bir çala gördüm (*Diyarbakır*) [*Bak:* **Bir çala, bir çalgap**] — **5.** [*İs.*] Mısır tarlası bozulduktan sonra kalan mısır sapları (*Bursa; Yavuz "Şavşat - Çoruh"*) — **6.** [*Zf.*] Defa, kere: **Bize bir çala gelmişti** (*Uşak "Kütahya"*)

Çalaf [*S.*], Zayıf, cılız (*Ilıcasu "Kütahya"*)

Çalagan [*İs.*], **1.** Çaylak (*Erzincan; Ahlat "Bitlis"; Bayazıt "Ağrı"; Elâzığ; Van; Kilis "Gaziantep"; Tarsus, Adana*) [*Bak:* **Kazzak, kürrük**] — **2.** Atmaca (*Kars*)

Çalağı [*İs.*], Süpürge (*Yıldızeli "Sivas"*)

Çağurlamak [*F.*], Kuş bakışı tarassut etmek, sezdirmiyerek aramak (*Ezinepazar "Amasya"*)

Çalak [*İs.*], **1.** Su bendi (*Kastamonu*) — **2.** Çeşme (*Ürgüp "Niğde"*) — **3.** Suyun kuvvetli akması (*Emirler "Bâlâ-Ankara"*) — **4.** [*S.*] Hırsız (*Keşan "Edirne* [*Muh.*]") — **5.** [*S.*] Deli (*Adana*) [*Bak:* **Çalık**] — **6.** Avludaki suyun dışarı çıkmasına yarıyan delik (*Köprüören "Tavşanlı - Kütahya"*) — **7.** Erkek domuzun dışarı doğru çıkan azıdişleri (*Çanakkale; Kastamonu; Sinop*) — **8.** Av izi sürme (*Niksar "Tokat"*) — **9.** Biçilen ekinler bir sırada olma (*Beypazarı "Ankara"*)

Çalakat [*İs.*], Eski ceket (*Gürcüköyü "Kızılcahamam - Ankara"*)

Çalak cülek [*S.*], Ham [mecazen] ruhan tekemmül etmemiş (adam) (*Karsavran "Saimbeyli - Seyhan"*)

Çalaklamak [*F.*], Aramak (*Merkeşler, Akçakanak "Bolu"*)

Çalamak [*S.*], Ahmak, beceriksiz (*Şehli "Piraziz - Giresun"*)

Çalamar [*İs.*], Davarı yazın kapatmak için dört yanı çitle çevrilmiş yer (*Çiftalan köyü "İst."*)

Çalan [*S.*], **1.** Evecen, aceleci (*İst.* [?]) — **2.** Parlak (*Maraş; Gaziantep*)

Çalankı [*İs.*], Çalı çırpı gibi ince odunlar (*Güney köyü "Eşme - Manisa"*)

Çalap [S.], Ateş: **Bağrıma çalap düştü** (*Bolu*)

Çalapa [*S.*], Beceriksiz (*Emet "Kütahya"; Karahisar "İncesu-Kayseri"*)

Çalar [*İs.*], Süpürge (*Zellice "Sarıkamış - Kars*)

Çalarmak [*F.*], Ekin başak bağlamak (*Sunusa "Erbaa - Tokat"; Kurşunlu "Çankırı)"*

Çalata [*S.*], İntizamsız, çapaçul: **Ne çalata elbise giyişin var yahû!** (*Hamurcu "İncesu-Kayseri"*)

Çalav [*S.*], Yayık (*İzmir*) [*Bak:* **Bişek**]

Çalay [*S.*], Dilsiz (*İzmir ve dolayı*) [*Bak:* **Calay**]

Çalaz [*S.*], Çalı gibi (*Tokat*)

Çalba [*İs.*], **1.** Adaçayı (*Şerefler, Çakallık, Kaş "Antalya"*) — **2.** Lâbada, efelek (*Balçıkhisar "Afyon"*) [*Bak:* **Efelek, öfelek**]

Çalbara [*İs.*], Tencere (*Trabzon köyleri*)

Çalbaş [*S.*], Kel (*İst.* [*Muh.*])

Çalca [*İs.*], Dağlarda koyunların bir arada bulundukları yer (*Daday "Kastamonu"*)

Çalcak [*İs.*], Yoğurt mayası (*Torbalı "İzmir"; Balıkesir*)

Çalçap [*S.*], Hırsız (*Malatya; Kırşehir*)

Çalçar [*S.*], Dolaşık bacaklı, iğri büğrü yürüyen (*Konya*; *Kayseri*)

Çaldurum [*İs.*], **1.** Dağların arızalı, taşlık yerleri (*Uluborlu "Isparta"; Akseki "Antalya"*) — **2.** Dağlardaki kaya kovuğu (*Berendi "Ereğli - Konya"*)

Çaldut [*İs.*], Kibrit (*Seyhan*)

Çalgam [*İs.*], **1.** Hızlı akıntı [su hakkında] (*Çemişgezek "Tunceli"; Kars*) — **2.** Yatağı taşlık olan ve gürültü ile akan su (*Erkinis "Artvin - Çoruh"*) [*Bak*: *Çalgan*]

Çalgan [*İs.*], **1.** (*Kuruçay "Erzincan"*) [*Bak*: *Çalgam*]— **2.** Yüksekten düşen su (*Gergeme "Kayseri"*)

Çalgap [*İs.*], **1.** Dalga: **Denizde çalgap var** (*Bayburt "Gümüşane"*) — **2.** [*Zf.*] (*Gümüşane*) [*Bak*: ***Bir çala, bir çalgap***]

Çalgavur [*S.*], **1.** Telaşla dolaşan (*Ortabereket "Ayaş - Ankara"; Adana*)— **2.** [*İs.*] Araştırma, yoklama: **Evi çalgavur ettim keseri bulamadım** (*Dastarlı "Ayaş - Ankara"*) [*Bak*: ***Çalkavur etmek***]

Çalgazan [*S.*], **1.** Geveze (*Denizli*) [*Bak*: ***Calgazan, calkazan***] — **2.** Dolandırıcı (*Ahmedikli "Banarlı - Tekirdağ"*)

Çalgıç [*İs.*], **1.** Erkek yaban domuzu (*Safranbolu "Zonguldak"; Çankırı; Niksar "Tokat"; Ayancık "Sinop"; Bolu*) [*Bak*: *Çalguç*] — **2.** Süpürge (*Konya; Kozan "Seyhan"; Samsun*) [*Bak*: *Çaggı*] — **3.** Yoğurt mayası (*Sinop*)

Çalgın [*S.*], **1.** İnmeli (*Erzincan; Çorum; Niğde; Elâzığ illeri*) — **2.** Sıcak, yağmur gibi sebeblerle hastalanıp iç tutmıyan ekin (*Kozan, Kayarcık "Saimbeyli - Seyhan"; Reşadiye "Bergama - İzmir"; Çeltikçi "İnegöl - Bursa"; Edirne* [*Muh.*] — **3.** Rüzgârdan bozulmuş meyva (*Ankara* [*bir kıbrıslıdan*]) — **4.** Hızlı akan su (*Tercan "Erzurum"*) — **5.** Andırma, benzeme: **Buranın konuşması Azerî ağzına çalgındır.** (*Naldöken "İzmir"*)

Çalgınlık [*İs.*], Yağmurdan Buğday ve yemişlerde olan hastalık (*İpsala "Edirne"* [*Bak*: *Çalgın*]

Çalgır [*İs*].], Gelinlerin başlarına bağlanan ve arkadan ucu aşağıya sarkıtılan çenber (*Zıgana köyü "Turul - Gümüşane"*)

Çalguç [*İs.*], Domuzun azı dişleri (*Zonguldak; Sinop; Kastamonu illeri; Eerenköy "İst.* [*Muh.*]") [*Bak*: *Çalak, 7*]

Çalhar [*İs.*], Poyraz rüzgârı (*Tercan "Erzurum"*)

Çalı [*İs.*], Evin avlusu, bahçesi (*Akseki "Antalya"*)

Çalıbasan [*Is.*], İri ve sert taneli uzun saplı ve kılçıklı bir cins buğday (*Artuva, Reşadiye "Tokat"; Kalfat "Çankırı"; Gülabi "Yozgat"; Hafik "Sivas"; Üçem "Bâlâ - Ankara"; Yariş "Emet - "Kütahya"*) [*Bak*: ***Kunduru, örümce***]

Çalı basmaz [*İs.*], Kara kılçıklı buğday (*Kirte köyü "Bayburt - Gümüşane"*) [*Bak*: *Örümce*]

Çalıgaç [*İs.*], Yoğurt mayası (*Karacasu "Aydın"*) [*Bak*: *Çalgıç, 3*]

Çalık [*İs.*], **1.** Halep ve Diyarbakır çıbanlarının nedbesi, izi (*Gaziantep; Emet "Kütahya"; Maraş*)— **2.** El yıkayacak yer (*Müslim sölöz "Orhangazi - Bursa"*) [*Bak*: *Çağ*]

— **3.** Kırlarda biten ve kökü etli olan bir çeşit yenir ot (*Mucur "Kırşehir„; Bozan "Tokat„*) — **4.** Çolak [*S.*] (*Yıldızeli "Sivas„*)—**5.** [*S.*] İnmeli, kötürüm (*Gölköy "Ordu„; Adana; Malatya; Erzincan; Mersin "İçel„; Yozgat*) — **6.** [*İs.*] Fazla yağmur veya sıcak tesiriyle hububat tanelerinin cılız kalması (*Bayafşar, Beyşehir, Konya; Kavaklı "Edirne [Muh.]„; Sivas; İznik "Bursa„; Manisa; Keçiborlu "Isparta„; Trabzon*) — **7.** Köylü çemberi, başörtüsü (*Yarma, Saitli, Konya; Çanakkale*) — **8.** Yoğurt veya başka ekşili bir şeyin çalması (*Kozak, Tire "İzmir„*) — **9.** Kadının aşyermesi (**Sizin karıda çalık var mı?:** *Dinek köyü "Mihalıççık - Eskişehir„*; **Çalgın var galiba:** *Nallıhan "Ankara„*) — **10.** [*S.*] Acül, evecen (*Afyon; Bozan "Tokat„; Haymana "Ankara„*) — **11.** [*S.*] Kuru, zayıf (*Ahmetfakılı "Akdağmadeni-Yozgat„*) — **12.** [*S.*] Deli (*A.; T.*)— **13.** [*S.*] Muzdarip, perişan (*Çanakkale*) — **14.** [*S.*] Kesik (*İzmir dolayı*) — **15.** Çayır yememekten zâfa uğramış (hayvan) (*Isparta*) — **16.** [*S.*] Eğri, çarpık (*Hemişn "Rize„*)

Çalık çalmak [*F.*], Aşyermek (*Çorlu "Tekirdağı„*) [*Bak:* Çalık,9]

Çalı kap [*İs.*], Diken v. s. eyi tutmak için kullanılan iki çatallı bir çeşit diyren (*Sivas*)

Çalıklama [*İs.*], Sağmal koyunların memelerinde çıkan ve memesini körleten bir çeşit hastalık (*Seymen "Çorlu - Tekirdağ„*)

Çalım [*İs.*], **1.** Dönümün bir parçası (*Polat "Akçadağ - Malatya„*) — **2.** Semt, yakınlık, taraf (*Biga "Çanakkale„*)—**3.** Yolma çağında ekin biçerken her tırpancının tırpanla açtığı yer (*Güdübez "Sandıklı - Afyon„*)

Çalımbı [*İs.*], Killi toprak (*Islahiye köyü "Rize„*) [*Bak: Çalımı*]

Çalımı [*İs*], Kırmızı ve yapışkan killi bir çeşit toprak (*Çiftekavak "Çoruh„*) [*Bak: Çalımbı*]

Çalınma [*İs.*], **1.** İnsan felce uğrama (*Iğdır "Araç - Kastamonu„*) — **2.** Ekin hastalanma (*Iğdır "Araç - Kastamonu„*)

Çalınmak [*F.*], **1.** Felce uğramak (*Çorum; Niğde*) — **2.** Sarınmak, örtünmek (*Cide, İnebolu "Kastamonu„*) — **3.** Bir ilçe veya bir kamun başka bir ile bağlanmak: **Karahisar kamunu İncesuya çalındığında ben İstanbulda idim** (*Karahisar, Develi "Kayseri„*)— **4.** Sıcak v. s. tesiriyle ekinler bozulmak (*Edirne [Muh.]*)

Çalıntı [*İs.*], **1.** Süpürge (*Adana köyleri*) [*Bak:* Çalgıç] — **2.** Mayası çalınıp ta henüz yoğurt olmıyan süt (*Kavak "Samsun„*)

Çalkab [*İs.*], Kalbur (*Sinop*) [*Bak: Çalkağı, çalkak*]

Çalkağı [*İs.*], Pamuk kozalarını temizliyen en seyrek kalbur (*Gaziantep*) [*Bak: Çalkak, çalkab*]

Çalkak [*İs.*], Hububat elemek için büyük kalbur (*Çardak "Lâpseki-Çanakkale„*) [*Bak: Çalkağı*]

Çalkan [*İs.*], Su birikintisi (*Hekimhan "Malatya„*)

Çalkap [*İs.*], **1.** Çalı kesmek için kullanılan demir aygıt, tahra (*Kartal "İst.„*) — **2.** Alelâcele, göz açıp yumacak kadar zaman (*Urfa; Maraş*) [*Bak: Bir çala, bir çal-*

gap] — **3.** [*S.*] Çapaçul, giyinmesini bilmiyen, sünepe (*Antalya*)

Çalkatura [*İs.*], Sayım yoklaması (*Oyaca, Haymana, Akkuzulu, Kıbrıs"Ankara„; Kıbrıscık"Bolu„*)

Çalkavur etmek [*F.*], Arayıp taramak (*Hisarlıkoya "Polatlı - Ankara„*) [*Bak: Çalgavur*]

Çalkavuş [*S.*], İvecen, aceleci (*Dursunbey"Balıkesir„*) [*Bak: Çalık,10*]

Çalkay [*İs.*], **1.** Pamuk kozalarını temizleyen makine (*Dursunbey, Balıkesir*) — **2.** Mısır kalburu (*Balıkesir*)

Çalkaya [*İs.*], Çalılık ve kayalık yer (*Başköy "Ankara„*)

Çalkazan [*S.*], **1.** Boşboğaz (*Gömele "Söğüt - Bilecik„; Harput "Elazığ„* [*Bak: Çalgazan*] — **2.** Mukallit (*Edirne*) — **3.** Sebatsız (*Gerede "Bolu„; Numanoluk "Seyitgazi - Eskişehir„*)

Çalkı [*İs.*], **1.** Çalı süpürgesi (*Orhaniye„ Marmaris - Muğla„; Çorum; Elbaşı "Bünyan„, Kayseri; Seyitgazi, Aşağılıca " Eskişehir„; Tokat*) — **2.** Tırpan (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„*) — **3.** Kaşağı (*Mesudiye "Giresun„*) — **4.** Kadınların başlarına bağlayıp uçlarını arkalarına attıkları çeki, baş yazması (*Boyalca köyü "Çankırı„*)

Çalkıç [*İs.*], Harman süpürgesi (*Belenkeşli "Mersin - İçel„*)

Çalku [*İs.*], Kepçe (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„*)

Çalkun [*S.*], İnmeli, kötürüm (*Kuzuluk "İskilip - Çorum„*) [*Bak: Çalık*]

Çalkurlamak [*F.*], (*Çerkeş "Çankırı„*) [*Bak: Çaluşlamak*]

Çallamak [*F.*], Fazla yemek yememek için yemekten önce meze ve meyva yemek (*Konya*)

Çallanmak [*F.*], **1.** Fena şöhret sahibi olmak: Adı çallanmış kızı alır mıyım? Bu adam memlekette çallandı (*Tire"İzmir„*) — **2.** Saçlar ağarmak (*Çıldır "Kars„*)

Çalma [*İs.*], **1.** Kibrit (*Kayseri; Niğde; Ankara; Kırşehir; Sıvas; Çorum; Tokat; Şebinkarahisarı "Giresun„; Mersin"İçel„; Seyhan illeri*) — **2.** Bulama, ağda (*Yozgat; Sivas; Kayseri illeri*) — **3.** Çeltik tarlalarında su çıkmıyan yere, etrafına çamur atarak su çıkarma (*Önsen "Maraş„*) — **4.** Kadınların başlarına koydukları altınlı süs (*Diyârbakır; Bor "Niğde„; Arıl "Gaziantep„; Hartlap "Maraş„*) — **5.** Baş örtüsü (*Silifke, İçel*) — **6.** Kabartma nakışlı dokuma heybe, yastık, kilim gibi şeyler (*Avanos "Kırşehir„*) — **7.** Keçi ve koyunların ayakları birdenbire tutulup topal olma (*Elbistan "Maraş„*) — **8.** Ağaç dalı (*Mindaval, "Şebinkarahisar - Giresun„*)

Çalmaç [*İs.*], **1.** Pirinç unu veya nışastadan yapılan çocuk maması, nişasta peltesi (*Ünye"Ordu„; Kadirli "Seyhan„; Bafra "Samsun„*) — **2.** Mısır ununun su ile karıştırılmasiyle yapılan kuymak yemeği (*Fatsa "Ordu„*) [*Bak: Kuymak*] — **3.** Ağaçtan yapılmış su, yoğurt veya yağ kabı (*Küre, Cide, Kastamonu; Yenişehir "Bursa„; Safranbolu "Zonguldak„; Ankara; Kartal "İst.„*) [*Bak: Güvlek, gelder, helke*] — **4.** Yayladaki hayvan sığınağı (*Yozgat*)

Çalman [*İs.*], Etrafı çalı ve çubuk ile tutulmuş ağıl (*Artvin "Çoruh„; Zile "Tokat„; Kadıçiftliği "Yalova-İst.„*)

Çalmar [*İs.*], Üstü açık, etrafı çalılarla çevrilmiş ağıl (*Malkara, Bıyıkali, Karacakılavuz "Tekirdağ* [*Muh.*]„; *Babaeski, Vize "Kırklareli* [*Muh.*]„; *Terkos "İst.* [*Muh.*]„; *Başköy "İpsala„, Akpınar, Korucu "Edirne„; Manyas "Balıkesir„; Yalıçiflik "Bursa* [*Muh.*]„; *Pirili, Alucra, Şebinkarahisarı "Giresun„; Gölköy "Ordu„; Kumarlar "Bayramiç„, Halil ili "Çanakkale„; Alihoca, Sulusaray "Artuva - Takat„*) [*Bak:* ***Çalman, ıstırıga, eğrek, fırahtı, kuşara***]

Çalp [*S.*], Çevik, tetik (*Mangırlar "Gerede - Bolu„*)

Çalpa [*S.*], **1.** Beceriksiz, sünepe, miskin (*İçel; Sille "Konya„; Malatya*) [*Bak:* ***Cifi, çolpa***] — **2.** [*İs.*] Lâbada denilen bitki (*Çaltılar "Fethiye - Muğla„*) — **3.** [*İs.*] Dalgaların karaya vurup yayılması (*Kocabergos "Eredek - Balıkesir„*) — **4.** Baştan savma iş (*Vezirköprü "Samsun„*)

Çalpak [*İs.*], **1.** Küçük yayık (*Gürcü köyü "Kızılcahamam "Ankara„*) — **2.** İçerisinde su bulunan çukur yer (*Fadılca "Muğla„*) [*Bak:* ***Kaklık***]

Çalpalamak [*F.*], **1.** Katı yoğurdu su ile ezerek sulandırmak (*Şıhlar "Ulubey Ordu; Mesudiye "Giresun„*) — **2.** Çalkalamak [Akarlar hakkında] (*Avanos "Kırşehir„*)

Çalpamak [*F.*], (*Şebinkarahisar "Giresun„*) [*Bak:* ***Çalpalamak, 1***]

Çalpana [*İs.*], Yoğurt karıştırmağa mahsus bir aygıt (*Erzurum*)

Çalpatur [*S.*], Katırcı, kervancı (*Ardıhan "Kars„*)

Çalpı [*İs.*], Duvarları muhafaza için üzerlerine konulan çalı çırpı (*Kırşehir; Antalya*)

Çalpıra [*İs.*], Örme bel kuşağı (*Karakuyu "Torbalı "İzmir„*)

Çalpız [*İs.*], Dallı budaklı odun (*Berendi "Ereğli - Konya„*)

Çalt [*S.*], Çabuk (*İst.* [*Muh.*])

Çaltak [*İs.*], **1.** Dal budak, ağaç çatalı (*Maraş; Kadırlı "Seyhan„; Gaziantep*) — **2.** [*S.*] Yatakta doğru yatmıyan (*Ayancık "Sinop„*) — **3.** [*S.*] Topal, iğri bacaklı (*Girgeme "Kayseri„*)

Çaltaklı [*S.*], Kavgacı, şirret (*Kastamonu*)

Çaltanaz [*S.*], Hamarat (*Belen "Bodrum - Muğla„*)

Çaltek [*İs.*], Yamak (*İçel*)

Çaltı [*İs.*], **1.** Diken, çalı (*Ödemiş, Traça "İzmir„; Reşadiye "Tokat„; Belenkeşli "Mersin-İçel„; Akçataş "Köyceğiz„, Fethiye' Muğla„; Ezine, Ayvacık "Çanakkale„; Fadıl "Orhaneli-Bursa„; Sivas; İğdecik, Sancaklıboz "Manisa„*) — **2.** Küçük ve dikenli orman (*Marmaris "Muğla„; Kemalpaşa "İzmir„; Sinop; Samsun*) — **3.** Akasya (*Ordu*)

Çaltıma [*İs.*], Kadınların baş tacını taşıyan boncuklu şerit (*Vezirköprü "Samsun„*)

Çaltop [*S.*], İntizamsız, çapaçul (*Gürcüköyü "Kızılcahamam - Ankara„*)

Çaluş [*İs.*], Yardımcı olarak arabaya koşulan manda veya öküz (*Sırçalı "Safranbolu-Zonguldak„*) [*Bak:* ***Çıngar, çoruş, şıvgar, toruş***]

Çaluşlamak (*F.*], Bir çift öküze yardımcı olarak ikinci bir çift ilâve etmek (*Sırçalı "Safranbolu-Zonguldak„*) [*Bak:* ***Çalkurlamak***]

Çam [*İs.*], Çay bardağı (*Yazılıköy "Emirdağı - Afyon"*)

Çama [*S.*], **1.** Toplu, çok (*Üçkuyu "İshaklı - Afyon"*) — **2.** [*İs.*] Demet, deste, tutam (*Dombaylı "Salihli - Manisa"; Cihanbeyli, Konya; Üçkuyu "Bolvadin Afyon"*) — **3.** [*İs.*] Tahmin (*Kars dolayı*) [*Bak: Çamalamak*]

Çamak [*İs.*], **1.** Kılçıksız buğday (*Ereğli "Konya"*) — **2.** [*S.*] Kendini beğenen (*İçel*)

Çamalamak [*F.*], Tahmin etmek (*Erzurum*) [*Bak: Çama, 3*]

Çaman [*İs.*], Pirzola, külbastı (*Kozan, Kadirli "Seyhan"; Karadirlik "Tarsus - İçel"; Maraş*)

Çamar [*S.*], Cüce, güdük, kısa boylu (*Aydın; Milâs "Muğla"*)

Çambardak [*İs.*], Çamdan yapılmış, oyulmuş boduç, senek (*Tuzaklı köyü "Bursa"*)

Çambış [*S.*], **1.** Gamsız, olur olmaza aldırmıyan (*Erzin "Dörtyol-Seyhan"*) — **2.** Huysuz, çifteli (hayvan hakkında): Çambış katır (*Cebelibereket "Seyhan"*) [*Bak: Çamış*]

Çam buğdayı [*İs.*], Ufak taneli ve kılçıklı kırmızımtırak bir çeşit buğday (*Dere köyü, Sulusaray "Artuva - Tokat"*)

Çambuna [*İs.*], Kamıştan yapılan bir çeşit düdük (*Dadya "Muğla"*)

Çambuş [*İs.*], Aşık oynanılırken iki çocuk sakalarını birbirini geçmek üzere attıkları zaman her iki sakanın bir hizaya gelmesi, bir hizada olması (*Avanos "Kırşehir"*) [*Bak: Saka*]

Çamça [*İs.*], Ağaçtan yapılmış su kabı, maşraba (*Kenger "Kula - Manisa"; Berendi "Ereğli-Konya"*) [*Bak: Çamçak, çomça*]

Çamçak [*İs.*], Ağaçtan yapılmış su kabı, maşraba (*İzmir; Ankara; Bursa; Bolu; Gümüşane; Balıkesir; Seyhan; Konya; Amasya; Çorum; Aydın; Ordu illeri*) [*Bakı Çapçak, camça, çomça*]

Çamçaka [*İs.*], Değirmenin zahire deposundan tanelerin akmasında terazi işini gören aygıt (*Adacami "Çoruh"*) [*Bak: Çakçakı*]

Çamdı ve **Çamdu** [*İs.*], **1.** Tavan (*Alurca "Giresun"; Şarkışla, Yıldızeli, Sivas; Trabzon; Iğdır "Kars"; Bayat "Aziziye - Kayseri"; Almus, Zile "Tokat"*) — **2.** Oda duvarı (*Kargı, Tosya, Araç "Kastamonu"; Ilgaz "Çankırı"*) — **3.** Pencere (*Karhut "Zara - Sivas"*) — **4.** Yığma evlerde üstüste konulan duvar tahtalarının köşeleri (*Sinop; Samsun*)

Çâmel [*İs.*], Daldan kiraz, vişne gibi meyvaları almak için kullanılan ucu eğri çatal değnek (*Kırşehir*) [*Bak: Kevük*]

Çamış [*S.*], Huysuz, çifteli, hırçın (hayvan) (*Gölçük "Bayramıç - Çanakkale"; Akköy "Söğüt - Bilecik"; Ula, Muğla; Bursa; Büyükdere "Bürhaniye - Balıkesir"; Taraklı "Geyve - Kocaeli"; Unulla, Elmalı "Antalya"; Salihli "Manisa"; Kızılcabölük "Tavas - Denizli"; İleydağı "Uluborlu - Isparta"; Niğde; Kilis; Gaziantep*) [*Bak: Çambış*]

Çamkalamak [*F.*], Tırmalamak (*Kumrlar "Bayramiç-Çanakkale"*)

Çamkımak [*F.*], Sıçramak (*Saimbeyli "Seyhan"*)

Çamkoç [*S.*], Densiz, yaramaz (*Balıkesir ve çevresi*)

Çamlığan ve **çamalan** [*İs.*], Çam ağacı bulunan tepe (*Samrı, Bozüyük* "*Bilecik*„)

Çampara [*İs.*], Mısır patlatmak için kullanılan üstü ve altı ince, sık telli ve yanı kasnaklı bir aygıt (*Muratcalı* "*Edirne*„)

Çampır [*İs.*], Patiska (*Simav, Kuşuköyü* "*Gediz*„ , *Kütahya*) [*Bak:* *Akkıldır*]

Çamrak [*İs.*], **1.** Bulanık, çamurlu su (*Halaçlar* "*Gerede - Bolu*„) — **2.** Bataklık, sazlık (*Bozhüyük* "*Göksün*„, *Önsen* "*Maraş*„)

Çamsımak [*F.*], Erkek, kadına meyletmek (*Osmaniye* "*Seyhan*„)

Çamsıtmak [*F.*], **1.** Bir işin intizamını bozmak (*Karasu* "*Sinop*„) — **2.** Safsata söylemek (*Kütahya*) — **3.** Ağzından lâf kaçırmak (*Kangal* "*Sivas*„) — **4.** Sezdirmek, anlatmak (*Konya; Nevşehir, Niğde; Sarıoba* "*Polatlı - Ankara*„) — **5.** Lâfı çok tekrarlamak (*Satılmış köyü* "*Eskişehir*„) — **6.** Yarsıtmak, birşeye meylettirmek (*Maruf* "*Çankırı*„)

Çamşurtmak [*F.*], Nakletmek, söylemek (Bana şu hikâyeyi çamşurt: *Safranbolu* "*Zonguldak*„; *Çerkeş* "*Çankırı*„)

Çamtaklamak [*F.*], Tırmalamak, yırtmak (*B. Anafarta* "*Gelibolu - Çanakkale*„)

Çamuç [*İs.*], Kepçe: Çamuçu yerine as! (*İst.* [*Muh.*])

Çamuk [*İs.*], Küçük kulaklı keçi veya koyun (*Çataloluk* "*Bakırdağ-Kayseri*„; *Vakıfdinek* "*Karaağaç - Isparta*„) [*Bak:* *Kürüz*]

Çamura [*İs.*], Sazlık, bataklık yer (*Ozan köy* "*İzmir*„) [*Bak:* *Çamrak*]

Çamurcalı [*İs.*], Çamur yerlerde gezen ve avı yapılan bir cins ördek (*Sasallı* "*İzmir*„) [*Bak:* *Çamurçıl*]

Çamurçıl [*İs.*], Sulak yerlerde bulunan avı yapılan bir cins ördek (*Antalya*) [*Bak:* *Çamurcalı*]

Çamurla [*İs.*], Arabalarda okun dingil hizasında durması için altına konan destek (*Berk* "*Bolu*„)

Çamurluk [*İs.*], Arışın yere değmemesi için ucuna yapılan ayak (*Balıkesir ve çevresi*)

Çan [*İs.*], **1.** Bulaşık taşı (*Hekimhanı* "*Malatya*„) [*Bak:* *Çağ, 3*] — **2.** Kışın dolma yapılmak için içi oyulup kurutulan patlıcan (*Solmaz* "*Tavas - Denizli*„)

Çanak [*İs.*], **1.** Üç okkalık bir çeşit hububat ölçüsü (*Kastamonu*) — **2.** Dağ tepeleri üzerindeki çökük yerler, oyuklar (*Güllühüyük* "*Çiçekdağı - Kırşehir*„; *Elecik* "*Kalecik - Ankara*„; *Alpanos* "*Seyitgazi - Eskişehir*„) [*Bak:* *Müşker*]

Çanak kurutan [*İs.*], Sıcak eserek ekinlere dokunan rüzgâr (*Yukarıbağlar* "*Malatya*„; *Üçkuyu* "*Çal-Denizli*„)

Çan ayaz [*İs.*], Bulutsuz berrak hava (*Gözene* "*Malatya*„) [*Bak:* *Çinğayaz*]

Çancuk [*İs.*], Çekiç (*Gerze* "*Sinop*„)

Çandallama [*İs.*], Seyrek ve kıvrak dikilen dikiş (*Köşker* "*Kırşehir*„)

Çandı [*İs.*], **1.** Direk başlığı (*Misis* "*Seyhan; Başköy* "*Ankara*„) — **2.** Köşe (Dört ve sekiz çandılı ev: *Kızılelma* "*Bartın*„, *Himmetoğlu* "*Zonguldak*„) — **3.** Evin dört köşesi (*Sinop; Zonguldak illeri*) — **4.** Duvarları biri-

birine geçme kalın tahtalardan yapılan ev (*Taşlık köyü, Adapazarı "Kocaeli"; Zonguldak; Kurt köyü "Kartal-İst."*) — **5.** Yaylada hayvanları barındırmak için yapılan ahır (**çandını kurdun mu?** *Bolu; Kocaeli*) — **6.** Duvar (*Mesudiye "Giresun"; Kastamonu*) — **7.** Yığma bina (*Kastamonu; Bolu*) — **8.** Direk çatısı (*Osmancık, Mecitözü "Çorum"; Vezirköprü "Samsun"*) — **9.** Köy evlerinin üzerinden açılan delik (*Boğazlıyan "Yozgat"*) — **10.** Kiremitlik (*İst.* [*Muh.*])

Çandır [*S.*], **1.** Soyu karışık, melez (*Turgutlu "Manisa"; Denizli; Kızıllar, Kılbasan "Karaman-Konya"; Adana; Mersin "İçel"; Dörtkuyu, İncir köyü "Fethiye-Muğla"; Büyük Söğle "Antalya"; Niğde; Maraş; Keçiborlu, Akçaşar "Isparta"; Umurlu "Aydın"; Burdur*) — **2.** Sert, haşin, kavgacı (*Karahisar "İncesu-Kayseri"; Konya; Balıkesir; Nevşehir, Niğde*) — **3.** Bitmemiş, eksik (*Büyükçaylı "Dörtyol-Seyhan"*) — **4.** [*İs.*] Kendiliğinden biten meyva ağacı (*Nevşehir, Niğde*) — **5.** Dikbaşlı, itaatsiz (*Tömek "Konya"*)

Çandu [*İs.*], Duvar (*Niksar "Tokat"; Bahattin "Ordu"* [*Bak:* Çandı]

Çandur [*S.*], Çok uzun boylu (adam) (*Marmaris "Muğla"*)

Çaneşmek [*F.*], İp dolaşmak (*Bakırköy "Ödemiş-İzmir"*)

Çanga [*İs.*], **1.** Bakraç, küçük bakraç, süt veya başka şey koymak için küçük el bakırı (*Dikmen "Biga-Çanakkale"; Konya; M. Kemalpaşa "Bursa"; Bozcaarmut "Bozöyük-Bilecik"; Deveçatağı "Kırklareli"; Pıravadı "Havsa-Edirne"; Çorlu "Tekirdağ"; Aslıhan tepeciği, Balıkesir*) — **2.** Köşe, dönemeç, dirsek, büküş (*Petürke "Malatya"; Evciler "Balya-Balıkesir"*)

Çangal [*İs.*], **1.** Çengel (*Kilis "Gaziantep"*) — **2.** Kuzusu ölmüş sağmal koyun (*Subaşı "Hayrabolu", Şahin "Malkara", Akpınar "Saray", Karacakılavuz "Tekirdağ"; Pıravadı, Karucu "İpsala-Edirne"; Salur, Bölceağaç, Şevketiye "Bandırma", Balıkesir; Bayındır "İzmir"*) —**3.** [*S.*] Çok zayıf, kemikleri çıkık (*Kangal "Sivas"; Topaç, Yozgat; Torbalı "İzmir"; Çanakkale*) — **4.** [*İs.*] Fasulya sırığı, ince sırık, herek (*Bulancak "Giresun"; Sinop; Ünye, Ordu; Kızılcahamam "Ankara"*) — **5.** Tarlalara çit yapılan dallı budaklı ağaç (*Ş. Karahisar, Koyulhisar "Giresun"; Kadirli "Seyhan"; Safranbolu "Zonguldak"; Suşehri "Sivas"*)—**6.** [*S.*] İğri büğrü (yol veya ağaç) (*Mecitözü "Çorum"; Merzifon "Amasya"*)

Çangalak [*İs.*], **1.** Yer elması (*Düzce "Bolu"*) — **2.** Keçi veya koyun gibi hayvanların burumlu boynuzları (*Büyük Söğle "Elmalı-Antalya"*)

Çangalaz [*S.*], Haşeri (*Balıkesir*)

Çangata [*İs.*], Yavrusu ölmüş sağmal koyun (*Adana; Yaluva "Eceabat-Çanakkale"*) [*Bak:* **çangal, 2**]

Çangaza [*S.*], Gürültücü, kavgacı, geveze (*Dinar "Afyon"; İst.* [?]; *Ezbider "Giresun"; Antalya*)[*Bak:* **Cangaza, cankaza**]

Çangır [*İs.*], Fasulye sırığı (*Ünye "Ordu"*) [*Bak:* **Çangal, 4**]

Çanıslamak [*F.*], Bunamak (*Gündoğdu "Rize"*)

Çanıltı [*İs.*], Çan sesi (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Çanka [*İs.*], Küçük bakır güğüm (*Edirne; İst.* [*?*]) [*Bak: Çanga*]

Çankal [*İs.*], **1.** (*Giresun*) [*Bak: Cangal, 4*] — **2.** (*Erzincan; Hamurcu "İncesu - Kayseri„*) [*Bak: Çangal, 3*]

Çankama [*İs.*], Ağız dalaşı, gürültü (*Harput "Elâzığ„*)

Çankaş [*S.*], Sakar, beceriksiz (*Arapkir "Malatya„*)

Çankaza [*S.*], (*Kala, Karahisar "İncesu - Kayseri„; Niğde; Zevker "Refahiye- Erzincan„; Köşker, Kırşehir*) [*Bak: Çangaza, şarkada*]

Çankıldak [*S.*], Çalçene, geveze (*Gerede "Bolu„*)

Çanpur [*İs.*], Patiska (*Çakırlar "Konya„*)

Çantak [*İs.*], Ağaç dallarının biribirinden ayrıldığı yer (*Vezirköprü "Samsun„*)

Çantal [*İs.*], Üç peşli uzun kadın entarisi (*Ankara; Kırklareli; Erzurum; İnebolu, Tosya "Kastamonu„*)

Çantay [*İs.*], Bavul (*Abdiye "Seyhan„*)

Çantı [*İs.*], **1.** Ev çatısı (*Ankara; Köy* [*?*] *"Konya„*) — **2.** Bölme, duvar (*Niksar "Tokat„; Mastat "Karaman-Konya„*) — **3.** Saçak, saçak altı (*Malkara "Tekirdağ„; Bursa; Hamitli "Uzunköprü Edirne„; Evreşe "Gelibolu - Çanakkale„*) — **4.** Ev, oda, duvar köşesi (*Ulus, Safranbolu "Zonguldak„; Boyabat "Sinop„; Devrek "Bolu„*) — **5.** Tavan (*Kızılcaören "Kütahya„; Şebinkarahisar "Giresun„*) — **6.** Çocukların, sırıkları birbirine vurarak oynadıkları bir çeşit oyun (*Ağırnas köyü, Kayseri*)

Çantılı [*İs.*], Üstü kiremitli ev (*Bursa*)

Çantıraş [*S.*], Yabancı, başka köylü (*Mülk köyü "Sivrihisar-Eskişehir„*)

Çap [*İs.*], **1.** Köşe, kenar (*Kuruçay Çubuk, Büyük Afşar Bâlâ, Kalecik ve köyleri "Ankara„; Denizli; Kurucu İpsala "Edirne„; Çorlu "Tekirdağ„; Çardak* (*?*)*; Tevfikiye* (*?*)*; Ayvalı Taşköprü "Kastamonu„; Yalova "İst.„*) — **2.** Arpada yüz, buğdayda yüz yirmi kilo gelen bir çeşit hububat ölçeği (*Bitlis; Van; Diyarbakır; Ortabereket "Ankara„*) — **3.** Desise, hile (*Erzurum; Haymana "Ankara„*) — **4.** Deste, demet (*Şıhlar "Ulubey - Ordu„*) — **5.** Aykırı, iğri, dolaşık (*İncesu "Kayseri„; Şehsadi "Ezinepazar - Amasya; Köşker„ "Kırşehir*) [*Bak: Şavşiri*] — **6.** İnce kuru ağaç (*İçel*) — **7.** Çömlek (*Vezirköprü "Samsun„*) — **8.** [*S.*] Ters (adam) (*Bafra "Samsun„*)

Çapa [*İs.*], **1.** Çengelli, kancalı iğne (*Erzincan; Erzurum; Narman "Kars„*) — **2.** Av köpeği (*Antalya*) — **3.** Kiriş (kereste) (*Erenköy* [*?*]*; İçel*) — **4.** Iri dişli tarak (*Ayaş "Ankara„*)

Çapak [*İs.*], **1.** Selin getirdiği ot, çörçöp (*Marınca "Merzifon-Amasya„*) — **2.** Kesilen madenî bir şeyin kenarlarındaki pürüzler, tuğla, kiremit, kerpiç gibi şeylerin kalıptan çıktıktan sonra üzerinde kalan pürüzler (*Bursa; İst.*) — **3.** Ağaçların dış kabukları (*Ayvalı "Taşköprü - Kastamonu„*) — **4.** Tarak ve gücüden geçirilen ip, direzi (*Boyalı "Karaman-Konya„*) — **5.** Göl kenarlarındaki küçük

bataklık (*Kümet "Seyitgazi - Eskişehir„*) — **6.** Göze inen boz, beyaz leke (*Yapıntı "Mut - İçel„*) — **7.** Bir çeşit ince bez (*Yapıntı "Mut - İçel„*)

Çapak balığı [*İs.*], **1.** Yayın ve sazan balıklarının yavrusu (*Osmaneli "Bilecik; Umurlu "Aydın„*) — **2.** Karnı kanatlı ve sarı pullu sazan soyundan tatlı suda yelûlden mayısa kadar avlanan bir çeşit balık (*Samsun; Gedelek "M. Kemalpaşa - Bursa„*)

Çapan [*İs.*], **1.** Caket (*Mersin "İçel„*) — **2.** [*S.*] Mahzurlu, tehlikeli (*Bornova "İzmir„*) — **3.** Düğün ahçısı (*Yalvaç "İsparta„*) — **4.** Küçük çocukların ellerini biribirine çarpması (*Yavuz "Şavşat-Çoruh„*)

Çapana [*İs.*], **1.** Kapı menteşesi (*Gündoğdu, Rize*) — **2.** Eski ayakkabı (*Gaziantep*)

Çapanak[*İs.*], Kaçak mal: Hükûmet çapanakları takip için teşkilât yapmıştır (*Bornova, Bergama "İzmir„*)

Çapar [*İs.*], **1.** Baş, kıç tarafları sivri ve yukarı kalkık olan bir çeşit mavuna (*Samsun; Rize; Ünye; "Ordu„; Tirebolu "Giresun„*) — **2.** Tek direkli kayık (*Şile "İst.„; Ünye "Ordu„*) — **3.** Yüzü benekli koyun veya insan (*Karakeçili aşireti "Aydın„; Büyük Kabakca Keçiborlu, Uluborlu "Isparta„; Tire "İzmir„ Kütahya; Söğüt "Bilecik„; Nazilli "Aydın„*) — **4.** [*S.*] Sarı, beyaz kaşlı adam, sarı ve gök gözlü adam (*Çorum; Manisa; Aydın; Denizli; Edirne; Konya; Çanakkale*) — **5.** [*S.*] Kır renk (*Konya*) — **6.** Karışık renk(*Karaman "Konya„*) — **7.** Benekli yılan(*Adana*) — **8.** [*S.*] Çopur (*Kadirli "Seyhan„; Sivas; Burdur; Ankara; Kilis "Gaziantep„; Sinop*) — **9.** [*S.*] Ak kirpikli (koyun) (*İnegöl "Bursa„; Kütahya*) — **10.** Kolan dokumak için deve derisinden yapılmış dört köşeli ve deliklinin her biri beş altı santim uzunluğunda olan aygıt (*Ezine "Çanakkale„: Tire "İzmir„*) — **11.** Boz ve siyah renklerle biribirine karışmış olan köpek, çoban köpeği (*Avanos "Kırşehir„; Niğde; Kastamonu*) — **12.** [*S.*] Huysuz, ters adam (*Ermenak "Konya„*) — **13.** [*S.*] Sakar(*Balıkesir*) — **14.** Kula renkli (at) (*Büyükaltıağaç "Kavaklı - Edirne„; Şereflikoçhisar "Ankara„*) — **15.** Büyük maşrapa (*Sinop*) — **16.** [*S.*] Sırnaşık (*O. A.; Kastamonu*) — **17.** [*S.*] Cesur (*O. A.; Kastamonu*)

Çapara [*İs.*], Lüfer balığının oltası (*İst.*)

Çaparaz [*S.*], Haşarı, yaramaz, hırsız (*Pazar "Tokat; Kuruçay "Erzincan„*) [*Bak*: *Tevge*]

Çaparıs [*İs.*], Sarp ve taşlı dere (*Tutluca "İnönü-Bilecik„*)

Çaparız [*S.*], **1.** İçinden çıkılmıyacak kadar karışık iş (*Lâpseki "Çanakkale„*) — **2.** Ters giden iş (*Şıhlar "Ulubey-Ordu„*)

Çapcak [*İs.*], Maşrapa (*Bozdoğan "Aydın [Muh.]„*)

Çapci ve **Çapçı** [*S.*], Dolandırıcı, hilekâr (*Gerede "Bolu„; Harput "Elâzığ„*)

Çapçak [*İs.*], **1.** Tahta maşraba (*Yaylâ "Kırklareli„; Gelibolu "Çanakkale„; Edirne; Adapazarı "Kocaeli„; Keskin "Ankara„*) [*Bak*: *Çamçak*] — **2.** Ağzı açık

fıçı (*Argıthanı "Ilgın - Konya,,*) — **3.** Şira süzmeğe yarıyan bir türlü aygıt (*Burdur*)

Çapı [*İs.*], **1.** Meyva toplamağa yarıyan merdiven (*Çorum; Yozgat*) — **2.** Fino köpeği (*Hortu köyü "Sivrihisar - Eskişehir,,*) — **3.** Yiv, testere ağızı (*Hortu köyü "Sivrihisar - Eskişehir,,*)

Çapık [*İs.*], **1.** Ağzı açık el sepeti (*Rize*) — **2.** Don veya pantalonun genişlemesi için iki bacak arasına konulan parça (*Dengere "Tefenni - Burdur,,*)

Çapıl [*İs.*], **1.** Çay kenarlarında baharda çıkan çimen (*Nar "Niğde*) — **2.** Sulu bataklık yer (*Aydınlı aşireti "Seyhan,,*)

Çapıla [*İs.*], Tulumbacı yemenisi (*Kozan "Seyhan,,; Tirebolu "Giresun,,*) [*Bak*: *Çapula*]

Çapın [*İs.*], Hücum (*Mardin*)

Çapır [*İs.*], Kayalıklı yol (*Cebel, Kesme "Eğirdir-Isparta,,; Apturrahmanlar"Serik-Antalya,,*) [*Bak*: *Kepir*]

Çapıt [*İs.*], **1.** Çiftçilerin işe giderken ayaklarına sardıkları aba parçası (*Tekirdağ* [*Muh.*]) — **2.** Kalın ve kabuklu kök (*Cumayanı "Zonguldak,,*) [*Bak*: *Çil*]

Çapka [*İs.*], Bez (*İçel*)

Çaplamak [*F.*], Eşyayı birbiri üzerine düzgünce yığmak (*Şerefiye "Ordu,,*)

Çapraz [*İs.*], Sulusepken yağan kar: **Bu gün kar çapraz yağıyor** (*Çiftlik "Kalecik - Ankara,,*)

Çapuk [*İs.*], Alkış, elele vurarak çıkarılan ses ve bu sesle çalgıya uydurulan tempo (*Malatya*) [*Bak*: *Çapuk çalmak*]

Çapuk çalmak [*F.*], El çırparak çalgının ahengine uygun tempo tutmak (*Ahlat "Bitlis,,*) [*Bak*: *Çapuk*]

Çapul [*İs.*], **1.** Göl ve çay kenarlarında yetişen ot (*Karabulut "Akşehir-Konya,,*) — **2.** Bataklık, sulu çayır (**Öküzler çapulda yayılıyorlar**: *Aksaray "Niğde,,; Gözlüköy"Konya,,*) [*Bak*: *Çapul 1,2*] — **3.** Çukur yer (*Şile "İst.,,; Tokat*)

Çapula [*İs.*], Yerli deriden yapılan yemeni, tulumbacı yemenisi (*Şm. A.; Tokat*) [*Bak*: *Çapıla*]

Çar [*İs.*], **1.** Doğuracak hayvanların doğurmadan evvel ve doğurma arasında ferçlerinden akan kaygın su (*Kütahya*) [*Bak*: *Cağanak*] — **2.** Süt süzmek için kıldan yapılmış bir çeşit süzgeç (*Çınçına "Hemşin-Rize,,*)

Çara [*İs.*], **1.** Memeli hayvanların çiftleşme zamanında ferçlerinden çıkardıkları kaygın su (*Şebinkarahisar"Giresun,,; Kırklareli; Ayaş "Ankara,,; Ordu; Sultaniye"Konya,,; Ezine "Çanakkale,,; Yozgat; Çorum; Çukurhisar "Söğüt-Bilecik,,; Salihli "Manisa,,*) [*Bak*: *Çar, cağanak*] — **2.** Yağsız zayıf et (*Bolu; Etimesut "Ankara,,*) — **3.** Yeni doğan hayvanların içinden çıktığı meşime (*Konya; Tokat; İçel; Antalya*) — **4.** [*S.*] Körpe, genç (*Ordu*) [*Bak*: *Çağa*] — **5.** On beş yirmi günlük kuzu ve oğlak (*Akçaşehir "Konya,,*) — **6.** Hayvan menisi (*Çarıklar "Çumra-Konya,,*) [*Bak*: *Cere, cara*]

Çarak [*İs.*], Apteshane (*Cide "Kastamonu,,*)

Çaral [*S.*], **1.** Ot bitmiyen, çorak yer (Bu tarla çok çaraldır: *Kocakovacık "Orhaneli-Bursa"; Yazıca "Bolu"; Feruz "Giresun"; Akçakese "Beypazarı - Ankara"*) — **2.** Yapışkan toprak (*Başköy "Ankara"*)

Çaran [*İs.*], Her zaman yaş duran toprak, göneni bırakmıyan toprak: **Bugün tarlanın çaran yerini sürdüm, öküzler dayandı** (*Sebil köyü "Tarsus - İçel"*)

Çaraş [*İs.*], Pekmez kaynatılan yer, şırahane (*Sille, Balkı "Ilgın", Konya; Yukarıdinek "Şebinkarahisar - Giresun"*)

Çarbak [*İs.*], Büyük sıçan (*Yeniköy "Ereğli - Konya"*) [*Bak: Cardın*]

Çarçak [*İs.*], Dağ eteklerindeki taş yığını (*Düğerek "Muğla"*)

Çarçan [*İs.*], Çocukların oynadıkları birdirbir oyunu (*Satı yüzü, Alagür "İskilip - Çorum"*)

Çardın [*İs.*], (*Ordu*) [*Bak: Çarındı, çörme*]

Çarga [*İs.*], Çocuk (*Elâzığ*) [*Bak: Çağa*]

Çargı [*İs.*], Mendil (*Ereğli "Konya"*)

Çargut [*İs.*], Kadınlara mahsus yünden yapılmış kırmızı renkli başörtüsü (*Köy "Kars"*)

Çarh [*İs.*], Gusülhane (*Elâzığ* [*Bak: Çağ*]

Çarhıt [*S.*], Bozulmuş, kırılmış, sakatlanmış, işe yaramaz hale gelmiş (*Kilis, Gaziantep; Köşektaş, Genezin "Avanos - Kırşehir"*) [*Bak: Çarkıt, çarpana, 1*]

Çarındı [*İs.*], Sofa, koridor (*Kaleyaka "Perşembe - Ordu"*) [*Bak: Çardın, çörme*]

Çarıt [*İs.*], Kürek, soba küreği (*Malatya*)

Çark [*İs.*], **1.** Çıkrık (*İzmir; Antalya*) [*Bak: Cırıldak*] — **2.** Elma veya armut hevengi (*Pazar köyü "Karamürsel - Kocaeli"*)

Çarkat [*İs.*], Başa örtülen bir türlü çarşaf (*Tokat*)

Çarkı [*İs.*], **1.** Her yüzü üçgen olan çatı (*Yoğunpelit "Beypazarı - Ankara"*) — **2.** Küçük tepsi (*Çarşamba "Samsun"*) — **3.** Bakır tabak (*Saylan "Ünye - Ordu"*)

Çarkıt [*S.*], (*Mersin köyleri "İçel"; Sungurlu "Çorum"; Köşker "Kırşehir"; Şereflikoçhisar, Emirler "Bâlâ - Ankara"; Kaymaklı "Niğde"; Azaplı "Kadirli", Kozan "Seyhan"*) [*Bak: Çarhıt*]

Çarlan [*İs.*], Kuvvetli akan su (*Domaniç "Kütahya"*)

Çarlanmak [*F.*], Paslanmak, arıza peyda etmek, karıncalanmak (*Akşehir "Konya"*)

Çarmık [*İs.*], Çoban yamağı (*Bolvadin "Afyon"*)

Çarmıklamak [*F.*], Çoğalmak, tekessür etmek (*Belen "Bodrum-Muğla"*)

Çarpan [*İs.*], **1.** Küçük saman sepeti (*Kars; Erzurum*) — **2.** Sırtı ve galsamalarının yanı dikenli büyükleri sarı, kırmızı ve küçükleri siyah renkte olan ve çarparak eli ayağı kanatan iskorpit cinsinden bir balık (*Sinop; Gelibolu "Çanakkale"; Marmaris "Muğla"*) — **3.** [*S.*] Arızalı ve meyilli arazi, sarp yer (*Özbek köyü, Yaylâ köyü "Karaburun - İzmir"*)

Çarpana [*S.*], **1.** Çok eskimiş ayakkabı (**Ayağında kocaman bir çarpana vardı:** *Kilis, Gaziantep; Urfa*) — **2.** [*İs.*] Dört beş metre boyunda yün kuşak (*Bayat* [*?*]; *Saz köyü "Amasya"*) [*Bak: Örük*]

— **3.** [*İs.*] Zilli maşa da denilen bir çeşit çalgı (*Seyhan*) — **4.** [*İs.*] Sahan kapağını andıran ve birbirine vurularak çalınan büyük zil (*Erzurum*)

Çarpanak [*S.*], Çarpık bacaklı, yampiri (*Sinop*)

Çarpı [*İs.*], **1.** Badana toprağı (*Gaziantep; Elâzığ; Deliktaş "Kangal - Sivas"; Kemaliye, Behisni "Malatya"; Maraş*) [*Bak:* *Çırpı*] — **2.** İnce uzun sırık (*Göksün "Maraş"; Behisni "Malatya"; Ulubey "Ordu"; Kayadibi "Giresun;" Hökete köyü "Seyhan"*) — **3.** Ensiz uzun kilim: **Bu çarpıyı kim dokudu?** (*Çivril "Denizli"*) — **4.** İnce kilim, masa örtüsü olarak kullanılan kilim, cicim (*Tavas "Denizli"; Sivas*)

Çarpım [*İs.*], Küme, parti (*İst.* [*?*])

Çarplı [*İs.*], Yanları düzeltilmiş, çalınmış taş: **Duvarı çarplı taşlarla yaptırdım** (*Niğde*)

Çarpma [*İs.*], Taşlı, arızalı yer: **Dün daha kestirme diye çarpma yoldan gelirken arabanın dingilini kırdık** (*Alpanos köyü "Seyitgazi - Eskişehir"*)

Çarpmak [*F.*], (*Bayburt "Gümüşane"*) [*Bak:* *Çapma*]

Çarşak [*İs.*], **1.** Bayırlardan akarak yığın haline gelen çakıl taşları (*Evciler köyü "Dinar - Afyon"; Şabanözü "Polatlı - Ankara"; Adana*) — **2.** Uçurum (*Hortu köyü "Sivrihisar - Eskişehir"; Dadya "Muğla"*) — **3.** Kayalık yamaç yer (*Detse "Hatip - Konya"; Güney, Acıpayam "Bâlâ - Ankara"*) — **4.** Yüksekten düşen su, çağlıyan (*Gecek köyü "Günyüzü - Eskişehir"*)

Çarşır [*İs.*], Hayvanlara yarıyan geniş ve uzun yapraklı bir türlü bitki (*Sivas*)

Çarşurmak [*F.*], Yakmak (*Honaz "Denizli"*)

Çarşut [*S.*], Habersizce kontrol eden (*Küçüklü "Bulancak - Giresun"*) [*Bak:* *Çaşıt*]

Çartan [*İs.*], Uçurumun dibi (*Sivas*)

Çartık [*İs.*], Dalyanlarda boya için kullanılan kayık (*Çanakkale*)

Çarut [*İs.*], Ateş küreği (*Diyarbakır* [*Muh.*]) [*Bak:* **Carut, cavit**]

Çaşak [*İs.*], **1.** (*Pırnaz "Fethiye - Muğla"*) [*Bak:* *Çarşak,* **1**] — **2.** Taşlı arazi (*Maraş*) — **3.** (*Emirler "Bâlâ - Ankara"*) [*Bak:* *Çağşak, kağşak*]

Çaşara [*S.*], Söz götürüp getiren, kovucu (*Yakasinek "Bolvadin - Afyon"*) [*Bak:* *Çarşut*]

Çaşarat [*S.*], **1.** Ahlâksız [kadın] (*Ulukışla "Niğde"*) — **2.** Huysuz [kadın] (*İçel*)

Çaşır [*İs.*], **1.** Yaban pancarı (*Pasinler "Erzurum"; Bayazıt "Ağrı ili"; Demirci "Manisa"; Yukarıbağlar "Malatya"*) — **2.** Dört yanı düzeltilerek çatı üzerine döşenen ağaç (*Gerce köyü "Avanos - Kırşehir"*) — **3.** Çakşır (*Dengere "Tefenni - Burdur"*) [*Bak:* *Menevrek*]

Çaşıran [*İs.*], Geniş yapraklarından dolma yapılan bir türlü bitki (*Pazar "Kızılcahamam - Ankara"*)

Çaşırmak [*F.*], Saklamak (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*)

Çaşıt [*S.*], Müzevir, münafık (*Bisse köyü "Akşehir - Konya"; Bozca köyü "İncesu - Kayseri"*)

Çaşıtlamak [*F.*], Casusluk etmek (*Karacahisar "Milâs - Muğla"*)

Çaşka [*İs.*], 1. Çocuk (*Eminlik köyü "Ulukışla - Niğde"*) — 2. Domuz yavrusu (*Kaşoba "Karaisalı - Seyhan"*)

Çaşkır [*İs.*], Şalvar, çakşır (*Adana; Cüzüngüt köyü "Malatya"*)

Çaşkur [*İs.*], (*Çarşamba "Samsun"*) [*Bak*: *Çaşkır*]

Çaşlak [*İs.*], 1. Balık ağlarını serip kurutmağa yarıyan yüksek çardak (*Gerze, Sinop*) — 2. Bir odanın veya bir evin boyanması, kaplamasının tamiri için kurulan iskele (*Gerze, Sinop*)

Çaşnak [*İs.*], Çocuk salıncağı (*Çaycuma "Zonguldak"*)

Çaşur [*İs.*], Rengi sarıya çalan, top top biten ve koyunlar tarafından çokça yenilen bir çeşit bitki (*Kitre köyü "Bayburt - Gümüşane"; Çemişgezek "Tunceli"*)

Çaşut [*S.*], 1. Paçavra, çaput (*Çerkeş "Çankırı"*) — 2. [*İs.*] Koyun ve ineklerin her gün sütünü sağan kadın (*Kars; Erzurum*)

Çat [*İs.*], 1. İki derenin veya iki yolun birleştiği yer (*Gümüşane; Giresun; Kütahya; Sinop; İsparta; Afyon; Eskişehir; Erzincan; Ankara; Niğde; Konya; Sivas; Maraş; Bursa; Balıkesir; İçel; Tekirdağ; Bilecik; Çanakkale; Muğla; Gaziantep; Kayseri illeri*) — 2. Dar vadi (*Eldirek "Fethiye-Muğla"*) [*Bak*: *Kısık*] — 3. Dağ tepelerindeki geçit, aşıt (*Sivas; Pazar "Kızılcahamam - Ankara"*) — 4. Köşe başı (*İçel; Divriği "Sivas"; Palu "Elâzığ"; Devrek "Zonguldak"*) — 5. Bel kemiği: **Çatım ağrıyor** (*Anaypazarı "Silifke-İçel"*) — 6. Orta yer: **Alın çatı, yolun çatı** (*Seyhan*) — 7. [*S.*] Şedit: **Zemherinin çat ayazında gitti; Güneşin çat sıcağında çocuğu gezdirme!** (*Hisarcık "Kayseri"*) — 8. Paçavra (*Ahlat "Bitlis"; Van*) [*Bak*: *Çaput*]

Çatak [*S.*], 1. Kavgacı (*Ereğli [?]; Urla "İzmir"; Sivas*) [*Bak*: *Çıtak*] — 2. Söz getirip götüren, kovcu (*Halimiye "Ermenak - Konya"*) — 3. Ağaç dallarının ikiye ayrıldığı yer (*Vezirköprü "Samsun"; Sinop; Tosya "Kastamonu"; Amasya*) [*Bak*: *Caşara*] — 4. Irmak ve çayların kavuştuğu yer (*Sinop; Samsun*)

Çatal [*İs.*], 1. Dağ geçidi (*Yalvaç "Isparta"*) — 2. Arabalarda dingile bağlanmış olan tahta (*Antalya*)

Çatalca [*İs.*], 1. Dokumacılıkta ipliği aralıyan aygıt (*Tokat*) — 2. Kalem (*Erzurum*) — 3. Buğday veya arpa tanelerinin içinde bulunan ot tohumu: **Buğday çatalcalıdır** (*Konya*) — 4. Bazlama ekmeği pişirmek için kullanılan bir çeşit sacayağı (*Güdül, Ayaş, Taşpınar "Ankara"*) — 5. Toprağı kesmek ve bir tarafa yatırmak için demirin üst tarafından sabana sokulan keskinin deliğine vurulan demir (*Şıhlar "Ulubey - Ordu"*)

Çatan [*İs.*], (*Cevizli köyü "Artvin-Çoruh"*) [*Bak*: *Çeten*]

Çatanak [*İs.*], 1. Ağacın dallı budaklı yeri (*Mudanya, Tokat ili*) — 2. Meyva ağaçlarında meyvanın topluca bitliği dal (*Nevşehir, Niğde*) — 3. İki dal arası: **Kuş çatanağa yuva yapmış** (*Dereköy "Konya"; Denizli*) — 4. Yolların ayrıldığı yer (*Mudanya "Bursa"*)

Çatanaklı [*S.*], 1. Dallı budaklı (odun) (*Zeytinli "Edremit - Balıkesir"*) — 2. Pürüzlü (**Bu iş çata-**

naklı: *Bursa; Hacımahmut "Emet - Kütahya„)*

Çatayak [*İs.*], Ekmek ve aş ısıtmak için mangal üzerine konulan aygıt (saçayağı) (*Gaziantep*)

Çatayaz [*İs.*], Çok soğuk (*Seydişehir "Konya„; Çorum; Sarılar "Avanos - Kırşehir„)*

Çataynaş olmak [*F.*], Tebelleş olmak, musallat olmak: **Ahmet bana çataynaş oldu** (*Yenişarbademli "Ş. Karaağaç - Isparta„)*

Çatçarak [*İs.*], Dağ serçesi de denilen bir cins kuş (*Geledek "Orhangazi - Bursa„)*

Çatgı [*İs.*], **1.** Sehpa (*Civanyaylağı "Mersin„, İçel*) — **2.** Alına bağlanan bez (*İçel*)

Çatı [*İs.*], **1.** İp, urgan (*Sarıcaali "İpsala„, Ede köyü "Kavaklı„, Edirne [Muh.]; İlyasbey "Bilecik„; Gürnes köyü "Akşehir - Konya„; Isparta; İpkaiye köyü "Biga - Çanakkale„; Ereğli "Zonguldak„)* — **2.** Hayvan ipi, yuları (*Gelibolu, Karakoca, Çanakkale; Ulaş "Sivas„)* — **3.** İki bacak arası (*Çanıllı, Ayaş, Ankara*) — **4.** İki tepenin birleştiği yer (*Dişkaya "Gemlik - Bursa„) [Bak: Eneç]* — **5.** Sokaklarda su getirirken kova veya tenekeleri taktıkları iki ucu dişli değnek, omuzluk (*Kilis "Gaziantep„)* — **6.** Kulpsuz yoğurt küleği, tahta kova: **Bir çatı yoğurt** (*Gaziantep*) — **7.** Bir üçgenin iki kenarı gibi olan her şey (*Gümele "Söğüt - Bilecik„)* — **8.** Ara duvarı (*Bolvadin "Afyon„)*

Çatı avı [*İs.*], Bir çift erkek keklikle martta yapılan keklik avı (*Osmaniye "Seyhan„)*

Çatı ayrılmak [*F.*], Bacakları ayrılmak: **Yüklü deve yıkılınca çatı ayrılır** (*Gaziantep*)

Çatık [*İs.*], Yolların, derelerin birleştiği yer (*Yenişehir "Bursa„; Teslim köyü "Malkara-Tekirdağ„) [Bak: Çat, çatak]*

Çatılı [*İs.*], Büyük havlu, peştemal (*Serik "Antalya„) [Bak: Meyze]*

Çatırgaç [*İs.*], Buğdayın ereceği zamanlarda, yani henüz firik iken başakların saplariyle beraber yakılarak yapılan bir nevi kavurga, ütme (*Zincidere, Pınarbaşı "Kayseri„) [Bak: Kavurga, karaharman, firik, ütme]*

Çatırık [*İs.*], **1.** Dört yol ağzı (*Çöğürler "Kütahya„; Etimesut "Ankara„; Edirne [Muh.]; Yapıntı "Mut - İçel„; Osmancık "Çorum [Muh.]„) [Bak: Çat, çatak]* — **2.** Kışın şiddetli zamanı (*Akçaova "Çine - Aydın„)*

Çatırım [*İs.*], Çok soğuk ve şiddetli kış: **Bu yıl kış pek çatırım oldu** (*Ayvalı "Taşköprü - Kastamonu„) [Bak: Çat ayaz, çatırık]*

Çatırtma [*İs.*], Asma çardağı (*Kayseri*)

Çatıştırmak [*F.*], İki kişiyi biribiriyle kavga ettirmek (*Kastamonu*)

Çatkı [*İs.*], **1.** Genç kızların düğün günlerinde başlarına örttükleri ince ve pullu örtü (*Bartın "Zonguldak„)* — **2.** İşlemeli kırmızı gelin duvağı (*Konya [Muh.]*) — **3.** Külek (*Kozan "Seyhan„) [Bak: Çatı, 7]*

Çatkılı [*S.*], Çatallı: **O ağaç çatkılıdır** (*Ayvalıköy "Taşköprü - Kastamonu„)*

Çatlak [*İs.*], **1.** Tüfek ve tabanca kapsülü (*Çorum; Köşker "Kırşehir„; Şabanözü "Polatlı-Ankara„)* — **2.** Fişek (*Kütahya*) — **3.** Fırtınalı

havalarda kıyılara yakın yerlerde köpürerek dağılan dalga (*Giresun; İst.*) — **4.** Kökünde patates gibi yumurcaklar bulunan ve bir karış boyunda yükselen bir ot olup ilkbaharda çayırlar arasında biter, sarı çiçek açar [Leontis epalus, Necntis leontiptalyun] (*Suboğaz köyü "Gaziantep„*) — **5.** Kabakulak hastalığı (*Emirler köyü "Bâlâ - Ankara„*)

Çatlakoç [*İs.*], Melengiç ağacının tohumu (*Konya*) [*Bak: Melengiş*]

Çatlankuş [*İs.*], Hindiba (*Kulp "Diyarbakır„*)

Çatlı [*İs.*], Yazma yemeni (*Hüyük köyü "Beyşehir - Konya„*)

Çatma [*İs.*], **1.** Duvarları ağaç gövdelerinden birine takılarak ve çivisiz olarak yapılan yayla evi, yığma ev (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun„; Eğridir "Isparta„; Kırka "Eskişehir„ ; Ambar "Ereğli-Konya„*) — **2.** Yürük çadırı (*Çukurbağ köyü "Mut - İçel„ ; Kızılköy "Hadım - Konya„*) — **3.** Direkler çatılarak araları tuğla veya kerpiçle doldurulan duvar (*Sinop; Samsun; Tirebolu "Giresun„*) — **4.** Sehpa (*Bozcalı "Reşadiye - Tokat„*) — **5.** Bir arada bağlı on, on iki beygire düvensiz harman döğdürme (*Kaklıç "Menemen-İzmir„ ; Gölcük "Muğla„*) — **6.** Deniz veya bahçe kenarlarında su basmaması için yapılan taş, yahut kazık duvar (*Yeşilada "Eğridir - İsparta„ ; Gümüşane*) — **7.** Baş yemenisi (*Bolvadin "Afyon„*) — **8.** Eşek semeri (*Hoca köy "Konya„*) — **9.** Tel dolap (*Tömek "Konya„*) — **10.** Dülgerlikte çivi ile yapılan işler [Geçme işlerde de vardır] (*Muradiye "Manisa„*)

Çatmı [*İs.*], Köy evlerinden ayrı yerde bulunan samanlık (*Maruf "Çankırı„*)

Çatralı [*S.*], Netameli, huysuz (*Muğla*) [*Bak: Ketibeli, petenteli*]

Çatrık [*İs.*], İki yolun birleştiği yer (*Bey "Karacabey - Bursa„ ; Eskişehir ; Döyüşbelen, "Hamit - Muğla„*) [*Bak: Cat, çatak*]

Çatu [*İs.*], Ateş körüğünün kollarını bağlıyan ağaç: **Çatu kırılmıştır** (*Vezirköprü "Samsun„*)

Çatuk [*İs.*], Kök (*Himmetoğlu "Zonguldak„*)

Çav [*İs.*], **1.** Hayvanların, hususiyle eşek ve at gibilerin çükü (*Kırşehir; Seyhan; Yozgat; Tekirdağ; Denizli ; Ankara ; Antalya ; Kütahya; Malatya; Çankırı; Kayseri; Bursa ; Çanakkale ; Eskişehir ; Konya ; Çorum ; İçel ; Amasya illeri*) [Bak: *Çavan*] — **2.** Hayvan sidiği (*Saray köy "Denizli„*) — **3.** Ün, şöhret, şan (*Cebel, Eğridir "Isparta„ ; Çankırı*) — **4.** İz, eser (*Göre "Görele - Giresun„*) — **5.** Başörtüsü (*Kayseri*) — **6.** Ottan ekin bağlamağa yarıyan demet bağı (*Van; Tire "İzmir„*)

Çavamak [*F.*], Buğday veya arpa gibi ekinler başak çıkarmaksızın yükselmek (*Urfa*)

Çavan [*İs.*], (*Erzurum*) [*Bak: Çav, 1*]

Çavaş [*İs.*], **1.** Güneş (*Birgi "Ödemiş - İzmir„ ; Aydın; Kıbrıscık "Bolu„; Gündoğdu "Bursa[Muh.]„*) — **2.** Güneşli yer, güney (*Eyüp "İst. [?]„ ; Honaz "Denizli„*)

Çavdırma [*İs.*], **1.** Su değirmenini bağlıyacak âlet, savak: **Çavdırmaya var, değirmeni durdur** (*Hortu köyü "Sivrihisar - Eski-*

şehir„)—**2.** [*S.*] Sapa giden: **Kurşun çavdırma gitti** (*Hortu köyü "Sivrihisar - Eskişehir„*)

Çavga [*İs.*], **1.** Karga (*İznik "Bursa [Muh.]„; Vize "Kırklareli [Muh.]„; Malatya; Gölcük "Kocaeli [Muh.]„*) —**2.** Geçiştirilen bir kazadan sonra verilen şükran ziyafeti (*Çankırı*)

Çavgaç [*İs.*], Güneşli yer, güney (*Konya*) [*Bak: Çavaş, 2*]

Çavgın [*İs.*], **1.** Şiddetli esen rüzgârdan yandan yağan yağmur (*Işıklar, Afyon; Asmay "Niğde„; Konya*) [*Bak: Gapraz*] — **2.** Sığır çükü (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*) — **3.** Alelumum hayvan çükü (*Kaş "Antalya„*) [*Bak: Çav, 1*] — **4.** Yılan, ince ve çabuk hareket eden yılan (*Muğla*)

Çavgu [*İs.*], Süpürge (*Çankırı*) [*Bak: Çalgı, çalğı*]

Çavgun [*İs.*], **1.** Yağmurla karışık yağan kar (*Musik "Tutak - Ağrı„*) — **2.** Sağnak (*Efirli "Ordu„; Konya*)

Çavık [*İs.*], Koku: **İyi köpek, avı çavığından sezer** [Atalar sözü] (*Balkanda köyü "Beyşehir - Konya„*) [*Bak: Yiğ, say*]

Çavıldır [*S.*], Namuslu (*İzmir köyleri*)

Çavın [*İs.*], **1.** At ve eşek gibi hayvanların çükü (*Yapıntı" Mut-Içel„*) [*Bak: Çav, çavgın, çavinç*] — **2.** Baston (*Polatlı "Ankara„*)

Çavınç [*İs.*], Hayvanların çükü (*Murtına "Antalya)„* [*Bak: Çavın*]

Çavır [*İs.*], **1.** Haber, havadis (*Rumkuş köyü "Seyhan„*) — **2.** Çığır (*Konya*)

Çavır etmek [*F.*], Yüksek sesle işittirmek, tellâl ile ilân etmek (*Güvere köyü "Silifke - İçel„*)

Çavka [*İs.*], Karga yavrusu: **Çocuk tavan arasında bir çavka tutmuş** (*Bolayır "Çanakkale„*) [*Bak: Çavga, 1*]

Çavkaç [*İs.*], Güneşli yer, güney (*Konya*) [*Bak: Çavaş, çavgaç, güney*]

Çavkın [*İs.*], Sağnak (**Çavkına tutuldum da hastalandım**: *Körküler "Yalvaç - Isparta„; Konya*) [*Bak: Çavgın, 1*]

Çavkırmak [*F.*], **1.** Çabalamak, telâş etmek (*Simav "Kütahya„*) — **2.** Hasta sıkıntıdan çabalamak: **Mehmet çok hasta, çavkırıp duruyor** (*Emet "Kütahya„*) — **3.** Av köpeği avın peşinde telâşla havlamak (*Karakoca "Karacabey-Bursa„; Vize "Kırklareli„*) — **4.** Fışkırmak (*Edremit "Balıkesir„*)

Çavlan [*İs.*], Çağlıyan (*Fatsa "Ordu„*) [*Bak: Gürleyik*]

Çavlu [*İs.*], Meyva toplamak için bez veya çuvaldan yapılmış ve bir sırığa geçirilmiş torba (**Elma çavlusu**: *Elâzığ; Malatya*) [*Bak: Çövnek*]

Çavmak [*F.*], **1.** Amaçtan şaşmak (*Evreşe, Lâpseki "Çanakkale„; Sungurlu "Çorum„; Orhangazi, Armutlu "Bursa„; Ereğli, Konya; Yukarıkardere "Bahçe - Seyhan„; Taşçı "Develi - Kayseri„*) [*Bak: Çıvmak*] — **2.** Çıkmak; saçılmak, dağılmak (**Yaz gününün yağmuruna inanılmaz, yağar yağar gün çavar**: *Yeni kışla "Boğazlıyan - Yozgat„; Mursalköyü "Divriği - Sivas„; Göl köyü "Kayaş - Ankara„; Alucra "Giresun„; Kayseri dolayı*) — **3.** Koku yayılmak (*Fethiye "Muğla„; Civanyaylağı "Mersin-İçel„; Ankara dolayı*) — **4.** Yıldız akmak (*Üçem "Bâlâ-*

Ankara„)[*Bak: Zağmak, sağılmak, sağmak*] — **5.** Telâş etmek, acele etmek (*Urfa; Muğla ve dolayı*) — **6.** Güneş doğmak (*Gerdan "Seyhan„; Ş. Karahisar "Giresun„; Nevşehir, Nar "Niğde„; Tokat; Temürlü "Kırşehir„; O. A.*)

Çavrıkmak [*F.*], Telâş etmek, çabalamak: **Başı dara gelince çavrıkmaya başladı** (*Sadırlar "Konya„*)

Çavsımak [*F.*], Kokmak, taaffün etmek (*Bucak köyü "Kozan-Seyhan„*) [*Bak: Çavmak, 3*]

Çavsurmak [*F.*], Toplamak (*Adana*)

Çavşak [*F.*], Çakıllı arâzi (*Adana*) [*Bak: Çağşak*]

Çavşarı [*S.*], Enlilemesine; ters (*İçel*)

Çavşır [*İs.*], Hayvanların çiftleşme isteğini artıran bir çeşit bitki (*Namrun "Tarsus-İçel„*)

Çavşırı [*S.*], (*Civanyaylağı "Mersin„, Mut "İçel„*) [*Bak: Çavşarı*]

Çavşut [*S.*], Casus (*Çankırı*) [*Bak: Çaşıt, çağşıt*]

Çavşutçu [*S.*], Gözcü, haberci, hafiye: **Buraya çavşutçuluk için mi geldin?** (*Kumru "Fatsa-Ordu„*) [*Bak: Çaşıt, çavşut, çağşıt*]

Çavullamak [*F.*], Etrafı dolaşıp keşfetmek, gezip dolaşmak (*Kınık, Çakır köyü, Şebinkarahisar, Giresun*)

Çavun [*İs.*], **1.** (*Karaisalı "Seyhan„; Manyan, Akviran "Konya„; İçel*) [*Bak: Çavın, 1*] — **2.** Ayak izi (*Fatsa "Ordu„; Giresun*) — **3.** Şan, şöhret (*İbradı "Akseki-Antalya„*) [*Bak: Çav*]

Çavundur [*İs.*], Düz ovaların ortalarında yükselen yerler (*Dere köyü "Tokat„*)

Çavur [*İs.*], Patika, cılga (*Sultanhanı "Aksaray-Niğde„; Konya*) [*Bak: Cılga*]

Çavurgun [*İs.*], Ansızın yağan yağmur (*Çivriz "Dereli-Giresun„*)

Çavurlamak [*F.*], **1.** Dolaşıp gezmek (*Çanakkale*) — **2.** Haber almak (*Alihoca "Ulukışla-Niğde„*)

Çavurlanmak [*F.*], Kaybolan bir şeyi sorup soruşturmak (*Endel "Osmaniye-Seyhan„*)

Çavuş [*İs.*], Huni (*Denizli*)

Çavuşkan [*İs.*], Bostan çardağı (*Karabulut "Akşehir-Konya„*)

Çavzukmak [*F.*], Var kuvvetiyle, heyecanla etrafa koşmak, telâş göstermek (*Barla "Eğridir-Isparta„*)

Çaya [*İs.*], (*Adana*) [*Bak: Çağa*]

Çayan [*İs.*], **1.** Akrep: **Çayan soktu** (*Kemer "Fethiye-Muğla„*) — **2.** Çıyan, kırkayak (*Şebinkarahisar "Giresun„*) — **3.** Yılana benziyen kertenkele gibi bir hayvan (*Muhara "Şebinkarahisar-Giresun„*) — **4.** Kar üstünde kaymak için yapılan kızak (*Reşadiye "Tokat„*)

Çayanası [*İs.*], Çayın taşarak iki yanında bıraktığı kumlu yatak (*Büyükçekmece "İst. [Muh]„*)

Çaybeyi [*İs.*], (*Gemerek "Kayseri„; Güdül "Ayaş-Ankara„*) [*Bak: Çaykara*]

Çaykara [*İs.*], Çay kıyılarında çıkan göze, kaynak, pınar (*Trabzon; Çorum; Seyhan; Çoruh; Eskişehir; Tokat; Ankara; Niğde; Amasya; Samsun; Manisa; Giresun; Maraş; İzmir illeri*) [*Bak: Çaybeyi*]

Çaykavuş [*İs.*], Tarlalara keşikle su verilirken kendisine daha sıra gelmemiş olan birinin suyu kes-

mesi, sırasız su kesmek (*Gümele "Söğüt - Bilecik,,*)

Çaykuş [*İs.*], Çaydanlık, demgeç, demlik (*Zile "Tokat,,*) [*Bak: Çaycoş*]

Çaylak [*İs.*], **1.** Irmağın geçit yeri, geçit: **Köprünün yanındaki çaylaktan karşıya geçtim** (*Boynuyoğun "Seyhan,,*) — **2.** Arası açık boynuz, çok açık ayaklı at (*Trabzon*) [*Bak: Kıvrış*]

Çaylamak [*F.*], Düşünmek (*Gökköy "Reşadiye-Tokat,,*)

Çaylambuk [*İs.*], Ayrık otu (*Kelkit "Gümüşane,,*)

Çaylan [*İs.*], **1.** Çay ve ırmağın geçit veren yeri (*Örenköy "Fethiye-Muğla,,; Hacımahmut "Emet-Kütahya,,; Akarım "Bolvadin - Afyon,,*) [*Bak: Yaykan, çarlak*] — **2.** Çakıllı yer (*Apturrahmanlar "Serik - Antalya,,*)

Çaymık [*İs.*], (*Edirne*) [*Bak: Çaynık*]

Çaynak [*S.*], **1.** Kolları bacakları düzgün olmıyan, çarpık ve apışık olan (*Zara "Amasya,,; Ovasaray "Çorum,,; Gaziantep*) — **2.** [*İs.*] Pençe (*Hatip "Ayancık - Sinop,,*) [*Bak: Cıynak*]

Çaynaşmak [*F.*], Karışmak, dolaşmak (**İpler çaynaştı:** *Derbent "Manisa,,; Boldan "Denizli,,*)

Çaynığ [*İs.*], Çınar ağacı (*Tekirdağ*)

Çaynık [*İs.*], Çaydanlık (*İşkinazköyü "Trabzon,,; Çumra "Konya,,; Gümüşane*)

Çayrak [*İs.*], **1.** Sazlık ve çayırlıktan açılan tarla (**Benim tarlam çayrakda olduğu için kuraklıktan korkmam:** *Azaplı köyü "Kadirli-Seyhan,,; Gümüşane*) — **2.** *Pınarlı:* **Bir yük çayrak kestim** (*Narlıdere "Bolvadin-Afyon,,*)

Çayrampalık [*İs.*], Çayırlık, çimenlik, sulak, batak yer (*Manisa*)

Çayraz [*İs.*], (*Azaplı "Kadirli-Seyhan,,*) [*Bak: Çayrak*]

Çayşak [*İs.*], (*Gönen köyü "Isparta,,*) [*Bak: Çağşak*]

Çaytınak ve **Çaytınaz** [*S.*], Paytak, yamuk (adam) (*Bozan "Tokat,,*) [*Bak: Çaynak*]

Çebek [*S.*], Bir boynuzu kırık hayvan (*Balıkesir ve çevresi*)

Çebeş [*İs.*], Hayvan geminin damaklı ve demirden ibaret olan kısmı (*Durlaz köyü "Ereğli-Konya,,*) [*Bak: Şebeş*]

Çebiç ve **Çebiş** [*İs.*], Daldırılıp bir sene geçerek köklendirildikten sonra başka yere kaldırılan bağ çubuğu (*Zincidere, Reşadiye köyü, Kayseri*) [*Bak: Kökertme, köklez*]

Çebit [*İs.*], Yufka ekmeği (*Barguze köyü "Malatya,,; Konya; Seyhan*) [*Bak: Şebi, şebit, şibi*]

Çeblebi [*İs.*], Çay kenarlarında kendi kendine yetişen ağaç, çalı, söğüt (*Amasya*)

Çece [*İs.*], **1.** Ağabey (*Şebinkarahisar, Giresun; Sivas; Van; İspir "Erzurum,,; Arslanpaşa "Kozan - Seyhan,,*) [*Bak: Çeçe, 2*] — **2.** Baba (*Ordu; Kayseri; Suşehri "Sivas,,*) — **3.** Dede (*Parak köyü "Alucra - Giresun,,*) — **4.** Pencere (*Kale, Davas "Denizli,,*)

Çecik [*İs.*], **1.** Kulp, sap (*Kurşunlu "Ilgaz - Çankırı,,; Boyabat "Sinop,,*) — **2.** İki şeyi biribirine bağlıyan çivi, cıvata (**Makasın çeciği, çeciğigevşemek:** *Zaaba köyü, Alucra, Şebinkarahisar "Giresun,,; Sivas; Karahoca "Haymana - Ankara,,*)

Çeç [*İs.*], **1.** Dalak halinde balsız petek (*Arapkir, Malatya*) — **2.** Şalgamın sap ve yaprakları (*Aleşkirt "Ağrı„; Erzurum*) — **3.** Ehram şeklinde yığılı taş (*Gazi köyü "Develi - Kayseri„*) [*Bak: Seç*] — **4.** Savrulmuş harmanın yalnız taneden ibaret olan yığını (*Sinop; Samsun*)

Çeçe [*İs.*], Efe (*İnebolu "Kastamonu„*) — **2.** Ağabey (*Şebinkarahisar "Giresun„*) [*Bak: Çece 1, gada*]

Çeçelemek [*F.*], Şaşırmak, bocalamak: **Birdenbire seni karşımda görünce çeçeledim** (*Kavak "Samsun„*)

Çeçen [*Zf.*], **1.** Parça parça (*Maraş*) — **2.** [*İs.*] Tilki (*Ravli "Ankara„*) — **3.** [*İs.*] Yağda kızartılmış ekmeğin üzerine tatlı dökülerek yapılan bir türlü yemek (*Konya*) [*Bak: Çullama*] — **4.** [*S.*] Akıllı; natuk (*İzmir; Balıkesir*)

Çeçeriği [*İs.*], Bardak eriğinin küçük cinsi (*Çanakkale*)

Çeçil [*İs.*], Yağı alınmış sütten yapılan peynir (*Kürdâ "Arpaçayı - Kars„*) [*Bak: Çökelek, keş, kurut*]

Çedene [*İs.*], **1.** Kendir, kenevir tohumu (*Seyhan; Mördülük "Erzurum„; Urfa; Kulp "Diyarbakır„; Besni "Siirt„; Ağrı; Ahlat, Bitlis; Merzifon, Amasya; Yıldizeli "Sivas„; Culhalı "Akdağmadeni - Yozgat„; Zile "Tokat„; Zincidere, Kayseri; Şebinkarahisar, Giresun; Trabzon*) — **2.** Keten tohumu (*Erciş "Van„; Şebinkarahisar "Giresun„*) — **3.** Sakız ağacı (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun„*) — **4.** Çam fıstığı (*Elâzığ*) — **5.** [*S.*] Çok zayıf (*İst.* [?]) — **6.** [*S.*] Kısaboylu; huysuz, tabiatsız (*Bulduklu "Kozan - Seyhan„*) — **7.** Buğday kavurgası (*Gulabi köyü "Yozgat„*)

Çedik [*İs.*], **1.** Terlik (*Gümüşane;* **Fatmanın çediği eskimiş:** *Bursa; Gelibolu "Çanakkale„; Erzurum; Şebinkarahisar "Giresun„*) — **2.** Çorabın yarısına kadar üstten dikilen meşin (*Harput "Elâzığ„; Niğde*) — **3.** Çocuk ayakkabısı (*Yıldızeli "Sivas„; Zile "Tokat„; Kozlu kadıköy "Devrek - Zonguldak„; Bor "Niğde„; Osmaniye "Seyhan„; Sarılar köyü "Avanos - Kırşehir„; Amasya*)

Çedim [*S.*], Büyüyemiyen çocuk: **Şu çocuk anadan çedim kalmış** (*Kızılelma "Bartın - Zonguldak„*)

Çefkel [*İs.*], (*Samandıra, Kartal "İst.„; Çankırı*) [*Bak: çemek, cemek*]

Çeft [*İs.*], **1.** Palamut kabuğu (*İçel; Kızılören "Sandıklı-Afyon„; Arısama "Konya„*) — **2.** Meyvanın içindeki parçalardan her biri (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan„*) [*Bak: Kak*]

Çege [*İs.*], Kene denilen haşere (*Civanyaylağı "Mersin„, Silifke "İçel„*)

Çeğe [*İs.*], Köşe başı: **Aradığımız ev çeğenin başındadır** (*Sivas*)

Çeğel [*İs.*], Taş ve kumlu toprak, kumsal (*Atlıhisar "Şuhut-Afyon„; Konya; İslâhiye köyü "Rize„*)

Çeğil [*İs.*], **1.** Ufak sert taş, çakıl (*Tekkeönü "Bartın - Zonguldak„; Kars; Yıldızeli "Sıvas„; Ağdar köyü "Artvin - Çoruh„; Sorhun köyü "Niksar-Tokat„; Bozca "İncesu - Kayseri„*) — **2.** (*Erzincan*) [*Bak: Çiğit*] — **3.** İri taneli kum (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*)

Çeğir [*İs.*], Tarlada bir yere toplanmış taş yığını (*Çorum*)

Çeğle [*İs.*], **1.** Ufak taş (*Emirgazi "Sultaniye-Konya„ ; Çimşit "Bâlâ - Ankara„*) [*Bak*: *Çeğil*] — **2.** [*S.*] Kumsal (*Vezirköprü "Samsun„*)

Çeğmel [*S.*], **1.** Mukavves, yay şeklinde: **İneğin boynuzları nekadar çeğmel** (*Ferhenk "Anamur - İçel„*) — **2.** Sapı eğri baston (*Boyalıköyü "Konya„ ; Ortaköy "Niğde„*) — **3.** Kıl çadır (*Akçaşehir "Karaman - Konya„*)

Çeğşek [*İs.*], Kırılarak küçültülmüş taş: **Yolların çeğşekleri hep çıkmış** (*İskilip "Çorum„*)

Çeğzinmek [*F.*], Ağır davranmak, oyalanmak (*Nallıhan "Ankara„ ;* **İş görmemek için çeğziniyorsun:** *Safranbolu "Zonguldak„*)

Çek [*İs.*], **1.** Hallaç tokmağı (*Sücüllü "Yalvaç - Isparta„ ; Çoran köyü "Amasya„*) — **2.** Harmanda sap yığınlarını yıkmak için kullanılan uzun saplı çengel (*Argıthanı "Konya„; Yenipazar "Gölpazarı - Bilecik„*) [*Bak*: Çekki, 3]

Çekberi [*İs.*], (*Argıthanı "Konya„; Alibey "Isparta„*) [*Bak*: Çek, 2]

Çekçek [*İs.*], **1.** Üzüm ve nişastadan yapılan bir çeşit tatlı (*Urfa*) — **2.** Küp [Mikâp] şeklindeki şeyler (*Urfa*) — **3.** Dört tekerlekli el arabası (*Bornova "İzmir„*)

Çekdirik [*İs.*], Harmanlarda saman toplamak için kullanılan tahta sürgü, sıyırgı (*Bursa*)

Çeke [*S.*], Ufak, küçük (*Cabar köyü "Denizli„*)

Çekecek [*İs.*], **1.** Yemenicilerde kalıpları çıkartmakta kullanılan aygıt (*Rize*) — **2.** Kar temizlemeğe yarar aygıt (*Urfa*) — **3.** Ayakkabı çekeceği (*Vezirköprü "Samsun„*) [*Bak*: *Kerata*]

Çekek [*İs.*], Kayık ve mavunaların çekildiği yer (*Giresun; İst.; Sinop*)

Çekel [*İs.*], **1.** Küçük nacak (*İzmir* [*Muh.*]) — **2.** Küçük çapa (*Karaağaç köyü "Gölpazarı - Bilecik„ ; Gemlik "Bursa„*) — **3.** Öğendirenin alt ucundaki demir sıyırğı (*Cebelibereket "Seyhan„ ; İpsala, İskender, Edirne; Çanakkale; Aliköy "Isparta„ ; İnebeyli "Karamürsel-Kocaeli„ ; İlyasbey, Pazarcık, Borcak köyü "Söğüt-Bilecik„ ; Berk köyü, Bolu; Çankırı; Köprücek "Emet„, Domaniç, Kütahya; Mustafa Kemalpaşa "Bursa„; Eskişehir; Ayaş, Beypazarı, Ankara; Gerze köyü, Sırçalı, Zonguldak*) [*Bak*: Cemek, çemek]

Çekelez [*İs.*], **1.** Sincap (*Kasımlar köyü, Arıcaklar "Gölpazarı„, Zeyve "Söğüt-Bilecik„ ; Keşanuz, Çayırhan, Beypazarı, Ankara ; Karakoca, Saraycık "Çanakkale„; Olokman, Kızık, Kozluviran "Bursa„ ; Geyve, İzmit "Kocaeli„ ; Fındıklı "Balya-Balıkesir„*) [*Bak*: **Cekeleviz, çekelevüz, çökelez, dırık, gırık, heyre**] — **2.** Kasap (*Beypazarı "Ankara„*)

Çekelik [*İs.*], (*Sivas ; Şebinkarahisar "Giresun„*) [*Bak*: *Çökelek*]

Çekem [*İs.*], **1.** Su yolcusu (*Sıvas; Malatya; Samsun; Çündüre "Köprülü - Antalya„ ; Şebinkarahisar "Giresun„*) — **2.** Kuyucu (*Yozgat*)

Çekene [*İs.*], **1.** Keten döküntülerinden yapılan bir nevi kilim (*Devrek "Zonguldak„*) — **2.** Keten ipinden veya siciminden dokunmuş yaygı (**Çekeneye gül serdim * Dağlardan yüce derdim * Dertsiz bir gönlüm vardı* Onu da**

sana verdim: *Küplüce "Beylerbeyi-İst.„; Eğerci köyü "Devrek-Zonguldak„)*

Çekenel demiri [*İs.*], Semerlerin kaşları üzerinde çakılı olan eğri demir olup yük yüklenirken ip buraya geçirilir (*Kıràn köyü* [?]) [*Bak: Eşkelek demiri, göcek*]

Çekert [*İs.*], Yeşermiş güz ekini (*Bayburt "Gümüşane„*) [*Bak: Ģöcek*]

Çeketmek [*F.*], Bir yerden bir yere gitmek (*Enez "Edirne„; Kiremitçi "Denizli„*)

Çeki [*İs.*], **1.** Yemeni, başa sarılan kadın yemenisi, yazma, baş çatkısı, çember (*Zeytinli "Edremit-Balıkesir„; Bürhaniye "Nazilli-Aydın„; Bolvadin, Bayat "Aziziye-Afyon„; Cemele, Kırşehir; Eskişehir; Zile "Tokat„; Yozgat; Güdül "Ayaş„, Ankara; Yalıhüyük "Bozkır„, Argıtan "Ilgın„, Sadıkhacı "Beyşehir-Konya„; Everek "Develi-Kayseri„; İğdecik, Sancaklıboz "Manisa„; Erzin çevresi "Dörtyol-Seyhan„; Haymana, Beypazarı, Ağaeli, İçel; Denizli; Çeşme "İzmir„; Aksaray "Niğde„*) — **2.** Halıyı tezgâha çekme (*Gördes "Manisa„*) — **3.** Tüfekte barut ve saçma miktarını gösteren bir ölçü (*Antalya* [*Muh.*]) — **4.** Düğüne götürülen hediye (*Akhisar "Manisa„; İzmit "Kocaeli„*) [*Bak: Çıkı, saçı*] — **5.** Pantalon (*Ömer köy "Balıkesir„*) — **6.** Ekin ve ot çekmek için ucu çengelli ağaç (*Alayunt "Kütahya„*) [*Bak: Ģege*] — **7.** Bağ bıçkısı, çekme (*Çakılköy "Çatalca-İst.* [*Muh.*]*„*) — **8.** Kuşak (*Gelendost "Isparta„*) — **9.** Boyunduruğu oka bağlıyan ağaç çivi (*Osmaneli "Bilecik„*) — **10.** Cefa, eziyet (*Edirne* [*Muh.*])

Çekiçge [*İs.*], Yeşil zeytinden yapılan salamura, çekişte (*Milâs "Muğla„*) [*Bak: Çekişte*]

Çekidik [*İs.*], Kadın yemenisi: Çekidiğini ne güzel bağlamış (*Ermenak "Konya„*) [*Bak: Çeki, 1*]

Çekim [*İs.*], **1.** Çam yaprağı (*Zermut köyü "Gümüşane„*) [*Bak: Pür, püren*] — **2.** Çam kozalağı (*Cumayanı köyü "Zonguldak„*) — **3.** Tesbih (*Umurlu "Aydın„*) — **4.** Kudret, takat: **Yoruldum, çekimim** kalmadı (*Yakupaptal "Ankara„*)

Çekin [*İs.*], **1.** Meşe ağaçları üzerinde bulunan kudret helvası (*Evlili köyü, Keşlik "Konya„*) — **2.** Bağ çubuklarının açılmak üzere bulunan gözlerini bitten korumak için kullanılan ökse (*Evlili, Keşlik "Konya„*)

Çekincek [*İs.*], Tüfek tetiği (*Polatlı "Ankara„*)

Çekindirik [*İs.*], Mum fitili (*Alembeyli "Sungurlu-Çorum„*)

Çekinği [*İs.*], İhtiraz, tereddüt: İşinde çekinği gösterme (*Yenipazar "Aydın„*) [*Bak: Çekinti*]

Çekinti [*İs.*], çekinme, sakınma (*Isparta*) [*Bak: Çekingi*]

Çekişte [*İs.*], Tuzla terbiye edilmiş yeşil zeytin (*Kaklıç "Menemen„, İzmir; Yakacık "İst.„*) [*Bak: Çakılca*]

Çekkel [*İs.*], (*Şereflikoçhisar, Emirler "Bâlâ-Ankara„*) [*Bak: Cekel, çemek*]

Çekkem [*İs.*], Kadınların yüzlerindeki kılları çekmek için kullandıkları ağda, sakız, ibrişim gibi şeyler (*Diyarbakır*)

Çekki [*İs.*], **1.** Baş bezi (*Hurmaköy "Biga-Çanakkale,,*) — **2.** Kilit (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.,,*) — **3.** [*Bak:* Çek, 2]

Çeklemak [*F*], Çekinmek, utanmak (*Şıhlar "Ulubey-Ordu,,*)

Çekme [*İs.*], **1.** Çizme (*Iğdır "Kars,,; Akıncılar "Kuşadası - İzmir* [*Muh.*]*,,; Konya*) — **2.** Küçük toprak çömlek (*Osmancık "Çorum,,*; **Pazarda yoğurt çekmelerinden bol başka bir şey yok:** *Gördes*, **Bir çekme yoğurt aldım:** *Pulluca, Demirci, Manisa*) — **3.** Ayakkabı pençesi, aşlama (*Yapıntı "Mut,,, İçel,,*) — **4.** Geven, keven otu (*Yapıntı "Mut - İçel,,*) [*Bak:* Borcak] — **5.** Yüzü testereli bağ bıçağı, bıçkı (*Büyükdere "Balıkesir,,; Eyüp "İst.,,; Kepez "Çanakkale,,*) — **6.** Ucu eğri bir ağaç olup harman asılmağa ve çekmeğe yarar (*Honaz "Denizli,,*) — **7.** Çıkrıkçı tezgâhında tornadan geçirilerek alt tarafı kalınca yapılan çoban değneği (*Kuyucak köyü "Eskişehir,,*) — **8.** Karık yapmak için kullanılan tırmık şeklinde tahta aygıt (*Darende "Malatya,,*)— **9.** Baş örtüsü (*Bilecik*)

Çekmece pınar [*İs.*], Kuyu: **Bizim bahçedeki çekmece pınarın suyu acılaştı** (*Ortaköy "Gelibolu - Çanakkale* [*Muh.*]*,,*)

Çekmen [*İs.*], **1.** Tırmık (*Kargalı "Polatlı - Ankara,,*)

Çeknedir [*İs.*], **1.** Mum fitili (*Sirkeli "Çubuk - Ankara,,*) — **2.** Pürüz, keşmekeş: **Bu işte bir çeknedir var, halletmeli** (*Pazar "Kızılcahamam - Ankara,,*)

Çekneşik [*F.*], Kavga, gürültü (*Köşker "Kırşehir,,*) [*Bak:* Çekiş, 2]

Çekneşir [*İs.*], İspermeçet fitili (*Köşker "Kırşehir,,*) [*Bak:* Çeknedir, 1]

Çekremek [*F.*], Paçaları sıvamak (*Balıkesir*) [*Bak:* Çemrenmek]

Çektirik [*İs.*], Döğülmüş harmanı bir yere toplamak için kullanılan tahta sürgü, sıyırgı: **Öküzleri koşup çektirikle harmanı toplayıver** (*Hamzabey "İnegöl-Bursa,,*)

Çeküm [*İs.*], Kudret helvası (*İlaç "Kelkit-Gümüşane,,; Parak köyü "Alucra - Giresun,,*)

Çeköndür [*İs.*], Yağsız peynir, keş, çökelek (*Kastamonu*)

Çelba ve **Çeleba** [*İs.*], Kayınbirader (*Isparta; Alaçam "Bafra - Samsun,,; Kıbrıscık "Bolu,,; Ereğli "Zonguldak,,*)[*Bak:* Çeliba]

Çelbeşik [*S.*], Yağmurlu (hava): **Çelbeşik havada şemsiye taşımalı** (*Trabzon*)

Çele [*İs.*], **1.** Büyük kardeş (*Diyarbakır ve dolayı; Pul köyü "Kemaliye - Malatya,,*) — **2.** Taze fasulye (*Erzurum*; **Çeleyi ayıkladım:** *Harput "Elâzığ,,*)

Çelebi [*İs.*], Kayın birader (*Argıthanı "Ilgın,,, Bozkır, Konya; Eskişehir; Güdül "Ayaş - Ankara,,; Isparta*)

Çelebi ağa [*İs.*], (*Beypazarı "Ankara,,*) [*Bak:* Çelebi]

Çelebne [*İs.*], Üzerinde gözleme pişirilen saç (*Edirne*)

Çelebük [*S.*], Açıkgöz (*Giresun köyleri*)

Çeleçüş [*İs.*], Havuç, pancar turşusu (*Bolu köyleri*)

Çeleğ [*İs.*], Yokuştan sonraki düzlük (*Asmay "Bor - Niğde,,*)

Çelegi [*İs.*], Ördek kanadının ucu (*Sasallı "Menemen - İzmir,,*)

Çeleği [*İs.*], Ev saçağı, damlalık (*Kazancı, Ermenak "Konya,,; Çe-*

leğilere kuşlar yuva yapmış: *Kuyulusöğüt "Çivril-Denizli"; Güzelsu "Akseki-Antalya"; Gelibolu "Çanakkale"*)

Çelek [*İs.*], **1.** Bir boynuzu kırık hayvan (**Bizim çelek öküzü çayıra salıverdim:** *Çeltikçi "İnegöl-Bursa"; Öşek "Boyabat-Sinop"; Doğanlar, Çırpan köyü "Balıkesir"; Çak "Tavşanlı-Kütahya"; Balca köyü, "Nallıhan-Ankara"; Kızıl köy "Ezine - Çanakkale"; İst.* [*Muh.*]; *Çivril "Denizli"; Kocahıdır "Keşan", Edirne* [*Muh.*]; *Bozan* [*?*]) — **2.** Eğri boynuzlu hayvan (*Kozağacı "Tefenni-Burdur"; Uluborlu "Isparta"*) — **3.** Demir su kovası (*Yazılıköy "Emirdağı-Afyon"; Kadıçiftliği "Yalova-İst.* [*Muh.*]") — **4.** Çağlıyan (*Sarılar köyü "Nallıhan-Ankara"*) — **5.** Tahta süt ve su kovası (*Eskişehir köyleri*) — **6.** [*S.*] Kaba (*Üçkuyu "Bolvadin-Afyon"*) — **7.** [*S.*] Güzel, yakışıklı (delikanlı) (*Sivas*) — **8.** Kanat tüyü (*Şabanözü "Polatlı-Ankara"*)

Çelek kemiği [*İs.*], Azmı kasaba (*Kuruçay "Erzincan"*)

Çelem [*İs.*], **1.** Şalgam (*Harput "Elâzığ"; Kars; Ağın, Ankara; Halfeti, Kilis, Gaziantep; Siverek "Urfa"; Şehreküstü "Bursa*[*Muh.*]"; *Kemaliye, Arapkir, Malatya;* **Çelem turşusu güzel olur:** *Antakya; Denizli; Adana; Safranbolu "Zongudak"*) — **2.** Pancar (*Malatya*) — **3.** Binaların dışında kullanılan saçak (*Çivril "Denizli"; İvrindi "Balıkesir"; Seyhan*) — **4.** [*S.*] Yiğit (*Tokat*) [**Bak: Çeleğin**]

Çelen [*İs.*], **1.** Evlerin dışında bulunan saçak (*Aydoğmuş, Keçiborlu, Sücüllü "Yalvaç", Şarkîkaraağaç,* **Bizim damın çeleni çok sağlamdır:** *Banus "İsparta"; Özburun, Bolvadin, Çardak "Dinar-Afyon"; Bozan "Tokat"; Atlas,* **Bir ev çelensiz olursa duvarları çabuk yıkılır:** *Ayvalı "Sivrihisar", Bardakçı "Eskişehir"; Polatlı, Kıbrıs köyü "Ankara"; Eskihisar "Elmalı-Antalya"; Mersin "İçel"; Kaman, Çiçekdağı, Kırşehir; Ereğli, Alan "Çumra", Detse "Hatip", Konya; Seyhan; Postallı "Ulukışla-Niğde"; İst.; Kuz köyü "Bucak-Burdur"; Yozgat*), [**Bak: Çelem, 3**] — **2.** [*S.*] Açıkgöz, becerikli, kurnaz; hama at (*Bolu*) — **3.** Bağlarda karık boyunca dikine sıralanan çubuklar (*Niğde*) — **4.** Tepelerin kar tutmıyan kuytu yeri (*Konya; Ağcaşar "Ürgüp-Kayseri"*) — **5.** Buğday saplarından tarlalarda yapılan öbek (*Evreşe "Gelibolu-Çanakkale"*) — **6.** Kadınların göğüslerine veya başlarına taktıkları incili iğne (*Elbistan "Maraş"*) — **7.** Üstü toprak evlerin damları kenarına konan çalı çırpı (*Ayaş "Ankara"*)

Çelerimek [*F.*], Hastalıktan kalkmak, iyileşmek (*Şahin "Malkara-Tekirdağ* [*Muh.*]"; *Dadanı "Bolu"*)

Çelermek [*F.*], **1.** Hayvanlar fazla yağlanarak ölmek (*Yılanlı "Eğridir-Isparta"; Hamurcu "İncesu-Kayseri"*) — **2.** Davarlar ilkbaharda taze otları çok yiyip hazmedemiyerek ölmek (**Bugün iki koyunumuz çelerdi:** *Kıbrıscık "Bolu"; Aşağıtuzlukçu "Akşehir", Yeniköy, Konya; Genezin "Avanos-Kırşehir"*) — **3.** Hayvanlar zehirli ot yiyerek ölmek (*Alayunt "Kütahya"; Hadım "Konya";*

Kurugöl "Nevşehir - Niğde„) — **4.** Hayvanat ansızın ölmek (*Aydınlıçadırı "Seyhan„; Yapıntı "Mut-İçel„; Kula "İzmir„; Gerdan köyü "Seyhan„;* **Bizim koyun çelerdi:** *Sultanhanı "Aksaray-Niğde„)* — **5.** Gözler bir noktaya dikilerek ölmek (*Karaisalı "Seyhan„)* — **6.** Hiddetle göz belertmek, bağırmak (*Çanakkale; Uluborlu, Bozanönü köyü "Isparta„)* — **7.** Ekinler yeşermek (*Güdülcez "Sandıklı - Afyon„)* — **8.** Büyüklere karşı gelmek (*Muğla*) — **9.** Sallana sallana yürüyerek çalım satmak (*Konya*) — **10.** Kan pıhtılaşmak (*Niksar "Tokat„)* — **11.** Susuzluktan bayılmak (*Ayaş "Ankara„)*

Çelerti [*İs.*], Bere, küçük yara: **Koluma bir deynek vurdular kolum çelerdi** (*Iğdır "Zile-Tokat„)*

Çelertmek [*F.*], Saklanılan bir yerden başı hafifce göstermek: **Nasıl olsa görüyorum, başını çelertip durma** (*Denizli*)

Çelet [*S.*], Şımarık, hırçın, atılgan, haylaz, atak, huysuz (çocuk) (*Pazar köyü "Kızılcahamam - Ankara„; Lohan Köyü, Kilis, Gaziantep; Büyükçaylı "Dörtyol-Seyhan„; Çardak "Göksün„, Maraş; M. Kemalpaşa "Bursa„)* — **2.** Yaramaz, rahat durmaz, çılgın (*Lohan köyü, Kilis, Gaziantep; Adana; Antalya*)

Çelfin [*İs.*], Piliç: **Çelfin eti tatlı olur** (*Adana*)

Çelgi [*İs.*], Yazma, yemeni, çeki: (*Lagus köyü,* **Sızısız başa çelgi çelinmez:** *İsparta; Kanlıca "Boğazlıyan-Yozgat„; Kasaba "Kaş„, Antalya*)

Çelgin [*İs.*], Yaralanarak kaçan av [Avcılar arasında] (*Gelenbe "Kırkağaç - Manisa„; Çanakkale*)

Çeliba (?) [*İs.*], (*Tefenni "Burdur„; Eğridir, Keçiborlu, Isparta*) [**Bak:** *Çelba*]

Çelik [*İs.*], **1.** Pencere (*Köprücek köyü "Emet-Kütahya„)* — **2.** Bir boynuzu kırık öküz (*Sırapınar "Beykoz-İst.„)* [**Bak:** *Çelek*] — **3.** Direk başlığı (*Nilüfer "Bursa [Muh.]„)* — **4.** İğde ağacı (*İsmetpaşa "Malatya„)* — **5.** Ahırlarda dışarıya gübre atmak için açılmış delik (*Keles dolayı "Bursa„)* [**Bak:** *Temek*]

Çeliklemek [*F.*], Bağ kütüğünü uzun budamak (*Bozcaada "Çanakkale„)*

Çelinmek [*F.*], Koyunlar çiftleşmek (*Karamalı "Burdur„)*

Çelk [*İs.*], Turşu kabı (*İnebolu "Kastamonu„)*

Çelke [*İs.*], Kamıştan yapılan çardak: **Kuvvetli rüzgâr, çelkeleri yıktı** (*Uluborlu "Isparta„)* [**Bak:** *Kelif*]

Çelki [*İs.*], **1.** Ağıl (*Gevrekli "Beyşehir-Konya„; Akseki "Antalya„)* — **2.** Bağ kulübesi: **Bugün bağın kenarına iyi bir çelki yaptım** (*Afşar "Hadım - Konya„)* [**Bak:** *Çelke*] — **3.** Balkon, taraça (*Balçıkhisar "Afyon„)* [**Bak:** *Ayvan, 3*] — **4.** Bahçe avlusu (*Yalıhüyük "Bozkır - Konya„)* — **5.** Duvarları yağmurdan korumak için konulan çalı çırpı (*Gemen köyü "Yalvaç-Isparta„)* — **6.** Ağaç dalı (*Söğüt köyü "Karaağaç - Isparta„)*

Çellemek [*F.*], **1.** Ansızın ölmek (*Sakarya "Tirebolu - Giresun„)* [**Bak:** *Çelermek*] — **2.** Soğuktan

donmak (*Şahmelik "Vakfıkebir-Trabzon"*) [*Bak: Buymak*]

Çellik [*İs.*], **1.** Çocukların çelik çomak oynadıkları değnek (*Ermenak "Konya"; Muğla*) — **2.** Kirman, tengerek yani ip eğirecek aygıt (*Havutlu "Eğridir-Isparta"*) [*Bak: Kirman, tengerek*]

Çelliş [*S.*], Çok ucuz alınan mal: **Koyun çelliş geldi çirttim** (*Emirler "Bâlâ-Ankara"*) [*Bak: Çirtmek*]

Çelme [*İs.*], **1.** Zeybeklerin başlarına doladıkları oyalı mendil, eskiden fese sarılan yazma yemeni (*Honaz "Denizli"; Sücüllü "Yalvaç-Isparta"*) — **2.** Kısa çalı odunu (*Isparta*) — **3. Bizim çelme iyi çekti** (*Sandıklı "Afyon"*) [*Bak: Çelgin*] — **4.** Pencere (*Hisarköy "Domaniç-Kütahya"*)

Çelmik [*İs.*], **1.** İri saman (*Sandıklı "Afyon"; Çal "Denizli"*) — **2.** (*Sandıklı "Afyon"; Yusuflu "Bayındır-İzmir"; Denizli*) [*Bak: Kesmik, kesmük*]

Çelpeşik [*S.*], **1.** Karma karışık, dolaşık, çetrefil, çapraşık (**Bu yollar çok çelpeşiktir:** *Harput "Elâzığ"; Alembeyli "Sungurlu-Çorum"; Dereli "Erbaa-Tokat"; Kadirli,* **Böyle çelpeşik işe karışmam:** *Adana "Seyhan";* **Ne çelpeşik iş:** *Erzincan; Sivas; Ortabereket "Ayaş-Ankara"; Narlıdere "İzmir"*) — **2.** Yağmurlu, dumanlı hava (*Şıhlar "Ulubey-Ordu"; Kars;* **Bugün hava çelpeşik:** *Tekeköy "Samsun"*) — **3.** [*İs.*] Cıvık çamur (*Amasya; Erzurum; Bayburt "Gümüşane"*)

Çelpik [*İs.*], **1.** Bulaşık bezi, badana paçavrası (*Balkanda "Beyşehir-Konya"*) [*Bak: Sürgüç*] — **2.** Küçük ağaç dalları (*Alaçam "Milâs-Muğla"*)

Çelpmek [*F.*], Göz kırpmak (*Karahoca "Haymana-Ankara"*)

Çelt [*İs.*], Palamut, pelit yüksüğü (*İçel*)

Çeltek [*İs.*], **1.** Çoban yamağı (*Gülveren "Bünyan",* **Kış günü çoban çelteksiz gitmez:** *Karahisar "İncesu", Develi,* **Kuzuyu çeltekle yolladım:** *Sarıoğlan, Zincidere "Kayseri"; Köşker, Genezin "Avanos", Kırşehir; Alibeyhüyüğü, "Çumra", Konya; Yozgat; Kumarlar "Bayramiç-Çanakkale" Ihlara "Aksaray-Niğde"*) [**Bak: Çeltik 1, çontu, çene**] — **2.** Yardımcı, uşak, yanaşma (*Karkın köyü "Çumra", Konya; Topaç, Boğazlıyan "Yozgat"; Niğde; Hisarcık, Kayseri; Oymaklı "Seyhan"; Balıkesir; Yapıntı "Mut-İçel"; Denizli; Üsküdar "İst."*) — **3.** Deriyi delerek yapılan kalbur (*Argıthanı "Ilgın-Konya"*) — **4.** [*S.*] Korkak (*Çankırı köyleri*)

Çelten [*İs.*], Deveyi çeken, yeden (*Akça köyü "Dinar-Afyon"*)

Çeltermek [*F.*], Dik dik bakmak, büyüklere karşı gelmek: **İnsanın yüzüne ne çelterip duruyorsun** (*Taşköprü "Kastamonu"*)

Çelteşik [*S.*], Kapalı, karışık **kinayeli** (*Yozgat*)

Çelti [*İs.*], Meyva **kurutulacak sergi** (*Artvin "Çoruh"*)

Çeltik [*İs.*], **1.** Çoban yamağı (*Sandal köyü "Kula-Manisa"; Kuyucak "Eskişehir"; Arslanapa, Kütahya*) [**Bak: Çeltek, 1**] — **2.** Ufak hayvan (*Kütahya; Senirkent "Uluborlu-Isparta"*) — **3.** Dokunaklı söz (*Dalaver "Arpaçayı-Kars"*) — **4.** Çedik (*Malatya*)

Çeltük [*İs.*], (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun"*) [*Bak: Çelmik 1, kesmük*]

Çem [*İs.*], **1.** Zararlı otlarla dolu olan yer (*Adana*) — **2.** Çayır, çimen (*Kadirli "Seyhan"*)

Çember [*İs.*], **1.** Kadın başörtüsü, yemeni, yazma (*Trabzon; Gaziantep; Kastamonu; Ankara; Edirne; Seyhan; Sinop; Kocaeli; Konya; Balıkesir; Bilecik; Manisa; İçel; İst.; Amasya; İzmir; Rize illeri*) [*Bak: Yapuk, çatma 7, yaşmak*] — **2.** Oda bölmelerinde kiriş altına konulan direk (*Boğaz köyü "Yenişehir - Bursa"*)

Çemçe [*İs.*], Kepçe (**Aş taşınca çemçenin bahası sorulmaz:** *Tokat; Harput "Elâzığ"; Adıyaman, Behisni, Kemaliye "Malatya"; Ahlat "Bitlis"*)

Çemçuk [*S.*], Zayıf, çirkin (*Kastamonu*)

Çemek [*İs.*], **1.** (*Çankırı; Çeşme "İzmir"; Gümüşane; Gürcü köyü, "Kızıcahamam", Faraşlı köyü "Kalecik - Ankara"; Gelincik köyü "Sinop", Iğdır "Kars"; Araç "Kastamonu"* [*Bak: Cemek 1, çekkel*] — **2.** Yer odalarındaki camsız pencere (*Tozman "Söğüt-Bilecik"; Beydili "Nallıhan-Ankara"; Harmanköyü* [?]) [*Bak: Temek*] — **3.** Zıpkın denilen aygıt (*Ünye "Ordu"*)— **4.** Su tası (*Çakırlar "Antalya"*) — **5.** [*S.*] Geveze (*Mudurnu "Bolu"*)— **6.** [*Zf.*] Çabuk: **Çemek gel!** (*Samsun*)

Çemente [*İs.*], **1.** Çoluk çocuk: **Çemente bastırınca fakirlik başlar** (*Köy "Kars"*) — **2.** [*S.*] Başkasının sırtından geçinen, asalak, tufeylî (*Köy "Kars"*)

Çemiç [*İs.*], **1.** Dut kurusu (*Amasya; Mesudiye, Şebinkarahisar, Alucra, Giresun; Gümüşane; Bolaman, Akpınar "Ordu"; Erzincan;* **Bizim orada çok çemiç bulunur:** *Vize "Kırklareli"; Trabzon; Tokat; Köçekli "Taşköprü - Kastamonu"*) [*Bak: Çemin*] — **2.** Kuru üzüm (*Kemaliye, Malatya; Elâzığ*) — **3.** İri leblebi (*Erzincan*) — **4.** İki yaşında keçi (*Çilehane "Reşadiye - Tokat* [*Muh.*]")

Çemille [*İs.*], Semizotu (*Ereğli, Konya*)

Çemin [*İs.*], **1.** Kuru üzüm (*Çemişgezek "Tunceli"*) [*Bak: Çemiç, 2*] — **2.** Dut kurusu (*Çemişgezek "Tunceli"*) [*Bak: Çemiç, 1*]

Çemirlemek [*F.*], (*Karamürsel "Kocaeli"; Erzurum; Bayburt "Gümüşane"*) [*Bak: Çemremek*]

Çemirlenmek [*F.*], (*Ahlat "Bitlis"*) [*Bak: Çemremek, çemrilemek*]

Çemirşek [*İs.*], Atların burunlarında olan bir türlü hastalık (*Yılankale "Ceyhan - Seyhan* [*Muh.*]")

Çemiş [*İs.*], **1.** Kuru üzüm (*Kemaliye "Malatya"; Dereköy "Tokat"*) — **2.** Dut kurusu (*Erzincan*) [*Bak: Çemiç, çemin*] — **3.** Ballanmış armut (*Kastamonu*) — **4.** Kavun (*Bakırköy "İst."*) — **5.** Uzun pide (*Trabzon dolayı*) — **6.** Çebiş (*Tiktaş "Sivas"*)

Çemki [*İs.*], Hayvanlara yünleri kırkıldıktan sonra vurulan damga (*Denizli*)

Çemkinme [*İs.*], Az otlu yerlerde hayvanların parça parça, yani güçlükle otlaması (*Zıvarık "Sille-Konya"*)

Çemkirme [*İs.*], (*Hortu "Sivrihisar - Eskişehir„ ; Çorum ; Niğde*) [*Bak: Çemkirmek, 2*]

Çemkirmek [*F.*], **1.** Köpek olduğu yerde kesik kesik ürümek, havlamak (*Bayburt "Gümüşane„; Ilgaz "Çankırı„ ; Oltu "Erzurum„ ; Bayadı "Ordu„*) — **2.** Karşı gelmek, sert cevap vermek (*Erzurum;* **İnsanın sözünü ağzında bırakarak çemkiriyor:** *Kırşehir; Ankara; Isparta; Afyon; Bolu; Burdur; Niğde; Çankırı; Diyarbakır, İzmir; Denizli; Gaziantep; Kayseri; Maraş; Kütahya; Konya illeri; Antakya*) — **3.** Av köpeği ava yaklaştığı zaman ses çıkarmak, havlamak (*Biga, Ezine, Çanakkale*) — **4.** Köpek yavruları acı bildiren şekilde ses çıkarmak, kesik kesik haykırmak (*Kastamonu*) [*Bak: Çengildemek, çenilemek*] — **5.** Çakal bağırmak (*Çankırı*) — **6.** Yaban hayvanları ulumak (*Çeşme "İzmir„*)

Çemkitmek [*F.*], Hayvanlar korku duydukları zaman kulaklarını dikerek etrafa sert sert bakmak (*Gazi köyü "Develi-Kayseri„*)

Çemkürmek [*F.*], **1.** Tilki bağırmak (*Başköy "Ankara„*) [*Bak: Çemkirmek, 5*] — **2.** (*Elemen köyü "Bolu„ ; Tosya "Kastamonu„ ; Kuzyaka "Safranbolu - Zonguldak„*) [*Bak: Çemkirmek 1, çenkürmek*] — **3.** Karşı gelmek, itiraz etmek (*Zile "Tokat„ ; Erzincan*) — **4.** Terslemek, azarlamak (*Merzifon "Amasya„; Sivas*)

Çemlemek [*F.*], (*Gaziantep; Çaycuma "Bartın-Zonguldak„*) [*Bak: Çemremek*]

Çemlenmek [*F.*], Kök salmak (*Ereğli "Konya„*)

Çemlik [*İs.*], **1.** Çayırlık, çimenlik (*Kadirli "Seyhan„*) — **2.** İşlenmemiş otlu yer (*Kuzuculu köyü "Dörtyol - Seyhan„*)

Çemre [*İs.*], Çehre, surat (*Kaleköy "Ilgaz - Çankırı„*)

Çemrek [*S.*], **1.** Çıplak veya yarı açık kol, bacak (*Lâpseki "Çanakkale„ ; Cebelibereket, Osmaniye, Yeniköy "Ceyhan-Seyhan„ ; Erkilet "Kayseri„*) — **2.** Derli toplu, kıvrak, tertipli (adam) (**Çemrek bir ev kadını:** *Genezin "Avanos-Kırşehir„;* **Ahmet çemrektir, işe götürürsen Ahmedi götür:** *İğdecik, Sancaklıboz "Manisa„*) — **3.** Hamarat, intizamı seven, düzgün iş yapan (*Muğla dolayı;* **Çemrek adam çabuk iş bitirir:** *Çorum; Tire "İzmir„ ; Meydan, Yapıntı "Mut-İçel„*)

Çemreklik [*İs.*], Çeviklik, kuvvetlilik (*Kayseri*)

Çemremek [*F.*], Elini, kolunu veya paçalarını sıvamak, eteğini toplamak (**Paçalarını çemresene:** *Kavşit "Sungurlu-Çorum„ ; Genezin "Avanos- Kırşehir„; Birecik, Urfa; Köşkerler "Kaş„, Apturrahmanlar "Serik-Antalya„ ; İncirlik, Kürkçüler "Seyhan„ ; Ödemiş "İzmir„ ; Aksaray "Niğde„ ; Bafra "Samsun„ ; İğdecik, Sancaklıboz "Manisa„ ; Engili "Akşehir„, Bolat köyü "Hadım-Konya„ ; İhsaniye "Geyve-Kocaeli„ ; Yozgat*) [*Bak: Çemüllenmek*]

Çemrilemek [*F.*], Kol ve ayaklarını sıvamak (*Bakırmadeni "Elâzığ„*) [*Bak: Çemremek*]

Çemse [*İs.*], Öksürürken ağızdan sıçrıyan tükrük parçaları (*Konya* [*Haremeyn yürükleri*])

Çemşik [*S.*], Buruşuk, pörsük: **Bu armut çok çemşik** (*Malatya*)

Çemüllenmek [*F.*], (*Elâzığ ve dolayı*) [*Bak*: Çemremek]

Çem yeli [*İs.*], Doğu yeli (*Güvere "Silifke - İçel"*)

Çen [*İs.*], **1.** Sis, duman (**Bugün çok çen var**: *Zellice "Sarıkamış-Kars"*; **Bugün dağda çenden iş göremedim**: *Efte "Amasya"*)— **2.** [*S.*] Sisli, dumanlı soğuk hava (*Ağrı; Çobansa "Fethiye-Muğla"*) — **3.** [*İs.*] Bir şeyin yarı parçası (*Kozan "Seyhan"; Maraş*) — **4.** Ceviz içi (*Mansurlu "Seyhan"*) [*Bak*: Çend] — **5.** Omuz arası (*Kadıköy "Seyhan"*)

Çencik [*İs.*], Kapıları dışarıdan kilitlemek için yapılan ucu eğri demir, reze (*Kayadibi "Giresun"*)

Çençüne [*S.*], Kısa boylu, bodur (*Urfa*)

Çençi [*İs.*], Küçük mavi boncuklardan örülmüş üç parmak şeklinde nazarlık: **Çencisiz çocuk mu olur?** (*Yeniköy "Ereğli - Konya"*)

Çend [*İs.*], (*Mansurlu "Seyhan"*) [*Bak*: Çen, 4]

Çendek [*İs.*], **1.** Eşkiyalık sırasında ölen adamın lâşesi (*Elâzığ; Amasya köyleri*) — **2.** Bakır sahanların kenarlarındaki tırtıklar (*Atlıhisar "Şuhut - Afyon"*) — **3.** Çözülmesi güç olan düğüm (*Atlıhisar "Şuhut - Afyon"*)

Çendele [*İs.*], **1.** Sofra bezi (*Bahçecik "Kocaeli* [*Muh.*]*"*) [*Bak*: Çıkı, 2] — **2.** İş önlüğü (*Çakılköy "Çatalca İst.* [*Muh.*]*"; Cambaz köyü "Karacabey-Bursa* [*Muh.*]*"*)

Çendelemek [*F.*], **1.** Okumakta emeklemek:— **Sizin çocuk okuma öğrendi mi?— İşte bir parça çendeliyor!** (*Tepeköy "Şavşat-Çoruh"*) — **2.** İncelemek (*Balıkesir köyleri*)

Çendere [*İs.*], Su bardağı (*Giresun*)

Çendik [*İs.*], Üzerinde et kıyılan tahta, et tahtası (*Isparta köyleri*)

Çendikli [*İs.*], Kadın entarisi (*Konya yürükleri*)

Çendil [*İs.*], **1.** Bezden yapılan yaygı, sergi (*İst.* [*Muh.*]) — **2.** Seyrek örgülü bez süzgeç (*Çardak "Lâpseki", Kepez köyü, Kumarlar "Bayramiç - Çanakkale"*) — **3.** İş önlüğü (*Çakır "Gönen", Balıkesir*) [*Bak*: Çendele, 2]

Çendir [*İs.*], **1.** Yağsız et: **Bu çendiri ne diye aldın?** (*Diyarbakır*) — **2.** Sinirli et (*Gümüşane*) [*Bak*: Cıyındırık]

Çendirek [*İs.*], Sabaha karşı esen yel (*Alpanos, Kümbet "Seyitgazi-Eskişehir"*)

Çendük [*İs.*], Mektep sırası, rahlesi (*Bafra "Samsun"*)

Çene [*İs.*], **1.** Köşe, sokak köşesi (*Çağlan "Eskişehir"; Sinop; İzmir; Tokat; Vezirköprü, Samsun; Sivas; Merzifon "Amasya"; Bursa; Polatlı "Ankara"; Ulubey "Ordu"*)— **2.** Koyun kenesi (*İçel*) — **3.** Sabanın sürgü demiri takılan ucu, eğek (*Kayseri; Paşaköy "İpsala-Edirne"*)

Çenepe [*İs.*], Toprak güveç (*Kırklareli* [*Muh.*])

Çenet [*İs.*], **1.** Midye kabuklarının ve buna benziyen iki muntazam parçadan mürekkep olup karın karına yapışık bulunan cisimlerden her biri; fasulye, nohut gibi sebzelerin, badem, ceviz, erik gibi kuru meyvaların içlerindeki par-

açlar, fılka (*Kozan "Seyhan„; Köşker, Avanos "Kırşehir„; Malatya; Kilis, Gaziantep; Ereğli "Konya„; Niğde; Ayaş "Ankara„; Talas, Develi "Kayseri„*) [*Bak:Çen3,4*]— **2.** İlyelerden her biri, but, kalça (*Kayseri; Burdur; Denizli; Maraş; İçel; Seyhan; Isparta; Çankırı; Konya; Samsun; Kırşehir; Kütahya; Niğde; Afyon; Antalya illeri*)— **3.** Kapı, pencere gibi iki kanatlı şeylerin katlarından her biri (*Adana; Yanpar köyü "İçel„; Urfa; Karaman "Konya„*) [*Bak: Kenet*]

Çenetlemek [*F.*], İki parçayı birbirine bitiştirmek (*Ayaş "Ankara„*) [*Bak: Kenetlemek*]

Çenetmek [*F.*], Parçalamak: Karpuzu çenettim (*Seyhan*)

Çenevir [*İs.*], Arpa, buğday ve çavdar gibi hububatı elemeğe yarar seyrek kalbur (*Dereköy, Karahisar "Kayseri„*) [*Bak: Gözer*]

Çenge [*İs.*], **1.** Pençe: Tenhada çengeme düşerse vay haline (*Ahlat "Bitlis„*) — **2.** Duvar köşesi (*Kars*) — **3.** Avuç (*İst.* [*Bir Kerküklüden*])

Çengedir [*İs.*], Yere çakılı dört sırığın uçlarına geçirilen bir çul parçasiyle yapılan gölgelik (*Burgaçlı "Bahçe - Seyhan„*)

Çengel [*İs.*], **1.** Manda buynuzlarının kıvrık yeri (*Samsun*) — **2.** Öğendire cemeği (*Ortaköy "Çal-Denizli„*) [*Bak: Cemek, çemek*]— **3.** Çatal (*Erzincan*) — **4.** Hayvanlardan korumak için tarla kenarına uzatılan uzun sırık (*Perşembe "Ordu„*)

Çengel otu [*İs.*]. Yemeği yapılan yaban enginarı (*Samsun*)

Çengeme [*İs.*], Yontma taş (*Soysallı "Develi - Kayseri„*)

Çengen [*İs.*], (*Kastamonu*) [*Bak: Çengel, 3*]

Çenger [*İs.*], Kenger otu (*Aydın*) [*Bak: Çengel otu*]

Çengetir [*İs.*], Yazlık çardak (*Dörtyol, Kozan, Kadirli "Seyhan„*) [*Bak: Çengedir*]

Çengil [*İs.*], Bakır kova (*Adala "Salihli - Manisa„*)

Çengildemek [*F.*], Köpek yavruları havlamak, haykırmak (*Yendiğin "Ilgın - Konya„*) [*Bak: Çemkirmek, 4*]

Çenğilemek [*F.*], Köpek, dayak yemek, taşla, vurulmak neticesi ağlar gibi havlamak, haykırmak (*Genezin "Avanos - Kırşehir„; Cebelibereket "Seyhan„*)

Çengir [*S.*], Haşarı: Şu hayvan çok çengirdir (*Zeytinli "Seyhan„*)

Çenik [*İs.*], Yalı, yalıdaki şehir: Cenik elliği (*Giresun köyleri*) [*Bak: Cenik*]

Çenikmek [*F.*], Vesvese, endişe ve telâş etmek (*Bucak "Burdur„*)

Çenilemek [*F.*], Dövülen veya bir tarafta sıkışıp kalan köpek inliyerek ürümek, havlamak (*Niğde; Dinar "Afyon„; Trabzon; Şereflikoçhisar "Ankara„*) [*Bak: Çenğilemek*]

Çenkel [*İs.*], (*Çanakkale*) [*Bak: Cemek, çemek, çenğel, 2*]

Çenketir [*İs.*], Karşılıklı iki ağacın arasına yapılan çadır (*Misis, Kozan "Seyhan„*)

Çenki [*İs.*], Kıvılcım (*Sivas*)

Çenkürmek [*F.*], Havlamak: Köpek çenkürüyor (*Şavşet "Çoruh„*)

Çenleme [*İs.*], Köpek can acısiyle bağırma, haykırma (*Çumra "Konya„*) [*Bak: Çenğilemek*]

Çenlemek [*F.*], (*Gaziantep*) [*Bak: Çenğilemek*]

Çenpe [*İs.*], Pencere (*Ankara*)

Çent [*İs.*], Ceviz, fındık gibi kuru meyvaların içi (*Ereğli "Konya"*) [*Bak: Çemet, 1*]

Çente [*İs.*], Çinko sahan ve tas kapağı (*Ankara*)

Çentek [*İs.*], Et satırı (*Davas "Denizli"*)

Çenteleşmek [*F.*], Çekişmek, ufak tertip münazaa etmek (*Gaziantep*)

Çentelek [*İs.*], Değişken hava (*Tekirler köyü "Nallıhan-Ankara"*)

Çenteli [*İs.*], Köy kızlarının giydiği ön ve arkası kapalı bir türlü entari (*Kargın "Tercan-Erzurum"*) [*Bak: Çantal*]

Çentes [*S.*], Para (*Samatya*[*Muh.*] *"İst."*)

Çentez [*İs.*], Bozuk para (*Kütahya*) [*Bak: Çentes*]

Çenti [*S.*], Gömlek (*Anamur "İçel"*) [*Bak: Çantal, çenteli*]

Çentik [*İs.*], **1.** Bez süzgeç (*Ezine "Çanakkale"*) — **2.** Kıymalı börek (*Eskişehir*) — **3.** Bir şeyin diş diş olması (*Adana*) — **4.** Elma, armut ve ayva gibi yemişlerin etli kısmı yenildikten sonra kalan çekirdekli sert kısmı (*Kastamonu*) [*Bak: Eşelek*]

Çepçek [*S.*], Bilmediği söze karışan (*Konya*)

Çepel [*İs.*], **1.** Çamur, bulaşık, pislik, kir (*Ankara; Seyhan; Kütahya; İzmir; Niğde; Malatya; Zonguldak; Kocaeli; Konya; Maraş; Sivas; Kastamonu; Kayseri; Kırşehir illeri*) — **2.** [*S.*] Tozlu, kavuzlu, yoz tohumlarla karışık hububat (*Ankara; Bolu; Niğde; Bursa; İzmir; Balıkesir; Sinop; Çanakkale; Ordu; Denizli; Konya; Kırşehir; Kayseri illeri*) — **3.** Dolaşık, karışık (*Çorum; Diyarbakır*) — **4.** Çalı çırpı, çör çöp (*Ankara; Çanakkale; Kızılcadere "Şarköy-Tekirdağ"; Edirne; Şile "İst."*) — **5.** Otlu, çayırlı, dikenli tarla (*Tekirdağ; Seyhan; Bayındır "İzmir"; Çorum*)

Çepellemek [*F.*], Pislemek, bulaştırmak (*Zonguldak*)

Çepelli [*S.*], Pislikli, çamurlu (*Genezin "Avanos-Kırşehir"; Sinop; İbriktepe "İpsala-Edirne"*)

Çepellik [*İs.*], Yağmur ve sulu sepken kardan meydana gelen zifos (*Şebinkarahisar, Mesudiye "Giresun"; Samsun: Asarcık, Gökköy "Başağıl" "Ereğli-Konya"; Sinop; Söğüt "Bilecik"; Devrekâni "Kastamonu"*) [*Bak: Çepel*]

Çepen [*İs.*], Ufak çapa (*Hamitler "Bursa"; Gürcüköyü "K. Hamam-Ankara"*) [*Bak: Çepin*]

Çeper [*İs.*], **1.** Duvar, çit, siyeç (*Köşher "Kırşehir"; Çemişgezek "Tunceli"; Harput, Petürge "Malatya"; Elâzığ; Diyarbakır; Kayseri; Çıldır; Kars; Yusufeli, Artvin "Çoruh"; Cebelibereket "Seyhan"; Erzincan; Keskin "Ankara"; Van; Bitlis*) — **2.** [*S.*] Ahlâksız, huysuz, geçimsiz (*Nevşehir "Niğde"*) — **3.** Bağ çubuğu (*Niğde*) — **4.** (*Mavrangel köyü* [?]) [*Bak: Çepel, 1*] — **5.** Parmaklık (*O. A.*)

Çeperiz [*S.*], Karışık: **Bu çeperizli işler insanı çok yoruyur** (*Bardakçı "Seyitgazi-Eskişehir"*)

Çeperlemek [*F.*], Duvar çekmek, bir yerin etrafına çeper yapmak (*Keskin "Ankara"*)

Çeperlik [*S.*], Yağmurlu, çamurlu hava (*Mucur "Kırşehir"*) [*Bak: Çepel, çepellik*]

Çepez [*İs.*], Denizin yosunlu taşları ve sazlık yerleri (*Beykoz "İst."*)

Çepezen [*S.*], Yağmurlu hava (*Örenköy "Fethiye - Muğla"*)

Çepi [*İs.*], Küçük çapa (*Malkara "Tekirdağ"; Mustafakemalpaşa "Bursa"; İst.; Ömerköy "Bandırma - Balıkesir"*) [*Bak: Çepen, çepin*]

Çepiç ve **Çepiş** [*İs.*], Yayık kolu (*Bartın, Amasra "Zonguldak"*) [*Bak: Bişek*]

Çepik [*İs.*], **1.** Yemiş konmıya yarar sepet (*Seyhan; Artvin "Çoruh"; Erzurum; Amasya; Van*) — **2.** Yünden örme patik (*Konya*) — **3.** Gömleğin geniş ve uzun kolu (*Malatya*) [*Bak: Salma*] — **4.** Çekirdek (*Tekirdağ köyleri*)

Çepildeyik [*S.*], Geveze (*Sinop*)

Çepilemek [*F.*], Tarlayı küçük kazma ile kazıp toprağı kabartmak (*İst.*)

Çepin [*İs.*], Bahçelerde kullanılan küçük çapa, el çapası (*Akköy, Dodurga, Samrı "Bilecik"; Biga, Kepez, Gelibolu "Çanakkale"; Mudanya "Bursa"; Balıkesir, Yukarı Söğütönü "Eskişehir"; Çankırı; Keskin, Kalecik "Ankara"; Sungurlu "Çorum"; Umuaca, Sarıcalı, "İpsala - Edirne"*) [*Bak: Külbe, çapur*]

Çepir [*İs.*], **1.** Tabiî havuz (*Tekirdağ*) — **2.** Taşlı ve yokuşlu yol (*Eğridir "Isparta"*)

Çepirdek [*S.*], Eğri büğrü, Capraşık (*Karacabey "Bursa"*)

Çepirlemek (*F.*], Çapalamak, çepilemek (*Elâzığ*)

Çepit [*İs.*], **1.** Şebit ekmeği (*Bâlâ "Ankara"*) [*Bak: Şebit, şebit*] — **2.** Çaput (*Konya*)

Çepli [*İs.*], Taş kırıntısı (*Rize*)

Çepmek]*F.*], Çalmak (*İst.* [*Muh.*])

Çepreşik [*S.*], **1.** Karma karışık (*Konya; Seyhan*) — **2.** Çamur (*Erzurum*)

Çeptirmek [*F.*], Göndermek: Haber çeptirmek (*Kalafat "Çankırı"*) [*Bak: Çapar, çaptırmak*]

Çer [*İs.*], **1.** Sağaltılması güç hastalık (*Adana*) — **2.** Ağılı küçük bir böcek (*Kadirli "Seyhan"*)

Çerçeki [*İs.*], Çekirge (*Kayseri*)

Çere [*İs.*], (*Genezin "Avanos-Kırşehir"; Givanyaylağı "Mersin - İçel"*) [*Bak: Cere, cara*]

Çereger [*İs.*], Toprak çömlek (*Bozkır "Konya"*)

Çerek [*İs.*], **1.** Tavan süpürgesinin sırığı, yapı işlerinde kullanılan sırık (*Erzincan; Ankara*) [*Bak: Cerek*] — **2.** Dibi dar ağızı geniş, içi sırlı topraktan yapılmış kap (*Dedeler "Ereğli - Konya"*)

Çerelmek [*F.*], Hayvan öldürücü ot yiyerek ölmek (*Köşker, Lâdik köyü "Kırşehir"*)

Çeremük [*İs.*], Erik (*Kemaliye "Malatya"*)

Çerepene [*İs.*], İçinde ekmek pişirilen topraktan yapılmış tepsiye benzer güveç, çanak (*Erenköy "Çanakkale* [*Muh.*]*"; Seyhan* [*Muh.*]*; İpsala, Edirne; Ağrakos "Suşehri - Sivas* [*Muh.*]*"; Şebinkarahisar "Giresun"; İzmir* [*Muh.*]*; İst.* [*Muh.*])

Çerepne [*İs.*], (*Çorlu, Hayrabolu, Tekirdağ; İst.* [*Muh.*]*; Korucu köy "Edirne"*) [*Bak: Cerepene*]

Çeretme [*İs.*], Topraktan yapılmış ekmek tepsisi (*Şebinkarahisar* "*Giresun* [*Muh.*]„)[*Bak: Çerepene*]

Çergel [*İs.*], (*İst* [*Muh.*])[*Bak: Çekel*]

Çergen [*İs.*], Uçurtma (*Isparta; Burdur*)

Çerik [*İs.*], **1.** Baş çatkısı (*Ereğli* "*Zonguldak*„) — **2.** Çemensiz pastırma (*Şebinkarahisar* "*Giresun*„) — **3.** Buçuk, parça, yarım (*Vezirköprü* "*Samsun*„) — **4.** Altı kiloluk bir çeşit hububat ölçüsü (*İncirli* "*Yozgat*„)

Çerilemek [*F.*], Karşı gelmek, yüze gelmek: **Be adam karşımda çerileyip durma!** (*Ermenak* "*Konya*„)

Çeripene [*İs.*], (*Tevfikiye* "*Çanakkale*„) [*Bak: Çerepene*]

Çerkel [*İs.*], (*Sarıçalı* "*Çanakkale*„; *Antalya; Fırnıs* "*Maraş*„; *Kaydulapa* "*Bafra - Samsun*„ [*Bak: Çekel, çekkel, çemek*]

Çerkelez [*İs.*], (*Çukur köy - Yalova* "*İst.*„) [*Bak: Çökelez*]

Çerkelli [*İs.*], (*Orhangazi* "*Bursa*„) [*Bak: Cenek, çemek*]

Çerkemek [*İs.*], Yaş yemişleri toplamak için ucu çengelli uzun değnek (*Sarılar* "*Manavgat-Antalya*)

Çerken [*İs.*], Uçurtma, şeytan uçurtması (*Akhisar, Gördes* "*Manisa*„; *Akbaba* "*İst.* [*Muh.*]„; *Hasköy* "*Saray - Tekirdağ*„; *Eğirdir, İsparta*) [*Bak: Çergen*]

Çerkinez [*İs.*], Güvercin büyüklüğünde avlanan sarı renkli bir kuş (*Muğla*)

Çerlemek [*F.*], **1.** Hayvan ölmek, hayvan çer yiyerek ölmek (*Kadirli, Doğanbeyli* "*Sambeyli - Seyhan*„; *Çanakkale; Mahmut ören* "*Ordu*„; *Sivas; Zincidere* "*Kayseri*„; *Ereğli* "*Konya*„) — **2.** Usanmak, bunalmak: **Senin elinden çerledim** (*Erzincan*) [*Bak: Çelermek*]

Çerlenmek [*F.*], Ağılanmak (*Kuzuculu* "*Dörtyol - Seyhan*„)

Çerletmek [*F.*], Sıkmak, bunaltmak, üzmek: **Çocuğum yeter artık beni çerlettin!** (*Van; Erzincan; Aksaray* "*Niğde*„)

Çerme [*İs.*], **1.** Akar suların topraktan çıkan sızıntısı (*Kuruçay* "*Erzincan*„) — **2.** Memba, göze, kaynak (**İki keçi bir çermeden su içer, dertsiz keçi dertlilere yol açar:** *Ankara; Başvartenik* "*Çemişgezek - Elâzığ*„; *Gerze* "*Sinop*„; *Mezirme* "*Malatya*„) — **3.** Çay kenarlarında sulu ve yeşillikli yer (*Vihik* "*Erzurum*„) — **4.** Ilık su kaynağı (*Mutmur* "*Arapkir - Malatya*„) [*Bak: Çermik, 1*]

Çermik [*İs.*], **1.** Madenî emlâhı havi soğuk veya sıcak kudret hamamı, kaplıca, ılıca (*Bigadiç* "*Balıkesir*„; *Liman* "*Rize*„; *Karakuş* "*Ünye-Ordu*„; *Bayburt* "*Gümüşane*„; *Bursa; Tepeviran* "*Gebze-Kocaeli*„; *Şahin* "*Malkara-Tekirdağ*„; *Vezirköprü* "*Samsun*„; *Çarıklar* "*Konya*„; *Kastamonu; Elâzıg; Erzurum; Sivas; Kars; Tokat*) — **2.** Yağmur sularının nehir yataklarında birikmesi (*Ören köyü* "*Fethiye - Muğla*„)

Çerpeşik [*S.*], **1.** Çapraşık (*Erzurum; Yavadı* "*Mesudiye - Giresun*„; *Ortaköy* "*Niğde*„; *Kızılisalı* "*Silifke-İçel*„) — **2.** Sisli, yağmurlu hava (*Bayburt* "*Gümüşane*„)

Çertevül [*S.*], **1.** Her şeyi güç beğenen (*Şehreküstü* "*Tosya - Kastamonu*„) — **2.** Geçimsiz (*Şehreküstü* "*Tosya - Kastamonu*„)

Çertme [*İs.*], Toprak tencere, güveç (*Bulancak* "*Giresun*„)

Çeş [*İs.*], **1.** Hububat yığını (*İsmail köyü, Sille, Konya; Eğret, Sandıklı "Afyon"; İncir köyü "Fethiye - Muğla"; Yalvaç "Isparta"*) — **2.** [*Zf.*] Yan, ön: **Karşıki ağacın çeşinden ârı gitti** (*Manavgat "Antalya"*)

Çeşlemek [*F.*], Hedefe nişan almak, denk getirmek (*Hadım "Konya"*)

Çeşmek [*İs.*], **1.** Ağaç dalı (*Tarsus "İçel"*)—**2.** Meyvaların dallara merbut olduğu sap, zenep (*Niğde*) — **3.** Kara çalı tohumu (*Halfeti "Urfa"*)

Çeşmek alayı [*İs.*], Şimşek çakmasıyle meydana gelen aydınlık (*Uluköy "Torul-Gümüşane"*)

Çeşnevir [*İs.*], (*Konya*) [*Bak: Çetnevir*]

Çeşni ve **Çeşniye** [*İs.*], Kıraç yerlerde yetişen kavun karpuz, sebze (*Deveeikonağı "Kemalpaşa-Bursa"; Evciler "Bayramiç-Çanakkale"*) [*Bak: Çeşte, 3*]

Çeşt [*İs.*], **1.** Bayram yemeği (*Samsun "Muş"*) — **2.** İyice döğülmemiş buğdayın kalburda toplanan kısmı (*Karaköy "Iğdır - Ağrı"*)

Çeştal [*S.*], İş tutamıyan, tembel (*Emirdağı "Afyon"*)

Çeşte [*İs.*], **1.** Kırkılan koyunun üzerinde bırakılan az yün (*Akpınar "Ordu"*) — **2.** Bir senelik yünü olan koyun (*Sadegöre "Gürele - Giresun"*) — **3.** (*İğdecik ve Sancaklıboz "Manisa"*)[*Bak: Çeşni*]

Çet [*İs.*], Ormanlarda büyük ağaçlar arasında yetişen gövdesi ve dalları elastikî bir cins küçük ağaç (*Kaleyaka "Perşembe - Ordu"*)

Çetek [*İs.*], Kabak çekirdeği (*İnebolu "Kastamonu"*)

Çetel [*S.*], Ham, olmamış: **Bu meyva daha çetel** (*Sarayköy "Denizli"*)

Çetele [*İs.*], Küçük çapa (*Bolu; Kartal "İst."*) [*Bak: Çepin*]

Çetelemek [*F.*], Çapalamak (*Kartal "İst."*)

Çeten [*İs.*], **1.** Saman taşımak için kağnılara konulan büyük çit (*Genezin "Avanos - Kırşehir"; Sivas; Alaca "Çorum; Tokat; Bafra "Samsun"; Erzincan; Kalecik "Ankara"; Dörtyol, Adana; Kayseri; Çeşme "İzmir"; Dişli "Sorgun - Yozgat"; Niğde; Erzurum*) [*Bak: Çiten*] — **2.** Üstü allı yeşilli kilimle örtülü gelin kağnısı (*Karabekir "Yahşihan - Ankara"*) [*Bak: Don*] — **3.** Çamaşır sepeti (*Gerze "Sinop"*) — **4.** Buzağı veya kuzu ağılı (*Balcalı "Çarşamba - Samsun"; Çeşen "Kastamonu"; Karahoca "Haymana- Ankara"; Gerede "Bolu"; Argıthanı "Konya"*) [*Bak: Kasu, çetene, 4*] — **5.** Çitten yapılmış ambar (*Eskişehir*) — **6.** İnce dallardan yapılan saman sepeti (*Sinop; Samsun*) — **7.** Kamıştan çit, duvar (*İsmail "Çumra - Konya"*) — **8.** Kenevir tohumu (*İsgöbü "Kayseri"*) [*Bak: Çetene*]

Çetene [*İs.*], **1.** Kendir, kenevir tohumu (*Zencidere "Kayseri"; Nevşehir "Niğde"; Sivas; Erzincan; Konya; Kırşehir; Çorum*) [*Bak: Çedene, çeten*] — **2.** Birbiriyle hesaplaşma (*Çandırlar "Seyhan"*) — **3.** [*S.*] Çapulcu, akıncı (*Bornova "İzmir"*) — **4.** Kuzu ağılı (*Konya*) — **5.** Piç (*Erzurum; Beşiri "Siirt"; Sinop; Amasya*)

Çetenek [*İs.*], **1.** Ekmek koymağa mahsus sepet (*Ayancık "Sinop";*

Samsun) — **2.** [*S.*] Güç okunan yazı: Kilise karanlık, incil çetenek, Papas kör, kim okur, kim dinler (*Konya*)

Çetgi [*İs.*], Kadınların hotozları, kız çocuklarının takke kıyılarına çevreledikleri altın süs (*Virancık "Emet - Kütahya„*)

Çeti [*İs.*], Geven dikeni (*Urfa; Manavgat "Antalya„; Civanyaylağı "Mersin - İçel„; Halfeti "Kilis-Gaziantep„*)

Çetik [*İs.*], **1.** Mest, yumuşak ayakkabı (*Havza, Bafra "Samsun„; Rahmanlar "Tire„, Çeşme "İzmir„; Edirne; Bursa; Susurluk "Balıkesir„*) [*Bak:* Edik] — **2.** Çekirge (*Çukurbağ "Mut-İçel„*) — **3.** [*S.*] Sık, karışık: Şu kızın saçı iyi taranmıyor çünkü çok çetiktir (*Kaş "Antalya„*) — **4.** Köpek yavrusu, enik (*Ahlat "Bitlis„*) — **5.** [*S.*] Ekilmiyen yer, kıraç (*Kumluca "Finike-Antalya„*)

Çetil [*İs.*], Sebze fidesi, küçük fidan (*Kümbet "Seyhan„*)

Çetin [*İs.*], Ökse otu, pürç (*Bor, Niğde*)

Çetine [*İs.*], Kenevir, çetene (*Seydişehir "Konya„*)

Çetir [*İs.*], **1.** Ak meşe, pırnal meşesi (*Tavaklı "Ezine-Çanakkale„; İst.* [*Muh.*]; *Ulubey "Ordu„*) [*Bak:* İtiriç] — **2.** Taşlı arazi (*Burdur; Çivril "Denizli„*) — **3.** Şemsiye (*Kars*)

Çetirdemek [*F.*], Her söze karışmak, gevezelik etmek (*Atlıhisar "Şuhut-Afyon„*)

Çetirik [*İs.*], Sarp, yalçın kaya, arazi (*Şebinkarahisar "Giresun„; Ağrakos "Suşehri-Sivas* [*Muh.*]„)

Çetlek [*İs.*], Sakız ağacının meyvası (*Belenkeşli "Mersin - İçel„*) [*Bak:* Melengiç)

Çetlevik [*İs.*], Fındık (*Kozan "Seyhan„*)

Çetlevuk [*İs.*], Fındık: Çetlevuk aldım (*Bursa*)

Çetlik [*İs.*], Ufak memeli hayvan (*Hedye "Kırklareli* [*Muh.*]„)

Çetnevir [*İs.*], Misafirlere çıkarılan çeşitli kuru yemiş (*Konya; Amasya*) [*Bak:* Çeşnevir]

Çetrez [*İs.*], Dikenli yer (*Uzuncaburç "İçel„*)

Çetük [*İs.*], **1.** Kedi yavrusu (*Boyabat, İnaltı "Ayancık Sinop*) — **2.** Kaydırak oyunu (*Mindaval "Şebinkarahisar-Giresun„*) [*Bak:* Puka] — **3.** Doğan kuşu (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Çeük [*İs.*], Palamut (*Silifke "İçel„*)

Çevelek [*İs.*], Girdap (*Narlıdere "İzmir„*) [*Bak:* Çevlek]

Çever [*İs.*], Su taksim yeri (*Erzin "Dörtyol- Seyhan„*)

Çevermek [*F.*], Gelişmek, yayılmak ve dağılmak (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*)

Çevgel [*İs.*], Saban demirinin çamurunu sıyırmağa yarıyan bir aygıt (*Kılıçlı köy "İst.„*)

Çevgen [*İs.*], Ucu eğri uzun değnek (*Söğüt "Bilecik„; Konya; Gökçesu "Bolu„*)

Çevirge [*İs.*], **1.** Kapı mandalı (*Safranbolu, Balkur "Zonguldak„*) [*Bak:* Çevirgeç] — **2.** İplik iği (*Aslıhan "Uzunköprü - Edirne* [*Muh.*]„)

Çevirgeç [*İs.*], **1.** Mandal (*Büyüktersiye "Adapazarı-Kocaeli„; İst.*) [*Bak:* Çevirge, 1] — **2.** (*Ortakaraviran "Konya„; Isparta*) [*Bak:* Attırgaç, aktargaç, bisleğeç] — **3.** (*Sinop*) [*Bak:* Çıkrıncak]

Çevirgele [*İs.*], Tesbih (*Orhaniye "Yenişehir - Bursa„*)

Çevirgen [*İs.*], **1.** Topaç (*Adapazarı "Kocaeli„*)—**2.** [*S.*] Damızlık eşeğini dişi eşeğe çekerek para alan adam (*Divriği "Sivas„*)

Çevirme [*İs.*], **1.** Etrafı duvarla, çitle çevrilmiş küçük bahçe (*Taçin köyü "Bünyan-Kayseri„; Diyarbakır*) — **2.** Kozayı tozundan ayırmak için kullanılan dolap (*Kozan "Seyhan„*)

Çevirtme [*İs.*], Dar, çıkmaz sokak, dönemeç (*Demirci "Manisa„*) [*Bak: Kısık*]

Çevit [*İs.*], Çam kabuğu (*Belenkeşli "Mersin-İçel„*) [*Bak: Çeft, 1*]

Çevk [*İs.*], (*Ermenak "Konya„*) [*Bak: Çeft*]

Çevkel [*S.*], Çekişe çekişe pazarlık eden (*Amasya*)

Çevkirmek [*F.*], Tilki ürümek (*Büyük kabaca "Uluborlu-Isparta„*)

Çevlik ve **Çevlük** [*İs.*], **1.** Girdap (*Narlıdere "Boldan - Denizli„; Maraş; Birecik "Urfa„; Bahtiyar köyü "Zara - Sivas„*) — **2.** Etrafı çevrilmiş bahçe, tarla (*Misis, Seyhan; Sungurlu, Çorum; Kayancı, Zıvarık "Konya„; Genezin "Avanos - Kırşehir„; Önsen "Maraş„; Kastamonu dolayı; Boyabat "Sinop„; Mezirme "Hekimhan - Malatya„*) — **3.** Su veya sel basarak ince kum altında kalan özlü ve bitelgesi çok toprak (*Diyarbakır*) — **4.** Samanlık (*İçel*) — **5.** Çayırlık (*Kargın "Tercan-Erzurum„*) — **6.** Kalın barsak (*Bozlar "Burdur„*) — **7.** Sürek avında, avı içerisine düşürülen yer (*Başlamış "Dörtyol - Seyhan„*) — **8.** Derim evi, yani çadırın tepesine konulan ve direğe geçirilmiş olan ağaçtan daire, yuvarlak göbek (*Çukur kuyu "Bor-Niğde„; Aziziye "Ereğli - Konya„*)

Çevre çelen [*S.*], Çepçevre (*Paşalı "Feke - Seyhan„*)

Çevrek [*S.*], Umumî (*İzmir*)

Çevrengeç [*İs.*], Girdap (*Erzin "Dörtyol - Seyhan„*) [*Bak: Çevlik, 1*]

Çevrenmek [*F.*], Baş ağrımak (*Yerebakan "Seyhan„*)

Çevrenti [*S.*], Hububatın cılızı (*Topçular "Eyüp - İst.„*)

Çevrim [*İs.*], Girdap (*Karadeniz havalisi*) [*Bak: Çevlik*]

Çevrimli [*S.*], İdareli, becerikli (*Sivas*)

Çevşek [*S.*], Çakıllı toprak (*Ordu*)

Çevşen [*İs.*], Küpenin kulağa takılacak yeri: **Küpenin çevşeni kırılmış** (*Sungurlu "Çorum„*)

Çevt [*İs.*], Palamutun kabuğu (*Yapıntı "Mut - İçel„*) [*Bak: Çeft*]

Çevüt [*İs.*], (*İriağaç "Malatya„*) [*Bak: Çevt, çeft*]

Çeyil [*İs.*], Taşlı, kumlu yer (*Başköy, Yeregömü "Ankara„; Yenice "Araç-Kastamonu„*)

Çeyin [*İs.*], Omuz kemiği (*Kars; Gebeme "Mesudiye - Giresun„*)

Çeykel [*İs.*], **1.** Övenderenin ucunda bulunan çamur sıyırmağa yarıyan üç köşeli demir, cemek (*Atabey, Senirkent "Uluborlu - Isparta„; Bayat "Aziziye - Afyon„; Bergama "İzmir„; Tekirdağ* [*Muh.*]; *Kemalpaşa "İzmir„; Bahadırlı "Bayramiç - Çanakkale„*) [*Bak: Çegel, çekel*] — **2.** [*S.*] Sert, kavgacı (adam) (*Niksar, Erbaa, Zile "Tokat„; İpsili "Hafik - Sivas„*) — **3.** [*S.*] Kılıksız (adam) (*Bahattin "Ulubey - Ordu„*)

Çeykem [*İs.*], Krater: Koru dağının çeykemi (*Küçük kabaca "Uluborlu - Isparta"*)

Çeyle [*İs.*], **1.** Killi toprak (*Gemlik "Bursa"*) — **2.** Kumlu toprak (*Harmanlı çardı köyü, Çeltikçi "Orhaneli - Bursa"; Taşköprü "Kastamonu"*) — **3.** İri kum (*Ağaköyü " Safranbolu - Zonguldak"*) — **4.** Ufak taşlı toprak (*Hatip "Ayancık - Sinop"*)

Çeylen [*İs.*], **1.** Çok ve küçük taşlı tarla (*Kocaköy "Ayvacık - Çanakkale"*) — **2.** Çay ve derelerin derin olmıyan yeri (*Kınık "Fethiye-Muğla"*)

Çeylençüş [*İs.*], Tahtaravalli (*Mudurnu "Bolu"*) [*Bak*: *Çıkrıncak*]

Çeymel [*İs.*], Ucu iğri değnek (*Eski pazar "Çankırı"; Balıbey "Manisa"*)

Çeynaklamak [*F.*], Tırmalamak (*Darende "Malatya"*)

Çeynikmek [*F.*], İdman etmek (*Kızılcaören "Kütahya"*)

Çeyre [*İs.*], Sellerin bıraktığı küçük taşlar (*Erkut "Cide - Kastamonu"*)

Çeyşek [*İs.*], **1.** Taşlı, kumlu yer (*Ayaş "Ankara"; Mahmudiye "Giresun"*) [*Bak*: *Çaşak*] — **2.** Çatıyla tavanın birleştiği yerdeki açıklık (*Bayat "Emirdağı - Afyon"*)

Çeyzinmek [*F.*], Azap çekmek, çabalamak: **Para bulmak için çeyziniyordum** (*Çetince, Akçaşar "Yalvaç - Isparta"*)

Çezek [*İs.*], Yapı taşları arasındaki derezleri yapmak için kullanılan aygıt (*Uğurlu "Ermenak-Konya"*)

Çezenmek [*F.*], Oyalanmak, vakit geçirmek, tenbellik etmek (*İskilip "Çorum"*) [*Bak*: *Çezinmek*]

Çezgi [*İs.*], Halı tezgâhlarına gerilen sıra ipleri (*Hisarcık "Kayseri"*)

Çezinmek [*F.*], Oyalanmak: **Orada çezinip durma!** (*Zonguldak*) [*Bak*: *Çezenmek*]

Çezmek [*F.*], Bebeğin altını değiştirmek: **Anne çocuğu çezip belemeli** (*Kırşehir*)

Çı [*İs.*], Çaylarda balık tutmak için taş ve çitten yapılan set (*Gölcük " Bayramiç - Çanakkale "*)

Çıbar atmak [*F.*], **1.** Çıban dökmek, çıban çıkarmak: **Sinek ısırdığı için vücudü çıbar attı** (*Diyarbakır*) — **2.** Çiçek çıkarmak (*Diyarbakır*)

Çıbarmak [*F.*], Kabarmak, çıban yapmak: **Deynek değen yerleri çıbardı** (*Diyarbakır*) [*Bak*: *Çıbar atmak*]

Çıbık [*İs.*], **1.** Çocukların topuğunun arkasında çıkan çıban (*Meydan " Mut - İçel "*) [*Bak*: *Gelincik tepmek*] — **2.** Göz hastalığı (*Konya; Kayseri*)

Çıbık kemiği [*İs.*], Boyun kemiği, atlas (*Bahçecik "Kocaeli [Muh.]"*)

Çıbık kızdırma [*F.*], Kesilen bağ çubuklarını köklendirme işi (*Çömelek " Mut İçel"*)

Çıbın [*İs.*], Sinek (*Çanakkale*) [*Bak*: *Cibin*]

Çıbır [*S.*], **1.** Kötü, işe yaramaz (*Duğança "Vize-Kırklareli"*) [*Bak*: *Cıbır*] — **2.** [*İs.*] Şubat ayı (*Argıthanı "Ilgın-Konya [Muh.]"*) [*Bak*: *Gücük*] — [*İs.*] Tahta fıçı (*Evreşe "Gelibolu - Çanakkale"*)

Çıcık [*S.*], **1.** Göze güzel görünen şey (*Karahoca "Haymana- Ankara"*) — **2** [*İs.*] Yay, vida (*Aksaray "Niğde"*)

Çıdağı [*İs.*], (*Maçka "Trabzon"*) [*Bak*: *Cıdavı*]

Çıdar [*İs.*], Çam ağacı (*Yıldızeli "Sivas„*)

Çıdırlı [*S.*], Postacı, çabuk gidip gelen, süvari: **Çıdırlı atlısı gibi gidip gelmesi bir oldu; Çıdırlı gibi gidip gelmelisin** (*Lohan "Gaziantep„*)

Çıfın [*İs.*], Küçük hamur teknesi (*Adapazarı "Kocaeli„*)

Çıftı [*İs.*], (*Kastamonu*) [*Bak: Condul*]

Çığ [*İs.*], **1.** Süt kazanlarının üzerini kapatmak için kamıştan yapılmış örtü (*Karakoca "Haymana-Ankara„; Eskişehir; Bozan "Tokat„ Aziziye, Ereğli "Konya„; Genezin "Avanos-Kırşehir„*) — **2.** Çadırlarda kamıştan yapılmış bölme (*Urfa; Mut "İçel„; Denizli; Başköyü "Burdur„*) — **3.** Oğlak veya kuzu koymağa yarıyan ağıl, çit (*Eflâni, Tabaklar "Zonguldak„; Aydınlı aşireti "Amasya„; Cebelibereket "Seyhan„*) — **4.** Pencere kafesi (*Bolu; Zeytinli "Edremit-Balıkesir„*) — **5.** Yapraklı saz, kamış (*Mardar "Bafra-Samsun„*) — **6.** Çatı arası (*Bolu; Ereğli "Zonguldak„*) — **7.** Üzerinde tarhana kurutmak için sazdan yapılan hasır (*Misis "Seyhan„*) — **8.** Kurumuş tütün veya afyon sapları (*Akşehir "Konya„*) — **9.** Süt üzerinde toplanan kaymak (*Erzurum*) — **10.** Kırağı, şebnem (*Yıldızeli "Sivas„*) — **11.** Çamaşır sepeti (*Aşağıçayır "Zonguldak„*)

Çığa [*İs.*], **1.** Kadınların örtündükleri çarşaf (*Mesudiye "Giresun„*) — **2.** Gelinlerin başlarına takılan sorguç (*Bergama "İzmir„*) [*Bak: Cığa, 1*]

Çığal [*İs.*], Horoz ve sülün gibi hayvanların en uzun tüyleri (*Dereköy "Kayseri„*) [*Bak: Cığa, 2*]

Çığan [*İs.*], Balık yavrusuna benziyen suda yaşar bir hayvan (*Düzağaç köyü [?]*)

Çığarmak [*F.*], Rutubetlenmek: Tuz çığarmış (*Genezin "Avanos-Kırşehir„*)

Çığdırmak [*F.*], Çıldırmak, kudurmak (*Zencidere "Kayseri„*) [*Bak: Çıvdırmak*]

Çığı [*İs.*], **1.** Pencere kafesi (*Mudurnu "Bolu„*) [*Bak: Çığ, 4*] — **2.** Paket (*Hisarcık "Kayseri„*)

Çığıl [*İs.*], **1.** Kumlu ve ufak taşlı arazi (*Mahmuttu "Akseki-Antalya„; Ilıcaksu "Domaniç-Kütahya„*) [*Bak: Çeyil*] — **2.** Kalabalık (*Gümüşane*) — **3.** Başa takılan yirmilik altın (*Safranbolu "Zonguldak„*)

Çığım [*İs.*], Akraba (*Toros Türkmenleri "Seyhan„*)

Çığın [*İs.*], Omuz başı (*Atlasköyü "Sivrihisar-Eskişehir„; Erzurum; Sinop; Ahlat "Bitlis„; Afyon; Lâpseki "Çanakkale„; Kayseri*) [*Bak: Çiğin*]

Çığırdak [*İs.*], Patika, keçi yolu (*Menemen "İzmir„*)

Çığırdeşmek [*F.*], Geçimsizlik etmek (*Yalcık "Ceyhan-Adana„*)

Çığırdık [*İs.*], **1.** Kara gürgen (*Cumayanı "Zonguldak„*) — **2.** Zeytin ağaçlarının çicek açacağı zaman çıkardığı tomurcuk (*Mamıca "Orhangazi-Bursa„*) [*Bak: Çiyirdik*]

Çığırgan [*İs.*], **1.** Ağustos böceği (*Alaşehir, Kırkağaç "Manisa„; İzmir; Bodrum "Muğla„; Balıkesir*) — **2.** Pamuğu çekirdeğinden ayıran el çıkrığı (*Belenkeşli, Ci-*

vanyaylağı "*Mersin*", *Çukurbağ* "*Mut-İçel*"; *Morcalı* "*Karaman-Konya*") — **3.** Yaban menekşesi (*Himmetoğlu köyü* "*Zonguldak*")

Çığırnık [*İs.*], Tarla kuşu (*Büyüktersiye* "*Adapazarı-Kocaeli*")

Çığırt [*İs.*], Patika, çığır (*Senir* "*Isparta*") [*Bak*: *Cılka, çılka*]

Çığırtı [*İs.*], **1.** Keskin ses, çığlık (*Karahas* "*Gölköy-Ordu*"; *Zile* "*Tokat*") — **2.** Davetiye, okuntu (*Erzurum*)

Çığırtma [*İs.*], Yumurtalı unun yağda kızartılmasıyle yapılan tatlı, lokma (*Tavlısın* "*Kayseri*"; *Köşker* "*Kırşehir*")

Çığırtmaç [*İs.*], Tellâl (*Zile* "*Tokat*")

Çığışık [*İs.*], Bulgurcuk denilen kar taneleri (*Çimi* "*Akseki-Antalya*")

Çığıştağı [*İs.*], Ucu halkalı nodul (*Urfa*) [*Bak*: *Çakşağı*]

Çığıt [*İs.*], Çığır (*Çal* "*Denizli*")

Çığız [*S.*], Hilekâr, madrabaz, mızıkçı (*Akhisar* "*Manisa*"; *Divriği* "*Sivas*") [*Bak*: *Cığız*]

Çığla [*İs.*] **1.** Üzerinde ot bitmiyen sert, taşlı toprak (*Çardakbeleni* "*Mustafakemalpaşa - Bursa*") — **2.** Kumlu veya millî toprak (*Köprücek* "*Emet-Kütahya*")

Çığlamak [*F.*], **1.** Ağlamak (*Küçükkılıçlı* "*Ist.* [*Muh.*]") — **2.** Gururlanmak, şımarmak (*Yusuflar* "*Eskişehir*") — **3.** Ağaç dallarını budamak (*Kayaş* "*Ankara*") — **4.** Mısır tanelerini koçanından ayırmak, kuşlar ekin başaklarını gagalariyle dağıtmak, dişlemek (*Alayunt* "*Kütahya*")

Çığlan [*İs.*], Suların sığ ve balık yatağı olan yeri (*Kütahya*)

Çığmak [*F.*], **1.** Fırlamak, hedeften ayrılmak, atlar koşarken sahadan çıkmak (*Yenice* "*Devrek*", *Bartın* "*Zonguldak*"; *Kars*) [*Bak*: *Cıvmak, çıvmak*] — **2.** Sıcaktan vücut hafifce terlemek, testiden su sızmak, (*Bozan* [?]) [*Bak Cığsak, çığsımak*]

Çığmalamak [*F.*], Çayırı ve bunun gibi şeyleri kökünden sökmek (*Kıbledağı* "*Çoruh*")

Çığnak [*S.*], Ayak altı, çok çiğnenen yer (*Kurtkulağı* "*Ceyhan-Seyhan*")

Çığnık [*İs.*], Ocak arkası: Çığnık yıkılmış (*Bengü* "*Bafra - Samsun*")

Çığra [*İs.*], Keçiyolu, çığır (*B. Karabağ, Bolvadin, Bayat* "*Aziziye-Afyon*")

Çığrak [*İs.*], Çığır (*Belenkeşli, Aslan köyü* "*Mersin-İçel*") [*Bak*: *Cığmak, çığıt*]

Çığrık [*İs.*], **1.** Çığır (*Hatipkışla* "*Çine - Aydın*") — **2.** Çıkrık (*Kayseri*; *Şebinkarahisar* "*Giresun*") — **3.** Civciv (*Konya çevresi*)

Çığsak [*S.*], Az nemli, az ıslak (*Vezirköprü* "*Samsun*")

Çığsımak [*F.*], Az terlemek (*Ordu*) [*Bak*: *Cığmak, 2*]

Çığşak [*İs.*], **1.** Küçük taneli dolu, kar serpintisi (*Kesme* "*Eğridir-Isparta*"; *Çakaldere* "*Ceyhan-Seyhan*") — **2.** Taşlı arazi (*Adana*) [*Bak*: *Cağşak, çaşak*]

Çığşamak [*F.*], **1.** İrtibat noktası gevşemek, lâçka olmak (*Adana*) [*Bak*: *Kağşamak, çağşamak*] — **2.** Yemek ekşimek, kokmak: **O karı aşını çağşadır da kimseye yedirmez** (*Dereçine* "*Bolvadin-Afyon*")

Çığşılmak [*F.*], İnsan bir şeyden alınmak veya utangaç bir halde kalmak (*Seyhan*)

Çık [*İs.*], **1.** Aşık kemiğinin çukur yüzü, tök ka şısı (*Konya; Atlıhisar "Şuhut - Afyon„*) [*Bak:* Cik] — **2.** [*Zf.*], Hep, kâmilen, bütün: Çık et (*Ayancık "Sinop„; Senir "Isparta„*) [*Bak: Cılk, çıkba, çıkla, çak*]

Çıka [*İs.*], Kız çocuğu (*Adana*)

Çıkak [*İs.*], Memba, kaynak, mahreç (*Azaplı "Kadirli-Seyhan„; Şehköy "Aydın„*)

Çıkal [*İs.*], Havuç (*Ankara*)

Çıkana [*İs.*], Kız kardeş çocuğu (*Karacakaya " İnegöl - Bursa„*)

Çıkancalık [*İs.*], Dışarı gelin giden bir kıza babası evinden çıkarken yapılan elbise (*Nevşehir "Niğde„*)

Çıkar [*İs.*], **1.** Kız: **Bu evin iki** çıkarı var (*Ezine "Çanakkale„*) — **2.** Çare, yol(*Ortaköy "İncesu-Kayseri„*) — **3.** Kâr: **Benim bu işten bir çıkarım yoktur**(*Kütahya*)

Çıkarı [*İs.*], Dışarı, kır (*Diyarbakır*)

Çıkarma [*İs.*], Balkon (*Ankara*)

Çıkartma [*İs.*], Balkon, cumba (*Bozpır, Çiğil "Konya„; Kayseri ve çevresi; İçel; Ahmet "Çanakkale„*) [*Bak: Cıkarma*]

Çıkçık [*İs.*], Ağaçkakan kuşu (*Elâzığ*)

Çıkçıka [*İs.*], Yoyo denilen oyuncak (*İst.*)

Çıkı [*İs*], **1.** Bohça (*Sandal "Kula - Manisa„; Eskişehir; Salar "Afyon„; Argıthanı "Ilgın - Konya„; Safranbolu "Zonguldak„; Kastamonu; Edirne; Akçakaya, Develi, Pınarbaşı "Erkilet - Kayseri„; Buca, Balçova "Izmir„; Ankara; Haymana "Ankara„; Alanya "Antalya„; Kemer "Fethiye - Muğla„; Mut, İçel*) — **2.** Sofra bezi (*Konya*) — **3.** Fındık ile ayva büyüklüğü arasında olan düğüm (*Gemrik "Bolaman - Ordu„*) — **4.** Nişan merasimi (*Konurlar "İnegöl - Bursa„*) — **5.** Kıymeti mukaddereli paket (*İst.*)

Çıkılamak [*F.*], Çıkın yapmak (*Amasya; Alaşehir "Manisa„*)

Çıkım [*İs.*], **1.** Bir Evlek, bir ekimlik yer (*Seydim köyü "Çorum*) — **2.** Bölük, parça (*Balıkesir ve çevresi*) — **3.** Tarla kazılırken evlek aralarına açılan yol (*Edirne; Şebinkarahisar " Giresun „; Ağrakos " Suşehri - Sivas „; Devrekâni "Kastamonu„; Amasya; Kalivya "Malkara-Tekirdağ* [*Muh.*]*„; Ulucak "Menemen-Izmir„; Vize "Kırklareli„*) [*Bak:* Ağızlık, *3*] — **4.** Ürün (*Bartın "Zonguldak„*) — **5.** Yolunacak ekinin bir baştan öbür başa kadar olan kısmı (*Kayseri*) — **6.** Ekini biçerken tarlada yapılan iş bölümü (*Zencidere "İsgölü - Kayseri „*)

Çıkındırık [*İs.*], Pezük kökü (*Bürhanettin "Ordu„*)

Çıkıntı [*İs.*], **1.** Sürü içinde işe yaramıyan koyun, koç (*Akpınar "Ordu„*) — **2.** Afyonun fena bir cinsi (*Isparta*)

Çıkışmak [*F.*], Hesaplaşarak uzlaşmak (*Taşrakaraslan "Konya„*)

Çıkıştağı [*İs.*], Nodul (*Kilis "Gaziantep„*)

Çıkıtlık [*İs.*], **1.** Gelin olan kıza annesi ve babası tarafından yapılan elbise (*Tömek "Konya„; Silifke " İçel „*) — **2.** Evlenme sırasında kız tarafının istediği para, ağırlık (*Şarkışla ve dolayı "Sivas)„*

Çıkkır [*İs.*], Ağaç gövdesinden oyulmuş su fıçısı (*Yazılı köy "Emirdağı - Afyon* [*Muh.*] *„*)

Çıkla [*S.*], **1.** Sade, saf, arı, halis, yalnız (*Kayseri; Konya; Çankırı; Seyhan; Çanakkale; Çorum; Ma-*

nisa; Kırşehir; İzmir; Isparta; İçel; Balıkesir; Maraş; Bolu; Aydın; Antalya; Burdur; Niğde; Ankara illeri) — **2.** [*Zf.*] Tamamen, büsbütün, hep (*Belönü "Burdur"; Şıhlı "Develi - Kayseri"; Nevşehir "Niğde"; Arap "Keskin - Ankara"; Şarkîkarağaç "Isparta"; Büyükçaylı "Dörtyol - Seyhan"; Haral "Gaziantep"; İçel*) — **3.** Tıpkı, aynen, gibi (*Yalvaç "Isparta"; Elbistan "Maraş"; Bayafşar "Konya"; Akseki "Antalya"; Yozgat; Ortabereket "Seyhan"; Bünyan "Kayseri"*) — **3.** [*İs.*] Keçi yolu, çığır (*Pazar "Kızılcahamam - Ankara"*) [*Bak: Cılka, cılga*]

Çıklamak [*F.*], Toprağa atılan hubuat taneleri intaşa başlamak (*Yozgat*)

Çıklı [*İs.*], Simit (*Rize*)

Çıklık [*İs.*], Hindiba (*Ereğli "Konya"*)

Çıkma [*İs.*], **1.** Balkon, cumba (*Bahçeler "Şebinkarahisar", Koylıhisar "Giresun"; Ağrakos köyü "Suşehri - Sivas"; Çorum; Şıhlar "Ulubey - Ordu"; Narlıca "Orhangazi - Bursa"; Kilis "Gaziantep"; Bartın "Zongunldak"*) [*Bak: Çıkartma*] — **2.** Kına yakılırken ellere, ayaklara bir takım nakışlar çıkarmak için oyulmuş muşamba (*Kastamonu*)

Çıkracık [*İs.*], Dönme dolap (*Çıplak "Çanakkale"*)

Çıkrancık [*İs.*], **1.** Atlı karınca (*Çalıca "Hendek - Kocaeli"*) — **2.** Tahtaravalli (*Kemal "Edirne"*)

Çıkrıncak [*İs.*], Çocukları yürümeğe alıştırmak için biri önde ikisi arkada üç tekerlekli, etrafı korkuluklu araba (*Sinop; Kırşehir*) [*Bak: Sürecek*]

Çıkşağı [*İs.*], Yoyo oyuncağı (*Adana; Gaziantep*) [*Bak: Çıkçıka*]

Çılaça [*İs.*], Tabaklıkta sahtiyanları boyamak için kullanılan ecza (*Bergama "İzmir"*)

Çılbağa [*S.*], Yaramaz çocuk (*Erzurum*)

Çılbır [*İs.*], Hayvanların yular başlığının çene altındaki halkasına bağlanan ip veya takılan zincir (*Düzce, Bolu; Bakacak, Balıkesir; Mudam "M. Kemalpaşa", Bursa; Osmaniye köyü "Ilgın", Akçaşehir "Konya"; Sazlı köyü "Ezine", Mecidiye köyü "Lâpseki - Çanakkale"; Foça, Bergama "İzmir"; Eskişehir; Büyük doğanca "Kavak - Samsun"; Bozüyük "Bilecik"; Çorlu "Tekirdağ"; Karaoğlanlı köyü "Manisa"; Kandıra, İzmit "Kocaeli"; Ulaşlı "?"*) [*Bak: Cılbır*]

Cılbırlamak [*F.*], Hayvanları haydamak için dizginiyle vurmak (*Edirne [Muh.]*)

Çılbır yol [*İs.*], Keçi yolu, cılga yol, çığır (*Ağa köyü, Ulus "Safranbolu", Zonguldak*)

Çılçapar [*S.*], Karışık renk (*İçel*)

Çıldır [*İs.*], **1.** Zarı soyulmuş ceviziçi (*Arapkir "Malatya"*) — **2.** Düğün: **Bu akşam çıldıra davetliyim** (*Cide "Kastamonu"; İst. [?]*) — **3.** Abla (*Yenifoça "İzmir"*) — **4.** Çelik çomak oyununda çeliğin dikilmesi şekli (*Büyükçekmece "İst."*)

Çıldıramak ve **Çıldırdamak** [*F.*], Çalılar kımıldamak, ses vermek: **Rüzgâr olmayınca çöp çıldıramaz** (*Belen "Bodrum - Muğla"; Tire "İzmir"*)

Çıldırık [*İs.*], **1.** Çabuk yanan, çabuk sönen ateş: **Bir çıldırık yaptı**

güzelce ısındık (*Sivas*) —**2.** Hallaç yayını gerdirmek için yayın ortasına takılan çubuk (*Edirne*)

Çıldırtı [*İs.*], Hışıltı (*Tire "İzmir„*) [*Bak*: Cıldıramak]

Çılga [*İs.*], **1.** (*Hısarcık köyü, Kayseri; Bölcek köyü "Berğama-İzmir„; Küçükyozgat "Ankara„; Çorlu "Tekirdağ„; Emirgazi "Sultaniye-Konya„: Hocalar "Sandıklı-Afyon„*) [*Bak*: Çılga] —**2.** Yayık: Şu **çılga kimin?** (*İzmir*) — **3.** Kalem saklanan kılıf (*Emirdağ "Afyon„*) — **4.** Saban demiri (*Çanakkale*) — **5.** Kayış tokası, kalem mahfazası (*Emirdağı "Afyon„*)

Çılgı [*İs.*], **1.** Akıl, us (*Urfa*) — **2.** Terbiye (*İst.* [*?*]) —**3.** Den, saygı (*Urfa*) — **4.** Biçim, tarz (*Haran "Urfa„*) — **5.** Çalı çırpı, talaş, yonga (*Eskişehir köyleri*) [*Bak*: *Çıldırık*] — **6.** Çığır, keçiyolu (*Civanyaylağı "Mersin-İçel„*) [*Bak*: Cılga]— **7.** Uçurum, yar (*İst.* [*?*])

Çılgıdır [*İs.*], Tüfek harbisi (*Burdur*)

Çılgısız [*S.*], **1.** Akılsız (*Urfa*) — **2.** Densiz, saygısız (*Adana "Seyhan„*)— **3.** Terbiyesiz (*Akıköy "Muğla„; İst.*) — **4.** Çılgın, rahat durmaz, yaramaz (*Gaziantep; Bayburt "Gümüşane„*) [*Bak* [*Çelet*] — **5.** Yanşak, sulu, sözünü bilmez (*Pazar "Kızılcahamam-Ankara„*)

Çılgıt [*İs.*], Çığlık, feryat (*Urfa*)

Çılık [*İs.*], Evlerde pis suların dışarıya akması için yapılan uzun oluk (*Dumlupınar "Kurşunlu-Çankırı„*)

Çılımak [*F.*], Mızıkçılık yapmak (*Tokat*)

Çılıngı [*İs.*], Çalı çırpı (*İlyas köyü "Karamürsel-Kocaeli„*)

Çılıngız [*S.*], Çok zayıf (*Ahıköyü "Muğla„*)

Çılıntı [*İs.*], (*Kandıra "Kocaeli„; Ankara*) [*Bak*: Cılıngı]

Çılk [*S.*], **1.** Sade, karışıksız (*Bayramlı "Uzunköprü„, Edirne; Bahçecik "Kocaeli* [*Muh.*]*„; Soğanlık "Kartal-İst.„*) [*Bak*: *Çık, 2*] — **2.** Bozuk, cılk yumurta (*G. A.; Edirne*)

Çılka [*İs.*], **1.** (*Aydınlı aşireti "Ceyhan-Seyhan„*) [*Bak*: *Cılga, 1*]— **2.** [*Zf.*] Büsbütün (*Talas "Kayseri„*) [*Bak*: *Cıkla, 2*]

Çılkı [*İs.*], (*Kasımlar "Eğridir-Isparta„; Konya*) [*Bak*: *Cılgı*]

Çılpa [*İs.*], Kulakları küçük keçi (*Çerkeş "Çankırı„*)

Çılpek [*S.*], Yürüyüşü kıvrak hayvan (*İçel*)

Çılpı [*İs.*], Fasulye sırığı, hereği (*Safranbolu "Zonguldak„*)

Çılpık [*S.*], **1.** Zevzek, züppe, hoppa, yeynicek (*Denizli; Bursa; Zile "Tokat„*) — **2.** [*İs.*] Makasla kesilen veya el ile yırtılan bir kumaşın kenarında beliren küçük iplikler (*Civanyaylağı "Mersin-İçel„; Bozüyük "Bilecik„*) — **3.** [*İs.*] Donmuş yerler güneşin tesirile çözülüp çamur olma (*Kütahya*) [*Bak*: *Çılpıma*]

Çılpıma [*İs.*], Donmuş yerler güneşin tesirile çözülüp çamur olma (*Saraycık "Kütahya„*) [*Bak*: *Çılpık*, 3]

Çıltak [*S.*], **1.** Sözünde durmıyan, dönek, sebatsız (*Uşak, Kütahya*) — **2.** Hileci (*Kütahya*) — **3.** İş bozan (*Düzce "Bolu„; Eskigümüş köyü "Niğde„*) — **4.** [*İs.*] İftira (*Ayaş "Ankara„; Balkandak "Beyşehir-Konya„; Kızılcahamam*

"Ankara„; Atlıhisar "Şuhut-Afyon„)

Çıltı [*İs.*], Çalı (*Bozhane köyü "Beykoz-İst.„*) [*Bak:* Çaltı]

Çıltık [*İs.*], Kaba ağaç (*Kaklıç "Menemen-İzmir„*)

Çıltım [*İs.*], Tenasübü endam: **Şu kızın çıltımı beni yakıyor** (*Kaşoba "Seyhan„*)

Çımak [*F.*], Yıkanmak (*İst.* [Bir Anadoluludan])

Çımamak [*F.*], Çamaşır yıkamak (*Küplü "Bilecik„*) [*Bak:* **Yumak**]

Çımbar [*İs.*], (*Kadıköy "Denizli„; Uçmakdere "Şarköy-Tekirdağ„; Küçükseymen "İst.„*) [*Bak: Cımbar*]

Çımbık [*İs.*], Göz çapağı (*Ezine "Çanakkale„*)

Çımbıl [*İs.*], Çapak (*Kızılköy "Ezine-Çanakkale„*)

Çımçık [*Zf.*], **1.** Tıpkı, ayni (*Edirne; Yeğenli "Tire-İzmir„; M. Kemalpaşa "Bursa„; Keçiborlu "Isparta„; Hayrabolu "Tekirdağ„; Havran "Edremit-Balıkesir„*) — **2.** Sade, halis, safî (*Kavak "Samsun„*) — **3.** [*İs.*] Ayaz, açık hava (*Torul "Gümüşane„*) [*Bak: Çınayaz, çınkayaz, çatayaz*]

Çımçıkıl [*S.*], **1.** Açık, aydınlık (*hava*) (*Tirebolu "Giresun„*) [*Bak: Çımçık*] — **2.** Bol, dolu, çok (**Bizim erik ağacı erikten çımçıkıl:** *Tirebolu "Giresun„; Harşit "Torul-Gümüşane„*)

Çımgışmak [*F.*], **1.** Cıvık maddeler habbelere ayrılarak sıçramak: **Üzerime kan çımgıştı** (*Civanyaylağı "Mersin-İçel„*) — **2.** Ürpermek, tüyler diken diken olmak (*Civanyaylağı "Mersin-İçel„*)

Çımık [*S.*], **1.** Sıkıntılı hava (*Coruk köyü "Balıkesir„; Elmalı "Antalya„; Karacaburun çevresi, Bergama "İzmir„*) — **2.** Az (*Bayralar "Elmalı-Antalya„*) — **3.** Kış geceleri görülen bulutlu fakat yağmursuz hava (*Burdur; Kınık "Fethiye-Muğla„*) [*Bak: Geren*] — **4.** [*İs.*] Bataklık, sazlık yer: **Mandayı çımıkta gördüm** (*Gündoğdu "Bursa* [*Muh.*]*„*)

Çımıtlık [*İs.*], Güneşli ve boğucu derecede sıcak hava (*Yaya köyü "Biga-Çanakkale„; Evciler "Balye-Balıkesir„*) [*Bak:* **Cıvan, çuvaş**, 2]

Çımkalamak [*F.*], (*Manisa*) [*Bak: Çınaplamak*]

Çımkı [*İs.*], **1.** Kıvılcım (*Adana "Seyhan„*) [*Bak:* Çıngı] — **2.** İnce değnek (*Adana; Çerkeş "Çankırı„; Marmaris "Muğla„; Sam "Beypazarı-Ankara„; Çobanköy "Kütahya„*)

Çımkımak [*F.*], Mayiler bir kaptan öbür kaba boşaltılırken toz halinde sıçramak (*Adana*)

Çımkırık [*İs.*], Fıskıye (*Vize "Kırklareli„*)

Çımkırmak [*F.*], **1.** Fışkırmak (*Vize "Kırklareli„; Saray "Tekirdağ* [*Muh.*]*„*) — **2.** Çemkirmek (*Çiftalan "Çatalca-İst.„*) [*Bak: Çengelmek*] — **3.** İshal olmak (*Aslıhantepeciği "Balıkesir„*)

Çımkışma [*İs.*], Vücudün âzası uyuşma (*Anamur "İçel„*)

Çımkışmak [*F.*], **1.** Vücudun bir yeri uyuşmak (*Çeşme "İzmir„; İznik "Bursa„*) — **2.** Vücudün bir yeri ağrımak, sızlamak (*Muğla; Horzum "Burdur„*) — **3.** Boğaz gıcıklanmak (*Dodurga "Bozüyük-Bilecik„*) — **4.** Yara

veya çıban zonklamak, sancımak (*Nuh köyü "Afyon„*) — **5.** Kaşınmak, gidişmek (*Sinop*)

Çımmak [*F.*], (*Yozgat; Düzbel yürükleri "Çivril - Denizli„*) [*Bak: Çimmek*]

Çımramak [*F.*], (*Antalya* [*Bir Kerküklüden*]) [*Bak:* *Çemremek*]

Çımsıtmak [*F.*], **1.** Çıldırmak, delirmek (*Urfa*) — **2.** Saçmalamak (*Urfa*) [*Bak: Çamsıtmak, 2*] — **3.** Biraz anlatmak, sezdirmek (*Ankara*) [*Bak: Çamsıtmak, 4*]

Çımşık [*Zf.*], Benzeri, tıpkısı: Sen **çımşık bizim kız gibisin** (*Orhangazi "Bursa„*)

Çın [*İs.*], **1.** Omuz (*Harput "Elâzığ„; Urfa; Bise köyü "Konya„*) — **2.** Üstünde toplu fakat azmeyva bulunan dal (*Ulubey "Ordu„; Görele "Giresun„*)— **3.** Ağaç uru (*İçel*)

Çınaçık [*İs.*], Dirsek (*Karaçay "Tokat„*)

Çınak [*İs.*], **1.** (*Kilis, Gaziantep*) [*Bak: Cıynak*] — **2.** Yağmurdan sonra açan hava (*Yeniköy "Seyitgazi-Eskişehir* [*Muh.*]„) — **3.** Parça (*İnebolu "Kastamonu„*)

Çınaklamak [*F.*], Kedi veya yırtıcı kuş gibi hayvanlar tırmalamak (*Kilis "Gaziantep„*)

Çın ayaz [*İs.*], Şiddetli ayaz (*Kızılelma "Bartın - Zonguldak„*)

Çınbar [*İs.*], (*Kızıllar "Karaman - Konya„; Çardak "Lâpseki - Çanakkale„*) [*Bak:* Cımbar, cıdbar]

Çınbıldamak [*F.*], Ağlamak (*Şebinkarahisar "Giresun„*)

Çınday [*İs.*], Şişle örülmüş yün çorap (*Yazılı "Emirdağ - Afyon* [*Muh.*]„; *Kadıçifliği "Yalova-İst.* [*Muh.*]„)

Çındık [*İs.*], Ağzı kapaklı bakır kap (*Karahalil "Uşak-Kütahya„*)

Çındır [*İs.*], **1.** Sinir, etin sinirli ve köpüklü yeri (*Urfa; Ahlat "Bitlis„; Van*) — **2.** Sinsin denilen oyun (*Urfa*)

Çındırık [*İs.*], Etin yumuşak tarafı (*Seyhan*)

Çıng [*İs.*], Omuz (*Nizip "Gaziantep„*) [*Bak: Çiğin*]

Çınga [*İs.*], (*Ortasinan "Konya„*) [*Bak:* Cımkı *1,* çıngı]

Çıngar [*İs.*], Kavga (argo) (*Bursa; Beykoz "İst.„; Urla "İzmir„; Bozkır "Konya„*)

Çıngar çıkarmak [*F.*], Kavga çıkarmak (*Eskişehir; İst.*)

Çıngı [*İs.*], **1.** Kıvılcım (*Ankara; Urfa; Sivas; İçel; Muğla; Yozgat; Eskişehir; Antalya; Gaziantep; Çorum; Manisa; Seyhan; Kayseri; İzmir; Konya illeri*) — **2.** Zerre, parça (*Ankara* [Bir Kıbrıslıdan]; *Ermenak "Konya„; Tokat*) — **3.** Su maşrabası (*Güney "Eşme- Manisa„*)

Çıngıl [*İs.*], **1.** Küçük ve seyrek üzüm salkımı (*Seyhan; İçel; Balıkesir; Manisa; Konya; Bursa; Elâzığ; İzmir; Edirne; İst. illeri*) [*Bak:* Cirtik] — **2.** Cam bilezik (*Kavak köyü, Karahalil, Havza "Samsun„*) — **3.** Boncuk (*Bartın "Zonguldak„; Sinop*) — **4.** Taşlık yer (*Çıldır "Kars„*) — **5.** Küçük bakraç (*Konya; Niğde*) — **6.** Dağ ve ağaç doruğu, ucu (*Vezirköprü "Samsun„*) [*Bak:* Cintik] — **7.** Nazarlık (*Eskişehir*)

Çıngımak [*F.*], Sür'atli koşmak (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan„*)

Çıngır [*İs.*], **1.** Su kovası (*Kars*) — **2.** Büyük bakır kap (*Kaş "Antalya„*) — **3.** Atmaca (*Kadirli "Seyhan„*)

Çıngırık [*İs.*], Kuyularda su çekmek için üç tarafı ince ve uzun, arkası kısa ve kalın bir sırığın yere çakılı iki ağaç arasında manivelâ haline getirilmek suretiyle ucuna kova bağlanarak yapılan su çekme tertibatı, seren (*Konya*)

Çıngırşak [*İs.*], **1.** (*Oğlakçılar "Boyabat - Sinop"; Çeltikçi "İnegöl - Bursa"*) [*Bak: Cıkrıncak*]— **2.** Pamuğun çekirdeğini çıkarmak için iki üstüvaneden yapılmış elle işler basit bir aygıt (*Kargı " Tosya - Kastamonu"*)

Çıngırt [*İs.*], Suyun toprak altından dere halinde akması (*Seylân köyü, Ordu*)

Çıngışmak [*F.*], Acımak, uyuşmak, sancımak: Ayağım çıngıştı (*Kırıklı "Karaisalı-Seyhan"*) [*Bak: Çımkışmak*]

Çınık [*İs.*], Büyük çorba tası (*Bandula "Kelkiit - Gümüşhane"*)

Çınır [*İs.*], Çığır (*Alpagut, Çeşme "Mudurnu-Bolu"*)

Çınk ayaz [*İs.*], **1.** Geceleri açık, bulutsuz ve rüzgârsız hava (*Gaziantep; Kayarcık "Saimbeyli - Seyhan"; Orçan "Maraş"*) — **2.** Şiddetli kuru soğuk (*Karahayıt, "Aydın*) [*Bak: Çınayaz, çıngırayaz, çantayaz*]

Çınkı [*İs.*], Kıvılcım (*Mersin "İçel"; Horzum "Burdur" ; İskenderun; Kilis "Gaziantep" ; Şerefler* [?]) [*Bak: Çıngı*]

Çınkıl [*İs.*], **1.** (*Kütahya*) [*Bak: Çıngıl, 1*] — **2.** Davarın südünü sağmak için kullanılan küçük helke (*Şereflikoçhisar " Ankara"*)

Çınkırık [*İs.*], (*Konya*) [*Bak: Çıngırık*]

Çınkışmak [*F.*], (*Seydin "Avanos- "Kırşehir"; İçel*) [*Bak: Çımkışmak, çıngışmak*]

Çınlık [*İs.*], Doğruluk (*Ortaköy "İst.* [*Muh.*]")

Çınnacık [*Zf.*], Azıcık: Bu yediğin leblebiden çınnacık verir misin? (*Ereğli "Konya"*) [*Bak: Çımçık*]

Çıntık [*İs.*], Sabun parçası (*Konya köyleri*)

Çıntırık [*İs.*], **1.** Fiske (*Çaylı "Dörtyol - Seyhan" ; Dalaver "Kars"*) [*Bak: Çintik*]— **2.** Dağın sarp ve kayalık yeri (*İncesu "Kayseri"*) [*Bak: Çıtınık*]

Çıntmak [*F.*], Pek ince doğramak (*İst.*) [*Bak: Çirtmek*]

Çıpa [*İs.*], Kısa ve küçük kulaklı hayvan (*Şahin "Malkara - Tekirdağ* [*Muh.*] "; *Trakya köyleri*)

Çıpar [*İs.*], **1.** Biçim, şekil (Hayvanlar hakkında) (*Niksar "Tokat"; Şıhlar " Ulubey - Ordu " ; Alucra "Giresun"*) — **2.** Yara izi (*İst.*)

Çıpçıg [*İs.*], (*Bartın "Zonguldak"*) [*Bak: Sipsi*]

Çıpek [*İs.*], Asma (*Develi "Kayseri"*)

Çıpıl [*S.*], Tüysüz, genç (*İnebolu "Kastamonu"*)

Çıpıldanlık [*İs.*], Tarla içlerinde ve tarla kenarlarındaki su birikintileri (*Adasarhanlı " Kavaklı- Edirne"*)

Çıpıldım [*İs.*], Dere ve çayların taşmasiyle meydana gelen milli, çamurlu yer (*Bergaz "Ezine - Çanakkale "*)

Çıpımak [*F.*], Yıkamak (*Bekirli " Silivri - İst."*)

Cıpır [*İs.*], İnsan veya hayvanda olan türlü renkte benekler (*Ulubey "Ordu"; Giresun*) [*Bak: Çapar*]

Çıpış [*S.*], Gözü çapaklı, çipil (*Kastamonu*)

Çıpışka [*İs.*], Ay çiçeği (*Ereğli "Konya"*) [*Bak: Günaşık*]

Çıpkağı [*İs*], Hamle (*Mara "Silifke-İçel"*)

Çıpkı ve **Çıpkıç** [*İs.*], İnce yaş çubuk, şıvga (*Büyük çaylı "Dörtyol", Adana "Seyhan"; Ereğli "Konya"; Mersin, İçel; İçerenköy "İst. [Muh.]"*)

Çıpkın [*İs.*], Rüzgârla karışık yağan yağmur (*Büyükafşar "Ankara"; Karataş "Dinar - Afyon"*) [*Bak: Çıvgın, 3.*]

Çıplattırmak [*F.*], Bir vuruşta kesmek, çırpadak kesmek (*Narlıca "Orhangazi-Bursa"*)

Çıprık [*İs.*], Kireç gibi kullanılan beyaz toprak (*Kemah "Erzincan"*)

Çır [*İs.*], **1.** Az akan su (*Genç "Muş"; İst.; Kepen "Sivrihisar - Eskişehir"*) [*Bak: Çırçır*] — **2.** *Girdap* (*Elâzığ*) — **3.** Çığır, ince yol (*Erzin "Dörtyol - Seyhan"*) — **4.** Kayısı kurusu (*Yukarı Söğüt köyü "Eskişehir"; İst.; Çanakkale; Sivas*) [*Bak: Çir*] — **5.** Meyva pestili (*Osmaniye "Sinop"*) — **6.** [*S.*] Hastalıklı ağaç (*İçel*) [*Bak: Çor*] — **7.** Kale kapmaca da denilen ve erkek çocuklar tarafından oynanılan bir çeşit oyun (*Elâzığ*) — **8.** Hastalık (*Trabzon [Muh.]*) [*Bak: Çor*]

Çıra [*İs.*], Lâmba (**Çıranızda gazyağı yok mu?**: *Nizip "Gaziantep"; Hisarcık, Akçakaya "Erkilet - Kayseri"; Kırşehir; Büyük Afşar "Ankara"; Seyhan; Konya; Kastamonu*)

Çırabana [*İs.*], Ocak (*M. Şevketpaşa köyü "Beykoz - İst. [Muh.]"*)

Çırahba [*İs.*], (*Kelkit "Gümüşane"*) [*Bak: Çırakman 1*]

Çırahma [*İs.*], (*Kırşehir köyleri*) [*Bak: Çırakman, 1*]

Çırak [*İs.*], Derileri sermek için iki kazık arasına uzatılan direk (*Yalvaç "İsparta"*)

Çırakma [*İs.*], Öküz ve mandaları nallamakta kullanılan üç ayaklı ve üstü üstüvanî bir nalbant aygıtı (*Alemdar "İst. [Muh.]"*)

Çırakman [*İs.*], **1.** Erkek çocuklar tarafından ufak bir çukura bir makara kukasını koymak için sopalarla vurularak oynanılan bir türlü oyun (*Meydan "Mut-İçel"; Celep köyü "Çatalca - İst. [Muh.]"*) — **2.** Şelâle, çağlıyan (*Akçakese "Beypazarı-Ankara"*) — **3.** Saraçların veya tabakların üzerinde deri temizledikleri üç ayaklı bir çeşit aygıt (*Edirne*)

Çıralık [*İs.*], **1.** İdare lâmbası (*Tarsus "İçel"; Rumkuş "Seyhan"*) — **2.** Lâmba konulan sehpa, raf (*Gödene "Konya"*)

Çırapna [*İs.*], (*Balçuva "İzmir"*) [*Bak: Çıralık, 1*]

Çırban [*İs.*], Su yolcusu (*Kemaliye "Malatya"*)

Çırga [*İs.*], Domates salatası (*Keşanuz "Ankara"*)

Çırgan [*İs.*], Ağustos böceği (*Milâs, Yenice köyü "Muğla"*)

Çırganç [*İs.*], (*Tire "İzmir [Muh.]"*) [*Bak: Çırgan*]

Çırık [*İs.*], **1.** Çıkrık, kirman (*Elâzığ*) — **2.** Serçeden büyük bir kuş (*Kayseri*) — **3.** Kaynıyan herhangi bir akarın üstünde hâsıl olan köpük (*Lâpseki "Çanakkale"*) — **4.** Sıkılmış üzüm posası (*Köşker "Kırşehir"*)

Çırız [*İs.*], İnce ve kuru dal (*Zonguldak*)

Çırk [*İs.*], **1.** Sıgara zifiri (*Kalecik "Ankara"*) [*Bak*: *Çirik*] **2.** — [*Zf.*] Kâmilen, hep, bütün: **Aldığım buğday çırk tozmuş** (*Kalkan "Antalya"*) [*Bak*: *Çıkla, cıkla*]

Çırkıt [*İs.*], Çil keklik (*Yalak "Kayseri"*)

Çırkmak [*İs.*], **1.** Döğmek: **Şu çocuğu o kadar çırkmak doğru değil** (*Kaş "Antalya"*) — **2.** Silkmek: **Bu ağaçta erik çoktur çırk ta biraz dökülsün** (*Kaş "Antalya"*)

Çırlagaç [*F.*], Ağustos böçeği (*Ermenak "Konya"*)

Çırlak [*İs.*], **1.** Kuş yavrusu (*Şahin "Malkara - Tekirdağ"*) — **2.** [*S.*] Çok söyleyen, cırlak (*Lâpseki "Çanakkale"*)

Çırlamak [*F.*], **1.** Bağırıp çağırmak (*Ezine "Çanakkale"*) — **2.** Ağlamak (*Gölcük "İzmit-Kocaeli"*)

Çırlangıç [*İs.*], Ağustos böceği (*Kesme "Eğridir - Isparta"*)

Çırlavuk [*İs.*], **1.** Çırık kuşundan kabaca, kara tüylü bir kuş (*Subugaz "Gaziantep"*) — **2.** Yaprağı sarıya çalar ve yarım metreye kadar uzayan bir çeşit bitki (*Subugaz "Gaziantep"*) — **3.** Ağustos böceği (*Balkanda "Beyşehir - Konya"*)

Çırlayık [*İs.*], Kurbağa (*Akdoğan "Kızılcahamam - Ankara"*)

Çırmak [*F.*], **1.** Yırtmak: **Kâğıdı çırdı** (*Urfa*) — **2.** Tırnaklamak: **Çocuğun ellerini kedi çırmış** (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*) — **3.** [*İs.*] Ağaç kökü (*Tepeköy "Piraziz - Giresun"*)

Çırmaklamak [*F.*], Tırmalamak (*Muş; Bitlis; Van; Diyarbakır illeri*)

Çırmar [*İs.*], **1.** Sebze ekmek için bahçeden ayrılan bir kısım, evlek (*İst.* [*?*]; *Malatya*) — **2.** Küçük akar su (*Kemaliye "Malatya"*)

Çırmağan [*İs.*], İplik dokumalarında gücülere takılan kirişlerin geçirildiği kuyu makarasına benzer tahtadan bir aygıt (*Civanyaylağı "Mersin - İçel"*)

Çırmık [*İs.*], Piliç (*Muğla*)

Çırmıklamak [*F.*], Odunu yararak ufaltmak (*Malatya*)

Çırmıt [*İs.*], Değirmen arklarında suyun önüne tutulan tahtadan set, savacak denilen aygıt (*Erzincan*)

Çırnak [*İs.*], **1.** Pençe, tırnak (*Urfa; Çankırı; İçel; Gaziantep; Konya illeri*) [*Bak*: *Cıynak*] — **2.** Keçi yolu, çığır (*Alki köyü* [*?*]; *Muğla*)

Çırnaklamak [*F.*], Tırmalamak (*Urfa; İçel*)

Çırnaz [*S.*], Zayıf (*Urfa; Bitlis*)

Çırnık [*İs.*], **1.** Patikadan daha küçük, iz halinde, yol (*Yerkesik "Muğla"*) — **2.** Ufak dere (*Sarıoba "Polatlı - Ankara*) — **3.** İnce ağaçlı sık orman (*Mesudiye "Giresun"*) [*Bak*: *Çaltı*]

Çırpağı [*İs.*], (*Meydan "Mut-İçel"*) [*Bak*: *Çırpak, 1*]

Çırpak [*İs.*], **1.** İnce değnek (*Pınarbaşı "Bayramiç - Çanakkale"*) [*Bak*: *Çırpağı*] — **2.** Ceviz, palamut gibi ağaçları çırpmağa yarıyan ince sırık (*Seferihisar "İzmir"*)

Çırpan [*İs.*], **1.** Bataklık: **Çırpanlardan geçilmez** (*Sivas*) — **2.** Su yolcusu (*Erzurum*) [*Bak*: *Çekem, mirav*] — **3.** Tırpan (*Muğla*) — **4.** [*S.*] Fahişe, kötü kadın (*Köşker "Kırşehir"*)

Çırpı [*İs.*], Bir şeyi düzgün bir şekilde meydana getirme (*Şahmuratlı "Sorgun - Yozgat"*)

Çırpıcı [*S.*], Hırsız (*Muğla*)

Çırpık [*İs.*], **1.** Badana (*Erzincan*) — **2.** [*S.*] Fena, kötü (*Taşköprü "Kastamunu"*) —**3.** Çapak (*Bandula "Kelkit - Gümüşane"*)

Çırpıncak [*İs.*], Unu su içinde çırpmak için kullanılan bir türlü aygıt (*Cide "Kastamunu"*)

Çırpıdak [*Zf.*], (*Kastamunu*) [*Bak: Şıppadak*]

Çırpıştırmak [*F.*], Bir işi acele görmek, yapıp bitirmek (*Bornova "İzmir"*)

Çırpıt [*İs.*], Kibrit (*Çorum*)

Çırpız [*İs.*], **1.** Yeni ekin, göcek (*Konya; Elâzığ; Tekirdağ*) — **2.** Ağaç filizi (*Harput "Elâzığ"*)

Çırpma [*İs.*], **1.** Suda pişmiş yumurtanın üzerine soğan çırparak yapılan bir türlü yemek (*Güdül "Ayaş -Ankara"*) — **2.** Kan almak için kullanılan aygıt (*Kastamonu*)

Çırtık [*İs.*], **1.** İşe yaramaz bir hale gelmiş süpürge (*Van*) — **2.** [*S.*] Küçük, az, ufak (*Kemah "Erzincan"; Kumarlar "Bayramiç-Çanakkale"; Bandırma "Balıkesir"; Kelkit "Gümüşane"*) — **3.** [*S.*] Şımarık (*Erzurum*)— **4.** [*İs.*] Kapı mandalı (*Ereğli "Konya"*) — **5.** Ince su yolu (*Milâs "Muğla"*) [*Bak: Çırmar, 2*]

Çırtım [*Zf.*], **1.** Azıcık (*Erzurum*) —**2.**[*İs.*] Karış ölçüsü (*İst.* [*?*])— **3.** [*İs.*] Su damlası (*Malatya*)

Çırtlamık [*İs.*], Su fışkırtan oyuncak (*Kastamonu*)

Çırtlaz [*S.*], Arsız, geveze; maskara (*Kazmasökü "Karasu Sinop"*)

Çırtma [*İs.*], **1.** Çentilerek ufak ufak doğranmış kabak veya patlıcandan yapılan yemek (*Diyarbakır; Ahlat "Bitlis"*) — **2.** Isırgan otu ile yapılan bir türlü börek (*Ezine "Çanakkale"*) — **3.** Fiske (*Van*) [*Bak: Çintik*]

Çırtmak [*F.*], **1.** Kan almak için ustura ile vücudü çizmek (*Diyarbakır*) — **2.** Kabak, hıyar gibi nesneleri ufak parçalar halinde doğramak (*Ahlat "Bitlis"*)

Çırtman [*İs.*], Hayvan sürmek üzere kullanılan ince değnek (*Geriçam "Muğla"*) [*Bak: Şıvga*]

Çırtmık [*İs.*], Buğday, fasulye, nohut, bakla, börülce ve mercimek gibi hububatın karışık olarak pişirilmişi (*Kaş "Antalya"*)

Çırya [*İs.*], Meyva kurusu (*Rize; Çoruh*) [*Bak: Çır 4, çir*]

Çısmak [*F.*], Pısmak, pusmak (*Keramet "Orhangazi - Bursa"*)

Çıstoprak [*İs.*], İşlenmiş toprağın altından çıkan beyaz sakız gibi yapışkan toprak (*Şehler "Ulubey-Ordu"*)

Çıskımak [*F.*], Herhangi bir işten bezmek, usanmak (*Osmancık "Çorum"*)

Çıt [*İs.*], **1.** Odun taşınan kağnı (*Haymana "Ankara"*) — **2.** Anahtar, asma kilit (*Ankara; Sivas; Ezine "Amasya"; Tokat; Malatya*) — **3.** Basma (*Sivas ve dolayı*) — **4.** Baş örtüsü (*Trabzon*)

Çıta [*İs.*], Tırpitil de denilen küçük kazma (*Edirne*)

Çıtak [*İs.*], **1.** Dağlı, dağlarda yurt tutan (**Bissenin çıtağı çok çalışkandır:** (*Akait "Akşehir-Konya"; Çorlu "Tekirdağ"; Çubuk, Hacı Toğrul "Polatlı - Ankara"*) — **2.** [*S.*] Kaba adam (*Kumarlar "İnegöl-Bursa"; Kütahya; Gögenç "Zıvarık-Konya"*) — **3.** Köylü

(*Edirne; Konya; İst.* [?]) — **4.** Çetin, titiz, kavgacı, yaramaz, şuna buna çatan, dövüşken, inatçı, huysuz (*Yozgat; Çorum; Alanya, Serik "Antalya"; İğdecik, Sancaklıboz "Manisa"; Balkanda "Beyşehir-Konya"; Tire "İzmir"; Sarılar, Genezin "Avanos-Kırşehir"; Mart, Maruf, Çankırı; İncesu, Kayseri; Sinop; Niğde*) — **5.** Açık göz, canı tez, çevik, uyanık, kurnaz (*Antalya; Kayseri*) — **6.** Erkek hizmetçi (*Edirne; Konya*) — **7.** Ay boynuzlu öküz (*Çorum*)— **8.** Beş taş oyunu (*Kartal "İst."*)

Çıtanak [*İs.*], **1.** Portakal ve elma gibi meyvaların bir dal üzerinde bir kaç tanesi bulunarak hevenk halini almış olması (*Büyükçaylı "Dörtyol-Seyhan"*) — **2.** Küçük dal (*Ünye "Ordu"*)

Çıta parmak [*İs.*], Serçe parmak (*Elâzığ*)

Çıtavık [*İs.*], Yara, çıban (*İçel*)

Çıtçıt [*İs.*], **1.** Fermejüp (*Rize;* **- Etekliğe çıtçıt dikecek misin?** : *Seyhan; Bolu; Bursa*) [*Bak:* Çıtçıtı, 2.] — **2.** Susta denilen raptiye (*Kayadibi "Bornova-İzmir"; Silifke "İçel"*) — **3.** Keten tohumu (*Erzincan; Diyarbakır*)

Çıtçıtan ağacı [*İs.*], Çitlembik ağacı (*Seyhan*) [*Bak:* Melengiç]

Çıtçıtı [*İs.*], **1.** Ufak tabak, ufak kap, küçük iftartabakları (*Tavlusun, Erkilet, Hisarcık, Kayseri*) [*Bak:* Nalbeki] — **2.** Fermejüp (*Gaziantep*) [*Bak:* Çıtçıt, 1.]

Çıten [*İs.*], **1.** (*Karacahalil "Malkara-Tekirdağ"*) [*Bak:* Çeten] — **2.** Ağaç dallarından yapılmış küçük kulübe (*Trabzon*)

Çıtı [*İs.*], Meyva hevengi (*Halimiye "Ermenak-Konya"*)

Çıtık [*İs.*], Tuzak: **Kuş çıtığı, tilki çıtığı** (*Reşadiye "Tokat"*)

Çıtık parmak [*İs.*], Serçe parmak (*Evreşe "Gelibolu-Çanakkale"*)

Çıtıl [*İs.*], Üzerinde kendir ipi bükülen çatal ağaç (*Şıhlar "Ulubey-Ordu"*) — **2.** Kesilen ağaçtan yerde kalmış kuru ince dal (*Gebeköyü "Ereğli-Zonguldak"*) — **3.** Dikenlik (*Görele "Giresun"*) — **4.** [*S.*] Karışık (*iş*): **Çıtıl işe karışma** (*Karabörk "Alucra-Giresun"*) — **5.** Ağaçların henüz çıkmış dalı, taze dal (*Amasya*)

Çıtılgı [*İs.*], **1.** Söğüt ve kavak ağaçlarının ince dalları: **Bugün biraz çıtılgı kestim** (*İnköy "Kütahya"*) [*Bak:* Çıtıl] — **2.** Kadın ve erkek entarilerinin kenarlarına yapılan işleme (*Ilıcaksu "Domaniç Kütahya"; Dodurga "Bozüyük-Bilecik"*) [*Bak:* Cıtırgı, 2]

Çıtımık [*İs.*], Sakız ağacının meyvası, melengiş (*Hamam köyü "Seyhan"*)

Çıtımkı [*İs.*], Budanmış üzüm çubukları (*Bozköy "Ödemiş-İzmir"*)

Çıtın [*İs.*], İnce, körpe ağaç dalı (*Talas, Kıranardı "Kayseri"*)

Çıtıngı [*İs.*], Kuru ağaç veya çalı dalları (*Hasköy "Nazilli-Aydın"*) [*Bak:* Cıtılgı]

Çıtınık [*İs.*], Sarp taşlı yer: **Çıtınık yolda araba zor gider** (*Üç kuyu, Hamurcu "İncesu-Kayseri"*)

Çıtır [*İs.*], **1.** Kibrit (*Selânik; Bursa; Ödemiş, Tire, Menemen, Urla, Kiraz "İzmir"; Kırkağaç "Manisa"*) — **2.** [*S.*] Karışık, biribirine girmiş (*Şebinkarahisar, Gicara "Alucra-"Giresun"; Şıhlar "Ulubey-Ordu"*) — **3.** [*S.*] Ufak: **Çıtır ceviz** (*Sey-*

han) — **4.** Çalı: **Ocakta çıtır yaktım** (*Bozburun "Marmaris-Muğla"*) — **5.** Çamaşırı arıtan bir çeşit kil (*Çankırı köyleri; Sungurlu "Çorum"*)

Çıtırga [*İs.*], Yapraklı ağaç dalı: **Çıtırgadan çardak yaptım** (*Mecitözü "Çorum"*)

Çıtırgı [*İs.*], **1.** Çalı çırpı (*Talas, Kayseri; Genezin "Avanos-Kırşehir"*) — **2.** Entarilerin yaka ve kollarına kırık çizgi (hattı münkesir) şeklinde süs olarak yapılan nakış (*Bayat "Emirdağ-Afyon"*) [*Bak:* Cıtılgı, 2] — **3.** [*S.*] İnce düşünen: **Şu çocuk çok çıtırgı** (*Boyabat "Sinop"*)

Çıtırgu [*İs.*], Ufak dolu (*Öşek köyü "Boyabat-Sinop"*) [*Bak:* **Bulgurcuk**]

Çıtırık [*S.*], **1.** Karışık, çetin (*Estiğin "Tokat"; Maraş; Camili "Konya"; Şebinkarahisar "Giresun"*) — **2.** [*İs.*] Dolu (*Darıözü, Boyabat, "Sinop"*) [*Bak:* Cıtırgu] — **3.** [*İs.*] İlk bahar fırtınası: **Bu sene çıtırıklar ağaçlarda döl koymıyacak** (*Hortu, Oğlakçı, Mülk "Çankırı"*) — **4.** [*İs.*] Bir hizada dikilmiş ağaçlar (*Erbeyli "Aydın"*) — **5.** Geveze (*Göl köyü "Kayaş Ankara"*) — **6.** Bulaşık, çirkef adam (*Gölköyü "Kayaş-Ankara"*) — **7.** [*İs.*] Çamur, çamurlu yol (*Konya*) — **8.** [*İs.*] Fundalık (*Darıca "Gebze-Kocaeli"*) — **9.** [*İs.*] İki derenin birleştiği yer (*Aşağı Hadım "Konya"*) — **10.** [*İs.*] Çıkacak ayın çıktığı ve girecek ayın da henüz girdiği zaman (*Hadım "Konya"*) — **11.** [*İs.*] Kıvılcım (*Gaziantep; Malatya; Diyarbakır*) — **12.** [*İs.*] Pürüz: **Bu iş çıtırıklıdır** (*Gaziantep*) — **13.** Bozuk, güç okunur yazı (*Sivas; Seyhan; İçel; Giresun*) — **14.** [*İs.*] İnce, kuru ağaç dalları (*Bayramiç, Çanakkale; Niğde; Develi "Kayseri"*) — **15.** Dolaşık, karışık (*Köşker "Kırşehir"; Alaca "Çorum"; Şebinkarahisar "Giresun"*) — **16.** [*İs.*] Dert, hastalık: **Başı çıtırıktan kurtulmadı** (*Ankara*) — **17.** [*İs.*] Dağ eteklerindeki taşlı yol (*İncesu "Kayseri"*) — **18.** Fitne: **Bugün gene çıtırık çıkarıyorsun** (*Erzurum*)

Çıtırlaşmak [*F.*], Biribirine girmek, girift olmak (*Ulubey "Ordu"*)

Çıtırmak [*İs.*], Pekmezi susam veya haşhaşla karıştırarak yapılan bir çeşit helva (*Muğla; Isparta*)

Çıtırman [*İs.*], Mısır, buğday, arpa gibi hububatın biçildikten sonra kurumak için mahrut biçiminde yapılan demetleri (*Karamaslı "Çarşamba-Samsun"; Ordu; Kürtün "Torul-Gümüşane"*) [*Bak:* Dokurcun, çırakman]

Çıtırmık [*İs.*], (*Ula "Muğla"*) [*Bak:* Çıtırmak]

Çıtkama [*İs.*], Kavga, patırdı (*Taşucu "Silfike-İçel"*)

Çıtkı [*İs.*], Kadınların başlarına koydukları tepeliğin etrafına süs için dikilen allı basmadan veya ipekten yapılan şerit (*Dikenli "Çankırı"*)

Çıtlak [*İs.*], **1.** Kıvılcım (*Şebinkarahisar, Avutmuş, Mesudiye, Görele "Giresun"; Ismetpaşa "Malatya"; Ordu; Susığırlık, Ömerköy "Balıkesir"*) [*Bak:* Çıtırık, çınkı] — **2.** Kibrit (*Göynük "Bolu"*) [*Bak:* Çıtır] — **3.** Kapı mandalı, reze, zemberek (*Culuk, Çubuk "Ankara"; Aksaray "Konya"; Beylerbeyi "İst. [Muh]"*) — **4.** Tuzlanmış yeşil zeytin (*Sinop*) — **5.** Kav-

rulmuş mısır unu (*Sinop*) [*Bak: Buhut*]

Çıtlak sakızı [*İs.*], Karakavuk «chicorée» dedikleri ottan çıkarılan sakız (*Gürcü "Kızılcahamam- Ankara"*)

Çıtlamak [*F.*], **1.** Memedeki çocuklar çok ağlamak, çatlamak (*Malatya*) — **2.** Meyva ve sebze çiçekleri açılmak (*Trabzon; Giresun*)

Çıtlamık [*İs.*], **1.** Bir türlü müver ağacı (*Gürcü "Kızılcahamam - Ankara"*)— **2.** Alıca benzer bir yemiş (*Keşanuz "Ankara"*)

Çıtlatmak [*F.*], İhsas etmek, söylenmesi gerek olan bir şeyin bir kısmını söyliyerek öbür tarafını anlayışa bırakmak (*Arapkir, Kemaliye "Malatya"; Silifke "İçel"; İst.*)

Çıtlık [*İs.*], **1.** Sakız ağacının meyvası, menengiş (*Hadım, Karaman, Sarıvadı; Ermenak "Konya"; Çapar "Tarsus - İçel"*) [*Bak: Menengiç, melengiç*] — **2.** Hindiba (*Kayseri; Konya; Kalafat "Çankırı"*) [*Bak: Güneyik*] — **3.** Lâbada, efelek (*Kayseri*) — **4.** Kökünden sakız yapılan karakavuk otu (*Maraş; Argıthan "Ilgın - Konya"; Çubuk, Üçem köyü "Bâlâ- Ankara*) — **5.** Çitlembik (*Aydın; Mut "İçel"; Söğüt "Köyceğiz-Muğla"; Tire "İzmir"*)— **6.** Çengel sakızı (*Çorum*) — **7.** Kenevir tohumu (*Konya*) — **8.** Çalı kuşu (*Cumayanı "Zonguldak"*)

Çıtlık üzümü [*İs.*], Beyaz renkli, salkımı sık, şırası bol bir türlü üzüm (*Dereköy "Tokat"*)

Çıtloğ [*İs.*], Kaburga kemiği (*Ordu*)

Çıtma [*İs.*], **1.** Hayvan çiftesi, tekme (*Plümer "Erzincan"*) — **2.** Pencere kafesi (*Durasıl "Nazilli-Aydın"*) — **3.** İkiden dörde kadar olan kız çocuklarının karşı karşıya oynadıkları bir taş oyunu (*Bereketli* [*?*]) [*Bak: Taş oynama*]

Çıtmulamak [*F.*], Berbat etmek (*Himmetoğlu "Zonguldak"*)

Çıtnak kara [*İs.*], Ufak taneli bir türlü siyah üzüm (*Ferenge "Erbaa-Tokat"*) [*Bak: Kişmiş üzümü*]

Çıtparmak [*İs.*], Serçe parmak (*Tokat*)

Çıtpıt [*İs.*], Fermejüp, çift kopça, susta (*Sarayköyü "Denizli"; Isparta*) [*Bak: Çıt çıt*]

Çıtrak [*İs.*], Funda, çalı (*Çanakkale; Kırcalı "Edirne"*)

Çıtrık [*S.*], Kavgacı, gürültücü (*M. Kemalpaşa "Bursa* [*Muh.*]") [*Bak: Çıtırık*]

Çıttık [*Is.*], Çalı kuşu (*Giresun*) [*Bak: Çıtlık*]

Çıttı pıttı [*Zf.*], Küçük küçük, ufak ufak (*Seyhan*)

Çıttırım [*İs.*], (*Ahlat "Bitlis"*) [*Bak: Çıttırım atmak*]

Çıttırım atmak [*F.*], Su yüzünde taş kaydırmak, sektirmek (*Ahlat "Bitlis"*) [*Bak: Kaymak almak*]

Çıv [*İs.*], Yemek sinisi (*Musaustaoğlu "Devrek - Zonguldak"*)

Çıvaç [*İs.*], Soğuk havalarda az hararetli güneş (*Babaeski "Kırklareli"*)

Çıvaçlık [*İs.*], Güneşli yer (*Amasya*) [*Bak: Çuvaşlık*]

Çıvan [*İs.*], (*Blıkesir*) [*Bak: Çimitlik*]

Çıvangar [*İs.*], Sol cenah (*Erzincan* [*kısmen*])

Çıvdırgın [*S.*], Mecnun, çıldırmış (*Şehşaban "İncesu - Kayseri"*)

Çıvdırmak [*F.*], Fırlatmak(*Kızılören "Sandıklı - Afyon„ ; Gerede "Bolu„*)

Çıvga [*S.*], **1.** İnce, cılız, kuru, zayıf (*Karakarlı "Hayrabolu - Tekirdağ„; Konya; Malkoç köyü "Edirne* [*Muh.*]„) — **2.** Boynuzları geriye bükülmüş hayvan (*Susığırlık "Balıkesir„*)

Çıvgar [*İs.*], **1.** Boyunduruğa koşulmuş öküzlerin arkasına yardım olarak bir çift öküz daha koşma (*Gelibolu "Çanakkale„; Edirne, İzmit "Kocaeli„; Konya; Pazarcık "Bilecik„ ; Balıkesir ve çevresi; Bursa; Çorlu "Tekirdağ„*) — **2.** Kereste ve odun arabalarında yükü gerdiren odun (*Bartın "Zonguldak„*) — **3.** Dört tekerlekli köy arabası (*Mülâyimköyü "Zonguldak*) — **4.** Ağaç filizi, fışkın, ağaç sürgünü (*Denizli; Akşehir, Karaman "Konya„; Tepeköy "İzmir„; Karacabey "Bursa„*)

Çıvgar takımı [*İs.*], Pulluklara öküz koşmak için ağaçtan yapılan bir çeşit aygıt (*Emirdağ "Afyon„*)

Çıvgın [*İs.*], Rüzgâr ve karla karışık yağan yağmur (*Denizli; Konya; Salur "Bandırma-Balıkesir„ ; Isparta; Sivas; Çal "Kütahya„ ; Oyaca "Haymana - Ankara„ ; Tepeköy "Torbalı - İzmir„ ; Akşehir, Karaman "Konya„ ; Sertaç "Burdur„; Kırşehir; Kozan "Seyhan„; Balcı köyü "Antalya„ ; Erzincan; Karakoca "Karacabey-Bursa„*) [*Bak: Çıvkın*]

Çıvıl [*S.*], Küçük (*Ünye "Ordu„*)

Çıvıncak [*İs.*], Salıncak : **Bahçedeki çıvıncakta çıvdım** (*Kürkçüler "Seyhan„*)

Çıvka [*İs.*], **1.** (*Başköy "Tavşanlı-Kütahya„; Antalya*) [*Bak: Çıvga, 2.*] — **2.** Filiz (*Ahırlı "Ankara„*) [*Bak: Çıvga, 4*]

Çıvkar [*İs.*], (*Vize "Kırklareli„; Konya*) [*Bak: Çıvga, 1.*]

Çıvkı [*İs.*], İnce söğüt dalı (*Kızıllar "Karaman-Konya„*)

Çıvkın [*İs.*], (*Aydoğdu, Isparta* [*Bak: Çıvgar, 4.*]

Çıvlamak [*F.*], Fışkırarak akmak (*Muratlar "Çanakkale„*)

Çıvmak [*F.*], **1.** Salıncakta sallanmak (*Kürkçüler köyü "Seyhan„*) — **2.** Atlamak, hoplamak, zıplamak (*Balıkesir; Gerze "Sinop„; Antalya; Honaz "Denizli„ ; Manisa; Kocaeli; Bayındır, Güzelçamlı "Kuşadası„ , Sasallı "Menemen„ , Tire, İzmir; Keçiborlu "Isparta„;*) — **3.** Hayvan yoldan çıkmak (*Gerze, Boyabat, Kazmasökü "Karasu-Sinop„ ; İmranlı "Şile - İst.„; Burunkaya, Zonguldak; Konya*)

Çıyırdak [*İs.*], Kışın yaprağını dökmiyen, yanarken ses çıkaran dikenli bir ot (*Bilecik*)

Çıyrık [*İs.*], Çocukları yürümeğe alıştrmağa yarıyan dört tekerlekli araba, sürecek (*Şebinkarahisar "Giresun„*) [*Bak : Sürecek*]

Çıyrımak [*F.*], Tiksinmek (*Sarılar "Avanos - Kırşehir„*)

Çızdırma [*İs.*], Lalanga veya kaygana denilen tatlı (*Fıstıklı "İst.* [?] „)

Çızdırmak [*F.*], Koşmak, seğirtmek (*Balıkesir ve çevresi*)

Çızga [*İs.*], Domuz yavrusu (*Çukurköy "Karaisalı-Seyhan„*) [*Bak: Çaşka, çaşkana*]

Çızgı[*İs.*], **1.** Kıvılcım (*Develi "Kayseri„*) — **2.** Cayma, sözünden

dönme (*Ulubey "Ordu„*) [*Bak: Cızak*] — **3.** Tırmık (*Sofular, Çerkeş, Dumanlı, Çankırı*)

Çızıkmak [*F.*], Koşmak (*Sücüllü "Yalvaç-Isparta„; Karaköy "Nallıhan-Ankara„*) [*Bak: Cızıkmak, dızıkmak*]

Çızılma [*İs.*], Zayıf, yüzü şiş adamlarda dudağının iç ve alt kısmından veya kellerin başından kan alma (*Durlaz köyü "Ereğli-Konya„*) — **2.** Saçta pişirilen gözleme (*Bolu*)

Çıkgırma [*İs.*], Hiddetle köpürüp bağırma, çağırma (*Orhaniye "Marmasis - Muğla„*)

Çızzak [*İs.*], Tahtaravalli (*Adana*)

Çibe [*İs.*], Ateş parçası, kıvılcım (*İzmit ve dolayı "Kocaeli„*)

Çibelek [*İs.*], Alkış, el çırpma (*Adana "Seyhan„*)

Çibiçik [*İs.*], Alkış, el çırpma (*Mersin "İçel„*) [*Bak: Cibik*]

Çibik [*İs.*], (*Ankara; Mersin "İçel„*) [*Bak: Çibelek*]

Çibil [*İs.*], **1.** Çok sulak yer, çayır (*Pazar "Kızılcahamam- Ankara„*) [*Bak: Mırık*] — **2.** Çayın sığ yeri, derin olmıyan yeri (*Çankırı*)

Çibin [*İs.*], **1.** Sinek (*Aksaray ve köyleri "Niğde„*) [*Bak: Cibin*] — **2.** Çaput, paçavra, bez (*Taşköprü "Kastamonu„; Yalova "İst.„*)

Çibiş [*İs.*], Çam kozalağı (*Hisarköyü "Domaniç-Kütahya„*)

Çicar [*İs.*], Tezgâhta bez dokunurken bezi germeğe yarıyan kenarları cımbızlı bir aygıt (*Tokat*) [*Bak: Cımbar*]

Çice [*İs.*], **1.** Teyze (*Bozkır "Konya„*) — **2.** Abla (*Çankırı*) [*Bak: Cice*] — **3.** Görümce (*Çıtak "Menemen - İzmir„*) — **4.** Hala, bibi (*Karapınar "Konya„*)

Çicek [*İs.*], Göğeri vergisi (*Ereğli "Konya„*)

Çicik [*İs.*], **1.** Çimlenmiş ot (*Bolu; Kızılcahamam "Ankara„*) — **2.** Mayıs ayı (*Şabanözü "Polatlı-Ankara„*)

Çiççi [*S.*], Düğüne çağıran, okuyucu (*Samsun*)

Çiçer [*S.*], Tuzlu (*Kepez köyü "Çanakkale„*)

Çiçermek [*F.*], Yeşermek, göğermek (*Bismil köyü "Diyarbakır„*)

Çiçi [*İs.*], **1.** Yenge (*Hotamış "Konya„; Büyükkasabağ "Bolvadin-Afyon„; Dombaylı "Salihli - Manisa„*) — **2.** [*S.*] Şımarık (*Akşehir "Konya„*) — **3.** Samanından ayrılmış buğday veya arpa yığını (*İst.* [*?*]) [*Bak: Çeç*] — **4.** [*Ed.*] Keçi ve koyunu yanına çağırmak için söylen söz (*Ağaeli "Ankara„*)

Çiçik [*İs.*], Meme (*İçerenköy "İst.* [*Muh.*]*„*) [*Bak: Cicik*]

Çiçikar [*İs.*], Avlu, çit kapısı (*Şile "İst.„*)

Çiçili [*İs.*], **1.** Solucan(*Rize*) — **2.** Toprak solucanı (*Rize*)

Çiçin [*S.*], Güzel, zarif (*Çemişgezek "Tunceli„; İzmir çevresi; Balıkesir*)

Çiçinmek [*F.*], Tiksinmek: **Hastahanede gördüğüm bir yaradan çok çiçindim** (*Hamidiye "Gündoğdu - Rize„*)

Çidik [*İs.*], Üzümleri gayet ufak olan yaban asması (*Arapkir "Malatya„*)

Çifek [*İs.*], Kırlarda, ormanlarda yetişen bir türlü yaban üzümü (*Kurtdoğmuş "Kartal-İst.„*)

Çifne [*İs.*], Hamur tahtası (*Çorlu "Tekirdağ„*) [*Bak: Yasdığaç, yassıağaç*]

Çifni [*İs.*], Ekmek tepsisi (*İzmit "Kocaeli„; Bartın "Zonguldak„*)

Çifşiyik [*İs.*], Dolu: Yağmurdan kaçarken çifşiyiğe tutulduk (*Güzelsu "Akseki - Antalya"*)

Çiğ [*S.*], **1.** Ekşimiş (*Yıldızeli "Sivas"*) — **2.** [*İs.*] Yağı alınacak süt (*Yıldızeli "Sıvas"*)

Çige [*S.*], Limon sarısı (*Konya*)

Çige ve **Çiğe** [*İs.*], **1.** Ceviz içi (*Karaman, Konya*) — **2.** Kıvılcım (*Karasınır "Konya"; Niksar "Tokat"; Isparta*)

Çiğel [*İs.*], **1.** Su birikintisi (*Akşehir "Konya"*) — **2.** Öğendirenin alt ucundaki yassı demir (*Seydiömer "Kütahya"*)

Çiğelem [*İs.*], Çilek (*Taşburun "Iğdir-Kars [Muh.]"*)

Çiğelmek [*F.*], Koşum hayvanı, ahırda çok kalmak suretiyle acemileşmek (*Oyaca "Haymana - Ankara"*)

Çiğermek [*F.*], **1.** Acımak, merhamet duymak (*Arslandoğmuş "Yıldızeli-Sivas"*) — **2.** Nemlenmek, nem almak (*Kayseri*)

Çiğil [*İs.*], Çakıl, çakıl taşı (*Selcen "Çal- Denizli"; Atça "Nazilli-Aydın"; Nallıhan "Ankara"; Seyhan; Sandal "Kula - Manisa"; Kütahya*)

Çiğin [*İs.*], Omuz (*Kale "İncesu-Kayseri"; Çevlik "Silifke", Mut "İçel"; "Seydişehir, Gaziler "Konya"; Kurugöl "Nevşehir - Niğde"; Kadirli "Adana - Seyhan"; Adıyaman "Malatya"; Görece, Balçuva, Tire "İzmir"; Şebinkarahisar, Parak "Alucra - Giresun"; Bağyaka "Finike - Antalya"; Birecik, Gönen "Ayvacık", Balıkesir; Muscalı "Çarşamba - Samsun"; Bucak "Eğridir - Isparta"; Ağrı; Muğla; Sarıbeyli "Manisa"; Divriği "Sivas"; İnebolu "Kastomonu"; Çorum; Kars; Niksar, Pazar "Tokat"; Diyarbakır; Kalkan "Simav - Kütahya"; Amasya; Genezin "Avanos - Kırşehir"; Denizli; Trilye "Mudanya - Bursa"; Beşiri "Siirt": Böbekler "Sertaç - Burdur"*) [*Bak: Çin,*]

Çiğindirik [*İs.*], **1.** Su taşıyanların kullandıkları omuzluk (*Zellice "Sarıkamış - Kars"*) — **2.** Filiz ve taze yaprak (*Selki "Beyşehir - Konya"; İshaklı "Afyon"*) [*Bak: Çiğirdik*] — **3.** Kül biriktirilen yer (*Boğabağı "Çorum"*) — **4.** Arık hayvan eti (*Kadirli "Seyhan"*) — **5.** Bulamacın top top olması (*Beypazarı "Ankara"*)

Çiğirdek [*İs.*], **1.** Ağaçların çiçek ve yaprak veren sürgünleri (*Konya*) — **2.** Ağaç ve çiçek tomurcuğu (*İlegöp "Uluborlu-Isparta"; Konya*) — **3.** [*S.*] olmamış Kavun (*Ödemiş "İzmir"*)

Çiğirden [*İs.*], Isırgan otu (*Yedigelli "Ereğli - Zonguldak"*)

Çiğirdik [*İs.*], **1.** Filiz, genç dal (*Dombaylı "Manisa"; Misiköyü "Bursa"*) — **2.** Ağaçların meyvalı tomurcukları (*Kayaş, Ayaş "Ankara"; Bursa*) — **3.** Ökse otu (*Kıbrıscık, Ankara*) — **4.** Kuvvetli topraktan çıkmış gür ot (*Alayunt "Kütahya"*) — **5.** Başa giyilen takke ve arakçin gibi şeylerin kenarına yapılan işlemeler (*Başköy "Ankara"*) — **6.** Pembe renk (*Manyan "Karaman - Konya"*)

Çiğirdim [*İs.*], Baharda ağaçların tomurcuklanması (*Sinop*)

Çiğirmek [*F.*], **1.** Usanmak, nefret etmek (*Diyarbakır; Ahlat "Bitlis"*)

Çiğirt [*İs.*], Çekirdek (*Frzurum; Sivas; Maçka "Trabzon"; Honaz "Denizli"; Erzurum*)

Çiğkaymağı [*İs.*], Sütün kaymağı alınıp yağ haline getirildikten sonra kaynatarak içine un katma (*Erzurum çevresi*)

Çiğleme [*İs.*], **1.** Yağmur çiseleme (*Örenköy "Fethiye-Muğla„*) [*Bak: Çiğlenti*] — **2.** Yağsız çiy sütten yapılan peynir, lor (*Merzifon Aydınlı aşireti "Amasya„; Konya; Zile, Niksar "Tokat„*) — **3** İşlenmemiş tarlayı herketme, nadas etme (*Tokat*) — **4.** Çebiş (*T.*)

Çiğlenti [*İs.*], Yağmur çiseleme (*Fethiye "Muğla„*) [*Bak: Çiğleme, 1*]

Çiğnek [*İs.*], **1.** Yol üstü, yol uğrağı (*Maraköyü, Silifke, Mut "İçel„*) — **2.** Kıvılcım (*Isparta; Burdur*) [*Bak: Çığıl, çıngıl, çınkı, çıngı, çinge*]

Çiğremek [*F.*], **1.** Korkudan tüyleri ürpermek; tiksinmek, ikrah etmek (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*) — **2.** Velvele etmek, bağırıp çağırmak (*Lâpseki "Çanakkale„*) — **3.** Soğuk veya ıslanarak üşümek neticesi işemek ihtiyacı duymak (*Kayseri*)

Ciğrişmek [*F.*], **1.** İçi gıcıklanmak (*Lohan "Gaziantep„*) — **2.** Vaz geçmek, caymak (*Lohan "Gaziantep„*)

Çiğritmek [*F.*], Usandırmak (*Köşker "Kırşehir„*)

Çiğsimek [*F.*], Müteessir olmak (*İzmir*)

Çigsinmek [*F.*], Alış verişte birisinin hilesini görerek nefret etmek (*Kayseri*)

Çik [*İs.*], **1.** Aşığın çukur tarafı, tök karşısı (*Kütahya; Yıldızeli "Sivas„; Urfa; Adana; Niğde; Kayseri*) — **2.** Civciv (*Başvartanik "Çemişgezek - Tunceli„*)

Çikel [*İs.*], (*Yedigeli köyü "Ereğli - Zonguldak„*) [*Bak: Cemek*]

Çikin [*S.*], Fena, kötü (*Senirkent "Ulubolru - Isparta„*)

Çikirdemek [*F.*], Pekmez ve yoğurt ekşiyip köpürmek (*Ermenak "Konya„*)

Çikşağı [*İs.*], Yoyo denilen oyuncak (*Gaziantep*)

Çik yatmak [*F.*], Sırt üstü yatmak (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*)

Çil [*İs.*], **1.** Topraktan zayıfça biten ekin (*Moramul "Amasya„*) — **2.** Islatılmış tütün tohumu (*Mardar "Samsun„*) — **3.** Yatak (*Erzurum dolayı*) — **4.** Sepet yapılan saz (*Erzurum*)

Çilâr [*İs.*], Köpek balığına benzer bir çeşit balık (*Sarıyer "İst.„*)

Çilbidik [*İs.*], Horoz ibiği (*Burunkaya "Zonguldak„*)

Çilbir [*İs.*], **1.** Hayvan başlığının ipi (*Bodrum, Muğla; Kırra "Bolvadin - Afyon„; Keçiborlu, Isparta; Kaş; Antalya; Ödemiş, Bornova, Tire "İzmir„; Boldan, Denizli; Konya; Manisa; Bahçe "Seyhan„; Gürcü köyü "Kızılcahamam - Ankara„; Yenisu köyü "Silifke - İçel„*) — **2.** Yoğurtla yumurtadan yapılan bir türlü yemek (*Buldan "Denizli„; Gürcüköyü "Kızılcahamam - Ankara„*) — **3.** Deve yuları (*Yenisu "Silifke - İçel„*)

Çilbur [*İs.*], Mısır unu ile yağ ve peynirden yapılmış yemek (*Rize*)

Çilçapar [*S.*], Alaca bulaca renk (*İçel*)

Çilçik [*S.*], Şımarık, hoppa (*Karaoğlanlı "Manisa„*)

Çildir [*İs.*], **1.** Pehlivan güreşlerinde rejisörlük yapan kimse. Bazı maniler söyliyerek pehlivan-

ları seyircilere takdim ve güreşi idare eder (*Muğla*) [*Bak: Cazgır*] — **2.** [*S.*] İnce, uzun, zayıf (adam) (*Başvartanik* “*Çemişgezek - Tunceli*„)

Çildirge [*İs.*], İnce davul değneği (*Denizli*)

Çildirgi [*İs.*], Pamuk kabartmak için kullanılan ince sopa (*Akköy* “*Söğüt - Bilecik*„)

Çile [*İs.*], Sıhhat, vücut afiyeti, şişmanlık, semizlik (**Çilem iyidir, çilesi yerindedir, hayvanın çilesi nasıl, bizim at çok çilelidir:** *Uşak* “*Kütahya*„; *Gâvurdağı* “*Cebelibereket - Seyhan*„; *Temre* “*Kaş-Antalya*„; *Bozan* “*Tokat*„)

Çilelenmek [*F.*], Semirmek, semizlenmek, çile tutmak, tavlanmak (*Muğla; Adana* “*Seyhan*„; *Köprücek* “*Emet - Kütahya*„; *Çıtak* “*Çal - Denizli*„)

Çileli [*S.*], Semiz, besili, etli, şişman, kuvvetli (*Çömlekçi köyü, Yeğenli köyü* “*Tire*„ “*İzmir*„; *Şekeroba* “*Maraş*„; *Bakacak* “*Balıkesir*„; *Kuzuculu* “*Dörtyol - Seyhan*„; *Çöplü köyü* “*Çivril - Denizli*„; *Fıraktın* “*Kayseri*„; *Samsun; Ören köyü* “*Akçadağ - Malatya*„)

Çileme [*İs.*], **1.** Iki yaşında keçi, çebiç (*Ortahisar* “*Ürgüp-Kayseri*„) — **2.** Hafif yağmur (*Olukyanı* “*Zonguldak*„)

Çilemek [*F.*], **1.** Hafif yağmur yağmak, çiselemek (*Bayındır* “*İzmir*„: *Dede köyü* “*Çal - Denizli*„; *Cumayanı köyü, Kilimli köyü* “*Zonguldak*„; *Zeyve köyü* “*Söğüt - Bilecik*„; *Van; Seyhan*) — **2.** Nemlenmek, yaşlanmak (*Kaboğlu* “*Zonguldak*„; *Yozagt*) — **3.** Saçmak, serpmek, ekmek (*Anamur* “*İçel*„) — **4.** Bülbül şakımak, kuşlar ötmek (*Manisa*)

Çilemez [*İs.*], Un çorbası, bulamaç, miyane çorbası (*Kargın* “*Köyceğiz - Muğla*„)

Çilen [*İs.*], **1.** Sığ yer, suyun derin olmıyan yeri (*Blıkesir; Adala* “*Salihli - Manisa*„) [*Bak: Diyaz*] — **2.** Hafif yağan yağmur (*Isparta*)

Çilenmek [*F.*], **1.** Çiselemek, serpiştirmek (*Kayarak* “*Saimbeyli - Seyhan*„; *Senirkent, Büyükkabaca, Uluborlu* “*Isparta*„; *Akviran* “*Burdur*„) — **2.** Şüphelenmek (*Ünye* “*Ordu*„)

Çilenpe [*İs.*], Süreksiz yağmur, çisenti (*Kazancı* “*Konya*„)

Çilenti [*İs.*], Hafif seyrek yağmur, çiskin, serpinti (*Edirne; Gelegermi köyü* “*Yalvaç - Isparta*„; *Kayseri; Yuvacık* “*İzmit - Kocaeli*„; *Bor* “*Niğde*„; *Söğüt* “*Bilecik*„; *Mut* “*İçel*„; *Kuzuluk* “*Kozan-Seyhan*„; *Pazaravdan* “*Bucak - Burdur*„; *Tirebolu* “*Giresun*„; *Ankara* [bir Kıbrıslıdan])

Çilermek [*İs.*], **1.** İlk yazda otlar topraktan baş göstermek (*Alayunt* “*Kütahya*„; *Bor* “*Niğde*„; *Niksar* “*Tokat*„; *Genezin* “*Avanos-Kırşehir*„) — **2.** Bülbül devamlı surette ötmek (*Sivas*) — **3.** Islanmak, yaşlanmak: **Tuz çilerdi** (*Bor* “*Niğde*„; *Yozgat*) — **4.** Soğuk almak (*Konya*)

Çilesiz [*S.*], Düşünmeden söyleyen, patavatsız (*Kayseri*)

Çileşmek [*F.*], Yağmur çiselemek (*Ermenak, Karaman* “*Konya*„; *Bor* “*Niğde*„; *İçel*)

Çile toprak [*İs.*], Çakıllı toprak (*Pelitköy* “*Balıkesir*„; *Abalar* “*Edirne* [*Muh.*]„)

Çilez [*S.*], Uzuvlaşmamış, meydana gelmemiş nesne (*Yozgat*)

Çilgidir [*İs.*], **1.** Pamuğu iplik haline getirmezden evvel demet yapmıya yarıyan aygıt (*Muğla*) — **2.** [*S.*] Cılız (*Muğla*)

Çili [*İs.*], İnce odun, çalı çırpı (*Manavgat "Antalya„; Tepelice "Bozkır-Konya„*)

Çilibik [*İs.*], Don, kırağı: **Çilibik ekinleri bozdu** (*İnköy "Kütahya„*) [*Bak: Çilpik*]

Çilik [*İs.*], **1.** Alkış (*Maraş; Gaziantep*) — **2.** At eyerlerinin altına konulan keçe (*Ortacaköy "Fethiye-Muğla„*) — **3.** Baldır: **Çilikleri açık ne ayıp** (*Kemaliye "Malatya„*) — **4.** Dişilik uzvu (*Kadirli "Adana-Seyhan„*)

Çilimbiz [*İs.*], Ateş yakmak için kullanılan çalı çırpı (*Tarsus; İçel; Haymana "Ankara„*) [*Bak: Çilimpive çilimpiz, çilinti*]

Çilimpi ve **Çilimpiz** [*İs.*], (*Tarsus "İçel„*) [*Bak: Çilimbiz*]

Çilingir [*İs.*], **1.** İri gözlü kalbur, gözer (*Talas "Kayseri„*) — **2.** Süzgeç (*Kastamonu; Davutlar, Yürük "Safranbolu-Zongnldak„*) — **3.** Kumlu toprak (*Seydin "Avanos-Kırşehir„*) — **4.** Az sazlı bataklık (*Gözene "Malatya„*) [*Bak: Cünüt, sevi*] — **5.** [*S.*] Yaşlı, nemli: **Evimiz çok çilingir, burası çilingirdir.** (*Küpeli "Bünyan-Kayseri„*)

Çilinti [*İs.*], (*Haymana "Ankara„*) [*Bak: Çilimbiz*]

Çili parmak [*İs.*], Serçe parmak (*Kırıklı "Karaisalı-Seyhan„*)

Çilka [*İs.*], (*Nevşehir "Niğde„*) [*Bak: Cılga, cılka*]

Çilkim [*İs.*], Üzüm salkımı (*Antalya*) [*Bak: Cımbıt, çıngıl*]

Çilkura [*İs.*], Ufak kulaklı, yüzü benekli hayvan (*Veli köy "Çoruh„*)

Çillemek [*F.*], İşemek (*Mardar "Bafra-Samsun„*)

Çillenmek [*F.*], Yeşermek (*Miye "Taşköprü„, Kastamonu*)

Çillez toprak [*İs.*], Kırmızımtırak toprak (*Üskülyeniköy "Seyhan„*)

Çillik [*İs.*], Dişilik uzvu (*Maraş; Gaziantep*) [*Bak: Çilik, 4*]

Çilmek [*F.*], Bir vuruşta kesmek, tamam etmek (*Saylan "Ünye-Ordu„*)

Çilot [*İs.*], Şamar, sille, tokat (*Bitlis; Urfa*)

Çil pancar [*İs.*], İsfenahiye fasiylesinden lâbadaya benzer, yenir bir ot (*Vezirköprü "Samsun„*)

Çilpek [*İs.*], **1.** Yaş veya kuru olan ince ağaç (*B. Çaylı köyü "Dörtyol-Seyhan„*) — **2.** Ağaç kökü (*Ereğli "Zonguldak„*) — **3.** İpek kozasının işe yaramıyan kısmı (*Harman "Söğüt-Bilecik„*) [*Bak: Çıpez, sınık*] — **4.** Elbiseye sıçrıyan çamurun bıraktığı leke (*Denizli*)

Çilpez [*S.*], Büyüyemiyen çocuk (*Kayseri*) [*Bak: Kömeç*]

Çilpi [*İs.*], Çalı çırpı (*Karaman, Bozkır "Konya„; Cebel "Eğirdir-Isparta„; Kayseri*)

Çilpik [*İs.*], Don, kırağı (*İnköyü "Kütahya„*) [*Bak: Çilibik*]

Çilpiz [*İs.*], Çalıçırpı (*Tarsus "İçel„*) [*Bak: Çilimbiz*]

Çilte [*İs.*], **1.** Köylü kadınlar tarafından dokunan kalın aba (*Alpanos "Seyitgazi-Eskişehir„; Kastamonu*) — **2.** Çuval (*Afyon; Emircik "Çivril-Denizli„; Kadınhanı "Konya„*) — **3.** Abadan yapılmış paçasız ağı geniş potur (*Dudurga "Bozüyük-"Bilecik„;*

Kütahya) — **4.** Minder, şilte (*Dedeler köyü "Ereğli - Konya"*) — **5.** Urgandan ince çarık bağından kalınca ip (*Karamaslı "Çarşamba - Samsun"*) — **6.** Yemenilerin yüz kenarını dikerken kullanılan bir tarafı çatal ağaç (*Gerze "Sinop"*) — **7.** Semerlerin iki tarafına yük bağlamak için takılan urgan (*Çankırı*) — **8.** Ağaç çorap şişi (*Ünye "Ordu"*)

Çilter [*İs.*], Çuval (*Bolvadin "Afyon"*) [*Bak: Çilte*]

Çiltik [*İs.*], **1.** Kundak çocuğu (*Haymana "Ankara"*) — **2.** Tülbent (*Bitlis; Van; Muş*) — **3.** Pirinç tarlası (*İzmir*) — **4.** [*S.*] Fahişe, sürtük (*Bayburt "Gümüşane"*) — **5.** [*S.*] Kaba, terbiyesiz kadın (*Erzurum*)

Çiltim [*İs.*], Çıngıl, küçük salkım (*Adana; Maraş; Hacıbeyli "Aydın"*) [*Bak: Çıngıl*]

Çim [*Zf.*], Son, en son (*Kesme "Eğridir - Isparta"*)

Çimak [*S.*], Kumral (*Bahçeli "Ezine - Çanakkale"*) [*Bak: Çapar*]

Çimbar[*İs.*], **1.** Ağaçların küçük dalları (*İst.*) — **2.** (*Çakıl köy "İst."*) [*Bak: Çımbar, cenbar*] — **3.** Kapı rezesi (*Çanakkle*)

Çimcik [*İs.*], Dört köşe kesilmiş küçük hamur parçalarının ikişer ucunu birleştirerek kaynar suda pişirilen hamur yemeği (*Beypazarı "Ankara"; Domaniç "Kütahya"; Antalya*)

Çimçe [*İs.*], Çayır, çim (*İçel*)

Çim çim [*İs.*], Az az, isteksizce yeme (*Muğla; Zonguldak*) [*Bak: Gıdım gıdım*]

Cimçime [*İs.*], Hafif, için için sızlama (*İst.* [*?*])

Çimçimi [*İs.*], Doruk, zirve (*Kadarta "Araç-Kastamonu"*)

Çimdik [*İs.*], **1.** Tatar böreği (*Keşan, İpsala "Edirne"; İst.* [*Muh.*]) — **2.** [*Zf.*] Bir parça, bir tutam (*Diyarbakır*)

Çimdimek [*F.*], Dişi develer çiftleşme arzusu göstermek (*Mormat "Ezine - Çanakkale"*)

Çimdinmek [*F.*], **1.** İştihasızlıktan bir şeyi ağızda gevelemek (*Burdur; Ulubey "Ordu"*) — **2.** Çocuk yeni yemeğe alışmak (*Tosya "Kastamonu"*)

Çimecek [*İs.*], Gusülhane, banyo yapılacak yer (*Urfa; Gaziantep; Maraş; Sinop; Samsun; Ereğli "Konya"; Bor "Niğde"*)

Çimeç [*İs.*], Çayırdan sökülmüş çim (*Çukurbağ "Mut - İçel"*)

Çimeder [*İs.*], Sık delikli kalbur (*Dedeler köyü "Konya"*)

Çimek [*İs.*], **1.** Yunak, hamam (*Aydınlı aşireti "Osmaniye - Seyhan"; Balkandak "Beyşehir - Konya"*) — **2.** Çimenli yer (*Işıklı "Çivril - Denizli"*)

Çimepe [*S.*], Beyaz (*Avlunlar köyü "Tokat"*)

Çimeş [*İs.*], Ot filizi (*Kuraşı "Akşehir - Konya"*)

Çimete [*İs.*], **1.** Kara lâhana (*Bodrum, Muğla*) — **2.** [*S.*] Hasis, kısmık (*Mut "İçel"*) [*Bak: Kısmık, mıskı*]

Çimeter ve **Çimetir** [*S.*], Az yiyen, boğazsız, olur olmaz yemeği beyenmiyen (*Bozan "Tokat"*; [*Bak: Silimsek*]

Çimeteri [*S.*], (*Kurşunlu "Çanakkale"*) [*Bak: Çimeter*]

Çimgişmek [*F.*], Su sıçramak (*Kadirli "Seyhan"*)

Çimil [*İs.*], **1.** Gizli söz, fiskos (*Kadirli "Seyhan„*) — **2.** Sıtma mikrobunu aşılıyan sivrisinek (*Kemaliye "Malatya„*) [*Bak: Cibin*]

Çimildemek [*F.*], Kulağa fısıldamak (*Kadirli "Seyhan„; Hortu "Ereğli - Konya„*)

Çimille [*İs.*], Semiz otu (*Konya köyleri*)

Çimilti [*İs.*], Gizli söz (*Kozan "Seyhan„*)

Çimirti [*İs.*], Vücudün ürpermesi: **Bu sözden vücudümde çimirti hâsıl oldu** (*Kemaliye "Malatya„*)

Çimiş [*İs.*], Yaranın yavaş yavaş zonklaması (*Yozgat*)

Çimişlemek [*F.*], **1.** Çıplakken üzerine soğuk su atıldığı zaman üşümek, ürpermek (*Konya dolayı*) [*Bak: Çimrenmek, 2*] — **2.** Yavaş yavaş terlemek (*Afyon*)

Çimişlik [*İs.*], Banyo yeri (*Hadım "Konya„*) [*Bak: Çimecek*]

Çimit [*İs.*], **1.** Keten tohumu (*İnebolu "Kastamonu„*) — **2.** Siyah susam (*Akören "Safranbolu-Zonguldak„*)

Çimke [*İs.*], **1.** Kalça kemiği (*Karaviran "Çorum„*) — **2.** İncik kemiği(*Bereketli* [*?*]) — **3.** Topuk kemiği (*Tosya "Kastamonu„*) — **4.** Koyun veya keçinin güneşte kurutulmuş etli kol ve bacak kemikleri (*Çorum; Sivas*) — **5.** Kuru ve zayıf bacak (*Çorum*) — **6.** Etlerin sinirli yeri (*Erzurum*) — **7.** İki parmak ucunun tuttuğu kadar azolan şey (**Bir çimke tuz ver!**: *Koçhisar, Çankırı; Köşker "Kırşehir„; Çetmi "Konya„*) -- **8.** [*S.*]Kavgacı(*Bolu*)—**9.** Çirkef suyu (*Tömek "Konya„*) — **10.** Kırıntı (*Sapanca "Kocaeli„*) — **11.** Zerre (*Örkenez "Yalvaç-Isparta„*) —**12.** İbret dersi: **Sen, bundan bir çimke aldın mı?** (*Gerede "Bolu„*)

Çimkem [*İs.*], **1.** Küçük et parçası (*Köşker "Kırşehir„*) — **2.** [*S.*] Pak az (*Yozgat*)

Çimkirmek [*F.*], İshal olmak, ötürmek (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Çimleme [*İs.*], Yere gömülüp köklendirildikten sonra dikilen çubuklar (*Keşanuz "Ankara„*)

Çimlik [*İs.*], Fidan, körpe dal (*Yeşilhüyük " Ceyhan - Seyhan „*)

Çimrenmek [*F.*], **1.** Toplanmak (*Üsküdar "İst.* [*Muh.*]„) — **2.** Ürpermek: **Soğuk suya girince vücudüm çimrendi** (*Kemaliye "Malatya„*) [*Bak: Çimişlemek, 1*]

Çimsenli [*İs.*], Az yağmurlu hava (*İçel*)

Çimtilli [*S.*], Tertipli: **Bu kadın çok çimtillidir** (*Denizli*)

Çimtiyen [*İs.*], Pantalon (*Emirdağ "Afyon„*) [*Bak: Çintan, çinti*]

Çin [*İs.*], **1.** Omuz, omuz başı (*Kestel "M. Kemalpaşa - Bursa„; Bergama "Izmir„; Kızılcaören "Kütahya„; Haymana "Ankara„; Incesu "Kayseri„; Genezin "Avanos - Kırşehir„; Malatya; Harput, Elâzığ; Diyarbakır; Van; Urfa*) [*Bak: Çimi, çiğin*] — **2.** Yanku (*Şabanözü " Polatlı - Ankara „*) — **3.** [*S.*] Safî, sade, katıksız: **Bu kumaş çin pamuktur** (*Akçaköy "Nizip- Gaziantep„*)

Çin akşam [*İs.*], Tam akşam vakti (*Bor "Niğde„*)

Çinbar [*İs.*], (*İpsala "Edirne„*) [*Bak: Cımbar, cınbar*]

Çincik [*İs.*], Cam, sırça (*Maraş*)

Çincil [*İs.*], Çocuk salıncağı(*Urfa; Ahlat, Bitlis*)

Çinçe [*İs.*], Serçe kuşu (*Mersin "İçel"; Edremit, Burhaniye "Balıkesir"*)

Çinçi [*İs.*], Cam kap (*Emirdağ "Afyon"; Sarıköy "Konya"*) [*Bak: Çincik*]

Çinçik [*İs.*], **1.** Serçe ve ispinoz gibi küçük kuşlar (*Yerebakan, Kadirli "Seyhan"*) [*Bak:* Çinçe] — **2.** Bardak (*Konya*)

Çinçilbi [*İs.*], Ufak su tası (*Konya*)

Çinçin [*İs.*], Serçe büyüklüğünde ve toprak renginde ötücü bir kuş (*Saraçlı "Geyve - Kocaeli"*)

Çinçinek [*İs.*], Kelebek (*Dodurga "Bozüyük - Bilecik"*)

Çindik [*Zf.*], Pek az, bir parça: **Bir çindik pirinç ver!** (*Beşiri "Siirt"*) [*Bak: Çintik*]

Çindilli [*S.*], Huysuz, geçimsiz (*Kilat "Trabzon"*)

Çinebaşı [*İs.*], İri gözlü kalburdan geçen buğday taneleriyle taş toprak karışık olarak harmanda kalan küçük yığın, kesmik (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*) [*Bak: Kesmik*]

Çineder [*İs.*], İri gözlü kalbur, gözer (*Göcer, Akviran, Kızılca "Hadım - Konya"*) [*Bak: Çinedir*]

Çinedir [*İs.*], Kalburun büyüğü, gözer (*Nevşehir, Bor "Niğde"*) [*Bak: Çineder*]

Çineger [*İs.*], (*Ayaş, Ağılcık "Çubuk - Ankara"; Erkilet, Ürgüp "Kayseri"*) [*Bak: Çineder*]

Çineğir [*İs.*], (*Kıbrıscık, Ankara; Bayramiç "Çanakkale"*) [*Bak: Çineger*]

Çinek [*S.*], Ezilmiş, basılmış: **Çinek yol** (*Samsun*) [*Bak: Çiğnek*]

Çineker [*İs.*], Çıralı çam (*Alkı köyü* [?])

Çiner [*İs.*], İri gözlü kalbur (*Nevşehir "Niğde"; Kayaş, Ankara*)

Çinge [*İs.*], Kıvılcım (*Arğıthanı "Ilgın", Seydişehir "Konya"*)

Çingel [*İs.*], Üzüm çıngılı (*Lâpseki "Çanakkale"*)

Çingey [*İs.*], Serçe (*Belenkeşli "Mersin - İçel"*)

Çingi [*İs.*], **1.** Kıvılcım (*Küçükkabaca "Uluborlu - Isparta"; Lice "Diyarbakır"; Aşağıkaraçay "Acıpayam - Denizli"*) — **2.** Sert ve siyah taş, trahit (*Bor "Niğde"*) — **3.** Çakıl taşlarından yakılmış kireç (*Çınarlı "Seyhan"*) — **4.** Duvar köşesi (*Gümüşane*)

Çingil [*İs.*], **1.** Küçük bakraç (*Ceyhan, Kuzuculu, Dörtyol, Toprakkale, Osmaniye "Seyhan"; Bakırdağı "Kayseri"; Tarsus, Mersin köyleri, Silifke, İçel; Temre "Kaş", Serik "Antalya"; Yeniköy "Ereğli-Konya"; Germencik "Aydın"; Yılanlı "Eğridir - Isparta"; Kars* [*Bak: Çitil, helke*] — **2.** Şip düştü de denilen kapı mandalı (*Fenike "Antalya"*) — **3.** Ağaç veya dağ doruğu (*Vezirköprü, Bafra "Samsun"*) — **4.** Omuz (*Şekerobası "Maraş"*) [*Bak: Çin, 1*]

Çingir [*S.*], Fahişe (*Yenice "Eğridir - Isparta"*)

Çingir ayaz [*İs.*], Yağmursuz, karsız olan soğuk hava (*Taşlı "Feke-Seyhan"; Hadım "Konya"; Tosya "Kastamonu"*)

Çingirek [*İs.*], Su üzerinde uçan uzun kuyruklu bir nevi kelebek (*Burdur*)

Çingirt [*İs.*], Mandal (*Ulubey "Ordu"*)

Çingişmek [*F.*], (*İzmir*) [*Bak: Çiğsimek*]

Çingit [*İs.*], Göçebe, çingene (*Amasya; Vezirköprü "Samsun"*)

Çingiz [*S.*], Katı, sert (*Yıldızeli "Sivas"*)

Çinik [*İs.*], İnce keçe (*Bergama "İzmir"*)

Çinil [*İs.*], **1.** Küçük çakıl taşı (*Asmaz "Bor-Niğde"*) — **2.** Omuz (*Uşak "Kütahya"*)

Çinilek [*İs.*], Yankusu çok yer, şaytan yatağı (*Şabanözü "Polatlı-Ankara"*)

Çinilemek [*F.*], Yankulanmak (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*)

Çink [*İs.*], Serçe (*Dodurga "Bozöyük - Bilecik"*) [*Bak*: *Çinçe, çinçik*]

Çinke [*S.*], **1.** Ufak, kısa (*Seyhan*) — **2.** Az, bir parça, bir tutam (*Maraş; Ceyhan, Seyhan*) [*Bak: Biti, bitiy*] -- **3.** Benek (*Maraş*) — **4.** [*İs.*] Zerre, en ufak parça (*Çömerek "Şarkışla - Sivas"; Kayseri ve köyleri*) — **5.** [*S.*] Sert, sağlam [ekseriyetle taş hakkında] (*Saimbeyli "Seyhan"; Elbistan "Maraş"*)

Çinkem [*Zf.*], Azıcık: Bir çinkem ekmek ver!. (*Kırşehir*)

Çinki [*S.*], (*Hortu "Ereğli - Konya"; Ulukışla "Niğde"*) [*Bak: Çinke, 5*]

Çinmek [*F.*], **1.** Çinmek (*Erzurum; İçel*) — **2.** El çırpmak, alkışlamak (*Antalya*)

Çintan [*İs.*], Şalvar, don (*Siği "Mudanya- Bursa"; İnköy "Kütahya"*)

Çinte [*İs.*], **1.** Serçe kuşu (*Kıranbergaz "Çanakkale"*) — **2.** Köylü gömleği (*Ankara çevresi*)

Çintem [*Zf.*], Azıcık (*Yozgat*)[*Bak: Çinkem*]

Çinti [*İs.*], İçi astarlı kadın donu, şalvar, tumman (*Ankara ve dolayı; Erzurum ve çevresi; Kozan "Seyhan"; Çorum; Gümüşhane; Kışlacık köyü* [?]) [*Bak: Daddiri, dahdiri, bandik*]

Çintik [*İs.*], **1.** Fiske (*Gaziantep; Yozgat; Narlıdere "İzmir"*) [*Bak: Tıska*] — **2.** Hayvan çiftesi (*Zekere "Kırşehir"*) [*Bak: Citme*] — **3.** [*S.*] Küçük, ufak (*Karaman "Konya"*) — **4.** [*Zf.*] (*Beşiri "Siirt"*) [*Bak: Çindik*]

Çintilemek [*F.*], Yağmur çiselemek (*Akdağmadeni "Yozgat"*)

Çintimek [*F.*], **1.** Bir şeyin kıyısını veya ağzını diş diş etmek (*Marınca "Merzifon-Amasya"*)—**2.** Kabuğunu kırıp içini yemek (*Kadirli "Seyhan"*)

Çintirik [*S.*], **1.** Kısa boylu (*Lâpseki "Çanakkale"*) — **2.** Geveze (*Lâpseki "Çanakkale"*)

Çintme [*İs.*], **1.** Cacık (*Karakuzu "Manisa"*) — **2.** Kabakları ince ince doğrayıp yumurtaya batırmak suretiyle yapılan kızartma (*Antalya*)

Çintmek [*F.*], Az bir şeyi, bilhassa az suları bir araya toplamak (*Pazarcık "Gaziantep"*)

Çipar [*İs.*], **1.** Renk, ton (don): Koyunun çiparı (*Ordu*) — **2.** Özel beldek [alâmeti farika] (*Bürhanettin, Ordu*)

Çipçe [*İs.*], Kız çocuğu (*Temre "Kaş - Antalya [Muh.]"*)

Çipçi [*İs.*], Yayık kolu (*Devrek, Bartın "Zonguldak"*) [*Bak: Bişek*]

Çipeç [*İs.*], (*Çaycuma, Bartın "Zonguldak"*) [*Bak: Çipçi*]

Çipendirik [*İs.*], Yağmurlu, soğuk hava (*Dışkaya "Gemlik - Bursa"*)

Çipez [*İs.*], Yumuşayarak bozulmuş ipek kozası (*İnegöl "Bursa„*) [*Bak: Sıdak*]

Çipi [*İs.*], Küpe (*Kavak köyü "İst.„*)

Çipicik [*İs.*], (*Adana*) [*Bak: Cipik*]

Çipik [*İs.*], Alkış, el çırpma (*Urfa; Adana*) [*Bak: Cipicik*]

Çipil [*İs.*], **1.** Ağacın yan dalları (*Erbaa "Tokat„*) — **2.** Bataklık yerlerde veya pınar kenarlarında meydana gelen ot ve yosun gibi bitkiler (*Göksün "Maraş„; İncesu, Kayseri; Dörtyol "Seyhan„; Niğde; Kütahya; Merzifon "Amasya„*) — **3.** Sığ yer (**Sandal çipile oturdu:** *Adana; Dinar "Afyon„*) — **4.** Altı bataklık ve üstü kısa çayırlı arazi (*Ankara; Niğde; Kayseri; Bursa; Sivas; Erzurum illeri*) — **5.** Küçük durgun su (*Saiteli, Ereğli "Konya„; Kütahya; Seyhan; Kayseri; Honaz "Denizli„*) — **6.** Yeni çıkan ot, çimen (*Kızılcahamam "Ankara„*) — **7.** Nehir kenarında biten söğüt, yılgın, saz ve kamış gibi bitkiler (*Antalya*)

Çipildek [*İs.*], Suların sığ yeri (*Civanyaylağı "Mersin - içel„; Tepeköy "Torbalı-Izmir„*)

Çipildemek [*F.*], Su içinde el veya ayakları yavaşça çırpmak (*Tire "İzmir„*)

Çipilden [*İs.*], Durgun, az sazlı, bulanık su (*Serik, Kaş "Antalya„; Seydişehir "Konya„*)

Çipildetmek [*F.*], Suyu etrafına sıçratmak (*Tire "İzmir„*) [*Bak: Çipildemek*]

Çipildik [*İs.*], Göz çapağı (*Maruf "Çankırı„*) [*Bak: Çipirdik*]

Çipildim [*İs.*], Küçük su birikintisi (*Bölcek "Bergama-İzmir„*)

Çipilgen [*İs.*], Yağmur yağdıktan veya karlar eridikten sonra meydana gelen çepellik (*Başköy "Ankara„*) [*Bak: Çepel, çipillik*]

Çipillemek [*F.*], El vurarak tempo tutmak (*İst.* [*Bir Antakyalıdan*])

Çipillik [*İs.*], Altı sulu ve çimenli yer (*Çimşit "Bâlâ-Ankara„; Düzağaç köyü "Malatya„; Sivas; Kars*)

Çipinti [*İs.*], Yağmur sularınının saçaklardan dökülerek sıçramasiyle duvarlarda meydana gelen lekeler (*Denizli*)

Çipirdik [*İs.*] Göz çapağı (*Maruf "Çankırı„*) [*Bak: Cipildik*]

Çipirgi [*İs.*], Ağaç dallarının uç kısmı (*Ortaköy "Mecitözü-Çorum„*)

Çipirtme [*İs.*], Bazlama (*Kuşadası "İzmir„*)

Çipiş [*S.*], Gözü iyi görmiyen, gözünü kırparak bakan (*Zonguldak*)

Çipit [*İs.*], Saçta pişen mayasız ekmek (*Kuşadası "İzmir„*) [*Bak: Çipit, şipit*]

Çipite [*İs.*], Tel ile işlenmiş bir çeşit baş örtüsü (*Bodrum "Muğla„*) [*Bak: Eseli*]

Çipkesen [*İs.*], Teskere (*Urla "İzmir„*)

Çipki [*İs.*], Ağaç çubuğu, ince değnek (*Bor, Niğde*) [*Bak: Çipli*]

Çipli [*İs.*], **1.** İnce ve elastikî değnek (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*) [*Bak: Çipki*] — **2.** Sepet (*Kemaliye "Malatya„*)

Çiplik [*İs.*], **1.** İnce ağaç dallarından yapılmış kamçı (*İnebolu "Kastamonu„*) [*Bak: Çipki, çipli*] — **2.** Şeytan tırnağı (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*) — **3.** Baş ve şehadet parmaklarının arasındaki açıklıktan ibaret olan bir ölçü (*Ayşepınar "Kayseri„*) [*Bak: Sele, sere, sümüç*] — **4.** Odun kırıntısı (*Keferdis "Petürke - Malatya„*)

Çippek [*İs.*], El çırpma, alkış (*Manavgat "Antalya„*)

Çippen çalmak [*F.*], El vurarak alkışlamak (*Evreşe "Gelibolu - Çanakkale„*)

Çipri [*İs.*], İnce değnek (*Kayseri*)

Çir [*İs.*], Kayısı, erik ve zerdali gibi meyvaların kurusu (*Ankara; Kırşehir; Malatya; Elâzığ; Kayseri; Sivas; Çorum; Tokat; Yozgat; Amasya; Samsun; Giresun; Eskişehir; Afyon; Konya; Seyhan; Urfa; Gaziantep; Maraş illeri*) [*Bak*: Çiri, 2]

Çırakla [*İs.*], Toprak kandil (*Boğazlıyan "Yozgat„*)

Çirappa [*İs.*], Toprak Kandil (*Sille "Konya„*) [*Bak: Çırakla*]

Çirav [*İs.*], Sepet (*Ankara*)

Çirçel [*İs.*], Öğendire nodulu (*Bozcaada "Çanakkale„*)

Çirçene [*İs.*], Saban demirinin önüne toprağın demiri yememesi için konulan ve yüzü bıçak gibi keskin olan bir demir (*Uzunköprü "Edirne [Muh.]„*)

Çirdek [*İs.*], Küçük ve kulplu testi, küpecik (*Erzurum; Erzincan; Gümüşane; Samsun; Kayseri; Kars; Tokat illeri*)

Çire dolaşmak [*F.*], Bir kimseden veyahut satılmak üzere pazara çıkarılan bir maldan faydalanacağını umut ederek etrafında dönüp dolaşmak (*Nevşehir "Niğde„*)

Çirene [*İs.*], İçerisinde yemek pişirilen bir türlü toprak güveç (*Bayramiç "Çanakkale„*) [*Bak: Cirepene*]

Çirepene ve **Çirepne** [*İs.*], Toprak güveç (*Çatalca, Sarıyer "İst.„*)

Çireşne [*İs.*], **1.** Pulluk önünde bulunan keski demiri (*Satılmış "Eskişehir„; Tarsus "İçel„; Bursa [Muh.]; İpsala "Edirne„*) — **2.** Demirden yapılmış dibek tokmağı (*M. Kemalpaşa "Bursa [Muh.]„*)

Çirgimek [*F.*], Nefret etmek (*Malatya "Bitlis - Elâzığ„*)

Çiri [*S.*], **1.** Kuru, cansız (*Fadıl "Orhaneli - Bursa„*) — **2.** Zerdali kurusu (*Keskin "Ankara„*)

Çirik [*İs.*], **1.** Kilim yerine kullanılan keçe (*Konya; Çanakkale; Gaziantep*) — **2.** Şilterlerin içine konulan kısa ve eğirmeğe yaramıyan yapağı (*Edremit "Balıkesir„*) —**3.** Yakılacak zeytin çekirdeği ve kabuğu (*Bayramiç "Çanakkale„*) — **4.** Ağaçtan oyulmuş tekne Kayık (*Isparta*) — **5.** Az akan bazen de hiç akmıyan pınar (*Osmaneli "Bilecik„*)

Çiritmek [*F.*], Donmak (*Isparta*)

Çirk [*İs.*], **1.** Gübre (*Seyitgazi "Eskişehir„; Ayaş, Çubuk, Kızılcahamam, Haymana "Ankara„*) — **2.** Gübre şırası (*Karaman "Konya„*) — **3.** Çamur, çamurlu su (*Bayındır "İzmir„; Bozan "Tokat„; Konya*) — **4.** Ağızlık zifiri (*Malatya; Karaman "Konya„; Seyhan*) — **5.** Söğüt, kavak gibi ince ağaçların dallariyle beraber koparılan yaprakları (*Avanos "Kırşehir„*) — **6.** Küspe (*Isparta*)

Çirkemek [*F.*], Tiksinmek, iğrenmek (*Mursal "Divriği - Sivas„*) [*Bak: Çiğremek*]

Çirkimek [*F.*], Usanmak, iğrenmek (*Harput "Elâzığ„*)

Çirlen [*İs.*], Sığ yer (*Bergama "İzmir„*)

Çirli [*İs.*], Et ve üzümle yapılarak üstüne biber dökülen bir çeşit yemek (*Taşağıl "Çumra-Konya„*)

Çirmik [*İs.*], Bahçelerden su geçirmek için duvar altından açılan delik (*Erzincan*)

Çirmiklenmek [*F.*], Yoğurt mayalandıktan sonra topur topur olmak (*Tokat*)

Çirmit[*İs.*], Su yolu(*Erzincan*) [*Bak: Çırmık*]

Çirpak [*İs.*], Kireç yerine kullanılan bir çeşit beyaz toprak (*Erzincan*)

Çirpenek [*İs.*], Yaprağı oğlaklara yedirilen kurumuş meşe dalı (*Yukarıkaşıkara "Yalvaç - İsparta„*)

Çirpi [*İs.*], Ayran yapmağa yarıyan ve yumurtaları iyice karıştirmak için kullanılan bir aygıt (*Trabzon*)

Çirpimek [*F.*], Su sıçramak (*Fethiye "Muğla„; Isparta*)

Çirpis [*İs.*], Çıra (*Sancaklı aşireti "İzmir„*)

Çirpme [*İs.*], **1.** Meyva silkme (*Mut "İçel„*) — **2.** Keklik tuzağı (*İçel*) — **3.** Öküzlerin ağızlarında kabarcıklar halinde meydana gelen bir hastalık (*Kalfat "Çankırı„*)

Çirtelmek [*F.*], Meyva tomurcukları patlamak (*Şambayadı [?]*)

Çirtenmek [*F.*], Bir işi özenerek yapmak, kusursuz iş çıkarmak (*Mecitözü "Çorum„*)

Çirtermek [*F.*], Ağaçlar çiçek açmağa yaklaşmak, domurmak (*Dombaylı "Manisa„; Önsen köyü "Maraş„*)

Çirteyne [*S.*], Hafif meşrep (*Halfeti "Birecik-Urfa„*)

Çirti [*İs.*], Dikenli ardıç ağacı (*Peterek "Yusufeli - Erzurum„*)

Çirtik [*İs.*], **1.** Sabun parçası (*Ereğli, Konya*) — **2.** [*S.*] Küçük yüzlü adam (*Konya*) — **3.** Parmak şakırtısı (*Urfa*) — **4.** Küçük üzüm salkımı (*Urfa*) [*Bak: Cıngıl*] — **5.** Kuş üzümü (*Divriği "Sivas„*) — **6.** [*S.*], Titiz, kimseyi beyenmiyen kimse (*Sungurlu "Çorum„*) — **7.** Karışık nakış (*Polat "Akçadağ - Malatya„*) — **8.** Sağılması, ağza alınması güç, ufak meme (*Burhaniye "Balıkesir„*)

Çirtim [*İs.*], Küçük üzüm salkımı (*Dombaylı "Salihli-Manisa„; Kadirli "Adana - Seyhan„*)

Çirtin [*İs.*], Parça, kısım (*İst. [?]*)

Çirtinmek [*F.*], **1.** Çekingenlik göstermek (*Bozan "Tokat„*) — **2.** Kızlar gençlere karşı yılışmak (*Dombaylı "Salihli-Manisa„*)[*Bak: Kıypınmak*] — **3.** Titizlik etmek (*Büyükafşar, Pazar, Ankara*)

Çirtmek [*İs.*], **1.** Hacamatla, pıçakla kan çıkarmak (*Maksut köyü "Şarkışla„, Suşehri "Sivas„*) — **2.** Yalan söylemek (*Maraş; Gaziantep*) — **3.** Hayvan satın almak (*Emirler "Bâlâ - Ankara„*) — **4.** Parasız mal almak (*Emirler "Bâlâ - Ankara„*) [Bak: *Çelliş*]

Çise [*İs.*], **1.** İnce yağmur (*Yıldızeli "Sivas„*) — **2.** Şebnem (*Kars; Şebinkarahisar "Giresun„; Kavak "Yıldızeli - Sivas„*)

Çisek [*İs.*], Çisiliyen yağmur (*Mirangi "Ağrı„*) [*Bak: Çise ,1*]

Çiselemek [*F.*], Yağmur yavaş yavaş yağmak (*Kayseri; Yozgat; İst. ve çevresi; Çandarlı "Bergama-İzmir„; Köşker "Kırşehir„; Rize*) [Bak: *Çisenti*]

Çiseme [*İs.*], Bulutlu hava (*Daday "Kastamonu„*)

Çisen [*İs.*], Sisli ve kapalı havada ince yağan yağmur (*Niğde; Kasımlar "Eğridir - Isparta„; Yazıgınık "Mucur - Kırşehir„*) [*Bak: Çilenti*]

Çisengi [*İs.*], Yeri ıslatacak kadar yağan yağmur (*Kavak "Yıldızeli-Sivas„*)

Çisenti [*İs.*], Serpinti halinde yağan yağmur (*Bozca "Incesu„, Kayseri; Çimşit "Bâlâ-Ankara„; Çayhan "Ereğli-Konya*) [*Bak:* Çise]

Çiskinlik [*S.*], Yağışlık neticesi ıslaklık (*Kozluviran "Bursa„; Ferenge "Erbaa-Tokat„*)

Çistik [*İs.*], Burnu uzun, ökçesi sivri iskarpin (*Yusufeli "Amasya„*)

Çistil [*İs.*], Arpa ekmeği (*Fatsa "Ordu„*)

Çişme [*İs.*], Arı kovanı deliği (*Ağılcık "Çubuk Ankara„*)

Çişten [*S.*], **1.** Şımarık, yaramaz (*Mut "İçel„; Seyhan*) [*Bak: Çişden*] —**2.** [*İs.*] Saman, kömür v. s. taşımak için kağnıların üstüne konulan ve dallardan örülen sepet (*O. A.*)

Çit [*İs.*], — **1.** Yazma yemeni, yazma, başörtüsü (*Niksar "Tokat„; Samsun; Aydın; Diyarbakır; Amasya; Yahyalı "Develi-Kayseri„; Yıldızeli, Gürün "Sıvas„; Bayburt "Gümüşane„; Manisa; Şebinkarahisar; "Giresun„; Tortum "Erzurum„; Kiğı "Erzincan„; Harput "Elâzığ„*) — **2.** Kitreli, ince ipekli kumaş (*Hisarcık "Kayseri„*) — **3.** Basma (*Konya; Seyitgazi "Eskişehir„; Sivas; Urfa; Haymana, Ankara; Afyon; Kastamonu, Yozgat; Çorum; Kars; Seyhan; Gaziantep*) — **4.** Evlerin önündeki çevrik sebzelik (*Tirebolu "Giresun„*) — **5.** Sabanla tarla sürme (*Yıldızeli "Sivas„; Erzurum*) — **6.** Göl kenarında sazlardan kurulan, kamıştan örülmüş bir nevi ağ (*Bergama "İzmir„*) — **7.** Kaburga kemiği (*Şehli köyü "Piraziz-Giresun„*) — **8.** Küçük anahtar (*Konya*) — **9.** Ağaç çorap şişi (*Turhal "Tokat„*) [*Bak:* Çite, 1]

Çitak [*S.*], **1.** Kavgacı (*Yozgat; Isparta; Sille "Konya* [*Muh.*]*„*) — **2.** [*İs.*] Hattı içtima (*Bayburt "Gümüşane„*) — **3.** [*İs.*] Birçok demetlerden yapılmış yığın (*Sivas; Erzurum*)

Çitçit [*İs.*], **1.** Kibrit (*Adana*) — **2.** Fermejüp (*Adana*) [*Bak:* Çıtçıt]

Çite [*İs.*], **1.** Çorap şişi (*Sinop; Tokat; Samsun; Sivas; Bürhanettin, Ordu*) — **2.** [*Bak:* Çit, 9] Çamaşır sepeti (*Gerze "Sinop„*) [*Bak:* Çiten, 3]

Çitelemek [*F.*], Çorap söküklerini çite ile örerek kapatmak (*Sinop; Samsun*) [*Bak:* Çitimek 1, çitilemek]

Çitem [*İs.*], Çöp sepeti (*Çorlu "Tekirdağ„*)

Çitembik [*İs.*], Sebze bahçesi (*Ünye "Ordu„*)

Çitemek [*F.*], Çorap deliği örmek, sık dokumak (*Kartal "İst.„; Yıldızeli "Sivas„*)

Çiten [*İs.*], **1.** Çocuklar için yapılan küçük sepet (*Samsun; Adatepe "Devrek-Zonguldak„*) — **2.** Saman sepeti (*Şahin "Malkara-Tekirdağı„; Rize; Beşevler "Bursa* [*Muh.*]*„; Üçem "Bâlâ-Ankara„; Ömerli "Samsun„; Edirne*) — **3.** Çamaşır sepeti (*Bolvadin "Afyon„; Karadeniz sahilleri; Ilyasköyü "Karamürsel-Kocaeli„; Edirne*) [*Bak:* Çite, 2] — **4.** Bir takım hayvanların dölleri alınmak için kapatıldıkları ağıl (*Karacaveren "Çankırı„; Alayunt "Kütahya„*) — **5.** Süt konulan yer (*Ayaş "Ankara„*) [*Bak:* Çitem, çeten] — **6.** Yeni doğmuş buzağı ve kuzu konulan yer (*Ankara; Ilgaz

" Çankırı „; Bayat " Aziziye - Afyon „; Kastamonu)

Çitenek [*İs.*], Ekmek ve yemek taşınacak saplı sepet (*Düzköyü "Ayancık-Sinop„*)

Çite parmak [*İs.*], Serçe parmak (*Harput "Elâzığ„*)

Çiteşmek [*İs.*], İplik dolaşmak (*Kartal "İst.„*)

Çitez [*Zf.*], Aynı, tıpkı, yakın: Sözleriniz çitez geldi (*Sulusaray "Nevşehir - Niğde„*)

Çitgi [*İs.*], Çalıdan çevrilmiş duvar, çit (*İçel*)

Çiti [*İs.*], **1.** Çorap şişi, tığ (*Oltu " Erzurum „; Çerkeş " Çankırı „*) — **2.** Baş örtüsü (*Tavşanlı "Kütahya „; Erzurum*) — **3.** İnce örülmüş saç (*Burdur*) — **4.** Pencere kafesi (*Haymana "Ankara„*) —**5.** Kağnı kafesi (*Genezin "Avanos-Kırşehir„*)

Çitik [*İs.*], **1.** Kuş tuzağı (*Niksar "Tokat„*) — **2.** Sabun parçası (*Burhaniye "Nazilli-Aydın„*)[*Bak*: *Kırtık*] — **3.** Kuş tuzağı (*Niksar Tokat„*)

Çitikçi [*S.*], Fırsat kollıyan (*Hortu "Ereğli-Konya„*)

Çiti kemiği [*İs.*], Kaburga kemiği (*Sakarlı "Terme-Samsun„*)

Çitil [*İs.*], **1.** Meyvalı ağaç fidanı (*Pütürge, Bargızı " İsmetpaşa „, Malatya; Elâzığ; Tokat; Sivas; Antalya; Konya; Kastamonu; Ankara; Şahin "Malkara - Tekirdağ„ Çukurköy " Karaisalı - Seyhan„*) — **2.** Tütün tohumu (*Manavgat " Antalya „*) [*Bak*: *Çörç*] — **3.** [*S.*] Belâlı adam (*Kınık "Şebinkarahisar- Giresun„; Hafik "Sivas„; Karaman "Konya„; Zile "Tokat„; Merzifon "Amasya„*)— **4.** Ufak helke, bakaraç, sitil (*Boyalı, Morcalı "Karaman-Konya„; Alanya, Serik " Antalya „; Göksun "Maraş„; Kayseri; Adana; Gaziantep*) [*Bak*: *Çingil*]

Çitilemek [*F.*], **1.** Tarağa iplik geçirerek saçları sıkı taramak (*Tire "İzmir„*) — **2.** Çorap gibi şeyleri tamir etmek (*Erzincan; İçel*) — **3.** Çarığın altını sırımla onartmak (*Pazar "Kızılcahamam-Ankara„*) — **4.** Birkaç şeyi biribirine bağlamak; güvercin kanatlarını uçmaması için birbirine bağlamak (*Konya*)

Çitilli [*S.*], **1.** Belâlı, tehlikeli (*Yıldızeli "Sivas„*) — **2.** Karışık, zor (*Osmancık "Çorum„*)

Çitim [*İs.*], **1.** Üzüm salkımının parçaları (*Muğla*) — **2.** Damla (*Muğla*)

Çitimek [*F.*], **1.** Elbiseye ilik deliği açmak, sökük dikmek (*Şükriye aşireti "Ceyhan - Seyhan„; Yıldızeli "Sivas„; Genezin "Avanos - Kırşehir„; Merzifon "Amasya„; Afyon*) — **2.** Tohumları, fideleri sık dikmek (*Talas "Kayseri„*)

Çitine [*İs.*], Sık dikme, çitileme (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*)

Çitinik [*S.*], Biribirine muttasıl (*Erbaa "Tokat„*)

Çitink [*İs.*], Ayakkabı, çedik (*Konya köyleri*)

Çitinmek [*F.*], Örülmüş gibi biribirine girmek: **Öyle kalabalık ki ahali çitinmiş** (*Gaziantep*)

Çitinni [*S.*], Çok sıkışmış (*Deretürbeli "Alanya - Antalya„*)

Çitir [*İs.*], **1.** Zeytin ağaçların köklerinden çıkan piç filizler (*Bayındır "İzmir„*) — **2.** Üst yanı kesilmiş yabanî zeytin ağacı (*Burgaz köyü "Kuşadası - İzmir„; Tavaklı Ezine - Çanakkale„*) — **3.** Kaya-

lık, çıplak tepe (*Milâs "Muğla,,*) — **4.** Kıvırcık saç (*Milâs "Muğla,,*) — **5.** Çamaşır veya baş kiri (*Yahşıhan "Ankara,,*)

Çitirgi [*İs.*], Taşlı yer (*Gaferyat "Karaman - Konya,,*)

Çitirik [*İs.*], **1.** Kapsız yorgan (*Adana "Seyhan,,*) — **2.** [*S.*], Bir halde durmıyan (*Üçüyük "Altıntaş - Kütahya,,*) — **3.** Kara kışta ekin ekme çağı (*Senir "Isparta,,*) **4.** — Çetimlik, fenalık (*Kütahya*) — **5.** [*S.*], Ömrü hastalıkla geçen adam (*Pazar "Kızılcahamam - Ankara,,*) — **6.** Sık çalılık (*Düğrek "Muğla,,*)

Çitirme ve **Çitirmelik** [*İs.*], Pencere kafesi (*Kütahya, Fadıl köyü "Orhaneli - Bursa,,*)

Çitişmek [*F.*], İplik veya saç biribirine karışmk (*G. A.*)

Çitlek [*İs.*], **1.** Fermejüp (*Şabanözü "Polatlı - Ankara,,*) — **2.** Hindiba (*Şabanözü "Polatlı - Ankara,,*) — **3.** Ayçiçeği tanesi (*Şabanözü "Polatlı - Ankara,,*) — **4.** [*S.*] Az yarık, çatlak (*Köşker "Kırşehir,,*)

Çitlevik [*İs.*], Fındık: Çitlevik ağacı (*Bursa*)

Çitlevü [*İs.*], Göğüs kemiği (*Tokat köyleri, Giresun köyleri*)

Çitlik [*İs.*], **1.** Yaban şam fıstığı (*İçel*)— **2.** Sebze bahçesi, bostan (*Hatıp köyü "Sinop,,*)

Çitman [*İs.*], Saplı süt kovası (*Yenice "Safranbolu - Zonguldak,,*)

Çitme [*İs.*], **1.** Tekme (*Yıldızeli "Sivas,,; Konya; Yozgat; Masara "Mut - İçel,,*) — **2.** Pencere kafesi (*Kızılcabölük "Denizli,,; Tavşanlı "Kütahya,,*) — **3.** Eski bakır paraları duvara çarpmak ve biribirine yakın düşürmek suretiyle çocukların oynadığı bir kumar (*Çankırı; Gürcü köyü "Haymana - Ankara,,*) — **4.** Hacamat etmek (*Bolu*)

Çitmek [*F.*], **1.** Tarağın dişleri arasını iple sıkıştırmak (*Alpanas " Seyitgazi - Eskişehir ,,*) — **2.** Eski çorabı tamir etmek (*Mahmudiye " Ezine-Çanakkale,, ; Karlı köy " Saray - Tekirdağ ,,*) [*Bak*: *Gözemek*] — **3.** Tarla etrafına çit örmek (*Civanyaylağı " Mersin - İçel ,,*) — **4.** Birleştirmek (*Isparta*) — **5.** Şehadet veya orta parmağı baş parmakla gerdirerek fiske vurmak (*Dereköy "Kayseri,,*) [*Bak : Tintik, kimtik*]

Çitmik [*Zf.*], **1.** Bir parça, azıcık (*Davutlar "Kuşadası - İzmir,,*) — **2.** [*İs.*] Küçük üzüm salkımı (*Adranoz "Balıkesir,,*)— **3.** [*İs.*] Fiske (*Seydin "Avanos - Kırşhir,,*) — **4.** [*İs.*] Parmak şaklatma (*Karahoca "Haymana - Ankara,,*)

Çitne [*İs.*], Tahtadan yapılmış büyük sofra (*İshaklı "Bolvadin-Afyon,,; Akşehir "Konya,,*)

Çitneşmek [*F.*], İplik, saç ve buna benzer şeyler biribirine karışıp dolaşmak, karışmak (*Gönay "Buldan - Denizli,,*)

Çitnevir [*İs.*], Düğün çerezi (*Sille "Konya,,*)

Çitrik [*İs.*], Çamurlu yolda insanın üzerine kayan veya sıçrayan pislik (*Urfa*)

Çitünük [*S.*], (*Feringe " Erbaa-Tokat,,*) [*Bak*: Çitinik]

Çit yüzük [*İs.*], Damattan gelen nişan yüzüğü (*Develi "Kayseri,,*)

Çiv [*İs.*], Tepsi biçiminde örülmüş sepet (*Balkur, Hacıkadı "Devrek-Zonguldak,,*)

Çivdirmek [*F.*], Kandırmak (*Kuruoba köyü "Ayvacık - Çanakkale„*)

Çivek [*İs.*], Yaban üzümü (*Giresun; Hereke "Kocaeli„*)

Çivgin [*S.*], Çılgın, deli, kaçık (*Gelegre "Beypazarı-Ankara„*)

Çivil [*S.*] **1.** Küçük, ufak: **Bu seneki hamsiler çok çivildir** (*Ünye "Ordu„*) — **2.** [*İs.*] Kara sinek (*Kars; Kadıköy "İst.„*) [*Bak: Cibin*]

Çivildemek [*F.*], Kulağa fısıldamak (*Dereköy "Develi-Kayseri„*)

Çivilgi [*İs.*], Asma dalı (*Nevşehir "Niğde„*)

Çivindirik [*İs.*], Ağaçların küçük dalı (*Çorum; Karabulut "Akşehir-Konya„*) [*Bak: Çivmek, çıvga*]

Çivir [*İs.*], Renk: Çiviri dalgalı (*Bolu*)

Çivirdik [*İs.*], Meyva ağaçlarının çiçek açacak tomurcukları (*Tekkeikebir " Ereğli - Zonguldak „; Kurşunlu "Ilgaz - Çankırı „; Müslimsölöz "Orhangazi - Bursa„*) [*Bak: Çiyirdek*]

Çivit [*İs.*], Çekirdek, tohum, çiğit (*Rize; Giresun; Ordu; Trabzon*) [*Bak: Çiğit*]

Çivizik [*İs.*], Sivilce (*Van*)

Çivlez [*S.*], Yakışıklı genç (*Sarımbey "Çorum„*)

Çivlik [*İs.*], Kümes (*Alanya "Antalya„*) [*Bak: Pin*]

Çivmek [*F.*], **1.** Birdenbire büyümek, uzamak: **Şu kavaklar çivdi gitti** (*Sancaklıboz, İğdecik "Manisa„*) — **2.** Su sıçramak: **Suya bir taş attım üzerime çivdi** (*İğdecik, Sancaklıboz "Manisa„*) — **3.** Amaçtan sapmak (*Ulucak "Menemen-İzmir„*)

Çivril [*İs.*], Pırasa (*Burhan "Karaman - Konya„*)

Çivşik ve **Çivşiyik** [*İs.*], Dolu: Çivşik yağıyor (*Güzelsu "Akseki-Antalya„*)

Çivtan [*İs.*], Çiğdem (*İnköyü "Kütahya„*)

Çiyan [*S.*], Gözleri çakır ve saçları beyaza yakın sarı kimse (*Bucak "Eğridir-Isparta„; Çankırı*)

Çiyan arpa [*İs.*], Kellesi iki sıra üzerine çıkan ve çiyana benziyen bir çeşit arpa (*Karahisar "Tavas-Denizli„*)

Çiyangaç [*İs.*], Yengeç (*Arapkir "Malatya„*)

Çiye [*İs.*], **1.** Kabuklu kuru meyvaların içi (*Isparta; Sertaç "Burdur„; Serik "Antalya„*) [*Bak: Ciye*] — **2.** At ve öküzlere sataşan kanatsız sinek (*Seyhan*) — **3.** Kıvılcım (*C. A.*)

Çiyelem [*İs.*], Çiğdem (*Kars*)

Çiyelemek [*F.*], Toplamak (*Alanya "Antalya„*)

Çiyenlemek [*F.*], Yağmur çiselemek (*Üskül, Yeniköy "Seyhan„*)

Çiyer [*İs.*], Boş arazi (*Malkara "Tekirdağ„*)

Çiyil [*S.*], Kumsal, kayır (arazi) (*Uşak, Pazarköy "Kütahya„; Isparta*)

Çiyilemek [*F.*], Birdenbire titremek (*Nevşehir "Niğde„*)

Çiyin [*İs.*], Omuz (*Akhisar, Sandal "Kula - Manisa„; Hacibeyli "Nazilli - Aydın„; Çay "Bolvadin - Afyon„; Orhaneli "Bursa„; Yalvaç "İsparta„; Kars; Van; Ürgüp " Niğde „; Kemaliye " Malatya „; Burdur* [*Bak: Çiğin*]

Çiyindirik [*İs.*], Söğüt tomurcuğu (*Çankırı*) [*Bak: Civindirik, çiyirdik, 2.*]

Çiyir [*İs.*], **1.** Çığır (*Emirler "Bâlâ - Ankara„*) — **2.** Su birikintisi (*Erzurum*)

Çiyirdek [*İs.*], Yeni büyümekte olan taze çayır (*Belenkeşli "Mersin„, Çömelek "İçel„; Ermenak "Konya„*)

Çiyirdik [*İs.*], **1.** Ağaçların meyva veren, henüz çiçek açmamış tomurcukları (*Erküt "Cide„; Ağaköyü "Safranbolu - Zonguldak„*) **2.** Meyva sapı, dalçık (*Tosya "Kastamonu„*) — **4.** Bir senelik söğüt dalı (*Koyunbaba "Kalecik-Ankara„*)

Çiyirt [*İs.*], Mısır (*Erzurum*)

Çiyit [*İs.*], Pamuk tohumu, çekirdeği (*Özbey "Torbalı - İzmir„; Kuzyaka "Zonguldak„*) [*Bak: Çiğit*]

Çiyle [*İs.*], Ufak çakıl taşları (*Samsun*)

Çiylelik [*İs.*], Çakıllı ve kumsal toprak (*Çorlu "Tekirdağ„*)

Çiyleme [*İs.*], **1.** İki yaşındaki oğlak (*Ceritmüminli "Keskin„, Üçem "Bâlâ-Ankara„*)— **2.** Pişmiş sütün üstündeki kaymak (*Aşağıtuzlukçu "Akşehir-Konya„*) — **3.** Çiy köfte (*Subuğaz köyü "Gaziantep„*)

Çiymek [*F.*], Nefret etmek (*Van*) [*Bak: Çiyritmek*]

Çiynak [*İs.*], Yırtıcı kuşların tırnakları (*Lâpseki "Çanakkale„*) [*Bak: Cıynak*]

Çiynek [*İs.*], Kıvılcım (*Sandıklı "Afyon„; Eğridir "İsparta„; Burdur*)

Çiyni [*İs.*], Omuz (*Güney "Eşme-Manisa„; Kösedere "İzmir„; Burdur*)

Çiyritmek [*F.*], Nefret etmek (*Erzurum*)

Çiysemük [*S.*], Çiseli, sisli (hava) (*Ordukövü "Sinop„*)

Çiysimek [*F.*], Müteessir olmak (*Narlıdere "İzmir„*)

Çiysinmek [*F.*], Hoşlanmamak, beyenmemek (*Genezin "Avanos-Kırşehir„*)

Çizek [*İs.*], **1.** Sabanın okuna takılan, toprağı kesmeğe yarıyan bıçak (*Fatsa "Ordu„*) — **2.** Toprağı devirmeğe yarıyan pulluk kulağı (*Sinop*) — **3.** Çizgi (*Ankara*) — **4.** Yazı satırı (*Devri köyü "Bucakdere-Isparta„*)

Çizeme [*İs.*], Parmaklık (*Karaman "Konya„*)

Çizgi [*İs.*], **1.** Ekin biçildiği zaman başakları toplamağa yarıyan tırmığa benzer bir türlü aygıt (*Mengen "Bolu„*) — **2.** Köylü kadınlarının renkli yün ipliklerden örerek bellerine kuşanıp uçlarını iki yandan sarkıttıkları terki bağı (*Ilıcaksu "Domaniç Kütahya„*)

Çizi [*İs.*], **1.** Karık, küçük ark (*Balıkesir*) — **2.** Bir çeşit aşık oyunu (*Erzurum*)

Çizildek [*İs.*], Hedef (*İzmir*)

Çizilmek [*F.*], Dizilmek, sıra olmak (*Cumayanı "Zonguldak„*)

Çizinti [*İs.*], Çizilme ve çizilen şey: **Resmî defterlerde çizinti bulunmamak lâzımdır** (*Edirne [Muh.]*)

Çizlek [*İs.*], Saç üzerinde pişirilen mısır ekmeği (*Gebibaşalan "Samsun„*)

Çizlik [*İs.*], Köylülerin giydiği ökçesiz kundura (*Erzincan*)

Çizme [*İs.*], Bahçe avlularına yapılan parmaklık (*Karaman "Konya„; Kütahya*)

Çizme seki [*İs.*], Atın alnındaki beyazlık, akıtma (*İst.* [?])

Ço [*İs.*], **1.** Tepe, doruk: **Çoğun başına çıkınca öteki köy görü-**

nür (*Karasenir "Boğazlıyan-Yozgat„*)—**2.**[*N.*] Eşeği hızlı yürütmek için çıkarılan ses (*Ulubey "Ordu„*)

Çoâ [*İs.*], Çocuk (*Siverek "Diyarbakır„*) [*Bak: Çağa*]

Çoaç [*S.*], Boğucu sıcak hava (*Harşıt "Torul-Gümüşane„*)

Çoba [*İs.*], **1.** Çalgıcıların topladığı parsa (*Erzin "Dörtyol - Seyhan„*) — **2.** Omuz (*Erzin "Dörtyol-Seyhan„*)

Çobak [*İs.*], Çorap (*Bartın "Zonguldak„*)

Çobancalık [*İs.*], Ağıllardaki çoban odası (*Faraşlı "Kalecik-Ankara„*)

Çoban çökerten [*İs.*], Karpuz teyeği gibi yarım metre kadar uzun, dalları dikenli ve dokunduğu yeri kızartan bir ot (*Yalova "İst.„; Subuğaz "Gaziantep„*)

Çoculu [*İs.*], Serçeden büyük, yuvasını toprak üstüne yapan bir kuş (*Edirne*)

Çoç [*İs.*], Yağda kızartılmış çiğ köfte (*Seyhan*)

Çoça [*İs.*], Büyük kaşık, kepçe (*İçel*)

Çoçka [*İs.*], Domuz (*Güvere "Silifke - İçel„*)

Çodur [*İs.*], Nohut kavurgası (*Balıkesir*)

Çoğ ve Çoğa [*İs.*], Çocuk (*Amasya: Kastamonu*)

Çoğaç [*İs.*], Güneş (*Deveviran "Bolu„; Sulutaş "Konya„; Ovacık "Tavas-Denizli„; Mersin "İçel„*) — **2.** [*S.*] Sıkıntılı, sıcak hava (*Kırka "Eskişehir„*)

Çoğartmak [*F.*], Odunu ocak veya sobaya çaprazlama koymak, çatmak (*Bolvadin "Afyon„*)

Çoğaş [*İs.*], Güneş (*Deveviran "Bolu„*) [*Bak: Çavaş*]

Çoğeş [*İs.*], Yağmur yağmazdan önceki bunaltıcı sıcak (*Alayunt "Kütahya„*)

Çoğla [*S.*], **1.** Ham meyva (*Ünye„ Ordu„; Mesudiye "Giresun„*)[*Bak: Çağla*] — **2** Güneşin, fırının, ocağın sıcağı (*Satılmış "Eskişehir [Muh.]„*) [*Bak: Çovu*]

Çoğlu [*İs.*], **1.** Uzun saplı kevgir (*Tosya "Kastamonu„*) — **2.** Balıkcı kepçesi, balık ağı (*Güdül "Ayaş-Ankara„; Kaya "Fethiye-Muğla„*)

Çoğmak [*F.*], Kabadayılık göstermek (*Beykoz "İst.„*)

Çoğşurmak [*F.*], Yanan dağınık odunları ateşi kuvvetlendirmek için bir araya toplamak (*Seyhan*)

Çoğşurulmak [*F.*], Bir yer, bir hayvan çöküp yıkılmak (*Mut "İçel„*)

Çoğumsamak [*F.*], Çok gö mek (*İçel*)

Çoğunca [*Zf.*], Çok kez (*Nallıhan "Ankara„; Sinop*)

Çoğunsumak [*F.*], Çok görmek (*Gökköy "Reşadiye-Tokat„*) [*Bak: Çoğumsamak*]

Çoğur [*İs.*], Bir nevi çoban düdüğü (*Vezirköprü "Samsun„*)

Çoğuş [*İs.*], Göllerde kamışlar arasından geçen kayık yolu (*Şahin "Malkara-Tekirdağ„*)

Çoğuşturmak [*F.*], Ateş yakmak, tutuşturmak (*Ankara; Giresun*) [*Bak: Kalamak*]

Çoğül [*İs.*], Ağaç budağı (*Tavlısın "Erkilet Kayseri„*)

Çoh [*N.*], Deveyi kaldırmak için kullanılır (*Muğla*)

Çohar [*İs.*], Çınar ağacı, kavlan (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„*)

Çohoş [*İs.*], Çekiç (*Sürmene "Çoruh„*)

Çoka [*İs.*], **1.** Tarlalardaki taş yığınları (*Hadım* “*Konya*„) — **2.** Köylü dokumasından yapılmış ceket (*Artvin* “*Çoruh* [*Muh.*]„)

Çokak [*İs.*], Tevek (*Seyitköyü, Ortaköy, Çal* “*Denizli*„; *Ilıcapınar* “*Foça-İzmir*„)

Çokal [*İs.*], **1.** Kızılcık, güren, zoğal (*Kartal* “*İst.*„) [*Bak*: Zoğal] — **2.** Paçavra (*Deretürbeli* “*Alanya-Antalya*„) — **3.** Hızlı akan suların üstünde görülen köpük (*Ünye* “*Ordu*„) — **4.** Binalarda odaları birbirinden ayıran bağdadî bölmeler (*Yılanlı* “*Eğridir-Isparta*„) — **5.** Pedavra tahtalarından yapılan avlu duvarı (*Rumkuş* “*Seyhan*„) [*Bak*: Daraba] — **6.** Evlerin dış kısmına, yani kaplama üzerine çakılan pedavra tahtası (*Sinop; Samsun*)

Çokalak [*İs.*], Mısır sapı (*Çavuşlu* “*İst.*„)

Çokan [*İs.*], (*Beyaz köy* “*Saray-Tekirdağ*„) [*Bak*: Çokalak]

Çokanak [*İs.*], İnsan toplantısı (*Görele* “*Giresun*„)

Çokarmak [*F.*], Biriktirmek, toplamak, yanyana getirmek (*Dedeköyü* “*Çal-Denizli*„; *İsparta; Tefenni* “*Burdur*„; *Çisis* “*Seyhan*„; *Giresun köyü* [?])

Çokarıvermek [*F.*], Toplanmak, üşüşmek (*Eskişehir*)

Çokaşmak [*F.*], Bir yere toplanmak (*Yılanlı* “*Eğridir*„, *Isparta; Bucak* “*Burdur*„)

Çokay [*İs.*], **1.** Eşkiya (*Adapazarı* “*Kocaeli*„) — **2.** [*S.*] Köy zengini: **Köyün çokayı bu adamdır** (*Mudam* “*Mustafakemalpaşa-Bursa*„; *Boyalık* “*Çatalca - İst.* [*Muh.*]„; *Sarıçalı* “*Çanakkale* [*Muh.*]„)

Çokçala [*Zf.*], Çok kere, çok vakit (*Mut* “*İçel*„)

Çokday ve **Çokdayı** [*S.*], Çok güzel, ruhu okşıyan, dikkati çeken şey (*Hasköy* “*Nazilli - Aydın*„; *Kuşadası* “*İzmir*„)

Çokezek [*İs.*], Saçta pişirilen içi kıymalı gözleme, pide (*T.*)

Çokkullu [*İs.*], Çavdar ekmeği (*İnebolu dolayı* “*Kastamonu*„)

Çokmak [*F.*], **1.** Köpek havlamak (*Edirne; Kastamonu; Çakıralan* “*Havza - Samsun*„; *İnaltı* “*Ayancık-Sinop*„; *Ziğdi* “*Erbaa-Tokat*„; *Ordu*) — **2.** Toplanmak: **Köyün köpekleri başıma çoktu** (*Uşak* “*Kütahya*„) — **3.** Davar sürüsü bir yere toplanarak yayılmak (*Vakıfdinek* “*Karaağaç-Isparta*„) — **4.** Sirayet etmek: **Ahmedin yanına oturma, hastalığı sana çokar** (*Karakuş* “*Ünye - Ordu*„)

Çoknaşmak [*F.*], Bir şeyin başına toplanmak (*Niğde*)

Çokrak [*İs.*], **1.** Memba, pınar (*Karkın* “*Çumra - Konya*„) — **2.** Kaplıca, ılıca (*Gebeciler, Simav* “*Kütahya*„) — **3.** Çamurlu, batak yer (*Uluborlu* “*Isparta*„) — **4.** Taşlı arazi (*Gâvurdağı* “*Cebelibereket - Seyhan*„; *Büyük Nacar köyü* “*Gaziantep*„)

Çokramak [*F.*], Miyde ekşimek, kaynamak (**Miydem çokradı:** *Seyhan; Arak* “*Şarkîkaraağaç - Isparta*„; *Alayunt* “*Kütahya*„; *Söğüt* “*Bilecik*„)

Çokraşmak [*F.*], **1.** Birbiri üstüne yığılmak, bir yere toplanmak: **Falanın üzerine çokraştılar** (*Nevşehir* “*Niğde*„) — **2.** Haddinden fazla çoğalmak: **Asmada üzüm çokraşmış** (*Nevşehir* “*Niğde*„)

Çokratma [*İs.*], **1.** Balık yumurtasından yapılan bir yemek (*Beyşehir "Konya"*) — **2.** Pişmiş mısır, buğday (*Boyabat "Sinop"*)

Çokratmak [*F.*], Kaynatmak: (Yumurta çokarttım: *Babadere köyü "Gelibolu - Çanakkale"; Edirne* [*Muh.*]) [*Bak:* Çokramak]

Çoksun [*S.*] Çok defa, çok kere (*Burhaniye "Balıkesir"*)

Çoku [*İs.*], **1.** Kadın yemenisi (*Kerpiç "Taşköprü-Kastamonu"*) — **2.** Taş yığını (*Konya köyleri*) [**Bak:** *Çoka, 1*]

Çokum [*İs.*], **1.** Küme, birlik, topluluk, çokluk heyet (*Civanyaylağı "Mersin", İçel; Şambayat, Ankara*) — **2.** Ortaklaşa (ârifane), toplantı (*Boldan, Denizli*) — **3.** [*S.*] Çok şey (*Andifli "Kaş-Antalya"*)

Çokuntu [*İs.*], Toplantı (*Yenice "Eğridir - İsparta"; Karacahisar "Demirci", Alaşehir "Manisa"; Bilan "Gaziantep"; Narlıdere "Boldan - Denizli"; Toprakkale "Seyhan"; Gebeciler "Simav - Kütahya"*)

Çokuntuluk [*İs.*], (*"Kuyucak "Aydın"*) [*Bak:* Çokum, 2.]

Çokurdum [*İs.*], Toplantı (*Kozan "Seyhan"; Ermenak "Konya"; Yozgat*)

Çokurmak [*F.*], Birikmek, toplanmak (*Misis "Seyhan"*) [**Bak:** *Çokarmak*]

Çokuşmak [*F.*], Üşüşmek, toplanmak (*Kale "Çankırı";* **Bizim çocuklar misafirin başına çokuştu:** *Kadirli, Seyhan;* **Hayvanlar tuza çokuştular:** *Seydin "Avonos - Kırşehir"; Silifke, Cıvanyaylağı "Mersin", Mut, İçel; Büyük yağlı "Ankara"; Yozgat; Kameni "Konya"*)

Çokuşturmak [*F.*], (*Mut "İçel"*) [*Bak:* Çokutmak]

Çokutmak [*F.*], Toplatmak (*Mut "İçel"*)

Çol [*İs.*], Gusülhane (*Ahlat "Bitlis"*)

Çolan [*İs.*], **1.** Sığır inciği ki paçası yapılır (*İzmir* [*Muh.*]) — **2.** [*S.*] Çolak (*Seyhan*)

Çolapa [*S.*], **1.** Sersem (*Simav "Kütahya"*) — **2.** Pejmürde (*Silifke "İçel"*)

Çolar [*İs.*], Üç dört çift öküzle çekilen yük (*Çerkeş "Çankırı"*) [*Bak:* Çorana]

Çolçar [*S.*], Dolaşık bacaklı, eğri büğrü (*Konya; Kayseri*)

Çoldurum [*İs.*], **1.** Taşlık yerler (*Yılanlı, Eğridir, Uluburlu - Isparta"; Ormana, Unulla "Akseki-Antalya"*) — **2.** Uçurum (*Yayla köyü "Karaburun - İzmir"*) — **3.** Çalıları yüksekçe olan yer (*Gönen köyü "Isparta"*)

Çolgu [*İs.*], **1.** Atılan bomba ile suyun yüzüne çıkan balıkları toplamak için kullanılan tahta süzgeç (*Söğüt köyü "Köyceğiz - Muğla"*) — **2.** Harmanda öküzlerin pisliği samana karışmamak için kuyrukları altına tutulan çomçe (*Söğütköyü "Köyceğiz - Muğla"*)

Çolkok [*İs.*], Pilâv (*Çerkeş "Çankırı"*)

Çollag [*İs.*], Yüksek ve geniş şelâle (*Dindebul "Ermenak - Konya"*)

Çolpak [S.], **1.** Düşkün ve beceriksiz (*Bakacak "Balıkesir"*) — **2.** [*İs.*] Hayvan izlerinde, küçük çukurlarda birikmiş su (*Çamlık "Bucak - Burdur"; Bornova "İz-*

mir„; Nebiler, Serik "Antalya„; Ula "Muğla„; Atabey "İsparta„)

Çolpan [*İs.*], Sabah yıldızı (*Edirne; Balıkesir dolayı*)

Çolpaz [*S.*], Beceriksiz, dökük saçık, sersem (*Samsun, Tirebolu "Giresun„; Trabzon; Hüyüklü "Yalvaç - Isparta„*)

Çolpu [*S.*], **1.** (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*) [*Bak*: *Çolpaz*] — **2.** [*İs.*] Büyük kepçe (*İst.* [*Muh.*]; *Yazılı "Emirdağ-Afyon* [*Muh.*]„)

Çolu [*İs.*], Uzun saplı süzgeç (*Çankırı*)

Çoluk [*İs.*], **1.** Aile (*İçel*) — **2.** (*Seydiömer "Kütahya„; Beypazarı "Ankara„; Boyabat "Sinop„*) [*Bak*: *Çuluk, coluk*]

Çolum [*İs.*], Baldır (*Bursa* [*Muh.*]) [*Bak*: *Çon*]

Çolun [*İs.*], Balık avlamak için bir sırığa geçirilmiş dört köşe kalbur (*Bağviran "Kızılcahamam - Ankara„*)

Çoluş [*İs.*], Yokuşlarda bir çift öküze ikinci bir çifti ekleme (**Çoluş koşmayınca yokuşu çıkartamadım**: *Ovasaray "Çorum„*; **Bugün çoluş olmasaydı arabamı getiremiyecektim** : *Yazıhamit "Taşköprü - Kastamonu„*) [*Bak*: *Çıngar, toruş*]

Çom [*İs.*], **1.** Küme, toplantı (*Çupan "Balıkesir„; Niğde; Bolvadin "Afyon„; Duğla "Karacabey - Bursa„; Denizli*) — **2.** Ot kümesi: **Ta şu çomanın arkasında gördüm tavşanı** (*Çavuşlu "Bayramiç - Çanakkale„*) — **3.** Ağaç gövdesi (*Konya; Nar, Niğde*) — **4.** Nazarlık (*Kaynarca "Osmaneli - Bilecik„*) — **5.** Cansız bir hale gelme (*Koçak "Ulukışla - Niğde„*) — **6.** [*Zf.*] Deste deste, top top (*İzmir* [*Muh.*]) — **7.** [*S.*] Bir tutam (*Vize "Kırklareli„*) — **8.** Hastalık; ağaçların kesilen dallarından gövdede kalan kısmı (*Kayseri*)

Çoma [*İs.*], **1.** Lor peyniri (*Kars*) — **2.** [*S.*] Toparlak, yumru (*Kılandıras "Sandıklı-Afyon„*) — **3.** [*S.*] Yetim, öksüz (*Kurucaova "Akçadağ Malatya„*)

Çomaca [*İs.*], Boyunduruğu arabanın arışına bağlıyan çeki çivisi (*Kalafat "Çankırı„*)

Çomaç [*İs.*], İçine kıyma, peynir konularak yapılan ufak dürüm (*Yağcılar "Ödemiş-İzmir„; Civanyaylağı "Mersin - İçel„; Seyhan; Antalya; Ermenak "Konya„*) [*Bak*: **Omaç, sokum**]

Çomaça [*İs.*], (*Karayusuflu "Kavaklı-Edirne„*) [*Bak*: *Çomaca*]

Çomak [*S.*], **1.** Küçük kulaklı (*Koyun ve keçi*) (*Oymaklı "Seyhan„; Yanpar "Mersin-İçel„*) — **2.** Kendini beyenen (*İçel*) — **3.** [*İs.*] Öbek, yığın (*Tarsus "İçel„*)

Çomalamak [*F.*], Bir şeyi atmak (*Soysallı "Kayseri„*)

Çomar [*S.*], **1.** Kısa boylu (*Karayığıl hüyüğü "Kırşehir„; Muğla*) — **2** Boynuzsuz koyun (*Lâpseki "Çanakkale„*) — **3.** [*İs.*] Burun: **Kedi çomarını süde soktu** (*Alanos "Samsun*) — **4.** [*İs.*] Büyük lokma (*Yıldızeli "Sıvas„*)

Çomarak [*İs.*], Çoban yanaşması (*Ilıcaksu "Domaniç Kütahya„*)

Çomarlık [*İs.*], Çoban aldatan kuşu (*Pravadi "Edirne„*)

Çomarma [*İs.*], Yufka (ekmeği) dürümü (*Kasımlar "Eğridir Isparta„*)

Çomarmak [*F.*], **1.** Azamet satmak [tahkir yerine kullanılır] (*Niğde*) [*Bak*: *Kasalmak*] — **2.**

Büzülmek, dertop olmak (*Bozkır "Konya"*) [*Bak*: Doşarmak]

Çomaşmak [*F.*], Toplaşmak, birleşmek (*Rumkuş "Seyhan"*)

Çomat [*İs.*], Herkesin getirdiği yemeği birleştirip beraber yeme (*Hamitli "Edirne"*)

Çombaz [*S.*], Perişan (*Bornova "İzmir"*)

Çomça [*İs.*], **1.** Büyük ağaç kepçe (*Kozan, Kadirli, Seyhan; Tarsus, Mut, İçel; Karahöyük, Akviran, Konya; Manavgat, Serik "Antalya"; Senirkent, Uluborlu "Isparta"; Değirmendere, Narlıdere "İzmir"; Karataş "Dinar-Afyon"; Karakuzu "Manisa"; Samsun; Ankara; Merzifon "Amasya"*)—**2.** Kırlarda pınarlardan su içmek için çamdan oyulmuş saplı su kabı, çömçe, şapşak, susak (*Gürcüköyü, Pazar, Ankara; Maruf, Çankırı; Samsun"*)

Çomçe [*İs.*], (*Yüreğil, Yeniköy "Kayseri"; Niksar "Tokat"*) [*Bak*: Çomça, 2]

Çomçom [*İs.*], Kurbağa yavrusu (*Gölcük "Bayramiç - Çanakkale"*)

Çomçur [*İs.*], Oluk (*Keferdis "Petürke - Malatya"*)

Çomka [*İs.*], Gaga (*Bozhane köyü "Ist. [Muh.]"*)

Çommak [*F.*], **1.** Ateşin karşısında çömelmek (*Bahçecik "Kocaeli [Muh.]"*)

Çomman [*İs.*], Küçük kulaklı keçi (*Erzin "Dörtyol-Seyhan"*)

Çom oyunu [*İs.*], Yere yüzü koyunu veya takoz dikilerek değneği yanlamasıya fırlatmak suretiyle bu dikilen şeye vurularak oynanılan bir çeşit oyun (*Ulur "Bolvadin - Afyon"*) [*Bak*: *Hot oyunu*]

Çompak [*İs.*], Yayık kolu, bişeği (*Başköy "Ankara"*) [*Bak*: *Bişek*]

Çomra [*İs.*], Bodur, büyüyemiyen ağaç (*Büyükafşar köyü "Ankara"*)

Çomruk [*İs.*], **1.** Tomruk (*Gâvurdağı "Cebelibereket", Kuzuculu "Dörtyol - Seyhan"; Çapar "Tarsus-İçel"; Bozhöyük "Göksün-Maraş"; Lohan "Gaziantep"*) — **2.** Kurumıya yüz tutan bağ kütüğü (*Uçhisar "Nevşehir-Niğde"*) — **3.** [*S.*] Sağır (*Balkandak "Beyşehir-Konya"*)

Çomrumak [*F.*], Dibinden kesmek (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan"*)

Çomu [*İs.*], Küçük kulaklı keçi (*Bayat "Aziziye - Afyon"; Akseki Antalya"; Bozhüyük "Göksun - Maraş"; Ortabereket "Ankara"*) [*Bak*: Çomman]

Çomuk [*İs.*], Küçük kulaklı koyun ve keçi (*Kuzgun "Seyhan"; Hacımahmut "Emet", Kütahya, Mersin "İçel"; Kayı, Kasımlar "Eğridir-Isparta"*)

Çomura [*İs.*], İki adamla yerde çekilen ağaç hızarı, bıçkı (*Çermik "Diyarbakır"*) [*Bak*: *Leben*]

Çomurtmak [*F.*], **1.** Bir ağacın dallarını keserek tomruk haline getirmek (*Lohan "Gaziantep"*) — **2.** Bir adamın çoluğunu çocuğunu öldürerek tek bırakmak: **Allah beni çomurttu.** (*Lohan "Gaziantep"*)

Çon [*İs.*], **1.** Kalça, but (*Cumayanı, Yakademirciler, Dayaklar, Bartın, Zonguldak; Avratili, Ortaköy "Çerkeş", Çankırı; Muallimköyü "Gebze-Kocaeli"; Ömerli "Ist;"; Yenicemüslim "İnegöl - Bursa"; Bolu; Pazar "Kızılcahamam", Ayaş - Ankara"; Karacaviran [?]*)

— **2.** Yanması güç ve budaklı kütük (*Aybastı "Ordu„; Taşköy " Bafra - Samsun „; Koçak " Ulukılşa-Niğde„*) — **3.** [*S.*] Eli kolu sakat (*Dombaylı "Manisa„*) — **4.** Bir çeşit at hastalığı (*Sivas; Ordu*) — **5.** Öküz zatürreesi (*Balaç, Turgutlu "Çarşamba - Samsun„; Göynücek "Amasya„; Çorum; Sinop*) — **6.** Hayvan vücudunda çıkan yumrular (*Sofker "Suşehri-Sivas„*) — **7.** Iri taneli buğday (*Zencidere "Kayseri„*) — **8.** (*Zencidere "Kayseri„*) [*Bak: Çom, 8*] — **9.** Ağaç uru (*Yozgat*)

Çona [*İs.*], **1.** Çoban yamağı (*Keskin, Bâlâ, Kayaş, Kıbrısçık, Üçem, Köprü " Keskin- Ankara „; Edirne; Örenköy " Emirdağı - Afyon „; Mahmudiye [?]; Kolukısa "Saiteli - Konya „*) [*Bak : Çertek*] — **2.** Kalça (*Üsküdar " İst. „; Demirci "Manisa„; Kışlacık "Ankara „*) — **3.** Buzağının büyüğü, tosun (*Zencirdere "Kayseri„*)

Çanay [*İs.*], Çoban yamağı (*Ayaş "Ankara„*) [*Bak: Çona, 1*]

Çonçom [*Zf.*], Öbek öbek (*Edirne*)

Çonduk [*İs.*], **1.** Telleri dökülmüş süpürge (*Konya*) — **2.** [*S.*] Çopur (*Konya*) [*Bak: Çerik*]

Çondur [*S.*], **1.** Cılız (*Kırşehir dolayı*) — **2.** İyi nesilden olduğu halde sonradan melezleşen (koyun) (*Kayseri*) [*Bak: Çandır*]

Çongalak [*İs.*], Meşe kütüğü (*Konya*)

Çongaz [*İs.*], Dallı budaklı ağaç (*Estiğin "Tokat„*)

Çongu [*İs.*], Geçit yeri (*Boyalıca "İznik - Bursa„*)

Çongurdeş [*İs.*], Ağaca asılan salıncak, kolan salıncağı (*Çokköyü "Domanıç - Kütahya„*)

Çongül [*İs.*], Gölcük, su birikintisi (*Kastamonu ve çevresi*)

Çonmak [*F.*], **1.** Ateşte ısınmak (*Gündoğdu "Bursa [Muh.]„; Akmeşe "Kocaeli [Muh.]„*) — **2.** Toplanmak, birikmek, üşüşmek (*Seyhan; Civanyaylağı "Mersin„, Mut "İçel„*)

Çonraz [*İs.*], **1.** Dallı budaklı ağaç (*Tokat*) [*Bak: Çangaz*] — **2.** [*S.*] Büyüyemiyen, bodur (*Estiğin köyü "Tokat„*)

Çonşurmak [*F.*], Odun parçalarını üstüste yığmak (*Paşalı "Feke - Seyhan„*)

Çont [*İs.*], Çarpılma, inme (*Adana*)

Çontar [*S.*], Çolak adam (*Mersin "İçel„*)

Çontu [*İs.*], **1.** Kuzu çobanı (*Ağabeyli "Maraş„; Konya*) [*Bak: Çeltek*] — **2.** Çoban yamağı (*Göğenç, Ereğli "Konya„; İçerenköy "İst. [Muh.]„*) [*Bak: Çona, condul*] — **3.** Çocukların oyunda kullandıkları değnek (*Karahisar "İncesu-Kayseri„*) — **4.** [*S.*] Kuru, kemikleri çıkmış, zayıf (*Sarıoba "Polatlı - Ankara„*) [*Bak: Kurgaz*]

Çonu [*İs.*], **1.** But, kalça, havsala kemiği (*Ortabereket, Polatlı, Beypazarı, Haymana "Ankara„*) — **2.** Hayvan sağrısı (*Polatlı "Ankara„*)

Çonur [*İs.*], Ağaç dalları üzerinde bulunan uzunca diken (*Niğde*)

Çonyarması [*İs.*], Manda, öküz ve ineklerin hastalıktan karınları şişmesi (*Boyalı "Boyabat-Sinop„*)

Çop [*İs.*], Ucu topuzlu çomak (*Kaklıç "Menemen - İzmir„*)

Çopar [*S.*], Haşarı, yaramaz (*Balıkesir köyleri*) [*Bak: Çapar*]

Çoplak [*İs.*], İki tepe arasındaki dar ve çukur olan yer (*Kızılisalı "Silifke - İçel„*)

Çoplan [*İs.*], **1.** Girdap (*Maraş; Besni "Gaziantep„*) [*Bak: Çevrik*] — **2.** Su biriken yer (*Örenik "Divriği - Sivas„*)

Çopmak [*F.*], Eğri büğrü koşmak (*Niksar "Tokat„*)

Çopul [*İs.*], Su birikintisini hâvi çukur (*Şile ve çevresi, Kurtdoğmuş "Kartal - İst.„; Tuzla "Kocaeli„*)

Çor [*İs.*], **1.** Dert, keder, hastalık (*Kırşehir, Tömek, Konya; Kadirli "Adana - Seyhan„; Maraş; Gerede "Bolu„; Kadıköy "Sarayköy - Denizli„; Afyon; Develi, İncesu, Hisarcık "Kayseri„; Diyarbakır; Kuruhüyük "Boğazliyan - Yozgat„; Urfa; Kars; Havza "Samsun„; Büyükkızılhisar "Gaziantep„; Bayburt "Gümüşane„; Erzurum; Harput "Elâzığ„; Bozan "Tokat„; Mut "İçel„; Ula "Muğla„; Değirmenli "Niğde„; Ankara; Sivas; Kastamonu; Gönen "Isparta„; Sarıyahşi "Koçhisar - Antalya„; Bardakçı "Eskişehir„; Çanakkale*) — **2.** Bir çeşit sığır hastalığı, vebayıbakari (*Cemişgezek "Tunceli„; Kiği "Erzincan„; Kayseri; Nilüfer "Bursa„; Konya*) — **3.** Ağaçlarda meydana gelen bir hastalık (*Çal "Kütahya„; Konya; Balıkesir; Akmescit "Afyonkarahisar„*) — **4.** Davar hastalığı (*Develi "Kayseri„; Çemişgezek "Tunceli„*) — **5.** Tuz (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*) — **6.** [*S.*] Çok tuzlu: **Bardaktaki su çordur** (*Haymana "Ankara„; Hamurcu "İncesu - Kayseri„; Dereköyü "Havza - Samsun„; Niksar "Tokat„; Ordu; Giresun*) — **7.** [*S.*] Tuzlu toprak (*Güdül "Ayaş - Ankara„*) — **8.** Bir çeşit üzüm hastalığı (*Gündüzbey "Malatya„; Iğdır "Kars„*) — **9.** Yulaf sapı (*Ordu*) — **10.** Çam kabuğu (*Kızılağaç "Alanya - Antalya„*) — **11.** [*S.*] Kısır toprak (*Gaziantep*) — **12.** [*S.*] Kötü ahlâk ve huylu (*Kasımlar "Eğridir - Isparta„*) — **13.** Merak, heves (*Gaziantep*)

Çora [*İs.*], **1.** Çorba (*Bereketli köyü* [*?*]; *Celâliye köyü "Silivri - İst.„*) — **2.** Her türlü yemek (*Kaş "Antalya„*) — **3.** Tuz (*Kayseri*)

Çorakçılık [*İs.*], Topraktan kaynatılıp süzülerek barut güherçilesi çıkarma zenati, güherçilecilik (*Turan köyü "Kayseri„*)

Çoral [*İs.*], **1.** Yabani zeytin ağacı (*Keramet, Çakırlı "Orhangazi-Bursa„*) — **2.** [*S.*] Bodur ağaç (*Vezirköprü "Samsun„*) — **3.** [*S.*] Çopur (*Sandıklı "Afyon„*) — **4.** Birbirine bitişik, bir arada çıkmış şeyler, meselâ: Geyik boynuzunun çatalları, birbirine bitişik ceviz, fındık, erik ve kayısı gibi meyvalar birer çoraldır. (*Kuzkebir "Bolu„*) — **5.** Ahlat dikeni (*Hortu "Sivrihisar - Eskişehir„*) — **6.** [*S.*] Üst dalları kurumağa yüz tutan ağaç (*Edirne* [*Muh.*])

Çoralamak [*F.*], Yaptığı suçu başkasına yükletmek (*İshaklı "Bolvadin - Afyon„*)

Çoralanmak [*F.*], Fidan, kökünden filiz vermek (*Yaykıl "Gerze-Sinop„*)

Çorallamak [*F.*], Ağacın üst dalları kurumağa başlamak (*Edirne* [*Muh.*])

Çorallı [*S.*], Boylu: **Bu yıl ekinler çok çorallı oldu** (*Dizdaroğlu "Sinop„*)

Çoramık [*S.*], **1.** Çoban, deveci yamağı (*Okçular* [*?*]; *Çadır köyü; Bursa; Eskişehir; Osmanlar, Balıkesir; Turanlı "Bölcek - İzmir"; Yapıldak "Lâpseki-Çanakkale"*) — **2.** [*İs.*] Gözden hastalık dolayısile akan su (*Göksün "Maraş"*)

Çoran [*S.*], Tuzlu toprak, çorak (*Ziamet "Kemalpaşa - İzmir"*)

Çorana [*İs.*], (*Çerkeş "Çankırı"*) [*Bak : Çolar*]

Çorar [*İs.*], Kesilmiş ağacın kökünden çıkan fışkın, filiz (*Ağa köyü "Safranbolu - Zonguldak"*)

Çoraş [*İs.*], **1.** Baştan savma yapılan iş, gelişi güzel görülen iş (*Polatlı, Nallıhan, Beypazarı "Ankara"*) — **2.** (*Narman "Erzurum"; Çankırı "Sivas"*) [*Bak : Çıgar*] — **3.** Rutubetten çürüme (*Erikçeli "Ordu"*)

Çoratan [*İs.*], Oluk (*Balıkesir*) [*Bak: Çörten*]

Çordan [*İs.*], Devamlı hastalık (*Zonguldak*)

Çordasız [*S.*], Cılız (*Bodrum "Muğla"*)

Çorez [*İs.*], Hindinin küçük kalmışı (*Yörük "Safranbolu - Zonguldak"*) [*Bak: Çogeç*]

Çoriş [*S.*], Düğünlerde oyunları ve sofra işlerini çekip çeviren (*Boyabat "Sinop"*)

Çork [*İs.*], Ocak (*Ankara köyleri*)

Çorkatma [*İs.*], Tarhana pişirme (*Bahçeli köy "Niğde"*)

Çorku [*İs.*], Yağ tortusu (*Ödemiş "İzmir"*)

Çorkuz [*İs.*], Pıçak (*Amasya köyleri*)

Çorlak [*İs.*], Kurak arazi (*Gaziantep*) [*Bak: Çaylan*]

Çorlamak [*F.*], Kötülemek, bozulmak, derde uğramak (*Kızılcahamam "Ankara"*)

Çorlan [*İs.*], Dar bir yerde bulunan su birikintisi (*Serik "Antalya"*)

Çorlanbaç [*İs.*], Değnekle oynanan kaydırak oyunu (*Pendik "İst."*)

Çorlanmak [*F.*], **1.** Hastalanmak (*Sivas; Adana*) — **2.** Tuzlanmak için bir lokma yemek (*Ulubey "Ordu"*) — **3.** Bitkiler hastalanmak (*Ereğli "Konya"*)

Çorlu [*S.*], **1.** Hastalıklı, nazarlı, sıska, öksürüklü, kansız, karnı şiş (*Karahisar; Vize "Kayseri"; Sivas; İleydağı "Uluborlu-Isparta"; Merzifon "Amasya"; Niğde; Çiftlik "Kalecik - Ankara"; Vezirköprü "Samsun"; Mamure "Yozgat"; Çakallık "Serik - Antalya"; Boyalı; Konya; Sulusaray "Artuva-Tokat"; Demirşeyh "İskilip-Çorum"*) [*Bak:* **Algın, tırık**] — **2.** Tuzlu (su veya yemek) (*Seyhan*) — **3.** Süprüntülü yer (*Şebinkarahisar "Giresun"*) — **4.** [*İs.*] Meyvaları incitmeden toplamak için kullanılan bir çeşit aygıt (*Çeltikçi "İnegöl-Bursa"*) — **5.** [*İs.*] Kışın uzun zaman açkalan hayvanların ilk yazda, yeşil ot yemeleri yüzünden hastalanarak içlerinin geçmesi (*Van*)

Çorma [*İs.*], Bataklık (*Çataltepe "Işıklar - Balıkesir"; Trabzon; Harl "Bayburt - Gümüşane"*)

Çormak [*F.*], Şımarmak, yüzsüzleşmek (*Paşalı "Ayancık-Sinop"*)

Çorman [*S.*], Karışık (*Zermut "Torul - Gümüşane"*)

Çormuk [*İs.*], Ağaçları büyütmiyen, bodur bırakan bir çeşit hastalık: **Çormuklu ağaç** (*Köşker "Kırşehir"*)

Çormuş [*S.*], Kendini beyenen (*Düz köyü "Ayancık - Sinop"*)

Çornaşmak [*F.*], Toplaşmak, toplanmak [en çok hayvanlar için kullanılır]: **Domuzlar derede çornaşmış** (*Adana "Seyhan„*)

Çoroş [*İs.*], (*Kigi "Erzincan„; Narman "Erzurum„; Deliilyas "Şarkışla - Sivas„*) [*Bak: Toruş, çivgar, çoruş*]

Çorpa [*İs.*], Piliçlikten yeni çıkan horoz (*Ankara*)

Çorpak [*İs.*], **1.** Küçük su birikintisi (*Yenice "Muğla„*) — **2.** Dağlarda taşlıklı, çetin, geçilmesi güç ve parça parça kayalıklı yerler (*Hadım "Konya„*) [*Bak: Çolpak*]

Çort [*İs.*], **1.** Dikenli yer (*Ordu; Boztekke "Giresun„*) — **2.** [*S.*] Kaba, görgüsüz, uyuşuk, iş bilmez (*Kemaliye dolayı "Malatya„; Çukurbağ "Mut-Içel„*) — **3.** Turşu (*Bitlis*)

Çortan [*İs.*], Çeşme ve dam oluğu (*Bursa; Kangal "Sivas„*) [*Bak: Çörten*]

Çorten [*İs.*], (*Balcalı "Çarşamba - Samsun„; Etimesut "Ankara„*) [*Bak: Çortan*]

Çortle [*İs.*], Biteviye akan pınar, çeşme (*Bartın, Safranbolu" Zonguldak„; Erzurum*)

Çortmuk [*İs.*], **1.** Budak: **Çortmuklu ağaç** (*Kadirli, Kozan "Seyhan„*) — **2.** Kesilmiş bir ağacın topraktan az yüksek kalan kısa parçası (*Ayranköyü "Bahçe - Seyhan„*) [*Bak: Kırmık*]

Çortu [*İs.*], **1.** Lâhana turşusiyle yapılan çorba (*Ahlat "Bitlis„*) — **2.** Lâhana turşusu (*Erzurum; Van; Bitlis; Diyarbakır*)

Çortuk [*İs.*], **1.** Küçük armut (*Aybastı "Ordu„*) [*Bak: Çördük*] — **2.** [*S.*] Ufak tefek (*Yozgat*) — **3.** Oluk (*Elâzığ*) [*Bak: Çörten*]

Çortum [*İs.*], Su oluğu (*Malatya*)

Çortun [*İs.*], **1.** Saçak oluğu (*Harput "Elâzığ„; Malatya; Adana; Siverek, Diarbakır*) — **2.** Şelâle (*Sivas*)

Çoruk [*S.*], **1.** (*Tokat*) [*Bak: Çor*] — **2.** Sıska, cılız (*Ordu İli*)

Çorum [*İs.*], Sıcak havalı çukur yer (*Karahisar* [?])

Çorun [*İs.*], Tabakhane havuzu (*Ermenak "Konya„*)

Çoruş [*İs.*], (*Pınarbaşı "Erkilet - Kayseri„; Reşadiye "Tokat„; Ankara; Tercan "Erzurum„; Şebinkarahisar, Alucra "Giresun„; Gümüşane; Tokat; Akcakışla "Şarkışla - Sivas„*) [*Bak: Çoroş, toruş, çıvgar, cıvgar, şıvgar*]

Çorutmak [*F.*], Doldurmak, yığmak: **Ocağa odun çoruttuk** (*İçel*)

Çoruz [*S.*], İnce yapılı, cılız (*Hacımahmut "Emet-Kütahya„*)

Çoşak [*İs.*], **1.** Kayalı, taşlı yer (*Süksün "Bünyan-Kayseri„; Tatlarin "Nevşehir - Nigde„*) — **2.** Kayalardaki küçük oyuklar (*Karahoca "Haymana - Ankara„*)

Çoşdal [*İs.*], Kıyafetsiz, elbisesini düzgün giymiyen: **O çoşdala birşey yakışmaz** (*Ayaş "Ankara„*)

Çoşger [*S.*], Emre hazır (adam) (*Ferenge "Erbaa - Tokat„*)

Çoşka [*İs.*], Domuz yavrusu (*Gelan "Ulukışla - Niğde„; Tarsus "İçel„*)

Çoşman [*S.*], Sersem: **Ahmet çok çoşmandır, elinden bir şey gelmez** (*Yukarıkarderesi " Bahçe - Seyhan„*)

Çoştal [*S.*], Çarpık bacaklı, sarsak yürüyüşlü (*Sarıoba "Polatlı - Ankara„*)

Çoştar [*İs.*], **1.** Davul önünde oynıyan kimse, köçek (*Merzifon*

"Amasya„) — **2.**[*S.*] Müzevir (*Ünye "Ordu„*)

Çoşur [*İs.*], Ufak meşelik (*Parak köyü "Alucra„, Şebinkarahisar "Giresun„*)

Çoşurmak [*F.*], Üstüste koymak (*Yenisu aşiretleri "İçel„*)

Çot [*S.*], **1.** Girift, çok sık: **Çot üzüm hevenk olmaz** (*Ereğli "Konya„*)—**2.** [*İs.*] Ağaç dallarının gövde ile birleştiği yer (*Kadirli "Seyhan„; Mut"İçel„*)—**3.**[*İs.*] Keser (*Misis "Seyhan„; Yozgat*) [*Bak*: Çota, 1] —**4.** [*İs.*] Elma, armut ve üzüm gibi meyvaların ipe dizilerek yapılan hevengi (*Durlaz köyü "Ereğli-Konya„*) — **5.** Çolak, topal [insan ve hayvan hakkında]: **Vurduğun yer et olsun, elin kolun çot olsun** (*Eskihisar "Elmalı - Antalya„; Sarılar, Avanos "Köşker - Kırşehir„; Karkın "Çumra - Konya„; Horu "Dinar - Afyon„; Yahyalı, Kıranardı, Develi, İncesu "Kayseri„; Çeşme "İzmir„; Çankırı; Bahşılı köyü "Ankara„; Çanakkale; Niğde*)

Çota [*İs.*], **1.** Bir çeşit keser (*Edirne* [*Muh.*]) [*Bak*: Çot, 3] — **2.** [*S.*] Eni boyundan geniş (*Vize "Kırklareli„*) — **3.** Değneklerle oynanan bir çocuk oyunu (*Avanos "Kırşehir„*) [*Bak*: *Çom oyunu*]

Çotak [*İs.*], **1.** Ağaç budağı (*Çörekciler "Ilgaz - Çankırı„; Urla, Bayındır "İzmir„*) [*Bak*: Çot, 2] — **2.** Kökleşmiş üzüm kütüğü (*Aydıncık "Bandırma - Balıkesir„*) [*Bak*: *Tiyek, tevek*] — **3.** Kesilmiş ağacın kökünden yukarı kalan kısmı (*Şerefler* [?]) — **4.** Yapraksız ve filizsiz ağaç dalı (*Kılandıras "Sandıklı - Afyon„; Kolay köyü, Bafra "Samsun„*) — **5.** Dalların kütüğe bitişik yeri (*Ödemiş çevresi "İzmir„; Tosya "Kastamonu„*) — **6.** Peynirin suyunu süzmek için ince dallardan yapılmış süzgeç (*Tire "İzmir„*) — **7.** İkisi bir arada bitişik olarak yetişmiş erik, kiraz ve kayısı gibi yemişler (*Köşker "Kırşehir„*)[*Bak*: *Çoral*] — **8.** Dağ sırtı (*Büyükdere "İst.„*) — **9.** Bodur kalan öküz ve manda (*Kuzbekir "Bolu„*) — **10.** Yeni yetişmiş firik halindeki nohut demetinin ateşte ütülmüşü (*Susığırlık "Balıkesir„*) — **11.** Deremsi yer (*Aydın*)

Çotbaşı [*İs.*], Yamaçların ayrıldığı yer (*Tosya "Kastamonu„*)

Çotlak [*İs.*], Mısır patlağı, kavurga (*Kurşunlu "Ilgaz- Çankırı„*)

Çotmak [*F.*], İnsan veya hayvanları bir iple biribirine bağlamak (*Civanyaylağı "Mersin - İçel„*)

Çotmuk [*İs.*], Ağaç budağı (*Toprakkale "Osmaniye - Seyhan„*)

Çottu [*S.*], Çopur (*Konya*) [*Bak*: *Gerik, çoral 3*]

Çottürük [*S.*], Cüce, kısa boylu (*Kayseri*) [*Bak*: Çönte]

Çotuk [*İs.*], **1.** Su bardağı (*Kırşehir*) — **2.** Budaklı eğri ağaç (*Maruf "Çankırı„*)

Çotul [*İs.*], **1.** Tepesi kesik, büyüyemiyen ağaç (*Şebinkarahisar "Giresun„*) — **2.** Bir ağacın bir kaç çatala ayrıldığı yeri (*Kadirli "Adana - Seyhan„*) — **3.** Yaş nohudun dallariyle beraber pişirilmişi (*Zeyve "Söğüt - Bilecik„*) — **4.** Bir şeyin dibi (*Ünye, Ordu*) — **5.** Taze buğday kavurgası (*Yeniköy "Çankırı„*) — **6.** Mısır (*Çerkeş "Çankırı„*)

Çotulma [*İs.*], Taştan yapılmış zahire anbarı (*Ünye "Ordu,,*)

Çotum [*İs.*], Kalça (*Alanya "Antalya,,*)

Çotur [*S.*], **1.** Kısa boylu, sağlam, kuvvetli adam (*Sokuköyü "Bolu,,*) — **2.** Şekli biçimsiz (*ağaç*) (*Alaçam "Bafra - Samsun,,*) — **3.** [*İs.*] Dar oluk (*Sivas*) —**4.** [İs.] Fundalık (*Ulubey "Ordu,,*) — **5.** [*İs.*] Maydanoz yaprağı (*Bolu*) — **6.** [*İs.*] (*Bursa*) [*Bak: Çotul, 3*]

Çotura [*İs.*], **1.** Keyf, sıhhat neş'e: Çoturası bozuldu (*Niğde*) — **2.** İçki masası (*Afyon*)

Çoturak [*İs.*], Ağaç dallarının gövdelerinden ayrıldığı yer (*Kasımlar "Eğridir - Isparta,,*)

Çoturuk [*İs.*], **1.** Bağ çubuklarının dibine dikilen dallı budaklı ağaç (*Akçalıuşağı " Seyhan,,*) [*Bak: Hareke, dikki*] — **2.** Yayık kolu, bişeği (*Belenkeşli "Mersin - İçel,,*) — **3.** [S.] Dişleri düzgün olmıyan (*adam*) (*Kadirli "Seyhan,,*) — **4.** [S.] Çopur (*Konya*) [*Bak: Gerik*]

Çoturum [*İs.*], Hiç bir tarafı genişlemiye elverişli olmıyan toprak (*Tatarlı "Dinar - Afyon,,*)

Çouk [*İs.*], Civciv (*Milâs "Muğla,,*)

Çova [*İs.*], Çocuk (*Bursa*) [*Bak: Çağa*]

Çovaç [*İs.*], Güneşli yer (*Kütahya; Kavaklı,* Gel şu çovatça oturalım! *Edirne; Balıkesir ve çevresi; Kızılcahamam "Ankara,,; Semayük "Elmalı - Antalya,,*)

Çovaça [*İs.*], Güneş (*Eskihisar "Elmalı - Antalya,,*) [*Bak: Çovaç, çovaş*]

Çovaçlanmak [*F.*], Güneşlenmek (*Edirne* [*Muh.*])

Çovaş [*İs.*], Güneş (*Çindere "Boldan - Denizli,,; Derbent "Alaşehir - Manisa,,; Gelare* [*?*]; *Edirne; Şibinkarahisar çevresi "Giresun,,; Yenipazar "Nazilli - Aydın,,; Ula "Muğla,,; Erbeyli "Aydın,,; Tire, Ödemiş, Menemen "İzmir,,*) [*Bak: Çovaç*]

Çovaşlamak [*F.*], Güneşlemek (*Sarılar "Nallıhan - Ankara,,; Dümrek "Sivrihisar - Eskişehir,,*)

Çovaşlık [*İs.*], Güneşlik (*Kuz köyü "Bucak - Burdur,,*)

Çovduruk [*S.*], Sathî düşünceli, dikkatsiz, ihtiyatsız (adam): **Önüne bak ne çovduruk gidiyorsun** (*Talas "Kayseri,,*)

Çoveç [*İs.*], Güneş (*Muğla*) [*Bak: Çovaş*].

Çoveş [*İs.*], Güneş (*Denizli*) [*Bak: Çoveç*]

Çovu [*İs.*], (*Eskişehir*) [*Bak: Çoğla*]

Çoygel [*S.*], Eğri büğrü (*Sunusa "Erbaa - Tokat,,*)

Çoynak [*İs.*], Çatal, kök (*Samsun*)

Çoynamak [*F.*], İnme inmek (*Niğde*)

Çoynaşık [*S.*], Uyuşuk (*Eğret "Afyon,,*)

Çoynaşmak [*F.*], Toplaşmak (*Üsküdar "İst.,,*)

Çöbek [*İs.*], Kökünden sakız çıkarılan ot (*Cihanbeyli "Konya,,*)

Çöbel [*İs.*], Köşe, uç (*Maraş*)

Çöbre [*İs.*], Posa, tortu (*Safranbolu "Zonguldak,,*)

Çöce [*S.*], Bodur, kısa boylu (*Bornova "İzmir,,*)

Çöçe [*İs.*], **1.** İnce bazlama (*Üçem "Balâ - Ankara,,*) — **2.** [*S.*] Durmadan gezenkimse (*Sivrihisar "Havza - Samsun,,*) — **3.** Kilim dokumak için kıldan veya yünden yapılan ipliği veya kazılı büken ve çeviren iğ (*Isparta*)

Çöçelemek [*F.*], Apışmak, şaşalamak (*Samsun*)

Çöçeler [*İs.*], Sincap (*Terzili "Bafra - Samsun„*) [*Bak: Çökelez*]

Çöçen [*S.*], Elinden bir iş gelmiyen, âciz (*Gaziantep*)

Çöçü [*İs.*], Sığır etiyle bulgur karıştırılıp tokmakla döğülerek içine soğan, biber katmak suretiyle yapılan köfte (*Baraklı "Yozgat„*) [*Bak: Çöş, hodala*]

Çöçün [*S.*], Kısa boylu, bodur (*Kirpe "Safranbolu-Zonguldak„*)

Çödürmek [*F.*], İşemek, çöğdürmek (*Karakuş "Ünye - Ordu„; Bünyan "Kayseri„; Bozhane "İst.„*)

Çödürük [*İs.*], Derme çatma ev (*Tarsus "İçel„*)

Çöğe durmak [*F.*], Çocuk yürümeğe başladığı zaman ayakta bir iki saniye durabilmek (*Bayadı "Ordu„; Çankırı; Mersin "İçel„*) [*Bak: Abalamak, apalamak, taya durmak*]

Çöğelmek [*F.*], **1.** Otururken bir şeye dikkatlice bakmak için dikilmek, kafasını kaldırıp bakmak (*Antalya; Mustafapaşa "Ürgüp - Niğde„; Ermenak, Karaman "Konya„, Civanyaylağı "Mersin - İçel„; İriağaç "Hekimhan - Malatya„*) — **2.** Kurumlanmak (*Yıldızeli "Sivas„*)

Çöğen [*İs.*], **1.** Ucu eğri baston (*Kastamonu çevresi; Antalya; Diyarbakır; Konya; Urfa; Kiğı "Erzincan„; Keskin "Ankara„; Kurucaova "Akçadağ - Malatya„*) — **2.** Su taşımak için kullanılan omuzluk (*Gümüşane*) — **3.** Yüksek dalları çekmeğe yarıyan çengelli ağaç (*Kemaliye "Malatya„*) [*Bak: Kevük*] — **4.** Kazan (*Kürkçüler "Seyhan„*) — **5.** Çamaşır yıkanırken sabun yerine kullanılan bir çeşit beyaz ot kökü (*Çallı "Sivas„*)

Çöğenek [*İs.*], Baston, ucu eğri değnek (*Perçenç "Elâzığ„*)

Çöğerten [*İs.*], Oluk (*Mudanya "Bursa„*)

Çöğgen [*İs.*], İstenilen kuzuyu sürüden ayırmak için kullanılan ucu büyük uzun çoban değneği (*Zıvarık, Sille "Konya„*)

Çöğlenmek [*F.*], İnsan, bir yanına eğilmek (*Bozatlı "Develi-Kayseri„*)

Çöğme [*İs.*], Yıldız kayması (*Konya*)

Çöğmek [*F.*], **1.** Her hangi bir nesne balestik münhanisi şeklini göstermek (*Zeyve "Söğüt - Bilecik„; Kastamonu; Gürcü "Kızılcahamam - Ankara„; Yıldızeli "Sivas„; Çerkeş "Çankırı„; Kayseri; Niğde ili*) — **2.** Alçalmak, aşağı inmek (*Gerede "Bolu„*) — **3.** Mahsulât, sürüp yükselmek: **Havalar ısınınca ekinler birden çöğdü** (*İst.* [*Muh.*])

Çöğmen [*İs.*], Çoban evi (*Acıbadem "Aydın„*)

Çöğneşik [*S.*], İnmeli, elleri veya ayakları bükük (*Konya*)

Çöğneşmek [*F.*], El ve ayak hafifce uyuşmak: **Çocuk hastalandı, birdenbire el ve ayağı çöğneşti, bizi korkuttu** (*Konya*)

Çöğtermek [*F.*], Çömelmek (*Narlıdere "İzmir„*)

Çöğül [*İs.*], Kuvvetli diken (*Nevşehir "Niğde„*)

Çöğünmek [*F.*], Sallanmak (*Tarsus "İçel„*)

Çöğür [*İs.*], **1.** Ahlat ağacı (*Aydın; Kumarlar "Bayramiç„, Lâpseki "Çanakkale„; Sinop; İzmir*) — **2.** Dikenli ağaçlar (*Konya; Çankırı; Malatya; Honaz "Denizli„; Eskişehir; Kemaliye "Malatya„; Örenköy "Emirdağ - Afyon„*) — **3.**

Buğday ve mısır anızı (*Seyit köyü " Giresun „ ; Ulus " Safranbolu - Zonguldak„*) — **4.** Kazma (*Dişli "Bolvadin-Afyon„*)

Çöğürtlen [*İs.*], Üstü toprak evlerin sularını akıtmağa yarıyan oluk, çörtmen (*Akeyne "Anamur İçel„*)

Çöğürtmeç [*İs.*], Kuvvetlendirmek için tepesi kesilmiş ağaç (*Başköy "Ankara„*)

Çöhlemek [*F.*], Gözle seçmek (*Tarsus "İçel„*)

Çöhnemek [*F.*], Üşümekten elleri büzülmek (*Nevşehir "Niğde„*)

Çöhre [*İs.*], Çitlenbik (*Alanya "Antalya [Muh.]„*)

Çöhür [*İs.*], Dikenli ağaçlar (*Gümüş, Ören köyü "Tavşanlı-Kütahya „*) [*Bak: Çöğür, 2*]

Çöke [*İs.*], Kazma ve küreğin küçüğü (*Ermenak "Konya„*) [*Bak: İskelt*]

Çökecik [*İs.*], Kaymakta olan toprak veya dağ (*Yukarısöğütönü "Eskişehir„*)

Çökek [*İs.*], **1.** Bataklık, su kenarı, milli arazi, balçık, çukur yer, dağ ve tepelerin üzerindeki basık yer; sazlık (*Müstecap "Balıkesir„; Çorum; Muratlar «Gölçük - İzmit„; Başlamış, Mansurlu "Feke - Seyhan„; Yerli "Terme - Samsun„; Şehsadi "Ezinepazar - Amasya„; Bolu; Biga çevresi "Çanakkale„; Hacıkadın, Tekkeönü "Devrek - Zonguldak„; Topaç " Yozgat „ ; Mersin "İçel„; Yıldızeli; Sivas; Alihoca "Tokat„; Maraş; Mavrangel "Gümüşane „ ; Elmasun " Çumra - Konya „ ; Elâzığ ; Çivril " Denizli „*) — **2.** Tortu (*Karamürsel " Kocaeli „*) — **3.** [*S.*] Yerde sürünen kötürüm (insan) (*Bezkese " Köyceğiz - Muğla „*) — **4.** Çadır yanında deve çöktürülen yer (*Mut, İçel*) [*Bak: Anlak, anlık*] — **5.** Deve gübresi (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*)

Çökel [*S.*], **1.** Hasta (*Ankara; Çeşme "İzmir„; Isparta*) — **2.** [*İs.*] Haşhaş, susam gibi tanelerin küspesi (*Yakemir, Yalvaç "Isparta„*) — **3.** [*İs.*] Övendirenin ucundaki çamur kazıyan demir (*Zonguldak; Edirne*) [*Bak: Cemek*] — **4.** Yahni (*Keskin "Eskişehir„*)

Çökelek [*İs.*], **1.** Yağsız ayran tortusundan yapılan peynir, yağı alınmış peynir (*Yendiğin "Ilgın-Konya „; Barbaros, Şahin " Tekirdağ [Muh.] „ ; Beypazarı, Ankara ; Orta " Çankırı ; Nizip, Kilis " Gaziantep „ ; Isparta ; Çandırlı "Bergama - İzmir„; Gâvurdağ " Cebelibereket - Seyhan „; Dinar " Afyon „ ; Antalya; Kastamonu; Sinop; Saraçlı "Geyve - Kocaeli „ ; Mut, Silifke " İçel „; Aydın; Balıkesir; Maraş; Ortaköy "Çal - Denizli„; Burdur; Adana; Salihli "Manisa„; Gündüzbey "Malatya„*) — **2.** Mısır koçanı (*Karacabey "Bursa„; Susığırlık "Balıkesir„ ; Çorlu "Tekirdağ„; Arnavutköy "İst. [Muh.]„*) — **3.** Armut, ayva, elma ve benzerleri meyvaların yenildikten sonra kalan çekirdekli kısmı (*Mustafakemalpaşa " Bursa [Muh.] „*) — **4.** Sincap: **Çökelek derisi pahalı olur** (*Zonguldak*)

Çökeles [*İs.*], Sincap (*Kurtdoğmuş "Kartal - İst.„; Ağa köyü "Safranbolu - Zonguldak„; Kastamonu*)

Çökelez [*İs.*], **1.** Sincap (*Yedigelli "Ereğli - Konya„; Daday "Kastamonu„; Niğde; Boyabat "Sinop„; Adana; Konya; İskilip "Çorum„;*

Derekülat "Çerkeş - Çankırı„; Şeyhulaş "Bafra - Samsun„; Zonguldak ve dolayı) — **2.** Sansar (*Sinop*) — **3.** Erik ve kayısı gibi ağaçların akıttığı zamk (*Ereğli*[?])

Çökelge [*İs.*], Milli arazi, bataklık, çamurlu yer, ovalardaki büyük çöküntüler (*Mersin " İçel „; Gökçam "Sungurlu - Çorum„; Yusufizzettin " Kadirli - Seyhan „; Günyüzü "Sivrihisar-Eskişehir„*)

Çökelik [*İs.*], (*Tirebolu "Giresun„; Akçakaya, Fetullah, Turan, Tavlsın "Kayseri„; Edirne; Başlamış, Kadirli "Adana - Seyhan„; Şibinkarahisar " Giresun „; Elâzığ; Kasımlar " Eğridir - Isparta „; Yukarısölöz "Orhangazi - Bursa* [*Muh.*]„; *Çankırı; Genezin "Avanos - Kırşehir „; Niğde; Yürük " Safranbolu - Zonguldak „*) [*Bak: Çökelek, 1*]

Çökelmek [*F.*], Kaçmak, gidivermek, çekilmek (*Güney " Eşme-Manisa„*)

Çökermek [*F.*], **1.** Kocatmak (*Yapıntı "Mut-İçel„*) — **2.** Deveyi çöktürmek (*Yapıntı "Mut-İçel*) — **3.** Çökelek peyniri oturuşmak (*Yapıntı " Mut-İçel „*) — **4.** Küllü suyu süzmek (*Yapıntı "Mut-İçel„*)

Çökeşmek [*F.*], Cinsî münasebette bulunmak (*Bozkır "Konya* [*Aş.*]„)

Çökezmek [*F.*], Fenalık gelmek (*Eğridir "Isparta„*)

Çökiç [*İs.*], Çekiç (*Kastamonu ili*) [*Bak: Çöküş*]

Çöklem [*İs.*], Tahta oluk (*Reşadiye " Bergama - İzmir „; Yaylalı "Şile-İst.„*)

Çöklen [*İs.*], Ağaç oluk (*Kızılhisar* [?]) [*Bak: Çörten*]

Çökmen [*İs.*], Kazma (*Çayır "Zonguldak„*)

Çöknek [*İs.*], Iki dağ arasındaki çukurca düzlükler (*Evreşe "Gelibolu - Çanakkale„*)

Çökölöz [*İs.*], Sincap (*Safranbolu "Zonguldak„*) [*Bak: Çökelez*]

Çöksek [*S.*], Çökük, alçak (*Gaziantep; Gözene "Malatya„*)

Çökük [*İs.*], Tortu (*Isparta*)

Çökülce [*İs.*], Çiğdem (*Ordu*) [*Bak: Sakarca*]

Çökündür [*İs.*], Pancar (*Kastamonu; Ankara; Safranbolu "Zonguldak„*)

Çökür [*İs.*], **1.** Ağacın maktaı (*Gerze "Sinop„*) — **2.** Çapa, kazma (*Çömlekçi "Bodrum - Muğla„*) [*Bak: Çöğür*]

Çöküş [*İs.*], Çekiç (*Adırnaz "Bursa„*) [*Bak: Çökiç*]

Çökütmek [*F.*], Korkudan kaçmak (*Namrun "Tarsuz - İçel„*)

Çöl [*İs.*], But yeri, kaba etler (*İst.* [?])

Çöldebek [*S.*], Hastalıklı: Çöldebek bir çocuk (*Kastamonu*)

Çöldür [*İs.*], Ahlat kurusu (*Gökçesu "Bolu„*)

Çöleki [*İs.*], Dam oluğu (*Adana*) [*Bak: Çörten*]

Çölemen [*İs.*], **1.** Ekmek sacının altına konulan taş (*İçel*) — **2.** Pazarlık (*Ermenak "Konya„*)

Çölen [*İs.*], Dam oluğu, çörten (*Ezine "Çanakkale„; Ahı köyü "Muğla„*)

Çölenmek [*F.*], Karnını doyurmak (*Nevşehir "Niğde„*)

Çölepe [*S.*], Sünepe (*Gerze "Sinop„*)

Çöleymen [*İs.*], (*Tosya "Kastamonu„*) [*Bak: Çölemen*]

Çölgü [*İs.*], Makine ile yapılmış tire çorap (*Erzurum*)

Çölke [*İs.*], Çorap (*Samsun*)

Çölle [*İs.*], **1.** Su başı (*Kilimli "Zonuldak„*) — **2.** [*S.*] Başıboş, serseri (*Harput "Elâzığ„*) — **3.** Külhanbeyi: **Şu çölle herife bak!** (*Harput "Elâzığ„*)

Çöllen [*İs.*], Şelâle, çağlıyan (*Uğurlu "Ermenak-Konya„*)

Çölpe [*S.*], Çulpa, sünepe, dikkatsiz, uyuşuk (*Lâpseki "Çanakkale„; Akdağmadeni "Yozgat„; Papasköyü "Samsun [Muh.]„*)

Çölpek [*İs.*], İçinde su kaynıyan çukur (*Dadya, Bozburun "Marmaris "Muğla„*)

Çölpeşik [*S.*], Beceriksiz (*Pazarcık "Gaziantep„*)

Çölt [*S.*], Kaba, biçimsiz: **Çok çölt bir adam be yahu!** (*Kilis Gaziantep„*)

Çölte [*İs.*], **1.** Ufak bahçıvan çapası (*Silifke "İçel„; Göcer "Konya„*) — **2.** Balık kayırmak için dizilen çöp (*Elbistan "Maraş„*)

Çölten [*İs.*], Oluk (*Adana*) [Bak: Çörten]

Çölü [*İs.*], Küçük kuşlar (*Söğüt "Köyceğiz - Muğla„*)

Çölük [*İs.*], **1.** Odun kıymığı, yonga (*Trabzon; Şebinkarahisar, İcilli "Bulancak - Giresun„*) — **2.** Kütük, tomruk: **Bende elli kadar pelit (meşe) çölüğü var** (*Aybastı "Ordu„*) — **3.** Su kenarına dikilen ağaç (*Kelkit "Gümüşane„*) — **4.** Bınaların üzerine yatırılan ağaçların kiremit ve topraktan dışarıda kalan kısmı (*Kelkit "Gümüşane„*)

Çöm [*İs.*], Toplantı (*Hayrabolu "Tekirdağ„*)

Çömçe [*İs.*], **1.** Ağaç kepçe (*Kayseri; Büğdüz "Çorum„; Van; Bitlis; Urfa; Adana; İğdecik ve Sancaklıboz "Manisa„; Çömelek "Mut - İçel„; Yozgat; Çanakkale; Edirne; Aziziye "Ereğli - Konya„; Gümüşane; Diyarbakır; Taşlıçay "Ağrı„; Ereğli "Zonguldak„; Erzincan; Aydın; Sarayköy "Denizli„; Üçem "Bâlâ„, Ankara; Niğde; Balçova "İzmir„; Deretürbeli "Alanya - Antalya„; Heniske "Amasya„; Hasançelebi "Malatya„; Çiçekdağ, Genezin "Avanos - Kırşehir„*) — **2.** Ağaçtan yapılmış su testisi, maşraba (*Çorum*) — **3.** Büyük ağaç kaşık (*Kırşehir; Bozan "Tokat„; Boğazlıyan "Yozgat„; Develi "Kayseri„; Manavgat "Antalya„; Kilis "Gaziantep„*)

Çömçek [*İs.*], **1.** Ağaçtan oyularak yapılan su kabı (*Örencik "Bolu„; Ankara; Üçburgu, Karamusa "Devrek - Zonguldak„*) [Bak: Çömçe] — **2.** Ot kökü (*Ankara*)

Çömçü [*İs.*], **1.** Toprak su kabı (*Daday "Kastamonu„*) — **2.** Küçük çömlek, küpecik (*Zeytinli, Burhaniye, Edremit "Balıkesir„; Alayunt, Kütahya*) — **3.** Topraktan yapılmış kulpsuz büyük çömlek (*Çarşamba "Samsun„; Belenkebir "Manisa„; Balıkesir; Yukakayı "Eskişehir„*) — **4.** Bakır su tası, maşraba (*Bursa; Muğla*) — **5.** Toprak ibrik (*Ankara*) — **6.** Kepçe (*Çayhan "Çanakkale„; Arısama "Konya„*)

Çöme [*İs.*], Köy evlerinin gezinti yeri (*Bolaman "Ordu„*)

Çömeden [*S.*], Bacakları hastalıktan tutmıyan adam (*Niğde*)

Çömek [*İs.*], **1.** Sabanın toprağını kazmağa yarıyan üvendire ucundaki demir, cemek (*Uzunkavak köyü "Taşköprü - Kastamonu„*) —

2. Kulübe (*Pırnaz "Fethiye-Muğla,,*) — 3. (*Sungurlu " Çorum ,,*) [*Bak: Çövmek, çöğmek*]

Çömelek [*İs.*], Tavuk kolerası (*Ağrı; Erzurum; Bayburt "Gümüşane,,*)

Çömelemek [*İs.*], Dokunacek olan ipliği ıslatarak döğüp sıkmak (*Ermenak "Konya,,*)

Çömelen [*İs.*], 1. Bulaşık bir tavuk hastalığıdır, bu hastalıkta tavukların ibiği kararır, kuyruğu düşer, eti yenmez (*Beypazarı "Ankara;,, Üçkuyu"Çal-Denizli,,*) — 2. Ayaklar kalçaya kadar tutmaz olma (*Köşker "Kırşehir,,*) — 3. Saçayağı yerine kullanılan kerpiç (*Silifke ve çevresi "İçel,,*)

Çömelti [*İs.*], Bağ ve bostanları korumak için yapılan bekçi kulubesi, bek yeri (*Kızılca "Hadım-Konya,,*) [*Bak: Çerge, talvar, çeltek, kelif*]

Çömen [*İs.*], 1. Yığıntı, küçük taş yığını: Çakıl **çömeni; Çehizimi, çömenimi aldım da geldim** (*Ermenak, Konya; Mut " İçel ,,*) — 2. Çam dallarından yapılan ev kulübe (*Düğrek* [?]) — 3. Bir kaç demet bir arada ekin bağı (*Piraziz "Giresun,,*)

Çömeşmek [*F.*], Dizlerini dikip ve kıçını yere koyup eğreti oturmak, it oturuşu oturmak (*Kasımlar "Eğridir - Isparta,,; Sinop*)

Çömez [*S.*], 1. Kısa boylu (*Erzurum*) — 2. Küçük: **küçük büyüğün çömezidir** (*İnköy "Kütahya,,; İncesu, Kayseri*)

Çömlemek [*F.*], Toplamak: **Tarlada en çok bakla çömliyen Ayşedir** (*Çekirge "Bursa,,*)

Çömmek [*F.*], Çömlemek (*Kızılcaören "Kütahya,,; Burdur; Isparta; Ilgaz "Çankırı,,*)

Çömmen [*İs.*], Küçük kulaklı keçi (*Boyalı köyü "Konya,,*)

Çömö [*İs.*], (*Kastamonu*) [*Bak: Çömçe*]

Çömrü [*S.*], Fakir rençper (*Üsküdar "İst.,,*)

Çömrük [*İs.*], Çalılık, fundalık (*Hadım "Konya,,*)

Çömülden [*İs.*], Saçyağı (*Dinek "Mihaliççik-Eskişehir,,*)

Çömütmek [*F.*], (*Civanyaylağı " Mersin ,, ; Mut, " İçel,,; Genezin " Avanos - Kırşehir ,, ; Akçaşehir "Konya,,*) [*Bak: Çömeşmek*]

Çön [*İs.*], (*Ankara; İst.* [?]; *Cide, Daday "Kastamonu,,*) [*Bak: Çon*]

Çönçe [*İs.*], Kepçe, büyük tahta kaşık (*Kilis "Gaziantep; Sayhan,* [*Bak: Çömçe, çömçek*]

Çöndül [*S.*], Ufak tefek insan (*Afyon*)

Çöndürmek [*F.*], 1. Akıtmak (*Konya*) — 2. Fırlatmak: **Topu o kadar uzaklara çöndürme!** (*Balıkesir*)

Çöne [*İs.*], 1. Çoban yamağı, küçük erkek hizmetçi (*Karataş, Küçük yozgat, Keşanuz, Demirtaş, Etimesut, Sarkun "Beypazarı,,, Haymana, Kalecik, Ankara; Samsun; Trabzon*) — 2. Küçük çocuk: **Nasıl çöneler iyiler mi?** (*Tömek "Konya,,*) — 3. Güneş dokunma (*Kızıllar "Karaman-Konya,,*) — 4. [*S.*] Ufak tefek, kısa boylu, narin yapılı (*Küçükhüyük "Afyon,,*)

Çöneke [*S.*], 1. Yorgun (*Lâpseki "Çanakkale,,*) — 2. Ağzı körleşmiş bıçak veya kılıç: **Çökene kılıç** (*Lâpseki "Çanakkale,,*)

Çönekletmek [*F.*], Yorgunlatmak (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Çöneltmek [*F.*], Yok etmek: Hırsızlar bahçemi çömertmişler (*Obruk " Gümüşhacıköy - Amasya „*)

Çönen [*İs.*], El sepeti (*Zonguldak*)

Çönepe [*S.*], Sünepe, beceriksiz, uyuşuk (*Budak köyü, Seydin "Avanos - Kırşehir„*

Çöneşmek [*F.*], El ve ayak uyuşmak (*Kangal "Sivas„*) [*Bak:* *Çöyneşmek*]

Çönetir [*S.*], Sakat (*Bahçe "Seyhan„; Anamur "İçel„*)

Çönge [*İs.*], **1.** Yüzülmüş derilerde kalan et parçalarını kazımağa yarıyan demir aygıt (*Niksar "Tokat„*) — **2.** [*S.*] Beceriksiz (*Akseki "Antalya„*)

Çönmek [*F.*], **1.** Kuyu, deniz, dere ve uçurum gibi yerlerin birşey dibine kadar inmek, varmak (*Bukruva " Malkara - Tekirdağı [Muh.]„*) — **2.** Çömelmek (*Sandal köyü "Kula„; İğdecik, Sandıklıboz, Derbent "Alaşehir - Manisa„; Tire "İzmir„; Beşkarış "Altıntaş - Kütahya„; Karacasu "Aydın„*) — **3.** Başına çullanmak (*Nallıhan "Ankara„*) — **4.** İşemek (*Akşehir "Konya„*) — **5.** [*İs.*] Tavşan iki arka ayağı üzerine durmak: Tavşan avcıları görünce çöndü (*Çuhacir köyü "Kütahya„*)

Çönt [*Zf.*], Kaba sapa (Çönt çönt lâf söyleyip durma!: *Tarsus "Mersin„, Mut "İçel„; Kemaliye "Malatya„*) [*Bak:* *Çört, 2*]

Çönte [*S.*], Cüce, bücür (*Gökcesu "Bolu„*) [*Bak:* *Çöntü, çöntür*]

Çöntü [*S.*], **1.** Beceriksiz (*Argıthan "Ilgın - Konya„*) — **2.** Kısa boylu, cüce (*Afyon*)

Çöntük [*S.*], Çapaçul (*Giresun*)

Çöntür [*S.*], Cüce (*Aşağıkaraçay "Acıpayam-Denizli„*) [*Bak:* *Çönte*]

Çönür [*İs.*], **1.** Çalılık, ufak fundalık: **Çönüre yaşmak astım* Yar sevmek benim kastim** (*Nuh köyü "Afyon„*) — **2.** Yaban gülünün ağacı (*Nuh köyü "Afyon„*)

Çöpel [*İs.*], **1.** Çöp (*Söğüt "Bilecik [Muh.]„*) — **2.** Mezbele (*Maltepe "İst.„*) — **3.** [*S.*] Karışık şey, çepel (*Ayaş, Deliviren, "Çubuk-Ankara„*) — **4.** Küçük şey parça (*Bürhaniye "Nazilli„; Aydın*) — **5.** Yabani otlar (*Sarayköy "Denizli„*) [*Bak:* *Çepel*]

Çöpeze [*İs.*], Sular üzerinde akıp giden çör çöp (*Konya*)

Çöplek [*İs.*], Oluk (*Honaz "Denizli„*) [*Bak:* *Çörten*]

Çöpleme [*İs.*], **1.** Bir yıllık meyva fidanı (*Antalya*)— **2.** Sinir yaprağına benzeyen bir ot (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Çöplen [*İs.*], (*Gördes "Manisa„; Bodrum "Muğla„; Kadıköy "Sarayköy - Denizli„*) [*Bak:* *Çörten*]

Çöpremek [*F.*], Bez yırtılınca iplikleri fitil ayrılmak (*Tosya "Kastamonu„*)

Çöpten [*İs.*], Pamuk ipliği veya kaba yünden yapılan kilim (*Soma "Manisa„; Yahşıeli "Bayramiç - Çanakkale„*)

Çöpür [*İs.*], **1.** Keçi kılı (*Piraziz "Giresun„; Şıhlar "Ulubey - Ordu„; Sivrikise "Havza - Samsun„; Hisarköy "Domaniç - Kütahya„; Araz "Vakfıkebir - Trabzon„; Kargı "Tosya - Kastamonu„, Zeyve, Borcak, Akköy "Söğüt„; Arıcıklar "Gölpazası - Bilecik„; Eğerci, Cumayanı, Bartın "Zonguldak„; Kirazlı, Bursa*) — **2.** Yünün fena kısmı (*Alucra, Şibinkarahisar*

"Giresun,,; Çorum; Erzurum; Boyabat "Sinop,,; Niksar "Tokat,,; Köşker "Kırşehir,,) — **3.** Kaba çorap (*Nizamiye; Şebinkarahisar "Giresun,,)* — **4.** [*S.*] Melez, karışık (*Kastamonu*) — **5.** Kara keçi (*Samsun*) — **6.** Yüksek dağ (*Ulukışla, Bor "Niğde,,)*

Çöpürdük [*S.*], Pis, kirli (*Ayaş "Ankara,,)*

Çöpürlenmek [*F.*], Filizlenmek (*Gürcü köyü "Kızılcahamam - Ankara,,)*

Çöpürük [*İs.*], Suç (*Dastarlı "Ayaş-Ankara,,)*

Çör [*İs.*], **1.** Hastalık (*Ula "Muğla,,; Kastamonu; Hisarcık "Söğüt - Bilecik,,)* — **2.** Tuzlu su (*Yıldızeli "Sivas,,)* — **3.** Yabani ahlat filizinin dikeni (*Güney "Eşme - Manisa ,,)* — **4.** Şeytan (*Zellice "Sarıkamış - Kars [Muh.],,)*

Çörcük [*İs.*], Kızamık hastalığı (*Karanlık köyü "Muğla,,)*

Çörcüklenmek [*F.*], Soğan, sarmısak filizlenmek (*Çokköy "Domaniç-Kütahya ,,)*

Çörçünlemek [*F.*], İhtiyarlamak (*Bademli "Dinar-Afyon,,)*

Çörçürüm [*İs.*], (*Kuruçay "Erzincan,,)* [*Bak:* **Atılgan, 1**]

Çördek [*İs.*], Dalyanlarda kullanılan bağlama aygıtı (*Çanakkale*)

Çördük [*İs.*], **1.** Ahlat (*Samsun; Bolu; Ankara; Sinop; Niğde; Sivas; Amasya; Giresun; Yozgat; Kayseri; Kırşehir; Kastamonu illeri*) — **2.** Peynir otu (*Urfa*) — **3.** Yaban kerevizi (*Kayseri; Konya*) — **4.** Muşmula (*Havza "Samsun,,)*

Çöre [*İs.*], **1.** Çeşme (*Taşköprü "Kastamonu,,)* — **2.** Nesil,döldöş (*Kocabergos "Bandırma - Balıkesir,,)*

Çörçmen [*S.*], **1.** Cüce (*Niksar "Tokat,,)* [*Bak:* **Çönte**] — **2.** Savsayak (*Niksar "Tokat,,)*

Çörez [*İs.*], **1.** Güneyle batı arasında esen rüzgâr (*Irlamaz "Manisa,,)* — **2.** Büyüyememiş hindi (*Safranbolu "Zonguldak,,)*

Çörge [*İs.*], Çam oluk (*Boyabat "Sinop,,)* [*Bak:* **Çörten**]

Çörgül [*S.*], Sıska, cılız (*Şebinkarahisar "Giresun,,)*

Çörkü [*İs.*], Yün çorap (*Trabzon*)

Çörlen [*İs.*], **1.** Çeşme (*Çanakkale*) — **2.** Küçük su oluğu (*Gerze "Sinop,,)* [*Bak:* **Çörten**]

Çört [*S.*], **1.** Topal, çolak (adam) (*İçel; Çankırı*) — **2.** Kaba saba (adam) (*Ermenak "Konya,,)* — **3.** Sıska, cılız (*Buğabağı "Çorum,,)*

Çörte [*İs.*], **1.** Ağaç oluk (*Adatepe "Devrek,,, Sıraçlı, Yazıköyü "Safranbolu - Zonguldak ,,; Ankara; Kozluviran "Daday-Kastamonu,,)* — **2.** Fındık toplanan sepet (*Ordu*)

Çörtek [*İs.*], **1.** İki taraflı çapa (*Mastat "Karaman-Konya,,)* — **2.** Oluk (*Reşadiye "Bergama-İzmir,,)* [*Bak:* **Çörten**]

Çörten [*İs.*], Ağaç dam veya çeşme oluğu (*Seyhan; Çankırı; Bolu; Niğde; İçel; Konya; Kırşehir; Gaziantep; Edirne; Urfa; Bursa; Ankara; İst.; Kayseri; Yozgat; Çorum; Kastamonu; Afyon; Manisa; İzmir; Aydın; Maraş; Kars; Giresun illeri*)

Çörtermek [*F.*], Çömelmek, büzülüp oturmak (*Kurugöl "Nevşehir-Niğde,,; Cebelibereket "Seyhan,,)*

Çörtle [*İs.*], **1.** Göze,pınar (*Bartın "Zoguldak,,)* — **2.** Ağaç su oluğu (*Kaboğlu, Karamusa "Zonguldak,,; Akalan "Samsun,,; Marınca*

"*Merzifon - Amasya*") [*Bak*: *Çörten*]

Çörtleğen [*İs.*], Dam oluğu (*Kaman* "*Kırşehir*"; *Büyük afşar Bâlâ - Ankara*") [*Bak*: *Çörten, çörtlen*]

Çörtlek [*İs.*], Dam oluğu (*Çepni köyü* "*Sandıklı - Afyon*") [*Bak*: *Çörten*]

Çörtlen [*İs.*], (*Bolu, Koeaeli; Seyhan; Konya; Çanakkale; Kırşehir; Manisa; Antalya; İçel illeri*) [*Bak*: *Çörten*]

Çörtleyen [*İs.*], Dam oluğu (*Kızılcaören* "*Kütahya*")

Çörtlük [*İs.*], **1.** Kaza, ziyan: **Elindeki tüfeği bırak, çörtlük çıkaracaksın** (*Civanyaylağı* "*Mersin - İçel*") — **2.** Su oluğu (*Burdur*) [*Bak*: *Çörten*]

Çörtme [*İs.*], Kalça (*İsahacılı* "*Seyhan* [*Türkmenler*]")

Çörtmek [*İs.*], **1.** Üzüm kütüğü (*Ömerköy* "*Bandırma - Balıkesir*") — **2.** [*F.*], Su kesik kesik akmak (*Mersin* "*İçel*")

Çörtmen [*İs.*], (*Talas* "*Kayseri*") [*Bak*: *Çörten*]

Çörtnük [*Zf.*], Parça parça (*Şıhlı* "*Kayseri*")

Çörtük [*İs.*], **1.** Ahlat (*Sinop; Dişli* "*Sorgun*", *Yozgat; Keskin* "*Ankara*"; *Akpınar* "*Ordu*"; *Kumarlar* "*Bayramiç - Çanakkale*"; *Sivas; Bafra* "*Samsun; Tokat*") — **2.** [*S.*] Beceriksiz (*Silifke* "*İçel*") — **3.** Çalı süpürgesi (*Morcalı* "*Karaman-Konya*") — **4.** Turşuya konan kokulu bir çeşit ot (*Balikesir; Beyşehir* "*Konya*") — **5.** Tarhana yapılırken içine konulan bir çeşit ot (*Sarılar köyü* "*İzmir*"; *Denizli*) — **6.** Kesilmiş ağaçların toprakta kalan kök kısmı (*Kadıköy* "*Denizli*") — **7.** [*S.*] Mevsimsiz yetişen (*Gergeme köyü* "*Kayseri*") — **8.** [*S.*] Cüce, bodur adam (*Tavlusın* "*Kayseri*")

Çörtür [*İs.*], Dam oluğu (*Üskerles köyü* "*Beyşehir - Konya*") [*Bak*: *Aklantı 2, çörten, 3*]

Çörü [*S.*], Çorlu, cılız (*İskilip* "*Çorum*")

Çörüf [*İs.*], Yıkılan ağaçlara çakıp çekmek ve nakletmek için kullanılan halkalı çivi (*Ayvalı* "*Taşköprü-Kastamonu*")

Çörüntü [*İs.*], Buğday, arpa elentisi (*Bursa*)

Çörüş [*İs.*], **1.** Hayvanlara yükyükletilirken kullanılan ucu çatallı değnek (*Kolay köyü* "*Bafra-Samsun*") — **2.** [*S.*] Yardımcı (*Alanos* "*Samsun*") — **3.** [*S.*] Cılız: Çörüş çocuk (*Türkbeyli* "*Mengen-Bolu*")

Çörüşmek [*F.*], **1.** Soğuktan büzülmek (*Meydan* "*Mut*", *İçel*) — **2.** Buruşmak (meyva, kâğıt gibi şeyler) (*Afyon; Nurgâh* "*Erzurum*") — **3.** Yorgunluk ve miskinlikten olduğu yerde yayılıp kalmak (*Boyalı* "*Kastamonu*")

Çöş [*S.*], Hırsız: **Çöş evi soydu** (*Bolu*)

Çöşşek [*İs.*], Tekemmül etmiş, iki kanatlı pamuk kozası (*Seyhan*)

Çöştelek [*S.*], Beceriksiz (*Yozgat*)

Çöt [*S.*], **1.** Eli ayağı tutmıyan (insan) (*Çadırlar* "*Seyhan*"; *Kalecik* "*Ankara*") [**Bak**: **Çot, 5**] — **2.** Elinden iş gelmez, beceriksiz (*Bozlar* "*Sertaç-Burdur* [*Tahtacılar*]") — **3.** [*İs.*] Dam oluğu (*Karahüyük* "*Konya*") [*Bak*: *Çörten*] — **4.** [*İs.*] Çalılık (*Gökköy* "*Reşadiye-Tokat*")

Çöte [*İs.*], Orak ile ekin yolarken kullanılan ucu eğri değnek

(*Kırca "Bolvadin-Afyon"; Akşehir, Akçalar "Seydişehir-Konya"; Barla "Eğridir", Aliköy "Isparta" Kızılhisar nahiyesi "Kayseri"; Köprücek "Emet-Kütahya"*) — **2.** Ağaçlardan meyva koparmak için dalları eğmeğe yarıyan ucu çengelli değnek (*Karaoğlanlı "Manisa"; Konya*) [*Bak:* **Kevük**] — **3.** Harmanlarda hububat temizlenirken kalbur veya gözer altına konulan ağaç (*Şükriye "Ceyhan-Seyhan"*) — **4.** Çatallı çapa, (*Güdül "Ayaş", Keşanuz "Ankara", Kapultu "Safranbolu", Bulak "Zonguldak", Çankırı*) — **5.** Baston (*Bise "Akşehir", Yeğren "Beyşehir-Konya"*) — **6.** Fidan dikerken kullanılan ucu sivri küçük kazık (*Çankırı*) — **7.** Fasulye sırığı, herek (*Niksar "Tokat"*) — **8.** Fındık toplanan sepet (*Ordu*) — **9.** Çiçek köklerini kabartmak için kullanılan küçük çatallı çapa (*Eskipazar "Çerkeş-Çankırı"*)

Çötel [*İs.*], Taze buğday başaklarının ateşle ütülmüşü (*Güdül "Ayaş-Ankara"*)

Çötele [*İs.*], Taş veya ağaçtan dikilmiş sınır işareti (*Civanyaylağı "Mersin-İçel"*) — **2.** Yollarda açılan lâğamlara düşmemek için geceleri yakılan fener (*Civanyaylağı "Mersin-İçel"*) — **3.** Bir tehlikeye işaret olan ucunda dal veya bez bağlı sırık (*Civanyaylağı "Mersin-İçel"*) — **4.** Sürülmüş harman yığınının etrafına çakılan kazıklar (*Civanyaylağı "Mersin-İçel"*)

Çötelemek [*F.*], **1.** Suçlu kimse telâş göstermek (*Niksar "Tokat"*) — **2.** Çapa çapalamak (*Pazar "Kızılcahamam-Ankara"*) — **3.** Can sıkıntısı ile sinirli sinirli gezelemek: **Ne çöteleyip duruyorsun?** (*Samur "Ordu"*)

Çöten [*İs.*], **1.** Balık avlamak için kullanılan ve ince dallardan ö ülmüş olan sepet: **Dereye çöten kuralım** (*Çivriz "Dereli-Giresun"*) — **2.** Mısır koçanlarını kışın saklamak için daire şeklinde dallardan yapılmış kulübemsi yer (*Giresun; Torul "Gümüşane"; Yaman "Mudanya-Bursa"*) — **3.** (*Ankara çevresi*) [*Bak:* **Çörten**]

Çötenek [*İs.*], Bir dalda, bir arada bulunan üç beş fındık (*Giresun*)

Çöten tagar [*İs.*], İçine şıra koyulan gömülü küp (*Zile "Tokat"*)

Çötere [*İs.*], Ağaç su bardağı, çömçe (*Bolu; Çerkeş "Çankırı"*)

Çötetüzlü [*İs.*], Ortaya dikilen bir kemiği değnek atarak devirmek suretile oynanan bir çeşit çocuk oyunu (*Yozgat*)

Çötlek [*İs.*], (*Kemer "Burdur"*) [*Bak:* **Çörten**]

Çötlen [*İs.*], Dam oluğu (*Karsantı "Seyhan"; Tırkazköy "Denizli"*) [*Bak:* **Çörten**]

Çötmek [*İs.*], Ağaç gövdesinde dal çıkan yumru yer, budak (*Kurşunlu "Ilgaz-Çankırı"*)

Çötmen [*İs.*], Su oluğu (*Kayseri*) [*Bak:* **Çörten**]

Çötre [*İs.*], Ağaçtan yapılmış su testisi (*Pazar "Kızılcahamam-Ankara"; Bartın "Zonguldak"*)

Çötük [*İs.*], **1.** Budanmış asma kütüğü (*Safranbolu "Zonguldak"; Osmancık "Çorum [Muh.]"*) [*Bak:* **Çotuk**] — **2.** Hediye (*Boyabat "Sinop"*)

Çötün [*S.*], Cılız, çelimsiz (insan veya hayvan hakkında) (*Konya;*

Çötün çocuk dayanamıyor: *Kütahya; Borcak "Söğüt - Bilecik„)*

Çötür [*İs.*], Bodur ahlat ağacı (*Yusuflu "Bayındır - İzmir„*)

Çötüre [*İs.*], Yeşil domates (*Arapkir "Malatya„*)

Çöül [*İs.*], Çalı dikeni: Ayağıma bir çöül battı (*Efsus "Elbistan-Maraş„*)

Çöürdük [*İs.*], Havuç: Çöürdük satıyorlar alalım! (*Emiralem "Menemen - İzmir„*) [*Bak:* Kişir]

Çöv [*S.*], Kabadayı, gösterişli (*Dişli köyü "Bolvadin - Afyon „*)

Çövdürmeç [*S.*], Topal, sakat (*Küre "Kastamonu„*)

Çövdürmek [*F.*], **1.** Çocuklar sidiğini yarım daire çizecek surette fışkırtarak işemek (*Balıkesir ve çevresi; Tire, Yusuflu "Bayındır-İzmir „; Çanakkale; Balçıkhisar "Afyon„*) — **2.** Yukarı atılmak, fışkırmak (*Hamzabey "İnegöl - Bursa„*)

Çöveç [*İs.*], Güneş (*Muğla*) [*Bak:* *Çovaç, çovaş, çöveş*]

Çöve durmak [*İs.*], Taytay durmak: Çocuk çöve durdu (*Mıhalıççık "Eskişehir„*) [*Bak:* Cüve durmak]

Çövelek [*İs.*], Köyde oturup ta ekincilikle uğraşmıyan kimse (*Pertek "Elâzığ„*)

Çövelmek [*İs.*], Yılan vesaire hayvanlar başlarını yukarı kaldırmak (*Durlaz "Ereğli„, İvriz "Konya„*)

Çöven [*İs.*], **1.** İçinde mısır patlatılan göveç (*Samsun; Sinop; Ünye "Ordu„*) — **2.** Saçtan yapılmış fırın tepsisi (*Bartın "Zonguldak„*)

Çövertmek [*F.*], Kurumlanarak başını dikmek (*Dedeler köyü "Konya„*)

Çöveş [*İs.*], (*Muğla*) [*Bak:* *Çavaş*]

Çövle [*İs.*], Üstü açık su oluğu (*Kazmasökü "Karasu - Sinop „*) [*Bak:* Çörten]

Çövlenmek [*F.*], Bir tarafa eğilmek (*Çataloluk "Bakırdağı-Kayseri „*)

Çövmek [*F.*], **1.** Sıçramak (*Etimesut, Keskin "Ankara [Muh.]„; Pazarcık "Bozüyük - Bilecik [Muh.]„; Fırmıs "Maraş [Muh.] „; Evreşe "Gelibolu - Çanakkale [Muh.] „ Susığırlık, Balıkesir; Kısırmandıra "Kemerburgaz - İst. „; Yenieşme [?]; Çalıca "Hendek - Kocaeli „; Doğanca [?[; Vize "Kırklareli „; İzmir [Muh.] Edirne; Karacasu [?]; Barbaros "Tekirdağ„*) [*Bak:* Kalğamak] — **2.** Bir şeyin bir tarafına basarak muvazenesini kaybetmek, ağmak, ağdırmak, çöğdürmek çöğmek (*Heniske "Amasya„; Niksar "Tokat „*) — **3.** Kaymak (**Çocuk merdivenden çövüverdi:** *Bolu;* Yıldız çövdü: *Orhanıkebir "Orhaneli - Bursa„; Gelibolu, Çanakkale*) — **4.** Ayağa kalkmak (*Gelibolu "Çanakkale „; Gaziantep*) — **5.** Koşmak (*Çanakça "Çatalca-İst. [Muh.]„*) — **6.** Su fışkırmak (*Büyükdere "Balıkesir „*)

Çövmel [*İs.*], Ucu iğri, baston biçiminde değnek (*Sultaniye "Konya„*)

Çövnek [*İs.*], (*Elâzığ*) [*Bak:* Çavlu]

Çövte [*İs.*], Kuzuları yakalamak için kullanılan ucu ayrı uzun değnek (*Çarıklar "Çumra - Konya„*) [*Bak:* Cövmek]

Çövür [*İs.*], **1.** Diken (*Kadıköy "Denizli„; Sasallı "Menemen - İzmir„; Dodurga "Bozüyük-Bilecik„; Mezirme "Malatya„*) [*Bak:* Cöğür]

— **2.** Küçük köklü fidan (*Akköy "Söğüt - Bilecik„; Bursa*)

Çövürten [*İs.*], Su oluğu (*Mastat "Karaman-Konya„*) [*Bak: Çörten*]

Çöy durma [*İs.*], Çocuk, yürümeğe başladığı günlerde ayakta durma (*Konya*)

Çöydürmek [*F.*], Kavis şeklinde ileriye işemek (*Kuz köyü "Bucak-Burdur„; Karaağaç "Eğridir„, Sarıidris "Isparta„; Keskin "Ankara„; Çaltılar "Fethiye - Muğla„*) [*Bak: Cöğdürmek, çövdürmek*]

Çöyelmek [*F.*], Köpek arka ayağı üzerine oturmak (*Karabulut "Akşehir - Konya„*)

Çöylen [*İs.*], Ağaçtan oluklu pınar (*Bartın "Zonguldak„*)

Çöylençüş [*İs.*], Tahtaravalli (*Kayseri ve köyleri*)

Çöymek [*F.*], **1.** Bir tarafa ağmak (*Keçiköyü " Amasya „*) — **2.** Çöğe durmak (*Sarıidris "Isparta„*) — **3.** Araba arka üstü devrilmek (*Eğrigöz "Kütahya„*)

Çöymel [*İs.*], Ucu eğri ağaç (*Ereğli, Kızıllar "Karaman - Konya„*)

Çöyneşik [*S.*], Mıymıntı, beceriksiz, uyuşuk (*Konya*) [*Bak: Çöğneşik*]

Çöyneşmek [*F.*], Âzâ uyuşmak, yorgunluktan ağır kımıldamak (*Kuzgun "Seyhan„; Develi "Kayseri„*)

Çöyreşmek [*F.*], Aza uyuşmak (*İriağaç "Hekimhan - Malatya„*) [*Bak: Keçeleşmek*]

Çöyrülce [*İs.*], (*Saray köyü "Amasya„*) [*Bak: Çöylençüş*]

Çöyteri [*S.*], (*Zonguldak*) [*Bak: Çöyneşik*]

Çöyür [*İs.*], **1.** Fidan (*Eğridir, Yalvaç, Sarıidris "Isparta„; Çay "Bolvadin„, Kayadibi "Sincanlı - Afyon„*) — **2.** Ahlat ağacı (*Kızılköy "Ezine - Çanakkale„; Sandalköyü "Kula - Manisa„*)

Çöz [*İs.*], **1.** Bumbar, bağırsak (*Aşağıkaramaslı "Çarşamba-Samsun„; Seyhan; Civanyaylağı "Mersin - İçel „; Dombaylı " Salihli - Manisa„; Maraş; Nallıhan "Ankara„ illeri*) — **2.** Bağırsak arasındaki yağ (*Ordu; Konya*)

Çözdü [*İs.*], Dişi hayvanlar erkeğiyle birleştikten ve döl aldıktan sonra bu dölün tutmaması: **İneğe boğayı çektikten sonra on gün tuz vermeyin sonra çözer** (*Kemaliye "Giresun„*)

Çözek çözek [*Zf.*], Birbiri arkasına (*Karandar " Iskilip - Çorum „*) [*Bak: Söğek söyek*]

Çözekmek [*F.*], Ard arda gitmek (*Manyan "Karaman-Konya„*)

Çözelemek [*F.*], Yamamak (*Elâzığ*)

Çözen [*S.*], Cılız (*Şekeroba "Maraş„*)

Çözetmek [*F.*], Teker teker sıralamak, tek sıraya koymak (*Aynalı " Sivrihisar - Eskişehir „*)

Çözlemek [*F.*], **1.** Davar barsağının yağlarını ayırmak (*Konya*) [*Bak: Çöz, 2*] — **2.** İp veya iplik yumağını sağlamak (*Uşak "Kütahya„*)

Çözlen [*İs.*], Su sızıntısı (*Duğla "Mecitözü - Çorum„*)

Çözmek [*F.*], **1.** Yanıp bozulmak: **Ocaktaki yemek çözmüş** (*Kayseri*) — **2.** Dişi hayvan erkekle çiftleştikten sonra dölu tutmayıp atmak (*Koraş " Ereğli - Konya „*)

Çözü [*İs.*], Kumaşların dizi ipi, çözgü, arış: **Bu kumaşın çözüsü çok incedir.** (*Gödene " Akseki - Antalya„*)

Çubullaşma [*İs.*], Ağacın diplerini piç filizler sarma (*Güzelsu "Akseki-Antalya"*)

Çuğ [*İs.*], **1.** Demet halinde bulunan buğday sapları yığını (*Bursa köyleri; Ereğli "Zonguldak"*) — **2.** Kaya (*Üçem köyü "Bâlâ-Ankara"*) — **3.** Dağ tepelerinde biriken kar, çığ (*Adana*)

Çuğda [*İs.*], İnsan vücudunun genel heyeti (*Akseki "Antalya"*)

Çuğlu [*İs.*], **1.** Kepçe ağı (*İnebolu "Kastamonu"*) — **2.** Mısır saplarından yapılan yığın (*İnebolu "Kastamonu"*)

Çuğu [*İs.*], Tavuk civcivi (*Selimiye "Balıkesir [Muh.]"*)

Çuğul [*İs.*], **1.** Casus: Çuğul, memlekete büyük zarar verir (*Kars*)— **2.** Mısır saplarından yapılan yığın (*Saraylı "İzmit-Kocaeli"*) [*Bak: Çuğlu*]

Çuğundurmak [*F.*], **1.** İple asmak, idam etmek (*Civanyaylağı "Mersin-İçel"*) — **2.** Ağaca iple salıncak kurmak (*Civanyaylağı "Mersin-İçel"*)

Çuğunmak [*F.*], **1.** Bir ipe takılarak sallanmak (*Civanyaylağı "Mersin-İçel"*) — **2.** İdam olunmak (*Civanyaylağı "Mersin-İçel"*)

Çuğutmak [*F.*], Somurtmak (*Ayaslar "Ilgın-Konya"*)

Çuhrut [*İs.*], Lâhana turşusu (*Yalova "İst."*)

Çuhur [*İs.*], Hindiba (*Niğde*)

Çukalatmak [*F.*], Öküzün taşağını nalbanda enetmek (*Hayrabolu "Tekirdağ"*)

Çukça [*İs.*], Manda yavrusu (*Bursa*) [*Bak: Gadek*]

Çuklamak [*F.*], Kapı çalmak (*Aydın*)

Çukman [*İs.*], Entari (*Erzincan*)

Çukrak [*İs.*], Dağ başındaki çukurluk (*Küçükçamurlu "Saimbeyli-Seyhan"*)

Çukulak [*İs.*], Çukur (*Bağyaka "Muğla"*)

Çukurt [*İs.*], Sonbaharda bataklıklar içinde çıkan bir çeşit saz (*Edirne ilçeleri*)

Çula [*İs*], Küçük kulaklı koyun veya keçi (*Evreşe "Gelibolu", Ezine, Kalburlu, Yalava, Çanakkale; Mahmutlar "Tire-İzmir"*)

Çulbant [*İs.*], Bezelye (*Çemişgezek "Tunceli"*)

Çuldur [*İs.*], Fıtık illeti (*İzmit*) [*Bak: Kuldur, kavluç, kavuç*]

Çulki [*İs.*], Tire çorap (*Beyşehir "Konya"; Kars; Pulathane "Çanakkale"; Kemah "Erzincan"*) [*Bak: Çölke*]

Çullama [*İs.*], **1.** Ekmek ince ince doğranarak yumurtaya batırılır ve yağda kızartıldıktan sonra ya sade, yahut üzerine kıvama gelmiş tatlı dökülerek yapılan bir türlü yemek (*Çankırı; Palo "Elâzığ"; Seyhan*) [*Bak: Çençen*]- **2.** Kıymalı yumurta (*Erzurum*)- **3.** Sulu hamura batırılarak kızartılan et (*Konya; Balçuva "İzmir"*) - **4.** Yumurtaya batırılarak yağda kızartılan üzum pestili, bastık tatlısı (*Maraş*) - **5.** Bakla haşlaması (*Bolu; Maraş*) - **6.** Kadın budu köfte (*Afyon*) - **7.** Koyun çorbası (*Yozgat; Konya*)

Çullama olmak [*F.*], Toprak, altı don ve üstü gevşek bir halde bulunmak (*Alpanos "Seyitgazi-Eskişehir"*)

Çulluk [*İs.*], Meyvası müshil yerine kullanılan bir ağaç (*Adana*)

Çullu kuduş [*İs.*], Umacı, gulyabani, (*Kayı "Tosya-Kastamonu"*) — **2.**[*S.*] Pejmürde (*Tosya "Kastamonu"*) [*Bak: Çullu kuduz*]

Çullu kuduz [*S.*], Elbisesini çabuk eskiten ve yırtık pırtık gezen kimse (*Nazilli "Aydın"*) [*Bak: Çullu kuduş, 2*]

Çullu poyraz [*İs.*], Sert şimal rüzgârı (*Gözene "Malatya"*)

Çulpan [*İs.*], Sabah yıldızı (*Çorlu, Tekirdağı; Bursa; Şahapbalaban "Edirne"*)

Çultar [*İs.*], Velensaya benzer bir kilim (*Ağrakos "Suşehri-Sivas"; Şebinkarahisar "Giresun"; Subuğaz "Gaziantep"; Çatalağıl "Karacabey-Bursa [Muh]"*)

Çuluk [*İs.*], Hindi (*Sivas; Bayburt "Gümüşane"*) [*Bak:* **Bibi, culuk, ibi**] — **2.** Yayık (*Divriği "Sivas"*) [*Bak: Bişek, 2*]

Çulunlamak [*F.*], Uyuklamak, ımızganmak (*Reis "Konya"*)

Çumbul [*İs.*], **1.** Maşraba (*Enez "Keşan - Edirne"*) — **2.** Yaban üzümü (*Marmaris, Denizabat "Muğla"*)

Çumça [*İs.*], Çömçe (*Bursa*)

Çummak [*F.*], Suya girerek yıkanmak (*Artvin; Balçuva "İzmir"*)

Çunbuldamak [*F.*], Çalkanmak, (*Gölpazarı "Bilecik"*)

Çungur [*S.*], Gözleri çökük (*Kilis "Gaziantep"; Dereköy "Develi-Kayseri"*)

Çungurlaşmak [*F.*], Toplaşmak (*Bayındır "İzmir"*)

Çunkur [*İs.*], Ufak kazma (*Içel*)

Çunkuştu [*İs.*], Toplantı, cemiyet (*Köyceğiz "Muğla"*)

Çunmak [*F.*], İmrenmek, heveslenmek (*Malatya ve köyleri; Alacahan "Sivas"*)

Çunur [*İs.*], **1.** Hamam kurnalarının üstünde bulunan musluk taşı (*Maraş*) — **2.** Hamam havuzu (*Maraş*) — **3.** Su teknesi (*Köy "İsabacılı-Adana"*)

Çupa [*İs.*], Yetişmiş genç kız (*Temre "Kaş - Antalya [Muh.]"*)

Çupulanmak [*F.*], Su çalkanmak (*Düzağaç [?]*)

Çur [*İs.*], Kumarda verilen ödünç para (*Erzurum*)

Çuran [*İs.*], Hindi (*İskilip "Çorum"*)

Çuretmek [*F.*], Yağma etmek (*Erzurum*)

Çurt [*İs.*], Fundalık (*Marmaris "Muğla"*)

Çurtleğen [*İs.*], Dam oluğu (*Kırşehir*) [*Bak:* Çörten]

Çurtun [*İs.*], Oluk (*Elâzığ*) [*Bak:* Çörten]

Çuru [*S.*], Sulu, ayran kıvamında (*Eskişehir ve dolayı; Korucu "Balıkesir"*)

Çuruk [*İs.*], Ayakkabı (*Kadıçiftliği "Yalova - İst."*)

Çurumak [*F.*], İnat etmek (*Kadamut köyü "Samsun"*)

Çuşdar [*S.*], Dalkavuk (*Havza "Samsun"*)

Çut [*S.*], Sık dişli (adam) (*Konya*)

Çuta [*İs.*], Yüzü geniş keser (*Edirne*)

Çutka [*İs.*], Keser (*Gazipaşa "Alanya - Antalya"*)

Çuttazlık [*İs.*], Bilgiçlik: **Benim senden daha çuttazlığım vardır** (*Bozalan köyü "Milâs-Muğla"*)

Çuvaç [*İs.*], **1.** Güneş (*Elâzığ; Ortaköy "Gelibolu - Çanakkale"; İst. [Muh.]; Muğla; Ankara*) — **2.** Güneşli açık hava (*Papasköy "Samsun"; Abadiye "Bilecik"; Yenimüslim "İnegöl - Bursa"; Aslıhantepeciği, Şevketiye "Balıkesir"*)

Çuvaşlamak [*F.*], Güneşlemek (*Kaleiçi "Edirne"*)

Çücük [*İs.*], **1.** Hıyar (*Çayhan, Ereğli, Karaman "Konya"*) — **2.** Her türlü sebze filizi (*Horzum

"*Burdur*„ ; *Konya*) — **3.** Yumurta içindeki yavru (*Havza* "*Samsun*„)
Çüçüklemek [*F.*], **1.** İntaş etmek, çimlenmek (*Çal* "*Denizli*„; *Pazarcık* " *Bozüyük - Bilecik* „ ; *Isparta*) — **2.** Soğan gibi bitkiler ortasından filiz vermek (*İlegöp* "*Uluborlu-Isparta*„)
Çüçül [*S.*], Abtal, sersem (*Samsun*)
Çüğen [*İs.*], Dizgin: **Ersiz kadın, çüğensiz at** (*Kadıçiftliği* "*Yalova - İst.*„)
Çüğütmek[*F.*] Soğuktan büzülmek (*Bolu ve çevresi*)
Çük [*İs.*], Değirmende taban tahtasına geçen mil (*Gerze* "*Sinop*„)
Çükündürük [*İs.*], Pancar (*Sorkun* "*Akşehir - Konya*„; *Gaziantep*; *Gâvurdağı* " *Cebelibereket - Seyhan*„; *Çandarlı* "*Bergama-İzmir*„; *Haymana* "*Ankara*„)
Çükür [*İs.*], Bir yüzü balta, bir yüzü kazma olan aygıt (*Alanya* "*Antalya*„; *Anamur, Mut* "*İçel*„; *Sorkun* "*Akşehir*„, *Ermenak, Konya; Afyon*)
Çüle [*İs.*], Çoban yamağı (*Yapraklı, Çerkeş* "*Çankırı*„)
Çülek [*İs.*], Turfanda çıkan sebze (*Yenidamlar* "*Alanya - Antalya*„)
Çüleke [*İs.*], Çoluk çocuk: **Bu adamın çülekesi çokmuş** (*Köy* "*İçel*„)
Çülepe [*İs.*], Çoluk cocuk (*Ermenak* "*Konya*„) [*Bak*: **Çüleke**]
Çülki [*İs.*], Çorap, tire çorap(*Trabzon; Gümüşane*) [*Bak*: **Çülkü**]
Çülkü [*İs.*], (*Ankara; Rize; Samsun; Erzurum; Gümüşane; İnebolu* "*Kastamonu*„) [*Bak*: **Çülki**]
Çülül [*İs.*], Kuş üzümü (*Pertek* "*Elâzığ*„)
Çülünk [*İs.*], Kaplumbağa (*Erzincan*)

Çüm [*İs.*], Fide: **Beş bağ biber çümü aldım** (*Kütahya*)
Çümbül [*İs.*], **1.** Çük (*Şekeroba* "*Maraş*„) — **2.** Kulakları küçük ve yuvarlak keçi (*Bozkır* "*Konya*„) [*Bak*: **Dovu**]
Çümcük [*İs.*], Köy makarnası (*Kınık* "*Kızılcahamam - Ankara*„)
Çümçe [*İs.*], Ağaç kepçe (*Lâpseki* "*Çanakkale*„)
Çümek [*F*], Atlamak, sıçramak zıplamak (*Haliliye* "*Ceyhan - Seyhan*„; *Manisa; Beyçayırı* "*Çanakkale*„) [*Bak*: **Çövmek**]
Çümmek [*F.*], Suya girerek yıkanmak, çimmek (*Çeşme* "*İzmir*„)
Çümü [*İs.*], Çük (*Yaverviran* "*Sivrihisar - Eskişehir*„) [*Bak*: **Çümbül, 1**]
Çümüş [*İs.*], Denize doğru çıkmış olan burun üzerindeki toprak (*Gelendost* "*İsparta*„)
Çün [*İs.*], Sırt, arka (*Köyceğiz* "*Muğla*„) [*Bak*: **Çiyni, çiğin**]
Çünge [*İs.*], Keser (*Gazipaşa* "*Antalya*„)
Çüngül [*İs.*], Ense (*Gaziantep*)
Çüngüş [*İs.*], Çoban aldatan [*mecazen*] sahtekâr (*Mersin* "*İçel*„)
Çünmek [*F.*], Karasinek bir yere bir kaç kez konmak (*İst.*) [*Bak*: **Çonmak, 2**]
Çüntük [*İs.*], Döğülmemiş iri tane (*Adana* "*Seyhan*„)
Çünü [*İs.*], Kendir çuval (*Kızılcaviran* "*Konya*„)
Çüpür [*İs.*], **1.** Sert keçi kılı (*Kastamonu*) — **2.** Çörçöp (*Tekirdağ* "*köyleri*„)
Çür [*İs.*], Balı alınmış petek (*Kadirli* "*Seyhan*„)
Çürek [*İs.*], Harmanda sapların büsbütün dökülerek saman olması (*Karaisalı* "*Seyhan*„)

Çürmeçar olmak [*F.*], Çürüyüp telef olmak (*Gaziantep*)

Çürmük [*S.*], Çürümeğe yüztutmuş (*Sivas*)

Çürüntü [*İs.*], Çürük şeylerin döküntüsü (*Karabelalı "Mut-İçel"*)

Çürüşü [*İs.*], Kesilmiş ağacın göğdesinden çıkan filiz (*Gündoğdu "Rize"*)

Çürütme [*İs.*], **1.** Ağda ile susam karıştırılıp ezilerek yapılan helva (*Ezine "Çanakkale"*) — **2.** Şekerle yapılan nişasta peltesi (*Erzincan*) — **3.** Acısı çıkarılmış zeytin tanesi (*Tire "İzmir"*)

Çüş [*N.*], Merkebi durdurmakta kullanılır (*Ağrı ili; Güdül "Ayaş-Ankara", Başköy "Kastamonu"; İncir "Fethiye-Muğla"; Mut "İçel"; Çıtak "Çal - Denizli"; Tömek "Konya"*)

Çüşşek [*İs.*], Pamuk kabuğu, olmamış koza (*Ağın "Elâzığ"; Ulaş "Tarsus-İçel"*)

Çüve durmak [*F.*], Tay tay durdurmak (*Nizip "Gaziantep"*) [*Bak: Çöve durmak*]

Çüven [*İs.*], Dibi yuvarlak kalın bakır tencre (*Eskişehir*)

Çüveş [*İs.*], Güneş (*Muğla*) [*Bak: Çuvaş*]

Çüvmek [*F.*], **1.** Yüksek bir yerden atlamak (*Silifke "İçel"; Zonguldak*) — **2.** Hoplamak, zıplamak (*Edirne; Tekirdağ; Bahadirli "Bayramiç - Çanakkale"*) [*Bak: Çöğmek*]

Çüvre [*İs.*], Musluk (*Boyabat "Sinop"*)

Çüvüncek [*İs.*], Salıncak (*Yeniköy "Ceyhan-Seyhan"*)

Çüydürmek [*F.*], Fışkırarak akıtmak (*İnecik "Tekirdağ"*) [*Bak: Çöğdürmek*]

Çüymek [*F.*]. Zıplamak, sıçramak (*Ankara*) [*Bak: Çüvmek, 2*]

D

Dâ [*Ed.*], Hayret bildirir (*Yozgat*) [*Bak: Abo, abov*]

Daan [*İs.*], Yoğurt küleği asmak veya yün kuşak örmek için kullanılan kalınca üç ağaç dalından yapılan bir sehpa (*Şehli "Piraziz - Giresun"*)

Daba [*İs.*], Toprak damların kenarına konulan eğri ve dirsekli ağaç (*Akkese "Bozkır - Konya"*)

Dabaca [*İs.*], Dut ağacı dallarından veya kamıştan örülmüş yayvan bir türlü ekmek sepeti (*Ankara [bir kıbrıslıdan]*).

Dabak [*İs.*], **1.** Koyun, keçi ve sığır gibi hayvanların kuraklıktan dolayı tırnaklarında çıkan yara (*Tamzara "Şebinkarahisar - Giresun"; Iğdır "Kars"; Erzurum*) [*Bak: Asak*] — **2.** Dalları kesilmiş ağaç gövdesi (*Sunusa "Erbaa - Tokat"*) — **3.** [*S.*] Boynuzsuz keçi (*Karapınar "Konya"*) — **4.** [*S.*] Topal (*Gaziler "Hadım - Konya"*)

Dabalak [*İs.*], Büyük çömlek, küpecik (*Höbek "Kayseri„*)

Dabalamak [*F.*], **1.** Çabalamak (*Gaziantep*) — **2.** Hastalıktan kalkan bir adam veya yeni yürümeğe başlıyan bir çocuk sallanarak ve tökeziyerek yürümek (*Civanyaylağı "Mersin-İçel„*)

Dabal dabal yürümek [*F.*], **1.** Sersem sersem, topal topal yürümek (*Yapıntı "Mut - İçel„*) — **2.** Çocuk emeklemek (*Yapıntı "Mut - İçel„*) [*Bak: Abalamak*]

Daban [*İs.*], **1.** Taşsız, düz ve verimli toprak (*Görmel "Ermenak - Konya„; Apturrahmanlar "Serik - Antalya„; Bedre köyü "İnegöl - Bursa„; Osmaneli "Bilecik„; Göl köyü "Ankara„*) — **2.** Tırmık, sürgü (*Afşarta "Gerede„, Mengen "Bolu„; Gürcü "Kızılcahamam - Ankara„; Maruf "Çankırı„*) — **3.** Döşeme (*Telme "Şiran - Gümüşane„; Van; Göl köyü "Ankara„; Tokat; Emet "Kütahya„; Reşadiye "Kayseri„; Elâzığ; Afyon*) — **4.** Esas, asıl (*Küplü "Eskişehir„*) — **5.** Yamaçlı bir tarlanın alt kısmı (*Emet "Kütahya„*)

Dabancık [*İs.*], Ayakkabı (*Erzurum*)

Dabandarı [*İs.*], Zamanla ortası aşınmış toprak yol (*Karaisalı "Seyhan„*)

Daban etmek [*F.*], Cüret etmek (*Gümüşane*)

Dabanlamak [*F.*], **1.** Bağ çubuklarının uçlarını sivrilterek toprağa gömmek (*Tavaklı "Ezine - Çanakkale„*) — **2.** Acemice, şaşkın şaşkın iş yapmak (*İğdecik, Sancaklıboz "Manisa„*) [*Bak: Debennemek, 1*]

Dabaz [*İs.*], **1.** Kurdöşen, deri üzerinde çıkan büyük ve kırmızı kabarcıklar, urtiker (**Bugün dabaz oldum, hiç uyku tutmadım:** *İncesu, Kayseri; Gaziantep; Misis; Cebelibereket "Seyhan„; Kırşehir; Üçem "Bâlâ - Ankara„; Urfa; Buluklu "Mersin„, Yapıntı "Mut - İçel„; Urganlı "Turgutlu - Manisa„*) — **2.** Kaşıntı (*Bolu*)

Dabbasan [*S.*], Düz taban: **Dabbasan ayaklı kız** (*Gürcü köyü "Kızılcahamam - Ankara„*)

Dabdiri [*Zf.*], Ansızın: **Dabdiri sıçradı** (*Gaziantep*)

Dabı [*İs.*], **1.** Civcivine basan kuluçka (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*) — **2.** [*S.*] Dokunduğunu deviren, patavatsız, hoyrat (adam): **Dabı önüne bak!...** (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*) [*Bak: Dabır*]

Dabıç [*İs.*], Boynuzsuz keçi (*Konya*) [*Bak: Tapkır, dabış*]

Dabıh [*İs.*], Boynuzsuz hayvan (*Konya*) [*Bak: Dabış*]

Dabıklamak [*F.*], Vücude uykusuzluktan gevşeklik, kesiklik gelmek (*Nevşehir "Niğde„; Burdur; Konya*) [*Bak: Dikeden atmak*]

Dabıkmak [*F.*], Çok yorulmak (*Niğde*)

Dabıncınmak [*F.*], Güvenmek (*Konya*)

Dabır [*S.*], Hoyrat, patavatsız: **Dabır adamla arkadaşlık etmek zordur** (*İğdecik, Sancaklıboz "Manisa„*) [*Bak: Dabı, 2*]

Dabırmak [*F.*], **1.** Israr etmek: **Hüseyin her sözünde böyle dabırır** (*Kırkağaç "Manisa„*) — **2.** Fazla bağırıp çağırarak gürültü etmek (*Kınık "Kırkağaç-Manisa„*)

Dabış [*İs.*], (*Adana; Konya*) [*Bak: Dabıh, dabıç*]

Dabiza [*S.*], Beceriksiz (*Hortu "Ereğli - Konya„*)

Dabla [*İs.*], **1.** Don, şalvar ve pantalon gibi giyesilerin apış yeri (*Gümüşane*) — **2.** Küçük arazi: **Dablam kadar bahçesi var** (*Gümüşane*)

Dabrak [*S.*], Sür'atli: **Dabrak dabrak koşuyordu** (*Muğla*)

Dabramak [*F.*], Hızlı koşmak (*Ula "Muğla„*)

Dabul [*İs.*], Evlek, bostan, tarla ve göbekler arasına açılan su yolu (*İst.* [*Muh.*])

Dabulgaz [*İs.*], Baca (*Arapkir "Malatya„*)

Dabur [*İs.*], Yeni yapılan peyniri sudan çıkarırken tamamen suyunu almakta kullanılan sıkıştırıcı tahta (*Mollaveyis "Pazar - Rize„*)

Dabuş [*İs.*], Testi (*Denizli*) [*Bak*: *Boduç, 1*]

Dacı [*İs.*], Amca: **Dacım çoktan geldi** (*Bursa* [*Muh.*])

Daççik [*İs.*], Taşak, husye (*Ağın "Arapkir - Malatya„*)

Dad [*İs.*], Çocuk (*Bayramiç "Çanakkale„*)

Dada [*İs.*], **1.** Bir aylıktan iki yaşına kadar olan çocuk (*Kaynarca "Osmaneli„, Bozüyük "Bilecik„; Hacıkadın "Devrek - Zonguldak„; Çorlu, Malkara, Tekirdağ; Erzurum; Bayramiç; Ayvacık, Bergaz, Çanakkale; Cardı köyü "Orhaneli - Bursa„; Osmaniye köyü "Ilgın - Konya* [*Muh.*] „; *Tavşanlı "Kütahya„; Gölcük köyü "Niğde„; Eyüp "Rami-İst.* [*Muh.*]„; *Taşköprü "Kastamonu„; Erzincan; Edremit "Balıkesir„; İbriktepe "İpsala - Edirne* [*Muh.*]„) [*Bak*: *Çağa*] — **2.** Büyük kardeş, ağabey (*Öğdem "Artvin - Çoruh„*)

Dadah [*İs.*], Küçük çocuklara verilen yiyecek (*Bayburt "Gümüşane„; Cenciye "Erzincan„*)

Dadak [*İs.*], **1.** Şeker (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„;* **Yüz dirhem dadak al**: *Isparta*) — **2.** Yemiş, çerez (*Birecik "Urfa„; Kayseri*) — **3.** Küçük çocuklara verilen tatlı maddeler (*Keçiborlu "Isparta„; Polatlı "Ankara„;* **Küçüğün dadağını getir**: *Erzincan; Osmancık "Çorum„*) [*Bak*: *Sormuk*] — **4.** Tat (*Ürgüp "Kayseri„;* **Ağzının dadağını aldı**: *Havza "Samsun„; Tokat*) — **5.** Tavşan ve tilki avlamak için birgün evvel yiyecek bırakılan yer (*Kurşunlu "Ilgaz - Çankırı„*) [*Bak*: *Dadamak*]

Dadal [*S.*], Ahmak, sersem, şaşkın (*Niğde; Ereğli, Konya*)

Dadamak [*İs.*], Av kuşlarını avlamak için av yerine yem bırakmak (*Yalak "Kayseri„*) [*Bak*: *Dadak, 5, dadamık 2*]

Dadamık [*İs.*], **1.** Alışma, dadanma (*Cebelibereket "Seyhan„*) — **2.** (*Lohan "Gaziantep„; Emirli "Elbistan - Maraş„*) [*Bak*: *Dadamak*]

Dadan [*S.*], Alışkın (*Karahisar "İncesu - Kayseri„*)

Dadana [*S.*], Hizmetçi: **Senin burada dadanan yok** (*İzmir* [*Muh.*])

Dadanak [*İs.*], Kuşları aldatmak için dökülen yem (*Osmaniye "Seyhan„*) [*Bak*: *Dadamak*]

Dadastan [*İs.*], Bir işi müsavat üzere yapma (*Bucak "Kozan - Seyhan„*)

Dadaş [*İs.*], **1.** Erkek kardeş (*Gümüşane;* **Ahmedin dadaşı tarlaya**

gitmiş: *Erzurum; Osmancık "Çorum„)* — **2.** Genç erkek, delikanlı (*Erzurum*) — **3.** [*S.*] Mert, cesur (*Erzurum*) — **4.** Külhanbeyi: **Burada dadaşlık sökmez** (*Erzurum*) — **5.** Küçük çocuk, bebek (*Balıkesir ve çevresi; Çınarlı "Şarköy-Tekirdağ [Muh.]„; Kınık "Kırkağaç-Manisa„)* [*Bak:* Dadat]

Dadat [*İs.*], Küçük çocuk (*Sille "Konya„*) [*Bak: Dadaş, 5*]

Daday [*İs.*], Çoçuk (*Bozhane "Beykoz-İst. [?]„*)

Dadayı [*İs.*], El değirmeninde çekilen undan yapılmış ekmek (*Güvere köyü "Silifke-İçel„*)

Dadırmak [*F.*], **1.** Tattırmak, dadandırmak (*Keskin köyü "Eskişehir„; Sorkun "Konya„*) — **2.** Lezzet vermek: **Salça pilâvı dadırmamış** (*Genezin "Avanos-Kırşehir„*)

Dadik [*İs.*], **1.** Hayvanın dizinin alt kısmı (*Ş. A.*) — **2.** [*S.*] Münasebetli ve yolu ile konuşmıyan (*Mustafakemalpaşa "Bursa„*)

Dadul [*İs.*], Fırın küreği, ekmekçi küreği (**Dadulu ver de şu pideleri fırına atayım:** *Daday, İnebolu ve dolayı "Kastamonu„; Dereseki "Beykoz-İst. [Muh.]„; Safranbolu "Zonguldak„*)

Dafa [*İs.*], Bardak (*Bozüyük "Bilecik„*)

Dağ [*İs.*], **1.** Met oyunlarında atma yeri, mehde, ayak basılan yerin adı, kale: **Sen dağdan atmıyorsun** (*Niğde*) — **2.** Pancar (*Erzurum; Divriği "Sivas„*) — **3.** Seher vakti (*Köşker "Kırşehir„*)

Dağa [*İs.*], Kunduz, su köpeği (*Kütahya; Balıkesir*)

Dağaca [*İs.*], Bir çeşit ekin hastalığı (*Uşak "Kütahya„*)

Dağagan [*İs.*], Çitlembik (*Erzincan*)

Dağal [*İs.*], Şiddetli, tozlu rüzgâr (*Dedeler, Ereğli, Bozkır, Konya; Bor "Niğde„; Isparta*)

Dağallık [*İs.*], Hastalık, sıskalık (*Eğridir "Isparta„*)

Dağam [*İs.*], Çitlembik (*Bolvadin "Afyon„*) [*Bak:* Dağdağan, 1]

Dağan [*İs.*], **1.** Sehpa (*Bahattin "Ulubey-Ordu„; Eğe "Giresun„; Seyitgazi "Eskişehir„; Kütahya; Tuzla köyü "Zara-Sivas„*) [*Bak:* Daham] — **2.** Meyva toplamak için kullanılan ve tek ağaçtan yapılan merdiven (*Çavuş köyü "Beyşehir-Konya„*) — **3.** Asmaların altına destek vazifesini görmek üzere dikilen tepesi çatal kazık (*Nallıhan "Ankara„*) — **4.** İki metre kadar uzunluğunda, araba ve saban oku gibi düz agaçlar (*Tepelice "Bozkır-Konya„*) — **5.** Çitlembiğe benzer evvelâ yeşil, sonra sarararak kızaran bir çeşit meyva (*Alanya "Antalya„*) — **6.** Tarlalarda küçük çoçuklara yapılan çatal ağaçlı bir gölgelik (*Yıldızeli "Sivas„*)

Dağancık [*İs.*], Merdiven (*Bozkır "Konya„*)

Dağar [*İs.*], **1.** Geniş ağızlı, topraktan yapılmış içine su, pekmez, ayran ve yöğurt gibi şeyler konulan bir çeşit küp (*Yazı köyü "Burdur„; Isparta; Demirci "Manisa„; Emet "Kütahya„; Tire, Bergama, Torbalı, Ödemiş "İzmir„; Ermenak, Bozkır "Konya„; Sulu köyü "Tavaklı-Edirne„*) — **2.** İçerisine ekmek, küllüsu, turşu gibi şeyler konulan kap (*Isparta; Konya; Çini köyü "Ak-*

seki - Antalya„; Bozcaada "Çanakkale„) — **3.** Hamur yuğurmak üzere topraktan yapılmış iki kulplu bir çanak (*Geyikli [?]; Yiğitaliler "Bayramiç - Çanakkale„)* — **4.** Çömlek (*Balıkesir*) — **5.** Tabakhanelerde derileri ıslattıkları havuz (*Denizli; İnegöl "Bursa„; Akşehir "Konya„)* — **6.** Havuz (*Zeytinli "Seyhan„)* — **7.** Toprak mangal (*Konya*) — **8.** Fincan yıkamıya yarıyan telve çanağı (*Satılmış köyü "Eskişehir„)* — **9.** Dağarcık (*İstanköy adası "İzmir„)* — **10.** Çiçek saksısı (*Gedelek "Orhangazi„, Bursa*) — **11.** Kavga, mücadele (*Adapazarı "Kocaeli„; Çerkeş ve köylüleri*) — **12.** Su köpeği [?] (*Balıkesir*) — **13.** Çukur (*Urfa*) — **14.** Çerçöp, öteberi (*Isparta*)

Dağaş [*İs.*], Kulakları küçük ve kıvrık keçi (*Dengere köyü "Tefenni - Burdur„)* [*Bak:* Kürük,

Dağdaç [*İs.*], Bebek(*Adana*) [*Bak:* *Belek*]

Dağdağan [*İs.*], **1.** Bir çeşit çitlembik (*Kayseri; Dombaylı "Salihli - Manisa„; Diyarbakır; Gaziantep; Erzincan; Urfa*) [*Bak:* *Dağam*] — **2.** İğde dalından ve başka ağaçların dallarından yapılan nazarlık (*Haymana "Ankara„)* — **3.** Kömürü çok kuvvetli olan bir nevi ağaç (*Konya*) — **4.** Çitlembik ağacı (*Cebelibereket "Seyhan„)*

Dağdel [*İs.*], Bir çeşit yaban cevizi (*Batsa köyü "Konya„)*

Dağ döşü [*İs.*], Dağ eteği: **Dağ döşü dolu çiçek * Orak getir gül biçek * Sen ordan çık ben burdan * Görek hangimiz gökçek** (*Tuzluca "Kars„)*

Dağ göçümü [*İs.*], Heyelân (*Elâzığ; Isparta*)

Dağıldamak [*F.*], Darılmak, gücenmek, tekdir etmek, çekişmek (*Denizli; Z. Kaboğlu, Hacıkadı "Devrek-Zonguldak„)*

Dağım [*İs.*], Çitlembik (*Sivas*) [*Bak:* Dağın, 1]

Dağımlaşmak [*F.*], Paylâşmak üleşmek: **Şu tarlayı dağımlaşalım** (*Edirne*)

Dağın [*İs.*], **1.** Çitlembik (*Kemaliye "Malatya„;* **Dağın bu sene olmadı:** *Divriği "Sivas„; Alanya "Antalya„)* [*Bak:* Dağım] — **2.** Tava (*Denizli*)

Dağiti [*İs.*], Çakal (*Subuğaz "Gaziantep„)*

Dağ kılıcı [*İs.*], İki mail sathın birleştiği dağ tepesi (*Uzunköy "Çiftekavak - Çoruh„)*

Dağ kıtı ve **Dağ kıyıtı** [*İs.*], Yaban güvercini (*Urfa*)

Dağlağ [*İs.*], Damgalanmış koyun, keçi; damga (*Gülâbi köyü "Yozgat„)*

Dağlağu [*İs.*], Ütü (*Bursa*)

Dağlar pangı [*İs.*], Aksiseda, yanku (*Lâpseki "Çanakkale„)*

Dağlı kundağı [*İs.*], Çakmaklı tek tüfek(*Bulayır "Çanakkale[Muh.]„)*

Dağnamak [*F.*], **1.** Ayıplamak (*Kaboğlu, Çaycuma "Devrek„, Mülâyim köyü, Sırçalı köyü "Safranbolu„, Turkalı "Zonguldak„; Ünye "Ordu„; Derekülât "Çerkeş-Çankırı„;Kastamonu;* **İnsanı böyle dağnamazlar ya !:** *Şebinkarahisar, Alucra "Giresun„; Boyabat, Sinop*) [*Bak:* *Kınamak*] — **2.** İstihza ve istihfaf etmek (*Irmaksırtı "Çarşamba-Samsun„)*[*Bak:* *Mezelemek*]

— **3.** Gıpta etmek (*İnebolu "Kastamonu„*)

Dağsalı [*İs.*], Dağ kolu, silsile: **Dağsalı hep yeşermiş** (*Zıvarık "Konya„*)

Dağsevi [*İs.*], Az taşlık arazi, etrafı yüksek tepelerle çevrili yer (*Gaziantep*)

Dağşan [*S.*], Eski, kullanılmış Üzerine **bir dağşan elbise giymiş** (*Faydalı "Kozan-Seyhan„*)

Dağum [*İs.*], Çitlembik (*Kemaliye "Malatya„; Dereköy "Tokat„*) [*Bak:* **Dağan,** *6*]

Dah [*N.*], Eşek veya atları yürütmek için söylenilen bir nida (*Muğla; Yusufeli "Artvin-Çoruh„; Keşanuz, Güdül "Ayaş-Ankara„; Honaz "Denizli„; Hasanpaşa köyü "Burdur„*) [*Bak:* **Deh**]

Dahacık [*Ed.*], İşte, orada (*Gaziantep*)

Daham [*İs.*], Sehpa (*Kuzköy [?]*) [*Bak: Dağan, 1*]

Dahana [*Ed.*], İşte: **Oğlum bekçiyi çağır, hırsız dahana** (*Namrun "İçel„*)

Dahar [*İs.*], **1.** Keçi (*Çerkeş "Çankırı„*) — **2.** Deri destangelden alındıktan sonra konulduğu yer ki burada soyulmuş çam kabukları vardır (*Gelibolu "Çanakkale„ [Tabaklarca]*)

Dahat [*İs.*], Lâhana (*Ankara*)

Dahdüşmek [*F.*], Dikkat etmek, dikkatle bakmak (**Buna dahdüşmedim = buna dikkat etmedim:** (*Ahlat "Bitlis„*) [*Bak:* **Dehdüşmek**]

Dahın [*İs.*], Hububat ölçeğinin dörtte biri yerinde kullanılan tas (*Ilegöp "Uluborlu-İsparta„*) [*Bak:* **Mucur, çanak**]

Dahlamak [*F.*], At sürmek, dehlemek (*Gaziantep*)

Dahne [*İs.*], Başa bağlanan yemeni (*Kütahya*)

Dahra [*İs.*], **1.** Ağaçların dalını kesmek, budamak için kullanılan yüzü enli büyükçe pıçak (*Kayalı " Beyşehir - Konya „; Ankara; Develi, Şahinefe " Kayseri „; Bor, Nar " Niğde „; Çorum; Merzifon "Amasya„; Çankırı ve köyleri; Erbaa "Tokat„*) — **2.** Bağ bıçkısı (*B. Kızılhisar "Gaziantep„; Maraş; Niğde*) — **3.** Et satırı, nacak, balta (*Ankara; Gaziantep*) [*Bak:* **Dehre,** *tahra*] — **4.** Et dövmek için kullanılan mâdenî bir aygıt (*Darende "Malatya„*)

Dak [*İs.*], Pancar (*Horzaf "Şiran„, Günbatur "Kelkit - Gümüşane„; Kars; Erzincan*) [*Bak:* *Dank*]

Dakalamak [*F.*], Kovalamak (*Akdoğan köyü "Geyve-Kocaeli„*)

Dakanak [*İs.*], **1.** Takıntı, takanak, veresiye verilen şeyden kalan bakiye (*Kayseri; Yozgat; Bozan "Tokat„*) — **2.** Veresiye verilen herhangi bir mal için karşılık (*Seyhan*)

Dakat [*İs.*], Kapı (*Cebelibereket "Seyhan„*)

Dakı [*İs.*], **1.** Düğüne ğelen hediye, düğünde takılan ziynet (*Niksar "Tokat„; Korna "Kartal - Ist.„; Darıca "Balıkesir„, Safranbolu "Zonguldak„*) [*Bak:* **Takkı, dakkı**] — **2.** Nişan takma (*Yenipazar "Gölpazarı - Bilecik„*)

Dakılamak [*F.*] Kovalamak: **Mehmet ekine giren ineği dakıladı** (*Bolu*)

Dakkı [*İs.*], (*Isparta köylüleri*) [*Bak:* **Dakı, takı**]

Dakkıç [*İs.*], Çıkık alın (*Erzurum*)

Daklaşak [*S.*], Sırnaşık: **Daklaşak adam ne fenadır** (*Gaipler köyü "Kandıra - Kocaeli„*)

Daklaşma [*İs.*], Arkadan kovalama (*Bardakçı köyü "Seyitgazi-Eskişehir„*)

Daklaşmak [*F.*], Sataşmak (*Nallıhan "Ankara„*)

Dakma [*İs.*], **1.** Yelek (*Ilâma "Eğri dir„, Ilegöp, Uluborlu "Isparta„*) [*Bak*: Delme] — **2.** Samanlıklarda çatı üzerine dikilen eğri direk (*Mardar "Bafra-Samsun„*)

Dakmak [*F.*], Ehemmiyet vermek (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan„*)

Daknak [*İs.*], Alacak bakıyesi: **Beş yüz kuruş alacağım vardı yüz kuruş daknak kaldı** (*Mut "İçel„*)

Dal [*İs.*], **1.** Boynuz (**Ay dallı öküz, dik dallı manda**: *Burunkaya, Zonguldak; Gaipler „ Kandıra - Kocaeli„; Kızılcahamam "Ankara„*) — **2.** Eş (**Tek öküzün bir dalı bu kış öldü**: *Adatepe "Devrek - Zonguldak„; Akdoğan köyü "Kızılcahamam-Ankara„*) — **3.** [*S.*] Çıplak (**Biçarenin çocukları daldır**: *Varto "Muş„; Ist.*[?]) — **4.** Kol (*Mudanya "Bursa„; Sivas; Erzurum; Veliköyü "Samsun„*) — **5.** Yan, peş (**Ahmet dalımı hiç bırakmıyor**: *Turnalı "İzmir„; Erzurum*) — **6.** Lâhana: **Dal aşı** (*Adana*)

Dalabımak [*F.*], **1.** Sallanmak, iki başı sabit bir ağaç veya tahtanın ortası sallanmak, esnemek, ihtizaz etmek (**Ağaç köprü dalabıyor**: *Alayunt, Saraycık, Gediz, Kütahya; Niğde*) — **2.** (*Gaziantep*) [*Bak*: *Aygırsamak*]

Dalabumak [*F.*], Sayıklamak: **Çocuk bu akşam çok dalabudu** (*Muğla*)

Dalabur [*İs.*], **1.** Ateşin fazlalandığı zaman (*Başköy* [?]) — **2.** Kına gecesinde yapılan eğlence, şenlik (*Dadanı, Bolu*)

Dalabur etmek [*F.*], Sobayı çalı çırpı ile tutuşturmak (*Çankırı*)

Dalacan [*S.*], Hırçın, içi dar: **Dalacan insanlar işgüzar olur** (*Yaylâköyü "Karaburun - İzmir„*) [*Bak*; *Dılacan*]

Dala diken [*İs.*], Isırgan (*Karaburun "İzmir*) [*Bak*: **Dalağan**]

Dalağan [*İs.*], **1.** Isırgan (*Antalya*; **Dalağan içinde gezme, dalanırsın**: *Kuşadası, Görece, Seferihisar, Urla, Torbalı, İzmir; Denizli*) [*Bak*: *Daladiken, dalkan, dalgan*] — **2.** Bir çeşit iri ördek, su kuşu (*Kayseri; Kuşadası "İzmir„*) [*Bak*: *Dalgan kuşu*] — **3.** [*S.*] İnce, zayıf (*Gaziantep*)

Dalak [*İs.*], **1.** Aşığın sağ tarafa dikilişi: **Dalakı, kazakı belirsiz** (*Konya*) — **2.** Bozulmamış bal peteği, kovanın yanlarındaki küçük beyaz bal peteği (*Ceylânköy "Lüleburgaz„, Kırklareli* [*Muh.*]; *Kırkpınar yaylâsı "Antalya„; Edirne* [*Muh.*]; *Sivas; Ömerli köyü "Ulukışla - Niğde„*) — **3.** Kese kâğıdı: **Ben bir dalak lokum yerim** (*Salihli "Manisa„*)

Dalak heybesi [*İs.*], Ufak heybe, terki heybesi (*Höbek "Kayseri„*)

Dalaklamak [*F.*], Şişirmek: **Koyunu dalaklıyarak yüzerler** (*Trabzon*)

Dalan [*İs.*], **1.** Şekil, biçim: **Ahmet ince dalan bir gençtir** (*Aynalı "Sivrihisar - Eskişehir„; Gâvur-*

dağı "Cebelibereket - Seyhan„) — **2.** Isırgan otu (*Burdur*)

Dalanca [*İs.*], Isırgan otu (Dalanca elimi daladı: *Küçükbahçe "İzmir„; Söğüt "Köyceğiz - Muğla„*)

Dalanç [*İs.*], Mantık: Sözünde dalanç yok (*Subaşı yürükleri* [?])

Dalanmak [*F.*], Çatmak, kavga çıkarmak istemek (*Kabilbaba köyü "Mustafakemalpaşa - Bursa„*)

Dalar [*İs.*], İçine hellim denilen peynir konulan ve ince dallardan örülmüş olan bir türlü sepet (*Ankara* [bir Kıbrıslıdan])

Dalarmak [*F.*], Karşı gelmek (*Muğla*) [*Bak : Çelemek*]

Dalav [*İs.*], (*Niğde*) [*Bak : Çıkrıncak*]

Dalaz [*İs.*], **1.** Un helvası: **Bir tepsi dalazı yalnız yedim** (*Niğde*) - **2.** Rüzgârın kaldırdığı toz, toprak (*Urfa*) — **3.** Kasırga (*Apturrahmanlar "Serik - Antalya„; Urfa; Afyon; Kars; Burdur; Yukarıdinek, Gönen, Yenice köyü, Sücüllü, Çakaldere "Ceyhan - Seyhan„; Isparta; Çayhan "Ereğli - Konya„*) — **4.** [*S.*] Zayıf olduğu halde sür'atle yürüyen (kimse) (*Büyükkabaca "Uluborlu - Isparta„*) — **5.** Kalb [?] (*Afyon*) — **6.** Sıkıntı: **Çocuklar ruhuma dalaz veriyorlar** (*Beydağ "İzmir„*)

Dalazlamak [*F.*], Eti kavurmak: **Kızım eti dalazla** (*Samsun*) [**Bak:** Alazlamak]

Dalazlanmak [*F.*], Vücudun bazı yerlerinde yarık ve çürüğe benziyen lekeler çıkmak (*Yendiğin "Ilgın - Konya„*)

Dalbacak [*S.*], Uzun bacaklı [adam veya hayvan] (*Yapıntı "Mut - İçel„*)

Dalbak [*S.*], Geçimsiz, gürültücü kimse (*Kozaç "Tefenni - Burdur„*)

Dalbalanmak [*F.*], **1.** Parçalanmak, hurdehaş olmak, kırılmak: **Bardağı yıkarken dalbalandı** (*Giresun köyleri*) — **2.** Dalgalanmak: **Bakraçta su dalbalanarak döküldü** (*Uşak "Kütahya„*)

Dalbaz [*İs.*], Ocak üstündeki raf, davlunbaz (*Ünye "Ordu„; Giresun*)

Dalbazlama [*İs.*], İnceleme, kibarlık taslama: **Çok dalbazlıyan ya kele ya köre düşer** (*Boyabat "Sinop„*) [*Bak: Çitirmek*]

Dalbazlamak [*F.*], Şaşalıyan adam çare aramak: **Şaşıran adam dalbazlar** (*Konya*) [*Bak:* **Debenlemek**]

Dalbınmak [*F.*], **1.** Yüzme bilmeyen adam su içinde gayritabiî hamleler yapmak (*Konya*) — **2.** Küçük çocuklar elini kolunu oynatmak (*Çorum*)

Dalbızlamak [*F.*], **1.** Her şeyi beyenmemek, ince eleyip sık dokumak, müşkilpesentlik etmek (*Ortaköy, Beşiktaş "İst.* [*Muh.*]„) — **2.** Etrafına sarkıntılık etmek, rahat sükûn bilmeyip sağa sola koşmak: **Çok dalbızlıyan kimse elbette cezasını bulur** (*Tire "İzmir„*) — **3.** Oyalamak (*Hamzalar "Eskipazar - Çankırı„*)

Dalbızlanmak [*F.*], Bir işe girişerek başarmağa çalışmak (*Denizli*)

Dalcalanmak [*F.*], Asabiyet göstermek, hiddet etmek, sinirlenmek: **Dalcalanıp durma** (*Muğla*)

Dalcıkmak [*F.*], Kızmak, hiddet etmek (*Yeniköy "Kayseri„*)

Dalcınmak [*F.*], **1.** Bayılmak (*Kadirli "Seyhan„*) — **2.** Gayret etmek, çabalamak (*Kırşehir; Niksar "Tokat„*) — **3.** Sonsuz teşebbüslerde bulunmak (*Sivas*) — **4.** **Aramak için kalkmak** (*Sivas*)

Dalda [*İs.*], Yağmurdan, güneşten mahfuz yer, gizli yer, hail, kenar, siper (*Diyarbakır; Pasinler, Erzurum ve dolayı; Urfa; Malatya; Trabzon; Ahlat "Bitlis„; Hayrabolu "Tekirdağ„; Gaziantep; Niksar "Tokat„; İnegöl "Bursa„; Harput, Elâzığ; Bolu; Tepeören "Piraziz - Giresun„; Kiği "Erzincan„; Borçka "Artvin„; Mersin "İçel„*)

Dalda etmek [*F.*], **1.** Kenara atmak, işinden çıkarmak (*Gökköy "Tokat„*) — **2.** Az gölge etmek (*Bayburt "Gümüşane„*)

Daldalamak [*F.*], Güneşten, rüzgârdan, yağmurdan ve gözden masun bir yere çekmek, himaye etmek (*Ahlat "Bitlis„*)

Daldalanmak [*F.*], **1.** Gölgeli yere veya bir adamın himayesine sığınmak (*Kırkağaç "Manisa„; Elâzığ; Ahlat "Bitlis„; Erzurum*) - **2.** Koyulmak, dalmak, meşgul olmak: **Oyuna daldalanıp vakti unutmuş** (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*)

Daldalık [*İs.*], Güneş veya yağmurdan korunacak yer (*Erzurum; Sürmene "Trabzon„; Ahlat "Bitlis„*) [*Bak*: **Dalda, dulda**]

Daldır [*İs.*], Şemsiye biçiminde ince sicimden örülmüş ve dört ucu bir ağaca bağlanan bir türlü balık ağı (*Amasya*)

Daldırçıkar [*İs.*], Balık geçitlerine konulan bir türlü balık ağı (*Gelibolu "Çanakkale„*)

Daldırmaç [*İs.*], Mürekkep kalemi (*Homa "Çivril - Denizli„*)

Daldız [*İs.*], **1.** Bal peteklerini kovandan çıkarmak için kullanılan veya düvenlerin altındaki taşları yerleştirmek için oyuk açan demir keski (*Fadılca "Muğla„*) — **2.** Ağaçları oymağa yarıyan bir çeşit marangoz aygıtı (*Denizli; Köy, Trabzon; Kütahya; Milâs "Muğla„*) — **3.** Ağaçtan oyulmuş arı kovanı (*Kızılcasöğüt "Akdağmadeni - Yozgat„*) — **5.** Düğen (*Ortaköy "Akdağmadeni - Yozgat„*) — **6.** Düğen taşı (*Ortaköy "Akdağmadeni - Yozgat„*) — **7.** Kovandan bal almak için kullanılan bir türlü demir kepçe (*Banus "Eğridir - Isparta„*)

Daldingil [*S.*], Yapayalnız, işsiz güçsüz, çıplak, başıboş (*Muğla;* **Zavallı yoksulluktan daldingil kalmış:** *Tavas "Denizli„*)

Dalduz [*İs.*], (*Rize; Çankırı*) [*Bak*: *Baldız*]

Dalevi [*İs.*], Dalın gövdeden ayrıldığı yer: **Rüzgâr ağacı dalevinden ayırmış** (*Gelegermir "Yalvaç - Isparta„*)

Dalga [*İs.*], Kitap ve defter yaprağı, sayfası (*Darende "Malatya„; Adana; Faraşlı; Kalecik, Faraşlı, Bahşılı, Ankara; Çardak "Göksun„, Maraş; Akçakent köyü "Nizip-Gaziantep„*) [*Bak*: **Dalgo**]

Dalgaçlamak [*F.*], Çamaşır ve emsali, buğday ve emsali gibi şeyleri yıkadıktan sonra tamamiyle temiz olması için su içinde son bir defa daha yıkamak (*Büyükçaylı "Dörtyol - Seyhan„*) [*Bak*: *Durulamak*]

Dalgan [*İs.*], (*Kuşadasi "İzmir„; Nazilli, Aydın*) [*Bak*: **Dalagan**]

Dalgan kuşu [*İs.*], Saka kuşu (*Kuşadası "İzmir„*) [*Bak*: *Dalagan, 2*]

Dalgara [*İs.*], Kar kürümek için tahtadan yapılmış bir çeşit kürek (*Tarsus "İçel„*) [*Bak*: *Sıyırgu*]

Dalgaşmak [*F.*], Bozuşmak, birbirine darılmak: **Demin Hasanla dalgaşıverdik** (*Deveviran, Alemdar "Bolu,,*)

Dalgeçir [*İs.*], Yelek, delme, dakma (*Efsus "Elbistan - Maraş,,; Toprakkale "Osmaniye - Seyhan [Aşiretler arasında],,*)

Dalgı [*İs.*], **1.** Gaflet (*Emircekiraz-yaylası "Gerede - Bolu,,; Ankara*) — **2.** Düveni boyunduruk okuna bağlamak için açılan ip deliği (*Parak "Alucra,,, Şebinkarahisar "Giresun,,*)

Dalgıç [*İs.*], İkincikânun veya Şubat ayında meydana çıkıp, yazın kesilen sular (*Irlamaz köyü "Manisa,,*) [*Bak: Karasuluk*]

Dalgıçlık [*İs.*], Koruluk, çok ağaçlı yerler (*Honaz "Denizli,,*)

Dalgır [*İs.*], Hâre (*Zile "Tokat,,*)

Dalgo [*İs.*], (*Kadırlı "Seyhan,,*) [*Bak: Dalga*]

Dalh [*İs.*], Omuz başı (*Gaziantep*)

Dalıç [*İs.*], Kuyruk, kuyruk ucu [koyunlarda]: **Koyunun dalıçına sinek kurt atmış** (*Şardı "Orhaneli - Bursa,,; Çavdır "Tefenni - Burdur,,*)

Dalıkgın [*S.*], Dalaba gelmiş kısrak veya dişi katır (*Narlıdere "İzmir,,*)

Dalıklamak [*F.*], Kısraklar dalaba gelmek (*Solmaz köyü "Tavas - Denizli,,*)

Dalıkma [*İs.*], Dişi köpeğin dalaba gelmesi (*Köy köyü "Kütahya,,*)

Dalıkmak [*F.*], **1.** Dişi köpek kızansamak (*Köy köyü "Kütahya,,*) — **2.** Susamak (*Yeniköy "Kayseri,,*)

Dalımbaz [*İs.*], (*Emet "Kütahya,,*) [*Bak: Davulbaz*]

Dalınbaz [*İs.*], (*Söğüt "Bilecik,,*) [*Bak: Dalımbaz, davulbaz*]

Dalınmak [*F.*], **1.** Telaşa düşürmek (*Sivas*) — **2.** Çare aramak (*Sivas*)

Dalışman [*S.*], Dalan, cesur, yiğit, salan (*Çanakkale [Muh.]*)

Dalkan [*İs.*], Isırgan (*Aydın*) [*Bak: Dalağan*]

Dalla [*İs.*], Gölge (*Malatya ve ilçeleri*)

Dallama [*İs.*], Benekli kumaşlardan yapılmış bir çeşit yelek, cepken (*Kadışehri "Sorgun,,, Yozgat; Akçakaya, Erkilet, Söksün "Kayseri,,; Trabzon; Turhal "Tokat,,; Yıldızeli "Sivas,,; Çorum*)

Dallamak [*F.*], **1.** Takip etmek (*Davdas "Ermenak - Konya,,*) — **2.** Koyunların iyisini kötüsünü ayırmak (*Şehler "Ulubey,,, Bahattin "Ordu,,; Çöplü köyü "Çivril-Denizli,,; Şebinkarahisar, Alucra "Giresun,,*) — **3.** Savurup atmak (*Havza "Samsun,,*)

Dallamba [*İs.*], Seksen santim uznnluğunda ve dört santim kutrunda olan odun, ağaç (*Vezirköprü "Samsun,,*)

Dallanmak [*F.*], Süslenmek, yeni elbise giymek (*Gebeler "Kırkağaç-Manisa,,*)

Dalman [*İs.*], Pelerin: **Kolsuz dalmanın eteği yırtıldı** (*Balçuva "İzmir,,*)

Dalmık [*İs.*], **1.** Çalı çırpı: **Dalmığa gidiyorum** (*Samrı köyü "Söğüt - Bilecik,,*) — **2.** Evlerin damlarına yanyana dizilen bilek kalınlığındaki ağaçlar (*Gündüzler "Eskişehir,,*)

Dalmuk [*S.*], Dalgın: **Dalmuk adam** (*Ayancık "Sinop,,*)

Dalöylen [*İs.*], Tam öğle vakti (*Bor "Niğde,,*)

Dalpınmak[*F.*],Mücadele etmek(*Ulubey "Ordu„*)[*Bak:Balbınmak, 1*]

Dalvar [*İs.*], Bağ ve bostanlardaki bekçi kulübesi (*Edirne*) [*Bak: Talvar*]

Dal yanar [*İs.*], Günün en sıcak zamanı (*Ulamış "Seferihisar - İzmir„*)

Dam [*İs.*], (*Ankara*) [*Bak: Ağrıl*]

Damaç [*İs.*], Çocukların oynadıkları öküz ve mandaların aşık kemiği: Damacımı **kurşunladım** (*Kütahya*)

Damaçka [*İs.*], Boyunduruğun alt kısmındaki ağaç (*Kangırlı köyü "Lâpseki - Çanakkale„*) [*Bak: Damaksı*]

Damak [*İs.*], **1.** Kapı rezesi, zemberek, kapının kapalı durması için kapı süvesine çakılı damaklı demire dayanan demir, kapı arasındaki sürgü (*Yeniköy, Bozkır, Karaman, Ereğli "Konya„*) — **2.** Dolap kapağını pervaza bağlıyan mandal (*Niğde*) — **3.** Kilit içindeki ince demir, dil (*Keskin "Eskişehir„; Lâpseki "Çanakkale„*) [*Bak: Kilit peri*] — **4.** Sıra sıra giden kayaların kenarları: **Bugün damaktaki bağa gittim, üzüm yedim** (*İncesu "Kayseri„*) — **5.** Ekin veren arazi ile, çölü biribirinden ayıran bölge (*Yeniköy "Ereğli - Konya„*) — **6.** Atların damak hastalığı: **Bizim at damak oldu** (*Niğde ve çevresi*) — **7.** Şehir (*Edirne*)

Damaka [*İs.*], (*Koruoba köyü "Ayvacık - Çanakkale* [*Muh.„*]) [*Bak: amakça*]

Damak ağacı [*İs.*], Huysuz at ve merkebin damağını kanatmak için ağzına sokulan ağaç (*Amasya*)

Damaksı [*İs.*], Boyunduruğun alt kısmı (*Satılmış "Eskişehir„; Berk köyü "Bolu„*) [*Bak:* **Damaçka, sakak**]

Damalık [*İs.*], Ahırda buzağılar için ayrılan yer (*Suşehri "Sivas„*)

Daman [*İs.*], Bahçeyi meyvasıyle kiralama (*İskenderun*)

Damancan [*İs.*], Keçi derisinden yapılmış azık dağarcığı (*Bolu*)

Damarcıl [*İs.*], Kulunç (*Samatya "İst.„*)

Dambadız [*S.*], Hilekâr, (*Selendi "Kula - Manisa„*)

Dambal [*S.*], Bön, ahmak, budala: **Ne kadar da dambal!** (*Isparta*) [*Bak: Bagas*]

Dambara [*İs.*], Mısır kavurmağa yarıyan tel aygıt (*Çakılköy "Çatalca - İst.„*)

Damcı [*İs.*], Damla, evlerde damlardan, tavanlardan sızan yağmur damlaları (*Erzurum; Ahlat "Bitlis„; Bayburt "Gümüşane„*)

Damık [*İs.*], Evcik, küçükev (*Kars; Erzincan*)

Damılçımak [*F.*], Akla gelmek (*Konya*)

Damka [*İs.*], Semt, taraf (*Bulayır "Çanakkale„*)

Damkayık [*İs.*], Gusülhane (*Konya*)

Damlamaca [*İs.*], Tepesinden su sızan mağara (*Urfa*)

Damlamca [*İs.*], Damlıya damlıya akan su (*Gediz "Kütahya„*)

Damlaşma [*İs.*], Paylaşma, üleşme (*Yundulan "Üsküp - Kırklareli„*)

Dammak [*F.*], Akla gelmek, önceden hissetmek, hads ve ilham ile anlamak (*Antalya; Mut, Tarsus "İçel„; Ünye, Arapköy "Ordu„; Akdağmadeni "Yozgat„; Mersin "İçel„*; **Öyle olacağı içime damdı:** *Ishaklı "Bolvadin-Afyon„;*

Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan,,; Diyarbakır; Niğde; Gaziantep) [*Bak: Danetmek*]

Damracı [*S.*], Kurnaz (*Emirdağ "Afyon,,)*

Damsak [*S.*], Menfaatperest (*Malatya*)

Damsalık [*İs.*], **1.** Saçaktan akan damlalar (*İpsala "Keşan - Edirne,,)* — **2.** Saçak altına konulan teneke oluk (*Uşak "Kütahya,,)*

Damura [*İs.*], Çalgı, saz (*Malatya*)

Damuşmak [*F.*], Surat asmak, somurtmak (*Ahırlı köyü "Haymana - Ankara,,; Ayvalı "Sivrihisar - Eskişehir,,)* [*Bak: Domuşmak*]

Damyan [*İs.*], Mandıra (*Şehler "Ankara,,)*

Damzım [*İs.*], Katra, yudum (*Tavas "Denizli,,)*

Damzırıcı [*S.*], Çam ağaçlarından sakız sızdıran kimse (*Dereköy "Bursa,,)*

Damzırık [*İs.*], İlâç damlalığı: **Git eczaneden bir damzırık al** (*Belemedik "Seyhan,,)*

Damzırmak [*F.*], **1.** Damlatmak, damla damla akıtmak (*Dursunbey "Balıkesir,,; Körez köyü "Kula,, Dombaylı "Salihli,,, Manisa; Köşker "Kırşehir,,; Cebel "Eğridir - Isparta,,; İzmir*) — **2.** Tattırmak (*Salihli "Manisa,,)*

Damzırtmak [*F.*], Az az vermek, damla damla vermek: **Güç hal ile süt damzırttılar** (*Gaziantep*)

Dan [*İs.*], **1.** İç donu, diz bezi (*Hıdırlar "Nallıhan - Ankara,,)* — **2.** Mukadderat: **Ne yapalım, insanın danlarına son yok** (*Şabanözü "Polatlı - Ankara,,)* — **3.** Netice, son: **Dur bakalım, danını dinliyelim** (*Yozgat*)

Dana [*İs.*], **1.** Pıçak (*Vona "Ordu,,)* — **2.** Çocukların döndürdüğü topaç: **Ahmedin danası iyi dönmüyor** (*Demirci "Manisa,,)* [**Bak: Ayı**]

Danagöz [*İs.*], Bir çeşit ekşi kara üzüm (*Safranbolu "Zonguldak,,)*

Dana kıran [*İs.*], **1.** İlk baharda ilk önce biten sarı çiçekli bir bitki, çiğdem (*Gülesur "Ağrı,,)* — **2.** Kar çiçeği: **Danakıranlar daha yeni çıkıyor** (*Kars; Uluköy "Torul - Gümüşane,,)*

Dana küçü [*İs.*], Çocukların uzun bir değnekle bir kemik parçasına vurarak oynadıkları oyun (*Ortabereket "Ankara,,)*

Danamak [*F.*], Ayıplamak, kınamak (*Burunkaya "Zonguldak,,; Sinop; Çiftlik "Kalecik - Ankara,,)*

Danbal [*S.*], Tenbel: **Ahmet danbalın biridir** (*Isparta*)

Dancak [*İs.*], Baş örtüsü, yemeni (*Ayvalı "Tavşanlı - Kütahya,,)*

Dancek [*İs.*], Cendere (*Erzincan; Gümüşane*)

Danci [*S.*], **1.** Ayıp arayıcı: **Fatma, çok danci bir kadındır.** (*Erzurum*) — **2.** Karnı şiş adam: **O adam danci oldu** (*Adacamii "Rize,,)*

Dancukmak [*F.*], Hiddet neticesi kızarmak (*Erzincan çevresi*)

Dançarpmak [*F.*], Söz dokundurmak, manalı söz söylemek (*Gölpazarı "Bilecik,,)*

Dandanaz [*İs.*], Buğdayın içindeki toz ve samanı temizlemeğe yarıyan aygıt (*Trabzon*)

Dandarlıgı [*İs.*], Fecir zamanı (*Azaplı köyü "Kadirli - Seyhan,,)*

Dandazlamak [*F.*], Bir şeyin kusurunu inceden inceye aramak, araştırmak, üzerine çok düşmek:

Yahu, ne çok dandazladın! (*Gümüşane*)

Dandın [*S.*], (*Köy "Niğde„*) [*Bak: Dandik, 5*]

Dandırgaç [*İs.*], Hokka (*Balkanda "Beyşehri - Konya„*)

Dandik [*İs.*], **1.** Dana, buzağı (*Kemaliye "Malatya„*) — **2.** [*S.*] Dar ve kısa (elbise) (*Samsun*) — **3.** [*S.*] Çok döğüşen, barbar (*Şahmelik "Kayseri„*) — **4.** Onbeş yaşını geçen çocukların kendi yaş ve bilgileriyle mütenasip olmıyan söyledikleri söz (*Balıkesir*) [*Bak: Tuyumuna söylemek*] — **5.** [*S.*] Maymun iştahlı adam (*Köy "Niğde„*) [*Bak: Dandın*]

Dandurma [*İs.*], Kışın ekilen ekin (*Kozağaç "Şiran - Gümüşane„*)

Dane [*İs.*], **1.** Başörtüsü, yemeni, yazma, çember (*Tavşanlı, Kütahya; Ödemiş "İzmir„„; Ereğli "Konya„; İnönü "Söğüt - Bilecik„*) — **2.** Kirişlerin üzerine konulan ufak direk (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Danetmek [*F.*], Düşünmek (*Sadıkhacıköyü "Beyşehir - Konya„*) [*Bak: Dammak*]

Dangaz [*S.*], Biçimsiz (*Yozgat*)

Dangıl düzen [*İs.*], Alât ve edevat, avadanlık, (*Niğde*)

Dangıma [*İs.*], Şaşma (*Karacaviran[?]*)

Dangırdak [*İs.*], Deve, katır gibi hayvan katarlarının önünde giden peşenk hayvanlarına takılan iri, kalın saçtan yapılmış çan (*Genezin "Avanos - Kırşehir„; Çankırı*) [*Bak: Tangurdak*]

Dangü [*İs.*], Mısır darısından yapılmış bulgur (*Samsun*)

Danışık [*İs.*], **1.** Düğün davetçisi, okuyucu (*Dereköy "Yalova - İst.„; Karacaardıç "Bozkır - Konya„*) — **2.** Düğüne başlanırken verilen yemek (*Karahoca "Haymana - Ankara„*) [*Bak: Danışık ekmeği*]

Danışık ekmeği [*İs.*], Düğün davetiyesini hazırlamak için komşu evinde toplananlara verilen ilk yemek (*Hisarlıkaya "Polatlı - Ankara„*) [*Bak: Danışık, 2*]

Danışman [*S.*], Bilgili, âlim, fakih (*İzmir [Muh.]*)

Danız [*İs.*], Söz dokundurma (*Çiğil "Konya„*)

Danızımak [*F.*], **1.** Güneşten ve soğuktan el ve yüzler sertleşmek **yüzüm soğuktan danızıdı** (*Civanyaylağı "Mersin - İçel„*) — **2.** Yufka ekmeği kuru pişmek (*Belenkeşli "Mersin„*) — **3.** Vücutteki ter birdenbire soğumak: **Terli iken dışarı çıkınca danızıdı** (*Belenkeşli "Mersin-İçel„*)

Dâni [*Ed.*], Değin,...ye kadar (**Hüseyinin evi ile bizim evin arası şu değirmenle yol dâni var:** *Kıyıklar "Bahçe-Seyhan„;* **Bu yemek soğuyuşdâni bekliyemem:** *Zile "Tokat„*)[*Bak: Tâni*]

Dank [*İs.*], **1.** Şeker pancarı (*Kazagaç "Şiran - Gümüşane„; Divriği "Sivas„; Kemah "Erzincan„*) [*Bak: Dak*] — **2.** Soğuk veya sıcağın tesiriyle meydana gelen bir hastalık, nezle (*Malatya*) [*Bak: Dumağı, dankalak*]

Dankalak [*S.*], Sıcağın geçmesile hâsıl olan nezle (*Maraş*) [*Bak: Dank, 2*]

Dankır [*S.*], Kel (*Mengcar "Ağrı„*) [*Bak: Darlak*]

Danklama [*İs.*], Akla gelme (*Isparta*)

Danlamak [*F.*], **1.** Taaccüp etmek, şaşmak (*Üçkuyu "Çal", Çindere "Boldan", Denizli*) — **2.** Ayıplamak (*Eldirek "Fethiye", Kavak "Kangal-Sivas"; Marmaris "Muğla"; Eğirdir "Isparta"; Balıkesir;* **Danlama komşuna gelir başına:** *Kargı "Kastamonu"; Erzurum; Üçkuyu "Çal-Denizli"; Niksar "Tokat"*) — **3.** Bahane bulmak (*Zonguldak*) — **4.** Müteessirane ırlamak: **Dala dala danlarız = Koyu koyu ağlarız** (*Emircikirazyaylası "Gerede-Bolu"*)

Danluk [*İs.*], Maaş (*Elâzığ*)

Danlukçu [*S.*], Memur (*Elâzığ*)

Danmak [*F.*], **1.** Yalan söylemek (*Köy "Çıldır-Kars"; Taşlıcaçay "Diyadin - Ağrı"*) — **2.** Bir şeyi olmadan evvel hissetme, hissikablelvuku (*Bayburt "Gümüşane"; Tortum, Erzurum; Eskişehir köylüleri*)

Dansak [*S.*], **1.** Lüzumsuz, manasız: **Dansak dansak konuşma!** (*Turgutlu "Manisa"; Dedeköy Çal-Denizli*) — **2.** Alaycı (adam) (*Akseki "Antalya"; Sarıyer "İst."; Bursa*) [*Bak: Dansık*]

Dansamak [*F.*], Ayıplamak, kınamak, mezelemek, beyenmemek, zemmetmek (*Hamurcu, Gergeme, Dadağı, Kayseri; Deliktaş "Kangal-Sivas"; Yozgat;* **Bu işi böyle yaparsan kimse seni dansamaz:** *Efte "Amasya"; Numanoluk "Seyitgazi", Aşağılıca "Eskişehir"; Kırşehir; Ahırlı "Ankara"; Bursa; Almus "Tokat"*) [*Bak: Dansımak*]

Dansık [*S.*], (*Hocaköy "Kandıra-Kocaeli"; Niksar "Tokat"*) [*Bak: Dansak*]

Dasımak [*F.*], (*Ahieli "Kalecik-Ankara"; Kayseri*) [*Bak: Dansamak*]

Danzımak [*F.*], Ekmek çok pişerek sertleşmek (*Yapıntı "Mut-İçel"*)

Danzik [*İs.*], Örümceğe benzer boz renkli ve ağılı bir böcek: **Şu danzik ne büyük** (*Erzurum*)

Dapıncak [*İs.*], Dayanacağı ortada bir manivelâdır ki mukavemet kolunda bir taş, kuvvet kolunda bir ip veya zincir bağlı olup kuyudan su çekmeğe yarar (*Genezin "Avanos - Kırşehir"; Bor "Niğde"*) [*Bak: Dapındırık*]

Dapındırık [*İs.*], (*Kameni "Konya"; Yakemir "Isparta"*) [*Bak: Dapıncak, cıngırık*]

Daplak [*İs.*], Bir yşındaki dana (*Yapıntı "Mut-İçel"*)

Dapsol [*S.*], Aptal (*Elâzığ*)

Daptırmak [*F.*], Birdenbire içeri girmek (*Pınarbaşı "Kayseri"*)

Dapuklamak [*F.*], Uyuklamakta iken arasıra başını kaldırmak: **Dapuklayıp durma!** (*Çankırı*)

Daraba [*İs.*], **1.** Tahta bölgü, tahta perde, tahta havale (*Berk köyü, Bolu; Yakademirciler, Ereğli, Bartın "Zonguldak"; Merzifon "Hekimhan - Malatya"; Ermenak "Konya [Muh.]"; Çarşamba, Samsun; Ilgın, Sille "Konya"; Eliköy [?]; Nurgâh, Erzurum; Bayburt "Gümüşane"; Edremit "Balıkesir"; Sadak "Kelkit - Gümüşane"; Eşme "İzmir"; Muğla; İbrada, Akseki "Korkuteli - Antalya"; Keçiborlu, Isparta; Petek "Borçka - Artvin"; Kastamonu; Ünye "Ordu"; İzmit "Kocaeli"; Çankırı; Kirpe köyü "Safranbolu - Zonguldak"; Maymul köyü "Tav-*

şanlı - Kütahya„) — **2.** Dükkân kepengi (*Denizli, Ermenak "Konya„;* Darabaları indiriniz: *Gaziantep; Adana "Seyhan„; Maraş; Divriği "Sivas„)* — **3.** Balkon (*Bozüyük "Bilecik„;* Darabaya çıktım: *Konya)* — **4.** Köy odalarındaki seki, sedir (*Van; Kars; Şebinkarahisar "Giresun„)* — **5.** Parmaklık (*Nallıhan "Ankara„; Çerkeş "Çankırı„; Malatya)* — **6.** Zahire anbarı (*Homa "Çivril-Denizli„)* — **7.** (*Seyhan*) [*Bak:* Çokal, 5]

Darabul gecesi [*İs.*], Köylerde güveyi evinde tertip edilen eğlence gecesi (*Balkur "Devrek-Zonguldak„)*

Daraca [*İs.*], Serçe kuşu (*Adapazarı "Kocaeli„)*

Daracan [*İs.*], **1.** Serçe (*Kurucuköy "Edirne„; Bıyıkalı, Banarlı "Tekirdağ„;* Daracanlar küme küme uçuyorlar: *Şumnu "Bulgaristan„)* [*Bak:* Daracık] — **2.** Mısıra benzer yabanî bir ot (*Gönen "Isparta„; Edirne [Muh.])*

Daracık [*İs.*], Serçe kuşu: Daracıklar darıyı yediler (*Ulamış "İzmir„)* [*Bak:* Daracan 1, darcan]

Darakcin ve **Darakçın** [*İs.*], Çavuş kuşu, ibübük (*Alaçam "Bafra - Samsun„)*

Daraklama [*İs.*], Dilmelerden duvar üstüne yapılan parmaklık (*Sille "Konya„; İbradı "Akseki-Antalya„)*

Daraklık [*İs.*], Etin fileto kısmı (*Van; Kilis "Ğaziantep„)* [*Bak:* Mehle]

Daral [*S.*], Tenbel (*Varto "Muş„; Ahlat "Bitlis„)*

Darar [*İs.*], Kantar (*Ilgaz "Çankırı„)*

Daras [*İs.*], Tarlanın ekilme zamanı (*Reşadiye, Niksar "Tokat„)* [*Bak:* Darbız]

Daraş [*İs.*], Testere (*Balıbey "Silvan - Diyarbakır„)*

Daraylı [*İs.*], At: Velinin daraylısı çok güzel (*Genek "Muğla„)* [*Bak:* Keleş]

Darazlama [*İs.*], Toprağı iki defa sürme (*İncirli "Bilecik„)*

Darazlanmak [*F.*], **1.** Üşümekten tüyleri diken diken olmak (*Balıkesir)* — **2.** İpekli kumaşlar erimek (*Balıkesir)*

Darazmak [*F.*], **1.** Sıkılmak, bunalmak (*Kayseri)* — **2.** Dağılmak: Bulut darazdı (*Seyhan; Konya)* — **3.** Az eskimek (*Burdur; Niğde; Adana; Kütahya)*

Darbıla [*İs.*], Halıcılıkta kazıl tellerinin arasına sokulan ve varangelen de denilen tahta (*Isparta)*

Darbız [*İs.*], **1.** Rutubet, kuvvei inbatiye (Bu sene tarlaların darbızı iyi: *Maraş; Gaziantep; Bürhanlı, Kırmıt "Ceyhan„, Gökdere, Toprakkale "Osmaniye„, Kadirli, Altıntaş, Büyük Çaylı "Dörtyol-Seyhan„; Sorgun "Yozgat [Muh.]„)* [*Bak:* Daras] — **2.** Hasattan sonra başka tohum atmak için tarlayı sulama, tava getirme (*Maraş; Hacar "Gaziantep„; Yalak "Pınarbaşı - Kayseri„; Urla; Kayseri)* — **3.** [*S.*] Nemli toprak: Darbız toprağı eşmek gayet kolay olur (*Osmancık "Çorum„)*

Darcan [*İs.*], Serçe (*Kozyürük "Malkara - Tekirdağı„; Çeşnigir Karacabey - Bursa [Muh.]„; Papasköy "Samsun [Muh.]„; Çal-*

kara "Söğüt„, Bilecik) [*Bak:* Daracık, *daracan*]

Darç [*İs.*], Teneke maşrapa (*Konya*)

Dardağan [*İs.*], **1.** Çitlembik ağacı (*Peterek "Yusufeli - Çoruh„; Adana; Kars; Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan„; Tarsus "İçel„; Çorum*) — **2.** [*S.*] Perişan (*Yozagt*) [*Bak:* Dardahan]

Dardahan [*İs.*], (Adana) [*Bak:* Dardağan, 2]

Dardıngaç [*İs.*], Bebekleri baş, ense ve omuzlarından saran üç köşeli patiska örtü (*Bursa*)

Darga [*S.*], Mübaşir (*Bayburt "Gümüşane„*)

Dargamak [*F.*], Dağıtmak, Darmadağın etmek (*Ortabereket "Ankara„*)

Dargan [*İs.*], Çavdar (*Ahlat "Bitlis„*)

Dargın ve **Dargun** [*İs.*], Çitlembik (*Silivri "İst.„; Kemaliye "Malatya„*)

Darha [*İs.*], Ağaç kesmeğe mahsus satır (*Ankara*) [*Bak: Tarha*]

Darhaba (lamak) [*F.*], Tazyık (etmek): **Beni darhabaladı,** yani son derecede sıkışırdı (*Niğde*)

Darıcan [*İs.*], **1.** Serçe (*Edirne* [*Muh.*]; *Kırcaali "Edremit - Balıkesir„; Köristan "İznik - Bursa„* [*Bak:* Darcan, darıcık] — **2.** Serçeden büyük boz renkli boynu kırmızımsı yerli bir kuş (*Kaboğlu "Zonguldak„*) — **3.** Pirinç içinde bulunur bir çeşit darı (*Diyarbakır*)

Darıcık [*İs.*], Serçe (*Zeytinburnu "İzmit-Kocaeli„*) [*Bak:* Darıcan]

Darık [*İs.*], **1.** Balık kurusu, çiroz (*Çarıksaray "Şarkî - Karaağaç„, Yakademirciler "Isparta„*) — **2.** Keder, yeis (*Manisa*)

Darıkmak [*F.*], Dara gelmek, sıkışmak, sıkıntılı vakit geçirmek (*Zellice "Sarıkamış-Kars„*)

Darılcak [*İs.*], Serçe (*Kasımlar "Gölpazarı - Bilecik„*) [*Bak:* Darılcan]

Darılcan [*İs.*], (*Karaağaç köyü "Gölpazarı-Bilecik„*; **Darılcanlar meyvalara zarar veriyorlar:** *Alibeyli köyü "Manisa„*) [*Bak:* Darılcak]

Darın [*Zf.*], Daradar, güçlükle (*Ahırlı "Ankara„; Üçüyük "Altıntaş-Kütahya„; Yapıntı "Mut-İçel„*)

Darısı [*Zf.*], Tıpkısı, aynısı, benzeri (*Sivas; Nevşehir "Niğde„*)

Darlak [*S.*], Kel, dazlak (*Kayseri; Sivas*) [*Bak: Dankır*]

Darlanmak [*F.*], Rahatsız olmak, sıkılmak: **Evde oturmaktan darlandım** (*Rize*)

Darmantınaz [*Zf.*], Karma karışık, darmadağın (*İzmit "Kocaeli„*)

Darmataşan [*S.*], Parça parça (*Lâdik köyü "Niksar-Tokat„*)

Darmış [*İs.*], Gelin: **Kızım sana söylüyorum darmışım sen anla** (*Şabanözü "Polatlı-Ankara„*)

Darnı [*İs.*], Tavan arası (*Limonköy "Mapavri - Rize„*)

Darp [*İs.*], **1.** İşkembe zarı: **Çiğer dolması darpla sarılır** (*Alayunt "Kütahya„, Tire "İzmir„*) — **2.** Balık tutmak için kazıklarla yapılan çit, gergi (*Apturrahmanlar "Serik-Antalya„*) — **3.** Balık avlamak üzere su akıntılarına konulan sepet (*Kızılcaören "Kütahya„*)

Darpadan [*Zf.*], Birdenbire: **Darpadan kalkdı** (*Çukurköy "Karaisalı-Seyhan„*)

Dars [*İs.*], Cevrücefa (*Köşker "Kırşehir"*)

Darsıkmak [*F.*], Daralmak, içi sıkılmak: **Bugün çok darsıktım** (*Yapıntı "Mut", İçel*) [*Bak:* *Darsımak*]

Darsımak [*F.*], İçi sıkılmak: **Bu kapalı havada içim darsır** (*İzmir* [*Muh.*]) [*Bak: Darsıkmak*]

Dartayumak [*F.*], Çamaşır yıkamak (*Çarşamba "Samsun"*)

Dartı [*İs.*], **1.** İp, urgan (*Kizik "Malatya"; Sosyallı "Develi-Kayseri"*) — **2.** Çene altından bağlanan başörtüsü (*Kürtköy "Altıntaş-Kütahya"*)

Dartınmak [*F.*], Yüzünü örtü ile kapatmak (**Fatma beni görünce dartındı:** *Karacakaya "İnegöl - Bursa"; Alayunt "Kütahya"*)

Dartma [*İs.*], Tarlalarda ark ve çizi açmak için iki kişi tarafından idare edilen tahta kürek (*Niğde; Antalya; Karahisar "İncesu- Kayseri"; Durlaz, Aziziye "Ereğli", Karaman "Konya"*)

Darun [*İs.*], Çitlembik (*Kemaliye "Malatya"*)

Darus [*İs.*], Toprağın tavında olması, kış ortasında havalar müsait giderek tarlaların ekilebilecek halde yumuşak bulunması (*Koyulhisar "Sıvas;" Şebinkarahisar "Giresun;" Pazar "Tokat"*)

Daskar [*S.*], Vücutçe gelişmemiş olan (*Amasya*)

Daslak [*S.*], Yuvarlak, enli yüzlü: **Şu daslak çocuğa bak** (*Ereğli "Zonguldak"*)

Daslı darımlı [*S.*], Mütenasip vücutlü (*Bolu*)

Dastar [*İs.*], **1.** Yemekleri, yemeklik hamurları bozulmaktan muhafaza için örtülen örtü (*Tavara "Reşadiye - Tokat"; Parak "Alucra - Giresun"; Sıvas; Erzurum; Çakalköyü "Samsun"*) — **2.** Yünden dokunmuş ince kilim, perde, battaniye, cicim (*Kars*)

Daşağır [*S.*], Çok taşlı yer (*İçel*)

Daşık [*İs.*], Yaban armudu [mecazen yabanî hayvan, ayı, dağlı] (O. A. [?])

Daşırgamak [*F.*], Hayvanın ayağını taş aşındırıp yürüyememek (*Kadirli "Seyhan"; Tepe köyü "Kastamonu"; Kırka "Eskişehir"; Merzifon "Amasya"; İçel*)

Daşırkamak [*F.*], (*Diphacı köyü "Merzifon - Amasya"; Yapıntı "Mut-İçel"*) [*Bak:* **Daşırgamak**]

Daşlantı [*İs.*], Tavukların katısı, taşlığı, midesi (*Erzincan*)

Daşyağı [*İs.*], Petrol, gazyağı (*Başköy "Uluborlu - Isparta"; Edremit "Balıkesir"*)

Datlaş [*İs.*], Aşure (*Ayaş "Ankara"*) [*Bak: Tatlı aş*]

Dâtlemek [*F.*], Gözetlemek: **Ali şu tepeden yolu dâtle, gelen var mı?** (*Maraş*)

Datlıcak [*İs.*], Kıtlık: **Datlıcak bir yıl idi, evlerde bütün sığırlar öldü** (*Hamurcu "Kayseri"*)

Daun [*İs.*], Çitlembik (*Kemaliye ve köyleri, Kacaözü "Hekimhan - Malatya"*) [*Bak:* **Darun**]

Dav [*İs.*], Çitlembik (*Kuruçay "Erzincan"*) [*Bak:* **Daun**]

Davaç [*İs.*], **1.** Uç, son: **Şu değneğin davaçı** (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*) — **2.** İşaret; akibet; ölüm (*Sabanözü "Polatlı-Ankara"*)

Davan [*İs.*], Sarp geçit (*Bayburt "Gümüşane"*)

Davarna [*İs.*], İçerisinde potas veya zeytinyağı bulunan kaptır ki, üzüm kurutulmadan önce bunun içerisine batırılır (*Sarıyer "İst.* [*Muh.*]„)

Davdallamak [*F.*], Başı dönmek, şaşırmak (*Alanya "Antalya„*)

Davdar [*S.*], Deli adam (*Burhan köyü "Karaman - Konya„*)

Davgana [*İs.*], İnce, dar boğazlı, kulpsuz ve uzunca bir çeşit toprak testi (*Söğüt "Bilecik„; Karapınar, Konya, Susığırlık "Balıkesir„; Kastamonu*)

Davış [*İs.*], Ses, hafif gürültü, hışırtı (*Kayı "Emet„*, **Dışarıda ayak davışları var:** *Simav "Kütahya„; Kuzuculu "Dörtyol„, Kadirli "Seyhan„; Kayseri ve dolayı; Adana; Yaylagöne "Malkara - Tekirdağ„*) [*Bak:* **Davıştı**]

Davışlanmak [*F.*], Ayak sesi çıkarmak (*Kadirli "Seyhan„*)

Davıştı [*İs.*], (*İçel; Konya; Kadıköy "Denizli„*) [*Bak:* **Davış**]

Davla [*S.*], Alaca (*Abdiye "Ceyhan - Seyhan„*)

Davlaşmak [*F.*], **1.** Birisiyle gürültü yapmak, çeneleşmek, ağız kavgası yapmak (*Kırşehir; Gökdere "Cebelibereket - Seyhan„*)—**2.** Döğüşmek (**Ali ile Veli davlaştılar:** *Köşker, Kırşehir*)

Davlı [*İs.*], **1.** Çarık yapmak için uzunlamasına kesilen ham gön (**Köşker, bu derinin davlısı kaça?:** *Genezin "Avanos - Kırşehir„; Yakaemir "Isparta„; Ereğli, Bozkır "Konya„*) [*Bak:* **Davlım**, *3*] — **2.** Odun yarması, ateşte yanmakta olan odun parçası (*Köy* [*?*]) [*Bak:* **Davlu**]

Davlım [*İs.*], **1.** Parça: **Düştüm bir davlım etim koptu** (*Kalkan "Kaş - Antalya„*) [*Bak:* **Davlı**, *1*] — **2.** Sürülmek için uzunlama ayrılmış toprk (*Kütahya; Bergama; İzmir„*) [*Bak:* **Davlum**] — **3.** Çarık yapılmak üzere, öküz derisinden uzunlamasına kesilen bir parça (**Bir davlımdan üç çift çarık çıkar:** *Kavuncu "Tefenni - Burdur„; Kütahya*)

Davlu [*İs.*], (*Çoran "Amasya„; Kütahya; Pirlerkurdu "Hadım - Konya„; Zile "Tokat„; Güdül "Ayaş - Ankara„*) [*Bak:* **Davl 1, davlım** *3*]

Davlum [*İs.*], **1.** Bakacak (*"Balıkesir„; Çerkeş "Çankırı„; Söğüt "Bilecik„; Keçiborlu "Isparta*) [*Bak:* **Davlu**] — **2.** Başkası ekmesin diye tarlanın etrafını çevirme (*Gelibolu "Çanakkale„*) — **3.** Tohum saçmak üzere toprak üzerinde yapılan bölmeler (**Tohum davluma az geldi:** *Bulayır "Çanakkale„; Edirne*) — **4.** Tarla sürülmiye başlanırken fulluk veya sabanla ilk açılan çizgi (*Tekirdağ*) — **5.** Toprak tabakası (*İbribey köyü "Malkara - Tekirdağ„*)

Davlumbay [*İs.*], **1.** Ayakkabı (*Ankara*) — **2.** Baca (*Ankara*)

Davra [*İs.*], Saban kılıcını sıkan çivi (*Selki köyü "Beyşehir - Konya„*)

Davrada [*İs.*], Çifte kanatlı kapı (*Elâzığ*)

Davrantı [*İs.*], Hazırlık: **- Bu davrantı ne? - Yola gideceğim de ondan!** (*Yapıntı „Mut - İçel„*)

Davrı [*Ed.*], ... gibi (**Bunun davrı, bugün davrısını bulamadım:** *Ezine "Çannkkale„;* **Bu da onun davrısı:** *Selçikli "Akhisar„, Kurttutan "Gördes„*, **Bunun davrı:** *Kırkağaç "Manisa„ Kınıkpoyracık "İzmir„; Çaysımav "Kütahya„;*

Eskişehir; Yassıören "Ankara„; "Bakacak - Balıkesir„)

Davsıltı [*İs.*], Az gürültü: **Davsıltının sonu kavga getirir** (*İncesu "Kayseri„*)

Davşanak [*İs.*], Pırnar ağacı: **Bir iki davşanak kurusu getir de bir kahve pişirelim!** (*Köprücek "Emet - Kütahya„*)

Davu [*İs.*], **1.** Beddua, ilenç (*Dinar "Afyon„*) — **2.** Bahsin mevzuu, mevzu, konu (*Tavara "Reşadiye-Tokat„*)

Davucu [*İs.*], Tek tırnaklı hayvanlarda soğuktan meydana gelen öldürücü bir hastalık (*Alabey, Isparta*)

Davuk [*İs.*], Kadınların elbise üzerine giydikleri bluz (*Karahisar "İncesu-Kayseri„*)

Davulga [*İs.*], **1.** Kocayemiş ağacı (*Bursa*) — **2.** Kocayemiş (*Edermit "Balıkesir„; İzmit "Kocaeli [Muh.]„: Sivas*)

Davulgo [*İs.*], (*Karabiga "Biga-Çanakkale„*) [*Bak: Davulga, 2*]

Davulgu [*İs.*], (*Köristan "İznik-Bursa„; Balye "Balıkesir„; Çırpılar "Bayramiç - Çanakkale„*) [*Bak: Davulga, davulgo*]

Davuş [*İs.*], Patırdı, gürültü (*Kozan, Paşalı, Başlamış "Dörtyol„, Tobrakkale "Seyhan„; Kocayayla "Biga-Çanakkale[Muh.]„; Korucuköy* [?]) [*Bak: Davış*]

Davuş katmak [*F.*], Çocuğa veya birine seslenmek, adını çağırmak (*Ilgın "Konya„*)

Davuştu [*İs.*], **1.** Mukavele, (*Dağ köyü "Ka-racakal - Aydın„*) — **2.** Arkadan lâf etme (*Dağköyü "Aydın„*)

Day [*S.*], Çıplak (*Fatsa "Ordu„*)

Daya çıkmak [*F.*], Meydana çıkmak (*Camiyanı "Gireson„*)

Dayaklık [*İs.*], Merdiven (*Karahüyük "Konya„*)

Dayama [*İs.*], **1.** Araba sandıklarını tutan ağaç (*Afyon*) [*Bak: Babacık*] — **2.** Koyun, keçi gibi hayvanların yattıkları yer, ağıl (*Pınarçaköy, Manika, Saray "Tekirdağ„; Karakoca "Karacabey - Bursa [Muh]„; Hediyeli "Kandıra - Kocaeli„; Gökköy "Lâpseki - Çanakkale„; Sergen "Vize - Kırklareli„*) — **3.** Ocakta gömülen çörek, uzun ve yassı ekmek, mayasız hamurdan saç üzerinde pişirilen bir çeşit pide (*Deresağ "Mudurun - Bolu„; Bor "Niğde„; Firinç köyü "Taraklı - Kocaeli„*)

Dayana [*İs.*], Yenge (*Sille "Konya„*)

Dayanak [*İs.*], Baston, değnek (*Paşa köyü "İzmir [Yürüklerce]„; Gümüşane*)

Dayanç [*İs.*], Dayanıklılık: **Çok dayançlı bir kumaş** (*Sarıyer "İst.„*)

Dayangı [*İs.*], Tahammül (*Genezin "Avanos-Kırşehir„*)

Dayantı [*İs.*], Arabalarda süvelerin arkasına konan dayak (*Balıkesir ve çevresi*)

Dayantılık [*İs.*], Sabırlılık: **Allah dayantılık versin!** (*Hurma köyü "Bayramiç - Çanakkale„*)

Dayas [*İs.*], Teyze (*Harput "Elâzığ„*)

Dayaz [*S.*], Sığ, derin olmıyan su kenarı (*Erzurum; Bulanık "Muş„; Sivas; Iğdır "Kars„;* **Dayaz yerde yıkanın:** *Ahlat "Bitlis„; Bergama "İzmir„; Cebel "Eğirdir-Isparta„*) [*Bak: Cığıl, 2*]

Dayaza [*İs.*], Teyze (*Yerköy "Kızılkoca - Yozgat„*)

Daybık [*İs.*], Dişi deve (*İncesu "Kayseri„*)

Dayday [*İs.*], Hindi palazı (*Mihalıççık "Eskişehir"*)

Daydurmak [*F.*], Küçük çocuklar ilk defa ayakta durmağa başlamak (*Genezin "Avanos - Kırşehir"; Nizeköy "Kayseri"*) [*Bak*: *Çöğ durmak, dim durmak*]

Daydüğün [*İs.*], Şatafatlı düğün (*Konya*)

Dayı [*S.*], Güzel, iyi (*Konya; Uşak*, **Ahmedin çok dayı bir ineği var:** *Emet "Kütahya"; Bergama, Çandırlı, Beydağı, Çomaklar, Ödemiş, Tire "İzmir"; Gördes, Alaşehir, Demirci "Manisa"*; **Bu adam çok dayı:** *Güny "Denizli"; Şeh köyü "Aydın"*)

Dayıbaşı [*İs.*], Amele başı [orakçılar için kullanılır] (*Kula "Manisa"*)

Dayık [*İs.*], Senet (*Konya ve çevresi*)

Dayıl [*İs.*], Fena bir çıban [beddua makamında kullanılır] : **Kız, dayıl çıkarasın!** (*Ereğli "Konya"*)

Dayır dayır [*Zf.*], Cayırcayır : **Elbiseni dayır dayır etmiş** (*Küçükbahçe "İzmir"*)

Daykak [*S.*], Daygın (*Cebel "Eğridir - Isparta"*)

Daylak [*S.*], Sivri, çıplak, gelişi güzel büyümüş (adam) (*Tokat; Zevker "Refahiye - Erzincan"; Sivas*)

Daylan [*İs.*], Budaksız uzayıp giden ağaç (*Sebil köyü "Tarsus - İçel"*)

Daylanmak [*F.*], Büyüklenmek: **Horoz gibi daylanır** (*Dursunbey "Balıkesir"*)

Daylı [*İs.*], **1.** Öl, geber, Allah belânı versin gibi beddua ve tahkir manasında kullanılır: **Daylı çıksın** - Allah belâsını versin gibi (*Bor, Nevşehir, Bereketli, Niğde*) [*Bak: Haspa*] — **2.** Büyük çıban, tehlikeli çıban, yıl çıbanı (*Nevşehir, Uluağaç, Ulukışla "Niğde"*; **Daylılar çıkarasıca!:** *Ereğli "Konya"*) [*Bak: Baba*] — **3.** Tuzlu balgam (*Sabak köyü, İçel*) — **4.** Dert, şiddetli sancı: **Daylı tutsun** (*Mersin "İçel"*) — **5.** Suyun bol olduğu yer (*Yenimüslüman "Zile-Tokat"*) — **6.** Şeytan: **Seni daylı seni** (*Tarsus "İçel"*) — **7.** Muhayyel ve zehirli bir hayvan: **Daylı soksun !** (*Adana*)

Dayni [*İs.*], Dayı (*Karahisar "Develü - Kayseri"*)

Dayra [*İs.*], Entari (*Erzurum; Köy "Kars"*) [*Bak: Peşri, değre*]

Dayramak [*F.*], Kumaş eskimeğe yüz tutmak yırtılmak (*Gaziantep*) **Pantalonum dayradı** (*Narlıdere "İzmir"; Emirler "Bâlâ-Ankara"*)

Daz [*İs.*], Ot bitmedik çıplak toprak: **Suyun yeri daz, damarı az, yamacı poyraz olmalı** (*Akdağmadeni "Yozgat"*)

Dazan [*İs.*], Rüzgâr tutan tepe (*Sabak "Silifke - İçel"*)

Dazgıran [*İs.*], Oldukça yüksek ve çıplak dağlara verilen ad (*Kasımlar köyü "Gölpazarı - Bilecik"*)

Dazırdama [*İs.*], Boşuna dolaşıp yorulma : **Eli boş avcıya dazırdadın mı der** (*Ermenak "Konya"*) [*Bak: Nalatma*]

Dazlak [*İs.*], **1.** Ayı (*Kütahya; Balıkesir*) — **2.** Leylek (*Bursa*)

Dazlamak [*F.*], **1.** Arkasına bakmadan sıvışıp gitmek, tez gitmek (*Ulubey "Ordu"*)— **2.** Ayıplamak: **Dazlıyan daza düşer, kel başlı kıza düşer** (*Kayseri*) — **3.** Beğenmemek (*Kastamonu*)

Dazmalamak [*F.*], Her şeyi kusurlu görmek, beyenmemek (*Diyarbakır*)

De [*İs.*], Vakit, zaman (*Yozgat*)

Debayak[*Zf.*], Biraz evvel(*Kayseri*)

Debbe [*İs.*], **1.** Kulplu ve ağzı kapaklı bakırdan su kabı, su güğümü (*Aàraköy "Şiran", Gümüşane; Kars; Tirebolu "Giresun"; Çakırköy "Kayseri"; Erzincan; Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan"*) [*Bak*: Depme] — **2.** Bakırdan yapılmış yağ kabı (Dört debbe su getirttim: *Şebinkarahisar "Giresun"; Kars; Kars köyü "Niğde"*) — **3.** Büyük fıçı (*Trabzon*)

Debe [*İs.*], Fıtık illeti (*Bursa*) [*Bak: Kavuç, kavluç*]

Debel debel [*Zf.*], Bir insan veya hayvanın sancılanarak yüzüstü veya sırtüstü dönüp durması: O çocuk sancı içinde debel debel dönüp yatıyordu (*Gaziantep*)

Debelek [*İs.*], **1.** Testinin dibi çıkarılıp üzerine deri geçirilerek yapılan saz, dünbelek (*Kayarak köyü "Saimbeyli - Seyhan"*) — **2.** Trampet (*Isparta*)

Debenlemek [*F.*], Hereket etmek (*Konya*) [*Bak:* Debennemek, *dalbazlamak*]

Debennemek [*F.*], **1.** Yanlış hareketetmek, yanlış yola gitmek, acemice, şaşkın şaşkın iş yapmak (*Barla "Eğirdir", Isparta; Konya*) [*Bak*: Dabanlamak, *debenlemek*] — **2.** Şaşalamak, afallamak: Zavallı adam bir türlü beceremedi debennedi kaldı (*Konya*) — **3.** Sendelemek: Debennedim az kalsın düşüyordum (*Böbekler "Sertaç-Burdur"*)

Deber [*S.*], **1.** Sözünü bilmez, patavatsız, ahmak (*Sungurlu "Çorum"; Çukurbağ "Mut - İçel*) — **2.** Sefil, bakımsız(*Kırkağaç "Manisa"*) — **3.** Bir şeyin fena ve cılızı: Bu buğdaylar çok deberdir (*Tire "İzmir"*) — **4.** Deli: Şu adam ne kadar deber (*Çukurbağ "Mut - İçel"*)

Deberek [*S.*], Beceriksiz (*Manisa*)

Deberlemek [*F.*], Düzeltmek, tesviye etmek (*Belenkeşli "Mersin-İçel"*)

Deberlenmek [*F.*], Yuvarlanmak (*Yapıntı "Mut - İçel"*)

Debermek [*F.*], Nüksetmek, tepmek, meydana çıkmak (Derdi debertir, dert bir gün de bizi gebertir: *Nazilli, Burhaniye "Aydın"; Kadıköy "Denizli"; Kemer "Fethiye - Muğla"*; Sıtması debermiş, kolundaki çıban yine deberdi: *Burdur; Uluborlu, Isparta*) [*Bak*:Debreşme, *debreşmek*]

Deber otu [*İs.*], Havuç (*Ded. köyü "Çal - Denizli"; Tuzaklı "Söğüt - Bilecik"*) [*Bak*: *Teper otu*]

Debertlemek [*F.*], Ellemek, dokunmak (*Safranbolu "Zonguldak"*)

Debertmek [*F.*], **1.** Eşelemek, kabartmak (Minderi debert: *Bolvadin "Afyon"; Erzurum, Eskigümüş "Niğde", Ulubey "Ordu"*) — **2.** Yerinden oynatmak, tahrik etmek (*Mülâyim köyü "Zonguldak"*) — **3.** Meydana çıkarmak (*Se-nir "Keçiborlu - Isparta"; Bozan "Tokat"*)— **4.** Dürtmek (*Kilimli "Zonguldak"*) — **5.** Yeri kazmak (*Eskigümüş "Niğde"*)

Debezelemek[*F.*], Karanlıkta aramak (*İnebolu "Kastamonu"*)

Debezimek [*F.*], Hiddet etmek, kızmak (*Avara "Niksar - Tokat"*)

Debezlemek [*F.*], Zorla istediğini yaptırmak (*Cebel "Eğirdir", Isparta; Reis "Konya"*)

Debik [*S.*], **1.** Bastığı yeri bilmiyen (*Konya*) — **2.** [*İs.*] Yarı topallık: **Debik dübük basıyor** (*Çakallı "Serik-Antalya„*)

Debildek [*İs.*], **1.** Topraktan iki çanağın üzerine koyun kuyruğu derisi gerilerek yapılan ve iki değnekle çalınan bir türlü halk çalgısı, dümbelek (*Tire "İzmir„*) — **2.** Tek çanak üzerine deri gerilerek meşinle düğünlerde çalınan bir çeşit çalgı, dümbelek (*Denizli*) [*Bak:* Deblek]

Debildemek [*F.*], Çabalamak, uğraşmak, kımıldamak, canlı hareket etmek (*Hediyeli "Kandıra„; Adapazarı "Kocaeli„; Kubakoz "Şile - İst.„*)

Debitmek [*F.*], Harekete mecbur etmek (*Fariske "Ermenak-Konya„*)

Debiyak [*Zf.*], Biraz önce: **Debiyak dedim ya!..** (*Kayseri*) [*Bak: Bayak*]

Debiyet olmak [*F.*], Çocuklar korkarak üzerlerine fenalık gelmek, bayılmak (*Erzincan*)

Debiz [*İs.*], **1.** Hakaret, tekdir: **Hasan hizmetçisine her gün debiz eder** (*Köyceğiz, Fethiye "Muğla„*) — **2.** Suya doymıyan toprak (*Karaman "Konya„*)

Debiz debiz [*Zf.*], Âmâ yürümesine benzer yürüyüş, karanlıkta etrafı kollıyarak âmâ gibi hareket: **Debiz debiz yürüdüğümü görmeliydin** (*Niğde*)

Debizetmek [*F.*], Mağlûp etmek: **Düşmanı debiz etti** (*Isparta*)

Debizleme [*İs.*], **1.** Körlerin veya karanlıkta yürüyen kimselerin hareketi (*Küçükyozgat "Ankara„*) — **2.** İtme, hırpalama: **Fatma üvey kızını debizledi** (*Küçükyozgat "Ankora„*)

Debizlemek [*F.*], **1.** Kötülemek, çekiştirmek (*Dastarlı "Ayaş - Ankara„*) — **2.** Aşağı görmek: **Şu adam kendini çok beğenir ve herkesi de debizler** (*Dodurga "Bozüyü - Bilecik„*)

Deblek [*S.*], **1.** Sünepe (*Şebinkarahisar, Karapınar "Giresun„*) — **2.** [*İs.*] Darbuka [boyuna asılarak iki küçük deynekle çalınır] (*Adana; Sivas*) [*Bak: Debildek, 2*]

Debre [*İs.*], Hayvanların saman, yonca gibi yedikleri ot (*Van ve dolayı*)

Depreşme [*İs.*], Nüksetme: **Dertlerimi debreştirdi** (*Satılmış köyü "Eskişehir [Muh.]„*) [*Bak: Debermek*]

Debreşmek [*F.*], Tepmek [çıban hakkında], nüksetmek (*M. Kemalpaşa "Bursa„; Senirkent "Uluborlu-Isparta„*) [*Bak:Debremek*]

Debretmek [*F.*], (*Konya*) [*Bak: Depertmek*]

Deddelek [*İs.*], Ağaçkakan kuşu (*Ermenak "Konya„*)

Deddevir [*İs.*], Kesilmiş ağaçların yerinde kalan kısmı (*Kazancı "Konya„*)

Dede [*İs.*], Kalp, yürek: **Koyunun dedesini akşam yemeğine koyunuz** (*Zıvarık "Konya„*)

Dedegülüç [*İs.*], Sabanlarda eğegi oka bağlıyan çivi, boyunduruğun ucundaki deliğe geçirilen ağaç (*Sille "Beyşehir„, Argıthanı "Ilgın-Konya„; Kırca "Bolvadin-Afyon„*) [*Bak: Dedevli, dedekılıcı, dedekılık, dedekıl*]

Dedekazığı [*İs.*], (*Kaklıç "Menemen„, Göre "İzmir„*) [*Bak: Dedevli, dedekılıcı, dedekıl*]

Dedekıl [*İs.*], (*Çankırı, Kastamonu*) [*Bak: Dedegülüç, dedekıl, dedekılıcı, eddevli*]

Dedekılık [*İs.*], (*Türkbeyli "Mengen-Bolu „; Safranbolu "Zonguldak„*) [*Bak: Dedegülüç, dedekıl, dedekazığı, dedevli, dede kılıcı*]

Dedekılıcı [*İs.*], (*Sorkuncak "Eğirdir - Isparta„*) [*Bak: Dedegülüç, dedekılı, dedekıl, dedekazığı, dedevli*]

Dede kuşağı [*İs.*], Alâimi sema (*Kemallı köyü "Çanakkale„; Papas köyü "Samsun [Muh.]„*)

Dedevli [*İs.*], (*Durlaz " Ereğli - Konya„*) [*Bak: Dedegülüç, dedekılık, dedekıl, dedekazığı, dedekılıcı*]

Dedirgen etmek [*F.*], Yerini yurdunu bozmak, tedirgin etmek; asayişi ihlâl etmek (*Trakya*)

Dedirgin [*S.*], Rahatsız, dirliksiz (*Isparta; Maçur "Kırşehir„; Satılmış "Eskişehir„; Sarıoba "Polatlı-Ankara „ Sultaniye, Karaman "Konya„; Altıntaş, Beşkarış köyü, Alayunt "Kütahya„*) [*Bak: Dedirgin etmek*]

Dedirgin etmek [*F.*], Rahatsız etmek, taciz etmek (*Çeltikçi "İnegöl-Bursa„; Alanya "Antalya„; Yapıntı "Mut-İçel„; Alaşehir "Manisa„; Buıdur; Kızılcahamam "Ankara„*) [*Bak: Dedirgin olmak*]

Dedirgin olmak [*F.*], **1.** Rahatsız olmak (*Çankırı; Erzincan*) [*Bak: Dedirgin etmek*] — **2.** Herhangi bir sebepten dolayı perişan ve şaşkın olmak (*Tömek "Konya„; Gözene "Malatya„; Kilis "Gaziantep„*)

Değemek [*F.*], Bakmak: **Kapıdan değedim, bayan çamaşır yıkıyor** (*Kozan "Seyhan„*)

Değetlemek [*F.*], **1.** Gözetlemek, gözlemek, tarassut etmek, uzaklara dikkatle bakmak (*Kayseri ve köyleri; Köşker "Kırsehir„; Kangal "Sıvas„; Adana; Çankırı*) [*Bak: Değne 1, değnemek*] — **2.** Dinlemek: **Sözlerimi iyi değetle** (*Sarayözü köyü "Ezinepazar- Amasya„*) —**3.** Nişan almak (*Köşker "Kırşehir„*)

Değgin [*İs.*], Soğuk algınlığı ve bununla beraber gelen sıtma (*Ereğli "Konya„*)

Değim [*İs.*], Kıymet (*Kırşehir*)

Değin [*İs.*], Sincap (*Malatya*) [*Bak Deyin*]

Değirme [*İs.*], **1.** Topaç (*Büyükkızılhisar köyü, Gaziantep*) — **2.** Kenarlı işlemesiz ince çember örtü (*Bakırköy Ödemiş İzmir„*)

Değirmek [*F.*], Eriştirmek, tebliğ etmek (**Kızın vasfını bana bir değirdi:** *Çankırı; Lâpseki "Çanakkale„*)

Değiş dokuş [*İs.*], Mübadele, trampa: **Ben değiş dokuşu sevmem** (*Gaziantep*)

Değişik [*İs.*], İş elbisesi (*Diyarbakır*)

Değiştirme [*İs.*], Gürbüz ve sağlam bir çocuğun birdenbire zayıf düşmesi: **Fatmanın çocuğu değiştirme olmuş** (*Tire "İzmir„*)

Değlip [*İs.*], Bulgur çekmeğe yarıyan değirmen (*Misis "Seyhan„*)

Değme [*İs.*], **1.** Miras kalma: **Babamdan değme bir evim var** (*Cebel "Eğirdir - Isparta„*) — **2.** [*S.*] Elçi, haberci: **Kardeşime değme gönderdim, haber değdiğinde değme ile beraber gelir** (*Çorum*) —**3.** [*S.*] Seçme, müstesna (*Konya*)

Değmede [*Zf.*], Galiba, herhalde zannederim, ihtimal (**Ahmet Efendi**

evinde mi? - Değmede!: *Kesme "Eğridir - Isparta„; Talas "Kayseri„; Silifke "İçel„; Safranbolu "Zonguldak; Bayadı "Ordu„)*

Değmek [*F.*], Meyvalar kemale gelmek, olgunlaşmak (*Elâzığ; Kayseri; Alucra, Şebinkarahisar "Giresun„; Erzincan; Muğla; Kastamonu; Denizli; Trabzon*)

Değne [*İs.*], (*Karakaya "Bünyan„, Taşçı "Bakırdağı - Develü„, Kayseri*) [*Bak*: *Değetlemek, 1*]

Değnemek [*F.*], (*Kayseri; Kurtkulağı "Seyhan - Adana„; Çardak "Lâpseki - Çanakkale„*) [*Bak*: *Değetlemek, 1*]

Değre [*İs.*], **1.** Kadın iç çamaşırlarından zıbın (*Taşlıçay "Diyadin-Ağrı„*) — **2.** Kağnının iki yanında bulunan kanatları dikine tutan uzun değirim ağaç (*Kırca köyü "Bolvadin - Afyon„*)

Değrek [*İs.*], Değirmi, dairevî Bahçeye değrek bir havuz yaptırdım (*Akçakent "Nizip-Gaziantep„*)

Değrim [*İs.*], Dört köşeli bir bezi katlıyarak yapılan üç köşeli bir şekil (*Yerkesik "Muğla„*)

Deh [*Ed.*], **1.** Atı, eşeği yürütmek için söylenen söz (*Çorum; Ağrı*) [*Bak*: Dah] — **2.** [*İs.*] Çuval (*Çankırı*)

Deha [*Ed.*], İşte, orada (*Armutlu "Kemalpaşa„, Bursa; Yakademirciler "Zonguldak„*)

Dehdüşmek [*F.*], Dikkat etmek, farkına varmak (*Nizip, Gaziantep; Alacalı "Şile - İst.„; Malatya; Ahlat "Bitlis„; Urfa; Posof "Kars„*) [*Bak*: Dahdüşmek]

Deheklemek [*F.*], Tecessüs etmek: Orada neyi dehekliyorsun? (*Lohan köyü "Gaziantep„*)

Dehil [*İs.*], Hamam ücretini alan kadın veya erkeğin oturduğu yer (*Samsun*)

Dehle [*İs.*], (*Beypazarı "Ankara„*) [*Bak*: Dehre]

Dehlemek [*F.*], **1.** Gözetlemek, gizli olarak takip etmek (*Senirkent, Uluborlu, Deregümü, Isparta; İzmir ve çevresi; Burdur; Kocaköy "Kandıra - Kocaeli„; Denizli; Emirdağı "Afyon„; Tekirdağ*) — **2.** Atlatmak, baştan savmak, defetmek (*Sıvas; Biga "Çanakkale„; Narlıca "Orhangazi - Bursa„*) — **3.** Sürmek [hayvan hakkında] (*Biga "Çanakkale„; Orhangazi "Bursa„; Harput "Elâzığ„*) — **4.** Dinlemek (*Honaz "Denizli„*) — **5.** Saymamak, ehemmiyet vermemek (*Malkara "Tekirdağı [Muh.]„*) — **6.** Dikkat etmek (*Karacakılavuz "Tekirdağ [Muh.]„*)

Dehmen [*S.*], **1.** Ahmak, ebleh, beceriksiz [adam] (*Köşker "Kırşehir„; Balıkesir*) — **2.** Fakir olan kimse (*Giresun köyü "Isparta„*)

Dehne [*İs.*], **1.** Yerli bezinden yapılan yüz havlusu (*Ergani, Osmaniye "Diyarbakır„*) [*Bak*: *Tehne*] — **2.** Küfe (*Kayseri*)

Dehre [*İs.*], **1.** Çalı çırpı, dal ve buna benzer şeyleri kesmekte kullanılan bir çeşit aygıt (*Alemdar köyü [?]; Amasya; Peterek "Yusufeli - Artvin„; Şebinkarahisar "Giresun„; Elâzığ; Ağın "Arapkir - Malatya„; Kelkit "Gümüşane„; Erçiş "Van„*) [*Bak*: *Tahra, dehle, derhe*] — **2.** Et döğmiye yarıyan bir türlü aygıt (*Kemah "Erzincan„; Kangal "Sivas„*)

Dek [*S.*], Namuslu, terbiyeli, temiz [adam] (*Adana, Yeniköy "Cebelibereket - Seyhan„*)

Dekavun [*İs.*], Servi ve uzun kavak ağacı (*Sulutaş "Sille-Konya"*)

Dek durmak [*F.*], Uslu durmak, rahat durmak (*Maraş, Kastamonu; Sungurlu "Çorum"*)

Delbek [*İs.*], Düğünlerde çalınır etrafı zilli bir def (*Çavdır "Burdur"; Kasımlar köyü "Eğridir-Isparta"; Karaveliler "Antalya"; Karapınar "Konya*)

Delbenk [*İs.*], Tahta bir çenbere geçirilmiş, etrafı zilli veya zilsiz deriden ibaret bir çeşit çalgı, def (*Kavuncu "Tefenni - Burdur"*)

Delbesek [*S.*], Serseri, ahmak (*Yanpar köyü "Mersin - İçel"*)

Delbizlemek [*F.*], İstihkar etmek, maiyetinin kusurlarını bulup yüzüne çarpmağa çalışmak (*Nallıhan "Ankara"*) [*Bak: Yersellemek*]

Delbur [*İs.*], Batıyeli (*Konya*)

Delce [*İs.*], Kağnıların üzerinde ot ve saman gibi havaleli şeyleri taşımak için yapılan tertibat (*Altıntaş "Kütahya"*) [*Bak*: Delece]

Deldak [*İs.*], **1.** Soğuğa karşı entari üzerine giyilen kolsuz uzun hırka (*Yenişehir "Bursa"; Eskişehir; Kurtköy "Altıntaş - Kütahya"; Esnemez, Çaltı, Çukurhisar "Söğüt - Bilecik"*) — **2.** Fanilâ yerine giyilen kolsuz, pamuklu yelek, içlik (*Söğüt, Çaltı "Bilecik"; Bursa; Akçaşehir "Karaman - Konya"*) — **3.** Kolsuz uzun fistan (*Eskişehir; Eskiyüreğil "Kütahya"*)

Delde [*İs.*], (*Siği köyü "Mudanya - Bursa"*) [*Bak*: **Dalda, dulda**]

Deldel [*S.*], Tembel, kalp: **Deldel öküzle çift sürmek zor olur** (*Yedigelli "Ereğli - Zonguldak"*)

Dele [*İs.*], Sarsar (*Çeltikçi "Yenişehir - Bursa"*)

Delece [*İs.*], (*Balçıkhisar "Afyon"*) [*Bak*: Delce]

Delecek [*İs.*], Kunduracıların deriyi delmek için kullandıkları bir aygıt (*Rize*)

Delecen [*S.*], **1.** Deli gibi, delişmen (*Kırgöz "Şebinkarahisar - Giresun"*) — **2.** [*İs.*] Ağaçkakan (*Darende "Malatya"*) [*Bak*: **Delengiç, delegen, deleyen**]

Deledüz [*S.*], Sözünde durmıyan [adam] (*Köy "Çıldır - Kars"*)

Ddelegen [*İs.*], (*Ağın, Malatya*) [*Bak*: Delecen, 2]

Delek [*S.*], Ahmak, aptal (*Ünye "Ordu"*)

Deleme [*İs.*], **1.** Topaç (*Diyarbakır; Üsküdar "İst."; İsmetpaşa, Malatya; Urfa*) [*Bak*: **Delemen**] — **2.** Yağı alınmış çiy sütten yapılan peynir (*Bafra "Samsun"*) — **3.** Yeni pıhtılaşmış ve süzülmemiş peynir (*Erzurum*) — **4.** Kesik süt, süt kesmiği, kazein (*Araköy "Şiran - Gümüşane"*)

Delemen [*İs.*], (*Sivas*) [*Bak*: Deleme, 1]

Delemet [*İs.*], Yardım etme: **Şu hayavanı yüklemek için delemet edin** (*Akçadağ "Malatya"*)

Delenç [*S.*], İyi söz söyliyen (*Subaşı Türkmenleri [?]*)

Delengiç [*İs.*], Ağaçkakan kuşu (*Çeltikçi "Burdur"*) [*Bak*: **Delecen 2, deleyen**]

Delep [*S.*], Hazır, mevcut: **Dolapta yemekler deleptir** (*Ereğli "Zonguldak"*)

Delepmek [*F.*], Dalgalanmak: **Çamaşırlar delep delep delebiyor** (*Gürpınar "Çanakkale"*)

Delese [*İs.*], Topaç (*Peşrefli* "*Tire*„, *Kemalpaşa* "*İzmir*„)

Deleşik ve **Deleşük** [*S.*], Beceriksiz; üstü başı düzensiz (adam) (*Diyarbakır*)

Deleyen [*İs.*], Ağaçkakan kuşu (*Elâzığ*) [*Bak: Delengiç, delecen*]

Delgeçir [*İs.*], **1.** İçlik, içe giyilen pamuklu (*Balıkesir*) [*Bak:* *Dermen*] — **2.** Oku delerek ökçeye geçirmek suretile yapılan saban (*Aliköy* "*Isparta*„)

Delgiç [*İs.*], **1.** Ucu sivri demirli olup, ağaçtan bir tutamağı olan ve tütün dikmeye yarıyan bir aygıt (*Samsun köyleri*) — **2.** İnce delik delmiye yarıyan bir türlü aygıt (*Samandıra* "*Kartal - İst.*„)

Delgöç ve **Delgüç** [*İs.*], **1.** Köylü kadınların pazara gelirken giydikleri siyah bezden yeldirme (*Gökçesu* "*Bolu*„) [*Bak:* **Dermen**] — **2.** Zımba (*Ulaş* "*Sivas* [*Muh.*]„)

Delhem [*İs.*], Tabakhanede deriler kireçlendikten sonra üzerinde kalan ufak kıllar (*Bolu*)

Delibağ [*İs.*], Kendi kendine biten, ip gibi eğilip bükülen ve beyaz çiçekli uzun dallı bir çeşit bitkidir ki bununla bağ çubuklarını bağlarlar (*İzmit* "*Kocaeli* [*Muh.*]„)

Delibalak [*S.*], Tecrübesiz, hayatın sarsıntılarını görmemiş, ağırbaşlı olmıyan gençler (*Tömek* "*Konya*„)

Delibalta [*İs.*], Eskiden ihtisap ağalarına verilen ad olup elyevm gaddarane hareket eden insanlara söylenir: Be adam **delibalta mısın?** (*Baklur köyü* "*Devrek - Zonguldak*„)

Delibaş [*İs.*], Koyunları olduğu yerde döndüre döndüre öldüren bir hastalık (*Aydın; Seymen köyü* "*Çorlu-Tekirdağ*„; **Bu sene koyunlarda delibaş belirdi**: *Çeşnigir* "*Karacabey - Bursa* [*Muh.*]„)

Deli bulu [*İs.*], İki kulplu büyük su testisi (*Hüseyinli köyü* "*Şile - İst.*„)

Delice [*İs.*], **1.** Şahin, atmaca nevindend bir kuş (*Urfa; Kilis* "*Gaziantep*„; *Karaman* "*Konya*„; *Kadıköy* "*İst.*„ [?]) — **2.** Aşılanmış yaban asma kütüğü (*Karaağaçlı* "*Manisa*„; Ilıpınar "*Eskifoça-İzmir*„) — **3.** Yabanî zeytin ağacı (*Erbeyli* "*Aydın*„) — **4.** Ağılı bir çeşit ak mantar (*Lâpseki* "*Çanakkale*„) — **5.** İki uzun sırık biribirine çatılarak kağnı arabalarının yan tarafına konulan bir aygıt (*Tatarlı* "*Afyon*„) — **6.** Şubat ayı (*Çorlu* "*Tekirdağ*„)

Delikçe [*İs.*], Yere küçük çukurlar kazılarak oynanılan bir çeşit oyun (*İpsala* "*Edirne*„)

Delimsirik [*S.*], Çılgın, zırzop (*Gaziantep; Antakya*)

Deliotu [*İs.*], Esrar (*Edirnekapı* "*İst.* [*Muh.*]„)

Delirce [*İs.*], Atmaca kuşu (*Muncusun* "*Kayseri*„)

Delisengi [*İs.*], Kafanın sersem olması: **Başım rüzgârdan delisengi oldu** (*Burdur*)

Delle [*İs.*], Su güğümü (*Erzurum ve çevresi*)

Delme [*İs.*], **1.** Erkeklerin iş için giydikleri işlik (*Urla* "*İzmir*„; *Gelibolu* "*Çanakkale*„) — **2.** Kısa entari (*Çaltı* "*Söğüt - Bilecik*„) — **3.** Önü açık kadın elbisesi (*Bitlis* "*Muş*„) — **4.** Zıbın (*Merzifon* "*Amasya*) — **5.** İç çamaşırı *Haymana* "*Ankara*„) — **6.** Bir çeşit kadın ceketi (*Üstürkân* "*Varto - Muş*„) — **7.** Tarla ve bahçe etrafına çekilen bir nevi

parmaklık (*Berk köyü "Bolu„*) — 8. (*Eğirdir "Isparta„ ; Vezirköprü "Samsun„*) [*Bak*: Dakma, 1]

Dem [*İs*.], **1.** İki tarafı tahta olup ortasına kamış parçaları konmuş bir çeşit tarak: **Dişlice demi getir** (*Manisa*) — **2.** Susuz tarla ve bu tarlada yetişen ekin (*Van*) [*Bak*: Demi]

Deman [*İs*.], **1.** Bir yerin idare ve faydasını kendisine bağlama: **Bu köyü ben deman ettim** (*Siverek "Urfa„*) — **2.** Sağmal hayvanları belli bir zaman için aralarında kararlaşan yağ karşılığında bir yaz için ortakçıya verme (*Ahlat "Bitlis„*)

Dembesek [*S*.], **1.** Şaşkın, beceriksiz, seme, aptal, düşüncesiz (*Hisarcık, Develi, Kayseri; Bozan* [?]; *Tokat; Sarıoba "Polatlı„, Ankara*) [*Bak*: Desmek] — **2.** Sarhoş gibi sendeliyerek yürüyen (*Genezin "Avanos-Kırşehir„*) — **3.** Devamsız, sebatsız (*Üçem "Bâlâ-Ankara„*)

Demcek [*İs*.], Üzüm sıkmıya yarıyan bir çeşit aygıt (*İzmir; Erzurum*)

Demdes [*İs*.], **1.** Dümdüz ve geniş satıhlı bir avlu (*Gaziantep*) — **2.** [*Zf*.] Olduğu gibi, yüz üstü: **Bir çok işlerim demdes kaldı** (*Gaziantep*)

Deme [*İs*.], **1.** Atalar sözü, darbımesel (*İst.* [?]; *Safranbolu "Zonguldak„*) [*Bak*: Demece, dimece] — **2.** Nabız (*Ermenak "Konya„*)

Demece [*İs*.], Darbımesel (*Kastamonu*) [*Bak*: Deme, dimece]

Demede [*Zf*.] İhtimal, galiba, denildiğine göre (**Demede Ahmet burada idi**: *Sofular, Yakademirciler "Zonguldak„; Çeşme "İzmir„*)

Demek [*İs*.], **1.** Yabanî hayvanların yattıkları yer, in (*Musik "Tutak - Ağrı„; Zellice "Kars„*) — **2.** Yeni doğan kuzuları koymak için in şeklinde kazılmış üstü örtülü yer (*Aziziye "Ereğli - Konya„*) — **3.** Ahırdan dışarı gübre atmak için kullanılan ufak pencere (*Devrekâni "Kastamonu„*) [*Bak*: *Temek*]

Dememe [*İs*.], Topaç: **Hasan dememe çeviriyor** (*Gaziantep*)

Demeteken [*Zf*.], Çabuk, acele, nefes almadan: **Şu işi demeteken yap** (*Çanakkale*)

Demezek [*İs*.], Burun kemiğinin altı, koku alan sarı zarı (*Çemişgezek "Elazığ„*)

Demi [*İs*.], Su gelmesi mümkün olmıyan tarla (*Ağrı ili*) [*Bak*: Dem, 2]

Demicek [*Zf*.] Biraz önce (*Postallı köyü "Ulukışla - Niğde„*)

Demir bozan [*İs*.], Tırfıl otu (*İhsaniye "İst.„* [*Muh*.])

Demir direk [*İs*.], Kutup yıldızı: **Gökte demir direk parlıyor** (*Çardakbeleni "Kemalpaşa - Bursa„*)

Demir gök [*İs*.], Tüyleri benekli at (*Kanibey köyü "Çanakkale„*)

Demir otu [*İs*.], Ayrık otu (*Karacaköy "Çatalca - İst.„*) [*Bak*: Ayrık]

Demirönü [*İs*.], (*Biraskiğ "Erzincan„*) [*Bak*: *Demiröyü*]

Demiröyü [*İs*.], Yüzde çıkan, kaşıntı veren bir çeşit ehemmiyetsiz yara, temriye (*Cimin "Erzincan„*) [*Bak*: *Demirönü, demregü*]

Demirselik [*İs*.], Saban demirinin konduğu yer (*M. Kemalpaşa "Bursa„; İnebeyli "Karamürsel - Kocaeli„*)

Demirsilik [*İs.*], (*Tavaklı "Ezine-Çanakkale"*) [*Bak: Demirselik*]

Demir tülek [*İs.*], **1.** İki yaşındaki keklik (*Kasaba "Kaş - Antalya"*) — **2.** Dört ve daha fazla yaşlarda bulunan keklik: **Kekliğim demir tülek** (*Ermenak "Konya"*)

Demlik [*İs.*], Bir daha almamak şartiyle verme: **Şu kalemi sana bir demlik olarak veriyorum** (*Kadirli "Seyhan"*)

Demreği [*İs.*], Ekzema, temriye (*Kilis "Gaziantep"; Urfa*) [*Bak: Demiröyü*]

Demregü [*İs.*], (*Tekke köyü "Erbaa — Tokat"*) [*Bak: Demreği*]

Demrek [*İs.*], **1.** Ovalarda bulunan tektük kayalıklar: **Demerk kaya, çakrak, demerk direk gibi** (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan"*) — **2.** Kalın ağaç (*Erzincan*)

Demren [*İs.*], Tavan çatısında bulunan en kuvvetli kiriş (*Tokat*)

Demsek [*S.*], Ahmak, aptal, düşüncesiz (*Harput, Elâziz*) [*Bak: Dembesek*]

Demşek [*S.*], Haşeri, hafif meşrep; şakacı (**Yavaş yürüyene gevşek, kıvrak yürüyene demşek denir**: *Karacasu "Aydın"; Reşadiye "Marmaris - Muğla", Bodrum; Kızılcabölük "Tavas - Denizli"; Deveviran "Bolu"; Gödene "Akseki - Antalya"; Korucuk "Gülnar - Afyon"; Manisa*)

Den [*İs.*], **1.** Kepeği çıkarılmış buğday (*Beşiri "Siirt"*) - **2.** Fiy otunun taneleri (*Erzincan*) — **3.** Ekmek ve yemek kırıntısı (*Gümüşhane*) — **4.** Tane: **Nar deni, mısır deni** (*Artvin*) — **5.** Akıl: **Densiz = akılsız** (*Haran "Urfa"*) — **6.** Dikkat: **Densiz = dikkatsiz** (*Haran "Urfa"*)

Denaz [*İs.*], Taklit, alay, eğlence (*Mollaveyis "Çoruh"; Hemşin "Pazar - Rize"*)

Denbel [*İs.*], Urgan (*Kilis, Gaziantep; Maraş*)

Dencik [*İs.*], Tavuk veya kuş kursağı (*Tutak "Ağrı"*)

Denden [*İs.*], **1.** Küçük sahan (*Kırkağaç "Manisa"*) — **2.** Bir çeşit kır meyvası (*İpsile "Hafik-Sivas"*)

Dendene [*İs.*], Parçalanmış, delik deşik olmuş çürük kaplar (*Alanya "Antalya"*)

Dendil [*İs.*], Saç bağı (*Erzin "Dörtyol - Seyhan"*)

Dene [*İs.*], Tane (*Bayburt "Gümüşane"; Sinop; Ankara; Zıvarık "Konya"*) [*Bak: Denem*]

Denebaş [*İs.*], Ekilir ekilmez üzerine kar basan kış ekini (*Hadım "Konya"*)

Denek [*İs.*], Tecrübe, prova (*Niğde*)

Deneklemek [*F.*], İyice bakmak, gözlemek (*Ankara*)

Denekli [*S.*], **1.** Tecrübeli (*Bolu*) — **2.** Dikkatli (*Ankara* [*Muh.*])

Deneleme (k) [*İs.*], Buğday ve arpayı fazla yemek suretile sığır, at ve koyun gibi hayvanların karınları şişme (k) (*Antalya; Adana*)

Denem [*İs.*], (*Muğla*) [*Bak: Dene*]

Denemek [*F.*], Gözetlemek, dikkatle bakmak (*Kayseri; Genezin "Avanos - Kırşehir"; Bayındır "Beyşehir - Konya"; Gülveren "Bünyan", Talas "Kayseri"*)

Denepe [*S.*], Şaşkın, ahmak (*Hediyeli "Kandıra - Kocaeli"*)

Denes [*S.*], **1.** Şaşkın (*Dedesil "Acıpayam - Denizli"*) — **2.** Alçak, namussuz (*Dedesil "Acıpayam - Denizli"*)

Denet [*İs.*], Bakış, görüş (*Emircekiraz yaylası "Gerede - Bolu„*) [*Bak:* Deyemek]

Denetlemek [*F.*], **1.** Gözetlemek, dikkatle bakmak (**Karşıki dağı denetle, kim geliyor!**: *Seyitgazi "Eskişehir„; Sarılar "Avanos-Kırşehir„; Şehsadi "Ezinepazar-Amasya„; Çayırşeyhi "Boğazlıyan„, Haydarbeyli, Yozgat; Ayaş, Beypazarı, Emirler köyü "Bâlâ-Ankara„; Kilis "Gaziantep„; Niksar, Zile "Tokat„; Mersin "İçel„; Develi, Zincidere "Kayseri„; Yıldızeli "Sivas„*) —**2.** Nişan almak (*Kurugöl "Mucur-Kırşehir„*) [*Bak:* Denetmek]

Denetleyici [*S.*], (*Cemele "Kırşehir„*) [*Bak: Batancı*]

Denetmek [*F.*], (*Kurugöl "Mucur-Kırşehir„*) [*Bak: Denemek, denetlemek*]

Dene vermek [*F.*], Hızlı gitmek (*Mihalıççık "Eskişehir„*)

Denezimek [*F.*], Tereddüt etmek, bir vak'a karşısında duraklamak (*Alayunt, Kütahya*)

Denezirmek [*F.*], Bilmezlikten gelmek (*Acıpayam "Denizli„*)

Dengala [*S.*], En geride kalan (*Konya*)

Denge [*İs.*], **1.** Koyunlara ot yedirilen meydanlık yer (*Nörkâh köyü "Erzurum„*) — **2.** Koyunların önlerinden artakalan ot (*Cimin "Erzincan„*)

Dengek [*İs.*], Hıyar, patlıcan ve bilûmum sebzelerin sâkı (*Kışlacık "Ankara„*)

Dengel [*İs.*], **1.** Dayanma (*Gelendost "Isparta„*) — **2.** Kolu, başa dayayıp yatma (*Ilısıra "Karaman-Konya„*)

Dengeleç [*İs.*], Küçük çuval (*Akın köyü "Seyitgazi - Eskişehir„*)

Dengelmek [*F.*], Su dolu bir kap devrilmek (*Kastamonu*)

Dengesek [*S.*], **1.** Kendinden büyüklerin işine karışan (*Ulubey "Ordu„*) — **2.** Sersem (*Derekuşlu köyü "Görele - Giresun„*) [*Bak:* Depelek]

Dengilmek [*F.*], Devrilmek, yana yatmak, yan gelmek (**Sıra dengildi**: *Cumayanı, Bartın, Bulak, Yakademirciler, Safranbolu "Zonguldak„; Kargı, Kastamonu; Çaltılar "Fethiye - Muğla„; Bozan "Tokat„; Çeşme "İzmir„; Çankırı; Gökdere, Havraniye, Misis "Seyhan„; Kasabı "Kaş„, Bağyaka "Fenike„, Apturrahmanlar "Serik„, Antalya; Hisarköy "Domaniç - Kütahya„; Çorum; Karamemet "Çorlu - Tekirdağ„*)

Deni [*İs.*], (*Yalvaç "Isparta„*) [*Bak:* Depek]

Denizirmek [*F.*], Söze veya yürüyüşe aralık vermek (*Söğüt "Bilecik„*)

Deniz kulağı [*İs.*], Karaların denize uzanan kısmı, burun (*Bahçecik "Kocaeli [Muh.]„*)

Denizlik [*İs.*], **1.** Pencere kenarlarındaki kasaların duvar sathından beşten altı santim kadar fazla olması (*Tokat*) — **2.** Pencere kasasının alt sathının odaya bakan kısmı (*Bursa*)

Deniz yirimi [*İs.*], Denizin karaya doğru bir girinti teşkil ettiği yer (*Bahçecik "Kocaeli [Muh.]„*)

Denk [*İs.*], **1.** Tepe (**Dağın dengine çıkabilirim**: *Bahçecik "Kocaeli [Muh.]„; Tavas "Denizli„; Köşker "Kırşehir„*) — **2.** [*S.*] Sersem, ahmak (*Urfa; Lâpseki "Çanakkale„*)

Denk gelmek [*F.*], Raslamak: Ahmede Köprü başında denk geldim (*İğdecik "Manisa„*)

Denklemiye [*İs.*], Muvazenesizce, tahminî: Denklemiye iş tutma be! (*Yapıntı "Mut - İçel„*)

Denkteş [*S.*], Akran, eş: O adam benim denkteşim değildir (*Köşk "Aydın„*)

Denlemek [*F.*], **1.** Beklemek (*Çindere "Boldan - Denizli„*)— **2.** Bakmak: Mehmet karşı tepeye denliyor (*Develi "Kayseri„*) — **3.** Alay etmek, eğlenmek (*Zonguldak ve köyleri*)

Denli [*S.*], Terbiyeli, saygılı (*Geyve "Kocaeli [yürükler]„*)

Denlik [*İs.*], Kursak (*Sivas*)

Denmek [*F.*], Tabir olunmak (*Birecik "Balıkesir„*)

Dennemek [*F.*], Kanatlı hayvanlar yemlerini gagalarıyle birer birer toplamak (*Kars; Erzurum*)

Densemek [*F.*], İstihfaf etmek (*Gümele "Söğüt - Bilecik„*) [**Bak:** *Sayınsamak*]

Densinmek [*F.*], Aldırış etmek, ehemmiyet vermek, saygı göstermek: O çocuk dik katalıdır hiç kimseye densinmez (*Develi "Kayseri„*) [**Bak:** *Tınmak, taysınmak*]

Densük [*S.*], Oynak, işveli: Şu kız ne kadar densük (*Süsey "Araç - Kastamonu„*)

Denyiş [*İs.*], Şiir, nazım (*Mudurnu "Bolu„*)

Denzirmek [*F.*], Söz dokundurmak [kızım sana söyliyorum, gelinim sen anla, manasını bildirir] (*Dombaylı "Salihli - Manisa„*)

Depcek [*İs.*], Bel denilen bahçıvan aygıtına da takılan ortası delik ağaç ki bel kullanılırken ayakla üzerine basılır (*Dereköy "Develi-Kayseri„; Sivas*) [**Bak:** *Depgi*]

Depçe [*İs.*], Bel denilen aygıt (*İsahacılı "Seyhan„*)

Depece [*İs.*], Kağnının ardına uzatılan ağaçlar (*Bolvadin "Afyon„*)

Depek [*İs.*], Bağ, bahçe beli (*Yalvaç "Isparta„*) [**Bak:** *Deni*]

Depelek [*S.*], Sersem, dengesek (*Sadegöre "Görele - Giresun„*)

Depelenti [*S.*], Arada kalıp tepelenen (*Gaziantep*)

Depere [*İs.*], **1.** Şimal rüzgârı (*Küçükkabaca "Uluborlu-Isparta„, Akdağmadeni "Yozgat„*) — **2.** Araba tekerine çakılan demir çivi (*Köşker "Kırşehir„*)

Depereme [*İs.*], **1.** Mısır unundan yapılan yufka (*Isparta*) — **2.** [*Zf.*] Birdenbire (*Küçükkabaca "Uluborlu - Isparta„*)

Deper otu [*İs.*], Havuç (*Bolvadin, Afyon; Başköy "Uluborlu-Isparta„; Kütahya; Adıyaman "Malatya„*)

Depertmek [*F.*], Ayaklandırmak, kımıldatmak (*Konya*) [**Bak:** *Debretmek*] — **2.** Hastalığı nüksettirmek (*Simav "Kütahya„*)

Depgeç [*İs.*], Dolma av tüfeklerini sıkılamak için kullanılan bir aygıt (*Kütahya*)

Depgi [*İs.*], Bel kulağı (*Kırşehir; Karapınar "Bucak-Burdur„*) [**Bak:** *Depcek*]

Depgin [*İs.*], Bir yerden batıp diğer yerden çıkan su (*Yapıntı "Mut - İçel„*)

Depik [*İs.*], **1.** Tekme (**Beleş olsun da deve depiği olsun:** *Haral köyü, Gaziantep; Ereğli "Konya„; Silifke "İçel„; Gâvurdağı "Cebelibereket„, Adana, Seyhan*) — **2.** Kuru yer (*Ordu*) [**Bak:** *Depük*]

Depimek [*F.*], Hafif ıslanmak, nemlenmek: **Astığım çamaşırlar depimiş** (*Muğla*)

Depit [*İs.*], **1.** Köpeklere yal yapılan kepekli un (*Kesme, Kasımlar "Eğridir - Isparta"*) — **2.** Kuru kızıl üzüm (*Manyan "Karaman - Konya"*)

Depitmek [*F.*], Ekmek saçta pişmeğe yüz tutmak (*Denizli*)

Depki [*İs.*], **1.** Bakırdan yapılmış sürahi şeklinde bir kap: **Depkideki süt dökülmüş** (*Ereğli "Bayındır - İzmir"*) — **2.** Ağızdan dolma silâh (*Cebelibereket "Seyhan"*)

Deple [*İs.*], Bir dağın kenarından bakılınca zaviyei meyyitede kalan yerler (*Sarıvadi "Ermenak - Konya"*)

Deplek [*S.*], **1.** Önüne bakmıyan, dikkatsiz yürüyen (*Sungurlu "Çorum"*) [*Bak: Tezgöz*] — **2.** [*İs.*] Dümbelek, darbuka: **Karnı deplek gibi şişmiş** (*Gaziantep*) [*Bak: Deblek*]

Depme [*İs.*], **1.** Ağzı geniş güğüm (*Afyon; Samsun*) [*Bak: Debbe*] — **2.** Yünden dokunmuş elbiselik (*Tavşanlı "Kütahya"; Efte "Amasya"*) — **3.** Çuval (*Divriği "Sivas"*) — **4.** Altmış yetmiş teneke buğday alan büyük çuval (*Sivas*) — **5.** Kaynak (*Bandırma "Balıkesir"*) — **6.** Ağzı dar testi (*Ordu*) — **7.** Bir çeşit yağ kabı (*Kayseri*)

Depmik [*İs.*], Tekme, hayvan çiftesi: **Eşek, sahibine depmik vurmaz** (*Ereğli "Konya"*)

Deppe [*S.*], Salak, aptal (*Çorum*)

Deprem ve **Deprim** [*İs.*], Zelzele, yer sarsıntısı (*Karahisar "İncesu - Kayseri"*)

Depte [*İs.*], Çocuk patiği (*Pazarcık "Bilecik"*)

Depük [*İs.*], Kuru yer: **Çamurdan gelme, depükten gel** (*Kızılcaviran "Tokat"*) [*Bak: Depik, 2*]

Depürcüm [*İs.*], Saparta, söz ve harekâtiyle korkutma, alabanda: **Depürcümü yiyince girecek delik arıyorsun** (*Daday "Kastamonu"*)

Der [*İs.*], Kira, ücret: **Ayak deri** (*Isparta*) [*Bak: Ter*]

Derçikmek [*F.*], İçinde topladığı acıları birden boşaltmak (*Kastamonu*)

Derdek [*İs.*], Çulhaların masıra sardıkları kamış (*Maraş*)

Derdim ve **Derim ayı** [*İs.*], Sonbahar (*Adana*)

Dere biciği [*İs.*], Birkaç derenin birleştiği yer (*Selki "Beyşehir - Konya"*)

Derecen [*İs.*], Tek atlı arabalarda hayvanın boynuna geçirilen eğri hamut (*Balıkesir*) [*Bak: Eğmeç*]

Derek [*İs.*], **1.** Küçük küfe (*Saylan, Ünye "Ordu"*) — **2.** Mutfak dolabı (*Kemaliye "Malatya"*)

Dere kayası [*İs.*], Karnı kanatlı, sazan soyundan göl ve ırmaklarda çıkan ve eylülden hazirana kadar avlanan bir balık (*Samsun*)

Deremet [*İs.*], **1.** Tedarik etme, hazırlama (*Akviran "Burdur"; Dereköy "Seydişehir - Konya"*) — **2.** Göçebelerin yaptığı yağ ve peynir (*Kars; Sinop; Küpesi "Erzincan"; Bayburt "Gümüşane"*) — **3.** Hayvanları sağmak karşılığında ücret olarak verilen süt ve yağ (*Küpesi "Erzincan"*) - **4.** Yardım görme (*Mesudiye, Şebinkarahisar "Giresun"*) — **5.** Gayret (*Adana*)

Deremet etmek [*F.*], Ayrı ayrı şeyleri bir araya derlemek, tedarik etmek: **Tarladaki mahsulleri deremet et!** (*Gaziantep*)

Deremetli [*S.*], Evin içinde ve dışında derli toplu olmıyan kadın (*Gaziantep*)

Deremıcığı [*İs.*], Dağın büyükçe bir deresinden sağa ve sola ayrılan çıkmaz derecikler (*Viranköy "Kütahya"*)

Derene [*İs.*], Toprağın dökülmemesi için dam üstlerine serilen ardıç kabukları (*Yalnızdam "Antalya"*)

Dereşmek [*F.*], Devam etmek (*Fındıklı "İst.* [*?*]*"*)

Dere yırımı [*İs.*], Sel yarıntısı (*Saraycık, Viranköy "Kütahya"*)

Dergi [*İs.*], Çifçi tırmığı (*Çankırı; Sücüllü "Yalvaç", Atabey, Köke "Şarkîkaraağaç", Aliköy "Isparta"; Dikmen köyü, Antalya; Misis "Seyhan"; İzmir*)

Dergüç [*İs.*], **1.** İhtiyar kadınların giydikleri manto (*Bolu*) — **2.** Kadın çarşafı: **Dergüçümü getir gezmeğe gideceğim** (*Sinop*) — **3.** Yeldirme (*Bolu*)

Derhe [*İs.*], (*Gündüzbey "Malatya"*) [*Bak: Dehre*]

Deri [*İs.*], **1.** Cemiyet, düğün: **Derinize ben de geleyim mi?** (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*) — **2.** Panayır (*Tortum "Erzurum"; Balıkesir ve çevresi*)

Derik [*İs.*], **1.** Birikinti, toplantı: **Yollarda çok deriklere rasladım** (*Yemliha köyü "Kayseri"*) — **2.** Üzüm toplamağa yarıyan sepet (*Trabzon köyleri*)

Derikanat [*İs.*], Yarasa (*Tekeler "Çine - Aydın"*) [*Bak: Kayışkanat*]

Derim [*İs.*], Dört santim genişlik ve bir santim kalınlıktaki keçelerden yapılmış portatif evlerde duvar yerine kullanılan kafes gibi ağaç, ev iskeleti (*C. vanyaylağı "Mersin - İçel"; Aziziye "Ereğli- Konya"*) [*Bak: Derimevi*]

Derimek [*F.*], Aklı başına gelmek (*Bektaş "Zara - Sivas"*)

Derimevi [*İs.*], Tahta kayışlarla birbirine takılmak suretiyle vücude getirilen çadır iskeleti ki keçe ve kilimle örtülür (*Çukurkuyu "Bor - Niğde"; Yeniköy "Ceyhan", Misis "Seyhan"; Kayseri*) [*Bak: Derim*]

Derindi [*İs.*], Az taneli bozuk salkım (*Bolat "Hadım - Konya"*)

Derinmek [*F.*], Bir şeyi karıştırıp dağıtmak, eşelemek (*Ordu*)

Derinti [*İs.*], Şuradan buradan toplanılan halk, toplantı, cemiyet (*Tuzhisar, Bürüngüz "Bünyan - Kayseri"; Lâpseki "Çanakkale"; İst.; Birecik ve çevresi "Urfa"; Sarayözü "Ezine - Amasya"*)

Derişmek [*F.*], Devam etmek (*Isparta*)

Derişler [*S.*], Muhtar veya para toplayıcı (*Ula "Muğla"*)

Derlemek [*F.*], **1.** Sohbet etmek; mübahase veya konuşmayı idare etmek (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*) — **2.** Toplamak (*Sungurlu "Çorum"*) [*Bak: Dernemek*]

Dermak [*F.*], Söylenmek (*Çanakkale* [*Muh.*])

Derman [*İs.*], Kirişleri bağlıyan yardımcı direk: **Ali, dermanın çivilerini iyi vurdun mu?** (*Edirne*)

Dermen [*İs.*], Kolsuz erkek yeleği (*Zeytinli "Edremit - Balıkesir"*)

Dernemek [*F.*], Toplamak (*Eskişehir; Konya*) [*Bak: Derlemek, 2*]

Derneşik [*S.*], Derli toplu olan kimse (*Konya*)

Derneşme [*İs.*], Toplu bir halde görüşme: Köylü odada **derneşti** (*Aybastı "Ordu"*)

Derneşmek [*F.*], **1.** Toplanmak: Yara **derneşti; Alinin eşyası derneşti** (*Gaziantep*) — **2.** İnat etmek (*Kargı "Kastamonu"*) [*Bak: Gerneşmek*]

Derpe [*İs.*], Dizlik, don (*Sivas*)

Dersık [*İs.*], Hububat (*İnebolu "Kastamonu"*)

Derya [*İs.*], Hububat saplarını çekmek için kağnıya takılan düz ağaçlar (*Yukarısöğütönü "Eskişehir"*) [*Bak: Dayra*]

Derz [*İs.*], **1.** İki kaya arasında kalan dar boşluk (*Tavlısın "Kayseri"*) — **2.** Duvar taş ve kerpiçlerinin arasında olan boşluk (*Ereğli "Konya"*) — **3.** Duvarların taş ve kerpiçler arasında kalan boşluğa konulan harç (*Tokat*) [*Bak: Derzlemek*]

Destangele [*İs.*], Tabakanelerde ıslak derilerin asıldığı ağaç (*Gelibolu "Çanakkale"*)

Deş [*İs.*], Su bendi, büvet (*Malkoç "Uzunköprü - Edirne [Muh.]"*)

Deşek [*İs.*], Kağnı kanadını tutan aygıt (*Saraybahçe "Konya"*)

Deşgel [*İs.*], **1.** Şiş karın, koca göbek (**Ahmet deşgelini çıkarmış geliyor:** *Boyabat "Sinop"; Samsun*) — **2.** [*S.*] Ağır kanlı, tembel [insan] (*Trakya*)

Deşirmek [*F.*], **1.** Toplamak, devşirmek (*Bayındır "İzmir"; Konya; Nevşehir "Niğde"*) — **2.** Dilencilik etmek (*Ahırlıköy "Ankara"; Develi "Kayseri"*)

Deşkel [*İs.*], (*Manyas "Balıkesir"*) [*Bak: Deşgel, 1*]

Deşli [*İs.*], **1.** Yaban ağacı (*Burdur*) — **2.** Yaban meyvası (*Gerede "Bolu"*)

Deşmek [*F.*], **1.** Delmek, yarmak (*Ankara; Kilimli "Zonguldak"*) — **2.** Yeri eşmek, kazmak (*Çataloluk "Develi - Kayseri"*) — **3.** Teşrih etmek, ayırmak (*Cebel "Eğridir - Isparta"*) — **4.** [*S.*] Orta boylu ve iri göbekli (*Giresun merkez köyleri*)

Deşnek [*İs.*], Su kaynağı (*Çavdır "Burdur"*)

Deşnik [*İs.*], Keçecilerin kullandıkları kızılcık dallarından süpürge şeklinde yapılmış aygıt: **Deşniğin ipi çözüldü** (*Burdur*)

Detçe [*İs.*], Hayvan romatizması (*Hadım "Konya"*)

Deval [*İs.*], Arının balla doldurduğu gümeç gözleri (*Konya*)

Devcinmek [*F.*], Çabalamak, uğraşmak: **Hasta çok devcindi** (*Çerkeş "Çankırı"*) [*Bak: Devinmek 1, devşinmek*]

Deve [*İs.*], **1.** Çulha tezgâhlarında tarak takılan ve bir adı da tüfe olan bir parça (*Eskiyapar "Alaca - Çorum"*) — **2.** Anadoluda köy odalarında üzerine odun konulup yakılan üç ayaklı ve yukarıdan uzun kollu bir türlü demir sacayak (*İzmit "Kocaeli [Muh.]"*)

Deve çöküden [*İs.*], Sarı çiçekli ve kökünün ucu dikenli bir çeşit yaban otu (*Dereköy "Tokat"*)

Deve darı [*S.*], Saçmasapan (*Gaziantep*)

Deve gönü [*İs.*], Saban batmaz yer, killi toprak (*Samandıra*

"Kartal-İst.,,; Eskihisar "Denizli,,; Lâdik "Samsun,,)

Devek [*İs.*], **1.** Omca, tiyek, üzüm kütüğü (*Koyunbaba "Kalecik - Ankara,,*) — **2.** Kavun, karpuz, hıyar veya kabak dalı (*Berk köyü, Bolu; Sinop; Çankırı*) — **3.** Bağ (*Amasya*) — **4.** Budanmamış yapraklı ve üzümlü bağ çubuğu (*Çankırı; Tokat*) — **5.** Üzüm salkımı (*Hacıkadı, Bartın "Zonguldak,,; Çardı köyü "Orhaneli - Bursa,,; Yıldız, Dursunbeyli "Susığırlık - Balıkesir,,*) — **6.** Üzüm asması (*Bursa; Ermenak "Konya,,; Osmancık "Çorum* [*Muh.*],,) — **7.** Fidan filizi (*Büyükanafarta "Çanakkale,,*)

Deveklik [*İs.*], Üzüm bağı (*Amasya*)

Devele [*İs.*], Derileri kireçlemeğe yarar bir türlü aygıt (*Çanakkale*)

Develeme [*İs.*], Topaç: Çocuk develeme çeviriyor (*Malatya*)

Develenmek [*İs.*], Çabuk olmak, acele etmek (*Karaviran "Bozkır-Konya,,*)

Develik [*İs.*], **1.** Ebegümeci (*Boldan, Denizli; Özbek, Urla, Özlek, Çandarlı, Bergama, Seferihisar, Ayas "İzmir,,; Burhaniye, Korucu, Bandırma, Balıkesir; Alanya "Antalya,,; Akhisar, Alacalar, İğdecik ve Sancaklıboz, Sünetçiler, Manisa; Ayaş "Ankara,,*) — **2.** Yüksek ve yaygın dalları, nohut büyüklüğünde kırmızı ve tatlı meyvası olan bir türlü bitki [İzahına göre kocayemiş'ne, dağ ardıcına benziyor] (*Civanyaylağı "Mersin - İçel,,*) — **3.** Çalı (*Kütahya; Balıkesir*)

Develim [*İs.*], Sarmaşık (*Küplüköyü "Kavaklı - Edirne,,*)

Deveme [*İs.*], Topaç: Deveme döndürüyor (*Kilis "Gaziantep,,; Adana; Maraş*)

Devere [*İs.*], Havluculuk ve dokumacılıkta birçok iplikleri bir arada sarmak için kullanılan bir aygıt (*Bursa*)

Deveş [*İs.*], Çocukların karpuz kabuğundan yaptıkları oyuncak (*Gelendost "Isparta,,*)

Deve tabanı [*İs.*], Havuzlarda yetişen nilüfer çiçeği (*Lâhna "Hayrabolu - Tekirdağ,,*)

Devge [*S.*], Alık, düşünmeden söz söyliyen, bön (*Tokat*)

Devinmek [*F.*], Bir şeyi yapacağım diye uğraşmak (*Sille, Karaman "Konya,,; Kaleyaka "Perşembe,,, Şıhlar "Ulubey,,, Ordu*) [*Bak: Devcinmek*] — **2.** Çok kaşınmak (*Çukurbağ "Mut - İçel,,; Tarsus, Adana, Toprakkale "Seyhan,,*) — **3.** Kımıldamak, hareket etmek, iki yanına dönüp ırgalanmak (*Karaman "Konya,,*)

Devir [*İs.*], Balta (*Erzurum*)

Devirgeç [*İs.*], Tahtadan yapılmış ekmek bisleğeçi (*Gaziantep*) [*Bak: Evirgeç*]

Devirmeç [*İs.*], Viraj, kavis, yol dönemeci (*Genezin "Avanos- Kırşehir,,*)

Devirtmeç [*İs.*], Bir tarafı yüksek diğer tarafı çukur olan yer (*Celep köyü "Çatalca - İst.* [*Muh.*],,; *Gerenli köyü, Çukurhisar, Sivrihisar "Eskişehir,,*)

Devlek [*İs.*], Dümbelek, deplek (*Manastır "Beyşehri - Konya,,*) [*Bak: Deplek*]

Devlik [*İs.*], **1.** Hazırlık: **Yaylâ için devlik yapıyorum** (*Almus "Tokat,,*) — **2.** Dört peşli uzun entari (*Peşenit "Domaniç - Kütahya,,*)

Devliki [*İs.*], Gün, hafta, sene, ay gibi zamanların bir sonraki geleni ifade için kullanılır: **Devliki gün**=ferdası gün(*Önsen "Maraş„*)

Devlip [*İs.*], **1.** Hububat değirmeni (*Urfa; Kilis ve dolayı, Gaziantep; Kadirli, Gâvurdağı "Cebelibereket-Seyhan„*) — **2.** Değirmen taşı (*Göksün "Maraş„*)

Devlit taşı [*İs.*], Değirmen taşı (*Cebelibereket "Seyhan„*) [*Bak:* *Devlip*, 2]

Devlük [*İs.*], **1.** Ev idaresi, geçim (*Felek "Malatya„*) — **2.** Hazırlık (*Sulusaray köyü "Tokat„*) [*Bak:* *Devlip*]

Devre [*S.*], **1.** Ters, aksi, yolunda olmıyan, yanlış (**İşlerim hep devre gidiyor; Dağ adamları devre olur; Kitabını devre tutma:** *Sorgun, Yozgat; Örne köyü "Akçadağ - Malatya„; Şarkışla "Sivas„; Osmaniye, Kadırlı "Seyhan„; Kızılağaç "Alanya - Antalya„; Maraş; Gaziantep; Yalvaç "Isparta„; Taşbaşı "Bozkır„, Karaman, Konya ve dolayı, Tokat; Keskin "Ankara„; Bolvadin "Afyon„; Çataloluk "Develi - Kayseri„*) — **2.** [*İs.*] Arka taraf, sırt (*Konya*) — **3.** [*İs.*] Bir şeyin ters tarafı (**Kumaşın devresi:** *Yapıntı "Mut-İçel„; Alanya "Antalya„*) — **4.** Tabaklıkta derilere kireç sürmek için kullanılan kıl fırça (*Isparta; Ula "Muğla„*)

Devrim [*İs.*], Sofra (*Bolvadin "Afyon„*)

Devrisi (gün) [*İs.*], Ertesi (gün) (*Karaman "Konya„; Balıkesir ve çevresi*)

Devşek [*İs.*], Çoluk çocuk: **Uşak devşek hep bahçeye toplandılar** (*Merzifon "Amasya„; Çankırı*)

Devşenmek [*F.*], Haşarılık yapmak (*Urfa*) [*Bak: Devşinmek, 2*]

Devşinmek [*F.*], **1.** Bir şeyi telâşla araştırmak, çabalamak (*Burdur*)— **2.** Haşarılık yapmak (*Urfa*) [*Bak: Devşenmek*]

Dey [*Ed.*], İşaret bildirir: **Dey şura!** (*Bahattin "Ordu„*)

Deyaz [*İs.*], **1.** Yufka ekmeği (*Sadıkhacı köyü "Beyşehir - Konya„*) —**2.**[*S.*] Bir suyun, bir çayın en sığ olan yeri: **Bu çay deyazdır, geçebilirsin!** (*Van; Sasun "Muş„; Diyarbakır*)

Deydikli [*İs.*], Bir çeşit ahlat (*Bolu*)

Deyemek [*F.*], Bakmak, gözlemek: **Ali aşağıdan gelirken deyedim** (*Pazarcık "Maraş„*)

Deygin [*S.*], Müteallik, ait, temaslı (*Karaçakal "Yenipazar - Aydın„*)

Deyha [*Ed.*], İşte (*Mesudiye "Giresun„; Gümüşane*)

Deyik [*İs.*], Söyleniş (*Kozan "Seyhan„*)

Deyikli [*S.*], Nişanlı [kız] (*Ağrı* [Karapapak Türkleri])[*Bak:* *Adaklı*]

Deyim [*İs.*], Söz, kelime (*Kışla köyü "Ereğli - Zonguldak„;* **Beş sene medresede okuduğu halde bir deyim öğrenmedi:** *Bornova "İzmir„*) [*Bak: Deyiş*]

Deyin [*İs.*], Sincap (*Keskin "Ankara„; Kemaliye, Malatya*) [*Bak: Değin, teyin, teyun, tıyun, tiyin*]

Deyinmek [*F.*], Buyurmak: **Yemeğe deyinmek**=sofrada davete icabet etmek (*Bolu*)

Deyirgeç [*İs.*], Fabrika (*Konya*)

Deyiş [*İs.*], **1.** Şarkı, gazel, usulü inşa, şiir (*Manisa; Beşiri "Siirt„; Muğla; Bursa* [*Muh.*]; *Şabanözü "Polatlı - Ankara„*) [*Bak: Deyişet*] — **2.** Kelime (*Ayaş "Ankara*)

[*Bak: meyim*] — **3.** Mersiye, ölü evinde makamla söylenen ağıt (*Kemaliye "Malatya"*)

Deyişet [*İs.*], **1.** Rivayet: **Dayım rahmetli deyişet ederdi** (*Civanyaylağı "Mersin-İçel"*) — **2.** Beyit mani, ağıt, türkü (*Muscalı "Çarşamba", Samsun*) [*Bak: Deyiş, 1*]

Deyişleme [*İs.*], Manalı söz (*Ayancık "Sinop"*)

Deyişme [*İs.*], Münakaşa (*Kars*)

Deylemek [*F.*], Hayvanlar biribirini arka arkaya takip etmek (*Muğla*)

Deymede [*Zf.*], İhtimal, zamanına göre (*Zonguldak; Hayran köyü Beyşehir "Konya"*)

Deynemek [*F.*], **1.** Bakmak, seyretmek, gözetlemek (*Elbaşı "Bünyan - Kayseri"; Karacaören "Bahçe - Seyhan"*) — **2.** Toplamak, derlemek (*Gördes "Manisa"; Burdur*)

Deyra [*İs.*], Kağnı arabalarının kanat arasındaki tahtaları (*Beyşehir "Konya"*) [*Bak: Derya*]

Deyre [*İs.*], Üç etekli kadın elbisesi (*Naldöken, Narlıdere "İzmir"; Pütürge, Keferdiz "Malatya"*)

Deyren [*İs.*], Ekin demetlerini yerden kaldırmak için kullanılan aygıt (*Mudanya "Bursa [Muh.]"*) [*Bak: Dirgen, diğren*]

Dezgenç [*İs.*], İnşaatta, üzerinde taş ve toprak taşınan dört kollu teskere (*Çukurbağ "Mut - İçel"*) [*Bak: Keşgere*]

Dıbık [*İs.*], **1.** Çocuğun ilk ayağa kalkışı (*İst. [Muh.]*) [*Bak: Çöğe durmak*] — **2.** [*S.*] Şıralı yapışkan maddeler (*Diyarbakır; Kilis "Gaziantep"; Antakya; Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan"; Maraş; Halfeti "Birecik - Urfa"*)

Dıbıklamak [*F.*], Yapışkan bir şeyi bir yere sürmek veya yeniden yapmak (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan"*)

Dıbız [*S.*], **1.** Müflis (**Dıbız adam:** *Genezin "Avanos - Kırşehir"; Kayseri*) — **2.** Çıplak, tüysüz (*Şarkışla "Sivas"; Bayburt "Gümüşane"; Kars*) — **3.** Bodur, kısa (*Kurşunlu "Ilgaz - Çankırı"*) — **4.** Kel insan (*Balıkesir*)

Dıbızlamak [*F.*], İflâs etmek, züğürtlemek: **Çok zengindi ama dıbızladı** (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*)

Dıdık [*İs.*], **1.** Bir hayvanın kesildikten sonra ayrılan baş, ayak gibi parçaları: **Şehre git dıdık al** (*Kayseri*) — **2.** Yüz, çehre (*İncesu "Kayseri"*)

Dığ [*İs.*], Aleyh, gıybet (*Şebinkarahisar "Giresun"*)

Dığa [*S.*], **1.** Hoppa, züppe (*Kemalpaşa "Bursa"*) — **2.** Kısa boylu (*Gümüşane; Hortu köyü "Ereğli - Konya"; Trabzon*) — **3.** Söz dinlemiyen, kaba, terbiyesiz (*Yemişli köyü "Simav-Kütahya"; Kayseri; Mihaliççik "Eskişehir"*) — **4.** [*Zf.*] Daima, herzaman (*Kadirli "Seyhan"*) — **5.** Büyümiyen, cılız kalan [öküz] (*Hotamış "Taşpınar - Konya"*)

Dığaz [*S.*], Ters, aksi: **Ahmet çok dığazdır** (*Polatlı "Ankara"*) [*Bak: Yağaz*]

Dığdak [*İs.*], Bir çeşit yabani çalı meyvası (*İpsile "Hafik - Sivas"*)

Dığdı [*İs.*], Çorap gibi kolaylıkla sökülen düğüm (*Bozan "Tokat"*; **Halının dığdısı söküldü:** *Gördes "Manisa"*)

Dığdığ [*İs.*], Tava (*Konya*)

Dığdığı [*İs.*], Uzak akraba (*Konya*) [*Bak: Dıdı*]

Dığdık [*İs.*], Uzak akraba (*Ermenak "Konya"*)

Dığı [*İs.*], **1.** Kuzu veya oğlak (*Beyşehir "Konya [Afşarlarca]"*) — **2.** [*S.*] Cüce (*Bardas, Mastat "Karaman - Konya"*)

Dığıl [*İs.*], **1.** Her şeyin küçüğü (*Şebinkarahisar "Giresun"*) — **2.** Keçi gübresi (*Tokat ve dolayı; Şebinkarahisar, Giresun; Bayraklı "Mesudiye - Giresun"*) — **3.** Pişmiş mısır (*Alkı köyü [?]*) — **4.** Yuvarlak tane: **Çocuğu sevindiren bir dığıl şekerdir** (*Ferenge "Erbaa - Tokat"*)

Dığıldanmak [*F.*], Çocuk kendi kendine söylenmek (*Ağrı; Tokat*)

Dığıl dığıl [*Zf.*], Kıvrım kıvrım: Gece sancılandı dığıl dığıl döndü (*Gaziantep*)

Dığılı [*İs.*], Tarla kuşu (*Çağış "Balıkesir"*)

Dığırgamak [*F.*], Dinlemek, kulak vermek (*Emirâşıklar "Akseki - Antalya"*)

Dığırlanmak [*F.*], Yuvarlanmak, pürüzma ve küp gibi şeyler kaidelerinin köşelerine basmak suretiyle yuvarlanmak (*Ahlât "Bitlis"*)

Dığış [*S.*], İnsana alışkın koyun veya keçi: **Dığış koyun, dığış keçi** (*Balki "Ilgın - Konya"*)

Dığlı [*İs.*], Buğday veya arpa gibi nesnelerin saplarından yapılan düdük (*Edirne*)

Dığrak [*S.*], **1.** Erken yetişen mahsul; harmanda yiyinti için sürülüp savrulan ilk hasılat (*Masara "Mut", İçel; Ereğli, Karaman "Konya"; Kayseri*) — **2.** Seri, çevik: **O, doğrusu dığrak attır** (*Yeniköy, Hortu "Ereğli", Konya; Bahçeli "Ezine - Çanakkale"; Seyhan*) — **3.** [*İs.*] Atılan sert ve sık adım (*Akın köyü "Seyitgazi - Eskişehir"*) — **4.** [*İs.*] Sarı renkli kısa saplı buğday, ufak buğday (*Ildızım "Çankırı"*) — **5.** Cesur, kabadayı, mert (*Tavaklı "Ezine - Çanakkale"*) — **6.** Güzel, düzgün (*Erzin "Dörtyol - Seyhan"*)

Dığramak [*F.*], **1.** Artmak, haddi geçmek: **Bu sıra atların fiatleri dığradı** (*Eskişehir*)

Dığrayıvermek [*F.*], Çabuk yürümek, acele gitmek (*Emre köyü "Kula - Manisa"*)

Dıha [*Ed.*], İşte [Uzaktaki bir şeyi gösterir] (*Tabakhane "Kütahya"*)

Dıdı [*İs.*], Uzak akraba (*Seyhan*) [*Bak:* Dığdığı, dığdık]

Dıdılamak [*F.*], Halı ve seccade ilk defa kurulurken ipleri birbirine zincirlemek (*Kırşehir*)

Dık [*İs.*], **1.** Mangal kömürünün tozu (*Diyarbakır*) — **2.** Koyma, katma (*Seyhan; Konya; Silifke "İçel"*) — **3.** Verem hastalığı (*Iğdır "Kars [Muh.]"*)

Dıka [*İs.*], **1.** Nokta, ufak leke (*Urfa*) — **2.** Vücut üzerinde iğne ile yapılan dövme (*Diyarbakır*)

Dıkberim [*İs.*], Gök gürültüsü, top ve bomba gibi bir şeyin patlamasından korkma, titreme (*Orçan "Maraş"*)

Dıkdık [*İs.*], Gaga (*Karaman, Konya*)

Dıkı [*S.*], Az (*Antalya*) [*Bak:* Dıkıcık]

Dıkıcık [*Zf.*], Azıcık (*Çandır "Serik - Antalya"*) [*Bak:* Dıkı]

Dıkılmak [*F.*], **1.** Hücum etmek, taarruz etmek, saldırmak: **Yolda çoban köpekleri öyle bir dıkıldılar ki zor kurtuldum** (*Boyındır

"İzmir„) —**2.** Girmek (*Ayşepınar " Develi „, Karahisar "İncesu - Kayseri„; Tarsus, Yanpar, İçel; Şebinkarahisar "Giresun„; Kozan "Seyhan„; Konya*)

Dıkım [*İs.*], Lokma (*Çorum; Lâdik "Niksar - Tokat„;* **Bir dıkım ekmek:** *Ayaş " Ankara „; Masara " Mut„, Civanyaylağı "Mersin-İçel„;* **Dıkımını ufak yap!:** *Çandır "Serik - Antalya„*)

Dıkımcık [*S.*], Az, pek az (*Yılanlı "Eğridir„, Gelendost "Isparta„*)

Dıkır [*İs.*], Kuvveti az olan at ve başka hayvan (*Dalaver köyü "Arpaçay - Kars„*)

Dıkırlarmak [*F.*], Yuva'lanmak (*Van*)

Dıkış [*İs.*], Küçük çocuk, yavrucuk (*Solmaz köyü "Tavas - Denizli„*)

Dıkmavuk [*İs.*], Baykuş (*Elmalı "Antalya„*)

Dıkna [*Zf.*], Bir parçacık (*Gümüşane*)

Dıknem [*Zf.*], Bir parça (*Gümüşane*)

Dıkrınmak [*F.*], Sabretmek, söylemek istememek (*Edremit "Balıkesir„*)

Dılacan [*S.*], (*Ankara; Bursa*) [*Bak: Dalacan*]

Dılan [*S.*], Ağzı açık adam (*Konya*)

Dıldır [*S.*], **1.** Hoppa, şımarık (*Ayaş "Ankara„*) — **2.** Yüzsüz adam (*Nallıhan "Ankara„*)

Dılıç [*İs.*], Mübahase (*Yıldızeli "Sivas [Subaşı Türkmenleri]„*)

Dıl ikindi [*İs.*], Akşama yüz tutan ikindi vakti (*Bor "Niğde„*)

Dıllamak [*F.*], Fırlatıp atmak (*Niksar "Tokat„*)

Dıllı [*İs.*], Bir çeşit oyun (*Feke "Seyhan„*)

Dıllık [*S.*], Yaramaz: Çocuk çok dıllıktır (*Hayrabolu "Tekirdağ„*)

Dılpik [*İs.*], Ağacın meyva veren en küçük dalı (*Ağın "Arapkir-Malatya„*)

Dılyan [*S.*], Aç, çıplak, parasız, fakir (*Hasankale "Erzurum„*)

Dımağı [*İs.*], Nezle (*Eğret "Afyon„*) [*Bak: Dumağı*]

Dımağu [*İs.*], (*Taşköprü "Kastamonu„*) [*Bak: Dımağı*]

Dımbı [*İs.*], Üstü kesik honi biçiminde küçük yayık (*Hamamözü "Gümüşhacıköy„, Sarıköy "Merzifon-Amasya„*) [*Bak: Dımbıl*]

Dımbık [*S.*], Sebatsız (*Ahı köyü "Muğla„*)

Dımbıl [*İs.*], Küçük yayık (*Eskice "Mecitözü - Çorum„; Vezirköprü "Samsun„*) [*Bak: Dımbı*]

Dımbıldamak [*F.*], Kımıldamak (*Bolu*)

Dımbıltı [*İs.*], Davul ve buna benzer şeylerin sesi (*Oltu "Erzurum„*)

Dımbırdamak [*F.*], **1.** Saz, cura gibi çalgıları çalmak (*Edirne*) — **2.** Gezinmek [saz üzerinde] (*Edirne*)

Dımbız [*İs.*], Domuz, canavar (*Eşen "Kastamonu„*)

Dımdık [*S.*], İki parmak arasında tutulacak kadar az olan nesne: **Bir dımdık tuz at!** (*Susığırlık "Balıkesir„*)

Dımdım [*S.*], Mıymıntı (*Bolu*)

Dımdımlamak [*F.*], Çok yavaş iş görmek (*Erzurum*)

Dımdırız [*S.*], Karnı şişkin vücudu zayıf, sıska (*Ulubey "Ordu„*)

Dımı [*İs.*], İçme suyunun tazeliği ve soğukluğu (*Tavara "Reşadiye-Tokat„ ; Aybastı "Ordu„*)

Dımık [*İs.*], **1.** Keser, balta gibi şeylerin ucu (*Durlaz "Ereğli - Konya„*) — **2.** Uç, köşebaşı (*Haymana "Ankara„; Niğde*) — **3.** Aşık kemiğinin köşe kısmı (*Kırşehir*) — **4.** Aşık kemiği (*Balıkesir; Genezin "Avanos - Kırşehir„*) — **5.** [*S.*] Ilık [su ve hava hakkında] (*Şahin köyü "Ürgüp - Kayseri„; Kışla köyü "Ereğli - Zonguldak„; Kırşehir; Boldan "Denizli„; Kütahya*)

Dımımak [*F.*], **1.** Uymak (*Diyarbakır; Hamurcu "İncesu-Kayseri„; Ilama* [*?*]) — **2.** Ölmek (*Hasanlar "Mecidiye-Edirne„; Ürgüp "Kayseri„; Sarılar, Hasanlar, Genezin "Avanos-Kırşehir„*) — **3.** Sönmek: Çıra dımıdı (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*)

Dımısı batık [*İs.*], Ilık su (*Çankırı*)

Dımısı batmış [*S.*], Az ılınmış su (*Şuhut "Afyon„ ; Sivas*)

Dımışık [*İs.*], Hafif ve ılık su (*Kabaağaç "Fethiye - Muğla„*)

Dımışk [*İs.*], Çakı (*Gelendost "Isparta„*)

Dımıtmak [*F.*], **1.** Öldürmek (*Nevşehir "Niğde„*) — **2.** Bayıltmak: **Ahmede öyle bir vurdum ki dımıttım** (*Kaleboynu köyü "Seyhan„*)

Dımız [*İs.*], **1.** Kaşın üst köşesi (*Gözlü "Saiteli-Konya„*) — **2.** [*S.*] Ilık: **Bana bir su ver, ama dımız olsun** (*Ulucak "Menemen - İzmir„*)

Dımızmak [*F.*], Su durgun akmak: **Suyun çağlıyanından korkma, dımızanından kork** (*Köşker "Kırşehir„*)

Dımrımak [*F.*], Saman altından su yürütmek, gizli fesat tertip etmek (*Kırşehir*)

Dımzımak [*F.*], Yemek bozulmak: **Şu yemek dımzımış** (*Kemalpaşa "İzmir„*)

Dınaz [*İs.*], **1.** Şaka, lâtife (*Erzurum*) — **2.** Alay (**Onun dınazı meşhurdur**: *Erzurum; Aziziye "Ereğli-Konya„; Çankırı; Develi "Kayseri„*) — **3.** [*S.*] Aksi [adam] (*Polatlı "Ankara„*) [*Bak: Yanaz*]

Dınaza [*İs.*], İstihza, alay (*Madasi, Kal'a "Kayseri„; Avanos "Kırşehir„*) [*Bak: Dınaz, 2*]

Dıncıkmak [*F.*], Sıkılmak, acıklı bir haberden kıvranmak: **Çocuk dıncıktı** (*Kastamonu*)

Dındık [*İs.*], **1.** Şişesiz idare kandili (*Sivas*) — **2.** [*Zf.*] Parça, az bir şey: **Yediğinden bir dındık ta bana ver!** (*Giresun ve köyleri*)

Dındıklama [*İs.*], Yavaş yavaş tetkik etme, hareket etme: **Niye öyle dındıklıyorsun** (*Muratpaşa "Erzurum„*)

Dındıklamak [*F.*], Lüzumundan fazla tetkik ve tâmik etmek, eşyayı evirip çevirerek çok karıştırıp gözden geçirmek (*Zil köyü "Alucra - Giresun„*)

Dındın [*S.*], Çabuk karar veremiyen, sözü uzatan (*Ürgüp "Kayseri„; Niğde*)

Dındırmak [*F.*], Aldırış etmek, nazarı dikkate almak (*Erzurum*)

Dındızlamak [*F.*], İnatçılık etmek (*Gerze "Sinop"*)

Dınga [*İs.*], **1.** Tek kulplu küçük testi (*Balıkesir; Alibeyli "İzmir"*) — **2.** Küçük çinko kap (*Afyon*) — **3.** İki kulplu testi (*Ayasköy "İzmir"*) — **4.** Teneke maşrapa (*İst.* [?]) — **5.** [*S.*] Ukalâ: **Ne dınga adam her şeyden haberi var** (*Kütahya*) — **6.** [*S.*] Kel (*Alibeyli "İzmir"*)

Dıngaç [*İs.*], Tepe (**Şu karşıki dıngaca çıkınca bizim ev görünür:** *Edirne*; *İzmir* [*Muh.*]) [*Bak: Dıngaz*, 4]

Dıngal [*İs.*], Mangal (*İnebolu "Kastamonu"*)

Dıngala [*S.*], Son, nihayette bulunan [kimse] (*Konya*)

Dıngana [*İs.*], Kendir döven ve su ile dönen aygıt (*Şıhlar "Ulubey - Ordu"*)

Dıngaz [*İs.*], **1.** Yağı alınmış sütten yapılan peynir (*Bölceağaç "Balıkesir"*) — **2.** Kel hastalığının başta bıraktığı eser (*Yozgat*) — **3.** [*S.*] Kısa boylu, kuru yüzlü [kimse] (*Akse köyü "Uşak - Kütahya"*) — **4.** Dağ tepesi, doruğu (*Almus "Tokat"*) [*Bak: Dıngaç*]

Dıngıl [*İs.*], **1.** Küçük ve saplı el sepeti (*Zonguldak*) — **2.** Böbrek (*Kemah "Erzincan"*) — **3.** Taşak (*Gümüşane*) — **4.** İki kulplu ufak testi (*Bergaz köyü "Ezine - Çanakkale"*) — **5.** [*S.*] Şımarık, patavatsız, saygısız (*Güney "Buldan-Denizli"*) — **6.** Kuş konmaz otu (*Diyarbakır*)

Dıngılamak [*F.*], Kımıldamak, sallanmak (*Erzincan*)

Dıngıldak [*İs.*], **1.** Köprü: **Şosadaki dıngıldak tamir edildi** (*Gelibolu "Çanakkale"*) — **2.** Dört tekerlekli öküz arabasının ikiye bölünen parçalarından beheri (*İnecik "Tekirdağ"*) — **3.** Çocukların başındaki bıngıldak (*Çoran "Amasya"*)

Dıngıldamak [*F.*], Bir şey [saat rakkası gibi] kendiliğinden sallanmak (*Sivas; Görele "Giresun"*)

Dıngıldef [*S.*], Kuru, zayıf (*Urfa*)

Dıngılleç gelmek [*F.*], Döğüşen iki horoz berabere kalmak (*Milâs "Muğla"*)

Dıngılmak [*F.*], **1.** Taklak atmak, tepesi üstü yuvarlanmak (*Bozan* [?]) — **2.** Devrilmek, düşmek (*Zeytinli "Edremit - Balıkesir"; İzmir hapishanesi*) — **3.** Burkulmak (*Balıkesir*) — **4.** Yatmak: **Ben akşamdan dıngılacağım** (*Bursa*)

Dıngır [*S.*], **1.** Kel kafa, saçı dökülmüş kafa (*Karaman "Konya"; Yozgat*) — **2.** [*İs.*] Uyuz hastalığı (*Honaz "Denizli"*)

Dıngıra [*İs.*], **1.** Tambura ve Bağlama denilen saz (*Hamurcu "İncesu - Kayseri"*) — **2.** Mızrapla çalınan sazların hepsi (*Adana*) — **3.** Zambak: **Mezarlıkta öyle çok dıngıra var ki..** (*Yenice köyü "Muğla"*)

Dınka [*İs.*], İcap etmediği halde söylenen söz (*Kütahya*)

Dınkala [*S.*], Arkaya kalan, her işte geri kalan, ağır alan (*Konya*)

Dınkılık [*S.*], Oynak: Çivide lâmba dınkılık duruyor, şimdi düşer (*Kars*)

Dınkılıvermek [*F.*], Devrilivermek, dingilivermek (*Ezine "Balıkesir„*)

Dınkılmak [*F.*], Devrilmek (*Dadas "Söğüt - Bilecik„*)

Dınnımak [*F.*], Küsmek, darılmak (*Kayseri*)

Dınşlık [*İs.*], Rahatlık, huzur, sükûn (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan„*)

Dınyıldamak [*F.*], Şüpheye düşmek (*Kastamonu*)

Dıraat [*İs.*], Kır veya bağ bekçisi (*İzmir ve çevresi köyleri; Gözsüz "Malkara-Tekirdağ„*) [*Bak: Dırağat, dırat*]

Dıraca gelmek [*F.*], Karşı gelmek, itaatsizlik etmek (*Boyalı "Araç - Kastamonu„; Eskipazar, Derekülât "Çerkeş - Çankırı„*)

Dıraf [*İs.*], Düğen sürülürken iç taraftaki hayvanı dışa alma, hayvanların istikametini geri çevirme (*Atabey "Isparta„; Gürnes "Akşehir-Konya„*) [*Bak: Yan değiştirme*]

Dırağa [*İs.*], Karaçalı (*Dombay "Edirne [Muh.]; İpkaiye "Biga-Çanakkale [Muh.]„; Osmanpazarı "Gönen-Balıkesir [Muh.]„*)

Dırağan [*İs.*], Geç yetişir, az tatlı, renkli, uzun saplı bir çeşit sert kiraz (*Konya*)

Dırağana [*İs.*], (*Isparta*) [*Bak: Dırağan*]

Dırağat [*İs.*], (*Kumburgaz "İst.„*) [*Dıraat*]

Dırak [*İs.*], **1.** Çeviklik, acele ve sür'atli hareket (*Tatlarin "Nevşehir-Niğde„*) — **2.** Yakışık, elbisenin yakışması (*Cebelibereket "Seyhan„*) — **3.** Nazü eda ile yürüyüş (*Ortaköy "İncesu - Kayseri„*) — **4.** [*S.*] Sert: **Dırak bulgur** (*İncesu-"Kayseri„*)

Dırandık [*İs.*], Hallaç yayı (*Karakavak "Hayrebolu - Tekirdağ [Muh.]„*)

Dırat [*İs.*], (*Karakoca "Karacabey-Bursa [Muh.]„; Germeyan "Çorlu-Tekirdağ [Muh.]„*) [*Bak: Dıraat*]

Dıravuzlamak [*F.*], Kapıyı sürmelemek: Kapıyı dıravuzladın mı? (*Kargı "Kastamonu„*) [*Bak: Dırazlamak*]

Dıraz [*S.*], **1.** İri üğütülmüş un (*Kelekçi köyü "Acıpayam-Denizli„*) — **2.** Pürüzlü ve ele dokunaklı kumaş (*Kelekçi "Acıpayam-Denizli„*) — **3.** İnsanı gücendirecek söz (*Kelekçi "Acıpayam - Denizli„*) — **4.** Sert ile yumuşak arası olan şey (*Kelekçi "Acıpayam-Denizli„*) — **5.** Kel baş (*Haymana "Ankara„; Bolu*) — **6.** Bülûğa ermiş erkek çocuğu (*Bozhüyük "Göksün-Maraş„*) — **7.** İri: Dıraz adam (*Haydarbeyli "Yozgat„*)

Dırazlamak [*F.*], Kapıyı arkasından kilitlemek (*Yozgat*) [*Bak: Dıravuzlamak*]

Dırbız [*S.*], Yaş odun (*Eğrigöz "Konya„*)

Dırçık [*İs.*], **1.** Çifte, tekme (*Arzutu "Erzurum"; Bu atın dırçığı boldur: Kars; Ahlat "Bitlis"*) — **2.** [*S.*] Ayağına çabuk olan kimse (*Trabzon*)

Dırçıklanmak [*F.*], Hayvan yavruları sıçrıyarak, çifte atarak oynamak (*Niksar "Tokat"*)

Dırdalaç [*S.*], Boşboğaz, geveze: **Bu adam nekadar dırdalaçtır** (*Malkara "Tekirdağ"*)

Dirdalaş [*S.*], (*Çanakkale*) [*Bak: Dırdalaç*]

Dırdılık [*İs.*], **1.** Kavga, gürültü (*Halimiye "Ermenak-Konya"*) — **2.** [*S.*] Kavgacı: **O, dırdılığın biridir** (*Oyaca "Haymana-Ankara"*) — **3.** Ehemmiyetsiz, nazarı itibara alınmıyan nesne (*Kurugöl "Nevşehir - Niğde"*) [*Bak: Çimete*] — **4.** Dedikodu: **Ben böyle dırdılık istemem** (*Bardakçı "Seyitgazi - Eskişehir"*)

Dırdıra [*S.*], Uzun boylu adam (*Van*)

Dırdıvık [*S.*], Kavgacı: **Bu çocuk çok dırdıvık**: *Kayseri; Sivas; Kırşehir; Çankırı; Ankara; Niğde; Yozgat illeri*)

Dırdıvrak [*S.*] (*Merzifon "Amasya"*) [*Bak: Dıvrak, 1*]

Dırga [*S.*], Titiz (*Boyabat "Sinop"*)

Dırgalık [*İs.*], (*Çorlu "Tekirdağ"*) [*Bak: Cığralık*]

Dırgen [*İs.*], (*Bor "Niğde"; Güdül "Ayaş - Ankara"; Haydarbeyli "Yozgat"; Girne "Kıbrıs - Ankara"; Antalya*) [*Bak: Dirgen*]

Dırgıl [*S.*], **1.** Zayıf (*Almus "Tokat"*) — **2.** Malûl, özürlü: **İbrahim dırgıldır** (*Bafra "Samsun"*) — **3.** Rengârenk: **Şu dırgıl tavuk benimdir** (*Ömerli "Samsun"*) — **4.** [*İs.*] Çam dalları uçlarında sakız kokulu ve buğday büyüklüğünde bir tomurcuktur ki taze iken yenir (*Fadılca* [*?*])

Dırıcık [*İs.*], Masanın köşesi (*Konya*)

Dırıç [*S.*], Kemikli ve zayıf vücutlu [insan] (*Gümüşane*)

Dırık [*İs.*], **1.** Yer, toprak: **Ahmet öldü, ayıbını dırık örttü** (*Gürnes "Akşehir - Konya"*) — **2.** Sebat (*Zile "Tokat"*) — **3.** [*S.*] Halsiz, mecalsiz, hasta insan veya hayvan (*Erbaa "Tokat"; Erzurum; Kayseri*) — **4.** Sincap: **Şu ceviz ağacında çok dırık var** (*Mengen "Bolu"; Sekli "Beypazarı - Ankara"*) [*Bak: Çökelez, çekelez*] — **5.** Kök, temel, esas (*Çankırı*)

Dırık tutmak [*F.*], Bir işte sebat etmek (*Çankırı; Marınca "Merzifon - Amasya"*)

Dırıl [*İs.*], Dere kenarı (*Ermenak "Konya"*)

Dırımaç [*İs.*], İnsan sırtına sıkıca sarılmış yük (*Tokat*)

Dırımak [*F.*], Kazımak, sıyırmak: **Hamur tahtasını dırıdım** (*Gölcük "Muğla"*)

Dırındılık [*İs.*], Kötü et, hayvanın ötesinden berisinden toplanan ve makbul olmıyan et (*Ravlı "Çubukabat - Ankara"*)

Dırışmak [*F.*], Birbiriyle itişip kakışmak (*Aslıhantepeciği "Balıkesir"*)

Dırıtkı [*S.*], İnce, dayanıksız [kumaş hakkında]: **Bu kumaş pek dırıtkı ne kadar dayanacak?** (*Konya*)

Dırıtmak [*F.*], Atlatmak, başından savmak: **Durmuş, Hasanı kahvede dırıttı** (*O. A.* [*?*]) — **2.** Çıkarmak, kolundan tutup atmak (*Ohtap "Tokat"*) — **3.** İnat etmek, karşı gelmek (*Zile "Tokat"*) — **4.** Dayanmak: **Ne dırıtıyorsun be!** (*Merzifon "Amasya"*)

Dırkazık [*İs.*], Şimal yıldızı, kutup yıldızı (*Konya*)

Dırlam [*S.*], Lüzumsuz ve çok söz söyliyen (*Büyükkabaca "Uluborlu-Isparta"*)

Dırleşmek [*F.*], Kavga etmek, dedikodu yapmak, atışmak (*Kızılhisar "Kayseri"*)

Dırma [*İs.*], Sık çalılık olan yer: **Dırmalıkta mı kaldın?** (*Hasköy "Havsa - Edirne"; Çorlu "Tekirdağ"*) [Bak: *Cığralık*]

Dırmaç [*İs.*], **1.** Kolan şeklinde enli yün ip (*Giresun*) — **2.** Yük sarma (*Adana*) — **3.** Sırta vurulan yükün sallanmaması için koltuk altından geçirilerek bağlanan ip (*Hacılar "Kayseri"*) — **4.** Sıkıştırılarak sırta sarılmış yük (*Tokat ili*) [*Bak: Dırmaçlamak*]

Dırmaçlamak [*F.*], Bir yükü önce iyice iplerle bağladıktan sonra sırtına alıp ipin artan kısımlarını sağından ve solundan geçirerek yükü sırtına bağlamak (*Nevşehir "Niğde"*) [Bak: *Dırmaç*]

Dırman [*İs.*], **1.** Cin; dev (*Bursa; Ordu*) — **2.** Çatıda kullanılan ve kiremit altına giren ağaçlar (*Gelibolu "Çanakkale"*)

Dırranga [*İs.*], Papağan renginde, güvercin büyüklüğünde eti yenmez ve Gökkarga da denilen bir çeşit kuş (*Kayışlı köyü "Maraş"*)

Dırsık [*İs.*], Hububat (*Taşköprü "Kastamonu"*)

Dırtlak [*İs.*], **1.** Üzümün sergi yerinden toplanan iyice kurumamış taneleri (*Ortaköy "Çal-Denizli"*) — **2.** [*S.*] Korkak (*İzmir* [*Muh.*]) — **3.** [*S.*] Hastalıklı, cansız kansız **Zavallı çocuk çok ta dırtlak**: *Çekirge, Doma köyü "İnegöl - Bursa"*)

Dırtmak [*F.*], Bir ağaca çıkmak için, ağacın sakı üzerinde kertikler yapmak (*Karşıyaka "Erdek - Balıkesir* [*Muh.*]*"*)

Dırvana [*İs.*], **1.** Yoğurt yayığı (*Darıca "Gebze-Kocaeli"; Silivri "İst.* [*Muh.*]*"*) — **2.** Çobanların süt sağdıkları çinkodan iki tarafı kulplu kap (*Kavaklı "Edirne"*)

Dırzanlamak [*F.*], Alay etmek, istihza etmek (*Şebinkarahisar "Giresun"*)

Dışdır [*İs.*], İki yaşında dişi keçi (*Erzurum*)

Dışdış [*N.*], Dana, boğa gibi hayvanları çağırmak için çıkarılan ses (*Bereketli "Reşadiye-Tokat"*)

Dışkazak [*İs.*], Boyu on beş, eni bir buçuk santim, sapı ağaç veya çelikten yapılmış tunç kazımakta kullanılan bir türlü dökmeci aygıtı (*Gaziantep*)

Dışlığı azmak [*F.*], Canı sıkılmak (*Adana "Seyhan"*)

Dışlık [*İs.*], **1.** Rahat, huzur, keyf, iç ferahlığı, eğlence (*Adana, Yu-*

karıkarderesi "Bahçe„, Saimbeyli, Başlamış "Dörtyol„, Misis "Seyhan„; Urfa; Malatya; Elâzığ köyleri; Diyarbakır; Bitlis; Sarılar "Avanos - Kırşehir„; Maraş; Tokat Çalış "Haymana„, Keskin "Ankara„; Endel [?]; Köy "Mersin - İçel„; **Çocuklar annelerine hiç dışlık vermediler:** *Develi, Epçe köyü, Şıhlı "Kayseri„)* — **2.** Geçim, hüsnümuaşeret: **Komşunun gelini dışlıktan anlamaz** *(Gaziantep)*

Dışlıksız [*S.*], Yaramaz, kimseye rahat vermiyen çocuk (*Kadirli "Seyhan„*)

Dıştık [*S.*], Yabancı; alâkasız, lâkayt (*Keskin "Ankara [Muh.]„*)

Dıtmık [*S.*], **1.** Pek az, çok küçük: **Kutuda şekerin dıtmığı bile kalmamış** (*Dörtyol "Seyhan„*) — **2.** [*İs.*] Tırmık: **Dıtmığın dişleri seyrek, dökülen başakları almıyor** (*Karahisar "İncesu-Kayseri„*)

Dıvatmak [*F.*], Gelini süslemek, duvaklamak (*Konya*)

Dıvıştı [*İs.*], İnsan, hayvan veya eşyanın çıkardığı hafif ses (*Karacasu, Aydın; Muğla; Ödemiş,* **Bu gece bir dıvıştı işittim:** *Tire, Ömerdere "Bayındır - İzmir„*)

Dıvrak [*S.*], **1.** Çevik, atik (*Yozgat; Edirne; Sivas*) [**Bak:** *Dırdıvrak*] — **2.** Elbiseyi vucuduna yakıştıran (*Çorum; Sivas; Topaç "Yozgat„*)

Dıvrak yürüyüş [*İs.*], Derli toplu, kıvrak yürüyüş (*Sivas*)

Dıvringin [S.], Çalışkan; cesur (*Balkandak "Beyşehir - Konya„*)

Dıyan [*İs.*], Irmaktan su almak için yapılan bent (*Kabaağaç köyü "Fethiye - Muğla„*)

Dıydıy [*İs.*], Sivrisinek (*Dursunbey "Balıkesir„ ; Çorlu "Tekirdağ [Bir asker tarafından]„ ; Güreci "Lâpseki - Çanakkale„*)

Dıyık [*S.*], Düşüncesiz; hoppa (*Kars*)

Dıyrak [*S.*], **1.** Çabuk (*Adana "Seyhan„*) — **2.** Sert hava: **Bugün hava çok dıyrak** (*Kumarlar "Bayramiç - Çanakkale„*)

Dıyrak buğday [*İs.*], Uzun ve kırmızı bir çeşit buğday (*Bademağacı "Antalya„*)

Dızbarlamak [*F.*], Israr etmek: Bu işte dızbarla (*Çöplü köyü "Çivril - Denizli„*)

Dızdır [*İs.*], Keman (*Kemah "Erzincan„*)

Dızdız [*İs.*], **1.** Büğelek denilen sinek (*Konurlar "İnegöl - Bursa„*) — **2.** [*S.*] Çabuk ağlayan çocuk (*Van; Kars*) [**Bak:** Zırlağan]

Dızgamak [*F.*], Dikkatle dinlemek (*İçel*)

Dızgın [*İs.*], Dizgin (*Kütahya*)

Dızgır [*S.*], İri yarı [adam] (*Bölceağaç "Balıkesir„*)

Dızgırıç [*S.*], Babayiğit (*Kavalaktepe "Niğde„*)

Dızgırmak [*F.*], Hiddetlenmek, öfkelenmek: Dızgırıp durma (*Kütahya*)

Dızık atmak [*F.*], Hayvanlar arka ayaklarıyle çifte atmak (*Malatya*)

Dızıkı vermek [*F.*], Koşu vermek (*Kargalı "Polatlı - Ankara„*)

Dızıklamak [*F.*], Hızlı koşmak (*Müslimsözlü "Orhangazi-Bursa"*)

Dızıkmak [*F.*], **1.** Koşmak (*Bursa; Kayseri; Ordu; Meki köyü, Nallıhan, Kalecik, Çubuk "Ankara"; Yemişler, Tire, M. Kemalpaşa "İzmir"; Çankırı; Sinop; Gelegermi, Yalvaç, Aşağıdinek, Isparta; Karaman, Konya; Zey köyü, Sivrihisar "Eskişehir"; Sudaş, Çukurhisar "Söğüt-Bilecik"; Milâs "Muğla"; Bolvadin, Afyon; İzmit "Kocaeli"; Çekmece "İst.* [*Muh.*]*"; Adana "Seyhan"*) [*Bak: dizitmek, seyirtmek, tüymek, cızıkmak, çızıkmak, dızıtmak*] — **2.** Diz çökmek (*Ürgüp, Kayseri; İmat "Alaca - Çorum"*; — **3.** Canı sıkılmak (*Paşalı "Ayancık - Sinop"; Köşker "Avanos-Kırşehir"; Kalecik "Ankara"*) — **4.** Olduğu yerde lâkayt dinelmek (*Kalecik "Ankara"*)

Dızır [*İs.*], Hıristiyanların kızıl yumurta paskalyası (*Karahoca "Haymana - Ankara"*)

Dızıtmak [*F.*], (*Kalecik "Ankara"*) [*Bak: Dızıkmak, 1*]

Dızkırıç [*S.*], Kimsesiz, fakir (*Kürtün "Torul - Gümüşane"*)

Dızlağan [*İs.*], Isırgan otu (*Kambur köyü, Tavlusun "Kayseri"; Nevşehir "Niğde"*)

Dızlağan böceği [*İs.*], Arı cinsinden siyah kanatlı bir haşere (*Güdül "Ayaş - Ankara"*)

Dızlak [*S.*], **1.** Tüysüz [çıplak baş hakkında kullanılır] (*Lâpseki "Çanakkale"; Konya*) — **2.** Verimsiz toprak (*Edirne*) [*Bak: Cızlak, 1*]

Dızlık [*İs.*], Hırka (*Diyarbakır*)

Dızman [*İs.*], **1.** Şeytan (*Kilis "Gaziantep"*) —**2.** [*S.*] Cahil (*Erbaa "Tokat"; Teke "Tirebolu - Giresun"*) — **3.** Kart teke (*Alaca "Çorum"*) — **4.** Mayasız hamur ufak topaklar haline getirilerek tepsi üzerine dizilip pişirildikten sonra üstüne yoğurt dökülüp yenen bir türlü yemek (*Beşevler köyü "Bursa"*) — **5.** [*S.*] Ayağına tetik, aceleci (*Çöğürler "Kütahya"*) — **6.** Taşınması güç olan ağır eşya (*Erzurum*) — **7.** [*S.*] Uzun boylu (*Iğdır, Kars; Erzurum*)

Dızmana [*İs.*], Mayalı hamurun içerisine peynir veya ekşimik konulup pasta şeklinde kesilerek fırında pişirilen bir çeşit ekmek (*Satılmış köyü "Eskişehir* [*Muh.*]*"*)

Dızmır [*S.*], Fitneci, müfsit (*Alacahan "Sivas"*)

Dızmırlık [*S.*], İtişkin, intaçı: Sen dızmırlık ediyor hakkına razı olmuyorum (*Akçaköy "Nizip - Gaziantep"*)

Dız vermek [*F.*], Tehdit haberi göndermek, korkutmak (*Malatya*) [*Bak: Abartıyı basmak*]

Dızzık [*İs.*], Dübür, kıç (*Ayaş "Ankara"*)

Dib [*İs.*], Pancar (*Van*)

Dibabi [*S.*], **1.** İki yüzlü, söz götürüp getiren (*Pirlerkondu "Hadım-Konya"*) — **2.** Açık meşrep [kadın] (*Nallıhan "Ankara"*; O, kadın dibabidir: *Ereğli "Konya"*) [*Bak: Oyunlu, oynak*]

Dibavuluk [*İs.*], Bilgiçlik, ukalâlık (*Mastak "Karaman-Konya"*)

Dibayak [*Zf.*], Biraz önce (*Hamurcu "Kayseri"*)

Dibcek [*İs.*], Kazanın dibi yere dokunmamak için altına konan ottan veya hasırdan yapılmış simit biçiminde altlık (*Elâzığ ve çevresi*)

Dibcik [*İs.*], Kanatlı hayvan yavrularının henüz çıkmıya başlıyan kanat tüyleri (*Büyükçaylı "Dörtyol-Seyhan"*)

Dibcil [*S.*], Sonuncu: Sen sınıfta en dibcilsin (*Sivas*)

Dibedilik [*Zf.*], Büsbütün, temamen (*Elbistan "Maraş"*)

Dibelcek [*İs.*], Dibek tokmağı (*Ordu*) [*Bak: Solku*]

Dibelek [*İs.*], **1.** Bakır, bakraç (*Antalya*) — **2.** Çömlek (*Gödene "Finike-Antalya"*) —**3.** Sarmısak döğmek için kullanılan tahta havan (*Beypazarı "Ankara"*)

Dibelik [*Zf.*], **1.** Daima, aleddevam (*Çorum; Balıkesir; Kayseri*) — **2.** Daha ziyade, büsbütün (Çocuk çok dövülürse dibelik arsız olur: *Çorum; Deresağ "Mudurnu-Bolu"*)

Diberi [*Zf.*], Meselâ (*Şebinkarahisar "Giresun"*)

Dibicesi [*Zf.*], Neticesi, hasılı kelâm: Dibicesi insan okumakla adam olmaz (*Besni "Malatya"*)

Dibidüz [*Zf.*], Büsbütün (*Sazlı köyü* [?])

Dibik [*S.*], **1.** Yapışkan (*Urfa*) — **2.** [*İs.*] Komşu (*İzmir*)

Dibildemek [*F.*], Kımıldamak, kıpırdamak (*Ereğli, Safranbolu Zonguldak"; Güzlük "Boyalı", Araç, Kastamonu*)

Dibiş [*İs.*], Köpek yavrusu, enik (*Aşağıçayır köyü " Zonguldak "*)

Dibiz [*İs.*], Kart soğan (*Kozan "Seyhan"*)

Dible [*İs.*], **1.** Zifaf günü kız evinden güveyi evine götürülen etli ve tatlı yemek (*M. Kemalpaşa "Bursa"*) — **2.** Taze fasulye veya kara lâhna doğranıp başlandıktan sonra içine peynir ve kıyma konarak yapılan yemek (*İzmir*) — **3.** Doğranmış kara pancara pirinç katılarak yapılan yemek (*Vona, Ulubey "Ordu"*)

Dibleki [*İs.*], Toprak ekmek saçı (*Batsa "Çumra-Konya"*)

Dibleyi [*İs.*], Etsiz lâhana yemeği (*Araköy "Şiran Gümüşane"*)

Diblik [*İs.*], Dere kenarlarındaki bahçe, tarla (*Gümüşane*)

Dibriz [*İs.*], İnce dal ve yaprakları keçiler tarafından yenmiş olan çam (*Kayıköy "Emet-Kütahya"*)

Dibsiri [*S.*], Fahişe; puşt (*Köşker "Kırşehir"*)

Didak [*İs.*], Kuş gagası (*Isparta*) [*Bak: Didek*]

Dide [*İs.*], Yürek, kalp[daha ziyade hayvan hakkında kullanılır] (*Uluburlu" Isparta"*)

Didek [*İs.*], **1.** Gaga (*Ilgın, Mastak, Karaman "Konya"; Derbent "Alaşehir - Manisa"; Yalakköyü, Seyhan; Yılanlı, Kasımlar "Eğridir - Isparta"; Çal "Denizli"; İshaklı, Bolvadin "Afyon"; Bağyaka "Finike - Antalya"; Tire "İzmir"; Bademli, Büyükafşar "Bâlâ - Ankara"; Bucak "Burdur"; Eldirek "Fethiye - Muğla"*) [*Bak: Kekme, didak, didik*] — **2.** Kaydırak oyununda ortaya konulan ve nişan alınan taş (*Bigadiç "Balıkesir"*)

Didi [*İs.*], Hindi yavrusu (*Düzce "Bolu"*)

Didik [*İs.*], (*Erbaa "Tokat"*) [*Bak: Didek, 1*]

Didiklemek [*F.*], **1.** Yünü ditmek (*Berendi "Ereğli - Konya"*) — **2.** Kavgada hasmın yüzünü tırmalamak (*Berendi "Ereğli - Konya"*) — **3.** Ditmek (*A.; İst.*)

Didiri [*S.*], İnce uzun: **Didiri bacak** (*Isparta*)

Digdigan [*İs.*], Çitlembik ağacı (*Ermenak "Konya"*) [*Bak: Doğdoğan*]

Digdir [*S.*], **1.** Zayıf, cılız (*Bozkır "Konya"*) — **2.** [*İs.*] Kilim dokumıya yarıyan bir aygıt (*Aziziye "Ereğli Konya"*)

Diğdirmek [*F.*], (*Rahimiye, Tuzla "Seyhan"; Civanyaylağı "Mersin-İçel"; Merzifon "Amasya"; Çıkrık "Mecitözü-Çorum"*) [*Bak: Cımkırtmak*]

Diği [*İs.*], Keçi yavrusu (*Salkuma "Kayseri"*) [*Bak: Gidik*]

Diğircik [*İs.*], **1.** Ufak dolu (*Elecik, Sarıkızlı "Kalecik-Ankara"*) — **2.** İlkbaharda ağaçlarda beliren göz (*Kalecik "Ankara"*)

Diğir diğir [*S.*], Pürüzlü, dişdiş olan satıh (*Sivas; Yozgat*)

Diğrek [*İs.*], **1.** Sebze ve meyvaların sert hali: **Diğrek bir hıyar getir** (*Genezin "Avanos-Kırşehir"*) — **2.** [*S.*] Başı yukarıda olma: **Şu adam diğrek diğrek yürüyor** (*Öteyüz "Zonguldak"*)

Diğremek [*F.*], **1.** Sebze ve meyvalar sertleşmek ve gevrekleşmek (*Kırşehir; Kayseri*) — **2** Dik durmak (*Sille "Konya"*)

Diğren [*İs.*], Ucu iki parmaklı çiftçi aygıtı (*Akhisar "Manisa"; Kızılca "Hadım-Konya"; M. Kemalpaşa "Bursa"; Göynük, Mudurnu "Bolu"; Niğde köyleri; Mut "İçel"; Kızılelma "Bartın-Zonguldak"; Akköy "Söğüt-Bilecik"; Eskişehir; Çayhan "Ereğli-Konya"; Keskin, Başköy "Ankara"; Veliköy* [?]) [*Bak: Çatal ağaç, diğren, dirken, diren, dirkan*]

Diha [*Ed.*], İşte, orada (*Maraş; Sinop; Samsun Büyükyenice "Bilecik"; İzmir* [*Muh.*])

Diheklemek [*F.*], Gözetlemek, gizliden gizliye dikkatle bakmak (*Gaziantep*)

Dihlemek [*F.*], Öküzleri diyha diye sürmek (*Kadınköyü "Eskişehir"*)

Dikar [*İs.*], Kurt, canavar: **Dikar gibi saldırdı** (*Kastamonu*)

Dikçe [*İs.*], İplik sarılan kafesin şakulî mihveri (*Mersin "Perşembe-Ordu"*)

Dike [*İs.*], **1.** Sabanın toprağı iyi yaramadığı yer (*İsgöbü köyü "Kayseri"*) — **2.** Sabanın çok derin battığı yer (*Yalak "Pınarbaşı-Kayseri"*) — **3.** Yemek içindeki et parçaları (*Nevşehir "Niğde"*) [*Bak: Tike*] — **4.** [*S.*] İtaatsiz, inatçı (*Bölme "Uşak-Kütahya"*)

Dikeç [*İs.*], **1.** Bağ çubuğu dikmek için yere delik açmağa yarıyan demir veya ağaç kazık (*Ulucak "Menemen-İzmir* [*Muh.*]") — **2.** Kazık (*Gâvurdağ "Cebelibereket", Kadirli "Seyhan"*) — **3.** [*S.*] Dik boynuzlu manda (*Samsun*) — **4.** Kağnı köplerinin iki başına dikilen kazık (*Genezin "Avanos-Kırşehir"*)

Dikeden atmak [*F.*], (*Konya*) [*Bak: Dabıklamak*]

Dikeleç [*İs.*], Fide dikmekte kullanılan küçük ve ucu sivri kazık: **Dikeleçleri getir de domates fidelerini ekelim** (*Edirne*)

Dikelek [*S.*], Serkeş [adam] (*Kastamonu*)

Dikelmek [*F.*], Karşı komak, serkeşlik etmek (*Kastamonu*)

Dikençe [*İs.*], Dikenlere konan sarı bir kuş (*Kırklareli* [*Muh.*])

Dikenli balık [*İs.*], Mayıstan temmuz sonuna kadar avlanan kırlangıç soyundan bir balık (*Samsun*)

Dikeş [*İs.*], Cevizli sucuk (*Antalya*)

Diki [*İs.*], **1.** Parça (Elbisem diki diki olmuş: *Amasya; Develi, Talas "Kayseri"*) [*Bak: Biti 6, bitiki*] — **2.** Et parçası (*Kadirli "Seyhan"; Amasya; İbrala "Karaman - Konya"; Karaşar "Beypazarı - Ankara"; Kargı "Kastamonu"*) — **3.** Pamuk ipliği (*Adana köyleri*) — **4.** Tane (*Irmaksırıt "Çarşamba - Samsun"*) — **5.** [*S.*] Azametli: **Diki zeybek inip gelir inişten * Her yanları görünmüyor gümüşten** (*Antalya*)

Dikicik [*Ed.*], İşte, şurada (*Maraş*)

Dikilgen [*İs.*], Yel, sancı (*Şıhlar "Ulubey-Ordu"; Taflı "Çarşamba-Samsun"; Niksar "Tokat"*) [**Bak:** Dikirgen]

Dikili [*İs.*], Kevgir (*Balıkesir*)

Dikim [*İs.*], **1.** Bayır: **Bu dikim çok fena** (*Fırnıs "Maraş"*) — **2.** Ekmek kırıntısı (*İbrala "Kastamonu"; Konya*)

Dikirgen[*İs.*], (*Bürhanettin "Ordu"*) [*Bak:* **Dikilgen**]

Dikittirmek [*F.*], Birini çok koşturmak (*Kömürköy "Kırklareli"*)

Dikkalli [*İs.*], Sincap (*Narlıdere "İzmir"*) [*Bak:* Çökelez]

Dikke [*İs.*], **1.** İğne (*Zile "Develi-Kayseri"*) — **2.** Kağnıların köpündeki deliklere sokulan uzun ağaçlar (*Develi "Kayseri"*) — **3.** Sofaların altına konan direkler (*Kayseri*)

Dikkel [*İs.*], Bağ çapası (*Gelibolu "Çanakkale"*)

Dikki [*İs.*], **1.** Arı kovanına konan ve üzerine bir parça petek yapıştırılan ağaç (*Buluklu "Mersin - İçel"*) — **2.** Amut, direk (*Adana*) — **3.** Sebze tohumu (*Yılanlı "Eğridir-Isparta"*) [*Bak:* **Çoturuk**]

Dikleme [*İs.*], Amut (*İst.*)

Diklenmek [*F.*], Hazır olmak (*Samsun*)

Diklenti [*İs.*], Sancı: Yüreğimin diklentisi (*Kuzyaka "Milâs - Muğla"*)

Dikme [*İs.*], **1.** Sebze fidesi (*Niğde; Kayseri*) — **2.** Fidan (*Çankırı; Gözene "Malatya"; Kızılkeçili "Çanakkale"; Kastamonu; Topaç "Yozgat"; Ereğli "Konya"; Kelgin, Talas "Kayseri"; Sunusa "Erbaa - Tokat"; Şıhlar "Ulubey - Ordu"; Darende "Malatya"; Ayaş "Ankara"; Bolu; Köşker "Kırşehir"*) — **3.** Ağaç direk(*Elâzığ; Kütahya; Çanakkale; Urfa*) — **4.** Palamut ve meşe ağaçlarının gövdesi (*Antalya; Zeyve "Söğüt - Bilecik"*) — **5.** Kalas (*Bozkır "Konya"*) — **6.** Birden fazla çocuğu olmıyan kadının çocuğuna verdiği isim (*Kayı köyü "İskilip - Çorum"*) — **7.** Kağnıyı durdurmak için boyunduruğa zincirle bağlanan kazık, kağnı kazığı (*Antalya*) — **8.** Binaları tutmak için dikilen direk (*Yılanlı "Eğridir - Isparta"; Bozkır "Konya"*) — **9.** Bacak (*Maraş*)— **10.** Iç güveyisi (*Şahin "Malkara-Tekirdağ [Muh.]"; Bahçecik "Kocaeli [Muh.]; Papasköy "Samsun [Muh.]"; İst. [Muh.]; Trabzon; Kocaeli; Edirne; Sivas; Lâpseki "Çanakkale"; Doğancaköy "Vize-Kırklareli [Muh.]"*)

Dikmen [*İs.*], **1.** Dikme usuliyle elde edilen ağaçlık (*Kastamonu*)— **2.** Düz arazi üzerinde piramit biçiminde yükselen tepe (*Serik "Antalya"*) — **3.** Dağların en yüksek yeri, yüksek yerlerde mahrut biçimindeki kısım (*Serik "Antalya"; İhlara "Aksaray - Niğde"; Setbaşı "Bursa [Muh.]"; Giresun; Kabaağaç "Fethiye - Muğla"; Göncek köyü "Mudurnu-Bolu"*) — **4.** Dik boynuzlu hayvan (*Yanpar "Mersin - İçel"*)

Dikmen sakar [*İs.*], Boynuzları dik ve hafif arkaya kıvrık olan keçi (*Gelibolu "Çanakkale"*)

Dikna [*İs.*], Parça (*Trabzon*)

Dikren [*İs.*], Çatal (*İst. [Muh.]*)

Diktağan [*İs.*], Çocukların taşlarla oynadıkları bir çeşit oyun (*Datya "Reşadiye - Tokat"*)

Diktek [*İs.*], Kuş gagası (*Isparta*)

Dikti [*İs.*], Kuş, tavuk gagası (*Kadıköy "Sarayköy - Denizli"*)

Dik yarısı [*İs.*], Gece yarısı (*İnceköy "İvrindi - Balıkesir"*)

Dil [*İs.*], **1.** Anahtar (*Malatya; Kilis, Gaziantep; Taşçı, Fetullah "Develi - Koyseri"; Mersin "İçel"; Bayramiç "Çanakkale"; Maraş; Kozan, Kadirli, Gâvurdağ "Cebelibereket - Seyhan"; Büyükafşar "Bâlâ", Ankara; Kızıllar "Karaman - Konya"; Cemele "Kırşehir"; Tovas "Denizli"; Bursa; Sungurlu "Çorum"*) [Bak: Açkı 1, açacak]— **2.** Yazı kaleminin ucu (*Peçenek köyü "Kızılcahamam - Ankara"*)

Dilağ [*İs.*], Bızır, dilcik (*Denizli*)

Dilâk [*İs.*], Bızır, dilcik (*Konya*)

Dilalenmak [*F.*], Üşenmek (*Gaziantep; Maraş*)

Dilan [*İs.*], Erkeklerin ve kadınların halka teşkil ederek, düğünlerde karşılıklı oynadıkları bir oyun, halay oyunu (*Haral köyü "Gaziantep"; Malatya*)

Dilatik [*S.*], Büyük, reis, baş (*Sulutaş "Sille - Konya"*)

Dil bağı [*İs.*], Gelini söyletmek için güveyinin verdiği hediye (*Erzincan*)

Dilbesek [*S.*], Çok söyliyen; yerinde söyliyen, aklı yetık (*Bektaş "Zara - Sivas"*)

Dilbezeği [*S.*], Çok lâf bilen, dilli (*Alayunt "Kütahya"*)

Dilbidir [*İs.*], Delik delmeye yarıyan zımba [kunduracı tabiri] (*Muğla*)

Dilbunu [*İs.*], Beddua: **Dilbununa rasgelesin** (*Ankara*)

Dilburan [*İs.*], Yenirken insanın dilini yakan üstü mavimsi bir çeşit kır mantarı (*Trabzon*)

Dilcek [*İs.*], Küçük dil (*Kars*) [Bak: Dilcik]

Dilcik [*İs.*], **1.** Küçük dil (*Kars; Erzurum*; **Dilciğin uzamış**: *Kilis "Gaziantep"; Ağrı; Isparta*) [Bak: Dilcek] — **2.** Bademcik hastalığı (*Lâpseki "Çanakkale"*) — **3.** Dil altında olan ve keklik hastalığı da denen bir çeşit hastalık (*Ermenak "Konya"*)

Dilçik [*İs.*], **1.** Av köpeklerinin dillerinde olan bir hastalık (*İhsaniye "Üsküdar - İst. [Muh.]"*) — **2.** [*S*] Kolay ve cerbezeli söz söyliyen (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*)

Dil damak [*İs.*], **1.** Aslan ağzı da denen çiçek (*Kütahya*) — **2.** Kına çiçeği (*Karaman "Konya"*) — **3.** Burçak çiçeği (*Sarayköy "Denizli"*)

Dilden [*İs.*], Zıpzıp (*Sinop*)

Dildirim [*S.*], Dilli, dilbaz (*Köşker "Kırşehir„*)

Dildoku [*İs.*], Salep çiçeği (*Karacasu "Aydın„*)

Dilemenli [*S.*], Çok söyliyen (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Dilerke [*İs.*], Kız bakmağa giden görücü (*Kadıçiftliği "Yalova - İst.„*)

Dilfitil [*İs.*], Ayakkabılarda delik delmiye yarayan zımba (*Lâdik "Samsun„*)

Dilgen [*İs.*], Iki çatallı harman aygıtı (*Şebinkarahisar "Giresun„*) [*Bak: Dirgen*]

Dilgit [*İs.*], Kaynamış buğday, kuru üzüm ve fasulye karıştırılarak yapılan yemiş mahlûtu (*Antalya*)

Dilgön [*İs.*], (*Bafra "Samsun„; Çakır köyü "Şebinkarahisar - Giresun„*) [*Bak: Dirgen*]

Dilgöz [*İs.*], Mavi katır boncuğu (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„; Kütahya; Ula, Muğla; Eskişehir; Karacaviran, Gökçesu "Bolu„*)

Dilik [*S.*], **1.** Üst dudağı yukarıdan aşağıya doğru yarık (*Erzincan*) — **2.** Dilinmiş (*Samsun; Tire "İzmir„*) — **3.** Yırtık, elbise yırtığı (*Erzincan; Peçenek "Kızılcahamam - Ankara„*) — **4.** [*İs.*] Minder (*Ankara*)

Dili kırkma [*İs.*], Sığır cinsinin dili üstünde peyda olan ufak siyah kaba cıkları (*Işıklı "Çivril - Denizli„*)

Dilikman [*İs.*], Yağ kandili (*Samsun*)

Dilkanat ve **Dil kanatan** [*İs.*], Karpuz teveği gibi yerde uzanan dikenli bir ot tohumu (*Subugaz "Gaziantep„*)

Dilke [*S.*], Pişmemiş yemek: **Önüme dilke et ve patates getirdiler** (*Gaziantep*)

Dilkem [*İs.*], Tarla sınırı (*Niğde*) [*Bak: Anı, 1*]

Dilkemek [*F.*], Bağlamak, dikmek (*Gezende "Gülnar - İçel„*)

Dilkenleği [*İs.*], Yağmur, dolu ve yangın gibi şeylerin dar bir saha üzerinde uzayıp gitmesi (*Atlıhisar "Şuhut - Afyon„*)

Dil kırpması [*İs.*], Sığır hayvanlarının dilinde olan bir hastalık (*Emirler "Bâlâ - Ankara„*)

Dilkicik [*İs.*], Kağnı üzerine yük koymak için uzatılan tahtadan köprüler (*Çal "Denizli„*)

Dillemek [*F.*], Kilitlemek (*Kadirli "Seyhan„; Kilis "Gaziantep„; Manavgat "Antalya„*) — **2.** Zemmetmek, aleyhte bulunmak (*Bolu; Şıhlar "Ankara„; Akdağmadeni "Yozgat„; Lâpseki "Çanakkale„*) — **3.** Tekrarlamak (*Laçın "Kayseri„*)

Dillemez [*S.*], Dilsiz (*Adatepe, Devrek "Zonguldak„*)

Dillengeç [*S.*], Virdizeban: **Dervişin dillengeci hû dur** (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan„*)

Dilli damak [*İs.*], Kamış düdük (*Kargacık "Alanya - Antalya„*)

Dilli düdük [*İs.*], (*Dursunbey, Balıkesir ve çevresi*) [*Bak: Bızbıldak*]

Dillik [*İs.*], Kışın arı kovanına konulan pekmez (*Ermenak "Konya„*)

Dillileyin [*İs.*], Denize doğru çıkıntı, burun (*Keşanoz "Ankara„*)

Dilli toy [*İs.*], Gagası onbeş yirmi santim uzunluğunda olan toy: **Bu gece sürü sürü dilli toy geldi** (*Tire "İzmir„*)

Dilmaçlamak [*F.*], Tercüme etmek: **Kitabı dilmaçladım** (*Denizli*)

Dilme [*İs.*], **1.** Üzümden yapılan lokum gibi bir çeşit kuru tatlı (*Birecik "Urfa"*) — **2.** Bir tarlanın birtakım parçalarından her biri (*Niğde; Kastamonu*) — **3.** Küçük sular kıyılarında kum ve çakıl gibi şeyler yığarak meydana getirdiği toprak (*Emür "Nallıhan-Ankara"*) — **4.** Her dıl'ı dört santim, boyu iki boçuk metre ve dört köşe ağaç, kereste (*Tire, İzmir; Ermenak "Konya"*) — **5.** Başa sarılan yemeni (*Nevşehir "Niğde"*)

Dilmeç [*İs.*], **1.** Yanları açık üç etekli entari (*Niğde*) — **2.** Pantalonun önünde bulunan ilikli kısım (*Sarılar "Nallıhan-Ankara"*)— **3.** Tarla veya ekilmemiş toprakların burun gibi uzanan kısmı (*Erzincan*)

Dilmiç [*İs.*], Cam bilezik (*Eyüp "İst.* [*Muh.*]*"*)

Dilsürme [*İs.*], Küçüğün büyüğü azarlaması (*Ermenak "Konya"*)

Diltar [*İs.*], Tercüman (*İst.*)

Dilve [*İs.*], Kavun, divlek kavunu: **Bana bir dilim dilve ver** (*Arnavutköy "İst."*)

Dilyenek [*İs.*], Çocuğun beşiğine konan lâzımlık (*Kastamonu*)

Dim [*İs.*], Yeni yürümeğe başlıyan çocuğun ayakta durması (*Kayseri*)

Dima [*İs.*], **1.** Boğmaca öksürüğü (*Niğde*) — **2.** Nezle (*Sinop*) [*Bak: Dumağı*]

Dimbarmak [*F.*], Şişmek, kabarmak: **Elimin üstü dimbardı** (*Hırka köyü "Tavas-Denizli"*)

Dimdal [*S.*], **1.** Yalnız: **Koca bıyık dimdal kaldı** (*Müsgebi "Bodrum-Muğla"*) — **2.** Çırçıplak (*Datya "Muğla"*)

Dimdik [*İs.*], **1.** Kuş gagası (**Karakuşun dimdiği siyahtır:** *Iğdır "Kars"; Çermik "Diyarbakır"; Bahşılı "Ankara"*) — **2.** [*S.*] Şakulî (*Keçiborlu, Isparta; Kastamonu*)

Dimdimi [*İs.*], Su kenarlarında kuyruğunu sallıyarak dolaşan uzun kuyruklu küçük bir kuş (*Alaçam "Bafra-Samsun"*)

Dimdurmak [*F.*], **1.** Ayakta durmak (*Genezin "Avanos-Kırsehir"*) — **2.** Çocuk yürümeğe alışmadan önce ayakta durmak (*Amasya*) [*Bak:* **Day durmak, çöğe durmak**]

Dimece [*İs.*], Atalar sözü (*Çankırı; Bolu; Sinop; Samsun*) [*Bak: Demece*]

Diemde [*Zf.*], Galiba: **Dimede bu sene üzüm az olacak** (*Sarpıncak "Karaburun-İzmir"*)

Dimik [*İs.*], Uç, sivri çıkıntı (*Eşmekaya "Aksaray-Niğde"*)

Dimis [*İs.*], Kat, tabaka: **Tarlayı bir dimis sürdüm** (*Barak* [*?*])

Dimitlemek [*F.*], Ölçmek: **Hanginiz aşağı çizgiye yakın, gel de dimitleyelim** (*Dodurga "Bozüyük-Bilecik"*)

Dimkiri [*S.*], Dimdik: **Elli yaşına gelmiş, hâlâ dimkiri** (*Kastamonu*)

Dimmit [*İs.*], Meyvası en önce kemale eren ağaç: **Bu zerdali dimmittir, en evel bu meyva verir** (*Beypazarı "Ankara"*)

Dimyamak [*F.*], Otururken veya binit üstünde iken ımızganmak (*Dede köyü "Ereğli-Konya"*)

Din [*İs.*], **1.** Çorap ilmeği (*Tavşanlı "Kütahya"; Çanakkale, Zeytinli "Edremit - Balıkesir"; Akşehir "Konya"*) — **2.** Uzun müddet kapalı kalarak hamızı karbon neşreden kuyu, mağara; tekin olmıyan yer (*Yalvaç "Isparta"; Atlıhisar "Şuhut - Afyon"*) — **3.** İstirahat, sükûn (*Trabzon* [*Bir Kerküklüden*]) — **4.** Bir

şeyin en sivri ve yüksek noktası: Dağın din tepesi (*Kütahya*)

Dinaz [*İs.*], Alay etme (*Erzurum*)

Dinbaç ve **Dinbaş** [*S.*], Kendini beyenen (*Ilgın "Konya,,*)

Dincalamak [*F.*], İstirahat etmek: Çok yoruldum biraz dincalalım (*Artvin "Çoruh,,*)

Dinç dalağı [*İs.*], Kuvvetli otlar yiyen hayvanların tutulduğu hastalık (*Kadıköy " Silivri - İst. [Muh.],,*)

Dindik [*İs.*], **1.** Gaga (*Van*) — **2.** Teneke kandil (*Elâzığ*) [**Bak:** *Cüce, hotti*]

Dindiklemek [*F.*], Araştırmak, derinleştirmek (*Şebinkarahisar "Giresun,,*)

Dindirme [*İs.*], Durdurma (*Köşker "Kırşehir,,*)

Dindirmek [*F.*], Durdurmak, avutmak (*Gaziler "Hadım - Konya,,*)

Dine [*İs.*], Boynuzları düz ve sivri olan keçi (*Dodurga "Bozöyük - Bilecik,,*)

Dinek [*İs.*], **1.** Menzil, dinlenecek yer (*Ulukışla "Niğde,,; Karaman "Konya,,; Ünye "Ordu,,*) [**Bak:** Dinenmeç] — **2.** Dalları kurumuş ağaç gövdesi (*Sunusa "Erbaa - Tokat,,*) — **3.** [*S.*] İnatçı (*Bergama "İzmir,,*) [**Bak:** Diretek]

Dinelek [*S.*], İnatçı (*Daday "Kastamonu,,*) [**Bak:** *Dinek, 3*]

Dinelme [*İs.*], İddia etme (*Ermenak "Konya,,*)

Dinelmek [*F.*], **1.** Ayakta durmak, dik durmak (*Trabzon; Yalvaç "Isparta,,; Edremit, Balıkesir ve çevresi; Eskişehir; Seferihisar, Urla, Kuşadası, İzmir; Adana; Bodrum "Muğla,,; Mustafabeyli " Ceyhan - Seyhan,,; Kırkağaç "Manisa,,; Köprü "Keskin,,, Kalecik "Ankara,,; Akçakaya, Kızılviran "Kayseri,,; İznik, Kemalpaşa "Bursa,,; Şarkışla, Sivas; Samsun; Sinop; Çorum; Yozgat, Lice "Diyarbakır,,; Giresun; Yapıntı "Mut - İçel,,; Bolu; Buğdaycık "Bahçe-Seyhan,,; Lâpseki "Çanakkale,,; Kars; Tekirdağ; Afyon; Maraş; Beyşehir "Konya,,; Eskişehir*) [**Bak: Dingelmek**] — **2.** İnat etmek, karşı durmak (*Gözlüköy, Konya; Edirne*)

Dineltmek [*F.*], **1.** Dikmek: Şu ağacı karşısındaki çukura dinelt (*Bolu*) — **2.** Dik ve şakulî durdurmak (*Zuday "Erbaa - Tokat,,*)

Dinenmeç [*İs.*], İstirahat yeri, menzil (*Ulubey "Ordu,,*) [**Bak:** *Dinek, 1*]

Dinep [*İs.*], Buğday tarlalarında yetişen ve arpaya benziyen, yenilirse insanı sersem eden bir bitki (*Diyarbakır*) [**Bak:** *Zivan*]

Dinetmek [*F.*], Ayakta durdurmak: Ne dinetiyorsun (*Mahmudiye "Eskişehir,,*)

Dinga [*İs.*], Su maşrabası (*Çandarlı "Bergama - İzmir,,*)

Dinga yoğurdu [*İs.*], Yağı alınmış sütten yapılan yoğurt (*Safranbolu "Zonguldak,,*)

Dinge [*İs.*], **1.** Kadın başlığı [başa konulan başlığın üstüne sarılan yemenilerle beraber heyeti umumiyesi] (*Köy "Çıldır-Kars,,; Kargın "Tercan - Erzurum,,; Van*) — **2.** Gelinlerin başlarını süsliyen ipekli örtü üstüne gümüş altın dizili başlık (*Erzincan*) [**Bak:** *Kofik*] — **3.** Kadınların başlarına giydikleri hasırdan örülmüş külâh (*Diyarbakır*) — **4.** Yokuşlu sarp arazi tepeleri (*Samsun "Erbaa-Tokat,,*)

Dingeci [*S.*], Maskara (*Sırıklı köyü "Sivas„*) [*Bak: Dingeç*]

Dingeç [*S.*], Soytarı, maskara (*Bozan köyü* [*?*]) [*Bak: Dingeci*]

Dingel [*İs.*], Demir dingil (*Şm A.*)

Dingelmek [*F.*], Ayakta durmak (*Koru köy "Yalova - İst.„; Genezin "Avanos - Kırşehir„*) [*Bak: Dinelmek*]

Dingene [*İs.*], Kendir dövmeğe yarıyan bir aygıt (*Ünye "Ordu„*)

Dingıra [*İs.*], Vişne veya kiraz ağacı kabuğundan yapılmış tezene denilen mızrapla çalınır bir çeşit çalgı olup bağlama ve bulgarıdan küçüktür (*Bor "Niğde„*)

Dingi [*İs.*], Kereste yapmağa yarıyan ağaçların uç tarafı (*Kadirli "Seyhan„*)

Dingiç [*S.*], Kıvrık kulaklı keçi: **Mehmedin keçileri hep dingiçtir** (*Akaid köyü "Akşehir - Konya„*)

Dingil [*İs.*], **1.** Tepe, uç, doruk (*Kadirli "Seyhan„; Gelendost "Isparta„; Antalya; Kilis, Gaziantep; Göksün, Maraş; Dereköyü "Tokat„*) — **2.** Ağaç veya demirden yapılan arabanın tekerleklerini birbirine bağlıyan uzunca demir (*Bursa; Hıdırlar "Nallıhan - Ankara„; Gündüzbey "Malatya„; Adana "Seyhan„*) [*Bak*: **Eğsen, esken**] — **3.** Omuz (*Bafra "Samsun„*) — **4.** Tecce denilen aygıtın iğ üzerinde dönmesini temin eden mihver (*Tokat*) — **5.** [*S.*] Zevzek hafifmeşrep (*Konya*) — **6.** [*S.*] Fettan oynak (*Ordu*) — **7.** Sepet (*Akçaşehir "Bolu„*) — **8.** Gelinlerin başlarına koydukları altın ve gümüşten yapılmış başlık (*Amasya; Mecitözü "Çorum„*) — **9.** [*S.*] Düşüncesiz söz söyleyen ve gönül kıran adam (*Kavak "Başara - Konya„*) — **10.** Damat (*Ortakapımahallesi "Kars*[*Muh.*]„)

Dingilcik [*İs.*], İspinoz kuşu (*Kaboğlu "Zonguldak„*)

Dingildek [*S.*], Zıplıya zıplıya yürüyen adam (*Niğde*)

Dingildemek [*F.*], **1.** Kımıldamak, oynamak, sıçramak, sallanmak, sendelemek, zınkıldamak (*Maruf "Çankırı„; Adatepe "Devrek-Zonguldak„; Sinop, Malatya; Köşk "Aydın„; Kilis "Gaziantep„; Niğde; Afyon, Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan„; Sungurlu "Çorum„; Ankara, Girelbelen "Bodrum - Muğla„; Çeşme "İzmir„*) — **2.** Titremek (*Aydın; Malatya*) — **3.** Araba oku yukarı kalkarak araba yere inmek (*İzmit "Kocaeli„*) — **4.** Kuşkulanmak (*Safranbolu "Zonguldak„*) — **5.** Korkmak (*Tire "İzmir„*) — **6.** Abdesti sıkışan bir adam olduğu yerde bir ayağını kaldırarak bir ayağını indirmek (*Kastamonu*)

Dingildeşme [*İs.*], Sıçraşma, hoplaşma: **Bahar geldi oğlaklar dingildeşiyor** (*Endel "Osmaniye Seyhan„*)

Dingilek düşmek [*F.*], Korkulu düşten korkarak uyanmak (*Düğrek köyü* [*?*])

Dingilemek [*F.*], Korkmak, ürkmek (*Alibeyli "Çarşamba - Samsun„*)

Dingili [*İs.*], Tepe, doruk: **Çocuk ağacın dingilisine çıkmış** (*Alanya "Antalya„*) [*Bak*: **Dingiltepe**, *dingil köçük*]

Dingilitos [*İs.*], Tahtaravalli (*Arapköy "Ordu„*)

Dingil köçük [*İs.*], Ağacın en yüksek noktası (*Ceyhan "Seyhan„*) [*Bak: Dingili*]

Dingilli [*İs.*], Kapaklı sahan (*Serpin köyü "Turhal - Tokat*„)

Dingilmek [*F.*], Yatmak (*İst.*)

Dingiltepe [*İs.*], Doruk, tepe (*Ilısu köyü* [?]) [*Bak: Dingili*]

Dingimek [*F.*], Bir şeyi kaldırıp içmek (*Kalfat "Çankırı*„)

Dingin [*S.*], Kuvvetsiz, takatsiz, zayıf, yorgun, durgun, düşünceli, bitkin, mecalsiz (*Kurşunlu* [?]; *Ermenak, Konya; Bürhaniye "Balıkesir„; Mankit" Ceyhan-Seyhan„; İshaklı "Bolvadin-Afyon„; Çandarlı "Bergama-İzmir„; Balıkesir; İğdecik ve Sancaklıboz, Uncuboz "Kırkağaç - Manisa„; Bahçeli köyü "Ezine„, Bergaz "Çanakkale„; Karaçakal, Aydın; Milâs, Muğla; Burdur*)

Dingiş [*S.*], **1.** Çok uzun boylu ve zayıf olan (*Elâzığ; Karsavran "Saimbeyli - Seyhan„*) — **2.** Kötürüm (*Bozöyük "Göksun-Maraş„*) — **3.** Boynuzları kısa ve ucu ince olan inek (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan„*) — **4.** Boynuzları dik ve oynak olan davar (*Çardak "Göksün - Maraş„*) — **5.** Dalsız budaksız tek bir ağaç (*Lohan "Gaziantep„*)

Dingişlemek [*F.*], Kulak kabartmak (*Konya*)

Dingiz [*S.*], Sakin: **Bugün hava dingiz gitti** (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*)

Dingizimek [*F.*], Sükûnet bulmak (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*)

Dingizlik [*İs.*], Sükûnet, durgunluk (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*)

Dingor [*Is.*], Tepe (*Ergine "Bakacak - Burdur„*)

Diniş [*İs.*], Kulak kabartarak dinleyiş (*İçel*)

Diniş vermek [*F.*], Dinlemek: **Dört köşeye diniş verdim** (*Mut "İçel„*)

Diniz [*S.*], **1.** Sakin, sükûnetli (*Yapıntı "Mut - İçel„; Çandır "Serik - Antalya„*) — **2.** Uslu (*Reis "Konya„; Niğde*) — **3.** [*İs.*] Rahatlık (*Sevişler "Soma - Manisa„*) — **4.** Durgun [hava] (*Yeniköy "Ceyhan-Seyhan„; Niğde; Isparta*) — **5.** [*İs.*] Selâmet bulma, rahat olma (*Mersin "İçel„*)

Dinizimek [*F.*], Sükûnet bulmak, dinmek [hava hakkında] (*Bor "Niğde„*)

Dinizleşmek [*F.*], Ağız kavgası (*Ulukışla "Niğde„*)

Dink [*İs.*], **1.** Hububatın kabuklarını ayırmağa ve yumuşatmağa yarıyan değirmen (*Adana; Şebinkarahisar, Alucra "Giresun„; Diyarbakır; Genezin "Avanos - Kırşehir„; Ahlat "Bitlis„; Erzurum*) — **2.** Şal, şayak ve aba gibi şeyleri döğmeğe yarar bir aygıt [içerisi dişlidir ve ağaçtan dişli bir kolu vardır] (*Lâdik, Havza "Samsun„*) — **3.** Pirinç fabrikası, pirinç dövmeğe yarar dikili değirmen (*Meydan "Mut - İçel„; Adapazarı "İzmit - Kocaeli„; Terme, Çarşamba "Samsun„; Bor "Niğde„; Diyarbakır; Ünye "Ordu„*) — **4.** Hububat dövmeğe yarar dibek (*Erzurum; Erzincan; Çanakkale; Ordu; Niğde; Şebinkarahisar "Giresun„*) — **5.** Bulgur dövülen içi oyuk taş (*Şebinkarahisar "Giresun„; Çanakkale; Kırşehir*)

Dinkama [*S.*], Kuru ve etsiz adam (*Erzin "Dörtyol - Seyhan„*)

Dinke [*İs.*], Sırmalı püskül (*Elâzığ*)

Dinkene [*İs.*], Buğdayın kabuğunu çıkaran aygıt veya değirmen (*Dişli "Bolvadin - Afyon„*)

Dinkese [*İs.*], Muztarlık, naçarlık, ümitsizlik (*Kışlacık köyü "Ankara"*)

Dinkoz [*İs.*], **1.** Bezir kandili (*Göğenç "Konya"*) — **2.** [*S.*] Mağrur (*Bozan* [?])

Dink vermek [*F.*], Dinlemiye mecali yokken bile dinlemiye çalışmak (*Tibet "Ardahan - Kars"*)

Dinlemece [*İs.*], Masal, hikâye: Bilmeceyi mi seversin, dinlemeceyi mi? (*Sırapınar "İst."*)

Dinlence [*İs.*], Dinlenecek şey, rahat: Ne rahatım var, ne dinlencem (*Edirne* [*Muh.*])

Dinlenç [*İs.*], Rahat: Dinlencim yok (*Karacasu "Aydın"*)

Dinlendirmek [*F.*], Yanan lâmba veya ateşi söndürmek(*Çanakkale*)

Dinlengün [*S.*], Yorgunluğu gitmiş, dinlenmiş (*Şıhlar "Ulubey - Ordu"*)

Dinnik [*İs.*], Kuş gagası (*Barak "Gaziantep"*)

Dinsik [*İs.*], **1.** Silâhla ağaçların başına çıkarak akşamları yapılan tavşan avı (*Bostanlar köyü "Bahçe - Seyhan"*) — **2.** [*S.*] Rüzgârsız sıcak ve sıkıntılı hava (*Kıbrıs köyü "Ankara";* Dinsik havada yürümek güçtür: *Sücüllü "Yalvaç - Isparta"; Hadım "Konya"*)

Din toru [*İs.*], Dağ tepesi (*Ermenak "Konya"*)

Dinünce [*Zf.*], En evvel(*Çomaklı*[?])

Din yarma [*İs.*], Çorap boğazına yapılan lâstik örme: Din yarmayı sevmiyorum (*Tavşanlı "Kütahya"*)

Dip [*İs.*], **1.** Pancar (*Van; Erzurum; Malatya; Kağızman "Kars"; Bursa; Kastamonu; Ilgın "Konya"; Sivas; Trabzon; Elâzığ; Amasya*) [*Bak:* Dib] — **2.** Panca kökü (*Elâzığ; Zincidere; Kayseri; Malatya; Van*) — **3.** Havuç (*Sivas*) — **4.** Şalgam (*Tokat; Gâvurdağ "Cebelibereket - Seyhan"; Van*) — **5.** Lâhana (*Sivas;* Dip dolması güzel olur: *İznik "Bursa"*) — **6.** Yer elması (*Kemaliye "Malatya"*) — **7.** Alt taraf, bir şeyin altı (*A.*) — **8.** [*Ed.*] Pek: Davarlar dip güzel: (*Karşıyaka "Erdek - Balıkesir* [*Muh*]*"*) — **9.** Bekâret [Mec.] (*Van*)

Dipağı [*İs.*], Palamut v. s. balıkları avlamak için deniz dibine salınan ağ (*Sarıyer "İst."*)

Dipçik [*İs.*], **1.** Yular sapı (*Amasya*) [*Bak:* Dıpgun] — **2.** Düğünlerde hususî şarkı ile halk tarafından oynanılan bir çeşit oyun (*Bahçe "Seyhan"*) — **3.** Kesilmiş ağacın yerde kalan parçası (*Kızılca bölük "Denizli"*) — **4.** Tarlanın sürülmesi kabil olmıyan boz kısmı (*Önsen köyü "Maraş"*) — **5.** Çayır: Hayvanlar dipçik yiyiyor (*Eflakköy "Seyhan"*)

Dipçin [*S.*], Kuvvetli, gürbüz (*Cuma köyü "Boyabat - Sinop"*)

Dipgün [*İs.*], At dizgini veya yularının elle tutulan kısmı (*Kastamonu*) [*Bak:* Dipçik]

Diplek [*İs.*], Boyu kısa, eni geniş ve şişman [adam] (*İst.* [*Muh.*]) [*Bak:* Diplen]

Dipleme [*İs.*], Tapu kütüğü, esas defter: Bizim tarla on dönüm amma diplemede dokuz yazılı (*Buruşuk "Kula - Manisa"*)

Diplen [*S.*], Kısa boylu şişman [adam] (*Uşak, Kütahya*) [*Bak:* Diplek]

Dipleye [*İs.*], Kesilen ağacın toprağın üstünde kalan kısmı: Ağaç-

ları kesmişsin amma dipleyeleri meydanda (*Çamlı köyü "Bucak-Burdur„*)

Dipli [*S.*], Köklü, oturaklı kimse (*Erzincan*)

Diplik [*İs.*], **1.** Bir makine veya eşyanın bir yere tespit olunacak kısmı (*Ankara*) — **2.** Öküz arabalarının arka kapağı (*Koruoba köyü "Çanakkale„*)

Dipşek [*İs.*], Yayık kolu (*Taflı köyü "Çarşamba - Samsun„*)

Dirakka [*İs.*], Ağırlık, büyüklük, kuvvetlilik: **Bu adam dirakkalığı sever** (*Yassıtaş "Fatsa - Ordu„*) [*Bak: Kurumluluk*]

Dirbiç [*İs.*], Iki yaşındaki erkek keçi (*Yaslıbahçe "Bulancak - Giresun„*)

Dirbiy [*İs.*], Çam odunu (*Emet "Kütahya„*)

Dircik [*İs.*], Kürsü veya iskemlenin köşesi (*Van*)

Dircinti [*S.*], Hastalıklı (*Ahıköy "Muğla„*)

Dirçiklemek [*F.*], Çifte atmak: **Bizim dana dirçikledi** (*Erzurum*)

Dirçilemek [*F.*], Bir kumaş eskiyip iplikleri çıkmak (*Hayrabolu "Tekirdağ„*)

Direcen [*İs.*], **1.** Duvar vesairenin yıkılmaması için konulan direk (*Berk köyü, Bolu; Kapulluköy "Beypazarı„, Faraşlı "Kalecik„, "Ankara„, Çankırı; Ezine "Amasya„*) [*Bak: Diremeç diremecan*] — **2.** Hayvanı yükletmek için kullanılan çatal sopa (*İnebolu "Kastamonu„; Çankırı; Bolu; Ankara; Sinop; Kirpe, Safranbolu "Zonguldak„*) — **3.** Arabanın dingil ucu ile süveni arasındaki eğri ağaç (*Dombay "Edirne„; Yaman köyü "Mudanya - Bursa„; Kurşunlu "Gölpazarı - Bilecik„; İnebolu "Kastamonu„*) — **4.** Çok meyvalı ağaçların dallarının kırılmaması için altına dikilen destek (*Nifos "Balıkesir„*)

Direkleme [*İs.*], Sağnak halinde yağmurun yağması (*Kazancı "Konya„*)

Direklenmek [*F.*], Inat ve israr etmek: **Ali ağa o meseleye çok direklendi** (*Tavaklı "Ezine - Çanakkale„*)

Direm [*İs.*], Testi yapılmakta kullanılan bir çeşit killi toprak (*Pertek "Elâzığ„*)

Dirembaşı [*İs.*], Pencere demiri (*Erzincan*)

Dirembeç [*İs.*], Meyva ağaçlarının altına konulan destek (*Kargı "Kastamonu„*)

Direme [*İs.*], Bardağı ağızına kadar doldurup dikme (*Şıhlar "Ulubey-Ordu„; Bayburt "Gümüşane„*)

Diremecan [*İs.*], (*Kurtdoğmuş "Kartal - İst.„*) [*Bak*: Direcen, 1]

Diremeç [*İs.*], Payanda, destek (*Ulubey "Ordu„; Balkur köyü "Devrek - Zonguldak„*) [*Bak: Direcen*]

Diremek [*F.*], **1.** Bir şeyi dikine dayamak, durdurmak; inat etmek, ayak diremek (*Akpınar "Ordu„; Bornova "İzmir„; Çorum; Yozgat; Kızılköy "Bandırma„, Balıkesir*) — **2.** Germek, dik tutmak (*Antalya*) — **3.** Bir şeyin ağırlığına mukavemet etmek, ağırlığını çekmek: **Bu dal beni diremez** (*Ankara* [Bir Kıbrıslıdan]) — **4.** Bir şeyi bir şeye dayamak: **Direği taşa diredim** (*Yapıntı "Mut - İçel„*) [*Bak : Direşmek*]

Diren [*İs.*], **1.** Ağaçtan yapılmış iki çatal harman aygıtı (*Balıfakı "Sinop„; Bafra, Samsun; Berk

köyü, Bolu; Yenişehir "Bursa,,; Seydiömer köyü " Kütahya ,,; Niğde; Edirne) [*Bak: Dirgen, diğren*] — **2.** Demir yaba (*Giresun*) — **3.** Direk (*Ankara*) — **5.** [*S.*] Inatçı (*O. A.* [*?*])

Dirence [*İs.*], Kol demiri, destek (*Kastamonu*)

Direnti [*İs.*], Hayyanların önlerinden arta kalan ot ve saman (*Muğla*)

Direp [*İs.*], Tarakta kalan yapağının çöpü (*Çukuryurt "Saray - Tekirdağ* [*Muh.*]*,,*)

Direşmek [*F.*], **1.** Dayanmak, sebat etmek (*Çanakçı "Serik - Antalya ,,; Karamehmet köyü " Malkara - Tekirdağ* [*Muh.*] *,,; Çal "Denizli,,; Bozan "Tokat,,; Eskişehir; Gölpazarı "Bilecik,,*) [*Bak: Diretmek, dinemek*] — **2.** Çarpışmak, savaşmak (*Çerkesköyü "Tekirdağ* [*Muh.*] *,,*) — **3.** İnat ve ısrar etmek (*Vize "Kırklareli,,; Bozüyük "Göksun - Maraş,,; Gökköy "Lâpseki- Çanakkale,, , İst.*)— **4.** Ayakta durmak (*Yalova, İst.*) — **5.** Asılmak, çekişmek (*Celep köyü " Çatalca - İst.* [*Muh.*] *,,*)

Diret [*F.*], Hububat demetlerini yağmurdan korumak için başları içeri gelmek üzere yığmak (*Zagana "Torul - Gümüşane,,*)

Diretmek [*F.*], (*Barta "Eğridir - Isparta,,*) [*Bak: Direşmek, 1*]

Direzi [*İs.*], Halının kenarındaki çizgi, halı ve kilimin uzunluğuna olan ipi (*İst.; Botsa " Hatip ,,, Konya; Urfa; Isparta; Tire "İzmir,,; Denizli*)

Direzin [*İs.*], **1.** Çulhaların dokuyacağı bez ipini yıkadıktan sonra serip kurutmaları: **İpi direzin et** (*Kilis "Gaziantep,,*) — **2.** Halı tezgâhlarına gerilen ip (*Hisarcık "Kayseri,,*)

Dirgakamak [*F.*], Karşı durmak, mukabele etmek (*Adana*)

Dirge [*İs.*], Demet (*Orhaniye "Marmaris - Muğla,,*)

Dirgemek [*F.*], Havale etmek (*Ereğli "Konya,,*) [*Bak: Ülçermek*]

Dirgen [*İs.*], **1.** Harmanda sapları yaymak ve sürülen sapları karıştırmak için kullanılan iki çatallı sırık (*Kars; Dereköy "Kırklareli,,; Genezin "Avonos,,, Köşker "Kırşehir,, Ficek "Reşadiye,,, Tokat; Sille, Gömek, Akşehir "Konya,,; Bürhaniye "Ceyhan,,, Misis "Seyhan,,; Talas, Erkilet, Zencidere "Kayseri,,; Dişli "Sorgun,,, Yozgat; Bucak " Burdur ,,; Uncuboz, Selimşahlar "Manisa,,; Amasya; Kastamonu; Denizli; Suşehri " Sivas ,,; Keçiborlu, Atabey, Barla "Eğridir - Isparta,,; Balıkesir ve çevresi; Bolvadin "Afyon,,; Yanpar* [*?*]. *Çandır, Şebinkarahisar " Giresun,,; Tire, Torbalı "İzmir,,; Yenipazar ,,Aydın,,; Bâlâ, Feruz köyü "Kayaş-Ankara,,; Parsut "Ulukışla-Niğde,,; Tercan, Erzurum; Şıhlar Ulubey-Ordu,,; Yerkesik "Muğla,,;*) [*Bak: İki çatallı, dingen, diren dirkan, diyren, dilgön*] — **2.** Yemek çatalı (*Kuşadası "İzmir,,; Çulhan köyü "Yenişehir-Aydın*) [*Bak: Dirgende*]

Dirgende [*İs.*], Yemek çatalı (*Kaş "Antalya,,*) [*Bak: Dirgen, 2*]

Dirgeşmek [*F.*], Karşı gelmek, sırtarmak (*Ildızım "Çankırı,,*)

Dirget [*İs.*], Dirgen (*İsgöbü "Kayseri,,*)

Dirgez [*S.*], **1.** İyi pişmemiş, çiy, diri, yarı pişmiş (*Emet "Kütahya,,;*

Antalya; Yozgat; Sarayköy "Denizli„)

Dirgi [*S.*], **1.** Diri, iyi pişmemiş (*Bigadiç, Balıkesir, ve çevresi*) — **2.** [*İs.*] Değirmen (*Heybeliada "İst. [?]„*)

Dirgili [*S.*], Sert, pişmemiş (*Kütahya*)

Dirgit [*İs.*], **1.** Haşlanmış mısır ve buğday (*Cebel "Eğridir - Isparta„; Burdur; Konya*) — **2.** Börülce ve bulgur haşlaması (*Isparta*) [*Bak: Dirkit*] — **3.** Buğday nohut ve bulgur haşlaması (*Isparta*) [*Bak: Dirkit*] — **4.** Buğdayla nohudun karışık bulguru (*Burdur*) — **5.** İplik eğirmeğe yarıyan bir türlü aygıt, kirman (*Görele "Giresun„*)

Dirik [*İs.*], Sincabın yere gömdüğü ceviz (*Ermenak "Konya„*)

Diril [*İs.*], Ruh (*Sivas; Çanakkale; Üsküdar "İst.„*)

Dirilik [*İs.*], **1.** Toplantı, bir kaç kişinin bir araya gelmesi (*Dart köyü "Muğla„*) — **2.** İyi geçinme: **Diriliksiz adamı kimse sevmez** (*İncesu "Kayseri„*)

Dirimlik [*İs.*], **1.** Hayat, sağlık: **Ölümlüğüne dirimliğine bir beşi birliğim var** (*Bağyaka "Fenike - Antalya„*) — **2.** Akar, varidat: **Ölümlük, dirimlik beş param kalmadı** (*Kütahya*)

Dirimseklik [*İs.*], Hakimiyet (*Savur "Mardin„*)

Dirişme [*İs.*], Sözünde ısrar ve iddia edip dayanma (*Orhaneli "Bursa„*)

Dirk [*S.*], Sert, pişmemiş: **Bu etin pişmesi biraz dirk olmuş** (*Bozkuş "Uşak - Kütahya„*)

Dirkan [*İs.*], (*Şiran "Gümüşane„*) [*Bak: Dirgen 1, diğren*]

Dirke [*İs.*], Katar: **Deve dirkesi** (*Elmalı "Antalya„*)

Dirkemek [*F.*], **1.** Göndermek, yollamak (*Çığıl "Ilgın - Konya„*) **2.** Katarlamak, katar yapmak (*Senir "Isparta„*) — **3.** Koşmak, kovalamak (*Manastı "Beyşehir - Konya„*)

Dirken [*İs.*], Asma dalı (*Ortahisar "Konya„*) [*Bak: Diğren*]

Dirkeşmek [*F.*], **1.** Arka arkaya gelerek tek sıra olmak (*Kınık "Fethiye - Muğla„; Horzum "Burdur„*) — **2.** Birbiri arkasından tek sıra halinde koşmak (*Burdur*) **3.** — Dirilmek, eselmek, sertleşmek, katılaşmak: **Otlar dirkeşti** (*Ödemiş "İzmir„*)

Dirkez [*S.*], Dirice, çiğce [yemekler hakkında] (*Kınık köyü "Fethiye - Muğla„*)

Dirkilmek, [*F.*], Karşı gelmek (*Ş. A.*)

Dirkit [*İs.*], Bir arada kaynıyan bulgurla nohut (*Burdur*) [*Bak: Dirgit, 2*]

Dirlik [*İs.*], **1.** Maaş, nafaka (*Bornova "İzmir„*) — **2.** Rahatlık, refah (*Köşker "Kırşehir„; Gökköy "Reşadiye - Tokat„; Tömek "Konya„*) — **3.** Geçim (*Gaziantep; Maraş; Van; Hamurcu "İncesu - Kayseri„*) — **4.** Dörtbaşı mamur (*Karahisar "İncesu - Kayseri„*) — **5.** Sağlık (*Gümele "Söğüt - Bilecik„*) — **6.** Geçinecek, yiyecek nesne (*Zellice "Sarıkamış - Kars [Muh.]„*) — **7.** Âsayiş (*Kütahya*) — **8.** Varlık, servet (*İzmir ve çevresi köyleri*) — **9.** Kış için lâzım gelen yiyecek, içecek, zahire, elbise ve başkaları (*Kars*) — **10.** Özel toplantı (*Davutlar "Kuşadası - İzmir„*) — **11.** Ev işinin yolunda olması (*Ordu*)

Dirliksiz [*S.*], Geçimsiz, huysuz (*Eskişehir*)

Dirmaç [*İs.*], Yünden veya kıldan yapılmış altı santim eninde şerit veya ip (*Trabzon*) [*Bak: Keşik*]

Dirneşdirmek [*F.*], Toplamak (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Dirneşmek, [*F.*], **1.** Mukavemet göstermek (*Boyabat "Sinop„*) — **2.** Yalan yalnış sözlerle bir adamı hep bir ağızdan çekiştirmek, fena lâkırdılar söylemek (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*)

Dirriç [*N.*], Koyunları suya çağırmak ve içirmek için çıkarılan bir ses (*Soysallı "Kayseri„*)

Dirseklik [*İs.*], Dayanmak için ocağın iki tarafına yapılan tahta çıkıntı (*Honaz "Denizli„*)

Dirsilmek [*F.*], Fazla kullanılan elbise üzülmek, lif lif olmak (*Ahlat "Bitlis„*)

Dirvana [*İs.*], **1.** Küçük yayık (*Samsun*) — **2.** Güvercin büyüklüğünde kurşuni bir çeşit muhacır kuş (*Zığana "Toğrul-Gümüşane„*)

Disemek [*F.*], Kesik kesik yağan yağmur (*Hacımahmat "Kütahya„*)

Diş [*İs.*], **1.** Dağlardaki sivri ve çıkıntılı yerler (*Mahmutlu "Antalya„*) — **2.** Kağnının okuna takılarak mazıyı arasına alan kazıklardan her biri (*Erzincan; Genezin "Avanos - Kırşehir„; Zincidere "Kayseri„*) — **3.** Kaya (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*)

Dişdi [*İs.*], Bostan (*Dodurga "Ankara„*)

Didiş [*S.*], **1.** Her tarafa davetsiz giden yüzsüz [adam] (*Kastamonu*) — **2.** Dişleri öne doğru çıkık [kimse] (*Kastamonu*) [*Bak: Dişlek*] — **3.** [*İs.*] Ayakkapları dişdiş yapan bir türlü aygıt (*Vezirköprü "Samsun„*)

Dişe [*İs.*], **1.** Taşları dişemek için kullanılan dişli bir çeşit çekiç (*Başköy "Ankara„*) — **2.** Değirmen taşının taraklanarak dişlenme ve sertlenmesi (*Karadere "Görele - Giresun„*)

Dişece [*İs.*], Tırnak kenarı [şeytan tırnağı] (*Kızıllar "Karaman - Konya„*)

Dişeği [*İs.*], Değirmen taşını dişleyen iki tarafı sivri aygıt (*Kilis "Gaziantep„; Isparta; Morcalı "Karaman - Konya„; Dinar "Afyon„; Civanyaylağı "Mersin-İçel„; Urfa*) [*Bak: Dişek, dişeğü*]

Dişeğü [*İs.*], (*Piraziz "Giresun„*) [*Bak: Dişeği, dişengü, dişek*]

Dişek [*İs.*], Değirmen taşını dişleyen aygıt (*Ordu*) [*Bak: Dişeğü, dişeği*]

Dişeme [*İs.*], **1.** Diş çıkarma (*Köşker "Kırşehir„*) — **2.** Yürük kadınlarının bellerine kuşandıkları süslü bağ (*Lâgus "Isparta„*) — **3.** Dişeği ile değirmen taşları üzerinde diş yapma (*Uşak "Kütahya„*)

Dişemek [*F.*], **1.** Değirmen taşlarına çekiç ile yeni diş dişemek (*Akşehir "Konya„; Malatya; Şebinkarahisar, Alucra "Giresun„; Kilis; Gaziantep; Urfa; Isparta; Yapıntı "Mut - İçel„*) — **2.** Çocukların veya hayvanların diş çıkarması (*Yapıntı "Mut - İçel„; Malatya; Kale köyü "Çankırı„*) — **3.** Yedi yaşındaki çocuklar süt dişlerini dökmek (*Kayseri; Gaziantep*) — **4.** Destereyi eye ile bilemek (*Kayseri*) — **5.** Karı boşamak (*Dereşeyh köyü "Ankara„*) — **6.** Atlara buka vurmak (*Arapköy "Ordu„*)

Dişengi [*İs.*], **1.** Dişemekten meydana gelen taş kırıntıları (*Gaziantep*) — **2.** Değirmen taşlarına diş yapmağa yarıyan aygıt (*Gaziantep; Bor "Niğde„*)

Dişengü [*S.*], **1.** Değirmen taşlarına diş açmakta kullanılan aygıt (*Tokat*) [*Bak: Dişeği, 2*] — **2.** Değirmenin üst taşı (*Akşehir "Konya„*)

Dişenmek [*F.*], **1.** Lüzumsuz yere, sözün gülme ile münasebeti yokken gülmek (*Erzincan*) — **2.** Sırıtmak, ağzını açarak dişleri meydanda gülmek (*Erzincan*) — **3.** Hayvanlar işemek (*Erzincan*) — **4.** Demir kesgi ile bir şeyi yontmak,kazımak (*Ulubey "Ordu„*)

Dişenti [*İs.*], Değirmen dişendikten sonra unun içine karışan taş parçaları ve un (*Civanyaylağı "Mersin - İçel„; Milâs "Muğla„*) [*Bak: Yöre unu*]

Dişevi [*İs.*], Düğende çakmak taşının çakılacağı oyuklar (*Gözene "Malatya„*)

Dişeyleti [*İs.*], Kadın (*Alayunt "Kütahya„*)

Dişgirt [*İs.*], Keski, mazı, burgu gibi halı dokuma aygıtları (*Ağcakale "Zara - Sivas„*)

Dişice [*İs.*], **1.** İlik, düğme deliği (*Afyon*) — **2.** Tırnaklardan sıyrılan ince deriler (*Yozgat*)

Dişi doruk [*İs.*], Sakız ve küknar çamı (*Şehli "Piraziz - Giresun„*)

Dişikivermek [*F.*], Koşuvermek: Köye bir dişikiver bakalım *Mustafa Kemalpaşa "Bursa„*)

Dişindirik [*İs.*], İpe ilmek atmak suretiyle yapılarak atın alt çenesini çeken gem (*Bozantı "Karaisalı - Seyhan„; Edirne; Kırşehir; Bursa; Yakaemir "Isparta„; Burdur; Talas "Kayseri„; Aydın; Ilgın, Konya; Urla "İzmir„*)

Dişir dişir [*İs.*], Üzeri pürüzlü satıhlar: Soğuktan ellerim dişir dişir oldu (*Muğla*)

Dişlek [*S.*], Dişleri dışarı çıkık kimse (*Kilis "Gaziantep„; Erzincan*) [*Bak: Didiş*]

Dişlen [*S.*], Dişlek, dişleri dışarı çıkık, ön dişleri büyük ve dışarı çıkık kimse (*Yanpar köyü "Mersin-İçel„; İzmir* [*Muh.*])

Dişleyen [*S.*], Büyük dişli (*Isparta*)

Dişlice [*S.*], Yedi veya dokuz dişli tırmık (*Hamitler "Bursa* [*Muh.*]„; *İpsala "Edirne„; B. Mankit "Ceyhan - Seyhan„*)

Dişli tekerlek [*İs.*], Terzilikte kopye için kullanılan bir aygıt (*İst.*)

Diştir [*S.*], Doğurmamış keçi (*Erzincan*)

Diştiri [*S.*], **1.** Doğurmamış keçi (*Hekimhan "Malatya„*) — **2.** [*İs.*] Halı ve kilim dokunurken ipleri sıkıştırmak için kullanılan aygıt (*Bolatlı "Sungurlu - Çorum„*)

Ditmek [*İs.*], Kuş gagası: Bir kuş tuttum ditmeği kırıktı (*Şeyhli "Seyhan„*)

Ditsinmek [*F.*], Tiksinmek, usanmak, iğrenmek (*Hisarcık "Kayseri„*)

Dittimiç [*İs.*], Kazıklarla oynanılan bir çeşit yalak oyunu, çukur kazarak oyulan çukurlara top düşürmek suretiyle oynanılan oyun (*Bayramiç "Çanakkale„*)

Dival [*İs.*], Üzeri glaptanla işlenmiş kadife kumaş (*Edremit "Balıkesir„*)

Divdiv [*İs.*], **1.** Yırtıcı kuş (*Erzincan*) [*Bak: Vitvit*] — **2.** Atmacaya benzeyen bir kuş (*Selki "Beyşehir - Konya„*) — **3.** Güver-

cinden büyük, bıldırcın tutmak için beslenen bir kuş (*Çankırı*)

Divel [*İs.*], Üzengi kayışı (*Ulukışla "Niğde"*)

Divelek [*İs.*], Dilimleri dışarıdan ayrı ayrı görülen bir çeşit tatlı kavun (*Gâvurdağ "Cebelibereket-Seyhan"*) [*Bak: Süğelek*]

Divile [*İs.*], Raf (*Kadıköy "Boldan-Denizli"*) [*Bak: Seri, sergen*]

Divilmek [*F.*], Kurt ve tırtıl gibi haşarat kımıldamak (*Aşağıdana köyü "Safranbolu-Zonguldak"*)

Divinmek [*F.*], Uğ aşmak, didinmek, çabalamak (**Bilmeceyi divindim divindim bulamadım:** *Kayaş "Ankara"; Kırşehir*)

Divişli [*İs.*], Bir yüzlü kumaş, alaca (*Senirkent "Uluborlu-Isparta"*)

Divle [*İs.*], **1.** Kavun (*Bor "Niğde"*) —**2.** Toprak tencere (*Lâdik "Samsun"*)

Divleç [*İs.*], İki taşlık arasında bulunan ufak tarla parçası (*Kavak "Samsun"*)

Divlek [*İs.*], **1.** Olmamış karpuz ve kavun (*Kasımlar "Eğridir-Isparta"*) — **2.** Olmamış yeya yarı olmuş, turşuluk kavun (*Sıracalı köyü "Safranbolu - Zonguldak"; Amasya*) [*Bak: Divlik*] — **3.** Yeşil kavun (*Konya*) — **4.** Çekirdeği toparlak yeşil kavun (*Konya*) — **5.** Kavun (*Ankara; Tokat; Aadna, Konya; Antalya*) [*Bak: Dövlek, döylek*] — **6.** Olgun ufak kavun (*İncesu "Kayseri"*)

Divlik [*İs.*], Kelek kavun (*Konya*) [*Bak: Divlek, 3*]

Divlim [*İs.*], **1.** Tepelerin yağmurdan aşınan yerleri (*Ilgaz "Çankırı"*) — **2.** Elbise, entari dilimi (*Kurşunlu "Ilgaz Çankırı"*) — **3.** Kabak, kavun gibi şeylerin üzerindeki dilim yerleri (*Gâvurdağ "Cebelibereket-Seyhan"*) — **4.** Dilim: **Portakal divlimi** (*Civanyaylağı "Mersin - İçel"*)

Divreki [*S.*], Sağlam: **O, benden divrekidir** (*Honaz "Denizli"*)

Divrengi [*S.*], Çe ik (*Kütahya*) [*Bak: Divri*]

Divri [*S.*], Sağlam, çevik (*Urla "İzmir"*) [*Bak: Divrengi*]

Divrik [*İs.*], Dağ tepesi (*Kürkçüler "Seyhan"*)

Divriki [*S.*], **1.** Sağlam, yıpranmamış (*Vakıf köyü "Tavas-Denizli"; Muğla; Hediyeli "Hayrabolu-Tekirdağ [Muh.]"; Gündoğdu "Bursa [Muh.]"*) — **2.** Sokulgan, sevimli [çocuk] (*Ermenak "Konya"*) —**3.** Yaramaz, haşarı: **Ahmedin çocuğu çok divrikidir** (*Gelibolu "Çanakkale"*)

Divrin [*İs.*], Bir yaşını geçmiş erkek keçi yavrusu (*Trabzon; Erzurum*)

Divringi [*S.*], **1.** Atik, canlı, hareketli (*Hamurcu "İncesu-Kayseri"*) [*Bak: Divrengi*] — **2.** Yürük ve çok koşan [at] (*Kayseri*) — **3.** Vücutça sağlam [ihtiyar] (*Tömek, Konya*)

Divrinmek [*F.*], Araştırmak, aramak (*Pazar "Kızılcahamam - Ankara"*)

Divşinmek [*F.*], Oturduğu yerde durmamak, hareket etmek (*Kastamonu*)

Diy [*İs.*], Dedikodu, gıybet, aleyhte söz söyleme (*Alucra "Giresun"*)

Diya [*Ed*], **1.** İşte (*Sam köyü "Gaziantep"; Kağızman "Kars"*) —**2.** [*N.*] Şaşma ve teessüf bildirir vay, ay, a'.... gibi (*Çivril "Denizli"*)

Diydirmek [*F.*], Fışkırmak: Kan diydirdi (*Deliktaş "Kangal-Sivas"*)

Diy diy [*İs.*], Sivrisinek (*Çorlu "Tekirdağ"*)

Diyek [*İs.*], Buzağının burnuna anasını emmemesi için takılan demir çivili burunsalık (*Boyabat "Sinop"*) [*Bak: Burunsalık*]

Diyeşet ve **Diyeşetli** [*S.*], Natûk, talakat sahibi, düzgün ve mevzun söyliyen: Ayşe diyeşetli ağıt çıdır (*Hamurcu "İncesu Kayseri"*)

Diyir [*İs.*], Trahom hastalığı (*Adana*)

Diyre ve **Diyrecik** [*Zf.*], Şura, şuracık (*Antalya*)

Diyrek [*S.*], Sert, katı: Toprak çok diyrek, su dök te yumuşasın (*Çığıl "Konya"*)

Diyreme [*İs.*], Kış geceleri havaların açılmasiyle yerlerin donmıya başlaması: Bu gece hava açık, yerler diyremiş (*Viranköy "Kütahya"*)

Diyren [*İs.*], İki çatallı harman aygıtı (*Çeltikci "Orhangazi-Bursa"; Korna "Kartal-İst."*) [*Bak: Dirgen*]

Diyrilmek [*F.*], Uğur gelmek (*Rize*)

Dizban [*İs.*], Şeytan (*Kozan "Seyhan"*)

Dizbey [*İs.*], Tespih (*Erzurum*)

Diz demiri [*İs.*], El şeklinde olup deriyi genişletmiye yarıyan demir aygıt (*Vezirköprü "Samsun"*)

Dize [*İs.*], Tahta tırmık (Bizim dize artık kullanılmaz bir hale geldi: *Bahadırlı, Çırpılar "Bayramıç - Çanakkale"*)

Dizek [*İs.*], **1.** Hayvanların yatmasına yarıyan döşeme (*Bürhanettin, Ordu*) — **2.** Kadın feslerinin önüne dizilen bir sıra altın (*Orta "Çankırı"*) [*Bak: Siyeç, siyej*] — **3.** Yazı satırı (*Güzelsu "Antalya"*)

Dizeme [*İs.*], **1.** Bahçe veya tarla etrafındaki çit (*Bağyaka "Finike-Antalya"; Beypazarı "Ankara"; Bahadırlı "Bayramiç-Çanakkale"; Mardar "Bafra-Samsun"*) [*Bak: Çizeme, dizme*] — **2.** Kâgir olmıyan evlerde duvar bölmelerini meydana getiren ve aralarına kerpiç doldururlan ağaç çatmalar (*Bolu; Keşanuz "Ankara"*)

Dizge [*İs.*], **1.** Erkeklerin kullandığı ve topuktan itibaren alttarafı ayrı olan get biçiminde diz çorabı (*Dereköy "Kayseri"; Kulaksız "Keskin-Ankara"*) — **2.** Çorap askısı [?] (*Bayburt "Gümüşane"*)

Dizginleyivermek [*F.*], Koşuvermek: Hüseyingil tepecikte dizgin leyiverdi (*Bodrum "Muğla"*)

Dizgor [*İs.*], **1.** Güreş tutan pehlivan (*Çanakkale*) — **2.** Deveye küçük küçük çanlardan yapılan ve her tarafına sallandırılan süs (*Çanakkale*) [*Bak: Dizkor*]

Dizi [*İs.*], **1.** Meşin av fişekliği (*Ayaş "Ankara"*) — **2.** Kadınların boyunlarına taktıkları altın kordon (*Trabzon*)

Dizik [*S.*], **1.** Çabuk, sür'atli (*Bozkır "Konya"*) — **2.** [*İs.*] Koşma (*İzmit; Sivrihisar "Eskişehir"*) [*Bak: Dızıkmak*]

Dizin [*İs.*], Üzüm sucuğu: Ilkbaharda üzüm dizinleri hep şekerlenir (*Bulak "Safranbolu - Zonguldak"*)

Dizin altını [*İs.*], Üç katlı gerdanlık (*Kastamonu; Üsküdar "İst."*)

Dizitmek [*F.*], Koşmak (*Ankara*) [*Bak: Dızıkmak*]

Diziye gelmek [*F.*], Doğruyu kabul etmek, inattan vazgeçmek (*Tire "İzmir"*)

Dizkor [*İs.*], (*Muğla; Tire "İzmir"*) [*Bak: Dizgor, 2.*]

Diz kösmek [*F.*], Diz çökmek (*İlyas köyü "Isparta"*)

Dizlek [*S.*], Lâf altında kalmıyan, hazırcevap (*Yapıntı "Mut - İçel"*)

Dizleme [*İs.*], Dize kadar olan don, çorap (*Oltu "Erzurum"; Seydibaba "Şiran - Gümüşane"*)

Dizman [*İs.*], Şeytan: Canını dizmanlar alsın (*Bolu; Trabzon*)

Dizmandık [*S.*], Şişman (*Kütahya*)

Dizme [*İs.*], **1.** (*Sinop; Edirne*) [*Bak: Dizeme, 1*] — **2.** Sofa, çıkartma, şehnişin, balkon (*Doğan bey "Beyşehir - Konya"*)

Dobaca [*İs.*], Araba okunun orta kısmında tekerlekleri geri çıkarmayıp ileri çeken ağaç parçası (*Kavak "Samsun"*)

Dobaç [*İs.*], **1.** Bazu kemiğinin omuzla birleşen yuvarlak kısmı, kol kemiklerinin yuvarlak kısmı (*Kepen köyü "Sivrihisar - Eskişehir"*) — **2.** Topaç gibi yuvarlak olan her şey [mecazen] (*Kepen köyü "Sivrihisar - Eskişehir"*)

Dobak [*S.*], **1.** Başı açık, örtüsüz (*Boyabat "Sinop"*) — **2.** Açık: **Başı dobak sokağa çıkma** (*Boyabat "Sinop"*) — **3.** [*İs.*] Yaban güvercini (*Sungurlu "Çorum"*) — **4.** [*İs.*] Kütük, tomruk (*Sungurlu "Çorum"; Mardar "Bafra - Samsun"*) — **5.** Kısa, küçük boylu (*Ovasaray "Çorum"; Sivas*) [*Bak: Bıdık, güdek*]

Dobak keçi [*S.*], Boynuzsuz keçi (*Tosya "Kastamonu"*)

Dobalak [*S.*], Eni boyu bir olan şişman [hayvan] (*Yozgat*)

Dobran [*S.*], Yüzü gülmiyen, kibirli, nobran (*Bahattin "Ulubey - Ordu"*)

Dobranca [*İs.*], Sakaların omuz değneği (*Bolu*)

Dobuç [*İs.*], **1.** Cam bardak (*Trabzon*) [*Bak: Boduç, 1*] — **2.** [*S.*] Deyyus (*Niksar "Tokat"*) — **3.** Ağaçtan yapılan ve suyu soğuk tutan kap (*Trabzon*)

Doburca [*İs.*], Kızılkurt [at hastalıklarından] (*Ankara*)

Doburcuk [*İs.*], İri taneli yağmur, sağanak (*Edirne* [*Muh.*])

Dodamık [*İs.*], Kuş avlamak için serpilen taneler (*Kadırlı "Seyhan"*)

Dodan ve **Dodan arısı** [*İs.*], Zehirli büyük arı, kızıl arı, zehirli bambıl: **Elimi dodan arısı soktu** (*Isparta*)

Dodarmak [*F.*], Tahakküm etmek (*Şebinkarahisar "Giresun"; Ağrakoz "Suşehri - Sivas"*)

Dodibik [*İs.*], Tarla kuşu, çoban aldatan (*Çorum*)

Dodik [*İs.*], Koyun ayağı (*Bayburt "Gümüşane"*)

Dodili [*İs.*], (*Kayseri, Trabzon*) [*Bak: Dodibik*]

Dodoylu [*S.*], Güzel yüzlü, iyi huylu: **Gelinim dodoylu bir kadındır** (*Gökçesu, Bahçeköy "Bolu"*)

Doduk [*İs.*], **1.** Kışlık boyun atkısı (*Kastamonu*) — **2.** [*S.*] Fena, pis, kötü (*Kızılcahamam "Ankara"*) — **3.** Ayak: **Doduğum ağrıyor** (*Bayburt "Gümüşane"*) — **4.** Kesilmiş koyun bacağı (*Bayburt "Gümüşane"*) — **5.** Baş örtüsü (*Kastamonu*)

Dodul [*İs.*], Pestil yapılacak meyvaları ezmeğe yarıyan ağaç (*Yörük köyü "Safranbolu - Zonguldak"*)

Dodurdanmak [*F.*], Kızarak homurdanmak (*Konya*) [*Bak: Sokranmak*]

Dodurgün [*İs.*], Bolluk: **Eve bir inek kestin mi evin içinde bir kaç gün dodurgünlük olur** (*Kayseri*)

Dof ve **Dof dof** [*İs.*], Sürü, kafile, bölük bölük, akın akın (*Barak, Gaziantep*)

Doğ [*İs.*], **1.** Kulağı küçük koyun (*Bahattin "Ulubey* - Ordu„; *Yozgat*) — **2.** Kulağı küçük keçi (*Yozgat; Çankırı*) — **3.** Anadan boynuzlu doğan küçük kulaklı kuzu ve oğlak ki keçi olunca sürülerin önünden giderler(*Çankırı*) [*Bak*: Doğa] — **4.** Keçilerin kulaklarında meydan gelen kıvrışıklar (*Çakallık köyü "Serik - Antalya„*) — **5.** Aşık kemiğinin ensiz yüzlerinden şişkin olan yüzü (*Sivas*) — **6.** Ana baba ve yalnız babaları bir olan kardeşler (*Bolu*) — **7.** Halka; araba tekerleği çemberi (*Ahtat "Bitlis„*)

Doğa [*İs.*], **1.** (*Eskişehir; Dodurga "Bozüyük - Bilecik„*) [Bak: *Doğ*, 3] — 2. Baba hindi (*Devrek, Burunkaya, Kaboğlu köyü, Safranbolu"Zonguldak„*) [*Bak: Doğagürez*]

Doğaca [*İs.*], Hayvanın soğuktan hastalanması (**Bizim keçi doğaca oldu**: *Nallıhan "Ankara„; Normat "Ezine-Çanakkale„*)

Doğacı [*İs.*,] **1.** Soğuktan hayvanın dişi kilitlenme hastalığı (*Antalya*) [*Bak*: *Doğca*] — **2.** Hayvanın gözüne perde inmesi (*Bigadiç "Balıkesir„*)

Doğagürez[*İs.*], Erkek hindi (*Zonguldak*) [*Bak*: *Dağa*, 2]

Doğanak [*İs.*], Yük, denk sarılacak iplerin ucuna takılan ağaç halka (*Ahlat "Bitlis„*)

Doğca [*İs.*], **1.** (*Denizli*) [*Bak: Doğacı, 1*] — 2. Kazıklı hümma, tetanoz (*Denizli*)

Doğdaç [*İs.*], **1.** Doğurma kabiliyeti (*Adana*) — **2.** Bir aylık çocuk (*Maraş; Civanyaylağı "Mersin-İçel„; Başlamış"Dörtyol-Seyhan„*)

Doğdaş [*İs*], Azası noksan olarak doğan çocuk (*Apturrahmanlar "Serik-Antalya„*)

Doğdoğan [*İs.*], Çitlembik (*Adana; Gaziantep*) [*Bak* : ***Digdigan***]

Doğdurme [*İs.*], Kışa yakın ekin ekme (*Şarkîkarahisar "Giresun„*)

Doğkazığı [*İs.*], Kağnının ön küpünü oka bağlıyan kazık (*Zencidere "Kayseri„*)

Doğkoyun [*İs.*], Küçük ve kulaksız koyun (*Üçem köyü "Ankara„*)

Doğlak [*İs.*], Küçük çocuklara giydirilen elbise (*Kavala*)

Doğnak [*İs.*], Ağaç çengel (*Palu "Elâzığ„*) [*Bak*: *Doğnuk*]

Doğnuk [*İs.*], Yük bağlamak için iplerin ucunda bağlı ağaç çengel (*Bektaş "Zara - Sivas„; Erkilet, Develi "Kayseri„; Genezin "Avanos-Kırşehir„*) [*Bak* : *Doğnak*]

Doğrak [*İs.*], Rüzgârsız fakat kesici, tırmalayıcı hava: **Güneş çıktı, rüzgâr da kesildi diye paltonu çıkarma hava doğraktır** (*Tavaklı "Ezine-Çanakkale„*)

Doğramaç [*İs.*], Yağda kızartılan ekmek parçaları (*Köşker "Kırşehir„*) [*Bak*: *Döğmeç*]

Doğrama kalemi [*İs.*], Eğ demiri, demircilerin kullandığı düz veya oluklu çelik kalem (*Erzincan*)

Doğruk [*İs.*], **1.** Tepe (*Kurşunluköy "Ilgaz - Çankırı„; Alayunt "Kütahya„; Yalova "İst.„; İzmit "Kocaeli„; Kirazlıköyü "Bursa„*) — **2.** [*S.*] Kel (*Keskin "Ankara„*)

— **3.** Bir ağacın en yüksek tepesi (*Müslümsölöz* "*Orhangazi-Bursa*„) — **4.** Ölçünün ağzından yukarı tepeleme doldurulması (*İst.* [*?*])

Doğruklamak [*F.*], Şiniğin üzerine kubbe gibi yığmak, çok doldurmak (*Alayunt* "*Kütahya*„)

Doğrum [*İs.*], **1.** Deve yavrusu (*Menemen* "*İzmir*„; *İst.* [*Muh.*]) — **2.** İki yaşında deve (*Umurlu* "*Aydın*„) [*Bak:* **Torum**]

Doğru yel [*İs.*], Gün doğrudan esen yel (*İbik köyü* "*Mecitözü-Çorum*„)

Doğşan [*S.*], Eskimiş, harap olmuş (*Karahisar* "*Kayseri*„; *Tuzla, Kozan* "*Seyhan*„)

Doğşarmak [*F.*], Dinlemek, dikilmek(*Pınarbaşı*"*Karaman-Konya*„)

Doğu [*İs.*], Küçük kulaklı hayvan (*Akpınar* "*Ordu*„; *Karahoca* "*Haymana-Ankara*„; *Genezin* "*Avanos-Kırşehir*„; *Hatip, Sille* "*Konya*„; *Mersin, Güzeloluk* "*Silifke-İçel*„; *Kayı köyü* "*Isparta*„; *Kayseri; Oymaklı* "*Seyhan*„) [*Bak:* **Akdoğu**] — **2.** Kulaksız koyun ve keçi (*Saraybahçe* "*Konya*„) — **3.** Siyah koyun (*Kızılca* "*Hadım-Konya*„) — **4.** Çocuk doğuranlara götürülen doğum hediyesi (*Isparta*) — **5.** Baba hindi (*Bartın* "*Zonguldak*„) — **6.** Oldukça uzun ve kıvrak kabak (*Vakfıdinek köyü* "*Isparta*„) — **7.** Kazık [kağnıya takılır] (*Karahüyük* "*Maraş*„)

Doğuca [*İs.*], Hayvanlarda damar sertleşmesi (*Bozkır, Hadım* "*Konya*„) — **2.** Eşek veya beygirin soğuk almadan ileri gelen hastalığı (*Civanyaylağı* "*Mersin-İçel*„; *Kümbet köyü* "*Seyhan*„)

Doğuca olmak [*F.*], Hayvanlar şiddetle soğuk almak: Atım doğuca oldu (*Çerkeş* "*Çankırı*„)

Doğuç [*İs.*], Eşeklere gelen bir hastalık ki dağlanarak ve sıcak tutularak sağaltılır: Eşekler doğuç çıkarıyor (*Güdül* "*Ayaş-Ankara*„)

Doğugaç [*İs.*], Süt emen çocuk, ilk doğan çocuk (*İzmir hapishanesi*)

Doğul [*Ed.*], Değil (*Tosya* "*Kastamonu*„)

Doğuluk [*İs.*], Çocuk doğduğu zaman gelen hediye: Fatmaya doğuluk götürdüm (*İğdecik, Sancaklıboz* "*Manisa*„)

Doğum [*İs.*], Çitlembik (*Kışlacık* "*Amasya*„) [*Bak:* **Dağun, doğun**]

Doğun [*İs.*], Çitlembik (*Ş. A.* [*?*] [*Bak:* **Doğum**]

Doğurum [*İs.*], (*Kavaklı* "*Ezine-Çanakkale*„) [*Bak:* **Torum**]

Doğuş [*İs.*], Ufak kulaklı keçi (*Dereköy* "*Kayseri*„)

Doğuşlu [*S.*], Asil, necip (*İst.* [*Bir Bosnalıdan*)]

Doğuşsuz [*S.*], Cibilliyetsiz, soysuz (*Samsun* [*Muh.*])

Doğuzcu [*S.*], Bütün vücudu soğuktan donarak hareketten düşen (*Adana* "*Seyhan*„)

Doha [*Ed.*], Öküzü durdurmak için çıkarılan ses (*Güdül* "*Ayaş-Ankara*„)

Dohlak [*İs.*], Yeni beliren çam kozası (*Kartoz* "*Cebel-Isparta*„)

Dokalamak [*F.*], Kovalamak (*Safranbolu* "*Zonguldak*„)

Dokka [*İs.*], Aşığın tepesi üstü dikilmesi (*Isparta*)

Doklaşmak [*F.*], Kavuşmak, görüşmek, buluşmak (*Bölme* "*Uşak-Kütahya*„)

Dokşan [*S.*], Eski, kullanılmış (*Döğüşbelen* "*Köyceğiz-Muğla*„)

Doktamak [*F.*], Durmak, sebat etmek (*Gürnes* "*Akşehir-Konya*„)

Dokumak [*F.*], **1.** Meyvayı ağaçtan sırıkla vurarak indirmek (*Sinop; Zonguldak; Bursa köyleri; Gölcük, Pazar "Karamürsel", Kocaeli; Akdoğan "Kızılcahamam-Ankara"*) [*Bak: Dokurmak*]

Dokurcun [*İs.*], **1.** Âdi cinsten patiska (*Ürgüp "Niğde"*) — **2.** Büyük temel taşı (*Karakuş "Ünye", Ordu*) — **3.** Dokuz taşla oynanan bir türlü oyun tahtası (*Eskişehir; Bozan "Tokat"; Konya*) — **4.** Dokuz demetli bir yığın (*Eskişehir*) — **5.** Nebatın tarlada kuruması için yapılan yığınlar (*Vize "Kırklareli"*) [*Bak: Çıtırman*] — **6.** Biçilmiş ekin demeti (*Çatalça "Hendek-Kocaeli"; İzmir ve dolayı*)

Dokurmak [*F.*], Toplamak (*İnebolu "Kastamonu"*) [*Bak: Dokumak*]

Dol [*İs.*], **1.** Çocuk (*Develi "Kayseri"*) — **2.** Bir kısım yer, vatan parçası (*Konya*) [*Bak: Tol*] — **3.** Cins, tohum (*Bitlis*)

Dolak [*İs.*], **1.** Makara (*Işıklı "Çivril-Denizli", Fethiye, Muğla*) — **2.** Mide (*Manisa*)

Dolama [*İs.*], **1.** Peştemal, önlük (*Talas, Develi "Kayseri"; Tokat; Aziziye "Sivas", Kürkçüler, Kozan, Seyhan; Ünye "Ordu"; Kocayatak "Serik-Antalya"*) — **2.** Hamuru tepsi içerisine çörekleme koyarak yapılan bir türlü tatlı (*Gölcük, İzmit; İsmetpaşa "Malatya"*) — **3.** Başörtüsü (*Talas "Kayseri"*) — **4.** Gömlek (*Canbaz "Karacabey - Bursa"*) — **5.** Sarık (*Gürnes "Akşehir - Konya"*) — **6.** Duvar yastıkları üzerine örtülen dokuma örtü (*Hocacihan "Konya"*)

Dolamaç [*S.*], Dolambaç, viraj (*Keşanoz "Ankara"; Görece "İzmir"; Yapıntı "Mut - İçel"; Tüzüntü "Malatya"*)

Dolaman [*İs.*], **1.** Domalan denilen mantar (*Karaman "Konya", Dort "Fethiye - Muğla"; Denizli ve köyleri; Hacıbeyli "Aydın"*) [*Bak: Göbek*] — **2.** Viraj, dönemeç (*Çatalkuyusu "Seyhan"*)

Dolamanga çiçeği [*İs.*], Sarmaşık çiçeği, sarmaşık (*Çınarlı "Şarköydağ [Muh.]"*)

Dolangaç [*İs.*], Yufka içine ceviz konarak tepsi içine konup üstüne yoğurt, süt veya tâhin dökülmek suretiyle fırında pişirilen bir börek (*Bursa [Muh.]*) [*Bak: Dolanger*]

Dolanger [*İs.*], Börek (*Tekirdağ*) [*Bak: Dolangaç*]

Dolanışık [*İs.*], Geçim, idare, maişet: **Dolanışığınız nasıldır** (*Iğdır "Kars"*)

Dolas [*İs.*], **1.** Helva (*Isparta*) — **2.** Pekmezli pelte (*Develizile "Kayseri"*)

Dolay [*İs.*], **1.** Dolambaç, viraj (**Dolaydaki pınardan su içiyordu:** *Yukarıtefen "Kula - Manisa"; Derbent "Yozgat"; Şebinkarahisar "Giresun"*) [*Bak:* **Doley 1**] — **2.** Tepelerin derelere doğru uzanan girinti ve çıkıntıları (*Eziler "Boldan - Denizli"*) [*Bak:* *Doley 2*] — **3.** Hudut: **Bizim köyün dolayı şuradan geçer** (*Yalıçiftlik "Mudanya - Bursa [Muh.]"*) — **4.** Etraf, çevre (**Bahçe dolayına fidan diktim:** *Silivri "İst. [Muh.]"; Kocayayla "Biga - Çanakkale [Muh.]"*) — **5.** Yol veya su kenarında bir tarafı dağ olup şerit gibi uzanan yer (*Kütahya*)

Dolayan [*İs.*], Etraf (*Ağrakos "Suşehri "Sivas [Muh.]"*)

Dolayı [*İs.*], Dağın tepesiyle dibi arasındaki mesafe, sırt (*Balkanda "Beyşehir - Konya„; Yukarıdinek* [*?*]; *Özburun "Bolvadin - Afyon„*)

Dolaylama [*İs.*], **1.** Hudut kâğıdı: Bizim köyün dolaylamasını belediyeden alacağız (*Kırklareli*) — **2.** Hudut çizme (*Yündolan "Kırklareli„*) — **3.** Sarıburma tatlısı (*İst.* [*Muh.*])

Dolaylamak [*F.*], Etrafında dolaşmak (*Hayrabolu "Tekirdağ„*)

Dolaz [*İs.*], **1.** Un, bal ve yağdan yapılan tatlı (*Kayseri*) — **2.** Un helvası (*Niğde; Kayseri*) — **3.** Yağda kavrulmuş unun su ile karıştırılmasından yapılan yemek (*Konya; Tavlısın, Develi, Bünyan, Süksün "Kayseri„; Antalya*) — **4.** Pelte (*Kayseri*) — **5.** İncir tatlısı (*Kayseri*) — **6.** Kesilmiş peynirden yapılmış yemek (*Yukarıdinek "Karaağaç - Isparta„*) — **7.** Kaymak ve peynirle yapılan helva (*Nevşehir "Niğde„; Konya*) — **8.** Yağsız bulamaç (*Adana*) — **9.** Saç ekmeğini yağda kızartarak yapılan yemek (*Çömlek köyü "Mut - İçel„; Karkara "Ermenak - Konya„*) — **10.** Süt, yoğurt ve undan yapılan bir çeşit yemek (*Aydınlıobası "Amasya„*) — **11.** Pekmez ve undan yapılan helva (*Kürkçüler "Seyhan„*) — **12.** Çıbanlara konulan bir çeşit ilâç (*Kırşehir*)

Dolba [*İs.*], Dağarcık, azık torbası (*Mudurnu "Bolu„*)

Dolbaç [*S.*], Eli açık (*Kurşunlu "Ilgaz - Çankırı„*) [*Bak: Dollen*]

Dolca [*İs.*], **1.** Su bardağı, maşraba (*Kars; Nilüfer "Bursa„*) — **2.** Kepçe (*Çankırı ve dolayı*)

Dolcan [*İs.*], Yetişmiş kız (*Bursa*)

Dolbak [*S.*], Başı açık (*Barak "Halfeti - Urfa„; Gaziantep; Maraş*)

Dolda [*İs.*], Kuytu, gölgelik, rüzgâr almıyan yer (*Gaziantep*) [**Bak:** *Arga, dölde*]

Doldalanmak [*F.*], Siper almak; Güneşten ağacın altında doldalandım (*Bayburt "Gümüşane„*) [Mec. Birisinin himayesine girmek]

Doley [*İs.*], **1.** Kıvrıntılı yol (*Alucra "Giresun„*) [*Bak: Dolay, 1*] — **2.** Tepe eteği (*Burdur*) [**Bak:** *Dolay, 2*]

Doli [*İs.*], Deve yavrusu (*Muğla*)

Dolkumak [*F.*], Yorgunluktan veya herhangi bir sebepten dolayı karnı aç olduğu halde doymuş gibi olmak (*Balıkesir ve çevresi*)

Dolluk [*İs.*], **1.** Bebeğin vücudunde çıkıp kaybolan sivilceler (*Çivril "Denizli„*) — **2.** Mide hastalığı, karın şişliğinden meydana gelen bir hastalık (*Düğrek "Muğla„*)

Dollen [*S.*], Eli açık, cömert (*Muğla*) [*Bak: Dolbaç*]

Dolma [*İs.*], Rıhtım (*İzmir ve çevresi*)

Dolmaç [*İs.*], **1.** Yastık (*Bağarası "Söke„, Aydın*) — **2.** Toplantı yeri (*Şabanözü "Polatlı-Ankara„*)

Dolman [*S.*], Şaşı (*Zeytinli "Edremit - Balıkesir„*)

Dolu [*İs.*], **1.** İki havayı buğday alan ölçek (*Karahüyük "Konya„*) — **2.** Bir kilenin dörtte biri, hububat ölçüsü (*Tire "İzmir„*)

Doluca [*İs.*], **1.** Tatanos, kazıklı hümma hastalığı (*Erzincan; Üsküdar "İst.„; Edirne*) — **2.** Bir çeşit hayvan hastalığı (*Yalvaç "Isparta„*) — **3.** Terli iken rüzgâra karşı bağlanan hayvanların ayaklarının tutulması (*Seyhan "Çorlu - Tekirdağ„*)

Doluk [*S.*], **1.** Belli olmıyan: **İşimiz doluktur** (*Yazıca "Bolu"*)—**2.** [*İs.*] Kulak ve yanak arasındaki çukurluk, avurt (*Dombavlı "Salihli - Manisa"*)

Dolukmak [*F.*], **1.** Gözlere yaş dolmak (*Anamur "İçel"*; **Bu acıklı meseleyi duyunca doluktum** (*Diyarbakır; Çalağıl, "Akdağmadeni - Yozgat"; Sarıidris "Karaağaç - Isparta"; Genezin "Avanos-Kırşehir"; Bağyaka "Finike-Antalya"; Reis "Konya"; Ahlat "Bitlis"; Çankırı; Sivas; Erzurum; Gaziantep; O.A.* [?] *Civanyaylağı "Mersin - İçel"*) — **2.** Kuvveti kesilmek, dermansız kalmak (*Paşaköy "Bolu"; Kastamonu; Muğla*)

Doluksamak [*F.*], Teessürden gözleri dolmak (*Ahlat "Bitlis"; Çanakkale*)

Doluluk [*İs.*], Yeni doğan çocuğun yüzünde meydana gelen sivilceler (*Konya*)

Dolunay [*İs.*], Ayın bedir hali (*Buca "İzmir"; Nevşehir "Niğde"*)

Dom [*İs.*], Hartama yapmak için çam ağacından ayrılarak yapılan kalıplar (*Maçka "Trabzon"*)

Doma [*İs.*], **1.** Tokurcunların ve duvarlara konulan hatılların yerinden kaymaması için konulan eğri, yahut yontulmuş ağaçlar (*Hadım, Morcalı "Karaman", Tepelice, Konya*) — **2.** Kuyu çıkrığı (*Dedeler "Ereğli - Konya"*) [*Bak*: *Çingırık, çıkrıncak, cıngırak*]

Domaç [*İs.*], İnek ve öküzün aşık kemiği ve bununla oynanan bir çeşit oyun (*Gediz, Kütahya*)

Domağa [*İs.*], Nezle (*Zime "Tokat"*) [*Bak*: *Salım*]

Domağı [*İs.*], Nezle (*Zeytinli "Edremit - Balıkesir"*) [*Bak*: *Domağa*]

Domak [*İs.*], Ocağa konan ana kütük (*Kavak "Samsun"*)

Domalak [*İs.*], Yer elması (*Kütahya, Balıkesir*)

Domalan [*F.*], **1.** Yumurta (*Demirci, Gördes "Manisa"; Çandarlı "Bergama - İzmir"*) — **2.** Yer elması (*Divriği "Sivas"; Nevşehir "Niğde"*) [*Bak*: **Dombalan**] — **3.** Yastık (*Parsa "İzmir"*) — **4.** Zehir, ağı (*Gazipaşa "Alanya - Antalya"; Gördes, Kırkağaç "Manisa"*) — Mısırlarda meydana gelen bir hastalık (*Kütahya*)

Domalmak [*F.*], Ölmek, gebermek (*Dedeköy "Çal - Denizli"*)

Domarmak [*F.*], Ağaç ve çiçekler tomurcuk peyda etmek (*Ermenak "Kanya"*)

Domartlak [*S.*], Olmamış meyva (*Ordu*) [*Bak*: **Kabartlak**]

Domas [*İs.*], Çökelek, kaymak, süt ve tereyağını karıştırarak yapılan yemek (*Elbistan "Maraş"*)

Domaylı [*İs.*], Bir çeşit küçük kavun, süs kavunu (*Elbistan "Maraş"*)

Dombak [*İs.*], **1.** Manda (*Amasya*) — **2.** Tomurcuk (*Yeniköy "Çarşamba - Samsun"*) — **2.** [*S.*] Çıplak, açık: **Tombakbaş** (*Osmancık "Çorum"*)

Dombala [*İs.*], Manda (*Ergani Osmaniye "Diyarbakır"*)

Dombalak [*İs.*], **1.** Çay kenarında yetişen mantar (*Diyarbakır*) — **2.** Zatürree (*Koyunevi "Kozan - Seyhan"*)

Dombalamak [*F.*], Deve koşmak; deve basıp geçmek (*Yapıntı "Mut - İçel"*)

Dombalan [*İs.*], (*Pazarcık "Gaziantep„; Diyarbakır; Bursa*) [*Bak: Domalan, 2*]

Dombaz [*İs.*], Kara kaba, kuru, erik, kuru üzüm karıştırılarak yapılan hoşaf (*Osmaniye "Ilgın - Konya* [*Muh.*]„)

Dombil [*İs.*], Kâhkül, pehlivanların başının üstündeki uzatılmış saç (*Çorum*)

Dombu [*İs.*], Tahtadan yapılmış üstü kapalı üstüvane biçiminde olup bir delikle bir emziği bulunan su kabı (*Kastamonu; Sinop*)

Dombul [*İs.*], Omuz: **Dombuluma alarak koştum** (*Develi "Kayseri„*)

Dombuluş [*İs.*], Birden altı yaşına kadar olan deve yavrusu (*Alanya "Antalya„*)

Dombuz [*İs.*], Yumruk (*Niğde*)

Domcu olmak [*F.*], At ve merkep gibi hayvanlar terli iken su içmesi yüzünden hastalanmak (*Subugaz köyü "Gaziantap„*) [*Bak: Domurca*]

Domdom böceği [*İs.*], Ağustos böceği (*Otacı "Kızılcahamam - Ankara„*)

Dom durmak [*F.*], Çocuk ilk ayakta durmak (*Malatya*) [*Bak: Çöye durmak*]

Domik [*İs.*], Bahçe ve bostanları beklemek için ağaç ve çamurdan yapılan kulübe (*Van*)

Domkaylı [*İs.*], Serçenin iki misli büyüklüğünde, boz renkli ve başı hotozlu bir çeşit tarla kuşu (*Niğde*)

Domminek [*İs.*], Dişi manda (*Sungurlu "Çorum„*)

Domrun [*İs.*], Keresteleri mikâp şeklinde yığma (*Ermenak "Konya„*)

Domu [*İs.*], Tepe, zirve: **Bu domu epeyce yüksektir** (*Denizli*)

Domuk [*İs.*], **1.** Kışın avcıların yaptıkları av bekleme siperleri (*Ahlat "Bitlis„*) — **2.** Çok soğuk yer (*Ahlat "Bitlis„*)

Domur [*İs.*], Kabarık, kabarcık (*Tarsus "İçel„*)

Domurca [*İs.*], At cinsinden olan hayvanların tutuldukları bir türlü hastalıktır ki kulakları dik, çeneleri hareketsiz kalır (*Armudan "Kuruçay - Erzincan„*) [*Bak: Domcu olmak*]

Domur domur [*Zf.*], Damla damla (**Domur domur terliyor:** *Isparta. Sivas*)

Domurmak [*F.*], **1.** Su menbaından kaynıyarak çıkmak (*Bayındır "İzmir„*) — **2.** Domurcuk haline gelmek: **Ağaçlar domurmuş** (*Nevşehir "Niğde„*) — **3.** Kabarmak (*Nevşehir "Niğde„*) — **4.** Kan deri üstünde tane şeklinde donmak: **Soğuktan kanım domurdu** (*Bağyaka "Finike - Antalya„*) — **5.** Odunları, ağaçları kısa keserek kütük haline getirmek: **Ağaçları domuruver!** (*Kayadibi "Giresun„*)

Domurtmak [*F.*], Herhangi bir fidan veya çiçeği tepesinden koparmak (*Ulubey "Ordu„*)

Domuşmak [*F.*], **1.** Somurtmak, sessiz ve dargın durmak (**Hiç azarlamaya gelmez, hemen domuşur:** *Genezin "Avanos - Kırşehir„; Ayaslar "Ilgın - Konya„; Pınarbaşı "Karaman - Konya„; Yapıntı, Civanyaylağı "Mersin İçel„; Ahırlı "Ankara„; Zile "Tokat„; İncesu "Kayseri„; Isparta; Burdur; İsabey köyü "Çal - Denizli„*) — **2.** Sırıtmak; durmak (*Niğde*)

Domuzdamı [*İs.*], Maden ocaklarında çökme korkusu bulunan yer-

lerde her tarafı direk ve kamalarla örülen bağ (*Zonguldak*) — **2.** Domuzların çiftleşme yeri (*Alayunt "Kütahya"*)

Domuzluk [*İs.*], Su değirmenlerinde çarkın bulunduğu ve döndüğü yer (*Güdül "Ayaş - Ankara"; Zeytinli " Edremit - Balikesir " ; Konya; Kırca "Bolvadin - Afyon"; Edirne; Gebeme "Mesudiye - Giresun"*) [*Bak: Douzluk, domuzluk*]

Domuzmak [*F.*], Surat asmak, somurtmak (*Afyon*)

Domuz tomruğu [*İs.*], Hayvanın dört ayağının bir yere bağlanması; bir kimsenin ellerini birbirine bağladıktan sonra ayaklarına geçirme (*Atlıhisar "Şuhut - Afyon"*)

Donaç [*İs.*], Hayvanların soğuk alması (*Sivas*)

Donak [*İs.*], **1.** Gelin elbisesi, kadın elbisesi (*İbriktepa "İpsala - Edirne"; Kocabergos "Erdek - Balıkesir* [*Muh.*]") — **2.** Gelin evi (*İzmir; Adana*) — **3.** Süs, süslenme (**Her şeyi gösteren donaktır:** *Edirne* [*Muh.*]; *Ortaköy "Mecitözü - Çorum"*) — **4.** Soğuktan donma (*Keskin "Ankara"*) — **5.** Eşek yavrusu (*O. A.* [*?*]) [*Bak: Koduk, kodak*]

Donalete [*İs.*], Derileri mermer üzerinde düzeltmek ve suyunu akıtmak için kullanılan ufak demir parçası [Tabaklıkta] (*Isparta*)

Donan [*İs.*], Yeni esvap giyinme (*Kızılköy "Ezine - Çanakkale"*)

Donangı [*İs.*], Giyilen yeni elbise (*Balçuva "İzmir"*)

Donanım [*İs.*], Cihaz, levazım: **Geminin donanımı** (*Fatih "İst."*)

Donanma [*İs.*], **1.** Bütün vücudu kırmızı beneklerle saran bir çeşit hastalık (*Görece "İzmir"; Denizli*) [*Bak: Bezeme, 1*] — **2.** Çiçek hastalığı (*Yiğitaliler "Bayramiç - Çanakkale"*)

Donap [*İs.*], Değirmen çarkının büyük kasnağı (*Isparta*)

Donat [*İs.*], Donma salgını (*Bağyaka "Finike - Antalya"*)

Donbalak [*İs.*], Taklak, perende (*Maraş; Karaman "Konya"*) [*Bak: Combalak*]

Donbalamak [*F.*], Deve sıçramak veya koşmak (*Civanyaylağı "Mersin - İçel"*)

Donbay [*İs.*], Camıs, manda (*Talas "Kayseri"*)

Donbaylı [*İs.*], Bıldırcın (*Sarayköy "Denizli"*)

Donbey [*İs.*], Manda (*Kayı köyü "Isparta"*) [*Bak: Comba, cömbek*]

Donbul [*İs.*], Omuz (*Develi "Kayseri"*) [*Bak: Çiğin*]

Doncak [*İs.*], Çamaşırlık, çamaşır yıkanacak yer (*Geyve, Taraklı "Kocaeli"*)

Doncukmak [*F.*], **1.** Utanmak (*Doğanbeyli "Saimbeyli-Seyhan"*) — **2.** Pıhtılaşmak (*Arapköy "Ordu"*)

Donçulu [*İs.*], Kağnıya saman vesaire yükletmek için konulan harar çuval (*Köşker, Kırşehir*)

Dondon böceği [*İs.*], **1.** Bok böceği (*Çankırı*) — **2.** Karafatma böceği (*Ankara*)

Dondurma [*İs.*], Kışın ekilen tohum (*Tokat; Erzurum; Çakır "Şebinharahisar - Giresun"*) — **2.** Kadife üstüne sırma işleme (*Burdur*)

Dondurmak [*F.*], Kat'î hüküm vermek: **Şüphe ediyorum, fakat donduramıyorum** (*Oyalıca "Haymana - Ankara"*)

Done varmak [*F.*], Deriyi işlemek (*Trabzon*)

Dongabaş [*S.*], Bir şey anlamıyan, kalın kafalı (*Eskişehir*)

Dongeyli [*İs.*], Tarla kuşu (*Kula "Manisa [Muh.]"*)

Dongil [*İs.*], Tavuğun tepesindeki tüy, tepelik (*Osmancık "Çorum"*)

Dongirik [*İs.*], Ufak ve ağzı kapalı kuzu çıngırağı (*Arapköy "Ordu"*)

Donğra [*İs.*], El ve ayaktaki fazla kir (*Boyabat "Sinop"*)

Dongucu [*İs.*], Kazıklı humma, tetanos hastalığı (*Gaziantep*)

Dongulca [*İs.*], Bal arısından büyük, iğnesiz bir çeşit arı (*Görele "Giresun"*)

Dongun [*S.*], Katı (*Gediz "Kütahya"*)

Dongur [*İs.*], Katı, yuvarlak yün veya pamuk parçaları (*Dombaylı "Salihli - Manisa"*)

Donğurak [*İs.*], Keçilerin boyunlarına takılan çıngırak (*Orhaniye "Marmaris - Muğla"*)

Dongurdak [*İs.*], Develerin başına takılan yuvarlak çan (*Senir "Isparta"; Bodrum "Muğla"*)

Donışığı [*İs.*], Fener (*İs. [Muh.]*)

Donk [*S.*], Soğuk, ruhsuz [adam] (*Eskişehir*)

Donka [*İs.*], Çulluk kuşu (*Cemele "Kırşehir"*)

Donkaylı [*İs.*], Tarla kuşu (*Güdül "Ayaş - Ankara"*)

Don kesmek [*F.*], Bitkiler dondan bozulmak (*Değişören "Seyitgazi - Eskişehir"*)

Donkesti [*İs.*], Sonbaharda ekilen buğdayın soğuktan kesilmesi (*Zincidere "Kayseri"*)

Donkuz [*İs.*], Yaş toprağın gece ayaziyle donarak sabah güneşiyle tekrar yumuşaması (*Maraş*)

Donluk [*İs.*], **1.** Hizmetçi ücreti (*Kars; Kinederiç "Elâzığ"*) — **2.** Aylık (*Elâzığ*) — **3.** İp ucundaki ağaç çengel (*Arga "Akçadağ - Malatya"*) — **4.** Çamaşırhane (*Erzurum; Toprakkale, Büyükçaylı "Dörtyol - Seyhan"; Pütürke "Malatya"*) — **5.** Ensiz çizgili dokuma bez (*Amasya*)

Donlukçu [*S.*], İşyar, memur (*Elâzığ*)

Donra [*İs.*], Kalınlaşmış, tabaka haline gelmiş kir: *Ayağının donrasına bak* (*İskilip "Çorum"*)

Donragı [*İs.*], İnsan ve hayvanın kaba kiri (*Zuday "Erbaa-Tokat"*)

Donralı [*S.*], Başı kepekli [adam] (*Karaman "Konya"*)

Don taşı [*İs.*], Üzerinde çamaşır dövülen taş (*Malatya*) [**Bak:** *Köpüç taşı*]

Donuca [*İs.*], Hayvanlardaki kazıklı humma hastalığı (*Kuşadası "İzmir"*)

Donucu [*İs.*], Eşek ve at gibi hayvanlarda çok soğuk almaktan ileri gelen bir çeşit hastalık (*Karagöl "Nevşehir - Niğde"; Kayseri*)

Donugun [*Zf.*], Her vakit: **Donugun söylerim sana** (*Kastamonu*)

Donuşmak [*F.*], Suratını asmak (*Karaman "Konya"*)

Donuzcul [*İs.*], Soğuktan ileri gelen bir çeşit hayvan hastalığı (*Malatya*)

Don yüzlü [*S.*], Somurtgan, soğuk [adam] (*Kayseri*)

Dopbidi [*İs.*], Kadın donu (*Karahisar "İncesu - Kayseri"*)

Dopca [*Zf.*], Hemen (*Himmetoğlu köyü "Zonguldak"*)

Dopru [*İs.*], Deve yavrusu (*Reşadiye "Marmaris - Muğla"*) [**Bak:** *Köşek*]

Dora [*İs.*], **1.** Raf (*Havsa, Eskikadın "Edirne"*) — **2.** Dağ doruğu (*Eskikadın "Edirne"*) — **3.** Her hangi bir şeyin üst kısmı, yukarısı: Dorada yıldızlar parlıyor (*Has köy "Havsa - Edirne"*)

Dorak [*İs.*], **1.** Uç, son nokta, tepe (*Köşker "Kırşehir"*) — **2.** Yoğurt biriktirmek ve süzdürmeğe yarıyan yumuşak taştan oyulmuş söbü taş dibek (*Bürüngüz "Tavlusun - Kayseri"*) — **3.** Dere otu (*Osmancık "Çorum"; Vezirköprü "Samsun"*) [*Bak: Dorak otu*] — **4.** Yoğurt ve kaymaktan yapılan bir türlü peynir (*Zara, Sivas*) [*Bak: Tomas*]

Dorak otu [*İs.*], Dere otu (*Karaköse*) [*Bak: Samot, dorak, 3*]

Doran [*İs.*], **1.** Doruk, tepe (*Arap köy "Ordu"*) — **2.** Ağacın en yüksek ucu (*Seyit köyü "Giresun"*) — **3.** Mısır çiçeği (*Ulubey "Ordu"*) — **4.** [*S.*] Endamlı ve yiğit [adam] (*Yozgat*)

Dorangı [*İs.*], Dalları kesilmiş ve kurumuş olduğu halde dikili duran ağaç (*Pazarcık "Gaziantep"*)

Doranı [*S.*], Terbiyesizlik eden, yaramazlık yapan [çocuk] (*Devrek "Zonguldak"*)

Dordoğan [*S.*], Perişan (*Yozgat*)

Dorlak [*İs.*], **1.** On beş yaşından aşağı erkek ve kız (*Epçe köyü, Gazi köyü, Fraktın "Kayseri"; Adana, Seyhan*) — **2.** [*S.*] Tembel (*Erbaa "Tokat"*) — **3.** Tavşan yavrusu (*Şıhlı "Kayseri"*) — **4.** Donsuz bulunma (*Nallıhan "Ankara"*)

Dorok [*İs.*], Çam ağacı (*Şebinkarahisar "Giresun"*)

Dort [*İs.*], Pislik (*Sandıklı "Afyon"*)

Doru [*İs.*], **1.** Çam, ardıç ve katran gibi ağaçların dört yaş arasındaki aldıkları ad (*Bozkır, Hadım "Konya"*) — **2.** Ardıç ve çam fidanları (*Belki "Ilgın", Karahüyük, Hadım "Konya"*) — **3.** [*Zf.*] Birdenbire, ansızın (*Şabanözü "Polatlı - Ankara"*) — **4.** Tepe ve ağacın en yüksek yeri (*Babaeski "Kırklareli"; Yakşiler "Karacasu - Aydın"*)

Dorukçu [S.], Dağlı, yüksek yerlerde oturan kimse (*Çandır "Boğazlıyan - Yozgat"*)

Dorukluk [*İs.*], Yanmış veya kesilmiş ormanın verdiği büyük sürgünlerden meydana gelen ormancık (*Gavurdağı "Cebelibereket - Seyhan"*)

Dorum [*İs.*], Deve yavrusu (*Eğridir, Büyükhacılar "Isparta"; Bayır köyü "Muğla"; Ortaköy "Çal - Denizli"; Pazaravdan "Bucak - Burdur"; Mastat, Karaman, "Konya"; Edremit "Balıkesir"; Kızılköy, Evreşe "Gelibolu"; "Biga - Çanakkale"; Denizli; Afyon; Bursa; Yahyalı, Dereköy "Kayseri"; Yavı "Ünye - Ordu"; Foça, Tire "İzmir"; Bozkır, "Silifke", Civanyaylağı "Mersin - İçel"; Alanya, Kıbrıs adası "Antalya"; Saçıkaralı aşireti "Aydın"; Misis "Seyhan"; Milâs "Muğla"; İstiklâlbağı "Sivrihisar - Eskişehir"*)

Doru otu [*İs.*], Sebze bahçelerinde yabanî olarak yetişen ve çorbalara konulan bir çeşit bitki (*Şebinkarahisar "Giresun"*)

Doslamak [*F.*], Boş yere gitmek, boşa çıkmak (*Kurşunlu "Çanakkale"*)

Dostar [*İs.*], Battaniye (*Erzincan*)

Doş [*İs.*], Taşa yılankavi olarak sarılan bir çeşit sarmaşık cinsinden ot (*Mersin köyleri "İçel"*)

Doşamak [*F.*], Hayvanın ayağını bolca kösteklemek (*Güvere "Silifke - İçel"*)

Doşan [*S.*], Kullanılmış, yıpranmış elbise, çamaşır (*Şıhlı, Dikili, Misis, Ceyhan "Seyhan"; Ermenak, Ereğli, Konya; Ankara; Keyne "Anamur"; "Mersin-İçel"; Epçe; Karahisar, Fenese "Develi"; Kayseri; Köy, Himmetli "Niğde"; Amasya köyü "Bozdoğan Aydın"*) [*Bak:* ***Tutulmuş, yoşuk***]

Doşanlamak [*F.*], Eskimek (*Karaman "Konya"*)

Doşarmak [*F.*], (*Niğde; Konya*) [*Bak:* *Çomarmak, 2*]

Doşu [*İs.*], Küçük ve toparlak kulaklı keçi, doğu (*Mastat, Konya*) [*Bak:* ***Doyış, dovu***]

Dot [*İs.*], Baykuş (*Ören "Akçadağ - Malatya"*)

Dotdi [*S.*], Pezevenk (*Isparta*)

Dotto [*S.*], Dikbaşlı, sert [adam] (*Başvartanik "Çemişgezek - Tunceli"*)

Douzluk [*İs.*], Değirmenin altında çarkın döndüğü ve suyun geçtiği boş yer (*Şeyhler "Ulubey - Ordu*) [*Bak:* ***Domuzla, domuzluk***]

Dovaca [*İs.*], Soğuktan ileri gelen bir çeşit at ve gölük hastalığı (*Kırkyaran "Uşak - Kütahya"; Kadıköy "Denizli"*) [*Bak:* ***Dovacı, doveci, dovuca***]

Dovacı [*İs.*], Bir çeşit hayvan hastalığı (*Antalya*) [*Bak:* ***Dovaca dovuca, doveci***]

Doveci [*İs.*], Eşek ve atların tutuldukları bir çeşit hastalık (*Belenli "Burdur"*) [*Bak:* ***Dovarca, dovacı***]

Dovah [*N.*], Yürüyen öküzü veya öküzleri durdurmak için çıkarılan ses (*İbik "İskilip-Çorum"*)

Dovhah [*N.*], Öküz ve kara sığırı durdurmak için çıkarılan bir ses (*Kışlacık "Amasya"*)

Dovu [*İs.*], Ufak kulaklı keçi ve koyun (*Hortu "Ereğli - Konya"*) [*Bak:* ***Doğu, doşu, doyış, akdoğu***]

Dovuca [*İs.*], At ve merkep gibi hayvanlarda soğuktan ileri gelen bir türlü hastalık (*Kızılca "Hadım - Konya"; Mut "İçel"*) [*Bak:* ***Dovaca, dovacı***]

Dovvah [*N.*], Öküz, manda gibi çift hayvanlarını durdurmak için çıkarılan ses (*Belviran "Gerze - Sinop"*)

Doygu [*İs.*], Rızık (*Malatya*)

Doyış [*İs.*], İnce uzun ve ucu kıvrık kulaklı keçi (*Kesme "Eğridir - Isparta"*) [*Bak:* *Dovu, doşu*]

Doyla [*S.*], Killi, çamurlu, çorak, kuvvetsiz toprak (*Maruf "Çankırı"; Aynalı "Sivrihisar - Eskişehir"*)

Doylamak [*F.*], Doyurmak, çok doyurmak: **Yüce Tanrı kullarını nimetine doyladı** (*Beykoz "İst."* [?])

Dozdoz [*İs.*], **1.** Kiraz tanelerinde bulunan bir böcek (*Erzincan*) — **2.** [*S.*] Kibir, gurur (**Şu dozdozun sözüne bak!**: *Niğde; Yendiğin "Ilgın - Konya"*) — **3.** [*S.*] **Aç kaba dayı, hem kel hem fodul** (*Kuzgun "Seyhan"*)

Dozetmek [*F.*], Sezmek, keşfetmek, anlamak (*Kiği "Bingöl"*)

Dozillik [*İs.*], Çocukların oynadığı topaç (*Tirebolu "Giresun"*)

Dozirik [*İs.*], Fındık veya madenden yapılmış yuvarlaklar delinerek ve ip geçirilerek oynanılan bir türlü oyun (*Arapköy "Ordu"*)

Döden [*İs.*], Irmak veya göllerde suyun yer altına kaçması (*Eğridir "Isparta"*)

Dödül [*İs.*], Kalın direk (*Muğla*)

Döğdü [*İs.*], Bıçak, keser, kazma, balta gibi şeylerin kesen kısmının arka tarafı, bir şeyi dövmeğe yarıyan kısmı (*Hemşin "Pazar - Rize"; Amasya*) [*Bak: Düğdü*]

Döğen yıldızı [*İs.*], Yaz ve güz mevsimlerinde batıdan doğuya yatsı sularına doğru batan parlak bir yıldız (*Gönen "Isparta"*)

Döğğeç [*İs.*], Islanmış ve tokaçlanmağa hazırlanmış çamaşır (*Çanakkale*)

Döğgel [*S.*], **1.** Endamı düzgün (*Genezin "Avanos-Kırşehir"*) — **2.** Kaba, kalın, yoğun (*Durlas "Ereğli - Konya"*)

Döğlenpe [*İs.*], Pabucun ayak altına sürtmesinden ve dokunmasından ileri gelen yara, acı (*Muğla*)

Döğmeç [*İs.*], **1.** Dut kurusu ile ceviz içi havanda dövülerek yapılan helva (*Gümüşane*) — **2.** Tokaçlanacak çamaşırlar bir araya yığılma (*Çanakkale*) — **3.** Kuru yufka, ekmek ufaltılır içine peynir karıştırılır ve biraz ıslatılarak, elde sıkılmak suretiyle yapılan yemek (*Urfa*) [*Bak: Doğramaç*] — **4.** Peynir, kuru yufka ekmeği, soğan doğranıp yuğurularak yapılan bir yemek (*Urfa*) — **5.** Yağ, yumurta içine ekmek doğranarak yapılan yemek (*Erzurum*) [*Bak: Çullama*]

Döğnek [*İs.*], Çiğnenmiş yer, daima geçilen yer (*Çökek "Ürgüp - Kayseri"*)

Döğnel [*İs.*], Bir arada bulunan şeylerin en iri ve en kalını: **Şu döğnel ağaçlara kaç kuruş istiyorsun?** (*Reis "Konya"*)

Döğnemek [*F.*], **1.** Vücude sindirmek, sahip olmak: **Yoğurdun içinde döğneyip duruyor** (*Muğla*) — **2.** Tekrar tekrar baş vurmak: **Çok döğnedim, bir lâf alamadım** (*Yapıntı "Mut - İçel"*) — **3.** Yağmur taneleri ayni yere vura vura bekiştirmek; hedefe atılan mermiler ayni noktaya bir kaç defa düşmek (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*) — **4.** Çiğnemek, ezmek (*Kışla köyü "Ereğli - Zonguldak"*)

Döğücük [*İs.*], Bulgur unu (*Niğde*)

Döğüç [*İs.*], Çamaşır tokmağı, tokaç (*Edirne* [*Muh.*])

Döğülcek [*İs.*], Küçük taneli dolu: **Döğülcek yağıyor** (*Irmak köyü "Çarşamba - Samsun"*)

Döğülcük [*İs.*], Lâpalık bulgur (*Kemaliye ve çevresi "Malatya"*)

Döğümlük [*İs.*], **1.** Sabır, tahammül (**Allah döğümlük versin top çeken hayvanlara**: *Muğla; Üçkuyu "Çal - Denizli"; Ayaş "Ankara"*) — **2.** Kuvvet, kudret, takat (*Keçiborlu "Isparta"*)

Döğün [*İs.*], **1.** Bacaktaki her hangi bir sızıyı gidermek için açılan nohut yakısı yarası (*Muğla; Elmalı "Antalya"*) — **2.** İğne ile vücutte açılan yaraya barut ekerek meydana getirilen gök renkli şekiller (*Mersin "İçel"; Tokat*)

Döğünşü [*İs.*], Gelin almağa giden hususî heyet (*Cide "Kastamonu"; Bolu*) [*Bak: Dünürşü*]

Döğüş [*İs.*], Yavrulu ve sağmal inek (*Hadım "Konya„*)

Döğüşgeç [*İs.*], Silâh (*İzmir*)

Döhün [*İs.*], Kudret, derman (*Köşker "Kırşehir„*)

Dök [*İs.*], Yün eğirmeğe yarıyan aygıt (*Urfa*) [*Bak: Kirman, teşi*]

Dökârmak [*F.*], Yarayı deşmek (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*)

Dökek [*İs.*], Zeytinin yağı alındığı havuz (*Kadıköy "Nazilli - Aydın„*)

Dökgü [*İs.*], Hayvana içirilen ilâç (*Çakaldere "Ceyhan - Seyhan„*)

Dökkel [*İs.*], Soğan, patates gibi bitkilerin dolgunluğu (*Ürgüp, Develi "Kayseri„*)

Dökkü [*İs.*], **1.** Köylerde ocakların arkasına dökülen gübre (*Kuruhüyük "Boğazlıyan - Yozgat„*) — **2.** Hayvanların altına serilen ot (*Kozan "Seyhan„*) — **3.** Hayvanlara yedirilen ağaç (*Ilıca "Kozan-Seyhan„*) — **4.** Misafire çıkarılan yemek (*Ilıca "Kozan - Seyhan„*)

Dökkün [*İs.*], Meltem rüzgârı (*Üzümlü "Fethiye - Muğla„*)

Dökme [*İs.*], **1.** Döşeme içine atılan ağaçlar, kiriş (*Çal "Gireği-Kütahya„; Kazmasökü "Sinop„; Ulubey "Ordu„; Bolvadin "Afyon„; Edirne*) — **2.** Yirmi kuruş: Bir dökmen varmı (*Susığırlık "Balıkesir* [*Muh.*]„) — **3.** Yeni dikilmiş elbise (*Tokat*)

Dökmecilik [*İs.*], Sürü halinde gezen balıkların etrafını ağ ve kayıklarla çevirip tutma (*Gelibolu "Çanakkale„*)

Dökmel [*S.*], İyi, güzel (*Alibeyli "Çarşamba - Samsun„*)

Dökmen [*S.*], Güzel, yakışıklı (*Çavuşlu "Bayramiç-Çanakkale„*)

Döknek [*İs.*], Dağlardan yuvarlanan büyük taş parçası (*Çakalkuyusu "Adana - Seyhan„*)

Döknel [*S.*], Oturaklı, kavî, sağlam, oturduğu yere yakışır: Binayı döknel yapmışlar; meşeden döknelce bir sopa kestim (*Muğla*)

Dökücü [*İs.*], Bakır ibrik (*Adana "Seyhan„*)

Dökük [*İs.*], Tilki, sansar gibi hayvanların sığınıp barındıkları kaya parçalarından meydana gelen yığınlar (*Morcalı "Karaman - Konya„*)

Dökülcen [*İs.*], Bir çeşit kış elması (*Malatya; Konya*)

Dökülgen [*İs.*], Ak parmak ta denilen bir çeşit üzüm (*Kadınağıl "Gâvurdağı„, Cebelibereket - Seyhan„; Barak "Gaziantep„*)

Döküm [*İs.*], Satılığa çıkarılmış malların pazara yığılıp dökülmesi (*Konya*)

Döküntü ova [*İs.*], Dağlardan yağmurların getirdiği topraklarla dolan göl veya deniz parçaları (*Konya*)

Döl [*İs.*], **1.** Nem, rutubet: Yağmur yağmadı toprakların dölü kaçtı (*Gelembe "Kırkağaç - Manisa„; Özbek, İzmir*) — **2.** Maşraba (*Sivas; Sinop; Şarkîkarahisar "Giresun„*) — **3.** Tohum (*Yozgat*) — **4.** Koyun, keçi, inek, kedi, köpek gibi hayvanların yavruları (*Sinop; Sirkeli "Çubuk„, Akdoğan "Kızılcahamam - Ankara„; Kınık köyü "Suşehri - Sivas„; Samsun; Mut "İçel„; Kütahya; Şebinkarahisar "Giresun„; İvrindi "Balıkesir„; Bektemir köyü* [?]; *İzmir; Bürüngüz "Bünyan - Kayseri„*) — **5.** Kavun, karpuz, hıyar ve kabağın ucu çiçekli ma-

suraları (*Edirne; İsgübü "Kayseri„; Öteyüz "Zonguldak„*)

Döl ayı [*İs.*], **1.** Mart: **Bu senenin döl ayı o kadar soğuk gitmiyeceği anlaşılıyor** (*Şabanözü "Polatlı-Ankara„*)— **2.** Nisan (*Mursal "Divriği - Sivas„*) — **3.** İlkbahar (*Adana dolayı "Seyhan„*)

Dölbe [*İs.*], Üç yaşında manda (*Van*)

Dölcek [*İs.*], Derin yerlerden su almak, kuyulardan su çekmek üzere kullanılan ağaç veya bakırdan yapılmış kova (*Gümüşane; Erzincan*)

Dölde [*S.*], Kuytu, tenha yer: **Bir dölde yere çekilelim** (*Aksaray "Niğde„*) [*Bak: Dolda, dulga*]

Döl dökmek [*F.*], Kavun, karpuz, hıyar ve saire göveriler meyva vermek: **Bizim bostanda kabaklar döldöktü** (*Kayseri*)

Döldöş [*İs.*], Soy sop, nesil (*İst.*)

Dölecek [*İs.*], İlkbaharda ilk döl düştüğü zaman çobanın sahibinden müjdesine karşı aldığı bahşiş (*Pekin "Kelkit - Gümüşane„*)

Dölek [*S.*], **1.** Uslu, sâkin, ağır başlı: **Ahmedin kızı çok dölektir** (*Ankara; Niksar "Tokat„ ; Niğde; Kayseri; Afyon; Ordu; Sivas; Mersin; Kırşehir; Giresun; Yozgat; Çorum; Malatya; Seyhan; Gerede, Isparta illeri*) — **2.** Düz, doğru (**Burası çok dölektir:** *Seyhan; Niğde; Balıkesir; Kayseri; Ankara; Kırşehir, Konya; Malatya; Maraş; Sivas; Yozgat; İçel; Gümüşane; Denizli; Çorum; Bursa; Aydın; Eskişehir; Isparta; İzmir; Kocaeli illeri*) — **3.** Güzel, iyi: **Dölek kavun** *Kayseri; Sorhun "Niksar - Tokat„*) — **4.** [*İs.*] Tepelerin eteği (*Göl köyü "Ankara„*) — **5.** Çok döl veren (*Kayseri ve dolayı*)—**6.** Ağır başlı adam (*Ankara*) — **7.** [*İs.*] Killi veya kilsiz topraktan yapılmış güveç (*Bahçebaşı "Tokat* [*Muh.*]„; *Kars;* **Dölekte pişen et yemeden hazmolur:** *Erzurum*) — **8.** Verimli toprak: **Alinin tarlası çok dölektir** (*İğdecik, Sancaklıboz köyleri "Manisa„; Çavuşçu "Ilgın-Konya„*) — **9.** Irmak ve çayların durgun akıntıları (*Dere köyü "Tokat„*) — **10.** Kavun (*Ankara*) — **11.** İhtiyat: **Belki akşama varamayız dölek azık al** (*Cebelibereket "Seyhan„*)

Dölek durmak [*F.*], Rahat durmak, uslu oturmak, terbiyesizlik etmemek (*Hortu köyü "Sivrihisar-Eskişehir„ ; Genezin "Avanos - Kırşehir„ ; Muncusun, Kayseri ; Köprü köyü "Keskin - Ankara„; Yenice "Safranbolu - Zonguldak„*)

Döleke [*İs.*], Büyük maşraba (*Sivas*)

Döleklemek [*F.*], Düzlemek, tesviye etmek (*Kadirli "Seyhan„*)

Dölekleşmek [*F.*], Yerleşmek, rahatlaşmak (*Konya*)

Dölek turmak [*F.*], Uslu durmak (*Yozgat; Tokat*)

Dölemen [*İs.*], Koyun mantarı (*Safranbolu "Zongudak„*)

Dölempe [*İs.*], Ayak altında diken veya çivi, iğne gibi şeyler batmasından meydana gelen çıban (*Düğrek köyü* [?])

Dölenbeç [*İs.*], Suyun derin ve girdaplı yeri (*Dudaş "Tavşanlı - Kütahya„*)

Dölenbek [*İs.*], Topaç (*Tire "İzmir„*) [*Bak: Toka, fırteleş*]

Dölendirmek [*F.*], Bozulmuş bir şeyi düzeltmek (*Niğde*)

Dölenk [*İs.*], Girdap (*Çanpazar "Biga - Çanakkale"*)

Dölenmek [*F.*], **1.** Bozulmuş bir şey düzelmek (*Kayseri; Niğde*) — **2.** Yatışmak, yola gelmek (*Sirkeli "Çubuk - Ankara"*) — **3.** Bir yere düzgün durulacak şekilde yerleşmek: **Atın üzerine iyice dölenilirse düşülmez** (*Bozantı "Karaisalı - Seyhan"*)

Dölertmek [*F.*], Tesviye etmek: **Bu yolu biraz daha dölertmeli** (*Yapıntı "Mut - İçel"*)

Döleşmek [*F.*], **1.** Düzelmek, hasta sağalmak (**Sanma ki arkadaş, dünya döleşe * Ecel pehlivanı çıkmış güreşe:** *Isparta; Aziziye* [?]; *Kayseri*) — **2.** Muvazene halinde bulunmak, yerleşmek (*Givanyaylağı "Mersin-İçel"*) — **3.** Kalabalıkta bir yer bularak sıkışıp oturmak (*Civanyaylağı "Mersin - İçel"*) — **4.** Yoluna girmek (*Seyhan*)

Döletmek [*F.*], **1.** Alay etmek: **Döletmekten hiç hoşlanmam** (*Çekirge "Bursa"*) — **2.** Düzeltmek, yoluna koymak (*Mersin "İçel"*)

Döli [*İs.*], Deve yavrusu (*Muğla*)

Dölle [*İs.*], Çardağa alınmış asma (**Bizim dölle fırtınadan yıkılmış:** *Cebelibereket "Seyhan"; Mersin "İçel"*)

Döllek [*İs.*], Koyunların kuzuladıkları yer (*Gülesur "Ağrı"*)

Dölleme [*S.*], Yaramaz çocuk; piç: **Bıktım usandım bu dölleden** (*Gördes "Manisa"*)

Döllemek [*F.*], **1.** Çocuk doğurmak (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan"*) — **2.** Meyva vermek (*Kadirli "Seyhan"*)

Döllen [*S.*], Cömert, eli açık (*Muğla*)

Döllenmek [*F.*], Bir şeye tutunup ayaklarını yerden kesmek (*Çamlık "Bucak - Burdur"*)

Döl yeri [*İs.*], Hayvan rahmi (*Erzincan*)

Dömbeç [*İs.*], Girdap (*Çeltikçi "İnegöl - Bursa"*) [*Bak: Dölenk*]

Dömbedek [*Zf.*], Ansızın, habersizce: **Dömbedek içeri giriverdi** (*Karakuş "Ünye - Ordu"*)

Dömbek [*S.*], **1.** Patlak, çıkık (*Sinop*) — **2.** Kocaman: **Dömbek erik** (*Ordu*)

Dömbel [*İs.*], Toprağa gömülen çekirdeğin filizlenip baş göstermesi (*Pazar "Kızılcahamam - Ankara"*)

Dömbelek [*İs.*], Renkli kelebek (*Belönü "Burdur"*)

Dömbez [*İs.*], Tarlalarda meydana gelen küçük küçük tepecikler (*Eymür* [?])

Dömbüldek [*İs.*], Develere takılan büyük çan (*Ortaköy "Mecitözü - Çorum"*) [*Bak:* **Longurdak, dömbürdek**]

Dömbüldemek [*F.*], Muvazene bulmak için sağa sola sallanmak (*Genezin "Avanos - Kırşehir"*)

Dömbürdek [*İs.*], Sürü halinde beslenen hayvanlara takılan büyük çan (*Kolay köyü "Bafra-Samsun"*) [*Bak: Dömbüldek*]

Dömcek [*İs.*], Ateş küreği (*Sinop*)

Döme [*İs.*], **1.** Yayık: **Döme ayranı iyidir** (*İspir "Erzurum"*) — **2.** Tepe, dağ tepesi: **Şu dömeye çıkalım biraz hava alalım** (*Cuma köyü "Boyabat - Sinop"*)

Dömek [*İs.*], **1.** Küçük tepe (*Semayük köyü "Antalya"*) — **2.** Sermaye, servet: **Dömeği tuttuk**

(*Alayunt "Kütahya"*) — **3.** Ahır penceresi (*Yakademirciler "Zonguldak"*) [*Bak: Temek*] — **4.** [*S.*] Hazır (*Viranköy "Kütahya"*) — **5.** Pencere (*Bartın "Zonguldak"*)

Dömelmek [*F.*], **1.** Domalmak (*Ankara*) — **2.** Ayakta durmak, dikilmek (*Ankara*) — **3.** Çıkıntı yapmak: **Bu yer dömelmiş; yara dömeliyor** (*Bolu*) — **4.** Rükûa varmak (*Kastamonu; Efte "Amasya"*) [*Bak: Dömlemek*] — **5.** Oturmak (*İzmit, Hisareyn, Saraylı "Kocaeli"*)

Dömen [*İs.*], Dağın sivri ve çıplak tepesi (*Karaköy "Nallıhan - Ankara"*)

Dömlemek [*F.*], Rükûa varmak (*Şıhlar "Ulubey - Ordu"*)

Dönbek [*İs.*], Darbuka (*Elâzığ*)

Dönbele [*S.*], Sözünü bilmez, patavatsız (*Hamurcu "İncesu - Kayseri"*)

Dönbülek [*İs.*], Kelebek (*Sarayköy "Denizli"*)

Döncünmek [*F.*], Bir şeyin etrafında dönmek (*Beypazarı "Ankara"*

Döndergeç [*İs.*], (*Birecik "Urfa"; Zıvarık "Konya"; Fethiye "Muğla"*) [*Bak: Bisleğeç*]

Dönderme [*İs.*], **1.** Ağaç dallarından örülmüş sepet (*İsabacılı "Seyhan"; Mersin "İçel"; Niğde*) — **2.** Kuru yufkadan yapılmış börek (*Perşembe "Ordu"*)

Döndirek [*İs.*], Kamçı topacı: **Döndireğim kayboldu** (*Kilitbahir "Glibolu - Çanakkale"*) [*Bak: Döndürek*]

Döndön [*S.*], Kararsız adam (*Kastamonu*)

Döndü [*S.*], **1.** Gittiği yerden geri gelen (*Bayafşar "Beyşehir - Konya"*) — **2.** Mühtedi, dönme (*Bayafşar "Beyşehir - Konya"*)

Döndüreç [*İs.*], Bisleğeç, yufkayı saç üzerinde döndürmeğe yarıyan aygıt (*Dont "Fethiye - Muğla"*)

Döndürek [*İs.*], Topaç (*Çekirge, Bursa; Edremit "Balıkesir"*) [*Bak: Döndirek*]

Döndürgeç [*İs.*], **1.** Ekmek pişirirken yufkayı saçta çevirmeğe yarıyan aygıt (*Niksar "Tokat"; Isparta; Antalya; Burdur; Denizli; Torbalı, Tire "İzmir"*) [*Bak: Evirgeç, pişirgeç, bisleyeç*] — **2.** Toka (*Menemen "İzmir"*)

Döndürgü [*İs.*], İlk defa doğuracak kısrak (*Temre "Kaş-Antalya"*)

Döndürme [*İs.*], Büyük tepsi (*Edirne* [*Muh.*])

Döndürük [*İs.*], Topaç: **Mehmedin döndürüğü güzel dönüyor** (*Edirne; Bozan* [?])

Dönegeç [*İs.*], Kasırga (*Senir "Isparta"*)

Döneğen [*İs.*], **1.** Girdap (**Ahmet kendisini döneğene kaptırmış:** *Bolu; Kaplanlı "Hadım", Konya; Civanyaylağı "Mersin-İçel"*) — **2.** [*S.*] Sözünde durmıyan (*Cebel "Eğridir - Isparta"; Mersin "İçel"*) — **3.** Hayvan başlığı ile yuların arasındaki iki parçadan ibaret demir halkalar (*Civanyaylağı "Mersin-İçel"; Şabanlı "Hotamış", "Tömek-Konya"*)

Dönek [*İs.*], **1.** Tohumun bozulmuşu (*Konya*) — **2.** Taklak atan güvercin (**Bir çift dönek bulsam, kaça olursa olsun alacağım:** *Tire "İzmir"; İst.* [*Muh.*]; *Edirne* [*Muh.*]) — **3.** Girdap (*Bursa;* **Yıkanırken kendini döneğe kaptırdı:** *İnhi-*

sar, Söğüt "Bilecik„; Kütahya) [*Bak:* *Kargın*] — **4.** Sel sularının toplandığı çamurlu yer (*Emet "Kütahya„; Hasanbeyli "Bahçe-Seyhan„*) — **5.** [*S.*] Pazarlıktan cayan (*Kırşehir*) — **6.** (*Ordu*) [*Bak:* *Döneğen, 3*] — **7.** Küçük su arıklariyle ayrılmış evlekler (*Tokat*) — **8.** İki yolun birleştiği yer, dönemeç(*Keşanoz "Ankara„*) — **9.** Tarlayı sürerken hayvanları yormamak için tutulan yer [?] (*Büğdüz "Çorum„*) — **10.** Tarlanın sonu (*Hatip "Konya„*) — **11.** Topaç: **Çocuk döneğini çeviriyor** (*Hayrabolu"Tekirdağ„*) — **12.** [*S.*] Sınıfı geçemiyen talebe (*İst.*)

Dönekle [*İs.*], Girdap (*Sarılar "Nallıhan-Ankara„*) [*Bak:* Eyran]

Dönek yeri [*İs.*], Harman yeri (*Edirne*)

Döneleği dönmek [*F.*], Felâkete uğramak, ağzının tadı bozulmak: **Ahmedin ailesi vefat etti, döneleği döndü** (*Konya*)

Dönelek [*İs.*], **1.** Hususî haller, şahsın kendisine ait işleri (*Ermenak "Konya„*) — **2.** Tekerlek parmağı (*Çatalca, Silivri "İst.„*)

Dönelge [*İs.*], **1.** Hortum, kasırga (*Büğdüz "Çankırı„*) — **2.** Ev (*Mut "İçel„*) — **3.** Viraj, dönemeç (*Endel* [?])

Dönelik [*İs.*], Değişme: **Ben tarlamı Naci ile dönelik vaptım** (*Aybastı "Ordu"*)

Dönembeç [*İs.*], Dönüm noktası (*Uğru köyü "Araç - Kastamonu„; Hisarcık"Kayseri„*) [*Bak:*Dönmeç]

Dönemeç [*İs.*], Viraj, büküş, büküntü, köşebaşı (*Bor, Niğde; Balıkesir ve çevresi; Kümbet "Seyitgazi - Eskişehir„; Vezirköprü "Samsun„; Ferizler "Anamur - İçel„; Kastamonu*)

Dönemek [*F.*], **1.** Engel olmak, kapatmak: **Bulut, ayı dönemeseydi ay görünürdü** (*İsabacılı "Seyhan„*) — **2.** Durulmak: **Kaptaki su dönedi** (*Aksaray "Niğde„*)

Dönemez [*İs.*], Kasırga (*Selki "Beyşehir-Konya„*)

Dönendirmek [*F.*], İdare etmek (*Finike "Antalya„*)

Dönengi [*İs.*], Bahçe veya yoncalıkta beslenen hayvanların boğulmaması için kullanılan ve hayvan başlığı ile yular arasındaki iki parçadan ibaret bulunan demir halkalar (*Nevşehir "Niğde„*) [*Bak: Döneğen, 3*]

Dönen gün [*İs.*], Geçmiş gün (*Samsun*)

Dönenmek [*F.*], Donanmak, giyinip kuşanmak (*Yozgat*)

Döner [*İs.*], **1.** Toplu tabanca (*Vezirköprü, Hançerli "Samsun„; Kadışehir; Sungurlu, Çorum; Zermut"Gümüşhane„; Efte"Amasya„*) — **2.** Gusülhane (*Yalvaç, Keçiborlu, Isparta*) — **3.** Topaç (*Malatya*) — **4.** Dokuma tezgâhlarında kumaşların sarılmasına yarıyan yuvarlak ağaçlar (*Ezine "Çanakkale„*) [*Bak:* *İrit*]

Dönerce [*İs.*], Tek demirli pulluk (*Çal "Kütahya„; Alpanos "Seyitgazi - Eskişehir„*)

Dönerge [*İs.*], **1.** Çark (*Akşehir "Konya„*) — **2.** Araba mazısı (*Niğde*) — **3.** Suyun döndüğü yer, anafor (*Çorum*)

Döneyen [*İs.*], Girdap: **Irmağın döneyenine çocuk düştü** (*Çerkeş "Çankırı„*)

Döngeç [*İs.*], Pervane: **Tayyarenin döngeçi** (*Çorum*)

Döngek [*İs.*], Temel işini görmek için dört köşeye dikilen kısa direkler (*Mardar "Bafra-Samsun„*)

Döngel [*İs.*], Saat (*Ergine "Bakacak - Balıkesir„*)

Döngöz [*S.*], **1.** Şaşı (*Balkur "Devrek-Zonguldak„*) — **2.** Göz bebekleri daima oynıyan adam (*Balkur "Devrek - Zonguldak„*)

Döngüldemek [*F.*], Herhangi bir nesne su üzerinde ileri geri gitmek (*Bolu; Zonguldak*)

Döngüldevik [*S.*], Kararsız, muvazenesiz, müvesvis(*Bozkır "Konya„*)

Döngün [*S.*], Dargın (*Maraş*)

Dönme [*İs.*], Girdap (*Değirmenocağı "Osmaniye - Seyhan„*)

Dönmece [*İs.*], Ağaç pulluk (*Edirne* [*Muh.*]; *Balıklıçeşme, Biga, Sıraçlı "Çanakkale* [*Muh.*]„; *Yenice köyü "Karacabey - Bursa„*) [*Bak: Pahara*]

Dönmeç [*İs.*], Köşebaşı; suyun dolanarak aktığı yer (*Vezirköprü "Samsun„*) [*Bak: Dönembeç*]

Dönük [*S.*], **1.** Huysuz (adam) (*Bayburt "Gümüşane„*) — **2.** Kılıksız, kıyafetsiz (*Giresun*) — **3.** Dininden dönmüş (*Bayburt "Gümüşane„*) — **4.** [*İs.*] Ayak altında çıkan çıban: Ayağımda dönük var (*Kaya köyü "Fethiye-Muğla„*) — **5.** Tersine çevrilmiş (*A.*) — **6.** Çirkin (*Erzurum*) — **7.** [*İs.*] Cüzam hastalığı (*Erzurum; Ağrı*) [*Bak: Yiyilme*]

Dönümsüz [*S.*], Maharetsiz, eli sakar (*Kayseri*)

Dönürüş [*İs.*], Gelin alayı: Dönürüşten geldim (*Cide "Kastamonu„*)

Dönüşe [*İs.*], Gelin ve güveyinin ebeveyni (*Ulucak "Menemen - İzmir* [*Muh.*]„) [*Bak: Dünürşü*]

Dönüşmek [*F.*], Serbest dönüp dolaşabilmek, serbest iş görebilmek (*Trabzon*)

Dönüşük [*İs.*], Babadan kalma, kardeşler tarafından nöbetleşe ekilen ortak tarla (*Bayındır "Çankırı„*)

Dör [*İs.*], Köy dışında koyun sağılan düzlük yer (*Erzurum*)

Dördül [*İs.*], **1.** Murabba (*Adana; Seyhan; Kınık köyü "Fethiye-Muğla„; Niğde*) — **2.** Maktaı, murabba dört metre boyunda kereste (*Ulukışla "Niğde„*)

Dördür [*İs.*], Yorgan iğnesi (*Pazarviran "Kayseri„*)

Dördüzlü [*İs.*], Dört köşeli, murabba, dördül (*İst.* [*?*])

Dörek [*İs.*], Domuzların burunlariyle eştikleri yer (*Gebeme "Mesudiye - Giresun„*) [*Bak: Dörmek*]

Dörelenmek [*F.*], Yerinden dönerek fırlayıp kalkmak (*Havran "Edremit - Balıkesir„*)

Dörgüç [*S.*], Yaramaz (*Balıkesir ve çevrssi*)

Dörlek [*İs.*], Buzağı ahırı, buzağı barındırılan yer (*Sinop*)

Dörmek [*F.*], **1.** Yaramazlık etmek, gürültü yapmak (*Demirci köyü "Simav - Kütahya„; Balıkesir ve çevresi*) — **2.** Domuz, burnu ile yeri kazmak (*Bağyaka "Finike - Antalya„*) [*Bak: Dörek*] — **3.** Tavuk yeri eşelemek (*Ulubey "Ordu„*) — **4.** Devşirmek: Ortalığı dördüm (*Erzurum*) — **5.** Lüzumsuz yere herkesi taciz etmek (*Eğrigöz "Kütahya„*) — **6.** Hareket etmek, kımıldamak (*Uşak "Kütahya„*)

Dörmelemek [*F.*], Çocuk emeklemek (*Karaahmetli "Boldan - Denizli„*)

Dörtleme [*İs.*], **1.** At dört nal koşma (*Lâpseki "Çanakkale„*) — **2.** Dört defa tarlayı sürme (*Zincidere "Kayseri„*)

Dörtmek [*F.*], Ekmeğin üzerine veya arasına yağ koymak, yoğurt koymak, sandoviç yapmak (*Bolvadin "Afyon„; Yendiğin köyü "Ilgın - Konya„*) [*Bak: Dörtün*]

Dörtü [*İs.*], Ekmek üzerine sürülen yumurta, yüzlük (*Yıldızeli "Sivas„; Şuhut "Afyon„*)

Dörtün [*İs.*], Sandoviç (*Ayaslar "Ilgın - Konya„*) [*Bak: Dörtmek*]

Dörü [*İs.*], Nişanlıya gönderilen hediye (*Bolu*) [*Bak: Dürü, toka*]

Dörük [*İs.*], Tepe (*Delice "Ankara„*)

Dörüm evi [*İs.*], Keçeden yapılmış kışlık çadır, dirim evi (*Bursa* [*Yürüklerce*])

Dörünmek [*F.*], **1.** Yatarak yuvarlanmak (*Çarşamba "Samsun„*) —**2.** Pişman olmak (*Alibeyli köyü "Çarşamba - Samsun„*)

Dörüşme [*İs.*], Çabalama (*Eskipazar "Çerkeş - Çankırı„*)

Döş [*İs.*], **1.** Yamaç, bayır (*Öteyüz köyü "Zonguldak„*)— **2.** Ön: Döşümde yürü (*Erzin "Dörtyol - Seyhan„*)

Döşek [*İs.*], **1.** Kağnının üstünde bulunan kalın ve üzerine eşya konulan ağaç (*Antalya*) — **2.** Karada ve suda kereste nakliyatı için yapılan yol: Sel döşekleri bozdu (*Ermenak "Konya„*) — **3.** Harman yerine serilen ekin sapları (*Zincidere, Erkilet "Kayseri„; Aslıhantepeciği köyü "Çağış - Balıkesir„; Sivas„*) — **4.** Arabanın ön ve arka yastıkları (*Müslim köyü "Orhangazi - Bursa„*) — **5.** Bir dağıtımlık, bir harmanlık ekinin yarısı (*Gözene "Malatya„*) — **6.** Değirmen taşının yatağını teşkil eden daire gibi yuvarlak taş (*Eymir "Bozdoğan - Aydın„*) — **7.** Oda, salon ve benzerleri gibi yerleri döşemek için kullanılan halı ve kilim (*Gürnes köyü "Akşehir-Konya„*)

Döşeklik [*İs*], Yatak konan dolap (*İzmir*)

Döşeme [*İs.*], **1.** Kadınların başlarına örttükleri ham ipekten yapılan baş örtüsü (*Çeltikci, İnegöl "Bursa„; Çorum; Turhal "Tokat„; Tokalın "Ankara„*) — **2.** İki buçuk santim kalınlığında, otuz santim genişliğinde çam tahtası (*Bursa*) — **3.** Kiriş [tahta] (*Van*) — **4.** Hamam takımı (*Kemaliye "Malatya„; Konya*) — **5.** Kayığın belinden geçen eğri ağaçların birleştiği yer (*İst.*) — **6.** Arabalarda alta serilen muşamba, halı vesaire gibi üstüne oturmağa yarıyan eşya (*Antalya*) — **7.** Bir yerin hududunu gösteren kâğıt, plân, harıta (*Konya; Balıkesir*) — **8.** Pırasa yemeği (*Giresun*) — **9.** Kaldırım (*Uşak "Kütahya„*)

Döşengi [*İs.*], Mefruşat (*Gaziantep*) [*Bak: Açgı*]

Döşlük [*İs.*], Göğüslük, önlük (*Kurthasanlı "Kadınhan-Konya„*)

Döşmen [*S.*], Kulakları kıvrık olan hayvan (*Kızılca "Hadım - Konya„*) [*Bak: Tömü*]

Döşşek [*İs.*], Yatak (*Ankara; Yozgat; Sungurlu "Çorum„*)

Döşüm [*İs.*], Miyde (*Konya*)

Döşürmek [*F.*], Toplamak, devşirmek (*Şibinkarahisar, Alucra, Tirebolu "Giresun„*)

Döşürüklü [*S.*], İntizam seven, işini derli toplu bulunduran (*Sivas*)

Dövcek [*İs.*], Yağ çıkarmağa, süt ve yoğurdu çalkalamağa yarıyan aygıt, yayık (*Soğanlı "Kartal-İst.* [*Muh.*]*"*) [*Bak: Dövecek, 2*]

Dövçe [*İs.*], Havan (*Ankara*) [*Bak: Döveç*]

Dövdes [*İs.*], Taze fasulye (*Erzincan*) [*Bak: Bevlez, levlez*]

Dövdü [*İs.*], Arazinin yüksek yeri (*Hacıkadın "Devrek-Zonguldak"*)

Dövecek [*İs.*], Ağaç havan eli (*Fığla "Antalya"*) — **2.** Yayık (*Bulayır "Cebelibereket - Çanakkale"*) [*Bak: Dövcek*]

Döveç [*İs.*], **1.** Sarmısak dövmek için ağaçtan yapılmış havan (*Elmalı "Kızılcahamam", Faraşlı "Kalecik", Başköy, Nallıhan, Ankara; Elmalı "Antalya"; Akçakonak, Örencik "Bolu"; Bilecik; Samsun; Niksar "Tokat"; Çorum; Kozacı "Tefenni-Burdur"; Çiçekdağı "Kırşehir"*) [*Bak: Dövçe*] — **2.** Ağaçtan yapılmış havan eli (*Konya; Tire "İzmir"; Kozacı "Tefenni-Burdur"; Ayaş, Nallıhan "Ankara"*)

Dövek [*İs.*], Kırbaç (*Manisa*)

Döven [*İs.*], Bez dokuma tezgâhı (*Muğla*)

Dövenek [*İs.*], Sürülmüş tarladan çiğnenerek yapılan yol (*Ezine "Çanakkale"*) [*Bak: Dövnek, yolamak*]

Döven otu [*İs.*], Yakı otu (*Ayrancı "Ereğli-Konya"*)

Döver [*İs.*], Uzun ve kalın ağaç, direk, yapı ortasına atılan kiriş: (Döver çatladı: *Tire "İzmir"; Kadıköy "Sarayköy-Denizli"; Aydın; Karahüyük "Konya"*)

Dövgel [*S.*], Biraz kalın: *Bu keserin sapı dövgeldir* (*Niğde*)

Dövlek [*İs.*], Kavun (*Bandırma "Balıkesir"*) [*Bak: Divlek*]

Dövleme [*İs.*], El veya ayakta çıkan çıban (*Orhaniye "Marmaris-Muğla"*) [*Bak: Zorlama*]

Dövme [*İs.*], Döğülmüş buğday (*Urfa; Adana "Seyhan"*)

Dövmeç [*İs.*], Peynir, ekmek ve soğan döğülerek yapılan bir türlü yemek (*Urfa*)

Dövnek [*İs.*], Dövülmüş, çiğnenmiş yer (*Himmetoğlu "Zonguldak"*) [*Bak: Dövenek*]

Dövücek [*İs.*], Yayık [aygıt] (*Çakılköy "Çatalca-İst."*)

Dövülcek [*İs.*], Kışın rüzgârla karışık bulgur şeklinde yağan kar (*Sivas*)

Dövüm [*İs.*], Sabır, tahammül (*Karaisalı "Seyhan"*)

Dövür [*İs.*], Kız görmeğe giden görücü, dünür (*Bolu*)

Dövüşgen [*S.*], Kavgacı (*Isparta*)

Döydül [*İs.*], Büyük binalardaki atgı direği (*Muğla*)

Döygel [*S.*], Dayanıklı (*Bor "Niğde"*)

Döylek [*İs.*], Bir çeşit kavun (*Erzincan*) [*Bak: Divlek*]

Döymeç [*İs.*], Ceviz içi ve dut kurusunun havanda dövülmesiyle yapılan bir türlü helva (*Erzincan*)

Döynak [*İs.*], Tek tırnaklı hayvanların tırnağı (*Boyabat "Sinop"*)

Döyneç otu [*İs.*], Yakı otu (*Saraycık "Kütahya"*)

Döynek [*İs.*], **1.** Mısırın koçanını saran yapraklar (*Sinop*) — **2.** Rüzgârların çok tuttuğu yer: *Burası poyrazın döyneğidir* (*Bor "Niğde"*) — **3.** Gelip gitme, girip çıkma, kaynaşma yeri (*Bor "Niğde"*)

Döynel [*İs.*], Orta kalınlık [dokuma işlerinde kullanılır]: *Döynel ip sağlam olur* (*Hacılar* "*Burdur*„)

Döynemek [*F.*], Boş yere gezip yorulmak: *Bugün çok döynedim* (*Misis* "*Adana - Seyhan*„)

Döyülmek [*F.*], Tahammül etmek, uğunmak, bir dert veya acı zamanında sesi çıkmıyarak içten acımak (*Köşk* "*Aydın*„)

Döyüm [*İs.*], **1.** Sabır (*Asarağaç* "*Samsun*„; *Köşker* "*Kırşehir*„) — **2.** Yakı otundan yapılan yara açıcı bir ot (*Bayralar* "*Elmalı-Antalya*„)

Dözmek [*F.*], Katlanmak, tahammül etmek (*İst.*)

Dözümlük [*İs.*], Sabır, tahammül [Taziye makamında]: **Allah dözümlük versin** (*Ahlat* "*Bitlis*„)

Dub [*S.*], Yalancı (*Vize* "*Kırklareli*„)

Dubaç [*İs.*], Ağzı geniş su kabı (*Boyabat* "*Sinop*„; *İnebolu* "*Kastamonu*„)

Dubak [*İs.*], Bir metre uzunluğunda kesilmiş ağaç (*Samsun*)

Dubalaç [*İs.*], Unla bulgur karıştırılarak yapılan bir türlü yemek (*Kızılcaören* "*Kütahya*„)

Dudam [*İs.*], Yukarıdan akan suların kuyu şeklinde toplandığı yer (*Daday* "*Kastamonu*„)

Duden [*İs.*], **1.** Irmak veya göl sularının döne döne yer altına aktığı delik (*Cebel* "*Eğridir - Isparta*„) [*Bak:* Düden] — **2.** Sazlık ve bataklık yer (*Kozbeyli* "*Foça - İzmir*„)

Dudma [*İs.*], Hizmetçi kız, tutma (*Ermenak* "*Konya*„)

Dudulanmak [*F.*], Örtünmek: **Baş örtümü dudulandım** (*Ambar* "*Ereğli - Konya*„)

Dudule [*S.*], Sırsıklam (*Rumeli* [*?*])

Duduramak [*F.*], Söylenmek (*Erzincan*)

Duga [*İs.*], Ispanaklı yoğurt çorbası (*Hüseyin* "*Siirt*„) [*Bak: Toyga*]

Duğak [*İs.*], Duvak (*Köşker* "*Kırşehir*„)

Duğan [*İs.*], Kardeş (*Kars*)

Duğdu [*İs.*], Keserin arkası: **Keserin duğdusu kırıldı** (*Kumarlar* "*Bayramiç - Çanakkale*„)

Duğran [*İs.*], Bir türlü toprak yayık (*Akseki* "*Antalya*„) [*Bak: Tufran*]

Dugun [*İs.*], Frenk üzümü (*Çilehane* "*Reşadiye - Tokat*„)

Dugurcuk [*İs.*], Bulgurun ufak parçaları (*Sivas*)

Duha [*N.*], Öküzü durdurmak icin çıkarılan ses (*Kızılcaören* "*Kütahya*„) [*Bak: Oha*]

Duka [*İs.*], Hindi (*Zonguldak*)

Dukdugan [*İs.*], Baykuş (*Üçüyük* "*Altıntaş - Kütahya*„)

Dukur [*S.*], Sağır (*Çanakçı köyü* "*Serik - Antalya*„)

Dul [*İs.*], **1.** Evlerin arka ve yan tarafları (*Kesme* "*Eğridir - Isparta*„; *Tepelice* "*Konya*„; *Dikmen* "*Ankara*„) — **2.** Taraf (*Elmalı* "*Antalya*„) — **3.** Siper (*Keskin* "*Ankara*„) — **4.** Güneşin fazla ısıttığı yer (*Ayaslar* "*Ilgın - Konya*„)

Dulaca [*S.*], Yaramaz: **Dulaca çocuk sevilmez** (*Ankara*)

Dulanmak [*F.*], Temizlenmek (*Kütahya*)

Dulapa [*S.*], Geveze (*Adana* "*Seyhan*„)

Dular [*İs.*], Beşik içine konulan yatak (*Gökcelü* "*Çarşamba - Samsun*„)

Dulavrat yaprağı [*İs.*], Lâbada (*Konya*)

Dulbak [*S.*], Başı açık, açık saçık: Dulbak kadın (*Gaziantep*)

Dulcuk [*S.*], **1.** Yaşına göre bilgi ve duygusu fazla olan kız çocuğu (*Uşak "Kütahya"*) — **2.** Serbest kız (*Ankara*)

Dulçe [*İs.*], Kepçe (*Erzurum*)

Dulçuk [*S.*], Dedi koducu (*Marmara "Bandırma - Balıkesir"*)

Dulda [*İs.*], **1.** Gölge, rüzgâr tutmıyan siper ve kuytu yer (**Yiğit attan düşer gene atlanır * yiğit duldasında yiğit saklanır; Kötülerin duldası olmaz, dalı olmaz:** *O. A.; C. A.*) [***Bak*: *Dalda, arga, daldalık, delde***] — **2.** Bir şeyin arka tarafı, siperi (*Yozgat; Koyunbaba "Ankara"; Nazilli "Aydın"*) [***Bak*: *Dulur***] — **3.** Siper olma [?] (*Bor "Niğde"*)

Duldalanmak [*F.*], Bir şeyi siper almak, birinin himayesine girmek: **Bir kuş gibi bir çalıya duldalanır** (*Kayseri ve köyleri*)

Duldalık [*İs.*], Şemsiye (*Adana "Seyhan"*)

Dulga [*İs.*], **1.** Gölge (*Ereğli "Konya"; Devrek "Zonguldak"*) — **2.** Kuytu, rüzgâr almıyan, güneş görmiyen yer (*Ilgaz "Çankırı"; Akulluk "Kütahya"; Alpı "Eskişehir"*) [***Bak*: *Dulda, dalda***]

Dulgar [*İs.*], Durgun su (*Önsen "Maraş"*)

Dul karı gömleği [*İs.*], Dikenli, büyük yapraklı az çiçekli bir çeşit ot (*Hisarardı "Muğla"*)

Dullanık [*S.*], Duru, berrak, saf: **Buradan akan su dullanıktır** (*Safranbolu "Zonguldak"*)

Dulluk [*İs.*], **1.** Ev saçağı (*Maraş*) — **2.** Köşe (*Kemer "Tefenni-Burdur"*)

Duluk [*İs.*], **1.** Gerdan (*Denizli*) — **2.** Şakak (*Niğde; Seydin "Avanos-Kırşehir"; Kayseri; Beypazarı, Ankara; Atabey "Isparta"; Nizip, Gaziantep; Maraş; Şarkışla "Sivas"; Çorum; Afyon; Denizli; Gâvurdağı "Cebelibereket", Adana, Kozan, Seyhan*) — **3.** Avurt (*Çankırı; Sivas; Elbistan "Maraş"; Niğde*) — **4.** Zülf (*Vize "Kırklareli"; Köşker "Kırşehir"; Yozgat; Osmaniye "Seyhan"; Şereflikoçhisar "Ankara"*) — **5.** Yanak (*Ayaş "Ankara"; Muhat "Tarsus - Seyhan"; Maraş; Konya*) — **6.** Yüz; köşe (*Ortahisar "Ürgüp - Niğde"; Osmaniye "Seyhan"; Maraş*) — **7.** Avurdun dış tarafı (*Hisarcık, Kayseri*) — **8.** Kulak arkası (*Bolvadin "Afyon"*) — **9.** Nefes borusu(*Haymana "Ankara"*)

Dulukluk [*İs.*], Kadınların süs makamında başlarının iki tarafına ve şakaklarının üstüne gelmek üzere taktıkları ziynet eşyası (*Gâvurdağ "Cebelibereket - Seyhan"*)

Dulukmak [*F.*], Hareket halinde bulunan bir cisim herhangi bir sebep dolayısıyle yerinde durmak (**Taş düşerken duluktu:** *Köy "Çıldır - Kars"; Civanyaylağı "Mersin - İçel"*)

Dulum [*İs.*], **1.** Şakak (*Alibeyhöyüğü "Çumra - Konya"*) — **2.** Şakak üstüne dökülen saç (*Nazilli "Aydın"*) — **3.** Civar, yakın: **Dulumdaki köpek bizi koruyor** (*Gilevgi "Elmalı-Antalya"*)

Dulun [*İs.*], **1.** Şakak (*Genezin, Sarılar "Avanos-Kırşehir"; Bozan "Tokat"*) [***Bak*: *Dulum, 1***] — **2.** Siper, korunulacak yer (*Başköy "Burdur"*) — **3.** Köşe, bir evin köşesi (*Köşkerler "Kaş-Antalya"*)

— **4.** Arka taraf (*Korkuteli "Antalya"*) [*Bak: Dulda, 2*]

Dulunkaba [*İs.*], Kabakulak hastalığı (Çocuklarda dulunkaba var: *Yalvaç "Isparta"; Böbekler "Sertaç - Burdur"*)

Dulunkabası [*İs.*], Boğaz ve yüzün nezleden şişmesi (*Denizli*)

Dulunmak [*F.*], **1.** Ay ve güneş tutulmak (*Yenikışla "Boğazlıyan-Yozgat"; Balcı "Aksaray-Niğde"; Çepni "Şarkışla - Sıvas"; Sarılar "Avanos - Kırşehir"; Bazca "İncesu - Kayseri"*) [*Bak: Ayakmak, dunulmak*] — **2.** Ay ve güneş gurup etmek (*Yoğunpelit "Beypazarı - Ankara"; Karadeniz dolayı; Seferihisar, Çeşme, Urla "İzmir"; Karakuş "Ünye - Ordu"; Niksar "Tokat"; Köke "Gelendost - İsparta"; Bartın, Balkur "Devrek - Zonguldak"; Balıkesir*) — **3.** Yıldız batmak (*İzmir*) — **4.** Gözden uzak olmak (*Safranbolu "Zonguldak"*) — **5.** Dinlenmek (*Boynuyoğun "Seyhan"*) — **6.** Kırıtmak, süzülmek: Uçurtma dulundu (*Foça "İzmir"*) — **7.** Suya dalmak (*Bafra "Samsun"; Eskişehir*) — **8.** Yükselmek havalanmak (*Akseki "Antalya"*)

Dulup [*İs.*], **1.** Eğrilmeğe hazırlanan atılmış yün veya pamuk yığını (*Senirkent "Uluborlu", Gönen "Isparta"; İçel çevresi; Zile "Tokat"*) — **2.** İp yumağı (*Ankara*) — **3.** Taranmış keçi kılı (*Kızılcahamam, Ortabereket "Ayaş - Ankara"*)

Dum [*İs.*], **1.** Odalara serilen yün, pamuk veya kıldan yapılmış sergi, kilim (*Denizli*) — **2.** Akar nesneler (*Karahisarlı "Seyhan"*) — **3.** Hayvanların başlarını suya batırması (*Yakaköyü "Keçiborlu - Isparta"*)

Duma [*İs.*], **1.** Nezle, engi (*Karacasu "Aydın"*; **Dumadan iki gün dışarıya çıkamadım:** *Eğmir "Elmalı - Antalya"; Zincidere "Kayseri"; Eskişehir; Uğru "Araç - Kastamonu"; Amasya köyü "Bozdoğan - Aydın"; Bozcaada, Kemal köyü "Çanakkale"; Samsun; Karaburun "Çatalca - İst. [Muh.]"; Sultanköy "İpsala - Edirne"; Nallıhan, Ankara; Akmeşe "Kocaeli [Muh.]"; İnönü "Söğüt", Pazarcık "Bozüyük", Bilecik; Balıkesir ve çevresi; Ilıcaksu "Domaniç - Kütahya"; Kıbrısçık, Deveviran "Bolu"*) [*Bak: Sal'ın, engi, dumağ, dumağa, dumağı*] — **2.** Soğuk alma (*Bakacak "Balıkesir"*) — **3.** Boğmaca öksürüğü (*Ereğli "Konya"*) — **4.** Öksürük (*İst.* [*?*]; *Isparta*) [*Bak: Süklim*] — **5.** İkinci defa evlenirken duvak koyan kadın (*Bursa [Muh.]*) — **6.** Grip (*Konya; İzmir; Uzunköprü "Edirne"*)

Dumağ [*İs.*], Nezle (*Bağyaka "Finike - Antalya"; Görece "Tire", İzmir [Muh.]; Vezirköprü, Samsun; Gölpazarı "Bilecik"; Güdül "Ayaş-Ankara"; Geyve "Kocaeli"; Edirne [Muh.]; Hanköyü "Emirdağ - Afyon"*) [*Bak: Dumağa, dumağı*]

Dumağa [*İs.*], Nezle (*Samsun; Erbaa "Tokat"*) [*Bak: Dumağ, dumağı*]

Dumağı [*İs.*], Nezle (*Isparta; Yapıntı, Muhat "Tarsus-İçel"; Seydin "Avanos - Kırşehir"; Denizli; Karakuzu, Manisa; Karaisalı "Seyhan"; Buğa "Amasya"; Sinop; Antakya; Denizli; Burhaniye "Nazilli-*

Aydın„; Devçatağı "Kırklareli„; Nazumla "Seydişehir - Konya„; Alayunt "Kütahya„; Bayramlık "Uzunköprü - Edirne„) [*Bak: Dumağ, dumağa*]

Duman [*İs.*], Nezle, engi: **Sen de duman olmuşsun** (*İnköyü "Kütahya„*) [*Bak: Dumağ, dumağı, dumağa*]

Duman çiçek [*İs.*], İlkbaharda çiçeklerini tamam olarak açmış ağaç (*Üzümlü "Aydın„*)

Duman kurmak [*F.*], Evlenmek, ev bark sahibi olmak: **Bir duman kurmuşsun gidiyorsun, bunu söndürme** (*Gelibolu "Çanakkale„*)

Dumban [*İs.*], Davul (*Sandıklı "Afyon„*)

Dumbul [*İs.*], İyi burulamıyan erkek davar (*Kayalı "Beyşehir - Konya„*)

Dumbuz [*İs.*], Yumruk (*Karapınar "Bolvadin - Afyon„*)

Dumcuk [*İs.*], Bulutlu hava (*Antalya*)

Dumduma [*İs.*], **1.** Henüz fışkırmamış, durulmuş üzüm suyu (*Adana "Seyhan„*) — **2.** Kaynamış ve torbadan süzülmüş üzüm suyu (*Adana "Seyhan„*)

Dumeç [*İs.*], Hamurdan yapılan bir türlü yemek (*Demirci "Manisa„*)

Dumhuz [*İs.*], Yumruk (*Köşektaş "Avanos - Kırşehir„*)

Dumlak [*İs.*], Tepenin arkası (*Burdur*)

Dumlu [*İs.*], Tek tüfek (*Tire "İzmir„*)

Dummak [*F.*], **1.** Suya dalmak, suya batmak (*Pasinler "Erzurum„; Kars; Bayburt "Gümüşane„; Zile "Tokat„*) — **2.** Sesi sedası kesilmek (*Erzurum*)

Dumu [*İs.*], Soğuk algınlığı, nezle (*Meşeli "Vezirköprü-Samsun„*)

Dumuk [*Zf.*], Az, biraz (*Taşköprü köyleri "Kastamonu„*)

Dumuşmak [*F.*], Susup kalmak (*Ahlat "Bitlis„*)

Dunbul [*İs.*], Külek, saplı yağ kutusu (*Kisenit "Feke-Seyhan„*)

Duncuklamak [*F.*], İmrenmek (*Saframbolu "Zonguldak„*)

Duncukmak [*F.*], **1.** Tıkanmak (*Mesudiye "Giresun„*) — **2.** Bunalmak: **Öte gidin, burada duncuktum** (*Adana, Seyhan*) — **3.** Su içinde soluk, hava alamamak (*Bayındır "İzmir„; Ulubey "Ordu„; Çerkeş "Çankırı„*) — **4.** İçi sıkılmak (*Tarsus "İçel„*) — **5.** Genze su kaçmak (*Mesudiye "Giresun„*) — **6.** Yerini beyenmemek [hayvan hakkında] (*Afyon*) — **7.** Fazla besiden haşarılanmak (*Denizli; Özburun "Bolvadin-Afyon„*) — **8.** Henüz büluga eren kız, kıvrak harekette bulunmak (*Aşağıkaraçay "Acıpayam - Denizli„*) — **9.** Havasızlıktan çürümek (*Kastamonu*)

Duncumak [*F.*], Yaramazlık etmek, kabına sığamamak (*Kıbrıscık "Bolu„; Alayunt "Kütahya„*)

Dundar [*S.*], Gölgede veya siper arkasında kalan, görünmiyen (*Ordu*)

Dundu [*S.*], Pusarık, durgun ve sıcak hava (*Şükriyeaşiret köyü "Ceyhan-Seyhan„*)

Dunlu [*İs.*], Ay [kamer] (*Kadıköy "İst.„*)

Dunmak [*F.*], Güneş veya ay tutulmak (*Sadıkali "Kırşehir„*) [*Bak:* **Dulunmak, 1**]

Dunnak [*S.*], **1.** Kuytu (*İnhisar "Uluborlu-Isparta„*) — **2.** Dumanlı (*Çakıralan "Havza - Samsun„*)

Dunuk [*S.*], **1.** Donuk, mat (*Boğazlıyan"Yozgat„*) —**2.** [*İs.*] Güneş tutulması (*Demirli "Çiçekdağı - Kırşehir„*)

Dunulmak [*F.*], Batmak, kaybolmak, gözükmez olmak: Ya ay dunulsun ya ben... (*Haymana, Polatlı "Ankara„*) [*Bak: Dulunmak, 1*]

Dupbur [*İs.*], Tepenin üstü, doruk (*Kadıçifliği" Yalova - İst.„*)

Dura [*İs.*], **1.** Çatı saçağı (*Adana "Seyhan; Behisni "Malatya„*) [*Bak: Tura*] — **2.** [*Zf.*] Söz arasında artık, geri, kalan gibi anlamalarda kullanılır (*Göltepe "Menemen - İzmir„*)

Durak [*İs.*], Cenup, kıble (*Yukarısölöz "Orhangazi- Bursa [Muh.]„*)

Duraksız [*S.*], (*Köşker "Kırşehir„*)

Duralaşma [*İs.*], Sataşma (*Kozan "Seyhan„*)

Duralaşmak [*F.*], Sataşmak, musallat olmak (*Kuzuculu "Dörtyol-Seyhan„*)

Duraltmak [*F.*], Durulandırmak, süzmek (*Isparta*)

Duramak [*İs.*], Vakfe, durak (*Balıkesir ve çevresi*)

Duran [*İs.*], **1.** Bir türlü toprak yayık (*Konya; Aksaray "Niğde„; Akseki "Antalya„*) [*Bak: Duğran, tufran*] — **2.** Dağ yolu (*Kuşadası "Izmir„*)

Duranık [*İs.*], Tarla kuşu (*Lâdik "Samsun„*)

Durba [*İs.*], Soba borusu (*Böğrüdelik "Cihanbeyli-Konya [Muh.]„*)

Durçalak [*İs.*], Deve tabanına benzer bir bitki (*Kalfat "Çankırı„*)

Durdabak [*İs.*], Fesleğen nevinden bir çiçek (*Konya*)

Durgalamak [*F.*], Tespit etmek (*Konya ve çevresi*)

Durkala [*Zf.*] Az daha: **Durkala ölüyordu** (*Sivrikeser "Havza - Samsun„*)

Durlamak [*F.*], Çamaşır ve herhangi bir kap veya eşyayı yıkadıktan sonra temiz sudan geçirmek: **Çamaşırı durladım, tabağı durladım** (*Kütahya; Şerefli köyü "Haymana - Ankara„*)

Durlan [*S.*], Berrak, lekesiz (*Tursunbey "Balıkesir„*)

Durlangıç [*S.*], Süzülmüş, berrak, saf: **Ne durlangıç su** (*Arıcaklar "Gölpazarı - Bilecik„*)

Durluk [*İs.*], Durulacak yer (*Tire "İzmir„*)

Durmaçlamak [*F.*], Çocuğu sarıp sırtında götürmek (*Kürkçüler "Seyhan„*)

Durmaçlanmak [*F.*], Çocuğu durmaç bağı denilen iple arkaya bağlamak (*Civanyaylağı "Mersin-İçel„*)

Durna [*İs.*], **1.** Damların kenarına yapılan tahta saçak (*Güdül "Ayaş-Ankara„; Suşehri "Sivas„; Andırın, Maraş*) — **2.** Duvar saçağı (*Maraş*) — **3.** Turna kuşu (*Gölpazarı "Bilecik„; Avanos "Kırşehir„*)

Durna dili [*İs.*], Uzun taneli parlak bir cins buğday (*Vezirköprü "Samsun„; Çimşit köyü "Bâlâ-Ankara„; Dişli "Sorgun - Yozgat„; Avanos "Kırşehir„*)

Durralı [*İs.*], Kasket (*Adana "Seyhan„*) [*Bak: Turalı*]

Dursak [*İs.*], Hapisane: **Hasan dursağa girdi** (*Urfa*)

Durtunmak [*F.*], Bulaşmak (*Lâpseki "Çanakkale„*)

Durtut [*İs.*], **1.** Zapturapt: **Bu ordunun durtutu mükemmeldir:** (*Edirne*) — **2.** Bir çeşit çocuk oyunu (*Konya*) [*Bak: Mayna*]

Duruca [*İs.*], Hayvanların terli ve yorgun iken su içmelerinden ileri gelen hastalık (*Haliliye*"*Ceyhan - Seyhan*„)

Durucuk [*İs.*], İlk yürüyen çocuğun ayakta durması (*Kızılca köyü* "*Zonguldak*„)

Duruk [*İs.*], **1.** Doruk, tepe, şahika (*Kınık* "*İzmir*„) —**2.** [*S.*] Saf, durgun (*Bergama* "*İzmir*„) — **3.** Boğazda kalan yemek (*Çayırlı* "*Ereğli - Zonguldak*„) — **4.** Tabiat (*İst.* [?])

Durukmak [*F.*], **1.** Tereddüt etmek (*Gaziantep*; *Maraş*) — **2.** Hareket etmemek, kımıldamamak (*Solaklar* "*Kocaeli*„; *Tuğut, Divriği* "*Sivas*„) — **3.** Düşünceye dalmak (*Sivas; Bayburt* "*Gümüşane*„) — **4.** Kederlenmek (*Genezin* "*Avanos - Kırşehir*„) — **5.** Suda giden bir nesne bir engele katılarak durmak (*Büyükçaylı* "*Dörtyol - Seyhan*„)

Duruktuma [*İs.*], Öküz veya mandalara ağır yük çektirmek yarışı (*Ayancık* "*Sinop*„; *Samsun*)

Durukturmak [*F.*], Karar vermek (*Demirşeyhli* "*Sungurlu - Çorum*„)

Durul [*İs.*], Tortu (*Arapkir* "*Malatya*„)

Durulamak [*F.*], **1.** Her hangi bir kabı veya çamaşırı yıkadıktan sonra bir kere daha sudan geçirmek (*Çorlu, Hayrabolu* "*Tekirdağ*„) [*Bak: Dalgaçlamak*] — **2.** Çalkalamak (*Dırama* [*Muh.*])

Durulu [*İs.*], Çoban aldatan kuşu (*Buğabağı* "*Çorum*„)

Durumsuz [*S.*], Yerinde durmıyan (*Mut* "*İçel*„)

Durunuk [*S.*], Berrak, şeffaf (*Kavala* "*Yomra - Trabzon*„)

Dussak [*S.*], **1.** Aşikâr (*Ulubey* "*Ordu*„) — **2.** [*İs.*] Hapishane (*Van*) — **3.** İş görmiyen (adam) (*Kozan* "*Seyhan*„)

Duş [*İs.*], **1.** Kuytu, siper yer (*Sinop; Samsun; Solaklar* "*Kocaeli*„; *Mülâyim* "*Saframbolu - Zonguldak*„) — **2.** Rüya (*Köy* "*Kayseri*„; *Torbalı* "*İzmir*„) — **3.** Kal'a [çocuk oyununda] (*Konya*) — **4.** Hiza, istikamet (*Eğmir* "*Arapkir - Malatya*„)

Duşa [*N.*], Süt sağarken ineği yatıştırmak için çıkarılan ses (*Misis* "*Seyhan*„)

Duşak [*İs.*], **1.** Hayvan köstegi (*İleydağı* "*Uluborlu - Isparta*„; *Çanakkale; Çay* "*Afyon*„; *Bayadı* "*Ordu*„; *Solmaz* "*Tavas-Denizli*„; *Ermenak* "*Konya*„; *Yıldızeli* "*Sivas*„; *Cavadır* "*Tefenni - Burdur*„; *Eldirek* "*Fethiye - Muğla*„; *Burdur; Sarıcaali, Ortaköy, Babakale* "*Ayvacık - Çanakkale*„) — **2.** Çatallı ağaç köstek (*Numanoluk* "*Seyitgazi - Eskişehir*„) — **3.** İp köstek (*Eskişehir; Viranköy* "*Kütahya*„; *Keskin* "*Ankara*„; *Tire* "*İzmir*„) — **4.** Ayağa dolaşan şey (*Köy* "*İçel*„)

Duşaklamak [*F.*], Hayvanları kösteklemek (*Milâs* "*Muğla*„; *Eskişehir köyleri*; *Keskin* "*Ankara*„; *İğdecik*, *Sancaklıboz* "*Manisa*„; *Ilgın* "*Konya*„; **Oğlum, merkebi çayıra duşakla:** *Kemal* "*Çanakkale*„; *Kaklıç* "*Menemen - İzmir*„) [*Bak: Duşamak, duşalamak*]

Duşaklanmak [*F.*], Ayağı bir taşa veya diğer bir engele çarpıp düşmek (*Keskin "Ankara"*)

Duşalamak [*F.*], Kösteklemek (*Şıhlar "Ulubey - Ordu"*) [*Bak: Duşamak, duşaklamak*]

Duşamadı [*Zf.*], Gelişi güzel, rasgele, oranlama (*Niğde*) [*Bak: Sevseriye*]

Duşamak [*F.*], **1.** Kösteklemek (*Bağtepe "Kozan - Seyhan"; Ulubey, Bayadı "Ordu"; Uluborlu, Kesme "Eğridir", Isparta*) [*Bak: Duşaklamak, duşalamak*] — **2.** Beklenmiyen bir şeyle birdenbire karşılaşmak (*Keskin "Ankara"*)

Duşan [*İs.*], Uzerinde oturulan bir çeşit çul (*Dağyeni "Tire - İzmir"*)

Duşka [*İs.*], **1.** Yüz, çehre (*Çalış "Haymana - Ankara"; Çorum; Kırşehir*) — **2.** Fikir, düşünce: **Pek duşkasız bir adammış** (*Konya*)

Duşlamak [*F.*], Rasgelmek: **Kurşunludan geçerken bir güzele duşladım** (*Zile "Tokat"*)

Duşlanmak [*F.*], Bir şeyin üzerine düşmek, onu kendine iş edinmek, musallat olmak: **Çocuk dersine duşlandı** (*Niğde*)

Duşmak [*F.*], Rasgelmek (*Niğde Seyhan; Malatya*)

Duşşa ve **Duşşak** [*İs.*], Köstek (*Şükriye aşiret köyü "Ceyhan", Misis "Adana - Seyhan"*)

Duşul [*S.*], Sarsak: **Aman ne duşul insansın** (*Edirne*)

Duşuna [*Zf.*], Rasgele, birşey kastetmiyerek, bir dileği olmaksızın: **Duşuna söyledim** (*Söğüt "Bilecik"*)

Dutacak [*İs.*], Sıcak tencereleri indirmek için kullanılan paçavra (*Çiçekdağı "Kırşehir"*) [*Bak: Dutaç, tutaç*]

Dutaç [*İs.*], Sıcak tencereleri ateşten indirmek için kullanılan paçavra (*Akşehir "Konya"*) [*Bak: Dutacak, dutak*]

Dutak [*İs.*], **1.** Sabanı idare ederken tutulan ağaç (*Karzaf "Şiran", Bandula, Kelkit "Gümüşane"; Güdül "Ayaş - Ankara"*) — **2.** Tencereyi ateşten indirmek için kullanılan paçavra (*Zile "Tokat"*) [*Bak: Dutaç*]

Dutalığı tutmak [*F.*], **1.** Hiddetlenmek (*Safranbolu "Zonguldak"*) — **2.** Sar'ası tutmak (*Uşak "Kütahya"*)

Dutalık [*İs.*], **1.** Hiddet (*Safranbolu "Zonguldak"*) — **2.** Sar'a (*Mut "İçel"; Adana "Seyhan"*)

Dutamak [*İs.*], Vesiyle, sebep (*Civanyaylağı "Mersin - İçel"*)

Dutaş [*İs.*], Şahit (*Aşağılıca köyü "Eskişehir"*)

Dutma [*İs.*], Yanaşma, uşak (*Tarsus, İncirlik "Adana", Seyhan; Mersin "İçel"; Kayseri*)

Dutmaç [*İs.*], İnceinec kesilen hamurdan yapılmış bir çeşit çorba (*Aziziye "Ereğli - Konya"; Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan"; Ortabereket, Elecik "Ankara"*)

Dutmeç [*İs.*], Müselles veya murabba şekillerinde kesilip yapılan bir türlü hamur yemeği (*Karamanlı "Tefenni - Burdur"*)

Dutu [*İs.*], **1.** Nişanlanan kızla erkeğin alıp verdikleri hediyeler (*Gölcük, Kumarlar "Bayramiç - Çanakkale"; Niğde; Mahmutlu "Antalya"; Sarılar "Avanos - Kırşehir"*) — **2.** Dul kadının evlenirken söz verdiğini bildiren hediye (*Güdül, Ayaş "Ankara"*) —

3. İtimat alâmeti olarak verilen belge (*Bağyaka "Finike-Antalya„; Mut "İçel„*) — **4.** Yadigâr, hediye (*Efte "Amasya„*) — **5.** Alış verişte verilen pey (*Kayseri*) —**7.** İpotek (*Maraş; Gaziantep; Civanyaylağı "Mersin - İçel„; Finike "Antalya„; Pınarbaşı, Everek "Kayseri„*)

Dutulga [*İs.*], **1.** Sar'a (*Zile"Tokat„*) — **2.** Buğday içinde yetişen bir çeşit delice (*Bargızı "Malatya„*)

Dutuluk [*S.*], Kullanılmış elbise veya eşya (*Eziler "Boldan - Denizli„*)

Dutunma [*İs.*], Alay etme, eğlenme (*Ermenak "Konya„*)

Dutunmak [*F.*], Hâzetmek, sevmek, tutulmak (*Hisarcık"Kayseri„*)

Dutuzetmek [*F.*], Eğlendirmek, oyalamak (*Karaman "Konya„*)

Duvaç [*İs.*], Ayı yavrusu (*Tıngır "Sinop„*)

Duvadak [*İs.*], Kışın sahillerde yaşıyan, kaz büyüklüğünde bir kuş (*Argıthanı "Ilgın - Konya„*)

Duvagı [*İs.*], Gelin duvağı (*Denizli*)

Duvak [*İs.*], **1.** Taştan yapılmış daire şeklinde tandır kapağı (*Erzincan; Tavlısın, Nize "Kayseri„*) — **2.** Çömlek ve küp ağızlarına kapatılan topraktan kubbeli ve üstü kulplu kapak (*Konya; Erzincan; Niğde*) — **3.** Küp kapağı (*Kesme köyü "Sivas„*) — **4.** Taştan yapılmış yoğurt çanağı (*Kayseri*) — **5.** Baca üzerine dikilen yassı taşlar (*Balat "Hadım-Konya„*)

Duvak (ekmek) [*S.*], Bayat (ekmek) (*Sivas*)

Duvak günü [*İs.*], Gerdek gecesinin sabahı (*Çıtak "Çal-Denizli„*)

Duvan [*İs.*], **1.** Tencere (*İncir köyü "Fethiye - Muğla„*) — **2.** Düğünün ikinci günü (*Mengen "Bolu„*)

Duvdak [*İs.*], Kavun (*Kemaliye "Malatya„*)

Duver [*İs.*], Kapı kasası (*Bahadırlı "Bayramiç - Çanakkale„*)

Duvma [*İs.*], Büyük kapı menteşesi (*Samsun*)

Duysal [*S.*], Hassas (*Konya*)

Duysumak [*F.*], Yarı işitmek, duyar gibi olmak, kulağına çalınmak: **Duysuduğuma göre artık kış tatilleri üçer gün olacaktır** (*Edirne [Muh.]*)

Duyuk [*İs.*], Haber: **Çok fena bir duyuk** (*Bursa; Muğla; Kars*)

Duyukcu [*S.*], Haberci (*Kars*)

Duzlak [*İs.*], Keçi ve koyunlara tuz verilen yer (taş) (*Maraş*)

Duzlumba [*İs.*], Kaynamış darı veya buğday (*Çivril "Denizli„*)

Dü, dü, dü [*N.*], Koyunları çağırmak için çıkarılan ses (*Ağrı; Başvartanik "Çemişgezek - Tunceli„*)

Dübek [*İs.*], **1.** Bulgur dövülen oyuk taş (*Ahmetçe "Çanakkale„; Kırklareli; Konya; Bandırma, Balıkesir; Kütahya*) — **2.** Taş havan (*Toprakkale "Osmaniye - Seyhan„*) — **3.** Ağaç havan (*Maraş; Tavlısın, Hamurcu "İncesu - Kayseri„*) — **4.** Yağ çıkarmak için içinde yoğurt dövülen yayık (*Atköy "Balıkesir [Muh.]„*)

Dübelik [*Zf.*], Daima (*İncesu "Kayseri„*)

Düber olmak [*F.*], Zedelenmek, buruşmak, avkalanmak (*Denizli*)

Dübrellemek [*F.*], Dört nal gitmek (*Tavas "Denizli„*)

Dübremek [*F.*], Hızlı gitmek, koşmak (*Kırıklar "Bozdoğan - Kayseri„*)

Dübüz [*S.*], Birdenbire kayan şey (*Gaipler* [*?*])

Dücük [*İs.*], Bulgurun en ufak parçası, bulgur kırıkları (*Zincidere "Kayseri"*)

Düdek [*S.*], **1.** Olmamış incir (*Tirebolu, Piraziz "Giresun"*) — **2.** [*İs.*] Meşe palamutu (*Suşehri "Sivas"; Alucra, Tamzara, Şebinkarahisar "Giresun"*) — **3.** [*İs.*] Kızıl ağacın meyvası (*Giresun*) — **4.** [*İs.*] Çam ağacı meyvası (*Şebinkarahisar, Alucra "Giresun"*) — **5.** [*İs.*] Ağaçlar çiçek döktükten sonra meyvaların fındık büyüklüğündeki şekli (*Giresun*)

Düden [*İs.*], **1.** Büyük su kaynağı (*Köşek, Nazilli "Aydın"; Sarılar "Kemalpaşa - İzmir"*) — **2.** Irmak veya göl sularının bittiği yer (*Antalya; Izmit; Eğridir "Uluborlu - Isparta"*) — **3.** Bataklık, sazlık (*Sinop; Bursa; Kaboğlu "Zonguldak"; Senir "Isparta"; Bergaz "Ezine - Çanakkale"; Kütahya; Hamzabey "Bolu"; Yassıören; Günlükbaşı "Fethiye - Muğla"*) — **4.** Kuyu (*Karacabey "Bursa"*) — **5.** İçinde girdap olan su (*Denizli*) — **6.** Suların kayboldukları delikler (*Konya*) — **7.** İçinde yağ ve peynir saklanan tabiî mağralar (*Konya*) — **8.** Girdap (*Mut "İçel"; Denizli*) — **9.** Derinlik (*Akseki "Antalya"*) — **10.** Dibi bucağı belli olmıyan kuyu (*Satılmış "Eskişehir"; Akseki "Antalya"*) — **11.** Altından su çıkan derin yer (*Viranköy "Kütahya"*) — **12.** Dağlık yerlerde suların kaya oyuklarına akması (*Aşağıhadım "Hadım - Konya"; Çakaldere "Ceyhan - Seyhan"*) — **13.** [*S.*] Fena, kötü **Bu yıl da yağmur yağmazsa işimiz düden** (*Afyon*) — **14.** Derelerde bulunan derin su birikintisi (*Yayla köyü "Karaburun-İzmir"*) — **15.** Yerde suyu çeken delik (*Ula "Muğla"*) — **16.** Gölcük şeklinde su kaynakları (*Ahmetli "Turgutlu-Manisa"*) — **17.** İçinde su kaynıyan kuyu (*Çal "Denizli"*) — **18.** Sazlıkta yetişen kamış (*Tanrıvermiş "Mecitözü - Çorum"*) — **19.** [*S.*] Obur (*Isparta; Bayındır, Torbalı, Tire "İzmir"; Konya*) — **20.** Akan suları yer altına çeken girdaplı bataklık (*Karapınar "Konya"*)

Düdü [*İs.*], **1.** Çam kozalağı (*Koca köy "Ayvacık-Çanakkale"*) — **2.** Gaga (*Çerkeş "Çankırı"*) — **3.** Kuzu (*Bozkır "Konya"*) — **4.** Kabarıklık, sivrilik, balta gibi şeylerin kesen tarafının aksi (*Akseki "Antalya"*) [*Bak: Döğdü, dövdü*] — **5.** Kazmanın sap takılan deliği (*İst.* [*?*])

Düdüç [*İs.*], Keser (*Nevşehir "Niğde"*) [*Bak: Dövdüç*]

Düdük [*İs.*], İncik kemiği (*Lâpseki "Çanakkale"*) [*Bak: Düdüklük*]

Düdüklü [*İs.*], Ağız yanaşmıyacak kadar dar olan, ancak kamışla içilebilen ve kaklık denilen su birikintisi (*Işıklı "Çivril-Denizli"*)

Düdüklük [*İs.*], **1.** Bacak kemiği (*Ferenge "Erbaa - Tokat"*) [*Bak: Düdük*] — **2.** Yüreğin sol karıncığından çıkan kan damarı, şiryanı ebher (*Çorum*)

Düğ [*İs.*], Sulu kar (*Sivas*)

Düğdü [*İs.*], **1.** Keser, balta, kazma gibi şeylerin kazık ve çivi çakacak yeri (*Ermenak, Kameni, Konya; İzmir hapisanesi; Amasya; Bozan "Tokat"; Çankırı; Genezin "Ava-*

nos - Kırşehir„; Develi "Kayseri„; Trabzon; Sivas; İnegöl "Bursa [Muh.]„; Mersin "İçel„) [*Bak: Döğdü, düdü, düğdüz*] — **2.** Ufak ve tek tepe (*Fariske "Ermenak - Konya„*) — **3.** Kuş gagası (*Çankırı*) — **4.** [*S.*] Yumru (*Boztepe "Serik - Antalya„*)

Düğdürmek [*F.*], Acele ettirmek: Düğdürdüm de yerinden kalkabildi (*Konya*) [*Bak: Tüzüktürmek*]

Düğdüz [*İs.*], Keserin arka kısmı (*Findos "Atabey - Isparta„*) [*Bak: Düğdü*]

Düğeç [*İs.*], **1.** Sarmısak dövmiye yarıyan ağaçtan yapılmış küçük havan (*Merzifon "Amasya„; Köşker "Kırşehir„*) — **2.** Tahtadan havan eli (*Eflanı "Zonguldak„*)

Düğelek [*İs.*], Iyi cins bir kavun, divlek (*Atlıhisar "Şuhut - Afyon„*)

Düğenselik [*İs.*], Düğen oku (*Balıkesir ve çevresi; Ficek "Reşadiye-Tokat„*)

Düğensilik [*İs.*], Düğen oku (*Kayseri; Türkbeyli "Mengen - Bolu„*) [*Bak: Düğensürüt, düğenselik*]

Düğensürüt [*İs.*], Düğen oku (*Genezin "Avanos - Kırşehir„*) [*Bak: Düğensilik, düğenselik*]

Düğen yıldızı [*İs.*], Gündüzden doğarak akşamın saat dokuz buçuğunda batan parlak bir yıldız (*Çimşityolu "Bâlâ - Ankara„*)

Düğer [*İs.*], Yapılarda çapa yerinde kullanılan ve mertek te denilen bir çeşit ağaç (*Emet "Kütahya„; Hamidiye "Ermenak„, Hadım "Konya„*)

Düğese [*S.*], Yaşı geçkin olduğu halde şahsen genç görünen kimse (*Kargın "Çumra - Konya„*)

Düğlek [*İs.*], **1.** Ham, olmamış kavun (*Elâzığ, Bayındır "İzmir„*) — **2.** Üzeri benekli kavun (*Sivas; Çubuk "Ankara„*) — **3.** Parmakların takıldığı tekerlek başlığı (*Deydin "Bandırma - Balıkesir [Muh.]„*)

Düğlemek [*F.*], Bağlamak: İpi düğle (*Bozkır "Konya„*)

Düğlen [*İs.*], Kavun (*Keşan "Edirne„*)

Düğlet [*İs.*], Küçük kavun (*Tavşanlı "Kütahya„*)

Düğme [*İs.*], Tomurcuk, gonca: Bizim bahçedeki zerdali ağacı düğme vermiş (*Tekkeikebir "Ereğli - Zonguldak„*)

Düğmecik [*İs.*], Kara nohut kadar yuvarlak tohumu olan bir çeşit çayır otu (*Pertek "Tunceli„*)

Düğmeç [*İs.*], Yağ eritilip içine ekmek ufalanarak yapılan bir çeşit yemek (*Yusufeli "Artvin - Çoruh„; Şebinkarahisar "Giresun„*)

Düğmeli ot [*İs.*], Gelincik çiçeği (*Antalya*)

Düğü [*İs.*], **1.** Bulgurun elendikten sonra kalan en ince kısmı (*Şebinkarahisar "Giresun„; Sille, Konya; Nevşehir "Niğde„; Köşker, Kırşehir; Tamzara "Şebinkarahisar - Giresun„; Kayseri*) — **2.** Pirinç (*Ağrı; Amasya; Bursa [Dağıstan]; İst. [Bakülülerce]*) — **3.** Bulgur ufağından yapılmış bir nevi çorba (*Tokat; Süksün "İncesu - Kayseri„*) — **4.** Bulgur unu (*Kayseri*) — **5.** Kızıldarı, kumdarı (*İzmir hapishanesi*) — **6.** Ecza (*Ankara*)

Düğücük [*İs.*], **1.** Kışın sert havalarda yuvarlak dolu gibi yağan kar taneleri (*Şebinkarahisar "Giresun„; Tömek "Konya„*) — **2.** En küçük bulgur tanesi (*Tavlısın,*

Muncusun "Kayseri„) — **3.** Ekin saplarının boğum yeri (*Sücüllü "Yalvaç - Isparta„)*

Düğül [*Is.*], **1.** Buğday ve bulgurun döğüldükten sonra kalan çok ufak kısmı (*Ovasaray "Çorum„)* — **2.** Toprağın en küçük parçası (*Koyunbaba "Kalecik - Ankara„)*

Düğülce [*Is.*], Darı tanesi şeklinde yağan kar (Düğülce yağdıktan sonra kar yağarsa muhakkak tutar: *Çankırı; Samsun*) [*Bak: Düğülcük*]

Düğülcek [*Is.*], **1.** Ufak bulgur (*Sivas*) — **2.** Doludan küçük kar parçası (*Alihoca "Tokat„; Amasya*) [*Bak: Döğülce, döğülcük*]

Düğülcük [*Is.*], **1.** Bulgur unu (*Bağyaka "Finike - Antalya„)* — **2.** Bulgur kepeği (*Antalya*) — **3.** Küçük dolu (*Karahisar "İncesu - Kayseri„)* [*Bak: Düğülce, düğülcek 2, düğürcük*]

Düğülmek [*F.*], Memede süt pıhtılaşmak (*Bağyaka "Finike - Antalya„)*

Düğülşü [*Is.*], Gelin ve güveyinin baba ve anası, dünür (*Kastamonu*)

Düğüm [*Is.*], Budak: Ağacın düğümsüzünü almıya bak (*Koruköy "İst. [Muh.]„)*

Düğümlük [*Is.*], Sabır, tahammül (*Eskişehir; Kütahya;* Allah düğümlük versin!: *Üçem köyü "Bâlâ - Ankara„)*

Düğüm otu [*Is.*], Bazan ayaklara yakı açmakta kullanılan papatya cinsinden bir çeşit çiçek (*Van*)

Düğür bez [*Is.*], Çadır bezi (*Urfa*)

Düğürcek [*Is.*], Darı tanesi şeklinde yağan kar (*Elâzığ; Malatya; Suşehri "Sivas„)*

Düğürcik [*Is.*], Bulgur ufağı, bulgur unu (*Kilis "Gaziantep„)*

Düğürcük [*Is.*], **1.** Ufak bulgur (*Haymana "Ankara„; Antakya; Elbistan "Maraş„; Yemliha "Kayseri„; Bektaşlı "Yozgat„; Karaman; Ermenak "Konya„)* — **2.** Helva yaparken yağ içine konulan unun meydana getirdiği yuvarlaklar (*Gereki "Saraycık - Kütahya„)* — **3.** Çıban çıkmazdan evvel derinin altında hasıl olan kabarıklık (*Gereki "Kütahya„)* — **4.** Bulgur (*Van*) — **5.** Ufak dolu (*Şebinkarahisar "Giresun„; Van; Varto "Muş„)* [*Bak: Düğülcük*] — **6.** Düğüm (*Ayvalı "Taşköprü - Kastamonu„)*

Düğür gitmek [*F.*], Birinin kızını istemiye gitmek (*Kadirli "Adana - Seyhan„)*

Düğürlemek [*F.*], Kızı babasından istemek için bir heyet gitmek (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan„)*

Düğürmek [*F.*], Kız istemek (*Civanyaylâğı "Mersin - İçel„)*

Düğürşü [*Is.*], **1.** Gelin almıya giden kadınlar (*Sırçalı "Bolu„)* — **2.** Gelin, güvey babaları (*Bereketli "Reşadiye Tokat„ Sinop, Samsun*)

Düğüş [*Is.*], **1.** Gelin almağa giden hey'et (*Antalya; Büyüklü "Çarşamba - Samsun„)* — **2.** [*N.*] İnekleri çağırmak için çıkarılan ses (*Boztepe "Serih - Antalya„; Kızılviran "İncesu - Kayseri„)*

Düğüşçü [*S.*], Zifaf gecesi güvey gelinceye kadar gelinle beraber bulunan kadın, yenge (*Külek "Havza - Samsun„)*

Düküşe [*Is.*], Erkek tarafından gelin almıya giden heyet (*Manavgat "Antalya„)*

Düğüz [*S.*], Kuvvetli, acar: **Düğüz bir delikanlı idi** (*Bergama "İzmir"*) [*Bak: Tügüz*]

Dükatmak [*F.*], Doğrudan amaca varmak, zıpzıp veya aşık oyunlarında yere sürünmeden doğru hedefe atmak: **Benim ortak iyi bir dükattı** (*Gaziantep*)

Dükkaç [*İs.*], Çorap şişi (*Elmalı "Kızılcahamam-Ankara"*)

Düklek [*İs.*], Olmamış küçük kavun (*Elâzığ köyleri*) [*Bak: Divlek*]

Düküsken [*İs.*], İki üç yaşında sığır (*İçel*)

Dülbe [*İs.*], Dişi manda (*Van*)

Dülcük [*İs.*], Değirmende çekilmiş bulgurun ince kısmı (*Altıntaş "Kütahya"*)

Düldül [*İs.*], **1.** Dürbün (*Akşahap "Akseki - Antalya" ; Malatya; Ankara* [*Türkmenler*]) — **2.** Bardak eriği (*Kestaneci "Ereğli - Zonguladak"*)

Dülek [*İs.*], **1.** Bir nevi kavun (*Kayseri; İst.* [?]) — **2.** [*S.*] Düz yer (*Kastamonu*) [*Bak: Dölek*] — **3.** Tekerlek başlığı (*Kızılcaören "Kütahya"*) — **4.** Yeşil kavun (*İpsala, İbriktepe "Keşan - Edirne"*) — **5.** [*S.*] Ham kavun (*Muğla; Yozgat; Ortaköy "Çal - Denizli"*) — **6.** [*S.*] Olmamış ufak kavun, kelek (*Ergani "Osmaniye-Seyhan"; Tokat; Kasımlar "Gölpazarı - Bilecik"*)

Dülek kazı [*İs.*], Bir çeşit küçük incir (*Aydın*)

Dülek tutmak [*İs.*], İnek hastalanıp mütemadiyen koşmak (*Tavas "Denizli"*)

Dülesmek [*F.*], Düzelmek (*Bolu*)

Dülge [*İs.*], Deste, buket [ipek veya iplik hakkında] (*Milâs "Muğla"; Karacasu "Aydın"*)

Dülgüz [*S.*], Kıvrık: **Entarinin, ceketin dülgüz yakası** (*Kıranbergaz köyü "Ezine-Çanakkale"*)

Düllice [*İs.*], Çocukların oyuncak nevinden yaptıkları bir çeşit kaval (*Eskişehir*) [*Bak: Düllüce*]

Düllü [*İs.*], Değnek, sopa: **Senin düllün çok kalındır** (*Divriği "Sivas"*)

Düllüce [*İs.*], Söğüt ağacından yapılan bir çeşit düdük (*Kmaliye, Arapkir "Malatya"*) [*Bak: Düllice*]

Düllük [*İs.*], **1.** Çocukların oynadıkları çelik çomak (*Ayvalı "Eğridir - Isparta"*) — **2.** Çocukların oynadığı met oyunundaki ucu kamış kalem gibi açılmış kısa değnek (*Kesme, Cebel, "Eğridir - Isparta"*) — **3.** Çocuk düdüğü (*Tercan "Erzurum"*) — **4.** Mercimek unu (*Diyarbakır*)

Dülme [*İs.*], Lâhana (*Çorum*)

Düm [*S.*], **1.** Alışık, melekeli: **Eli düm = eli yatkın** (*Kışlacık "Ankara"*) — **2.** Aşık oyununda aşığın çizgi üzerinde kalması: **Aşığım düm, oyunu kaybettim** (*Kütahya*) — **3.** [*İs.*] Su (*Denizli*)

Düma [*İs.*], Nezle (*Sarıyer "İst."*) [*Bak: Dumağı*]

Dümayı [*Zf.*], Büsbütün: **Bağı bu sene dümayı belletmek istiyorum** (*Maraş; Gaziantep*)

Dümbeçte [*İs.*], Haşlanmış ve kabuğu çıkarılmış şalgam (*Akçakaya "Kayseri"*)

Dümbek [*İs.*], Testi biçiminde toprak kap üzerine deri geçirilmek suretiyle yapılan bir halk çalgısı, dümbelek (*Kayseri; Naldöken "Bornova - İzmir"; Bursa*)

Dümbelek [*İs.*], Birtürlü halk çalgısı (*Armutlu "Kemalpaşa - İzmir"*) [*Bak: Düdbek*]

Dümbük [*S.*], **1.** Fena, çirkin, kötü (*Gelendost "Isparta"; Himmetli "Niğde"*) — **2.** Başpezevenk, deyyus başı (*Kürkçüler "Seyhan"*)

Dümbülek [*İs.*], Dağ doruğu (*Lenğüme "Burdur"*)

Dümbüllü [*S.*], Pezevenk (*Çankırı; Taşköprü "Kastamonu"; Sinop*) [*Bak: Dümbürlü*]

Dümbürdek [*İs.*], Ağaçtan oyularak yapılan bir çeşit yayık (*B. Kızılcık "Göksün - Maraş"*)

Dümbürlü [*S.*], Pezevenk (*Sinop*) [*Bak: Dümbüllü*]

Dümenit [*İs.*], Turfanda yetişen mahsul, yazlık buğday (*Reşadiye "Tokat"*)

Dümerlemek [*F.*], Sarmak, toplamak, bohçalamak: Çamaşırı dümerledim (*Menemen "İzmir"*)

Dümetmek [*F.*], Üstüne düşmek, bir işi takip etmek (*Akdoğan köyü "Kızılcahamam - Ankara"*)

Dümrük [*S.*], üstüvani biçimde olan (*Ahlat "Bitlis"*)

Dümsük [*İs.*], **1.** Yumruk (*Erzurum; Kars*) — **2.** Dirsekle vuruş (*Ahlat "Bitlis"*)

Dümsüklemek [*F.*], Dirsekle vurmak (*Ahlat "Bitlis"*)

Dümşük [*İs.*], İş, meşgale: çalışmağa alışanlar dümşüksüz duramazlar (*Isparta*)

Dümüg [*İs.*], İstek, temayül: Kendi dümüğüne bırak ki daha iyi iş görsün (*Gürün "Sivas"*)

Dümük [*İs.*], **1.** Akıl, fikir, düşünce, hafıza: Şu adam çok dümüksüz (*Kurugöl, Mucur "Kırşehir"*)— **2.** Bağlantı, alâka, rabıta (*Ahlat "Bitlis"*)— **3.** [*S.*] Düşüncesi az (*Mucur "Kırşehir"*)

Dümükmek [*F.*], Bir işle uğraşmak (*Ermenak "Konya"*)

Dümüşük [*İs.*], İş, meşgale: Fatmanın şimdi dümüşüğü var (*Isparta*)

Dünbek [*İs.*], (*Naldöken "Kemalpaşa"; İzmir*) [*Bak: Dümbek*]

Dünbeldek [*İs.*], Dümbelek (*Kastamonu*)

Düneğen [*Zf.*], Bir gün evel, dün (*Koçhisar "Ankara"*)

Dünek [*İs.*], **1.** Yatak (*Çakallı "Seyhan"; Mezirme "Hekimhan - Malatya"*) — **2.** Ev (*İncesu "Kayseri"; Kisenit "Feke-Seyhan"; Ahırlı "Ankara"*) — **3.** Yatacak yer, geceliyecek yer (*Köşker "Kırşehir"; Boğazlıyan "Yozgat"*) — **4.** Kümeslerin içinde tavukların tünemesi için yanlamasına uzatılmış olan ağaç, sırık (*Develi "Kayseri"; Kalkan "Kütahya"; Yahlihüyük "Bozkır - Konya"; Boğazlıyan "Yozgat"; Çankırı; Hamzaali "Nazilli - Aydın"; Kasımlar "Eğridir - Isparta"*) — **5.** Kekliğin gecelediği yer (*Sabak "Silifke - İçel"; Vavru "Tokat"*)

Düneklik [*İs.*], Tavukların çıkıp tünedikleri ağaç, sırık (*Boyalı "Konya"*)

Dünemek [*F.*], Kümes hayvanları akşam istirahat etmek, tünemek (*Develi "Kayseri"; Yozgat"; Gelegermir "Yalvaç - Isparta"*)

Düneşir [*S.*], Tembel, pis, kirli (insan): Filânın karısı pek düneşirdir (*Sungurlu "Çorum [Muh.]"*) [*Bak: Köşgâce, miya*]

Dünger [*İs.*], Gölcük (*Kütahya ve dolayı*)

Düngülüş oyunu [*İs.*], Çelik çomak oyunu (*Amasra*"*Bartın-Zonguldak*„)

Dünle [*Zf.*], Çok erken: **Yarın sabah dünle kalk** (*Ortaköy "Gelibolu Çanakkale*„) [*Bak: Dünne*]

Dünnacık [*S.*], Ilık (*Taraklı "Geyve - Kocaeli*„)

Dünne [*İs.*], **1.** Sahur yemeği (*Osmaniye köyü "Ilgın - Konya* [*Muh.*]„) — **2.** [*Zf.*] Erken (*İzmir ve çevresi*) [*Bak: Dünle*]

Dünürşü [*İs.*], **1.** Kız anası (*Sinop*) — **2.** Karı kocanın ana ve babaları (*Burunkaya "Zonguldak*„) [*Bak: Dünür 5, dörüşe*] — **3.** Gelin getirmek için giden kimse (*Samsun; Eskice "Mecitözü - Çorum*„) [*Bak: Döğünşü*] — **4.** Gelin yanında bulunan yenge kadın (*Taşbaşı "Bozkır - Konya*„)

Dünüş [*S.*], **1.** Gelin almağa giden (*Öreyler "Simav -Kütahya*„; *Yalıhüyük "Bozkır - Konya*„) — **2.** Karı ve kocanın ana ve babaları (*Karşıyaka "İzmir*„; *Şahin "Malkara - Tekirdağ*„) — **3.** Erkeğin ve kızın kaynanası (*Adana "Seyhan*„)

Dünyeli [*İs.*], Geceleri batıdan esen rüzgâr (*Afşar köyü "Hadım - Konya*„; *Geylan "Ulukışla - Niğde*„; *Kesme "Eğridir - Isparta*„)

Düplük [*İs.*], Küçük davul (*Lâpseki "Çanakkale*„)

Dürbü [*İs.*], At kuyruğu (*Sarıca "Şiran - Gümüşane*„)

Dürek [*S.*], **1.** Beceriksiz (*Efte "Amasya*„) — **2.** Korkak (*Efte "Amasya*„)

Dürelenmek [*F.*], Birdenbire ayağa kalmak (*Çankırı; Sidek köyü "Kaş - Antalya*„)

Düremeç [*İs.*], Yufka veya pidenin arasına peynir, pastırma, helva gibi katık konarak ve dürülerek hazırlanan yemek, sanduviç (*Kayseri; Sivas*) [*Bak: Dürüm*]

Düren [*İs.*], **1.** Süt sağmıya yarıyan bir çeşit ağaç kap, külek (*Üsküdar "İstanbul*„) — **2.** (*Niğde*) — **3.** Asma yapraklarına arız olan bir hastalık (*Bolvadin "Afyon*„)

Dürer [*İs.*], Çiçek, yaprak ve üzümleri yiyen, örümcek gibi ağ yapan bir böcek: **Dürerí bağlardan temizlemeli** (*Ortahisar "Ürgüp - Niğde*„)

Dürge [*İs.*], **1.** Deste (**Bir dürge kaşık, on kaşık sayılır:** *Atabey "Isparta*„; *Kumbağ "Tekirdağ* [*Muh.*]„; *Antalya*) — **2.** Pişmiş ve dürülmüş yufka (*Eskişehir*) — **3.** Bir çift yufka ekmeği (*Sivrihisar "Eskişehir*„) — **4.** İçine helva dürülmüş yufka (*Dedeler "Ereğli - Konya*„) — **5.** İplik ve yün çilesi (*Tekirdağ*) — **6.** Katlanmış pamuk (*Anafarta "Çanakkale*„)

Dürgü [*İs.*], **1.** Kefenlenmiş cenaze (*Gaziantep*) — **2.** Dürülme şekli: **Elbisesinin hiç dürgüsü bozulmamış** (*Edirne* [*Muh.*])

Dürme [*İs.*], **1.** Lâhana (*Batın, Adatepe "Devrek*„, *Burunkaya, Yakademirciler, Cumayanı "Zonguldak*„; *Ordu; Kandıra, İzmit "Kocaeli*„; *Ficek "Reşadiye - Tokat*„) — **2.** Güneşte kurutulmuş çiğ et, kıyma haline getirildikten sonra yapılan bir çeşit yemek (*Büyükyapalak "Elbistan - Maraş*„) — **3.** Koyun etinin pastırma gibi

çıkarılarak deri içinde terbiye edilmişi (*Çumra "Konya"*) — **4.** Hamurdan yapılan gözleme, katlama (*Dodurga "Bozüyük - Bilecik"*) [*Bak: Dürmeç*] — **5.** Hamur çorbası (*İpsala "Edirne"*) — **6.** Çayırlardan biçilen otların yığın yapılırken üzerine rüzgardan muhafazası için taş konması (*Zencidere "Kayseri"*)

Dürmece [*İs.*], Üzüm yapraklarını yiyen bir böcek (*Konya*) [*Bak: Görlengöp*]

Dürmeç [*İs.*], **1.** İçerisine bal, peynir, pastırma gibi şeyler konulan yufka, pide veya ekmek parçası (*Akşahap "Akseki-Antalya"; Ficek "Reşadiye-Tokat"*)[Bak:*Dürme,4*] — **2.** Birçok pamuk demetlerinin bir yere ayrılmasından meydana gelen yığın (*Muğla*)

Dürmenmek [*F.*], Yataktan yuvarlanarak kalkmak (*Isparta*)

Dürmük[*İs.*], (*Urfa*) [*Bak:Dürüm1,*]

Dürr [*N.*], Koyun çağırmak için çıkarılan ses (*Elecik "Ankara"*)

Dürrek[*İs.*], Yaban güvercini (*Urfa*)

Dürteç [*İs.*], Ucunda çuvaldız gibi ince bir demir bulunan değnek, küçük övendire (*Bolu*)

Dürtek [*İs.*], Sivri fırın küreği: **Dürteğin iyisi fırında kurur** (*Aybastı "Ordu"*)

Dürtlengiç [*İs.*], Övendire (*Edirne [Muh.]*)

Dürtme [*İs.*], **1.** Ucu ince, geri tarafı geniş destere (*Tokat; Giresun*) — **2.** İçine badem konarak kurutulan kayısı (*Konya*)

Dürtmece [*İs.*], Çekirdeği çıkarıldıktan sonra kurutulan kayısı (*Kayseri*)

Dürtmeç [*İs.*], Gaga (*Hasköy "Nazilli - Aydın"*)

Dürü [*İs.*], **1.** Gelinlerin güvey tarafı hısımlarına verdikleri hediye (*Ayaş "Ankara"; Muğla; Kütahya; Beyşehir "Konya"; Çiçekdağı "Kırşehir"; Eskişehir; Tire "İzmir"; Boyabat "Sinop"; Kasımlar "Eğridir - Isparta"; Mut; İçel; Kuzgun "Seyhan"; Çanakkale: Bursa; Maraş; Çöram; Samsun*) — **2.** Düğün hediyesi [davetlilerin verdiği] (*Sinop; Bergama, İzmir; İçel; Osmanelı, Bilecik; Balıkesir; Bâlâ, Ankara; Kırklareli; Kastamonu; Isparta; Urfa; Çorlu "Tekirdağ"; Edirne; Çanakkle; Antalya; Samsun; Bolu; Kocaeli*) — **3.** Gelin çeyizi (*Seyhan; Balıkesir; Bolu; Kırşehir*) — **4.** Kız evine hediye gönderenlere, kızın karşılık olarak gönderdiği hediye (*Afyon*) — **5.** Paket (*Isparta; Samsun*) — **6.** Bahçe beli (*Alucra, Şebinkarahisar "Giresun"; Balıkesir; Kocaeli; Gökçeköy "Manisa"; Suşehri "Sivas"*) — **7.** Gelin olacak kızın işlenmek üzere arkadaşlarına dağıttığı iş (*Niğde; Adana*) — **8.** Güveynin kız tarafına gönderdiği hediye (*Gördes "Manisa"*) [*Bak: Dörü*] — **9.** Gelinin düğün davetlilerine verdiği hediye (*Acıpayam "Denizli"*) — **10.** Düğün sahibinin misafirine verdiği hediye (*Yozgat*)

Dürük [*İs.*], **1.** Büklüm (*Lâpseki "Çanakale"*) — **2.** [*S.*] Suçlu, kabahatli (*Erzurum*) — **3.** Çıkın, torba (*Ahlat "Bitlis"*) — **4.** Kulakları küçük keçi (*Burdur*) [*Bak: Dağaş*]

Dürül [*İs.*], Lâhana (*Manisa*) [*Bak: Dürülgen*]

Dürülemek [*F.*], Çapalamak (*Kırkağaç "Manisa"*)

Dürülgen [*İs.*], Lâhana (*Çivril, Çal "Denizli"*) [*Bak: Dürül*]

Dürülmek [*F.*], Toplanmak (*Honaz "Denizli„*)

Dürülü [*İs.*], Marul (*Urfa; Maraş; Gaziantep*) [*Bak: Banak, 4*]

Dürüm [*İs.*], **1.** Pilâv, yağ, pastırma, sucuk, helva ve buna benzer yiyeceklerin yufka ekmeğinin içine konulup dürüldükten sonra aldığı biçim (*Gaziantep; Erkilet "Kayseri„: Kadıçiftliği "Yalova İst.„; Bor, Nevşehir "Niğde„; Akşahap "Akseki - Antalya„; Halfeti "Birecik - Urfa„; Denizli; Çorum; Safranbolu "Zongulak„; Mut "İçel„; Haymana "Ankara„; Gâvurdağı "Cebelibereket„ Tarsus köyleri, Büyükçaylı "Dörtyol - Seyhan„; Karabağ "Konya„; Genezin "Avanos - Kırşehir„; Çeşme "İzmir„; Maksutlu "Şarkışla - Sivas„; Yozgat; Erzurum*) [*Bak: Düremeç*]—**2.** [*S.*] Sersem (*Pembeciler "Ereğli - Zonguldak„*) — **3.** Yirmi otuz bedrek bir araya konularak yapılan pamuk yığını (*Tire "İzmir„*) [*Bak: Bedrek*]

Dürümek [*F.*], **1.** Doğmak, meydana gelmek, yetişmek, teşekkül etmek, küçükten büyümek (*Bayındır "İzmir„; Alayunt, Şaphane "Gediz - Kütahya„; Kilis "Gaziantep„*) — **2.** Kalıplamak, devşirmek: Gelin odasında bohçalıkları dürüyor (*Adana*)

Dürüm evi [*İs.*], Çadır (*Adana*)

Dürünge [*İs.*], Kışın kar üstünde koyun ve keçilere ot atılan yer (*Ahlat "Bitlis„; Musik "Tutak - Ağrı„; Silvan "Diyarbakır„*)

Dürüşmek [*F.*], Çalışmak, meşgul olmak (*Bergama "İzmir„; Ürgüp "Niğde„*)

Dürütmek [*F.*], **1.** Yalan söylemek, aslı olmıyan bir şeyi ortaya çıkarmak (*Burdur; Akşehir "Konya„; Ishaklı "Bolvadin - Afyon„; Bucak köy "Eğridir-Isparta„; Tire "İzmir„; Alayunt "Kütahya„*) — **2.** Karar vermek (*Şarkîkaraağaç "Isparta„*)

Dürü toka [*İs.*], Çeyiz; gelinin güveğiye hediyesi (*Bolu*) [*Bak: Dörü*]

Düş [*İs.*], Tesadüf (*Elmalı "Antalya„; Trabzon*)

Düşah [*N.*], Koşmakta olan hayvanı durdurmak için çıkarılan ses (*İncir "Fethiye - Muğla„*)

Düş düş [*N.*], Ineği çağırmak için çıkarılan ses (*Apturrahmanlar "Serik - Antalya„*)

Düşek [*İs.*], **1.** Av hayvanlarının veya insanların aldığı yara tesiriyle düştüğü yer (*Yalak "Kayseri„; Besni "Malatya„*) — **2.** Sel suyunun düzlediği yer (*Ovasaray köyü "Çorum„*) — **3.** Yedi sekiz sene dinlendikten sonra ekilme sırası gelen pirinç tarlası (*Adana "Seyhan„*)

Düşelge [*İs.*], Hisse, miras hissesi (Mehmet ağa düşelgeme ne vereceksin?: *Cebelibereket "Seyhan„, Kadirli "Adana„; Niksar "Tokat„*) [*Bak: Düşerge, düşelik, düşürge, düşerlik*]

Düşelik [*İs.*], Hisse, pay, miras (*Van*) [*Bak: Düşelge, düşerge, düşerlik, düşürge*]

Düşengi [*İs.*], Oda döşemekte kullanılan yaygı, yastık vesaire gibi nesneler (*Gaziantep*)

Düşenk [*İs.*], Dizi, sıra (*Teslim köyü "Çorum„*)

Düşerge [*İs.*], Hisse, pay, miras (*Silvan "Diyarbakır„;* Her kes masraftan düşergesini versin: *Gaziantep; Bünyan "Kayseri„; Ödemiş "İzmir„*) [*Bak: Düşelik, 1., düşelge, düşergeme*]

Düşerlik [*İs.*], Hisse, pay (*Bağyaka "Finike - Antalya„*) [*Bak: Düşelik I, düşelge, düşerge*]

Düşgel [*N.*], Hayvanların çağırılması için çıkarılan ses (*İncir "Fethiye - Muğla„*)

Düşgele [*Zf.*], Bilmiyerek, rasgele: Düşgele söyledim (*Köşker "Kırşehir„*)

Düşin vermek [*F.*], Mola vermek, eylenmek, durmak (*Çankırı*)

Düş konak olmak [*F.*], Uzun müddet oturup misafir olmak (*Urfa*)

Düşlenmek [*F.*], Dadanmak, alışmak (*Ovacık "İçel„*)

Düşleşmek [*F.*], **1.** Dadanmak, itiyat etmek (*Mut, Mersin "İçel„*) **2.** Bir iş üzerinde ısrar etmek, vaz geçmemek (*Konya*)

Düşlük [*İs.*], Hayal, olamıyacak iş (*Gâvurdağı "Cebelibereket - Seyhan„*)

Düşme [*İs.*], Pişirirken tandıra düşen ekmek veya ekmek parçası (*Sille "Konya„*)

Düşmek [*İs.*], Keklik ve saire hayvanları bir yere dadandırmak için dökülen yem (*Üskülyeniköy "Seyhan„*)

Düşük [*İs.*], Düşürülen çocuk (*İst.*)

Düşündürük [*S.*], Seme, sersem (*Balıkesir*)

Düşüngü [*İs.*], Teessür, (*Zile şünce "Tokat„*)

Düşüntü [*İs.*], **1.** Şehit: **Dağlardaki ziyaretlerin hepsi evliya değil, bir çoğu düşüntüdür** (*Lohan "Gaziantep„*) — **2.** Mülâhaza, saygı: **Şu İbrahim nekadar düşüntüsüz adamdır** (*Gözene "Malatya„*) [*Bak: Düşünük*]

Düşünük [*İs.*], Mülâhaza, saygı (*Ahlat "Bitlis„; Malatya*) [*Bak: Düşüntü, 2*]

Düşüt [*İs.*], **1.** Mahsul: **Tarlanın doğusundaki düşüt iyidir** (*Bayındır "İzmir„*) — **2.** Bir masumun öldürüldüğü ve düştüğü yer (*Pınarbaşı "Kayseri [Afşar aşireti arasında]„*)

Düşüt bırakma [*İs.*], Çocuk düşürme (*Kilimli "Zonguldak„*)

Dütmece [*İs.*], Bir çöple çekirdeği dürtülüp çıkarılarak kurutulan kayısı (*Akçakaya "Kayseri„*)

Düürcek [*İs.*], Ufak bulgur (*Kemah "Erzincan„*)

Düürcük [*İs.*], Sulu pişirilen yemeklerin içerisinde peyda olan küçük habbecikler (*Bayramköy "Ayaş - Ankara„*)

Düvdü [*İs.*], Yüksek yer, tepe (*Sandallar köyü "Devrek - Zonguldak„*)

Düvecek [*İs.*], Yayık [aygıt anlamına] (*Kaarcbey "Bursa [Muh.]„*) [*Bak: Düveç*]

Düveç [*İs.*], Yayık [aygıt anlamına] (*Malkara "Tekirdağ [Muh.]„*) [*Bak: Düvecek*]

Düvek [*İs.*], Taş oyuğu; hayvanların çamurdaki ayak izi (*Mirangi "Ağrı„*)

Düvel [*İs.*], Şibhi münharif (*Şabanözü "Polatlı - Ankara„*)

Düvelek [*İs.*], **1.** Dingil başlığı, dingil yatağı (*Bergama "İzmir„; Samrı "Söğüt - Bilecik„; Sümbe "Yenişehir - Bursa„; Yusuflar "Eskişehir„; Ilıcaksu "Domaniç - Kütahya„*) — **2.** Bir çeşit kavun (*Denizli; Elmalı, Finike "Antalya„; Eskişehir*) — **3.** Kavun, karpuzun küçüğü (*Keçiborlu "Isparta„*)

Düvelgin [S.], Âdetten kesilmiş kadın (*Durlaz "Ereğli - Konya„*)

Düvençere [*İs.*], Düveni çeken ağaç, düven oku (*Şebinkarahisar "Giresun„*)

Düven kayarlamak [*F.*], Düvenin bozulan ve düşen taşlarını yeniden koymak (*Sinop; Samsun*)

Düvenselik [*İs.*], **1.** Düveni boyunduruğa bağlıyan uzun ağaç (*Hocaköy "İnegöl - Bursa„ ; Çağış "Balıkesir„; Sinop; Honaz "Denizli„; Samsun; Avanos "Kırşehir„; Yukarısöğütönü "Eskişehir„; Çalıköy "Domaniç - Kütahya„*) — **2.** Harman âletlerinden boyunduruk ağacını düvene birleştirmek için kullanılan zincir (*Tozman "Söğut Bilecik„; Harman köyü* [*?*])

Düvensil [*İs.*], Düvene takılan ağaç çivi (*Ortaklar, Küflek "Havza-Samsun„*)

Düvensilik [*İs.*], Düveni buyunduruğa bağlıyan uzun ağaç (*Gelibolu, Biga "Çanakkle„; Büyükdere* [*?*], *Karacaviran* [*?*]*; Korna, Kurtdoğmuş "İst.„; Karacaköy "Ayancık-Sinop„*) [**Bak: Düvenselik**]

Düver [*İs.*], **1.** Binannın üstü örtülürken konulan en ağır ve büyük ağaç (*Akseki, köyleri "Antalya„; Balçıkhisar "Afyon„; Çandır "Milâs - Muğla„*) — **2.** Uzun ve düzgün ağaç (*Simav "Kütahya„; İst.; İğdecik, Sancaklıboz "Manisa„; Günay "Boldan - Denizli„; Kaplanlı "Hadımkonya„*) — **3.** Binalarda kiriş yerine kullanılan ağaç (*Seferihisar, İzmir; Pınarbaşı "Kayseri„*) — **4.** Mertek (*Dadya "Muğla„*) — **5.** Kapının iki tarafındaki ağaç veya taş sütunler (*Gölcük "Bayramiç - Çanakkale„*)

Düvet [*İs.*], Kuyu (*Safranbolu "Zonguldak„*)

Düvey düvey [*N.*], Mandayı sevk için çıkarılan ses (*Başköy "Ankara„*)

Düvlek [*İs.*], **1.** Araba tekerleğinin başlığı (*Safranbolu "Zonguldak„; Erenköy*[*?*]*; Zeyve "Söğüt-Bilecik„*) — **2.** Ham kavun (*Sinop; Kuşadası, Ödemiş "İzmir„*) — **3.** Kavun (*Konya; Balıkesir; Kırkağaç "Manisa„; Isparta*) — **4.** Ufak kavun veya karpuz (*İmircik "Havza - Samsun„*)

Düvleme [*İs.*], Düğümleme (*Havraniye "Seyhan* [*Aşiretlerde*]„)

Düvü [*İs.*], Ufak bulgur (*Niğde*)

Düvül [*İs.*], Üzüm salkımından koparılan küçük parça, çıngıl (*Demirci köyü "Manisa„*)

Düvülcek [*İs.*], **1.** Çok ince bulgur (*Samsun*) — **2.** Nar çiçeği (*Narlıdere "İzmir„*)

Düvülcük [*İs.*], Nazarlık takımı, nazarlık muhafazası (*Evreşe "Gelibolu - Çanakkale„*)

Düvülek [*İs.*], Tekerlek başlığı (*Aslıhantepeciği "Çağış - Balıkesir„*)

Düvürcük [*İs.*], Darı büyüklüğünde yağan kar (*Diyarbakır*)

Düycük [*İs.*], Bulgur ufağı (*Zincidere "Kayseri„*)

Düydü [*İs.*], Keserin çivi çakmağa yarar tarafı (*Balaç "Samsun„*)

Düydüyü [*İs.*], Ense, ense kökü (*Urfa*)

Düye [*İs.*], Yük çeken dişi deve (*Pazaravdan "Bucak - Burdur„*)

Düylek [*İs.*], Ham kavun (*Davutlar "Kuşadası - İzmir„; Erzincan*)

Düymeç [*İs.*], Taze ve sıcak ekmek yağla karıştırılıp üzerine bal veya şeker konularak yapılan bir çeşit yemek (*Kars*)

Düyü [*İs.*], **1.** Pirinç: Düyü pilâvı ezgin olmalıdır (*Kars*) — **2.** Bulgur ufağı (*Sivas*) [*Bak : Düyül*]

Düyül [*İs.*], Bulgur ufağı (*Karzaf "Şiran-Gümüşane"*) [*Bak: Düyü 2, düyürcük*]

Düyülcek [*İs.*], Darı taneleri şeklinde yağan kar (*Kuruçay "Erzincan"*)

Düyülek [*İs.*], Olmamış ufak kavun (*Başköyü "Burdur"*)

Düyüm [*İs.*], Güğüm (*Erzincan*)

Düyürcü [S.], Görücü (*Foça "İzmir"; Gaziantep*)

Düyürcük [*İs.*], Ufak bulgur (*Mut, Silifke "İçel"*) [*Bak: Düyül*]

Düyür düşmek [*F.*], Kız istemek, dünğürlük etmek (*Gaziantep*)

Düyüs [*İs.*], Kulağı sivri ve uzun keçi veya koyun (*Kasımlar "Eğridir - Isparta"*)

Düz [*İs.*], **1.** Ayna (*Nevşehir "Niğde"*) — **2.** Ova (*Aydın; Köy "Kayseri"; Kars*) — **3.** Kazancı çekici (*Amasya*)

Düzara [*S.*], Fasılasız: Yağmur düzara yağıyor (*Kavak "Gelibolu - Çanakkale"*)

Düzbaskı [*İs.*], Arabacılıkta demire perdah vermek için kullanılan bir türlü aygıt (*Çanakkale*)

Düzbasmak [*F.*], Yağmur her tarafa birden yağmak (*İskilip "Çorum"*)

Düzbunat [*İs.*] Dağ tepesi (*Bayburt "Gümüşane"*)

Düzegi [*İs.*], Dağ tepelerindeki düzlük (*Zıvarık "Konya"*)

Düzeldek [*İs.*], Tesviye ruhu(*Ordu*)

Düzen [*İs.*], **1.** Bez dokumak için kullanılan tezgâh(*Karadenizsahili; Ağrakos "Suşehri - Sivas"; Kırklareli; Paşaköy "İpsala - Edirne"; Keskin, Ankara*) — **2.** Alât ve edevat, takım (*Kütahya; Balıkesir ve çevresi; Tömek "Konya"; Akdoğan "Kızılcahamam"; Kuruçay "Ankara"; Bilecik; Bolu*) — **3.** Hiyle, yalan, hud'a (*Bozan "Tokat"; Develi "Kayseri"; Sivas; Merzifon "Amasya"; Gaziantep; Kurugöl "Mucur - Kırşehir"*) — **4.** Dağ aralarındaki düzlük yer (*Kızılisalı "Silifke - İçel"; Bozkır, Karakaya "Konya"; Körküler "Yalvaç - Isparta"; Işıklı "Çivril - Denizli"*) — **5.** Elbise, giyim (*Kilis "Gaziantep"; Haymana "Ankara"; Pazarcık "Bozüyük - Bilecik"*) — **6.** Cihaz (*K. Trafşın "Develi - Kayseri"*) — **7.** Öteberi, ufaktefek eşya (*Bilecik; Karamürsel "Kocaeli"*) — **8.** Düğün eşyası (*Karahisar "İncesu - Kayseri"*) — **9.** Dalyanlarda kullanılan sırma tel (*Çanakkale*) — **10.** Alışveriş (*İzmit "Kocaeli"*) — **11.** Duvar yapmakta kullanılan düzgün ve yassı taşlar ki duvarın en üstüne tesviye için konulur (*Tokat*) — **12.** Hububatı sulama (*Çacar "Gaziantep"*)— **13.** Geçim, âhenk (*Burdur*) — **14.** Şiirde vezin (*Kütahya*) — **15.** Eşya (*Gaziantep*)

Düzenci [*S.*], Kurnaz, hilekâr, gammaz (*Mut "İçel"; Malkara "Tekirdağ"; Trabzon*)

Düzenek [*İs.*], Plân (*Isparta*)

Düzenge ve **Düzengeh** [*İs.*], Ayna (*İst.* [*Muh.*])

Düzen ipi [*İs.*], Abacılıkta tezgâhın asıldığı ipler (*Gaziantep*)

Düzenlemek [*F.*], Saz, cura gibi çalgıları akort etmek (*Edirne*)

Düzenlik [*İs.*], Âhenk, geçim (*Çivril "Denizli"*)

Düzenmek [*F.*], **1.** Süslenmek (*Konya*) — **2.** Nizam ve intizama girmek (*Civanyaylâğı "Mersin - İçel„*)

Düzennemek [*F.*], Süslemek, gelini giydirmek (*Belen köyü "Göynük - Bolu„*)

Düzen takan [*İs.*], Eşya (*Gölcükler "İzmir„*)

Düzerleme [*İs.*], Bir türküyü armonize etme (*Trabzon*)

Düzge[*İs.*], Süs(*Kırkağaç"Manisa„*)

Düzgeç [*İs.*], Kalemtıraş(*Ömerbeyli "Aydın„*)

Düzgen [*S.*], İntizamlı (*Konya*)

Düzgü [*İs.*], **1.** Gelin eşyası (*Heybeliada "İst.„*) — **2.** Binaların oda ve salon gibi aksamının doğrama kısmı (*Aslıhantepeciği "Çağış - Balıkesir„*)

Düzgülü [*İs.*], Söbü taneli bir çeşit üzüm (*Yalvaç "Isparta„*)

Düzgün [*İs.*], Gelin entarisi (*Tokat*)

Düzgünlük [*İs.*], Yüze sürülen düzgün veya pudra (*Kütahya*)

Düzleme [*İs.*], Küçük düzlük yer (*Sığı köyü "Mudanya - Bursa [Muh.]„*)

Düzleme taşı [*İs.*], Ham derileri düzlemeğe yarıyan ve tabaklıkta kullanılan bir türlü aygıt (*Gelibolu "Çanakkale„*)

Düzme taş [*İs.*], Çap taşı, temel üzerine konulan yontulmuş taş (*Bolvadin "Afyon„*)

Düzün [*S.*], Süslü, giyimli kuşamlı (*Eyup "İst. [Muh.]„*)

Düzüngü [*İs.*], Ayna (*Marmaris "Muğla„; İst. [Muh.]*)

Düzünmek [*F.*], Süslenmek (*Kargı "Tosya - Kastamonu„; Civanyaylağı "Mersin-İçel„; Sarayköy "Denizli„*)

Okurlarımıza:

Türkiyede halk ağzından Söz Derleme Dergisi'nin ilk cildini teşkil eden bu kitabı sayın okurlarımıza sunarken, burada gerekli bir iki noktanın kaydını yerinde gördük.

Derleme Dergisi, anket mahiyetinde bir eserdir. Bu eseri hazırlıyan komisyonlar, kelime fişleri üzerinde çalışırlarken aşağıdaki iki noktayı her zaman göz önünde tutmuşlardır ki, okurlarımızın da bunu unutmamalarını rica ederiz:

a) Dergiye alınan kelimelerin türlü yerlerde, türlü şekil ve anlamlarda kullanılmakta olması göz önünde tutularak bunların izahlarında fişlerine sadık kalınmış, gerek söyleniş ve gerek anlam bakımından bir düzeltme yapılmamıştır. Yalnız pek açık ve benzeri fişlerin yardımıyle bazı yanlışlar, zarurî olarak düzeltilmiştir. Gerek söyleniş ve gerek anlam bakımından yapılacak düzeltmeler ile - eğer varsa - unutulmuş anlamları da ekliyerek fişi tekemmül ettirme işi yerlerindeki selâhiyet sahibi okurlarımıza bırakılmıştır.

b) Gönderilen fişler arasında hem söyleniş ve hem anlam bakımından «Kamusu Türkî» de ayniyle bulunan kelimeler kitaba alınmamış yalnız söylenişi benzemekle beraber anlamca başkalık gösteren kelimeler alınmıştır.

Memlekette bu işle ilgili olanların, Derleme Dergisinde yazılı kelimeler üzerinde gerek söyleniş ve gerek türlü anlamları bakımından görecekleri yanlış ve eksikleri bir düzeltme veya ulama fişi halinde Kuruma göndermelerini dileriz. Bu dileğimizin sayın okurlarımızca yerine getirilmesi Dergiye ek olarak çıkacak bir «Düzeltmeler ve Ulamalar» kısmının hazırlanmasına yardım edecektir.

Yanlış — Doğru Cetveli

Sayfa	Sütun	Satır	Yanlış	Doğru
20	—	6	Tabakları	Tabakaları
29	—	18	Takibinden	Taklidinden
32	—	18	Hekimliği sağaltma	Hekimliği ve sağaltma
37	—	38	Çıkaran	Çıkan
55	—	17	Bildirmiş	Bildirilmiş
56	—	29	Kullanılıyora	Kullanılıyorsa
57	—	14	Kotroldan	Kontroldan
57	—	14	Kotrola	Kontrola
64	1	41-42	—	Burada «kayık sereninin,» kelimeleri fazladır
65	1	11	Abrılamak	Abrılmak
73	1	23	Mayasına	Mayısına
88	2	39	Karga	Alakarga
92	1	28	Pişmiş	Pişmemiş
96	1	7	/İs./,	/S./,
96	1	8	Olma	Olan
99	2	34	—	Burada/Bak: Anah, anaş/ kelimeleri fazladır
111	1	38	Ardıklamak	Ardıkmak
130	1	41	Havuç	Havuş, havış
131	1	35	Kazanmak, şerbetlenmek	Kazandırmak, şerbetlemek
136	2	14	Kosay	Kolay
137	2	20	Velehlemek	Afallamak
137	2	43-44	Kuzey	Güney
144	2	39	Fidan	Bağ çubuğu
159	2	21	Balkat	Balkal
161	2	30	Zina	Zine
163	1	38	/İs./,	/Zf./,
163	1	39	—	/akma/
168	2	2	Cılız	/S./Cılız
168	2	20	Suyu	Sızgısı
187	1	29	Belenin	Belengin
189	2	24	Belki	Bekli
191	1	20	Ben'esi	Be'nesi
192	1	30	Berbah	Berbeh
192	2	2	Mesir	Mesil
194	1	33	—	Bu maddenin ikinci manâsı «Bestekleme» şeklinde ayrı madde olacaktır
195	1	1	Beşeir	Beşir
195	1	19	Bektaş	Beştaş
200	1	17	Parmak	Parlamak,

Sayfa	Sütün	Satır	Yanlış	Doğru
200	1	42	—	Bılkbılk etme /İs./
206	2	18	—	Çökmesi, tökezimesi
208	1	23	Nakil	Binme
212	2	41	Biziklemak	Bızıklamak
217	2	38	Olmasa	Olması
235	2	16	Buşur	Buşurma
238	2	13	Bükmek	Bükme
240	1	4	—	(Solucan veya sülük gibi) bir şey geride
240	1	10	—	Büngül maddesi « büngül büngül çıkma /İs./, su yerden, kaynıya kaynıya çıkma » şeklinde ve ayrı madde olarak alınacaktır.
255	2	25	Cıbartmaş	Cıbarımak
257	2	—	—	Çığ maddesinin 7 inci manâsı «Çığmak /F./, kan kaynamak, sevmek» şeklinde ayrı madde halinde alınacaktır.
258	1	29	Cığırleşmek	Cığırlaşmak
265	2	43	Ezilip yassılma	Ezilip yassılmış
275	2	22	—	Burada /Bak: Çimtilenmek/ kelimesi fazladır.
280	2	5	Meyvalar	Kuru yemiş
289	2	24	—	Burada domurcuk kelimesi fazladır.
295	1	36	İzi	İzini
297	1	17	Şeyin çalması	Şeyin bakır kabı çalması
297	2	40	—	— 2. /Zf./
304	2	8	Deliklinin	Deliklerinin
310	1	19	Birine	Birbirine
313	1	43	Pınarlı	Pırnar
315	2	30-31	—	Burada kasap kelimesiyle der yeri fazladır.
320	1	17	—	—3. Avcı keklik
324	1	12	Katlarından	Kanatlarından
325	1	6	Çemet	Çenet
325	1	27-28	Bir şeyin diş diş olması	Bir şeyde çetele dişi gibi açılan ufak gedik
325	2	38	Çeperizli	Çeperiz
327	2	32	Birikmesi	Birikmişi
328	1	5	—	Burada /Zf./ fazladır.
330	2	3 ve 5	/S./	/Zf./
330	1	38	Avı	Av
339	1	2	Üç	Uç
339	1	19	Hayvan	Koyun
346	1	11-12	Yardım olarak bir çift öküz daha koşma	Yardımcı olarak koşulan bir çift öküz
348	2	16	Olması	Olmuşu
349	1	3	—	Suretiyle elde edilen yemek

Sayfa	Sütun	Satır	Yanlış	Doğru
352	1	39	—	Çim çim yeme
355	1	33	Çinmek	Çimmek
374	2	20	—	Çoğla, 2)
377	1	33	Aş.)	(Aşiretler)
379	1	30	Demet	Demeti
379	2	42	Çökene	Çöneke
380	1	4	Çömertmişler	Çöneltmişler
380	2	28	—	Fitil fitil
385	2	11	—	Buradaki Çözdü kelimesi, çözmek maddesinin 2 nci manâsiyle bir olacaktır.
386	1	2	Sa ma	Sarma
391	2	34	/S./	/İs./
398	1	20	Yerler	Yer
401	2	36	/S./	/İs./
402	1	1	Dasımak	Dansımak
404	1	26	Tarha	Tahra
406	2	15	—	Burada bakacak kelimesi fazladır.
408	1	28	Daygın	Baygın
411	2	35	Kalma	Kalan
412	1	29	/Ed./	/N./
417	2	32	Fazla olması	Fazlası
420	2	21-22	Toplanılan	Toplanan
424	1	15	Zamanına	Zannıma
427	1	18	Uymak	Uyumak
429	1	20	D raat	Dıraat
433	2	21	—	Bu maddenin manâ ve misali şöyle olacaktır:/İs./, İnatçılık: Dızmırlıktan ne çıkar.
438	1	35	Kaba cıkları	Kabarcıkları
439	2	24	Niz aşağı	Nizin aşağı
442	2	28	Dikili	Dikine
443	2	32	/İs./	/S./
444	2	35	Tu mak	Tutmak
445	1	29	Diret	Diret etmek
445	2	12	Sırık	Bir aygıt
446	2	10	—	Burada /Bak: Diğren/ kelimesi fazladır.
447	1	27-28	Kesik kesik yağan yağmur	Yağmur kesik kesik yağmak
448	1	6	/S./	/İs./
448	1	17-18	Şeyi yontmak, kazımak	Şey yontulmak, kazılmak
448	1	21	—	Burada «ve un» sözleri fazladır.
449	1	14	Uğ aşmak	Uğraşmak
449	2	7	Çe ik	Çevik
449	2	38	Söz söyleme	Söylenen zöz
451	1	25	—	2. /S./
452	1	14	Giderler	Gider

Sayfa	Sütun	Satır	Yanlış	Doğru
453	1	18	Dinlemek	Dinelmek
453	1	34	Kıvrak	Kıvrık
453	2	29	/Ed./	/N./
455	1	14	—	Yapılan bir türlü
461	2	37	Kibir, gurur	Kibirli, gururlu
462	1	20	Döğğeç	Döğgeç
464	2	34	Şeyler	Şeylerin
474	2	7	Saplı	Kulplu
476	1	27	Katılarak	Takılarak

T. D. K.

FİKRET TEVFİK KİTAPLIĞI LİSESİ №

Türkiyede Halk Ağzından

SÖZ DERLEME DERGİSİ

FİKRET TEVFİK KİTAPLIĞI LİSESİ №

Cilt: 2

FİKRET TEVFİK KİTAPLIĞI LİSESİ №

İSTANBUL
CUMHURİYET MATBAASI
1 9 4 0

TEVFİK FİKRET LİSESİ KİTAPLIĞI №

E

Ebce [*İs.*], Doktor *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Ebcim [*S.*], Eli işe yatkın (**Komşunun kızı çok ebcimdir:** *Çal «Denizli»; Kırşehir)*

Ebcit [*İs.*], Kağnı tekerleklerinin ağaç kısmı *(Taşoluk «Göksün - Maraş»)*

Ebe [*İs.*], **1.** Anne anne, baba anne, nine *(Ankara; Denizli; Konya; Isparta; Niğde; Çorum; Kastamonu; Samsun; Erzincan; Malatya; Zonguldak; Seyhan; Kütahya; Aydın; Yozgat; Burdur; Bolu; Bilecik; Sinop; Tokat; Kocaeli; Ordu; Çanakkale; Afyon; Manisa; Muğla; Kayseri; Gaziantep; Maraş; İzmir; Kırşehir; Antalya; İçel illeri)* — **2.** Teyze *(Keskin «Ankara»)* — **3.** [*N.*] Anne, büyük anne veya ablayı çağırmak üzere kullanılır *(Yaka «Keçiborlu - İsparta»)* — **4.** Büyük annenin annesi *(Ergine «Bakacak - Balıkesir»)* — **5.** Abla *(Böğrüdelik «Cihanbeyli - Konya»)* — **6.** Oyunda elebaşılık eden çocuk *(Osmaneli «Bilecik»)* — **7.** Zıpzıp *(Ereğli «Zonguldak»)* — **8.** Saklambaç oyununda gözü bağlanan çocuk, körebe *(İst.)*

Ebebe [*İs.*], **1.** Salyangoz *(Kütahya)* ***[Bak: Ebekulağı]*** — **2.** Körebe oyunu *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* ***[Bak: Ebelebel]***

Ebe bulgur [*İs.*], Küçük dolu şeklinde düşen kar taneleri, kar döşeği *(Samsun; Çepniköyü «Bolu»)* ***[Bak: Düğürcek, ebe bulguru]***

Ebe bulguru [*İs.*], Bulgur taneleri büyüklüğünde yağan kar *(Boyabat «Sinop»; Gerze köyü «Devrek - Zonguldak»; İst.)* ***[Bak: Ebebulgur, kırcı]***

Ebece [*İs.*], Kavun veya karpuzun elmadan küçük olan hali *(Honaz «Denizli»)*

Ebeç [*İs.*], Kurbağa *(Ortalık «Ayancık - Sinop»)*

Ebede [*İs.*], **1.** Kına gecesi gelinin başına toplanan kimselerin getirdikleri hediye *(Kamalos «Samsun»)* ***[Bak: Saçı]*** — **2.** Düğün günü geline verilen hediyeleri toplayıp göz önüne yayan (teşhir eden) kadın: **Fahriyenin ebedesi Fatmadır** *(Vezirköprü «Samsun»)*

Ebeh [*N.*], Acı duyulduğu zaman çıkarılan ses *(Başmakçı «Dinar - Afyon»; Yakaköy «Keçiborlu-Isparta»)*

Ebek [*İs.*], Açık ve yüksek yer *(Bayramlı «Daday - Kastamonu»)*

Ebekaç [*İs.*], Saklambaç oyunu *(Karaman «Konya»)*

Ebekulağı [*İs.*], Salyangoz *(Yeniköy, Tokat; Amasya; Çankırı)* ***[Bak: Ebebe]***

Ebekuşağı [*İs.*], Alâimisema *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Darıca

«*Gebze - Kocaeli*»; *Seyit köyü, Çandır, Şehli* «*Giresun*»*)* **[Bak: Ebemkuşağı]**

Ebelebel [*İs.*], Körebe oyunu *(Isparta)* **[Bak: Ebebe, 2]**

Ebelek sebelek [*S.*], Yürürken sık-sık düşüp kalkan, düşe kalka yürüyen [İnsan veya hayvan] *(Bodrum* «*Muğla*»*)*

Ebelemek [*F.*], İtina etmek, iyi bakmak, el üstünde tutmak: **Çocuğu ne kadar ebelersen o kadar iyi olur:** *Konya; Isparta)*

Ebelik [*İs.*], **1.** Ebegümeci *(Kilis* «*Gaziantep*»*; Maraş)* **[Bak: Ebem ekmeği, 1]** — **2.** Yaban pancarı *(Pazarcık* «*Gaziantep*»*)*

Ebem ekmeği [*İs.*], **1.** Ebegümeci *(Keşanuz* «*Ankara*»*; Konya)* **[Bak: Ebelik, 1]** — **2.** İki yüzü yağlanmış yufka veya bazlama, katlama: **Ebem ekmeğini ben çok severim** *(Güdül* «*Ayaş - Ankara*»*)*

Ebemkeşik [*İs.*], Alâimisema *(Kemaliye* «*Malatya*»*)* **[Bak: Ebemkuşağı]**

Ebemkuşağı [*İs.*], Alâimisema *(Ankara; Seyhan; Kırşehir; İzmir; Afyon; Bursa; Sivas; Yozgat; Çorum; Gaziantep; Maraş, Giresun; Kayseri; Elâzığ; Gümüşhane; Konya; Ağrı; Edirne; Erzurum; Ordu; Tokat; Samsun illeri)* **[Bak: Alakuşak, alkuşak, alyeşil kuşak, ebemkeşik, ebekuşağı]**

Ebem yamalığı [*İs.*], Lâpa lâpa yağan kar *(Düzağaç [?])*

Eben [*İs.*], Toprakta açılan çukur *(Çobansa* «*Fethiye - Muğla*»*)*

Eberivermek [*F.*], Getirivermek, getirmek *(Torbalı, Kuşadası* «*İzmir*»*; Abbaslık köyü, Dodurga* «*Bozüyük - Bilecik*»*; Afyon;* **Suyu eberiver:** *Kırkağaç, Alaşehir* «*Manisa*»*; Kütahya; Gölcük* «*İzmit - Kocaeli*»*; Bodrum, Gülağzı, Denizabat, Düğrek* «*Muğla*»*)*

Ebermek [*F.*], **1.** Getirmek *(İzmir; Aydın; Denizli; Bilecik; Manisa; Burdur; Antalya; Eskişehir; Kütahya; Konya; Kayseri; Balıkesir; Afyon; Muğla; Isparta; Bursa illeri)* — **2.** Başarmak *(Konya; Cebel* «*Eğridir*»*, Isparta)* — **3.** Bulmak *(Denizli)* — **4.** Gizlemek; götürmek *(İzmir ve dolayı)* **[Bak: Eletmek]**

Ebertlemek [*F.*], Çocuk veya hastaya ihtimam ve itina ile bakmak *(Bürhaniye, Nazilli* «*Balıkesir*»*)*

Ebesüt [*İs.*], Yağı alınmış süt ile yuğrularak yapılan ekmek *(Şereflikoçhisar* «*Ankara*»*)*

Ebeş [*İs.*], **1.** Konuşurken henüz hecelerin hakkını vermiyen çocuk *(Eğrigöz [?])* — **2.** [*S.*] Çirkin; koca başlı [kimse] *(Kozan, Seyhan ve çevresi)* — **3.** [*S.*] Kula rengi *(Seyhan)* — **4.** [*S.*] Alacabenekli; çilli *(Oymaklı* «*Seyhan*»*)* — **5.** [*S.*] Yaşiyle mütenasip söz söylemiyen ve her şeyi bilirim iddiasında bulunan *(Emet* «*Kütahya*»*)* — **6.** Gözlerinin önü kırmızıya çalar, sevimsiz kızıl renkli bir çeşit at *(Bekirli* «*Ceyhan - Seyhan*»*)*

Ebey [*N.*], Hayret bildirir: **Çocuğu hâlâ bulamadık ebey nerede!** *(Dışkaya köyü* «*Gemlik - Bursa*»*)*

Ebi [*İs.*], Hindi, ibi *(Kastamonu)*

Ebidük [*İs.*], Lâle soğanı; gelincik otu *(Orhaniye* «*Marmaris - Muğla*»*)*

Ebice [*İs.*], **1.** Hallaç tokmağı *(Köke*

«Gelendost - Isparta) — **2.** Kardeşlik *(Lâdik köyü «Niksar - Tokat»)*

Ebici [*İs.*], Ekmek: **Şu çocuğa biraz ebici ver!** *(Kütahya)*

Ebiçmek [*F.*], Çocuğu sırtına almak *(Konya; Isparta köyleri)*

Ebilemek [*İs.*], Arzulamak, istemek *(Fariske, Halimiye köyü «Ermenak - Konya»)*

Ebilkubul olmak [*F.*], Barışmak; dostça toplanmak: **Dünkü düşmanlar bugün ebilkubul olmuşlar** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Ebilobut [*S.*], Ahmak, sersem *(Kale «Denizli»)*

Ebire [*Ed.*], Yâhû!. **(Ebire buraya gel!.** : *Adana, Toprakkale «Bahçe - Seyhan»; Çokak köyü* [?]*)*

Ebişek [*İs.*], Bir çeşit mantar *(Boyabat «Sinop»)*

Ebişmek [*F.*], **1.** Çocuğu sırtına almak *(Akseki, Korkuteli, Bağyaka «Fenike-Antalya»; Süçüllü «Yalvaç», Findos köyü, Köke, Isparta; Beyşehir, Akşehir, Sarayönü, Konya; Zonguldak)* ***[Bak: Habiçetmek]*** — **2.** Birisinin arkasına binmek *(Köprü köyü «Isparta»; Antalya; Çaltılar «Muğla»)*

Ebitçi [*S.*], Tutumlu, sıkı, kimseye bir şey vermiyen *(Türkbeyli «Mengen-Bolu»)*

Ebleşük [*İs.*], Kenarsız kapları ocakta tutmak için kullanılan düz ağızlı kıskaç [Kalaycılar arasında] *(Tokat)*

Eboo [*N.*], Şaşma, korku bildirir *(Ören köyü «Akçadağ-Malatya»)*

Ebre [*N.*], **1.** Şaşma bildirir *(Karaman «Konya»)* — **2.** [*İs.*] Arkadaş; kardeş *(Seyhan»)*

Ebrik ve **Eprik** [*İs.*], Erimeğe yüz tutmuş olan kar veya yağ *(Niğde; Alayunt «Kütahya»)*

Ebrim ebrim [*Zf.*], Büklüm büklüm *(Urfa)*

Ebrimek [*F.*], **1.** Eskimek, yıpranmak *(Kayseri; Tarsus «İçel»; Kayadibi «Giresun»; Genezin «Avanos-Kırşehir»)* — **2.** Yumuşamak *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)*

Ebrüm [*S.*], **1.** Kıvrık, iğri *(Diyarbakır)* ***[Bak: Ebrim ebrim]*** — **2.** Şişman *(Ünye «Ordu»)*

Ebrümek [*F.*], Erimeğe, dağılmağa yüz tutmak [Yiyecek şeyler hakkında] *(Zile «Tokat»)*

Ebu [*N.*], Şaşma bildirir *(Tavas «Denizli»)*

Ebürnünük [*S.*], Obur *(Seyhan)*

Ece [*S.*], **1.** Ak sakallı ihtiyar *(Ilgın «Konya»; Urla «İzmir»)* — **2.** [*İs.*] Ağabey *(Çakırlar «Akşehir», Balkanda «Beyşehir - Konya»; Demirciler «Gebze», Akhisar «Geyve», Derince «Kocaeli* [Yürüklerce]*»; Söke, Alihan «Çine», Yavlı «Köşk», Aydın; Findos köyü* [Hayta yürükleri], *Kesme «Eğridir-Isparta»; Çakırlar, Kayabaş «Korkuteli», Kaş, Gilevgi «Elmalı», Antalya; Ağzıkaraca «Kozan-Seyhan»; Mesyen, Şerefler, Dalyan, Çöğmen, Karaçalı, Muncular «Bodrum», Kaya «Fethiye-Muğla»; Menemen, Kuşadası, Torbalı «İzmir»; Hama, Honaz, Narlıdere «Denizli»; Hekimhan «Malatya»; Karacalar* [?]; *Allahdeyen «Salihli-Manisa»)* ***[Bak: Eçe]*** — **3.** [*İs.*] Baba *«Arapköy «Ordu»; Yenipazar «Gölpazarı - Bilecik»; Dere, Saçıkaralı aşireti «Konya»; Antalya)* — **4.** Güzel *(Sivas)* — **5.** [*İs.*] Yenge

(Kurudere «Giresun») — **6.** [*İs.*] Kadın, büyük ve necabetli kadın *(Karaçakal «Yenipazar - Aydın»; Diyarbakır)* ***[Bak: Eci, 5]*** — **7.** [*İs.*] Erkek kardeş *(Denizli; Erzin «Dörtyol-Hatay»; Seyhan)* ***[Bak : Eci, 3]*** — **8.** [*İs.*] Amca *(Borlu «Gördes - Manisa»; Gelendost «Isparta»)* ***[Bak: Aca 1, aco, aça]*** — **9.** [*İs.*] Abla *(Üçkuyu «Bolvadin - Afyon»; Bilecik; Çetmi «İzmir»)* ***[Bak : Ace 1, eci 1]*** — **10.** [*İs.*] Ağa *(Hayta aşireti, Bozan «İçel»; Eskihisar «Elmalı-Antalya»)* —**11.** [*İs.*] Üvey anne *(İlyasköyü [?])* — **12.** [*İs.*] Ense *(Söğüt «Bilecik»)* — **13.** [*İs.*] Hala çocuğu *(Cihanbeyli «Konya»)* ***[Bak: Ace 3, aco, aça]***

Ecene [*İs.*], **1.** Marangozların kullandıkları keski veya demir kalem *(Alaçayır «Şarkışla - Sivas»; B.Hırka «Çorum»)* ***[Bak: Ecine]*** — **2.** Tahta üzerine dört köşe delik açmak için kullanılan çelikten yapılmış küçük bir aygıt *(Karahoca «Haymana-Ankara»; Genezin «Avanos-Kırşehir»; Bektaş «Zara-Sivas»; Diğiköyü «Sungurlu-Çorum»)* — **3.** Ayakkabı yapılan hayvan derilerini delmek için dikey açı biçiminde demirden yapılmış bir aygıt *(Ordu)* — **4.** Taşçıların kullandıkları demir kalem *(Koçhisar «Ankara»)*

Ecenez [*S.*], Huysuz *(Beyoğlu «İst.»; Salar «Afyon»)*

Ecer [*S.*], **1.** Yeni : **Ecer evi var** *(Pazarcık «Gaziantep»)* — **2.** Pek iyi *(Kartal «İst.»)* ***[Bak : Acar]***

Eceremük [*S.*], Zayıf, cılız : **Busene kuzular pek eceremük doğuyor** *(Akpınar «Ordu»)*

Ecet [*İs.*], Dul bir kadının kocaya varması için beklemek mecburiyetinde olduğu zaman, iddet *(Bartın, Safranbolu «Zonguldak»)*

Ecevit [*S.*], **1.** Çevik, çalışkan, açık fikirli, açıkgöz *(Kadirli «Seyhan»; Yozgat; Ankara)* ***[Bak : Acevit]*** — **2.** Yaramaz : **Türkân pek ecevittir** *(Gönen «Isparta»)*

Eci [*İs.*], **1.** Abla, büyük kız kardeş *(Üğür, Müsellim, Çankırı; Ankara; Ünye, Fatsa «Ordu»; Belvar «Merzifon», Efte, Sarayönü, Ezinepazar, Amasya; köy [?]; Zile «Tokat»; Tosya «Kastamonu»; Kuzuluk, Hacıhamza, Sarin, Asarkavak, Çukur «İskilip», Çorum; Vezirköprü, Alaçam «Samsun»; Gerze, Boyabat «Sinop»)* ***[Bak: Ece, 9]*** — **2.** Büyükanne, nine *(Sadıkali, Köşker, Seydin «Avanos-Kırşehir»; Çelebi, Keskin «Ankara»; Girap «Amasya»; Besni «Malatya»; Demirli «Mecidiye - Edirne»; Elur, Emirdağ «Afyon»; Antalya; Barak, Pazarcık «Gaziantep»)* — **3.** Büyük erkek kardeş, ağabey *(Çaparlı aşireti «Giresun»; Sungurlu «Çorum»)* ***[Bak: Ece, 7]*** — **4.** Yenge *(Diği «Sungurlu-Çorum»)* — **5.** Hürmete lâyık ihtiyar kadın *(Ahlat «Bitlis»)* ***[Bak : Ece, 6]***

Ecik [*İs.*], **1.** Kasık (**Eciği ağrıyormuş** : *Erzurum, İriağaç, Malatya; Erzincan; İst.* [?]) ***[Bak : Ecük, 5)*** — **2.** Yağmurdan ıslanmış buğday veya arpa *(Çakır, Şebinkarahisar «Giresun»)* — **3.** Köpek yavrusu *(Devri «Bucak - Burdur»)*

Ecil [*İs.*], Keçi *(Adana)*

Ecilik [*İs.*], Sağdıçlık *(Dombaylı «Manisa»)*

Ecim [*S.*], **1.** Becerikli, girişkin *(De-*

nizli) — **2.** [*İs.*] Abl'a *(Ünye, Karakuş «Ordu»)* — **3.** [*İs.*] Saygıdeğer kadın *(Ünye «Ordu»)*— **4.** [*İs.*] Borç *(Lori «Bayburt - Gümüşane»)*

Ecim çekişmek [*F.*], İddia etmek, bahse girişmek *(Tavlusun «Kayseri»)*

Ecine [*İs.*], Taşçı veya demirci kalemi, keski *(Süksün «İncesu-Kayseri»)* ***[Bak: Ecene, 1]***

Ecir [*S.*], Aziz : **Ecir kardeşim** *(Kastamonu)*

Eclik [*İs.*], Duvar yaparken büyük taşlar arasına konulan küçük taşlar, moloz *(Kösrelli aşireti «Mersin - -İçel»)*

Ecük [*İs.*], Kalça *(Hasköy «İst. [Muh.]»)* ***[Bak: Ecik, 1]***

Eçe [*İs.*], Ağabey *(Kesim «Maraş»)* ***[Bak: Ece, 2]***

Eçer [*İs.*], Aşevi, mutfak : **Eçerin raflarını temizlemeyi unutma** *(Bolu)*

Eçi [*İs.*], Büyük kardeş *(Tekirdağ [Muh.]; Nikfer «Tavas - Denizli»)*

Eçki [*İs.*], Keçi *(Yazılıköy «Emirdağ-Afyon [Muh.]»)*

Ede [*İs.*], **1.** Büyük kardeş, ağabey *(Kilis, Barak «Halfeti», Çelik «Besni», Gaziantep; Hartlap, Kesim, Varyanlı, Efsus, Çolak «Andırın», Göksün, Şekeroba, Maraş; Bayındır «Bilecik»; Seydin «Avanos», Sadıkali, Köşker «Kırşehir»; Karayaka, Peyik, Sorgun, Yozgat; Mumcular «Bodrum-Muğla»; Borlu «Gördes - Manisa»; Mustafabeyli «Ceyhan», Kadirli, Bahçe, Gâvurdağı, Sırkıntı, Kozan, Kırmıt, Seyhan; Koçhisar «Konya»; Aydın; Bey köyü «Dinar», Emirdağ «Afyon»; Çeşme «İzmir»; Gümüşhacıköy «Amasya»; Çukur «Sungurlu-Çorum»; Bozyazı, Tarsus «İçel»; Savur «Mardin»; Demirli «Edirne»; Büyükafşar «Ankara»)* — **2.** Dede *(Konya; Bahçebaşı «Tokat»; Burdur köyleri; Findos köyü «Isparta»)* — **3.** Baba *(Yozgat; Tarsus, Çiftlik «İçel»; Erkilet «Kayseri»; Isparta* [Tahtacılar]; *Maraş; Köyceğiz «Muğla»; Sivas; Tercan «Erzurum»; Gaziantep; Kozan «Seyhan»)* — **4.** Amca *(Boğaz «Sungurlu-Çorum»)* — **5.** Abla *(Şehşahan «İncesu-Kayseri»)* ***[Bak: Aba 3, ace 1, bula 2, bavulla]***— **6.** Çingene *(Elbaşı «Kayseri»)* — **7.** Kendisine hürmet edilecek şahıs *(Civanyaylağı «Mersin-İçel»; Bektaşlı «Yozgat»)* — **8.** [*N.*] Kadınların kendilerinden yaşlı kadınlara ettikleri hitap *(Seydiler «Manavgat-Antalya»)* — **9.** Yirmi yaşına kadar olan çocuk *(Ankara)* — **10.** Hala çocuğu *(Cihanbeyli «Konya»)* ***[Bak: Ace, 3]***

Edek [*İs.*], Saklambaç oyunu *(Müratlar «Bayramiç-Çanakkale»)*

Edemik [*İs.*], Çam sakızı *(Kumarlar «Bayramiç-Çanakkale»)*

Edi [*İs.*], **1.** İcraat, vukuat *(Denizli)* — **2.** Büyü : **Ahmede edi yapmışlar** *(Tire «İzmir»)* — **3.** Baba *(Acıpayam «Denizli»)* — **4.** Yapılış *(Ulubey «Ordu»)* — **5.** Abla *(Burdur; Antalya)* ***[Bak: Bavulla, bula 2, aba, 3]***

Edik [*İs.*], **1.** Köylü çizmesi *(Barak, Kilis, Gaziantep; Göksün, Maraş; İncirgediği «Karaisalı», Kadirli, Gâvurdağ, Solaklı, Küçükçaylı «Ceyhan», Seyhan; Morcalı «Karaman», Fariske, Ermenak «Konya»; Yalova, Ger-*

mencik «Aydın»; Osmancık «Çorum»; Hisarcık, Pınarbaşı «Kayseri»; Eber köyü «Dinar-Afyon»; Sarayöyük «Denizli»; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Davutlar, Kuşadası, Tire, Kemalpaşa «İzmir»; Karadiken «Tarsus», Aksaz, Silifke, Mersin, İçel; Alanya «Antalya») — **2.** Patik, çocuk ayakkabısı *(Bolu; Bor, Niğde; Çal «Denizli»; Haymana, Şıhlar, Kışlacık, Tahtacı, Örencik, Ayaş, Ankara; Bektaşlı «Yozgat»; Sungurlu, Kızılviran «İskilip», Ovasarayköyü, Mecitözü «Çorum»; Edirne [Muh.]; Niksar «Tokat»; Anamur «İçel»; Kırşehir; Bozlar köyü, Eşme «Manisa»; Kargı «Tosya-Kastamonu»; Karaş «Ereğli», Seyit «Ilgın», Bayındır «Beyşehir», Bolat «Hadım», Konya; Akseki, Antalya; Bezkese köyü «Köyceğiz-Muğla»; Eğrigöz [?])* **[Bak: Babba, babı 1, çetik 1, edük]** — **3.** Köylü yemenisi, pabuç *(Gerce «Avanos», Köşker, Kırşehir; Şarkîkaraağaç «Isparta»; «Kayapınar, Akçaşehir «Konya»; Çamaltı, Kuşadası, Urla, İzmir; Narlıdere «Denizli»; Afyon; Kars; Germir «Kayseri»; Seyhan; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Hartlap «Maraş»; Mansurlu «Seyhan»; Alanya, Serik, Antalya)* — **4.** Mest *(Manyan «Karaman», Göcer «Konya»; Büyükelmalı «Bozüyük - Bilecik»; Maraş; Kastamonu; Akçakaya «Erkilet - Kayseri»)* — **5.** Terlik *(Bolvadin, Afyon; Urfa; Amasya; Bürhaniye «Nazilli - Aydın»; Yalvaç «Isparta»; Tavşanlı «Kütahya»; Akşehir, Sille «Konya»)* — **6.** Yünden yapılmış patik *(Kızılköy «Ezine-Çanakkale»; Eskişehir; Bodrum «Muğla»)* — **7.** İskarpin *(Maraş)* — **8.** Karda yürümeğe mahsus ayakkabı *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)* — **9.** Mısır bulguru *(Kadınhanı «Konya»)* — **10.** Alâka : **Bağda ediğim kalmadı; Çok ediksiz adam** *(Kula «Manisa»)*

Edilcev [*İs.*], Sünnet : **Peygamber, edilcevini tutmıyanlara ötün etmez** *(Ünye «Ordu»)*

Edirtmek [*F.*], İnek sağılacağı vakit yavrusuna memelerini yumuşatacak kadar emzirtmek *(Satılmış «Eskişehir»; Kütahya)*

Edişmek [*F.*], Münakaşa etmek, söz atışmak; büyüklerin sözüne hürmetsizlik etmek *(Köy «Himmetli», Niğde; Sungurlu, Çorum; Kayseri köyleri)*

Editlemek [*F.*], **1.** Hayvanı yalandan emmek *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)* — **2.** İsrar etmek : **Editleyip durma** *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)*

Ediyaman [*İs.*], Havuç *(Gürağaç «Tavşanlı - Kütahya»)*

Edraman [*S.*], İri *(Kuzgun «Seyhan»)*

Edrek [*İs.*], Kalaycı veya demirci ocaklarında ateşi karıştırmıya yarıyan demir *(Tokat; Lâdik «Samsun»)* **[Bak: Edrenk]**

Edrenk [*İs.*], Demircilerin ocaklarındaki ateşi toplamak için kullandıkları ucu eğri demir, gelberi *(Burhan* [?]) **[Bak: Edrek]**

Edük [*İs.*], Çocuk patiği *(Gökcesu «Bolu»)* **[Bak: Edik, 2]**

Edükleme [*İs.*], İneği ikinci defa sağma *(Boyabat «Sinop»)*

Eezen [*İs.*], Bir çeşit romatizma *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Efe [*İs.*], **1.** Ağabey, büyük kardeş

(Çandarlı «Bergama», Tire, Ödemiş, Kemalpaşa, Kuşadası «İzmir»; Denizli; Aydın; Gerit, Dereköy, Gülağzı, Mesevle, Dalyan, Seki, Bağyaka, Bozarmut, Ahıköy, Marmaris, Milâs, Muğla; Kırkağaç, İğdecik, Sancaklıboz «Manisa», Bakacak [?]) ***[Bak: Efi]*** — **2.** Eşkiya başı, reisi *(Tire «İzmir»)* — **3.** [*S.*] Yiğit, cesur *(Aydın)* — **4.** Baba *(Erzurum)*

Efedik [*İs.*], Eğlence *(Niğde)*

Efek [*İs.*], **1.** Yaban yoncası, fiy *(Ulucak «Menemen-İzmir* [*Muh.*]*»; Aliköyü, Isparta; Ayrancı, Boğazköyü «Ereğli», Eğirler «Beyşehir-Konya»; Koyulhisar, Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Toz gibi yağan kar *(Tepelice «Bozkır-Konya»)*

Efelek [*İs.*], Lâbada denilen bir türlü ot *(Dereçine «Bolvadin-Afyon»; Bardaçık «Eskişehir»; Kurtköyü «İst.»)* ***[Bak: Çalba 2, efelik]***

Efelekli [*S.*], Aceleci, telâşlı *(Balkur «Devrek-Zonguldak»)*

Efelik [*İs.*], Lâbada *(Çorum; Kocaeli)* ***[Bak: Efelek]***

Efenek [*S.*], Çok gıdıklanan adam *(Ermenak «Konya»)*

Efenk [*İs.*], Kurutularak kışın hayvanlara verilen, bağla veya karacaot denilen bir türlü bitki (**Bu yıl ekinlerde çok efenk var** : *Bayındır «İzmir»; Köprücük «Emet - Kütahya»)*

Efeyik [*İs.*], Kumru (**Bir efeyik gördüm** : *Lâdik «Samsun»; Çıkıl «Ilgın-Konya»)* ***[Bak: Efik]***

Efi [*İs.*], Ağabey *(Maden köyü «Simav-Kütahya»)* ***[Bak: Efe, 1]***

Efik [*İs.*], Kumru *(Mengen «Bolu»)* ***[Bak: Efeyik]***

Efil efil [*Zf.*], **1.** Hafif hafif, yavaş yavaş [Rüzgârın esmesini tavsifde kullanılır] *(Mesudiye, Boztekke «Giresun»; Hani «Lica - Diyarbakır»; Fariske «Ermenak - Konya»)* ***[Bak: Ilgıt ılgıt]*** — **2.** Çayır çayır *(Kütahya)* — **3.** Serin serin *(Eskişehir)* **4.** [S.] Salkımsaçak : **Başına efil efil çiçek takmışlardı** *(Gaziantep)*

Efilemek [*F.*], **1.** Korku veya sevinç tesiriyle yürek çarpmak *(Hamurcu «İncesu», Kayseri; Nevşehir «Niğde»; Mehmetli köyü «Kadirli - Seyhan»)* — **2.** Menevişlemek, dalgalı bir renk vermek *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)*

Efillenmek [*F.*], Koku yayılmak *(Erzurum)*

Efilti [*İs.*], **1.** Yürek çarpıntısı *(Kayseri)* — **2.** Hafif rüzgâr *(Taşucu, Silifke «İçel»)*

Efin [*İs.*], Ardıç meyvası *(Süsey «Araç - Kastamonu»; Şebinkarahisar «Giresun»)*

Efin tefin [*Zf.*], Darmadağınık, karmakarışık *(Urfa; Gaziantep; Ahırlı «Ankara»)*

Efin tefin etmek [*F.*], Darmadağınık etmek, altüst etmek, döküp saçmak *(Malatya)*

Efin tefin olmak [*F.*], Harap olup bozulmak, dağılmak: **Kimsenin evi efin tefin olmasın** *(Nizip «Gaziantep»)*

Efir [*İs.*], Çok sarfedilen nefes *(Karacasu «Aydın»)*

Efir efir [*Zf.*], Hafif hafif [Rüzgârın esmesini tavsifte kullanılır] *(Kürkçüler «Seyhan»)* ***[Bak: Efil efil, 1]***

Efirge [*İs.*], Ağaçlardan çiçek dökü-

lünce görünen meyvanın şekli *(Yuvacık «İzmit - Kocaeli [Muh.]»)*

Efir nefir etme [*İs.*], Küfretme, fena söyleme *(Konya ve dolayı)*

Efirti [*İs.*], Pek yavaş , fakat serince esen rüzgâr : **Hiç efirti yok, yapraklar bile kımıldamıyor** *(Bor «Niğde»)*

Efismek [*F.*], Savurmak : **Mercimeği efis te getir** *(Siverek «Urfa»)*

Efiş nefiş [*İs.*], Geceleyin yenilen yaş veya kuru yemişler, çeşitli kuru yemiş, çerez *(Konya; Uluborlu «Isparta»)*

Efiyen [*İs.*], Ardıç meyvası *(Bolu)* *[Bak: Efin]*

Efkere [*İs.*], Evlerin önünde bulunan 1-3 dönüm genişliğinde, etrafı tel, çit veya duvarla çevrilmiş yer *(Değirmenocağı «Osmaniye», Seyhan)*

Efrikli [*S.*], Düşüncesiz; aceleci *(Bayındır «Beyşehir - Konya»)*

Efsecek [*İs.*], Bir tahta kalınlığında ve daire biçiminde ağaçlardan yontularak yapılan, içinde fındık ve fasulya tanelerinin tozlarını ve topraklarını ayırmağa yarıyan bir aygıt *(Lâpa, Hisarkeriş «Giresun»)*

Efselemek [*F.*], Toprağı inceltmek *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)*

Efsermek [*F.*], Döğülmüş hububatın kabuklarını savurmak *(Poyracık «Kınık», Bergama «İzmir»)*

Eftef [*S.*], Asılsız : **Bu adam bir takım eftef şeyler söyledi** *(Vakıfköyü «Tavas-Denizli»)*

Eften püften [*S.*], Dayanıksız, metanetsiz : **Eften püften bir elbise işte** *(Denizli)*

Eftik [*İs.*], **1.** Vakit geçirmek için ufak bir işle uğraşma, eğlenme *(Niğde; Çakaldere «Ceyhan», Tuzla, Seyhan; Manavgat, Apturrahmanlar «Serik - Antalya»; Avdancık «Bucak - Burdur»; Tarsus «İçel»)* — **2.** Can sıkıntısı ile durup düşünme *(Boztepe «Serik-Antalya»; Avdancık «Bucak - Burdur»; Tarsus «İçel»)* — **3.** Acele, telâş *(Beyşehir «Konya»)* — **4.** Kıymetsiz, kârsız meşguliyet *(Zanapa «Ereğli-Konya»)*

Eftik etmek [*F.*], Vakit geçirmek için bir şeyle uğraşmak, eylenmek *(Kayseri;* **Elimdeki çorap örgüsü ile eftik ediyorum:** *Niğde)*

Eftikleme [*İs.*], Vakit geçirme, eğlenme *(Boztepe «Manavgat - Antalya»)*

Eftiklemek [*F.*], **1.** Vakit geçirmek için bir şeyle eğlenmek *(Çakallı «Seyhan»; Kızıllar, Karaman «Konya»)* — **2.** Telâş etmek *(Karaman «Konya»)* — **3.** Biraz korkmak ve heyecanlanmak *(Seydişehir «Konya»)* — **4.** Herhangi bir iş için endişeye düşmek, merakla beklemek, acele etmek *(Pırnaz «Fethiye-Muğla»)*

Eftiklenmek [*F.*], Vakit geçirmek : **Al bu fıstıkları da biraz eftiklen** *(Tekir «Silifke - İçel»)*

Eftüklemek [*İs.*], Can sıkıntısını defetmek için oyalanmak, eğlenmek *(Seyhan)*

Efün yefün olmak [*F.*], Şaşırıp kalmak, neye uğradığını bilmemek: **Beni görünce efün yefün oldu** *(Akseki «Antalya»)*

Efür sefür [*Zf.*], Üstünkörü; alelâ-

cele; mümkün olduğu kadar *(Akseki «Antalya»)*

Eğ [*İs.*], Etek: **Eğinden aldım yakasına yamadım** *(Çanıllı «Ayaş - Ankara»)*

Eğa [*İs.*], Kaburga : **Eğasının üçü kırılmış** *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)*

Eğan [*İs.*], Ekini harmana yaymak için kullanılan aygıt, diğren, anadut *(Bayburt «Gümüşane»)*

Eğber [*S.*], Geçimsiz, aksi; budala *(Ermenak «Konya»)*

Eğbez eğbez [*Zf.*], Küme küme, kafile kafile, bölük bölük *(Karacaören «Bahçe»*, **Eğbez eğbez evler konmuş ovasının çöllerinde:** Kırmıt *«Osmaniye-Seyhan»)*

Eğde [*İs.*], Bahçelerdeki otları kesmek için kullanılan tahta saplı ve iğri uçlu bir aygıt *(Kayseri)*

Eğdi [*İs.*], **1** Sebze diplerindeki otları kesmeğe ve sebzelerin diplerini kabartmağa yarıyan bir türlü çapa *(Ahırlı «Ankara»; Kemaliye «Malatya»; Süksün, İncesu, İsgölü, Darsıyak, Develi, Erkilet, Kayseri)* — **2.** Ağaç kaşıkların içini oymağa yarıyan bir türlü aygıt *(Güzüngüt «Malatya»; Kadirli «Seyhan»; Bardas, Mastat «Karaman - Konya»; Büyükhırka «Alaca - Çorum»)* — **3.** Sakaların kullandıkları su omuzluğu *(Eflani «Safranbolu-Zonguldak»)* — **4.** Peteklerden bal almakta kullanılan eğri uçlu demir aygıt *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Eğdilenmek [*F.*], Zayıflamak : **Koyunlar eğdilendi** *(Yeniköy «Ceyhan-Seyhan»)*

Eğdirme [*İs.*], Kadın başlıklarının kenarlarına konulan oya *(Terkeşan «Yozgat»)*

Eğe [*İs.*], **1.** Kısmet, nasip, hisse *(Kars)* — **2.** [*N.*] Şaşma ve korku bildirir *(Köşker «Kırşehir»)* — **3.** Motör veya kayık içinde bulunan bölme tahtaları *(Trabzon)* — **4.** Sahip, ağa **(Bu develerin eğesi Ahmettir:** *Cihanbeyli* [Türkmenler], *Konya; Trabzon* [*Muh.*]; *Şebinkarahisar «Giresun»; Malatya; Arpaçay «Kars* [Karapapak Türkleri]») — **5.** Büyük kardeş, ağabey *(Böğrüdelik «Cihanbeyli - Konya* [*Muh.*]»; *İst.* [*Muh.*]*)* — **6.** Hısım, akraba: **İt eğesini tanımaz** *(Diyarbakır)*

Eğeberi [*Zf.*], Öteberi *(Eski «Ödemiş-İzmir»)*

Eğece [*İs.*], **1.** Kadınların yalnız başlarını yıkaması *(Erzurum)* — **2.** Neçliye fasilesinden bir çeşit kılçıklı bitgi *(Sandıklı «Afyon»)*.

Eğeç [*İs.*], Bayırımsı bir tarlanın çukur yeri *(Ankara)*

Eğeçi [*İs.*], Kızkardeş *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Eğef [*İs.*], **1.** Saban okunu boyunduruğa rapteden halka gibi bükülmüş ağaç *(Bâlâ «Ankara»; Saraycık «Kütahya»; Düğrek «Muğla»; Durasıllı «Salihli-Manisa»; Güvere «Silifke - İçel»; Barla «Eğridir», Isparta ve köylüleri; Karkın «Çumra», Karapınar, Marcalı, Manyan, Karaman, Ermenak, Keras «Ereğli», Tepelice, Bozkır, Ilgın, Boyalı, Kırlıgiret, Hotamış, Sille, Akçaşehir, Konya; Ulucak «Kemalpaşa», Bayındır, Tire, Bornova «İzmir»; Çivril «Denizli»)* —**2.** Arabaya yük yüklerken iplerin kolaylıkla geçmesini temin eden

ağaç halka *(Bergama «İzmir»)* — **3.** Bez dokuma aygıtı *(Konya)*

Eğek [*İs.*], **1.** Sabanı kullanmak için çift sürenin eliyle tuttuğu yer, tutak *(Karahisar «Tavas-Denizli»; Seyhan; Ünye, Ordu; Lâdik «Samsun»; Gürcü köyü «Kızılcahamam - Ankara»; Bolu; Eskere, Geriçam «Köyceğiz - Muğla»; Yıldızeli «Sivas»)* ***[Bak: Enek, 2]*** — **2.** Kara sabanın en büyük ve esaslı parçası, göğdesinin eğri kısmı *(Kayı «Tosya-Kastamonu»; Sarayözü «Amasya»)* — **3.** Saban demirinin takıldığı ağacın ucu *(Maruf «Çankırı»; Sinop; Samsun)* ***[Bak: Eynek]*** — **4.** Saban demirinin oturduğu yer *(İncesu köyü «Sungurlu - Çorum»; Yeğren «Konya»)* — **5.** Saban demirinin takıldığı ağaçtan yapılmış eğri kısım *(Elbistan «Maraş»; Alaçam «Samsun»)* — **6.** Alt çene kemiği *(Yukarısölöz «Orhangazi-Bursa [Muh.]»)* — **7.** Çene *(Kızılcahamam «Ankara»)*

Eğeleşmek [*F.*], Büyümek : **Bizim çocuk artık eğeleşti.** *(Emirler «Bâlâ-Ankara»)*

Eğelik [*İs.*], Çocuğu olmıyan kadınlara çocuğu için yapılan ilâç *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Eğelmek [*F.*], Getirmek, celbetmek *(Üçkuyu «Çal-Denizli»)*

Eğemi [*S.*], **1.** Boyunduruğa alışkın öküz *(Saray «Gerze - Sinop»)* — **2.** Her hangi bir zanaatta acemilik devresini geçirmiş kimse *(Çukurköy «Menemen-İzmir»)*

Eğen [*İs.*], Eziyet *(İçel)*

Eğen ağacı [*İs.*], Huysuz hayvanların ağzına takılan ağaç *(Bursa)*

Eğenk [*İs.*], **1.** Sabanın el ile tutulan yeri, tutak *(Nikfer, Tavas «Denizli»; Gelenbe «Kırkağaç - Manisa»; Gözene «Malatya»)* — **2.** Saban ökçesi *(Başlamış «Dörtyol - Hatay»)* — **3.** Sabanın toprağa giren kısmı *(Elâzığ; Hisarçakır «Şebinkarahisar - Giresun»)*

Eğens [*İs.*], Çift sürülürken sabanın açtığı iz, yol *(Bürhanettin «Ordu»)* ***[Bak: Baran]***

Eğer [*İs.*], Tazı *(Çilehane «Reşadiye-Tokat [Muh.]»)*

Eğeremek [*F.*], Sıcakta hayvanları gölge altına toplamak *(Başköy «Tavşanlı-Kütahya»)*

Eğer mumu [*İs.*], Arıların kışın kovanlarının deliklerini sıvadıkları madde *(Niğde)* ***[Bak: Eğil mumu]***

Eğeşmek [*F.*], **1.** İddialaşmak **(Benimle ne eğeşiyorsun:** *Erzin «Dörtyol - Hatay»; Yapıntı «Mut - İçel»; Derekûlât «Çerkeş - Çankırı»)* — **2.** Bir işin yapılmasını emretmek : **Çocuğa iş eğeş, dön arkasına düş** *(Kesme «Eğridir - İsparta»)* — **3.** Rekabet etmek *(Alacahan «Kangal - Sivas)* — **4.** Lâkırdı etmek *(Sivas)*

Eğey [*İs.*], Bir ucu boşta bulunan kaburga kemikleri *(Karaman «Konya»)*

Eğez [*İs.*], Derin ve çukur in *(Veliköy «Çoruh»)*

Eğeze [*S.*], Cılız, zayıf : **Eğeze çocuk** *(Aşağıkaraçay «Honaz-Denizli»)*

Eği [*İs.*], Arabaların özek demiri *(İçerenköy «İst. [Muh.]»)*

Eğiç [*İs.*], **1.** Petekten bal almak için kullanılan ucu eğri demir *(Develi «Kayseri»)* — **2.** Yemiş koparmak için ağaç dalını tutup çekmeğe yarıyan ucu eğri aygıt *(Bergama «İzmir»)* — **3.** Ekmeği tandırdan almağa yarıyan şiş *(Harput «Elâzığ»)*

Eğiçmeç [*İs.*], Yün eğirmeğe yarıyan aygıt *(Bardas, Manyan «Karaman», Kayapınar, Fariske «Ermenak - Konya»)* ***[Bak: Eğirmeç]***

Eğidemir [*İs.*], Marangozların oyma için kullandıkları demir kalem *(Alayunt «Kütahya»)*

Eğil [*İs.*], **1.** Üstbaş, giyecek *(Merzifon «Amasya»)* — **2.** Develeri kaçırmamak için dizlerine bağlanan yün ip *(Nevşehir «Niğde»)*

Eğilce [*İs.*], Merkeplerin burunlarına girerek onları huylandıran arı büyüklüğünde bir sinek *(Muğla)*

Eğil mumu [*İs.*], Kışın arıların kovan deliklerini sıvadıkları madde *(Pınarbaşı «Kayseri»)* ***[Bak: Eğer mumu]***

Eğim [*İs.*], **1.** İstidat *(Çanakkale)* — **2.** Ağabey *(Aydın)*

Eğimli [*S.*], Hünerli, istidatlı *(Çorakçılar «Kayseri»)*

Eğin [*İs.*], **1.** Sırt, arka (**Karnım tok, eğnim pek** : *Afyon; Ankara; Konya; Kastamonu)* — **2.** Üstbaş (**Eğnini nerede kirlettin ?** : *Kirpe «Safranbolu-Zonguldak»; Isparta; Muscalı «Çarşamba», Kavak «Samsun»)*

Eğinbaş [*İs.*], Üstbaş, elbise *(Sandallar «Devrek-Zonguldak»)*

Eğindirik [*İs.*], Piroplazmoz hastalığı *(Varvil «Milâs - Muğla»)*

Eğindirlik [*İs.*], **1.** Entari, gömlek gibi şeylerin çabuk eskimemesi için yakanın ön ve arka taraflarına konulan astar *(İznik «Bursa»)* — **2.** Elbise*(İznik «Bursa»)*

Eğinti [*İs.*], Eye ağzından dökülen demir ufağı *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Eğir [*İs.*], **1.** Erik cinsinden kırmızı bir çeşit meyva, kızılcık: **Sonbaharda eğir reçeli yapacağım** *(Konya)* —**2.** Arıların bir çeşit ifrazatı *(Avutmuş, Şebinkarahisar «Giresun»; Kemaliye ve dolayı «Malatya»)*

Eğircek [*İs.*], Yün veya iplik bükmekte kullanılan ucu sivri bir ağaç *(Mersin köyü «Perşembe - Ordu»)*

Eğirgeç [*İs.*], Yün ipliğini bükerek sarmağa yarıyan ağaç veya demirden yapılmış aygıt *(Kastanbul «Ezine - Çanakkale»)*

Eğirme [*İs.*], Çarşamba *(Sücüllü «Yalvaç - İsparta»)*

Eğirmeç [*İs.*], Yün veya iplik bükmeğe yarıyan aygıt *(Fariske «Ermenak», Ereğli, Detse «Konya»; Yalvaç «İsparta»; Anamur, Güzeloluk «Silifke - İçel»; Niğde)* ***[Bak: Kirman]***

Eğirmek [*F.*], **1.** Yün ve ip ipliği gibi maddeleri bükmek *(İnebeyli «Karamürsel», İzmit «Kocaeli»; Zermut, Bayburt «Gümüşane»; Yazıca «Bolu»; Sinop; Akyene «Anamur - İçel»; Seyhan; Kütahya)* — **2.** Hayvanları bir araya toplamak: **Çamlıkta koyunları eğirdim** *(Orhaneli «Bursa»)*

Eğirtmek [*F.*], Köpek havlamak *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Eğiş [*İs.*], **1.** Ateş küreği *(Ağın, Arapkir, Malatya; Elâzığ; Urfa; Tokat; Konya; Çankırı; Sivas; Diyarbakır)* ***[Bak : Ekiş]*** — **2.** Teknedeki hamuru kazımağa yarıyan bir çeşit aygıt *(Şebinkarahisar «Giresun»; Kamalos «Samsun»; Gümüşane; Yıldızeli «Sivas»; Ürgüp «Kayseri»; Zara «Amasya»; Şavşat*

«Çoruh») [Bak : Eyseran] — **3.** Ekmeği tandırdan almak için demirden yapılmış bir tarafı yassı aygıt *(Ürgüp, Kayseri; Harput, Elâzığ; Ergine «Kars»; Sivas; Eyidere «Rize»; Gemezin «Avanos - Kırşehir»; Erzurum; Piraziz «Giresun»)* — **4.** Tandırdaki ateşleri karıştırmaya ve düzeltmeye yarıyan aygıt *(Bayburt «Gümüşane»; Artvin «Çoruh»; Vize, Höbek, Tavlısın, Ürgüp, Talas, Kayseri; Niğezevan «Yusufeli - Erzurum») [Bak: Ciba, 7]* — **5.** Demirden yapılmış uzun saplı kürek *(Ünye «Ordu»)* — **6.** Bıçkının ağzından dökülen talaş *(Zanapa «Ereğli - Konya»)* — **7.** Ateş ocaklarına uzatılan demir çubuk *(Erzurum)* — **8.** Çamur kazımak için kullanılan demir aygıt *(Samatya «İst.») [Bak : Cemek, 2)* — **9.** Maşa *(Erzurum)* — **10.** Sitem *(Niksar «Tokat»)* — **11.** [*S.*] İğri gözlü, şaşı *(Güvere köyü «Silifke - İçel»)* — **12.** Hububat ve bostanları sulamak için sabanla açılan yol *(Kayseri)* — **13.** Bostan ekmek için yapılan çift çizgi *(Kayseri)* — **14.** Gömeçten bal sağacak aygıt *(Bornova «İzmir») [Bak: Ağış]*

Eğiş büğüş [*S.*], İğri büğrü *(Tokat)*

Eğişik [*İs.*], Bir işi, arkadaşların birbiri üstüne atması: **Arkadaş olanlar işi benimserse aralarında eğişik olmaz** *(Başlamış «Dörtyol-Hatay»)*

Eğişmeç [*İs.*], İğ *(Karahüyük, Göcer, Karaman, Ermenak, Beyşehir, Konya) [Bak : Eğiçmeç]*

Eğişmek [*F.*], **1.** Kıskanmak, inatlaşmak *(Karadiken «Tarsus - İçel»)* — **2.** Sarkıntılık etmek *(Devrek «Zonguldak»)*

Eğit [*S.*], Yiğit, kabadayı *(Ankara)*

Eğlek [*İs.*], Çobanların yazın öğle vakti hayvanları dinlendirdikleri yer *(Afyon; Kastamonu köyleri; Niksar «Tokat»; Mamure «Yozgat»; Yukarıdinek «Şarkîkaraağaç - Isparta») [Bak: Eğlik]*

Eğlemek [*F.*], Bekletmek *(Kümbet köyü «Seyhan»; Sinop; Samsun)*

Eğleşmek [*F.*], **1.** Oturmak, ikamet etmek (**Ben yemende dokuz yıl eğleştim**: *Civanyaylağı «Mersin-İçel»; Sinop)* — **2.** Durmak, beklemek (**Biraz eğleş sana neler söyliyeceğim**: *Ereğli «Konya»; Sinop)*

Eğlik [*İs.*], Eğlenilen, beklenen yer: **Sığır eğlikinin yanında bir çeşme var** *(Afyon) [Bak: Eğlek]*

Eğlim [*İs.*], **1.** Altında barınılacak kadar büyük ve iğri olan taş *(Morcalı «Karaman - Konya»)* — **2.** Domates *(Ferhenk «Anamur-İçel)* — **3.** Kabiliyet, istidat *(Silifke «İçel») [Bak: Eğim, 1]*

Eğlim ağacı [*İs.*], Tek arabalarda hayvanın iki tarafındaki okların üzerinden geçen iğri, kıvrık ağaç *(Konya)*

Eğme [*İs.*], **1.** Gölgelik kaya altı *(Karahisar «Kayseri»; Kadirli «Seyhan»)* — **2.** Yazın ağaç dallarile yapılan ve üstü çul ile örtülen kulübe *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)* — **3.** Altı okka buğday alan ağaç ölçek *(Çiftlik «Niğde»)* — **4.** [*S.*] Hilâlkaş *(O. A. [?])*

Eğmece [*İs.*], Dağın aşağı doğru sarkmış kısmı *(Kaboğlu «Zonguldak»)*

Eğmecek [*İs.*], Ağaç dallarını iğmek için kullanılan ucu iğri bir sırık *(Darende «Malatya»)*

Eğmeç [*İs.*], **1.** Kuyudan su çekmek için kullanılan ucu iğri ağaç *(Malatya)* — **2.** Meyva ağaçlarının dallarını çekmek için kullanılan ucu iğri ağaç: **Yüksek dalları eğmeçle eğdim** *(Şişane «İst.»)* *[Bak: Eğmenç]* — **3.** Vücudün oynak yerleri *(Sivas)* — **4.** Çay veya ırmağın kıvrıntı yeri *(Düzköy «Ayancık - Sinop»)* — **5.** Tek atlı arabalarda hayvanın boynuna geçirilen hamut *(Balıkesir ve çevresi)* *[Bak : Derecen]*

Eğmel [*İs.*], Toprak tabakalarının yıkılması yüzünden bir tarafa meyletmiş olan büyük kayalar, taşlar *(Kızılca köyü «Hadım - Konya»)*

Eğmelik [*İs.*], İşlenmiyen orman *(Kürtün «Toğrul - Gümüşane»)*

Eğmenç [*İs.*], Meyva dallarını çekmeğe yarıyan ucu iğri sırık *(Malatya)* *[Bak: Eğmeç, 2]*

Eğmenmek [*F.*], Utanmak, çekinmek *(Karabekir «Yahşihan - Ankara»)*

Eğment [*İs.*], *(Keşanuz «Ankara»; Ulubey «Ordu»; Konya; Bozan köyü «Eskişehir»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* *[Bak: Ağman 1, amant]*

Eğmir [*İs.*], Kağnı tekerleğinin dingil geçecek yerine oturtulan demir halka *(Eğrigöz «Konya»; Dağal «Çal - Denizli»)*

Eğnel [*İs.*], İşçilerin muntazam sıra ile iş görmesi; avcuların avcu hattı üzerinde bir şeyi arayıp taraması *(Aydın)*

Eğnemek [*F.*], Eğnine (sırtına) bir şey almak, pelerin maşlah gibi bir şey örtünmek *(Çapar «Çankırı»)*

Eğnenmek [*F.*], Omuzlamak *(Diphacı «Merzifon - Amasya»)*

Eğni [*İs.*], Üstbaş, elbise *(Gökköy «Reşadiye - Tokat»; Samsun)*

Eğnihon [*S.*], Obur, miydesi şişkin *(Denizli)*

Eğnik [*İs.*], Bazı ot köklerini toplıyarak iç yağiyle kızartmak suretiyle yapılan bir yemek *(Sivas)*

Eğniksiz [*S.*], Söylemeğe lüzum bırakmadan eksiksiz iş yapan [adam] *(Denizli)*

Eğnimek [*F.*], Eskimek, kumaş akmak ve erimek: **Pantalonumun ağı eğniyiverdi** *(Denizli)*

Eğran [*İs.*], Kızılcık *(Çomaklar «Ödemiş - İzmir»)* *[Bak: Kiren]*

Eğrat [*İs.*], İmece *(Anbarlık [?])*

Eğre [*İs.*], Kağnı arabalarında okun mazıdan çıkarılması için takılan iğri çivi *(Eskiyapar «Alaca - Çorum»; Karayün «Hafik - Sivas»; Tokat; Elbistan «Maraş»)*

Eğredi vermek [*F.*], Peşin vermek *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Eğrek [*İs.*], **1.** Öğle sıcağında hayvanların toplandığı gölge yer *(Kastamonu; İzmir; Merzifon, Fakıekinciliği, Amasya; Alayunt «Kütahya»; Gelibolu «Çanakkale»; Höketçi «Seyhan»; Göksün «Maraş»; Bağyaka «Fenike - Antalya»; Kars)* *[Bak : Arak, erik, eyrek]* — **2.** İstirahat yeri*(Balıkesir ve çevresi)* *[Bak: Erek, 1]* — **3.** Eğlence yeri *(Yıldızeli «Sivas»)* — **4.** Misafir odası *(Yıldızeli «Sivas»)* — **5.** Öküz, manda, at gibi hayvanların bağlandığı yer *(Gümele, Çukurhisar «Söğüt - Bilecik»; Sandıklı «Afyon»; Amasya; Germik «Bolaman - Ordu»)* — **6.** Köy yakınında hayvanların toplandığı yer *(Germencik, Koçarlı «Ay-*

dın»; Misi «Bursa»; Çukur köyü, Şebinkarahisar «Giresun»; Honaz «Denizli»; Boğaz köyü «Çorum»; Kelkit «Gümüşane»; Vezirköprü «Samsun»; Eldirek, Beyobası «Köyceğiz - Muğla»; Yapıntı «Mut-İçel»; Kartal, Çatalca «Yalova - İst.»; Kütahya; Hayrabolu «Tekirdağ»; Boyabat «Sinop») — **7.** Ağıl *(Gündoğdu «Bursa»)* ***[Bak: Çalmar]*** — **8.** Dağ kuytularında hayvanların barındığı yer *(Anafarta «Çanakkale»)* — **9.** Hayvan ve yolcuların istirahat yeri *(Bafra «Samsun»)* — **10.** Akan suların yataklarını teşkil ettiği girintili, çıkıntılı topraklar *(Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)* — **11.** Köy veya mahallelerin genel meydanlığı *(Tire «İzmir»)* — **12.** Sığırların dağlarda toplu olarak yattığı yer *(Çukur köy «Karaisalı - Seyhan»)*

Eğrelti [*S.*], **1.** Yıkılmak üzere bulunan: **Bu ev eğrelti duruyor tamir edilmezse yıkılacak** *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)* — **2.** [*İs.*] Enli yapraklı meşe ağacı *(Kadirli «Seyhan»)*

Eğren [*İs.*], **1.** Girdap, döneğen *(Gelenbe «Kırkağaç-Manisa»; Güdül «Ayaş», Ortabereket, Sarılar «Nallıhan», Beypazarı «Ankara»)* ***[Bak: Eyran]*** — **2.** Kızılcık *(Diyarbakır; Aziziye «Burdur»; İzmir; Elmalı, Bağyaka «Finike», Antalya)* ***[Bak: Eren, ergen]*** — **3.** Yağmur sulariyle dolmuş olan çukur *(Marmaris «Muğla»)* — **4.** Toplanma yeri *(Balıkesir)* — **5.** Irmak kenarlarında kum, çakıl, mil gibi çöküntülerden meydana gelen topraklar *(Değirmenocağı «Osmaniye - Seyhan»)*

Eğrez [*İs.*], Eğridir gölünde bulunan beyaz, üzeri küçük pullu ve havyarı ağılı bir cins tatlı su balığı *(Eğridir «Isparta»)*

Eğri [*İs.*], Pıçak *(Zonguldak; Ankara)*

Eğrice [*İs.*], **1.** Hıdırellez : **Bu yıl eğrice iyi geçti** *(Yozgat)* ***[Bak : Eğrilce, 1]*** — **2.** At ve eşeklere mahsus olan sinek *(Navdalı «Mut», İçel; Manyan «Karaman - Konya»; Köşker «Kırşehir»; Seyhan)* — **3.** Atın ard ayağındaki sinir *(Bornova «İzmir»; Lâpseki «Çanakkale»)* — **4.** Nevruz *(Yozgat)* — **5.** Delibaş, karabohça da denilen koyun hastalığı *(İçerenköy «İst.»)* — **6.** Mazının tekerleğe yakın yerde içinden geçtiği yarım daire şeklindeki ağaç, kırlangıç *(Sinop; Samsun)*

Eğriç [*S.*], Münhanî *(Yıldızeli «Sivas»)*

Eğriçe [*İs.*], Eşek, at gibi hayvanlara musallat olan bir sinek *(Kızıllar «Karaman- Konya»; Atlasköyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Mersin «İçel»)* ***[Bak: Eğrice]***

Eğrik [*İs.*], *(Silifke, Civanyaylağı «İçel»; Yılanlı, Kesme «Eğridir - Isparta»; Uğurlu «Ermenak», Avdan «Ilgın», Akçalar «Seydişehir», Karaviran «Bozkır - Konya»)* ***[Bak: Eğrek, 1]***

Eğrikmek [*F.*], Su birikmek: **Tarlada su eğrikti** *(Karakuş «Ünye - Ordu»)* ***[Bak: İrikmek, irkmek]***

Eğrilce [*İs.*], **1.** Hıdırellez *(Sivas)* ***[Bak: Eğrice, 1]*** — **2.** Beli iğri, boz renkte bir cins arı *(Çapar «Tarsus - İçel»; Milâs «Muğla»)*

Eğrim [*İs.*], Domates *(Ermenak «Konya»)*

Eğrim büğrüm [*Zf.*], İyri büyrü, dolambaçlı: **Bu yol eğrim büğrümdür** *(Boyabat «Sinop»)*

Eğrimli [*İs.*], Sırmalı gelin elbisesi *(Eskişehir)*

Eğri yavşan [*İs.*], Lâvanta çiçeği *(Konya)*

Eğsan [*İs.*], Ağaçtan yapılan araba yastığı *(Doğanbey «Beyşehir - Konya»)*

Eğsen [*İs.*], Kağnı ve araba dingili *(Ankara; Hocaköy «Konya»; Eskişehir; Aydoğmuş «Isparta»; Afyon; Alagöz «Çankırı»)* ***[Bak: Dingil 2, ensen]***

Eğsenmek [*İs.*], Alay etmek, eğlenmek *(Şehli köyü «Pirâziz - Giresun»)*

Eğseren [*İs.*], Tekne kıyısına ve dibine yapışan hamuru kazımak için kullanılan aygıt *(Berk köyü «Bolu»; Kastamonu dolayı; Kalecik «Ankara»)* ***[Bak: Eğsiran 1, elsaran]***

Eğseri [*İs.*], **1.** Büyük çivi *(Ayaş «Ankara»;* **Yüz kuruşluk eğseri yeter:** *İnköy «Kütahya»;* **Kirişin başlarını eğseri ile tuttur:** *Sille «Konya»; Çankırı; Gündüzler* [*?*]*)* — **2.** Küçük çivi *(Çankırı çevresi; Gönay «Denizli»; Kastamonu)* ***[Bak: Eseri, 2]***

Eğsi [*İs.*], Ucu yarı yanmış odun *(Ermenak, Karaman, Hatip, Konya; Afyon; Honaz, Çal «Denizli»; Marmaris «Muğla»; Çandır «Serik», Kaş «Antalya»)* ***[Bak: Eksi, ensi, esi 1, eska]***

Eğsiran [*İs.*], **1.** (Yakademir köyü, *Isparta; Çeşme «İzmir»; Merzifon «Amasya»; Çankırı; Kütahya; Morcalı «Karaman», Gürnes «Akşehir - Konya»)* ***[Bak: Eğseren]*** — **2.** Ateş küreği *(Çomaklar «Ödemiş - İzmir»; Afyon; Gürnes «Akşehir - Konya»)*

Eğşimik [*İs.*], Ekşi ayranın kaynatılmasından elde edilen bir türlü yağsız peynir, çökelek *(Değirmenci «Uzunköprü - Edirne* [*Muh.*]*»)*

Eğşümük [*İs.*], Kusmuk; miyde bulantısı *(Kastamonu)*

Eğük [*İs.*], Gök *(Aksaray «Niğde»)*

Eğünnü [*İs.*], Sofa *(Boyabat (Sinop»)*

Eğz [*İs.*], Kinaye : **Ben senin hatırını saydım da geldim, niçin bana eğz ediyorsun** *(Yiğren «Boyabat - Sinop»)*

Eh [*Ed.*], **1.** Peki, evet *(Güney «Buldan», Denizler «Çal», Denizli; İncesu «Kayseri»; İleydağı «Uluborlu - Isparta»; Dere köyü «Emet - Kütahya»; Gölcük «Muğla»)* — **2.** [*İs.*] Kıymet: **Eh verme** *(Sivas)*

Ehdi [*S.*], Hasis [adam] *(Sekli «Beypazarı - Ankara»)* ***[Bak: Ekti, 2]***

Ehem [*S.*], Dargın *(Trabzon)*

Ehenk [*İs.*], **1.** Seyir, temâşâ *(Kozlar «Tavas - Denizli»)* — **2.** Saban demirinin takıldığı iğri ağaç *(Ordu)*

Eheşmek [*F.*], Bülûğa ermek *(Arapköy «Ordu»)* ***[Bak: Ekeşmek, 2]***

Ehi [*Ed.*], Değil mi? *(Burdur)*

Ehini [*Ed.*], Onu *(Honaz «Denizli»)*

Ehlez [*S.*], Zayıf, kuvvetsiz, çelimsiz *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Ehlezimek [*F.*], Derman ve takattan düşmek *(Seydin «Avanos - Kırşehir»)*

Ehliz? [*S.*], Uslu, sakin, ağırbaşlı: **Ahmedin çocukları pek ehlizdir** *(Konya; Anbanaz «Afyon»)*

Ehnesek [*S.*], Aptal *(Malatya)*

Ehnez [*S.*], Zayıf, hastalıklı; beceriksiz *(Yapıntı «Mut - İçel»; Kayadibi, Giresun; Köy [?])* **[Bak: Ehlez]**

Ehnezik [*İs.*], Güneşin tesirsiz ziyası *(Karahisar «Kayseri»)*

Ehnezimek [*F.*], **1.** Açlıktan zayıf düşmek, dermansız hale gelmek *(Kırşehir; Seyhan; Kemalpaşa «İzmir»; Hortu «Ereğli - Konya»)* — **2.** Çok acıkmak, içi ezilmek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **3.** Eskimeğe yüz tutmak *(Niğde)* **[Bak: Nezelmek]** — **4.** Ayak takılmak *(Seyhan)* — **5.** Az yorulmak *(Seyhan)* — **6.** Mukavemeti az olmak *(Konya; Yozgat)* **[Bak: Nezelmek]** — **7.** Mecalsizlikten, cansızlıktan esnemek *(Karaisalı «Seyhan»)*

Eh olmak [*F.*], Hayran olmak *(Malatya)*

Ehti [*S.*], **1.** Fakir, sefil *(Burunkaya, Yakademirciler «Zonguldak»)* — **2.** Görgüsüz, arsız *(Zonguldak)* — **3.** İhtiyar *(Amasra «Bartın - Zonguldak»)* — **4.** Görmemiş, hasis; tembel*(Devrek «Zonguldak»)* — **5.** [*İs.*] Karların toplandığı yer *(Konya)* — **6.** Anası ölerek evde beslenen veya başka hayvan emen kuzu *(Çankırı; Alayunt «Kütahya»)* — **7.** Anadan yetim *(Düzce «Bolu»)* **[Bak: Ekti,9]**

Ekdi [*S.*], **1.** Öksüz kalıp ta evde beslenen hayvan yavrusu *(Çankırı; Bezkise «Köyceğiz - Muğla»)* — **2.** İnsana alışık oğlak veya kuzu *(Pazarcık «Gaziantep»; Kütahya; Maraş)* — **3.** Anası öldüğü için her koyunu emmek istiyen yavru *(Darıcı «Sorgun - Yozgat* [Honamlı aşireti]*»)* — **4.** Yanaşma; piç; öksüz *(Mudurnu «Bolu»)* — **5.** Yetim çocuk*(Taşköprü «Kastamonu»)* — **6.** [*İs.*] Hizmetçi *(Boyabat «Sinop»)* — **7.** Kurnaz *(Yazıgınık «Mucur - Kırşehir»)* — **8.** Aç gözlü *(Afyon)* — **9.** Anası kocaya gidince babası evinde kalan çocuk *(Çankırı)* — **10.** Hasis *(Bolu dolayı)* — **11.** Davetsiz ziyafete giden, birinin arkasına takılan *(Çankırı; Honaz «Denizli»)* — **12.** Çok bilmiş *(Sille «Zıvarık - Konya»)*

Eke [*S.*], **1.** Yaşlı, ihtiyar, kart, büyük, olgun, geçkin, yetişkin, gürbüz [insan veya hayvan hakkında] *(Gümüşane; Erzincan; Lâdik köyü, Seydin «Avanos - Kırşehir»; Alucra, Giresun; Keskin «Ankara»; Darende, Malatya; Balıkesir; Gaziantep; Mamure «Yozgat»; Kars; Musik «Tutak - Ağrı»; Kavak «Kangal - Sivas»; Keçi köyü «Gümüşhacıköy-Amasya»; Osmaniye, Seyhan; Sungurlu, Çorum; Emirdağ «Afyon»)* — **2.** Kurnaz, usta, görgülü, tecrübeli, açıkgöz *(Paşalı «Feke», Haruniye «Bahçe», Kadirli, Seyhan; Pazar «Kızılcahamam», Dastarlı «Ayaş», Ankara; Karahisar, Hisarcık «Kayseri»; Çavuşçu «Ilgın», Ereğli, Konya; Kemaliye «Malatya»; Çankırı; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Yozgat; İskilip «Çorum»; Derince «İzmit - Kocaeli»; Edirne; İçel; Vezirköprü «Samsun»; Çakallık «Serik - Antalya»; Sivas; Kastamonu; Köğenk «Palu - Elâzığ»; Boyabat «Sinop»; İst.; Zile «Tokat»; Sayacı «Ordu»; Niğde)* **[Bak: Tevge]** — **3.** [*İs.*] Ağabey *(Giresun)* — **4.** [*İs.*] Küçük kardeş *(Hopa «Çoruh»; Misis «Seyhan»)* — **5.** Kendi küçük olduğu halde sözü ve işi büyük görülen [çocuk] *(Çankırı; Adana «Seyhan»)* — **6.** Geveze ve ukalâ [çocuk] *(Narlıdere «İzmir»)* — **7.** Dâhi *(Ankara)* — **8.**

[*İs.*] Baş çoban *(Salur köyü «Seydişehir - Konya»)*

Ekece [*S.*], Kabadayı tavırlı, efe tavırlı kimse *(Kilis «Gaziantep»; Maraş; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Ekecek [*İs.*], Tohum : **Ekecek zamanı geldi** *(Vezirköprü «Samsun»)*

Ekecik [*İs.*], **1.** Toprak tencere *(Genezin «Avanos», Kırşehir; Sazlıca, Uluağaç «Niğde»; Balçova «İzmir»)* — **2.** Reçel kavanozu *(Konya)*

Ekek [*İs.*], İki çene kemiğinin birleştiği yer *(Konya)*

Ekelemek [*F.*], **1.** Bir kimseyi başından savmak *(Halimiye «Ermenak-Konya»)* — **2.** Tevil etmek *(Edirne)*

Ekelenmek [*F.*], **1.** Bilgiçlik taslamak, gururlanmak (**Çok ekelenme:** *Develi «Kayseri»; Konya)* — **2.** Yaşlanmak *(Çankırı)* — **3.** Aksilenmek : **Yarın bağa gideceğiz ama Mehmet ekeleniyor** *(Maraş)*

Ekeleşmek [*F.*], Vücutça kuvvetlenmek, kemale ermek [insan veya hayvan hakkında] *(Gaziantep; Seyhan)*

Ekelge [*İs.*], **1.** Ekilmiye elverişli tarla **(Bu köyün ekelgesi az :** *Konya; Civanyaylağı «Mersin - İçel [Köserelli aşireti]»; Sarılar «Avanos-Kırşehir»)* ***[Bak : Ekenek 1, ekerek, ekerge]*** — **2.** Mezruat: **Bu tarlanın ekelgesi çok güzel** *(İzmit «Kocaeli»)*

Ekelmek [*F.*], **1.** Kendine gelmek, kendini bulmak, akılbaliğ olmak, reşid olmak, kâmil olmak *(Elâzığ)* — **2.** Kurnazlaşmak, tecrübe sahibi olmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Ekemen [*S.*], Kibirli, kurumlu *(Alansa «Kelkit - Gümüşane»)*

Ekenek [*İs.*], **1.** Ekilecek yer, tarla *(Görele, Tepeköy «Pirâziz - Giresun»; Kemah «Erzincan»; Yapıntı «Mut - İçel»; Rize; Gümüşane; Erzurum; Osmancık «Çorum»)* ***[Bak: Ekelge 1, ekerek, ekerge]*** — **2.** Buğday v.s. gibi ekilecek tohum *(Niğde köyleri)* — **3.** Saban demirinin geçirildiği ağaç *(Küpesi «Erzincan»)*

Ekercek [*İs.*], Yünden ip yapmak için kullanılan aygıt, ağarşak *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Ekerek [*İs.*], Tarla: **Bir gün bizim ekerekte baktım ki bir davar geziyor** *(İst. [Muh.])* ***[Bak : Ekelge 1, ekenek 1, ekerge]***

Ekerge [*İs.*], Tarla, ekilecek yer *(Niğde; Mersin «İçel»)* ***[Bak: Ekerek, ekelge 1, ekenek, 1]***

Ekeşik [*S.*], Bir işi ötekinin üstüne atan *(Kocaveli «Karaisalı», Gerdan «Seyhan»)*

Ekeşmek [*F.*], Rakip çıkmak, birinin yaptığı işi aynen yapmak istemek *(Rumkuş köyü «Seyhan»)* — **2.** Kartlaşmak, erkekleşmek, ihtiyarlamak; yavruluktan çıkarak anaç bir hale gelmek [kanatlı hayvanlar hakkında] *(Çorum)* ***[Bak: Eheşmek]***

Ekeşmiş [*S.*], **1.** Bilgi ve tecrübeli, gün görmüş [adam] *(Yozgat)* — **2.** Büyümüş te küçülmüş, yaşıyla uygun olmayacak hallerde bulunan *(Çankırı)* — **3.** Atak; kurnaz *(Çankırı)*

Eketaka [*S.*], Küçük yaşta olduğu halde büyükler gibi söz söyliyen [çocuk] *(Elbistan «Maraş»)* ***[Bak: Ekti, 17]***

Ekilci [*S.*], Fakir, yoksul *(Sarıyer «İst. [?]»)*

Ekinivermek [*F.*], Getirivermek (*Konya çevresi*)

Ekinnege [*İs.*], Dağ aralarında veya dağ tepelerinde, yamaçlar üzerinde bulunan düzlükler ve münbit yerler (*Çankırı*)

Ekinti [*İs.*], Ekilen şey (*Lâpseki «Çanakkale»*)

Ekir [*İs.*], Kaymak kızartması [?] (*Şereflikoçhisar «Ankara»*)

Ekire, ekirde, ekiresi [*Zf.*], Ora, yanında, yakınında (*Güney «Eşme - Manisa»*)

Ekis [*İs.*], Sitem, söz dokundurma (*Şebinkarahisar «Giresun»; Estiğin «Ohtap - Tokat»*)

Ekiş [*İs.*], Ateş küreği (*Arapkir, Malatya; Kayseri; Harput «Elâzığ»*) ***[Bak: Eğiş, 1]***

Ekişbeş [*İs.*], İp bükmeğe yarıyan ağaç, kirman (*Bozkır «Konya»*)

Ekiş üküş [*S.*], İğri büğrü: **Ekiş üküş yol; Ekiş üküş ağaç** (*Erzin «Dörtyol - Hatay»*)

Ekizce [*İs.*], Güneyde yekdiğerine gayet yakın iki yıldız (*Tavas «Denizli»; Ermenak «Konya»*) ***[Bak: Avcı çiftesi]***

Ekizler [*İs.*], Sabaha yakın güney doğusundan görünen yanyana iki yıldız (*Tavas «Denizli»; Bucak «Burdur»*)

Ekki [*S.*], **1.** Kurnaz (*Ankara*) — **2.** [*İs.*] Ham derilerin üzerine ekilen ve yayık tulumlarını pişirmek ve muhafaza etmek için kullanılan, çam kabuğundan yapılmış bir toz (*Bolay «Hadım-Konya»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»*)

Ekkin [*İs.*], Örümcek (*Sulutaş «Sille - Konya»*)

Ekleşmek [*F.*], Sataşmak, musallat olmak (*Bolu; Kastamonu; Yakademirciler «Zonguldak»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Mardar «Bafra - Samsun»*; **Haydi işine, ekleşip durma:** *Çankırı; Sinop*)

Ekne [*İs.*], İnsan ensesi (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»*)

Eksan [*İs.*], Kağnı dingili (*Alayunt «Kütahya»; Eğrigöz «Akşehir - Konya»; Barla «Eğridir - İsparta»*) ***[Bak: Eksen]***

Eksen [*İs.*], Kağnı dingili (*Alan «Çumra-Konya»; Afyon; Kümbetköyü «Seyitgazi - Eskişehir»; Çal, Güllü «Boldan», Narlıdere «Denizli»; Anafarta «Çanakkale»; Çiftlik «Kalecik», Ankara; İst.*) ***[Bak: Eksan]***

Eksi [*İs.*], Bir ucu yanmış odun, öğsü (*Bolu; Medar «Akhisar - Manisa»; Edirne; Gündoğdu «Rize»; Seyhan* [*Muh.*]; *İst.* [*Muh.*]; *Mollaveyis «Çoruh»*) ***[Bak: Eğsi]***

Eksin [*S.*], **1.** İhtiyar; aksi (*Narlıdere «İzmir»*) — **2.** Yaşlılık veya şiddetli bir hastalık dolayısiyle şaşalamış ve saflaşmış kimse (*Bürhaniye «Nazilli - Aydın»*)

Eksiran [*İs.*], **1.** Ateş küreği (*Beyşehir «Konya»*) — **2.** Hamur tahta veya teknelerini kazımağa yarar aygıt (*Elemen «Bolu»*) ***[Bak: Eksiranı, ekşisıran]*** — **3.** Hamur kesmekte kullanılan bir aygıt (*Karaman «Konya»*) ***[Bak: Eyseren]***

Eksiranı [*İs.*], Hamur kesen veya kazıyan aygıt (*B. Findos, Atabey «İsparta»; Tepelice «Bozkır - Konya»*) ***[Bak: Eksiran]***

Ekşi kara [*İs.*], Büyük, siyah, sulu ve iri taneli bir çeşit üzüm (*Hadım «Konya»*)

Ekşi kulak [*İs.*], Kuzukulağı *(Marmaris «Muğla»; Sarayköy «Denizli»)* ***[Bak: Ekşimenek, ekşincik]***

Ekşili [*İs.*], **1.** Turşu *(Urfa)* — **2.** Ekşi meyva koruklarını haşlayarak doğranmış ekmeğin üzerine koyup daha üstüne de yağ ve kavurma ilâve etmek suretiyle yapılan bir türlü yemek *(Erzincan)*

Ekşimenek [*İs.*], Kuzukulağı *(Pazarcık «Maraş»)* ***[Bak: Ekşi kulak, ekşincik]***

Ekşimik [*İs.*], **1.** Kesmik, yağı alınmış sütten yapılan peynir *(Balıkesir çevresi; İzmir [Muh.]; Sakaköyü «Kütahya [Muh.]»; Yenişehir, Bursa [Muh.]; Eskişehir; Akhisar «Manisa»)* ***[Bak: Çökelek, 1]*** — **2.** Sucuk [?] *(Kayseri)* — **3.** Kesilmiş süte tuz konarak yapılan bir çeşit yiyecek *(Samsun)* — **4.** Ayran kaynatılarak veyahut süt kestirilerek yapılan bir türlü yemek *(Kırklareli)*

Ekşimük [*İs.*], Yeşil köklü ve yuvarlak yapraklı mayhoş bir bitgi *(Dereköyü «Tokat»)*

Ekşincik [*İs.*], Kuzukulağı *(Çamlıca «İst. [?]»)* ***[Bak: Ekşimenek, ekşi kulak]***

Ekşisıran [*İs.*], Teknedeki hamuru kazımıya yarıyan bir aygıt *(Çanakkale)* ***[Bak: Eksiran, 2]***

Ekşi su [*İs.*], Maden suyu: **Ekşi sular hazma yarar** *(Vezirköprü «Samsun»)* ***[Bak: Acısu]***

Ekşitme [*İs.*], Yılan yastığı denilen otu tahammür ettirerek yapılan ekşi lâpa *(Kilis «Gaziantep»; Maraş)*

Ekte [*S.*], Evde büyütülen kuzu *(İçel;* **Benim üç tane ekte kuzum var:** *Aşağıtuzlukçu «Akşehir - Konya»)*

Ekti [*S.*], **1.** Anası ölüp te başka koyuna alıştırılan kuzu *(Giresun)* — **2.** Hasis, pinti, görmemiş *(Vize «Kırklareli»; Devrek «Zonguldak»; Edirne)* — **3.** Kimsesiz *(İzmir)* — **4.** Arsız *(Dayakadın «Çatalca-İst.»; İvriz «Konya»; Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»; Narlıdere «İzmir»)* — **5.** Tufeyli *(Narlıdere, Bergama «İzmir»; Konya; Sidek «Kaş - Antalya»)* — **6.** Aşağı, küçük şeylere tenezzül eden *(Çiğiller «Gördes - Manisa»)* — **7.** Ana veya babadan öksüz kalmış [çocuk] *(Kula «Manisa»; Aydın)* — **8.** Uyanık, işini bilen [adam] *(Kurugöl «Mucur - Kırşehir»)* — **9.** [*İs.*] Hizmetçi *(Elmalı, Bağyaka «Fenike - Antalya»; Isparta»)* — **10.** Atılmış, bırakılmış [çocuk] *(Tire «İzmir»)* — **11.** [*İs*] Metres, kapatma *(Marmaris «Muğla»)* — **12.** Alışkın, ehlileşmiş *(Üzümlü «Fethiye - Muğla»; Navdalı «Mut - İçel»; Maraş; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; İzmir [Muh.])* — **13.** Anası ölüp te rastgeldiği koyunu emen kuzu *(Balıkesir; Gördes«Manisa»; Mardar«Bafra - Samsun»; İst.; Alanlı «Aydın»; Seydiömer «Kütahya»)* — **14.** Dalkavuk *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **15.** Aç gözlü, obur *(İzmir [Muh.]; Zanapa «Ereğli - Konya»; Bolu [Muh.])* — **16.** Dağınık, intizamsız [adam] *(Giresun)* — **17.** Büyümüş te küçülmüş, söz ebesi *(Tömek, Konya)* ***[Bak: Eketaka]*** — **18.** Dilenci tabiatlı *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)* — **19.** Başkasının topraklarında otlıyan hayvan *(Kula «Manisa»)*

Ektü [*S.*], Yoksullukla büyümüş [adam] *(Belviran «Gerze - Sinop»)*

Eküge [*İs.*], Su yollarının taksim yeri *(Van)*

El [*İs.*], İlgi, alâka : **Senin insanlıkla hiç mi elin yoktur?** *(Tepeören «Giresun»)*

Elağız [*S.*], Dedikoducu *(İst.* [?]*)*

Elâvay [*S.*], Beceriksiz *(Kurugöl «Nevşehir - Niğde»; Kırşehir; Alembeyli «Çorum»)*

El avı [*İs.*], El yordamı *(Ulubey «Ordu»)*

Elbaşı [*S.*], Oyunda ilk oynıyan *(Urfa)*

Elbeli [*İs.*], Çelik çomak oyununda atılan çeliğin karşısındaki tarafından tutulması *(Kırşehir)*

Elberek [*S.*], İki kişi arasında söz getirip götüren *(Gümele «Söğüt - Bilecik»)* **[*Bak*: Elbiri]**

Elbeşik [*İs.*], Saatçilerin kullandıkları ufak bir türlü kıskaç *(Amasya)*

Elbeşte [*İs.*], **1.** Tabakların kullandıkları tekne *(Seyhan)* — **2.** Kulplu büyük kazan *(Gaziantep)* — **3.** Kuyu çengeli *(Tömek, Saraycık, Göndere «Konya»)* **[*Bak* : Elbeştir]**

Elbeşte dağarı [*İs.*], Tabakların deri ıslattıkları, içerisine somak ve palamut konmuş tekne *(İsparta)*

Elbeştir [*İs.*], Kuyu çengeli *(Konya)* **[*Bak* : Elbeşte, 3]**

Elbeyi [*İs.*], **1.** Nahiye müdürü *(Gülâbi köyü «Yozgat»)* — **2.** Vali, mıntaka kumandanı *(Cebelibereket «Seyhan»)*

Elbin [*İs.*], Zemheri: **Bu sene elbin çok kış yaptı** *(Ezine «Çanakkale* [*Muh.*]*»)*

Elbir [*S.*], **1.** Mutavassıt, iki kişinin arasını bulan *(Kadirli, Seyhan)* — **2.** Câsus *(Antakya «Hatay»)* — **3.** Pezevenk *(Köşker «Kırşehir»)*

Elbiri [*S.*], Bir kadınla bir erkeğin arasında lâf götürüp getiren *(Sungurlu «Çorum»)* **[*Bak*: Elberek]**

Elbiz [*İs.*], **1.** Sümüklü böcek *(Bayburt «Gümüşane»; Cebel, Kesme «Eğridir - Isparta»; Pazarviran «Pınarbaşı - Kayseri»)* — **2.** Örümcek ağı *(Konya; Marabuz «Elbistan - Maraş»; Gümüşkümbet «Mucur - Kırşehir»)* — **3.** Örümcek *(Erzin «Dörtyol - Hatay»; Tombak «Göksün-Maraş»; Pazarviran «Pınarbaşı - Kayseri»)* — **4.** [*S.*] Bitek olmıyan toprak *(Doruk «Ceyhan - Seyhan»)*

Elce [*İs.*], Yağ tavası (**Elceyi getir de yağ eritelim** : *Ahlat «Bitlis»; Muş; Van)* **[*Bak*: Kazik]**

Elcek [*İs.*], **1.** Eldiven (**Bu elcek gelin kızımızdan armağan geldi:** *Üçam «Bâlâ», Türkşerefli, Kalecik, Ankara; Elbaşı, Talas «Kayseri»; Karapınar, Çumra, Çetmi, Sille, Hatip «Konya»; Dünarek «Sivrihisar - Eskişehir»; Beşiri* [*Muh.*], *Ahlat «Bitlis»; Taşlıca «Diyadin - Ağrı»; Van; Kars; Kaleboynu, Kozan «Seyhan»; Hösün «Maraş»)* **[*Bak*: Ellik, 1]** — **2.** Çıkrığı çeviren kol *(Erzurum; Urfa; Kilis «Gaziantep»)* — **3.** Tırpanın el ile tutulan yeri *(Tokat)* — **4.** El değirmeninin taşını çevirecek tahta kol *(Sivas)* — **5.** Küçük yağ tavası *(Muş)* — **6.** Buğday sapları, parmakları kesmemesi için yolmacıların sol ellerine taktıkları üzerine meşin geçirilmiş tahta eldiven *(Harput «Elâzığ»)* **[*Bak* : Elcik, 1]**

Elci [*S.*], **1.** Alışkın [hayvanlar hakkında] *(Niksar «Tokat»)* — **2.** [*İs.*] Amele başı *(İncirlik «Seyhan»)* —

3. [*İs*] Çiftliklerde çalıştırmak için amele toplayan kimse *(İncirlik «Seyhan»)* — **4.** [*İs.*] Davar sürülerinin önünde giden koyun veya keçi *(Keskin köyü «Eskişehir»)* ***[Bak : Elcin, kösemen]***

Elcik [*İs.*], **1.** Ekin biçerken parmak uçlarına takılan mahfaza, ellik *(Kemalpaşa «İzmir»)* ***[Bak : Elcek, 6]*** — **2.** İnsana çok alışkan hayvan, elden yem yiyen hayvan *(Tire, Kuşadası «İzmir»; Bağyaka «Finike - Antalya»; Burdur)* — **3.** Dokumacılıkta gücüleri aşağı yukarı hareket ettiren demir aygıt *(Tokat)* — **4.** Haşhaş yağı makinesi *(Nuribey «Afyon»; Kütahya)* — **5.** Çıkrık kolu *(Karacabey «Bursa* [Türkmenler]*»)* ***[Bak: Elçek, 2]***

Elcimek [*İs.*], Eldiven *(Ahıköy «Muğla»)*

Elcin [*İs.*], Sürünün önünde giden kösemen *(Honaz «Denizli»)* ***[Bak : Elci, 4]***

Elçek [*İs.*], **1.** Tencere *(Ağzıkaraca, Kozan «Seyhan»)* — **2.** Çıkrık kolu *(Güllü «Boldan - Denizli»)* ***[Bak : Elcik, 5]*** — **3.** Eldiven *(Biga «Çanakkale»)* ***[Bak : Elcek, 1]*** — **4.** Tırpanın sapına takılan bir çeşit aygıt *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)* — **5.** Dikey açı *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Elçim [*S.*], **1.** Az, bir defada ele alınabilecek kadar az olan nesne **(Sizin bağda güzel yaprak vardır, bana bir elçim getir :** *Bözhüyük «Göksün - Maraş»; Seyhan)* — **2.** [*İs.*] Tutam, bir avucun alabileceği mıktar, bir demet, bir parça, bir hapaz *(Meydanlı «Saiteli - Konya»; Yozgat; Lohan «Gaziantep»; Sungurlu «Çorum»; Ahlat «Bitlis»; Giritdüzü, Tepeköy «Şavşat - Çoruh»; Güdübez «Sandıklı - Afyon»)* ***[Bak: Filte, patana]*** — **3.** [*İs.*] Ağustos böceği *(Hisarköy «Domaniç - Kütahya»)* — **4.** [*İs.*] Bilmece, bulmaca *(Eciler «Dinar - Afyon»)* — **5.** [*İs.*] Taranmış yünü bükmek için yapılan yumak *(Sivas; Köy «Kars»; Ovasaray «Çorum»)*

Elçin [*İs.*], **1.** Ekin biçilirken elde tutulan saplar *(İçel)* — **2.** Kışın ocak başında öten cırcır böceği **(Hayvanların sidik zoruna elçin birebirdir :** *Köprücek «Emet - Kütahya»; Konurlar «İnegöl - Bursa»)*

Elçiti ve **Elçitisi** [*İs.*], Mendil *(Malatya)*

Eldeci [*İs.*], Hizmetçi, hademe *(Çataloluk «Bakırdağ - Kayseri»)*

Eldeç [*İs.*], Bulgur dövmekte kullanılan taş veya ağaçtan yapılmış dibek tokmağı *(Kayadibi, Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»)* ***[Bak: Soku, solku]***

Eldek [*S.*], İhtiyat *(Mardin)*

Eldem [*S.*], Alışkın, ehlî *(Ula, Muğla)*

Eldenlik [*İs.*], Salepçilerin üzerine bardak koyup ellerinde taşıdıkları teneke mahfaza *(Isparta)*

Eldeşik [*İs.*], Kalaycı kıskacı *(Maraş)* ***[Bak: Eldirek, 2]***

Eldeve [*İs.*], Sahtiyan yağlamağa yarar bir türlü aygıt *(Çanakkale)*

Eldirek [*İs.*], **1.** Taneleri küçük, yumuşak, rengi esmer bir çeşit buğday *(Denizli)* — **2.** Kalaycı kıskacı *(Isparta; Çanakkale)* ***[Bak: Eldeşik]***

Elduran [*İs.*], Bayramlarda kabir taşlarına bağlanması görenek olan

bir çiçek *(Aşağıkaraçay «Acıpayam - Denizli»)*

Eldüren [*İ.*], Ağrıyan yerlere kaynatılarak sıcak sıcak sarılmak suretiyle halk arasında ilâç olarak kullanılan bir çeşit bitgi *(Sarayönü «Konya»)*

Ele [*N.*], A, aa, ili, vili, anâ, anay, ay, gibi şaşma bildirir *(Dinek, Akşehir «Konya»; Senirkent «Uluborlu», Isparta)* ***[Bak: Abov, dâ]***

Elebek [*S.*], Beyaz : **Karşıdan baktım kelebek, yanına vardım elebek** *(Çivril «Denizli»)*

Elecek [*İs.*], **1.** Eldiven *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* ***[Bak : Elçek, 2]*** — **2.** Çıkrık kolu *(Kızılisalı «Silifke - İçel»; Üçkuyu «Çal - Denizli»)* — **3.** Loğ taşını çeken demir veya ağaçtan yapılan aygıt *(Morcalı «Karaman - Konya»)* ***[Bak: Yuvak ağacı, yuvak demiri]*** — **4.** Dibek tokmağı *(Şıhlı, Giresun; Akpınar «Ordu»)* — **5.** Ocak karıştırmak için kullanılan uzun sırık *(Ermenak «Konya»)*

Elecik [*İs.*], **1.** Tulumba kolu *(Çorum)* — **2.** Bağevi, kulübe *(Antalya; Kayseri)* ***[Bak : Alacık]*** — **3.** Çocukların yaptıkları oyuncak ev *(Şahmuratlı «Yozgat»)*

Eleğet [*İs.*], Manivelâ *(Ermenak «Konya»)* ***[Bak: Eleket]***

Eleği [*İs.*], Yün bükmeğe yarar aygıt, kirman *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)* ***[Bak: Fengire]***

Elekmek [*F.*], Utanmak, sıkılmak *(Karataş «Dinar - Afyon»)*

Eleket [*İs.*], Manivelâ *(Ilgın «Konya»)* ***[Bak: Eleğet]***

Elele [*İs.*], Salyangoz *(Kütahya)*

Elem [*İs.*], Sığırlara verilen yem *(Gaziantep)*

Elembe [*Zf.*], Fakat *(Yenice «Karacasu - Aydın»)*

Eleme [*İs.*], İplik keleplerini masuraya vermek için bir kaç değnekten ibaret ağırca bir kaideye saplanmış bir milin üzerinde dönen mahrutu nâkıs şeklinde dolap *(Akseki «Antalya»; İst. [Muh.])* ***[Bak: Elemit, elemye, nezük]***

Elemen [*İs.*], Elek *(Üçkuyu «Bolvadin - Afyon»)*

Elemit [*İs.*], İplik çıkrığı *(Mardar «Bafra - Samsun»; Sinop;* **Elemit kırıldı :** *Siği «Mudanya - Bursa [Muh.]»)* ***[Bak: Aleme, eleme, elemne, elemya, elepçek]***

Elemle [*İs.*], İplik çıkrığı *(Seyhan [Muh.])* ***[Bak: Elemya, elemli, elemne]***

Elemli [*İs.*], *(Küre «Kastamonu»)* ***[Bak: Elemle, elemye, elepçek]***

Elemne [*İs.*], İplik çıkrığı *(Edirne; Bursa [Muh.]; Gördes, Manisa; Mahmudiye [?]; Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]»)* ***[Bak: Elemle, elemit, elemya]***

Elemüt [*İs.*], İplik çıkrığı *(Samsun; Sinop)* ***[Bak : Elemit]***

Elemya [*İs.*], *(Umurbey «Lâpseki - Çanakkale»)* ***[Bak: Elemne, elemli, elemle, elemit]***

Elemye [*İs.*], *(İnebeyli «Karamürsel - Kocaeli»)* ***[Bak : Aleme, eleme, elemne]***

Elenge [*N.*], Adele veteri *(Ahlat «Bitlis»)*

Elenti [*İs.*], **1.** Arpa, buğday ve benzerlerinin kalburdan geçirilmiş kısmı

(Erzurum çevresi; Erzincan; Kayseri) — **2.** Üşüme, titreme *(Kayseri)*

Elepçek [*İs.*], *(Yeniköy «Sinop»)* [*Bak : Elemli, elemit*]

Eleşmek [*F.*], **1.** Yetişmek, tutmak: **Eleşmek kolay değil, çok yüksekte** *(Karacasu «Aydın»)* — **2.** Oturmak, ilişmek *(Kayseri)*

Eletmek [*F.*], İletmek, götürmek *(İzmir; Bolu; Kocaeli; Isparta; Ordu; Malatya; Urfa; Kütahya; Eskişehir; Denizli; Muğla; Zonguldak; Kastamonu; Giresun; Konya; Seyhan; Aydın; Diyarbakır; Sivas; Ankara; İçel; Manisa; Gaziantep; Maraş; Rize; Bursa; Afyon; Yozgat; Samsun illeri)* [*Bak:* **Ebermek**]

Eleva [*S.*], Beceriksiz *(Sarayköy «Denizli»)* [*Bak:* **Elkit, elevay**]

Elevay [*S.*], **1.** Beceriksiz, âciz, ihmalci, tembel, elinden iş gelmez *(Zile,* **Hasan, ne kadar elevaysın:** *Bahçebaşı «Tokat* [*Muh.*]*»; Yazıgınık «Mucur», Genezin «Avanos», Kırşehir; Kayseri; Nevşehir «Niğde»;* **Bu çocuk elevay :** *Kuzayca «Kızılkoca», İncirli «Yozgat»; Konya; Keskin, Emirler «Bâlâ-Ankara»; Ovasaray köyü,* **Elevay, yaptığı işten ne olur:** *Çorum)* [*Bak:* **Eleva**] —**2.** Ahmak *(Köşker «Kırşehir»)*

Elevcik [*İs.*], **1.** Bağlarda yağmurdan korunmak için toprak harçla yapılan küçük kulübe, alacık *(Nevşehir «Niğde»)* — **2.** Çalı çırpıdan yapılan bekçi kulübesi *(Nevşehir «Niğde»)*

Elevçik [*İs.*], Bağlarda yapılan bir katlı ev *(Kayseri)* [*Bak:* **Elevcik**]

Eley [*N.*], **1.** Teessür bildirir *(Isparta)* — **2.** [*İs.*] Yün bükmeğe yarıyan bir aygıt, kirman, iğ *(Göçebe köyü «Kütahya»)*

Eleyman [*İs.*], Elek *(Karakuyu «Muğla»)*

Elfeden [*İs.*], Yazma ve yamalık, üstbaş eşyası *(Lağus «Isparta»)*

Elgama [*S.*], Beceriksiz *(Ortakaraviran «Bozkır - Konya»)* [*Bak:* **Elganim**]

Elgani [*İs.*], El değirmeni *(Karacaören «Kütahya»; Bürhaniye «Nazilli - Aydın»; Suvermez «Aziziye - Afyon»; Karahüyük «Konya»)*

Elganim [*S.*], Beceriksiz: **Elganim insan aç kalır** *(Kalkan «Kaş - Antalya»)* [*Bak :* **Elgama**]

Elgar [*İs.*], Koşma, çapma *(Maçaris «Erciş - Van»)*

Elgin [*S.*], Hasis *(Bozkır «Konya»)*

Elgirim [*S.*], Vesayet, vasi : **Çocukların elgirimi Hasan oldu** *(Antakya «Hatay»)*

Elhan [*S.*], Obur *(Muğla)*

Elhannas [*İs.*], Ateş küreği *(Bitlis)*

Eli [*İs.*], Gil, soysop : **Dayım elinin bahçesi** *(Güney «Boldan - Denizli»)*

Eli başına yetmiş [*S.*], Bulûga ermiş *(Kars)*

Elice [*İs.*], **1.** Tava *(Van; Seydin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Kazan: **Elicemiz sizde mi** *(Şarkışla «Sivas»)*

Elicek [*İs.*], **1.** İplik bükülen çıkrığın el ile tutulan yeri *(Ermenak «Konya»)* — **2.** Çıkrık *(Kuzucu köyü «Edirne»)*

Eliçakır [*S.*], Hırsız *(Alayunt «Kütahya»; Denizli)* [*Bak :* **Eliçalık**]

Eliçalık [*S.*], Hırsız *(Tömek «Konya»)* [*Bak:* **Eliçakır**]

Eli eğimli [*S.*], Eli uz, istidatlı *(Kayseri)*

Eliğ [*İs.*], Elde yün eğirmek için kullanılan aygıt *(Kuzucu «Edirne»; Yıldızeli «Sivas»)*

Elik [*İs.*], **1.** Dağ keçisi, karaca *(Dikbıyık «Çarşamba», Bafra «Samsun»; Kirpe «Safranbolu», Gerze «Devrek», Bartın, Zonguldak; Yıldızeli, Karayün «Hafik - Sivas»; Amasya ve çevresi; Kayı «Tosya», İnebolu «Kastamonu»; Tekke köyü «Erbaa», Turhal, Niksar «Tokat»; Tirebolu, Alucra «Giresun»; Bayramören «Ilgaz - Çankırı»; Aybastı «Ordu»; Bolu; Beyköyü «Karacabey - Bursa [Muh.]»; İst.; Sinop; Kargı «Osmancık - Çorum»; Güdül «Ayaş - Ankara»)* — **2.** Gece sefası [*?*] *(Erzincan)* — **3.** Manivelâ, altına kuvvet almak için konulan taş *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Elikci [*S.*], Beşik sallıyan: **Anne olmuş ta kızına elikcilik ediyor** *(Bayburt «Gümüşane»)*

Elik çelik [*İs.*], Çelik çomak oyunu *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Eliklemek [*F.*], Büyümek [ekseriyetle çocukların ana karnında büyümesi hakkında kullanılır] *(Ulubey «Ordu»)*

Elikmek [*F.*], **1.** Utanmak, çekinmek, sıkılmak *(Kastamonu; Tarsus, Civanyaylağı «Mersin - İçel* [Köserelli aşireti]*»; Çakallı, Rahimiye, Kuzgun, Seyhan; Şambayatı «Ankara»)* —**2.** İrileşmek, büyümek *(Kumru «Fatsa - Ordu»)*

Elimbaş [*Zf.*], Teslim olma ve baş eğme anlatır *(İsparta)*

Elim yalak [*İs.*], Yeşil kertenkele; sarı kertenkele *(Serik «Antalya»; Çamlı «Kuşadası - İzmir»; Hacıbeyli «Nazilli - Aydın»)*

Elincek [*İs.*], Kedi yavrusu *(Sapu «Çerkeş - Çankırı»)*

Elin tüylemesi [*İs.*], El kararı, el yordamı: **Elimin tüylemesi ile yemeğin tuzunu attım** *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Eli ölçüm [*S.*], Eli her işe yatkın *(Alayunt «Kütahya»)*

Eli uz [*S.*], Kabiliyetli, becerikli (**Oğlumun eli uzdur:** *Kütahya; Konya; Korkut «Zara - Sivas»)*

Eli yordamlı [*S.*], Elinden iş gelen *(Karaman, Fariske «Ermenak - Konya»)*

Elkama [*S.*], Elinden iş gelmiyen, beceriksiz *(Bozkır, Bardas, Karaman, Fariske «Ermenak - Konya»)* **[Bak: *Elkanem*]**

Elkanem ve **Elkalem** [*S.*], Beceriksiz *(Karaman «Konya»)* **[Bak : *Elkama, elkaneme*]**

Elkaneme [*S.*], Elinden iş gelmiyen, beceriksiz*(İçel)* **[Bak: *Elkanem*]**

Elkanım [*S.*], Uslu, kimseye kötülüğü dokunmayan *(Kasımlar «Eğridir-Isparta»)*

Elkin [*S.*], **1.** Arsız, yaramaz, şımarık: **Ali pek elkindir** *(Şarkîkaraağaç «Isparta»)* — **2.** [*İs.*] Dua, niyaz, tazarru *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Elkinlemek [*F.*], Yoksuzluk içinde kalmak: **Hep elkinledik** *(Kaleboynu «Seyhan»)*

Elkit [*S.*], **1.** Elinden hiç iş gelmiyen, kabiliyetsiz *(Navdalı «Mut», İçel; Fariske, Halimiye,* **O, elkitin birisidir:** *Ermenak «Konya»)* **[Bak:**

Eleva] — **2.** Kıskanç *(Acıpayam «Denizli»)* — **3.** Elinden vesaiti gidip iş yapamaz hale gelen, elinden bütün varlığı giden *(İçel; Konya)*

Elkit etmek [*F.*], Bekletmek, savsaklamak: **Ali beni elkit edip duruyor** *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

El kuşu [*S.*], Kıymetli, sevgili, saygılı *(Köşker «Kırşehir»)*

Ellak [*S.*], **1.** Allâk, yalancı(**Falan ellak bir adamdır :** *Burdur; Kütahya)* — **2.** Yardımcı *(İnebolu «Kastamonu»)*

Ellek [*S.*], **1.** Becerikli *(Keskin köyü «Eskişehir»;* **Şu kadın ne kadar ellek :** *Develi «Kayseri»)* — **2.** Her şeye el süren yaramaz çocuk *(Civanyaylağı «Mersin», İçel)* — **3.** Eli çabuk, çevik *(Bafra «Samsun»; Zıgala, Sarayözü, Ezinepazar, Efte, Heniske, Ilısu, Şehsadi «Amasya»)* — **4.** Akıllı, zeki: **Nuri ellekliğine güvenir** *(Keşanuz «Ankara»)* — **5.** Allâk, iki yüzlü, herkesin nabzına göre şerbet veren *(Zile «Tokat»)*

Elleme [*İs.*], **1.** Atın ön ayaklarını birbirine çarparak gitmesi *(Sarıca «Şiran - Gümüşane»)* — **2.** Atın dört nal gitmesi *(Narman «Tortum - Erzurum»)*

Ellep [*İs.*], Beştaş oyunu: **Gel arkadaş ellep oynıyalım** *(Alemdar «Bolu»)*

Ellere kalası [*Zf.*], Beddua, ilenç*(B. Kabaca «Uluborlu - Isparta»)*

Elleş [*İs.*], Komşunun komşuya tarla işlerinde yardımı *(Tekirdağ)*

Elleşme [*İs.*], Dâvâ *(Çakırlar «Akşehir - Konya»)*

Elleşmek [*F.*], **1.** Bir ağır cismi kaldırmak için üç dört kişi birden tutmak *(Yeniköy «Ereğli», Konya)* — **2.** Dokunmak, ilişik etmek **(Bu adama elleşme :** *Urfa; Seyhan; Konya)*

Elli [*İs.*], **1.** Ekmeği tandıra salıvermiye yarıyan bir aygıt, pişirgeç *(Pınarbaşı «Karaman - Konya»)* — **2.** [*Ed.*] Ne kadar olsa.. *(Sivas)*

Ellice [*İs.*], **1.** Sepet, küçük sepet, meyva konulan sepet *(Harput, Elâzığ ve çevresi; Malatya)* — **2.** Yağ eritmeğe yarıyan kulplu tava *(Doğanbeyli, Şıhşamı, Mustafabeyli «Ceyhan - Seyhan»; Kırkağaç, Adala «Salihli - Manisa»; Taçin [Muh.], Taşçı, Bakırdağı, Pınarbaşı «Kayseri»; Aydın)*

Ellik [*İs.*], **1.** Yün veya tiftik eldiven *(Kayseri; Samsun; Zonguldak; Yozgat; Amasya; Sivas; Konya; Ankara; Malatya; İsparta; Kars; Kastamonu; Kütahya; Giresun; İçel; Denizli; Ordu; Elâzığ; Çorum; Bursa; Gaziantep; Bolu illeri)* ***[Bak : Elcek, 1]*** — **2.** Ekin biçenlerin sol eli parmaklarına ayrı ayrı geçirdikleri tahtadan yapılmış aygıt, tahtadan mahfazalar *(Sinop; Amasya; Malatya; Samsun; Çorum; Tokat; Balıkesir; Çanakkale; Kayseri; Konya; Seyhan; Antalya; İçel; Edirne illeri)* — **3.** Parmak ucu *(Kemalpaşa «İzmir»)* — **4.** Hükûmet makamı: **Mahkemem var, elliğe gidiyorum** *(Sarayköy Denizli»)* — **5.** Eğlence *(Kükürt «Kütahya»)* — **6.** [S.] Kalabalık *(Çomaklar «Ödemiş - İzmir»)* — **7.** Adam, insan, kişi *(Kızılcaören «Kütahya»)* — **8.** Tercüman *(Eşme «Manisa [Muh.]»)* — **9.** Sahur yemeği *(İncesu «Kayseri»;*

Bogazlıyan «Yozgat») — **10.** [*S.*] Yabancı *(Kırkağaç «Manisa»)* — **11.** [*S.*] Umumî *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **12.** Kaydırak oyununda atılan büyük taş *(Antalya)* — **13.** Topluluk; ev halkı *(Çepni «Sandıklı - Afyon»)* — **14.** Yemeniciler yemeni dikerken ip ellerini kesmesin diye parmaklarına geçirdikleri meşin parmaklık *(Gerze «Sinop»)*

Ellikleme [*İs.*], **1.** Ekin biçerken bir elin kavrıyabildiği kadar kısmını avucunun içine alma *(Hacımuslu «Ilgaz-Çankırı»)* — **2.** Ekin destesi *(Ağılcık «Çubuk - Ankara»)*

Elliksiz [*S.*], Issız, tenha yer *(Kesner «Tefenni - Burdur»)*

Elmabaş [*İs.*], Kırmızı başlı bir nevi ördek *(Kastamonu ve dolayı; Isparta)*

Elmabaş tüfeği [*İs.*], Ağız tarafı geniş ve kabarık, horoz tarafı dar olan av tüfeği *(Antalya)*

Elmalık [*İs.*], Odalarda duvarlara boydan boya yapılıp üstüne sahan ve benzeri şeyler konulan raf *(Tire «İzmir»; Kızılcabölük «Denizli»)*

Elmas [*S.*], Pembe renk *(Seyhan)*

Elmeklemek [*F.*], El ile yoklamak *(Kayseri çevresi)*

Elmende [*S.*], Beceriksiz *(Selki«Beyşehir - Konya»)*

Eloca [*İs.*], Çulluk kuşu *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Elöpelek [*İs.*], Kertenkele : **İlkbaharda elöpelekler meydana çıkar** *(Dündarlı «İzmir»)*

El öpmelik [*İs.*], Gelin veya güveye, kaynana veya kayınpeder tarafından verilen hediye *(Kastamonu)*

Elpapa [*İs.*], El üstünde oynanılan taş oyunu: **Yaşar, gel elpapa oynıyalım** *(Vezirköprü «Samsun»)*

Elpe [*İs.*], Tepe: **Şu elpenin karı tükenmiyecek galiba** *(Yerebakan köyü «Feke - Seyhan»)*

Elpeden [*İs.*], **1.** Çul ve çuval yapmakta kullanılan kıl sicim *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Ermenak «Konya»)* — **2.** Yorgan ipliği *(Kuzayca «Yozgat»)*

Elpeten [*İs.*], Çul ve çuval yapmak için kıldan yapılmış ip *(Fariske «Ermenak - Konya»)*

Elpeze [*İs.*], Deste, demet, istif: **Tütünleri elpeze yap ta, denge koyarken bozulmasın** *(Kurşunlu «Gölpazarı - Bilecik [Muh.]»)*

Elpik [*S.*], Çürümüş meyva veya âzâ *(Konya)*

Elpime [*İs.*], Herhangi bir şeyin ince ince dağılması; yıpranma, eskime, çürüme *(Konya)*

Elpimek [*F.*], Elbise ince ince dağılmak, liyme liyme olmak; yünlü bir şey güvenin elemesiyle (yemesiyle) ele alınmaz bir hale gelmek; meyva çürümek *(Konya)*

Elpük selpük [*Zf.*], Ufak tefek, öteberi *(Ilgaz «Çankırı»)*

Elsaran [*İs.*], Tekneden hamuru kazımıya yarar bir türlü aygıt *(Samandıra «Kartal - İst.»)* **[Bak: Eğseren]**

Elsilek [*İs.*], Havlu *(Gerze «Sinop»)*

Elsin [*İs.*], Ateş küreği *(Kızılhisar «Gaziantep [Muh.]»)* **[Bak: Saksı]**

Elsun [*İs.*], Toprak küreği: **Elsunu getir de şu toprağı atıvereyim** *(Amasya)*

El taşı [*İs.*], **1.** Dabağlanmış derileri

son olarak perdah etmiye yarıyan aygıt *(Bursa)* — **2.** Az miktarda bulgur ve saire öğütmeye yarıyan küçük el değirmeni *(Malatya)*

Elti [*İs.*], **1.** Erkeğin iki karısının birbirine nispetle aldıkları ad, ortak *(Kayseri)* — **2.** Görümce *(Elbaşı «Bünyan - Kayseri»)*

El tutmak [*F.*], Kefil olmak: **El tutmaktansa ateş tutmak iyidir** *(Diphacı köyü «Merzifon - Amasya»)*

Eltüvi [*İs.*], Yağ eritilen küçük el tavası *(Safranbolu «Zonguldak»)*

El yalaygan [*İs.*], Kertenkele : **Bizim evde bir çok el yalaygan türedi** *(Tire «İzmir»)* ***[Bak: Emecen, 1]***

Em [*İs.*], **1.** Merhem *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Sungurlu «Çorum»; Bolu; Maraş; Kilis, Gaziantep)* ***[Bak: Emçe]*** — **2.** Kabiliyet, becerik (**Bu kadar emsizlik olmaz:** *Isparta; Afyon)*

Embel [*İs.*], Hayvanları sürmek için uzun veya kısa bir değnek ucuna geçirilen başsız çivi, nodul *(Güvere, Silifke «İçel»; Babakale «Ayvacık - Çanakkale»; Akşehir, Morcalı, Manyan, Karaman, Saiteli, Uğurlu, Ermenak, Akviran, Karapınar, Boyalı, Bilecik, Karaviran, Alkaran «Çumra», Karacigan, Konya)* ***[Bak : İmbal]***

Embeli [*İs.*], Zorluk, güçlük: **Embeli ile söz söyler** *(Durasarı «Kaş - Antalya»)*

Emcek [*İs.*], **1.** Meme *(Sivas; Aşağıılıca «Eskişehir»; Erciş «Van»; Siverek, Urfa; Kemah «Erzincan»; Trabzon* [*Muh.*]*; Beypazarı «Ankara»)* ***[Bak: Emçek, 2]*** — **2.** Meme başı; yapma meme *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **3.** Ufak çocukların başlarındaki bıngıldak *(Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»; Erzincan)*

Emci [*İs.*], **1.** Eczacı *(Bursa; Yıldızeli «Sivas»;* **Bu emcinin ilâçları çok güzel :** *Edirne)* — **2.** Doktor; cerrah; ebe *(Osmaniye, Mersin «İçel»; Kadirli «Seyhan»)* ***[Bak : Emçin, emici 1]***

Emçe [*İs.*], İlâç *(İst.* [*Muh.*]*)* ***[Bak: Em, 1]***

Emçek [*İs.*], **1.** Süt anası *(Karaçay «Tokat»)* — **2.** Meme *(Kürkçüler köyü «Seyhan»)* ***[Bak : Emcek,1]***

Emçin [*İs.*], Doktor *(Ayas köyü «İst.»)* ***[Bak: Emci 2, emici]***

Eme [*İs.*], **1.** Çocukların oyun için kazdıkları ufak çukur *(Doma «İnegöl - Bursa»; Holanda köyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Gebeciler «Simav - Kütahya»)* ***[Bak: Emen, emmen, gederi]*** — **2.** Yerden çıkarılan patateslerin bıraktıkları küçük çukurlar *(Ayvalı «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **3.** Çocuk oyununda ebenin yeri, kale: **Emeden dışarı çıkma** *(Kapulluk «Beypazarı - Ankara»)* — **4.** Hala, babanın kız kardeşi *(Zile «Tokat»)* ***[Bak: Eze, 2]***

Emecen [*İs.*], **1.** Kertenkele *(Beypazarı, Şabanözü «Polatlı», Güdül «Ayaş», Keşanoz «Ankara»)* ***[Bak : El yalaygan]*** — **2.** Ballıbaba denilen bir türlü bitgi *(Ilgaz, Çankırı)* — **3.** Cıgara ağızlığı *(Çerkeş «Çankırı»; Boyabat «Sinop»)* — **4.** Hayvanları emen bir yılan *(Taptik köyü «Havsa - Edirne* [*Muh.*]*»)*

Emeci [*İs.*], İşçi, gündelikçi *(Afyon;*

Maraş; Seyhan; Konya; Balıkesir ve çevresi)

Emeç [*İs.*], **1.** Hedef *(Diyarbakır)* — **2.** Yamaç *(Balıkesir)* — **3.** Vapur kaçmak oyunu, elbende oyunu *(Bayramiç «Çanakkale»)* — **4.** Henüz memeden kesilmemiş buzağı *(Kayadibi «Giresun»)* — **5.** Saban demirinin geniş yeri *(İst. [Muh.])* — **6.** Bağ ve bahçenin ekilmesinde yapılan karşılıklı yardım *(Sivas)* ***[Bak: İmece]***

Emeçer [*Zf.*], Bellibaşlı *(Alucra «Giresun»)*

Emedanı [*Zf.*], Ansızın *(Isparta)*

Emedene [*Zf.*], Muvakkaten: **Bu işi emedene yapayım da bakalım netice ne olur** *(Ulubey «Ordu»)*

Emedeni [*Zf.*], **1.** Ansızın *(Bedre «İnegöl - Bursa [Muh.]»)* — **2.** [*S.*] Yıkılmak üzere olan *(İst. [Muh.]; Akköy «Söğüt - Bilecik»)*

Emegan [*İs.*], Masallarda adı geçen dev *(Eskişehir)*

Emegül [*İs.*], Oruç: **Bu sabah emegülü bozduk** *(Kastamonu)* ***[Bak: Emegülü, emekülüs]***

Emegülü [*İs.*], Oruç *(Kastamonu)* ***[Bak: Emegül, emekülüs]***

Emek [*İs.*], Saban kolu *(İçerenköyü «İst.»)*

Emeke [*İs.*], Dağ *(Erzurum)*

Emeklemek [*F.*], Yavaş yavaş yürümek *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Emekülüs [*İs.*], Oruç *(Kastamonu; Boyabat «Sinop»)* ***[Bak: Emegül, emegülü]***

Emelek [*S.*], Körpe, taze *(Bucak «Burdur* [Yürüklerce]»)

Emen [*İs.*], **1.** Çukur, bağ çubuğu, ağaç veya sebze dikmek için açılan çukur *(Büyükafşar «Bâlâ - Ankara»; Kütahya; Çivril «Denizli»; Sungurlu «Çorum»; Gülâbi «Yozgat»; Niksar «Tokat»; İst. [Muh.];* **Emene dikilmiyen omca, çıplak eşeğe tahra sokmuşa benzer :** *Balkandak «Beyşehir - Konya»; Bafra «Samsun»; Kılandıras «Sandıklı», Afyon; Burdur; Findos, Aliköy, Eğridir, Isparta)* ***[Bak : Emmen, gederi, 1]*** — **2.** Yeni yetişen bağ (**Bizim emenden çok üzüm çıktı :** *Bahattin, İskilip «Çorum»)* — **3.** Saklanbaç oyunu *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)* — **4.** Çocukların ceviz oyununda duvar dibine kazdıkları çukur *(Çanakkale ve çevresi)* — **5.** Çukura fındık atıp içerisine düşürülmek üzere oynanılan bir oyun *(Erzincan)* — **6.** Çocukların oyunda amaç olarak diktikleri taş *(Kınık «Suşehri - Sivas»)* — **7.** Dişbudak ağacı *(Dereçine «Bolvadin - Afyon»)* — **8.** Meşe ağacı *(Ahmet köyü «Afyon»; Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)* — **9.** Çocukların oynadığı esir almaca oyunundaki kale *(Esenli «Aybastı - Ordu»)*

Emence [*S.*], Parasız verilen, bağışlanan [şey] : **Bunu sana emence verdim** *(Pirinççeşme «Malkara- Tekirdağ»)*

Emendirmek [*F.*], Yormak, zahmet vermek *(Burdur;* **Beni oraya kadar emendirme :** *Zile «Tokat»; Muncusun «Kayseri»)*

Emenmek [*F.*], **1.** Boş yere yorulmak, emek vermek *(Ağaçlı, Haymana,* **O iş olmaz hiç emenme :** *Ankara; Isparta; Burdur; Ağcakışla «Şarkışla - Sivas»; Sille, «Konya»; Niksar «Tokat»; Vezirköprü «Samsun»; Üçkuyu «Çal - Denizli»; Çerkeş «Çankırı»; Afyon; Gediz, Ala-*

yunt «Kütahya») — **2.** Gidip gelmek, geri dönmek : **Bu işim olsa da bir kere daha köye emenmesem** *(Söğüt «Bilecik»)* — **3.** Dikkat ve itina etmek, özenmek *(Gazi köyü «Develi - Kayseri»; Rumkuş «Seyhan»; Niğde)* — **4.** Fazla emek vermek *(Akşehir «Konya»; Karsavran «Saimbeyli - Seyhan»)* — **5.** Gayret etmek *(Yozgat)*

Emeretli [*S.*], Muvafık *(İçel)*

Emerük [*S.*], Hunsâ *(Gümüşane)*

Emese [*İs.*], Eldiven *(Amasya [Muh.])*

Emesen [*İs.*], **1.** Zem, gıybet *(Ankara)* — **2.** Mevzuubahs : **Fatmanın yaptıklarını emesen ediyorlardı** *(Kayı «Tosya - Kastamonu»)*

Emete [*İs.*], Hala *(Yalova «İst.»; Kastamonu; Misis «Seyhan»)* **[Bak : Cice, 4]**

Eme yaramak [*F.*], İşe yaramak, faydalı olmak, zahmete değmek *(Erzurum; Ahlat «Bitlis»;* **Bu adam hiç bir eme yaramaz** : *Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Eme yarı [*Zf.*], Çok zaman : **Mehmet oduna gideli eme yarı oldu** *(Küçükyozgat «Ankara»)*

Emeysiz [*S.*], Hâlsiz, takatsiz; eli bir işe yakışmayan *(Köşektaş «Avanos - Kırşehir»)*

Emeze [*S.*], Mızmız, yaramaz, dirliksiz [çocuk] *(Satlımış köyü «Eskişehir [Muh.]»)*

Emi [*Ed.*], Tenbih bildirir *(Ermenak «Konya»; Gelendost «Isparta»)*

Emicek [*İs.*], **1.** Ümit : **Emicek verir ama aslı çıkmaz** *(Turhal «Tokat»)* — **2.** Ballıbaba denilen bitgi *(Büyükafşar «Ankara»)*

Emiceklik [*İs.*], Cesaret : **Bu işi başarabilmek için en önce emiceklik gerek** *(Sivas)*

Emicen [*İs.*], **1.** Kertenkele *(Tepecik «Kütahya»)* — **2.** Bir metre uzunluğunda ağzı geniş ve rengi alacalı olup ineklerin sütünü emen bir çeşit yılan *(Çukurköy «Yalova - İst.»)* **[Bak : Emilcen, 2]**

Emici [*İs.*], **1.** Doktor : **Emicinin verdiği ilâç beni kurtardı** *(Seyhan)* **[Bak : Emci 2, emçin]** — **2.** Yemişçi, sebzeci : **Köyümüze emiciler sık sık gelir** *(Atlandı «Kadınhanı - Konya»)*

Emik [*İs.*], **1.** İnsan beni *(Bayındır, Sasallı «İzmir»; Denizli)* — **2.** Boğaz, hançere *(İzmir; Isparta; Aydın)* — **3.** Alın *(Karacasu, Karahayıt, Germencik,* **Emiğin ortasına bir taş geldi** : *Karpuzlu (Aydın»)* — **4.** Yeni doğan çocukların başındaki bıngıldak *(Denizli)*

Emilcan [*İs.*], Kertenkele *(Düzağaç [?]; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)* **[Bak : Emilcen]**

Emilcen [*İs.*], **1.** Kertenkele *(Gölpazarı «Bilecik»)* **[Bak : Emilcan, emircek]** — **2.** İneklerin memesini emen bir çeşit kertenkele *(Alayunt «Kütahya»)* **[Bak : Emircen, 2]**

Emilik [*İs.*], Bir haftalık keçi yavrusu *(Kadirli «Seyhan»)*

Eminmek [*F.*], İstifade etmek *(Bayındır «Beyşehir - Konya»)*

Emircek [*İs.*], Kertenkele *(Küplü «Kavaklı - Edirne»)* **[Bak : Emilcen, 1]**

Emirha [*S.*], Taze, körpe *(Kastamonu)*

Emiş [*İs.*], Süt kardeş *(Ordu)* ***[Bak: emişik]***

Emişçi [*İs.*], Kuzu veya oğlakları annelerine emdiren adam: **Bu sene Ali'yi emişçi tuttum** *(İsmil «Çumra - Konya»)* ***[Bak: Emlikci]***

Emişik [*İs.*], Süt kardeş *(Yenikışla «Boğazlıyan - Yozgat»; Konya; Kavşıt «Sungurlu - Çorum»; Dereköyü «Havza - Samsun»; İbradı «Antalya»)* ***[Bak: Emiş]***

Emişken [*S.*], Pişince taneleri birbirine yapışan pirinç ve bulgur gibi şeyler: **Bu pirinç emişkenmiş** *(Aydın)*

Emişmek [*F.*], **1.** Su ile karıştırılan un, toprak, alçı gibi şeyler iyice imtizaç etmek: **Çamuru karıştır iyice emişsin** *(Alaşehir «Manisa»)* — **2.** İltisak peyda etmek: **Kapının tahtaları birbirine iyi emişmiş** *(Akçalıuşağı «Kozan - Seyhan»; Andifli «Kaş - Antalya»)*

Emiştirmek [*F.*], Sıcağa soğuk veya soğuğa sıcak su katarak suyu ılıştırmak: **Suyu emiştir de öyle yıkan** *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Emişük [*İs.*], Her cuma günü koyun ve keçilerin sağılmadan evvel yavrularına emdirilmesi **(Emişük günü:** *Ankara; Niksar «Tokat»)*

Emit [*İs.*], Ağaç budağı *(Niğde; Balıkesir)*

Emizek [*S.*], Ahmak, budala *(Kınık «Fethiye - Muğla»)*

Emlek [*İs.*], Dörtgen *(İzmir)*

Emleme [*İs.*], Bir yarayı ilâçla sağaltmaya çalışma *(İğde «Emet - Kütahya»)*

Emlemek [*F.*], **1.** Merhem sürmek *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **2.** Tedavi etmek *(Osmaniye «Seyhan»)* — **3.** Üzerine ot dökerek basit bir tarzda küçük yarayı sarmak *(Atma «Kemah - Erzincan»)* — **4.** Kapatmak, üstünü örtmek *(Giresun)*

Emli [*S.*], Muvafık *(İçel)*

Emlik [*İs.*], **1.** Henüz sütte olan yavru *(Sivas; Malatya; Kayışlı, Şekeroba, Göksün, Maraş; Kilis, Gaziantep; Etimesut, Karaköy «Nallıhan - Ankara»; Bahçe, Sama «Saimbeyli - Seyhan»;* **Bugün bir emlik kestim eti şerbet gibi idi:** *Orman köyü «Çarşamba - Samsun»; Bor «Niğde»; Yanpar «İçel»)* — **2.** Zamanından sonra doğan kuzu veya oğlak *(Farzant, Boztepe,* **Bizim kara koyun bu sene geç koça geldi, onun için emlik doğurdu:** *Ovasaray «Çorum»; Karahoca «Haymana - Ankara»; Köy [?]; Darıcı «Sorgun - Yozgat»; Geçit «Ilgın», Ereğli, Yeniköy «Konya»; İncesu «Dinar - Afyon»; Kangal «Sivas»)* — **3.** Zamanında kuzulıyan koyun *(Konya ve köyleri)* — **4.** Analarından hiç süt alınmıyarak gürbüz yetiştirilen kuzu, oğlak *(Hortu «Ereğli - Konya»)* — **5.** Hususî surette beslenen koyun veya keçi *(Antalya)* — **6.** Anası ölmüş kuzu *(Taşkaracalar «Çankırı»)* — **7.** Mevsimsiz doğan kuzu *(Çerkeş «Çankırı»)* — **8.** Yoksul bir evin geçimine yarıyan sağmal hayvan *(Akseki «Antalya»)*

Emlikci [*İs.*], *(Kangal «Sivas»)* ***[Bak: Emişçi]***

Emlim [*İs.*], Ormanda insan görmeden büyüyüp yetişen ve yabani hale gelen karasığır *(Antalya)*

Emmel [*İs.*], Hayvanları yürütmek için kullanılan deynek ucundaki sivri demir *(Gelendost «Isparta»)* *[Bak : İmbal, 1]*

Emmen [*İs.*], Çukur *(Elmalı «Antalya»;* **Bu emmenleri kim kazdı :** *Burdur)* *[Bak : Emen, 1]*

Emmideş [*İs.*], Amcazade : **Ahmet benim emmideşimdir** *(Çallı «Sivas»)*

Emnik [*İs.*], **1.** Zamanından geç doğan kuzu veya oğlak *(Aşağıkaraçay (Acıpayam - Denizli»)* — **2.** Koça gelen kuzu *(Karahisar «Kayseri»)*

Emre [*İs.*], Büyük kardeş : — **Emrem geldi mi?** *(Diyarbakır)*

Emrehel [*S.*], Şaşkın: **Emrehelim, sen ne işe yararsın** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Emril [*İs.*], Tekerlek göbeğinin silindirik demiri, poyra *(Ali köyü «Isparta»)*

Emsem [*İs.*], **1.** Hurafe *(Bolu dolayı)* — **2.** [*S.*] Sersem : **Bu adam emsemdir her işi göremez** *(Büyüksöğle «Elmalı - Antalya»)* — **3.** Âsâyiş, dirlik düzenlik *(Kumbağ «Tekirdağ [Muh.]»)*

Emsiz [*S.*], **1.** Beceriksiz, kabiliyetsiz, âciz, sersem, iş bilmez *(Karacabey «Bursa»; Manisa; Gökçesu «Bolu»;* **Bu adam emsizin biri :** *Kelekçi «Acıpayam», Çal, Kiremitçi «Denizli»;* **Kocam pek emsizdir :** *Çerkeş «Çankırı»; Kaş, Bağyaka «Fenike - Antalya»; Silifke «İçel»; Muğla; Bulak «Safranbolu - Zonguldak»; Çeşme, Tire «İzmir»; Satılmış, Eskişehir; Etimesut, Ankara; Tepecik, Tavşanlı, Simav «Kütahya»; Afyon; Hortu, Sille, Tömek, Manyan, Tuzlukçu, Ermenak, Detse, Bardas, Alibeyhüyüğü, Mastat «Karaman», Zıvarık, Konya)* — **2.** Gamsız, dertsiz, ihmalci, vurdumduymaz *(Söğüt «Bilecik»; Balıkesir ve çevresi)*

Emşelmek [*F.*], Merkep, üzerine binilirken sırtındaki yaradan veya alışkanlıktan dolayı arkasını kolaylıkla binilecek bir şekilde yere doğru alçaltmak *(Konya ve dolayı)*

Emtülü [*Zf.*], İptida, ilk önce: **Buraya emtülü ben geldim** *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)*

Emze [*İs.*], Kardeş *(Erzincan)*

Emzik [*İs.*], **1.** İncir dallarnın tepelerindeki tomurcuk *(İncir sahalarında)* — **2.** Halı, kilim gibi şeylerin köşeleri *(Semayük «Elmalı - Antalya»)*

Emzikleme [*İs.*], Bulutların yağmur verecek şekil alması *(Sivas)*

En [*İs.*], **1.** Hayvanlara veya eşyaya vurulan damga, işaret *(Amasya; Düğer «Afyon»; Antalya; Gaziantep; Kemalli «Sungurlu - Çorum»; Kemaliye «Malatya»; Bayburt «Gümüşane»; Yarhisar «Hafik - Sivas»; Eskipazar «Çankırı»; Tokat; Ahmetsaray «Samsun»; Armudan «Kuruçay - Erzincan»; Navdalı «Mut», Simir, Aşağıdinek, Uluborlu, Gelendost «Isparta»; Faydalı «Kozan», Misis «Seyhan»;* **Bugün koyunlara en vurdum :** *Çakırlar «Akşehir», Karaman «Konya»; Mucur, Kırşehir)* — **2.** Beygir, katır, eşek gibi hayvanların damağında, ön dişlerinin arkasında üç beş santimetre ve

dişlerin boyunca olan şişlik *(Kayseri; Antalya; Çorum; Ermenak «Konya»; Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»; Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Medetli «Osmaneli - Bilecik»; Çal «Denizli»; Güzel Yakup «Tavşanlı - Kütahya»)* *[Bak : Enğ]* — **3.** Mafsal; ağaç dallarının tomurcuk yeri: **Enlerimin sızısından uyuyamiyorum; Baharda ağaçlar enlerinden yeşerir** *(Kemalli «Sungurlu - Çorum»)* *[Bak: An, 2]*. **4.** Parmağın ek yeri *(Kilis, Tılfar «Gaziantep»)* — **5.** Üstbaş, elbise *(Samsun; Anbarlı «Vakfıkebir - Trabzon»)* — **6.** Çatı *(Sivas)* — **7.** Tırnak etlerinin lif gibi kabaran yerleri *(Gemerek «Şarkışla - Sivas»)* — **8.** Yaka *(Ünye «Ordu»)* — **9.** Mektup *(Seydişehir «Konya»)* — **10.** İneğin ferci: **İneğin eni çok büyümüş, yakında doğuracak** *(Saray «Çankırı»)* — **11.** Tarla sınırı *(Kütahya; Konya; Bolu; Antalya; Denizli; İçel; Muğla; Aydın; Bilecik; Bursa; Isparta; Samsun; Kırşehir; İzmir; Kayseri; Ankara; Eskişehir; Çanakkale; Kocaeli; Seyhan)* *[Bak : Ang, 1]*

Enaberi [*İs.*], Öteberi, kıymetsiz eşya : **Enaberiye para vermem** *(Gördes «Manisa»)*

Enak [*İs.*], Sabanın gövdesi *(Sungurlu «Çorum»)* *[Bak: Enek, 3]*

Enar]*İs.*[, Orak biçerken kılavuzluk eden adam, amelebaşı *(Giresun; Gebeler «Kırkağaç - Manisa»)* *[Bak: Eyner, 2]*

Enbel [*İs.*], Çiftçilerin öküzleri sürmek için kullandığı üvendire *(Alanya «Antalya»; Konya)*

Enbeşti [*İs.*], Dögülmüş çam kabuğunu su ile karıştırarak yapılan bulamaç [tabaklarca kullanılır] *(Niksar «Tokat»)*

Encek [*İs.*], **1.** Kedi veya yavrusu *(Osmancık «Çorum»; Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]»; Gelibolu «Çanakkale»; Aziziye «Burdur»; Kümbet «İnönü - Bilecik [Muh.]»; Ankara [Muh.]»; Tepeköy «Torbalı - İzmir»; Ağrakos «Suşehri [Muh.]», Sivas; Çarşamba «Samsun»; İğridere «Kocaeli [Muh.]»; Düzce «Bolu»; Çeşnigir «Karacabey - Bursa [Muh.]»; Aydıncık, Edremit «Balıkesir»; Çorlu, Malkara «Tekirdağ»; Gâvurdağ «Cebelibereket», Haliliye «Ceyhan-Seyhan»; Yörük köyü «Safranbolu», Bartın, Gaca, Zonguldak)* *[Bak: Encik, 1]* — **2.** Hayvan yavrusu *(Balıkesir çevresi; Tekirdağ; Gölpazarı «Bilecik»)* — **3.** Beş altı yaşına kadar olan çocuk *(Ilgın «Konya»)* *[Bak: Encik, 2]* — **4.** Hakaret yerinde çocuklara söylenir *(Saka köyü «Kütahya [Muh.]»)*. — **5.** Merdiven *(Divriği «Sivas»)*

Encik [*İs.*], **1.** Kedi veya yavrusu *(Muratlı «Çorlu - Tekirdağ»; Kastamonu; Maraş; Kilis «Gaziantep»)* *[Bak: Encek, 1]* — **2.** Çocuk *(Karamürsel «Kocaeli»)* *[Bak: Encek, 3]* — **3.** Küçük kazan *(Balıkesir)*

Ençen [*S.*], Geveze: — **Çok ençensin** *(Bayramiç «Çanakkale»)*

Ende [*Ed.*], İşte, şurada *(Alanya «Antalya»)*

Endeği, hendeği, şendeği [*Zf.*], Yanındaki, yakınındaki *(Bolay «Hadım - Konya»)*

Endek [*S.*], **1.** İyi yetişmiyen [hayvan veya nebat] *(Gödene «Konya»)*

— **2.** Kısa: **Senin tay her halde bizimkinden bir az endek olsa gerek** *(Tömek «Konya»)* — **3.** Fena, âdî, aşağı, bayağı *(Himmetli «Niğde»; Karacaviran «Bozkır», Zanapa «Ereğli - Konya»)*

Endeki [*Ed.*], **1.** İşte, orada *(Ahıköy, Muğla; Tire «İzmir»)* — **2.** Elindeki*(Uğurlu «Konya»; Tire, Tepebaşı «İzmir»; Burdur)*

Endelemek [*F.*], İncelemek, araştırmak (**Evin her tarafını endeledim, küreği bulamadım** : Orhaneli *«Bursa»; Balıkesir ve çevresi)*

Endelep [*İs.*], Hile, desise *(Çankırı)*

Endelip [*S.*], **1.** Sersem *(Konya)* — **2.** [*İs.*] Uydurma, yalan *(Kayseri)*

Endeme [*İs.*], **1.** Fidan dikmek için açılan ocak *(Gödene «Fenike - Antalya»)* — **2.** Sebzeleri sulamak için açılan su yolu *(Akseki, Antalya)*

Endeni (?) [*Zf.*], Elindeki, yanındaki *(Silifke «İçel»; Apturrahmanlar «Serik», Antalya; Bayramiç «Çanakkale»)*

Enderde [*Zf.*], Orada (**Enderde ne yapıyorsun:** *Afşar «Hadım - Konya»; Yanpar «Tarsus - İçel»)*

Endere [Zf.], 1. Olduğum yerde *(Mastat «Karaman - Konya»)* — **2.** Ora *(Konya)* — **3.** Elindeki *(İsabacılı «Seyhan* [Türkmenler]»)

Enderede [*Zf.*], Yanında *(İçel)*

Enderek [*İs.*], Kocayemiş *(Piraziz «Giresun»)* **[Bak: Endire]**

Endes [*İs.*], Orta: **Bu tarlanın endesini bulalım** *(Kızıllar «Karaman - Konya»)*

Endeşe [*İs.*], Bir çeşit bilezik *(Eskişehir* [*Muh.*]*)* **[Bak: Menteşe,3]**

Endez [*S.*], **1.** Düzgün, düz, doğru, müsavi *(Pehlivanköy «Kırklareli* [*Muh.*]»; *Gerze «Sinop»; Karamurat - Tekirdağ»; İst.)* — **2.** Seyrekce: **Fidanın endezdir** *(Akhisar «Manisa»)* — **3.** [*İs.*] Kendir bükmeğe yarıyan aygıt *(Detse «Çumra - Konya»)*

Endeze [*İs.*], Âlet, aygıt, avadanlık *(Epçe «Kayseri»)*

Endi [*Zf.*], Evvelki (**Endi gün:** *Bolu; Safranbolu, Ereğli, Bulak, Zonguldak)*

Endik [*S.*], Mahcup *(Boyralar «Antalya»)*

Endiklemek [*F.*], Yoksuzluğun son derecesine varmak: **Tütünsüz endikledim** *(Kaleboynu köyü «Saimbeyli - Seyhan»)*

Endikmek [*F.*], Hayretini mucip olmak *(Geyran «Niksar - Tokat»)*

Endil [*İs.*], Uçurum, geçilmesi güç yerler *(Çanıllı «Ayaş - Ankara»)*

Endira [*Ed.*], Şuraya *(Antalya)*

Endire [*İs.*], Kocayemiş *(Ereğli «Zonguldak* [*Muh.*]»*)* **[Bak: Enderek]**

Endirede [*Zf.*], Yanında *(Burdur)*

Endirek ağacı [*İs.*], Kabuğu ve meyvası kırmızı olan, ayva yaprağına benzeyip yaz kış dökülmiyen bir çeşit ağaç *(Amasya)*

Endirez [*İs.*], Yaban kirazı *(Gebze «Kocaeli»)*

Endiri [*S.*], Daha küçük, daha aşağı: **Senin eşekten endiri eşekleri pazarda beşer liraya sattılar** *(Tire «İzmir»)*

Endürüz [*İs.*], Mahlep, andız otu : **Bu sene endürüzün ölçeği iki liraya satıldı** *(Zile «Tokat»)*

Ene [*N.*], **1.** Şaşma bildirir *(Antalya; Muğla)* — **2.** [*Ed.*] Evet, öyle *(Manıka «Saray», Karaahmet köyü [Muh.], «Çorlu», Tekirdağ)* — **3.** [*İs.*] At ve eşeklerde olan bir türlü damak hastalığı *(Yapıntı «Mut», İçel; İncesu «Dinar - Afyon»)* — **4.** [*İs.*] Resim *(Ilgaz «Çankırı»)*

Eneben olmak [*F.*], Şaşırmak: **Onu görünce birdenbire eneben oldum** *(İnegöl «Bursa»)* **[Bak: Eyin beyin olmak]**

Enecek [*İs.*], Merdiven, basak: **Enecekten düştü** *(Bolay «Hadım - Konya»)*

Eneç [*İs.*], **1.** Sel yırımı, sel yarıntısı *(Balıkesir ve çevresi; Büyükdoğanca «Kavaklı - Edirne [Muh]»)* — **2.** Az akan veya hiç akmayan dere *(Sarıcalı, İlyasköy «Lâpseki», Çanakkale; Doğla «Karacabey-Bursa»)* — **3.** Vâdî, dere *(Köy «Balıkesir [Muh.]»)* — **4.** Tepe üzerinde çukur yer *(Osmanlar, Söğle «Antalya»)* — **5.** Dağlarda kışın akıp, yazın kesilen kaynak mecrası *(Gökeyüp «Salihli - Manisa»)* — **6.** İki sırt arasında olan düz arazi *(Karamurad «Tekirdağ»; Salur «Ürgüp - Kayseri»)* — **[Bak: Çatı, 4]** — **7.** Ufak tepe, tepecik *(Demetoka «Biga - Çanakkale»)* — **8.** İniş, yokuş *(Çardakbeleni «Mustafakemalpaşa «Bursa [Muh.]»)* — **9.** Sarmaşık şeklinde, yenir bir çeşit ot: **Tarladan eneç toplamağa gidiyorum** *(Nazilli «Aydın»)*

Enek [*İs.*], **1.** Sermaye, hisse, pay, para *(Ayaş,* **Eneğim olsa çok işlere girişirim:** *Oyaca «Haymana», Polatlı «Ankara»; Köşker, Kırşehir; Aksaray «Konya»;* **Benim eneğimi veriniz:** *Sarıkavak «Alpu - Eskişehir»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Kozan, Pozantı, Karaisalı,* **Eneğimi çıkardım artık oynamam:** *Seyhan; İncirli, Ahmetfakılı «Akdağmadeni - Yozgat»; İncesu «Sungurlu», Çorum; Niğde; Maraş)* — **2.** Sabanın geri tarafında el ile tutacak yeri *(İskender «Edirne»; Ağaeli «Kalecik - Ankara»; Eskire «Gerİçam», Köyceğiz «Muğla»; Uygur «Amasya»; Dişli «Sorgun - Yozgat»; Karamehmet «Çorlu - Tekirdağ [Muh.]»; Ortaköy «İnegöl - Bursa»; Dadya «Muğla»; Ortaköy «Çal - Denizli»; Narlıdere, Köprücek «Emet - Kütahya»; Seydin «Çorum»; Tokat; Kurucaova «Akçadağ - Malatya»)* **[Bak: Eğek, 1]** — **3.** Saban demirini tutan ağaç *(Babadere, Çanakkale; Erzurum; Dikenli «Çankırı»; Eskişehir; Peterek «Yusufeli - Çoruh»; Zermut «Gümüşane»; Susığırlık «Balıkesir»; Tarsus «İçel»; Beypazarı «Ankara»; Üçüyük «Altıntaş - Kütahya»; Paşaköy «İpsala - Edirne»; Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»; Bargızı «İsmetpaşa - Malatya»; Eleşkirt «Ağrı»; Kars; Ergani, Osmaniye «Diyarbakır»; Elâzığ; Ficek «Reşadiye - Tokat»; Akköy «Söğüt - Bilecik»; Girap «Amasya»)* — **4.** Zıpzıp, bile, mile *(Kemaliye «Malatya»; Osmancık, Kargı «Tosya - Kastamonu»; Çarşamba, Havza, Vezirköprü «Samsun»; Sinop; Niksar, Tokat)* **[Bak: Enel]** — **5.** Çocukların oynadığı aşıkların en büyüğü ve en güzeli *(Maraş; Kayseri; Konya)* **[Bak: Eneke, 1]** — **6.** Çocukların oynadıkları çekirdek, zıpzıp, ceviz gibi şeylerde her çocuğun malik olduğu sermaye *(Kayseri; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **7.** Koyun ve keçinin mafsal kemiği *(Yıldızeli «Sivas»; Seydişehir «Konya»)* — **8.** Kasaban yapmakta kullanılan ham o-

dun *(İnebeyli «Karamürsel - Kocaeli»)* — **9.** İğdiş edilmiş, burulmuş koyun, keçi, at gibi hayvanlar *(Köprüköyü «Isparta»; Kasaba «Kaş», Antalya; Çakırlar, Akait «Akşehir - Konya»; Denizli; Bergama «İzmir»)* —**10.** İnsan veya hayvanlarda sarkan gerdan *(İzmir hapishanesi; Edirne [Muh.]; İzmir [Muh.])* — **11.** Alt çenenin oynak yeri *(Amasya [Muh.]; B. Kızılhisar «Gaziantep»)* — **12.** Koyun taşağı *(Aydın)* — **13.** İnsan taşağı *(Ilıca «Afyon [Muh.]»)*— **14.** Saban bıçağı *(Kadıköy «İst.»)*— **15.** [*S.*] Kulağı kesilerek nişan konulmuş hayvan: **Enek koyun nerede ?** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* —**16.** Tohumluk kuru fasulya: **Elimize enek geçse de şu bahçeyi eksek** *(Turhal «Tokat»)* — **17.** Herhangi bir oyun sonucunda elde kalan son fiş veya sayı *(Yozgat)* — **18.** Fala baktırmak için verilen para *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **19.** Kaydırak oyununda ortaya dikilen muka, kuka *(Ağırnas «Kayseri»)*

Eneke [*İs.*], **1.** Aşık oyununda seçilen en iri ve güzel aşık *(Erzurum; Sivas)* *[Bak :* **Enek, 5***]* — **2.** Kuru fasulya *(Niksar «Tokat»)* — **3.** Nehirlerde, göllerde buzlar çözüldükten sonra yüzen parçalar *(Kozan «Seyhan»; Keşanuz (Ayaş - Ankara»)*

Enekeç [*İs.*], **1.** Oyun veya mektep arkadaşı *(Keskin «Eskişehir»)* — **2.** Tarla işlerinde birbirlerine yardım eden [adam] *(Keskin «Eskişehir»)* *[Bak :* **Gobaşmak***]*

Enek yıldız [*İs.*], Sabah yıldızı, zatülkürsü *(Kocahıdır «İpsala - Edirne»)*

Enel [*İs.*], Zıpzıp: **Enellerimi kaybettim** *(Pazar «Tokat»)* *[Bak :* **Enek, 4***]*

Enelcek [*İs.*], Kalpak ve şapka gibi serpuşların düşmemesi için çene altından geçirilen kayış, şerit *(Bayadı «Ünye - Ordu»)*

Enelmek [*F.*], Büyümek, ele gelmek *(Akseki «Antalya»)*

Eneme [*İs.*], **1.** Taşakları çıkarılmış hayvan (**Kasap bu gün eneme bir koç kesmiş:** *Samsun; Zeytinli «Bandırma - Balıkesir»; Aslanbey «İzmit - Kocaeli [Muh.]»)* *[Bak :* **Enet, 1***]* — **2.** Erkek keçi *(Fatsa «Ordu»)* — **3.** Tohumluk buğday *(Amasya; Konya)* — **4.** Yeni yetişen çam fidanı *(Başköy «Ankara»)* — **5.** [*S.*] Seçme, en iyi *(Konya;* **Soğanın enemesini al :** *Gölpazarı «Bilecik [Muh.]»)* — **6.** Tarlayı tırmıkla tarama *(Teslim köyü «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»)* — **7.** Tasfiye *(Gölpazarı «Bilecik [Muh.]»)*

Enem konam [*Zf.*], **1.** Enikonu, adamakıllı *(Karacasu, Aydın)* — **2.** [*İs.*] Üşenmeden, ehemmiyetle bir işi yapma *(Urla «İzmir»; Isparta)* — **3.** Kaygusuzca, rahatca *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)*

Enenik [*İs.*], İğdiş edilmiş hayvan *(Yalvaç, Keçiborlu «Isparta»; Küllük «Milâs», Muğla; Kayseri)*

Enenk [*İs.*], Sabanın tutağı, kulpu *(Berk köyü «Bolu»)*

Ener [*İs.*], Bağ işlerinde her işçiye düşen parça *(Urla «İzmir»)*

Enes [*İs.*], Soy arap atı, küheylân *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Enesi [*İs.*], Atlarda, üst dudağın şişmesiyle meydana gelen bir hastalık *(Göksün «Maraş»)*

Eneştirmek [*F.*], Yerli dokumalardan elbiselikleri yanyana dizmek *(Erdoğu «Konya [Muh.]»)*

Enet [*S.*], **1.** Burulmuş hayvan *(Sandallar «Devrek - Zonguldak»)* — ***[Bak : Eneme, 1]*** — **2.** Meyilli yer, iniş *(Kaboğlu, Zonguldak)* — **3.** [*İs.*] Karasığır gerdanı *(Satılmış köyü «Eskişehir [Muh.]»)*

Enevrek [*İs.*], Bir çeşit dere balığı *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)*

Eneyci [*İs.*], Değirmenci *(Yalıhüyük «Bozkır - Konya»)*

Enez [*S.*], **1.** Beceriksiz: **Bırak onu, enezin biridir** *(Denizli)* ***[Bak : Gede, 1]*** — **2.** Genzinden söyliyen, hımhım *(Konya* — **3.** [*İs.*] Geniş ağızlı büyük testi *(Narlıdere «İzmir»)*

Eneze [*S.*], **1.** Cılız, zayıf, kudretsiz, mecalsiz *(Karadonlu aşireti «Fenike - Antalya»; Çerkeş «Çankırı»; Balıkesir ve çevresi; Seyhan; Kemaliye «Malatya»)* — **2.** *Boşboğaz (Bayramiç «Çanakkale»)* — **3.** [*İs.*] Av bekleme yeri, avcı kulübesi *(Çorlu «Tekirdağ»; Harala «İpsala - Edirne»)* ***[Bak : Öneze]***

Eneziklenmek [*F.*], Müsamaha etmek: **Birinin kusurlarına eneziklenme** *(Kasaba «Kaş - Antalya»)*

Enğ [*İs.*], Hayvanların damaklarında çıkan şiş *(Kütahya)* ***[Bak : En,2]***

Engalle [*İs.*], Oyuna üçüncü olarak giren kimse *(Çorum)*

Engebe [*İs.*], **1.** Yokuş aşağı, bayır aşağı *(Toprakkale «Osmaniye», Mansurlu «Feke - Seyhan»; Gökeyüp «Salihli - Manisa»; Erdiğin «Tokat»; Faraşlı «Kalecik - Ankara»; Bornova «İzmir»;* **Bu engebede tekerleği kösteklemezsek inemeyiz** : *Yuvacık «Kocaeli [Muh.]»; Bademağacı «Antalya»; Kızılören «Sandıklı-Afyon»; Tarsus «İçel»)* ***[Bak: Ahaba, engene]*** — **2.** Dere *(Emirgazi «Karapınar - Konya»)* — **3.** Meyil, viraj *(Arıköy «Söğütlü - Bilecik»)* — **4.** Bir tepenin yüzü *(Kulaksız «Keskin - Ankara»)* — **5.** Mani, engel *(İçel)* — **6.** Felâket *(Akabe «Maraş»)*

Engeç [*İs.*], Yengeç *(Dağkadı «Karacabey - Bursa [Muh.]»)*

Engel [*İs.*], **1.** Küçük pıçak : **Engelin iyisini Bursada yaparlar** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Demet, nebat demeti *(Kamışlı «Seyhan»)* — **3.** Ekin biçerken sıra halinde duran amelenin yan tarafında bulunan kimse: **Engele durma sonra sıkıntı çekersin** *(Nallıhan «Ankara»)*

Engeme [*İs.*], **1.** Meyil, iniş (**Atımı sarı tepenin engemesinde buldum :** *Kızılelma «Biga - Çanakkale»; Kesme «Eğridir - «Isparta»; Bargazmanlı «Vakfıkebir - Trabzon»; Görece «İzmir»; Işıklı «Çivril - Denizli»)* ***[Bak : Engebe 1, engene]*** — **2.** Meyilli arazi *(Serik, Antalya; İshaklı «Afyon»; Hadım «Konya»; Keskin «Eskişehir»)* — **3.** [*S.*] Alçak yer *(Ulubey «Ordu»)* — **4.** İki tepe arasındaki yer *(Müstecap «Tekirdağ»)* — **5.** Arazi üzerindeki oyuklar *(Başköy «Ankara»)* — **6.** [*S.*] Yüze gülen, dalkavuk, tufeylî *(Lâhna köyü «Hayrabolu - Tekirdağ [Muh.]»)*

Engene [*İs.*], Meyilli, iniş yer *(İçel;*

Burası çok engene : *İshaklı «Afyon») [Bak : Engeme 1, engebe, 1]*

Enges [*İs.*], Avadanlık *(Sivas) [Bak: Engez, 1]*

Engevirt [*İs.*], Yengeç *(Alayunt «Kütahya»)*

Engez [*İs.*], **1.** Aygıt, âlet *(Boğazlıyan «Yozgat»; Kemaliye, Malatya;* **Engez oynar el öğünür * Kılıç keser kol öğünür :** *Sivas) [Bak: Enges]* — **2.** Saban *(Emirdağ «Ulukışla - Niğde»)* — **3.** Keten ve kenevirden kalın ip ve urgan bükmeye yarıyan bir aygıt *(Çarıklar «Çumra - Konya»)* — **4.** [*S.*] Kendi menfaatini düşünen [adam] *(Karaman «Konya»)* — **5.** Fırsat : **Engezine düşürdüm bir at aldım** *(Yapıntı «Mut - İçel»)* — **6.** [*S.*] Herhangi bir menfaat peşinde dolaşan *(Gazi köyü [?])*

Engezci [*S.*], Menfaatini düşünen *(Karaman «Konya»)*

Engezlemek [*F.*], Görmeden almak: **O Hasanın kitabını engezledi** *(Nevşehir «Niğde»)*

Engi [*İs.*], **1.** Nezle *(Çeşme «İzmir»; Mersin, Silifke, İçel;* **Alinin engisi bana da geçti :** *Karaman, Ilgın, Akşehir, Konya; Kırşehir; Çamlık «Bucak - Burdur») [Bak : Duma 1, duman]* — **2.** Ağrı, sızı *(Ereğli «Konya»; Erzincan)* — **3.** Bademcik iltihabı *(Silifke «İçel»;* **Ahmet engi olmuş :** *Emirler «Bâlâ - Ankara»)* — **4.** Çocuk *(Kütahya; İzmir)* — **5.** [*Zf.*] İşte, yanında, civarında, *(Balıkesir çevresi; Markıt «Ceyhan-Seyhan* [Aydınlı aşiretlerince]»; *Sandıklı «Afyon»)* — **6.** [*Zf.*] Elindeki *(Mahmudiye «Antalya»)*

Engibek [*İs.*], Şaşma, hayret *(Muğla) [Bak: Engibenk]*

Engibenk [*İs.*], Hayret, taaccüp, afallama **(Hiç ummadığı zamanda Ahmetle karşılaşınca engibenk oldum, dilim tutuldu :** *Hasköy «Bayındır - İzmir»; Karacasu «Aydın») [Bak: Engibek]*

Engibenk olmak [*İs.*], Hayrete düşmek, ayın beyin olmak *(Denizli)*

Engiç [*İs.*], Yüksük: **Engiçsiz dikiş dikenin parmağına iğne batar** *(Ermenak «Konya»)*

Engil [*İs.*], Üzüm çubuklarının ince ve uzun dalları **(Bağın engillerini topladım :** *Develi, İsgübü «Kayseri»;* **Çubuğu engil kaplamış :** *Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Engilemek [*F.*], Alçalmak *(İçel)*

Engili buğday [*İs.*], Ak buğday *(Selki «Beyşehir - Konya»)*

Engim [*İs.*], Yukardan aşağıya, bayır aşağı, iniş *(Karaköy «Nallıhan - Ankara»)*

Engime [*İs.*], Büyük tepelerin küçük iniş yerleri, uçurum, küçük sathımail *(Karaköy «Nallıhan - Ankara»;* **Şu engimede güzel ot var :** *Uncuboz «Manisa»; Bayındır «Muğla»; Hatipkışla «Çine - Aydın»)*

Engin [*S.*], **1.** Kıymet ve fiatı düşkün olan şey **(Engin mal :** *Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Tarsus «İçel»; Kilis «Gaziantep»; Maraş; Mahmutseydi «Alanya - Antalya»)* — **2.** Çok ağır, fena: **Hasan dayının hastalığı engindir** *(Yakaboy «Gerede - Bolu»)* — **3.** [*İs.*] Burun nezlesi *(Isparta)* — **4.** [*İs.*] Diş nezlesi: **Enginden ağzımı açamıyorum**

(Denizli) — **5.** Geniş saha *(Çeşme «İzmir»; Çankırı)* — **6.** Kötü söz *(Adana «Seyhan»)* — **7.** [*İs.*] Alçak yer (**Yücesinde yavru şahin seslenir * Engininde arap atlar beslenir :** *Çorum; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Hayrabolu «Tekirdağ»)* — **8.** Yatık, aşağı kumaş *(Ünye «Ordu»)* — **9.** Harap, tarümar: **Bu köy seferberlikte engin oldu** *(Gözne «Mersin - İçel»)* — **10.** İyi, güzel, temiz, sağlam: **Bizim komşunun aldığı öküz çok engindir** *(Kurşunlu «Gölpazarı - Bilecik»)* — **11.** Enli, geniş (**Engin deniz :** *Gözne «Mersin - İçel»; Mahmutseydi «Alanya - Antalya»)* — **12.** Kesif bulutlu hava: **Şimdi hava engin, yağmur yağmak ihtimali var** *(Kurna köyü «Kartal - İst.»)*

Engin enmek [*F.*], Nezleye tutulmak *(Sandıklı «Afyon»)*

Engine vermek [*F.*], Sürekli ağlamanın sonunda kendini tutamıyarak uzun uzun iç çekmek *(Ahlat «Bitlis»)*

Engir [*İs.*], Asma veya kütüğün taze çubuğu *(İncesu «Kayseri»)*

Engire ve **Enkere** [*Zf.*], Yanımızda (**Engiredeki defteri getir :** *Konya; Tepeköy «Torbalı - İzmir»)*

Engiş [*İs.*], İniş, bayıraşağı *(Sücüllü «Yalvaç - Isparta»; Karaveliler «Antalya»)*

Engiz [*İs.*], **1.** Çukur ve karanlık yer *(Kazmasökü «Sinop»)* — **2.** Derelerde sık ormanlardan meydana gelen karanlık *(Kazmasökü «Sinop»)* — **3.** Ağaç filizi, piç *(Kayseri)* — **4.** Biçilmiş tarla, anız *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Engücü [*Zf.*], Elbette. mutlaka, her halde, ne olursa olsun, nasıl olsa, ister istemez, ne zaman olsa (**Bu işi engücü yaparım:** *Aliköy, Şarkîkaraağaç «Isparta»;* **Engücü görüşürüz:** *Muğla;* **Lâf dinlemiyen engücü öyle olur:** *Dombaylı «Salihli - Manisa»; Kestelek «Mustafakemalpaşa «Bursa»;* **Engücü okuyacak :** *Bergama, Foça, Tire, Ödemiş, İzmir; Denizli; Afyon ;* **Engücü gelebildin :** *Pınarbaşı «Kayseri»; Pirlerkondu «Hadım - Konya»; Anaypazarı «Silifke - İçel»)*

Engüç [*İs.*], Kırmızı toprak *(Çengelköy «İst.»)*

Engürü [*İs.*], Güveç *(Nevşehir «Niğde»)*

Engüşte [*İs.*], Maşa *(Zile «Tokat»)*

Eni [*İs.*], **1.** Küçük kardeş, ini *(Nikfer «Tavas - Denizli»)* — **2.** [*Ed.*] Ne, İstifham edatı : **Eni şatır = Ne güzel** *(Kadıköy «İst.»)*

Eniç [*İs.*], İniş; iki tepe arası *(Peynirkuyu köyü «Bandırma - Balıkesir»)*

Enik kapı [*İs.*], Eski hanların veya köy evleri kapılarının ortasında, girip çıkmağa yarıyan bir kişilik küçük kapı *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Kilis «Gaziantep»; Maraş; Urfa)* [**Bak: *Enikli kapı, ennikli kapı***]

Enikli kapı [*İs.*], *(Kilis «Gaziantep»; Maraş)* [**Bak: *Enik kapı, ennikli kapı***]

Enil [*İs.*], Üstbaş, elbise : **Kış geliyor çocukların enilini düzmeli** *(Zile «Tokat»)*

Enileme [*İs.*], İnceleme, derinden derine araştırma *(Davutlar «Kuşadası - İzmir* [*Muh.*]»)

Enilmek [*F.*], Burulmak, enenmek *(Gaziantep)*

Enimek [*F.*], Kumaş ve elbise çok kullanılarak delinmeye yüz tutmak: **Pantalonunun dizi enimiş** *(Denizli)* **[***Bak: Yoşumak***]**

Enimzakım [*Zf.*], Aşağıyukarı, enikonu: **Enimzakım bu iş böyle oldu** *(Tokat)*

Enit [*S.*], Budala, aptal: **Bırak şu eniti, ne bilirmiş o** *(Denizli)*

Enit yanıt olmak [*F.*], Şaşıp kalmak: **Bu mesele karşısında enit yanıt oldum** *(Bürhaniye «Balıkesir»)*

Eniz [*İs.*], Boş duran tarla, anız *(Tatların «Nevşehir - Niğde»)*

Enize [*S.*], **1.** Cılız, bakımsız *(Burdur ve dolayı)* **[***Bak: Alız***]** — **2.** [*İs.*] Av bekleme kulübesi *(Paşaköy «Keşan - Edirne* [*Muh.*]*»)* **[***Bak: Eneze, 3***]**

Enk [*İs.*], **1.** Çene kemiklerinin birleştiği yer *(Ahlat «Bitlis»; Van)* — **2.** Mafsal *(Pütürge «Malatya»)*

Enki [*Zf.*], Şu şey, işte, elindeki, sendeki, oradaki, yanındaki, beriki, karşıki (**Enkini bana ver** : *Simav, Kütahya* [*Muh.*]; **Enki şeyi alıver:** *Alanya «Antalya»; Foça, Bergama, Mustafakemalpaşa, İzmir; Balay «Balıkesir»;* **Enki sokaktan çıkageldi:** *Akşehir, Kırkağaç, Demirci, Manisa; Bakraz «Bozüyük - Bilecik»; Kocaveliler «Karaisalı - Seyhan»; Aydın)*

Enkili [*Zf.*], En evvel, iptida, ilk defa, evvelâ *(Cebelibereket «Seyhan»; Başlamış «Dörtyol - Hatay»)*

Enkini [*S.*], Bu, şu, o, bunu, şunu, onu (**Enkini alıver:** *Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Torbalı, Bayındır, Balçuva* [*Muh.*] *«İzmir»; Kırkağaç «Manisa»; Eskişehir; Gölcük «İzmit - Kocaeli* [*Muh.*]*»; Aydın)*

Enkirde [*Zf.*], Orada *(İzmir)*

Enlemek [*F.*], **1.** Tâbir, tefsir etmek: **Rüya enlemek** *(Şabanözü (Polatlı - Ankara»)* — **2.** Koyun veya keçilerin kulağını biraz keserek veya boynuzunu kerterek nişan yapmak *(İshaklı «Afyon»; Beyşehir «Konya»)*

Enlerci [*İs.*], Ekin toplayıcıların sağında ve baş tarafında duran adam *(Göcer «Karaman - Konya»)*

Enleşmek [*F.*], İşlemek, geçmek, nüfûz etmek: **Yağan yağmur yere iyice enleşti** *(Gaziantep)*

Enlik [*İs.*], **1.** Boyacılıkta kullanılan bir çeşit ot *(Çorum; Kilis, Arıl «Gaziantep»)* — **2.** Dağ veya tepelerin böğründeki ufak tarla *(Söğüt «Bilecik»)* — **3.** Ekin biçenlerin parmaklarına taktıkları tahta mahfaza *(Karaman «Konya»)* **[***Bak: Ennik, 1***]**

Ennek [*İs.*], Bal peteklerinin delikleri *(Narun «Malatya»)*

Ennemek [*F.*], Hayvanlara kulaklarını kesmek suretiyle işaret yapmak *(Seydişehir «Manavgat - Antalya»)*

Ennik [*İs.*], **1.** Ekin biçilirken sol el parmaklarına geçirilen mahfazalar *(Yukarıhisar, Dinek «Konya»)* **[***Bak: Enlik, 3***]** —**2.** Havacıva denilen bir türlü ot kökü *(Konya; Fenike «Antalya»)*

Ennikli kapı [*İs.*], *(Urfa)* **[***Bak : Enik kapı, enikli kapı***]**

Ennük [*İs.*], Kadınların yanak ve dudaklarına sürdükleri kırmızı boya *(Diyarbakır)*

Enreşmek [*F.*], Sürü hep birden melemek: **Koyun tuzsuz enreşiyor, yayılmıyor** *(Gözlü «Saiteli - Konya»)*

Ensalkı [*S.*], İnişaşağı *(Cemele «Kırşehir»)*

Ense [*İs.*], Ucu yanmış odun parçası, öğsü: — **Enseleri topla da yak** *(Adala «Salihli - Manisa»)*

Ensekoca [*İs.*], Sabanın ökçesiyle okunu birbirine bağlıyan ve kılık ile ökçe arasına takılan kırk ilâ elli santim uzunluğunda bir ağaç *(Bürhan «Mersin - İçel»)*

Ensel [*İs.*], Keser *(Tekirdağ)*

Enselemek [*F.*], Arkasından koşup yakalamak *(Konya;* **Jandarma eşkiyayı dağda enseledi :** *Yapıntı «Mut - İçel»)*

Enselet [*Zf.*], Kasten, mahsusan : **Sen bu işi enselet yaptın** *(Harput, Elâzığ)*

Ensen [*İs.*], Kağnı enseri, dingil *(Düzağaç [?]; Burdur)* ***[Bak: Eğsen, esker]***

Enser [*İs.*], **1.** Demir çivi, mıh *(Eğret, Afyon; Şebinkarahisar «Giresun»; Trabzon [Muh.]; Kocaeli; İrgilli «Çivril», Denizli; Malatya; Balıkesir; Petek «Artvin - Çoruh»; Ceyhan; Değirmenocağı «Osmaniye - Seyhan [Muh.]»; Söğüt «Bilecik»; Kazmasökü«Sinop»; Samsun[Muh.]; Değirmencik, Safranbolu «Zonguldak»;* **Bakkaldan enser aldım:** *Alibeyli [Muh.], Kırkağaç «Manisa»; Ağrakos «Suşehri - Sivas [Muh.]»; Ordu; Başköy «Tavşanlı», Kütahya;* **Samanlık yaptıracağım elli kilo enser aldım** *: Çeltikçi «İnegöl», Bursa; Karamurat, Malkara «Tekirdağ»;* — **Oğlum çarşıdan bir kilo enser al da gel :** *Edirne; Çiftlik, Çeşme, Tire, İzmir)* —**2.** Uzun demir parçası *(Şaphane, «Gediz - Kütahya»)*

Ensıran [*İs.*], Tekne içindeki hamur kazımağa yarıyan aygıt *(Söğüt «Bilecik»; Safranbolu «Zonguldak»)* ***[Bak: Eyseren, ensiren]***

Ensi [*İs.*], Ucu yanık odun parçası *(Kırkağaç «Manisa»; Kızılcabölük Tavas - Denizli»; Yakademirciler, Aşağıçayır, Safranbolu, Zonguldak; İbecikdere «Fethiye», Bodrum, Şerefler «Muğla»; İshaklı «Afyon»)* ***[Bak: Eğsi, öğsü]***

Ensiren [*İs.*], *(Aşağıçayır, Hisarönü «Zonguldak»)* ***[Bak: Ensıran, eyseren]***

Ensiz [*S.*], Beceriksiz *(Karaman «Konya»)*

Ente [*İs.*], **1.** Yenge *(Ergine «Bakaack - Balıkesir»)* — **2.** Topraktan yapılmış sapsız çömlek *(Çünür, Isparta)*

Enteşe [*İs.*], Kadın bileziği *(Kızıllar «Karaman - Konya»;* **Fatmanın enteşesi çok şık :** *Dombay «Edirne»; Türkbeyli «Mengen - Bolu»; Kastamonu; Safranbolu «Zonguldak»)*

En vurmak [*F.*], Davar ve sığırların kulaklarını kesmek suretiyle işaret yapmak *(İçel;* **Bizim davara en vurdum :** *Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Enyak [*N.*], Koyun veya keçilerin yavrularını emzirecekleri zaman söylenir *(Hisarardı «Muğla»)*

Enyan olmak [*F.*], Şaşmak, düşünceye dalmak *(Kargın «Çankırı»)* ***[Bak : Ayın beyin olmak, eyin beyin olmak]***

Enyek [*İs.*], Saban demiri taktıkları iğri ağaç *(Miye «Taşköprü - Kastamonu»)* *[Bak: Eğek, 3]*

Epcit [*İs.*], *(İğde «Maraş»)* *[Bak : Epsit 2, espit]*

Epek [*İs.*], Arsa: **Muhtarın epeği** *(Trabzon)*

Epelek [*İs.*], Kelebek *(Akşehir, Konya)* *[Bak: Epenek 1, epilek]*

Epeleme [*İs.*], Yağmur veya karın hafif yağması, serpeleme *(Kaplanlı «Hadım - Konya»)*

Epelemek [*F.*], **1.** Yaymak, serpmek, saçmak *(Şarkîkaraağaç «Isparta»; Yarma «Konya»)* — **2.** Kar ve yağmur serperek yağmak *(Konya)* — **3.** Kışın fasılalı fasılalı kar yağmak : **Bugün kar epeledi** *(Akseki «Antalya»)*

Epene [*İs.*], Oyunda herkesin kendine mahsus yeri *(Niksar «Tokat»)*

Epenek [*İs.*], **1.** Kelebek *(Develi «Kayseri»)* *[Bak: Epelek, epilek]* — **2.** Kulunç hastası *(Akören «Safranbolu - Zonguldak»)*

Eperimek [*F.*], Genizden söylemek *(Bergama «İzmir»)*

Epermek [*İs.*], **1.** Yırtılmak *(Zara «Amasya»)* — **2.** Getirmek, götürmek: — **Bardağı eper** *(Seydişehir «Konya»)*

Epesek [*S.*], Aptal, budala *(Bolvadin,* **Şu Ahmet çok epesektir** : *Emirdağ «Afyon»)*

Epik [*İs*], **1.** San'at *(Edirne)* — **2.** İş, hüner *(Eskişehir [Muh.])*

Epilek [*İs.*], Kelebek : **Epileğin uçuşu hoştur** *(Altıkapı «Yalvaç - Isparta»)* *[Bak: Epelek, epenek, 1]*

Epir epir [*Zf.*], Pütür pütür, toplu iğne başı gibi küçük küçük, diş diş, tane tane : **Sadeyağı epir epir, pek güzel** *(Muğla)*

Epiri [*İs.*], İpekle işlenmiş ince bir çeşit kırep: **Ayşenin epirisi başına çok iyi yakışmış** *(Tavas «Denizli»)*

Epirmek [*F.*], Çok yorulmak : **Bugün tarlada epirdim** *(Barbaros «Tekirdağ [Muh.]»)*

Epişmek ve **Ebişmek** [*F.*], Sırtına almak: — **Senin yorulduğunu bilseydim, epişirdim** *(Sille «Konya»)*

Epivermek [*F.*], Kıvırmak, yuvarlak hale getirmek : **Hamuru epiverdim; kilimi epiver** *(Bodrum «Muğla»)*

Eplemek [*F.*], **1.** Atlamak *(Muğla)* —**2.** Hatırlamak, anmak *(A. [?])*

Epli [*S.*], Uysal; merhametli *(İzmir [Muh.])*

Eppe [*İs.*], Baba *(Erzincan)*

Epretmek [*F.*], Eskitmek *(Isparta)*

Eprik [*İs.*], Çamaşırın az kirli suyu *(Niğde)*

Eprimek [*F.*], **1.** Çürümek, peltelenmek *(Urfa)* — **2.** Erimek *(Seyhan [Muh.])* — **3.** Et, çok pişip dağılacak hale gelmek *(Gaziantep)* — **4.** Yıpranarak aşınmak *(Ahlat «Bitlis»)* — **5.** Kokmak, tefessüh etmek *(Bayburt «Gümüşane»)* — **6.** Elma, armut ve ayva gibi yemişler dura dura olgunlaşmak *(Edirne [Muh.])*

Epritmek [*F.*], Yumuşatmak : **Ekmek çok kurumuş, suya batır da eprisin** *(Şıhlı, İncirlik «Seyhan»)*

Epsemye [*İs.*], Şeker pancarı *(Bolu)*

Epsit [*İs.*], **1.** Mantar *(Uşak «Kütahya»)* — **2.** Araba tekerleğinin çevresini teşkil eden ağaç parçaları *(Çorlu «Tekirdağ»)* ***[Bak: Espit, epsüt, epcit]***

Epsüt [*İs.*], Araba tekerleğinin çevresini meydana getiren ağaç parçalar *(Bolu)* ***[Bak: Espit]***

Erağa [*İs.*], Duvar örülürken arasına konulan hatıl *(Mezirme «Hekimhan - Malatya»)*

Erbi [*İs.*], **1.** Yazma yemeni; kırep, başörtüsü *(Fenike «Antalya»; Honaz «Denizli»; Senirkent «Uluborlu - Isparta»; Bayat «Aziziye - Afyon»; Darende «Malatya»)* — **2.** İpekli kumaş: **Bu erbi bir elbiseye çoktur** *(Atlandı «Kadınhanı - Konya»)* — **3.** Sarı saç *(Mersin «İçel»)*

Erbik [*S.*], İnce, zarif (**İncirlerin kabuğu çok erbik:** *Tavaklı «Ezine - Çanakkale»; Denizli)*

Erçel [*S.*], Hırçın, huysuz, yaramaz *(Harput «Elâzığ»; Ulubey «Ordu»)*

Erdem [*İs.*], **1.** Fazilet *(Susığırlık «Balıkesir»; Seyhan; Kangal «Sivas»; İst.)* ***[Bak: Erden, 2]*** — **2.** Terbiye *(Taşoluk «Göksün - Maraş»)*

Erdemli [*S.*], **1.** Faziletli (**Erdemli bir kimse ancak işini görebilir :** *Burgaz «Kırklareli»; Urfa)* — **2.** Becerikli, marifetli (**Şu adamın eli çok erdemli :** *Kozan «Seyhan»; Eskişehir)*

Erden [*İs.*], **1.** Masal *(İzmir)* — **2.** Fazilet *(Ankara)* ***[Bak: Erdem, 1]***

Erdi [*İs.*], Başakları kemale gelmiş ekin *(Denizli)*

Ereğil otu [*İs.*], Havuç *(Konya)* ***[Bak: Keşir, kınalı bödük]***

Eregiz [*İs.*], Kadına söz atma *(Taşucu «İçel»)*

Erek [*İs.*], **1.** Otlakta hayvanların toplandığı yer, istirahat yeri, eğrek *(Şebinkarahisar «Giresun»; Tahtayazı, Burdur; Yarhisar «Hafik - Sivas»;* **Koyunlar, keçiler erekte yatıyor :** *Antalya; Akhisar «Manisa»; Konya; Kavak «Samsun»)* — **2.** Koşu (**Erek meydanı :** *Samsun; Muş)* — **3.** Hedef, gaye *(Elâzığ)* — **4.** Pazartesi günü *(Ayaş «Ankara»)*

Erekeme [*İs.*], Aşısız meyva ağacı [bilhassa dutlarda kullanılır] *(Çeltikçi «İnegöl», Bursa)*

Erekme [*İs.*], Kendi kendine yetişen ot veya ağaç *(Çeşme «İzmir»)*

Erekmeği [*İs.*], Sahur yemeği (**Erekmeğine kalktık:** *Beyşehir, Konya; Kılıçlar «Ankara»)*

Erem [*İs.*], Kadın çarşafı *(Malatya)*

Eremeke [*Zf.*], **1.** Hakikaten *(Kuyuluk köyü «Kozan - Seyhan»)* — **2.** Ferah ferah, bol bol *(Kadirli «Seyhan»)* — **3.** Üşenmeden *(Seyhan)*

Eremeki [*İs.*], Bir çeşit armut *(Çayırcık «Çerkeş - Çankırı»)*

Eremik [*S.*], **1.** Kısır, doğurmıyan *(Van; Bitlis)* — **2.** Cılız kalmış, büyüyememiş *(Gümüşhacıköy «Amasya»)*

Eremperem [*İs.*], Darmadağınık *(Erzurum; Balıkesir)* ***[Bak : Erenk perenk]***

Eren [*İs.*], **1.** Gaye *(Urla «İzmir»)* — **2.** Kızılcık *(Halıköy, Hisarlık «Tire - İzmir»; Aziziye «Burdur»)* ***[Bak : Eğren, ergen 1, kiren]*** — **3.** Ölü çıkan eve komşuları

tarafından götürülen yemek *(Gediz, Alayunt, Kütahya)*

Erene [*İs.*], Eğer *(Belen «Bodrum - Muğla»)*

Erenk [*İs.*], Kapı anahtarı *(Edirne [Muh.])*

Erenk perenk [*S.*], Daramadağınık *(Urfa)* [***Bak: Eremperem***]

Erer [*İs.*], Engel: **Sana erer oluyorum** *(Burdur)*

Eresen yapmak [*İs.*], Yatağın, yün vaya pamuğunu döverek kabartmak *(Bolu ve dolayı)*

Ereşmek [*F.*], İstirahat etmek: **Şurada biraz ereşiverelim** *(Koyunevi «Kozan - Seyhan»)*

Ereyenmek [*F.*], Yıkanmak, gusletmek *(Ünye «Ordu»)*

Erez [*İs.*], Delice otu *(Kargıcak «Alanya - Antalya»)*

Erezene [*İs.*], *Menteşe (Lâpseki «Çanakkale»)*

Erezgi [*İs.*], Kapılara konulan tahta veya demir sürgü *(Bolu)*

Erganem [*İs.*], Beceriksiz *(Taşpınar «Aksaray - Konya»)* [***Bak: Elkanem***]

Ergeç [*Zf.*], **1.** Eninde, sonunda, nihayetinde *(Yakademirciler «Zonguldak»)* — **2.** [*İs.*] Üç yaşını geçen keçi *(Kızılcaören «Kütahya»)* — **3.** [*İs.*] Erkek deve *(Seyhan)*

Ergek [*İs.*], Yazın davarların yattığı yer *(Sinop)*

Ergen [*İs.*], **1.** Kızılcık (**Ergen ağacı sağlam olur:** *Isparta; Honaz, Gönay, «Denizli»; Dereçine «Bolvadin - Afyon»; Aziziye «Burdur»; Argıthan «Ilgın», Balkandak, Çakırlar, Beyşehir «Konya»; Bursa)* [***Bak: Eren 2, eğren 2, kiren, zogal***] — **2.** [*S.*], Olmuş, kemâle gelmiş *(Isparta; Çorum)*

Ergencelik [*İs.*], Dul bir kadının ergen bir erkekle evlendiği vakit kocasına verdiği tazminat, hediye *(Gaziantep; Efsus «Elbistan-Maraş»; Tilkilik «Gerze - Sinop»)* [***Bak: Ergenlik***]

Ergene [*İs.*], **1.** Dağ beli *(Çemişgezek «Tunceli»)* — **2.** Mağden *(Bolu)*

Ergenek [*İs.*], Pencere veya kapı kasası *(İzmir [Muh.])*

Ergenet [*İs.*], Kırmızı saplı ve beyaz taneli bir çeşit üzüm *(Konya; Aydın; Malatya)*

Ergenlik [*İs.*], Ergen erkeğe varan dul kadının verdiği hediye *(Çakırlar «Akşehir - Konya»)* [***Bak: Ergencelik***]

Ergen perçemi [*İs.*], Reyhan çiçeği, fesliğen : **Ergen perçemini pek severim** *(Üçhanlar «Samsun [Muh.]»)*

Ergense [*İs.*], Yüzde çıkan sivilce : **Yüzünde ergense gördüm** *(Yenice «Karacasu - Aydın»)*

Ergenselik [*İs.*], **1.** Ergenlik *(Ortaköy «Çal - Denizli»)* — **2.** Kançıbanı *(Balıkesir ve çevresi)* [***Bak: Ergense***]

Ergerlenmek [*F.*], Erkek hayvanlar dişileriyle çiftleşmek istemek *(Bardakçı «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Ergeş [*İs.*], Takip *(Zeytinli «Seyhan [Muh.]»)*

Ergezlenmek [*F.*], Sarkıntılık etmek, yeşillenmek *(Satılmış «Eskişehir»)*

Ergınat [*İs.*], Harman diğreni (*Kemaliye «Malatya»; Divriği, Sivas)*

Ergi [*İs.*], **1.** Üzüm (*Konya*) — **2.** Fahişe (*Ankara*)

Ergil [*İs.*], Muşmula, töngel (*Dersim «Erzincan»*) [**Bak: Kiren, zogal**]

Ergin [*S.*], **1.** Yetişgin, olgun, kemâle gelmiş (*Yağmurlu «Kırşehir»; Ankara; Balıkesir ve çevresi;* **Meyvanın ergini iyidir:** *Sarıidris «Şarkîkaraağaç - Isparta»; Masara «Mut - İçel»*) — **2.** Bekâr, ergen (*Arap «Keskin - Ankara»*)

Ergine [*İs.*], Yeni doğan çocukların çişini bildirecek hale gelinceye kadar altlarına konulan minder (*Güzelsu «Antalya»*)

Ergitmek [*F.*], Götürmek, alıp gitmek (*Kışla köyü «Zonguldak»*)

Ergiveç [*İs.*], Yufka ekmeği pişirmek için kullanılan bir metre uzunluğunda ve beş santim enliliğinde sivri uçlu bir tahta parçası (*Gaziantep*) [**Bak: Aktaraç, evirgeç**]

Ergizlenmek [*F.*], Korkutma vaziyeti almak (*İçel*)

Ergörmek [*F.*], Ulaştırmak, irgürmek (*İst.* [?]*: Yenipazar «Aydın»*) [**Bak: Ergürmek, 1**]

Ergüç [*İs.*], Yayık kolu, bişek (*Ortalık «Ayancık - Sinop»*)

Ergürmek [*F.*], **1.** Yetiştirmek, ulaştırmak (*Gürcüköyü «Kızılcahamam - Ankara»*) [**Bak: Ergörmek**] — **2.** Hamuru ekşitmek (*Gürcüköyü «Kızılcahamam - Ankara»*)

Ergürü [*Zf.*], Baştanbaşa (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»*)

Ergüveç [*İs.*], Saç üzerinde pişirilen yufka ekmeğini çevirmek için kullanılan tahta aygıt: — **Bana ergüveçi getir** (*Antalya*) [**Bak: Evirgeç**]

Ericek [*İs.*], Sahur yemeği (*Keçi köyü «Gümüşhacıköy - Amasya»*) [**Bak: Erlik, 1**]

Eriç [*İs.*], Kalınca bükülmüş yün veya pamuk ipliği (*Doğan köyü «İzmir»*)

Erig [*S.*], **1.** Temiz (*Kastamonu; Çerkeş «Çankırı»*) — **2.** İştahverici (*Ulubey «Ordu»*)

Erik [*İs.*], Hıdırellez (*Yozgat*)

Erikmek [*F.*], **1.** Azgınlık etmek: **Bu kadar erikmek iyi değil, başına bir gelecek var senin** (*Mahmutören «Ordu»*) — **2.** Sabırsızlık etmek (*Mahmutören «Ordu»*) — **3.** Biriktirmek (*Isparta*) — **4.** Koyun sürüsü ikiye ayrılmak (*Halı köy «İzmir»*) — **5.** İntikal etmek (*Ulubey «Ordu»*)

Erilce [*İs.*], Merkeplere musallat olan gök renkte büyük bir sinek (*İlâma köyü «Eğridir - Isparta»*)

Erileme [*İs.*], Kavun ve karpuzları tarladan nakletme (*Simav «Kütahya»*) [**Bak: İrileme**]

Erim [*İs.*], Sevgi (*Kastamonu*)

Erimçe [*İs.*], Erkek ördeğin kuyruğu arasından yukarı doğru kıvrılmış olan tüyü (*Tombak «Göksün - Maraş»*)

Erin [*İs.*], Dudak (*Kadıçiftliği «Yalova - İst.»*)

Erincek [*S.*], Üşenen, tembel (*Konya*)

Erinek [*S.*], Erimiş, sulanmış (*Yenipazar «Bozdoğan - Aydın»*) [**Bak: Eringin**]

Eringeç [*S.*], İşten çekinen, tembel, uyuşuk *(Kadirli «Seyhan»;* **Bırak onu, o eringeçin biridir:** *Antalya)*

Eringen [*S.*], Üşenen, tembel *(Çanakkale)*

Eringin [*S.*], Erimiş, sulanmış: **Eringin yağ mı istiyorsun** *(Yenipazar «Bozdoğan - Aydın»)* [*Bak:* ***Erinek***]

Erinti [*İs.*], Ağaç fidanlarının veya yeni bitmek üzere olan bitkilerin kurumıya yüz tutması *(Milâs «Muğla»)*

Eripisi [*İs.*], Tavşan *(Çorum)*

Eriş [*İs.*], **1.** Dokuma tezgâhlarında uzunluğuna atılan ip, arış, boy ipliği (**Halının erişi çok kaba:** *Gördes «Manisa»; Kırşehir; Yenice «Akşehir», Kızıllar «Karaman», Aziziye «Ereğli», Konya; Kabaağaç «Fethiye - Muğla»; Urla «İzmir»; Göynücek «Amasya»; Of «Trabzon»; Biga «Çanakkale»; Develi «Kayseri»; Edirköyü «Saray - Tekirdağ»; Keskin «Ankara»; Kuruhüyük «Boğazlıyan - Yozgat»; Göksün «Maraş»; «Afyon; Sayaca «Ulubey - Ordu»; Edirne; Silifke «İçel»; Yıldızeli «Sivas»)* — **2.** Siyahla karışık benekli ip *(Isparta; Kadirli «Seyhan»; Bozburun «Muğla»; Karahisar «İncesu - Kayseri»)* — **3.** Kirinden, kötüsünden, kıtığından ayrılmış temiz yün *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **4.** Uzun ve iyi elyaflı yün veya pamuk *(Akeyne köyü «Anamur - İçel»)* — **5.** Yün kuşak *(Denizli)* — **6.** Sicim: **Bir parça eriş ver** *(Kandıra «Kocaeli»)* — **7.** Araba oku *(Gölcük «Kocaeli»)* — **8.** Uzun bir değneği taşa vurmak suretiyle oynanılan bir türlü çocuk oyunu *(Denizli)* — **9.** Hasır yapmakta kullanılan sazın tezgâha uzunlama konulanı *(Bandula «Kelkit - Gümüşane»)* [*Bak:* ***Cil, 1***]

Erişe [*İs.*], Şaka *(Atlandı «Kadınhanı - Konya»)* [*Bak:* ***Erişmek, 1***]

Erişek [*İs.*], **1.** Gaye, hedef, maksat *(İst.)* — **2.** [*S.*] Münasebetsizcesine el şakası yapan [adam] *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)* [*Bak:* ***Erişmek, 1***]

Erişgi [*İs.*], Et sucuğu *(Konya)* [*Bak:* ***İrişki***]

Erişik [*İs.*], **1.** İhtilâç *(Kızılhisar «İncesu - Kayseri»)* — **2.** Sinir *(Isparta)* — **3.** [*S.*] Deli *(Çindere «Denizli»)*

Erişikli [*S.*], Sinirli, asabî *(Isparta)* [*Bak:* ***Finiyerli***]

Erişki [*İs.*], Et sucuğu *(Kayseri; Kırklareli)* [*Bak:* ***Erişgi***]

Erişkin [*İs.*], Et sucuğu *(İst. [?])* [*Bak:* ***Erişki***]

Erişmek [*F.*], **1.** İlişmek, el ile şakalaşmak, lâtife etmek (**Benimle erişme:** *Maraş; Kilis, Gaziantep; Pınarbaşı «Kayseri»; Narlıdere, İzmir; Bayburt «Gümüşane»; Erzurum; Halfeti «Urfa»)* [*Bak:* ***Erişe, erişek, 2***] — **2.** Sataşmak, yiğitlik satmak *(Kadirli, Adana «Seyhan»)* — **3.** Boğuşmak *(Harput «Elâzığ»)* — **4.** Dokunmak, müteessir etmek: **Akpınarın suyu bana erişir** *(Bayburt «Gümüşane»)* — **5.** Münakaşa etmek *(Doğanbeyli «Seyhan»)*

Erişte [*İs.*], **1.** Makarna gibi kesilmiş ve kurutulmuş hamur, ev makarnası *(Dumlupınar «Beyşehir - Konya»; Ankara; İst.; Demirci «Manisa»;*

Köşker «Kırşehir»; Kayseri; Kürtköyü «Altıntaş»; Kütahya; İçel; Yavız «Şavşat - Çoruh») — **2.** Deniz yosunu *(Kangırlı köyü «Lâpseki - Çanakkale»; Sasallı «Menemen - İzmir»)*

Eriştirmek [*F.*], Taklidini yaparak birini kızdırmak *(Gümüşane)*

Eritmek [*F.*], Hazmetmek*(Zile «Kayseri»)*

Erk [*İs.*], **1.** Hatır, nüfuz, tesir (**Benim ona erkim geçmez** : *Diyarbakır; Urfa; Erzurum)* — **2.** Naz, sevgi, samimiyet *(Urfa; Musik «Tutak - Ağrı»)* — **3.** Etrafı yüksek kayalık ve taşlık arazî *(Dudaş «Söğüt - Bilecik»)*

Erke [*İs.*], Fazla nazlı ve serbest büyüyen çocuk *(İzmir [Muh.])*

Erkeç [*İs.*], **1.** Üç veya dört yaşlarında olan enenmiş erkek keçi, teke *(Gödene, Alan «Çumra», Konya; Eskiakviran «Emirdağ - Afyon»; Gazelyakup «Tavşanlı», Kütahya; Sinop; Marmaris «Muğla»;* **Kasapta yalnız erkeç eti var** : *Tire «İzmir»; Honaz «Denizli»; Niksar «Tokat»; Elecik, Üçem «Bâlâ», Ayaş, Ceritmümini «Keskin - Ankara»; Purtul, Devrek, Cumayını, Yakademirciler «Zonguldak»; Sıralı «Samsun»; Tarsus, Civanyaylağı «Mersin», İçel; Keskin köyü «Eskişehir»; Kadirli «Seyhan»; Çandır «Ordu»; Akseki, Murtına, Antalya; Kastamonu)* **[Bak: Erkeş 1, seyis]** — **2.** Fırıncı küreği *(Bergama «İzmir»)*

Erkek [*İs.*], **1.** Beş yaşından yukarı olan tüylü erkek deve *(Seyhan* [Türkmenler]) — **2.** Ana ark, en geniş su yolu *(Görmel «Ermenak - Konya»)*

Erkelemek [*F.*], Taklit yapmak : **Rızanın oğlu erkeler ki, sorma** *(Yeniköy «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Erkenlemek [*F.*], Erken gelmek *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Erkeş [*İs.*], **1.** Erkek keçi *(Sarıcalı «Edirne»)* **[Bak: Erkeç,1]** — **2.** İki, üç yaşındaki erkek keçi veya koyun *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)*

Erketmek [*F.*], **1.** Yabancılık duymak*(Diyarbakır)* — **2.** Naz ve istiğna etmek, bayılmak *(Erzurum)*

Erkırı [*İs.*], Eşkıya, yolkesen *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Erkilme [*İs.*], Doğrulup durma, dik durma *(Amasya)*

Erkim olmak [*F.*], Sahip olmak, göz önünde bulundurmak: **Ekine erkim olunuz !** *(Şereflikoçhisar «Ankara»)*

Erkiş [*İs.*], Kervan *(Ulubey «Ordu»)*

Erkit olmak [*F.*], Yerinden beyhûde yere ayrılmak, yorulmak, işinden alıkonulmak *(Karataş «Dinar - Afyon»; Başköy «Burdur»)*

Erkiveç [*İs.*], Saç üzerinde ekmeği döndüren tahta aygıt *(Gaziantep; Maraş)* **[Bak: Bisleğeç]**

Erkon [*Zf.*], Ağır ağır, yata kalka *(Çufaruksa «Of - Trabzon»)*

Erkurtaran [*İs.*], Hayvan sancılarında kullanılan bir türlü çiçek *(Kayışlı «Maraş»)*

Erkül kalmak [*İs.*], Herhangi bir işinden geri kalmak: **Saban kırıldı başka birini de bulamadım erkül kaldım** *(Dinar «Afyon»)*

Erlenmek [*F.*], Cin çarpmak *(İbecikdere «Fethiye - Muğla»)*

Erlik [*İs.*], **1.** Sahur, sahur yemeği *(Yozgat; Seyhan; Çukurbağ «Mut - İçel»; Karapınar «Konya») [Bak: **Ericek**]* — **2.** Meni *(Konya)* — **3.** Kocaya varma çağına gelmiş kız *(Bitlis)*

Erme [*İs.*], Köy yolu *(Kalkan «Kaş - Antalya»)*

Ermek [*İs.*], Arı kovanındaki arıların girip çıkmasına mahsus olan delik *(Sulusaray «Tokat»)*

Ernek [*İs.*], Saban demirinin geçtiği ağaç *(Zığan «Pazar - Çoruh»)*

Ernik [*İs.*], **1.** Erimeğe başlamış kar *(Yusufeli, Şavşat; Kars) [Bak: **Erpik, 1**]* — **2.** Eskimeğe yüz tutmuş elbise v.s. *(Bursa; Burdur)* — **3.** Kadınların kullandığı allık *(Erzurum) [Bak: **Enlik**]*

Ernimek [*F.*], Elbise yırtılmağa yüz tutmak, aşınmak *(Maydos «Çanakkale»)*

Ero [*İs.*], Teneffüs *(Sıvas)*

Erpeden [*İs.*], **1.** Yünden veya kıldan yapılmış, çuval yamamağa yarar ip *(Sille, Zıvarık, Kurthasanlı, Yesit, «Ilgın», Ermenak, Konya; Şuhut, Horu «Dinar - Afyon»; Karadere «Akseki - Antalya»)* — **2.** Zerre, az şey *(İleydağı «Uluborlu - Isparta»)*

Erpi [*İs.*], Başörtüsü *(Ordu)*

Erpik [*İs.*], **1.** Sulu kar (**Erpik karda iyi tavşan avı olur :** *Eskinuz «Aksaray - Niğde»; Zıvarık, Aşağıtuzlukçu «Akşehir», Konya; Çivril «Denizli») [Bak: **Ernik, 1**]* — **2.** [S.] Yumuşak, iyi pişmiş *(Şaphane «Gediz - Kütahya»; Dedeköy «Çal», Sarayköy, Çivril, Ulu köy «Denizli»)* — **3.** Vakti geçmiş meyva *(Çakırlar «Akşehir - Konya»)* — **4.** [S.] Düzgün: **Bu kumaş çok erpik** *(Isparta)* — **5.** Çok gevşek ve yumuşak adale *(Isparta)*

Erpimek [*F.*], Çürümek, ezilmek *(Bursa) [Bak: **Elpimek**]*

Ersek [*S.*], Erkeğe düşkün, er istiyen kadın *(Yapıntı «Mut», İçel; Çakırlar «Akşehir - Konya»; Diphacı «Merzifon - Amasya»)*

Ersemek [*F.*], Koca istemek *(Hatip «Konya») [Bak: **Ersimek**]*

Ersimek [*F.*], Koca istemek *(O. A.) [Bak: **Ersemek**]*

Ersin [*İs.*], **1.** Ateş küreği *(Kırıkkale «Ankara»; Heniske «Amasya») [Bak: **Ersön, ersun, 1**]* — **2.** Hamur teknesini kazımağa yarıyan geniş ağızlı demir bir aygıt *(Büyükafşar «Ankara»; Sungurlu, İskilip, Ovasaray, Çorum; Sinop; Ahlat «Bitlis»)* — **3.** Su kenarlarında yetişen uzun yapraklı, çiçeksiz, kokulu bir cins bitki *(Çorum)*

Ersinmek [*F.*], Yiğitlik satmak, taslamak: **Ersindiğine göre bari yiğit olsa** *(Bozhüyük «Göksün - Maraş»)*

Ersön [*İs.*], Kürek *(Samsun) [Bak: **Ersin 1, ersun, 1**]*

Ersun [*İs.*], **1.** Ateş küreği *(Sivas; Şehsadi, Amasya) [Bak: **Ersön, ersin**]* — **2.** Teknedeki hamuru kazımağa yarıyan aygıt *(Amasya)*

Ersük [*S.*], Sarhoş *(Erzurum) [Bak: **Asurlu**]*

Ersün [*İs.*], **1.** Ateş küreği *(Şebinkarahisar «Giresun»; Erbaa «Tokat»; Merzifon, Girdap, Amasya; Ağrakos «Suşehri - Sivas»;* **Ersünü ver de ateşi alayım :** *Belemedik «Karaisalı - Seyhan»; Bakırmadeni «Elâzığ»)*

— **2.** Hamur kazımağa yarıyan aygıt *(Onur «Çankırı»; Kargı «Tosya - Kastamonu»; Göynücek «Amasya»; Boyabat, Sinop; Alişar «Merzifon - Amasya»)* **[Bak: Eksiran, eysiran]** — **3.** Yemenicilerin deri kesmek için kullandıkları balta yüzüne benziyen bir aygıt *(Gerze «Sinop»)*

Erşi [*S.*], Çirkin *(Kızıltaş «Arpaçay - Kars»)*

Erşin [*İs.*], **1.** Ateş küreği *(Polat «Akçadağ - Malatya»)* — **2.** Saçta yufka döndürmeğe yarıyan demir aygıt *(Yalpankaya «Hendek - Kocaeli»)*

Erşün [*İs.*], Ekmek çevirmeğe yarıyan bir aygıt *(Pütürge «Malatya»)*

Ertan [*Zf.*], Erken, gün doğma zamanı : **Ertan vakti kalktım** *(Konya)*

Erte [*İs.*], Herhangi bir işde ilk başarış *(Yeğren «Beyşehir - Konya»)*

Erteleyin [*Zf.*], Şafakl'a beraber *(Seyhan)*

Ertelik [*İs.*], Sahur yemeği *(Karsavuran «Saimbeyli-Seyhan»; Kazancı «Ermenak - Konya»)*

Erten [*Zf.*], **1.** Sabah, güneşin doğduğu zaman *(Konya)* — **2.** [*İs.*] Gün *(Saray «Tekirdağ»)*

Ertişmek [*F.*], **1.** Bilgiçlik etmek *(Akpınar köyü [?])* **[Bak: Höceklenmek]** — **2.** Şımarmak, karşısındaki kimseye kafa tutmak *(Köy «Ankara»)*

Ertme [*İs.*], Köpek havlama *(Ulubey «Ordu»)*

Ertmek [*F.*], Kurtarmak, tahlis etmek *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Erttemle [*Zf.*], Sabah vakti *(Çilehane «Reşadiye - Tokat»)*

Ertük [*S.*], Uğursuz *(Giresun)*

Erü [*S.*], Lâtif : **Bu kadın çok erüdür** *(İçel)*

Erügü [*İs.*], Yün iplik yapmak için kullanılan ağaç aygıt *(Karahalil «Havza - Samsun»; Darsıyak «Kayseri»)*

Erveç [*İs.*], Fırın küreği *(Sıvas ve dolayı)*

Eryemek [*F.*], Sahur yemeği *(A. [?])*

Eryeten [*İs.*], **1.** Erken yetişen bir türlü incir *(Seyhan)* — **2.** [*S.*] Turfanda *(Çine «Aydın»)*

Erz [*İs.*], Döğülmüş çam kabuğu *(Niksar «Tokat»)*

Erzan [*İs.*], **1.** Ceza *(Eğridir «Isparta»; Konya)* — **2.** Kabahat *(Eğridir «Isparta»)*

Erzem [*İs.*], Bodrum *(Kayseri)*

Erzük [*S.*], Koca istiyen kadın *(Başerkek «Çemişgezek - Tunceli»)*

Es [*İs.*], Faide *(Uluborlu «Isparta»)*

Esanlaşmak [*F.*], Helallaşmak, vedâlaşmak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Esek [*S.*], **1.** Gürbüz, iyi yetişmiş *(Üçkuyu «İshaklı - Afyon»)* — **2.** [*İs.*] Sabanın bütün kısımlarını taşıyan iğri ağaç *(Edirne)*

Eselek [*S.*], **1.** Muvazenesiz, eğreti : **Adam ağaçta eselekte duruyor düşecek** *(Hemşin «Rize»)* — **2.** [*İs.*] Elmanın çekirdek bulunan kısmı *(Ş. A.)*

Eselemek [*F.*], Defetmek, kovmak : **Ekine mal girmiş onları eseledim** *(Bağyaka «Fenike - Antalya»)*

Eseli [*İs.*], **1.** Al' bez üzerine kılaptanla işlenmiş kenarları saçaklı bir tür-

lü başörtüsü *(Buca «İzmir»; Gerince, Bodrum «Muğla»)* **[Bak: Çipite]** — **2.** [*S.*] Yarı kavrulmuş yarı kavrulmamış kahve: **Kahveyi eseli kavurmuşsun** *(Gelenbe «Kırkağaç - Manisa»; Muğla)* **[Bak: Eseri, 1]**

Esellemek [*F.*], Hava açmak *(Papaz köy «Samsun* [*Muh.*]*»*

Eselmek [*F.*], **1.** İrileşmek, boylanmak, şişmanlamak, serpilmek *(Buca «İzmir»; Bağyaka «Fenike - Antalya»; Seyhan;* **Şu kız eselivermiş** : *Bodrum «Muğla»;* **Bu sene ekinler eselmedi:** *Bozdoğan «Aydın»; Yapıntı «Mut», İçel)* — **2.** Yetişmek, neşvünema bulmak *(Karacasu «Aydın)* **[Bak: Çelermek, 7]** — **3.** Ferahlanmak, hava almak, kaygıyı gidermek (**Gezdim de biraz eseldim** : *Gediz, Kütahya)* — **4.** Azalmak *(Alpagut «Mudurnu - Bolu»)*

Esem [*S.*], Rahat ve sıhhatli [kimse] *(Kangal «Sivas»)*

Eseme [*İs.*], Mantık: **Ağaların sözü esemeli olur** *(Kozan «Seyhan»)*

Esemesiz [*S.*], Mânâsız, abuk sabuk, mantıksız *(Yerebakan «Feke - Seyhan»)*

Esen [*İs.*], **1.** Rüzgâr *(Bayındır «İzmir»; Peçenek köyü, Ankara; Şerefler «Muğla»; Bağyaka «Fenike», Cini köyü «Akseki», Manavgat «Antalya»)* — **2.** [*Ed.*] Elbet *(Keramet «Orhangazi - Bursa* [*Muh.*]*»)* — **3.** Rahat, huzur *(Dalaver «Arpaçayı - Kars»; Gümüşane; Manyas «Bandırma - Balıkesir»)* — **4.** Veda*(Çorum)* — **5.** [*S.*] Sağ, salim, sıhhatli *(Gaziantep; Zellice «Kars»)*

Esene [*S.*], Budala *(Konya)*

Esenlemek [*F.*], **1.** Hayır dua ile yola çıkarmak, selâmetlemek *(Çankırı)* —**2.** Hatırını hoş, gönlünü şen etmek *(Karaahmet köyü «Kütahya»)*

Esenmek [*F.*], Büyümek, genişlemek; şişmek : **Atım çok çabuk esendi** *(Yahyalı «Develi - Kayseri»)*

Eser [*İs.*], **1.** Soğuk : **Bu sene eser pek fazla oldu** *(Ankara)* — **2.** Rüzgâr, sert rüzgâr *(Ankara; Çal, Kadıköy «Denizli»; Bayramiç (Çanakkale»)* — **3.** Evlerde kiremit altlarına konulan tahta *(Denizli)*

Eseren [*İs.*], Ateş küreği *(Harput «Elâzığ»)*

Eseri [*İs.*], **1.** Açık kavrulmuş kahve *(Harput «Elâzığ»)* **[Bak: Eseli 2, ger]** — **2.** Çivi *(Şerefiye «Ordu»)* **[Bak: Eğseri]**

Eserik [*S.*], Sarhoş *(O. A.)*

Eserli [*S.*], Çalık, delişmen *(İçel)* **[Bak: Eserük, 1]**

Esermek [*F.*], Sarhoş olmak *(O. A.* [*?*]*)* **[Bak: Esirmek, 2]**

Esermek besermek [*F.*], Bir çocuğu büyütüp yetiştirmek *(Balkur köyü «Devrek - Zonguldak»)* **[Bak: Asarmak]**

Eserük [*S.*], **1.** Delişmen, çalık, deli gibi *(Ayvalı köyü «Taşköprü - Kastamonu»)* **[Bak: Eserli]** — **2.** [*İs.*] Herhangi bir hastalıktan kalan arıza, eser *(Sivas)*

Esetlemek [*F.*], Korumak; tedavi etmek *(Ulubey «Ordu»)*

Esevele [*İs.*], Düğünlerde söylenilen mâni : **Düğünde güzel bir esevele söyledi** *(Ahmetçe «Çanakkale»)*

Esevi [*İs.*], Ucu yanmış odun parçası *(Oğuz köyü «Vakfıkebir - Trabzon»)* **[Bak: Köseği, öysü]**

Esgin [*İs.*], **1.** Rüzgâr *(Sarılar «Nallıhan - Ankara»;* — **Harmanı savurdun mı ? — Esgin yok ki savurayım!** *Denizli; Ovacık «Muğla») [Bak: Eskin, 1]* — **2.** Tipi *(Ilgaz «Çankırı»)*

Esgün [*İs.*], Karı kuvvetle ve devamlı bir surette savuran şiddetli rüzgâr *(Kavak «Samsun»)*

Esi [*İs.*], **1.** Ucu yanık odun parçası *(Bayramiç «Çanakkale»; Kavşit«Sungurlu - Çorum»; Bilecik; İhsaniye «Geyve - Kocaeli»; Dengere «Tefenni - Burdur»; Balya «Balıkesir»; Tavas «Denizli») [Bak: Eğsi]* — **2.** Rüzgâr *(Eski Eşme köyü «İzmit - Kocaeli»)*

Esik [*İs.*], **1.** Tepelerin düz kısmı *(Teştik «Alucra», Şebinkarahisar «Giresun»; Gazelyakup «Tavşanlı - Kütahya») [Bak: Kıran]* — **2.** Sel yarıntısı *(İçel)* — **3.** Suyu kesilmiş dere *(Ziamet «Kemalpaşa - İzmir»)* — **4.** Çukur *(Harput «Elâzığ»; Niğde; Kayseri; Şıhlar «Ankara»; Kargı «Tosya - Kastamonu»; Boyabat «Sinop»; Çıkrık «Mecitözü», Alaca «Çorum»; Faydalı «Kozan»; Başlamış «Dörtyol - Hatay»; Çobansaray «Yıldızeli - Sivas»; Kocaözü «Hekimhan - Malatya»; Yerebakan «Feke - Seyhan»; Orçan «Maraş»; Ugurlu, Afşar, Seydişehir «Konya»; Akçayaka [?]; Yozgat) [Bak: Obruk, oyak]* — **5.** Kadın *(Ankara)* — **6.** Vâdî *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **7.** Aşıntı, çökmüş yer *(Çorum) [Bak: Essik]* — **8.** Dağlarda suların ayrı ayrı yamaçlara aktığı bölge *(Çankırı; Buluklu «İçel»)* — **9.** Uçurum *(Çankırı)* — **10.** Rüzgâr almıyan kuytu yer *(Koyulhisar «Giresun»)* — **11.** Hafif sırt, yamaç : **Koyunlar esikte otluyor** *(Erzurum)* — **12.** Hafif rüzgâr alan yer: **Esikte ot bitmez** *(Kayı «Tosya - Kastamonu»)*

Esiklemek [*F.*], Tökezlemek, sürçmek, ayağı kaymak *(Konya)*

Esilgi [*İs.*], Mendil *(Ayaş, Nallıhan, Ankara)*

Esilmek [*F.*], Eksilmek: **Çuvaldaki buğday esilmiş ; tenceredeki süt esilmiş** *(Karsavuran «Saimbeyli - Seyhan»)*

Esin [*İs.*], Sabah rüzgârı *(İçel)*

Esine durmak [*F.*], Biraz beklemek *(Bolu)*

Esinlemek [*F.*], Veda etmek *(İst. [?])*

Esinleşmek [*F.*], Vedalaşmak *(İst. [?])*

Esinti [*İs.*], **1.** İçerisinde hamur yuğrulan küçük tekne *(Dumlupınar «Kütahya»)* — **2.** Rüzgâr : **Bu esinti çok oldu** *(Cebel «Eğridir - Isparta»)*

Esiran [*İs.*], Teknedeki hamuru sıyıran demir aygıt, eyseren *(Bayındır «İzmir»; Isparta; Tavşanlı «Kütahya»; Geçit «Ilgın», Konya; İncirli «Gölpazarı - Bilecik») [Bak: Esiren]*

Esiremek [*F.*], Sarhoş olmak *(Niğde)*

Esiren [*İs.*], Hamur kazıyacak aygıt, eyseren *(Bilecik) [Bak: Esiran]*

Esirgin [*İs.*], **1.** Tipi dolayısiyle bir yere savrulan kar *(Samsun; Başağrı «Mesudiye - Giresun»)* — **2.** Şiddetli rüzgâr, fırtına *(Ünye «Ordu»)*

Esirik [*S.*], **1.** Kızgın *(Sarıcalı «İpsala - Edirne»;* **Esirik devenin çulu**

iğri gider: *Buca «İzmir»; Bursa [Muh.]; Burhaniye «Balıkesir»; Bayadı «Ordu»; Çankırı; Biga «Çanakkale»)* — **2.** Sarhoş *(Kars; İst. [Muh.])* — **3.** Dalgın, yarım akıllı, kara sevdalı *(Ankara)*

Esirikli [*S.*], Hiddetli, hadid mizaç (**Esirikli deve:** *İzmir [Muh.]; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kelekçi «Acıpayam - Denizli»)*

Esirimek [*F.*], Kavga etmek *(Belen «Bodrum - Muğla»)*

Esirmek [*F.*], **1.** Azmak, kudurmak, delirmek *(Ahi «Muğla»; Bayadı «Ordu»; Elâzığ; Büyüktersiye «Adapazarı - Kocaeli»)* — **2.** Sarhoş olmak *(Yakakayı «Eskişehir»)* ***[Bak: Esermek]*** — **3.** Lüzumsuz yere hiddet etmek *(Söğüt «Orhaneli - Bursa»;* **Ali yine esirdi:** *İzmir [Muh.]; Dereçine «Bolvadin - Afyon»; Kurtuluş «Tire - İzmir»; İst. [Muh.])* — **4.** Azarlamak, tekdir etmek *(Bartın «Zonguldak»)* — **5.** Yaramazlık etmek *(Kalınkoz «Acıpayam - Denizli»)* — **6.** Bağırmak, nara atmak (**Sarhoşlar esiriyorlar:** *Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Kütahya)* — **7.** Azgın erkek deve kükremek *(Konya; Erzurum)* — **8.** İsrar etmek, bir şeye ehemmiyet vermek *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **9.** Fazla beslenmiş hayvan etrafa saldırmak *(Tepecik «Emet - Kütahya»)*

Esirten [*İs.*], Rakı ve benzerleri gibi keyif veren nesneler *(Yıldızeli «Sivas»)*

Esirtgen [*S.*], Mugaddi, mukavvî *(Ordu)*

Esirtmek [*F.*], Beslemek *(Ordu)*

Esiş [*İs.*], Rüzgâr *(Trabzon; Sivas; Ordu)*

Eska [*İs.*], Bir ucu yanmış odun *(Küçük ve Büyük çaylı «Dörtyol - Hatay»)* ***[Bak: Eğsi, öğsü]***

Esken [*İs.*], Dingil, mazı *(Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»)* ***[Bak: Dingil 2, eysen, ensen]***

Eskerkelemek [*F.*], Çıkışmak, paylamak, azarlamak *(Ünye «Ordu»)* ***[Bak: Şakımak]***

Eski [*İs.*], **1.** Kene denilen böcek *(Honaz «Denizli»; Aydın; Çakırlar «Akşehir - Konya»)* — **2.** Çamaşır *(Fadıl «Orhaneli - Bursa»; Üçkuyu, Çal «Denizli»)* — **3.** Bez, çaput *(Ilgın «Konya»; Çandarlı «Bergama - İzmir»)* — **4.** Bir çeşit koyun hastalığı *(Aydın)* ***[Bak: Eskilemek]***

Eskibeki [*İs.*], Az kullanılmış elbise *(Ferenge «Erbaa - Tokat»)*

Eskilemek [*F.*], Kenelerin aşılamak suretiyle meydana getirdikleri bir türlü davar hastalığı, piropilozmos *(Yanpar «Mersin - İçel»)* ***[Bak: Eski, 4]***

Eskin [*İs.*], **1.** Rüzgâr *(Kastamonu; Gerıçam, Eskere, Ula «Muğla»; Gerzile «Denizli»; Bağyaka «Fenike - Antalya»)* ***[Bak: Esgin, 1]*** — **2.** Fırtına *(Bolu ili)* — **3.** Karla dolup örtülen ve düz yerden ayırt edilemiyen çukur *(Çankırı)*

Eskirmek [*F.*], Köpeği, birisi üzerine saldırmak için kışkırtmak: **Beni ısırtmak için köpeği eskirdi** *(Hayrabolu «Tekirdağ»)*

Eslek [*S.*], **1.** Çalışkan, gayretli *(Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Söz tutan, muti: **Eslek adam iyidir** *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* — **3.** Atik, çevik *(Vihik «Erzurum»)*

Eslemek [*F.*], Aldırış etmek, ehemmiyet vermek, dinlemek, kulak asmak *(Bayburt «Gümüşane»; Düzce «Bolu»; Erzurum)*

Eslen [*İs.*], Çukur *(Tarsus köyleri «İçel»)*

Eslenti [*İs.*], Küçük vâdi *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Esme [*İs.*], Tandır üzerine örtülen yorgan *(Höbek [?])*

Esmek [*F.*], **1.** Bir şeyi eksiltmek : **Doluyu esme bütünü kesme, buyur Allahı seversen** *(Konya)* — **2.** Hububatı savurarak temizlemek *(Harput «Elâzığ»)* — **3.** [*İs.*] Koç katımı zamanı, Teşrinisani ayı : **Esmeğin sonu** *(Boğanak «Zara - Sivas»)*

Esnek [*İs.*], **1.** Deve ve ayı gibi hayvanların ısırmamak için burunlarına geçirilen demir halka *(Davulga «Emirdağ - Afyon»; Çerkeş «Çankırı»; Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Hayvanların yayılmaması için ağızlarına geçirilen sepet, torba *(Davulga «Emirdağ - Afyon»)* — **3.** Kuzu veya oğlağın analarını emmemesi için ağızlarına takılan ağaç parçası *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **4.** Develer güreşirken ağızlarına geçirilen ipten torba *(Fadılca [?])* — **5.** Azgın develerin ağızlarına bağlanılan kayış sırım *(Antalya)* — **6.** Nallanırken durmıyan hayvanların burunlarına kıstırdıkları çifte ağaç parçası *(Girap «Amasya»; Kırşehir)* [*Bak:* **Yavaşa**] — **7.** Bir çeşit dizgin *(Amasya)* — **8.** [*S.*] Yatkın, uysal *(Trabzon)* — **9.** Dağların sulu yerlerinde olan otluk *(Sarıvadi «Ermenak - Konya»)* — **10.** Baş ve şahadet parmaklarının açılmasiyle iki parmak ucunun arasında hasıl olan mesafe *(Kılbasan, Konya)* [*Bak: Sele, sere, sümüç*] — **11.** [*S.*] Delimsek, delişmen *(Söğüt «Bilecik»)*

Esneksiz [*S.*], Ağzı bozuk, küfürbaz, nezaketsiz *(Yağbastı «Kula - Manisa»)*

Esnemek [*F.*], Gevşemek *(İzmir)*

Espit (?) [*İs.*], Tekerleğin demir çember içinde kalan ve herbiri tekerleğin çevresinin bir parçasını teşkil eden kıvrık ağaçlardan beheri: (**Espitleri yukarıya kaldır :** *Gedelek «Orhangazi - Bursa»; Afyon)* [*Bak:* **Epsit 2, epcit**]

Esram [*İs.*], Kürek *(Akşehir «Konya»)*

Esrek [*S.*], **1.** Sarhoş *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* [*Bak :* **Esrik, 1**]— **2.** Deli *(Aşağılıca «Eskişehir»)*

Esreklik [*İs.*], Sarhoşluk *(Gerede «Bolu»)*

Esremek [*F.*], **1.** Delirmek *(Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»)* — **2.** Mestolmak *(İst. [?])*

Esrik [*S.*], **1.** Sarhoş *(Çorum)* [**Bak: Esrek, 1**] — **2.** Herkese meydan okuyan, kabadayı *(Balıkesir)* — **3.** Azgın, edepsiz *(Bergama «İzmir»)* — **4.** Kükremiş deve : **Esrik deve gibi köpükler saçıyor** *(Çorum)*

Esriremek [*F.*], Sarhoş olmak *(Konya)*

Esrük [*S.*], Çok koşan [hayvan] : **Esrük devenin çulu iğri gerek** *(Balkur «Devrek - Zonguldak»)*

Esrüklü [*S.*], Vereceği karar ve hükümlerde aceleci ve telâşlı olan *(Balkur köyü «Devrek - Zonguldak»)*

Essik [*İs.*], Çukur, engin yer, hendek (*Porsuk «Ulukışla»; Zile «Nevşehir - Niğde»*; **Tekerin biri essiğe düştü :** *Genezin «Avanos - Kırşehir»; Şıhlar, Çakallı, İncirlik «Seyhan»*) [*Bak*: **Esik**]

Essiklemek [*F.*], Ayağı çukura düşüp tökezimek : **At essikledi** (*Genezin «Avanos - Kırşehir»*)

Estek [*İs.*], **1.** Elbise (*Urfa ve çevresi*) — **2.** [*S.*] Aslı olmıyan bir lâf (*Bayramiç «Çanakkale»*)

Estirmek [*F.*], Hissiyatına mağlûp olarak meclisi terketmek (*Çankırı*)

Esük [*İs.*], **1.** Çukur (*İbik «İskilip - Çorum»; Estiğin, Turhal «Tokat»*) —**2.** Şiddetli rüzgâr (*Arageriş «Tirebolu - Giresun»*)

Esürgün [*İs.*], Fırtına : **Esürgün var** (*Şebinkarahisar «Giresun»*)

Esürük [*S.*], **1.** Serhoş (*Ordu*) — **2.** Deli (*Ordu*) — **3.** Cin, peri çarpmış kimse (*Başçiflik «Reşadiye - Tokat»*)

Eş [*İs.*], Kuma, ortak (*Güvere «Silifke-İçel»; Karaman «Konya»*) [*Bak*: **Kuma, öğürlü**]

Eşbehlenmek [*F.*], Öğünmek, böbürlenmek (*Malatya ve köyleri*)

Eşbek [*S.*], Kibirli (*Bozüyük «Bilecik»*)

Eşe [*İs.*], **1.** Elmas ve altın gibi kadın ziyneti (*Doğanbey «Beyşehir - Konya»*) — **2.** Teyze : **Eşemi çok severim** (*Erzincan*)

Eşelek [*İs.*], **1.** Ceviz içinin ortasında bulunan ve içi ikiye ayıran sert madde (*Gürsökü «Ayancık - Sinop»; Ahlat «Bitlis»*) — **2.** Elma veya armut gibi meyvaların yenildikten sonra kalan çekirdekli kısmı (*Ahlat «Bitlis»; Bolu; Tokat ve dolayı; Sungurlu, Çorum; Safranbolu «Zonguldak»; Yozgat; Amasya ve çevresi*) [*Bak*: **Çentik 4, eşenek, 2**] — **3.** Meyva (*Beydili «Nallıhan - Ankara»; Seyhan*) — **4.** Meyva çürüğü (*Tokat; Boyabat «Sinop»; Hamzabey «İnegöl - Bursa»*) — **5.** Kabağın hayvanlara yedirilen iç kısmı (*Bolu*) — **6.** Mısır koçanı (*Ağaçlı «Kalecik - Ankara»*) — **7.** Tavukların eşindiği yer : **Burası tavuklara iyi bir eşelek olur** (*Gelibolu «Çanakkale»*) — **8.** Sinir : **Eşeleklerimi ayağa kaldırdın** (*Bolu*)

Eşemek [*İs.*], Tarlaların veya ağılların etrafına konulan budaklı çam dalı (*Faralya «Bodrum», Orhaniye «Marmaris - Muğla»*)

Eşenek [*İs.*], **1.** Çalışma yeri (*Kesme «Eğridir - Isparta»*) — **2.** Çekirdek; koçan (*Boyabat «Sinop»*) [*Bak*: **Eşelek,2**]

Eşgermek [*F.*], Ses vermek (*Aliefendi köyü «Alanya - Antalya»*)

Eşgin [*İs.*], Bir türlü at yürüyüşü (*Van; Balıkesir ve çevresi; Döğüşbelen «Muğla»; Gündüzbey «Malatya»; Konya; Anaypazarı «İçel»*)

Eşgirtmek [*F.*], Koşmak, seğirtmek: **Tahsildarın atı eşgirtip giderdi** (*Efgan köyü «Karaman - Konya»*)

Eşi [*İs.*], Nemli yerlerde biten bir çeşit ot : **Yakmak için eşi getireceğim** (*Kaklıç «Menemen - İzmir»*)

Eşimek ve **Eşemek** [*İs.*], Kurt veya geyik gibi hayvanların uğrak yerleri (*Viran köyü «Kütahya»*) [*Bak*: **Siyek**]

Eşimine [*İs.*], Koyunun ikindi zamanındaki yaylımı, otlaması (*Hortu «Ereğli - Konya»*)

Eşingen [*İs.*], Benzer, eş (*Bahçeli «Çanakkale»*)

Eşinmek [*F.*], Yaramazlık etmek : **Çocuklar, çok, eşiniyorsunuz !** (*Güney «Buldan - Denizli»*)

Eşir [*İs.*], Deri tulum (*Örenik «Divriği - Sivas»*)

Eşiran [*İs.*], Kül veya süprüntü küreği (*Isparta*)

Eşire [*İs.*], **1.** Mübalağâ: **Ahmet her zaman eşireli söz söyler** (*Güney «Eşme - Manisa»*) — **2.** Suçu azaltmak için aranılan çare (*Güney «Eşme - Manisa»*)

Eşirgenmek [*F.*], **1.** Sevişmek : **Bu iki komşu eşirgenirler** (*Tavşanlı «Kütahya»*) — **2.** Cansıkıntısını defetmek için konuşmak (**Gel de biraz eşirgenelim** : *Afyon; Aşağıtuzlukçu «Akşehir - Konya»*) — **3.** Kıskanmak, rekabet etmek (*Bağyaka «Fenike - Antalya»; Isparta*) — **4.** Konuşmağa hazır bir halde yutkunup durmak (*Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»*)

Eşit [*S.*], **1.** Müsavi (*Kumla «İst.»*) — **2.** [*Zf.*] Aynı, tıpkı(*Kumla «İst.»*)

Eşkap [*İs.*], Dolap (*Ardahan «Kars»*)

Eşkelek [*İs.*], Çoban çantasının kancası (*Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»*)

Eşkelek demiri [*İs.*], (*Kıranköyü* [*?*]) [*Bak*: **Çekenel demiri**]

Eşkem köşkem [*S.*], Kayıtsız (*Kula «Manisa»*)

Eşkermek [*F.*], Çıka gelmek, görünüvermek : **Alinin eşkermesiyle gözden kayboldukl** (*Ankara* [Lefkoşalı bir Türkden])

Eşkın [*İs.*], **1.** Filiz, sürgün (*Oksı «Maçka - Trabzon»; Önsen köyü «Maraş»*) [*Bak*: **Eşkin, 1**] — **2.** Üç karış uzunluğunda, kamış biçiminde özü yenir, üstü püsküllü bir çeşit bitki (*Sivas*)

Eşkil [*İs.*], Şüphe, vesvese (*Poyracık «Bergama», Bornova «İzmir»; Ahmetçe «Çanakkale»*)

Eşkin [*İs.*], **1.** Filiz (*Samsun; Trabzon*) [*Bak*: **Eşkın, 1**] — **2.** Kısa saplı ve geç yetişen bir çeşit kiraz (*Çeltikçi «İnegöl - Bursa»*)

Eşme [*İs.*], **1.** Ağaçsız yerlerde davarı sıcaktan korumak için yapılan gölgelik (**Koyunlar sıcaktan ölecek, eşme yapalım** : *Senir «Isparta»; Ereğli, Hadım, Konya;* **Koyunları eşmeye çek** : *Düzköy «Giresun»; Manavgat, Murtina «Antalya»; Tokat ve dolayı; Niğde; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Lağos, Esatlı «Mesudiye», Şebinkarahisar «Giresun»*) — **2.** Kaynak, göze, pınar (*Zile, Tokat; Ağcatepe «Ordu»; Bacalı «Çarşamba», Vezirköprü «Samsun»; Gebeciler «Simav - Kütahya»; Seyitgazi, Eskişehir; Kilis «Gaziantep»; Faraşlı «Kalecik - Ankara»; Kemalli «Ezine - Çanakkale»; Balıkesir; Karahayıt, Aydın; Bıyıkali «Tekirdağ* [*Muh.*]*» Bornova «İzmir»; Çorum; Üçkuyu «Çal-Denizli»*) [*Bak* : **Büğleğen, büngüldek**] — **3.** Toprağın biraz kazılmış yeri (*Seyhan*) — **4.** Pamuktan yapılmış sicim, kınnap (*Urfa*) — **5.** Kuş vurmak için çocukların kullandıkları ok, yay (*Hümer köyü «Ayancık - Sinop»*)

Eşmek [*F.*], **1.** Hareket etmek, yola çıkmak, yürümek, gezmek (*Gaziantep ve çevresi; Buca «İzmir* [*Muh.*]*»*) — **2.** Bükmek [ip hakkında] : **Makine bulunmıyan yerde ipler elle de eşilir** (*Ahlat «Bitlis»*)

Eşnek [*İs.*], **1.** Ova ve dağ yamaçlarındaki çukurlar *(Isparta; Fenike «Antalya»)* — **2.** Gün dönümü: **Eşnek zamanında yaylayı değiştireceğiz** *(Banus «Eğridir - Isparta»)* — **3.** Su birikintisi *(Seyhan köyü «Elmalı - Antalya»)* ***[Bak: Golben]***

Eşpek [*S.*], Şehvetli *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)*

Eşşemene [*İs.*], Kertenkele *(Alanya «Antalya»)*

Eştirmek [*F.*], Koşturmak *(İçel; Akseki «Antalya»)*

Eşün [*İs.*], **1.** Ekmekçi küreği *(Ordu)* —**2.** Yufka pişirmeğe yarıyan saç *(Ordu)*

Eşüşlemek [*F.*], Karmakarışık etmek *(Sinop)*

Etdirseği [*İs.*], Gözde çıkan arpacık, it dirseği: **Gözümde etdirseği çıktı** *(Bergaz «Ezine - Çanakkale»)*

Etekce [*İs.*], Üç peşli entari *(Niğde; Konya)*

Etekcek [*İs.*], **1.** Fistan *(Zencidere «Kayseri»)* — **2.** Eteklik *(Zencidere, Akçakaya «Kayseri»; Amasya; Yıldızeli «Sivas»)* — **3.** Kadın kombinezonu *(Elbistan «Maraş»)*

Eten [*İs.*], **1.** İnsan veya hayvan meşîmesi, eşi, sonu *(Çırpan «Balıkesir»; Tuzla «Seyhan»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Karaçulha «Fethiye», Milâs «Muğla»;* **İnek etenini yerse sütü olmaz:** *Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»; Sandıklı «Afyon», Gediz «Kütahya»; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Gerede «Bolu»; Karakoca «Biga - Çanakkale»; Satılmış «Eskişehir»; Kemalpaşa «İzmir»)* ***[Bak: Etene, 1]*** — **2.** Bir meyvanın veya patlıcan, domates gibi sebzelerin yenen etli kısmı: **Domates etenlendi; üzümün eteni** *(Konya)* — **3.** Yayın balığı *(Marmaris «Muğla»)*

Etene [*İs.*], **1.** Doğuran hayvanın meşimesi, sonu, eşi *(Satılmış «Eskişehir»; Van [Muh.]; Üğür «Çankırı»; Yıldızeli «Sivas»)* ***[Bak: Eten, 1]*** —**2.** Posa *(Yeregömü «Ayaş - Ankara»)*

Eteni [*S.*], Tombulca: **Şu çocuk, bu çocuktan daha eteni gibi** *(Silifke «İçel»)*

Eten tavı [*İs.*], Arpa, buğday gibi hububatın son ekilme zamanı *(Senir «Isparta»; Akçaköyü [?])*

Eter [*İs.*], Haber: **Bu işten eterim yok** *(Kars)*

Eti [*İs.*], Küçük kardeş *(Tekirdağ)*

Etik [*İs.*], **1.** Çizme gibi konçlu ayakkabı *(Antalya, Argıthan «Ilgın - Konya»; İzmir [Muh.])* — **2.** Kırıkcı ve çıkıkcı *(Giresun)* — **3.** Saban kolu, tutak *(Alaçam «Bafra - Samsun»)*

Etiş [*İs.*], Gürültü *(Giresun)*

Etişte [*İs.*], Usare, nusg *(Muğla)*

Etki [*İs.*], **1.** Eziyet, cefâ, zulüm **(Bana yaptığın etkileri ben unutmuyorum :** *Gelibolu «Çanakkale»; M. Kemalpaşa «Bursa [Muh.]»; İst. [Muh.]; Edirne [Muh.])* — **2.** Büyü *(Ahıköy «Muğla»)*

Etlik [*İs.*], **1.** Kış için etinden kıyma, kavurma, pastırma ve sucuk yapılan semiz hayvanlar *(Konya)* — **2.** Buzağı *(Ankara)*

Etmeme [*S.*], Az süt veren sağmal inek: **Bizim inek etmeme çıktı** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Etren [*S.*], Çıplak, elbisesiz *(Karaçulha «Fethiye - Muğla»)*

Ettikleyin [*Zf.*], Dediği zaman: **Ahmet ettikleyin biz bu tarlayı gübrelemeliyiz** *(Gaziantep)*

Et toprak [*İs.*], **1.** Yumuşak ve tavlı toprak *(Amasya; Aşağıemerce «Taşköprü - Kastamonu»)* — **2.** Kırmızı et renginde toprak *(Görece «İzmir»)* — **3.** Killi toprak *(Akşehir, Pınarbaşı «Karaman - Konya»)*

Et tutmak [*F.*], Semizlemek: **Bu hayvan iyi et tutuyor** *(İst.)*

Et yaran [*İs.*], Dolama, bir türlü çıban *(Kütahya; Görece «İzmir»; Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)*

Evceklenmek [*F.*], Olmıyacak işleri ciddî karşılamak *(Alayunt «Kütahya»)*

Evcer [*İs.*], Çok taneli başak *(Akçakoca «Çine - Aydın»)* ***[Bak: Evin, 2]***

Evcersiz [*S.*], Mantıksız *(Niğde)* ***[Bak: Avcarsız, 2]***

Evci [*İs.*], Hafta başında evine giden yatılı talebe *(İst.)*

Evcil [*S.*], Evine düşkün adam *(Gaziantep)* ***[Bak: Evcimal, evciman]***

Evcimal [*S.*], Evine düşkün olan, evinin işini seven, evine sadık olan *(Gaziantep; Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* ***[Bak: Evcil, evciman, evcimek 1, evcüman]***

Evciman [*S.*], *(Gaziantep; Ermenak «Konya»; Hisarcık «Kayseri»)* ***[Bak: Evcil, evcimal, evcimek, 1]***

Evcimek [*S.*], **1.** *(Çivril «Denizli»)* ***[Bak: Evcimal, evciman]*** — **2.** Eve alışkın kuzu, keçi v.s. *(Ahı köyü «Muğla»)*

Evcimen [*S.*], **1.** İşgüzar, derleyici, toplayıcı *(Tömek «Konya»)* — **2.** Evinin işini iyi bilen [kadın] *(Zığana «Toğrul - Gümüşane»; Satılmış «Eskişehir»; Yapıntı «Mut - İçel»)* —**3.** Evine bağlı [erkek] *(İznik «Bursa»; Kürkçüler «Seyhan»)*

Evcimik [*S.*], Tutumlu *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»; Taşköprü «Kastamonu»)*

Evcumal [*S.*], *(Alansa «Kelkit - Gümüşane»)* ***[Bak: Evcüman]***

Evcuman [*S.*], *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* ***[Bak: Evcüman]***

Evcüman [*S.*], Evine iyi bakan, tutumlu, evinin işini iyi bilen *(Ortaköy «Niğde»; Balıkesir; Sivas; Keşanoz «Ankara»; Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* ***[Bak: Evcimal, evcumal, evcuman, evcümen]***

Evcümen [*S.*], *(Ortaköy «Niğde»)* ***[Bak: Evcüman]***

Evcümük [*S.*], Tutumlu, evinin işini iyi bilen *(Niksar «Tokat»; Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Evçi [*İs.*], Kiler: **Evçimiz küçük olduğundan eşyamızı almıyor** *(Güzelsu «Akseki - Antalya»)*

Ev çitili [*İs.*], Yerli dokuma üzerine kalıpla basılmış çiçekler *(Harput «Elâzığ»)*

Evdeci [*İs.*], Çiftliklerde ameleye yemek hazırlıyan aşçı *(Başlamış «Dörtyol - Hatay»; İncirlik «Seyhan»)*

Evdeş [*İs.*], Karı koca *(Cebel, Eğridir «Isparta»)*

Evdik [*İs.*], **1.** Nişanlı halinde müstakbel kocasiyle münasebette bulunan ve ona kaçan kız *(Karakuyu «Seyhan»)* — **2.** [*S.*] Piç, zina dölü *(Çandırlar «Seyhan»)*

Evdilemek [*F.*], Yün ditmek: **Şu yünü evdileyiniz** *(Görele «Giresun»)* ***[Bak: Evitlemek, 2]***

Evdime [*İs.*], Koyunlarda meydana gelen kan boğması hastalığı (*Eğmir «Elmalı - Antalya»*)

Evdirme [*İs.*], Az suyu olan çeşme veya kuyularda kabı dolunciya kadar bekleme (*Güvere «Silifke - İçel»*)

Evecek [*S.*], Aceleci: **Ahmet evecektir** (*Uluborlu «Isparta»*)

Evecen [*S.*], Aceleci (*Kilis, Gaziantep; Çiğil «Ilgın - Konya»; Kadirli, Seyhan; Emirdağ «Afyon»; Ayvalı «Sivrihisar - Eskişehir»; Sivas; İskilip «Çorum»; Çerkeş, Çankırı; Boyabat «Sinop»; Keskin «Ankara»*) [*Bak:* **Evede**]

Evecik [*S.*], Aceleci (*Satılmış «Eskişehir [Muh.]»; Tuzcular «Bartın - Zonguldak»; Susığırlık «Balıkesir»*) [*Bak:* **Evecen, evecek**]

Eveç [*İs.*], Bir yaşında erkek koyun : **Bu sene kaç tane eveçin var** (*Trabzon*) [*Bak :* **Öveç**]

Evede [*S.*], Aceleci (*Burdur*) [*Bak:* **Evecen**]

Evedi [*İs.*], Acele, çabuk (*İlegöp, Yalvaç, Senir, Sökmen, Uluborlu, Isparta; Artvin «Çoruh»; Parak «Alucra - Giresun»; İst.; Kınık «Fethiye - Muğla»; Diyarbakır; Burdur; Kadirli «Seyhan»; Karaviran «Seydişehir», Bozkır, Karaman, Afşar «Hadım», Zıvarık, Sarayönü «Saiteli», Konya; Çiçekdağ, Genezin «Avanos», Kırşehir; Kayseri; Sungurlu «Çorum»; Sarayköyü «Ezine - Amasya»; Kuşpazarı, Aydın; Çapar, Silifke «İçel»; Seyit köyü, Akseki «Antalya»; Gözene «Malatya»; Niğde; Hemşin, Rize; Kangal «Sivas»; Zile «Tokat»; Kütahya; Köy [?]*) [*Bak:* **Aladı 1, alat 1, evet**]

Evef [*İs.*], Saban kolu ile boyunduruğu bir ağaca bağlıyan ağaç halka (*Durlas «Ereğli - Konya»*) [*Bak:* **Eyef**]

Evegen [*S.*], Aceleci (*Dârende «Malatya»*)

Evekleme [*F.*], Acele etme (*Kırkağaç «Manisa»*; **Evekleme bozarsın** : *Tavas «Denizli»; Sultanhisar «Nazilli - Aydın»*)

Evelek [*İs.*], **1.** Ispanağa benzer, yenilir bir ot (*Ulubey «Ordu»*; **Akşam evelekten yalancı dolma sardım**: *Konya; Boyabat «Sinop»*) [*Bak :* **Öfelek**] — **2.** Mantar (*Samsun*)

Evelem [*İs.*], Kazları semirtmek için verilen mısır unu hamuru (*Amasra «Zonguldak»*)

Evelemek [*F.*], Oyalamak, alıkoymak (*Edirne*)

Evelez kaldıraz [*Zf.*], Gelişi güzel, üstünkörü, baştan savma: **O işi evelez kaldıraz yapıp atıvermişsin** (*Dede köyü «Çal - Denizli»*) [*Bak:* **Berenarı**]

Evelik [*İs.*], Lâbada (*Kırşehir; Şabanlı «Konya»; Dinar «Afyon»; Van; Tokat; Kelkit «Gümüşane»; Ağrı; Parak «Alucra», Şebinkarahisar «Giresun»; Narman, Erzurum*) [*Bak:* **Evelek 1, öfelek, şabla**]

Even [*S.*], Zalim, müstebit, diktatör (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»*)

Everek [*İs.*], Lâbada (*Kayseri*)[*Bak:* **Evelik**]

Evermek [*F.*], Evlendirmek (*Kuşadası, Bornova, İzmir*; **Seni bu yaz evereceğim** : *Atlandı «Kadınhanı - Konya»; Gaziantep; Seyhan; İğdecik, Sancaklıboz, Demirci «Manisa»;*

Sinop; Çankırı; **Oğlumu evereceğim :** *Büyüklü «Çarşamba-Samsun»; Balıkesir ve çevresi; İçel; Çubuk, Ahırlı, Keskin, Ankara;* **Anne, beni neden erken evermeğe çalışıyorsun:** *Bolu; Edirne)*

Eveseve [*Zf.*], Hepsi, bütünü: **Eveseve geldiler ve gittiler** *(Reşadiye «Bergama - İzmir»)*

Eveslemek [*F.*], Hızlı hızlı gitmek *(Diyarbakır)*

Evet [*S.*], Acele *(Gaziantep; Balıkesir ve çevresi;* **Ne evet diyorsun :** *Çankırı)* **[***Bak, Evedi, eveti***]**

Eveti [*İs.*], Acele, çabuk (**Ahmedi eveti çağırınız:** *Erzurum;* **Eveti eveti nereye gidiyorsun :** *Gümüşane; Trabzon; Sivas; Şeyhler «Ulubey», Ordu;* **Eveti işe şeytan karışır :** *Karaisalı «Seyhan»; Mesudiye «Giresun»; Erzincan; Serik «Antalya»)* **[***Bak:* **Evet]**

Evetici [*S.*], Aceleci *(Trabzon; Sivas; Ordu)*

Eveti etmek [*F.*], Acele etmek *(Erzincan)*

Evetilemek [*F.*], Acele etmek: **Evetileme, bir az sabırlı ol !** *(Gölköy «Ordu»)*

Evetlemek [*F.*], Acele etmek, evmek, *(Rize; Seyhan [Muh.]; Akse «Uşak», Tavşanlı «Kütahya»; Sivas; Afyon; Gelenbe «Kırkağaç - Manisa»; Ordu; Honaz, Denizli; Balıkesir ve çevresi; Eğrigöz [?]; Çömelek «Mut - İçel»; Arageriş «Tirebolu - Giresun»; Kale «Ilgaz», Çankırı; Şarkîkaraağaç «Isparta»; İst. [Muh.])*

Eveyik [*İs*], Sarı renkte çok özlü kışlık ve makbul bir cins buğday *(Vezirköprü «Samsun»)*

Eveyik tahıl [*İs.*], Kırmızı buğday *(Tokat ve dolayı)*

Evgeş gevgeş [*S.*], İğri büğrü, yamık yumuk: **Soba borusunun kenarları evgeş gevgeş olmuş** *(Eskişehir)*

Evgeş kulak [*S.*], Kulaklarını dik tutmıyan at: **Atın donu iyi ama, evgeş kulak** *(Düğrek «Muğla»)*

Evgi [*S.*], Acele *(Alanya «Antalya»)*

Evgil [*S.*], Aceleci *(Bağyaka «Fenike - Antalya»)*

Evgin [*S.*], Sabırsız, aceleci *(Konur «Keskin - Ankara»; Endel «Osmaniye - Seyhan»; Karaman «Konya»; Köy [?])*

Evgöre [*İs.*], Birisinin yeni evini görmek için götürülen hediye *(Urfa)*

Evidi [*İs.*], Kadınların iş zamanında giydikleri şalvar *(Veliisa köyü «Niğde»)*

Evik [*İs.*], **1.** Sıçan yavrusu *(Sarımbey «Çorum»)* — **2.** Bir çeşit buğday *(Tokat)*

Eviklemek [*F.*], Ayıklamak, seçmek *(Mudurnu «Bolu»)*

Evildenmek [*F.*], Boşuna vakit geçirmek, az çalışmak, uyuntuluk etmek *(Hortu «Ereğli - Konya»; Köşker, Kırşehir)*

Evin [*İs.*], **1.** Buğday tanesi içi, özü *(Aydın; Detseköyü, Ermenak, Konya; Bayındır, Tire «İzmir»; Balıkesir ve çevresi; Dedeköy, Çal, Sarayköy, Hasköy,* **Bu yıl buğdayların evini yok :** *Denizli; Milâs «Muğla»; Manisa)* — **2.** Çok taneli başak (**Şu buğday evinli:** *Akçaova «Aydın»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Eğrigöz [?]; Dereköy «Kırklareli»;*

Dereli «Antalya [Muh.]») [Bak: **Evcer**] — **3.** Tohum *(Balıkesir)* — **4.** Mahsulât: **Yaylanın evini iyi olur** *(Kesme «Eğridir - Isparta»)* — **5.** Zeytin tanesi *(Ayancık «Sinop»)* — **6.** Burçak başağı *(Bergaz «Ezine - Çanakkale»; Medar «Akhisar - Manisa»)* — **7.** Yenmiyen yabani ağaç meyvası *(Bengü «Bafra - Samsun»)* — **8.** Tâne *(Ünye «Ordu»)* — **9.** Saman haline gelen ot *(Başköy «Ankara»)* — **10.** Bulgurla yapılmış yaprak dolması *(Adana; Antalya)* —**11.** Pişmiş yemeğin katı kısmı : **Yemeğin evininden koyma suyundan koy** *(Samsun)*

Evinevcer [*İs.*], **1.** Mânâ: **Sözünün evinevceri yok** *(Denizli)* — **2.** Sepkürapt: **Söylediği sözün evinevceri yok** *(Denizli köyleri)*

Evinlenmek [*F.*], Olgunlaşmak, kemâle gelmek [buğday veya arpa hakkında] *(Yeğenli «Tire - İzmir»; Bağyaka «Fenike - Antalya»)*

Evinli [*S.*], Özlü [buğday, arpa hakkında] *(Sandıklı «Afyon»; Karaçakal «Yenipazar - Aydın»)*

Evinne [*İs.*], Henüz iki defa kuzulamış koyun *(Karapınar «Konya»)*

Evinsiz [*S.*], **1.** Özsüz [hububat hakkında] *(Alaşehir «Manisa»)* — **2.** Lüzumsuz, kıymetsiz [söz hakkında] *(Dinar «Afyon»; Mesevle «Muğla»; Ergili köyü «Bandırma», Balıkesir; Tavas, Honaz, Çıtak «Çal - Denizli»; Alaşehir «Manisa»)* — **3.** Zayıf, kuru *(Mesevle «Muğla»)*

Evirgeç [*İs.*], *(Karayusufhüyüğü «Avanos», Kırşehir; Çankırı; Gaziantep)* [Bak: **Ahdaraç, bisleğeç, devirgeç, döndürgeç 1, ergiveç, ergüveç, evreağaç, evrengeç, evleç, pişirgeç**]

Evirgen [*S.*], İşini bilen, tedbirli *(Urfa)*

Evirli [*İs.*], Düğünden beş on gün sonra oğlan evinin kız evine ve kız evinin de oğlan evine verdikleri ziyafet (**Yarın akşama Ahmet'in evirlisi var** : *Gürağaç «Tavşanlı - Kütahya»; Kocaeli; Kızılca «Şile - İst.»)*

Evirlik [*İs.*], Kız evinin oğlan evine, oğlan evinin de kız evine ilk defa verdiği ziyafet *(Kastamonu; Küçükbahçe «İzmir»)* [Bak: **Evirli**]

Evirmek [*F.*], **1.** Hamur açmak *(Süksün «İncesu - Kayseri»; Daday «Kastamonu»)* — **2.** Altını üstüne getirmek *(Kilis «Gaziantep»; Maraş)*

Evirtlemek [*F.*], Bir şeyin iyisini seçmek *(Sinop; Sarıyer «İst. [Muh.]»)*

Evis [*İs.*], Karpuz dikmek için açılan ocak *(Amasya)*

Evismek [*İs.*], Bulgur veya buğday gibi hububatın kepeklerini ayırmak için kullanılan silindir biçiminde, ortası çukurca bir aygıt *(Kilis «Gaziantep»; Maraş)*

Evişmek [*F.*], **1.** Acele etmek *(Bornova «İzmir»; Kozlar «Tavas - Denizli»; Gölcük, Yerkesik, Bozburun, Ahı köyü, Muğla)* — **2.** İki şeyi birbiri üzerine tamamen getirmek, intibak ettirmek: **Bu iki tahta birbirine iyice evişsin** *(Çanakçı «Serik - Antalya»)*

Eviştirmek [*F.*], **1.** Derleyip toparlamak: **Bu işi akşama eviştiririm** *(Pazarviran «Kayseri»)* — **2.** Acele bitirmek: **İşlerimi eviştirdim** *(Endel «Osmaniye - Seyhan»)*

Evitlemek [*F.*], **1.** Ayıklamak, seçmek *(Hatsa köyü «Ayancık - Sinop»)* —**2.** Ditmek: **Şu yünü evitleyiniz** *(Görele «Giresun»)* *[Bak:* **Evdilemek***]*

Evkelemek [*F.*], Kadın salına salına yürümek *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)*

Evkinmek [*F.*], Harekâtı taklit etmek, öykenmek: **Maymun insanı evkinir** *(Gâvurdağ «Cebelibereket-Seyhan»)*

Evleç [*İs.*], *(İğdecik «Isparta»)* *[Bak:* **Evirgeç***]*

Evlek [*İs.*], **1.** Dönümün dörtte biri *(Yozgat)* — **2.** Tarlaya tohum atmak için sabanla dokuz on adım aralıklı olmak üzere çekilen çizgi *(Samsun; İsgölü, Kayseri; Seyhan; Ankara; Çorum; Kars)* — **3.** Bahçelere sebze v.s. dikmek için ayrılan parçalardan beheri, maşala *(Kayseri ve dolayı; Ağrı ili)* — **4.** Suyun toprağı oyduğu yer *(Komandıra «Vakfıkebir - Trabzon»)* — **5.** [*S.*] Kolay, basit *(Urfa)*

Evlekçi [*İs.*], Ev sahibi *(Ankara)*

Evlek kırmak [*F.*], Sürülecek tarlaları baştan başa müsavi kısımlara ayırmak *(Yalak «Pınarbaşı - Kayseri»)*

Evlemek [*F.*], Kağnı arabalarının üst kısmını mazı, yani dingil yuvasından çıkarmak *(Çıldır, Kars; Erzurum)*

Evlensek [*İs.*], Tekrar evlenmek istiyen dul erkek *(Cıvanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Evlik [*İs.*], **1.** Kiler *(Gülâbi, Yozgat; Seydin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Kavak veya servi fidanı: **Bu yıl iki yüz evlik dikdim** *(Çarıksaray «Şebinkarahisar - Giresun»)* — **3.** Geniş oda, selâmlık *(Kayarcık «Saimbeyli - Seyhan»; Sungurlu «Çorum»)*

Evraç [*İs.*], Saç üstünde yufkayı çevirmeğe yarıyan ağaç aygıt, bisligeç *(Sabanlı «Hotamış - Konya»; Çaplan «İzmir»; Mansurlu, Çakallı «Seyhan»; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Kayseri; Gelen «Andırın - Maraş»; Artvin «Çoruh»; Lâdik «Mucur - Kırşehir»; Kavşıt «Sungurlu», Çorum)* *[Bak:* **Bisleyeç, pişirgeç***]*

Evrağaç [*İs.*], Saç üstünde yufkayı çevirmeye yarıyan tahta aygıt *(Eskiyapar «Çorum»)* *[Bak:* **Bisleğeç, pisrağaç, sürgeç***]*

Evram [*İs.*], Yulaf: **Bizim hayvana bir kile evram lâzım** *(Mahmutseydi «Alanya - Antalya»)*

Evran [*İs.*], **1.** Ejderha, büyük yılan *(Yeniköy «Ereğli - Konya»; Tire, Bayındır «İzmir»; Salkuma, Şehşabanköyü «İncesu - Kayseri»; Yeniköy «Seyhan»; Yeniçam, Eskere «Muğla»; Denizli; Çini köy «Akseki - Antalya»; Kilis «Gaziantep»; İğde köyü, Maraş; Kuzen gelebi «Mersin - İçel»)* *[Bak:* **Evren***]* — **2.** Kasırga, hortum *(Karaağaç «Edirne [Muh.]»; Akseki «Antalya»)* — **3.** Haddinden fazla uzayıp yükselen ağaç veya büyüyen insan: **Evran gibi olmuş** *(Salkuma «Kayseri»)* *[Bak:* **Evren, 4***]*

Evran çekiği [*İs.*], Bir hat üzerinde yer yer batmış arazî *(Çıtak «Çal - Denizli»)*

Evreağaç [*İs.*], Yufka ekmeğini saç üzerinde çevirmekte kullanılan bir aygıt *(Kadışehri «Yozgat»)* *[Bak:* **Bisleğeç, evirgeç***]*

Evrecek [*İs.*], Bislegeç, saç üstündeki

ekmeği çevirmeğe yarıyan aygıt *(Kâhyalı «Çankırı»)*

Evreç [*İs.*], **1.** Kebap şişi *(İncirlik «Seyhan»)* — **2.** Saç üzerindeki yufkayı çevirmek için kullanılan tahta aygıt, pişirgeç *(Urfa; Lengime «Burdur»; Sarıkozan aşireti «Kula - Manisa»; Aydın)* [*Bak :* ***Aktaraç, bisleğeç, evreyeş, evreyiç, pişirgeç***]

Evrem [*S.*], **1.** Obur *(Buca «İzmir [Muh.]»)* — **2.** [*İs.*] Kurak havalarda garptan sık sık çakan şimşek *(İst. [?])*

Evren [*İs.*], **1.** Ejderha, büyük yılan *(Biga «Çanakkale [Muh.]»; Kadirli «Seyhan»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Muncular [?])* — **2.** [*S.*] Büyük, bâlâ, yüksek *(Seyit «Giresun»)* [*Bak:* ***Evran, 3***] — **3.** [*S.*] Kahraman, yiğit *(Uluborlu «Isparta»; Biga «Çanakkale»)* — **4.** [*S.*] Pek iri, levent: **Evren gibi delikanlı** *(Biga «Çanakkale»)* [*Bak:* ***Evran, 4***] — **5.** Bey, ağa, lider: **Ahmet ağa bizim köyün evrenidir, onun işine karışmağa gelmez, hüküm onun elindedir** *(Kahrat «Tire - İzmir»)* — **6.** Zaman *(Kayseri)*

Evrengeç [*İs.*], **1.** *(Cebelibereket, Kırmıt «Seyhan»; Hekimhan «Malatya»)* [*Bak:* ***Bisleğeç, çevirgeç, evirgeç***] — **2.** Yufka ekmeği pişirmek için tandırda yakılan nesne *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Evreyeş [*İs.*], *(Gönen köyü «Isparta»)* [*Bak:* ***Aktaraç, evreç, evreyiç***]

Evreyiç [*İs.*], *(Tatarlı köyü [?])* [*Bak:* ***Aktaraç, evreç, evreyeş***]

Evsecek [*İs.*], Hububatın taşlarını ayıklamakta kullanılan kestane ve budaksız ağaçlardan yapılmış az kenarlı tepsi *(Alucra, Bülbül «Şebinkarahisar - Giresun»; Düzce, Berk köyü, Bolu; Ünye «Ordu»)* [*Bak :* ***Evsecik, tepur***]

Evsecik [*İs.*], *(Sivas)* [*Bak:* ***Evsecek***]

Evseklemek [*F.*], Efkârlanmak, vesveseye düşmek *(Koyulhisar «Sivas»)*

Evselemek [*F.*], Hububatın yabancı maddelerini evsecek denilen kap içinde savurarak temizlemek *(Niğde ve dolayı; Erzurum; Kayseri; Isparta)* [*Bak:* ***Evsemek, evsenmek, evsimek***]

Evsellemek [*F.*], Yeni terbiye edilen at rahvan yürümek *(Sertaç «Burdur»)*

Evsemek [*F.*], *(Misis «Seyhan»; Zara «Sivas»;* **Bugün iki kile buğday evsedik:** *Sungurlu, Çorum; Gördes «Manisa»; Ankara [Muh.]; Namrı «Söğüt - Bilecik»)* [*Bak:* ***Evselemek***]

Evsen [*S.*], Hafif, az, yavaş *(Çömlekçi «Bodrum - Muğla»)*

Evsenmek [*F.*], Tahta tepsilerde hububatın üfleyerek tozunu savurmak *(Ünye «Ordu»)* [*Bak:* ***Evsmek 1, evselemek, evserlemek, evsivermek***]

Evserlemek [*F.*], *(Muğla)* [*Bak :* ***Evsenmek***]

Evsi [*İs.*], Hububat içindeki yabancı maddeleri bir araya getirme *(Seyhan)*

Evsik [*İs.*], Av hayvanlarına, avcının kenisini göstermemek için gizlendiği yer, öneze: **Bunu aşağı deredeki evsikte vurdum** *(Namrı «Söğüt - Bilecik»)* [*Bak:* ***Evsim, evsin, 1***]

Evsilmek [*F.*], **1.** Kaynaşmak, çoğalmak: **Sinek evsiliyor** [sinek ve pire gibi haşarat hakkında kullanılır] *(Bergama «İzmir»)* — **2.** Dolu bir havuzun suyu taşmak *(Umurbey «Gemlik - Bursa»)*

Evsim [*İs.*], Avcı önezesi *(Urfa)* ***[Bak: Evsik, evsin, 1]***

Evsime [*İs.*], Yarı yarıya dövülmüş harman *(Bolvadin «Afyon»)*

Evsimek [*F.*], **1.** *(Bektemir köyü [?]; Bolu; Çaylı «Dörtyol - Hatay»; Seyhan; Hasandede «Keskin - Ankara»)* ***[Bak: Evselemek]*** — **2.** Kalb çarpmak, yürek oynamak *(Afyon)* — **3.** Açlıktan içi ezilmek ve baygınlık gelmek *(Armutlu «Gemlik-Bursa»)*

Evsin [*İs.*], **1.** Avcı önezesi, köme, gümele *(Çıkrıkçı «Akdağmadeni - Yozgat»; Ağcakışla «Şarkışla - Sivas»; Kızılhisar, Kilis, Gaziantep; Maraş; Lice «Diyarbakır»; Kayseri ve dolayı; Besni «Malatya»; Kozan, Saimbeyli, Kadirli, Osmaniye, Yalak «Ceyhan», Seyhan; Halfeti «Urfa»; Sinop; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Çorum)* ***[Bak: Evsim, evsik, evsün 3, köme, ökse, öneze]*** — **2.** Oğlak veya kuzu ağılı *(Ortaköy «Belevi», Çal «Denizli»; Uluborlu «Isparta»)* — **3.** Davar veya iri baş hayvan ağılı *(Aşağıkaraçay «Kars»)* —**4.** Ahırda buzağı için ayrılan yer *(Güzelyurt köyü, Kütahya)* — **5.** Meşe veya çınar ağacından yapılmış gölgelik *(Muğla)* — **6.** Saklanacak yer *(Cebelibereket «Seyhan»)*

Evsinmek [*F.*], **1.** Isınmak, alışmak, evi gibi saymak *(Ankara; Sivas)* — **2.** Evvelce korktuğu birşeyi hatırlatan şeyden korkmak *(Çakır köyü «Afyon»)*

Evsivermek [*F.*], Çalkamak : **Şu buğdayı evsiver de değirmene götüreyim** *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)* ***[Bak: Evsenmek]***

Evsmek [*F.*], **1.** (Koraş *«Ereğli», Konya; Davutlar «Kuşadası», Balçuva «İzmir»; Yakakayı «Eskişehir»; Keçiborlu «Isparta»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Berk köyü «Bolu»; Ahlat «Bitlis»)* ***[Bak: Evsivermek]*** — **2.** Pekmezi kaynatırken taşmaması için kepçe ile savurarak havalandırmak *(Kemalli «Ezine - Çanakkale»)* — **3.** Harmanda tanenin daha çabuk yarılması için diğrenle sapları kabartmak *(Kemalli «Ezine - Çanakkale»; Honaz «Denizli»)* — **4.** Eksiltmek *(Ayancık «Sinop»)*

Evsün [*İs.*], **1.** Tekne içindeki hamuru sıyırmağa mahsus eğseran *(Balaç «Samsun»)* — **2.** Ateş küreği *(Bozcalı «Reşadiye - Tokat»; Merzifon «Amasya»; Nizip «Gaziantep»)* — **3.** Avcı kulübesi *(Bakırdağ «Kayseri»)* ***[Bak: Evsin, 1]***

Evşan etmek [*F.*], İşemek *(Kars)*

Evşin [*İs.*], **1.** Bislegeç, pişirgeç *(Giresun; Gökceli «Çarşamba-Samsun»)* — **2.** Ateş küreği *(Ünye «Ordu»; Çarşamba «Samsun»; Dereli «Erbaa-Tokat»)*

Evşirmek [*F.*], **1.** İpi, çıkrıkla iki kat olarak bükmek *(Genezin «Avanos», «Kırşehir»; Zıvarık «Konya»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* ***[Bak: Koçlamak]*** — **2.** Teneke, mukavva gibi eşyayı ezip bozmak veya yuvarlak bir şeyi bozup girintili çıkıntılı hale getirmek *(Yerkesik «Denizabat - Muğla»)* — **3.** Devşirip toplamak *(Karakaya «Konya»)*

Evtik [*İs.*], **1.** İş, meşguliyet *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Eğrigöz, Ereğli, Karaman, Ermenak «Konya»; Karaisalı «Seyhan»)* — **2.** [*S.*] Aceleci *(Konya)* — **3.** Fazla çarpıntı, heyecan *(Aşağıtuzlukçu «Akşehir», İbrala «Konya»)* *[Bak: Çaba, 2]*

Evtiklemek [*F.*], Taciletmek *(Yenice «Buldan - Denizli»)*

Evtinmek [*F.*], **1.** Ölüm halindeki hasta, eliyle yorganı veya saçını başını didiklemek *(Yapıntı «Mut - İçel»)* —**2.** Bir iş bulamıyan adam ufak tefek şeylerle eğlenmek, oyalanmak *(Yapıntı «Mut - İçel»)*

Evtüklemek [*F.*], Gayriihtiyarî gezmek *(Bozkır «Konya»)*

Evün [*İs.*], Ahır veya avlu damı *(Tepelice «Konya»)*

Evür [*İs.*], Çadır biçiminde tarlaya dizilen buğday veya kendir yığını *(Taşköprü «Kastamonu»)*

Evürtlemek [*F.*], Bir şeyin iyilerini ve ele gelen büyüklerini seçmek *(Sivas)*

Evütlemek [*F.*], Seçmek; toplamak: **Yere dökülen mısırı evütledi** *(İnebolu «Kastamonu»)*

Evzelemek [*F.*], **1.** El ile araştırmak: **Hasan evzelerken parayı buldu** *(Salar köyü «Afyon»)* — **2.** Buğday veya arpa başaklarını el ile ufalıyarak tanelerine bakmak *(Uluborlu «Isparta»)*

Evzik [*İs.*], Çaydanlık *(Niğde)*

Evzilmek [*F.*], Telâş etmek *(İzmit «Kocaeli»)*

Evzinmek [*F.*], **1.** Yattığı yerde sağa sola dönmek *(Uluborlu, Senirkent «Isparta»; Şehitoğlu «Kula - Manisa»)* — **2.** Eziyet etmek *(Uşak «Kütahya»)* — **3.** Üzülmek *(Aydın)* — **4.** Telâş etmek: **O kadar evzinecek ne var** *(Aydın)* — **5.** Bir şeyi elleriyle aramak *(Afyon)* — **6.** Meşgul olmak: **Boş durmıyoruz, az buz evziniyoruz** *(Narlıdere «İzmir»)*

Eya [*N.*], Bana bak, beni dinle *(Ayvalı «Taşköprü - Kastamonu»)*

Eyakcak [*İs.*], Merdiven *(Harput «Elâzığ»)*

Eyatlı [*S.*], **1.** Muvakkat, iğreti *(Gelendost, İğdecik «Isparta»)* — **2.** Üstünkörü *(Senirkent «Isparta»)*

Eydemiri [*İs.*], Semercilerin ağaç deldiği ve taşçıların taş yardığı demir aygıt, keski *(Ermenak «Konya»)*

Eydi ve **Eğdi** [*İs.*], Bahçedeki sebzelerin altlarını kabartmak için kullanılan küçük, ucu kıvrık aygıt *(Nevşehir «Niğde»)*

Eydin [*İs.*], Çamaşır *(Marmaris «Muğla»)*

Eye [*İs.*], **1.** Sahip *(Niksar «Tokat»;* **Eyesi olmıyanın ensesine vuran çok olur** : *Malatya ve dolayı; Mursal «Divriği - Sivas»)* *[Bak: Eyye]* — **2.** Ailenin en muhterem kadını: **Bizim ailenin eyesi amcamın karısıdır** *(Ahlat «Bitlis»)* — **3.** Baba *(Bandula «Kelkit - Gümüşane»)* — **4.** *(Develi «Kayseri»)* *[Bak: Ace, 1]* — **5.** Kaburga kemiği *(Şıhlar «Kızılcahamam - Ankara»)* —**6.** Hala çocuğu *(Cihanbeyli «Konya»)* *[Bak: Ace, 3]*

Eyeç [*İs.*], Su birikintisi, gölcük *(Biga «Çanakkale»)*

Eyef [*İs.*], Kağnı veya saban oklarını boyunduruğa tutturan halka biçiminde bükülmüş ince ağaç *(Görece, Tire,*

Bayındır «İzmir»; Selimşahlar «Manisa»; Kadınhanı, Kameni «Konya»; Akseki, Serik, Antalya; Daday, Gölcük, Muğla; Kuşu «Hekimhan - Malatya»; Sivas; Tatarlı [?]; Dengere «Tefenni - Burdur»; Kızılhisar, Solmaz «Tavas», Nikfer, Honaz, Acıpayam, **Çifte giderken eyefi unutma:** *Denizli; Cebel, Keçiborlu «Isparta»; Alanlı «Aydın», Mahmudiye «Giresun»; Yakasinek «Bolvadin - Afyon»)*

Eyele [*İs.*], Kağnı okuna geçirilen çivi *(Dumanlı «Çankırı»)*

Eyenk [*İs.*], **1.** Sabanın el ile tutulan kulpu, tutak *(Selimşahlar «Manisa»; Alanlı «Aydın»; Arapkir «Malatya»; Elâzığ; Tilkili «Tavas - Denizli»)* — **2.** Sabanın demir takılan sivri kısmı *(Bozdoğan «Aydın»; Kelkit «Gümüşane»; Tercan «Erzurum»; Şebinkarahisar «Giresun»)*

Eyenmek [*F.*], Israr etmek: — **Beyhude eyenme bu işi yapamam!** *(Artvin «Çoruh»)*

Eyertmek [*F.*], Derinleştirmek, toprağı iyice işlemek *(Güdül, Dastarlı «Ayaş - Ankara»)*

Eyes [*İs.*], Saban demirinin tarlada açtığı çizgi, ince yol *(Fatsa «Ordu»)*

Eyeşmek [*F.*], **1.** Bir işi birine havale etmek (**Çocuğa iş eyeşen ardından kendi de gitmeli :** *Büyükevlât, Akseki «Antalya»)* — **2.** Bir iş üzerinde münakaşa, mücadele yapmak *(Sivas)* — **3.** Birbirine mâni olmak: **Bir kütük büeşir, iki kütük eyeşir, üç kütük tutuşur** *(Karaca «Marmaris - Muğla»)*

Eyfel [*İs.*], Kolaylık : **Ali bu işin eyfelini bilir** *(Çığıl «Konya»)*

Eygef [*İs.*], Saban kayışı yerinde kullanılan iğri ağaç *(Kütahya)*

Eygü [*İs.*], Şarkı : **Haydi gel de eygü söyleyelim** *(Bayramköy «Vezirköprü - Samsun»)*

Eyha [*N.*], Öküzleri sevketmek için söylenir *(Yusufeli «Artvin - Çoruh»)*

Eyilce [*İs.*], Merkeplere yazın sataşan bir türlü sinek *(Hacıbeyli «Aydın»; Muğla)* **[*Bak*: Eyilecen, eyrelce]**

Eyilcen [*İs.*], Çayır dikeni *(İlâma «Eğridir - Isparta»)*

Eyilecen [*İs.*], Eşek ve ata sataşan bir türlü sinek *(Zemme «Kütahya»)* **[*Bak*: Eyilce]**

Eyilemek [*F.*], **1.** Temizlemek *(Koraş «Ereğli - Konya»)* — **2.** Ağaçlar bir hastalık neticesi meyvalarını dökmek *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Eyilik [*F.*], Gelinin çeyizi arasına konulan oklava torbası *(Seyhan)*

Eyinbaş [*İs.*], Kadın veya erkeklerin iç ve dış elbisesi *(Zonguldak)*

Eyin beyin olmak [*F.*], Şaşırmak *(Malatya)* **[*Bak*: *Ayın beyin olmak, eneben olmak*]**

Eyink [*İs.*], Sabanın toprağa giren kısmı *(Muğla)*

Eyir [*İs.*], Kızılcık *(Konya)* **[*Bak*: Kiren]**

Eyirtmeç [*İs.*], İğ, kirman *(Kızılviran «Konya»)*

Eyis [*İs.*], **1.** Alay, istihza (**Benimle eyismi ediyorsun** : *Ordu; Arısama «Konya»)* — **2.** Ucu yanmış odun, öysü *(Muğla)* **[*Bak*: Eyisi]**

Eyisi [*İs.*], Ucu yanmış odun, öysü *(Simav «Kütahya»)* **[*Bak*: Eyis 2]**

Eyiş [*İs.*], **1.** Ateş küreği *(Tokat;*

Kürkçüler «Seyhan»; Malatya) — **2.** Bıçkı, hızar talaşı *(Viris «Ereğli - Konya»)*

Eyitlemek [*F.*], Şarkı söylemek *(Dere «Gerede - Bolu»)*

Eyitmek [*F.*], **1.** Cevap vermek *(Balıkesir çevresi; Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** İşittirmek, duyurmak *(M. Kemalpaşa köyleri «Bursa»)* — **3.** Zorla ileriye sevketmek *(Bornova «İzmir»)*

Eylam [*İs.*], Zaman, müddet : **Bir eylâmdır haber alamadım** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Eylek [*İs.*], **1.** Yazın hayvanların öğle vakti dinlenmek üzere oturdukları gölgelik ve sulak yer *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Süzey «Araç», Kastamonu; Fethiye «Muğla»)* — **2.** Konak yeri *(Ankara; Senirkent «Isparta»)* — **3.** Su birikintisi *(Başköy «Ankara»)*

Eylemek [*F.*], **1.** Debagat etmek *(Aydınlı aşireti «Amasya»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Aydın)* — **2.** Buğdayı kalburlayıp kesmüğünü ayırmak *(Konya)* — **3.** Yufka açmak, ekmek yapmak *(Çavuşçu «Ilgın - Konya»)* — **4.** Durdurmak, kısa kesmek *(İst.)* —**5.** Yapmak *(Arapköyü «Keskin - Ankara»)*

Eylem seylem [*Zf.*], Ağır ağır, eylene eylene *(Balıkesir ve çevresi)*

Eyleşmek [*F.*], Biraz beklemek, durmak, istirahat etmek, ikamet etmek : **Su başında biraz eyleşelim** *(Bağyaka «Fenike - Antalya»)*

Eyleyici [*İs.*], Buğdayı temizleyip kesmiğinden ayıran kimse *(Konya)*

Eylim [*İs.*], Semer: **Eylimin keçesi yırtılmış** *(Dağhalil «Ankara»)*

Eylim eylim [*Zf.*], Salkım salkım: **Dallar eylim eylim olmuş** *(Antakya «Hatay»)*

Eyme [*İs.*], **1.** Kapı sürgülerinin geçtiği ve iki ucu söveye çakılı iğri demir *(Tire «İzmir»)* — **2.** Toprak damlı evlerin üzerinde kullanılan yuvarlak taş, loğtaşı *(Tire «İzmir»)* **[Bak: Yurgu]** — **3.** İki dağ arasındaki alçak kısım, bel *(Arapköy «Ordu»)*

Eymece [*İs.*], Ucuna hamur veya et takılarak balık avlamak üzere göllere atılan bir çeşit aygıt, olta *(Kızılin «Nizip - Gaziantep»)*

Eymeç [*İs.*], **1.** Kıvrıntı, viraj *(Bozhane «Beykoz - İst.»)* — **2.** İki tekerlekli öküz arabalarında yüklerin düşmemesi için çakılan iğri ağaç *(Yamanköy «Mudanya - Bursa»)*

Eymeli [*S.*], Utangaç *(Çerkeş «Çankırı»)*

Eymenç [*S.*], Mahcup, sıkılgan *(Ankara)*

Eymenik [*S.*], Mahcup: **Gelmiş yanımda eymenik eymenik oturuyor** *(Çiğiller «Gördes - Manisa»)*

Eymenmek [*F.*], **1.** Utanmak, sıkılmak, çekinmek *(Yozgat; Çelebi «Keskin», Beyobası, Ankara; Turgut, Marmaris, Muğla; Çiğiller «Gördes», Hırkalı «Demirci - Manisa»;* **Söyliyecektim fakat eymendim :** *Sülük «Osmaniye - Seyhan»; Köşker, Güllühüyük «Çiçekdağ - Kırşehir»; Konya ve dolayı; Çerkeş «Çankırı»; Narlıdere «İzmir»)* — **2.** Korkmak **(Oradan geceleyin geçiyordum eymendim :** *Denizler köyü «Çal - Denizli»; Başköy «Burdur»)*

Eynal [*İs.*], Kaplıca *(Simav «Kütahya [Muh.]»)*

Eynar [*S.*], Yarıcı, ortakçı, bölücü *(Balıkesir ve çevresi)*

Eynel [*İs.*], Sürülecek bir tarlanın muayyen kimselere ayrılan muayyen cephe veya parçası **Eyneli bitirdikten sonra ancak dinlenebiliriz :** *Kalandıraz «Sandıklı - Afyon»; Hisarardıköyü [?]; Akait «Konya»; Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»; Bucak, Bozlar «Sertaç - Burdur»; Gelendost, Uluborlu, Isparta)*

Eynelci [*İs.*], Biçilecek tarlada ameleyi idare eden *(Isparta)* ***[Bak: Evnerci]***

Eyner [*İs.*], **1.** Tarla çapalanır veya ekin biçilirken tarlanın ilk önce işlenmeğe başlanan kısmı, parçası *(Tavas «Ermenak», Bayındır «Beyşehir - Konya»)* — **2.** Tarlada orak biçen işçilerin başı *(Çardı «Orhaneli», Mustafakemalpaşa «Bursa»)* ***[Bak: Enar]***

Eynerci [*İs.*], Biçilecek tarlada ameleyi idare eden [adam] *(Denizli)* ***[Bak: Eynelci]***

Eyran [*İs.*], Girdap *(Keşanuz «Ankara»)* ***[Bak: Eğren, döneğen, dönekle, 1]***

Eyrek [*İs.*], **1.** Davarların yazın öğle sıcağında toplanıp istirahat ettikleri üstü kapalı ve etrafı açık yer, ağıl *(Yayaköy «Akhisar - Manisa»; Karacasu «Aydın»; Marmaris, Ahiköy, Muğla; Ergama «Bakacak - Balıkesir»; Kemalli «Ezine - Çanakkale»; Çal «Denizli»; Yusuflar «Eskişehir»; İlyasbey «Bilecik»; Pazar köyü, Çöğürler «Kütahya»; Malkara «Tekirdağ»; Karçı «Mesudiye - Giresun»)* ***[Bak: Eğrek, erek, 1]*** — **2.** Uğrak *(Gemen «Yalvaç - Isparta»)* — **3.** Adla'ı mütelâtime: **Çocuğumun eyreği düşmüş** *(Kastamonu)*

Eyrelce [*İs.*], Ekseriya sonbahar mevsiminde hayvanlara sataşan bir sinek *(Marmaris «Muğla»)* ***[Bak: Eyrice, 1]***

Eyren [*İs.*], Kızılcık *(Eğridir «Isparta»; Antalya)* ***[Bak: Kiren, zogal]***

Eyres [*İs.*], Eğridir gölünde çıkan, eti lezzetli bir çeşit balık *(Eğridir «Isparta»)*

Eyreyn [*İs.*], Çay veya dere mecraları kenarında biriken su: **Söğüt ağacının yanındaki eyreynde çok balık vardır** *(Demirci «Manisa»)*

Eyrice [*İs.*], **1.** Sığırlara sataşan ve sığır sineği de denilen bir haşere, bökelek *(Konya; Alpınar «Seyitgazi - Eskişehir»; Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** Hayvanın but tarafından yapılmış olan pastırma *(Çankırı)* — **3.** Keçi ve koyunlara gelen bir hastalık *(Adatepe «Denizli»)* ***[Bak: Vurgun]***

Eyrim [*İs.*], **1.** At eyerinin altına konulan keçe, teyelti *(Konya)* — **2.** Girdap *(İst. [?])* — **3.** Domates *(Mut, Silifke «İçel»)*

Eyrimli [*İs.*], Sırma işlemeli gelin elbisesi *(Gediz «Kütahya»)*

Eysan [*İs.*], Araba dingili *(Hisarlı «Polatlı», Dastarlı «Ayaş - Ankara»;* **Gelirken kağnımın eysanı kırıldı :** *Çakırlar «Akşehir - Konya»)*

Eyse [*İs.*], Ucu yanık odun parçası *(Davutlar «Kuşadası-İzmir»)* ***[Bak: Öysü]***

Eysen [*İs.*], Kağnı dingili *(Taşpınar, Ağaeli «Kalecik - Ankara»; Mahmu-*

diye «Giresun»; Senirkent «Isparta») **[*Bak*: *Esken, eysan*]**

Eyseran [*İs.*], Teknedeki hamuru kazımağa yarıyan demir aygıt *(Şıhlar «Kızılcahamam - Ankara»)* **[*Bak*: *Eğiş, eyseren*]**

Eyseren [*İs.*], Teknedeki hamuru kazımağa mahsus aygıt *(İnegöl, Bursa; Karamusa, Devrek, Zonguldak; Ankara)* **[*Bak*: *Asren, ensıran, ensiren, eyseran*]**

Eyseri [*İs.*], **1.** Çivi, büyük çivi *(Başköy, Beypazarı,* **Odanın tavanına dört kilo eyseri sarf edildi:** *Ayaş «Ankara»; Yıldızeli «Sivas»; Kırşehir; Akşehir «Konya»; Kadarta «Araç - Kastamonu»)* — **2.** Hamur teknesini kazıyacak demir aygıt *(Bolu)* — **3.** Bir ucu yanmış odun *(Kütahya)*

Eysısıran [*İs.*], Teknedeki hamuru sıyırmağa yarıyan bir aygıt *(Kırşehir)*

Eysikale [*İs.*], Tabaklıkta derilerin et taraflarına kireç vurmak için sönmemiş kirecin konduğu küp *(Isparta)*

Eysinti [*İs.*], Küçük hamur teknesi **(Eysintideki hamur bitti mi :** *Mahmudiye «Giresun»; Eğret «Afyon»)*

Eysiran [*İs.*], Teknedeki hamuru kazımağa yarıyan aygıt *(Bayat, Afyon; Ayaş, Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Ortaca, Dudaş «Söğüt», Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Kozlukadı, Kuzyaka, Safranbolu «Zonguldak»; Bolvadin «Afyon»; Bursa; Isparta; Niksar «Tokat»; Eskişehir; Gerede «Bolu»; Balçuva «İzmir»; Kise «Ilgaz», Çankırı)* **[*Bak*: *Ersün, 2*]**

Eyşün ve **Evşün** [*İs.*], Demir bisliğeç, çevirgeç *(Seyit köyü «Giresun»)*

Eytiş [*İs.*], Hatır sorma *(Ankara)*

Eyvan [*İs.*], **1.** Ön tarafı açık oda *(Harput «Elâzığ»)* — **2.** Havuzbaşı *(Malatya)*

Eyvaz [*S.*], İş görebilmekten âciz ihtiyar veya zayıf, kudretsiz genç kimse *(Aziziye «Burdur»)*

Eyyaf [*İs.*], Saban kayışı ucuna yaş meşe ağacından örülmek suretiyle yapılan iğri halka *(Ayvalı «Tavşanlı - Kütahya»)*

Eyye [*İs.*], Sahip, malik *(Palo «Elâzığ»)* **[*Bak*: *Eye, 1*]**

Ez [*Zf.*], Sahip, malik *(Tosya «Kastamonu»)* **[*Bak*: *Gez, kez*]**

Ezbet [*İs.*], Hısım, akraba: **Bizim ezbet kalabalıktır** *(Harput «Elâzığ»)*

Eze [*İs.*], **1.** Teyze *(Urla, Kuşadası, İzmir; Harput, Elâzığ; Van; Zile «Tokat»; Samsun «Muş»; Öğdem «Yusufeli», Erzurum; Çumra «Konya»; Bayburt «Gümüşane»; Arapkir «Malatya»; Erzincan)* **[*Bak*: *Eme, 4*]** — **2.** Hala, babanın kız kardeşi *(Erzurum; Zile «Kokat»)* — **3.** Yenge *(Zile «Tokat»)* — **4.** [*S.*] Zayıf *(Balıkesir)* — **5.** Tâziye *(Bolvadin «Afyon»)* — **6.** Tırnakların etrafındaki deyirmi deri *(Orta «Çankırı»)*

Ezelgiç [*İs.*], Saban okunu eyefe tutturan çivi *(Cebel, Kasımlar «Eğridir-Isparta»)*

Ezeltere [*İs.*], Anason *(Sivas)* **[*Bak*: *Ezentere, 1*]**

Ezenmek [*F.*], Durmak : **Satılmış beni görünce derhal ezendi :** *(Tahtayazı köyü [?])*

Ezentere [*İs.*], **1.** Anason *(Çorum)*

[Bak: Ezeltere] — **2.** Sinameki *(Kesme «Eğridir - Isparta»)*

Ezeyer [*İs.*], Sazlık *(Bandırma «Balıkesir»)*

Ezgâne [*İs.*], Keçi kıllarını kabartmak için dört urgandan yapılmış ve ucuna bir değnek bağlanmış olan bir türlü mutaf aygıtı *(Ezine «Çanakkale»)*

Ezgen [*S.*], Yaşlığını hiç kaybetmiyen toprak: **Ezgen yerde hasılat bulunmaz** *(Yukarısöğüt «Eskişehir»)*

Ezgertmek [*F.*], **1.** Bir işi fazla dikkat ve itina ile yapmak: **Haydi efendi çabuk ol neye okadar ezgertiyorsun** *(Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Tâziz ve takdis etmek *(Bayburt «Gümüşane»)*

Ezgi [*İs.*], **1.** Sıkıntı, üzüntü *(Alibeyhüyüğü «Çumra», Konya; Eskişehir)* — **2.** Zahmet, eziyet **(Bu çocuğun ezgisi çok :** *Bayındır «İzmir»; Gebeceler «Afyon»; Alayunt, Kütahya; Çalış «Haymana - Ankara»; Yapıntı «Mut - İçel»; Çağa, Bolu)* — **3.** Cilve, işve *(Balıkesir)* — **4.** İnce düşünerek yapılan iş *(İzmir)*

Ezgilemek [*F.*], Bir işi ince düşünerek yapmak: **O, bu işi yaparken çok ezgilemiş** *(İzmir)*

Ezgin [*S.*], **1.** Mâlî vaziyeti bozuk olan [kimse] *(Kürt köyü «Altıntaş - Kütahya»)* — **2.** [*İs.*] Keten tohumu *(Nevşehir «Niğde»)*

Ezgin tezgin [*S.*], Yolunu şaşırmış, ipini koparıp kaçmış hayvan: **Ezgin tezgin bir av bulamadın mı ?** *(Bodrum «Muğla»)*

Ezgü [*S.*], İyi: **Ezgülerin kemiği çürür adı kalır** *(Diphacı «Merzifon - Amasya»)*

Ezi [*İs.*], **1.** Köşe *(Karataş, Kürcü, Demirci, Kınık, Kırkağaç, Selçikli «Akhisar - Manisa»; Sarıköy «Gönen», Ömerköy, Balıkesir ve çevresi; İzmir; Pırnaz «Fethiye - Muğla»; Çanakkale)* — **2.** Baltanın çelik ile demir kısmının birleştiği yer *(Acıpayam «Denizli»)*

Ezimevi [*İs.*], Susam yağı ve tahin çıkarılan fabrika *(Seyhan)*

Ezin [*S.*], Âciz *(Meydanlı «Saiteli - Konya»)*

Ezinmek [*F.*], Nazlanmak: — **Niye eziniyorsun ?** *(Barla «Eğridir - Isparta»)*

Ezinti [*İs.*], **1.** Hamur teknesi *(İnköy «Kütahya»)* — **2.** Midenin acıkarak ağrır gibi olması *(İst.)*

Ezve [*İs.*], Kirpi *(Trabzon)*

F

Faç [*İs.*], İçerisinde ayakla üzüm ezilen dört köşe taş tepgi: **Bizim faç kırıldı** *(Cerit «Maraş»)* *[Bak: Tepgi]*

Fadana [*İs.*], Kabuksuz bütün ceviz *(Ermenak «Konya»)*

Fadmak [*F.*], Döğmek: **Beni öldürünciye kadar faddı** *(Gülpınar «Ezine - Çanakkale»)*

Fahlama ve **Faklama** [*İs.*], Yapılarda kullanılan payanda tahtası, destek, dayak: **Fahlamanın başını çivile** *(Tokat)*

Faka [*İs.*], Topaç: — **Fakayı nereden aldın?** *(Alacalar «Kırkağaç - Manisa»)*

Fakan [*İs.*], Fare kapanı *(Demirci «Manisa»)*

Fak fak gülmek [*F.*], Yüksek sesle, kahkaha ile gülmek *(Hendek «Kocaeli»)*

Fak fak ötmek [*F.*], Kurbağalar vırak vırak diye ötmek: **Kurbağalar fak fak ötüyorlar** *(Hendek «Kocaeli»)*

Fakırdamak [*F.*], Şiddetli kaynamak, fokurdamak *(Honaz «Denizli»)*

Faklangıç [*İs.*], Pistoniyle suyu önce içine çekip sonra dışarı atan bir çocuk oyuncağı, fıskiye: **Yeni bir faklangıç yaptım** *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Falakan [*İs.*], Fırtına *(Şerefler «Muğla* [Yürükler]») ***[Bak: Falaz]***

Falaklanmak [*F.*], Kemâle gelen fındık veya ceviz, kabuğundan kolayca çıkmak *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Falaz [*İs.*], Yerden toz ve toprağı havalandıracak kadar şiddetli esen rüzgâr *(Şereflikoçhisar «Ankara»)* ***[Bak: Falakan]***

Faldıramak [*F.*], **1.** Soğuktan titremek, çeneleri birbirine vurmak (**Soğuktan çenelerim faldıradı:** *Yapıntı «Mut», Çartak, İçel)* — **2.** Korkudan, şaşkınlıktan, hiddetten veya soğuktan titremek *(Niğde)* — **3.** Gençken sesi güzel olan bir adamın, ihtiyarlığında bu sesi bozulmak, titrek olmak *(Çartak «İçel»)*

Fallamak [*F.*], Sövmek: **Bu adam beni falladı** (Karaköy *«Nallıhan - Ankara»)*

Faltak [*S.*], Geniş *(Ordu)*

Faltaka [*S.*], **1.** Dedikoducu, müzevir (**Bırak şunu, faltakanın biridir:** *Karabiga «Biga - Çanakkale»; Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)* — **2.** [*İs.*] Kaza [?] *(Ermenak «Konya»)*

Fan [*İs.*], Asılsız haber: **Ortaya bir fan attı, herkesi şaşırttı** *(Mut «İçel»)*

Fanaz [*İs.*], Kuru otların yanmasından çıkan alev *(Civanyaylağı «Mersin», İçel)*

Fanfan [*S.*], Eskimiş, yıpranmış, köhneleşmiş *(Zıvarık «Sille - Konya»)* ***[Bak: Fangıt, fanmak]***

Fangıt [*S.*], Hurda, eskimiş, kullanılmıyacak hale gelmiş: **Fangıt bir küp** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Fanfan, fanmak]***

Fanık [*S.*], **1.** Bunak: **O fanığın lâfı kaleme mi gelir** *(Denizli)* — **2.** Kırık, sakat *(Nar «Nevşehir - Niğde»)* — **3.** Gevşek, gergin olmıyan *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Fanlamak [*F.*], Kulak çınlamak *(Kastamonu)*

Fanmak [*F.*], Yıpranmak, eskimek *(Pazarcık «Bozüyük-Bilecik»)* ***[Bak: Fanfan, fangıt]***

Far [*İs.*], Çamaşır kazanı *(Yerköy «Yozgat»)*

Faraç [*İs.*], Mısır kavurmak için tene-

keden yapılan tava: **Faraçı getirde mısır kavuralım** *(Akçapınar «Bursa [Muh.]»)*

Farç [*S.*], Aldırış etmiyen, benimsemiyen, ehemmiyet vermiyen *(Çandır «Kalecik - Ankara»)* [*Bak*: ***Farçalmak, 3***]

Farçalmak [*F.*], **1.** Gürültü etmek, yaramazlık yapmak *(Kayaş «Ankara»)* [*Bak*: ***Yelimek***] — **2.** Şımarmak *(Ankara ve çevresi)* — **3.** Söze ehemmiyet vermemek, benimsememek, aldırış etmemek *(Çandır «Kalecik - Ankara»)*

Farçlanmak [*F.*], Şımarmak: **Şu çocuk farçlanıyor** *(Ayaş «Ankara»)* [*Bak*: ***Farçalmak, 2***]

Farda [*İs.*], **1.** Ufak kilim, seccade *(Dereköy «Tokat»; Hisarcık, Yahyalı «Kayseri»; Niğde; Mut «İçel»)* — **2.** [*S.*] İnce ve zarif: **Farda bir kilim** *(Alanya «Antalya»)* — **3.** Elbise kırışığı *(İçel)* — **4.** Yatak örtüsü: **Bizim farda eskidi** *(Kanlıca «Boğazlıyan - Yozgat»)* [*Bak*: ***Yiveme***]

Farımak [*F.*], **1.** İhtiyarlamak *(Bürhaniye «Nazilli», Germencik «Aydın»; Sarayköy, Süller «Çal», Tavas «Denizli»; Emirdağ «Afyon»; Malatya; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Ferenge «Erbaa - Tokat»;* **Ahmet ağa çok farımış** : *Yalvaç «Isparta»; Hortu «Ereğli», Konya)* — **2.** Sönmek: **Ocağımız biraz farıdı** *(Kılağuzlar «Göynük - Bolu»)* — **3.** Bıkmak, usanmak: **Bu adam sarhoşluktan farımadı** *(İçel)* — **4.** Eskimek, yıpranmak *(Urla «İzmir»; Halimiye «Ermenak - Konya»;* **Elbisem çok farıdı** : *Yalvaç «Isparta»; Kadıköy «Sarayköy - Denizli»)* —**5.** Yorulmak *(Vize «Kırklareli»; Malkara «Tekirdağ»; Orhaneli «Bursa»;* **Bu adam çok farır** : *Edirne; Karamürsel «Kocaeli»)* — **6.** Zayıflamak *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»; Emirdağ «Afyon»)* — **7.** Takatsiz kalmak, zindeliğini kaybetmek *(Salur «Bandırma - Balıkesir»; Hayrabolu «Tekirdağ»; Narlıdere, Denizli; Satılmış «Eskişehir»; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)* — **8.** Sebzeler mevsimi geçtiği halde mahsul vermek *(Senir ve çevresi «Isparta»)* — **9.** Gül veya meyvalar, mevsimi geçmek hasebiyle azalmak *(Burdur)*

Farız [*S.*], **1.** Kurnaz, zarar ve tehlikeye yanaşmıyan *(Kadirli, Alibeyli, Danacılı, Akçalıuşağı «Seyhan»)* — **2.** Açıkgöz *(Kesim «Maraş»)*

Farızlık etmek [*F.*], Bir şeyden türlü bahane ve sebepler ileri sürerek kaçmak, yapmamağa çalışmak *(Kadirli «Seyhan»)*

Fariç [*İs.*], Keklik yavrusu: **Bugün öğle sıcağında iyi fariç tutulur** *(Kayseri ve köyleri)* [*Bak*: ***Feriç, 1***]

Farlamak [*F.*], **1.** Kuş birdenbire uçmak, pırlamak: **Keklik önümden farlayınca öyle korktum ki** *(Mut «İçel»)* — **2.** Ateş çatırdı ile alevlenmek *(Mut «İçel»)*

Farsi [*İs.*], Kapı süvelerini oymakta kullanılan bir türlü rende *(Tokat* [marangozlarca])

Farta [*İs.*], Yalan *(Ünye «Ordu»;* **Geçen gün Mehmet, kahvede fartaları savuruyordu** : *Ayvalı «Taşköprü - Kastamonu»)*

Fartfurtçu [*S.*], Palavracı, yalancı,

mübalâğacı (**Bırak şunu fartfurtçu'nun biridir** : *Sinop; Samsun)*

Fartuk [*İs.*], Ayakkabıcıların göğüslerine bağladıkları önlük *(Trabzon)*

Fasal [*İs.*], **1.** Suyun içindeki kıl v.s. gibi yabancı maddeler: **Suyun fasalı dibine çökmeden içilmez** *(Beyşehir «Konya»)* — **2.** Döküntü, kırıntı, çörçöp : **Şu buğdayın fasalına bak** *(Konya)*

Fasdak [*İs.*], İki avuç dolusu mikdar, hapaz: **Öküzün önüne bir fasdak saman döktüm** *(Uşak «Kütahya»)*

Fasdaklamak [*F.*], Bir şeyden iki avuç dolusu almak *(Uşak «Kütahya»)*

Faslak [*İs.*], **1.** Sarnıç *(Deregümü «Isparta»)* — **2.** Büyücek, yassı parça *(Konya)* — **3.** Küçük musluk *(Lâgus köyü «Isparta»)*

Fasuk [*İs.*], İçinde tane bulunmıyan taze fasulya *(Giresun köyleri)*

Faşalakçı [*S.*], Ehemmiyetsiz bir şeyi bağırıp çağırarak âlevlendiren kimse, şamatacı *(Karaviran köyleri «Bozkır - Konya»)*

Fat [*S.*], Kekeme *(Türkşerefli «Haymana - Ankara»)*

Fatmak [*F.*], **1.** Bölmek, parçalamak: **Şu ayvayı fat da yiyelim** *(Sivas «Kütahya»)* — **2.** Kırmak (**Cevizleri fattın mı ?** : *Tire, Bayındır «İzmir»)*

Fayın [*S.*], Korkak, cesaretsiz (**Bizim oğlan çok fayın** : *Zıvarık «Sille»*, **Enişte, kayın biraderinden fayın** : *Konya)*

Fazan [*İs.*], Meyvanın ince zarı *(Samsun)* [*Bak* : ***Fukul***]

Fedik [*İs.*], Kaynamış buğday veya mısır *(Kadirli «Seyhan»; Kayışlı «Maraş»)*

Fedil [*İs.*], Yufka [ekmek] *(Yozgat)*

Fedire [*İs.*], Tahta bakraç, külek *(Hasköy «Edirne»)* [*Bak* : ***Külek***]

Fek [*İs.*], Kuş kanadının büyük kalemleri *(Urfa)*

Fekdamar [*S.*], Zayıf *(Aydın ili)*

Felçe [*İs.*], Atmaca: **Felçenin uçuşuna bak !** *(Görele «Giresun»)*

Feldirdemek [*F.*], Titremek [âzâ hakkında] : **Dizlerim feldirdiyor** *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)* [*Bak*: ***Feldiremek, feldirmek***]

Feldiremek [*F.*], Titremek, yerinde duramıyacak kadar titremek *(Koçhisar «Aksaray»*, — **Ne feldireyip duruyorsun ?.** : *Niğde; Konya)* [*Bak* ***Feldirdemek, feldirmek***]

Feldirmek [*F.*], Titremek: — **Mehmet niçin feldiriyorsun ?** *(Kızıllar «Karaman - Konya»)* [*Bak*: ***Feldirdemek, feldiremek***]

Fele [*İs.*], Arkaya yatık kısa boynuz *(Hortu köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Felek [*İs.*], Kayığın kolayca yüzdürülmesi veya karaya çekilmesi için üzerlerine donyağı sürülen ortası kertik ağaçlar *(İnebolu «Kastamonu»; Sinop; Samsun; Tirebolu «Giresun»)* [*Bak* : ***Felenk, 3***]

Feleke [*İs.*], Kaydırak oyunu *(Amasya)* [*Bak* : ***Sürtmece***]

Felemit [*İs.*], Sandık veya dikiş makineleri içindeki sabit küçük göz, çekmece *(Tirebolu «Giresun»)*

Felenk [*İs.*], **1.** Manivelâ *(Saraycık «Kütahya»; Kılbasan, Bardas «Karaman - Konya»; Çine köyü «Akseki - Antalya»; Civanyaylağı «Mersin», Mut, İçel)* [*Bak* : ***Solluk***] — **2.** Büyük kazanları indirip bindirmeğe yarıyan sırık *(Maçka «Trabzon»)* — **3.** *(Çanakkale; İst; Trabzon)* [*Bak* : ***Felek***]

Felesek [*İs.*], Duvar arasındaki hatıla çakılan dilme parçası *(Konya)*

Felfellemek [*F.*], **1.** Kuşlar yorulup havadan düşmek: **Serçe felfelledi** *(Yalak «Kayseri»)* — **2.** Dönen, hareket eden bir şey sükûnet haline gelmeden evvel süratini kaybetmek: **Dönen topaç durmadan önce felfeller** *(Saimbeyli (Seyhan»)*

Felfen [*İs.*], Deve güreşlerinde erkek devenin önüne çekilen dişi deve *(Denizli)*

Feli [*İs.*], **1.** Serçe kuşu *(Muğla)* — **2.** Alelûmum küçük kuş *(Dadya «Muğla»)* — **3.** Kesilmiş kabak dilimi: **Temelenin başına arabıka felisi* Nerden geldin buraya fetekazun delisi** *(Gündoğdu «Rize»)*

Felik [*İs.*], **1.** Duvar yaparken taşları arasına konulan çakıl ve ufak taş parçaları *(İçel)* **[Bak: Helik]** — **2.** Kayırdan meydana gelen büyük taş *(Emirgazi «Karapınar - Konya»)*

Felk [*İs.*], Ekin biçilirken her orak çalımında orağın ağzından dökülen kısım *(Gireği «Çal - Kütahya»)*

Fellemek [*F.*], Kapıyı sürgülemek, kilitlemek: — **Şu kapıyı fellesene kızım** *(Ezine «Çanakkale»)*

Fellenlemek [*F.*], Tökezimek, yorgunluktan veya ihtiyarlıktan dolayı yürürken düşer gibi olmak **(Hayvan nalsız olduğundan ara sıra felleniyor:** *Çiçekdağ «Kırşehir»; Ermenak «Konya»)*

Felte [*İs.*], Tırpanla biçilen ot ve ekinin bir sıraya toplanıp gitmesi *(Karahoca «Haymana - Ankara»)*

Fenekmek [*F.*], Çaresiz kalmak *(Kurucaova «Akçadağ - Malatya»)*

Fenerit üzümü [*İs.*], Kırmızı renkli, ince kabuklu, şaraplık bir çeşit üzüm *(Tokat)*

Fenese [*İs.*], Hafif ve serin yel *(Osmaniye «Seyhan»)*

Fengire [*İs.*], İğ, kirman *(Elmalı «Kızılcahamam», Akçakoca, Beypazarı, Camili «Ankara»; Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»; Zonguldak)* **[Bak: Eleği]**

Feniklemek [*F.*], Hayrete düşmek *(Niğde)*

Fenikmek [*F.*], **1.** Başı dönmek, içi geçmek, bunalmak, sıkıntı basmak *(Karaman, Ayaslar «Ilgın»,* **Aman dokunma başım fenikti :** *Konya;* **Yürürken başım fenikti, yığıla kaldım :** *Kayseri; Tokat; Gaziantep; Çemişgezek, Ergani «Tunceli»; Sivas; Siverek «Urfa»;* **Yorganı üstümden alın fenikliyorum :** *Diyarbakır; Erzurum)* **[Bak : Finikmek, 3]** — **2.** Acele etmek *(Erzurum; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Ahlat «Bitlis»; Diyarbakır)* **[Bak : Evmek, ivmek]** — **3.** Telâş etmek *(Kars)* — **4.** Sinmek, çekinmek *(Niksar «Tokat»)* — **5.** Ürkmek, müteheyyiç olmak *(Erzurum; Bozcaada «Çanakkale»)* — **6.** Alkışlamak *(Akçaköy «Nizip - Gaziantep)* — **7.** Solumak, sık nefes almak *(Erzincan)* — **8.** Ağlamaktan yorulmak *(Sivas)* — **9.** Sıkıntı çekmek *(Erzurum)* — **10.** Bayılmak *(Kırşehir; Ankara)* — **11.** Belâ aramak *(Hortu «Ereğli-Konya»)* — **12.** Sarsılmak *(Kuzyaka «Safranbolu - Zonguldak»)* — **13.** Kızmak *(Erzurum)*

Feniktirmek [*F.*], Fazla acele etmesini isteyerek şaşırtmak (*Ahlat «Bitlis»*)

Fere [*İs.*], Yeni yetişen tavuk (*Ankara*)

Ferek [*İs.*], **1.** Asma çubuklarını bağlamak için dikilen ağaç, herek (*Çamlık «Bucak - Burdur»*) — **2.** Üzüm verecek hale gelmiş bağ çubuğu (*Milâs «Muğla»*) — **3.** Tazı ile köpeğin birleşmesinden doğan bir cins av köpeği (*Alan «Çumra», Faraş «Ereğli - Konya»*)

Feren [*İs.*], Lâhana (*Yalvaç «Isparta»*)

Ferez [*İs.*], Ekin biçildikten sonra tarlada kalan kısım, anız (*Konya*)

Ferferek [*İs.*], Pervâne (*İzmir [Muh.]*)

Ferfirlemek [*F.*], Çocuk, sesi kısılıncaya kadar bağırmak (*Urfa*)

Ferg [*İs.*], Hıdırellezden sonra tarlayı kuvvetlendirmek için yapılan nadas (*Iğdır «Araç - Kastamonu»*)

Ferge [*İs.*], Sincap (*Mardar «Bafra - Samsun»*) [**Bak : Çökelez**]

Feriç [*İs.*], **1.** Keklik yavrusu (*Kırşehir; Salkuma «Kayseri»*) [**Bak : Fariç, kamalak, kazak**] — **2.** Yumurtlama çağına gelmiş piliç (*Kırşehir*) [**Bak : Ferik, 1**]

Ferik [*İs.*], **1.** Piliçlik devresini ikmal etmiş tavuk, horoz (*Çorak, Amasya; Havza, Samsun; Ünye, Ordu; Giresun; Boyabat, Sinop; Kastamonu; İbik «İskilip», Çorum; Kışla, Devrek «Zonguldak»; Tokat; Yozgat; Sivas; Çankırı; Bâlâ «Ankara»; Erzurum; Erzincan; Elâzığ; Van; Ağrı; Pütürge «Malatya»; Öğdem «Artvin«; Kars; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Salkuma, Develi, Kayseri; Yendiğin «Ilgın», Araplar, Konya; Bayramiç, Gelibolu «Çanakkale»; Kocabergos, Erdek, Bandırma «Balıkesir»; Aşağıdinek «Karaağaç - Isparta»; Anamur, Mut, İçel; Gaziantep; Urfa*) — **2.** Piliç (*Erzincan; Ordu; Daday, Kastamonu; Amasya ili; Çorum; Serik «Antalya»; Sivrihisar «Eskişehir»; Erzurum; Develi «Kayseri»*) [**Bak : Cinnat, cuğu, 2**] — **3.** Bir yaşından küçük horoz (*Anamur «İçel»; Konya*) — **4.** Bir yaşına girmiş dişi kaz (*Bolu; Soku, Çorak «Amasya»*) — **5.** Keklik yavrusu (*Yalak «Kayseri»; Toprakkale «Seyhan»; Maraş*) — **6.** Kümes hayvanlarının dişi yavrusu (*Zonguldak*) — **7.** Hindi yavrusu (*Bolu*) — **8.** Taze fasulya (*Erzincan*) — **9.** Tek çekirdekli kuru tane fasulya (*Erzincan*) — **10.** [*S.*] Taze, körpe (*Hafızlı «Erzincan»*) — **11.** [*S.*] Genç, taze: **Ferik ağaç** (*Gâvurdağ«Seyhan»*) — **12.** Genç kuş yavrusu (*Gâvurdağ «Seyhan»*) — **13.** Ortak, kuma [kadın] (*Amasya; Konya; Niğde; Trabzon; Koçhisar «Ankara»; Bursa; Dadağı «Kayseri»*) — **14.** [*S.*] İnsan veya hayvanın genci (*Topaç «Yozgat»*) — **15.** Sarı akrep (*Uzuncaburç «İçel»*) — **16.** [*S.*] Zayıf (*Efsus «Elbistan - Maraş»*)

Ferikmek [*F.*], Korkudan soluk soluğa gelmek : **Er yürek ferikmez** (*Zara «Sivas»*)

Ferimek [*F.*], **1.** Kuvvet ve kudretten düşmek (*Şıhlar «Ulubey - Ordu»;* **Gam ve kasavet görenler çabuk ferir** *: Muğla*) — **2.** İhtiyarlamak: **Ben artık feridim, iş göremem** (*Aksaray «Niğde»*) — **3.** Es-

kimek *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Aksaray «Niğde»)* **[Bak: Farımak]**

Ferk [*İs.*], Tırpanla biçilmiş ve henüz deste edilmemiş ekinin tarladaki durumu *(Kütahya)*

Ferkey [*S.*], Parlak *(İzmit «Kocaeli»)*

Ferkinti [*İs.*], Mezarlık *(Ayşepınar «Kayseri»)*

Ferlenmek [*F.*], Ziyalanmak, parlamak: **Lâmba ferlendi** *(Muğla)*

Fermana [*S.*], Kuvvetsiz *(Divriği «Sivas»)*

Ferzek [*İs.*], Fahişe *(Piraziz «Giresun»)*

Fesek [*İs.*], Yaban domuzunun yavrusu *(Niksar «Tokat»)*

Feslek [*İs.*], **1.** Bezelye *(Üçpınar «Sinop»; Vezirköprü «Samsun»)* — **2.** Nohut *(Taşköprü «Kastamonu»)*

Fesüklük [*İs.*], Rekâket, pepelik *(Ulubey «Ordu»)*

Feşek [*İs.*], Dayanıksız basma veya bez *(Göl köyü «Ordu»)*

Feşel [*S.*], **1.** Yaramaz, haşarı [çocuk] (**Şu feşelden bıktım usandım:** *Burdur; Ulubey «Ordu»; Çeşme «İzmir»; Boyabat, Korucak «Sinop»; Çankırı;* **Ne feşel çocuk :** *İskilip «Çorum»; Safranbolu «Zonguldak»; Yazıhamit «Taşköprü»; Kastamonu; Camiyanı, Bulancak, Piraziz, Sasu, Hisarüstü, Tirebolu, Giresun; Merzifon «Amasya»; Samsun)* — **2.** Muzip; açıkgöz [?] *(Çay [?])* — **3.** [*İs.*] Topaç: **Feşelim çok güzel dönüyor** *(Kale köyü «Çankırı»)* **[Bak: Fıça]**

Feşer [*S.*], Yaramaz [çocuk] *(Trabzon)*

Fetik [*İs.*], Ayı yavrusu: **Ayı, fetiklerini çok kıskanır** *(Safranbolu «Zonguldak»)* **[Bak: Boduk]**

Fetil [*İs.*], **1.** Yufka ekmeği *(Sivas; Malatya)* — **2.** Bazlama, kalın saç ekmeği *(Niksar, Reşadiye «Tokat»;* **Evlenecek oğlanın yükte mitili, dolapta fetili olmalı:** *Sivas)*

Fetir [*İs.*], **1.** Saçta pişirilmiş mayasız ekmek, saç ekmeği *(Nurgâh «Erzincan»; Çankırı; Elâzığ; Aydınköyü «Artvin»; Yusufeli; Kelkit «Gümüşane»; Şehli «Piraziz», Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»; Erzurum)* **[Bak: Kem]** — **2.** [*S.*] İyi pişmemiş, mayası tam gelmemiş [ekmek] *(Urfa; Gaziantep)* — **3.** Tandırda pişirilmiş ufak somun *(Bayburt «Gümüşane»; Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Kalın]**

Fetlemek [*F.*], Atılmış pamukları bir çöpe takarak yuvarlamak *(Urfa)*

Feyil [*S.*], Huysuz *(Zıvarık «Sille - Konya»)* **[Bak: Feyillenmek]**

Feyillenmek [*F.*], Huysuzlanmak *(Sille «Konya»)* **[Bak: Feyil]**

Fıcıtmak [*F.*], Kaldırıp atmak (**Şimdi şu tencereyi fıcıtırdım:** *Tarsus «İçel»; Seyhan; Ermenak «Konya»)*

Fıça [*İs.*], Topaç: **Fıça döndürüyorum** *(Kınık «Kırkağaç - Manisa»)* **[Bak: Ayı, feşel 3, fırfır, fırıncak]**

Fıçça [*İs.*], Topaç *(Sücüllü «Yalvaç - Isparta»; Atlandı «Kadınhanı», Sille «Konya»)*

Fıçı [*İs.*], **1.** *(Eskişehir; Güdül «Ayaş - Ankara»; Isparta)* **[Bak: Fıça]** — **2.** Yayık *(Pulluca «Demirci-Manisa»)*

Fıçık [*İs.*], Ekmek kırıntısı: **Dişlerime ekmek fıçığı dolmuş, dişim ağrıyor** *(İnköy «Kütahya»)*

Fıçıta [*İs.*], Palamut balığının bir nevi *(İst.)*

Fıdıcık [*S.*], Bir şeyin en ufağı *(Pirlerkondu «Hadım - Konya»)*

Fıdıl [*İs.*], Husye *(Ordu)*

Fıdın [*İs.*], Yeni yetişen bağ: **Ben, fıdınımızı elimle yetiştirdim** *(Kayseri)*

Fıdırak [*İs.*], Bir buçuk metre uzunluğunda olan kalınca değnek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Fıdıraklamak [*F.*], Bir şeyi öfke ile biraz uzağa atmak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Fığla [*İs.*], **1.** Küme, birikinti *(Dere «Seydişehir - Konya»)* — **2.** Kalça kemiği *(Dere «Seydişehir - Konya»)*

Fığlamak [*F.*], Gelecek bir kimseyi gözlemek *(Konya)*

Fığlı [*İs.*], Kasırga *(Aşağıhadım «Hadım - Konya»)*

Fıhramak [*F.*], Ekşimek, tahammür etmek *(İst.* [bir Anadoluludan]

Fıka [*İs.*], **1.** İki kulplu, ufak su testisi *(Danişment, İbkaiye, Biga «Çanakkale»)* — **2.** Kutu *(Hüseyinli «Beykoz - İst.* [?]*»)*

Fıkfık [*İs.*], İrmik ile yapılan bir çeşit pelte *(İpsala «Edirne»)*

Fıkfıkı [*İs.*], Çam testisi *(Ayaş «Ankara»)* **[*Bak:* Fıkı]**

Fıkı [*İs.*], Küçük testi *(Çavuş köyü «İnegöl - Bursa»)* **[*Bak:* Fıkfıkı]**

Fıkka [*İs.*], Ufak kutu *(Şile «İst.»)* **[*Bak:* Fıka, 2]**

Fıkramak [*F.*], **1.** Yoğurt veya hamur gibi şeyler ekşimek *(Köşker «Kırşehir»; Hisarcık «Kayseri»)* — **2.** Yoğurt veya hamur gibi şeylerin - ekşiyerek - üzerlerinde kabarcıklar husule gelmek *(Gaziantep; Keçiborlu «Isparta»)* — **3.** Fıkır fıkır gülmek *(Hisarcık «Kayseri»)*

Fıldır [*İs.*], Yaldız *(Celâ köyü «Maraş»)*

Fıldırık [*İs.*], *(Elâzığ)* **[*Bak:* Fırfırık, 1]**

Fıldırmak [*F.*], **1.** Döndürmek *(Gümele «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Döndürerek ve savurtarak atmak *(İğdecik,* **Bugün sabanla bir taş fıldırdım, cam kırıldı** : *Sancaklıboz «Manisa»; Kadirli «Seyhan»)*

Fılıka [*İs.*], İdare lâmbası *(Ömerli «Ulukışla - Niğde»)*

Fıncıtmak [*F.*], Kuvvetle atmak *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Maraş)*

Fıncik [*İs.*], Tekme, çifte: **Katırın fınciği çoktur** *(Elâzığ)*

Fınıkmak [*F.*], Oruç tutmak *(Balıkesir ve çevresi)*

Fırahtı [*İs.*], Üstü açık, etrafı çalılarla çevrilmiş ağıl *(Karahasan, Gölköy «Ordu»)* **[*Bak:* Çalmar, saya]**

Fıraklamak [*F.*], Herhangi bir şeyi hiddetle atmak: **Hasan elindeki kirmanı fırakladı** *(Ermenak «Konya»)*

Fıraklı [*İs.*], Bahçelerin etrafına çevrilen çit *(Ünye «Ordu», Görele «Giresun»; Samsun)* **[*Bak:* Avlağı, fıraktı, siyeç]**

Fıraktı [*İs.*], Tarla ve bahçelerin etrafına çevrilen çit *(Niksar, Tokat; Alucra, Şebinkarahisar, Piraziz, Düzköy, Kayadibi, Giresun; Çorlu «Tekirdağ»; Karadeniz kıyısı)* **[*Bak:* Fıraklı]**

Fıranga [*İs.*], Eşek arısı: **Dilini fırangalar soksun** *(Kula «Manisa»)*

Fırça [*İs.*], Topaç *(Konya)* *[Bak: Ayı, fıça, fırfır, 1]*

Fırçanak [*İs.*], Nal deliği *(Develi köyü «Kayseri»)*

Fırçı [*İs.*], Domuz kılı *(Konya)*

Fırçık [*S.*], **1.** Hafifmeşrep, hoppa *(Gümüşane)* — **2.** Arsız [çocuk] *(Elâzığ köyleri)* — **3.** Fazla cıvık *(Köşektaş «Avanos - Kırşehir»)*

Fırdolayı [*S.*], Çepçevre *(Tire «İzmir»; Balıkesir; Gaziantep; Yalıca «Zonguldak»; Gelibolu «Çanakkale»; Gökçesu «Yarhisar - Bilecik»)*

Fırfır [*İs.*], **1.** Topaç *(Sinop)* *[Bak: Ayı, fıça, fırça]* — **2.** İçinde kömür yakılan maltız ocağı: — **Kızım fırfıra bir kürek kömür koysana** *(İnegöl «Bursa»)*

Fırfıra [*İs.*], **1.** Topaç (**Çocuklar fırfıra çeviriyorlar** : *İncesu «Kayseri»; Van)* — **2.** Kâğıt fırıldak *(Van; Diyarbakır)*

Fırfırık [*İs.*], **1.** Fırıldak *(Diyarbakır; Erzincan; Elâzığ; Erzurum)* *[Bak: Fıldırık]* — **2.** Topaç *(Kars; Kelkit «Gümüşane»; Erzurum; Erzincan)* *[Bak: Fırık, 2]*

Fırgıl [*İs.*], Suda pişmiş elma veya armut *(Ünye «Ordu»)*

Fırıç [*İs.*], Fırında kurutulmuş yaban armutu *(Avutmuş «Şarkîkarahisar «Giresun»; Mavrangel «Gümüşane»)*

Fırık [*İs.*], **1.** Açık yeşil renkli arı kuşu *(Parsa «İzmir»; Marmaris «Muğla»)* — **2.** Topaç *(Malatya)* *[Bak: Fırfırık, 2]*

Fırılak [*İs.*], *(Kelkit «Gümüşane»)* *[Bak: Fırfırık, 2]*

Fırıncak [*İs.*], Topaç *(Konya)* *[Bak: Fıça]*

Fırışka [*İs.*], Rüzgâr tesiriyle serpinti halinde yağan yağmur *(Elmalı «Antalya»)*

Fırıt [*İs.*], Çuval *(Horu, Sandıklı «Afyon»; Çal «Denizli»)*

Fırıtmak [*F.*], Kaçıp kurtulmak: — **Bir yerden fırıtamadın mı? - İşte fırıttım!** *(Meki «Çubuk - Ankara»)* *[Bak: Fırtmak]*

Fırızma [*İs.*], Balık ağı şeklinde örülmüş saman sepeti *(Şebinkarahisar «Giresun»; Ağrakos «Suşehri - Sivas»)*

Fırk [*İs.*], Çamur halinde gelen sel *(Kayseri)*

Fırka [*İs.*], İki kulplu ufak testi *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)*

Fırkaç [*İs.*], Beşik *(Bursa dolayı)*

Fırkıl [*İs.*], Suda veya sıcak külde haşlanmış meyva *(Tekke «Erbaa - Tokat»; Kumru «Fatsa - Ordu»)*

Fırkımak [*F.*], Ayak veya kol burkulmak *(Keskin «Ankara»)*

Fırla [*İs.*], **1.** Topaç *(Bergas «Ezine - Çanakkale»; Şarköy «Tekirdağ»; Gelibolu «Çanakkale»)* — **2.** Etrafı altın veya elmasla süslenmiş kadın tacı *(Doğla «Karacabey - Bursa»; Salur «Balıkesir»)* — **3.** Makara *(Günece «Yenişehir - Bursa [Muh.]»)*

Fırlak [*İs.*], Topaç *(İzmir çevresi; Bayramiç «Çanakkale»)*

Fırlan geldi [*S.*], Fırdolayı, çepçevre: **Bu bahçe fırlan geldi benimdi** *(Kızılhisar «Behisni - Malatya»)*

Fırlanmak [*F.*], Dönmek, dolaşmak (**Ayakta fırlanmağa vaktim yok:** *Gaziantep; Bolu)*

Fırlanta [*İs.*], Çocukların çevirdikleri çenber *(Bozüyük «Bilecik [Muh.]»)*

Fırlantı [*İs.*], Kırep: **Fırlantının rengi çok güzel** *(Saray «Tekirdağ [Muh.]»)*

Fırlaşmak [*F.*], Gezmek, dolaşmak *(Erzincan)*

Fırt [*İs.*], **1.** İnce bulgur *(Karaköy «Şiran - Gümüşane»)* ***[Bak : Düğü, düğüçük, düğül]*** — **2.** Çuval *(Yavlu «Köşk - Aydın»)*

Fırtan [*S.*], Oynak, hoppa *(Dereköy «Kayseri»)*

Fırteleş [*İs.*], Topaç *(Tire «İzmir»)* ***[Bak: Ayı, fırfır, dölenbek, toka]***

Fırtık [*S.*], **1.** Oynak, hoppa *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Konya; Avanos «Kırşehir»)* — **2.** Alıngan: **Sürtük yer tutmuş da fırtık tutmamış** *(Tokat)* — **3.** [*İs.*] Sümük **(Çocuğun fırtığını sil:** *Erzurum; Giritdüzü «Şavşat - Çoruh»; Kars)* — **4.** Tenbel, işten kaçan *(Konya)*

Fırtıkmak [*F.*], Kol veya bacak incinmek: **Ayağım fırtıktı** *(Köşker «Kırşehir»)*

Fırtlangıç [*İs.*], Ağaç dallarının özü çıkarılarak yapılan patlangıç, fıskiye: **Su fırtlangıcı** *(Kırşehir)*

Fırtma [*İs.*], Yerinden çıkma, oynama: **Arabanın tekerleği fırttı:** *(Viranköy «Kütahya»)*

Fırtmak [*F.*], **1.** Sözünden dönmek; yürüyüp gitmek *(Kümbet «Seyitgazi-Eskişehir»)* — **2.** Bir şey yerinden oynamak, çıkmak, kayıp düşmek **(Hümürtleği fırttı :** *Seydişehir,* **Ali düşdü, topuğu fırttı; sabun elimden fırttı :** *Konya)* ***[Bak : Fırtıkmak]*** — **3.** Darılmak *(Taşköprü «Kastamonu»)*

Fısık [*S.*], **1.** İğrilmiş, yamılmış, ezilmiş *(Yusuflu «Bayındır - İzmir»)* — **2.** İçi boş, çürük: **Fısık buğday; fısık ceviz** *(Erzincan)*

Fısılmak [*F.*], Ezilmek: **Parmağım kapı aralığına kısılarak fısıldı** *(Tire «İzmir»)*

Fısın [*İs.*], **1.** Değirmen oluğu altındaki poyraya ilâve edilen ince, dar ağaç borudur ki suyun tazyikini arttırmak suretiyle çarkların hızlı dönmesini temin eder *(Genezin, Sarılar «Avanos», Kırşehir; İncesu, Kayseri; Sivas; Ermenak «Konya»; Mınzuday «Tokat»)* ***[Bak: Sıfın]*** — **2.** Tavşan yuvasındaki hava deliği *(Maden «Niğde»)* — **3.** Uyku *(Gelveri «Aksaray - Niğde»)*

Fısınlamak [*F.*], Uyuklamak *(Gelveri «Aksaray - Niğde»)*

Fısır [*İs.*], Basma: — **Bu fısırı kaça aldın ?** *(Marmaris «Muğla»)*

Fısırgan [*İs.*], Güzün yetişen patates *(Banus «Eğridir - Isparta»)*

Fıska [*İs.*], **1.** Sivilce: **Bu adamın yüzü pek fıskalı** *(Samsun)* — **2.** İdare lâmbası *(Ereğli «Konya»)* — **3.** Arpacık soğanı *(Safranbolu «Zonguldak»)* ***[Bak: Fisil 1, tıska]***

Fıskışmak [*F.*], Nefes almak, teneffüs etmek: **Yokuşta yol yürürken fıskışmam güçleşiyor** *(Ünye «Ordu»)*

Fıslak [*İs.*], Fıstık tatlısı *(Keşanuz «Ankara»)*

Fıslaşmak [*F.*], Yavaş ve gizli konuşmak *(Bornova «İzmir»)*

Fısmak [*F.*], Eğriltmek: **Tenekenin kenarını fıstı** *(Bayındır «İzmir»)*

Fıssık [*S.*], Çürük: **Fıssık elma yeme** *(Erzincan)*

Fışan [*İs.*], Rüzgârla karışık yağmur veya kar *(Deresağ «Mudurnu», Çepni köyü «Bolu»; Sarıhacılar «Gölpazarı - Bilecik»)*

Fışdılık [*İs.*], Mesane, sidik kovuğu *(Gümüşane)*

Fışıklamak [*F.*], Korkup kaçmak: **Çocuk kırda kurdu görünce hemen fışıklamış** *(Ayvalı «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Fışılak [*S.*], Kaba kaba, sesli soluk alan [kimse] *(Konya)*

Fışılamak [*F.*], Kızmak, hiddetlenmek, homurdanmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Fışırdamak [*F.*], Yürürken fışıl fışıl etmek (**Bir yılan fışırdıyarak üzerime doğru gelmeğe başladı** : *Çeltikçi «İnegöl - Bursa»; Bornova «İzmir»)*

Fışırgın [*İs.*], Söğüt ağacının sürgünü *(Konya)*

Fışırtmak [*F.*], Kaldırıp atmak, savurup atmak *(Görele «Giresun»)*

Fışkan [*İs.*], Ağaçların bir senelik sürgünü *(Bursa; Aydın* [Yürüklerce]

Fışkı [*S.*], Mahlût, karışık: **Aldığım yağ çok fışkıdır** *(Aynalı «Taşköprü - Kastamonu»)*

Fışkın [*İs.*], Sulu ve sürekli yağmur *(Kurşunlu «Çanakkale»; Sivrihisar «Eskişehir»)*

Fışkırdak [*İs.*], Su fışkırtan aygıt *(Pendik «İst.»)*

Fışkırgeç [*İs.*], Çocukların su fışkırtmak için yaptıkları bir oyuncak *(Tire «İzmir»)* ***[Bak : Fışkırık, 1]***

Fışkırık [*İs.*], **1.** Çocukların su fışkırttıkları bir çeşit oyuncak *(Bornova «İzmir»; Alaşehir «Manisa»; Isparta)* ***[Bak: Fışkırgeç]*** — **2.** Islık *(Bayramiç, Bergas «Ezine», Çanakkale; Düzce, Bolu)* — **3.** Bir çeşit düdük *(Düzce «Bolu»)* — **4.** Gelincik çiçeği *(Karaman «Konya»)*

Fışkırık vermek [*F.*], Islık çalmak *(Bergas «Ezine - Çanakkale»)*

Fışkırtmak [*F.*], Kışkırtmak, teşvik etmek: **Ahmet bu işi kendiliğinden yapmamıştır, onu fışkırtan vardır** *(Çanakkale)*

Fışla [*İs.*], Sebze bahçelerinde yapılan arkların etrafındaki yükseklikler *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Fışlağan [*İs.*], Kesilmiş ağaçların kökünden çıkan ince dallar, filiz: **Kestiğim elma fışlağan çıkarmış** *(M. Kemalpaşa «Bursa* [*Muh.*]*»)*

Fışlak [*İs.*], **1.** Fıskıye *(Himmetoğlu «Zonguldak»)* — **2.** [*S.*] Sarışın ve çevik adam *(Gazi «Develi - Kayseri»)*

Fışlan [*S.*], Sarışın, çilli [adam] *(Köşker «Kırşehir»)*

Fışnamak [*F.*], Tahammür etmek, mayalanıp kabarmak *(İst.* [bir Anadoluludan])

Fışrak [*S.*], Azgın ve hiddetli [insan] *(Köy «Osmaniye - Seyhan»)*

Fıştına [*İs.*], Loru alınmış peynir suyu *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)*

Fıt [*İs.*], Üzüm çiğnemek için tahtadan yapılmış oluklu sandık: **Üzümleri fıta doldurun** *(Burdur)* ***[Bak: Şirelik]***

Fıtfıta [*S.*], Civelek, bir dalda durmıyan *(Diyarbakır)*

Fıtı [*İs.*], **1.** Bulgurun ufağı *(Parak «Alucra - Giresun»)* — **2.** Gece yarısı *(Vize «Kırklareli»)*

Fıtık [*İs.*], Tahsildar makbuzu *(Günbatur «Kelkit - Gümüşane»)*

Fıtılamak [*F.*], **1.** Mayalanmış yoğurt veya hamur ekşimek, fışkırmak *(Masara «Mut - İçel»)* — **2.** Hiddetlenmek *(Konya)*

Fıtımak [*F.*], Fiskelemek *(Burdur)*

Fıtır ekmek [*İs.*], Mayasız hamurdan yapılan ekmek *(Kilis «Gaziantep»)*

Fıydırmak [*F.*], Bir şeyi şiddetle fırlatıp atmak *(İst.* [*Muh.*]*; Ahmetçe «Çanakkale»; Karamehmet, Malkara «Tekirdağ»; Çamlık köyü «Bucak - Burdur»; Alanlı, Eskiçine, Karasu;* **Sabunu fıydırdı :** *Aydın; Mudurnu «Bolu»;* **Seni bir fıydırırsam görürsün :** *Serik «Antalya»; Vize «Kırklareli»; Kızılhisar,* **Kalemi fıydırıverdim :** *Denizli; Sasallı, Seferihisar, Tire, Menemen «İzmir»; İvrindi, Balıkesir; Mustafakemalpaşa «Bursa»; Edirne; Marmaris, Akçaalan «Muğla»)*

Fıyık [*İs.*], Arıkuşu *(Çapak «Torbalı - İzmir»)*

Fıykırmak [*F.*], Tilki bağırmak, haykırmak *(Apturrahmanlar «Serik- Antalya»)*

Fıymak [*F.*], Sıvışmak, kaçmak *(Balıkesir)*

Ficek [*İs.*], **1.** Mektup : **Bir ficek yazdım** *(Erzincan)* ***[Bak: Bitik, 1]*** — **2.** Kur'a *(Ağcakışla «Şarkışla - Sivas»)* ***[Bak: Ficek atmak]***

Ficek atmak [*F.*], Kur'a çekmek, aynı cinsten olmayıp yalnız değerce birbirine denk olan ve çok kere miras kalan eşya ve malın mirasçılar tarafından üleşilmesi için kur'a atmak *(Akçakışla «Şarkışla - Sivas»)* ***[Bak: İbicek atmak]***

Ficekmek [*F.*], **1.** Kuşkulanmak, şüphe etmek *(Ordu)* — **2.** Fala bakmak *(Tercan «Erzurum»)*

Ficik [*İs.*], Ağaç filizi *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)*

Ficir [*İs.*], Kalça kemiğinin topuzu, kürevî kısmı, lokmaifahiz *(Zile «Tokat»)*

Ficirikli [*S.*], Hileli *(İçel)*

Fiçce [*İs.*], Topaç *(Şarkîkaraağaç, Yalvaç «Isparta»)*

Fiddirek [*S.*], Oynak kimse *(Yukarıdinek «Karaağaç - Isparta»)*

Fiddireklik [*İs.*], Oynaklık, sözünde durmamazlık: **Fiddireklik yapma** *(Yukarıdinek «Karaağaç - Isparta»)* ***[Bak: Fiddirek]***

Fidi [*İs.*], **1.** Kaz yavrusu *(Yukarıoba köyü «Balıkesir»)* ***[Bak: Fidik]*** — **2.** Hindi yavrusu *(Araç «Kastamonu»)*

Fidik [*İs.*], Kaz yavrusu *(Mülâyim, Yalacık «Safranbolu - Zonguldak»)* ***[Bak: Fidi, 1]***

Fidirik [*İs.*], Yaylalarda bulunan, alnı sarı, benekli ve göğsü kırmızımsı küçük bir kuş *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Fidit [*İs.*], Yeni dikilen bağ (**Bizim fidit, gelecek sene üzüm verecek:** *Osmancık «Çorum»; Ankara; Tosya «Kastamonu»; Amasya; Boyabat köyleri «Sinop»)*

Fidivan [*S.*], Sözünde durmadığı gibi, kendisini haklı çıkarmak için de türlü sebeplerle karşısındakinin gözünü boyamak istiyen kimse (*Salihli «Alaşehir - Manisa»*)

Fidya [*İs.*], En çok üç senelik bağ (*Seyrekköy* [*?*] [*Muh.*])

Fiğen [*İs.*], Ekin destelerinden yapılan yığın: **Fiğeni harmana saçalım** (*Gürcü köyü «Kızılcahamam - Ankara»*)

Fiğ vermek [*F.*], Birine kötü öğüt vermek, fit vermek (*Sivas*)

Fike [*İs.*], **1.** Entari, gecelik (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»*) — **2.** Pamuk ipliğinden yapılmış kısa ceket: **Bu fikenin rengi güzeldir** (*Ayaş «Ankara»*) — **3.** Düğün davetçisi, okuyucu (*Gelibolu «Çanakkale»*)

Fikmek [*F.*], Telâş etmek (*Erzurum*)

Fil [*İs.*], **1.** Kilit, sürme (*Balıkesir; Çorum*) — **2.** Kapı zembereği (*Kıranbergaz «Çanakkale»*) **[Bak: Fil, 1]**

Filçiklemek [*F.*], Bir bez parçasını didiklemek: **Bir bez filçikleyip merhem sürdüm yaraya** (*Kabaağaç «Fethiye - Muğla»*)

Fildirfiş [*İs.*], **1.** Mekik: **Fildirfişi kaybettim** (*Bafra «Samsun»*) — **2.** [*S.*] Aptestini tutamıyan [çocuk]: **Bu çocuk fildirfiştir** (*Amasya*)

Fileke [*İs.*], **1.** Kolu omuza bağlıyan kemik, azmi kitif (*Yendiğin «Ilgın - Konya»*) — **2.** Azmi kitifi andıran hafif taşlar (*Yendiğin «Ilgın - Konya»*) — **3.** Azmi kitfi andıran hafif taşlarla, çocukların oynadıkları bir çeşit oyun (*Yendiğin «Ilgın - Konya»*)

Filer [*İs.*], **1.** Sarı papuç, terlik (*Maraş*) — **2.** Terlik: **Düzgün yanağa, al filer de ayağa yakışır** (*Enez köyü «Keşan - Edirne»*)

Filfil [*İs.*], **1.** Testi (*Erzurum*) — **2.** Tavuk ve kuş kanadlarının ucu: **Tavuğun filfilini kim yedi ?** (*Şekeroba «Maraş»*)

Filfirik [*İs.*], İki veya üç köşeli olup, beher köşesine bir fitil konularak kullanılan, toprak veya tenekeden yapılmış kandil (*Yendiğin «Ilgın - Konya»*)

Fili [*İs.*], **1.** Kapı sürgüsü (*M. Kemalpaşa «Bursa* [*Muh.*]*»; Bergama, Alibeyli «İzmir»; Balıkesir ve çevresi*) **[Bak: Fil, 2]** — **2.** Pencere veya dolap mandalı, sürgüsü (*Tavşanlı «Kütahya»; Balıkesir*) — **3.** Oyluk kemiği (*Çanakçı köy «Serik - Antalya»;* **Ayağı filisinden çıkmış** *: Şarkîkaraağaç «Isparta»*) — **4.** Kol ve bacak kemiklerinin çıkıntıları, kenetleri (*Yendiğin «Ilgın - Konya»*) —**5.** İp yapılmış özengi (*Seydişehir «Konya»*) — **6.** Dilim: **Kaymakla baklava filiciklerini kes kes te ye** (*Barbaros «Tekirdağ* [*Muh.*]*»*)

Filiç [*S.*], Oruç tutmayan adam (*Niksar «Tokat»*)

Filik [*İs.*], **1.** Dişi keçi (*Karahayıt «Aydın»*) — **2.** Tiftik keçisi (*Sivrikese «Havza - Samsun»; Erzincan; Kavaközü «Mut - İçel»; Büyükada* [*Muh.*]*, Burgaz, Gelevi «Silivri», «İst.»; Konya; Gülâbi «Yozgat»; Develi «Kayseri»; Şebinkarahisar «Giresun»; Erzincan; Uşak «Kütahya»*) — **3.** Tiftik keçisi oğlağı (*Boyabat «Sinop»; Hocalar «Sandıklı - Afyon»*) — **4.** Kıvırcık [?] (*Sivas*)

— **5.** Kıl ile tiftik arasında olan yumuşak keçi tüyü (**Filikten örülen çorap sağlam olur** : *Üçem köyü Bâlâ - Ankara»; Bolu; Samsun; Erzincan)* — **6.** Tiftik *(Niğde; Keskin «Ankara»; Ovasaray, Osmancık, Çorum; Çal «Denizli»; Pınarbaşı «Kayseri»; Alihoca «Tokat»; İncirli «Yozgat», Amasya; Karaman «Konya»)* — **7.** Bir senelik kaz, ördek, tavuk *(Samsun)* ***[Bak: Firik]*** — **8.** Piliç *(Kastamonu)* — **9.** Keklik palazı *(İncesu «Kayseri»)* — **10.** Hububatın topraktan ilk yeşeren kısmı *(Marufköyü «Çankırı»)* — **11.** Bir nevi dört köşeli, etrafı püsküllü baş örtüsü *(Tokat)* — **12.** Koza : **Filiğin içi** *(Gördes «Manisa»)*

Filike [*İs.*], Musluk: **Bizim çeşmenin filikesi bozulmuş** *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Filit ve **Fidit** [*İs.*], Yeni dikilen bağ: **Şu filit, ileride güzel bağ olacaktır** *(Vezirköprü «Samsun»)*

Filize [*İs.*], Ağaçları sürüyerek çekmek için çakılan demir halka *(Çimi «Akseki - Antalya»; Ermenak «Konya»)* ***[Bak: Sikke]***

Filize yatmak [*F.*], Karpuz teveği bir iki karış uzunluğunda boy vermek *(Balıkesir)*

Filke [*İs.*], **1.** Musluk *(Taşköprü, Kastamonu; Bolu; Sarılar, Genezin «Avanos - Kırşehir»; Mülâyim «Zonguldak»; Dolayba «Kartal-İst.»; Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)* ***[Bak: Filki, 2]*** — **2.** Şamdan *(Harput «Elâzığ»)*

Filki [*İs.*], **1.** Küçük mandal *(Samsun [Muh.])* — **2.** Musluk *(Ahırköy «Söğüt - Bilecik»)* ***[Bak: Filke]***

Fille [*İs.*], **1.** Hayvana yük sarmıya yarıyan ip, urgan*(Tire, Bayındır «İzmir»)* — **2.** Sardunya: **Bizim filleler pek güzel açıyor** *(Denizli)* — **3.** Kapı maymuncuğu *(Kınık «Kırkağaç - Manisa»)*

Fillemek [*F.*], **1.** Kapıyı içeriden demir veya çubukla çivilemek *(Sarıcaali «Edirne»)* — **2.** Kapıyı sürgülemek, mandallamak, kilitlemek *(Sille, Konya; İst. [Muh.]; Balıkesir ve çevresi; M. Kemalpaşa «Bursa»; Şebinkarahisar «Giresun»; Saraycık «Bozüyük - Bilecik»; Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»; İzmir)* ***[Bak: Köslemek]*** — **3.** Kanamak: **Elim filledi** *(Bergama «İzmir»)*

Filli [*İs.*], Kapı rezesi: **Kapının fillisini kırdım** *(Kırkağaç «Manisa»)*

Fillice [*İs.*], Nohut *(Bartın «Zonguldak»)*

Filo bıçağı [*İs.*], Tabakların kullandığı deriyi sıyırmakta kullanılan bir çeşit iğri bıçak *(Isparta; Trabzon)*

Filte [*İs.*], Tutam, bir demet, bir parça, bir avucun kavrayabileceği miktar: **Bir kilo yünü hep eğirdimde bir filte kaldı** *(Giritdüzü «Şavşat - Çoruh»)* ***[Bak: Elçim 2, tana]***

Filtelemek [*F.*], Bir kâğıdı işe yaramıyacak surette parçalamak: **Ahmet dayı jandarmaları görünce tabakasındaki cigara kâğıtlarını filtelemiş** *(Kenger köyü «Kula-Manisa»)*

Fin [*İs.*], Yaban bezelyası *(Kayseri)*

Fincik [*İs.*], Tekme *(Erzincan)*

Fineri [*İs.*], Kuruntu *(Senirkent «Isparta»)*

Fingel [*İs.*], Fol yumurtası *(Urfa)* ***[Bak: Pingel]***

Fingi [*S.*], Süslü, şık *(Hisarköy «Domaniç - Kütahya»)*

Fingil [*İs.*], **1.** Köylü kadınların giydikleri eteklik *(Afyon)* — **2.** Menba sularının kumlu ve gevşek topraklarda kum ve toprak zerreleriyle kubbe yaparak kaynaması *(Arapköy «Ordu»)*

Fingir [*S.*], Oynak *(Kütahya)* ***[Bak: Fingiş]***

Fingirdek [*S.*], Oynak, hoppa [kadın ve kız] *(Keçiborlu «Isparta»; Sivas)*

Fingirdemek [*F.*], Yılışmak, olur olmaza gülmek, hoppalık etmek *(Sivas; Sinop)*

Fingirdeşmek [*F.*], **1.** Oynaklık etmek *(İst.)* — **2.** Oynak kadınlar gibi gülüşmek *(Sivas)*

Fingirti [*İs.*], Oynak kadınların gülüşü gibi gülüş *(Sivas; Samsun; Masara «Mut», İçel)*

Fingiş [*S.*], Oynak, hoppa, fıkırdak *(Sinop)* ***[Bak: Fingir]***

Finik [*İs.*], **1.** İçlenmemiş olan fasulya, nohut, bezelye, bakla gibi sebze *(Hacımehmet «Yalova-İst. [Muh.]»)* — **2.** Tiftik keçi *(Çumra «Konya»)* — **3.** Açıklık *(Bornova «İzmir»)*

Finikmek [*F.*], **1.** Bozulmak *(İzmir; Sultanhisar «Nazilli - Aydın»; Tosya «Kastamonu»)* — **2.** Baş dönmek *(Araplar «Konya»)* — **3.** Bunalmak *(Amasya)* ***[Bak: Fenikmek]***

Finiyer [*S.*], Çok bilmiş, içinden pazarlıklı *(Isparta)*

Finiyerli [*S.*], **1.** Sinirli, asabi, huysuz *(Isparta)* ***[Bak: Erişikli]*** **2.** Büyüyememiş, kurtlanmış [meyva] *(Burdur)*

Finizlik [*İs.*], Kurnazlık, şeytanlık : **Bu adam çok finizlik yapıyor** *(Gökdere «Cebelibereket - Seyhan [Aydınlı aşireti]»)*

Fink [*İs.*], **1.** Böğrülce *(Dedeköyü «Çal - Denizli»)* — **2.** Fiy *(Konya)* — **3.** Ferç *(Beypazarı «Ankara»)*

Finkmek [*F.*], Fırlamak, kaçmak : **Çocuk evden finkdi** *(Hayrabolu «Tekirdağ»)*

Finnas [*İs.*], Kerpiçten yapılmış, üstü açık zahire ambarı *(Aşağıtuzlukçu «Akşehir - Konya»)*

Finnik [*S.*], Kısa boylu, büyüyememiş kimse *(Kilis «Gaziantep»; Urfa)*

Fino [*İs.*], Huni *(Kelkit «Gümüşane»)* ***[Bak: Finye]***

Fint [*İs.*], İnce dökülmüş balmumu *(Diyarbakır)*

Finükmek [*F.*], Zeval bulmak *(Boyabat «Sinop»)*

Finye [*İs.*], Huni *(Emeşe «Biga - Çanakkale [Muh.]»)* ***[Bak: Fino]***

Fir [*S.*], Dargın : **Bu bana firdir** *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Fira düşmek [*F.*], Zayıflamak *(Ankara)*

Firalanmak [*F.*], Hububat alt ve üstüne saçak salmak, kendiliğinden çimlenmek *(Şarkîkaraağaç «Isparta»)*

Firç [*İs.*], Söz inceliği, nükte: **Sözünün firçini anlıyamadım** *(Çıkrık «Mecitözü - Çorum»)*

Firde [*İs.*], **1.** Davar vergisi *(Pınarbaşı, Develi «Kayseri»; Maden, Taşpınar «Aksaray - Niğde»; Aziziye «Ereğli - Konya»; Kadirli «Seyhan»; Kesim «Maraş»)* ***[Bak: Kamçur]*** — **2.** Hayvan vergisi *(Mersin «İçel»)*

Firdeci [*İs.*], Tahsildar *(Pınarbaşı «Kayseri»)*

Fire [*İs.*], **1.** Davarların sayım vergisi *(Yenicekale «Maraş»)* — **2.** [*Zf.*] Mütemadiyen *(Hançalar «Çal - Denizli»)*

Firek [*İs.*], Ekin saplarından yapılan deste *(Kütahya)*

Firez [*İs.*], **1.** Biçilmiş tarlada kalan hububat kökleri, anız *(Kadirli, Adana; Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Bodrum «Muğla»; Ereğli, Konya; Pazarviran, Bünyan «Kayseri»; Haruniye, Kozan, Osmaniye «Seyhan»; Başlamış «Dörtyol - Hatay»; Izgın «Elbistan - Maraş»; Bor, Niğde; Çerkeş «Çankırı»; Gaziantep; Sivas; Karakız «Yozgat»; Niksar «Tokat»)* — **2.** Ocakta odunları tutuşturmak için kullanılan kuru otlar, ince dallar *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **3.** Harman süpürgesi yapılan bir çeşit ot *(Üçem «Bâlâ - Ankara»)* — **4.** Yeni çıkmağa başlamış ekin *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **5.** Yeni sürülmüş tarla *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **6.** Ekin *(Isparta)*

Fireze [*İs.*], **1.** Kılavuz çivilerin başlarını gizlemek için kullanılan bir marangoz makkabı *(Tokat)*

Firidin olmak [*F.*], Korkudan telâş etmek: **Karakuşu görünce tavuklar firidin oldu** *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)*

Firik [*İs.*], **1.** Kemale ermek üzere olan hububat *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Pınarbaşı, Erkilet, Bünyan, Dadağı, Karahisar «İncesu», Kayseri; Gaziantep; Topaç, İncirli, Yozgat; Konya, Bâlâ «Ankara»; Elâzığ; Niğde; Tokat; Maraş; Tarsus «İçel»; Ceyhan dolayı «Seyhan»)* — **2.** Ateşte ütülenen taze hububat *(Gaziantep; Urfa; Gâvurdağ «Cebelibereket-Seyhan»; Niğde; Haymana «Ankara»; Pütürke «Malatya»)* **[Bak: Çatırgaç]** — **3.** Taze, turfanda *(Urfa; Başçayır «Kangal - Sivas»; Çandırlar «Seyhan»)* — **4.** Piliç *(Aksaray «Niğde»; Akdoğan «Kızılcahamam - Ankara»)* — **5.** Piliçlik devresini geçirmiş olan tavuk, horoz *(Bozkır, Konya; İshaklı «Afyon»; Geylân «Ulukışla - Niğde»; Gelendost, Yalvaç «Isparta»; Seydiler «Manavgat - Antalya»; Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»; Sinop; Siverek «Diyarbakır»)* **[Bak: Filik, 7]** — **6.** Nemini yarı kaybetmiş tarla *(Elâzığ)* — **7.** Gelin *(Kırşehir)* — **8.** Ortak, kuma, ikinci karı *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* — **9.** Sabun ufağı *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)*

Firiklenmek [*F.*], Dört köşeyi döne döne dolaşmak, dört dönmek: **İki saattir kibriti bulacağım diye firikleniyorum** *(Gümüşane)*

Firilti [*İs.*], Hafif rüzgâr, esinti : **Bugün biraz firilti var** *(Bayındır «İzmir»)*

Firiş [*İ.*], Binalarda dışarı doğru olan çıkıntı, balkon *(Niğde)*

Firit [*S.*], Yalancı *(Niksar «Tokat»)*

Firki [*İs.*], İçinde yemek yenen bakır küçük leyen *(Kal'a «İncesu - Kayseri»)*

Firman [*İs.*], Topaç: **Çocuk firman döndürüyor** *(Uşak, Kütahya)*

Firt [*S.*], **1.** Olmamış [mısır] *(Ermenak «Konya»)* — **2.** Olmamış [kavun] *(Ilgın «Konya»)*

Firte [*İs.*], Hindi *(Vezirköprü «Samsun»)*

Firten [*İs.*], Papatya *(Trabzon)*

Firtik [*İs.*], **1.** Makbuz *(Büğdüz, Buğabağı, Mecitözü, Çorum; Boğazlıyan, Çıkrıkçı «Akdağmadeni - Yozgat»; Bünyan, Pınarbaşı, İncesu «Kayseri»; Ezinepazar «Amasya»; Alaca «Çorum»; Doğanbeyli, Çakallı «Seyhan»)* **[Bak : Kepik]** — **2.** Aşınmış, küçülmüş sabun *(Dadağı «Kayseri»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Firzekte [*İs.*], Ahırın altında tezek atmağa mahsus delik *(Niğde)*

Fis [*İs.*], Gizli lâkırdı *(Bornova «İzmir»)*

Fisare [*İs.*], Ağacın kenarından, göğdesinden, kökünden çıkan filizler *(Ermenak «Konya»)*

Fisge [*İs.*], **1.** İdare lâmbası, kandil *(Harput «Elâzığ»; Köse «Kelkit - Gümüşane»; Kümbet «Seyhan»)* — **2.** Şamdan *(Sivas)*

Fisgil [*İs.*], Ufak çıban *(Kızıllar «Karaman - Konya»)*

Fisgirmek [*F.*], Ağaç, sürgün vermek *(İçel)*

Fisil [*İs.*], **1.** Küçük soğan, arpacık soğanı *(Şebinkarahisar, Piraziz, Seyit köyü, Giresun; Koyulhisar «Sivas»; Kayadalapa «Bafra - Samsun»; Sinop; Fatsa «Ordu»; Niksar «Tokat»)* **[Bak: Fıska]** — **2.** Filiz, sürgün *(Mut«İçel»)* — **3.** [*S.*] Sıska, zayıf, küçük *(Niksar «Tokat»)* — **4.** Küçük hıyar *(Niksar «Tokat»)*

Fisirdi [*İs.*], Ciltte meydana gelen sivilce, kabarcık *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Fisirgi [*İs.*], Sivilce *(Silifke «İçel»)*

Fisirti [*İs.*], Yavaş konuşma, fısıltı *(İçel)*

Fiske [*İs.*], **1.** Küçük şamdan *(Erzurum; Cimin «Erzincan»; Diyarbakır; Tokat; Ankara; Çorum;* **Bizim fiskenin mumu söndü :** *Samsun)* — **2.** Tenekeden yapılmış şişesiz lâmba, idare kandili *(Burhanettin «Ordu»; Balaç «Samsun»; Arabköy «Şiran - Gümüşane»; Çavundur «Ankara»; Agrakos «Suşehri - Sivas»; Şehli «Piraziz», Şebinkarahisar «Giresun»; Aksaray «Niğde»; Bolvadin «Afyon»)* — **3.** Fener içine konulan lâmba *(Urfa)* — **4.** Böğürtliyen *(Erzurum)*

Fiskene [*İs.*], Sümüklü böcek *(Niğde)*

Fiskil [*İs.*], **1.** Sivilce *(Masara «Mut-İçel»)* — **2.** Ağaçların zayıf filizleri *(Masara «Mut - İçel»)*

Fiskiye [*İs.*], İdare lâmbası *(Suşehri «Sivas»; Eğmir «Araplar - Malatya»)*

Fissik [*İs.*], Sabanın iğri ağacını tutmak için cıvata yerinde kullanılan demir çivi *(Süksün «İncesu - Kayseri»)*

Fişan [*İs.*], **1.** Ağacın taze dalı *(Bor «Niğde»)* — **2.** Yulaf *(Çayhan «Ereğli - Konya»)* — **3.** Tipi, esintili kar *(Kavacık «Nallıhan - Ankara»)*

Fişare [*İs.*], Ağacın kökünde çıkan taze sürgün, ağaç piçi *(Kal'a «İncesu», Karahisar «Kayseri»)*

Fişek [*İs.*], **1.** Yayık kolu, bişek *(Bornova, Kemalpaşa «İzmir»; Çankırı)* **[Bak: Bişek, bişşek, fişşek, 1]** — **2.** Yayık ağzında bulunan kapak *(Maraş)* — **3.** Yayık [aygıt] *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **4.** Kuzu *(Muğla)* — **5.** Mısır koçanı *(Bargızı «İsmetpaşa - Malatya»)*

Fişgana [*İs.*], Sümüklü böcek *(Pinili «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Fişgene]***

Fişgele [*İs.*], Sümüklü böcek *(Morcalı «Karaman - Konya»)* ***[Bak: Fişgene, fişkele]***

Fişgene [*İs.*], Sümüklü böcek *(Bor, Niğde; Ereğli «Konya»)* ***[Bak: Cin 3, fişgana, fişgele, fişkele]***

Fişkele [*İs.*], Sümüklü böcek *(Karaman, Ilgın, Konya)* ***[Bak: Fişgene, fişgele]***

Fişkermek [*F.*], Nebat ve ağaçlar yeşermek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Fişlân [*İs.*], Ağacın taze sürgün ve ince dalı *(Edirne [Muh.])*

Fişşek [*İs.*], **1.** Yayık tokmağı, yayık kolu *(Narlıdere «İzmir»)* ***[Bak: Bişek, fişek]*** — **2.** Yayık [aygıt] *(Maraş)*

Fita [*İs.*], **1.** Hindi *(Büyüktersiye «Kocaeli [Muh.]»; Bozcaarmut «Bozüyük - Bilecik»)* — **2.** Dişi hindi *(Kuzucu «Edirne»)* — **3.** Tazyik, sıkıştırma; karıştırma *(Ermenak «Konya»)*

Fitik [*İs.*], **1.** Makbuz, pusula, senet *(Barak «Gaziantep»; Dumlupınar «Ankara»; Heniske, Girap, Sarayözü, Şehsadi köyü «Ezinepazar - Amasya»; Kırşehir; Büyük Nacar, Maraş)* — **2.** Domuz yavrusu *(Boyabat «Sinop»)* — **3.** Küçük yağ çömleği *(Höbek «Kayseri»)*

Fitil [*İs.*], **1.** Simitlik hamurun yuvarlanıp üstüvane halini almış şekli *(Beypazarı «Ankara»)* — **2.** Besiye konulan kazlara verilen hamur köftesi *(Bolu)*

Fitire [*İs.*], Yeni yeşermiş olan bitgiler *(Karaman «Konya»; Çarıklar «Anamur - İçel»)* ***[Bak: Fitirek]***

Fitirek [*İs.*], *(Bayat «Aziziye - Afyon»)* ***[Bak: Fitire]***

Fitle [*İs.*], Parça *(Urfa)*

Fitoz [*İs.*], Gelinlerin başlarına çevre ile yapılan hotoz şeklinde süs *(Merzifon «Amasya»)*

Fitra [*İs.*], **1.** Filiz, körpe fidan *(Rize)* — **2.** Küçük çocuk [mecazen] *(Rize)*

Fitre [*İs.*], **1.** Henüz bitmiş ekin *(Bardas «Karaman - Konya»)* — **2.** Kilenin 1/16 miktarında bir ölçü *(Çal «Kütahya»)* ***[Bak: Kabak]***

Fitrek [*İs.*], Çimlenme halinde bulunan hububat *(Kesme «Eğridir - Isparta»)*

Fitye [*İs.*], Yeni yetişen üzüm bağı *(Harala «İpsala», Edirne)*

Fiyç (?) [*İs.*], **1.** Ayak *(Çorum [Muh.])* — **2.** Çivi *(Çorum)*

Fiyen [*İs.*], Yığın *(Çerkeş «Çankırı»)*

Fiyin [*İs.*], Harman yığınının büyüğü *(Deliviran «Çubuk - Ankara»)*

Fodana [*İs.*], Kırılınca içi bütün çıkan ceviz: **Beyaz ceviz fodana olursa çok para eder** *(Ermenak «Konya»)*

Foduk [*İs.*], Hendek *(Trabzon)*

Folaz [*S.*], Boş, çürük: **Aldığım cevizlerin hepsi de folaz çıktı** *(Ayaş «Ankara»)*

Folgu [*İs.*], Kısa sopa *(Başlamış «Dörtyol - Hatay»)*

Folik [*İs.*], Su kabağı *(Kemaliye «Malatya»)*

Folit [*İs.*], Kabak ocağı *(Sürmene «Trabzon»)*

Folladı [*İs.*], Gusülhane *(Gaziantep dolayı)*

Follama [*İs.*], Yumurta ile yoğurttan yapılan bir türlü yemek *(Araköy «Şiran - Gümüşane»)*

Follu [*İs.*], Yeşil kabuğundan ayrılmış ceviz *(Pirlerkondu «Hadım - Konya»)*

Foltak [*S.*], Bol, geniş *(Niksar «Tokat»;* **Bu elbise bana foltak geliyor:** *Çarşamba «Samsun»)*

Foltan [*İs.*], Eskimiş ve genişlemiş çarık *(Ünye «Ordu»)*

Folus [*İs.*], Seyrek kalbur *(Bozlar, Burdur; Konya; Şuhut «Afyon»)*

Fomatır [*İs.*], Yığın yapılmış keten demeti *(Ünye «Ordu»)*

Fongu [*İs.*], Para hazinesi *(Avanos «Kırşehir»)*

Forşumak [*F.*], Pörsümek, bozulmak, yumuşamak *(Osmancık «Çorum»)*

Fortuk [*İs.*], **1.** Sekiz, dokuz yaşındaki çocuk *(Ulubey «Ordu»)* — **2.** [*S.*] Kısa boylu [adam] *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)*

Foru [*İs.*], Mer'a *(Ünye «Ordu»)*

Forut [*İs.*], Meyva vermiyen çam fıstığının kozalağı *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Fos [*İs.*], **1.** Boş, kof *(Konya; Balıkesir; Kozan «Seyhan»; Sinop)* ***[Bak : Fossuk]*** — **2.** Çelik çomak oynarken yalaktan kaldırılan çeliğe eldeki değneğin çarpmaması, boşa gitmesi *(Kırşehir)*

Fosa [*İs.*], Yaşlı koyun *(Çamaltı, Salihli, Menemen, Tire «İzmir»)*

Fosi [*İs.*], Bir şey ekmek için açılan çukur *(Trabzon)*

Foslamak [*F.*], Baş dönmek, sersemleşmek *(Konya; Aydın)*

Fossuk [*S.*], Boş: **Bu ceviz fossuktur** *(Kırşehir)* ***[Bak: Fos, 1]***

Fosul [*İs.*], Furunlanmış elma veya armut *(Kumru «Fatsa - Ordu»; Sakarlı, Çarşamba «Samsun»)*

Fosur [*S.*], İbne *(Tokat)*

Fosurdak [*S.*], **1.** Ağırbasmıyan, hafif şeyler: **Mısır kavurması fosurdak olur** *(Konya)* — **2.** Burnundan nefes almıyarak nefes alırken göğsü körük gibi ses çıkaran [adam] *(Kırşehir)*

Fosurdamak [*F.*], Burundaki bir ârızadan ötürü solurken göğsünden ses çıkarmak *(Kırşehir)*

Fosut [*S.*], Sağır: **Şu giden adam fosuttur** *(Kelgin «Kayseri»)*

Fot [*İs.*], Çoban köpeklerinin boyunlarına takılan demir tasma *(Kürkçüler «Seyhan»)*

Fotak [*İs.*], Kanatlı hayvanların tepelerinde bulunan uzun ve toplu tüyler *(Sayaca «Ebülhayır - Ordu»)*

Fotanak [*İs.*], Kara lâhanaya benziyen, değirmi yapraklı ve yalnız çorbası yapılan bir çeşit bitki *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)*

Fotuk [*İs.*], **1.** Ayı yavrusu *(Ordu)* ***[Bak: Potuk]*** — **2.** küçük çukur *(Trabzon)*

Foylan [*İs.*], Sürülmüş toprak *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Foyrak [*İs.*], Çekecek, kerata *(Ünye «Ordu»)*

Föltek [*S.*], Bol, geniş: **Yüzük parmağıma föltek geliyor** *(Ordu ve dolayı)*

Föltemek [*F.*], Genişlemek *(Ünye «Ordu»)*

Fufik [*S.*], Taze, yumuşak *(Elâzığ)*

Fufudi [*İs.*], Yüzde, alında çıkan çıbanlar, ergenlik *(Rize)*

Fuğm [*İs.*], Üstü kapalı at arabası *(Nilüfer «Bursa»)*

Fuka [*İs.*], Kibrit; kav *(Şile ve çevresi «İst.»)*

Fulaş [*S.*], Geveze *(Anbarlık [?])*

Fule [*İs.*], Sabanın kulaklarını açık tutmak için kulaklar arasına sokulan kazık: — **Sabanın fulesini iyi koymamışsın** *(Bayındır «İzmir»)*

Fund [*İs.*], Tarla kenarlarındaki tümseklik *(Pasinler «Erzurum»)* ***[Bak : Tumt]***

Fura [*İs.*], Bahçe kapılarının yağmurdan muhafazası için üzerlerine yapılan ufkî veya balık sırtı tahtalar *(Isparta)*

Furdala [*İs.*], Kenar *(Şile «İst.»)*

Furlayan [*İs.*], Çekirge *(Limanköy «Mapavri -Rize»)*

Furmaşlık [*İ.*], **1.** Pamuk ipliği *(Seyitler «Manavgat - Antalya»)* — **2.** Çuval dokumak için kalın iplik *(Seyitler «Manavgat - Antalya»)*

Fusa [*İs.*], Tasa, sıkıntı *(Kavuncu «Tefenni - Burdur»)*

Fuska [*İs.*], Diken çileği *(Köy «Rize»)*

Fuskul [*İs.*], Meyvanın ince kabuğu: **Fındığın fuskulu çıkarsa iyi olur** *(Samsun)* ***[Bak: Fazan]***

Fuş [*S.*], Ekşi *(Van)*

Fuşkulu [*İs.*], Vücuttaki yanık kabarcığı *(Rize)*

Futga [*İs.*], Tencere *(Sarayköy «Denizli»)*

Futolmak [*F.*], Kızmak *(Ankara)*

Futtu [*İs.*], **1.** Topraktan yapılmış su maşrabası *(Hadım «Konya»)* — **2.** Küçük çömlek *(Pirlerkondu «Hadım - Konya»)*

Futun [*İs.*], **1.** Kuyulara ağızlık yapılan üstüvane şeklinde içi oyuk ağaç kütüğü *(Balkur «Devrek», Gebe «Ereğli», Zonguldak)* — **2.** Üstüvane şeklinde yapılmış olan ağaçtan arı kovanı *(Başköy «Ankara»)*

Fücürme [*İs.*], Tohum çatlama *(Kaplanlı «Hadım - Konya»)*

Fürgen [*İs.*], Araba *(Kars)*

G

Gaâm ve **Gaâma** [*Zf.*], Galiba, zannederim : **Gaâm Ahmet dün akşam gitti; Ahmet geldi gaâma** *(Çankırı)*

Gaaruk [*İs.*], Büyük ağaç *(Akpınar «Ordu»)*

Gabalak [*İs.*], Kurumuş haşhaş kabuğu: **Gabalakları topladım** *(Balya «Balıkesir»)* — **2.** İki kulplu küçük testi : **Gabalaklar kırılmış** *(Aydın)*

Gaban [*İs.*], **1.** Yokuş (**Gabanın başına vardım** : *Kemah «Erzincan»;*

Kemaliye, Arapkir «Malatya») — **2.** Büyük taş yığını : **Gabanlardan hayvanları geçiremedik** *(Harşıt «Toğrul - Gümüşane»)* — **3.** Dağ ve kayaların yarılmasiyle meydana gelen geçit, yol, boğaz *(Ahlat «Bitlis»)*

Gaber [*İs.*], Gürgen ağacı: **Gaber odunu kor yapmaz** *(Bolayır «Gelibolu - Çanakkale* [*Muh.*]*»; Bakırköy «İst.* [*Muh.*]*»*

Gabış [*İs.*], Hizmetçi *(Alanya «Antalya»)*

Gabin [*İs.*], Yağmurluk, gocuk, şayaktan yapılmış kışın kürk yerine kullanılan bir çeşit elbise *(Doğla köyü «Karacabey - Bursa* [*Muh.*]*»; Bayramiç «Çanakkale»; Gönen «Balıkesir»;* **Gabinin ne güzel olmuş:** *Bozüyük «Bilecik»; Osmaniye «Ilgın-Konya* [*Muh.*]*»; İst.* [*Muh.*]*)*

Gablak [*İs.*], Arpacık soğanı, fisil *(Burdur)* **[Bak: Kıska]**

Gabran [*İs.*], **1.** Kibrit kutusunun mahfazası *(Orhangazi «Bursa»)* — **2.** Kutu *(Kars)*

Gacacuk [*İs.*], Semerin arkasına mıhlanan ve yük yüklerken iki tarafına ip takılan ay şeklinde demir *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Gacak [*İs.*], Saksağan *(Tepeköy «Torbalı - İzmir»)*

Gacal [*İs.*], Yerli, göçmen olmıyan *(Havsa «Edirne* [*Muh.*]*; Çorlu, Kiremitlik «Malkara», Lâhna köyü «Hayrabolu* [*Muh.*]*», Tekirdağ)*

Gacar [*İs.*], Al, hîle: **Ömer gacara saptı** *(Karaman «Konya»)*

Gacartmak [*F.*], Teşvik etmek: **Kavgayı gacartıp durma** *(Ulubey «Ordu»)*

Gacele [*İs.*], Alaca karga: **Bugün derede gacele dolu her halde bir leş var** *(Bünyan «Kayseri»)*

Gacemer [*S.*], **1.** Çalışkan, becerikli *(Ünye «Ordu» ;* **Gacemer çocuk :** *Amasya; Kervansaray «Zile-Tokat»)* — **2.** Evinin idaresini iyi bilen: **Osmanın kızı gacemerdir** *(Kervansaray «Zile - Tokat»)*

Gacer [*İs.*], Ağırca hareket, tembellik *(Gürün «Sivas»)*

Gacı [*İs.*], **1.** Küçük kız kardeş: **Bugün gacımı mektebe götürdüm** *(Beypazarı «Ankara»)* — **2.** Yeni doğan çocuk *(Güney «Denizli»)* — **3.** Kardeş *(Çarşamba «Bolu»; Kastamonu)*

Gada [*İs.*], **1.** Kardeş *(Pravadi, Çömlekpınar, Muratçalı «Edirne»; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Gacı, 3]** — **2.** Abla *(Elmalı «Antalya»)* — **3.** Teyze *(Üsküdar «İst.* [*?*]*»)* — **4.** [*S.*] Fena *(Kırşehir)* — **5.** Hastalık, dert *(Gürnes «Akşehir - Konya»)*

Gadak [*İs.*], **1.** Her cins çivi *(Balçuva «İzmir»; Ayaş, Kayaş, Ankara; Tekirdağ ve çevresi; Sarılar, Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kastamonu; Marmaris «Muğla»)* — **2.** Manda yavrusu *(Bayburt «Gümüşane»)* — **3.** [*S.*] Fena: **Bunun el işisi gadak** *(Zonguldak)*

Gadal [*İs.*], Manzara *(Gürnes «Akşehir - Konya»)*

Gadalamak [*F.*], Bahsetmek *(Kırkağaç «Manisa»)*

Gadalan [*İs.*], Günah *(Ulukışla «Niğde»)*

Gadama [*İs.*], **1.** Fırın külünü süpürmek için sırık ucunda kullanılan paçavra *(Zermut «Gümüşane»)* — **2.**

Sırma işlemeli gelinlik elbise *(Erzincan)*

Gadar [*İs.*], Horoz, tavuk, sülün, tavus gibi hayvanların ibiği *(Ahlat «Bitlis»)*

Gaddak kalmak [*F.*], Aciz kalmak *(Göynük «Bolu»)*

Gade [*İs.*], **1.** Yenge *(Safranbolu, Alioğlu «Ereğli - Zonguldak»; Osmaneli «Bilecik»; Bursa)* — **2.** Kardeş *(Kayı «Emirdağ - Afyon»)* ***[Bak : Ğada, 1]***

Gadek [*İs.*], Manda yavrusu: **Bizim gadek büyümüş** *(Bursa)* ***[Bak : Çukça]***

Gadi [*İs.*], **1.** Yenge, amca, dayı, büyük kardeş karısı *(Balviran «Gerze - Sinop»; Pazarcık, Söğüt «Bozüyük - Bilecik»; Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]»)* — **2.** Büyük anne *(Zeytinburnu, Çınar «Derince - İzmit - Kocaeli»)* — **3.** [*S.*] İhtiyar kadın *(İzmit «Kocaeli»; Korna «Kartal-İst.»)* — **4.** Tânesini tamamlamıyan tâze mısır koçanı *(İnebeyli «Karamürsel-Kocaeli»)*

Gadina [*İs.*], İnek gerdanının kat kat sarkıntısı *(Marmaris «Muğla»)* ***[Bak: Mengil]***

Gadinga [*İs.*], Bir kadına seslenirken söylenen söz *(Ereğli [?])*

Gadinge [*İs.*], **1.** Yenge *(Tokat)* — **2.** Kadın nine, kadın yenge, hanım nine *(Sinop)* ***[Bak: Ğadinga]***

Gaful [*İs.*], Çalı yığını, çalı öbeği *(Kelkit «Gümüşane»)*

Gafurluk [*İs.*], Çalılık: **Gafurluktan geçtinmi şosa görünür** *(Bafra «Samsun»)* ***[Bak: Dırgalık]***

Gaga [*İs.*], **1.** Ağabey *(Çanakkala; Derbent «Boldan - Denizli»; Kurahallı «Uşak - Kütahya»; Kışla köyü, Güney «Eşme - Manisa»; Kapaklı «Kaş - Antalya»; Karaçakal «Yenipazar - Aydın»; Terzili «Bafra-Samsun»; Lagus «Isparta»)* — **2.** Küçük kardeş *(Bucak «Gerze - Sinop»)* — **3.** Erkek kardeş *(Eğin «Malatya»; Kemah «Erzincan»; Bolu)* — **4.** Erkek *(Bolu)* — **5.** Yumurta *(Edremit «Balıkesir»)* — **6.** Kuru meyva, çerez*(Zellice «Sarıkamış-Kars [Muh.]»)*

Gagaç [*İs.*], **1.** Aslan yavrusu *(Tirebolu «Giresun»)* — **2.** Ağaçkakan *(Düzköyü «Ayancık - Sinop»)*

Gagak [*İs.*], Yumurta: —**Çocuğum, gagak nerede** *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* ***[Bak: Ğaga, 5]***

Gagal [*İs.*], Ceviz *(Trabzon)* ***[Bak: Koz]***

Gagala [*İs.*], **1.** Yuvarlak ve ortası delik tandır ekmeği *(Narman «Erzurum»)* ***[Bak: Bilik, 7]*** — **2.** Bazlama *(Kütahya; Kars)* ***[Bak: Cazı]***

Gagart [*İs.*], Kuş gagası *(Erzincan; Kelkit «Gümüşane»)*

Gagâz [*Zf.*], Galiba, zannederim *(Beypazarı, Ankara)* ***[Bak : Ğaâm ve gaâma, gegez]***

Gagı [*İs.*], Meyva kurusu *(Fıstıklı «Gemlik - Bursa»)* ***[Bak: Kak]***

Gagıl [*İs.*], Yerdeki çamurların kuruduktan sonraki sert hâli *(Terme «Samsun»)*

Gagılık [*İs.*], Ağaç doruğu *(Kemaliye «Malatya»)*

Gağırşak [*İs.*], Suda pişirildikten sonra kurutulan kestane *(Ayancık «Sinop»)*

Gağrık [*S.*], İnatçı, söz dinlemez *(Merzifon «Amasya»)*

Gağşamak [*F.*], **1.** Gevşemek *(Develi «Kayseri») —* **2.** Kırılmak *(Saraykövü «Çankırı»)* **[*Bak: Kağşamak*]**

Gağşatmak [*F.*], Gevşetmek: **Gağşattı beni göynüm okundan öde yaktı** *(Kastamonu)*

Gaha [*İs.*], Köy evlerinde hayvanların başı boş bırakıldıkları avlu *(Karapınar «Konya»)*

Gaham [*İs.*], Hısım, akraba *(Eskişehir; Çankırı)*

Gakıl [*İs.*], Ceviz içinin bir dilimi *(Ahlat «Bitlis»)*

Gakkı [*İs.*], Yumurta *(Kadıçifliği «Yalova - İst.»)*

Gakkılamak [*F.*], Tavuk yumurtladıktan sonra gıdaklamak: **Tavuk gakkıladı mutlaka yumurtlamıştır** *(Erzincan)*

Gakma [*İs.*], Kuş gagası *(Mustafakemalpaşa «Bursa»)*

Gakşak [*S.*], Mest, baygın *(Çorum;* **Akcinni yudup gakşak olup, oynama zıp zıp:** *Kastamonu)* **[*Bak: Kağşak, kağşamak*]**

Gal [*İs.*], **1.** Güherçile *(Talas, Kayseri; K. Ahmet «Afyon»; Kadirli «Seyhan»* — **2.** Yapılması mümkün olan bir şeyi bozma *(Kırşehir)*

Gala [*Zf.*], Yeter, kâfi, *(Uşak «Kütahya»)* **[*Bak: Gali*]**

Galak [*İs.*], **1.** Boynuz *(Kınık «Kırkağaç - Manisa»; Emircik «Çivril - Denizli»)* — **2.** Tezek yığını: **Tezekler galak yapılıyor** *(Erzurum)* **3.** Süzgeç *(Samsun)*

Galaklanmak [*F.*], Büyüklenmek, böbürlenmek **(Param çok diye galaklanıyor:** *Genek «Muğla»; Bolu)*

Galamaç [*İs.*], Susam ve lâhana ile yapılan bir çeşit yemek *(Başlamış «Dörtyol - Hatay»)*

Galamak [*F.*], Ocak ve sobayı yakmak için çatmak, doldurmak *(Kalecik «Ankara»)*

Galamuş [*İs.*], Güzel koku *(Kastamonu»)*

Galan [*İs.*], **1.** Arkadaş, ayakdaş *(Kozak «İzmir»)* — **2.** Kız: **Galanı buraya çağır** *(Alaşehir «Manisa»)*

Galat [*İs.*], Ayaklı bir çeşit meyva sepeti *(Bayburt, Posus «Kelkit - Gümüşane»)*

Galata [*İs.*], **1.** Surahi biçiminde yapılmış toprak testi *(Sungurlu «Çorum»)* — **2.** [*S.*] Arık, cılız, hasta *Pınarbaşı «Karaman-Konya* [*Muh.*]*»)* — **3.** [*S.*] Kel *(Pınarbaşı «Karaman-Konya* [*Muh.*]*»)*

Galaz [*İs.*], Kuru yaprak yığını *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Galdırdayık [*İs.*], Toprak yığını, hüyük *(Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»)*

Galdırık [*İs.*], Hodan denilen ve ıspanak gibi yenilen bir türlü ot *(Şarkîkarahisar «Giresun»)* **[*Bak: Galdurayak*]**

Galdurayak [*İs.*], Hodan *(Sinop)* **[*Bak: Galdırık*]**

Galek [*İs.*], Hizmetçi *(Akçova «Çine - Aydın»)*

Galete [*İs.*], Domates *(Yalvaç «Isparta»; Akşehir «Konya»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Galıç [*İs.*], Büyük orak *(Yolgeçen köyü «Seyhan»;* **Şu galıçı ben yaptım:** *Şahin «Ürgüp - Niğde»; Sorgun «Yozgat* [*Muh.*]*»; Hatlap «Malatya»; Büyükafşar «Ankara»)* **[*Bak: Geliç, 2*]**

Galıf [*İs.*], Tarla veya bostanlarda

kerpiçten yapılmış bekçi kulübesi *(Bayburt «Gümüşane»)*

Galım [*İs.*], Cıhaz, kalın *(Bahşışlı aşireti «İçel»)*

Galın [*İs.*], Mihrimüeccel, çeyiz, başlık, kalın *(Sungurlu «Çorum»;* **Gelinin galını gidiyor:** *Sivas)* *[Bak: Ģalım]*

Gali [*Zf.*], Artık, yetişir *(Ayaş, Ankara; Konya; Kütahya; Deregümü «Isparta»)*

Galik [*İs.*], **1.** Arpacık soğanı, ısga, tısga, kısga, fisil *(Kurfallı «Silivri - İst.* [*Muh.*]*»; Balıkesir)* — **2.** Karaca da denilen soğan tohumu *(Alibeyli «İzmir»)* *[Bak: Karaca]* — **3.** Ayakkabı *(Kemaliye «Malatya»; Bergama «İzmir»)* *[Bak: Kelik]* — **4.** Tavşan yavrusu *(Sarayköy «Denizli»)* *[Bak: Ģöçen]* — **5.** [*Zf.*] Artık, yetişir *(İst.* [*?*]*; Tabakhane «Simav - Kütahya»)* *[Bak: Ģali]*

Galivle ve **Galifle** [*İs.*], Tulumbacı yemenisi biçiminde olup basık ta denilen hafif ayakkabı *(Porsuk «Niğde»)*

Galiyet [*İs.*], **1.** Kalın ve şık dokunmuş fabrika kumaşı *(Muğla)* — **2.** Gelinlik elbise: **Galiyetini kestirdin mi?** *(Germencik «Aydın»)*

Galkan [*İs.*], Boyunduruğun iki zelve arasındaki kısmı *(Berk köyü «Bolu»)*

Gallancok [*İs.*], Pipo biçimindeki cigara ağızlığının sıgara geçirilen yeri *(Süksün «İncesu - Kayseri»)*

Galle [*İs.*], **1.** Sincap (**Galle cevizi çok sever :** *Uşak «Kütahya»; Derbent «Boldan - Denizli»; Isparta; Ermenak «Konya»)* *[Bak: Çökelez]* — **2.** Yağda kavrulmuş etsiz sebze yemeği *(Gediz «Kütahya»; Develi, Kayseri; Isparta; Bilecik; Tokat; Trabzon)* *[Bak: Ģalye]*

Gallep [*İs.*], Dağ kayaları arasında yaşıyan yaban güvercini: **Gallep avlamaya gidelim** *(Kayışlı köyü «Maraş»)*

Gallet [*İs.*], Gelin elbisesi *(Aydın)* *[Bak: Ģaliyet, 2]*

Gallip [*İs.*], Yemeni yapmakta kullanılan bir aygıt *(Kütahya)*

Galloy [*İs.*], Lüle, çubuk: **Ahmet ağanın galloyu çok zorludur** *(Pulluca «Demirci - Manisa»)* *[Bak: Ģallancok]*

Galpmak [*F.*], Göz kırpmak *(İçel)*

Galtak [*İs.*], **1.** Pamuklu Buhara hırkası *(Susığırlık «Balıkesir»)* — **2.** [*S.*] Zayıf, kaditleşmiş [hayvan] : **Şu at amma da galtak olmuş** *(Beypazarı «Ankara»)*

Galuk [*S.*], Evde kalmış kart kız, kalık *(Gümüşane)*

Galuş [*İs.*], Hizmetçi *(Çanakkale)* *[Bak: Ģalek]*

Galve [*İs.*], Yağmurdan korunmak için bağ ve bahçelerde yapılan kulübe *(Osmanlı «Bilecik»)* *[Bak: Ģalıf]*

Galyangıç [*İs.*], Arabalarda arka dingili birbirine bağlıyan ve başı özeğe çivili üç köşeli ağaç *(Şile «İst.»)*

Galye [*İs.*], Şalgam yemeği *(Küre «Kastamonu»)* *[Bak: Ģalle, 2]*

Gâm [*Zf.*], Galiba: **Ali geldi gâm** *(Kışlacık* [*?*]*)* *[Bak: Ģaâm]*

Gam [*S.*], Nemli, rütubetli *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Gâma [*Zf.*], Galiba *(Kastamonu ve dolayı)* *[Bak: Ģaâma, gam]*

Gamalak [*S.*], Büyük karınlı [adam] *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Gamanmak [*F.*], **1.** Yaklaştırmak, bitiştirmek (*Senirkent «Uluborlu - Isparta»*) [*Bak:* ***Abanmak***] — **2.** Kapanmak, çullanmak (*Uşak «Kütahya»*) — **3.** Şaşırmak (*Kemaliye «Malatya»; Erzurum*) — **4.** Eyilmek (*Holanta «Sivrihisar - Eskişehir»*) — **5.** Minnet etmek (*Ulubey «Ordu»*) [*Bak:* ***Abanmak***]

Gamar [*S.*], Çiçekbozuğu (*Tire «İzmir»*) [*Bak:* ***Gerik, türtük***]

Gamaz [*İs.*], Kasırga (*Yanpar köyü «İçel»; Kayalı «Beyşehir - Konya»; Keşanuz «Ankara»*)

Gambak [*İs.*], Baltanın ağzından çıkan yonga (*Tekirdağ; Ankara*)

Gambat [*İs.*], Kefal yavrusu (*Beykoz İst.* [balıkçılar]»)

Gamcaklamak [*F.*], Avuçlamak, hapazlamak (*Korkuteli «Antalya»*)

Gamçur [*İs.*], Davar vergisi: **Bizim davarın gamçurunu tahsildara verdim** (*Pişkidağ «Erzincan»*) [*Bak:* ***Beşte***]

Gamelmek [*F.*], Soğuktan veya ölümden bir insan veya hayvan katılaşmak: **Gameldi kaldı** (*Nallıhan «Ankara»*)

Gamene [*S.*], Aptal (*Şile «İst.»*)

Gamga [*İs.*], **1.** Yonga (*Ayaş «Ankara»; Çayhan «Ereğli - Konya»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Sarılar «Avanos - Kırşehir»;* **Çam gamgası yağlı olur** : *Bozlar «Eşme - Manisa»; Malatya; Yozgat*) — **2.** Çelik: **Çapayı demirciye götür de gamga koydur** (*Sarıkozan aşireti «Kula - Manisa»*)

Gamgak [*İs.*], Haşhaşın kellesi koparıldıktan sonra kalan sakı (*Eskişehir*)

Gamgam [*İs.*], İstiridye tutmağa yarar bir aygıt (*Sinop* [balıkçılar arasında])

Gamıt [*S.*], **1.** Pek zayıf [hayvan hakkında] (*Bolu; Kavacık «Nallıhan - Ankara»; Bilecik; Ayvacık «Turgutlu - Manisa»*) — **2.** Kötürüm (*Kavacık «Nallıhan - Ankara»*)

Gamıtmak [*F.*], **1.** Soğuktan üşüyüp sinmek, büzülmek (*Ürkütlü köyü «Bucak - Burdur»*) — **2.** Düşünmek, otururken veya ayakta iken ellerini göğsüne koyarak düşünüp süzülmek (*Gürnes «Akşehir», Konya*) — **3.** Öfkeli bir vaziyette durmak (*Konya*)

Gamlamak [*F.*], Doğurmak (*Kayseri*)

Gamura [*İs.*], Gübre (*Milâs «Muğla* [*Muh.*]»)

Ganazak [*S.*], Hafif, boş (*Sinop*)

Ganca [*İs.*], Kene: **İneğe yene ganca yapıştı** (*Gündoğdu «Rize»*)

Gancırdak [*İs.*], Tahtaravalli (*Gölpazarı «Bilecik»*) [*Bak:* ***Gıcırdak***]

Gandak [*İs.*], **1.** İhtiyar manda (*Tatların «Nevşehir - Niğde»*) — **2.** Kaya çukuruna biriken su (*Muğla*) — **3.** Su arıklarının derin yeri (*Şereflikoçhisar «Ankara»*) — **4.** Yamaç bir tarlaya akıtılan suların durulması için önlerine yapılan setler (*Allahdeyen «Salihli - Manisa»; Kocaköy «Çanakkale»*)

Gandara [*İs.*], Suyun taksim olduğu bent yeri, su deposu (*Sadak köyü «Kelkit - Gümüşane»*)

Gane [*İs.*], Küçük havuz (*Gaziantep*)

Ganete [*İs.*], **1.** Sürahi (*Balıkesir*) — **2.** İbrik: **Ganeteyi ateşe koy** (*Bursa*)

Ganga [*İs.*], İhtiyar komşu (*Barla «Eğridir - Isparta»*)

Gangal [*İs.*], **1.** Pamuğu çıkarılmış koza *(Narlıdere «İzmir»)* — **2.** Yaban enginarı *(Sivas)* — **3.** Kurutulmak üzere ipliğe dizilerek asılan yaprak tütünün büyük demeti *(Tokat ili)* *kat ili)*

Gangala [*İs.*], Sünger avlanılan kayık *(Bodrum «Muğla»)*

Gangel [*İs.*], Dönemeçli yol *(Zermut «Gümüşane»)*

Gangıldayık [*S.*], Zayıf, çelimsiz *(Kastamonu)*

Gangilmek [*F.*], Olduğu yerde kendinden geçerek uyumak: **Gangilip kalmışım** *(Edirne)*

Ganık [*İs.*], Sürahi: **Ganığın kapağı yok** *(Aydın)* **[*Bak : Ganete, 1*]**

Ganırmak [*F.*], Kanırmak, bir şeyi manivelâ tesiriyle yerinden oynatıp çıkarmak: **Celâl, duvardan çiviyi ganırarak çıkardı** *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Ganırtmaç [*İs.*], Büyük ağaçtan kanırtılarak koparılan dal *(Milâs «Muğla»)*

Ganırtmak [*F.*], Yamultmak *(Kocabergas «Bandırma - Balıkesir»)*

Gani [*İs.*], İzmarit nevinden bir balık *(Sarıyer «İst.»)*

Ganik [*İs.*], **1.** Küçük çocuk: **Bizim köyün ganikleri çok yaramazdır** *(Dombay «Dinar - Afyon [Muh.]»)* —**2.** Domuz yavrusu *(Kocayayla «Biga - Çanakkale [Muh.]»)*

Gankak [*S.*], Oyunda geri kalan *(Merzifon «Amasya»)*

Ganne [*İs.*], **1.** Lâmba şişesi: **Ganneleri siliver** *(Çorum)* — **2.** Havuz *(Gaziantep)* — **3.** Cam bardak *(İsmetpaşa «Malatya»)* — **4.** Şişe, küçük şişe *(Ermenak «Konya»; Seyhan; Gaziantep)*

Ganrık [*İs.*], Ağızdan gelen balgam *(Gürnes «Akşehir - Konya»)*

Ganşak [*S.*], Sarhoş: **Polis bu akşam bir ganşak yakaladı** *(Kastamonu»)*

Ganşatmak [*F.*], Gevşetmek *(Bursa [Muh.])*

Gant [*İs.*], Ev, bark *(Trabzon)*

Gantin [*S.*], Zayıf *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Ganya [*İs.*], Küçük şişe *(Durak «Seyhan»)*

Ganyeşi [*İs.*], Yaprakları mısır yaprağına benzer, kökü beyaz bir çeşit yaban otu *(Sarayköy «Denizli»)*

Ganzi [*İs.*], Sarmısak dişi: **Yoğurdun içine üç ganzi koy** *(Samsun)*

Gapçak [*İs.*], Defter yaprağı, varak *(Karaman, Konya)*

Gapraz [*İs.*], Şiddetli esen rüzgârdan dolayı yanlamasına yağan yağmur *(Işıklı, Afyon; Niğde)* **[*Bak : Çavgın, 1*]**

Gaput [*İs.*], Dolma av silâhlarında barutun üzerine konulan tapa *(Zonguldak)* **[*Bak : Sıkı*]**

Gar [*İs.*], Bilye, zıpzıp *(Ergani «Osmaniye - Seyhan»)* **[*Bak : Dilden*]**

Gara [*İs.*], Maden suyu *(Umranıhamidi «Siteli-Konya [Muh.]»)* **[*Bak : Acısu*]**

Garağı [*İs.*], **1.** Ağaç dallarını iğmeğe yarıyan çatal ağaç *(Cebelibereket «Seyhan»)* — **2.** Siyah dut *(Emirdağ «Afyon»)*

Garak [*İs.*], Kapı zenbereği *(Zermut «Gümüşane»)*

Garaklamak [*F.*], Bağarmaktan sesi kısılmak *(Barla «Eğridir - Isparta»)* **[*Bak : Garcıkmak*]**

Garamet [*İs.*], **1.** İftira, gıybet *(Köşker «Kırşehir»; Kelkit «Gümüşane»;* **Benim suçum yoktu garamet**

yaptılar: *Sungurlu «Çorum»; Karaman «Konya»)* — **2.** Keder *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)*

Garamsa [*İs.*], Maydanoz: **Bana karşıki bahçeden biraz garamsa getir** *(Gündoğdu «Rize») [Bak : Garamsal]*

Garamsal [*İs.*], Maydanoz *(Rize) [Bak: Garamsa]*

Garangaş [*S.*], İşini gücünü ihmal eden *(Araç «Kastamonu»)*

Garan komak [*F.*], Hasara uğratmak: **Davar bahçeye garan komuş** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Garas [*İs.*], Torik balığının içiriği [ahşası] *(Beykoz «İst.* [Balıkçılarca]»)

Garcıkmak [*F.*], Hastalıktan veya bağırmaktan sesi kısılmak, boğazı taharrüş etmek *(Burdur; Konya) [Bak: Garaklamak]*

Garcın [*İs.*], Rengi kırmızıya çalar bir çeşit killi ve yapışkan toprak *(Elâzığ)*

Garda [*S.*], Büzülmüş, kıvrılmış *(Ankara; Ermenak «Konya»)*

Gardak [*İs.*], Pürüz **(Dokuma çok gardaklı olmuş:** *Genezin «Avanos - Kırşehir»; Çandırlar «Seyhan»)*

Garga [*İs.*], Keten ipliği sarılan kalın kamış kalem, masıra *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Gargalak [*İs.*], Dalgaların veya ırmak sularının ekseriyetle denize döküldükleri yerlerde sahile attığı ağaç parçaları *(Ordu; Tirebolu«Giresun»; Sinop)*

Gargara [*İs.*], Tatarcık *(Karamanlı «Tefenni - Burdur») [Bak: Yakarca]*

Gargarı [*İs.*], Kaynana zırıltısı denilen çocuk oyuncağı *(Gaziantep)*

Gargı [*İs.*], Avcılar tarafından kullanılan barut ölçüsü *(Ermenak «Konya»)*

Gargılık [*İs.*], Avcı fişekliği *(Borcak «Söğüt - Bilecik»; Bozkır «Konya»)*

Gargın [*İs.*], **1.** Bolluk, bereket *(Giresun; Balıkesir)* — **2.** [*S.*] Gebe [insan veya hayvan hakkında] *(Tuzla «Seyhan»)* —**3.** Su yollarındaki tümsek ve saire manialar dolayısiyle büğetlenen, kabarıp durğunlaşan su *(Haral köyü «Gaziantep»; Kastamonu; Ermenak «Konya»; Gelendosf «Isparta»)* — **4.** [*S.*] Yemden kanıksamış, bıkmış hayvan: **Merkep yem gargını olmuş** *(Ermenak «Konya»)* — **5.** [*S.*] Çok zengin *(Gelendost «Isparta»)*

Gargınlık [*İs.*], Bıkkınlık, usanç: **Bu iş gargınlık verdi ; bu yemekten gargınlık geldi** *(Ahmetçe «Avacık - Çanakkale»)*

Garık [*İs.*], Tarla veya bostanlarda yapılan bölüntü, maşala *(Balıkesir)*

Garıkmak [*F.*], **1.** Ses kısılmak *(Alayunt «Kütahya»)* — **2.** Hamam veya sıcak su içinde el ve ayak derileri buruşmak *(Alayunt «Kütahya»)* — **3.** Gözleri kardan müteessir olup sulanmak, bakamaz olmak *(Malatya)*

Garılmak [*F.*], Kadın, cinsî münasebette aşırı gitmek *(Çankırı)*

Garımak [*F.*], Su, tümsek veya diğer bir mani dolayısiyle akamayıp geride böğetlenmek, şişip kabarmak: **Su yolunun bazı yerleri gargın olduğundan su garımış** *(Haral «Gaziantep»)*

Garik [*İs.*], Keçi yavrusu, oğlak *(Malatya)*

Garim [*İs.*], Bataklık sularının çekilmesi için yapılan ark *(Darende «Malatya»)*

Garip [*İs.*], Krizantem, kasımpatı: **Garip kışın açar** *(Gaziantep)*

Garklık [*İs.*], Kaya üzerindeki içinde su toplanan çukurlar *(Bozkır «Konya») [Bak: Kaklık]*

Garmak [*F.*], **1.** Karıştırmak, yoğurmak: **Hamur gardım** *(Söğüt «Bilecik»)* — **2.** Erkek dişiye aşmak: **Horoz tavuğa gardı** *(Çankırı)* — **3.** Müzminleşmek: **Hastalığına bakdırmadı, gardı** *(Kalkan «Kaş- Antalya»)* — **4.** Bir şeyin içinde kalmak: **Yüzü gözü çıbana gardı** *(Konya)*

Garsalamak [*F.*], İyi iş görmek *(Karaaptal «Samsun»)*

Garsamba [*S.*], **1.** İnsana yük olan [kimse]: **Bırak şu garsambayı canım!** *(Narlıdere «İzmir»)* — **2.** Karmakarışık: **Odadaki eşya halâ garsamba duruyor** *(Ereğli «Konya»)*

Garsanbalık [*İs.*], Kalabalık, çoluk çocuk: **Evdeki garsanbalığı bırakıp ta nereye gidebilirim** *(Konya)*

Gartambeç [*İs.*], Mayası gelmediği için pişmiyerek üstü kızarmış ve içi hamur kalmış ekmek *(Alayunt «Kütahya»)*

Gartlaç [*İs.*], Bir çeşit mısır ekmeği *(Kastamonu)*

Gasil [*İs.*], Buğday veya arpanın başak çıkarmadan önceki hali **(Hayvana gasil götür de yesin** : *Yolgeçen «Seyhan»; Malatya)*

Gaskan [*İs.*], Saban işlemeyen toprak *(Çerçi «Bayburt - Gümüşane»)*

Gasmuk [*İs.*], Çam ağaçlarının kabukla gövde arasında bulunan tatlı ince zarı olup [ki tabakai kitabiyesidir] ilkbaharda soyularak sade veya sütle yenilir *(Kelkit «Gümüşane») [Bak: Soymuk]*

Gasna [*İs.*], Çok kılçıklı ve büyük karınlı, bir çeşit iri, tatlısu balığı *(Berk köyü «Bolu»)*

Gastaklamak [*F.*], Herhangi bir işi bilerek yanlış yapmak *(Ulubey «Ordu»)*

Gaş [*İs.*], **1.** Ev damı, çatısı *(Ayaş, Sarıoba «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Yayla evi *(Çilehane «Reşadiye - Tokat* [*Muh.*]*»)* — **3.** Dağ yamacı *(Bucakışla «Karaman - Konya»)* — **4.** Erkek veya kız kardeş *(Ödemiş ve dolayı «İzmir»)*

Gaşal [*İs.*], Mısırın az kurumuş sap ve yaprağı *(Sandallar «Devrek - Zonguldak») [Bak: Kaşal]*

Gaşgaz [*İs.*], Hamam *(Kastamonu)*

Gaşşak [*İs.*], Ağaç kökü *(Durak köyü «Karaisalı - Seyhan»)*

Gaştarmak [*F.*], Güç işlerle uğraşmak *(Bursa)*

Gatlaç [*İs.*], Ev ekmeği *(Cide «Kastamonu»)*

Gatlak [*Zf.*], Kadar *(Ankara)*

Gatuvaz [*S.*], Pinti, cimri, hasis, kısmık *(Bulancık «Giresun»)*

Gav [*İs.*], Tuğla veya kiremit yapmakta kullanılan kırmızı kil, lüleci balçığı *(Kars; Bayburt «Gümüşane»; Erzurum)*

Gaval [*İs.*], Namlısı yivsiz tüfek *(Mustafa Kemalpaşa «Bursa»)*

Gavalık [*İs.*], Sazlık, kamışlık: **Köyümüzün etrafında öyle gavalık yok** *(Samrı «Söğüt-Bilecik») [Bak: Kovalık]*

Gavanak [*İs.*], Mısır veya buğday unundan yapılan peynirli pide (*Bolaman «Ordu»*)

Gavanka [*İs.*], Tahtadan yapılmış üstü kapalı tuz kutusu (*İst.* [*?*])

Gavar [*İs.*], **1.** Su arkı (*Kemaliye «Malatya»*) — **2.** Tarlalara su verirken suyun önüne yapılan toprak bent (*Erzurum; Erzincan*)

Gavara [*İs.*], **1.** Boş arı peteği: **Kovan gavara ile dolmuş** (*Sarayönü «Konya»*) — **2.** Gürültü kavga, arbede: **Olmayacak şey için gavara çıkarır** (*Satılmış köyü «Eskişehir»*)

Gavcar [*İs.*], Belde taşınan yüzü enli bıçak (*Bodrum «Muğla»*)

Gavcın [*İs.*], Boz renkli toprak (*Kemaliye «Malatya»*)

Gavga bucağı [*İs.*], Gün batıdan yükselen ve mutlaka yağmur yağdıran bir bulut (*Seyhan; Konya*) [*Bak: **Fitne bucağı***]

Gavgaz [*S.*], Hafif, yeyni: **Bu yıl hasılat gavgazdır** (*Yeniköy «Ereğli - Konya»*)

Gavlağan [*İs.*], (*Yalıköy «Ulubey - Ordu»*) [*Bak: **Kavlan, kavlağan***]

Gavram [*İs.*], Bir nevi siyah karga: **Gavram, yuvasını ağaçlara yapar** (*Gelibolu «Çanakkale»*)

Gavran [*İs.*], **1.** Leş kargası (*Bulayır «Gelibolu - Çanakkale* [*Muh.*]*»*) — **2.** Un konulan bir türlü kap (*Gümüşane*)

Gavril [*İs.*], Kibrit kutusu (*Gebze «Kocaeli»*)

Gavsak [*İs.*], Kestane (*Denizli*)

Gavsal [*İs.*], Mısır koçanının dışında bulunan yeşil kabuk (*Boyabat «Sinop»*)

Gavsıktırmak [*F.*], Yoklatmak, taharri ettirmek: **Üstümü başımı gavsıktırdı, birşey bulamadı** (*Kenger «Kula - Manisa»*)

Gavsuk [*İs.*], Fındığın yeşil kabuğu (*Giresun*)

Gavşak [*İs.*], **1.** Kestane (*İnebolu «Kastamonu»; Çanakkale; Ereğli «Zonguldak»*) — **2.** Fırında kavrulmuş kestane (*Ereğli «Zonguldak»; Berk köyü «Bolu»*) — **3.** [*S.*] Yıkılmıya yüz tutmuş (*İznik «Bursa»*) [*Bak: **Kağşak, kavşak***]

Gay [*İs.*], Tarla üzerinde hububatın çıkmasına engel olan bir parmak kalınlığında sert ve killi toprak tabakası (*Hisarardı «Yalvaç - Isparta»; Bisse köyü «Akşehir - Konya»*) [*Bak : **Kay***]

Gayalak [*İs.*], Dişi deve, maya (*Ula «Muğla»*)

Gayalık [*İs.*], Beş yaşında olan dişi deve (*Kastamonu «Eceabat - Çanakkale»*) [*Bak : **Gayalak***]

Gayamak [*F.*], Develeri çiftleştirmek (*Civanyaylağı «Mersin - İçel»*)

Gayan [*İs.*], Dikey dörtgen biçiminde düz taş (*Ezine köyleri «Çanakkale»*)

Gaybana [*İs.*], **1.** Miras kalan eşya (*Demirci «Samsun»*) [*Bak : **Soya, andır***] — **2.** [*S.*] Fena, biçimsiz, yakışıksız (*Ünye «Ordu»*)

Gayçı [*İs.*], Makas (*Ağrı ili*)

Gaydalmak [*F.*], Koşmak, sekmek, keklik gibi sekmek (*Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»*; **Keklik gaydalayıp gider:** *Genezin «Avanos-Kırşehir»*)

Gayes [*İs.*], Elbise: **Bugün gayes yıkayacağım** (*Emirdağ «Afyon»*)

Gaygana [*İs.*], Bahçıvan tırmığı (*Satılmış köyü «Eskişehir»*)

Gaygay [*İs.*], **1.** Düğün alayı (*Afyon*) — **2.** [*S.*] Ahmak, aptal, ser-

sem, budala *(İnecik, Pirinççeşme «Malkara - Tekirdağ»)* — **3.** Ateş *(Gümüşane)*

Gayık ve **Gayrık** [*Zf.*], Artık, bundan böyle *(Konya)*

Gayım [*S.*], Kırılmaz, sağlam, kuvvetli *(Kıbrıs köyü «Ankara»)*

Gayıt [*İs.*], **1.** Malmeze, lüzumlu şey *(Ankara «Bir Kıbrıslıdan»)* — **2.** Pencere çerçevesi: **Pencerenin gayıtları kötü de soğuk oradan giriyor** *(Deliviran «Çubuk - Ankara»)*

Gayıt evi [*İs.*], Sandık odası, kiler *(Alan «Çumra - Konya»)*

Gayla [*İs.*], Dişi deve *(C. A.)* ***[Bak: Gayalak, gayalık]***

Gaymak [*F.*], Sözünden dönmek, caymak *(Fili «Biğa - Çanakkale»)*

Gayran [*İs.*], **1.** Kumsal yer *(Fatsa «Ordu»)* — **2.** Tepe *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)* — **3.** Tabaka halinde taşlık *(Ayaş «Ankara»)* — **4.** Bitirim kuvveti az olan tarla, toprak *(Araç «Kastamonu»)*

Gayreç [*İs.*], Büyük suların geçit verdiği yer *(Hortu «Ereğli - Konya»)*

Gayruk [*S.*], Kaba *(Ereğli «Zonguldak»)*

Gaysa [*İs.*], Yağmurdan, selden sonra toprağın kapladığı sert kabuk *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak Gaysılanmak]***

Gaysak [*İs.*], Yaranın üstündeki sertlik veya bağladığı kabuk *(Ermenak «Konya»)*

Gaysefe [*İs.*], Kayısı kurusundan yapılan tatlı *(Gümüşane)* ***[Bak: Kak]***

Gaysılanmak [*İs.*], Yağmur ve seldan sonra toprağın üstü kabuk bağlıyarak sertleşmek *(Aliköy «Isparta»)* ***[Bak: Gaysa]***

Gaytarmak [*F.*], Atın gemini yerine takmak *(Kızılcaören «Kütahya»)*

Gaytazlık [*İs.*], Tembellik, bir işte kayıtsızlık : **Gaytazlık fenadır** *(Narlıdere «İzmir»)*

Gâz [*Zf.*], Galiba, zannederim: **Gâz oğluna kızmış ta evinden çıkarmış** *(Sille «Konya»)* ***[Bak Gaâm]***

Gazaba [*İs.*], Çocuk göğüslüğü, önlüğü *(Tosya «Kastamonu»)*

Gazak [*İs.*], **1.** Bel kemeri: **Haticenin gümüş gazağı kaybolmuş** *(Sivas)* — **2.** Ceket *(Kalkan «Kütahya»)* — **3.** Hayvanların boğazına çan takmağa yarıyan halka *(Gümüşane «Tavşanlı - Kütahya»)*

Gazaz [*S.*], Cahil *(Honaz «Denizli»)*

Gazbağı [*İs.*], *(Çankırı)* ***[Bak: Gazaba]***

Gazebi [*İs.*], Tırpan *(Bornova «İzmir»)*

Gazeçe [*İs.*], Ceket *(Bursa)* ***[Bak : Gazak, 2]***

Gazeke [*İs.*], Kısa ceket, cepken *(Bursa; Dodurga, Bozüyük «Bilecik»; Bolu)*

Gazeki [*İs.*], *(İst.; Karahüyük «Akşehir»; Göcer «Konya»; Edirne; Ağaeli «Kalecik», Ankara; Sadak «Kelkit - Gümüşane»)* ***[Bak: Gazeke]***

Gazguç [*İs.*], Ağzı dar huni *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Gazınç [*İs.*], Bir dosta, muğebr olduğu başka bir dostun kulağına gidecek tarzda yapılan şikâyet *(Ahlat «Bitlis»)* ***[Bak: Kazınç]***

Gazlamak [*F.*], Dereyi yürüyerek geçmek *(Bursa)*

Gazurdamak [*F.*], Bağırmak *(Bolu)*

Gazyak [*İs.*], Dağlarda, taşlar arasında yetişen yenilir bir türlü bitki, kazayağı *(Heybeliada «İst. ?»)*

Gazzik [*İs.*], Kazan *(Urfa; Malatya)*

Gebci [*S.*], Birbirine dargın kimse *(İsgübü «Kayseri»)*

Gebece [*İs.*], **1.** Küçük küp, küpecik *(Konya, Nevşehir «Niğde»; Ürgüp, Talas «Kayseri»)* — **2.** Geniş bir türlü testi *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **3.** Başak vermeğe yaklaşmış ekin: **Bu ekin gebece olmuş** *(Sidek, Kaş «Antalya»; Pınarbaşı «Nallıhan - Ankara»)* — **4.** Böbrek yatağı boşluğu *(Ordu)*

Gebeç [*İs.*], **1.** *(Bayındır «İzmir»)* ***[Bak: Gebece, 3]*** — **2.** [*S.*] Başı kahve rengi, sırtı kurşunî ve erkeğinin boynu ile bacakları siyah bir çeşit ördek *(Sasallı «İzmir»)*

Gebedek [*S.*], **1.** Yetim, öksüz *(Kaboğlu, Devrek, Çaycuma, Ereğli; Hisarönü, Karamusa, Yakademirciler, Horcunas, Şeyhoğlu, Gelik, Cumayanı, Zonguldak, Düzce, Bolu)* ***[Bak: Hortlu]*** — **2.** Ana rahminde iken babası ölen çocuk *(Burunkaya «Zonguldak»)* — **3.** Sıska, karnı büyük çocuk *(Çerçiler «Safranbolu - Zonguldak»; Soku «Bolu»)* — **4.** Gayritabiî şişman *(Bartın «Zonguldak»)*

Gebelek [*S.*], **1.** Sıska *(Mucur «Kırşehir»)* ***[Bak: Gebedek, 3]*** — **2.** [*S.*] Kelebek hastalığı *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **4.** [*İs.*] Kaşındırıcı buğday veya arpa biti *(Antakya; Kilis «Gaziantep»)*

Gebelemek [*F.*], Kuluçka altındaki yumurtada bulunan civciv çıkmıyarak ölmek *(Burdur)*

Gebene [*S.*], **1.** Gizliyi meydana vuran: **Lâfederken iki tarafına bak, geben bulunur** *(Dereçine «Bolvadin - Afyon»)* — **2.** İki dağ arasındaki geçit, boğaz, vadî *(Kocagözü «Malatya»)* ***[Bak: Gaban]***

Geber [*İs.*], Bir takım tarlalara ayrılan ikinci derecedeki su yollarının ağzı *(Adana «Seyhan»)* ***[Bak: Göğtere]***

Geberciklenmek [*F.*], Ağaçlar tomurcuklanmak *(Bosta «Konya»)*

Gebercik [*S.*], Ölü, ceset [tahkir yerinde] *(Kayseri; Honaz «Denizli»; Kastamonu; Ortaköy «Niğde»)*

Gebertleme [*İs.*], Kurutulmak üzere güneşe serilmiş kayısının birkaç gün sonraki hali *(İsgübü, Zencidere «Kayseri»)*

Gebetleme [*İs.*], *(Avanos «Kırşehir»; Akçakale, Kayseri)* ***[Bak: Gebertleme]***

Gebez [*İs.*], **1.** Yağmursuzluktan büyüyememiş ekin *(Barcak «Soğüt-Bilecik»)* — **2.** [*S.*] Zayıf *(Ravlı «Ankara»)*

Gebezek [*İs.*], Ufak para, ufaklık *(Ergili «Bandırma - Balıkesir»)*

Gebgebi [*İs.*], Ayakkabı çivisi *(Eyüp «İst.»)*

Gebiç [*İs.*], Değirmen hakkı *(Eskişehir)*

Gebik [*İs.*], **1.** Sert ve taşlı toprak *(Hisarcık, Kamber, Kayseri)* — **2.** Killi toprak *(Zencidere, Musağazi, Kayseri)* — **3.** Ham incir *(Alanya «Antalya»)* ***[Bak: Gerik, 1]***

Gebiz [*İs.*], **1.** Su basan arazi *(Burdur)* ***[Bak: Kebiz]*** — **2.** Az mahsul veren toprak *(Tavas, Denizli)* ***[Bak: Kepir]*** — **3.** Killi toprak *(Ahıköy [?])* ***[Bak: Gebik, 2]***

Gebril [*İs.*], Çatıda, kiremit altına konan direk *(Beşdivan «İzmit - Kocaeli»)* ***[Bak: Masat]***

Gececük [*İs.*], Semerin arka ağacına çakılan, ağzı açık kıskaç şeklinde olan ve yük ipleri takılan bir demir

*(Şebinkarahisar «Giresun») **[Bak : Ģöcek]***

Gecekuşu [*İs.*], Yarasa *(Ahırköyü «Söğüt - Bilecik»;* **Bak gece kuşu uçuyor :** *Ortaköy «Çal - Denizli»; Çorum; Barcın «Yenişehir - Bursa»; Bayazıt «Ağrı»)*

Gecelmek [*F.*], Sersemleyip düşmek, gözü kararmak, fenalık gelmek: **Bir tokatta geceldi düştü** *(Ahlat «Bitlis»)*

Geceme [*İs.*], Övendirenin alt ucundaki keski demiri *(Dışlı köyü «Bolvadin - Afyon») **[Bak : Çegel, çekel, cemek]***

Gecen [*İs.*], Fasulya ve bakla gibi sebzelere üşen saçma büyüklüğünde, yuvarlak ve kara bir türlü böcek *(Keskin «Ankara»)*

Gecene [*İs.*], *(Çal «Denizli»; Özburun «Bolvadin - Afyon»; Burdur) **[Bak : Ģeceme]***

Gecenes [*İs.*], *(Kuşu «Hekimhan - Malatya»; Eskişehir) **[Bak : Ģeceme]***

Gecenez [*İs.*], *(Salar «Afyon»; İlyaslar «Kırkağaç - Manisa) **[Bak : Ģeceme]***

Gecere [*İs.*], Üzerine, çözülmek için iplik çilesi takılan elemye *(Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»; Çardı «Orhaneli - Bursa»; Balıkesir; Ortahisar «Konya»; Bolayır «Gelibolu - Çanakkale») **[Bak : Elemit, elemye, geceve, keleve, nezike]***

Gecerek [*Zf.*], Geç olarak, geçce, geç vakitte: **Bugün gecerek köye gittim** *(Erzincan)*

Geceri [*İs.*], İkindiden akşama kadar olan zaman, akşamüstü: **Pazara bugün geceri gideceğim** *(Elmalı «Antalya»)*

Gecev [*İs.*], Bağ ve tarla kıyılarına yapılan kulübe *(Afşar köyü «Hadım-Konya») **[Bak : Çelki, 2]***

Geceve [*İs.*], *(Ermenak «Konya») **[Bak : Ģeccre]***

Geci [*İs.*], Çuval *(Çumra «Konya»)*

Gecik [*S.*], **1.** Güzel, hoşa giden *(Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»; Bursa ve dolayı) **[Bak : Ģercik, 2]*** — **2.** Dizkapağı *(Erzurum)* — **3.** Uyuz : **Borçlu olup düşünmekten, gecik olup kaşınmak iyidir** *(Şile «İst.») **[Bak : Ģicimik, 1]***

Geciksenmek [*F.*], Bir işi ağır yapıldı sanmak *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Gecin [*İs.*], **1.** Fasulyanın hayvanlara yedirilen kuru sap ve yaprakları ve yeşil fasulyanın kılçıkları *(Gölköy, Ordu)* — **2.** İçinden taneleri çıkarılmış fasulyanın kabuğu *(Giresun)* — **3.** Soyulmuş olan kendir sapları *(Kastamonu)* — **4.** Kendirin taranırken taraktan dökülen döküntü ve yoluntusu: **Saçları gecin gibi olmuş** *(Tokat)*

Gecine [*İs.*], Kenarlı büyük sepet, sele *(Sandıklı «Afyon»)*

Gecinmek [*F.*], Ölmek *(Hereke «Gebze - Kocaeli»)*

Gecire [*İs.*], Yün veya pamuk ipliklerini çözmeğe mahsus âlet, elemye *(Göçebe köyü «Kütahya») **[Bak : Gecere, nezik, keleve]***

Gecirgemek [*F.*], Gecikmek *(Çaltılı «Mut - İçel»)*

Gecirgen [*İs.*], Isırgan otu *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»;* **Elimi gecirgen yaktı** *(Bolu)*

Gecire [*İs.*], *(Ayvalı «Tavşanlı - Kütahya») **[Bak : Ģecere]***

Geçe [*İs.*], Taraf *(Nizip ,* **Bu dağın öte geçesinde bir köy daha var:**

Haral «Gaziantep»; Barak «Halfeti», Urfa; **Dün karşı geceye gitti halâ gelmedi:** *Develi, Kayseri; Haydarbeyli «Salmanlı», Kavak «Sorgun-Yozgat»; Konya; Yazıköy «Safranbolu-Zonguldak»; Ulukışla «Niğde»; İst;* **Suyun öte geçesi:** *Sivas; Köprü köy «Keskin - Ankara»;* **Sarmısak çayının geçelerinde düz tarlalar vardır :** *Karlı «Gerze-Sinop»; Çukurköy «Seyhan»; Erzurum)*

Geçek [*İs.*], **1.** Küçük tahta köprü *«Giresun; Darıca «Gebze - Kocaeli»; Siği «Mudanya - Bursa»; Ordu; Seyhan)* — **2.** Geçit yeri *(Ordu; Yapıntı «Mut - İçel»)* — **3.** [*S.*] Makbul, mergup, revaçlı *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **4.** Kök, temel *(Kirazlı «Yalova - İst.»)* — **5.** [*S.*] Dayanıksız insan veya hayvan: **Senin hayvan çok geçek** *(Yapıntı «Mut - İçel»)* — **6.** Çamaşır *(Denizli)* — **7.** Dağ sırtlarında bulunan ve bitik olmıyan tarla *(Bozkır «Konya»)*

Geçelik [*İs.*], **1.** Karşılık: **Mektubunda geçeliğimi beklerim** *(Banus «Eğridir - Isparta»)* — **2.** [*Zf.*] Karşı taraf, annaç: **Tavşan geçeliğime gelince vurdum** *(Sarıidris «Karaağaç - Isparta»; Manyan «Karaman - Konya»)*

Geçemek [*İs.*], Boğaz, dar geçit *(Trabzon)*

Geçemenli [*S.*], Kendinden geçmiş ağır hasta *(Paşaköy «Balıkesir [Muh.]»)*

Geçgel [*S.*], Çok geçen, nafiz, makbul **(Geçgel dua, geçgel söz :** *Gaziantep; Yornus «Erbaa - Tokat»)*

Geçgere [*İs.*], Toprak taşımağa mahsus tahta tezkere *(Ulubey «Ordu»; Geben «Andırın-Maraş»; Dişli «Sorgun», Yozgat; Tokat;* **Evden taşınırken eşyanın bir kısmını geçgere ile taşıttım :** *Samsun; Ovasaray, Çorum; Sivas)* **[*Bak :* Genne, tecgere]**

Geçgil [*S.*], Makbul *(Konya)*

Geçgili ve **Geçgülü** [*S.*], Sözü geçer [adam] *(Orta «Çankırı»)*

Geçi [*İs.*], **1.** Avam, halk *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Kız *(Diyarbakır)*

Geçini [*Ed.*], Den sonra: **Öğle geçini gelirim** *(Honaz «Denizli»)*

Geçinmek [*F.*], Ölmek **(Ahmet efendi geçindi :** *Cebelibereket, Seyhan;* **Zavallı kadın dün akşam geçindi :** *Bağyaka «Fenike - Antalya»; Bayburt «Gümüşane»; Gaziantep; Ahlat «Bitlis»; Lâpseki «Çanakkale»; Ilgın, Konya;* **Komşu pek hasta akşama sabaha geçinecek:** *İnegöl «Bursa»; Burdur; Eskişehir; İçel)* **[*Bak :* Gecinmek]**

Geçinti [*İs.*], Hububatın kalbur altından geçen kısmı *(Alayunt «Kütahya»)*

Geçirim [*İs.*], Su oluğu *(Sungurlu «Çorum»)* **[*Bak :* Çörten]**

Geçirinmek [*F.*], Ölmek *(Kalkan «Kaş - Antalya»)*

Geçitimine [*S.*], *Parasız:* **Bedeva, geçitimine malı tatlıdır** *(Ulubey «Ordu»)*

Geçki [*İs.*], Dokuma tezgâhlarında dikilen, mekiksiz geçirilen atkı iplikleri *(Karacabeyboğazı Türkmenleri «Bursa»)* **[*Bak :* Çözü]**

Geçkinci [*İs.*], Seyyah *(Kayseri)*

Geçmek [*F.*], Uyuya kalmak: **Siz konuşurken ben geçivermişim** *(Konya»)*

Ged [*İs.*], Tarlalarda biçilmiş olan ot-

ları bir yere toplamak için kullanılan iki uzun sırık *(Kars)*

Gedekıl [*İs.*], Saban okunun boyunduruğa takıldığı yerdeki ağaç çivi, araba çeki çivisi *(Afşartarakçı «Gerede - Bolu»)* **[Bak Gedavla]**

Gedal [*İs.*], Kepçe ağı [balıkçılıkta] *(Sayaca «Ordu»)*

Gedavla [*İs.*], *(Kavaklı «Edirne»; Evreşe «Gelibolu», Kangırlı «Lâpseki - Çanakkale»)* **[Bak : Gedekıl]**

Gede [*S.*], **1.** Çelimsiz, zayıf, büyüyemiyen; cüce *(Kınık «Fethiye - Muğla»; Denizli; Giresun köyü, Uluborlu, Isparta; Ankara)* **[Bak : Enez, hıra]** — **2.** Kimsesiz çocuk, fakir çocuk *(Aydoğmuş [?]; Afyon; Karaoğlanlı «Manisa»)* — **3.** Hastalıklı, karnı şiş, marazlı *(Söğüt «Köyceğiz», Çaltılar» Fethiye - Muğla», Kamani, Konya; Kuleönü, Isparta; Burdur)* — **4.** Cimri *(Karapınar «Bolvadin - Afyon»)* — **5.** Arsız, yüzsüz *(Fırıklı «Emirdağ - Afyon»)* — **6.** [*İs.*] Boyunduruğun sabana takılan kısmı *(Sivas)*

Gedebot [*İs.*], Musluk: **Gedebotu bekit, su akmasın** *(Pirlerkondu «Hadım - Konya»)*

Gedeği [*İs.*], **1.** Evlerin bodrumu, kısmen toprak içerisinde bulunan alt kat, ambar; ahır, dam *(Kızılağaç «Alanya - Antalya»)* — **2.** Hol, evlerde üstü kapalı gezinti yeri *(Uşak «Kütahya»)*

Gedek [*İs.*], **1.** Manda yavrusu, manda düvesi *(Suşehri «Sivas»; Bahattin «Ulubey - Ordu»; Bahçebaşı «Tokat»; Ankara; Trabzon; Afyon; Kelkit «Gümüşane»; Van; Karakoyun «Ağrı»; Erzurum; Merzifon «Amasya»; Niğde; Çorum; Ordu; Elâzığ; Çivriz «Dereli», Parak «Alucra», Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Erken doğan kuzu, kış kuzusu *(Güveççi «Aziziye», Bademli «Emirdağ - Afyon»; Karahoca, Haymana, Ayaş «Ankara»; Aşağıtuzlukçu «Akşehir - Konya»)* — **3.** Çoluk çocuk *(Erzurum)*

Gedeklenmek [*F.*], Vücut ve akılca zayıf olan bir kimseyi gücünün yetmiyeceği bir iş altında bırakmak, zebunküşlük yapmak *(İshaklı «Afyon»)*

Gedel [*İs.*], Yamaçlar üzerinde yapılan set set tarlalar *(Yozgat; Kapekli «Kaş - Antalya»)* **[Bak : Gedine]**

Gedele [*İs.*], Bağ çubuklarını daldırma yoluyla çoğaltma *(Niğde; Çayhan «Ereğli - Konya»)* **[Bak : Gedir, gediri]**

Gedeleç [*İs.*], **1.** Asma kabağı *(Nevşehir «Niğde»)* — **2.** Sadak, ok mahfazası *(Nevşehir «Niğde»)*

Gedeleş [*İs.*], Asma kabağı *(Nevşehir «Niğde»)* **[Bak: Gedeleç, 1]**

Gedeli [*İs.*], *(Tarsus «İçel»)* **[Bak : Gedele]**

Gedeliç çivisi [*İs.*], Boyunduruğu sabana tutturmak için saban okunun ucundaki deliğe sokulan çivi, çeki çivisi *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)*

Gedemeç [*İs.*], Köylerde oda kapısının iç tarafındaki kapı aralığı, ayakkabı çıkarılan yer: **Gedemeçiniz çok dar** *(Urfa)*

Geden [*İs.*], Taraf, cihet, semt **(Bu gedenlerde ne arıyorsun ? :** *Taşağıl, Manavgat «Antalya»)*

Gedene [*İs.*], Keçe çadır, göçebe çadırı *(Kocaköy [?])*

Geder [*İs.*], Merkep *(Yaylacık «Balye - Balıkesir»)*

Gederi [*İs.*], **1.** Bağ çubuğu dikmek için açılan çukur *(Aliköy «Isparta»)* **[Bak : Emen]** — **2.** Köklendirmek

için toprağa gömülen çubuk *(Isparta)*

Gedeş [*S.*], **1.** Olduğu gibi görünmeyen adam, gösterişi seven *(Kameni «Konya»)* — **2.** İçi dışı bir olmıyan *(Kameni «Konya»)*

Gedevle [*İs.*], Çeki çivisi *(Karahisar «İncesu», Zile köyü «Develi - Kayseri»; Büyükdere «Niğde»)* ***[Bak: Ģedeliç çivisi, gedakıl, gedavla]***

Gedey [*İs.*], **1.** Hol *(Susuz, Uşak«Kütahya»)* ***[Bak: Ģedeği, 2]*** — **2.** Ahır *(Yenidamlar «Alanya - Antalya»)*

Gedige [*İs.*], Süs *(Ankara)*

Gedik [*İs.*], **1.** Bıçak, satır ve kılıç gibi şeylerin ağızlarında husule gelen büyük çenik *(Zonguldak)* — **2.** Sokak *(Bor «Niğde»)* — **3.** Sınır *(İzmir)* — **4.** [*S.*] Yarım, noksan, eksik *(Gerede «Bolu»;* **Çifti gedik bırakınız** *: Ezine «Çanakkale»; Sinop)*

Gedil [*İs.*], **1.** Çıplak hayvana yükletilen dolu çuval *(Uşak «Kütahya»; Narlıdere «İzmir»,* — **2.** Yünden yapılmış çuval *(Dağal «Çal - Denizli»; Kızılviran, Pabuşcu «Bozkır»; Kıreli, Kisecik «Beyşehir - Konya»; Sandıklı «Afyon»; Alaşehir «Manisa»; Aşağılıca, Seyitgazi «Eskişehir»)* ***[Bak : Ģelete]***

Gedilcen [*İs.*], Dağlarda yetişen ve yaprakları çalıya benzeyen yaban baklası *(Pirlerkondu «Hadım - Konya»)*

Gedime [*İs.*], Su teresi *(Aydın ve dolayı)*

Gedine [*İs.*], *(Talas «Kayseri»)* ***[Bak: Ģedel]***

Gedir [*İs.*], *(Kayseri; Kırşehir)* ***[Bak: Ģedele]***

Gedirgen [*İs.*], Dal iken dikilerek kök saldırılan ve sonra yeniden dikilen üzüm çubuğu *(Tokat)*

Gediri [*İs.*], *(İncesu, Erkilet «Kayseri»; Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»)* ***[Bak: Ģedele, gedir, gedil]***

Gediz [*İs.*], İçinde su birikmiş çukur, gölcük *(Aşağıdinek «Karaağaç - Isparta»)*

Gedne [*İs.*], *(Akçakaya, Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* ***[Bak : Ģedel, gedine]***

Geel [*İs.*], Yeşil kabuğundan ayrılmış ceviz *(Saray köyü «Çankırı»; Üçköy «Çorum»)*

Geem [*Zf.*], Galiba*(İskilip «Çorum»)* ***[Bak : Ģâam]***

Gefel [*İs.*], *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* ***[Bak: Ģever]***

Geğaz [*Zf.*], Galiba, zannederim: **Geğaz bugün yağmur yağacak** *(Bor «Niğde»)* ***[Bak: Ģeem, gaâm]***

Gege [*İs.*], **1.** Meyva dallarını iymek ve davarları yakalamak için kullanılan ucu çatallı uzun sırık *(Musaralı «Turgutlu - Manisa»; Tekirdağ [Muh.]; Ilıcasu «Kütahya»; Muğla; Bursa; Saydere, Bergaz, Bayramiç «Çanakkale»; Berk köyü, Bolu; Zeytinli, Hisarlıyaka, Beypazarı, Ankara; Atlas köyü «Eskişehir»; Şile «İst.»; Ortabereket «Çankırı»)* ***[Bak : Çeki, 6]*** — **2.** Kuş gagası *(Derince «Kocaeli»)* — **3.** İğri çizgi *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **4.** Çörek *(Çakırlar köyü «Antalya»)* — **5.** [*S.*] Cılız *(Bozkır «Konya»)* — **6.** [*S.*] Geveze *(Bozkır «Konya»)* — **7.** Beceriksiz *(Bozkır «Konya»)*

Gegebük [*S.*], Bozuk, çirkin, düzğün olmıyan: **Bana gelen ayvalar çok gegebük şeyler** *(Bursa)*

Gegeç [*İs.*], Çekiç: **Ahmet gegeci getirdi** *(Bolu)*

Gegek [*İs.*], **1.** Sakaların su omuzluğu *(Gebze, Tavşanlı «Kocaeli»)* — **2.** *(Berkköyü «Bolu»)* **[***Bak: Gege, 1***]** — **3.** Duvara çakılmış ağaç veya demir çengel *(Balkur «Devrek - Zonguldak»)* — **4.** Çarık dikerken kullanılan ucu çengelli bir türlü aygıt *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Gegel [*İs.*], *(Koyulhisar «Giresun»; Ayancık, Sinop)* **[***Bak: Geel***]**

Gegelemek [*F.*], Tavuk, yumurtlamadan önce gıdaklamak *(Ermenak, Konya; Osmancık «Çorum»)*

Gegelenmek [*F.*], Böbürlenmek, kabarmak *(Kızılcaören «Kütahya»)*

Geğellemek [*F.*], **1.** Cevizin yeşil kabuğunu soymak *(Amasya; Karaca köyü «İnebolu - Kastamonu»)* — **2.** *(Amasya)* **[***Bak: Gegelemek***]**

Gegemek [*F.*], Bir şeyi iğri tutmak *(Polatlı «Ankara»)*

Gegenez [*İs.*], Çekel demiri *(Aslanapa «Kütahya»)* **[***Bak: Gemek***]**

Geğennemek [*F.*], Hava açılmak, gök buluttan sıyrılmak *(Suhara «Çıldır - Kars»)*

Geğercik [*S.*], Güzel, şık *(Çerkesköy «Tekirdağ [Muh.]»)*

Geğesi [*İs.*], Çamaşır *(Konya)* **[***Bak: Geyki, giysi***]**

Geğez [*Zf.*], Galiba *(Beypazarı «Ankara»; Elbistan «Maraş»; Pirlerkondu «Hadım», Konya; Şıhlı «Kayseri»)* **[***Bak: Gaâm, Geem***]**

Gegilli toprak [*İs.*], Kumlu, yumuşak toprak *(Pınarbaşı «Karaman - Konya»)*

Geğin [*Zf.*], Bundan dolayı, bu sebeple, onun için (**Misafir vardı geğin geç kaldım** : *Sertaç «Burdur»; Fethiye «Muğla»)*

Geğirtlek [*İs.*], Gırtlak kemiği *(Sadıkali «Kırşehir»)*

Geğisi [*İs.*], Çamaşır *(Hatip «Konya»)* **[***Bak: Geğesi***]**

Geğlemek [*F.*], Tavuk gıdaklamak *(Çanıllı «Ayaş - Ankara»;* **Yumurtası gelmiş tavuk gibi ne geğliyorsun** : *Kırşehir)*

Geğrek [*İs.*], Yumuşak eğe kemikleri *(Alayunt «Kütahya»; Eskişehir; Lâpseki «Çanakkale»)* **[***Bak: Öğrek***]**

Gehana koymak [*F.*], Geriye bırakmak, tehir etmek *(Mansurlu «Seyhan»)*

Gehlemek [*İs.*], Tavuk yumurtlıyacağı zaman ses çıkarmak : **Tavuk gehliyor muhakkak yumurtlıyacak** *(Muğla)* **[***Bak: Gergelemek***]**

Gehre [*İs.*], Düven, harman dövme aygıtı *(Van; Ortabereket «Ayaş - Ankara»)*

Geis [*İs.*], Şark rüzgârı *(Camili, Karaveliler «Antalya»)*

Gekik azmak [*F.*], Kursak dolgunluğuna uğramak *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Gekke [*İs.*], Baba *(Bahçebaşı «Tokat»)*

Geklik [*İs.*], Kursak, miğde *(Köşker «Kırşehir»; İncesu «Kayseri»)*

Gekme [*İs.*], Kuş gagası *(Bahadırlar «Bayramiç-Çanakkale»)* **[***Bak: Gekmeç***]**

Gekmeç [*İs.*], Gaga : **Kekliğin gekmeçi uzundur** *(Esatlar «Emet-Kütahya»)* **[***Bak: Gekmek***]**

Gekmek [*F.*], Gagalamak, hububat danesini gagalıyarak almak *(Lâpseki «Çanakkale»; Ayvalı «Tavşanlı - Kütahya»; Yalvaç «Isparta»)*

Gekrik [*İs.*], *(Köy «Seyhan»)* **[***Bak: Geklik***]**

Gelbere [*İs.*], Ateş çekmeye yarıyan

ucu iğri ve ince uzun demir bir aygıt *(İlyaslar «Kırkağaç - Manisa»; Sayaca «Ulubey - Ordu»)*

Gelce [*İs.*], Topraktan yapılmış küçük çömlek: **Gelcedeki yoğurdu yemeyiniz** *(Kemer köyü «Salihli - Manisa») [Bak: Çekme, 2]*

Geldeç [*S.*], Müstakbel, gelecek: **Geldeçi kimse bilmez, sen gününü düşün** *(Gümele «Söğüt - Bilecik»)*

Geldek [*İs.*], Dokunan halı için hazırlanmış iplik çileleri *(Silifke «İçel»)*

Gelder [*İs.*], Ağaçtan yapılmış su, yoğurt veya yağ kabı *(Kastamonu; Safranbolu «Zonguldak»; Ankara) [Bak: Çamlıca, 3]*

Geldüş [*N.*], İnekleri çağırmakta kullanılır *(Antalya)*

Gelebicin [*İs.*], Tatlı su balıklarından pulsuz ve büyük ağızlı bir çeşit balık *(Seyhan)*

Gelebir [*İs.*], *(Ovasaray «Çorum») [Bak: Ģelevir, 1]*

Gelecaş [*İs.*], **1.** Yoğurt kurusu, keş *(Şebinkarahisar «Giresun») [Bak: Ģelecoş]* — **2.** Soğan, kıyma ve ayrandan yapılan bir nevi yemek *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Gelece [*İs.*], Çömlek: **Gelece ile ovaya yemek götürürüz** *(Alibeyli «Manisa»)*

Geleci [*İs.*], Söz, lâf, lâkırdı **(Sen oradan geçerken iki kadın birbiriyle geleci ediyorlardı** : *Tavlusun, Bürüngüz «Kayseri»; Çemişgezek «Tunceli»; Kemaliye «Malatya») [Bak: Şor]*

Geleci etmek [*F.*], Dedikolu etmek *(Tosya «Kastamonu»)*

Gelecoş [*İs.*], **1.** Suda ezilip tencerede kaynatılan keşin içine pide doğranarak pişirilen ve üzerine yağ dökülerek yenilen bir türlü yemek *(Giresun)* — **2.** Peskütan denilen katı yoğurt ile soğan ve kavurmadan yapılan bir türlü yemek *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Geleç [*S.*], Güzel: **Geleç adam** *(Bolu) [Bak: Keleş]*

Geleçoş [*İs.*], *(Şebinkarahisar «Giresun») [Bak: Ģelecoş, 2]*

Gele gemri [*İs.*], Kalın kabuklu, sert ve parmak üzümü biçiminde bir türlü kış üzümü *(Argıthanı «Ilgın - Konya») [Bak: Büzgüllü]*

Gelegen ve **Geleğen** [*S.*], Mahsuldar, verimli *(Edirne)*

Geleği [*İs.*], Bir çeşit büyük tarla sıçanı **(Burada geleği yoktur** : *Karapınar «Konya»; Tafköyü «Kayseri») [Bak: Ģeleni]*

Geleho [*N.*], Mandayı çağırmakta kullanılır *(Tepeköy «İzmir»)*

Gelek [*İs.*], **1.** Kâhkül, zülüf *(Çökek «Ürgüp», Kayseri; Biga «Çanakkale»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Ağcakışla «Şarkışla - Sivas»; İçel; Kozan «Seyhan»)* — **2.** Azğın sığır *(Marmaris «Muğla») [Bak: Süsügen]* — **3.** Kurumıya yüz tutmuş yeşil sebze yaprağı *(Ordu; Seyit «Giresun»; Van)* — **4.** Bostan çardağı *(Kandıra «Kocaeli»)* — **5.** Hizmetçi, besleme *(Antalya)* — **6.** Göçmen, muhacir *(Manisa) [Bak: Ģelinti]* — **7.** Geliri çok olan yer: **Bu değirmenin geleği iyidir** *(Mut «İçel»)*

Geleme ve **Gelemle** [*İs.*], İki yıl sürülmiyerek boş kalmış tarla *(Devecikonağı«Kemalpaşa», Orhangazi «Bursa»)*

Gelemge [*İs.*], **1.** Ekine elverişli kıraç tarla *(Akseki köyleri «Antalya»)* — **2.** Fındalıklardan açılmış tarla *(Eksere «Akseki - Antalya»)*

Gelemgen [*İs.*], Kamıştan yapılmış kalın ve uzun ip masurası [20 santim kadar uzunluğundadır] (*Ankara* [*Bir Lefkoşalıdan*]; *Karaman «Konya»; Antalya; Yapıntı «Mut - İçel»; Gelibolu «Çanakkale»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»*)

Gelemger [*İs.*], (*Kızlan «Dadağı - Muğla»*) [*Bak:* ***Gelemgen***]

Gelemiye [*İs.*], (*İshaklı «Bolvadin - Afyon»*) [*Bak:* ***Geleme, gelemle, göbüle, göbele, 1***]

Gelemle [*İs.*], (*Saiteli «Ilgın - Konya»*) [*Bak:* ***Geleme, gelemiye***]

Gelengi [*İs.*], Tarla sıçanı (*Gelibolu «Çanakkale»; Ortaburun, Büyükada «İst.»; İncesu «Kayseri»; Karapınar, Konya; Şahinefendi«Ürgüp», Kemerhisar «Bor», Niğde*) [*Bak:* ***Geleni***]

Gelengen [*İs.*], (*Darıveren «Acıpayam - Denizli»*) [*Bak:* ***Gelemiye***]

Gelengü [*İs.*], (*Kelkit «Gümüşane»*) [*Bak:* ***Geleni, gelengi***]

Geleni [*İs.*], Tarla sıçanı (*Erkilet, Kızılviran «İncesu», Kayseri; İçel; Biga «Çanakkale»; Konya; Erzin «Drtyol - Hatay»*)

Gelenki [*İs.*], Tarla sıçanı (*Arısama «Konya»*) [*Bak* ***Geleni***]

Gelenu [*İs.*], Kertenkele (*Gürün «Sivas»*)

Gelep [*İs.*], İp çilesi, kelep (*Genezin «Avanos», Köşker «Kırşehir»;* **Bir gelep sarı ip getirin :** *Hisarcık, Kayseri; Kazmasökü «Sinop»; Afyon*)

Gelepçek [*İs.*], Eğrilmiş ipleri kelep yapmakta kullanılan bir aygıt (*Eskice «Mecitözü - Çorum»*)

Gelere [*İs.*], Tezgâhta dokunacak bezin ipliğini çözmeğe yarar bir aygıt (*Satılmış «Eskişehir»*) [*Bak* ***Gerere***]

Gelesne [*İs.*], Kapaklı büyük küfe (*Değirmencik «Safranbolu - Zonguldak»*)

Gelete [*İs.*], Küçük çuval (*Seyitgazi «Eskişehir»*) [*Bak:* ***Gedil***]

Gelevan [*İs.*], Misafir (*Karıştıran«Alpullu - Kırklareli»*)

Geleve [*İs.*], Yumak, çile iplik (*Aşağılıca, Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»; Dursunbeyli «Balıkesir»*)

Gelevir [*İs.*], **1.** Bağ çubuklarına sarılan bir çeşit sarmaşık (*Darıca «Sorgun - Yozgat»; Ovasaray «Çorum»*) — **2.** Bağ kütükleri budandıktan sonra çıkan filizlerden işe yaramıyanları, kesilmiş olanları (*Baypazarı «Ankara»*)

Gelez [*İs.*], **1.** İyi yetişmiyen ekin (*Yalak «Pınarbaşı - Kayseri»; Seyhan; Büyükyapalak «Elbistan - Maraş»*) — **2.** Ekinlerin seyrek ve fasılalı bitmişi (*Oymaklı «Seyhan»*) — **3.** Başaklarından ayrılmamış olan buğday veya arpa saplarından yapılan küçük yığın (*İst.* [*Muh.*])

Gelezimek [*F.*], Yorgunluk veya açlıktan bitgin bir hale gelmek: **Bugün yürüye yürüye iyice gelezidim** (*Fatsa «Ordu»*)

Gelgeç [*S.*], **1.** Sebatsız (*Balıkesir ve çevresi*) — **2.** [*İs.*] Köprü: **Setbaşı gelgeçi** (*Bursa*)

Gelgel [*İs.*], **1.** Başa takılan elmas iğne (**Geline gelgel takmamışlar:** *Nizip «Gaziantep»; Isparta*) — **2.** Beyaz darı (*Gaziantep*) [*Bak:* ***Gilgil***] — **3.** Cazibe (*Aydın*)

Gelgelli [*S.*], Cazibeli, gösterişli, yakışıklı (**Şu at çok gelgelli :** *Tire «İzmir»; Konya*)

Geliba [*İs.*], Dayı karısı, yenge (*Isparta*)

Geliç [*İs.*], Hayvanı, yediği zaman ağılıyarak öldüren ayrık cinsinden,

kökü derinlere giden sâkı boğumlu bir ot *(Urfa; Kürkçüler, Kadirli, Seyhan; Kilis, Gaziantep; Görmel «Ermenak - Konya»; Maraş)* — **2.** Orak *(Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: Galıç]*** — **3.** Yaban çavdarı *(Buluklu «Mersin - İçel»)*

Geliçlemek [*F.*], Sığır geliç otu yiyerek ölmek *(Kadirli «Seyhan»)*

Gelif [*İs.*], Tuğla, kerpiç, kiremit kalıbı *(Akviran «Konya»)*

Gelig ve **Geli** [*İs.*], Düğün davetcisi, okuyucu *(Konya)*

Gelihen [*İs.*], Testi: **Fatma geliheni getirsene** *(Emirâlem «İzmir»)*

Gelik [*İs.*], **1.** Çit, ağıl *(Kadarta «Araç - Kastamonu»; Ağaköyü «Safranbolu - Zonguldak»)* — **2.** Yayla veya bağ evi *(Çorak, Örencik, Mangırlar, Mudurnu, Bolu; Güdül «Ayaş - Ankara»)* — **3.** Çocuk ayakkabısı, patik *(Ayaş, Şabanözü «Polatlı», Beypazarı «Ankara»; Maruf, (Çankırı)* — **4.** Bir çeşit kadın ayakkabısı *(Eksere «Akseki - Antalya»)* — **5.** Tarla veya bahçelerde yapılan bekçi kulübesi *(Yenicuma «Gerze - Sinop»)* — **6.** Yemiş veren kestanelik bahçesi *(Balıfakı «Sinop»)*

Geliksu [*İs.*], Sel *(Rumelikavağı «İst. [Muh.]»)*

Gelim [*Zf.*], Meselâ [söz kelimesi ile birlikte kullanılır] *(Balıkesir ve çevresi; Çorum)* — **2.** [*İs.*] Pazar dönüşü: **Eskişehirin gelimi günü köylüler koruya gidecek** *(Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Gelin [*İs.*], Kırmızı zambak, lâle *(Konya)*

Gelinaba [*İs.*], Yenge *(Niğde; Karapınar, Atlandı «Kadınhanı - Konya»)*

Gelinabba [*İs.*], Yenge *(Dede köyü «Ereğli - Konya»)*

Gelin aldatan [*İs.*], Gurubdan evvelki güneş *(Amasya; Konya; Niksar «Tokat»)*

Gelinana [*İs.*], Üveyana *(Bolvadin «Afyon»)*

Gelin aşboğazı [*İs.*], Gelinin beraber getirdiği eşya *(Kadamut «Samsun»)*

Gelinbacı [*İs.*], Yenge *(Kemah «Erzincan»)*

Gelin barmağı [*İs.*], Parmak üzümü *(Dereköy «Tokat»)*

Gelin barnağı [*İs.*], Havuç *(Kirligiret «Sille - Konya»)*

Gelin boğan [*İs.*], Hayvanlarda diz kapağı kemiği *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Gelin böceği [*İs.*], Kahve çekirdeği büyüklüğünde üst kabuğu kırmızı ve küçük küçük benekli uçucu bir böcektir ki güllerin taze filizlerinin ucunu yer, bu yüzden gülün tomurcuk çıkarmasına mani olur *(Paşabahçe, Çubuklu «İst.»)*

Gelince [*İs.*], Kendinden büyük ve evli bir kadına hanım abla, gelin abla manasını ifade eden bir tâbir *(Bozkır «Konya»; Alpı «Seyhan»)*

Gelincek [*İs.*], Lâle, kırmızı zambak: **Gelincek ilkbaharda açar** *(Uflak köyü «Seyhan»)* ***[Bak: Gelin]***

Gelinci [*İs.*], Üç yaşında kısrak: **Ahmet gelincileri ahırdan al da çayıra götür** *(Elbistan «Maraş»)*

Gelincik [*İs.*], **1.** Verem *(Bozhane «Beykoz - İst.»)* — **2.** Gözde çıkan arpacık *(Alos «Çermik-Diyarbakır»)* — **3.** Albüminöri, tebevvülü zülâl *(Şile «İst.»)* — **4.** Nefrit, böbrek iltihabı *(Kırşehir; Ağızboğaz «Ereğli-Konya»)* — **5.** Kalp hastalığı *(Bor «Niğde»)* — **6.** Mezgit cinsinden bir balık *(Samsun; Karaburun köyü*

«İst.»; Urla «İzmir») — **7.** Umumî istiska denilen bir hastalık *(Urla «İzmir»)* — **8.** Lenfa ukdelerinin iltihabı, boyun sıracası *(Sinop; Çankırı)* — **9.** Bir çeşit mantar *(Peçenek «Kızılcahamam - Ankara»)* — **10.** Yılancık hastalığı *(Kadışehri «Sorgun-Yozgat»)*

Gelincikleme [*İs.*], Heyecandan ileri gelen bir sinir hastalığı: **Ali gelinciklemeğe tutulmuş** *(Cumayanı «Zonguldak»)*

Gelincik tepmek [*F.*], Çocukların topuğu arkasında bir türlü çıban çıkmak *(İçel)* ***[Bak: Çıbık, 1]***

Gelindeş [*İs.*], Elti *(Eskişehir)*

Gelindili [*İs.*], Yaprağı mısır yaprağına benzeyen, kırmızı ve kokusuz çiçekleri olan bir çeşit saksı çiçeği *(Kepez köyü «Çanakkale»)*

Gelineli [*İs.*], Gelincik çiçeği **(Gelinelileri açınca gelin olan kızlar güler :** *Allahdeyen «Salihli - Manisa»; Bergama «İzmir»)*

Gelin göre [*İs.*], Geline götürülen hediye *(Urfa)*

Gelin güllü [*İs.*], Çuha çiçeği *(Zencidere «Kayseri»)*

Gelin kadın [*İs.*], Gelincik [hayvan] *(Beyşehir «Konya»; Cumayanı «Zonguldak»; Sinop; Çankırı)*

Gelin kıtı [*İs.*], Zifaf gecesini takip eden günde kadınların toplanıp yemek yemeleri, ahenk etmeleri *(Çıtak «Çal - Denizli»)*

Gelin kız [*İs.*], Nişanlı kız *(Niğde)*

Gelin kirpiği [*İs.*], Kasımpatı *(Ünye «Ordu»)*

Gelin köyneği [*İs.*], Sabah sefası [çiçek] *(Gaziantep)*

Gelin kuşağı [*İs.*], Alâimisema *(Uluborlu «Isparta»; Kızılyaka* [?]; *Kirazozan «İzmir»)* ***[Bak : Alyeşil kuşak]***

Gelinlik tutmak [*F.*], Gelin bir müddet kaynatasına başı açık çıkmamak, söz söylememek *(Gümüşane)*

Gelin mumu [*İs.*], Kına çiçeği *(Konya; Isparta)*

Gelinne [*İs.*], Yenge *(Tosya «Kastamonu»)*

Gelin parmağı [*İs.*], **1.** Kereviz *(Amasya)* — **2.** Bir çeşit üzüm *(Peterek «Artvin - Çoruh»; Tokat; Lâpseki «Çanakkale»; Bolvadin «Afyon»)* ***[Bak: Gelin barmağı]*** — **3.** Havuç *(Koyunbaba «Kalecik-Ankara»; Orta, Çankırı;* **Ahmet ağa gelin parmağı satıyor:** *(Çiğil «Konya»)*

Gelinti [*S.*], Muhacir, göçmen *(Şıhlar Ulubey - Ordu»; Papaz köyü «Samsun»; Şehsadi, Girap «Amasya»; Sinop)*

Gelin uğru [*İs.*], Gelinin erkek evine girerken etrafına üzüm veya su serpmesi *(Beypınar «Samsun»)*

Gelin yanağı [*İs.*], **1.** Kızarmış ekmek *(Hacıkadı «Devrek - Zonguldak»)* — **2.** Portakal renginde, yenir bir mantar *(Saraçlı «Geyve - Kocaeli»)*

Gelin yanı [*İs.*], *(Kirligiret «Sille», Akkise «Konya»)* ***[Bak: Gelin kıtı]***

Gelin yanısı [*İs.*], Cuma günü gelinin yanında yapılan toplantı *(Gediz «Kütahya»)*

Gelin yemişi [*İs.*], Sarı papatya, ada papatyası *(Gazipaşa «Alanya - Antalya»)*

Gelir [*İs.*], Varidat, kazanç*(Kars; Yapıntı «Mut - İçel»; Sivas; Tire «İzmir»)*

Gelis [*S.*], Düğün davetçisi *(Konya)*

Geliser [*S.*], **1.** Ömürsüz, şimdi var şimdi yok *(Şabanözü «Polatlı - An-*

kara») — **2.** Boş söz, dedikodu *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Gelis gezmek [*F.*], Düğüne davet etmek *(Konya)*

Geliş [*İs.*], Def'a: **Bu geliş** *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Gelişat [*İs.*], Boy atma, büyüme: **Bu çocuğun gelişatı iyi ; Ekinlerin gelişatı iyi** *(Yapıntı «Mut - İçel»)*

Gelişgin [*S.*], Yetişgin, serpilmiş *(Tire «İzmir»)*

Gelişme [*İs.*], Neşvünema *(İst.)*

Gelişmek [*F.*], **1.** Büyümek, boy atmak *(Urla «İzmir»)* — **2.** Zayıf iken semirmek; fakir iken zengin olmak, bozuk vaziyeti yoluna girmek *(Ankara* [bir Kıbrıslıdan]*)* — **3.** İyi ve uğurlu gelmek *(Ordu)* — **4.** Kendi âletinden başka bir âlet kullanamamak, kendi sazından başka bir saza eli yatmamak *(Kırşehir)*

Geliştirme [*İs.*], Söz arasında misal getirme: **Ahmet gene bir geliştirme getirdi** *(Niksar «Tokat»)*

Gellen kesdi [*İs.*], Kertenkele: **Bahçe duvarında gellen kesdi pek çok** *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)*

Gelleş [*S.*], Oynak *(Parça «Mesudiye - Giresun»)*

Gelme [*S.*], Muhacir *(Çorlu «Tekirdağ»; Gebze «Kocaeli»)* **[Bak : Gelinti]**

Gelmek [*F.*], Uğraşmak *(Ünye «Ordu»)*

Gelmeşik [*S.*], Yaramaz çocuk *(Çankırı)*

Gelmir [*İs.*], Üç dört sene ekilmeyip dinlendirilen arazi *(Konya)*

Geloğ [*İs.*], Fare, keme *(Mahmutören «Ordu»)*

Gelt [*İs.*], Kilime benzer bir aygıt *(Pütürge «Malatya»)*

Geltülek [*İs.*], İki yaşındaki keklik *(Eğirler «Beyşehir - Konya»)*

Gelüç [*İs.*], Orak *(Şarkîkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Gelüş]**

Gelüş [*İs.*], Orak *(Sivas; Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Gelüç]**

Gelvi [*İs.*], Raf, musandıra *(Edirne* [*Muh.*]*)*

Gelyen [*İs.*], Toprak testi *(Reşadiye «İzmir»)*

Gem [*İs.*], **1.** Harman *(Pazarcık «Keskin - Ankara»)* — **2.** Düven *(Kars; Bahçebaşı* [*Muh.*]*», Tokat; Ağrı; Erzurum; Erzincan; Bürüngüz «Bünyan - Kayseri»; Urfa; Şarkışla, Sivas; Kurucaova «Akçadağ - Malatya»; Kelkit «Gümüşane»; Maraş; Höketçe «Seyhan»)* — **3.** Hayvanların ağzına takılan demir *(Kars; Urfa; Şarkışla «Sivas»; Höketçe «Seyhan»; Kelkit «Gümüşane»; Samsun)* — **4.** Kuvvet *(Şabanözü «Polatlı-Ankara»)* — **5.** Demetleri bağlamak için kullanılan buğday sapından bağ *(Samsun)* — **6.** Kuşyemi *(Samsun)*

Gem almaz [*S.*], İnatçı *(Köşker «Kırşehir»)*

Gembe [*İs.*], Öküz arabalarında tekerleğin çıkmaması için dingilin ucuna takılan vida biçiminde kayış parçası *(Mardar, Bafra «Samsun»)*

Gembelek [*İs.*], Sığır cinsinde şarbon, diğer hayvanlarda boğaz şişkinliği hastalığı *(Gaziantep)*

Gembeş [*S.*], Karnı büyük, gebeş: **Gembeş adam çarşıya gitti daha gelmedi** *(Konya)* **[Bak: Gertlek]**

Gembi [*İs.*], Tırtıl *(Alanya «Antalya»)*

Gemçi [*İs.*], Ehlî hayvanların vücutlarına, kulaklarına yapılan nişan, en, im *(Boztepe «Antalya»)*

Gem damağı [*İs.*], Atın ağzına giren çatal demir *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Geme [*İs.*], **1.** Büyük fare **(Bizim eve bir geme dadandı :** *Samsun;*

Ağa köyü «Safranbolu - Zonguldak»; Denizli; Kocabergos «Erdek[Muh.]», Balıkesir; Karahoca «Haymana - Ankara»; Azizler «Uşak - Kütahya»; Cide, Kastamonu; Yaya köyü «Biga-Çanakkale»; Muallim köyü «Gebze - Kocaeli»; Çeşme «İzmir»; Alaşehir «Manisa»; Sinop, Günay) — **2.** Fındık faresi *(Kesme «Eğridir - Isparta»)* — **3.** Tarla faresi *(Çimşit «Bâlâ - Ankara»)* — **4.** Küçük katır, kısa boylu katır *(Zonguldak; Dikenli «Çankırı»)* — **5.** [*S.*] İğri, yamuk *(Çeşme «İzmir»)* — **6.** Haddinden fazla uzun diş *(Ayvalı «Taşköprü - Kastamonu»)* — **7.** Düzgün, beyaz, sağlam diş *(Konya)* — **8.** Ön dişleri olmıyan adam veya hayvan *(Beypazarı «Ankara»)* — **9.** [*S.*] Alt çenesi kısa olan adam: **Bugün geme Aliyi gördün mü ?** *(Afyon)* — **10.** Alt çenesi uzun üst çenesi kısa insan veya hayvan *(Kütahya)* — **11.** Alt çenesi öne doğru çıkıntılı adam *(Ankara)* — **12.** Kısa burunlu koyun *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)* — **13.** [*S.*] Yiyici, kemirici, azgın: **Geme deve, geme sıçan** *(Ezine «Çanakkale»)* — **14.** Bir nevi köstebek *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Gemeç [*İs.*], **1.** Sakız *(Kastamonu ve çevresi)* — **2.** [*S.*] Üst çenesi alt çenesinden uzun olan hayvan: **Kara koyunun kuzusu gemeç** *(Söğüt «Çivril - Denizli»)*

Gemere [*İs.*], Yarısı ak yarısı kara üzüm *(Bozköy «Karaburun - İzmir»)*

Gemeşmek [*F.*], Kemirmek *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Gemez [*Ed.*], İhtimal, belki *(Konya)*

Gemi [*İs.*], Üzerine binilerek su üstünde gezilen buz parçası *(Sakaeli «Çankırı»)*

Gemilti [*İs.*], Döven oku *(Kurucaova «Akçadağ - Malatya»)*

Gemindi [*İs.*], *(Bektaş «Zara-Sivas»)* ***[Bak: Geminti]***

Geminti [*İs.*], Düvende boyunduruğa bağlanan uzun ağaç, ok *(Örenköy «Akcadağ», Gözene«Malatya»)* ***[Bak: Gemilti]***

Gemirtik [*İs.*], Kulak sayvanı *(Urfa)* ***[Bak: Gemirtlek]***

Gemiş [*İs.*], **1.** Alt çenesi kısa olup iyice otlayamıyan hayvan *(Atabey «Isparta»)* — **2.** [*S.*] Semiz, şişman *(Bolu)*

Gemiye [*İs.*], Hasta sedyesi; toprak, taş taşınılan teskere *(Kızılcahamam «Ankara»; Kırşehir)*

Gemi yıldızı [*İs.*], Dübbü ekber *(Trabzon)*

Gemlik [*İs.*], **1.** Koşulacak çağa gelmiş öküz, manda *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Kürda «Arpaçayı - Kars»)* — **2.** Ekin demetlerini bağlıyan sap, bağ *(Kemaliye «Malatya»)*

Gemre [*İs.*], **1.** Gübre *(Erzurum: Elezli «Vakfıkebir - Trabzon»)* ***[Bak: Kemre]*** — **2.** Su yollarına döşenen ağaç boru, künk *(Sinop)* — **3.** Son turfanda yetişir pembe ve sert bir çeşit üzüm *(Tire, Bergama, Kuşadası, Bornova, İzmir; Aydın; Balat«Hadım - Konya»)*

Gemri [*İs.*], *(Atabey «Isparta»; Sille, Konya)* ***[Bak: Gemre, 3]***

Gemrik [*İs.*], Dar yol, geçit, kestirme yol *(Emirler «Mersin - İçel»)*

Gemrişmek [*F.*], Eşekler karşılıklı anırışmak *(Çataloluk «Develi - Kayseri»)*

Gemtahta [*İs.*], Düven: **Gem tahtanın taşları dökülmüş** *(Artvin «Çoruh»)*

Gen [*İs.*], **1.** Bir müddet sürülüp ekil-

miyerek boş kalmış ve ot kaplamış olan tarla *(Finike, Taşağıl, Antalya; Aksaray, Uluağaç «Niğde»; Eskişehir; Sücüllü «Yalvaç»; Isparta; Pınarbaşı; Kuşadası, Ödemiş, Urla, Muğla; Mucurnu, Hisarcık, Zencidere «Kayseri»; Selimşahlar, Demirci, Avdan «Manisa»; Denizli; Boyabat, Sinop)* **[Bak: Boz]** — **2.** Ham araziden açılmış tarla *(Devecikonağı «Mustafakemalpaşa - Bursa»; Simav «Kütahya»; Malatya; İncirlik «Seyhan»; Işıklı «Taşucu», Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Bahçeli; Ezine «Çanakkale»; Paşaköy - Balıkesir»; Ovacık «Çerkeş - Çankırı»; Bayat «Aziziye - Afyon»; Karacasu «Aydın»; Bayram köyü, Ayaş, Karaköy «Nallıhan», Feruz «Kalecik», Şereflikoçhisar «Ankara»; Ağul «Kastamonu»; Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Yassığüme «Burdur»; Çoran «Amasya»; İkizce, Karahoca «Haymana - Ankara»; Gözlü «Saiteli - Konya»)* — **3.** [*S.*] Geniş *(Sivas; Ünye «Ordu»; Çakıralan «Havza - Samsun»; Urfa; Çorum; İçel; Gaziantep)* — **4.** Bağlara kuvvet vermek için hariçten getirilen taze toprak *(İncesu «Kayseri»; Avanos «Kırşehir»)* — **5.** Dağlarda halî bulunan otlu yerlerin tarla haline getirilmişi *(Eskigümüş «Niğde»)* — **6.** Dağların kaymasından dağ üstlerinde meydana gelen düzlükler *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **7.** Arka taraf: **Ahmet genden geliyor** *(Önsen köyü «Maraş»)* — **8.** [*Zf.*] Uzak, ayrı: **Neye gen duruyorsun buraya gel!** *(Köy «Kars»)* — **9.** Toprağı kabarık tarla *(Korkut «Sivas»)* **[Bak: Gübah]** — **10.** [*S.*] İstekli, hevesli; kuvvetli *(Karakız «Sorgun-Yozgat»; Akçakent «Nizip - Gaziantep»)* — **11.** Şeker *(Şahinciler «Arpaçayı - Kars»)*

Genaz [*Zf.*], Zannederim, galiba *(Erkilet «Kayseri»)* **[Bak: Gâam]**

Genbi [*İs.*], Tırtıl *(Cevizli «Akseki - Antalya»)*

Genceli [*İs.*], Bir köy halkının bayram eğlencesi *(Göney «Boldan - Denizli»)*

Gencer [*İs.*], **1.** Havuz *(Uluborlu «Isparta»)* — **2.** Bayramlarda eğlenmek için kadın ve erkekler tarafından yapılan toplantı *(Aydın; Kavakdere «Muğla»)* **[Bak: Genceli]** — **3.** Panayır *(Çanaklar «İzmir»; Nazilli «Aydın»)* — **4.** Köy halkı tarafından bayram eğlencelerinde, panayırlarda, düğünlerde yapılan güreş *(Uluborlu «Isparta»; Aydın)*

Gencik [*S.*], Güzel *(Edirne)*

Gençer [*İs.*], Eğlenti, toplantı *(Aydın)* **[Bak: Gencer 2, genceli]**

Gendürüf [*İs.*], İneklerin, ekinlere girip zarar vermemesi için boğazlarına takılan Y harfi şeklinde ağaç halka *(Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»)*

Genegerçek [*İs.*], **1.** Hintyağı çıkarılan nebat *(Osmaniye «Ergani», Elâzığ; Erzincan; Kilis «Gaziantep»)* **[Bak: Generçek]** — **2.** Ketentohumu *(Elâzığ)*

Geneksi [*İs.*], Bahşiş *(Akçalar «Seydişehir - Konya»)*

Genelmek [*F.*], **1.** Gen olmak, genişlemek, ferahlamak *(Sivas)* — **2.** İştihası artmak *(Köy «Maraş»)*

Generçek [*İs.*], *(Gaziantep)* **[Bak: Genegerçek, 2]**

Geneş [*İs.*], İnek *(Selki «Konya»)*

Geneşmek [*F.*], İstişare etmek *(Mengeser «Ağrı»)* **[Bak: Gengeşmek]**

Genevir [*S.*], Sarı *(Kızılcaören «Kütahya»)*

Genevit [*İs.*], İstakoz *(Kayseri)*

Geneviz [*İs.*], Arı oğulu: **Üç genevizi bir araya getirerek kovana koyduk** *(Burdur)*

Genez [*Zf.*], Galiba, ihtimal, bolaki *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»; Keçiborlu,* **Hırsız tutuldu genez** *: Sarıidris «Keçiborlu - Isparta»; Karaman, Konya; Balıkesir; Karalarbucağı, Seyhan; Develi «Kayseri»; Ürkütlü «Bucak», Burdur)*

Geneze [*İs.*], Gizlenecek yer, avda bek yeri *(Edeköyü «Kavaklı - Edirne») [Bak: Öneze]*

Genezine [*Zf.*], Boşuna, nafile: **Bana kırılması genezine değilmiş** *(Diyarbakır)*

Genge [*İs.*], Toprak, taş veya çamur taşımak için kullanılan teskere *(Gürcü köyü «Kızılcahamam - Ankara»; Kastamonu) [Bak: Genge]*

Gengeç ve **Gegek** [*İs.*], Elbise askısı *(Sandallar «Devrek - Zonguldak»)*

Genğeşmek [*F.*], İstişare etmek: **Bizim çayır için muhtarla genğeştim** *(Dalaver «Arpaçayı - Kars») [Bak: Geneşmek]*

Genğez [*İs.*], Ufuk *(Yakupabdal «Ankara»)*

Gengildiyik [*S.*], Geveze, münasebetsiz, çalçene: **Gengildiyik adamdan kimse hoşlanmaz** *(Çal «Denizli»)*

Genğir [*Zf.*], **1.** Uzaktan *(Günyarık «Bozüyük - Bilecik»)* — **2.** Dışarıdan *(Günyarık «Bozüyük - Bilecik»)*

Genim [*Ed.*], Onun için, ondan dolayı *(Kaş «Antalya»)*

Genişke [*İs.*], Koyun veya keçi yavruladığı zaman çobana verilen bahşış: **Çobana bu senenin genişkesini verdim** *(Güzelsu «Akseki - Antalya») [Bak: Göbedek]*

Genk [*İs.*], **1.** Sürülmiyerek boş kalmış tarla *(Elâzığ; Pütürğe «Malatya»; Tuzhisar «Bünyan - Kayseri») [Bak: Gort, gen 1, boz, bite]* — **2.** Her şeyin genişliği *(Mollaveyis «Çoruh»)*

Genlenmek [*F.*], Bulutlanmak : **Hava genlendi amma yağmur yağmadı** *(Önsen «Maraş»)*

Genli [*S.*], Münbit, verimli *(Ficek «Reşadiye - Tokat»)*

Genlik [*İs.*], Genişlik, ferahlık *(Sivas)*

Genmek [*F.*], Tanınmayarak gezmek, tebdili kıyafet etmek *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Genne [*İs.*], Toprak veya taş taşımağa yarar teskere *(Ulubey «Ordu»; Sivas; Çankırı) [Bak: Geçkere]*

Genneş [*N.*], İneği çağırmak için kullanılır *(Beyşehir «Konya»)*

Genneşmek [*F.*], Gerinmek *(Kayseri) [Bak: Gerneşmek, 1]*

Gen olmak [*F.*], Genelmek, ferah olmak *(Sivas)*

Genre [*İs.*], Teskere *(Dikenli «Çankırı») [Bak: Genne, geçgere]*

Genrik ve **Kanrik** [*İs.*], Balgam *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»)*

Gensek [*S.*], Çok istekli, şiddetle arzu eden, çok göreceği gelen *(Hisarcık «Kayseri») [Bak: Gensemek]*

Gensemek [*F.*], Çok istekli olmak, iştihalanmak, göreceği gelmek, şiddetle arzu etmek: **O, öyle gensedi ki, ören arpasının suya gensediği gibi gensemiş** (Hisarcık, *Kayseri) [Bak: Gensek]*

Gentez [*İs.*], Yüzük *(Menteşe «Muğla»)*

Gen toprak [*İs.*], Yaş toprak, darbız, gönen *(Bozatlı «Kayseri»)*

Genye [*İs.*], Toprak taşımıya yarıyan teskere (*İnebolu «Kastamonu»*)

Gen yer [*İs.*], Sürülmemiş, işlenmemiş sert yer: **Gen yerden mahsul alınmaz** (*Konya*)

Genzek [*S.*], Nezleden veya burundaki herhangi bir hastalıktan dolayı genzinden konuşan (*Bozüyük köyü «Göksün - Maraş»; Gaziantep*)

Genzik [*S.*], (*Lâpseki «Çanakkale»*) [***Bak: Genzek***]

Gepgebi [*İs.*], Dört köşeli küçük çivi, ayakkabı çivisi (*Aşağıdana «Safranbolu - Zonguldak»*; **Şu ayakkabıya iki gepgebi çakıver :** *Karacalar «Çerkeş - Çankırı»*) [***Bak: Kadak, pörü***]

Gepgep [*İs.*], Kavrulurken patlamıyan mısır tanesi (*Atabey «Isparta»*)

Gepildek [*İs.*], Fıstığı alınmış çam kozası (*Bayındır «İzmir»*)

Gepmek [*F.*], Kapmak (*Burdur*)

Ger [*S.*], **1.** Beyaz ile siyah arası: **Kahveyi yakma ger kavur** (*Kesme «Cebel - Isparta»*) — **2.** [*İs.*] Kulaklarının siyahı açığa çalan kara keçi yavrusu: **Sütlü keçinin ger oğlağı** (*Kesme «Cebel - Isparta»*) — **3.** [*İs.*] Dut ağacının filizi, taze sürgünleri (*Söğüt «Bilecik»; Edirne*) — **4.** [*İs.*] Dağların, tepelerin nihayetindeki yüksekce burun (*Osmaniye «Cebelibereket - Seyhan»*) [***Bak : Kah***] — **5.** [*İs.*] Alnında hafif beyaz serpmeler bulunan keçi (*Dereköy «Kayseri»; Gelibolu «Çanakkale»*) — **6.** Boz bulut rengi (*Yozgat*) — **7.** [*İs.*] Üzerinde tek tük ağaç bulunan kayalık (*Seyhan*) — **8.** Buruşturucu, kekre (*İncesu, Kayseri*) — **9.** [*İs.*] Açık kavrulmuş kahve (*Harput «Elâzığ»*) [***Bak : Eseri***] — **10.** Eşeklerin burnunun üzerinde bulunan beyazlık (*Çakalkuyusu «Seyhan»; Bademağacı köyü «Alanya - Antalya»; İçel*) — **11.** [*İs.*] Teşinin, yani iplik iğnelerinin başlarındaki iğri tel (*Erzurum; Boğanak «Sivas»*) — **12.** [*İs.*] Yüzü beyaz keçi (*Yukarıdinek «Karaağaç - Isparta»*) — **13.** [*İs.*] Kestane tonlu eşek (*Isparta*) — **14.** [*İs.*] Koyunların tüyleri arasında bulunan böcek, kene (*İncesu «Kayseri»*) — **15.** [*İs.*] Dişi ördek (*Manisa*) — **16.** [*İs.*] Leke: **Bu ger çıkmıyor** (*Erzin «Dörtyol - Hatay»*) — **17.** [*İs.*] Kavrulmamış kahve çekirdeği renginde olan inek (*Antalya*) — **18.** [*İs.*] Yeşilbaş ördeğin dişisi (*Sasallı «Menemen - İzmir»*) — **19.** Toprak rengi (*Sasallı «Menemen - İzmir»*) — **20.** [*İs.*] Dut ağacı dallarının kesilmeyip ikinci seneye bırakılan kısmı (*Armutlu «Gemlik - Bursa»*)

Gerbezlik [*İs.*], Kibirlilik: **Muhtar olunca artık yanımıza da gelmiyorsun nedir sendeki gerbezlik** (*Bağtepe «Kozan - Seyhan»*)

Gerce [*İs.*], **1.** Sıra, saf, dizi: **Ağaçlar bir gerce dizilmiş; asker gerceleşmiş geliyor; çocuklar gercenizi bozmayın** (*Van*) — **2.** Sarmaşık cinsinden bir çeşit ot (*Karadere «Görele - Giresun»*)

Gercele [*İs.*], Su zambağı denilen çiçeğin kökü (*İpsala «Edirne»*)

Gercik [*S.*], **1.** Süslü, güzel, zarif, şık (*Hasköy «Havsa* [*Muh.*]*», Edirne* [*Muh.*]; *Bukruva «Malkara - Tekirdağ* [*Muh.*]; **Bu çorap pek gercikli:** *İsmetpaşa«Eskişehir* [*Muh.*]*»; Tevkifiye «Çanakkale* [*Muh.*]*»*; **Oda süslenince pek gercik olmuş:** *Beyciler* [*Muh.*], *B. Kılıçlı «Silivri - İst. dağ* [*Muh.*]; **Şu at çok gerciktir :** *Kurşunlu* [*Muh.*], *İskâniye «İnegöl -*

Bursa [Muh.]»; Pazarcık, Bozcaarmut, Bozüyük [Muh.], Kurşunlu«Gölpazarı - Bilecik») [Bak: Gerçik, 2] — **2.** Hoppa, hafifmeşrep: **Acın gerciği, çıplağın şatırı***(Ermenak «Konya»)* — **3.** Parlak, mücellâ *(Osmaniye «Ilgın - Konya»)* — **4.** [*İs.*] Böğürtliyen *(İçel)*

Gerç [*İs.*], Alay, istihza *(Seyhan)*

Gerçik [*S.*], **1.** Lâfa karşılık veren, arsız [kız çocuğu] :**Onun ne gerçik olduğunu sen bilmezsin** *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)* — **2.** Süslü, şık, zarif *(Meki «Çubuk-Ankara») [Bak: Gecik, 1]*

Gerdele [*İs.*], İçine süt sağılan, kova biçiminde tahta kap, külek *(Şahin «Malkara - Tekirdağ»)*

Gerdeliç [*İs.*], Çift sürerken saban okunu vaziyete göre uzaltmak veya kısaltmak için ok deliklerine takılan çomak *(Kaleyaka «Perşembe-Ordu»)*

Gerdengeç [*İs.*], Dağlardaki domuz yatağı *(Keşan «Edirne»)*

Gerdengeçlik [*İs.*], Geçilemiyecek kadar sık çalılık *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)*

Gerdengiç [*İs.*], *(Hayrabolu «Tekirdağ») [Bak: Gerdengeçlik]*

Gerder [*İs.*], **1.** *(Orhangazi «Bursa»; Aslıhantepeciği «Balıkesir») [Bak: Gerdele]* — **2.** İçinde deri yıkanan ve boyanan fıçı *(Trabzon)*

Gerdeviç [*İs.*], Saraçların kullandığı toka *(Edirne)*

Gerdevul [*İs.*], Sabanın çeki çivisi *(Çatalağıl «Karacabey - Bursa [Muh.]»)*

Gerdezan [*İs.*], **1.** İki yaşında koyun *(Dişli «Bolvadin - Afyon»)* — **2.** Üç yaşındaki keçi veya koyun: **Bir liraya bir gerdezan keçi aldım** *(Bardakçı «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Gerdirek [*İs.*], Gelinlik elbise *(Karaoğlan [?])*

Gerdoğu [*İs.*], Kulakları kırçıl kara keçi *(Bağcağız «Mut - İçel»; Eğridir «Isparta») [Bak: Doğ, ger]*

Gere [*S.*], **1.** Enli ve sallı, geniş *(Yapıntı «Mut - İçel»; Alpi «Seyhan»; Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* — **2.** Kavga, münazaa *(Mersin köyleri «İçel»)*

Gerebiç [*İs.*], Hamurun içine şeker ve ceviz koyup kavurduktan sonra çiy helvaya batırılarak yenilen bir türlü tatlı *(Kilis «Gaziantep»)*

Gerede [*İs.*], **1.** Tarla kenarlarına uzun sırıklardan yapılan avlağı *(Osmaniye«Seyhan»)* — **2.** Karşılıklı çakılı iki ağaca enliliğine, kaldırılır ve tekrar konulur tarzda üç beş sırık uzatılmak suretiyle yapılan kapı *(Gerze, Karasu «Sinop») [Bak: Germeç]*

Gerek [*S.*], Eksik, noksan *(Köşker «Kırşehir»)*

Gerel ve **Gerer** [*S.*], Kâfî, münasip: **Bu elbise bana gerel geliyor** *(Erzurum)*

Gerelmek [*F.*], Kayısı, erik, çağala halinden çıkıp olgunluğa yüz tutmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Gerelti [*İs.*], Mania, engel, hail, perde *(Çal «Denizli»;* **Şu bina, ovayı görmeme gerelti oluyor:** *Tire, Urla «İzmir»)*

Geremaçmak [*F.*], Koyun, keçi birbirinden muntazam ayrılarak yayılmak *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Geremek [*F.*], Kapamak, örtmek (**Kapıyı gere:** *Kasaba, Kapaklı «Kaş-Antalya»)*

Geren [*İs.*], **1.** Damların üstüne konulan killi toprak (**Damın üzerine geren koymadım:** *Tavaklı «Ezine -*

Çanakkale» Sinirkent «Isparta»; Çok «Domaniç - Kütahya»; Burdur; Ahmetli «Manisa») **[Bak: Ģereng̃, 2]** — **2.** Ekin bitmiyen tuzlu, çorak yer *(Hortu «Ereğli», Mescit, Konya;* **Bu tarla gerendir mahsul vermez:** *Bayındır, Tire, Urla «İzmir»; Salur «Bandırma - Balıkesir»;* **Geren yer bir fayda vermez :** *Hasköy «Saraykköy - Denizli»; Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»; Vize «Kırklareli»; Dadça «Muğla»; Selimşahlar «Manisa* [*Muh.*]*»; Burdur; Gebeceler «Afyon»; Gönen, İlegöp «Isparta»; İst.)* **[Bak: Ģereng̃, 3]** — **3.** Sisli ve bulutlu hava *(Z. Kaboğlu «Zonguldak»;* **Bugün hava gerenli:** *İlegöp, Cebel «Isparta»; Şebinkarahisar «Giresun»; İnegöl «Bursa»; Gölcük «Muğla»; Antalya; Adana «Seyhan» Alihoca «Zile - Tokat»; Gerede «Bolu»; Taşbaşı «Bozkır - Konya»; İçel; İlyas «Karamürsel - Kocaeli»)* **[Bak: Çımık, 3]** — **4.** [*S.*] Manasız söz söyliyen [adam] *(Konya)* — **5.** Gökyüzünde kısmen hasıl olan hafif sis veya kızıllık *(Kurşunlu «Çanakkale»)* — **6.** Ayın etrafında sis halinde görünen ağıl, ay ağılı *(Yenieşme «Kocaeli»)* — **7.** Ovalarda su toplanan çukur yer *(İst.)* — **8.** Çamaşır: **Bugün perşembe, geren günü** *(Çatalca «İst.* [*Muh.*]*»)* — **9.** Fazla suyu kabul etmiyen toprak *(Seymen «Çorlu - Tekirdağ»)* — **10.** [*S.*] Acı, tuzlu *(Yaylak «Ceyhan - Seyhan»; Beldibi «Marmaris - Muğla»; Umurça «Hayrabolu - Tekirdağ»)* — **11.** [*S.*] Kaba *(Sarıcaali «İpsala - Edirne»)* — **12.** İki dere arasında bulunan düz ve geniş yer *(Seyhan)*

Gereng̃ [*İs.*], **1.** Az bulutlu, sisli hava *(Kozyaka «Safranbolu - Zonguldak»; Karahisar «Tavas - Denizli»)* — **2.** Dam üstüne konulan killi toprak *(Burdur)* **[Bak: Ģeren, 1]** — **3.** Ekin bitmiyen yer *(Burdur)* **[Bak: Ģeren, 2]** — **4.** [*S.*] Manasız söz söyliyen*(Konya)* — **5.** [*S.*] İyi, kuvvetli, mahsuldar: **Bu yıl benim arpa, gereng̃ yerdedir** *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)*

Gerenlemek [*F.*], **1.** Sertleşmek : **Hava gerenledi** *(Vezirköprü «Samsun»)* — **2.** Hava bulutlanmak (**Bugün hava gerenledi herhalde yağmur yağacak:** *Belenkeşli «Mersin-İçel»; İnegöl «Bursa»)* — **3.** Davar, kuş ve saire sürüsü muntazam aralıklarla yayılmak: **Davar karşıki sırtda gerenledi** *(Adaören «Beypazarı - Ankara»)*

Gerenlik [*İs.*], **1.** Az sulak yer *(Edirne)* — **2.** [*S.*] Bulutlu, yumuşak hava (**Bugün hava gerenlik :** *Sarayözü «Ezine - Çanakkale»; İçel)* — **3.** Mutfaklarda öteberi koymak için duvarlarda açılan geniş delikler *(Çoranköyü «Amasya»)*

Gerennemek [*F.*], Hava bulutlanmak *(Aşağıçayır«Zonguldak»)*

Gerense [*İs.*], Hafif bulut *(Kestriçe «Hayrabolu - Tekirdağ* [*Muh.*]*»)*

Gerensemek [*F.*], Soğuk hava yumuşamak *(Bolu; Hayrabolu «Tekirdağ* [*Muh.*]*»)*

Gerensi [*İs.*], Boz toprak *(Eğnis «Elmalı - Antalya»)*

Gerere [*İs.*], Elemye *(Çanakkale* [*Muh.*]*)* **[Bak: Ģelere]**

Gerermek [*F.*], **1.** Yanmak, kavrulmak *(Daday, Milâs «Muğla»)* — **2.** Ateş tesiriyle kararmaya, sararmaya yüz tutmak (**Mendil ateşin karşısında çok gererdi:** *Bayındır,* **Sigara düştü, pantalonumun dizi gererdi :** *Özbek «Urla, Tire «İzmir»)*

Gerevi [*İs.*], Meyva toplamağa mahsus sırık *(Samsun; Sinop; Ordu)* **[*Bak: Gerü, gerüğ, kevük*]**

Gereviç [*İs.*], Bağ ve bahçelerin sınırlarına konulan dallı budaklı ağaç *(Çukurbağ «Mut - İçel»)*

Gerevişlemek [*F.*], Alâlacele yapmak *(Eleksi «Mut - İçel»)*

Gerevü [*İs.*], Lâle çiçeği *(Barla «Isparta»)*

Gerey [*İs.*], **1.** Pazartesi günü *(Eskişehir)* — **2.** Bulut *(Maraş)* — **3.** Dağın girintili çıkıntılı yeri *(Hadım «Konya»)*

Gereylenmek [*F.*], **1.** Hava hafif surette bulutlanmak *(Kızılcaören «Kütahya»; Tepelice «Bozkır - Konya»)* —**2.** Pencere camları kışın buzlanmak *(Tepelice «Bozkır - Konya»)* — **3.** Kaynıyan akarların yüzü kef bağlamak *(Tepelice «Bozkır - Konya»)*

Gereynenmek [*F.*], Hava kararmak: **Hava gereyneniyor** *(Domaniç «Kütahya»)*

Gerez [*İs.*], **1.** Çalınmış hayvan *(Doruk «Ceyhan - Seyhan»)* — **2.** [*S.*] Şirin, güzel, dilber, yosma *(Yenikışla «Boğazlıyan - Yozgat»; Sirkenli «Seyhan»)* — **3.** [*Zf.*] Def'a, sefer *(Kamalos «Samsun»)*

Gerezlenmek [*F.*], Su buz tutmak *(Yenipazar «Gölpazarı - Bilecik»)*

Gerge [*İs.*], Çerge, çardak *(Tavşanlı «Kütahya»)*

Gergede [*İs.*], Büyük kazan *(Gökköy «Reşadiye - Tokat»)*

Gergelek [*İs.*], Sellerin getirdiği çörçöp *(Ünye «Ordu»)*

Gergeme [*İs.*], Paravana *(Antalya)*

Gergen [*İs.*], Raf, sergen *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Gergendi [*İs.*], Yaban gülü; kuşburnu*(Yakademirciler «Zonguldak»)*

Gergi [*İs.*], **1.** Göğün şimal tarafını kaplıyan ve soğuk yapan bulut *(Gediz «Kütahya»)* — **2.** Perde **(Gergiyi indir** : *İzmir; Saray köy «Denizli»)* — **3.** Büyük kazan kapağı *(Gökköy «Reşadiye - Tokat»)* — **4.** İş önlüğü *(Ezine «Çanakkale»; Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»)* **[*Bak: Önecek*]** — **5.** Ark kazarken, yol yaparken amelenin dörder kişilik guruplara ayrılarak çalışması: **Arkada bugün beş gergi var** *(Karaköy «Nallıhan - Ankara»)* — **6.** Hicabı haciz: **Velinin gergisi sakatmış** *(Mustafakemalpaşa «Bursa»)* — **7.** Kağnı arabalarında kolların arasındaki açıklığı muhafaza için takılan ağaç *(Küpesi «Erzinzan»)*

Gergicek [*İs.*], **1.** Tandır veya mangal üzerine konan tahta iskemlenin karşılıklı iki tarafına çakılan ufak tahtalar *(Develi «Kayseri»)* — **2.** Payanda *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; İsgöbü «Kayseri»; Kızılcık «Göksün - Maraş»)*

Geri [*İs.*], **1.** Sabanlarda enek ile kılıç arasına konulan tahta *(Ziğdi «Erbaa - Tokat»)* — **2.** Yamaçlarda toprağı tutmak için yapılan setler *(Karacahisar «Milâs - Muğla»)* — **3.** *(Hadım «Konya»)* **[*Bak: Gerey, 3*]**

Gerik [*İs.*], **1.** Olmamış incir *(Gaziantep)* **[*Bak : Gebik*]** — **2.** [*S.*] Çiçek bozuğu, çopur *(Sinop)* **[*Bak: Batırık 2, cotta, çonduk 2*]** — — **3.** [*S.*] Açık ağızlı, ahmak: **Şu çocuk, amma gerik** *(Akseki «Antalya»)* — **4.** Yünden yapılan kolsuz kısa ceket *(Van)*

Gerikmek [*F.*], Dolup genişlemek, kabarmak: **İneğin memesi sütten**

gerikmiş; çiban gerikmiş *(Genezin «Avanos - Kırkeşir»)*

Gerilik [*İs.*], **1.** Her zaman giyilmiyen elbise, bayramlık veya yabanlık elbise *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Yüklük *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Gerim [*İs.*], **1.** Çözgü ipliklerini düzgün ve işlenebilecek bir şekilde germe [dokumacılıkta] *(Kadıköy «Denizli»)* — **2.** Kol veya bacakların uzun ve iri oluşu, âzânın fazla gelişmesi: **Ahmet pehlivanın gerimi Mehmetten çok fazla** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **3.** Hız, sür'at: **Yerin darlığından at gerimini almıyor** *(Yalvaç «Isparta»)*

Gerimek [*F.*], İnat etmek: **Eşek suyu görünce geridi** *(Kastamonu)*

Gerimli [*S.*], Uzun boylu, cüsseli, kuvvetli *(Safranbolu «Zonguldak»; Yerkesik «Muğla»; Lâpseki «Çanakkale»; Niksar «Tokat»)*

Gerimşe [*İs.*], Venedik sepeti *(Becenek «Ankara»)*

Gerimşek [*İs.*], **1.** Mürver ağacı *(Niksar «Tokat»)* — **2.** El değirmenlerinin üst taşının ortasındaki deliğe konulan ağaç veya demir aygıt *(İncirli «Yozgat»)*

Gerim tutmak [*F.*], Erişi düzene uydurup dokunacak bir hale koymak *(Bursa)*

Gerin [*İs.*], **1.** Killi sert toprak *(Genç «Muş»; Güzelyakup «Tavşanlı - Kütahya»)* — **2.** Bulut: **Gök yüzünde gerinler * Akşam üstü serinler * Bu da benim kaderim * Sever beni gelinler** *(Balıkesir)* **[Bak : Geren]**

Gerinmek [*F.*], Meyus olmak, gamlanmak: **Bazan sevinirsin, bazan gerinirsin** *(İçel)*

Geriş [*İs.*], **1.** Hattıbâlâ *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Üçköyü, Kilimli, Olukyanı, Adatepe «Devrek - Zonguldak»; Kadısusus, Mengen «Gerede - Bolu»; Çay köyü «Gümüşhacıköy», Şeyhsadi «Ezinepazar-Amasya»; Gerze, Yiğren, Kayalı «Boyabat», Sinop; Samsun; Kuztekke «Cide», İnebolu «Kastamonu»; Secigen «Osmancık - Çorum»; Güllühüyük «Çiçekdağı-Kırşehir»; Sonusa «Erbaa - Tokat»; Fatsa «Ordu»)* — **2.** Su çekmiyen killi toprak *(Antalya)* — **3.** Keçinin yüzünde, karın ve bacaklarında bulunan açık kızıllık *(Maraş)* — **4.** Şilte *(Ilgaz «Çankırı»)*

Gerkeçi [*İs.*], Sırtı her ne renkte olursa olsun göğüs ve karnı ayrı renkte olan keçi *(Çataloluk «Bakırdağ - Seyhan»; Yozgat; Seydişehir «Konya»)* **[Bak: Ger 3, gerdoğu]**

Gerleğen [*İs.*], Sırtı ve kuyruğu kara, karnı beyaz, kanatlarının ucu siyah olan küçük bir kuş *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Germe [*S.*], **1.** Körpe, taze *(Dişkaya «Bursa* [Yörükler]*»)* — **2.** [*İs.*] Araba okunu düzgün tutan ağaç aygıt *(Tokat)* — **3.** [*İs.*] Dalyanın ilk direği ile sahil arasına konulan ağ *(Sarıyer «İst.»)* — **4.** [*İs.*] Dağlarda sellerin aşındırmasiyle meydana gelen gayet dik ve sarp yokuşlar *(Yukarıtefen «Kula - Manisa»)* — **5.** [*İs.*] Bir mil üzerinde dönen ağaç *(Güzelyakup «Kütahya»)* — **6.** [*İs.*] Düğünlerde çalınan bir türlü tef *(Tavaklı «Ezine - aÇnakkale»)* — **7.** [*İs.*] Çatısız evlerde bulunan büyük kirişler *(Karamurat «Tekirdağ»)* — **8.** [*İs.*] Ağaç su oluğu, değirmen arklarına suyu derelerden atlatmak için yapılan sandık şeklinde tahta oluk *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»; Büyükçetmi köyü* [?]; *Hatip «Ayan-*

cık - Sinop») — **9.** [*İs.*] Ev avlusu *(Edirne)* — **10.** [*İs.*] Bahçe *(Kastamonu)* — **11.** [*İs.*] Etrafı tel veya çitle çevrilmiş tavuk kümesi, avlusu *(Şahin «Malkara - Tekirdağ»)* — **12.** [*İs.*] Tahtaperde *(Erzincan)* — **13.** [*İs.*] Bahçe kenarına çekilen çit **Bugün bahçenin etrafına germe yaptım** : *Çeltikçi «Orhangazi - Bursa»; Arapköy, Ulubey «Ordu»; Kozyörük «Malkara - Tekirdağ»; İst.* [*Muh*]*)* — **14.** [*İs.*] Bahçe veya tarla hudutlarını ayıran set *(Kastamonu)* — **15.** [*İs.*] Süzgeç *(Dumlupınar «Çerkeş - Çankırı»)*

Germeç [*İs.*], **1.** Ekili tarlaları hayvanların girip yemesinden korumak için etraflarına uzun sırıklardan yapılan avlağı *(Göl, Başköy «Kastamonu»; Turhal «Tokat»; Pazarköy «Eğridir - Isparta»; Safranbolu «Zonguldak»)* **[*Bak:* Ağla]** — **2.** Çamaşır ipi *(Urfa; Halfeti «Kilis», Gaziantep)* — **3.** Arabaların geçmesi için avlağın bir tarafına yapılan kapı *(Karamusa, Çaycuma, Bartın «Zonguldak»; Niksar «Tokat»)* **[*Bak:* Gerede]** — **4.** Piliç veya tavuğun köz üzerinde yapılan kızartması *(Niksar «Tokat»; Çıkrık «Mecitözü-Çorum»)*

Germen [*İs.*] Kirman denilen ip bükecek aygıt: **Benim germenimi de getiriver** *(Denizli)* **[*Bak* : Gir - men]**

Germesik [*İs.*], Yaban kızılcığı *(Bayadı «Ordu»)*

Germicek [*İs.*], Değirmen taşları arasında, alt taşın ortasından yukarı taşa geçirilmiş balta biçiminde bir demir olup, üst taş bunun üzerinde döner *(Ordu; Muscalı «Çarşamba - Samsun»)* **[*Bak:* Baltancık]**

Germişa [*İs.*], **Germişa olmasa değirmen taşları birbirine değer** *(Samsun)* **[*Bak:* Balta 1, baltacık, baltancık]**

Gerne [*İs.*], **1.** Hendeklerden suyu geçirip başka bir tarafa akıtmak için tahtadan yapılmış sandık biçimindeki oluk *(Eskişehir; Kütahya)* **[*Bak:* Germe, 8]** — **2.** Çamur veya taş taşımağa yarıyan teskere *(Kirpe «Safranbolu - Zonguldak»)* **[*Bak:* Genye]**

Gernek [*İs.*], **1.** Topaç *(Malatya)* — **2.** Bulgur yapılan bir nevi kabuklu buğday *(Safranbolu «Zonguldak»)* **[*Bak:* Gernik]**

Gerneşmek [*İs.*], **1.** Gerinmek *(Çataloluk, Bakırdağı «Develü», Kayseri; Kırşehir; İst.* [*Muh.*]*; Çakıralan «Havza - Samsun»; Çatallı «Mut», İçel; Kilis «Gaziantep»; Erzurum)* **[*Bak:* Genneşmek]** — **2.** İnadetmek *(Tosya «Kastamonu»)* **[*Bak* : Derneşmek, 2]**

Gerni [*İs.*], Hendek içine konulan tahta su oluğu *(Dereköyü «Emet - Kütahya»)* **[*Bak:* Germe 8, gerne]**

Gernik [*İs.*], Bulgur yapılan ve kaplıca yani siyez gibi kabuklu olup başak, taneleri de siyezden irice ve parlakça olan bir çeşit buğday *(Çorum; Daday «Kastamonu»; Sinop ve Samsun illeri)* **[*Bak:* Siyez]**

Ger ördek [*İs.*], Yaban veya ehlî ördeğin dişisi *(Tire «İzmir»)*

Gerp [*İs.*], **1.** Çekilme, bozgunluk *(Kozan «Seyhan»)* — **2.** Miras, emeksiz kazanç *(Elbistan «Maraş»)*

Gerpelit [*İs.*], Pırnal meşesi *(Beyşehir «Konya»)*

Gers [*İs.*], Yetişgin, bülûga ermiş kız: **Ahmedin kızı büyümüş gers olmuş** *(Lohan «Gaziantep»)*

Gertik [*S.*], Kalın: **Ne [illegible] gertik adammış** *(Emirdağ «Afyon»)*

Gertlek [*S.*], **1.** Elmacık kemikleri çıkık, ağzı büyük, dişleri dışarı fırlamış çirkin yüzlü kimse: **Hele şu gertleğe bak, kendini dev aynasında görüyor** *(Konya)* — **2.** Sıtma gibi bir hastalık dolayısiyle karnı dışarı çıkmış, şiş karınlı *(Konya)* ***[Bak: Gembeş]***

Gertlez [*S.*], Çalık benizli, kansız çehreli kimse: **Yine gertlez Ayşe geliyor, hiç sevmem şu kadını** *(Konya)*

Gerü [*İs.*], **1.** Kağnı arabalarında iki ok arasına konulan ağaç dayak, destek *(Navru köyü [?])* — **2.** Dalları çekip meyvaları toplamağa yarıyan ucu çengel ağaç *(Samsun)* ***[Bak: Kevük]***

Gerüğ [*İs.*], Koyun veya kuzuları tutmak için kullanılan ucu çengelli değnek; meyva toplamak için kullanılan ucu çengelli sırık *(Ordu)* ***[Bak: Gerevi, gerü, kevük]***

Gerve [*İs.*], Ayakkabı koncu *(Vona, Ordu)*

Gervilemek [*F.*], İşi muntazam yapmak *(İçel)*

Gerzem [*İs.*], Bir yaşındaki erkek oğlak *(Düğrek «Muğla»)*

Ges [*İs.*], **1.** Çamaşır [yıkama] *(Urfa; Selimiye «Milâs - Muğla»)* — **2.** [*S.*] Kısa, eksik: **Bu palto bana ges geldi, az uzununu ver** *(Göksün «Maraş»)* — **3.** [*S.*] Orta, vasat *(Urfa)*

Geseges [*S.*], Ne iyi, ne kötü, ikisi ortası olan şey *(Ereğli «Konya»)*

Gesger [*İs.*], Damların üstüne dökülen killi toprak *(Zıvana «Toğrul - Gümüşane»)*

Gesi [*İs.*], Çamaşır, geyisi *(Kastamonu; Bartın «Zonguldak»; Manavgat «Antalya»; Diyarbakır)*

Geşik [*İs.*], Alâimisema *(Kemaliye «Malatya»)* ***[Bak: Alkuşak, ebem kuşağı]***

Get [*İs.*], **1.** Çentik, gedik, oyuk *(Bornova «İzmir»)* — **2.** Dağ ve tepelerdeki çukurluklar *(Kelkit «Gümüşane»)* — **3.** Pot, biçimsiz [elbise] *(Ahlat «Bitlis»)*

Getgüt [*İs.*], Arazideki çukur: **Çayırın getgütleri** *(Nurgâh «Erzurum»)*

Getmek [*İs.*], Gedik açmak *(Tarsus «İçel»)*

Getne [*İs.*], Meyilli arazide bilhassa bağ yapmak için toprak taşıyarak yapılan setler *(Kayseri)*

Getteş [*S.*], Kibirli, mağrur *(Şıhlı «Kayseri»)*

Gev [*İs.*], Killi ve yapışkan toprak *(Mansurlu köyü «Feke - Seyhan»)*

Gevar [*İs.*], Bahçeleri sulamak için çayırdan, ufak bir arkla alınan kol *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Gevcen [*İs.*], Meyva toplamakta kullanılan ucu iğri sırık *(Samsun)* ***[Bak: Gerüğ]***

Gevçen [*İs.*], Çorap tığı *(Kastamonu)*

Geveç [*İs.*], Tarlada ekin çekmeğe yarıyan tırmık *(Tokat ve dolayı)*

Geve çivisi [*İs.*], Saban kılıcının deliğine takılan çivi *(Eğridir «Isparta»)*

Geveke ve Göğe [*S.*], Kaba ve hafif *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)* ***[Bak: Kevsek]***

Gevel [*İs.*], **1.** Akar suların akıntısını değiştirmek için önüne yığılan çamur set *(Nevşehir «Niğde»; Kayseri)* — **2.** Bir küreğin ağzı kadar geniş olan su arkı *(Bolvadin «Afyon»)*

Gevele [*İs.*], **1.** Saban okunun ön taraf ucuna çakılan ağaç çivi *(Ereğli «Konya»; Kütahya; Tatarlı [?]; An-*

talya; Burdur) — **2.** Ahır, samanlık gibi binalar üzerine atılan ağaç *(Söğüt «Bilecik»; Satılmış «Eskişehir»)* **[Bak: Ustun]** — **3.** Kerestelik ağaç *(Bozüyük «Bilecik»)* — **4.** İplik turası *(Avasköy [?])* — **5.** Elemye, çıkrık, çözgü *(Acıpayam «Denizli»)* **[Bak : Keçre]**

Geveleşmek [*F.*], El ile şakalaşmak *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Geveme [*İs.*], Kaşıntı yapan bir türlü cilt hastalığı *(Buluklu «Mersin - İçel»)*

Geven [*İs.*], Harman süpürgesi *(Karacaviran [?])*

Gever [*İs.*], **1.** Bostan veya bahçeleri sulamak için açılan ince suyolu, ark, karık *(Bozca, İncesu, Sadık, Mucur, Kayseri; Bükeler «Kızılcahamam», Ayaş, Ankara; Efsus «Elbistan», Önsen «Maraş»; Babayağmur «Boğazlıyan», Hisarbey «Maden», İncirli «Yozgat»; Kızılcaviran «Tokat»; Koyulhisar «Sivas»; Genezin «Avanos», Kırşehir; Halfeti, Gaziantep; Çakır «Şebinkarahisar - Giresun»; Urfa; Elişkirt «Ağrı»; Elâzığ; Üzümlü «Fethiye - Muğla»; Yarhisar, Büyükyenice, Bilecik; Acıpayam «Denizli»; Darende «Malatya»; Sinop; İnkili «İznik - Bursa»; Lâpseki «Çanakkale»; Çavuşçu «Ilgın - Konya»)* — **2.** Soğuk *(Cebelibereket «Seyhan»)* — **3.** Ark suyunu maşalalara bağlamak için delinip konulan taş *(İsgübü «Kayseri»)* — **4.** Boyunduruğun kayış bağlandığı yeri *(Argıthan «Ilgın-Konya»)*

Gevere [*İs.*], Sabanın kılıcını saban oku ile kaşa raptetmek için kullanılan demir çivi *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Geverlemek [*F.*], Sebze bahçesini ikinci def'a sulamak *(Toprakkale «Osmaniye - Seyhan»)*

Gevermek [*F.*], Bahçeyi sularken kürekle suya yol açmak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Geveze [*İs.*], Keçilerin boynuna takılan küçük çan *(Kavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Gevge [*S.*], Çalçene, geveze: **Gevge kadın, kimseye lâf bırakmaz ki, çenesine hırsız taşı değsin** *(Konya)*

Gevgeç [*S.*], **1.** Büyük ağızlı ve seyrek dişli adam *(Erzurum)* — **2.** Düşük kulaklı hayvan: **(Senin beygir çok gevgeç :** *Saimbeyli «Seyhan»; Bahattin «Ulubey - Ordu»;* **Gevgeç eşek beş para etmez :** *Mahmutlar «Tire - İzmir»)* — **3.** Sarsak [adam] *(Erzurum)*

Gevgene [*S.*], **1.** Geveze *(Büyükelvat «Akseki - Antalya»)* **[Bak: Gevke]** — **2.** Keçe biçiminde fakat bir tarafı kıllı bir örtü *(Çandır «Giresun»)*

Gevgeş [*S.*], Kulakları düşük hayvan *(Köşker «Kırşehir»; Adana «Seyhan»)*

Gevgeş getirmek [*F.*], Bir işi noksan, hileli ve tehirine sebep olacak şekilde yapmak *(Üçkuyu «Çal - Denizli»)*

Gevgez [*İs.*], Danaburnu denilen böcek, buzağıdişi *(Beypazarı «Ankara»)*

Gevcin [*İs.*], **1.** Fasulyanın hayvanlara yedirilen kuru sap ve yaprakları, yeşil fasulyanın kılçıkları *(Ordu)* — **2.** İçinden taneleri çıkarılmış fasulya kabuğu *(Giresun)* — **3.** Lifleri alınmış kendir sapları ve çöpleri *(Kastamonu)* — **4.** Kendirin, taranırken taraktan dökülen döküntü ve yoluntusu: **Saçları gevcin gibi olmuş** *(Tokat)*

Gevgille [*İs.*], Çürük ceviz *(Alanya «Antalya»)*

Gevigen [*İs.*], Hayvanata musallat olan bir nevi sinek *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»)*

Gevik [*S.*], **1.** Çenesi yamık ve çarpık *(Bağyaka «Fenike - Antalya»; Eskişehir)* — **2.** Çalçene, geveze *(Eskişehir; Büyükdere «Burhaniye», Balıkesir)* — **3.** [*İs.*] Ucu iğri değnek *(İnebolu «Kastamonu»)* — **4.** [*İs.*] Ağaç köklerinin kurumuş parçaları *(Seyit «Giresun»)* — **5.** [*İs.*] Bir hizmet mukabili verilen ziyafet, hediye ve bilhassa rüşvet (**Gevik yedirmeden bu işi gördüremiyeceğiz** : *İst.; Konya; Balıkesir)* — **6.** [*İs.*] Çocuklara verilen çiğnemik *(İzmir)* — **7.** Ağzında dişi olmıyan [kimse] *(Tire «İzmir»; Bağyaka «Fenike - Antalya»)* — **8.** Yırık ağızlı [kimse] : **Bırak şu geviği hiç sevmem** *(Fethiye «Muğla»)* — **9.** Koyu kırmızı ile siyah karışmasından hasıl olan bir renk: **Gevik keçi** *(Kars)*

Gevilcen [*İs.*], **1.** Ateş karşısında fazla ısınmaktan yüz, el ve bacaklarda meydana gelen kırmızı benekler (**Ateşten ıraklaş, gevilcenlenirsin* Güzelliğin gider sonra cinlenirsin:** *Nuh «Afyon»; Çanakkale; Alayunt «Kütahya»)* — **2.** Bacaklarda meydana gelen para gibi kırmızı bir cilt hastalığıdır ki tutulanlar soğuğa dayanamazlar *(Kitiz «Göksün - Maraş»)*

Gevilcenli [*S.*], Sevgisiz; itibarsız [uyuz kelimesi gibi hastalıklı ve iğrenç anlamından alınarak] *(Çiğil «Konya»)*

Gevilmek [*F.*], Eyilmek: **Yaş olan bir tahtanın üzeri bastırılmayınca güneşten gevilir** *(Muğla)* **[Bak: Yamılmak]**

Gevin [*İs.*], **1.** Ağaç, çalı ve ot bitmeyen yer *(Gösün «Maraş»)* — **2.** [*S.*] Tatlı, lezzetli: **Arpa ekmeği çok gevin olur** *(Öteyüz «Zonguldak»)*

Gevinti [*İs.*], Bıçkı talaşı *(Burdur)*

Gevir [*İs.*], Sık ağaçlıklarda bir ağaçtan öbür ağaca geçmek için uzatılmış dal *(Ayancık «Sinop»)*

Gevirdemek ve **Gevildemek** [*F.*], Gevezelik etmek *(Yazıköy «Safranbolu - Zonguldak»)*

Geviş [*İs.*], Orakçıların bir sıra üzerinde bulunuşu, saf tutma *(Kapıkaya «Amasya»)*

Gevişmek [*F.*], Ekin biçenler, aralarında yolma yarışı yapmak: **Geviştik birinciliği ben kazandım** *(Amasya)*

Gevizgen [*S.*], Soğuktan yüzünün tüyleri dikenleşen [adam] *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)*

Gevle [*İs.*], **1.** Saban okunu ökçeye bağlıyan çivi *(Barla «Eğridir - Isparta»; Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)* — **2.** Yeni uzayan asma dalı *(Fariske «Ermenak - Konya»)* — **3.** Aşure *(Ahmetçe «Çanakkale»)*

Gevlenk [*İs.*], *(Bozlar «Burdur»)* **[Bak: Aktıraş, bisleyeç, bişirgeç]**

Gevletmek [*F.*], Bir şeyi bildiği halde bilmezlikten gelerek karşısındakine boş yere söz söyletmek: **Sen biliyorsun amma beni gevleteceksin** *(Çiğil «Konya»)*

Devrekmek [*İs.*], Kavun keleği *(Körez «Kula - Manisa»)* **[Bak: Hıyarlama]**

Gevrele [*İs.*], Testi *(Dedeler «Ereğli - Konya»)*

Gevremek [*F.*], Öfkelenmek, kızmak:

Yaprakları toplama babam gevrer *(Seyhan)*

Gevreze [*İs.*], Çok sıcak yapan ova *(Karahisar «İncesu - Kayseri»)*

Gevri [*S.*], Gerilmiş, sıkışmış: **Mekiğin vidasını sıkıştırırsan iplik gevri olur, açarsak gevşek olur** *(Bozantı «Karaisalı - Seyhan»)*

Gevrik [*İs.*], Bülûğ çağına kadar çocukların başında çıkan sivilce *(Diyarbakır)*

Gevriyen [*İs.*], Yaprağı kestane yaprağına benzer ve 1,5 metreye kadar uzar bir ot *(Niv «Bayburt - Gümüşane»)*

Gevselemek [*F.*], Hayvan, sevmediği ot ve samanı yemiyerek ağzında dolaştırıp dökmek *(Balıkesir; Konya)*

Gevsi [*İs.*], *(Bartın «Zonguldak»)* ***[Bak: Geysi, 1]***

Gevşemek [*F.*], Ağızda bir şeyi çiğnemek, geviş getirmek *(İçel; Bartın «Zonguldak»; Konya)*

Gevşürük [*İs.*], Meyva çekirdekleri un haline getirilerek unla karıştırılıp külde pişirilen çörek *(Azdavay «Kastamonu»)*

Gevük [*İs.*], **1.** Yaprağı olmıyan mısır gövdesi *(Ordu)* — **2.** Ucu çengelli sırık *(Kastamonu;* **Sepeti gevüğe astın mı?:** *Amasya)* ***[Bak : Çevgen]*** — **3.** Danası ölmüş ineği sağmak için dana derisine ot doldurarak meydana getirilen yapma dana *(Niğde)* — **4.** Sapı iğri baston: **Bizim köyde iyi gevük yaparlar** *(Bozcalı «Reşadiye - Tokat»)*

Geycek [*İs.*], İç çamaşırı *(Isparta; Yazıcı, Çağa «Bolu»; Tepecik «Simav - Kütahya»)*

Geycik [*S.*], Güzel: **Çok geycik kuzu** *(Danamandıra «İst.»)*

Geyecek [*İs.*], *(İzmir* [*Muh.*]; *Denizli)* ***[Bak: Geycek, pusat]***

Geyeleme [*İs.*], Tavuk gıdaklaması *(Heniske «Amasya»; Kızılcaören«Kütahya»)*

Geyem [*İs.*], İki senelik dişi keçi *(Kütahya; Eskişehir)*

Geyerek [*İs.*], Böğür, kaburga altı *(Kızılcaören «Kütahya»)*

Geyesi [*İs.*], *(İlâma, Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Seyhan)* ***[Bak: Geysi]***

Geyesilik [*İs.*], Çamaşırhane *(Kuşu «Hekimhan - Malatya»)*

Geygel [*İs.*], **1.** Köylerde yaylalarda oturup, rençperlikle beraber nal ve mıh yapan köy demircisi *(Kale «Erbaa - Tokat»; Muscalı «Çarşamba - Samsun»; Amasya* [*Muh.*]*)* — **2.** Kağşak, yerinde durmıyan: **Ne geygel adam** *(Tokat)* — **3.** [*S.*] Pezevenk *(Reis «Konya»)*

Geyges [*İs.*], Gezme *(Siirt)*

Geygi [*İs.*], Elbise, geyis *(Burdur)*

Geygin [*S.*], Düşmanlık besliyen *(Kükürt «Kütahya»)*

Geyicek [*İs.*], Yaban elması ve ağacı *(Sarıvadi «Ermenak - Konya»)*

Geyik kişi [*S.*], Erkek adam *(Çivril «Denizli»)*

Geyin [*İs.*], **1.** Geviş getiren hayvanlarda dişilik uzvu *(Yendiğin «Ilgın», Konya; Gökçesu «Bolu»; Kadirli «Seyhan»; Hacılar «Isparta»; Ayaş «Ankara»)* — **2.** Zaman, vakit: **Geç geyine kadar neredeydin ?** *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Geyincik [*S.*], Kendisiyle alay edilen [kimse] *(Deveviran «Bolu»)*

Geyinmek [*F.*], Eğlenmek, alay etmek **(Benimle ne geyinirsin, sen benden pek mi iyisin :** *Nallıhan, Sekili «Beypazarı-Ankara»; Deveviran,* **Ahmet benimle geyiniyor:** *Kıbrısçık «Bolu»)*

Geyis [*İs.*], Ruzıhızır *(Kılandıras «Sandıklı - Afyon»)*

Geyiz [*İs.*], **1.** Sert, kuru soğuk, ayaz *(Kurşunlu «Çanakkale»; Aliağa «Menemen - İzmir»; Kırkağaç «Manisa»)* — **2.** Bostan, pamuk ve bağlara ârız olan ve yaprakları buruşturan bir hastalık *(Gebeler «Kırkağaç - Manisa»)*

Geyle [*İs.*], Kışın kar çok olduğu zaman üzerinde yürüyebilmek için ayağa geçirilen ipten örme çarık *(Kastamonu; Balıkesir)* **[Bak: Giyle]**

Geyme [*İs.*], **1.** Elbise *(Sivas)* — **2.** Kadınların iş gömleği *(Elâzığ)*

Geymek [*F.*], Gevşemek *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Geymene [*İs.*], Nal, mıh yapılan yer, nalbant dükkânı *(Kastamonu)*

Geyn [*İs.*], **1.** *(Çukurköyü «Mut - İçel»)* **[Bak: Ģeyin]** — **2.** İnek ferci *(Çerkeş «Çankırı»)*

Geyni [*İs.*], *(Geriz «Samsun»)* **[Bak: Geyin]**

Geyrek [*İs.*], **1.** Kaburga kemiğinin altı *(Besni «Malatya»; İnebeyli «Karamürsel - Kocaeli»;* **Geyreğim çok ağrıyor :** *Kılbasan «Karaman-Konya»;* **Geyreğim kırıldı:** *Gördes «Manisa»; Afyon; Pazar «Kızılcahamam-Ankara»; İznik «Bursa»; Çaycuma «Bartın - Zonguldak»)* — **2.** Bahşiş *(Besni «Malatya»)* — **3.** Böbrek *(Mudurnu «Bolu»)*

Geyretlik [*İs.*], Kuşak üstüne sarılan meşin silâhlık *(Salkuma «Kayseri»)*

Geyri [*Zf.*], Sonra *(Bozhane «Beykoz-İst.»)*

Geysi [*İs.*], **1.** Çamaşır (**Geysi yıkadım :** *Kızılelma «Bartın», Hacıkadı, Devrek, Sırçalı, Kuzyaka, Safranbolu, Hisarönü, Zonguldak; Kastamonu;* **Bugün geysi yıkadık :** *Niğde; Konya; Ovasaray, Çorum; Bozön, Sabak «Silifke»; İçel; Samsun; Karakoca «Karacabey - Bursa»; Bolu; Bölceağaç «Bandırma - Balıkesir»; Hendek «Kocaeli»; Kula «Şebinkarahisar - Giresun [Muh.]»; Bornova, İzmir [Muh.]; Sarayköy [Muh.], Denizli; Sinop; Isparta; Akdamadeni «Yozgat»; Afyon; Turgutlu «Manisa»)* — **2.** Kirli çamaşır *(Zonguldak; Sunasa «Erbaa-Tokat»; Kastamonu)* — **3.** Mendil *(Zonguldak)*

Geysilik [*İs.*], Çamaşırhane *(Kastamonu; Samsun; Boyalı«Konya»; Kavak köyü [?])* **[Bak: Ģeyesilik]**

Geyvet [*İs.*], Devenin boğazına takılıp hamuduna bağlanan yassı ip, yular sapı *(Taşpınar «Karapınar - Konya»)*

Geyz [*İs.*], Zararlı kırağı *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)*

Gez [*İs.*], **1.** Üç yaşındaki dişi koyun *(Gülâbi «Yozgat»)* — **2.** Duvarların taşları arasına konulan harç *(Niğde;* **Duvarları gezletelim:** *Yapıntı «Mut-İçel»)* — **3.** Demir kesmeye yarıyan makas *(Elbistan «Maraş»)* — **4.** Bel kemiği, omurga *(Dadya «Mesudiye - Giresun»)* — **5.** Sıra dağların uzanıp giden sırtları *(Dadya «Mesudiye - Giresun»)* — **6.** Bel, geçit *(Gazi «Kozan», Seyhan; Havuz «Sivas»)* — **7.** Çorap şişi *(Berendi «Ereğli-Konya»; Akçakaya «Kayseri»)* — **8.** Nazar, bakış *(Kocabergoz «Bandırma - Balıkesir [Muh.]»)* — **9.** [*Zf.*] Kere, defa *(Elmalı «Antalya»; Ankara; Ayancık «Sinop»; Elbistan «Maraş»;* **Bu gez :** *Bornova, İzmir; Trabzon;* **Bir gez göreydim de öleydim :** *Akçakent «Nizip - Gaziantep»; Mara, İçel; Kurt «Küre», Kastamonu; Ço-*

rum) — **10.** Aptesane: **Geze gidiyorum** *(Ortaköy «Çal - Denizli»)* — **11.** Üç yaşında erkek keçi: **Bizim gezler yayılıyor** *(Güllühüyük «Çiçekdağ - Kırşehir»)* — **12.** Boyunduruklarım aralık yerlerindeki kertikler *(Duma «İnegöl - Bursa»)* — **13.** Kerpeten (**Gezi getir şu çiviyi çıkaralım:** *Seydiler «Fethiye - Muğla»; Kapaklı «Kaş - Antalya»)* — **14.** Bir yaşındaki keçi: **Bizim gez çok boylu** *(Ortahisar «Ürgüp-Kayseri»)* — **15.** Tahtadan yapılan evlerde kapı pervazlarını birbirine geçirmek için uçlarına açılan oluk *(Kartoz «Eğridir - Isparta»)*

Gezdan [*İs.*], **1.** Oğlak: **Bugün gezdanları davara kattık** *(Deliviran «Çubuk - Ankara»)* — **2.** İki, üç yaşında olan tiftik keçi *(Bozoğlu «Çankırı»; Eskişehir)* — **3.** İki yaşından sonra doğurmıyan kısır keçi *(Kıbrısçık,* **Dün elli gezdan sattım:** *Deveviran «Bolu»)* — **4.** İki yaşındaki dişi keçi (**Dört tane gezdan aldım:** *Güdül, Ayaş,* **İnce ve uzun turalı gezdan iyi damızlık olur :** *Beypazarı «Ankara»)*

Geze [*İs.*], **1.** Göz, menba *(Ş. A.)* — **2.** Kız, gelin gittikten sonra çeyiz kaldırma töreni *(İbriktepe «İpsala - Edirne»)* — **3.** Gerdekten sonra oğlan ve kız evlerinin verdikleri karşılıklı ziyafet *(Çanakkale; Kızılcıkdere «Kırklareli»)* — **4.** Öküz arabasının iki oku arasına açıklığı muhafaza için geçirilen ağaç *(Tokat)*

Gezeğen [*S.*], **1.** Çok gezen *(Urfa)* — **2.** [*İs.*] İki yaşında kuzulayıp da kısır kalan keçi *(Hatunsaray «Çumra - Konya»)* **[Bak: Yazmış]**

Gezek [*İs.*], **1.** Seyir, tenezzüh (**Bizim komşular gezeğe gitti :** *İzmit; Belekler [?]; Erzurum; Ilğın «Konya»; Denizli)* — **2.** Müşterek bir tarlayı hissedarlardan her birinin birer yıl sıra ile ekmesi *(Zonguldak)* — **3.** Köyün umumî odasına gelen misafire ve köy imamı ile korucu, çoban gibi köy işlerinde kullanılanlara her evden sıra ile gelen yemek (**Ahmet ağaya söyle de gezek sırası ona geldi imam sonra aç kalmasın :** *Muratlıça, Edirne [Muh.]; Karabiğa «Çanakkale»; Zeytinli, Edremit, Manyas «Balıkesir»; Papasköy «Samsun [Muh.]»; Çamaltı, Tire, Torbalı «İzmir»; Burunkaya«Zonguldak»; İst.; Hereke «Gebze-Kocaeli»)* — **4.** En önde giden öküz arabası: **Samsuna giderken bizim araba gezekti** *(Kavak«Samsun»)* — **5.** Nöbetle sığır gütme *(Güdül «Ayaş», Keşanuz «Ankara»;* **Gezek sırası kimde:** *Körez «Kula - Manisa»)* — **6.** Mer'a *(Güneydivanı «Taşköprü - Kastamonu»; Erzurum)* — **7.** Sürü halinde otlıyan hayvan kümesi *(Alayunt «Kütahya»; Denizli)* — **8.** Anbar önündeki sofa *(Safranbolu «Zonguldak»)* — **9.** Seyyah *(İzmir)* — **10.** Köy ve kasabalarda geceleri sıra ile toplanma, arifâne, erfene *(Güneydivanı «Taşköprü - Kastamonu»; Alayunt «Kütahya»; Cebeciler «Afyon»;* **Bu gece gezeke neredeyiz :** *Bursa; Havutlu, Isparta; Sengüme «Burdur»)* — **11.** Pirinç, buğday ekilen tarlalar: **Pirinç gezeği, buğday gezeği** *(Boyabat «Sinop»)* — **12.** Bir işde keşikle yardımlaşma *(Ortabereket «Ankara»)* — **13.** Gezecek yer *(Gerze «Sinop»)*

Gezekci [*S.*], **1.** Sığır çobanı *(Kuyucak «Aydın»)* — **2.** Seyyar satıcı, çerçi *(Zile «Tokat»)*

Gezelek [*İs.*], Mesire *(Belekler «Seyhan»)*

Gezeleme [*İs.*], **1.** Zifafdan sonra güvey ve gelinin hısım akrabayı ziyaretleri *(Balkur «Devrek-Zonguldak»)* — **2.** Herhangi bir saz üzerinde iskala yapma *(Kırşehir)*

Gezelemek [*F.*], Sıkıntılı ve müşkül bir vaziyette dolaşmak *(Ahırlı «Ankara»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kayseri; Durlaz «Ereğli - Konya»)*

Gezelge [*İs.*], Mesire, cevelângâh : **Biz de at oynatmıştık bu gezelgede** *(Seyhan)* ***[Bak: Gezelek]***

Gezem [*İs.*], **1.** İki yaşında dişi keçi **Çarşıya çok gezen gelmiş :** *Tire «İzmir»; Alibozlu«Bahçe», Misis«Seyhan»; Pınarbaşı «Karaman-Konya»; Akalan «Orhaneli - Bursa»; Antalya; Barla «Eğridir», Keçiborlu, Alibey, Yukarıdinek, Isparta; Belenli «Sertaç - Burdur»)* ***[Bak: Kerkim, yazmış]*** — **2.** Kısır keçi veya koyun: **Gömülü para gezem gibidir** *(Balkanda «Beyşehir - Konya»)* — **3.** Üç yaşında oğlak: **Gezemden gezeme fark var** *(Baklan «Çal - Denizli»)*

Gezemek [*İs.*], Merdiven başındaki sahanlık *(Diyarbakır)*

Gezen [*İs.*], **1.** Kudret helvası **(Gezen düştü bal çok olacak :** *Navdalı «Mut», İçel)* ***[Bak: Gezengi, gezengevi]*** — **2.** Hattı taksim üzerindeki iniş çıkışlar *(Güllühüyük «Çiçekdağ - Kırşehir»)* ***[Bak: Gertlez]***

Gezenek [*İs.*], **1.** Dehliz, koridor *(Erzurum; Sivas; Kayseri; Malatya; Urfa)* — **2.** Balkon *(Urfa)* ***[Bak : Gezemek]*** — **3.** Mesire *(Arapköy «Ordu»; Bartın «Zonguldak»)*

Gezengevi [*İs.*], Kudret helvası *(Elâzığ; Diyarbakır; Mardin)* ***[Bak: Gezen 1, gezengi]***

Gezengi [*İs.*], Kudret helvası *(Mazgirt «Elâzığ»)* ***[Bak : Gezrengevi, gezen 1]***

Gezenik [*İs.*], *(Erzurum)* ***[Bak: Gezemek]***

Gezenti [*İs.*], **1.** Sebzelerde, ve ençok baklada bulunan bir nevi böcek*(Hayrabolu «Tekirdağ»)* — **2.** [*S.*] Çok gezen kadın ve erkek*(Edirne [Muh.])*

Gezer [*İs.*], **1.** Havuç *(Sille «Konya»)* — **2.** Cin, peri, ölü ruhu gibi mevhum ve muhayyel şeyler, tayf, karakoncolos, hortlak: **Falan evde gezer var, tekin değil** *(Malatya)* — **3.** Geceleri fena niyetle dolaşan kimseler: **Bizim mahallede gezer yok** *(Malatya)*

Gezergi [*İs.*], Seyyar çingene: **Bu sene gezergiler yaylağa çıkmadı** *(Artvin «Çoruh»)*

Gezergiç [*İs.*], Sabanla eyefi birbirine bağlamakta kullanılan ağaçtan yapılmış bir türlü aygıt *(Akseki «Antalya»)*

Gezevir [*İs.*], Sazdan yapılmış kulübe *(Alanya «Antalya»)*

Gezevür [*İs.*], Üzerleri saz ve çalı ile örtülmüş yayla evleri *(Hadım «Konya»)* ***[Bak: Alacık, huğ]***

Gezezan [*İs.*], Bir yaşından iki yaşına kadar olan dişi keçi *(Elecik «Ankara»)* ***[Bak: Gezzen]***

Gezge [*İs.*], Devriye *(Mardin)*

Gezgeçik [*İs.*], İki yaşında doğuran keçi *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)* ***[Bak: Gezezan]***

Gezgele [*İs.*], Çamur tezkeresi *(Urfa)*

Gezgen [*S.*], Çok gezen *(Denizler «Çal - Denizli»)* ***[Bak: Gezgüç]***

Gezgere [*İs.*], Çamur tezkeresi *(Bürhanettin «Ordu»)* ***[Bak: Gezgele]***

Gezgezme [*İs.*], İki yaşında kısır keçi (*Kargı «Tosya - Kastamonu»*)

Gezgiç [*İs.*], **1.** Seyyah (*Isparta; Denizler «Çal - Denizli»; Belkeler «Ilgın-Konya»*) — **2.** [*S.*] Dilenci (*Denizler «Çal - Denizli»*)

Gezgin [*S.*], Geceleyin sessiz ve gizlice gezen (*Lice «Diyarbakır»*)

Gezgüç [*İs.*], Seyyah, çok gezen (*Niksar, Zile «Tokat»*) [*Bak: Gezgen*]

Gezi [*İs.*], **1.** Seyahat (*Kumbağ «Tekirdağ»; Çavuşluköy «İst. [Muh.]»*) — **2.** Düğünlerde ev ev kına gezdirme (*Edirne*) — **3.** Ârifane, sıra ile yemek verme ve yeme (*Gelibolu «Çanakkale»*) — **4.** Köşe (*Balıkesir*) — **5.** Süpürge (*Erzurum*) — **6.** Hâreli ipek kumaş: **Harput gezisi; Diyarbakır gezisi** (*Malatya*)

Gezik [*İs.*], **1.** Köyde nöbetle her gün, her evden birinin çobanlık yapması (*Orta, Dalkoz «Ilgaz - Çankırı»*) — **2.** Öküz çobanlarına verilen sıra yemeği (*Maruf, Orta «Çankırı»*)

Gezim [*İs.*], Gezecek yer (*Milâs ve çevresi «Muğla»*)

Gezin [*İs.*], İki üç yaşında keçi (*Maraş, Kocaözü «Hekimhanı - Malatya»*)

Gezinmek [*F.*], Muğalataya boğmak, baştan savmak (*Burunkaya «Zonguldak»*)

Gezintili [*İs.*], Kenarı kıvrık fötr şapka (*Karalarbucağı «Seyhan»*)

Gezir [*İs.*], Hizmetçi, yanaşma (*Hereke «Gebze - Kocaeli [Muh.]»*) [*Bak: Gizir*]

Gezlam [*İs.*], İki yaşında keçi (*Dişli «Bolvadin - Afyon»*)

Gezleme [*İs.*], Gerdekten sonra güveyin kaynanasına el öpmeğe ve teşekküre gitmesi (*Sofular, Yakademirciler, Karamusa «Zonguldak»*)

Gezme [*İs.*], Kısır keçi (*Maksutlu «Çorum»*)

Gezmelik [*İs.*], Bayramlık elbise (*Erzincan*)

Gez yarmak [*F.*], İnek, kısrak gibi hayvanlar doğurma zamanı geldiği halde o yıl doğurmamak (*Kameni «Konya»*)

Gez yaz [*İs.*], Yavrulamıyan iki yaşında keçi (*Taşkaracalar «Çankırı»*)

Gez yazdı [*İs.*], **1.** Doğurma zamanı geldiği halde doğurmıyan keçi (*Alan «Çumra - Konya»*) [*Bak: Az - man, 4*] — **2.** İki yaşındaki kıl keçi (*Pınarbaşı «Karaman - Konya»; Yenisu köyü «Silifke - İçel»*)

Gez yazılı [*İs.*], İki kuzusu bulunan koyun (*Konya*)

Gez yazmış [*İs.*], Beş yaşından sonra boğaya gelmiş inek (*Boztepe «Kozan - Seyhan»*)

Gezzan [*İs.*], Bir yaşından iki yaşına kadar olan dişi keçi (*Ankara*) [*Bak: Gezezan*]

Gı [*İs.*], Deve, koyun veya keçinin yuvarlak tersi (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»*)

Gıbıdık [*İs.*], Koşma (*Bozüyük «Bilecik»*)

Gıbırgı [*İs.*], Küçük çıngırak (*Dedeler «Konya»*)

Gıbırtmak [*F.*], Koşmak (*Antalya; Konya; Zonguldak*)

Gıbış gıbış [*Zf.*], Yavaş yavaş: **Gıbış gıbış geliyor** (*Kozan «Seyhan»*)

Gıcan [*İs.*], Kışlık ekmek asmağa mahsus çengel (*Kemaliye «Malatya»*)

Gıcarmak [*F.*], Oyunda mızıkcılık etmek: **Ahmetle oyun oynamaya gelmez, çabuk gıcarır** (*Zile «Tokat»*)

Gıcı [*S.*], **1.** Genç (*Susığırlık «Balıkesir»*) — **2.** [*İs.*] Ufak, yuvarlak kar taneleri (*Malatya; Palat «Akçadağ - Malatya»; Gaziantep*) — **3.** [*İs.*] Yenilen otlar (*Ağızboğaz «Ereğli - Konya»*) — **4.** [*İs.*] Küçük kardeş (*Ortaköy «Çal - Denizli»*) — **5.** [*İs.*] Çam kozalağı (**Kışın gıcı-**

ları yakmak iyi olur: *Saray, Çankırı; İnebolu «Kastamonu»)* — **6.** [*İs.*] Ağustos böceği *(İst. [Muh.])* — **7.** [*İs.*] Deve, keçi, koyun, eşek gibi hayvanların yuvarlak pislikleri *(Çankırı)* — **8.** [*İs.*] Gelin mesti de denilen, semizotuna benzer ve yaprağı daha küçük bir çeşit ot *(Karakoca «Karacabey - Bursa»)* — **9.** [İs.] Tütün veya küçük boylu sebzelerin tohumu *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)*

Gıcı gıcı [*Zf.*], Acele acele: **Eve gıcı gıcı geldi** *(Gökçe «Adala - Manisa»)*

Gıcık [*S.*], **1.** Seciyesiz, güvenilmez adam *(İğdecik, Sancaklıboz, Manisa)* — **2.** Hastalık veya başka sebeple tabiî halde büyüyememiş adam *(Sancaklıboz, İğdecik «Manisa»; Çakallık «Serik», Alanya «Antalya»)* — **3.** [*İs.*] Saksağan *(Adala «Salihli - Manisa»)* — **4.** [*Zf.*] Rağmen : **Senin iyiliğine gıcık o hâlâ fena adamlarla görüşüyor** *(Sivas)* — **5.** [*İs.*] Keçi yavrusu *(Samsun)* — **6.** [*İs.*] Kuyruksuz koyun *(Çınarlı)* ***[Bak: Herek]*** — **7.** [*İs.*] Çam kozalağı *(Kalay «Bafra - Samsun»)* ***[Bak: Gıcı, 5]*** — **8.** [*İs.*] Kuzu *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **9.** [*İs.*] Vesvese, kaygı, telâş: **Bahar geldi, içimize iş gıcığı girdi** *(Gündoğdu «Bursa [Muh.]»)* — **10.** Cüce *(Eski«Ödemiş-İzmir»)* — **11.** [*İs.*] Kısa boylu, sütlü koyun: **Gıcıkların südü çok olur** *(Çorum)* — **12.** [*İs.*] Büyüyemiyen davar *(Bünyan «Pınarbaşı - Kayseri»)* — **13.** Kuyruğu düz koyun *(Akşehir «Konya»)*

Gıcık çıkarmak [*F.*], Mesele çıkarmak *(Edirne)*

Gıcıkdan otu [*İs.*], Isırgan: **Gıcıkdan otu mayasıla dermandır** *(Erzurum)* ***[Bak: Gıcıktan]***

Gıcıklı boran [*İs.*], Ufak darı şeklinde dolu ile karışık yağan yağmur: **Bir gıcıklı boran koptu Tanır köyünden * Eski tanır yaz olmağa başladı * Yeni bir haber geldi nazlı senemden * Deli günül şen olmağa başladı** *(Bostanlar «Bahçe - Seyhan»)*

Gıcıktan [*İs.*], Isırgan: **Gıcıktan ellerimi daladı** *(Ahlat «Bitlis»)*

Gıcık vermek [*F.*], Haset ve tahrik etmek, sevmiyenlere karşı kasden iyi vaziyette görünmek *(Gaziantep)*

Gıcılamak [*F.*], **1.** Hava birdenbire sertleşmek ve soğumak *(Ermenak «Konya»)* — **2.** Hücum, saldırma durumu almak *(Gaziantep)* — **3.** İsrar etmek, üzerine düşmek: **Onun bir gece daha kalması için çok gıcıkladık** *(Bolu)* — **4.** Acı acı ses çıkarmak *(Niğde)* — **5.** Ağaçlar şiddetli rüzgârdan sallanırken ses çıkarmak *(Keskin «Eskişehir»)* — **6.** Irmaklar coşmuş iken uğultulu ses çıkarmak: **Aşağıda Kızılırmak gıcılar * Yukarıda deli poyraz hıcılar * Sabah vakti suya giden bacılar * İçinizde nazlı yârim var mıdır** *(Çankırı)* — **7.** Sallanmak [beddua yerinde kullanılır] : **Tanrıdan dilerim ağaç gibi gıcıla !** *(Bor «Niğde»)* — **8.** Gıcırdamak *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **9.** Acele etmek, telâş etmek *(Uşak «Kütahya»)*

Gıcılı [*S.*], Hevesli; aceleci, evecen *(Çeneköyü «Hayrabolu - Tekirdağ»)*

Gıcıl parmak [*İs.*], Serçe parmak *(Cimin «Erzincan»)*

Gıcımık [*İs.*], İt burnu, yaban güllerinin dökülüp geçmesinden sonra gül dallarında kalan yuvarlak ve kırmızı

tohum zarfı *(Tevfikiye «Çanakkale»)*

Gıcırancık [*İs.*], Yeni yürümeye başlıyan çocukların yürümelerini temin etmek için yapılan ortası delik tekerlekli bir çeşit arabadır ki bununla çocuk yürümeye alıştırılır *(Kurfallı «Silivri - İst. [Muh.]»)*

Gıcır bükme [*İs.*], Kaşla göz arasında çabucak bir şeyi yoketme, büküp atma *(Tire «İzmir»)*

Gıcırdak [*İs.*], Salıncak; tahtaravalli *(Balçova «İzmir»)* *[Bak: Gıcırgaç, gıcır 1]*

Gıcır [*İs.*], **1.** Tahtaravalli *(Bor «Niğde»)* *[Bak: Gıcırtma]* — **2.** Lâstik, uzun çorap lâstiği *(Sasallı, Menemen, Kuşadası, Ödemiş «İzmir»)* — **3.** Loğ ağacı *(Yanpar «Mut-İçel»)* — **4.** Bir çeşit salatalık: **Bizim gıcırlar kartlaştı** *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)* — **5.** Ekin arasında biten ve yemeği yapılan bir çeşit ot *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)* — **6.** Yün şalvar *(Karahisar «Kayseri»)* — **7.** Neşe, heves: **Kocadım gıcırım söndü, gıcırım kaçtı** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **8.** Sakıza elestikiyet vermek için dişbudak ağacının meyvasından çıkarılan lâstik gibi bir eten *(Yalova «İst.»; Eskişehir; Çankırı)*

Gıcırak [*İs.*], Şeker kamışı mengenesi *(Demirdere «Kemalpaşa - Bursa [Muh.]»)*

Gıcırdamak [*F.*], Sıçramak, hoplamak *(Bozağaç «Alanya - Antalya»)* *[Bak: Gıcılamak]*

Gıcırga [*İs.*], Loğ ağacı, silindire takılan çatal ağaç *(Seyhan)*

Gıcırgaç [*İs.*], Salıncak *(Dursunbeyli «Balıkesir»)* *[Bak: Gıcırdak]*

Gıcırganmak [*F.*], İstiğna göstermek, nazetmek *(Araköy «Ordu»)*

Gıcırı bükmek [*F.*], Kıskıvrak ve ansızın iler tutar yerini bırakmaksızın bağlamak *(Bağyaka «Fenike - Antalya»)*

Gıcırık [*S.*], **1.** İki büklüm *(Erzincan)* — **2.** [*İs.*] Kürek *(Erzurumum)*

Gıcırlı [*S.*], Semiz, şişman : **Demin gıcırlı bir adam geldi, az daha sandalyeyi kıracaktı** *(Kavak«Samsun»)*

Gıcırlık [*İs.*], Sık ormanlık *(Nilüfer «Bursa [Muh.]»)*

Gıcırtma [*İs.*], Tahtaravalli *(Gerede «Bolu»)* *[Bak: Gıcır, 1]*

Gıcırtmaç [*İs.*], Tahtaravalli: **Bu sene bağda gıcırtmaça çok bineceğim** *(Maraş)*

Gıcışmak [*F.*], Kaşınmak: **Yaramın gıcışması geçti** *(İzmir [Muh.])* *[Bak: Gicişmek]*

Gıcıva [*İs.*], **1.** Sabanı boyunduruğa bağlıyan bağ, kayış *(Devecikonağı «Mustafakemalpaşa-Bursa»)* — **2.** Sabanla boyunduruğu birleştirmek için kayış yerine kullanılan bükülü ağaç *(Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»; Satılmış «Eskişehir»; Mustafakemalpaşa «Bursa»)*

Gıclamak [*F.*], Dişlemek, dişle koparmak *(Ahlat «Bitlis»)*

Gıcra [*İs.*], Şalvar: **Gıcrası çuhadan, yeleği atlastan** *(Bolu)*

Gıç [*İs.*], **1.** Dişle bir koparım şey: **Bir gıç ekmek, bir gıç elma** *(Ahlat «Bitlis»)* — **2.** Sacayağı : **Gıçı mangaldan kaldır** *(Afyon)* — **3.** Bacak *(Tokat; Şarkîkaraağaç «Isparta»)*

Gıçgırmak [*F.*], Ateş kıvılcımlanmak; birbirinin üzerine hiddetle yürümek *(Sivas)*

Gıçınlamak [*F.*], Çekinmek, tereddüt etmek *(Alayunt «Kütahya»)*

Gıçlamak [*F.*], Koşmak, süratle gitmek *(Akseki «Antalya»)*

Gıdak [*İs.*], Çocukların oyun oynarken yerlerini, başkası almaması için koydukları değnek veya taş **(Ömelimde gıdağım var=yerimden işanım var:** *Çankırı; Bolu) [Bak: Gıli, 4]*

Gıdaksınmak [*F.*], Küçük bir ikramdan yüzbulmak, dadanmak, tekrar istemek; hayvan yem veren kimseye veya yere alışmak *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)*

Gıdal [*İs.*], Balık ağı: **Gıdalı buraya getirin** *(Sökke «Giresun»)*

Gıdanak [*İs.*], Küçük sepet, oyuncak nevinden sepet *(Kervansaray «Zile - Tokat»)*

Gıdı [*İs.*], **1.** Oğlak *(Çeltikçi «Orhangazi - Bursa»)* — **2.** Gerdan **(Gıdım ağrıyor:** *Kılandıras «Sandıklı - Afyon»; İzmir) [Bak: Gıdık, gıdılık]*

Gıdıgıstı [*İs.*], Atların boynuna takılan iri mavi boncuk *(Paşabahçe «İst. [Muh.]»)*

Gıdık [*İs.*], **1.** Gerdan *(Ermenak, Hadım, Konya; Haymana «Ankara»; Kayseri; Çorum; Sivas; Kastamonu; Merzifon «Amasya»; Pazar «Tokat»; Bafra, Samsun; Çankırı; Nevşehir «Niğde») [Bak: Gıdı, 2]* — **2.** Oğlak *(Tokat; Elâzığ; Cebelibereket, Eflâkköyü «Seyhan»; Erzincan;* **Keçi nereye atlarsa gıdığı da oraya atlar :** *Gümüşane; Amasya; Sivas; Kars; Erzurum)* — **3.** Köpek yavrusu *(Yaylalı «Şile - İst.»; Bucak, Burdur)* — **4.** Fındık çubuklarından örülmüş olan yumurta veya çilek sepeti *(Samsun; Şebinkarahisar, Giresun)* — **5.** Hayvanların boynuna takılan boncuk *(Karacaviran [?]) [Bak: Gıdıgıstı]* — **6.** Çene altında bağlanan yemeni *(Safranbolu «Zonguldak»)* — **7.** [*S.*] Sözünü bilmiyen *(Isparta)* — **8.** Keçi *(Harput «Elâzığ»)* — **9.** Kuzu *(Malatya; Ağcu «Elâzığ»)*

Gıdıklık [*İs.*], Gerdanlık *(Sivas)*

Gıdılamak [*F.*], Bir şeyi yuvarlamak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Gıdıldamak [*F.*], Gittiği yerde fazla eylenmek: **Çok gıdıldama erken gel** *(Bolu)*

Gıdım [*İs.*], **1.** Çift sürerken sabana dokunan taşlar *(Başvartanik «Çemişgezek - Tunceli»)* — **2.** Halı dokunurken yapılan ilmek veya çözgü *(Kemaliye «Malatya»)*

Gıdıma [*S.*], Küçük *(Boyabat «Sinop»)*

Gıdım gıdım [*Zf.*], Azar azar *(Osmancık «Çorum»; Kızılelma «Bartın-Zonguldak») [Bak: Çim çim]*

Gıdırel [*S.*], Aklı kıt, akılsız *(Akşehir «Konya»)*

Gıdır gıymık [*Zf.*], Azıcık, bir parça *(Kastamonu)*

Gıdış [*İs.*], Kardeş *(Edremit «Balıkesir»; Ankara; Bergoz «Ezine - Çanakkale»; Elâzığ)*

Gıdıl [*İs.*], Çocuk, haşarı çocuk *(Altunzade «Karamürsel - Kocaeli [Muh.]»)*

Gıdılık [*İs.*], Yeni doğan çocuğa büyük anne tarafından donatılan beşik *(Malatya)*

Gıdım gıdım [*Zf.*], *(Muğla; Zonguldak) [Bak: Çim çim]*

Gıflı [*S.*], **1.** Süslü : **Şu kız çok gıflı** *(Ziyamet«Seyhan»)* — **2.** [*İs.*] Neşe *(Ziyamet «Seyhan»)* — **3.** Güzel : **Şu çiçek çok gıflı** *(Ziyamet «Seyhan»)* — **4.** [*İs.*] Gayret, heves: **Kadın kocasına demiş, gıfım geldi kırp yapağıyı; sonra gı-**

fım geçti sat yapağıyı *(Alayunt «Kütahya»)* — **5.** [*İs.*] Kadayıfcı süzgeci *(Madar «Bafra - Samsun»)*

Gıfır [*İs.*], Ansızın ölüm *(Geyran «Niksar - Tokat»)*

Gıfırdamak [*F.*], Ansızın ölmek *(Geyran «Niksar - Tokat»)*

Gıflı [*S.*], Biçimli, tetik, süslü, çalımlı: **Gıflı kız** *(Bakacak «Balıkesir»)*

Gığ [*İs.*], Deve, keçi, koyun gibi hayvanların yuvarlak pislikleri *(Şuhut «Afyon»; Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)*

Gıga [*İs.*], Ağabey, büyük kardeş *(Boyabat «Sinop»;* **Akşam gıgam kaçta geldi:** *Sidek «Kaş - Antalya»)*

Gıgalak [*İs.*], **1.** Deve pisliği *(Karaman «Konya»)* ***[Bak : Gığ]*** — **2.** Keçi ve koyun gübresi: **Tarlaya gıgalak atmıştım, bu sene iyi mahsul aldım** *(Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)*

Gıgık [*İs.*], Gerdan *(Vize «Kırklareli»)* ***[Bak: Gıdık, 1]***

Gıgırmak [*F.*], Boğazdan boğuk boğuk ses çıkarmak *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Gıgış [*İs.*], Harmandan artan iri saman *(Yanpar «İçel»)*

Gığlamak [*F.*], Gözleri yaşlanarak ağlamak *(Üskerles «Beyşehir - Konya»)*

Gıhra [*İs.*], El tezgâhlarında dokunan bir çeşit yün kumaş *(Daday «Kastamonu»)*

Gıış [*İs.*], **1.** Her şeyin küçük parçası: **Sandıkta şekerin gıışı kalmış; kömürün gıışlarını tartma** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Çığ parçaları *(Yozgat)*

Gıj [*İs.*], Kayısı ve erik gibi ağaçların çıkardığı zamk *(Kayseri)* ***[Bak: Kedibalı]***

Gık [*İs.*], Ayak *(Ankara köyleri)*

Gıl [*İs.*], Testi *(Erzincan)*

Gılamada [*İs.*], Budanmış bağ çubukları (**Bağdan gılamadaları daha getirmediniz mi ?** *Sarılar «Avanos - Kırşehir»; İsgübü «Kayseri»)*

Gılan [*İs.*], **1.** Siyah kıllı keçi *(Kastamonu)* — **2.** Kılı az keçi *(Muttalip «Eskişehir»)* — **3.** Üç dört metre uzunluğunda ağaç *(Hortu «Ereğli - Konya»)* — **2.** [*Ed.*] Şaşma bildirir *(Çanakkale)*

Gılav [*İs.*], Teşvik ve iğva: **Hasan bana bu işi Alinin gılavı ile yaptı; Mehmedin gılavcılığı çok yamandır** *(Yılanlı «Eğridir-Isparta»)*

Gılava [*S.*], Kalın kafalı, düşüncesiz *(Karahoca «Karacabey - Bursa [Muh.]»)*

Gıldabur [*İs.*], Büyük destere, bıçkı *(Arapkir «Malatya»)*

Gıldır [*İs.*], **1.** Gelinlik elbise *(Sivas)* — **2.** Kadınların salta biçimindeki hırkası *(Karahisar «Kayseri»)* — **3.** El değirmeni *(Satılmış «Eskişehir»)* — **4.** Kirli, çürük ipek kozası *(İznik «Bursa»)*

Gıldırak [*İs.*], Küçük çan *(Karapınar «Konya»)*

Gıldırdamak [*F.*], Kımıldamak, çabuk olmak: **Biraz gıldırdayıver** *(Narlıdere «İzmir»)*

Gıldırgıç [*İs.*], Karışık iş, fesat *(Lümbe «Yenişehir - Bursa [Muh.]»)*

Gıldır gücük [*S.*], Takatsiz, kuvveti az olan [kimse] *(Yozgat)*

Gıldırık [*İs.*], Küre, yuvarlak *(Erzincan; Çanakkale)*

Gıldırik [*İs.*], Kırıntı *(Erzincan)*

Gıldirek [*İs.*], Ezik ve fena olan ipek kozası *(Müslim sölöz «Orhangazi - Bursa»)* ***[Bak: Gıldır, 4]***

Gıldirik [*İs.*], Koyunun veya keçinin

yuvarlak pislikleri *(Harput«Elâzığ»)*

Gıle [*S.*], **1.** Ukalâ: **Mehmet te ne gıle şey; Hay gıle, başka zamanlar horoz gibi ötersin** *(Sille «Zıvarık - Konya»)* — **2.** Oyuncu; hokkabaz *(Seyhan; Mersin «İçel»)* — — **3.** [*İs.*] Buzağı *(Amasya)*

Gılgıl [*İs.*], **1.** Boğazı dar testi *(Ankara; Sivas; Erzincan;* **Gılgıla su koyun:** *Çeşme «İzmir»; Erzurum)* — **2.** Darı *(Gaziantep)* **[*Bak:* Gılgır, 1]** — **3.** Su kabağından yapılmış testi *(Lâhna «Hayrabolu - Tekirdağ»)*

Gılgır [*İs.*], **1.** Darı *(Sivas)* — **2.** Küçük hamur teknesi *(Giresun)*

Gılısa [*İs.*], Mandaların boğazlarında meydana gelen ve hırıltı peyda eden bir çeşit ağır hastalık *(Nilüfer «Bursa [Muh.]»)*

Gıli [*İs.*], **1.** Kertenkele *(Balıkesir [Muh.])* — **2.** Deve yavrusu *(Kocaköy «Çanakkale»)* **[*Bak:* Dorum]** — **3.** Kabuklu ceviz *(Ermenak «Konya»)* — **4.** Oyunda işgal edilen yere konan her hangi bir nişan *(Çankırı; Bolu)* **[*Bak:* Gıdak]** — **5.** [*N.*] Bana bak *(Samsun)*

Gılik [*İs.*], **1.** Tandır ve saçta pişirilen çörek biçiminde ve daha ufak ekmek *(Kelkit «Gümüşane»; Erzincan; Erzurum)* — **2.** Ardıç meyvesi *(Beşkarış «Altıntaş - Kütahya»)*

Gıllamak [*F.*], Yuvarlamak *(Oltu «Erzurum»)*

Gıllanmak [*F.*], **1.** Yuvarlanmak : **Tepeden taş gıllandı** *(Oltu «Erzurum»)* — **2.** Alay etmek: **Bende ne gördünüzde gıllanıyorsunuz** *(Denizler «Çal - Denizli»)*

Gıllek [*İs.*], Küçük dolu *(Manastır «Beyşehir - Konya»)*

Gıllemek [*F.*], **1.** Ehemmiyet vermek *(Nallıhan «Ankara»; Taraklı «Geyve - Kocaeli»)* — **2.** Hak yemek, oyunda mızıkçılık etmek: **O zaten her zaman oyunda gıller** *(Eğridir «Isparta»)*

Gıllenmek [*F.*], Saymak, mevki vermek *(Gediz «Kütahya»)*

Gılle parmak [*İs.*], Serçe parmak: **Gılle parmağım ağrıyor** *(Isparta)*

Gıllıgıdık [*İs.*], Ekşimik, ekşi yoğurt kurusu, kurut *(Edirne)*

Gıllık ve **Kıllık** [*İs.*], Marti kuşu: **Hava fırtınalı idi tepemde gıllıklar kötü kötü ötüyorlardı** *(Samsun)*

Gıltı [*İs.*], Testi *(Sivas)*

Gımçı [*İs.*], Ağaçların uçlarından süren fışkınlar *(Burdur)*

Gımgım [*Zf.*], Ağır ağır: **Gımgım yürüyor** *(Çorum)* **[*Bak:* Kım kım]**

Gımaşmak [*F.*], Sokulganlık göstermek: **Gımaşık insan sevilir** *(Çanakkale [Muh.])*

Gımçınmak [*F.*], Bir şeyi şiddetle istemek, çok arzu etmek *(Sivas)*

Gımız [*S.*], Cimri, kısmık: **Sen ne gımızsın kimseye on para vermiyorsun** *(Yerliköy «Terme - Samsun»)*

Gımlamak [*F.*], Yumurtlamak: **Sarı tavuk gün aşırı gımlar** *(Turgutlu «Manisa»)*

Gımramak [*F.*], Kımıldamak *(Kastamonu)*

Gımranmak [*F.*], Nazlanmak *(Ayancık «Sinop»)*

Gımraşmak [*F.*], **1.** Şakalaşmak *(Bursa)* — **2.** Gürültü etmek *(Kastamonu)*

Gınağlamak [*F.*], Ayıplamak: **Öyle yapma seni gınağlar** *(İlyas «Karamürsel - Kocaeli»)*

Gınak [*İs.*], Kenar *(Diyarbakır)*

Gınarmak [*F.*], Hakkına razı olmamak, itiraz etmek *(Kolu kısa «Konya»)*

Gınaştırmak [*F.*], Kapı gibi şeyleri aralık etmek *(Çeşme ve çevresi «İzmir»)*

Gıncıfır [*S.*], **1.** Oynak, hoppa, nazlı *(Kayseri; Denizli)* — **2.** Şık, derlitoplu; süslü *(Nar «Niğde»)*

Gıncık [*İs.*], Dişeti: **Gıncıklarım ağrıyor** *(Gündoğdu «Rize»)*

Gıncımak [*F.*], Oyun bozanlık etmek *(Bolvadin «Afyon»)*

Gıncırayık [*İs.*], Tahtaravalli *(Orhaniye «Marmaris - Muğla»)*

Gıncırdak [*İs.*], *(Denizli; Peçenek «Kızılcahamam - Ankara»)* ***[Bak: Gıncırayık]***

Gıncırlık [*İs.*], Tahtaravalli: **Bu gıncırlık sağlamdır** *(Turgutlu «Manisa»)* ***[Bak : Gıncırayık]***

Gıncıtmak [*F.*], Nazlanmak: **Haydi gıncıtma yapacaksan yapı ver** *(Konya)*

Gında [*İs.*], Kazmanın sivri tarafı *(Eldirek «Fethiye - Muğla»)*

Gındam [*İs.*], Dağ sırtlarında suların iki ayrı yamaca aktığı yerler, sırtlar *(Büyüksöğle «Elmalı - Antalya»)*

Gındık [*İs.*], Ağzı dar küçük çömlek *(Ahlat «Bitlis»)*

Gındıllamak [*F.*], Yuvarlak bir cismi yuvarlamak: **Arabanın tekerleğini gındıllaya gındıllaya getirdim** *(Karaköse «Erzurum»)*

Gındıllanmak [*F.*], Yuvarlanmak, tepe takla olmak *(Gümüşane)*

Gındır [*İs.*], Eğridir gölünde çıkan bir çeşit balık *(Eğridir «Isparta»)*

Gındırga [*S.*], **1.** Bodur *(Karabulut «Akşehir - Konya»)* — **2.** [*İs.*] Çorak yerlerde biten, tepesi iğne gibi olan ve yiyen hayvanı ishale uğratan yapraksız bir çeşit ot *(Ağrı)*

Gındırık [*İs.*], Kapı ve pencerenin yarı açılmışı: **Kız kapıyı gındırık bırak, duman çıksın** *(Tuzla «Seyhan»)*

Gındırlamak [*F.*], Yuvarlamak *(Erzurum)* ***[Bak Gındıllamak]***

Gındırmak [*F.*], **1.** Kapıyı az açık bırakmak *(Seyhan)* — **2.** Teşvik etmek *(Anamur «İçel»)*

Gınga [*İs.*], Yeşil kabuğundan çıkmış taze ceviz *(Kastamonu; Kıreli «Beyşehir - Konya»)*

Gıngıl [*S.*], Pek ince *(Yozgat)*

Gıngılıç [*İs.*], Tahtaravalli *(Bahçe «Seyhan»)* ***[Bak: Gınpiloş, gıngıraç, gıngraç, gıngırıç]***

Gıngıloş [*İs.*], Tahtaravalli *(Bahçe «Seyhan»)* ***[Bak: Gıngılıç, gıngıraç, gırgırgaç, gıngırıç]***

Gıngıraç [*İs.*], Tahtaravalli *(Korucuköy «Edirne [Muh.]»)* ***[Bak: Gıngılıç, gıngıloş, gıngırgaç, gıngırıç]***

Gıngırgaç [*İs.*], Tahtaravalli *(Çivril «Denizli»)* ***[Bak: Gıngılıç. gıngıloş, gıngıraç, gıngırıç]***

Gıngırıç [*İs.*], Tahtaravalli *(Küçükçaylı «Dörtyol - Hatay»)* ***[Bak: Gıngılıç, gıngıloş, gıngıraç, gıngırgaç]***

Gınık [*S.*], **1.** Aç gözlü, obur *(Akpınar «Ordu»)* — **2.** Hasis *(Ünye «Ordu»)* — **3.** Huysuz çocuk: **Şu çocuk ne kadar gınık** *(Bulancak «Giresun»)*

Gınıkmak [*F.*], **1.** Alışmak; tecrübe görmek (**Bizim çocuk inek südü ne iyi gınıktı**: *Tuzla «Seyhan»; Şekerveren «Edremit - Balıkesir»; Danişmet,* **Velinin köpeği çakal tutmağa gınıkmış** : *Kızılköy «Ezi-*

ne - Çanakkale») **[*Bak:* Avukmak, 2]** — **2.** Bir işi yapmağa heves etmek, kendini yormak *(Kıbrısköy «Ankara»; Gümüşane)*

Gınıktırmak [*F.*], Alıştırmak: **Ahmet tosunları arabaya gınıktırdı; Öğretmen çocukları mektebe gınıktırdı** *(Muratobası «Bayramiç - Çanakkale»)*

Gıpçık [*İs.*], Hergele, at sürüsü *(Antalya)*

Gır [*İs.*], **1.** Zift *(İst. [Muh.])* — **2.** [*S.*] Kol damarları büzülmüş, çolak *(Ahlat «Bitlis»)*

Gırağ [*İs.*], Kıyı, kenar *(Yağlar «Ödemiş - İzmir»)*

Gıragıra [*İs.*], Sığırcık cinsinden siyah ve küçük bir kuş, ötleyen kuşu *(Elâzığ)*

Gırak [*İs.*], Kenar: **Gelirken seni köyün gırağında gördüm** *(Kangal «Sivas»)* **[*Bak:* Gırağ]**

Gıran [*İs.*], **1.** Kenar, civar, yakın, kıyı *(Gilevgi «Elmalı», Kaş «Antalya»; Karakız «Sorgun - Yozgat»; Pinirli «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Tepe *(Bacak «Balıkesir»; Beycuma «Devrek - Zonguldak»; Tirebolu «Giresun»)* — **3.** Toprak: **Bizim tarlanın gıranı çok yavuzdur** *(Kasaba «Turgutlu-Manisa»)* — **4.** Dağ sırtı (**Atlı gırandan geçti:** *Çerkeş «Çankırı»; Hereke «Gebze - Kocaeli»; Ağa köyü «Safranbolu - Zonguldak»)* — **5.** Tepelerin üstündeki düzlük (**Gırana çıktım, etrafı doya doya seyrettim:** *Gelik «Zonguldak»; Kulfal «Ezine», Kızılelma «Biğa - Çanakkale»;* **Tepenin gıranı yeşillik:** *Denizli)* — **6.** Ufuk *(Çerkeş «Çankırı»)* — **7.** Karaltı *(Yassıören «Senirkent - Isparta»)* — **8.** Salgın hastalık *(Uşak «Kütahya»)* **[*Bak:* Kıran]**

Gırang [*İs.*], *(İlköy «Kütahya»)* **[*Bak:* Gıran, 4]**

Gıraş [*İs.*], Çok yorulma *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Gıravga [*İs.*], Çorak ve kır tarla *(İcadiye «Seyhan»)*

Gırav gırav [*İs.*], Bir türlü gökçe karga *(Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»)*

Gıravı [*S.*], Geri kalmış, büyümemiş: **Bizim ekin önce pek gökcekken yağmursuzluktan gıravi halde kaldı** *(Develi «Kayseri»)*

Gırba [*S.*], Kanbur: **Gırba Mehmet** *(Bursa)*

Gırbalık [*İs.*], Fundalık *(Balıkesir)*

Gırcala [*İs.*], Gemicilerin kullandığı iki ilâ beş mum kalınlığında bir türlü zifli ip *(Kalamış «İst.* [gemiciler arasında]»)

Gırcı [*İs.*], Küçük taneli dolu *(Kıbrıs köyü, Çelebi «Keskin - Ankara»; Dovulga «Emirdağ - Afyon»; Kayseri; Şebinkarahisar «Giresun»; Atlandı «Kadınhanı - Konya»)*

Gırcımak [*F.*], Dolu ile karışık yağmur yağmak *(Dedeler «Konya»)*

Gırcın [*İs.*], Bir çeşit ekmek *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Gırç [*İs.*], Kırağı *(Değişören «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Gırçın gırçın etmek [*F.*], Hayvan yemini iştihasızlıktan ağır yemek *(Güzelsu «Akseki - Antalya»)*

Gırçmak [*F.*], Biçmek, kesmek *(Çankırı)*

Gırdala [*İs.*], Sandık *(Cide «Kastamonu»)*

Gırdalık [*İs.*], Sık ormanlık *(Umurça «Hayrabolu - Tekirdağ»)*

Gırdan [*S.*], Burulmuş manda *(Bayburt «Gümüşane»)*

Gırdavuç [*İs.*], Tandırı karıştırmak

için kullanılan kalın ve uzun sopa *(Erzurum)*

Gırgal [*İs.*], Öküz ve ineklerin boğazına takılan ağaç halka *(Taçın «Kars»)*

Gırgat [*İs.*], **1.** Fındık büyüklüğünde olan dolu *(Narman «Erzurum»)* — **2.** Kırmızı meyvalı alıç ağacı *(Harman «Erzurum»)*

Gırgı [*İs.*], Küçük tepe, dağ beli *(Keskin «Ankara»)*

Gırgırı [*İs.*], Ağzı dar testi: **Şu gırgırıyı çeşmeden doldur** *(Ayaş «Ankara»)*

Gırgıt [*S.*], Hasis, pinti *(Erzurum)*

Gırıdak [*S.*], Kendini beğenen, çalımlı *(Sarıoba «Polatlı-Ankara»)* ***[Bak: Kostak, koska]***

Gırık [*S.*], **1.** Oynaş, sevgili *(Yozgat)* ***[Bak: Kırık]*** — **2.** Boş, cılk: **Bu iş gırıga çıktı** *(Kayı «Emirdağ - Afyon»)* — **3.** [*İs.*] Fırıncı küreği *(Kemaliye «Malatya»)* — **4.** *(Kasımlar, Arıcaklar «Gölpazarı», Zeyve «Söğüt - Bilecik»; Ankara; Çanakkale; Bursa; Kocaeli; Balıkesir)* ***[Bak: Çekelez, 1]***

Gırımsa [*İs.*], Yağmurla karışık yağan ufak dolu *(Başvartanik «Çemişgezek - Tunçeli»)*

Gırıs [*İs.*], Kesmik sürülüp savrulduktan sonra kalan parça ki, yakılmıya yarar *(Ulucak «Menemen - İzmir»)*

Gırklık [*İs.*], Keçi ve koyun tüylerini kırkmıya yarıyan bir çeşit makas *(Gürnes «Akşehir - Konya»)*

Gırlanmak [*F.*], Dönmek *(Yalıhüyük «Konya»)*

Gırma [*İs.*], Dalgalı ve kesik arazi *(Gecek «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Gırmaşma [*İs.*], Naz ve işve *(İzmir)*

Gırmıçya [*İs.*], Boduç, küçük testi *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Gırna [*İs.*], **1.** Erkek tazı ile dişi köpeğin birleşmesinden meydana gelen yavru *(Çankırı; Tosya «Kastamonu»)*

Gırnafış [*İs.*], Cin, şeytan, koncolos *(Büyükyenice «Bilecik»)*

Gırnak [*S.*], Hasis, pinti *(Bilecik)*

Gırnakçı [*S.*], Oyun bozucu, hakkına razı olmıyan *(Karahisar «Afyon»)*

Gırnav [*İs.*], Kedi, köpek çifleşmek arzusu gösterme *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Gürdeğe gelmek, gırnava gelmek, kızansamak, kızına gelmek]***

Gırnava gelmek [*F.*], *(Malatya)* ***[Bak: Gırnav]***

Gırnavıç ve **Gırnavuç** [*İs.*], Salyangoz *(Erzincan)*

Gırşan [*İs.*], Hasta hayvan: **Senin inek bir az gırşan gibi** *(Müstecap «Balıkesir»)*

Gırşarmak [*F.*], Hayvan hasta olmak *(Müstecap «Balıkesir»)*

Gırtlak tatlısı [*İs.*], Kalıbla dökülen un tatlısı *(Tokat [Muh.])*

Gırz [*İs.*], Toprağı derin kazma, kirizme yapma *(Filargos «Çoruh»)*

Gısdırgaç [*İs.*], Yengeç *(Dindebul «Konya»)*

Gışik [*İs.*], Bir çeşit ekşi kış armudu *(Pütürge «Malatya»)*

Gıt [*S.*], Ölü çıkan eve komşu ve akrabaları tarafından gönderilen yemek *(Çanıllı «Ayaş - Ankara»)*

Gıttı [*İs.*], Leblebi *(Erzurum)*

Gıvanmak [*F.*], **1.** Sevinmek *(Bacı «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Kendine güvenmek, itimadı nefsetmek, mağrur olmak *(Kütahya; Kırşehir; Ankara)* — **3.** İftihar etmek *(Ankara)* — **4.** Özenmek *(Çankırı)*

Gıvcı ve **Kıvcı** [*S.*], Muharrik, müşevvik *(Tuzla «Seyhan»)*

Gıvgıv [*İs.*], At kuyruğundan tel ta-

kılmak suretiyle yapılan bir türlü keman *(Niğde aşiretleri; Zeyve «Çal - Denizli»)*

Gıvı geçmek [*F.*], Kuvvei maneviyesi kalmamak *(Seyhan)*

Gıvışlamak [*F.*], Kımıldamak *(Konya)*

Gıvıtmak [*F.*], Kapıyı az açık bırakmak: **Kapıyı gıvıtıver** *(Yalova «İst.»)*

Gıvtınmak [*F.*], Kaşınmak: **Ne gıvtınıyorsun ?** *(Narlıdere «İzmir»)* ***[Bak: Siftinmek, sivtinmek]***

Gıyadalı [*S.*], Aralık, kilitsiz: **Kapı gıyadalı mı, değil mi?** *(Karaman, Konya)*

Gıyak [*İs.*], Sazlık, bataklık *(Seydiler «Manavgat - Antalya»)* ***[Bak : Azman, 7]***

Gıyan [*İs.*[, Alçak yerde biten saz *(Madar «Bafra - Samsun»)*

Gıydışlanmak [*F.*], Tereddüt etmek, duraklamak, mırınkırın etmek: **Gıydışlanıp durma, ne söyliyeceksen söyle** *(Seyhan)*

Gıyga [*İs.*], Tahta kıymığı: **Elime gıyga battı** *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)*

Gıygaç [*İs.*], **1.** Üç köşeli kadın başörtüsü *(Buluklu «Mersin - İçel»)* — **2.** Üç köşeli bez *(Kars [Muh.])*

Gıygaşık [*S.*], Aralık, aralıklı olan [yer]. **(Kapı gıygaşık duruyor :** *Samsun; Ereğli «Zonguldak»; Adapazarı «Kocaeli»)* ***[Bak : Gıygışık]***

Gıygı [*İs.*], Yayla çalınan keman gibi bir çalgı *(Edirne [Muh.]; Satılmış «Eskişehir»)*

Gıygırak [*İs.*], Keman *(Çorum; Havza «Samsun»)*

Gıygırmak [*F.*], Deve köpürmek, homurdanmak *(Amasya)*

Gıygışık [*S.*], Aralık, az açık *(Kastamonu)* ***[Bak: Gıygaşık]***

Gıygıy [*İs.*], Keman *(Urla «İzmir»; Malatya)*

Gıyığ [*İs.*], Çuvaldız, büyük iğne *(Sinop)*

Gıyık [*İs.*], Çuvaldız, büyük iğne *(Develi «Kayseri»; Sirkenli «Seyhan»; Sultaniye «Konya»)* ***[Bak: Gıyığ]***

Gıyık çıkarmak [*F.*], Belâ çıkarmak *(Ortaköy «Ereğli - Zonguldak»)*

Gıyıklamak [*F.*], Kapıyı aralık bırakmak *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Gıyır [*İs.*], Kumla karışık toprak *(Emet «Kütahya»)*

Gıynak [*İs.*], Ceviz içi *(Balıkesir [Muh.]; Gaziantep)*

Gıyran [*İs.*], **1.** Sert toprak *(Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»)* — **2.** İnce kum **(Damın başına gıyran koy da dam yağmurdan akmasın** *(Yukarıkaradere «Bahçe - Seyhan»)*

Gıytarmak [*F.*], Aralık bırakmak *(Tefenni «Burdur»)* ***[Bak : Gıyaşık]***

Gızana gelmek [*F.*], Dişi hayvan erkek istemek *(Anbanaz «Afyon»)* ***[Bak: Gürdeğe gelmek]***

Gızdık [*İs.*], Oyunda kazanma, parti yapma *(Zermut «Gümüşane»)*

Gızgırmak [*F.*], **1.** At kişnemek *(Lagus «Isparta»)* — **2.** Hayvanlar ses çıkarmak *(Gericam «Köyceğiz - Muğla»)*

Gibik [*İs.*], Meşe meyvası, palamut *(Konya)*

Gibiz [*S.*], Cılız *(Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»)*

Gibrin [*İs.*], Göllerde yaşıyan sazan balığı *(Abolyont «Bursa»)*

Gice [*İs.*], Pekmez *(Paşabahçe «İst. [Muh.]»)*

Gicevi [*İs.*], Atların muhtelif yerlerinde hasıl olan kaşıntı *(Ağrı)*

Gici [*İs.*], **1.** Çam kozalağı *(Kastamonu çevresi)* *[Bak: Gıcı]* — **2.** Sığır hayvanlarını ısıran ve göven denilen bir hayvan *(Balkanda «Beyşehir-Konya»)* *[Bak: Göven]*

Gicik [*S.*], **1.** Uyuz *(Balıkesir ve çevresi; Hacıkadı «Devrek», Burunkaya, Ulus, Yakademirciler, Zonguldak; Lâpseki «Çanakkale»; Düzce «Bolu»; Moymul «Tavşanlı - Kütahya»; Keskin «Ankara [Muh.]»; İnegöl «Bursa»; İst. [Muh.]; Konya)* — **2.** [*İs.*] İnsan ve hayvanlarda hararetten beliren kaşıntı *(Viranköy «Kütahya»)* *[Bak: Kurdeşen]* — **3.** Zayıf *(Temre «Kaş - Antalya»)* — **4.** [*İs.*] Kara karınca: **Bu odun gicikli imiş** *(Orhaniye «Marmaris - Muğla»)*

Giciklen [*İs.*], Isırgan otu *(Akbaba «İst. [Muh.]»)*

Gicime [*İs.*], Uyuz: **Fatmada gicime var** *(Tire «İzmir»)* *[Bak: Gicik, 1]*

Gicimek [*F.*], Endişe etmek *(Konya)*

Gicimik [*İs.*], **1.** Uyuz *(Develi «Kayseri»; Bahaddin «Yozgat»; Kadirli «Seyhan»)* — **2.** Kaşıntı *(Genezin «Avanos-Kırşehir»; Pınarbaşı «Bünyan - Kayseri»; Cebelibereket, Çakallı «Seyhan»)* — **3.** Sıcaktan vücutta hasıl olan kaşıntı verici sivilceler *(Yapıntı «Mut - İçel»; Honaz «Denizli»)* — **4.** Zona denilen hastalık, gece yanığı *(Sadıklar «Akseki - Antalya»)* — **5.** Keçi ve mandalarda meydana gelen bir çeşit ince isilik, uyuz *(Afyon; Konya)* — **6.** Tuzlu balgam denilen deri hastalığı *(Alayunt «Kütahya»)* — **7.** Hububata ârız olan göze görünmez haşarat ki sardığı vücudü kaşındırır *(Seyhan)* — **8.** [*S.*] Müptelâ, düşkün: **Hüseyin işrete gicimikdir; Ahmet kumar gicimiğidir** *(Afyon; Osmancık «Çorum»)* — **9.** Kararsız, sabırsız: **Gicimik gibi ne kıvranıyorsun** *(Sarıdere «Karaağaç - Isparta»)*

Gicimük [*İs.*], Uyuz hastalığı *(Zile «Tokat»)* *[Bak: Gicimik, 1]*

Gicinmek [*F.*], Hafif kaşınmak (**Sırtıma bir gicinmek tebelleş oldu:** *Tokat; Bayburt «Gümüşane»)*

Gicirgen [*İs.*], Isırgan *(Tavşanlı «Kütahya»)*

Gicişmek [*F.*], **1.** Kaşınmak *(Havza «Samsun»; Cebelibereket, Şambayatı, Kadirli «Seyhan»; Zile «Tokat»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; İncesu, Kayseri; Sivas; Karaman «Konya»; Erzincan; İst.)* — **2.** İçi gıcıklanmak *(Malatya)* — **3.** Arzu etmek, fazla heves etmek *(Erzincan)*

Gicit [*S.*], Uyuz *(Sivas)*

Giçi [*İs.*], Pişmiş sütün üstündeki kaymak *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)*

Gide gide [*Zf.*], Yavaş yavaş, aheste aheste *(Ankara)*

Gidek [*İs.*], **1.** Toprak damların kenarındaki duvar çıkıntısı *(Seyhan)* — **2.** Çamaşır ipi germek için damların iki tarafına dikilen ağaç *(Seyhan)* — **3.** Damların etrafına yapılan korkuluk *(Seyhan)*

Gidemeç [*İs.*], Kapı eşiği *(Urfa)*

Gidergi [*S.*], Yolcu (**Ben giderginin birisiyim, işinize karışmam:** *Ahlat «Bitlis»; Tokat)*

Gidik [*İs.*], *(Salkuma «Kayseri»; Sivas)* *[Bak: Gıdık 4, diği]*

Gidim [*İs.*], Dağ aşırı *(Kuşu «Hekimhan - Malatya»)*

Gidişgen [*İs.*], Isırgan otu *(Gördes «Manisa»)*

Gidişik [*S.*], **1.** Uyuz *(Isparta)* — **2.** [*İs.*] Kaşıntı *(Konya)*

Gigi [*İs.*], İpten yapılmış çocuk topu *(Zile köyü «Develi - Kayseri»; Zile «Tokat»)*

Gil [*İs.*], Aile *(Genezin «Avanos - Kırşehir»;* **Amcam gile gittik:** *Sinop; Bolu;* **Bu akşam Naci gile gidelim olmaz mı:** *Ergenli, Bayındır, Foça, İzmir; Cebelibereket, Seyhan; Diyarbakır; Zıvarık «Sille», Konya; Kilis, Gaziantep; Sivas; Denizli; Havza «Samsun»; Muğla; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Erzurum; Kütahya; Balıkesir; Adapazarı «Kocaeli»; Maydos «Çanakkale»; Kars; Tirebolu, Gümüşane; Arapkir «Malatya»; Hisarcık«Kayseri»; İshaklı «Afyon»; Ankara; Mudam «Bursa»)*

Gilaburu [*İs.*], Sayvaniye fasilesinden bir bitki olup kırmızı yemişinden turşu yapılır *(Kayseri)*

Gilamaç [*İs.*], **1.** Bağlarda üzüm çubuklarına sarılan zararlı bir ot *(Konya)* — **2.** Çubukları kurutan küsküt hastalığı *(Konya)* ***[Bak: Şeytan saçı]***

Gilamada [*İs.*], Kesilmiş asma çubuğu *(İncesu, Hisarcık, Vize, Muncusun, Talas, Kayseri)*

Gilan [*Zf.*], Kalan, artık, gayrı *(Taşagıl «Ereğli - Konya»)*

Gilappa [*İs.*], Firenk üzümü *(Konya)* ***[Bak: Girebolu]***

Gilavadar [*İs.*], Boyu kısa olarak yetiştirilen üzüm kütüğü *(Tokat)*

Gilcan [*İs.*], Kıldan yapılmış tuzak *(Samsun)*

Gildan [*İs.*], Küçük sahan *(Konya)*

Gildiremek [*F.*], Fersiz yanmak, ışık vermemek *(Konya)*

Gildirgi [*İs.*], Tenekeden yapılan davar çanı *(Karaviran «Bozkır - Konya»)*

Gildirik [*S.*], Toparlak, yuvarlak *(Ankara)*

Gile [*İs.*], **1.** Yaş üzümün salkımdan ayrılmış taneleri: **Üzümün gilesi kaldı** *(Erzurum)* — **2.** [*S.*] Çapkın, külhanbeyi *(Konya)* — **3.** Hayvan aşıklarının iki tarafı sürtülmüş olanı *(Konya)*

Gilemada [*İs.*], Budanmış asma çubuğu *(Kayseri)* ***[Bak: Gilemede]***

Gilemede [*İs.*], Budanmış asma çubuğu *(Tavlusun «Kayseri»)* ***[Bak: Gilemada]***

Gilgen [*İs.*], Su bardağı: **Gilgenin içini yıkayınız** *(Zile «Develi-Kayseri»)*

Gilgidir [*İs.*], Fasulya, nohut, buğday gibi şeylerin bir arada pişirilmişi *(Gemen «Yalvaç - Isparta»)* ***[Bak: Gölle]***

Gilgil [*İs.*], **1.** Mısır tanesi, mısır buğdayı *(Pitürke, Malatya)* — **2.** Testi *(Erzincan)* — **3.** Bezelye *(Bitlis)* — **4.** Erkek devenin aşma devresi: **Gilgil deve, gilgil olmuş deve** *(Kilis «Gaziantep»)* — **5.** Mercimek büyüklüğünde beyaz taneli bir hububat olup, tavuk yemi olarak kullanıldığı gibi çorbası ve una katılarak ekmeği de yapılır *(Peterek «Artvin - Çoruh»)*

Giliç [*İs.*], Ekşili, terbiyeli köfte *(Sille «Konya»)*

Giligili [*İs.*], Fındık büyüklüğünde olup turşusu ve reçeli yapılan bir yaban meyvası *(Sille «Konya»)*

Gilik [*İs.*], **1.** Çam, küknar gibi ağaçların ucu *(Konya)* — **2.** Çekirdek *(Civanyaylağı «Mersin», Çukurbağ «Mut», Silifke «İçel»; Antalya; Tuzla, Tarsus «Seyhan»; Kesme «Eğridir», Cebel «Isparta»; Çamlık «Bu-*

cak - Burdur»; Burhan «Konya»; **Kabak giliği :** *Foça, Salatın «Tire-İzmir»* — **3.** Palamut *(Feriske «Ermenak», Kalın ağıl «Hadım - Konya»; Başköy «Uluborlu - Isparta»)* — **4.** [*S.*] Küçük *(Bademli «Dinar-Afyon»)* — **5.** Ardıca benzer dikenli bir ağaç *(Emirdağ «Afyon»)* — **6.** Ardıç ağacı *(Balkanda «Beyşehir-Konya»)* — **7.** Kıyafet *(Isparta)* — **8.** Semizotu *(Erzincan)* — **9.** Kesme şeker tanesi *(Kuşu «Hekimhanı - Malatya»)* — **10.** Ev fırınlarında pişirilen ortası delik küçük çörek *(Ünye «Ordu»; Sivas çevresi; Pazar «Tokat»)* — **11.** Haşhaş tanesi *(Reis «Konya»)* — **12.** Davar gübresi*(Bozkır «Konya»)* — **13.** Çatı arasındaki örümcek ağı *(Berendi «Ereğli - Konya»)* — **14.** Tarlalarda çitlerin tutturulduğu ağaç *(Namrun «Mersin - İçel»)*

Gilima [*İs.*], Sabun parçası *(Trabzon)*

Gilimadi [*İs.*], Fundalık *(Ermenak «Konya»)*

Gilimana [*İs.*], Çaylarda suyu bügetliyerek balık tutmak için yapılan set *(Bayındır «Beyşehir - Konya»)*

Gilime [*İs.*], Bağ çubuğu *(Sabak köyü, Manyan, Karaman, Afşar «Beyşehir - Konya»)*

Gilirik [*İs.*], Bulgur büyüklüğünde olan kar tanesi *(Gümüşane)*

Giliv [*İs.*], Eşek *(Gifteler «Afyon [Muh.]»)*

Giliz [*İs.*], Salye: **Mehmet gilizin akıyor, sil!** *(Kızılin «Gaziantep»)*

Gillan [*İs.*], Yuvarlak, tatlı bir armut *(Tekke «Erbaa - Tokat»)*

Gille [*S.*], **1.** Yuvarlak *(Zonguldak)* — **2.** [*İs.*] Domates *(Görmel «Ermenak - Konya»)* **[Bak: Eğrim]**

Gillek [*İs.*], **1.** Bazı hayvanların yuvarlak olan pisliği *(Karaviran «Bozkır - Konya»)* **[Bak: Gıralak, gıcı]** — **2.** El veya makine ipliği makarası *(Kıreli «Beyşehir - Konya»)*

Gillemek [*F.*], **1.** Tekerlemek, yuvarlamak *(Dumlupınar, Doğanbey «Beyşehir - Konya»)* — **2.** Caymak, mızıkcılık etmek *(Eğridir «Isparta»)*

Gilli [*Zf.*], **1.** Denkeyli, den gayrı; den sonra: **Onu görmedikten gilli buraya gelmekten ne çıkar** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** [*İs.*] Bazı otların tohumları *(Kalınağıl «Konya»)*

Gillik [*İs.*], **1.** Çekirdek *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Köy [?]; Terme «Kaş - Antalya»)* — **2.** Çocuklara verilen şeker, yemiş ve saire *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Akpınar «Pınarbaşı - Kayseri»)* — **3.** Keçi pisliği *(Saimbeyli «Seyhan»)*

Gilte [*İs.*], Düğme: **Yeleğin giltesi koptu** *(Karakuzu «Manisa»)*

Gilve [*İs.*], **1.** Köy odalarında, ocak yanında bulunan kapaksız küçük dolap *(Çandır «Boğazlıyan - Yozgat»)* **[Bak: Tereçe]** — **2.** Dolabın gözü *(Kayseri)* — **3.** Odaların köşesinde fincan, tabak koymak için yapılan üç köşeli raf *(Darsipak «Kayseri»)*

Gimi [*Ed.*], Gibi: **Geçen gün gördüklerimiz, gidip gele o işi yapmış gimiler** *(Fetullah «Develi-Kayseri»)*

Ginaşmak [*F.*], Akıl sormak *(Kars [Muh]; Trabzon; İst.)*

Cinci [*İs.*], Gözbebeği *(Kadifeçiftliği «Yalova - İst.»)*

Gincilik [*İs.*], Gelin masrafı *(Karaçay «Tokat»)*

Gine [*Ed.*], Yine *(Gelendost «Isparta»)*

Ginez [*Ed.*], Galiba, ihtimal, zannederim, öyle) — **Ahmet ağa bağa gitti mi ? — öyle ginez :** *Acıpayam «Denizli»; Afyon; Kılıç «Keçiborlu - Isparta»; Kınık «Fethiye - Muğla»)*

Ginge [*İs.*], Köylülerin toplantı yeri *(Manyas «Çanakkale [Muh.]»)*

Ginger [*İs.*], Deve dikeni *(Yalıçiftlik «Mudanya - Bursa [Muh.]»)*

Gingini [*İs.*], Keman *(Kırşehir)*

Gink [*S.*], Tahammülsüz, sabırsız: **Ahmet gink adamdır** *(Aybastı «Ordu»)*

Ginnim [*Zf.*], Sonra: **Köye vardım, ginnim geldim** *(Dereköyü «Konya»)*

Gip [*Zf.*], Büsbütün *(Urfa)* ***[Bak : Cip, 1]***

Girabolu [*İs.*], Firenk üzümü *(Köşker «Kırşehir»; Kayseri; Şarkîkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: Gilappa]***

Giranlık [*İs.*], (Üçem *«Bâlâ - Ankara)* ***[Bak: Gerenlik]***

Girası [*İs.*], Bir tarlayı rehine koyup para alma *(Elâziğ ve çevresi)*

Girava vermek [*F.*], Malını ipotek ederek para almak *(Malatya)*

Girbo [*İs.*], Kurbağa *(Serpin «Turhal-Tokat»)*

Gircik [*İs.*], İncik kemiği *(Erzurum ve dolayı)*

Gircin [*İs.*], Ekmek: **Bir dilim gircin karın duyurmıyor** *(Karaçayır «Tokat»)*

Gircivik [*F.*], Vesvese: **Yüreğine gircivik girdi** *(Gaziantep)*

Girde [*İs.*], **1.** İnce tandır ekmeği *(Zıvarık «Sille - Konya»)* — **2.** Yağlı ekmek *(Seydişehir «Konya»)*

Girdele [*İs.*], Mısır unundan yapılıp fırında pişirilen pide *(Deresağ «Mudurnu - Bolu»)* ***[Bak: Taplama]***

Girebe [*İs.*], Diken ve saireyi kesmek için sırık ucuna geçirilen keski *(Tokat)*

Girebi [*İs.*], **1.** Ucu kancamsı bir çeşit küçük balta *(Tirebolu, Görele, Şebinkarahisar, Alucra, Mesudiye, Giresun; Çarşamba, Terme, Bafra, Samsun; Yalpankaya «Hendek - Kocaeli»; Muğla; Ordu; Niksar «Tokat»)* ***[Bak: Tahra]*** — **2.** Ucu çengelli ağaç *(Tirebolu «Giresun»)*

Girebo [*İs.*], Arı kovanındaki yarıkları kapatmak için arının çıkardığı siyah madde *(Simav«Kütahya»)* ***[Bak: Ledan]***

Gireboli [*İs.*], *(Kayseri)* ***[Bak: Girabolu]***

Girebolu [*İs.*], *(Üçüyük «Altıntaş - Kütahya»; Yanpar köyü «İçel»; Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* ***[Bak: Girabolu]***

Girebu [*İs.*], Küçük balta *(Karahisar [?]; Kaştamonu)*

Girebullu [*İs.*], Arıların işlediği çeşme denilen deliğe sıvadıkları siyah madde *(Civanyaylağı «Mersin-İçel»)* ***[Bak: Girabolu, Girebolu]***

Gireğ [*İs.*], Havanın hafif bulutlanması *(Hasanbeyli «Bahçe - Seyhan»)* ***[Bak: Yekrek]***

Gireğilenmek [*F.*], Hava yağmur yağacak şekilde bulutlanmak *(Senir «Isparta»)* ***[Bak: Gireğ, yekrek]***

Girek [*İs.*], **1.** Medhal, kapı *(Erzurum; Kangal, Sivas; Malatya; Küre «Kastamonu»)* — **2.** Avlu *(Bartın «Zonguldak»)* — **3.** Az bulutlu hava *(Haymana «Ankara»)* ***[Bak: Gireğ, yekrek]***

Gireli [*İs.*], Raf *(Amasya)*

Girelik [*İs.*], Paravana, siperlik *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Girellik [*İs.*], **1.** Hamamlık *(Türkşerefli «Haymana - Ankara»)* — **2.** Ki-

ler, mahzen: **Pekmez küpü, girellikte** *(Çorum)*

Giremiç [*İs.*], Komşu: **Anam giremiçe gitti** *(Halfeti «Urfa»)* **[*Bak:* Zaluk]**

Girempe [*S.*], **1.** Becerikli, işgüzar *(Ünye «Ordu»)* — **2.** [*İs.*] Kuytu mahal *(Samsun)*

Giren [*İs.*], **1.** Bulutlu hava, yağmak ihtimali olan hava **(Zemheride geceleri hava giren olursa ekinler fayda görür:** *Aynalı «Sivrihisar - Eskişehir»; Bor «Niğde»; İçel; Ortaköy «İncesu - Kayseri»; Çanallı «Ayaş», Nallıhan, Haymana «Ankara»; Dedeler «Ereğli», Çavuşçu «Ilgın - Konya»)* **[*Bak:* Yekrek]** — **2.** Açık havada ince bulutların, havaya yayıldığı zamanki hali *(Kazmasökü, Çökçeağaçsakızı «Boyabat - Sinop»;* **Bugün hava girenli :** *Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»; Çökek «Ürgüp», Bozca «İncesu - Kayseri»; Aşağıhadım «Hadım - Konya»; Karahüyük «Maraş»; Yazıca «Bolu»; Akseki «Antalya»; Kadirli «Seyhan»; Çamlık «Bucak - Burdur»)* — **3.** Kızılcık *(Tokat; Geyve «Kocaeli»)* — **4.** Sert iken yumuşamış hava *(Ilgaz «Çankırı»; Sarıvadi «Ermenak - Konya»; Kaymaz «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Giren iğdesi [*İs.*], Kızılcık *(Çay «Bolvadin - Afyon»)* **[*Bak :* Giren, 3]**

Girenik [*İs.*], *(Gülveren «Bünyan - Kayseri»; Yonpelif «Beypazarı - Ankara»)* **[*Bak:* Giren, 1]**

Girenlemek [*İs.*], Hava yumuşamak, pusarmak, bozarmak *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»; Kastamonu; Kızılcahamam «Ankara»)*

Girenlenmek [*İs.*], Hava bulutlanmak *(Yerebakan «Seyhan»)*

Girenli [*S.*], Bulutlu, sisli [hava] *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»; Başköy «Burdur»; Bastak «Çankırı»; Ormana köyü «Akseki - Antalya»; Çımşıt «Bâlâ - Ankara»)* **[*Bak:* Giren, yekrek]**

Girenlik [*İs.*], **1.** Kiler, mahzen *(Çorum)* **[*Bak :* Ģirelllik]** — **2.** Sisli, yumuşak halde olan hava *(Büyükafşar«Ankara»; Yozgat; Kırşehir* **[*Bak:* Giren, yekrek]**

Girenni [*İs.*], Bozuk hava *(Bilecik)*

Girennik [*İs.*], **1.** Açık, güzel hava *(Akdoğan «Kızılcahamam - Ankara»)* — **2.** Kiler, mahzen *(Çorum)* **[*Bak :* Girenlik, 1]**

Girente [*S.*], **1.** Girintili [adam] *(Arpaköy «Ordu»)* — **2.** Becerikli *(Babalı «Perşembe - Ordu»)*

Gireve [*İs.*], Fırsat *(Trabzon)*

Girevil [*İs.*], **1.** Keklik sürüsü *(Üçkuyu «Çal - Denizli»)* — **2.** Sürüler arasında dişi kavgası *(Üçkuyu «Çal - Denizli»)*

Girge [*İs.*], **1.** Büyük kazan *(Tokat ve dolayı; Şebinkarahisar «Giresun»; Ağrakos «Suşehri-Sivas»; Dişli «Bolvadin - Afyon»)* — **2.** Binanın aşağı katı *(Beypazarı «Ankara»)*

Girgeç [*S.*], Serbest, becerikli *(Yapıntı «Mut- İçel»)*

Girgiç [*S.*], Girintili; sokulgan, atılgan: **Girgiç pazarını yaparken, sünepe ağzını açar** *(Belekler «Ilgaz - Çankırı»)* **[*Bak :* Girente]**

Girgidik [*İs.*], Küçük horoz :**Akşam yemeğine bir girgidik keselim** *(Kadirli «Seyhan»)*

Girgil [*İs.*], Tarla, bahçe, orman gibi yerleri temizleme *(Çandır «Giresun»)*

Girgin [*İs.*], **1.** Şubat ayında azan erkek deve *(Balıkesir; Köşker «Kırşe-*

hir») — **2.** [*S.*] cesur *(Akarım «Sandıklı», İshaklı «Afyon»)*

Girgine [*İs.*], Yıldız çiçeği *(Bursa [Muh.]; Safra köyü «Bakırköy - İst. [Muh.]»)*

Girgire [*İs.*], El değirmeni *(Tutak «Ağrı»)*

Girgit [*İs.*], **1.** Halıcılıkta düğümleri sıkıştıran tarak *(Kızılviran «Konya»; Hisarcık «Kayseri»; Uşak «Kütahya»)* ***[Bak: Kilkit, kirkit]*** — **2.** [*S.*] Pinti, cimri *(Erzurum)*

Girilik [*İs.*], Düğün elbisesi, gerilik, kişilik: **Alinin giriliğini alıp Kızılöze düğüne gittim** *(Tahtayazı «Çubuk - Ankara»)*

Girimek [*F.*], **1.** Kirimek, inatlaşmak, inadı tutmak *(Merzifon «Amasya»)* — **2.** Büyümek [çocuk hakkında] *(Yavru «Tokat»)*

Girin [*İs.*], Yağmura alâmet olan hafif bulutlar *(Orhaneli «Bursa»)*

Girinci [*İs.*], **1.** Bir ilâ üç yaşındaki kısrak *(Konakpınar«Balıkesir»; Doğla «Karacabey», Mustafakemalpaşa «Bursa»; Kestanbul «Eceabat», Biga, İlyasköy «Lâpseki - Çanakkale»)* — **2.** İki yaşından yedi yaşına kadar olan deve *(Dereköy «Germencik», Aydın; Büyükhacılar «Isparta»; Ula, Bayırköy «Muğla»; Kestanbul «Eceabat», Evreşe «Gelibolu», Biga «Çanakkale»; Sığma «Çivril - Denizli»; Kırmıt «Seyhan»)* — **3.** Kiracı : **Yanımızdaki evde girinci var** *(Çivril «Denizli»)*

Girinti [*S.*], **1.** Kiracı *(İshaklı «Bolvadin»,* **Memnunenin girintileri çok iyi:** *Afyon)* — **2.** Yabancı, tufeylî *(İbral, Karaman «Konya»)* — **3.** Muhacir *(Belekler «Ilgın - Konya»)* — **4.** Ağaç dallarını kesmeğe yarıyan orağa benzer bir aygıt *(Vona «Ordu»)* ***[Bak: Girebi]*** — **5.** [*İs.*] Orak, tırpan *(Çanakkale)* — **6.** [*İs.*] Dolambaçlı sokak *(Kuşadası «İzmir»)* — **7.** [*İs.*] İç güveğisi *(Çankırı)*

Girintili [*S.*], Sıcak kanlı ve girgin olan [adam] *(Kayseri)*

Girit [*İs.*], Kuru incir *(Ankara)*

Girlengiç [*İs.*], Topaç *(Ortaköy «Çal-Denizli»)*

Girman ve **Kirman** [*İs.*], İp bükmeğe yarıyan, haç biçiminde bir aygıt *(Burdur)* ***[Bak: Fengere]***

Girme [*İs.*], Ilıca, tabiî sıcaksu *(Hatipkışla «Çine», Akçaova «Aydın»; Pisi, Muğla)*

Girmeç [*İs.*], Methal *(Ankara)*

Girmen [*İs.*], Kirman denilen ip bükecek aygıt: **Benim girmenimi de getiriver** *(Denizli)* ***[Bak : Germen]***

Girneşmek [*F.*], İstekle işe başlamak *(Yapıntı «Mut - İçel»)*

Girt [*İs.*], Kalınlık *(Gerede «Bolu»)*

Girtnak [*İs.*], Bağlardaki girintili ve çıkıntılı yerler: **Farkında mısınız, dağın girtnağında bir kımıltı var** *(Çayhan «Ereğli - Konya»)*

Girtten [*Zf.*], Gerçekten, doğrudan, sahiden *(Kavak «Samsun»)*

Girve [*İs.*], Meyva toplamağa mahsus değnek *(Ünye «Ordu»)*

Gisi [*İs.*], *(Pazarcık (Bozüyük - Bilecik»)* ***[Bak: Geysi, 1]***

Gişendillik [*İs.*], Gem gibi hayvanın ağzına vurulan yular: **Sert başlı hayvana gişendillik ile binilmez** *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)* ***[Bak: Dişindirik]***

Gişi [*İs.*], Zevç, koca, eş *(Kayseri; Cingire «Gaziantep»; Çalış «Haymana - Ankara»; Cebelibereket «Seyhan»)* ***[Bak: Kişi]***

Gişmart [*S.*], Adamdan uzak, çekkin *(Gaziantep)*

Gitçe [*İs.*], Serçe parmak *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Gite [*S.*], Kısa boylu [erkek] *(Edirne)*

Gitret [*İs.*], Kin, garez *(Elmalı «Antalya»)*

Givanmak [*F.*], Sevinmek, kıvanmak *(Bursa)*

Givermek [*F.*], Bir işi yapıvermek *(Eyüp «İst.»)*

Givi [*S.*], Güvey, damat *(Çumra «Konya»)*

Givle [*İs.*], Sofalardaki raf *(Kayseri; Bafra «Samsun»)* **[Bak: Givli]**

Givli [*İs.*], Sofalarda bulunan raf *(Bafra «Samsun* [*Muh.*]*»)* **[Bak : Givle]**

Givrenmek [*F.*], Gusletmek, yıkanmak, çimmek*(Bozlar «Burdur»; Gökçedere «Yalova - İst.»)*

Giybidi [*S.*], Göz kapağını büzerek bakmak *(Bolvadin «Afyon»)*

Giye [*İs.*], Çorap şişi *(Çatalağıl «Karacabey - Bursa* [*Muh.*]*»)*

Giyek [*İs.*], Elbise *(Antalya dolayı)*

Giyes [*İs.*], Çamaşır *(Urfa)*

Giyesi [*İs.*], İç çamaşırı *(Denizli; İzmir* [*Muh.*]; **Giyesi yıkayacağım yardım eder misin ? :** *Erzincan; Şarkîkaraağaç «Isparta»;* **Giyesi yıkıyorum:** *Gümüşane; Akseki «Antalya»; Vihik, Erzurum; Divrik «Sivas»)* **[Bak: Giyisi]**

Giyik [*İs.*], **1.** Yünden dokunmuş aba *(Sultaniye «Konya»)* — **2.** Yorgan iğnesi *(Harput «Elâzığ»)*

Giyin [*İs.*], Dişi hayvanlarda bilhassa doğum sıralarında tenasül âletlerinin dış kısmı, fercin dudaklarının doğurmadan evvelki hali **(İneğin doğuracağı giyininden belli olur :** *Karacaklıyavuz «Tekirdağ* [*Muh.*]*»; İs.* [*Muh.*]*)*

Giyinem [*Zf.*], Ginen, gine, yine, onun gibi *(Yavlu «Köşk - Aydın»)*

Giyisi [*İs.*], Çamaşır **(Bugün giyisi yıkayacağız :** *Yalıçiftlik «Mudanya - Bursa»; Trabzon)*

Giyiz [*İs.*], **1.** İç çamaşırı *(Bursa; Bozçaarmut «Bozüyük - Bilecik»)* — **2.** İlkbaharda düşen çiğ *(Karlı «Çanakkale»)* — **3.** Acı soğuk *(Yayaköy «Pazarköy - Çanakkale»)*

Giyle [*İs.*], Karda yürümek için ayağa takılan ipten örülme çarık *(Musausta, Hacıkadı «Devrek», Aşağıdanaköy «Safronbolu», Zonguldak; İnebolu «Kastamonu»; Boyabat «Sinop»)* **[Bak: Geyle]**

Giysi [*İs.*], Çamaşır *(İbriktepe «Keşan - Edirne* [*Muh.*]*»; Çardak «Lâpseki - Çanakkale»; Kalkandelen «Simav - Kütahya»; Sinop)*

Gizbe [*İs.*], İzbe, bodrum, mağara *(Aşağıçayır «Zonguldak»)*

Gizci [*İs.*], Casus *(Edirne)*

Gizdirmek [*F.*], Tiksindirmek: **Ahçının yemekleri beni gizdirdi** *(Yalvaç «Isparta»)*

Gizgiç [*İs.*], **1.** Çamların özünde çıkan kuru budak *(Bilân «Seyhan»)* — **2.** Elma, armut ağaçlarının kabuğunu soymağa mahsus yassı ağaç parçası *(Endelköyü «Osmaniye - Seyhan»)*

Gizik [*İs.*], Arı iğnesi *(Urfa)*

Gizir [*S.*], **1.** Bodur, kısa, cüce, boysuz, büyümemiş [insan ve hayvan hakkında] *(Tire «İzmir»; Büyük ve Küçükkabaca «Uluborlu», Hocaköy «İnegöl - Bursa»; Germencik «Aydın»; Reis «Akşehir - Konya»; Denizli)* — **2.** Araya giren, vasıta olan *(İlyasdağı «Uluborlu - Ispar-*

ta») — **3.** [*İs.*] Taşağı çıkarılmış üç yaşındaki tosun *(Kütahya; Eskişehir)* — **4.** [*İs.*] Tütün tohumu *(Kadirli «Seyhan»)* — **5.** Güzel *(Taşköprü «Kastamonu»)*

Gizleme [*İs.*], Cızlama, gözleme denilen yağlı hamur ekmeği *(Kulaksız «Kasımpaşa - İst.»)*

Gizlence [*İs.*], Bayramlık, düğünlük elbise, kişilik *(Altınoluk «Kütahya»)*

Gizlencelik [*İs.*], *(Zeytinli «Edremit», Balıkesir ve dolayı)* ***[Bak : Gizlence]***

Gizlengiç [*İs.*], *(Emirâlem «Menemen - İzmir»)* ***[Bak: Gizlence, gizlencelik]***

Gizlenpöçük [*İs.*], Saklambaç oyunu *(Gümüşane)*

Gizli guku [*İs.*], Saklambaç, sinnemeç oyunu *(Şile «İst.»)* ***[Bak: Gizlenpöçük, sinnemeç]***

Glok [*S.*], **1.** Çok kuvvetli, cesur ve gözü pek [adam] *(Konya)* — **2.** [*İs.*] Cadıyı öldüren adam *(Konya)*

Gobak [*İs.*], **1.** Topaç *(Bayramiç «Çanakkale»)* — **2.** [*S.*] Olmamış, kemale ermemiş *(Sarıhan «Manisa»)* — **3.** Palamut meyvası [debağatta kullanılır] *(İnköy «Kütahya»)*

Gobal [*İs.*], Çobanların kullandığı baş tarafı topuzlu değnek, sopa *(Samsun; Gümüşane)*

Gobalak [*İs.*], Büyük su testisi *(Çivril «Denizli»)*

Gobar [*İs.*], Ufak yapraklı ve odun kısmı sert olan bir cins meşe *(Çan «Biga - Çanakkale»)*

Gobaşmak [*F.*], Tarla işlerinde karşılıklı olmak üzere birbirlerine yardım etmek *(Keskin «Eskişehir»)* ***[Bak: Enegeç]***

Gobete [*İs.*], Etli börek *(Ergine «Bakacak - Balıkesir»)*

Gobez [*İs.*], Köpek yavrusu: **Elesün, belesün, yüzünü gobezler yalasun** *(Küplüce «Beylerbeyi - İst.»)* ***[Bak: Gölbez]***

Gobik [*S.*], Çolak *(Gümüşane)*

Goblez ve **Golbez** [*İs.*], Köpek yavrusu *(Küre «Kastamonu»)*

Gobra [*İs.*], Çukur, hendek *(Sandallar «Devrek - Zonguldak»)*

Gobuk [*S.*], Kısa *(Adana)*

Gobü [*İs.*], Evlerde okkalık şeklinde pişirilen ekmek *(Çerkeş «Çankırı»)* ***[Bak: Göbü, 1]***

Goc [*İs.*], Üzerinde et kıyılan veya doğranan kütük, et tahtası, et kütüğü *(Kars)* ***[Bak: Goç]***

Goce [*İs.*], Tavşan yavrusu *(Cide «Kastamonu»)* ***[Bak: Göcen]***

Gocik [*İs.*], **1.** Yeni doğmuş erkek veya dişi manda yavrusu *(Erzurum)* — **2.** Topuk kemiği *(Ağın «Arapkir-Malatya»)*

Gocu [*İs.*], **1.** Arpa yarmasından yapılan bir türlü çorba *(Afşar köyü «Zonguldak»)* — **2.** Kardeş *(Edirne)*

Gocuk [*İs.*], **1.** Nohut dalı *(Balıkesir ve çevresi)* — **2.** Lâhana koçanı *(Ahlat «Bitlis»)* — **3.** Manda yavrusu *(Erzurum)*

Gocukmak [*F.*], Çekinmek *(Adana)*

Gocumak [*F.*], Gerilemek, çekinmek *(Eğridir «Isparta»)*

Gocunmak [*F.*], **1.** Sakınmak, kaçınmak, çekinmek *(Kılbasan «Karaman»,* **Al kaşağıyı gir ahıra, yarası olan gocunsun:** *Ermenak «Konya»; Serik, Manavgat «Antalya»; Gireği, Çalköyü «Kütahya»; Urla «İzmir»;* **Ben, şundan çok gocunuyorum:** *Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Eskişehir; Taşkaracaviran «Havza - Samsun»; Kastamonu; Bolu)* — **2.** Huylanmak, ürkmek *(Güllü «Buldan - De-*

nizli»; Alayunt «Kütahya»; Gaziantep) — **3.** Şüphelenmek *(Seferihisar «İzmir»)* — **4.** Alınmak *(Çeşme «İzmir»)* — **5.** Gıdıklanmak *(Ş. A.)*

Goç [*İs.*], **1.** *(Ahlat «Bitlis»; Kuruçay «Erzincan»)* ***[Bak:*** **Goc,** ***2]*** — **2.** [*S.*] Çalık, illeti *(Kuruçay «Erzincan»)*

Goçam [*İs.*], Avuç *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)*

God [*İs.*], Tahtadan yapılmış bir türlü hububat ölçeği *(Gümüşane)*

Goda [*İs.*], Boyunduruğun ortasına geçirilen ve kendisine kayış takılan ağaç çivi *(Kars)*

Godafa [*İs.*], **1.** El sepeti *(Malatya)* — **2.** Küfe *(Malatya)*

Godal [*S.*], Ufak ve kısa boylu insan veya hayvan *(Tefenni «Burdur»)*

Godan [*S.*], Sıska *(Bigadiç «Balıkesir»)*

Godaz [*İs.*], Horoz *(Dümrek «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Goden [*İs.*], Kurbağa *(Samsun)*

Godik [*İs.*], **1.** Tahta tuzluk *(Erzurum)* — **2.** Altı okkalık bir hububat ölçüsü *(Kemah ve civarı «Erzincan»)* — **3.** Timinin sekizde biri *(Ağın «Arapkir - Malatya»)* ***[Bak: Timin]*** — **4.** Yarım şinik *(Ş. A.)* — **5.** Köpek yavrusu *(Erzurum)*

Godilâ [*İs.*], Ense *(Gümüşane)*

Godoş [*İs.*], **1.** Mısır koçanı *(Zermut «Gümüşane»)* — **2.** Ceviz kabuğu *(Kayseri)*

Goduk [*İs.*], **1.** Lâzımlık, oturak: **Çocuğun goduğunu getir** *(Samsun)* — **2.** Arkadaş *(Isparta)* — **3.** Kilenin dörtte birinden ibaret bir hububat ölçüsü, şinik *(Erzurum; Balıkesir)* ***[Bak: Godik]***

Godük [*İs.*], Köpek yavrusu *(Mezirme «Hekimhan - Malatya»)*

Gofalak [*S.*], Öğünen *(Nevşehir «Niğde»)*

Gofur [*S.*], Mağrur, kendini beğenmiş *(Kastamonu; Safranbolu «Zonguldak»)* ***[Bak: Kırıçak]***

Goğ [*İs.*], **1.** Tandırın kenarı *(Ahlat «Bitlis»; Erzincan)* — **2.** Tandırın ağzı *(Çanakkale ve çevresi)*

Gogan [*İs.*], Gırtlak, hançere *(Kadıköy «Silivri - İst.»)*

Gogara [*İs.*], Bir çeşit araba *(Erzurum)*

Goğcek [*İs.*], İnce kabuklu ve sık taneli, beyazca renkli bir çeşit üzüm *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Goğer [*İs.*], Tohumluk soğan,, arpacık soğanı*(Ermenak «Konya»)* ***[Bak: Kıska, tıska]***

Gogoş [*İs.*], Yeşil ve iri kertenkele *(İst. [?])* ***[Bak: Gögüs, çobaneli]***

Gograv [*İs.*], Hayvan çıngırağı veya çıngırdak *(Ahlat «Bitlis»)*

Goğsuk [*İs.*], Duvar deliği *(Epçe «Kayseri»)*

Gogum [*İs.*], Tomurcuk *(Narman, Erzurum)*

Goğur [S.], **1.** Boz [renk], konğur *(Yenihan «Sivas»)* — **2.** Kibirli insan *(Karahisar «İncesu - Kayseri»)*

Goğursu [*İs.*], Yanık bez kokusu: **Ayşe bacı sizin evde goğursu var, aman söndürüver** *(Osmaniye «Seyhan»)* ***[Bak: Konursu]***

Goh [*Zf.*], Zannetmem, ummam: **—Tarlayı sürecek misin?—goh, çamurdan sürülmiyor ki!** *(Bucak «Burdur»)*

Gokcok [*İs.*], Hindi *(Orhangazi «Bursa»)*

Gokçe [*İs.*], Ağaçlarda asalak suretiyle yaşıyan, kışın yaprağını dökmiyen bir bitkidir ki çiçeğinden ökse yapılır *(Ankara)*

Gola [*İs.*], Helâ, aptesane *(Gümenes «Bafra - Samsun»)*

Goldik [*S.*], Kuyruksuz *(Erzincan)*

Goldur [*İs.*], Baba hindi *(Paşaköy «Balıkesir»)*

Golek [*S.*], Kuyruksuz *(Harput «Elâzığ»)* ***[Bak: Goldik]***

Golez [*İs.*], Köpek yavrusu *(Cide «Kastamonu»)* ***[Bak: Gölbez]***

Gollik [*S.*], **1.** Kısa: **Kuyruğu gollik horoz** *(Arapkir «Malatya»; Bursa)* — **2.** Kesik, yarım [şeyler] *(Erzurum)*

Golluk [*S.*], Büyüyemiyen, kısa ve bodur kalan insan veya hayvan *(Köse «Kelkit - Gümüşane»)*

Golot [*İs.*], Fırancala biçiminde ekmek *(Gümüşane; Çerkeş «Çankırı»)*

Goluk [*İs.*], Sıpa *(İçerenköy «İst.»)* ***[Bak: Kuduk, koduk, golük 2]***

Golü [*İs.*], Hindi *(Ankara)*

Golük [*İs.*], **1.** Eşek *(Boldan «Denizli»)* ***[Bak: Gölük]*** — **2.** Büyük sıpa *(Bor «Niğde»; Estiğin «Tokat»)*

Gombak [*İs.*], Ham incir *(Kocaeli)*

Gonacak [*İs.*], Küçük çocukların başlarındaki kabuk, kepek *(Şahin «Malkara - Tekirdağ»)* ***[Bak: Gonak]***

Gonak [*İs.*], **1.** *(Şahin «Malkara - Tekirdağ»)* ***[Bak:Gonacak]*** — **2.** Keçi kıllarının dibinde olan kepek *(Tokat)*

Gonan [*İs.*], Aygır görmemiş kısrak *(Kütahya)*

Gonarga [*S.*], Münbit: **Bizim tarla çok gonarga** *(Uluborlu «Isparta»)* ***[Bak: Bitek, bitelge 1]***

Goncuk [*İs.*], Cep *(Elâzığ)*

Gonça [*İs.*], Hediye, bahşiş, mükâfat: **İneğin doğurdu, gonçamı isterim** *(Yalvaç «Isparta»)*

Gondol [*S.*], Şenî, soysuz; huysuz *(Erzurum)*

Gongak [*İs.*], Bir cins iri tavuk veya horoz *(Keşanuz - Ankara»)*

Gongalak [*İs.*], Kelebek *(Bolvadin «Afyon»; Konya)*

Gongu [*İs.*], Umacı *(Gümüşane)*

Gongurdak [*İs.*], Eskiden kadınların ayaklarına taktıkları gümüş halka: **Gongurdaklarım kınalı ayaklarımı döverdi** *(Denizli)*

Gonguş [*İs.*], Kuşbaşı et *(Kastamonu)*

Gonne [*İs.*], Lâmba şişesi *(Gaziantep)*

Gonursu [*İs.*], Yün, pamuk, saç, tiftik gibi şeylerin yanmasından ileri gelen koku *(Bolvadin «Afyon»)*

Gop [*S.*], Kolsuz *(Gümüşane)*

Goplez [*İs.*], Köpek yavrusu *(Sarıyer «İst.»)* ***[Bak: Gölbez, enik]***

Gopuşlamak [*F.*], Koşmak, süratle yürümek *(Kastamonu)*

Gor [*İs.*], Hayvanların boyunlarına takılan küçük yuvarlak zil *(Giresun)*

Gora [*İs.*], **1.** Tahtadan yapılan frenk anahtarı [?] *(Karapınar «Konya»)* — **2.** Anahtar *(Anamur «İçel»)* — **3.** Demir çivi *(Taşlıçay «Diyadin - Ağrı»)*

Goraf [*İs.*], Topluluk, camia *(Bozkır «Konya»)*

Goranlık [*İs.*], Gübre yığılan yer *(Ahlat «Bitlis»)*

Gore [*İs.*], Çorap *(Malatya)*

Gorel [*İs.*], Hindi *(Bartın «Zonguldak»)*

Gorez [*İs.*], (Safranbolu*«Zonguldak»)* ***[Bak: Gorel]***

Gorgor [*S.*], Kararsız, sözünde durmıyan *(İnegöl «Bursa»)*

Gorgut [*S.*], Dolu *(Bayburt «Gümüşane»)*

Gorlam [*İs.*], Dağlardaki kaya çıkıntısı *(Bolu)*

Gorlanmak [*F.*], **1.** İtiyat edinmek *(Kırşehir)* — **2.** Yeni çıkan sebze ve

meyvaya yavaş yavaş alışmak: **Daha üzüme iyice gorlanmadım da yiyemiyorum** *(Kırşehir)*

Gorlaşmak [*F.*], Dal budak salmak, azmak *(Ulubey «Ordu»)* [*Bak:* **Gürleşmek**]

Gorona [*S.*], Zavallı: **Gorona Ahmedin başından çok iş geçti** *(Gümüşane)*

Gorsan [*Zf.*], Gûya *(Alayunt «Kütahya»)*

Gort [*İs.*], Sürülmemiş tarla *(Elâzığ)* [*Bak:* **Geng, 1**]

Gortuk [*İs.*], Taşlık veya bayır yer *(Artvin «Çoruh»)*

Gorum [*İs.*], Renkli kumaş *(Erzurum)*

Gosga [*S.*], Haksız, insafsız; mağrur, kibirli *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Goska [*İs.*], Erkek kaz *(Fener «Silivri - İst.»)*

Gospak [*S.*], İyi, güzel, şık, zarif *(Geyve «Kocaeli»)* [*Bak:* **Kostak**]

Gossü ve **Gössü** [*İs.*], Köstebek, körgössü *(Tavlusun «Kayseri»)*

Gostak [*S.*], Yürüyüşü edalı *(Kayalı «Beyşehir», Konya; Bardak «Seyitgazi - Eskişehir»)* [*Bak:* **Gospak**]

Gostaklı [*S.*], Temiz ve süslü gezen [adam] *(Çataloluk «Develi - Kayseri»)* [*Bak:* **Kostak, kasalak**]

Gostil [*İs.*], Patates *(Samsun köyleri)*

Got [*İs.*], **1.** Beş okkalık mısır ölçeği *(Rize)* — **2.** Bir kile alan ölçek, şinik, haklağı *(Konya; Erzurum; Çorum; Gümüşane)* — **3.** On iki okkalık ölçek *(Trabzon)* — **4.** Üç kiloluk ölçek *(Gümüşane)* — **5.** Altı okkaya yakın bir miktarı gösteren hububat ölçeği *(Trabzon)*

Gotarmak [*F.*], **1.** Bir kaptan diğerine mayii boşaltmak *(Ankara; Çankırı)* — **2.** Sulu yemeği kaplara koymak *(Gaziantep)* [*Bak:* **Kotarmak**]

Gotmak [*F.*], Yeni doğmuş eşek yavrusu *(Bostancı «İst.»)*

Gotnak [*İs.*], Yavru katır *(Konya [Muh.])* [*Bak:* **Kodak**]

Gottik [*S.*], **1.** Küçük *(Arapkir «Malatya»)* — **2.** Baş belâsı *(Elâzığ)*

Gov [*İs.*], Dedikodu, birini arkadan çekiştirme: **Gelinin evi ezme* Evden eve gezme * Komşudan gov getirip * Evin dirliğini bozma** *(Gerede «Bolu»)* [*Bak:* **Kov**]

Govak [*İs.*], Başta hasıl olan kepek, konak *(Kars)*

Govan [*S.*], Hafifmeşrep delikanlı *(Bayındır «İzmir»)*

Govanlık [*İs.*], Saban demirinin eğeğe geçtiği yer *(Ulubey «Ordu»)*

Govit [*İs.*], Sahilde yaşıyan balık *(Tirebolu «Giresun»)*

Govroş [*S.*], Çok kaba [adam] *(Anbarlı «Vakfıkebir - Trabzon»)*

Govsak [*S.*], Hafif, içi boş *(Kırşehir)* [*Bak:* **Gavzak**]

Goy [*İs.*], Beş yaşına girmiş öküz *(İçerenköy «İst. [Muh.]»)*

Goyak [*İs.*], **1.** Hattı içtimaı meyah *(Dindebul «Ermenak - Konya»)* — **2.** Dağ yamaçlarındaki çukurluklar *(Peyik «Akdağmadeni - Yozgat»)*

Goyce [*İs.*], Ağaçlarda asalak suretinde bulunan burç *(Darende «Malatya»)*

Goygun [*S.*], Derin: **Şu kuyu çok goygun** *(Haymana «Ankara»)*

Goz [*İs.*], Kapı sürgüsü *(Kayseri)*

Gozurdanmak [*F.*], Meydan okumak *(Bolu)*

Göbeç ve **Göbeş** [*S.*], Şışman *(Develi «Kayseri»)* [*Bak:* **Dızban, hantal**]

Göbedde [*İs.*], Su basmıyan tarla *(Ermenak «Konya»)*

Göbedek [*İs.*], **1.** Lohusa evinden çocuklara verilen çerez *(Bozkır «Konya»)* — **2.** İlk çocuk doğunca verilen

tatlı ziyafeti *(Konya)* — **3.** Yeni doğan kuzu için çobanın kuzu sahibinden aldığı bahşiş *(Doğanbey «Konya»)* *[Bak: **Genişke**]*

Göbek [*İs.*], **1.** Bir türlü yenilir mantar *(Kemaliye «Malatya»; Keskin «Ankara»; Erzincan; Sivas; Erzurum)* *[Bak: **Dolaman, göbelek**]* — **2.** Kağnı tekerleğinin ortası, araba tekerleğinin dingil geçen yeri *(Afyon; Antalya)* — **3.** Henüz harmana konulmamış demet yığını, öbek *(Adana «Seyhan»; Tokat)* — **4.** *(Tokat)* *[Bak : **Basku**]*

Göbek anası [*İs.*], Çocuk doğurtan, ebe *(Erzincan)*

Göbele [*İs.*], **1.** Uzun müddet sürülmemiş tarla *(Viranköy «Kütahya»; Eşkişehir; Eğret «Afyon»)* — **2.** [*S.*] Piç *(Antalya; Kızılcahamam, Ayaş, Nallıhan «Ankara»; Kızıldere [?]; Bolu)* — **3.** Hizmetçi kadın *(Milâs «Muğla»)*

Göbelek [*İs.*], **1.** Bir çeşit yenen mantar *(Kilis, Halfeti, Gaziantep; Birecik, Urfa; Yenitepe «Ağrı»; Ahlat «Bitlis»; Cebelibereket, Bahçe «Seyhan»; Efsus «Albustan», Maraş; İçel; Dombaylı «Manisa»; Polat «Akçadağ - Malatya»; Üçemköyü «Bâlâ - Ankara»; Kocabergos «Erdek», Bandırma «Balıkesir»; Köşker, Köşektaş «Avanos - Kırşehir»; Emirdağ «Afyon»; Koçhisar «Konya»; Elâzığ; Gümerdiğin «Çankırı»; Gümüşhacıköy «Amasya»; Divriği «Sivas»; Yozgat)*— **2.** [Mecazen] Beyaz ve şışman çocuk *(Bahçe «Seyhan»)* — **3.** Yenilmiyen mantar, it mantarı *(Ahlat «Bitlis»)* — **4.** Plamut veya meşenin göbeği, kozalağın içi *(Nazilli «Aydın»)* — **5.** Meyva ve ağaçlara ârız olan bir hastalık *(Seydişehir «Konya»)*— **6.** Ağaç veya tarlalarda biten bir çeşit mantar *(Urfa; Bahçe «Seyhan»)* — **7.** Kelebek *(Seyhan)* — **8.** Çocuk *(Haymana «Ankara»)* — **9.** Ham incir *(Milâs «Muğla»)* — **10.** Boş mısır koçanı *(Bursa)* — **11.** Tütün tohumu *(Kadirli «Seyhan»)* — **12.** İçi kıymalı bir nevi börek *(Adapazarı «Kocaeli»)* — **13.** Ekin demetleri yığını *(Isparta)*

Göbeleklesmek [*F.*], Kabarmak, şişmek, yuvarlaklaşmak: **Elimdeki yanık göbelekleşti** *(Akdoğan «Kızılcahamam - Ankara»)*

Göbelle [*S.*], **1.** Ahmak *(Yalvaç «Isparta»)* — **2.** [*İs.*] Körpe kuzu *(Muğla)*

Göben [*İs.*], Eskimiş entari *(Denizli)*

Göbent [*İs.*], **1.** Hayır veya sevinç için verilen ziyafet, toy, şölen *(Bodrum «Muğla»)* — **2.** Hamuttan devenin göğsüne inen ip *(Antalya)*

Göbermek [*F.*], Eliboş kalmak, işsiz kalmak *(Köşker «Kırşehir»)*

Göbersil [*İs.*], Kullanılmış sabun parçası *(Muğla)* *[Bak: **Hırtık**]*

Göbert [*İs.*], **1.** Külde pişmiş elma *(Karaman «Konya»; Çorum)* — **2.** Meyvanın kurutulurken yaşlıktan çıkıp ta kurumağa yüz tutma hali *(Samsun)* — **3.** Dere, çay ve ırmakların akarken yataklarında yaptıkları gölcükler *(Tuzla «Seyhan»)*

Göbertlen [*İs.*], Ormanda ağaçları kırıp yakarak ve külünü de toprağa karıştırarak meydana getirilen ekim yeri, tarla *(Samsun)*

Göbet [*İs.*], **1.** Orman veya çalılık kesilmek suretiyle açılan yeni tarla *(Subaşı «Nallıhan-Ankara»; Kuyupınar «Göynük», Örencik «Mudurnu», Bolu; Kurşunlu «İnegöl - Bursa»)* — **2.** Bayır, göçük, çökük arazi *(Adatepe*

«Devrek - Zonguldak») — **3.** Bendin önü tutulmak suretiyle yapılan gölcük, büğet *(Alaçeşme «Antalya»; İslâmköy, Atabey «Isparta»; Mersin «İçel»; Alihoca «Ulukışla - Niğde»; Hadım, Karaviran «Seydişehir - Konya»)* — **4.** Girdap, çevrik, burkaç *(Belenkeşli «Mersin - İçel»)* — **5.** Derelerin derin yeri *(Çimi «Akseki - Antalya»; Konya)* — **6.** [*S.*] Şişman *(Ayaş «Ankara»)* — **7.** [*S.*] Basık, kapalı, münhat, az ışık alan yer *(Yukarısöğütönü «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Göbette [*İs.*], **1.** Su basmıyan tarla *(Ermenak «Konya»)* **[Bak : Deşkiye]** — **2.** Taşlık mahaller arasında bir iki metre murabbalık toprak parçası *(Akseki «Antalya»)* — **3.** Ormanlık veya fundalıktan açılmış meyilli arazi *(Alanya «Antalya»)*

Göbez [*İs.*], **1.** Köpek yavrusu *(Gcaköyü,, Olukyanı, Burunkaya, Kilimli, Cumayanı, Kaboğlu, Sofular, Gelik, Ereğli, Zonguldak; Çorak, Bolu)* **[Bak: Gölbez]** — **2.** Kedi yavrusu *(Kaboğlu «Zonguldak»)* — **3.** Kurt yavrusu *(Sofular «Zonguldak)* — **4.** Vahşî hayvan yavrusu *(Gelikköyü «Zonguldak»)*

Göbit [*İs.*], Kağnı arabalarının ön ve arka taraflarında bulunan iki tahta *(Boyabat «Sinop»)* **[Bak: Göp, göbü, 3]**

Göble [*İs.*], **1.** Hizmetçi *(Edirne)* **[Bak: Göbele, 3]** — **2.** Irgat, yanaşma *(Milâs «Muğla»)*

Göblek ve **Göbelek** [*İs.*], Mısır koçanı *(Düğrek «?»)* **[Bak: Zibek]**

Göbles [*İs.*], Köpek yavrusu *(Bursa)* **[Bak: Gölbez]**

Gölbez [*İs.*], Köpek yavrusu *(Sulutaş «Sille - Konya»)* **[Bak: Göbles]**

Gömbez [*İs.*], Çobanların tuluma süt doldurup, yuvarlamak suretiyle çıkardıkları yağ *(Kütahya)*

Göböget [*İs.*], Girdap, çevrik *(Seydişehir «Konya»)*

Göbsemek [*F.*], İnek oğursak olmak *(Gerze «Sinop»)* **[Bak: Oğursak]**

Göbü [*İs.*], **1.** Bazlamaç, saç pidesi *(Ovacık, Çerkeş, Çankırı; Yazıköy «Safranbolu - Zonguldak»; Çiftlik «Kalecik - Ankara»)* — **2.** Çamaşır tokacı *(Taflıköyü «Çarşamba- Samsun»)* **[Bak : Köpüç, şapşak]** — **3.** Kağnının ön ve arka taraflarındaki tahtalar *(Taşköprü, Daday «Kastamonu»)* **[Bak: Göbit]** — **4.** Kalın dikiş, yorgan dikişi, ilinti *(Körköyü «Amasya»)* — **5.** Tozlu, topraklı yol *(Sille «Konya»)*

Göbüç [*İs.*], Değnek oyununda değneğin yerde bıraktığı iz *(Kuruhüyük «Boğazlıyan - Yozgat»)*

Göbüle [*İs.*], Bir iki yıl sürülmiyerek ot kaplamış olan tarla *(Zemme «Kütahya»)*

Göbülek [*İs.*], Ham incir *(Milâs «Muğla»)*

Göbürtlemek [*F.*], Dört nal koşmak *(Konya)*

Göbüş [*İs.*], **1.** Öküz *(Selki köyü «Beyşehir - Konya»)* — **2.** Göbek: **Oğlağın göbüşüne bak** *(Maraş)*

Göbüt [*S.*], **1.** Şişman, göbekli [adam] *(Antalya; Isparta; Burdur; Ilgın«Konya»)* — **2.** Islak **(Bu çapıt pek göbüt:** *Ula, Marmaris «Muğla»)* — **3.** Az çamurlu bataklık *(Yeniköy «Seyhan»)* — **4.** [*İs.*] Fırtına pişirilen yağlı ekmek *(Kayaş «Ankara»)* — **5.** [*İs.*] Buğday ekmeği *(Kastamonu)* — **6.** [*İs.*] Kağnı arabalarının ön ve arka tahtaları *(Tosya «Kastamonu»)* **[Bak: Göbü, göbit]** — **7.** Tembel, kılıksız, biçimsiz, hantal *(Kartal «İst.»)*

Göce [*İs.*], **1.** Kabuğu çıkarılmış buğday *(Yalova «İst.»; Kocaeli; Alayunt «Kütahya»; Etimesut «Ankara»; Denizli; Emirdağ «Afyon»)* — **2.** Bulgurluk yarılmış, kırılmış buğday *(Bozkır «Konya»; Balıkesir; Isparta; Eskişehir; Tire «İzmir»; Tekirdağ; Bursa; Kocaeli; Bolvadin «Afyon»; Bolu)* — **3.** Kırılmış mısır *(Zonguldak; Sarayköy «Denizli»)* — **4.** Arpa yarması *(Burdur)* ***[Bak : Zahar]*** — **5.** Haşlanmış mısır *(Çalıköy «İst. [?]»)* — **6.** Mısır kırmasından yapılan çorba *(Zonguldak)* — **7.** Alevde ütülmüş taze arpa veya buğday *(Antalya)* ***[Bak: Herik, ütme]*** — **8.** Mercimek, nohut, fasulya ve mısır gibi yiyeceklerden yapılan çorba *(Trakya)* — **9.** Bulgur pilâvı *(Kuşadası «İzmir»)* — **10.** Bulgur haşlaması *(Beypazarı «Ankara»)*

Göcecek [*İs.*], **1.** Ufak ekmek *(Bolu)* — **2.** Tandır üzerine örtülen çul *(Develi «Kayseri»)*

Göcecük [*İs.*], Hayvan semerlerinin arka tarafına çakılan halka *(Giresun)*

Göcek [*İs.*], **1.** Bir tavuğu gizliyecek kadar topraktan yükselmiş sonbahar ekini *(Kayseri; Sivas illeri)* — **2.** Ağaçların dibinden çıkan sürgün, piç *(İçel)* — **3.** Kilit takılmak için çakılan halka *(Sivas)* — **4.** Menteşe *(Tokat; Sivas)* — **5.** Semerin arka tarafına çakılan çengelli demir *(Denizli; Sungurlu «Çorum»; Amasya; Çankırı)* ***[Bak: Çeknel demiri, göcecük]*** — **6.** Sebze bahçelerinde açılan aralıklı çukurlar, sebze ocağı *(Tarsus; Tokat; Nevşehir «Niğde»)* — **7.** Kirizmesi yapılmış bağ yeri *(Erbaa «Tokat»)* — **8.** Dalın ağaç gövdesinden ayrıldığı yer *(Rumkuş «Seyhan»)* — **9.** Yapıcılıkta tahtaları birbirine tutturmak için kullanılan ağaç *(Eğridir «Isparta»)* ***[Bak: Peştivan]*** — **10.** Arkaya alınmak için yapılan küfe *(Ordu)* — **11.** Deve yavrusu *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **12.** Hayvan semeri: **Göceği hayvana vur da odunu yükletelim** *(Sungurlu «Çorum»)* — **13.** [*S.*] Taze, yaş, yeşil *(Maraş)*

Göceklenmek [*F.*], Ekin uygun şartlar içinde büyümek, yükselmek *(Genezin «Avanos - Kırşehir)* ***[Bak : Kardeşlenmek]***

Göcelci [*S.*], Tarlanın orak biçilmiyen tarafında bulunan kimse *(Bucak «Burdur»)*

Göcen [*İs.*], **1.** Tavşan yavrusu *(Çorum; Beypazarı, Polatlı, Karataş«Çubuk», Güdül, Ayaş, Ulu «Nallıhan», Etimesut «Ankara»; Mihalıççık köyleri «Eskişehir»; Barcak «Söğüt», Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»; Pınarbaşı, Karaman «Konya»; Alayunt, Şaphane «Gediz», Hisarköy «Domaniç», Tepecik «Emet», Eğrigöz «Kütahya»; Çay «Bolvadin - Afyon»; Eğridir, Keçiborlu, Yukarıdinek «Ş. Karaağaç», Isparta; Ortaköy «Çal», Denizli; Karaağaçlı «Manisa»; Tire, Torbalı «İzmir»; Ula, Muğla; Apturrahmanlar «Serik», Antalya; Civanyaylağı «Mersin», İshaklar «Gülnar - İçel»; Gölcük, İçdedeler «Taraklı - Geyve», Çaykışla «Adapazarı-Kocaeli»; Tuzaklı, Demirdere «Mustafakemalpaşa - Bursa»; Yazıköyü, Safranbolu «Zonguldak»; Çorak, Gökçesu «Bolu»; Çankırı; Kastamonu; Boyabat, Gerze, Sinop; Bafra «Samsun»; Mantaş, Haliliye «Ceyhan - Seyhan»; Turpuçlar «İpsala», Oğulpaşa, Hasanağa «Edirne»; Vize*

«Kırklareli»; Çorlu, Şahin «Malkara - Tekirdağ»; Bergaz «Ezine», Gelibolu «aÇnakkale») **[Bak : Becel, becen, Pırık, balak 2, palaz]** — **2.** Kedi yavrusu *(Çarşamba «Samsun»; Kastamonu; Yozgat)* — **3.** Köpek yavrusu *(Kütahya)* — **4.** Bir yaşındaki domuz yavrusu *(Bahçe «Seyhan»)* — **5.** Ayı yavrusu *(Zonguldak)*

Göcer [*İs.*], Tarlada kenarda çalışan işçi *(Hisarlıkaya «Polatlı - Ankara»)*

Göcerci [*S.*], Hububat saplarını deren işçilerin sol başındaki adam *(Göcer «Karaman - Konya»)*

Göcertmek [*F.*], Göç ettirmek *(Bornova «İzmir»)*

Göce taşı [*İs.*], El değirmeni *(Orhaneli «Bursa»)*

Göcü [*İs.*], Çorbalık arpa yarması *(Kastamonu)* **[Bak: Göce]**

Göcünmek [*F.*], Tahammül etmek *(İnebolu «Kastamonu»)*

Göcür [*S.*], İnatçı [adam] *(Seyhan)*

Göçe [*İs.*], *(Antalya)* **[Bak : Göce, 3]**

Göçek [*S.*], **1.** Köçek, düğünlerde oynıyan erkek oyuncu *(Bornova «İzmiz»)* — **2.** [*İs.*] Devecilerin gece yolculuğu *(Ereğli «Konya»)* — **3.** Ekinin çiğnenmesi *(Adana)* — **4.** Göç yeri *(Bartın «Zonguldak»)* — **5.** Sabaha karşı doğan, yolculara hareket zamanını bildiren parlak yıldız *(Bayat «Afyon»)* — **6.** Deve yavrusu *(Gölpazarı «Bilecik»)* **[Bak : Köşek]**

Göçelge [*İs.*], Göçülen yer *(Kadirli «Seyhan»)*

Göçergi [*İs.*], Tarlayı biçerken veya sürerken bir istikamette ilerliyen amele *(Isparta)* **[Bak: Eynelci]**

Göçkün [*S.*], Göçebe, göç eden, bir yerde temel tutmıyan *(Ağcetepe «Ordu»; Sinop)*

Göçmen [*S.*], **1.** Memur; kiracı *(Çerkeş «Çankırı»; Kastamonu)* — **2.** Muhacir*(Beyşehir «Çanakkale»; Kavşıt köyü «Sungurlu - Çorum»)*

Göçö [*İs.*], Ev altı, taşlık *(Gökçesu «Bolu»)*

Göçü [*İs.*], Ev önü, kapı önü *(Gerede, Bolu)*

Göçük [*İs.*], **1.** Ören, *harabe(Isparta)* — **2.** Etrafı tepelerle çevrilmiş düz yer *(Ankara)* — **3.** Kaymış arazi *(Safranbolu «Zonguldak»; Konya; Mersin «İçel»; Sarayköy «Denizli; «Denizli»; Çankırı; Tosya «Kastamonu«; Elecik, Çirtlik «Ankara»; Isparta; Sinop)* **[Bak : Kaygın, üçük]** — **4.** Semerlerin ön ve arka tahtalarına çakılan kancalı demir *(Karğı «Tosya-Kastamonu»)* **[Bak: Göcek]** — **5.** [*S.*] Çökmüş *(Yozgat)*

Göçürtme [*İs.*], Sebze veya çiçek fidesi *(Kırşehir)*

Göde [*S.*], **1.** Şışman, göbekli *(Kırşehir; Maraş; Develi «Kayseri»; Kütahya; Antalya; Sandıklı «Afyon»; Adana «Seyhan»; Mersin «İçel»; Ereğli «Konya»; Eskişehir; Burdur; Çankırı; Niğde; Manisa)* **[Bak: Çileli, gebeş]** — **2.** Gebe *(Isparta; Anamur «İçel»;* — **3.** Şiş karınlı çocuk *(Aksaray «Niğde»)* — **4.** Kısa boylu şişman [adam] *(Kayseri; Elmalı «Antalya»; Ereğli «Konya»)* **[Bak: Gödelek]** — **5.** [*İs.*] Güvercin *(Ayaş, Beypazarı, Sirkeli «Çubuk», Ankara; Göynük «Bolu»)* — **6.** İyi kurumamış üzüm *(Cumaovası «İzmir»)* — **7.** Güvercin yavrusu*(Üçkuyu «Çal - Denizli»)* **[Bak: Vizik, palas]** — **8.** Bal vermiyen arı *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Gödebalığı [*İs.*], Yassı yapılı bir cins tatlı su balığı *(Keşanuz «Ankara»)*

Gödeç [*İs.*], **1.** Dersi kitaptan gütmek için, eski zamanlarda hocaların ellerine aldıkları ince çubuk veya kirpi tüyü *(Dursunbey «Balıkesir»)* — **2.** Haritada bir yeri göstermek için kullanılan değnek *(Dursunbey «Balıkesir»)* — **3.** Orkestra şefinin elindeki değnek *(Balıkesir)*

Göde göde [*Zf.*], Öbek öbek *(Tepecik, Virancık «Emet - Kütahya»)*

Gödek [*İs.*], **1.** Yağlı ve kıymalı pide *(Aydıncık «Bandırma - Balıkesir»)* — **2.** Mayasız kül poğaçası *(Domaniç, Göçebe «Kütahya»)* — **3.** Lokma *(Çanakkale; Hüseyinler, Dursunbeyli «Balıkesir»)* — **4.** Halka biçiminde yapılan ev ekmeği *(Gömele «Söğüt - Bilecik»)* — **5.** Saçta pişirilen mayasız yufka, bazlama *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»; M. Kemalpaşa «Bursa»)* — **6.** İstanbul kilesinin dörtte birine müsavi hububat ölçüsü *(Erbaa «Tokat»)* — **7.** [*S.*] Kuyruksuz [hayvan] *(Develi «Kayseri»; Genezin «Avanos», Mucur, Köşker «Kırşehir»; Sivas)* **[Bak : Götlez]** — **8.** [*S.*] Kısa boylu, cüce *(Çalış «Haymana - Ankara»; Köşker «Kırşehir»; Amasya; Çorum; Sivas)* **[Bak: Godik]** — **9.** Sabanın el ile tutulan kısmı, tutak *(Perşembe «Ordu»)* — **10.** [*S.*] Şiş karınlı *(Kılbasan «Karaman - Konya»)* — **11.** Üstüne kabuklu yumurta konarak fırında pişirilen küçük ekmek, çörek *(Bursa; Satılmış «Eskişehir»)* — **12.** Kurbağa *(Ordu; Samsun)*

Gödeklemek [*F.*], Karıştırmak : **Tenceredeki yemeği gödekleyiver** *(Durağan «Boyabat - Sinop»)*

Gödel [*İs.*], **1.** Pestil veya ezmeyi karıştırmak için ağaç kepçe, büyük kaşık *(Safranbolu «Zonguldak»)* — **2.** Köpek yalı *(Kapaklı «Mersin»)* — **3.** Su nöbeti *(Denizli)*

Gödele [*İs.*], **1.** Ufak küp *(İncesu «Kayseri»)* — **2.** Cendere gibi sıkıştırıcı bir aygıt *(Sinop)*

Gödelek [*İs.*], **1.** Yontularak dört köşe hale getirilmiş ağaç kütüğü *(Sinop ili)* — **2.** [*S.*] Şişman *(Kadirli «Seyhan»)* — **3.** [*S.*] Karnında su bulunan veya hastalıktan karnı şiş olan *(Ereğli «Konya»)* — **4.** Kuyruğu kesilmiş köpek *(Arıl «Gaziantep»)* — **5.** [*S.*] Kısa boylu, tıknaz *(Maraş)* — **6.** Çocuğa kalıp aybaşı halinden kesilen kadın *(İçel)*

Gödeleş [*İs.*], Geniş karınlı ve boyu kısa küp *(Niğde)*

Gödelmek [*F.*], Yumrulanmak, çıkıntı peyda etmek, şişmek *(Adana «Seyhan»)* **[Bak: Göde]**

Gödemek [*F.*], **1.** Yeni doğan çocuğu görmeğe gelen kadınlara getirilen çerez *(Isparta)* — **2.** Hayvanı doğurmuş olan adamdan çocukların aldıkları bahşış *(Beyşehir «Konya»)*

Gödemen [*S.*], İriyarı, şişman : **Şu öküz çok gödemen** *(Eğridir «Isparta»)*

Göden gözü [*İs.*], Sulanmış nasır kabarcığı *(Ulubey «Ordu»)*

Gödenli [*S.*], Obur *(Ahlat «Bitlis»)*

Gödermek [*F.*], Hafif şişmek : **Diş etlerim göderdi** *(Afyon)*

Gödeş [*S.*], Semiz, etli *(Isparta)*

Gödeşmen [*S.*], Şışman *(Kadirli «Seyhan»)*

Gödük [*İs.*], On ki veya on beş okkalık eski bir hububat ölçüsü *(Çarşamba «Samsun»; Alucra «Giresun»; Sivas; Ordu; Amasya)* **[Bak: Rullağa, şinik, yarım, yarımlağa]**

Gödümen [*İs.*], Şimşek *(Kars)*

Gödüredi [*İs.*], Beyaz renkli dolgun çavdar *(Hadım «Konya»)*

Göfek [*İs.*], Mantar *(Kemaliye «Malatya»)*

Göfer [*İs.*], Nefes *(Aksaray «Niğde»)*

Göften [*İs.*], Evlerin bodrum katındaki mahzen *(Talas «Kayseri»)*

Göğan [*İs.*], Kara sineğin irisi *(İshaklı «Afyon»)*

Göğbelek [*İs.*], Mantar *(Büyükyenice «Bilecik»)* *[Bak: Göbelek]*

Göğce [*İs.*], **1.** Hamsiye benzer bir türlü tatlı su balığı *(Bergama «İzmir»)* — **2.** Ağacın yaz ve kış eksik olmıyan yeşil yaprağı *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)*

Göğçek [*S.*], Güzel, güler yüzlü *(Sivas; Bursa)* *[Bak: Gökçek]*

Göğdün [*İs.*], Yağı çıkarılmış hububat posası, küspe *(Kayseri, Niğde; Yozgat)* *[Bak: Kürtün]*

Göğe [*İs.*], Hayvanatın başındaki sorguç *(Divrik «Sivas»)* *[Bak : Tüğmen, punpul]*

Göğe gelmek [*F.*], İnek çiftleşmek istemek *(Kıbrısköyü, Ağılcık «Çubuk», Etimesut «Ankara»; Gerede «Bolu»)*

Göğel [*İs.*], Yeşil ördek; [mecazen] güzel kadın *(İçel)*

Göğelek [*İs.*], Meyva ağaçlariyle meşe ve çamlarda hastalık husule getiren purç gibi nebatî asalaklar, tufeylât *(Morcalı «Karaman», Sorkun «Akşehir - Konya»; Civanyaylağı «Mersin», Mut «İçel»)*

Göğeleme [*İs.*], İki yaşında kıl keçi *(Isparta)* *[Bak: Gezem]*

Göğelez [*İs.*], Köpek yavrusu *(Kalecik «Ankara»)*

Göğem [*İs.*], **1.** Bir çeşit ekşi erik *(Eskişehir)* — **2.** Yazın hayvanlara musallat olan gök renkli bir sinek *(Eskişehir)* *[Bak: Büğelek]*

Göğemcik [*İs.*], Böğürtliyen *(İnköy «Kütahya»)*

Göğen [*İs.*], *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* *[Bak: Göğem, 2]*

Göğer [*İs.*], Küçük soğan *(Konya; Antalya)* *[Bak: Iska, kıska]*

Göğermek [*İs.*], **1.** Ağaçlar yeşil filiz vermek, hububat yerden sürüp yeşillenmek *(Elâzığ; Ahlat «Bitlis»; Çankırı; Sinop; Samsun; Kastamonu)* — **2.** Yeni yaprak açmak *(Konya)* — **3.** Yeşile çalar mor bir renk almak: **Çimdikten kolum göğerdi** *(Çankırı)* — **4.** Öpmekten göğüs veya gerdanda çürüklük hasıl olmak, Mecazen fazla acıkmak: **Açlıktan göğnüm göğerdi; pilâv pişinceye kadar sabret, göğerdin mi?** *(Çankırı)* — **5.** Sopa darbesiyle veya düşerek vücutte morluk husule gelmek *(Konya; Kastamonu)* — **6.** Sebzeler, çimenler büyüyüp yeşillenmek *(Çanakkale; Ordu)* — **7.** Kalaysız kaplar tahammuz etmek *(Alayunt «Kütahya»)* — **8.** Ekmek gibi şeyler küflenmek *(Alayunt «Kütahya»)*

Göğertleşmek [*F.*], Ağaç tomrukları yağmur veya kar tesiriyle dal ve yaprak açmak *(Alayunt «Kütahya»)*

Göğerti [*İs.*], **1.** Yeşillik, çayır *(Kilis «Gaziantep»; Köşker «Kırşehir»)* — 2. Kalaysız bakırda husule gelen tahammuz *(Alayunt «Kütahya»)* — **3.** Emilmek veya vurulmak suretile vücutte hasıl olan çürüklük *(Çankırı)*

Göğez [*S.*], **1.** Koyu mor renk *(Bornova «İzmir»)* *[Bak: Gövez]* — **2.** [*İs.*] Ufuk *(Yakupaptal «Ankara»)* *[Bak: Gengez]*

Göğ keçemen [*İs.*], Güneşin kızgın

zamanında çalı ve diken dallarına tırmanan bir cins yeşilimsi büyük kertenkele *(Şebinkarahisar, Giresun)*

Göğle [*İs.*], Aşure aşı *(Büyükdere «Burhaniye - Balıkesir»)*

Göğlek [*İs.*], Sonbaharda ağaçlarda çıkan yaprak *(Bayat «Aziziye - Afyon»)*

Göğlez [*İs.*], **1.** Köpek yavrusu *(Dastarlı, Ayaş, Bağviran «Kızılcahamam», Polatlı «Ankara»)* **[Bak: Göylez, gölbez]** — **2.** Kedi veya köpek yavrusu *(Çankırı)*

Göğnek [*İs.*], **1.** Kadın entarisi *(Karahisar [?])*— **2.** İç gömleği *(Konya)*

Göğnemek [*F.*], Olgunlaşmak, kocamak *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Göğnü [*İs.*], **1.** İyice olmuş meyva *(Alucra «Giresun»; Muscalı «Çarşamba - Samsun»)* — **2.** [*S.*] Çürük rengi *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Göğnük [*İs.*], **1.** Çamın sert, siyah ve yağlı kısmı *(Höketçe «Seyhan»)* — **2.** Tarlanın üst kısmında biriken su, su birikintisi *(Burdur)* **[Bak: Kandak]** — **3.** Güneşte yanmış, ateşte kavrulmuş deri, bez v.s. *(Gâvurdağ «Seyhan»)* — **4.** [*S.*] Az yanmış *(Sivas)* — **5.** Güneşte iyice erimiş meyva *(Akseki «Antalya»)* — **6.** Yanmış bez parçası: **Göğnük kokuyor** *(Piraziz «Giresun»)*

Göğnüksü [*İs.*], Yanık kokusu: **Göğnüksü bir koku var** *(Belenilvat «Akseki - Antalya»)*

Göğöksürüğü [*İs.*], Boğmaca öksürüğü *(Tokat)* **[Bak: Göğöze]**

Göğöze [*İs.*], Boğmaca *(Havza «Samsun»)* **[Bak: Goğöksürüğü]**

Göğsemek ve **Göğe gelmek** [*F.*], İnek boğasamak *(Maksutlu«Çorum»)*

Göğü [*İs.*], Küçük ayna *(Erzurum)*

Göğüç [*İs.*], Kulakları dikine olmayıp yaygın olan at *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Göğüleme [*İs.*], Bir yaşında dişi keçi *(Kabaağaç «Fethiye - Muğla»)*

Göğündürme [*İs.*], Şirpençe hastalığı *(Keskin «Ankara»)* **[Bak: Karapençe]**

Göğündürme lâlesi [*İs.*], Haşlanmış çiçek ve yaprağı yaralara konulan bir nevi gelincik çiçeği *(Konya)*

Göğüneteği [*İs.*], Ufuk *(Malatya)*

Göğünmek [*F.*], **1.** Meyva iyice olmak *(Ereğli «Konya»)* — **2.** Hararet tesiriyle herhangi bir şey yanmak; kumaş rengini atmak *(Dombaylı«Manisa»; Büyükçaylı «Dörtyol-Hatay»; Adana «Seyhan»)*

Göğüs [*İs.*], Dörde bölünmüş ve her bölümüne başka bir şey ekilmiş tarla *(Kütahya)*

Göğüs kemiği [*İs.*], Azmı kas *(Konya)*

Göğüsleme [*İs.*], Dikili bir direğin yıkılmaması için çakılan iğri direk, payanda *(Edirne)*

Göğüş [*İs.*], **1.** Yılana zehir verdiği söylenen kertenkele *(Elâzığ; Malatya)* — **2.** [*S.*] Mavimtırak renk *(Ordu)* — **3.** Sarı saçlı ve gök gözlü insan *(Ayaş «Ankara»)*

Göğüş göz [*S.*], Gök gözlü *(Erzincan)*

Gök [*İs.*], **1.** Şubat ayı *(Niğde)* — **2.** Bir cins güvercin *(Tire «İzmir»)*

Gökaş [*İs.*], Suda pişmiş bulgur kırıntısı *(Bozkır «Konya»)*

Gök at [*İs.*], Demirkırı at *(Ağrı)*

Gökbaş [*S.*], **1.** İşe yaramaz, kötü *(Ahıköy «Muğla»)* — **2.** [*İs.*] Yeşil kertenkele *(Denizli)* — **3.** [*İs.*] Pey-

gamber çiçeği *(Konya)* — **4.** [*İs.*] Açık mavi renkli küçük bir çiçek *(Müftiler «Boğazlıyan - Yozgat»)*

Gökbes [*İs.*], Köpek yavrusu *(Tosya «Kastamonu»; Ankara)*

Gökbirik [*İs.*], Bir çeşit sulu üzüm *(Görece «İzmir»)*

Gökboyun [*İs.*], Otlu tepe *(Develi «Kayseri»)*

Gökcen [*S.*], Güzel, taze, güçlü *(Ordu; Kastamonu)*

Gökcerge [*İs.*], Göçmen kuşlardan ala renkli bir kuş, ala karga *(Avanos «Kırşehir»)*

Gökçe [*İs.*], **1.** Azrail *(Konya)* — **2.** [*S.*] Güzel, gösterişli [insan] *(İst.)* — **3.** Ağaçlardan biten tufeylî bir nebat *(Tokat)* — **4.** [*İs.*] Yaban güvercini *(Çorlu «Tekirdağ»; Hamitli «Uzunköprü-Edirne»)*— **5.** [*İs.*] Gümüş balığı*(Gedelek «M. Kemalpaşa», Mudanya «Bursa»)* — **6.** [*İs.*] Melek *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **7.** [*S.*] Mavi gözlü *(Balkur «Devrek - Zonguldak»; M. Kemalpaşa «Bursa»)*

Gökçecik [*S.*], Çok güzel, kibar *(Kali «Seyhan»)*

Gökçe karga [*İs.*], Mavi renkli karga *(Gölpazarı «Bilecik»; Çorum; Yalova «İst.»)*

Gökçeli [*İs.*], Yaban güvercini *(Edremit «Balıkesir»)*

Gökçen [*S.*], Güzel *(İzmir)*

Gökdedem [*İs.*], Mavi çiğdem *(Gürcüköyü «Ankara»)*

Gökdere [*İs.*], Kehkeşan *(Torul «Gümüşane»)*

Gökderike [*İs.*], Sebzevat *(Çivril «Denizli»)*

Gök dolay [*İs.*], Dağın sivri yeri *(Bolvadin «Afyon»)*

Gökduma [*İs.*], Boğmaca öksürüğü *(Ereğli «Konya»)*

Gök durna [*İs.*], Duru su *(Afyon)*

Gökdün, göğdün ve **gövdün** [*İs.*], Bezir yağı çıkarılan nebat *(Bektaşlı «Yozgat»)*

Gök gebe [*İs.*], **1.** Keçilere ârız olan bir çeşit hastalık *(Seyitgazi «Eskişehir»)* — **2.** Yumurta içinde ölüp kalan civciv *(Yozgat)*

Gökgebe olmak [*F.*], Hastalanıp gelişmekten kalmak *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)*

Gök geçemen [*İs.*], Yılana zehir verdiği söylenen yeşil kertenkele *(Bafra «Samsun»; Gördes «Manisa»; Kuruçay «Erzincan»)* **[Bak: Keler, kokuş]**

Gök görmedik [*S.*], Görgüsüz, aç gözlü, sonradan görme *(Konya; Muğla; Denizli; Tire «İzmir»)*

Gök izliği [*İs.*], Karları eriten ve havayı yumuşatan kaba yel *(Devrek «Zonguldak»)*

Gök kır [*İs.*], Kır saç *(İsâhacılı «Seyhan [Türkmenler]»)*

Gökkırağ [*İs.*], Mavi renkli kuzgun *(Antalya)*

Gök keçemen [*İs.*], Çiyan *(Kelkit «Gümüşane»)*

Gök kocaman [*İs.*], Yirmi beş santim uzunluğunda enli, koyu yeşil, kertenkeleye benzer bir nevi sürüngen hayvan *(Ünye «Ordu»)*

Gök kurt [*İs.*], Kürtilye denilen bir çeşit haşere *(İst.)*

Gök kuşağı [*İs.*], Alâimisema *(Çerkeş «Çankırı»; Karamürsel «Kocaeli»)*

Göklen [*İs.*], Yeşillik, çayırlık, çemenzar *(Konya; Kenger, Kula «Manisa»)*

Gökmen [*S.*], **1.** Gök gözlü [insan] *(Kastamonu; Bodrum «Muğla»)* **[Bak: Çapar]** — **2.** Sarışın *(Kütahya)* — **3.** Kül renkli [hayvan] *(Belviran «Gerze - Sinop»)*

Gökmene [*İs.*], Kertenkele *(İvrindi «Balıkesir»)*

Gök mesili [*İs.*], Halfeti, Gaziantep taraflarında yetişir bir türlü incir *(Halfeti «Urfa»)*

Gök öksürük [*S.*], Boğmaca öksürüğü *(Erzincan)*

Gökrem [*S.*], Vücutlu, sağlam, gösterişli *(Geyran «Niksar - Tokat»; Malatya)*

Göksemek [*F.*], İnek boğaya gelmek *(Alişar «Merzifon - Amasya»; Bayat «İskilip - Çorum»)*

Göksulu [*İs.*], **1.** Ahlata aşılanmış armut *(Konya; Isparta)* — **2.** Bir nevi tatlı zerdali *(Keşanuz «Ankara»)*

Gök terke [*İs.*], Her türlü sebze *(Nazilli «Aydın»)*

Gökülü [*S.*], Gök gözlü *(Tarsus «Seyhan») [Bak: Gökmen, 1]*

Göküş [*S.*], Mavi gözlü *(Durak «Seyhan»; Malatya) [Bak: Gögüş]*

Gökyel [*İs.*], Batıdan esen ve vücude gevşeklik veren bir rüzgâr *(Bostanlar «Bahçe - Seyhan»)*

Gökyeli [*İs.*], Karışık esen rüzgâr *(Aslıhantepeciği köyü «Edirne»)*

Gökyelis [*İs.*], Kerpiç yapılan killi toprak *(Cide «Kastamonu»)*

Gökyeşil [*İs.*], Büyük kertenkele, yeşilbaş *(Veliköy «Çoruh»; Tevfikiye «Çanakkale»; Cumayanı, Yakademirciler, Karamusa, Eğerci «Devrek», Ereğli ve civarı, Safranbolu «Zonguldak»; Gerede «Nallıhan - Ankara»; Gerede «Bolu»; Çorlu «Tekirdağ»)*

Gökyolu [*İs.*], Saman yolu, kehkeşan *(Iğdır «Ağrı»)*

Göl [*İs.*], **1.** Büyük tarla *(Boyabat «Sinop»)* — **2.** Yüksek yerden dökülen suyun oyduğu yer *(Olukyanı «Zonguldak»)*

Gölbe [*İs.*], Kaynamış mısır *(Mahmutköy «Bakırköy - İst.»)*

Gölbeç [*İs.*], Küçük su birikintisi *(Sungurlu «Çorum»; Gelibolu «Çanakkale»; Erbaa «Tokat»; Haymana «Ankara»)*

Gölbek [*İs.*], Küçük su birikintisi *(Isparta) [Bak: Gölbeç]*

Gölben [*İs.*], Su birikintisi *(Semayük köyü «Elmalı - Antalya») [Bak: Eşmek 3, gölbeç, gölbek, gölenbek]*

Gölbent [*İs.*], **1.** Saman çetenini gerdirmek için dört taraftan gerilen ip *(Aliköy «Isparta»)* — **2.** Deve hamudunun geriye kaçmaması için devenin boynuna takılan kolan *(İzmir)* — **3.** Küçük su birikintisi, gölcük *(Zonguldak) [Bak: Gölbek]*

Gölbeş [*İs.*], Köpek yavrusu *(Kastamonu)*

Gölbet [*İs.*], Küçük su birikintisi *(Koyunbaba «Kalecik - Ankara»; Cumayanı «Zonguldak»)*

Gölbez [*İs.*], **1.** Köpek yavrusu, enik *(Kalecik, Büyükafşar «Ankara»; Çitli «Çorum»; Merzifon «Amasya; Kastamonu; Yalpankaya «Hendek - Kocaeli»; Beşkonuk «Manavgat - Antalya»; Edirne; Gerze, Boyabat, Sinop; Ferenge «Erbaa - Tokat»)* — **2.** Kurt veya köpek yavrusu *(Tosya «Kastamonu»)*

Gölcür [*İs.*], Çavdar tanesine benziyen, tepesi tüylü bir çeşit bitki tohumu *(Satılmış «Eskişehir»)*

Göldibi [*İs.*], Beyaz zambak kökü *(Kür köyü «Altıntaş - Kütahya»)*

Göle [*İs.*], **1.** Tuzlu suda kaynatılmış fiy *(Başköy «Ankara»)* — **2.** Haşlanmış mısır *(Güdül, Ayaş «Ankara»)*

Gölebek [*İs.*], **1.** Ufak su birikintisi, cibirlik *(Sinop)* — **2.** İplik yapmak için hazırlanmış pamuk yumağı *(Or-*

haniye «Marmaris - Muğla») **[Bak: Bedirik, yekre, tulup]**

Gölecen [*İs.*], **1.** İpliği masuralara sarmak için çilenin geçirildiği âlet **[Bak: Elemye, elemne, nezük]** *(Ezine «Çanakkale»)* — **2.** Çıkrık *(Antalya)*

Göleç [*İs.*], **1.** Gölcük, su birikintisi *(Balkı «Ilgın», Atlandı «Kadınhanı», Akşehir «Konya»; Boyalı «Araç - Kastamonu»; Karahalil «Havza-Samsun»; Sinop)* — **2.** On dönüm kadar sahayı kaplıyan su *(Hüyük köyü «Beyşehir - Konya»)*

Gölek [*İs.*], **1.** Su birikintisi, küçük göl *(Kemalpaşa «İzmir»; Niğde; Sivas; Gaziantep; Kırşehir; Balıkesir; Gölköyü, Kalecik «Ankara»; Belenkeşli «Mersin», Mut «İçel»; Eskişehir)* **[Bak : Colpak]** — **2.** Akan küçük suların önü kapanmak suretiyle meydana gelen gölcük *(Dereköyü «Tokat»; Bocza, Karamurat «İncesu-Kayseri»)* — **3.** Tarla içerisinde bulunan su havuzu *(Balcalı «Samsun»)* — **4.** Tarlayı sulamak için su biriktirilen yer *(Maraş; Kuzuculu «Dört-yol-Hatay»)* — **5.** Araba tekerleğinin ortasındaki başlık *(Soma «Manisa»)* — **6.** Yağ koymak için ağaç kutu *(Başköy «Ankara»)* **[Bak: Külek]** — **7.** Mantar *(Kemaliye «Malatya»)* — **8.** Merkep, gölük *(Zile «Tokat»)*

Gölekmek [*F.*], Hayvan kalkamıyacak halde ters yatmak *(Dahcılı «Tarsus - İçel»)* **[Bak: Gölermek, 2]**

Gölembeç [*İs.*], Küçük su birikintisi *(Sarıoğlan «Kayseri»)*

Göleme [*İs.*], **1.** Henüz yavrulamamış keçi *(Antalya; Ula «Muğla»)* — **2.** Asma dallarının toprağa daldırılmak suretiyle çoğaltılması *(Denizli; Hamzaali «Aydın»)*

Gölemek [*F.*], **1.** Daldırmak, yatırmak [asma hakkında] *(İshaklı «Afyon»)* — **2.** Tutmak, koparmak, mani olmak: **Ahmedin önünü gölemeseler Aliyi dövecekti** *(Çerçin «Burdur»)*

Gölemen olmak [*F.*], Züğürtken başkasının malına konarak zengin olmak *(Konya)*

Gölemez [*İs.*], **1.** Yayıkta döğülmüş süt *(Aşağulıca «Eskişehir»)* — **2.** İçine ekmek ufalanmış şekerli veya pekmezli süt *(Denizli; Şaphane «Gediz - Kütahya»)* — **3.** Ekşitilmiş süt *(Konya)* — **4.** Yeni doğuran hayvanın ilk sütü, ağız *(Gölpazarı «Bilecik»)* — **5.** Yeni doğurmuş hayvanların sütlerine dövülmüş keçiboynuziyle şeker katılarak yapılan bir türlü tatlı *(Dadya «Muğla»)*

Gölen [*İs.*], Boş zamanlarında içine bol su salıvermek suretiyle göllendirilen tarla *(Nar, Bor, Nevşehir «Niğde»)* **[Bak: Gönen, 8]**

Gölenbek [*İs.*], Gölcük, su birikintisi *(Belen «Antalya»)* **[Bak: Gölben]**

Gölenlemek [*F.*], Bir tarlayı ekmezden evvel, bol su ile sulamak *(Afyon)*

Gölenti [*İs.*], Arklardan su almak için açılan çukur *(Kastamonu)*

Gölermek [*F.*], **1.** Sular bir arada toplanıp birikmek *(Bor «Niğde»)* — **2.** Hayvan yere yıkılmak *(Sarıoğlan, Bakırdağ «Çataloluk - Kayseri»; Belenkeşli «Mersin - İçel»)* — **3.** Manda suya yatmak *(Çiçekdağı «Kırşehir»)* — **4.** Davar ayakları yukarı gelip ölmek: **Kızıl keçi gölerdi** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **5.** Bağdaş kurup oturmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **6.** Aşıgın doğantara, yani kurşunlu tarafı aşağı

gelmek *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **7.** Düşmek *(Şambayatı «Ankara»)* — **8.** Hayvan, iyi bağlanmaması yüzünden ipi boynuna veya ayaklarına dolaşarak düşmek *(Ereğli «Konya»)* — **9.** Su çukur yerde toplanarak göl haline gelmek *(Ereğli, Ermenak «Konya»)* — **10.** Hayvan kalkamıyacak şekilde yıkılmak *(Pozantı, Karaisalı «Seyhan»)* **[Bak: Gölekmek]** — **11.** Kendini büsbütün salıvermek, oturmak *(Niğde)*

Gölerti [*İs.*], Bağ çubuklarından fışkıran filiz *(Erbaa «Tokat»)*

Gölet [*İs.*], **1.** Gerek sun'î şekilde yapılan ve gerek akar suların birikmesiyle meydana gelen gölcük, küçük su birikintisi *(Yarhisar, Tutluca «İnönü-Bozüyük», Zeyze, Namru «Söğüt - Bilecik»; Kurusaray «Boyabat-Sinop»; Gördes «Manisa»; B. Karabağ «Bolvadin», Küçükhüyük «Afyon»; Gazelyakup, Ilıcasu «Domaniç», Tavşanlı «Kütahya»; Boyalıca «Bursa»; Denizli ve köyleri; İbik «İskilip-Çorum»; Sarılarköyü «Nallıkan - Ankara»; Kaymaz «Sivrihisar - Eskişehir»; Burdur; Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)* — **2.** İçinde hamderi ıslatılan dört köşeli taş havuz *(Bursa; Çanakkale)*

Gölez [*İs.*], Köpek yavrusu *(Eskişehir; Gelegra «Beypazarı»; Ayaş «Ankara»; Ulus «Safronbolu - Zonguldak»; Sivas çevresi)* **[Bak: Göbel, göğlez]**

Gölkem [*S.*], Gösterişli, mahabetli: **Gölkem bir delikanlıdır** *(Bayadı «Ordu»)* **[Bak: Görkem]**

Gölle [*İs.*], **1.** Suda kaynatılmış veya haşlanmış mısır, kuru fasulya, buğday gibi hububat *(Hölketçe «Seyhan»; Şapâne «Gediz - Kütahya»; Bolvadin «Afyon»; Konya; Bahçecik «Kocaeli»; Yoğunpelit «Beypazarı - Ankara»; Aşağılıca, Sivrihisar «Eskişehir»; Isparta; Antalya; Safranbolu «Zonguldak»)* — **2.** Buğday, nohut, fasulya, pekmez veya şekerle yapılmış bir nevi yemek, aşure *(Atabey «Isparta»; Bergama «İzmir»; Salihli «Manisa»)* — **3.** Nohut, mısır ve buğday karışık olarak acı biberle pişirilen yağsız bir çeşit çorba *(Beyşehir «Konya»)*

Göllek [*İs.*], **1.** Su birikmiş sazlık, bataklık *(Tuzluca «Ağrı»)* — **2.** Ağaçların bol sulanabilmesi için kökünün etrafına açılan çukur *(Elâzığ)*

Göllenme [*İs.*], Bir yerden akan su, göl haline gelme *(Vezirköprü «Samsun»)*

Göllik [*İs.*], Buzağı *(Erzurum dolayı)*

Göllü [*İs.*], Bir çeşit tatlı *(Niğde)*

Göllüklü [*S.*], Zengin, variyetli *(Kengel «Kula - Manisa»)*

Gölmeç [*İs.*], Küçük su birikintisi, gölcük *(Giresun; Erzincan; Ağrı)*

Gölük [*İs.*], **1.** Beygir, katır, eşek gibi alelûmum yük taşıyan hayvan *(Kütahya; Antalya; Niğde; Manisa; Bursa; Mersin «İçel»; Seyhan; Konya; Ankara; Sivas; Amasya; İzmir; Burdur [Aydınlı aşireti]; Samsun; Pazarcık «Gaziantep»; «Kayseri; Urfa)* — **2.** Eşek yavrusu *(Amasya; Adana; Sivas)* — **3.** Merkep sürüsü *(Seyitgazi «Eskişehir»; Gümele «Söğüt - Bilecik»)* — **4.** At ve kısrak sürüsü, yılkı *(İçel; Balıkesir; Gördes «Manisa»; Tire, Çandarlı «İzmir»; Bursa; Konya)* — **5.** Beygir *(Şekeroba «Maraş»; Adana)* — **6.** Kısrak *(Akşehir «Konya»; Ezine «Çanakkale»)* — **7.** Katır *(Marmaris «Muğla»; Sinop)* — **8.** Koyun, inek, keçi *(Urfa)* —

9. [*S.*] Tembel; pejmürde kıyafetli *(Çorak «Bolu»; Atlasköyü «Eskişehir»)*

Gölüme [*İs.*], **1.** Bağlarda yapılan daldırma *(Sivrihisar «Eskişehir»; Terme «Samsun»; Kaş «Antalya»)* — **2.** Bir yaşındaki kıl keçi *(Antalya)*

Gölümek [*F.*], Bir ağacın yere yakın dalını veya bir asmanın çubuğunu kök salması için toprağa gömmek, daldırmak (**Bu ayda asmalar gölünür:** *Çorum; Düğerek* [?]; *Çivril «Denizli»)* ***[Bak: Kökertmek]***

Gölümez [*İs.*], **1.** Taze süt *(Alkı «Muğla»)* — **2.** Sonbaharda koyun sütü ile yapılan bir çeşit yemek *(Sandıklı «Afyon»)*

Gömbe [*İs.*], Mayalı veya mayasız hamurla yapılan kül pidesi *(Güney «Acıpayam - Denizli»; Afyon; Reşadiye «Tokat»; Isparta; Argıthanı «Konya»)* ***[Bak: Kömbe, kete]***

Gömbeldek [*İs.*], Çobana verilen bahşiş *(Ereğli «Konya»)*

Gömbelek [*İs.*], Vücudu diğerlerinden daha iri olan sarı renkli bir cins kelebek *(Afşar «Ankara»)*

Gömbes [*İs.*], Kestane, kavrulmuş kestane (**Bugün gömbes yedim :** *Gerze ev çevresi «Sinop»; Taflı köyü «Çarşamba - Samsun»; Ünye «Ordu»)*

Gömbesem [*S.*], Gürbüz, etlicanlı *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Gömbet [*İs.*], Dere kenarlarındaki su birikintisi *(Mut «İçel»)*

Gömbez [*İs.*], Kestane *(Ünye «Ordu»)* ***[Bak: Gömbes]***

Gömbül [*S.*], Kuyruksuz tavuk *(Tefenni «Burdur»)*

Gömcük [*İs.*], **1.** Çuval, torba gibi şeylerin köşeleri: **Çuvalın gömcüğünde delik var** *(Seydiler «Muğla»)* — **2.** Köşe, kenar: **Evin gömcüğü pek viranlamış** *(Muğla)*

Gömçek [*İs.*], Pantalon *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Gömçük [*İs.*], Çamur, balçık *(Üskül «Seyhan»)*

Gömdeme [*İs.*], Düğeni boyunduruğa iliştiren ağaç *(Reşadiye «Tokat»)*

Göme [*S.*], **1.** Kel *(Yaylalı köyü «Şile - İst.»)* — **2.** [*İs.*] Avcıların gizlenerek av bekledikleri yer *(Şarkîkaraağaç, Isparta)* ***[Bak: Gömele, evsin, öneze]***

Gömeç [*İs.*], **1.** Doğu rüzgârı *(Ortahisar «Niğde»; Gemerek «Şarkışla - Sivas»)* ***[Bak: Gün doğrusu]*** — **2.** Değirmen taşını döndürmek için, suyun üzerine aktığı kaşıkların bağlı olduğu yuvarlak ağaç*(Bozdoğan «Aydın»)*

Gömeçlenmek [*F.*], Yılan çöreklenmek *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Gömek [*İs.*], Çamurlu arazi, bataklık arazi *(Güvere «İçel»; Nebîler «Serik - Antalya»)*

Gömele [*İs.*], **1.** Bağ ve bahçelerde yaz için yapılan küçük kulübe *(Dikenli «Çankırı»; Kalecik «Ankara»)* — **2.** Bekçi kulübesi; avcıların av bekledikleri yer *(Amasya)* — **3.** Tohum çukuru [?] *(Konya)*

Gömeni [*İs.*], Döğeni boyunduruğa bağlıyan ağaç *(Göl köyü «Samsun»; Mesudiye «Giresun»)*

Gömet [*İs.*], Ocak *(Bursa)*

Gömgen [*İs.*], Kabir, mezar *(Maraş)*

Gömleksiz arpa [*İs.*], Top arpa da denilen ince kabuklu bir çeşit arpa *(Bolat «Konya»)*

Gömlekten çıkmak [*F.*], Meyva ağaçlarının çiçekleri dökülüp çağala vermek *(Kayseri)*

Gömme [*İs.*], **1.** Küle gömülerek pişi-

rilen ekmek *(Aziziye «Afyon»; Şahin «Tekirdağ»; Antalya)* — **2.** Kızgın tuğla veya saç üzerinde pişirilmiş içi kıymalı, soğanlı böreğimsi ekmek *(Eskişehir; Elâzığ; Kemaliye «Malatya»; Beypazarı «Ankara»)* — **3.** Poğaça *(Nallıhan «Ankara»)* — **4.** Sonbaharda ekilen buğday *(Karacaviran «Ilgaz», Çerkeş «Çankırı»)* — **5.** Define *(Kilis «Gaziantep»; Çankırı)* **[Bak: Gömü, 1]**

Gömmece [*İs.*], **1.** Kazık ile delik açıp tohum gömme: **Bamyayı gömmece ettim** *(Amasya)* — **2.** İkinci kânunda ekilen buğday *(Çukursaray «Artova - Tokat»)*

Gömme tavı [*İs.*], Kış günlerinde ekin ekmeğe elverişli hava *(Akşehir «Konya»)*

Gömü [*İs.*], **1.** Yere gömülmüş kıymetli eşya, define *(Kadirli «Seyhan»; Tire «İzmir»; Çerkeş «Çankırı»; Edremit, Balıkesir; Karadiken «Mersin», İçel; Sivas; Konya)* — **2.** Kışın ekilip kar altında kalan ekin *(Koyunbaba, Keşanuz «Ankara»; Emirdağ «Afyon»)* **[Bak: Gömmece, 2]** — **3.** Derinlik, zeminden aşağı derinlik *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **4.** Bir şeyin toprağa giren kısmı; halı tezgâhlarının toprağa giren kısmı *(Avanos «Kırşehir»)* — **5.** Mahzen *(Mesudiye «Giresun»)* — **6.** Turp, şalgam gibi şeyleri soğuktan korumak için tarlalarda açılan çukur *(Isparta)*

Gömük [*İs.*], **1.** Sazlık, bataklık *(Çumra, Ermenak «Konya»; Avanos «Kırşehir»; Kütahya; Niğde; Koyunbaba, Şereflikoçhisar, Keskin «Ankara»; Çorum; Sivrihisar «Eskişehir»; Seyhan; Kırşehir; Kalecik «Ankara»; Çal «Denizli»)* — **2.** Çamurlu, milli su *(Konya; Yozgat; Bâlâ «Ankara»; Avanos «Kırşehir»; Afyon)* **[Bak: Mil, sıkız]** — **3.** Suların önüne bir engel gelmesiyle toplanıp kaldığı yer *(Isparta; Bilecik)* **[Bak: Çökek]** — **4.** Araba tekerleklerinin çamurda bıraktığı izlerin kurumuşu *(Alayunt «Kütahya»)* **[Bak: Badal 4]** — **5.** Köşe, kenar *(Muğla)*

Gömüklemek [*F.*], **1.** Çıkmaza sokmak *(Mersin «İçel»)* — **2.** Refah ve saadetten tali'sizliğe, perişanlığa düşmek *(Gerdan köyü «Seyhan»)*

Gömüklük [*İs.*], Üzerine basıldığı zaman insan veya hayvanı çeken bataklık *(Bozca «İncesu - Kayseri»)* **[Bak: Gömülgen]**

Gömüldürük [*İs.*], **1.** Atların göğsüne takılan gümüşlü ve işlemeli göğüslük *(İçel)* — **2.** Boyunduruğa geçirilen kısa değnek, çomak, zelve *(Çankırı)*

Gömülemek [*F.*], Parayı iyi bir yere saklamak *(Yalova «İst.»)*

Gömülgeç [*İs.*], **1.** *(Kütahya; Develi «Kayseri»)* **[Bak: Gömüklük]** — **2.** Kuyu, çukur, hendek *(Eğret «Kütahya»)*

Gömülgen [*İs.*], **1.** Bataklık *(Hisarlıkaya «Polatlı-Ankara»; Develi «Kayseri»)* **[Bak: Gömüklük]** — **2.** Daima çamurlu yer *(Kestep «Fethiye - Muğla»)*

Gömüllemek [*F.*], Gönül almak, hatırını hoş etmek: **Aygeçti, yıl geçti seni bir hediye ile gömülliyemedim** *(Mut «İçel»)*

Gömüm [*İs.*], Küçük parça, bir parça *(Sarayköy «Çankırı»)*

Gömürgen [*İs.*], Yaban sarmısağı *(Çatalca «İst.»)*

Gönbe [*İs.*], Yağlı ve yağsız, mayalı ve mayasız olarak yapılan bir türlü

kalın ekmek *(Uluborlu «İsparta»; Ayvacık «Çanakkale»)*

Gönce [*İs.*], Dabaklanmış deriden yapılmış sofra bezi *(Boyabat «Sinop»)* **[*Bak:* Kendürük]**

Göncek [*İs.*], Gömlek *(Mersin köyleri «İçel»)*

Göncü [*İs.*], **1.** Saraç *(Cebelibereket «Seyhan»)* — **2.** Susam *(Kayseri)* **[*Bak:* Küncü]**

Göncük [*İs.*], **1.** Kayalık yer *(Burhan «Karaman - Konya»)* — **2.** Koyun cebi, iç cep *(Mardin; Urfa; Malatya ili; Kastamonu; Türkbeyli «Mengen - Bolu»; Giresun)* — **3.** Üç çatal bir ağacın araları iple örülmek suretiyle yapılan bir türlü balık avı kepçesi *(Göksün «Maraş»)*

Göncükmek ve **Göncüşmek** [*F.*], Meyva bozulmıya yüz tutmak, için için çürümek *(Orta «Çankırı»)*

Gönç [*S.*], **1.** Zengin **(Geriz köyü gönçtür:** *Geriz «Samsun»; Üçkuyu «Çal - Denizli»; Çorum; Barcak «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Yiğit: **Ahmet gönç adamdır** *(Geriz «Samsun»)* — **3.** Müreffeh *(Yozgat)* — **4.** Şen, neş'eli, gamsız *(Deliktaş, Kangal «Sivas»; Amasya; Yozgat; Eber «Dinar-Afyon»)*

Gönçelmek [*F.*], Vücutca, malca, çoluk çocukca tam bir refaha nail olmak: **Ahmet iyi gönceldi** *(Tuzla «Seyhan»)*

Gönçik [*İs.*], İç donu *(Konya)*

Gönçleşmek ve **Günçleşmek** [*F.*], Şenlenmek *(Yanpar «Mersin»)*

Göndel [*İs.*], Döğeni boyunduruğa bağlıyan ağaç *(Ordu)*

Göndem [*İs.*], **1.** Arpa, buğday başaklarını toplamakta kullanılan tırmık *(Ulubey «Ordu»)* — **2.** Usûl, tarz: **Her işin göndemini bilmek lâzım** *(Ankara [bir Kıbrıslıdan])* **[*Bak:* Yöntem]**

Göndemsiz [*S.*], Beceriksiz *(Şambayatı «Ankara»)*

Gönder [*İs.*], **1.** Uğurlama *(Kayseri)* — **2.** Uzunca sopa, övendire *(Urla «İzmir»)* — **3.** Uzun sırık, mavna sırığı *(Mut «İçel»; Sinop; İstanbul köyleri)* — **4.** Sahilin sığ yerlerinde kayığı yürütmek için denize batırılan sırık *(Gelibolu «Çanakkale»)* — **5.** Bayrak veya mızrak sopası *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Gönderici [*S.*], Uğurlayıcı *(Gaziantep)*

Gönderi gitmek [*F.*], Uğurlamıya gitmek, selâmetlemek *(Malatya)*

Göndü [*İs.*], Ketenin döğülüp tarandıktan sonra kalan ve ancak ip yapılmakta kullanılan kısmı, kıtık *(Konya)*

Göndürme ve **Göndürü** [*İs.*], Ramazan bayramından sonra tutulan altı gün orucu *(Çankırı; Karahoca «Haymana - Ankara»)*

Göne [*İs.*], **1.** Renk, çeşit, nasıllık *(Ortaca köyü [?])* — **2.** [*N.*] Kardeş, çocuk, oğul gibi sevgi ifade eder: **Gönem nereye gidiyorsun?** *(Alibeyli «İzmir»)* — **3.** Gömlek *(İzmir [Muh.])* — **4.** Küçük kardeş *(Yündağdere köyü «Manisa»)*

Gönek [*İs.*], **1.** Gömlek *(Erenköy [?]; Ankara; Tavas «Denizli»; Fethullâh köyü «Develi - Kayseri»)* **[*Bak:* Göynek]** — **2.** Kısa kollu hırka *(Ankara)*

Gönelmek [*F.*], **1.** Teveccüh etmek, yönelmek *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** Refah ve rahat içinde ömür geçirmek *(Gaziantep)* **[*Bak:* Gönenmek]**

Gönen [*İs.*], **1.** Rutubet, nem, yaşlık, tav *(Mara «Silifke», Belenkeşli «Mer-*

sin», *Sebilköyü «Tarsus»*, *İshaklar «Gülnar - İçel»; Deliviran «Çubuk»*, **Toprakta iyi gönen var, sabanın altı yaş çıkıyor :** *Dağviran, Bâlâ, Yoğunpelit «Beypazarı - Ankara»; Adana «Seyhan»; Yakakayı «Eskişehir»; Dombaylı «Salihli - Manisa»; Köşk«Aydın»; Hayrabolu«Tekirdağ»)* **[Bak: Höl]** — **2.** [*S.*] Sulak, nemli, tavlı, rütubetli [toprak] *(Tepeviran «Gebze - Kocaeli»; Bursa; Dumanlı «Çankırı»; Keşanuz «Ankara»; Karaman, Aşağıhadım«Hadım», Konya; Dereçine «Bolvadin - Afyon»; İncesu «Kayseri»; Tarsus «İçel»; Dinek «Şarkîkaraağaç», Yalvaç «Isparta»)* **[Bak: Hanav]** — **3.** Çam ağaçlarının üst dallarında yetişen ve ot bulunmadığı zamanlar keçilere yedirilen asalak bir bitki *(Saimbeyli «Seyhan»)*

Gönendirmek [*F.*], Sevindirmek, gün göstermek, refah ve saadete kavuşturmak **(Allah gönendirsin :** *Akbaba «Beykoz - İst.* [*Muh.*]*»; Adana «Seyhan»; Üçemköyü «Bâlâ - Ankara»)* **[Bak: Gönenmek]**

Gönen etmek [*F.*], Sulamak, tarlaya su vermek **(Tarlayı gönen ettim** *Belenkeşli «Mersin - İçel»; Ereğli «Konya»)* **[Bak: Gönenlemek]**

Gönenlemek [*F.*], Tarlayı iyice sulamak *(Saray «Çankırı»; Ağılcık «Çubuk - Ankara»; Uluaağaç, Ovacık, Niğde)* **[Bak: Gönen etmek]**

Gönenme [*İs.*], **1.** Refah içinde yaşama *(Gemerek «Sivas»)* — **2.** Murat alma *(Çalış «Haymana - Ankara»)*

Gönenmek [*F.*], **1.** Bir şeye sonuna kadar sahip olmak: **Evine, evladına gönenmedi** *(Afyon)* — **2.** Mesut olmak, refaha ermek, gün görmek *(Eskişehir; Sille, Konya; Niğde; Kırşehir; Bağyaka «Fenike - Antalya»; Tarsus «İçel»; Tire, Çeşme, Bayındır, İzmir; Alaşehir «Manisa»; Kadirli, Adana «Seyhan»; Maraş; Düzce, Örencik «Bolu»; Sinop; Samsun)* — **3.** Kanmak, doymak, meşbu olmak *(Köy «İçel»; Akşehir «Konya»)* — **4.** Bahtiyar olmak *(Tire «İzmir»)* — **5.** Onmak *(Konya)* — **6.** Mal sahibi olmak: **Kocan öldü gönen artık Karslı kızı** *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)* — **7.** Fayda görmek **(Pınar başından bulanır * Analar besler, iller gönenir:** *Ulaş «Tarsus - İçel»; Bolu)* — **8.** İşi iyi gitmek *(Dombaylı «Salihli - Manisa)* — **9.** Aldığı maldan hayır görmek *(Bayındır «Beyşehir - Konya»; Kütahya; Bürhaniye «Nazilli - Aydın»; Kocabergos, Erdek, Bandırma «Balıkesir»; Çanakkale)* — **10.** Umulmadık zenginliğe ermek: **Kim kazana, kim gönene** *(Tuzla «Adana»)* — **11.** Yerleşmek, yuva kurmak: **Çingeneler bir yerde gönenmezler** *(Kaboğlu köyü «Zonguldak»)* — **12.** Nasib olmak *(Şeki «Ödemiş - İzmir»)* — **13.** Beraber yaşamak temennisinde bulunmak *(Eskişehir)* — **14.** Eskitinciye kadar güle güle kullanmak *(Bayındır «İzmir»)*

Gönen olmak [*F.*], Yağan yağmurlar bir senelik hasılatı koruyacak kadar toprağa işlemek *(Adana «Seyhan»)*

Gönen tutmak [*F.*], Yağmurdan sonra toprak su ile iyice kaynaşmak *(Ankara* [*bir Lefkoşalıdan*]*)*

Göner [*İs.*], Ufak soğan *(Kayseri)* **[Bak: Iska, tıska]**

Gönetmek [*F.*], Uğurlamak *(Eskişehir)* **[Bak: Gönder, 1]**

Göngolak [*İs.*], Kelebek *(Veliköy* [*?*]*)*

Gönle [*İs.*], Aşure *(Isparta)*

Gönlü [*İs.*], Olgun meyva *(Çanakkale)* *[Bak: Göynü]*

Gönlükara [*S.*], Kötü gören, karamasar [betbin] *(Balıkesir)*

Gönme ve **Gövünme** [*İs.*], Bir şey ateşte hafifce kavrulma *(İğde [?])* *[Bak: Göyünmek]*

Gönmek [*F.*], Az yanmak, sararmak *(Antakya; Adana «Seyhan»)*

Gönnük [*S.*], Zayıf, cılız *(Yalihüyük «Bozkır - Konya»)*

Gönova [*İs.*], Etrafı dağlık, ortası ormanımsı olan yer *(Bağköy «Ankara»)*

Gönrek [*İs.*], Otlu yer *(Gümüşane)*

Göntem [*İs.*], Cihet, istikamet, karşı: **Bu gönteme doğru gidelim** *(Ishakçelebi «İzmir»)*

Gönü [*S.*], Olgun *(Bayramiç «Çanakkale»)*

Gönücür [*İs.*], Bir çeşit kara sığır hastalığı *(Elecik «Ankara»)*

Gönük [*İs.*], **1.** Yakmak suretiyle ormandan açılan tarla *(Çandır «Simav-Kütahya»; Osmancık «Çorum»)* — **2.** Yanmıya başlıyan bez parçası *(Ulubey «Ordu»)* — **3.** Engebeli yer, dağ yamacı *(Fethiye «Muğla»)* — **4.** Engebeli yerdeki meşeler, çalılar sökülerek yapılan tarla *(Çan «Çanakkale»)*

Gönü kavunu [*İs.*], Topatan, çitili dahi denilen bir türlü kavun *(Yalova köyleri «İst.»)*

Gönüllenmek [*F.*], Muğber olmak, münfeil olmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Gönülsümek [*F.*], Gönülden istemek, sevilen bir kimseye can çekmek *(Ankara)*

Gönümek [*F.*], **1.** Meyva kemale gelmek *(Kırkağaç «Manisa»; Çanakkale)* — **2.** Hafif yanmak, kızarmak *(Kırşehir)*

Gönür [*S.*], Kırmızıya yakın koyu sarı renk *(Dombaylı «Manisa»)* *[Bak: Konur]*

Göp [*İs.*], **1.** Kağnı arabalarının en sonundaki kalın tahta *(Kayseri; Elbüstan «Maraş»)* — **2.** Kağnının önüne enlileme konulan tahta *(Erkilet «Kayseri»; Kayarcık «Seyhan»; Amasya)* — **3.** Kağnı arabalarının ön ve arka kısımlarındaki kalın tahtalar *(Sivas; Sinop; Samsun; Ilgaz «Çankırı» İsgübü, Develi, Zencidere «Kayseri»; Zile «Tokat»)*

Göpcük [*İs.*], **1.** Çuvalın alt tarafındaki köşesi, ibik *(Konya)* — **2.** Köy kenarlarındaki beş on evden ibaret mahallecik *(Beşkarış «Altıntaş - Kütahya»)* — **3.** Sigara izmariti *(Barak «Gaziantep»)*

Göpçek [*İs.*], Kağnı döşeğinin yan tarafına uzunlama konulan ağaç *(Sinop; Samsun)*

Göpçük [*İs.*], **1.** Köşe, zaviye *(Şarkîkaraağaç «Isparta»; Eğret «Afyon»; Dengere «Tefenni», Burdur)* — **2.** Cebin kenarları *(Bucak «Burdur»)* — **3.** Çuvalın dip taraf uçlarından her biri *(Dereköy «Seydişehir - Konya»)* *[Bak : **Göpcük 1, bucak**]*

Göpçümek [*F.*], Heveslenmek, içi kaynamak, sevinmek *(Niğde)*

Göpeli [*İs.*], Küçük kazan *(Develi «Kayseri»)* *[Bak: **Köpeli**]*

Göper [*İs.*], Çukur, kuytu yer *(Koğaçayır «Boyabat-Sinop»)* *[Bak: Kuytak]*

Göpmek [*F.*], Tarla su ile meşbu bir hale gelmek *(Niğde)* *[Bak: Göptürmek]*

Göpreç [*İs.*], Tereyağı çömleği *(Kula «İzmir»)*

Göptüregüs [*İs.*], Çivit *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Göptürmek [*F.*], Suyu doğrudan doğruya ekili bahçe evleklerine vermeyip yanlarda açılan kanallara toplıyarak toprak altı sızıntısı ile göllendirmek *(Niğde)* **[*Bak: Göpmek*]**

Göpül [*İs.*], Yaşına girmemiş köpek yavrusu *(Maraş)*

Görbez [*İs.*], **1.** Çocuk: **Görbezler içeri girmiş** *(Koçhisar «Manisa»)* — **2.** Köpek yavrusu *(Balaç köyü «Samsun»;* **Ayazda kalmış köpek görbezi gibi çeniliyor :** *Çankırı)* **(*Bak: Gölbez*)**

Görceğiz [*İs.*], Ufuk: **Görecegizde bir gemi gözüktü** *(Alaçam «Bafra - Samsun»)* **[*Bak: Görcek*]**

Görcek [*İs.*], Ufuk *(Konya)*

Görcükmek [*F.*], Dişi kedi erkek kedi istemek, gürdüğe gelmek *(Balçıkhisar «Afyon»)* **[*Bak: Gürdükmek*]**

Gördek [*İs.*], İlkbaharda İznik gölünde tutulan, sardalyaya benzer bir türlü tatlı su balığı *(Orhangazi «Bursa»)*

Göre [*İs.*], **1.** Demirci körüğü *(Ceyhan «Seyhan»)* — **2.** [*S.*] Ürkek: **Dana göre, güç halle tutabildik** *(Ulanış «İzmir»)*

Göre beşlemek [*F.*], Ölçmek, mukayese etmek: **Hangimizin kolu uzun gel görebeşliyelim** *(Bozkır «Konya»)*

Görebi [*İs.*], Çalı kesmek için kullanılan ucu iğri balta *(Zana «Amasya»)* **[*Bak: Girebi, gürebi*]**

Göre göçen [*İs.*], Serçe tutan bir nevi kuş *(Konya)*

Görek [*İs.*], **1.** Düz veya asma kilit *(Burdur; Hisarköy «Domaniç», Tavşanlı, Kütahya; Marmaris «Muğla»; Nikfer, Garip «Tavas - Denizli»; İpsala «Edirne»; Dalyanköy «Muğla»; «Kütahya»; Kelesköy «Bursa»; Antalya; Talas «Kayseri»)* — **2.** Tuturuk yerinde kullanılan, kabuğu soyulmuş kendir sapı *(Giresun)* **[*Bak : Göğrek*]**

Göreke [*İs.*], Tebeşir *(Isparta)*

Göreklemek [*F.*], Kilitlemek *(Elmalı «Antalya», Germencik «Aydın»)*

Görel [*İs.*], Hindi *(Bartın «Zonguldak»)*

Görelmek [*F.*], **1.** Hayvan veya insan ters yatmak **(Kepire kuyu kazdım * Kazarken yolu azdım * Çiftmemenin üstünde * Görelip öleyazdım:** *Akçaköy «Nizip», Gaziantep)* — **2.** Yattığı yerden kalkamamak: **Bizim inek bugün göreldi** *(Çıplak «Avanos - Kırşehir»)*

Göremez [*İs.*], **1.** Un yapmakta veya tohum olarak kullanılan karışık buğday *(Bozkır «Konya»)* **[*Bak : Karıklı*]** — **2.** Ekşimiş süt üzerine tazesi katılarak yoğurt gibi çalınan ve ekmeğe katık yapılan bir yiyecek *(Keskin köyü «Eskişehir»)* — **3.** Tuluma konarak merkep sırtında çalkantıya terkedilen sütün ayrılan yağı *(Yusuflar «Eskişehir»)* — **4.** Yeni doğmuş hayvanın ilk sütü *(Saraçlı «Geyve - Kocaeli»)* **[*Bak: Ağuz*]**

Gören [*İs.*], **1.** Kızılcık, kiren *(Tepecik «Çekmece-İst.»; Amasya)* **[*Bak : Kiren, zuval, güven*]** — **2.** Erik, armut gibi ağaçların çıkardığı zamk *(Konya)*

Görenek [*S.*], **1.** Güzel, keleş *(İzmir)* — **2.** Nümune, örnek, model: **Halının göreneğini bulamadım** *(Mut «İçel»)* — **3.** Yüksek yer: **Göreneğe çık ta bak gelen var mı?** *(Mut «İçel»)*

Görengel [*İs.*], Çiçekli yonca, kara yonca *(Tokat)*

Göres [*İs.*], Tahassür, iştiyak *(Şark vilâyetleri)*

Göresek [*İs.*], **1.** Görenek *(Çayırköy «Zonguldak»; Genceli «Mut», Köy, emirler «Mersin - İçel»; Bozkır«Konya»)* — **2.** [*S.*] Çiftleşmek arzusu gösteren hayvan *(Menemen «İzmir»)* ***[Bak: Dalaba gelmek, oğursak olmak]***

Göresimek [*F.*], Göreceği gelmek *(Silifke «İçel»)* ***[Bak: Abilemek]***

Göresmek [*F.*], Göreceği gelmek*(Hasankale Erzurum; Bursa* [*Muh.*]*)*

Göreşlemek [*F.*], Bir şeyi, diğerinin aynı olup olmadığını anlamak için yanyana getirerek ölçmek, mukayese etmek *(Tepelice «Bozkır - Konya»)*

Göret [*İs.*], Ziyaret *(Kaman «Kırşehir»)*

Görevit [*İs.*], Yünü taradıktan sonra yere dökülen, tarakta kalan kırıntı, kıtık *(Çorum)* ***[Bak: Ģirivit]***

Görez [*İs.*], **1.** Hindi *(Bolu; Kilimli «Zonguldak»)* — **2.** Dişi hindi *(Sofular, Bartın «Zonguldak»)* — **3.** [*S.*] Güzel *(Bolu)*

Görge [*İs.*], Hindi *(Cihanbeyli «Konya»)* ***[Bak: Ģörez]***

Görgem [*İs.*], Gösteriş; endam *(Develi «Kayseri»)*

Görgemli [*S.*], Yakışıklı, gösterişli: **Şu ne görgemli çocuk** *(Gümüşane)* ***[Bak Ģörkemli]***

Görgen [*S.*], İyi gören: **Senin gözün görgendir** *(Gaziantep)*

Görger [*İs.*], Ayna *(İzmir)* ***[Bak : Ģörgü]***

Görgöz [*İs.*], Ayna *(Çankırı civarı)* ***[Bak: Ģörgü, 1]***

Görgü [*İs.*], **1.** Ayna *(Şebinkarahisar «Giresun»; Edirne, Çeşme «İzmir»; Erzincan; Kayseri; Çerkeş «Çankırı»; Kırıkkale«Ankara»; Türkbeyli «Mengen - Bolu»; Kürkçüler «Seyhan»)* ***[Bak: Ģörgöz]*** — **2.** Göztokluğu, gün görmüşlük: **O, görgülü kimsedir hayra verilen paraya acımaz** *(Uşak «Kütahya»)*

Görgüç [*İs.*], **1.** Dürbün *(Isparta)* — **2.** Pencere **(Her evin görgücü büyük ve güne karşı olmalıdır** *(Kürkçüler «Seyhan»)*

Görgül [*S.*], Muhterem *(Ankara dolayı)*

Göriz [*İs.*], Köpek yavrusu *(İçerenköy «İst.* [*Muh.*]*»)* ***[Bak: Enik, encik, gölbez, göblez, gölez]***

Görklü [*S.*], Gösterişli *(Bayburt «Gümüşane»)* ***[Bak: Ģörkemli]***

Görkem [*İs.*], **1.** Görünüş, zahirî hal *(Niğde; Erzurum; Gaziantep)* — **2.** [*S.*] Gürbüz *(Vezirköprü «Samsun»; Sungurlu «Çorum»; Çalış «Haymana - Ankara»; Yozgat; Sinop)* — **3.** Bol süt veren koyun *(Köy «?»)* — **4.** Uzun zaman yeşilliğini muhafaza eden bitki *(Kabalı «Sinop»)* — **5.** İçinde bir kuş saklanacak derecede büyümüş ekin *(Amasya)*

Görkemli [*S.*], **1.** Göz alıcı, güzel görünüşlü, gösterişli, yakışıklı, endamlı *(Mut «İçel»; Erzurum; Gaziantep; Balıkesir; Ürgüp, Develi «Kayseri»)* — **2.** İri yapılı, kuvvetli *(Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»; Bor, Niğde; Maraş)* — **3.** Çok serpilmiş, fazla gelişmiş *(Sivas)*

Görlengöp [*İs.*], **1.** Gübreli, rütûbetli yerlerde bulunan kanatlı bir böcek *(Konya dolayı)* — **2.** Mana da denilen ve sebzeleri kesen bir çeşit kurt *(Konya)* ***[Bak: Dürmece]***

Görlük [*İs.*], Eylenme, alay etme *(Reşadiye «Gerede - Bolu»)*

Görme [*İs.*], Nişandan sonra güvey annesinin, kendi hısım ve akrabalariyle kızı görmeğe gelmesi *(Bafra köyleri «Samsun»)*

Görpedek [*Zf.*], Birdenbire, ansızın, gürpedek: **Görpedek hopladı** *(Gaziantep)*

Görredek [*Zf.*], Gürr sesini çıkararak, gürredek: **Duvar görredek yıkıldı** *(Gaziantep)*

Görrük [*S.*], Kulakları ufak olan hayvan *(Kırşehir)*

Görten [*İs.*], Saçak oluğu, su oluğu: **Görten altına uğrama, şeytan çarpar** *(Hocaköy «İnegöl - Bursa»)* **[*Bak:* Çörten]**

Görü [*İs.*], **1.** Nişan merasimi *(Koşaca köyü «Samsun»)* — **2.** İstikamet: **Yol bulalım ışıkla * Ey fenerci kalk yürü * Işık sönse bu yolda * Bulamayız bir görü** *(Emircekiraz yaylası «Gerede - Bolu»)*

Görük [*İs.*], **1.** Görülmüş *(Antalya)* — **2.** Ayna *(Manisa)* — **3.** Eşek, merkep, gölük *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **4.** Tahta kurusu, gürüt *(Sinop)*

Görükemli [*S.*], Gösterişli *(Köşker «Kırşehir)* **[*Bak:* Görkem]**

Görüm [*İs.*], **1.** Görümce *(Kilis, Halfeti «Gaziantep»; Durlaz «Ereğli - Konya»; Merzifon «Amasya»; Vezirköprü «Samsun»; Sivas; Erzurum; Fatsa, Ulubey, Ordu; Gümüşane; Zile «Tokat»; Ayancık «Sinop»; Denizli)* — **2.** Gelinlik elbise *(Gelibolu «Çanakkale»)* — **3.** [*Ed.*] Gibi: **Yèşil fistan beyaz gül * Mavi örtü şen döşek * Sümbül görüm miskâkül** *(Emircikiraz yaylası «Gerede-Bolu»)*

Görümlük [*İs.*], **1.** Delikanlıların nişanlılarına ilk verdikleri ziynet eşyası *(Gerdanköyü «Seyhan»)* — **2.** İlk görülen bir şeye, yapılan merasime mukabil verilen hediye *(Kütahya; İst.)*

Görün [*İs.*], Mezar *(Yalvaç «Isparta»)*

Görüp [*İs.*], Görümce *(Gaziantep)* **[*Bak:* Görüm]**

Görüşmelik [*İs.*], Nişan merasimi: **Bu cuma görüşmeliğe gidelim** *(Ömerköy «Bandırma - Balıkesir»)*

Görüşük [*İs.*], Düğün hediyesi: **Görüşük erin ünüdür** *(Taşköprü «Kastamonu»)*

Görüt [*İs.*], **1.** Bir yaşında erkek oğlak *(Ağakale «Zara - Sivas»)* — **2.** Tahta kurusu *(Sinop; Samsun; Erzurum)* **[*Bak:* Görük, 4]**

Görzevel [*İs.*], Tava *(Üsküdar «İst.» [Muh.])*

Gös [*İs.*], Yokuş, bayır: **Bu gös çok yorucudur** *(Çamavlu «Bergama-İzmir»)*

Göse [*İs.*], Ev fırınlarını süpürmeğe mahsus bezden süpürğe, fırın süpürgesi *(Karakoca «Biga - Çanakkale»)*

Gösen [*İs.*], Tavşan yavrusu *(Boyabat köyleri «Sinop»)* **[*Bak:* Göcen]**

Gösev [*İs.*], Bıçak, nacak ve saireyi keskinletmeğe mahsus bileytaşı *(Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»)*

Gösnük [*S.*], Erkek isteyen dişi hayvan *(Akpınar «Ordu»; Vezirköprü «Samsun»)*

Gösterme parmağı [*İs.*], Şahadet parmağı *(Edirne)*

Göstü ve **Köstü** [*İs.*], Köstebek *(Yendiğin «Ilgın - Konya»)*

Gösüz [*İs.*], Mısır ekmeği *(Kaydalapa «Bafra - Sasmun»)*

Göşek [*İs.*], Deve yavrusu *(C. A.)*

Göştik [*İs.*], Şira katılmak suretiyle yapılan bir türlü tatlı*(Kemaliye «Malatya»)*

Göteği [*İs.*], At ve eşekte görülen bir çeşit hastalık *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)*

Götlez [*S.*], **1.** Kuyruksuz tavuk veya horoz *(Nevşehir «Niğde»)* — **2.** Kısa ve tıknaz vücutlu kimse *(Ilgın «Konya»)*

Götürge [*İs.*], **1.** İskemle, tahta sandalya*(Safranbolu «Zonguldak»; Başköy «Ankara»)* — **2.** Manivelâ (**Taşin altına götürgeyi yerleştir:** *Urfa; Elâzığ;* **Tulumbanın götürgesi bozulmuş:** *Kayı «Tosya - Kastamonu»; Eğmir «Elmalı - Antalya»; Akçakent «Gaziantep [Barak aşireti]»)* — **3.** Kasıkbağı *(Kırşehir)* — **4.** Öğütülecek buğdayı değirmen teknesinden taşın altına giderken yavaş yavaş döken aygıt *(Ankara)* — **5.** Değirmen taşını kaldırıp indirerek öğütülecek bulgur veya buğdayın derecesini tayin için ağaçtan yapılmış bir çeşit manivelâ, aygıt *(Güdül «Ayaş-Ankara»; Himmetdede «Kayseri»)* — **6.** Düğeni ata bağlıyan ipe takılı ağaç *(Buluklu «Mersin - İçel»)*

Götürgen [*İs.*], Değirmeni âyar etmeğe yarıyan bir aygıt *(Kayseri)* **[*Bak:* Götürge, 5]**

Götürgü [*İs.*], **1.** Kerpiç yapmak için çamuru kalıba götüren âlet, tezkere *(Kırşehir)* — **2.** Kasıkbağı *(Dedeler «Konya»)* **[*Bak:* Götürge, 3]**

Götürüm [*İs.*], Tahammül *(Gümüşane)*

Götürümlü [*S.*], Mütehammil, sabırlı *(Gümüşane)*

Götürüngü [*İs.*], Abacılıkta defe denilen aygıtın üst tahtasını götüren ve ip ile çöpten yapılan askı *(Gaziantep)*

Göv [*İs.*], **1.** Çayır *(Zonguldak)* — **2.** Boz tonlu kara sığır *(Başalan «Samsun»)* — **3.** Pamuğun elma gibi yuvarlak ve yeşil hali *(Adana «Seyhan»)*

Gövcek [*İs.*], Ekinin başak bağlayıncaya kadar olan hali *(Süksün «İncesu - Kayseri»)*

Gövdeli [*S.*], Hamile *(Akcalıuşağı «Seyhan»)* **[*Bak:* Yüklü]**

Gövegen [*İs.*], Deve sineği *(C. A.; O. A.)*

Gövek [*İs.*], Cevizin ağaçta iken içinde büyüdüğü dış gömleği *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Gövel [*İs.*], **1.** Yeşil başlı ördek (**Akdağın yolları bir yüksek kaya * Destine almış da gidiyor maya * Sevdiğim cemalin benzettim aya * Oynar gövel ördek yerlerin gördüm:** *Hisarlıkkaya «Polatlı-Ankara»;* **Karşıdan geliyor turna ile gövel:** *Pirebeyli «Emirdağ - Afyon»)* — **2.** Güzel kuş *(Karacaören «Bahçe - Seyhan»)*

Göveldek [*İs.*], Ökse otu:**Göveldekli dallar urlanır** *(Ender köyü «Saimbeyli - Seyhan»)* **[*Bak:* Purç]**

Göveleç [*İs.*], Büyük tahta kova *(Araç «Kastamonu»)*

Gövelek [*İs.*], **1.** *(Sille, Bademci «Konya»; Şıhlı «Seyhan»; Belenkeşli «Mersin - İçel»; İshaklı, Bolvadin «Afyon»; Burdur)* **[*Bak* : Göveldek, purç]** — **2.** Kır mantarı *(Elâzığ)* — **3.** Araba tekerleğinin başlığı *(Bartın, Safranbolu «Zonguldak»)* — **4.** Hayvanlara sataşan büğelek sineği *(Konya)* — **5.** Manda ve sığırların kızgınlık halleri *(Köy «Kars»)*

— **6.** Tahta kova *(Keçiborlu «Isparta»)*

Göveleme [*Is.*], **1.** Hayvanlar çiftleşme arzusu gösterme (**Göveleme olmayan hayvanların dölü çoğalmaz:** *Fethiye «Muğla»; Zoguldak)* — **2.** *(Kadıköy «Isparta»)* **[*Bak* : *Göveldek, purç*]**

Gövelemek [*F.*], **1.** İneğin talep vukuunda tenasül uzuvları açılıp kapanmak *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* **[*Bak* : *Oğursak olmak*]** — — **2.** İnekler kızışmak *(Başköy «Ankara»)*

Gövem [*Is.*], **1.** Deve kaçıran sineği *(Kızıllar «Karaman - Konya»; Gebze «Kocaeli»; Ayaş «Ankara»)* — **2.** [*S.*] Kırmızı ile mor arası bir renk *(Kastamonu)* — **3.** Nebatın yeşilliği *(Sinop)*

Gövem eriği [*Is.*], Bir çeşit yaban eriği *(Gölpazarı «Bilecik»)*

Göven [*Is.*], Toprak kuvveti *(Sivas)*

Gövenç [*Is.*], **1.** Ümit; itimat *(Giresun)* — **2.** Güvenilen şey: **Başka hiç bir varidatımız yok, gövençimiz bu bahçededir** *(Gaziantep)*

Gövene [*Is.*], Gök yüzü; eflâk: **Gövenelerin katına çıktı** = Eflâk katlarına çıktı *(Akseki «Antalya»)*

Gövenek [*Is.*], At sineği *(Bulancak «Giresun»)*

Gövenmek [*F.*], Bir işin yapılacağını kat'î olarak ümit etmek *(Ahırlı «Ankara»)*

Gövenşe [*Is.*], Sarı, uzun ve yumuşak kavun *(Beypazarı «Ankara»)*

Göver [*Is.*], Küçük soğan, arpacık soğanı *(Çanakkale; Silifke «İçel»; Sivas; Karaman «Konya»; Denizli)* **[*Bak: Sıska, ıska, tıska*]**

Göverdim [*Is.*], Bağın dikilip göverdiği seneki zaman: **Ahmedin yenicesinin [yeni diktiği bağın] bu sene dördüncü göverdimidir** *(Gaziantep)*

Göverik [*Is.*], Can eriği *(Konya)*

Göverike [*Is.*], İplik; kuka: **Bu göverikeyi kimden aldın?** *(Kavak - «Samsun»)*

Göverilik [*Is.*], Sebze ekmek için ayrılan bahçe*(Gediz «Kütahya [Muh.]»)*

Gövermek [*F.*], **1.** Vücutta yeşillik peyda olmak *(Seki «Ödemiş - İzmir»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **2.** Yeşermek (**Ekinler göverdi:** *Bodrum «Muğla»; Sinop köyleri; Gaziantep; Afyon;* **Tarla gövermeğe başladı:** *Burgaz «Kuşadası - İzmir»)* — **3.** Mora yakın bir renk almak, vücudün herhangi bir noktası çimdik, çarpma, vurma suretiyle zedelenip çürümek *(Kayseri; Çankırı)* — **4.** Odun ve tahtalar dura dura kararmak *(Emet «Kütahya»)* — **5.** İntaş etmek *(Çepni «Şarkışla - Sivas»)* — **6.** Filizlenmek, İlkbaharda ağaçlar yaprak açmak ve kışın nebatlar filizlenmek *(Kayseri)* — **7.** Küflenmek: **Bakırın dibi gövermiş; Çömleğin dibi göverdi** *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)* — **8.** Rengini kaybetmek; morarmak *(Sapanca «Kocaeli»)* — **9.** Tomurcuk hasıl etmek *(Ş. A.)* — **10.** Karamak: **Çocuk ateşten göverdi** *(Gemlik «Bursa»)*

Göverti [*Is.*], Salata, soğan, maydanoz ve başka sebzeler gibi yeşillikler (**Bu sene bahçemizde göverti bol:** *Kavak «Samsun»; Teke köyü «Tokat»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Amasya; Gaziantep)* **[*Bak* : *Gövlük*]**

Gövertme [*Is.*], Buğdayın sonbahar başında ekilmesi *(Şarkîkarahisar «Giresun»)*

Gövertmeç [*İs.*], Çok su katılmış ayran *(Ziğdi «Erbaa - Tokat»)*

Gövezi [*S.*], Koyu kırmızı, vişne çürüğü *(Alayunt «Kütahya»)*

Gövkazı [*İs.*], Turna kuşu *(Ugur «Araç - Kastamonu»)*

Gövle [*İs.*], Hayvanlara yedirilen fiy *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Gövlek [*İs.*], **1.** Kova: **Kuyudan bir gövlek su çekiver** *(Bolu)* **[*Bak* : *Güvlek. külek*]** — **2.** Kağnı tekerleğinin ortasında dönen ağaç *(Akören «Safranbolu-Zonguldak»)* **[*Bak* : *Gövelek*]**

Gövlet [*İs.*], Bahşiş: **Parayı çok hazırla, Bayramda çocuklara gövlet vereceksin** *(Maraş)*

Gövlez [*İs.*], **1.** Köpek yavrusu *(Berk köyü, Gerede «Bolu»; Yörük, Safranbolu «Zonguldak»; Balcalı «Çarşamba - Samsun»; Güzlük «Araç - Kastamonu»; Güdül, Ankara; Çankırı; Edirne)* **[*Bak: Gölbez, gölez, göllez enik, göblez*]**— **2.** Bir ilâ iki yaşlarındaki köpek: **Bizim gövlez dün sabah bir azılı domuz boğmuş** *(Bolu)* — **3.** Kedi yavrusu *(Tokat ili)* — **4.** Gök yeşil renkte, henüz sararmamış bitkiler: **Ekinler henüz gövlez bir kaç gün sonra yolmalı** *(Gaziantep)*

Gövlük [*İs.*], Yeşillik, zerzavat: **Evinizin önünde hiç gövlük yok mu?** *(Niğde)* **[*Bak: Göverti*]**

Gövmek [*F.*], Beklemek *(Erzurum)*

Gövnümek [*F.*], Meyvalar olgunlaşmak *(Alucra «Giresun»; Niksar «Tokat»)* **[*Bak: Göncükmek, göncüşmek, göynümek*]**

Gövrekli [*S.*], Kuvvetli: **Hasan pehlivan çok gövreklidir** *(Akçakavak «Bolu»)*

Gövsemek [*F.*], İnek veya dişi manda erkek istemek *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)* **[*Bak: Gövegelmek*]**

Gövsulu [*İs.*], Bir çeşit armut *(Kayseri)*

Gövşen [*S.*], **1.** Mavimsi : **Gövşen gözlü** *(Ceyhan «Seyhan»)*— **2.** [*İs.*] Gökmen, Gökçen gibi erkek adı *(Kadirli «Adana - Seyhan»)*

Gövter [*İs.*], Pekmez, yağ ve un karıştırılıp yapılan bir çeşit yemek *(Keşanuz «Ankara»)*

Gövüdürmek [*F.*], Ateşte kızartmak ve kavurmak *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Gövüldemek [*F.*], Çocuklar dillenmeğe başlamak *(«Köşker «Kırşehir»)*

Gövündürmek [*F.*], *(Alucra «Giresun»)* **[*Bak: Gövüdürmek*]**

Gövünme [*İs.*], Meyva toplama, yemiş devşirme: **Mevvaların gövünme zamanı geldi** *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Gövünmek [*F.*], **1.** Ateş tesiriyle yarı yanmak **(Sobaya yakın oturunca ceketim gövündü:** *Gaziantep; Adana «Seyhan»)* **[*Bak: Gövüdürmek, gövündürmek*]** — **2.** Armut, ayva, döngel gibi meyvalar iyice yumuşıyarak şekerli bir hal almak: **Bizim evdeki armutlar gövündü** *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)*

Gövürme [*İs.*], **1.** Gelinlik elbise *(Ankara)* **[*Bak : Görüm*]** — **2.** Giyinme *(Divriği «Sivas»)*

Göy [*S.*],**1.** Taze [?] *(Ankara)* — **2.** Öküz [?] *(Ş. A.)*

Göybent [*İs.*], Devenin boynundan çaprazlama geçirilerek hamuduna bağlanan kolan *(Büyükhacılar «Isparta»; Mersin «İçel»)*

Göydık [*İs.*], Güllaç *(Urfa)*

Göye gelmek [*F.*], *(Çankırı)* **[*Bak: Göve gelmek*]**

Göyemin [*İs.*], Gök renkte, yuvarlak taneli, turşusu yapılan bir çeşit üzüm *(Isparta)*

Göyen [*İs.*], Böğürtliyen *(Kütahya)*

Göyendirmek [*F.*], Batırmak; küsdürmek *(Eyüp «İst.»)*

Göyeri [*İs.*], *(Tavşanlı «Kütahya)* *[Bak: Göveri]*

Göyermek [*F.*], İntaş etmek, çimlenmek, yeşillenmek *(Elâzığ)*

Göygeçemen [*İs.*], Yeşil ve büyük bir cins kertenkele *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Göylek [*İs.*], **1.** Sonbaharda ağaçlarda çıkan taze yaprak *(Aziziye «Afyon»)* — **2.** Küçük su fıçısı *(Nallıhan «Ankara»)* *[Bak: Gövlek]*

Göylemek [*F.*], *(Solmaz «Tavşanlı - Denizli»)* *[Bak: Göve, gelmek]*

Göylez [*İs.*], Köpek yavrusu *(Çubuk «Ankara»)* *[Bak: Gölbez, göğlez]*

Göymek [*F.*], **1.** Müsaade etmek : **Göymedi de onun için geri döndüm** *(Köprü köyü «Karaağaç - Isparta»)* — **2.** Beklemek *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Göynek [*İs.*], Beyaz iplikten dokunmuş iç çamaşırı, gömlek *(Buğdüz «Çorum»; Tavas «Denizli»; Uluborlu, Isparta; Taşköprü «Kastamonu»; Sinop ili; Ayaş «Ankara»; Bafra «Samsun»; Serpin köyü «Turhal-Tokat»)* *[Bak: Gönek]*

Göynemek [*F.*], **1.** Vücuttaki bir yara sızlamak, acımak, ağrımak ve ateşte yanar gibi iztirap vermek *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)* — **2.** Olgunlaşmak **(Ahmedin üzümleri göynedi:** *Söğüt köyü «Orhaneli-Bursa»; Alucra «Giresun»)*

Göynü [*S.*], **1.** Yetişmiş, siyahlanmağa yüz tutmuş [meyva] *(Asarağaç «Samsun* [*Muh.*]*»)* — **2.** Fazla olgunlaşmış meyva **(Göynü armut :** *Aybastı «Ordu»; Görele «Giresun»)*

Göynü alçaktan [*Zf.*], Lûtfen: **Göynü alçaktan şu kalemi bana verirmisiniz** *(Kadirli «Adana»)*

Göynü istemek [*F.*], İştahası olmak *(Malatya)*

Göynük [*S.*], **1.** Yanık, fazla yanmış **(İlkbahar güneşi insanı göynük bir hale getirir; Yüreği göynük, hemen ağlar:** *Bursa; Gaziantep; Aybastı «Ordu»; Çankırı)* — **2.** [*İs.*] Orman sökülerek veya yakılarak yapılan tarla *(Koğaçayır «Boyabat - Sinop»; Geyve «Kocaeli»; Mut «İçel»; Tepedelik «Kastamonu»; Yılanlı«Eğridir - Isparta»; Ulus «Safranbolu - Zonguldak»; Seyhan)* *[Bak: Açma]* — **3.** [*İs.*] Bayır *(Boyabat «Sinop»)* — **4.** Acıklı, elemli **(Çocuklar göynük ağlıyorlar:** *Eğridir «Isparta»; Konya)* — **5.** Ateşte kızararak veya yanarak sarı bir renk alan nesne *(İbrala «Karaman - Konya»; Dastarlı «Ayaş - Ankara»; Ferhenk «Anamur - İçel»)*

Göynüklenmek [*F.*], Kalbe rikkat vermek: **Bu mesele beni göynüklendirdi** *(Reis «Konya»)*

Göynükme [*İs.*], Müteessir olma, acıma, ağlama derecesine gelme *(Kolukısa «Konya»)*

Göynükmek [*F.*], **1.** İçini çekerek ağlamak *(Kızılcaören, Uşak «Kütahya»; Kızılhisar «Kayseri»)* — **2.** Gücenmek, darılmak *(Ünye «Ordu»)* — **3.** Gönül istemek, özlemek *(Balıkesir)* — **4.** Meyvalar fazla olgunlaşarak, çürümiye yüz tutmak *(Sinop)* *[Bak: Gılgımak, bılkak]*

Göynümek [*F.*], **1.** Toplandığı vakit sert olan meyvalar kendi kendine olgunlaşmak *(Orta «Çankırı»; Balıkesir; Kastamonu; Uluborlu «Isparta»;*

Sulutaş «Sille - Konya»; Söğüt «Bilecik») — **2.** Fazla olgun bir hale gelmek (**Bu armut iyice göynümüş:** *Sinop; Bolu)* — **3.** Yanmak (**Ateşe çok sokulma elbisen göynür :** *Eğridir «Isparta»; Mut «İçel»; Sivas)* — **4.** Olmak, kemale gelmek *(Edirne; Merzifon «Amasya»; Piraziz «Giresun»)* — **5.** Meyva, içi yenmiyecek bir halde çürümek *(Gelibolu, Ezine «Çanakkale»; Bolu Kastamonu)* **[Bak : Göncümek, gönçüşmek, gövnümek]** — **6.** Yaş bir şey iyice kurumak, tutuşacak bir hale gelmek *(Tokat)* — **7.** Buruşmak, porsumak *(Gündoğdu «Bursa [Muh.]»)* — **8.** Ateşten sararmak, kızarmak, alazlanmak *(Karaman «Konya»)* — **9.** Tahammülü kesilmek: **Zavallı çocuk ağlamaktan göynümüş** *(Marınca «Merzifon - Amasya»)*

Göyü [*İs.*], Maya; mayasız ekmek, gözleme *(Ilgaz «Çankırı»)*

Göyük [*İs.*], Kısrak *(Adana)*

Göyündürme [*F.*], Vücutte etle deri arasındaki şişlik: **Mor göyündürme; kırmızı göyündürme** *(Mut «İçel»)*

Göyündürme çiçeği [*İs.*], Sarı renkli gelincik çiçeği *(İçel; Konya)*

Göyünmek [*F.*], Ateşte kızarmak, sararmak *(Anamur «İçel»;* **Lâmbada kâğıtı kuruturken göyündürdüm:** *Narlıdere «İzmir»;* **Sobaya yaklaşma pantalonun göyünür:** *Karaisalı «Seyhan»)*

Göyüş [*İs.*], Kertenkele *(Malatya; Edremit «Balıkesir»; Elâzığ)*

Göyvent [*İs.*], Loğosa ziyaretine gelenlere verilen çerez: **Ayşenin göyventini yemeğe gidiyorum** *(Narlıdere «İzmir»)*

Göyvermek [*F.*], Koyuvermek, bırakmak, savmak *(Bayındır «İzmir»)*

Göz [*İs.*], **1.** Ev odası (**Kaç göz evin var :** *Develi «Kayseri»; Başvartanik «Çemişgezek - Tunceli»; Ankara; Şebinkarahisar «Giresun»; Umurlu«Aydın»; Maraş; Bahçecik «Kocaeli»)* — **2.** Kaynak, suyun çıktığı yer, menba *(Zencidere «Kayseri»; Üveyikli «Zonguldak»; Adana; Taşbaşı «Bozkır - Konya»; Bozanönü «Isparta»; Gaipler «Kandıra - Kocaeli»; İsâbey «Çal - Denizli»; Gümüşane; Niğde; Gireği «Çal - Kütahya»)* **[Bak: Çaygara, göze]** — **3.** Bağ çubuklarının yaprak ve filiz çıkardığı tomurcuğumsu yeri *(Fariske «Ermenak - Konya»; Köşker «Kırşehir»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **4.** Derelerde meydana gelen su dönemeci, girdap *(Ankara [bir Lefkoşalıdan]* — **5.** Balçık, tehlikeli çamur batağı *(Çal «Denizli»; Bağyaka «Fenike - Antalya)* — **6.** Kuyu *(Sındırğı «Balıkesir»)* — **7.** Dolap *(Alemdar köyü «Bolu»)* — **8.** Pencere, delik *(Akdoğan «Kızılcahamam «Ankara»)* — **9.** Aşık kemiği : **Ahmedin sağ ayağının gözü zedelendi** *(Rize)* — **10.** Telden yapılmış yuvarlak halka şeklinde olup domuz avında kullanılan bir türlü aygıt *(Antalya)* — **11.** Nazar, isabetiayn, göz *(Samsun)*

Göz açıcı [*S.*], Yankesici *(Kılbasan «Karaman - Konya»)*

Gözaçma [*İs.*], İlkbaharda üzüm kütüklerinin diplerini açma *(Gülâbi «Yozgat»)*

Göz açmak [*F.*], *(Yozgat)* **[Bak : Gözaçma]**

Gözal [*İs.*], İri gözlü kalbur, gözer *(Yozgat)*

Gözbağ [*İs.*], Mevkuflara mahsus ne-

zarethane: **Dün gözbağda üç kişi vardı** *(Samsun [Muh.])*

Göz basmış [*S.*], Göz deymiş çocuk *(Kayseri)*

Göz baycı ve **Göz bayıcı** [*İs.*], Hokkabaz, sihirbaz, göz boyayıcı *(Gaziantep)*

Göz belertmek [*F.*], Hiddetle gözlerinin akını göstererek bakmak **(Öyle gözlerini belertti ki hep kaçtılar:** *Çankırı; Develi «Kayseri»)*

Göz bölertmek [*F.*], *(Bafra «Samsun»)* **[Bak: Göz belertmek]**

Göz bulağı [*İs.*], Gözün buruna bitişik zaviyesi *(Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Göz pınarı]**

Gözceğen [*İs.*], Ufuk *(Afyon; Bayazıt «İst.»)*

Gözcek [*İs.*], Gözlük *(Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»)*

Gözcü [*İs.*], Çaşıt, casus, hafiye *(Ankara)*

Gözcük [*İs.*], Eşya dolabı *(Bakırköy «İst. [Muh.]»)*

Gözdağı [*İs.*], Tehdit, korkutma *(Köşker «Kırşehir»; Bozkır «Konya»; Çorum; Mut «İçel»)*

Gözdeğdi [*İs.*], İsabetiayn *(Ahırlı «Ankara»)* **[Bak: Göz, 11]**

Gözdeği [*İs.*], Tefahur; nümayiş *(Büyükçaylı, Kuzuculu «Dödrtyol - Hatay»)*

Gözdeği çekmek [*F.*], Can sıkıcı vaziyet almak, nisbet vermek *(Endel «Osmaniye - Seyhan»)*

Gözdeki [*İs.*], Bir hayvan yem yerken diğerinin bakmasiyle bakanın gözünde hasıl olan gışa sertleşmesi ki çokça at ve merkeplerde olur *(Erzurum çevresi)*

Gözdeliği [*İs.*], Mutfak ve odalarda göz hizasına gelecek yerde açılan oyuklar: **Göz deliğinde kibrit var alıver** *(Tire «İzmir»)* **[Bak Terece]**

Göze [*İs.*], **1.** Su menbaı, kaynak *(Erzurum; Niğde; Karapınar «Bolvadin-Afyon»; Edirne [Muh.]; Tutak «Ağrı»; Elâzığ; Kars; Gönyüzü «Sivrihisar - Eskişehir»; Pasinler «Hasankale - Erzurum»; Karahoca «Haymana-Ankara»; Malatya; Balıkesir; Osmancık «Çorum»; Trabzon ve dolayı; Mavrangel «Gümüşane»; Hafik «Sivas»; Pınarbaşı «Kayseri»; Pilarget «Hopa - Çoruh»; Dedeler «Ereğli - Konya»; Üskülyeniköy «Seyhan»; İzmir; Başağrı «Mesudiye - Giresun»; Adapazarı «Kocaeli» Çanakkale)* **[Bak: Güğleğen, göze, gözene 2]** — **2.** Su birikintisi *(Kars; Tepeviran «Gebze», Geyve «Kocaeli»; Diyarbakır)* — **3.** Tavan, saçak: **Kırlangıçlar gözeye yuva yapmışlar** *(Beyköyü «Şarkîkaraağaç - Isparta»)* — **4.** Kenar, köşe *(Kapaklı köyü «Samsun»)* — **5.** İlkbaharda çıkıp, sonbaharda kaybolan su *(Merzifon «Amasya»)* — **6.** Testi *(Kemaliye «Malatya»)* — **7.** Bağ çubuklarının etrafına açılan küçük çukurlar *(Mucur «Kırşehir»)* — **8.** Köstek, bukağı *(İncesu «Kayseri»)*

Gözebi [*İs.*], Tırpan *(Kemalpaşa «İzmir»)*

Gözeğir [*S.*], Dikkati calip, göze hoş görünen: **Şu giden gözeğir bir kız** *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)*

Gözek [*İs.*], **1.** Dürbün *(Mudanya «Bursa»)* — **2.** Su menbaı *(Avanos «Kırşehir»)* **[Bak: Göz, göze]** — **3.** Örülmüş, tamir edilmiş çorap, çarık, dokuma ve saire gibi eşya: **Çorabın, çarığın gözeğini beğendin mi?** *(Ahlat «Bitlis»)*

Gözel [*İs.*], İri delikli büyük kalbur

(Akçakaya «Kayseri»; Bolu) ***[Bak : Gözal, sarat]***

Gözelek [*İs.*], Tepenin yüksek noktası, zirve, doruk *(Ayvalı «Eğridir - Isparta»)*

Gözelemek [*F.*], Şişle örülmüş şeyleri tamir etmek *(Burdur ve dolayı)*

Gözel hastalık [*İs.*], Verem hastalığı *(Köşker «Kırşehir»)* ***[Bak: İnce hastalık]***

Gözelim [*İs.*], Amca karısına verilen isim, hala *(Kemah «Erzincan»)*

Gözelleme [*İs.*], Verem: **Gözellemeyi Susak suyu iyi eder** *(Tekirdağ)*

Gözemek [*F.*], **1.** Çorap, çarık, fanilâ gibi şeyleri tığ ve şişle örüp tamir etmek *(Tekirdağ; Konya; İbrahimözü «Göynük - Bolu»; Kastamonu; Ahlat «Bitlis»; Balıkesir;* **Çoraplarımı gözeyeceğim :** *Gelibolu «Çanakkale»; Diyarbakır; Tavşanlı, Köprücek, Hisarköy «Kütahya»; Tire «İzmir»; Çankırı; İçel; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Etimesut «Ankara»; Van)* ***[Bak: Çitimek 1, çitilemek, çitmek 2]*** — **2.** Hububatı gözer denilen iri delikli büyük kalburdan geçirmek *(Afyon; Sivas)*

Gözen [*S.*], **1.** Başkalarını teshir eden, sympathique *(Çay «Bolvadin - Afyon»)* — **2.** [*İs.*] Pınar *(Üçhisar «Ürgüp - Kayseri»)* — **3.** [*İs.*] Sulak arazi *(Fakıekinciliği «Pınarbaşı - Kayseri»)*

Gözene [*İs.*], **1.** Arı kovanlarından bal alınırken başa giyilen önü telli, arkası bezli maske*(Develi «Kayseri»)* — **2.** Küçük su kaynağı *(Elâzığ)* ***[Bak: Göze, 1]***

Gözenek [*İs.*], **1.** Yenilen bir çeşit ot *(Bektaşlı «Yozgat»)* — **2.** Bir çok gözleri olan dolap, raf *(Kadirli «Adana - Seyhan»)* — **3.** Dolap *(Fadıl köyü «Orhaneli - Bursa»; Kızılcahamam, Nallıhan, Ankara; Ahırköy «Söğüt - Bilecik»)* — **4.** Ufak delik: **Kalbur gözeneği** *(Zile «Tokat»)* — **5.** Pencere, nefeslik *(Diyarbakır;* **Gözeneksiz ev mezara benzer :** *Bursa; Mezirme, Pilekköyü «Malatya»; Antalya; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Mihaliççik «Eskişehir»)* — **6.** Çiğdem gibi soğanı yenilen bir bitki *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **7.** Kafes, pancur *(Elbüstan «Maraş»)* — **8.** Kapaksız dolap *(Aşaulıca, Eskişehir)* ***[Bak: Terece]*** — **9.** Tavukların yumurtlaması için duvarlarda açılan delik *(Etimesut «Ankara»)* — **10.** Çiçeksiz çiğdem *(Göksün «Maraş»)*

Gözenerk [*İs.*], Bakacak yer, delik: **Duvara gözenerk açtım** *(Maraş ve çevresi)*

Gözeni [*İs.*], **1.** Levha *(Kılandıras «Sandıklı - Afyon»)* — **2.** [*S.*] Göze iyi görünen, nazarrüba *(Sarayköy «Denizli»)*

Gözenti [*İs.*], Dâülmerak, umma hastalığı *(Vize «Kırklareli»)*

Gözenü [*S.*], Cazip, göze çarpan, güzel *(Zile «Tokat»)*

Gözer [*İs.*], *(Elmalı, Kızılcahamam «Ankara»; Dereköy, Karahisar «Kayseri»)* ***[Bak: Cinar, çenevir]***

Gözerek [*İs.*], İri gözlü kalbur *(Trabzon)*

Göz erimi [*İs.*], Gözün erebileceği ve görebildiği yer *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Gözerlemek [*F.*], Hububatı iri gözlü kalburdan geçirmek *(Bursa)*

Gözermek [*F.*], *(Lâpseki «Çanakkale»)* ***[Bak : Gözerlemek]***

Gözet [*İs.*], **1.** Rasat yeri **(Ben bugün gözette iki saat kaldım:** *Yı-*

lanlı «Eğridir - Isparta»; Akseki «Antalya») — **2.** Baharda geceleri hayvan otlatılan yer: **Yarın akşam gözete çıkalım** *(Demirci «Manisa»)*

Gözetlek [*İs.*], Takvim *(Balıkesir)*

Gözetlemek [*F.*], Beklemek, tarassut etmek *(Ahırlı «Ankara»)*

Gözetmek [*F.*], **1.** Beklemek *(Ankara)* ***[Bak: Gözetlemek]*** — **2.** Himaye etmek *(Malatya)*

Gözgeç [*İs.*], Ayna: **Mermer taşından yapılmış gözgeçler pek kıymetlidir** *(Savur «Mardin»)*

Gözgen [*İs.*], Kapaksız küçük dolap *(Karamusa «Zonguldak»)*

Gözgene [*İs.*], Dolap bölmesi, dolap gözü *(Yakademirciler «Zonguldak»)*

Gözgere [*İs.*], Ocağın iki yanındaki duvara açılmış olan küçük höcre, dolapçık *(Trabzon; Kastamonu; Ankara; Çerkeş «Çankırı»)* ***[Bak: Terece, oyma, taka]***

Gözgeri [*İs.*], Taslık, sahanlık, kapkacak konulan yer *(Boyabat «Sinop»)*

Gözgör [*İs.*], Ayna *(Ankara [Muh.])* ***[Bak: Gözgeç]***

Gözgöre [*İs.*], **1.** Ekseriya ocak kenarlarında açılıp içerisine ufaktefek koymağa yarıyan höcreler *(Yenice «Safranbolu - Zonguldak»; Sungurlu «Çorum»)* — **2.** Raf, dolap gözü *(Kozlu «Zonguldak»)*

Gözgül [*İs.*], Bir kimseye, bir çocuğa bir şeye göz kulak olma *(Tokat)*

Göz ilici [*İs.*], Ufuk *(Sivas köyleri)* ***[Bak: Göz irimi]***

Göz ilimi [*İs.*], Ufuk *(Konya)* ***[Bak: Göz ilici]***

Göz irimi [*İs.*], Gözün alabildiği, görebildiği uzak yer, ufuk *(Gaziantep; Eğrigöz «Akşehir - Konya»)* ***[Bak: Göz kırımı]***

Göz kaçığı [*İs.*], Yeni başak halinde iken ekinin aşılanmamış olan taneleri *(Havza «Samsun»)*

Göz kesimi [*İs.*], Göz kararı, tahmin *(O. A.)*

Göz kıpmak [*F.*], İşmar etmek *(Urla «İzmir»)*

Göz kırımı [*İs.*], Ufuk *(Gaziantep)* ***[Bak: Göz irimi]***

Göz kulak olmak [*F.*], *(Urfa; A.)* ***[Bak: Gözgül]***

Göz kuyruğu [*İs.*], Gözün şakağa bitişik köşesi *(Ahlat «Bitlis»)*

Gözleği [*İs.*], Avlakta etrafı tarassut yeri, av bekleme yeri *(Güvere, Tarsus «İçel»; Kastamonu)*

Gözlek [*İs.*], **1.** Gezinme yeri, nezaret yeri *(Alanya «Antalya»)* — **2.** Sabah *(Ortaköy «Alanya - Antalya»)* — **3.** Nöbetci, gözcü, bekci *(Kızılören «Sandıklı - Afyon»)* — **4.** Yüksek tepelerdeki gözetmeğe elverişli yer *(Çivril «Denizli»; Kazancı «Konya»)* — **5.** Rasıt; rasathane *(Urfa)*

Gözlekçi [*S.*], Davetlerde nizam ve intizamı temin eden kimse *(Karakuş «Ünye - Ordu»)*

Gözlengeç [*İs.*], Av tüfeklerinin nişan alındığı vakitte sol elle tutulacak kısmına takılan madenî bilezik üzerine hedefi daha kolay görebilmek için takılan oluk halindeki kısım *(Muğla)*

Gözlengiç [*İs.*], Beklenen, gözlenen [kimse] : **Gözlengicim var bir yere gidemem** *(Çukurcuk «İshaklı - Afyon»)*

Gözlüce [*İs.*], Kırkbayır da denilen geviş getirici hayvanların üçüncü miydesi *(Diyarbakır)*

Gözlük [*İs.*], **1.** Has ekmek yapmak için üğütülen un *(Tavlusun «Kayseri»)* — **2.** Göz değmemesi için kullanılan nazar takımı *(Sivas)* — **3.** Kü-

çük pencere *(Gümerdiğin «Çankırı»)* — **4.** İnce taneli bulgur *(Kalecik «Ankara»)* — **5.** Eşme de denilen su gözü *(Osmancık «Çorum»)* — **6.** Ocak kenarlarındaki gözler veya dolabcıklar *(Bafra «Samsun»)* — **7.** Tavanlara yanlamasına uzatılan direk *(Keskin «Ankara»)* — **8.** Bir değirmen döndürecek kadar su: **Büyükçayda yedi sekiz gözlük su var** *(Tömek «Konya»)* — **9.** Büyüklü küçüklü, akıntılı veya akıntısız bataklıklar *(Bucak «Seyhan»)*

Gözmek [*İs.*], **1.** Çeşme *(Elâzığ)* — **2.** Delikcik *(Yenice «Muğla»)*

Göz ocağı [*İs.*], Gaz tenekesi içine tuğla konularak yapılan bir çeşit maltız ocağı *(Konya)*

Gözsüz [*İs.*], **1.** Köstebek *(Erzincan; Zıvarık, Konya; Malatya)* — **2.** [*S.*] Hayâsız; görmemiş *(Gümüşane)*

Gözsüz köpek [*İs.*], Köstebek *(Karapınar «Konya»; Eğridir «Isparta»)* ***[Bak: Gözsüz, 1]***

Gözsüz sepel [*İs.*], Köstebek *(Lâpseki «Çanakkale»)* ***[Bak: Gözsüz köpek]***

Gözündeki olmak [*F.*], Bir şeyi canı çekmekten ve onu elde edememekten ileri gelen bir çeşit sinir hastalığı: **Sen yemek yerken o baka baka gözündeki oldu** *(Çankırı)* ***[Bak: Umsuluk]***

Gözüne kemik [*İs.*], Hastalık dolayısiyle atın gözüne gelen kemik *(Anbarlık [?])*

Gözü yassı [*S.*], Fena söze katlanan, miskin adam *(Urfa)*

Gû [*İs.*], Ses, sadâ : **Bu gû uzaktan geliyor** *(Urla «İzmir»)*

Guba [*S.*], **1.** Taşsız, otsuz, güzel topraklı yer: **Bugün iki dönüm guba toprak sürdüm** *(Beşkarış «Altıntaş - Kütahya»)* — **2.** [*İs.*] Tavuk cinsinden olan hayvanların teplerindeki tüy *(Ankara)* ***[Bak: Tüymen]***

Gubal ve **Gobal** [*İs.*], Halı, kilim silkmeye yarıyan üç köşeli bir aygıt *(Gâvurdağ «Seyhan»)*

Gubarmak [*F.*], Mağrurlanmak, böbürlenmek *(Eğridir «Isparta»; Kızılcahamam «Ankara»; Honaz «Denizli»)*

Gubaşık [*İs.*], **1.** Değişik, takas *(Bozlar «Eşme - Manisa»)* — **2.** Şirket *(Sakarlı «Terme - Samsun»; Fatsa, Ordu)* — **3.** Karşılıklı yardım *(Nallıhan «Ankara»)* ***[Bak: Kubaşık]***

Gubaşmak [*F.*], **1.** İmece ile iş görmek, yardımlaşmak (**Bu sene çifti sürerken gubaşacağız:** *Gaziantep;* **El eli yıkar, el döner yüzü yıkar sen, bana gubaşırsan, ben de sana gubaşırım :** *Nallıhan, Kıbrıs köyü, Gelâre «Beypazarı - Ankara»; Gümele «Söğüt - Bilecik»)* ***[Bak: İmece]*** — **2.** Takas yapmak *(Uşak «Kütahya»)*

Gubba [*İs.*], Kaydırak oyunu *(Muğla)*

Gubbük [*İs.*], İlkbaharda çok zaman çam üzerinde öten bir kuş *(Buluklu «Mersin - İçel»)*

Gubuz [*S.*], **1.** Göğsü ileriye doğru çıkık [kimse] *(Şahmelik «Kayseri»)* — **2.** [*İs.*] Yalan, hakikate uymıyan söz *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»; Barcak «Söğüt - Bilecik»; Afyon; Çubuk «Ankara»)*

Gubuz atmak [*F.*], Yalan söylemek, mübalâğa etmek: **Herif öyle bir gu-**

buz attı ki herkes inandı *(Sırçalı «Safranbolu - Zonguldak»)*

Gucik [*İs.*], Böbrek: **Gucik hastalığı** *(Fatsa «Ordu»)*

Gucuk [*İs.*], **1.** Kuyruğu kısa köpek *(Bozhane «Beykoz - İst.»)* — **2.** Kuyruksuz hayvan *(Vize «Kırklareli»)* — **3.** Kuyruğunun yarısından fazlası kesik hayvan *(Gelibolu «Çanakkale»)* — **4.** [*S.*] Kısa *(Kastamonu)* — **5.** Şubat ayı *(Kastamonu)* **[*Bak:* Gücük]**

Gucuklanma [*İs.*], Tevehhüm etme, korkma: **Ahmedin bana fenalık etmesinden gucuklanıyorum** *(Küçükyozgat «Ankara»)*

Gucukmak [*F.*], Ürkmek, çekinmek *(Honaz «Denizli»)*

Gucur [*İs.*], Patates *(Kemaliye «Malatya»)*

Gucuş [*İs.*], Pamuk kozası *(Çukurbağ «Mut - İçel»)*

Guçka [*İs.*], Semiz insan veya hayvanların çenesi altından sarkan et parçası *(Ağrakoz köyü «Suşehri - Sivas [Muh.]»)* **[*Bak:* Sarkanak]**

Guda [*İs.*], Öfke *(Alanya «Antalya»)*

Gudayma [*İs.*], Leblebi *(Trabzon; Keskin «Ankara»)*

Gudden [*İs.*], Yaşı ve boyu küçük olan çocuk *(Başviran «Ereğli - Zonguldak»)*

Gudermek [*F.*], Otlatmak *(Van)*

Gudetci [*İs.*], Oyunda ebe *(Ankara)* **[*Bak:* Girici]**

Gudi [*İs.*], **1.** Köpek yavrusu *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Bir çeşit uzunca çömlek: **Gudi yuvarlandı, kapağını buldu** *(Gümüşane)*

Gudik [*İs.*], Köpek yavrusu *(Kelkit «Gümüşane»)* **[*Bak:* Gudi, enik, gölbez]**

Gudrup [*İs.*], Kumbara *(Gümüşane)*

Gudubaz [*S.*], Kurnaz; muzip *(Akhisar «Geyve - Kocaeli»)*

Guduk [*İs.*], **1.** Köpek *(Gümüşane, Alayunt «Kütahya»)* — **2.** Bir kaç aylık köpek yavrusu *(Erzurum)* — **3.** Gaga *(Samsun)* — **4.** Burun *(Tokat)*

Gudul [*İs.*], **1.** Küçük çömlek *(Rize)* — **2.** Küçük güveç *(Bayburt «Gümüşane»; **Gudulu getir ekşi hamur koyalım:** Erzurum)*

Guduz [*İs.*], Gaga *(Ahlat «Bitlis»)* **[*Bak:* Guduk]**

Gudü [*İs.*], Bir çeşit sırlı küçük çömlek: **Pazara iki gudü yoğurt götürüp sattım** *(Mardar «Bafra - Samsun»)* **[*Bak:* Güdü]**

Gudül [*S.*], **1.** Kısa *(Gaziantep)* **[*Bak:* Güdül]** — **2.** [*İs.*] Ağzı kırık testi *(Orhangazi «Bursa»)*

Gugan [*İs.*], Avuca sığabilecek büyüklükte taş *(Elâzığ)*

Gugar [*İs.*], Ağaç tepelerindeki meyvaları toplamakta kullanılan aygıt *(Gümüşane)*

Guggu [*İs.*], Baykuş *(Gürnez «Akşehir - Konya»)*

Gugu [*İs.*]. Sohbet nöbeti, arifane sırası: **Guguyu kime verdiniz** *(Bolu)*

Gugucuk [*İs.*], **1.** Kumru *(İnegöl «Bursa»; Kürcü «Demirci - Manisa»)* — **2.** Kumrunun ufağı, yusufcuk denilen kuş *(Kütahya)*

Guguç [*İs.*], Şeftali çekirdeği *(Büyükdere «İst. [Muh.]»)* **[*Bak:* Kukuç]**

Guguk [*İs.*], Kuğu kuşu *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Gugul [*İs.*], **1.** Dürülmüş yağlı ekmek *(Ardıhan «Kars»; Erzincan)* — **2.** Küçük ot bağı *(Gümüşane)* — **3.** Barabot denilen balık ağı torbasının tepesine konulan işaret mantarı *(Gümenus «Bafra - Samsun»)*

Guguldanmak [*F.*], Yaşına girme-

miş çocuk söz taklidi yapmak *(Sungurlu «Çorum»)*

Gugumavuk [*İs.*], Baykuş *(Durakköyü «Seyhan»)* **[Bak: Guggu]**

Gugusku [*İs.*], Kumru *(İzmir ve çevresi)* **[Bak: Ģugucuk]**

Gugutçuk [*İs.*], Kumru *(Trabzon)*

Gugute [*İs.*], Güvercin *(Malkara «Tekirdağ»)*

Gukçuk [*İs.*], Hindi *(Yenişehir «Bursa»)*

Gukkulik [*İs.*], Ağacın en yüksek noktası *(Çermik «Diyarbakır»)*

Guklamak [*F.*], Çağırmak: **Ahmedi gukla** *(Zeytinburnu «İzmit - Kocaeli»)*

Gulabeniz [*S.*], Rengi uçuk, kansız: **Ayşenin yanında oturan gulabeniz kız kimdir?** *(Gökçesu «Bolu»)*

Gulbastı [*İs.*], Bir çeşit tüylü kumaş *(Afyon)*

Guldur [*İs.*], **1.** Boğazdaki hastalık yüzünden boyunda meydana gelen şiş *(Konya)* — **2.** Kumru kuşu *(Adapazarı)* **[Bak: Ģugusku, gugutçuk]**

Gulemek [*F.*], Hayvan kızmak *(Sivas [Muh.])*

Gulgaz [*İs.*], Ayrıca bir yere ekilen portakal ve turunç fidanlarının bir senelik hali *(Çalıköy «Dörtyol - Hatay»)*

Gulguluk [*İs.*], Baykuş *(Ünye «Ordu»)*

Guli [*İs.*], Hindi, çuluk *(Edremit «Balıkesir»; Gemlik «Bursa»; Gebze, Demirci, Karamürsel «Kocaeli»; Gelibolu «Çanakkale»; Çorum; Erzinzan; Uzunköprü «Edirne»; Bilecik)*

Gulk [*İs.*], Kuluçka *(Samsun; Şehli «Piraziz - Giresun»)* **[Bak: Ģuluk, 2]**

Gulle [*İs.*], Salyangoz: **Kabuklu gulle** *(Söğüt «Köyceğiz - Muğla»)*

Guluk [*İs.*], **1.** Hindi *(Bandırma «Balıkesir»)* — **2.** Kuluçka *(Taşköprü, Kastamonu; Gümüşane)* — **3.** Eşek, merkep *(Sungurlu «Çorum»)* **[Bak: Ģölük]**

Guluklamak [*F.*], Hücum etmek, bastırmak *(Cebel «Eğridir - Isparta»)*

Gulum [*İs.*], **1.** Damızlık kısrak *(Çamaltı «Menemen - İzmir»; Gümüşköprüören «Kütahya»)* — **2.** Tay *(Milâs «Muğla»)*

Gulut [*İs.*], Büyük darı ekmeği *(Suşehri «Sivas»)*

Gulüm [*İs.*], Yaşına girmemiş tay *(Bayırköy «Muğla»)* **[Bak: Gulum, 2]**

Gulu [*İs.*], Hindi, çuluk *(Ankara; Afyon; Boldan «Denizli»)*

Gulya [*İs.*], Yer elması *(Gaziantep)*

Guma [*İs.*], *(Harput «Elâzığ»)* **[Bak: Kuma]**

Guman [*S.*], Gebe *(Kayseri)*

Gumba ve **Gumbar** [*S.*], Dertli, hastalıklı, zayıf: **Gumba çoçuk; gumbar domuz** *(İzmir [Muh.])*

Gumbuz [*İs.*], Yumruk **(Bir gumbuz atarsam canını alırım :** *Bayburt, Gümüşane; Erzurum)*

Gume [*İs.*], Ahır *(Kastamonu köyleri)*

Gumruk [*İs.*], Yumruk *(Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Gumbuz]**

Gumsuk [*İs.*], Yanlamasına vurulan yumruk *(Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Sümsük]**

Gun [*İs.*], Gübre *(Ereğli [?])*

Gunan [*İs.*], Üç yaşına kadar dişi hayvan *(Banaz köyü «Uşak - Kütahya»)*

Guncu ve **Guncur** [*S.*], İnatçı *(Toroslar «Seyhan»)*

Gundik [*S.*], Kuyruksuz: **Gundik tavuğu keselim** *(Gümüşane)*

Gundul [*S.*], Ufaktefek: **Gundul tavuk her zaman piliç görünür** *(Gümüşane)*

Gundulu [*İs.*], Ekmeği esmer, fakat unu ürentili olan sert buğday *(Konya)* *[Bak: Kunduru]*

Gungul [*İs.*], Ölçekte doruklama duran hububat: **Bana bir kot** (altı okkalık) **mısır ver amma gungul olsun** *(Hemşin «Çoruh»)*

Gungula [*İs.*], Küçük su testisi *(Haymana «Ankara»)*

Gungulu [*İs.*], Ağaçtan yapılmış kulplu su bardağı *(Saimbeyli «Seyhan»)*

Gunk [*S.*], Cimri *(Ünye «Ordu»)*

Gunnacı [*İs.*], Gebe [hayvan] *(Isparparta; Demirtaş «Kayaş - Ankara»)*

Gunnamak [*F.*], Kısrak, köpek, eşek, kedi gibi eti yenmiyen hayvanlar doğurmak *(Güneri «Kozan - Seyhan»; Çanakkale; Sivas;* **Kedi gunnadı** *: Yenişehir «Bursa»; Kıbrısköyü «Ankara»)* *[Bak: Kunnamak]*

Gup [*İs.*], **1.** Çocukların oynadığı zıpzıp, bile *(Savur «Bandırma»)* *[Bak: Gürit]* — **2.** [*S.*] Çok *(Sarayköy «Denizli»)*

Gupçe [*İs.*], Kursak : **Tavuğun gupçesi şişdi** *(M. Şevketpaşa «Beykoz - İst.* [*Muh.*]*»)*

Gupik [*İs.*], Tomurcuk *(Pütürge «Malatya»)*

Gura [*İs.*], Topraktan yapılmış çorba çanağı: **Çorba pişti, terekten gurayı getir** *(Samsun)*

Guran [*İs.*], Çatı arası *(Çankırı)* *[Bak: Kuran]*

Gurdam [*İs.*], Kutu: **Kahve gurdamını bana getir** *(Menemen «İzmir»)*

Gurebi [*İs.*], İğri uçlu küçük balta, nacak *(Gümüşane; Şebinkarahisar «Giresun»)*

Gurel [*İs.*], Hindi: **Dün bir gurel kestik** *(Bartın, Zonguldak)* *[Bak : Görel]*

Gurez [*İs.*], Hindi *(Cumayanı, Devrek «Zonguldak»)* *[Bak: Gurel]*

Gurfalık [*İs.*], Tezgâh *(Kütahya köyleri)*

Gurgur [*İs.*], **1.** Çam kozalağı *(Yakademirciler «Zonguldak»)* — **2.** Hindi *(Yukarıyenice «Dinar - Afyon»)* *[Bak: Gurez]*

Gurgura [*İs.*], Kadınların fes üzerine bağladıkları ipekli grep *(Konya)*

Gurik [*İs.*], **1.** Küçük su testisi *(Erzincan)* — **2.** Kilenin on altıda biri olan hububat ölçeği *(Erzurum)* *[Bak: Şinik]* — **3.** İstanbul kilesinin sekizde biri *(Ortabereket «Ankara* [*Muh.*]*»)* *[Bak: Yarım]*

Gurk [*İs.*], **1.** Kuluçka tavuk *(Demirci «Manisa»; Bursa; Aydın; Misis «Seyhan»; Isparta; Afyon)* *[Bak: Gürk]* — **2.** Kuluçka keklik *(Üçkuyu «Çal - Denizli»)*

Gurka gelmek [*F.*], Tavuk kuluçka olmak *(Erzincan; Malatya)*

Gurluk [*İs.*], Taşlık, koridor *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Gurnapa [*İs.*], Yaban enginarının çiçeği üstündeki püsküller *(Kızılcaören «Kütahya»)*

Gurnek [*İs.*], Sığır ahırı *(Marmaris «Muğla»)*

Gursu [*İs.*], Kesilmiş ağacın kökü, kütük: **Yolda giderken ayağım gursuya çarptı** *(Gündoğdu «Rize»)*

Guruh [*İs.*], Hindi, mısırga *(Gerede «Bolu»)*

Gurukguk [*İs.*], Testi*(Bodrum «Muğla»)*

Gurya [*İs.*], Yerelması *(Karacabey «Bursa* [*Muh.*]*»)*

Gurzula [*S.*], Herşeye çabuk kızan [adam] *(Rize)*

Gusak [*İs.*], Erkek kaz *(Litros köyü «Bakırköy - İst.»)*

Gussuz [*S.*], Aç gözlü, obur *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Guştiri [*İs.*], Kertenkele *(Mahmudiye «Ezine - Çanakkale»)*

Gut [*İs.*], Erken yetişen, sık taneli beyaz bir çeşit üzüm *(Sille «Konya»)*

Guttulu [*İs.*], Köpek yavrusu *(Köşker «Kırşehir»)*

Guvalak [*İs.*], Baykuş *(Giresun)*

Guver [*İs.*], Döğenle boyunduruk arasındaki iğrimsi ağaç *(Pazar «Tokat»)*

Guyaş [*İs.*], Güneş *(Manisa)*

Guydu [*İs.*], Yağmurun oluktan boşanırcasına akması *(Göksün «Maraş»)*

Guymak [*İs.*], Bulamaç, kuymak *(Trabzon; Gümüşane)*

Guyşurgu [*İs.*], Eşya balyası, denk *(Karapınar «Konya»)*

Gübah [*İs.*], Toprağı kabarık tarla *(Korkut köyü «Sivas»)* ***[Bak: Ģen, 9]***

Gübe [*İs.*], Testi *(Balıkesir)*

Gübel [*S.*], **1.** Anası ölmüş öksüz [çocuk] *(Afyon)* — **2.** Hayvan girmemesi için çayırların etrafına topraktan yapılan setler *(Bakırköy «İst. [Muh.]»)*

Gübelek [*İs.*], **1.** Mantar *(Şarkışla «Sivas»)* — **2.** Küçük harman yığını *(Tire «İzmir»)* — **3.** Portakal, limon ve turunç gibi ağaçların çiçek tomurcuğu *(Tire «İzmir»)*

Gübermek [*F.*], Kabarmak: **Hamur güberdi mi?** (İshaklı *«Bolvadin - Afyon»)* ***[Bak: Ģubarmak]***

Gübez [*İs.*], **1.** Dişi hindi *(Zonguldak)* — **2.** Köpek yavrusu *(Bartın «Zonguldak»)* ***[Bak: Ģölbez]***

Gübi [*İs.*], Ramazan pidesi *(Çerkeş «Çankırı»)*

Gübleği [*İs.*], Balta, keser ve kazmanın sap deliği: **Balta iş görmez, gübleğisine göre sapı olmazsa** *(Köy «İçel»)* ***[Bak: Küplengü]***

Güblek [*S.*], Şişman, karnı çıkık kimse *(Samsun çevresi)* ***[Bak: Tüplek]***

Güblemek [*F.*], İstenilen yere çabuk varmak: **Ahmet dün Fethiyeye gübledi** *(Fethiye «Muğla»)*

Gübmek [*F.*], Yüklemek *(Niğde)*

Gübü [*İs.*], Süt çalkamak için kullanılan yayık *(Edirne; Konya; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Bursa [Muh.])*

Gübüç [*S.*], Bodur; şişman *(Çırpılar «Bayramiç - Çanakkale»)*

Gübük [*İs.*], **1.** Hindi *(Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Horoz ve tavukların çenesi altında sallanan kırmızı deri *(Pazarcık «Gaziantep»)*

Gübül [*İs.*], Küçük köpek *(Ünye «Ordu»)*

Gübür [*İs.*], **1.** Süprüntü *(Sungurlu «Çorum»; Sivas; Kastamonu; Bolu; Çakıralan «Havza - Samsun»; Faraşlı, Küçükyozgat «Ankara»; İncirli «Yozgat»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Hekimhan kuşu «Malatya»; Edirne)* ***[Bak : Zibil]*** — **2.** Ağaç yapraklarının kurusu, gazel *(Kösteceli «Gaziantep»)* — **3.** Gübre *(Osmaneli «Bilecik»; Sarılar «Avanos - Kırşehir»; İçel)*

Gübürdemek [*F.*], Tepinmek, kalkınmak: **Komşunun çocuğu da geldi, öyle gübürdeyorlar ki ...** *(Konya)*

Gübüren [*İs.*], Boynu kopuk testi *(Zeyve «Çal - Denizli»)*

Gübürge [*İs.*], Selin sürüklediği ağaç

veya başka şeyler *(Finike «Antalya»)* ***[Bak: Selinti]***

Gübür kabı [*İs.*], Faraş, çöp tenekesi *(Adapazarı «Kocaeli»)*

Gübür kaldıran [*İs.*], Ormanlarda çam gübrelerinin altında çıkan bir türlü mantar *(Trabzon)*

Gübürlenmek [*F.*], Kirlenmek, pislenmek: **Eviniz ne kadar gübürlenmiş** *(Yerebakan «Seyhan»)*

Gübürse [*İs.*], Selin getirdiği çalı çırpı *(Çakallı «Seyhan»)* ***[Bak: Gübürge, selinti]***

Gübürtü [*İs.*], Gürültü *(Konya)*

Gübüş [*İs.*], Ağzı kırık testi *(Bozlar «Eşme - Manisa»)* ***[Bak: Gübüren]***

Gübüz [*İs.*], Sık ormanlık: **Domuz gübüze girdiği için kurşun atamadım** *(Kırıstan «Tarsus - İçel»)*

Güce [*İs.*], Mekiğin geçmesi için ağızlıkları açan çift aygıt *(İst. [Muh.])*

Güce düşmek [*F.*], Kovalamak, takip etmek *(Süleymaniye «Boldan - Denizli»)*

Güce görmek [*F.*], Birdenbire saldırmak, hücum etmek *(Bolvadin «Afyon»; İçel)*

Gücek [*İs.*], **1.** Kırmızı bezden yapılan kolsuz kadın yeleği *(İbik «İskilip - Çorum»)* — **2.** [*S.*] Kısa *(Karaptal «Samsun»)* — **3.** [*S.*] Kuyruksuz eşek: **Bizim gücek çayırda otluyor** *(Bafra «Samsun»)* — **4.** Bir tarafı geniş, diğer tarafı dar olan tarla parçası *(Kuzuluk «İskilip - Çorum»)*

Güceklenmek ve **Gücek olmak** [*F.*], Hücum etmek, atılmak: **Bebek anasına gücek oluyor ; o, beni dövmeğe güceklendi** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Gücem [*İs.*], Kukla *(Konya)*

Gücemek [*F.*], Üzülmek *(Kavak «Samsun»)*

Gücen [*İs.*], **1.** Tavşan*(İzmir [Muh.])* — **2.** Tavşan yavrusu *(Kızıllar «Karaman - Konya»)* ***[Bak: Göcen]***

Gücer [*İs.*], Tabur *(Balıkesir)*

Gücetmek [*F.*], Üzgünlük vermek, gücendirmek *(Erbaa «Tokat»)*

Güce vermek [*F.*], Atılmak, hücum etmek *(Taşağıl «Ereğli - Konya»)*

Gücgün [*İs.*], Taburun beraberinde götürdüğü eşya, ağırlık *(Balıkesir)*

Güçkurusu [*İs.*], Keder, tasa, kaygı *(Saylan «Ünye - Ordu»)*

Gücük [*İs.*], Gömlek *(Mersin «İçel»)*

Gücügen [*İs.*], Kartal *(Karamaslı «Çarşamba - Samsun»)*

Gücügörmek [*F.*], Hücum etmek, âtılmak *(Kurugöl «Nevşehir - Niğde»)*

Gücügürmek [*F.*], Hücum etmek, kabarmak: **Ahmet üzerime gücügürdü** *(Ortahisar «Ürgüp - Kayseri»)*

Gücük [*S.*], **1.** Kuyruksuz, kuyruğu kesik *(Adatepe «Devrek», Karaca «İnebolu»; Emirdağ «Afyon»; Gebze «Kocaeli»; Bakacak, Balıkesir)* — **2.** Tüyü dökülmüş köpek *(Ereğli «Zonguldak»)* — **3.** [*İs.*] Bir Şubattan 22 marta kadar olan zaman: **Gücüğün arpası, martın sıpası** *(Çakırlar «Çumra - Konya»; Oyaca «Haymana-Ankara»)* — **4.** [*İs.*] Civciv *(Erzincan)* — **5.** [*İs.*] Evlerin dış taraflarındaki duvar köşesi *(Tepelice «Konya»)* — **6.** [*İs.*] Semerin arka tarafına çakılan çengelli demir *(Şahin «Malkara - Tekirdağ»)* ***[Bak: Göcek, göcecük]*** — **7.** Kısa, küçük *(Dadanı «Bolu»; Çivril «Denizli»; Çankırı; Kilimli «Zonguldak»; Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)* — **8.** [*İs.*] Sıkma denilen kadın mintanı *(Gürcü köyü «Kızılcahamam - Ankara»)* —

9. [*İs.*] Hırka *(Dodurğa «Bozüyük - Bilecik»)* — **10.** [*İs.*] Kollu erkek mintanı *(Malatya; Belenli «Sertaç - Burdur»)* — **11.** [*İs.*] İkincikânunun onundan itibaren on iki günlük müddet *(Zile «Tokat»)* — **12.** [*İs.*] Tütün çubuğu: **Ahmet, gücüğe ateş koy!** *(Isparta)* — **13.** Küçük kalmış, büyüyememiş *(Alanya «Antalya»)* — **14.** Şubat ayı *(Sinop; Argıthanı «Ilgın - Konya* [*Muh.*]*»)* ***[Bak: Çıbır, 2]***

Gücüktene [*İs.*], Lâbada *(Piraziz «Giresun»)* ***[Bak: Efelek, üfelek]***

Gücülemek [*F.*], **1.** İşini becermek, yapmak *(Kuzuluk «Kozan - Seyhan»)* — **2.** Takib etmek, kovalamak *(Himmetoğlu «Zonguldak»)*

Gücüleyin [*Zf.*], Henüz, şimdi *(Kadıköy «Denizli»)*

Gücümen [*S.*], Küçük *(Gökköy «Reşadiye - Tokat»)*

Gücümenik [*S.*], Çok küçük *(Keşanuz «Ankara»)* ***[Bak: Gücümen]***

Gücün [*Zf.*], Güçlükle, zoru zoruna, güç halle **(Gücün gördüm, gücün gittim:** *Mut «İçel»; İncesu «Kayseri»; Bor «Niğde»; Konya)*

Gücünmek [*F.*], Kuşkulanmak, şüphelenmek, işgillenmek: **Yarası olan gücünür** *(Amasya)* ***[Bak Gocunmak]***

Gücün üzmek ve **Gücünü üzmek** [*F.*], Canını sıkmak, boş yere yorulmak *(Kastamonu)*

Gücürgenmek [*F.*], **1.** Bir işi istemiyerek yapmak, üşenmek *(Ortabereket «Çankırı»; Isparta)* — **2.** Azımsımak, verilen ücreti hiçe saymak *(Barla «Eğridir - Isparta»)* ***[Bak: Azırganmak, azıksamak]*** — **3.** Gücenmek: **Ne yaptım ki, bana niye gücürgeniyorsun** *(Sancaklıboz, İğdecik «Manisa»)*

Gücürmek [*F.*], Hücum etmek *(Köşker «Kırşehir»)*

Gücü üzülmek [*F.*], Müteessir olmak, kederlenmek *(Ereğli «Zonguldak»; Bergas «Ezine», Gelibolu «Çanakkale»)*

Güç [*İs.*], **1.** Yürek, gönül **(Gücüm üzüldü :** *Gebze «Kocaeli»; Bursa* [*Muh.*]*)* — **2.** Meşguliyet: **İşin gücün yok mu?** *(Bursa)*

Güçce [*İs.*], Oyuncak bebek *(Çanakkale; Akşehir, Konya; Afyon; Kütahya;* **Anne bana bir güçce yap:** *Niğde)*

Güççük [*İs.*], Üç okkalık bir zahire ölçeği *(Divriği «Sivas»)*

Güçlük [*İs.*], Çalışma ücreti **(Güçlük, işe göre verilir :** *Kızılviran «İncesu - Kayseri»; Karahasanlı «Avanos - Kırşehir»)*

Güçsünmek [*F.*], Bir işi güç saymak *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Güç üzmek [*F.*], **1.** Can sıkmak, yaramazlık yapmak: **Çocuk misafirlikte çok güç üzüyor** *(Çankırı)* — **2.** Istıraba, yese sevketmek *(A.* [*?*]*)*

Güde [*S.*], **1.** Gebe [inek] *(Paşaköy «Balıkesir»)* — **2.** Kısa boylu [adam] *(Ermenak «Konya»)* ***[Bak: Güdük]***

Güdeğer [*S.*], Ortak, bir arada çalışma: **Tarlada güdeğer çalışalım** *(Karaviran «Bozkır - Konya»)* ***[Bak: Yanaşık]***

Güdek [*S.*], **1.** Kısa boylu [adam] **(Güdek Alinin koyununu kurt yedi :** *Amasya; Karaviran «Bozkır», Karaman, Konya; Havza, Reşadiye, Bafra «Samsun»)* ***[Bak: Dobak, 5]*** — **2.** [*İs.*] Koyun çobanı, sıgırtmaç *(Safranbolu «Zonguldak»)* — **3.** Ço-

cuk oyunlarında mızıkçı: **Haydi güdek sen de!** *(Muğla)* **[Bak: Cıllık, 4]** — **4.** Kuyruksuz kuş *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Güdekci [*İs.*], Çocuk oyunlarında ebe *(Sırapınar «İst.»)*

Güdek parası [*İs.*], Çoban ücreti; bahşiş *(Ankara)*

Güdel [*İs.*], Pekmez, bulama gibi şeyler kaynatılırken kazanın dibine yapışmaması için karıştırmağa yarıyan, uzun saplı büyük kepçe *(Amasya)*

Güdeleç [*S.*], Bodur, kısa: **Güdeleç adam** *(Edirne)*

Güdelek [*S.*], Çok şişman [çocuk] *(Giresun)*

Güdelemek [*F.*], Kovalamak: **Emine köy sığırlarını güdelerken düşüp ayağı kırılmış** *(Kuzviran «Bolu»)*

Güdemeç [*İs.*], Kitap satırlarını veya kelime harflerini takip edebilmek için kâğıttan, kalemden veya telden yapılmış kürdan gibi bir aygıt *(Zeyve «Söğüt - Bilecik»)* **[Bak: Güdemek]**

Güdemek [*İs.*], *(İshaklı «Afyon»; Serik «Antalya»; Yalvaç, Isparta)* **[Bak: Güdemeç]**

Güdemen [*S.*], Kısa boylu: **Güdemen adam** *(Ordu)*

Güden [*İs.*], **1.** Çoban, sığırtmaç *(Afyon)* — **2.** Testi *(Samsun [Muh.])* — **3.** Mızıkayı idare eden adam *(Balıkesir)*

Güden güt [*İs.*], Ot çekirgesi *(Balkanda «Beyşehir - Konya»)*

Güder [*İs.*], Mısır unundan yapılan ve türlü şekillerle fırında pişirilen bir türlü ekmek *(Çarşamba «Samsun»)*

Güderlemek [*F.*], Keşkeği ezerek karıştırmak *(Çarşamba «Samsun»)*

Güdermek [*F.*], **1.** Otlatmak *(Antalya)* — **2.** Şişmek *(Şabanözü «Çankırı»)* — **3.** Kamburlaşmak *(Ermenak «Konya»)*

Güdrük [*İs.*], Kulpsuz, ağzı geniş testi *(Tire «İzmir»; Kızılcabölük «Tavas - Denizli»)* **[Bak: Küpeç, küpecik]**

Güdü [*İs.*], **1.** Çömlek *(Yaykıl köyü «Gerze - Sinop»; Bayramören «Ilgaz-Çankırı»)* — **2.** Toprak tencere *(Şabanözü «Çankırı»)* — **3.** Sığır sürüsü *(Konya ve çevresi)* — **4.** Sürü **(Deve güdüsü geliyor :** *Çayhan «Ereğli - Konya»; Ayaş «Ankara»)* — **5.** Küçük cins köpek *(Koyunbaba «Kalecik - Ankara»)* — **6.** Yağlı çörek: **Fatma abla hoş güdü yapar** *(Eğrigöz «Konya»)*

Güdük [*İs.*], **1.** Tandır ve fırında yapılan, yağlı veya yağsız çörek *(Sille, Konya)* — **2.** Faiz *(Erzincan)* — **3.** [*S.*] Müzevir, hîlekâr: **Bu adam çok güdüktür** *(Karacasu «Aydın»)*

Güdükçü [*İs.*], Faizci *(Erzincan)*

Güdül [*S.*], **1.** Kısa, cüce, bücür, bodur **(Güdül adam :** *Mahmutseydi «Alanya - Antalya»; Merzifon «Amasya»; Berk köyü, Bolu; Edirne; Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Ağın «Arapkir - Malatya»)* — **2.** [*İs.*] Kırık testi, içine para konulan ağzı kırık ufak testi *(Tarsus «İçel»; Nevşehir «Niğde»; Diyarbakır; Ayaş, Keskin «Ankara»; Ahlat «Bitlis»)* — **3.** [*İs.*] Kiraz kurusu *(Çorum)* — **4.** [*İs.*] Mısır unundan yapılan ve fırında pişirilen bir türlü ekmek *(Sunusa, Erbaa, Niksar «Tokat»; Küflek «Havza - Samsun»)* — **5.** Herşeyin eksiği, noksanı *(Kıyık «Edirne»)* — — **6.** Kuyruksuz *(Edirne)* — **7.** [*İs.*]

Saplı kabaktan yapılan su kabı *(Çermik «Diyarbakır»)* — **8.** [*İs.*] Topraktan yapılmış kulpsuz küçük testi *(Sille, Deste «Çumra», Konya; Kargalı «Polatlı - Ankara»; Niğde; Alanya «Antalya»)* — **9.** [*İs.*] Kumbara *(Konya)* — **10.** [*İs.*] Sığır tüylerinden yapılan ve değnekle oynanılan top*(Şebinkarahisar, Başağrı «Mesudiye», Giresun)* — **11.** [*İs.*] Kedi yavrusu *(Aşağıçayır «Zonguldak»)* — **12.** Çirkin *(Malkara «Tekirdağ»)* — **13** [*İs.*] Beşikte yatan çocukların topraklarını ısıtmıya yarıyan saçtan yapılmış, kulplu bir çeşit aygıt *(Kırşehir)*

Güdülek [*İs.*], Ağzını kırmak suretiyle testiden yapılan küp *(Çivril «Denizli»)*

Güdülgü [*İs.*], Odun parçası; kalın ve kısa sopa *(Nar «Nevşehir - Niğde»; Köşker «Kıreşhir»)*

Güdülük [*İs.*], **1.** Ağzı kırık testi *(Bolvadin «Afyon»)* — **2.** Saklambaç ve fal oyununda ebelik: **Ali tembeldir, gayrı güdülükten çıkmaz** *(İncesu «Kayseri»)*

Güdüm [*İs.*], Sevk ve idare, sevketme *(Antalya; Kocaeli; Eskişehir; Kabataş «İst. [?]»)*

Güdümek [*İs.*], *(Alayunt«Kütahya»)* **[*Bak:* Güdemeç]**

Güdümen [*İs.*], **1.** Şimşek **(Gök gürler, güdümen şaklar:** *(Çerkeş «Çankırı»; Kastamonu)* — **2.** Çoluk çocuk *(Bursa ve dolayı)*

Güdün [*İs.*], **1.** Keten tohumu *(Kayseri)* **[*Bak:* Göydün]** — **2.** Güvercinlerin ayaklarına takılan ufak çıngırak *(Konya)*

Güdür [*İs.*], **1.** Yuvarlak ekmek *(Edirne)* — **2.** Küçük kulak *(Marmaris «Muğla»)* — **3.** Kulağı küçük koyun veya keçi *(Aşağıkaraçay [?])* **[*Bak:* Kürüz]** — **4.** [*İs.*] Güç, kuvvet *(Maksutlu «Çorum»)* **[*Bak:* Güdürlü]**

Güdürge [*İs.*], Manivelâ *(Della «Koçhisar - Konya»)* **[*Bak:* Götürge, götürüngü, basarna, muhlu, muhul]**

Güdürlü [*S.*], Güçlü kuvvetli *(Maksutlu «Çorum»)* **[*Bak:* Güdür, 4]**

Güdürük [*İs.*], **1.** Eski testi: **Ahmet bir güdürük para bulmuş** *(Belanya «Muğla»)* **[*Bak:* Güdük]** — **2.** Ağzı ve kulpu kırık testi: **Testici testinin güdürüğünü kullanır** *(Akşehir, Konya)*

Güdü yeri [*İs.*], Mer'a *(Konya)*

Güey [*İs.*], Güneşe karşı gelen yer: **Dağların güeyleri çok otlak olur** *(Adapazarı)* **[*Bak:* Güney]**

Güeyk [*İs.*], Hindibağ*(Konya)* **[*Bak:* Güneyik]**

Güğek [*İs.*], Cevizin yeşil kabuğu: **Güğekten boya yapılır** *(Akpınar «Ordu»)*

Güğem [*S.*], Mavi: **Güğem gözlü kedi** *(Çerkeş «Çankırı»)* **[*Bak:* Güğüş]**

Gügene ve **Gükene** [*İs.*], Battaniye ve yorgan yerinde kullanılan bir türlü cicim *(Tirebolu, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Güğermek [*F.*], Ekinler yerden çıkıp yeşillenmek, çimlenmek, yeşermek *(Amasya; Mengeser «Ağrı [Kafkas Türkleri]»)*

Güğmek [*F.*], Sabretmek, beklemek: **Deve kadar güğdün de kulağı kadar güğemedin mi?; o, gelinceye kadar güğecek misin ?** *(Zeamet «Seyhan»)*

Güğü [*İs.*], Ayna *(Alpullu «Kırklareli»)*

Güğüç [*İs.*], Pelit meyvası : **Bugün birçok güğüç topladık** *(Ezine «Amasya»)*

Güğük [*İs.*], **1.** Açmak üzere olan lâle tomurcuğu *(Bilân köyü «Seyhan»)* — **2.** Taraklı kuşu, çavuş kuşu *(Ağrı)*

Güğük kışı [*İs.*], Nisan ayında yağmurlu soğuklar *(Ordu köyü «Sinop»)*

Güğül [*İs.*], **1.** Delik ipek kozası *(Ilgın, Ermenak «Konya»;* **Benim böcüler güğül sarmıya başladı :** *«İçel»; Bursa)* — **2.** İpek böceği: **Bu sene biz güğül tutmadık** *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Güğüldemek [*F.*], Henüz konuşabilmek çağına gelmiş olan çocuk söz taklidi yapmak: **Çoçuk güğüldemiye başladı** *(Kargı «Kastamonu»)*

Güğüle [*İs.*], Kukulete *(Saçak «Çerkeş - Çankırı»)*

Güğümek [*F.*], Ses salmak, ses vermek: **Sarı kız gelende dağlar güğüdü * Anadan babadan almış övüdü** *(Bayburt «Gümüşane»)*

Güğürcük [*İs.*], Küçük taneli dolu *(İzmit «Kocaeli»)*

Güğürdeğe gelmek [*İs.*], Erkek kedi eş aramak *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)*

Güğüş [*S.*], Mavi *(Çerkeş «Çankırı»)* ***[Bak : Güğem]***

Gük güven [*İs.*], Baykuş *(Çorum)*

Gül [*İs.*], Kısrakların, gebelik alâmeti olarak böğründe iki tarafa doğru açılan tüyleri olup, bu tüyler büyüdükçe hayvanın doğurması yaklaşır *(Malkara «Tekirdağ»)* ***[Bak: Gür]***

Gülân [*İs.*], Mayıs ayı: **Gülânın birinci günü gül açar; Gülân ayında yaylağa çıkarlar** *(Elâzığ; Urfa)*

Gülatma [*İs.*], Kasımpatı *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Gülbaş [*İs.*], Namlusunun üzerinde iri üç gümüş bilezik bulunan çakmaklı tüfek *(Veliköy «Rize»)*

Gülcen [*İs.*], Üzerine iplik kelebi geçirilen ve aradan çıkrığa iplik gönderen üstüvane şeklindeki aygıt *(Eğridir, İsparta; Burdur; Muğla; Tire «İzmir»)* ***[Bak: Nezik]***

Gülcer [*İs.*], Buğdayın içindeki kara taneler, yabani fiy *(Konya ve çevresi)*

Güldirek [*İs.*], Yağmur yağarken sokak kenarlarından akan su *(Babaeski «Kırklareli»)*

Güldük [*İs.*], Kısa hırka *(Afyon)*

Güldür [*İs.*], **1.** Çocukların oyuncak olarak kullandıkları küçük ağaç yayık *(Merzifon «Amasya»; Adana «Seyhan»)* — **2.** Bardak, marşaba gibi su içmeğe mahsus ağaç kap *(Çeşnigir «Karacabey - Bursa»)*

Güldürdek [*İs.*], Şelâle *(Çukurköy «Havsa - Edirne [Muh.]»)*

Güldürgü [*İs.*], Develerin iki tarafına asılan saçtan yapılmış büyük çan *(Yarma «Konya»)* ***[Bak: Kerek]***

Güldür güldür [*Zf.*], Taşgın taşgın, sesli sesli *(Kozan «Seyhan»)*

Güldürüm [*İs.*], **1.** Bir insanın atabileceği büyüklükte taş parçası *(İst. [Muh.])* — **2.** Suyun akarak göl yaptığı yer *(Pınarbaşı «Karaman - Konya»)*

Güldürümlü [*S.*], Gök gürültüsü ve şimşekle yağan şiddetli yağmur *(Çeşme «İzmir»)*

Güle [*İs.*], Koyun kırkılırken dört ayağını bağlamak üzere kullanılan ip *(Bilecik köyü «Konya»)*

Gülebala [*İs.*], Mürver ağacı *(Elâzığ)*

Gülebez [*İs.*], Köpek *(Kastamonu [Muh.])* ***[Bak: Gölbez]***

Gülecen [*İs.*], Elemye denilen dokumacı aygıtı *(İncirli «Bursa»)* ***[Bak: Gülcen, elemye]***

Güleç [*S.*], Güler yüzlü *(Bolu; Mut «İçel»; Zile, Niksar, «Tokat»; Balıkesir ve çevresi; Samsun)*

Güleğen [*S.*], Çok gülen *(Bardakçı «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Gülek [*S.*], **1.** Güler yüzlü, güleç: **Her iki taraf ta gülek olmalı** *(Ankara)* — **2.** [*İs.*] Ufak su birikintisi *(Kastamonu)* — **3.** Araba başlığı *(Edremit «Balıkesir»)*

Gülelemek [*F.*], Koyun kırkılırken ayağını bağlamak *(Bilecik köyü «Konya»)* ***[Bak: Güle]***

Gülemek [*F.*], **1.** El ve ayağı bağlamak *(Kesme «Eğridir - Isparta»)* — **2.** Sivriltmek, tıraş etmek: **Kurşun kalemini güledim** *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Güleste [*İs.*], Kızgın develerin ayaklarına takılan zincirli bağlardan mürekkep bir nevi köstek *(Büyükhacılar «Isparta»)* ***[Bak: Zikke]***

Gület [*İs.*], Akan suların önüne set yapılarak husule gelen su birikintisi: **Çocuk gülette yıkandı** *(Bolu ve dolayı)*

Gülev [*İs.*], Kömür yalazı *(Konya)*

Gülevlemek [*F.*], Kömür ve ateş iyice yanmağa başlamak, alev çıkarmak *(Konya)*

Gülgezi [*S.*], Mor [renk] *(İnköy «Gümüşane»)*

Gülgülü [*S.*], **1.** Açık kankırmızısı, pembe *(Şebinkarahisar «Giresun»; Şile «İst.»; Ağrakos «Suşehri - Sivas»; Boğaz köyü «Ereğli - Konya»)* — **2.** [*İs.*] Ağaçtan oyma su bardağı *(Kayseri)* — **3.** [*İs.*], Pembe boya *(Çatalağıl «Karacabey - Bursa [Muh.]»)* — **4.** [*İs.*] Pembe üzüm *(Urfa)*

Gülk [*İs.*], Kuluçka tavuk *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Koğaçayır «Boyabat - Sinop»; Ünye «Ordu»)* ***[Bak: Gulk, gurk, gürk]***

Gülmece [*İs.*], Mizah *(Azort «Tortum - Erzurum»; Kars [Muh.])*

Gülmenaşı [*İs.*], Küçük parmak *(Barla «Isparta»)*

Gülmez [*İs.*], El tezgâhlarında dokunan alacalı bir bez *(Süzey «Araç - Kastamonu»)*

Gülpeşe [*İs.*], Tüyleri yumuşak ve kırmızı olan kedi ve tavşan gibi hayvanlar: **Gülpeşe donlu kedi** *(Argıthanı «Ilgın - Konya»)*

Gültonbak [*İs.*], Şeftali *(Eskişehir)*

Gülü [*İs.*], **1.** Hindi *(Gürcüköyü, Ayaş, Çubuk, Pazar, Emirler, Bâlâ, Kıbrıs köyü «Kayaş», Ankara; Zıvarık «Konya»; Alihoca «Tokat»; Pazar «Eğridir - Isparta»)* ***[Bak: Bibi, culuk 3, ibi]*** — **2.** Ana baba bir kardeş veya baba bir, ana ayrı olan kardeşler *(Aslıhantepeciği «Balıkesir»)*

Gülü bağı [*İs.*], Kırkılacak hayvanların dört ayağını bağlamak için kullanılan ip *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* ***[Bak: Gülümek, 2]***

Gülüf [*İs.*], Yangın alevi *(Dereköy «Develi - Kayseri»)*

Gülük [*İs.*], **1.** Hindi *(Çerkeş «Çankırı»; Kırşehir; Ankara)* — **2.** Kuluçka tavuk *(Samsun köyleri; Bartın, Aşağıdana «Safranbolu», Zonguldak»)* — **3.** Merkep *(Ankara)* ***[Bak: Gölük]*** — **4.** Merkep sıpası *(Kayseri)* — **5.** Sebze tarlalarında tohumların ekilmesi için açılan ocaklar: **Bugün tarlaya gülük deşmeye gittik, yarın gübreleyip tohum atacağız** *(Niğde)* ***[Bak Göcek]***

Gülül [*İs.*], Bezelye *(Van)*

Gülümek [*F.*], **1.** Ağaç veya fidanı toprağa değdirmek, yatırmak *(Bornova «İzmir»)* — **2.** Kırkılacak koyunların gülü bağı denilen bir iple dört ayağını birden bağlamak **(Koçu, gülü de kurban et; Keçiyi, gülü de kırk:** *Eğridir «Isparta»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)* — **3.** Deveyi durdurup iki ayağını bağlamak *(Bornova «İzmir»)*

Gülümser [*İs.*], At, başını yukarı tartmasın diye bir ucunu karnı altından kolana bağladıktan sonra iki ön ayağının arasından geçirerek öbür ucunu yuların halkasına bağladıkları ip *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Gülür [*İs.*], **1.** Bezelye, purçak *(Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Çocuklar için pişirilen ortası delik, simite benzer bir ekmek: **Halam bana gülür yaptı** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Gülüt [*İs.*], **1.** Gülümseme *(Niksar «Tokat»)* — **2.** [*S.*] Büsbütün ıslak *(Şerefler [?])*

Gülve [*İs.*], Tandırın kül çıkarılan deliği *(Kemah «Erzincan»)*

Gülyasır [*İs.*], Meyvası yenilen ve itburnu nevinden bir türlü diken ağacı *(Eğrigöz [?])*

Güm [*Zf.*], **1.** Çok *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** [*İs.*] Suyun derin ve çukur yeri : **Bu adam güme gitti** *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Gümbek [*İs.*], Boynuzsuz öküz *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Gümbet [*İs.*], Küçük derelerin üstünde suların biriktiği küçük çukurlar *(Piraziz «Fethiye - Muğla»)* **[Bak: Bövet]**

Gümbü [*İs.*], Toprak testi *(Çerkeş köyleri «Çankırı»)*

Gümbül [*İs.*], Bohça *(Kırşehir)*

Gümbüldek [*İs.*], *(Çorum; Işıklı «Çivril - Denizli»)* **[Bak: Büngüldek]**

Gümbürdek [*İs.*], **1.** *(Banarlı «Tekirdağ»)* **[Bak: Büngürdek]** — **2.** Deveye takılan büyük çan *(Zıvarık «Konya»)*

Gümbürdeve [*İs.*], Gök gürleme *(Ermenak «Konya»)*

Güme [*İs.*], **1.** Avcı kulübesi *(Cebel, Deregümü, Kasımlar «Eğridir - Isparta»;* **Gümede bir saat keklik bekledik:** *Balçıkhisar «Afyon»; Aydın; Çankırı; Tokat; Mahmudiye «Giresun»; Hasanpaşa «Burdur»; Dağkadı köyü «Karacabey - Bursa [Muh.]»; Hamitli «Edirne»)* — **2.** Taş, toprak veya ağaçtan yapılan bağ, bahçe kulübesi *(Manisa; Çokveren «Polatlı - Ankara»; Kaymaz köyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Bursa; Bartın «Zonguldak»)* **[Bak: Gümele]** — **3.** Ahır *(Çankırı; Yalacık «Safranbolu - Zonguldak»; Kadısusuz «Gerede - Bolu»)* — **4.** Tüfek namlusındaki parçacık: **Tüfeğimin gümesi yok** *(Sazlıköyü «Ezine - Çanakkale»)* — **5.** Cevizli sucuk *(Aydın)*

Gümeç [*İs.*], Külde pişirilen ekmek *(Bartın «Zonguldak»)*

Gümele [*İs.*], **1.** Bağ, bahçe ve bostanlarda yapılan bekçi kulübesi *(Niksar «Tokat»; Akalan «Samsun»; Haymana, Kayaş, Çubuk «Ankara»; Sinop; Zile «Tokat»; Çorum; Amasya; Malatya; Erzincan; Tosya «Kastamonu»; Kadışehri «Sorgun - Yozgat»; Kocabergas «Erdek - Balıkesir»; Çankırı)* **[Bak: Güme, örtme]** — **2.** Buzağı, oğlak ve kuzu gibi yavru hayvanların konulduğu yer *(Çerkeş «Çankırı»)* — **3.** Samanlık: **Gümelede üç kağnı saman var** *(Samsun)*

Gümen [*İs.*], Zan, şüphe, işkil (*Küçükkardeş «Seyhan»;* **En faydalı kitabım kayboldu, arkadaşlardan gümenliyim:** *Küçükyozgat «Ankara»; Dağal «Çal - Denizli»; İçel;* **Benim gümenime göre yüzük bu mendilin altındadır:** *Bağyaka «Finike - Antalya»; Urfa)*

Gümlek [*İs.*], Su kovası (*Simav «Kütahya»)*

Gümlik [*İs.*], Binek taşı, dikili taş (*Hadım «Konya»)*

Gümlü [*İs.*], Küçük küp (*Zıvarık «Konya»; Sandıklı «Afyon»; Güllü «Boldan - Denizli»; Alanya «Antalya»)*

Gümmük [*İs.*], Yumruk (*Urfa)*

Gümp [*İs.*], Yumruk (*Urfa; Bitlis* ***[Bak: Gümmük]***

Gümpük [*İs.*], Yukarıdan aşağıya vurulan yumruk (*Ahlat «Bitlis»)*

Gümpüş [*S.*], İri ve şişman kimse: **Gümpüş adam çok yer ve çok solur** (*Ereğli «Konya»)*

Gümrenme [*İs.*], Arslan, manda, boğa gibi hayvanların böğürmesi (*Lâpseki«Çanakkale»)* ***[Bak : Gümüldüncü]***

Gümrenmek [*F.*], Mırıldanmak, kendi kendine konuşmak (*Muğla; Eğrigöz «Akşehir-Konya»; Narlıdere «İzmir»)*

Gümrü [*İs.*], Küçük küp (*Dedeler «Ereğli - Konya»)*

Gümrük [*İs.*], Küçük kulaklı koyun (*Akait «Akşehir - Konya»)* ***[Bak : Doğ, kürüz]***

Gümüç [*İs.*], Tatarcık denilen haşere (*İçel)* ***[Bak: Küpdüşen]***

Gümük [*S.*], **1.** Ucu kütleşmiş, küt, ağzı kör (*Selinti «Alanya - Antalya»)* — **2.** Burunsuz adam [firengiden burnu düşmüş kimseler hakkında] (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Gümül [*İs.*], **1.** Altı parça şeyin bir araya getirilmesi, yarım düzüne, deste **(Bana bir gümül kaşık ver:** *Eğridir «Isparta»; Kızılca «Manavgat - Antalya»)* ***[Bak: Özbe]*** — **2.** Meyva veya sebze tohumu ekilen çukur (*Çayhan «Ereğli», Kızıllar «Karaman - Konya»)* — **3.** Sap halindeki ekin yığını (*Sertaç «Burdur»; Senir, Isparta; Kale [?]; Kızılpınar [?])* ***[Bak: Dokurcun]*** — **4.** On parçadan ibaret bölük, deste (*Kasımlar «Eğridir - Isparta»)* — **5.** Susam demetlerinden meydana gelen harman yığını (*Kemer «Fethiye - Muğla»; Bayındır «İzmir»; Manisa; Denizli köyleri; Aydın)*

Gümüncemek [*F.*], Küflenmek: **Bu ekmek gümüncemiş** (*Giresun köyleri)*

Gümürtlek [*İs.*], Vücuttaki kürek kemiği veya kıkırdaklar (*Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* ***[Bak: Kemirtlek]***

Gümürtü [*İs.*], Uzaktan gelen ve anlaşılmayan insan sesi: **Dışarda bir gümürtü var, herhalde misafir geliyor** (*Eleksi «Mut - İçel»)*

Gümürze [*İs.*], Doğranmış kuru ot veya samanla karıştırılmak suretiyle elde edilen hayvan yiyeceği (*Ahlat «Bitlis»)*

Gümüş göz [*S.*], Pinti, paracanlısı (*Köşker «Kırşehir»)*

Gümüşlen böcü [*İs.*], Kabuğu süs için elbiselere dikilen, bataklıklarda bulunur bir böcek (*Senirkent «Isparta»)*

Gümüşlü böcü [*İs.*], Yıldız böceği (*Isparta)*

Günaşığı [*İs.*], Ayçiçeği (*Bardas «Ka-*

raman - Konya»; Isparta) **[Bak : Güne bakan]**

Günaşık [*İs.*], Ayçiçeği *(Ereğli «Konya»)* **[Bak: Çıpışka]**

Günay [*İs.*], *(Konya; Çorum; Yozgat; Hisarcık «Kayseri»; Mahmutseydi «Alanya - Antalya»)* **[Bak: Güney]**

Günbaşı [*İs.*], Daima güneş gören yer, şemsabat *(Maraş)*

Günbatı [*İs.*], Garpten esen rüzgâr *(Ağrı; Gölpazarı «Bilecik»)*

Günbek [*S.*], Kuyruksuz: **Günbek tavuk** *(Ordu)*

Günbelek [*S.*], Beli bükülmüş adam; iki kat olmuş şey *(Boyabat «Sinop»)*

Günburnu [*İs.*], Güneşin doğarken veya batarken görünen ufak bir parçası *(Yeniköy «Cebelibereket», Kayarcık «Saimbeyli - Seyhan»)* **[Bak: Gün cıtlamak]**

Günbür [*İs.*], Yayık [aygıt] *(Ceyhan «Seyhan»)*

Güncek [*İs.*], Şemsiye *(Elbistan «Maraş»; Mezirme «Malatya»)* **[Bak : Günlük]**

Güncü ve **Güncük** [*İs.*], Susam *(Ödemiş «İzmir»; Safranbolu «Zonguldak»; Kayseri; Eyüp «İst.»)*

Güncülü [*İs.*], Susam tohumu *(Karaman «Konya»)*

Gün çavmak [*F.*], **1.** Güneş dağlara yayılmak, doğmak *(Balatlı «Sungurlu - Çorum»; Sinop; Yanköy «Serik - Antalya»; Bozca «İncesu - Kayseri»; Kayarcık, Yeniköy «Saimbeyli - Seyhan»)* — **2.** Güneş, bulut arasından azıcık görünüp kaybolmak *(Emirgazi «Karapınar - Konya»)*

Günçıkan [*İs.*], Doğu *(Iğdır «Kars»)*

Gün çıtlamak [*F.*], Güneş doğmak, yavaş yavaş yükselmek *(Malatya)*

Gündala [*İs.*], Çok sıcak dolayısiyle koyunlarda hasıl olan hastalık: **Çok sıcak havada koyunu gündala tutar** *(Kadıköy «Silivri - İst.»)*

Günde [*İs.*], Üzerinde et kıyılan sert tahta, et tahtası *(Çerkeş «Çankırı»)*

Gündek [*S.*], **1.** Kısa *(Ulubey «Ordu»)* — **2.** Kuyruksuz [tavuk] *(Arapköy «Ordu»)*

Gündem [*S.*], Kolay kabul eden, mülâyim, uysal *(Çankırı köyleri)*

Günden [*İs.*], Düveni boyunduruğa bağlıyan iğri ağaç *(Şehler «Ulubey - Ordu»)* **[Bak: Düvensilik]**

Gündikilmesi [*İs.*], Zeval *(Gediz «Kütahya»)*

Gün dinlenmek [*F.*], Güneş batmak *(Dart «Muğla»; Gölcük «İzmit - Kocaeli [Muh.]»)*

Gündiye [*İs.*], Gündelik, hergün için, gündeye *(Gaziantep)*

Gündoğdu [*İs.*], Ayçiçeği *(Yakademirciler «Zonguldak»)*

Gündoğrusu [*İs.*], Şarktan esen rüzgâr *(Daday «Kastamonu»; Tirebolu «Giresun»)*

Gündöndü [*İs.*], **1.** Öğleden sonraki vakit *(Adana; Ağrı)* — **2.** Ayçiçeği *(Ordu; Sarayköy «Denizli»; Edirne [Muh.]; Kaklıç «Menemen - İzmir»)* — **3.** Bir cins mantar *(Peçenek «Kızılcahamam - Ankara»)*

Gündük [*İs.*], Eşek sıpası *(Erzurum dolayı)* **[Bak: Kodak, kunduk]**

Günece [*İs.*], Güneş vuran yer, güney *(Malatya)* **[Bak: Gunbaşı]**

Günecelenmek [*F.*], Günecede, yâni güneşli yerde oturmak, güneşlenmek *(Malatya)*

Güneç [*İs.*], Güneşli, çok güneş gören yer *(Hisarlıkaya «Polatlı - Ankara»)* **[Bak: Güney]**

Güneçe [*İs.*], *(Mursal «Divriği - Sivas»)* **[Bak: Güneç]**

Güneği [*İs.*], (*Körküler «Yalvaç - Isparta»*) ***[Bak: Güneç, güneçe, günek, günelek]***

Gün eğişmesi [*İs.*], Zevalin geçmesi, ikindinin yaklaşması (*Yeniköy «Ceyhan - Seyhan»*)

Günek [*İs.*], **1.** Çok güneş gören yer (*Muğla*) ***[Bak: Güneç, güneçe, güneği]*** – **2.** Takvim (*Cebel, Kesme «Eğridir - Isparta»*)

Güneksiği [*İs.*], Öğleden sonra akşama kadar geçen zaman (*Kazmacı «Konya»*)

Güneküsen ve **Güneküstü** [*İs.*], Gecesefası denilen çiçek (*Niğde; Erkilet «Kayseri»*)

Günelek [*İs.*], Güneş ve ışığı çok gören yer (*Gaziantep ve çevresi*) ***[Bak: Güneç, güneçe, güneği, günek]***

Günem [*İs.*], Kardeş: **Ah benim sevgili günemim!** (*Poyracık «İzmir»*)

Günenmek [*F.*], Gün görmek, mes'ut olmak (*Lice «Diyarbakır»*) ***[Bak: Gönenmek]***

Güner [*İs.*], **1.** Çam fıstığı: **Çekirdeksiz üzümle güner yemesini çok severim** (*Alaşehir «Manisa»*) — **2.** Tan vakti (*Erzincan*)

Gün erişmesi [*İs.*], Güneş ışığının etrafa yayılması (*Kayseri «Saimbeyli - Seyhan»*)

Güneşik [*İs.*], Ayçiçeği (*Beypazarı «Ankara»*)

Günevik [*İs.*], Hindibağ (*Sarılar «İzmir [aşiret]»*) ***[Bak: Güneyik]***

Güney [*İs.*], **1.** Daima güneş gören yer (*Samsun; Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Sivas; Daday «Kastamonu»; Yeniköy «Uzunköprü - Edirne [Muh.]»*; **Burası güney, iyi sebze yetişir :** *Çorum; Denizli; Maraş; Gaziantep; Öşek köyü «Boyabat - Sinop»; Köprüören «Tavşanlı», Emet «Kütahya»; Elâzığ; Kuzuköyü «Bucak - Burdur»; Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»; Güdül «Ayaş», Küçükyozgat «Zir», Bâlâ, Ankara; Kocaeli [Muh.]; Değirmenli, Niğde; Kayarcık «Saimbeyli», Yeniköy «Ceyhan», Kadirli «Seyhan»; Erzurum; Ağrı; Ereğli, Devrek, Cumayanı, Himmetoğlu, Kilimli «Zonguldak»; İncirli «Yozgat»; Mut «İçel»; Şeyhler «Ulubey - Ordu»; Gerdeme «Kemalpaşa», Urla, Çeşme, Görece «İzmir»; Bozkır «Konya»; Bolu; Osluk «Bayburt - Gümüşane»; Develi, Zencidere «Kayseri»; Büyükyenice «Bilecik»; Samsun*) ***[Bak: Çavkaç, günbaşı]*** — **2.** Cenup (*Eskişehir; Develi, Kayseri; Kartal «İst.»*)

Güneyi [*İs.*], Güneş gören yer (*Uluborlu, Hisarardı «Yalvaç - Isparta»; Sındırgı «Balıkesir»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Polathane «Trabzon»; Ayaslar «Ilgın», Kolukısa «Konya»*) ***[Bak : Güney, 1]***

Güneyik [*İs.*], Hindibağ (*Bozkır, Konya*) ***[Bak : Acıgönek, çıtlık 2, güvenik]***

Güneyişmesi [*İs.*], Öğle ile ikindi arası (*Bâlâ «Ankara»*)

Güngen [*İs.*], Saat, takvim (*Muğla*)

Güngülü [*İs.*], Lâle çiçeği (*Kürkçüler «Seyhan»*)

Güngülüz [*İs.*], Gelincik çiçeği (*Dörtyol «Hatay»*)

Günindi [*İs.*], **1.** Grup zamanı (*Isparta; Karakoca «Karacabey - Bursa [Muh.]»*) — **2.** Batı, garp (*Ankara*)

Günini [*İs.*], Batı tarafı (*Alibey köyü «Çumra - Konya»*)

Günkaşı [*İs.*], Güneş doğacağı zaman ilk çıkan ışıltılar (*Gaziantep*)

Gün kavuşması [*İs.*], Gün batımı zamanı *(Kilis «Gaziantep»;* **Denizde gün kavuşmasını hiç gördün mü?:** *Daday «Kastamonu»)*

Günlek [*İs.*], Su kovası *(Safranbolu «Zonguldak»; Sinop [Muh.])* **[Bak: Ğülek, külek]**

Günlemeç [*İs.*], Tarih *(Savur «Mardin»)*

Günlü [*İs.*], Küçük küp *(Çanakkale)*

Günne [*İs.*], Dermeçatma bir kişilik kulübe, güneşlik, günlük: **Bir günnem var, bana yeter** *(Uzunköprü «Edirne»)*

Günnemek [*F.*], **1.** Köpek, kedi gibi hayvanlar yavrulamak *(Malatya)* **[Bak: Kunnamak]** — **2.** Çocuk dünyaya getirmek *(Kastamonu)* — **3.** Çekememek, haset etmek *(İzmir [Muh.])*

Günorta [*İs.*], Öğle zamanı, öğle çağı, öğle vakti *(Bitlis ve dolayı; Bursa; Büyükyenice «Bilecik»; Kars; Karşıyaka «İzmir»; Diyarbakır; Ağrı; Bardas «Karaman - Konya»)*

Günönü [*İs.*], Gün doğmasına yakın zaman: **Günönünde şehre gitti ; Günönü sıra kalkmış çifte gitmişti** *(Tömek «Konya»)*

Günsalık [*İs.*], Düğün için tayin edilen zaman *(Yozgat)*

Günsü [*İs.*], İri ve yuvarlak taneli, ince kabuklu, şırası çok bir çeşit kara üzüm *(Bolat, Hadım «Konya»)*

Günsü çalmak [*F.*], Güneş yanığı gibi kokmak, patlıcan, kabak, fasulya gibi kışlık için kurutulan güverilerin tadı bozulmaya yüz tutmak, fena kokmak *(Gaziantep)*

Günsüz [*S.*], Henüz mahkûm olmamış, mevkuf *(Çankırı)*

Güntabak [*İs.*], Ayçiçeği *(Yeşilköy «İst. [?]»)*

Gün uçması [*İs.*], Akşam olması *(Kaplanlı «Konya»)*

Günü [*S.*], Ortak, kuma: **Fatmanın günüsü geldi** *(Erzurum [Muh.])*

Günücü [*S.*], Günüleyen, kıskanç, hasut *(Ezbider «Suşehri», Sivas; Çankırı; Haral «Gaziantep»; Şebinkarahisar «Giresun»; Karaman «Konya»; Balıkesir; Söğüt «Bilecik»; Zonguldak)*

Günük [*İs.*], **1.** Güneş batarken günün hasıl ettiği renk *(Ordu)* — **2.** Hektar *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Günümek [*F.*], **1.** Kemale gelmeyen meyva koparıldıktan sonra olgunlaşmak **(Şu döngellerin günüyenlerini ayır :** *İst. [Muh.]; M. Kemalpaşa «Bursa»)* **[Bak: Köynümek]** — **2.** Çocuklar birbirlerini kıskanmak *(Duralı «Biga - Çanakkale»; Havza «Samsun [Muh.]»)*

Günümüş [*S.*], Kemale gelmiş, iyice yumuşamış, olgun *(Karamehmet «Çorlu - Tekirdağ»)*

Günür [*S.*], Günücü, kıskanç *(Kastamonu)*

Günüşük [*İs.*], Rekabet, haset; karşılıklı imrenmek: **Günüşüklü konuşuklu bir çiy köfte yedik** *(Gaziantep)*

Günüt [*İs.*], Bataklık *(İst. [?])*

Gün üzülmesi [*İs.*], Grupta dağların tepelerinde görünen son güneş ışığı *(Çamurlu «Saimbeyli - Seyhan»)*

Gün yağmuru [*İs.*], Güneş varken arasıra yağan yağmur *(Karaveliler «Alanya - Antalya»)*

Gün yılımı [*İs.*], Güneşin ikindiye doğru inmek üzere olan hali *(Gediz «Kütahya»; Daday «Kastamonu»)*

Gün yılması [*İs.*], *(Daday «Kastamonu»)* ***[Bak: Gün yılımı]***

Güpbük [*İs.*], Çavuş kuşu, taraklı *(Alpı «Seyhan»)*

Güpcen [*İs.*], Su biriken taş çukurları *(Kızıllar «Karaman - Konya»)*

Güpçen [*İs.*], Küp biçimindeki su mahzeni *(Kılbasan «Karaman - Konya»)*

Güperim [*S.*], **1.** Gayretli: **Güperim insanları herkes sever** *(Burdur)* — **2.** Dolgun vücutlü, çalışkan ev kadını: **Güperim bir gelin** *(Kızılhisar «Kayseri»)*

Güpleği [*İs.*], Kazma, keser, balta gibi aygıtların sap takılan deliği *(Bürhan köyü [?])*

Güplengi [*İs.*], *(Sinop)* ***[Bak: Güpleği]***

Güptü ve **Güpcü** [*İs.*], Balta veya keserin arka tarafı *(Bartın «Zonguldak»)*

Güpür [*İs.*], Süprüntü *(Durlaz «Ereğli - Konya»; Çerkeş «Çankırı»)* ***[Bak: Gübür]***

Güpürdemek [*F.*], Atıla atıla koşmak *(Kozan «Seyhan»)*

Gür [*İs.*], **1.** Böğürtliyen *(Hacıbeyli «Aydın»; Ayaş «Ankara»)* — **2.** Ormanlık, çalılık, bataklık *(Güzelsu, Boztepe, Serik «Antalya»; Gölcük «Bayramiç - Çanakkale [Muh.]»; Bayat, Aziziye «Afyon»; İzmir)* ***[Bak: Mort]***

Gürbah [*İs.*], Dalbudak salmış, gümrah ağaç *(Faydalı «Kozan - Seyhan»)*

Gürcümek [*F.*], Kediler gürdeğe gelmek *(Kemalli, Marmat «Ezine - Çanakkale»)*

Gürde [*İs.*], Ferace *(Gebze «Kocaeli»)*

Gürdeğe gelmek [*F.*], Kediler kızışmak, eş aramak *(Çankırı; Hortu köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Gürdel [*İs.*], Keşkek kepçesi *(Ulubey «Ordu»)*

Gürdenk [*İs.*], Yığınlardan sap indirmek için kullanılan ucu çatal ağaç *(Torbalı «İzmir»)*

Gürdesek [*İs.*], Tohumu atılacak tarlanın tava gelmesi *(Porsuk «Ulukışla - Niğde»)*

Gürdük [*İs.*], **1.** Kızmış dişi kedi *(Bakacak «Balıkesir»)* — **2.** Kedi, köpek, tavşan, kurt gibi hayvanların çiftleşme zamanı ve arzusu *(Kilis «Gaziantep»; Güdül «Ayaş - Ankara»; Yerkesik «Muğla»; Kızılkeçili «Çanakkale»; Sazlı [?]; Orhaneli «Bursa»; Çorlu «Tekirdağ»)* ***[Bak: Gürdek, yalık, yuğursak]*** — **3.** Yaban ördeklerinin yumurtaya yatması *(Tirebolu «Giresun»)*

Gürdükmek [*F.*], **1.** Dişi kedi veya et yiyen hayvanlar gürdeğe gelmek *(Yendiğin «Ilgın - Konya»; Bursa; Bağyaka «Finike - Antalya»; Selleri, Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»; Çay «Bolvadin», Sandıklı «Afyon»; Kütahya; Kameni «Konya»; Burdur)* — **2.** *(Karahisarlı «İncesu - Kayseri»)* ***[Bak: Aygırsamak]***

Gürdümek [*F.*], **1.** Ağaç gümrahlaşmak *(Belen «Bodrum - Muğla»)* — **2.** Kadın erkekle oynaşmak *(Orhaniye «Marmaris - Muğla»)*

Güre [*İs.*], **1.** Bir yaşından üç yaşına kadar olan tay *(Kirpeköyü «Safranbolu - Zonguldak»; Çukurhisar «Söğüt - Bilecik»; Zincidere «Kayseri»; Güney «Araç - Kastamonu»; Akseki «Antalya»; Kızılcaören «Kütahya»; Bolu ve çevresi; Kaymaz köyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Çankırı; Göçer, Karaman, Sille, Alibeyhüyüğü «Çumra», Konya; Polatlı, Beypazarı, Balca «Nallıhan», Çimşit «Bâlâ», Ankara)* — **2.** Kısrak, eşek dalaba gelme, çift-

leşme arzusu gösterme *(Hortu «Ereğli - Konya»; Salkuma, Kayseri; Civanyaylağı, Güvere «Silifke», Eleksi «Mut», İçel; Karaisalı «Seyhan»; Genezin «Avanos», Demirli «Çiçekdağ», Kırşehir; Çorum; Sulusaray «Artuva-Tokat»; Eğridir «Isparta»; Amasya; Demirli köyü [?])* — **3.** [*S.*] Kuvvetli, dinç *(Çorlu «Tekirdağ»; Kınık «Kırkağaç - Manisa»)* — **4.** [*S.*] Soğuk kanlı *(Kuşadası «İzmir»)* — **5.** Bağ ocağı *(Erzurum dolayı)* — **6.** [*S.*] Uzak *(Boyabat «Sinop»)* — **7.** Otlak: **Köy bütçesine güre parası koydunuz mu ?** *(Elifli «Bayındır - İzmir»)* — **8.** Tabakhanede derilerin kireçlenip istif edildiği yer *(Çanakkale)* — **9.** Pekmez kaynatmağa yarıyan aygıtlar: **Güre aldım pekmez kaynatacağım** *(Kuzuköyü «Bucak - Burdur»)* — **10.** [*S.*] Vahşi, ürkek, çekingen hayvan *(Konya, Balıkesir ve çevresi; Tire, Hamidiye, Torbalı, İzmir; Muğla; Papasköy «Samsun [Muh.]»; Hacımehmet «Yolava - İst.»; Ula, İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Edirne [Muh.]; Alayunt «Kütahya»; Afyon; Tavaklı «Ezine - aÇnakkale»)* ***[Bak: Eldem]*** —**11.** [*S.*] Ürkek, korkak, çekingen çocuk *(İshaklı, Afyon; Tire «İzmir»; Salihli «Manisa»; Konya)* — **12.** [*S.*] Sık: **Çayırın güre yerine yaslandım** *(Ayşekadın«Edirne [Muh.]»)*

Gürebe [*İs.*], Diken, çalı kesmeğe mahsus ucu iğri küçük balta *(Hereke «Gebze - Kocaeli»; Ordu köyleri; Bolu)* ***[Bak: Gürebi]***

Gürebi [*İs.*], *(Samsun; Sinop)* ***[Bak: Gürebe]***

Güref [*İs.*], Kafile, alay *(Sivas)*

Güref güref [*Zf.*], Sürü sürü, alay alay, bölük bölük *(Sivas)*

Gürek [*İs.*], Kilit *(Nazilli «Aydın»)*

Gürel [*İs.*], Hindi *(Amasra, Bartın «Zonguldak»)*

Gürelenmek [*F.*], Yabanileşmek, yozlaşmak*(Paşayiğit«Keşan [Muh.]», Edirne [Muh.])*

Güreli [*S.*], Kuvvetli; hararetli : **O, güreli bir kadındır; Şu hayvan çok güreli** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Gürelik [*İs.*], Zenginlik yüzünden taşkınlık gösterme, gururlanma *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Gürelemek [*F.*], Çoğalmak: **Kar yağınca çeşmelerdeki sular güreldi** *(Domaniç «Kütahya»)*

Gürem]*İs.*[, Küme, kafile, kalabalık: **Şuradan bir gürem insan geçti** *(Avutmuş «Şebinkarahisar», Ezbider «Giresun»)* ***[Bak: Güref]***

Güreme [*İs.*], Üç yaşındaki dişi tayın kızgınlık göstermesi *(Lâğus köyü «Isparta»)*

Güremek [*F.*], Dişi tay üç yaşında dalaba gelmek *(Isparta)* ***[Bak: Gürcükmek]***

Güren [*İs.*], **1.** Kızılcık*(Yatağan «Akhisar - Manisa»;* **Bu, güren şurubudur:** *Bayındır «İzmir»; Gediz Simav «Kütahya»* ***[Bak: Giren]*** — **2.** Kızılcık suyu ile yapılan tarhana *(Eskişehir; Kütahya)* — **3.** Kalabalık, sürü *(Adana;* **Bir güren gidiyor:** *Bodrum «Muğla»)* — **4.** Hindi *(Kulplu «Safranbolu - Zonguldak»)*

Güre olmak [*F.*], Kısrak dalaba gelmek *(Tarsus «İçel»)* ***[Bak: Aygırsamak]***

Gürepe [*İs.*], Ağaç veya dal budamak için kullanılan ucu iğri küçük balta *(Ordu)* ***[Bak: Gürebe]***

Gürevin [*S.*], Kuvvetli, iyi gelişmiş *(Konya)*

Gürez [*İs.*], **1.** Hindi *(Bolu; Kışlaköyü, Devrek, Ereğli, Gaca «Zonguldak»; Kastamonu)* ***[Bak: Culluk, kuşkuş, kel]*** — **2.** Dişi hindi *(Burunkaya, Olukyanı «Zonguldak»)* ***[Bak : Ferik]*** — **3.** Hindi palazı *(Adatepe «Devrek - Zonguldak»)*

Gürgüt [*İs.*], **1.** Keçilerin tüylerinin dibinde bulunan ve tarakta kalan kısa kıllar *(Cebel «Eğridir», Uluborlu «Isparta»; Viranköy «Kütahya»)* — **2.** Damların üzerine dökülen toprak *(Atlasköyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Gürik [*İs.*], Küçük testi *(Erzincan)*

Gürk [*İs.*], **1.** Kuluçka*(Mucur, Köşker «Kırşehir»; Gözene «Malatya»; Sivas; Zile«Tokat»; Karahisar, Hamurcu «İncesu», Sindelhöyük «Develi - Kayseri»; Ankara; Çankırı; Kavak «Samsun»)* — **2.** İlkbaharda bağ çubuklarının kesilmesi dallarını demet halinde toprağa gömerek köklendirme *(Emrahköyü «Elbistan - Maraş»)*

Gürleğen [*İs.*], Şelâle *(Kelgin «Develi - Kayseri»)* ***[Bak: Gürleyik]***

Gürlek [*İs.*], **1.** Çağlayan, şelâle *(Ürküt «Sandıklı - Afyon»; Büyükdere «Bürhaniye-Balıkesir»; Alanos «Samsun»)* — **2.** Yayık *(Gündoğdu «Bursa» [Muh.])*

Gürlemek [*F.*], **1.** Anlatmak, söylemek **(Ahmet başından geçenleri gürledi:** *Yukarıkarderesi köyü «Cebelibereket», Bahçe «Seyhan»)* — **2.** Neşelenmek *(Mapavri «Rize»)*

Gürlen [*İs.*], İki kulplu ağzı ve karnı geniş küçük küp *(Marmaris «Muğla»; Yumrutaş «Acıpayam - Denizli»)*

Gürlevi ve **Gürlevik** [*İs.*], **1.** Sulak ve gür çalılık olan yer *(Taşağıl «Antalya»)* — **2.** Yeraltından akan suyun sesi *(Yenisu «İçel»)*

Gürleyik [*İs.*], **1.** Şelâle *(Gerze «Sinop»; Hacıköy «Edirne [Muh.]»; İst. [Muh.])* ***[Bak: Atılan, akmaç, çağsak 3, çavlan, şarlayık, sarlağan]*** — **2.** Serçe *(Kadıköy «İst.»)* — **3.** Sebze tohumlarını eşeleyen kahverengi bir kuş *(Gerze «Devrek - Zonguldak»)*

Gürlük [*İs.*], **1.** Sık ağaçlık, çalılık, dikenlik *(İncirli «Bilecik»; Gündoğdu«Bursa [Muh.]»; Alpullu [Muh]; İst. [Muh.])* — **2.** İçi boş çalı yığını *(Şahin «Malkara-Tekirdağ [Muh.]»)* — **3.** Yenmiyen ve insana yaramıyan bitkinin sık bitip yükseldiği yer *(İzmir [Muh.])* ***[Bak: Pastıranlık]*** — **4.** Birbirini kızdıracak bir işte bulunma *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Gürnek [*İs.*], Koyunlar sıcak tesiriyle bir araya toplanarak başlarını birbirlerinin karnı altına sokmak hali: **Davar gürnekte** *(Seyitgazi «Eskişehir»)*

Gürnemek [*F.*], Koyunlar sıcakta toplanarak başlarını birbirlerinin karınları altına sokarak dinlenmek *(Sala «Burdur»; Kızılcaören «Kütahya»)*

Gürneş [*İs.*], *(Deliktaş «Kangal - Sivas»)* ***[Bak: Gürnemek]***

Gürs [*İs.*], Rüzgârın sürüklediği kar yığını *(Çandırlar «Seyhan»)* ***[Bak : Kürtün]***

Gürt atmak [*F.*], Birbirlerine söz atmak *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Gürtük [*İs.*], Çukur yerlerde toplanmış kar birikintisi *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)*

Gürü [*İs.*], Eşek sıpası *(Ereğli «Konya»)* ***[Bak: Kodak]***

Gürdek [*İs.*], İbiği beyazlanan bir ne-

vi tavuk hastalığı *(Yenicuma «Ayancık - Sinop»)*

Gürük [*İs.*], **1.** Kulağının sayvanı olmıyan koyun *(Tuzhisar «Bünyan - Kayseri»)* — **2.** Küçük ve kıvrık kulaklı *(Kadirli «Adana»)* ***[Bak: Kürüz, doğ]*** — **3.** Kılçıksız beyaz buğday *(Karayün «Hafik - Sivas»)* — **4.** [*S.*] Fıtıklı adam *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)* ***[Bak: Kavlıç]*** — **5.** Eşek *(Muğla)*

Gürültmek [*F.*], Üşümekten tüyleri diken diken olmak *(Apsarı «Çankırı»)*

Gürün [*İs.*], Hayvanların su içtiği çeşme yalağı *(Tokat)* ***[Bak: Gürün]***

Gürüs [*İs.*], Kulakları küçük davar *(Karayün «Hafik - Sivas»)*

Gürüz [*S.*], **1.** Kanbur *(Kirpe «Safranbolu - Zonguldak»)* ***[Bak: Güz]*** — **2.** [*İs.*] Sık ormanlık, çalılık *(Cebel «Isparta»; Çerkeş «Çankırı»; Afyon)* — **3.** [*İs.*] Ormanda yeni yetişen çam filizleri *(Bayındır [?])* — **4.** [*İs.*] Böğürtlen: **Buraya gelin, burada çok iyi gürüzler var** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Gürüzlük [*İs.*], Sık ormanlık, çalılık *(Askeriye «Burdur»; Ayvalı «Eğridir - Isparta»; Mehmetbeyli, Göndürle «Samsun»)*

Gürze [*İs.*], Ağaçtan yapılmış su kabı *(Muhara, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Güspe [*İs.*], Ağaç sakızı *(Kemalpaşa «İzmir»)* ***[Bak: Küsbe, pisik, püs, püse, kedibalı]***

Güssül [*İs.*], **1.** Üzerine kiremit koymak için yapılan çatı *(Ilıca «Manavgat - Antalya»)* — **2.** Beşik örtüsü, çatıların ortasına konulan uzun ağacın dayandığı iki baştaki babalar *(Güzelsu «Akseki - Antalya»)*

Güsüm [*S.*], **1.** Güzel *(Kemalpaşa, Bornova, İzmir)* — **2.** [*İs.*] Kösemen, sürü önünde giden koç *(Bornova «İzmir»)*

Güşne [*İs.*], Burçak *(Kilis «Gaziantep»)* ***[Bak: Küşne]***

Güt [*İs.*], Gaye, emel *(Adana)*

Güttürü [*İs.*], Ökse *(Bayramiç «Çanakkale»)*

Güül [*İs.*], Kıvrılmış bez *(Tokat)*

Güünekli ve **Güvenekli** [*S.*], Bol, çok [yağmur ve sel hakkında] **:Dün Güünekli yağmur yağdı** *(İzmir [Muh.])*

Güvbe [*İs.*], Ağaçtan oyulmuş testi *(Kastamonu)*

Güvdin [*İs.*], Yağı alınmış keten tohumu küsbesi *(Tarsus «İçel»)* ***[Bak : Zeyrek]***

Güveğen [*İs.*], Beygir ve sığırların kanını emen arı büyüklüğünde bir sinek *(Adana; Bozhüyük köyü «Maraş»)* ***[Bak: Böğelek, bükelek]***

Güveği süpürgesi [*İs.*], Güzel kokulu bir çeşit kır çiçeği *(Merkepcik, kışlak «Amasya»)* ***[Bak: Güyeği çiçeği, könder]***

Güvek [*İs.*], Cevizin yeşil kabuğu *(Ulubey «Ordu»)*

Güveldek [*İs.*], Ağaçlarda biten asalak nebat, burç *(Bozhüyük «Göksün - Maraş»; Azaplı, Kadirli, seyhan)* ***[Bak: Purç]***

Güvelden [*İs.*], Taze fasulya kurusu *(Bilân köyü «Seyhan»)*

Güvelek [*İs.*], **1.** *(Malatya; Ürgüp «Kayseri»; Uluborlu «Isparta»)* ***[Bak: Güveldek]*** — **2.** Böğelek sineği *(Kastamonu)*

Güven [*İs.*], **1.** İtimat, emniyet *(Balıkesir ve çevresi; İzmir hapishanesi; Kars)* — **2.** Yaban vişnesi, İdris ağacı *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **3.** Toprağın bitirme kuvveti, biteklik *(Adana)*

Güvenç [*S.*], **1.** Sevinçli: **Bugün pek güvençsin** *(Sivrikese «Havza - Samsun»)* ***[Bak: Kıvanç]*** — **2.** Dayanacak, dayanak *(Akseki «Antalya»; Kayseri; Sivas; Malatya; Balıkesir; Sarıyer «İst.»)*

Güvende [*İs.*], Fahişe *(Şahin «Malkara-Tekirdağ* [*Muh.*]*»; Vize «Kırklareli»)*

Güvendik [*İs.*], Başkasına sığınarak meydan okuma *(İzmit «Kocaeli»)*

Güvengil [*İs.*], *(Tuzhisar «Bünyan - Kayseri»)* ***[Bak: Güveldek, güvelek, bükelek]***

Güver [*İs.*], **1.** Mecrasından sapan su *(Sivrihisar «Eskişehir»)* — **2.** Arpacık soğanı *(Bakırköy «Ödemiş - İzmir»)*

Güvere [*İs.*], Büyük su tulumu *(Tılfar «Gaziantep»)*

Güvertme [*İs.*], Sonbaharda ekilen tohumun yeşillenip toprağın yüzünü örtmesi hali *(Parak «Alucra», Çakır köyü, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Güveş [*İs.*], Bûse, öpücük *(Emircekiraz yaylağı «Gerede - Bolu»)*

Güvet [*İs.*], **1.** Çitten örülmüş duvarların köşesi *(Başlamış «Dörtyol - Hatay»)* — **2.** Yeni doğuran kadın için yapılan yemek: **Güvete gideceğiz** *(Içhanlar «Kavak - Samsun»)*

Güve tutmak [*F.*], Ukte olmak [yürekte] : **Bu sözün içimde güve tuttu** *(Tokat)*

Güveygi [*İs.*], Boz renkte bir çeşit çürük taş *(Genç «Bingöl»)* ***[Bak: Keveke, köfeki]***

Güveyin [*İs.*], **1.** Arının ilk oğulu *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Büğelek sineği *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Güvez [*S.*], **1.** Acele yemek yiyen; sabırsız *(Alucra «Giresun»; Sivas)* ***[Bak: Boğassak, soğumsuz]*** — **2.** Morumsu, yeşilimsi renk *(Boyabat «Sinop»)*

Güvlek [*İs.*], Tahtadan yapılmış su kabı *(Gerede, Bolu; Çerkeş,* **Eski çamlar güvlek oldu:** *Çankırı; Kastamonu; Konya; Malatya; Boyabat «Sinop»)* ***[Bak: Çalmaç 3, çotra, dombu, külek]***

Güvmek [*F.*], **1.** Sabretmek **(Pişmeye güvdü de soğumaya gövmedi:** *Sivas; Konya)* — **2.** İntizar etmek, beklemek **(Seni çok güvdüm ama gelmedin:** *Gümüşane; Erzincan)*

Güvermek [*F.*], Kurumak, gevremek *(Afyon)*

Güvü [*İs.*], Gölge *(Bostancılı«Sinop»)*

Güvüç [*İs.*], Pelit meyvası *(Şeyhsadi «Ezinepazar - Amasya»)*

Güvül [*İs.*], İpekböceği *(Gökköy(Lâpseki - Çanakkale»)* ***[Bak: Güül, güvül kuşu]***

Güvül kuşu [*İs.*], İpekböceği *(Muğla)*

Güvüm [*İs.*], Sabır *(Sivas)*

Güvürdemek [*F.*], Çocuk beşikte söz söyler gibi sesler çıkarmak *(Çankırı)* ***[Bak: Güvüldemek]***

Güvüşmek [*İs.*], Sabır, tahammül, rahat *(İncesu «Kayseri»)* ***[Bak: Öğüşlük]***

Güyer [*İs.*], Bahçelere büyük arkdan su almak için açılan delik veya yapılan küçük ark *(Darende «Malatya»)* ***[Bak: Köytere]***

Güyerek [*İs.*], *(Adana; Çerkeş, Çankırı; Bolu)* ***[Bak: Gövlek]***

Güyi [*İs.*], Saçak altı, siper yer *(Samsun; Sinop)*

Güylüç [*İs.*], Su kaynağı *(Sofular «Zonguldak»)*

Güymek [*F.*], **1.** Beklemek, gözlemek *(Alucra «Giresun»; Akeyne «İçel»)*

— **2.** Sabretmek **(Deve kadar güydü de kulağı kadar güyemedi:** *Adana; Bayadı «Ordu»; Reis, Bozkır, Konya; Tirebolu, Şebinkarahisar «Giresun»; Civanyaylağı «Mersin-İçel»;* **Kardeşim niçin güymiyorsun ? :** *Karaisalı «Seyhan»; Ulukışla «Niğde»)* — **3.** Zor gelmek, gözü yememek *(Adana «Seyhan»)*

Güynümek [*F.*], Meyva kemale gelmek, göynümek *(İzmir [Umumî hapishane]; Lâpseki «Çanakkale»)*

Güyük [*İs.*], Kovuk, oyuk *(Şarkîkaraağaç «Isparta»)*

Güyül [*İs.*], Başları iç tarafa, kökleri dışarıya gelmek suretile yapılan bitki sapları yığını *(Kılandıras «Sandıklı - Afyon»)*

Güyümsüz [*S.*], Sabırsız *(Güvere «Silifke - İçel»)* ***[Bak: Güvümsüz]***

Güz [*S.*], Beli iğri, kambur [adam] *(Sinop)* ***[Bak: Büğdüz, gürüz, 1]***

Güzdek [*S.*], Harman sonu yumurtadan çıkıp da iyi büyüyemiyen civciv *(Meki «Çubuk - Ankara»)*

Güzelce [*İs.*], **1.** Gelincik denilen hayvan *(Çanakkale [Muh.])* — **2.** Boğrülce *(Malkara «Tekirdağ»)* ***[Bak: Karnıkara]***

Güzelemek [*F.*], Güze erişmek, bitkilere kırağı vurmak mevsimi gelmek: **Patlıcan güzeleyince acır** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Güzelsimek [*F.*], Bir şeyi güzel saymak *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Güzem [*S.*], **1.** Şirin, güzel, edalı *(Üskübi «Düzce - Bolu»)* — **2.** Sonbaharda kırkılan kuzu ve toklu yünü *(Çıldır «Kars»; Amasya [Aydınlı aşireti]; Erzurum; Kadılar «Dinar - Afyon»)*

Güzer [*İs.*], *(Eskişehir; Sille «Konya»)* ***[Bak: Gözer]***

Güzerti [*İs.*], Güz sonu soğuğu *(Söğüt «Köyceğiz - Muğla»)*

Güzinge [*İs.*], Ayna *(Burdur; Uzunköprü [Muh.])* ***[Bak: Gözünke]***

Güzle [*İs.*], **1.** Sonbaharda ekilen bitkilerin gövermesi *(Konya; Talas «Kayseri»; Gebel «Eğridir - Isparta»)* — **2.** Sonbaharda güzlüklerin ve tâze otların çıktığı yerler ki, sürü sahipleri buralara güz yaylası olarak göçerler *(Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: Güzlek, 2]***

Güzlek [*İs.*], **1.** Sonbahar yağmuru *(Birecik «Balıkesir»; Gaziantep)* — **2.** Sonbaharda inilip oturulan ikinci derece yayla *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* ***[Bak: Güzle, 2]***

Güzlük [*İs.*], **1.** Sonbaharda ekilen hububat *(Çiftlik «Kalecik - Ankara»; Bolvadin «Afyon»; Cebelibereket «Seyhan»)* — **2.** İnce uzun ve beyaz renkli bir çeşit buğday *(Kocaözü «Hekimhan - Malatya»; Sivas; Akseki «Antalya»)*

Güzmek [*İs.*], Torba *(Kırkağaç «Manisa»)*

Güzü [*İs.*], Halı tellerini çaprazlama işinde kullanmıya yarıyan ağaç: **Bizim güzü çok düzgün** *(Gördes Manisa»)* ***[Bak: Kücü]***

Güzü ipliği [*İs.*], Ağ ipliği *(Balıkesir)*

Güzük [*S.*], Kambur *(Harput «Elâzığ»)* ***[Bak: Büğdüz, 2]***

Güzüngü [*İs.*], Ayna *(Arapkir «Malatya»; Ebirli «Kozan - Seyhan»)* ***[Bak: Gözgü, güzgü, gözünge]***

Güzünke [*İs.*], Cep aynası *(Kocaeli [Muh.])* ***[Bak: Güzüngü]***

H

Haba [*İs.*], **1.** Çözgüsü kıl, atkısı yün ipliğinden dokunan kilim *(Kızılhisar «Kayseri»; Aşağulıca «Eskişehir»; Alayunt«Kütahya»)* — **2.** Kıldan dokunan ve çul da denilen kilime benzer bir yaygı *(Keçiborlu «Isparta»)* — **3.** Erkeklere mahsus siyah yünden dokunmuş, önü kaytanlı, çepkenimsi kısa bir ceket *(Isparta; Manavgat «Antalya»)* ***[Bak: Kebe]*** — **4.** Çoban abası *(İçel)* ***[Bak: Kebenek]*** — **5.** Palto *(Pazarova «Burdur»)*

Haban [*S.*], İşsiz, bakımsız, körlenmiş **(Onun sözüne inandı da haban kaldı; Ahmedin bağı haban olmuş yazık !** *Arapçayı «Kars»; Harput «Elâzığ»)*

Habazan [*S.*], Obur, pisboğaz *(Çakırlar «Akşehir - Konya»)* — **2.** Aç: **Habazan kaldım** *(Çeşme «İzmir»)* ***[Bak: Abazan]***

Habbak [*İs.*], **1.** Nalın, takunye *(Epçe köyü, Develi [aşiret] «Kayseri»)* — **2.** Altı tahta ayakkabı *(Dereköy «Kayseri»)*

Habban [*İs.*], Körük çivisi, eskicilerin kullandığı küçük demir çivi *(Misis «Adana - Seyhan»)* ***[Bak : Katak, kepkebi]***

Habetmek [*F.*], Köylerde, hayvanları ürün almağa yetmiyen köylüler, bir müddet için birbirlerinin mallarını sağarak ürün almak; bahçe ve tarla sulamak için sonra kendi nöbetini vermek şartiyle komşusunun su nöbetini almak; karşılıklı yardım etmek *(Erzincan)* ***[Bak: İmece]***

Habiç etmek [*F.*], Çocuğu sırta almak: **Çocuğu habiç edersen ağlamaz** *(Bozkır «Konya»)* ***[Bak: Ebişmek]***

Habire [*Zf.*], Mütemadiyen *(Niksar «Tokat»; Hacımehmet «Emet - Kütahya»)*

Hacırget [*İs.*], Tandır ayağı *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Haçan [*Zf.*], Ne vakit, ne zaman *(İzmir [Muh.])* ***[Bak: Açan]***

Haçırdek [*İs.*], Ocakların üzerine odun dayamak için konulan iki ucu iğri demir *(Sason «Muş»)*

Haçırget [*İs.*], **1.** Tandır ızkarası, tandır ayağı *(Alucra «Giresun»)* — — **2.** Saçayağı : **Mangalın haçırgeti** *(Gümüşane)*

Haçki [*İs.*], Budanan ağaçların yeni sürgün süren yerleri *(Erzincan)* ***[Bak: Haşük]***

Hadağa [*İs.*], Bayram arifesindeki çarşı kargaşalığı : **Bunu bayram hadağasında satın aldım** *(Erzincan)*

Hadak [*S.*], Yalnız bir ailenin sığırlarını güden sığırtmaç *(Van; Bitlis)*

Hadala [*İs.*], Mısır unu ekmeği *(Amasya)*

Hadar almak [*F.*], İbret almak *(Başara «Sille - Konya»)*

Hadek [*İs.*], Gelinin getirdiği cihaz *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Haden [*İs.*], Tabakhanelerde içerisinde deri terbiye edilen havuz *(Elbistan «Maraş»)*

Hadıra [*S.*], Çok uzun boylu adam *(Ermenak «Konya»)*

Hadiç [*İs.*], Bal pıçağı *(Isparta)*

Hâdik [*İs.*], Kar üzerinde gezerken batmamak için giyilen altı gönden kesilmiş şeritlerle veya fındık çubuklariyle örülen daire biçiminde bir çeşit ayakkabı *(Pilarget «Hopa - Çoruh»; Akçalıuşağı «Kozan - Seyhan»)* ***[Bak: Ģeyle]***

Hadirçek [*İs.*], İskara gibi kullanılan ve ateş üzerine konulan demirler *(Ş. A.)*

Haf [*İs.*], **1.** Göl *(Tosya «Kastamonu»)* — **2.** Çeşme yalağı *(Akçakaya «Kayseri»)*

Hfik [*İs.*], Bir çeşit kadın gerdanlığı *(Sivas)*

Hafilemek [*F.*], Bir şeyin üzerine çokça düşmek *(Maraş)*

Hafili [*İs.*], Ayağa uygun hafif yemeni *(İzmir)*

Hafkırmak [*F.*], *(Uşak «Kütahya»)* ***[Bak: Afkırmak, 2]***

Haft [*İs.*], **1.** Çeşme yalağı *(Ürgüp, Kayseri; Biga «Çanakkale»; Yalova «İst.»; Merzifon, Amasya)*— **2.** Hayvan yemliği *(Bâlâ «Ankara»)* — **3.** Üzüm ezilen şirahane çörteninden içine üzüm suyu akan büyük taş oluk *(Talas, İncesu «Kayseri)* — **4.** Pınarın önündeki tahta oluk, tekne *(Karakızköyü «Sorgun - Yozgat»)*

Haftıra [*S.*], Sallanarak yürüyen [insan] *(Aşağıkaraçay)*

Hağlamak [*F.*], Kızarak hücum hareketi yapmak *(Ordu)*

Hahan [*Zf.*], Hemen, acele, derhal *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Hahana [*İs.*], Bir yaşındaki keçi *(Maraş)*

Hahla [*S.*], Budala, akıl *(Kurşunlu «Çanakkale»)*

Hahut [*S.*], Çürük, yıpranmış **(Hahut ev, hahut kapı:** *Avutmuş, Şebinkarahisar, Giresun; Sivas; Zile «Tokat»)*

Hahutlamak [*F.*], Eskimek, yıpranmak *(Sivas)*

Hakana [*İs.*], **1.** İki yaşındaki dişi keçi *(Seyhan [Aşiret])* ***[Bak: Hakına, 1]*** — **2.** Bir yaşına girmiş dişi keçi *(Alan köyü «Kıbrıscık», Göynük «Bolu»; Düzmeşe köyü «Osmaneli - Bilecik»)*

Hakına [*İs.*], **1.** İki yaşında iken doğuran keçi *(Dörtyol «Hatay»; Karacalar [?])* ***[Bak: Hakana, 1]*** — **2.** Bir yaşındaki dişi keçi *(Kozan, Bahçe «Seyhan»; Mudurnu «Bolu»)*

Hakırak [*İs.*], Koyun kuyruğu eritildikten sonra kalan posa, kıkırdak *(Erkilet, Kayseri)* ***[Bak: Kakırdak]***

Hakıramak [*F.*], Kakkaha ile gülmek *(Üçhanlar «Kavak - Samsun»; Giresun köyleri)* ***[Bak : Hakırdamak]***

Hakırdamak [*F.*], Kahkaha ile gülmek *(Konya)* ***[Bak: Hakıramak]***

Hakırtı [*İs.*], Gürültü, patırdı *(Giresun)*

Hakirge [*İs.*], Akar suların geçtiği boru veya künk gibi şeyler *(Darende «Malatya»)*

Hakkap [*İs.*], Nalın *(Mansurlu «Feke - Seyhan»)* ***[Bak: Hakmak, hapap]***

Hakla [*İs.*], Hububat ölçeği **(Bu buğday kaç hakladır :** *Ankara; Sungurlu, Osmancık «Çorum»; Amasya; Kütahya)*

Hakos [*İs.*], **1.** Sabanın tarlada bıraktığı iz *(Çakırköy «Ş. Karahisar»)* ***[Bak: Baran, 2]*** — **2.** Dayak *(Gümüşane)*

Hakurka [*İs.*], Hayvanların sırtında çıkan yaralarda bulunan kurtlar *(Saraycık «Kütahya»)*

Hakuta [*İs.*], Çamurdan yapılmış yüksek maltız ocağı *(Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»; Bayburt «Gümüşane»)*

Hal [*İs.*], Harman ve kar sıyırgısı *(Çorum; Bayburt, Gümüşane; Kars; Erzurum; Sinop)*

Halaca [*İs.*], Bir sene sonra iki üç sene sıra ile mahsul alınmıyan yer *(Yenişehir, Bursa»)*

Halaçi [*İs.*], Dolu: **Bugün çok halaçi yağdı** *(Rize)*

Halaçka [*İs.*], Uzunlama kesilmiş yufka suda pişirilerek içine peynir, ceviz döşemek suretiyle yapılan bir türlü yemek *(Göynük «Bolu»)*

Halapa [*İs.*], **1.** Köfeki taşlarının yontulmamış büyük veya küçük parçaları *(Nevşehir, Niğde;* **Kayadan, koca bir halapa koptu :** *Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Çok kalın ve uzun tahta, kalas *(Kırşehir)* — **3.** Üç kilo ile sekiz kilo arasında ağırlığı olan tuz veya buz parçası *(Kırşehir)*

Halaput [*İs.*], Patırdı, gürültü, kargaşa *(Aybastı «Ordu»; kars)*

Halasa [*S.*], İki yüzlü [adam] *(Ankara)*

Halastar [*İs.*], Çay demliği, küçük güğüm *(Bursa köyleri; Tirebolu «Giresun»; Çarşamba, Balaç, Samsun; Ordu; Trabzon ve dolayı; Rize; Amasya; Bahçe «Seyhan»; Sinop; Gümüşane)* ***[Bak: Halastır]***

Halastır [*İs.*], *(Çatalca)* ***[Bak: Halastar]***

Halaşa [*S.*], **1.** Haşarı, edepsiz *(Edirne; Sivrihisar «Eskişehir»; Ankara; Kurşunlu «Gölpazarı - Bilecik»)* — **2.** İşe yaramıyan at *(Susığırlık «Balıkesir [Muh.]»)*

Halaşalık [*İs.*], Haşarılık, yaramazlık *(Kalecik «Ankara»)*

Halaşka [*İs.*], Mısır unundan yapılan bir türlü tatlı *(Afyon; Bartın «Zonguldak»)*

Halavurt [*S.*], Kaba adam: **Amma da halavrut şey** *(Çerkeş «Çankırı»)*

Halay [*İs.*], Başörtüsü *(Konya)*

Halaya [*İs.*], Saplardan tarlalara dökülerek ertesi sene yetişen hububat *(Eskişehir)* ***[Bak: Halaza, 1]***

Halaylım [*İs.*], Üstü kiremitsiz yüksek ev *(Yusuflar «Eskişehir»)*

Halaz [*İs.*], Dolu: **Halazma tepesi ne ceviz gibi halaz yağar** *(Zığana «Torul - Gümüşane»)* ***[Bak: Halaçı]***

Halaza [*İs.*], **1.** *(Antalya; İçel; Edirne; İzmir; Manisa; İst. [Muh.]; Kütahya; Kayseri; Isparta)* ***[Bak: Halaya, haraza 4]*** — **2.** Sığırların ödünden çıkan balmumu gibi sarı parça *(Karakoca «Biga - Çanakkale)* — **3.** Henüz dürülmemiş lâhana *(Mumcular «Bodrum - Muğla»)*

Halazı [*S.*], **1.** Zayıf, hastalıklı çocuk *(Şaphane «Gediz - Kütahya»)* — **2.** [*İs.*] Kendi kendine yetişen bitki *(Şaphane «Gediz - Kütahya»)* ***[Bak: Halaya, halaza 1]***

Halazlama [*İs.*], At, merkep ve katırın bacak derilerinde çıkan sert kabarcıklar *(Kızılca «Hadım - Konya»)*

Halçe [*İs.*], Kunduracıların kalıp üzerine koydukları meşin parçalar *(Kütahya)*

Halçik [*İs.*], Ağaçların dallara ayrıl-

dığı yer, koltuk *(Ağın «Arapkir - Malatya»)*

Halduç [*İs.*], Pekmez kaynatılırken içerisine konulan külü karıştırmakta kullanılan kepçe *(Veliköy «Rize»)*

Halgın [*İs.*], Küçük bakır kazan *(Develi «Kayseri»; Dereköy «Kocaeli»)*

Halgu [*İs.*], Değnek, sopa *(Ömerbeyli «Aydın»)*

Halık [*İs.*], Eski ayakkabı *(Nevşehir «Niğde»)*

Halındır [*İs.*], Davardan ilk sağılan avuzu koyuca kaynatıp üzerine pekmez dökerek yapılan bir türlü tatlı *(Büyükyapalak «Elbistan - Maraş»)*

Halıslamak [*F.*], Hazırlamak *(Kalkan «Kaş - Antalya»)*

Halışka [*İs.*], **1.** Mısır unundan yapılan bir çeşit tatlı *(Bartın «Zonguldak»)* — **2.** Pürohi denilen hamur yemeği *(Çankırı köyleri)* — **3.** Kaçamak yemeği *(Bartın «Zonguldak»)*

Halıta [*S.*], *(Kayseri)* **[*Bak:* Aknit, 3]**

Halıza [*İs.*], **1.** Tarlalar biçilirken dökülen tanelerden ertesi sene çıkan yeşillikler *(Alayunt «Kütahya»; Burdur ve dolayı)* **[*Bak:* Halaya, halaza 1, halazı 2]** — **2.** Yeni yetişen ekin *(Denizli)* — **3.** Soğanın küçüğü *(Honaz «Denizli»)* — **4.** Topraktan başgösteren soğan filizi *(Denizli)*

Halik [*İs.*], **1.** Moloz taşı *(Gaziantep; Giresun)* **[*Bak:* Helik, 1]** — **2.** Hınzır otu *(Birecik «Urfa»)*

Halkın [*İs.*], Liyen: **Pekmezi halkında kaynattım** *(Zile «Develi - Kayseri»)*

Hallak [*İs.*], Anahtar deliği *(Erzincan)*

Halle [*İs.*], Pekmez kaynatılan büyük kazan *(Nizip «Gaziantep»)*

Halpaç [*İs.*], **1.** Geniş ayakkabı *(Perşembe «Ordu»)* — **2.** [*S.*] büyük ağızlı adam *(Perşembe «Ordu»)*

Halpan [*S.*], Geniş, bol, faltak *(Boztekke [?])*

Halta [*İs.*], **1.** Şalvar: **Haltam eskidi** *(Haymana «Ankara»)* — **2.** Tazı tasması *(Bornova «İzmir»; Elâzığ)* — **3.** Çarık veya ayakkabı yamalığı *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)* **[*Bak:* Hılta 1, holtan]** — **4.** Kıravat *(Seydiköy «Şiran - Gümüşane»)* — **5.** Atları bağlamak üzere boyunlarına geçirilen, köseleden yapılmış halka *(Çanakkale)* — **6.** Kadın pantalonu *(Ankara köyleri)*

Haltan [*İs.*], Patates, kabak, hıyar ve fasulya ekmek üzere açılan çukur *(Sarayköy, Gebeköyü, Kışlaköy «Ereğli - Zonguldak»)*

Haltuk [*İs.*], Buzağı yularının ucundaki halka *(Boztekke [?])*

Haluçka [*İs.*], Tatar böreği *(Kastamonu)* **[*Bak:* Haluşka]**

Haluşka [*İs.*], *(Safranbolu «Zonguldak»)* **[*Bak:* Haluçka]**

Haluz [*İs.*], İri delikli kalbur, gözer *(Tavas «Denizli»; Gelendost «Isparta»)*

Halza [*İs.*], *(Hacıbeyli «Aydın»)* **[*Bak:* Halaya, halaza]**

Hama [*İs.*], Kaynatılan süt üzerinde biriken kaymak *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)*

Hamacük [*İs.*], Bezden yapılmış çocuk bebeği *(Erzurum; Erzincan; Divriği «Sivas»)* **[*Bak:* Hamecik]**

Hamadan [*İs.*], Kenarı yüksek bakır tepsi *(Nizip, Gaziantep)*

Hamafta [*İs.*], Çilek *(Trabzon)*

Hamança [*İs.*], Meşinden veya deriden yapılmış ağzı büzmeli çoban azık

çantası *(Ulubey «Ordu»; Şebinkarahisar, Giresun; Malatya; Tokat)*

Hamaralamak [*F.*], Daldırma usuliyle ağaç dikmek: **Bugün bahçede üç ağaç hamaraladım** *(Ayaş «Ankara»)*

Hamas [*İs.*], Kasırga, hortum *(İst. [Muh.]; Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»)*

Hamay [*İs.*], Sofa *(Lüleburgaz «Kırklareli; Bigadiç «Balıkesir»)*

Hamayıs [*İs.*], Patiska *(Çorum [Muh.])*

Hamaylık [*İs.*], Ebegümeci *(İnebolu «Kastamonu»; Bekilli «Çal - Denizli»)*

Hamaz [*İs.*], Çevrintili rüzgâr, kasırga *(Selleri «Acıpayam», Honaz, Tavas «Denizli»; Sarıkızlı «Kalecik-Ankara»; Düğrek «Muğla»;* **Bir hamaz geldi, gözlerim tozla doldu:** *Çamlık «Bucak - Burdur»; Satılmış «Eskişehir»)* ***[Bak: Hambaz]***

Hamaz toprak [*İs.*], Otuz kırk sene işlendikten sonra bitekliğini kaybeden ve bir daha işlenmiyen toprak *(Gavraz «Bolaman - Ordu»)*

Hambal [*İs.*], Bahçeye açılan küçük ark *(Kararlarbucağı «Seyhan»)*

Hambaz [*İs.*], Kasırga *(Elmalı «Antalya»)* ***[Bak: Hamaz]***

Hambelek [*İs.*], Çocuklarda, karın ve vücutlarının şişmesiyle meydana gelen bir hastalık *(Kumbağ «Tekirdağ»)*

Hambol [*İs.*], Sabanın önündeki birinci çifte demir *(Bahçeköy «Erzurum»)*

Ham çalmış [*İs.*], Hayvan terli iken ahıra bağlanmaktan ileri gelen kursak hastalığı *(Osmaneli «Bilecik»)*

Hamçar [*İs.*], Yarı sürülmüş tarla *(Bucak «Kozan - Seyhan»)*

Hamdasız [*S.*], Hareketlerinde düzgünlük olmıyan, kaba saba vücutlu kimse *(Gaziantep)*

Hamduş [*S.*], Sersem, ahmak *(Çerçiler «Safranbolu - Zonguldak»)*

Hamecik [*İs.*], Bezden yapılmış çocuk bebeği *(Erzurum; Çanakkale)* ***[Bak: Hamacük, hameçik]***

Hameçik [*İs.*], *(Kayseri; Erzurum)* ***[Bak: Hamacük, hamecik]***

Hamel [*İs.*], Toprak düzeltmek için kullanılan sıyrıgı *(Gündoğdu «Rize»)*

Hamençe [*İs.*], Çobanların püskülli, boncuklu azık çantası *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Hamençük [*İs.*], *(Erzincan)* ***[Bak: Hamacük, hamecik, hameçik, hamitcik]***

Hamıza [*İs.*], Yaprakları karpuz yaprağına benzeyen ve kökünden çıkarılan süt karınağrısı ve sıtma için kullanılan bir çeşit bitgi *(Üçemköyü «Bâlâ - Ankara»)*

Hamirtlek [*İs.*], Kıkırdak *(Urfa)* ***[Bak: Kemirtlek]***

Hamitçik [*İs.*], Bebek *(Erzurum)* ***[Bak: Hamacük, hamecik]***

Hammaz [*İs.*], Kasırga *(Antalya)* ***[Bak: Hamaz]***

Hampara [*İs.*], Moloz, heliğin irisi *(Gaziantep)* ***[Bak: Helik]***

Hampışmak [*F.*], Üstüne gerilerek iyice çökmek: **Develer çamura hampıştı; yere hampışma kalk gez** *(Endel köyü «Osmaniye - Seyhan»)*

Hampurmak [*F.*], Çok kızmak, öfkelenmek *(Til «Elbistan - Maraş»)*

Hamşor [*S.*], Okuma yazma bilmiyen *(Sarıkızlı «Ankara»)*

Hamzan [*İs.*], Çirişle çapıttan yapılmış yağ kabı : **Hamzanın yağı güzel olur** *(Maraş; Gâvurdağ «Cebelibereket», Kadirli «Adana-Seyhan»;*

Karadiken «Tarsus - İçel»; Pazarcık «Gaziantep»)

Hana [*İs.*], Halı, kilim veya bez tezgâhı *(Kars)*

Hanah [*İs.*], Hamur tahtası *(Eskişehir)*

Hanar etmek [*F.*], Bağırarak yardım istemek *(Keleriç «Erzincan»)*

Hanav [*İs.*], Yaş toprak, tohumun kökleşip bitmesine yetecek kadar yaşlığı olan toprak *(Ahlat «Bitlis»)* ***[Bak: Darbız 1, gönen 2]***

Hanay [*İs.*], **1.** Bir, iki veya üç katlı ev *(O. A.; G. A.)* ***[Bak: Hanev]*** — **2.** Apartman *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)* — **3.** Sofa, koridor, hol, salon *(Tekkeköyü, Gerede, Bolu; Edirne; Darıca «Gebze», Kâzımiye «Hendek - Kocaeli [Muh.]»; Seyhan; Çanakkale; Kuşadası, Urla, Karaburun, Çeşme «İzmir»; Üçhanlar «Kavak - Samsun [Muh.]»; Çorlu «Tekirdağ», Gürcüköyü «Kızılcahamam - Ankara»; Niğde; Konya [Muh.]; Gelendost «Isparta»; Bozüyük «Bilecik [Muh.]»; Bursa [Muh.]; Samsun)* ***[Bak: Canay]*** — **4.** Taşlık, avlu *(Isparta)*

Hanaylı [*İs.*], Ufak buğday *(Isparta)*

Hanca [*İs.*], Sofra *(Ankara)*

Hancur [*İs.*], Yanan paçavranın külü *(Şebinkarahisar, Koyulhisar «Giresun»)* ***[Bak: Hancura]***

Hancura [*İs.*], *(Gümüşane)* ***[Bak: Hancur]***

Hança [*İs.*], Davetliler tarafından düğüne götürülen armağan *(Kola «İncesu - Kayseri»)*

Handal [*İs.*], **1.** İki ark arasındaki ekilmiş parça *(Çankırı)* — **2.** Bahçe seti *(Kaleköy «Çankırı»)* — **3.** [*S.*] Piç *(Kaleköy «Çankırı»)* — **4.** [*S.*] Doğuşunda vücutça bir eksiği bulunan çocuk *(Karacaviran [?])*

Handan [*Zf.*], **1.** Çoktan, çok evvel: **—Baban şehre gitti mi ? - Handan!** *(Bildiş «Zile - Tokat»)* — **2.** [*S.*] Piç, babası belli olmıyan çocuk *(Akçova «Söke - Aydın»)* ***[Bak: Henden]***

Handırım [*Zf.*], Çabuk: **Ne handırım geldin** *(Alaçam «Bafra - Sammun»)*

Handırada [*Zf.*], Nerede *(Ankara)*

Haneçi [*İs.*], Yağ çıkarmak üzere kullanılan tahta yayık *(Hemşin «Çoruh»)*

Hanek [*İs.*], **1.** Söz, lâkırdı, konuşma *(Gaziantep ve dolayı; Maraş; Develi «Kayseri»)* — **2.** Şaka, lâtife *(Ahlat «Bitlis»; Elâzığ»; Urfa; Eyüp «İst. [Muh.]»)*

Hanek etmek [*F.*], Konuşmak, haneklesmek *(Kilis «Gaziantep»)* ***[Bak: Corlaşmak 1, şorlaşmak]***

Hanev [*İs.*], Büyük ev *(Aydın ve civarı)* ***[Bak: Hanay, 1]***

Haney [*İs.*], **1.** *(Kütahya; Yalvaç, Keçiborlu «Isparta»; Adana; Tire, Foça, Kemalpaşa, Sasalı «Menemen - İzmir»; Kütahya; Seyitgazi ve köyleri «Eskişehir»; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)* ***[Bak: Hanay, 1]*** — **2.** *(Adana; Yalvaç, Keçiborlu «Isparta»; Akmeşe «Kocaeli»)* ***[Bak: Hanay, 3]***

Hangel [*S.*], **1.** Tek taşaklı tosun, boğa veya herhangi bir hayvan *(İriağaç «Malatya»; Sivas; Nurgâh «Erzurum»* ***[Bak: Hanelik]*** — **2.** [*İs.*] Buruldaktan sonra tekrar boğalaşan sığır *(Elâzığ; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **3.** [*İs.*] Kâfi derecede su almamış tarla *(Elâzığ)* — **4.** Yor-

gun: **Köye gittim çok hangelim** *(Elâzığ köyleri)* — **5.** [*İs.*] Tatar böreği *(Arpaçay, Kars)*

Hanger [*İs.*], *(Malatya; Elâzığ)* ***[Bak: Hangel 1, 2]***

Hangıl [*İs.*], Kova *(Malatya)* ***[Bak: Hangil]***

Hangırdamak [*F.*], **1.** Çirkin çirkin gülmek, kahkaha ile gülmek *(Yapıntı «Mut - İçel»; Samsun)* — **2.** Oynamak, zıplamak, cümbüş etmek *(Adana)*

Hangırdaşmak [*F.*], Birkaç kişi çirkin çirkin gülüşmek *(Durlaz «Ereğli - Konya»)* ***[Bak: Hangırdamak, 1]***

Hangır hangır [*Zf.*], Hakır hakır: **Hangır hangır güldü** *(Çorum)* ***[Bak: Hangırdamak 1, hangırdaşmak]***

Hangil [*İs.*], Kova: **Kız şu hangili kuyudan doldur da gel** *(Adana; Malatya)* ***[Bak: Hangıl]***

Hanıkmak [*F.*], Hazır olmak *(Civanyaylağı «Mersin [Aşiret]»)*

Hanımcık [*İs.*], Saka kuşu *(Ünye «Ordu»)*

Hanıt [*İs.*], Köy evlerinin üzerine kiremit yerine örtülen ve bedavra da denilen ince tahtaların yapıldığı ağaç: **Yarın ormana hanıt kesmeğe gideceğiz** *(Bayındır «İzmir»)*

Hanikmek [*F.*], Şımarık şımarık gülmek; şımarık şımarık gezip dolaşmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Hankırdamak [*F.*], **1.** Vara yoğa kahkaha ile gülmek *(Hisarcık «Kayseri»)* ***[Bak: Hankırmak]*** — **2.** Manda bağırmak *(Yamanlı «Saimbeyli - Seyhan»)*

Hankırmak [*F.*], *(Korkut köyü «Sivas»)* ***[Bak: Havkırdamak, 1]***

Hankırtı [*İs.*], Kahkaha *(Kızılhisar «Gaziantep»)*

Hankeli [*İs.*], *(Arpaçay «Kars»)* ***[Bak: Hangel, 1]***

Hanne [*İs.*], Küçük çukur: **Haydin, herkes birer hanne kazsın** *(Ortabereket «Ayaş - Ankara»)*

Hanön [*İs.*], Sofa: **Hanöndeki testiyi al da gel** *(Emet «Kütahya»)* ***[Bak: Honay, 3]***

Hanpas [*S.*], Hırsıza yataklık yapan; pezevenk *(Karacahisar «Milâs - Muğla»)*

Hant [*İs.*], **1.** Küçük bostan *(Rize)* — **2.** But kemiği: **Meyzinin biri ezan okurken düşmüş ve hantı çıkmış** *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* — **3.** Hudut, sınır : **Tarlanın hantını ileri geçmiş** *(Gezenek «Gülnar - Afyon»; Erzincan)*

Hanta [*İs.*], Yekpare ağaçtan oyulmuş dört kulplu tekne *(Bozlar «Burdur»)*

Hantal [*S.*], *(Bilecik; Maraş)* ***[Bak: Castal]***

Hantı [*S.*], Gürültücü, kalın kalın bağıran : **Hantının biridir, aman karışma** *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Hantılamak [*F.*], Fırsat gözetmek, bir şeyi kendine mal etmek için ardından koşmak *(Reis «Konya»)*

Hantıl hantıl [*Zf.*], Hırslı hırslı, şapır şupur: **Şu adam hiç doymak bilmez, ne versen hantıl hantıl yer** *(Konya)*

Hantuman [*İs.*], Felâket: **Biz olmasaydık onun işi hantumandı** *(Bayramiç «Gönen - Balıkesir»)*

Hanuç [*İs.*], Minare *(Ankara çevresi)*

Hanuk [*S.*], **1.** Hazıra konan, tembel *(Bengü «Bafra - Samsun»)* — **2.** İnatçı: **Bırak şu hanuk çocuğu** *(İzmir [Muh.])*

Hap [*İs.*], **1.** *(Erzurum; Kozan «Seyhan»; Mesudiye «Giresun»; Armudan «Kuruçay - Erzincan»)* **[Bak: Habetmek]** — **2.** Maden kömürünün vapur ambarına yığılması *(Zonguldak)*

Hapa [*İs.*], **1.** Kilim, halı *(Isparta)* — **2.** Atılan aşık kemiğinin oyunda çizgiye bir karıştan ziyade mesafede kalması *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Hapaç [*İs.*], Bacak arası *(Karadere, Toprakkale «Bahçe-Seyhan»)* **[Bak: Çenet, hapal 1]**

Hapahap [*Zf.*], Karşı karşıya, yüzyüze*(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Yozgat;* **Köprüde hapahap buluştuk :** *Mut «İçel»; Serik «Antalya»)*

Hapak [*İs.*], Hırka *(Boyabat köyleri «Sinop»)*

Hapal [*İs.*], **1.** Apış, bacak arası*(Kardere «Seyhan»)* **[Bak: Hapaç]** — **2.** Köpek yavrusu *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Haplamak [*F.*], Fırsat aramak *(Rize)*

Hapan [*İs.*], **1.** Bir avucun alacağı kadar toprak, kum, un, buğday gibi şeyler *(Kayapınar «Konya»)* — **2.** Büyük çuval *(Bakırdağ «Develi - Kayseri»)* — **3.** Tuzak *(Büyükkışla «Boğazlıyan - Yozğat»)* — **4.** [*S.*] **(Kar senesinde bir çok fıkara hapan kaldı :** *Maraş; Gaziantep)* **[Bak : Hapın 2, 3]** — **5.** İki avucun alabileceği mikdar *(Manisa; Süksün «Kayseri»)* — **6.** Yığma, doldurma *(Kürkcüler «Seyhan»)* — **7.** Delinen çuvallara vurulan yama parçası, yamalık; üzüm sepetlerinin üstüne örtülen örtü *(Gaziantep)*

Hapanlamak [*F.*], Avuçlamak *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* **[Bak : Hapazlamak]**

Hapap [*İs.*], Nalın*(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Kilis «Gaziantep»; Pazarcık «Maraş»)*

Hapas [*İs.*], **1.** İki avuç dolusu *(Homa «Çivril - Denizli»; İnebolu «Kastamonu»; Bolu; Akse «Uşak - Kütahya»; Çorum)* — **2.** Avuç içi *(Kastamonu)*

Hapaz [*İs.*], **1.** Bir avuç dolusu **(Bir hapaz pirinç:** *Afyon;* **Bir hapaz ot:** *Yozgat; Kayı, İnebolu «Kastamonu»; Kütahya; Gerede «Bolu»; Beyşehir «Konya»; Çankırı; Niksar «Tokat»; Lâdik «Samsun»; Sungurlu «Çorum»; İzmit «Kocaeli»; Safranbolu «Zonguldak»)* — **2.** İki avucun birleştirilmesinden hasıl olan şekil *(Isparta; Bağyaka «Finike - Antalya»; Kula, Gökyaka «Turgutlu - Manisa»; Sinop; Nevşehir «Niğde»; Eğrigöz [?]; Burdur)* — **3.** Tokat, sille **(Veliye öyle hapaz atmışlar ki burnundan kan gelmiş :** *İçel; Ereğli «Konya»; Toprakkale «Osmaniye - Seyhan»)* — **4.** Büyücek toprak veya taş parçası : **Karşıdan gelen papaz * Atarım ona hapaz** *(Çanakkale)* — **5.** Saçtaki ekmeği çevirmeğe yarıyan aygıt, bisleyeç *(Muğla; Acıpayam «Denizli»; Bozdoğan «Aydın»)*

Hapazlamak [*F.*], Avuçla almak, avuçlamak *(Ankara; Antalya; Hançerli «Samsun»; Kastamonu)* **[Bak : Hapanlamak]**

Hapek [*İs.*], Soğuk gelmemek için açılıp kapanan kapak *(Sivas)*

Hapen [*İs.*], Baca *(Erzincan)*

Hapenk [*İs.*], **1.** Eski evlerde pencere üzerlerine yapılan dolap *(Urfa)* — **2.** Baca kapağı *(İsmetpaşa «Malatya»)* — **3.** Tandır bacasının kapağı *(Erzurum; Erzincan)* — **4.** Dük-

kân kepengi *(Erzincan)* — **5.** Tavan penceresi *(Gaziantep ve dolayı)*

Hapetmek [*F.*], Küçük çocuk mamasını yemek: **Haydi yavrum sütünü hapet** *(Erzurum)*

Hap götüren [*İs.*], Büyük yaba *(Ergine «Bakacak», Çağış «Balıkesir»)*

Hapın [*S.*], **1.** Açık *(Trafşın «Develi-Kayseri»)* — **2.** Parasız: **Ahmet hapın kaldı** *(Hisarcık «Kayseri»)* — **3.** [*İs.*] Fakirlik, açlık, geçim darlığı: **Sermayesini kaybetmiş, hapın kalmış** *(Hamurcu, İncesu, Salkuma «Kayseri»)*

Hapır [*İs.*], Ormanın kesilmiş yerleri *(Adana, Seyhan)*

Hapırcın [*S.*], Birdenbire sevinen *(Kasaba «Kaş - Antalya»)*

Hapırdamak [*F.*], Atlamak, sıçramak *(Hediyeli «Kandıra - Kocaeli»)*

Hapır hapır [*Zf.*], Çabuk çabuk *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Hapisa [*İs.*], Üzüm veya dut şırasından yapılan pestil şeklinde katı ve dört köşe kesilmiş çerez *(Maraş)*

Hapişik [*İs.*], Pide *(Konya)*

Hap kaldıran [*İs.*], *(Bozcaada «Çanakkale»)* ***[Bak: Hapkapan]***

Hapkapan [*İs.*], Elma, armut ve ayva gibi meyvaları toplamak için ucuna sırık çakılmış avuç biçiminde ağaçtan bir aygıt *(Ankara)* ***[Bak : Cımbırt, 2]***

Hapmak [*F.*], Yıkılmak, çökmek *(Almus «Tokat»; Haymana «Ankara»; Kisenit «Feke - Seyhan»)*

Hoppak [*İs.*], **1.** Takunya *(Küpeli «Sarıoğlan - Kayseri»)* — **2.** Çocuk yemeği *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)*

Happan [*İs.*], Kuş tuzağı *(Cebelibereket «Seyhan»)*

Hapsar [*İs.*], *(Ürgüp «Kayseri»)* ***[Bak: Apsar]***

Hapsut [*İs.*], *(Koyulhisar «Giresun»)* ***[Bak: Apsut]***

Haptek [*İs.*], Çabuk, acele: **Haptek şu işi bitir** *(İmranlı «Şile - İst.»)*

Hapuçlamak [*F.*], Avuçla mıncıklamak, hamur yuğurmak *(Ayancık ve çevresi «Sinop»)*

Hapul [*İs.*], Çer çöpten ibaret gübre *(Kozlu «Zonguldak»)*

Hapur [*İs.*], Harap ormandan yapılan tarla *(Adana «Seyhan»)* ***o-pur]***

Hapuşa [*İs.*], Maşrapa *(Yamanlardağı «İzmir»)*

Hapza [*İs.*], Birkaç sene sürülmemiş tarla *(Ayaş «Ankara»)*

Har [*İs.*], **1.** Aşısız meyva: **Har dut** *(Nevşehir «Niğde»)* — **2.** Defne *(Kadirli «Adana - Seyhan»)* — **3.** [*S.*] Suyunu çekmiş, kurumuş, kızarmış *(Ahlat «Bitlis»)* — **4.** Dantela *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)* — **5.** Atların rahvan yürüyüşü *(Kurucaova «Malatya»; Koyuneviköyü «Kozan - Seyhan»)* — **6.** Bağ, bahçe ve bostanlara ârız olan küflenme hastalığı *(Köşker «Kırşehir»; Üçem «Bâlâ - Ankara»)*

Haraba [*S.*], Kabak *(Trabzon)*

Haraç [*İs.*], Keçiboynuzu, harnup *(Ağzıkaraca «Kozan - Seyhan»)*

Haraf [*İs.*], Lodos esmesi, havanın ısınması *(Rize)*

Harama [*İs.*], Tencere *(Simav «Kütahya»)* ***[Bak: Hereni]***

Haran [*S.*], **1.** Çok geniş: **Entarim haran olmuş; haran kap** *(Ahlat «Bitlis»)* — **2.** [*İs.*] Büyük tencere *(Kayseri)* ***[Bak: Harama, hereni]***

Harana [*İs.*], **1.** Tencere *(Yürükler, Kalanköy, Demirliarifler «Tavşanlı»,*

Kütahya; Kula «Manisa»; Eğrigöz [?]; Isparta; Denizli; Çamaltı, Bergama, Menemen, İzmir; Balıkesir; Serik «Antalya») [Bak: Harama, haranı, hereni] — **2.** Büyük kazan *(Urla «İzmir»; Bursa [Muh.]; Bıyıkali köyü «Tekirdağ [Muh.]»)* — **3.** Küçük kazan *(Gökkaya «Turgutlu - Manisa»; Kastamonu; Reyhan «Bursa»)*

Haranda [*İs.*], Liyen: **Yarın çamaşır yıkayacağız harandayı al da gel** *(Turgutlu «Manisa»)*

Haranga [*İs.*], Büyük delik, oyuk: **Dıvarı oya oya haranga etmişler** *(Ankara [Muh.])*

Haranı [*İs.*], **1.** Büyük tencere, kuzu tenceresi *(Küplü «Kavaklı - Edirne»; Akşehir «Konya»; Demirci «Manisa»; Çanakkale; Eskişehir; Çine, Aydın; Şahin «Malkara - Tekirdağ»; Hacılar «Isparta»; Haymana «Ankara»; Denizli; Orhanlar «Balye - Balıkesir»; Kız köyü «Bucak - Burdur»; Sandıklı, Bolvadin «Afyon»; Çapak «Torbalı - İzmir»)* — **2.** İki kulplu küçük kazan *(Edirne; Karaoğlanlı «Manisa»; Mut «İçel»; İncirli «Bilecik»; Gürün, Sivas; Denizli; Ağzıkaraca «Kozan - Seyhan»; Bodrum, Ula «Muğla»; İzmir; Malkara, Tekirdağ; Senirkent «Uluborlu», Isparta; Karaman, Ermenak «Konya»; Alucra, Giresun; Arapkir «Malatya»; Karacasu «Aydın»)* — **3.** Büyük kazan *(Bayraklı «Mesudiye-Giresun»; Samsun; Ünye, Bayadı «Ordu»; Ankara; Muğla; Darende «Malatya»; Bozkır «Konya»)*

Haranlamak [*F.*], Hayvan kızmak *(Mart «Çankırı»)*

Haranlı [*İs.*], **1.** Çamaşır kazanı *(Alaçam [?]; Emet «Kütahya»; Konya) [Bak: Haranı, 2]* — **2.** Büyük tencere *(Hacımahmut «Emet - Kütahya»; Adala «Salihli-Manisa») [Bak: Haranı, 1]*

Haranti ve **Harantı** [*İs.*], Tencere *(Kastamonu) [Bak: Haranı, 1]*

Harata [*İs.*], Karşılıklı görüşme, lâfatma; şakalaşma *(Eğrigöz «Kütahya»; Eskişehir; Yalvaç «Isparta»; Karacabey «Bursa [Muh.]»; Demirci «Manisa»; Harput «Elâzığ»; Diyarbakır)*

Haraza [*İs.*], **1.** Sığır ödünde meydana gelen ve sarılık hastalığına karşı kullanılır bir taş *(Bolu ve çevresi)* — **2.** Biçimi öde benziyen ve sığır ciğerinden çıkan hassalı bir madde *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **3.** Çok semirmiş hayvanların kalbi etrafında teşekkül eden besleyici, yağlı madde *(Niğde)* — **4.** Bir sene evvel biçilirken tarlaya dökülen tohumların ertesi sene kendiliğinden yetişmiş yeşil filizleri *(Ahmetli «Turgutlu - Manisa»)* — **5.** Kavga, gürültü, fesat: **Bu adam ortalığa yene haraza çıkardı** *(Yürük köyü «Safranbolu - Zonguldak») [Bak: Halaza]* — **6.** Alındırma, kızma, hınç: **Çocuğun öldü de harazan geçti mi ?** *(Konya)* — **7.** Her taraf *(Ayaş «Ankara»)* — **8.** Sar'a: **Zavallının harazası tutmuş baygın yatıyor** *(Konya)*

Haraza çıkarmak [*F.*], Kavga çıkarmak, gürültü yapmak *(Çankırı)*

Harazalı [*S.*], **1.** Hırçın *(Boyabat «Sinop»)* — **2.** Yaramaz, muacciz: **Harazalı çocuk; harazalı komşu** *(Ankara [Muh.])* — **3.** Sar'alı *(Konya)*

Harazan [*İs.*], **1.** Pullukların önünde bulunan küçük tekerlek *(Kars)* — **2.** Kağnı arabalarında öküzleri sürmeğe

yarıyan övendire *(Erciş «Dörtyol - Hatay»)*

Harba [*İs.*], Tekerlek çamurunu kazımak üzere kullanılan bir aygıt *(Hayrabolu «Tekirdağ»)*

Harbada [*S.*], Çok büyük *(İçel)*

Harbala [*İs.*], Gırepten işlenmiş feracemsi entari *(Bergama «İzmir»)*

Harbalı [*İs.*], **1.** Kadife üzerine gümüş telle işlenmiş gelin entarisi *(Ankara; Gelibolu «Çanakkale»)* ***[Bak: Harbala, bindallı]*** — **2.** Fistan *(Ankara)*

Harca [*İs.*], Sık ve ufak salkımlı bir çeşit kırmızı üzüm *(Iğdır «Kars»)*

Harci [*İs.*], Fasulya sırığı *(Mollaveyis «Çoruh»)*

Harçi [*İs.*], Fasulya sırığı *(Rize)*

Harda [*İs.*], Kıldan yapılan yaygı veya hayvan çulu *(Dengere «Burdur»)*

Hardalaşmak [*F.*], Çocuklar güreş taklidi yapmak *(Kayseri)*

Hardamsamak [*F.*], Ağaç, çürümeğe yüz tutmak *(Kumarlar «Bayramiç-Çanakkale»)*

Harduma [*İs.*], Kiremit yerine kullanılan ince tahta *(Çingit «Pazar - Rize»)*

Hareke [*İs.*], *(Akçalıuşağı «Seyhan»)* ***[Bak: Çoturuk, 1]***

Harel [*İs.*], Büyük sepet, küfe *(Giresun)* ***[Bak: Bardan]***

Hareze [*İs.*], Taştan oyulmuş kuyu bileziği, ağızlık taşı*(Kilis «Gaziantep»; Maraş)*

Harhama [*İs.*], Kuvvetli sel *(Kayalı «Beyşehir - Konya»)*

Harhur [*İs.*], Nargile *(Malatya)*

Harıldak [*İs.*], Çağlıyan *(Alibeyhüyüğü «Çumra-Konya»; Alibeyli «Manisa»)* ***[Bak: Gürleyik]***

Harılma ve **Harma** [*İs.*], Yapıların üzerine atılan ağaç *(Erzurum)*

Harız [*İs.*], Bir kaç sene ekilmiyen arazi *(Balıkesir; Kelgin, İsgöbü, Zincidere, Bakırdaği, Tuzhisar «Bünyan-Kayseri»)*

Harik [*İs.*], Nezle, bronşit *(Braskiğ «Erzincan»)*

Harkalat [*İs.*], Sepet *(Soğukpınar «Bursa»)*

Harkıldamak [*F.*], Fazla ses çıkarmak, bağırmak: **Ali harkıldayarak güldü** *(Ahlat «Bitlis»)*

Harkıt [*S.*], Çürük, viran, kırık, bozuk, herşeyin eskimiş kısmı *(Ereğli «Konya»; Yozgat; Hisarcık köyü «Kayseri»)*

Harkus [*İs.*], Saban izi *(Tercan «Erzincan»; Kelkit «Gümüşane»)* ***[Bak: Argus, baran 2]***

Harkut [*S.*], Obur *(Demirşeyh «Sungurlu - Çorum [Muh.]»)*

Harlak]*İs.*[, **1.** Harıltı ile akan su, çağlayan *(Boynuyoğun «Seyhan»; Örencik, Dadanı «Bolu»; Akşehir «Konya»; Işıklı «Çivril - Denizli»; Kastamonu; Sücüllü «Yalvaç - Isparta»; Akviran «Burdur»; Görece, Urla «İzmir»; Sarılar «Nallıhan - Ankara»; Konya)* — **2.** Bir düziye, durmadan akan çeşme *(İzmir ve çevresi köyleri)* — **3.** Irmağın evvelce geçip çekildiği yataklardan meydana gelen tarla *(Kaklıç köyü «Menemen - İzmir»)*

Harlaka [*İs.*], Su yolu, ev avlularında olan su deliği *(Alkaran «Çumra - Konya»)*

Harlamak [*F.*], **1.** Ateş veya kuru ot gibi şeyler birden parlamak *(Kastamonu; Gemlik«Bursa»; Devrek «Zonguldak»)* — **2.** At, boğazından veya burnundan hırıltılı ses çıkarmak : **Altında atı harlar * Belinde kılıç parlar** *(Kozan «Seyhan»)*

Harlanmak [*F.*], Çiçekler solmağa yüz tutmak: **Güller harlanmış** *(Erzincan)*

Harlayık [*İs.*], Çağlıyan *(Denizli; Doğla «Karacabey - Bursa»; Tutluca «İnönü - Bilecik»)* **[Bak: Gürleyik]**

Harma [*İs.*], Bazı eski yapılarda kırılmak üzere bulunan çatı ağaçlarının altına vurulacak direğe başlık olarak konulan parça, destek *(Iğdır «Kars»)*

Harman [*İs.*], Tepe *(Kalkan «Kütahya»)*

Harmanda [*İs.*], Uşak, hizmetçi *(Bahçe, Kadirli «Seyhan»; Maraş)* **[Bak: Tutma]**

Harmandal [*S.*], Kervan başının yanında bulunan uşak: **Bir vakitler kırk harmandalım vardı, kırkı da birbirine yardı** *(Gerdan «Adana»)*

Harmanlamak [*F.*], Ayın etrafında hâle meydana gelmek, ay ağıllanmak *(Kemah «Erzincan»)*

Harmanlaşmak [*F.*], *(Konya; Adana)* **[Bak: Harmanlamak]**

Harmı [*İs.*], **1.** Tomruk *(Erzincan)* — **2.** Kiriş [tahta] *(Erzincan)*

Harmut [*İs.*], **1.** Çorbaya karıştırılan unlu su *(Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Ilık su *(Erzincan)*

Harmutlamak [*F.*], Soğuk suya sıcak, sıcak suya da soğuk katarak mutedil hale getirmek *(Şebinkarahisar «Giresun»; Erzurum; Erzincan; Gümüşane)*

Haroda [*İs.*], Damların akmaması için mertekler arasına konulan ve üzeri toprakla örtülen çalı, talaş gibi şeyler *(Kelkit «Gümüşane»)*

Harpıtmak [*F.*], Tıkına tıkına, zorla yutmak *(Ordu)*

Harpıza [*İs.*], Düşmanlık *(Saraycık «Kütahya»)*

Harputça [*İs.*], At, sığır, davar gibi hayvanların sulanması için kuyuların veya çeşmelerin yanında bulunan ağaç oluk *(Bayralar, Elmalı «Antalya»)*

Harsa [*İs.*], Hırs, hınç; asabiyet *(Çerkeş «Çankırı»; Burdur)*

Harsıkma [*İs.*], Canını sıkma, kendi kendini üzme *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)*

Harsıkmak [*F.*], Üzülmek: **Bu işden dolayı çok harsıkma** *(Manavgat «Antalya»)*

Hart [*İs.*], **1.** Manevî kuvvet: **Hartı geçti = manevî kuvveti kırıldı** *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)* — **2.** Havuç *(Adana; Maraş)*

Hartama [*İs.*], **1.** Kiremit yerinde kullanılan veya kiremit altına konulan yarma tahta *(Maçka, Trabzon; Şebinkarahisar, Tirebolu «Giresun»; Sivas; Sinop; Samsun; Boğazlıyan «Yozgat»; Zile «Tokat»)* — **2.** *Bir* metre uzunluğunda çıta tahtası *(Samsun; Ordu)*

Hartamacı [*S.*], Beygir hırsızı *(Yağcı köyü «Balıkesir [Muh.]»)*

Hartı [*İs.*], **1.** Harmanda taneleri toplamağa yarıyan sıyırgı *(Türkbeyli «Mengen - Bolu»)* **[Bak: Gelberi]** — **2.** Hayvan derisinin en ince yeri *(Sinop)* — **3.** İplik eğrilirken örekenin başına dolanan yün veya pamuğu tutturmak için üzerine sarılan enli kayış şeklindeki deri parçası *(Kaleyaka «Perşembe - Ordu»; Çankırı)* — **4.** Palto *(Erzurum)* — **5.** [*S.*] Kalın, sert: **Bu kumaş çok hartıdır** *(Konya)* — **6.** Asker kaputu *(Bayburt «Gümüşane»)* — **7.** Delinen çarıklara yama olarak kullanılan deri, gön parçası *(Gebeme «Mesudi-*

ye - Giresun») — **8.** [*S.*] Eski palto *(Köse «Kelkit - Gümüşane»)*

Hartı geçmek [*F.*], İş yapmak kabiliyetini kaybetmek: **Hartı geçmiş ihtiyar** *(Mara «Saimbeyli-Seyhan»)*

Hartık [*İs.*], Deve yavrusu *(Erzurum)*

Hartıl [*İs.*], Duvarı sağlam tutturmak için aralarına konulan ağaç, hatıl *(Ordu)*

Hartına [*İs.*], Patates *(Hocalar «Hadımköy - Konya»)*

Hartlap [*İs.*], **1.** Koca yemişi *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Deliklitaş «Balye - Balıkesir»)* — **2.** Akgürgene benzer meşe ağacı *(Urfa)* — **3.** Sel yarıntısı, taş kovuğu *(Karadiken «Tarsus - İçel»)*

Haru [*İs.*], Ağaç saban *(Hemşin «Pazar - Rize»)*

Haruza [*S.*], Kavgacı, ona buna çatan [adam] *(Çerkeş «Çankırı»)*

Has [*İs.*], **1.** Marul *(Urfa; Ankara; Diyarbakır; Gaziantep; Maraş)* — **2.** Duvar *(Yozgat)*

Hasavan [*İs.*], Üstüne dut silkilen büyük çarşaf *(Harput «Elâzığ»)*

Hasek [*İs.*], **1.** Ham meyva, ham dut *(Harput «Elâzığ»; Çemişgezek «Tunceli»; Erzincan)* — **2.** Her çeşit hayvan hastalığı *(Pekün «Kelkit - Gümüşane»)* — **3.** [*S.*] Dertli **(Şu adam hasektir** *: Merzifon «Amasya»; Tokat; Sivas)*

Hasgal [*İs.*], Yarı olmuş meyva *(Erzincan)*

Hasıl [*S.*], **1.** Çok ve çabuk iş gören, hamarat *(İzmir [Muh.]; Edirne [Muh.]; Bursa [Muh.]; Çanakkale)* — **2.** [*İs.*] Başak tutmağa başlamış arpa*(Turhal «Tokat»; Silifke «İçel»; Ağrakos «Suşehri - Sivas»; Mormat «Ezine-Çanakkale»; Amasya [Muh.]; Bâlâ «Ankara»; Denizli; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Çakırlar «Akşehir - Konya»)* — **3.** [*İs.*] Başak tutmuş yeşil ekin *(Şebinkarahisar «Giresun»; Samsun)* — **4.** [*İs.*] Ocak, tandır *(Velîisa «Niğde»)* — **5.** Şişman, toplu [adam] *(Ada «Edirne»)* — **6.** [*İs.*] Çarık *(Erzincan)* — **7.** Şaplanmış çarıklık gön *(Erzurum)*

Hasıllamak [*F.*], Temizlemek **(Buğdayı hasılladın mı ?** *Boyabat «Sinop»; Kargı «Tosya - Kastamonu»; Dikenli «Çankırı»)*

Hasıllanmak [*F.*], Tarlada toprak iyice işlenmek *(Mardar «Bafra - Samsun»)* **[Bak: *Tarazlamak*]**

Haskar [*S.*], Olmağa başlıyan meyva: **Haskar erik** *(Erzincan)*

Hasmıhan [*İs.*], Dağlarda bulunan yaban eriği cinsinden ve fındıktan küçük kırmızı meyva veren bir ağaç *(Sivas)*

Haspa [*N.*], *(Bor, Nevşehir, Bereketli, Niğde)* **[Bak: Daylı, 1]**

Haspir [*İs.*], **1.** Yemeklerde kullanılan ve safrana benziyen bir otun verdiği çiçek *(Urfa)* — **2.** Buğday karıştırılıp kavrularak yenilen ve ayçiçeği tohumundan küçük olan içi yağlı bir tohum, carthamus, tinctarimus *(Kayseri; Gaziantep)*

Hassek [*S.*], Sürü ile gidemiyen hasta davar *(Ihlara «Aksaray», Ortaköy «Niğde»)*

Haş [*İs.*], **1.** Koyun ve sığır işkembesi *(Kemaliye «Malatya»; Divriği «Sivas»)* **[Bak: Art]** — **2.** Çekirdekli kayısı kurusu *(Ahlat «Bitlis»)*

Haşak [*İs.*], Pislik, çörçöp, kırıntı, toztoprakla karışık pislik *(Dere köy «İnegöl - Bursa [Muh.]»)*

Haşal [*İs.*], **1.** Hamlamış at veya mer-

kep, çevik olmıyan hayvan *(Köşker «Kırşehir»; Yusufeli «Çoruh [Muh.]»; Hasankale «Erzurum»)* — **2.** [*S.*] Soluğan at *(Amasya)* — **3.** [*S.*] Ham meyva *(Adana)*

Haşaldak [*İs.*], Yonga *(Oğlacıklar «Boyabat - Sinop»)*

Haşat [*İs.*], **1.** Beş on hayvanın bir arada bulunması *(Ermenak «Konya»; Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»)* — **2.** [*S.*] Darmadağın olmuş, berbat, çiğnenmiş, kıvrılmış bozuk, işe yaramaz (**Otomobil devrilmiş, haşat olmuş:** *Zencidere, Develi «Kayseri»; Menemen «İzmir»; İncirli «Yozgat»; Zile «Tokat»; Çorum)* — **3.** Ehlî hayvan *(Gilindire [?])* ***[Bak: Çarhıt, çarkıt, barkıt]***

Haşat olmak [*F.*], Hurdehaş olmak: **Otomobil altında bacağı haşat olmuş** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Haşel [*İs.*], Yonga, talaş *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Haşetli [*S.*], Yollu, çubuklu bez ve kumaş *(Malatya)*

Haşı [*İs.*], Çamaşırı kaynatma: **Çamaşırları haşıya koy** *(Kürtköy «İst.»)*

Haşıl [*İs.*], **1,** Mısır, buğday, yahut nişastadan su ile karıştırılmak ve özemek suretiyle pişirilen aş *(Şebinkarahisar, Giresun; Aksaray; Isparta; Erzincan; Şiran «Gümüşane»; Kaleyaka «Perşembe - Ordu»; Erzurum; Artvin)* — **2.** Fırından çıkınca ekmeğin üstüne sürülen unlu bulamaç *(Beypazarı «Ankara»; Bolu; Antalya)* — **3.** Dokunacak iplikleri tezgâha vermezden evvel iplikleri düzgün çıkartmak için batırılan unlu veya çirişli su *(Niğde; Antalya; Kadıköy «Sarayköy - Denizli»; Muğla; Gaziantep; Karaman «Konya»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **4.** Yemiş, meyva *(Karabağ «Bolvadin - Afyon»)* — **5.** Kavun *(Çarşamba «Samsun»)*— **6.** Bulgur veya buğday *(Lâpseki «Çanakkale»; Ağrı; Ardahan, Arpaçay «Kars»; Tokat [Muh.]; Balçuva «İzmir»; Gümüşane; Erzurum)* — **7.** Pilâv *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **8.** Buğday haşlaması *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)* — **9.** Pürüz, kırtış: **Toprakla oynadığın için ellerin haşıl olmuş** *(Çankırı)*

Haşım [*S.*], Acemi, toy *(Gaziantep; Uşak «Kütahya»)*

Haşkü [*İs.*], *(Erzincan)* ***[Bak: Haçki]***

Haşlak [*S.*], **1.** Sıcak rüzgâr tesiriyle kuruyup ince kalan hububat tanesi *(Çakır köy, Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Rize)* — **2.** [*İs.*] Külhanbeyi, ipsiz *(Çankırı; Bursa)* — **3.** Kötü, fena (**Haşlak öküz:** *Yağcıköy «Susığırlık - Balıkesir»; Kurşunlu «Gölpazarı - Bilecik»)* — **4.** Sıska, büyümemiş : **Oğlaklara iyi bak ki haşlak olmasın** *(Çavuşköy «İnegöl - Bursa»)* — **5.** Fakir *(Yozgat)* — **6.** Mahcup *(Yozgat)* — **7.** Sıcak: **Bugün hava bir az haşlak** *(Rize)*

Haşlı [*S.*], Sıcak: **Bu yemek oldukça haşlı** *(Rize)*

Haşul [*İs.*], **1.** Mahsulü alındıktan sonra, hayvanlara yedirilen sebze tevekleri *(Bozoğlu «Çerkeş - Çankırı»)* — **2.** Suyu alınmış meyva posası *(Kastamonu)*

Haşulga [*İs.*], Bulgurlu lâhana yemeği *(Çerkeş «Çankırı»)*

Haşuş [*S.*], Hararetli *(Mollaveyis «Çoruh»)*

Haşvat [*S.*], Dişsiz [kimse] *(Kuzyaka «Kastamonu»)*

Haşye [*İs.*], Ev ve mutfak eşyası *(Şahmelik «Kayseri»)*

Hata [*İs.*], **1.** Şalvar *(Ankara)* — **2.** Büyük anne *(Kemah «Erzincan»)*

Hatak [*S.*], Kaba, yuvarlak: **Hatak çocuk** *(Reşadiye «Gerede - Bolu»)*

Hatal [*S.*], **1.** İhtiyar koyun *(Kızılveren «Kocaeli»)* — **2.** Sürü ile yürüyemiyen zayıf hayvan, koyun *(Tomarza «Kayseri»)*

Hatap [*İs.*], **1.** Semerlerin ve bilhassa deve semerinin dayanması için iki tarafına konulan ağaç parçaları *(Solmaz «Tavas - Denizli»; Kayseri; Sungurlu «Çorum»; Hacılar «Isparta»; Kula «İzmir»; Civanyaylağı «Mersin», Silifke «İçel»)* — **2.** Deve çanı *(Zıvarık «Konya»)* — **3.** Koyunların boynuna takılan küçük çan *(Meydanlı «Saiteli - Konya»)*

Hatar [*İs.*], Odun yığını; toprak yığını **(Kuyudan bir hatar toprak çıktı:** *Gündoğdu «Bursa [Muh.]»; Dursunbey «Balıkesir»; Akseki «Antalya»)*

Hatayra [*İs.*], Senesinde sürülemiyerek ertesi seneye kalan sap yığını *(Nar «Nevşehir - Niğde»)*

Hatekin [*Zf.*], Pek çabuk: **Bu çorba hatekin soğumaz** *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Kösereli göçebesi]»)*

Hatıl [*İs.*], **1.** Çeşme yalağı, oluk *(Özburun «Bolvadin - Afyon»; Kayı köyü, Gönen «Isparta»)* — **2.** Hayvan yemliği *(Isparta; Gönen «Balıkesir», Haymana «Ankara»; Atlasköyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Nevşehir «Niğde»)* — **3.** Orman içinde büyük odunların bulunduğu yer: **Bizi hatıla götürdü** *(Abalar «Edirne»)* — **4.** Üzüm ezmeğe yarıyan tekne *(Sandıklı «Afyon»)* **[Bak: Oyalak]** — **5.** Havuç *(Himmetli «Niğde»)* — **6.** Et tahtası *(Zonguldak)* — **7.** Düver de denilen kereste *(Kütahya)*

Hatındöşeği [*İs.*], Koza tarlasında bazlama gibi toprağın yüzüne yayılan ve mercimek çiçeğinden küçük çiçeği olan bir nevi ot *(Adana «Seyhan»)*

Hatırıp [*İs.*], Saban okunu boyunduruğa iliştiren ağaç çivi *(Yenice, Maraş; Pınarbaşı, Kayseri; Bürhan köyü, Mersin «İçel»; Kozan, Seyhan)* **[Bak: Dedevli]**

Hatik [*İs.*], Taze kaynatılmış bulgur *(Muş; Bitlis; Diyarbakır)*

Hatlağan [*İs.*], Ağaçkakan kuşu *(Durhanlı «Ereğli - Konya»)*

Hatma [*İs.*], İnsanların başında ceviz şeklinde meydana gelen kabarcık, ur *(Sungurlu «Çorum»)*

Hatnene [*İs.*], Büyük anne *(Trabzon [bir Kerküklüden])*

Hatul [*İs.*], Yerden kaynıyan su *(Karaoba (?) [Muh.])*

Havak [*İs.*], *(Çeşme «İzmir»)* **[Bak: Avak, 1]**

Kavaklamak [*İs.*], Yara azmak, ıztırap vermek *(Ermenak «Konya»)* **[Bak: Havakmak]**

Havakmak [*F.*], Açık bırakılan yara kızarıp şişmek *(Seyhan; Buluklu «Mersin - İçel»; Akçaköy, Gaziantep)* **[Bak: Havaklamak]**

Havaksamak [*İs.*], *(Ankara [bir Kıbrıslıdan])* **[Bak: Havakmak]**

Haval [*İs.*], Yemenileri kalıba çekmek ve kalıpta yüz ve kenarlarını düzeltmek için kullanılan demir veya ağaç aygıt *(Ezine «Çanakkale»; Gerze «Sinop»)*

Havana [*İs.*], Alâimisema: **Havana belirdi** *(Güzelsu «Akseki - Antalya»)*

Havankmak [*E.*], Yara, bere, kırık çıkık azarak ıztırap vermek *(Göndürle «Isparta»; Reis «Konya»; Çal «Denizli»)*

Havar ve **Avar** *(Konya)* [*İs.*], **1.** Bahçe, bostan *(Keskin, Bahşılı, Ankara; Hasandede, Kırşehir; Ünye, Ordu)* — **2.** Yaygara, gürültü *(Şebinkarahisar, Giresun)* — **3.** Çemkirmek, karşı gelmek *(Erzincan)* — **4.** Bir vak'ayı büyüterek bağırmak suretiyle herkesi etrafına toplamak *(Erzurum)*

Havara [*İs.*], **1.** Kireç badanası *(Kilis «Gaziantep»)* — **2.** Yumuşak yapı taşı *(Urfa; Maraş; Gaziantep)*

Havar etme [*İs.*], Bir vak'ayı büyüterek bağırmak suretiyle herkesi etrafına toplama, imdat isteme *(Erzurum)*

Havarı [*İs.*], Sebze, göveri: **Bahçeye havarı ekdim** *(Gümele «Söğüt - Bilecik»)*

Havaza [*İs.*], Kuşların soğuktan uçamaz hale gelmesi: **Bu kış kuşlar havaza oldular** *(Manavgat «Antalya»)*

Havcarlamak [*F.*], Erimek *(Gödene «Finike - Antalya»)*

Havçar [*S.*], Bozuk, çürük [meyva] *(Çakırlar «Akşehir - Konya»)*

Havdarlamak [*F.*], Fena lâkırdı söylemek *(Çetmi «Akşehir - Konya»)*

Havdıra [*İs.*], Sapanla yapılan taş dövüşü *(İncesu «Kayseri»)*

Havıdı [*İs.*], İki yaşını bitiren deve *(Hortu «Ereğli - Konya»)*

Havıkmak [*F.*], Yara hava alıp şişmek *(İncirli «Yozgat»; Çakallı «Seyhan»)*

Havır [*İs.*], Tabaklanmış boyasız koyun derisi: **Postalın iç astarı havırdandır** *(Kilis «Gaziantep»)*

Havırdaşmak [*F.*], Lüzumsuz yere gürültü yapmak: **Ali herkesle havırdaşmasını sever** *(Konya)*

Havış [*İs.*], Avlu *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Diyarbakır; İst.;* **Bu gece havışta yattık:** *Kilis «Gaziantep»)*

Havıt [*İs.*], **1.** Deve semeri *(Köy «Kayseri»; Gaziantep; Göçer köyü «Konya»;* **Devenin havıtı eskimiş:** *Yapıntı «Mut - İçel»)* — **2.** Irmaklarda odun nakletmek için yapılan su bendi *(Epçeler «Bursa»)*

Havkalamak [*F.*], **1.** Uvalamak: **Şu çamaşırları havkalayıver** *(Sungurlu «Çorum»)* — **2.** Bir adama saldırmak ve haykırmak **(Herife bak kuduz gibi havkalıyor:** *Taşpınar «Aksaray - Kütahya»; Konya)* — **3.** Yakalamak, tutmak: **Çocuk saçımı havkaladı** *(Sungurlu «Çorum»)*

Havkalı [*S.*], Sünepe kimse *(Kırşehir)*

Havlangaç [*İs.*], Köpek *(Kastamonu)*

Havlatma olmak [*F.*], At soluğan olmak *(Yusufeli «Giresun [Muh.]»)*

Havlez [*İs.*], İki yaşındaki çocuk *(Fili köyü «Biga - Çanakkale [Muh.]»)*

Havsak [*İs.*], Kestane *(Bafra «Samsun»)*

Havşa [*İs.*], Rende bıçağını sıkıştırmak için çakılan ağaç *(İst.; Edirne)*

Havşık [*S.*], Sütü çekilmiş hayvan: **—Bu inek sağılıyor mu?—hayır havşıktır** *(Erzincan)*

Havt [*İs.*], Ağaç veya taştan yapılmış su yalağı *(Şahmelik «Kayseri»; Bektaşlı köyü «Yozgat»; Mucur «Kırşehir»; Hadım, Mastat «Karaman», Hortu «Ereğli - Konya»; Sarımbey «Çorum»)* **[Bak: Haft, 1]**

Havuç [*İs.*], **1.** Kızartılan nişasta üze-

rine bal dökülerek yapılan tatlı *(Balcalı, Boyacılı «Çarşamba - Samsun»)* — **2.** Deriyi sertleştirmek için kaynatılmış palamut ve somak suyu *(Muğla)* — **3.** Bahçe *(Tekkeikebir «Ereğli - Zonguldak»)*

Havudu [*İs.*], Üç yaşına girmiş, yeni semer vurulan deve yavrusu *(Yeniköy «Ereğli - Konya»; Çukurkuyu «Bor - Niğde»)*

Havuk [*İs.*], **1.** Yaranın su alarak azması *(Rumkuş «Seyhan»)* — **2.** [S.] Kolay, ehven *(Güney, Boldan «Denizli»)* — **3.** Ağaçtan yapılmış çeşme yalağı, oluk *(Hisar «Sarayköy - Denizli»)*

Havukmak [*F.*], Yara hava alarak azmak, iltihaplanmak *(Aksaray «Niğde»; Köşker «Kırşehir»; Ereğli «Konya»)*

Havuksınmak [*F.*], Yenilen, yahut korkutulan kimseye veya hayvana tahakküm etmek istemek *(Karsavuran «Saimbeyli - Seyhan»)*

Havuş [*İs.*], Ev avlusu *(Kilis «Gaziantep»)*

Havut [*İs.*], **1.** Su kaynağı *(Yayla köyü, Karaburun «İzmir»)* — **2.** Suları biriktirmek için açılan çukurlar *(Çardı köyü «Orhaneli - Bursa»; Konya; Ayvacık «Turgutlu-Manisa»)* — **3.** Hayvanların yem yediği ağaç oluk *(Seyhan)* **[Bak: Havzan]** — **4.** İçinde üzüm çiğnenilen taş oluk *(Kırşehir; Sinop; Kızılcahamam «Ankara»)* — **5.** Çeşme yalağı *(Sirkeli, Çubuk «Ankara»; Gödelen, Sille «Konya»; Tokat)* — **6.** [S.] Ağzında dişi olmıyan [adam] *(Samrı köyü, Söğüt «Bilecik»)* — **7.** Her nevi kavrulmuş hububat unu, kavut *(Kayseri)*

Havut delen [*İs.*], Danaburnu denilen böcek *(Ahmetçe köyü «Çanakkale»)*

Havveli [*İs.*], Çocukları korkutmak üzere söylenilen muhayyel hayvan, umacı *(Seydişehir «Konya»)*

Havyar [*İs.*], Üzüm çubuklarının çiçek açmadan evvelki hali *(Niğde)*

Havzal [*İs.*], **1.** Kömür tozu (**Bu kömür çok havzallı:** *Pasinler «Erzurum»; Eskişehir; Akseki «Antalya»)* — **2.** Küçük taşlı, kumlu toprak *(Sarıköy «Merzifon - Amasya»)* — **3.** Mısır yaprağı *(Tanrıvermiş köyü «Mecitözü - Çorum»)*

Havzalamak [*F.*], Örmek *(Ankara)*

Havzan [*İs.*], İneklerin su içtikleri ağaç veya taş tekne *(Hemşin «Çoruh»)* **[Bak: Havut, 3]**

Havzar [*İs.*], Elenen şeylerin kötüleri, kalbur artığı, elenti *(Zile «Tokat»)* **[Bak: Havzal, 1]**

Haya [*Ed.*], Evet *(Umurlu «Aydın»; Adana; Denizli)*

Hayan [*İs.*], Biçilmiş tarla *(Erzincan)*

Hayasımak [*F.*], Pişmekte olan yemek veya sebzenin ateşi yavaşladığından kaynaması durarak yemeğin rengi ve tadı bozulmak: **Ocağı yak, yemek hayasır** *(Ulubey, Boztepe «Ordu»)*

Hayat [*İs.*], **1.** Avlu *(A.)* — **2.** Sofa *(G. A.; C. A.; O. A.; Şm. A; Edirne)* — **3.** İki veya üç yanı açık, üstü kapalı yer *(Kastamonu; Bâlâ «Ankara»; Yozgat; Trabzon; Bahçe «Seyhan»; Develi «Kayseri»; Antalya)* — **4.** Taşlık *(Bursa; Ankara; Urfa)* — **5.** Davarların gecelemelerine mahsus yer, davar damı *(Kurt köyü «Küre - Kastamonu»; Samsun)* — **6.** Misafir odası *(Karabeyli «Şile - İst.»)* — **7.** Arsa: **Dedemden kalan hayat bomboş duruyor** *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Hayavı [*İs.*], Sürek avı, sürgün avı *(Karabağ «Bolvadin - Afyon»; Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Haybat [*İs.*], Acıklı acıklı bağırma *(Kirazlı, Bursa)*

Haybatçı [*S.*], Yaygaracı, gürültücü, farfaracı, olur olmaz şeylere yalandan bağırıp ağlıyan *(Mastat «Karaman», Konya; Gaziantep; Kayseri; İzmir)*

Haydağan [*İs.*], Yaz için çörçöpten, saz ve otdan yapılan kulübe *(Bucak, Karakuyu «Seyhan»)*

Haydan [*İs.*], Çalı çırpı veya saz, ot gibi şeylerle yapılan yayla evi *(Marabuz «Elbistan - Maraş»)*

Haydar [*İs.*], Koyunların boynuna takılan çıngırak *(Kavak «Samsun»)*

Haydur ve **Hoydur** [*S.*], İşsiz güçsüz, başıboş, serseri *(Çiğil «Konya»;* **Mehmet pek haydurdur:** *Antalya)*

Hayıkmak [*F.*], Korkmamak, yılmamak, şüphelenmemek [avcılıkta] *(Navun köyü [?])*

Hayım tayım [*Zf.*], Apansızın, birdenbire, durup dururken *(Urfa)*

Hayısmak [*F.*], Pörsümek, solmak : **Lâhana turşusu kurmak için önce kaynıyan lâhana suda hayısmak gerektir** *(Samsun)*

Hayıt [*İs.*], Okaliptüse benzer, çiçeği kırmızı, yaprağı zeytin yaprağını andıran ve sıcak mıntakada yetişen, ağır kokulu bir ağaç olup dallarından sepet yapılır *(Muğla; Civanyaylağı «Mersin - İçel [Kösereli göçebesinden]»)*

Hayka [*İs.*], Sürgün avı, sürek avı *(Saka «Kütahya [Muh.]»)*

Hayka yapmak [*F.*], Sürek avı yapmak *(Orhaniye «Keşan - Edirne»)*

Hayla [*Zf.*], Nasıl **(Hayla ettin; hayla getirdin :** *Güllühüyük «Çiçekdağ - Kırşehir»; Hamurcu «İncesu», Bakırdağ «Çataloluk - Kayseri»; Barak «Gaziantep»)* **[Bak: Hayle]**

Haylamak [*F.*], **1.** Alâkadar olmak, mukayyet olmak, ehemmiyet vermek **(Kuzuları haylamadık ta öldüler:** *Hırka «Tavas - Denizli»; Muğla; Kastamonu; Akşehir «Konya»)* — **2.** Saldırmak, hücumetmek *(Kale «Çankırı»)* — **3.** Teşviketmek *(Balıkesir)* — **4.** Eksiltme ve artırma işlerinde malı birinin üzerinde bırakmak; bağırarak ihaleyi anlatmak *(Amasya)* — **5.** Sevk ve idare etmek [?] *(Muğla)* — **6.** Sözünü dinlemek, hürmet etmek *(Genezin «Avanos», Köşker «Kırşehir»; Kuruçay «Erzincan»; Gaziantep)*

Haylan kabağı [*İs.*], Asma kabağı *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Hayle [*Zf.*], Nasıl, ne suretle *(Elbaşı «Bünyan», Pazarviran «Kayseri»; Sadıklar «Balıkesir»; Gaziantep; Seydin «Sadıkali», Avanos «Kırşehir»)* **[Bak: Hayla]**

Haylık [*İs.*], İncir *(Gaziantep)*

Haymak [*F.*], **1.** Şaşa kalmak *(Çemişgezek «Tunceli»)* — **2.** Bunamak *(Bitlis)*

Haymana [*S.*], **1.** Tembel, üşengeç: **Çok haymana bir kadın** *(Emirâlem «İzmir»)* — **2.** İşsiz, güçsüz *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»; Beyçayır «Lâpseki - Çanakkale [Muh.]»)*

Hayne [*İs.*], Testi *(Ekşinus «Büyükçekmece - İst.»)*

Haysınmak [*F.*], Şaşmak *(Balıkesir)*

Haysunmak [*F.*], İmrenmek; kıskanmak *(Ordu)*

Haytanmak [*F.*], Sırtüstü yere yat-

mak *(Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Hayva demiri [*İs.*], Tenekecilerin, tenekeyi lehimlemek için kullandıkları bakırdan yapılmış uzunca bir aygıt, havya *(Amasya merkezi)*

Hayvara [*S.*], Elinden düzgün iş çıkmıyan, sakar, tepegöz *(Tırnak «Gülnar - Afyon»)*

Hayvatlanmak [*F.*], Coşarak bağırmak *(Seyhan)*

Haz [*İs.*], **1.** Ödünç olarak alınan sütlerin kaşık sapı ile ölçülüp işaret edilmesi *(Başağrı «Mesudiye - Giresun»)* — **2.** Borç verme, ödünç verme *(Alucra «Giresun»)* — **3.** Üzüm asmasından yapılmış süt ölçüsü *(Ağın «Arapkir - Malatya»)*

Haz açacağı [*İs.*], Suyun sızmaması için yayık ve fıçı başlarına geçirilecek başlıklara yuva hazırlıyan aygıt *(Tokat)*

Hazal [*İs.*], Kuruyup dökülen ağaç yaprakları *(Bor, Niğde)*

Hazık [*İs.*], Ham dut *(Zilköyü «Alucra - Giresun»)*

Hazın [*İs.*], **1.** İnsan ve hayvanın kış yiyeceği *(Büyükafşar «Ankara»; Tavlısın, Erkilet, İncesu «Kayseri»; Karakız, İncirli, Yozgat; Kaleboynu «Saimbeyli - Seyhan»)* — **2.** Yakılmıya yarıyan odun *(Sadık «Kırşehir»)* — **3.** Hayvanlara yedirilen kuru ot *(Marabuz «Elbistan - Maraş»)*

Hazınevi [*İs.*], Kışlık erzak deposu, kiler *(Tavlısın «Erkilet», Kayseri)* **[*Bak:* *Hazınlık*]**

Hazınlık [*İs.*], Kiler *(Kayarcık «Saimbeyli - Seyhan»)* **[*Bak:* *Hazınevi*]**

Hazmur [*İs.*], Patates *(Kastamonu)*

Hazval [*İs.*], **1.** Bostanda sebzeler toplandıktan sonra kalan tevekler *(Kırşehir)* — **2.** Kömür tozu, kömür kırıntısı *(Adana «Seyhan»)*

Hazvel [*İs.*], Kömür kırıntısı, kömür tozu *(Urfa; Gaziantep)* **[*Bak:* *Havzar*]**

Hazver [*İs.*], Kömür tozu *(Nizip «Gaziantep»)* **[*Bak:* *Hazval, 2*]**

He [*Ed.*], Tasdik edatı olup sorulan ve söylenen sözün müsbet tarafını bildirir (— **Mektebe gittin mi yavrum ? — He :** *Ahlat «Bitlis»; Gümüşane; Kütahya; Mesudiye «Giresun»; Gökköy «Reşadiye - Tokat»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Gürnes «Akşehir - Konya»)* **[*Bak:* *Heye*]**

Hebene [*İs.*], Testi *(Çumra «Konya»; Sinop; Elâzığ; Diyarbakır)*

Hebeni [*İs.*], Büyük testi *(Urfa)* **[*Bak:* *Hebene*]**

Hebep [*S.*], Hortlak: **Hebepin korkusundan uyuyamadım** *(Alacalar «Kırkağaç - Manisa»)*

Hebep olmak [*F.*], Heder olmak *(Konya)*

Hebil [*İs.*], **1.** Kaya yüzlerine tırmanarak çıkan ve yapraklarında fazla klorofil bulunan bir çeşit sarmaşık *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Kadirli «Adana - Seyhan»)* — **2.** Küçük çakı *(Alânya, Antalya; Kesme «Eğridir - Isparta»)*

Heblem [*S.*], Ahmak *(Yazıgınık «Mucur - Kırşehir»)*

Hebük [*İs.*], Harman aygıtlarından sıyırgı *(Berk köyü «Bolu»)* **[*Bak:* *Kazavu*]**

Hecer [*İs.*], Tavan: **Kırlangıç yılandan korkar da evini hecere yapar** *(Zcnapa «Ereğli - Konya»)*

Heci [*Ed.*], Değil mi? *(Sinop;* **Halit benim kitap sende heci ? :** *Kırşehir)*

Hecil [*İs.*], Büyük iğne *(Derekülât «Çerkeş - Çankırı»)*

Hecirget [*İs.*], Tandırda yemek yapmak için tencerelerin konulmasına yarıyan muhtelif biçimde ve büyük sacayağına benziyen demir aygıt *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»; Talas, Süksün, İncesu, Tavlısın, Şahinefe «Ürgüp», Kayseri; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Niğde; Balçova «İzmir»; Beyoba, Ankara)* **[Bak: Hedirgeç]**

Hecirket [*İs.*], Sacayak: **Hecirket iğreti konmuş, tencere devrildi** *(Bünyan «Kayseri»)*

Hecit [*İs.*], Süpürge *(Kaş «Antalya»)*

Heç [*İs.*], Mısır sapı *(Ortaköy «Çoruh»)*

Heçci [*İs.*], Su taşımak için omuzda kullanılan sırık *(Tercan «Erzurum»)*

Heçik [*İs.*], Kirişten biraz ince ve iki üç metre uzunluğunda bulunan ağaç *(Osmancık «Çorum»)*

Hedden [*İs.*], Eski kuyumcular tarafından ağırlık yerinde kullanılan keçiboynuzu çekirdeği: **Üç buğday bir heddendir** *(Isparta)*

Hedek [*İs.*], Pişmiş buğday *(Gaziantep)*

Hedeme [*İs.*], Kız ve erkek evlenirken, kız velisinin erkek tarafından aldığı para *(Erzurum)* **[Bak: Hedemelik]**

Hedemelik [*İs.*], *(Konya)* **[Bak: Hedeme]**

Hedere [*İs.*], İri vücut *(Yozgat)*

Hederlenmek [*F.*], Hayaletten korkmak *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Hedik [*İs.*], **1.** Bulgur yapılmak üzere kaynatılmış buğday *(A.)* — **2.** Kaynatılmış mısır, nohut gibi şeyler *(İnegöl «Bursa»; Samsun)* — **3.** Çocuklar diş çıkarınca kaynatılan ve şekerle karıştırılarak yenilen buğday, diş hediği, diş buğdayı, diş bulguru *(Adana; Bolu; Mardin; C. A.; Şabanözü«Polatlı», Ankara)* — **4.** Buğday, nohut ve badem içinin kaynatılmasiyle yapılan bir çeşit yemek *(Urfa)* — **5.** Taze fasulya *(Kemaliye«Malatya»; Sivas)* — **6.** Eğlencelik çerez *(Gürnes «Akşehir - Konya»)* — **7.** Örme terlik *(Şile «İst.»)* **[Bak: Edik]** — **8.** Kayak (Ünye *«Ordu»; Alucra, Piraziz «Giresun»; Artvin; Erzincan; Malatya)* **[Bak : Evik, edik]**

Hedillemek [*F.*], Ansızın ürkmek *(Ulubey «Ordu»)* **[Bak : Benilemek, hederlenmek]**

Hedirgeç [*İs.*], Tandırlarda kullanılan saçayağı *(Efsus «Elbistan - Maraş»; Develi «Kayseri»; Gemerek «Şarkışla - Sivas»; Çandır «Kalecik - Ankara»; Kocaeli)* **[Bak: Hecirget]**

Hee [*Ed.*], Tasdik bildirir *(Pazar köyü «Karamürsel - Kocaeli»; Tavas «Denizli»; Söğüt «Bilecik»; Konya)* **[Bak: He, heye]**

Hees [*İs.*], Saban izi *(Ebülhayır «Sayaca - Ordu»)* **[Bak: Baran, 2]**

Hefek [*İs.*], Bacaların üzerinde iple açılıp kapanan kapak *(Elbistan «Maraş»)*

Hefkere [*İs.*], Ev önlerinde sebze yetiştirilen bir kaç evleklik ufak sebzelik (**Alinin hefkeresi yemyeşil olmuş:** *Bahçe «Seyhan»; Silifke «İçel»)* **[Bak: Kavsara]**

Heftik [*İs.*], **1.** Oyalanma, vakit geçirme, eğlenme *(Ergenuşağı «Kozan - Seyhan»)* — **2.** Boşluk, işsizlik: **Şimdiden sonra iş kalmadı, artık heftikle vakit geçireceğiz** *(İncesu «Kayseri»)*

Heftik etmek [*F.*], Vakit geçirmek,

oyalanmak: **İhtiyar Ali, evde kaşık yaparak heftik ediyor** *(Fethullah «Develi - Kayseri»)* **[Bak: Eftiklemek]**

Heğ [*İs.*], Üzüm, zeytin ve başka şeyler koymağa yarar büyük sepet, küfe, sele *(Gölcük, Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»; Mucur, Kırşehir; Ortabereket, Ağaeli «Kalecik - Ankara»; Nevşehir «Niğde»; Çorum; Erbaa, Tokat; Tosya «Kastamonu»; Merzifon «Amasya»; Talas, Höbek, Develi, İncesu, Erkilet «Kayseri»; Aydın)* **[Bak: Hey]**

Heğden [*İs.*], Tabaklıkta deri ıslatılan havuz *(Kayseri)*

Hege [*İs.*], Düğün halkı *(Teke [?])*

Hegel [*S.*], Hasta *(Efsus «Elbistan - Maraş»)* **[Bak: Sökel]**

Heğil heğil [*Zf.*], Salına salına [yürüyüş] *(Kal'a «İncesu - Kayseri»)*

Heğiz [*İs.*], Tütün sulamak için açılan su yolu *(Sulusaray köyü «Artuva - Tokat»)* **[Bak: Hees]**

Heğlim heğlim [*Zf.*], Salkım salkım *(Köşker «Kırşehir»)*

Heğre [*İs.*], Sincap *(Gördes «Manisa»)* **[Bak: Deyin]**

Hek [*Ed.*], **1.** Evet *(Çayır köyü «Yakademirciler - Zonguldak»)* **[Bak: He]** — **2.** [*İs.*] Domuz aygırı, azılı erkek domuz *(Karadirlik, Tarsus «İçel»; Adana [Muh.])* — **3.** [*İs.*] Büyük sepet *(Siverek «Urfa»)*

Hekden [*İs.*], Tabakların deri koydukları kireçli havuz *(Niksar «Tokat»)*

Heke [*İs.*], Süt sağmaya ve su koymağa yarıyan bakır kap *(Şabanlı köyü «Karapınar - Konya»)* **[Bak: Helke]**

Hekerke [*İs.*], Ufak su sarnıcı *(Elbistan «Maraş»)*

Heki [*İs.*], Derinin üzerinden çıkan pislik, tüy ve yağlar *(Edirne)* **[Bak: Arıntı]**

Hekir [*İs.*], Tortu, erimiş yağ tortusu *(Kayseri; Kozan «Seyhan»; Konya)* **[Bak: Ekir]**

Hekleme [*İs.*], Gözetleme *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)* **[Bak: Deheklemek]**

Heklemek [*F.*], **1.** Köpek ürmek *(Kızılca «Hadım - Konya»)* — **2.** Tarla sürmek *(Giresun)* **[Bak: Herlemek]**

Hekmen [*İs.*], Yüksek yerlere çıkmak üzere ağaçtan veya taştan yapılmış bir kaç katlı merdiven *(Kızılca «Hadım - Konya»)*

Hekövü [*İs.*], Hendek, ark *(Gölköy «Ordu»)*

Heküge [*İs.*], Taştan yapılmış üstü kapalı su yolu *(Harput, Elâzığ)* **[Bak: Hekürge, livas]**

Hekürge [*İs.*], Üstü örtük su yolu *(Malatya)* **[Bak: Heküge]**

Hel [*İs.*], **1.** Harman sıyırgısı *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* — **2.** Kartal; havada süzülüp duran ve civcivleri kapan bir çeşit yırtıcı kuş (**Dikkat et civcileri hel kapmasın**: *Turhal «Tokat»; Orta «Çankırı»; Samsun)*

Helçik [*İs.*], Yapıda kullanılan direk, amut başlıklar *(Marabuz köyü «Elbistan - Maraş»)*

Heldirgeç [*İs.*], Tandır ızkarası *(Niğde)* **[Bak: Hecirget, hedirgeç]**

Heldir heldir [*Zf.*], Sallana sallana, yaka bir yana, paça bir yana [yürüme] *(Gümüşane)*

Heleç [*İs.*], İncir pestili *(Alanya «Antalya [Yürüklerce]»)*

Heleke [*İs.*], **1.** Teneke *(Ankara)* — **2.** Su bakracı, su kabı: **Heleke ile**

çeşmeden su aldım *(Yozgat)* — **3.** Kova *(Kayseri çevresi»)* — **4.** Düğün eğlencesi *(Seyitgazi «Eskişehir»)*

Helep [*İs.*], Bir çile iplik *(Trabzon)* ***[Bak: Gelebi, gelep, kelep]***

Heleş [*İs.*], Pekmezle yapılan bir türlü reçel *(Alanya «Antalya»)*

Heleşe [*İs.*], **1.** Şaka (**Heleşe yaptım niçin kızıyorsun:** *Afşar «Hadım - Konya»; Kaboğlu «Zonguldak»)* — **2.** Erkek ve kadınların bir araya gelerek yaptıkları eğlence, sohbet *(Güllü «Boldan - Denizli»; Kal'a «İncesu-Kayseri»; Derinkuyu «Nevşehir-Niğde»)* — **3.** Meş'ale *(Ortaköy «Çal - Denizli»)*

Heleşek çekmek [*F.*], Hora tepmek *(Gönen «Isparta»)*

Heleşem [*İs.*], *(Reis «Konya»)* ***[Bak: Heleşe, 2]***

Heleşenk [*İs.*], *(Korucuk «Gülnar - Afyon»)* ***[Bak: Heleşe 2, heleşem]***

Heleter [*İs.*], Çamaşır sepeti *(T.)*

Helevun [*İs.*], Fazla heyecan, fazla telâş göstermek: **Çok helevun etme şimdi söylerim** *(Kemah «Erzincan»)*

Helez [*İs.*], Yeşil kertenkele *(Öğdem «Artvin - Çoruh»)*

Heleze [*S.*], Alaycı, geveze; kavgacı *(Eskişehir «Elmalı - Antalya»; Bayafşar «Beyşehir - Konya»)*

Helgin [*İs.*], **1.** Ateş küreği *(Helete «Pazarcık - Maraş»)* — **2.** Kulplu büyük bakır liyen *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **3.** Küçük kova *(Haruniye «Bahçe», Ceyhan «Seyhan»)* — **4.** Ambar *(Eskişehir)* ***[Bak: Herkil]***

Helgirdeç [*İs.*], Ocak üzerine konulan demir *(Sivas)* ***[Bak: Hecirget, hedirgeç]***

Helha [*İs.*], Atmaca nevinden yırtıcı bir kuş *(Çimşit «Bâlâ - Ankara»)* ***[Bak: Hel, 2]***

Helhel [*İs.*], **1.** Çaylak kuşu *(Tanrıvermiş «Mecitözü - Çorum»)* ***[Bak: Hel, helha]*** — **2.** [*N.*] Bıldırcını yere indirmek için çıkarılan seda *(Gerede «Arpaçay - Kars»)*

Helhu [*İs.*], Çaylak *(Efsus «Elbistan-Maraş»)* ***[Bak: Helhel, 1]***

Helik [*İs.*], **1.** Duvar örerken büyük taşların arasına konulan ufak taş parçaları *(Efsus «Elbistan», Maraş; Apturrahmanlar «Serik - Antalya»; Uluağaç, Niğde; Haruniye «Bahçe - Seyhan»; Elbaşı «Bünyan», Erkilet, İsgübü, Süksün, Hamurcu, Kızılviran, İncesu «Kayseri»; Çağlan «Eskişehir»; Isparta; Marmaris «Muğla»; Şebinkarahisar «Giresun»; Gökdere Cebelibereket - Seyhan»; Karaman, Konya; Burdur; Eskişehir; Ağaeli, Karahoca «Haymana», Güdül, Faraşlı, Ayaş «Ankara»; Misis, Seyhan; Civanyaylağı «Mersin - İçel [Köserelli aşireti]»; Ovasaray, Sarımbey «Çorum»; Karaman «Konya»; Çalağıl «Akdağmadeni - Yozgat»; Sivas; Genezin «Avanos», Kırşehir; İzmit «Kocaeli»; Adana; Koyulhisar «Giresun»; Sivas; Örenköy «Emirdağ - Afyon»; Çamaltı «Menemen - İzmir»; İncirli «Yozgat»)* ***[Bak : Celik, ellik 3, halik, hampara]*** — **2.** Kiremit ve tuğla parçaları : **Toplanan heliklerle yeniden divar ördüreceğim** *(Adana «Seyhan»)* — **3.** Sel bırakıntısı *(Erbaa «Tokat»)* — **4.** Çocuk ayakkabısı : **Bu helikleri kaça aldın** *(Kula «Manisa»)* — **5.** İneklerin boynuna takılan ve mengür denilen iğri ağacın ucunda bulunan ip *(Başağrı «Mesudiye - Giresun»)* — **6.** Çorba ve hoşaf gibi su-

lu yiyeceklerin içindeki pirinç ve üzüm taneleri *(Isparta)* — **7.** Toprak keseği *(Bozağluk «Kastamonu»)* — **8.** Çevresi bir metre onbeş santim, kuturları tel ve sırımla bağlı ağaç halka ki karlı havalarda ayak yere saplanmamak için kullanılır *(Köy «Maraş»)*

Helike [*İs.*], Bakraç *(Gödene «Finike - Antalya»)* ***[Bak: Helke, 1]***

Helik hülük [*S.*], Ufaktefek: **Helik hülük şeylere paranı israf etme** *(Isparta)*

Helip [*İs.*], Ağzı geniş sırlı küp *(Diyarbakır)*

Helke [*İs.*], **1.** Süt sağmıya yarıyan ve kuyudan su çekilen saçtan veya bakırdan yapılmış kova *(Kayseri; Isparta; Kırşehir; İzmir; Seyhan; Zonguldak; Ankara; Kocaeli; Bolu; Çorum; Kütahya; Sivas; Erzurum; Bolu; Afyon; Gümüşane; Aydın; Denizli; Sinop; İçel; Giresun; Çankırı; Konya; Manisa; Antalya; Bilecik; Bursa; Samsun; Malatya; Edirne)* ***[Bak: Bedre, çalmaç 3, çingil 1, herke]*** — **2.** Ağaçtan oyulmuş su kabı *(Suşehri «Sivas»; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **3.** Hamur liyeni *(Karkın [?])*

Helkek [*İs.*], Kova, bakraç *(Ayvalı köyü «Taşköprü», Kastamonu; Cuma köyü «Boyabat - Sinop»)* ***[Bak: Helke 1, helki]***

Helker [*İs.*], Çam gövdesinden oyulmuş yekpare su kovası *(Bozlar köyü «Burdur»)*

Helki [*İs.*], Bakraç, kova *(Zile, Tokat [Muh.]; Himmetli, Nevşehir, Niğde; Alucra «Giresun»; Bulak «Safranbolu - Zonguldak»; Ünye «Ordu»; Samsun; Sivas; Sarıköy «Amasya»)* ***[Bak: Helke, helkek]***

Helkil [*İs.*], Kiler *(Çerkeş «Çankırı»)* ***[Bak: Herkil]***

Helkin [*İs.*], Kazan veya tencere *(Küpeli «Bünyan - Kayseri»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Helgin]***

Helkir [*İs.*], **1.** Erzak anbarı *(Taşköprü «Kastamonu»; Yakacık «İst.»)* — **2.** Mahsul getirmeğe yarar arabaların üzerindeki sandık *(Devrekânı «Kastamonu»)*

Helkit [*S.*], Kimsesiz, garip, süfli *(Söğüt «Acıpayam - Denizli»)* ***[Bak: Elgit]***

Hellaşı [*İs.*], Un çorbası *(Tokat)* ***[Bak: Helle]***

Helle [*İs.*], Buğday unundan yapılan bir çeşit çorba *(Samsun; Eskişehir; Erzincan; Erzurum; Sivas; Çorum; Amasya; Ulubey «Ordu»)* ***[Bak: Hellaşı]***

Hellemek [*F.*], Kuşları bağırıp çağırarak ürkütmek *(Gaziantep; Havuz «Kangal - Sivas»)*

Hellenmek [*F.*], Taşmak ve çoğalmak : **Harman çıkınca buğday hellendi kaldı** *(Kozan «Seyhan»)*

Hellik [*İs.*], **1.** Kum ve kireçle yapılan çamur *(Davulga «Emirdağ - Afyon»; Ayvacık «Çanakkale»)* — **2.** Ekin biçerken parmaklara takılan aygıt *(O. A.)*

Helmekin [*İs.*], **1.** Hamle *(Yapıntı «Mut - İçel»)* — **2.** Taarruz *(Yapıntı «Mut - İçel»; Bürhan «Karaman - Konya»)*

Helpimek [*F.*], **1.** Çalkalanıp dökülmek *(Tire «İzmir»)* — **2.** Taşmak : **Yemek helpiyor** *(Bodrum «Muğla»)*

Helük [*İs.*], *(Niğde)* ***[Bak: Celik]***

Helün [*İs.*], İrili ufaklı boncuklar *(Hemşin «Çoruh»)*

Helürt [*İs.*], Tarla sıçanı *(Mollaveyis «Çoruh»)*

Helvacı kuşu [*İs.*], Çulluk kuşu *(Çüküler «Simav - Kütahya»)*

Hembe [*İs.*], Çukur: **Bağ çukurlarını hembelerin içine dikeceğim** *(Epçeler «Geyve - Kocaeli»)*

Hembilik [*S.*], Sırdaş *(Antakya)*

Heme ve **Höme** [*İs.*], Çocuk oyunlarında hedef, kale, çukur *(Beypazarı «Ankara»)*

Hemeçik [*İs.*], Yapma bebek *(Tercan «Erzurum»; Kars)*

Hemençe [*İs.*], Yan çantası *(Nurgâh «Erzurum»)*

Hemi [*Ed.*], Öyle mi, evet mi? değil mi? *(Samsun; Niksar «Tokat»; Erzurum; Maraş; Merzifon «Amasya [Muh.]»; Sinop; Akçakaya «Kayseri»; Artvin; Ermenak «Konya»; Mesudiye «Giresun»)*

Hemiç [*İs.*], Eti yenilen hayvanlarda etle deri arasında yaşıyan bir nevi kurt *(Ağın «Arapkir - Malatya»)*

Hemik [*İs.*], Sümük *(Erzincan)*

Hemil [*İs.*], Çiçek baklası *(Konya)*

Hen [*S.*], Gizli, saklı, sır *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Hence [*İs.*], Liğen *(Ankara)*

Henden [*S.*], Piç *(Eğridir, Aydoğmuş «Isparta»)* ***[Bak: Göbele 2, handan 2]***

Hendeş [*İs.*], Akran, arkadaş, sırdaş *(Araplar «Konya»)* ***[Bak: Hembilik]***

Heneçi [*İs.*], Yayık *(Çingit «Pazar - Rize»)*

Henek [*İs.*], **1.** Şaka, lâtife; lâkırdı, konuşma*(Urfa; Trabzon; Alaca «Çorum»; Kemaliye «Malatya»; Kocabergas «Balıkesir [Muh.]»;* **Sen heneğe çok mütehammilsin :** *Erzurum; Sinop; Karapınar «Bolvadin - Afyon»; Pekin «Kelkit - Gümüşane»; Artvin; Erzincan; Adapazarı «Kocaeli»; Kağızman ve köyleri «Kars»; Çankırı)* ***[Bak: Hanek, 1]*** — **2.** Alay, istihza *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: Hanek, 2]*** — **3.** Oyun yeri *(Kangal «Sivas»)* — **4.** Kısmet, pay *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Heneke [*İs.*], Kumarda herkesin önüne koyduğu para *(İzmir)* ***[Bak: Eneke]***

Henek etmek [*F.*], Alay, şaka etmek *(Elâzığ; Malatya)*

Heneş [*İs.*], Çam ve ardıç ağaçlarından iri ve dallı kesilerek yapılan asma sırığı *(Peterek «Yusufeli - Çoruh»)*

Henez [*İs.*], Büyük toprak kab *(Bayburt «Gümüşane»)*

Henezimek [*F.*], Gittikçe zayıflamak, incelip üzülmek; düşkünlüğe, inkisara yüztutmak; eşya aşınarak incelmek, kırılmağa, kopmağa yüz tutmak *(Yendiğin «Ilgın - Konya»)* ***[Bak: Enezimek, tenezimek]***

Henger [*İs.*], Kenger *(Kırşehir)*

Hengi [*İs.*], **1.** Çelik: **Baltanın ağzına hengi koyduracağım** *(Maruf «Çankırı»)* — **2.** Şiddetli sancı *(Gürnes «Akşehir - Konya»)*

Hengil [*İs.*], Su kovası *(Helete «Gaziantep»; Adana)* ***[Bak: Helke]***

Henim [*Zf.*], Şimdi, henüz: — **Köyden ne zaman geldin?— henim geldim** *(Zile, Tokat)*

Henir [*S.*], Az ısınmış, ılık *(Kars)*

Henk [*İs.*], Oyun, cümbüş, eğlenti *(Şerefler [?]; Kızılhisar (Gaziantep»; Çeşmelizebir «Cihanbeyli-Konya»; Bölme «Uşak», Saraycık «Kütahya»; Burdur)*

Henkal [*İs.*], Etli, yoğurtlu ve sarmı-

saklı bir çeşit hamur yemeği *(Sorhun «Niksar - Tokat»)*

Henki [*İs.*], **1.** Soğuktan vücutta hasıl olan ağrı *(Bulamas «Konya»)* **[*Bak: Kengi*]** — **2.** [*Ed.*] Hangi *(Gediz «Uşak - Kütahya»)*

Henkilt [*İs.*], Davarın boynuna bağlanan ip *(Gebeme «Mesudiye - Giresun»)*

Henleşmek [*F.*], İddialaşmak *(Bafra «Samsun»)*

Hennaz ve **Henaz** [*S.*], Sıska: **Şu kedi ne hennaz** *(Bodrum «Muğla»)*

Hennük [*İs.*], **1.** Yağmur yağdıktan sonra tavlanan toprak *(Giresun)* — **2.** Yeni çimlenen tohum *(Giresun)*

Hens [*İs.*], Saban izi *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)* **[*Bak: Argus, baran, 2*]**

Hent [*Zf.*], An, lâhza, sıra: **Kuzuyu yakalayacağımız bir hentde ürktü** *(Bahçeli «Ezine - Çanakkale»)*

Henteş [*S.*], **1.** Akran, emsal, dost: **Ona uyma senin henteşin değil** *(Sarıidris «Karaağaç-Isparta»)* **[*Bak: Hendeş*]** — **2.** Zincir bilezik *(Antalya)*

Hepçeken [*İs.*], Dört tekerlekli arabaların uzayıp kısalmasını temin eden kısım *(Ağaköyü «Ulus - Zonguldak»)*

Hepedek [*Zf.*], Hepsi *(Kayı köyü* [?])

Hepek [*İs.*], Ahırdan odaya geçirilen üstü kapalı merdiven *(Tokat)*

Hepenk [*İs.*], Kapalı mahzen *(Mesudiye «Giresun»)*

Heplek [*İs.*], Aşık oyununda bütün ortadakileri yutma: **Heplek dedim** *(Kütahya)*

Heplem [*S.*], Alçak, âdî, aşağı: **Heplem herif, bugün adam mı olmuş** *(Sevin «Elbistan - Maraş»)*

Hepten [*Zf.*], Kâmilen, büsbütün, tamamiyle *(Gölcük «Kocaeli* [*Muh.*]*»; Demirköy «Edirne»; Malkara, Çorlu «Tekirdağ* [*Muh.*]*»)*

Herce [*İs.*], Ufak, küçük [insan, hayvan ve eşya] **(Hasan benim herce oğlumdur; Herce tencereyi ateşe koy :** *Dadanı, Mengen «Bolu»; Ankara)* **[*Bak: Here 1, hira, 1*]**

Hercimek [*S.*], Çalışkan *(Yuvacık «İzmit-Kocaeli* [*Muh.*]*»)* **[*Bak: Evcimek*]**

Herdidik [*İs.*], Uzun ve yere değer bir şekilde sapları olup uçlarında yeşil yaprakları bulunan bir çeşit yaban otu *(Dereköy «Tokat»)*

Here [*S.*], **1.** Küçük, yaşta küçük, biçimde küçük, küçük eşya veya hayvan **(Bu akşam bizim here çocuk köye gitti :** *Gerede «Bolu»; İnikli «Yenişehir - Bursa»;* **Heresi hasta :** *Çerkeş «Çankırı»; Gümele «Söğüt - Bilecik»; Kandıra «Kocaeli»; Ankara; Çorum)* **[*Bak: Herce*]** — **2.** [*İs.*] Sincap *(İlyaslar «Kırkağaç - Manisa»; Lâpseki «Çanakkale»; Balya «Balıkesir»)* — **3.** Küçük kardeş *(Gerede «Bolu»)* — **4.** Tarak, kara midye, istiridye gibi kabuklu hayvanların sudan çıkarılması için beş parmak biçiminde bir çeşit çengelli olta *(Çardak «Lâpseki - Çanakkale»)*

Herece [*İs.*], Yayık [aygıt] *(Dumlupınar «Çankırı»)*

Heregüt [*İs.*], Oyunda, karşısındakini kazandırmamak için mızıkcılık etme *(Niksar «Tokat»)*

Herek [*İs.*], **1.** Kıvırcık koyun *(Şebinkarahisar«Giresun»; Yıldızeli «Sivas»; Kelkit «Gümüşane»; Yusufeli «Artvin* [*Muh.*]*»; Tokat)* **[*Bak: Gıcık, 6*]** — **2.** [*S.*] Uzun boylu ve yakışıksız adam *(İncirli «Yozgat»)*

Herekeme [*İs.*], **1.** Aşısız ağaç: **Herekeme dutun çekirdeği çok olur** *(Bursa)* — **2.** Aşılanmamış dut ağacının yaprağı *(Bursa [böcekcilikte])*

Herekeş [*İs.*], Ortaklık, bir kaç kişi birleşerek bir işi el birliği ile görme: **Ali çavuşla herekeş ederek büyük tarlayı biçtik** *(Arzıtı «Erzurum»)*

Herek gelmek [*F.*], İnce gelmek: **Bu ağaç buraya herek gelir** *(Yukarıdinek «Şarkîkaraağaç - Isparta»)*

Hereklemek [*F.*], **1.** Toprak kapların yağ ve kirini ateşte yakmak: **Ayşe güveçleri tandırda herekliyor** *(Erzurum)* — **2.** Asmaların veya taze meyva dallarının sarkmaması için altına herek [kızak] dikmek *(Uşak «Kütahya»)*

Hereksi [*İs.*], İstenilen boyda ve yapıda bulunmıyan hayvan *(Çankırı)*

Herekteri [*İs.*], Küçük el baltası *(Denizli)*

Herelemek [*F.*], İncitmemek için dikkat etmek: **Çocuğu bir tane olduğu için çok hereliyor** *(Kılandıras «Sandıklı - Afyon»)*

Hereli [*İs.*], Tencere *(Bursa)* **[*Bak:* Hereni, 1]**

Hereltmek [*F.*], Belli etmek, hissettirmek *(Emirdağ «Afyon»)*

Heren [*İs.*], **1.** Saka omuzluğu *(Narman, Erzurum)* **[*Bak:* Cakkıl, cakkol]** — **2.** Tencere *(Karabağ «Bolvadin - Afyon»)*

Herene [*İs.*], **1.** Küçük kazan *(Ankara; Gerede «Bolu»)* — **2.** Büyük tencere, kuzu tenceresi *(Afyon; Bolu; Davutlar «Devrek», Çayırköyü «Zonguldak»)* — **3.** Ufak su kovası, helke *(Bozköy «Yozgat»)* **[*Bak:* Hereni, sitil]**

Herenek [*S.*], Biçimsiz uzun: **Herenek adam çirkin olur** *(Kırşehir)*

Hereni [*İs.*], **1.** Büyük tencere, kuzu tenceresi *(Afyon; Cemele, Kaman, Mucur, Çiçekdağ, Köşker, Genezin, Kırşehir; Çorum; Yeniköy «Sinop»; K. Hamam, Küçükyozgat, Haymana, Polatlı, Şereflikoçhisar Ankara; İncesu «Kayseri»)* **[*Bak:* Arani, harama]** — **2.** İki kulplu küçük kazan, çamaşır kazanı *(Kürkçüler, Misis «Seyhan»; Ayaş, Nallıhan, Karahoca, Beypazarı «Ankara»; Kadınhanı«Burdur»; Erkilet, Akçakaya, Tavlısın «Kayseri»; Yazıca «Bolu»; Tosya «Kastamonu»; Senirkent, Keçiborlu «Isparta»; Aynalı köyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Vezirköprü, Bafra «Samsun»; Ereğli «Konya»; Çerkeş, Çankırı; Mucur «Kırşehir»; Ulubey «Ordu»; İzmir)* — **3.** Büyük kazan *(Elbaşı, Darsıyak «Bünyan - Kayseri»; Bektaşlı «Yozgat»; Bor «Niğde»)*

Herenk [*İs.*], Bir tarafı ince, diğer tarafı kalın ağaç *(Viranköy «Emet-Kütahya»)*

Herenlik ve **Herennik** [*İs.*], Küfe *(Ilgaz «Çankırı»)*

Herer [*İs.*], Keçi kılından yapılmış büyük saman çuvalı *(Gümüşane)*

Heresi [*Zf.*], Herbirisi *(Elâzığ)*

Hereti [*İs.*], Bakır liğen *(Kastamonu)*

Hergendi [*İs.*], Telâş: **Bugün hergendim çok** *(Yenice «Karacasu- Aydın»)*

Hergenek [*İs.*], Beygir semerlerindeki yük urganı *(Boztekke [?])*

Hergil [*İs.*], **1.** Zahire anbarı *(Erzurum; Bolu; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Safranbolu, Devrek, Bartın, Zonguldak; Kıbrıscık «Bolu»; Kars; Kastamonu; Tokat)* — **2.** Bakırdan yapılmış, çömlek vazifesini gö-

ren bir türlü kap *(Tavlusun «Kayseri»)*

Hergine [*İs.*], Yıl aşırı: **Bu hayvan hergine doğurdu** *(Ayaş «Ankara»)*

Heriğini çıkarmak [*F.*], Karmakarışık etmek, altüst etmek: **Sürü ekinin heriğini çıkardı; Ahmet kitabın heriğini çıkardı** *(Beypazarı «Ankara»)*

Herik [*İs.*], **1.** Kazma, kürek *(Poyraz [?]; Mapavri «Rize»)* — **2.** Uzun kuyruklu koyun *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* — **3.** Çakıl taşı *(Taşköprü «Kastamonu»; Boldan «Denizli»)* — **4.** Sürülmüş tarla *(Kars; Gölpazarı «Bilecik»)*

Herikeşmek [*F.*], Küçük bir düşmanlık yüzünden birisini dövmek üzere hücum etmek *(Pazarcık «Gaziantep»)*

Heril [*İs.*], **1.** Kozadan çekilen ipek *(Kozan «Seyhan»)* — **2.** Gelinlerin başlarına bağladıkları tel işlemeli kırep *(Doğla «Karacabey - Bursa»; Muğla)* — **3.** Pullu gelin duvağı *(Çivril «Denizli»; Muğla)*

Herim [*İs.*], **1.** Sarp, yalçın kayalık, uçurum: **Şimdi seni şu herimden aşağı atarım** *(Bağtepe «Kozan - Seyhan»)* — **2.** Domates *(Erzurum)*

Herk [*İs.*], **1.** Sürüldükten sonra bir sene dinlendirilen tarla, nadas *(Gümele «Söğüt», Yenipazar «Gölpazarı - Bilecik»; Sivas; Kuyuluk «Kozan - Seyhan»;* **Ya herk et veya terket** *: Nallıhan «Ankara»; Kurt köyü «Küre - Kastamonu»;* **Mısır ve darı herkinde ekin ekeceğim** *: Adatepe «Devrek - Zonguldak»; Boyabat «Sinop»; Bayburt «Gümüşane»; Genezin, Köşker «Kırşehir»; Cumayanı «Zonguldak»; Tokat; Şebinkarahisar «Giresun»; İskilip «Çorum»; Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»; Palanga «Hekimhan - Malatya»; Çankırı; Gerede, Dadanı «Bolu»; Eskişehir; Eleşkirt «Ağrı»; Başalan «Samsun»; Merzifon «Amasya»; Arzutu, Erzurum; Artvin; Kartal «İst.»; Erzincan; Mastat «Karaman - Konya»; Niğde; Zincidere, Elbaşı «Bünyan - Kayseri»; Haydarbeyli, İncirli «Yozgat»; Nilüfer «Bursa [Muh.]»)* — **2.** Kadınların giydiği bir çeşit fes *(Anbar köyü «Ereğli - Konya»)* — **3.** Kova *(Hacıhüseyinli «İzmir»)*

Herke [*İs.*], **1.** *(Safranbolu «Zonguldak»; Çamaltı «Menemen - İzmir»;* **Komşudan bir herke ayran geldi:** *Mengen «Gerede - Bolu»)* **[Bak: Helke, 1]** — **2.** Ot arabası *(Ilgaz «Çankırı»)* — **3.** *(Ficek «Reşadiye - Tokat»)* **[Bak: Herk, 1]**

Herkek [*İs.*], Bakraç *(Boyabat «Sinop»)*

Herkenek [*İs.*], Kenarları sırma ile işlenmiş püsküllü baş sargısı *(Kozan «Seyhan»)* **[Bak: Börkenek]**

Herketmek [*F.*], **1.** Tarlayı sürmek, nadas etmek *(Sivas; Erzurum; Yozgat; Ankara; Kozan «Seyhan»)*

Herkil [*İs.*], Kerpiç, çamur veya ağaçtan yapılmış zahire anbarı **(Buğdayı herkile doldurduk:** *Vezirköprü «Samsun»; Ilgaz, Çankırı; Burunkaya, Hisarönü köyü, Kozlu; Yakademirciler «Zonguldak»; Tosya, Kastamonu; İzmirli, Gökçam «Sungurlu - Çorum»; Sinop; Değirmencik, Gerede «Bolu»; Koyunbaba «Kalecik», Büyükafşar «Bâlâ - Ankara»; Kadışehir, İncirli «Yozgat»)* **[Bak: Hergil, sarpın]**

Herkildek [*S.*], Kötü huylu adam :

Şuraya bir takım herkildek toplanmış *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)*

Herle [*İs.*], **1.** Bulamaç, yağda kavrulmuş un çorbası *(Zile «Tokat»; Çakır köyü «Şebinkarahisar - Giresun»; Bayburt, Gümüşane; Erzincan; Sürmene «Trabzon»)* — **2.** Ekmeği parlak göstermek için fırına atılırken üzerine sürülen yağ ve yumurta cilâsı *(Harput «Elâzığ»)* — **3.** Dut şırası ile unu kaynatarak bezler üzerine incecik yaydıktan ve kuruttuktan sonra kendisinden bir çeşit pestil yapılan pelte *(Gümüşane)*

Herlemek [*F.*], Öç almak için bir adamın peşini takibetmek *(Dalaver «Arpaçay - Kars»)*

Herlenmek [*F.*], Dönmek (**Başım herlendi :** *Zellice «Sarıkamış-Kars»;* **Dünya hiç durmadan herlenir :** *Sivas; Amasya)*

Herlik [*İs.*], Sincap *(Çakıralan «Havza - Samsun»)*

Hermik [*İs.*], İlkbaharda çamurlar çekildikten sonra toprağın çift sürmek tavına gelmesi *(Mesudiye «Giresun»; Pertek «Tunceli»)*

Hermin [*İs.*], Bir çeşit armut *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Hermük [*İs.*], *(Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: Hermik]***

Hernek [*İs.*], Şaka: **Lodosun sonu yağış, herneğin sonu dövüş** *(Erzincan)* ***[Bak: Henek, 1]***

Herpişte [*İs.*], Deniz kenarlarında biten ince sazlar *(Alanya «Antalya»)*

Herrik [*İs.*], **1.** En küçük koyun yavrusu *(Dörtyol «Hatay»)* — **2.** Sincap *(Kaş «Antalya»)* ***[Bak: Tangala]***

Herse [*İs.*], Keşkek lâpası *(Konya; Niğde; Sivas; Rize)* ***[Bak: Herise]***

Hersek [*İs.*], Taşlık arazi *(Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»)*

Hersik [*İs.*], Erimeğe yüz tutmuş kar *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Hersimek [*F.*], Kar erimeğe yüz tutmak *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Hersün [*İs.*], Ateş küreği *(Amasya)*

Herşe [*İs.*], Şaka *(Gediz «Kütahya»)* ***[Bak: Hernik]***

Hert [*İs.*], Ölü, cansız; hortlak: **Hert gibi korkunç bir adam** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Herti [*S.*], Bayat *(Şebinkarahisar «Giresun»; Ordu)*

Herük [*İs.*], Erkek çocuk *(Ünye «Ordu»)*

Heses [*İs.*], Mercimek *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»)* ***[Bak : Yasmık]***

Hesilemek [*F.*], Özlemek, göresimek, hasretini çekmek: **Nuriyi̇pek hesiledim, çoktan görmüyorum** *(Keçiköy «Bayındır - İzmir»)*

Heskilik [*İs.*], Def'a, sefer, kez: **Geçen Akşehire gittim, bu heskilik de Ilgına gideceğim** *(Gürnez «Akşehir - Konya»)*

Heşdik [*İs.*], Küçük taşlarla oynanan beştaş oyunu *(Van)*

Heşe [*İs.*], Kadın gerdanlığı *(Doğanbey «Beyşehir - Konya»)*

Heşet [*İs.*], **1.** Bez dokurken dokuma arasına geçirilen iki kat bükme ipliğinin aralık görünüşü *(Civanyaylağı «Mersin», Bozan «İçel»)* ***[Bak : Koşat]*** — **2.** Hayvan sürüsü *(Antalya)*

Heştek [*İs.*], Kol altında ve bacak arasında kullanılan üç köşe kumaş *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kayseri)*

Heşve [*İs.*], Köy evlerinin altındaki davar ağılı *(Petürge «Malatya»)*

Hetelek [*S.*], Düşünmeden iş yapan *(Niksar «Tokat»)*

Hetif [*İs.*], Salkımından düşen yaş üzüm tanesi *(Göksün, Maraş; Kadirli, Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Hetircek [*İs.*], Tandır üzerine konan ve sacayak vazifesini gören demir çubuk *(Bayburt «Gümüşane»; Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»; Van; Erzurum)* ***[Bak: Hecirget]***

Hetten [*İs.*], Keçiboynuzu çekirdeği *(Isparta)*

Hevcar, Hevcer ve **Evcer** [*İs.*], **1.** Debagatte kullanılmış olan somak yaprağının tortusu *(Gaziantep; İleydağı «Eğridir - Isparta)* — **2.** Manâ, sebkü rabıt **(Sözünün evceri yok :** *Uşak «Kütahya»; Denizli; Afyon)*

Heve [*İs.*], Halıcılıkta kullanılan dişli ağaç tokmak *(Çıldır «Kars»)*

Hevek [*İs.*], **1.** Yukarıdan aşağı uzunca bir değneğe bağlanmış üzüm, elma, armut, v.s. gibi meyva dizisi*(Akçakaya, Zincidere, Hisarcık «Kayseri»;* **Bağcı üzümü hevek yapar:** *Çorum; Ankara; Gaziantep)* — **2.** Şaka: **Bu sözü hevek mi söylüyorsun, ciddi mi?** *(Kars)*

Heveke [*S.*], Aptal, budala *(Ağın «Arapkir - Malatya»)*

Heviç [*İs.*], Bal peteği *(Bademli «Hadım - Konya»)*

Hevik [*İs.*], **1.** 18 - 20 kilo kadar akar alan küp*(Kayseri)* — **2.** Küçük küp *(Küpeli, Habek «Kayseri»)* — **3.** [*S.*] Aptal *(Balıkesir ve çevresi)*

Hevike [*S.*], Aptal *(Balıkesir)* ***[Bak: Hevik, 3]***

Hevir [*İs.*], Burulmuş erkek keçi *(Antalya)*

Hevirti [*İs.*], Anlaşılmayan lâf *(Afyon)*

Hevis [*İs.*], Bahçeleri sulamak için açılan ufak cetveller *(Tokat)*

Hevişe [*İs.*], Üstü açık davar ağılı; bağ ve bahçelerde çalı çırpı ve kerpiçten yapılma mesken *(Armudan «Kuruçay - Erzincan»; İsmetpaşa «Malatya»)*

Hevke [*S.*], Cilveli, oynak: **Bu at çok hevkedir** *(Maraş)*

Hevkere [*İs.*], **1.** Köylerde, çiftliklerde evlerin yanlarında bulunan bir kaç evleklik sebze bahçesi olabilecek yer *(Toros köyleri «Adana»; Kocaeli)* — **2.** Avlu, ev avlusu *(Yenisu köyü «Silifke», Taşucu «İçel»)*

Hevkirmek [*F.*], Tilki ve tavşan bağırmak : **Tilkiler sabaha kadar hevkirdi** *(Cebel «Eğridir - Isparta»)*

Hevlek [*İs.*], Sabanın tarlada açtığı iz *(Karahisar «İncesu - Kayseri»)*

Hevringeç etmek [*F.*], Vaktinde verilemeyen bir borcu üzerine bir misli kadar faiz koyarak borç müddetini uzatmak *(Bademli «Emirdağ-Afyon»)*

Hevrük [*İs.*], Lâzımlık, oturak *(Kastamonu)*

Hevtik [*İs.*], Neşe, iç serinliği, eğlence: **Hevtiğim kaçtı** *(Köy «Mersin»)* ***[Bak: Eftik]***

Hevtiklenmek [*F.*], **1.** Neşelenmek, haz duymak *(Köy «Mersin»)* — **2.** Tereddüt etmek *(Tarçın «Bünyan - Kayseri»)*

Hevüdek [*Zf.*], Çabucak *(Zile «Tokat»)*

Hevüs [*İs.*], Sabanın tarlada açtığı iz *(Havuz «Kangal - Sivas»)* ***[Bak: Hevlek]***

Hevüş [*İs.*], Bahçe *(Diyarbakır)*

Hey [*İs.*], **1.** Küfe *(Kadıköyü «Kozlu-Zonguldak»; Çankırı; Ayancık, Gerze, Sinop;* **Elmaları heye doldur :** *Sivas)* — **2.** Tahtadan yapılmış küfe

(Niğde) — **3.** Büyük sepet *(Ünye «Ordu»; Çarşamba, Bafra «Samsun»; Taşköprü «Kastamonu»;Çerkeş «Çankırı»; Nevşehir «Niğde»; Çanıllı «Ayaş - Ankara»)*

Heyat ve **Heyet** [*İs.*], *(Alansa «Kelkit - Gümüşane»; Havsa «Edirne»; Hemşin «Rize»)* ***[Bak: Ayat]***

Heyden [*İs.*], Tabakların derileri temizlemek için kullandıkları kireç kuyusu *(Kilis, Gaziantep; Isparta)*

Heydenli [*S.*], İriyarı, şişman: **Seni heydenli seni** *(Isparta)*

Heyder [*İs.*], Biçilmiş ekinin tarladaki yığını *(Saçak «Çerkeş - Çankırı»)* ***[Bak: Yağalak]***

Heydi [*S.*], Zavallı, biçare *(Köşektaş «Avanos - Kırşehir»)*

Heydirmek [*F.*], Ağdırmak *(Dalkoz «Ilgaz - Çankırı»)*

Heye [*Ed.*], **1.** Evet *(Bürüngüz, Kayseri; Kadirli, Misis, Kozan«Seyhan»; Dörtyol «Hatay»; Maraş; Susığırlık, Balıkesir; Ankara; Gaziantep; Afyon; Tavas «Denizli»; Civanyaylağı «Mersin»; Çayhan «Ereğli - Konya»; Zonguldak)* — **2.** [*İs.*] Küfe: **Hamal heyesini çok doldurmuş** *(Çubuk «Ankara»)* ***[Bak: Hey, 1]***

Heyeklemek [*F.*], Şüpheli bir adamı gözetlemek, ardına düşmek *(Kızılcahamam «Ankara»)*

Heyha [*N.*], Kaçan deveyi çağırmak için çıkarılan ses *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Heyik [*İs.*], **1.** Yaylâ *(Kuyuluk köyü «Kozan - Seyhan»)* — **2.** Gözetleme, ardına düşme *(Şebinkarahisar «Giresun»; Bahçe «Seyhan»)* — **3.** Heyecan, ürküntü, korku*(Yukarıkardere «Bahçe - Seyhan»)* ***[Bak: Heytik]***

Heyikci [*S.*], Gözcü, gözetleyici *(Zile «Tokat»)*

Heyikleme [*İs.*], **1.** İki tarafa bakma, gözetleme*(Sivas; Şehsadi «Amasya»)* — **2.** Korkarak bakma, ürkek ürkek bakma : **Bizim inek Ahmedin şemsiyesinden heyikledi** *(Yukarıkardere «Bahçe - Seyhan»)*

Heyiklemek [*F.*], **1.** Tecessüs etmek, dikkatle bakmak **(Ahmet heyiklemeyi sever :** *Koyulhisar, Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Gerdanköyü «Adana-Seyhan»; Sivas; Zile, Tokat; Şehsadi «Ezinepazar - Amasya»; Çorum)* — **2.** Hayvan korktuğu şeye karşı kulak kabartmak, kuşkulanmak *(Deliktaş «Kangal-Sivas»; «Sungurlu «Çorum»; Yukarıkardere «Seyhan»)*

Heyke [*İs.*], Kâse: **Heykeye yoğurt koymuş** *(Bolu)*

Heykeri [*İs.*], Üçgen biçiminde gümüş nazarlık *(Ürgüp «Kayseri»)*

Heyket [*İs.*], **1.** Eğlenceli konuşma: **Bugün Alinin evinde heyket var; Ahmedin evinde heyket kuruldu** *(Kırşehir)* — **2.** Zem, kovuculuk *(Gülveren «Bünyan», Avşar «Pınarbaşı - Kayseri»)* — **3.** Masal **(Bu akşam bize gelin de ablamın heyketini dinleyin :** *Pinili «Avanos - Kırşehir»; Keskin «Ankara»)*

Heyket etmek [*F.*], Hasbihal etmek, konuşmak *(Bademli «Emirdağ - Afyon»)*

Heyket vermek [*F.*], Haber vermek: **Bunu bana Ahmet heyket verdi** *(Sarıoğlan «Bünyan - Kayseri»)*

Heykir [*İs.*], Öğrekte, yani hergele veya hayvan sürüsünde bulunan hayvanları çeviren insan *(Akçataş «Köyceğiz - Muğla»)*

Heykirmek [*F.*], **1.** Tepesine ansızın soğuk su dökülen kimse ses çıkarmak,

ürkmek, korkmak: **Soğuk kuyu suyu dökünülüp te heykirince sıtma def olurmuş; Bu çocuk soğuk sudan pek heykiriyor** *(İskilip «Çorum»)* — **2.** Sürüden ayrılan keçileri haykırarak çağırmak *(Yukarıdinek «Karaağaç - Isparta»)* *[Bak: Heylemek, 2]*

Heyle [*Ed.*], Nasıl, ne suretle, ne türlü, ne şekilde **(Şu işini heyle ettin?:** *Kozan «Seyhan»;* **Bu gidişle bizim halimiz heyle olacak:** *Değirmenocağı «Osmaniye», Doğanbeyli köyü «Saimbeyli», «Adana», Şekeroba «Maraş»)*

Heylemek [*F.*], **1.** Şarkı söylemek *(Kastamonu çevresi)* — **2.** Koyun sürüsünün önüne geçip koyunları çağırmak *(Ulubey «Ordu»)* *[Bak: Heykirmek, 2]*

Heylik [*N.*], Yuha!...*(Çorum)*

Heylim [*Zf.*], Galiba *(İnegöl «Bursa»)*

Heyre [*İs.*], **1.** Yağla kavrulmuş un çorbası *(Sinop; Konya; Çarşamba «Samsun»)* — **2.** Buğdayla arpa unu karıştırılarak yapılan bir türlü çorba *(Akseki «Antalya»)* — **3.** Sincap *(Sinekciler «Aydın»; Demirci«Manisa»)* *[Bak: Çekelez 1, çökelez, teyin]*

Heyrek [*S.*], **1.** Dikilen bitgi ve fidanları düzgün yetiştirmek için diplerine çakılan değnek veya kazık *(Şereflikoçhisar «Ankara»; Bakacak«Balıkesir»; Dereköyü «Ereğli - Konya»)* — **2.** Tabiî halinden fazla büyüyen hayvan *(Hortu «Ereğli - Konya»)*

Heyrilenmek [*F.*], Ağlamak, yas tutmak: **Anası öldüğünden heyrileniyor** *(Bozlar «Eşme - Manisa»)*

Heytik [*İs.*], Korku, heyecan, ürküntü *(Bahçe «Seyhan»)* *[Bak: Heyik, 3]*

Heyye [*Ed.*], Evet *(Çorum; Gazipaşa «Alanya - Antalya»; Ereğli «Konya»; Kiraz «İzmir»; Niğde; Maşat «Zile - Tokat»)*

Hez [*S.*], Anlayışlı, cin fikirli: **Hez adam** *(Varyanlı «Maraş»)*

Hezan [*İs.*], **1.** Bahçe kulübesi, bir odalı ev *(Harput «Elâzığ»)* — **2.** Binaların üzerini örtmek için kullanılan döşeme ağaçları, kiriş, salma direk *(Darende, Arapkir, Malatya; Kızılcaviran «Reşadiye - Tokat»)*

Hezar [*İs.*], Örnek, nümûne: **Çorap örerken benden de mi hezar almadın** *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Heze [*Zf.*], Henüz *(Çermik «Diyarbakır»)* *[Bak: Hezim]*

Hezen [*İs.*], **1.** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Bor, Niğde; Reşadiye, Zencidere «Kayseri»; Tokat; İncirli, Akdağmadeni «Yozgat»; Kilis «Gaziantep»; Toprakkale «Osmaniye - Seyhan»; Dörtyol «Hatay»; Elbistan «Maraş»; Mersin; Kızılcahamam, Ankara; Erzincan; Sungurlu «Çorum»; Ereğli «Konya»; Çankırı; Nevşehir «Niğde»; Sivas)* *[Bak: Hezan, 1]* — **2.** [*S.*] Pek büyük, ızbandut *(Çatak «Mut - İçel»)*

Hezetlemek [*F.*], Gözetlemek, takibetmek *(Narlıdere «İzmir»)*

Hezik [*İs.*], Yeni burulmuş koç *(Erzurum)*

Hezim [*Zf.*], Şimdi, henüz *(Urfa)* *[Bak: Heze]*

Hezlemek [*F.*], Tecessüs etmek, gözetlemek; izlemek **(Şu adamı hezle bakalım nereye gidecek? :** *Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kuzuculu, Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Aziziye «Ereğli - Konya»; Antakya; Yazıçepni «Boğazlıyan - Yozgat»)*

Hezleyici [*S.*], Çaşıt (casus) : **Dikkat et arkanda hezleyici olmasın** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Hı [*Ed.*], **1.** Evet (— **Kız Şerife sen bugün keçi sağmıya gittin mi ?- hı :** *Dedeköyü «Çal - Denizli»; Sarılar «Kemalpaşa - İzmir»)* — **2.** İşte*(Yukarıkızılca «Kemalpaşa-İzmir»)*

Hıbar [*İs.*], Duvar yapılırken taş veya kerpiç arasına konulan moloz *(Erzincan; Erzurum; Telme «Şiran - Gümüşane»)*

Hıbilik [*İs.*], **1.** Hayalet *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Kâbus *(Malatya)*

Hıcıldamak [*F.*], Hasta ölüm harharası çıkarmak *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Hıcıllanmak [*F.*], Şüphelenmek, kuşkulanmak *(Hemşin «Çoruh»)*

Hıcıp [*İs.*], **1.** Hayvanların aşık kemiği *(Osmaneli «Bilecik»)* — **2.** Şeytan tırnağı *(Kayseri)* — **3.** Oyunda ebe, elebaşı *(Bolu)*

Hıç [*İs.*], **1.** Ağız denilen süt *(Bandula «Kelkit - Gümüşane»; Erzincan)* —**2.** Zerdali ve erik ağaçlarından çıkan sakız *(Erzincan; Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Pisik]**

Hıçıl [*İs.*], Kuduz köpek *(Ünye «Ordu»)*

Hıçtınmak [*F.*], Korumak, muhafaza etmek **(Çocuğu hıçtınıyorum :** *Ayvazhacı köyü «Develi - Kayseri»; Karaağaç «Isparta»)*

Hıdakmak [*F.*], Dadanmak, alışmak, huy peyda etmek *(Kadirli «Seyhan»)*

Hıdıgır [*İs.*], Alışkanlık *(Dorla köyü «Konya»)*

Hıdırmak [*F.*], Gezmek, eğlenmek *(Yavruviran «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Hıdırgen [*S.*], Aklına koyduğu bir şeyi yapmak için sabırsızlanan kimse *(Kelkit «Gümüşane»)*

Hıkıbat [*İs.*], Soy köpek *(Kırkağaç «Manisa»)*

Hıkış [*İs.*], Damar, sinir: **Hıkışlarım gevşedi** *(Bozüyük «Göksün-Maraş»)*

Hıla [*İs.*], **1.** Üzerine dut silkilen büyük yaygı *(Malatya)* — **2.** Önlük : **Ahçı hılası** *(Harput «Elâzığ»)* — **3.** Çocuk göğüslüğü *(Elâzığ)* — **4.** Pişirilen ekmeğin sarıldığı yaygı *(Ağın «Arapkir», Malatya; Çankırı)* **[Bak: Kendürük]**

Hıldirik [*İs.*], Poğaçacı merdanesi *(Armudan «Kuruçay - Erzincan»)*

Hılğım [*İs.*], Aynı, tıpkı, benzeri *(Ünye «Ordu»; Şebinkarahisar «Giresun»)*

Hılhıt [*İs.*], Kapı kilidinde anahtarının gireceği yer *(Turan «Kayseri»)*

Hılık [*İs.*], **1.** Eski kilim: **Bu hılıklar işe yaramaz** *(Çeşme «İzmir»)* — **2.** Çadırın orta direğinin ucuna takılan ipten halkalar *(Ortaklar «Havza - Samsun»)*

Hılız [*İs.*], Nefes alırken çıkarılan hırıltı *(Ayancık «Sinop»)*

Hılızık [*İs.*], Mafsallar arasındaki sünen, yapışkan maddeler *(Ahlat «Bitlis»)*

Hılızlık [*İs.*], Kendiliğinden biten ve kürdan yerinde kullanılan bir ot *(Denizli)*

Hıllamak [*F.*], Sarsmak, ırgalamak: **Ağaçtan in, yoksa seni hıllar düşürürüm** *(Bayındır «İzmir»)*

Hıllangaç [*İs.*], Salıncak *(Karalarbucağı «Seyhan»)* **[Bak: Hıllangıç]**

Hıllangıç [*İs.*], *(Bayındır «İzmir»)* **[Bak: Hıllangaç]**

Hıllı [*Zf.*], Çok, haylı: **Su hıllı çoğaldı** *(Ermenak «Konya»)*

Hıllık [*İs.*], Çoban kepeneği *(Ortaklar «Havza - Samsun»; Narman «Erzurum»)*

Hılt [*S.*], **1.** Ağır hareket eden, şişman *(Muğla)* — **2.** [*İs.*] Kışın el ve ayak parmaklarının soğuktan kızararak şişmesi, mayasıl olması **(Ayağım hılt oldu:** *Gaziantep; Urfa; Maraş)* — **3.** Gevşek, lâçka: **Lâmbanın şişesi hılt ta oynuyor** *(Gümüşane)* — **4.** Sırsıklam: **Yağmur öyle yağıyor ki hılt oldum** *(Holanta «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Hılta [*İs.*], **1.** Çoban köpeklerinin boyunlarına takılan dişli demir *(Karahoca «Haymana - Ankara»; Karapınar «Konya»; Çökek köyü «Ürgüp - Kayseri»)* ***[Bak: Halta, 2]*** — **2.** [*S.*] Sıska *(Dağal «Çal - Denizli»;* **Bizim çocuk hılta:** *Antalya)* ***[Bak: Hıra]***

Hıltak [*S.*], Bol, gevşek, geniş **(Bu elbise çok hıltak :** *Şarkışla «Sivas»; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Hıltan [*İs.*], Saplarının uçları kürdan yerinde kullanılan bir ot, diş çöpü *(Ortaköy «Bor - Niğde»; Dereköy «Kayseri»; Adana «Seyhan»; Kuz köyü «Bucak - Burdur»)*

Hıltar [*İs.*], **1.** Kara keçi kılından örülen ip *(Karahoca «Haymana - Ankara»)* — **2.** Tazıların boyunlarına takılan ip veya kayış *(Dağal «Çal - Denizli»)* — **3.** Davar ve sığırların boyunlarına takılan kayış yulara ekli bulunan yuvarlak demir halka *(Burdur)*

Hıltı [*İs.*], Fazla beslenmiş bir çocuğa ârız olan miyde bozukluğu *(Edirne)*

Hıltır [*İs.*], İri un *(Başköy «Ankara»)*

Hılt olmak [*F.*], **1.** Utangaçlıktan dili tutulmak: **Beni görünce hılt oldu** *(Satılmış «Eskişehir»)* — **2.** Ayak soğuktan üşüyüp kaşınmak *(Malatya)* — **3.** Yorgunluktan gevşemek *(Güzelyurt, Uşak «Kütahya»)*

Hım [*İs.*], Temel *(Ahlat «Bitlis»; Gaziantep (Urfa)*

Hımhım [*S.*], **1.** Miskin, kalender : **Amma da hımhım adam ha!** *(Ermenak «Konya»)* — **2.** İçinden pazarlıklı *(Konya)* ***[Bak: Hımırsık]***

Hımık [*İs.*], **1.** Sümük *(Kelkit «Gümüşane»)* — **2.** [*S.*] Hımhım *(Kelkit «Gümüşane»; İzmir* [*Muh.*]*; Hayrabolu «Tekirdağ»; Divriği «Sivas»)* — **3.** [*S.*] Tatlı, tatlımsı: **Ben hımık yoğurdu severim** *(Kuruca «Şile - İst.»)*

Hımırgan [*S.*], Kendi kendine söylenen, homurdanan adam *(Nize «Kayseri»)*

Hımırsık [*S.*], İçinden pazarlıklı olan kimse *(İncirli «Yozgat»)* ***[Bak: Hımhım, 2]***

Hımıs [*S.*], Tamahkâr *(Bürhaniye «Balıkesir»; Çanakkale)* ***[Bak: Hımız]***

Hımış [*İs.*], Arası kerpiçle örülen ahşap duvar *(Ankara ili)*

Hımız [*S.*], Cimri, tamahkâr *(Ezine, Kocaköy «Çanakkale»; Kurşunlu köy* [*?*]*)* ***[Bak : Hımıs]***

Hımsımak [*F.*], Yemek bozulmağa yüz tutmak *(Elbistan «Maraş»; Gaziantep)* ***[Bak: Ağrımak, 2]***

Hınaça [*İs.*], Küçük küp *(Holanta köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Hınam [*İs.*], Kemik veremi *(Urfa)*

Hınamlanmak [*F.*], İçlenmek, kederlenmek: **Muhtar Ahmet, köylüye hınamlanıp duruyor** *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)*

Hınaza [*S.*], **1.** İnatçı, aksi adam **(Bizim oğlan pek hınaza:** *Genezin «Avanos - Kırşehir»; Ürgüp, Develi, Dereköy «Kayseri»)* — **2.** Kurnaz, hileci: **Şu adam ne hınaza bir adamdır** *(Ereğli «Konya»)* — **3.** Ha-

sis, cimri *(Kayseri)* — **4.** Mızmız, müşkülpesent *(Alaca «Aksaray - Niğde»)* — **5.** Sinirli, hırçın *(Develi «Kayseri»)* — **6.** Kendi bildiğinden şaşmıyan, körükörüne inat eden kimse, içinden pazarlıklı *(Kırşehir; Seyhan; Ortaköy «Niğde»)* — **7.** Kıskanç, hasut (**Çok hınaza adam** : *Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Konya; Nar «Nevşehir - Niğde»)*

Hıncık [*İs.*], Omuzbaşı, dal *(Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Hıncıklanmak [*F.*], Tasalanmak, öfkelenmek *(Barakfakih «Bursa»;* **Bu iş beni çok hıncıklandırdı:** *Tosya «Kastamonu»; Kütahya)*

Hıncik [*S.*], Burnu çökük adam : **Dün hıncik bir adam gördüm** *(Elâzığ köyleri)*

Hınçar [*S.*], **1.** İnilmesi, çıkılması güç ve derin dere: **Şu dere ne kadar hınçar imiş** *(Önsen «Maraş»)* — **2.** [*İs.*] Toprak altında bulunan taşla karışık sert tabaka *(Dereköy «Kayseri»)*

Hınçarmak [*F.*], Söz tutmamak, karşı gelmek *(Maraş)* ***[Bak: Çemkirmek, 2]***

Hınçetmek [*F.*], Döve döve ezmek *(Maraş; Köşker «Kırşehir»)*

Hınçık [*İs.*], Yollardaki girinti çıkıntı *(Köşker «Kırşehir»)*

Hınçlamak [*F.*], Basa basa bir kabı doldurmak, alacağından daha çok doldurmaya çalışmak: **Samanı harara hınçlıya hınçlıya doldurdum** *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)*

Hınçmak [*F.*], Sarsmak: **Araba insanı hınçar** *(Kaş «Antalya»)*

Hındıl [*S.*], Üstübaşı yırtık; aç adam: **Bu adam çok hındıldır** *(Edirne)*

Hındırgan [*S.*], Düğün davetçisi, okuyucu *(Afyon [Muh.])*

Hıngal [*İs.*], **1.** Hamur çorbası *(Erzincan)* — **2.** Tatar böreği *(Ardahan «Kars»)* ***[Bak: Hıngan, hıngar]***

Hıngan ve **Hıngar** [*İs.*], Mantı *(Erzurum)* ***[Bak: Hıngal, 2]***

Hıngılamak [*F.*], Ağlamıya yeltenmek *(Ünye «Ordu»)* ***[Bak: Hıngıldamak]***

Hıngıldamak [*F.*], **1.** *(Çamlık «Bucak-Burdur»)* ***[Bak: Hıngılamak]*** — **2.** Sallanmak: **Dişim hıngıldıyor** *(Tosya «Kastamonu»)*

Hınıç [*S.*], **1.** Cüce *(Til «Lâdik - Samsun»)* — **2.** Şişman *(Holanta «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Hınık [*S.*], **1.** Basık burunlu *(Kilis «Gaziantep»; Maraş; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **2.** [*İs.*] Sümük *(Ünye «Ordu»; Genezin «Avanos-Kırşehir»)* — **3.** Hımhım *(Erzurum)*

Hınırsık [*S.*], Asık suratlı *(Sungurlu «Çorum»)*

Hınıs [*İs.*], **1.** Yayık, toprak yayık *(Arapkir «Malatya [Muh.]»)* ***[Bak: Hınısı]*** — **2.** [*S.*] Cimri, hasis *(Burunkaya «Zonguldak»)*

Hınısı [*İs.*], *(Tercan «Erzurum»)* ***[Bak: Hınıs, 1]***

Hınız [*S.*], İnce, zayıf *(Yalıköy «Bolaman - Ordu»)*

Hınkıldamak [*F.*], Çocuk hırçınlıkla isteğinde ayak diremek: **Ben de gideceğim diye çocuk hınkıldadı** *(Isparta)*

Hınkırdamak [*F.*], Gençken evlenme arzusunu göstermek, fingildemek: **Ali usta nişan yapıldıktan sonra amma hınkırdadı** *(Konya)*

Hınt [*İs.*], **1.** Kuvvet, kudret, takat *(Çiçekdağ «Kırşehir»)* — **2.** Ev, evbark: **Bir hınt sahibi olamadım** *(Varıyanlı «Maraş»)* — **3.** Değnekle

oynanılan top oyununda kale *(Maraş)* — **4.** Arpa *(Afyon)*

Hıntık [*S.*], İnatçı [adam] *(Hortu «Ereğli - Konya»)*

Hıntıklamak [*F.*], İtmek, kakmak: **Demin Ömeri neye hıntıklıyıp duruyordun?** *(Çağlayan «Bursa»)*

Hıntın [*S.*], İçli, hassas: **Bu çocuk büyüğünden daha hıntındır** *(Nizip «Gaziantep»)*

Hıntış [*S.*], **1.** Hasis, cimri: **Hıntışlık iyi bir şey değildir** *(Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** *(Konya)* **[*Bak:* *Hıra, 1*]**

Hıntışmak [*F.*], Şakalaşmak: **Ahmet ile Haşım hıntışıyorlardı** *(Hamurcu «Kayseri»)*

Hıra [*S.*], **1.** Cılız, çelimsiz, gelişatsız, hastalıklı, sıska [çocuk ve hayvan] **(Bu çocuk pek hıradır :** *Bursa* [*Muh.*]; **O kuzu hıradır :** *Maçka «Trabzon»; Isparta; Urfa; Denizli; Niğde; Gaziantep; İzmir; Muğla; Antalya; Seyhan; Kayseri; Konya Elâzığ; Burdur; Aydın; Sivas; Balıkesir; Tokat; Ordu; Gümüşane; Manisa; Amasya)* **[*Bak:* Gede 1, *Hıramık*]** — **2.** Küçük, bodur çocuk **(On iki yaşında görünür amma hıradır :** *Diyarbakır;* **Ali, Mehmetten hıradır:** *Eskişehir; Sinop; Yenipazar «Bilecik»; Zonguldak; Kastamonu; Taraklı, Kocaeli; Bursa; Bolu; Antalya; Güvere «Silifke - İçel»; Kayseri)* **[*Bak:* Cin 1, *hıras, hırca*]** — **3.** Çok yiyen, obur **(Bu çocuk hıradır:** *Isparta; Akseki «Antalya»; Gelibolu «Çanakkale»)* — **4.** Ağır, tembel ve şişman adam: **Hıra adam çok yol yürümez** *(Bölme köyü «Uşak - Kütahya»)* — **5.** [*İs.*] Hatmi çiçeği **(Öksürük için hıra kaynatıyorum :** *Safranbolu «Zonguldak»; Urfa; Maraş)* **[*Bak:* *Hırı*]** — **6.** [*İs.*] Un çorbası *(Balkı «Ilgın-Konya»)* — **7.** [*İs.*] Hırka *(Beçenek köyü «Kızılcahamam - Ankara»)* — **8.** [*İs.*] Oğlak *(Koçak «Ulukışla - Niğde»)*

Hırama gitmek [*F.*], Su geveri, büveti yıkarak boşa gitmek: **Bizim su hırama gitti** *(Giresun)*

Hıramık ve **Hıramuk** [*S.*], Hastalıklı, zayıf, cılız, sağlıksız adam *(Kavak, Hançerli «Samsun»)* **[*Bak:* *Hıra, 1*]**

Hıras [*S.*], Küçük [çocuk] *(Kastamonu* [*Muh.*]*)* **[*Bak:* *Hıra, 2*]**

Hırca [*S.*], Küçük, ufak: **Hırca Ali** *(Abbaslık «Bilecik»)* **[*Bak:* *Hıra, 2*]**

Hırcacık [*S.*], Ufacık *(Cide «Kastamonu»; Göynük «Kocaeli»)* **[*Bak:* *Hıra, hırca*]**

Hırcık [*İs.*], Bir şeyi intizamsız bir surette karıştırma *(Araplar «Konya»)*

Hırça [*İs.*], **1.** Yayık [?] *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Uçurumlu, taşlı bayır *(Erzurum)* — **3.** [*S.*] Küçük *(Ahırköy «Söğüt - Bilecik»)* **[*Bak:* *Hıra 2, hırca*]**

Hırçe [*S.*], Küçük: **Bu ev çok hırçe** *(Gerede «Bolu»)* **[*Bak :* *Hıra 2, hırcacık, hırça*]**

Hırçık [*İs.*], **1.** Paçavra *(Diyarbakır)* **[*Bak:* *Hırçıt*]** — **2.** [*S.*] Yamalı ve pis elbise *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **3.** [*S.*] Yıpranmış ve çok eskimiş dokumalar **(Bizim hırçık yüzlü minderi getir :** *Dombaylı «Salihli - Manisa»; Urfa)*

Hırçıt [*İs.*], Paçavra *(Gümüşane)* **[*Bak:* *Hırçıl, 1*]**

Hırda [*İs.*], Boncuk: **Hizmetçiye bir dizi hırda aldım** *(Erzurum)*

Hırdalamak [*F.*], Parçalamak; hırpalamak *(Erzurum)*

Hırdalaşmak [*F.*], İtişip kakışmak, el şakası yapmak *(Kırşehir)*

Hırdıl [*S.*], Uzun zaman hastalıktan kurtulamıyan *(Çeltikçi «Burdur»)* ***[Bak: İneze, sağsız]***

Hırfıtlamak [*F.*], İhtiyarlıktan düşgünleşmek *(Gaziantep)*

Hırhır [*İs.*], **1.** Kızağın önüne konulan ağaç *(Feselek «Reşadiye-Tokat»)* — **2.** Atsız ve el ile çekilen küçük araba: **Hırhıra bindim, gezdim** *(Urfa)* — **3.** Kartal *(Tutak «Ağrı»)*

Hırhırık [*İs.*], İki ceviz delinerek ve bu deliklerden ip geçirilerek yapılan bir türlü oyuncak *(Elâzığ)*

Hırı [*İs.*], Hatmi çiçeği *(Van)* ***[Bak: Hıra, 5]***

Hırıççı [*İs.*], Gezerek iğne iplik gibi şeyler satan satıcı, çerçi (**Hırıççıdan aldığım iplik tez çürüdü:** *Bursa; Balıkesir)*

Hırıflamak [*F.*], *(Bitlis)* ***[Bak: Haymak, 2]***

Hırık [*İs.*], **1.** Eski ayakkabı *(Harput, Elâzığ)* — **2.** Ekşi koruk: **Asmada çok hırık var** *(Salatın «Tire - İzmir»)*

Hırılık [*İs.*], Kardöşeği denilen ve kardan evvel yağan ufak ve sert kar taneleri, ebe bulguru *(Sosik «Kemaliye - Malatya»)*

Hırıncımak [*F.*], Yemek pişmez olmak, çiğ kalmak: **Patlıcan hırıncıdı** *(Amasya)*

Hırışma [*İs.*], Uyuşukluk *(Seyhan)*

Hırışmak [*F.*], Eşek yürümiyerek geri geri gitmek *(Kayseri ve köyleri)*

Hırıt [*S.*], **1.** Zayıf, dermansız *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** [*İs.*] Keten çuval *(Antalya)*

Hırıtcı [*S.*], Sürüsü olmayıp perakende koyun satan adam *(Alcı «Sorgun - Yozgat»)*

Hırızman [*İs.*], **1.** Kadın başörtüsü, yazma, yemeni *(Kuşcu «Kayseri»)* — **2.** Gerdek gecesinden bir gün evvel yapılan gelin hamamı *(Çankırı)*

Hırkalamak [*F.*], Sallamak, sarsmak, debrendirmek *(Kurşunlu «Gölpazarı - Bilecik»)*

Hırladız [*İs.*], Sarmısak: **Git bahçeden biraz hırladız getir** *(Çapak «Torbalı - İzmir [Yürüklerce]»)*

Hırlak [*İs.*], **1.** Ördek cinsinden, zayıf yapılı bir kuş *(Kayseri)* — **2.** Bir çeşit öküz hastalığı *(Bademağacı «Alanya - Antalya»)*

Hırlavuk [*S.*], Göğsü tutuk, hırlayan [kimse] *(Gaziantep)* **[Bak: Yelpik]**

Hırlı [*S.*], **1.** Doğru, işinde dürüst, uslu *(Mecitözü «Çorum»; Belvar «Merzifon - Amasya»; Sivas; Alucra «Giresun»; Gümüşane; Uşak, Kütahya; Konya)* — **2.** İyi *(Urla «İzmir»; Honaz «Denizli»)*

Hırlım [*Zf.*], Daha, şimdi, henüz: **Hırlım bu işi görmiyenler gözden düşerler** *(Karakuyu «Eşme - Manisa»)*

Hırnık [*İs.*], **1.** Sümük *(Miyde «Çermik - Diyarbakır»;* **Hırnığını akıtma, sil:** *Harput«Elâzığ»; Van; Varto «Muş»)* — **2.** [*S.*] Gürültücü ve elinden bir iş gelmiyen adam *(Maydos, «Karaman - Konya»)* — **3.** Tavşan yavrusu *(Gaziantep)* — **4.** Kışın yenilen kara hurma *(Arpaçay «Kars [Muh.]»)*

Hırp [*İs.*], Sertleşmiş kar *(Bayburt «Gümüşane»; Yusufeli «Çorum - Erzurum»)*

Hırpa [*S.*], Cılız, zayıf: **Komşumuzun çocuğu çok hırpa kaldı** *(Subaşı «Nallıhan - Ankara»)*

Hırpel [*S.*], Yırtık elbise *(Elâzığ)*

Hırpıç [*S.*], Üstübaşı yırtık, pejmür-

de [adam] *(Kolukısa «Saiteli - Konya»)*

Hırpıt [*S.*], **1.** Çok eski, yamalı elbiyse (**Hırpıt elbiyse:** *İncirli «Yozgat»; Şarkışla «Sivas»; Sivrihisar «Eskişehir»; Hadım «Konya»; Kırşehir)* ***[Bak: Pırpıt]*** — **2.** [*İs.*] Ufaktefek eşya *(Konya)* — **3.** Eskiliği dolayısiyle kullanılması mümkün olmayan eşya *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)* — **4.** [*İs.*] Palto *(Sinir «Afyon»)* — **5.** Sünepe adam *(Büyükkızılhisar «Gaziantep»)*

Hırs [*İs.*], Hayvanlara yalatılan çorak tuz *(Umranıhamidi «Saiteli - Konya [Muh.]»)*

Hırt [*İs.*], Değirmen taşı: **Bizim değirmenin hırtı aşınmış** *(Gazipaşa «Alanya - Antalya»)*

Hırtal [*İs.*], **1.** Çoban köpeklerinin boyunlarına takılan dikenli demir *(Avanos «Kırşehir»)* — **2.** Kadınların çene altından geçirdikleri kaytan *(Başkaçay «Daday - Kastamonu»)*

Hırtama [*İs.*], Kavga ve gürültü *(Maksutlu [?])*

Kırtekin [*S.*], Kolay, güç olmıyan *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Hırtı [*İs.*], **1.** İnce deri ve gönden yapılmış çarık *(Aybastı «Ordu»)* — **2.** Davar derilerine sıkışan diken, pıtrak dikeni *(Zara «Amasya [Muh.]»)* — **3.** [*S.*] Gebe, sarı, sıska, cılız ve yaşlı olup boyu ile uygun olmıyan *(Yemliha köyü «Kayseri»)*— **4.** [*S.*] Kâğıt gibi ince olan şey: **Seni hırtı kulak seni** *(Kumru «Fatsa - Ordu»)*

Hırtık [*S.*], **1.** Çıkık : **Hırtık kol** *(Kadirli «Adana - Seyhan»)* — **2.** Soluk aldırmıyan ve ansızın gelen sancı *(Büyüklü «Çarşamba - Samsun»)*

Hırtıkmak [*F.*], Burkulmak, incinmek, ek yerleri incinmek *(Dereköy «Kocaeli»; Emirler «Ulukışla - Niğde»)*

Hırtıl [*İs.*], Havuç *(Bor, Ulukışla «Niğde»)* ***[Bak: Pürçüklü]***

Hırtımak [*F.*], Zor pişmek, güç pişmek *(Niksar «Tokat»)*

Hırtımık [*S.*], İyi pişmemiş [nohut, fasulya] *(Niksar «Tokat»)*

Hırtış [*S.*], **1.** Destere ağzı gibi dişli olan: **Bıçağın ağzı hırtış olmuş** *(Bolu)* — **2.** Hasta ve zayıf [kimse] *(Karkın «Köyceğiz - Muğla»)* — **3.** [*İs.*] Kazınmış işkembe *(Muğla)* — **4.** [*İs.*] Kalabalık eşya*(Köşker «Kırşehir»)*

Hırtışık [*S.*], Buruşuk: **Şu adam hırtışıktır** *(Kayseri)*

Hırtışmak [*F.*], **1.** Büzüşmek, büzülmek (**Aldığın sebzeler hırtışmış :** *Nevşehir «Niğde»; Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* — **2.** Zayıflamak, ihtiyarlamak, kemikleri çıkmak *(Niğde)*

Hırtik [*İs.*], **1.** Ses kısıklığından gelen boğmaca gibi bir çeşit tehlikeli hastalık *(Van)* — **2.** Boğaz *(Kemaliye «Malatya»)* — **3.** [*S.*] Çok yamalı, eski: **Üstünde hırtik bir elbiysesi vardı:** *Diyarbakır)* — **4.** Sabun parçası *(Ağın «Arapkir - Malatya»)* ***[Bak: Göbersil]***

Hırtlak [*S.*], Olmamış kavun, kelek *(Beyşehir, Konya; Kırşehir)* ***[Bak: Şalak]***

Hırtlamak [*F.*], Bir işi eziyetle yapmak (**Bu işi sen hırtlıyacaksın :** *Çakırlar «Çumra», Sille «Konya»)*

Hırtlamba [*S.*], Üstüste çok elbise giyen *(Konya)*

Hırtlaştırmak [*F.*], Kapatmak *(Ankara)*

Hırtlatma [*İs.*], Altın dizisinden yapılan gerdanlık *(Divriği «Sivas»)* ***[Bak: Hırtlek]***

Hırtlek [*İs.*], *(Sivas)* ***[Bak: Hırtlama]***

Hırtmak [*F.*], **1.** Burkulmak, kemik yerinden çıkmak, incinmek *(Mut «İçel»; Kadirli «Adana - Seyhan»)* — **2.** Usanmak, ikrah etmek *(Urfa)* — **3.** Nefret etmek: **Aliden hırttım** *(Gaziantep)*

Hırvat [*İs.*], Ekin saplarının deste yapılmış hali *(Ilgaz «Çankırı»)*

Hış [*S.*], **1.** İçi boş, ufalmış, çürük *(Dörtyol«Hatay»; Urfa)* — **2.** [*Ed.*] Fazla, çok *(Kozan, Kürkcüler «Seyhan»)*

Hışdamak [*F.*], Söylenmek, ses çıkarmak: **Sus hışdama !** *(Yozgat)*

Hışdenep [*İs.*], Yazın yetişen bir cins sulu elma *(Gümüşane)*

Hışdınmak [*F.*], **1.** Bırakmak, terketmek *(Eldirek «Fethiye - Muğla»)* — **2.** Alındırmak *(Uşak «Kütahya»)*

Hışhışa [*İs.*], Sığır hayvanlarının derisi ile eti arasında meydana gelen bir hastalık *(Ağrı)*

Hışı çıkmak [*F.*], Hurdahaş olmak; paramparça olmak; fena halde yorulmak *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Hışıl [*S.*], **1.** Beceriksiz; tenbel: **Mehmet çok hışıldır** *(Emet «Kütahya»)* — **2.** [*İs.*] Bazı yarlerde toprak altında bulunan çamur tabakası *(Hüyük köyü «Beyşehir - Konya»)*

Hışıldak [*İs.*], Bir kaynaktan fışkırıp çıkan kükürtlü su *(Kalfat «Çankırı»)*

Hışımmak [*F.*], Vurur gibi vaziyet almak, vurmak üzere elini kaldırmak; öfkelenmek *(Dedeköy «Çal-Denizli»)* ***[Bak: Keskenmek, seğsenmek, seksenmek]***

Hışır [*S.*], **1.** Olmamış meyva *(Keçiborlu «Isparta»)* — **2.** Gelişmemiş hayvan *(Vize «Kırklareli»)* — **3.** [*İs.*] Kadınların takındığı gerdanlık *(Urfa; Aşağılıca «Eskişehir»; Elbistan «Maraş»)* — **4.** Zayıf, çelimsiz, hastalıklı kimse *(Germencik, Akçaova «Söke», Aydın; Kaş «Antalya»; Muğla)* ***[Bak: Hıra, 1]*** — **5.** Çürük, özürlü, zayıf insan veya bitkiye gelen hastalık *(Kızılcabölük «Denizli»)* ***[Bak: Tıhtıhlı]*** — **6.** [*İs.*] Pamuk kozası, pamuk fidesi: **Hışır tarlasını suladınız mı ?** *(Maraş)* — **7.** Yorgun, takatsiz *(Parak «Alucra - Giresun»; Kolukısa «Saiteli - Konya»)* — **8** [*İs.*] Toplu bir halde bulunan iri kum taneleri *(Kırşehir)* — **9.** [*İs.*] Suya batmaz bir taş *(Göre köyü «Nevşehir - Niğde»)* — **10.** [*İs.*] Çamurlu olduğu için tavında sürülemiyen tarla *(Deretürbeli «Alanya - Antalya»; Harala «İpsala - Edirne»)* — **11.** Kaba, sert [adam] : **Şu adam çok hışırdır** *(Kirpe «Safranbolu - Zonguldak»)* — **12.** Islak, yaş odun *(Taşucu «Silifke - İçel»)* — **13.** Kuvvetli, şişman adam veya ağaç *(Maksutlu «Osmancık - Çorum»)* — **14.** Eski, harap *(Sivas)* — **15.** Nemli toprak *(Turgutlu «Manisa»)* — **16.** [*İs.*] Yapı malzemesinden artan şeyler *(Avanos «Kırşehir»)*

Hışırden [*İs.*], Dalları eyilecek kadar çok meyva veren ağaç *(Kıranardı «Kayseri»)*

Hışırık [*İs.*], Terden çocukların vücudünde çıkan isilik : **Şu çocuğun gövdesi hışırık içinde** *(Ahlat «Bitlis»)*

Hışır olmak [*F.*], **1.** Parça parça olmak, kırılmak, unufak olmak *(Erzin-*

can) — **2.** Eskimek, haraplaşmak *(Sivas)*

Hışik [*İs.*], **1.** Su, yağ, zahire gibi şeylerin içinde bulunan çörçöp *(Elâzığ köyleri)* — **2.** Dut kurusu *(Kemaliye «Malatya»)* **[*Bak:* *Haşak*]**

Hışirik [*İs.*], Ufak dolu *(Ağrı;* **Hışirik yağıyor:** *Zile «Kars»)*

Hışkı [*İs.*], Ağaç yontmak için kullanılan iki saplı araba bıçağı *(Mudanya, Nilüfer «Bursa* [*Muh.*]*»)*

Hışkıllı [*S.*], Düşüncesiz, saygısız *(Isparta)*

Hışlamak [*F.*], **1.** Çok söylemek: **Sen hışlama uşak!..** *(Bartın «Zonguldak»)* — **2.** Yorgunluktan sık sık nefes almak *(Ordu)*

Hışma [*İs.*], Bir avuç, bir kısım, bir hapaz alınan şey *(Ahlat «Bitlis»)*

Hışmalamak [*F.*], Avuçla almak: **Leblebiyi hişmaladı gitti** *(Ahlat «Bitlis»)* **[*Bak:* *Hapazlamak*]**

Hışnamak [*F.*], Hırpalamak, taraklamak *(Gaziantep)*

Hışşer [*Zf.*], Muhakkak, herhalde, mutlaka *(Ürgüp «Kayseri»)*

Hışt [*İs.*], **1.** Hançer, kama, saldırma *(Erzincan)* — **2.** Balık avlamağa mahsus zıpkın *(Kars)*

Hıştak [*S.*], Kırılmış, hurdahaş olmuş *(Giresun)* **[*Bak:* *Dalbalanmak, 1*]**

Hıştek [*İs.*], **1.** Koltuk altına, yama olarak konulan köşe parça *(Malatya)* **[*Bak:* *Hiştek, 2*]** — **2.** Yüzünün bir tarafı geniş, bir tarafı dar olan şibimünharif şeklindeki tarla *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)*

Hıştınmak [*F.*], **1.** Korumak, gözetmek: **Çocuğu hiştın** *(Develi «Kayseri»)* **[*Bak:* *Kavzamak*]** — **2.** Bırakmak, terketmek (**Ayşe, bu işi hıştın artık:** *Dedeköy «Çal - Denizli»; Gilevği köyü «Elmalı», Korkuteli «Antalya»; Ürkütlü «Bucak-Burdur»)* — **3.** Ehemmiyet vermemek, üstüne mal etmemek: **Alacağımı istedim de hiştınmadı** *(Mastat «Karaman - Konya»)*

Hıştik [*S.*], **1.** Boynuzları yukarı doğru kıvrık [hayvan] *(Kars)* — **2.** [*S.*] Yanıkara denilen hayvan hastalığı *(Erzincan)*

Hıştut [*İs.*], Çocukların oynadığı saklambaça benzer bir oyun *(Elâzığ)*

Hışva [*İs.*], **1.** Açılmış pamuk kozası *(Osmaniye «Ergani - Elâzığ»)* — **2.** Eski elbise *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)* — **3.** [*S.*] Çok kurumuş şey: **Ekmek hışva olmuş** *(Diyarbakır)*

Hıt [*İs.*], Kötülük *(Bahaettin «Ulubey-Ordu»)*

Hıta [*İs.*], Büyük ve beyaz hıyar, acur *(Birecik «Urfa»; Malatya; Kadirli «Seyhan»)* **[*Bak:* *Kütre*]**

Hıtık [*İs.*], Hıçkırık *(Hayrabolu «Tekirdağ»)*

Hıtıp [*İs.*], Kuvvet, takat: **Kavga edenleri ayırıncıya kadar hıtıbım çıktı** *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)*

Hıtır [*İs.*], Çam ağacı *(Tekkeköyü «Tirebolu - Giresun»)*

Hıtırım gibi [*Zf.*], Çok fazla yüklü, pıtrak gibi: **Şu ağaçta elma hıtırım gibi** *(Avanos dolayı «Kırşehir»)*

Hıtlak [*İs.*], Olmuş küçük kavun *(Niğde)*

Hıtrış [*İs.*], Ağaç gövdesinde çıkan ur *(Boyabat ve köyleri «Sinop»)*

Hıttık [*İs.*], Bir çeşit salatalık *(Gaziantep)* **[*Bak:* *Hıta*]**

Hıvga [*İs.*], İç sıkıntısı, başa gelecek felâketi içten sezme *(Diği «Sungurlu-Çorum»)*

Hıyız [*S.*], Huysuz, tembel, intizamsız *(Bursa)*

Hıynı [*S.*], Budala *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Hıyrı [*İs.*], Zamk, tutkal *(Üstükran «Varto - Muş»)*

Hızal [*İs.*], Hiyle [çocuk oyununda] : **Ahmet hızal ediyor o, oynamasın** *(Yazıgınık «Mucur - Kırşehir»)*

Hızam [*S.*], Yoksul: **Bu kış çok hızam kaldık** *(Sığı «Mudanya - Bursa [Muh.]»)*

Hızan [*S.*], **1.** Görmemiş, sonradan görme **(Hızanlığını bari belli etme:** *Erzurum; Gümüşane; Isparta; Erzincan)* — **2.** Hasis, cimri *(Dadağı «Kayseri»; Niksar «Tokat»;* **Ahmet çok hızandır:** *Kadı «Gerze - Sinop»; Gümüşane «Bafra - Samsun»; Rize)* ***[Bak: Kışkış, kısnet]*** — **3.** Yoksul, düşkün, fakir **(İster zengin, ister hızan * Ekmek yedin biraz uzan :** *Seyithasan «Diyarbakır»; Kadirli «Seyhan»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **4.** Aç gözlü **(Ne hızan insan; Hızanın peynir ekmeği olmuş gözüne uyku girmemiş:** *Tokat; Sürmene«Trabzon»)* — **5.** [*İs.*] Aile efradı, kızan *(Kaleyaka «Perşembe - Ordu»; Şebinkarahisar, Giresun)* — **6.** Tembel; akılsız *(Narman «Erzurum»)* — **7.** [*İs.*] Bir kaç sene ekilmemiş tarla *(Narman «Erzurum»)* — **8.** [*İs.*] Bağ ve bahçe kulübesi *(Diyarbakır)* — **9.** [*İs.*] Yapılarda kullanılan uzun, yuvarlak ağaçlar *(İpsile «Hafik-Sivas»)* ***[Bak: Boğsu, örş, ustun]***

Hızana gelmek [*F.*], Dişi köpek çiftleşmek arzusu göstermek *(Güvere «Silifke - İçel»; Malatya)* ***[Bak : Kızana gelmek]***

Hızerik [*İs.*], Bıçkı talaşı, ince talaş *(Sivas; Malatya)*

Hızkal [*İs.*], **1.** Toprak taşınılan teskere *(Şimdin «Tutak - Ağrı»)* ***[Bak: Genne]*** — **2.** Peçete, mendil *(Eleşkirt «Ağrı»)*

Hızlaba [*İs.*], Soluk darlığı, göğüs tutukluğu: **Zavallı çocuk hızlaba olmuş** *(Kızılelma «Bartın - Zonguldak»)*

Hızlapa [*İs.*], Bronşit: **Ali hızlapalıdır** *(Burunkaya «Zonguldak»)*

Hızma [*İs.*], **1.** Köpeğin boynuna takılan sivri dişli demir halka *(Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)* — **2.** Küpe *(Maraş [Muh.])* — **3.** Burun kanadına takılan süslü küpe *(Erzincan)*

Hızman [*İs.*], **1.** Çubuktan örülmüş, içi dışı mayısla sıvanmış arı kovanı *(Adana)* — **2.** Çör çöpten yapılmış kulübe *(Kozan «Seyhan [Varsak aşireti]»)*

Hızman etmek [*F.*], Zahirenin tozunu savurmak *(Erzincan köyleri)*

Hızmık [*İs.*], **1.** Küçük daneli mısır, darı *(Piraziz «Giresun»)* ***[Bak: Hız]*** — **2.** Çeç elerken ve zahire yıkarken kalburda kalan kapçıklı taneler *(Adana; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Erzincan; Sungurlu«Çorum»)* ***[Bak : Kavuz]*** — **3.** [*S.*] Zayıf, cılız hayvan ve mahsul *(Ünye, Arapköy «Ordu»)*

Hızna [*İs.*], Kiler *(Malatya)*

Hibilik [*İs.*], Sıkıntı, burgunluk, kâbus *(Kâhta «Malatya»)* ***[Bak: Hıbilik]***

Hiciklemek [*F.*], Gözetlemek *(Ulubey «Ordu»)*

Hiciren [*İs.*], İrin, cerahat *(Burdur ve dolayı)*

Hiç [*İs.*], **1.** Bacak kemiği *(Sivas)* — **2.** Mısır patlağı, kavurga *(Kayseri)* — **3.** Tuz: **Hiçim kalmadı** *(Havran «Edremit - Balıkesir»)*

Hiçik [*İs.*], Göz ağrısı *(Braskiğ «Erzincan»)*

Hiçin [*İs.*], Yürek *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Hiçki [*Ed.*], Öyle değil mi: **Sizin köy yüz hane hiçki?** *(Ayvashacı, Yeniköy «Develi», Kayseri)*

Hiçli toprak]*İs.*], Küçük taşla karışık olan toprak: **Bu toprak çok hiçlidir** *(Kocaözü «Hekimhan - Malatya»)*

Hide [*İs.*], Ayakkabı : **Hideleriniz çok güzel** *(Bursa)*

Hidik [*İs.*], Karda batmamak için giyilen kalburumsu ayakkabı *(Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»)* **[Bak: Geyle]**

Hidillenmek [*F.*], Amansız düşman olmak: **Şu horozlar birbirine hidillenmiş** *(Osmaniye «Seyhan»)*

Hilây [*İs.*], **1.** Atmaca cinsinden bir kuş *(Yalak «Kayseri»)* — **2.** Kökleşmiş hastalık *(Seydişehir «Konya»)*

Hilek [*İs.*], Arzu, dilek: **Hileğim yer buldu** *(Edirne)*

Hilez [*İs.*], **1.** Kertenkele *(Tan köyü «Kemah - Erzincan»; Lâdik «Samsun»)* — **2.** Toprak solucanı *(İpsile «Hafik - Sivas»)*

Hilik [*İs.*], **1.** Eski toprak testi *(Pütürge «Malatya»)* — **2.** İncir ağacı *(Aydın; Denizli)*

Hiliklemek [*F.*], Atı sürmek için üstünde çabalamak *(Urfa)*

Hilim [*İs.*], Kullanılabilecek eşyanın parçalanıp atılması *(Kadirli «Seyhan»)*

Hilke [*İs.*], **1.** Çeşme ağızlığı *(Üsküdar «İst.* [*Muh.*]*»)* **[Bah: Filke]** — **2.** Düğeni boyunduruğa bağlıyan ve çeken ağaç *(Derinkuyu «Niğde»)*

Hille [*İs.*], Liğen kadar kenarlı olan büyük kazan *(Urfa)*

Hillik [*İs.*], **1.** Çoban keçesi *(Arpaçay «Kars»)* **[Bak: Kabalak, kepenek, yapınca]** — **2.** [*S.*] Eski, yırtık pırtık elbise *(Kelkit «Gümüşane»; Halfeti «Urfa»)* **[Bak: Hırçık ,2]**

Hilliklemek [*F.*], Çabalamak, var kuvvetiyle hareket etmek *(Urfa)*

Hillikleşme [*İs.*], İnadetme; ısrar etme; zıt gitme *(Köşker «Kırşehir»)*

Hillim hillim [*S.*], Parça parça, eski püskü *(Büyükçaylı «Dörtyol-Hatay»)*

Hilmet almak [*F.*], Hız almak *(Diyarbakır)*

Hilt [*İs.*], **1.** Alınmamıyan öçten ileri gelen kızgınlık, öfke *(Kütahya)* — **2.** [*S.*] Yorgun, gevşek *(Isparta)*

Hiltik [*S.*], **1.** Gevşek **(Bel kayışım çok hiltik:** *Kars; Gümüşane)* — **2.** Başa giyilen şeylere bağlanan çene bağı *(Harput «Elâzığ»)*

Him [*İs.*], **1.** Temel **(Bu evin himi çürüktür:** *Erzincan; Urfa; Harput «Elâzığ»; Alişar, Parak, Şebinkarahisar, Piraziz «Giresun»; Gâvurdağ, Kadirli, Adana «Seyhan»; Kilis, Nizip «Gaziantep»; Kars; Önsen «Maraş»; Van; Güllühüyük «Çiçekdağ», Köşker «Kırşehir»; Sivas; Karahacip «Mecitözü - Çorum»; Gökköy «Reşadiye», Almus, Tokat; Diyarbakır; Aybastı «Ordu»; Malatya; Büyükafşar «Bâlâ - Ankara»; Boğazlıyan «Yozgat»; Elbaşı, Taçın, Bünyan «Kayseri»; Erzurum dolayı)* **[Bak: Bin]** — **2.** Duvar dibi *(Ş. A.)* — **3.** Çalılık, dikenlik yer, çalılardan yapılan çit *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)* — **4.** İki kişi arasında saklanan sır: **Ahmetle Mehmedin himi birdir** *(Erzurum)*

Himi [*İs.*], Temel çukuru, derin bir

şeyin dibi *(Temele köyü «Şiran - Gümüşane»)*

Hin [*S.*], **1.** Sezeğen, hassas *(Niksar «Tokat»)* — **2.** [*İs.*] İfrit, şeytan : **Hin oğlu hin** *(Civanyaylağı «Mersin - İçel* [*aşiret*]*»)*

Hinar [*İs.*], Felâket: **Başına gelen hinarı düşünmiyor da...** *(Kilitbahir «Gelibolu - Çanakkale»)*

Hinav [*İs.*], Nemli toprak *(Van)*

Hinaza [*S.*], Kin güden, içinden pazarlıklı *(Gerce «Avanos - Kırşehir»)*

Hinbil [*İs.*], Bağlarda ayrılan bir evleklik yer *(Develi «Kayseri»)*

Hinci [*Zf.*], Şimdi **(Ahmet hinci geldi:** *Kırkağaç; Pınarbaşı «Bornova - İzmir»; Edremit «Balıkesir»; Tavas «Denizli»; Kilimli «Zonguldak»; Dumlıpınar «Kütahya»; Ankara; Erzurum; Silifke «İçel»; Gülpınar «Ezine - Çanakkale»)* ***[Bak: Hincik]***

Hincik [*Zf.*], **1.** Şimdik **(Sen git, ben de hincik geliyorum :** *Bolu; Osmaneli «Bilecik»; Niğde; Gözene «Malatya»; İnegöl köyleri «Bursa»)* ***[Bak: Hinci]*** — **2.** [*S.*] Burnu basık [adam] *(Harput «Elâzığ»)*

Hinç [*İs.*], Kitre, zamk *(Urfa)*

Hinden [*S.*], Piç *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Hindi [*Zf.*], Şimdi *(İsabacılı «Seyhan»; Harbut «Elâzığ»; Kırşehir çevresi)* ***[Bak: Hinci, hincik]***

Hindirekçi [*İs.*], Düğün davetlilerini haberdar eden kadın, düğün okuyucusu : **Fatma kadının hindirekçisi geziyor** *(Kars* [*Muh.*]*)* ***[Bak: Hindirgen]***

Hindirgen [*İs.*], *(Erzincan)* ***[Bak : Hindirekçi]***

Hingel [*İs.*], Yoğurtlu pürohi, tatar böreği *(Erzincan; Narman, Erzurum; Tokat* [*Muh.*]*)*

Hingiç [*İs.*], Ceviz, kestane içi *(Çerkeş «Çankırı»)*

Hingil [*İs.*], Su koğası *(Behisni «Malatya»; Çanta köyü «Silivri - İst.* [*Muh.*]*»)*

Hingildemek [*F.*], **1.** Çocuk mırıltı ve ısrar ile bir şey istemek *(Atlıhisar «Şuhut - Afyon»)* — **2.** Beli bükülmüş ihtiyarlar sendeliyerek yürümek *(Yoğunpelit «Beypazarı - Ankara»)*

Hingirdemek [*F.*], Ağlamak *(Maraş)*

Hinik [*İs.*], Sümük *(Refahiye, Kemah «Erzincan»; Bayburt «Gümüşane»; Yozgat)* ***[Bak: Hirnik, 1]***

Hink [*İs.*], Çelik, çomak oyununda merkez olarak kazılan çukur *(Bor «Niğde»)*

Hinnas [*İs.*], Kerpiç ve çamurdan yapılan hububat anbarı *(Banus «Eğridir - Isparta»)*

Hint [*İs.*], Takat, derman *(Köşker «Kırşehir»)*

Hinzam [*İs.*], Bağ evi *(Kemaliye «Malatya»; Ankara)*

Hirçik [*S.*], Yırtık pırtık, pejmürde **(Böyle hirçik gezmek ayıp değil mi! :** *Urfa; Harput «Elâzığ»)*

Hire [*İs.*], **1.** Testi *(Adana)* — **2.** Un çorbası *(Konya)* — **3.** Küçük şişe *(Kadıköy «İst.* [*yabancı*]*»)* — **4.** [*S.*] Küçük: **Bizim hire öküzü kurt daladı** *(Bolu)* — **5.** Sincap *(Kınık köyü «Kırkağaç - Manisa»)* ***[Bak: Teyin]*** — **6.** Küçük ağaç yayık *(Alagöz «Çankırı»)*

Hirek [*İs.*], Nadas *(Çumra «Konya»)* ***[Bak: Herk]***

Hirelenmek [*F.*], Yollanmak *(Bornova «İzmir»)*

Hiren [*İs.*], Toprak altında yetişen ince, pancar şeklinde ve hardal yerine üzüm turşusunda kullanılan bir

kök *(Arzulu «Hayrabolu - Tekirdağ [Muh.]»)*

Hirik [*İs.*], **1.** Eşek yavrusu, sıpa *(Koğaçayır «Boyabat - Sinop»)* — **2.** Eski ayakkabı *(Harput «Elâzığ»; Kaydalapa «Bafra - Samsun»)* — **3.** Baca *(Dümeli «Çankırı»)*

Hirit [*S.*], Zayıf, dertli; tirit [adam] *(İsâbey «Çal - Denizli»)*

Hirk [*İs.*], *(Hamurcu «İncesu», Kayseri; Ankara ve çevresi; Erzurum; Arapgir «Malatya»; Cevdetiye «Osmaniye - Seyhan»)* **[Bak: Herk]**

Hirnik [*İs.*], **1.** Sümük *(Harput «Elâzığ»)* **[Bak: Hinik]** — **2.** [*S.*] Çok zayıf: **Hirnik insana elbiyse yakışmaz** *(Adana)*

Hirsenk [*İs.*], Kıl kilim *(Erzurum)*

Hirtim [*S.*], Kalabalık *(Pıravadi «Lâlapaşa - Edirne [Muh.]»)*

Hirtlek [*İs.*], Gerdanlık *(Sivas)*

Hirtlik [*İs.*], Gırtlak *(Karaman «Konya»)*

Hişgil [*İs.*], Büyük pıçak, saldırma *(Erzincan)*

Hişır [*S.*], Çürümüş meyva ve sebze *(Gelendost «Isparta»)*

Hişik [*İs.*], Meyvanın yenmiyen kısmı *(Harput «Elâzığ»)* **[Bak: Eşelek]**

Hişirik [*İs.*], Dolunun ufağı *(Kars; Erzurum dolayı)*

Hişt [*İs.*], Hançer *(Erzincan)* **[Bak: Hişgil]**

Hiştek [*İs.*], **1.** Koltuk altı *(Elâzığ; Urfa)* — **2.** Elbisede kol altına konulan üç köşeli parça *(Harput «Elâzığ»)*

Hiştik [*İs.*], Kedi, pisi *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Hişva [*İs.*], Pamuk kozası *(Urfa)*

Hiya [*Ed.*], **1.** Nerede *(Burdur)* — **2.** Evet *(Muğla)* **[Bak: Hiye]**

Hiyalık [*İs.*], Bahçe *(Denizli)*

Hiye [*Ed.*], Evet *(Antalya; Çumra «Konya»; Tefenni «Burdur»)* **[Bak: Hiya, 2]**

Hiyik [*İs.*], Tayin ve tespit olunan yer *(Urfa)* **[Bak: Hiyiklemek]**

Hiyiklemek [*F.*], Bulunduğu yeri tayin ve tespit etmek *(Urfa)*

Hiykirmek [*F.*], Korku ile haykırmak : **Suya düşerken birdenbire hiykirdi** *(Bahçeköy «Bolu»)*

Hiyye [*Ed.*], Evet *(Tilkili «Tavas-Denizli»; Bezkese «Köyceğiz - Muğla»; Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)* **[Bak: Hiye]**

Hizan [*İs.*], **1.** Tavanlara atılan kiriş *(Sivas)* — **2.** Bağ kulübesi *(Üstükran «Muş»)* — **3.** Çocuk *(Trabzon; Derekülât «Çerkeş - Çankırı»)* — **4.** [*S.*] Parasız, fakir kimse *(Isparta; Eskişehir; Burdur)* **[Bak: Hızan, 3]** — **5.** Kiler: **Hizan doldu** *(Harput «Elâzığ»)*

Hize böcüğü [*İs.*], Ağaç kurdu *(Aksaray «Niğde»)*

Hizen [*S.*], **1.** Hasis, cimri *(Kayseri)* **[Bak: Hızan]** — **2.** [*İs.*] Büyük çatı ağacı (**Hizenin üzerine mertek atılır** : *Elbistan «Maraş»; Ürgüp «Kayseri»)*

Hizver [*İs.*], Kömür ufağı *(Kilis «Gaziantep»)*

Hoban [*İs.*], Terkedilmiş tarla, arazi *(Erzincan; Malatya)*

Hobbak [*İs.*], Çerez *(Yolgeçen «Seyhan [Türkmenler]»)*

Hobu [*İs.*], **1.** Akbaba [kuş] *(Daday, Kastamonu; Sinop köyleri)* — **2.** [*S.*] Biçimsiz vücutlu [adam] *(Aşağıdana «Safranbolu - Zonguldak»)* — **3.** [*S.*] Obur; dilenci *(Köşker «Kıreşhir»)*

Hobuçlamak [*F.*], Çocuğu sırtına al-

mak *(Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»; Gölköy «Ordu»)*

Hobur [*İs.*], Yoz hayvanların geceyi geçirdikleri etrafı çit veya çalı ile çevrilmiş yer *(Sulu «Kavaklı - Edirne* [*Muh.*]*»)*

Hobuz [*İs.*], İki sene sürülmemiş tarla *(Akçaşar «Karaağaç»,* **Senin tarla bu sene hobuz kaldı:** *Yalvaç «Isparta»)*

Hocumak [*F.*], Sevilen bir şeyden soğumak, tiksinmek *(Aşağılıca köyü «Eskişehir»)*

Hoç [*İs.*], Koşmaca oyunu *(Keçiborlu «Isparta»)*

Hoçka [*S.*], Yaşı ilerlediği halde büyüyemiyen [hayvan] *(Bucak «Kozan-Seyhan»)*

Hoçuk [*S.*], Boynu kalın ve kızıl adam *(Dereköy «Kayseri»)*

Hoçuruk [*S.*], Çürük *(Kırşehir)*

Hod [*S.*], *(Konya)* **[Bak: Hodman]**

Hodak [*İs.*], **1.** Kağnı arabalarında boyunduruğun gerisinde öküzün boynuna oturup öküzü süren çocuk *(Şimdin «Tutak - Ağrı»; Erzincan; Çiftlik «Şavşat - Artvin»; Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Çiftçi yamağı, erkek hizmetçi *(Tercan «Erzurum»; Pazarcık «Bilecik»; Uşak «Kütahya»; Kiği «Erzincan»; Trabzon; Pekin «Kelkit-Gümüşane»; Kars; Ahlat «Bitlis»; Harput «Elâzığ»)* — **3.** Hayvan seisi *(Erzincan)* — **4.** Sığır çobanı *(Van; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **5.** Topaç *(Kümbet «Yıldızeli - Sivas»)* — **6.** Çam kozağı, fıstık kozası : **Kışın çocuklar hodak oynarlar** *(Düğrekköyü «Muğla»)*

Hodak yıldızı [*İs.*], Çoban yıldızı *(Tekkeköyü «Gümüşane»)*

Hodal [*İs.*], Yalçın, sivri ve iki çataldan ibaret dağ tepesi *(Nefes köyü «Yozgat»)*

Hodala [*İs.*], Sığır etiyle bulgur karıştırılıp tokmakla döğülerek içine soğan, biber katmak suretiyle yapılan köfte *(Baraklı «Yozgat»)* **[Bak: Çöçü]**

Hodaman [*S.*], Yavrulama çağından evvel doğuran davar **(Hodaman keçinin sütü, oğlağına yetmiyor:** *Boğazlıyan «Yozgat»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* **[Bak: Piçine, torpuğuna, torpuna]**

Hodaydan [*Zf.*], **1.** Ansızın, habersiz **(Filân bana hodaydan taş vurdu:** *Deveviran«Kıbrıscık - Bolu»;* **Hodaydanca söz söylenir mi ?** : *Havza «Samsun»)* — **2.** Lüzumsuz, boşuna, nafile: **Demek ki söylediğim hodaydan değilmiş** *(Kavak «Samsun»)*

Hodman [*S.*], Hatır gönül tanımıyan, kaba, hoyrat adam *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Hodra [*İs.*], Lâdes *(Havza «Samsun»)*

Hodu [*S.*], **1.** Yol, yordam bilmiyen, kaba saba [adam] *(Zile «Tokat»)* — **2.** [*İs.*] Üzüm çiğnemeğe yarıyan tahta tekne *(Keçiborlu «Isparta»)*

Hoduk [*S.*], **1.** Tuhaf, acayip, hoşa giden *(Maraş; Gaziantep)* — **2.** [*İs.*] Tavşan yavrusu *(Karahalil «Havza - Samsun»)* — **3.** [*İs.*] Kedi yavrusu *(Dereköy «Havza - Samsun»)* — **4.** [*İs.*] Üzüm salkımından ayrılmış taneler *(Küçüklü «Bulancak-Giresun»)* **5.** — Yadırgıyan, yabancı, garip, alışmamış *(Gaziantep)* — **6.** [*İs.*] Deve ve manda yavrusu *(Köşktaş «Avanos - Kırşehir»)*

Hoduklamak [*F.*], Garip görmek : **İşittiğim zaman hodukladım** *(Gaziantep)*

Hodul [*S.*], Kabadayı *(Ürgüp «Kayseri»)*

Hoduma [*İs.*], Sahtiyandan yapılmış bayağı çizme; kalçın *(Yazı köyü «Burdur»)*

Hoğ [*İs.*], Şehevî hırs: **Hoğunu bir türlü yenemiyor** *(Zile «Tokat»)*

Hoğal [*İs.*], Ev damlarının çıkıntısı, saçak *(Erzincan; Bayburt, Gümüşane)*

Hoğduracı [*S.*], Biri aleyhinde söylenen sözü götürüp haber veren, kovucu *(Taçın «Kayseri»)*

Hoğlamak [*F.*], **1.** Hücumetmek: **Sürünün üzerine kurt hoğladı** *(Sivas ve köyleri)* — **2.** Dar bir yerden var kuvvetiyle dışarı saldırmak : **Yangın var dediler, kapıyı açınca ateş yüzüme hoğladı** *(Çankırı»)*

Hohuç [*S.*], Çekingen, insandan kaçan (merdümgiriz) *(Sivas)*

Hoke [*S.*], Biçimli söz söylemek isteyen, fakat sözü hoşa gitmiyen kimse, ukalâ *(Niğde)*

Hokelek ve **Hörkenek** [*İs.*], Biçim, çalım, azamet; vakur görünme *(Çankırı)*

Hokla [*İs.*], Yağmurdan ve kardan korunmak için duvar üzerine yapılan tahtaperde *(Erzincan)*

Hokoz [*İs.*], Koza *(Kemaliye «Malatya»)*

Hokra [*İs.*], **1.** Zayıf hayvanların yazın semirirken sırtlarında çıkan çıban **(Dana beşledım bakla ile * Sırtı doldu hokra ile:** Kurşunlu «Ilgaz - *Çankırı»; Dizdaroğlu «Sinop»)* — **2.** Buzağı ve danaların sırtında çıkan çıbanlar içindeki kurt *(Salihli «Manisa»; Alayunt, Kütahya)* **[Bak: Okra]**

Hokramak [*F.*], **1.** Neşelenerek fazla fıkırdamak, gürültü ile gülmek *(Marmaris «Muğla»)* — **2.** Yara pis kokulu bir hal almak *(Kastamonu)*

Hoku [*S.*], İhtiyar yapılı genç erkek *(Malatya)*

Hokucu [*İs.*], Ummacı *(Niğde)*

Hokul [*İs.*], Çalı çırpı ve otdan yapılan bostan kulübesi *(Tercan «Erzurum»)* **[Bak: Kalif, kelik]**

Hol [*İs.*], Fol yumurtası *(Çankırı; Isparta; Söğüt «Bilecik»; Kayarak «Saimbeyli - Seyhan»)*

Hola [*İs.*], **1.** Ormanlarda ağaç ve dallarla örtülü siper yer *(Oymaklı «Seyhan»)* — **2.** Yerinde, biçiminde *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Holak [*İs.*], Dikce iniş yer *(Bozüyük «Göksün», Izgın «Elbistan - Maraş»)*

Holamak [*F.*], *(Sivas; Çiçekdağ«Kırşehir»; Giresun)* **[Bak: Hoğlamak]**

Holasak [*İs.*], Beceriksiz adam *(Ordu)*

Holasız [*S.*], Akılsız, budala *(Parak köyü «Alucra - Giresun»)*

Holat [*İs.*], Hediye, armağan *(Urfa)*

Holaz [*İs.*], Büyük kalbur, gözer*(Sürmene «Trabzon»; Yenice «Karacabey-Bursa»)*

Holdara [*S.*], Oyun bozan, mızıkçı *(Antalya)*

Holdever [*İs.*], *(Gümüşane)* **[Bak: Hollik, 1]**

Hollamak [*F.*], Ceviz, badem gibi şeyleri yeşil kabuğundan soymak *(Eğridir «Isparta»; Akşehir «Konya»)* **[Bak: Toflamak]**

Hollanmak [*F.*], Alışmak, âdet edinmek, dadanmak: **Öküzler bahçeye hollandı** *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Holletmek [*F.*], Hayvana tırnağiyle ezdirmek suretiyle mısır harmanı döğmek *(Gaziantep)*

Hollik [*S.*], **1.** Biçimsiz, bol, sarkık elbise veya böyle elbiseyi giyen [adam] *(Gümüşane)* — **2.** [*İs.*] Ufak çukur *(Çemişgezek «Tunceli»)*

Holluk [*İs.*], **1.** Tavuğun yumurtladığı yer, folluk *(Çağa «Bolu»; Zile «Tokat»; Akköy, Söğüt «Bilecik»)* — **2.** Pancar *(Kalecik «Avanos - Kırşehir»)*

Holmaka [*İs.*], Sığırın aşık kemiği *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Holos [*İs.*], *(Isparta)* **[Bak: Holoz]**

Holoz [*İs.*], Gözer denilen büyük kalbur *(Temre «Kaş - Antalya»)*

Holpak [*S.*], Gevşek, bol: **Bu ayakkabı holpaktır** *(Boyabat «Sinop»)*

Holt [*İs.*], Zahire ambarı *(Derekülat «Eskipazar», Çerkeş«Çankırı»)* **[Bak: Hergil]**

Holta [*İs.*], Paçası büzmeli, kıymetli kumaştan yapılan geniş kadın donu veya golf biçimi pantalon *(Başköy, Karahoca, Ağaeli, Ayaş, Kalecik «Ankara»; Çeşme «İzmir»)*

Holtan [*İs.*], **1.** Delinmiş çarıkları yamamak için deriden yapılan örgü *(Kalfat «Çankırı»)* — **2.** Çarıkla giyilen bir çeşit dolak *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Holu [*İs.*], Fol, tavuk altına konulan bir tek yumurta *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Ortakaraviran «Bozkır - Konya»)*

Holucu [*S.*], Tembel, erincek *(Eğirler köyü «Konya»)*

Holuç [*İs.*], Taşaksız insan veya hayvan *(Söğüt köyü «Muğla»)* **[Bak: İğdiç, poluç]**

Holuçka [*İs.*], Yoğurtlu tatar böreği *(Akseki «Antalya»)*

Holus [*İs.*], İri gözlü kalbur, gözer *(Nevşehir «Niğde»; Aliköy, Yalvaç «Isparta»; Çankırı; Akşehir, Gencek, Seydişehir, Karahüyük«Konya»; Burdur)* **[Bak: Çiner, holos]**

Holuz [*İs.*], *(Antalya; Aydın; Milâs Ula «Muğla»; Isparta)***[Bak:Holus]**

Hom [*İs.*], **1.** Deniz dalgası *(Kuşadası «İzmir»; Sultanhisar «Nazilli», Aydın;* **Denizin homu çoğaldı:** *Muğla)* — **2.** Kalabalık; bir bölük, bir parça *(Vakıf köyü «Tavas - Denizli»)*

Homaca ve **Homaça** [*İs.*], Bacak kemiği, oyluk kemiği *(Gürnes «Akşehir - Konya»; Kızılcaören «Kütahya»; Sivas)*

Homa durmak [*F.*], Tepesi yerde ayakları yukarda durmak *(Sille «Konya»)* **[Bak: Oma durmak]**

Homak [*İs.*], **1.** Meşe ağacının kütükten kesilip de ağaçta kalan yumru yeri *(Ortakaraviran «Bozkır - Konya»)* — **2.** Yığın, küme *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Camiyanı «Tirebolu - Giresun»)* — **3.** Başın tepesi: **Ahmetle güreşirken homağının üzerine yıktım** *(Çorum)* — **4.** Avlanacak kuşların ağaçlar üzerinde toplanmışı *(Yalak «Kayseri»)*

Homa peyniri [*İs.*], İnek sütünden yapılan peynir *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Homba [*İs.*], **1.** Bacaklar yukarı gelmek suretiyle iki el üzerinde durmak *(Araplar «Konya»)* — **2.** İki ayağının üstünde duran aşık *(Araplar «Konya»)*

Hombat [*İs.*], Köfte *(Bozüyük «Bilecik»)*

Hombol [*İs.*], Mısır kavurmıya yarıyan altı üstü tenekeden yapılmış bir aygıt *(Bursa hapishanesi)*

Hombu [*İs.*], Ummacı, öcü *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Hombuk [*İs.*], Kaydırak oyununda dikilen taş, kuka, muka *(Malatya)*

Homça [*İs.*], Ucu yanmış odun : **Homçayı ocağa at** *(Ödemiş «İzmir)* ***[Bak: Köseği, omça]***

Homça kemiği [*İs.*], Kalça kemiği *(Çal «Gireği - Kütahya»)* ***[Bak: Oma kemiği]***

Homman [*İs.*], Çokca değirmenlerde pişirilerek yenilen kül çöreği *(Akdoğan «Kızılcahamam-Ankara»)* ***[Bak: Pağaç]***

Hommu ve **Hommucu** [*İs.*], Umacı, öcü *(Kayseri)* ***[Bak: Harhıt, hombu]***

Hompuruşmak [*F.*], Hücûmetmek *(Karsavuran «Saimbeyli - Seyhan»)*

Hompuş [*S.*], Şişman *(Osmancık «Çorum»)*

Homsuk [*S.*], İnsanlarla düşüp kalkmayı sevmiyen, insandan kaçan, merdümgiriz *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Homu [*İs.*], Yağı alınmak üzere ekşitilmiş süt *(Hortu «Ereğli - Konya»)*

Homukmak [*F.*], **1.** Küsmek, darılmak *(Gerede «Bolu»; Ortabereket «Ankara»; Hamurcu «İncesu», Hisarcık «Kayseri»; Balıkesir)* — **2.** At ve tay başını yukarı kaldırarak sağa sola koşmak *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* — **3.** Deve sıçrıyarak koşmak *(Mersin [aşiret])* — **4.** Gururlanmak *(Aksaray «Niğde»)* — **5.** Bir eşek diğer eşeği görünce burnunu yukarıya kaldırarak koşmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir)* — **6.** Darılarak bırakıp gitmek *(Yeğren «Beyşehir - Konya»)*

Homurdan [*S.*], Geveze, çok söyliyen *(Gelendost «Isparta»)*

Homut [*İs.*], Havuz *(İzmir ve çevresi köyleri)*

Homutkan [*İs.*], Çok söyliyen, geveze *(Karaman «Konya»)*

Homürtlek [*İs.*], Burun direği *(Cebelibereket «Seyhan»)*

Hon [*İs.*], **1.** Ekin biçilirken bir hizaya sıralanan işçi takımı, işçi bölüğü (**Honun başına durmuş tırpan attırıyor:** *Kelkit «Gümüşane»; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** İşlenen arazide toprak, makta, hendek *(Malatya ve çevresi)* — **3.** Bir defada tırpanın biçtiği yer *(Hasankale «Erzurum»)*

Honasa [*S.*], İntizamsız *(Belen «Bodrum - Muğla»)*

Honaşık [*İs.*], **1.** Beştaş oyunu *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»)* — **2.** Çocuk: **Gel honaşığım** *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Honaz [*İs.*], **1.** Siyah kiraz ağacı *(Isparta)* — **2.** [*S.*] İhtiyar, yaşlı kadın *(Pazar«Kızılcahamam», Polatlı, Dağhalil «Ankara»)* — **3.** Düzenci, kurnaz [kadın] *(Ayaş ve köyleri, Haymana ve köyleri, Polatlı «Ankara»; Sivrihisar köyleri «Eskişehir»)* — **4.** [*S.*] Kart, körpe olmıyan *(Köşker «Kırşehir»)* — **5.** [*S.*] Ustalaşmış, hayınlaşmış hayvan: **Öküzün honazı çifte yanaşmaz** *(Çavuşçu «Sungurlu - Çorum»)*

Honaza [*S.*], Hoş sözlü, gülünç sözlü *(Karakız «Yozgat»)*

Honazmak [*F.*], Kartalmak *(Köşker «Kırşehir»)*

Honba [*İs.*], Aşığın tepesi üstüne dikilmesi *(Konya)*

Honca [*İs.*], Püsküllü sırt torbası, camadan, dağarcık *(Sorkun «Niksar - Tokat»)*

Honcu [*İs.*], Ekin biçici *(İriağaç «Malatya»)*

Honcubaşı [*İs.*], Ekin biçicilerin sağ

veya sol tarafta bulunarak en iyi biçeni *(Gümüşane)*

Honça [*İs.*], **1.** Gelin evine gönderilen yiyecek hediye *(Vezirköprü «Samsun»)* — **2.** Gelin evinden güvey evine gönderilen gerdeklik yemek *(Doğla «Karacabey - Bursa»)* — **3.** Gelin ve damada ikram edilen çerez *(Tokat)* **[Bak: Çetnevir]** — **4.** Kuru yemiş *(İğriağaç «Malatya»)* — **5.** Müjde karşılığı verilen armağan *(Hasanlar «Mecidiye - Çorum»; Ahlat «Bitlis»; Kuruhüyük «Boğazlıyan-Yozgat»)* — **6.** Bahşiş: **Çocuğu babanın akçası, anasının honçası okutur** *(Köşker «Kırşehir»)* — **7.** Davarlar kuzuladığı zaman, getirilen kuzulara karşı ağası tarafından çobanlara verilen yemek veya bahşiş para *(Develi, Ürgüp «Kayseri»; Çumra «Konya»; Mucur «Kırşehir»)* — **8.** Tahtadan yapılıp üzerinde hamur açmağa yarıyan ve sırasında sofra yerine kullanılan yuvarlak masa *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Nevşehir «Niğde»)* — **9.** Bir kadının kocası evinden gizlice anası evine gönderdiği eşya *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Honçuk [*S.*], Tıknaz, boyu kısa adam *(Kadirli «Seyhan»)*

Hondaz [*S.*], Kabasaba, şaşkın *(Mudurnu «Bolu»)*

Hon dermek [*F.*], Ekin biçmek *(Hekimhan «Malatya»)*

Hondu [*S.*], Ahmak *(Karasınır «Çumra - Konya»)*

Hongala [*S.*], Biçimsiz iri, çirkin [kimse] : **Adam değil hongala** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Honguldamak [*F.*], Sevdiği yemeği görünce iştihası kabarmak *(Konya)*

Hongumak [*F.*], Çok ihtiyarlamak, kocamak: **Öküz hongudu; ah, hongumuş karı** *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)* **[Bak: Hontumuş]**

Honluk [*İs.*], **1.** Bahçelere su almak için duvar dibinden açılan delik *(Yendiğin köyü «Ilgın - Konya»)* **[Bak: Savacak]** — **2.** [*S.*] Pisboğaz [mecazen] : **Honluk gibi her şeyi basıp tıkar** *(Yendiğin «Ilgın-Konya»)*

Honnuk [*İs.*], *(Niğde)* **[Bak: Honluk, 1]**

Hont [*İs.*], **1.** Uyluk kemiğinin başı *(Epçik «Ankara»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Nevşehir «Niğde»)* — **2.** [*S.*] Biçimsiz *(Bahışlar «Edirne [Muh.]»)* — **3.** Aşık kemiğinin yüzü *(Bursa [Muh.])* — **4.** [*S.*] Tutuk, lâkırdısı anlaşılmıyan [kimse] *(Hayrabolu «Tekirdağ»)* — **5.** Bezden dikilmiş oyun topu *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Honta [*İs.*], Şalvar *(Ankara)*

Hontal [*S.*], Hantal *(İst. [Muh.])*

Hontik [*İs.*], Yollardaki çukur yerler *(Sadak «Kelkit - Gümüşane»)*

Hontul [*S.*], Kaba, hantal *(Konurlar «İnegöl - Bursa [Muh.]»)* **[Bak : Hontal]**

Hontumak [*F.*], Çok ihtiyarlamak *(Sille; Konya; Sungurlu «Çurum»; Sivrihisar «Eskişehir»; Polatlı «Ankara»; Isparta)* **[Bak: Honaz, 2]**

Hontumuş [*S.*], Çok ihtiyar *(Konya)* **[Bak: Huntumuş]**

Hontuş [*S.*], Obur çocuk *(Uçasar «Nevşehir - Niğde»)*

Hopa [*İs.*], **1.** Yaşlıca manda *(Kayseri; Eskişehir; Çankırı; Ankara illeri)* — **2.** Damızlık erkek deve *(Finike, Elmalı, Antalya)* **[Bak : Lök]** — **3.** Derelerde balığın bulunduğu

ve gizlendiği yer *(Hüyüklü «Yalvaç - Isparta»)*

Hopal [*İs.*], **1.** Bir cins yaban güvercini, orman güvercini *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Samsun; Malkara «Tekirdağ»; İpsile «Hafik - Sivas»; Erbaa «Tokat»; Kayışlı köyü «Maraş»; Kadirli «Seyhan»)* — **2.** Köpek yavrusu *(Piraziz, Mesudiye, «Giresun»)*

Hopalak [*S.*], Sevimli: **Benim hopalak yavrum** *(Büyükçaylı «Dörtyol-Hatay»)*

Hopallanmak [*F.*], Çocuk, hayvan yavrusu veya sebzeler gelişmek, serpilmek *(Sivas)*

Hopan [*İs.*], **1.** Bakımsız kalmış bağ, bahçe, tarla *(Van, Pütürge «Malatya»)* — **2.** Büyük tahıl çuvalı *(Kadirli «Seyhan»)* — **3.** Bardak eriği *(Boyabat «Sinop»)* — **4.** Yaban güvercini *(Mecitözü «Çorum»)* ***[Bak: Hopal, 1]*** — **5.** Üzümü az olan bağ *(Urfa)*

Hopas [*İs.*], Çerez kabilinden gönderilen hediye *(İnebolu «Kastamonu»)*

Hopaz [*İs.*], Hapaz, avuç *(Yozgat; Kastamonu; İzmir)*

Hopcukmak [*F.*], Arkaya almak, sırtlamak *(Bolaman «Ordu»)* ***[Bak: Hopetmek, hopuna almak]***

Hopetmek [*F.*], Arkasına almak, sırtına almak *(İçel dolayı)*

Hophop [*S.*], Sinirli [adam] *(Paralı köyü «Alucra - Giresun»)*

Hoppak [*İs.*], Portakal *(Karalarbucağı «Adana»)*

Hoppur [*İs.*], Mısır unundan yapılan ve mamalika da denilen bir türlü yemek *(Boyabat «Sinop»)*

Hopsa [*İs.*], **1.** *(Gözer köyü «Karaman - Konya»)* ***[Bak: Cemek]*** — **2.** Uzun müddet sürülmemiş tarla *(Emirdağ «Afyon»)*

Hopsar [*İs.*], **1.** İçinde yemek pişirilen çömlek *(Hamurcu «Kayseri»)* — **2.** Uzun müddet ekilmemiş tarla *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Hopsa, 2]***

Hopu [*S.*], **1.** İri yapılı; vurdum duymaz [adam] *(Büyükkızılhisar «Gaziantep»)* — **2.** [*İs.*] Akbaba [kuş] *(Kastamonu)* ***[Bak: Hobu]***

Hopucuk [*İs.*], İki kulplu çömlek *(Konya)*

Hopuna almak [*F.*], Kucağına almak *(Gaziantep)*

Hopur [*İs.*], **1.** Orman yakılarak veya kesilerek açılan tarla *(Cebelibereket, Karaisalı, Saimbeyli, Kadirli, Seyhan, Konya)* — **2.** [*S.*] Kabartılmış, kabalaştırılmış: **Hopur yatakta rahat uyku uyunur** *(Sungurlu «Çorum»)* — **3.** Armut kurusundan yapılan mürabba, marmelât: **Hopur yiyen hoplasın * Vur davula patlasın * Sallan gitsin kız gelin * Düşmanların patlasın** *(Yiğren «Boyabat - Sinop»)* — **4.** Sürülmüş tarla *(Erzurum)*

Hopurdamak [*F.*], Korkudan yüreği oynamak *(Kastamonu)*

Hopur etmek [*F.*], **1.** Ormandan, ağaçları yakmak ve kesmek suretiyle tarla açmak *(Kadirli «Seyhan»)* — **2.** Sürmek, bellemek, kirizme yapmak *(Nize «Kayseri»)*

Hopuş [*S.*], Çok şişman [adam] *(Maruf «Çankırı»)*

Hopuş etmek [*F.*], Çocuğu kucağına alarak gezdirmek: **Kızım şu çocuğu hopuş et te ağlamasın** *(Manavgat «Antalya»)*

Hoputmak [*F.*], Sırtına bindirerek götürmek *(Durlas «Ereğli - Konya»)*

Hopuza [*İs.*], Övendirenin alt ucuna takılan yassı demir, cemek *(Saiteli «Konya»)* ***[Bak: Cemek]***

Hopza [*İs.*], Nadas edilmiş tarla *(Oyaca «Haymana - Ankara»)*

Hor [*İs.*], **1.** Kışın yolu bulabilmek için dağlarda yol kenarlarına konulan yığın halinde taşlar *(Hekimhan «Malatya»)* — **2.** [*S.*] Beğenilen, hoşa giden, makbule geçen *(Çatalca «İst.»; Şebinkarahisar «Giresun»)*

Horaf [*S.*], Gösterişsiz, kıyafetsiz *(Gaziantep)*

Hora geçmek [*F.*], Beğenilmek, hoşa gitmek *(Uşak, Gediz, Simav «Kütahya»)* ***[Bak: Eme yaramak]***

Horak [*İs.*], **1.** Beden, vücut; boybos *(Göre «Nevşehir-Niğde»)* — **2.** Boynuz *(Karakaya «Konya»)*

Horan [*İs.*], **1.** Yığınak, cemiyet, toplantı; odalarda, köşebaşlarında toplanarak konuşan halk *(Lohan köyü «Gaziantep»)* — **2.** Oyun, raks *(Alucra, Mesudiye «Giresun»)* — **3.** Aile efradı *(Kırşehir)* — **4.** Biçilmiş tarla *(Erzincan)* — **6.** Çalgılı kalabalık eğlence mahalli *(Civanyaylağı «Mersin [Göçebeler]»)* — **7.** Fırın *(Kayseri)*

Horanlama [*İs.*], Masal : **Bu gece dedem horanlama söyledi** *(Sarayözü «Amasya»)* ***[Bak: Oranlama]***

Horansa [*İs.*], Pırasa *(Alaşehir «Manisa»)*

Horansız [*S.*], Ölçüsüz, bereketsiz : **Bu kadının eli horansızdır** *(Isparta)* ***[Bak: Oransız]***

Horanta [*E.*], Büyük, kocaman *(Hamitabat «Söğüt - Bilecik»)*

Horap [*S.*], Çirkin *(Malatya)*

Horasa [*İs.*], **1.** Heves *(Isparta)* — **2.** Öfke, öç *(Senir «Burdur»)*

Horav [*S.*], Kızgın *(Dadağı «Konya»)*

Horavı [*S.*], Edepsiz, haşarı *(Karahoca «Haymana - Ankara»)* ***[Bak: Horavu]***

Horavlamak [*F.*], Ürkmek; çekememek: **O, beni görünce horavladı; ufacık bir çocuğu bile horavlıyor** *(Nevşehir «Niğde»)*

Horavu [*S.*], **1.** İnsanı görünce kaçan herhangi bir hayvan, yoz hayvan *(Yakaköy «Keçiborlu - Isparta»; Sungurlu «Çorum»; Bozkır «Konya»)* — **2.** İnsan içine sokulmıyan [kimse] *(Isparta)* — **3.** Eli işe yakışmıyan [kadın veya erkek] *(Sungurlu «Çorum»)* — **4.** [*İs.*] Çiyan; zehirli kertenkele *(Konya)*

Horçuk [*İs.*], Kedi yavrusu *(Samsun ve dolayı)*

Horçum [*S.*], Düşüncesiz, patavatsız *(Alihoca «Zile - Tokat»)*

Hordan [*İs.*], Erkek arı *(Kesme «Eğridir - Isparta»)*

Horeke [*İs.*], Potur *(Çerkeş «Çankırı»)*

Horhop [*Zf.*], Hep beraber: **Horhop gittik** *(Kayseri)*

Horhor [*İs.*], **1.** Gür çıkan, ses çıkararak akan su *(Kırşehir; Amasya)* — **2.** Kaynakçı kaminotası *(Orta «Çankırı»)* — **3.** Kayalar arasında açılan genişçe, korkunç yarıklar *(Antalya ve dolayı)*

Horhut [*S.*], **1.** Düşkün ihtiyar *(Mersin)* — **2.** [*İs.*] Umacı *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak : Korkut, harkıt]***

Horik [*İs.*], Baca *(Telme köyü «Şiran», Gümüşane; Trabzon)*

Horit [*S.*], Burunsuz *(Ereğli [?])*

Horkuç [*İs.*], Paçavra, eskimiş elbise *(Atabey «Isparta»)*

Horkut [*S.*], Umacı: **Horkut, başını bacadan sarkıt, gel şu çocuğu korkut** *(Çankırı)*

Hormul [*S.*], Zengin, geliri çok olan (*Acıpayam «Denizli»*)

Hormullanmak [*F.*], Gururlanmak (*Muğla*)

Hormuz [*İs.*], Patates(*Kastamonu dolayı*)

Hornaka [*İs.*], Duvar altından geçen su yolu (*Durlaz «Ereğli - Konya»*) [*Bak:* **Avgas**]

Hornuk [*İs.*], Bahçe duvarlarında açılan su deliği (*Niğde*) [*Bak:* **Hornaka**]

Horom [*İs.*], Mısır saplarının beş onu bir araya getirilmek suretiyle yapılan küçük yığın (*Kavala «Yomra - Trabzon»*) [*Bak:* **Kumul**]

Horor [*İs.*], Büyük kıl çuval (*Sille «Konya»; Hafik «Sivas»*)

Horosa [*İs.*], Öfke (*Kütahya*) [*Bak:* **Horasa**]

Horot [*İs.*], Gözer, büyük kalbur (*Isparta*)

Horozik [*İs.*], Boğmaca öksürüğü (*Harput «Elâzığ»; Diyarbakır*)

Horpum [*İs.*], Bir yudum (*Tavşanlı «Kütahya»*)

Horsa [*İs.*], **1.** Heves, arzu, merak (*Konya; Beypazarı «Ankara»*) — **2.** Hiddet, öfke (*Kocaköy «İnegöl - Bursa»; Salihli «Manisa»; Elmalı «Antalya»; Fethiye«Muğla»; Mut «İçel»; Ankara; Konya; Seyhan*) [*Bak:* **Horasa**] — **3.** [*S.*] Büyük, geniş (*Salihli «Manisa»*)

Horsan [*İs.*], Domuz yavrusu (*Cumayanı «Zonguldak»*)

Horsana [*S.*], İriyarı kadın (*Genezin «Avanos - Kırşehir»*)

Hort [*S.*], **1.** Öksüz çocuk (*Kemaliye «Malatya»*) [*Bak:* **Hortlu, 1**] — **2.** [*İs.*] İki bıçağın birbirine vurulmasiyle yüzlerinde hasıl olan çentik (*Gaziantep*) — **3.** [*İs.*] Bir türlü çocuk oyunu (*Satılmış «Eskişehir»*) [*Bak:* **Mok**] — **4.** Semiz şişman, toplu (*Ahlat «Bitlis»*)

Horta [*İs.*], **1.** Övünme(*Kuyuluk «Kozan - Seyhan»*) — **2.** Lâkırdı (*Kütahya; Muallim köyü «Kayseri»*)

Horta atmak [*F.*], Mubalâğalı konuşmak (*Safranbolu «Zonguldak»*)

Hort atmak [*F.*], Mübalâğa etmek, övünmek, palavra savurmak (*Bakırdağı, Develi, Avşar köyleri «Kayseri»*)

Hort etmek [*F.*], Gizli konuşmak: **Şunlara bak hort ediyorlar** (*Ayvalı köyü «Taşköprü - Kastamonu»*)

Hortik [*İs.*], **1.** Turşuluk ufak patlıcan (*Çermik «Diyarbakır»*) — **2.** Sıpa (*Tirebolu «Giresun»*)

Hortlaşmak [*F.*], Bıçakları birbirine vurarak yüzlerinde çentik açmak (*Gaziantep*)

Hortlik [*İs.*], Boğazda çıkan ur (*Gümüşane*)

Hortlu [*S.*], **1.** Anasız, öksüz (*Boyabat, Sinop; Taşköprü «Kstamonu»; Düzce, Bolu; Çanakkale*) [*Bak:* **Ekdi, bırakıntı «cülepe», cebedek**] — **2.** [*İs.*] Kumar gibi oynanılan topaç oyunlarından biri (*Gaziantep*) — **3.** Kimsesiz (*Kastamonu*)

Hortuk [*İs.*], **1.** Tavşan yavrusu (*Kavak «Samsun»*) — **2.** Sıpa (*Çandır «Ordu»*) — **3.** Kedi yavrusu (*Samsun*) — **4.** Deve yavrusu (*Erbaa «Tokat»*) — **5.** Domuz yavrusu (*Samsun*) [*Bak:* **Hortik**]

Hortumacı [*S.*], Hırsız yataklığı yapan (*Satılmış «Eskişehir»*)

Horu [*İs.*], Ormanda, dağlarda kendikendine üremeğe bırakılan hayvanların dolaşmaları için ayrılan yerler (*Çarşamba «Samsun»*)

Horuk [*İs.*], Kağnı veya sabanı çekemiyen bir çift öküze ilâve olunan

ikinci çift *(Ahlat «Bitlis»)* **[Bak : Toruş]**

Horum [*İs.*], **1.** Biçildikten sonra balya veya deste haline konulmuş ot *(Kayseri, Ahlat «Bitlis»; Erzurum; Erzincan; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Tokat)* — **2.** Biçildikten sonra tarlada yapılan küçük küçük purçak veya mercimek yığınlarından her biri *(Genezin «Avanos-Kırşehir»; Gaziantep)* — **3.** Susam sapı *(İncirlik «Adana - Seyhan»)* **[Bak : Loda]** — **4.** Deve ahırı *(Kayseri)* **[Bak : Horun]**

Horumpak [*İs.*], Ağaçtan yapılmış büyük kapı sürgüsü *(Ahlat «Bitlis»)*

Horun [*İs.*], **1.** *(Aksaray «Niğde»)* **[Bak: Horum, 1]** — **2.** [*S.*] Huysuz, inatçı, harın hayvan *(Bolu)*

Horurtmak [*F.*], Küsmek, darılmak: **Harmanda dirgen yiyen sıpa yılına kadar horurtur** *(Aydoğmuş «Keçiborlu - Isparta»)*

Hos [*S.*], Hastalıklı, sıska *(Kadı «Gerze - Sinop»)*

Hosak [*İs.*], Merdiven *(Kastamonu)*

Hosalak [*İs.*], Taşak *(Samsun)*

Hosan [*İs.*], Büyük ve yüksek kayalar arasındaki derin vadiler *(Erzurum; Yusufeli «Artvin - Çoruh»)*

Hoslak [*S.*], **1.** Hastalıklı, kansız adam *(Sancar «Çankırı»)* **[Bak: Hos]** — **2.** Gevşek, beceriksiz, tembel *(Karaören «Çerkeş - Çankırı»)*

Hosuk [*İs.*], Kayalar arasında içinde su biriken çukurlar *(Büyükyenice [?])* **[Bak: Kaklık]**

Hosul [*İs.*], **1.** Taze mısır *(Muzmulu «Samsun»)* — **2.** Külde pişirilen patlıcan kebabı *(Samsun)* **[Bak: Söğürme, fosul, gömme]** — **3.** Fırında pişirilmiş elma ve armut kurusu *(Terme «Samsun»)*

Hoşıl [*İs.*], Un ile yarmadan yapılan bir türlü yemek *(Erzurum)*

Hoşirik [*İs.*], Sulu, kaşıntılı, kolay geçmiyen çocuk ekzeması *(Erzurum; Malatya; Elâzığ)*

Hoşka [*İs.*], Fasulya sırığı *(Pazar «Rize»)*

Hoşmak [*İs.*], Havlamak *(Hayrabolu «Tekirdağ»)*

Hoşot [*İs.*], Kuru otların ince kısmı *(Maçka «Trabzon»)*

Hoşotu [*İs.*], Kabuğu ile birlikte kurumuş fasulya *(Rize)*

Hoşşik [*S.*], Dalkavuk **(Senin gibi hoşşik değilim:** *Adana; İslâhiye «Gaziantep»)*

Hoşuk [*S.*], Taraveti kalmıyan [âlüfte] *(Çankırı)*

Hoşulga [*İs.*], Lâhana *(Çerkeş «Çankırı»)*

Hoşuntu [*İs.*], **1.** Gücenme, darılma *(Çankırı)* — **2.** Kin besleme *(Köy «Zonguldak»)* — **3.** Arkadan atıp tutma *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)*

Hoşur [*İs.*], **1.** İçinde her cinsten ağaç bulunan sık orman *(Kadirli «Seyhan»)* — **2.** Yüksekten dökülen suyun açtığı derin çukur *(Boğazköy «Sungurlu - Çorum»)* — **3.** [*S.*] Fazla çopur [adam] *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* **[Bak: Gerik]** — **4.** Taş yığını *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **5.** Çok budaklı ağaç *(Düzce «Bolu»)* — **6.** Âdî tütün, dip tütün *(Satılmış «Eskişehir»)* **[Bak: Yetenek]** — **7.** [*S.*] Henüz olmamış, fakat görünüşte pişmiş [kavun veya karpuz] *(Satılmış «Eskişehir»)* — **8.** [*S.*] Kaba adam *(Kastamonu)* — **9.** Eğlence : **Ahmedin evinde akşam hoşur yaptık** *(Yağcılar köyü [?] [Muh.])*

Hoşura [*S.*], Yaramaz, kötü, fena *(Alpagut «Mudurnu - Bolu»)*

Hoşur olmak [*F.*], Yorulmak *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Hot [*İs.*], **1.** Kalça kemiği *(Sivrihisar «Eskişehir»; Polatlı «Ankara»; Pınarlı, Avşarı «Kayseri»; Yozgat; Emirdağ «Afyon»; Sungurlu«Çorum»)* ***[Bak: Homa, oma]*** — **2.** Çocukların değnekle büyük bir sırığa veya aşık büyüklüğünde bir ağaç parçasına vurarak oynadıkları oyun *(Çankırı)*

Hota [*N.*], **1.** Cirid oyununda karşısındakine vurabilmek için halkın çıkardığı yaşa sesi *(Keskin «Ankara»; Kozan «Seyhan»; Bozüyük«Bilecik»)* — **2.** Çocukların kaydırak oyunlarında veya çengelli sopalarla oynadıkları oyunlarda ortaya koydukları yuvarlak ağaç, taş veya kemik *(Bolu)*

Hotaç [*S.*], Bir işi başardığı için çok gururlanan, böbürlenen *(Kuzulu «Kozan - Seyhan»)*

Hotak [*İs.*], **1.** Hindi, mısır tavuğu *(Bolu)* — **2.** [*Zf.*] Toplu, bir arada: **Cevizler hotak hotak bitmiş** *(Kızılcahamam «Ankara»)* — **3.** *(Akşehir, Beyşehir «Konya»)* ***[Bak: Hota, 2]*** — **4.** Leblebi *(Kızılca «Hadım - Konya»)* — **5.** Boynuzsuz öküz *(Zonguldak)* — **6.** Küçük hizmetçi *(Kelkit «Gümüşane»)*

Hotal [*İs.*], Sel önünden toplanan odun veya çalı çırpı *(İçel)*

Hotalak [*S.*], Bodur, yuvarlak *(Bolu ve dolayı)*

Hotalamak [*F.*], Zehirlemek *(Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»)* ***[Bak: Otalamak]***

Hotamak [*F.*], Yaşamak *(Konya köyleri)*

Hotar [*İs.*], Yaylâ *(Kemaliye «Malatya»)*

Hotâre [*İs.*], Hububat saplarının harman yerinde yapılan yığınları *(Karkın «Çumra - Konya»)* ***[Bak: Hotayra]***

Hotayra [*İs.*], *(Nevşehir «Niğde»)* ***[Bak: Hotâre]***

Hotaz [*İs.*], **1.** Dibekte dövülen buğday veya pirincin, savrulmadan önceki hali *(Gölyaka «Düzce - Bolu»)* — **2.** Hiddet, sertlenme *(Kızılcaören «Kütahya»)*

Hotdak [*İs.*], Söğüt, kavak gibi şeylerden çıkarılan düdük *(Denizli)*

Hotdayak [*İs.*], Çocukların çubuktan yaptıkları oyuncak *(Sinop)*

Hotik [*S.*], **1.** Kaba *(Sinop)* — **2.** [*İs.*] Zehir *(Sivas)* — **3.** [*İs.*] Cadı, hortlak *(Bolu)*

Hotlak [*İs.*], Çamurda yürümek için çocukların alt tarafı çatal ağaçtan yaptıkları ayakcak, «échasse» *(Himmetoğlu «Zonguldak»)*

Hotmak [*İs.*], Tavşan yavrusu *(Çakıralan «Havza - Samsun»)* ***[Bak: Göcen]***

Hotman [*İs.*], **1.** Çalım, gurur, kibir *(Kozan «Seyhan»)* — **2.** [*S.*] Acı sözlü *(Eskişehir)*

Hotmul [*İs.*], Kibir, gurur *(Bolvadin «Afyon»)* ***[Bak: Hotman, 1]***

Hotot [*İs.*], Hortlak *(Derbent «Alaşehir - Manisa»)*

Hot oyunu [*İs.*], Çocukların, büyük hayvanların aşık kemiğini dikerek değnekle vurmak suretiyle oynadıkları bir oyun *(Çankırı)* ***[Bak: Çom oyunu]***

Hotra [*İs.*], İnat : **Hotran mı tuttu ?** *(Kula «Manisa»)*

Hotramak [*F.*], İnadı tutmak *(Kula «Manisa»)*

Hotti [*İs.*], *(Elâzığ)* ***[Bak: Dindik, 2]***

Hottuk [*İs.*], **1.** Baldırandan veya diğer bir yaş hububat sapından yapılan düdük *(Denizli)* **[Bak: Hotdak]** — **2.** Leblebi *(Sarayköy «Denizli»)* **[Bak: Hotak, 4]**

Hotu [*İs.*], **1.** Kalça *(Emirdağ «Afyon»)* — **2.** Tahta zahire anbarı *(Isparta)*

Hotuk [*İs.*], **1.** Miyde*(Ahlat «Bitliş»)* — **2.** Patates ekmek için açılan çukur *(Bafra «Samsun»)* **[Bak: Emen]** — **3.** Sıpa *(Mardar «Bafra - Samsun»)*

Hotul [*İs.*], **1.** Bataklık yerlerden çıkan iyi içme sularının kaybolmaması ve kötü suların karışmaması için iyi su kaynağı üzerine oturtulan ağaçtan kovan *(Edirne [Muh.]; Satılmış «Eskişehir»; Celep köyü «Çatalca»; Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»)* — **2.** Sansar kapanı *(Bük «Mustafakemalpaşa - Bursa»)* — **3.** Ağaç havan *(Edirne)* **[Bak: Döğecek]**

Hotulcuk [*İs.*], Pınar, derin olmıyan kuyu *(Kırklareli [Muh.])*

Hotuldamak [*F.*], Çekememezlik neticesi söylenmek: **Kumam bana, ul şaklarıma her zaman horuldar** *(Arzuti «Erzurum»)*

Hotun [*İs.*], **1.** Arı kovanı *(Değirmencik «Safranbolu - Zonguldak»)* — **2.** Ağaçtan oyma yayık *(Ankara)* **[Bak: Tufran, turfan]**

Hotur [*S.*], **1.** İhtiyar *(Maraş ve çevresi)* — **2.** İşe yaramaz şey *(Gaziantep)*

Hov [*İs.*], Hınç **(Ben ona bir kaç söz söylemekle honumu aldım:** *Trabzon; Özburun «Bolvadin - Afyon»; Kemaliye «Malatya»; Antalya; Isparta)* **[Bak: Ohanet]**

Hovakmak [*F.*], Yara azmak *(Kadirli «Seyhan»)*

Hoval [*İs.*], Ayakkabıcıların, ayakkabı altını parlatmak ve kalıbın üstüne deriyi germek için kullandıkları şimşirden yapılmış bir aygıt *(Kütahya; Rize; Ermenak «Konya»; Samsun; Beypazarı «Ankara»)*

Hovhaz [*İs.*], Hafif ağırlıkta eşya *(Malatya)*

Hovlamak [*F.*], **1.** Hücum etmek *(Kocaeli; İncesu «Kayseri»)* — **2.** Dışarıya fırlamak *(Bolu; Ankara [bir Kıbrıslıdan]; Elâzığ)* — **3.** Topluca hücum etmek *(Merzifon «Amasya»)*

Hovora [*İs.*], Kireç taşı *(Diyarbakır)*

Hovunu almak [*F.*], Soluk almak, genişlemek *(Kabaca «Uluborlu - Isparta»)*

Hovuz [*S.*], Çok kurumuş, kupkuru, hemen yanıverecek kadar kuru *(Malatya)*

Hoydak [*İs.*], Düzensiz ev *(Belenkeşli «İçel»)*

Hoydana [*S.*], İşsiz güçsüz, ipsiz sapsız [adam] *(Deri, Yozgat; Maruf «Çankırı»)*

Hoyder [*İs.*], Biçilmiş ekin yığını *(Saçak «Çerkeş - Çankırı»)* **[Bak: Yağnalak]**

Hoyduruklamak [*F.*], Kaçırmak, yerinde durmamak *(Barla «Eğridir - Isparta»)*

Hoyek [*İs.*], Oyuk, çukur *(Divriği «Sivas»)*

Hoyhoy [*S.*], **1.** İşsiz: **Şu adam hoy geziyor** *(Sivrikese «Havza - Samsun»)* — **2.** Serseri *(Uşak «Kütahya»)*

Hoyir [*İs.*], Ağaçta kuruyarak işlenmiyen incir *(Birecik «Urfa»)*

Hoykalı [*S.*], İrice, az büyük *(Ahmetçi «Ayvalık - Balıkesir»)*

Hoylamak [*F.*], **1.** Haykırmak : **Kurt gelince çoban hoyladı** *(Kızılviran «Kayseri»)* — **2.** *(Çankırı)* **[***Bak* : **Hovlamak, hoğlamak]** — **3.** Koşmak *(Kazalar «Tavas - Denizli»)* — **4.** Atlamak, zıplamak *(Tavas «Denizli»)* — **5.** Kaplamak : **Seller bahçeyi hoyladı** *(Ezine «Çanakkale»; Balya «Balıkesir»)*

Hoylu [*S.*], İş ve hareketlerinde kabalık olan kimse *(Gaziantep)*

Hoymalık [*İs.*], Bağ ve bahçelerdeki bekçi kulübesi *(Yahşihan «Ankara»)*

Hoynu [*Zf.*], **1.** Böyle*(Ödemiş, İbrada «İzmir»)* — **2.** [*N.*] Hayret bildirir *(Eğridir «Isparta»; Seydişehir, Bozkır «Konya»)* — **3.** [*Zf.*] Hususiyle, bilhassa, hele *(Isparta)* — **4.** Haniya *(Beyşehir «Konya»)*

Hoynuh [*İs.*], Kamçı ile oynanılan topaç çevirme oyunu *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Hoyo [*Ed.*], Öyle, evet *(Karaman «Konya»)*

Hoyon [*S.*], Efendi, ağa: **Hoyon arkadaş, bu yol nereye gider** *(Bayındır «İzmir»)*

Hoyrak [*İs.*], Yirmi otuz gencin iki taraflı olarak kalın sırıklarla oynadıkları oyun *(Kıbrıscık «Bolu»)*

Hoyrat [*İs.*], Tek başına söylenen bir çeşit ezgi, türkü *(Gaziantep)*

Hoytar [*İs.*], Kuru ot *(Bozburun «Marmaris - Muğla»)*

Hoytuk [*İs.*], Kayalar üstünde içinde su biriken çukur *(Demirli «Mecidiye»)*

Hoyu [*Ed.*], **1.** Korkutma bildirir*(Karaman «Konya»)* — **2.** Belki *(Karaman «Konya»)*

Hoyuk [*İs.*], **1.** Tahta ve paçavradan insan şeklinde yapılmış bostan korkuluğu **(Dağı korucu, bağı hoyuk bekler:** *Gaziantep; Kırşehir; Seyhan; Karaman, Sille «Konya»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Dörtyol «Hatay»; Kadirli «Seyhan»; Hatip «Konya»; Sasılar «İzmir»; Bilecik)* — **2.** Ağaç ve tahtadan yapma adam şekli, heykel *(Sungurlu «Çorum»; Orta «Çankırı», Sille «Konya»)* **[Bak: Oyuk]** — **3.** Çobanların dağ tepelerine üstüste koydukları taşlardan meydana getirdikleri kulemsi şeyler *(Kıbrıs, Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **4.** Tarla kenarlarına nişan için dikilen taşlar, nişan taşı *(Köseceli «Gaziantep»; Şereflikoçhisar «Konya»)* — **5.** Tarla sürülürken çizgi doğru gitmek için tarlanın her iki ucuna karşılıklı konulan taş veya toprak yığını *(Ortasinan «Konya»)*

Hoyuklamak [*F.*], Gözetlemek, tarassut etmek: **Her tarafı hoyukladım bir şey göremedim** *(Maraş)*

Hoyum [*İs.*], Demet *(Kozan «Seyhan»)*

Hoyun [*S.*], Tembel, vazifesini iyi görmiyen *(Kurugöl «Nevşehir - Niğde»)*

Hoyurlanmak [*F.*], Kızmak, hırslanmak; yara kabarmak *(Mersin «İçel»)*

Hoz [*İs.*], Boş arazi *(Buharı «Ordu»)*

Hoza [*İs.*], Bağ: **Hozaya gittim üzüm topladım** *(Kayseri)*

Hozalak [*İs.*], Olmağa başlamış dut meyvası *(Erzurum)*

Hozalamak [*F.*], Gururlanarak konuşmak *(Sivas)*

Hozalanmak [*F.*], Alay etmek, eğlenmek *(Develi; Zencidere «Kayseri»)*

Hozan [*İs.*], **1.** Kuvvetli tarla *(Nurgâh «Erzurum»)* — **2.** Bakımsız, terkedilmiş bağ *(Kayseri)* — **3.** Ekini biçilmiş anızı kalmış tarla *(Çanakka-*

le; Tokat; Hafik «Sivas»; Keskin «Ankara»; Elâzığ; Şahinpaşa «Malkara - Tekirdağ»; Ahlât «Bitlis») ***[Bak: Anız]*** — **3.** Sulak tarla *(Sivas)* — **3.** Ekin vermiyen kuvvetsiz toprak *(Giresun, «Ortaköy «Çoruh»)* — **4.** Evlere yakın bağ ve bahçe *(Lâpa köyü «Giresun»)* — **5.** Geveze *(Diyarbakır)* — **6.** [*S.*] Cahil, okuma yazma bilmiyen *(Yolgeçen Türkmenleri «Seyhan»)* — **7.** Şaka *(Edirne)*

Hozelek ve **Hozelenk** [*İs.*], Salyangoz, sümüklü böcek *(Malatya)*

Hozene [*Zf.*], Meğer ki, diyelim ki : **Kadıncağız hozene dertli değil kocası eziyet ediyormuş** *(Senir «Isparta»)*

Hozer [*S.*], Küçük *(Zermut «Gümüşane»)*

Hozey [*S.*], Yabancı, tanınmamış [adam] *(Bönme «Uşak - Kütahya»)*

Hozeyne ve **Teheyne** [*Zf.*], Tevekkeli değil, boşuna değil: **Hozeyne at binenin, kılıç kuşananın dememişler** *(Sara «Burdur»)*

Hozik [*İs.*], **1.** Ham dut *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Canavar *(Sivas)*

Hozmak [*F.*], Atlamak, sıçramak *(Maraş)*

Hozmur [*İs.*], Patates *(Daday «Kastamonu»)*

Hozu [*S.*], Yabani, adamdan kaçan *(Antakya «Hatay»)*

Hozukmak [*F.*], Korkmak, ürkmek *(Bozüyük köyü «Maraş»)*

Höbbene [*İs.*], Çukur: **Önümde höbbene varmış görmeden bastım** *(Sinop)*

Höbek [*İs.*], **1.** Buğday, mısır gibi hububatın sap yığınları *(Ordu)* — — **2.** Tarla sınırlarını göstermek için konulan kesek veya taş yığını *(Konya)* — **3.** Ot yığını *(Sivas)*

Höbere [*S.*], **1.** İnce ve uzun boylu : **Hele şu Ahmede bak ne höbere olmuş** *(Konya)* — **2.** İnce ve uzun yüzlü *(Konya)*

Höbet [*İs.*], Harmanda savrulacak buğday yığını *(Talas «Kayseri»)* ***[Bak: Tınaz]***

Höbüç [*İs.*], Çocuğu sırta alıp gezdirme *(Ermenak «Konya»)* ***[Bak: Hopetme]***

Höbük [*İs.*], İmece *(Ermenak «Konya»)*

Höbüklü [*İs.*], Topraktan yapılmış emzikli küçük testi, boduç *(Camili «Konya»)*

Höbül [*İs.*], **1.** İmece, imeci *(Sadıklı «Kırşehir»; Kayseri; Yahşihan «Ankara»; Yozgat)* ***[Bak: Kubaşık]*** — **2.** Ödünç *(Gümerdiğin «Çankırı»)* — **3.** Ortak: **Ali ile Hasan ne vakitten beri höbüldür** *(Büyükteflek «Kırşehir»)*

Höbür [*İs.*], **1.** Dut *(Diyarbakır)* — **2.** Tümsek yer *(Ceyhan «Seyhan»; Önsen köyü «Maraş»)*

Höbüt [*İs.*], Dut *(Erzincan)* ***[Bak : Höbür, 1]***

Höccem [*İs.*], Abla, büyük kız kardeş *(Ağzıkara «Seyhan»)*

Höcekelenmek [*F.*], *(Akpınar köyü [?])* ***[Bak: Ertişmek, 1]***

Höcekli [*S.*], Sabıkalı *(Kızılviran «İncesu - Kayseri»)*

Höcene [*İs.*], Köy odalarında ocakların yanında bulunan taraçalar *(Hisarönü «Zonguldak»)* ***[Bak: Gözene]***

Höcere [*S.*], Yıkılmıya yüz tutmuş : **Şu direk höceredir; şu ev höcereleşmiş** *(Çal «Denizli»)* ***[Bak : Höcüren]***

Höcükmek [*F.*], Çok acıkmak, yemeğin sofraya gelmesine kadar dayanamamak *(Çankırı)*

Höcüren [*İs.*], Yıkılmıya yüz tutmuş yer *(Burdur)* ***[Bak: Höcere]***

Höç [*İs.*], Kuyruk *(Diyarbakır; Behisni «Malatya»)*

Höddürük [*İs.*], Ağaç dallarından yapılan düdük *(Nallıhan «Ankara»)*

Hödelek [*İs.*], **1.** Akıl: **Hödeleksiz çocuk** *(Kavak «Yıldızeli - Sivas»)* — **2.** [*S.*] Salak *(Kilis, Gaziantep)*

Hödeme [*S.*], İriyarı *(Adana)*

Hödüğüne gitmek [*F.*], Utanmıya sebep olmak *(Yeniköy «Kayseri»)*

Hödüklemek [*F.*], **1.** Korkup geri çekilmek, ürkmek *(Balıkesir çevresi)* — **2.** Bir hayvanı sağarken sütünü akmasın diye arasıra yavrusunu emzirmek *(Ordu)*

Hödüklenmek [*F.*], Korkmak, korkudan çekingen bir vaziyet almak **(At gece giderken birdenbire hödüklendi :** *Çakıralan «Havza - Samsun»; Ferenge «Erbaa - Tokat»)*

Hödüme ve **Bödüme** [*İs.*], Çiftçi çizmesi *(Ula «Muğla»)*

Höğbül [*İs.*], Bahçelerdeki bekçi kulübesi *(Erzurum; Sivas)*

Höğeme [*İs.*], Yer ile gök arasındaki boşluk, feza; [mecazen] yüksekten atmak, düşünmeden söz söylemek: **Öyle högemeden söz söyleme, düşün taşın da söyle** *(Yenimüsliman «Zile - Tokat»)*

Höğüç [*İs.*], Öğeç, iki yaşında koç *(Bitlis)*

Höğül [*İs.*], Yığın : **Ot höğülüne hayvan yanaşmış** *(Adapazarı «Kocaeli»)*

Höğürmek [*F.*], **1.** Öfkeli öfkeli söylemek, haykırmak *(Kayseri)* — **2.** Sığır böğürmek *(Yeniköy «Ceyhan - Seyhan»)*

Hökçe [*İs.*], Sokak *(Diyarbakır)*

Hökçümek [*F.*], Hücum etmek, hücum vaziyeti almak *(Kırşehir)*

Höke [*S.*], **1.** Aşçı **(Şu hökeyi bana çağır:** *(Belönü «Isparta»; Ortaviran «Konya»)* — **2.** Bilgi taslıyan, bilgiç *(Hortu köyü «Ereğli - Konya»)*

Hökeç [*S.*], Kabarık; kaba; koyu *(Yürük köyü «Safranbolu - Zonguldak»)*

Hökel [*İs.*], Baş ağrısı ile başlıyan engi hastalığı *(Ergenuşağı «Kozan - Seyhan»)* ***[Bak: Çor]***

Hökelek [*İs.*], **1.** Azamet, gösteriş **(Ahmedin hökeleğinden yanına varımlıyor:** *İncesu «Kayseri»; Nevşehir «Niğde»; Kuyumcu köyü, Karamara «Akdağmadeni - Yozgat»; Çankırı)* — **2.** Çobanlar tarafından kullanılan ucu topuzlu değnek, sopa *(Kozan, Adana köyleri «Seyhan»; Tarsus «İçel»)* — **3.** [*S.*] Kabadayı *(Örkeney «Yalvaç - Isparta»)* — **4.** [*S.*] Boyu bosu yerinde *(Çorum)*

Hökelekli [*S.*], **1.** Azametli, gösterişli *(Bürüngüz»; İncesu «Kayseri»; Nevşehir «Niğde»; Tokat; Malatya «Mut - İçel»; Isparta, Morcalı «Karaman», Konya; Ahırlı kuyu, Beypazarı «Ankara»)* ***[Bak: Görkem]*** — **2.** İriyarı, cüsseli *(Sungurlu «Çorum»; Köşker «Kırşehir»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* — **3.** Düzgün kılıklı *(Merzifon «Amasya»; Yozgat)* — **4.** Zengin, nafiz *(Taşköprü «Kastamonu»)* — **5.** Ağırbaşlı, kâmil *(Gökçesu «Bolu»)*

Hökenekli [*S.*], **1.** Kılığı kıyafeti düzgün, kelli felli *(Akşehir «Konya»; Isparta ve dolayı)* — **2.** İri, cüsseli *(Gediz «Manisa»; Isparta)* ***[Bak: Hökelekli]***

Hökerekli [*S.*], Azametli *(Kütahya)*

Hökünmek [*F.*], **1.** Yalvarmak : **Ben anamdan şeker almak için**

hökündüm; Allaha hergün hökünürüm *(Develi «Kayseri»)* — **2.** Konuşmak: **Biraz hökün bakalım!** *(Kasaba köyü «Kaş - Antalya»)* — **3.** Eğlenmek, alay etmek: **Bu çocuk benimle hökünüyor** *(Sivas ve çevresi)*

Höküt [*Ed.*], **1.** Şayet, eğer *(Ereğli «Konya»)* — **2.** [*S.*] Hakikî, ciddî, kat'î: **Höküt söz verdin mi?** *(Boyalı köyü «Konya»)*

Höl [*İs.*], **1.** Rutubet, nem, yaşlık, tav *(Keskin «Ankara»; Giresun; Kilis «Gaziantep»; Ordu; Trabzon)* **[Bak: Gönen, 1]** — **2.** Yaş yer *(Kürtü «Torul - Gümüşane»)* — **3.** Ekilmek için hazırlanmış olan toprak *(Erzincan)* — **4.** Kundaktaki çocukların sidik ve pisliğini çekmek için altlarına konulan bir cins toprak, çocuk toprağı, bebe toprağı *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **5.** Çocuk pisliği *(Tokat)*

Hölbük [*İs.*], Tek veya çift saplı küçük yoğurt çömleği *(Gölmarmara «Akhisar - Manisa»)* **[Bak: Çamça]**

Hölek [*İs.*], Çalıdan çırpıdan yapılmış bağ veya bahçe kulübesi *(Bayburt «Gümüşane»)*

Höleke [*İs.*], Öreke, iğ *(Yağcılar [?])*

Hölemez [*İs.*], **1.** Beyaz renkli, mavi çiçekli, yaprağı sedefe benziyen deve dikeni, bir türlü haşişî diken, deve dişi *(Suboğaz «Gaziantep»; Elâzığ)* — **2.** Mısır unundan, pandispanya biçiminde, yapılan bir ekmek *(Hacıkadıoğlu «Devrek - Zonguldak»)*

Hölicik [*İs.*], Şişkinlik, çıkıntı *(Diyarbakır)*

Höllemek [*F.*], Bağırarak bir şeyin üzerine atılıp ürkütmek: **Ahmet şu sığırı hölleyiver** *(Kayseri)*

Höllen [*İs.*], Salıncak *(Köy «Seyhan»)*

Höllük [*S.*], *(Konya)* **[Bak: Höllüm, 1]**

Höllüm [*S.*], **1.** İri vücutlu fakat akıl ve muhakemesi zayıf, salak: **Höllüm Ahmet geliyor, dinle saçmasını** *(Konya)* — **2.** Çapaçul, yakası paçası düşük *(Çerkeş «Çankırı»)* **[Bak: Sünepe, tülek]** — **3.** Hörgüç *(Bursa köyleri)*

Hölmez [*İs.*], *(Taşpınar «Aksaray - Niğde»)* **[Bak: Hölemez]**

Hölpek [*S.*], Bol, geniş: **Bu elbise çok hölpektir** *(Kargı «Tosya-Kastamonu»)*

Hölsek [*S.*], Derbeder, sünepe *(Ordu)*

Hölsümek [*F.*], Dağılmak, parçalanmak, kırılıp dökülmek *(Ordu)*

Hölül [*S.*], Kavgacı, baş belâsı, bulaşık [adam] *(Bünyan «Kayseri»)*

Hölümek [*F.*], **1.** Bir şeyi su ile ıslatmak, nemlendirmek *(Aroz «Vakfıkebir», Trabzon; Gürele «Giresun»; Ünye «Ordu»; Kozan, Bahçe, Kadirli «Seyhan»; Göksün «Maraş»)* — **2.** Meyva fazla yumuşamak *(Niksar «Tokat»)*

Hölünmek [*F.*], Hafif yıkanmak, ıslanmak: **Dereye gittim hemen hölündüm geldim** *(Şekeroba «Maraş»)*

Hölütmek [*F.*], Islatmak **(Başını hölüt de traş edeyim :** *Kanlıca «Boğazlıyan - Yozgat»; Lohan, Gaziantep;* **Buğdayı hölüt de sokuda dövelim:** *Büyükçaylı, Dörtyol «Hatay»)*

Hömbeç [*İs.*], Girdap *(Simav «Kütahya»)* **[Bak: Çevlik]**

Hömbek [*İs.*], Birdir bir oyunu *(Agırmas «Kayseri»; İnebolu «Kastamonu»)*

Hömbeles [*İs.*], Mersin çalısının meyvası *(İst.)*

Hömbeşik [*İs.*], Hususî toplantı, içtima: **Bu gece bir hömbeşik yaptılar** *(Develi «Kayseri»)*

Hömbül [*İs.*], Mısır kavurmağa yarıyan kap*(Karacabey «Bursa [Muh.]»)*

Höme [*İs.*], **1.** Çocuk oyunlarında tutunması lâzımgelen yer *(Sayaca «Ulubey - Ordu»)* ***[Bak : Ömel]*** — **2.** Birikme *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)* ***[Bak: Hömek]***

Hömek [*İs.*], *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)* ***[Bak: Höme, 2]***

Hömelmek [*F.*], **1.** Birisine hiddetle hücum etmek *(Gümüşhacıköy «Amasya»; Çeşme «İzmir»)* — **2.** Hiddetlenmek *(Çorum)* ***[Bak: Hömermek, 1]***

Hömere [*İs.*], Cazı, hortlak *(Cemele «Kırşehir»)*

Hömermek [*F.*], **1.** Öfkelenmek, hiddetlenmek *(Kavşıt, Sungurlu «Çorum»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Yozgat; Nar «Nevşehir - Niğde»; Konya)* — **2.** Karşı gelmek, itaatsizlik göstermek, dikelmek **(Ne saygısız çokcuksun, kime hömeriyorsun:** *Konya; Niğde)* — **3.** Ayak diremek, israr etmek: **O, yalvardıkca hömeriyor** *(Oyacaköyü «Haymana - Ankara»)* — **4.** Şımarmak *(Karakız «Sorgun - Yozgat»)* — **5.** Hiddetle üzerine yürümek *(Bozkır «Konya»)*

Hömkürmek [*F.*], *(Tokat)* ***[Bak : Hümkürmek]***

Hömlemek [*F.*], Köpek havlıyarak hücum etmek *(Tokat)*

Hömpülmek [*F.*], Ayı kızdığı zaman homurdanmak *(Orhaneli «Bursa»)*

Hömsül [*S.*], Ahmak, aptal: **Sen çok hömsül adamsın yahu!** *(Kozan «Seyhan»)*

Hömülmek [?] [*F.*], Çorba, çay gibi şeyleri höpürdeterek içmek *(Kayseri)*

Hömürmek [*F.*], Yiyerek tüketmek, silip süpürmek *(Lohan «Gaziantep»)* ***[Bak: Sömürmek, sümürmek]***

Hömürtlek [*İs.*], **1.** Kulakta küpe deliği açılan yer, kulak memesi *(Develi «Kayseri»)* — **2.** Hançere, gırtlak. **(Yaka hömürtleğimi sıktı:** *Kızılcaören «Kütahya»; Eskişehir köyleri)* — **3.** Burun direği *(O. A.; Konya)* — **4.** Bağ budanırken kütükte bırakılan kalem *(Burkan «Karaman - Konya»)*

Höncü [*İs.*], **1.** Umacı *(Gaziantep)* —**2.** [*S.*] Çok sarhoş *(Gaziantep)*

Höndelek [*İs.*], Böbrek *(Oluz köyü «Amasya»)* ***[Bak: Tıngırdak]***

Höndül [*S.*], İşe yaramıyan [adam] *(Elâzığ; Malatya)*

Höndüllenmek [*F.*], Gururlanmak *(Gaziantep)*

Höndürlü [*S.*], Öfkeli, şiddetli, zorlu *(Arıl «Gaziantep»)*

Höngere [*İs.*], Raf, sergen *(Uşak «Kütahya»)*

Höngül [*İs.*], **1.** Yerelması *(Ordu)* — **2.** Pancar, çükündür *(Kargı «Tosya - Kastamonu»; Kayseri; Şarkışla «Sivas»)* — **3.** Şalgam *(Gölköyü «Ankara»; Giresun; Ünye «Ordu»)* — **4.** Patates *(Ordu; Malatya)*

Hönkürekli [*S.*], Heybetli, kalıbı kıyafeti yerinde *(Çal «Denizli»)*

Höntüldemek [*F.*], İyi yürüyememek *(Bolu)*

Hönük [*S.*], Tembel *(Ünye «Ordu»)*

Hönüt [*S.*], Soğuk kanlı [kimse] *(Sarıkızlı «Ankara»)*

Höppü [*İs.*], Söğüt veya kavak ağacından yapılan düdük*(İskilip «Çorum»)*

Hör [*İs.*], **1.** Kıl ip: **Çul çuval hör-**

den yapılır *(Şekeroba «Maraş»)* — **2.** Kalın pamuk ipliği *(Bahçe «Seyhan»)*

Hörbü [*İs.*], Küçük kaval *(İçdedeler «Taraklı - Kocaeli»)*

Hörç [*İs.*], Ehram şeklinde bulunan toprak veya taş yığını *(Emirler «Mersin», Mut «İçel»)*

Hördemsiz [*S.*], Tedbirsiz [adam] *(Kayseri)*

Höre [*S.*], Küçük *(Ereğli «Zonguldak»)* ***[Bak: Hıra]***

Hörege [*İs.*], Çocukların kundak muşambası *(Urfa)*

Höreke [*S.*], **1.** Çok biçimsiz, yakışıksız [adam] *(Tepelice «Bozkır-Konya»)* — **2.** [*İs.*] Ağaç veya saçtan yapılmış su kovası *(Ceyhan «Seyhan»)*

Hörenk [*İs.*], Su borusu, su künkü *(Bor «Niğde»)* ***[Bak: Poyra, pöyrenk]***

Hörküm [*İs.*], Yudum: **Bir hörküm kahve içti** *(Denizli)*

Hörle [*İs.*], Hububattan, mercimeğe benzer bir bitki *(Ünür «Çankırı»)*

Hörlek [*S.*], **1.** Bağırgan, gürültücü *(Deliktaş «Kangal - Sivas»)* — **2.** Yuvarlak, kürevî *(Kılandıras «Sandıklı - Afyon»)* ***[Bak: Çoma]***

Hörlemek [*F.*], Saldırmak, üzerine atılmak *(Kayseri ve dolayı; Çankırı; Tirebolu «Giresun»)*

Hörleşmek [*F.*], Gürültü ile karşılıklı konuşmak *(Çavundur «Ankara»)*

Hörpüldetmek [*F.*], Bir şeyi derin nefes alarak, sesle içmek *(Ünye «Ordu»; Adana; Karaman «Konya»; Cebeciler «Simav - Kütahya»)*

Hörpüm [*İs.*], Yudum: **Bir fincan kahveyi üç horpümde içti** *(Sungurlu «Çorum»)*

Hörpümek [*F.*], Gevşemek, bollanmak: **Gergef hörpümüş; Hastalıktan kalkınca vücudum hörpüdü** *(Kastamonu)*

Hörtetmek [*F.*], Dönmek, sözünü geri almak *(Aralık «Gaziantep»)*

Hörtle [*İs.*], Sulu çamur *(Marınca «Merzifon - Amasya»)*

Hörtlek [*İs.*], **1.** Süt mısırı, sütlü mısır *(Sinop)* — **2.** [*S.*] Gözü dışarıya fırlak olan, patlak gözlü [adam] *(Bilecik; Çankırı)* — **3.** Çocukların oynadığı top oyununda tayin edilen sınır *(Saldırlar [?])* — **4.** Bir yudum *(Alaçam «Bafra - Samsun»)*

Hörtlemek [*F.*], Göz herhangi bir arıza ile dışarı fırlamak: **Ahmedin gözüne bir yumruk geldi, gözü hörtledi** *(Çankırı)*

Hörtlenbeç [*İs.*], Yollardaki çukurlar *(Aşağılıca köyü «Eskişehir»)*

Hörtlü [*S.*], Babasız, yetim [çocuk] *(Kastamonu)* ***[Bak: Hortlu]***

Hörtmek [*İs.*], Soğanın tohuma kaçan kısmı, soğan cücüğü *(Maraş)*

Hörtük [*İs.*], Düşünce, merak, tasa, kaygı: **İçimde bir hörtük var** *(Memişli «Seyhan»)*

Hörtükmek [*F.*], Hayvan ürkmek *(Sivrihisar «Eskişehir»)*

Hörtüm [*İs.*], Yudum *(Niksar «Tokat»)* ***[Bak: Hörtün]***

Hörtün [*İs.*], Yudum *(Ordu)* ***[Bak: Hörtlek 4, hörtüm]***

Hörük [*İs.*], **1.** Saç örgülerinden herbiri *(Eyüp «İst. [Muh.]»)* — **2.** Yığın *(Çorum)* ***[Bak: Hörüklemek]***

Hörüklemek [*F.*], Tepeleme doldurmak, yığmak *(Tokat; Sungurlu, Çorum)*

Hörüklü [*S.*], Yığılı, doruklu *(Şeyhsadi «Ezinepazar - Amasya»)*

Hörül [*İs.*], **1.** Bir şeye karşı gösteri-

len fazla düşkünlük *(Kastamonu)* — **2.** [*S.*] Beceriksiz *(Çatak «Ereğli - Zonguldak») [Bak: Hösebe]*

Hörülük [*İs.*], Gırtlak *(Silifke «İçel»)*

Hörüm [*İs.*], Burçak, mercimek veya nohut gibi nebatlardan yolunarak yapılmış yığın *(Talas «Kayseri»)*

Hörümek [*F.*], Uykuda horlamak *(Ünye «Ordu»)*

Hörüş ve **Hürüş** [*İs.*], Hoşaf *(Yeniköy «Balıkesir»)*

Hörüşmek [*F.*], Öküzler böğrüşmek: **Kışın öküzlerin fazla hörüşmesi kar yağacağına işaret sayılır.** *(Kılbasan «Karaman - Konya»)*

Hösbermek [*F.*], Vücutte herhangi bir yer kabarmak *(Kastamonu)*

Hösebe [*S.*], Beceriksiz [adam] *(Bolu) [Bak: Hörül, 2]*

Höserlemek [*F.*], **1.** Örselemek, buruşturmak (**Kumaşı höserleme:** *Kadirli, Kozan «Seyhan»)* — **2.** Düzgün söz söylemek *(Kavak köyü [?])*

Hösmek [*F.*], Susmak *(Diyarbakır; Gaziantep) [Bak: Hüsmek]*

Hössüklemek [*F.*], Üvendirenin ucundaki sivri demiri öküzün sırtına batırarak çıkarmaksızın itmek *(Konya)*

Höst [*N.*], At, katır gibi hayvanları uzaklaştırmakta kullanılır *(Çankırı; Ilgın «Konya»; Çorum; Güdül «Ayaş», Elecik «Ankara»; Yozgat; Gölpazarı «Bilecik»; Gölcük «Kocaeli»; Çorlu «Tekirdağ»; Kayseri)*

Höstürük [*S.*], Harap, eski; çirkin, fena *(Samsun)*

Hösür [*S.*], **1.** Dermansız, zayıf; eski: **Şu öküz pek hösür; O, hösür çuvalı bırak** *(Kula «Manisa»)* — **2.** Yünün, yular yapılan, kaba ve kıtıklı kısmı *(Kırşehir) [Bak: Girevet]*

Hösürcü [*S.*], Fena dokuyucu [dokumacılıkta] *(Kuyucak köyü «Eskişehir»)*

Höşbek [*İs.*], Elma veya erik pekmezi *(Mengen «Gerede - Bolu»)*

Höşek [*İs.*], Deve yavrusu *(Derbent «Denizli») [Bak: Höşmek, köçek, köşek]*

Höşmek [*İs.*], Deve yavrusu *(Ildızım «Çankırı») [Bak: Höşek]*

Höşşek [*İs.*], Vaşak denilen hayvan, öşek, üşek *(Kuruçay «Erzincan»)*

Höştürü [*S.*], Halk içine karışmıyan adam *(Boyalı «Konya»)*

Höşük [*İs.*], **1.** Kuraktan yanmış, küçük kalmış mısır koçanı *(Ulubey «Ordu»)* — **2.** [*S.*] Saçma sapan söz *(Lâdik köyü «Niksar - Tokat»)*

Höşümlenmek [*F.*], Vehimlenmek, kuşkulanmak: **Gece eve giderken höşümlendim** *(Küçükyozgat «Ankara»)*

Höşür [*İs.*], **1.** Sık çalılık *(Önsen köyü, Marabus «Elbistan - Maraş»)* — **2.** İnip çıkması güç, sarp olan dere *(Topaç «Yozgat»; Narlıdere «İzmir»; Kırşehir)*

Höşürük [*İs.*], Çocukların baş, kulak ve arkalarında çıkan sulu sivilceler *(Dombaylı «Salihli-Manisa») [Bak: Sürç]*

Höşürüm [*İs.*], Kayadan hızla akan suyun açtığı gedik *(Genezin «Avanos-Kırşehir») [Bak: Şarlağan]*

Hötelek [*İs.*], **1.** Mısır koçanı *(Burunkaya «Zonguldak»)* — **2.** [*S.*] Korkak *(Niğde) [Bak: Ötlek, ödelek]*

Höttemen [*S.*], Zayıf, cılız *(Himmetoğlu «Zonguldak»)*

Höttük [*İs.*], Gırtlak *(Beypazarı «Ankara») [Bak: Homürtlek, 2]*

Hötüm [*S.*], Kötürüm *(Malatya)*

Hötürmek [*F.*], Ötürmek, isale tutulmak *(Çanakkale; Tokat)*

Hötürük [*S.*], İsale tutulmuş kimse *(Tokat; Sivas; Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»)*

Höüldemek [*F.*], Akmak [su hakkında]; saldırmak *(Sivas)*

Höültü [*İs.*], Saldırış; akma *(Sivas)*

Höytüklemek [*F.*], Ürkmek, vahşet göstermek *(Kuyuculu «Dörtyol - Hatay»)*

Höyük [*İs.*], **1.** Yığma tepecik *(Balıkesir; Avanos «Kırşehir»; Kayseri; Kilis «Gaziantep»; Ahırlı «Ankara»; Niğde; Urla, İzmir* [*Muh.*]; *Van)* ***[Bak: Hüyük, üyük]*** — **2.** Bostan korkuluğu *(Parsa «İzmir»; Sivas; Maraş)* ***[Bak: Hoyuk, oyuk]*** — **3.** Nişan yeri, hedef *(Kayseri)* — **4.** Dağ tepelerinde çobanların taştan yaptıkları insan şekli *(Satmazlı «Şile - İst.»)* — **5.** Sarnıç *(A.* [*?*]*)* ***[Bak: Avgan, 3]***

Höyüklemek [*F.*], **1.** Küçük tepeler üzerinden dört yanı seyretmek *(Ulubey «Ordu»)* — **2.** Ansızın korkmak, belinlemek (**Çocuk uyuyordu, Ahmet başında bağırınca höyükledi:** *Çerkeş «Çankırı»; Dadağı «Kayseri»)*

Höyüş [*S.*], Islak, yaş *(Zellice «Kars»)*

Hözek [*İs.*], Mısır koçanı, mısır somağı: **Bizim mısırın hözekleri iri ise de taneleri azdır** *(Çorum)*

Hözen [*S.*], Dirliksiz, geçimsiz [adam] *(Çerkeş «Çankırı»)*

Hözmür [*İs.*], Patates *(Cide «Kastamonu»)*

Hözün [*İs.*], Hile *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Hözüncü [*S.*], Hilekâr *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Hözün yapmak [*F.*], Hile yapmak : **Bu adam çok hözün yapıyor** *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Hu [*İs.*], **1.** Kamış veya ottan yapılan bağ, bahçe kulübesi *(Ereğli «Konya»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Kıyı köyü «Isparta»; Peltek «Yusufeli - Artvin»)* ***[Bak: Huğ, talvar]*** — **2.** Ahırda hayvan yiyeceği konulan yer, yemlik *(Ordu)* ***[Bak: Betni]*** — **3.** [*S.*] Sağır *(Gürün «Sivas»)*

Hubar ve **Hıbar** [*İs.*], Duvarcılıkta kullanılan taş veya kerpiç molozu *(Erzincan)*

Hubza [*İs.*], Övendirenin alt kısmındaki yassı demir *(Eğridir «Isparta»)* ***[Bak: Cemek]***

Hucu [*S.*], Hırsız *(Hamurcu «Kayseri»)*

Hucun [*İs.*], Heybe *(Kocabergos «Bandırma - Balıkesir* [*Muh.*]*»)*

Hudak [*S.*], Hizmetçi *(Kavak «Samsun»)*

Huddu [*İs.*], Tek kulplu çömlek *(Tepelice «Bozkır - Konya»)* ***[Bak: Küme]***

Hudede [*İs.*], Yürek *(Kütahya)*

Hudiklenmek [*F.*], Gıdıklanmak *(Kars)*

Hudu [*İs.*], İçinde üzüm çiğnenen tekne *(Gelendost «Isparta»)*

Hudul [*S.*], Dalgalı topraklarda güneş görmiyen yer *(Kasımlar «Eğridir-Isparta»)*

Huğ [*İs.*], **1.** Sazdan yapılan kulübe *(Mecitözü «Çorum»; Elâzığ; Misis, Adana, Toprakkale «Seyhan»; Urfa; Ereğli «Konya»; Niğde)* — **2.** Etrafı çitle çevrilmiş kışlık ağıl *(Ünye «Ordu»)* — **3.** Hiddet, öfke, sinirlilik *(Kayseri)*

Hugar [*İs.*], Âdet, itiyat: **Yalan söylemeği zaten hugar etmişsin, gel bu hugarı bırak** *(Varto «Muş»)*

Huğul [*İs.*], Bostan kulübesi *(Hafızlı «Erzincan»)*

Hukul [*İs.*], *(Erzincan; Kelkit «Gümüşane»)* **[Bak: Huğ, 1]**

Hulahula [*Zf.*], Çok kalabalık *(Muğla)*

Hulak [*İs.*], Mısır saplarından yapılan dört beş bağlık yığın *(Trabzon)*

Hullik [*İs.*], Yayla kulübesi *(Küpesi köyü «Erzincan»)*

Hulu [*İs.*], Değneklerle oynanan bir çeşit oyun *(İskilip «Çorum»)*

Huluca [*İs.*], Tan yeli *(Acıpayam «Denizli»; İnar köyü «Burdur»)*

Huluz [*S.*], Huysuz, gönülkıran [insan]; yük çekmez, süser, teper [hayvan] *(İst. [Muh.]; Edirne [Muh.])*

Huma [*İs.*], Büyük zıpzıp taşı *(Balıkesir; Gölmarmara «Manisa»)*

Humarçık [*İs.*], Çocukların taş veya bezden yaptıkları bebek *(Amasya; Kemaliye «Malatya»)*

Humba [*İs.*], Bodrum, çukur *(Tırnava köyü «Mustafakemalpaşa-Bursa»; Çakıllı «Vize - Kırklareli»)*

Humpul [*İs.*], **1.** Altın veya gümüşten yapılan ve saça takılan bir ziynet *(Malatya)* — **2.** Masa örtülerinin kenarlarındaki top püskül *(Harput «Elâzığ»)*

Humra [*İs.*], Mankafa hastalığı *(Bor «Niğde»)*

Humsumak [*F.*], Yemek bozulmak, kokmak, ekşimek *(Antalya)* **[Bak: Imzımak, hımsımak]**

Humsuz [*S.*], Obur, pisboğaz *(Elbistan «Maraş»)*

Humuz [*F.*], **1.** Kin, buğuz: **O, adamın bana çok humuzu vardır** *(Haymana «Ankara»)* — **2.** Pay, hisse: **Sana bu bağdan bir humuz vereyim** *(Fethiye «Muğla»)*

Humzetmek [*F.*], Saldırmak: **Ayının yatağına yaklaşınca üzerime humzetti** *(Kaleboynu köyü «Saimbeyli - Seyhan»)*

Hun [*İs.*], **1.** Hazine *(Türkmen «Eskişehir»)* — **2.** Tarla biçilirken herkese ayrılan parça **(Ben kendi hunumu bitirdim :** *Kars; Ahlat «Bitlis»)*

Huna [*İs.*], Yatak yorgan gibi şeyler *(Yabankınık «Kızılcahamam - Ankara»)*

Hunamaz [*S.*], Kıskanç, hasut *(Kayseri)*

Hunça [*İs.*], Nişan töreni *(Kars; Van)*

Hundarsız [*S.*], Sabırsız, kanaatsiz *(Saylân, Ulubey «Ordu»)*

Hunk [*İs.*], Günlük, aselbent *(Erzincan)*

Hunnuk [*İs.*], Duvar altından su geçmesi için açılan delik *(Niğde)*

Huntumuş [*S.*], İhtiyar, çok yaşlı *(Polatlı «Ankara»)* **[Bak : Hontumuş]**

Hunu [*İs.*], Kutu: **Şeker, kahve hunularını getir** *(Hocaköyü «İnegöl-Bursa»)*

Hupbak [*İs.*], Portakal *(Salatın köyü «Tire - İzmir»)*

Hur [*İs.*], **1.** Pamuk ipliği *(Aydınlı aşireti «Ceyhan - Seyhan»)* — **2.** Ceviz kütüğü *(Bolu)* **[Bak: Ur]**

Huramak [*F.*], Hor görmek, zemmetmek *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Hurç [*İs.*], Kalın kirişin ucu ile direk arasına konulan süslü ağaç kama *(Haymana «Ankara»; Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Hurçtu [*İs.*], Tavuğun taşlığı, katısı *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)*

Hurgun [*İs.*], Buğdaylara gelen bir çeşit hastalık *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Hurlavuk [*İs.*], Keklik büyüklüğünde rengi boz ve döşünün altı siyah bir

cins kuş *(Bostanlar «Bahçe - Seyhan»)*

Hurtul [*İs.*], Hançere *(Bayburt «Gümüşane»)*

Hurtum [*İs.*], Tavuk kursağı *(Hamidiye köyü «Rize»)*

Huruş [*İs.*], Fırında kurutulmuş meyva kurusu *(Kastamonu; Sinop)*

Hurya [*İs.*], Meşinden yapılmış sırt çantası, dağarcık *(Türkbeyli «Mengen-Bolu»; Zonguldak)* **[Bak: Huyra]**

Huşum [*S.*], Yaramaz, arsız, söz dinlemez, haşarı [çocuk] *(Konya dolayı)*

Huşuntu [*İs.*], İntikam *(Karaağaç «Isparta»)*

Hut [*İs.*], Şirahane *(Sadıkhacı «Beyşehir - Konya»)*

Huttu [*İs.*], Çömlek *(Konya köyleri; Mustafakemalpaşa «Bursa»)*

Hutu [*İs.*], Zahire ambarı*(Yalvaç «Isparta»)*

Hutum [*S.*], Kötürüm; dermansız *(Köşker «Kırşehir»)*

Hutun [*İs.*], **1.** İçi boş ağaç *(Kastamonu)* — **2.** [*S.*] Şişman, gürbüz *(Müsellim «Yapraklı - Çankırı»)*

Huv [*İs.*], Sinirlilik: **Huvundan söz söyleyemiyor** *(Antalya)*

Huva [*İs.*], **1.** Yiyim yeri:**Beni kendine huva etmiş** *(Kilis «Gaziantep»)* — **2.** Ayakkabıların içinden kalıbı çıkaran aygıt*(Niksar «Tokat»)*

Havan [*İs.*], Sıcak suyu ılıtmak için katılan soğuk su *(Ahlat «Bitlis»)*

Huy [*İs.*], **1.** Top oyununda topu arkadaşlarına verme, pas *(Şabanözü «Polatlı-Ankara»)* — **2.** Çocuk *(Havran «Balıkesir»)* — **3.** Bahçe kulübesi *(Erzurum)* **[Bak: Huğ ,1]**

Huye [*İs.*], Kürek *(Erzurum)*

Huyma [*İs.*], Bostan kulübesi *(Köşker «Kırşehir»)*

Huyra [*İs.*], Çobanların ekmek torbası, dağarcığı *(Bolu)* **[Bak: Hurya]**

Huysukmak [*F.*], **1.** Çekinmek, tedirgin olmak:**Kuşun yuvası yıkıldı, hayvan huysuktu** *(Sarısu «Çankırı»)* — **2.** Fena huy bellemek: **Bir çocuk nasıl huysukursa öyle kalır** *(Kangal «Sivas»)*

Huysunlamak [*F.*], Huy peyda etmek: **Hayvan nasıl huysunlarsa öyle yapar** *(Tumalıkız köyü «Bursa»)*

Huyuk [*İs.*], Kuyu etrafına çevrilen çit *(Karabuluk «Akşehir - Konya»)*

Huzlanmak [*F.*], Şüphelenmek *(Ankara)*

Huzu [*S.*], Kaba, yabani [adam] *(Antalya)*

Hübe [*İs.*], Yer evi, kulübe *(İncirli «Bilecik»)*

Hübere [*S.*], İri vücutlu, cüsseli *(Yozgat)*

Hübür [*İs.*], Dut*(Diyarbakır)* **[Bak: Höbür]**

Hüde [*İs.*], Yürek *(Kütahya)*

Hüğ [*İs.*], *(Erbaa «Tokat»)* **[Bak: Huğ, 1]**

Hüğme [*İs.*], *(Göllühüyük «Çiçekdağı - Kırşehir»)* **[Bak: Hüğ. huğ, 1]**

Hüğmek [*F.*], Bir kaba herhangi bir şeyi taşıra taşıra koymak **(Fakire bir sahan bulgur hüğmeliyerek verdim:** *Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Kadirli «Seyhan»)* **[Bak: Örülemek]**

Hüğül [*İs.*], Demet, buket *(Malkara «Tekirdağ»)*

Hükçe [*İs.*], Sokak *(Diyarbakır)*

Hülbe [*İs.*], Çekmece *(Varyanlı köyü «Maraş»)*

Hülek [*İs.*], Domates *(Antalya)*

Hülhülü [*S.*], **1.** Vehimli, ikircimli *(Urfa)* — **2.** [*Zf.*] Boşuboşuna, havaya: **Bütün gün hülhülüye çalıştım** *(Tarsus «İçel»)*

Hülle [*İs.*], **1.** Çardak, sazdan yapılmış kulübe *(Diyarbakır)* — **2.** Tandırın hava alması için önde bırakılan boru şeklindeki delik *(Gürnes «Akşehir - Konya»)*

Hüllembe [*İs.*], Şişesiz idare lâmbalarının fitili geçirilen başlığı *(Büyükkabaca köyü «Uluborlu - Isparta»)*

Hüllenmek [*F.*], Sallanmak *(Kozan «Seyhan»)*

Hüller [*İs.*], Salıncak *(Karaisalı «Seyhan»)*

Hüllük [*İs.*], Çelik çomak oyununda yerde açılan uzunluğuna yarık *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Hüllümek [*F.*], Acele etmek *(Bahçeköy «Adana - Seyhan»)*

Hülpmek [*F.*], Çökmek; devirmek: **Fare kapanı hülptü; Duvarın yanından geçme hülpecek** *(Daday «Kastamonu»)*

Hülü [*İs.*], **1.** Şeftali *(Bursa)* — **2.** Değnek ve topla oynanan bir türlü oyun *(Gerede «Bolu»)* **[Bak: Hota oyunu]**

Hülübesiz [*S.*], Tatsız, mânâsız söz: **Osman çok hülübesiz söyler** *(Isparta)*

Hülübü [*İs.*], Taze fasulya *(Pınarbaşı «Karaman - Konya»)*

Hülük [*İs.*], **1.** Taneleri ayıklanmış mısır koçanı *(Morcalı «Karaman-Konya»)* — **2.** Bağ kütüklerinin dibine açılan çukur *(Çayhan «Ereğli - Konya»)*

Hülülük [*İs.*], Mısır unundan yapılmış bir çeşit çorba *(Balcalı «Çarşamba - Samsun»)*

Hülümek [*F.*], Islamak, ıslatmak *(Seyhan ili)*

Hülün [*S.*], Evlâdına düşkün adam veya hayvan *(Malatya)*

Hülüp [*İs.*], Toprak çanak *(Çermik «Diyarbakır»)*

Hülüşgü [*S.*], Karmakarışık, intizamsız: **Yeni giydiği elbiseleri hülüşgü yapmış** *(Çankırı)*

Hüm [*İs.*], Tehdit, korkutma, zorbalık etme: **Ali, o tarlayı hümle sürdü** *(Gilevgi «Elmalı - Antalya»)*

Hümbül [*S.*], Pisboğaz *(Gülpınar, Kocaköy «Ayancık - Çanakkale»)*

Hümermek [*F.*], Sırtarmak, karşı koymak, kurulmak, kabarmak *(Karaman «Konya»; Eşmekaya «Aksaray»)*

Hümkürmek [*F.*], Kızgın kızgın kötü söylemek: **Öyle bir kızmış ki hümkürüp duruyor** *(Tokat)*

Hümmen [*İs.*], Düşünce: **Kır atıma bindim hümmene daldım** *(Yağbastı «Kula - Manisa»)*

Hümsalmak [*F.*], Hücum etmek *(Eğrigöz «Akşehir - Konya»)*

Hümürmek [*F.*], **1.** Kabarmak, hücuma hazırlanmak *(Ulubey «Ordu»)* — **2.** Sömürmek, silip süpürmek, oburca yemek *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)* **[Bak: Hömürmek]**

Hümürtlek [*İs.*], **1.** Gırtlak, hançere *(Seydişehir «Konya»)* — **2.** İlkbaharda ağaçlarda beliren sürgünler *(Mut «İçel»)* **[Bak: Hömürtlek]**

Hüncü [*İs.*], Susam *(Konya)* **[Bak: Küncü, küncüt]**

Hündür [*S.*], Yüksek, uzun [boy ve dağ hakkında] *(Kars; Tokat)*

Hüngülmeç [*İs.*], Tahtaravalli *(Gaziantep)*

Hünmek [*F.*], Yılmak, manevî kuvveti kırılmak *(Kastamonu)*

Hünük [*S.*]. **1.** Ilık [su] *(Bolvadin, Ayvalı «Afyon»)* — **2.** Sıkılgan *(Ünye «Ordu»)* — **3.** [*İs.*] Gelincik: **Bir kaç gün sonra hünükler çıkmağa başlar** *(Üçhanlar «Kavak - Samsun [Muh.]»)* — **4.** İzbe, kuytu, güngörmez [yer] *(Niksar «Tokat»)*

Hüpçük [*İs.*], Keçi, koyun gibi hayvanların dişilik uzvu *(Adana «Seyhan»)*

Hüpletmek [*F.*], Yavaş yavaş içmek *(Maraş)*

Hüplüme [*İs.*], Yudum *(Kisenit köyü «Feke - Seyhan»)*

Hüppülü [*İs.*], Kurutulmuş soğan ve elma ile bulguru karıştırarak yapılan yemek *(Gebe köyü «Zonguldak»)*

Hüpül [*S.*], Şişman *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Hüre [*İs.*], Eşek sıpası*(Ankara)* ***[Bak: Kürü]***

Hürge [*İs.*], Meşin torba, dağarcık *(Kilimli «Zonguldak»)*

Hürlemek [*F.*], Ateş alev almak*(Düğerek «Muğla»; Tire «İzmir»)*

Hürtük [*İs.*], Kayan kar yığını, çığ *(Yıldızeli «Sivas»)* ***[Bak: Kürtük]***

Hürük [*İs.*], Yığın *(Yozgat)*

Hürülük [*İs.*], Çaylak *(Arapkir «Malatya»)*

Hürüş [*İs.*], Ağacının dibine dökülmüş çürük meyva *(Bartın «Zonguldak»)*

Hürye [*İs.*], Deriden yapılmış ekmek çantası, dağarcık *(Burunkaya, Eflâni, Devrek, Ereğli «Zonguldak»; Bolu)*

Hüs [*İs.*], Düdük *(Dereköy «Seydişehir - Konya»)*

Hüsmek [*F.*], Susmak *(Diyarbakır)* ***[Bak: Hösmek]***

Hüsür [*İs.*], **1.** Keçi kılının kötüsü, adisi *(Kayı «Isparta»)* — **2.** Bir şeyin seçile seçile kalan kötüsü *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Hüsürmek [*F.*], Pamuk kel olmak: **Senin pamuk hüsürmüş** *(Masara «Mut - İçel»)*

Hüşgü [*İs.*], **1.** Gübre, fışkı *(Nurgâh «Erzurum»)* — **2.** Çöplük, gübrelik *(Merzifon «Amasya»)*

Hüşgül [*İs.*], Paçavra *(Kastamonu)*

Hüşhüş [*S.*], Aptal, sarsak, salak *(Boyabat «Sinop»)*

Hüşke [*İs.*], Meyvanın yenilmiyen kısmı*(Safranbolu «Zonguldak»)* ***[Bak: Eşelek]***

Hüşümlenmek [*F.*], Korkacak bir şey yokken ürküntü duymak*(Çorum)* ***[Bak: Küşümlenmek]***

Hüşüntü [*İs.*], Rendeden çıkan talaş *(Burdur)*

Hüşür [*İs.*], Meyva ve sebzelerin atılacak kısmı *(Tosya «Kastamonu»)*

Hüt [*Ed.*], **1.** Evet *(İmranlı «Şile - İst.»)* — **2.** [*S.*] Akıllı, kurnaz *(Yağmurlu «Kırşehir»)*

Hütlü [*S.*], Oturaklı, ağırbaşlı [kimse] *(Bozalan «Çerkeş - Çankırı»)*

Hüttük [*İs.*], Düdük *(Düğrek [?])*

Hüvele [*S.*], Büyük *(Yazıgınık «Mucur - Kırşehir»)*

Hüveri [*S.*], Cömert, eli açık *(Tavara köyü «Reşadiye - Tokat»)*

Hüvül [*İs.*], *(Kayarak «Saimbeyli - Seyhan»)* ***[Bak: Hu, 1]***

Hüy [*İs.*], Top oyununda verilen pas *(Bakırdağı «Develi - Kayseri»)*

Hüylümek [*F.*], Atlamak, hoplamak *(Bakırdağı «Develi - Kayseri»)*

Hüyük [*İs.*], **1.** Yapma tepe, toprak yığını *(Seyhan; Ankara; İçel; Maraş; Konya; Isparta; Çorum; Gaziantep; Urfa illeri)* ***[Bak: Höyük, öyük]*** — **2.** Tarla içindeki taş yığını *(Haymana «Ankara»)*

Hüyükmek [*F.*], Vehminden, düşüncesinden korkmak *(Efsus «Elbistan - Maraş») [Bak: **Hoyuklanmak, oyuklamak**]*

Hüzmün [*İs.*], Patates *(Cide «Kastamonu»)*

I

Iaa [*Ed.*], Hayır, yok, değil *(Altıntaş «Kütahya»; Ereğli «Konya») [Bak: **Aa**]*

Iah [*Ed.*], Hayır, yok, değil *(Altıntaş «Kütahya») [Bak: **Iaa, aa**]*

Iba [*İs.*], Nem, şebnem, çiy, az yaşlık **(Iba kalkmadan düğen kurulmaz:** *Aybastı, Vona, Saray «Ordu») [Bak: **İba**]*

Ibalanmak [*F.*], Nemlenmek, hafif yaşlık peyda etmek*(Vona, Saray «Ordu»)*

Ibı [*S.*], Sinsi, kurnaz olup ta susup duran [kimse] *(Çivril «Denizli»)*

Ibıbık [*İs.*], Çavuş kuşu *(Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir») [Bak: **İbibik**]*

Ibılık [*İs.*], Çayların dönemeçlerinde balıkların sığındığı yer *(Kürtköyü «Altıntaş - Kütahya»)*

Ibınmak [*F.*], **1.** Sıçramak *(Niğde)* — **2.** Kıpırdanmak, kımıldanmak : **Söyledim söyledim de ayağını bile ıbınıvermedi***(Belenkeşli «Mersin - İçel»)*

Iblık [*S.*], **1.** Çok tuzlu [yemek]*(Harput «Elâzığ»)* — **2.** Enenmiş horoz (İst.) — **3.** Hadım, erkeklik duygusu kalmıyan *(Kumbağ «Tekirdağ [Muh.]»)* — **4.** Şişman, semiz *(Bandırma «Balıkesir»;* **Bizim öküzler ıblıktır:** *Sivas)*

Iblık ıblık [*Zf.*], Bıllık bıllık: **Bacakları ıblık ıblık yosmanın** *(Edirne)*

Icık [*İs.*], **1.** Azgın yara *(Kayseri)* — **2.** [*Zf.*] Azıcık, biraz *(Aydın; Kayseri; Ünye «Ordu»)*

Icırık [*İs.*], Yağ tavası *(Erzincan)*

Içkı [*İs.*], Arabacı aygıtlarından, iki tarafında da sap bulunan yontma bıçağı *(Samandıra «Kartal - İst.»)*

Içkın [*İs.*], **1.** Ağaç piçi, sürgün, fışkın *(Sivas; Elâzığ; Keskin «Ankara»)* — **2.** Göbeğinden yumurtalı yemek yapılan, kökü hekimlikte kullanılan ve râvendiye fasilesinden yeşil bir ot *(Konya; Arapkir «Malatya»; Elâzığ)*

Içkınmak [*F.*], **1.** Şaşırtmak *(Kadıköy «Sarayköy - Denizli»)* — **2.** Kurmak *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Idı [*S.*], Miskin, hımbıl *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)*

Idıllık [*İs.*], Çocuk oyunlarında ebenin elinde tuttuğu şey *(Çulhan «Yenipazar - Aydın»)*

Ifıcık [*İs.*], Gün doğmadan önce tanyerinde beliren kızıllık: **Ifıcık karanlık=sabahın alaca karanlığı** *(Ankara)*

Iğ [*İs.*], Duman *(Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»)*

Iğaç [*İs.*], Fersah *(Erzincan)*

Iğal [*İs.*], Toprağın yaşlığı, rutubeti *(Gönen, Yılanlı «Eğridir - Isparta»)* ***[Bak: Gönen, darbız, ıba]***

Iğdırmak [*F.*], **1.** Eymek, ağdırmak **(Başımı aşağı ığdırdı :** *Şekeroba «Maraş»; Doğanbeyli «Saimbeyli - Seyhan»)* — **2.** Kapıyı aralık bırakmak : **Kapıyı ığdırıver** *(Çal «Dörtyol - Hatay»)*

Iğıl [*İs.*], **1.** Akıntısı belirsiz su: **Iğılda yüzmek kolaydır** *(Kazmasökü «Sinop»)* — **2.** [*S.*] Yavaş *(Lori «Gümüşane»)*

Igılanmak [*F.*], Yaş kayısı kurumaya yüz tutmak *(Erzincan)*

Iğıl ığıl [*Zf.*], Yavaş yavaş, ağır ağır *(Alayunt «Kütahya»)*

Iğılık [*İs.*], Saman çuvalı *(Kuşu «Hekimhan - Malatya»)*

Iğıllama [*İs.*], Çocukların bilye veya mazıları meyilli yerlerden salıvererek oynadıkları bir oyun *(Hadım «Konya»)*

Iğım [*İs.*], Dert, hastalık, ağrı, sızı *(Yılanlı «Eğridir», Gönen, Atabey «Isparta»; Çankırı; Hortu «Ereğli - Konya»)*

Iğımlı [*S.*], Daimî hastalıklı *(Yeniköy «Ereğli - Konya»; Kasımlar «Eğridir - Isparta»)* ***[Bak: İğili]***

Iğınık [*İs.*], **1.** Tabiatte peklik **(Iğınık olmuşum:** *Denizli; Ayaş «Ankara»)* — **2.** Çocuk doğarken kadının gösterdiği ıkınma hali: **Iğınık geliyormu ?** *(Ayaş «Ankara»)* — **3.** Dizanteri; basur *(Menemen «İzmir»)* ***[Bak: İğinik[***

Iğırcık [*İs.*], **1.** Akşam ile yatsı arasındaki hafif karanlık *(Ağcakışla «Şarkışla - Sivas»)* — **2.** Sabahın alaca karanlığı *(Lohan «Gaziantep»)* ***[Bak: Ifıcık]***

Iğış [*İs.*], Oburluktan ileri gelen miyde şişkinliği *(Eskişehir)*

Iğıtmak [*F.*], Almak; bir şeyi göstermeden ele geçirmek:**Ben evde yokken paraları ığıtıvermiş** *(Konya)*

Iğlı [*S.*], Hastalıklı, dertli *(Bürhaniye «Balıkesir»)*

Iğlık [*İs.*], **1.** Küçük sepet *(Yenidamlar «Alanya - Antalya»)* — **2.** Saman hararı *(Mezirme «Malatya»)*

Iğlız [*İs.*], İpliğin dolaşmaması için sarılan herhangi bir nesne *(Emet «Kütahya»)*

Iğmak [*F.*], Bir yerden kayarak inmek *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Iğralanmak [*F.*], Irgalanmak, sallanmak **(Kara ziyarette kandiller yanar * Nalbandın başına turnalar konar * Üç oluk suyundan güzeller kanar * Al geymiş ığralanır güzel gördüm :** *Hisarlıkaya «Polatlı - Ankara»; Ulaş «Tarsus - İçel»; Kisenit «Feke-Seyhan»)* ***[Bak: Iğranmak]***

Iğranmak [*F.*], Irgalanmak, sallanmak *(İbradi «Akseki - Antalya»; Sivas;* **Bu gece yer ığrandı, duydunuz mu?:** *Üçem «Bâlâ - Ankara»; Doğanbey, Ilgın «Konya»; Keskin «Eskişehir»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Maraş; Kilis «Gaziantep»; Gâvurdağ «Cebelibereket», Kadirli «Seyhan»)*

Iğratmak [*F.*], Sallamak : **Açı ığratma, toku söyletme** *(Ermenak «Konya»)*

Iğrık [*İs.*], **1.** Akşamdan sonraki alaca karanlık *(Düzköy, Şebinkarahisar «Giresun»; Kayapınar «Konya»)* —

[Bak: Ikırcık] — **2.** Sabahın alaca karanlığı *(Yenişehir «Bursa»; Safranbolu «Zonguldak») [Bak: Ipıcık]*

Iğrıp [*İs.*], **1.** Hiyle, düzen, yalan **(Avcıların ığrıbı açığa çıktı; Bu işte bir ığrıp var; Daima iğrıpsız iş görmez :** *Eskişehir; Kırşehir; Konya; Zile, Niksar «Tokat»; Nallıhan, Oyaca «Haymana», Şabanözü, Türkşerefli «Ankara»; Nevşehir «Niğde»; Sivas; Seyhan, İçel)* — **2.** Bahane *(İçel köyleri)* — **3.** Kolay iş yolu, marifet **(Sen bu işin bir ığrıpını bulursun:** *Atabey «Isparta»; Ortuzu «Erzurum»)* — **4.** Biçim, ustalık: **Yaptığı işin iğrıpini buldu** *(Isparta)* — **5.** Usûl, idare: **Ali çiflik ığrıbını iyi bilir** *(Eğridir «Isparta»)*

Iğrız [*İs.*], Yünden dokunmuş kumaş *(Bolu)*

Iğşalamak [*F.*], **1.** Sallamak, silkmek [ağaç hakkında] **(Komşulara dut ığşala da yesinler :** *Konya; Mut, İçel; Mustafapaşa «Ürgüp-Kayseri»; Nevşehir «Niğde»; Kırşehir)* — **2.** Gevşemek: **Atın nalı, evin döşemesi, Ahmedin dişi ığşadı** *(İskenderun «Hatay»)*

Ih [*İs.*], Hafif sıcaklık: **Vücudüm zaif olduğu için ıh yerden hoşanırım** *(Dadanı köyü «Bolu»)*

Iharmak [*F.*], **1.** Deveyi ıhlatmak *(Eskigümüş köyü «Niğde»; Konya ve dolayı)* — **2.** Bir kaç kişiye ait bir angariyeyi bir kişiye yükletmek *(Alayunt «Kütahya»)* — **3.** Kat'î söz sahibi olmak *(Eskigümüş köyü «Niğde»)*

Ihhı [*Ed.*], *(Yerkuyu «Ilgaz - Çankırı») [Bak: Ihı, ıhıcık]*

Ihı [*Ed.*], İşte: **Ihı paran, eğil de al!** *(Yerebakan «Feke - Seyhan») [Bak: Ihhı, ıhıcık]*

Ihıcık [*Ed.*], *(Seferihisar «İzmir»; Ankara; Yalvaç «Isparta»; Ereğli «Konya»; Muğla; İncesu «Kayseri»; Bilân köy «Seyhan») [Bak: Ihhı]*

Ihırcık [*İs.*], Akşamdan sonraki alaca karanlık *(Gazi köyü «Develi - Kayseri») [Bak: Ikırcık]*

Ihırmak [*F.*], **1.** Yatırmak: **Hayvanı ıhırlıyarak kes** *(Çeltikçi (Yenişehir - Bursa»)* — **2.** Kesmek : **Şu ördeği ıhırıver** *(İznik «Bursa [Muh.]»)* — **3.** Deveyi çökeltmek, ıhlatmak: **Develeri ıhırdılar harıma * Gönül tesellisi verin yârıma** *(Selendi köyü «Kula - Manisa»)*

Ihka [*İs.*], Ihlamur ağacı kabuğunun altındaki ince zar *(Karamandere «İst. [Muh.]»)*

Ihkın [*S.*], Çökkün, kabarmış [yüzü pişip, içi hamur kalan ekmek ve börek hakkında] : **Ekmek ıhkın olmuş, yenecek gibi değil** *(Konya)*

Ihlığ [*İs.*], Musiki âletlerinden saz *(İsmetpaşa köyü «Malatya»)*

Ihlız [*İs.*], Bükülmüş ipliği çile haline getirmek için sardıkları karşılıklı iki ağaç *(Çardı köyü «Orhaneli - Bursa»)*

Ihmak [*F.*], **1.** Deve oturmak *(Pınarbaşı «Kayseri»; Bermende, Sille, Ermenak «Konya»; Denizli; Ankara; Civanyaylağı, Mersin; Kadirli «Seyhan»; Sidek «Kaş - Antalya»; İzmir; Alayunt «Kütahya»)* — **2.** Canlanmak, bitki onmak, gelişmek **(Ağaçlar gölgede ıhmaz; Bu çocuk hasta mıdır nedir hiç ıhmadı:** *Karaburun «İzmir»; Geyve «Kocaeli»; Edirne) [Bak: Karımak]* — **3.** Sulh olmak, uğuşmak *(Ermenak «Konya»)* — **4.** Çullanmak, yüklenmek, aban-

mak *(Ula «Muğla»; İzmir)* — **5.** Onmak, iyiliğe yüz tutmak **(Zavallı kadin bu gidişle ıhmıyacak; Filan hanım evlendikten sonra ıhmadı** : *Bolu; Vize «Kırklareli»; Mustafakemalpaşa «İzmir* [*Muh.*]»)

Ihrılmak [*F.*], Çökmek *(Simav «Kütahya»)*

Ihrız [*İs.*], Eski elbise ve pabuç: **Ahmet fakirleşti ıhrızını sürüklüyor** *(Çerkeş «Çankırı»)*

Ihsan [*İs.*], Kağnının iki tekerleğini birleştiren ağaç *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* **[Bak: Eğsen]**

Ihtı [*S.*], **1.** Engin, kuytu ve siper [yer] **(Ahmedin köy odasi ıhtıdır, çok sıcak oluyor** : *Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Kırşehir; Develi, Zile «Tokat»; Şebinkarahisar «Giresun»; Bozkır «Konya»; Mut «İçel»; Niğde; Osmaniye «Seyhan»; Köşker «Kırşehir»; Yarma «Konya»)* **[Bak: Dulda]** — **2.** Düşkün, fakir, zayıf: **Ihtı adam** *(Kadıoğlu «Devrek-Zonguldak»)*

Ihtırmak [*F.*], Deveyi çökeltmek *(Adana; Konya)*

Iı [*Ed.*], Hayır *(Kemalpaşa «İzmir»)* **[Bak: Iıh]**

Iıh [*Ed.*], *(Kızılelma «Bartın - Zonguldak»)* **[Bak: Iı]**

Ik [*S.*], **1.** Sıcak [yer] *(Otacı «Kızılcahamam - Ankara»)* — **2.** Havasız, karanlık ve tekin olmıyan [yer] *(Devrek «Zonguldak»)* — **3.** Rüzgârsız, kuytu [yer] *(Gürcü köyü «Kızılcahamam - Ankara»; Kastamonu; Niksar «Tokat»; Çankırı)* **[Bak: Dulda, ıh, ıhtı 1]**

Ikartmak [*F.*], **1.** Dizleri üstüne oturtmak *(Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Elinden almak *(Köşker «Kırşehir»)*

Ikılamak [*F.*], Canı çekmek, imrenmek: **Kışın yaş üzümü görünce ıkıladım** *(Endel köyü «Osmaniye-Seyhan»)*

Ikılmak [*F.*], **1.** İnilti ve sıkıntı ile soluk almak *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Ikım [*İs.*], Tekdir, çıkışma *(Bahşışlı «İçel»)*

Ikınmak [*F.*], Kanmak: **Adam sözüme ıkındı** *(Kozan «Seyhan»)*

Ikırcaklı [*S.*], Şüpheli, manalı: **Ikırcaklı söz söyleme** *(Aziziye «Ereğli - Konya»)*

Ikırcık [*İs.*], **1.** Akşam karanlığı *(Çalış «Haymana - Ankara»; Çankırı ili; Azaplı «Kadirli - Seyhan»)* **[Bak: Iğırcık]** — **2.** Şek, şüphe *(Aşağılıca «Eskişehir»; Söğüt «Bilecik»)* **[Bak: İkircik, ikircin, ikicik]** — **3.** [*S.*] Arta kalan: **Ali borcunun ıkırcığını ödemedi** *(Bayram köyü «Ayaş - Ankara»)* — **4.** Tereddüt *(Balıkesir ve çevresi)* **[Bak: İkircin]**

Ikırcıkır [*İs.*], Bir mesele için kat'î söz vermeyip işi sallantıda bırakma: **O iş olacaksa olacak diyiniz, ıkırcıkırın ne lüzumu var** *(Muğla)* **[Bak : *Kemküm etmek, mırınkırın etmek*]**

Ikırcıklamak [*F.*], Şüpheli, müphem söz söylemek *(Duralı köyü «Biga - Çanakkale»)*

Ikırcıklı [*S.*], Şüpheli, karışık: **Bu adamin amma ıkırcıklı işi varmış** *(Akçaalan «Bodrum - Muğla»)*

Ikış [*İs.*], **1.** Ağırlık, ağır davranma, yavaşlık, ağır canlılık, vurdumduymazlık *(Ortaköy «Niğde»; Dağal «Çal - Denizli»)* — **2.** [*S.*] Kursak dolgunluğuna uğrıyan: **Ahmet ağa helvayı yiye yiye ıkış olmuş** *(Hacımsultan «Uşak - Kütahya»)*

Ikışıkış [*Zf.*], Ağır ağır *(Akseki «An-*

talya»; Belenkeşli «Mersin - İçel»; Konya)

Ikışmak [*F.*], Yük altındaki insan veya hayvan sık sık solumak *(Araplar «Konya»)*

Ikış olmak [*F.*], Kursak dolgunluğuna uğramak: **Ikış olmak insanı çok rahatsız eder** *(Turuplu «Gönen - Balıkesir»)*

Iklım tıklım [*Zf.*], Ağzına kadar, lebalep: **Köy odası ıklım tıklım dolu** *(Saraycık «Kütahya»)*

Ikmak [*F.*], Ihmak, çökmek *(Köşker «Kırşehir»)*

Ikşalamak [*F.*], Ağacı sallamak *(Kocabergos köyü «Erdek - Balıkesir* [*Muh.*]*»)* **[Bak: Iğşalamak, 1]**

Iktırmak [*F.*], *(Çorum)* **[Bak: Ihtırmak]**

Il [*İs.*], **1.** Çok uzaktan görünebilen dağ *(Geyve «Kocaeli* [*Yürüklerce*]*»)* — **2.** Yabancı: **Ben buranın ılıyım** *(Balıkesir)* **[Bak: El]**

Iladanaz [*İs.*], **1.** Budanmış ağaç *(Kastamonu)* — **2.** Gürgen veya güknar odunu *(Kurt köyü «Küre - Kastamonu»)*

Ilancak [*İs.*], Salıncak *(Ordu)*

Ilaşık [*İs.*], Yoğurdun pişirilerek kestirilmiş ve süzülmüşü, lor *(İzmit «Kocaeli»)*

Ilbık [*S.*], Kuvvetli *(Şahin «Malkara-Tekirdağ* [*Muh.*]*»)* **[Bak: Iblık]**

Ilbız [*S.*], Zayıf, hastalıklı*(Orta «Çankırı»)*

Ildal [*İs.*], Çok uzakta bulunan ve hayalmeyal görünen şey : **Bizim ırgatlar ıldalda görünüyor** *(Belenkeşli «Mersin - İçel»)* **[Bak: Il]**

Ildır [*İs.*], Alaca karanlık: **Ildır ışık** *(Şebinkarahisar «Giresun»; Aşağıdana «Safranbolu - Zonguldak»)*

Ildıramak [*F.*], Arasıra parlamak *(Lâpseki «Çanakkale»; Senirkent «Uluborlu-Isparta»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Konya; Kılandıras «Sandıklı - Afyon»)* **[Bak: Yıldıramak, yıldırdamak, ışıldamak]**

Ildıran [*S.*], **1.** Sıcacık *(Eskişehir)* **[Bak: Ilıman]** — **2.** [*İs.*] Ilık yer, sıcak yer; yaylalarda büyük ağaç bedenleri ve kütükler yakılarak, yeri ısıtılan çukurlar ki buralara taş döşenerek üzerine çadırımsı bir şey çatılır ve içerisinde yıkanılır *(Alayunt «Kütahya»)*

Ildır ayaz [*İs.*], Her tarafı, her yanı açık, otsuz ocaksız, camsız çerçevesiz ev *(Ankara)*

Ildırgıç [*İs.*], Bahane *(Ankara çevresi)*

Ildırıldır [*Zf.*], Pırılpırıl *(Kadıköy «Denizli»; Aliköy «Isparta»)*

Ildırmak [*F.*], Parıldamak *(Isparta* [*Muh.*]*)*

Ildırtı [*İs.*], Hafif parıltı: **Karşıda ıldırtı var** *(Ankara)*

Ildız [*İs.*], Yıldız*(Ozan köyü «İzmir»; Konya)*

Ildızkökü [*İs.*], Yer elması: **Ildız kökünün tadı canıma deydi** *(Konya)*

Ilg [*İs.*], Takat, kudret *(Kocabergas, Erdek, Bandırma«Balıkesir* [*Muh.*]*»)*

Ilga [*İs.*], **1.** Yangı (hümma), fiyevr: **Ilga bastı** *(Çerkeş «Çankırı)* — **2.** Fitne *(Ordu)*

Ilgama [*İs.*], Hücûm, hücum etme *(Köşker «Kırşehir»)*

Ilgamak [*F.*], Dörtnal koşmak *(Bornova «İzmir»)*

Ilgar [*İs.*], **1.** Vâat, söz verme: **Senin ılgarın bu mu idi?** *(Köy «Kars»)* — **2.** Öfke *(Hacımahmut «Emet - Kütahya»)* — **3.** Kışın yer ısınmağa başladığı vakitler yerden yükselen ve gü-

neşte gözle gürülür gibi olan buğ *(Sivrihisar «Eskişehir»)* **[*Bak:* Ilgım, 1]**

Ilgarlamak [*F.*], Telâş etmek: **Neye ılgarlayup duruyorsun yavaş ol!** *(Viranköy «Kütahya»)*

Ilgarmak [*F.*], **1.** Ekin yerden çıkarak belirmek ve yeşermek **(Ekinler öyle ılgarmış ki görünce çok sevindim:** *Kuzgun, Osmaniye «Seyhan* [*Muh.*]*»; Senir «İçel»)* — **2.** Güneş yeni doğmak *(Sarıvadi «Ermenak - Konya»)* — **3.** Şafak sökmeğe yaklaşmak: **Şafak ılgarıp gelir** *(Afşar köyü «Hadım - Konya»)*

Ilgartmak [*İs.*], Kavgaya teşvik maksadiyle mübalağalı söz söylemek *(Orta «Çankırı»)* **[*Bak:* Ölçelme]**

Ilgat [*Zf.*], Belli belirsiz: **Tayyare ılgat görünüyor** *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)*

Ilgaz [*İs.*], **1.** Akın, hücûm *(Bornova «İzmir»)* — **2.** Başı boş atın dört nal koşması *(Bornova «İzmir»)*

Ilgazlamak [*F.*], Akın etmek *(Bornova «İzmir»)*

Ilgı [*İs.*], **1.** Soy sop: **Ilgısı sağlam aile** *(İskilip «Çorum»)* — **2.** Hısım ve akraba *(Yürükler köyü «İzmir - Bursa»)* — **3.** Patika, keçi yolu *(Kaнacagür «Malkara-Tekirdağ»)* **[*Bak:* Cılga, cılgı]** — **4.** Ev eşyası: **Bugün yaylaya ılgı taşıdım** *(Beypazarı «Ankara»)*

Ilgıdık [*İs.*], Çocuk beşiği *(Ahırköy «Söğüt - Bilecik»)*

Ilgıdır [*İs.*], **1.** Bükülü iplikleri çile, kelep haline getirmeğe yarar, araları altı santim kadar açık tahtaya çakılı iki çividen kurulmuş aygıt, elemye *(Safranbolu «Zonguldak»; Fariske, Ermenak «Konya»; Ovacık «Silifke - İçel»; Senirkent «Uluborlu-Isparta»; Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Tokat; Büyükafşar «Ankara»; Sinop; Amasya; Mersin; Alanos «Samsun»; Menemen «İzmir»; Kuzgun «Seyhan»; Çankırı)* **[*Bak:* Ilgız, elemye, nezik]** — **2.** [*S.*] Zayıf, sıska *(Sivas; İst.* [*?*]*; Konya)* — **3.** İp bükmeğe yarar çatal ağaç *(Yedigelli «Ereğli - Konya»)* — **4.** Çorabı genişletmiye ve düzgün tutmıya yarıyan tahtadan yapılmış yaraç, aygıt *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)*

Ilgım [*İs.*], **1.** Serap *(Gaziantep)* — **2.** Gözün son görebildiği uzaklık *(Darma köyü «Tokat»)*

Ilgım ılgım [*Zf.*], **1.** Yavaş yavaş, ağır ağır, azar azar: **Karlar güneşi görünce ılgım ılgım eriyor** *(Darma «Erbaa - Tokat»)* **[*Bak:* Ilgıt ılgıt]** — **2.** Belli belirsiz: **Ilgım ılgim görünüyor; Ilgım ılgım bir ses duydum** *(Karaisalı «Seyhan»)*

Ilgın [*İs.*], **1.** Serap *(Üçkuyu köyü «Çal - Denizli»; Tuzla «Seyhan»)* — **2.** Sepet örülen söğüt ağacının filizleri, ince dalları *(Bıyıkali «Tekirdağ* [*Muh.*]*»)* — **3.** [*S.*] Ilık, ısıtılmış *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **4.** Yaz günü güneş ışığının yere inip kaymasının uzaktan görünmesi *(Çal «Denizli»)* — **5.** Yakılmıya yarar çalı *(Kaklıç «Menemen - İzmir»)* — **6.** [*S.*] İnce *(Alanya «Antalya»)* — **7.** [*S.*] Pek uzak *(Amasya)* — **8.** Çay ve dere ağızlarındaki çamurlu yer, bataklık: **Eşekle ılgın ava gittim, fakat eşek ılgında kaldı** *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)* — **9.** [*S.*] Geçgin, baygın *(Amasya)*

Ilgır [*İs.*], **1.** Güneşin uzaktan gözü aldatması; bazı evlerin sularının yükselmiş gibi görünmesi *(Kadirli «Adana - Seyhan»)* — **2.** Serap *(Kadirli*

«Adana - Seyhan») **[Bak: Ilgın, 1]** — **3.** Fitil *(Kocabergas «Bandırma - Balıkesir* [*Muh.*]*»)*

Ilgıt [*S.*], **1.** Aktığı belli olmıyan [su], yavaş insan *(Konya)* — **2.** [İs.] Gırtlak nağmesi, dokunaklı ötüş veya türkü söyleme *(Kilis «Gaziantep»; Maraş)*

Ilgıt ılgıt [*Zf.*], Yavaş yavaş, ağır ağır (**Ilgıt ılgıt kanım akti:** *Haral «Gaziantep»; Edirne;* **Kar ılgıt ılgıt eriyor :** *İriağaç «Gelingiç-Malatya»;* **Su ılgıt ılgıt akıyor :** *Salar «Afyon»; Yakakayı «Eskişehir»; Urfa; Amasya; Kemah «Erzincan»; Zile «Tokat»; Parak «Alucra», Şebinkarahisar «Giresun»; Keşanuz «Ankara»; Kozan «Seyhan»; Çorum; Ereğli, Kızıllar «Karaman», Yendiğin «Ilgın», Durlaz «Ereğli - Konya»; Genezin «Avanos», Kırşehir; Gümüşane)* **[Bak; Ilgım ılgım, 1]**

Ilgıtır [*İs.*], Keten arşını *(Konya)*

Ilgız [*İs.*], **1.** İplik arşmı *(Çağış «Balıkesir»)* — **2.** İpleri kelep yapmak için kullanılan aygıt *(Üçkuyu «Çal - Denizli»; Akhisar «Manisa»; Aşağıılıca «Eskişehir»)* **[Bak: Ilgıdır]** — **3.** [*S.*] Haylaz, sersem, ipsiz: **O, ılgızın biridir, iş tutmaz** *(Tire «İzmir* [*Muh.*]*»)*

Ilı [*S.*], Az ısınmış, ılık [su ve hava] *(Anaypazarı «İçel»; Karaman «Konya»)*

Ilıcak [*İs.*], Yoğurt yapmak üzere yeni mayalanmış süt : **Ilıcağı sıcak tutun** *(Bursa)*

Ilıcan [*S.*], Ilıkca *(Sivas)*

Ilıcıt [*S.*], Sırsıklam, çok ıslak *(Ilgın «Konya»)*

Ilık [*İs.*], **1.** Kuvvet: **Oyunu çok oynama ılıktan düşersin** *(Konya)* — **2.** Sevgi, muhabbet *(Hortu «Gülnar - İçel»)*

Ilıka [*İs.*], Ağaç kabuklarından veya kendirden yapılan urgan, ip *(Abadiye köyü «Bilecik»)*

Ilık çeken [*İs.*], Çuvaldız *(Kemalpaşa, Bornova «İzmir»)* **[Bak: Kıyık]**

Ilıklık [*İs.*], İdare lâmbası: **Ahmedin ılıklığı sabaha kadar yandı** *(Ankara)* **[Bak; İlikmen, ılıkma 3]**

Ilıkma [*İs.*], **1.** Gönül akma, aşkla sevme *(Sarıvadî «Ermenak - Konya»)* — **2.** Acele etme, evme *(İskilip «Çorum»)* — **3.** İdare lâmbası *(Alihoca «Zile - Tokat»)* **[Bak: Ilıklık]**

Ilıkmak [*F.*], Gönülden sevmek; beğenmek, kanı kaynamak *(Hortu «Gülnar - İçel»;* **Şu çocuğa çok kanım ılıktı:** *Şeyhsami «Kalecik - Ankara»; Kozan «Seyhan»; Anaypazarı «Silifke - İçel»; Serik «Antalya»)*

Ilıman [*İs.*], **1.** Ilık su *(Urla «İzmir»)* — **2.** [*S.*] Mutedil [hava] *(Perşembe «Ordu»; Sivas; Kamber «Kayseri»; Başlamış «Dörtyol - Hatay»; Sulusaray «Artuva - Tokat»)* — **3.** Kaynak, menba, göze *(Karaman «Konya»)*

Ilımannık [*S.*], Mutedil hava *(Korkut «Bolıçan - Sivas»)*

Ilımyel [*İs.*], Ilık rüzgâr, nesim *(Gaziantep ve çevresi)*

Ilıncak [*İs.*], Çocuk salıncağı *(Erzurum; Yozgat; Piraziz «Giresun»; Rize; Trabzon; Öceli «Ordu»)* **[Bak: Ilınçak]**

Ilınçak [*İs.*], *(Urfa; Sivas)* **[Bak: Ilıncak]**

Ilıngaç [*İs.*], Çocuk salıncağı, salıncak (**Çocuk ılıngaçla sallanıyor:** *Haymana, Kargalı «Polatlı-Ankara»; Kayseri)* **[Bak: Ilıncak, ılınçak]**

Ilıngı [*İs.*], Paçavra *(Kıravka «Ermenak - Konya»)*

Ilımız [*S.*], Pinti *(İzmir ve daloyı)*

Ilınkaç [*İs.*], *(Sungurlu«Çorum»; İncesu «Kayseri»; Samsun)* ***[Bak; Ilıngaç, ılıncak, ılınçak]***

Ilış [*S.*], Geçen, daha önceki: **Ilış yıl** *(Antalya)* ***[Bak: Ilışır]***

Ilışıl [*İs.*], Evvelki sene *(Diyarbakır)* ***[Bak: Ilış]***

Ilışır [*İs.*], Öbür sene, evvelki sene *(Konya; Bitlis; Urfa)* ***[Bak: Ilışıl]***

Ilışlamak [*F.*], Sıcak suya soğuk katarak ılıtmak *(Sivas)*

Ilışmak [*F.*], Uyuşmak, anlaşmak, birbirine ısınmak: **Karı ile koca bir türlü ılışamadi** *(Mersin «İçel»)*

Ilıştıkış [*S.*], Kalabalık: **Ortaklık ılıştıkış oldu** *(Menemen «İzmir* [*Muh.*]*»)*

Ilız [*İs.*], *(Deveçatağı «Kırklareli»; Bakırköy «İst.* [*Muh.*]*»)* ***[Bak: Elemye, ılgıdır]***

Ilk [*İs.*], **1.** Zürriyet, nesil *(Boğazköy «Çatalca-İst.»)* — **2.** Soy, sülâle *(Ortaköy «Niğde»)*

Ilkaç [*S.*], İşini yoluna koymuş [adam] *(Yağmurlu «Kırşehir»)*

Ilkatmak [*F.*], Hamle etmek, hücum etmek *(Ceritkale «Keskin - Ankara»)* ***[Bak: Ilgar, ılgarlamak]***

Ilkı [*İs.*], **1.** Keçi *(Ferhenk «Anamur-İçel»; Manavgat «Antalya»)* — **2.** Kuzu, oğlak *(Akçalar köyü «Seydişehir - Konya»)* — **3.** Fidanların toplu bulunduğu yer *(Sinop)* — **4.** [*S.*] Siper, kuytu *(Niksar «Tokat»)* ***[Bak: Dulda]***

Ilkıdır [*İs.*], **1.** *(Muğla; Pirlerkondu, Konya; Kavşıt «Sungurlu - Çorum»; Ulus «Safranbolu-Zonguldak»)* ***[Bak; Ilgıdır, 1]*** — **2.** [*S.*] İnce : **Seni gidi ılkıdır bacaklı seni** *(Foça «İzmir* [*Muh.*]*»)*

Ilkılık [*İs.*], Keçi yavrusunun gölgelendiği yer *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Ilkım [*İs.*], Ufuk *(Konya köyleri)*

Ilkımak [*İs.*], Serap *(Sabanlı «Karapınar - Konya»)*

Ilkınlık [*İs.*], Bataklık *(Çorum)*

Ilkış [*S.*], Şaşı *(Dursunbey «Balıkesir»)*

Ilkışıma [*S.*], Gün doğuşundan önce görünen ilk ağartı *(Kümbet «Afyon»)*

Ilkıt [*S.*], **1.** Yavaş, aheste *(Karahoca «Haymana-Ankara»; Karaman «Konya»; Zencidere«Kayseri»)* — **2.** [*İs.*] Uzaklardaki eşyanın bulanık surette görünüşü *(Ayşepınar «Develi - Kayseri»)*

Ilkıt ılkıt [*Zf.*], Yavaş yavaş, hafif hafif *(Nevşehir «Niğde»; Adana)* ***[Bak; Ilgıt ılgıt]***

Ilkız [*İs.*], *(Dursunbeyli «Balıkesir»)* ***[Bak: Ilgıdır]***

Illık [*İs.*], Can, cevher, manevî kuvvet: **Çalışa çalışa ıllığım çıktı** *(Urfa* [*gazeteden*]*)*

Ilmak [*F.*], Hafif uykuya dalmak, içi geçmek *(Amasya; Tokat)*

Ilman [*S.*], Mutedil*(Kütahya)* ***[Bak: Ilıman, 2]***

Ilmık [*İs.*], **1.** Yerden dört parmak kadar yükselmiş ekin *(Civanyaylağı «Mersin», Yanpar köyü «İçel»; Ulukışla «Niğde»; Alaşehir «Manisa»; Kadirli, Kuyuluk, Kozan «Seyhan»; Çataloluk «Kayseri»; Bozkır, Kızıllar «Karaman - Konya»; Kula «Manisa»)* ***[Bak; Sokarik]*** — **2.** Bitkilerin en ufak kılları [eş'arı massa] *(Kadirli «Seyhan»)*

Ilmık ılmık [*Zf.*], Parça parça, lime lime: **Bir yaramazlığını duyar sam etini ılmık ılmık koparırım; Çocuk elbisesini ılmık ılmık yırtmış** *(Reis «Konya»)*

Iltar [*İs.*], **1.** Köpeklerin boğazına

kurt boğmaması için takılan çivili demir *(Afyon; Karaman, Konya)* — **2.** Yular sapı, yular ulağı *(Tepelice köyü «Bozkır - Konya»; Antalya)* **[Bak: Yıltar]**

Iltarmak [*F.*], Çuval ve heybe gibi şeyleri tamir etmek *(Karadiken «Tarsus - İçel»)*

Imağı [*İs.*], Taze sebze *(Isparta)*

Imak [*F.*], Ehemmiyet vermemek *(B. Yağlıköyü «Ankara»)*

Imasılamak [*F.*], Taklid etmek *(Musuik köyü «Tutak - Ağrı»)*

Imbal [*İs.*], Övendire nodulu *(Kırşehir; Alemdar «Bolu»; Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»; Niğde)*

Imbar [*İs.*], Üvendirenin ucuna takılan demir çivi, nodul *(Yukarıakhisar «Aksaray - Niğde»)* **[Bak: Imbal]**

Imbarlamak [*F.*], Öküzü nodullu övendire ile dürtüşlemek *(Yukarıakhisar «Konya»)*

Imbıl [*İs.*], Evlek, takriben 25 × 4 eb'adında yer *(Develi «Kayseri»)*

Imbıldak [*İs.*], Oynak bataklık: **Çayırdaki ımbıldağa batan öküzü kurtarayım derken Ahmet kendi de batarak ölmüş** *(Gecek köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Imcınmak [*F.*], Yatarken kalkmıya çalışmak *(Giresun köyleri)*

Imıcak [*İs.*], Ilık, az sıcak *(Konya)* **[Bak: Imık, 2]**

Imık [*S.*], **1.** Mülâyim hava *(Gülâbi «Yozgat»; Ünye«Ordu»; Yılanlı «Eğridir», Gelendost, Isparta)* — **2.** Ilık, az sıcak *(Manavgat «Antalya»; Şahmelik «Vakfıkebir-Trabzon»)* **[Bak : Imıcak]** — **3.** Rüzgârsız, dulda yer *(Niksar «Tokat»; Yaykıl köyü «Gerze - Sinop»)* — **4.** [*İs.*] Süt tadı veren taze ve tatlı yoğurt *(Kozan «Seyhan»; Pınarbaşı «Kayseri [Afşarlarca]»; Civanyaylağı «Mersin», Mut «İçel»)*

Imıklaşmak [*F.*], Ilıklaşmak [hava] *(Oğul köyü «Kastamonu»)*

Imıklık [*İs.*], Bulutlu, durgun hava (**Imıklık cana can katar**: *Karaveliler «Alanya - Antalya»*; **Bugün hava ımıklıktır** : *Haral «Gaziantep»)*

Imılımıl [*Zf.*], Yavaş yavaş, hafif hafif, ağır ağır *(Muğla; Gerdan «Adana-Seyhan»; Hayrabolu «Tekirdağ»; Nevşehir «Niğde»; Homa «Çivril - Denizli»; Genezin, Avanos «Kırşehir»)*

Imıltı [*İs.*], Karın doyuracak şey, yemek, yiyinti: **Biraz ımıltı yiyelim de gidelim** *(Salatın köyü «Tire - İzmir»)*

Imırga [*S.*], **1.** Körpe, taze [sebze ve meyva hakkında] (**Acurlar çok ımırgadır** : *Isparta; Ayancık «Sinop»)* — **2.** Genç irisi *(Eğridir «Isparta»)*

Imırgamak [*F.*], Çabuk olmak, acele etmek *(Ayancık «Sinop»)*

Imırgı [*S.*], Taze, körpe (**Şu fasulye ne kadar ımırgı** : *Isparta; Alanya «Antalya»)* **[Bak: Imırga, 1]**

Imırgılamak [*F.*], Hububat toprak altında sürüp çıkmıya başlamak *(Yeniceköy «Kırşehir»)*

Imırgılanmak [*F.*], Ağaçlar tomurcuklanmak *(Sarıvadi «Ermenak-Konya»)*

Imırka [*İs.*], Taze sebze *(Burdur)* **[Bak: Imırga]**

Imırkı [*S.*], Tatlı ayran veya yoğurt: **Ayran Imırkı mı, ekşi mi** *(Karakuzu «Manisa»)*

Imırmak [*F.*], Uyur uyanık durmak *(Karaisalı «Seyhan»)* **[Bak: Imızganmak, mızganmak]**

Imırsık [*S.*], Miskin, uyuşuk, becerik-

siz *(Şebinkarahisar «Giresun»; Aşağıtuzlukçu «Akşehir - Konya»; Nar köyü «Nevşehir - Niğde»; Gaziantep)* **[Bak: Mızmız]**

Imırsıklanmak [*F.*], Mızmızlanmak, miskinleşmek *(Aşağıtuzlukçu «Akşehir - Konya»)*

Imışak [*S.*], Az sıcak, ılık *(Silifke «İçel»)*

Imışık [*S.*], Mülâyim, mutedil, ılık [hava veya su] *(Yeniköy «Ceyhan - Seyhan»; Kalınviran [?]; Karaisalı «Seyhan»; Muğla)*

Imıştırmak [*F.*], Ilıştırmak *(Antalya)*

Imızgamak [*F.*], Hafif uykuya dalmak, pineklemek *(Denizli; Burdur; Bağyaka «Finike - Antalya»)* **[Bak: İçi geçmek]**

Imızganmak [*F.*], Tereddüt etmek, ağır almak: **Haydi be oğlum ne ımızganıp duruyorsun ?** *(İncesu «Kayseri»)*

Imızkamak [*F.*], Uyuklamak, pineklemek *(Korkunç «Sinop»; Semayük «Elmalı - Antalya»)* **[Bak: Imızgamak]**

Imızlanmak [*F.*], Uyuklamak *(Kütahya)*

Imka [*İs.*], Huni *(Galata köyü «Gelibolu - Çanakkale [Muh.]»)*

Imlık [*S.*], **1.** Taşaksız doğmuş [hayvan] *(Kesme «Eğridir - Isparta»)* — **2.** Taşağı çıkarılmış, enenmiş [hayvan veya insan] *(Konya)*

Imsık [*S.*], **1.** Utangaç, çekingen *(İnebolu «Kastamonu» Uluborlu «Isparta»; Akseki «Antalya»)* — **2.** Gamsız, kaygısız [adam] *(Kabalı«Sinop»)* — **3.** Kokmuş yemek veya et *(İçel; Konya)* — **4.** Miskin, tenbel *(Çırpı «Bayındır - İzmir»)* — **5.** Sır saklıyan *(Sinop)*

Imsık olmak [*F.*], Yemek ekşimek *(Ödemiş «İzmir»)*

Imzık [*S.*], **1.** Arsız, sümsük *(Ermenak «Konya»)* — **2.** Miskin, mızmız; herşeye katlanan [adam] *(Gelendost «Isparta»)* — **3.** Sıkılgan, utangaç *(Eğridir «Isparta»)* **[Bak: Imsık, 1]** — **4.** Sinsi, içinden pazarlıklı *(Akseki «Antalya»)* — **5.** Ekşimiş, kokmuş [yemek veya et] **(Kabak dolması ımzık ımzık kokuyor, nasıl yiyeceğiz** : *Konya; Menteşe, Ula «Muğla»; Akseki «Antalya»)* **[Bak: Pamuklanmak]** — **6.** Hasis, pinti *(Hortu «Ereğli - Konya»)*

Imzık kurdu [*İs.*], Kokmağa yüz tutan etin üzerinde görülen beyaz kurt *(Konya)*

Imzıkmak [*F.*], Yemek ekşimek, bozulmak, kokmağa yüz tutmak *(Tire, Kuşadası, Bayındır «İzmir»; Burdur; Muğla; Konya; Denizli; Refahiye ve çevresi «Erzincan»; Kızılhisar «Acıpayam «Denizli»)* **[Bak: Ağrımak]**

Imzımak [*F.*], *(Gaziantep)* **[Bak: Ağrımak, hımsımak]**

In [*İs.*], Hayvan kulağına yapılan im, en *(Küçükyozgat «Ankara»)*

Inak [*İs.*], Angarya *(Hortu «Ereğli - Konya»)*

Inakada kalmak [*F.*], Arada kalmak *(Yeniköy «Develi - Kayseri»)*

Incak [*İs.*], **1.** Merhamet: **Yerlerin ıncağı, göklerin tancağı ile otlar büyüdü** *(Elmacık köyü «Mudurnu-Bolu»)* — **2.** Karşılıklı gönderilen hediye *(Yenidamlar köyü «Alanya - Antalya»)*

Incık [*S.*], **1.** Bir iş yapmazdan önce etrafiyle düşünen *(Burdur; Balıkesir)* — **2.** Titiz, güç beğenen *(Elâzığ; Mastat «Karaman - Konya»)* — **3.** [*İs.*] Ceviz *(Çerkeş «Çankırı»)* — **4.**

İantçı: **Incığın aşına kurt düşer** *(Keskin köyü «Eskişehir»)*

Incıklamak [*F.*], *Beğenmemek (A.)*

Incıklanmak [*F.*], Kederlenmek *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Incıkma [*İs.*], Kederlenme, rahatsız olma, bunalma: **Vara yoğa ıncıkıp duruyor** *(Ankara)*

Incıkmak [*F.*], Kızmak *(Tosya «Kastamonu»)*

Incımık [*İs.*], Dargınlık *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Indalamak [*F.*], Kılı kırk yarmak, incelemek *(Bartın «Zonguldak»)*

Indallamak [*F.*], Tereddüt etmek *(Ulubey «Ordu»)*

Indır [*İs.*], Harman yeri *(Kayseri)*

Ingıldamak [*F.*], **1.** Oynamak, hareket etmek *(Nevşehir «Niğde»; Haymana «Ankara»; Yiğren «Boyabat - Sinop»)* — **2.** Kocunmak, yalanım meydana çıkacak diye telâş etmek: **İşgilli olan ıngıldar, ıngıldamazsa zıngıldar** *(Bolu)*

Ingıldatmak [*F.*], Hareket ettirmek, kımıldatmak *(Haymana «Ankara»)*

Ingırcak [*İs.*], **1.** Tarla çitlerinin dallardan yapılmış kapısı *(Samsun)* — **2.** Salıncak *(Ankara çevresi)* ***[Bak: Çıkrıncak]***

Ingırız [*S.*], Zayıf, cılız *(Samrı «Söğüt - Bilecik»)*

Inıcık [*S.*], Nazik, zarif: **Inıcık çiçekler sevilir** *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)*

Inıcuk [*İs.*], Akşam karanlığı *(Saççılar «Bolu»)* ***[Bak: Ikırcık, 1]***

Inık [*S.*], Şişman *(Keçiborlu «Isparta»)*

Inıkmak [*F.*], Âdet edinmek, huy edinmek: **Her sabah aç karnıma bir sigara içmeği ınıkmışım** *(Ortakaraviran «Bozkır - Konya»)*

Inıldamak [*F.*], Kımıldamak *(Sivrihisar «Eskişehir»)*

Inırcık sayrısı [*İs.*], Gönülsüz iş gören *(Uluborlu «Isparta»)*

Inırmak [*F.*], Deve bağırmak *(Karahayıt «Aydın»)* ***[Bak: Bozulamak]***

Inızarı [*S.*], Hastalıktan iyiliğe yüz tutan *(Denizli)* ***[Bak: İneze]***

Inkılıkış [*S.*], Durgun, beceriksiz *(Uluborlu «Isparta»)*

Inrık [*İs.*], Sabah karanlığı *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Ipılak [*S.*], Parlak, cilâlı *(Niğde)*

Ipılamak [*F.*], Parıldamak [su ve yılan hakkında] **(Ipılıyan bir yılan gördüm; Güneş suya vurmuş ıpılıyor:** *Genezin «Avanos - Kırşehir»; Sarıoba «Polatlı - Ankara»)*

Ipıldak [*S.*], Parlaklık verici şey *(Ayvalı «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Ipıldamak [*F.*], **1.** Parıldamak, ışıldamak *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Rüzgâr yavaş yavaş esmek *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)* — **3.** Hafif ışıklar titremek; yanmış bir çöpün sallanmasiyle ışığı titretmek *(Kırşehir)* ***[Bak: Ipılamak]***

Ipılıpıl [*Zf.*], Pırıl pırıl : **Yağmur deneleri çiçekler üzerinde ıpıl ıpıl parlıyor** *(Konya)*

Ipıtmak [*F.*], Hafifçe yakmak, parlatmak: **Şu lâmbayı ıpıt!; Ateşi biraz ıpıtıver** *(Kenger «Kula - Manisa»)*

Ipras [*Zf.*], Tastamam, denk gelme; dendeş: **Oğlan kıza ıpras gelmiş** *(Orhaniye «Marmaris - Muğla»)*

Ir [*İs.*], Türkü, şarkı *(Keskin «Ankara»)*

Irahın [*S.*], Zayıf, arık *(Çilehane «Reşadiye - Tokat [Muh.]»)*

Irakanı taşmak [*F.*], Ödü kopmak,

ödü patlamak, fazla korkmak *(Karaman «Konya»)*

Iraksanmak ve **Iraksımak** [*F.*], Uzak saymak, ırak addetmek *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Iralamak [*F.*], Irgalamak, sallamak *(Finike, Elmalı «Antalya»;* **Fırıldak ıralamağa başladı, yıkılacak:** *Paşalı «Feke - Seyhan»)*

Iralmak [*F.*], Uzaklaşmak : **O benden çok ıraldı, artık yetişilmez** *(Ulamış «İzmir»)*

Irama [*İs.*], Düğüne giden davetli hey'eti *(İst. [?])*

Iramak [*F.*], Uzaklaşmak, ıraklaşmak *(Sarayköy «Bâlâ - Ankaran»; Gelendost «Isparta»; Havsa «Edirne»; Bayafşar «Beyşehir - Konya»; Çivril «Denizli»; Burdur)*

Iramas [*İs.*], Harmanda sürülecek veya dövülecek sap yığını *(Kütahya; Senirkent «Uluborlu - Isparta»)*

Irambas [*İs.*], *(Aliköy «Isparta»)* ***[Bak: Iramas, ıramus]***

Iramus [*İs.*], *(Bayat «Aziziye - Afyon»)* ***[Bak: Iramas, ırambas]***

Iran [*İs.*], Yalçın uçurumların ortasındaki geyik otlağı *(Umranıhamidî «Konya [Karaçaylılar]»)*

Irangıç [*İs.*], Süs, şatafat *(Beyşehir «Konya»)*

Irangıçlı [*S.*], Süslü, şatafatlı: **Bugün çok ırangıçlısın** *(Beyşehir «Konya»)*

Irasada [*S.*], Yeni olgunlaşmıya başlamış [karpuz] **(Karpuzun ırasadası yenmez ; Armutlar ırasada sakın koparma !** *Kayseri; Aydoğmuş «Keçiborlu - Isparta»)*

Iratmak [*F.*], Uzatmak, geciktirmek **(Bu işi ıratma:** *Isparta; Ankara)*

Iravık [*İs.*], Biçilmiş ekin *(Yarımca «Emirdağ - Afyon»)*

Ircal [*S.*], Kibirli*(Çanıllı «Ayaş - Ankara»)*

Irg [*İs.*], Talih, şans **(Irgın iyi gidiyor, onun ırgı döndü:** *Uşak, Kütahya)*

Irgaç [*İs.*], Sakaların su taşıdıkları omuzluk *(Bayburt «Gümüşane»)*

Irgada [*İs.*], Su testisi *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Irgadı [*İs.*], *(Holanta «Sivrihisar-Eskişehir»)* ***[Bak: Irgada]***

Irganmak [*F.*], Hafif hafif sallanmak *(Urla «İzmir»; Kargı «Tosya - Kastamonu»; Çayhan «Ereğli», Konya ve dolayı)*

Irgaştırmak [*F.*], Yerinden oynatmak, sallamak *(İzmir)*

Irgay [*İs.*], İri balık *(Çilehane köyü «Reşadiye - Tokat [Muh.]»)*

Irgaz [*İs.*], İyi ve rahat yürüyen at *(Döğüşbelen ve çevresi [?])*

Irgıdama [*S.*], Geveze [çocuk] *(Cide «Kastamonu»)*

Irgın [*S.*], **1.** Rahatsız; sıska *(Kütahya; Tarsus, Buluklu, İçel; Bozkır, Karaman «Konya»)* ***[Bak: Argın, aydeş]*** — **2.** Yorgun *(Akseki «Antalya»; Edirne; Fariske «Ermenak-Konya»; Sarıoba «Polatlı - Ankara»)* — **3.** Çocuklarda zayıflıktan ileri gelen hastalık *(Bahçe «Seyhan»)* ***[Bak: Aydaş]*** — **4.** Zayıf insan veya hayvan *(Dereköy «Kırklareli»; Kuzgun «Seyhan»; Gündoğdu «Bursa [Muh.]»)* — **5.** Kader, talih: **Senin ırgının çok iyi** *(Sarayköy «Denizli»)* ***[Bak: Irg]***

Irgıncak [*İs.*], Ağıl kapısı : **Irgıncak açık kalmış** *(Samsun)*

Irgınlaşmak [*F.*], Çocuklar zayıflatıcı bir hastalığa tutulmak *(Silifke «İçel»)*

Irgınlık [*İs.*], Kırıklık: **Üzerinize afiyet bugün ırgınlığım var** *(Bayındır «İzmir»)*

Irgınmak [*F.*], Yılmak: **Ben işten çok ırgınmışım** *(Gerede «Bolu»)*

Irgıtmak [*F.*], Sallamak, ırgalamak *(Ankara)*

Irhak [*İs.*], Leylak **(Irhakın kokusunu severim:** *Amasya; Kemah «Erzincan»)*

Irhı [*İs.*], **1.** At sürüsü *(Erzurum)* **[Bak: Ilkı]** — **2.** Sel *(Umranıhamidî «Saiteli - Konya»; Karaçay «Tokat»)*

Irıhtı [*İs.*], Ev eşyası *(Hüyüklü «Yalvaç - Isparta»)*

Irık [*İs.*], **1.** Birbirine merbut iki şey arasında bulunan uzunluğuna açıklık, aralık **(Çocuk parayı döşemenin ırığına düşürdü; Kapının ırığından baktım:** *Kocabergas «Balıkesir [Muh.]»; Yenişehir «Bursa»; Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»; Çorum; Bolvadin «Afyon»)* **[Bak: Yırık, yirik 1]** — **2.** Uğur, talih *(Sücüllü «Yalvaç», Uluborlu, Isparta)* **[Bak: Irg]** — **3.** [*S.*] Zayıf *(Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Aydeş]** — **4.** [*Zf.*] Erken *(Boyabat «Sinop»)*

Irıklama [*İs.*], Yel ve romatizma ağrıları üzerine makas ile çöp kesme, başörtülerini iğneleme *(Yerkesik «Muğla»)*

Irıklamak [*F.*], Bir hastayı yere yatırarak afsunlamak : **Hastayı ırıkladılar** *(Muğla)*

Irıklatmak [*F.*], Hasta kendisini afsunlatmak *(Muğla)*

Irıktım [*İs.*], Tavan aralarından toz inmemek, soğuk girmemek ve yarıklarını kapatmak için üstüne yayılan ve üzerine alçı dökülerek yapılan tavan üstü *(Çankırı)*

Irılamak [*F.*], Meyva düşürmek için ağacı sarsmak, sallamak *(Kütahya)*

Irılmak [*F.*], **1.** Ayrılmak, uzaklaşmak, defolmak **(Hastalık ırılsın diye yapmadık ilâç kalmadı:** *Bayındır, Alibeyli, İzmir; Halimiye«Ermenak - Konya»;* **Köpek ırıldı gitti:** *Gölemezli köyü «Denizli»;* **Karşımdan ırıl:** *Kangal «Sivas»; Avutmuş, Şebinkarahisar, Giresun; İçel; Kütahya; Beypazarı «Ankara»; Milâs «Muğla»; Ortaköy «Niğde»; Ezine ««Çanakkale»; Tokat; Isparta; Mecitözü «Çorum»; Akçakavak «Bolu»; Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **2.** Ana karnında çocuk ters gelmek, yerini değiştirmek *(Orhaniye «Marmaris - Muğla»)* — **3.** Zahmet çekmek, yorulmak **(Geldim ama çok ırıldım:** *Afyon; Hayrabolu «Tekirdağ»)*

Irım [*İs.*], **1.** Sokak içi, çıkmaz sokak *(Nazilli «Aydın»; Ankara)* — **2.** İşaret *(Himmetoğlu «Zonguldak»)* — **3.** Arazi üzerindeki burunlar *(Atabey «Isparta»)* — **4.** İki tarla arasındaki dar yol *(Bornova «İzmir»)*

Irımçek [*S.*], Tenbel *(Karaçay «Tokat»)* **[Bak: Erincek]**

Irıp [*İs.*], **1.** Usûl, tarz, âdâp, erkân **(Zengin olmak kolaydır ama ırıbını bilmeli:** *Kayı köyü «Tosya - Kastamonu»; Vize «Kırklareli»; Tavas «Denizli»; Safranbolu «Zonguldak»; Çakıralan «Havza - Samsun»; Sinop; Çırpıköy «Bayındır - İzmir»; Kurşunlu, Ilgaz «Çankırı»)*— **2.** Hiyle, oyun, düzen **(Daha kaynanası ona ne ırıplar çevirecek:** *Ankara [bir Lefkoşalıdan]; Sivas; Karacasu «Aydın»; Lâdik «Samsun»; Isparta)*

Irıpçı [*S.*], Atlatıcı, yalan ve uydurma sözlerle tanıdıklarını aldatan ve atla-

tan kimse *(Bürhaniye «Nazilli - Aydın»)*

Irıs [*İs.*], Sandık eşyası *(Şuhut «Afyon»)*

Irışgan [*S.*], Kurumlu, çalımlı *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* ***[Bak: ırışganlık, ırışmak, ırışkan vermek]***

Irışganlık [*İs.*], Kibirlilik, çalımlılık *(Meki «Çubukabat - Ankara»)* ***[Bak: rışgan, ırışmak]***

Irışkancı [*F.*], Nisbetçi, aksine, rağmına hareket eden, damarına basan *(Çankırı)*

Irışkan vermek [*F.*], Nispet vermek, karşısındakinin hoşuna gitmiyecek harekatlerde bulunmak, rağmına hareket eylemek: **Eltim, dün düğünde inci takındığından bana ırışkan verip duruyordu** *(Çankırı)* ***[Bak: Yılışmak]***

Irışmak [*F.*], Sevinmek, yılışmak, çalım satmak, kurulmak *(Ahlat «Bitlis»)* ***[Bak: Irışgan, ırışganlık]***

Irıvermek [*F.*], Bir işi birine havale etmek: **Sen bunu Ahmede ırıverdin amma ya hakeder, ya edemez** *(Dastarlı «Ayaş - Ankara»)*

Irız [*İs.*], Öteberi, eşya: **Irız almıya gidiyorum** *(Kızlan «Daday - Muğla»)* ***[Bak: Irıs]***

Irız içeri [*İs.*], Kiler *(Sultanhisar «Nazilli - Aydın»)*

Irk [*İs.*], **1.** Şans, uğur, kader *(Dinar «Afyon»; Kütahya)* ***[Bak: Irg]*** — **2.** Testere dişlerinin vaziyeti *(Şıhlı «Seyhan»)* ***[Bak: Irık]***

Irkanmak [*F.*], *(Harşıt «Torul - Gümüşane»)* ***[Bak: Irganmak]***

Irkı [*İs.*], Üçgül otu, yonca, trifil *(Orta «Çankırı»)*

Irkılgan [*İs.*], Yer kayması *(Mesudiye «Giresun»)*

Irkın [*S.*], Zayıf, cansız *(Seyhan; Gelendost «Isparta»)* ***[Bak: Irgın]***

Irkıp [*İs.*], Usûl, âdet, kaide *(Şekeroba «Maraş»)* ***[Bak: Iğrıp]***

Irlamak [*F.*], **1.** Şarkı söylemek (**Ali ırladı:** *Lâdik «Havza - Samsun»; Bornova «İzmir»; Maraş; Gaziantep; Keskin «Ankara»; Atkaracalar «Çerkeş - Çankırı»; Lâpseki «Çanakkale»)* ***[Bak: Yırlamak]*** — **2.** Süslemek *(Safranbolu «Zonguldak»)* — **3.** Sallamak, ırgalamak *(Keçiborlu «Isparta»; Çavuşçu «Ilgın - Konya»; Gebeceler, Sandıklı «Afyon»; Çivril, Denizli; Köşk «Aydın»; Ankara;* **Rüzgâr ağacı ırlayor :** *Bursa)*

Irlandırmak [*F.*], Kımıldatmak, sallandırmak: **Ne kadar yüklensen ırlandıramazsın** *(Karacasu «Aydın»)*

Irlanmak [*F.*], Sallanmak *(Denizli; Burdur; Isparta)*

Irlantı [*İs.*], Zelzele (**Koca ırlantıda doğan çocuk :** *Denizli; Milâs «Muğla»)* ***[Bak: Deprem]***

Irlik [*İs.*], İmsak vakti *(Köşker «Kırşehir»)* ***[Bak: Erlik]***

Irmak [*F.*], **1.** Ayırmak, uzaklaştırmak *(İzmir ve çevresi; Sivas ili;* **Öküzleri gözden ırma:** *Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Merzifon «Amasya»)* — **2.** Zayıflatmak *(Gelendost «Isparta»)* — **3.** Üzmek, zahmet vermek *(Gelendost «Isparta»)* — **4.** Rahatını bozmak, keyfini kaçırmak *(Sarıidris «Karaağaç - Isparta»)*

Irmaşmak [*İs.*], Uzaklaşmak : **Ona baksana ne kadar ırmaşmış, ben ona nasıl yetişirim ?** *(Muğla)*

Irmık [*S.*], Olgunlaşmış, kemale gelmiş [meyva] *(Ayaş «Ankara»)*

Irp [*İs.*], Kaide, usûl: **Ben bu işin ırpını çabuk aldım** *(Bolu)* ***[Bak: İrip]***

Irşalanmak [*F.*], Sallanmak: **Irşa-**

lanan diş kolay çıkar *(Avanos «Kırşehir») [Bak: Isalamak]*

Irşat [*S.*], Çirkin, suratsız: **Şu çocuk çok ırşat** *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Irvasa [*İs.*], Bâtıl itikatlara, kocakarı ilâçlarına inanarak yapılan nüsha, afsun, kurşun dökme, büyü, ip bağlama gibi şeyler (**Çocuğun hastalığına yaptığım ırvasalar fayda vermedi** *Burdur;* **Kabakulak ırvasasız geçmez:** *Bodrum «Muğla»; Isparta; Sulutaş «Sille-Konya»; Aydoğmuş «Keçiborlu - Isparta»; Antalya) [Bak: Urasa, uğrasa]*

Irz ve ırız [*İs.*], Eğlencelik, kuru yemiş *(Dadya «Muğla»)*

Isalamak [*F.*], Sallamak: **Şu ağacı ısaladım** *(Çavuş köyü «Haymana - Ankara») [Bak: Irşalanmak]*

Isbaba [*İs.*], Kenet demiri *(Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]»)*

Isbara [*İs.*], Tatil: **Isbara bir günde gelirim** *(Konya)*

Isdar [*İs.*], Kurulmuş halı tezgâhı *(Zey köyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Kırşehir)*

Isgıran [*İs.*], Ateş küreği *(Bademli «Dinar - Afyon»; Dengere «Tefenni - Burdur») [Bak: Iskaran]*

Isıcak [*İs.*], Hamam *(Çankırı; İzmir)*

Isıdam [*İs.*], Hamam *(Değirmenli «Niğde»; Seferihisar «İzmir»; Konya)*

Isık [*İs.*], **1.** Hamam *(Çorum)* — **2.** Hararet *(A. [?])* — **3.** [S.] Sıkışık *(Kadıköy «Denizli»)*

Isıkerte [*İs.*], Termometre *(Ankara köyleri)*

Isıkmış [*S.*], Olgun, kemale gelmiş *(İst. [?])*

Isılmak [*F.*], Dişleri sıkıp açamamak, kenetlemek *(Muğla;* **Soğuktan dişleri ısılmış:** *Tire «İzmir»; Denizli) [Bak: Kızılmak]*

Isımak [*F.*], Kırmak: **Şu cevizleri ısı** *(Kadıköy «Denizli»)*

Isınak [*İs.*], Ocak, soba, kalorifer, tandır v.s. *(Sivas, Diyarbakır ve dolayı)*

Isır [*İs.*], Sahip: **Buranın ısırı kim?** *(Seferihisar «İzmir»)*

Isıran [*İs.*], **1.** Teknelerdeki hamuru kazımıya yarıyan aygıt, eyseren *(Uçmakdere «Şarköy - Tekirdağ»; Reşadiye «Balıkesir»; İzmit; Sarılar «İzmir»; Akbaba «Beykoz - İst.»; Denizli)* — **2.** Ateş küreği *(Bornova «İzmir»; Ortaköy «Çal - Denizli»)* — **3.** Gelberi denilen demir *(Muğla)*

Isırga [*İs.*], Küpe *(Konya)*

Isırganlık [*İs.*], Tabakhanelerde derilerin kireçlendiği yer *(Çanakkale)*

Isırgı [*İs.*], Pehriz *(Erzurum ve çevresi; Giresun)*

Isırın [*İs.*], Saçta pişirilen doğranmış yufka üzerine sarmısaklı yoğurt dökülerek yapılan yemek *(Şebinkarahisar «Mesudiye - Giresun»)*

Iska [*İs.*], Soğan tohumu *(Çankırı; Ereğli «Konya»; Peçenek «Kızılcahamam», Beypazarı «Ankara»; Bolu) [Bak: Tıska]*

Iskala [*İs.*], **1.** Iska soğanı *(Karaman «Konya»)* — **2.** Kağnı arabalarında kundak ile bağarcığın arasında ve kundağa bağlı yaprak halinde bir demir olup bağarcığın hareketini kolaylaştırır *(Bursa) [Bak : Bağarcık, 2]*

Iskar [*İs.*], Mutaf tezgâhı *(Somak köyü «Tire - İzmir [Yürüklerce]»)*

Iskaran [*İs.*], Ateş küreği *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»)*

Iskat [*İs.*], Kendir iplerini dövmek için asılan ağaç *(Tire «İzmir»)*

Iskıran [*İs.*], Teknedeki hamuru, ocaktaki külü karıştırmak için kulla-

nılan bir çeşit aygıt *(Akşahap «Akseki», Antalya; Burdur)* **[Bak: Eyseran, eysiren]**

Iskırtmak [*F.*], Savuşmak, kaçmak *(Tombak «Maraş»)*

Iskıtça [*İs.*], Verem, kemik veremi; ince ağrı *(Demirciler «Manavgat - Antalya»; Yılanlı «Eğridir - Isparta»)*

İskıtmak [*F.*], Savuşmak *(Gaziantep)*

Islama [*İs.*], Hindi suyu ile tavada pişirilen ve sigara böreği biçiminde yapılan bir hamur yemeği *(Safranbolu «Zonguldak»; Şiran «Gümüşane»)*

Islı bırakmak [*F.*], Neticesiz bırakmak: **Bir şey söylemedi, ıslı bıraktı** *(Kolukısa «Bolu»)*

Ismak [*F.*], **1.** Kısmak, sıkmak: **Şimdi çeneni ısarım ha** *(Tire «İzmir»)* — **2.** Çekirdeğin içini çıkarmak *(Kuzyaka «Safranbolu - Zonguldak»)*

Ismıcak [*Zf.*], Yavaşça: **Neye öyle ısmıcak geliyorsun** *(T.)*

Ismık [*S.*], **1.** Sessiz, mahcup, az konuşan [çocuk] *(Demireli «Mustafakemalpaşa - Bursa»; Satılmış köyü «Eskişehir»; Bahçeli «Kocaeli»; Bayramlı köy «Uzunköprü - Edirne* [*Muh.*]*»; Muğla;* **Bizim oğlan çok ısmıktır:** *Amasra «Bartın - Zonguldak»; Denizli; Susığırlık«Balıkesir»)* — **2.** Toy *(Bergama «İzmir»)* — **3.** Ahmak *(Bürhaniye «Nazilli-Aydın»; Tire «İzmir»)*

Ismırlık [*İs.*], Ekmek artığı **(Ismırlığı kedi kaptı** : *Sille, Konya; Zincidere «Kayseri»)*

Isot ve **Issıot** [*İs.*], **1.** Biber *(Erzurum; Elâzığ; Ağın «Arapkir - Malatya»; Kastamonu)* — **2.** Havuç *(Söğüt «Bilecik»)*

Ispatan [*İs.*], Yaban teresi *(Maraş; Erzin «Dörtyol - Hatay»; Gâvurdağ «Seyhan»)* **[Bak: Istapan]**

Ispır [*S.*], Yalancı *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Issırgı olmak [*F.*], Sıcaktan vücutta ufak sivilceler çıkmak *(Üçkuyu «Çal-Denizli»)*

Istapan [*İs.*], Hardal otu *(Çerkeş «Çankırı»)* **[Bak: Istapan]**

Istar [*İs.*], Halı tezgâhı *(Bor, Uluağaç «Niğde»; Kozan, Osmaniye* [*aşiret*] *«Seyhan»; Polatlı «Sungurlu - Çorum»; Üçem «Bâlâ», Camili «Ayaş», Ağaeli «Ankara»; Kadınhan, Alibeyhüyüğü «Çumra - Konya»; Genezin «Avanos», Mucur, Kırşehir; Güzeloluk, Silifke, Civanyaylağı «Mersin», Karadiken «Tarsus - İçel»; Bozlar «Eşme - Manisa»; Hamurcu, Karahisar «İncesu», Develi, Epce«Dereköy», Şıhlı «Kayseri»; Senir, Kılıç «Keçiborlu - Isparta»; Eskişehir; Beydağ, Narlıdere «İzmir»; Muğla)* **[Bak : Isdar]**

Istıraç [*İs.*], *(Emirdağ «Afyon»)* **[Bak: Bisleğeç]**

Istırga [*İs.*], Üstü açık, etrafı çalılarla çevrilmiş ağıl *(Konya* [*Muh.*]*; Pıravadi «Edirne* [*Muh*]*»)*

Istırıga [*İs.*], Üstü açık, etrafı çalılarla çevrilmiş ağıl *(Bursa; Giresun)* **[Bak: Çalmar]**

Istok [*İs.*], Masa gözü *(Trabzon)*

Işdın [*İs.*], Aydınlık *(Balıkesir)*

Işgın [*İs.*], **1.** Bir senelik ağaç sürgünü **(Kestaneyi budarlar ışgın vermesin diye * Bizi köyden kovarlar güzel sevmesin diye:** *Musçalı «Çarşamba - Samsun»; Bayburt «Gümüşane»; Boğazlıyan «Yozgat»; Almus«Tokat»; Gerze, Boyabat, Sinop)* — **2.** Kayalarda ve dağlarda yetişen bir ot *(Bayburt «Gümüşane»; Ağrı;*

Işığan [*İs.*], **1.** Yaprağı taflan yaprağına benzer, kabuğundan siyah boya yapılır ve ormanlarda yetişir yabani bir ağaç *(Erküt «Cide - Kastamonu»)* — **2.** Çiçek ve meyva vermiyen, yapraklarının kenarı dikenli olup tefneye benziyen, yaz kış yeşilliğini muhafaza eden ve çok zaman mezarlıklarda yetiştirilen bir çeşit çalı *(Akalan «Samsun»)*

Işıklı [*İs.*], Çarşamba *(Kurthasanlı «Saiteli - Konya»;* **Işıklı günü bayram:** *Ortaköy «Çal - Denizli»)*

Işılak [*S.*], **1.** Parlak **(Fatmanın bilezikleri pek ışilak :** *Kayseri; Zıvarık «Konya»; Kınık «Fethiye-Muğla»; Bayadı «Ordu»; Karacasu «Aydın»)* — **2.** Temiz *(Karacasu «Aydın»)* — **3.** Göz *(Balkandak «Beyşehir - Konya»)* ***[Bak : Işıldak, 3]***

Işıldak [*S.*], **1.** Parlıyan, ışıldıyan; ziya veren **(Işıldak kundura :** *Kepen «Söğüt - Bilecik»; Kastamonu; Antalya; Trabzon; Kozak «Bergama-İzmir»; Konya [Muh.])* ***[Bak : Işılak]*** — **2.** Elektrikli cep feneri *(Niksar«Tokat»)* — **3.** Göz*(Bolu)* ***[Bak: Işılak, 3]*** — **4.** Mücevher *(Bolu)*

Işıldamak [*F.*], Yanar söner gibi parlar görünmek *(Kozak «İzmir»; Kürkçüler «Seyhan»)*

Işılgı [*İs.*], **1.** Ateş veya lâmba ışığı *(Karataş «Seyhan [aşiret]»)* — **2.** Lâmba *(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Işıltı [*İs.*], Parlaklık, aydınlık *(Isparta [Yürükler])*

Işkı [*İs.*], Deriyi kazımak için kullanılan iki tarafı saplı bıçak *(Karahoca «Biga - Çanakkale»)*

Işkınlamak [*F.*], Filiz vermek *(Kadirli «Adana - Seyhan»)*

Işkırlak [*İs.*], **1.** Karagöz, Hacivat başlığı *(İst.)* — **2.** Fes, külâh, şapka, börk *(Köşker «Kırşehir»)*

Işkırtmak [*F.*], Az veya çok bir şeyden haberdar etmek, kulağına çıtlatmak, rumuzla anlatmak: **Bana daha evvel ışkırtsaydin, fenalıkların önüne geçerdim** *(İncesu «Kayseri»)*

Işkıt [*S.*], Çirkin, sevimsiz, gösterişsiz [adam] *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Işlak [*S.*], **1.** Parlak *(Karpuzlu «Aydın»; Mustafakemalpaşa «Bursa»)* — **2.** [*İs.*] Lâmba *(Havza «Samsun»)* — **3.** [*İs.*] Göz *(Kastamonu)* ***[Bak: Işılak 3, ışıldak 3]***

Iştalak [*İs.*], Pekmezin topraklı tortusu *(Konya)*

Ivacık [*İs.*], Tahta kurusunun yavrusu *(Konya)*

Ivırmak [*F.*], Nazlanmak, işvelenmek, naz ederek sallanmak *(Tekirdağ)*

Iygı [*İs.*], Dokunan bezlerin yukarıdan aşağıya gelen ipleri: **Bu şalvarın ıygısı gergin olmuş** *(Bozhüyük «Göksün - Maraş»)* ***[Bak: Arış, eriş]***

Iyık [*S.*], Tekin olmıyan **(Iyık ev; ıyık adam :** *Balkur, Sarmaşık «Devrek - Zonguldak»)*

Iyılmak [*F.*], **1.** Sıravâri gitmek : **Yirmi atlı, tavşanın ardından karşı dağa ıyıldı** *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)* — **2.** Yayılmak; dağılmak *(Elbistan «Maraş»)*

Iyım [*İs.*], Şal dokumak için iki kazık arasına dizilen iplerin şekli veya yapılan iş *(Sayaca «Ulubey - Ordu»)*

Iylım ıylım [*Zf.*], Arka arkaya, ardarda: **Karıncalar ıylım ıylım çıkıyor** *(Maraş)*

Iyma [*İs.*], **1.** Gerilme, çekilme *(Karayün «Hafik - Sivas»)* — **2.** Halıcı-

lıkta arıç denilen ve uzunlama gerilen ip *(Boğazlıyan «Yozğat»)*

Iymek [*F.*], **1.** Halı, kilim gibi şeylerin ipliklerini germek *(Ulubey «Ordu»; Yeniköy «Ereğli - Konya»)* — **2.** Bez çözmek, ip çözmek **(Bez ıydım:** *Şebinkarahisar «Giresun»; Kozan «Seyhan»)*

Iyrım bıyrım [*Zf.*], Yırtık pırtık: **Bu elbise ıyrım bıyrım olmuş** *(Ulubey «Ordu»)*

Iz [*S.*], Az **(Iz şeker ver:** *Misis, Yanpınar köyü «İçel»; Şıhlar «Boğazlıyan - Yozgat»)*

Iza [*İs.*], **1.** Kaplıca denilen kabuklu buğday *(Mudurnu, Akçakavak «Bolu»; Beydili «Nallıhan - Ankara»; Üsküdar «İst.»; Gölpazarı «Bilecik»)* — **2.** Yulaf *(Bilecik)*

Iza vermek [*F.*], Teselli etmek: **Iza vermeğe gidiyorum** *(Koyunağıl «Mihalıççık - Eskişehir»)*

Izga [*S.*], Cimri, pinti *(Tangurlar «Gölpazarı - Bilecik»)*

Izgar [*S.*], **1.** Hastalıklı *(Niksar «Tokat»; Bolu; Ordu; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Cimri *(Çankırı; Ankara; Orhaneli «Seferihisar - İzmir»; Kızılelma «Bartın-Zonguldak»)*

Izgarlamak [*F.*], Bir şeyin üstüne düşmek, alâkadar olmak: **Bu işi neden bu kadar ızgarlıyorsun** *(Konya)*

Izgarlık [*İs.*], Tembellik: **Ali, bu işte çok ızgarlık ediyor** *(Bağtepe «Kozan - Seyhan»)*

Izgın [*İs.*], **1.** Beziryağı çıkarılan nebat *(Sivas; Ankara)* — **2.** Kenevir tohumu *(Köşker «Kırşehir»; Zincidere «Kayseri»)*

Izgınlı [*S.*], Hararetli, kızgın [kadın veya erkek] *(Sille «Konya»)*

Izgırım [*İs.*], Gözdağı, korkutma: **Bir ızgırım gösterdim; O ızgırım ona yeter** *(Gündoğdu «Bursa [Muh.]»)*

Izkar [*S.*], İş bitirmez [adam] *(Zadılca «Muğla»)*

Izlık [*İs.*], Çizgi, hat *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»)*

İ

İba [*İs.*], **1.** Çiğ, nem **(Bu gece iba düşmüş :** *Oyaca «Haymana - Ankara»; Ilgın, Bozkır, Seydişehir «Konya»; Aybastı «Ordu»; Yukarıdinek «Şarkîkaraağaç - Isparta»; İshaklı «Bolvadin-Afyon»; Hisarlıkaya (Polatlı», Haymana «Ankara»)* — **2.** [*S.*] Ratip: **Bu çamaşır daha iba duruyor** *(Konya)*

İbabap [*İs.*], Taraklı kuşu, çavuş kuşu *(Erzincan; Bandula «Kelkit - Gümüşane»)* ***[Bak: İbibik]***

İbcek atmak [*İs.*], Bir şeyi iki kişi arasında ikiye taksim ederek herkesin hissesini tayin için ok atmak *(Urfa)* ***[Bak: Ok atmak]***

İbegat [*İs.*], Hallaç tokmağı *(Afkan köyü «Karaman - Konya»)*

İbertmek [*F.*], Mübalâğa etmek *(Malatya)* ***[Bak: Öşertmek]***

İbez [*İs.*], Cılız kalmış hububat tanesi *(Saraycık «Kütahya»)*

İbi [*İs.*], **1.** Hindi *(Daday, Kastamonu; Sırçalı, Safranbolu, Zonguldak; Boyabat, Sinop)* — **2.** Kaz *(Çorum)* — **3.** Kaz yavrusu *(Bafra «Samsun»)* — **4.** Dede, büyük baba *(Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **5.** Ağabey, büyük birader *(Alaşehir «Manisa»)* — **6.** Hala: **İbim iyileşti** *(Erzurum)* — **7.** Büyük anne *(Yormus «Erbaa - Tokat»)* — **8.** [*Ed.*] Hayret, taaccüp, teessüf ifade eder *(Ahmetçe «Çanakkale»; Gördes «Manisa»; Akıncılar «Kuşadası - İzmir»)*

İbibik [*İs.*], **1.** Çavuş kuşu, hüthüt *(Sungurlu, Çorum; Çankırı; Büyükkızılhisar «Gaziantep»; Samsun; Sarılar «Avanos», Kırşehir; Kılca «Hadım», Zıvarık «Konya»; Hacıbeyli «Nazilli - Aydın»; Bornova «İzmir»; Sandıklı «Afyon»; Akçakaya, Kayseri; Çimşit «Bâlâ», Güdül «Ayaş - Ankara»)* ***[Bak: Taraklı, yusufcuk, ibabap]*** — **2.** Pirinç kuşu *(Ankara; Çorum)*

İbicek (atmak) [*İs.*], Kur'a (çekmek) ok (atmak) *(Malatya; Deliktaş «Kangal - Sivas»; Gaziantep)* ***[Bak: Ficek atmak, ibcek atmak]***

İbici [*İs.*], Kulak ucu *(Cide «Kastamonu»)*

İbiği kızarmak [*F.*], Benzine kan gelmek, sıhhat bulmak: **Hastayım dediğine bakma, ibiği kizarmiş** *(Çorum)*

İbigöz [*S.*], *(Serik «Antalya»)* ***[Bak: Alangöz]***

İbik [*S.*], **1.** Söz getirip götüren: **Bir ibiğin zararı, bir mahalleyi altüst eder** *(Sarıcalı «Çarşamba-Samsun»)* — **2.** [*İs.*] Zaviye başı, dılı mücessem, uç *(Cevdetiye, Kadirli, Bahçe «Seyhan»; Ankara; Kargı «Tosya - Kastamonu»; Tokat; Civanyaylağı «Mersin - İçel»;* **Evin ibiğinden kıvrıl:** *Babasultan«Bursa»; Çorum; Ermenak «Konya»; Maraş)* — **3.** [*İs.*] Burun *(Selki «Beyşehir) Konya»; Lağus «Isparta»)* — **4.** [*İs.*] Kuş gagası *(Erkilet «Kayseri»)* — **5.** [*İs.*] Tavuk ve horozların baş ve çeneleri altında bulunan kırmızı et parçası *(Büyükafşar «Bâlâ-Ankara»; Çankırı)* — **6.** [*İs.*] İbriğin su dökülen dar ağzı, emziği *(Diki köyü «Tarsus - İçel»)* — **7.** [*İs.*] Deve hamudunun üst ve arka tarafındaki püsküllü çıkıntı *(Işıklar «İzmir»)*

İbilemek [*F.*], **1.** Hatırlamak *(Konya ve köyleri)* — **2.** Haset etmek*(Akviran «Konya»)* — **3.** Arzu etmek: **Çifçiler yağmuru ibilerler** *(Ermenak «Konya»)*

İbili [*S.*], Nazik, narin, ince *(Misis «Seyhan [aşiret]»)*

İbimek [*F.*], Büyümek, neşvünema bulmak *(Niksar «Tokat»)*

İbini [*İs.*], Fesliyen çiçeği *(Lâpseki «Çanakkale»)*

İbinmek [*F.*], Islanmak *(Bilecik [bir Kerküklüden])*

İbiş [*İs.*], **1.** Ördek *(Hereke «Kocaeli»; Bolu; Taşköprü «Kastamonu»)* — **2.** [*S.*] Kuvvetli ve tıknaz [adam] *(Konya)*

İbişlemek [*F.*], Çocuğu arkada taşımak *(Alanya «Antalya»)*

İbitmek [*F.*], **1.** Islatmak *(Urfa; Trabzon [bir Kerküklüden])* — **2.** Sıraya katmak; himaye etmek: **Onu ben ibittim** *(Aybastı «Ordu»)*

İbliklenmek [*F.*], Tiftiklenmek, elyafı ayrılmak *(Bornova «İzmir»)*

İbran [*İs.*], Buğdaylar içinde biten ve yenilirse baş döndüren deli yulâf*(Kazancı «Konya»)* ***[Bak: İram]***

İbrim [*İs.*], Küçük sokak *(Konya ve çevresi)*

İbrişe [*İs.*], Yerden kaynıyan su *(Suşehri «Sivas»)*

İbşir [*S.*], İpsiz, serseri *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)*

İbuk [*İs.*], Baykuş *(Himmet köyü «Daday - Kastamonu»)*

İbüklemek [*F.*], Çuval ağzı dikmek *(Niğde)*

İce [*İs.*], **1.** Büyük anne *(Yenice «Devrek - Zonguldak»)* — **2.** Abla *(Homa «Çivril - Denizli»)* ***[Bak: İci]***

İceği [*İs.*], Bağırsak *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)* ***[Bak: İçeği ,1]***

İci [*İs.*], **1.** Abla **(Kıran icimi pek severim:** *Dağ köyü «Samsun»; Maruf «Çankırı»)* — **2.** Kardeş, ağabey *(Bafra, Samsun; Gümüşane)* — **3.** Baba **(İcim beni çok sever :** *Şiran «Gümüşane»; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)*

İcit [*S.*], Dolandırıcı, kandırıcı; hakikati saklıyan *(Üskerles köyü «Beyşehir - Konya»)*

İçe [*İs.*], Mutfak *(Kurfallı «Şile-İst.»)*

İçeği [*İs.*], **1.** Bağırsak *(Karaçay «Tokat»; Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)* ***[Bak: İceği]*** — **2.** Köylerde hastaları sağıltmak için içine yatırdıkları yaş deri *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

İçer [*İs.*], Her zaman oturulan oda, oturma odası *(Ağaçlı köyleri «İzmit»; Kâzımiye «Hendek - Kocaeli»; Bartın «Zonguldak»)*

İçerlek [*İs.*], Biraz içeri: **İçerlek sok**a**k** *(Çanakkale)*

İçertiler [*İs.*], Aile, akraba *(Ermenak «Konya»)*

İçge [*S.*], Nazik, kibar *(Kızılırmak «Çankırı»)*

İçgil [*İs.*], **1.** Kin, garez; sıkıntı *(Nize köyü «Kayseri»; Eyüp «İst.»)* — **2.** Şüphe *(Erkilet «Kayseri»; Konya; Tuzla «Adana»)* ***[Bak: İşgil]***

İçgillenmek [*F.*], Şüphelenmek *(Mut «İçel»)* ***[Bak İşgillenmek]***

İçgilli [*S.*], Alıngan adam *(Mersin ve Adana köyleri; Ağrı ili)* ***[Bak: İşgilli]***

İçigen [*S.*], Sabırsız, ivecen *(Sivas)*

İçik [*S.*], Aceleci *(Ünye «Ordu»)*

İçiksinmek [*F.*], Hoşuna gitmek, beğenmek: **Ben bu işi içiksinmiyorum** *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)*

İçine ılıştırmak [*F.*], İçine sindirmek, hazmetmek *(Edirne)*

İçingir [*S.*], Hassas, duygulu: **Bu çocuk çok içingirdir** *(Kütahya)*

İçinlemek [*F.*], Bir şeyden müteessir olduğunu bildirmemek, içerlemek *(Arslandoğmuş «Yıldızeli - Sivas»)*

İçirik [*İs.*], **1.** Su tulumbalarına sarılan sargı *(Başlamış «Dörtyol - Hatay [Aşiret]»)* — **2.** Bağırsak, ciğer, yürek, dalak ve saire gibi ahşa *(Bolu [Muh.])* — **3.** Eski paçavra, kırpıntı *(Bor «Niğde»)* — **4.** Yataklara konulan yün, kıtık veya pamuk *(Köşker «Kırşehir»; Akviran, Konya)* — **5.** Eskimiş elbise *(Çorum; Nize, Kayseri)* ***[Bak: Mırık]*** — **6.** Yatak yünlerinin zamanla top top olmuş hali *(Alayunt «Kütahya»)*

İçirmek [*Fa.*], Pıçak, kama gibi şeyleri sokmak, içeriye geçirmek: **Kamayı bir içirsem canın çıkar** *(Konya)*

İçitme [*İs.*], Kadın başörtüsü *(Taşağıl «Çumra - Konya»)* ***[Bak: Çember]***

İçkil [*S.*], **1.** Çok içgi kullanan, ayyaş *(Argıthanı «Konya»)* ***[Bak: İçgili,***

2] — **2.** [*İs.*] Kin *(İzmir)* ***[Bak: İçgil]***

İçkit [*S.*], Gaip, yok olan *(Kars)*

İçlik [*İs.*], **1.** Ten gömleği *(Elâğız; Kars; İçel; Kadirli «Seyhan»; Keskin «Ankara»; Ahlat «Bitlis»; Dedeler «Ereğli - Konya»; Trabzon)* — **2.** Mintan, firenk gömleği *(Samsun; Gümüşane; Denizli; Ahlat «Bitlis»; Gaziantep; Bor «Niğde»)* — **3.** Yelek *(Çubuk«Ankara»; Aydın; Urfa; Kastamonu; Yılanlı «Kars»; Yerebakan «Feke - Seyhan»)* — **4.** İç hırkası, zıbın *(Bolu)* — **5.** Pamuklu mintan *(Karşıyaka «İzmir»; Ilıca «Havza - Samsun»; Erzurum)*

İçrik [*İs.*], *(Konya)* ***[Bak: İçirik, 3]***

İdil [*İs.*], Bozuk yumurta *(Dadağı «Kayseri»)* ***[Bak: İğdin]***

İdim [*İs.*], Yapım **(Bir idim unun da olsa gene ekmekciye ver; Zavallının bir idim unu kalmış:** *Bolu; Konya)*

İdin [*İs.*], Bozuk yumurta *(Peşrefli «Tire - İzmir»; Muratçalı «Edirne»; Gündoğdu «Bursa [Muh.]»)* ***[Bak: İdil, iğdin, yiğdin, iymek]***

İdir [*S.*], İnce: **Baban sana hiç ekmek vermedi mi bacakların niye idir** *(Ayaş «Ankara»)*

İdiş [*İs.*], Armudun küçüğü *(Ilgaz «Çankırı»; Tavas «Kastamonu»)*

İdris [*İs.*], Vişne aşılanan yaban kirazı *(Gebze «Kocaeli»)* ***[Bak: Endirez]***

İfdoğum [*İs.*], Yazlık olmak üzere ekilen buğday *(Çakırköy «Şebinkarahisar - Giresun»)*

İfildemek [*F.*], Soğuktan titremek *(Gelibolu «Çanakkale»)*

İfil ifil [*Zf.*], Hafif hafif, kesik kesik [rüzgâr hakkında] *(Rumkuş köyü «Seyhan»)*

İfitlemek [*F.*], Bir şeyin iyisini seçmek **(Kapullu Ahmet ağa ifitlediği armutları satmış :** *Karaşar «Beypazarı - Ankara»)* ***[Bak: İvitlemek, üründülemek]***

İfteri [*İs.*], **1.** Kökü yirmi santimetre yüksekliğinde yeşil ot kümeleri, gürlük *(Kürtünlüköy «Torul - Gümüşane»)* — **2.** Eğrelti otu *(Konya)*

İftermek [*F.*], İtmek, kakmak *(Karşıyaka «Erdek - Balıkesir [Muh.]»)*

İftinmek [*F.*], Bir işle uğraşıyor gibi görünmek, oyalanmak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

İğ [*İs.*], **1.** Değirmen taşının ortasında bulunan ve yukarıdaki üst taşa geçen demir, mihver *(Emirköy «Bozdoğan-Aydın»; Ünye «Ordu»; Isparta)* — **2.** Dingilin tekerleklere geçen kısmı *(Antalya; Görece «İzmir»; Sandallar «Devrek - Zonguldak»; Muratlı «Bayramiç - Çanakkale»)* — **3.** Çatılarda birbirine müvazi ve araları iki metre açık uzatılan ağaçlar *(Çankırı; Malatya)* — **4.** Hastalık: **Bu kavunlarda iğ var** *(Mut «İçel»)*

İğaç [*İs.*], Fersah *(İzmir çevresi, Sivas)* ***[Bak: Iğaç]***

İgan [*İs.*], İki parmaklı yaba *(Gümüşane)* ***[Bak: Diğren]***

İgaşmak [*F.*], Herhangi bir işte yarış etmek, rekabet etmek: **İşçiler birbiriyle igaşıyorlar** *(Cevizli «Şavşat-Artvin»)*

İğcik [*İs.*], İplik eğrilen iğin altına konulan tabla, veya çanak: **İğciksiz dolu iğ dönmez** *(Konya)*

İğdemir [*İs.*], Marangozlukta ağaç delmek için çelikten yapılmış, ucu kalem gibi bir aygıt *(Elbaşı «Bünyan - Kayseri»)* ***[Bak: İğdemir]***

İğdir [*S.*], **1.** Zayıf (**İğdir çocuk :** *Masara «Mut - İçel»;* **Şu adamın iğdir bir atı var:** *Korucuk «Gülnar - Afyon»)* — **2.** Hastalıklı *(Çukurova «İzmir»)* — **3.** [*İs.*] Hünnap *(Ermenak ve çevresi «Konya»)*

İğdiş yoğurt [*İs.*], Kaymağı alınmış sütten yapılan yoğurt *(Karasınır «Konya»)*

İğeç [*İs.*], Kız *(Karaçay «Tokat»)*

İğef [*İs.*], Saban okunu boyunduruğa bağlıyan ağaç halka *(Seydişehir «Konya»)*

İgeh [*İs.*], Koyunların boyunlarına takılan çanın asıldığı ağaç halka *(Bayat «Aziziye - Afyon»)*

İğeşik [*İs.*], Müsabaka. yarış, koşu: **Haydi seninle iğeşiğe gidelim** *(Basak köyü «Hekimhan - Malatya»)*

İğeşmek [*F.*], Zıt gitmek, inatlaşmak (**Benimle iğeşme sonra pişman olursun:** *Bozüyük «Göksün-Maraş»; Saimbeyli «Seyhan»; Köşker «Kırşehir»)* ***[Bak: Irışmak]***

İğez [*S.*], **1.** Zayıf, cılız *(Şebinkarahisar «Giresun»; Şıhlı «Kayseri»; Isparta; Niksar «Tokat»)* — **2.** Hastalıklı (**İğez adama bak:** *Kayseri; Sivas; Isparta)* ***[Bak: İneze]***

İğeze [*S.*], Müzmin hastalıklı adam: **Artık iğeze olmuş, kurtulursa çok iyi** *(Çankırı)* ***[Bak: İneze]***

İğez iğez [*Zf.*], Ağır ağır, yavaş yavaş [hastalıktan kalkan bir kimsenin gezmesi hakkında] : **Ali hastalıktan sonra iğez iğez dolaşiyor** *(Koyulhisar «Sivas»)*

İği [*S.*], Çok tatlı şey: **Ben iğiyi sevmem** *(Kayı köyü «İskilip - Çorum»)*

İğiç [*İs.*], Eyseren demiri *(Ankara)*

İğilcen [*İs.*], Büğelek denilen sinek *(Kütahya köyleri)*

İğilemek [*F.*], Tosun böğürmek *(İbik «İskilip - Çorum»)*

İğilenmek [*F.*], Meyva yarı kurumuş hale gelmek: **Zerdali iğilenmişse getir yiyelim** *(Erzincan)*

İğili [*S.*], Hastalıklı, sıska, cılız insan veya hayvan*(Tire, Bayındır «İzmir»)* ***[Bak: İğ]***

İğim [*S.*], İnce *(Kars)*

İğin [*İs.*], İç çamaşırı: **İğnini giydin mi?** *(Terme «Samsun»)*

İğinik [*İs.*], Basur; dizanteri, kanlı ve sancılı iç sürmesi (**İğinikten kurtulmak için en iyi çare yoğurt yemektir:** *Adana; Lohan, Gaziantep; Çukurbağ «Mut - İçel»)*

İğinmek [*F.*], Ikınmak *(Lohan «Gaziantep»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Mirahor «Eğridir - Isparta»)*

İğirik [*İs.*], Sahur yemeği *(Günay «Boldan - Denizli»)*

İğirtmik [*İs.*], Ağaç filizi *(Balkanda «Beyşehir - Konya»)* ***[Bak: Çıvga, şıvga, tiyek]***

İğize [*S.*], **1.** Geçimsiz, mızmız: **Ben onun gibi iğize görmedim** *(Kızılsöğüt «Çivril - Denizli»)* — **2.** [*İs.*] Hastalıktan ileri gelen titizlik, huysuzluk *(Yenice «Karacasu - Aydın»)*

İğlek [*İs.*], **1.** Baba incir, deli incir *(Denizli;* **İncir hastalanınca iğlek ile aşı yapılır:** *Milâs «Muğla»; Aydın ve dolayı)* — **2.** [*S.*] Hastalık, susuzluk dolayısiyle gelişmemiş meyva: **Yağmursuzluk dolayısiyle erikler çok iğlektir** *(Akşehir «Konya»)* ***[Bak: İğlemek]*** — **3.** Eğlence yeri, eğlek *(Vize «Kırklareli»)*

İğlemek [*F.*], **1.** Zayıflamak *(Marmaris «Muğla»;* **Bu cocuk günden güne iğliyor:** *Denizli; Tire «İzmir»;* **Alinin ineği iğledi:** *Çavuşçu «Ilgın - Konya»)* — **2.** Meyva, kuraklık,

hastalık sebebiyle gelişememek veya ağaç meyvasını dökmek. **(Geçen sene yağmursuzluktan erikler çok iğledi:** *Akşehir «Konya»; Lâpseki «Çanakkale»; Ödemiş «İzmir»)* — **3.** Ezilmek, üzülmek: **İnsan bu ağır işin altında iğler; Şu adamın sözleri beni iğletti** *(Anaypazarı «Silifke - İçel»)* — **4.** Temizlemek : **Koyun postunu iğledim; Anbardaki buğdayları kalburdan geçirerek iğledim** *(Ortaköy «Bor - Niğde»)*

İğlez ve **İlez** [*S.*], İnce, zayıf, cılız: **Arpalar bu sene çok iğlez** *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)*

İğli [*S.*], Zayıf, hastalıklı **(Güzelliğin soyka kalsın başından * Ben iğli boranlı olduktan kelli :** *İçel; Denizli; Antalya; Akköy «Ezine - Çanakkale»; Uluborlu «Isparta»; Bayındır «İzmir»)*

İğme [*İs.*], Ahır ve ağılların önüne üstü çalıçırpıdan yapılan dam, gölgelik *(Edirne)*

İğmeç [*İs.*], Değnek veya bastonun iğri tarafı *(Yassıgüme köyü «Burdur»)*

İğmek [*F.*], **1.** Germek: **İpi iğ** *(Kars)* — **2.** Fena kokmak *(Kayseri)*

İğmenmek [*F.*], Çekinmek, saygı korkusu göstermek: **Söylemeğe iğmendim; Çiçek istiyecektim iğmendim** *(Edirne; Bursa [Muh.])*

İğne atmak [*F.*], Tütün yapraklarının tarladan koparılması işine son vermek : **Bugün iğneyi attık** *(Balcalı «Çarşamba - Samsun»)*

İğnecik [*İs.*], Dümenin kayığa takıldığı delik **(İğnecik eğrildi, dümen yerine girmiyor** :*Trabzon; Görece «İzmir»; Antalya)*

İğneli ot [*İs.*], Saat otu, turna gagası otu *(Yusufeli «Çoruh»)*

İğne yurdu [*İs.*], Dikiş iğnesinin deliği: **Eloğlu iğne yurdundan Hindistanı seyreder** *(Balıkesir)*

İğnik [*İs.*], Basur; dizanteri *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

İğrek [*İs.*], Koyun, keçi, sığır gibi hayvanların sağılması ve istirahat etmesi için ayrılan dört tarafı kapalı yer *(Silivri «İst. [Muh.]»; Küçükdöllük «Edirne»; Değirmenocağı «Osmaniye - Seyhan»; Alihoca «Tokat»; Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: Çalmar, eğrek]***

İğreklemek [*F.*], **1.** Duraklamak : **O, iş yaparken iğreklemesini sever** *(Edirne [Muh.])* — **2.** Hayvanları istirahat için gölgeli ve sulu yere götürmek *(İst. [Muh.])*

İğsen [*İs.*], **1.** Kağnının iki tekerleği arasındaki kalın ağaç, mil *(Kızılcahamam «Ankara»; Yukarıhisar «Konya»; Nevşehir «Niğde»)* ***[Bak: Eğsen]*** — **2.** Mihver *(Uşak «Kütahya»)*

İğsi [*İs.*], Bir ucu yanmış odun *(Vize «Kırklareli»; Dayakadın «Çatalca [Muh.]»; Tekirdağ ; Adapazarı «Kocaeli»; Salur «Seydişehir - Konya»)* ***[Bak: Eğsi, öğsü]***

İğşe [*İs.*], Fidan *(Kireli «Beyşehir - Konya»)*

İğşimik [*İs.*], Kaymağı alınmış sütten yapılan peynir *(Ilgın «Konya [Muh.]»)* ***[Bak: Ekşimik]***

İhi [*Ed.*], İşte *(Kaş «Antalya»; Safranbolu «Zonguldak»; Bayat «Aziziye - Afyon»; Aliköy «Isparta»; Honaz «Denizli»; Konya; Namrun «Tarsus - İçel»)* ***[Bak: Aha, ıhı]***

İhicik [*Ed.*], İşte, şurada *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»;* **—Kitap nerede?— ihicik** :*Isparta; Ayaş, Kalecik «Ankara»)* ***[Bak: Aha, ıhı]***

İhinaka [*Ed.*], İşte *(Emirler «Mersin - İçel») [Bak: İhine]*

İhine [*Ed.*], İşte, şurada *(Damlapınar «Beyşehir», Doğanbey «Konya») [Bak: İhinaka]*

İhlez [*S.*], Zayıf, hastalıklı *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)*

İhti [*İs.*], Rüzgâr görmiyen kuytu yer **(Kuzu duvarın ihtisinde duruyor; Fırtınada ihtide barındım :** *Mucur «Kırşehir»; Gebeler «Kırkağaç - Manisa») [Bak: Dulda, 1]*

İkelmek [*F.*], Heyecana kapılmak, heyecandan işi yarım bırakmak; şerefsizliğe katlanmak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

İkicikli [*S.*], İki tarafı da okşıyan, iki tarafı kollıyan adam: **Neden ikicikli iş görüyorsun, dileğin ne ise açık söyle** *(Gaziantep)*

İkileme [*İs.*], **1.** Bir şey ekmeden önce toprağı iki def'a sürme *(Zincidere «Kayseri»; Taşağıl «Antalya»; Devrekânı «Kastamonu»; Zığana «Torul», Korzaf «Şiran - Gümüşane») [Bak: Aktarma, herk]* — **2.** Hangi tarafı tutacağında mütereddit kalma [avcılıkta] *(İst. [Muh.])*

İkilemek [*F.*], Toprağı iki defa sürmek *(Keşanuz «Ankara») [Bak: İkileme]*

İkili [*İs.*], Kuma, ortak *(Alanya «Antalya»)*

İkincirik [*S.*], Meşkûkiyet, vuzuhsuzluk: **İşi ikincirikli bırakıyor; Sözü ikincirikli bırakma, kat'î söyle** *(Yıldızeli «Sivas»)*

İkircik [*İs.*], **1.** İki anlama da kaçan söz *(Hamam köyü «Kozan - Seyhan»)* — **2.** Şüphe, tereddüt *(Sungurlu (Çorum»)*

İkircinli [*S.*], Karar veremiyen, mütereddit [adam] *(Edirne)*

İkircinlik [*İs.*], Sözünden döneklik, iki yüzlülük *(Bolu)*

İkirçin [*İs.*], Tereddüt, kararsızlık *(Balıkesir)*

İkistir [*İs.*], Kevgir *(Eskişehir)*

İki yarcılık [*İs.*], İkiye bölücülük, ikiye ayırıcılık; partizanlık *(Ermenak «Konya»)*

İkizlemek [*F.*], Tarlayı iki defa sürmek *(Balıkesir ve çevresi) [Bak: İkilemek]*

İkki [*İs.*], Mazının küçüğü *(Bozkır «Konya»)*

İkmezimek ve **Ekmezimek** [*F.*], Şiddetli yağmurlardan sonra hafif yağmur yağmak, fırtınadan sonra hafif rüzgâr esmek: **Yağmur biraz ikmezidi; Rüzgâr ikmezimiş** *(Lohan köyü, Gaziantep)*

İkte [*S.*], Alışkın, toyluk devresini geçirmiş: **İkte keklik** *(Lohan köyü «Gaziantep»)*

İkti [*S.*], **1.** Anası ölerek başka koyun emmeğe alıştırılmış kuzu veya oğlak *(Üçem, Bâlâ, Ankara; Gözlü «Saiteli», Brendi «Ereğli», Konya) [Bak: Ekti]* — **2.** Çobana alışkın hayvan *(Haruniye «Bahçe - Seyhan»)* — **3.** Anasız, babasız büyüyerek utanması, sıkılması az olan kimse*(Köşker «Kırşehir»)*

İktileşmek [*F.*], Ehlileşmek, alışmak: **Benim kuş kafeste iktileşti** *(İst. [Muh.])*

İlâgat ve **İlâhat** [*İs.*], Hallaç tokmağı *(Karaman, Ermenak «Konya»)*

İlândili [*İs.*], Otuz santim uzunluğunda, yaprağı ensiz, fena kokulu bir ot *(Şuhut «Akhisar - Manisa»)*

İlângeç [*İs.*], Yengeç *(Orhangazi «Bursa»)*

İlâs [*İs.*], Kasap bıçağı: **Benim evde-**

ki ilas keleştir *(Köprülü «Alanya - Antalya»)*

İlâsan [*İs.*], Soğan tohumu *(Hatunsaray «Çumra - Konya»)* **[Bak: Karaca]**

İlbir ilbir [*Zf.*], Parça parça, lime lime: **Çocuğun elbiseleri ilbir ilbir dökülmüş** *(Afyon)*

İlbis [*İs.*], Çivi, diken, kıymık gibi batan şeyler *(Balıkesir)*

İlbiz [*S.*], **1.** Zayıf, cılız, hastalıklı *(Orta «Çankırı»)* — **2.** [*İs.*] Salyangoz *(Kasımlar «Eğridir - Isparta»)* — **3.** Kötü, fena *(Çankırı köyleri)* — **4.** [*İs.*] Örümcek: **(Bizim evde çok ilbiz ağı var:** *Köşker «Kırşehir»; Ortahisar «Ürgüp - Kayseri»)* — **5.** Örümcek ağı **Örümcek, ilbizden sinek tutuyor ; Divarlarda ilbiz dolu; Odanın tavanındaki ilbizleri temizle :** *Köy «İçel»; Sarıyahşi «Koçhisar - Isparta»; Üçem «Bâlâ - Ankara»; Atlandı «Kadınhanı - Konya»)* — **6.** Kurnaz, fırsat bekliyen *(Ortahisar «Ürgüp - Kayseri»)*

İlbiz toprak [*İs.*], Mahsulü kemale gelmeden kurutan, yetiştirmiyen kumsal toprak *(Oymaklı «Adana»)*

İlbüz [*İs.*], **1.** Dağ başında görülen ateş, ışık *(Çerkeş «Çankırı»; Ayancık «Sinop»)* — **2.** Cin *(Ayancık «Sinop»)*

İldirmek [*F.*], **1.** Değdirmek, dokundurmak **(Çocuk elini ateşe ildirdi:** *Nuh «Afyon»; Çanakkale* [*Muh.*]; *Konya; Sinop)*

İledanaz [*İs.*], Göknar ağacı *(Devrekâni «Kastamonu»)*

İlegat [*İs.*], Hallaç tokmağı *(Ilgın «Konya»)*

İlek [*S.*], Zayıf *(Ünye «Ordu»; Muğla)* **[Bak: İğlek]**

İlek incir [*İs.*], Erkek incir, baba incir *(Aydın; Eğe mıntakası* [*?*]*)*

İlekleme [*İs.*], İçinde ilek sineği olan erkek incir dizisini aşılama için dişi incir dalına asma *(Eğe mıntakası* [*?*]*)*

İlemek [*F.*], Yatak yapmak, yatak sermek: **Yatağı iledin mi ?** *(Konya)*

İlemelik [*İs.*], Yaban çitlenbiği *(Zincidere «Kayseri»)*

İlemete [*İs.*], Sazdan veya kamıştan örülmüş hasır seccade, namazlık, yaygı *(Y. Bademi köyü* [*?*]*)*

İlemlik [*İs.*], Pişmanlık *(Konya ve çevresi)*

İlende [*İs.*], Karpuz, kavun ve ham incir kurutularak pekmezle kaynatmak suretiyle yapılan bir katık *(Maraş)*

İlerkaç [*İs.*], *(Tuzaklı «Gölpazarı - Bilecik»)* **[Bak: Aşıra]**

İlersik ve **İlersük** [*İs.*], Uçkur bağı, don uçkuru*(Lohan «Gaziantep»; Malatya)*

İleşmek [*F.*], Ulaşmak, yetişmek : **Çocuk öyle koştu ki az daha otomobile ileşiyordu** *(Bor «Niğde»)*

İletir [*İs.*], Sahlep otu *(Sarıidris, Akçaşar «Eğridir - Isparta»; Boğaz köyü «Ereğli - Konya»)*

İleze [*S.*], Veremli *(Bolu)* **[Bak: İneze]**

İlezik [*İs.*], Üzerlik otu *(Kurthasanlı «Kadınhanı - Konya»)*

İlfar [*İs.*], **1.** Menekşe *(Tokuşlar «Afyon»)* — **2.** Zambak *(Emircik «Çivril - Denizli»)*

İlfit [*S.*], Açıkgöz, zeki *(Kayseri)*

İlgeç [*İs.*], **1.** Kalem raptiyesi *(Narlıdere «Boldan - Denizli»)* **[Bak: Toka]** — **2.** Elbise düğmesi *(Duacılı, Sarayköy «Denizli»)* — **3.** Çengelli iğne; küçük çengel : **Pencerenin ilgeçini geçir; Göğsün açılıyor, ilgeç ile iğneliyiver** *(Tire «İzmir»)* **[Bak: İlgi]**

İlgi [*İs.*], **1.** Düğme *(Gelenbe «Kırkağaç - Manisa»)* — **2.** Çengelli iğne, küçük çengel *(Tire «İzmir»)* **[Bak: İlgeç, 3]** — **3.** Merak *(Sökmen «Atabey - Isparta»)* — **4.** Paçaya dikilen bağ *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **5.** İlişik *(Çanakkale)* — **6.** Kaba dikiş *(Konya)* **[Bak: Oyulgama]** — **7.** Tuzakla tutulacak kuşların tutulması muhtemel olan yer *(Pirinççeşme «Malkara - Tekirdağ»)*

İlgilemek [*F.*], İki parçayı birbirine iğreti olarak dikmek, iliştirmek *(Balıkesir ve çevresi; Tire «İzmir»; Bolu)*

İlgilenmek [*F.*], Sertleşmek, katılaşmak: **Bizim tarlanın toprağı ilgilenir** *(Ezine «Çanakkale»)*

İlgimek [*F.*], Birikmek: **Ahmet, yağı getirmedin ? — ilgimedi, yarın getireyim** *(Kaş «Antalya»)*

İlgüdür [*İs.*], Sezgi, anlayış *(Ildızım «Çankırı»)*

İliç [*İs.*], **1.** Başları koparılan çam ağacı sürgünlerinden akan su, nusg *(Niksar «Tokat»; Arpaalan «Mesudiye - Giresun»; Zara «Sivas»; Ünye «Ordu»)* — **2.** Çam ağaçlarının dış kabuğu altındaki tabakai kitabiyeyi soyarak ve sütle karıştırarak yapılan çoban tatlısı *(Zara «Sivas»)* **[Bak: Soymuk, sıyırmuk]**

İlificce [*İs.*], Yabani afyon, deli afyon, it afyonu *(Hadım «Konya»)*

İlikce ve **İlikçe** [*İs.*], Aşılama için dişi incir ağacına asılan erkek incir *(Alanya «Antalya»)*

İlik çeken [*İs.*], Deve hamudundaki ağaçların tarağı birbirine bağlıyan ipleri *(Eskioba «Tire - İzmir»)*

İlikge [*İs.*], Ham incir *(Akseki «Antalya»)*

İlikme [*İs.*], İçinde süt biriktirilen büyük kazan veya teneke *(Bürhaniye «Nazilli - Aydın»)*

İlikmeç [*İs.*], Kement *(Ereğli «Konya»)*

İlikmek [*İs.*], **1.** Kolay çözülen düğüm *(Niğde)* — **2.** Parmak mafsalı: **Parmaklarımın ilikmekleri çok sızlıyor** *(Niğde)*

İlikmen [*İs.*], **1.** İdare kandili *(Uşak, Gediz «Kütahya»; Sarıidris, Yalvaç «Isparta»; Hisarlıkaya, Ayaş, Ankara; Denizli [aşiret]; Balçova, Kemalpaşa, Menemen«İzmir»; Giresun; Boyabat «Sinop»; Gölmarmara «Akhisar - Manisa»; Korkuteli «Antalya»; Yerköy «Yozgat»; Çakırlar, Pirlerkondu «Konya»; Çakaldere «Ceyhan-Seyhan»; Paşaköy «Balıkesir»)* — **2.** İğ arşağı *(Satılmış «Eskişehir»)*

İlikmet [*İs.*], İdare kandili, el kandili *(Bulamasa, Konya)*

İlim [*İs.*], Erik ve kayısı ağaçlarının çıkardığı zamk *(Korucu «Balıkesir»)* **[Bak: Pisik, püs, küse, kedi balı]**

İlima [*İs.*], Kullanılmış sabun *(Tirebolu «Giresun»)*

İlimaç [*İs.*], Sarılarak tevekleri kurutan bir çeşit ot *(Balkanda «Beyşehir-Konya»)* **[Bak: Minigöz]**

İlimar [*İs.*], **1.** Kamış veya ağaçtan yapılan masura *(Kasımlar «Eğridir - Isparta»)* **[Bak: İlipin]** — **2.** Sebze evleklerini sulamak için açılan küçük ark *(Akviran köyü [?])*

İlime [*İs.*], Çalılar arasından giden dar yol, keçi yolu *(Yenidamlar «Alanya - Antalya»; Ugurlu «Ermenak», Aşağıhadım «Konya»)*

İlimek [*F.*], **1.** Yaramak, fayda vermek, içine sinmek **(Senin atın yediği arpa boşa gitmedi, hayvana i-**

lidi; **Sensiz yediğim içime ilimedi:** *Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Niğde)* — **2.** İlmek yapmak *(Tepelice «Bozkır - Konya»)*

İlimete [*İs.*], Küçük hasır *(Yeğren köyü «Beyşehir - Konya»)*

İlincak [*İs.*], Çocuk salıncağı *(Ankara; Gündoğdu «Rize»; Ulubey «Ordu»; Elâzığ ve çevresi)*

İlinç [*İs.*], Beddua *(Niksar «Tokat»; Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

İlingir [*İs.*], **1.** Üzümün çiğnenilerek süzülmek için torbaya konmuş suyu *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)* — **2.** Pekmez çamurundan yapılmış üzüm sirkesi: **İlingire tuz katılırsa şarap olur** *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

İlingür [*İs.*], İyi sirke *(Feruz «Ankara»)*

İlinmek [*F.*], Dokunmak, temas etmek *(Niksar «Tokat»)*

İlinti [*İs.*], **1.** Sızıntı, az su, az akan su *(Fariske «Ermenak - Konya»)* — **2.** Teyel *(Erzurum; Gebeme «Mesudiye - Giresun»)* — **3.** İç sıkıntısı (**İçimde bir ilinti var:** *Karaman «Konya»; Tire «İzmir»; Alayunt«Kütahya»)* — **4.** Zayıf arıların balmı yemek için hücum eden yabancı arı: **Kovana ilinti düştü** *(Mut «İçel»)* — **5.** Gelip geçici arzu *(Civanyaylağı «Mersin-İçel»)* — **6.** Vesvese, şüphe: **Senin sözün bana ilinti verdi** *(Seyitgazi «Eskişehir»)* — **7.** Merak, yeis, merhamet (**İlinti insanı çökeltir; Ak, sakal ilintiden ağırır; Param yok elimde, ilintim var göğnümde:** *Nuh «Afyon»; Honaz «Denizli»; Balıkesir ve çevresi)* — **8.** [*S.*] Başkasının sırtından geçinen, tufeylî *(Belenkeşli «Mersin - İçel»)* — **9.** Aşk, muhabbet, sevda *(Konya)* — **10.** Rüşvet *(Bozkır köyleri «Konya»)*

İlintilemek [*F.*], Oyulgamak, kalınca dikmek *(Sivas)*

İlintilenmek [*F.*], Meraklanmak, kederlenmek *(Nuh «Afyon»)*

İlipin [*İs.*], Tarlaları sulamak için açılan küçük ark *(Umranıhamidî «Konya»)* **[Bak: İlimar, 2]**

İlirsik [*İs.*], Uçkur *(Malatya)*

İlistir [*İs.*], **1.** Kevgir *(Isparta; Ilgaz «Çankırı»; Keskin, Ağaeli «Kalecik», Ankara; Antalya; Merzifon «Amasya»; Başağrı «Mesudiye - Giresun»; Sivas; Kars; Ünye «Ordu»; Tokat; Denizli; Bolu; Emet, Kütahya; Konya; Trabzon; Gelenbe «Kırkağaç-Manisa»; Harput «Elâzığ»; Hacılar, Malatya; Çorum; Afyon; Niğde; Bornova «İzmir»; İnönü, Söğüt «Bilecik»; Şebinkarahisar «Giresun»; Gerze «Sinop»; Balaç «Samsun»)* **[Bak: Kemis]** — **2.** El liğeni *(Deretürbeli «Alanya - Antalya»)*

İlişe [*İs.*], Sebze fidanı *(Çukurbağ, Mut, Anamur «İçel»; Halıköy «İzmir»; Gaziantep; Çayhan «Ereğli - Konya»)*

İlişelik [*İs.*], Fidelik *(Anamur, Mut «İçel»)*

İlişgi [*İs.*], Baharlı et sucuğu *(Çankırı)* **[Bak: İrişki, irişğit, irişkik, ilişgik, ilişgin, ilisgir]**

İlişgik [*İs.*], *(Kayseri)* **[Bak: İlişgi]**

İlişgin [*İs.*], *(Adana)* **[Bak: İlişgik]**

İlişgir [*İs.*], *(Konya; Çorum)* **[Bak: İlişgin]**

İlişil [*İs.*], Evvelki sene *(Şavşat «Artvin»)* **[Bak: İlişir]**

İlişir [*İs.*], *(Vize «Kırklareli»; Ahlat «Bitlis»; Sasun, Diyarbakır; Urfa)* **[Bak: İlişil]**

İlişken [*İs.*], Batmış mavuna enkazı:

İlişkenlerin içi yosun bağlamış *(Galata «İst.»)*

İlişki [*İs.*], Et sucuğu *(Çankırı; Demirtaş «Ankara»)* **[Bak: İlişgi]**

İlişkin [*İs.*], *(Adana)* **[Bak: İlişgi]**

İlişkir [*İs.*], *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Çorum)* **[Bak: İlişki]**

İlişmek [*F.*], **1.** Takılmak, lâtife etmek, şaka etmek *(Söğüt «Bilecik»; Bornova «İzmir»)* **[Bak: Elleşmek, erişmek]** — **2.** Irza geçmek **(Alinin karısına Veli ilişmiş:** *Mut «İçel»; Çavuşçu «Ilgın - Konya»)*

İliştir [*İs.*], *(Erzurum; Söğüt «Bilecik»; Bandula, Gümüşane; Çardı«Orhaneli - Bursa»; Burdur; İzmir ve çevresi; Çiçekdağı«Kırşehir»)* **[Bak: İlistir]**

İlit [*İs.*], Ormandan açılan tarla *(Hacıkadın, Kaboğlu, Kaleoluk, Devrek, Ulus, Kilimli, Himmetoğlu, Safranbolu «Zonguldak»; Niksar «Tokat»; Kastamonu)* **[Bak: Açma, hopur]**

İlit açmak [*F.*], Ormandan tarla açmak *(Zonguldak ili)*

İlitiri]*İs.*], Bir çeşit sulu ve mayhoş erik *(Niğde)*

İlitme [*İs.*], Yağda pişirilmiş yumurta *(Van)*

İli toprak [*İs.*], Sellerin getirdiği milli toprak *(Aşağıdinek «Şarkîkaraağaç - Isparta»)*

İli yertemi [*İs.*], Sinir hastalığına uğrama, çarpılma *(Karaman «Konya»)*

İliz [*S.*], **1.** Yavaş *(Konya)* — **2.** Eskimiş kumaş *(Durlaz «Ereğli - Konya»)*

İliziliz [*Zf.*], Yırtık pırtık: **Elbisesi iliziliz olmuş** *(Sazlıca «Niğde»)*

İlk güzlük [*İs.*], Kasıma kırk gün kala yapılan ekim *(Iğdır «Kars»; Araç, Kastamonu)*

İlki [*İs.*], **1.** Ufak çalılık, yeni süren çalı ve ağaç filizleri *(Şebinkarahisar «Giresun»; Hadım, Bozkır «Konya»; Eskişehir; Ağrakos «Suşehri - Sivas»)* — **2.** Ufak ormanlık *(Bozkır «Konya»)* — **3.** Sakız ağacı *(Çeşme köyü «Dadya - Muğla»)* — **4.** Arabalarda her iki dingili ortadan birbirine bağlıyan özek *(Aydın; İzmir hapishanesi)*

İlkidin [*İs.*], İlk doğan çocuk *(Güvere «Silifke - İçel»; Ayaş «Ankara»)* **[Bak: Tonguç]**

İlkilik [*İs.*], Çalılık: **İlkiliği geç te yola çık** *(Sinop)* **[Bak: İlki]**

İlkimek [*F.*], Birikmek, toplanmak: **Su çukura biraz ilkisin de oradan başka yere akıtalım** *(Tire «İzmir»)* **[Bak: İlkilmek, irkilmek]**

İlkindi [*İs.*], İkindi, günün batıya döndüğü zaman *(Ankara)*

İlkinme [*İs.*], Atılma *(Kelkit «Gümüşane»)*

İlkinmek [*F.*], Atılmak, birdenbire sıçramak : **Birdenbire durup arkama ilkinme** *(Gümüşane)*

İlkip [*İs.*], Dikicilerin iğnelerinin başında bulunan ve mumlu ipliğe iliştirilen büküntü ip *(Beypazarı «Ankara» [dikiciler])*

İlkiplemek [*F.*], İki ipi birbirine geçirmek, düğümsüz ilmeklemek *(Akseki «Antalya»)* **[Bak: İlkip]**

İlkit [*S.*], Dili tutuk : **İlkit oldum** *(Ermenak «Konya»)*

İlkmen [*İs.*], Tenekeden yapılan kandil, ufak çıra *(Gördes «Manisa»; İlegöp «Uluborlu - Isparta»; Kastamonu; Karahöyük «Konya»; Lâpseki «Çanakkale»)* **[Bak: İlikmen]**

İlksıdır [*İs.*], Doğumdan bir saat önce gelen kanlı su *(Ilgaz «Kurşunlu - Çankırı»)*

İlküdün [*İs.*], İlk çocuk: **İlküdünüm = ilk ocuğum** *(Mut «İçel»)*

İllemlik [*İs.*], *Pişmanlık (Sinop)*

İllengeç [*İs.*], **1.** Yengeç *(Kilis «Gaziantep»; Maraş)* — **2.** Değirmen taşının göbeğine konulan demir parçası *(Denizli)*

İllik [*S.*], **1.** Sefil, derbeder *(Hayrabolu, Kaşıkçı «Tekirdağ»)* — **2.** Halk, cemaat *(Korkuteli «Antalya»)* — **3.** Çocukların saklambaç oyununda güdeği, yani ebeyi tayin için çektikleri kur'a: **İllik çekelim, güdeyi ayıralım** *(Tire «İzmir»)*

İllim [*S.*], Pejmürde *(Kaşıkçı «Tekirdağ»)*

İllis [*İs.*], Saklambaç oyunu *(Kıranbergaz köyü «Bandırma - Balıkesir»)*

İlman [*S.*], Cilâlı; uygun *(Van)*

İlme [*İs.*], **1.** Halının üzerindeki renkli iplerin bir hizası, bir tek düğümlenen halı ipi: **Bugün kaç ilme ildin** *(Kırşehir)* — **2.** Tarla sürülürken sabana takılan taş, kaya, kök *(Önsenköyü «Maraş»; Karahoca «Haymana», Kıbrıs «Ankara»; Düzağaç «Malatya»; Sücüllü köyü «Yalvaç - Isparta»; Alibey «Seyitgazi - Eskişehir»; Derinkuyu «Nevşehir - Niğde»; Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»; Sivas; Malatya)* — **3.** Buz haline geçmiş su *(Küçükkabaca «Uluborlu - Isparta»)* — **4.** Diken; zerdali, erik dikeni *(İlâma köyü «Eğridir - Isparta»)*

İlmece [*İs.*], Kızamık hastalığı *(Burdur)*

İlmeç [*İs.*], Düğüm: **Şu ipliği bir ilmeç yap** *(Narlıdere «Boldan - Denizli»)*

İlmeçer [*İs.*], **1.** Boyunduruğun ucundaki kayışın ucuna takılan iğri demir *(Yaylak «Pınarbaşı - Kayseri»)* — **2.** [*S.*] Çapraz *(Keskin «Ankara»)*

İlmek [*F.*], **1.** Çiviye bir şey asmak *(Ilgın «Konya»)* — **2.** [*İs.*] İnsanı bağlıyacak iş: **Bana bir ilmek bulunuz** *(Deliktaş «Kangal - Sivas»)* — **3.** Göze takılmak *(Kırşehir; Çıkrıkçı «Akdağmadeni - Yozgat»)* — **4.** Dokunmak, temas etmek *(Sinop ili)*

İlmen [*İs.*], **1.** Bağ ve tarlalardaki çalı ve böğürtliyen: **Bizim bağı ilmen kaplamış** *(Isparta)* — **2.** [*S.*] Cam gibi dümdüz satıhlı, mücellâ *(Bitlis)*

İlmer [*İs.*], *(Urfa)* **[*Bak:* İlmen, 2]**

İlmeşik [*S.*], Dolaşık, karışık *(Balıkesir)*

İlmik [*İs.*], **1.** Henüz topraktan yükselmiş olan arpa, yulaf gibi hububat filizleri *(Misis, Adana «Seyhan»; Yalak «Pınarbaşı - Kayseri»)* — **2.** Ebegümeci *(Ahı köyü «Muğla»)*

İlte [*İs.*], Sebep, vesiyle *(Köşker «Kırşehir»)*

İlter ve **Elter** [*İs.*], Vatan hâmisi *(Ünye «Ordu»)*

İm [*İs.*], **1.** İşaret, gözle kaşla elle yapılan işaret (**İm ettim görmedi :** *Karakuzu «Manisa»; Kesme «Eğridir-Isparta»; Diphacıköyü «Merzifon-Amasya»; Adana)* **[*Bak:* İşmer]** — **2.** Fesatta ittifak: **İmi bir ettiler** *(Daday «Kastamonu»)*

İma [*İs.*], **1.** Ovalarda yaşıyan iri ve yüksek bir geyik *(Akseki «Antalya»; Kilis «Gaziantep»; Maraş)* — **2.** Büyük ve çatallı geyik boynuzu *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

İma durmak [*F.*], Tepesi yerde ayakları havada durmak, diba durmak *(Ermenak «Konya»)*

İman [*İs.*], Patates ekilen çukur *(Çardak köyü «Dinar - Afyon»)* **[*Bak:* Emen]**

İmbal [*İs.*], **1.** Övendire ucuna çakılan küçük çivi (**Övendireye imbal**

yapacağım : *Emirler, Sirkeli, Sorhun, Etimesut «Çubuk», Bâlâ «Ankara»; Güllühüyük «Çiçekdağı - Kırşehir»; Kürt köy «Altıntaş - Kütahya»; Çankırı; Yozgat)* ***[Bak: Meşes, embel, imdal]*** — **2.** Eşekleri yürütmek için kullanılan ucu çivili veya sivriltilmiş küçük değnek *(Hortu köyü «Ereğli - Konya»; Güdül, Kızılcahamam, Hasandede, Büyükafşar «Ankara»; Afyon; Eskişehir)* — **3.** Uzunluğu altmış, eni on adım olan bağ bölümleri **(Benim onbeş imbal bağım var:** *Sungurlu «Çorum»; Babayağmur «Boğazlıyan - Yozgat»)* ***[Bak: Ombul, andal]***

İmbez [*İs.*], Nodul *(Afgan «Karaman-Konya»)*

İmbil [*İs.*], *(Hotamış «Karapınar - Konya»)* ***[Bak: İmbal, 2]***

İmbir [*İs.*], Nodul *(Konya)* ***[Bak : İmbal, 1]***

İmbiz [*İs.*], Övendire ucuna takılan sivri demir çivi *(Konya)*

İmbizlemek [*F.*], Dürtmek *(Konya)*

İmcik [*Zf.*], Şimdi *(Ereğli «Zonguldak»)*

İmçer [*İs.*], Küçük hızar, bıçkı *(Eskipazar «Çerkeş - Çankırı»)*

İmçi [*İs.*], Öküz ve mandaların derileri altında yaşıyan bir böcek *(Marınca «Merzifon - Amasya»)* ***[Bak: Okra, hokra 1]***

İmdal [*İs.*], *(Arapköy «Keskin - Ankara»)* ***[Bak: İmbal, 1]***

İme [*İs.*], **1.** Fidan dikmek için açılan çukur: **Bağdaki imelere fidan dikeceğim** *(Boldan «Denizli»)* — **2.** Karınca yavrusu *(Korucu «Mihaliççik - Eskişehir»)* — **3.** Boynuzları düz, dik ve müvazi olan davar ve geyik *(Bozüyük «Göksün - Maraş»; Kadirli «Adana - Seyhan»)*

İmece [*İs.*], Umumun yardımı ve el birliği ile yapılan iş *(Akçakent «Nizip - Gaziantep»; İrgili «Çivril - Denizli»; Sungurlu «Çorum»; Bolu)* ***[Bak: Emeç, habetmek]***

İmeci [*İs.*], *(Taşköprü, Kastamonu; İçel; Karahisar, Develi «Kayseri»; Genezin «Avanos», Köşker «Kırşehir»; Sinop; Navdalı «Mut - İçel»; Türkşerefli «Haymana - Ankara»; Gemen «Yalvaç - Isparta»; Gerdan, Kocaveliler «Karaisalı», Seyhan; Antalya; Şiran «Gümüşane»; Trabzon; Antalya)* ***[Bak: İmece]***

İmenmek [*F.*], Çekinmek, saygı korkusu göstermek : **Olur olmaz söz söylemeğe imenirim** *(Edirne)* ***[Bak: İğmenmek]***

İmelik [*İs.*], **1.** İki kat iplik *(Köy «İçel»)* — **2.** Çıkrıkta eğrilen yün ve ip sömeği *(Masara «Mut - İçel»)*

İmer [*S.*], Zenginler zengini *(Balıkesir; İzmir ve çevresi köyleri)*

İmete ve **İmeti** [*İs.*], Emzikli küçük su testisi *(Seydişehir, Argıthanı «Konya»)*

İmetmek [*F.*], İşaret etmek *(Çukurbağ «Mut - İçel»; Adana)*

İmez [*S.*], Mızmız *(Isparta)*

İmezik [*İs.*], Toprak veya taşla karışmış çamsakızı *(Navdalı «Mut - İçel»)*

İmez imez [*Zf.*], Az az, yavaş yavaş: **Yağmur imez imez yağıyor** *(Taşucu «Silifke - İçel»)*

İmi bir olmak [*F.*], Hemfikir olmak *(Adana «Seyhan»)*

İmlik [*İs.*], Piliç [horoz] *(Konya)*

İmlitmek [*F.*], Yavaşlatmak; durdurmak, alıkoymak :**Bu işi yapacağım diye beni imlittin** *(Deste «Çumra - Konya»)*

İmmana [*Zf.*], Pek çok: **Çarşıdan**

immana davar aldık *(Beypazarı «Ankara»)*

İmrek [*S.*], İmrenen, seven kimse *(Köşker «Kırşehir»)*

İn [*İs.*], Davarların kulaklarına yapılan işaret *(Ambar köyü «Ereğli», Kadınhanı «Konya»; Nevşehir «Niğde»)*

İnam [*İs.*], İtimat, inanma: **Üfürükcü hocaların sözüne inam etme, doktora göster** *(Konya)*

İnanca [*İs.*], Mutemet; sözüne itimat edilir adam *(Kayseri)*

İnance [*S.*], Doğru *(Kayseri)*

İnanç [*İs.*], **1.** Kanaat, düşünce, fikir: **Kimse kimsenin inancına karışamaz** *(Urfa)* — **2.** İman *(Manisa)*

İnbal [*İs.*], Nodul *(Çerkeş «Çankırı»; Niğde ve çevresi)* **[Bak: İmbal]**

İnbiz [*İs.*], Nodul *(Konya)* **[Bak: İmbiz]**

İncana [*İs.*], Toprak mangal *(Diyarbakır)*

İncaz [*İs.*], **1.** Kabuğu soyulmuş erik kurusu *(Çankırı; Malatya)* — **2.** Türbe eriği *(Diyarbakır; Elâzığ; İzmir)*

İncedalan [*S.*], İnce ve uzun boylu [adam] *(Kozan «Seyhan»; Kayı «Tosya - Kastamonu»; İçel; Tire «İzmir»)*

İnce kuşluk [*İs.*], Sabahla kuşluk arası *(Zıgam «Pazar - Çoruh»)*

İncelemek [*F.*], Tetkik etmek *(Ankara)*

İncibar [*İs.*], Deri üzerinde veya büyük çıban çevresinde çıkan parlak şekilli, tepeleri ak çıbancıklar *(Kayseri)*

İncicik [*İs.*], Kırk günlük çocukların vücudunda görülen sivilceler *(Diyarbakır)*

İncik [*İs.*], **1.** Sızı, ağrı, ıztırap *(Van)* — **2.** [*Zf.*] Şimdi **(İncik gitti:** *Tirilye «Mudanya - Bursa»; Kavaktepe «Niğde»)*

İncimek [*F.*], Kol ve bacak sinirleri gerilmek *(Kars)*

İncirbiş [*İs.*], İncir mevsiminde çıkan ve öten bir nevi böcek *(Halfeti «Urfa»)*

İncir kuşu [*İs.*], Sarıasma da denilen kuş *(Umurlu «Aydın»)*

İncirop [*İs.*], İlkbaharda yetişen fındık büyüklüğünde, kökü yenir bir ot *(Kitre köyü «Bayburt - Gümüşane»)* **[Bak: Kıvrımca]**

İnçer [*İs.*], Bıçkı *(Eskipazar «Çerkeş-Çankırı»)*

İndal [*İs.*], **1.** Hayal *(Senir «Isparta»)* — **2.** [*S.*] Hastalıktan yeni kurtulan kimse, keyifsiz *(Bahaddin «Sorgun - Yozgat [Aşiret]»)*

İndekçi [*İs.*], Düğün davetçisi, okuyucu *(Urfa)*

İndeme [*S.*], Gayet az şey *(Camiyanı «Tirebolu - Giresun»)*

İndigün [*İs.*], Ertesi gün *(Çatkise «Kastamonu»)*

İndik [*İs.*], Kuş gagası *(Kızılcasöğüt «Çivril - Denizli»)*

İndir etmek [*F.*], Tenezzül etmek, alçak gönüllülük etmek: **O, herkesle konuşmağa indir etmez** *(İlyaslar köyü «Kırkağaç - Manisa»)*

İndirik [*İs.*], **1.** Koltuk altında çıkan çıban *(Konya)* **[Bak: Köpek memesi, kuş kuyruğu]** — **2.** Hayvanların ayaklarında, ağır yük çekmekten gelen şişler *(Sivas; Malatya)* — **3.** Hayvan ve insanlardaki boğaz şişliği *(Sivas; Malatya)*

İndirme [*İs.*], Gelin, güveği evine geldiği vakit attan inerken güveğin akrabaları tarafından geline verilen hediye *(Kınık «Kaş - Antalya»)*

İne [*İs.*], **1.** Buzağı *(Kastamonu)* —

2. [*Ed.*] A! gibi şaşma bildirir. (**İne şunun yaptığı işe bak!:** *Çal köyleri «Denizli»; Gaziantep)*

İnecik [*İs.*], **1.** Balık yavrusu *(Göksu «Şile - İst.»)* — **2.** Portatif merdiven *(Sivas ve kazaları)*

İnek [*İs.*], Zıpzıp taşı, bilye *(Samsun)* [*Bak:* **Enek**]

İneltmek [*F.*], Erkek hayvanı burmak *(Gaziantep)*

İneme [*S.*], **1.** Hayaları çıkarılmış (koyun ve keçi) : **İneme koyun yağlı olur** *(Eskişehir)* — **2.** Burulmuş teke *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* — **3.** [*İs*] Tuğla *(Altınoluk «Edremit - Balıkesir»)*

İnemek [*F.*], **1.** Burmak, hayvanların husyelerini çıkarmak *(Lâpseki «Çanakkale»; Hisarlıkaya «Polatlı - Ankara»; Sırçalı «Safranbolu - Zonguldak»)* — **2.** Tohum için seçilen mahsul *(Balıkesir köyleri; Reşadiye «Bergama - İzmir»)*

İnemelik [*İs.*], Tohumu alınmak üzere ekilen soğan *(Manyan «Karaman-Konya»)*

İnenik [*İs.*], Burulmuş davar *(Zincidere «Kayseri»)*

İnez [*S.*], **1.** Hastalıktan yeni kurtulmuş ve kendini toplıyamamış kimse *(Yeşilova, Hasbek «Yozgat»; Isparta; Yürükler «Konya»; Yazı köyü «Burdur»; Kurt köyü «Kastamonu»; Merzifon «Amasya»; Karaman «Konya»; Ürgüp «Kayseri»)* [*Bak:* **Enez, iğez, aydaş, aydeş**] — **2.** Hafif: **Ateş inez yanıyor** *(Karaman «Konya»)*

İneze [*S.*], **1.** Cılız, zayıf, hastalıklı kimse *(Çardak «Lâpseki - Çanakkale»; Kastamonu)* — **2.** Cansız yanan ateş *(Ilgın, Karaman «Konya»)* [*Bak:* **İnez, 2**] — **3.** Lâfı uzatan adam: **Amma ineze adam** *(Yoğunpelit «Beypazarı - Ankara»)* — **4.** Nakahat halinde bulunan hasta *(Malatya)* — **5.** Lâftan anlamıyan, ağır hareket eden kimse *(Çanıllı «Kayaş - Ankara»)*

İnezelemek [*F.*], Oyalamak, işten alıkoymak: **Ahmet beni inezeledi** *(Çivril «Denizli»)*

İnezim [*Zf.*], Zannıma göre: **İnezim Ahmet bugün gelecek** *(Nuribey «Afyon»)*

İnez inez [*Zf.*], İnliye inliye, halsiz, mecalsiz *(Gaziantep)*

İngaba [*Zf.*], Aşağı doğru, iniş aşağı *(Kilis «Gaziantep»; Maraş; Belendi «Ereğli - Konya»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* [*Bak:* **Engebe, 1**]

İnge [*İs.*], Yenge *(İst. [Muh.]; Edirne [Muh.])*

İngeme [*İs.*], **1.** Su menbaı, kaynak *(Karahüyük «Akşehir - Konya»)* — **2.** [*Zf.*] İniş aşağı *(Sarılar «Nallıhan - Ankara»)*

İngezlemek [*F.*], Hastalıkla sağlık arasında kalıp inlemek: **Ne öldü, ne dirildi, zavallı ingezledi durdu** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

İngi [*İs.*], Nezle *(Ereğli, Konya; Bor «Niğde»; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Kırşehir; Karahisar «İncesu - Kayseri»)*

İngil [*İs.*], **1.** Dana, buzağı, kuzu gibi küçük hayvanların boğazlarına takılan halkanın ucundaki bağ *(Çökek «Ürgüp - Kayseri»; Zivarık, Hortu «Ereğli - Konya»; Atlıhisar «Şuhut - Afyon»; Uluağaç «Niğde»; Sarıidris «Isparta»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* [*Bak:* **Hıltar, yıltar**] — **2.** Dudak üzerinde kalan sümük *(Kırşehir)* — **3.** [*S.*] Çok zayıf hayvan

veya insan *(Nevşehir «Niğde»)* — **4.** Çocuk takkesinin veya asker başlığının çene altından geçirilen bağı *(Ereğli «Konya»)*

İngileşik [*S.*], Hastalıktan yeni kalkmış: **İngileşik adam** *(Ordu)*

İngili [*İs.*], Dağtepesi; ağaç doruğu: **Şu ağacın ingilinde kuş var** *(Sivrikese «Havza - Samsun»)*

İngilli [*S.*], Kadın ağızlı, kılıbık *(Yendiğin «Ilgın - Konya»)*

İngin [*İs.*], **1.** Nezle *(Aydın)* — **2.** İnme *(İskilip «Çorum»)* [***Bak:* Çalkun**]

İni [*İs.*], **1.** Kayın birader, karının kardeşi *(Ereğli, Ermenak, Konya; Antalya; Samsun; Muğla; Arslanpaşa «Kozan - Seyhan»; Kuşadası «İzmir»; Muğla)* — **2.** Erkek kardeş *(Konya)* — **3.** Küçük hemşire *(Ankara)* — **4.** Kocanın küçük kız kardeşi, görümce *(Cebel «Isparta»)* — **5.** [*N.*] Heyecan ve şaşma bildirir (**İni ini, çocuk düşüyor:** *Burdur; Antalya)*

İniç [*İs.*], Zayıf sığır hayvanlarının sırtında peyda olan fındık kadar şiş *(Kalay köyü «Bafra - Samsun»)* [***Bak:* Zona**]

İnik [*İs.*], **1.** Dimağ *(Örencik «Samsun»)* — **2.** Burulmuş hayvan *(Kilis «Gaziantep»; Maraş)*

İnirik [*İs.*], Sahur *(Ortaköy «Çal - Denizli»)*

İnize [*S.*], Hastalıklı *(Denizli)* [***Bak:* Eneze, inez 1**]

İnkaya [*İs.*], Mağara, dağ oyuğu *(Kayı köyü «Tosya - Kastamonu»)*

İnli [*S.*], Hasta: **Zavallı kadın pek inli imiş** *(Turgutlu «Manisa»)* [***Bak:* İğli, ineze, eneze**]

İnlik [*İs.*], **1.** Karların toplandığı kuytu ve çukur yerler *(Misis «Seyhan»)* — **2.** İn, cin bulunmıyan, ıssız yer *(Civanyaylağı «Mersin-İçel»)* [***Bak:* Çınlık**]

İnmek [*F.*], Ham derileri harca sokmak *(Bursa [Tabaklarca])*

İnnak [*S.*], **1.** Sözüne inanılır kimse, mutemet *(Kayseri)* — **2.** [*Zf.*] Pekaz, daha az *(Eldirek «Fethiye - Muğla»)*

İnnas [*İs.*], İçinde üzüm çiğnenilen tekne *(Karaağaçlı «Manisa»)*

İnneme [*İs.*], *(Cumayanı «Zonguldak»)* [***Bak:* İnemek**]

İnniz [*S.*], Cılız, sıska: **İnniz çocuk** *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)* [***Bak:* İneze, 1**]

İno [*Ed.*], Şaşma bildirir *(Cingife «Gaziantep»)*

İnsalkı [*İs.*], Meyilli arazi, iniş yer *(Köşker «Kırşehir»)*

İn vurmak [*F.*], Hayvanlara işaret yapmak *(Konya)* [***Bak:* İmlemek**]

İnzirlemek [*F.*], Şiddetini kaybetmek: **Yağmur biraz inzirledi**

İpar [*İs.*], **1.** Misk, anber *(Urfa)* — **2.** Dikenli bir otun sarımtırak bir çiçeğidir ki dağların kar düşmiyen yerlerinde yetişir ve kuruduğu zaman uzun müddet kokusunu kaybetmez *(Alanya «Antalya»)*

İpçik [*İs.*], Boynun arkasındaki çukur: **İpçiğine bindirdi** *(Lohan köyü «Gaziantep»)*

İpelek [*İs.*], Kelebek *(Argıthan «Ilgın - Konya»)*

İpezen [*İs.*], Kıldan yapılan ip, urgan *(Alanya «Antalya»)* [***Bak:* İpirden**]

İpil [*S.*], **1.** Parlak *(Ankara; Kızıllar «Karaman - Konya»)* [***Bak:* Ipıl**] — **2.** Az, fakat devamlı yanan [ateş] *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)*

İpilemek [*F.*], Az ışıkla yanmak :

Lâmba ipiliyor *(Adana «Seyhan»)*

İpil ipil [*Zf.*], Parça parça: **Üstü başı ipil ipil** *(Bayadı «Ordu»)*

İpirden [*İs.*], Keçi kılından yapılmış ip *(Sandıraz «Tavas - Denizli»)* **[Bak: İpezen, kazıl]**

İplicek [*İs.*], Tenye, şerit hastalığı *(İst. [Muh.])*

İpsile [*İs.*], Çizmenin bilekten aşağı olan alt kısmı *(Zile «Tokat»)*

İptin [*İs.*], Alışkınlık, itiyat, bir işde devam ve ısrar *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

İramas [*İs.*], **1.** Kağnı oku *(Aviran, Çumra, Bise «Akşehir - Konya»)* — **2.** Harman yerindeki sap yığını *(Seyitgazi «Eskişehir»)*

İrdelemek [*F.*], **1.** İncelemek, araştırmak *(Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»; Sinop)* — **2.** Bir şeyin üstüne düşmek, tâmik etmek **(Çocuklar anlamadıkları şeyi irdelerler:** *Trabzon; Pasinler «Hasankale-Erzurum»)* — **3.** Hırpalamak: **Beni çok irdeledin** *(Boyabat «Sinop»)* — **4.** Ayıklamak, ayırt etmek, seçmek *(Giresun)* — **5.** Çekememek **(Sen beni irdeliyorsun:** *Deliktaş «Kangal-Sivas»; Gümüşane)* — **6.** Mânalı tarzda istemek *(Beyçayır «Çanakkale»)* **[Bak: Oksundurmak]** — **7.** Hakaret etmek *(Ulubey «Ordu»)*

İrdemek [*F.*], **1.** Aramak, araştırmak: **İrdenen iş daima sağlam olur; Her sözü irdemeyiniz** *(Çandır «Giresun»)* — **2.** Nefret etmek, beğenmemek *(Kars;* **Niçin irdeyorsunuz!:** Şebinkarahisar *«Giresun»; Suşehri, Sivas)* **[Bak: Sohranmak]** — **3.** Azarlamak *(Ordu)* — **4.** Çok görmek, kıskanmak: **Bu mendili irdedinse senin olsun** *(Samsun; Erzurum)*

İrek [*İs.*], **1.** Sürülerin kırda gece veya öğle vakti barındırıldığı kurak yer *(Kızılcaören «Kütahya»; Antalya; Çakıllı köyü «Kırklareli [Muh.]»; Çorlu «Tekirdağ»; Gölcük «İzmit [Muh.]»; Edirne)* **[Bak : Eğrek, eyrek]** — **2.** Sirke mayası *(İslâm köyü «Isparta»)* — **3.** Duvarda taş ve kerpiçler arasına konulan çamur veya harç *(Gaziantep)* **[Bak: Helik]** — **4.** Hiyle *(İçel)* — **5.** Fenalık, kötülük: **Filanın oğlu, filân kadına irek etmiş** *(Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»)*

İreket [*İs.*], Şüphe *(Ermenak «Konya»)*

İrek etmek [*F.*], Kötülük etmek, tecavüz etmek: **Filânın oğlu filâna irek etmiş** *(Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»)*

İreklemek [*F.*], Tahkim etmek, sağlamlaştırmak *(Burgaz «İst. [?]»)*

İrekmek [*F.*], Birdenbire büyümek **(Bir kaç sene içinde şu çocuk irekti:** *İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)* **[Bak: İrelmek]**

İrelmek [*F.*], **1.** Büyümek, gelişmek *(Denizli; Misis «Seyhan»)* **[Bak: İrekmek]** — **2.** Şişmanlamak: **Hasan epice irelmiş** *(Denizli)*

İremçik [*İs.*], Peynir *(Balkusan «Ermenak - Konya»)* **[Bak: Bışlak]**

İreme [*İs.*], Dar sokak *(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

İremeki [*İs.*], Çekirdekten yetişen kiraz ağacı: **Bu zene iremekilerin dalları kuruyor** *(İskilip «Çorum»)*

İreng [*İs.*], **1.** Eziyet, işgence *(Aliköy «Muğla»; Isparta)* **[Bak : İrenk]** — **2.** Hiyle, hud'a *(Konya)*

İreng etmek [*F.*], Eziyet, işgence etmek **(Zavallı kıza çok ireng et-**

mişler: *Aliköy «Muğla»; Isparta)* ***[Bak: İrenk]***

İrenk [*İs.*], İşkence, fenalık, eziyet *(Seydişehir «Konya»; Burdur; Güney «Eşme», Demirci «Manisa»; Isparta; Tire «İzmir»)* ***[Bak: İreng, 1]***

İrenk etmek [*F.*], Telmih etmek : **Kinayeli kinayeli lâflarla bana irenk ediyor** *(Denizli)*

İreşme [*İs.*], Yular sapı *(Kadirli «Seyhan»)*

İrgelmek [*F.*], Cem etmek, yekûn etmek *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* ***[Bak: İrkitmek, iriktirmek]***

İrgin [*S.*], **1.** Zayıf [çocuk] *(Cebelibereket «Seyhan»)* — **2.** [*İs.*] Delikanlı, genç *(Misis «Seyhan»)*

İrginmek [*F.*], Müteessir olmak: **Çocuğum irgindi** *(Trabzon)*

İri gölük [*İs.*], At, katır gibi yük hayvanları *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

İrik [*S.*], **1.** Zayıf, nahif; yetim, öksüz [çocuk] *(Argıthanı «Konya»)* — **2.** İğri *(Acıdere «Çal - Denizli»)*

İrikmek [*F.*], Toplanmak, cem olmak, birikmek **(Çocuklar mektebe irikmişler:** *Zivarık «Konya»; Çankırı)*

İrikmen [*İs.*], İdare lâmbası, kandil *(Balya «Balıkesir»)* ***[Bak: İlikmen]***

İriktirmek [*F.*], Biriktirmek, toplamak *(Ankara; Çankırı)*

İrileme [*İs.*], *(Simas «Kütahya»)* ***[Bak: Erileme]***

İrilemek [*F.*], **1.** Hayvanlar saman yerken irisini ayırıp bırakmak *(Kastamonu)* — **2.** Kavun, karpuz alırken veya tarladan toplarken irisini seçmek *(Uşak, Kütahya)*

İrilmek [*F.*], Deri, kulak, dudak gibi şeyler yırtılmak *(Birecik «Balıkesir»)* ***[Bak: Yirilmek, yırılmak]***

İrim [*İs.*], **1.** Çıkmaz sokak **(İrime saptı yolu şaşırdı:** *Denizli; Malatya; Menemen «İzmir»; Germencik «Aydın»; Seydişehir köyleri «Konya»; Balıkesir; Samsun)* — **2.** Dar sokak *(Balıkesir; Ödemiş, İzmir; Üsküdar «İst.* [*?*]*»; Yerkesik, Muğla; Akçalar «Seydişehir - Konya»)* — **3.** Sokak *(Tire ve dolayı «İzmir»; Bozcaada «Çanakkale»; Yeşilyuva «Acıpayam - Denizli»; Bursa köyleri)* — **4.** Köşebaşı *(Ödemiş «İzmir»; Taşköprü «Kastamonu»)* — **5.** Dar yol *(Eber «Dinar - Afyon»; İleydağı «Uluborlu», Keçiborlu «Isparta»; Bucak «Burdur»; Karpuzlu «Çine - Aydın»; Yerkesik, Milâs, Muğla; Antalya; Bornova, İzmir; Balıkesir; Kasaba «Turgutlu - Manisa»; Serik «Antalya»)* ***[Bak: Cılga]*** — **6.** Üç yol ağzı *(Taşköprü «Kastamonu»)* — **7.** Yalçın kayalı yerler: **Filan irimdeki geyikler çok büyük** *(Elmalı «Antalya»)*

İrimik [*İs.*], İri olan şey, iri savrulan saman *(Bakırdağ «Kayseri»)*

İrin [*İs.*], Köşebaşı *(Trabzon; Aydın; Çarşamba «Samsun»)* ***[Bak : İrim, 4]***

İrinlik [*S.*], İçinden su çıkan ve nebatı çürüten [tarla] *(Kıravkaz «Burdur»)*

İrinti [*İs.*], Kalbur ve elek üzerinde kalan maddelerin irileri, kalbur üstü *(Malatya)*

İriskin [*S.*], İğrenç, miskin *(Bayburt «Gümüşane»)*

İrişgil [*İs.*], *(Konya)* ***[Bak: İrişgin]***

İrişgin [*İs.*], Et sucuğu *(Yanpar köyü, Tarsus «İçel»)*

İrişgir [*İs.*], *(Kayseri)* ***[Bak: İrişgin]***

İrişik [*İs.*], *(Sivas)* ***[Bak: İrişgir]***

İrişki [*İs.*], *(Karaman, Konya; Sorgun, Yozgat; Süksün «İncesu - Kayseri»)* ***[Bak: İrişik]***

İrişkik [*İs.*], *(Kayseri; Sirkeli «Çubuk - Ankara»)* ***[Bak: İrişgil]***

İrişkin [*İs.*], *(Adana; Sinop)* ***[Bak: İrişkik]***

İrişkir [*İs.*], *(Ayaş «Ankara»)* ***[Bak: İrişki]***

İrişkirlik [*İs.*], *(Kayseri)* ***[Bak: İrişki]***

İrişkit [*İs.*], *(Salihli «Manisa»)* ***[Bak: İrişkir]***

İrişlik [*İs.*], *(Ayaş «Ankara»)* ***[Bak: İrişkit]***

İrit [*İs.*], Çul tezgâhlarındaki alt ve üst direkler *(Isparta)*

İrk [*İs.*], Enenmiş koyun *(Çilehane «Tokat [Muh.]»)*

İrka [*İs.*], Huni *(Ankara [Muh.])*

İrkillemek [*F.*], Bir şeyin artıklarını toplamak: **Kuyunun suyu kalmadı, irkilledim de geldim** *(Paşalı «Feke - Seyhan»)*

İrkilti [*İs.*], Toplantı *(Balıkesir)*

İrkim [*İs.*], Hazine, define *(Gümele «Söğüt - Bilecik»)* ***[Bak: İrkin]***

İrkin [*S.*], **1.** Durgun, yavaş: **İrkin hayvan** *(Eskişehir)* — **2.** [*İs.*] Define, hazine *(Aşağılıca «Eskişehir»)* ***[Bak: İrkim]***

İrkinti [*İs.*], Miyde bozukluğundan geyirdikçe boğaza gelen acı su : **Bu yağ bende irkinti yaptı** *(Barla «Eğridir - Isparta»)*

İrkip [*İs.*], Meşin ve sahtiyan dikilen ip *(Lâpseki «Çanakkale»)* ***[Bak: İlkip]***

İrkitmek [*F.*], Biriktirmek, toplamak *(Alacalı «Şile - İst.»)*

İrkme [*İs.*], Tarhana yapmak için biriktirilmiş yoğurt *(Kadirli «Seyhan»)*

İrkmek [*F.*], Dikmek: **Bu iliği irkiver** *(Lâpseki «Çanakkale»)*

İrkörmek ve **İrgörmek** [*F.*], Erdirmek, nail etmek, mazhar eylemek *(Amasya)*

İrlik [*İs.*], Sahur yemeği *(İncesu «Kayseri»)* ***[Bak: Erlik]***

İrme [*İs.*], Dikenlerin, otların uzun kökü *(Isparta)*

İrpeden [*İs.*], Tezgâhtaki halı telleri: **Şimdi lâf sırası değil, irpedenim kırıldı onu ulayorum** *(Gördes «Manisa»)*

İrpilmek [*F.*], Biraz eskimek, yıpranmak *(Kırşehir)* ***[Bak: Ebrimek]***

İrsiz [*S.*], Titiz *(Kütahya)*

İrşat [*S.*], Çirkin *(İçeriçumra «Konya»)*

İrşin [*İs.*], Tütün külü: **İrşinini ver de enfiye yapayım** *(Adana)*

İrtek [*İs.*], Masal, efsane *(Trabzon)*

İrteklemek [*F.*], Takibetmek, bir işin peşine düşmek: **Bu adam benim işimi irtekliyor** *(Amasya köyleri)*

İrteşmek [*F.*], Kavga etmek, itişip kakışmak *(Ulubey «Ordu»)*

İrte yıldızı [*İs.*], Tan yıldızı, sabah yıldızı, kıran, sarı yıldızı, zühre *(Gaziantep ve çevresi)*

İrtişmek [*F.*], Sızlamak *(Sivas)*

İrtmek [*İs.*], Marul, soğan gibi bitgilerin ortalarından çıkan ve yükselen kökü veya tohum yapacak filizi *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)*

İsa isa [*Zf.*], Benek benek *(Trabzon)*

İsdar [*İs.*], Halı, kilim tezgâhı *(Niğde)*

İsembik [*İs.*], Evlerin yanındaki sebze bahçesi *(Ünye «Ordu»)*

İseri [*İs.*], İri demir çivi *(Demirtaş «Kayaş - Ankara»)* ***[Bak: Eğseri]***

İseyağ [*İs.*], Tereyağ *(Ergine «Bakacak - Balıkesir»)*

İsgelen [*İs.*], Küçük soğan: **Alinin sattığı isgelenler daha iyi** *(Eskipazar «Çerkeş - Çankırı»)* ***[Bak: Isga]***

İsgelt [*İs.*], Küçük kazma (*Ermenak «Konya»*)

İsger [*İs.*], Demirci yapması iri çivi (*Çandırlar «Seyhan»*)

İsik [*İs.*], Sıcağın tesiriyle sararmış buğday (*Ayaslar «Ilgın - Konya»*)

İsim isim [*Zf.*], Yavaş yavaş (*Eskiçine «Aydın»*)

İsiot [*İs.*], Yeşil biberin acısı: **Bağrım isiot yemiş gibi yanıyor** (*Harput «Elâzığ»*)

İsiran [*İs.*], Teknedeki hamuru kazımağa yarar bir aygıt (*Isparta; Ankara*)

İsirinlik [*İs.*], Dağlarda domuzların yattığı yer (*Yozgat*)

İsirit [*İs.*], Kayın ağacı (*Sivas*)

İskatorun [*İs.*], Av kuşu (*Kastamonu*)

İskeç [*İs.*], Bir ucu yanmış odun (*Misis «Adana - Seyhan»*) **[bak: Eğsi]**

İskefe [*İs.*], Sahtiyanı mermer üzerinde açmak için kullanılan aygıt (*Ezine, Çanakkale; Bursa*)

İskel [*İs.*], Balta, çift demiri gibi şeyleri çelikleme (*Elâzığ; Urfa*)

İskelen [*İs.*], Tohumdan çıkmış küçük soğan, arpacık soğanı (*Sandıklı «Afyon»; Isparta ve dolayı; Bolu; Ayaş «Ankara»; Nevşehir «Niğde»*)

İskelep [*İs.*], Ufak kazma (*Ilgın «Konya»*)

İskelet [*İs.*], Filleyi ve urganı tutturmak için arka semer ağacına çakılan yarım halka şeklindeki yassıca bir demir (*Tire «İzmir»*)

İskeliç [*İs.*], Küçük çapa (*Çömlek köyü, Eskiyörüklü, Mut «İçel»*)

İskelit [*İs.*], Küçük çapa (*Ermenak, Konya; Güzelsu «Akseki - Antalya»; Niğde ve çevresi*) **[bak: İskeliç]**

İskelt [*İs.*], Ufak kazma (*Ermenak, Konya*)

İskence [*İs.*], İki tahtayı sıkıştırmak için kullanılan bir aygıt (*Tokat*)

İskenet [*İs.*], Ağaç ve direklerden yapılan üzüm çardağı (*Alanya «Antalya»*)

İskenti çivisi [*İs.*], Başı yassı, yerli yapısı büyük çivi (*Adana*)

İsketi [*İs.*], Dövme çivi (*Mersin köyleri «İçel»*)

İsketin [*İs.*], En büyük demir çivi (*Dereköy «Kayseri»; Gildere «Niğde»*)

İskıran [*İs.*], Teknelerdeki hamuru kazımıya yarıyan bir aygıt, eyseren (*Burdur; Boyacık «Demirci - Manisa»*)

İskilen [*İs.*], **1.** Soğan tohumunun iricesi (*B. Findos «Isparta»; Salihli «Manisa»; Kızıllar «Konya»*) — **2.** Tohumluk küçük soğan (*Burdur; Isparta; Kızıllar «Konya»*) **[bak: Göver, ısga, tıska]**

İskirmek [*F.*], Kışkırtmak, köpeği ısırsın diye tahrik etmek (**Ahmet köpeği Mehmede iskirdi:** *Mustafakemalpaşa «Bursa [Muh.]»; Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»; İst. [Muh.]*) **[bak: Kıskırmak]**

İskit [*İs.*], Koşuda dördüncü gelen at: **Ahmet ağanın atı iskit geldi** (*Afgan «Karaman», Konya*)

İskitergiç [*İs.*], Hârika (*Saray «Tekirdağ»*) **[bak: Şaşak]**

İskiv [*İs.*], Dikiş yüksüğü (*Kemaliye «Malatya»*)

İskiyet [*İs.*], **1.** İnce duvar (*Isparta; Burdur*) — **2.** Bağdadi (*Isparta*) — **3.** Çatmalı oda (*Murtuna «Antalya»*)

İslanga [*İs.*], Tekne (*Safranbolu «Zonguldak»*)

İsliboz [*İs.*], Donu bozla kahverengi

arasındaki eşek *(Isparta [eşekçiler])*

İsli doru [*S.*], Koyu doru, kestane rengi [at] *(Isparta; Antalya)*

İslikır [*S.*], Demiri kırdan biraz daha koyu renk *(Zellice «Sarıkamış-Kars»)*

İsme [*İs.*], Mayasız ekmek *(Mardar «Bafra - Samsun»)*

İsot [*İs.*], **1.** Ufak, kırmızı, yuvarlak acı biber *(Ankara)* — **2.** Yeşil biber *(Çorum; Elâzığ; Malatya; İzmir; Diyarbakır; Urfa)* — **3.** Biber *(Keskin «Ankara»; Kemaliye «Malatya»; Erzurum; Tokat; Harput, Elâzığ; Bayramiç «Çanakkale»; Söğüt «Bilecik»; Adana; Siverek «Urfa»)* — **4.** Yeşil dolmalık biber*(Behisni «Malatya»)* — **5.** Büyük kırmızı biber *(Suşehri «Sivas»; Erbaa - Tokat»; Urfa)* — **6.** Havuç *(İnönü «Söğüt - Bilecik»)*

İspatan [*İs.*], Yaban hardalı *(Sarayköy «Denizli»)* ***[Bak: Istapan]***

İspir [*İs.*], **1.** Bir çeşit av avlatılan çaylak, doğan *(Belveren «Behisni - Malatya»)* — **2.** Seyis *(Trabzon [aşiret])*

İspire [*İs.*], **1.** Derilerdeki küçük bıçak beresi *(Burdur)* — **2.** Et üzerindeki dilgi, şerha: **İspire eti daha gösterişlidir** *(Burdur)*

İspiri [*S.*], İyi, âlâ: **Sen filan işi yapabilir misin, ispirisini yaparım** *(Karakoca «Biga - Çanakkale»)*

İspirik otu [*İs.*], Süpürge otu *(Çakırköyü, Şebinkarahisar «Giresun»)*

İspirlemek [*F.*], Gece yanığına benzer çıban çıkarmak *(Yerebakan «Feke - Seyhan»)*

İspit [*İs.*], **1.** Araba tekerleğinin parmakları *(Çatalca «İst.»; Konya; Çorum; Gündüzbey «Malatya»)* ***[Bak: Absut]*** — **2.** Yemeği yapılan hodan tu *(Konya dolayı; İnebolu «Kastamonu»; Adana; Yalova «İst.»)* — **3.** Tekerlek tabanının her bir parçası *(Görece «İzmir»)*

İssi [*İs.*], **1.** Hamam *(İst. [Muh.]; Malatya; Erzurum)* ***[Bak: Isı, ıssıdam]*** — **2.** Hararet, fazla sıcak: **Bugün öğleyin ne kadar issi vardı** *(Üçem köyü «Bâlâ - Ankara»; Erzurum; Çal «Denizli»; Bilecik; Aşağıdinek «Şarkîkaraağaç», Gönen «Isparta»; Ermenak «Konya»; Tefenni «Burdur»)* — **3.** Sıcak su, ılıca suyu; ılıca *(Ağrı [Muh.])* — **4.** [*S.*] Sert bakışlı, ekşi yüzlü huysuz insan veya hayvan **(İssi adam:** *Duralı «Biga», Kumarlar, Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»)* — **5.** Fikir, düşünce, zihin: **Şu adam issi sahibi** *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* ***[Bak: Us]***

İssilemek [*F.*], Çok sıcak yüzünden vücutta sivilce çıkmak: **Çocuk doğalı üç gün olmadan yüzü issiledi, etleneceğine alâmet***(Divriği «Sivas»)*

İssilik [*İs.*], Fazla hararetten bedende çıkan kırmızı sivilceler*(Yazıköy «Tefenni - Burdur»; İst.)*

İst [*İs.*], Sahip, malik **(İt istini tanir :***Endel «Osmaniye», Seyhan; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Develi «Kayseri»; Maraş)*

İstar [*İs.*], Halı tezgâhı*(Kırşehir; Karamürsel, Geyve «Kocaeli»; Konya)* ***[Bak: Istar]***

İsteken [*İs.*], Çay bardağı *(Denizli)*

İstenci [*İs.*], Dilenci, toplayıcı *(Kışla «Ereğli», Zonguldak)* ***[Bak: İsteyci]***

İstengi [*İs.*], Sadaka: **Zavallı kötürüm istengi ile karnını doyurmağa çalışıyor** *(Denizli)*

İstenmek [*F.*], Dilenmek: **Çalışmıyor da isteniyor** *(Denizli)*

İstet [*İs.*], Bazlama ekmeği *(Hümer «Ayancık - Sinop»)*

İsteyci [*İs.*], Dilenci *(Denizli)* ***[Bak: İstenci]***

İsti [*S.*], Kaynar, sıcak **(Yemek isti olmuş:** *Karsavuran «Saimbeyli-Seyhan»; Aroz «Vakfıkebir - Trabzon»; Ankara)*

İstidam [*İs.*], Hamam, ıssıdam *(Kayseri)*

İstigel [*İs.*], Tabaklıkta deri buruşukluklarını düzeltmek için kullanılan bir aygıt *(Mustafakemalpaşa «Bursa»)* ***[Bak: İstikel]***

İstigel taşı [*İs.*], Tabaklıkta derinin kirini almıya yarıyan aygıt *(Mustafakemalpaşa «Bursa»)*

İstikel [*İs.*], *(Bursa)* ***[Bak: İstigel]***

İstip [*İs.*], **(Tekerleklere istip geçirttim:** *Amasya; Muğla)* ***[Bak: İspit]***

İstira [*İs.*], Gön tıraşında kullanılan bir aygıt [tabaklarca] *(Trabzon)*

İstiran [*İs.*], Dayangı duvarı, payanda : **Mehmedin evi, bizim hanın istiranıdır** *(Konya)*

İşçimen [*S.*], Hamarat, işseven, iş gören, iş bilir **(Eve işçimen bir adam lâzım:** *Kürkçüler «Seyhan»; Küçükyozgat, Hasandede, Ayaş «Ankara»)* ***[Bak: İşerek]***

İşdek [*İs.*], Koca mirasından kadının hissesi *(Niğde)*

İşek [*İs.*], **1.** Bir yıllık kuzu *(Karahisar «Develi - Kayseri»)* ***[Bak: Toklu, şişek]*** — **2.** Çiş *(Harput «Elâzığ»)* — **3.** Yeni kuzulıyacak koyun: **İşekleri çobana kattım** *(Karahisar «İncesu - Kayseri»)*

İşelek [*İs.*], **1.** Elma, armut gibi meyvaların yenildikten sonra kalan çekirdek kısmı *(Giresun)* ***[Bak: Eşelek]*** — **2.** Kavun, karpuz dilimi *(Karaman «Konya»)*

İşerek [*S.*], İyi iş gören, hamarat, çalışkan *(Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: İşçimen]***

İşeret [*S.*], *(Alucra«Giresun»)* ***[Bak: İşçimen, işerek]***

İşgefe [*İs.*], Açılmış yufka *(Alucra «Giresun»)*

İşgeve [*İs.*], *(Muncusun «Kayseri»)* ***[Bak: İşgefe]***

İşgil [*İs.*], **1.** Bir şeyle daima uğraşma *(Alucra «Şebinkarahisar - Giresun»)* — **2.** Hatırlama *(Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]»)* — **3.** İptilâ *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **4.** Niyet tutma : **İşgilim oldu** *(Aşagılıca «Eskişehir»)* — **5.** Filika, yelkenli gemilere bağlı ufak sandal *(Tirebolu «Giresun»)*

İşgilik ve **İşkilik** [*İs.*], *(Niğde)* ***[Bak: İlişgi]***

İşimik [*İs.*], Yağsız ayranın kaynatılmasiyle meydana gelen lor *(Manyas «Balıkesir»)* ***[Bak: Çökelek]***

İşingir [*S.*], Becerikli *(Konya)* ***[Bak: İşçimen, işelet]***

İşirgenmek [*F.*], Ünsiyet peyda etmek [hayvan veya insan] *(Aşağılıca «Eskişehir»)* ***[Bak: Öğür olmak]***

İşk [*İs.*], Keçi *(Kadıköy «Eskişehir»)*

İşkene [*İs.*], Etsuyu, tirit **(Ucuz etin işkeneti yenmez :** *Diyarbakır; Elâzığ)*

İşkeneli (yemek) [*İs.*], Sulu [yemek] : **Bu yemek işkeneli olmuş** *(Harput «Elâzığ»)*

İşkep [*İs.*], Kirişler üzerine köşeden köşeye çapraz atılan direkler *(Edirne)*

İşkil ve **İşgil** [*İs.*], **1.** Şüphe, zan, bityeniği *(İst.; Tekirdağ; Edirne;* **Bo-**

şuna işkil ediyorsun, benim o işten haberim yok: *İnegöl «Bursa»; Balıkesir ve dolayı; Tavas «Denizli»;* **İşgilli kimse tingilder:** *Bürhaniye «Nazilli - Aydın»; Bergama, Urla, İzmir; Tavşanlı «Kütahya»; Küçükyozgat «Ankara»; Boğazlıyan, Yozgat; Hafik «Sivas»; Amasya; Sinop; Samsun; Mes'udiye «Giresun»; Kastamonu; Malatya ve köyleri; Erzurum; Zeytinli «Seyhan»; Akçakent «Nizip - Gaziantep»)* — **2.** Bir şeyin bağı: **Perdenin işgili** *(Diyarbakır)* — **3.** Boyunduruğun demir kısmını bağlıyan kayış *(Erzurum)* — **4.** *(Tirebolu «Giresun»)* **[Bak: Işgil, 5]**

İşkilek [*İs.*], Hayvan semerlerinin arka ağacına çakılan uçları iğri demir *(Muğla)* **[Bak: Göcek, 5]**

İşkillemek ve **İşgillemek** [*F.*], İçerlemek, için için müteessir olmak *(Alaşehir «Manisa»)*

İşkillenmek [*F.*], **1.** Alınmak, içerlemek *(Afyon)* — **2.** Şüphelenmek, kuşkulanmak *(Hamurcu «İncesu-Kayseri»; Geyve «Kocaeli»)*

İşkilli [*S.*], **1.** Her şeyi arzu eden, herşeye heveslenen *(Konya)* — **2.** [*İs.*] Bağlanacak bağı olan şey: **Paçası işkillidir** *(Diyarbakır)* — **3.** [*İs.*] Muhtemel, varid: **Bu yıl yağmurların bolluğundan hasılatın iyi olacağı işkillidir** *(Sökmen «Atabey - Isparta»)* — **4.** Vesveseli: **İşkilli yürek taşıyan onmaz** *(Gediz «Kütahya»)*

İşkirtmek [*F.*], Avı ıslık çalarak yatağından kaldırmak: **Bir avi işkirtmeyince vurmak zordur** *(Çorlu «Tekirdağ»)*

İşlek [*İs.*], İmâlâthane, fabrika *(Sivas; Kayseri; Malatya; Erzurum; Bartın «Zonguldak»)*

İşlenk [*İs.*], **1.** Nakış *(Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Fabrika, imâlâthane *(Torbalı «İzmir»)*

İşlepe [*İs.*], Fötr şapka *(Osmaniye «Seyhan»; Küçükçaylı «Dörtyol - Hatay [Muh.]»)*

İşlik [*İs.*], Atölye, işyeri, çalışılacak yer *(Akşehir «Konya [Muh.]»; Kayseri; Yenikışla «Boğazlıyan», Akdağmadeni «Yozgat»; İsmetpaşa «Eskişehir»; Taşköprü «Kastamonu»; Hamzabey «Simav - Kütahya»; Karantı köyü [?])* — **2.** Koyun ve keçilerin zil ve çanlarının içindeki sallanan kısmı *(Derince «İzmit - Kocaeli»)*

İşmak [*S.*], Yumuşak, mülâyim: **Ahmedin huyu işmaktır** *(Bismil «Diyarbakır»)*

İşmik [*İs.*], Lor peyniri, kesik *(Kocabergos «Erdek - Balıkesir [Muh.]»; Çömlekpınar «Edirne»)* **[Bak: Çökelek, ekşimik]**

İşok [*İs.*], Umutsuz hasta *(Kırkağaç «Manisa»; İzmir [Muh.]; Maydos «Çanakkale»)*

İştalak [*İs.*], Pekmez için hazırlanmış şırayı süzen torba *(Konya)*

İştiban [*İs.*], Topaç *(Edirne)*

İştiplemek [*F.*], Çimdiklemek *(Paşayiğit «Keşan - Edirne [Muh.]»)*

İştir [*İs.*], Sirken denilen ot *(Antalya; İst.)*

İtâ [*İs.*], Üzerinde un elenen beyaz bez *(Izgın «Elbistan - Maraş»; Kırşehir; Adana, Toprakkale «Osmaniye-Seyhan»)* **[Bak: Kendürük]**

İtağı [*İs.*], Üzerinde un elenen, kaba pamuk ipliğinden dokunmuş dört köşe, büyük kilim *(Adana)* **[Bak: İtâ]**

İtavun [*İs.*], Keklik *(Sulutaş «Sille - Konya»)*

İt ayağı [*İs.*], Suyun akışını değiştir-

mek için yapılan set *(Kelkit «Gümüşane»)*

İt bıcığı [*İs.*], Koltuk altında çıkan çıban *(Buluklu «Mersin - İçel»)* **[*Bak:* Köpek memesi, kedi taşağı, kuş kuyruğu]**

İte [*İs.*], **1.** Battaniye *(Niğde)* — **2.** Sofra bezi *(Antalya)* — **3.** Üzerinde un elenen bez yaygı *(Bodrum «Muğla»; Çamaltı, Menemen «İzmir»; Ayaş «Ankara»; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)*

İtege [*İs.*], *(Ayaş «Ankara»)* **[*Bak:* Kendürük]**

İteği [*İs.*], **1.** Buğday ve saire kurutmak için yünden yapılmış tüysüz battaniye *(Malatya; Eskişehir; Gümele «Söğüt-Bilecik»; Mecitözü «Çorum»; Kırşehir; Karahisar; Dereköy, Kayseri; Cebelibereket, Adana «Seyhan»; Nevşehir «Niğde»; Sivas; Maraş; Gaziantep; Civanyaylağı, Tarsus «Mersin»; Ağaeli, Balâ «Ankara»; Senir, Eğridir «Isparta»; Erzin «Dörtyol - Hatay»; Tire «İzmir»; Akseki «Antalya»; Afyon)* — **2.** Pamuktan dokunan ve üzerine yufka serilen ekmek bezleri *((Uşak «Kütahya»)* — **3.** Sini altına serilen sofra bezi *(Uşak «Kütahya»)*

İtek [*İs.*], Tarla tarağı, tırmık *(Maraş)*

İteklemek [*F.*], İtmek, kakmak **(Yar başında iteklemek erlik değildir; Arabayı itekliyerek çamurdan çıkardık:** *Konya; Adana)*

İtelemek [*F.*], Yerinden oynatmak : **Beni bu çocuk iteliyor** *(Konya)*

İteleşmek [*F.*], İtişmek, kakışmak *(Çivril «Denizli»)*

İtelli [*S.*], Topuk çalan, tökeziyen ve ayak uçları dışarıya bakan [at, eşek, katır gibi hayvanlar] *(Ildızım «Çankırı»; Bursa; Afgan«Karaman», Konya; Edirne; Adana)* **[*Bak:* Eşlak]**

İterce [*İs.*], Kuvvet, takat, enerji : **Şehre gittim geldim amma, itercem kesildi** *(Sorkun «Beypazarı - Ankara»)*

İtevi [*İs.*], *(Başköy«Ankara»)* **[*Bak:* İtege, itegi, kendürük]**

İtey [*İs.*], Üzerinde un elenen bez yaygı *(Demirci, Akhisar «Manisa»; Güllü «Boldan-Denizli»; Dinar «Afyon»; Yerkesik «Muğla»)*

İteyi [*İs.*], **1.** *(İğdecik«Isparta»; İçel)* **[*Bak:* İtey]** — **2.** *(Seydiömer «Kütahya»; Burdur; Isparta; Turgutlu, Manisa; Gaziantep; Elmalı «Kızılcahamam - Ankara»)* **[*Bak:* İti 1, kendürük]**

İti [*İs.*], **1.** Sofra bezi *(Akşehir «Konya»)* — **2.** [*S.*] Çok tuzlu *(Avreteli «Çankırı»)* — **3.** [*S.*] Çok zeki [adam] *(Malatya)* — **4.** [*S.*] Fena, tatsız: **Yağsız yemek iti oluyor** *(Hamitli, Edirne [Muh.])* — **5.** [*S.*] İğrenç *(Balli «Malkara — Tekirdağ»; Edirne)*

İtik [*S.*], Kayıp, zayi *(Urfa; Harput «Elâzığ»; Ahlat, Bitlis; Erzurum)* **[*Bak:* Yitik]**

İtilemek [*F.*], Azarlamak *(Kastamonu)*

İtimek [*F.*], Yağ acımak *(Ahlat «Bitlis»)*

İtirmek [*F.*], Kursağı almamak, iğrendirmek : **Baklavaya şeker çok konmuş beni itirdi** *(Gelenbe «Kırkağaç - Manisa»)*

İtiş [*İs.*], Rekabet, inat *(K. Ahmet «Afyon»)*

İtişik [*İs.*], Münakaşa *(Halitli, Keskin «Ankara»)*

İtişken [*İs.*], **1.** Kağnı oku *(Bolu; Ankara)* — **2.** Kavgacı, geçimsiz *(U-*

şak «Kütahya») — **3.** İki ok arasına kavuşmamak için geçirilen ağaç *(Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»; Çankırı)*

İtitmek [*F.*], Keskinletmek, bilemek : **Bıçağı güzelce itittim** *(Ahlat «Bitlis»)*

İtiz [*S.*], Haşarı: **Bu çocuk çok itiz** *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

İtizlemek [*F.*], **1.** Ağız gürültüsü yapmak *(Ilıcak «Domaniç - Kütahya»)* — **2.** Hareket etmek: **Ne hakla itizliyorsun** *(Hisarlı «Bayındır - İzmir»)*

İtüzümü [*İs.*], Böğürtlen *(Niksar«Tokat»; Gümüşane; Samsun)*

İv [*İs.*], Yiv, taşlardaki yarıklar *(İslâhiye, Rize, Gümüşane; Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

İvava [*İs.*], Kırlarda kocabaş dikenlerinin içinde bulunan ve enginara benziyen nefti renkli bir haşere *(Mudanya «Bursa»)*

İvdiklemek [*F.*], İnceden inceye soruşturmak : **Her şey ivdikliye ivdikliye öğrenilir** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

İvdilemek [*F.*], Bir şeyi en ince noktasına kadar araştırmak *(Ayaş «Ankara»)*

İvidinmek [*F.*], **1.** Bazı hastalıklarda, hasta çarpınarak yorganını, yastığını parçalamak *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)* — **2.** Acele ile çok iş görmek *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)*

İvedi [*İs.*], Acele *(Geçit «Ilgın», Konya; Bartın «Zonguldak»; Karahisar «İncesu - Kayseri»; Lice «Diyarbakır»; Malatya; Haymana «Ankara»;* **İvedin ne?** : *Isparta; Aksaray «Niğde»)* **[Bak: Evedi]**

İvek [*İs.*], Sırt, yamaç, yön, yan, sathımail : **Zeytin ağacı ivekte iyi olur** *(Lohan «Gaziantep»)*

İveklemek [*F.*], Acele etmek *(Adana)*

İvenmek [*F.*], Özenmek, arzulanmak *(Ankara)*

İvermek [*F.*], Telâşla aramak, arayıp taramak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

İvet [*İs.*], Acele *(Dimorta «Tokat»)*

İveti [*İs.*], Acele *(Bayburt «Gümüşane»; Kavaklıtepe «Niğde»; Erzurum)* **[Bak: İvedi]**

İvetlemek [*F.*], Acele etmek *(Bayburt «Gümüşane»)*

İvetmek [*F.*], Acele etmek *(Çanakkale)*

İvez [*İs.*], **1.** Sivrisinek *(Emirler «Balâ - Ankara»; Niğde; Adana)* — **2.** [*S.*] İnce sesli [kadın veya erkek] *(Oymaklı «Adana - Seyhan»)*

İveze [*İs.*], Kapı mandalı *(Hayran «Beyşehir - Konya»)*

İvil ivil [*Zf.*], Yavaş yavaş, sessiz sessiz (**İvil ivil yürü:** *Ezine «Çanakkale»; Kırşehir; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Ankara; Akşehir «Konya»)*

İvil kurt [*İs.*], Mikrop *(Ankara köyleri)*

İvimek ve **İvişmek** [*F.*], Acele etmek *(Ula «Muğla»)*

İvindi [*S.*], Bir yere davetsiz giden kimse *(Lâpseki «Çanakkale»)*

İvirt ivirt etmek [*F.*], İnceden inceye araştırmak *(Adana)*

İvirtleme [*İs.*], İyisini seçip, fenasını bırakma *(Sadaköyü «Orhaneli - Bursa»)*

İvitlemek [*F.*], Ayırmak, inceden inceye aramak *(Akdoğan «Kızılcahamam», Ayaş, Ankara; Çalağıl «Yozgat»; Kırşehir; Kayseri; Balıkesir)*

İviz [*İs.*], Eşek arısı *(Burdur)*

İy [*İs.*], **1.** Maraz, hastalık, sayrı *(Amasya)* — **2.** Kağnı arabalarının

tekerleklerini birbirlerine bağlamak için kullanılan düzgün ağaç, mazı *(Çarşamba «Samsun»)* — **3.** Dingil *(Lâpseki «Çanakkale»)*

İyaşmak [*F.*], İnad etmek, birbirini çekememek: **İki kardeş iyaştılar da davarlarına ahır yapmadılar** *(Osmaniye «Seyhan»)*

İye [*İs.*], **1.** Sahip *(Van; Kadıçiftliği «Yalova-İst.»; Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Yün eğirmeğe yarar tahta aygıt *(Kastamonu)* — **3.** [*S.*] Hiylekâr, iğri [adam] *(Manisa [Muh.])* — **4.** Ev sahibi *(Ahırlı «Ankara»)*

İyecen [*İs.*], Hayvanları rahatsız eden bir çeşit sinek *(Adana)*

İyef [*İs.*], Saban okuna geçirilen ağaç halka *(Edirne)* ***[Bak: Eyef]***

İyeh ve **iyah** [*Ed.*], Şaşma bildirir: **Bu iş nasıl oluyor da böyle oluyor be, iyeh?.** *(Ararim «Beyşehir - Konya»)*

İyek [*İs.*], Çene kemiğinin dişlere mesnet olan kısmı *(İst. [Muh.])*

İyen [*İs.*], Arkadaş *(İzmir)*

İyenk [*İs.*], Saban tutağı *(Küçükçaylı «Dörtyol - Hatay»)* ***[Bak: Eğek]***

İyeşikçi [*S.*], İşi başkasının üzerine atarak sürüncemede bırakan [adam] *(Kadirli «Seyhan»)*

İyeşmek [*F.*], Rekabet etmek, geçimsizlik yapmak, iddialaşmak *(Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»; Karsavuran, Kadirli «Seyhan»; Marmaris «Muğla»; Sinop)* ***[Bak: İyaşmak]***

İyice [*İs.*], Büyük anne *(Ereğli [?])* ***[Bak: Ece, eğe, eze]***

İyilcik [*S.*], İçli kimse, hassas: **Ahmet çok iyilciktir** *(Tefenni «Burdur»)*

İyin [*İs.*], Kayın birader *(İçel)*

İyinik [*İs.*], Dizanteri, ishal *(Kilis, Gaziantep; Maraş)*

İyir iyir kokmak [*F.*], Fena kokmak *(O. A. [?])*

İyişik [*S.*], Tembel: **Ne iyişik çocuk** *(Eğlenhoca «Karaburun - İzmir»)*

İyişmek [*İs.*], Çökelek *(Eskiakviran «Emirdağ - Afyon [Muh.]»)* ***[Bak: Ekşimik]***

İyitmek [*F.*], Düzeltmek, ıslah etmek, tedavi etmek *(A. [?])*

İylek [*S.*], Zayıf, mariz *(Ünye «Ordu»)* ***[Bak: İğ, iydir]***

İyleme [*İs.*], Buğdayı harmanda kalburdan geçirme *(Boyalıca «Çankırı»)*

İylemek [*F.*], Çok zayıflamak *(Kadirli «Seyhan»)*

İyleşik [*S.*], Miskin, uyuşuk *(Sapanca «Kocaeli»)*

İylez [*S.*], İyi dolmamış [hububat taneleri] *(Viranköy «Kütahya»)*

İymak [*F.*], İpliği dokunacak vaziyette tezgâh üzerinde düzenlemek *(Haydarbeyli «Yozgat»)*

İymeç [*İs.*], Bükülmüş yün ip *(Avanos «Kırşehir»)*

İymek [*F.*], **1.** Bozulmak, fena kokmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Yiymek]*** — **2.** [*İs.*] Çulhaların geriye verdiği ip *(Köşker «Kırşehir»)*

İynem [*İs.*], Arkadaş *(Yavlı «Köşk - Aydın»)* ***[Bak: İyen]***

İyrek [*İs.*], Gündüz hayvanların yatırıldığı yer *(Ballı «Malkara - Tekirdağ»; Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»)* ***[Bak: Eğrek, öğrek]***

İysi [*İs.*], Yarı yanmış odun, marsık *(Ankara)* ***[Bak: Öysü]***

İysıran [*İs.*], *(Ankara; Bursa)* ***[Bak: Eyseran]***

İyye [*İs.*], Kadın *(Konya)*

İza [*İs.*], Kaplıca [bir çeşit buğday] *(Gölpazarı «Bilecik»)*

İzbent [*S.*], *(Barcak «Söğüt-Bilecik»;*

Çakırlar «Akşehir», Konya; Çeşme «İzmir») **[Bak: İzbet]**

İzbet [*S.*], Zayıf olup eti yenmiyen, alım satıma yaramıyan, sürüden ıskarta edilmiş hayvan *(Bozkır, Ermenak «Konya»; Ortaköy, Taşpınar«Aksaray - Niğde»; Emirler «Balâ - Ankara»)*

İze [*İs.*], Ağabey *(Gicora «Alucra», Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Ede, eze]**

İzede [*S.*], Sıska *(Karacaköy «Çatalca - İst.»)* **[Bak: İnzede]**

İzlek [*İs.*], Keçi yolu, patika *(Kınık «Fethiye - Muğla»)*

İzlenti [*İs.*], Patika *(Kaş «Antalya»)* **[Bak: Cılga, 1]**

İzme [*İs.*], Gusülhane *(Honaz «Denizli»)*

İzment [*S.*], *(Bakacak «Balıkesir»)* **[Bak: İzbet]**

İzvent [*S.*], *(Mut «İçel»)* **[Bak: İzment]**

K

Ka [*Ed.*], **1.** Küçüklük bildirir: **Yavruka** — yavrucuk *(Rize)* — **2.** [*İs.*] Bir çeşit börek *(Ünye «Ordu»)*

Kaam ve **Kağam** [*İs.*], Hısım, akraba: **Bizim kaamlar çoğaldı** *(Çiçekdağ «Kırşehir»)*

Kabaç [*İs.*], Meşe ağacı *(Ağalan «Osmaneli - Bilecik»)*

Kabadun [*İs.*], Ambar gözü: **Kabadunlar boşaldı** *(Bafra «Samsun»)* **[Bak: Kaladan]**

Kaba düşmek [*F.*], Boğazına yular takılmak suretiyle hayvan boğulmak: **Hayvanı kısa bağla, kaba düşer** *(Erzincan)*

Kabahar [*İs.*], Hayvanın dört nala kalkması *(Mehmetli köyü «Kadirli - Seyhan»)*

Kabak [*İs.*], **1.** Alın: **Kabağına bir vurursam canını çıkarırım** *(Bilecik)* — **2.** Boynuzsuz hayvan *(Sarıpınar «Beykoz - İst.»; Oymaklı «Adana - Seyhan»; Akpınar «Ordu»; Bozkır, Konya)* — **3.** Boynuzsuz koyun *(Karahoca «Haymana - Ankara»)* **[Bak: Kabaş, 1]** — **4.** Kısa boynuzlu öküz *(Kocahıdır «Keşan - Edirne»)* — **5.** Mısır koçanı *(Mahmutbey «İst.»)* — **6.** *(Çal «Kütahya»)* **[Bak: Fitre, 2]**

Kabaklayı [*Zf.*], Yukarı doğru: **Kabaklayı koşabilirmisin?** *(Küpeli «Bünyan - Kayseri»)*

Kaba kuşluk [*İs.*], **1.** Öğle vaktinden bir veya iki saat evvelki vakit *(Erzincan; Kilis «Gaziantep»; Dadah «Kastamonu»; Turgutlu «Çarşamba - Samsun»; Bor «Niğde»; Vona «Ordu»; Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)* — **2.** Sabah yemeği *(Kocaeli [Muh.])*

Kabalak [*İs.*], **1.** Bir çeşit başlık *(Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Çobanların giydikleri kepenek *(Veli köy «Çoruh»)* — **3.** Arpacık soğanı *(Sandıklı «Afyon»)* — **4.** Palamut mey-

vası *(Demirci «Manisa»)* — **5.** Toprak testi *(Kızılcasöğüt «Denizli»)* — **6.** Dağın büyük tepesi *(Alihoca «Ulukışa - Niğde»)*

Kabalaklanmak [*F.*], Palazlanmak, büyümek: **Çocuk epey kabalaklandı** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kabalamak [*F.*], **1.** Saman veya pamuk gibi şeyleri kaba bırakmak, sıkıştırmamak *(Honaz «Denizli»)* ***[Bak: Kabatlama]*** — **2.** Tarlayı ikinci defa sürmek *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Kabalayı [*Zf.*], Götürü, tahminî: **Kabalayı pazarlık edelim** *(Boyalı «Araç - Kastamonu»)*

Kabalı [*İs.*], Tandır saç üzerinde yapılan mayalı ekmek, bazlama *(Büyükafşar «Bâlâ - Ankara»)*

Kabalık [*İs.*], **1.** Asma çardağı *(Muğla)* — **2.** Ebegümeci *(Alanlı «Aydın»)* ***[Bak: Kabarlık]***

Kaban [*İs.*], **1.** Dik yokuş, kayalık, uçurum, bayır, sarp, yalçın, yüksek dağ yolu *(Trabzon; Kemaliye «Malatya»; Yusufeli «Çorum»; Bedre «İnegöl - Bursa»; Van; Erzurum; Erzincan; Liman köy «Mapavri - Rize»; Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Tepe, alçak tepe *(Trabzon; Erzurum)* — **3.** Erkek ve azılı domuz *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»; Amasya; Çilehane «Reşadiye - Tokat* [*Muh.*]*»)* — **4.** Derenin iki tarafındaki orman *(Trabzon)*

Kabanca [*İs.*], Merdivenlerin üstünü kapayan kapak *(Ağaçköy «Bayramiç-Çanakkale»)*

Kabanlanmak [*F.*], Nüfuz ve tesir altına girmek *(Gaziantep)*

Kabanlık [*İs.*], Taşlık ve ekilmemiş yer *(Kürtün «Torul - Gümüşane»)*

Kabara [*İs.*], **1.** Bilezik: **Uslu otursan koluna bir kabara alırım** *(Balaç köyü «Samsun»)* — **2.** [*S.*] Seyrek sakallı *(Gülâbi «Yozgat»)* — **3.** Karada yaşıyan kurbağa *(Tanrivermiş «Çorum»)* — **4.** Atın ön bacaklarındaki şişkinlik *(Vezirköprü «Samsun»)*

Kabarak [*İs.*], Sel *(Elâzığ)*

Kabarlık [*İs.*], Ebegümeci *(Aydın ili)* ***[Bak: Kabalık, 2]***

Kabartlak [*İs.*], Olmamış incir *(Giresun köyleri)* ***[Bak: Damartlak]***

Kabartlama [*İs.*], **1.** Koyun ve keçi derilerinin, yünü ve kılı yolunduktan sonraki az kıllı hali *(Maraş)* — **2.** Bir çeşit mayalı saç ekmeği *(Ayaş «Ankara»; Konya; Çal «Kütahya»)* ***[Bak: Kabertleme]***

Kabaş [*İs.*], **1.** Boynuzsuz hayvan *(Çaltılar «Fethiye - Muğla»; Duğla «Mecitözü - Çorum»)* ***[Bak: Kabak, 2]*** — **2.** Mars olma *(Düz köyü «Ayancık - Sinop»)* — **3.** [*S.*] Kel *(Uşak «Kütahya»)*

Kabatlama [*İs.*], Ot ve saman gibi şeyleri çuvala gevşek doldurma *(Avanos «Kırşehir»)* ***[Bak: Kabalamak]***

Kabbi [*İs.*], Kavun, karpuz ve hıyar ocağı *(Kilis «Gaziantep»)*

Kabda [*İs.*], Harmanda hububatı toplıyan aygıt, sıyırgı *(Köy «Çıldır - Kars»)*

Kabek [*İs.*], Mantar *(Erzincan)*

Kabertleme [*İs.*], Yağda kızartılmış ekmek, pişi *(Silifke «İçel»)* ***[Bak : Kabartlama, 2]***

Kâbetmek [*F.*], Konuşmak, söylemek: **Çocuk kâbetmiye başlamadı** *(Zaim köyü «Kars»)*

Kabıcak [*İs.*], İnce tahtadan yapılmış koni biçiminde kutu *(Kütahya)*

Kabırcak [*İs.*], **1.** Seyrek ve iri yağan yağmur *(Ortahisar «Ürgüp-Kayseri»)* — **2.** Tabut *(Uşak «Kütahya»)*

Kabırcık [*İs.*], Mısır koçanını örten yapraklar: **Kabırcıkları öküzün önüne atıver** *(Antalya)*

Kabırga [*İs.*], Öküz arabasının üzerine konularak örtüyü tutmıya yarıyan iğri ağaçlar *(Büyüktersiye «Adapazarı - Kocaeli»)*

Kabış [*İs.*], **1.** Kadın hizmetçi *(Isparta [Yörükler]; Alanya «Antalya»)* — **2.** Boynuzsuz koyun veya öküz *(Civanyaylağı «Mersin»; Alanya, Serik «Antalya»; Akdağmadeni «Yozgat»; Isparta; Navdalı «Mut - İçel»; Mahmutlar «Tire - İzmir»; Bilân «Seyhan»; Maraş; Balkı «Ilgın-Konya»)* — **3.** Toprak çömlek *(Banuş «Eğridir - Isparta»)* — **4.** [*S.*] Çıplak kafalı, saçı dökülmüş olan kimse *(Seydişehir «Konya»)* ***[Bak : Kablalak]***

Kabız ve **Kapız** [*İs.*], Derelerin dik yamaçları *(Seyhan; Denizli; Silifke «İçel»)*

Kabin [*İs.*], Kürk, gocuk, yağmurluk *(İncirli «Urfa»; Gölpazarı «Bilecik»)*

Kabinnik [*İs.*], Haksızlık *(Dudaş «Söğüt - Bilecik»)*

Kabircik [*İs*], Şirpençe *(Konya)*

Kablalak [*S.*], Başı açık, saçı dökülmüş kimse *(Çavuşlar «Bolu»)* ***[Bak: Kabış, 4]***

Kabralanma [*İs.*], İnsan, hayvan veya arabaların bıraktığı izlerin donmuş hali: **Kabralnamış yollarda at sürülmez** *(Viranköy «Kütahya»)*

Kabran [*İs.*], **1.** İçi delik ve kovuk ağaç *(Seyhan «Ünye - Ordu»; Hocaköy «İnegöl - Bursa»)* — **2.** Arı kovanı *(Alayunt, Kütahya; Gümele «Söğüt - Bilecik»)* — **3.** Kutu *(Boyabat «Sinop»; Yakacık «Kartal «İst.»)* — **4.** Hayvanlara yem döktükleri bir kap *(Ulucak «Menemen - İzmir»)* — **5.** Tef *(Kalata «Gelibolu - Çanakkale [Muh.]»)* — **6.** [*S.*] İhtiyar *(Yeniköy «Orhangazi - Bursa [Muh]»)* — **7.** Hayvanlara yem verilen ağaç kap *(İst. [Muh.])* — **8.** Göl kenarında yetişen ve hasır yapılan saz *(Banmırma «Balıkesir»)* — **9.** Ekmekci küfesi *(İzmit «Kocaeli [Muh.]»)*

Kabsak [*İs.*], Sele, sepet *(Aydın)* ***[Bak: Kalat]***

Kabun [*İs.*], Taş bina *(Malatya)* ***[Bak: Kalay, 2]***

Kabune [*İs.*], Kıyma ve soğanla pişirilen bulgur pilâvı *(Isparta ve çevresi)*

Kabuni [*İs.*], Etli pilâv *(Isparta)* ***[Bak: Kabune]***

Kabur [*İs.*], Çatlak olan yerleri tutturmak için konulan teneke veya gön parçası *(Kastamonu; Tokat)*

Kaburcak [*İs.*], Gelinlik elbisesile beraber hazırlanan ve içerisine dikiş ve tuvalet eşyası konulan bir kutu *(Altındağ «İzmir» [Muh.]»)* ***[Bak: Kabzak]***

Kaburga [*İs.*], **1.** Etle pişirilmiş bulgur pilâvı *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Yamaç *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)* — **3.** Kereste *(Çok köyü «Domaniç - Kütahya»)*

Kaburlatmak [*F.*], Çatlak ve yarık bir şeyi eklemek: **Tekne/i kaburlattım** *(Taşköprü «Kastamonu»)*

Kaburşak [*İs.*], Soyulmuş, kabuğu çıkarılmış nesne *(Homa «Çivril - Denizli»)*

Kabzak [*İs.*], Sepet içinde sunulan nişan hediyesi: **Kabzağı çok kıymetli** *(Salihli «Manisa»)* ***[Bak: Kaburcak]***

Kac [*İs.*], Topraktan sıyrılarak dışarı çıkmış şerit şeklinde uzanan taş çıkıntıları *(Köy «Erzurum»)*

Kacamer [*S.*], Çalışkan; yiğit : **Bu adam pek kacamer** *(Karaaptal «Samsun»)*

Kacar [*İs.*], **1.** Kaynatılmadan pirinç gibi pilâvı yapılan bir çeşit buğday *(Zincidere «Kayseri»)* — **2.** Damlarda toprağın altına döşenen odun parçaları *(Mehmetli «Kadirli - Seyhan»)* — **3.** [*S.*] Dilsiz *(Karacasu «Aydın»)* — **4.** [*S.*] Kısa, bodur, sıska, cüce [adam veya hayvan] *(Erzincan)* ***[Bak: Bodik 1, kacer]***

Kacara [*S.*], Oyun bozanlık eden, mızıkçı *(Antalya)*

Kacele [*İs.*], Saksağan *(Çermik «Diyarbakır»; Van)* ***[Bak: Kaçkaç]***

Kacer [*S.*], Sıska, zayıf *(Gaziantep)* ***[Bak: Kacar, 4]***

Kacı [*İs.*], Küçük kardeş: **Kızım ben suya gidiyorum, gelinceye kadar kacına iyi bak** *(Kıbrıscık «Bolu»)*

Kacırga [*S.*], İşe yaramıyan kart ve zayıf hayvan: **Kacırga öküz, at veya manda işe yaramaz** *(Balkur «Devrek - Zonguldak»)*

Kacik [*İs.*], Topuk kemiği; tarak kemikleri: **Kaciklerin yapılışı yakışıklı olmalı** *(Erzurum)*

Kacurga [*S.*], Zayıf, sıska [hayvan] *(Ohtap «Tokat»)* ***[Bak: Kacırga]***

Kaçabık [*İs.*], Ayakkabılara ağaç çivi vurmak için kullanılan bir aygıt, Ayakkabıcı bizi *(Rize)*

Kaçaburuk [*İs.*], *(Sinop)* ***[Bak : Kaçabık]***

Kaçafan [*İs.*], Uçurum, yar : **Sığır kaçafandan düştü parça parça oldu** *(Adacami «Rize»)*

Kaçağan [*İs.*], Tavşan *(Ünye «Ordu»)*

Kaçak [*S.*], **1.** Tavşanın yürürken bıraktığı iz *(Sarıca «Şiran-Gümüşane»)* — **2.** Koyun, keçi, inek, manda gibi hayvanlarda, diz ile kasık arasındaki kısım: **Kaçaklara yirmi kuruş vereyim mi ?** *(Sarkım «Beypazarı - Ankara»)* — **3.** Burçak ve emsali gibi hububatın ekilmesine elverişli yer *(Bozanönü «Isparta»)* — **4.** Zeytin ağaçlarının dallarındaki sürgünler : **Bu sene zeytinlerde güzel kaçak vardır** *(Yukarısölöz «Orhangazi - Bursa»)*

Kaçal [*İs.*], Buğday, nohut, mısır, mercimek, ceviz içi ve benzerleri karıştırılarak ve içine kırmızı biber de katılarak yapılan bir çeşit çorba *(Bağyaka «Finike - Antalya»)* ***[Bak: Kölle]***

Kaçam [*İs.*], Bir avuç doluluğunu ifade eden ölçü: **Bir kaçam üzüm** *(Giresun)* ***[Bak: Koçam]***

Kaçan [*İs.*], **1.** İnek işkembesi *(Rize)* — **2.** [*Zf.*] *(İzmir [Muh.])* ***[Bak : Açan]***

Kaçanık [*İs.*], Balta *(Erzincan)*

Kaçı [*İs.*], Makas *(Çerkeş «Çankırı»)* ***[Bak: Sındı]***

Kaçık [*İs.*], **1.** Birdenbire esen şiddetli rüzgâr *(Perşembe «Ordu»; Sinop)* — **2.** Cezir hâdisesinden dolayı deniz kıyılarındaki suların uzaklaşması *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Kaçına [*İs.*], Üvendire; sopa, büyük değnek *(Bakırköy «Gelibolu - Çanakkale [Muh.]»)*

Kaçın kara [*İs.*], Levrek balığının biraz kçüğü *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Kaçırık [*İs.*], Birdenbire esen şiddetli rüzgâr *(Mapavri «Rize* [gemiciler]*»)* ***[Bak: Kaçık, 1]***

Kaçırıntı [*İs.*], Zamanından çok evvel doğan kuzu *(Köy «Kars»)*

Kaçi [*İs.*], Kırık saksı *(Trabzon)*

Kaçira [*S.*], Çalışgan *(Trabzon [Muh.])*

Kaçka [*İs.*], İki tekerlekli at arabası *(Gümüşane)*

Kaçkaç [*İs.*], Saksağan *(Öğdem «Artvin») [Bak: Kacele]*

Kaçkar [*İs.*], Çıkılması mümkün olmıyan sarp kayalık *(Rize)*

Kaçmak [*F.*], Ateş sönmek *(Sabuncupınar «Altıntaş - Kütahya [Muh.]»)*

Kaçola [*İs.*], Takke *(Bayındır «İzmiz»)*

Kada [*İs.*], **1.** Kardeş *(Karakoca-Bursa [Muh.]»; Çandarlı [Muh.]; Bergama, Çeşme «İzmir»; Uzunköprü «Edirne [Muh.]»; Erzincan; Galata «Gelibolu - Çanakkale») [Bak: Kade 2, 5]* — **2.** Büyük kardeş *(Erzincan; Gümüşane; Sivas; Erzurum; Cemele «Kırşehir»)* — **3.** Küçük kardeş *(Kaya «Fethiye - Muğla [Muh.]»)* —**4.** Teyze*(Balıkesir [Muh.]) [Bak: Kadık]* — **5.** Abla *(Bayralar «Elmalı - Antalya»; Edirne [Muh.])* — **6.** Yenidoğmuş hayvan yavrusu *(Burdur)* — **7.** Kız ve erkek arkadaş *(Çandarlı «Niğde»; Papasköy «Samsun [Muh.]»)* — **8.** Gönül, naz, sevgi *(Çarşamba «Samsun»)*

Kadaç [*İs.*], Herhangi birinin kendinden küçüğü *(Başlanan «Kavak - Samsun»)*

Kadaga [*İs.*], Memnuniyet *(Van)*

Kadak [*İs.*], **1.** Ayakkabıların altına çakılan demir çivi *(Kayseri; Kıbrıs «Ankara»; Ayvalı «Tavşanlı - Kütahya»; Çankırı; Alemdar, Kıbrısçık «Bolu»; Kayseri; Hacıbektaş, Cemele «Kırşehir») [Bak: Ģepgeli]* — **2.** Çivi, küçük çivi *(Akkuzulu, Oyaca, Camili, Haymana, Deliviran, Ayaş, Dereşeyh, Köprü «Keskin», Emirler «Bâlâ», Tahtayazı «Ankara», Seydin «Avanos - Kırşehir»; Kayseri)* — **3.** Dökme en büyük demir çivi *(Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Şabanözü «Polatlı», Peçenekköyü «Ankara»; Niğde)* — **4.** Kırık ve yarık şeyleri birbirlerine bağlama ve ekleme *(Erzurum)* — **5.** Sökük ve yırtık elbisenin büyük büyük eğreti dikişi *(Ahlât «Bitlis»)* — **6.** Kopça, düğme *(Yaverviran «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **7.** Tırpanı sapına bağlıyan çengel *(Tokat)* — **8.** Katır yavrusu *(Çankırı; Tosya «Kastamonu»)* — **9.** Manda yavrusu *(Erzincan; Kelkit «Gümüşane»)* — **10** Sıpa *(Gökmaslı «Şile-İst.»)* — **11.** Kaydırak: **Kadak oynıyalım** *(Kartal «İst.»)*

Kadaklamak [*F.*], **1.** Çivilemek *(Yukarıakhisar «Konya»)* — **2.** Biçimine getirip kovalamak: **Pehlivan bu adamı kadakladı** *(Ulubey «Ordu»)*

Kadakmak [*F.*], Ölmek **(Senin eşek kadaktı:** *Buluklu «Mersin», Kavak köyü «İçel»; Cebelibereket «Seyhan»)*

Kadal [*İs.*], Cirit oyunu; halkı güldürecek, eğlendirecek hareket, cümbüş *(Konya)*

Kadamak [*F.*], **1.** Kaba kaba dikmek, teyellemek **(Yorganı kadadım:** *Amasya; Urfa)* — **2.** Sökük veya yırtık bir elbiseyi iğreti olarak dikmek *(Ahlat «Bitlis»)* — **3.** Bir söküğü muhkemce dikmek *(Diyarbakır)* — **4.** Mıhlamak, çivi çakmak *(Erzincan; Ahlat «Bitlis»; Niksar «Tokat»; Ankara)* — **5.** Sıkıştırmak, bağlamak, yapıştırmak *(Bayburt «Gümüşane»; Şebinkarahisar,* **Şu ağacı şuraya kada:** *Saraycık, Keşap «Giresun»; Sivas)*

Kadanmak [*F.*], **1.** Yorulup kalmak, takılıp kalmak, yapışıp kalmak *(Urfa; Diyarbakır;* **O gittiği yerde ka-**

dandı kaldı: *Sivas)* — **2.** Tıkanmak: **Bir lokma şey boğazımda kadandı** *(Tokat)* — **3.** Kısa bağlanmak, serbest hareket edememek *(Bor «Niğde»)* — **4.** Mıhlanmak; çivilenmek, dikilmek, yapıştırılmak *(Keleriç «Erzincan»)*

Kaddırak [*S.*], Kurumlu: **Kaddırak adam** *(Kale «Tavas - Denizli»)*

Kaddus [*İs.*], Saçtan yapılmış kulplu su kabı *(Kilis «Gaziantep»)*

Kade [*İs.*], **1.** Yenge *(Beyceköy, Söğüt, Yenipazar «Gölpazarı - Bilecik»; Gerede «Bolu»; Kartal «İst.»; Akköy «Bartın»; Davutlar «Safranbolu», Zonguldak)* ***[Bak: Kadınga]*** — **2.** Küçük kardeş *(Çorlu «Tekirdeğ [Muh.]»)* ***[Bak: Kada, 3]*** — **3.** Teyze *(Dudaş «Söğüt-Bilecik»; Zonguldak)* ***[Bak: Kadi, 2]*** — **4.** Hala *(Safranbolu «Zonguldak»)* — **5.** Erkek kardeş *(Bayat «Aziziye - Afyon»)* — **6.** Ortası yassı yağlı bir ekmek *(Bitlis)*

Kadek [*İs.*], **1.** Bir yaşına kadar olan manda yavrusu *(Erzincan)* — **2.** Ufak kunduracı çivisi, körük çivisi *(Himmetli «Niğde»)*

Kadı [*İs.*], **1.** Harmanda buğday elerken kalbur altına konulan destek *(Berk köyü «Bolu»)* — **2.** Büyük fıçı *(Veliköy «Çoruh»; Hemşin köyleri «Rize»)* — **3.** Yenge *(Çandarlı «Bergama - İzmir»)* ***[Bak: Kada]*** — **4.** Çelik çomak oyununda, çeliğin üzerine konduğu yanyana iki taş *(Malatya)*

Kadı ağaçı [*İs.*], Kayığın ortasındaki seren direğini tutan aygıt *(Yeşilada «Eğridir - Isparta»)*

Kadık [*İs.*], **1.** Çam kozalağı *(Karasu «Sinop»)* — **2.** Çivi, mıh *(Yağmurlu «Kırşehir»)* ***[Bak: Kadak]***

Kadınga [*İs.*], Yenge, amca karısı *(Kelkit «Gümüşane»)* ***[Bak: Kade, 1]***

Kadız [*İs.*], Büyük fıçı *(Karamehmet «Çorlu - Tekirdağ»)*

Kadi [*İs.*], **1.** Yenge *(İncirli «Urfa»; Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»; Papasköy «Samsun [Muh.]»»; Satılmış «Eskişehir»; Koruköy «Yalova - İst. [Muh.]»)* ***[Bak: Kadınga]*** — **2.** Teyze *(Bilecik)* ***[Bak: Kade, 3]*** — **3.** Büyük anne *(Taşlık «Adapazarı», Solaklar, Kocaeli)* — **4.** Ailenin içinde en yaşlı olanı *(Çaypınar «Balıkesir»)* — **5.** Hanım *(Gerze «Sinop»)*

Kadik [*İs.*], Teyze *(Kalburcu «Konya»)*

Kadinge [*İs.*], Elti *(Bozüyük «Bilecik»)*

Kadirne [*İs.*], Saka kuşu *(Antalya)*

Kaduk [*İs.*], Eşek yavrusu, sıpa *(Edirne)* ***[Bak: Koduk]***

Kâf [*İs.*], Tarla kenarındaki yüksekçe toprak setler *(Karadere «Görele - Giresun»)*

Kafa [*İs.*], **1.** Üzümle yapılan bir çeşit hamur tatlısı *(Şarkikarahisar «Giresun»)* — **2.** Avcıların içerisinde gizlenip pusu kurdukları efrafı ağaçlarla kapalı küçük mahal *(Büyükdere «İst.»)* ***[Bak: Güme, 1]*** — **3.** Yapıda duvarların arasında kullanılan molozlar *(Kayseri)* — **4.** Zıpzıp; en büyük aşık *(Kayseri)* ***[Bak : Enek, 5]***

Kafaka [*İs.*], Güğüm *(Sürmene «Trabzon»; Ağdar «Artvin-Çoruh»)* ***[Bak: Kafuka]***

Kafalak [*S.*], Mübalâğacı, kendi kendini öven *(Ünye «Ordu»)*

Kafalık [*İs.*], Birikinti suların bıraktığı yerler: **Bu kafalık çamurdur** *(Kütahya çevresi)*

Kafır [*İs.*], Asmaların budandıkları yerden akan suları kesmek için kullanılan bir çeşit özlü çamur *(Gaziantep)*

Kafkalı [*İs.*], İpek kozası *(Adacami, Gündoğdu «Rize»)*

Kafakaz [*S.*], Hafif: **Bu ev kafakaz taştan yapılmıştır** *(Pazarcık «Maraş»)*

Kâftar ve **Keftar** [*S.*], Cazı, acuze [kadın] *(Erciş «Van»)*

Kafuka [*İs.*], Güğüm *(Köse «Kelkit - Gümüşane»)* ***[Bak: Kafaka]***

Kaful [*İs.*], **1.** Fundalık *(Rize)* — **2.** Küme küme, öbek öbek çalılık, dikenlik *(Gümüşane; Trabzon)*

Kağ [*İs.*], **1.** Armut, elma ve kayısı gibi meyvaların kurusu *(Zencidere «Kayseri»; Erzurum)* ***[Bak: Kah, 1]*** — **2.** Dağ yamacı *(Karacapınar «Safranbolu - Zonguldak»)*

Kagak [*S.*], **1.** Sümüklü [çocuk] *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)* — **2.** [*İs.*] Saçlarda hasıl olan kepek *(Trabzon)*

Kağalamak [*F.*], Her hangi bir talep ve iddiayı yüzyüze red ve şiddetle itiraz etmek: **Bir şey dedi idim kağalayıverdiler** *(Mut «İçel»)*

Kagamak [*F.*], İndirmek *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Kagardak [*İs.*], Horozibiği *(Üstükran «Muş»)*

Kağarmak [*F.*], Geri bükülmek : **Düşmeyesin parmağın kağırır** *(Ulubey «Ordu»)* ***[Bak: Kağırtmak]***

Kağaş [*İs.*], Suyun buzla karışık akması *(Karahüyük «Ankara»)*

Kağaşak [*S.*], Gevşek: **Şu arabanın tekerleğ ikağaşaktır** *(Merzifon «Amasya»)*

Kağcın [*İs.*], **1.** Damlarda ve ev kaldırımlarında çimento yerine kullanılan bir çeşit kil *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Ufak taşla karışık toprak tabakası *(Kuruçay «Erzincan»)*

Kağıç kakmak [*F.*], Ayıbını meydana vurmak *(Çayhan «Ereğli - Konya»)*

Kağıl [*İs.*], **1.** Tanesi çıkmış buğday ve arpa başağı *(Saimbeyli «Seyhan»; Çöten «Develi - Kayseri»)* — **2.** Taşlı arâzi çakıllı toprak *(Üçkuyu (Çal-Denizli»)* — **3.** Tarladaki sürülmüş küçük tezekler *(Kılandıras «Sandıklı-Afyon»)* — **4.** Yumruk büyüklüğünde, taş gibi sert toprak *(Çarşamba «Samsun»)*

Kağınmak [*F.*], Sıçramak, zıplamak *(Marmara«Balıkesir* [*Muh.*]»)***[Bak: Çümek]***

Kağın [*İs.*], Akan suyun yatağından etrafa taşması *(Tekirdağ)*

Kağır [*İs.*], Arkaya eğilme *(Elbistan «Maraş»)*

Kağırmak [*F.*], **1.** Dokunmak, bir şeyi vasıta ile yerinden oynatmak, geriye bükmek, zorla geriye bükmek *(Pınarbaşı «Kayseri»; Bozhüyük «Göksün - Maraş»; Şahin «Malkara - Tekirdağ»; Boyabat «Sinop»; Niğde; Sivas; Gaziantep; Bayburt «Gümüşane»; Kalaba «Ankara»; Kütahya; Köşker «Kırşehir»)* ***[Bak: Kağarmak]*** — **2.** Çağırmak, seslenmek *(Çankırı)* — **3.** Keklik öttürerek keklik avlamak *(Hadım «Konya»)*

Kağırtmaç [*İs.*], Çiçek veya ağaçlardan koparılan budak, çelik: **Bu sene incir dikeceksen kağırtmaçlarını bizim bahçeden seçelim** *(Bayındır «İzmir»)*

Kağırtmak [*F.*], Bükmek *(Kütahya)* ***[Bak: Kağarmak]***

Kağışlanmak [*F.*], Oyalamak; hay-

vanlar kuyruk ve kulaklarını sallamak *(Aşağıdinek «Karaağaç - Isparta»)*

Kağışmak [*F.*], Kusmak *(Keskin «Eskişehir»)*

Kağla [*İs.*], Kaşık sepeti, kaşıklık *(Kemaliye «Malatya»)*

Kağlamak [*F.*], Birisinin aleyhinde söylemek *(Ayşepınar «Develi - Kayseri»)* ***[Bak: Koğulamak]***

Kağlaşmak [*F.*], Arkasından söylemek *(Bayındır «Beyşehir - Konya»)*

Kağnıcak [*İs.*], Değirmen taşlarını birbirinden ayırmak ve birbiri üstüne koymak için kullanılan ağaç aygıt *(Kavak «Samsun»)*

Kağnık [*İs.*], Tarla, çay veya arkın yüksek olması dolayısile suyun arkaya yığılması *(Sertaç «Burdur»)*

Kagos [*S.*], Aptal; zevzek *(Kayseri)*

Kağrık [*İs.*], Nezleden damakta meydana gelen şişlik *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»)*

Kağrışmak [*F.*], Tenbellik etmek, iş sevmemek: **Akşama kadar kağrışır oturur** *(Kurugöl «Nevşehir-Niğde»)*

Kağruk [*S.*], **1.** Edepsiz, terbiyesiz *(Erbaa «Tokat»)* — **2.** Kambur, şekilsiz *(Alucra «Giresun»)*

Kağsırık [*İs.*], Balgam *(Milâs ve çevresi «Muğla»)* ***[Bak: Kalemuk]***

Kağşak [*S.*], **1.** Yıkılmağa yüz tutmuş, harap, gevşek, çürük yapı *(Gürağaç «Tavşanlı - Kütahya»; Kargalı, Nallıhan, Uruş «Beypazarı - Ankara»; Çorum; Akalan «Samsun»; Yiğren «Boyabat - Sinop»; Malatya; Adana)* ***[Bak: Çağşak 4, çakşak, çaşak 3, gavşak 3, gakşak]*** — **2.** Tepe ve yamaçlarda birbiri üzerine yıkılmış taşlıklı arazi ve göçmüş duvarlar; üstü yumuşak ve içerisi oyuk toprak *(Amasya; Mustafapaşa «Ürgüp - Niğde»; Dere «Çankırı»; Yeregömü «Ayaş - Ankara»)*

Kağşama [*İs.*], *(Karaoğlanlı «Manisa»)* ***[Bak: Çağşama]***

Kağşamak [*F.*], **1.** Zayıflamak, mecalsız düşmek, ek yerleri tutmaz olmak *(İzmir; Isparta)* — **2.** Kar ve buz eriyip sulanmak: **Lodostan buzlar kağşadı** *(Kılandıras «Sandıklı - Afyon»; Lâpseki «Çanakkale»)* — **3.** Herhangi bir şey ek yerlerinden ayrılmak *(Tosya «Kastamonu»; Eskişehir)* ***[Bak: Çağgamak, çağşamak, gakşok, ağırdamak, gağşamak]***

Kagumak [*F.*], Kızmak, hiddetlenmek *(Sivas)*

Kah [*İs.*], **1.** Elma, armut ve benzerleri gibi meyvaların kurusu *(İpsile «Hafik», Sivas; Harput «Elâzığ»; Erzincan ve dolayı; Erzurum; Artvin «Çoruh»; İncesu «Kayseri»; Ahlat «Bitlis»; Van ve çevresi; Şıhlar «Boğazlıyan - Yozgat»; Zil «Alucra», Şebinkarahisar «Giresun»; Malatya)* ***[Bak: Kağ 1, kak 6]*** — **2.** Bağların çıkılmıyacak kadar yüksek ve sarp yerleri *(Manarga, Yalvaç «Isparta»)* ***[Bak: Ger, 4]*** — **3.** Dağ yamaçlarında iki tarafa akan sular *(Yağbastı «Kula - Manisa»)* — **4.** Kenar *(Kastamonu)*

Kaha [*İs.*], **1.** Koyun, keçi ve sığır muhafazasına mahsus yer, ağıl *(Bafra «Samsun»; Çavuşçu «Ilgın - Konya»)* — **2.** Avlu: **Öküzler otu kahada yesin:** *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)* — **3.** Yufkaları birbirine sarmak suretiyle yapılan bir türlü tava böreği *(Bolu; Kalecik «Ankara»)* — **4.** Zeytinyağında kızartılarak, üstüne toz şeker ekilen bir çeşit tatlı *(Ünye «Ordu»)*

Kâhan [*İs.*], Tarla: **Kâhanın sürülmesi bitti** *(Kütahya [Muh.])*

Kâhbiç [*İs.*], Küçük çapa: **Bahçeyi kâhbiçle kazdım** *(Şekeroba «Maraş»)*

Kahma [*İs.*], Gelincik çiçeği *(Bozburun «Muğla»)*

Kahmut [*İs.*], Tarlalarda biten bir ot kökü *(Kelkit «Gümüşane»)*

Kahra [*İs.*], **1.** Taşlık yer *(Silifke «İçel»)* — **2.** Mağara, delik *(Deretürbeli «Alanya - Antalya»)*

Kahrak [*İs.*], **1.** Taşlaşmış, sertleşmiş toprak *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Suların kolaylıkla kaynadığı taşlı tabakalar *(Koyulhisar «Giresun»)*

Kahraka [*İs.*], Kartal *(Zığana «Torul - Gümüşane»)*

Kahramak [*F.*], Batırmak, helâk etmek *(Trabzon)*

Kahrelik [*İs.*], Derenin taşlı mecrası *(Ilgın «Konya»)*

Kak [*İs.*], **1.** Dağ ve kayalardaki oyuklarda bulunan su birikintisi *(Sofraz «Besni - Malatya»; Avanos «Kırşehir»; Kozan «Seyhan»; Gaziantep; Karapınar «Konya»; Lâpseki «Çanakkale»)* **[Bak: Garklık]** — **2.** Bir ceviz içinin dörtte biri *(Narlıca «Orhangazi - Bursa»)* — **3.** Ceviz içinin yarısı *(Bolu)* — **4.** Un, yağ ve yumurta ile yapılan bir çeşit yemek *(Yazılı «Emirdağ - Afyon [Muh.]»)* — **5.** İncir reçeli *(Antalya)* — **6.** Elma, armut ve kaysı kurusu *(Erzurum; Peterek «Artvin - Çoruh»)* ***[Bak: Açma 4, aşma 1, baruş 2, çeft 2, gagı, gaysefe, buruş]***

Kakaç [*İs.*], **1.** Ezip yuğurarak kurutulmuş gül *(Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Ağaçkakan kuşu *(Manisa; Çeçe «Gerze - Sinop»)* — **3.** [*S.*] Zayıf [adam] *(Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Körez «Kula - Manisa»; Kütahya)* — **4.** Tuzlanıp kurutulmuş balık *(Salur «Bandırma - Balıkesir»)* — **5.** Kışın açıkta kalıp donmuş ıslak bez *(Kastamonu)*

Kakaçlamak ve **Kakaçlanmak** [*F.*], Soğuktan donup kaskatı olmak *(Köy «Kars»)*

Kakak [*İs.*], Çivi, enser *(Simav, Kütahya)*

Kakala [*İs.*], **1.** Tandırda pişen, ortası delik, yuvarlak ekmek *(Bandula «Kelkit-Gümüşane»; Pınarbaşı «Kayseri»; Kars)* — **2.** Toprak tencere *(Çakır «Gönen - Balıkesir»; Biga «Çanakkale»)*

Kakalamak [*F.*], **1.** Bir kimseyi itip kakalamak, *(Konya)* — **2.** Bir kimseseyi hor ve hakir görmek: **Çoçuğu o kadar kakalama güçüne gider** *(Konya)*

Kakanaz [*S.*], Daima kendi fikrini ileri sürerek kabul ettirmek istiyen [adam] *(Ordu)*

Kakanlama [*İs.*], Bir kimseyi itip kakma *(Eğrigöz «Kütahya»)*

Kakart [*İs.*], Gaga *(Topkapı «İst.»;* **Karganın kakartı siyahtır:** *Erzurum; Kilis çevresi «Gaziantep»)*

Kakavan [*S.*], **1.** Zekâsı az, anormal, bilgisiz [adam] *(Eğriler «Beyşehir - Konya»; Çavuşlu «Bayramiç - Çanakkale»; Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»; Beşevler «Bursa»)* — **2.** Söylemiyen papağan *(Konya)* — **3.** [*İs.*] Yakılıp üzerinden atlanan ateş *(Eyüp «İst.»)*

Kakı [*İs.*], Meyva kurusu *(Burdur)* ***[Bak: Açma 4, baruş 2, gagı, kak 6]***

Kakıç [*İs.*], **1.** Apıylarını yüzüne vurma *(İncesu «Kayseri»)* — **2.** Ucu de-

mir kancalı bir ilâ iki metre uzunluğunda deynek *(Beykoz «İst. [balıkçılar]»)*

Kakıl [*İs.*], Ceviz *(Bitlis [Muh.])*

Kakıllı [*Zf.*], **1.** Çok *(Akşehir, Konya; Burdur; Hasandede «Keskin-Ankara»; Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **2.** Dolu *(Edirne)*

Kakınmak [*F.*], Hiddetlenmek *(Çaypınar «Balıkesir»)*

Kakıntı [*İs.*], Ateş küreği *(Adana)*

Kakır [*S.*], Çok zayıf *(Afyon)* ***[Bak: Kakıt]***

Kakırcamak [*F.*], Bozulmak [yağ hakkında] *(Antakya; Urfa)* — **2.** Yemek ve kavrulmuş meyvalar bozulmak, acımak *(Urfa)*

Kakırdak [*İs.*], Eritilmiş kuyruk yağından kalan posa, kıkırdak *(Lâpseki «Çanakkale»; Sinop; Köşker «Kırşehir»; Kaş «Antalya»; Isparta; Karapınar «Konya»; Akköy «Söğüt - Bilecik»)* ***[Bak: Hakırak]***

Kakışlamak [*F.*], İtmek, dürtmek *(Ankara)*

Kakışmak [*F.*], İddia etmek, münakaşa etmek *(Kaklıç, Sasallı «Menemen - İzmir»)*

Kakıt [*S.*], Zayıf, kuvvetsiz; kuru, sert *(Taşağıl «Çumra - Konya»;* **Kakıt ekmek** *Isparta)* ***[Bak: Kakır]***

Kakkaz [*İs.*], Susuz ve tadı kekremsi zerdali *(Demirci «Manisa»)*

Kakkılamak [*F.*], Tavuk yumurtlarken gıdaklamak *(Kuruçay «Erzincan»)*

Kakkoz [*S.*], Sert ve dayanıklı *(Köşe «Gümüşane»)*

Kakkudaş [*İs.*], Kız çocuklarının oynadıkları beştaş *(Erzincan)*

Kaklak [*S.*], **1.** Zayıf, cılız *(Konya; Isparta)* ***[Bak: Kakıt]*** — **2.** Kör *(Nuh «Afyon»)*

Kaklamak [*F.*], **1.** Odunları ufak parçalara ayırmak, kesmek, ikiye bölmek, küçültmek, yarmak *(Dikenli, Çankırı; Akçakavar, Dadanı, Bolu)* — **2.** Zerdali, erik, armut gibi yemişleri kurutmak için ikiye ayırmak, kurutmak *(Alibeyhüyüğü «Çumra-Konya»; Gümüşpınar «Silivri - İst. [Muh.]»; Amasya; Bahçecik «Kocaeli [Muh.]»)*

Kaklıç [*İs.*], Taş oyuğu: **Kaklıçtan su içtim** *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik)*

Kaklık [*İs.*], **1.** Meyva kurutmak için destekler üzerinde duran raf, sergen, güneşlik, çadır *(Gerede, Mengen, Bolu; Salmanlar «Çankırı»; Safranbolu «Zonguldak»)* — **2.** Taş oyukları ve bu oyuklarda biriken su **(Şuradaki kaklıktan su içelim :** *Gündoğdu «Bursa [Muh.]»; Kesme, Findos «Atabey», Keçiborlu, Kasımlar «Eğridir», Cebel, İslâmköyü, Yalvaç«Isparta»; Armanda, Karaveliler, Serik«Antalya»; Kurugöl «Nevşehir», Alihoca «Ulukışla-Niğde»; Bahçecik «Trabzon [Muh.]»; Yuvacık «İzmit [Muh.]»; Kaymaz «Sivrihisar - Eskişehir»; Kaya köyü «Fethiye - Muğla»; Samrı, Akköy, Ahir köyü «Söğüt - Bilecik»; Adana, Karaisalı, Kozan, Yaylak «Ceyhan», Seyhan; Avanos «Kırşehir»; Bakırdağ «Develi - Kayseri»; Bozlar «Eşme», Bedeller, Kula, Eşme «Manisa»; Tavas «Denizli»; Kurşunlu «Çankırı»; Bozkır «Konya»; Satıyüzü «Çorum»; Başköy «Burdur»; Bürhan «Mersin»; Navdalı «Mut - İçel»; Samandıra «Kartal [Muh.]», Koru köyü «Yalova - İst. [Muh.]»; Viranköy «Kütahya»; Elbistan «Maraş»)* — **3.** Fidanlık *(Bademiye*

«İzmir») — **4.** [*S.*] Çürük nar *(Ermenak «Konya»)* — **5.** Sel yığıntısı *(Fatsa «Ordu»)* **[Bak: Çalpak 2, garklık]** — **6.** Üç, dört metre derinliğinde kuyu *(İsabey köyü «Çal - Denizli»)* — **7.** Deniz kenarındaki kayalıklar *(İst. [Muh.])* — **8.** Su kaynağı *(Absarı «Çankırı»)* — **9.** Ağız erişmeyip te kamışla su içilen su birikintisi *(Işıklı «Çivril - Denizli»)* **[Bak: Düdüklü]**

Kakma [*İs.*], **1.** Tuzak: **Alinin kakması** *(Rize)* — **2.** Gaga *(Şahin «Malkara - Tekirdağ»; Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»; Kastamonu)* — **3.** Kadife gelin elbisesi *(Akhisar «Geyve - Kocaeli»)* — **4.** Atlas üzerine kılaptan işleme *(İst. [?])* — **5.** Yalçın kayalık tepeler *(Eymür «Nallıhan - Ankara»)* — **6.** Büyük taş kitlesi *(Çarşamba «Samsun»)* — **7.** Yokuş: **Kakmanın başında mola verelim** *(Güllühüyük «Çiçekdağ - Kırşehir»)* — **8.** Sarp kayaların altında yağmur, kar görmiyen kuru yerler *(Gelâre «Beypazarı - Ankara»)* — **9.** Yol üzerinde bulunan yükseklik, çıkıntı *(Kozan «Seyhan»)*

Kakmalı [*İs.*], Başının tüyleri kıvırcık olan koyun *(Veliköy «Çoruh»)*

Kakmanlı [*İs.*], Tarlalardaki gömülü taşlar: **Bugün tarlada bir kakmanlı,sabanın demirini kırdı** *(Çanakkale)*

Kakmık [*İs.*], **1.** Düğünlerde geceleyin erkeklere verilen ziyafet *(Eskişehir; Kütahya)* — **2.** [*S.*] Kudurmuş insan *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Kakmuk [*İs.*], **1.** Balgam *(Amasya [Muh.])* **[Bak: Kağsırık 3, kakrık]** — **2.** Yumruk *(Uşak «Kütahya»; Sivas)*

Kakmuklamak [*F.*], Yumruklamak: **Onu iyice kakmukladı** *(Erzincan)*

Kaknem [*S.*], Kuru, sıska: **Komşumuz bir kaknem kadın idi** *(Bolu)* **[Bak: Kakıt, kaklak]**

Kako [*İs.*], Kardeş *(Siverek «Urfa»)* **[Bak: Kada, 1]**

Kakrak [*İs.*], Çamurlu yollarda hayvan izinden meydana gelen girinti çıkıntı *(Çifteler «Eskişehir»; Kızılcaören «Kütahya»)*

Kakrık [*İs.*], Balgam *(Mecitözü «Çorum»)* **[Bak: Kağsıtık 1, kakmuk]**

Kaksık [*S.*], Acımıya, bozulmıya yüz tutmuş [yağ, peynir] *(Konya)*

Kaksımak [*F.*], Acımak, kokmak, bozulmak [yemek, yağ ve meyva hakkında] *(Senir «Isparta»; Fodra «Bursa»; Serik, Akseki «Antalya»)*

Kakuç [*İs.*], Çekiç *(Erzincan)*

Kakuk [*İs.*], Bazı yemeklere ve pirzola üzerine konulan ve zater denilen bir ot, kekik *(Arapkir «Malatya»)*

Kakur [*S.*], Kambur *(Karataş «İspir-Erzurum»)*

Kal [*S.*], Ham, olmamış [meyva] *(Erzincan; Van; Bitlis; Gümüşane; Tercan «Erzurum»)*

Kala [*İs.*], **1.** Sincap ve kediye benzer yabani bir hayvan *(Burdur)* — **2.** Mektep sırası *(Boyabat, Ayancık, Gerze «Sinop»)* — **3.** Atmaca *(İst. [Muh.])* — **4.** [*S.*] Zahmetli, güç iş: **Rençberlik çok kala bir iştir** *(Bayramköy «Ayaş - Ankara»)*

Kalaba [*İs.*], Kaba tüylü koyun *(İst. [kasaplarca])*

Kalabak [*İs.*], **1.** Tepe veya sırt üstünde kaleye benzer, toplu halde bulunan kayalar *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [aşiret]»)* — **2.** Huni *(Denizli «Gebze - Kocaeli»)*

Kaladak [*İs.*], Döğülmemiş ekin sapı *(Köse «Kelkit - Gümüşane»)*

Kaladan [*İs.*], **1.** Hamamda umumî soyunma yeri *(Sinop)* — **2.** Zahire anbarının küçük gözleri *(Samsun; Sinop)*

Kalafat [*İs.*], **1.** Çocukların taş attıkları lâstik sapan *(Sarısu «Çankırı»)* — **2.** Gösteriş, azamet *(Afyon)* — **3.** Kılık, kıyafet *(Pazarcık «Bözüyük - Bilecik»; Çiçekdağ ve köyleri «Kırşehir»)* — **4.** Tarladan demet getirirken dökülmemesi için arabanın sağına, soluna konulan merdivenimsi ağaçlar *(Kastamonu)* — **5.** Perçinlerin üzerini düzeltmek için kullanılan bir aygıt *(İst.)*

Kalag ve **Kalak** [*İs.*], Küçük taş [yapıcılar arasında] *(Urfa)* **[Bak : Helik]**

Kalağan [*İs.*], Deve dikeni, uzun, göbekli ve bir metre boyunda yaban dikeni *(Isparta; Keşanoz «Ankara»; Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Kalkan, 1]**

Kalağu [*İs.*], Yer köstebeği *(Kemah «Erzincan»)*

Kalahat [*İs.*], Kız evi tarafından güveye yapılan elbise *(Kasaba köyü «Konya»)*

Kalak [*İs.*], **1.** Tezek yığını *(Van; Erzurum ve çevresi; Musik «Tutak - Ağrı»; Bayburt «Gümüşane»; Erzincan)* — **2.** Boynuz *(Akhisar, Gelenbe «Kırkağaç-Manisa»; Yavlu «Köşk-Aydın»; Ballık «Sandıklı - Afyon»; Konya)* — **3.** Yaban domuzlarının sivri köşeli burnu *(Seferihisar «İzmir»; Özburun «Bolvadin - Afyon»; Ayaslar «Ilgın - Konya»; Kocaeli [Muh.])* — **4.** Burnun ucu, burun delikleri, geniz, burun deliklerinin dışındaki çukurluklar *(Ahmediye «Büyükçekmece», Sarıyer «İst. [Muh.]»; Erzincan; Kırşehir; Mustafakemalpaşa «Bursa [Muh.]»; Giresun [Muh.]; Bahçecik, Saraylı «İzmit - Kocaeli»; Zindanaltı «Edirne»; Kağılcık «Tefenni - Burdur [Muh.]»; Senirkent «Uluborlu - Isparta»)* — **5.** Ehlî hayvanların burnu *(Bulayır «Çanakkale [Muh.]»)* — **6.** Boru biçiminde bir tarafı geniş, bir tarafı dar olan şey *(Avara «Niksar - Tokat»)* — **7.** Ekin ve ot yığını *(Ahlat «Bitlis»; Ula «Muğla»)* — **8.** Kibir *(Kirpe «Safranbolu - Zonguldak»)* — **9.** Yemek tabağı şeklinde, büyükçe tahta bir tablo *(Konya)* — **10** Gelin tacı *(Konya)* — **11.** [*S.*] İlerlemiyen alık adam, aptal *(Balıkesir ve çevresi)* — **12.** Koca kadınların başlarına giydikleri şey, arakçın *(Taşbaşı «Bozkır-Konya»)* — **13.** [*S.*] Kadın sesli erkek; edalı yürüyen adam *(Atlas kökü «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **14.** Altınlı kadın tepeliği veya tacı *(Konya)* — **15.** [*S.*] Büyük *(Kastamonu)* — **16.** [*S.*] Alımlı, çalımlı, kendisinden başkasını beğenmmiyen, ukalâ *(Çankırı)* — **17.** Nişan, hedef *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **18.** Ceviz ağacının kabuğundan yapılan bir çeşit düdük *(Niksar «Tokat»)* — **19.** Yapılarda, iki taş arasında kalan açıklığı kapatmak için kesilip hazırlanan üçüncü taş *(Gaziantep)*

Kalak iğnesi [*İs.*], İşe yaramıyan, atıl duran [adam] : **O, kalak iğnesinden de hiç bir şey beklenmez; Kalak iğnesi gibi bir işe yaramaz** *(Konya)*

Kalaklamak [*F.*], **1.** At tökezlemek, adam sendelemek *(Akçalıuşağı «Kozan - Seyhan»; Mersin «İçel»)* **[Bak: Kalatlamak]** — **2.** Yorulup kalmak *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)* — **3.** Ferahlamak, heyecana gelmek : **Taburla geçen Türk askerini görünce kalakladım** *(Lohan köyü*

«Gaziantep») — **4.** Çelik çomak oyununda çeliğin bir başını yerden yukarı durdurmak *(Lohan köyü «Gaziantep)*

Kalaklı [*S.*], Mağrur, kendini beğenen *(Bursa; Çerçiler «Safranbolu - Zonguldak»)*

Kalakulak [*İs.*], Üstbaş, kıyafet *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)*

Kalak yapmak [*F.*], Herhangi bir oyunda sayı kazanmak *(Ordu)*

Kalalanmak [*F.*], Çokluğa güvenerek kabadayılık taslamak *(Ortaköy «Bor - Niğde»)*

Kalamak [*F.*], **1.** Soba, ocak gibi şeyleri odunla doldurarak yakmağa hazırlamak, sobayı yakmak *(Gelare, Kalecik, Çubuk, Ravlı, Ayaş, Akkuzulu «Kayaş», Ağılcık «Ankara»; Sivrihisar «Eskişehir»; Ardahan, Kars; Sason «Siirt»; Kırşehir; Bildiş «Zile - Tokat»)* **[Bak: Çoğuştuzmak]** — **2.** Gelişi güzel yığmak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **3.** Düzgün yığmak *(Ahlat «Bitlis»)* — **4.** [*S.*] Büyük *(Bali köyü «Ereğli - Zonguldak»)* — **5.** Arpa, saman gibi şeyleri teperek çuvala doldurmak *(Köşk «Boyabat - Sinop»)*

Kalan [*Zf.*], **1.** Artık, gayrı, yeter *(Tire, Urla «İzmir»;* **Her işler kalan iyi gidiyor :** *Karaağaç «Isparta»; Bolu; Seydişehir, Karaman, Ereğli «Konya»; Safranbolu, Yakademirciler «Devrek - Zonguldak»; Taşköprü «Kastamonu»; Erkilet «Kayseri»; Bağyaka «Finike - Antalya»; Söğüt ve çevresi «Bilecik»; Tahtayazı, Bağviran «Kızılcahamam», Yabanabat, Keskin, Çubuk «Ankara»; Gelendost, Isparta; Mut «İçel»; Denizli; Gördes «Manisa»; Burdur; Çomaklı «Biga - Çanakkale»; İzmit «Kocaeli»)* **[Bak: Kali]** — **2.** Sonra *(Manastır «Beyşehir - Konya»)* — **3.** [*İs.*] Arkadaş *(İlama «Eğridir - Isparta»)*

Kalaş [*İs.*], **1.** Başka sahillerdeki fırtınanın tesiriyle gelen dalgalar *(Giresun)* — **2.** Denizin beyaz köpüğü *(Tirebolu «Giresun»)* — **3.** [*S.*] Boynuzsuz koyun veya keçi *(Bor «Niğde»)*

Kalat [*İs.*], Sepet *(Bayburt «Gümüşane»; Erzincan)* **[Bak: Kabsak]**

Kalata [*İs.*], Hamur tahtası *(Kilimli «Zonguldak [Muh.]»)*

Kalatlamak [*F.*], Tökezimek, sendelemek: **Eşek bir kalatladı, az kalsın düşecekti** *(Karakuzu «Manisa»)* **[Bak: Kalaklamak]**

Kalay [*S.*], **1.** Yaramaz: **Komşunun çocuğu çok kalay, herkesi rahatsız ediyor** *(Küçükbahçe «İzmir»)* — **2.** [*İs.*] Taş bina *(Bursa)* **[Bak: Kabun]**

Kalayık [*İs.*], Nergis çiçeği *(Çanakça «Çatalca - İst. [Muh.]»)*

Kalaz [*İs.*], **1.** Dabağlanmış deriden yapma su tulumu *(Gaziantep; Büyükyapalak «Elbistan - Maraş»; Konya ve çevresi; Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** Deriden yapılmış matra *(Lâpseki «Çanakkale»; Urfa; Kilis «Gaziantep; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Kalaza [*İs.*], Güz ekini *(Uşak «Kütahya»)*

Kalbancımak ve **Kalbançmak** [*F.*], Avuç içine alıp yukarı doğru atmak: **Aşıkları kalbancımadan yere atma** *(Konya)*

Kalbançımak ve **Kalbançmak** [*F.*], Yıldırmak, korkutmak: **O, çok cadalozdur, herkesi kalbançır** *(Konya)*

Kalcak [*İs.*], Öğle yemeği *(Kütahya)*

Kalça [*İs.*], Manda yavrusu, malak *(Taşburun «Iğdır - Kars [Muh.]»)*

Kalçak [*İs.*], **1.** Kenevir sapından yapılan bir çeşit kamçı *(Giresun köyleri)* — **2.** Diz kapaklarına kadar çıkan tabansız çorap *(Duralı «Çanakkale»)*

Kalçı [*İs.*], Kargaya benzer, kanatlarının uçları beyaz bir güvercin *(Tire «İzmir»)*

Kaldavar [*İs.*], Saman ve ot koyulan yer, samanlık *(Erzurum)*

Kaldırı [*S.*], Daha büyük, daha üstün: **Senin kızdan kaldırı bir kız şimdi sokaktan geçti** *(Tire «İzmir»)*

Kaldırkağış [*S.*], Hurdahaş, ele alınmaz bir halde eskimiş: **Çerçeveler kaldırkağış olmuş** *(Bolu)*

Kaldırma [*İs.*], Yaz mevsimlerinde birkaç yere kaldırılıp konması mümkün olan şekilde yapılmış ev *(Kadirli «Adana - Seyhan»)*

Kaldırmalı (lâf) [*S.*], Öğünerek söylenen [söz] *(İçel)*

Kalduruk [*İs.*], Hodan otu *(Zonguldak)* ***[Bak: Ispat]***

Kale [*İs.*], **1.** Sincap *(Denizli; Bergama, Kemalpaşa, Sarılar «İzmir»; Gönen, Isparta; Beyşehir «Konya»; Muğla; Umurlu «Aydın»)* ***[Bak: Deyin,teyin]*** — **2.** Bahçelerde yapılan kulübe *(Kastamonu)* ***[Bak: Alak 1, cergel]*** — **3.** Çekmece *(Adıyaman «Malatya»)*

Kaleci [*İs.*], Boncuk *(Rize)*

Kalem [*İs.*], **1.** Buğdayın boy atma zamanında uzaması, başak *(Erzincan)* — **2.** Sepet *(Çatalzeytin «İnebolu - Kastamonu»; Turhan «Boyabat - Sinop»;* — **3.** Bağ Kütüğünden kesilen kısa çubuk *(Köşker «Kırşehir»)* — **4.** Üzerine iplik sarılmak için ağaçdan yapılmış bir aygıt, masura [çulhacılıkta] *(Manisa; Bursa)* — **5.** Ağaç ve taşları delmek için kullanılan bir aygıt; herhangi bir ağacın 40, 45 derece meyilli olarak kesilmesi *(Tokat)*

Kalembek [*İs.*], Mısır darısı *(Uzunköprü «Edirne [Muh.]»; İncirlik «Adana - Seyhan»)* ***[Bak: Kalebek]***

Kalembur [*İs.*], Ocak içlerine bir zincirle asılmış kazan ve güğümleri ateş üzerinde bulundurmağa yarıyan çengel *(Hemşin «Rize»)*

Kalemek [*F.*], Doldurmak **:Sobayı kale** *(Çavuşçu «Ilğın - Konya»)* ***[Bak: Kalamak]***

Kalen [*İs.*], Nişan hediyesi *(Urfa)* ***[Bak: Kalın, 3]***

Kalenbek [*İs.*], Mısır darısı *(Üsküdar «İst.»)* ***[Bak: Kalembel]***

Kalevle [*İs.*], **1.** Ayakkabı *(Kayaş «Ankara»; Ereğli «Konya»; Tosya «Kastamonu»; Serpin «Turhal - Tokat»)* — **2.** Kundura *(Ereğli «Konya»; Kayaş «Ankara»; Babayağmur «Boğazlıyan - Yozgat»)* — **3.** Ayağa giyilen yemeni *(Zile «Tokat»; Amasya; Ankara)* — **4.** Çivisiz yapılmış ayakkabı *(Gelâre «Ankara»)* — **5.** Köylü kadınlarına mahsus yazlık ayakkabı *(Erbaa «Tokat»)* — **6.** Kadın ayakkabısı *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Kaleyet [*İs.*], Düğüne davet için gönderilen basma ve sair hediye: **Emineden kaleyet geldi, bu hafta düğüne gitmeden olmaz** *(Ayaş «Ankara»)*

Kalgamak [*F.*], Sıçramak *(Etimesut, Keskin «Ankara [Muh.]»; Pazarcık Bozüyük - Bilecik [Muh.]»; Fırmış, «Maraş [Muh.]»; Evreşe «Gelibolu - Çanakkale [Muh.]»; Susığırlık, Balıkesir; Kısırmandıra «Kemerburgaz -*

İst.»; Yeniçeşme [?]; Çalıca, Hendek «Kocaeli»; Doğanca [?]; Vize «Kırklareli»; İzmir [Muh.]; Edirne; Karacasu «Aydın»; Barbaros «Tekirdağ») **[Bak: Çövmek, 1]**

Kalgan [*İs.*], Deve dikeni *(Yakaemir «Isparta»; Lâpseki «Çanakkale»; Dereköyü «Tokat»)* **[Bak: Kalkan]**

Kalgı [*İs.*], Bir nevi oyun, raks, dans *(İst. [Muh.];* **Nerede çalgı, orada kalgı:** *Sarılar «Avanos - Kırşehir»)*

Kalıç [*İs.*], **1.** Orak *(Maraş; Kırşehir; Kızılviran, Erkilet, İncesu, Talas, Himetdede «Kayseri»; Gümerdiğin «Çankırı»; Ortaköy «Çorum»; Kuşuköy, Bargızı, Hekimhankuşu «İsmetpaşa - Malatya»; Ulukışla «Niğde»; Sulusaray «Tokat»; Seydişehir «Konya»; Trabzon; Ağaeli «Kalecik - Ankara»; Sivas; Kayacık «Saimbeyli», Kırmıt «Ceyhan - Seyhan»; Topaç «Yozgat»; Erzurum ve çevresi)* — **2.** Küçük orak *(Talas, Zencidere, Kelgin, Develi «Kayseri»; Kadirli «Adana - Seyhan»; Aybastı «Ordu»: Çalağıl «Akdağmadeni - Yozgat»)* — **3.** Kışın giyilen kalın ayakkabı *(Urfa)*

Kalık [*İs.*], **1.** Evlenme çağı geçmiş kız *(Bornova «İzmir»; Sinop; Samsun; Çorum; Gümüşane; Merzifon «Amasya»; Niksar «Tokat»; Çanakkale; Şahin «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»; Parak «Alucra - Giresun»; Malatya; Perşembe «Ordu»; Yozgat; Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Anakız]** — **2.** Arpacık soğanı *(Çatalca [Muh.]; Bozcadaa, Çırpılar «Bayramiç», Biga «Çanakkale»; Yumurta köyü [?]; Karaağaç «Edirne»; Ergine «Bacak», Bürhaniye «Balıkesir)* **[Bak: Tıska]** — **3.** [*S.*] Bayat *(Kayseri)* — **5.** Eski ayakkabı *(Urfa)* — **6.** Jandarma *(Merzifon «Amasya»)* — **7.** Tura kapmaca oyununda ipi tutan ve turaları kaptırmıyan oyuncu *(Osmaneli «Bilecik»)* — **8.** Kuştüyü: **Kalık döşek** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **9.** [*S.*] Kalmış, eskimiş *(Pazarcık [?]; Adana)* — **10.** Boynuzsuz keçi *(Veliköy «Çoruh»)*

Kalımbek [*İs.*], Mısır darısı *(İzmit «Kocalei [Muh.]»)* **[Bak: Kalembek]**

Kalın [*İs.*], **1.** Evlenecek erkeğin kız tarafına verdiği para ve eşya *(Nizip, Kilis «Gaziantep»; Gâvurdağ «Cebelibereket», Kadirli, Adana «Seyhan»; Pınarbaşı «Kayseri»; İzmit; Büyükşar «Ankara»; Çavuşçu «Ilgın - Konya»; Maraş; Bor «Niğde»; Hasanlar «Mecidiye»; Köşker «Kırşehir»; Birecik; Balıkesir»; Erzurum)* — **2.** Geline erkek tarafından gönderilen başlık, taç *(Pütürge «Malatya»; Alembeyli köyü «Sungurlu - Çorum»; Erzurum)* — **3.** Evlenmeden evvel verilen eşya ile bu yolda yapılan tören *(Karacabey «Bursa [Muh.]»)* — **4.** Evlenecek kızın cihazı *(Kumluca «Finike - Antalya»; Gerze, Sinop, Bayburt «Gümüşane»; Karkın «Çumra - Konya»; Havuz «Kangal - Sivas»)* **[Bak: Ağırlık]** — **5.** Pipo, çubuk: **Ahmedin kalını güzel** *(Beydili «Nallıhan - Ankara»)* — **6.** *(Bayburt «Gümüşane»; Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Fetir, 3]**

Kalınç [*İs.*], Küçük orak *(Elâzığ)* **[Bak: Kalıç]**

Kalınğ [*İs.*], *(Haydarbeyli «Yozgat»)* **[Bak: Kalın, 1]**

Kalınk [*İs.*], Gelin cihazı *(Kayseri; Çanakkale; İzmir)* **[Bak: Kalın, 4]**

Kalınmak [*F.*], Gecelemek; eğlen-

mek: **Hasan dün ağlentiden sonra burada kalındı** *(Bergama «İzmir»)*

Kalıs [*İs.*], Birisi sokağa, diğeri ev içerisine mahsus olmak üzere kadınlar tarafından üstüste giyilen ayakkabı *(Geleme «Mesudiye - Giresun»)*

Kali [*Zf.*], Artık, gayri *(Ayaş «Ankara»*; **Aman kali çabuk koşuver:** *İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* [***Bak:* Kalın, 1**]

Kalif [*İs.*], *(Tercan «Erzurum»)* [***Bak:* Hokul**]

Kalik [*S.*], **1.** Eskimiş ayakkabı *(Hasankale, Erzurum; Urfa, Bursa)* — **2.** [*İs.*] Patik, çocuk ayakkabısı *(Erzincan; Çemişgezek «Tunceli»; Elâzığ; Urfa)* — **3.** [*İs.*] Yazlık yumuşak ayakkabı *(Kemaliye «Malatya»)*

Kalikman [*S.*], Çok gezen ve gevezelik eden [adam] : **Ben kalikman mıyım** *(Hasankale «Erzurum»)*

Kaliva [*İs.*], Suda pişmiş mısır: **Kalivalar iyi pişmiş** *(Trabzon)*

Kaliz [*S.*], Hali vakti yerinde olup ta para harcamıyan pinti *(Kocaoluk «Dinar - Afyon»)*

Kalkama [*İs.*], Atın tırıslama yürüyüşü *(Küpesi «Kayseri»)*

Kalkamaç [*İs.*], Dolanbaçlı yokuş *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)*

Kalkamak [*İs.*], **1.** Kayalardaki yarıklar: **Kalkamağı olan kayaklardan korkulur** *(Oyaca «Haymana-Ankara»)* — **2.** Basamaklı yokuş *(Sidek «Kaş - Antalya»; İbecik «Muğla»)* — **3.** Masa ve ahşap şeylerin üzerindeki ele takılan kıymık gibi pürüzler *(Mut «İçel»)*

Kalkan [*İs.*], **1.** Kırlarda yetişir büyük diken, deve dikeni *(Konya; Zemme «Kütahya»)* [***Bak:* Kalağan**] — **2.** Uçurtma: **Kalkan uçurtmiya gidiyorum** *(İst. [Muh.])* — **3.** Üzeri çatılı ve kiremitli evlerdeki atı duvarı *(Reşadiye «Kayseri»)* [***Bak:* Beşik örtüsü**]

Kalkan boğan [*İs.*], Kaplumbağadan büyücek bir hayvan [?] *(Halfeti «Urfa»)*

Kalkım [*İs.*], Kayaların sarp ve çıkılması müşkül yerleri, uçurum: **İnek kalkımdan düştü** *(Behisni «Malatya»)*

Kalkımaç [*İs.*], Düğün alaylarında ve cirit oyunlarında kullanılan değnek *(Çivril «Denizli»)*

Kalkım kara [*İs.*], Davarların bir çeşit ciğer hastalığı *(Kızılca «Hadım - Konya»)*

Kalkıtmak [*F.*], Buğday veya bulguru samanından ve kepeğinden ayırmak için savurmak *(Gaziantep; Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Kalle [*İs.*], **1.** Sincap *(Bozantı «Karaisalı», Adana «Seyhan»; Mut «İçel»; Darboğaz «Niğde»; Ereğli, Fariske «Ermenak - Konya»)* [***Bak:* Kale, 1**] — **2.** Para çekmecesi *(Fariske «Ermenak - Konya»; Erzincan; Sivas; Erzurum; Maraş; Pozantı (Seyhan»)* [***Bak:* Kale, 3**] — **3.** Bulgurla karışık patates yemeği *(Çerkeş «Çankırı»)* — **4.** Et, kuru üzüm ve zerdali ile yapılan yemek *(Bor «Niğde»)* — **5.** Bir çeşit şalgam yemeği *(Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»)* — **6.** Lâhananın ispanak gibi pişirilen yemeği *(Kayseri)* — **7.** Rendelenmiş kabak ile sütten pişirilmiş yemek *(Konya)* — **8.** Kapuska *(Yenişehir, Mustarakemalpaşa «Bursa»; Kalecik «Ankara»)* — **9.** Lâhnanın sert kısımları bulgurla pişirilerek yapılan bir yemek *(Tavlısın «Kayseri»)* — **10.** Nohudu pişirip havanda dövdükten sonra içine soğan ve et konarak yapılan bir çeşit yemek *(Antal-*

ya) — **11.** Patlıcan musakkası *(Düğerek [?])* — **12.** Bir çok meyva kurusundan yapılan yemek *(Tosya «Kastamonu»)* — **13.** Domates salçası *(Kalecik «Ankara»)* — **14.** Komposto *(Safranbolu «Zonguldak»)* — **15.** Müsavi surette buğdayla karışık çavdar *(Zencidere «Kayseri»; Sivas)* — **16.** Çift sürerken, bağ bellenirken çıkan büyük toprak parçaları, tezek *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»; Karaköy «Nallıhan - Ankara»)*

Kallekabak [*İs.*], Kış kabağı *(Konya)*

Kallelemek [*F.*], Ağacın ucunu keserek kalınlaşmasına yardım etmek *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Kallem [*S.*], Mukallit *(Bornova «İzmir»)*

Kallemit [*S.*], Çapkın *(Pazar köyü «Balıkesir»)*

Kalli [*İs.*], Sincap *(Maraş)* **[Bak: *Kale 1, Kalle 1*]**

Kallik [*İs.*], **1.** Çubuk lülesi *(Cimin «Erzincan»)* — **2.** Buzağı *(Harput «Elâzığ»)*

Kalmakal [*İs.*], Gürültü *(Yozgat)*

Kalmuk [*İs.*], Göz kapağı *(Kayadibi «Giresun»)*

Kalpak [*İs.*], **1.** Saban demiri ile oku birleştirip tutan ağaç *(Korfaz «Şiran-Gümüşane»)* — **2.** Horoz ibiği *(Erzurum)*

Kalpanaz [*İs.*], İri hayvanların aşıkları *(Kayseri)*

Kalşavık [*İs.*], Fasulya kabuğu *(Ilgın «Konya»)*

Kaluç [*İs.*], Orak, küçük orak *(Simav «Kütahya»; Alihoca, Kızılcaviran, Ficek «Reşadiye - Tokat»; Sivas; Şebinkarahisar, Koyulhisar «Giresun»)* **[Bak: *Kalıç*]**

Kalugan [*İs.*], Deve dikeni *(Gürcü köyü «Kızılcahamam - «Ankara»)* **[Bak: *Kalgan, kalkan*]**

Kaluk [*İs.*], **1.** Evlenemiyen yaşlı kız *(Suşehri, İspile «Hafik - Sivas»)* **[Bak: *Kalık 1, anakız*]** — **2.** Tarla haline getirilmiş çalılık *(Yenicuma «Sinop»; Çakıralan «Havza-Samsun»)* — **3.** Eski ayakkabı *(Gümüşane)* — **4.** Arpacık soğanı *(Edremit «Balıkesir»)*

Kalın [*İs.*], Tarlaları kurutma işinde açılan su arkları *(Devrek «Zonguldak»)*

Kalunç [*İs.*], Küçük orak *(Tokat)* **[Bak: *Kaluç*]**

Kalurlak [*İs.*], Yaban yulafı *(Terme «Kaş - Antalya»)*

Kaluş [*İs.*], Keçi boynuzu *(Eğridir «Isparta»)*

Kalye [*İs.*], *(Gediz «Kütahya»; Develi «Kayseri»)* **[Bak: *Galle, 2*]**

Kalyet [*İs.*], Gelinlik elbise: **Bugün gelinin kalyeti kesildi** *(Kuşadası «İzmir»)*

Kam [*İs.*], **1.** Sivri uçlu kazık *(Kızınca «Seyhan»)* — **2.** Koyunların barındıkları yer, çiftlik *(Kozan «Seyhan»)*

Kamalak [*İs.*], **1.** Kar yüzünden uçamaz hale gelen keklik *(Şebinkarahisar «Giresun»; Yaylak «Kayseri»; Çermik «Diyarbakır»; Gözene, Malatya; Armudan «Kuruçay - Erzincan»; Yalak «Kayseri»)* — **2.** [*S.*] Yürümekte güçlük çeken adam *(Karadoruk [?])* — **3.** Altı aylık ve daha fazla olan keklik yavrusu *(Salkuma «Kayseri»)* **[Bak: *Feriç, 1*]** — **4.** [*S.*] Uyuşuk *(Boztekke [?])* — **5.** [*S.*] Korkak, şaşkın *(Karayün «Hafik - Sivas»; Malatya; Köşker «Kırşehir»)* — **6.** [*S.*] Hasta tavuk *(Ortaköy «Mecitözü - Çorum»)* — **7.** Sarı

katran çıkarılan bir çeşit çam ağacı *(Gaziantep; Kadirli, Adana «Seyhan»)* — **8.** Çam fidanlarının iç kabuğu ki köylüler bunu yerler *(Adana)*

Kamalı toprak [*İs.*], Taş haline gelmiş toprak *(Emet «Kütahya»)* **[Bak: köyke]**

Kamalma [*İs.*], Eğilme, diz çökme: **Atın kamalması** *(Ünye «Ordu»)*

Kamamak [*F.*], **1.** Kilitlemek *(Sarayköy «Denizli [Muh.]»)* — **2.** Tenkit etmek *(Gebeme «Mesudiye», Şebinkarahisar «Giresun»)* — **3.** Yamamak *(Denizabat «Muğla»)*

Kaman [*İs.*], Dağların en yüksek tepesine yakın olan yerler: **Çoban Ali kamanda geziyor** *(Denizabat «Muğla»)*

Kamana [*İs.*], Dışarda yapılan saman yığınları *(Necatiye «Havas - Edirne [Muh.]»)*

Kamandırmak [*F.*], Sıkıştırmak, bunaltmak: **Bölüğümüz düşmanı öyle bir kamandırdı ki...** *(Arapkir «Malatya»)*

Kamanmak [*F.*], **1.** Şaşırmak, âciz kalmak: **Bu işte herkes kamanır:** *Konya [Muh.]; Erzincan; Harput, Elâzığ ve dolayı; Karamürsel «Kocaeli»)* — **2.** Çok yorulmak: **Kamandı** *(Hisarcık «Kayseri»; Safranbolu «Zonguldak»)* — **3.** Bunalmak, takatten düşmek *(Keskin «Ankara»)* — **4.** Yıkılmak, yere düşmek *(Bakırdağ «Kayseri»)* — **5.** Dayanmak **(Hasan duvara kamandı:** *Maraş; Cebelibereket «Seyhan»)* — **6.** Nazlanmak *(Kirazlı «Yalova - İst.»)* — **7.** Yumulmak, kulunç tutmak *(Bakacak «Balıkesir»)* — **8.** Yüz, göğüs ve karın yere gelmek üzere düşmek veya yatmak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [aşiret]»)* — **9.** Bulanmak [*?*] *(Niksar «Tokat»)* — **10.** Kapanmak: **Kapı kamanmış açılmıyor** *(Manisa)*

Kamantı [*İs.*], Tarlayı sularken çıkmıyan yerlere su çıkarmak için açılan ark *(Çarıksaray «Şarkikaraağaç - Isparta»)*

Kamar [*S.*], Çiçek bozuğu [adam] : **Kamar yüzüne bakmadan bir de insan beğenmez** *(Denizli)*

Kamarga [*İs.*], Vahşi hayvanlar tarafından ormanda parçalanan leş *(Şebinkarahisar, Gebem «Mesudiye - Giresun»)*

Kamarlı [*S.*], Kirli: **Oğlum, niye böyle çok kamarlısın** *(Bahçebaşı «Turhal - Tokat»)*

Kamartlaz [*İs.*], Kurdeşen hastalığı *(Kilis «Gaziantep»)*

Kamartmak [*F.*], Kavgaya teşvik etmek *(Hayrabolu «Tekirdağ»)*

Kamaş [*S.*], Ekşi: **Biraz kamaş getir, çorbaya katalım** *(Salatin «Tire - İzmir»)*

Kamaşık [*İs.*], Pot, kusur: **Amma kamaşık yaptın** *(Zile «Tokat»)*

Kamaşuk [*İs.*], Kusur: **Sen onun kamaşuğuna bakma** *(Zile «Tokat»)* **[Bak: Kamaşık]**

Kamat [*İs.*], **1.** Mutfak eşyası; avadanlık *(Karaisalı «Seyhan»)* — **2.** [*Zf.*] Mahsus, inadına, rağmen: **Ahsen bu işi bana kamat yaptın tın** *(Göğcü «Malkara - Tekirdağ»)*

Kamaz [*İs.*], **1.** Şiddetli rüzgâr, kasırga *(Karataş köyü «Dinar - Afyon»; Kızılisalı «Silifke - İçel»; Bakırdağ, Fıraktın «Develi», Epçe köyü «Kayseri»; Çakaldere, Eflâk «Ceyhan - Seyhan»; Görmel «Ermenak», Aşağıhadım «Konya»; Kırkağaç «Manisa»; Gülnar «Afyon»)* **[Bak: Kanaz]**

— **2.** Gurur, vakar *(Konya)* — **3.** [*S.*] Kesmez, kör: **Bizim bıçaklar kamaz oldu :** *Bodrum, Marmaris «Muğla»)* ***[Bak: Kamkaz]***

Kambak [*İs.*], **1.** Yonga, tahta ve odun parçası, talaş, çam kabuğu *(Köşker ««Kırşehir»; Kavşıt «Sungurlu - Çorum»; Faraşlı, Kalecik, Çubuk, Akkuzulu «Ankara»; Yerköy «Yozgat»; Çankırı; Kuruçay «Erzincan»)* ***[Bak: Kambalak]*** — **2.** [*S.*] Açık başlı *(Elbistan «Maraş»)* — **3.** Gelin başlarına yapılan süs *(Tepe köy «Bayramiç - Çanakkale»)* — **4.** Boynuzsuz öküz, keçi; saçı dökülmüş adam *(Çandır, Akpınar «Ordu»)* — **6.** Kılçıksız balık *(Ebülhayır «Ordu»)* — **7.** Oyunda sayı: **Ben bu oyunda üç kambak yaptım** *(Zile «Tokat»)* ***[Bak: Abak, 2]***

Kambak buğday [*İs.*], Bir çeşit kılçıksız buğday *(Boyacılı «Çarşamba - Samsun»)*

Kambalak [*İs.*], Yonga, çalı çırpı *(Çubuk dolayı «Ankara»)* ***[Bak: Kambak, 1]***

Kambalak avı [*İs.*], Karda yapılan keklik avı *(Elâzığ)* ***[Bak: Kamalak]***

Kambuk [*S.*], Kılıbık [adam] *(Sığırcılı «Uzunköprü - Edirne»)*

Kambula [*İs.*], Kalkan balığı *(Rize)*

Kambura [*İs.*], Kitap cildinin altının muhaddepliğini yapan makine *(İst.)*

Kamcaklamak [*F.*], İki eliyle kapar gibi almak: **Anne, Ali fındıklarımı kamcakladı** *(Antalya)*

Kamçak [*İs.*], Kedi pençesi *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Kamçaklamak [*F.*], Tırnaklamak : **Kedi elimi kamçakladı** *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Kamçalamak [*F.*], Avuçlamak *(Mut, İçel)* ***[Bak: Hapanlamak, hapazlamak]***

Kamçıklamak [*F.*], Cevizin yeşil kabuğunu çıkarmak *(Nallıhan «Ankara»)*

Kamçılamak [*F.*], Ceviz ve bademi kabuğundan ayırmak *(Yakacık «İst.»)*

Kamçor [*İs.*], Ağnam vergisi, rüsum *(Urfa)* ***[Bak: Kapçur]***

Kamçur [*İs.*], Ağnam vergisi *(Diyarbakır)* ***[Bak: Firde, 1]***

Kametçi [*S.*], Sebzeci *(Hartlap «Maraş»)*

Kamga [*İs.*], Yonga, talaş, ağaç kırıntısı *(Efsus «Elbistan - Maraş»;* **Bir çuval kamga on kuruş:** *Elâzığ; Avanos «Kırşehir»; Merzifon «Amasya»; Büyükçaylı «Dörtyol-Hatay»; Osmancık «Çorum»; Kilis «Gaziantep»; Samsun; Fethullah «Develi», Kayseri; Birecik «Urfa»; Davulga «Emirdağ - Afyon»; Melendiz «Niğde»; Deliktaş «Kangal - Sivas»)* ***[Bak: Kamka]***

Kamış [*İs.*], Marşapa, sürahi (**Kamışı çeşmeden doldur :** *Ödemiş, Balçova, Tire, Seferihisar, Urla, İzmir; Köşk «Aydın»; Manisa; Muratlı «Tekirdağ»)*

Kamıtmak [*F.*], **1.** At üzerinde dimdik durmak, gururlanmak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Herhangi bir ıztırapla büzülüp durmak **Hasta keçi kamıtır :** *Kastamonu; Konya)*

Kamit [*S.*], Zayıf, kuru *(Misi «Bursa»)*

Kamka [*İs.*], Yonga, odun parçası, talaş *(Ayaş, Sarıoba «Polatlı - Ankara»; Urfa; Gaziantep; Bor «Niğde»; Balıkesir)* ***[Bak: Kamga]***

Kamkaz [*S.*], Kesmez bıçak, kör bıçak *(Çömlekçi «Bodrum - Muğla»)*

[Bak: Kamaz, 3]

Kamne [*İs.*], Odalardaki ocakların odadan tarafa olan yüzü *(Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]»)*

Kamrık [*İs.*], İnsan ve hayvan böğrü, kasık üstü *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Göksün, Şekeroba«Maraş»; Kuruhüyük «Boğazlıyan - Yozgat»; Karacakal «Yenipazar - Aydın»; B. Findos «Atabey - Isparta»)*

Kamrıklamak [*F.*], Cinsî münasebette bulunmak *(Adana «Seyhan»)*

Kamus [*İs.*], **1.** Kepçe *(Malatya ve çevresi)* — **2.** Kevgir *(Harput ve dolayanı)*

Kamzak [*İs.*], Mısır, haşhaş ve fasulya gibi hububatın kendi kendine kurumuşu *(Seyitgazi «Eskişehir»)*

Kân [*İs.*], **1.** Büyük çapta kereste *(Sinop)* — **2.** Dört köşeli şakulî direk veya hatıl *(Balcana «Şebinkarahisar - Giresun»; Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Boyabat «Sinop»; Erzurum)*

Kana [*İs.*], **1.** Güğüm; sürahi *(Edirne; Trabzon)* — **2.** Ağaçların kökünden çıkan piç *(Manisa ve dolayı)*

Kanabide [*İs.*], Hünnap *(Tuzaklı «Samsun»)*

Kana düşme [*İs.*], Develerin kan başına vurma hastalığı *(Ağrı)*

Kanaıl [*İs.*], Anbar gözü *(Kastamonu)*

Kanak [*İs.*], **1.** Çay, dere, ırmak*(Köy «Kars»; Gülâbi «Yozgat»; Kayseri; Demirli «Mecitözü - Çorum»)* — **2.** Sakız otu, kenger*(Civanyaylağı «Mersin», Mut «İçel»; Köprüköyü «Şarkîkaraağaç - Isparta»; Zencidere «Kayseri»)* — **3.** Ceviz *(Bandırma «Balıkesir»)* — **4.** Kafes *(Kütahya)* — **5.** Çok ufak çocukların başlarındaki yağlı kir *(Uluborlu «Isparta»)* — **6.** Av çakısı *(Borçka «Artvin»)*

Kanalga [*İs.*], Kanaat, inanç *(Kadirli «Adana - Seyhan»)*

Kanamaz [*İs.*], Kazandan su almak için kullanılan uzun saplı kepçe *(Burdur)*

Kanap [*Zf.*], Tamam, olduğu gibi : **Dersimi hocaya kanabı ile söyledim** *(Şekeroba «Maraş»)*

Kanara [*İs.*], **1.** Dağların en yüksek ve kayalık yerleri; büyük taş yığını; dağlardan yuvarlanan taş yığını, dağ kenarlarındaki kayalık arazi *(Çakıllı «Vize - Kırklareli [Muh.]»; Kurşunlu «Gölpazarı - Bilecik [Muh.]»; Tekirdağ; İhsaniye «Bursa [Muh.]»; Samsun; Safra köyü «Bakırköy - İst. [Muh.]»)* — **2.** [*S.*] Obur; doymak bilmiyen, aç gözlü *(Durak köyü «Seyhan»; Zile «Tokat»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Seydişehir, Konya; Salkuma «Kayseri»)* — **3.** [*S.*] Obur [köpek] *(Salkuma «Kayseri»; Yozgat)* — **4.** [*S.*] Azgın, başıboş [köpek] *(Konya)* — **5.** Et çengeli*(Trabzon [bir Kerküklüden]; Urfa)* — **6.** Sahipsiz sokak malı*(Zencidere «Kayseri»)*

Kanaralı [*S.*], İri kemikli [hayvan] *(Edirne)*

Kanaralık [*İs.*], Dağların büyük taşlık yerleri *(Karamandere «İst.»)*

Kanata [*İs.*], Maşrapa *(Bafra «Samsun»)*

Kanatçı [*İs.*], Sürüye girmiyen koyun ve keçi *(Beypazarı «Ankara»)*

Kanatma [*İs.*], Kökündeki sütten kaynatarak sakız çıkarılan boz renkli bir bitgi, kenger *(Ağrı)*

Kanavaz [*İs.*], **1.** Tek kulplu su testisi: **Kanavaza su doldurdum** *(Gebeler «Kırkağaç - Manisa»)* — **2.** Büyük küp *(Ezine «Çanakkale»)*

Kanaz [*İs.*], Kasırga *(Aydınlıçadırı «Ceyhan - Seyhan»)* **[Bak : Kanaz, 1]**

Kanber [*İs.*], Saksağan *(Adana)*

Kancabaş [*İs.*], Altı ilâ sekiz çifte kürekli alamana kayığı *(İst.; Gerze, Sinop)*

Kancak [*İs.*], Cep *(Elâzığ dolayı; Diyarbakır dolayı)*

Kancımak [*F.*], Oyunda mızıkçılık etmek *(Eskişehir ve dolayı)*

Kanci [*İs.*], Portakal veya elma dilimi *(Adacami «Çoruk»)*

Kança [*Zf.*], **1.** Ne kadar *(Trabzon)* — **2.** [*İs.*] Çene : **Bir vurursam kança kemiğini kırarım** *(Uruş «Beypazarı - Ankara»)*

Kançal [*İs.*], Kaşık *(Konya)*

Kandağına basmak [*F.*], Zıddına hareket etmek *(Köşker «Kırşehir»)*

Kandak [*S.*], **1.** İhtiyar [adam] *(Kayseri)* — **2.** [*İs.*] Su yarıntısı *(Mansurlu «Feke - Seyhan»; Akseki «Antalya»; Kırşehir)* **[Bak: Andak]** — **3.** [*İs.*] Su birikintisi *(Çavdarhisar «Emet - Kütahya»; Kamber «Kayseri»; Elmalı, «Antalya»; Denizli; Isparta)* **[Bak: Göğnük, 2]** — **4.** [*İs.*] Kurumuş araba izleri *(Bozan, Büğdüz «Eskişehir»)* — **5.** Çok yiyen, obur [adam] *(Pirlerkondu «Hadım - Konya»)* — **6.** Çevik olmıyan, hantal [adam] *(Kayseri; Ereğli «Konya»)* — **7.** Cüsseli [insan veya hayvan] *(Nize «Kayseri»)* — **8.** [*İs.*] Çatı altındaki saçak *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)* — **9.** Kıskanç *(Bolvadin «Afyon»)* — **10.** [*İs.*] Düğüm *(Giresun)* — **11.** [*İs.*] Çok yüksekliği dolayısile ot ve ağaç bitmiyen yer *(Salihli «Fatsa-Ordu»)* — **12.** [*İs.*] Sarp dağ *(Pisi «Muğla»)* — **13.** [*İs.*] Tepe ve dağlardaki çukurluklar *(Tavas «Denizli»)* — **14.** [*İs.*] Küçük dere ve hendek *(Üveylikli «Devrek - Zonguldak»; Toprakkale «Seyhan»)* — **15.** [*İs.*] Tepesi kesik ağaç *(Kazandere «Tekirdağ»)* — **16.** [*İs.*] Hendekten çıkan toprak yığını *(Koruköy «Yalova-İst.* [*Muh.*]*»)* — **17.** [*İs.*] Tehlikeli yer *(Görece «İzmir»)* — **18.** Yol ve tarlalardaki çukurluklar *(İnegöl «Bursa»; İst.* [*Muh.*]*; Buluklu «Mersin»; Konya)* — **19.** Çamurlu yerler *(Çavdarhisar «Emet - Kütahya»; Gaipler «Kandıra-Kocaeli»)* — **20.** Bataklık *(Gelendost Isparta»; Yazıköyü «Burdur»; Demirci «Manisa»)* — **21.** [*İs.*] Göl *(Bilecik; Eğridir «Isparta»)* — **22.** [*İs.*] Kurumuş dere *(Ceyhan «Seyhan»)* — **23.** [*İs.*] Bataklıkları kurutmak için açılan hendek *(Samsun)* — **24.** Derelerin derin yerleri *(Mut «İçel»)* — **25.** [*İs.*] Kaya üzerindeki çukurluklarda toplanan su birikintisi *(Sinop; Akkışla «Kayseri»)* — **26.** [*İs.*] Su biriken çukurluklar *(Bâlâ «Ankara»; Akseki «Antalya»)*

Kandakçı [*S.*], **1.** Yaltaklanarak sözünü geçiren, gönül yapmak istiyen adam *(Burdur)* — **2.** Yalancı *(Burdur)*

Kandaklamak [*F.*], Eğreti bağlamak *(Ulubey «Ordu»)*

Kandal [*İs.*], **1.** Kıkırdıkların kemikleşmesi *(Bolvadin «Afyon»)* — **2.** Hendek, yar *(Denizli)*

Kandalar [*İs.*], Tahtakurusu: **Bizim evde kandaklar çoktur** *(Erzincan)* **[Bak: Kandalay]**

Kandalay [*İs.*], Tahtakurusu *(Eyüp «İst.* [*Muh.*]*»; İzmir* [*Muh.*]*)* **[Bak: Kandalar]**

Kanday [*Zf.*], Ne kadar *(Sarayköy «Denizli»)*

Kandaz [*S.*], Kurnaz, dalavereci :

Böyle kandaz görülmemiş *(Mahmutören «Ordu»)*

Kandeker [*S.*], İnceden inceye araştıran : **Hasan efendi çok kandekerdir** *(Bolu)* [*Bak: Endelemek*]

Kandekerlik [*İs.*], İnceden inceye araştırma: **Alinin kandekerliği para etmez** *(Bolu)*

Kandelez [*S.*], Zayıf, cılız*(Çağa «Gerede - Bolu»)*

Kander [*İs.*], Bağ, bostan bozumu *(Ahlat «Bitlis»)*

Kander etmek [*F.*], Bağ ve bostan bozmak *(Ahlat «Bitlis»)* [*Bak:Kander*]

Kandışatmak [*F.*], Çirkin şekilde kırıtmak *(Gaziantep)*

Kandız [*S.*], Yaralayıcı, carih: **O, adam kandızın biridir** *(Gebeciler «Simav-Kütahya»)* [*Bak: Sokmak*]

Kandızlamak [*F.*], Biçak ve çuvaldız gib şeyi sokmak: **O adam delidir, eline bıçak geçerse kandızlar** *(Ezine «Çanakkale»)*

Kandirif [*İs.*], Sığırları boyunduruğa bağlamak için kullanılan «U» harfi şeklinde bükülmüş ağaç *(Kuzkışla «Kuruçay», Erzincan; Horzaf «Şiran-Gümüşane»)* [*Bak: Mankur, degülüç*]

Kane [*İs.*], **1.** Havuz *(Gaziantep)* — **2.** Kiremit *(Maraş)* — **3.** Su yolu künkü *(Gaziantep)* — **4.** Çeşme; yalak *(Elbistan «Maraş»)*

Kanevre [*İs.*], Çapula nevinden bir ayakkabı *(Trabzon; Gürün «Sivas»)*

Kâneyeri [*İs.*], Toplantı yeri: **Kâne yerinde bayramlaşalım** *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)*

Kanez [*İs.*], Evlerde bulunan küçük hamam *(Giresun)*

Kangaş [*S.*], Zayıf, arık, takatsiz *(Silifke «İçel»)*

Kangay [*İs.*], Kazan *(Aydın)*

Kanger [*İs.*], İğri: **Kanger hıyarın turşusu iyi olmaz** *(Samsun)*

Kangıç [*İs.*], Çiğdem veya kar çiçeği çıkarmak için kullanılan ucu sivri değnek *(Pınarbaşı «Kayseri»)*

Kangıldak [*S.*], Bir deri, bir kemik kalan insan veya hayvan *(Kuzucular «Dörtyol - Hatay»; Tarsus «İçel»)*

Kangılı [*İs.*], Şişmanlıktan mecalsiz kalan insan veya hayvan *(İçel)*

Kangıllama [*İs.*], At ve hayvanların suyu görünce koşuşmaları *(Homa «Çivril - Denizli»)*

Kangıllı [*İs.*], İki tekerlekli araba *(Çorlu «Tekirdağ»)*

Kangımak [*F.*], Yukarı doğru atılmak, sıçramak : **Sevincimden bir kaç defa kangıdım** *(Çigiller «Gördes - Manisa»)* [*Bak: Kalkımak*]

Kangın [*İs.*], **1.** Suya doymuş toprak *(Gerede «Nallıhan - Ankara»)* [*Bak: Gönen*] — **2.** [*S.*] İtikatlı, inanan, mümin *(Çetmigüvem «Balıkesir»)*

Kangır [*İs.*], Bir çeşit saz [çalğı] *(Bursa)*

Kangırcak [*İs.*], Bir karış boyunda bir ot olup taze iken yenir *(Subuğaz köyü «Gaziantep»)*

Kanğırmak [*F.*], Bükmek, kanırmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Davutlar «Kuşadası - İşmir»; Bartın «Zonguldak»)*

Kangırtmaç [*İs.*], Çiçek kalemi aşısı *(Antakya «Hatay»)*

Kangıt [*İs.*], Kadit, iskelet *(Antalya)*

Kangil [*İs.*], Çatalına ayaklar konarak yükselip gezilen ağaç, échasse *(Edirne)* [*Bak: Ayakçak*]

Kangilmek [*F.*], Birden yıkılmak, yana düşmek *(Tekirdağ)*

Kangurdan [*S.*], Gamsız *(Balıkesir ve çevresi)*

Kanı [*İs.*], Tarasaya benziyen köşeler (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»*)

Kanık [*S.*], **1.** Gözü tok; mutekit; kani, inandırılmış, bıkmış, aldatılmış (*Gönen «Balıkesir»; Amasya; «Kangal «Sivas»; Edirne*) — **2.** [*İs.*] Surahi biçiminde saplı toprak kap (*Bodrum «Muğla»*) — **3.** [*İs.*] Kağnı (*Konya*)

Kanıklamak [*F.*], Aramak (*Isparta*)

Kanıl ve **Kanil** [*İs.*], Âdet; kanun : **Soranlara iyiyim demek Atalardan kanıl kalmış; Her köyün bir kanili vardır; Bunun Allah mı kanıl koydu?** (*Endel «Osmaniye», Bahçe «Seyhan»*)

Kan ılıkmak [*F.*], Sevmek, beğenmek (*Konya; Şehşamı «Kalecik - Ankara»*) **[Bak: Ilıkmak]**

Kanıltak [*S.*], Gevşek; seyrek (*Trabzon*)

Kanırık [*S.*], İnatçı (*Edirne*)

Kanırmak [*F.*], Bir adamı överek koltuklarını kabartmak (*Zonguldak*)

Kanırmuk [*İs.*], Gürültülü olarak atılan balgam (*Kastamonu*) **[Bak: Kanrık, 3]**

Kanırtmaç [*İs.*], **1.** Manivelâ (*Şebinkarahisar «Giresun»; Ezbider «Suşehri - Sivas»*) — **2.** Ağaç, çiçek fidelerinin dallarından çoğaltmak için alınan çelik (*Armutlu «Gemlik - Bursa»; İst.; Tire «İzmir»*) **[Bak: Ayırtmaç]** — **3.** Güreşte arkaya kanırma oyunu (*İst.*)

Kanırtmaç [*İs.*], (*Konya*) **[Bak: Kanırtmaç, 1]**

Kanış [*İs.*], Ağzı geniş sürahi (*İzmir*)

Kanışma [*İs.*], Kafayı geri atıp dimdik durma, hazırol vaziyeti alma: **Ahmet karşımda kanıştı durdu; Usta asker gibi kanışması var** (*Daday «Kastamonu»*)

Kanışmak [*F.*], Pazarlıkta uyuşmak (*Lahna «Hayrabolu - Tekirdağ [Muh.]»*)

Kani [*İs.*], Yenge (**Bugün kanime gittim:** *İst.; Yolageldi «Edirne»*) **[Bak: Kadinge]**

Kâni ve **Kâne** [*İs.*], Hızarcı tezgâhı (*Akçaşeyh «Zonguldak»*)

Kaniç [*İs.*], Çerçevelerin cam kısmını kazımağa mahsus yarım santim eninde bıçaklı rende (*Tokat*)

Kank [*İs.*], **1.** Kadavra; hayvan lâşesi (*Şereflerköyü «Ankara [Muh.]»*) — **2.** Sürahi (*Muğla*)

Kanka [*İs.*], Yenge (*Çakırlı «Samsun»*) **[Bak: Kani]**

Kankalak [*İs.*], **1.** Büyük çorba kâsesi (*Şebinkarahisar «Giresun»*) — **2.** Kelebek (*Emirdağ «Afyon»*)

Kankavur [*İs.*], Hayvanların boynuna takılan çıngırak (*Fatih «İst. [Muh.]»*)

Kankıldak [*S.*], Bir deri bir kemikten ibaret hayvan (*Adana*)

Kankırdak [*İs.*], (*Ceyhan, Cebelibereket «Seyhan»*) **[Bak: Kankıldak]**

Kanlak [*İs.*], Denizin çekilip bıraktığı kumlu kıyılar (*Çanakkale*)

Kanlaşmak [*F.*], Ortak emlâk ve araziyi sulhan taksim etmek: **Veli ağa kardeşi Aliyle tarlaları kanlaştı** (*Bayındır «Çerkeş - Çankırı»*)

Kanlıca [*İs.*], Kırmızı renkli yenen bir çeşit mantar (*Saraçlı «Geyve-Kocaeli»; Trabzon; Çankırı; Peçenek «Kızılcahamam - Ankara»; Gerede «Bolu»*)

Kanlı çavak [*İs.*], Karnı ve yelpaze denilen kanatları kırmızı olan bir çeşit renkli balık (*Keşanuz «Ankara»*)

Kanraklamak [*F.*], Yeni doğan çocuk ilk pisliğini yapmak (*Maksutlu

«Şarkışla - Sivas»)

Kanraz [*S.*], Aksi, ters [adam veya söz] *(Göksün «Bozüyük - Bilecik»)*

Kanrı [*İs.*], Çocukları yürütmeğe alıştırmak için kullanılan dört tekerlekli, ortası delik araba *(Kargı «Kastamonu»)*

Kanrık [*S.*], **1.** Yaşlı, kocamış [insan veya hayvan] *(Kastamonu)* — **2.** İğri, kambur (**Ok kanrık duruyor:** *Balaç «Samsun»;* **Ormandaki çamların bir kaç tanesi kanrık yatıyor:** *Ayvalı «Taşköprü - Kastamonu»)* — **3.** *(Konya)* **[Bak: Kanırmuk]**

Kanruk [*İs.*], **1.** Kazılarak koparılmış dal; bir tarafa iğrilerek yürüyen adam *(Kastamonu)* — **2.** Ormanda yıkılmış kaba ağaç gövdesi *(Avara «Niksar - Tokat»)* **[Bak: Yatık]**

Kansidiren [*İs.*], Meyva vermiyen yaban kızılcığı *(Kurtdoğmuş «Kartal - İst.»)*

Kanşak [*İs.*], Uçurum, sarp yer *(Kayı «Tosya - Kastamonu»)*

Kanşamak [*F.*], Bina, arazi, zelzele ve sair sebeplerle yıkılacak hale gelmek *(Kayı «Tosya - Kastamonu»)* **[Bak: Kağşamak]**

Kanşar [*Zf.*], Karşı karşıya *(Urfa)*

Kantel [*İs.*], Yalan, uydurma söz *(Osduk «Bayburt - Gümüşane»)*

Kantı [*İs.*], İki kat bükülmüş yün ipliği *(Şeyhli «Piraziz - Giresun»)*

Kantik [*S.*], Orosbu, kancık *(Samsun [Muh.])*

Kantin [*S.*], Yalan, hiyle, aldatma *(Çukurasma «Gülnar - Afyon»; Safranbolu «Zonguldak»; Mustafakemalpaşa «İzmir»)*

Kantin atmak [*F.*], Yalan söylemek: **Amma kantin attın ha!** *(Görece «İzmir»)*

Kantutma [*İs.*], Çorak yerlerde biten otu yemekle koyunlarda meydana gelen bir hastalık *(Seymen köyü «Çorlu - Tekirdağ [Muh.]»; Zonguldak)*

Kan uyumak [*F.*], Kanı içine uyuşmak *(Gaziantep)*

Kanyaşı [*İs.*], Zakkum ağacı *(Muğla)*

Kanzi [*İs.*], Ceviz içi *(Erzurum; Gümüşane)*

Kapacan [*İs.*], **1.** Nişan töreni *(Sarıçalı «Çanakkale»)* — **2.** Oğlan evinden kız evine düğüne başlamak üzere gönderilen armağan *(Yalova «Eceabat - Çanakkale»)*

Kapağan [*İs.*], Döşeme taşı *(Haraççı «İst.»)*

Kapak [*İs.*], **1.** Değirmende un doldurulan ufak el küreği *(Ulubey (Ordu»)* — **2.** Bir yüzü düz, öteki yüzü yuvarlak olan tahta *(Bursa; Araç «Kastamonu»)* — **3.** Üç yaşındaki tay *(Amasya)*

Kapak balığı [*İs.*], İsparos balığı *(Bodrum «Muğla»)*

Kapaklanmak [*F.*], Ayak bir yere takılarak yüzüstü düşmek *(Tire «İzmir»; Çankırı»)*

Kapama [*İs.*], **1.** Un, yağ ve ayrandan yapılmış hamur yemeği *(İst. [Muh.])* — **2.** Sarmısak ve etle yapılan bir türlü yemek *(Yenişehir «Bursa»)* — **3.** Bir günde tarlada yapılmış iş *(Sinop)* — **4.** Pamuktan yapılmış, yakası kapalı hırka *(Ankara çevresi; Ereğli, Üçburgu «Devrek - Zonguldak»)* — **5.** Elbise, entari *(Ereğli «Zonguldak»)*

Kapama gecesi [*İs.*], Gerdek gecesi *(Kastamonu)*

Kapan [*İs.*], **1.** Pazar yeri *(Tirilya «Bursa»)* — **2.** Dağ uçurumlarında çok tehlikeli olan dar yollar *(Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»; Burhaniye*

«Balıkesir»)

Kapana [*İs.*], Ağaçtan yapılmış büyük yemek dolabı *(Hamitler «Mustafakemalpaşa - Bursa»)*

Kapanaz [*İs.*], Çocukların oynadıkları aşık kemiği *(Kayseri)*

Kapanca [*İs.*], **1.** Çamaşır sepeti *(Rize; Gelibolu, Kumarlar «Bayramiç», Çanakkale; Bandırma «Balıkesir»; Paşabahçe «İst.»)* — **2.** Tazyık, baskı *(Ahlat «Bitlis»)*

Kapansele [*İs.*], Yemek dolabı *(Aydın)*

Kapartma [*İs.*], Kulaklı saban demiri *(Büyükdere «İst.»)*

Kapazlamak [*F.*], Hiç aralık bırakmaksızın bir şey başka bir şeye tıpı tıpına uymak, kapatmak: **Bu kapak bu sahanı iyi kapazladı** *(Ahlat «Bitlis»)*

Kapcak [*İs.*], Kitap kabı *(Konya)*

Kapcık [*İs.*], **1.** Hububat tanelerinin üzerindeki kabuk *(Erzincan)* — **2.** Mermi koğanı *(Kırklareli)* — **3.** Yeşil mısır koçanı *(Denizli)*

Kapcık otu [*İs.*], Börek otu *(Çandır «Milâs - Muğla»)*

Kapcuk [*İs.*], **1.** *(Erzincan)* *[Bak: Kapcık, 1]* — **2.** Mısırın yeşil kabuğu *(Sinop)* *[Bak: Kapcık, 3]*

Kapçak [*İs.*], **1.** Üzerine kap konulan raflar, sergen *(Bozdoğan «Aydın»; Kırşehir; Polatlı «Ankara»; Çatalca «İst.)* *[Bak: Sergen]* — **2.** Kitap, defter kabı *(Sille, Beyşehir, Bozkır, Konya)* — **3.** Çelik çomak oyunu *(Vezirköprü «Samsun»)*

Kapçalamak [*F.*], Saldırıp tutmak: **Aşılı kolumu birdenbire kapçalayınca nasıl acıdı** *(Adana)*

Kapçellemek [*F.*], Kapmak, avuçlamak *(Edirne)*

Kapçık [*İs.*], **1.** Kaplıca denilen buğday *(Çatalca [Muh.])* — **2.** Buğday kabuğu *(Adana; K. Ahmet «Afyon»; Vize «Kırklareli»; Karaköy «Manisa»)* *[* **Bak: zerdene, kavuz** *]* — **3.** Suyu kaçmış; özü kalmamış, deriden ibaret üzüm *(Manisa)* — **4.** Kurşunu atılmış mermi fişeğinin bakır kısmı, kovanı *(Antalya; K. Ahmet «Afyon»; Konya)* — **5.** Meyva kabuğu *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **6.** Çiçeği sak tarafından kavrayan yeşil yapraklar, keis *(Isparta; Bolu)* — **7.** Çuval *(Kozan «Seyhan»)* — **8.** Ceviz, badem, nohut, fasulya gibi şeylerin ince kabuğu *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **9.** Gelincik çiçeği *(Alanlı, Aydın)* — **10.** Vaktinden evvel doğuran hayvan *(Ahlat «Bitlis»)* — **11.** Ağaç kabuğu *(Kadirli «Adana»)* — **12.** Palamut kabuğu *(Kaş «Antalya»)* — **13.** Pirinç kabuğu *(Konya; Keskin köyü «Eskişehir»)*

Kapçın [*İs.*], Çuhadan yapılmış siyah kaytanlı tozluk, kalçın *(Kale «Tavas - Denizli»)*

Kapçuk [*İs.*], **1.** Hububat ve meyva kabuğu *(Gümüşane)* *[* **Bak: Kapçık** *]* — **2.** Taze fasulya kurusu *(Ordu)*

Kapçur [*İs.*], Davar vergisi, sayım vergisi *(Çankırı; Ankara)* *[* **Bak: Kamçor** *]*

Kapı altı [*İs.*], Jandarma dairesi (**Adamı kapı altına götürdüler:** *M. kemalpaşa «Bursa»; Niğde; Amasya)*

Kapıcına [*İs.*], Vaktinden evvel doğuran inek veya kısrak *(Engücek «İspir - Erzurum»)*

Kapıçak [*İs.*], Ateşliyici madde: **Kibritin kapçağı yok mu?** *(Şabanözü «Polatlı - Çankırı»)*

Kapığa [*İs.*], Güğüm *(Şebinkarahisar*

«Giresun»)

Kapıka [*İs.*], *(Alucra «Giresun»)* **[Bak: Kapığa]**

Kapı kızı [*İs.*], Evlâtlık alınan hizmetçi kız *(Ayaş «Ankara»; Çankırı)* **[Bak: Beslek]**

Kapı küpesi [*İs.*], Sokak kapılarının halkalarından geçirilen kilit *(Adana)*

Kapıl [*İs.*], Dörtgen *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Kapınmak [*F.*], **1.** Ağrı ve sızıdan kıvrılmak *(Çankırı)* — **2.** Çabalamak **(Karnı acıkmış kapınıp duruyor:** *Konya; Balıkesir)*

Kapırcak [*İs.*], **1.** Tahta kutu *(Büyükçekmece «İst.* [*Muh.*]*»; Germiyan «Çorlu - Tekirdağ* [*Muh.*]*»)* — **2.** Gelincik çiçeği *(Sarılar «İzmir»)*

Kapıs [*İs.*], Vâdi: **Bizim köy ikinci kapıstan sonra gelir** *(Turgutlu «Manisa»)*

Kapız [*İs.*], **1.** Boğaz, derin vâdi **Kapızın suyu soğuk olur :** *Kuzgun «Karaisalı - Seyhan»; Silifke, İçel; Körküler «Yalvaç - Isparta»)* — **2.** Toprak altında bulunan taş tabakası *(Kozluca «Burdur»)* — **3.** [*S.*] Rüzgâr tutmıyan, tıkanık yer: **Bu yer çok kapız** *(Kadıköy «Sarayköy - Denizli»)*

Kaplak [*İs.*], Kaplumbağa, tosbağa *(Kayı köyü* [*?*]*)*

Kaplak pişi [*İs.*], Kadınların başlarına koydukları altın dizi *(Urfa)*

Kaplama [*İs.*], **1.** Yüzü ile astarı arasına zamklı pamuk konulan dikişsiz uzun hırka *(Muğla)* — **2.** Şilte, minder*(Kırklareli)* — **3.** İçerisi postlu kaput *(Peçenek «Ankara»)*

Kaplama sakar [*İs.*], Başının ön kısmı tamamen beyazlanan sığır *(Antalya)*

Kaplangoz [*İs.*], Salyangoz *(Denizli)*

Kaplenti [*İs.*], Kaplumbağa *(Çatalca «İst.* [*Muh.*]*»)*

Kaplı [*İs.*], Kaplumbağa *(Çalıköy «Çatalca - İst.»)*

Kaplık [*İs.*], Ağıl *(İzmir* [*Muh.*]*)*

Kaplış [*İs.*], Kaplumbağa *(Mahmutşevketpaşa «Beykoz - İst.* [*Muh.*]*»; Çorlu «Tekirdağ»)*

Kapram [*İs.*], Arı kovanı *(Kütahya* [*Muh.*]*)*

Kapran [*İs.*], **1.** Küçük kutu *(İlyas «Karamürsel - Kocaeli»)* — **2.** Ağaç kovuğu *(Ortalık «Ayancık - Sinop»)* — **3.** [*S.*] Kuvvetli, kemikli [hayvan] *(Eğrigöz «Kütahya»)* — **4.** Zahire ölçüsünde kullanılan şinik *(Şükrüye aşireti köyü «Ceyhan - Seyhan* [*Muh.*]*»)* — **5.** Ekinlere arız olup tane yaptırmıyan bir hastalık *(Taşpınar «Ankara»)*

Kapsa [*İs.*], **1.** Bağ, bahçe ve bostanlara çitten veya tahtadan yapılan kapı *(Ermenak «Konya»; Manavgat, Mahmutseydi «Alanya - Antalya»; Kıranbergaz «Çanakkale»; Mut «İçel»)* — **2.** Kasnağa deri geçirilerek yapılan tohum kalburu *(Ağrakos «Suşehri - Sivas* [*Muh.*]*»; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **3.** Hayvanlara yem vermek için kullanılan tahta sandık *(Atköy «Balıkesir* [*Muh.*]*»)*

Kapsak [*İs.*], **1.** Ağaç dallarından örülmüş ağzı açık, geniş sepet, sele *(Balçova, Kuşadası, Tire «İzmir»; Simav «Kütahya»; Turgutlu «Manisa»)* — **2.** Çamaşır: **Ben bugün papsak astım** *(Simav«Kütahya»)* — **3.** Bağ, bahçe ve bostanlarda ikişer metre uzunluğundaki merteklerden yapılmış kapılar *(Hasköy «Nazilli - Aydın»)*

Kapsalak [*İs.*], Ağaçtan yapılmış bağ, bahçe ve bostan kapısı *(Tepeköy «Pi-*

razizi - Giresun«)

Kapsalık [*İs.*], *(Samsun; Diği «Sungurlu - Çorum»; Bakırdağ «Kayseri»; Adana «Seyhan»)* **[Bak: Kapsalak]**

Kapsalıvermek [*F.*], Başı boş bırakmak: **Çoçuğu sokağa kapsalıvermiş** *(Ankara [bir Lefkoşalıdan])*

Kapsımak [*F.*], Çok acıkmak *(Havsa «Edirne»)*

Kapsomun [*İs.*], Kefalın küçüğüne benzer bir balık *(Kaklıç «Menemen - İzmir»)*

Kaptan [*İs.*], Tilki yuvası *(Karahüyük «Konya»)*

Kaptır [*İs.*], Hayvan kırkmağa mahsus makas *(Aşağulıca, Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»)* **[Bak: Kırklık]**

Kaptırgaç [*İs.*], Kereste yapılan tomruğun yan tarafından çıkan kapak tahtası *(Elmalı «Antalya»)*

Kaptırka [*İs.*], **1.** Ölmüş hayvan iskeleti; bir deri, bir kemik kamış hayvan *(Varyanlı «Maraş»)* — **2.** Kutu: **Bir kaptırka makara aldım** *(Kırklareli)* **[Bak: Kapurcak]**

Kaptırma [*İs.*], **1.** Kayış tokası *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* — **2.** Bel kayışı *(Parak «Alucra», Şebinkarahisar «Giresun»)*

Kapturga [*İs.*], Sayvanın üzerine örtülen oluk biçiminde tahta *(Zonguldak)*

Kapucalık [*İs.*], Camekân, vitrin *(Antakya «Hatay»)*

Kapu korusu [*İs.*], Kapı arkalarındaki ağaç sürgü *(Kümbet köyü «Yıldızeli - Sivas»)*

Kapurcak [*İs.*], **1.** Kutu *(Edirne [Muh.])* **[Bak: Kaptırka, 2]** — **2.** Zahire koymak için tahtadan yapılmış kapaklı kutu *(Evreşe «Gelibalu - Çanakkale»)*

Kapurçak [*İs.*], Gelincik otu *(Kemalpaşa köyleri «İzmir»)*

Kapusalık [*İs.*], Çit kapısı *(Serik Antalya»)*

Kapuz [*İs.*], **1.** Dağ boğazı, vâdi *(Kışla «İçel», Toprakkale, Ceyhan «Seyhan»; Kesme «Eğridir - Isparta»; Görece «İzmir»; Yeniköy «Dörtyol - Hatay»; Muğla)* — **2.** İçine girilemiyen sık orman: **Vurduğum tavşan kapuza kaçtı alamadım** *(Uncuboz «Manisa»)*

Karabacak [*İs.*], **1.** Karasığır *(Zincidere «Kayseri»)* — **2.** Maydonoz fasilesinden bir ot olup zatülcenp hastalıklarında kaynatılarak içilir *(Kilis «Gaziantep»)*

Karabadacık [*İs.*], Mürdüm eriği *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)*

Karabağ [*İs.*], Hayvanların ayaklarına arız olan bir hastalık *(Mengen «Gerede - Bolu»)*

Karabakal [*İs.*], Kara tavuk denilen kuş *(Erzincan; Çakıralan «Havza - Samsun»; Sinop ve dolayı; Kavacık «Mengen - Bolu»; Daday «Kastamonu»; Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»: Keşanuz «Ankara»)*

Kara bakma [*İs.*], Kuş palazı *(Erzincan)*

Karabaş [*İs.*], **1.** Yaşı ilerlemiş ve evlenmemiş erkek *(Samsun)* — **2.** Papazlıkla başpapazlık arasında bir rütbe *(Sarıçalı «Çanakkale»)*

Karabilecen [*S.*], Her şeyi bilen, her müşkülü halleden kimse *(Önsen «Maraş»)*

Karaboğaz [*S.*], **1.** Tufeylî geçinmeyi âdet eden kimse *(Gerden köyü «Adana - Seyhan»)* — **2.** [*İs.*] Yağmursuzluktan dolayı tarlalarda açılan büyük yarıklar *(Kozan, Oymaklı «Adana - Seyhan»)*

Karabohçe [*İs.*], Koyunlara gelen bir

çeşit hastalık *(Kışlacık «Amasya»)*

Karaboru [*İs.*], İlkbaharda yapılan boru aşısı *(Köşker «Kırşehir»)*

Karabö [*İs.*], Örümcek cinsinden siyah ve parlak renkli ağılı bir böcek *(Gördes «Manisa»)*

Karaböcü [*İs.*], **1.** Domuz *(Kalaboynu «Saimbeyli - Seyhan»)* — **2.** Vahşi ve zararlı hayvan *(Adana, Mersin «İçel»)*

Kara burcu [*İs.*], Kokulu, ufak taneli, ince kabuklu kurutulmaz bir çeşit üzüm *(Konya; Nevşehir «Niğde»; Zincidere, Kızılviran, Beveli «Kayseri»; Sarıyer «İst.»)*

Karaburga [*İs.*], Değirmen kuyusunun alt ağzına takılan büyük ağaç boru *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Karabüzgül [*İst.*], Ufak taneli siyah üzüm *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Karaca [*İs.*], **1.** Gizli rastık denilen bir çeşit buğday hastalığı *(Yusufeli «Amasya [Muh.]»; Van)* — **2.** Soğanın çiçekten sonraki tohumu *(Sungurlu «Çorum»; Çırpılar «Bayramiç-Çanakkale»; Pulluca «Demirci - Manisa»; Sandıklı «Afyon»; Keçiborlu «Isparta»; Konya; Osmaneli «Bilecik»; Akçaalan «Eskişehir»; Ilıpınar «Eskifoça - İzmir»; Kayseri; Yakaköy «Isparta»; Gaziantep)* **[Bak: Galik, 2]** — **3.** Çörek otu *(Akdoğan «Kızılcahamam - Ankara»)* — **4.** Susam tanesi büyüklüğünde, hububata musallat olan bir böcek *(Sarıcalı «Çanakkale»)* — **5.** Bazu (**Karacalarınla övün** : *Antalya; Belenli «Burdur»; Hacımahmut «Emet - Kütahya»; Ahmetçe «Çanakkale»; Ünür «Çankırı»; Yılanlı «Eğridir - Isparta»)* — **6.** Kol *(Ortaköy «Ereğli-Zonguldak»)* — **7.** Devenin diz büklüm yerinin iç tarafı *(Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»)* — **8.** Çelik çomak oyununda çeliğin hudut dışarısına çıkması halinde çocukların attıkları nâra *(Kırşehir)* — **9.** Mürekkep *(Balıkesir)* — **10.** Jandarma *(Selimiye «Milâs-Muğla»)* — **11.** Siyah ve yuvarlak taneli ekşi bir üzüm *(Isparta)* — **12.** Eti yenen bir çeşit kuş *(Isparta)*

Karacağ [*İs.*], Ekin saplarının öküzlerin üzerine gelmesini önlemek için kağnıda okun üstüne konulan bir aygıt *(Zencidere «Kayseri»)*

Karacak [*İs.*], Kurumağa yüz tutmuş ağaç dalı *(Isparta)*

Karaca boğuk [*İs.*], Sakız otu *(İpsala «Edirne»)*

Karacalı [*İs.*], Barbunya soyundan bir nevi balık *(Samsun)*

Karacar [*İs.*], Sap taşımak için kağnıda alınan tertibat *(Zencidere «Kayseri»)*

Karacasu [*İs.*], Çay kıyılarında çıkan soğuk su *(Lâlaköyü «Sinop»)* **[Bak: Kaynarca]**

Karacı [*S.*], **1.** Şuna buna kara süren, iftira eden: **Halil, çok karacıdır** *(Tire «İzmir»)* — **2.** [*İs.*] Çingene *(Urfa)* — **3.** Haydut *(Bergama «İzmir»)* — **4.** Mızıkçı, oyunbozan *(Hacımahmut «Kütahya»)*

Karacılık [*İs.*], Mızıkçılık *(Hacımahmut «Kütahya»)*

Karacoğ [*İs.*], Sap taşırken kağnı arabasiyle ok arasına konulan parmaklık *(Tokat)*

Karacot [*İs.*], Çörek otu *(Antalya)*

Karacotlam [*İs.*], Çörek otu *(Akseki «Antalya»)*

Karacüccam [*İs.*], Çörek otu *(Mahmutseydi «Alanya - Antalya»)*

Karacüçceni [*İs.*], Çörek otu *(Çumra - Konya»)*

Karacüllen [*İs.*], Orta boylu esmer

erkek *(Konya)*

Karaç [*İs.*], İlâç *(Konya)*

Karaçağ [*İs.*], Sap taşırken kağnı arabalarının ok arasına konulan parmaklık *(Akçakale «Zara», Şarkışla, Sivas)*

Karaçağı [*İs.*], *(Ziğdi «Erbaa - Tokat»)* **[Bak: Beşik, 3]**

Karaçağın [*İs.*], Kağnıda boyunduruk ile araba arasındaki mesafe *(Elâzığ; Sivas)*

Karaçalı [*İs.*], **1.** Bir çeşit barbunya balığı *(Beykoz «İst.»)* — **2.** Kırlarda biten dikenli bir ağaç; [mecazen] engel, hail *(Çankırı)*

Karaçam [*İs.*], Gün batarken batı ile güney arasından esen şiddetli rüzgâr *(Yeregömü «Ayaş», Kıbrıs «Ankara»)*

Karaçav [*İs.*], **1.** Kağnının oklariyle, köpleri üzerine sap taşımak için konulan üç sırıktan ibaret parmaklık *(Alaca «Çorum»; Genezin «Avanos», Mucur «Kırşehir»; Tuzhisar «Bünyan», Ürgüp «Kayseri»; Ağaeli, Ankara; Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir» Sungurlu «Çorum»; Armudan «Kuruçay - Erzincan»; Amasya)* **[Bak: Karar, karaçağ]** — **2.** Yüksek çardak *(Kadıköy «Sarayköy - Denizli»)* — **3.** Yıkılan duvarlara istinat olmak için konulan payanda *(Akviran «Konya»)* — **4.** Duvarcı ve sıvacı iskelesi *(Konya)*

Kara çepiş [*İs.*], Körebe oyunu *(Gülpınar «Ezine - Çanakkale»)*

Karaçı [*İs.*], Çingene *(Diyarbakır)* **[Bak: Karaçı]**

Karaçığa [*İs.*], Atmaca [kuş] *(Çifteler «Eskişehir [Muh.]»)*

Kara çıkın [*İs.*], Koyunlardaki bağırsak hastalığı *(Anamur köyleri «İçel»)*

Karaçi [*İs.*], Çingene *(Amasya [yabancı])* **[Bak: Karaçı]**

Karaçilen [*İs.*], Sisli havada yağan ince yağmur *(Edirne)*

Karaçilenti [*İst*], Hafif ve gayet ince yağan yağmur *(Gündüzler [?])* **[Bak: Karaçilen]**

Karaçiyle [*İs.*], Siyah toprak *(İvrindi «Balıkesir»)*

Karaço ve **Karaçor** [*İs.*], *(Pazar «Tokat»)* **[Bak: Karaçav, 1]**

Kara çökel [*İs.*], Sazlık, bataklık yer *(Bayat «İskilip - Çorum»)*

Karadaban [*İs.*], Hayvanın tabanı altında meydana gelen yara *(Antalya; Işıklar «Çivril - Denizli»)*

Karadağu [*İs.*], Ekinler çiçek açtığı zaman, sürekli yağıştan meydana gelen hastalık *(Amasya)* **[Bak: Ker]**

Karadalak [*İs.*], Yüz, burun ve dudaklardaki şişkinlik *(Ortaköy «İst. [Muh.]»)*

Karadamaklı [*S.*], İlenci çok kimse *(Konya)*

Karadavu [*İs.*], Buğdaylara arız olan ve başakların içindeki taneleri kömür haline getiren bir hastalık, sürme hastalığı *(Aliköy, Sücüllü «Yalvaç», Gönen «Isparta»; Göynücek «Ilısu - Amasya»; Tokat)*

Karadene [*İs.*], Burçak, fiy, mercimek gibi hububat *(Zencidere «Kayseri»)*

Karadiğil [*İs.*], Davarların kan tutma hastalığı *(Kızılca «Hadım - Konya»)*

Karadiken [*İs.*], Deniz kirpisi, deniz kestanesi *(Gelibolu «Çnakkale»; Özbek «Urla - İzmir»)*

Karadoğ [*İs.*], Buğday başaklarına ârız olan ve rüzgârın çiçekleri yakmasiyle meydana gelen bir hastalık *(Karayün «Hafik», Sivas)*

Kara düzen [*İs.*], Küçük tambur *(İst. [Muh.])*

Kara eşkin [*İs.*], **1.** Atların âdi yürüyüşiyle tırısı arasıdaki bir yürüyüş *(Oymaklı «Adana»; Hamitli «Edirne»; Yusufeli «Artvin [Muh.]»; Cide ve çevresi «Kastamonu»)* — **2.** Atların orta yürüyüşü *(Serik «Antalya»; A.)*

Kara ev [*İs.*], Çadır *(Konya)*

Karaful [*İs.*], Yüksek tepelerin etekleri *(Durali «Biga - Çanakkale»)*

Karagaz [*İs.*], Kandil *(Barbaros «Tekirdağ [Muh.]»)*

Karağı [*İs.*], **1.** Meyva dallarını çekmek için kullanılan ucu çengelli sırık *(Osmaniye, Cebelibereket (Kadirli - Seyhan»; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)* — **2.** Cirit oyununda kullanılan ucu iğri değnek, çevgen *(Konyo; Lâpseki «Çanakkale»)* — **3.** Bastonun iğri tarafı *(Antalya)* — **4.** Güneş battıktan sonra göz görmemek hastalığı, tavuk karası *(Gaziantep)*

Karagök [*İs.*], Bakla kırı at *(Ağrı)*

Kara göndürme [*İs.*], Çok zaman insanı öldüren, mercimek büyüklüğünde beyaz bir çıban *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)*

Karagöynük [*İs.*], Soğuktan vücudun her tarafında şişme suretiyle hasıl olan bir hastalık ki şişen yerler şiddetle sancır *(Elecik «Kalecik - Ankara»)*

Karaguda [*İs.*], Kâbus *(Çoran köyü «Amasya»)* ***[Bak: Karagula]***

Karagula [*İs.*], Kâbus *(Şahin «Malkara - Tekirdağ»; Siği köyü «Mudanya-Bursa [Muh]»; Eskişehir)* ***[Bak: Karaguda]***

Karah [*S.*], Mesut, müreffeh: **Çocuğum olmuş sanki büyütünce beni karah mı edecek?** *(Ahlat «Bitlis»)*

Karahan [*İs.*], Fırça yerine kullanılan, sert tüylü ve piren büyüklüğünde bir ot *(Çapar «Tarsus - İçel»)*

Kara harman [*İs.*], Ekin başaklarını yakarak yapılan kavurga *(Tokat)* ***[Bak: Çatırgaç]***

Kara işçi [*İs.*], Her türlü işi gören amele *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»; Bolu)*

Kara iyrek [*İs.*], Orman içinde, bayır yamaçlarında poyraz ve karayel tutmıyan, davarların barındığı kuytu yer *(«Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)*

Karak [*İs.*], **1.** Bir çeşit kapı zenbereği *(Vakfıkebir «Trabzon»)* — **2.** Tahta pencere kapağı *(Oksi «Pulathane - Trabzon»)* — **3.** Geri kalma *(Selki «Beyşehir - Konya»)* — **4.** Kışın karları çiğniyerek koyunların otlatıldıkları yer; Kar izi *(Keleriç «Cimen-Erzincan»; Saray «Vona - Ordu»)*

Karaka [*S.*], Geri, en geri, en az muvaffak olan *(Balçova,* **O, her işte karakadır:** *Seferihisar «İzmir»; Aydın)*

Karakabar [*İs.*], Taş vurmasından dolayı, çocukların ayakları altında peyda olan şişlik *(Buluklu «Mersin - İçel»)*

Karakabarcık [*İs.*], Koyun, keçi gibi hayvanlarda olan şarbon hastalığı *(Kütahya; Antalya; Ömerli «Üsküdar - İst.»)*

Karakada [*İs.*], **1.** Kâbus *(Ermenak «Konya»; Kolay köyü «Bafra - Samsun»)* ***[Bak: Karakula]*** — **2.** [*S.*]

Süfli adam *(Konya)* — **3.** Düzensiz iş *(Konya)* — **4.** Kusur, eksiklik *(Konya)*

Karakat [*İs.*], Kestane *(Isparta [Meyilli aşireti])*

Karakavuk [*İs.*], **1.** Hindibağ *(Gürcü köyü, Otacı «Kızılcahamam - Ankara»; Sarayköy «Denizli»; Çukurhisar «Söğüt - Bilecik»; Çankırı köyleri; Kayı köyü, Dere köyü «Tosya - Kastamonu»; Barcın köyü «Yenişehir - Bursa»)* ***[Bak: Acıkıcı]*** — **2.** Kuzukulağı denilen ot *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)* — **3.** Kütük, odun *(Isparta)*

Karakçe [*İs.*], Senelik muhtar ücreti *(Ildızım «Çankırı»)*

Karakçı [*İs.*], Kadın başörtüsü *(Karaman «Konya»)*

Karakepir [*İs.*], Çamuru özlü olan siyah toprak *(Kirazlı «Şarköy - Tekirdağ»)* ***[Bak: Kepir]***

Karakılçık [*İs.*], Tanesi kırmızı renkli ve kılçıkları olan siyah buğday veya arpa *(Sinop; Boyacılı «Çrşamba - Samsun»; Bolu; Cumayanı «Zonguldak»; Keşanuz «Ankara»; Yeniköy «Çerkeş-Çankırı»; Dereköy «Tokat»; Fakıekinciliği «Pınarbaşı - Kayseri»; Bilecik ve dolayı; Bergaz «Ezine - Çanakkale»; Aliköy «Isparta»; Adana «Seyhan»; Erzin «Dörtyol - Hatay»; Güksur «Bayazıt - Ağrı»)*

Karakmak [*F.*], **1.** Ses kısılmak *(Beyşehir «Konya»; Abdurrahmanlar «Serik - Antalya»; Büyükmantık «Ceyhan - Seyhan»)* — **2.** Çok susamak; sıcaktan yanmak *(Köşker «Kırşehir»)* — **3.** Nefret etmek: **İçerim karaktı** *(Köy «Mersin - İçel»)* — **4.** Safra galebe etmek *(Gaziantep)*

Karakora [*İs.*], Kâbus *(Kemah «Erzincan»)*

Karakucak [*İs.*], Sarılma, kucaklama; kavrama, tutuşma *(Kıbrıscık «Bolu»; Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)*

Karakulak [*İs.*], **1.** Bir çeşit silâh *(Uluköy «Denizli»)* — **2.** Zambak nevinden bir türlü çiçek *(Uluköy «Denizli»)* ***[Bak: Sursal]*** — **3.** [*İs.*] casus *(Kütahya)*

Karakulluk [*İs.*], Yapı veya kır işlerinde kullanılan amele *(Denizli)*

Karakullukçu [*İs.*], İşçi, yanaşma, ırgat, gündelikçi, amele *(Tire, Kuşadası «İzmir»; Şehirköyü «Aydın»)* ***[Bak: Kırıl]***

Karakura [*İs.*], **1.** Kâbus *(Köy «Mersin - İçel»; Erzurum; Çorum; Kars)* ***[Bak: Karakora]*** — **2.** Alaca karga *(Elâzığ)*

Karakurt [*İs.*], Erik veya elma pestili *(Karacabey, Bursa)*

Karakurut [*İs.*], Orman içinde bulunan, leblebi kadar bir çeşit siyah meyvaları olan ağaç, karaardıç *(Miyeköyü «Taşköprü - Kastamonu)*

Karakuş [*İs.*], **1.** Hayvanların arka ayaklarının topuk ile diz kapağı arasında meydana gelen ve hayvanı topallatan şiş, çiban *(Güdül «Ayaş-Ankara»; Karkın «Çumra - Konya»; Eskiakviran «Emirdağ - Afyon»; Vezirköprü «Samsun»; Buluklu «Mersin - İçel»; Çıtak «Çal - Denizli»; Isparta; Artvin; Kayracık «Saimbeyli - Seyhan»; Aydın; Çalköyü«Kütahya»; Edirne ve dolayı; Apturrahmanlar «Serik - Antalya»; Medetli «Osmaneli - Bilecik»)* — **2.** Muska biçiminde yapılmış hamur tatlısı *(Yanpar «Mersin - İçel»)*

Karakuzgun [*İs.*], Karga *(Bursa)*

Karakübün [*İs.*], Siyah dut *(Diyarbakır)*

Karakütük [*İs.*], Yemin *(Ayancık «Sinop»)*

Karalak [*S.*], Çürük, kötü *(Ünye «Ordu»)*

Karalamak [*F.*], **1.** Kötülemek, iftira etmek, isnadatta bulunmak *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Mut «İçel»)* — **2.** Horoz tavuğa aşmak *(Alayunt «Kütahya»)*

Karaldı [*İs.*], Ev ve müştemilâtı: **Karaldınıza kuş konmaz, emin ol** *(Ulucak «Menemen - İzmir [Muh.]»)*

Karaltı [*İs.*], **1.** Yapı, ev *(Daday «Kastamonu»)* — **2.** Avlunun ön kısmı *(Ankara)* — **3.** Evin alt kısmı *(Kastamonu)* — **4.** Ev eşyasının heyeti umumiyesi (**Alinin evinde çok karaltı var:** *Erbaa «Tokat»; Kelerceber «Gaziantep»)* — **5.** Manifatura eşyası *(Cebelibereket «Seyhan»)* — **6.** Siyah bezden yapılan yeldirme *(Şile «İst.»)* — **7.** Dikiş *(Gaziantep ve dolayı)* — **8.** Yağmur ve rüzgârdan muhafaza olunan yer *(Eymür «Nallıhan - Ankara»)* — **9.** Cansız ceset *(«Çanakkale»)*

Karaltılmak [*F.*], Korumak, saklamak, muhafaza etmek: **Rüzgâr şiddetli, çocuğu karaltılayıver** *(Eskişehir)* ***[Bak: karavuzlamak]***

Karama [*İs.*], Oyunda mızıkçılık etme *(Viranköy «Kütahya»)*

Karamaç [*İs.*], Mısır ekmeğinin yağ ile kavrulmasından yapılan yemek *(Karamaslı «Çarşamba - Samsun»)*

Karamak [*F.*], **1.** Zemmetmek, ardından söylemek, kovlamak *(Köşker, Kırşehir; Beyçayı «Çanakkale»;* **Pek karadığın kadar kötü adam değil** *Ereğli «Konya»; Kadirli «Seyhan»; Boğazlıyan «Yozgat»; Zile «Tokat»; Gaziantep)* — **2.** Ayıplamak, kınamak: **Karamayın ahbaplar beni karman * Bekâr olsam gitticeğim aramam** *(Kurugöl «Mucur - Kırşehir»)* — **3.** Dolup taşmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **4.** Su, süt, pekmez gibi mayileri toprak, un ile karıştırmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **5.** Tarassut etmek *(Amasya)*

Karamama [*İs.*], Böğürtlen çalısı *(Çakmaklı «İst.»)*

Karamık [*İs.*], Dağlarda kendi kendine biten ve ilkbaharda çiçek açan saçma büyüklüğünda, üzüm şeklinde sert ve gayet ekşi meyvası olan bir ağaç *(Alan «Çumra - Konya»; Tavlısın «Kayseri»)*

Karamış [*İs.*], Kara yemiş ağacı, taflan *(Rize)*

Karamtıkkızıl [*S.*], Siyah ile kırmızı arasındaki renk *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Karamuk [*İs.*], **1.** Vücutta çıkan siyah kabarcıklar *(Ulubey «Ordu»)* — **2.** Bir çeşit koyun hastalığı *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **3.** İçlenmemiş fındık *(Giresun köyleri)*

Karanaç [*İs.*], Serçe kuşu *(Ortaköy «Çal - Denizli»)*

Karanbuk [*İs.*], Bir çeşit ak diken *(Lelüke «Erzincan»)*

Karanğımak [*F.*], Karanlık basmak, hava kararmak: **Ortalık karanğıdı** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Karankaz [*İs.*], Yaşlı ağaç *(Yamanlı «Saimbeyli - Seyhan»)*

Karankuş [*İs.*], Kırlangıç *(Gülesür «Bayazıt - Ağrı»)*

Karanlık oluğu [*İs.*], Değirmene ana oluktan suyu veren ve doğrudan doğruya götüren meyilli konmuş oluk *(Tekirler «Göynük - Bolu»; Başköy «Ankara»)*

Karanmak [*F.*], **1.** Aleyhte söyle-

mek: **Onun yüzüne bir şey söylemiyorsunuz, arkasından niye karanıyorsunuz?** *(Bozüyük «Göksün-Maraş»)* — **2.** Sitem etmek: **Ne yaptım ki bana karanıyorsunuz?** *(Kadirli «Seyhan»)* — **3.** Halinden naz ile şikâyet etmek *(Bayburt «Gümüşane»)* **[Bak: Kıranmak]**

Karantı [*İs.*], Böğürtlen *(İlyaslar «Kırkağaç - Manisa»; Ergine «Bakacak», Balıkesir; Sarıcaeli «Çanakkale»)*

Kara örtü [*İs.*], Bir katlı evlerin ve çergelerin üzerine beşik şeklinde yapılan çatı *(Kadısusuz «Gerede - Bolu»)*

Karapençe [*İs.*], *(Keskin «Ankara»)* **[Bak: Göğündürme]**

Kara pürçek [*İs.*], Bir yaşındaki domuz *(Kangırlı köyü «Lâpseki - Çanakkale»)*

Karartı ve **Karartu** [*İs.*], Köy evlerindeki kilim keçe gibi eşya *(Amasya köyleri)* **[Bak: Karaltı]**

Karartmak [*F.*], Yanan şeyi söndürmek *(Çarşamba «Samsun»)*

Karas [*İs.*], Büyük küp *(Başvartanik «Çemişgezek - Tunceli»)*

Karasa [*İs.*], Pek uzun sırık *(Ahlat «Bitlis»)*

Karasakız [*İs.*], **1.** Küçük bir bitginin kökünden çıkan bir çeşit sakız *(Gümüşane)* — **2.** [*S.*] Zayıf *(Köşker «Kırşehir»)*

Karasalgın [*İs.*], Dişlerdeki iskorpit hastalığı *(Kırşehir)*

Karasalkım [*İs.*], Bir çeşit keçi hastalığı *(İçerenköy «İst.»* [*Muh.*]*)*

Kara sarılık [*İs.*], **1.** Üst dudak ile diş arasında çıkan bir kabarcık *(Kızılca «Niğde»)* — **2.** Safranın kana karışmasından meydana gelen bir hastalık *(İst.)*

Kara sovlas [*İs.*], Nemli kara toprak *(Kızılcaören «Kütahya»)*

Kara sulak [*İs.*], Daima nemli ve sulu olan toprak *(Safraköyü «Bakırköy - İst.* [*Muh.*]*»)*

Karasulluk [*İs.*], Sulu tarla; körpınar *(Bornova «İzmir»)*

Karasuluk [*İs.*], *(Eğmir «Elmalı», Kumluca, Kuzca «Finike», Serik «Antalya»; Belevi «Kuşadası», Bornova, Kemalpaşa «İzmir»; Şâhin «Malkakara - Tekirdağ»; Rumelikavağı «İst.* [*Muh.*]*»; Irlamaz köyü «Manisa»; Muğla; Gündüzler* [*?*]*)* **[Bak: Cünüt, dalgıç]**

Karaşabla [*İs.*], Fena kokulu, ısırgan otuna benziyen ve yaprağından karaboya çıkarılan yaban otu *(Çakırköy «Şebinkarahisar - Giresun»)*

Karaşap [*İs.*], Bir çeşit sığır hastalığı *(Bandırma «Balıkesir»)*

Karata [*S.*], Pek eski : **Bu kayık karatadır** *(Gündoğdu «Rize»)*

Karataban ve **Karatahın** [*İs.*], Hayvanlarda şarbon hastalığı *(Hayrabolu «Tekirdağ»; Kırşehir)*

Karatamas [*İs.*], Mürdüm eriği *(Erzincan)*

Kara tırnak [*İs.*], Atmaca *(Isparta)*

Karava [*İs.*], Meyva peltesi *(Erzincan)*

Karavil [*İs.*], Gölge: **Karavilde uyudum** *(Bursa)*

Karavillemek [*F.*], Bir şeyin nerede olduğunu gizlice tesbit etmek: **O, çalacağı şeyleri karavillemişti** *(Kızılcasöğüt «Çivril - Denizli»)*

Karavillenmek [*F.*], Serinlemek *(Bursa)*

Karavul [*İs.*], Hayalet *(Balıkesir)*

Karavut [*İs.*], Bir çeşit manda hastalığı *(Balye «Balıkesir»)*

Karavuzlamak [*F.*], (Eskişehir)

[Bak: Karaltılmak]

Kara yandak [*İs.*], *(Konya)* *[Bak: Kara yatak]*

Kara yanık [*İs.*], Sığırlarda, bilhassa danalarda olan bir türlü hastalık *(Seymen «Çorlu», Tekirdağ; Havsa «Edirne»)*

Kara yantak [*İs.*], Kalın kökler salan bir çeşit dikenli ağaç *(Kurtdoğmuş «İst.»)* *[Bak: Kara yandak]*

Kara yapıldak [*İs.*], İçinde bir tavuk saklanacak kadar büyüyen ekin *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Yalak «Pınarbaşı - Kayseri»)*

Karayas [*İs.*], Matem *(Boyabat «Sinop»)*

Karayen [*İs.*], Arkadaş *(Burdur)*

Karayer [*İs.*], **1.** Mezar *(Kilis «Gaziantep»)* — **2.** Ova ortasında ada şeklinde orman *(Bademağacı «Antalya»)*

Karayiş [*İs.*], Atın yürürken insanı rahatsız eden sallantılı yürüyüşü *(Iğdır «Kars»)*

Kara yülek yaptırmak [*F.*], Körleşmiş balta veya kazmanın ağzını biletmek, bir âletle inceltmek *(Tokat)*

Kar badullamak [*F.*], Kar lâpa lâpa yağmak *(Zığana «Torul-Gümüşane»)*

Karban [*İs.*], **1.** İçinde çamaşır ıslatılan tahta kova *Ayakkademirciler «Zonguldak»)* — **2.** Civcivleri muhafaza için söğüt dalından yapılmış kubbemsi sepet *(Gebe Ereğli - Zonguldak»)* — **3.** Tahta kutu *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)* — **4.** El sepeti *(Bolu)*

Kacaşmak [*F.*], **1.** Dağınık şeyler birbirine karışmak, birleşmek; kalabalık kaynaşmak *(Mut, Içel; Erzurum)* — **2.** Teşevvüşe uğramak, karmakarışık olmak *(Ulubey «Ordu»; Sivas)*

Karcıkmak [*F.*], **1.** Çok söz söylemekten ses kısılmak *(Afyon, Konya)* — **2.** El ve ayağın suda çok kalmasile beyazlık hasıl olmak *(Afyon)*

Karcın [*İs.*], Çok sert ve siyahımsı toprak *(Genç «Muş»)*

Karçıkmak [*F.*], Soğuktan ses kısılmak *(Isparta)* *[Bak: Karcıkmak, 1]*

Karçın [*İs.*], **1.** Kalçın *(Gaziantep; Yeniköy «Ereğli-oKnya»; Cebel «Eğridir», Afşar «Kara ağaç - Isparta»; Kürkçüler «Kozan - Seyhan»; Çukur köyü (Bor - Niğde»)* — **2.** İpten örülmüş torba *(Geben «Andirin - Maraş»; Çandırlar «Feke», Mehmetli «Kadirli», Gökçayır «Bahçe - Seyhan»)* — **3.** Yaban armudu *(Ş. A.)*

Karçiçeği [*İs.*], *(Danişment «Uzunköprü - Edirne»; Karamandıra «Silivri - İst.»)* *[Bak: Akçabardak]*

Karçunlanmak [*F.*], Emretmek *(Ünye «Ordu»)*

Karda [*İs.*], Yaylâ *(Erzincan)*

Kardahal [*S.*], Budala *(Çubuk «Ankara»)*

Kardak [*S.*], *(A.)* *[Bak: Kardalı]*

Kardalı [*S.*], Katmerli, dalgalı, büzük, iğri, buruşuk *(A.)*

Kardeç [*İs.*], Tandır isini silmeğe yarıyan ıslak bez *(Erzincan)*

Kardelen [*İs.*], Çiğdem *(Zencidere «Kayseri»; Danişment «Uzunköprü - Edirne»; Karamandıra «Silivri-Ist.»)* *[Bak: Akçabardak]*

Kardeşlenme [*İs.*], Ekin bir kökten bir kaç sap birden verme *(Adana; Konya)* *[Bak: Göceklemek]*

Kardeşlenmek [*F.*], *(Adana; Konya)* *[Bak: Göceklenmek]*

Kardıhal [*İs.*], Mısır darısı *(Sarıcalı «Çanakkale»)*

Karevel [*İs.*], Karşılık, mukabele : **Yaptığın fedakârlığa karşı karevel isteme** *(Reyhan «Bursa»)*

Karevlek [*İs.*], Yağmurun toprağa 25 santimetre geçerek nemlendirmesi; toprağın nemlilik tavı *(Süller «Çal - Denizli»)* *[Bak: Telbıs]*

Karga beyin ve **Karga beyni** [*İs.*], Yoğurda tatlı, pekmez karıştırarak yapılan bir türlü yemek *(Kütahya; Baypazarı, Güdül «Ayaş - Ankara»; Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Kargaburun [*İs.*], Kapı mandalı *(Ozan köyü «Kiraz - İzmir»)*

Karga düleği [*İs.*], Ebucehil karpuzu; topatan kavunu *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Kargalak [*İs.*], Irmağın deniz ve denizin karaya sürüklediği odun parçaları *(Piraziz «Giresun»; Abana «İnebolu - Kastamonu»; Gündoğdu «Rize»)*

Kargamak [*F.*], Beddua etmek, ilenmek *(Zellice «Sarıkamış - Kars [Muh.]»; Amasya [Muh.] Osmancık «Çorum»; Erzurum)*

Karga sovanı [*İs.*], Tükrük otu *(Bolu)*

Karga yamşağı [*İs.*], Bir çeşit sarmaşık *(Belenkeşli «Mersin - İçel»)*

Karga yüreği [*İs.*], Yürek biçiminde rengi siyah bir çeşit üzüm *(Vezirköprü «Samsun»)*

Kargeyen [*İs.*], **1.** Kalın sis tabakası *(Şebinkarahisar«Giresun»)* — **2.** Hafif yağan ilkbahar yağmuru *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Kargı [*İs.*], **1.** Bele sarılan, saçma ve barut koymağa yarar, teneke veya köseleden, meşinden yapılan fişeklik, bellik *(Emet «Kütahya»; Gerce «Avanos - Kırşehir»; Akviran «Burdur»)* — **2.** Dalyanlarda iri balıkları avlamak için kullanılan büyük kanca *(Çanakkale)* — **3.** Bez dokurken ipliklerin yolunu açan aygıt *(Sarıyer «İst. [Muh.]»)*

Kargın [*İs.*], **1.** Bentte birikip taşan su*(Temürlü «Kırşehir»; Develi «Kayseri»; Satmazlı«Şile», «İst. [Muh.]»; Gaziantep ve çevresi; Kolukısa «Konya»; Samrı «Söğüt - Bilecik»; Niğde; B. Findos «Antalya»)* — **2.** İlkbaharda karların erimesi ve buzların çözülmesiyle akan şiddetli su *(Kelkit, Bayburt, Mavrangel «Gümüşane»; Kars; Apsarı «Çankırı»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Hamitli «Uzunköprü - Edirne»; Karakulluk «Tercan - Erzurum»)* — **3.** Suların yükselip taşması, met *(Edremit «Balıkesir»; Hayrabolu «Tekirdağ»)* — **4.** Karla karışık yağan yağmur *(Elâzığ; Gözene «Malatya»)* — **5.** Sulu kar *(Kars)* — **6.** Tarlanın sudan çamur haline gelmesi *(Küre «Kastamonu»)* — **7.** Suların etrafa taştıktan sonra donması *(Erzincan)* — **8.** Taşkın su *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **9.** Üstü kuru gibi görünüp, altı bataklık olan yer *(Görece «İzmir»; Ahiköy «Söğüt - Bilecik»)* — **10.** Dereler çekildikten sonra kalan toprak *(Kocaeli [Muh.])* — **11.** Nemli toprak *(Armutlu «Burdur»)* — **12.** Meyli az, sakin ve şarıltısız akan su *(Toprakkale «Osmaniye - Seyhan»; O. A.)* — **13.** Bent*(Cebelibereket «Seyhan»)* — **14.** [*S.*] Bol, çok: **(Bu gün mal pazarda kargındır:** *Apturrahmanlar «Serik - Antalya»; Çardak «Göksun - Maraş»; Gelibolu «Çanakkale»)* — **15.** Malın çokluğundan fiatin düşmesi: **Pazar çok kargın** *(Küre «Kastamonu»)* — **16.** [*S.*] Doymuş, tok *(Çavdarhisar «Emet - Kütahya»; Balıkesir)* — **17.** Değirmenin alt taşının konulmasına yarıyan çatal bir ağaç *(Kaçavera «Maçka - Trabzon»)* — **18.** Çağlayan *(Çandır «Perşembe-Ordu»)* — **19.** [*S.*] Sık, pek sıkışık: **Arpa kargın bitti de tane tutmadı** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* —

20. Tarlada mahsulün fazla büyüyerek yere yatması *(Yenişehir «Fethiye-Muğla [Muh.]»)* — **21.** Çok alevli ateş *(Til «Elbistan - Maraş»)* — **22.** [*S.*] Hesabını bilmiyecek derecede çok zengin [adam] *(Çimi «Akseki - Antalya»)* — **23.** Su çevrintisi, girdap *(Bursa; Kütahya; İnhisar «Söğüt - Bilecik»)* **[Bak: Dönek, 3]**

Kargınlık [*İs.*], Miyde bozukluğu *(Seydişehir «Konya»)*

Kargışlamak [*F.*], Beddua etmek, ilenmek *(Erzurum)*

Karığ [*İs.*], Güneşli havalarda kara bakıldığı zaman gözde hasıl olan bir hastalık *(Ahlat «Bitlis»)*

Karık [*İs.*], **1.** Bağ, bahçe ve bostanlardaki sebzeleri ve sıravari dikilmiş kütükleri sulamak üzere açılmış küçük hendekler, arklar, maşala taksimatı *(Ürgüp, Yılanlı «Eğridir», Atabey, Gelendost, Uluborlu «Isparta»; Akçakaya, Talas, Kızılviran, Erkilet «Kayseri»; Bor, Nar, Niğde, Paşaköyü «Safranbolu - Zonguldak»; Mucur, Genezin, Köşker «Kırşehir»; Tire «İzmir»; Belviran «Boyabat - Sinop»; Salihli «Manisa»; Bolu; Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»; Gelibolu «Çanakkale»; Pütürğe «Malatya»; Alucra «Giresun»; Denizli; Bâlâ «Ankara»; Domlupınar «Beyşehir», Ermenak, Konya; Kadirli, Gâvurdağ «Seyhan»; Bolu; Edirne [Muh.]; Malkara «Tekirdağ [Muh.]»; Sivas; Maslar «Araç - Kastamonu»)* **[Bak: Çizek, dizi, andal, maşala]** — **2** Etrafı tümsekle çevrilmiş tarla *(Develi «Kayseri»; Yusufeli «Çorum»; Ankara; Kırşehir)* — **3.** Saban ve pullukla açılan çizgi *(Altıntaş «Kütahya»; Mustafakemalpaşa «Bursa»; Papasköy «Samsun [Muh.]»; Samandıra «İst.»; Öğdem «Artvin»)* **[Bak: Baran]** — **4.** Kışın hayvanların yem yemelerine mahsus yer *(Şebinkarahisar, Giresun)* — **5.** Sıpa, merkep yavrusu *(Bolu)*

Karıklı [*İs.*], **1.** Arpa, buğday, çavdar gibi hububat tanelerinin karışmasiyle meydana gelen halita *(Gürcü, Bükeler «Kızılcahamam», Güdül «Ayaş»; Ankara; Hacıkadın «Devrek», Yakademirciler «Zonguldak»; Çulpara; Amasya; Veliköy [?]; Boyabat «Sinop»; Korzaf «Şiran-Gümüşane»; Kargı «Tosya - Kastamonu»; Göynük «Bolu»; Osmancık «Çorum»; Karakuş «Ünye-Ordu»; Samsun)* **[Bak: Göremez, 1]** — **2.** Arpa ve buğday karıştırılarak yapılan un *(Çankırı)* **[Bak: Göremez, 1]**

Karıkmak [*F.*], **1.** Çok bağırmaktan ses kısılmak *(Kabaağaç «Fethiye - Muğla»;* **Bağıra bağıra sesim karıktı:** *Uşak, Kütahya; Denizli; Afyon)* — **2.** Oyunda mızıkçılık etmek *(Kızılcaören «Kütahya»)* — **3.** Karda çok gezmekle bir çeşit göz hastalığına tutulmak: **Avda gezdiğim için gözlerim karıktı** *(Elâzığ; Kemaliye «Malatya»)* — **4.** Yer etmek, müzminleşmek: **Hastalık karıkmadan çaresine bakmalı** *(Sivas)*

Karılmak [*F.*], **1.** Hayvan çiftleşmek *(Ömerli «İst.»; Mormat «Ezine - Çanakkale»; Mustafakemalpaşa «Bursa [Muh.]»; Alacahan «Kangal-Sivas»; Ovasaray «Çorum»; Çerkeş, Çankırı; Sazlı «Ayvacık - Çanakkale»; Kocaeli [Muh.]; Kızılcaören «Kütahya»; Ergenli «Bayındır - İzmir»)* — **2.** Ses kısılmak *(Narlıdere «Boldan - Denizli»)*

Karım [*İs.*], Harmanda tınazdan savrulmak üzere ayrılan parça *(Kurşun-*

lu «Ilgaz - Çankırı»)

Karıma [*İs.*], Sığırların dilinde çıkan ve hayvanı öldüren siyah kabarcıklar *(Eskişehir; Bozan «Tokat») [Bak: Kırkma, 4]*

Karımak [*F.*], **1.** İhtiyarlamak *(Kadirli «Adana - Seyhan»; Lâpseki «Çanakkale»; Mersin «İçel»)* — **2.** Mızıklanmak *(Beypazarı «Ankara»)*

Karımış [*İs.*], Yirmibeş yaşına bastığı halde kocaya varmamış kız *(Ağrı) [Bak: Kortumuş]*

Karımsak [*S.*], Pezevenk *(Konya) [Bak: Kurumsak]*

Karıncalı tırnak [*İs.*], İç tarafı delik deşik olmuş at ve merkep tırnağı *(Adana)*

Karıncamak [*F.*], Soba ve ocak gibi şeyler dumanı çekmek: **Bu soba niçin karıncamıyor** *(Ankara)*

Karınca uykusu [*İs.*], İpekböceklerinin ilk uykusu*(Muradiye «Edirne»)*

Karıncımak [*F.*], Haset etmek, kıskanmak *(Konya)*

Karındavım [*Zf.*], Ağır ağır *(Kınık «Fethiye - Muğla»)*

Karınkaç [*İs.*], Kalem *(Aydınlı aşireti «Adana»)*

Karınmak [*F.*], **1.** Erkekle dişi birleşmek, cinsî münasebette bulunmak *(Maruf «Çankırı»)* — **2.** Kümes hayvanları çiftleşmek *(Burunkaya «Zonguldak»)*

Karış [*İs.*], Beddua, ilenç *(Çanakkale; Niksar «Tokat»; Arapkir, Mezirme «Malatya»; Trabzon; Sivas; Develi «Kayseri»; Yağmurlu«Kırşehir»)*

Karış vermek [*F.*], Beddua etmek, ilenmek *(Hacılar «Develi - Kayseri»)*

Karik [*İs.*], Yüzü keçi kılı, altı ipten yapılmış ayakkabı *(Bitlis)*

Karit [*İs.*], Toprak setlerle çevrilmiş tarlanın ekilmiş kısmı *(Kıranardı «Kayseri»)*

Kark [*İs.*], Çoraplardaki dizi, taş binaların veya duvarların sıraları, dizileri *(Varto «Muş»)*

Karkat [*İs.*], Mısır unu ile yapılan lâpa *(Bursa)*

Karkı [*İs.*], Barut kabı, kamış *(Gelendost «Isparta»)*

Karkın [*İs.*], Karaya veya mora boyanmış deri*(Lâpseki «Çanakkale»)*

Karkon [*İs.*], Irmağın yüzündeki buzların çözülüp akması *(Karayün «Hafik - Sivas»)*

Karkuşu [*İs.*], İspinoz *(Sarılar «İzmir»)*

Karkuzlanmak [*F.*], Hindi gibi kabarmak *(Antakya «Hatay»)*

Karlamaç [*İs.*], Pekmez veya şekerle yapılan kar helvası *(Urfa)*

Karlambaç [*İs.*], Kar helvası *(Kilis «Gaziantep»; Diyarbakır; Malatya) [Bak: Karlamaç]*

Karleşmek [*F.*], Çiftleşmek : **Leylekler karleşiyor** *(Sultanhisar «Nazilli - Aydın»)*

Karlık [*İs.*], **1.** Yazın çıkarılıp kullanılmak için kış vaktinde kar doldurulan kuyu ve çukurlar *(Taşköprü «Kastamonu»)* — **2.** Çobanların koyunları tutmak için kullandıkları ucu kancalı değnek *(Yalıçiftlik «Mudanya - Bursa [Muh.]»)*

Karma [*İs.*], **1.** Arpa ve mısır kırmasından yapılan hayvan yemi *(Yenicuma «Ayancık - Sinop»)* — **2.** Etli pilâv *(Samsun [Muh.])* — **3.** Bulgur, maydanoz, zeytinyağı ile yapılan bir yemek *(Ödemiş «İzmir»)*

Karmaç [*İs.*], Öküzlere yedirmek üzere arpa unundan yapılan yal *(Malatya)*

Karmahor [*S.*], Karmakarışık *(Gaziantep)*

Karmak [*F.*], **1.** Karıştırmak (**Helvayı karacak mısın?** : *Turgutlu «Manisa»; Daday «Kastamonu»; Denizli; Edremit «Balıkesir»; Isparta; Erzurum; Barbaros «Tekirdağ* [*Muh.*]*»;* **Bulguru karıdım:** *Kilis «Gaziantep»; İnegöl «Bursa»; Bergama «İzmir»; Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»; Ankara* [*Muh.*]*)* — **2.** Yuğurmak *(Balçova «İzmir»; Trabzon; Tekirdağ; Edremit«Balıkesir»)* — **3.** Doymak, işba haline gelmek *(Lâpseki «Çanakkale»; Çubuk «Polatlı - Ankara»)* — **4.** Hayvan çiftleşmek*(Çorlu «Tekirdağ»; Farzant «Mecitözü - Çorum»)* — **5.** Sirayet etmek*(Büyükdoğanca «Kavaklı - Edirne»)* — **6.** Aleyhinde bulunmak*(Alacahan «Kangal - Sivas»)* — **7.** Önüne bir şey gerilerek su kabarıp toplanmak, göllenmek, büvetlenmek *(Gaziantep; Kaklıç «Menemen - İzmir»; Zencidere «Kayseri»; Niğde; Yerköyü, Avanos «Kırşehir»)* — **8.** Toprak çok çamurlanmak *(Küre «Kastamonu»)* — **9.** Sıtmaya tutulmak *(İnegöl «Bursa»)* — **10.** [*İs.*] Olta *(Sinop)*

Karmakudal [*S.*], Karmakarışık*(Gümüşane)*

Karmalamak [*F.*], Avuçta sıkmak *(Van)*

Karmançorman [*Zf.*], Karmakarışık *(Safranbolu «Zonguldak»; Tire, Kuşadası «İzmir»; Tavas «Denizli»; Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Karmık [*İs.*], **1.** Çay ağızlarında balıkçılar tarafından yapılan set *(Reşadiye «Bergama - İzmir»)* — **2.** Öküz ve at gibi hayvanların bacaklariyle karınları arasındaki yer *(Çorum)*

Karmuk [*İs.*], Çengel: **Kapının karmuğu kırılmış** *(Aksaray «Niğde»)*

Karmuslamak [*F.*], Karanlıkta el ile bir şey aramak *(Ahlât «Bitlis»)*

Karnal [*İs.*], İçerisine meyva konulan sepet, kol sepeti *(Tirebolu «Giresun»; Gümüşane; Trabzon)*

Karnapa [*S.*], **1.** Çok yiyen [çocuk] : **O çocuk karnapadır** *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)* — **2.** Şişman adam *(Karahalli «Havza - Samsun»)*

Karnaz [*S.*], Hasetçi *(Seydinköyü «Avanos - Kırşehir»; Alacahan «Sivas»)*

Karnı burmak [*F.*], **1.** Haset etmek *(Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Miyde veya barsaklarda buruntu peyda olmak *(Konya)*

Karnıkada [*İs.*], Beddua, ilenç *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Karnıkara [*İs.*], **1.** Beddua, ilenç *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Böğrülce *(İzmir; Aliköy «Isparta»; Çekirge «Bursa»; Akhisar «Manisa»; İzmit çevresi; Tekirdağ)* **[Bak: Güzleç, 2]** — **3.** [*S.*] Kalbi temiz olmıyan adam *(Amasya)* — **4.** Fasulya *((Isparta)*

Karnı katılmak [*F.*], Baygınlık gelmek *(Bornova, Ulucak «Kemalpaşa «İzmir»)*

Karot [*İs.*], Dinlenmiye bırakılmış tarla *(Sinop)*

Karpışmak [*F.*], Kapışmak, tutuşmak, boğuşmak *(Kastamonu; Çankırı; Uluborlu «Isparta»)*

Karkıza [*İs.*], Tahta çivi *(Kıbrıs köyü «Ankara»)*

Karrak [*İs.*], Saksağan *(Sarayköy «Denizli»)*

Kars [*İs.*], Dişbudak ağacı *(Mehmetli «Kadirli - Adana»)*

Karsalamak [*F.*], **1.** Nebatat, hububat ve ağaçlara soğuk dokunmak, kavurmak *(Köşker «Kırşehir»; Araç «Kastamonu»)* — **2.** Bir şeyi karıştırmak: **Hamuru karsaladın mı?** *(Mi-*

sis «Seyhan»)

Karsamba [*İs.*], **1.** Evde lüzumundan fazla olan eşya *(Sungurlu «Çorum»; Köşker, Kırşehir; Niğde; Kayseri)* — **2.** Ev eşyası komaya mahsus oda, depo *(Faraşlı «Kalecik - Ankara»)* — **3.** Kalabalık, karmakarışık eşya yığını *(Trabzon; Genezin «Avason - Kırşehir»)* — **4.** Kalabalık insan kümesi *(Mut «İçel»)* — **5.** Büyük yapraklı nane *(Ortaköy «Çal - Denizli»)*

Karsambaç [*İs.*], Kar helvası *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Büyükkızılhisar «Gaziantep»; Narlıdere «İzmir»)*

Karsanba [*İs.*], **1.** Karışıklık **(Köy odasında otururken ahalı arasında büyük bir karsanba çıktı:** *Yazıcıköyü «Bolu»; Göksün «Maraş»)* — **2.** Toplu insan kümesi *(Göksün «Maraş»)* — **3.** [*S.*] Kalın *(Alanya «Antalya»)* — **4.** Tavukların, güzün tüy dökmeleri *(Tire «İzmir»)*

Karsanbaç [*İs.*], **1.** Karla yapılan şerbet, şurup *(Mersin «İçel»)* — **2.** Karla yoğurdun karıştırılmasiyle yapılan mahlût *(Kurtkulağı «Kayseri»)* — **3.** Kırılmış buzun içerisine şerbet konularak yapılan şurup *(Adana ve dolayı)*

Karsmak [*F.*], Bir kumaşın bol kısmını büzerek dikmek, kasmak *(Varto «Muş»)*

Karşak [*İs.*], Karşı yaka, yamaç; pirenlik ve çalılık yer *(Köy «Zonguldak»)*

Karşıban [*İs.*], Kızgın saçta pişen ekmek*(Yakademirciler «Zonguldak»)*

Karşıcı [*S.*], İstikbale gelen *(Gaziantep)*

Kartal [*İs.*], On iki yaşını bitiren manda, yaşlı manda *(Alihoca «Iğdır-Kars»; Havza «Samsun»; Zara «Amasya»)*

Kartala [*İs.*], Hamursuz denilen saçta pişirilmiş mayasız pide *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Kartalaç [*İs.*], **1.** Saçta pişirilen mayasız ekmek *(Karamanköyü, Konkurlar «Bursa [Muh.]»; Bolu; Eskişehir)* — **2.** Yufka ekmeği *(Haymana, Beypazarı «Ankara»; Vize «Kırklareli»)* — **3.** Saçta pişirilen peynirli pide *(Vize «Kırklareli»)* — **4.** Yağsız börek *(Celep «Çatalca [Muh.]»)* — **5.** Zeytinyağında kızartılmış pide *(Çorlu «Tekirdağ»)* — **6.** Mısır unundan yapılarak saçta pişirilen ekmek *(Devrek «Zonguldak»)* — **7.** [*S.*] İyi pişmiş, pişkin, olgun, kemale ermiş *(Gümele «Söğüt - Bilecik»)*

Kartamsamak [*F.*], Eşya çürümiye başlamak *(Durab «Biga - Çanakkale»)*

Kartan [*İs.*], **1.** Saban işlemiyen sert toprak *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)* — **2.** Dağlarda dibi görünmiyen taş yarıkları *(Akseki «Antalya»)*

Kartana [*İs.*], **1.** Sıtma *(Adana)* — **2.** Büyük anne *(Ayrancı «Ereğli - Konya»)*

Kartarmak [*F.*], Kendi kendini idare etmek *(Merzifon «Amasya»)*

Kartaymak [*F.*], İhtiyarlamak *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Kartı [*İs.*], **1.** Büyük anne *(Eskişehir)* — **2.** Gemici pusulası *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Kartık [*Ed.*], Artık *(Yakademirciler «Zonguldak»)*

Kartın [*İs.*], **1.** Dağların göğüslerinde topraksız taş kümeleri: **Avı kartında kaybettim** *(Develi «Kayseri»)* — **2.** Dağ tepesi *(Kızılviran*

«Kayseri») — **3.** Dik yamaçlı sarp dağ *(İncesu, Develi «Kayseri»)* — **4.** Taşlık, kayalık yer *(Ortabereket «Ankara»)*

Kartlan [*İs.*], Dağlardaki çok taşlı yerler *(Mut «İçel»; Hadım «Konya»)*

Kartlavız [*İs.*], Az tabaklanmış meşin veya kösele *(Mut «İçel»)*

Kartmak [*İs.*], **1.** Yerde çıkan düz kaya parçaları *(Güdül «Yayaş - Ankara»)* — **2.** Yumuşak bir maddenin kuruyan dış kabuğu *(Diyarbakır)* — **3.** [*F.*] İntiaz etmek *(Köserli aşireti «Civanyaylağı - Mersin»)* — **4.** [*F.*] Yaşlanmak, eskimek [insan, eşya] *(Sarıidris «Karaağaç - Isparta»)* — **5.** [*F.*] Hayvan yaraları kabuk tutmak *(Tokat)* — **6.** Kat kat kir tutmak *(Adana)*

Kartmık [*İs.*], **1.** Havanın boşluğu, böbrek nahiyesi *(Mut «İçel», Belenkeşli «Mersin»)* — **2.** Üzeri düz olan kaya parçası *(Dadya «Reşadiye Tokat»)*

Karuk [*S.*], **1.** Kambur, şekilsiz, biçimsiz *(Şebinkarahisar - Giresun»)* — **2.** Uzun boylu adam *(Ulubey «Ordu»)* — **3.** [*İs.*] Darı saplarının büyüğü *(Ulubey «Ordu»)* — **4.** [*İs.*] Kesilmiş ağacın toprakta kalan kısmı *(Piraziz «Giresun»)* — **5.** [*İs.*] Derece: **Sıcağın karuğu** *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.* [*Muh.*]*»)*

Karut [*İs.*], **1.** Ot, çimen *(Sivas)* — **2.** Tahtakurusu *(Lâdik «Samsun»)*

Karyen [*İs.*], Eskiden yağmış karları eriten ve bulgur büyüklüğünde yağan kar *(Seyithan «Diyarbakır»)*

Karyiyen [*İs.*], Kalın sis tabakasiyle yağan hafif yağmur *(Ağrahos «Suşehri - Sivas»; Bayramlık «Uzunköprü - Edirne»)*

Kar zınaklaması [*İs.*], Yağan karın incelerinin yavaş yavaş öteye beriye uçuşması *(Zığana «Torul - Gümüşane»)*

Kasafan [*İs.*], Öğünme, palavra, yalan (**Kasafan atıp durma:** *Misis, Bahçe «Seyhan»; Tarsus «İçel»)*

Kasafan atmak [*F.*], Yalan söylemek *(Dörtyol «Hatay»)*

Kasak [*İs.*], Semerin arka kısmındaki ağaca çakılı ve ay şeklinde olan demir *(Bayramiç «Çanakkale»)*

Kasalak [*S.*], **1.** Kibirli, gururlu, öğünen *(Mut, İçel; Urfa; İzmit; Karaman «Konya»; Develi «Kayseri»; Bolvadin «Afyon»; Kamışlı «Adana»)* **[Bak: Cubut 1, Gostaklı]** — **2.** Kusurlu *(Antalya)*

Kasaltmak [*F.*], Methetmek, şişirmek, koltuklamak *(Küçükkarataş«Seyhan»)*

Kasaltu [*İs.*], Beyhude kalabalık, lüzumsuz yer işgal etme: **Çekil şuradan kasultu etme** *(Alucra «Giresun»)*

Kasamba [*İs.*], **1.** Suların getirdiği çer çöp *(Demirci «Manisa»)* — **2.** Tavukların tüy değiştirmesi hali *(Bayındır «İzmir»)*

Kasan [*İs.*], **1.** Sellerin getirdiği teressübat.**(Kasanlı toprak; kasanlı yer:** *Orhaneli «Bursa»; Emet «Kütahya»)* — **2.** Cılız buğday sapı*(Geyve köyü «Söğüt - Bilecik»)*

Kasanan [*S.*], Öğüngen, kendini beğenen *(İçel)*

Kasar [*İs.*], **1.** Harman savrulduktan sonra kalan ve tekrar süren samanlı taneler *(Tarsus; Büyükçaylı, Misis «Seyhan»)* — **2.** Manevî kuvvet: **Çocuğun kasarı kırıldı** *(Sarıkavak «Eskişehir»)* — **3.** Hatır, gönül: **Refikamın kasarını kıracak lâflarda bulundum** *(Sivrihisar «Eskişehir»)*

Kasavan [*İs.*], Yalan; yalandan övünme *(İçel)*

Kasbak [*S.*], Kabadayı, yiğit *(Zon-*

guldak; Bolu)

Kasefe [*İs.*], Kayısı, erik vesairenin suda haşlanmasiyle üzerine yağ dökülerek yapılan yemek *(Erzincan)*

Kasen [*İs.*], Hamam kurnası; tekne, ekmek teknesi *(Edremit «Balıkesir»; Ayvacık «Çanakkale»; Kırkağaç «Manisa»)*

Kasenbaç [*İs.*], Kar helvası *(Adana)*

Kaser [*İs.*], **1.** Gönül *(Bolvadin «Afyon»)* ***[Bak: kasar, 3]*** — **2.** Bezleri beyazlatmak için bir gün evvel taze hayvan gübresine bulama *(Elâzığ)*

Kaşgı [*İs.*], Bele takılan kemer *(Düzce «Bolu»)*

Kasıda [*İs.*], Kadınların göğüslerine taktıkları ziynet *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Kasım [*İs.*], Oda süprüntüsü *(Kütahya)*

Kasın [*İs.*], Sellerin getirdiği kum ve mil *(Kütahya; Anafarta, Sarıcalı «Çanakkale»; Müstecep «Samsun»; Eskişehir; Nallıhan «Ankara»)*

Kasınık [*İs.*], Derelerin getirdiği mil *(Kurşunlu, Saraycık «Çanakkale»)*

Kasıntılı [*S.*], Mağrur *(Domaniç «Kütahya»)*

Kasırgamak [*F.*], Esirgemek *(İnegöl «Bursa»)*

Kasırt [*İs.*], Gürültü : **Çocukların kasırtları eksik olmaz** *(Adana «Seyhan»)*

Kasıtmak [*F.*], Söylenilen sözü işitmemek: **Çağırdım çağırdım hasıttın** *(Kılbasan «Karaman - Konya»)*

Kasil [*İs.*], **1.** Arpa yarması, arpa gücesi: **Akşamları ata kasil veriyorum** *(Yenicekale «Maraş»)* — **2.** arpanın yarı sararmış hali ki tarlalarda hayvanlara ot gibi yedirilir *(Peltek «Elâzığ»)*

Kaskal [*İs.*], Eski ayakkabı *(Erzincan)*

Kaskalamak [*F.*], Dürtmek : **Beni neden kaskalar durursun** *(Kocaeli [Muh.])*

Kaskam [*İs.*], Taş haline gelmiş killi toprak *(Zığan köyü «Torul - Gümüşane»)*

Kaskamıt [*S.*], Çok kısa ve çok şişman, çok uzun ve çok ince çocuk *(Giresun)* **[Bak: Gürdelek]**

Kaskara [*İs.*], Saksağan *(Zigana «Torul - Gümüşane»)*

Kaskavar [*İs.*], Tandır altına konan taş *(Tercan «Erzurum»)*

Kaskır [*İs.*], Uzaklardan ses alan çoban köpeği *(Sivas; Erzurum)*

Kasla [*İs.*], Yalan *(Oğuz köyü «Trabzon»)*

Kasma [*İs.*], Yeni doğmuş çocuk *(Yalova «İst.»)*

Kasmuk [*İs.*], Çam ağaçlarının yenilen usareli iç zarı *(Zermut «Gümüşane»; Kapıkaya «Amasya»; Şebinkarahisar «Giresun»; İpsile «Hafik - Sivas»)* **[Bak: Yalamuk, soymuk]**

Kasmuklanmak [*F.*], **1.** Yemek donarak üstünde bir yağ tabakası meydana gelmek *(Divriği ve çevresi «Sivas»; İst. [Muh.])* — **2.** Sütün üstü kaymaklanmak (**Süt kasmuklandı:** *Divriği ve çevresi «Sivas»; İst. [Muh.[)*

Kasna [*İs.*], Büyük ağızlı, sert pullu tatlı su balığı *(Devrek «Zonguldak»; Keşanuz «Ankara»)*

Kaspal [*İs.*], Çeşme *(Diyarbakır)*

Kasput [*İs.*], Kağnı tekerleği *(Osmancık «Çorum»)*

Kassak ve **Koçsak** [*S.*], Koç istiyen koyun *(Akpınar «Ordu»)*

Kastal [*İs.*], Çeşme *(Diyarbakır; Çorum; Adana, Gâvurdağ «Cebelibere-*

ket - Seyhan»; Sinop; Islâhiye [?]; Maraş) **[Bak: Kaspal]**

Kastar [*İs.*], Çeşme *(Diyarbakır)* **[Bak: Kastal]**

Kastel [*İs.*], **1.** Çeşme *(Kilis [Muh.], Gaziantep; Urfa; Ankara)* **[Bak: Kastar]** — **2.** Mısır koparıldıktan sonra toprakta kalan kısmı *(Trabzon)*

Hastıra [*İs.*], Ekmek sacı *(Balıkesir; Balçova «İzmir»; Çelikçi «Mustafakemalpaşa - Bursa»)*

Kastir [*İs.*], İşlemeli kadın elbisesi *(Kayseri)*

Kasu [*İs.*], Buzağı konulan yer *(Boyabat «Sinop»)*

Kaş [*İs.*], **1.** Hattı bâlâ, hattı taksim, dağ tepesi *(Yerebatan «Feke - Seyhan»; Ayaş «Ankara»; Simav «Kütahya»; Dutluca «Bozüyük - Bilecik»; Adana; Saray «Çankırı»; Güzelpınar «Denizli»; Çarıklar «Çumra - Konya»; Cuma köyü «Boyabat - Sinop»; Perşembe «Ordu»; Satıyüzü «Çorum»; Akçakavak «Bolu»; Dursunbey «Balıkesir»; Sivas; Kahrat «Tire - İzmir»)* — **2.** Dam üstü, ve çatısı *(Eskigümüş «Niğde»)* — **3.** Dik, sarp ve yalçın kayalar *(Giresun köyleri; Şahinefe köyü «Ürgüp - Kayseri»; Torul «Gümüşane»; Havuz köyü «Sivas»; Ankara; Şıhlı «Seyhan»; Beyağıl «Ulukışla - Niğde»)* — **4.** Set, çıkıntı: **Karşıdakı kaşı görüyormusun** *(Manisa çevresi)* — **5.** Bir dağ veya tepenin kenar yeri *(Yenice «Bursa»; Kuruçay «Erzincan»; Gürcü köyü «Kızılcahamam - Ankara»)* — **6.** Yokuştan sonraki düzlüğe çıkılan yer *(Tuzhisar «Bünyan - Kayseri»; Bohri köyü «Akçadağ - Malatya»; Gediz «Kütahya»; Boyabat ve köyleri «Sinop»)* — **7.** Bağ, bahçe hudutlarını teşkil eden sınırlar *(Eflânı «Safranbolu - Zonguldak»; Bilecik; Daday, Tosya «Kastamonu»; Maçka «Trabzon»; Karamürsel «Kocaeli»)* — **8.** Dam saçağı *(Tokat; Bolvadin «Afyon»; Kalecik, Bahşişli, Ankara)* — **9.** Patika, keçiyolu *(Yusufeli [?])* — **10.** Balkon *(Kızılcahamam «Ankara»)* — **11.** Yüzüktaşı *(Keskin «Eskişehir»; Hacılı köy «Emirdağ - Afyon»; Elâzığ)* — **12.** Ocak *(Malatya)*

Kaşa [*İs.*], **1.** Hoşaf *(Mahmudiye «Ezine - Çanakkale»)* — **2.** Kuzuların barındırıldığı yer *(Üçem «Bâlâ - Ankara»)* — **3.** Mısır unundan yapılan bir çorba *(İst. [Muh.])* — **4.** Bostanlarda evleklerin arasındaki arklar *(Zencidere «Kayseri»)* — **5.** Bulamaç *(İst. [Muh.])*

Kaşaburuk [*İs.*], Kunduracı bizi *(Bolu)*

Kaşak [*İs.*], **1.** Çalı kökü *(Adana)* — **2.** Avlu *(Bayramiç «Çanakkale»)* — **3.** Küçük kuzu ve keçilerin konulduğu yer *(Ergine «Bakacak - Balıkesir»; Bayramiç «Çanakkale»; Çardı «Orhaneli - Bursa»)* — **4.** Ağaç kökündeki emici kılların heyeti mecmuası *(Namrun «Tarsus - İçel»)* — **5.** Balı alınmış petek *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)* — **6.** Çörden çöpten yapılmış ağıl *(Domaniç «Kütahya»; Belenbaşı «Ezine - Çanakkale»)* — **7.** Yonca *(Gelibolu «Çanakkale»)* — **8.** Çadır kurmak için toprakta açılan yer *(Çandır «Boğazlıyan - Yozgat»)* — **9.** Çadır tepesine ağaçtan yapılan mahfaza *(Beyobası «Ankara»)* — **10.** Buzağı ve malağın konulduğu yer *(Tepeköy «Torbalı - İzmir»; Kütahya)* — **11.** Çadır içinde kuzular için

ayrılmış olan yer *(Müdanya «Bursa [Türkmenler]»)* — **12.** Kütük, ağaç kökü *(Karaisalı «Seyhan»)* — **13.** Gök, sema *(Kilise köyü göçebesi «Seyhan»)*

Kaşak kaşak [*Zf.*], Sıra sıra: **Bugün bir adam vurmuşlar da millet kaşak kaşak bakıyordu** *(İncesu «Kayseri»)*

Kaşal [*S.*], **1.** Tenbel insan veya hayvan *(Başköy «Ankara»)* — **2.** [*İs.*] Mısır sapı *(Sandallar, Hacıkadın «Devrek - Zonguldak»)* **[Bak: Gaal]**

Kaşam [*İs.*], **1.** Dam oluğu *(Burdur; Seyhan)* **[Bak: Çötlek, cötlem]** — **2.** Tek avuç, bir avuç dolusu *(Sivas; Küçüklü «Bulancak - Giresun»; Yenice [?])* **[Bak: Hapaz]**

Kaşanlamak [*F.*], Düzeltmek: **Harmanı kaşanladım** *(Tan köyü «Kemah - Erzincan»)*

Kaşat [*İs.*], Teke, mayalık, burulmamış mayalık teke *(Veliköy «Rize»)*

Kaşbastı [*İs.*], **1.** Ev saçağı *(Avreteli, Şabanözü «Çankırı»)* — **2.** Başa veya alına bağlanan sargı, çenber *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Kaşboyu [*İs.*], Tepe ve yamaçların üzerinden giden düz yol *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Kaşdarmak [*F.*], Bir işi meydana getirmek, bitirmek, hakkından gelmek *(Ayvalı «Taşköprü - Kastamonu»; Alihoca «Zile - Tokat»)*

Kaşenk [*S.*], Yakışıklı, çok güzel, sevimli *(Amasya; Köy «Kars»)*

Kaşgır [*İs.*], Ayı *(Alaşehir «Manisa»)*

Kaşıcak [*İs.*], Miyde *(Safranköy «Bakırköy - İst. [Muh.]»; Ağrakoz «Suşehri - Sivas»; Şebinkarahisar «Giresun»; Mudanya «Bursa [Muh.]»; Antalya)*

Kaşık [*İs.*], Değirmen sepetinin boğazına takılan tahta oluk *(Isparta; Eymir «Bozdoğan - Aydın»)*

Kaşık çalımı [*İs.*], **1.** Yemek vakti *(Kastamonu; Fereste köyü «Orhaneli»; Bursa [Muh.])* — **2.** Akşam yemeği zamanı *(Zencidere «Kayseri»; Tarsus «İçel»; Alaçeşme «Akseki - Antalya)* — **3.** Akşam ortalığın hafifce karardığı zaman *(Ağcaşar «Ürgüp - Kayseri»; Afyon; Oymaklı «Adana»; Erzin «Dörtyol - Hatay»; Zeyve «Söğüt - Bilecik»; Beyşehir «Konya»; Aynalı köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Kaşık kalıbı [*İs.*], Sıkışık, girift, balık istifi gibi *(Köşker «Kırşhir»)*

Kaşıkla [*İs.*], Kaşık sepeti *(Kınık, Başköy, Bacı köyü «Polatlı», Ankara)*

Kâşır [*İs.*], Potur biçimindeki dar pantalonla, arka denilen kısa caket *(Salihli «Emirdağ - Afyon»)*

Kaşka [*S.*], **1.** Şakacı, güldürücü ve şen [adam] *(Ergene «Erbaa-Tokat»; Sarayözü «Ezine - Amasya»)* — **2.** [*İs.*] İki tekerlekli araba *(Cumaovası «İzmir»)* — **3.** Atların alnındaki akıtma *(Erzurum; Alagöz «Çankırı»)* — **4.** Alnı beyaz hayvan *(Kân «Erzurum»; Bayburt «Gümüşane»; Sarımbey «Çorum»)* — **5.** Vücudü kara, alnı beyaz keçi *(Veliköy «Rize»)*

Kaşkaltak [*İs.*], Çene kemiği *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Kaşkam [*İs.*], Susuz sert toprak *(Sivas)*

Kaş kararmak [*F.*], Akşam karanlığı basmak *(Tire «İzmir»)*

Kaş karası [*İs.*], Akşamın alaca karanlık zamanı *(Bor «Niğde»)*

Kâşkir [*İs.*], Kırmalı şalvar, çakşır *(Köşker «Kırşehir [Muh.]»)*

Kaşlama [*F.*], Toprak ev damlarının kenarlarındaki düzlükler *(Ayaş «Ankara»)* **[*Bak:* Kaş, 7]**

Kaşlamak [*F.*], Yün ipini iki kat edip bükmek *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Kaşmak [*F.*], **1.** Atmak: **Şurada duran pisliği kaşıver** *(Demirci «Manisa»)* — **2.** [*İs.*] Kemer, ocak kemeri *(Çırpılar «Bayramiç - Çanakkale»; Muratlar «Gölcük - İzmit»)* — **3.** [*İs.*] Hendeklerin üst kısmı *(Havran «Edremit - Balıkesir»)* — **4.** El çırpmak *(Ezine, Bayramiç, Gelibolu, Bahçeli köy «Çanakkale»)*

Kaşmak çalmak [*F.*], El çırpmak *(Kestanbolu, Bayramiç «Çanakkale»)* **[*Bak:* Kaşmak, 4]**

Kaşmer [*S.*], **1.** Maskara, soytarı, kepaze, mukallit, rezil *(Çandır «Kalecik», Otacı «Kızılcahamam», Kılıçlar, Kavacık «Nallıhan - Ankara»; Adana; Sulusaray, Erbaa, Niksar «Tokat»; Lâpseki «Çanakkale»; Sivrikese «Havza-Samsun»; Diyarbakır; Kilis «Gaziantep»; Yalıçiftlik «Mudanya - Bursa [Muh.]»; Urfa; Erzurum; Bayburt «Gümüşane»; Alucra «Giresun»; Yağcı «Balıkesir»; Maraş İzmir)* — **2.** [*İs.*] Kertenkele *(Konya ili)*

Kaşmirlenmek [*F.*], Nazlanmak, cilve etmek *(Güvere «Silifke - İçel»)*

Kaşşak [*İs.*], Kuzu konulan yer *(Aydınlıçadır «Ceyhan - Seyhan* **[*Bak:* Kaşak, 3]**

Kaştarlamak [*F.*], Hayvan beslemek: **Üç hayvan kaştarlıyor** *(Düğer «Hafik - Sivas»)*

Kaştarmak [*F.*], **1.** İdare etmek *(Ünye «Ordu»; Niksar «Tokat»; Sinop; Tire «İzmir»)* — **2.** Himaye etmek, kayırmak, yardım etmek, büyütmek, beslemek *(Merzifon «Amasya»; Hisarardı «Muğla»; Ildızım «Çankırı»; Osmancık «Çorum»)* — **3.** Sadakatle bakmak : **Vaktiyle ben seni kaştarmıştım, şimdi de sen beni kaştarsana** *(Gazibeyli «Bafra-Samsun»)* — **4.** Yetmek, kifayet etmek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Muh.]»)*

Kat [*İs.*], **1.** Arka: **Şu adam katımdan geliyor** *(Adana «Seyhan [aşiret]»)* — **2.** Uçurum *(Ermenak «Konya»)* — **3.** İki tepenin veya duvarın aralığı *(Yaylak «Ceyhan - Seyhan»)*

Kata [*İs.*], Büyümemiş hayvan yavruları *(Gökköy ve çevresi «Lâpseki-Çanakkale»)*

Katacak [*İs.*], Şarap ölçeği *(Edirne [Muh.])*

Katak [*İs.*], Körük çivisi *(Misis «Adana - Seyhan»)* **[*Bak:* Habban]**

Kataklamak [*F.*], Kovmak, kovalamak; işten el çektirmek(**Ekine hayvan girdi haydi katakla** : *Küre, İnebolu «Kastamonu»; Türkeli «Ayancık - Sinop»; Safranbolu «Zonguldak»)*

Katakya çekici [*İs.*], Kösele döven çekiç [kunduracılar arasında] *(İst.)*

Katalak [*İs.*], Araba dingilindeki demir halka *(Kılbasan «Karaman - Konya»)*

Katanya [*İs.*], Tahtadan oyulmuş bir çeşit yemek kabı *(Urla «İzmir»)*

Katar [*İs.*], **1.** Bölük, parça *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Seyrek altın dizisi *(Ömer köyü «Bandırma - Balıkesir»)*

Katari [*İs.*], Yer evi *(Beykoz «İst.»)*

Katça [*Zf.*], Kadar *(İnebolu «Kastamonu»)*

Katgılı [*S.*], İlâve: **Bu kahve, nohutla katgılıdır** *(Bornova «İzmir»)*

Katıkara [*İs.*], Kalın kabuklu siyah bir çeşit kış üzümü *(Muğla; Argıthani «Ilgın - Konya»; Bolvadin «Afyon»; Uşak «Kütahya»)*

Katıklamak [*F.*], Mübalâğa etmek *(Korkut köyü «Boliçan - Sivas»)*

Katıklaş ve **Katıklıaş** [*İs.*], Yoğurtlu bulgur veya yarmadan yapılan çorba *(Germir, Tavlusun «Kayseri»)*

Katıklı [*S.*], **1.** Karışık, mağşuş *(Balıkesir ve çevresi)* — **2.** Yoğurtlu bulgur çorbası *(Çankırı)* — **3.** Karışık buğday *(Çayhan «Ereğli - Konya»)* — **4.** Arpa, buğday karışığı *(Rumkuş köyü «Seyhan»)* **[***Bak:* **Karıklı]**

Katıl [*İs.*], Tahta paravana, tahta perde *(Feke «Seyhan»)*

Katılmak [*F.*], Âciz kalmak *(Balıkesir ve çevresi)*

Katıngı [*İs.*], Bir şeye karıştırılan başka şey, katılmış nesne *(Kilis «Gaziantep»; Lâpseki «Çanakkale»;* **Ağa, bu yağ katıngısızdır ;** *Boyabat «Sinop»)*

Katın ipi [*İs.*], İki katlı yün ve kıldan yapılmış ip *(Köşektaş «Kırşehir»)*

Katınka [*S.*], Bozuk, hileli, katgılı *(Gaziantep)*

Katın kırma [*İs.*], Bir çeşit aşık oyunu *(Kütahya)*

Katıntı [*İs.*], Bir sürüye dışarıdan katılan hayvan *(Denizli)*

Katıpek söylemek [*F.*], Tenbih etmek *(Balçova «İzmir»)*

Katışak [*İs.*], Toplantı *(Isparta çevresi)*

Katlaç [*İs.*], **1.** Hamur yufkası *(Duma köyü «İnegöl - Bursa»)* — **2.** Mısır unu ile yapılan şekerli bir çörek *(Ereğli «Zonguldak»)*

Katlak [*Zf.*], Kadar (**Bizim tarla katlak var:** *Ahırlı «Keskin - Ankara»; Kayarcık «Saimbeyli - Seyhan»)*

Katlama [*İs.*], Saç üzerinde pişirilip yağlanan bir çeşit yufka *(Sinop)* **[***Bak:* **Bezdirme]**

Katlamaç [*İs.*], Mayasız mısır ekmeği *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Katlanbur [*İs.*], **1.** Gulyabani *(Elâzığ)* — **2.** Baca kapağı *(Elâzığ)*

Katlan [*İs.*], Oyunlarda başlama çizgisine konulan taş, hedef *(Keşan «Edirne»)*

Katlık [*İs.*], Taşlık *(Akçakanat «Bolu»)*

Katma [*İs.*], **1.** Yün ipi, sicim *(Şebinkarahisar, Alucra«Giresun»; Trabzan; Gelibolu «Çanakkale»; Erzincan; Gümüşane)* — **2.** Dağlarda kuytu yerler, oyuklar *(Gazi köyü «Develi - Kayseri»; Aksaray «Niğde»)*

Katma aşı [*İs.*], Yoğurtla yarmadan yapılmış yemek *(Köşker «Kırşehir»)*

Katmak [*İs.*], Merkep yavrusu *(Karaburun «Çatalca - İst.* [*Muh.*]*; Dombay «Edirne»)*

Katmer [*İs.*], Kaymak ve şekerle yuğrulmuş, kalınca açılmış ve yağda pişirilmiş yemek; yağla pişirilmiş yufka *(Kilis «Gaziantep»; Sille «Konya»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Çakır köyü «Şebinkarahisar - Giresun»; Bolvadin«Afyon»; Çorum; Kayseri; Mut «İçel»; Erzin «Dörtyol-Hatay»; Davutlar «Kuşadası-İzmir»)*

Katmir [*İs.*], Ekmek hamurundan üç köşe kesilerek yağda kızartılan bir çeşit pide *(Bahçeli «Bor - Niğde»)*

Katnak [*İs.*], Elyaf *(Alayunt «Kütahya»)*

Katnamak [*F.*], Katına varmak, ziyaret etmek *(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Katsiya [*İs.*], Ateş küreği *(İst.* [*Muh.*]*; Sarıkamış «Elâzığ»)*

Katuvaz [*S.*], Lâf anlamaz, mankafa *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Katübek [*Zf.*], Halbuki : **Katübek bu işin nasıl olacağını kendisine anlatmıştım** *(Ergenli «Bayındır - İzmir»)*

Kav [*İs.*], **1.** Çanak, çömlek işlerinde kullanılan sarı veya kırmızı toprak *(Kargın, Erzurum; Beşikdağ* [*?*]*; Köy, Kars; Cencige «Erzincan»; Kitre «Bayburt - Gümüşane»)* — **2.** Gurur, tefahur *(Mesudiye «Giresun»;* **Evveli kavlık, sonu pişmanlık:** *Erzurum)* — **3.** [*S.*] Ham, olmamış *(Erzurum)*

Kavadi [*İs.*], Giyilmiyecek hale gelmiş eski elbise *(Adacami «Rize»)*

Kavak atmak [*F.*], Güreşte tepe üstü yuvarlamak *(Çorlu, Saray «Tekirdağ»; Edirne* [*Muh.*]*)* ***[Bak: Cinkmek, 1]***

Kavaklamak [*F.*], **1.** Marul, tere gibi şeyler tohuma kaçmak *(Çankırı)* — **2.** *(Çorlu; Saray «Tekirdağ»; Edirne* [*Muh.*]*)* ***[Bak: Kavak atmak, cinkmek 1]***

Kavalak [*İs.*], **1.** Büyük kukumav kuşu *(Reşadiye «Tokat»)* — **2.** [*S.*] Kuru ve yeğni olan nesne *(Zencidere «Kayseri»)*

Kavalamak [*F.*], Et yiyici hayvanlar, kan çıkarmamak suretiyle ısırmak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel* [*Köserelli aşireti*]*»)*

Kavalet bıçağı [*İs.*], Tabakların deri kazıdıkları bıçak *(Bursa)*

Kavalete [*İs.*], *(Isparta)* ***[Bak: Kavelet bıçağı]***

Kavalkan [*S.*], Kendini metheden adam *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Kavaltak [*S.*], **1.** Hafif, gevşek, aralıklı **(Üzümü sepete kavaltak koy da ezilmesin:** *Malatya; Erzurum ve köyleri; Erzincan; Çelik köyü «Gaziantep»; (Urfa)* — **2.** Kaba; beceriksiz*(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **3.** İçi boş şey *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **4.** [*İs.*] Pot elbise *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **5.** Ağaç ve taş kovuğu *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **6.** [*İs.*] Gayri muntazam duruş *(Sivas)*

Kavan alma [*İs.*], Nişan alma: **Ahmet ağa iyi kavan alır** *(Nallıhan «Ankara»)*

Kavana [*İs.*], **1.** Ağaçtan yapılmış küçük yağ kabı *(Kilat «Trabzon»; Gümüşane)* — **2.** Litre *(Cebel «Eğridir - Isparta»)* — **3.** Bir litrelik porselen veya teneke marşapa *(Cebel, Isparta)* — **4.** Tahta tekne *(Aybastı «Ordu»)*

Kavancı [*İs.*], Nişancı *(Nallıhan «Ankara»)*

Kavancılamak [*F.*], Vurgun suretiyle elde etmek *(Muğla)*

Kavanlamak [*F.*], **1.** Muhafaza etmek, korumak, himaye etmek *(Gediz «Kütahya»; Ahmetler «Pazarcık», Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)* — **2.** Tarassut etmek, gözlemek*(Mihaliççik «Eskişehir»; Nallıhan «Ankara»)*

Kavanmak [*İs.*], Gözetlemek, beklemek *(Kırka «Eskişehir»)*

Kavar [*İs.*], **1.** Balıkların derinliklere gitmemesi için deniz içine yapılan set *(İst.* [*balıkçılar arasında*]*)* — **2.** Akan sudan bir yere su almak için açılan menfez *(Gümüşane)* — **3.** Tarlada açılan su yolları *(Tercan «Erzurum»; Kemaliye «Malatya»)* — **4.** Ana arktan ayrılan kollar *(Malatya ve dolayı)*

Kavara [*İs.*], **1.** Balı alınmış petek

(Mut, İçel) — **2.** Gürültü, patırdı, **(Suçunu kavara ile bastırmak istiyor:** *Çal «Denizli»; Çobansa «Fethiye - Muğla»)* — **3.** Kovanda arıların yemesi için bırakılan bal *(Karaman «Konya»)* — **4.** Arılar tarafından balı boşaltılmış petek *(Akçaşehir «Konya»)*

Kavaracı [*S.*], Mübalâgacı, yalancı *(Isparta; Tavşanlı «Kütahya»)*

Kavat [*İs.*], **1.** Su bardağı *(Acıpayam «Denizli* [*aşiret*]*»)* — **2.** [*S.*] Korkak, cesaretsiz *(Hisarcık «Kayseri»)* — **3.** [*S.*] Ahmak, budala *(Akşehir «Konya»)* — **4.** [*S.*] Kuvvetsiz *(Kızılviran «İncesu - Kayseri»)*

Kavata [*İs.*], **1.** Tuzluk *(Kandıra «Kocaeli»; Edirne; Gelibolu «Çanakkale»)* — **2.** Topraktan yapılmış kahve tavası *(Atça «Nallıhan-Ankara»)* — **3.** Ekmek sepeti *(Bolu)* — **4.** Su marşabası *(Antalya)* — **5.** Ağaç kütüğünden yapılan içi oyuk ekmek, hamur teknesi *(Sinop; Samsun)*

Kavaz [*İs.*], Semaver *(Isparta)*

Kavazak [*S.*], Münasebetsiz söz söyleyen, zevzek *(Alaçam «Bafra - Samsun»)*

Kavazan [*S.*], **1.** Boşboğaz, geveze *(Erzincan)* — **2.** Kibirli, mağrur *(Bandula «Kelkit - Gümüşane»; Mesudiye «Giresun»)*

Kavcaklamak [*F.*], Bir şeyi kavramak, hırsla kapmak *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»)*

Kavcar [*İs.*], **1.** Ardıç ağacının kabuğu *(Çobansa «Fethiye - Muğla»)* — **2.** Darı kabuğu *(Gödene «Finike - Antalya»)* — **3.** Rende talaşı *(Burdur)*

Kavçar [*İs.*], İçi çürük ağaç *(Taşucu «Silifke - İçel»)*

Kavdan [*İs.*], Kuru ot *(Yeşilhöyük «Seyhan* [*aşiret*]*»)*

Kavelle [*İs.*], Ayakkabı, pabuç, eski ayakkabı *(Çankırı)*

Kavgan [*İs.*], Eşek ve atların seve seve yedikleri yaprakları dikenli, yükseçke bir ot [eşek marulu] *(İnköyü «Kütahya»)*

Kavgaz [*S.*], Hafif *(Fıraktın «Develi - Kayseri»)*

Kavgırmak [*F.*], **1.** Zıplamak: **Pire Kavgırdı** *(Gediz «Kütahya»)* — **2.** Acale etmek *(Bilecik)*

Kavgıtmak [*F.*], Koşturmak: **Hasan atı kavgıtıyor** *(Kıbrıscık «Bolu»)*

Kavhaz [*S.*], Cisimce büyük, tartıca yeğni olan nesne *(Gaziantep)* **[Bak: *Kavkas*]**

Kavıklı [*İs.*], İri taneli yağmur *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Kavımsak [*S.*], Kanı sıcak, sevimli *(Adana)*

Kavıştırma [*İs.*], Önü baştan aşağı düğmeli gömlek *(İstanköy adası «İzmir* [*Muh.*]*»)*

Kavıtlamak [*F.*], Münasebetsiz, mantıksız söz söylemek *(Kılbasan «Karaman - Konya»)*

Kavız [*İs.*], **1.** Arpa, buğday gibi hububatın kabuğu *(Sandıklı «Afyon»; Konya çevresi; Harman «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** İç tutmamış meyva veya hububat: **Kavız fıstık; Kavız ceviz..** *(Navdalı «Mut - İçel»)* — **3.** [*S.*] Özsüz, çürük, iç tutmamış *(Civanyaylağı «Mersin - İçel* [*aşiret*]*»; Pazarcık «Gaziantep»; Adana)*

Kavkas [*S.*], Hafif, yeğni: **Şu adam çok kavkas** *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)* **[Bak: *Kavhaz*]**

Kavkaz [*İs.*], **1.** Rende talaşı *(Bor «Niğde»)* — **2.** Kuru ağaç, kuru odun *(Ünye «Ordu»)* — **3.** Kenevir, baldıran, hardal, tütün gibi bitgile-

rin kurumuş sapları *(Susığırlık «Balıkesir»)*

Kavkazlık [*İs.*], Dikenlik, otluk yer *(Uzunköprü «Edirne»)*

Kavkırtmak [*F.*], Fırlatıp atmak *(Elâ köyü «Elbistan - Maraş»)*

Kavla [*İs.*], Kavak ağacı *(Karadeniz sahili)*

Kavlağan [*İs.*], **1.** Çınar ağacı *(Mahmutseydi «Alanya-Antalya»)* ***[Bak: beladan ağacı, bilâdın, biladan]***

Kavlak [*İs.*], **1.** Denizin bıraktığı kızıl renkli, mahsul vermiyen yer *(Karacaviran «Çanakkale»)* — **2.** [*S.*] Köse, tüysüz (**Kavlak Hasan:** *Kerimler «Boldan-Denizli»; Erzin«Dörtyol - Hatay»; Apturrahmanlar «Serik-Antalya»; Adana)* — **3.** [*S.*] Aptal, sarsak *(Trabzon; Samsun)* — **4.** [*S.*] Tüyü dökülmüş, derisi görünen hayvan*(Lâpseki «Çanakkale»; Muğla)*— **5.** [*S.*] Büyüyememiş çocuk: **Kavlak Süleyman** *(Bursa)* — **6.** [*S.*] Boş, faydasız, kof *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Trabzon)* — **7.** [*S.*] çok ince, kısa tüylü [hayvan] *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)* — **8.** Taze çalı yaprağı *(Yerkesik «Muğla»)* — **9.** Pulpul olmuş deri *(Akköy «Söğüt - Bilecik»)* — **10.** [*S.*] Derisi yüzülmüş, yüzü güneşten kavrulmuş ve kavlanmış [insan] *(Sivas; Isparta; Bolu)* — **11.** Ustura ile tıraş edilmiş baş *(Tarsus «İçel»)* — **12.** Kuraklıktan gevremiş toprak *(İslâm köyü «Isparta»)* — **13.** Kurumuş çam ağacı *(Yusufeli «Amasya [Muh.]»)* — **14.** Yeşil kabuğu soyulmuş ceviz *(Adana)* — **15.** [*S.*] Çıplak *(Adana)*

Kavaksınma [*İs.*], Ehemmiyet verme, aldırma *(Güvere «Silifke - İçel»)*

Kavlak yağı [*İs.*], Kırem *(Lâdik dolayı «Samsun»)*

Kavlama [*İs.*], Bağ kütüklerini kurutan bir çeşit mantar hastalığı *(Kemalpaşa «İzmir»)*

Kavlan [*İs.*], Çınar ağacı *(İnebolu «Kastamonu»; Yakademirciler «Zonguldak»; Elemen, Düzce «Bolu»; Ahmetçe «Ayvacık-Çanakkale»)* ***[Bak: Kavlağan]***

Kavlangoz [*İs.*], Salyangoz *(Üçüyük «Altıntaş - Kütahya»)* ***[Bak: Kurtlangıç]***

Kavlı [*S.*], Yüksek *(Taşlıçay «Diyadin - Ağrı»)* ***[Bak: Hun]***

Kavlıç [*S.*], Fıtıklı adam *(Kargı«Tosya - Kastamonu»)* ***[Bak: Gürük, 4]***

Kavlu [*İs.*], Tüylü kadın başörtüsü *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Kavluç [*İs.*], Fıtık *(İzmit)* ***[Bak: Çuldur, debe]***

Kavluk [*İs.*], **1.** Ufak bohça *(Ürgüp, Kayseri; Boyabat «Sinop»)* — **2.** Sidik kesesi [mesane] *(Tan «Kemah - Erzincan»; Sivas)* — **3.** Ufak para çantası *(Muğla)* ***[Bak: Kavlık, 2]*** — **4.** Hamam takımı *(Elâzığ)* ***[Bak: Silg]***

Kavlukça [*İs.*], İçine kav, çakmak konulan deri kese *(Erkiniz «Artvin - Çoruh»)* ***[Bak: Kavlık]***

Kavrak [*İs.*], **1.** Sepetten bal alınırken arıları kaçırmak için yakılan mantar gibi ağaç *(Giresun)* — **2.** Balsız arı peteği *(Bulancak, Tirebolu «Giresun»)* ***[Bak: Dalak]*** — **3.** Yün kumaş *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)* — **4.** Ateş yakmaya mahsus kuru yaprak *(Amasya)*

Kavralamak [*F.*], Tutmıya, sarılmıya, kavramıya çalışmak : **İnek bir**

kavrala /ışta lâhna kabuğunu bitirdi *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Karsalamak]***

Kavram [*İs.*], **1.** Tutam, bir avuç dolusu *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Dişli orak *(Tire «İzmir»; Ağrakos köyü «Suşehri - Sivas»; Ohtap «Tokat»)*

Kavrama [*İs.*], **1.** Orakla biçilen bir kavrayışlık ekin *(Güdül «Ayaş - Ankara»; İsgübü «Kayseri»)* — **2.** Orak *(Dağhalil «Ankara»; Uluborlu «Isparta»; «Boldan - Denizli»; Yenipazar, Akköy, Tozman «Söğüt - Bilecik»)* — **3.** Ekini eliyle yolma *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Zencidere «Kayseri»)* — **4.** Dişli orak *(Hadımköy «İst.»; Zincirli «Bilecik»)* — **5.** Deste kaldıran âlet, anadut, diğren *(Uşak «Kütahya»)*

Kavramak [*F.*], Orak biçmek: **Kavramaya gidiyoruz** *(Boyabat «Sinop»)*

Kavran [*İs.*], **1.** İçi boş ağaç *(Bulancak «Giresun»)* — **2.** Boş arı peteği *(İslâhiye «Rize»)* — **3.** Kutu *(Tosya «Kastamonu»)* — **4.** İçi oyulmuş, ağzı kapaklı ağaç kap *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)* — **5.** Arıkovanı *(Şeyhler, Ulubey, Fatsa «Ordu»; Peltek «Yusufeli - Çoruh»)*

Kavrangoz [*S.*], Karmakarışık *(Rize)*

Kavranmak [*F.*], **1.** Çabalamak, kıvranmak *(Balıkesir;* **Bu gece sabaha kadar kavrandım, uyuyamadım:** *Konya; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Boyuna harekette bulunmak *(Konya)*

Kavrımak [*F.*], Sancımak : **Karnı kavrıyor** *(Hacıfakı «Denizli»)*

Kavruk [*İs.*], **1.** Kahve tavası, içinde kahve kavrulan saçtan dolap *(Karabiga «Çanakkale»)* — **2.** Mısır patlağı *(Büyüktersiye «Kocaeli»; Gelibolu «Çanakkale»)*

Kavsak [*S.*], **1.** Kaba *(Kütahya)* — **2.** Seyrek *(Isparta)* — **3.** Çok kurumuş [çörek] *(Balısekir)* — **4.** Buğday veya arpanın dış kabuğu, kepeği *(Çorum)* ***[Bak : Kavız, kavuz]*** — **5.** İçi boş: **ıncirlerin içi kavsak mış** *(Beydağı «İzmir»)*

Kavsaklamak [*F.*], İdrak ve ihata etmek, kavramak *(Manisa)*

Kavsal [*İs.*], **1.** Mısır koçanı ve kabuğu gibi çabuk yanıcı ve tutuşucu şeyler *(Tire «İzmir»)* — **2.** [*S.*] İçi boş, yeğni *(Kütahya)* — **3.** Koçanı saran mısır yaprağı *(Karacasu «Aydın»)*

Kavsaldak [*İs.*], Talaş *(Kayadibi «Giresun»)*

Kavsaltı [*İs.*], Karşılıklı gürültü *(Bahçe köyü [?])*

Kavsara [*İs.*], Ev önünde sebze yetiştirilen birkaç evlekten ibaret sebzelik *(Bahçe «Seyhan»; Silifke «İçel»)* ***[Bak: Hefkere]***

Kavsil [*İs.*], Çalı bülbülü denilen bir kuş *(Dadya «Muğla»)*

Kavsuk [*İs.*], Fındık içinin üzerindeki zar *(Oğuz köyü «Vakfıkebir-Trabzon»)*

Kavsul [*İs.*], Fındığın dışındaki yeşil kabuğu *(Kayadibi «Giresun»)*

Kavşak [*İs.*], **1.** Virane, harabe, yıkılmıya yüz tutan*(Kastamonu; Niksar «Tokat»)* ***[Bak: Kağşak, gavşak3]*** — **2.** Kestane, kestane kebabı *(İçerenköy «İst.»; Cumayanı «Zonguldak»; Bilecik; Samsun)* — **3.** Ayakkabı *(Karahisar «Kayseri»)* — **4.** Siyah, gevşek, sürülmesi kolay toprak *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)* — **5.** Mısır kabuğu*(Bafra «Samsun»)* — **6.** Kavuşacak yer(Kestanbolu «*E-*

zine - Çanakkale»; Bolu)

Kavşaklamak [*F.*], Bir şeyi güneşlendirmek *(Aydınlı «Gebze - Kocaeli»)*

Kavşanka [*İs.*], Karagöz çileği *(Bakırköy «İst. [Muh.]»)*

Kavşayık [*İs.*], Yaban yulafı *(Söğüt «Köyceğiz - Muğla»)*

Kavşık [*İs.*], İki yolun birleştiği yer *(Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Kavşırmak [*F.*], **1.** İhata etmek, kuşatmak *(Yapıntı «Mut - İçel»)* — **2.** Elpençe divan durmak *(Bolu)* — **3.** Bir şeyi iki elle kucaklamak *(Yağbastı «Kula - Manisa»)* — **4.** Bir araya getirmek *(Bozburun «Marmaris-Muğla»)* — **5.** Kavuşturmak *(Tire «İzmir»)*

Kavşıt [*İs.*], **1.** İki yolun, iki suyun, iki dağın birleştiği yer *(Köşker, Kaşektaş «Avanos - Kırşehir»; Kadirli «Seyhan»; Gaziantep)* — **2.** Ek, bitişik yer *(Âlembeyli «Sungurlu - Çorum»)* — **3.** Yerle gökün birleştiği yer, ufuk *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Kavuç [*S.*], **1.** Fıtıklı, kasığı yarık adam *(Hacıkadın «Devrek - Zonguldak»; Sinop; Çankırı)* **[Bak: Çuldur, debe]** — **2.** Cılız, zayıf, sakat *(Kastamonu)*

Kavuk [*İs.*], **1.** Hayvanların sidik torbası *(Tel «Elbistan - Maraş»; Çankırı; Çorum; Ahlat «Bitlis»)* — **2.** Kuka, yumak, makara *(Isparta)*

Kavuk teli [*İs.*], Kuka tiresi *(Erzurum)*

Kavulca [*İs.*], Tek dişli ve kabuklu buğday *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Kavulku [*İs.*], Ceviz: **Taze kavulkuyu severim** *(Amasya)*

Kavum [*İs.*], Yemekli, oyunlu davet *(Ünye «Ordu»)*

Kavurcak [*İs.*], Tava *(Akhisar «Manisa»)*

Kavurga [*İs.*], **1.** Kavrulmuş mısır, buğday, mercimek v. s. *(Bağyaka «Finike», Antalya; Güdül, Ayaş, Keskin, Bacı köyü «Polatlı», Başköy, Ankara; Isparta;* **Kardeşim kavurgayı çok sever:** *Denizli; Develi; Ürgüp, Kayseri; Kırşehir; Tokat; Çorum; Yozgat; Konya; Çankırı; Yozgat; Konya; Çankırı; Gâvurdağ, Seyhan; Bor «Niğde»; Seyit Hasan «Diyarbakır»; Tercan, Erzurum; Sivas; Muş; Van; Bitlis; Gaziantep; Aşağıdana «Safranbolu-Zonguldak»)* **[Bak: Çatırgaç]** — **2.** Kurutulmuş ekmek *(İst.)* — **3.** Bostan ve bahçelerdeki yaz sebzelerinin yapraklarını buruşturan bir böcek *(Sarnıç «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»)* — **4.** Kuru meyvalardan yapılan un *(Göynük «Bolu»)*

Kavurgeç [*İs.*], **1.** Mısır patlatmağa mahsus tel elektrik veya tava *(Cide «Kastamonu»)* — **2.** Kahve tavası *(Gemlik «Bursa»)*

Kavurgu]*İs.*], Mısır kavurma aygıtı *(Bursa hapishanesi)* **[Bak: Hombol, kavurgeç 1]**

Kavuş [*İs.*], Tahta *(Kastamonu)*

Kavuşlak [*İs.*], Mor renkli yaban menekşesi *(Çıkrık «Mecitözü - Çorum»)*

Kavuz [*S.*], **1.** Hastalık veya pek sıcak rüzgârlar dolayısiyle içi boşalmış, foslaşmış buğday, arpa *(Sinop; Samsun)* **[Bak: Ağbaş]** — **2.** Zahire yıkarken veya çeç elerken kalburda kalan kapçıklı taneler *(Adana; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Erzincan; Sungurlu«Çorum»)* **[Bak: Hızmık, 2]**

Kavzak vermek [*F.*], Koltuk ver-

mek, dalkavukluk etmek *(Akçaköy «Nizip - Gaziantep»)*

Kavzalamak [*F.*], Saç örmek: **Saçımi kavzalayıver** *(Karafakı «Ayaş», Ankara)*

Kavzamak [*F.*], **1.** Muhafaza etmek *(Eğrigöz «Kütahya»; Kırkağaç,* **Kız ben suya gidiyorum, sen çocuğu kavza:** *Kula «Manisa»; Bergama, Tire «İzmir»)* **[Bak: Hıştınmak]** — **2.** Himaye etmek, benimsemek *(Ilgaz «Çankırı»; İzmir [Bir iç Anadoluludan])* — **3.** Derleyip toplamak: **Ahmet askerden gelir gelmez hemen işini kavzadı** *(Kula «Manisa»)* — **4.** İyi ve sıkı tutmak: **Hayvanın gemini iyi kavza** *(Muğla)*

Kavzantı [*İs.*], Dülger rendesinde çıkan tahta kırıntısı, talaş *(Honaz,* **Nerede yapı varsa fıkaralar oraya kavzantı toplamıya gidiyorlar:** *Denizli)*

Kavzınmak [*F.*], Durmadan kaşınmak *(Altınhisar «Şuhut - Afyon»)*

Kavzulamak [*F.*], Saç örmek *(Sandıklı «Afyon»)* **[Bak: Kavzalamak]**

Kay [*İs.*], **1.** Bora *(Düzce «Bolu»; Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** Nem, yaşlık: **Bu buğday kaylıdır** *(Konya)* — **3.** Acele, sür'at, çabukluk *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **4.** Hububatın çıkmasına engel olan bir parmak kalınlığında sert ve killi toprak tabakası *(Hisarardı «Yalvaç - Isparta»; Bisse köyü «Akşehir - Konya»)* **[Bak: Gay]**

Kayacak [*İs.*], Tencere *(Sivas)*

Kayak [*İs.*], **1.** Koy, körfez *(Gemlik «Bursa»)* — **2.** Keman kirişi *(Erzincan)* — **3.** Kardaki keklik izleri *(Yalak «Kayseri [Avşarlar]»)* — **4.** Koyu gölgeli yer, kuz yer *(Konya)* — **5.** Çocukların buzda kaydıkları kızak *(Kastamonu; Kırşehir; Boyabat «Sinop»)* **[Bak: Kayık]** — **6.** Kuvvetli ve çukurumsu tarla *(Sancar «Çankırı»)* — **7.** [*S.*] Yaşlı köse *(Dastarlı «Ayaş - Ankara»)* — **8.** Derecik *(Konya)* — **9.** İki dağ arasında bulunan geniş ve otlu yer *(Bozanönü «Isparta»)* — **10.** Dağ sırtlarındaki az çukur yer *(Atabey «Isparta»; Kösedere «Karaburun - İzmir»; Pınarbaşı «Kayseri [Muh.]»)* — **11.** Orman ve dağlarda çanak şeklindeki gizli, otlu, sulu yamaç *(Hasbek «Yozgat»)*

Kayalak [*İs.*], Beş yaşına kadar olan yoz deve *(Dereköy «Germencik», Aydın)*

Kayalık [*İs.*], Dişi ve doğurgan deve *(Gerdanköyü, Koyunevi, Kozan, Toprakale «Osmaniye [Saçıkaralı aşireti], Çakal kuyusu «Seyhan»; Antalya;* **Büyük kayalık gebe, azyük vurun:** *Anamur, Sabah, Silifke «İçel»; Karaman, Konya; Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»; Ankara [bir Kıbrıslıdan]; Hacılar köyü, Senir «Isparta»)* **[Bak: Maya, avrana]**

Kayan [*İs.*], Yassı, düz ve kat kat olan kayran taşı *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)* **[Bak: Kayanak, kayağan, çingitaş, say]**

Kayanak [*İs.*], **1.** Yassı, düz ve arduvaz cinsinden bir taş *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Karahoca «Haymana», Üçem «Bâlâ», Bezirhane «Ankara», Kalafat «Çankırı)* **[Bak: Kayguç, kaykan]** — **2.** Yassı ve kayıcı taşlarla oynanan oyun *(Niğde)* **[Bak: Kaydıranak]**

Kayapa [*İs.*], Kurşuni güvercin *(Erzincan)*

Kayar [*İs.*], **1.** Keçi yolu *(Kamber*

«Kayseri») — **2.** Hayvanların eskimiş nallarını, yalnız mıhlarını değiştirmek suretiyle yeniden kullanma *(Güdül«Ayaş-Ankara»; Evreşe «Gelibolu-Çanakkale»; Ömerli «Samsun»; Kadirli «Seyhan»; Hamurcu «İncesu-Kayseri»; Mucur «Kırşehir»; Kocahıdır «İspala - Edirne»; Niğde; Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* — **3.** Hayvanların tırnaklarını kestirme *(Seyhan)* — **4.** Şeref, namus *(Kozlar «Tavas - Denizli»)* — **5.** Gurur: **Kayarına dokunma** *(Isparta)*

Kayar etmek [*F.*], Nallamak *(Yapıntı «Mut - İçel»)*

Kayarlama [*İs.*], **1.** Eskimiş nalları yeni çivilerle çakma *(Çorum)* — **2.** At nalını veya düven taşlarını yeniden koyma, onarma *(Sinop; Samsun)*

Kayarlamak [*F.*], **1.** Azarlamak *(Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Küçük çocuk büyüğü dövmek *(Çankırı)* — **3.** Sövmek *(Uşak «Kütahya»)*

Kayasa [*İs.*], **1.** İyi mayalanmış, sert ve ince tandır ekmeği *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Deve tüyünden yapılan urgan *(Yavlu «Köşk - Aydın»)* — **3.** Tarlalarda, çok yağmurdan sonra tohumların çimlenmesine engel olan sellerin bıraktığı toprak *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»; Kızılcaören «Kütahya»; Kırşehir)*

Kayasalanmak [*F.*], Ekmek hamuru fırına atılmadan önce hava tesiriyle kabuklanmak *(Türkbeyli «Mengen - Bolu»)*

Kayasalaşmak [*F.*], *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)* **[Bak: *Kayasalanmak*]**

Kayaşı [*İs.*], Makas*(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Kaybana [*İs.*], Sahipsiz eşya *(Rize; Elbistan «Maraş»; Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Ander]**

Kaybaz [*İs.*], Cepli önlük *(Sivrihisar «Eskişehir»)*

Kayçi [*İs.*], Makas *(Kars; Mengeser «Ağrı»)*

Kaydalamak [*F.*], Kıvrak yürümek, keklik gibi seke seke yürümek, eda ile yürümek: **Bak şu kıza keklik gibi kaydalıyor** *(Köşker «Kırşehir»)*

Kaydana [*İs.*], Hayret [*?*] *(İst.)*

Kaydırma [*İs.*], **1.** Sofa tavanı veya saçağı: **Bizim kaydırmanın altı pek serin olur** *(Bayındır «İzmir»)* — **2.** Ev ve ahırdan dışarı çıkık şekilde yapılmış ve üstü örtülmüş yer *(Denizli* ; **Kaydırma yıkıldı:** *Tire «İzmir»)* — **3.** Sofa üzerindeki kiremit *(İzmir)* — **4.** Beşibiryerde *(Kastamonu)* — **5.** Yufka ekmeği *(ıldızım;* **Biraz kaydırma ödünç ver:** *Dümeli «Orta»,* **Ben bugün kaydırma yapacağım** : *Çankırı)* — **6.** Üzeri incili kadın takkesi *(Sungurlu «Çorum»)*

Kaydırmak [*F.*], **1.** Atmak, bırakmak *(Edremit «Balıkesir»)* — **2.** Develer çifleşmek *(Senir «Isparta»)*

Kayer [*İs.*], Emek *(Gaziantep)*

Kaygan [*S.*], Cilâlı, parlak *(Biga dolayı «Çanakkale»)*

Kayganlık [*İs.*], Geçilmesi mümkün olmıyan çalılık *(Devrek «Zonguldak»)*

Kaygın [*İs.*], **1.** Yüzü pürüzsüz taş *(Urla «İzmir»)* — **2.** [*S.*] Gebe kalmış deve **(Alinin devesi kaygındır:** *Ezine «Çanakkale» Ali köyü «Isparta»)* — **3.** Kaymış arazi *(Safranbolu «Zonguldak»; Konya; Mersin «İçel»; Denizli; Çankırı; Tosya «Kastamonu»; Elecik, Çirtlik «Ankara»; Isparta; Sinop)* **[Bak: Göçük, 3]**

Kaygına [*İs.*], Kızarmış ekmek üzerine pekmez dökülmek suretiyle yapılan tatlı *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)*

Kaygınca [*İs.*], Danaburnu: **Bu tarlada sebze iyi olmaz, çünkü kaygınca köklerini keser** *(Kaş «Antalya»)*

Kaygışık [*İs.*], Kapı aralığı *(Eskişehir)*

Kayhaş [*İs.*], Kirpik *(Pınarbaşı «Kayseri»)*

Kayık [*İs.*], Tırpanı bir buçuk metre uzunluğundaki ağaç sapa rapteden halkanın arasına konulan küçük ağaç *(Kürt köy «Altıntaş - Kütahya»)*

Kayılmak [*F.*], Öfkelenmek *(Ünye «Ordu»)*

Kayılı [*S.*], Yığılı *(Yapıntı «Mut - İçel»)*

Kayılmak [*F.*], Yığılmak *(Yukarıdinek «Karaağaç - Isparta»)*

Kayım [*S.*], Kuvvetli, sağlam *(Türkşerefli köyü «Haymana - Ankara»; Şekeroba «Tokat»;* **Şu kumaş çok kayımdır:** *Divrik «Sivas»; Çeşme «İzmir»)*

Kayır [*İs.*], **1.** Çakıllı toprak *(Ilıpınar «Foça - İzmir»; Bartın «Zonguldak»; Konya; Denizli)* — **2.** Kum, kumlu toprak *(Gökeyüp «Salihli», Manisa; Germencik, Umurlu «Aydın»;* **Kayırlı toprak suyu tutmaz:** *Denizli)* — **3.** Akar suların getirdiği ince kum: **Kalaycılar kapları ilk defa kayırla temizlerler** *(Çal «Denizli»)* **[Bak: Kıyrak]** — **4.** Tabaka tabaka olan sarı ve sert toprak *(Edremit «Balıkesir»)* — **5.** Bayır, meyilli yer *(Gelendost «Isparta»)* — **6.** [*S.*] Heybetli: **Kayır adam** *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)* — **7.** İncir *(Kastamonu)*

Kayısı püsü [*İs.*], Kayısı ve erik gibi ağaçların çıkardığı zamk *(Kayseri)* **[Bak: Gıj]**

Kayışkanat [*İs.*], Yarasa *(Tekeler «Çine - Aydın»)*

Kayışmak [*F.*], At üzerinde vücudü arkaya doğru iymek: **Bak, eşeğin üstünde nasıl kayışıp gider** *(Bodrum «Muğla»)*

Kayız [*İs.*], Dar ve kısık dere: **Kışın kayızlardan geçmesi zor olur** *(Akoluk «Kütahya»)*

Kayka [*S.*], Yukarı doğru kalkık: **Kayka kirpik** *(Kadirli «Seyhan»)*

Kaykaç [*İs.*], İğri ve meyilli topraklar *(Gaziantep)*

Kaykan [*İs.*], Düz kaya parçası *(Tokuşlar «Sincanlı - Afyon»)* **[Bak: Kaynak]**

Kaykanacık [*İs.*], Kıraç topraklarda yetişen dikenli bir ot *(Pertek «Elâzığ»)*

Kaykı [*S.*], **1.** Arkaya doğru iğri, meyilli: **Şu kaykı direği oradan çıkar da yeniden kak** *(Tire «İzmir»)* — **2.** Aksi, ters olan *(Gerze «Sinop»;* **Bu kaykı bir iş:** *İzmir)* — **3.** [*İs.*] Kızak *(Alucra «Giresun»; Aybastı «Ordu»)* — **4.** İnatçı, dik kafalı *(Viranköy, Üçüyük «Kütahya»)* — **5.** Sert *(Beyce «Simav», Okçuköyü, Şaphane «Gediz», Kütahya; Narlıdere «İzmir»)*

Kaykıla kalmak [*İs.*], Dikilip durmak *(İbrahimözü «Göynük - Bolu»)*

Kaykılmak [*F.*], **1.** Yorgunluktan yan uzanmak, sırtını duvara verip yaslanmak *(Nallıhan, Kışlacık, Ali köy;* **Odasında kaykılmış oturuyordu :** *Dastarlı «Ayaş - Ankara»; Söğüt «Bilecik»; Muğla; Bahçeli köyü «Ürgüp - Kayseri»; Çifteler köyü [?]; Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Denizli; Balıkesir; Aydın)* — **2.** Dik ve donmuş gibi göğsünü gererek durmak

(Balıkesir, Edirne [Muh.]; Emet «Kütahya») — **3.** Ölmek *(Bafra «Samsun»;* **Al hocam muskayı anam kaykıldı:** *Karşıyaka «İzmir [Muh.]»; Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)* — **4.** Yıkılıp gitmek *(Bafra «Samsun»; Çorlu «Tekirdağ»)* — **5.** Rahat etmek, keyfine bakmak: **Ben bu işi yaparım sen kaykılıver** *(Foça «İzmir»)* — **6.** Sözünde inat etmek *(Eskişehir)* — **7.** Hiddetlenmek, birisinin üzerine yürümek *(Lâhna «Hayrabolu - Tekirdağ»)*

Kaykışık [*S.*], Kambur : **Kaykışık kaykışık ne yürüyorsun** *(Ankara)*

Kaykışmak [*F.*], Elini başına koyarak bir yere dayanmak *(Burdur)*

Kaylak [*İs.*], **1.** İki yaşında dişi deve yavrusu *(Bakırköyü «Muğla»)* — **2.** Tavşan yavrusu *(Armutlu «Burdur»)* ***[Bak: Göcen]***

Kaylan [*İs.*], **1.** Küçük taşlarla dolu tarla *(Çepni «Mudurnu - Bolu»)* — **2.** Killi, kayraklı toprak *(Kızılcaören «Kütahya»)* — **3.** Sarı ve gevşek sıva toprağı *(Yörükhacısungur «Malkara - Tekirdağ»)*

Kaylankaç [*S.*], İhmalci : **Ahmet çok kaylankaçdır** *(Deveviran «Bolu»)*

Kaylanmak [*F.*], Ekilmiş tarlanın yüzü yağmur tesiriyle sert bir kabuk bağlamak : **Tarla kaylandı ekin çıkmadı** *(Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)*

Kaylık [*İs.*], **1.** Kürk, palto ve bunun gibi şeyler *(Köşker;* **Kışın azıksız, yazın kaylıksız yola çıkma:** *Kırşehir;* **Kışın yola kaylıksız çıkan donar:** *Edeğli, Zıvarık «Konya»)* — **2.** Mısır tarlarında dört direk üstünde kurulan bekçi kulübesi **(Bu akşam kaylıkta idim:** *Balcalı; Değirmenbaşı «Çarşamba - Samsun»)* — **3.** Mısır ve hububat koymak için dört direk üzerine kurulan anbar *(Başalan «Samsun»)* — **4.** Kilim *(Yemliha «Kayseri»)* — **5.** Toprak yapıların kenarına konulan ince taşlar *(Şebinkarahisar, Fadılca «Mesudiye - Giresun»)* — **6.** Tütün kurutulan yer *(Balcalı «Çarşamba-Samsun»)* ***[Bak: Aran]*** — **7.** Arabalık, garaj *(Saylan «Ünye - Ordu»)* — **8.** Çoban keçesi, kepenek, yamçı *(Bayadı «Ordu»)*

Kaylım [*İs.*], Çift sürerken bir noktadan diğer noktaya yapılan devir *(Kurugöl «Nevşehir - Niğde»)*

Kayli gelmek [*F.*], Aşık altıldığında dikilerek düz tarafı üste gelmek : **Mehmet aşığı kayli getirdi** *(Sarıdıklı «Afyon»)*

Kayma [*İs.*], **1.** Kadınların başlarına taktıkları altın dizilerinden üsttekiler *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Nar «Nevşehir - Niğde»)* — **2.** Odunu, sobaya çatma, dizme *(Reşadiye «Tokat»)* — **3.** Ocak yakma *(Otacı «Kızılcahamam - Ankara»)* — **4.** Bahçe çiti *(Giresun)* — **5.** Kıvırarak el dikişi dikme *(Ezine «Çanakkale»)*

Kaymacık [*İs.*], Yaprakları enginar yaprağına benzer, ortası marul gibi sarı göbekli, kavrulup yenen bir ot *(Tire «İzmir»)*

Kaymak [*F.*], **1.** Ocak ve sobaya odun koymak *(Niksar «Tokat»;* **Şu sobayı kay :** *Gözene «Malatya»; Pertek «Elâzığ»; Erzurum; Akşehir, Konya; Şebinkarahisar «Giresun»; Toprakkale «Osmaniye - Seyhan [aşiret]»)* — **2.** Eşyayı bir bir üstüne yığmak *(Konya; Toprakkale «Seyhan»; Kırkağaç «Manisa»)* — **3.** Kö-

mür ateş haline gelmek : **Fatma, ateş kaydı gel** *(Urfa)* — **4.** Yakmak *(Zile «Develi - Kayseri»)* — **5.** Develer çiftleşip döl tutmak ve bu suretle erkek istememek *(Eskioba «Tire - İzmir»)*

Kaymak almak [*F.*], Su yüzünde taş kaydırmak*(Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: *Çıttırım atmak*]**

Kaymakçıl [*İs.*], Kertenkele: **Ahmet kaymakçıl gibi korkakdır** *(Alponos «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Kaymalı [*S.*], Kavgacı, gürültücü *(Şahmelik «Kayseri»)*

Kaymaz [*İs.*], Az meyilli yerler *(Küçükkabaca «Uluborlu - Isparta»)*

Kayna [*İs.*], **1.** Kayıkları dışarı çekmek için iki tarafına ip takılan çıkıntılar *(Tirebolu, Giresun; Trabzon;* **Bizim kayığın kaynası kırıldı :** *İyidere «Rize»)* — **2.** Şişe *(Bucak «Kozan - Seyhan»)*

Kaynaca [*İs.*], Pınar, menba *(Denizli [Muh.])*

Kaynagan [*İs.*], Semaver *(Başkale «Erzurum»)*

Kaynak [*İs.*], **1.** Neşe, sevinç *(Dereli «Tokat»)* — **2.** Kavun veya karpuzun dörtte biri *(Isparta)* — **3.** Pençe: **Atmacayi kaynağında bir serçe götürürken gördüm** *(Kızılca «Bor-Niğde»)* — **6.** Düvenin taş mıhlanmış olan altı *(Mormat «Ezine - Çanakkale»)*

Kaynana dili [*İs.*], Kaktüs nevinden bir bitgi *(Gaziantep)*

Kaynar [*İs.*], Pekmez ve tarçından ibaret bir içki *(Urfa)*

Kaynarça [*İs.*], Pekmez, yağ ve biber dövülüp kaynatılarak yapılan ilâç *(Yapıntı «Mut - İçel»)*

Kaynaşık [*S.*], **1.** Oynak, yaramaz *(Sandıklı «Afyon»; Mart «Çankırı»; Hisarcık «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Yosma, namussuz kadın *(Uşak «Kütahya»)*

Kaynaşmak [*F.*], Deprenmek, kımıldamak, hareket etmek*(Güdübey «Sandıklı - Afyon»;* **Kaynaşma, uslu otur :** *Çivril «Denizli»)*

Kaynatma [*İs.*], Ufak kazan, büyük tencere *(İsparta;* **Komşu, kaynatmanı verirmisin ? :** *Denizli; Ula «Muğla»; Alucra «Giresun«; Burdur; Uşak «Kütahya»)*

Kaynuç [*İs.*], Kuytu yer *(Muratlar «Gölcük - Çanakkale»)*

Kapaçlanmak [*F.*], Yollar kaypak hale gelmek *(Ordu köyü «Sinop»)*

Kaypak [*S.*], **1.** Parlak *(Mustafakemalpaşa «Bursa»; Cebelibereket «Seyhan»; Büyükkale «Tire - İzmir»; Yapıntı «Mut - İçel»)* — **2.** Sebatsız, sözünde durmaz, dönek *(Kızılcaören, Eğrigöz «Kütahya»; Gerede «Bolu»;* **Ahmet ne kaypak adam** *Dağ Yenice, Bursa; Bürhaniye «Nazilli - Aydın»; Zonguldak; Keskin «Eskişehir»; Zile «Tokat»; Gelendost «Isparta»; Sille «Konya»; Çivril «Denizli»; Pozantı «Karaisalı - Seyhan»; Hisarcık «Kayseri»; Üçem «Bâlâ - Ankara»)* **[Bak: Cımbuldak]** — — **3.** Kalleş, kahbe adam, hiylekâr *(Hasankale «Erzurum»; İbrala «Karaman - Konya»; Kazmasökü «Sinop»; Gölköy «Ordu»; Safranbolu «Zonguldak»)* — **4.** [*İs.*] Kayan yol, yer *(Alucra «Giresun»; Oğul «Kastamonu»; Sarıcaeli «Çanakkale»; Kozlu «Zonguldak»)* — **5.** [*İs.*] İçine peynir konularak yapılan tatarböreği *(Vezirköprü, Madar «Samsun»; Amasya)*

Kaypamak [*F.*], Ayağı kaymak *(Tarsus «İçel»)* **[Bak: Cıyıpmak]**

Kaypancak [*S.*], **1.** Kayan *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** [*İs.*] Tatarböreği : **Kaypancağın hamuru sulu olmuş** *(Bafra «Samsun»)*

Kaypanç [*İs.*], Sulu, çamurlu, ayak kayacak yer: **Yerler çok kaypanç odun indiremedik** *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)*

Kaypançalık [*İs.*], Islak ve ayağı kaydıran toprak *(Edirne [Muh.])*

Kayrak [*İs.*], **1.** Taşlık arazi *(Samsun; Anamur «İçel»; Kabaoğlu, Cumayanı, Olukyanı (Zonguldak»; Tekirdağ; İst. [Muh.]; Kurşunlu «Çanakkale»; Yuvacık [Muh.], İzmit köyleri; Silifke, Serik «Antalya»)* — **2.** Döşeme taşı*(Urfa)* — **3.** Ardavuz cinsinden tabaka halinde taş *(Kozan «Seyhan»; Müstecap «Balya - Balıkesir»; Alayunt, Gediz «Kütahya»; Çivril«Denizli»; Oyaca«Haymana-Ankara»; Bayındır, Tire«İzmir»; İslâmköyü, Beyköyü «Şarkîkaraağaç», Cebel «Isparta»; Kula «Manisa»)* — **4.** Bileytaşı *(Kozan «Seyhan»; Zeyve «Söğüt-Bilecik»; Bozkır, Seydişehir«Konya»; Kadıköy «Denizli»; Akdoğan «Kızılcahamam - Ankara»; Seydişehir «Konya»; Eskere, Gerіçam «Muğla»)* — **5.** Heyelâna müsait toprak *(Gavraz «Bolaman - Ordu»)* — **6.** Taş *(Gödene «Finike - Antalya»; İzmit «Kocaeli»)* — **7.** Çakıl, çakıllı yer *(Bolu; Sarıcaali, Sultan «İspala - Edirne»; Zonguldak; Bürhanlı «Ceyhan», Kadirli «Seyhan»; Söğüt «Bilecik»)* — **8.** Uçurtma *(Gaziantep)*

Kayraksı [*İs.*], Çakıllık *(Paşayiğit «Keşan - Edirne»)*

Kayran [*İs.*], **1.** Kayan yer *(Yenice «Bolu»)* — **2.** Taşlı arazi *(Gediz «Kütahya»; Samandıra «Kartal-İst.»;* Kenger *«Kula - Manisa»)* — **3.** İnce çakıllı kum, kumlu toprak; zayıf toprak *(Kastamonu; Satmazlı «Şile - İst.»; Sinop Gaipler «Kandıra - Kocaeli»; Erzin «Dörtyol - Hatay»; Kılandıras «Sandıklı - Afyon»)* — **4.** El ile ufalanabilen taş *(Ağa köyü «Safranbolu - Zonguldak»)* — **5.** Çöküntüden meydana gelen bir çeşit kaya *(Konur «Keskin - Ankara»)* — **6.** Topraklı, çürük taşlı yer *(Derekülât «Çankırı»)* — **7.** Çamur tutmayan yerler *(Yamanlı «Saimbeyli - Seyhan»)* — **8.** Parçalanmağa yüz tutan ve tabaka tabaka kaldırılabilen kaya parçaları *(Anadolu feneri «İst.»)* ***[Bak: Halaz]***

Kayranbaş [*S.*], Kayalık, ot bitmiyen yer *(Kurt köyü «Kartal - İst.»)*

Kayranmak [*F.*], Kış hazırlığı yapmak *(Mut - İçel»)*

Kayransı [*İs.*], Toprağın oynak hali *(Ordu «Sinop»)*

Kayran toprak [*İs.*], Kumsal toprak, içinde pulpul esmer taş parçaları bulunan toprak *(Viranköy «Kütahya»; Gelibolu «Çanakkale»)*

Kayrık [*İs.*], Soğuktan barınmağa yarar palto, kürk ve buna benzer şeyler *(Nevşehir «Niğde»)*

Kayrın [*İs.*], Uçurum, yar *(Orhaniye «Marmaris - Muğla»)*

Kaysa [*İs.*], Yağmurdan sonra suların çekilmesiyle yüzü sertleşen, kaymak bağlıyan toprak *(Kurugöl «Nevşehir - Niğde»; Karaman «Konya»)*

Kaysak [*İs.*], **1.** Çıban kabuğu *(Mut «İçel»; Amasya köyleri; Diği «Sungurlu - Çorum»; Trabzon)* — **2.** Üstü kaymak tutmuş süt *(Sivas; Amasya; Trabzon)* — **3.** Üstü don tutmuş su *(Erzurum; Üskül «Karaisalı-Seyhan»; Malatya)* — **4.** Üzeri kabuk bağlamış hamur *(Erzurum)* — **5.** *(Karaman «Konya»; Gaziantep;*

Sivas; Çini «Akseki - Antalya»; Çimşit «Bâlâ - Ankara»; Diyarbakır; İçel) [*Bak:* **Kaysa**] — **6.** Yosun *(Çalış köyü «Haymana - Ankara»)*

Kaysaklanmak [*F.*], Kabuk [yara] veya kaymak [süt] bağlamak *(Vezirköprü «Samsun»; Kars; Sivas; Maruf «Çankırı»; Civanyaylağı «Mersin»)*

Kaysaklı bulut [*İs.*], Güneş batarken ufukta görülen kızıl bulut *(Dumanlı «Çankırı»)*

Kaysamak [*F.*], Ayağı kaymak *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Kayse [*İs.*], Çıban kabuğu *(Konya)* [*Bak:* **Kaysak**]

Kaysefe [*İs.*], **1.** Kayısı ve erik kurusiyle yapılan bir çeşit yağlı tatlı *(Erzincan)* — **2.** Erik tatlısı *(Erzurum)*

Kaysel [*İs.*], Karyola *(Mardin)*

Kayşak [*S.*], **1.** Kaymıya meyyal yer *(Bursa)* — **2.** Pasaklı; derdli, kaygılı *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Kayşalak [*İs.*], Beyaz mantar: **Kayşalak toplamağa gidelim** *(Gürcü köyü «Kızılcahamam - Ankara»)*

Kaytak [*S.*], **1.** Kuytu *(Cumayanı «Zonguldak»)* — **2.** Sözünde durmıyan *(Uşak «Kütahya»)* — **3.** Orospu, fahişe *(Uşak «Kütahya»)*

Kaytak getirme [*İs.*], Gebe devenin erkek deveyi gördüğü zaman işemesi ve kuyruğunu kaldırması *(Güvere «Silifke - İçel»)*

Kaytamak [*F.*], **1.** Küfretmek, sövmek *(Kışlacık «Ankara»)* — **2.** Döndürmek, geri çevirmek *(Erciş «Van»)*

Kaytar [*S.*], Tembel, işsiz güçsüz *(Köy «Antalya»)*

Kaytarıvermek [*F.*], Takıvermek : **Atın gemini kaytarıver** *(Eflâk «Adana»)*

Kaytarma [*İs.*], Kantarma, ip gem *(Antalya)*

Kaytarmak [*F.*], **1.** Geri çevirmek *(Van; Kars; İzmir; Kozan«Seyhan»; Bursa; Maraş)* — **2.** Bir işi görürken ağır davranmak *(Dolucalı «Harabolu - Tekirdağ»; Kemalpaşa «Bursa»)* — **3.** Hayvanın yularını kasmak *(İğdecik ve Sancaklıboz «Manisa»)* — **4.** Atın dizginini eğerin üst kaşına takmak *(Yapıntı «Mut - İçel»; Karacasu «Aydın»; Isparta; Kınık «Fethiye - Muğla»; Seydişehir «Konya»; Yazıköyü «Burdur»)* — **5.** Atı, gemini almadan ahıra bağlamak *(Üçhüyük «Altıntaş - Kütahya»)* — **6.** Kusmak, istifra etmek *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* — **7.** Hayvanları bir araya toplamak *(Silvan «Ahlat - Bitlis»)* — **8.** Aşırmak, çalmak *(Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»)* — **9.** Başı boş salıvermek, azat etmek *(Üçkuyu «Denizli»)* — **10.** Verilen işi hiyle edip yapmamak *(Kızılpınar «Saray - Tekirdağ»)* — **11.** Gem veya yuları kasmak *(Elmalı «Antalya»)*

Kaytaz [*S.*], **1.** İhmalci *(Rami «Ankara»)* — **2.** Hırsız *(Karaman «Konya»)* — **3.** Dalavereci *(Ahmetfakılı «Akdağmadeni - Yozgat»)*

Kaytılmak [*F.*], Yaslanmak *(Eşme, Tire, Bayındır «İzmir»)*

Kayyüzü [*İs.*], Dağların kayalıklı yüzü *(Bulak «Safranbolu-Zonguldak»)*

Kaza [*İs.*], **1.** Kalaycılıkta bakır kazımak için kullanılan aygıt *(Çanakkale)* — **2.** Makine markası *(Trabzon)* — **3.** Kullanıla kullanıla küçülmüş süpürge *(Niğde)*

Kazacık [*İs.*], Sert keresteli bir çeşit hünnap ağacı *(Bursa)*

Kazanç [*İs.*], Harman toplamakta kullanılan ağaç aygıt *(Gölcük «Muratlar - Çanakkale»)*

Kazağ [*İs.*], **1.** Kabak, hıyar, v.s. rendesi *(Epçeler «Bursa»)* — **2.** Marangozların kullandıkları bir çeşit çelik aygıt *(Bursa)*

Kazağaç [*İs.*], Övendirenin ucuna takılan demir, cemek *(Kozluca «Burdur»)* **[Bak: Mizmile]**

Kazağı [*İs.*], **1.** Teknedeki hamuru sıyırmağa yarar bir aygıt *(Isparta; Diyarbakır)* **[Bak: Eyseran]** — **2.** Dövülmüş harmanı bir araya toplıyan aygıt, sıyırgı *(Kuzuluk «İskilip-Çorum»)* **[Bak: Keşen]** — **3.** Kullanıla kullanıla aşınmış süpürge *(Develi «Kayseri»)* **[Bak: Kaza, 3]** — **4.** *(Beypazarı «Ankara»; Habek «Kayseri»)* **[Bak: Kaza, 1]**

Kazağu [*İs.*], **1.** Eyseren *(Kemah «Malatya»; Boyabat «Sinop»)* — **2.** Dövülmüş harmanı bir yere toplamak, öbeklemek için kullanılan uzun saplı, yassı tahta, sıyırgı *(Sinop; Samsun illeri)* **[Bak: Sıyırgı]**

Kazak [*S.*], **1.** Genç, taze : **Hezek mezekte kaldı * Kalbur tezekte kaldi * Neyleyim sakallıyı * Gönlüm kazakta kaldı** *(Sivas)* — **2.** [*İs.*] Kalaycıların bakır kazımak için kullandıkları bir aygıt *(Isparta)* — **3.** Dilsiz *(Vona «Ordu»)* — **4.** [*İs.*] Aşıgın tümsek; çukur, düz olmıyan dördüncü yüzü ki, kazılmış bir mühür gibi girintili çıkıntılıdır *(Şuhut «Afyon»; Konya)* — **5.** Çocuğu olmıyan adam *(Balkı «Ilgın - Konya»)* — **6.** Sünnet olmamış adam *(Sivas)* — **7.** [*İs.*] Erkek keklik *(Ankara)* **[Bak: Feriç, 1]** — **8.** [*İs.*], Çam ağacı kozası *(Taşucu «Silifke - İçel»)*

Kazala [*İs.*], Tüyü beyazlı sarı, gagası sarılı siyahlı, ayakları turuncu olup eti lezzetli bir çeşit yaban ördeği *(Sasallı «Menemen - İzmir»)*

Kazalaç [*İs.*], Sabanın ucundaki kayışı tutmağa mahsus deliğe geçirilen çivi *(Bolayır «Çanakkale»)*

Kazalmak [*F.*], Dik durmak, gururla göğsünü germek*(Sungurlu «Çorum»)*

Kazamak [*İs.*], Hendek*(Adana «Seyhan»)*

Kazan [*İs.*], **1.** Sazlık yerlerde dibi bulunmıyan sulu yer *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)* — **2.** İçine üçyüz ilâ yediyüz kiloya kadar kömür konulup vapur vinci ile kayıktan kömür nakledilen saç kap *(Zonguldak)* — **3.** Girdap, çevrik *(Çardak «Acıpayam - Denizli»)*

Kazap [*İs.*], Önlük, peştemal *(İnebolu* «Kastamonu»)

Kazavan [*S.*], Böbürlenerek yürüyen *(Bandula «Kelkit - Gümüşane»)*

Kazavu [*İs.*], **1.** Harman sıyırgısı *(Havza «Samsun»; Berk köyü «Bolu»)* **[Bak: Ayalama 1, hebük]** — **2.** *(Çaycuma «Devrek - Zonguldak»)* **[Bak: Cemek, 1]**

Kazbağı [*İs.*], Çocuk göğüslüğü, önlüğü *(Çankırı; Barla «Eğridir - Isparta»; Konya)*

Kazbak [*İs.*], *(Bayat «Aziziye - Afyon»)* **[Bak: Kazbağı]**

Kazdaklamak [*F.*], Bir şeyi oyar gibi dürtüklemek : **Kazdaklayıp durma, delersin** *(Üçüyük «Altıntaş - Kütahya»)*

Kazgaç [*İs.*], Tekne içindeki hamuru kazımak için kullanılan sıyırgı, eyseren *(Yaylalı «Şile - İst.»)*

Kazgal [*İs.*], Tamir edilmiş ayakkabı, eski ayakkabı *(Başvartanik «Çemişgezek - Elâzığ»)*

Kazgamak [*İs.*], Midye *(Umurca «Kavaklı - Edirne»)*

Kazgıç [*İs.*], Herhangi bir otu kökün-

den sökmek için kullanılan kazık *(Dereköy «Yahyalı - Kayseri»; Marınca «Merzifon - Amasya»)* [**Bak: Cemek, 2**]

Kazgılıç [*İs.*], Fide dikmiye mahsus ağaç kazık *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Kaz göğsü [*İs.*], Parça parça beyaz bulut *(Antalya; Karmaslı «Çarşamba - Samsun»; Bolu; Kastamonu; Kozbeyli «Foça - İzmir»)*

Kazıcak [*İs.*], Eyseren *(Akköy «Söğüt - Bilecik»; Müslümsölüz «Bursa»)*

Kazığ [*İs.*], Rende: **Ahmet kazığı getirdi** *(Epçeler «Bursa»)*

Kazığaç [*İs.*], *(Senir «Isparta»)* [**Bak: Cemek, 1**]

Kazımık [*İs.*], Tarhana, un çorbası, muhallebi gibi şeylerin pişirilirken kabın dibine çökmesi yüzünden kazılarak elde edilen kısmı *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Kazınç [*İs.*], Şikâyet: **Halimden hiç kazınç etmem** *(Van)* [**Bak: Gazınç**]

Kazınıp kalmak [*F.*], Sukutu hayale uğramak *(Denizli)*

Kâzır [*İs.*], Nehrin ilk çıktığı yer, göze, kaynak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Kazıyacak [*İs.*], Hamur kesmek veya tekne kenarına sıvışan hamur parçalarını kazımak için kullanılan ucu yassı ve keskin bir aygıt *(Alan «Nallıhan - Ankara»)*

Kazik [*İs.*], Yağ tavası *(Ahlat «Bitlis»; Muş; Van)* [**Bak: Elce**]

Kazil [*İs.*], Kıldan yapılmış sicim, ip *(Şarkîkarahisar «Giresun»; Kiğı «Bingöl»; Elâzığ ve köyleri; Zile «Tokat»; Ahlat «Bitlis»; Diyarbakır; Beykoz «İst.»)*

Kazkaz demiri [*İs.*], Makkap *(Tarlı «Dinar - Afyon»)*

Kazkulaç [*İs.*], Fide dikmek için kullanılan sivri uçlu değnek *(Karlı «Çan - Çanakkale»)*

Kazla [*İs.*], Turp rendesi *(H. Akalan «Orhaneli - Bursa»)*

Kazlamak [*F.*], **1.** Aldatmak *(Gaziantep)* — **2.** Basmak, çiğnemek: **Oğlum, oraları yeni ekildi kazlama** *(Sinop)*

Kazlanmak [*F.*], Aldatılmak [alışverişde] : **Bu kumaşta çok kazlanmışsın** *(Gaziantep)*

Kazmaçı [*İs.*], Defne *(Rize)*

Kazmalı [*İs.*], Gayet uzun gagalı karga *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Kazmayol [*İs.*], Şosa *(Ünye «Ordu»)*

Kazmık [*İs.*], Tava, tencere gibi şeylerin içine yapışmış olan tortunun kazıntısı *(Gaziantep; Yeniköy «Osmaniye - Seyhan»)*

Kaznak [*İs.*], Su birikintisi *(Aydoğmuş, Isparta)* [**Bak: Kandak**]

Kazzak [*İs.*], Çaylak kuşu *(Erzincan; Ahlat «Bitlis»; Bayazıt «Ağrı»; Elâzığ; Van, Kilis «Gaziantep»; Tarsus İçel»)* [**Bak: Çalagan, 1**]

Kebe [*İs.*], *(Isparta; Manavgat «Antalya»)* [**Bak: Haba, 3**]

Keben [*İs.*], **1.** Dağlar arasındaki dar geçit *(Sarıvadi, Ermenak «Konya»)* — **2.** Merdiven *(Ermenak «Konya»)*

Kebene [*İs.*], Testi *(Boyabat «Sinop»)*

Kebenek [*İs.*], Çoban abası *(İçel)* [**Bak: Haba, 4**]

Kebent [*İs.*], Ayak ayak çıkılan etrafı taşlık dar yol *(Bozantı «Karaisalı-Seyhan»)*

Kebeşmek [*F.*], Kapanmak, bekişmek: **Küpe takmadığı için kula-**

ğının deliği kebeşmiş *(Kayaş «Ankara»)*

Kebetlemek [*İs.*], Kayısıları güneşe koyup kurutmak *(Kayseri)*

Kebiçi [*S.*], Elçi *(Karaçay «Tokat»)*

Kebik [*İs.*], Sert, donmuş toprak *(Mutmur «Arapkir-Malatya»)* ***[Bak: Çebik]***

Kebin [*İs.*], Nikâh: **Kebin kıymak** *(Kilis «Gaziantep»)*

Kebiz [*İs.*], *(Burdur)* ***[Bak: Çebiz, 1]***

Kebsel [*S.*], Perişan, şaşkın *(Ilıcasu «Gediz - Kütahya»)*

Kecaba [*İs.*], Gelin götürülen tahtaravan *(Cedere «Arpaçayı - Kars»)*

Kecefe]*İs.*[, İplik sarmağa veya kelep çözmeğe yarıyan elemye *(Pirlerkondu «Hadım - Konya»; Ovacık «Silifke», Yapıntı «Mut»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Kecele [*İs.*], *(Eyrim «Kayseri»)* ***[Bak: Kecefe]***

Kecere [*İs.*], *(Nevşehir, Ürgüp «Niğde»; Zile «Develi», Kayseri; Abbaslık «Bilecik»; Türkbeyli «Mengen - Bolu»)* ***[Bak: Kecefe]***

Keci [*İs.*], **1.** İpek kozası *(Gaziantep; Antakya «Hatay»)* — **2.** İpek *(Yusufeli «Erzurum»)* — **3.** Makara ipliği *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)* — **4.** Gömleklik ipek *(Konya)* — **5.** Sicim *(Camili «Kayaş - Ankara»)*

Kecim [*İs.*], **1.** Ketenin kötü lifleri, üstü soyulduktan sonra kalan ağaç kısmı *(Kurfallı «Şile - İst.»; Sinop; Kastamonu)* — **2.** Döverek temizlenen sâfî kendir *(Kışlacık köyü «Mecitözü - Çorum»)* — **3.** Keten işlenirken ilk çıkan kaba ve kılçıklı lifler *(İnebolu «Kastamonu»)* ***[Bak: Kıtık]***

Kecire [*İs.*], *(Kadıköy «Denizli»)* ***[Bak: Kecefe]***

Kecre [*İs.*], *(Muğla)* ***[Bak: Kecire]***

Keç [*İs.*], **1.** Nemli yer *(Ahlat «Bitlis»)* — **2.** Samanı ayrılmış buğday *(Bargızı «İsmetpaşa - Malatya»)* ***[Bak: Seç, çeç]*** — **3.** Bal peteği *(Mapavri «Rize»)* — **4.** *Destek:* **Keç olmazsa direk tutmaz** *(Vezirköprü «Samsun»)*

Keçebalak [*İs.*], Su yosunu *(Sebil «Tarsus - İçel»)*

Keçebaş [*İs.*], Keçilerde ve koyunlarda akciğer hastalığı, verem *(İçerenköy «İst.» [Muh.]; Aptürrahmanlar «Serik», Elmalı - Antalya»; Dutcuk «Dörtyol - Hatay»)*

Keçedelen [*İs.*], İnce ve devamlı yağmur, ahmak ıslatan *(Ulubey «Ordu»; Niksar «Tokat»; Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: Keçe geçiren]***

Keçe geçiren [*İs.*], *(Pilarget «Hopa-Rize»)* ***[Bak: Keçedelen]***

Keçek [*İs.*], Başörtüsü *(Bayburt «Gümüşane»)*

Keçeleşmek [*F.*], Azâ yumuşamak *(İriağaç «Hakimhan - Malatya»)* ***[Bak: Çöyreşmek]***

Keçemek [*İs.*], **1.** Kertenkele *(Giresun* — **2.** Geçit yeri *(Yukabey «Kozak - İzmir»)*

Keçemen [*İs.*], Kertenkele *(Çandır «Ordu»; Trabzon Giresun* ***[Bak: Keçemek, 1]***

Keçemek [*F.*], Uyuşmak [âzâ hakkında] *(Siverek «Konya»; Adana «Seyhan»)*

Keçer [*İs.*], Elemye, çıkrık *(Acıpayam «Denizli»)* ***[Bak: Gevele, 5]***

Keçi emceği [*İs.*], Siyah renkte keçimemesine benzer bir çeşit incir *(Siverek «Diyarbakır»)*

Keçik [*İs.*], Çene altından geçerek tepeye bağlanan ve kulakları örten uzun başörtüsü *(Amasya; Kırşehir;*

Sungurlu «Çorum»; Karabekir «Yahşihan - Ankara»)

Keçi memesi [*İs.*], **1.** Beyaz ve sert kabuklu bir cins üzüm *(Zencidere «Kayseri», Konya)* — **2.** Taneleri siyah ve uzun bir çeşit üzüm *(Vezirköprü «Samsun»)*

Keçire [*S.*], Köy bekçisi *(Tamşılar «Çankırı»)*

Keç toprak [*İs.*], Kireci çok olan toprak *(Argıthan «Ilgın - Konya»)*

Kede [*S.*], Karnı şiş ve sıska çocuk *(Konya)*

Kedek [*İs.*], Manda yavrusu *(Erzincan)*

Kedele [*İs.*], İçine süt, yoğurt konulan küçük bir çeşit toprak kap *(Van)*

Kedeleç [*İs.*], İçerisine yağ koymağa mahsus su kabı *(Nevşehir «Niğde»)*

Kedene [*İs.*], **1.** Çift süren beygirlerin boyunlarına takılan halka *(Urfa; Gaziantep)* — **2.** Kendi kendine biten ekin *(Lohan «Gaziantep»)*

Kederçi [*İs.*], Yağ kabı *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Kederiyle [*İs.*], Saban yedeği, iğri ağaç *(Elmalı «Antalya»)*

Kedibalı [*İs.*], Erik, zerdali gibi ağaçların ifraz ettikleri zamk, tutkal *(Samsun; Ahırköy «Söğüt - Bilecik»; Sandıklı «Afyon»; Kavşıt «Sungurlu-Çorum»)* **[Bak: Güspe, gıj]**

Kadibastı [*İs.*], Yatkın susamurunun çok tüylü postu *(Çalı, Tavas «Denizli»)*

Kedibatmaz [*İs.*], **1.** Dört litre ağırlığında su veya zeytinyağı gibi akarları alan toprak *(Yemliha «Kayseri»)* — **2.** Mısır veya buğday unundan yapılan bir çeşit çorba *(Gerede, Bolu köyleri; Samsun* [*Muh.*]*)* **[Bak: Hülülük, kaçırma]**

Kedi çırnağı [*İs.*], **1.** Kuzu kulağı *(Oğulköyü «Kastamonu»)* — **2.** Pancar *(Kastamonu)*

Kedi dutu [*İs.*], Böğürtlen *(Sücüllü «Yalvaç - İsparta»)*

Kedik [*İs.*], Çocuk patiği *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)*

Kedime [*İs.*], Fisto, dantele *(Gördes «Manisa»)*

Kedimen [*İs.*], Küçük kulaklı davar *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Keditırnağı [*İs.*], Yoncaya benzer bri çeşit ot *(Konya)*

Kedme [*İs.*], Ara, fasıla : **Gürültü uykuma kedme verdi** *(Niğde)*

Kefe [*İs.*], **1.** İpekli kumaş: **Sende kefe bulunur mu?** *(Atlandı «Kadınhanı - Konya»)* — **2.** Kirpi dikeni *(Yozgat)* — **3.** Hindi *(Lâdik «Samsun»)* — **4.** Semercilikte kullanılan bir aygıt *(Başköy «Ankara»)*

Kefek [*İs.*], Yumuşak ve yeğni taş *(Kars; Tomzara «Erkilet», Bütüngüz «Bünyan - Kayseri»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kefeke [*İs.*], **1.** *(Edirne* [*Muh.*]*)* **[Bak: Kefe]** — **2.** Dişlerin dibinde hasıl olan kireçli madde *(Edirne* [*Muh.*]*)*

Kefeki [*İs.*], *(Akseki «Antalya»)* **[Bak: Kefek]**

Kefelemek [*F.*], **1.** Güreşmek, oynaşmak *(Simav «Kütahya»; Ahırköy «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Halhatır sormak *(Yarma «Çumra», Konya)* — **3.** Hususî görüşmek *(Karaman «Konya»)*

Kefene [*İs.*], *(Şıhlar «Ankara»)* **[Bak: Kefe, 3]**

Kefenk [*İs.*], *(Kanber «Kayseri»)* **[Bak: Kefek]**

Kefer [*İs.*], Hendek *(Karacaköy «Muğla* [*Yörükler*»]*)*

Keferetsiz [*S.*], Ehemmiyetsiz, kuvvetsiz: **Rüzgâr keferetsizdi** *(Balçova «İzmir»)*

Kefetire [*İs.*], Sebze yıkamağa mahsus delikli bir kap *(Bağazköy «Çatalca - İst.»)*

Kef geçmek [*F.*], Kudretten düşmek *(Sivas)*

Kefil kefil [*Zf.*], Çabuk çabuk, taze taze [nefes almak hakkında] *(Akçakaya «Kayseri»)*

Kefin [*İs.*], Kaynıyan şıranın üzerinde hasıl olan köpük, kef *(Diyarbakır)*

Kefleme [*İs.*], **1.** Etin kemiğini ayırma *(Divriği «Sivas»)* — **2.** Birinin başkasına kötü niyet beslediğini haber verme *(Divriği «Sivas»)* — **3.** Kazan *(Malatya [Muh.])*

Keflemek [*F.*], **1.** Hap, toz gibi ilâçları su ile yutmak *(Urfa)* — **2.** Toz halindeki bir şeyi avuçla ağza atmak: **Kura kahveyi şekerle karıştırarak kefledi** *(Diyarbakır)*

Kefne [*İs.*], Semercilerin kullandıkları bir aygıt *(Urla «İzmir»)*

Kefnik [*İs.*], Biçim *(Erzurum)*

Kefri [*İs.*], Kadın başörtüsü *(Gaziköy «Develi - Kayseri»; Adana «Seyhan»)*

Kefter [*İs.*], Vampir, hortlak, karakancolos *(Bayburt «Gümüşane»)*

Kegiç [*İs.*], Çekiç *(Erenköy [?])*

Keh [*İs.*], **1.** Yan, kıyı, kenar, uç, köşe *(Kör «Merzifon - Amasya»; Kıbrıs «Ankara»; Kayseri; Maraş; Çiçekdağ «Kırşehir»; Andifli «Kaş-Antalya»; Sungurlu «Çorum»; Reşadiye «Tokat»; Balaç, Dereköy «Havza - Samsun»; Yolgeçen «Feke», Bozantı «Karaisalı - Seyhan»; Çömlek «Mut-İçel»; Topaç «Yozgat»)* — **2.** Tepe, höyük *(Şamlar «Tarsus - Seyhan»; Bahşılı, Çelebi «Keskin - Ankara»; Kuruhöyük «Boğazlıyan - Yozgat»; Tuzhisar «Kayseri»; Ordu; Yağmurlu «Kırşehir»)* — **3.** Dağ sırtı *(Haydarbeyli «Salmanlı - Yozgat»; Uluağaç «Niğde»; Kelgin, Güveren «Kayseri; Kızılcahamam, Büyükafşar«Ankara»)* — **4.** Yamaç yer, uçurum *(Değirmenli, Başköy «Ürgüp»; Giresun; Çayan «Sungurlu - Çorum»; Güzelsu «Akseki - Antalya»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Pınarbaşı «Bünyan - Kayseri»; Başköy «Ankara»; Niksar «Tokat»)* — **5.** Ufuk *(Reşadiye «Tokat»)* — **6.** Sarp dağların eteğindeki patika: **Kehin kenarından yuvarlanan taş keklikleri ürküttü** *(Muğla)* — **7.** Yüksekçe kayalık yer *(Buluklu «Mersin - İçel»)*

Kehan yapmak [*İs.*], Tarla içerisinde bulunan yabani otları temizlemek *(Erzincan; Kars)*

Kehel [*S.*], **1.** İş kaçkını, tenbel *(Burdur; Akşehir «Konya»; Uşak, Gireği «Çal - Kütahya», Şehitlioğlu «Kula - Manisa»; Çivril «Denizli»; Dişli «Bolvadin - Afyon»;* **Kehel herif bugün işe gitmedi:** *Sücüllü «Yalvaç», Cebel, Isparta; Muğla; Eskişehir, Bozan «Tokat»)* — **2.** Hafif, kuvvetsiz [bilhassa ateş, ışık ve şeker tadı hakkında] *(Bafra «Samsun»)* — **3.** Harman sıyırgısı *(Dağkadıköy «Karacabey - Bursa»)* **[Bak: *Kazağı, kürenpe, sıyırgı, sütgü*]**

Kehelemek [*F.*], Soluğunu alamıyacak kadar yorulmak, yürümeğe takati kalmamak *(Akçalıuşağı «Kozan - Seyhan»)*

Keher [*S.*], **1.** Doru, koyu kırmızı tondaki at *(Mengeser «Bayazıt»; Mezre «Kars»)* — **2.** İki yaşında iken yavrulıyan keçi *(Çermik «Diyarbakır»)* **[Bak: *Tıştir*]**

Kehil [*S.*], **1.** Tembel *(Ataç «Nazilli-*

Aydın») **[Bak: Kehel]** — **2.** Takatsiz *(Serik «Antalya»)*

Kehil kehil [*Zf.*], Soluk soluğa, nefes nefese *(Gaziantep)*

Kehleme [*İs.*], Soluk alma *(Maraş)*

Kehlemek [*F.*], **1.** Nefes almak, solumak *(Gaziantep)* — **2.** Yorgunluktan, susuzluktan dar soluk almak *(Adana «Seyhan»)*

Kehleşmek [*F.*], Bıçak sırtı gibi incelmek *(Sungurlu «Çorum»)*

Kehme [*İs.*], İpekten yapılmış kısa kadın elbisesi *(Dat «Muğla»)*

Kehne [*İs.*], Küçük çapa *(Tarsus «İçel»)*

Kehni [*İs.*], Çapa *(Porsuk «Ulukışla-Niğde»; Yapıntı «Mut-İçel»)* **[Bak: İskeliç, çepin]**

Kek [*İs.*], **1.** Gevrek [ekmek] *(Alanya «Antalya»)* — **2.** Suların aşındırdığı toprağın veya hamur teknesinin kenarı *(Höketçe «Saimbeyli - Seyhan»)*

Kekecen [*İs.*], Ağaçkakan kuşu *(Başalan «Samsun»)* **[Bak: Kakacan]**

Kekeç [*S.*], **1.** Kekeme *(Ahırlı, Şabanözü «Polatlı», Ankara; Yozgat; Urfa; Gökçam «Sungurlu-Çorum»; Bayat «Aziziye - Afyon»; Şavşat «Artvin - Çoruh»; Büyükkızılhisar, Kilis «Gaziantep»; Köşker «Kırşehir»; Endel «Osmaniye - Seyhan»)* **[Bak: Tat, patır, patat]** — **2.** [*İs.*] Mısır koçanı *(Ilgın, Karaman «Konya»)* — **3.** Ters adam *(Karaçulha «Finike - Antalya»)* — **4.** [*İs.*] Çene *(Aydın)*

Kekel [*İs.*], Hindi *(Mamca «Orhangazi - Bursa»)*

Kekelez [*İs.*], Sincap *(Gölcük «İzmit [Muh.]»)* **[Bak: Çökelez]**

Kekeş [*S.*], Kekeme *(Kars)* **[Bak: Kekeç, tılık]**

Kekevi [*İs.*], Kekeme*(Gündoğdu «Rize»)*

Kekey [*İs.*], Kardeş *(Urfa)*

Kekez [*İs.*], **1.** *Düz, düz çizgi:* **Kekez yol kılavuz istemez** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Kadın tabiatlı erkek *(Lâpseki «Çanakkale»; Orta «Çankırı»)*

Keki [*İs.*], **1.** Çamaşır *(Çorum)* — **2.** Büyük kardeş *(Fener köyü «Silivri - İst.»)* **[Bak: Kekey]**

Kekiç [*İs.*], **1.** Gaga *(Kadirli «Seyhan»)* — **2.** Çene altından geçirilen ve kalpağı tutan ip veya kayış *(Üçkuyu «Çal - Denizli»)*

Kekitmek [*F.*], Sapıtmak *(Yozgat)*

Kekiş [*İs.*], **1.** Pamuk kozasının kabuğu, mahfazası *(Civanyaylağı, Silifke, Mersin «İçel»; Antalya)* — **2.** Çene altı *(Selçuk «Denizli»)*

Kek keçel [*İs.*], Tahribatı pek fazla olan kellik: **Kavrucak kekeçel oldu** *(Kilis «Gaziantep»)*

Kekme [*İs.*], Gaga *(Ilgın, Karaman «Konya»; Akhisar, Derbent «Alaşehir - Manisa»; Yalakköyü «Seyhan»; Yılanlı, Eğridir «Isparta»; Çal «Denizli»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Bağyaka «Finike-Antalya»; Tire «İzmir»; Ankara; Bucak «Burdur»; Eldirek «Fethiye«Muğla»; Develi«Kayseri»; Hurmaköyü, Bayramiç, Yaya köy «Biga - Çanakkale»; Balıkesir)* **[Bak: Didek, didak]**

Kekmek [*F.*], **1.** Gagalamak *(Büyüklü «Çarşamba-Samsun»; Yalak «Kayseri»; Kadirli, Cebelibereket, Adana «Seyhan»; Sancaklıboz, İğdecik «Manisa»; Çardak «Göksün - Maraş»; Gaziantep)* — **2.** [*İs.*] Gaga: **Kek-**

meği ile bahçeyi karıştırdı *(Çaylı «Dörtyol - Hatay»)* — **3.** Yıkılmak, kaymak, düşmek: **Tarlaya gidiyordum hayvan kekti amma hele bir şeycik olmadı** *(Karamanca «Gediz - Kütahya»)* — **4.** Hedefe isabet etmemek, hedeften başka yere değmek *(Beyşehir «Konya»)*

Kekmik [*İs.*], Gaga *(Arapkir «Malatya»; Adana «Seyhan»)* ***[Bak: Gekme, kekiç]***

Kekmük [*İs.*], Kuş veya tavuk gagası *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* ***[Bak: Kekmik]***

Keküç [*İs.*], Gaga *(Malatya)* [**Bak:** ***[Bak: Kekmik, kekiç]***

Kel [*İs.*], **1.** Küsküt denilen tufeylî bir ot: **Bizim bağda onbeş tiyeği kel kapamış** *(Gaziantep)* — **2.** Hindi *(Şile «İst.»; İzmit, Hediyeli «Kandıra - Kocaeli»)* ***[Bak: Gürez, 1]*** — **3.** [**S.**] Çirkin, fena *(Karaman «Konya»; Serik «Antalya»; Mut «İçel»; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)* — **4.** Aşı kalemi *(Konya; Gaziler «Ilgaz - Çankırı»)* — **5.** Erkek istiyen dişi manda *(Van)* — **6.** Olmamış meyva *(Van)* — **7.** [*S.*] Yarım *(Ereğli «Konya»)* — **8.** Zeytin ağacının sürgünleri *(Yukarısölöz «Orhangazi - Bursa»)*

Kelbe [*İs.*], Balgam *(Üçemköyü «Bâlâ - Ankara»)*

Kelce [*S.*], Ufacık, iyi büyüyememiş *(Cebel «Isparta»)*

Kelcik [*S.*], Müzevir *(Çerçin «Burdur»)*

Kelçe [*İs.*], **1.** Çalı *(Kadıköy «Denizli»)* — **2.** [*S.*] Geveze *(Papaz köyü «Samsun»)* — **3.** [*S.*] Sinirli, asabî *(İst. [?])*

Kelçik [*S.*], **1.** Sırnaşık, şunun bunun işine karışan *(Antalya)* — **2.** Arabozan, araya giren *(Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **3.** Kendisine ait olmıyan işe karışan *(Akbaş «Serik - Antalya»)*

Kelçime [*İs.*], Üstü hafif toprakla örtülü ve altı taşlı arazi *(İbikköyü «İskilip - Çorum»)*

Kelçük [*İs.*], Elma, armut gibi meyvaların yenilmiyen iç kısmı *(Ebülhayır «Ordu»; Pirâziz «Giresun»)* ***[Bak: Eşelek]***

Kele [*İs.*], **1.** Boğa, tosun *(Tavşanlı, Hisarköy «Domaniç, Kırkyaran «Uşak», Tepecik, Eğrigöz «Kütahya»; Kırıklı «Emirdağ», Eğret, Salar «Afyon»; Aslıhantepeciği «Çağış - Balıkesir»; Narlıdere, Aliağa «Menemen» Çandarlı «Bergama - İzmir»; Yeniköy «Acıpayam - Denizli»; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Okcugölü «Karacabey - Bursa»; Konya; Eskişehir; Derinkuyu «Nevşehir - Niğde»; Taşlıçay «Diyadin - Ağrı»)* — **2.** [*Ed.*] Ayol, hey, yahû gibi hitap bildirir *(Gülâbi köyü, Yozgat; Maraş; Pınarbaşı, Bünyan, Kayseri ve köyleri; Köşektaş, Seydin «Avanos», Kırşehir; Sivas; Nizip, Gaziantep; Cebelibereket, Kadirli, Adana «Seyhan»; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Isparta; Ereğli «Konya»; Çermik «Diyarbakır»; Narlıdere «İzmir»; Sungurlu «Çorum»; Tarsus köyleri «İçel»)* — **3.** [*S.*] Güzel, iyi (**Kele bacı bir su ver:** *Camili «Alaca - Çorum»; Maraş)* — **4.** Bir şahsın yıllık mahsulâtından satmak için sakladığı şey *(Bolaman «Germik - Ordu»)* — **5.** Küfe, sepet *(İlegöp «Uluborlu - Isparta»)* — **6.** [*S.*] Büyük ve şerefli *(İst. [?])* — **7.** Kız *(Adana; Maraş; Nevşehir «Niğde»; Hacıbektaş «Mucur - Kırşehir»)*

Kelebe [*İs.*], **1.** Kuyu dolabı *(Edirne; Kastamonu)* — **2.** İplik elemyesi *(Büyükanafarta «Çanakkale»; İnebolu «Kastamonu; Karamusa «Zonguldak») [Bak: Elemüt]*

Kelecoş [*İs.*], Doğranmış yufka veya ekmek üzerine kavurma ile karışık kurut dökülerek yapılan bir yemek *(Erzincan; Erzurum)*

Kelecuş [*İs.*], Soğan, mercimek et, nohut ve yağla yapılmış bir yemek *(Üstükran «Varto - Muş»; Erzurum)*

Keledoş [*İs.*], Soğan, mercimek, yağda kavrulup üzerine kurut dökülerek bol cevizle yapılmış bir yemek*(Van)*

Kelefe [*İs.*], **1.** El'de iplik sarmağa mahsus tahtadan yapılmış bir aygıt *(Atça «Nallıhan - Ankara»)* — **2.** İpek, iplik veya yün çilesi *(Anamur «Çimiköy «Akseki - Antalya»; Mersin ve dolayı)* — **3.** Çiftçilerin bostanları beklemek için yaptıkları kulübe *(Eleşkirt «Ağrı») [Bak: Koluk]*

Kelefet [*S.*], Çok zayıf adam *(Afyon) [Bak: Civez]*

Kelehaş [*S.*], Az pişmiş, yarı kızarmış *(Ahlat «Bitlis»)*

Kelei [*İs.*], Tarla faresi*(Mursal «Divriği - Sivas»)*

Kelek [*İs.*], **1.** At, koyun ve katır gibi hayvanlara takılan büyük çan, çıngırak *(Tokat; Kastamonu; Boyabat «Sinop»; [Muh.], Samsun; Eskioba «Tire - İzmir»; Alucra, Gölakılı, Piraziz «Giresun»; Trabzon; Darıözü «Ankara»)* — **2.** Desise, hiyle *(Erzincan; Nurgâh «Erzurum»)* — **3.** Zil *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* — **4.** Ayakkabı *(Afyon)* — **5.** Küfe *(Yakacık «İst.»)*

Keleken [*İs.*], Hindi*(Ereğli «Zonguldak [Muh.]»)*

Keleker [*İs.*], Bol ve geniş olan yırtık aba, palto *(Tirebolu «Giresun»)*

Kelekir [*İs.*], Kürk, aba; palto, maşlâh *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Kurugöl «Nevşehir - Niğde») [Bak: Keleker]*

Kelemce [*İs.*], Meyva ağaçlarının işe yaramıyan filizleri *(Bayındır «İzmir»)*

Keleme [*İs.*], **1.** Sürülmiyen, bırakılmış tarla *(Arıcaklar «Gölpazarı - Bilecik»; Kastamonu; Ilgın «Konya»; Aslıhantepeciği «Çağış - Balıkesir»; Bayat «Aziziye - Afyon»; Edirne; Safraköy «İst. [Muh.]»; Keramet «Orhangazi - Bursa»; Ahmetçe Gelibolu «Çanakkale»; Kırklareli; Himmetoğlu «Göynük - Bolu»; Değirmenci «Uzunköprü [Muh.]», Büyükdoğanca «Kavaklı - Edirne [Muh.]»; Veliköy «Çoruh»)* — **2.** Bakımsız bağ veya bahçe *(Bolu)* — **3.** Ormandan açılan tarla *(Anamur köyleri «İçel»)* — **4.** [*S.*] Bakımsız *(Bilecik)*

Kelemelik [*İs.*], Kuvvetsiz tarla, otu çabuk kuruyan tarla *(Samandıra «Kartal - İst.»)*

Kelemi [*İs.*], **1.** Bir kaç senedenberi ekilmiyen tarla *(Satırlar «Acıpayam-Denizli»)* — **2.** İşlenmiyen bağ *(Tekirdağ [Muh.])* — **3.** [*S.*] Filizi renk, açık yeşil *(İnegöl «Bursa»)*

Kelemiye [*İs.*], Nadas etmeden doğrudan doğruya ekilen tarla *(Geresün «Isparta»)*

Kelemle [*İs.*], Sürülmemiş, bırakılmış tarla *(Ilgın, Karaman «Konya»)*

Kelemli otu [*İs.*], Mor renkli çiçek açan bir çeşit tarla otu *(Zemme «Kütahya»)*

Kelemne [*İs.*], **1.** Evvelce ekilip sonra bir kaç sene boş bırakılan tarla

(Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]») — **2.** Yıllarca sürülmiyen tarla *(Pazarcık «Bozüyük - Bilecik [Muh.]»)* — **3.** Ot bürümüş boş arazi *(Gölcük «İzmit [Muh.]»)* — **4.** Papatya *(Emet «Kütahya»)*

Kelen [*İs.*], Mahsul yapmıyan toprak, verimsiz toprak *(Belvar «Merzifon - Amasya»)*

Kele [*İs.*], Sürülmemiş tarla *(Turgutlu «Manisa»; Nevşehir «Niğde»; Konya)*

Kelengi [*İs.*], Tarla sıçanı *(Kuruçay «Çubuk», Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* **[Bak: Keleni]**

Keleni [*İs.*], **1.** Sıçan *(Yozgat [Muh.]; Eflâk «Adana», Posköyü «Karaisalı - Seyhan»)* — **2.** Tarla sıçanı *(Çayırşeyhi «Boğazlıyan - Yozgat»; Kırşehir)*

Kelenir [*İs.*], Kevgir *(Isparta)*

Kelenk [*İs.*], Davarlara takılan çıngırak *(Alansa «Kelkit - Gümüşane»)*

Kelep [*İs.*], **1.** İplikten veya ipekten yapılmış büyük çile, kangal şeklinde büyük iplik *(Balçova, Tire «İzmir»; Hayrabolu «Tekirdağ»; Bursa; Bayramören «Ayaş - Ankara»; Hisarköy «Domaniç - Kütahya»; Çatkise «Kastamonu»; Trabzon; Paşaköy «Balıkesir [Muh.]»; Adana; Gaziantep; Sivas; Denizli; Urfa; Bursa [Muh.]; Akköy «Söğüt - Bilecik»; Erzincan; Erzin «Dörtyol - Hatay»; Çanakkale; Muğla; Konya; Diyarbakır; Amasya)* — **2.** Bir kaç defa sürülmüş tarla *(Pazarköyü «Kızılcahamam - Ankara»)* — **3.** Birkaç diziden ibaret inci *(Urfa)* **[Bak: Külte]**

Kelepir [*İs.*], Asma yapraklarının yanında çıkan ince filizler *(Tokat; Çorum)*

Keleplemek [*F.*], Dağıtılmış urganı, ipi veya sicimi eliyle dirseğine dolıyarak kelep yapmak *(Ordu; Alayunt «Kütahya»)*

Keler [*İs.*], **1.** Büyüme çağında iken büyüyemiyen hayvan *(Kütahya)* **[Bak: Tohma]** — **2.** Çadır *(Yahyalı «Develi - Kayseri»)* **[Bak: Evsin]** — **3.** Tabiî mağara *(Namrun «Tarsus - İçel»; Kurugöl «Nevşehir - Niğde»; Şahinefendi, Ürgüp «Kayseri»; Çakallı, Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»)* — **4.** Taştan, çamursuz yapılan kemerli koyuncu evleri *(Develi «Kayseri»)*

Keler kırı [*İs.*], Az mahsul veren taşlık, kıraç arazi *(Bucak köyü «Eğridir - Isparta»)*

Kelermek [*F.*], Gurur satmak, kurumlanmak *(Konur «Keskin», Çandır, Büyükafşar, Kızılcahamam «Ankara»; Köşker «Kırşehir»; Çeşme «İzmir»)*

Keles [*S.*], **1.** Zayıf *(Akkuzulu «Çubuk - Ankara»)* — **2.** Küçük taneli siyah üzüm *(Bornova «İzmir»)*

Kelesek [*İs.*], Boğa istiyen inek *(Üçkuyu «Çal - Denizli»)*

Kelesen [*İs.*], Tekne: **Gelesende çamaşır yıkanır** *(Afyon)*

Keleş [*S.*], **1.** Güzel, yakışıklı, endamlı, şık, zarif *(Oflaz köyleri, Fethullah, Şıhlı, Kelgin, Çataoluk «Develi», Bürüngüz «Bünyan», Süksün «İncesu-Kayseri»; Kırkağaç «Manisa»; Kavlaktepe, Eskigümüş «Niğde»; Palanga «Malatya»; Sarılar«Avanos», Köşker «Kırşehir»; Şıhlar, Haydarbeyli, Topaç «Yozgat»; Urla, Bayındır, Menemen «İzmir»; Balıkesir; Urfa; Üçem «Bâlâ», Haymana «Ankara»; Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»; Maraş; Mecitözü, Çorum; Bayadı «Ordu»; Kilis «Gaziantep»; Almus «Tokat»;*

Çeşnigir «Boyabat - Sinop»; Erzin «Dörtyol - Hatay»; Silifke «İçel»; Konya; Kars; İnebolu «Kastamonu»; Bolu; Gölpazarı «Bilecik»; Denizli) **[Bak: Geleç]** — **2.** Kabadayı, babayiğit, mert *(Diyarbakır; Tire «İzmir»; Eskişehir; Bozan, Zile «Tokat»; Konya; Kırıklar «Dinar - Afyon»)* — **3.** İyi adam *(Afyon; Amasya köyleri)* — **4.** [*İs.*] Tavlı sığır, boynuzları uzun ve yukarıya doğru olan sığır *(Kân «Erzurum»)* — **5.** [*İs.*] At *(Genek «Muğla»)* **[Bak: Daraylı]**

Keleşirmek [*F.*], Güzelleşerek büyümek: **Dikdiğin fidan budanınca keleşiriverdi** *(Denizli)*

Kelet [*İs.*], Sepet *(Darıca «Pazar», Karamürsel, Gebze, İzmit «Kocaeli»; Kadıköy «Kozlu», Devrek «Zonguldak»; Elbeğli «İznik - Bursa»)*

Kelete [*İs.*], **1.** Küçük harman *(Seyhan ili; Varnalı «Maraş»)* — **2.** Az mikdarda öğütülen zahire *(Viranköy «Kütahya»; Kıbrıscık «Bolu»; Zile «Tokat»; Sivas; Alucra «Parak - Giresun»; Urfa; Boğa «Amasya»; Ahmetfakılı «Akdağmadeni - Yozgat»; Şahinefe «Ürgüp», İncesu «Kayseri»; Samsun; Ağaeli «Kalecik - Ankara»; Cimin «Erzincan»; Çankırı ve çevresi; Elbistan «Maraş»; Köşker, Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kilis «Gaziantep»; Alansa «Kelkit-Gümüşane»)* — **3.** Hububat ölçeği *(Üçem «Bâlâ - Ankara»; Büyükhırka «Alaca - Çorum»)* **[Bak: Kelet, 1]** — **4.** Küçük çuval *(Nevşehir «Niğde»; Sivrihisar «Eskişehir»; Karahoca «Haymana - Ankara»; Balçıkhisar «Afyon»; Zıvarık «Konya»)* — **5.** Dağarcık *(Giresun köyleri)* — **6.** Zayıflığı dolayısiyle sürüye katılmıyan hayvan *(Karaşar «Beypazarı - Ankara»; Dereköy «Kırklareli»; Kıbrıscık «Bolu»)* **7.** Arazisi az olan çiftçi*(Adana)* — **8.** [*S.*] Kötü, çürük *(Gürnez «Akşehir - Konya»)* — **9.** Evlerde çamaşır yıkanırken komşudan da yıkanmak için gelen az bir parça *(Alişar «Merzifon - Amasya»)* — **10.** Çamaşır sepeti *(Uşak «Kütahya»)*

Keleter [*İs.*], **1.** İki kulplu sepet *(Karaoğlanlı «Manisa»; İpsala, Büyükdoğanca* [*Muh.*], *Edirne; Biga, Çanakkale çevresi; Aslıhantepeciği* [*Muh.*], *Zeytinli «Edremit», İvrindi «Bakacak - Balıkesir»; Çardak «Dinar - Afyon»; Kütahya; Buluklu «Mersin - İçel»; Kavak «Samsun»)* — **2.** Asma kütüğü *(Manisa)*

Keletir [*İs.*], **1.** Büyük sepet, küfe *(Milâs «Muğla»; Kuşadası, Urla, Seferihisar «İzmir»; Bozlar «Burdur»; Isparta; Denizli; Selki «Beyşehir - Konya»; Alanya, Kayabaşı köyü, Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **2.** Bir çeşit incir *(Hadım «Konya»)*

Keleve [*İs.*], **1.** Eğrilmiş pamuk ipliği çileleri *(Başköy, Güdül «Ayaş-Ankara»; Uluborlu «Isparta ve köyleri», Tuzaklı «Söğüt - Bilecik»)* **[Bak: Buru,3]** — **2.** Dörtköşe oyulmuş ağaç *(Başköy «Ankara»)* — **3.** Düğeni boyunduruğa bağlıyan sırık *(Malkara «Tekirdağ»)* — **4.** Kuyu çıkrığı *(Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»; İst.* [*Muh.*]; *Osmaniye «Ilgın - Konya* [*Muh.*]*»)* — **5.** Değirmen çarkı *(Büyükdöllük «Edirne»)* — **6.** Elemye *(Göçebe «Kütahya»)* **[Bak: Gecire]**

Keleye gelmek [*F.*], Boğaya gelmek *(Donbaylı «Salihli-Manisa»)* **[Bak: Boğasamak]**

Kelez [*S.*], **1.** Hasta, cılız, zayıf *(Saz-*

lı, Çıtakköyü «Ayancık - Sinop»; Kastamonu; Çerkeş «Çankırı»; Karaköy «Nallıhan - Ankara»; Satılmış «Eskişehir») — **2.** [*İs.*] Gübresiz, yavan toprak *(Göl «Kastamonu»)* — **3.** [*İs.*] Kertenkele *(Ankara)* — **4.** Büyüyememiş, tekemmül etmemiş [inek, öküz hakkında] *(Kütahya [Yürükler])* — **5.** [*İs.*] Fındık *(Abolar «Havsa - Edirne [Muh.]»)*

Kelezimek [*F.*], **1.** Zayıflamak, kuvvetten düşmek *(Niksar «Tokat»; Dumlupınar «Ilgaz - Çankırı»; Erelikövü «Havza - Samsun»; Kastamonu; Karaman «Konya»)* — **2.** Açlıktan takatı kesilmek *(Bozanköyü «Eskişehir»)*

Kelezlik [*İs.*], Fidanlık *(Hasanpınar «Edirne [Muh.]»)*

Kelezti [*İs.*], Hayal, gözönünden ânî geçici şeyler *(Gerede «Bolu»)*

Kelez yer [*İs.*], Ekin ekilmiyen verimsiz toprak *(Kastamonu)*

Kelgüz [*İs.*], Hindi *(Edirne)*

Keli [*İs.*], **1.** Bağ, bahçe hududu, sınır *(Çalağıl «Maden», Büyükkışla, Boğazlıyan, Yozgat; Seydin «Avanos - Kırşehir»; Kayseri ili; Karahalil «Havza», Lâdik «Samsun»; Tomzara «Kayseri»)* — **2.** Bağlarda asma çubuklarının teşkil ettiği sıraların arasında kalan yer: **Bugün kırk keli belledim** *(Kayseri)* — **3.** Bağ çubuklarını dikmek için açılan harıklardan çıkarılan toprakların iki sıra arasında teşkil ettiği tümsek sınır *(İsgöbü «Kayseri»)* — **4.** Bostan ve ekin tarlalarında şeritvari uzanan tahta ve evlekleri birbirinden ayıran sınır veya tümsek (**Kelileri bozma, evlekler birbirine karışır:** *Kayseri ve köyleri; Ahırlı «Ankara»; Köşker «Kırşehir»; Nevşehir «Niğde»)* **[Bak: Andal]** — **5.** Toprak damlarda suların duvardan akmaması için topraktan yapılmış tümsek *(Lâdik «Mucur - Kırşehir»)* — **6.** Küçük dağ ve tepelerin zirvesi *(Çayhan «Ereğli - Konya»; Bekirde «Mersin - İçel [aşiret]»; Basakköyü «Hekimhan-Malatya»)* — **7.** Ovada olup ta etrafı yüksek olması dolayısiyle su basmıyan tarla *(Adana, Toros köyleri)* — **8.** Büyük taşlı ve çalısı az olan yer *(Korucuk «Gülnar - Afyon»)* — **9.** Aşı yapmak için iyi ağaçlardan alınan filiz *(Konya)* — **10.** Dağ ve tepenin düz araziye doğru uzanan alçak kısmı, düz arazi içinde uzanan hafif yükseklik *(Uskülyeniköy «Karaisalı - Seyhan»)* — **11.** Ufuk *(Ahırdağ «Afyon»)*

Kelibik [*İs.*], Çavuş kuşu *(Kütahya)* **[Bak: İbrik]**

Kelicik [*S.*], Ufak, küçük *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)*

Kelif [*İs.*], **1.** Küçük bağ ve bahçe kulübesi, çardak, gölgelik *(Bayburt «Gümüşhane»; Senirkent «Uluborlu-Isparta»; Ümütlü «Akseki-Antalya»; Piraziz, Fariske «Ermenak», Ilgın, Konya; Malatya; Ordu)* **[Bak: Çelke, alacık, çömelti]** — **2.** Yayla evi *(Başağrı «Mesudiye - Giresun»; Bayburt «Gümüşane»; Trabzon; Eğridir, İslâm köyü «Isparta»)*

Kelik [*İs.*], **1.** Eski ayakkabı *(Keferdis «Pütürke - Malatya»; Trabzon; Gebeme «Mesudiye - Giresun»; Erzurum; Aksaray, Ulukışla, Çukurkuyu «Niğde»; Çorum; Eskişehir; Zile, Bozan «Tokat»; Isparta; Kızılcahamam, Ankara; Mersindere «Salihli - Manisa»; Gürsenköyü «Akşehir - Konya»; Koyulhisar «Sivas»; Isparta; Afyon;*

Çal «Denizli»; Musik «Tutak-Ağrı») **[Bak: Galik, 3]** — **2.** Terliklik *(Sivas; Kütahya)* — **3.** Eski terlik *(Erbaa «Tokat»; Sivas)* — **4.** Çocuk ayakkabısı, patik *(Ayancık «Sinop»; Üçem «Bâlâ», Haymana «Ankara»; İskilip «Çorum»; Elbaşı, Pınarbaşı «Kayseri»; Adana, Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»; Gaziantep; Balaç köyü «Samsun»; Urfa; Bozlar «Eşme - Manisa»; Elâzığ; Mucur «Kırşehir»; Divriği «Sivas»)* — **5.** Bağ ve bahçe kulübesi *(Kırşehir; Maraş; Kartal «İst.»; Gâvurdağ «Cebelibereket-Seyhan»; Haydarbeyli, Mamure «Yozgat»; Gerede, Mudurnu «Bolu»; Bafra, Vezirköprü «Samsun»)* **[Bak: Alaçuk, çerge, kelik, alak 1]** — **6.** Avcıların gözetme yeri *(Çorum)* **[Bak: Evsin]** — **7.** Ağıllarda bulunan çoban evi *(Kapulluk «Beypazarı - Ankara»)* **[Bak: Turluk]** — **8.** Meşin, sahtiyan : **Çizmenin keliği iyi değilmiş** *(Mut «İçel»)* — **9.** Bir yaşındaki erkek koyun *(Kars; Boyabat «Sinop»)*— **10.** Koyunların ayağına yapışan çamur *(Aydınlıçadırı «Ceyhan-Seyhan»)* — **11.** Koyunların boyunlarına takılan teneke çan *(Bektaşlı «Yozgat»)* — **12.** Çorap tabanı *(Silifke «İçel»)* — **13.** Çizme *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **14.** Sırımdan yapılan ve karda giyilen bir çeşit çizme *(Pazarcık «Ankara»)*

Kelikci [*İs.*], Düğün davetçisi *(Aksaray «Niğde»)* **[Bak: Okuyucu]**

Kelime [*İs.*], Bükülmek üzere hazırlanmış keçi kılı *(Acıpayam «Denizli»)*

Kelin [*İs.*], Boynuzlu koyun *(Eskişehir; Bozan «Tokat»)*

Keliyip [*S.*], Hırsız *(Nevşehir «Niğde»)*

Keliz [*İs.*], Üstü toprakla örtülü kulübe *(Çankırı ve çevresi)*

Kelke [*İs.*], Kova, bakraç *(Akgözköyü «Bartın-Zonguldak»)* **[Bak: Helke]**

Kelki [*İs.*], Kurabiye *(Diyarbakır)*

Kelkik [*İs.*], Tencere *(Bayburt «Gümüşane»)*

Kelkinmek [*F.*], Yürümiyen çocuklar gördükleri kimse veya oyuncaklara atılmak *(Korşiş köyü «Daday-Kastamonu»)*

Kelle [*İs.*], İçerisine ceviz, fındık, pirinç ve saire konulan, tencerede pişirilen bir çeşit hamur yemeği *(Zara «Sivas»)*

Kelleme [*İs.*], Taze bağ çubuklarının üzerinde salkımları kuvvetlendirmek için filiz kırma işi *(İvrindi «Balıkesir»)*

Kellemek [*F.*], **1.** Bir ağacın filizlerini kopararak temizlemek *(Kayseri; Ahmetçe «Ayancık - Çanakkale»)* — **2.** Ağaç kurumak *(Bayat «Aziziye - Afyon»)*

Kellez [*İs.*], Yaşça küçük veya bünyece zayıf hayvan: **Boğalar kellezleri boğasımış ineğin yanına sokmaz** *(Türkmenli köyü «Bayramiç - Çanakkale»)* **[Bak: Gelez, 4]**

Kellim [*İs.*], Yalınkat, kerpiç duvar *(Tılfar «Gaziantep»)*

Kelmiç [*İs.*], Balığın büyük kılçıkları *(Edirne)*

Kelpen [*İs.*], Kadınların süs olarak kol üstüne koydukları kumaş parçası *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)*

Kelpentmek [*F.*], Sallamak: **Bürgüyü kelpent tekeçiler ürksün** *(Çamkalabak «Ayvacık - Çanakkale»)*

Kelpere [*İs.*], Yüzü az topraklı, altı

taşlı olan verimsiz yerler *(Tepelice «Bozkır-Konya»; Silifke «İçel»; Çakalkuyusu ««Adana-Seyhan»)* **[Bak: Gelteme, 3]**

Kelperen [*İs.*], Kuyu temelinin altına konulan çam veya karaağaçtan yapılmış çerçeve *(Kelkit «Gümüşane»)*

Kelpeşir [*İs.*], Kaynar suya yufka ekmeği ve tuz biber konarak yapılan bir yemek *(Fılğa «Antalya»)*

Kelpırtetmek [*F.*], Göz kapaklarını oynatmak *(Çankırı)*

Kelt [*İs.*], **1.** Taş oyuklarında biriken yağmur suları *(Dalakçı [?])* — **2.** Çayırlı, sulu, dere içi *(Gerce «Avanos - Kırşehir»)*

Kelte [*İs.*], **1.** Ot bitirmiyen, mahsul vermiyen yerler *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* **[Bak: Toyla, hozan]** — **2.** San'atında mahareti olmıyan acemi, beceriksiz kimse *(Boldan «Denizli»; Büyükkızılhisar «Gaziantep»)* — **3.** Taze palamut ağacı *(Çivril «Denizli»)* **[Bak: Gelti, 1]** — **4.** Yabancı, tarikatten olmıyan *(Gaziantep; Sinop; Maraş)* **[Bak: Ağzıkara, 2]**

Keltek [*S.*], **1.** Serseri *(Trabzon)* — **2.** Eski [ayakkabı] **(Keltekkundura:** *Görele «Giresun»; Akpınar «Ordu»)* — **3.** Eski, yırtık [elbise] *(Ulubey «Ordu»)* — **4.** İntizamsız eşya *(Görele «Giresun»)*

Kelteki [*S.*], Eskimiş, kullanılmaz hale gelmiş eşya: **Kelteki ayakkabı** *(Ordu)*

Kelteme [*İs.*], **1.** Az mahsul veren toprak, çorak yer *(Taşkacalar «Çankırı»)* — **2.** Düzlüklerdeki toprak tümsekleri *(Karahoca «Haymana - Ankara»)* — **3.** Altı taşlık, üstü hafif toprak olan yerler *(Dikenli «Çankırı»)* **[Bak: Gelpere]**

Kelten [*İs.*], **1.** Küçük kertenkele *(Kınık «Fethiye - Muğla»)* — **2.** Eğridir gölünde yaşıyan küçük bir balık *(Göndürle, Eğridir «Isparta»)*

Kelter [*İs.*], Küfe, sepet *(Kütahya ve çevresi; Kadıköy «Sarayköy - Denizli»; Armutlu «Kemalpaşa», Menemen, Bayındır «İzmir»; Manisa; Banus «Eğridir», Keçiborlu «Isparta»; Sandıklı «Afyon»)* **[Bak: Sele]**

Kelti [*İs.*], **1.** Meşe fidanı *(Çal «Denizli»)* **[Bak: Gelte, 3]** — **2.** Bostanlarda evlekleri sulamak için açılan küçük arkların iki tarafındaki tümsekler *(Kırşehir)* **[Bak: Tonç]** — **3.** Yabancı, tarikatten olmıyan *(Diyarbakır)* **[Bak: Ağzıkara, 2]**

Kelvet [*İs.*], Sıkıntı, kahır *(Keşan «Edirne [Muh.]»)*

Kem [*İs.*], **1.** Düğme *(Erzurum)* — **2.** Ot ve hububat saplarını bağlamak için ottan bükülerek yapılan bağ *(Kiği «Erzincan»; Zığana «Torul - Gümüşane»; Alucra «Giresun»; Erzurum ve köyleri [Muh.]; Dağ köyü «Samsun»; Hayrabolu «Tekirdağ»)* — **3.** Sürekli, acıklı yürek ağrıları *(Kurşunlu «Gölpazarı - Bilecik [Muh.]»)* — **4.** Ceviz *(Diyarbakır dolayı)* — **5.** Davar ağılı *(Erzincan ve çevresi)* **[Bak: Ün, saya]** — **6.** Sacekmeği *(C. A.)* **[Bak: Fetir, 1]**

Kemçi [*İs.*], **1.** Hayvanlara, davarlara vurulan nişan *(Sabak, Taşucu «Silifke - İçel»; Akseki «Antalya»; Mastat «Karaman», İçeriçumra «Konya»)* **[Bak: Bellik]** — **2.** İşaret: **Ben oraya kemçi yaptım** *(Aziziye «Ereğli - Konya»)*

Kemçik]*İs.*[, **1.** Yünü az olan koyun *(Derinkuyu «Nevşehir - Niğde»)* —

2. [*S.*] Düzenci, fena adam *(Küpeli «Bünyan - Kayseri»)* — **3.** [*S.*] Burnu basık, biçimsiz adam *(Gaziantep)* — **4.** [*S.*] Terbiyesiz, soytarı, maskara *(C. A.)* — **5.** [*S.*] Ağzı çukur ve içeri çökmüş gibi görünen adam *(Kadirli «Adana - Seyhan»)* — **6.** [*S.*] Üst çenesi geri, alt çenesi ileri olup dişleri üstüste gelmiyen adam *(Sungurlu «Çorum»)* ***[Bak: Çeme, keme]*** — **7.** Gayrımuntazam şekilde tarla *(Bademli «Emirdağ - Afyon»)* — **8.** [*S.*] Dönek *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Kemçilmek [*F.*], Keskin şeylerin ağzı körlenmek *(Kırşehir)*

Kemçimek [*F.*], Ucundan eskimek, aşınmak [ağaç aygıtlar hakkında] : **Süpürge kemçimiş; O bastonun ucu kemçidi** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kemçük [*S.*], **1.** Çenesi çökük, ve burnu ile çenesi birbirine yakın kimse *(Zaaba «Alucra - Giresun»; Sivas)* ***[Bak: Kemcik]*** — **2.** Zayıf insan *(Lâdik «Samsun»)* ***[Bak: Kemcik]***

Keme [*İs.*], **1.** Baharda yetişen, patatese benzer bir çeşit mantar *(Kilis ve çevresi «Gaziantep»; Bektaşlı «Yozgat»; Karacabey «Bursa»; Çorum; Kırşehir; Kayseri; Ankara; Urfa)* — **2.** Büyük sıçan *(Ödemiş, Kuşadası, Balçova «İzmir»; Honaz, Denizli; Ordu; Kocaköyü, Konya; Adapazarı «Kocaeli»; Anamur «Silifke - İçel»; Ula «Muğla»; Afşar «Hadım» Konya; Sultanhisar «Nazilli-Aydın»)* — **3.** Tarla faresi *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Alucra «Giresun»; Mastat «Karaman - Konya»)*

Kemeçe [*İs.*], Sığır aşığı *(Çorum)*

Kemeldirek [*İs.*], Palan ve eyer geri gitmesin diye hayvanların göğüslerine geçirilen göğüslük *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Kemenk [*İs.*], **1.** Okun veya zıpkının sivri ucu *(Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **2.** Balıkçı zıpkını *(Marmaris «Muğla»)*

Kemer [*İs.*], **1.** Yarı beyaz, yarı kara keçi *(Veliköy «Rize»)* — **2.** Kağnı arabalarının arka yastığı *(Alemdar «Bolu [Muh.]»)* — **3.** Ayak kemeri [ahmasülkadem] *(Görece «İzmir»)*

Kemeş [*S.*], Bodur, biçimsiz adam *(Aşağıkaraçay «Denizli»)*

Kemet [*İs.*], Keçiyolu *(Yenitepe «Ağri [Muh.]»)* ***[Bak: Cılga, 1]***

Kemha [*İs.*], Yara kabuğu *(Bursa; Afyon)*

Kemi [*İs.*], Büyük sıçan *(Manisa)* ***[Bak: Keme, 2]***

Kemicik [*İs.*], Çocukların kemikle oynadıkları bir oyun *(Dadye «Reşadiye - Tokat»)*

Kemiç [*İs.*], **1.** Süzgeç, kevgir *(Çataloluk «Bakırdağ - Kayseri»)* — **2.** Köşe, çıkık *(Ören köyü «Emirdağ - Afyon»)*

Kemiklik [*İs.*], Umumhane *(Isparta)*

Kemirdek [*İs.*], Düvlek kavunu, olmamış kavun *(Acıpayam «Denizli»; Vize «Kırklareli»; Edirne [Muh.])*

Kemirge [*İs.*], Keçi ve koyun gibi hayvanların yedikleri pırnal, diken ve benzerleri gibi şeyler *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Kemirtlek [*İs.*], **1.** Hançere *(Efsus «Elbistan - Maraş»)* — **2.** Kıkırdak *(Urfa)* ***[Bak: Hamirlek, gümürtlek]***

Kemirtlik [*İs.*], Kulak sayvanı *(Ur-*

fa)

Kemk [*İs.*], Tezgâh: **Kemkteki halı çıkmadı** *(Akçadağ «Malatya»; Söfker «Suşehri - Sivas»)*

Kemkem [*S.*], Geveze: **Köyde birinci kemkem Osmandır** *(Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Kemki [*İs.*], **1.** Keme suratlı insan *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **2.** Kilim dokumağa mahsus ağaç aygıt *(Giresun köyleri)* — **3.** Hayvan kılları üzerine yapılan işaret *(Elmalı «Antalya»)* — **4.** Ağzı iğri olan at ve katır *(Düğrek köyü [?])* **[Bak: Keme]** — **5.** [*S.*] Çarpık ve asık suratlı adam *(Kütahya)*

Kemkilemek [*F.*], Hayvanlara işaret etmek: **Bugün davarları kemkiledim** *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)*

Kemkirmek [*F.*], **1.** Köpek havlamak, ulumak *(Gürağaç «Tavşanlı - Kütahya»)* — **2.** Kemirmek *(Yamanlar «İzmir»)*

Kemküm etmek [*F.*], Bir mesele için kat'î söz vermeyip işi sallantıda bırakmak *(Muğla)* **[Bak: Ikırcıkır]**

Kempeşe [*İs.*], Alay, istihza, eğlenme: **Beni kempeşeye aldı** *(Akdere «Silifke», Mut «İçel»)*

Kempmek [*F.*], **1.** Çökmek, devrilmek: **Ev kempti** *(Adana [aşiret])* — **2.** Ansızın, birdenbire ölüvermek *(Dikili «Adana - Seyhan»)*

Kemre [*İs.*], **1.** Gübre *(Şahmelik «Vakfıkebir - Trabzon»; Sivas; Sinop; Balıkesir ve çevresi; Berges «Ezine - Çanakale»; Çoruh; Bolu; Adatepe, Safranbolu, Yakademirciler, Kilimli «Zonguldak»; Tirebolu, Piraziz «Giresun»; Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»; Kelkit «Gümüşane»; Büğdüz «Çorum»; Balıkesir; İnebolu, Kastamonu; Dereköyü «Havza - Samsun»; Alaybey «Malkara - Tekirdağ»; Girap «Amasya»; Maraş; Alibeyli «İzmir»)* **[Bak: Gemre 1, ahbun, ahbın]** — **2.** Ahırlarda hayvanların çiğniyerek sertleştirdikleri gübre, tezek *(Mut «İçel»; Yukarısöğüt «Seyitgazi - Eskişehir»; Alayunt «Kütahya»; Çankırı; Gelibolu «Çanakkale»; Kızılcasöğüt «Çivril», Çal «Denizli»)* — **3.** Yaranın üstünde hasıl olan kabuk *(Burunkaya «Dinar - Afyon»; Adana)* — **4.** Gübreli toprak *(Kastamonu)* — **5.** Tezek *(Konya; Afyon)* — **6.** Kuru koyun gübresi *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»; Edirne; Çankırı; Konya)* — **7.** Derinin üzerinde meydana gelen kir tabakası *(Gaziantep)*

Kemrek [*İs.*], Kökünden eskimiş, yıpranmış çam ağacı *(Vakıf «Tavas - Denizli»)*

Kemreşmek [*F.*], Boğuşmak *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Kemrey [*S.*], Fena, bozuk [yol] : **Köy yolu şose halinde olmadığından kemreydir** *(Gediz «Kütahya»)*

Kemrişmek [*F.*], **1.** Hayvanlar birbirlerini dişleriyle kaşımak *(Yapıntı «Mut - İçel»)* — **2.** Güreşmek, yıkışmak, birbiriyle altüst olmak *(Bakırdağ «Kayseri»; Tarsus «İçel»)*

Kemsik [*İs.*], **1.** Üzüm, armut, kiraz ve saire gibi meyvaların çöpüyle çekirdeği gibi yenilmiyen kısımları *(Muğla)* — **2.** Mısır koçanı *(Bakırköy «Ödemiş - İzmir»)*

Kemsük [*İs.*], **1.** Odun kesildikten sonra kalan kırıntılar *(Çarşamba «Samsun»)* — **2.** Mısır koçanı *(Çarşamba, Havza «Samsun»)* **[Bak: Kemsik, 2]**

Kemşip [*İs.*], Seyirtme, koşma *(Muğ-*

la)

Kemüs [*İs.*], Büyük kevgir *(Malatya)*

Ken [*İs.*], **1.** Ocak önlerine konulan yassı ve büyük taşlar *(Malatya; Bursa)* — **2.** Kenar *(Sarıidris «Isparta»;* **Balta keninden kırıldı:** *Gölcük köyü «Muğla»)* — **3.** Dam saçağı *(Bedeş «Afyon»)* — **4.** Uçurum kenarı: **Kenin başında duruyordu** *(Nar «Nevşehir - Niğde»)* — **5.** Kalınlık, derinlik: **Kitabın iki santim keni var** *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* — **6.** Bina duvarlarının üstüne konulan esas ağaç (**Evin kenleri çürümüş:** *Bolu; İhsaniye «Bursa [Muh.]»; Altıntaş«Kütahya»)* — **7.** Hiç sürülmemiş yerler *(Bürhaniye «Balıkesir»)* **[Bak: Gen]**

Kence [*İs.*], En küçük çocuk, en küçük evlât: **Kencem İsmaildir** *(İzmir [Muh.])*

Kençik [*S.*], Zayıf yüzlü kimse *(Adana «Seyhan»)*

Kend [*İs.*], Arpa ile buğdayın karışmasından meydana gelen un *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Kendal [*İs.*], Nehir kenarlarında suyun aşındırarak yar haline getirdiği yer *(Merzifon «Amasya»; Diyarbakır)*

Kendekerlik [*İs.*], Büyüklük satma *(Bolu)*

Kenderek [*İs.*], Düğün *(Turğutlu «Manisa»)*

Kendirek [*İs.*], **1.** Peşkir, havlu *(İçel)* — **2.** Düğünlerde çarşamba gecesi yapılan eğlenti *(Turgutlu «Manisa»)* — **3.** Düğün *(Karaoğlan «İzmir»)*

Kendirik [*İs.*], **1.** Ekmek hamuru açmak için kullanılan deriden yapılmış bir aygıt *(Kıbrıscık «Bolu»; Çankırı; Eskişehir)* **[Bak: Kendir, 1]** — **2.** Kendir ağacı *(Dedeköy «Konya»)*

Kendiz [*İs.*], Çorap şişi *(Ilgın «Konya»)*

Kendürük [*İs.*], Hamur açarken yere yayılan bez veya deriden yapılmış yaygı *(Kargı, Kastamonu; Sungurlu «Çorum»; Zeytin «Amasya»; Boyabat «Sinop»; Kemah «Erzincan»; Alemdar «Bolu»; Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»; Çankırı; Avanos «Kırşehir»)* **[Bak: Hıla 4, gönce]**

Kene [*İs.*], **1.** Testi *(Kilis «Gaziantep»)* — **2.** Fare *(Sadıklar «Akseki - Antalya»)* **[Bak: Keme, 2]**

Kenek [*İs.*], **1.** Elde sıkılarak ufalanabilen taş *(Sulusaray «Tokat»)* — **2.** Kumarda karşısındakine öndül olarak verilen bir kaç sayı : **Tavlada Ahmede üç oyun kenet verdim** *(Antakya «Hatay»)*

Keneker [*İs.*], Palto *(Şehler «Ulubey - Ordu»)*

Kenen [*İs.*], Fare*(Karsıntı «Adana»)* **[Bak: Keme, 2]**

Keneş [*İs.*], **1.** Aralık *(Burdur)* — **2.** Kenar, köşe, kısım: **Çocuğun başı tahtanın keneşine rastgeldi; Masanın keneşleri çok sivri** *(Kiremitçi «Denizli»)*

Kenet [*İs.*], **1.** Çamaşır sepeti *(Gelibolu «Çanakkale»)* — **2.** Kapı ve pencere kanadı *(C. A.)* **[Bak: Çedet, 3]**

Kenetli [*S.*], Alt ve üst dudakları beyaz [abraş] hayvan*(Gerede «Bolu»)*

Ken etmek [*F.*], Yük etmek: **O kadar şeyi bana mı ken ediyorsun?** *(Tafalı köyü «Çarşamba - Samsun»)*

Kengara [*S.*], Yürüyüşte, koşuda, oyunda geri kalan *(Nevşehir «Niğde»)*

Kengel [*İs.*], Kenger, eşek dikeni

(Tavlısın «Kayseri») [**Bak: Cenger** *]*

Kengi [*İs.*], Romatizma*(Hadım «Konya»; Mut «İçel») [* **Bak: Henki, 1** *]*

Kengir [*İs.*], **1.** Kepçe*(Buca «İzmir»)* — **2.** Kenger *(Bursa; Maraş)*

Keniş [*İs.*], **1.** Tahtalarda oyuk açmağa yarıyan marangoz aygıtı *(Edirne; Isparta)* — **2.** Kenar, kıyı *(Senirkent «Uluborlu-Isparta»)* — **3.** Kapı kenarlarındaki çerçeveler *(Mastat «Karaman - Konya»; Afyon)* — **4.** Çıkıntı, yumruluk *(Sarıidris «Karaağaç - Isparta»)*

Kenkaş [*İs.*], Müzakere*(Bayburt «Gümüşane»)*

Kenne [*İs.*], Testi *(Gaziantep; Bursa [Muh.])*

Kenneşmek [*F.*], Danışmak *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Kennip [*İs.*], **1.** Tahtadan yapılan su tası *(Nizip «Gaziantep»)* — **2.** Bir kilo kadar alan tahta çömlek *(Bayramhacı «Kayseri»)* — **3.** Tahtadan yapılmış un kutusu *(Küpeli «Bünyan - Kayseri»)*

Kep [*İs.*], **1.** Evlerde kilim asmıya mahsus ağaçlar *(Niksar «Tokat»)* — **2.** Paçavra*(Nazilli köyleri «Aydın»)*

Kepçecik [*İs.*], **1.** Yumurtadan çıkmış, siyah kuyruklu kurbağa yavrusu *(Kemah «Erzincan»; Kocabergos«Erdek - Balıkesir [Muh.]»)* — **2.** Yağmur duası: **Eskiden mahalle mektepleri kepçeciğe giderlerdi** *(Gülpınar «Ezine - Çanakkale»)*

Kepçük [*S.*], Ufak yüzlü, çıkık çeneli adam *(Fatsa «Ayancık - Sinop»; Ünye «Ordu»)*

Kepdüşen [*İs.*], Kapı mandalı *(Maraş)*

Kepe [*İs.*], **1.** Ceket*(Gönen «Isparta»)* — **2.** Yün veya pamuktan dokunan kolsuz ceket *(Misis «Seyhan»)* — **3.** Keçi kılından veya deve yününden yapılmış bir çeşit yağmurluk *(Balcalı «Çarşamba - Samsun»)* — **4.** Zayıf *(Alanya «Antalya»)* — **6.** Tüfek doldururken tapa makamında kullanılan paçavra *(Muğla)*

Kepçe [*İs.*], **1.** Takke *(Erzurum)* — **2.** Kesek *(Söğüt «Çivril - Denizli»)*

Kepek [*İs.*], **1.** Rızık, yiyecek, nasip *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* — **2.** Kireç kuyularından çıkarılan derilerin temizlendiği fıçı *(Trabzon)*

Kepellik [*İs.*], Ocakların iki tarafında yapılan dolap: **Odunu kepekliğe yerleştir** *(Çankırı)*

Kepek taşı [*İs.*], Pek çabuk ve kolaylıkla parçalanabilen, boz renkte çürük ve kaba bir taş, kefeği taşı *(Oymaklı «Adana - Seyhan»)*

Kepelden [*İs.*], Uzun gagalı, bataklarda yaşıyan bir kuş *(Antalya)*

Kepelek [*İs.*], Davar ciğerlerinde olan kelebek hastalığı *(Üçem «Bâlâ - Ankara»)*

Kepelemek [*F.*], Takattan düşmek, yenilmeğe yüz tutmak*(Dindebul «Ermenak - Konya»)*

Kepelten [*İs.*], Boz renkli, çilli çamur kuşu *(Antalya)*

Kepemek [*F.*], İyice kapatmak, kamamak *(Kıbrıs köyü «Ankara»)*

Kepene [*İs.*], Semercilerin yüksük makamında kullandıkları kurbağa biçimindeki tunç demir *(Amasya; Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Kepenek [*İs.*], **1.** Kelebek *(Subuğaz «Gaziantep»; Çermik «Diyarbakır»; Kağızman «Kars»; Ankara; Çorum; Gümüşane; Elâzığ; Çakıralan «Havza - Samsun»; Çankırı; Ahlat «Bitlis»; Van)* — **2.** Devecilerin, çobanların, köylülerin giydikleri yünden

yapma kolsuz kebe yağmurluk *(Diyarbakır; Karabiga«Çanakkale»; Fakıekinciliği, Pınarbaşı «Kayseri»; Genezin «Avanos», Köşker «Kırşehir»; Ermenak «Konya»; Aydın; Güdül «Ayaş - Ankara»; Navdalı «Mut - İçel»; Atabey «Isparta»; Trabzon; Adana, Saimbeyli, Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Haran «Urfa»; Ahlat «Bitlis»; Yerköy «Yozgat»; Safranbolu «Zonguldak»; Tokat; Kurugöl «Nevşehir - Niğde»; Urla «İzmir»; Ünye «Ordu») [Bak: Hillik, 1]* — **3.** Çiçek tomurcuğu *(Karaağaç «Bürhaniye-Balıkesir»)* — **4.** Bir çeşit öksürtücü koyun hastalığı *(Erzurum)*

Kepenk [*İs.*], **1.** Kelebek *(Bursa [Muh.])* — **2.** Kepenek *(Kemalpaşa «Bursa [Muh.]»)*

Kepenlik [*İs.*], Bazı dükkânların altındaki depolara inmek üzere döşemede açılan delikler *(Bozkır «Konya»)*

Keper [*İs.*], Semer*(Çemişgezek «Tunceli»)*

Keperem [*S.*], Beceriksiz : **Şu kız güzel amma keperemdir** *(Kemalpaşa «İzmir») [Bak: Keperim]*

Keperim [*S.*], Beceriksiz, sessiz, mahzun, âciz; mecalsiz **(Beni keperim mi belledin? :** *Çeşme «İzmir»;* **Ali çok keperimdir :** *Mart, Kurşunlu «Ilgaz», Çankırı; Nallıhan «Ankara»)*

Kepermek [*F.*], **1.** Toprak ıslanıp kuruduktan sonra yüzünde kabuk hasıl olmak *(Buğa «Amasya»)* — **2.** Hububatın ince kabuğu, zarı çıkmak *(Topaç köyü «Yozgat»; Erzurum; Bıcakta «Kozan - Seyhan»)* — **3.** Tiftiklenmek: **Elbisenin kolları kepermiş** *(Mut «İçel»)* — **4.** Yorulup kalmak *(Topaç «Yozgat»)*

Kepertmek [*F.*], **1.** Buğdayın kabuğunu çıkarmak *(Mersin «İçel»; Kütahya «Ankara»)* — **2.** İyice doyurmak *(Seyhan)* — **3.** Çökertmek, üstüne çullanıp yıkmak *(Gaziantep)*

Kepeste [*S.*], Tembel, beceriksiz **(Bırak şunu kepestenin biridir, elinden hiç bir iş gelmez:** *Ulucak, Bayındır «İzmir»)*

Kepet [*İs.*], Semer *(Sivas ve dolayı)*

Kepez [*İs.*], **1.** Gelin başlığı, tepelik **(Fatmanın kepezi çok güzel olmuş:** *Sancaklıboz, İğdecik «Manisa»; Kemalpaşa, Narlıdere «İzmir»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **2.** Gelin duvağı *(Erzin «Dörtyol-Hatay»)* — **3.** Tavukların, güvercinlerin ve başka kuşların başındaki tepelik, horoz ibiği *(Urfa; Gaziantep; Göksün «Maraş»; Polat «Akçadağ - Malatya»; Develi; Kayseri; Köşker «Kırşehir»; Karataş «Dinar - Afyon,* — **4.** Zayıf, gayri münbit, boz, çakıllı yerler *(Susuzviran «Uşak», Gediz,* **Kepezlerin ekini zayıf olur:** *Viranköy, Üçkuyu «Altıntaş-Kütahya»)* —**5.** Toprak yığını, kabatoprak **(Yağmur yağdı, yarın kepez topraklarda çift sürülmez :** *Tokuşlar köyü«Afyon»; Sunusa «Erbaa-Tokat»)* — **6.** Tepe, sivri küçük tepe, etrafı kesik yüksek tepe *(Adaören «Beypazarı - Ankara»; İncesu «Kayseri»)* — **7.** Göl ve ırmaklarda su içindeki oyukluk*(Çandır «Ordu»)* — **8.** Kumsal toprak *(Aşağılıca «Eskişehir»)* — **9.** Çukur yer *(Bozteke «Giresun»)* — **10.** Dağ *(Kızılviran «İncesu-Kayseri»)* — **11.** Dağ oyuğu, mağara *(K. Dereköyü «Konya»; Arapsun «Aksaray»)* — **12.** Yokuş başı *(Konya; Isparta)* — **13.** Dağların kuytu

yeri *(Konya)* **[Bak: *Kısık, 3*]**

Kepezek [*İs.*], Tabakların kullandığı bir aygıt *(Isparta)*

Kepezenk [*İs.*], *(Gelibolu «Çanakkale») [Bak: Kepezek]*

Kepezimek [*F.*], Takati kesilmek, nefesi kesilmek *(Sungurlu «Çorum»; Kayseri)*

Kepezli koyun [*İs.*], Başı hotozlu koyun: **Dün akşam kepezli koyunu kurt yemiş** *(Ovasaray «Çorum»)*

Kepi [*İs.*], **1.** Keserin, tırpanın, baltanın sapa ve el değirmeninin ortasındaki iğ demirinin taşa sıkıştırılması için sarılan bez veya deri parçası *(Olus «Amasya»; Çankırı; Sinop)* — **2.** Çarık yaması *(Olus «Amasya»; Ilgaz «Çankırı»)* — **3.** Ayakkabıların veya çarıkların içine mantar yerine döşenilen keçe parçası *(Aydınlıçadırı «Ceyhan - Seyhan»; Saraycık «Kütahya»;* **Şu keçe parçasını ver de çarığımın altına kepi yapayım:** *Alpanus «Seyitgazi-Eskişehir»)* **[Bak: Oltan]** — **4.** Çarıklık gön *(Niksar «Tokat»)* — **5.** Meşin parçası *(Kalfat «Çankırı»)* — **6.** Mutaf tezgâhlarında irit denilen yuvarlak ağaçların uç kenarları altına konulan takozlar *(Ezine «Çanakkale»)* — **7.** Kumaş veya bez eskisi, tahta bezi, mutfak bezi *(Çal «Denizli»)* **[Bak: Sürgüç]** — **8.** Leblebi tavalarını temizlemek için kullanılan yuvarlak keçe *(Muğla)* — **9.** Ayakkabılara çakılan başlı çivi *(Karaman «Konya»)* — **10.** El ve su değirmenlerini sür'atle döndürmek için iki taş arasına konulan mil *(Köşker, Kırşehir)* — **11.** Ayakkabının altına vurulan kösele *(Şerefler [?]; Kadılar «Dinar - Afyon»)* — **12.** Ocaktaki tencereyi yüksekte durdurmak ve ateşe hava aldırmak için tencere altına konulan kiremit parçası *(Konya)* — **13.** Su değirmenlerinde unu ince veya kalın öğütmek için kullanılan aygıt *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* — **14.** Bir şeyin, bir taşın iyice yerleşmesi için altına sokulan parça: **Şu taşın altına bir kepi kıstır** *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)* — **15.** Av fişeklerinde saçma ile barut arasına konulan tapa *(Çapak «Torbalı - İzmir»)*

Kepiç [*S.*], **1.** Kısa burunlu adam: **Kepiç kadar burnu ile her işe karışır** *(Çorum)* — **2.** [*İs.*] Değirmenden övütme karşılığı alınan hak *(Trabzon)* — **3.** [*İs.*] Posta *(Alanya «Antalya»)*

Kepiç katır [*İs.*], Babası bodur eşek olan küçük katır: **Ahmedin kepiç katırı öldü** *(Vezirköprü «Samsun»)*

Kepik [*İs.*], Makbuz *(Çıkrıkçı «Akdağmadeni - Yozgat»)* **[Bak: *Firtik, 1*]**

Kepiletmek [*F.*], Göz kapaklarını mütemadiyen hareket ettirmek : **Gözünü kepiletmeden iki dakika dur bakayım** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kepillik [*İs.*], Killi arazi *(Edirne)* **[Bak: Kepirlik]**

Kepin [*İs.*], **1.** Erkek tavırlı, erkek göğüslü kadın *(Seyhan köyleri)* — **2.** Nikâh *(Muş)* **[Bak: Kebin, kabin]**

Kepinek [*İs.*], Tahtadan yapılmış pencere kapağı *(Isparta)*

Kepinti [*S.*], Ucuz: **Ahmedin evinin yıkıntısını kepinti aldım** *(Misis «Seyhan»)*

Kepir [*S.*], **1.** Yapışkan, çamurlu, çorak toprak *(Şereflikoçhisar, Üçem «Bâlâ», Ahırlı «Haymana - Ankara»; İnebeyli «Gebze», Gaipler «Kandıra», Yuvacık «İzmit-Kocaeli*[*Muh.*]»;

Çal «Kütahya»; **Bu tarlanın toprağı kepirdir:** *Sungurpaşa «Yenişehir - Bursa»; Büyükteflek,* **Kepir tarlada bir şey bitmez :** *Çıplak, Avanos, Kırşehir; Bahşılar «Havsa - Edirne [Muh.]»; Borcak «Söğüt - Bilecik»; Vize «Kırklareli»; Körküler «Yalvaç - Isparta»; Kastamonu; Bornova «İzmir»)* — **2.** İşlenmemiş yerler, boz arazi *(Köprüköyü «Keskin», Karaköy «Nallıhan - Ankara»; Toprakkale «Seyhan»; Hamitli «Uzunköprü - Edirne»; Bayafşar «Konya»; Urfa; Uşak «Kütahya»)* — **3.** Mahsul vermiyen killi arazi *(Görece «İzmir»; Ulukışla «Niğde»; Malkara «Tekirdağ»; Temürlü, Kırşehir; Kadirli, Gâvurdağ «Cebelibereket», Çakaldere «Ceyhan», İncirlik «Seyhan»; Şebinkarahisar «Giresun»; Kocaeli [Muh.]; Akseki «Antalya»; Denizli; Birecik «Urfa»; Urla «İzmir»; Göles, Derekülât «Çankırı»)* **[Bak: Gebiz, 2]** — **4.** Taşlı yerler *(Samsun; Bölme köyü «Uşak - Kütahya»; Akseki «Antalya»; Bürhan köyü «Mersin», Navdalı «Mut-İçel»; Karaisalı «Seyhan»; Sarıidris «Karaağaç», Sipahiler «Eğridir - Isparta»; Ödemiş «İzmir»; Beyköyü «Şebinkarahisar - Giresun»; Lâdik «Saiteli», Alan «Çumra», Mastat «Karaman - Konya»)* **[Bak: Çapır]** — **5.** Çamurken donmuş, kurumuş sert toprak *(İmret «Merzifon-Amasya»; Kamalos «Samsun»; Korucu «Edirne [Muh.]»; Dağkadı «Mustafakemalpaşa - Bursa [Muh.]»; Çavuşlu «Bayramiç - Çanakkale»)* — **6.** Yüzü yumuşak, altı sert toprak *(Nar «Niğde»; Gaziantep)* — **7.** [*İs.*] Araba tekerleğine veya hayvanın ayağına yapışan çamur *(Kürt köy «Altıntaş - Kütahya»; Satmazlı «Şile - İst.»; Adapazarı, Çayırköy «İzmit - Kocaeli»; Söğüt, Dodurga «Bözüyük - Bilecik»)* — **8.** [*İs.*] Yaranın üstünde hasıl olan kabuk *(Göynücek «Amasya»)* — **9.** Şaşkın *(Bademli «Dinar - Afyon»)*

Kepir kesme [*İs.*], Kestirme yoldan gitme *(Urfa)*

Kepirlik [*S.*], Taşlı [yer]: **Bu tarla kepirliktir** *(Maraş)*

Kepirmek [*F.*], Bayatlamak, eskimek *(Kangal «Sivas»)*

Kepiş [*İs.*], Büyük süzgeç *(Niğde)*

Kepişken [*İs.*], Tarla kuşu *(Yamalak «Karacasu - Aydın»)*

Kepitmek [*F.*], Canlı veya cansız bir şeyin üstüne çıkarak tazyik ile o şeyi yıkmak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Kepizmek [*F.*], Dermansız düşmek, çok yorulmak *(Kıranardı «Kayseri»)*

Kepkebi [*İs.*], Ufak demir çivi *(Malatya; Kütahya)* **[Bak: Habban]**

Kepkep [*İs.*], **1.** Sırık hamallarının ayaklarının patırdısı *(Kastamonu)* — **2.** Ayakkabı altına konulan parça demirler *(Kırklareli)* — **3.** Tahta, ağaç kutuların çivilenmesine mahsus küçük demir çivi *(Malatya)* — **4.** Leblebi *(Yalvaç «Isparta»)* — **5.** [*S.*] İşe yaramaz, sözü geçmez *(Köşker «Kırşehir»)*

Kepkepi [*İs.*], **1.** Ayakkabıların altına çakılan ufak başlı demir çivi *(Dereköy «Kayseri»)* — **2.** Küçük çivi *(Maraş)*

Keplemek [*F.*], Oyun oynarken herkesce belli olan yere varmak *(Tokuşlar «Afyon»)*

Kempe [*İs.*], Bir binanın veya eşyanın kendiliğinden çökmesi *(İğde «Emet - Kütahya»)*

Kepmek [*F.*], **1.** Duvar, toprak veya bina yıkılmak, çökmek *(Küpeli «Sarıoğlan, Bakırdağ «Çataloluk», Erkilet, Zencidere, Develi «Kayseri»; Maraş; Lohan, Ulumasre, Gaziantep; İskenderun «Hatay»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Ceyhan, Mustafabeyli «Bahçe», Kozan «Seyhan»; Bademli «Dinar - Afyon»)* — **2.** Kaymak, düşmek *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)*

Keprem [*S.*], **1.** Beceriksiz **(Kepreme iş buyur, ardından kendin koş:** *Kadıköy «Denizli»; Dengere «Burdur»; Şaphane «Gediz - Kütahya»; Sultanhisar «Nazilli - Aydın»)* — **2.** Ahmak *(Ürkütlü «Bucak», Dengere «Tefenni - Burdur»)* — **3.** Zayıf, mecalsiz *(Allahdiyen «Salihli - Manisa»; Göndürle «Isparta»; Bakırköy «Ödemiş - İzmir»)* — **4.** Kurak, susuz *(Bademli «Dinar-Afyon»)* — **5.** [*İs.*] Taşlı ve otsuz tarla *(Düğerek «Muğla»)* — **6.** Amelden kalmış, iyice ihtiyarlamış [kimse] *(Pertek «Elâzığ»; Uşak «Kütahya»)* — **7.** Alçak, rezil *(Kütahya)*

Kepsek [*S.*], Ağızda kurabiye gibi dağılan, gevrek: **Kepsek elma** *(Karapınar «İshaklı - Afyon»)*

Kepsel [*İs.*], **1.** Ortaya yayılma, serilme: **Pazarda herşey kepsel oluyor** *(Gelevgi «Elmalı - Antalya»)* — **2.** Kuru çam odunu *(Burdur; Uluborlu «Isparta»)* — **3.** Ağırlık, uyuşukluk, hurdahaş olma **(Hasta kızımın ölümü bizı kepsel etti:** *Gediz «Kütahya»; Aydoğmuş «Isparta»)*

Kepsemek [*F.*], Umumî bir eğlence esnasında yanlış hareket etmek, şaşırmak: **Bu oyunda sen de kepsedin, o da..** *(Nizip «Gaziantep»)*

Kepsermek [*F.*], Yağmur hafiflemek, dinmek *(Narlıdere «İsmir»)*

Kepşek [*İs.*], Su kabağı *(Kürkcüler «Seyhan»)*

Ker [*İs.*], **1.** Kızılcık ağacından yapılan bir çeşit rastık *(Maraş; Olus «Amasya»; Sırçalı «Safranbolu», Zonguldak)* — **2.** Çakı; bıçak *(Kastamonu; Elâzığ)* — **3.** Eşek *(Erzurum)* — **4.** Arpa ve buğday hastalığı *(Reşadiye «Tokat»; Ovasaray «Çorum»)* — **5.** Kalem aşısı *(İnebolu, Miye «Taşköprü - Kastamonu»)*

Kera [*İs.*], Çobanların kullandığı ucu çengelli değnek *(Orhaneli «Seferihisar - İzmir»)*

Keran [*İs.*], İnşaatta kullanılan büyük ağaç *(Bayburt, Gümüşane; Tortum, Erzurum; Harput, Elâzığ ve köyleri; Samsun)*

Kerata [*İs.*], Çekicek *(Samsun ve Sinop illeri)*

Keraz [*İs.*], Toprak testi *(Elâzığ; Urfa)*

Kercetmek [*F.*], Şaka söylemek *(Üçem köyü «Bâlâ - Ankara»)*

Kerç [*İs.*], **1.** Alay, istihza, taklit, maskaralık *(Şarkışla «Sivas»; Gaziantep; Urfa; Çankırı; Develi «Kayseri»; Ankara; Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Şekeroba «Maraş»; Adana; Köy [?])* — **2.** [*Zf.*] Zıddına, aksine *(Zile «Tokat»; Sadık «Kırşehir»; Kurugöl «Nevşehir - Niğde»)* — **3.** Darılma, sitem etme *(Gürcü «Kızılcahamam», Dastarlı «Ayaş - Ankara»; Osmancık «Çorum»)* — **4.** Kinayeli söz *(Çankırı köyleri)*

Kerçane [*İs.*], Kinayeli söz *(Kayseri)*

Kerçene [*İs.*], İtiraz edilen söz: **Bana kerçene lâzım değil** *(Kutludüğün «Ankara»)*

Kerçik [*İs.*], Lâfa karşılık veren arsız kız çocuğu *(Genezin «Avanos-Kır-*

şehir») **[Bak: Gerçik, 1]**

Kerçiman [*S.*], Ev idaresi bilen, iyi tertip bilen *(Gaziantep)*

Kerçlenmek [*F.*], İstihza etmek, alay etmek *(Urfa)*

Kerdah [*İs.*], Üç köşeli törpü, eye *(Bardakçı «Seyitgazi - Eskişehir»; Gümele «Gediz - Kütahya»)*

Kerde [*İs.*], **1.** Sebze ekmek için hazırlanan tahta *(Seydişehir, Akşehir «Konya»)* — **2.** Küçük törpü *(Dumlupınar «Kütahya»)*

Kerdi [*İs.*], **1.** Su arkı *(Konya; Büyükfindos «Isparta»)* — **2.** Evlek, dört köşeli parça *(Taşburun «Iğdır - Kars»; Niğde; Ahlat «Bitlis»; Van)* — **3.** Bir çeşit bahçıvan aygıtı *(Konya)*

Kerdiğe [*İs.*], Arpa, buğday ve mısır halitası *(Zar «Amasya [Muh.]»; Şarkîkarahisar «Giresun»)*

Kerdime [*İs.*], Tere *(Kozluca «Burdur»)*

Kere [*İs.*], **1.** Tereyağı *(İst. [bir Kerküklüden])* — **2.** [*S.*] Büyük *(Zonguldak)* — **3.** Kulak sayvanları çok küçük olan hayvan *(Köy «Kars»)*

Kereği [*İs.*], Eğer takımı *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Kerek [*İs.*], Deve çanı *(Yarma «Konya»)* **[Bak: Güldürgü]**

Kereke [*İs.*], Softan yapılmış eski biçim hoca abası, kerake *(Çay «Bolvadin - Afyon»)*

Kereki [*İs.*], **1.** Çoban kepeneği *(Güvere «Silifke - İçel»)* — **2.** İhtiyarların giydikleri yün ve pamuktan yapılan hırka *(Şahviran «Kadıhanı-Konya»)*

Kerekli [*S.*], Hiddetli [adam] *(Konya)*

Kerel [*İs.*], Koyun yatağı, ağıl, ahır *(Süksün «Bünyan - Kayseri»)*

Kerele [*İs.*], Tezekten yapılan ve içerisine zahire konan kap *(Yerköy «Kızılca - Yozgat»)*

Kerem [*İs.*], Killi toprak *(İzmir ve çevresi)*

Keren [*İs.*], Kiriş, seren *(Ağrı; Ankara)*

Kerendi [*İs.*], Tırpan *(Şiran, Bayburt «Gümüşane»; Rize; Trabzon)*

Kerensemek [*F.*], Hava soğuk iken yavaş yavaş ısınıp ılıklaşmak *(Bolu; Çankırı)*

Kerenti [*İs.*], Tırpan *(Kars)*

Kerer [*İs.*], İşe yaramaz toprak *(Emirli «Elbistan - Maraş»)*

Keresek [*S.*], Pis, uyuşuk, tembel *(Ereğli «Konya»)*

Kereslenmek [*F.*], Nazlanmak *(Muğla)*

Kerete [*İs.*], Çekicek, kerata *(Isparta)*

Kerevze [*S.*], Fitne, boşboğaz *(Tepecik «Simav - Kütahya»)*

Kerey [*İs.*], Kayalık tepe *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Kereyağı [*İs.*], Kıkırdak *(Kemaliye «Malatya»)*

Kerez [*İs.*], Testi *(Harput, Çemişgezek «Tunceli»; Şaphane «Gediz - Kütahya»; Diyarbakır)*

Kerezlenmek [*F.*], Kendini beğenmek, horozlanmak *(Gözlü «Saiteli - Konya»; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Kergi [*İs.*], Tohum ekmek için hazırlanan fidelik, tahta *(Dereçine «Bolvadin - Afyon»)*

Keri [*Zf.*], Sonra, geri **(Bundan keri buğday ekmiyeceğim:** *Küçükhüyük «Afyon»; Senir «Isparta»; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Ömerli «Çarşamba - Samsun»; Denizli)*

Kerif [*İs.*], Kadınların âdet görmesi *(Alucra «Giresun»)*

Kerik [*İs.*], Baba incir, incir *(Halfeti «Urfa»; Ankara)*

Kerimti [*İs.*], Bir çeşit orak *(Görele «Giresun»)*

Kerin [*İs.*], Hiç bir mahsul vermiyen toprak *(Gökeyüp «Salihli - Manisa»)*

Kerindi [*İs.*], Tırpan *(Erzincan; Çögender «Ovacık», Erzurum; Kars)*

Kerinti [*İs.*], **1.** Tırpan *(Sürmene «Trabzon»; Parak, Başağrı «Mesudiye - Giresun»)* — **2.** Fındık bahçelerini temizlemiye yarıyan aygıt *(Akpınar «Ordu»)*

Keriş [*İs.*], **1.** Havuç *(Bilecik)* — **2.** Meydan, mevki *(Ünye «Ordu»)*

Kerit [*S.*], **1.** Tavlı toprak : **Kerit toprak iyi mahsul verir** *(Güneybodaklar «Bursa»)* — **2.** [*İs.*] Taşlı, sert ve sıkı toprak *(İlyas köyü [?])* — **3.** [*İs.*] Yumuşak taş *(İncesu «Dinar - Afyon»)* — **4.** [*İs.*] Taşlaşmış killi toprak : **Tarlanın altı kerit çıktı** *(Böbekler «Sertaç - Burdur»)*

Kerk [*İs.*], Tarlanın sürülüp aktarılması *(İsgöbü «Kayseri»)*

Kerkel [*İs.*], Hindi, mısır tavuğu *(Karaköy «Yenişehir - Bursa»)*

Kerkencik [*İs.*], Atmacaya benzer bir kuş *(Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»)*

Kerki [*İs.*], **1.** Keser (**Kerki körlenmiş ağzını bileyelim:** *Zaim köyü, Karakoyun «Iğdır - Kars»)* — **2.** Sebze ekmek için ayrılan dört köşe yer *(Bayat «Aziziye - Afyon»)*

Kerkim [*İs.*], İki yaşındaki dişi keçi *(C. O.; G. A.)* **[Bak: Gezem, 1]**

Kerkür [*İs.*], Ağaçtan yapılmış saplı su kabı *(Elmalı «Antalya»)*

Kerman [*İs.*], Kirman *(Gümüşane; Peterek «Yusufeli - Erzurum»)*

Kerme [*İs.*], **1.** Davar gübresi, tezek *(Bayburt «Gümüşane»; Tokat; Ahırlı, Hıdırlar, Karabekir, Ankara; Nize, Yahyalı, Develi, Ürgüp, Tavlusun «Kayseri»; Kars; Genezin «Avanos», Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Yaraların üzerinde teşekkül eden kabuk *(Niğde; Elâzığ; Kocabergos «Bandırma - Balıkesir [Muh.]»)* — **3.** Baştaki kepek *(Urfa)*

Kermeç [*İs.*], Keçilerde bulunan bir hastalık *(Silaget «Hopa - Çoruh»)*

Kermelemek [*F.*], Yara kabuk bağlamak: **Yara kermelemiş** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kermen [*İs.*], Kirman *(Turan;* **Ahmet bugün kermen gibi dolaşıyor:** *Darsıyak «Kayseri»)*

Kernaba [*İs.*], Kulplu maşraba *(Petürge «Malatya»*

Kernep [*İs.*], **1.** Tahta külek: **Pınardan bir kernep su getir** *(Basak «Hekimhan - Malatya»)* — **2.** Su kabağı *(Antakya «Hatay»; Seyhan)*

Kernik [*İs.*], Kökünden bir çok çatallar, kollar çıkmış olan buğday veya arpa sapı *(Lâdik «Samsun»)*

Kerpe [*İs.*], Kesilebilen yumuşak, beyaz taş *(Dinek, Hortu «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Kerpildek gözlü [*İs.*], Göz kapakları daima oynayan adam *(Narlıdere «İzmir»)*

Kerpimek [*F.*], Bayatlamak *(Kangal «Sivas»)*

Kerpin [*İs.*], Yağmur sularının geçmemesi için damlarının üzerine atılan bir çeşit kırmızı toprak *(Başvartanik «Çemişgezek - Tunceli»)*

Kerpize [*İs.*], Kekik otuna benzer, dağlarda yetişen kokulu bir ot *(Karaağaç «Isparta»)*

Kerpme [*İs.*], Yollarda hasıl olan oyuklar *(Edirne)*

Kerpmek [*F.*], Kaymak, çökmek, yıkılmak: **Şu evin duvarı eğilmiş**

bir yağmurda kerper *(Pınarbaşı «Kayseri»)*

Kers [*S.*], **1.** Aksi ters *(Ahırlı «Ankara»)* — **2.** Kesmik, harmanda dögülmeyip kalan hububat sapı *(Bor «Niğde»)*

Kersek [*İs.*], Kesek, tezek *(Zermut, Bayburt «Gümüşane»)* **[Bak: Kersen, 4]**

Kersen [*İs.*], **1.** İçinde hamur yuğrulan ve lüzumunda çamaşır yıkanan tahta tekne, batye *(Gümüşane; Trabzon; Karahisar «Seyhan»; Başağrı «Mesudiye», Şebinkarahisar «Giresun»; Karaağaç «Balıkesir»; İst. [Muh.]; Gülpınar «Ezine - Çanakkale»; Çatalağıl «Karacabey - Bursa»; Medar «Akhisar», Kırkağaç «Manisa»; Bayındır, Poyracık, Çandarlı «Bergama»; Ayasköyü «İzmir»; Sivas; Erzurum; Niğde; Kurucaova «Akçadağ», Kemaliye «Malatya»; Kırcasalih «Edirne [Muh.]»)* — **2.** Yatak konan yer, yüklük: **Kersenden yatakları çıkar** *(Edirne)* — **3.** Kesek, tezek [toprak] *(Bayburt «Gümüşane»)* **[Bak: Kersek]** — **4.** Topraktan yapılmış süt veya yoğurt kabı *(Hasankale «Erzurum»)*

Kerser [*İs.*], Çamaşır teknesi *(Yanık «Menemen - İzmir»)*

Kersil [*İs.*], Tazı cinsinden ufak köpek *(O. A. [?])*

Kertek [*İs.*], Yastık *(Antalya)*

Kertel [*İs.*], Dağ aralarındaki boyun: **Arkadaşlar gelin şu kertelden aşalım** *(Çavdır «Tefenni - Burdur»)*

Kertelez [*İs.*], Şosalarda ilerisini görmeğe engel olan çıkıntı, burun *(Kuzgöl «Gerede - Bolu»)*

Kertelmek [*F.*], Odanın üst başında gururlanarak yan gelip oturmak *(Elâzığ)*

Kerten [*Zf.*], Sonra: **Bundan kerten** *(Ankara)*

Kertengücük [*İs.*], Kertenkele *(Denizli)*

Kerteris [*İs.*], Nark: **Belediye kerterisi kaldırldı** *(Pekün «Kelkit-Gümüşane»)*

Kerti [*İs.*], **1.** Bir kömür tabakasının kendi halinde uzanıp gitmesine engel olan taş veya toprak yıkıntıları *(Zonguldak)* — **2.** [*S.*] Bayat *(Tutak «Ağrı»; Cevizli «Artvin-Çoruh»; Erzincan; Şebinkarahisar, Hacıömer, Alucra «Giresun»; Gümüşane;* **Yemeğin kertesi sevilmez:** *Erzurum; Kars; Tuzaklı «Söğüt - Bilecik»;* **Bu erikler hep kerti:** *Varto «Muş»)* — **3.** [*S.*] Bayat ekmek *(Ahlat «Bitlis»)* — **4.** [*S.*] Doğru, sahih *(Şıhlar «Ankara»;* **Gerti söyler:** *Kasaba Kaş - Antalya»)* — **5.** Tarlalara veya bahçelere su veren en küçük su yolu *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)*

Kertice [*İs.*], Burun nihayetinin çöküklüğü *(Kavak «Yıldızeli - Sivas»)*

Kertiç [*İs.*], Kertenkele *(Zermut «Gümüşane»; Kemerhisar «Bor», Niğde; Kayseri)*

Kertige [*S.*], Mühtedî, müslüman olmuş: **Kertige Nuri geliyor** *(Gümüşane)*

Kertik [*İs.*], Hallaç tokmağı *(Bolu)*

Kertil [*İs.*], **1.** İnişli yokuşlu yol *(Boyabat «Sinop»; Ahırköy «Söğüt-Bilecik»)* — **2.** İki dağ arasındaki geçit: **Sıra dağların kertillerinden geçilir** *(Çandır «Giresun»)* — **3.** Sırtlarda çok dik ve dar iki sarp kaya arası, gedik *(Çivril «Denizli»)* — **4.** Mahsul vermiyen yerler *(Derekülât «Çankırı)* — **5.** Dağlar üstünde ancak bir insan geçecek kadar olan yer *(Kösedere «Bergama - İzmir»)*

Kertilce [*İs.*], Lâbada : **Pişirmek için kırdan kertilce topladık** *(İnikli «İznik - Bursa»)*

Kertilmek [*F.*], Öğünmek, gururlanmak *(Aslandoğmuş «Yıldızeli - Sivas»)*

Kertlez [*İs.*], **1.** Hattıtaksim üzerindeki iniş ve çıkışlar *(Güllühüyük «Çiçekdağ», Kırşehir)* ***[Bak: Gezen, 2]*** — **2.** Tepenin en yüksek yeri, zirvesi: **Evlerimiz kertlezin başında dır** *(Gemen «Yalvaç - Isparta [Yörükler]»)* — **3.** Burun nihayetinin çukurluğu *(Elbistan «Maraş»)* — **4.** Ufak çukur: **Tarlanın kertlezlerini bugün doldurdum** *(Boynuyoğun «Seyhan»)*

Kertme [*İs.*], **1.** Armut *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»; Karaçayır «Tokat»)* ***[Bak: Aklap]*** — **2.** Kağnıların kayaklar üzerindeki aşındıkları yerler *(Nize «Kayseri»; Büyükdoğanca «Kavaklı - Edirne [Muh.]»)* — **3.** Kız ve oğlan çocuk beşiklerini birbirine sürterek yapılan nişan *(Samsun)* — **4.** Yaraların üzerinde hasıl olan kabuk *(Diyarbakır)*

Kertmen [*İs.*], **1.** Yamaçlarda bir tek merdiven basamağı şeklinde olan yer: **Kertmeni çıktı görünmez oldu** *(Yapıntı «Mut - İçel»)* — **2.** İnişli yokuşlu, katkat, tabakalı yer *(Önsen «Maraş»)*

Kertne [*İs.*], Yabani armut, ahlat *(Eskişehir)*

Kerz [*S.*], Kambur *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Kerzevil [*İs.*], Sabanın okunu sabana bağlıyan yirmi, yirmi beş santimetre uzunluğunda çivi *(Aleşkirt «Ağrı»)*

Kes [*İs.*], **1.** Hayvanların yemedikleri samanın iri kısmı *(Kemer «Sertaç - Burdur»;* **On çeten kes aldım:** *Çorum;* **Bir torba kes getir de yakalım:** *Çivril «Denizli»; Balçıkhisar «Afyon»; Amasya; Antalya; Elâzığ; Gebeciler «Simav - Kütahya»; Bornova «İzmir»; Sücüllü «Yalvaç - Isparta»; Kazmasökü «Sinop»)* — **2.** Hububat kalburdan geçtikten sonra kalburun üstünde kalan kısım *(Antalya; Eskişehir; Malatya; Aslıhantepeciği «Çağış - Balıkesir»; Niğde)* ***[Bak: Kavuz]*** — **3.** Harmanda ezilmeyip kalan başaklar *(Kocabergos «Erdek-Balıkesir [Muh.]»)* — **4.** Yaprakları soyulmuş küçük mısır koçanı *(İnebolu «Kastamonu»)* — **5.** Fiy veya kuru ot samanı *(Çankırı)* — **6.** Koza çöpü *(Karalarbucağı «Seyhan»)* — **7.** Tarz, biçim *(Ahlat «Bitlis»)*

Kesayak [*İs.*], Toptan pazarlık *(Kargı «Kastamonu»)* ***[Bak: Kabalağı]***

Kesdek [*S.*], Kısa, bodur: **Sokaktan kesdek boylu bir adam geçiyor** *(Karaman «Konya»)*

Kesdüşmek [*F.*], Mahcup olmak *(Samsun)*

Kese [*İs.*], Kısa yol, kestirme yol **(Köye keseden indim:** *Çanıllı «Ayaş - Ankara»;* **Bizim köye keseden iki saatte gidilir:** Samsun; *Sungurlu «Çorum»; Zile «Tokat»; Yozgat; Urfa; Genezin «Avanos», Lâdik «Kırşehir»)*

Kese gelmek [*F.*], Biçimine gelmek, uygun gelmek: **Kese gelmedi de çiviyi çıkaramadım** *(Ahlat «Bitlis»)*

Keseğen [*İs.*], **1.** Dana burnu denilen haşere *(Yerkuzlu «Erbaa - Tokat»; Şeyhler «Ulubey - Ordu»; Gümüşhacıköy «Amasya»; Küçüklü «Bulancak», Giresun; Dere köyü «Havza - Samsun»; Seyhan)* — **2.** Kuyruksuz tarla sıçanı *(Sarımbeyli «Çorum»;*

Çimşit «Bâlâ - Ankara») — **3.** Dağ sıçanı: **Bu dağda çok keseğen var** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Kese getirmek [*F.*], Bir hareketi yapmak için müsait vaziyet almak, biçimine getirmek: **Kese getirip öyle bir tokat attım ki..** *(Ahlat «Bitlis»)*

Kesek [*İs.*], Bakiye, artık: **Geçenlerde yapılan işin keseği için şu kadar para sarfettim** *(Amasya)*

Kesele [*İs.*], Soyu bozuk olan köpek yavrusu *(Seyhan)*

Keselek [*İs.*], Ormanda kurumuş dal ve ağaç parçaları *(Köprücek «Emet - Kütahya»)*

Kesene [*İs.*], **1.** Maktu vergi *(Konya)* — **2.** Mukavele, bir şeyi verme veya icar etme *(Navdalı «Mut - İçel»; Güzelsu «Akseki - Antalya»)* — **3.** Abone: **Sinemaya keseneli değilsin, bu hafta gitmeyiver** *(Konya)* — **4.** Götürü pazar verme, toptan ihale *(Ayaş, Beypazarı, Nallıhan «Ankara»; Hacıhüseyinler «İzmir»)*

Kesenek [*İs.*], **1.** Maktu ve toptan olarak verilen iş *(Balıkesir ve çevresi; İzmir)* — **2.** Köy bataklığı, orman *(Görele «Giresun»; Arapköy «Ordu»)*

Kesenkes [*Zf.*], Herhalde, mutlaka, kat'î, tereddütsüz *(Alayunt «Kütahya»; Gökcesu «Yarhisar - Bilecik»;* **Yarın kesenkes gelirim:** *Nallıhan «Ankara»)*

Kesepür [*İs.*], Beyaz ve kısa kuyruklu küçük sıçan *(Dumlupınar «Kurşunlu - Çankırı»)*

Kesercik [*İs.*], Şubatta çıkan beyaz bir çeşit kar çiçeği, çiğdem *(T.)*

Kesergen [*İs.*], Dana burnu *(Çankırı; İçerenköy «İst.»)* **[Bak: Keseğen, 1]**

Keseriye [*S.*], Götürü *(Cemel «Kırşehir»)*

Keserlemek [*F.*], **1.** Uydurmak *(Bornova «İzmir»)* — **2.** Bostan çapalamak *(Kayseri)*

Kesey [*İs.*], Kadın başörtüsü: **O mağazada beyaz keseyler vardır** *(Gediz köyleri «Kütahya»)*

Keseyin [*İs.*], Danaburnu *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Kesegenmek [*F.*], Dövmek, vurmak, isteyip el kaldırmak suretiyle birisinin üstüne yürümek *(Nevşehir «Niğde»)*

Kesgüç [*İs.*], Teknedeki hamuru kazımıya yarıyan aygıt, eyseren *(Boyabat «Sinop»)*

Kesi [*İs.*], **1.** İcar, iltizam: **Tarlayı kesiye verdim** *(Arapköy «Ordu»)* — **2.** Elbise, geysi: **Kesisi kirlenmiş** *(Muğla)* — **3.** Çamaşır (**Ben bugün kesi yıkayacağım:** *Bergama, Menemen, Ayaz «İzmir»; Ergine «Bakacak», Balıkesir)*

Kesici [*S.*], Aleyhtar *(Sivas)*

Kesik [*S.*], **1.** Sudan, dondan, çoraktan sararmış ve çürümüş ekin *(Zincidere «Kayseri»)* — **2.** [*İs.*] Başaklı kaba saman, kesmük *(Balıkesir ve çevresi)* — **3.** [*İs.*] Hendek *(Ula «Muğla»; Finike, Elmalı ve çevresi, Kaş, «Antalya»; Germencik«Aydın»; Denizli; Kuşadası, Menemen, Urla, Karaburun, Ödemiş, Seferihisar, Tire, Bergama «İzmir»)* — **4.** Köye yakın tarla *(Bakacak «Balıkesir»)* — **5.** [*İs.*] Yağı alınmış sütten yapılan yoğurt kurusu *(Lâpseki «Çanakkale»)* **[Bak: Keş]** — **6.** [*İs.*] Yağı alınmış kötü peynir *(Germencik «Aydın»; Edirne)* **[Bak: Ekşimik]** — **7.** [*İs.*] Tepe üzerindeki az düzlük

(Lağus «Isparta»; Hisarlıkaya «Polatlı - Ankara») — **8.** [*İs.*] Yemeni, pabuç, terlik, ayakkabı (**Çocuğa bayram için bir kesik aldım:** *Tavas «Denizli»; Göcer «Karaman - Konya»)* — **9.** İki bağ arasındaki çalılıklar, hattıfâsıl *(Muğla [Muh.])* — **10.** [*İs.*] Topraktan örme bağ duvarı: **Tavşanı bağın kesiğinde vurdum** *(Bahşılı «Ankara»)* ***[Bak: Harım]*** — **11.** [*İs.*] Köy evlerinde anbar işini gören kerpiçle ayrılmış bölme *(Çoğu (Bolvadin - Afyon»)* — **12.** [*İs.*] Nöbet, sıra *(Dumlupınar «Beyşehir - Konya»)* ***[Bak: Keşik]*** — **13.** [*İs.*] Kerpiç, tuğla, kiremit *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Kesik otu [*İs.*], Kanı durduran bir ot *(Celepler «Çatalca - İst.»; Devrek «Zonguldak»)*

Kesilik [*İs.*], Çamaşırlık *(Balıkesir ve çevresi)*

Kesim [*İs.*], **1.** Maktu ücret, icar *(Bolu; Bayadı «Ordu;* **Tarlayı bir senelik kesime verdim** : *İzmir [Muh.]; Çankırı)* — **2.** Yeryüzündeki sel yarıntıları *(Kurt köyü «Kastamonu»)* — **3.** Cüsse, kılık (**Bu iki hayvanın kesimleri bir:** *Kurt köyü «Kastamonu»; Lâpseki «Çanakkale»)* — **4.** Tahmin: **Bir kesime göre bu iş böyle olacak** *(Kurt köyü «Kastamonu»)* — **5.** Son söz : **Bunun kesimi ne ise onu söyle** *(Denizli)* — **6.** Pazarlıkta uyuşma şekli: **Seninle kesimimiz böyle değildi** *(Gaziantep)*

Kesim akçası [*İs.*], Mihrimüeccel : **Bu kızın kesim akçesi altmış liradır** *(Tevfikiye [?])*

Kesimlemek [*F.*], Bir şeyi yapmazdan evvel takdir ve tahmin etmek, kestirmek *(Lâpseki «Çanakkale»)* ***[Bak: Oranlamak]***

Keşimek [*F.*], Alış verişte mutabık kalmak *(Kastamonu)*

Kesit [*S.*], **1.** Zavallı, boynu bükük *(Muğla)* — **2.** Öksüz *(Poyracık «Bergama - İzmir»)*

Kesi taşı [*İs.*], Çamaşır taşı *(Bürhaniye «Balıkesir»)*

Keskel [*İs.*], Kese, kestirme yol: **Yolun keskelinden geldim** *(Şükriye, Aşiretköyü «Ceyhan - Seyhan»)*

Keskeldek [*İs.*], Herhangi bir ağacın kesilerek işe yaramıyan kısmı *(Sungurlu «Çorum»)*

Keskelle [*İs.*], Birdirbir oyunu *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Kesken [*İs.*], Danaburnu denilen haşere *(İçerenköy «İst. [Muh.]»)* ***[Bak: Keseğen, kesergen]***

Keskenmek [*F.*], Elini kaldırarak vuracakmış gibi tehditkâr vaziyet almak *(Nizip, Gaziantep;* **Keskendi, ama vuramadı:** *Gemerek «Şarkışla-Sivas»; Sarılar, Genezin, Avanos, Köşker «Kırşehir»; Şambayatı, Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Kadirli «Seyhan»; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Maraş; Narlıdere «İzmir»)* ***[Bak: Anıtlamak 2, hışınmak]***

Keskiç [*İs.*], **1.** Saçda ekmek çevirmeğe mahsus tahtadan aygıt *(Kartal «İst.»)* — **2.** Üç veya dört köşeli tandır ekmeği *(Cemilköy «Ürgüp - Kayseri»)*

Keskiliç [*İs.*], Bir nevi baklava *(Konya köyleri)*

Kesküç [*İs.*], Tarla faresi *(Kuruçay «Erzincan»)*

Keslemek [*F.*], Hayvanlar saman yerken irilerini ayırma *(Alayunt «Kütahya»)*

Keslik [*İs.*], Harmanda ezilmiyen sap-

lar *(Beyköy «Kavak - Samsun»)*

Kesme [*İs.*], **1.** Kömür tabakaları arasında yaprak biçiminde teşekkül etmiş taşlar *(Zonguldak)* — **2.** Kâhkül *(Çankırı)* — **3.** Domuz, kurt gibi büyük hayvanları vurmakta kullanılan kurşun *(Bursa köyleri)* — **4.** Ayran tortusu*(Beyşehir «Konya»)* — **5.** Pul pul kaba taş, taş haline gelmiş kumlu toprak *(Akköy «Söğüt - Bilecik»; Anafarta «Çanakkale»)*

Kesmece [*İs.*], Duttan veya üzümden yapılan bir nevi kuru tatlı *(Malatya)*

Kesmek [*İs.*], Zem etmek, aleyhinde bulunmak*(Sivas; Malatya; Tan «Kemah - Erzincan»; Gönay «Boldan - Denizli»; Yapıntı «Mut - İçel»; Bayburt «Gümüşane»; Köşker «Kırşehir»; Niksar «Tokat»)*

Kesmen [*İs.*], **1.** Kestirme yol (**Bu yol öteki yoldan daha kesmendir:** *Çağaköy «Ayaş - Ankara»; Kastamonu)* — **2.** Beş veya on metre kare büyüklüğünde kaya *(Kurşunlu, Ilgaz «Çankırı»)*

Kesmene [*İs.*], Başkasının hareketini taklit etmek *(Çaltılar köyü «Muğla»)*

Kesmenkeş [*Zf.*], Kat'î: **Paramı ne zaman verecekse kesmenkeş söz al da gel** *(Burdur)*

Kesmenti [*İs.*], İri sopa *(Edirne [Muh.])*

Kesmet [*İs.*], Kesimli, götürü *(Ahlat Bitlis»)*

Kesmik [*İs.*], Buğdayla veya başakla karışık iri saman *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* **[** Bak: **Çinebaşı, çelmik 2]**

Kesmük [*İs.*], **1.** Harmanda iyice dövülmeyip iri kalan sap *(Demirci «Manisa»; Bafra «Samsun»; Bolu; Çakır köyü,* **Bugünkü harmanda fazla kesmük kaldı:** *Şebinkarahisar «Giresun»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Erzincan; Safranbolu, Zonguldak; Gümüşane)* **[Bak: Çeltük 1, çelmik 2]** — **2.** Mısır koçanı *(Ünye, Gölköy «Ordu»; Giresun)* — **3.** Kesilmiş süt *(Kastamonu)*

Kesnük [*İs.*], Kesilmiş süt *(Malatya)*

Kespara [*İs.*], Elde yapılmış saçma *(Hadım «Konya»)*

Kespere [*İs.*], Elde yapılmış saçma *(Tarsus «İçel»)*

Kestek [*İs.*], Kısa boylu adam, kısaya yakın orta boylu (**Kestek boylum yürü :** *Yapıntı «Mut», İçel; Aynalı «Sivrihisar-Eskişehir»; Köşker «Kırhir»; Kurugöl «Nevşehir - Niğde»; Hatip, Pirlerkondu «Konya»; Tokat)*

Kestel [*İs.*], **1.** Kınnap kalınlığında kıldan eğrilmiş ip, kıl ipliği, kumaş dokunduktan sonra kesilerek geri kalan ipler *(Karaisalı «Seyhan»; Tarsus, Yapıntı«Mut», Silifke, Mersin«İçel»; Akçaşehir, Afşar «Hadım-Konya»)* — **2.** Barut *(Genekköy «Muğla»)* — **3.** Tazı ile köpeğin birleşmesinden doğan cins köpek *(Kilis «Gaziantep»; Maraş)* — **4.** Ağaç parçası *(Koyuntepeköy «İpsala - Edirne»)*

Kestil [*İs.*], **1.** Melez, karışık *(Gaziantep)* — **2.** Bükülmüş yün ipliği *(Ereğli «Konya»)*

Kestirme [*İs.*], **1.** Limon, yumurta ile yemeğe terbiye yapma *(Bayadı «Ordu»)* — **2.** Pekmez yapılacak şıraya toprak koymak*(Ankara; Bursa)*

Keş [*İs.*], **1.** Yoğurt ve döğme ile yapılan bir yemek *(Gaziantep)* — **2.** Kavga, gürültü *(Kapullu [?])* — **3.** Sert toprak *(Ambar «Ereğli - Konya»)* — **4.** Gırtlak: **Irmaktan geçerken Hasan keşime yapıştı** *(Ulubey «Ordu»)* — **5.** Keçi yolu *(Vihik «Erzurum»)* — **6.** Hal, vaziyet: **Gelme keşimce, gülerler keşine**

(Ortaköy «Bor - Niğde») — **7.** Dövülmüş ot *(Ognevit köyü «Hafik - Sivas»)* — **8.** Yağı alınmış sütten yapılan peynir *(Kürda «Arpaçayı - Kars»)* **[Bak: Çeçil]**

Keşek [*İs.*], Sıra, nöbet *(Narlıdere «İzmir»)* **[Bak: Keşik]**

Keşelemek [*İs.*], Tırmıklamak *(Gürsökü «Ayancık - Sinop»)*

Keşen [*İs.*], **1.** Tırmık *(Edirne; Gerze, Ayancık, Sinop)* — **2.** Boz renkli toprak *(Çumra, Taşağıl, Ereğli, «Konya»)* — **3.** Su kovası *(Gaziantep)* — **4.** Azmış ve yayılmış yara *(Kastamonu)*

Keşeniş [*İs.*], Kangren *(Konular köyü, İnegöl «Bursa»)*

Keşenk [*İs.*], Özlü ve yapışkan topraklı yer *(Önsenköy «Maraş»)*

Keşermek [*F.*], **1.** Ölmek *(Şambayat köyü, Ankara; Ergenuşağı «Kozan - Seyhan»)* — **2.** Güneşten ve yıkanmadan kumaşın rengi uçmak *(Gaziantep)*

Keşertmek [*F.*], Öldürmek *(Yalak «Kayseri»)*

Keşgen [*İs.*], Gücünün geçtiği tarak *(Belenkeşli «Mersin - İçel»)*

Keşgere [*İs.*], Üzerinde taş ve toprak taşınan tezkere *(Çukurbağ «Mut - İçel»)* **[Bak: Dezgenç]**

Keşgir [*İs.*], Neş'e, zevk *(Kalaboynu, Saimbeyli «Kozan - Seyhan»)* **[Bak: Kişgir]**

Keşik [*İs.*], **1.** Üç santim eninde örülmüş kuşak, kolan *(Erzincan; Divriği «Sivas»; Ula «Muğla»; Erzurum)* **[Bak: Dirmaç]** — **2.** Nöbet, sıra *(Emet «Kütahya»; Balıkesir; Yalvaç, Eğridir, Isparta; Tosya, Kastamonu; Aydın; Sivas; Nevşehir, Niğde; Zile; Tokat; Ordu; Zonguldak; Çeşme «İzmir»; Isparta; Gerze, Boyabat, Ayancık, Sinop; Antalya; Çankırı; Mecitözü, Çorum; Afyon, Bolu; Trabzon; Burdur; Amasya; Arapkir, Kemah «Malatya»; Yalova «İst.»; Giresun; Ankara; Sivrihisar «Eskişehir»; Yozgat; Kavak, Samsun; Akşehir, Konya; Kırşehir; Urfa; Çakalderesi, Ceyhan «Seyhan»; Ürgüp «Kayseri»)* **[Bak: Borcu, 3]** — **3.** Eskiden çocukların hocalarına götürdükleri yemek *(Zonguldak)*

Keşikleşmek [*F.*], İki kişi nöbetleşe çalışmak *(Samsun)*

Keşir [*İs.*], **1.** Havuç *(Beypazarı, Ayaş, Şabanözü «Polatlı», Nallıhan, Bükeler, Kızılcahamam «Ankara»; Kızılcaviran«İncesu», Zincidere «Kayseri»; Burdur; Yalvaç, Karaağaç, Eğridir, Isparta; İnikli «İznik - Bursa»; Kepen «Sivrihisar - Eskişehir»; Umurlu, Aydın; Gölpazarı, Yarhisar, Pazarcık «Bozüyük», Samarı, Tozman «Söğüt», Osmanlı, Hisarcık «Bilecik»; Altunzade«Karamürsel», Geyve, Akhisar, Taraklı, Geyve «Kocaeli»; İshaklı «Bolvadin-Afyon»; Antalya; Konya; Kırıklı, Karaisalı «Adana - Seyhan»; Karaağaç «Edirne»; Boldan «Denizli»; Çerkeş «Çankırı»; Erzurum; Bitlis Bolu; Fethiye «Muğla»; Tekir «İçel»;Nallıhan, Menemen «İzmir»)* **[Bak: Bödük 1, deperotu, pürçüklü, biçekli, barnak]** — **2.** Kusur, kabahat *(Urfa)*

Keşk [*İs.*], Liyen *(Erkilet «Kayseri»)*

Keşkarığı [*İs.*], Harmanda kullanılan tahta kürek: **Keşkarığı ile buğdayı kileye doldur** *(Kurtköyü «Kartal - İst.»)*

Keşkef [*İs.*], Yarma buğdaydan yapılan ve tandırda pişirilen bir türlü

yemek *(Kırşehir)*

Keşkek [*İs.*], Dövülmüş buğdayla etten yapılmış yemek *(Kırşehir; Bursa; Samsun; Sinop; Ordu; Kütahya; Kayseri; Ankara; Bilecik; Konya illeri)*

Keşken [*İs.*] **1.** Hamur açmak için kullanılan oklava *(Denizli; Senirkent «Uluborlu - Isparta»)* — **2.** Gücü denilen iplik tarağının çubukları *(Tire «İzmir»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Keşkere [*İs.*], Taş taşımağa yarıyan tezkere *(Sivas; Niğde)*

Keşkil [*İs.*], Çamdan yapılan su kabı *(Bilecik dolayı)*

Keşüt [*İs.*], Ekmekci küreği *(Tıngır, Kirençukuru «Sinop»)*

Kete [*İs.*], Mayalı veya mayasız hamurdan yapılmış kül pidesi *(Boyabat «Sinop»)* ***[Bak: Gömbe]***

Ketibeli [*S.*], Netameli, huysuz *(Muğla)* ***[Bak: Çatralı]***

Ketir [*İs.*], **1.** Dağların çok taşlık ve güçlükle geçilebilen yerleri *(İncesu köyü «Dinar - Afyon»; Antalya)* — **2.** Dağlar arasındaki dar yol, keçi yolu, cılga *(Ortaköy «İncesu - Kayseri»)* — **3.** Saban işlemiyen toprak *(Kurugöl «Nevşehir - Niğde»; Ermenak «Konya»; Karavelilerl«Antalya»)*

Ketire [*İs.*], Lâf, mükâleme, sohbet; öğünme *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Ketirez [*İs.*], Hizayı bulmak için konulan nişan *(Marmaris «Muğla»)*

Ketlenk [*İs.*], Sandık *(Samsun)*

Ketlez [*S.*], **1.** Basık burunlu *(Nevşehir«Niğde»)* — **2.** Çopur adam *(Himmetli «Niğde»)* ***[Bak: Gerik]***

Ketli [*S.*], Pis, murdar *(Keçiborlu «Isparta»)*

Ketre [*S.*], İşlenmesi, geçilmesi zor olan yer *(Karacahisar «Milâs - Muğla»)*

Ketrez [*İs.*], Değirmen taşının etrafındaki demir çenber *(Peşrefli «Tire-İzmir»)*

Ket vurmak [*F.*], Mâni olmak, engel olmak *(Emet «Kütahya»)*

Kevek [*İs.*], **1.** Ağır olmakla beraber kolaylıkla kırılan yumuşak taş *(Kars; Erzurum)* — **2.** [*S.*] Gevrek [meyva hakkında] *(Cevizli «Şavşat-Çoruh»)*

Keveke [*S.*], **1.** Yumuşak, hafif [taş] *(Malatya; Önsen «Maraş»; Aziziye «Ereğli - Isparta»)* ***[Bak: Kevsek, güveygi, geveke, göğe]*** — **2.** Suların ve başka akarların üzerinde meydana gelen kaymak, kabuk *(Nallıhan «Ankara»)*

Kevel [*İs.*], Deri kürk, bekçi kocuğu *(Erzurum; Çeşme «İzmir»)*

Kevele [*İs.*], *(Eyrim «Kayseri»)* ***[Bak: Kecele]***

Keven [*İs.*], Sakız, kitre ve zamk çıkarılan, kurutularak yakacak yerine kullanılan bir ot *(Elbistan «Maraş»; Nevşehir «Niğde»; Tavlusun, Zencidere, Kayseri; Silifke, Civanyaylağı, Çömlek, Mut «İçel»; Kilis, Gaziantep; Kocabergos «Balıkesir»; Marmaris «Muğla»; Koyulhisar «Sivas»; Bektaşlı «Yozgat»; Van; Pehlivanköyü «Babaeski-Kırklareli»)*

Kever [*İs.*], **1.** Topraktan yapılmış büyük zahire anbarı *(Bitlis)* — **2.** Kerpiçten yapılmış arı kovanı *(Bitlis)*

Keverze [*İs.*], Köpeklerin boyunlarına takılan küçük çan *(Tahtayazı «Çubuk - Ankara»)*

Keveşe [*S.*], **1.** Beceriksiz, iş bilmez *(Harput «Elâzığ»)* — **2.** [*İs.*] Yaprağiyle kesilmiş ağaç dalı *(Harput «Elâzığ»)*

Kevet taş [*İs.*], Keçi peyniri gibi göz göz delikçikler bulunan bir çeşit taş, sünger taşı *(Kıranardı «Kayseri»)*

Kevgi [*İs.*], **1.** Romatizma *(Bozkır «Konya»)* — **2.** Belden aşağı olan sızı *(Konya)*

Kevik [*İs.*], **1.** Tütün hevenklerini ve buna benzer şeyleri asmak için ağaçtan yapılmış çengel *(Bafra «Samsun»; Çorum)* — **2.** İncir toplamak için uzun ve ucu bükülmüş değnek *(Marınca «Merzifon-Amasya»; Niksar «Tokat»; Sinop)* **[Bak: Eymeç]** — **3.** Boynuzlu koyun *(Erzurum)* —**4.** Yere düşmüş fakat içindeki taneleri çıkmamış başak *(Tarsus «İçel»)* — **5.** Buğday kavuzu *(Bâlâ «Ankara»; Karaman «Konya»)* **[Bak: Kesmik, gevik 9]** — **6.** İri saman *(Akdağmadeni «Yozgat»; Civanyaylağı «Mersin», Mut «İçel»)* — **7.** Bir şeyi aşırma, çalma *(Yampar «İncesu-Kayseri»)*

Keviklenmek [*F.*], Yardakçılık etmek *(Sarıoğlan «Kayseri»)*

Keviklik [*İs.*], Samanlık *(Adana; Elbistan «Maraş»)*

Keviksinmek [*F.*], Ufak ve değersiz şeylere kadar tenezzül etmek, irtikâp etmek: **Ahmet beş on kuruşa keviksinmez** . *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)*

Kevirdek [*İs.*], Çiçekten sonra yumurta büyüklüğündeki kavun *(İnhisar «Söğüt - Bilecik»)* **[Bak: Düvelek]**

Kevirtmek [*F.*], **1.** Yakasını bırakmak: **Kevirt, zaten Allah belâsını vermiş** *(Diyarbakır)* — **2.** *(Honaz «Denizli»)* **[Bak: Kevirdek]**

Kevken [*İs.*], Meyva toplamağa yarar ucu iğri ağaç: **Kevkenle hep dalları eğdim** *(Ayvalı «Taşköprü - Kastamonu»)* **[Bak: Kevik]**

Kevker [*S.*], Ağzı iğri [adam] *(Boyalı «Konya»)*

Kevki [*İs.*], Su kabağından yapılan tas, çömçe *(Mut «İçel»; Yeniköy «Ceyhan - Seyhan»)* **[Bak: Kernip, susak]**

Kevkişe [*İs.*], **1.** Gerilip kalma : **Elim kevkişe kaldı** *(Kışlacık «Ankara»)* — **2.** Uyuşma *(Kışlacık «Ankara»)*

Kevlek [*İs.*], Kuru mısır sapı : **Zayıflıktan kevlek gibi olmuş** *(Ortaköy «Çorum»)*

Kevre [*S.*], Arık koyun *(Kepen «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Kevrek [*İs.*], Kendir sapı *(Ünye «Ordu»)*

Kevren [*İs.*], Yerelması *(Osmancık «Çorum»)*

Kevrum ve **Kıvrım** [*S.*], Yuvarlak : **Baltanın sap yeri kevrum olsun** *(Akpınar «Ordu»)*

Kevs [*İs.*], Hayvan artığı saman *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa [Aşiret]»)*

Kevsek [*İs.*], **1.** Bir çeşit kaba, yumuşak beyaz taş*(Emirler «Bâlâ - Ankara»)* **[Bak: Kesmük, kevsenk]** — **2.** Harmanda mahsulât kalburdan geçirildikten sonra tekrar sürülmek ve savrulmak için ayrılan kalın saman ve başaklar *(Yusuflu «Bayındır - İzmir»)* **[Bak: Kesmük, kevsenk]** — **3.** Gevşek toprak *(Radık «Cimin - Erzincan»)*

Kevşen [*S.*], Kaba, kötü, çürük: **Kevşen taş yapıda kullanılmaz** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Kevsenk [*İs.*], Özü alınmış buğday kabuğu *(Tire «İzmir»)*

Kevsenmek [*F.*], Çekinmek, sakınmak *(Ünye «Ordu»)*

Kevser [*İs.*], Güherçileli, mahsul vermiyen toprak *(Bayındır «Beyşehir - Konya»)*

Kevsere [*İs.*], **1.** Sisli havalarda hasıl olan çilenti, çisenti *(Narlıdere «Boldan - Denizli»)* — **2.** Kasırga *(Honaz «Denizli»)* — **3.** Sonbaharda sebzeleri bozan kırağı: **Bahçeleri dün akşam kevsere vurdu** *(Uşak Kütahya»)*

Kevşen [*İs.*], Yaylak, koru: **Davarlar Sinekli kevşeninde** *(Tuzluca «Ağrı»)*

Kevşir [*İs.*], Meyva posası*(Köy «Mersin-İçel»)*

Kevşirik [*İs.*], **1.** Suyu alınmış meyva posası, rüsup *(Köy «Mersin»)* **[*Bak:* Kevşir]** — **2.** Ağızda çiğnenerek hamur haline gelen şey: **Deve kevşiriğini üstüme saçtı** *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Kevük [*İs.*], **1.** Meyva toplamağa veya tütün hevengini asmağa yarıyan uzun ve ucu iğri değnek *(Kastamonu ve çevresi;* **On beş kevük yaptım:** *Balcalı «Çarşamba», Samsun; Sinop)* **[*Bak:* Gerüğ, gerevi, çöte 1]** — **2.** [*S.*] Dişsiz, bir kısım dişleri dökülmüş ([adam] *(Parak «Alucra - Giresun»)* **[*Bak:* Gidik]** — **3.** İçine ot veya saman basılmış buzağı derisi *(Niğde)*

Kevzen [*S.*], **1.** Geveze, çok söyleyen *(Afyon)* — **2.** Ağır yetişen, iyi gelişmiyen ürün *(Kaleköy «İncesu - Kayseri»)*

Kevzi [*İs.*], Hububata, erik, kayısı ve bilhassa şeftali gibi meyvalara, güllere ârız olan pousseron haşeresi *(Kuruhöyük «Boğazlıyan - Yozgat»; Kayseri)* **[*Bak:* Kezvi]**

Key [*İs.*], **1.** Küçük dağ ve kayalıklar *(Ermenak «Konya»)* — **2.** Saman *(Erzurum)* — **3.** Yan, kenar: **Tepsinin keyi eğildi** *(Ömerli «Çarşamba - Samsun»)* **[*Bak:* Keh, 1]**

Keyalmak [*F.*], Gururlanmak *(Karaman «Konya»)*

Keye [*İs.*], Üzüm sucuklarını asmak için kullanılan asgı: **Çocuğu keye almağa gönderdim** *(Gördes «Manisa»)*

Keyese [*İs.*], Kayıştan yapılmış beygir kolanı *(Arzutu «Erzurum»)*

Keyfeni [*İs.*], Aşçı *(Suvermez «Aziziye - Konya»)*

Keygevek [*İs.*], Çoban kepeneği *(Aksaray «Niğde»)*

Keyhi [*İs.*], Kızak *(Mahmer «Refahiye - Erzincan»)* **[*Bak:* Sevük]**

Keyik [*İs.*], **1.** Sarı inek *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Çoban kepeneği *(Köşker «Kırşehir»; Hortu «Ereğli - Konya»; Karagöl «Şarkışla - Sivas»)*

Keyişli soğan [*İs.*], Yeşil soğan : **Keyişli soğanı severim** *(Diyarbakır)*

Keykemek [*F.*], Çoban kepeneği *(Nevşehir «Niğde»)*

Keyli [*Zf.*], **1.** Sonra, dolayı, için **(Ondan keyli darıldım:** *Çorum; Bolvadin «Afyon»; Keskin «Ankara»)* — **2.** [*İs.*] Dik ve meyilli yerler *(Oymaklı «Seyhan»)*

Keyme [*İs.*], **1.** Su mahzeni *(Diyarbakır)* — **2.** Ağaç çengel *(Muratlar «Gölcük - Çanakkale»)* **[*Bak:* Kekme]**

Keymık [*İs.*], Oldukça sert bir çeşit taş *(Gaziantep)*

Keyse [*Zf.*], Olsa olsa: **Ahmedi zengin diyorlar keyse 100 lirası var bu zenginlik mi?** *(Köşektaş «Avanos - Kırşehir»)*

Keysekey [*Zf.*], Olsa olsa, olsun ol-

sun: **Şu kalem keysekey beş kuruş etsin** *(Gaziantep)* **[** *Bak:* **Keyse]**

Keysi [*İs.*], İç çamaşırı *(Bayındır «İzmir»; Karamusa, Aşağıçay «Zonguldak»;* **Keysi yıkayacağız:** *Bursa; Gölmermere «Akhisar - Manisa»)*

Keysilmek [*F.*], Arkaya dayanarak oturmak *(Koyulhisar «Giresun»)* **[** *Bak:* **Kaykılmak]**

Keyvene ve **Keyveni** [*İs.*], **1.** Aşçı, düğünlerde yemek pişiren kadın *(Sadıkali;* **Keyveni isen pişir de beraber yiyelim:** *Çıplakköyü, Cemele, Köşker «Kırşehir»; Kelgin, Dadağı, Tavlusun «Kayseri»; Kemaliye «Malatya»; Ereğli «oKnya [Türkmenler]»;Gümüşane; Akdağmadeni «Yozgat»; Refahiye «Erzincan»;* **Evinizin keyveni kim?** *(Babayağmur «Boğazlıyan-Yozgat)* — **2.** [*S.*.] İhtiyar kadın *(Alucra «Giresun»)*

Keyyaz [*İs.*], İkinci kuzu anası olan koyun: **Ahmedin koyunları hep keyyazındadır** *(Sarayönü «Saiteli - Konya»)*

Kez [*İs.*], **1.** Sıra, nöbet [müşterek tarlaların sıra ile işlenmesinde kullanılır] *(Tursunlar, Sandallar «Devrek - Zonguldak»)* — **2.** Kenar, köşe *(Geyikli «Çanakkale»; Boyabat «Sinop»; Sungurlu «Çorum»)* **[** *Bak:* **Ke, hey]** — **3.** Üzerinde araba tekerleği yapılan çatal ağaç*(Çepni «Mudurnu - Bolu»)* — **4.** İki tepe arasındaki alçak geçit *(Tekirler «Nallıhan - Ankara»)* — **5.** Sahip, malik *(Tosya «Kastamonu»)* **[** *Bak:* **Ez]**

Kezbi [*İs.*], Kara renkli, karıncadan ufak bir böcek ki bitgileri harap eder; bostan hastalığı *(Develi «Kayseri»; Bargızı «İsmetpaşa - Malatya»)*

Kezek [*İs.*], **1.** İri toprak parçası*(Tokat; Amasya ve dolayı; Bolu)* **[** *Bak:* **Kesek]** — **2.** Otlamağa götürülen koyun veya sığır sürüsü:**Koyunu kezeğe verdim** *(Demirci «Manisa»)* **[** *Bak:* **Gezek]**

Kezekçi [*İs.*], Bir müddet için tutulan sığır çobanı *(Çivril «Denizli»)*

Kezenti [*S.*], İşsiz, serseri: **Bu genç çok kezenti oldu** *(Çivril «Denizli»)*

Kezilemek [*F.*], Nişan almak: **Avcı silâhını kezileyerek tavşana ateş et.** *Danişment köyü «Biga - Çanakkale»)*

Kezin [*İs.*], Bir yaşındaki dişi keçi *(Koyulhisar «Giresun»)*

Kezkütü [*İs.*], Değirmen oluğunun yastığı *(Hatip «Ayancık - Sinop»)*

Kezleme [*İs.*], Henüz ilk defa doğurmuş koyun: **Sürünün içinde yirmi tane kezleme var** *(Keşap «Giresun»)*

Kezlemek [*F.*], **1.** Nişan almak *(Vize «Kırklareli»; Hisarlık «Tire - İzmir»; Çorlu«Tekirdağ»; Kırcali «Çanakkale»)* **[** *Bak:* **Kezlemek]** — **2.** Bir adedi diğer bir adetle darbetmk *(C. A.)* — **3.** Bir işi yapmak için zaman ve fırsat beklemek *(Derekülât «Çerkeş - Çankırı»)*

Kezvi [*İs.*], Bitgiler üzerinde türeyen yeşil böcekler, puseron: **Bahçedeki güllere kezvi düşmüş** *(Gaziantep)* **[** *Bak:* **Kevzi]**

Kezyarmak [*İs.*], Öğür almamış koyun ve keçi; muannit, kısır koyun *(Niksar «Tokat»)* — **2.** İki yaşında olup da kuzu yapmamış koyun *(Karakucak «Fatsa - Ordu»; Piraziz «Giresun»)*

Kıbal [*İs.*], Biçim, tarz, yol, şekil, kılık, tavır, kıyafet *(Tutak «Ağrı»; Keskin «Ankara»; Ünye «Ordu»; Er-*

zincan; Çanakkale; Nurgâh «Erzurum»; Deliktaş «Kangal - Sivas [yabancı]»; Yemişli «Karataş-Seyhan»; Niksar «Tokat»; Salkuma «Kayseri»)

Kıbat [*İs.*], Diz : **Kibatın kırılsın** *(Kastamonu)*

Kıbı [*İs.*], Patik, çocuk ayakkabısı *(Kuzyaka «Safranbolu - Zonguldak»)*

Kıbıdık [*İs.*], Çocukların bir şey dikerek taşla vurup oynadıkları oyun, kaydırak oyunu *(Kütahya)*

Kıbık [*İs.*], Yerli hastalık: **Halep çıbanı Urfanın kıbığıdır** *(Köy «Seyhan»)*

Kıbıktırmak ve **Kıvıktırmak** [*F.*], İki ayağını bir pabuca koymak *(Gaziantep)*

Kıbılamak [*F.*], Çocuklar birbirinin ötesini berisini çalmak: **Aşığı kıbıladım** *(Köşker «Kırşehir»)*

Kıbırtmak [*F.*], Koşarak gelmek : **Ahmet kıbirtıyor** (İbradı «Akseki - Antalya»; *Ereğli, Konya)*

Kıbış [*İs.*], İki hayvan boylarının denk olması *(Köşker «Kırşehir»)*

Kıbışlanmak [*F.*], Tabasbus etmek; köpek kuyruk sallıyarak insana yaltaklanmak *(Ezine «Amasya»)*

Kıbız [*İs.*], Çok kayalık boğaz *(Seyhan köyleri)*

Kıbrak [*S.*], Pezevenk *(Ezine «Amasya»; Diyarbakır)*

Kıcı [*İs.*], **1.** Küçük, yuvarlak kar *(Büyükçamurlu «Saimbeyli-Seyhan»; Önsen «Maraş»; Gaziantep; Kurucaova «Malatya»)* — **2.** Dolu *(Kadirli «Adana - Seyhan»; Mucur, Genezin «Avanos - Kırşehir»; Konya)* — **3.** Çam kozalağı *(Trabzon; Çankırı; Kastamonu)* — **4.** Tütün fidesi yetişen yer *(Adana «Seyhan»)* — **5.** Kayısı ve erik ağaçlarının ifraz ettiği zamk *(Erkilet «Kayseri»)* — **6.** Koyun, keçi *(Çankırı)* — **7.** Kırağı *(Diyarbakır)* — **8.** Koyun, keçi ve devenin yuvarlak, katı pisliği *(Çankırı)*

Kıcık [*S.*], **1.** Topal *(Erzincan)* — **2.** [*İs.*] Kuyruksuz, kıvırcık koyun *(Çerkeş, «Çankırı»; Faraşlı «Kalecik - Ankara»; Ovasaray «Çorum»; Bafra «Samsun»)* — **3.** [*İs.*] Çam kozalağı *(Karlı «Gerze - Sinop»)* — **4.** [*İs.*] Kuyruğu küçük ve içine doğru kıvrık koyun *(Hatip «Konya»)* — **5.** [*İs.*] Bir çeşit deri hastalığı *(Konya)* — **6.** Mütereddi, ufaktefek (**Buğday kıcık olmuş, tohumunu değiştirmeli:** *Viranköy «Kütahya»; Gümüşane)* — **7.** Bir çeşit karagözlü koyun *(Mantık «Ceyhan - Seyhan)* — **8.** Yozlaşmış hayvan *(Güzelsu «Akseki - Antalya»; Nevşehir «Niğde»)* — **9.** [*İs.*] Güveç *(Arapkir «Malatya»)* — **10.** Hiddet verecek hal : **Adama kıcık verme** *(Adana)*

Kıcıklamak [*F.*], Huylandırmak, şüpheye düşürmek, asabileştirmek, kızdırmak *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»; Adana «Seyhan»)*

Kıcık vermek [*F.*], İki kişi arasına nifak sokmak *(Karadiken «Tarsus - İçel»; Adana «Seyhan»)*

Kıcıl [*İs.*], Çocukların oyunda yaptıkları sayı: **Benim beş kıcılım var** *(Muğla)* **[Bak: Abak, 2]**

Kıcılamak [*F.*], Şiddetle saldırmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Konya)*

Kıcıma [*İs.*], Çam kozalağı *(Ahmetler «Bolu»)*

Kıcımak [*F.*], Heder olmak *(Gaziantep)*

Kıcımuk [*S.*], İhtiraslı, şehvetli *(Alucra «Tirebolu - Giresun»)*

Kıcır [*İs.*], **1.** Kuvvet *(Geris «Sam-*

sun») — **2.** Fıtıklı adam *(Bulak «Safranbolu - Zonguldak»)* — **3.** Öç, intikam *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)* — **4.** Zevk, neş'e : **Gıcırı kırıldı** *(Köşker «Kırşehir»)* — **5.** Küçük ve yuvarlak yağan kar *(Karayün «Hafik - Sivas»)* **[Bak: Gıcı, 1]**

Kıcıra [*İs.*], Yün ipliğinden yapılan şalvar, potur *(Bolu)*

Kıcırı bükme [*İs.*], Cebren, zorlıyarak yapma *(Sandallar «Devrek - Zonguldak»)*

Kıcırım boğma [*İs.*], *(Kargı «Kastamonu»)* **[Bak: Kıcırı bükme]**

Kıcırım bükme [*İs.*], Tavşan kaçışı *(Navdalı «Mut - İçel»)*

Kıcırım etmek [*F.*], Israr etmek *(Navdalı «Mut - İçel»)*

Kıcır kemiği [*İs.*], Kalça kemiği *(Niksar «Tokat»)*

Kıcırlanmak [*F.*], İyileşmek, semizlenmek *(Lâdik «Samsun»)*

Kıcırlı [*S.*], Semiz *(Heniske köyü «Amasya»)*

Kıcıt vermek [*F.*], Tahrik etmek*(Urfa)*

Kıcire [*İs.*], Yün ipliğinden yapılmış şalvar *(Bolu)*

Kıcirik [*S.*], Kötürüm *(Erzincan)*

Kıcu [*S.*], Sarılı, siyahlı hayvan: **Senin köpek kıcu** *(Yedigelli «Ereğli - Zonguldak»)*

Kıç [*İs.*], **1.** Ağaç zamkı *(Kayseri)* — **2.** Ayak, bacak *(Cemele «Kırşehir»; Gökköy «Reşadiye - Tokat»; Atlas, Kepen «Sivrihisar - Eskişehir»; Kırıklı, Gâvurdağ, Toprakkale, Osmaniye, Bilân «Karaisalı - Seyhan»; Gaziantep; Adıyaman «Malatya»; Tokuşlar «Afyon»; Cimin «Erzincan»; Isparta; Kırşehir; Antalya; Yahyalı «Develi - Kayseri»; Konya; Ankara; Kastamonu; Bolu; Honaz «Denizli»)* — **3.** Diz *(Kütahya)* — **4.** Topuk *(Faydalı «Orhaneli - Bursa»)* — **5.** İncik kemiği *(Navdalı «Mut - İçel»)*

Kıçayak [*İs.*], Yirmi altı santim boyunda bir çeşit yemeni, çapula *(Gerze «Sinop»)*

Kıçgırmak [*F.*], Körüklemek, ateşi alevlendirmek *(Ürgüp «Kayseri»)*

Kıçık [*İs.*], **1.** Köpek yavrusu *(Fatsa «Ünye - Ordu»)* — **2.** [*S.*] Çelimsiz, zayıf: **Bu koyunun cinsi böyle kıçıktır** *(Gilevgi «Antalya»)*

Kıçık vermek [*F.*], Asabileşmek*(Gaziantep)*

Kıçınlamak [*F.*], İhtiraz etmek, geri durmak *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Kıçırmak [*F.*], Bağırmak *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Kıçkırık [*İs.*], Köpeği kurda saldırmak için çobanın haykırışı; kışkırtma *(Amasya [yabancı])*

Kıçmık [*İs.*], Tekme *(Piraziz «Giresun»)*

Kıdaksınmak [*F.*], Bir şeye alışmak, dadanmak *(Kırşehir)*

Kıdalak [*S.*], Kısa adım *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)* **[Bak: Gıdı]**

Kıddı [*İs.*], Leblebi *(Ankara)*

Kıdı [*İs.*], **1.** Koyun ve keçi gübresi *(Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»)* **[Bak: Gıdı]** — **2.** Topraktan yapılmış küçük süt kabı *(Kaymaz «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **3.** Çam kozalağı *(Peçenek, Kızılcahamam «Ankara»)* — **4.** Küçük köpek *(Bahçeli «Ürgüp-Kayseri»)*

Kıdık [*İs.*], **1.** Gerdan, çene altı *(Yeniköy «Çerkeş - Çankırı»; Kadıköy «Adana - Seyhan»; Bor, Niğde; Çanakkale; Erzincan; Beypazarı «Ankara»; Hacıhamza «Osmancık-Çorum»)* — **2.** Çene *(Erzincan, Kürtler «Turhal - Tokat»)* — **3.** Keçi yavrusu, oğ-

lak *(Sivas; Yoncalı «Ağrı»; Pınarbaşı, Muncusun «Kayseri»; Kars; Erzurum; Köse, Kelkit «Gümüşane»; Elâzığ; Amasya)* — **4.** Sepet *(Samsun)* — **5.** Küçük ve dar sepet *(Torul «Gümüşane»)* — **6.** Bir cismin en küçük parçası, zerre *(Ahlat «Bitlis»)* — **7.** Sıpa *(Eşen «Kastamonu»)* — **8.** Köpek yavrusu *(Kasımlar «Eğridir - Isparta»)* — **9.** Kuzu *(Harput «Elâzığ»; Malatya)* — **10.** Çocukların kollarına mahsus sakızdan yapma bilezik *(Kaymaz «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Kıdıkıdı [*N.*], Koyunları çağırmak için çıkarılan ses *(Güzlük «Araç-Kastamonu»)*

Kıdıklı [*İs.*], Kadınların boyunlarına takdıkları altın dizisi *(Sungurlu «Çorum»)*

Kıdılık [*İs.*], Ufak ve renkli boncuklardan yapılıp ziynet makamında boyuna takılan dizi *(Hepsi «Kelez-Bursa»)*

Kıdım [*İs.*], **1.** Küçük adım *(Zile «Tokat»)* — **2.** Beştaş oyunu *(Çankırı; Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»)* — **3.** [*Zf.*] Tedrici, azar azar (**Ekmeği kıdım kıdım kesme:** *Oltu «Erzurum»; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **4.** *(Çandır «Perşembe-Ordu»)* **[Bak: Kıdık, 6]** — **5.** Rüşvet *(Köşker «Kırşehir»)*

Kıdıman [*İs.*], Vakitsiz doğuran koyun, keçi veya karasığır: **Bu koyun kıdımanlığında kuzuladı** *(Erzincan; Engücek «İspir - Erzurum»)*

Kıdımık [*İs.*], At ve başka hayvanların adımı: **Bu atın kıdımığı dar** *(İğdecik «Isparta»)*

Kıdım kıdım [*Zf.*], **1.** Ağır ağır, yavaş yavaş: **Çocuk gibi kıdım kıdım yürüyorsun** *(Zile «Tokat»)* — **2.** Azar azar (**Kıdım kıdım ye:** *Çorum; Niksar «Tokat»; Çarşamba «Samsun»)*

Kıdır [*S.*], Zayıf *(Konya)*

Kıdırım olmak [*İs.*], Bunalmak, sıkılmak: **Yalnız evde otura otura kıdırım oldum** *(Boyabat «Sinop»)*

Kıdırış [*S.*], **1.** Kel *(Safranbolu «Zonguldak»)* — **2.** Fena: **Bizim ekin çok kidırış** *(Ovacık «İçel»)*

Kıdır kıymık [*Zf.*], Güçlükle, kıt olarak: **Filan kişi kıdır kıymık geçiniyor** *(Sinop)*

Kıdırmak [*F.*], **1.** Zayıflamak *(Konya)* — **2.** Aramak, araştırmak *(Kastamonu)* — **2.** Görücü gitmek *(Karkın «Çumra - Konya»)*

Kıdış [*İs.*], **1.** Topraktan yapılmış su bardağı *(Tavlısın «Kayseri»)* — **2.** [*S.*] Pek aziz, çok sevgili [çocuklar için]: **Gel kıdış yanıma** *(Küçükbahçe «İzmir»)*

Kıdıt [*İs.*], Kabuğundan kolayca ayrılmıyan ceviz *(Cimin «Erzincan»)*

Kıdlamak [*F.*], Dişlemek, ısırmak : **Elmayı kıdlayarak yedim** *(Erzincan)*

Kıdorik [*İs.*], Ufak bulgurdan yapılan yağsız pilâv *(Erzincan)*

Kıf ve **Gıf** [*İs.*], **1.** Kadayıf dökmek için kullanılan süzgeçli tas *(Isparta)* — **2.** Kir ve pislik : **Çamaşır kıfı** *(Halimiye «Ermenak - Konya»)*

Kıfadan dönme [*İs.*], Olduğu yerde sür'atle geri dönme *(Köşker «Kırşehir»)*

Kıfı [*İs.*], **1.** Keyif, alay, lâtife, gülüş, eğlence, muhabbet, şaka *(Karacakılavuz, Çorlu «Tekirdağ»; Fındıklı, Kartal, İst.* [*Muh.*]*; Sinekçi «Biga - Çanakkale* [*Muh.*]*»; Bıldır «Uzun-*

köprü - Edirne»; Gölpazarı «Kurşunlu - Çankırı»; İsmetpaşa «Eskişehir»; Kemalpaşa «Bursa»; Pazarcık «Bozüyük - Bilecik [Muh.]») — **2.** Kuytu, rüzgâr dokunmıyan yer *(Tavas «Denizli»; Nallıhan «Ankara»)* — **3.** Eğlenti *(Hocaköy «İnegöl - Bursa [Muh.]»)* — **4.** [*S.*] Şakacı adam *(İpkaiye «Biga - Çanakkale»)*

Kıfıl [*İs.*], **1.** Böceklerden muhafaza için asma çubuklarının muhtelif yerlerine sürülen macun *(Urfa)* **[Bak: Kıfır]** — **2.** Çam ağacının dökülen kuru yaprakları *(Bozlar «Burdur»)*

Kıfıldamak [*F.*], Telâşe düşmek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Kıfıltı [*İs.*], **1.** Etrafındakileri rahatsız eden bir patırdı, kıpırtı *(Mut «İçel»)* — **2.** İstek, arzu *(Kütahya)*

Kıfır [*İs.*], **1.** Üzüm salkımlarına gelen ve ancak bir kaç tane bırakan bir çeşit hastalık *(Hacılar «Zincidere - Kayseri»)* **[Bak: San]** — **2.** Tırtıl *(Isparta)* — **3.** *(Şekeroba «Maraş»)* **[Bak: Kıfıl, 1]** — **4.** Bağlara zarar veren bir böcek (**Bu bağı kıfır berbat etti:** *Nar «Nevşehir - Niğde»; Kayseri)*

Kıfırmak [*F.*], Ağaçları yarmak, kesmek, budamak *(Mezirme «Hekimhan-Malatya»)*

Kıfıtmak [*F.*], Salınmak, sallana sallana yürümek, kıçını sallıyarak yürümek *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kıflamak [*F.*], Arpa, buğday ve sair hububatın kellesini koparmak *(Malatya)*

Kığalak [*İs.*], Deve gübresi *(Konya)*

Kığaşık [*S.*], Aralık, az açık (**Kapıyı kığaşık bırak:** *Orhangazi «Bursa»; İnebolu «Kastamonu»; Safranbolu «Zonguldak»)*

Kığaştırmak [*F.*], Aralık bırakmak *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Kığı [*İs.*], Deve, keçi, koyun tersinin kurumuşu *(Tavlusun, Zincidere «Kayseri»; Sivas)*

Kığıl [*İs.*], Kuru davar gübresi *(Elvançelebi «Mecitözü - Çorum»)*

Kığılak [*İs.*], Davar tersi *(Yalvaç «Isparta»)*

Kığılatmak [*F.*], Üzerine çıkıp bağırtmak: **Horoz tavuğu kığılattı** *(Malatya)*

Kığıl kığıl etmek [*F.*], Çabalamak: **Üç gün kığıl kığıl etsen metelik yok!** *(Epçi «Kayseri»)*

Kığır [*S.*], Hım hım, burnundan konuşan adam *(Taşköprü «Kastamonu»)*

Kığırdamak [*F.*], Köpek soğuktan sızlanmak *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Kığırdım günü [*İs.*], Arifeden bir gün evvelki gün *(Kastamonu; Çankırı)*

Kığırımca [*İs.*], İçerisine ceviz veya kabak konulan ve sarıburma gibi açılan bir çeşit hamur tatlısı *(Mardar «Bafra - Samsun»)*

Kığırmak [*F.*], **1.** Çağırmak, davet etmek *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** Horoz ötmek *(Bahçe «Seyhan»)* — **3.** Keçi ve koyunları çağırmak *(Hüseyinli «Beykoz - İst.»)*

Kığış [*İs.*], **1.** Kışın, nehir ve çayların sürüklediği buz parçaları *(Oymaağaç «Beypazarı - Ankara»; Kavşıt «Sungurlu - Çorum»)* — **2.** Çalı çırpı *(Ankara)* — **3.** Kışın çam yapraklarında meydana gelen kırağı *(Akarım köyü «Sandıklı - Afyon»)* — **3.** İri saman *(Karadiken «Tarsus - İçel»)*

Kığışdamak [*F.*], Dere suyu çakıllar arasından akarak ses çıkarmak *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Kığışlanmak [*F.*], Su, buz tutmak *(Konya; İst.* [*?*]*)*

Kığıştak [*İs.*], Sinir hastalığına karşı kaynatılarak suyu içilen bir çeşit bitki *(Söğüt ve çevresi «Bilecik»)*

Kığıştı [*İs.*], **1.** Rüzgârın esmesiyle ağaç, yapark ve dalların çıkardığı ses, hışırtı *(Yazıhamit «Taşköprü - Kastamonu»)* — **2.** Çakıllar arasından akan suyun çıkardığı ses, şırıltı *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Kığkık [*İs.*], Koyun tersinin büyüğü *(Yeniköy «Konya»)* ***[Bak: Böğen, 2]***

Kığmık [*İs.*], Kıymık *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)*

Kıh [*İs.*], **1.** Büyükaptes *(Elâzığ ve çevresi; Sivas; Çarşamba «Samsun»)* — **2.** Koyun, keçi ve deve pisliği *(Belenli «Sertaç - Burdur»; Marcalı «Karaman - Konya»; Kırşehir)*

Kıhak [*İs.*], Deve ve davar pisliği *(Köy «İçel»)*

Kıhkeler [*İs.*], Bukalemun *(Özbek, Urla «İzmir»)*

Kıhlamak [*F.*], Büyükaptes etmek *(Sivas)*

Kıhra [*İs.*], Keçi yününden dokunmuş kilim *(Geley «Araç - Kastamonu»)*

Kıhsa [*İs.*], Soğan tohumu, kıska *(Ahlat «Bitlis»)*

Kıj [*İs.*], Kaysı ve erik ağaçlarının köklerinden çıkar parlak bir madde *(Bünyan «Kayseri»)*

Kıjı [*İs.*], Ağaç zamkı *(Zincidere «Kayseri»; Yozgat)*

Kık [*S.*], Eski : **Kık elbiyse** *(Kilis «Gaziantep»)*

Kıkaç [*S.*], **1.** Meyilli olarak dizilmiş şeyler *(Çakal köyü «Samsun»)* — **2.** [*İs.*] Üçgen *(Misis «Seyhan»)*

Kıkı [*İs.*], **1.** Davar veya deve tersi *(Malatya; Pınarbaşı «Kayseri»)* — **2.** Çocukların boyunlarına takılan boncuk dizisi *(İslâhiye «İnegöl - Bursa* [*Muh.*]*»)*

Kıkın [*İs.*], Kılçık *(Ankara)*

Kıkırdamak [*F.*], Ölmek *(İst.)*

Kıkırik [*İs.*], Kabuklu fıstık *(Mahmutbey ««Bakırköy - İst.* [*Muh.*]*»)*

Kıkırlık [*İs.*], Kılkuyruk kuşu *(Urfa)*

Kıkırt [*İs.*], Bir şeyin sonu *(Pekün «Kelkit - Gümüşane»)*

Kıkkılık [*İs.*], Ağaçların en yüksek tepesi *(Kemaliye «Malatya»)*

Kıkof [*İs.*], Yeşil kabuğundan çıkarılmış taze ceviz *(Erzincan)*

Kıkramak [*F.*], Koyun melemek *(Bakırdağ «Kayseri»)*

Kıl [*İs.*], Killi toprak; başkili; çamaşır kili; ürün vermiyen toprak *(Karaçay «Eskişehir* [*Muh.*]*»)*

Kılağı [*İs.*], Bıçak ve sairenin keskinliği *(Kozan «Seyhan»; Balıkesir; Civanyaylağı «Mersin - İçel* [*aşiret*]*»)*

Kılağız [*İs.*], Puhu kuşu *(Ortaklık «Ayancık - Sinop»)*

Kılama [*İs.*], Deste haline getirilmiş bağ çubukları: **Alinin kılaması iyidir** *(Ürgüp «Kayseri»; Niğde)*

Kılamada [*İs.*], **1.** Kurumuş bağ çubuğu: **Kılamada getir ocağı yakalım** *(Ürgüp «Kayseri»)* ***[Bak: çıtırgı]*** — **2.** Asma dalı *(Konya)*

Kılamuk [*İs.*], Kurak yıllarda bile kıraç yerlerde yetişen, uzun ve ince saplı çayır cinsinden bir ot *(Göre «Nevşehir - Niğde»)*

Kılan [*İs.*], **1.** At çulu ve kilim yapılan kalın keçi kılı *(Bolu)* — **2.** Kenar, sahil: **Şehrin kılanı; Denizin kılanı** *(Isparta)* — **3.** Tiftik keçisi azmanı *(Safranbolu «Zonguldak»)* — **4.** Sebat, karar: **Ne kılansız oğlan oldu** *(Edirne)*

Kılap [*İs.*], Eskiden kadınların fes üzerine sardıkları ince ipekli kumaş, ipekli çeki *(Başköy «Ankara»)*

Kılapa [*İs.*], **1.** Hatılların üzerine vurulan yarım metre uzunluğundaki ağaçlar *(Edirne)* — **2.** Zayıf ve boysuz ekin *(Navdalı «Mut - İçel»)*

Kılav [*İs.*], **1.** *(Birecik «Balıkesir»; Tuzla «Adana»)* **[Bak: Kılağı]** — **2.** Yarış *(Taçın «Bünyan - Kayseri»)* — **3.** Dinçlik, sıhhat *(Endel «Osmaniye», Maraş «Saimbeyli - Seyhan»)*

Kılavan [*İs.*], Düğün halkı *(Başköy «İnebolu - Kastamonu»)*

Kılavlamak [*F.*], **1.** Bilemek, keskinletmek *(Erzincan; Gaziantep; Kadirli «Adana - Seyhan»)* — **2.** At yarışı yapmak *(Kızılviran «Kayseri»)*

Kılavlanmak [*F.*], Tuvalet yapmak *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)*

Kılavlı [*S.*], **1.** Keskin *(Kadirli,* **Kılavlı bıçak:** *Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»)* — **2.** Büyük yaşta olup da genç görünen *(Göksün «Maraş»)*

Kılbaşı [*İs.*], Yumruk büyüklüğünde bir yara *(Kayarcık «Saimbeyli - Seyhan»)*

Kılbız [*S.*], **1.** Sinsi adam *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Bir işin tezce olmasına çalışan adam *(Karahoca «Haymana - Ankara»)* **[Bak: Evecen]**

Kılcan [*İs.*], **1.** Fundalık *(Gemerek «Şarkışla - Sivas»)* — **2.** Cılız, içlenmemiş fasulya *(Adana «Seyhan»)* — **3.** At kılından yapılan kuş tuzağı *(Ziğdi «Erbaa - Tokat»)*

Kılcar [*İs.*], Kıldan yapılmış kepenek *(Gelibolu «Çanakkale»)* **[Bak: Kılçar, 3]**

Kılcır [*İs.*], Fıtık, kasık yarığı *(Bartın «Zonguldak»)*

Kılçam [*İs.*], Keçi kılından yapılmış çul *(Gölpazarı «Bilecik»)* **[Bak: Kılçan]**

Kılçan [*İs.*], Keçi kılından yapılmış keçe, çul *(Pisi «Muğla»; Narlıca, Müslümsölöz «Orhangazi - Bursa»; Burunkaya «Zonguldak»; Göynük «Bolu»; Subaşı «Nallıhan-Ankara»)* **[Bak: Kılçam]**

Kılçar [*İs.*], **1.** Keçi kılından yapılmış don, şalvar *(Düğerek «Muğla»; Oba «Almanya - Antalya»; Çarıklar «Anamur - İçel»; Denizli)* — **2.** Atın kuyruk ve yelesinden koparılan kıl *(Cebel, Eğridir «Isparta»; Kastamonu)* — **3.** Kepenek *(Kargıcak «Alanya - Antalya»* **[Bak: Kılcar]**

Kıldak [*İs.*], Kadın mizaçlı, kadın meclisini seven *(Bürhaniye «Nazilli-Aydın»; Karahallı «Uşak - Kütahya»)*

Kıldam [*İs.*], **1.** Baltanın kazmağa yarıyan tarafı *(Senir «Isparta»)* — **2.** Çapanın keskin tarafı, ağzı *(Ula-*

mış «İzmir»)

Kıldıç [*İs.*], Ufak testi *(Sarıkamış «Kars»)*

Kıldık [*İs.*], Keçi gübresi *(Bağlarbaşı «Üsküdar - İst.»)*

Kıldır [*İs.*], **1.** Bir çeşit kadın mintanı *(Ağrakos «Suşehri - Sivas»; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Patiska *(Çankırı)* — **3.** Domates *(Kolay, Bafra, Dereköyü, Sivrikese «Havza - Samsun»)* — **4.** Hırka *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **5.** [*S.*] Azgın, yaramaz, aksi *(Kazmasökü «Sinop»)*

Kıldıran [*İs.*], Keçi veya koyun yününden yapılan şalvar *(Göynük «Bolu»; Nallıhan «Ankara»)*

Kıldıravuk [*İs.*], Ufak çan *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Kıldırayık [*İs.*], Patiska *(Karacalar «Balıkesir»)*

Kıldırdama [*İs.*], Gürültü etme *(Kütahya)*

Kıldırdek [*İs.*], Mısır kavurmak için kullanılan aygıt *(Kemalpaşa «İzmir»)*

Kıldırgı [*İs.*], Oğlak ve kuzuların boynuna bağlanan küçük zil *(Mastat «Karaman - Konya»)*

Kıldırık [*S.*], Yuvarlak (**Kıldırık masa** : *Deliilyas «Şarkışla», Suşehri «Sivas»;* **Kardan kıldırık yaptım:** *Kemaliye, Arapkir «Malatya»; Trabzon; Erzincan; Şebinkarahisar «Giresun»)*

Kıldırlamak [*F.*], Yuvarlamak *(Kemaliye, Arapgir «Malatya»; Gümüşane)*

Kıldırmak [*F.*], Su akarken ses çıkarmak *(Kavak «Samsun»)*

Kıldırmıldır [*Zf.*], Yata kalka, şöyle böyle *(Seydişehir «Konya»)*

Kıldırsızdır [*S.*], Ufak tefek, bozuk düzen *(Gaziantep)*

Kıldurmak [*İs.*], Kadın memeleri sütün bozulmasından dolayı ağrımak *(Denizli)*

Kıl duzağı [*İs.*], Tilki ve sansar tutmak için dere üzerine at kuyruğundan kurulan tuzak *(Öğdem «Artvin - Çoruh»)*

Kıle [*S.*], **1.** Âdi adam *(Konya)* — **2.** Dalağı, kazağı belirsiz aşık *(Konya)*

Kılgıl [*İs.*], Darı *(Fatih «İst.* [*?*]*»)*

Kılgın [*İs.*], Küçük testi *(Erzincan)*

Kılı [*İs.*], **1.** Dana *(Gümüşane)* — **2.** [*S.*] Maskara, lâtifeci *(Şabanözü «Polatlı-Ankara»)* — **3.** Oyunda çocukların bir müddet ayrılmak için tuttukları yere koydukları işaret: **Ömelimde kılım var = Yerimde işaretim var** *(Çankırı)*

Kılıbık [*S.*], Karıdan korkan, karı emriyle hareket eden adam *(Urla «İzmir»; Ağrı; Muğla ve dolayı; Talas «Kayseri»; Alpağut «Mudurnu - Bolu»)*

Kılıca [*İs.*], İspanak ve başka otlar, mısır unu ile karıştırılıp tepside pişirilmek suretiyle yapılan bir türlü pide *(İst.* [*Muh.*]*)*

Kılıcına koymak [*F.*], Dörtgen maktalı demiri, çeliği, tahtayı, tuğlayı dar yüzüne koyup makta sathını çoğaltmak *(İst.* [*demirciler arasında*]*)*

Kılıç [*İs.*], **1.** Saban ökçesini oka bağlıyan ağaç parçası *(Karataş, Narmar «Erzurum»; Kars; Çınarlı, Şeyhsami «İçel»; Kilis «Gaziantep»; Alan «Çumra - Konya»; Şebinkarahisar «Giresun»; Üçkuyu «Altıntaş - Kü-*

tahya»; Lâdik «Samsun»; Hacımuslu «Ilgar - Çankırı»; Burdur; Genezin «Avanos - Kırşehir») İsgöbü, Yalak «Pınarbaşı - Kayseri [Afşarlar]» — **2.** Dokumacılıkta kullanılan cetvele benzer bir aygıt *(Trabzon; Sarıyer «İst.»)* — **3.** Boyunduruğun ortasındaki deliğe takılan kısa ağaç *(Osmaniye «Seyhan»)* — **4.** Kendir liflerini dövmek üzere kullanılan çatal ağaç *(Tire «İzmir»)* — **5.** Tekerlekle eysenin vaziyetini tesbit eden ağaç parçası *(Zencidere «Kayseri»)*

Kılıçan [*İs.*], **1.** Yünden dokunmuş şalvar *(Devrek «Zonguldak»)* — **2.** Kıldan yapılmış kilim *(Gaziantep)*

Kılıç arpa [*İs.*], Hayvanlara yedirilen sivri, uzunca ve kuvvetli bir arpa *(Badem ağacı «Antalya»; Gülâbi «Yozgat»)*

Kılıç balkağı [*İs.*], Kılıç kabzası : **Kılıç balkağından kanlar akardı** *(Kızılviran «Kayseri»)*

Kılıç otu [*İs.*], **1.** Söğüt yaprağı gibi yapraklı ve sarı çiçekli bir ot olup toz halinde yaralara dökülür *(Subügaz, Kilis «Gaziantep»; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Yaprakları kamışa benziyen, kenarları keskin ve kısa bir ot *(Ağrı)*

Kılıf [*İs.*], **1.** Taze fasulya *(Gelibolu «Çanakkale»)* — **2.** Yün döşek [?] *(Kelgin «Develi - Kayseri»)* — **3.** paçavra: **Kılıftan minder yaptım** *(Navdalı «Mut - İçel»)*

Kılık [*İs.*], **1.** Peksimet *(Erzincan)* — **2.** Mazı, noix de galle *(Isparta)* — **3.** Çalı yemişi *(Bolvadin «Afyon»)* — **4.** Pelitin üzerindeki kırmızı ve fındığa benziyen meyva *(İlâç «Kelkit - Gümüşane»)* — **5.** Kuru fasulya *(Erbaa «Niksar - Tokat»)* — **6.** Pelit *(Ermenak Konya»)* — **7.** Tay *(Solaklar «Kocaeli»)*

Kılıkçı [*S.*], Fotoğrafçı *(Kaş «Antalya»)*

Kılı kılı [*İs.*], **1.** Ardıç yemişi *(Balçıkhisar «Afyon»; Köprücek «Emet», Eğrigöz «Kütahya»; Dengere «Tefenni - Burdur»)* — **2.** [*S.*] Minimini *(Çalış «Haymana - Ankara»)*

Kılık kaldırmak [*F.*], Baş kaldırmak, dikine gitmek *(Samsun)*

Kılıklı [*S.*], Güzel *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)*

Kılıklık [*İs.*], Ayna *(Çiftlik «Aydın»)*

Kılımada [*İs.*], Asma çubuğu *(Hacıbektaş «Mucur - Kırşehir»)*

Kılımbaz [*İs.*], Pancar *(Urfa)* ***[Bak: Kocabaş, çükündürük]***

Kılımboz [*İs.*], *(Yörük köyü «Safranbolu - Zonguldak [Muh.]»; Çumra «Konya»; Urfa)* ***[Bak: Kılımbaz]***

Kılın [*İs.*], Baykuş *(Çilehane «Reşadiye - Tokat [Muh.]»)*

Kılınboz [*İs.*] Pancar *(Varto «Muş»)* ***[Bak: Kılımbaz]***

Kılınç [*S.*], **1.** Beyaz petek yapan titiz arı *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* — **2.** [*İs.*] Sabanı ok ile eneğe bağlıyan çivi *(Küpesi köyü «Erzincan»)*

Kılınış [*İs.*], Hürmet; takdim etme *(Kayseri)*

Kılınmak [*F.*], **1.** Öfke ile kavgaya başlamak; bir işe istekle başlamak *(Yeniköy «Küplü - Bilecik»)* — **2.** Yapılan işe itina etmek: **Herkes yapacağı işin iyi olmasına kılınmalı** *(Cevizli «Şavşat - Çoruh»)* — **3.** Bir işi yapmak için hazırlanmak: **Şu taşa çıkmak için kılındım** *(Uruş «Beypazarı - Ankara»)* — **4.** Yaltaklnamak, boyun eğmek, tabasbus etmek *(Gaziantep; Sivas)*.

Kılırotu [*İs.*], Kürdan yerinde kullanılan bir ot *(Gelenbe «Kırkağaç -*

Manisa»; Kurşunlu «Çanakkale»)

Kılırtmak [*F.*], Koşmak *(Urfa)*

Kılıtır [*İs.*], İncir, incir dizisi *(Yenidamlar «Alanya», Antalya)*

Kılıvan [*İs.*], *Düğün* davetlilerinin götürdükleri hediye *(Kabalı «Sinop»)* ***[Bak: Öndül]***

Kıli [*S.*], Boşboğaz: **Bırak şu kıliyi** *(Alaşehir «Manisa»)*

Kılibik [*S.*], Ağaçkakan *(Gökseki «Refahiye - Erzincan»)*

Kılik [*İs.*], **1.** Yuvarlak, küçük ve ortası çukur ekmek *(Erzurum çevresi; Reşadiye «Tokat»)* — **2.** Deve ve koyun gübresi *(Elâzığ)*

Kılikılı [*İs.*], Ardıç meyvasının peltesi *(Köprücek «Emet - Kütahya»)*

Kılindir [*S.*], Kötü, zayıf: **Bu ineğin kılindir bir buzağısı var** *(Ayaş «Ankara»)*

Kılistirik kılistirik [*Zf.*], Ufak ufak *(İğdecik «Isparta»)*

Kılk [*İs.*], Kalça ile mak'at arası *(İzmir [Muh.])*

Kılkıl [*İs.*], **1.** Sürahi büyüklüğünde testi *(Sivas; Hacıömer, Şebinkarahisar «Giresun»; Erzurum)* ***[Bak: Kulkul]*** — **2.** Mısır *(Nargâh «Erzincan»)*

Kılkıvrık [*İs.*], Tarlalarda yeni ekilen tohuma ve yeni biten mahsule musallat olan, eti kara, bıldırcına benzer bir kuş *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Kılkobuz [*İs.*], Keman *(Karaçay «Tokat»)*

Kılkurdu [*İs.*], Soğuktan, yaşlıktan davarların nefes borularında hasıl olan kurt *(Kalfat «Çankırı»; Yoğunpelit köyü «Beypazarı - Ankara»; Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)*

Kılkurt [*İs.*], Keçi ve koyunlara ârız olan, öldürücü bir hastalığı teveit eden kurt, tenya *(Bornova «İzmir»; Adana; Konya; Dutlu «Dörtyol - Hatay»)*

Kılkuyruk [*İs.*], **1.** Suna *(Çankırı)* ***[Bak: Cıbır, 6]*** — **2.** Çulluk *(Akdeniz kıyıları)* — **3.** Tohumluğa gelmiyen, hayatiyetini kaybetmiş buğday *(Gölmermere «Akhisar - Manisa»)*

Kılla [*İs.*], Kumbara, para çekmecesi, üzeri delikli çekmece *(Malatya)*

Kıllama [*İs.*], Genç köy kızlarının bellerine bağladıkları yünden yapılmış püsküllü kuşak *(Sungurlu «Çorum»)*

Kıllamak [*F.*], Bir işi lüzumsuz yere haddinden fazla uzatmak *(Gaziantep)*

Kıllanlama [*İs.*], Tabasbus etme, yaltaklanma *(Endel (Osmaniye - Seyhan»)*

Kıllanlamak [*F.*], Köpek, kuyruğunu sallıyarak yaltaklanmak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Köserelli aşireti]»; Kadirli «Adana - Seyhan»)*

Kıllanmak [*F.*], Alay etmek, aldırmamak *(Çal «Denizli»)*

Kıllav [*İs.*], Yaltaklanma, tabasbus *(Köşker «Kırşehir»)*

Kıllav etmek [*F.*], Tabasbus etmek, yaltaklanmak *(Köşker «Kırşehir»)*

Kılle [*İs.*], Kâr, kazanç, gelir *(Çorum)*

Kıllemek [*F.*], Fesat karıştırmak, iş bozmak *(İslâm köyü «Isparta»)*

Kıllenmek [*F.*], Huylanmak, sinirlenmek: **Onun silâhla oynamasından ben kıllendim** *(Selçikli «Akhisar - Manisa»)*

Kıllensinmek [*F.*], İnsan yerine koymak, kıymet vermek *(Çerte «Emet - Kütahya»)*

Kıllet [*İs.*], Kareli veya müdevver köşe yastığı *(Kandıra «Kocaeli»)*

Kıllı [*İs.*], Çocuk oyunlarında oyunu idare eden, ebe *(Niğde)*

Kıllık [*İs.*], Oyunda ebe *(Özbek «Urla - İzmir»)*

Kıllıkçı [*S.*], Hiylekâr *(Turgut «Divriği - Sivas»)*

Kıllı kozak [*İs.*], Kestane *(Asarlık «Tire - İzmir»)*

Kıllıs [*İs.*], Çorap *(Balıkesir köyleri)*

Kıllı yumak [*İs.*], Şeftali *(Kastamonu)*

Kıllik [*İs.*] Deve gübresi *(Adana)*

Kıllirik [*İs.*], Yağan dolu *(Malatya)*

Kıllos [*S.*], Ahmak, dangalak *(Urfa)*

Kılmada [*İs.*], Budanmış kuru asma çubuğu *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kılon [*İs.*], Yeni doğan tay *(Samsun ve çevresi)* **[*Bak:* Kolon]**

Kılorlamak [*F.*], Yuvarlamak*(Ahlat «Bitlis»)*

Kılovan [*İs.*], Gelinlerin başına konan tel *(Ankara)*

Kılpık [*S.*], Zevk, hafif meşrep: **Kılpık çocuk; kılpık karı** *(Emet «Kütahya»)*

Kılpıran [*S.*], Temiz *(Bolvadin «Afyon»; Konya)*

Kılpıranga [*S.*], Süslü, tertipli *(Karamürsel «Kocaeli»)*

Kılt [*İs.*], Yatağın baş veya ayak tarafı **(Baş kıltı; Ayak kıltı:** *Elâzığ;* **Mumu baş kıltıma koy:** *Sivas; Urfa)* **[*Bak:* Kıltık]**

Kıltı [*İs.*], Ense ile başın arasındaki kısım *(Urfa)*

Kıltık [*İs.*], *(Diyarbakır; Kars)* **[*Bak:* Kılt]**

Kıltıma [*İs.*], Toprak yayık *(Osmancık «Çorum»; Heris «Tokat»)*

Kım [*İs.*], **1.** Koyun gübresi *(Dereşeyh köyü «Ankara»)* — **2.** [*Ed.*] Sus, sakın ha... *(Kargı «Kastamonu»)*

Kım bıçağı [*İs.*], Et bıçağı *(Sofular «Ankara»)*

Kımbıl [*S.*[, Köhne elbise *(Navdalı «Mut - İçel»)*

Kımcaşmak [*F.*], Kıpırdamak *(Kırkağaç «Manisa»)*

Kımçı [*İs.*], Küçük ve ince değnek *(Tire «İzmir»)*

Kımçınmak [*F.*], Yaşlı veya dişsiz hayvan, otu kavrayamadığı için salyasını akıtarak otlamağa çalışmak *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)* **[*Bak:* Çimtinmek]**

Kımçırmak [*İs.*], Mürüver ağacı *(Şaphane «Gediz - Kütahya»)*

Kımçıtmak [*F.*], Sezdirmek, hissettirmek *(Nar «Niğde»)*

Kımdık [*İs.*], Yonga, kıymık *(Davulga «Emirdağ - Afyon»)*

Kımdınmak [*F.*], Bir şey yapmak arzusu göstermek *(Çömlekçi «Bodrum - Muğla»)*

Kımfıs [*İs.*], Yavaş ve gizli lâkırdı, fiskos *(Tokat)*

Kımıcık [*Zf.*], Azıcık, biraz *(Koçular, Senir, Kılıç, Sav «Eğridir - Isparta»; Yassıören «Ankara»)*

Kımıç [*İs.*], Kuyruk sokumu *(Van)* **[*Bak:* Pöcük]**

Kımık [*S.*], **1.** Küçük, ufak, minimini: **Bu kımık boyunla bu işi nasıl yaptın?** *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)* — **2.** [*Zf.*] Azıcık, biraz *(Kızılhisar [?])* — **3.** [*İs.*] Odun parçası *(Ödemiş «İzmir»)* — **4.** Karış : **Bir kımık bacağına bakmadan söze karışır** *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)*

Kımıl [*İs.*], **1.** Buğdaylara ârız olan

kanatlı bir böcek *(Birecik «Urfa»; Gaziantep; Çemişgezek «Tunceli»)* — **2.** [*S.*] Engel, mâni; burnunu her yere sokan adam *(Hasankale «Erzurum»)* — **3.** Zayıflıktan insana ârız olan bir bit *(Büğdüz «Çorum»)*

Kımıl biti [*İs.*], **1.** Başını deriye sokarak kımıldayıp duran bir bit *(Sungurlu «Çorum»)* **[Bak: Kımıl,3]** — **2.** Ufak su kurdu *(Sungurlu «Çorum»)*

Kımıl kımıl etmek [*F.*], Yavaş yağır *(Homa «Çivril - Denizli»)*

Kımıl kımıl etmek [*F.*] Yavaş yavaş hareket etmek *(Köşker «Kırşehir»; Homa «Çivril - Denizli»; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Kımınmak [*F.*], Heves ve arzu etmek *(Alucra «Giresun»)*

Kımır [*İs.*], Kimsesiz mal *(Kütahya)*

Kımırmak [*F.*], Kimsesiz malı edinmek *(Kütahya)*

Kımışırık [*S.*], Yılışık *(Cide «Kastamonu»)*

Kımışmak [*F.*], Karıncalanmak *(Antakya «Hatay»)* **[Bak: Kamaşmak]**

Kımıt [*İs.*], **1.** Hamam havlusu *(Çerkeş «Çankırı»; Diyarbakır)* — **2.** [*S.*] Zayıf *(Söğüt köyleri «Bilecik»)*

Kımız [*İs.*], Temmuzda çobanların taşı ısıtıp batırarak pıhtılaştırdıkları süt *(Tavlusun «Kayseri»)*

Kımkak [*İs.*], Kelebek *(Akçahatipler «Devrek - Zonguldak»)*

Kımkım [*S.*], **1.** Ağır ağır konuşan adam *(Konya)* — **2.** Her işinde ağırlık gösteren adam *(Çankırı; Konya)* **[Bak: Gımgım]**

Kımkıma [*İs.*], Yağla kavrulmuş unun pişirilmesiyle yapılan bir yemek *(Dadya «Muğla»*

Kımkım etmek [*F.*], İşi ağır yapmak, oyalanmak *(Çankırı)*

Kımlı [*S.*], Rahat, asûde *(Kırşehir)*

Kımpaça [*İs.*], Ağsız kadın donu *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Kımpeş [*Zf.*], Aykırı : **Kımpeşine doğru koştum** *(Yamanlı «Saimbeyli - Seyhan»)*

Kımpış [*S.*], Cimri, bahil *(Zile «Tokat»)* **[Bak: Kımsır]**

Kımramak [*F.*], Kıpırdanmak *(Zile «Tokat»)*

Kımraşmak [*F.*], Kımıldamak *(Zile «Tokat»; Aydın)*

Kımsır [*S.*], Hasis, pinti *(Çal, Çivril «Denizli»; Sandıklı, Atlıhisar «Şuhut - Afyon»)* **[Bak: kımpış]**

Kımşanmak [*F.*], Kıpırdanmak *(Çulhan «Yenipazar - Aydın»)*

Kın [*S.*], Yan, meyilli: **Yağmur kın yağıyor** *(Genezin «Avanos - kırşehir»)*

Kınacık [*İs.*], Çiçek zamanında çok yağmur yüzünden buğday başaklarının yaprakları arasında kalan damlalardan meydana gelen kına rengindeki hastalık olup tane tutmasına mâni olur *(Tokat; Göynücek, Kaplıkaya «Amasya»; Gaziantep; Şahinefe, İsgöbü, Kayseri; Şabanözü «Polatlı», Emirler «Bâlâ - Ankara»; Bayat «Aziziye - Afyon»; Mersin «İçel»; Sulusaray «Artova-Tokat»; Misis «Seyhan»; Ovasaray «Çorum»; Çanakkale; Midye «Taşköprü - Kastamonu»)* **[Bak: Karadoğu]**

Kınaç etmek [*F.*], Bir iylikle ihya etmek, minnettar etmek: **Beni kınaç etmek isterseniz işimi yapınız** *(T.)*

Kınak [*İs.*], Ayıp, kusur *(İst. [Bir Anadoluludan])*

Kınakmak [*F.*], Esirgemek, vermemek: **Bir parça ekmeği benden**

kınaktı *(Antakya «Hatay»)*

Kınalı bödük [*İs.*], Havuç *(Konya)* **[Bak: Ereğil otu]**

Kınam [*İs.*], Akraba: **Bu adamın kınamı çoktur** *(Adala «Salihli - Manisa»)*

Kınamak [*F.*], Ayıplamak *(A.)* **[Bak: Dağnamak]**

Kınamsık [*S.*], **1.** Ayıplayıcı *(Karahasan «Gölköy - Ordu»)* — **2.** İştahsız, her şeyden tiksinen *(Balıkesir)*

Kınan [*İs.*], Bir yaşını geçmiş tay *(Bakırköy «İst.* [*Muh.*]*»)*

Kınaşık [*İs.*], Kapı aralığı *(Sinop ve dolayı)*

Kına toyu [*İs.*], Kına gecesi *(Konya)*

Kınbıçağı [*İs.*], Kamacık, küçük kama *(Köşker «Kırşehir»)*

Kınbık [*S.*], Oynak: **Benim atım çok kınbıktır** *(Türkali «Zonguldak»)*

Kıncal [*S.*], Zayıf, çelimsiz: **Kıncal arpa; Kıncal adam** *(Lohan «Gaziantep»)* **[Bak: Kütüz, Üflez]**

Kıncalı [*S.*], Rengârenk, renkli *(Cemele köyü «Kırşehir»)*

Kıncalmak [*F.*], Olduğundan başka görünmek, yapmacık tavırlar takınmak: **Bana kıncalma senin ne olduğunu bilirim** *(Sungurlu «Çorum»)*

Kıncetmek [*F.*], Kırkım zamanı gelmeden koyun sırtından el ile yün koparmak *(Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Kınç]**

Kıncıfır [*S.*], İşvebaz, cilveli *(Urfa; Kayseri; Endel «Osmaniye - Seyhan»; Mersin çevresi; Çanıllı «Ayaş - Ankara»; Eskişehir «Tokat»)*

Kıncıfırdamak [*F.*], Nazlanmak, cilvelenmek *(Türkobası «Polatlı - Ankara»)*

Kıncıfırlanmak [*F.*], Nazlanmak *(Endel «Osmaniye - Seyhan»)*

Kıncıfmak [*F.*], Huylanmak, çekilmek, gıcıklanmak *(Maraş)*

Kıncık [*S.*], **1.** İntizamı seven, tertipli: **Kıncık kadının kızı kıncık olmalı** *(Pazar «Kızılcahamam - Anrara»)* — **2.** [*İs.*] Süs, işleme *(Emet «Kütahya»)*

Kıncıklamak [*F.*], **1.** Gıdıklamak *(Gaziantep)* — **2.** İplik dolaşmak: **İpliği kıncıklama** *(Erzurum)*

Kıncıl [*İs.*], **1.** Palaspare, yama ve sarkmış yama parçaları: **Üstündeki elbisenin kıncılları sallanıyor** *(Gümüşane; Erzincan)* — **2.** Koyunların kuyruğu altından sarkan yünlere yapışmış gübreler *(Erzincan)*

Kıncımak [*F.*], Mızıkçılık etmek *(Dereçine «Bolvadin - Afyon»)*

Kıncır [*İs.*], Henüz ötmiyen yavru horoz *(Karamanlı «Burdur»)*

Kıncırak [*İs.*], Tosunu çifte alıştırmak için kullanılan aygıt *(Antalya)*

Kıncırık [*İs.*], Tahtaravalli *(Karamanlı «Burdur»)*

Kıncırlık [*İs.*], *(Mastat «Karaman - Konya»; Isparta)* **[Bak: Çıkrancık, kırıncırık]**

Kıncıtmak [*F.*], Nazlanmak, kırıtmak, cilve yapmak, gıcıklanır bir hal almak: **Yapmam diye ne kıncıttın** *(Zıvarık «Konya»)*

Kıncik [*İs.*], **1.** Dolaşık iplik *(Erzurum dolayı)* — **2.** Kadınların başlarına bağladıkları yazmanın çene altından müselles bir şekilde bağlanması *(Elâzığ köyleri)*

Kınç [*İs.*], Kırkım zamanından evvel koyunun sırtından el ile koparılan yün *(Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Kıncetmek]**

Kınçak [*İs.*], Pençe, tırnak *(Koruköyü «Yalova - İst.»)* ***[Bak: Cırnak, 1]***

Kınçımak [*F.*], Hoplamak, zıplamak, sıçramak *(Mart «Çankırı»)*

Kındam [*İs.*], **1.** Kazma, balta veya buna benzer aygıtların arka ve sivri tarafı *(Namrun «Mersin - İçel»; Acıpayam «Denizli»; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)* ***[Bak: Düğdü]*** — **2.** Az meyilli, zikzak yol *(Kasımlar «Eğridir - Isparta»; Kızıkköyü «Manyas - Balıkesir»)* — **3.** [*S.*] Kendine süs veren *(Karaman «Konya»)*

Kındı [*S.*], Kısa boylu adam *(Karahoca «Haymana - Ankara»)*

Kındık [*Zf.*], Bir parçacık *(İst. [?])*

Kındıllamak [*F.*], Yuvarlamak, yuvarlıya yuvarlıya götürmek *(Sivas [Muh.])*

Kındıllanmak [*F.*], Yuvarlanmak, tekerlenmek *(Erzurum dolayı)*

Kındıl parmak [*İs.*], Küçük parmak *(Isparta)*

Kındım [*İs.*], Eğlenti, cümbüş *(Mecitözü «Çorum»)*

Kındıma [*İs.*], Baharda biten ilk ot *(Dastarlı «Ayaş - Ankara»)*

Kındır [*S.*], **1.** Kısa boylu, bodur *(Diyarbakır)* — **2.** [*İs.*] Topraktan yapılmış yuvarlak yağlı tuğla : **Karnın ağrıyorsa bir kındır kızdır da koy** *(Erzurum)*

Kındıra [*İs.*], **1.** Üzüm sepetlerinin ağızlarına bağlanan kara bir ot *(Banarlı «Tekirdağ»)* — **2.** Çayır şeklinde yapraklarının kenarı keskin bir ot *(Civanyaylağı «Mersin», Tarsus «İçel»; Urfa)* — **3.** Tarla hudutlarını yapmak için kullanılan ince, uzun, yeşil dikenli bir çalı *(Çemişgezek «Tunceli»)* — **4.** Bir nevi kamış *(Yozgat; Samandıra «Kartal - İst.»; Kadirli «Seyhan»)* — **5.** Zurna yapmıya yarıyan bir çeşit kamış *(Ayvacık «Gönen - Balıkesir [Muh.]»; Dikilitaş «Niğde»; Aşağıdinek «Isparta»; Tangal «Sinop»; Erzincan; Konya)* — **6.** Hasır otu *(Ağılönü «Bolvadin - Afyon»; Urla «İzmir»)* — **7.** Ayrık otu gibi kökü yere geçmez bir ot *(Maraş)* — **8.** Samanlaşmış saz *(Cebel «Eğridir - Isparta»)* — **9.** Eğrelti otu *(Gâvurdağ «Cebelibereket-Seyhan»)* — **10.** Kabuğu yolunup içi yenen bir çeşit yaban otu *(Serik «Antalya»)* — **11.** Sazlı yer : **Bu kındıra çok bataktır** *(Eğerli «Konya»; Bey köyü «Tefenni - Burdur»)* — **12.** Yaş iken yumuşak ve kuruduktan sonra keskinleşen ve su kenarlarında yetişen bir ot *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)* — **13.** Bir nevi çayır otu *(Zemme «Kütahya»)*

Kındırak [*S.*], **1.** Temiz, süslü, cakalı ve fiyakalı *(Satılmış «Eskişehir»)* — **2.** [*İs.*] Merdane *(Ahlat «Bitlis»)*

Kındırga [*İs.*], Çayır otuna benzer, derin köklü bir çeşit bitgi *(Adana «Seyhan»)*

Kındırık [*S.*], **1.** Cüce, bodur *(Urfa)* — **2.** [*İs.*] Aralık, yarı açık kapı *(Karaisalı «Seyhan»; Çankırı çevresi; Fariske, Ermenak «Konya»; Tarsus «İçel»)*

Kındırka [*İs.*], Yetiştiği yerde su olduğunu bildiren bir çeşit ot *(Hisarlıkaya «Polatlı - Ankara»)*

Kındırlamak [*F.*], Yuvarlamak *(Bursa; Van; Erzurum; Erzincan; Sivas; Adana; Elâzığ)*

Kındırlanmak [*F.*], Yuvarlanmak *(Erzurum)*

Kındırma [*İs.*], Kandırma, ikna etme *(Bolu)*

Kındırmak [*F.*], **1.** Kandırmak *(İn-*

hisar «Söğüt - Bilecik») — **2.** Teşvik etmek *(Eskikadın «Edirne [Muh.»]; Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **3.** Kapı ve pencere gibi şeyleri aralık bırakmak *(Civanyaylağı «Mersin [Aşiret]», Mut «İçel»; Antakya «Hatay»; Adana «Seyhan»; Isparta; Ankara [Bir Lefkoşalıdan])*

Kındıs [*İs.*], Kısa kesilmiş kâhkül *(İsmetpaşa «Malatya»)*

Kındışlamak [*F.*], İnce eleyip sık dokumak: **Çok kındışlıyan ya kele düşer ya köre** *(Sinop)*

Kındız [*İs.*], Kâhkül *(Kocaözü, Malatya)* ***[Bak: Kındıs]***

Kındik [*İs.*], Etli bulgur köftesi *(Elâzığ ve köyleri)*

Kındil [*İs.*], **1.** Çocukların baş sallaması *(Tokat)* — **2.** Serçe parmak *(Burdur)*

Kındin [*S.*], Hoppa: **Ne kındin yürüyüşü var** *(Kütahya)*

Kındirek [*İs.*], Merdane *(Urfa)* ***[Bak: Kındırak, 2]***

Kındirik [*İs.*], Sofra bezi yerine kullanılan sepilenmiş veya sepilenmemiş keçi derisi *(Çerkeş «Çankırı»)* ***[Bak: Kendürük]***

Kınga [*İs.*], Bütün ceviz içi *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Kıngılık [*İs.*], Ağaç doruğu *(Malatya; Elâzığ)*

Kıngıraç [*İs.*], Tahtaravalli *(Tevfikiye [?])* ***[Bak: Çıkrıncak]***

Kıngırdanmak [*F.*], Yavaş bir makamla şarkı söylemek *(Gaziantep)*

Kınık [*İs.*], **1.** Menba, kaynak *(İskilip «Çorum»)* — **2.** [*S.*] Tamahkâr, aç gözlü *(Niksar «Tokat»; Ordu)* — **3.** Fahişe *(Trabzon)* — **4.** Kürdan *(Ezine «Çanakkale»)* — **5.** İstek, arzu *(Şebinkarahisar «Giresun»; Kınık «Suşehri - Sivas»; Yalak «Kayseri»)* — **6.** [*S.*] Obur *(Ortaklar «Havza-Samsun»)* — **7.** Darlık *(Aybastı «Ordu»)*

Kınıkımak [*F.*], Bir şeye ifrat derecede düşkün olmak *(Haydarbeyli «Yozgat»)*

Kınıkırık [*S.*], Eski çapkın *(Afyon)*

Kınıkma [*İs.*], **1.** Kıskanma *(Ayancık «Sinop»)* — **2.** Alışma, ısınma *(Çorum ve dolayı; Sarıköy «Balıkesir»)*

Kınıkmak [*F.*], **1.** Usanmak, fazla doymak *(Edirne [Muh.]; Denizli; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»»; Hayrabolu, Pınarca «Saray - Tekirdağ»)* — **2.** Haris olmak, üzerine düşmek *(Gümüşane; Sivas; Ezine «Amasya»)* — **3.** Benimsemek *(Sivas;* **Durmuş, bu öküzü kınıktı :** *Havza «Samsun»)* — **4.** Ağaçlara aşı vurmak *(Gömele - Bilecik»)* — **5.** Bilmediğini iyice öğrenmek *(Kangırlı «Lâpseki - Çanakkale»)* — **6.** Heveslenmek *(Gökgöl «Samsun»)*

Kınış [*S.*], Salak, aptal *(Antalya)*

Kınışık [*S.*], Aralık [kapı ve pencere gibi şeyler hakkında] *(Karacaören «Kastamonu»»)*

Kınıtmak [*F.*], **1.** İtiyat haline getirmek *(Sındırgı «Balıkesir»)* — **2.** Ezbere almak *(İzmir [Muh.])* — **3.** Koğmak: **Hasan şu öküzü oradan kınıt ta gel** *(Ortaköy «Gelibolu - Çanakkale [Muh.]»)*

Kınir [*S.*], Zayıf, cılız *(Ermenak «Konya»)*

Kınk [*İs.*], Bir şeyin bittiği yer, son *(İbrala «Karaman - Konya»)*

Kınmak [*F.*], **1.** İleri geçmek (**Yarışta benim at seninkini kındı:** *Endel «Osmaniye», Kadirli «Seyhan»)* — **2.** Isırmak *(Tepeköy «Tor-*

balı - İzmir [Muh.]») — **3.** Aldanmak *(Köşker «Kırşehir»)*

Kınnaç [*İs.*], Yanlama kesme *(Gölpazarı «Bilecik [Muh.]»)*

Kınnık [*İs.*], Rızık, kısmet, niymet *(Sivas)*

Kınt [*İs.*], Köşe *(Mengeser «Ağrı [Kafkas Türkleri]»)*

Kıntak [*S.*], İnatçı *(Ula, Yenice «Muğla»)*

Kıntam [*İs.*], **1.** Kenar, yer *(Antalya; Çobansa «Fethiye - Muğla»)* — **2.** Güreşte çukura atma *(Antalya)* — **3.** Bir işin takibinde muvaffak olmak için tam puntuna getirme *(Hasköy «Finike - Antalya»)*

Kıntarmak [*F.*], Yüz çevirmek *(Bozburun «Marmaris - Muğla»)*

Kıntaş [*S.*], Mail, aykırı, iğri, yamuk *(Taşağıl «Çumra - Konya»; Aşağulıca «Eskişehir»; Gediz, Domaniç «Kütahya»; Çavdır «Burdur»)*

Kıntav [*S.*], Çapraz, aykırı *(Muğla [Aşiret])*

Kınteş [*S.*], **1.** Yan, iğri *(Mustafakemalpaşa «Bursa»; Eğret «Afyon»; Kütahya)* — **2.** Geniş açılı yol dönemeci *(Gelenbe «Kırağaç - Manisa»)* **[*Bak:* Kıntaş, *1,***

Kıntık [*S.*], **1.** Genizden konuşan *(Samsun)* — **2.** Hasis, cimri *(Edirne; İst. [Muh.])* **[*Bak:* Kısmık]**

Kıntıma [*İs.*], **1.** Gıda *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** İlkbaharda çayır ve bayırlarda yetişen yeşil otlar *(Maruf, Çardak «Çerkeş - Çankırı»; Gelâre «Beypazarı - Ankara»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Konya köyleri)* — **3.** [*S.*] Hasis *(Bilaiköyü «Seyhan»)* **[*Bak:* Kıntık]** — **4.** İdare: **Paranı kıntima ile harcet:** *(Yerebakan «Feke - Seyhan»)*

Kıntıman [*İs.*], Azlık *(Tacın «Bünyan - Kayseri»)*

Kıntınmak [*F.*], Kısa otlardan otlamak, karnını doyurmıyacak derecede otlamak *(Nar «Niğde»)*

Kıntır [*S.*], **1.** Cimri *(Bolu)* **[*Bak:* Kısmık]** — **2.** [*İs.*] Kadın şalvarı *(Akköy «Söğüt - Bilecik»)*

Kıntış [*İs.*], Yol dönemeci, viraj *(Bergama «İzmir»)*

Kıntışık [*S.*], Çıkıntılı ve pürüzlü *(Ömerbeyli «Aydın»)*

Kınyaş ve **Kıynaş** [*İs.*], Tarlalara yağmur sularını akıtmak için çizilen meyilli çizgi *(Edirne)*

Kıpa bakmak [*F.*], Gözünü büzerek bakmak *(Adana)*

Kıpçık [*S.*], **1.** Yaramaz, afacan, haşarı *(Poyracık «Bergama - İzmir [Muh.]»; Develi «Kayseri»; Muğla)* — **2.** Muzip *(Alanlı «Aydın»)* — **3.** Sözünde durmayan *(Kızılcabölük «Denizli»)* — **4.** Hafifmeşrep *(Bürhaniye «Nazilli - Aydın»)*

Kıpçınmak [*F.*], Gıpta etmek *(İpsile «Hafik - Sivas»)*

Kıpçıtmak [*F.*], **1.** Bir şeyi çekerken koparmak: **Soğanı çekerken kıpçıttım** *(Navdalı «Mut - İçel»)* — **2.** Kadın veya erkek birbirine sulanmak *(Cerit «Maraş»)*

Kıpı [*İs.*], Şaka, lâtiyfe *(Terkos «İst.»)*

Kıpık [*S.*], **1.** İki gözü bir büyüklükte olmıyan insan veya hayvan *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Kıpışık bakan *(Çeşme «İzmir»)*

Kıpıl [*S.*], İğri, yılık, şaşı *(Kızılcaören ««Kütahya»)*

Kıpındırmak [*F.*], Sıçramak, zıplamak *(Belenkeşli «Mersin - İçel»; Niğde)* **[*Bak:* Ibınmak]**

Kıpınmak [*F.*], **1.** Başlamak *(Danişment «Biga - Çanakkale»)* — **2.** Bir işe bütün kudretini sarfetmek *(Lâp-*

seki «Çanakkale») — **3.** Bir işin olmasını gizlice ihsas etmek *(Ulubey «Ordu»)*

Kıpır [*S.*], Yavaş *(Ankara)*

Kıpırdak [*S.*], Çabuk *(Adana «Seyhan»)*

Kıpırtmak [*F.*], Yürütmek, kımıldamak: **Tembel durma kıpırtıver** *(Üskerles «Beyşehir - Konya»)*

Kıpıt [*S.*], Gizli *(Güre «Edremit - Balıkesir»)*

Kıpıtmak [*F.*], Oyalamak *(Edirne)*

Kıpkıp [*S.*], Daima gözünü açıp kapıyan adam *(Muğla)*

Kıpma [*İs.*], Gözünü açıp kapayıncıya kadar geçen zaman, an, lâhza *(Trakya)*

Kıpra [*İs.*], İki kulplu testi *(Söğüt «Bilecik»)*

Kıpraşmak [*F.*], Yavaşça kımıldamak *(O. A.)*

Kıptı [*İs.*], Makas ucu *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Kır [*İs.*], **1.** Mayalanmış hamur *(Bıraskiğ «Erzincan»)* — **2.** [S.] Yabancı, yadırgı; hariç: **kırdan kov getirip evin dirliğini bozma** *(Gerede «Bolu»)*

Kıra [*İs.*], **1.** Olmamış küçük kavun, karpuz *(Van; Ağrı)* — **2.** Yalçın sert kaya *(Kemah «Erzincan»)* — **3.** [*İs.*] Küçük *(Kastamonu)* **[Bak: *Hıra*]** — **4.** Feryat, bağırma *(Emircekiraz yaylağı «Gerede - Bolu»)* — **5.** Fasulya *(Karamürsel «Kocaeli»)*

Kırağ [*İs.*], **1.** Kenar *(Tilek «Malatya»; Fethullah «Develi - Kayseri»; Erzurum ve dolayı)*— **2.** Sahil*(Mursal «Divriği - Sivas»)*

Kırağan [*İs.*], Geçit, boyun noktası *(Alucra «Giresun»)*

Kırağı [*İs.*], Kenar *(Kırkağaç «Manisa»)* **[Bak: *Kırağ*, 1]**

Kırak [*İs.*], Kenar, kıyı, sahil *(Mezirme «Malatya»; Hopa «Çoruh»; Ahlat «Bitlis»; Erzurum; Van; Ergine, Kars; Nizip, Kilis «Gaziantep»; Bozlar «Eşme - Manisa»; Erzincan; Diyarbakır; Amasya [Muh.]; Afyon; Iğdır «Kars»)*

Kıra kıra [*İs.*], Parlak tüylü, kül renkli karga *(Erzincan)*

Kıral [*İs.*], **1.** Üzüm asması *(Bozüyük «Bilecik»)* — **2.** Akasya ağacı *(İhsaniye «Afyon»)*

Kıralanmak [*F.*], Gıpta etmek *(Kemaliye «Malatya»)*

Kıralı [*S.*], Parlak, cilâlı *(Maruf «Çankırı»)*

Kıramık [*İs.*], Dağ yamacı *(Boyabat «Sinop»)*

Kıran [*İs.*], **1.** Dağ tepesindeki ağaçsız düzlük, tepe *(Yaykıl köyü «Gerze - Sinop»; Yalıçiftlik «Mudanya - Bursa [Muh.]»; Narlıdere, Tire «İzmir»; Vakfıkebir «Trabzon»; Cumayanı, Karamusa, Olukyanı «Zonguldak [Muh.]»; Vezirköprü, Boyacılı «Çarşamba-Samsun»; Domaniç, Başköy «Tavşanlı - Kütahya»; Hamitabat, Dudaş «Söğüt - Bilecik»; Bayramiç, Ortaköy «Gelibolu-Çanakkale»; Gölköy «Ankara»; Şebinkarahisar, Piraziz «Giresun»; İncesu «Kayseri»; Erzurum; Arslandoğmuş «Yıldızeli - Sivas»; Ordu; Refahiye «Erzincan»; Üçkuyu «Çal - Denizli»; Dere «Çankırı»; Niksar «Tokat»; Kılıçköyü «İst. [Muh.]»)* **[Bak: Esik, 1]**— **2.** Kenar *((Özbey «Torbalı - İzmir»; Taşağıl «Antalya»; Burdur; Şekeroba «Maraş»; İğdecik Sancaklıboz «Manisa»; Çatalca«İst. [Muh.]»; İriağaç, Pütürge «Malatya»; Bucak Eğridir - Isparta»; Aydınlı «Osma-*

niye - Seyhan»; Karaman, Çumra «Konya»; Adana «Seyhan»; Şerefler «Ankara») — **3.** Sırt, dağ sırtı, yamaç, bayır *(Çeşme «İzmir»; Susuzviran«Uşak-Kütahya»; Edirne [Muh.]; Harşıt «Toğrul - Gümüşane»; Devrek «Zonguldak»; Sinop ve dolayı; Denizli «Gebze-Kocaeli»; Develi, Yemliha «Kayseri»)* — **4.** Dağ eteği *(Dalaman «Köyceğiz - Muğla»; Gelendost «Isparta»; Karakayıt, Aydın)* — **5.** Boş, kıraç arazi *(Sücüllü «Yalvaç - Isparta»; Eskişehir ve köyleri; Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)* — **6.** Taş yontmağa mahsus iki ağızlı keser *(Ahlat «Bitlis»)* — **7.** Sazlık *(Fethiye köyü «Yenişehir - Bursa»)* — **8.** Ufuk *(Kütahya; Kastamonu)* — **9.** İki tarla arasındaki sınır *(Tarsus «İçel»)* — **10.** Tırpan *(Muncusun «Kayseri»)* — **11.** Yokuş *(Trabzon)* — **12.** Birbirine bağlı olarak uzayıp giden kayalar *(Alan «Çumra-Konya»; Kesme «Eğridir - Isparta»)* — **13.** Çoluk çocuk *(Yerköy «Kızılhoca - Yozgat»; Konya)*

Kırancık [*İs.*], Yakın kır *(Mahmutşevketpaşa «Beykoz - İst.»)*

Kıranlık [*İs.*], **1.** Çokluk, kalabalık *(Kütahya)* — **2.** Kıtlık, kuraklık *(O. A.)* — **3.** Kötülük, fenalık temenni etme *(Armutlu «Kemalpaşa-Bursa»; Karaoğlanlı «Manisa»)*

Kıranmak [*F.*], Halinden naz ile şikâyet etmek *(Bayburt «Gümüşane»)* **[Bak: *Karanmak, 3*]**

Kırannamak [*F.*], Dönmek *(Çorum)*

Kıraş [*İs.*], Meyilli arazi *(Armutlu «Burdur»)*

Kıraşmak [*F.*], Boynuzlu hayvanlar birbirleriyle vuruşmak, süsüşmek *(Navdalı «Mut - İçel»; Sarıyer «Mihaliççik - Eskişehir»)*

Kıratlı [*S.*], Rahat, âsûde *(Kırşehir)*

Kıravana [*İs.*], Aba kumaşından yapılan şalvar *(Karahisar «Kayseri»)*

Kıravaş [*İs.*], Uşak, oğlan *(Kastamonu)*

Kıravat [*İs.*], Kağnı tekerleklerinin üst kısmı, kağnı evi *(Karahoca «Haymana - Ankara»; Kaşıkara «Yalvaç - Isparta»; Balçıkhisar, Kırca köyü «Bolvadin - Afyon»; Altıntaş, Kütahya; Samrı «Söğüt - Bilecik»)*

Kıravga [*İs.*], Ekin ve ot bitmiyen tarla *(Konya; Dikilitaş «Niğde»; Kaburgediği «Tarsus - İçel»)*

Kıravka [*S.*], Çorak tarla *(Adana «Seyhan»)* **[Bak: Kıravga]**

Kıray [*İs.*], **1.** Eşkiya *(Üsküdar «İst. [Muh.]»; Ahırlı «Ankara»)* — **2.** [*S.*] Genç, delikanlı *(Bursa; Şarköy «Tekirdağ [Muh.]»)* — **3.** Mahsul vermiyen arazi *(Nize «Kayseri»)*

Kırbaçka [*İs.*], Harmanda saman çıkarmak için kullanılan bir çeşit yaba *(Galata «Gelibolu - Çanakkale [Muh.]»)*

Kırbanak [*İs.*], Çocuk *(Kastamonu)*

Kırbız [*İs.*], **1.** Kırmızı boya *(Konya; Kuzayca «Yozgat»)* — **2.** [*S.*] Kırmızı, kızıl: **Babam bana kırbız bir entarilik aldı** *(Kuzayca «Yozgat»)* — **3.** [*S.*] Koyu sarı renk *(Üçem «Bâlâ - Ankara»)* — **4.** [*S.*] Şakî, iğtişaşcı, âsi *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **5.** Keman ve ona benzer çalgılar *(Salatın «Tire - İzmir»)*

Kırca [*İs.*], **1.** Sert, rüzgârlı havada yağan katı ve ufak taneli kar *(Zile «Tokat»)* **[Bak: Kırcı, kıcı]** — **2.** Kırağı *(Antalya)* — **3.** Hamurla ıspanak karıştırılarak pişirilen bir çeşit ekmek *(Kaydalapa «Bafra - Sam-*

sun [Muh.]»)

Kırca hava [*İs.*], Bulanık, açılıp açılmıyacağı belirsiz hava *(Örenköy «Fethiye - Muğla»)*

Kırcama [*İs.*], Şamdan *(Erzurum ve dolayı)*

Kırcan [*İs.*], **1.** İri saman, kesmil *(Şiran «Gümüşane»)* — **2.** [*S.*] A *(Bolvadin «Afyon»)*

Kırcana [*İs.*], El şamdanı, küçük şamdan *(Van; Erzurum)* ***[Bak: Kırcama]***

Kırcı [*İs.*], **1.** Ufak ve sert taneli kar *(Navdalı, Çömlek «Mut - İçel»; Çorum; Sinop; Karacaören «Çankırı»; Yozgat ili)* — ***[Bak: Kırca, ebe bulguru]*** — **2.** Ufak taneli dolu *(Muncusun, Köşker, Sadık «Kırşehir»; İncesu, Zencidere, Erkilet, Karahisar «Kayseri»; Ayaş; Çayhan «Ereğli - Niğde»; Samsun; Eflâk köyü «Adana - Seyhan»)* ***[Bak: Kırca]*** — **3.** Kırağı *(Çapar [?])* ***[Bak: Kırca]*** — **4.** Bora, rüzgârla karışık yağan yağmur *(Bakırlı «Çankırı»; Tepecikören «Kozan - Seyhan»)* — **5.** İnce ve küçük taneli bulgur *(Isparta)*

Kırcı günü [*İs.*], Sıkıntılı gün: **Çocuk bir kaç gündenberi bize kırcı günu gösteriyor** *(Bor «Niğde»)*

Kırcımak [*F.*], Kış günlerinde ufak ve sert taneli kar yağmak *(Balkı, Sorkun «Konya»; Emet Kütahya»)*

Kırcıman [*S.*], Kır saçlı *(Maymul «Tavşanlı - Kütahya»)*

Kırcına [*İs.*], Şamdan *(Erzurum)* ***[Bak: Kırcana]***

Kırcon [*İs.*], Yenilmiyen kaba ot *(Bayburt «Gümüşane»)*

Kırç [*N.*], **1.** Eşeği çağırmak için çıkarılan ses *(Bergaz «Ezine - Çanakkale»)* — **2.** [*İs.*] Donmuş ve üzerinden yürünecek hale gelmiş kar *(Gülesur «Ağrı»; Kireçli, Cevizli, Şavşat «Çoruh»)*

Kırça [*İs.*], *(Tire «İzmir»)* ***[Bak: Kırca, 1]***

Kırçak [*İs.*], **1.** Dibi dar, üstü geniş su fıçısı *(Koruköy; Silivri «Yalova», «İst. [Muh.]; Çeşme «İzmir»)* — **2.** Fıçı *(Korucu köy «Edirne»)*

Kırçal [*S*'], Kır saçlı, kır tüylü insan veya hayvan *(Samandıra «Kaltar - İst.»; Taşkaracalar «Çankırı»)*

Kırçalatmak [*F.*], Kinayeli söz söylemek *(Yenipazar «Aydın»)*

Kırçam [*İs.*], **1.** Taşlı yer *(O. A. [?])* — **2.** Soğuk algınlığı neticesinde hasıl olan üşüme *(O. A. [?])*

Kırçamak [*F.*], Yağmur ve kar yavaş yavaş yağmak *(Kütahya)* ***[Bak: Kırcımak, kıca]***

Kırçan [*İs.*], **1.** Ekinleri vuran sam *(İçerenköy «İst.»)* — **2.** Kış günlerinde insanların sakal ve bıyığı, hayvanları tüyleri üzerinde hasıl olan buz *(Artvin «Çoruh»)* — **3.** Kıl iplik *(Cumayanı «Zonguldak»)* — **4.** Rüzgârla karışık yağmur *(Hayrebolu «Tekirdağ»)* — **5.** [*S.*] Kırgın, hastalıklı, rahatsız *(Krutlar «İzmit - Kocaeli»)* — **6.** Koyun, keçi ve emsali hayvanlara ârız olan bir hastalık *(Vezirköprü «Samsun»; Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»; Silivri «İst. [Muh.]»)* — **7.** Diken ucu *(Gökçeboğaz «Bafra - Samsun»)* — **8.** Öz dikeninin yeni sürmüş filizleri: **Bizim karılar kırçan toplamağa gittiler** *(Karamaslı «Çarşamba-Samsun»)*

Kırçan ayı [*İs.*], **1.** Nisan ayı *(Çardakbeleni «Mustafakemalpaşa - İzmir [Muh.]»)* — **2.** 28 Mayıstan 28 Ha-

zirana kadar olan zaman *(Seymen «Çorlu - Tekirdağ»)*

Kırçanlanmak [*F.*], **1.** Hastalanmak *(Balıkesir [Muh.])* — **2.** Üşümek *(Edirne)* **[Bak: Kırçanmak]**

Kırçanmak [*F.*], Üşümek *(Kastamonu [Muh.])* **[Bak: Kırçanlanmak, 2]**

Kırçannanmak [*F.*], Herhangi bir meseleden dolayı keyfi kaçmak *(Duralı «Biga - Çanakkale»)*

Kırçav [*S.*], Ak saçlı ihtiyar *(Sarısu «Çankırı»)*

Kırçava [*İs.*], Kışın ağaç dallarında saçak saçak tutan buz *(Bolu)*

Kırçı [*İs.*], **1.** Ufak taneli yağan kar, ebe bulguru *(Oyaca «Haymana - Ankara»; Karahayıt, Aydın)* **[Bak: Ebe bulguru]** — **2.** Soğuk, rüzgârlı ve ince yağmurlu hava, tipi, bora *(Bornova «İzmir»)*

Kırçıl [*S.*], **1.** İhtiyar kimse *(Varto «Muş»)* — **2.** [*İs.*] İhtiyarlamış erkek domuz *(Rumkuş «Seyhan»)* — **3.** [*İs.*] Tavşan *(Bozlar «Eşme - Manisa»)* — **4.** [*İs.*] Kışın ağaç dallarında sucuk gibi tutan buz *(Kayseri; Ahırköy «Söğüt - Bilecik»)* **[Bak: Kırçava]**

Kırçıl düşmek [*F.*], Dolu yağmak *(Kırşehir)*

Kırçılmak [*F.*], Bölünmek, parça parça olmak: **Damın merteği kırçıldı** *(Küçükyozgat «Ankara»)*

Kırçım [*İs.*], Sulu kar *(Bergaz «Ezine - Çanakkale»)*

Kırçımak [*F.*], **1.** Hafif hafif yağmur yağmak *(Dudaş «Söğüt», Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)* — **2.** İnce ince kar yağmak *(Afyon; Alayunt «Kütahya»)*

Kırçım atmak [*F.*], Sulu kar yağyağmak *(Bergas «Ezine - Çanakkale»)*

Kırçın [*S.*], Kalbinde kin ve adavet saklıyan kimse *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Kırçınlamak [*F.*], Kocunmak, sakınmak: **Gırçınlama söyle; Epeyi kırçınladım amma olmadı** *(Navdalı «Mut - İçel»)*

Kırçınmak [*F.*], Zoruna gitmek: **Sen yol yürümeden ne kadar kırçınıyorsuu** *(Seyhan)*

Kırçıyan [*İs.*], Kırmızı renkli sebze makamında kullanılan bir ot *(Samsun)*

Kırçik [*İs.*], Eski bez, paçavra, çaput *(Ankara)*

Kırçma [*İs.*], **1.** Kırda işçilere verilen eğlenceli yemek: **Bugün, tütün işimizi bitirdik, ırgatlara kırçama verdik** *(Tire «İzmir [Muh.]»)* — **2.** Kardan evvel bulanık hava: **Hava yine kırçmaya başladı** *(Kemel «Çanakkale»)*

Kırçmak [*F.*], **1.** Bir vuruşta biçmek *(Çankırı, Cebel «Eğridir - Isparta»; Çanıllı «Ankara»)* — **2.** Koparmak *(Bursa)* — **3.** Kırılmak, burkulmak: **Beygirin ayağı kırçıldı** *(Bursa)* — **4.** Bir şeyi, meselâ ipliği, ağaç sürgününü, üzüm salkımını dişle kesmek, kırpmak *(Navdalı «Mut - İçel»)*

Kırço [*İs.*], Ağızdan çıkan su buharının donmasiyle sakal ve bıyıkta husule gelen buz *(Kastamonu)*

Kırçoğu [*İs.*], Sürülmüş tarlalarda kesek aralıkları buz tutmuş toprak *(Ahmetsaray «Samsun»)*

Kırdaban [*İs.*], Kuvveti orta olan toprak: **Gırdabanın kavunu tatlı olur** *(Peşrefli «Tire - İzmir»)*

Kırdak [*İs.*], Gelin cihazı: **Gırdaksız gelin gibi düşünüyor** *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Kadınların

başlarına örtülen tepelik *(Lori köyü «Gümüşane»)*

Kırdan [*S.*], **1.** Taşağı burulmuş manda *(Van; Kitre «Bayburt - Gümüşne»; Kânköyü «Erzurum»)* — **2.** Büyük: **Kırdan öküz öldü** *(Çermik «Diyarbakır»)*

Kırdarlı [*S.*], İhtiyatlı: **Necibe hanım çok kırdarlıdır, evlerinde yaz mevsimine kadar taze yemiş saklar** *(Ahlat «Bitlis»)*

Kırdavuç [*İs.*], **1.** Tandır veya fırındaki alevi arttırmak için karıştırbağa yarıyan sırık *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Şekerli köyü «Narman - Erzurum»; Kars; Sivas; Erzincan* **[Bak: Köseği, küsevi]** — **2.** Sırık, ince uzun ağaç *(Kale köyü «Gümüşane»)*

Kırdın [*İs.*], Keresteliğe yaramıyan iğri budaklı ağaç: **Kırdan ağaçta şıvga fidan olmaz** *(Karaurpan «Hasankale - Erzurum»)*

Kırdo [*İs.*], Ayranla bulgur kaynatılarak un ve yağ karıştırılmak suretiyle yapılan yemek *(Sipyatağı «Erzincan»)*

Kırdoğu [*S.*], Bacağında ve başında beyaz olan davar *(Taşucu «Silifke - İçel»)*

Kırdovoç [*İs.*], Sert ağaçtan tornada çekilerek yapılan kızak, sopa *(Köse «Kelkit - Gümüşane»)*

Kırdövüç [*İs.*], Fırında odun toplamağa yarar bir aygıt *(Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Köseği]**

Kıreli [*S.*], Vahşî, dağlı: **Bir sürü lâf anlamaz kireliler toplanmışken oralarda kim durur** *(Denizli ve dolayı)*

Kıren [*İs.*], Kıcılzık meyvası *(Bartın «Zonguldak»)*

Kıreş [*S.*], Kıraç [yer] *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»; Gazelyakup «Tavşanlı - Kütahya»)*

Kıret [*Zf.*], En son *(Urfa)*

Kırf [*İs.*], **1.** Buğday başağı: **Kırflar sararmağa başladı** *(Şekeroba «Maraş»)* — **2.** Yufka ekmeği kırığı *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Kırfacan [*S.*], **1.** Perişan, berbat, muztarip *(Çalış köyü «Haymana - Ankara»;* **Çoluk çocuk kırfacan olmuş yatıyor:** *Tokat «Eskişehir»)* — **2.** [*İs.*] Ezme ve kırma *(İlegöp «Uluborlu - Isparta»)*

Kırfaçını almak [*F.*], Param parça ederek altüst etmek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Kırga [*İs.*], Büyükçe erkek civciv *(Alpı «Eskişehir»)*

Kırgacı [*İs.*], Dolambaçlı iniş yol *(Erkiniş «Artvin - Çoruh»)*

Kırganmak [*F.*], Kinlenmek : **Ahmet bana kırgandı** *(Suboğaz «Gaziantep»)*

Kırgı [*İs.*], **1.** Yamaçların, dağların yalçın, sarp, kesilmiş yerleri *(Çepni köyü «Şarkışla - Sivas»;* **Karasırtın kırgısı çok:** *Gözlü «Satıeli - Konya»; Balıkesir; Bâlâ; Dışlı «Sorgun-Yozgat»)* — **2.** Taşlık arazi: **Gırgıda sürü otlar mı ?** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **3.** Dağ eteği *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)* — **4.** Şahin kuşu *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)* — **5.** Atmaca: **Gırgı tavukları kaptı** *(Iğdır «Kars»)* — **6.** Yaprağı dökülmüş ağaç dalı *(Karakuzu «Manisa»)* — **7.** Kuru otun hayvan yemediği kalın kısmı *(Hortu «Ereğli - Konya»)*

Kırgıç [*İs.*], İğbaşı şeklinde, nokta ve-

ya düz bir taş üzerinde döndürülen oyuncak, topaç, makara topaç *(Ağırnas «Kayseri»)*

Kırgıl [*İs.*], Ağaçtan oyulmuş tekne: **Gürgenden iyi kırgıl olur** *(Kayadibi «Giresun»)*

Kırgılı [*S.*], İnişli yokuşlu: **Bizim tepeler hep kırgılıdır** *(Elecik (Kalecik) - Ankara»)*

Kırgım [*İs.*], Geline akrabası tarafından verilen hediye *(Seyhan)*

Kırgın [*İs.*], **1.** Bulaşıcı, öldürücü hastalık *(Nazilli «Aydın»;* **Köyümüze gelen kırgın bir çok evleri söndürdü:** *Arageniş «Tirebolu - Giresun»; Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* — **2.** Katliâm, kırıp geçirme *(Elâzığ)*

Kırgıt [*S.*], **1.** Hasis *(Erzurum)* — **2.** İçi zorla çıkan ceviz: **Cevizler hep kırgıt çıktı** *(Erzurum)*

Kırgız [*S.*], Gezici, seyyar *(Ovacık «Çemişgezek - Tunceli»)*

Kırhavun [*İs.*], Yaban horozuna benzer eti yenen bir çeşit kuş *(Iğdır «Kars»)*

Kırı [*İs.*], Sıpa, eşek yavrusu (**Ahmedin kirısı** *Şabanözü «Polatlı», Akkuzulu «Kayaş - Ankara»; Navdalı «Mut-İçel»; Çiçekdağ «Kırşehir»; Safranbolu «Zonguldak»; Demirtaş «Antalya* [*aşiret*]*»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Kumarlar «Bayramiç-Çanakkale»; Nevşehir «Niğde»; Sungurpaşa «Yenişehir», Dağkadı «Karacabey - Bursa* [*Muh.*]*»; Karapınar, Konya)*

Kırıbenek [*İs.*], Beyazı az olan renk *(Kastamonu)*

Kırıcak [*S.*], Kendini beğenmiş, mağrur *(Safranbolu «Zonguldak)* [*Bak:* **Ģofur**]

Kırıcık [*Z.*], Bir parça, azıcık *(Cebel «Eğridir - Isparta»)*

Kırıdak [*S.*], Şıklığa özenen, fiyakacı [adam] *(Daday «Kastamonu»; Çankırı)*

Kırıgı [*S.*], Hovarda *(Gaziantep* [*aşiret*]*)*

Kırık [*S.*], **1.** Hovarda, dost *(Develi;* **Bu kadının kırığı varmış:** *Hisarcık, Tarçın, Kayseri;* **Kadını evinde kırığı ile yakaladılar :** *Yozgat; Narlıdere «İzmir»; Çelebi «Keskin - Ankara»; Kütahya; Navdalı «Mut - İçel»;* **Kırığına güvenen ersiz kalır :** *Köşker, Genezin «Avanos - Kırşehir»; Beyşehir, Konya; Denizli; Seyhan)* [*Bak:* **Ģırık, 1**] — **2.** At tayı, eşek sıpası *(Parak «Alucra», Şebinkarahisar «Giresun»; Balaç «Samsun»)* — **3.** Ormandan açılmış tarla *(Lâdik «Samsun»; Bolaman «Ordu»)* — **4.** Tazı ile köpeğin birleşmesinden hasıl olan melez yavru *(Karaaptal «Lâdik - Samsun»; Erzincan; Antalya; Osduk «Bayburt - Gümüşane»; Muğla; Sivas, Buğabağı «Çorum»; Kalkıç «İzmir»)* — **5.** Döveni boyunduruğa rapteden ucu çengelli ağaç *(Erzincan)* — **6.** Bir çeşit kılçıksız başaklı buğday *(Erzurum)* — **7.** Ufak kulaklı kara keçi *(Veliköy «Rize»)* [*Bak;* **Kirik**] — **8.** Zarif: **Bu kız arkasından pek kırık görünüyor** *(Muğla)* [*Bak;* **Kostak**] — **9.** [*İs.*] İbrik *(Bozüyük «Bilecik»)* — **10.** Yol kesici *(Gaziantep)* — **11.** [İs.] Küçük çömlek *(Samsun)* — **12.** [*İs.*] Ot, çalı biçmek için kullanılan küçük orak *(Eleşkirt «Ağrı»)*

Kırık bulmak [*F.*], Kusur bulmak: **Herkesin kırığını ararsın, benim ne kırığımı buldun?** *(Erzurum)*

Kırık derik [*İs.*], Ufak tefek ev eşya-

sı *(Akçalan «Gediz - Kütahya»)*

Kırık don [*İs.*], Şalvar gibi bol, büzgülü ve sarkık kadın donu *(Muğla)*

Kırık döl ve **Kırık dölü** [*S.*], Piç, piç çocuk *(Gelibolu «Çanakkale»; Silifke «İçel»; Seyhan; Apturrahmanlar «Serik», Antalya; Bodrum «Muğla», Isparta)*

Kırık düzen [*S.*], İntizamsız, düzensiz *(Gaziantep)*

Kırık kırtık [*İs.*], Kurumuş ve dökülmüş çalı çırpı dalları *(Üçkuyu «Çal - Denizli»)*

Kırık kısık [*S.*], Ufak tefek *(Bayındır «İzmir»)*

Kırıklanmak [*F.*], **1.** Bir şeyi ister gibi vaziyet almak, göz koymak, gözü kalmak *(Gaziantep)* — **2.** Kadınlara kendini beğendirmek için vaziyetler almak; sulanmak *(Çorum; Gaziantep)*

Kırıklı [*S.*], Hovardası olan kötü kadın *(İzmir)*

Kırıklık [*İs.*], İhtiyar ormanların budanmış ve temizlenmiş yeri *(Dedebaşı «İzmir [Muh.]»; Gölcük «İzmit - Kocaeli [Muh.]»)*

Kırık sarık [*İs.*], Öteberi, eşya, aygıt, ufak tefek şey *(Gölcük «Muğla»)*

Kırık sırık [*İs.*], Ufak tefek: **Kırık sırıga da az para gitmiyor** *(Gaziantep)*

Kırıkta [*İs.*], Vergi bakayası *(Bayburt «Gümüşane»)*

Kırıldak [*İs.*], Öldürücü, bulaşık hayvan hastalığı *(Niksar, Ferenge «Erbaa - Tokat»)*

Kırıltuk [*S.*], Hasetçi *(İst. [Muh.])*

Kırım [*İs.*], **1.** İskonto: **Senedin kırımı nedir** *(Bursa)* — **2.** Peçete, sofra peşkiri *(Deveci «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»; Yalıçiftliği «Mudanya - Bursa [Muh.]»; Galata «Gelibolu - Çanakkale»; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)* — **3.** Zebhiye vergisi *(Silifke «İçel»; Seyhan; Maraş; Gaziantep)* — **4.** Bir tarla sürüleceği veya tohum atılacağı zaman bir günlük iş için tarlada ilkönce çizgiyle açılan yer [öeçek adlarındandır] *(Urla «İzmir»; Atça «Aydın»)* — **5.** Katliâm, kıtal (A.)

Kırımsa [*İs.*], **1.** Yakacak çörçöp *(Niğde)* — **2.** Ağaçlarda soğuğun şiddetinden hasıl olan kırağı *(Kavak «Yıldızeli - Sivas»)* ***[Bak: Pesengi]*** — **3.** İnce yağmurla karışık yağan dolu *(Ulucak «İzmir»)* — **4.** Yeri beyazlatacak kadar yağan kar (**Bu gece kırımsa yağmış:** *Piraziz «Giresun»; Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* — **5.** Çığ *(Hisarbeyli «Çatalca - İst.»)* — **6.** Kırağı *(Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]»; Gökseki «Refahiye - Erzincan»)* — **7.** Küçük dolu, bulgur büyüklüğünde yağan dolu *(Kırıkmusa «Lüleburgaz - Kırklareli; Seymen «Çorlu», Karacakılavuz «Tekirdağ»; Abadiye köyü «Bilecik»; İst. [Muh.]; Lümbe [Muh.], Mustafakemalpaşa, İnegöl, İhsaniye «Bursa [Muh.]»;* **Kırımsa yağıyor :** *Bolu; Edirne; Karahisar «Kayseri»; Tire «İzmir»)* ***[Bak: Kırç, kılçı]***

Kırımsal [*İs.*], *(Eskiakviran «Emirdağ - Afyon»)* ***[Bak: Kırımsa, 7]***

Kırımsı [*İs.*], *(Çalıca, Malkara «Tekirdağ [Muh.]»; Evreşe, Gelibolu «Çanakkale»; Hamitli «Edirne»; Dadanı «Bolu»)* ***[Bak: Kırımsa, 7]***

Kırın [*İs.*], Oyun, raks *(Malkara «Tekirdağ»)*

Kırıngı [*İs.*], Bulutlu hava *(Amasya)*

Kırını vermek [*F.*], Azarlamak, terbiyesini vermek *(Köşker «Kırşehir»)*

Kırınmak [*F.*], Raksetmek, oynamak *(Pirlerkondu «Ermenak - Konya»)*

Kırıntı [*İs.*], **1.** Kurumak üzere kesilip yerde bırakılan odun: **Kırıntılar kurudu getirelim** *(Gebeciler «Sivas - Kütahya»)* — **2.** Kış geceleri misafirlere ikram edilen yemişler, çerez *(Kasaba «Kaş - Antalya»; Navdalı «Mut - İçea»; Beyşehir «Konya»)* — **3.** Gelinin arkadaşlarına cumartesi günü verdiği ziyafet: **Kırıntıya gideceğim** *(Vezirköprü «Samsun»)*— **4.** Süprüntü*(Beyşehir «Konya»)*

Kırısmak [*F.*], Kibirlenmek *(Çeşme «İzmir»)*

Kırıstık [*İs.*], Balmumundan yapılan ince mum : **Şu kırıstığı yakıver** *(Elâzığ)*

Kırış [*İs.*], **1.** Ahlat kurusu *(Gayza «Safranbolu - Zonguldak»)* **[Bak: Tavşu]** — **2.** Tarlalardaki su yolu: **Tarlanın kırışını düzelt** *(Ereğli «Konya»)* — **3.** [*S.*] Pis, çirkin, süflü, pasaklı *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»)* — **4.** Gurur *(Konya)*

Kırışak [*S.*], **1.** Mağrur, kibirli*(Kastamonu; Oymaağaç «Vezirköprü», Çakıralan«Havza - Samsun»)* **[Bak: Gofur]** — **2.** Süslü, şık [adam] *(Kastamonu; Çankırı)* **[Bak: Kırışgı]**

Kırış etmek [*F.*], Sığırlar süsüşmek: **Çayırda sığırlar kırış ediyor** *(Kirpe «Safranbolu - Zonguldak»)*

Kırışgı [*S.*], Süslü, şık, kendine çok çeki düzen veren *(Konya)* **[Bak: Kırışak, 2]**

Kırışgon [*İs.*], Orta yürüyüşlü: **Ahmedin atı kırışgondır** *(Vezirköprü «Samsun»)*

Kırışık [*S.*], Buruşuk, katlanmış *(Antakya «Hatay»)*

Kırışmak [*F.*], **1.** Gururlanmak*(Sungurlu, Çorum, Darma «Erbaa - Tokat»; Konyo)* **[Bak: Gubarmak, kasalmak]** — **2.** Naz ve eda satmak *(Çankırı)* — **3.** Öküzler süsüşmek (**Şu boğa ne kadar kırışıyor**: *Dedeköyü «Çal - Denizli»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Sarılar «Avanos-Kırşehir»; Konya)* **[Bak: Kırış etmek]** — **4.** Öfkeden yüz buruşmak *(Barla «Eğridir-Isparta»)* — **5.** Karşı gelmek, sırtarmak: **O arsız çocuk bana kırıştı** *(Ayvalı «Taşköprü - Kastamonu»)* — **6.** Eda ile oturmak: **Şahna tazısı gibi baş köşeye kırışmış** *(Çankırı)*

Kırıştak [*İs.*], **1.** Teneke parçası : **Şuraya bir kırıştak çakıver** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Topaç *(Köşetaş «Kırşehir»)*

Kırış tutmak [*F.*], Kafa tutmak *(Gaziantap)*

Kırıtak [*S.*], Gönlü büyük, mağrur *(Dursunbey «Balıkesir»)* **[Bak: Dalyak]**

Kırıtkan [*S.*], **1.** Kendini beğenmiş, mağrur*(Satılmış «Eskişehir»)* **[Bak: Kosalak]** — **2.** Süslenerek kırıtan ve kurulan *(Konya)*

Kırıtmak [*F.*], **1.** Başını dikerek edalı vaziyet almak *(Kütahya)* — **2.** Cilvelenmek *(Urla «İmir»; Aşağılıca «Eskişehir»)* — **3.** Sırnaşık bir vaziyet almak:**Oğlum ne kırıtıyorsun** *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* — **4.** Göğsünü gererek durmak veya bu halde yürümek (**Gelin gibi ne kırıtıyorsun** : *Hankırı; Amasya)* **[Bak: Kırışmak, 6]**

Kırıttırmak [*F.*], Mağrurane yürütmek *(Dursunbey «Balıkesir»)*

Kırız [*S.*], **1.** Başı tıraş edilmiş [adam] *(Gümüşane)* — **2.** Tüy veya kılları kırkılmış hayvan: **Kırız keçi** *(Gümüşane)*

Kırızma [*İs.*], Buruna takılan küpe gibi ziynet eşyası *(Çapar [?])*

Kırızman [*İs.*], Burnu küpe gibi bir şeyle süslü kadın *(Çapar [?])*

Kırı [*İs.*], **1.** Sıpa *(Konya)* — **2.** [*N.*] Sıpayı çağırmak için çıkarılan ses *(Uşak «Kütahya»)*

Kırik [*İs.*], **1.** At yavrusu, tay *(Tamzara «Karahisar - Giresun»)* — **2.** Kılçıksız buğday: **Bugün bir kile kırik aldım** *(Elâzığ dolayı)*

Kırk [*İs.*], **1.** Bir tarafı enli, diğer tarafı sivri kazma *(Konursu köyü «Bayburt - Gümüşane»)* — **2.** Çalıçırpı *(Balıbey «Kula - Manisa [aşiret]»)*

Kırka [*İs.*], **1.** Bir tarafı enli, diğer tarafı sivri kazma *(Konursun «Bayburt - Gümüşane»)* — **2.** Çalıçırpı *(Balıbey «Kula - Manisa [aşiret»])*

Kırkaç [*İs.*], **1.** Hamur kazıyacak aygıt *(Korucu «Balıkesir»)* ***[Bak: Eyseren]*** — **2.** Davar kırpmağa mahsus makas *(Peçenek «Kızılcahamam-Ankara»)* ***[Bak: Kırklık, 1]***

Kırkaf [*S.*], Karakuru *(Biga «Çanakkale [Muh.]»)*

Kırkal [*İs.*], Sığır hayvanlarını bağlamak için boyunlarına geçirilen daire şeklinde ağaç *(Köy «Kars»)*

Kırkalık [*İs.*], Ekin bitmiyen kıraç yer *(Kıbrısköy, Kayaş «Ankara»)*

Kırkallık [*İs.*], Dikicilikte yirmi numara ayakkabı *(Zile «Tokat»)*

Kırkanmak [*F.*], Köpek homurdanmak *(Marabuz «Elbistan - Maraş»)*

Kırk boğum [*İs.*], Su kenarlarında, çayırlarda biten, dalları süpürge çöpüne benziyen ve yiyen hayvanları ishale uğratan bir ot *(Ağrı)*

Kırk dilim [*İs.*], Kırk bayır denilen şirden *(Üskülyeniköy «Karaisalı - Seyhan»)*

Kırgöz otu [*İs.*], Kaymağı kalın tutturmak için kabın altında yakılan ve göz değmiş hayvanlara üzerlikle yakılarak tütsü yapılan bir türlü ot *(Köprücek «Emet - Kütahya»)*

Kırkı [*İs.*], Dağların sarp ve ârızalı yerleri *(Kuruhöyük «Bağazlıyan»*, **Şu kırkıda eşkiya var:** *Haydarbeyli «Yozgat»)*

Kırkıcı [*İs.*], Buzağı dişi denilen ve bitki köklerini kesen haşere, danaburnu *(Marmaris «Muğla»)*

Kırkık [*İs.*], **1.** Keçi *(Y. Kaya «Hendek - Kocaeli»)* — **2.** Kâhkül *(Nazilli «Aydın»)* ***[Bak: Kırpma]***

Kırkıl [*S.*], **1.** Cılız kalmış [tay] *(Göğenç «Karaman - Konya»)* — **2.** Aklı karalı, kır renkte olan: **Kırkıl sakallı** *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Kırkılık [*İs.*], *(Becenek «Ankara»)* ***[Bak; Kırklık, 1]***

Kırkım [*İs.*], **1.** Gelin olacak kıza, kına gecesi arkadaşları tarafından verilen armağan *(Oymaklı, Seyhan)* — **2.** Bir yaşından iki yaşına kadar olan erkek oğlak *(Muğla)*

Kırkır [*İs.*], **1.** Serçe *(Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Kurbağa *(Çankırı Garnizonu)* — **3.** Yaban ördeği *(Balkur «Devrek - Zonguldak»)* — **4.** Boğazı dar sürahimsi testi *(Balkur «Devrek - Zonguldak»; Argıthanı «Ilgın - Konya»; Karahoca «Haymana-Ankara»)* — **5.** Tav, zaman : **Hamurun kırkırı geçmiş ekşimiş; Sözü kırkırında söylemeli** *(Erzincan)*

Kırkışmak [*F.*], Çekişmek, kavga et-

mek: **Koskoca adam bir damla çocukla kırışıyor** *(Kıyık «Edirne»)*

Kırkıt [*S.*], **1.** Hasis, cimri *(Yusufeli «Çoruh»; Kars; Erzurum)* **[** *Bak:* *Kıyımsız* **]** — **2.** İçi kolaylıkla çıkmıyan çetin ceviz *(Erzurum; Kars)* — **3.** Çorap şişi *(Derbent «Alaşehir-Manisa»)*

Kırk kıran [*İs.*], Herkes: **Kırk kıranla konuşursun** *(Amasra «Bartın-Zonguldak»)*

Kırk kıvrım [*İs.*], Kırk bayır *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Kırklık [*İs.*], **1.** Davar kırkılan makas *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Aroz «Vakfıkebir», Trabzon; Mecitözü «Çorum»; Çardı «Orhaneli - Bursa»; Çankırı; Kütahya; Cancin «Zara - Sivas»; Yazıca «Bolu»; Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»; Yakademirciler «Zonguldak»; Biga «Çanakkale»; Kurtdoğmuş «Kartal - İst.»; İçel; Gümüşane; Oymaklı, Seyhan; Keçiborlu, Isparta; Kolay, Bafra «Samsun»; Erzincan; Bornova, İzmir; Amasya; Darsiyak «Kayseri»; Genezin «Avanos», Kırşehir; Gülnar, Bayat «Aziziye - Afyon»; Çaltı, Dodurga «Bozüyük-Bilecik»)* **[** *Bak:* *Kırkaç, 2* **]** — **2.** Kırk günde yetişen bir çeşit kırmızı buğday *(Yukarıdinek «Karaağaç - Manisa»)*

Kırkma [*İs.*], **1.** Kâhkül: **Şu kızın kırkmaları pek güzel** *(Aydıncık (Balıkesir»)* — **2.** Makas *(Şahapbalaban «Edirne»)* — **3.** Dişli, küçük orak *(Hamitli «Uzunköprü-Edirne»)* — **4.** Sığırların dilinde meydana gelen diken gibi siyah kabarcıklar ki ustura ile kazınmazsa hayvanın ölümüne sebep olur *(Bozan, Tokat köyü «Eskişehir»; Kütahya)* **[** *Bak:* *Karıma* **]**

Kırlak [*İs.*], İki gözlü tuzluk *(Veliîsa «Niğde»)*

Kırlamak [*F.*], **1.** Kaçmak: **Bizim uşak kırladı gitti** *(Mustafakemalpaşa «Bursa* [*Muh.*]*»; Baklalı «Çatalca-İst.»; Yaptık «Edirne* [*Muh.*]*»)* — **2.** Bir işte aciz gösterip çekilmek *(Şahin «Malkara-Tekirdağ* [*Muh.*]*»)*

Kırlan [*S.*], Viran *(Çandarlı «Bergama - İzmir»)*

Kırlangıç [*İs.*], **1.** Öküz arabasının arka tarafına konan iki çatallı kazık *(Bursa; Koru «Yalova* [*Muh.*]*», Kurna «İst.»)* — **2.** Arabanın arka tekerleklerini ön kısmına bağlıyan parça *(Paşaköy «İpsala - Edirne»; Mustafakemalpaşa «Bursa»)* — **3.** Arabanın arka tekerlekleri üzerinde ortasına uzanan iki ağaç *(Çukurhisar «Bilecik»)* — **4.** Göze bakan ruhsatsız hekim *(C. A.)* — **5.** Portakal büyüklüğünde ve kavun şeklinde biten kokulu, sarı veya yeşil kabuklu bir çeşit bitki *(Muğla)* **[Bak: Cırlangıç]**

Kırlangıç kuyruğu [*İs.*], Hayvanın kulağını delmek suretiyle yapılan işaret *(Eceabat «Çanakkale»)*

Kırlanmak [*F.*], Dolaşmak; kısa yoldan gitmeyip uzun yoldan gitmek *(İncesu «Kayseri»)*

Kırlaşmak [*F.*], Ağarmak, beyazlaşmak: **Saçı kirlaşmış** *(Kocahıdır «Edirne»)*

Kırlatma [*İs.*], Lâhana yemeği *(Çavuşlu «Görele - Giresun»)*

Kırlatmak [*F.*], Dışarı atmak, kovmak, fırlatmak *(Edirne; Mahmudiye «Ezine* [*Muh.*]*»; Balıklıçeşme köyü «Biga - Çanakkale* [*Muh.*]*»;* **Usta çırağını kırlatmış** *: Mustafakemalpaşa «Bursa* [*Muh.*]*»)*

Kırlı [*İs.*], 1. Sebze fidesi *(Topçu köyü «Karaisalı - Seyhan»)* — 2. [*S.*] Bedevî *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* — 3. [*S.*] Yabancı *(Darende «Malatya»)*

Kırlık [*İs.*], Kırlangıç [kuşu] : **Bahar gelmiş, dün bir kırlık gördüm ne hazettim** *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Kırma [*İs.*], 1. Ufak dere *(İriağaç «Gelingiç - Malatya»)* — 2. Ufak sahan *(Gelenbe «Kırkağaç», Sandal «Kula - Manisa»)* — 3. Anası köpek babası tazı olan hayvan, bozma, melez *(Çankırı; Büyükdere «İst.»; Kazandere «Tekirdağ»; Balıkesir ve çevresi; Gelibolu «Çanakkale»)* — 4. Bir çeşit av tüfeği *(Urla «İzmir»)* — 5. Kırılmış, ezilmiş arpa *(Urla «İzmir»)* ***[Bak: Zavar]*** — 6. Köfter, sucuk *(Bakırdağ «Çataloluk - Kayseri»; İcadiye «Seyhan»; Elbistan, Maraş)* — 7. Ot bitmiyen bayır yer *(Yeregömü «Ayaş - Ankara»)* — 8. Birbirlerine paralel, küçük sel yarıntıları *(Güllühüyük «Çiçekdağ - Kırşehir»; Gönen «Isparta»)* — 9. Dağ ve tepelerdeki kuytu yerler: **Davar, kırmalarda otluyor** *(Nallıhan «Ankara»)* — 10. Av köpeği *(Nallıhan «Ankara»)* — 11. Hattı taksimi miyah arasındaki tarak dişi gibi çıkıntı yerler *(Çimşit «Bâlâ - Ankara»)* ***[Bak: Senir]*** — 12. Peşkir, havlu **(Kırmayı getir ellerimi sileyim :** *Kadamut «Samsun»; Akmeşe [Muh.] Bahçecik «Kocaeli [Muh.]»)* — 13. Kesildikten sonra yeni yetişen orman *(Kastamonu)* — 14. Ormandan yapılan tarla *(Ficek «Reşadiye - Tokat»)* — 15. Tabanca *(Taşlıçay «Diyadin - Ağrı»)* — 16. Hayvanlara verilen değirmende ufaltılmış her nevi hububat *(O. A.; Erzurum)* — 17. Dalgalı arazi *(Temürlü «Kırşehir»)* — 18. Yapı atkısı, yeni yapılan evlerin üzerine atılan ağaç *(Gökçam «Sungurlu - Çorum»)* — 19. [*S.*] İri yarı *(Balıkesir ve çevresi)*

Kırmacını almak [*F.*], 1. Öldürmek, kökünden imha etmek, kökünü kazımak: **İstiklâl harbinde Yunanlıların kırmacını aldık** *(Navdalı «Mut - İçel»)* — 2. Yenmek, mağlûb etmek: **Bir adam hep kırmacımızı aldı** *(Navdalı «Mut - İçel»)*

Kırman [*İs.*], Damları toprak olan evlerin çatısını kurmak için konulan ağaçların birbirlerine kavuşarak yükseldikçe ağaçların küçülmesinden hasıl olan şekil *(Bayburt «Gümüşane»; Erzurum)*

Kırmandal [*İs.*], Yaş tütün dizilerini kurutmak için serilen yer, ıskara **(Çiğdem kırmandaldaki dizileri örttü :** *Düğerek «Muğla»; İzmir)*

Kırmı [*İs.*], Sakırga, kene *(Van; Erzurum)*

Kırmık [*İs.*], Kedilerin kızışması *(Sayaca «Ordu»)* ***[Bak: Kırnav]***

Kırmısa [*İs.*], Dolu yağması *(Bayramiç «Çanakkale»)*

Kırmıt [*İs.*], 1. Ağaç kırıntıları *(Postallı «Ulukışla - Niğde»)* ***[Bak: Kırmık]*** — 2. Kiremit *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — 3. Karın sancılarını durdurmak için ısıtılarak kullanılan küçük yassı taş *(Gaziantep)*

Kırna [*İs.*], 1. Av zağarı *(Kastamonu)* — 2. Yaban zambağı : **Bu mezarlıkta çok kırna var** *(Dağkadıköy «Karacabey - Bursa»)*

Kırnak [*S.*], 1. Çalımlı, süslü gezen [adam] *(Doğlaköy «Karacabey-Bur-*

sa») — **2.** Güzel, titiz, çevik: **İnsanın kırnağı, hayvanın rahvanı sevilir** *(Seyhan «Yenişehir - Bursa [Muh.]»)* — **3.** Mütenasip endamlı *(Edirne)* — **4.** Cilveli, oynak kadın *(Parsa «İzmir»; Edirne)* — **5.** Gayet güzel ve dilber [kız, hizmetçi] *(Çorum)* — **6.** İşgüzar, becerikli *(İleydağı «Uluborlu - Isparta»)* — **7.** [*İs.*] Rüzgâr eriterek karları gidip çıplak kalan yamaç ve tepeler *(Alayunt, Saraycık «Kütahya»)* — **8.** [*İs.*] Ağaçsız çıplak ve taşlık tepeler *(Esnemez «Söğüt-Bilecik»)* — **9.** [*İs.*] Arının üçüncü oğulu *(Dağkadı «Karacabey - Bursa [Muh.]»)* — **10.** Cimri, tamahkâr*(Abbaslık «Bilecik»)* — **11.** Oyun bozan, kalleş *(Afyon)*

Kırnapa [*S.*], Obur, karnı büyük : **Hasan kırnapa bir adamdır** *(Bengü «Bafra - Samsun»)*

Kırnapçık [*İs.*], Anjin, hunnak *(Boyabat «Sinop»)*

Kırnaşmak [*F.*], İş yapan adamın başında dolaşarak engel olmak *(Urfa; Bitlis)*

Karnatmak [*F.*], Kovmak *(Kayseri [Muh.])*

Kırnav [*S.*], **1.** Erkek istiyen kızgın dişi kedi *(Gölveren köyü, Kayseri; Elâzığ; Köşker «Kırşehir»; Kilis, Gaziantep; Yerköy «Kızılkoca-Yozgat»; Zile «Tokat»; Ovasaray «Çorum»)* — **2.** İnatçı : **omşunun çocuğu çok kırnavdır** *(Bozburun «Muğla»)*

Kırnav olmak [*F.*], Dişi kedi erkek istemek *(Navdalı «Mut - İçel»)* ***[Bak: Gürdeğe gelmek]***

Kırnaz [*S.*], **1.** Cimri, hasis (**Hasan dayı çok kırnazdır, kimseyi davet etmez** : *Ahlat «Bitlis»; Bor «Niğde»; Urfa)* — **2.** Cılız, sıska [adam] *(Çorum)*

Kırnı [*İs.*], Kene *(Erzincan; Van)*

Kiro [*İs.*], Eşek sıpası *(Sivas)*

Kırosna [*İs.*], Bez dokunurken, dokunan kısım üzerine sarılan üstüvanî ağaç *(Bursa [Muh.])*

Kırov ve **Kıroğ** [*S.*], Saçı kırlaşmış [adam] *(Zile «Tokat»)*

Kırp [*İs.*], Donmuş kar *(Erzurum)*

Kırpa [*İs.*], **1.** Çocuklarda görülen karın şişginliği *(İst.)* — **2.** Bez parçası *(İst. [Muh.])* — **3.** Mendil, yağlık *(Kümbet «Seyitgazi - Eskişehir»)* — **4.** Peçete *(Edirne)*

Kırpe [*İs.*], Taş yapı, kârgir: **Bu yapı kırpedir, kolay yıkılmaz** *(Denizli köyleri)*

Kırpetmek [*F.*], Ekin biçilirken dökülen başakları toplamak *(Ahlat «Bitlis»)*

Kırpı [*İs.*], Ekin biçilirken tarlaya dökülen başaklar *(Ahlat «Bitlis»)*

Kırpık [*S.*], **1.** Kesik: **Kırpık saçlı kız** *(Beğdağı «Yağcılar - İzmir»)* — **2.** Halı yünlerinin makasla kesilen kısımları *(Isparta)*

Kırpışmak [*F.*], **1.** Çabuk iş yapmak *(Koruobaköyü «Ayvacık - Çanakkale [Muh.]»)* — **2.** Kıpırdamak, kıpışmak *(Bor «Niğde»)*

Kırpıt [*İs.*], El örgüsü ve yünden yapılmış pantalon: **Kırpıtın yırtılmış** *(Dağyeniköyü «Tire - İzmir»)*

Kırpıtmak [*F.*], Hayvan korkudan kulaklarını dikmek *(Ahlat «Bitlis»)*

Kırpma [*İs.*], **1.** Dağın dereye doğru olan sırt kesintisi *(Gülveren «Kayseri»)* — **2.** Kesik saç, zülüf: **Kadınlar gelinin kırpmasını tarıaorlar** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* ***[Bak: Kırpma]*** — **3.** Bir çeşit inek hastalığı *(Erzurum)*

Kırpmaç [*İs.*], Ağaç gövdesinden ko-

parılan dal *(Urfa)* **[Bak: Kanırtmaç]**

Kırrık [*İs.*], Orak bileyisi *(Lori «Bayburt - Gümüşane»)*

Kırs [*S.*], Cimri, hasis *(Halaçlı [?]; Gözlü köyü «Saiteli - Konya»; Kaş «Antalya»; Küçükyozgat «Ankara»)*

Kırş [*İs.*], Bahçe ve tarlalarda mahsul alındıktan sonra kalan sebze gövdeleri: **Çocuk kırş toplamıya gitti** *(Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Devek]**

Kırşa [*İs.*], Donmuş kar *(Ahlat «Bitlis»)*

Kırşak [*İs.*], Atların derisine yapışan bir böcek *(Gaziantep; Kayseri)*

Kırşarma [*İs.*], Davarlarda olan bir hastalıktır ki kulaklarından kan alınarak tedavi olunur *(Küplü «Kavak-Edirne»)*

Kırşarmak [*F.*], Hasta olmak *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)*

Kırt [*S.*], **1.** Küçük *(Ankara;* **Bunun askere alınmamasınının sebebi daha kırttır** *: Urla «İzmir [Muh.]»; Maraş)* — **2.** Gevrek, çabuk kırılan: **Kavak ağacı kırt olur** *(Niğde)*

Kırtaban [*S.*], Az ürün veren toprak *(Urla «İzmir»)*

Kırtak [*İs.*], Taşlık ve az ürün veren yer *(Devrek «Zonguldak»)* **[Bak: Kırtaban]**

Kırtal [*İs.*], Kadınların çene altından geçirdikleri kaytan [takke ve şapka hak] *(Başakçay «Daday - Kastamonu»)* **[Bak: Nezgep, hırtal, yırtal]**

Kırtan [*İs.*], Sürülüp ekilemiyen arazi *(Yukarısöğüt «Seyitgazi - Eskişehir»; Görmel «Ermenak - Konya»)*

Kırtaş [*S.*], Kel *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** İğri olan şey: **Sıcaktan teller ne kadar kırtaş olmuş** *(Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Kırtıç [*S.*], Maymun iştahalı *(İzmir [Muh.])*

Kırtık [*S.*], **1.** Şakaya gelmiyen kimse *(Dodurga (Bozüyük - Bilecik»)* — **2.** Ufak, küçük; kısa *(Çavdarhisar «Emet - Kütahya»; Karahoca «Haymana - Ankara»)* — **3.** Çalımlı, kendine süs veren *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)* — **4.** [*İs.*] Kısa ağaçlı orman, pınarlık *(Abalar «Edirne [Muh.]»)* — **5.** [*İs.*] Küçük sabun *Erzincan [Muh.]; Erzurum [Muh.])* **[Bak: Çirtik, Çitik 2]**

Kırtıkıran [*İs.*], Ot ve ekin yetişmiyen yer *(Kılvar «Daday - Kastamonu»)*

Kırtıl [*İs.*], **1.** Mısır ekmeği **(Bugün kırtıl yapacağız:** *Bartın «Zonguldak»; Cide «Kastamonu»; Boyabat, Ayancık, Gerze «Sinop»)* — **2.** Emlâk, arazi *(Darma köyü «Tokat»)* — **3.** Kıraç, sert topraklı, çakıllı arazi **(Ahmedin tarlası kırtıl :** *Subaşı «Nallıhan - Ankara; Kayseri)* — **4.** El değirmeninde çekilmiş buğday unu *(Yağbasan «Saimbeyli - Seyhan»; Kurşunlu, Ilgaz, Derekülât, Çerkeş «Çankırı»)* — **5.** Küme küme yetişen, çimene benzer bir ot *(Keşanoz «Ankara»)* — **6.** Otlakiye, otlak parası **(Filân köyün kırtılını ben satın aldım :** *Develi «Kayseri»; Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)* — **7.** İcar, vergi *(Yahyalı «Dveli - Kayseri»)* — **8.** Zahire*(Genek «Muğla»)* — **9.** Sert topraklı tarla: **Tarlanın kırtılını derin sürmelidir** *(Balca «Nallıhan - Ankara»)* — **10.** Taze buğday unundan pişirilmiş ekmeğin içine pekmez veya şeker katılarak yapılan tatlı *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Kırtılcı [*İs.*], Tahsildar *(Niğde; Dar-*

ma köyü «Tokat»)

Kırtın [*S.*], Çiçek bozuğu [adam] *(Kastamonu; Kemaliye «Malatya»)*

Kırtış [*İs.*], **1.** İki tarla arasındaki ırmak seti *(Ereğli «Konya»)* — **2.** [*S.*] Kır sakallı [adam] *(Ereğli «Konya»)* — **3.** Tarlalarda ekin sulamak için açılan küçük arklar (**Kırtışı açtınız mı?** *: Yeniköy «Ereğli «Konya»)* — **4.** [*S.*] Şık, yakışıklı *(Çerkeş «Çankırı»; Boyabat «Sinop»)* — **5.** [*S.*] Suratı çok buruşuk [adam] *(Ortabereket «Ankara»)*

Kırtışıklı [*S.*], Açılıp kapanan [hava] : **Kırtışıklı hava insanı işten alıkoyar** *(Gölcük «Muğla»)*

Kırtik [*İs.*], **1.** Kuru sığır gübresi *(Aydın ve dolayı)* — **2.** Kıkırdak: **Kulağımın kırtiği ağrıyor** *(Erzurum)* — **3.** [*Zf.*] Pek az, azıcık, parça *(Van; Erzurum;* **Bir kırtik ekmek ver:** *Urfa; Harput «Elâzığ»; Diyarbakır; Gümüşane; Erzincan)* — **4.** Küçük sabun: **Bir kırtik sabunla çamaşır yıkanırmı?** *(Divriği «Sivas»)* ***[Bak: Pırtik, çirtik]***

Kırtişik [*S.*], Sert, sıkışık *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)*

Kırtlak [*İs.*], **1.** Ham kavun, kelek: **Bir küfe kırtlak aldım** *(Konya)* — **2.** [*S.*] Zayıflamış [hayvan] *(Ayvalı «Eğridir - Isparta»)*

Kırtlamak [*F.*], Yavaş yavaş pişirmek *(İst. [Muh.])*

Kırtlan [*S.*], Ot bitmiyen yer, kıraç *(Bayat «İskilip - Çorum»)* ***[Bak: boz]***

Kırtlatmak [*İs.*], Parmakları bükerek ek yerlerini çatlatmak *(Ulubey «Ordu»)*

Kırtlaz [*S.*], Toprağı az ve sığ olan taşlı yerler *(Erkütü «Cide - Kastamonu»)*

Kırtlık [*İs.*], Yün ve kıl kırmağa mahsus makas *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)* ***[Bak: Kırklık, kırkı]***

Kırvan [*İs.*], Erkek manda, manda boğası *(Van)*

Kır yeşili [*İs.*], Kertenkele *(Ömerli «İst. [Muh.]»)*

Kırza [*İs.*], Pelit odunu, palamut odunu *(Araköyü «Şiran - Gümüşane»)*

Kırzala [*İs.*], Sararmış, kurumuş ağaç yaprağı *(Erzincan)*

Kırzalamak [*F.*], Ağacın yaprakları solmak, sararmak: **Elma ağacı kırzalamış, su verirsen belki dirilir** *(Erzincan)*

Kırzaval [*İs.*], Çeki çivisi *(Korzaf «Şiran - Gümüşane»)*

Kırzul [*İs.*], Saban okunun boyunduruktan çıkmaması için, okun boyunduruğa geçen yerine sokulan ince ağaç çivi *(Erzincan ve dolayı)*

Kısağı [*İs.*], Etrafı sarp ve ârızalı yer *(Kadirli «Seyhan»)* ***[Bak: Kısık]***

Kısağılı [*S.*], Ârızalı, bir veya iki yanı kesik [yer] : **Bize hırsız gelmez yerimiz kısağılıdır** *(Kadirli «Seyhan»)*

Kısak [*İs.*], **1.** Köşe *(Tekirdağ [Muh.])* — **2.** Çok dar boğaz *(Zeamet «İzmir [Yörükler]»)* — **3.** Hülâsa, icmal *(Ermenak «Konya»)* — **4.** Sel yarıntısı, yarlağan *(Kuzçu, Kumluca «Fenike - Antalya»)* ***[Bak: Kıstak]***

Kısalkı [*İs.*], Gelinin yerenleri, türkücüleri: **Kısalkılar kız hamamına gidiyorlar** *(Dodurga «Bozüyük-Bilecik»)*

Kısarlamak [*F.*], **1.** Tekdir etmek, azarlamak *(Amasya)* — **2.** Toplamak, kımıldamıyacak şekle koymak *(Düzköy «Boyabat - Sinop»)*

Kısası [*İs.*], İki dağın birleştiği boğaz *(Hunu «Elbistan - Maraş»)*

Kısat [*İs.*], Az eskimiş ayakkabı *(Başvartanik «Çemişgezek - Tunceli»)*

[Bak: Kazgal, kistik]

Kısdırgaç [*İs.*], **1.** İki paçasının arası çok dar olan don *(Kütahya)* — **2.** Çamaşır mandalı : **Bugün rüzgâr çok, çamaşırları kısdırgaçla tuttur** *(Samsun [Muh.])*

Kısı [*İs.*], İztirap, sıkıntı: **Yaratan, kısıda olanlara yardım eder** *(Kütahya)*

Kısık [*İs.*], **1.** İki dağ ve tepe arasındaki dar geçit *(Kösedere «İzmir»; Köristan «İznik - Bursa»; Başağrı «Mesudiye - Giresun»; Atlıhisar «Şuhut», Kuskan «Gülnar - Afyon»; İnönü - Bilecik»; Gündüzler [?]; Kaplanlı «Hadım - Konya»; Gerze «Devrek - Zonguldak», Erzin «Dörtyol - Hatay»; Antalya; Amasya; Kozan «Seyhan»; Ankara; Sinop)* *[Bak: Çat, 2]* — **2.** Apışarası *(Kuskan «Gülnar - Afyon»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **3.** Dağların kuytu yeri *(Konya)* *[Bak: Kepez]* — **4.** Ufak derelerin birleştiği yer *(Gemerek «Şarkışla - Sivas»; Loğusköyü «Isparta»)* *[Bak: Biçik]* — **5.** Irmak büküntülerindeki daracık yerler *(Hacısungur «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»; Çukurhisar «Söğüt - Bilecik»)* — **6.** Derenin gayet dar yeri *(Bozca «İncesu - Kayseri»; Akköy «Söğüt - Bilecik»; İtburnu «Eskişehir»)* — **7.** Çıkmaz yol, iğribüğrü yol *(Kalınkoz «Acıpayam - Denizli»; Karamürsel «Kocaeli»; Bigadiç «Çanakkale»)* — **8.** Dar yer; iki taşın arası (**Kısıkdan geçemiyordum, önüme bir kurt çıktı:** *Ovacık «İçel»; Yerebakan «Feke - Seyhan»)* — **9.** Dar ve uzun sokak, yol *(Dursunbey «Balıkesir»; Çanakkale;* **Kısıktan otomobil değil, merkep bile zor geçer:** *Denizli köyleri)* — **10.** Köşe, bucak, kısılıp kalınan yer *(Çorum; Mezirme «Hekimhan - Malatya»; Küçükyozgat «Zir - Ankara»)* — **11.** Yüksek kayalıkların üstündeki aralıklar *(Pekün «Kelkit - Gümüşane»)*

Kısıktaş [*İs.*], Geçit*(Görece «İzmir»)*

Kısımık [*S.*], Hasis *(Niğde)*

Kısıntılık [*İs.*], İki duvar arasındaki dar yollar: **Gece karanlıkta kısıntılıktan zor geçtim, âdeta boğulacaktım** *(Muğla)*

Kısırgan [*S.*], Hasis *(Bursa)*

Kısırık [*İs.*], Aralık delikler, iki tahta arasındaki aralık (**Kısırıkları kapat soğuk gelir:** *Trabzon; Şeyhler «Ulubey - Ordu»; Giresun; İnebolu «Kastamonu»; Kızılelma «Bartın», Zonguldak)*

Kısırlanmak [*F.*], Oyalanmak *(Başvartanik «Çemişgezek - Elâzığ»)*

Kıska [*İs.*], Arpacık soğanı *(Ankara;* **Bahçeye kıska diktim:***Maraş; Urfa; Trabzon; Bor, Nevşehir «Niğde»; Mucur «Kırşehir»; Zencidere, Kayseri; Araplar, Kadirli, Seyhan; Konya; Gaziantep; Niksar, Zile «Tokat»; Zincirlikuyu «İst.»)* *[Bak: Avrak, ıska, gablak, goğer]*

Kıskacılık [*İs.*], Soğan tohumundan arpacık soğanı yetiştirmek san'atı *(Agırnas «Kayseri»)*

Kıskaç [*İs.*], **1.** Demircilerin kızgın demiri tuttukları maşa gibi büyük demir aygıt *(Köşker «Kırşehir»; Amasya)* — **2.** Maşa *(Yazılıköy «Emirdağ - Afyon»; Arslanpaşa «Kozan-Seyhan»)* — **3.** Soğanların, sebzelerin içine giren küçük bir böcek *(Halfeti «Urfa»)* — **4.** Ağaç ve baldıranlar arasında yaşıyan bir kurt *(Celep köyü «Çatalca - İst. [Muh.»]* — **5.** Cımbız *(Urfa)*

Kıskal [*İs.*], Çocuk göğüslüğü *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Kıskar [*İs.*], Çul, kilim dokunan tezgâh *(Narlıdere «Boldan - Denizli»)* ***[Bak: Istar]***

Kıskı [*İs.*], **1.** Yengeç *(Yenice köyü «Balıkesir»)* — **2.** Hırs *(Muğla dolayı)* — **3.** Demirci kıskacı *(Muğla)* ***[Bak: Kıskaç]*** — **4.** Balık ızgarası *(İznik «Bursa»)* — **5.** Saç maşası *(Urfa)* — **6.** Patlıcan karnıyarığı *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)* — **7.** Kadınların boyunlarına taktıkları altın dizisi *(Kızılköy «Ezine»; Türkmenli «Bayramiç - Çanakkale»)* ***[Bak: Kıstı]***

Kıskıç [*İs.*], **1.** Pantalon *(Alanya «Antalya»)* — **2.** Dere yengeci *(Müslimözü «Orhangazi - Bursa»)*

Kıskılama [*İs.*], Köpeği kıs kıs diye kışkırtma *(Avutmuş «Şebinkarahisar-Giresun»)*

Kıskılma [*İs.*], *(Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: Kıskılama]***

Kıskıs [*S.*], Hasis *(Safranbolu «Zonguldak»; Erzurum; Kemaliye, Arapkir «Malatya»; Kastamonu; Çankırı ve çevresi)*

Kıskıslamak [*F.*], Kışkırtmak *(Ünye «Ordu»)*

Kıskıt [*İs.*], İyi kızarmış tandır ekmeği: **Ne kıstı ekmek** *(Erzincan)*

Kısku [*İs.*], Kadınların bir kulaktan öbür kulağa çeneleri altından geçirdikleri altın dizisi *(Kargı «Kastamonu»)*

Kıslı [*S.*], Suçlu *(Gaziantep)*

Kısma [*İs.*], **1.** Menenjit: **İki çocuğum kısmadan öldü** *(İzmir hapishanesi)* — **2.** Çakı *(Elmalı «Kızılcahamam - Ankara»)*

Kısmak [*F.*], Pintilik göstermek *(Elbistan «Maraş»)*

Kısman [*İs.*], *(Bulgurlu«İst.* [*Muh.*]*»)* ***[Bak: Kıskıç, 1]***

Kısmanda [*İs.*], *(Tekkeikebir köyü «Ereğli - Zonguldak»)* ***[Bak: Kısman, kıskaç 1]***

Kısmık [*S.*], Hasis, tamahkâr *(Boğazköy* [*?*]*; Heniske «Amasya»; Kemalpaşa «İzmir»; Samsun; Lice «Diyarbakır»; Efsus «Elbistan - Maraş»; Civanyaylağı «Mersin-İçel* [*aşiret*]*»; Endel «Osmaniye», Adana ve çevresi, Tuzla «Seyhan»; Zile «Tokat»; Ünye «Ordu»)* ***[Bak: Çimete 2, buruk 6, cındı]***

Kısmır [*S.*], Hasis, pinti *(C. A. köyleri; Eğridir, B. Kabaca «Uluborlu - Isparta»; Çankırı, Elmalı «Antalya»; Burdur; İbrala «Karaman - Konya»; Bazan «Tokat»; Eskişehir; İzmit)* ***[Bak: Kısmık]***

Kısmuk [*S.*], Hasis, tamahkâr *(Şarkîkaraağaç «Isparta»)* ***[Bak: Conbalak]***

Kısnak [*İs.*], Patikaların dar yeri *(Görece «İzmir»)*

Kısnet [*S.*], Pinti, hasis *(Saray, Ordu «Çankırı»)* ***[Bak: Kısmır, kısmık, hızan 2]***

Kısnık [*S.*], Hasis, pinti *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kayaş, Keskin «Ankara»; Akçaabat, Develi, Hisarcık, Sarıoğlan «Erkilet - Kayseri»;* **Ahmet efendi öyle kısnık ki beş paraya beş tombalak atıyor:** *Sivas)*

Kıstak [*İs.*], **1.** Sel yarıntısı *(Finike «Antalya»)* ***[Bak: Kısak, 4]*** — **2.** Berzah, uçurumlu dar boğaz *(Anamur «İçel»; Kastamonu; Örenköy «Fethiye - Muğla»; Sofular «Çankırı»; Kesme «Eğridir - Isparta»; Karakarlı «Hayrabolu - Tekirdağ»; Gaziantep; Toprakkale «Seyhan»)*

Kıstallamak ve **Kıstallatmak** [*F.*], Bunaltmak, daraltmak, sıkıştırmak, tazyik etmek: **Hasan, Aliyi tarlada kıstalladı; Ayı ormanda beni fena halde kıstallattı** *(Tokat)*

Kıstı [*İs.*], Kadınların gerdanlarına taktıkları altın dizisi *(Zeytinli, Ömerköy «Bandırma - Balıkesir»; Akşahap «Akseki - Antalya»; Ula «Manisa»; Çorum; Tosya; Kastamonu; Parak «Alucra», Şebinkarahisar «Giresun»*

Kıstır [*İs.*], Maşa *(Dalyanköyü «Köyceğiz - Muğla [Muh.]»)*

Kıstırgaç [*İs.*], **1.** Çamaşır mandalı *(Isparta; Dursunbey «Balıkesir»)* — **2.** Yengeç *(Konya ve dolayı)* — **3.** Maşa *(Bursa)*

Kıstırgeç [*İs.*], Kulağa kaçan, kuyruğu kıskaçlı küçük bir böcek *(Tire «İzmir»)*

Kıstırık [*İs.*], Pantalon *(Halıköy «İzmir»)*

Kıstırma [*İs.*], **1.** İçerisine güveri, peynir ve kıyılmış et gibi şeyler katılarak saç üzerinde pişirilen börek *(Marmaris, Ula «Muğla»; Bornova «İzmir»)* — **2.** Kadın tepeliklerinin önüne dikilen altın dizisi *(Salkuma, Kayseri; Nevşehir «Niğde»)* — **3.** Balıkçılar tarafından kullanılan demirden yapılmış iki çatallı aygıt *(Karadeniz)* — **4.** Patlıcan karnıyarığı *(Manisa ve çevresi)* — **5.** Korsaj, sıkı yelek *(Burdur)* — **6.** Dar şalvar, zıpka *(Kaş «Antalya»)*

Kıstırmaç [*İs.*], Kadınların tepeliklerinin önüne taktıkları altın dizisi *(Bursa)* ***[Bak: Kıstırma, 2]***

Kıstol [S.], Eli ağır, temkinli, yavaş: **Ali, işini kıstol yap** *(Beypazarı «Ankara»)*

Kışalamak [*F.*], Kişelemek, kovmak [kümes hayvanları hakkında] *(Safranbolu «Zonguldak»; Saray «Tekirdağ»)*

Kışbak [*İs.*], Üzümü ezip suyunu çıkarmağa yarıyan bir aygıt *(Kesme «Divriği - Sivas»)*

Kışe kışe [*N.*], Kümes hayvanlarını kovmak için çıkarılan ses *(Günbatur «Kelkit - Gümüşane»)*

Kışılamak [*F.*], *(Uşak «Kütahya»)* ***[Bak: Kışalamak]***

Kışkarası [*İs.*], Soğuk vuran asmaların ilkbaharda yaprak çıkarmaması *(Bolvadin «Afyon»)*

Kışkılamak [*F.*], Köpeği kışkırtmak *(Muğla; Sivas)*

Kışkırlak [*İs.*], Bir çeşit külâh *(Bursa)*

Kışkış [*İs.*], **1.** Denizde balıkları ağın içine kovalamak için kullanılan ortası delik ipli taş *(Paşabahçe, Galata «İst.»)* — **2.** [S.] Hasis, cimri *(Kadı- «Gerze - Sinop»)* ***[Bak: Hızan, 2]***

Kışt etmek [*F.*], İlkbaharda ağaçların kuru dallarını ayıklamak *(Ahlat «Bitlis»)*

Kıt [*Zf.*], **1.** İnt, nezd, huzur: **Ahmet Velinin kıtında kaldı** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** [*İs.*] Taraf, yakın: **Tarlanın kıtında bir ağaç var** *(Badırlı «Samsun»)*

Kıta gitmek [*F.*], Ölü çıkan eve, komşular yemekle gitmek *(Bacı köyü «Polatlı - Ankara»)* ***[Bak: Kıt ekmeği]***

Kıtal [*İs.*], Yemiş toplamağa mahsus ucu torbalı çatal değnek *(Rize)* ***[Bak: Çavlu]***

Kıt ekmeği [*İs.*], Ölü çıkan eve komşuların gönderdiği yemek *(Sarısu «Çankırı»)* ***[Bak: Kıta gitmek]***

Kıtık [*İs.*], **1.** Leblebi *(Torbalı «İzmir»; Paşaköy «Balıkesir [Muh.]»)* ***[Bak: Kıttı]***

— **2.** [*S.*] Kötü gün (*Ayancık «Sinop»*) — **3.** Kadınların boyunlarına taktıkları altınlı boncuk dizisi (*Karahoca «Haymana - Ankara»*)

Kıtıl [*İs.*], **1.** Yüzsüz yorgan (*Güzeloluk «Silifke - İçel»*) [**Bak: Mitil**] — **2.** Kuru ağaç yaprağı (*Korzaf «Şiran - Gümüşane»*)

Kıtımak [*F.*], Çocuklar oyunda birbirini utmak, ütmek (*Görece «Konya»*)

Kıtım kıtım [*Zf.*], Azar azar (*Sungurlu «Çorum»*)

Kıtır [*S.*], **1.** Bodur: (**Seni kıtır seni, bir kerre boyuna bak** : *İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»*) — **2.** Olmamış kavun, kelek (*Ezine, Akköy, Bozcaada «Çanakkale»*) — **3.** Yalan söz (*Aksaray; Taşköprü «Kastamonu»; İncesu «Kayseri»; Isparta*) — **4.** [*İs.*] Kel hastalığı (*Bürhan köyü «Mersin - İçel»*) [**Bak: kındır**]

Kıtıra almak [*F.*], Alay etmek, eğlenmek, maytaba almak (*Domaniç «Kütahya»*)

Kıtırdak [*İs.*], Yumuşak kemik, kıkırdak (*Konya*) [**Bak: kemirtlek**]

Kıtırdamak [*F.*], Oynak kemiklerini veya kırık kemikleri birbirine sürerek kıtır kıtır ses çıkartmak (*Kastamonu*)

Kıtırdı [*İs.*], Oynak yerlerde ve kemiklerde çıkan ses (*Kastamonu*)

Kıtırık [*İs.*], Sahanların etrafındaki kertik (*Elâzığ*)

Kıtırış [*İs.*], İyice büyümüş, fakat kemale gelmemiş ot veya hububat (*Bozyazı «Anamur -İçel»*)

Kıtırmak [*İs.*], İyice kızarmış ekmeklerin üzerinden kopan sert ve ince kabuklar (*Giresun köyleri*)

Kıtırnak [*İs.*], Ceviz içi: **Cevizi kıtırnak ettim** (*Gürme «Fethiye - Muğla»*)

Kıtkıtlamak [*F.*], Yavaş yavaş pişirmek (*İst.*)

Kıtlama [*İs.*], **1.** Azla idare etme : **Şekeri kıtlama = şekeri dişle az az keserek çayla içme** (*Öğdem «Artvin»*) — **2.** Azar azar ısırma (*Gümüşane; Erzurum; Kars; Erzincan; Dadya «Muğla»*)

Kıtlamak [*F.*], Isırmak (**Atın yanına gitme kıtlar** : *Gümüşane Erzurum; Kars; Erzincan*)

Kıtleyük [*İs.*], Kiraz (*Sazlı «Ayancık - Sinop»*)

Kıtmar [*S.*], Hasis (*Ahmediye «Büyükçekmece - İst.»*)

Kıtmık [*İs.*], Kıymık (*Apturrahmanlar «Serik - Antalya»*)

Kıtmır [*S.*], Pinti, tamahkâr; elinden iş gelmez (*Geriçam, Eskere «Köyceğiz - Muğla»; Isparta ve dolayı*) [**Bak: kıtmar**]

Kıtnaşmak [*İs.*], Açlığın tesiriyle yiyecek için itişip kakışmak, her felâketi göze almak (*Ahlat «Bitlis»*)

Kıtsildi [*Zf.*], Daradar gelme, ucu ucuna yetişme: **Trene kıtsildi yetişti** (*Küplü «Bilecik»*)

Kıttı [*İs.*], Leblebi (*Erzincan; Ankara çevresi; Erzurum*) [**Bak:Kıtık, 1**]

Kıttırlı [*İs.*], Kandil, idare lâmbası (*Hasköy «Saray - Tekirdağ»*)

Kıv [*İs.*], **1.** *Baht* (*Ankara*) — **2.** Ses, bağırtı, çağırtı; sürek avında av hayvanlarını ve domuzu çıkarmak için avcıların bağırması (*Akçalıuşağı «Kozan», Saimbeyli «Seyhan»*) — **3.** Bir iş veya mahsulün kemale gelme zamanı (*Kal'a «İncesu - Kayseri»; Konya*) [**Bak: Tav**] — **4.** Fırsat: O

bir kıvdı elden çıktı *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)*

Kıvan [*S.*], Ahmak, avara *(Bolvadin «Afyon»)*

Kıvanç [*İs.*], Sevinç *(Kastamonu; Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* ***[Bak: Güvenç, 1]***

Kıvandırmak [*F.*], Sevindirmek, bahtiyar etmek *(Küçükyozgat, Yabanabat «Ankara»; Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»)*

Kıvanmak [*F.*], **1.** Sevinmek *(Çakaldere «Ceyhan - Seyhan»; Tepecik «Virancık - Kütahya»; Kıbrıscık «Bolu»; Polatlı, Çandır, Akdoğan «Kızılcahamam», Nallıhan, Kalecik, Ayaş, Deliviran «Çubuk - Ankara»; Çorum; Demirci«Manisa»; Ereğli «Konya»; Kuyucak «Eskişehir»; Eskieşme «Derbent - Kocaeli»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Ömer köyü «Bandırma - Balıkesir»; Hasbek «Akdağmadeni - Yozgat»; Malatya)* — **2.** İş görmeğe üzenmek, paçaları sıvamak *(Şabanözü «Çankırı»)* — **3.** Övünmek *(Kalecik, Ankara; Balıkesir ve çevresi; Mustafakemalpaşa «Bursa [Muh.]»)*

Kıvcı [*S.*], **1.** Sürek avlarında hayvanları ürkütmek için ses çıkaran kimse *(Akçalıuşağı «Kozan-Seyhan»)* — **2.** Kılavuz *(Cebelibereket «Seyhan»)*

Kıvgaşmak [*F.*], Aralık kalmak : **Kapı kıvgamış** *(Kastamonu)* ***[Bak: Kıynaşmak, kıynaşık]***

Kıvıcık [*İs.*], Peynir yapmak için süt pişirilirken kazanın dibine yapışan kısım *(Çayhan «Ereğli - Konya»)*

Kıvıç [*İs.*], **1.** İnce çam dalı: **Hasan korudan çok kıvıç kesmiş** *(Maruf «Çankırı»)* ***[Bak: Pür, püren]*** — **2.** [*S.*] Kısa boylu, kuru ve cılız adam *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)*

Kıvık [*İs.*], Aralık (**Kapıyı kıvık koy:** *(Zile «Tokat»; Bursa)* ***[Bak: Kıynaşık, kıydırık, kınğaşmak]***

Kıvıktırmak [*F.*], Tazyık etmek *(C. A.)*

Kıvılcık [*İs.*], Can sıkıntısı: **Babamın kıvılcığı var** *(Karahisar «Seyhan»)*

Kıvıldamak ve **Kıvıldaşmak** [*F.*], Canlı mahlûklar gayrımuntazam hareketlerde bulunmak: **Güneşi görünce karıncalar yuvalarından çıkıp kıvıldaşırlar** *(Gaziantep)*

Kıvılkıvıl [*Zf.*], **1.** Harıl harıl, ivil ivil *(İst.; Kastamonu)* — **2.** [*İst.*] Kalabalık, çokluk *(Köy «Biga-Çanakkale»)* — **3.** [*İs.*] Kaynaşma, canlılık *(Dursunbey «Balıkesir»)*

Kıvırcık karanlık [*İs.*], Akşamla yatsı arası *(Erzincan; Kilis «Gaziantep»)* ***[Bak: Ikırcık]***

Kıvırdım [*İs.*], **1.** Gelin cihazı (**Bu kızın kıvırdımı çok** : *Bolu ili; Pazar «Kızılcahamam», Ayaş «Ankara»)* — **2.** Oğlan tarafından kıza verilen ağırlık karşılığı para veya eşya *(Mudurnu, Gerede «Bolu»)*

Kıvırma [*İs.*], Saraylı denilen tatlı *(Yakademirciler, Hacıkadı «Devrek-Zonguldak»; Demirci «Manisa»)*

Kıvırmak [*F.*], Aşırmak, çalmak*(Kütahya)*

Kıvırsık [*İs.*], Semizotu *(Bakırköy «İst. [yabancı]»)*

Kıvırşık [*İs.*], **1.** Pazı denilen ot *(Kadıköy «İst.»)* — **2.** Pancar yaprağı *(Niğde)*

Kıvışdamak [*F.*], **1.** İleri geri yaramazlık yapmak, yerinde durmamak (**Kıvışdama yerinde doğru dur:** *Kastamonu; Kuzgunköy «Karaisalı -*

Seyhan»)— **2.** Izdırap duymak*(Kayseri)*

Kıvışmak [*F.*], Soğuktan ölmek *(Ortaklar «Havza - Samsun»)*

Kıvış yavuş etmek [*F.*], Ağzı sulanmak, yarsımak *(Gaziantep)*

Kıvıtmak [*F.*], Kapı ve pencere gibi şeyleri aralık etmek **(Kapıyı kıvıt :** *Karamağra «Akdağmadeni-Yozgat»; Gökköy «Reşadiye - Tokat»)*

Kıvlamak [*F.*], **1.** Teşvik etmek *(Kızılviran «Kayseri»)* — **2.** Sürek avında hayvanları yataklarından çıkarmak için gürültü yapmak *(Akçalıuşağı «Kozan - Seyhan»)* — **3.** Koşmak *(Develi «Kayseri»)*

Kıvrak [*İs.*], **1.** Yerli dokuması kara bezden yapılmış köylü kadın yeldirmesi, ferace *(Gediz «Kütahya»; Isparta; Aydın; Edremit «Balıkesir»; Firanlar «Bozüyük - Bilecik»; Çandarlı, Parsa «Bergama - İzmir»; Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»; Karaoğlak «Manisa»)* **[Bak: Kirlik]** — **2.** Kadınların başa örttükleri ince tülbent ve gelinlerin yüzüne örtülen kırmızı krep *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Bor «Niğde»; Siği, Mudanya «Bursa»; Naipköy «Tekirdağ [Muh.]»; Aslıhan «Uzunköprü - Edirne [Muh.]»; Başköy «Ankara»; Yozgat; Balçova «Izmir [Muh.]»; Akviran «Konya»; Antalya)* — **3.** Kadınların başlarına örttükleri ipekli poşo *(Isparta)* — **4.** [*S.*] Aceleci, acul *(Dağhalil «Ankara»; Isparta; Bozkır, Konya; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Karakoçlu, Ereğli «Zonguldak»; Kaş, Korkuteli «Antalya»; Taşucu «Silifke - İçel»; Küçükyozgat, Akdoğan, Kızılcahamam, Ayaş, Çalış «Haymana - Ankara»; Sarayköy, Gönay «Boldan-Denizli»; Manisa; Kayseri; Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Yakademirciler «Manisa»; «İçel»; Urla, Kemalpaşa, Menemen «İzmir»; Muğla)* — **5.** [*S.*] Çevik, tetik **(O çocuk ayağına kıvraktır :** *Emirâlem «Menemen - İzmir»; Köprüören «Tavşanlı - Kütahya»; Adana; Nize «Kayseri»)* — **6.** Bir çeşit bez : **Bu güvül değil kıvrak; Kıvraktan gömlek dikmiş** *(Denizli)* — **7.** Kısa, kadın etekliği *(Isparta; Niğde)* — **8.** Kısa pantalon *(Türkbakacağı «Biga - Çanakkale»)*— **9.** [*S.*] Tendürüst, yakışıklı *(Şeyhsadi «Amasya»)* — **10.** [*S.*] Sebatsız, metanetsiz: **Kıvraklar sözünde durmazlar** *(Siverek «Diyarbakır»)* **[Bak: Koprak]** — **11.** [*S.*] Sıkı, kuvvetli: **Kilimin bağını kıvrak bağla düşmeşin** *(Erzurum)* — **12.** [*S.*] Güzel, şık, yakışıklı, hoşça *(Devecik «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»; İnebolu «Kastamonu»)*

Kıvrak buğday [*İs.*], İlkbaharda ekilip, güzlükle beraber yetişen buğday *(Selleri «Acıpayam - Denizli»)*

Kıvrak gömlek [*İs.*], İnce iplikten dokunup, ıslakken uğularak krepon kâğıt haline getirilen gömlek *(Afyon)*

Kıvramak [*F.*], Hızlı yürümek *(Apturrahmanlar «Serik-Antalya»; Navdalı «Mut - İçel»; Atlıhisar «Şuhut - Afyon»; Ayvalı «Taşköprü - Kastamonu»)*

Kıvranıklı [*S.*], Fazla bükülmüş ipek ve saire *(Navdalı «Mut - İçel»)*

Kıvranka [*İs.*], Okka, dirhem gibi tartı: **Bu bakkalın kıvrankaları eksiktir** *(Sarıçalı «Çanakkale [Muh.]»)*

Kıvranmak [*F.*], **1.** Bir şeyin etra-

fında dönmek *(Balıkesir)* — **2.** Yürümek, dolaşmak, iki büklüm bir halde gezmek **(Bu gece karın sancısından kıvrandım durdum; Sokağı kıvranıver ikinci kapıyı çal:** *Konya; Edirne; Ravlı «Çubuk - Ankara»; Civanyaylağı «Mersin - İçel [aşiret]»)*

Kıvraşık [*S.*], **1.** Birbirine sarılmış: **Sarmaşık, kavakla öyle kıvraşık ki kesmeden aralanamaz** *(Navdalı «Mut - İçel»)* **[** *Bak:* **Kıvrışık]** — **2.** [*İs.*] Kertenkele*(Ömerli«İst.»)* **[***Bak:* **Kıvraşıl]**

Kıvraşıl [*İs.*], Kertenkele *(Gökmaslı «Şile - İst.»; Hediyeli «Kandıra - Kocaeli)* **[***Bak:* **Kıvraşık]**

Kıvraşmak [*F.*], Helezonî şekilde birbirine sarılmak: **İki yılan birbirine kıvraşmışlardı** *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [aşiret]»)*

Kıvratma [*İs.*], **1.** El tezgâhında temiz ve kıvrılmış iplikten dokunmuş bez *(Malatya)* — **2.** Bir çeşit hamur tatlısı *(Balcalı «Çarşamba - Samsun»)*

Kıvratmak [*F.*], İpi katladıktan sonra iyice bükmek; tel gibi şeyleri burmak: **(Çuval, kilim gibi dokunan şeylerin erişini kıvratırlar:** *Atlıhisar «Şuhut - Afyon»; Denizli)*

Kıvrık [*S.*], **1.** Buruşuk, kıvrılmış *(Akköy «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** [*İs.*] Çömlek, tencere *(Bağarası «Söke - Aydın [yürükler]»; Küçükbahçe «İzmir»)* — **3.** [*İs.*] Kulplu testi *(İstanköy adası «İzmir [Muh.]»)* — **4.** [*İs.*] Yılan *(Edirne)*

Kıvrıktırmak [*F.*], Acele ettirmek, evdirmek : **Kıvrıktırırsan şaşırırım** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kayseri)* **[***Bak:* **Kıvıktırmak]**

Kıvrımca [*İs.*], Toprak altında bulunan fındık büyüklüğünde bir ot kökü, deve tabanı *(Çankırı)*

Kıvrış [*İs.*], Arası açık boynuz; çok açık ayaklı at *(Trabzon)* **[***Bak:* **Çaylak, 2]**

Kıvrışayık [*İs.*], Yaban lâhanası *(Karlı köyü «Gerze - Sinop»)*

Kıvrışık [*S.*], Kıvırcık : **Kıvrışık saçlı** *(Civanyaylağı «Mersin», Navdalı «Mut - İçel»)*

Kıvrız [*İs.*], Gelinlik duvak üzerine örtülen ipek başörtüsü *(Emirâlem «Menemen - İzmir»)*

Kıvrıza karmak [*F.*], Tarlıya ekilen tohum derine düşerek, yahut tabaka halinde gübre parçaları altında kalarak yükselip çıkamadığından sararmak *(Dursunbey «Balıkesir»)*

Kıvşak [*İs.*], Tavşan çalısı *(Maruf «Çankırı»)*

Kıvşamak [*F.*], Koşmak, sür'atli gitmek, acele gitmek *(Rumkuş köyü «Seyhan»)*

Kıvşeyik [*?*] [*İs.*], Salatalık cinsinden, dere kenarlarında biten bir çeşit ot *(Konya köyünden [?])*

Kıvşıltı [*İs.*], **1.** Çabuk çabuk gezme *(Navdalı «Mut - İçel»)* — **2.** Gizli gizli konuşma*(Navdalı «Mut - İçel»)*

Kıvşırılmak [*İs.*], Derlenip toplanmak; üstünü başını düzeltmek, kıyafetini düzeltmek: **Erler komutanlarının yanlarında kıvşırılırlar** *(Homa «Çivril - Denizli»)* **[** *Bak:* **Kavşırmak]**

Kıy [*N.*], Hey yerinde kullanılır *(Burdur)*

Kıyacak [*İs.*], Çam kabuğunu ufalamak için kullanılan bir aygıt *(Gelibolu «Çanakkale [tabaklarca]»)*

Kıyadalı [*İs.*], Kapı, pencere gibi şeylerin az aralık kalması *(Konya)*

Kıyak [*S.*], **1.** Güzel, biçimli, yakışık-

lı, düzgün kıyafetli *(Sivas; Şeyhsadi «Amasya»; Topaç, Yozgat; Civanyaylağı «Mersin - İçel [aşiret]»; Balçova, Bornova, Torbalı, Urla, Bergama «İzmir»; Havza, Mahmutbeyli «Samsun»; Kastamonu; Trabzon köyleri; Honaz «Denizli»; İnecik «Tekirdağ»; Çorum; Afyon; Lüleburgaz «Kırklareli»; Gölpazarı «Bilecik»; Kayaş «Ankara»; Akse «Uşak», Karamanca «Gediz - Kütahya»; Balıkesir ve çevresi)* — **2.** [*İs.*] Sazlık yerlerde biten kalın ve kuruduğu zaman yanları eli kesen bir sazdır ki hayvanlar pek aç kalmadıkça yemezler *(Zemme, Kürtköy «Altıntaş - Kütahya»)* — **3.** Çok büyük iğne *(Çankırı)* **[Bak: Kıyık]**

Kıyalamak [*F.*], Kapıyı aralık bırakmak *(Nevşehir «Niğde»)*

Kıyalı [*S.*], Az açık kapı *(Niğde)* **[Bak: Kıyadalı]**

Kıydak [*İs.*], Kısa adımlarla çabuk yürüyüş *(Dombay köyü «Dinar - Afyon»)*

Kıydırıç [*İs.*], **1.** Mücellitlerin kitap kenarlarını kestikleri mengeneli ve keskili aygıt *(C. A.)* — **2.** Tahtalara oluk ve yiv açan aygıt *(C. A.)*

Kıyfa [*İs.*], Kıymık **(Elime tahtanın kıyfası battı:** *Sarılar, Avanos «Kırşehir»)*

Kıygaç [*S.*], **1.** Mail, köşeleme, iğri **(Ağacı kıygacına kesmek:** *Urfa, Kars; Erzurum; Diyarbakır; Ahlat «Bitlis»)* — **2.** [*İs.*] Büyük yorgan iğnesi *(Adana «Seyhan»)* **[Bak: Kıyık, 1]**

Kıygan [*İs.*], Kapak vazifesini gören ve kaldırım işlerinde kullanılan büyük tabaka halinde taş*(Gelenbe «Kırkağaç», Yatağan «Akhisar-Manisa»)*

Kıygıç [*İs.*], Bağ bıçağı *(Bornova «İzmir»)*

Kıygın [*İs.*], Arduvaz taşı *(Kayıköyü «Tosya - Kastamonu»)* **[Bak: Kaygan]**

Kıygışık [*S.*], Aralık, az açık: **Kıygışık gözlü** *(Etimesut «Ankara»; Gerze «Sinop»)*

Kıyık [*İs.*], **1.** *(Kıbrıscık «Bolu»; Çorum; Sivas, Kayaş «Ankara»; Bartın «Zonguldak»; Hacıköy «Hamamözü - Amasya»)* **[Bak: Kıyıgşık]** — **2.** Yorgan iğnesi *(Hacılar, Bakırdağ «Develi - Kayseri»; Harput, Elâzığ ve çevresi; Çardak «Dinar - Afyon»; Toprakkale, Karamezar «Ceyhan - Seyhan»; Tire «İzmir»; Konya; Niğde)* — **3.** Çuvaldız *(Samsun; Tarçın, Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Adala «Salihli - Manisa»; Afşar Karacalı, Camili «Kayaş - Ankara»; Seydin, Sarılar, Köşker, Avanos «Kırşehir»; Gelendost «Isparta»; Erzin «Dörtyol - Hatay»; Gaziantep, Belviran «Besni», Örenköy, Malatya; Birecik «Balıkesir»; Kürkcüler, Toprakkale «Osmaniye - Seyhan»; Kuyumcu «Yozgat»; Sungurlu «Çorum [aşiret]»)* **[Bak: Ilıkçeken]** — **4.** [*S.*] Donmak üzere bulunan, çok üşümüş kimse *(Ulubey «Ordu»)*— **5.** [*S.*] Yakışıklı şey veya adam: **Kıyık kimse** *(Temürlü «Kırşehir»)* — **6.** Tarlada mısır, buğday gibi şeyler biçildikten sonra toprakta bırakılan kök kısmı *(Kaleyaka «Perşembe - Ordu»)* — **7.** Yarık, çatlak *(Konya)*

Kıyık etmek [*F.*], Kapı ve pencere gibi şeyleri aralık bırakmak *(Sivas)*

Kıyılı [*İs.*], Börek tepsisi *(İzmir; Aydın; Gümüşane; Trabzon)*

Kıyılık [*İs.*], **1.** Yorgan *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Çoban a-

ba ve kebesi *(Bilecik köyü «Konya»)*

Kıyın [*İs.*], Taraf, cihet: **Bu kıyından gel** *(Emet «Kütahya»)*

Kıyındırmak [*F.*], Gizlice almak *(Erzurum)*

Kıyıpmak [*F.*], Ayağı kaymak *(İvrindi «Balıkesir»; Uşak «Kütahya»)*

Kıyır [*İs.*], Kumlu toprak *(Gaipler* «Kandıra - Kocaeli»)

Kıyışkan [*S.*], Cesur: **Ahmet çok kıyışkandır** *(Mustafakemalpaşa «Bursa»)*

Kıyışlanmak [*F.*], Cesaretlenmek *(Karaahmet «Çorlu [Muh.]»)*

Kıyışmak [*F.*], Cesaret göstermek *(Hayrabolu, Ballı «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»; Rize; Mustafakemalpaşa «Bursa»)*

Kıykaç [*S.*], **1.** İğribüğrü: **Kıykaç yol; Basmayı kıykaç kesme** *(Erzincan)* — **2.** [*İs.*] Üç köşeli beyaz kadın başörtüsü *(Adana, Kozan «Seyhan»)*

Kıykı [*İs.*], Keman *(Sultanhisar «Nazilli - Aydın»)*

Kıykımlı [*S.*], Çalımlı, gururlu *(Kumarlar, Duralı «Biga - Çanakkale»)*

Kıykırmak [*F.*], Ekşimek, tahammür etmek *(Amasya)*

Kıylak [*İs.*], Kıymık *(Talas «Kayseri»)* **[Bak: Kamga]**

Kıylıklı [*İs.*], Kenarlı tepsi *(Ereğli «Zonguldak»)*

Kıyma [*İs.*], **1.** Kurşundan kesilen saçma *(Burdur; Antalya)* — **2.** İnce bulgurla çiğ etten yapılmış dolma içi *(Kırşehir)* — **3.** Kumaşın kenarını incecik büküp çırpa çırpa dikme *(Cide «Kastamonu»)* — **4.** Küçük kuşbaşı doğranmış etlerden kavrularak yapılmış kışlık kavurma *(Çankırı)*

Kıyman [*İs.*], Pastırma çemeni *(Çubuk «Haymana - Ankara»)*

Kıymıcık [*S.*], Bir parça *(Denizli)*

Kıynaç [*S.*], Aralık *(Ankara ili)* **[Bak: Kaygışık]**

Kıynak [*İs.*], **1.** Cevizin yarısı *(Zile «Tokat»; Harput «Elâzığ»; Yaprak «Çankırı»; Kastamonu)* **[Bak: Çenet]** — **2.** Oylukların bir tarafı *(Kastamonu; Tire «İzmir»)* — **3.** Ceviz içi *(Simav «Kütahya»; Tavas «Denizli»; Hortu «Sivrihisar - Eskişehir»; Konya; Harput, Elâzığ; Malatya; Şeyhsadi «Ezinepazar - Amasya»; Kirpe «Safranbolu - Zonguldak»; İregör «Taşköprü - Kastamonu»; Tire «İzmir»)* **[Bak: Kak, çenet]** — **4.** Ceviz içinin dörtte biri *(Çankırı; Büyükafşar «Bâlâ - Ankara»; Çorum; Kastamonu)* — **5.** Dilim: **Bir kıynak portakal** *(Ula «Muğla»)* — **6.** Yırtıcı kuş ve hayvanların tırnakları *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Kıynaşık [*S.*], **1.** *(Beypazarı «Ankara»; Adana «Seyhan» Eğridir, Yalvaç «Isparta»; İzmir; Mudanya, Bursa; Ünye «Ordu»; Sarıköy «Balıkesir»)* **[Bak: Kıygaşık]** — **2.** Yarı açık göz *(Uluborlu «Isparta»)* — **3.** Şık, derlitoplu *(Kırşehir)*

Kıynaşmak [*F.*], **1.** Kötü bir şey yapmak hususunda cesaret göstermek, kıymak: **İnsan kardeşine bıçak çekmek için nasıl kıynaşır** *(Ankara [bir Lefkoşalıdan])* — **2.** Hareket etmek, kımıldamak *(Uşak «Kütahya»)*

Kıynaştırmak [*F.*], Az aralık bırakmak *(Mustafakemalpaşa, Forda «Bursa»; Burdur; Sivas ve dolayı)*

Kıynık [*S.*], **1.** Aralık, açık: **Kapıyı biraz kıynık bırak** *(Beyşehir «Konya»; Söke «İzmir»)* — **2.** [*İs.*] Parça *(Kastamonu; Burdur)*

Kıynış [*İs.*], Yol kenarı, yol kıyısı (*Pazar «Kızılcahamam - Ankara»*)

Kıynışık [*S.*], (*Kızılcabölük «Denizli»*) **[Bak: Kıynaşık]**

Kıynıştırmak [*F.*], Kapıyı aralık etmek (*Bursa; Kiremitçi «Denizli»; Bağyaka «Finike - Antalya»*)

Kıynız [*İs.*], Boynuz (**Öküzün kıynızını kırmışlar** : *Kıbrıs, Kayaş «Ankara»*)

Kıypık [*S.*], Gözünü sık sık açıp kapıyan [adam] (*Mastat «Karaman - Konya»*)

Kıypınmak [*F.*], Kızlar gençlere karşı yılışmak (*Dombaylı «Salihli - Manisa»*) **[Bak: Çirtinmek, 2]**

Kıypışmak [*F.*], Çekememezlikten hasmiyle her şeyde yarışmak, müsabakaya girişmek (*Susığırlık, Gönen «Balıkesir»*)

Kıypıtmak [*F.*], **1.** Kaçmak (*Halı köyü «İzmir»*) — **2.** Saklamak, kaçırmak, almak (*Rumkuşköyü «Seyhan»*) — **3.** Eski söylediğini tekrar etmek (*Sarıoba «Polatlı - Ankara»*) **[Bak: Kozatmak]** — **4.** Sıvışmak, görünmeden kaçmak (*Gediz «Kütahya»; Gölcük «Muğla»*)

Kıypmak [*F.*], Kaymak : **Ayağım kıyptı** (*Bergas köyü «Ezine - Çanakkale»*)

Kıypuk [*İs.*], **1.** Kirpik (*Tokat*) — **2.** Bez parçaları, kırpıntı (*Şeyhler «Ulubey - Ordu»*)

Kıyran toprak [*İs.*], Üstü gök, altı sarı toprak: **Kıyran toprağın bağına bağ uymaz** (*Namrı «Söğüt - Bilecik»*)

Kıyrat kıyrat [*Zf.*], Dikkatli dikkatli, tekrar tekrar, ehemmiyetli surette: **Her çalının dibine kıyrat kıyrat baktım, avı bulamadım** (*Navdalı «Mut - İçel»*)

Kıyrış [*İs.*], Keçi veya koyun dövüşü (*Marmaris «Muğla»*)

Kıyruk [*İs.*], Kağnının gözeği (*Çorlu «Tekirdağ»*)

Kıyt [*İs.*], Ev güvercininin âdisi (*Urla «İzmir»*)

Kıytak [*İs.*], **1.** Ağaç veya tahta kıymığı (*Ürgüp «Kayseri»; Bor «Niğde»; Köy «Seyhan»*) — **2.** [*S.*] Oynak, ele avuca sığmaz (*Çakıllı «Serik - Antalya»*)

Kıytarmak [*F.*], **1.** Aralık bırakmak, az açmak (**Kapıyı bir parça kıytar** : *Homa «Çivril - Denizli»; Burdur; Ankara; Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»*) **[Bak: Kıygaşık]** — **2.** Müsaade ve müsamaha etmek (*Tefenni «Burdur»*)

Kıytı [*S.*], Tendürüst, yakışıklı : **O elbisesini kıytı giyer** (*Kayseri [Afşarlar]*)

Kıytuk [*İs.*], Küçük odun parçası : **Ocağa bir kıytuk çıra at da yansın** (*Şeyhler «Ulubey-Ordu»*) **[Bak: Kıytık]**

Kıyyık [*İs.*], Çuvaldız (*Kilis «Gaziantep»*)

Kızağan [*İs.*], Erkek istiyen köpek veya benzeri hayvanlar(*Adana «Seyhan»*)

Kızağlamak ve **Kızalamak** [*F.*], Oyunda mızıkcılık etmek (*Gaziantep*)

Kızak [*İs.*], **1.** Köşe, sokak (*İst. [Muh.]*) — **2.** Buğday sapı çekmek için ağaçtan yapılmış, tekerleksiz nakil vasıtası (*Nebiler «Serik - Antalya»*) — **3.** Ekin ölçeği (*Sinop*) **[Bak: Kozak, kot, şinik, yarımlağı]**

Kızaklık [*İs.*], Asabilik: **Ahmedin kızaklığı tutunca önüne kimse geçemez** (*Daday «Kastamonu»*)

Kızalak [*İs.*], Gelincik çiçeği *(Malatya; Elâzığ)*

Kızambuk [*İs.*], Amberbâris denilen buğday büyüklüğünde, mor renkli yemiş veren bir çalı *(Narman «Erzurum»)*

Kızan [*İs.*], **1.** Erkek çocuk, delikanlı *(Kütahya; Kaş «Antalya»; Buğabağı, Çorum, Şarkîkaraağaç, Eğridir «Isparta»; Kastamonu, Talas «Kayseri»; Solmaz «Tavas - Denizli»; Zile «Tokat»; Kırkağaç, Demirci «Manisa»; Armutlu, Foça, Urla, Torbalı, Seferihisar «İzmir»)* ***[Bak: Çağa, 2]*** — **2.** Arkadaş ve maiyet *(Konya; Kaş «Antalya»; Demirci «Bolu»; Denizli ili)*— **3.** Yabancı delikanlı *(Hisarcık «Kayseri»)* — **4.** Dişi köpek veya kurdun erkek istemek hal ve zamanı *(Kadirli «Seyhan»; Sarıoba «Polatlı - Ankara»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Yılanlı, Eğridir «Isparta»; Alayunt «Kütahya»; Ömerli «Samsun»; Zile «Tokat»; Kırka «Seyitgazi - Eskişehir»)* — **5.** Kadın *(Eskişehir; Sinop)* — **6.** Kız çocuk *(Yeniköy «İzmit [Muh.]»; Aydın; Oğulpaşa «Edirne [Muh.]»; Malkara «Tekirdağ»)* — **7.** Dişi hayvanların çiftleşmek arzusu gösterdikleri hal veya zaman *(Gaziantep; Zeyve «Söğüt - Bilecik»; Navdalı «Mut - İçel»; Başalan «Samsun»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Çorum)* — **8.** Çocuk *(Mustafakemalpaşa «Bursa [Muh.]»; Saka «Kütahya [Muh.]»; Edirne; Ödemiş «İzmir»; Kırklareli; Gölpazarı «Bilecik [Muh.]»; Germeyan «Çorlu»; Pazarcık «Bilecik [Muh.]»; Eskiçine «Aydın»; Emirâlem «Menemen - İzmir»; Denizli ili; Karaoğlanlı «Manisa»; Korucu «Balıkesir»; Seyhan; Papasköy «Samsun [Muh.]»)* — **9.** [*S.*] Cimri *(Çankırı)* — **10.** Meyva ağaçlarının dibinden çıkan piçler *(Mut «İçel»)* — **11.** Bir iş için toplanan kimselerden her biri: **Kızanlar toplandı ava gideceğiz** *(Söğle «Elmalı - Antalya»)*

Kızana gelmek [*F.*], Dişi kedi ve köpek erkek istemek *(Erzincan; Kars; Kütahya)* ***[Bak: Gürdeğe gelmek, hızana gelmek]***

Kızan çivisi [*İs.*], Boyunduruğu araba okuna rapteden ağaç çivi *(Adana «Seyhan»)*

Kızanlamak [*F.*], Erkek ve dişi köpek birleşmek arzusu göstermek *(Hatip «Konya»)* ***[Bak: Kızana gelmek]***

Kızanlık [*İs.*], Dişi köpeğin kızana gelip erkek köpekleri arkasına toplaması : **Dağda kızanlık gördüm** *(Nallıhan «Ankara»)* ***[Bak: Yılıkma]***

Kızanmak [*F.*], Kızakla kaymak *(Arslandoğmuş «Yıldızeli - Sivas»)*

Kızan olmak [*F.*], *(Kadirli «Adana-Seyhan»)* ***[Bak: Kızana gelmek, yalıkma]***

Kızansak [*S.*], Kızana gelmiş hayvan *(Samandıra «Kartal - İst.»; Kazmasökü «Sinop»)*

Kızansamak [*F.*], *(Başköy «Ankara»; Kılvar «Daday - Kastamonu»; Çalıca «Hendek - Kocaeli»; Bartın, Zonguldak)* ***[Bak: Kızana gelmek, gırnav]***

Kızansaya gelmek [*F.*], *(Çankırı)* ***[Bak: Kızana gelmek]***

Kızarcı [*S.*], Mızıkcı (**Senin gibi kızarcı ile kim oynar :** *Çankırı; Çorum)*

Kızdırma [*İs.*], **1.** Ateş, fiyevr *(Bursa [Muh.]; Iğdır, Kars; Mirangi«Ağrı [Muh.]»; Urfa; Feke «Seyhan»)* — **2.** Üzüm çubuklarını köklendirmek için deste deste yere gömme *(Mut «İçel»)* ***[Bak: Kökertme]***

Kızgaç [*İs.*], **1.** Rüzgâr tutmıyan güneşe karşı yer *(Kozan «Seyhan»)* ***[Bak: Dulda]*** — **2.** Çabuk ısınan toprak *(Avanos «Kırşehir»)*

Kızgı [*İs.*], Güneş sıcaklığı, hararet **(Ekinler kızgıya muhtaç;** *Oltan «Ayaş», Oyaca «Haymana-Ankara»)*

Kızgıl [*İs.*], Kırmızıya çalan toprak *(Kadiriye «Hayrabolu - Tekirdağ [Muh.]»)*

Kızgındam [*İs.*], Hamam *(Adana)* ***[Bak: Issıdam, ısıcak]***

Kızık [*S.*], **1.** Asabî, sert adam *(Zeytinli «Edremit», Dursunbey «Balıkesir»)* — **2.** [*İs.*] Heves, arzu *(Zevker «Refahiye - Erzincan»)* — **3.** Uyuz: **Ahmedin atı kızık olmuş; Kızık at** *(Vezirköprü «Samsun»)* — **4.** [*İs.*] Odun isi *(İzmir dolayı)* — **5.** Oyunda kaybeden tarafa verilen yumruk cezası *(Küt «Kelkit - Gümüşane»)*

Kızıl [*İs.*], **1.** Altın **(Kızıl yüzük genç eline yakışır:** *Nilüfer «Bursa»; Kars)* — **2.** [*S.*] Tembel, iş görmez *(Erkilet «Kayseri»)* — **3.** [*İs.*] Kızıl renkli küçük küp *(Ilgaz «Çankırı»)*

Kızılaç [*İs.*], Kızıl toprak *(Sarıcaeli «Çanakkale»)*

Kızıl atma [*İs.*], Keçi veya koyunun yavru düşürmesi *(Sazlı köyü «Göle - Kars»)*

Kızıl bacak [*İs.*], **1.** Tavsız ve mevsimsiz zamanda ekilen hububatta hasıl olan bir hastalık olup ekinlerin tane tutmasına mâni olur *(Amasya)* — **2.** Yapıncak üzümü *(Safranbolu «Zonguldak»)* — **3.** Yemeği yapılan bir çeşit yaban otu, yazı pancarı *(Samsun)*

Kızılca [*İs.*], **1.** Göğsün koltuk altına gelen kısmı: **Domuza attığım kurşun tam kızılcasına gelmiş** *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)* — **2.** [*S.*] Küçük çocuk: **Bu daha kızılcadır, ondan ne bekliyorsun** *(Alibeyli «İzmir*— **3.** Yemek borusu, gırtlak *(Namrı «Söğüt - Bilecik»)* — **4.** Buzağı: **Kızılca gibi ürkek koşuyor; Kızılcalar büyürse burdurmak için danacıya gönderirler** *(Kızılköy «Manyas-Balıkesir»)* — **5.** Bir çeşit buğday *(Kızılköy «Manyas-Balıkesir»; Vezirköprü «Samsun»)* — **6.** Pancar *(Sivas)* — **7.** Pazı otu *(Yakacık «Kartal - İst.»)* — **8.** Ateş *(Boyabat «Sinop»)*

Kızılcanlı [*S.*], Asabî, sinirli, atılgan, yorulmaz *(Tire «İzmir»)*

Kızılcık [*İs.*], **1.** Kızamık hastalığı *(Yakademirciler «Zonguldak»)* — **2.** Bir çeşit çiçek hastalığı *(Kayseri)* — **3.** Çok yağmur yağmasından buğday başaklarını büyütmiyen hastalık *(Bargızı «İsmetpaşa - Malatya»)*

Kızıldim [*İs.*], İğde yemişi *(Kartal «İst.»)*

Kızıldip [*İs.*], Kırmızı pancar: **Kızıl dip gibi tatlı!** *(Bünyan «Kayseri»)*

Kızıl eğlim [*İs.*], Domates *(Hadım «Konya»)*

Kızıl evli [*İs.*], Bir çeşit kırmızı buğday *(Balkı «Ilgın - Konya»; Aliköy «Isparta»)*

Kızılganlamak [*F.*], Utanmak, sıkılmak *(Niğde)*

Kızılger [*İs.*], Kulakları kırmızı olan siyah keçi *(Kargı «Kastamonu»)*

Kızılgeren [*İs.*], Toprağı kızıl veya sert olan yer*(Peşrefli «Tire - İzmir»; Irlamaz «Turgutlu - Manisa»)*

Kızıl gevrek [*İs.*], Şaraplık kara üzüm *(Saraycık «Çanakkale»)*

Kızılgicik [*İs.*], Kaşıntı veren göz hastalığı *(Konya)*

Kızıl ikindi [*İs.*], İkindiden sonra akşam olmazdan evvel güneşin batmağa yakın olduğu çağ *(Sirkenli «Adana - Seyhan»)*

Kızıl issi [*İs*], Eyyamıbahur, 16 temmuzdan 30 temmuza kadar olan zaman *(Uluborlu «Isparta»; Çivril «Denizli»; Akseki, Manavgat «Antalya»)*

Kızıl kanat [*İs.*], Sazan cinsinden bir çeşit tatlısu balığı *(Samsun)*

Kızılkır [*S.*], At renklerinden pekmez köpüğünü andıran bir renk *(İst.; Isparta; Adana «Seyhan»;Köşker «Kırşehir»)*

Kızılkıvrım [*İs.*], **1.** Tohumun yanlış biterek intaş edememesinden dolayı aldığı kıvrımlı şekil *(Adana «Seyhan»; İsgöbü «Kayseri»)* ***[Bak: Kıvrıza karmak]*** — **2.** Kuluçka tavuğun yumurtada çok yatmaması yüzünden civcivlerin ölmesi*(Sindelhöyük «Devrek - Zonguldak»)*

Kızıl kurt [*İs.*], Ehlî hayvanların kıçında veya kalın barsağında kanını emmek suretiyle yaşıyan kırmızı kurt *(Urfa; Belenli «Burdur»; Ayvacık «Gönen - Balıkesir»; Evreşe «Gelibo-Çanakkale»; Zellice «Kars»; Kemerburgaz «İst.»; Denizli, Konya; Sandıklı «Afyon»; Gülesur «Ağrı»; Azatlı «Mustafakemalpaşa - Bursa [Muh.]»; İncesu «Dinar - Afyon»; Gündüzbey «Malatya»; Aydın [Muh.])*

Kızılkuru [*İs.*], Ahlat kurusu (Doğan *«Kızılcahamam - Ankara»)*

Kızılkuş [*İs.*], **1.** Doğan kuşu *(Konya)* — **2.** Şahin *(Abdiye «Ceyhan - Seyhan [Muh.]»)*

Kızıllamak [*F.*], Haksızlık etmek; vadini yapmamak *(Bor «Niğde»)*

Kızıllanmak [*F.*], Hırslanmak, hiddetlenmek *(Bayburt «Gümüşane»)*

Kızılmak [*F.*], Dişler kenetlenmek *(Tire «İzmir»)* ***[Bak: Isılmak]***

Kızıloluk [*İs.*], Yemek borusu, meri *(Ezbider «Suşehri - Sivas»; Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: Kızılümük, kızıl önük]***

Kızılot [*İs.*], **1.** Havuç *(Çorbası «Fethiye - Muğla»; Kayı köyü «Isparta»; Kale «Tavas - Denizli»)* ***[Bak: Kişir]*** — **2.** Bağlarda teveklere sarılan sarmaşık nevinden bir ot *(Ovasaray «Çorum»)*

Kızıl öğürtlek [*İs.*], **1.** Yemek borusu *(Varyanlı «Maraş»)* — **2.** Nefes borusu [?] *(Kırşehir)*

Kızıl ömük [*İs.*], Yemek borusu*(Malaklar «İçel»; Denizli; Amasya çevresi)* ***[Bak: Kızıl ümük]***

Kızılönlük [*İs.*], Yemek borusu, meri *(Çorum; Tekke «Erbaa - Tokat»; Vezirköprü «Samsun»; Seyhan)* ***[Bak: Kızılömük]***

Kızılörtlek [*İs.*], Yemek borusu *(Effsus «Elbistan - Maraş»)* ***[Bak: Kızılönlük]***

Kızılöyken [*İs.*], *(Lâpseki «Çanakkale»)* ***[Bak: Kızılörtlek]***

Kızılözden [*İs.*], Yemek borusu, meri *(Erzincan)* ***[Bak: Kızılöyken]***

Kızılözen [*İs.*], *(Ağrı)* ***[Bak: Kızılözden, kızılöyken]***

Kızıl savu [*İs.*], Kızıla çalan toprak çeşidi *(Hunu köyü «Elbistan - Maraş»)*

Kızılsivri [*İs.*], Buğday ve arpanın toprakta ilk görünen ucu: **Ekinler kızılsivri olmuş** *(Karacaören «Kütahya»)*

Kızıl tüylü [*İs.*], Bir yaşında oğlak *(Düzmeşe «Bilecik»; Samsun)*

Kızıl ümük [*İs.*], Yemek borusu, meri *(Büyükafşar «Ankara»; Çerkeş, Çankırı)* **[Bak: Kızılömük]**

Kızılyara [*İs.*], Şirpençe hastalığı *(Ağrı)*

Kızılyel [*İs.*], **1.** Kıbleden esen yel *(Lâdik, Karamaslı, Çarşamba «Samsun»; Oğlakçılar «Boyabat - Sinop»)* — **2.** Albümin hastalığı *(Hadım «Konya»)* **[Bak: Aktutma]** — **3.** Şark rüzgârı *(Sunusa «Erbaa - Tokat»)*

Kızılyörük [*İs.*], Yılancık hastalığı *(Kırşehir ve köyleri; Aydın)*

Kızıl yuğruk [*İs.*], Yılancık hastalığı *(Eskişehir; Kütahya)* **[Bak: Kızılyörük]**

Kızılyürük [*İs.*], *(Kozan; Kırşehir; Gemerek «Şarkışla - Sivas»; Yozgat)* **[Bak: Kızılyörük]**

Kızınmak [*F.*]**1.** Isınmak *(Keskin «Ankara»; Kadirli, Bilan, Adana «Seyhan»; Köseceli «Gaziantep»; Navdalı «Mut - İçel»; Bağyaka «Finike - Antalya»; Fethullah «Develi - Kayseri»; Çifteler «Eskişehir»; Van; İst.)* — **2.** Kıskanmak *(Ankara; Tokat; Çorum; Havza «Samsun»)*

Kızırganmak [*F.*], Haset etmek *(Sinop)*

Kızırkanmak [*F.*], Taallül etmek, savsaklamak *(Gaziantep; Erecek «Dursunbey - Balıkesir»)* **[Bak: Gızırganmak]**

Kızkı [*İs.*], Hararet kuvveti: **Bir kilo odun kömüründe altı bin kızkı vardır** *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [aşiret]»)*

Kızkırt [*S.*], Kızılımtırak, beyazla karışık kızıl renk *(Erzincan)*

Kızlaç [*İs.*], **1.** Sıcağa dayanan bir çeşit kızıl toprak *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»; Paşaköy, Çamlıca, İpsala «Edirne»; Babaeski «Kırklareli»)* — **2.** Sıkıntılı, havasız yer *(Evciler «Balya - Balıkesir»)* — **3.** Az yağlı ve kumlu toprak *(Seymen «Çorlu - Tekirdağ»)*

Kızlan [*İs.*], **1.** Killi, çorak toprak *(Şebinkarahisar «Giresun»; Azatlı «Mustafakemalpaşa-Bursa [Muh.]»; Tavas «Denizli»)* — **2.** Kırmızı topraklı yer *(İzmir; Çorlu «Tekirdağ»)* **[Bak: Kızılaç]** — **3.** Maden çıkan yer *(Eldirek [?])* — **4.** Ekseriya kurom madeni çıkarılan ve serpantin taşlarından teşekkül etmiş arazi *(Marmaris, Fethiye ve dolayı «Muğla»)*

Kızlarcık [*İs.*], Kanatları kara, kül rengi, diğer yerleri beyaz ve tüy kabası, kedi miyavlaması gibi ses çıkaran bir kuş *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Kızlık [*İs.*], Kıtlık *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Kızma [*İs.*], **1.** Tuğladan yapılan soba *(Fındıklı «İst. [Muk.]»)* — **2.** Soba *(Hediyeli «Hayrabolu - Tekirdağ»)* — **3.** Nadas edilmiş tarla : **Bizim kızmaya bu sene 5 kilo arpa ekeceğim** *(Ezine «Çanakkale»)* — **4.** Kırmızı sürü sürülerek, sağıtılan bir çeşit koyun hastalığı *(Çanakkale «İst.»)*

Kızman [*İs.*], Anahtar *(Boyalı «Araç - Kastamonu»)*

Kızmet [*İs.*], Cılız (*Evciler «Balya - Balıkesir»*)

Kıznaç [*İs.*], Güneş doğan yer (*Koçak «Ulukışla - Kayseri»*)[Bak: **Ihtı, çovaş**]

Kızyık [*S.*], Serbest, arsız çocuk (*Adana «Seyhan»*)

Kızzık [*İs.*], Oyunda kaybeden tarafa verilen yumruk cezası (*Kelkit «Gümüşane»*)

Kızzıt [*İs.*], Ahırlarda iki hayvanı birbirinden ayırmak için aralarına çekilen ağaç parmaklık (*Kelkit «Gümüşane»*)

Kibe [*İs.*], İşkembe (*Diyarbakır*)

Kibelik [*İs.*], İşkembenin içine doldurulup pişirilen çekilmiş ve kabuğu çıkarılmış buğday (*Diyarbakır*)

Kibemumbar [*İs.*], İşkembe ve barsağın içine kuzu içi gibi pirinç ve kıyma doldurularak pişirilen yemek (*Diyarbakır*)

Kibir [*İs.*], Kömür tozu (*Kadıköy «Denizli»*)

Kible [*İs.*], Geldiği taraf belli olmıyan rüzgâr (*Tirebolu «Giresun»*)

Kibrin [*İs.*], Sazan balığı (*Dağkadı «Karacabey - Bursa»*)

Kici [*İs.*], Kin, garaz, öfke: **Eski sicim, gitmez kicim** (*Konya*)

Kicilemek [*F.*], Kin tutmak, öfkelenmek: **Erkek deve gibi kicileyip durma** (*Konya*)

Kiçi [*S.*], Küçük (*İnegöl «Bursa»; Ankara; Trabzon [Muh.]*)

Kidik [*İs.*], Oğlak (*Siverek «Urfa»; Sivas; Diyarbakır; Feselek «Reşadiye - Tokat»*)

Kidis [*İs.*], Kardeş (*Malatya*)

Kifi [*İs.*], Eğlence(*Çorlu «Tekirdağ»*)

Kifti düşmek [*F.*], Yorgun düşmek, bitab kalmak: **Akşama kadar güneş altında çalışır, eve gelince kifti düşer** (*Ahlat «Bitlis»*)

Kiğ [*İs.*], Keçi, koyun, deve gibi hayvanların yuvarlak gübresi (*Birecik, Urfa; Kilis «Gaziantep»*)

Kiğçe [*S.*], Çok yeğni, delik deşik olan, beyazımtırak bir taş: **Kiğçe, suda batmaz** (*Ahlat «Bitlis»*)

Kihdemek [*F.*], Bıkmak, usanmak : **Bakla yemekten kihdedim** (*Tire «İzmir»*)

Kihsa [*İs.*], Soğan tohumu (*Kemaliye «Malatya»*) [Bak: **Kıska**]

Kiiz [*İs.*], Kuru ve kavurucu soğuk (*Çavuğlu «Bayramiç - Çanakkale»*)

Kikil [*İs.*], Heykel (*Safranbolu «Zonguldak»*)

Kikirdek çorbası [*İs*], Yoğurtlu hamur çorbası (*Konya*)

Kikirdemek [*F.*], Gevrek gevrek gülmek (*Çukurkuyu «Bor - Niğde»*)

Kikirik [*İs.*], Fıstık(*İst. [Muh.]; Çatalağıl «Karacabey - Bursa [Muh.]»; Kastamonu dolayı; İzmir [Muh.]*)

Kikre [*İs.*], El değirmeni (*Meryem «Çıldır - Kars»*)

Kikremek [*F.*], Kendini tutamıyarak çokca gülmek (*Genezin «Avanos - Kırşehir»*) [Bak: **Kikirdemek**]

Kildik [*İs.*], Davarların ezilmemiş gübresi (*Sarayköy «Kemah - Erzincan»*)

Kildirik [*İs.*], Daire: **Şu kildiriğin içine girme** (*Kemah «Erzincan»*)

Kilekmek [*F.*], Şikâyet etmek (*Köşker «Kırşehir»; Pungu, Çataloluk «Bakırdağ - Kayseri»*)

Kileyden [*Zf.*], Yeniden: **Haydi oyuna kileyden başlıyalım** (*Sille «Konya»*)

Kili [*İs.*], **1.** Bağ veya bahçe duvarı (*Hamurcu «İncesu - Kayseri»*) — **2.** Kabuksuz ceviz (*Ilgın «Konya»*) —

3. Tarla sınırı *(Ağcaşar, Şehban «İncesu - Kayseri»; Balıkesir; Van; Boğazlıyan «Yozgat»)* ***[Bak: Tarmın]***

Kilik *[İs.]*, **1.** Çekirdek: **Kabak kiliği** *(Yerkesik «Muğla»; Adana)* — **2.** Çocuk için yapılan ekmek *(Ağaköyü «Safranbolu - Zonguldak»)*

Kilindar *[İs.]*, Dalyanda balıkların sıkıştırıldığı köşe ağı *(İst.; Çanakkale)*

Kilindir *[İs.]*, Küçük testi *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»)*

Kiline *[İs.]*, Budanmış asma çubuğu *(Konya dolayı)*

Kilitmek *[İs.]*, Kelepçe *(Dedeköyü «Konya»)*

Kilitperi *[İs.]*, Kilitlerin içinde anahtarın geçtiği ince dil *(Lâpseki «Çanakkale»)* ***[Bak: Damak, 3]***

Kilk *[İs.]*, Yünün tarandıktan sonra tarakta kalan kepekli kısmı *(Ahlat «Bitlis»)*

Kilkit *[İs.]*, Halıcılıkta düğümleri sıklaştıran tarak *(Uşak «Kütahya»)* ***[Bak: Ģirgit, 1]***

Killik *[İs.]*, Yeldirme *(Bilecik)*

Kilme *[İs.]*, **1.** Arabaların dört köşesine konulan kazıklar, korkuluk *(Koru «Yalova - İst. [Muh.]»)* — **2.** Bağ bıçağı *(Pınarbaşı «Karaman - Konya»)*

Kilt *[İs.]*, Taraf *(Sivas)*

Kiltan *[İs.]*, Çanta *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Kilte *[İs.]*, **1.** Pantalon tokası *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Yenikışla «Boğazlıyan - Yozgat»)* — **2.** Yular: **Ayşe atın kiltesini tak da koşduralim** *(Konya)* — **3.** İpten örülmüş düğme iliği *(Güvere «Silifke-İçel»)* — **4.** Düğme: **Ceketimin kiltesi düştü** *(Yerkesik «Muğla»)*

Kilteli iğne *[İs.]*, Çengelli iğne *(Konya)*

Kilter *[İs.]*, Köpeklerin boynuna takılan halka *(Dereköyü «Kayseri»)* ***[Bak: Meres]***

Kimirtlek *[İs.]*, **1.** Gırtlak *(Kayseri; Çorum)* — **2.** Kıkırdak *(Nallıhan «Ankara»)* — **3.** *[S.]* Tuhaf adam *(İncesu «Kayseri»)*

Kimken *[Zf.]*, Bazı defa *(Kozan «Seyhan»)*

Kimtik *[İs.]*, Fiske *(Dereköy «Kayseri»)* ***[Bak: Çitmek, 5]***

Kindik *[İs.]*, **1.** İnsan göbeği *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)* — **2.** Ayak çelme *(Erzincan)* — **3.** Çoban köpeği *(Karaçayır «Tokat»)*

Kindir *[İs.]*, **1.** Pantalon *(Eskişehir)* ***[Bak: Kıstır]*** — **2.** Köy kâhyası, gizir *(Ayşekadın «Edirne»)*

Kindirek *[İs.]*, Oklava, merdane *(Kasımpaşa «İst.»; Bitlis)*

Kineyit *[İs.]*, Arıların yediği ballı maddeler: **Arılar kineyit toplamağa başladılar** *(Ahmetçe «Ayvacık-Çanakkale»)*

Kinez *[Zf.]*, **1.** Galiba, sanırım: **Alinin kinez parası çok** *(Afyon)* ***[Bak: Ģâam]*** — **2.** *[İs.]* Ceviz, koz *(Adana «Seyhan»)*

Kinifi *[İs.]*, Çelik çomak oyunu *(Konya)*

Kiniş *[İs.]*, Marangozların pencere kasalarına açtıkları lâmba ve bu lâmbayı açan aygıt *(Niğde; İst.; Rize)*

Kinlik *[İs.]*, Ocak kenarı *(Merkeplikışlacık «Amasya»)*

Kinneşmek *[F.]*, İddia etmek *(Mersin «İçel»)*

Kip *[S.]*, **1.** Sıkı, dar, tıpatıp gelen *(Kars; Beyçayır «Çanakkale»; Haçevera «Maçka - Trabzon»; Develi «Kayseri»; Olti, Erzurum; Alucra*

«Giresun»; Sivas; Konya; Gerze «Sinop»; Bilecik dolayı; Adana; Gümüşane; İyidere «Rize»; Kovay köyü «Amasya») — **2.** Kavi, sağlam, dayanıklı *(Sivas; Çanakkale; Van; Muş; Bitlis; Çermik, Diyarbakır; Elâzığ; Ohtap «Tokat»; Ordu; Mersin köyleri «İçel»)* — **3.** Tendürüst, şık, zarif, kıvrak *(Hamurcu «İncesu-Kayseri»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Ahlat «Bitlis»)* — **4.** İdareli, muktesit **(Ahmet, çok kip bir adamdır :** *Kayseri; Mut «İçel»; Kovay «Amasya»)* — **5.** Uygun, kullanışlı **(Ömerin evi kiptir:** *Kayseri; Mut «İçel»)* — **6.** [*İs.*] İçi dolu bir nevi yumuşak sazdan örülmüş hasır *(Başlamış «Dörtyol - Hatay»)* — **7.** [*İs.*] Yan, nezd : **Kipime yaklaş** *(Erzurum)*

Kipekip [*Zf.*], Kalıbı kalıbına, ayniyle, tıpkı tıpkısına *(Adana «Seyhan»)*

Kipeltmek [*F.*], Sertleştirmek, sıkılaştırmak *(Niksar «Tokat»)* ***[Bak: Kip, 1]***

Kipertmek [*F.*], (Erzurum) ***[Bak: Kipeltmek]***

Kipgelmek [*F.*], Tamamen uygun gelmek: **Bu kapak kutuya kip geldi; Elbise Ahmede kip geldi** *(Malatya)*

Kipi [*S.*], **1.** Uygun: **Kipi elbiseler insanın üstünde güzel durur** *(Çorum)* ***[Bak: Kirp, kip]*** — **2.** Sıkı, gevşek olmıyan: **İpi kipice tut** *(Çorum)* — **3.** Boyunduruk ortasına kayışı kaydırmamak için geçirilen ağaç *(Erzurum)*

Kipinci [*İs.*], Bir buçuk yaşına kadar olan deve yavrusu *(Alanya «Antalya»)*

Kipirdemek [*F.*], **1.** Göz seyirmek *(O. A. ve C. A. köyleri)* — **2.** Kımıldanmak *(Konya)*

Kipiş [*İs.*], Kız çocuğunun kızlık yeri, tenasül âleti *(Çorum)*

Kiplemek [*F.*], Muhafaza altına almak, muhkemlemek: **Kapıyı kiple de gel** *(Malatya)*

Kipleşmek [*F.*], Kuvvetlenmek, sağlamlaşmak *(Erzincan; Tokat)*

Kipleştirmek [*F.*], **1.** Birleştirmek: **İpin uçlarını kipleştirdim** *(Erzurum [Muh.])* — **2.** İki şeyi birbirine yaklaştırmak: **Sandıkları kipleştir** *(Erzurum)*

Kiplik [*İs.*], Şıklık, zariflik: **Kiplik taslıyor** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kiprik [*İs.*], Kirpik *(Kilis «Gaziantep»)*

Kiran [*İs.*], **1.** Kızılcık *(Merzifon «Amasya»; İnebolu «Kastamonu»)* ***[Bak: Kiren]*** — **2.** Binalarda uçurdum (Balkon) altına atılan kalın ağaç *(Cimni [?] [Muh.])* — **3.** Kalın direk *(Kemah «Erzincan»; Diyarbakır)* — **4.** Dağ eteği *(Alemdağı «İst.»; Isparta)* ***[Bak: Kıran]***

Kircikmek [*F.*], **1.** Gücenmek, müteessir olmak *(Bozhüyük «Göksün-Maraş»)* — **2.** Hasımlaşmak : **Adamsiz de ne kircikiyorsunuz haydi barışın** *(İncesu «Kayseri»)*

Kirç [*İs.*], **1.** Kurumuş çam yaprağı *(Adana «Seyhan»; Mersin «İçel»)* ***[Bak: Pür]*** — **2.** Kurumuş ağaç dalı: **Ali ağa dağda kütük bulamamış ta beş altı kirç ile geri dönmüş** *(Bozhüyük «Göksün - Maraş»)* ***[Bak: Pürlek]*** — **3.** Ham dut: ***Dut kirçtir*** *(Koruculu «Dörtyol - Hatay»)* — **4.** Çam tohumu *(Koruculu «Dörtyol - Hatay»)* — **5.** Sebzelerin sert ve gevrekliği: **Aldığım lâhana bütün kirç çıktı** *(İn-*

cesu «Kayseri») — **6.** Elbise *(Erzurum)*

Kirçal [*İs.*], Köpekle çakalın çiftleşmesinden doğan melez yavru *(Çerkeş «Çankırı»)*

Kirçane [*İs.*], El şamdanı *(Bitlis)*

Kirçikli [*S.*], Pis, kirli *(Honaz «Denizli»)*

Kirde [*İs.*], Tabaklanan derilerde palamuttan hasıl olan beyaz dalgalar *(Çanakkale)*

Kirdiman [*İs.*], **1.** Tabaklanmış derinin üstünde biriken harç kirleri *(Bursa; Isparta)* — **2.** Harçtan çıkan deriler *(Çanakkale)* — **3.** Harçtan çıktıktan sonra kurutulan keçi derisi *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Kire [*İs.*], **1.** Altında killi ve kireçli tabaka bulunan arazi *(Elâzığ; Gözene «Malatya»; Pertek «Tunceli»)* — **2.** Bağ yetiştirilen beyaz topraklı yerler *(Gündüzbey «Malatya»)* — **3.** Taşlı yerler *(Sincan «Divriği - Sivas»)*

Kirebeli [*İs.*], Arıların kovan deliğini kapamak için kullandıkları sarı ve yumuşak madde *(İst.)*

Kirebolu [*İs.*], *(Saray «Silifke - İçel»; Ankara* [*Muh.*]*)* **[Bak: Kirebeli, pirebolu]**

Kirek [*İs.*], Bal peteği *(Boyabat «Sinop»)*

Kirelik [*İs.*], Eski evlerdeki gusülhane *(Yukarısöğütönü «Eskişehir»)*

Kiremete [*İs.*], Bağ çubuğu kömürü *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Kiren [*İs.*], Kızılcık *(Tokat; Çorum; Samsun; Sinop; Zonguldak; Sivas; Yozgat; Bolu; Kastamonu; Giresun; Çankırı illeri)* **[Bak: Zoval, eğren, eyren, eyir, eğran, ergil]**

Kire toprak [*İs.*], Kireçli sert toprak *(Kocaözü «Hekimhan - Malatya»)*

Kiri [*İs.*], Yeni doğmuş eşek yavrusu *(Akviran «Konya»; Koçhisar «Ankara»; Nevşehir «Niğde»; Samrı «Söğüt - Bilecik»; Kırşehir)* **[Bak: Kürü]**

Kirik [*İs.*], **1.** Ördek yavrusu *(Kayarcık «Saimbeyli-Seyhan»)* — **2.** [*S.*] Boza yakın bir renk: **Kirik inek; Kirik Ali** *(Bağtepe «Kozan - Seyhan»)* — **3.** Kısa kılıçlı ve başağı dört köşeli buğday *(Sivas)* — **4.** Kılçıksız toparlak buğday *(Sivas)* — **5.** Sincap: **Kirik gibi çotağa [ağaç dalı] ağıyor** *(İnaltı «Ayancık-Sinop»)* — **6.** Ufak kulaklı kara keçi *(Veliköy «Rize)* **[Bak: Kırık, 7]** — **7.** Bağ budama bıçağı *(Erzincan)* — **8.** Eşek sıpası *(Dişli «Sorgun - Yozgat»; Kargı «Kastamonu»)* **[Bak: Kiri]** — **9.** [*S.*] Deli *(Ankara)* — **10.** [*S.*] Ahmak, sersem *(Kiseköy «Ankara»)*

Kirik buğday [*İs.*], Soğuğa dayanan ve Birinciteşrinde ekilip yaza kadar filiz vermiyen bir cins sarı buğday *(Ağrı)* **[Bak: Kirik 4, 6]**

Kirikmek [*F.*], İnad etmek, ayak diremek [eşek hakkında] *(Kise köy «Kızılcahamam - Ankara»)*

Kiriktirmek [*F.*], İnatlaştırmak, gözünü korkutmak, kaçındırmak: **Avcılar buradaki avları kiriktirdiler** *(Eskişehir)*

Kirildemek [*F.*], Rüzgâr hafif hafif esmek: **Akyel ne güzel kirildiyor** *(Çal «Denizli»)*

Kirildik [*İs.*], Topaç *(Yakın köy «Demirci - Manisa»)* **[Bak: Fıça]**

Kirimek [*F.*], İnat etmek *(Köşker*

«Kırşehir»; Çandır «Kalecik - Ankara»; Çankırı; **Eşek gibi kirime öyle:** *Çorum)*

Kirinci [*İs.*], **1.** 3-7 yaşlarında olan erkek deve *(Karaman «Konya»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Çakalkuyusu [Bağşişli aşireti], Aydınlı, Saçıkaralı aşiretleri «Toprakkale - Seyhan»; Milâs «Muğla», Apturrahmanlar «Serik - Antalya»; Anamur, Sabak köyü «Silifke - İçel»)* — **2.** İki üç yaşında olan dişi deve *(Kadirli, Kürkçüler «Seyhan»)* — **3.** Boz renkli dişi deve *(Topçu «Karaisalı - Seyhan»)*

Kirincimek [*F.*], **1.** İş bozulmak : **O iş kirincidi** *(Tokat)* — **2.** Çamaşır temizlenmemek: **Bu beyazlar kirincimiş yudum yudum arınmadı** *(Tokat)* — **3.** İşten kaçınmak : **Sobaya odun kes, kiriniyormusun yoksa!** *(Tokat)* **[*Bak:* Kiriktirmek]** — **4.** İyi pişmemek, yarı ham kalmak: **Aman şu aşa su katma da kirincimesin** *(Tokat)*

Kirinç [*Zf.*], Karmakarışık, girift : **İp çok kirinç olmuş, çözülmüyor** *(Türnük «Havza - Samsun»)*

Kirinmek [*F.*], **1.** Kendine buyurulan işi başkalarına gördürmek için tenbellik göstermek, üşenmek *(Sarayözü «Ezine - Amasya»)* **[*Bak:* Erinmek]** — **2.** İnat etmek: **Keçilerin kirinmeleri meşhurdur** *(Şeyhsadi «Ezinepazar - Amasya»)*

Kirinte [*İs.*], İçinde biraz un bulunan kepek *(Gaziantep; Maraş)*

Kirinti [*İs.*], **1.** Çamaşırdan veya kullanmadan artan küçük parça sabun *(Ağzıkara «Kozan - Seyhan»; Civanyaylağı «Mersin», Yanpar «İçel»)* **[*Bak:* Kirtik]** — **2.** Orak, tırpan gibi ot biçmeğe yarar aygıt *(Giresun)*

Kiriş [*İs.*], Pırasa *(Kemaliye «Malatya»; Düzce «Bolu»)*

Kirişan [*İs.*], Üstübeç, kadınların yüzlerine sürdükleri allık, podra *(Bayburt «Gümüşane»)* **[*Bak:* Kirşan]**

Kiriş germe [*İs.*], Müstakim hat, dosdoğru ve düz yol *(Şıhlar «Boğazlıyan - Yozgat»; Ağçaşarocağı «Niğde»; Köşker «Kırşehir»; Çatalhöyük «Kozan - Seyhan»)*

Kirişme [*İs.*], Develer çiftleşme *(Konya)*

Kiritmek [*F.*], İnat etmek *(Topaç «Yozgat»)*

Kiriz [*İs.*], **1.** Anası tazı, babası âdi köpek olan yavru *(Köşker «Kırşehir»; Büyükafşar «Ankara»; Kayseri)* — **2.** Babası kurt, anası köpek olan yavru *(Yozgat)* — **3.** [*S.*] Fazla zayıf: **Kiriz tazı** *(Topaç «Yozgat»)* — **4.** Köy kâhyası *(Erzurum; İncesu «Kayseri»)*

Kirkele [*İs.*], Bukalemun denilen hayvan *(Silifke «İçel»)*

Kirkil [*İs.*], Maya *(Ostuk «Bayburt - Gümüşane»)*

Kirkillemek [*F.*], Mayalamak *(Ostuk «Bayburt - Gümüşane»)*

Kirkire [*İs.*], El değirmeni *(Taşlıçay «Diyadin - Ağrı»)*

Kirkiri kaçmak [*F.*], İştihası kaçmak : **Kirkirim kaçtı, yemek canım istemiyor** *(Malatya)*

Kirkit [*İs.*], **1.** Halıların atılan atkısını sıkıştırmak için kullanılan demirden veya ağaçtan yapılmış dişli aygıt *(Çoran «Amasya»; Gördes, Kula «Manisa»; Maraş; Alucra «Giresun»; Erzin «Dörtyol - Hatay»; Aziziye «Burdur»; Çiçekdağ, Genezin«Avanos - Kırşehir»; Cüzüngüt «Malatya»; Mecidiye «Çorum»; Balçıkhisar

«Afyon»; Çifteler «Eskişehir»; Karacabey «Bursa»; Suşehri, Şarkışla «Sivas»; Pazar «Biga-Çanakkale»; Konya; Giresun; Isparta; Sarıyer «İst.»; Kızılcaören «Kütahya»; Boyalı, Konya; İnegöl «Gaziantep»; Bahattin «Ulubey - Ordu»; Muscalı «Çarşamba - Samsun»; Üçem «Bâlâ - Ankara»; Kadirli «Seyhan»; Kınık «Fethiye - Muğla») **[Bak: Ģirgit, cirmit]** — **2.** Öfke, hırs: **Kirkitim geçti, döndüm geldim** *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* — **3.** Badem şekeri biçiminde tatlı ve gevrek bir çeşit üzüm *(Hartlap «Maraş»; Zincidere «Kayseri»)*

Kirkmek [*F.*], Darılmak, gücenmek *(Nallıhan «Ankara»)*

Kirlek [*İs.*], Entari *(Alaşehir «Manisa»)*

Kirlenmek [*F.*], Dönmek, topaç gibi şeyler süzüle süzüle dönmek: **Topacım yarım saat kirlendi** *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)*

Kirlice [*İs.*], **1.** Sarı yapıncak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Şarap ve sirke yapmağa yarıyan beyaz ve toparlak üzüm *(Yoğunpelit «Beypazarı - Ankara»)*

Kirlik [*İs.*], **1.** Ferace, yeldirme, çarşaf *(Kütahya; Tuzaklı, Akköy, Dodurga, Bilecik)* — **2.** Entari, fistan; gömlek, mintan *(Ermenak, Konya; Yapıntı «Mut - İçel»; Kütahya; Narlıdere, Kadıköy «Boldan - Denizli»)* — **3.** Çocuk zıbını, iç entarisi *(Afyon; Konya)* — **4.** Yorgan çarşafı *(Balıkesir ve çevresi)*

Kirli paçavra [*İs.*], Kolera hastalığı *(Erzurum)*

Kirlit [*İs.*], Halı tarağı *(Bilecik)* **[Bak: Kirkit]**

Kirman [*İs.*], Güz çimeni *(Ardahan «Kars»; Şavşat «Çoruh»)*

Kirmaşmak [*F.*], Kımıldanmak: **Biraz kirmaş** *(Malatya)* **[Bak: Kırmaşmak, kımraşmak, kımramak]**

Kirmen [*İs.*], **1.** Elde yün eğirmeğe yarar aygıt *(Genezin «Avanos», Kırşehir; İncesu, Develi, Kayseri; Hekimhan «Malatya»; Adana, Cebelibereket «Seyhan»; Karacabey «Bursa»; Germencik «Karaağaç - Aydın»; Silifke, Cıvanyaylağı «Mersin - İçel»; Sasallı «Menemen», Turan «Bayındır - İzmir»; Haydarbeyli «Yozgat»; Sivas)* **[Bak: Çellik, 2]** — **2.** Kılıcın keskin ağzı *(Bayındır «Nizip - Gaziantep»)*

Kirmit [*İs.*], Ağaçlar arasında biten şemsiye biçiminde bir türlü yenir mantar *(Perşembe «Ordu»)* **[Bak: Ģöbelek]**

Kirna [*İs.*], **1.** Babası tazı, anası âdi köpek olan melez yavru *(Kastamonu)* **[Bak: Kiriz]** — **2.** Yığınak yeri, insan ve hayvanların toplandığı yer *(Karahoca «Haymana - Ankara»)*

Kirnak [*İs.*], Demirsiz kağnı tekerleği *(Hıns köyü «Hasankale - Erzurum»)*

Kirp [*İs.*], Uygunluk, bir şeyin muvafık olması *(Misis «Seyhan»)*

Kirpas [*S.*], Pinti, cimri: **Mehmet Ahmetten daha varlıklı amma kirpas adamın biridir** *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)*

Kirpeden [*Zf.*], Birdenbire, büsbütün, tamamen: **Rüzgâr kirpeden durdu** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kirpi [*İs.*], **1.** Su künklerine girerek büyüyen ve künkleri tıkıyan ağaç ve ot kökleri *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)* — **2.** Kestanenin dikenli kabuğu *(Pazar köy «Karamürsel -*

Kocaeli»)

Kirpidin [*İs.*], Bahçelerde sebze diplerini çapalamakta kullanılan bir ağzı sivri, öbür ağzı kesere benzer demir aygıt *(Develi «Kayseri»; Edirne)*

Kirpinik [*S.*], Cimri, pinti, hasis [kimse] *(Erkilet «Kayseri»; Boğazlıyan «Yozgat»)*

Kirpi saçağı [*İs.*], Hamam kubbelerinin üzerindeki yollar *(Edirne)*

Kirrik [*İs.*], **1.** Bir çeşit bodur yaban ördeği *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **2.** Bir aylık sıpa *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Kirs [*İs.*], Killi ve çakıllı kaypak toprak *(Ereğli «Konya»; Sungurpaşa «Yenişehir - Bursa»)*

Kirşan [*İs.*], Üstübeç, aklık, podra *(Diyarbakır; Cebel «Eğridir - Isparta»; Erzurum)* **[Bak: Kirişan]**

Kirt [*S.*], **1.** Sert, kavi, sağlam, dayanıklı *(Kayadibi «Sivas»; Bolu; Keskin, Sarılar «Ankara»; Taşköprü «Kastamonu»; Oluklu «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Gevrek, çabuk kırılır *(Boyabat «Sinop»; Niğde; Çankırı)* **[Bak: Kırt, 2]** — **3.** Tamamiyle pişmemiş yemek *(Kütahya)* — **4.** Anafor, beleş, bedava *(Urfa; Diyarbakır)* — **5.** Ciddi olan [söz]: **Kirt söyledim** *(Alpı, Bozan «Eskişehir»)*

Kirtek [*İs.*], Toprağın sert tabakası *(Eskine «Köyceğiz - Muğla»)*

Kirtelmek [*F.*], Sertelmek, sertleşmek *(Tuzaklı «Söğüt - Bilecik»)*

Kirtermek [*F.*], Donmağa yüz tutmak: **Karın üstüne yağmur yağıp ta ayaz olursa kirterir** *(Bolu)*

Kirti [*S.*], **1.** Ciddî, doğru, hakikî gerçek, sıhhatli *(Köşker «Kırşehir»)* — **2.** [*İs.*] Daimî veya muvakkat ağaç köprü *(Yerebakan, Feke «Seyhan»)*

Kirtiç [*İs.*], Kurumuş tandır ekmeği *(Tavlusun «Erkilet - Kayseri»)*

Kirtik [*İs.*], **1.** Kullanılarak ufalmış ve incelmiş sabun parçası *(İçel; Kırşehir; Sinop; Kayseri; Yozgat; Seyhan; Maraş; Samsun; Sivas; Niğde; Tokat; Çorum; Gaziantep)* — **2.** Ufak parça (**Kâğıtları kirtik kirtik yapıyor:** *Urfa; Niksar «Tokat»; Cebelibereket, Adana «Seyhan»)* — **3.** Kulak kıkırdağı *(Bandula «Kelkit - Gümüşane»; Cimin «Erzincan»)* — **4.** Rüşvet *(Malatya ve köyleri; Balıkesir ve dolayı)* — **5.** Bir damla, az: **Bir kirtik su ver** *(Erzurum)* — **6.** Tahsildar makbuzu *(Çöten «Develi - Kayseri»)* **[Bak: Fitik]**

Kirtikli [*İs.*], Kenarı tırtıklı kap *(Adana «Seyhan»)*

Kirtil [*İs.*], **1.** Develeri bağladıkları kazık *(Yenice «Muğla»)* — **2.** Sayım vergisi *(Elbistan «Maraş»)* **[Bak: Kapçur, kamçur]** — **3.** Balık tutmağa yarar sepet *(Marmaris «Muğla»)*

Kirtilmek [*F.*], Zayıflamak *(Nevşehir «Niğde»)*

Kirtlek [*İs.*], Yangın yerinde biten mantar *(Bolu)*

Kirtlik [*İs.*], Sabah serinliği *(Eskişehir)*

Kirtme [*İs.*], *(Karaağaçlı «Germencik - Aydın»)* **[Bak: Kirkit]**

Kirtmek [*F.*], **1.** Halıcılıkta iplikleri bağlamak *(Yapıntı «Mut - İçel»)* — **2.** Karşısındakine kızdığını belli etmek *(Bozanönü «Isparta»)* — **3.** Vazgeçmemek *(Gediz «Kütahya»)*

Kirtpart [*İs.*], Üstü donmuş, altı yumuşak kar *(Yapıntı «Mut - İçel»)*

Kirtten [*Zf.*], Cidden, doğru olarak *(Samsun)*

Kis [*İs.*], Taş, kum, kil ile karışık kaynamış sert tabaka *(Kayseri; Arapkir «Malatya»; Tuzluhisar «Bünyan - Kayseri»; Çorum; Kastamonu; Sıvas; Konya; Ankara)*

Kisi [*İs.*], İneklerin gözünde çıkan mercimek büyüklüğünde bir çıban *(Balıkesir»)*

Kisir [*İs.*], *(Isparta ili)* ***[Bak: Kis]***

Kiskiç [*İs.*], Çiğdem çıkarmıya yarar demir aygıt *(Büyükafşar «Bâlâ - Ankara»)* ***[Bak: Küsküç]***

Kiskis [*S.*], Pinti, hasis, cimri *(Akçakaya «Erkilet - Kayseri»)* ***[Bak: Sıkrağı]***

Kiskisi [*S.*], Hasis *(Reşadiye «Tokat»)* ***[Bak: Kiskis]***

Kisli [*İs.*], *(Ficek «Reşadiye-Tokat»)* ***[Bak: Kis]***

Kisren [*İs.*], Hamur kazımıya yarar, etrafsız, küçük ateş küreğini andırır demir aygıt *(Kesme köyü «Eğridir - Isparta»)* ***[Bak: Eysiren, kazgıç]***

Kistik [*İs.*], Çok eski ayakkabı *(Başvartanik «Çemişgezek - Tunceli»)* ***[Bak: Kazğal, kısat]***

Kis toprak [*İs.*], *(Lâdik «Saiteli - Konya»)* ***[Bak: Kis]***

Kişe [*İs.*], Ölü çıkan eve komşuların gönderdiği yemek *(Ankara)*

Kişelemek [*F.*], Kanatlı hayvanları kışa kışa diye kovalamak *(A.)*

Kişenmek [*F.*], Öç alma hırsiyle arkadan atıp tutmak: **Ahmet benim için kişeniyormuş** *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Kişgirmek [*F.*], Kışkırtmak, saldırmak *(Bayralar «Elmalı - Antalya»)*

Kişi [*İs.*], Zevce, koca, eş *(A.)* ***[Bak: Gişi]***

Kişiflemek [*F.*], **1.** Teşvik etmek : **Bana çatmıya geldin, seni kim kişifledi** *(Zile «Tokat»)* — **2.** Köpeği kışkırtmak: **Köpeği üzerime kişifledi** *(Zile «Tokat»)* — **3.** Kendisini sezdirmeden birinin hareketini göz altında bulundurmak *(Kadirli - Adana - Seyhan»)* — **4.** Takibetmek, yakından denemek *(Ayşepınar «Develi - Kayseri»)* — **5.** İhbar etmek, müzevirlemek *(Karakuyu «Saimbeyli - Seyhan»)*

Kişik [*S.*], **1.** Yardım *(Kelgin «Develi - Seyhan»)* — **2.** Nöbet : **Filân köylü hayvanlarını kişikle güdüyorlar** *(Küçükyozgat «Ankara»)* ***[Bak: Keşik]***

Kişilik [*İs.*], Bayram ve büyük günlerde veya misafir yanına çıkarken giyilen yeni elbise *(Sinop; Balkur «Devrek - Zonguldak»)*

Kişir [*İs.*], Havuç *(Sirkeli «Çubuk - Ankara»)* ***[Bak: Teperotu, çödürük]***

Kişkilli [*İs.*], Fahişe *(Konya)*

Kişkirmek [*F.*], Saldırtmak, kışkırtmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kişkirtmek [*F.*], Kışkırtmak *(Lohan «Gaziantep»)*

Kişmat [*İs.*], Heves : **Çok kişmatlı çalışıyorsun** *(Zile «Tokat»)*

Kişmek [*F.*], Saplanmak, kakılmak, dikilmek: **Bıçak tahtaya kiştı** *(Şekeroba «Maraş»)*

Kişmiş üzümü [*İs.*], Ufak taneli bir çeşit siyah üzüm *(Ferenge «Erbaa - Tokat»)*

Kişniş [*İs.*], **1.** Yaban papatyası *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* — **2.** Yaban maydanozu *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Kişnit [*İs.*], *(Köşker «Kırşehir»)* ***[Bak: Kişniş, 2]***

Kiştane [*İs.*], Sümüklü böcek *(Cebelibereket «Seyhan»)*

Kiştirmek [*F.*], Köpeği kıs kıs diye saldırtmak, kışkırtmak *(Çankırı)*

Kit [*S.*], **1.** Bedava denecek kadar ucuz: **Bu atı kit aldı** *(Körkün «Gaziantep»)* — **2.** [*S.*] Kilit *(Sadıklı «Kırşehir»; Ahmetfakılı, Peyik «Akdağmadeni - Yozgat»)*

Kitçe [*S.*], Ufak, küçük *(Karaçayır «Tokat»)*

Kitekit [*Zf.*], Ağız ağza: **Ahmedin dükkânı kitekit malla dolu** *(Gümüşane)*

Kitelmek [*F.*], Körlenmek, kesmez olmak*(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Kitgelmek [*F.*], Oyunda sayı sayıya gelmek, başbaşa kalmak *(A.)*

Kiti [*İs.*], **1.** Anahtar: **Kapının kitisi; Sandığın kitisi** *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Kin: **Alinin Mehmede kitisi var** *(Isparta)*

Kitih [*S.*], Çok sıkı, girift; örülü *(Köşker «Kırşehir»)*

Kitik [*İs.*], İşte kusur, eksiklik: **Şimdiye kadar Ahmedin bir kitiğini bulamadım** *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)*

Kitir [*S.*], **1.** Gevrek *(Bayram «Ayaş-Ankara»)* **[Bak: Kıtır]** — **2.** [*İs.*] Yalçın, sarp, taşlık [yer] : **Oğlak Kitirlerde dolanıyor** *(Maraş)* **[Bak: Kepir]**

Kitiz [*İs.*], Biçilmiş hububat demeti, yığını, destesi *(Gaziantep; Elâzığ; Malatya)*

Kitlek [*İs.*], Kilit *(Karaköse «Ağrı»; Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Erzincan)*

Kitleme [*İs.*], Çakı *(Rize ve dolayı)*

Kitleşmek [*F.*], Üzerine düşmek, koyulmak, tebelleş olmak: **Koyunlar ota, tavuklar arpaya kitleşmiş; Ahmet okumağa kitleşmiş çağırdım duymadı** *(Lohan köyü «Gaziantep»)*

Kitleyik [*İs.*], Sarımtırak ve killi toprak *(Dikenli «Çankırı»)*

Kitlik [*İs.*], Çamaşırdan artan sabun parçası *(Ordu)* **[Bak: Kirtik]**

Kitret [*İs.*], Kin *(Yalnızdam «Antalya»)*

Kittik [*S.*], Yağsız *(Elbistan «Maraş»)*

Kiveni [*S.*], İş bilir, iyi yemek yapar, eli uz ev kadını *(İncesu «Kayseri»)*

Kivenilik [*İs.*], Temizlik, işgüzarlık **Kivenilik Alinin karısına mahsustur** *(İncesu «Kayseri»)*

Kivrik [*S.*], Çapkın, kopuk, külhanbeyi *(Akviran «Konya»)*

Kivse [*S.*], Aptal *(Ereğli «Konya»)*

Kivzine [*İs.*], Aksine söylenen söz : **Kivzinenin zamanı mı?** *(Yenidamlar «Alanya - Antalya»)*

Kiytik [*İs.*], Odun ve çıra kırıntıları *(Avanos «Niksar - Tokat»)*

Kizetmek [*F.*], Derinin kıllarını ateşte yakmak *(Bitlis; Urfa)* **[Bak: Ütmek, ütelemek]**

Kizikmek [*F.*], Çekinmek, sakınmak *(Ayaş «Ankara»)*

Kiziktirmek [*F.*], Kendinden usandırmak, bıktırmak : **Buraya gelir gelmez her kesi işinden kiziktirdin** *(Bozkır «Konya»)*

Kizir [*S.*], Cüce, boysuz *(Bayat «Aziziye - Afyon»; Seydişehir «Konya»)*

Kizmek [*F.*], **1.** Korkarak çekilmek **(At kizdi, yokuşu kavramadı; Öküzü kizdirdik:***Şuhut «Afyon»; Seydin «Avanos - Kırşehir»; Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)* — **2.** Kin gütmek, dargınlık beslemek**(Ahmet ağa muhtarlıktan çıkarıldım diye köylüye kizdi:** *İncesu «Kayseri»; Nar*

«Niğde»)

Koba [*İs.*], **1.** Baca *(Alucra «Giresun»)* — **2.** Ebegümeci*(Milâs «Muğla»)*

Kobacık [*İs.*], Çalıkuşu *(Çukurköy «Edirne [Muh.]»)*

Kobak [*İs.*], **1.** Taze mısır *(Edirne; İzmir [Muh.]; Kırklareli [Muh.]; Karacagür «Malkara - Tekirdağ»)* ***[Bak: Somak]*** — **2.** Palamut veya kara çalının mazıya benziyen yemişi *(Uşak, Kütahya; Samsun; Salihli «Manisa»; Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»)* **[Bak: Güç, *mozalak*]** — **3.** Afyon başağı *(Bursa dolayı; Salatın «Tire - İzmire»)* — **4.** Mısır koçanı *(Paşayiğit, Aslıhanköyü «Uzunköprü - Edirne [Muh.]»; Yeniköy «Orhangazi-Bursa [Muh.]»; Denizli; Ortaköy «Gelibolu-Çanakkale [Muh.]»; İst. [Muh.])* — **5.** Balık ağında kullanılan mantar *(Çanakkale)* — **6.** Topaç*(Bayramiç «Çanakkale»)* — **7.** Ufak taneli beyaz buğday *(Yarış «Emet - Kütahya»)* — **8.** Köylerde yüzük oynanırken kullanılan fincan zarfları biçiminde yapılmış söbü şekilli tenekeler *(Dombay «Edirne [Muh.]»)* — **9.** Çam ve servi kozası *(Bergama «İzmir»)* — **10.** Başta çıkan yuvarlak ur *(Salatın «Tire - İzmir»)* — **11.** [*S.*] Ham incir *(Edremit «Balıkesir»)*

Kobal [*İs.*], **1.** Alt tarafı kalın çoban sopası *(Çerçi «Bayburt «Gümüşane»; Erzincan; Trabzon)* **[Bak : Cop]** **2.** Çamaşır dövmek için kullanılan uç tarafı yassı ve saplı ağaç *(Piraziz «Giresun»; Ordu)* **[Bak: Tokaç]** — **3.** Sırık, mertek *(Ankara)* **[Bak: Çerek]**

Kobalak [*İs.*], **1.** Tanesiz mısır koçanı *(Samsun [Muh.])* ***[Bak: Kobak 5]*** — **2.** [*S.*] Toparlak, yuvarlak : **Meşe kobalağı; Kobalak bir top aldım** *(Gelibolu «Çanakkale»)* — **3.** Haşhaş başağı *(Kula «Manisa»)* ***[Bak: Kobak, 4]***

Kobar [*İs.*], Meşe ağacı: **Kobar kömürü çok dayanır** *(Blenobası «Ezine - Çanakkale»)*

Kobartmak [*F.*], Kışkırtmak, coşturmak *(Sarayköy «Denizli»)*

Kobaşık [*İs.*], İki veya fazla kimseye ait, süt, davar gibi şeyleri bedeli beraber paylaşılmak üzere birbirine karışık hale koymak işi **(Bugün sütleri kobaşık yaptık :** *Tire «İzmir»; Ermenak «Konya»)* ***[Bak: Badaşık]***

Kobaşmak [*F.*], Birkaç kişi bir araya gelerek iş yapmak: **İki komşu kobaşarak tarlamızı sürdük** *(Karacakılavuz «Tekirdağ, [Muh.]»)* ***[Bak: Badaşmak]***

Kobran [*İs.*], Tef *(Bulancak «Giresun [Muh.]»)*

Kobu [*İs.*], Dalgalı arazi *(Tuzluca «Ağrı»)*

Kobuk [*S.*], Kolsuz, parmaksız [adam] *(Bayburt «Gümüşane»)*

Kobul [*İs.*], **1.** Çukur, içi oyuk şey **(Fareler cevizin kobuluna yuva yapmış :** *Arapköy «Ordu»; Girap «Amasya»)* — **2.** Toprak kap *(Nurgâh «Erzincan»)* — **3.** Kavanoz *(Erzincan)* — **4.** Küp *(Erzincan)* — **5.** Ağaç kovuğu *(Mamure «Yozgat»)*

Kobzak [*S.*], Sebatsız, sözünde durmaz adam *(Ş. A.)*

Koca ana [*İs.*], **1.** Büyük amcanın karısı *(Denizli)* — **2.** Nine *(Yakademirciler «Zonguldak»)* — **3.** Yenge *(Gerede «Bolu»)*

Koca av [*İs.*], Sürek avı *(Kızılcadağ «Antalya»)*

Koca baba [*İs.*], **1.** Dede *(Yakademirciler «Zonguldak»)* — **2.** Büyük amca *(Denizli)*

Koca buğday [*İs.*], İri taneli, yumuşak ve sarımsı bir buğday *(Denizli; Kırıklı «Kozan - Seyhan»)*

Kocacık [*İs.*], **1.** Semerin arkasına çakılan ay şeklindeki demir *(Ilgın «Konya»; Kızılviran «Tokat»; Şıhlar «Ankara»; Çanakkale; İnebeyli «Karamürsel - Kocaeli»)* — **2.** Düğeni boyunduruğa bağlıyan ağacın baş tarafına takılan küçük ağaç *(Çankırı)*

Koca göz [*İs.*], **1.** İstavrit balığı *(Marmaris «Muğla»)* — **2.** Bir cins mercan balığı *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Kocak [*S.*], Cömert, eli açık *(Ordu; Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Merzifon «Amasya»)*

Koca kuşluk [*İs.*], Öğleden evvelki zaman, kaba kuşluk *(Ahırköy «Söğüt - Bilecik»)*

Kocasak [*S.*], Koca arıyan kız *(Kastamonu)*

Kocasan [*S.*], İhtiyarlamış : **Kocasan akıl = Yıpranmış akıl** *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Kocen [*İs.*], Kedi yavrusu *(Kastamonu)*

Kocik [*İs.*], **1.** Topuk kemiği *(Vihik «Erzurum»)* — **2.** Yeni doğmuş manda yavrusu *(Erzurum)*

Kocuklamak [*F.*], Kuşkulanmak *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)*

Kocunduruk [*İs.*], Silâh : **Kocunduruğunu aldı ava gitti** *(Kesme «Eğridir - Isparta»)*

Kocur [*S.*], Her şeyden haberli, kulağı delik: **Ahmet kocur adamdır** *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Koç [*İs.*], Et tahtası *(Erzincan)*

Koçaç [*İs.*], Armut *(Bolu)*

Koçak [*İs.*], **1.** Cömert, eli açık *(Ankara; Karkın «Çumra - Konya»; Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Kurugöl «Nevşehir», Niğde; Diyarbakır; Adana ve köyleri; Belenkeşli «Mersin - İçel»; Urfa)* **[Bak: Atak, 2]** — **2.** Kabadayı, yiğit *(Kastamonu; Zonguldak; Kayseri; Van; Gaziantep; Çayköy «Amasya»; Ravlı «Çubuk - Ankara»; İbsile «Hafik - Sivas»; Kars [Muh.] Erzurum; Merzifon; Kazmasökü «Sinop»; Araplar «Adana - Seyhan»; Artvin; Başak, Çelikköyü «Besni - Malatya»; Genezin «Avanos - Kışehir»; Boşik «Ağrı [Muh.]»; Bayadı «Ordu»; Akseki «Antalya»; Bornova«İzmir [Muh.]»)* — **3.** İşgüzar, becerikli *(Bolu)* — **4.** [*İs.*] Taneleri alınmamış mısır koçanı *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)*

Koçala [*İs.*], Baklası alındıktan sonra kalan kuru kök veya yaprak *(Karacabey «Bursa»)*

Koçam [*İs.*], İki el yanyana getirilerek yapılan çatal avuç (**Ata üç koçam arpa verdim :** *Tokat; Erzincan; Konya; Kayseri; Süksün «Kocaeli»; Kozağacı «Balıkesir»)* **[Bak: Hapan, 2]**

Koçamlamak [*F.*], İki eliyle avuçlamak *(Erzincan)*

Koçan [*İs.*], **1.** Boyunduruğu araba okuna rapteden kayış *(Edirne)* — **2.** Yerelması *(Nifos «Bakırköy - İst. [Muh.]»)*

Koçar [*İs.*], Karakeler *(Balıbey «Kula - Manisa»)*

Koçasak [*S.*], Koça gelen dişi koyun *(Tarsus «Mersin - İçel [Muh.]»)*

Koçaş [*İs.*], **1.** Arabacı *(Urla «İzmir»)* — **2.** [*S.*] Kötü [deve] *(Yenidamlar «Alanya - Antalya»)*

Koç etmek [*F.*], Demet yapmak*(Kor-*

kut «Boliçan - Sivas»)
Koçik [*İs.*], Dişi manda *(Erzurum)*
Koç kaçımı [*İs.*], Koç katımından önce koçla temas eden koyunun vaktinden önce doğurduğu kuzu *(Sinop köyleri)*
Koçkar [*İs.*], Yaban koyunu *(Çanakkale)*
Koç kulak [*İs.*], İki kulplu küçük küp *(Giresun)*
Koçkuz ve **Koçkuzu** [*İs.*], Kırlarda, toprak altında yetişir, ceviz büyüklüğünde, siyah kabuklu, yenir bir kök *(Karaköse «Ağrı»; Edirne)*
Koçlamak [*F.*], *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* **[Bak: Evşirmek, 1]**
Koçmar [*İs.*], Kertenkele *(Ferhenk «Anamur - İçel»; Salatin «Tire - İzmir»)* **[Bak: Koçma, tıskeler]**
Koçsak [*S.*], Koç istiyen koyun *(Gaziantep; Boyabat «Sinop»; Keşap «Giresun»)*
Koçsama [*İs.*], Dişi koyun koç isteme *(Maksutlu «Şarkışla - Sivas»; Başköy «Ankara»)*
Koçsamak [*F.*], Dişi koyun erkek koyun istemek *(Kozan «Seyhan»; Seyrek «İzmir [Muh.]»; Aydınlı «Osmaniye - Seyhan»; Faraşlı «Kalecik-Ankara»; Kargı «Kastamonu»; Salkuma «Kayseri»)*
Koçsavmak [*F.*], Erkek koyunu dişi koyunla çiftleşmesinden sonra ayırmak *(Kargı «Kastamonu»)*
Koçu [*İs.*], El havlusu *(Bursa; Gaziantep ve çevresi)*
Koçugün [*İs.*], Gelinin alındığı gün [Perşembe] *(Aziziye «İzmir [Muh.]»)*
Koçur [*İs.*], Çukur, hendek *(Gaziantep ve çevresi)*
Koda [*İs.*], **1.** Kadının erkek tarafı akrabaları: **Bu hafta kodalara konak gideceğiz** *(Van)* — **2.** Boyunduruğun arabaya bağlandığı yere sarılan kayışa çözülmemek için geçirilen ağaç çivi *(Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»; Kars ve çevresi)*
Kodafa [*İs.*], Ufak küfe, meyva sepeti *(Malatya)*
Kodak [*İs.*], **1.** Eşek sıpası *(Kastamonu; Zonguldak ili; Trabzon; Giresun; Büyüktersiye «Adapazarı - Kocaeli»; Muğla; Samsun; Sinop, Mahmudiye «Ezine - Çanakkale»; Elemen «Bolu»)* **[Bak: Donak 5, koduk]** — **2.** Katır sıpası *(Ankara ili; Çankırı; Tosya «Kastamonu»; İskilip «Çorum»)* **[Bak: Sütemen]** — **3.** Manda yavrusu *(Gümüşane)* — **4.** Ayı yavrusu *(Bolu)* — **5.** Bir buçuk okkalık hububat ölçüsü *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)* — **6.** Oniki ilâ onbeş yaşındaki çiftçi yamağı erkek çocuk *(Erzurum)* — **7.** Çuval gibi örülmüş, küçük hububat veya azık torbası *(Kılıçlar «Ankara»)* — **8.** Birinin peşini bırakmıyan veya izini takip eden kimse *(Aydın; Giresun [Muh.])* — **9.** Ev, sığınak: **Kodağın önünde beni bekle** *(Salatin «Tire - İzmir»)* — **10** Ufak çivi *(Çandarlı «Bergama - İzmir»)* **[Bak: Kadak]**
Kodal [*İs.*], Hendek *(Haymana «Ankara»)*
Kodalak [*İs.*], **1.** En çok elle itilerek veya çekilerek kullanılan ev ihtiyacına yarıyan araba *(Manyas «Balıkesir»)* — **2.** Erkek hindi *(Çerkeş «Çankırı»)* — **3.** Kaba, terbiyesiz, itibarsız kimse *(Şahmelik «Kayseri»)* — **4.** İki yumruk büyüklüğünde somun *(Narlıdere «İzmir»)* — **5.** Karpuz, nar gibi yuvarlak meyvaların büyümiyeni, ufak kalanı *(Maraş)* — **6.** [*S.*] Toparlak, eni boyu bir olan şey

(Akçadağ «Malatya»)

Kodalanmak [*F.*], Kavga etmek istemek, kafa tutmak *(Ayaş «Ankara»)*

Kodallanmak [*F.*], *(Bayadı «Ordu»)* ***[Bak: Kodalanmak]***

Kodamaz [*S.*], Cahil, görgüsüz *(Maruf «Çankırı»)*

Kodaz [*İs.*], **1.** Horoz *(Kaymaz «Eskişehir»)* — **2.** [*S.*] Gururlu, kendini beğenmiş *(Pazarcık «Gaziantep»)*

Koddaz [*S.*], Kibirli, gururlu adam *(Oymaklı «Adana - Seyhan»)* ***[Bak: Koduş]***

Kodik [*İs.*], **1.** Sarmısak döveci *(Hasankale «Erzurum»)* — **2.** Ağaçtan oyma küçük kap *(Gümüşane)* — **3.** Su damlalarından hasıl olan çukurcuk *(Erzurum)* — **4.** [*S.*] Kısa *(Diyarbakır)* ***[Bak: Güdek]*** — **5.** Beş, altı okkalık ölçek *(Erzincan)* ***[Bak: Kot]***

Kodoz [*İs.*], Kuş gagası *(Muş; Bitlis)* ***[Bak: Kekmik, dimdik]***

Koduk [*İs.*], Sıpa *(İçerenköy)* ***[Bak: Goluk]***

Kofa [*İs.*], **1.** Yemiş sepeti, küçük sepet *(Antalya; Sivas)* — **2.** İnce ve püskül biçiminde bir çeşit saz *(Sivas)*

Kofalak [*S.*], **1.** İçi boş, kof: **Kofalak meşenin yanında bir keklik vurdum** *(Çömelek «Mut - İçel»)* — **2.** Gururlu adam *(Sivrihisar «Eskişehir»; Muğla; Balkur «Devrek-Zonguldak»; Sarıoba «Polatlı-Ankara»)*

Kofalık [*İs.*], Büyük su birikintisi kenarlarında çıkan hasır otu *(Balıklıçeşme «Biga - Çanakkale [Muh.]»; Gace «Zonguldak»)*

Kofalmak [*F.*], **1.** Gururlanmak *(Ayaş, Büyükafşar, Otacı «Kızılcahamam - Ankara»; Zile «Develi - Kayseri»; Adana; Kurthasanlı «Saiteli - Konya»)* ***[Bak: Kofalak]*** — **2.** Övünmek *(Hamurcu, Fethullah, Develi «Kayseri»; Nevşehir «Niğde»; Ereğli «Konya»; Kıcılcahamam «Ankara»)* ***[Bak: Kasalmak]***

Kofaltak [*S.*], Aralık: **Kapıyı kofaltak bırak** *(Tire «İzmir»)* ***[Bak: Kıyık, kıydırık, yılık]***

Kofik [*İs.*], Altın dizili başlık *(Erzincan)* ***[Bak: Dinge, 2]***

Koflak [*S.*], **1.** Dişleri dökülümş adam *(Mustafakemalpaşa «Bursa»)* ***[Bak: Dişlek]*** — **2.** İçi boş: **Koflak ceviz** *(Bolu)*

Koflan [*S.*], Hafif, içi yenmiş, içi boş [meyva] *(Köşker, Kırşehir)*

Kofra [*İs.*], Kahvehanelerde beş on kişilik hususî bölmeler veya muayyen şahıslara mahsus toplantı yeri, loca *(Kale «Denizli»; Muğla)*

Koftar ve **Koftur** [*İs.*], Soba *(İnegöl «Bursa [Muh.]»; Cumaibalâ, Bozüyük «Bilecik»; Çay «Bolvadin - Afyon [Muh.]»)*

Koftur [*S.*], Mağrur, kendini beğenmiş *(Bozkır «Konya»)* ***[Bak: Kasalak, gofur]***

Kofulcan [*S.*], Aralık, açık: **Taşları duvara kodun amma, araları kofulcan kaldı** *(Dat «Fethiye - Muğla»)*

Kofur [*İs.*], Kibir *(Sırçalı «Safranbolu - Zonguldak»)*

Koğ [*İs.*], **1.** Dedikodu, gıybet, zem *(Şebinkarahisar «Giresun»; Mustafapaşa «Ürgüp - Kayseri»; Yılanlı «Eğridir - Isparta»)* — **2.** Hırs, hiddet *(Trabzon)*

Koğa [*İs.*], Karpuz köklerine konulan güvercin gübresi *(Diyarbakır)*

Koğak [*İs.*], İnsanların saç diplerin-

de hasıl olan yağlı kir ve kepek *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Merzifon; Çanakkale; Konya)* **[Bak: Yağda]**

Koğalık [*İs.*], Hasır otu yetişen bataklık *(Sarıyer «Mihaliçğik - Eskişehir»; Urla «İzmir»)*

Koğcu [*S.*], **1.** Dedikoducu, söz getirip götüren, aleyhte konuşan *(İst.; Burdur ve dolayı; Beyçayırı «Lâpseki - Çanakkale»; Erkilet «Kayseri»; Urla «İzmir»; Çorum)* **[Bak: Koğucu, kovcu]** — **2.** [*İs.*] Casus *(Nuh «Afyon»)* **[Bak: Koğlak]**

Koğdura koğdura [*Zf.*], Koştura koştura *(Sivas)*

Koğdurmak [*F.*], Koşturmak *(Sivas)*

Kogga [*İs.*], Kurutulmak için içi oyularak çıkarılmış patlıcan, biber ve buna benzer şeyler *(Keçiborlu «Isparta»)*

Koğlamak [*F.*], Zemmetmek *(A.)*

Koğşak [*S.*], Gevşek *(Tokat; Nevşehir «Niğde»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Koğşatmak [*F.*], Sürmek veya kazmak suretiyle toprağı yumuşatmak *(Kadirli «Adana - Seyhan»)*

Koğu [*İs.*], **1.** Zem, yerme *(Çankırı; Kasımlar «Eğridir - Isparta»; Tire «İzmir»; Afyon; Ezbider «Suşehri - Sivas»; Merzifon)* — **2.** [*S.*] Bol: **Bu çorap koğu örülmüş** *(Pendik «İst.»)*

Koğucu [*S.*], **1.** Dedikoducu, gammaz, söz götüren *(Zonguldak; Sivas; Muğla)* — **2.** [*İs.*] Takip müfrezesi *(Çemişgezek «Tunceli»)*

Koğultak [*S.*], Delikdeşik yer *(Kabaağaç «Fethiye - Muğla»)*

Koğur [*İs.*], **1.** İyi bağ yetiştiren toprak *(Gündüzbey «Malatya»)* — **2.** [*S.*] Sarı ve siyah rengin karışmasından hasıl olan renk, koyu kumral *(Tarsus «İçel»; Ünye «Ordu»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* **[Bak: Konur]** — **3.** [*S.*] Kibirli *(İlyas «Havza-Samsun»; Gaziantep)* — **4.** Yanan kıl kokusu *(Gaziantep)* **[Bak: Konursu]** — **5.** [*S.*] Kara *(Polatlı «Ankara»)* — **6.** [*S.*] Kırmızı *(Havza «Samsun»)*

Koğurmak [*F.*], Sarhoş nara atmak *(Ayşekadın «Edirne»)*

Koğursu [*İs.*], Yanan kıl veya yün kokusu *(Mucur «Kırşehir»; Develi «Kayseri»; Ayaş «Ankara»; Karacapınar «Safranbolu - Zonguldak»)*

Koğusa [*İs.*], Öksürük *(Ünye «Ordu»)*

Koğuşmak [*F.*], **1.** Koşmak *(Konya)* — **2.** İnek boğaya gelmek *(Bağtepe «Kozan - Seyhan»)*

Koğuştak [*S.*], Aralık *(Balıkesir)*

Koğuz [*İs.*], **1.** Üzüm salkımları arasında bulunan çürük taneler *(Nevşehir «Niğde»)* — **2.** [*S.*] Aralık: **Kapıyı koğuz bırak** *(Samsun)* **[Bak: Koğuştak]** — **3.** [*S.*] Dolmıya yakınlaşmış : **Su çoğalmış kuyu koğuz olmuş** *(Tosya «Kastamonu»)* — **4.** [*S.*] Noksan, eksik, boş: **Sobada odunlar koğuz da ondan yanmıyor; Sürahide su koğuz** *(Kavak «Samsun»)* — **5.** [*S.*] Yarıdan yukarı *(Giresun; Tepeyibalâ «Ordu»; Kadamut «Samsun»)*

Koh [*Ed.*], Hayır, bilmiyorum **(Su içinde mi? koh:** *Andifli «Kaş», Elmalı «Antalya»; Varto «Muş»)*

Kohalmak [*F.*], Gururlanmak, şişmek, çalımlanmak *(Sarılar «Avanos-Kırşehir»)* **[Bak: Kofalmak, kasalmak]**

Koka [*İs.*], Bataklıklarda biten ucu sivri saz *(Orman «Çarşamba - Samsun»)*

Kokak [*S.*], Kirli, pis, murdar, kokmuş *(Ankara, Saraçlı «Geyve - Kocaeli»)*

Kokal [*İs.*], İnsan ve hayvanda diz kapağı: **(Kokallarını topla da öyle otur; At kokallarına kadar çamura battı:** *Kadirli «Adana - Seyhan»; Konurlar «İnegöl - Bursa [Muh.]»; Gerede «Bolu»)*

Kokalık [*İs.*], Sazlık: **Öküzün birini kokalıkta buldum** *(Orman köyü «Çarşamba - Samsun»)*

Kokan [*İs.*], İnsan ve hayvanın ayağına yapışarak, ağırlık yapan yapışkan çamur *(Küpesi «Erzincan»)*

Kokar ağaç [*İs.*], Mürver ağacı *(Kütahya)*

Kokarcık [*İs.*], **1.** Teyin denilen yaban hayvanı, sansar *(Çatalağıl «Karacabey - Bursa [Muh.]»)* — **2.** Arpacık soğanı, ufak soğan *(Yenibasma «Bakırköy - İst. [Muh.]»; Ağrakos «Suşehri - Sivas [Muh.]»)* **[Bak: Kıska, tıska]**

Kokaribik [*İs.*], **1.** Çavuşkuşu *(Gördes «Manisa»)* **[Bak: İbibik, übübük]** — **2.** Yaban horozu *(Pınarbaşı «Bayramiç - Çanakkale»)*

Kokarilik [*İs.*], Murdar ilik, belkemiğinin içinde bulunan ilik *(Honaz «Denizli»)*

Kokar ot [*İs.*], **1.** Kereviz *(Aydın)* — **2.** Kokulu bir çeşit yaban otu : **Tarlayı kokar ot sarmış** *(Barçın «Yenişehir - Bursa»)*

Kokaz [*İs.*], Yaban pırasası *(Konya)*

Kokceviz [*İs.*], Kabuklu ceviz *(Kemaliye «Malatya»)*

Koklagaz [*İs.*], Salyangoz, sümüklü böcek *(Ş. Karaağaç «Isparta»)* **[Bak: Koklangoz]**

Koklak [*S.*], Kuluçka olmuş tavuk *(Ereğli «Karamürsel - Kocaeli»)*

Koklan [*İs.*], Kefal balığı *(İzmir)*

Koklangoz [*İs.*], Salyangoz, sümüklü böcek *(Keçiborlu «Isparta»; Aydın; Milâs «Muğla»)* **[Bak: Koklagaz]**

Koklukoza [*İs.*], Salyangoz *(Akçaşar «Isparta»)*

Kokoç [*İs.*], **1.** Eskiyerek sapı kalan süpürge *(Üsküdar «İst.»; Erzurum)* **[Bak: Çomruh]** — **2.** [*S.*] Kuru *(Ereğli «Zonguldak»)* — **3.** Kuşburnu pestil ve şurubu *(Uluöz «Tokat [Muh.]»; Bayburt «Gümüşane»)* — **4.** Ağaç kovuğu *(Van)*

Koktur [*İs.*], Soba *(Honaz «Denizli»)*

Kokurdak [*İs.*], Tomurcuk *(Bahşılar «Edirne [Muh.]»)*

Kokurdamak [*F.*], Ekin tane tutmak: **Arpalar kokurdadı** *(Konya)* **[Bak: Çolarmak]**

Kokurdan [*İs.*], Kuyu gibi olan çukurlar, çöküntüler (**Buralarda kokurdanlar çok :** *Erzurum; Eflâni «Zonguldak»)*

Kokurdaşmak [*F.*], Bir nşe dair konuşmak *(Aşağılılca «Eskişehir»)* **[Bak : Geneşmek]**

Kokuş [*İs.*], **1.** Taze ceviz yaprağı *(Yakademirciler «Zonguldak»)* — **2.** Yeşil kertenkele *(Samsun)* **[Bak: Gök geçemen]**

Kol [*İs.*], **1.** Susuz dere *(Mezirme «Hekimhan - Malatya»)* — **2.** Güherçile *(O. A.)* — **3.** Kiler: **Kolda odun vardır** *(Vezirköprü «Samsun»)* — **4.** İmza: **Kolunuzu atınız** *(Kars)*

Kola [*S.*], Kulağı kesik hayvan *(Ahlat «Bitlis»)*

Kolabak [*İs.*], Zıpzıp *(Tire «İzmir [Muh.]»)*

Kolaç [*İs.*], **1.** Fırında pişirilmiş küçük ekmek *(Edirne [Muh.])* — **2.** Lokma *(Çanakkale)*

Kolaçka [*İs.*], Yıldız kümesi, Süreyya burcu (*Celepköy «Çatalca - İst.* [*Muh.*]*»; Sarpdere «İpsala - Edirne»*)

Kol ağacı [*İs.*], Çatılara konulan büyük belleme ağaç (*Şebinkarahisar «Giresun»*)

Kolak [*S.*], **1.** Çolak (*Meki «Çubuk - Ankara»; Kınık «Fethiye - Muğla»*) — **2.** [*İs.*] Ekşi ve iri bir çeşit kış elması (*Konya; Malatya*) — **3.** Küçük simit, halka [yiyecek] (*Sarıyer «İst.* [*Muh.*]*»*)

Kolakmak [*F.*], Yetişmek (*Çengelköy «İst.»*)

Kol almak [*F.*], Kuvvet almak (*Millî gazete «Urfa»*)

Kolan [*İs.*], **1.** Yarı samanlı, iyi ezilmiş tane (*Bolvadin «Afyon»*) — **2.** Şube, kol: **Biz her kolanda çalışırız** (*Artvin*)

Kolanga [*İs.*], Bayram kutlaması (*Safranbolu «Zonguldak»*)

Kolanka [*İs.*], Bayram yemeği (*Dadya «Kastamonu»*)

Kolan kilim [*İs.*], Dikişsiz, nakışsız düz kilim (*Kayseri*)

Kolapana [*İs.*], **1.** Pamuklu çocuk bezi (*İzmir «Kocaeli»*) — **2.** Çamaşır sepeti (*Eyüp «İst.»*) — **3.** Paçavra (*Bayındır «İzmir»*)

Kolarmak [*F.*], Birisine vurmak, yahut bir şey satmak için kollarını kaldırmak (*Zuday «Erbaa - Tokat»*) [**Bak: *Keskemek, seysenmek***]

Kolât [*İs.*], Yağlı ekmek (*Gümüşane*)

Kol atmak [*F.*], Uzamak: **Bostan kol attı** (*Uşak «Kütahya»*)

Kol avı [*İs.*], Suyu çekildikten sonra derelerde veya kaya diplerinde balık avlama (*Giresun*)

Kolay [*İs.*], **1.** İç bulantısı, bulantı (*Yoğunpelit, Şabanözü «Polatlı - Ankara»*) — **2.** [*S.*] Zayıf (*Kütahya; Kusköy «Çanakkale»*) [**Bak: *Kolayır***]

Kolayır [*S.*], Zayıf (*Denizli*) [**Bak: *Kolay, 2.***]

Kolbağı [*İs.*], Kadın bileziği (*Bayat «Aziziye - Afyon»; Burunkaya «Zonguldak»; Çorlu «Tekirdağ* [*Muh.*]*»; Erzincan; Denizli; Ortaköy «Gelibolu - Çanakkale»; Ankara; Tavşanlı «Kütahya»; Mut«İçel»; İst.* [*Muh.*]*; Sandal köyü «Kula - Manisa»*)

Kolböreği [*İs.*], Tepsi içerisine kıvrım döşenen yufkalarla yapılmış börek; tatlı (*Tire «İzmir»; Cide ve çevresi «Kastamonu»*)

Kolcak [*İs.*], **1.** Kirman iğirirken kola dolanan bükülü yapağı (*Kula «Manisa* [*Aşiret*]*»*) — **2.** Gömleklerin kol ağzına dikilen parça (*Kayseri*)

Kolç [*İs.*], Büyük orak (*Trabzon; Gümüşane*) [**Bak: *Kalıç***]

Kolçak [*İs.*], **1.** Kollara, ekseriya dirsekten yukarıya takılan bilezik (*İskilip «Çorum»; Varto «Muş»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Beypazarı «Ankara»; Hayrabolu «Tekirdağ»*) — **2.** İnce çubuktan örülmüş, yandan kulplu büyük sepet (*Çarşaŋba «Samsun»; Fatsa «Ordu»*) — **3.** Mısırın baş koçanı (*İlyas «Karamürsel - Kocaeli»*) — **4.** Pantalonun diz ve arkasına vurulan yama (*Hacıkasım «Şile - İst.* [*Muh.*]*»*) — **5.** Eskiden gelin elbiselerinin kollarına yapılan sırma, işlemeli süs (*Muğla*) — **6.** Pamuklu, içlik, cepken yelek gibi kolsuz giyecekler (*Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»; Bursa; Kocaeli; Gölpazarı «Bilecik»*) — **7.** [*S.*] Yiğit, cesur (*Bo-*

lu) **[Bak: Koçak]** — **8.** Eski zamanda askerler tarafından kola takılan apolet *(Kayseri)*

Kol çekme [*İs.*], Derkenar yapma *(Köy [?])*

Kol çekmek [*F.*], İmza etmek *(Çoruh; Ezine «Çanakkale»)* **[Bak: Kol, 4]**

Koldakmaç [*İs.*], Kolsuz yelek *(Büyükafşar «Bâlâ-Ankara»)* **[Bak: Delme, içlik]**

Koldam [*S.*], Kullanışlı, kullanışı kolay *(Kalkan «Kaş - Antalya»; Karacaviran [?])* **[Bak: Yordam]**

Koldamca [*S.*], **1.** Muntazam, derli toplu, düzgün, kolayca *(Lâpseki «Çanakkale»; Konurlar «İnegöl - Bursa [Muh.]»)* — **2.** Kol ile taşınabilecek ağırlıkta ve büyüklükte olan şey : **Bana bir koldamca sepet ver** *(Kıyık «Edirne»)*

Koldur [*İs.*], Erkek hindi *(Havsa «Edirne»)*

Koldurdak [*İs.*], Saban işlemiyen toprak *(Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)*

Kolik [*İs.*], **1.** Boynuzsuz keçi *(Rize; Gümüşane)* — **2.** Boynuzu kısa hayvan *(Kars)* — **3.** Ayakkabı *(Ş. A.)*

Kolka [*İs.*], Yalçın kayalardaki kovuk *(Bozön «Mersin - İçel»)*

Kolkaç [*İs.*], Yün bükmek için kullanılan bir çeşit kolluk *(Çukurbostan «İst.»)*

Kollanmak [*F.*], Bir şeyi fazla yemeğe alışmak: **Çocuklar üzüme öyle kollandılar ki her gün bir sepet yiyiyorlar** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kolluk [*İs.*], **1.** Mintan *(Malatya)* — **2.** Arabada yastık üzerine konulan ağaç *(Paşaköy «İpsala - Edirne»)* **[Bak: Süve]**

Kolmaşık [*S.*], Çaçaron, şımarık *(Çankırı)*

Koloman [*İs.*], Pekmez koymağa yarar büyük küp *(İslâhiye «Rize»)*

Kolona [*İs.*], Arabanın alt kısmını tutan ağaç *(Görece «İzmir»)*

Kolonan [*İs.*], *(Adacami «Rize»)* **[Bak: Koloman]**

Kolot [*İs.*], Ocak veya tandırda içerisine yoğurt, yumurta karıştırılarak yapılan ekmek *(Kiği «Erzincan»; Trabzon; Gümüşane)*

Koloz [*İs.*], **1.** Sarı başaklı buğday *(Celep köy «Çatalca - İst. [Muh.]»)* — **2.** Şeytan uçurtması *(Diyarbakır)*

Koltak [*İs.*], Küçük oda *(Yakakayı «Eskişehir»)*

Koltugat [*İs.*], Omuz ve koltuk altından geçen fişeklik *(Rize)*

Koltuk [*İs.*], **1.** Gemiyi demirledikten sonra iskeleye, yahut rıhtıma bağlıyan ip *(Kalamış «İst.»)* — **2.** Küçük oda *(Diyarbakır)* **[Bak: Koltak]**

Koltuk kapısı [*İs.*], Evlerde arabalardan ve yüklü hayvanlardan başka insanların girip çıkmalarına mahsus kapı, saya kapı *(Kırşehir «Çubuk - Ankara»)*

Kolukma [*İs.*], Hayvanların yükten veya yorgunluktan ön bacakları tutulma (**Öküzler koluktu, çıft süremiyorum:** *Emirler «Bâlâ - Ankara»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kolukmak [*F.*], Yükten veya yorgunluktan hayvanların ön bacakları tutulmak *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)*

Kolut [*S.*], Cüce, kısa boylu *(Van)*

Kol vermek [*F.*], **1.** Kol salmak, kol atmak; Kavun karpuz tiyekleri kol atmak *(Urfa)* — **2.** Kuvvet vermek *(Urfa)*

Kom [*İs.*], Kalın sopa *(Gaziantep)*

Koma [*İs.*], Küçük tümsek: **İnek komadan yuvarlandı** *(Hamidiye «Gündoğdu - Rize»)*

Koman [*İs.*], **1.** İbrik *(Hendek «Ko-*

caeli») — **2.** Üç yaşında ve doğurmamış kısrak *(Kütahya)*

Komat [*N.*], **1.** Haydi *(Eber «Dinar - Afyon»; Mersin köyleri, Malya «Mut-İçel»)* ***[Bak: Koma]*** — **2.** [*İs.*] Ekmek dilimi: ***Bana da bir komat ver*** *(Kırklareli)*

Kombalak atmak [*İs.*], Taklak atmak *(Asarağacı «Samsun»)*

Kombulak [*İs.*],. Meşe ağacı kozası *(Büyükdöllük «Edirne»)*

Komeç [*S.*], Büyüyemiyen çocuk *(Kayseri)* ***[Bak: Çilpez]***

Kom edivermek [*F.*], Kışkırtıvermek, ayaklanmak *(Yapıntı «Mut - İçel»)* ***[Bak: Çilpez]***

Komlamak [*F.*], **1.** Kom ile, yani kalın sopa ile döverek mısırları sövelerinden ayırıp tane haline getirmek *(Gaziantep)* — **2.** Sığır, koyun gibi hayvanlar bir şeyden ürkerek bir araya toplanmak *(Erzurum)*

Komsu [*S.*], Müraî, dalkavuk, boşboğaz, söz getirip götüren *(Bozburun «Marmaris», Kınık «Fethiye - Muğla»; Serik, Andifli «Kaş - Antalya»; Trabzon)* ***[Bak: Kovcu]***

Komsulamak [*F.*], Mürailik etmek, dalkavukluk etmek, boşboğazlık etmek *(Rize)* ***[Bak: Kovlamak, kovalamak]***

Komu [*S.*], İhtiyar, koca *(Köşker «Kırşehir»)*

Komuk [*İs.*], **1.** Topuk kemiği *(İst. [Muh.])* — **2.** Su birikintilerinde bulunan çamur *(Yeniköy «Çerkeş - Çankırı»)*

Komutmak [*F.*], Harekete getirmek *(Ulubey «Ordu»)*

Kon [*İs.*], **1.** Mesken, ikametgâh *(Urla «İzmir»)* — **2.** Dağ kemeri *(Urla «İzmir»)* — **3.** Soba *(Bozüyük «Bilecik»)*

Kona [*İs.*], **1.** Hamur tahtası, yassı ağaç *(İnegöl «Bursa [Muh.]»; Balıkesir [Muh.]; Yozgat; İzmit [Muh.])* — **2.** Sofra *(İst. [?])* — **3.** Tahta tabla *(Pazarcık «Bozüyük - Bilecik [Muh.]»)*

Konaç [*İs.*], Leylek yuvası *(İzmir [Muh.])*

Konaklık [*İs.*], Ziyafet *(Van)*

Konalga [*İs.*], Konak yeri, göçebe ve yolcuların yolculuk veya göç sırasında kondukları sulu, otlu yerler *(Mola «Kayseri»; Kadirli, Adana, Yeniköy «Ceyhan - Seyhan»; Zeamet «Kemalpaşa - İzmir [Yürükler]»; Navdalı «Mut - İçel»)*

Konalmak [*F.*], Ögünmek, böbürlenmek, kurulmak *(İnebolu «Kastamonu»)* ***[Bak: Kasalmak, kofalmak]***

Konan [*İs.*], **1.** Henüz doğurmamış, üç dört yaşındaki kısrak *(Yarış «Emet», İnköy «Kütahya»)* — **2.** Misafir *(Adana «Seyhan»)*

Konanka [*İs.*], Bayramlarda kalabalıkla yenilen yemek *(Müslümler «Kastamonu»)*

Konarga [*İs.*], Konak yeri, menzil *(Narlıdere «Boldan - Denizli»; Kolay «Bafra - Samsun»)* ***[Bak: Konalga]***

Konat [*İs.*], Bayramlarda köylere misafir olarak gidenlere verilen yemek *(Tekkeönü «Ereğli - Konya»)*

Konbak [*İs.*], Yemiş yapmıyan ağaç kozası *(Yaylagöz «Malkara - Tekirdağ»)*

Koncik [*İs.*], **1.** Cep; yelek cebi, ön cep *(Erzurum; Harput «Elâzığ»)* — **2.** Küçük sobalara sığacak büyüklükteki odun *(Kemaliye «Malatya»)* — **3.** Cübbe *(Adana «Seyhan»)*

Koncuk [*İs.*], Pantalon *(Adana «Seyhan»)*

Konçuk [*İs.*], Saat cebi, yelek cebi *(İst.)* ***[Bak: Koncik]***

Kondol [*S.*], Kısa, bodur [boylu] *(Hasankale «Erzurum»)*

Kondur [*S.*], Merasime düşkün, çalımlı, kuruntulu kimse *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* ***[Bak: Kurra]***

Kondurak [*S.*], Becerikli, iş adamı, udumlu: **Ahmet işinin kondurağıdır** *(Antakya «Hatay»)*

Koneç [*İs.*], Kir *(Hisarköy «Domaniç - Kütahya»)*

Konga [*İs.*], Çilli tavuk, kuş ve hindi: **Pilimot tavukları kongadır** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Konğa dönmek [*F.*], Taklak atmak *(Erzurum)*

Kongala [*İs.*], Mutfakta oturmağa yarar toprak seki *(Erzincan)*

Kongalak [*İs.*], Kelebek *(Burunkaya, Hisarköy, Yakademirciler «Zonguldak»; Pulluca «Demirci - Manisa»; Bademli [?])*

Konge [*S.*], Çirkin *(Aşağıhadım «Konya»)*

Kongol [*İs.*], Toptop olan diken *(Kemaliye «Malatya»)*

Kongoylamak [*F.*], İhtiyarlamak *(İst. [?])*

Kongrak [*İs.*], Büyük, yuvarlak veya ağzı kapalı çıngırak *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Kongulak [*İs.*], Kelebek *(Fethiye «Yenişehir - Bursa»)* ***[Bak: Kongalak]***

Konguluz [*İs.*], Yanan bez kokusu: **Konguluz kokuyor** *(Narlıdere «İzmir»)* ***[Bak: Konursu]***

Konğur [*S.*], Kahverengiye bakan koyu sarı renk; siyahla karışık sarı renk *(Kızılcaören«Kütahya»; Afşar «Konya»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kongurak [*İs.*], Eşek arısı *(Kula «Manisa»)*

Konguramak [*F.*], Yün ve kıl gibi şeyler yanarken fena koku vermek *(Muğla)* ***[Bak: Konursu kokmak]***

Kongurdak [*İs.*], **1.** *(Keçiborlu «Isparta»; Karapınar «Konya»)* ***[Bak: Kongırak]*** — **2.** Koyunların kuyrukları altında biriken pislik topakları, çakıldak *(Muğla)* ***[Bak: Çağıldak]***

Konğursu [*İs.*], Yanık paçavra kokusu *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Konguramak]***

Kon gürlük [*İs.*], Uyuklama, gaflet basma *(Konya)*

Konik [*İs.*], **1.** Çekirge *(Saka «Kütahya [Muh.]»)* — **2.** Köpek yavrusu *(Kuruçay «Erzincan»)* ***[Bak: Enik]***

Konkalak [*İs.*], Kelebek *(Sandallar, Balkur «Devrek», Zonguldak)*

Konkuluk [*İs.*], Baykuş *(Kadamut «Samsun»)*

Konkurdak [*İs.*], Salyangoz kabuğu *(Yapıntı «Mut - İçel»)*

Konordaklı [*S.*], Kıvırcık saçlı *(Isparta)*

Konsu [*İs.*], Bez ve elbise yanığı kokusu *(Yakademirciler «Zonguldak»)* ***[Bak: Konursu]***

Konşak [*İs.*], Eldiven: **Kendime bir konşak dokudum** *(Bandırma «Balıkesir»)* ***[Bak: Konçak, ellik]***

Kont [*İs.*], **1.** Binaların üstüne atılan kiriş *(Erzurum)* — **2.** Bir iki metre boyunda kesilmiş ağaç *(Gümüşane)*

Kontar [*İs.*], Bir yaşında olan sıpa *(Mut «İçel»)*

Kontuş [*İs.*], **1.** En üste giyilen elbise *(Konya)* — **2.** Kollu yelek *(Tokat)*

Konuç [*İs.*], Ok yayı *(Kışla «Ereğli - Zonguldak»)*

Konuk [*İs.*], Konulacak yer, konak yeri *(Bursa [Muh.]; Mucur «Kırşehir»)* **[Bak: Konalga, konak]**

Konukluk [*İs.*], Düğünden sonra kız evi tarafından damada verilen ziyafet *(Divriği «Sivas»)*

Konukmak [*F.*], Selâmlaşmak, selâm vermek*(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Konum [*İs.*], Göçebelerin göç ettikleri yer, konak yeri, bir mevsim durulan yer: **Yörük konumu** *(Kargı «Kastamonu»)*

Konur [*S.*], **1.** Kimseyi beğenmiyen, kendini düşünen kimse *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»; Gaziantep)* — **2.** Süslü, çalımlı, şık, kurumlu *(Yamanlı «Saimbeyli», Kadirli«Seyhan»)* — **3.** [*İs.*] Uzun müddet yıkanmamış ayakların altındaki kir tabakası*(Kastamonu)* — **4.** [*İs.*] Her tarafı siyah, yalnız belkemiği boyunca sarı olan inek veya öküz *(Niksar «Tokat»; Kozluca «Burdur»; Yapıntı, Çömerek «Mut - İçel»)* — **5.** [*İs.*] Yanmış kıl ve yün kokusu *(Isparta; Maraş)* — **6.** Açık sarı renk: **Konur öküzü koş** *(Köşk «Aydın»)* **[Bak: Gönür]** — **7.** [*İs.*] Koyunların kış ağılı*(Sürmene «Trabzon»)* — **8.** [*İs.*] İs veya baca kokusu *(Seydişehir «Konya»)* — **9.** İnatçı, aksi: **Onun ne konur olduğunu sen bilmezsin** *(Soma «Manisa»)* — **10.** Koyu patlıcan rengi *(Kilis «Gaziantep»)*

Konurlanmak [*F.*], Gururlanmak *(Kadirli «Adana - Seyhan»)*

Konursu [*İs.*], **1.** Kıl, yün, paçavra gibi şeylerin yanık kokusu *(Orta «Çankırı»; Genceli «Mut - İçel»; Bostancıl «Sinop»; Bereketli «Nazilli - Aydın [Muh.]»; Karaman «Konya»; Adana «Seyhan»)* — **2.** Kanı dindirmek için yakılan paçavra külü *(Balçıkhisar «Afyon»)*

Konuş [*İs.*], Tâbiye [?] *(Manisa)*

Konuşuk [*İs.*], **1.** Mukavele, sözleşme **(Konuşukta para var mı idi?:** *Erzincan; Silivri «İst.»; Çalıca [?])* — **2.** Zühre yıldızı*(Bolu)* — **3.** Fazla soğuk yapan cemreler: **Konuşuklar iyi gidiyor** *(Bozoğlak «Kastamonu»)*

Koor [*İs.*], Katırların boyunlarına takılan büyük çan *(Ulubey «Ordu»)*

Kop [*İs.*], **1.** Yalnız el ve ayak felci *(Urfa)* — **2.** Tabiî mağara *(Köy «Hopa - Çoruh»)* — **3.** Kabartı, şiş, kabarcık *(Aydın köyü «Ardanuç-Artvin»; Trabzon)*

Kopa [*İs.*], Yığın, küme *(Kavaklı «Kırklareli [Muh.]»)* **[Bak: Loda]**

Kopaç [*İs.*], İnce ve dar ağızlı bahçivan çapası *(Ağrakos «Suşehri - Sivas [Muh.]»)*

Kopak [*İs.*], **1.** Göllerde su üzerinde yüzen büyük kıt'ada köklü toprak parçası *(Bolvadin «Afyon»; Çukurköy «Çatalca - İst. [Muh.]»)* — **2.** Kamış kökü *(Bisse «Akşehir - Konya»)* — **3.** Çamaşır sepeti *(Kandıra «Kocaeli»)*

Kopa kopa [*Zf.*], Koşa koşa *(Kayseri; Sivas; Muğla; Sungurlu «Çorum»)*

Kopali [*İs.*], **1.** Fındık kırmıya yarıyan ağaç aygıt *(Rize)* — **2.** Biber ve buğday dövmek için kullanılan dibek tokmağı *(Rize)*

Kopan [*İs.*], Bir çeşit av köpeği *(Bostanlar «Bahçe - Seyhan»)*

Kopana [*İs.*], **1.** Ağaçtan oyularak yapılan karavanamsı aygıt *(Hadımköy «Çatalca - İst. [Muh.]»)* — **2.** Tekne *(Edirne; Evreşe «Gelibolu - Çanakkale [Muh.]»; Kırklareli; [Muh.]; Satılmış«Eskişehir [Muh.]»)*

Kopara [*S.*], **1.** Komik, mukallit *(Arpalı köyü «Gördes - Manisa»)* — **2.** [*İs.*] Ceket *(Ödemiş «İzmir»)*

Koparan [*İs.*], **1.** Kolları geriye sarkık, cepken şeklinde, beyaz keçeden yapılmış, kaytanla işlemeli ceket *(Ulucak «Menemen - İzmir [Muh.]»; Bayır köy «Gelibolu - Çanakkale [Muh]»; Çeşnigir «Karacabey - Bursa [Muh.]»; Mahmutbey «Bakırköy - İst»; Bartın «Zonguldak»; Karşıyaka «Erdek - Balıkesir»)* ***[Bak: Kopçal, kopara, 2]*** — **2.** Ekseriya yağmurun yağdığı taraf *(İskilip «Çorum»)*

Kopça [*İs.*], **1.** Posta ilmühaberi *(Dereşeyh köyü «Ankara»)* — **2.** Makbuz **(Yol kopçalarına bakıver; Yol parasını verdim kopçasını almadım:** *Köprüköy «Keskin», Bağviran «Ankara»)*

Kopçak [*İs.*], Düğme, kopça *(Tavara «Reşadiye - Tokat»)*

Kopçal [*İs.*], Cepken biçiminde bir çeşit çoban ceketi *(Tekeli «Bağçe [Muh.]», Misis «Seyhan»; Dereköy «Kayseri»; Belenkeşli «Mersin-İçel»)* ***[Bak: Koparan, 1]***

Kopçek [*İs.*], Köşe *(Zonguldak)*

Kopçurmak [*F.*], At koşturmak *(Orta «Çankırı»)* ***[Bak: Kopdurmak, kopturmak]***

Kopdun ve **Koptun** [*İs.*], Zeyreğin dövülüp, yağı çıkarıldıktan sonra kalan ve hayvanlara verilen posası *(Erzincan)*

Kopdurmak [*F.*], Atı dört nala koşturmak *(Çankırı)* ***[Bak: Kopturmak, kopçurmak]***

Kopetmek [*F.*], Koşmak *(Ada «Edirne»; İst. [Muh.])*

Kopiç [*İs.*], Çamaşır tokacı *(Kemaliye «Malatya»)*

Kopik [*İs.*], Lâhana kökü *(Bandula «Kelkit - Gümüşane»)*

Kopmak [*F.*], Koşmak, sür'atli gitmek *(Malatya; Trabzon; Seyhan; Kayseri; Tokat; Konya; Yozgat; Ankara; Kırşehir; Afyon; Bursa; Niğde; Sivas; Sinop; Samsun; Van; Denizli; Manisa; İzmir illeri)*

Kopmuk [*İs.*], Davar tezeği *(Güdül «Ayaş»; Beypazarı «Ankara»)*

Koppik [*S.*], Kötürüm *(Erzincan)*

Kopsak [*İs.*], Çamaşır sepeti *(Belcükebir «Manisa»)*

Kopsitlik [*İs.*], Kumluk yer *(Kocahıdır «Edirne [Muh.]»)* ***[Bak: Tosbalık]***

Koptar [*İs.*], Bir katlı küçük ev, kulübe *(Baklalı «Çatalca - İst.»)*

Koptor [*İs.*], İzbe ev *(Kocahıdır «Keşan - Edirne»)* ***[Bak: Koptar]***

Kopturmak [*F.*], *(Foça «İzmir»; Çankırı; Kadıköy «İst.»)* ***[Bak: Kopdurmak]***

Kopuşmak [*F.*], **1.** Koşmak, seğirtmek *(Kisenit «Feke - Seyhan»; Sarıcalı «İpsala - Edirne»; Şahin «Malkara - Tekirdağ»; Marmaris «Muğla»;* **Onu bana bir kopuşta al gel:** *Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»)* — **2.** Çıkmak, başlamak: **O sırada Rus harbi kopuştu** *(Edirne [Muh.])*

Kopuvermek [*F.*], Koşuvermek *(Lağus «Isparta»)*

Kopuz [*İs.*], **1.** Boğaz, dar yer: **Kızıldağın kopuzundan geçeceğim** *(Çakallı «Karaisalı - Seyhan»)* — **2.** Arazide görünmiyen oyuk, girinti; sahildeki körfez *(Ulubey «Ordu»)*

Kor [*İs.*], **1.** Dizi, altın dizisi *(Urfa)* — **2.** Yapıda aynı irtifada taşların yanyana dizilerek yapılmasiyle meydana gelen bir sıra **(Bizim kapı dokuz kordur; On dört kor bir o-**

da irtifaına kâfidir: *Urfa; Diyarbakır)* — **3.** Ekin demetlerinin yığın yapmak için kısımlara ayrılmış hali: **Yığın koru** *(İsgöbü «Kayseri»)* — **4.** Odun yığını *(Burdur)* — **5.** Köpeklerin boynuna takılan çıngırak *(Vakfıkebir «Trabzon»; Nallıhan «Ankara»)* — **6.** Katır çanı *(Kastamonu)* — **7.** Sürülen tarlada sabanın açtığı çizgilerin tunç gibi tümsek kısmı *(Diyarbakır)* — **8.** Kat, tabaka *(Ankara)* — **9.** Kale *(Çemişgezek «Tunceli»)* — **10.** İstif, yığın *(Topaç «Yozgat»)* — **11.** Yazı satırı: **Talebe ceza olarak yüzer kor yazacaklar** *(Gâvurdağ «Cebelibereket - seyhan»)* — **12.** Dere *(Erzincan)* — **13.** Kilit *(Görece «İzmir»)*

Kora [*İs.*], **1.** Koruk *(Van; Erzincan)* — **2.** Uzun konçlu çorap *(Lori köyü «Bayburt - Gümüşane»)* — **3.** Anahtar *(İçel ili; Karaman, Hadım, «Konya»; Bozdoğan «Aydın»; Adana)* — **4.** Kilit *(Van; Ereğli, Konya; Bayat «Aziziye - Afyon»)* — **5.** Kapı mandalı, sürgü *(Bor, Niğde; Türkmencamii «Konya»)* — **6.** Ev sıvandıktan sonra duvarın altına bir sıra çekilen renkli sıva *(Küçükkabaca «Uluborlu-Isparta»)*

Koraf [*İs.*], **1.** Raf *(Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»)* — **2.** Sebze tarlalarında dört beş ocağı havi yer *(Antalya)* — **3.** Küme, bölük **(Asker koraf koraf gidiyor :** *Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Kastamonu)* — **4.** İstif, dizi: **Ahmet'in evinde on tane odun korafı var** *(Yazıköy «Safranbolu - Zonguldak»)*

Koraf koraf [*Zf.*], Posta posta, sürü sürü, küme küme *(Malya «Mut - İçel»)*

Korak [*İs.*], **1.** Karda açılan ince iz, çığır *(Erzurum; Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Bakırcıların kullandıkları küçük demir örs *(Beypazarı «Ankara»)*.

Koralak [*S.*], Boş kafalı adam *(Ünye «Ordu»)*

Koralamak [*F.*], **1.** Kapıyı kilitlemek *(İzmir; Nevşehir «Niğde»)* — **2.** Kapıyı aralamak *(Konya)*

Koralık [*İs.*], Ekini siyahlaşan ve cılız kalan ot basmış tarla *(Denizli)*

Koralmak [*F.*], Bir şeye fazla düşkün olmak, bir şeyi âdet edinerek ondan ayrılmamak **(Ahmet derse koraldı:** *Amasya; Pilek «Malatya»)* ***[Bak: Korlaşmak]***

Koramaz [*İs.*], **1.** Odun: **Koramaz aldım** *(Narlıdere «Boldan - Denizli»)* — **2.** [*S.*] Mağrur, kimseyi beğenmiyen adam *(Oymaklı «Adana - Seyhan»)*

Koran [*İs.*], Sığırların aşık kemiği *(İst. [?])*

Koranik [*İs.*], Tezek yapılacak gübrenin çamur halinde biriktirildiği çukur *(Van)*

Korasma [*İs.*], Dokuma tezgâhlarında ipliği astıkları yer *(Beyköyü «Karacabey - Bursa [Muh.]»; Tokat [Muh.])*

Koraş [*İs.*], Arkadaş [çocuklar arasında] *(Yenikışla «Boğazlıyan - Yozgat»)*

Korava [*İst.*], Ekşi meyvalardan yapılan murabba, marmalât *(Erzincan)*

Korba [*İs.*], Kıllı kara keçi *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)*

Korban [*İs.*], İçi oyulmuş çam kovan *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Korcum [*İs.*], Sarp dağların uçurumlarındaki dönemeç *(Bozan «Mersin - İçel»)*

Korç [*İs.*], İşkembe kazıntısı *(Yukarıdinek «Isparta»)*

Korçak [*İs.*], Bebek, heykel *(Bayburt «Gümüşane»)*

Korçan [*İs.*], Çağlıyan, şelâle *(Kemaliye «Malatya»)* ***[Bak: Gürleyik, korkazan[***

Korda [*İs.*], **1.** İğri kılıç *(Erzurum)* — **2.** Tahtakurusu *(Rize)*

Kordon [*İs.*], **1.** Marangoz avadanlığına vurulan süs *(Kalafat «Çankırı»)* — **2.** Teneke ve çinko mamulât üzerinde süslü görünmesini temin hususunda kullanılan aygıt *(İst.)*

Koreki [*İs.*], Dal kesmeğe yarar nacak *(Trabzon)*

Korel [*İs.*], Hindi *(Yaverviran «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Korfa [*İs.*], Köy evlerindeki yer odası *(Gülpınar «Erzincan - Çanakkale»)*

Kori [*İs.*], Suyu tarlaya dağıtan büyük ark *(Van)*

Korit [*İs.*], Bir yaşından iki yaşına kadar olan erkek keçi *(Gümüşane; Karlı «Gerze - Sinop»)* ***[Bak: Divrin, korut]***

Korkata [*İs.*], Kara lâhana, mısır ve uniyle yapılan bir türlü yemek *(Trabzon)*

Korkazan [*İs.*], Çağlıyan *(Erzurum)* ***[Bak: Korçan, korkuzan]***

Korklak [*S.*], Kuluçkaya yatmış [tavuk] *(Gebze «Kocaeli»)* ***[Bak: Kortbasmak]***

Korkmak [*F.*], Ekin taze iken sararmıya yüz tutmak: **Bu tarlanın ekini korkmuş; Bizim ekinler hep korktu** *(Havza «Samsun»)*

Korkor [*İs.*], Ufak ziller *(Boyabat «Sinop»)*

Korkota [*İs.*], Kaba üğütülmüş mısır unu *(Rize)*

Korkuldak [*İs.*], **1.** Merdiven parmaklığı: **Merdiveni korkuldağa tutunarak çıktım** *(Bolu)* — **2.** Bostan korkuluğu *(Berk köyü «Bolu»)*

Korkunççalık [*İs.*], Köprü kenarlığı; tüfek tetiğinin altında yarım daire şeklindeki demir: **Benim tüfegimin korkunççalığı kırıldı** *(Şıhlı «Seyhan»)*

Korkut [*İs.*], **1.** Büyük dolu tanesi *(Mesudiye «Giresun»; Yusufeli «Çoruh»)* — **2.** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Horkut]***

Korkuta [*İs.*], Mısır yarması *(Balcalı «Çarşamba - Samsun [Muh.]»)*

Korkuzan [*İs.*], Suların, şelâlelerin indiği yer veya suların taşdığı bent *(Erzincan)* ***[Bak: Korkazan]***

Korlâm [*İs.*], Büyük kayaların altı: **Yağmurdan korlâmın altında saklandım** *(Düğrek [?])*

Korlamak [*F.*], Kapıyı arkasından kilitlemek *(Görece «İzmir»)*

Korlaşmak [*F.*], Alışmak, dadanmak (**Hasta artık yatmıya korlaştı:** *Kızılhisar «Acıpayam-Denizli»; Gencige «Erzincan»; Konya)* ***[Bak: Koralmak]*** — **2.** Bir şeye düşkün olmak: **Çocuk şekere pek korlaştı** *(Konya)*

Korluk [*İs.*], Mangal *(Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»; Kullar «İzmit - Kocaeli [Muh.]»)*

Kormutcu [*İs.*], Hizmetçi; arabacı yamağı *(Tekke «Gümüşane»)*

Kornapa [*İs.*], Deve dikeni, kenger *(Tavşanlı, Kütahya)*

Kor ocağı [*İs.*], Çamurdan yapılmış maltız ocağı *(Morcalı «Karaman - Konya»)*

Korok [*İs.*], Bekçi, korucu *(Van)*

Korona [*S.*], Zavallı *(Trabzon)*

Korota [*İs.*], Eski çakmaklı tüfek *(Adacami «Rize»)*

Korsak [*İs.*], **1.** Sulak yer: **Korsak-**

ta iyi pirinç olur *(Hayrabolu «Tekirdağ»)*

Korsal [*İs.*], Pişen ekmekleri çevirmeğe yarıyan aygıt, bisleğeç *(İpsile «Sivas»)*

Korsan [*Zf.*], Güya, sanki: **Korsan bu işi böyle yapacaktı** *(Saraycık «Kütahya»)*

Korsanguç [*İs.*], Fırın ateşini karıştırmağa yarıyan uzun sırık *(Merzifon «Amasya»; Erbaa «Tokat»)*

Korsuz [*S.*], Terbiyesiz, ahlâksız *(Muğla)*

Kort [*İs.*], Hiç sürülmemiş veya senelerce terkedilmiş topraktan yeni açılan tarla *(Kars; Erzincan; Van; Elâzığ)* ***[Bak: Hoban]***

Korta [*İs.*], **1.** İçinde üzüm çiğnenilen şıra teknesi, şırahane *(Amasya [Muh.]; Bolayır «Gelibolu - Çanakkale [Muh.]»; Çatalağıl «Karacabey-Bursa»)* ***[Bak: Şınavat]*** — **2.** Çeşme yalağı *(Soğanlı «İst. [Muh.]»)*

Kortak [*S.*], Güzel, gösterişli *(Ergine «Bakacak - Balıkesir»)* ***[Bak: Kostak]***

Kortal [*İs.*], Patates *(Erzurum)*

Kortan [*İs.*], Yalçın ve kesik kayalar *(Finike «Antalya»)*

Kortarmak [*İs.*], Bir kaptan diğer bir kaba aktarma etmek *(Elmacık [?])* ***[Bak: Kotarmak]***

Kort basma [*İs.*], Kuluçkaya yatma, [mecazen] tenbellik etme *(Muğla)* ***[Bak: Korklak]***

Kortik [*İs.*], Yaylalardaki çukur ve mahfuz yerler: **Fırtına koparsa sürüyü şu karşıdaki kortiğe götür** *(Genç, Kemaliye «Malatya»)*

Kortine [*İs.*], İçinde ateş yakılan ve tarhas balığı avına yarıyan iki çifte bir kayık *(İst.)*

Kortlak [*S.*], Kuluçkaya gelmiş [tavuk] *(Dereköy «Tokat»)*

Kortlan [*İs.*], Kayalardaki küçük oyuklar *(Çiftlik «Silifke - İçel»)*

Kortlangoz [*İs.*], Salyangoz *(Muğla)*

Kortmuk [*İs.*], Duvarda açılan oyuk *(Mucur «Kırşehir»)* ***[Bak: Terade]***

Kortnuk [*İs.*], *(Mucur «Kırşehir»)* ***[Bak: Kortmuk]***

Kortol [*S.*], **1.** Seciye ve seviyesiz adam *(Gazi köyü «Kayseri)* — **2.** [*İs.*] Patates *(Antalya)*

Kortolaç [*İs.*], Yufka *(Bursa)*

Kortuk [*S.*], Çukur (**Bu çocuk kortuk'a düşmüş:** *Elâzığ; Kemaliye «Malatya»)* ***[Bak: Konduk]***

Korucak [*İs.*], İs, kurum *(Niğde)*

Korugan [*İs.*], Hayvan ve insanların girmesi menedilen yerler *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)* ***[Bak: Koruk]***

Koruhmak [*F.*], Manevî kuvveti kırılmak: **Ahmet benim horozu tutarak kendi horozuna dövdürmüş, şimdi benimki koruhtuğu için döğüşmiyor** *(Erzurum)*

Koruk [*İs.*], **1.** Yemeklere ekşilik verilmesi lüzumunda limon tuzu yerinde kullanılan, kaynatılmış ekşi maddeler *(Aşağıdana «Safranbolu - Zonguldak»)* — **2.** Çiftçilerin tarla kenarlarına, çobanların dağ tepelerine bir bir üzerine diktikleri taş yığını *(Narman «Erzurum»)* — **3.** Otunu biçmek için muhafaza edilen arazi *(Kars)* — **4.** [*S.*] Taze, kemale gelmiş: **Bu çocuk daha koruk** *(Navdalı «Mut - İçel»)* — **5.** Zeytinin, çiçeğini döktükten sonra kalan ufak meyvası *(Kilis «Gaziantep»)*

Koruklu [*S.*], Sümüklü çocuk *(Şahmelik «Kayseri»)*

Korukmak [*F.*], İştehası artmak : **Koyunlar arpaya korukmuş** *(Havuz «Kangal - Sivas»)*

Korulanmak [*F.*], Çok yemeğe alışmak *(Gaziantep)* **[*Bak:* Korukmak]**

Korum [*İs.*], **1.** Dağların sarp yamaçlarındaki düzlükler *(Sazlı «Bozkır - Konya»; Güvere «Silifke», Tarsus «İçel»)* — **2.** Üç tarafı geçilmez, bir tarafı yol olan uçurum yerler *(C. A.)*

Korumlu [*İs.*], Binaların cümle kapısı üzerindeki çıkıntılı örtüsü *(Tepelice «Konya»)*

Korunak [*İs.*], Sığınacak yer *(Konya çevresi)*

Korunga [*İs.*], **1.** Tirfil otu *(Ağrı; Korzaf «Şiran - Gümüşane»)* — **2.** Evliya otu [sinfoin] *(Erzincan)*

Korunmak [*F.*], Sakınmak *(Bergama «İzmir»)*

Koruntu [*İs.*], Korunacak yer: **Bekçinin koruntusu sazdan idi** *(Edirne)*

Korunuk [*İs.*], Korunmuş yer *(Beykoz «İst. [Muh.]»)*

Korut [*İs.*], **1.** Bir ile iki yaş arasında erkek keçi *(Sivas; Çankırı; Kars)* **[*Bak:* Koşat]** — **2.** Oğlak *(Nevşehir çevresi «Niğde»; Zile «Develi - Kayseri»; Kemah «Erzincan»)* **[*Bak:* Korit]**

Korutmak [*F.*], Kâfi gelmek, idare etmek, elvermek, işe yaramak *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)*

Korzeval [*İs.*], Sabanın ok kısmına açılan delik *(Haşara «Gümüşane»)*

Korzevil [*İs.*], Boyunduruğun üstündeki değnek *(Kemaliye «Malatya»)*

Korzövil [*İs.*], *(Narman «Erzurum»)* **[*Bak:* Korzevil]**

Kos [*İs.*], **1.** Yara üzerindeki kabuk *(Erzurum)* — **2.** Ağıl veya ahırdan ayrılan yer *(Örenik «Divriği - Sivas»)* — **3.** Üzüm bağı: **Kosa gittim** *(Diyarbakır)*

Kosa [*İs.*], **1.** Tırpan *(Hortuna «Torbalı - İzmir»; Papasköy «Samsun [Muh.]»; Umurlu «Çine», Aydın; Tekirdağ; Ergine «Bacak [?]»; Yapıntı «Mut - İçel»; Trabzon; Çalıca «Hendek - Kocaeli»; Bergaz «Ezine - Çanakkale»; Çardak «Dinar - Afyon»; Kurşunlu «Gölpazarı - Bilecik [Muh.]»)* — **2.** Orak *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)* — **3.** Örülmüş saç *(İst. [Muh.])*

Kosak [*S.*], Kesik *(Kars)*

Kosalak [*S.*], Çalımlı, süslü *(Aşağıılıca «Eskişehir»)* **[*Bak:* Kostak]**

Kosalmak [*F.*], **1.** Övünmek *(Köşker «Kırşehir»; Kurugöl «Nevşehir - Niğde»)* **[*Bak:* Kofalmak]** — **2.** Gururlanmak, kuruntulu vaziyetler almak *(Köşk «Aydın»; Köşker, Kırşehir; Dudaş «Söğüt - Bilecik»)*

Kosaltılı [*S.*], Kibirli, gururlu adam *(Köşk «Aydın»)*

Kosat [*İs.*], **1.** Kesilen dalın ağaçta kalan kısmı *(Ordu)* — **2.** Orta boylu, tıknas kimse *(Serik «Antalya»)*

Kosbak [*S.*], **1.** Kabadayı, efe *(Bolu)* — **2.** Güzel: **Alinin kızı çok kosbak** *(Beydili «Nallıhan - Ankara»)* **[*Bak:* Kostak]**

Kosdak [*S.*], Çalımlı, kabadayı, kılığı kıyafeti düzgün *(Alayunt «Kütahya»)* **[*Bak:* Kosbak, kostak]**

Kosga [*S.*], Kabadayı, mağrur *(Cebelibereket «Seyhan»)* **[*Bak:* Kosdak]**

Kosı ve **Kosu** [*S.*], Kuluçka (**Bizim tavuk kosı oldu :** *Gündoğdu «Rize»; Sürmene «Trabzon»)*

Koska [*S.*], **1.** Gururlu, çalımlı *(Maraş; Ahmetfakılı «Peyik - Yozgat»)* — **2.** Sahte vakarlı *(Maraş)* — **3.** Kabadayı *(Erzin «Dörtyol - Hatay»;*

Polat «Akçadağ - Malatya») — **4.** Şık, zarif, kibar *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Koskoç [*İs.*], Suda yetişen nilûfer çiçeği meyvası *(Hamitli «Edirne»)*

Koskos [*S.*], **1.** Topal *(Trabzon)* — **2.** [*İs.*] Salyangoz *(Çorum)* — **3.** Kuruntulu; azametli *(Atlıhisar «Şuhut - Afyon»)* — **4.** Çalımlı yürüyen: **Şu adam koskos yürüyor; Şu at çok koskos gidiyor** *(Yanpar «Mersin - İçel»)*

Koskos etmek [*F.*], İftihar etmek : **Koskos etme deşti ikbalinde at sürdüm diye * Vaktolur, gülgûn bahtın önü de kandak [Hendek] gelir** *(Maraş ve çevresi)*

Koskoslamak [*F.*], Müzevirlemek : **Onun yanında bir şey söylemeyin sonra koskoslar** *(Kastamonu)*

Koskoslanmak [*F.*], Kibirlenmek *(Adana «Seyhan»)* ***[Bak: Kostaklanmak]***

Kosmak [*S.*], **1.** Şık: **Kosmak adam** *(Arıcaklar «Gölpazarı - Bilecik»)* — **2.** Çiftçilerin kullandığı bir pinterlik [?] ölçü *(Örencik «Yenişehir - Bursa»)*

Kosot [*İs.*], Kütük *(Malkara «Tekirdağ»)* ***[Bak: Çotuk]***

Kospak [*S.*], Güzel, yakışıklı; yiğit *(Gölpazarı, Bilecik)* ***[Bak: Kosbak, kosdak, kostak]***

Kostak [*S.*], **1.** Kabadayı, onurlu, zarif, civelek, kibar, şık, güzel, gururlu, kibirli, süslü, yakışıklı, iyi giyinmiş, çalımlı, edâlı *(Güvere «Silifke - İçel»; Giresun; Fadıl «Orhaneli-Bursa»; Kastamonu; Isparta; Eskigümüş, Niğde; Yozgat; Hamitabat «Söğüt - Bilecik»; Karpuzlu «Çine - Aydın»; Saraycık «Çanakkale»; Muğla; Bacı «Polatlı - Kayaş», Ankara ili; Sungurlu «Çorum»; Bakır «Çankırı»; Akseki «Antalya»; Dişli «Bolvadin - Afyon»; Şille, Yarma «Konya»; Ayvacık «Turgutlu», Kırkağaç «Manisa»; Tire, Bayındır, Kasaba, Foça «İzmir»; Hisarcık, Kayseri; Kırşehir; Balıkesir ve çevresi; Merzifon «Amasya»; Kozluca «Burdur»; Akçat «Karamürsel - Kocaeli»; Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»; Gediz, Simav «Kütahya»)* ***[Bak: Kosbak, kospak, kadak, gospak]*** — **2.** [*İs.*] Karargâh *(Çemişgezek ve dolayı «Tunceli»)*

Kostaklı [*S.*], Çalımlı, gösterişli *(Köşker «Kırşehir»)*

Kosuk [*İs.*], **1.** Dar sokak *(Cuma köy «Gebze - Kocaeli»)* — **2.** Çok yıpramış, keskinliği, sivriliği kaybolmuş demir aygıt: **Kosuk çakı; Kosuk balta** *(Ahlat «Bitlis»)*

Kosur [*S.*], Kendini beğenmiş adam *(Kastamonu)*

Koş [*İs.*], **1.** Çifte *(Çilehane «Reşadiye - Tokat [Muh.]»)* — **2.** Atın kuyruğunun altından geçen kayış, kuskun *(Kozan «Seyhan»)*

Koşa [*İs.*], **1.** Sulanacak tarlanın, suyun dağılmasına elverişli yüksek yerinde yapılan depo *(Hortu «Ereğli - Konya»)* — **2.** Meyilli yerlerde yüksek kısma su çıkarmak için tarla ortasına çekilen set *(Karkın, Ereğli «Çumra - Konya»)* — **3.** Mertek, düver, kalın sırık *(Selleri «Acıpayam - Denizli»)* — **4.** [*S.*] Dendeş; sınırdaş : **Sizin tarla ile koşa çayırı aldım** *(Koras «Erzurum»)* — **5.** Tek örgülü kadın saçı *(Ağrakos «Suşehri - Sivas»)* — **6.** Av tüfeği, çifte *(Iğdır «Kars»)* — **7.** Bahtiyar ol, manasına bir tabirdir: **Koşa karı ol kızım!** *(Ayaş «Ankara»)*

Koşak [*İs.*], **1.** Taşlık, harabe halinde yaylım, otlak *(Harmanköy «Söğüt - Bilecik»)* ***[Bak: Göçük]*** — **2.** Deve yavrusu *(Ereğli «Konya»)* ***[Bak: Göçek]***

Koşalamak [*F.*], Hırpalamak *(Vize «Kırklareli»)*

Koşam [*İs.*], **1.** Avuç *(Sivas; Tokat;* **Bir koşam üzüm verdi :** *Çorum; Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* — **2.** İki avuç, çifte avuç *(Yozgat; Korucuk «Gülnar - Afyon»; İst.; Çanakkale; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Çorum; Takke «Erbaa - Tokat»)*

Koşama [*İs.*], Direklik ağaç *(Kızılhisar «Kayseri»)*

Koşamak ve **Kovşamak** [*F.*], Duvar, sıvası ayrılıp düşecek hale gelmek *(Mustafakemalpaşa «Bursa»)* ***[Bak: Kavşamak]***

Koşamlamak [*F.*], İki elle avuçlamak *(Sivas)*

Koşan [*İs.*], **1.** Davarları bir araya koyup sayma *(Karapınar, Konya)* — **2.** Boyunduruğu araba okuna bağlıyan çivi *(Berk «Bolu»)* — **3.** Çalıdan daire biçiminde çevrilmiş davar ağılı *(Sorkuncak «Eğridir - Isparta»)* — **4.** Boyunduruğa bağlı olarak hayvanlar tarafından sürüklenen ağaç odun *(Ünye «Ordu»)*

Koşana [*İs.*], Davar ağılı *(Orhaniye «Marmaris - Muğla»)*

Koşana vurmak [*F.*], Sağılmak için davarları birbirine bağlamak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Koşan yolu [*İs.*], Ormanlarda kesilmiş ağaçları taşımak için koşulmuş bir çift öküzün geçtiği yol *(Ünye «Ordu»)*

Koşarmak [*F.*], Yavrusu ölen bir hayvana, anası ölmüş bir yavruyu alıştırıp besletmek *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Koşat [*İs.*], **1.** Kulübelerin üstünü örtmek için konulan ağaçlar, tavan kirişleri *(Çıldır «Kars»; Pınarbaşı «Erkilet-Kayseri»)* — **2.** Erkek keçi *(Malatya)* — **3.** *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* ***[Bak: Heşet, 1]***

Koşa yaşamak [*F.*], Karı koca ömürlerinin sonuna kadar beraber yaşamak **(İnşallah koşa yaşarsınız:** *Kırşehir; Gaziantep)*

Koşenç [*İs.*], Öğür, akran *(Emet «Kütahya»)*

Koşera [*İs.*], Koyun ağılı *(B. Mankit «Ceyhan - Seyhan»)*

Koşkuş [*İs.*], Hindi *(Bolu)*

Koşlamak [*F.*], İki ipi bir arıya getirip bükmek, iki kat etmek **(İpi çıkrıkta koşladım:** *Genezin «Avanos - Kırşehir»; Belenkeşli «Mersin-İçel»)* ***[Bak: Koşat, koşulamak]***

Koşma [*İs.*], **1.** İki katlı kilim *(Yemliha «Kayseri»)* ***[Bak: Kaylık]*** — **2.** Üstü susamlı simit *(Antalya)* — **3.** Avcuların tüfeklerini dayamak için yaptıkları çatal ağaç *(Erzincan)* — **4.** Ocak kenarlarında açılan göz *(Pazar «Tokat»; Üçköy «Çorum»)* ***[Bak: Terece]*** — **5.** Hamura yağ katarak yapılan ve düğün daveti için gönderilen çörek *(İlâma «Eğridir - Isparta»)*

Koşmak [*F.*], Dökmek:**Suyu koştun mu ?** *(Demirci «Manisa»)*

Koşmar [*İs.*], **1.** Kertenkele *(İçel; Ermenak «Konya»)* — **2.** Birbirinden ayrılmıyan, kıble tarafından doğan çift yıldız *(Bahçe «Seyhan»)*

Koşmarkele [*İs.*], Siyah kertenkele *(Borlu «Gördes - Manisa»)*

Kota [*İs.*], **1.** Manda yavrusu, malak *(Büyüktersiye «Adapazarı [Muh.]», İzmit «Kocaeli [Muh.]»; Edirne;*

Çıplak «Biga - Çanakkale»; Kızılköy, Salur «Bandırma - Balıkesir [Muh.]»; Dağkadı «Karacabey - Bursa [Muh.]»; Edirköy [Muh.]»; Germeyan «Çorlu - Tekirdağ [Muh.]»; Samsun [Muh.]; Çukurhisar [Muh.], Pazarcık«Bozüyük; Bilecik [Muh.]»; İnegöl, Çamlıca «Bursa [Muh.]»; Kızılcaören «Kütahya»; Akmeşe «Kocaeli [Muh.]»; Hamidiye «Bolvadin - Afyon») — **2.** Erkek manda : **Bir çift kota aldım** *(Edirne)* **[** *Bak:* **Bozak, 2]** — **3.** Bir yaşından üç yaşına kadar olan manda yavrusu *(Karacakılavuz «Tekirdağ [Muh.]»; Gölcük «İzmit [Muh.]»; Güleç köyü «Biga - Çanakkale [Muh.]»)* — **4.** Yeni koşulmağa başlıyan genç manda *(Vize «Kırklareli»)* — **5.** [*S.*] Şişman, kalın **(Kota köpek; Kota Sabri burda mı? :** *Zermut «Tugrul - Gümüşane»; Erzincan)* **[** *Bak:* **Koto]**

Kotak [*İs.*], **1.** Erkek kedi *(Pazarcık «Bozüyük - Bilecik [Muh.]»; İst. [Muh.]; Velimeşe «Çorlu - Tekirdağ»; Bursa [Muh.])* — **2.** [*S.*] Cesur, yürekli *(Erzurum)*

Kotaklık [*İs.*], Küçük malakları koymak için ahırda ayrılan yer *(Kızılköy «Manyas - Bandırma»)*

Kotal [*S.*], Bodur: **Kotal ağaç çok meyva verir** *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)*

Kotala [*İs.*], Manda yavrusu *(Ulupınar «Çanakkale [Muh.]»)* **[** *Bak:* **Kota]**

Kotalamak [*F.*], **1.** Manda doğurmak **(Ahmet pehlivanın mandası kotalmış; Köpek kotaladı :** *Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»; Akmeşe «Kocaeli [Muh.]»)* — **2.** Kovalamak: **Beni evden kotaladılar** *(Şavşat «Çoruh»)*

Kotalı [*İs.*], Küçük kepçe *(Rize)*

Kotan [*İs.*], **1.** Pulluk *(Osluk «Bayburt - Gümüşane»; Hamidiye «Gündoğdu - Rize»; Karakoyun, Eleşkirt «Ağrı»; Erzincan; İpsala «Edirne»; Kars; Trabzon; Ahlat «Bitlis»)* — **2.** Karasaban*(Bayburt «Gümüşane»)* — **3.** Saban demiri *(Tercan «Erzurum»)* — **4.** [*S.*] Kısa boylu: **Kotan Ali orada mı?** *(Kozaağacı «Burdur»)*

Kotar [*İs.*], Koyun sağmaya mahsus her tarafı kapalı yer *(Karakoca «Karacabey - Bursa [Muh.]»)*

Kotara [*İs.*], **1.** *(İzmir ili; Bölceağaç «Şevketiye - Balıkesir»)* **[** *Bak:* **Kotar]** — **2.** Üstü örtülü ağıl *(Bursa [Muh.])*

Kotarga [*İs.*], Küçük arı kovanı *(Marmaris «Muğla»)*

Kotarı [*İs.*], Üstü açık, etrafı çalıyla çevrilmiş ağıl *(Yusuflu «Bayındır - İzmir»)*

Kotarmak [*F.*], **1.** Bir kaptan diğer bir kaba yemek boşaltmak, yemeği kaplara dağıtmak *(Karaburun, Menemen, Tire, Torbalı «İzmir»; Kars; Kayaş, Dereşeyh köyü, Çubuk, Gücrü köyü, Ravlı, Ayaş «Ankara»; Akmeşe [?]; Tosya «Kastamonu»; Vize «Kırklareli»; Amasya; Kavak «Samsun»; Kurşunlu»; Gölpazarı - Bilecik [Muh.]»; Demirci, Mustafakemalpaşa «Bursa»; Edirne; Saray, Çankırı; Saraycık, Kayı «Emet - Kütahya»; Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Şahin «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»; Hamidiye «Çoruh»)* — **2.** Bitirmek **(İşimi kotardım geldim:** *Yazı köyü «Burdur»; Lüleburgaz «Kırklareli»; Havza «Samsun»; Urla «İzmir»; Yakacık «İst.»)* — **3.** Boşaltmak : **Çuvalları kotardım** *(Tokat)*

Kotaş [*S.*], İri, kısa [burun]: **Şu adamın burnu ne kotaş** *(Rize)*

Koteça ve **Kotaça** [*İs.*], Ağaçtan oyulmuş kap *(Rize)*

Kotere [*İs.*], **1.** Dana ahırı *(Mantık «Ceyhan - Seyhan [Muh.]»)* — **2.** Kara biber *(Anadoluhisarı «İst. [Muh.]»)*

Kotkok [*İs.*], Nalın, takunya *(Hınıs köyü «Hasankale - Erzurum»)*

Kotlağan [*İs.*], Maltız ocağı *(Kemaliye ve çevresi «Malatya»)*

Kotlak [*İs.*], Yaşlı erkek kedi *(Samsun [Muh.])*

Kotlan [*İs.*], **1.** Maltız ocağı *(İnegöl [Muh.], Mustafakemalpaşa «Bursa [Muh.]»)* **[Bak: Pufu, kotlağan]** — **2.** Küçük fırın *(Bozüyük «Bilecik»)*

Kotmak [*İs.*], **1.** Eşek yavrusu *(Karacakılavuz «Tekirdağ [Muh.]»; Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]»)* — **2.** Deve yavrusu *(Büyükçekmece «İst. [Muh.]»; Kızılköy «Manyas - Balıkesir [Muh.]»)* — **3.** [*S.*] İri yarı, gösterişli *(Kızılköy «Manyas - Balıkesir [Muh.]»)*

Kotnak [*İs.*], Kellikten meydana gelen yara kabuğu *(Dümeli «Kemaliye-Erzincan [Muh.]»)*

Kotsa [*İs.*], Saç örgüsü *(İst. [?])*

Kottaş [*S.*], Akıllılık satan adam, ukalâ *(Sarıkavak «Eskişehir»)*

Kottaşlanmak [*F.*], Gururlanmak; kendini pahalıya satmak *(Ankara)* **[Bak: Kavlanmak]**

Kottaz [*S.*], Kendini beğenmiş *(Kuyuluk «Kozan - Seyhan»)*

Kottik [*S.*], Kısa boylu, cüce *(Kemaliye, Arapkir «Malatya»)*

Kottuk [*S.*], **1.** Büyük: **Kottuk cevizi kırdım** *(Kemaliye çevresi «Malatya»)* — **2.** Cüce, kısa boylu *(Kurucaova «Akçadağ-Malatya»)* **[Bak: Kottik, türe]**

Kotuk [*İs.*], Eşek sıpası *(Tevfikiye [?]; Bursa)*

Kotuklamak [*F.*], Eşek yavrulamak *(Tevfikiye [?] [Muh.])*

Kotur [*S.*], **1.** Hasis, pinti *(Gümüş «Gümüşhacıköy - Amasya»)* — **2.** Uyuz *(Urfa; Bitlis; Van)* — **3.** İşe yaramaz, mendebur *(Köşker «Kırşehir»)* — **4.** [*İs.*] Tek atlı araba *(Edirne)* — **5.** Bodur, cılız *(C. A. köyleri)* — **6.** [*İs.*] Kel hastalığı *(Ulubey «Ordu»)* — **7.** [*İs.*] Koyun uyuzu *(Ağrı)*

Kotuş [*İs.*], İnek memesi *(Rize)*

Kotuzlanmak [*F.*], Gururlanmak *(Osmancık «Çorum»)*

Kov [*İs.*], **1.** Zem, gıybet *(Balıkesir; Mut, İçel; Koyunevi «Kozan», Haruniye «Bahçe - Seyhan»; Kilis «Gaziantep»; Akçalar «Bursa [aşiret]»; Dombay «Salihli - Manisa»; Derebaşı «Bayındır - İzmir»; Hisar «Domaniç - Kütahya»; Kastamonu; Malatya; Kapaklı «Kaş - Antalya»; Kınık «Fethiye-Muğla»; Develi «Kayseri»; Bolu; Balkanda «Beyşehir - Konya»)* **[Bak: Koğ]** — **2.** Kenevir *(Beyşehir «Konya»)*

Kova [*İs.*], Hasır örülen ot, hasır otu, saz *(Tire «İzmir»)* **[Bak: Kovalık]**

Kovaçka [*İs.*], Yedi kardeşler denilen yıldız kümesi *(Antalya [Muh.])*

Kovaçlamak [*F.*], Kovalamak, yarışmak *(Yaylar köyü «Kartal - İst.»; Hediyeli «Kandıra - Kocaeli»)*

Kovak [*S.*], Yiğit, cesur *(Bursa)*

Kovalak [*S.*], **1.** Azamet satan, tafra satan; palavracı *(Mustafakemalpaşa «Bursa [Muh.]»; Gelibolu «Çanakkale»; Melekşe «Geyve - Kocaeli»; Balıkesir ve çevresi; Büyükaltıağaç «Ka-*

vaklı - Edirne») — **2.** Sersem, avanak *(Edirne)*

Kovalık [*İs.*], **1.** Sazlık yer *(Hüyük «Beyşehir - Konya»; Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»; Ortaköy «İst.»; Büyükyenice «Osmaneli - Bilecik»; Balıkesir ve çevresi)* — **2.** Aralık *(Balıkesir ve çevresi)*

Kovalkan [*S.*], Öğünen *(Koyulhisar «Sivas»)*

Kovalmak [*F.*], Kendi kendini beğenmek, öğünmek *(Malatya ve köyleri; Bozüyük «Göksün - Maraş»; Bayadı «Ordu»)* ***[Bak: Kofalmak, kasalmak]***

Kovaltak [*S.*], **1.** Gevşek, kaba : **Tahta kovaltakmış çivi tutmadı** *(Elbistan «Maraş»)* — **2.** Kabasaba, aralıklı: **Bu saman arabası kovaltak yüklenmiş** *(Sivas)*

Kovaltaz [*S.*], **1.** İhtiyar *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»)* — **2.** [*İs.*] Ağaç kovuğu *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»)*

Kovaltı [*S.*], Delik, kovuk, çukur : **Fidanı diktikten sonra kovaltısına su dökülmezse toprak sıkışmaz; Toprak kovaltılarını su sıkıştırır** *(Denizli)*

Kovaltmak [*F.*], **1.** Aralık etmek *(Balıkesir ve çevresi)* — **2.** Serbest bırakmak: **Hırsızın yalvarmasına dayanamadım kovaltıverdim** *(Yalova «Eceabat - Çanakkale»)*

Kovan [*İs.*], **1.** Yayık*(Aydın)* ***[Bak: Turuk]*** — **2.** [*S.*] İbne *(Isparta)* — **3.** Küfe *(Balcalı «Çarşamba - Samsun»)* — **4.** Şişhane cinsinden yivsiz av tüfeği *(Antalya)*

Kovanca [*İs.*], Saldırma denilen bıçak *(Hisarlı «Tire - İzmir»)*

Kovancık [*İs.*], Köstebek ve fareye benzer hayvanların yerde açtıkları tünel gibi oyuklar *(Viranköy «Kütahya»)*

Kovan demiri [*İs.*], Saban ucuna takılan enli ve yassı parça *(Sarıyer «Sinop»)*

Kovanlamak [*F.*], Takip etmek, gözlemek, izlemek*(Beypazarı «Ankara»; Eskişehir)*

Kovaşlamak [*F.*], Kovalamak *(Dolayoba «Kartal - İst.»)*

Kovaştırmak [*İs.*], Kovalamak: **Kuduz bir köpek bizi kovaştırdı** *(Ereğli «Zonguldak»)*

Kovata [*İs.*], **1.** Maşrapa *(Dart köyü «Fethiye - Muğla»)* — **2.** Su kovası *(Burdur)*

Kovcu [*S.*], Adam çekiştiren, dedikoducu *(Kilis «Gaziantep»; Kastamonu; Kavakaltı «Uşak - Kütahya»)* ***[Bak: Kovucu]***

Kovçak [*İs.*], Küçük kovuk *(Samsun)*

Kover [*İs.*], Taş yığını *(Zermut «Gümüşane»)*

Kov etmek [*F.*], Arkadan çekiştirmek *(Zeytinli«Edremit-Balıkesir»)* ***[Bak: Kov geçmek]***

Kov geçmek [*F.*], *(İnönü «Söğüt - Bilecik»)* ***[Bak: Kov etmek, kovlamak]***

Kovlan [*İs.*], Kaba toprak *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)*

Kovoz ve **Kovuz** [*İs.*], İçi boş, kabuklu ceviz, badem, fındık gibi meyva: **Kovuz ceviz** *(Sarıcaeli «Çanakkale»)*

Kovsak [*S.*], **1.** Kağşak : **Şu bina kovsak** *(İnhisar «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** [*İs.*] Ağaç kovuğu *(İnhisar «Söğüt - Bilecik»)* — **3.** [*İs.*] Duvarlarda yıkıntıdan meydana gelen açıklık *(İnhisar «Söğüt - Bilecik»)*

Kov sokmak [*F.*], Fitlemek, birinin sözünü diğerine söylemek *(Denizli)*

Kovsuk [*İs.*], **1.** Yaylalardaki yüksek kayaların eteği *(Gaziköyü «Develi - Kayseri»)* — **2.** Bucak, köşe *(Ermenak «Konya»)*

Kovşak [*S.*], **1.** Gevşek, kaba [toprak] *(Şambayatı «Ankara»; Gerdanköyü «Adana - Seyhan»)* — **2.** İki şey arasındaki açıklık: **Çocuklar sıkı durun aranız kovşak, kalmasın; Döşeme tahtalarının arası kovşak** *(Yapıntı «Mut - İçel»)*

Kovşalak [*S.*], Gevşek: **Çocuğun kundağını kovşalak bırakma** *(Adana «Seyhan»)*

Kovşamak [*F.*], Duvar, yapı ve buna benzer şeyler gevşemek, kağşamak *(Vize «Kırklareli»)*

Kovu [*İs.*], **1.** Dedikodu *(Ankara; Kaş «Antalya»)* — **2.** Çukur ve bataklık yer *(Karakoyun «Iğdır-Kars»)* ***[Bak: Gürce]***

Kovuk [*İs.*], **1.** Mesane *(İst.)* ***[Bak: Kavk]*** — **2.** Huni *(Ahlat «Bitlis»)*

Kovuşmak [*F.*], Çiftleşmek arzusiyle boğa, inek ardından koşmak *(Navdalı «Mut - İçel»)*

Kovuştak [*İs.*], Türküde nakarat *(Çapar [?])*

Kovuşturmak [*F.*], Başka şeyle meşgul olmayıp kendi işile uğraşmak *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)*

Kovuz [*İs.*], **1.** İçi boş ceviz *(İlyaslar «Kırkağaç - Manisa»)* — **2.** Açıklık, aralık: **Kapıyı kovuz bırak** *(Ünye «Ordu»)* — **3.** Dar ve dik yamaç; hattıriçtima *(Akçahatipler, Sandallar «Devrek - Zonguldak»; Kazmasökü «Sinop»)*

Kovzak [*S.*], Gevşek *(Beypazarı «Ankara»; Çeşme «İzmir»)*

Kovzamak [*F.*], Ferahlamak, ağır işten kurtulup rahat nefes almak *(Marınca «Merzifon - Amasya»)*

Kovzat [*S.*], Açık, serbest söz söyliyen, hatip *(Amasya)*

Koyak [*İs.*], **1.** Bir ucu dağda nihayet bulan, kapalı boğaz, vâdi veya dağların sathı mailindeki çukurlar *(Morcalı, Mastat, Bozkır, Karaman, Hadım, Kazancı «Konya»; Eleksi «Mut», Mersin, Karadiken «Tarsus - İçel»; Hamurcu, Develi, Avşar köyleri, Elbaşı, Kayseri; Kenger «Kula - Manisa»; Sarıidris, Yılanlı «Eğridir», Dinek, Senir, Sücüllü «Yalvaç», Kesme, İslâm köyü «Isparta»; Beyköyü «Şebinkarahisar-Giresun; Köprülü, Serik, Akseki «Antalya»; Karaşar, Keskin, Küçükyozgat, Ferahfakı Koruköy «Nallıhan - Ankara»; Kadirli, Kozan, Çakaldere «Ceyhan», Üskül Yeniköy «Karaisalı - Seyhan»; Lâdik «Samsun»; Karayün «Hafik - Sivas»; Bardakçı «Eskişehir»; Kozluca «Burdur»; Çeşme, Salatın «Tire - İzmir»; Zığana «Torul - Gümüşane»; Genezin «Avanos», Köşker «Kırşehir»; Özburun «Bolvadin - Afyon»; İst. [?]; Tavşanlı «Kütahya»; Çankırı; Hacıköy «Keşan [Muh.]», Küplü «Kavaklı - Edirne»; Vize «Kırklareli»; Köseceli «Gaziantep»; Eskipazar «Ordu»; Dikilitaş «Niğde»; Çukurçayır «Trabzon»; İriağaç «Malatya»; Kınık «Muğla»; İzmit «Kocaeli»)* — **2.** Tarla ölçüsü vahidi kıyasisi *(Silifke «İçel»; A.)* — **3.** Bağların aralarında bulunan çukurlar; kuytu yer *(Alan «Çumra - Konya»; Zencidere «Kayseri»; Niğde)* — **4.** Ekilmiş otlu tarla *(Malatya)* — **5.** Arazinin rüzgâr tutmıyan kuytu yeri *(Gürnes «Akşehir - Konya»)* — **6.** Dere: **Yağmurdan sonra köyün koyağı taştı** *(Mersindere «Salihli - Manisa»)* — **7.** [*S.*] Tesirli, doku-

naklı: **Şu köylü çok koyak türkü söyler** *(Isparta)* — **3.** Küçük dağ *(Tutluca «İnönü - Bilecik»; Isparta)*

Koyaşmak [*F.*], Karşılıklı yardım etmek *(Ildızım «Çankırı»)*

Koygun [*S.*], Müessir, hazin dertli, acıklı **(Anası koygun koygun ağlıyor:** *Köy «İçel»; Seydin «Avanos - Kırşehir»; Kozan «Seyhan»; Antalya; Bodrum «Muğla»; Atabey «Isparta»; Yeniköy «Ceyhan - Seyhan»; Narlıdere «İzmir»; Akdağmadeni «Yozgat»)*

Koykul [*S.*], Koyu renk *(Bozüyük «Bilecik»)*

Koylan [*İs.*], Akar suların durgun ve dönen en derin yeri, girdap *(Bolu)*

Koymaça [*İs.*], Çardak *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)*

Koymak [*F.*], Tesir etmek, dokunmak **:(Bu muamele bana çok koydu :** *Gaziantep; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; A.)*

Koynak [*İs.*], **1.** Zıpzıp, bile *(Kuşadası, Çandarlı «Bergama - İzmir»)* — **2.** Maydanozlu yumurta omleti *(Yakacık «İst.»)*

Koynara [*İs.*], Şamfıstığı kabuğu *(Akhisar «Manisa»)*

Koysak [*İs.*], Üç tarafı kaya ile çevrilmiş yer *(Kazancı «Konya»)*

Koysalak [*İs.*], Ev içinde duvarlara oyulmuş kapaksız dolap *(Tepelice «Bozkır - Konya»)*

Koysuk [*S.*], Oyuk, çatlak, delik *(Konya)*

Koytak [*İs.*], **1.** Rüzgâr değmiyen yer, çukur yer *(Avanos «Kırşehir»; Yuvacık, Hendek «Kocaeli»; Göksün «Maraş»)* — **2.** Yeraltındaki boşluklar *(Bademağacı «Alanya-Antalya»)*

Koytan [*İs.*], **1.** Mezarın içi kısmının köşesi *(Dadağı «Kayseri»)* — **2.** Dağ bucağı *(Önsen köyü «Maraş»)*

Koytarmak [*F.*], Döneklik etmek *(Edirne)*

Koytuk [*İs.*], Oyuk, çukur, siper yer *(Kozan «Seyhan»)*

Koyuk [*S.*], **1.** Hazin, müessir, dokunaklı *(Boyabat «Sinop»; Aliköy «Isparta»; Bolu; Çökveren «Polatlı», Ayaş «Ankara»; Biga «Çanakkale»; Hamzalar «Çankırı»; Kayseri; Zanapa «Ereğli - Konya»)* **[Bak: Koyak]** — **2.** [*İs.*] Bina temeli *(Ş. A.)*

Koyultmaç [*İs.*], **1.** Sonbaharda koyun sütlerinin koyulaştığı zaman süt kaynatılarak yapılan yemek *(Ayaş «Ankara»; Edirne; Mut «İçel»)* — **2.** Lor *(Bolayır «Çanakkale [Muh.]»)* —**3.** Kaynatılmış ağız sütü, ağuz *(Deveci«Malkara-Tekirdağ [Muh.]»; İzmir; İst. [Muh.])*

Koyun ağlı [*İs.*], Küçük ayı burcu *(Babadere «Ayvacık - Çanakkale»)*

Koyun çiçeği [*İs.*], Kır papatyası *(Üveykli, Burunkaya, Yakademirciler «Zonguldak»)*

Koyun gözü [*İs.*], **1.** Papatya *(Sulusaray «Tokat», Faydalı «Kozan - Seyhan»; Zemme «Kütahya»; Kurşunlu «Ilgaz», Çerkeş «Çankırı»; Çorum; Vezirköprü «Samsun»; Yozgat)* **[Bak: Akbaş, 3]** — **2.** Mor çiğdem, gök çiğdem *(Sivas; Çankırı; Alayunt «Kütahya»)*

Koyun kıran [*İs.*], Yara otu, kılıç otu *(Konya; Lâpseki «Çanakkale»)*

Koyuntu [*İs.*], Keder, sıkıntı *(Antakya «Hatay»)*

Koyun yüzü [*İs.*], 24 Şubatta çobanların evleri dolaşıp topladıkları bah-

şış *(Pekin köyü «Kelkit - Gümüşane»)*

Koyurtga [*İs.*], Hürriyet: **Koyurtgasına malik olan bir millet ne kadar bahtiyardır** *(Antakya «Hatay»)*

Koyurtgan [*S.*], Hürriyet veren: **Gazi Mustafa Kemal koyurtgan bir başbuğdur** *(Antakya «Hatay»)*

Koyurtmaç [*İs.*], *(Başköy «Ankara»)* **[*Bak:* *Koyultmaç, koyutmaç*]**

Koyurtmak [*F.*], Serbest bırakmak, koyuvermek *(Antakya «Hatay»)*

Koyutmaç [*İs.*], Sonbaharda sütün koyulaştığı zamanda kaynatılarak yapılan yemek *(Çankırı)* **[*Bak:* *Koyurtmaç*]**

Koz [*İs.*], **1.** Evlerin altında bulunan davar ağılı *(Elâzığ; Küpesi köyü «Erzincan»)* — **2.** Ahırlarda yavruların konmasına yarıyan yer *(Hasankale «Erzurum»; Telme «Şiran - Gümüşane»)* — **3.** Kabuklu meyva *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **4.** Ceviz *(Sinop; Samsun)* **[*Bak:* *Gagal*]**

Koza [*İs.*], **1.** Püskül: **Bana derler Ali ballı * Çadırım altın kozalı** *(Burdur)* — **2.** Makara *(Kastamonu)*

Kozak [*İs.*], **1.** Deve pisliği *(Bor «Niğde»; Karapınar«Konya»)* **[*Bak:* *Kozalak*]** — **2.** [*S.*] Olmamış meyva *(Çarşamba «Samsun»; Piraziz, Giresun; Ulubey «Ordu»)* — **3.** Haşhaş kozası *(Çivril «Denizli»)* — **4.** Çam kozası *(Parak «Alucra - Giresun»; İçel)* — **5.** Üç okka ağırlığında bir ölçek *(Sinop)* — **6.** Kuzyer, gün görmiyen yer *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **7.** Tanesi alınmış mısır koçanı *(Trabzon)* — **8.** Çocuk *(İzmir çevresi)*

Kozalak [*İs.*], **1.** İpek böceği kozası *(Bursa)* — **2.** Ağaçlarda bulunan tırtıl kozası *(Bursa)* — **3.** Deve pisliği *(Karapınar «Konya»)* **[*Bak:* *Kozak*]** — **4.** Tanesi alınmış mısır koçanı *(Zonguldak)* **[*Bak:* *Somak, söbek*]** — **5.** Ham muşmula *(Sille «Konya»)*

Kozalamak [*F.*], **1.** Peşkir ve sofra takımının kenarlarındaki çözgü ipliklerinin beş onunu bir yere getirerek bir iplikle bağlamak suretiyle saçak yapmak, püskül bağlamak *(Muğla)* — **2.** Yağmurla karışık yağan kar, koyunların üzerinde buz tutmak: **Koyunlar kozalamış, buzlarını ayıklıyalım** *(Diği «Sungurlu - Çorum»)*

Kozan [*İs.*], **1.** Ekini biçilip kaldırılmış tarla *(Malatya)* — **2.** [*S.*] Komik, tuhaf söz söyliyen *(Tepeköy «Torbalı - İzmir»)* — **3.** Ekin biçildikten sonra kalan kökler *(Osmaniye «Seyhan»)*

Kozat [*İs.*], İki buçuk okkalık ölçü *(Erzurum)* **[*Bak:* *Kozak, 3,*]**

Kozay [*İs.*], **1.** *(Isparta; Çemişgezek «Tunceli»)* **[*Bak:* *Kuzey*]** — **2.** [*S.*] Serin *(Adana «Seyhan»)*

Kozlaç [*S.*], Gebe *(Malatya)*

Kozlak [*İs.*], Harçsız duvar; örülmüş çakıl duvarı *(Şabanözü «Polatlı-Ankara»)*

Kozlamak [*F.*], **1.** Tavuk yumurtlamak *(Kastamonu [Muh.])* — **2.** Buğday biti hububatın içerisini yiyerek boşaltmak: **Bizim buğdayı bit kozladı** *(Bayındır «Beyşehir - Konya»)*

Kozuk ve **Kozok** [*İs.*], Cevizin yeşil kabuğu *(Ahlat «Bitlis»)*

Kozur [*S.*], Gururlu adam *(Alpağut «Mudurnu - Bolu»; Sungurlu «Çorum»)*

Kozurdak [*S.*], Fazla gururlu *(Mudurnu «Bolu»)* **[*Bak:* *Kozur*]**

Kozurdamak [*F.*], Gururlanmak *(Bolu)*

Kozyaka [*İs.*], Güneş görmiyen taraf *(Sındırgı «Balıkesir»)*

Köbe [*İs.*], Beşik örtüsü *(İzmir)* **[Bak: Köpen, 11]**

Köbelek [*İs.*], Müjde bahşişi, muştuluk: **Deven doğurdu, köbelek isterim** *(Yeniköy «Foça - İzmir»)*

Köbür [*İs.*], Karadut *(Diyarbakır)*

Köcek [*İs.*], **1.** Kapı, dolap veya sandık kilidi *(Malatya)* — **2.** Topraktan bir karış kadar yükselmiş ekin *(Birasköy «Erzincan»; Malatya)* **[Bak: Ceğret]** — **3.** Deve yavrusu *(Çankırı)* **[Bak: Köşek]** — **4.** Sonbaharda ekilen ekin: **Köcek etmiyen çiftçi aç kalır** *(Sincan «Divriği - Sivas»)*

Köcik [*İs.*], Kaşık *(Erzurum)*

Köcü [*İs*], Avlu *(Bolu)*

Köç [*İs.*], **1.** Asma kilit *(Akçadağ «Malatya»; Diyarbakır; Adana «Seyhan»; Elâzığ)* **[Bak: Kocek]** — **2.** Üzerinde et kıyılan tahta, et tahtası *(Elâzığ; Diyarbakır; Adana «Seyhan»)*

Köçce [*S.*] Ufak, küçük *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)*

Köçek [*İs.*], **1.** Topaç *(Balıkesir)* — **2.** Deve yavrusu *(Çamlıca köyü «Karacabey - Bursa»; Edirne; Gelibolu «Çanakkale»)* **[Bak: Höşek]** — **3.** 1-2 yaş arasındaki deve *(Tabaklı «Ezine», Yapıldak «Lâpseki - Çanakkale»)*

Köçekci [*S.*], Hobba, kötü huylu : **Öyle köçekciye kızmı verilir?** *(Çankırı)*

Köçen olmak [*F.*], Kedi gürdeğe gelmek, dişi kedi erkek istemek *(Navın köyü [?])*

Köçer ağaç [*İs.*], Ağaç dingil *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»; Bursa)*

Köçü [*İs.*], Ev önündeki meydanlık, avlu *(Dere köyü «Gerede», Bolu)*

Köçün [*İs.*], Çarşı *(Çerkeş «Çankırı»)*

Köçürmek [*F.*], Kızı kocaya vermek: **Babası Ayşeyi yakında köçürecek** *(İnegöl «Bursa [Muh.]»)*

Köde [*İs.*], **1.** Yaban güvercini *(Otacı «Kızılcahamam - Ankara»)* **[Bak: Kökceli]** — **2.** [*S.*] Kısa boylu, şişik karınlı [kimse] *(Konya)* **[Bak: Göde]**

Ködek [*İs.*], Beyaz pullu bir nevi deniz balığı *(Görece «İzmir»)*

Ködemek [*F.*], Müjde vermek *(Çavuşcu «Ilgın - Konya»)*

Ködün [*İs.*], Yağı çıkarılmış tohum posası *(Zencidere «Kayseri»)* **[Bak: Kürtün, küspe, köftün]**

Köfdere [*İs.*], **1.** Evlek *(Amasya)* — **2.** Su arkı için duvar altında açılan delik *(Çankırı)* **[Bak: Köftere]**

Köfeke [*İs.*], **1.** Bıçak v.s. ile kolayca kırılan ve kesilen yumuşak taş *(Bayat «Aziziye - Afyon»; Şarkikaraağaç «Isparta»)* — **2.** Su içinde çökerek taş haline gelmiş kireç veya kum *(Seyrek «Menemen - İzmir»; Papas köy «Samsun [Muh.]»)*

Köfeki [*İs.*], Su içinde çökerek taş haline gelmiş kireç *(Sarayköy «Aydın»; Bergama «İzmir»)* **[Bak: Güveygi]**

Köfene [*İs.*], Lüfer balığının büyüğü *(Çardak «Çanakkale»)*

Köfere [*İs.*], **1.** Boş bal gümeci *(Ürgüp «Kayseri»)* — **2.** Balpeteği *(Niğde)* — **3.** Balmumu çirki *(Konya)*

Köferez [*İs.*], Güneş görmiyen, rüzgâr tutmıyan yer, kuytu, dulda *(Helvacı «Menemen - İzmir»)*

Köfke [*İs.*], Taş olmuş kil *(Isparta)* **[Bak: Köfeke, köfeki]**

Köfnek [*İs.*], **1.** Kilsiz toprak, çok yumuşak taş *(Yapıntı «Mut - İçel»)* — **2.** [*S.*] Çürük: **Elmanın köfneği** *(Honaz «Denizli»)*

Köfnük [*S.*], **1.** Hastalıklı; ihtiyar *(Konya)* — **2.** Kolay ufalanan gevrek nesne: **Şekerlemenin köfnüğünü ver** *(Niğde)*

Köfnümek [*F.*], **1.** Çürümek: **Elma köfnümüş, dişe dayanmıyor** *(Niğde)* — **2.** İhtiyarlamak *(Konya)*

Köfrek [*İs.*], Kendir sapı *(Durak «Ordu»)*

Köfrez [*S.*], Volkanik arazi: **Sandal köyü arazisinin yüzde yetmişi köfrezdir** *(Sandal köyü «Kula - Manisa»)*

Köfte [*İs.*], **1.** Mısır unundan yapılmış, etsiz bir çeşit yuvarlak köfte *(Hacıkadın, Yakademirciler «Zonguldak»)* — **2.** Yaş pelte *(Honaz «Denizli»)*

Köftere [*İs.*], Tarla ve bahçeye su salmak için büyük arka açılan delik *(Dereköy «Tokat»; Boyabat «Sinop»; Çankırı)* ***[Bak: Köfdere, 2]***

Köftün [*İs.*], *(Safranbolu «Zonguldak»)* ***[Bak: Ködün, küspe, kürtür]***

Köftür [*İs.*], *(Çorum; Keskin «Ankara»; Aksaray «Niğde»)* ***[Bak: Köftere]***

Köfük [*İs.*], **1.** Killi, yumuşak taş *(Gülnar «Afyon»)* ***[Bak: Köfeke]*** — **2.** [*S.*] *Boş:* **Köfük fıçı** *(Türkeli «Ayancık - Sinop»)*

Köfürge [*İs.*], Stalaktit, stalagmit *(Litros köyü «Eyüp - İst.»)*

Köğen [*İs.*], Kabak yaprağı *(Yedigenli «Ereğli - Zonguldak»)*

Köğet [*İs.*], Meyva *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Köğkü [*İs.*], Sünger taşı *(Milâs «Muğla»)*

Köğtere [*İs.*], *(Çankırı)* ***[Bak: Köftere, köytere]***

Köğün [*İs.*], Büyük sepet *(Ünye «Ordu»)*

Köğüz ve **Köyüz** [*İs.*], Kilim *(Yazılıköy «Emirdağ - Afyon»)*

Köhi [*İs.*], Güneş görmiyen yer *(Bedreköy «İnegöl - Bursa»)*

Köhle [*İs.*], Baca *(Ankara)*

Köhön [*İs.*], Küfe *(Ömerköy «Balıkesir»; Tokuşlar «Aydın»)*

Köhrana [*S.*], Viran, yıkık, harabe *(Köy «Afyon»)*

Köhrene [*İs.*], Babadan kalma tarla, bağ ve binadan ibaret miras: **Babamın köhrenesi benim gibi çok adama yeter** *(Semayük «Elmalı - Antalya»)*

Kök [*İs.*], **1.** Dar ve derin dere *(Kaplanlı «Hadım - Konya»)* — **2.** Pancar *(Bolu)* — **3.** [*S.*] Gürbüz *(Iğdır «Kars»)*

Kökbaşı [*İs.*], Sofa *(Zonguldak)*

Kökceli [*İs.*], Yaban güvercini *(Bayramiç «Çanakkale»)* ***[Bak: Köde, 1]***

Kökçe [*İs.*], **1.** Ağaçkakan kuşu *(Hıdırlar «Hadım - Konya»; Mardar «Bafra - Samsun»)* — **2.** Ağaçların üzerinde daima yeşil duran asalak bir bitki *(Amasya)* ***[Bak: Purç]***

Kökçegiren [*İs.*], Kışın lodos eserken ince yağan yağmur *(Alan «Nallıhan - Ankara»)*

Kökçü [*İs.*], Amele, işçi, ırgat *(Buca «İzmir»)*

Köke [*İs.*], **1.** Toprak tencere, güveç *(Gökmarmara «Akhisar - Manisa»)* — **2.** Silisli, kumlu taş *(Kızılcadere «Kütahya»)* — **3.** İki metre derinlikten çıkan toprak *(Balıkesir)*

Kökeş [*S.*], Eli ve ayağı parmaksız

[adam] *(Bengü «Bafra - Samsun»)*

Köken [*İs.*], **1.** Ağaç veya ot kökü *(Gelibolu, Tavaklı«Çanakkale»; Malkara«Tekirdağ»; Bursa; Kastamonu; Denizli; Genceli «İçel»; Güdül «Ayaş», Ankara ili; Bağyaka «Antalya»; Ordu; Niğde; Aliköy, Isparta; Amasya; Çayhan «Ereğli - Konya»; Muğla)* **[Bak: Devek, tevek]** — **2.** Ecdat, silsile, soysop *(Karahisar «İncesu - Kayseri»; Denizli)* — **3.** Kazık *(Hacıkadın, Yakademirciler «Zonguldak»)* — **4.** Kalın kıldan yapılmış bir av tuzağı *(Ünye «Ordu»)* — **5.** Meyvası toplanmış ağaç *(Muğla)* — **6.** Koyun, keçi gibi hayvanların ayağına bağlanan kısa bağ *(Gaziantep)* — **7.** Hayvan bağlanan küçük kazık *(Karamusa «Zonguldak»)*

Köker [*İs.*], Selin getirdiği odunları toplamak için kullanılan bir ağ *(Kemaliye «Malatya»)*

Kökerek [*S.*], Büyük, gösterişli, heybetli *(Ortasinan «Konya»)*

Kökertme [*İs.*], **1.** Sebze fidanlarının ufaklarını başka bir yere dikme *(Bağviran «Kızılcahamam - Ankara»)* **[Bak: Çebiç, şişirtme]** — **2.** Asma çubuğu *(Keşanoz «Ankara»)* **[Bak: Köklez]** — **3.** Ağaç veya bağ çubuklarını daldırma usûliyle yetiştirme *(Ayaş «Ankara»)*

Kökertmek [*F.*], *(Bağviran «Kızılcahamam - Ankara»)* **[Bak: Gölümek]**

Kökey [*İs.*], Toprak tencere *(Yağbastı «Kula - Manisa»)*

Kökezimek [*F.*], **1.** Bir bitki hayat devresini bitirdikten sonra çürümeğe, gerilemeğe yüz tutmak *(Burdur)* — **2.** Yorulmak *(Köşker «Kırşehir»)* **[Bak: Ehnezimek, yoşanmak]**

Köklem [*İs.*], İlkbahar : **Köklem yağmurları başladı** *(Eyüp «İst.»)* **[Bak: Göklem]**

Kökleme [*İs.*], **1.** Bağ çubuklarını köklendirdikten sonra dikme *(Oğuz Vakfıkebir - Trabzon»)* — **2.** Kökünden sökme *(A.)*

Köklez [*İs.*], Bağ çubuklarının bir sene gömüldüğü yerde kök saldıktan sonra dikilecek hale gelmişi *(Çankırı)* **[Bak: Çebiç]**

Köklü [*Zf.*], Büsbütün, çok (**Köklü duymuyorum**: *Yeniköy «Develi - Kayseri»; Maraş)*

Köklük [*İs.*], **1.** Tarla yapmak için ormanda yakılan yer *(Ordu köyü «Sinop»)* **[Bak: Hopur]** — **2.** Asma çubuklarından örülen ve tencere altına konulan sepet *(Kösedere «İzmir»)*

Kökneç [*İs.*], Peştemal *(Sinop)*

Kökrek [*İs.*], Göğüs *(Çilehane «Reşadiye - Tokat»)*

Kökürek [*İs.*], Göğüs *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)* **[Bak: Kökrek]**

Köküs [*İs.*], Su akıntıları hesap edilerek tarla içinde yapılan bölmeler *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Köleçlenmek [*F.*], Kuvvetlenmek *(Çöcü köyü «Bartın - Zonguldak»)*

Kölek [*İs.*], Korkuluk: **Bostan köleği misin?** *(Antalya)*

Kölemez [*İs.*], **1.** Çobanların dağda koyundan sağarak ve içine biraz yoğurt katarak koyulmak için toprağa gömdükleri taze süt *(Çökek «Ürgüp-Kayseri»)* — **2.** Çobanların sütü kaynatıp içine kaymak katarak koyulttuktan sonra içtikleri süt *(Sivas)* **[Bak: Köremez]** — **3.** Kaynatılmış soğuk süt *(Sivas)* — **4.** Pekmez katılmamış yoğurt *(Beypazarı «Ankara»)* — **5.** Torba yoğurdu ile çiy sütün karıştırılmasiyle yapılan bir türlü yemek *(Kırşehir; Sinop)*

Kölen [*İs.*], Körpe kuzuları barındır-

mak için yapılan çukur yer *(Sarıoğlan «Kayseri»; Kemerek «Şarkışla - Sivas»)*

Köleter [*İs.*], İp eğirmeğe yarıyan kirman *(Türkbeyli «Mengen - Bolu»)*

Kölev [*İs.*], Alev *(Balıkesir)* **[Bak: Gülev]**

Kölgen [*İs.*], Yelken bağı *(Trabzon)*

Kölle [*İs.*], **1.** Bulgur *(Adana «Seyhan»)* **[Bağ: Göce]** — **2.** Buğday ve sebzeden yapılan yemek, hububat çorbası *(Kaş «Antalya»; Bağyaka «Finike - Antalya»)* **[Bak: Kaçal]**

Kölleme [*İs.*], Suda kaynatılmış mısır *(Sığma «Çivril - Denizli»)*

Köllük [*İs.*], Bostan kulübesi *(Kars)*

Kölük [*İs.*], **1.** Cinsi boynuzlu olup ta kendi boynuzsuz olan hayvan *(Demirli, Kırşehir; Manisa «Yozgat»)* — **2.** Boynuzsuz ve küçük kulaklı keçi *(Yusufeli «Çoruh»; Genezin, Köşker «Kırşehir»; Tuzhisar «Bünyan - Kayseri»; Malkara «Tekirdağ»; Zara «Sivas»; Burç, Gaziantep)* — **3.** Boynuzsuz erkek davar *(Kınık «Şebinkarahisar - Giresun»)* — **4.** Yaşlı kısrak *(Çayıroluk «Tavşanlı - Kütahya»)* — **5.** Beygir, katır gibi yük hayvanları *(Maraş; Kayseri; Ankara)*

Kölük aşı [*İs.*], **1.** Çekilmiş mercimek, bulgur ve zeytin yağında kavrulmuş soğan ile yapılan bir türlü yemek *(Kilis «Gaziantep»; Urfa)* — **2.** Ekşili, sarmısaklı bulgur lâpası *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Kölümbe [*İs.*], Çıkrığın dönen yastığı *(Silifke «İçel»)*

Kölür [*İs.*], Çörek *(Yenice köy «Muğla»)*

Kömbe [*İs.*], **1.** Külde pişirilen mayasız ekmek ve buna benzer şeyler *(Niğde; Seyhan; Ankara; Maraş; Konya; Sivas; Erzincan; Antalya; Afyon; Malatya illeri)* — **2.** [*S.*] Miskin *(Yalvaç «Isparta»)* — **3.** Baklava *(Elâzığ)*

Kömbes [*İs.*], Kestane kebabı *(Sinop)*

Kömbesti [*İs.*], Kestane kebabı *(Samsun)* **[Bak: Kömbes]**

Kömcek [*S.*], Sevimli *(İnallı «Nevşehir - Niğde»)*

Köme [*İs.*], **1.** Cevizli sucuk *(Tokat [Muh.]; Elâzığ; Samsun Erzurum; Kiği «Erzincan»; Gümüşane; Dümeli Çankırı [Muh.]»; Çorum* **[Bak: Köfter, köftere 1]** — **2.** Kavun, kar- *Samsun)* **[Bak: Evsin, 1]**

Kömeç [*İs.*], **1.** Mayasız, külde pişirilen çörek, ekmek *(Veliköy «Trabzon»; Tekkeönü, Yakademirciler, Kozlu «Zonguldak ili»)* — **2.** Ebegümeci *(Urfa; Cebelibereket, Adana «Seyhan»; Gaziantep)* — **3.** Büyüyemiyen çocuk *(Kayseri)* **[Bak: Çilpez]**

Kömele [*İs.*], **1.** Av bekleme yeri *(Konya; Elmalı «Antalya«)* **[Bak: Evsin, gümele]** — **2.** Kavun karpuz, kabak, hıyar çekirdeklerinin dikildiği küçük çukur *(Ereğli «Konya»)* — **3.** Bir şeyi soymadan, tartmadan, ölçmeden göz karariyle yapılan hazırlama, ayırma *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* — **4.** Yığın : **Bir kömele buğday; Sokaklardan insan kömelesinden geçilmiyor** *(Antakya «Hatay»)*

Kömeli [*İs.*], Kızamık hastalığı *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Kömelti [*İs.*], Bostan kulübesi *(Konya; A. «?»)* **[Bak: Gümele]**

Kömselemek [*F.*], Baştan savma iş yapmak; eşyayı düzensiz olarak ko-

yuvermek : **Bağı bellemedik ya, şöyle kömseleyiverdik; Kömseleme, her şeyi yerine koy** *(Köşker, Kırkeşir)*

Kömsütmek [*F.*], Yemeği yanık kokacak derecede pişirmek *(Çivril «Denizli»)*

Kömü [*İs.*], **1.** Yeraltına saklanan mal, para, define *(Bahçe «Seyhan»)* **[Bak: Gömme, gömü]** — **2.** Av beklenen yer *(Muğla)* **[Bak: Evsin]**

Kömük [*İs.*], **1.** Yedikardeşler [burç] *(Ilgın «Konya»)* — **2.** Yassı olan burun *(Tavşanlı «Kütahya»)* — — **3.** Bataklık (**Davarları kömükten sulamayınız, sonra hastalanırlar :** *Pinili «Avanos - Kırşehir»; Nevşehir «Niğde»)*

Kömürsen [*İs.*], Yaban sarmısağı : **Soğan yerine kömürsen yiyiyoruz** *(Muğla)*

Kömürtlek [*İs.*], Hançere, gırtlak *(Kırşehir)* **[Bak: Hömürtlek]**

Kömüs [*İs.*], Suların taksimine bakan adam *(Postallı, Sazlıca, Bor «Niğde»)*

Kömüz [*İs.*], Köz, ateşkoru *(Ayasköy «İzmir»)*

Kömzeklik [*İs.*], Çöplük *(Alucra «Giresun»)*

Kömzelik [*İs.*], Dışarıya gübre atılmak için ahır duvarlarına açılan penceremsi delik *(Kayseri; Giresun)* **[Bak: Temek]**

Kön [*İs.*], Gübre *(Kılbasan «Karaman - Konya»; Balçıkhisar «Afyon»; Kızılcaören «Kütahya»)*

Könbe [*İs.*], Fırın ekmeği, tek açılmış yufka, külçöreği *(Suşehri «Sivas»; Şebinkarahisar «Giresun»; Dümeli «Çankırı»)*

Köncek [*İs.*], Don: **Ayşenin könceği ipektendir** *(Güzeloluk «Silifke - İçel [Muh.]»)*

Könçek [*İs.*], **1.** Don, dizlik, tuman *(Adana [aşiret]; Talas, Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»; Yazılı «Emirdağ - Afyon [Muh.]»; Cebelibereket, Kadirli, Doruk «Ceyhan - Seyhan»; Başlamış «Dörtyol - Hatay»; Söğüt köyü «Marmaris - Muğla»; Bağyaka «Finike - Antalya»; Hisarköy «Saray - Denizli»; Tahtaköy «Edremit - Balıkesir»; Maraş, Boğazlıyan «Yozgat»; Karaçay «Tokat»)* — **2.** Zıpka da denilen paçaları dar erkek pantalonu *(Narlıdere «İzmir»)* — **3.** Beyaz iç çamaşırı *(Maraş köyleri)*

Köndek [*İs.*], Kötek, dayak, değnek, sopa *(Amasya)*

Könder [*İs.*], **1.** Balıkçıların kullandıkları ucu çatallı sırık *(İst.)* — **2.** *(Merkepcik «Amasya»)* **[Bak: Güveği süpürgesi]**

Köndü [*İs.*], Keten döküntüsü *(Konya)*

Könefe [*İs.*], Çiy kadayıf *(Elâzığ)*

Könene [*İs.*], Ocak önü *(Çermik «Diyarbakır»)*

Köner [*İs.*], Çam fıstığı ağacı veya meyvası *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Könes [*İs.*], **1.** Fena, kötü *(Yeniköy «Kayseri»)* — **2.** Eski ve aşınmış nal çivisi *(Kozan ve dolayı «Seyhan»)*

Könez [*İs.*], **1.** Anası tazı, babası köpek olan yavru *(Korkut köyü «Zara - Sivas»)* — **2.** [*S.*] Sürtülmüş, yıpranmış, kısalmış *(Köşker «Kırşehir»)* — **3.** [*S.*] Fena [aşık oyununda] : **Bu aşık ne kadar könez** *(Kırşehir)* **[Bak: Kones 1, 2]**

Köngürlemek [*F.*], Uyuklamak, pineklemek *(Edirne)*

Kön kesiği [*İs.*], Eğer veya semerin vurması yüzünden hayvan sırtında

meydana gelen veya *(Antalya)* **[Bak: Teyelti kızgını]**

Könkürlemek [*F.*], İhtiyarlamak *(Torbalı «İzmir»)*

Könmen [*İs.*], Yaban soğanı *(Erzurum)*

Könnek [*İs.*], Dernek, toplantı yeri, öbek, yığın: **Arı könneği; Mantar könneği** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Könte [*İs.*], Ucu küt bıçak veya balta *(Genceli «Mut - İçel»)*

Könük [*S.*], **1.** Simsiyah *(Belenköy [?])* — **2.** Kemale gelmiş, olgun : **Könük muşmula** *(Tavaklı «Ezine-Çanakkale»)* — **3.** [*İs.*] Şemsiye, çadır *(Kuruçay ve çevresi «Erzincan»)*

Könüz [*S.*], Cevizin sağlamı: **Könüz ceviz** *(Niğde)*

Köp [*İs.*], **1.** Kağnı arabalarında biri en arkada, öbürü öküzlerin kıçının dokunduğu yerde bulunan iki uzun tahta *(Ankara; Çankırı; Amasya; Tokat; Beyköyü «Karacabey - Bursa»; İncesu «Kayseri»; Parak «Reşadiye - Tokat»; Alaca; Çorum; Kırşehir; Sivas; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Aşağıkaramaslı «Çarşamba - Samsun»)* **[Bak: Artgöp]** — **2.** Ağılı ot yiyen hayvanların şişmesi *(Ağrı)*

Köpbasan [*İs.*], Kağnının oku üzerindeki köpleri oka tutturan ağaç çivi *(Eskiyapar «Alaca - Çorum»)*

Köpçek [*İs.*], **1.** Köşe *(Zonguldak)* — **2.** Tekerleğin ortası *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Köpelek [*İs.*], **1.** Kelebek *(Sadıklı «Kırşehir»)* — **2.** Köstebeklerin yığdıkları toprak *(Marınca «Merzifon - Amasya»)*

Köpeli [*İs.*], Küçük kazan *(Develi «Kayseri»)* **[Bak: Göpeli]**

Köpen [*İs.*], **1.** Deve çulu *(Gerdan «Adana-Seyhan»; Ulukışla «Niğde»; Evcili, Mut «İçel»; Karataş «Ankara»)* — **2.** Uzun tüylü halı *(Konya; Talas «Kayseri»)* — **3.** Kalın yünden yapılmış elbise *(Misis «Adana - Seyhan»)* — **4.** Adî dokunmuş kumaş *(Kırşehir; Ankara)* — **5.** Eski hırka, eski elbise *(Akçakese, Şıhlar, Gürcü, Pazar, Kızılcahamam «Ankara»; Gerze «Sinop»)* — **6.** Paçavra, eskibez *(Sorkun «Beypazarı - Ankara»)* — **7.** Hayvan akciğeri *(Sorkum «Beypazarı - Ankara»)* — **8.** Çocukların altına veya bacakları arasına konan bez *(Ulubey «Ordu»; Gebze, Çakırköy, Hendek «Kocaeli»; Kulfalı, Küçüklü, Biga «Çanakkale»; Samsun; Güreci «Lâpseki-Çanakkale»)* **[Bak: Bağırköpen, köpene]** — **9.** Minder *(Ayvaköyü «Çankırı»; Çevlik, Tosya «Kastamonu»)* — **10** Çapa : **Köpeni almış gidiyor** *(Büyüklüköy «Samsun»)* — **11.** Beşik östüsü *(Sinop; Samsun)* — **12.** Yamalı elbise *(Çarşamba «Samsun»)* — **13.** Armut cinsinden küçük bir meyva *(Ayva köyü «Yapraklı - Çankırı»)*

Köpene [*İs.*], Kundak çocuklarının sarıldığı pamuklu bez *(Çankırı)* **[Bak: Köpen, 8]**

Köper [*İs.*], **1.** Çaylardan ark geçirmek için uzatılan oluklu köprü *(Ermenak, Hadım «Konya»; İshaklar «Gülnar - Afyon»)* — **2.** İki tarlayı birbirinden ayıran sınır: **Aradaki köperi görmemiş de bizim tarlayı sürmüş** *(Karasenir «Boğazlıyan - Yozgat»)*

Köperle [*İs.*], Suyu tarlıya çevirme *(Belönü «Burdur»)*

Köpme [*İs.*], Toprak tavlanma *(Kazağaç «Şiran - Gümüşane»)*

Köpmek [*F.*], **1.** Çoğalmak, kabarmak (*Kadıçiftliği «Yalova - İst.* [*Muh.*]*»)* — **2.** Karın şişmek: **Yorgun deveye su içirmişler, köpmüş** (*Gaziantep*) [*Bak:* **Köp**] — **3.** Develer çok ot yiyerek karınları şişmek suretiyle hastalanmak (*Yeniköy «Ereğli - Konya»; Iğdır «Kars»)*

Köpten [*İs.*], Hırka (*Cide, İnebolu «Kastamonu»; Tekkeönü «Ereğli - Zonguldak»)*

Köptürmek [*F.*], Pekmez yapılmazdan evvel şırayı bir kere kaynatmak (*Kırşehir*)

Köpüç [*İs.*], Çamaşır tokacı (*Elâzığ; Malatya*) [*Bak:* **Döveç, göbü, 2**]

Köpüç taşı [*İs.*], (*Malatya*) [*Bak:* ***Don taşı***]

Köpük [*İs.*], Harman sıyırgısı (*Bolu*)

Köpülemek [*F.*], Yün, minder ve yatak gibi şeylerin içi toplanmamak için kalın dikişle ve sıkıca dikmek (*Konya*)

Köpüme [*İs.*], Astar veya kaput bezinin arasına bir miktar yün veya pamuk konarak yorgan dikme (*Akçakaya «Kayseri»; Gaziantep «Malatya»*)

Köpümek [*F.*], Yorgan, şilte, yatak gibi şeyleri kalın ve aralıklı dikmek, oyulgamak (*Malatya; Lohan, Gaziantep; Kayseri*)

Köpür [*İs.*], Merdiven (*Çayırköyü «Zonguldak»; Sungurlu «Çorum»)*

Köpürcek [*İs.*], Mürekkep balığı (*İzmir*)

Köpürköz [*İs.*], Korla dolmuş mangal (**Köpürköz mangalın başında hep toplandık:***İzmir; Erzin «Dörtyol Hatay»)*

Köpürmek [*F.*], Ateş veya kömür büyük alevlerle yanıp kabarmak : **Böyle soğukta mangal köpürmeli** (*Konya*)

Köpüş [*İs.*], Maşrapa (*Çamaltı «Menemen - İzmir»)*

Köpüşken [*İs.*], Bulgur ununa pekmez, bal, şeker gibi şeyler katılarak yapılan tatlı (*Kızlan «Dadya - Muğla»)*

Kör [*İs.*], **1.** Hububata ârız olan sürme hastalığı (*Adana «Seyhan»; Gaziantep, Kiyköy «Erzincan»; Miye köyü «Taşköprü - Kastamonu»)* — **2.** Kullanılmış pamuk (*Kızılcabölük «Denizli»)*

Kör almak [*F.*], Hububata sürme hastalığı ârız olmak (*Elâzığ*)

Körapa [*İs.*], Karda bırakılan iz (*Kurtbaloğlu «Refahiye - Erzincan»)*

Kör bağı [*İs.*], Atların ayaklarına gelen ve hayvanı yürütmiyen bir hastalık (*Turgutlu «Samsun»)*

Kör duman [*İs.*], Sis, pus (*Tire, Urla, Menemen, Kemalpaşa «İzmir»; Süksün, Bozca «İncesu», Yemliha «Kayseri»; Keskin, Genceli, Sabak «Silifke - İçel»; Çalkara «Söğüt* [*Muh.*]*», Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»; Kalecik, Güdül «Ayaş - Ankara»; Yukarısölöz «Eskişehir»; Nizip «Gaziantep»; Kuruçay «Erzincan»; Küçükkabaca, Uluborlu, Yukarıdinek «Şarkîkaraağaç - Isparta»; Demirci «Manisa»; Dağal «Çal - Denizli»; Aşağıçayır, Yakademirciler «Zonguldak»; Uğru «Araç», Kastamonu; Işıklar «Afyon»; Kırıklı, Şükrüye Aşiretköyü «Ceyhan - Seyhan»; Ermenak, Bozkır «Konya»; Ula «Muğla»; Köprüören «Tavşanlı - Kütahya»; Büyükyenice «Bilecik»; Saraçlı «Geyve - Kocaeli»; Temürlü «Kırşehir»; Değirmenci «Uzunköprü - Edirne* [*Muh.*]*»; Camili, Güzelsu, Karaveli-*

ler «Antalya»; Niğde; Müstecap «Balıkesir»; Pazaravdan «Bucak - Burdur»)

Köre [*İs.*], Karınca kümesi *(Göksün «Maraş»)*

Köregen [*S.*], Güzel *(İzmir köyleri)*

Körek [*İs.*], **1.** Baldıran otu *(Milâs «Muğla»)* — **2.** Kapı kilidi, mandal *(Muğla)*

Köreke [*İs.*], Enişte, damat *(Adana «Seyhan»)* ***[Bak: Köreken]***

Köreken [*İs.*], Damat, güveyi *(Niğde ili; Adana «Seyhan»)* ***[Bak: Köreke]***

Körekmek [*F.*], **1.** Ateş, ışık yavaş yavaş sönmeğe yüz tutmak *(Kabaağaç «Fethiye - Muğla»)* ***[Bak: Körelmek]***

Körelmek [*F.*], **1.** Ateş ve ışık gibi şeyler yavaş yavaş sönmeğe yüz tutmak *(A.)* — **2.** Kaynak (su) kurumağa yüz tutmak *(A.)* — **3.** Bıçak, balta gibi şeylerin ağızları kesmez olmak *(A.)* — **4.** Herhangi birşey çekilip büzülmek *(A.)*

Köremez [*İs.*], **1.** Çiy sütle yoğurt karıştırılarak pişirmeden yapılan yemek (**Koyun sütü köremez, keçi sütü yaramaz:** *Kayseri ili; Alucra «Giresun»; Yeniköy «Ceyhan», Azaplı «Kadirli - Seyhan»; Polat «Akçadağ - Malatya»; Karahoca «Haymana», Üçem «Bâlâ - Ankara»; Bektaşlı, Yozgat ve köyleri; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Çepni köyü «Şarkışla», Sivas; Tokat; Sungurlu «Çorum»)* ***[Bak: Kölemez, 2]*** — **2.** Teke *(Köşker «Kırşehir»)*

Körepe [*İs.*], Çalı kesmek için kullanılan aygıt, tahra *(Akköy «Söğüt - Bilecik»; Müslümsölöz «Orhangazi - Bursa»)*

Köreş [*S.*], Sevimsiz insan veya hayvan *(Başköy «Ankara»)*

Körez [*İs.*], **1.** Sigara izmariti *(Başlamış, Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)* ***[Bak: Vizik]*** — **2.** Yarıyarıya aşınmış nal mıhı *(Akseki «Antalya»; Çandırlar, Kadirli «Seyhan»; Tarsus «İçel»)* — **3.** Ev köpeklerinin tazıdan küçük bir cinsi olup tavşan avında kullanılır *(Ayaslar «Ilgın - Konya»)* — **4.** [*S.*] Sevimli, güzel, şirin *(Çankırı)* ***[Bak: Körkem]*** — **5.** [*S.*] İnce, silik ve bozuk olduğundan okunmıyan yazı *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»)*

Körezi [*S.*], İnce, ufak, okunamıyan, bozuk yazı: **Yazı körezi yazılmış okunmıyor** *(Yapıntı «Mut - İçel»)*

Körezimek [*F.*], **1.** Alev, ziya ve ateş sönmeğe yüz tutmak (**Lâmba körezimıye başladı:** *Mut «İçel»; Demirci «Manisa»; Denizli köyleri)* — **2.** Eskimek, kötüleşmek, yıpranmak: **Bizim köy gittikçe körezi yor** *(Denizli köyleri)* — **3.** Piçleşmek, gerilemek *(Denizli köyleri)*

Körezlemek [*F.*], Hayvanın nalını eski mıhlarla çaktırmak *(Karadiken «Tarsus - İçel»)* ***[Bak: Kayarlamak]***

Körgemele [*İs.*], Köstebek *(Köşk «Aydın»)*

Körit ve **Körüt** [*İs.*], İki yaşında olan erekek keçi *(Peterek «Yusufeli - Artvin»)*

Körk [*İs.*], Ahırların üstünde yapılan otluk, samanlık *(Peterek «Yusufeli - Artvin»)*

Körlek [*S.*], Tembel, miskin: **Körlek çocukları kimse sevmez** *(Deliktaş «Kangal - Sivas»)*

Körleme [*İs.*], Balık tutmak için suyu

bulandırma *(Çermik «Diyarbakır»)*

Körlemeden [*Zf.*], Bilmiyerek, körükörüne *(Gaziantep)*

Körlemek [*F.*], **1.** Alay etmek, eğlenmek *(Karacasu «Aydın»)* — **2.** Zıdda giden harekette bulunmak *(Muğla)* — **3.** Söylenen sözü tekrarlamak suretiyle alay etmek *(Kale «Tavas - Denizli»)*

Körmen [*İs.*], Çiy olarak yenilen ve böreği yapılan, sarmısağa benzer bir çeşit yaban otu, yaban sarmısağı *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Orhaniye «Marmaris - Muğla»; Kozan «Seyhan»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Körmez [*İs.*], Çamdan yapılmış süt kovası *(Ficek «Reşadiye - Tokat»)*

Körnek [*İs.*], Toplantı yeri; karınca körneği: **O yaramaz geldi de körneğimizi dağıttı** *(Köşker, Kırşehir)*

Körnümek [*F.*], Toplanmak : **Koyunlar körnüdü** *(Karaağaçlı «Germencik - Aydın»)*

Kör ocak [*İs.*], Çocuğu olmıyan, çocuksuz aile *(Urfa)*

Köröz [*S.*], Mahsul vermiyen toprak *(Niğde)*

Körsek [*S.*], Sönük, ışığı az, az parıltılı; donuk: **Körsek bir yıldız; Körsek bir oda; Körsek yanıyor** *(Bor «Niğde»; Konya)*

Körseklemek [*F.*], Şaşırmak *(Yakupaptal «Ankara»)*

Körselemek [*F.*], Yuğurmak, çiğnemek: **Hamuru körselerim; Seni ayağımın altında körselerim** *(Pirinççeşme «Malkara - Tekirdağ»)*

Körsemek [*F.*], Kuvvetini kaybetmek *(Silifke «İçel»)*

Körsen [*S.*], *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)* **[*Bak:* Körsek]**

Körseng [*S.*], **1.** Yarı aydınlık: **Körseng oda** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Işıklı, şenlikli [yer] *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* **[*Bak:* Körsen]**

Körseni [*İs.*], *(Mut «İçel»)* **[*Bak:* Körezi]**

Körsenimek [*F.*], Az kararmak, azalmak: **Hava birdenbire körsenidi** *(Afşar «Hadım - Konya»)* **[*Bak:* Kösen]**

Kör sepet [*İs.*], Balık avlamağa yarıyan, çubuktan örülmüş, yumurtaya benzer bir çeşit sepet *(Kocahıdır «İpsala - Edirne»)*

Körsme [*İs.*], Odun yanıp dururken içine göçme *(Viranköy «Kütahya»)*

Körsü [*İs.*], Köstebek *(Çakıralan, Dereköyü «Havza - Samsun»; Tavara «Reşadiye», Tokat)*.

Körsük [*İs.*], Sürgü *(Ermenak «Konya»)*

Körsülmek [*F.*], Yüzüstü düşmek *(Fethiye «Muğla»)*

Körsümek [*F.*], **1.** Sönmeğe yüz tutmak: **Yangın körsüdü** *(Emet «Kütahya»)* — **2.** Yıkılmıya yüztutmak: **Raşidin evi iyice körsümüştü, dün ansızın yıkıldı** *(Selçikli «Akhisar - Manisa»)*

Kört [*İs.*], **1.** Dağların tepelerindeki çukur; çukur tarla *(Eğnir «Arapkir - Malatya»)* **[*Bak:* Körtik]** — **2.** [*S.*] Kesmez bıçak *(Adana «Seyhan»)* — **3.** Güreş oyunu, yere yatırma, yenme; yiğitlik *(Kızılin «Gaziantep»)*

Körtalaz [*İs.*], Hava anaforu, hortum *(Nallıhan «Ankara»)*

Körtik [*İs.*], *(Pütürge, Eğnir «Arapkir - Malatya»)* **[*Bak:* Kört, 1.]**

Körü [*İs.*], Çalım satma *(Konya)*

Körükmek [*F.*], **1.** Kudretini kaybetmek, durgunlaşmak; yılmak *(Köşker*

«Kırşehir») — **2.** Körleşmek, pısırıklaşmak: **Çocuk sıkıştırıla sıkıştırıla körükmüş; Cahil hoca elinde çocuklar körükür** *(Erzurum)*

Körüksümek [*F.*], Korkak alışmak *(Konya)* [*Bak: Körükmek, 2.*]

Körüktürmek [*F.*], Bir kimseyi başka biri aleyhine kışkırtmak *(Gaziantep)*

Körüs [*İs.*], Küçük kulaklı keçi *(Maraş)*

Körüt [*İs.*], Bir yaşından üç yaşına kadar olan erkek keçi *(Sivas ve çevresi; Yusufeli «Artvin* [*Muh.*]*»; Mezirme «Hekimhan - Malatya»)*

Körüz [*İs.*], **1.** Bir yaşında oğlak *(Adana, Haruniye, Ayran «Bahçe - Seyhan»)* — **2.** Vaktinden evvel tekeye gelerek yavrulamış keçi *(Başlamış «Dörtyol - Hatay»; Kadirli «Adana - Seyhan»; Bakırdağ «Kayseri»)* — **3.** Cılız kalmış keçi yavrusu *(Cebelibereket «Seyhan»)* — **4.** Sigara izmariti *(Toprakkale «Osmaniye-Seyhan»)*

Körzehil [*İs.*], Saban okunun ucunda bulunan ve okun boyunduruktaki halkadan çıkmaması için kullanılan iğri bir ağaç *(Elâzığ)*

Kös [*İs.*], **1.** Sürülmemiş tarla *(Genceli «Mut - İçel»; Çayhan, İvris «Ereğli - Konya»)* — **2.** Kervanın en önünde giden hayvanın arkasındakine takılan çan *(Gaziantep)* — **3.** Damaya benzer bir oyun *(Ereğli «Zonguldak»)* — **4.** Toprak üzerindeki ufak çukurlara taşlar konarak, bir tarafı yuvarlak, bir tarafı düz olan dört değnekle oynanılan bir türlü oyun *(Yoğunpelit «Beypazarı - Ankara»)* — **5.** [*S.*] Çirkin : **Şu adam pek kösdür** *(Genek, Muğla)* — **6.** Sokak kapılarının arkasına vurulan ağaç *(Elâzığ; Kangal «Sivas»; Çakırköyü, Gebeme «Mesudiye - Giresun»; Buğa köyü «Amasya»; Alemdar «Bolu»; Gökçam «Sungurlu - Çorum»; Vezirköprü «Samsun»)* — **7.** Kapı mandalı, kapı sürgüsü *(Divriği, Sivas; Örenköy, Palanga «Malatya»; Nikser «Tokat»)* — **8.** Kalın tahta, kalas *(Eskişehir «Tokat»)*

Köseçlemek [*F.*], Ateşi karıştırmak: **Şu ateşi köseçlesene** *(Misis «Seyhan»)*

Kösedağ [*İs.*], Üzerinde hiç ot ve ağaç bitmiyen kel dağ *(Ağrı)*

Köseği [*İs.*], **1.** Ateş karıştırmağa yarıyan bir ucu yanmış odun *(Mut «İçel»; Camili «Çumra», Konya; Ahlat «Bitlis»; Ürgüp, Zencidere «Kayseri»; Zara «Amasya»; Malatya; Gaziantep)* [**Bak: Esevi , kösevi**] — **2.** Saç üzerindeki hamuru çevirmiye yarıyan aygıt, bisleğeç *(Kayseri)*

Köselmek [*F.*], Çalışa çalışa yorulmak; yığılıp kalmak; pusmak ve düşgün yaşamak *(Afyon; Köşker «Kırşehir»)*

Kösem [*İs.*], Dört yaşında, çobana alışkın erkek keçi *(M. Akalan «Orhaneli - Bursa»; Antalya; Semerköy «Simav - Kütahya»)*

Kösemen [*İs.*], *(Keskin «Eskişehir»)* [*Bak:* **Elci, 4**]

Kösemur ve **Kösemor** [*İs.*], Altın sarısı renginde en iyi cins tohumluk buğday *(Konya)* [*Bak:* **Kundulu**]

Köserlemek [*F.*], Bilemek: **Baltayı köserledim** *(Düzköyü «Ayancık - Sinop»)*

Köset [*İs.*], Yanık odun *(Cide «Kastamonu»)* [*Bak:* **Eğsi, köseği**]

Kösev [*İs.*], Yarı yanmış odun *(Van)* [*Bak: Köseği, köset*]

Kösevi [*İs.*], Bir ucu yanmış odun

(Samsun; Sivas; Erzurum; Çardak «Dinar - Afyon»; Erzincan; Diyarbakır; Çanakkale) **[Bak: Köseği, kösev]**

Kösevü [*İs.*], Bir ucu yanmış odun *(Burdur)* **[Bak: Köseği, köset]**

Kösey [*İs.*], Fırındaki ateşi toplamak için kullanılan ucu iğri sırık *(Tayakçı «Gönen - Balıkesir»)* **[Bak: Gelberi]**

Köseyi [*İs.*], *(Ürgüp «Kayseri»; Adapazarı «Kocaeli»)* **[Bak: Kösey]**

Kös gelmek [*F.*], Yaslamak, yan gelmek **(Kış gelse de şöyle bir kös gelsek:** *Sarılar «Avanos», Kırşehir; İnceyer «Ceyhan - Seyhan»; Bozüyük «Göksün - Maraş»; Pınarbaşı, Bürüngüz «Kayseri»)*

Kösinmek [*F.*], Çatal tırnaklı hayvanlar çiftleşmek arzusunda bulunmak *(Akdağmadeni «Yozgat»)* **[Bak: Kösnümek, gürdükmek]**

Köskel [*İs.*], Çanak *(Urla «İzmir»)*

Kösken [*İs.*], Bir iş görülürken üstüne oturulan kütük *(Geyran «Niksar - Tokat»)*

Köskenmek [*F.*], *(Küçükkarataş «Seyhan»)* **[Bak: Kös gelmek]**

Köskü [*İs.*], **1.** Fırının içindeki közleri ve külleri toplamak için kullanılan ucu paçavralı sırık *(Kemalpaşa «İzmir»)* — **2.** Sürgü *(Ünye «Ordu»)* — **3.** Sopa, değnek *(Amasya köyleri)*

Kösküç [*İs.*], Sebzelerin teveklerini gevşetmek için kullanılan ağaç kazık *(Dereköy «Kayseri»; Kadirli «Adana - Seyhan»)*

Kösleme [*İs.*], Kapı arkasına takılan demir *(Konya)*

Köslemek [*F.*], **1.** Sürgülemek **(Kapıyı kösle :** *Şebinkarahisar «Giresun»; Tokat* [*Muh.*]; *Çayırhan «Nallıhan - Ankara»)* **[Bak: Fillemek, 2]** — **2.** Öfkeli adamı, vukuat yapmasına meydan vermemek için teskin etmek: **Ahmedi kösleyerek işin önünü aldım** *(Lohan köyü «Gaziantep»)*

Köslü [*İs.*], Köstebek *(Bolvadin «Afyon»; Mezirme «Hekimhan - Malatya»; Yapıntı «Mut - İçel»; Çimşit «Bâlâ - Ankara»)* **[Bak: Kösnü]**

Kösmek [*F.*], **1.** Oturmak: **Ahmet mindere köstü** *(Serik «Antalya»)* — **2.** Ayağını uzatmak **(Ayağını kösme :** *Belenkeşli, Civanyaylağı, Yapıntı «Mut - İçel»; Çobansa «Fethiye - Muğla»; Kılbasan «Karaman - Konya»; Alanya «Antalya»)* — **3.** Değnekle vurmak: **Köpeğe değneği köstüm, kaçtı gitti** *(Yapıntı «Mut- İçel»)* — **4.** Boylu boyuna uzanıp yatmak: **Ayağını yorganına göre kös** *(Kılbasan «Karaman - Konya»)* — **5.** Koşarak yorulmak *(Eskişehir)* — **6.** Kuvveti azalmak: **Kahve köstü; Bu hayvan artık kösmüştür** *(Koçarlı «Aydın»)* — **7.** Çiçek ve sebzeler kuraklık veya böcekler yüzünden birdenbire sararıp solmak *(Alayunt «Kütahya»)* — **8.** Pısmak, miskinleşmek: **Çok kibirli idi şimdi kösmüş** *(Isparta)* — **9.** Bir ağacı bir taraftan diğer tarafa eğmek veya devirmek *(Belenkeşli «Mersin - İçel»; Alanya «Antalya»)* **[Bak: Yasmak]** — **10.** Çökmek **(Bahçe dıvarı kösmüş :** *Narlıdere «Boldan - Denizli»; Kenger «Kula - Manisa»)* — **11.** Fenalığa yüz tutmak: **Hasta, günden güne kösüyor** *(Kenger «Kula - Manisa»)*

Kösmük [*İs.*], **1.** Toparlak odun *(Büyükkızılcık «Göksün-Maraş»)* **[Bak:**

Tekedek] — **2.** Sigara izmariti *(Ordu; Giresun)* — **3.** İşe yaramıyacak kadar eskimiş aygıt *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)* — **4.** [*S.*] Erkek istiyen kızgın kısrak *(Eskiakviran «Emirdağ - Afyon [Muh.]»)* ***[Bak: Kösnük]***

Kösnemek [*F.*], *(Karahisarlı «İncesu - Kayseri»)* ***[Bak: Aygırsamak]***

Kösnü [*İs.*], Köstebek *(Kuruçay «Erzincan»; Aydın; Sungurlu «Çorum»; Kelkit«Gümüşane»; Gümerdiğin «Şabanözü - Çankırı»; Kilis, Gaziantep; Kastamonu; Kars; Keskin «Ankara»; Buğaköy «Amasya»)*

Kösnükmek [*F.*], Kısrak veya dişi merkep dalaba gelmek *(Kütahya)* ***[Bak: Öğürmek]***

Kösnümek [*F.*], *(Mormat, kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»; Kaklıç «Menemen», İstanköy «İzmir»; Tosya «Kastamonu»; Ağaeli «Kalecik - Ankara»; Gölcük «İzmit [Muh.]»; Bursa [Muh.])* ***[Bak: Kösnükmek, boğasamak]***

Kössüklemek [*F.*], Karıştırmak *(Konya)*

Köstege [*İs.*], Çoban *(Sivas)*

Köstek [*İs.*], **1.** Hallaçlıkta sağrıyı germiye yarıyan kiriş *(Çanakkale)* ***[Bak: Sağrı]*** — **2.** Kağnı tahtalarını mazıya tutturan zincir *(Köy «Kayseri»)* — **3.** Balık iğnesini oltaya bağlıyan, ince, bir iki karış uzunluğunda kıl veya misina parçası *(Beykoz «İst.»)* — **4.** Kadın tellâlı, vasıta *(Siverek «Diyarbakır»)* — **5.** Kapı mandalı *(Arapkir «Malatya»)* — **6.** Arabaların hızlı gitmemesi için bir tekerleğin aralığına sokulan demir *(Zonguldak)*

Kösteklik [*S.*], Dikenli tarla : **Bu tarla çok köstekliktir, içinde yürünmez** *(Pirinççeşme «Malkara-Tekirdağ»)*

Köstemek [*F.*], Hayvanın ön ayaklarını urganla çatmak, bağlamak *(Adana «Seyhan»)*

Köstengi [*İs.*], Bal peteğini kovana yerleştiren arı: **Köstengi uslu olur** *(Kesme «Eğridir - Isparta»)*

Köstere [*İs.*], Tarlalarda herkten sonra açılan hendek veya ark *(Tokat)*

Kösterenlik [*S.*], Kapkaranlık: **Kösterenlik oda** *(Gölcük «İzmit - Kocaeli [Muh.]»)*

Köstürmek [*F.*], Koyunları gölgede dinlendirmek *(Yenice «Muğla»)*

Kösük [*İs.*], Göçük yer, heyelân: **Dağın kösüğü** *(Belenli «Burdur»)*

Kösül [*İs.*], Ocak içlerine yapılan kül deliği *(Banus «Eğridir - Isparta»)*

Kösül kösül [*Zf.*], Sessisz sessiz : **Ahmet buradan kösül kösül kaçtı** *(Zile «Tokat»)*

Kösülmek [*F.*], **1.** Yatmak *(Konya; Aliköy «Isparta»)* — **2.** Büzülmek **(Yorganına göre kösül :** *Aliköy - Isparta»; Akçaluşağı «Kozan - Seyhan»; Ilgaz «Çankırı»; Urla «İzmir»; Konya)* — **3.** Yorulmak, kuvvetten düşmek *(Giresun; Saraycık «Kütahya»; Eskişehir; Ayaş «Ankara»; Çay «Bolvadin», Afyon; Karaşar «Beypazarı - Ankara»; Zeyve, Söğüt «Bilecik»)* — **4.** Kaynayan bir şey durulmak; hiddet geçmek **(Süt kösüldü; At kösüldü kızgın değil :** *Germencik «Aydın»; Tire «İzmir»)* — **5.** Uzanıp yatmak *(Bürhanli «Ceyhan - Seyhan»; Yağbastı «Kula - Manisa»)* — **6.** Yatışmak, sakin olmak **(Birdenbire kızdı, fakat çabuk kösüldü :** *Honaz «Denizli»; Balıkesir)* — **7.** Yılmak, korkaklık göstermek *(Muğla)*

Kösüm [*İs.*], Siyah kayaların üzerinde bulunan ve köylülerce yün boyamağa yarıyan bir çeşit yosun *(Kıbrıscık «Bolu»)*

Kösünmek [*F.*], Sakinleşmek *(Kaşıkçı «Tekirdağ»)*

Kösür [*İs.*], Taranmış yün *(Misis «Seyhan»)* **[Bak: Sümek]**

Kösüre [*İs.*], Kesici aygıtları bilemeğe yarıyan ve çark şeklinde kullanılan kumlu taş *(Aydın; Tatarlı «Dinar - Afyon»; Alucra «Giresun»; Silifke, Anamur, Barabanlı «Mut», Civanyaylağı «Mersin», İçel; Azaplı «Kadirli-Seyhan»; Vezirköprü «Samsun»)*

Köş [*İs.*], **1.** Manda, camuz *(Alan «Çumra-Konya»)* — **2.** Teke *(Trabzon)* — **3.** Üzerine ve etrafına yastık serilmiş sedir*(Çerkeş «Çankırı»; Taşköprü «Kastamonu»)* — **4.** Ocak kenarı; köşe *(Ömerköy «Bandırma-Balıkesir»)*

Köşe [*İs.*], **1.** Afşar gelinlerinin şakakları üzerine sarkıttıkları gümüşten yapılmış, daire şeklinde süs *(Topraktepe «Seyhan»; Pınarbaşı «Kayseri»)* — **2.** Dört cihetten her biri *(Hamitli «Uzunköprü - Edirne»)*

Köşek [*İs.*], Deve yavrusu *(Gölpazarı «Bilecik»)* **[Bak: Göçek, 6]**

Köşe kesmek [*F.*], Sert kömürleri kazıp düşürebilmek için kömür tabakasının yan taraflarını kesmek [madencilikte] *(Zonguldak)*

Köşen [*İs.*], Tavşanların çiftleşme zamanı *(Maden «Niğde»)*

Köşgâce [*S.*], *(Sungurlu «Çorum* [*Muh.*]*»)* **[Bak: Düneşir]**

Köşgü [*İs.*], Sandalya, iskemle; tahta kanepe: **Ali'ye oturmak için köşgü getir** *(Kurşunlu «İnegöl - Bursa»)*

Köşke [*İs.*], Ateş koru *(Toprakkale «Seyhan* [*aşiret*]*»)*

Köş köş [*İs.*], Çözgü ipliklerinin bozuk düzen şekli *(Diği «Sungurlu - Çorum»)*

Köşlük [*S.*], Mesut, bahtiyar *(İzmir köyleri; Bandırma «Balıkesir»)*

Köşmen [*S.*], Şişman, tombul *(Nallıhan, Ayaş «Ankara»)*

Köşne [*İs.*], **1.** Mercimek *(Ekşinoz «Büyükçekmece - İst.»)* — **2.** Burçak *(Çankırı)*

Köşnemek [*F.*], Dişi merkep erkek istemek *(Solmaz köyü «Tavas - Denizli»)* **[Bak: Kösnemek]**

Köşşek [*İs.*], Deve yavrusu *(Çukurkuyu, Niğde; Çataloluk, Yahyalı, Kayseri; Belevi «Denizli»; Avanos «Kırşehir»; Emirdağ «Afyon»; Koçhisar [?]; Civanyaylağı «Mersin», Yanpar «Mut-İçl»; Antalya, Seyhan)* **[Bak: Botlak 1, potak, mocuk, köşek]**

Köşt [*İs.*], İskemle [tabouret] *(Kadirli «Adana - Seyhan»)*

Kötav [*İs.*], At ve eşeğin karnı altında meydana gelen şişlik *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kötay [*İs.*], Sığır ve beygirlerde meydana gelen karın altı şişliği *(Yahyalı «Kayseri»; Misis, Kırıklı «Karaisalı-Seyhan»)* **[Bak: Kötav]**

Köte [*İs.*], **1.** Demet *(Amasya)* — **2.** *(Maraş)* **[Bak: Kötay]**

Kötegen [*İs.*], *(Turgutlu «Çarşamba-Samsun»)* **[Bak: Kötay]**

Kötek [*İs.*], Beyaz bir balık *(Sarıyer «İst.»)*

Kötel [*İs.*], Toprak damlarda yanyana konulan mertekler *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Kötelek [*S.*], Küçük; kısa : **O, kız gelin olamaz köteleğin biri** *(Antalya)* — **2.** [*İs.*] Kısa değnek *(Adana «Seyhan»)*

Kötelemek [*F.*], Bir şeyi hızla kaldırıp atmak, fırlatmak, yuvarlamak (*Zara «Amasya»; Gözlü «Saiteli - Konya»; Kırşehir; Kavsit «Sungurlu-Çorum»; Sarılar, Genezin «Avanos - Kırşehir»; Sarıhıdır «Ürgüp», İsgöbü, Kayseri*)

Kötemen [*S.*], Kısa boylu, bücür; fena [adam] (*Bolu*)

Köten [*İs.*], **1.** Pulluk (*Tokat; Faraşlı «Kalecik», Ankara; Misis «Seyhan»; Çeşnigir «Karacabey - Bursa [Muh.]»; Bahattin «İskilip-Çorum»*) — **2.** Beygir ve sığırların karnı altında meydana gelen şişlik (*Sarımbey «Çorum»*) [***Bak:* Kötay**] — **3.** İki çift öküz koşularak çayır sökülen büyük saban (*Kayseri; Tekirdağ; Köşker «Kırşehir»; Sivas; Kars; Amasya*) — **4.** Hayvanların boğazlarında çıkan şişlik (*Çankırı; Yendiğin «Ilgın - Konya»*)

Kötene [*İs.*], Çizme kalıbı (*Samsun*)

Köterlemek [*F.*], Atmak (*Elâzığ*)

Köteş [*İs.*], Ihlamur kabuğundan örülerek tahta yerine arabaların ortasına konulan merdiven gibi ağaç (*Bandırma «Balıkesir»; Satılmış «Eskişehir»*)

Köteşi [*İs.*], Ihlamur kabuğundan örülmüş araba döşemesi (*Satılmış «Eskişehir»; Beşevler köyü «Bursa»; Gölcük «İzmit - Kocaeli»*)

Kötev [*İs.*], (*İncesu köyü «Dinar - Afyon»; Köy «Kırşehir»*) [***Bak:* Köten, 2**]

Kötez [*İs.*], **1.** Çıkılmıyan sarp yer : **Hırsızlar koyunları götürmemişler kötezde bırakmışlar** (*Eskişehir*) — **2.** Kümes: **Tavuklar kötezde yaşar** (*Katırözü «Geyve - Kocaeli»*)

Kötezlemek ve **Köteze düşürmek** [*F.*], Çıkmaza sokmak (**Hırsızlar koyunu götüremiyerek kötezlemişler** (*Eskişehir*)

Kötmek [*İs.*], Fındık ocakları arasında kalan kuru kökler: **Kötmeklerin kurusunu toplıyarak yakacağım** (*Boztekke [?]*)

Kötöş [*İs.*], Araba yatağı (*İlyas köyü «Karamürsel - Kocaeli»*)

Kötü böcü [*İs.*], Akrep: **Kara yel eserken ortaya kötü böcü çıkar** (*Konya*)

Kötük [*İs.*], Lâhana (*Erzurum*)

Kötürge [*İs.*], **1.** Ağaç veya demirden yapılmış manivelâ (*Karacahisar, Haşap köyü, Bağyaka «Finike - Antalya»; Dereköy «Kırklareli [Muh.]»; Seyitgazi «Eskişehir»; Honaz «Denizli»; Biga «Çanakkale»; Başköy «Ankara»*) — **2.** Küpe ve bileziklerin raptiyeleri (*Virancık «Emet - Kütahya»*) — **3.** Tahtadan yapılmış alçak sandalya (*Koçarlı «Aydın»*) [***Bak:* Oturak**] — **4.** Ekmek saçlarının altına konulan üç ayaklı dikme demir (*Dengere «Tefenni - Burdur»*)

Kötürgü [*İs.*], Araba tekerleğini çıkarmak için dingil altına konulan manivelâ (*Pirevadi «Edirne»*)

Kötü yara [*İs.*], Firengi (*Hamurcu «İncesu - Kayseri»; İbik «İskilip-Çorum»*)

Köveken [*İs.*], Güveyi, yeni evli (*Bereketli «Niğde»*)

Köveppe [*İs.*], Olmadan dökülen, hastalıklı ceviz (*Akseki «Antalya»*)

Köveş [*İs.*], Güneş (*Erbeyli «Aydın»*)

Kövke [*İs.*], **1.** Beyaz kil (*Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»*) — **2.** Killi toprak (*Balıkesir*) [***Bak:* Kefeke, köfeki**]

Kövkek [*İs.*], Çamdan oyulmuş em-

zikli su kabı *(Kastamonu)*

Kövken [*İs.*], Boz toprak *(Bursa)* *[Bak: Kövke]*

Kövnek [*İs.*], Gömlek *(Gaziantep)*

Kövrek [*İs.*], Taneleri alınmış mısır koçanı *(Avara «Niksar - Tokat»)*

Köyke [*İs.*], Taşlaşmış toprak *(Emet «Kütahya»)* *[Bak: **Kamalı toprak**]*

Köykö [*S.*], Kuytu *(Çakırköy «Seyhan»)*

Köymek [*F.*], Beklemek, sabırsızlanmak, gözlemek *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Köynik [*İs.*], Yumuşak, parçalanması kolay kayalık *(Kaklık çevresi «Denizli»)*

Köynük [*İs.*], **1.** Dağ yamaçlarındaki tarla *(Yenice «Ilgaz - Çankırı»)* — **2.** İnilti, ah ve enin *(Aşağılıca «Eskişehir»)*

Köynümek [*F.*], *(Mustafakemalpaşa «Bursa»)* *[Bak: **Günümek**]*

Köytere [*İs.*], *(Darende «Malatya»)* *[Bak: **Güyer**]*

Köyün [*İs.*], Büyük el sepeti *(Amasya; Çarşamba «Samsun»)* *[Bak: **Köfün**]*

Köz [*İs.*], Büsbütün yanmış odun ve kömürün kızıllaşan hali *(Isparta; Yozgat; Malatya; Seyhan; Konya; Trabzon; Erzurum; Ankara; Kayseri; Tokat; Zonguldak; Elâzığ; Aydın; Gümüşane; Samsun; Sinop; Antalya; Muğla; Maraş; Kocaeli; Giresun; Bursa; İzmir; Ordu; Kırşehir; Balıkesir; Amasya; İçel; Eskişehir; Edirne; Manisa; Çankırı; Çorum; Niğde illeri)*

Közbek [*İs.*], Kağnı okunu birbirine bağlıyan ağaç *(Çermik «Diyarbakır»)*

Közleme [*İs.*], Külbastı; hamur işi ve pişirilen her şey *(Karaman «Konya»; Antalya; Çorum; Gümüşane; Nevşehir «Niğde»; Daday «Kastamonu»; Bahçe «Seyhan»; Sivas; Kayseri)*

Közlemek [*F.*], **1.** Pirzola pişirmek *(Hisar, Ayaş «Ankara»)* — **2.** Çiy sebzeyi biraz ateşte pişirmek, haşlamak *(Çal «Denizli»; Aydın)*

Közlüğer [*İs.*], *(Gözene «Malatya»)* *[Bak: **Közbek**]*

Közlük [*İs.*], Mangal *(Maraş; Kilis, Gaziantep; Gâvurdağ «Cebelibereket-Seyhan»)*

Közmek [*İs.*], Gübre atmak için ahır duvarlarında açılan delik *(Gözköy «Suşehri - Sivas»)* *[Bak: **Temek**]*

Közmür [*İs.*], Patates *(Sarıyer «İst. [?]»)*

Ku [*İs.*], Tarla sulanırken suyun önünde toplanan çörçöp *(Karaköy «Nallıhan - Ankara»)*

Kuba [*İs.*], **1.** Bazı kuşların veya tavukların tüyden tepelikleri *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* *[Bak: **Tüymen, kepez**]* — **2.** Yapışkan, killi toprak *(Bürhaniye «Ceyhan-Seyhan»)* — **3.** İncir ağacı tomurcuğu *(Lohan köyü «Gaziantep»)* — **4.** [*S.*] Yakışıklı, kibar *(Lohan «Gaziantep»)* — — **5.** [*S.*] Kaba tüylü, yakışıklı keklik: **Dağların kuba kekliği** *(Lohan köyü «Gaziantep»)*

Kubak [*S.*], **1.** Kaba *(Sarıyer «İst.»)* — **2.** [*İs.*] Bir cins keklik *(Gaziantep)* *[Bak: **Kuba, 5**]*

Kubal [*İs.*], Ucu topuzlu sopa *(Alişar «Şebinkarahisar - Giresun»)*

Kubalak [*İs.*], Çömlek *(Bünyan «Kayseri»)*

Kubar [*İs.*], Meşe ağacı *(Bayramiç «Çanakkale»)*

Kubarık [*S.*], Gururlu, mağrur, çalımlı *(Yukarıdinek «Isparta»)*

Kubarmak [*F.*], **1.** Karşı gelmek,

karşı koymak *(Kurşunlu «Ilgaz-Çankırı»)* — **2.** Gururlanmak (**Hindi gibi ne kubarıyorsun be adam:** *Denizli; Çorum; Niksar «Tokat»; Sandıklı «Afyon»; Merzifon «Amasya»; Konya; Sarıoğlan «Kayseri»)* — **3.** Çalım satmak *(Yenimüslüman köyü «Zile - Tokat»)* — **4.** Kuş ve sair hayvanlar kanat ve tüylerini kabartmak *(Denizli; Mut «İçel»)* — **5.** Başkasına güvenip cesaret satmak : **Ahmet ağanın yanındayım diye kubarma** *(Nallıhan «Ankara»)*

Kubaş [*İs.*], Bir şeyi iki kişi veya daha ziyade kimseler ortaklaşa yapma *(Alişar «Merzifon - Amasya»)*

Kubaşık [*İs.*], **1.** Ortaklaşa veya nöbetleşe görülen iş, yardımlaşma, imece (**Ahmet, kubaşık çift sürelim:** *Pirinççeşme «Malkara - Tekirdağ»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Şebinkarahisar, Alişar «Giresun»; Sivas; Küçükyozgat, Güdül «Ankara»; Erkilet, Pınarbaşı «Kayseri»)* [*Bak:* **Çubaşık**] — **2.** [*S.*] Bir kaç kişiye ait koyun sürüsü (**Kubaşık sürünün çobanlığı güç olur:** *Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Aybastı «Ordu»)* [*Bak:* **Nahır**] — **3.** Şerik, ortak (**O benim kubaşığımdır:** *Hamamözü «Gümüşhacıköy - Amasya»; Pınarbaşı «Kayseri»; Kasaba «Karaman - Konya»)* — **4.** Ortak mal, müşterek mal: **Şu harman kubaşıktır** *(Hamamözü «Gümüşhacıköy-Amasya»)* — **5.** [*S.*] İki çobana ait iki sürünün birleşmesinden hasıl olan ortak sürü: **Kubaşık sürü** *(Sandıklı «Kırşehir»)* — **6.** [*S.*] Birer tek öküzleri bulunan iki kişinin iş görmek için birbirlerine verdikleri tek öküz: **Kubaşık öküz** *(Sarayözü (Ezine - Amasya»)*

Kubaşma [*İs.*], Birbirine karşılıklı yardım etme,ortaklaşma, imece ile iş görme *(Çardak, Hacımuslu «Kurşunlu», Ilgaz «Çankırı»; Küçükyozgat «Zir - Ankara»; Çavuşçu «Ilgın-Konya»)*

Kubaşmak [*F.*], İki veya daha ziyade kişi bir araya gelerek bir işi ortaklama görmek, ortaklaşa tarla sürmek, ortaklaşa tohum ekmek *(Sirkeli, Keskin, Dastarlı, Karagal «Ankara»; Zencidere «Kayseri»; Genezin «Avanos», Sarılar, Kırşehir; Haydarbeyli «Yozgat»: Lohan köyü «Gaziantep»: Çerkeş «Çankırı»; Bahattin, İskilip «Çorum»; Hayrabolu «Tekirdağ»)* [*Bak:* **Badaşmak, höbül**]

Kubdon [*İs.*], Harman toplamağa yarar aygıt *(Tercan «Erzincan»)*

Kublamak ve **Koblamak** [*F.*], Ağacın kabuğu gövdeden ayrılmak, kavlamak; taşın tabakası birbirinden ayrılmak *(Kesme «Eğridir - İsparta»)*

Kubray [*İs.*], Sabanı temizlemeğe yarıyan aygıt *(Alucra «Giresun»)* [*Bak:* **Cemek**]

Kubuduk [*İs.*], Yalan, ağız kalabalığı (**Ne kadar da kubuduk atıyorsun :** *İsparta; Fariske «Ermenak - Konya»; Mersin «İçel»; Misis «Seyhan»; Niğde; Hamurcu «İncesu-Kayseri»; Sazlıca «Niğde»)*

Kubuduklanmak [*F.*], Kabadayılanmak *(Havraniye «Bahçe - Seyhan»)*

Kubulu [*S.*], Yırtık elbiseli, fakir *(Şahmelik «Kayseri»)*

Kubun [*İs.*], Evham, hulya, zan *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Kubur [*İs.*], **1.** Dolma tabanca, çakmaklı tabanca *(Zermut «Gümüşane»; Denizli; Tekke «Ödemiş - İzmir»; Hadım, Konya; Antalya)* — **2.** Kı-

sa borulu dolma av tüfeği *(Antalya; Denizli)* — **3.** Bir ev veya bahçe süprüldükten sonra çıkan çöpler *(Zermut «Torul - Gümüşane»)* — **4.** Çobanların bellerine sardıkları sahtiyandan yapılmış silâhlık *(Göçebe «Seyhan»)* — **5.** Silâh kılıfı *(Kilis «Gaziantep»)* — **6.** Yalan *(Kurna «Kartal - İst.»)*

Kubuz [*İs.*], **1.** Yalan *(Hisarcık, Kayseri; Konya; Gölpazarı «Bilecik [Muh.]»; Dastarlı, Kalecik «Ayaş - Ankara»; Nar «Nevşehir - Niğde»; Köşker, Kırşehir; Çorum)* — **2.** [*S.*] Mübalâğacı *(Dastarlı «Ayaş - Ankara»; Ortasinan, Kadınhanı, Konya* — **3.** [*S.*] Züğürt, müflis *(Konya)* — **4.** [*S.*] Kendini beğenmiş, öğünen *(Kırkağaç «Manisa»)* — **5.** [*S.*] Farfara ve palavracı *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»)* — **6.** [*S.*] Sözünde durmaz *(Konya)* — **7.** Körüklü el armoniği *(Adana «Seyhan»)* — **8.** Hokkabaz *(İvriz «Ereğli - Konya»)* — **9.** Bir çeşit saz [çalgı] *(Konya; Isparta)*

Kubüş [*S.*], Başı kel adam *(Bakırdağ «Kayseri»)*

Kubüz [*S.*], Hasis *(Konya)*

Kuca [*İs.*], Sarı saçlı, sarı benizli, mavi gözlü [kimse] *(Köy «Zonguldak»)*

Kuci [*İs.*], Köpek *(Ereğli «Zonguldak»)* **[Bak: Kuçka, 2]**

Kucur [*S.*], **1.** Küçük, ufak: **Kucur tavuk herdem tazedir** *(Niksar «Tokat»)* — **2.** Cüce, kısa boylu *(Pasinler «Hasankale - Erzurum»; Erzincan; Bayburt «Gümüşane»; Kars)*

Kucuş [*İs.*], Pamuk kozası *(Ermenak «Konya»; Yapıntı «Mut - İçel»)*

Kuçka [*İs.*], **1.** İnişlerde arabanın yavaş gitmesi için tekerleğin altına konulan kızak *(Abadiye «Bilecik»)* — **2.** Küçük köpek, yavru köpek *(Maltepe «Kartal - İst»)* **[Bak: Kuci]**

Kud [*İs.*], Uç : **Parayı mendilin kuduna bağladım** *(Erkinis «Yusufeli - Artvin»)*

Kuda [*İs.*], **1.** Bekâra kız arıyan gezici kadın, görücü *(Kargın «Çumra - Konya»)* — **2.** Birbirinden kız alıp veren aileler *(Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Dünürşü]**

Kudal [*İs.*], **1.** Büyük kazanlarda pişen yemekleri karıştırmağa mahsus ağaç kepçe *(Trabzon; Sürmene)* — **2.** [*S.*] Her işe burnunu sokan [adam] *(Gümüşane)*

Kudallık [*İs.*], Her şeye burnunu sokma, tecessüs *(Gümüşane)*

Kudama [*İs.*], Leblebi *(Kilis «Gaziantep»)*

Kudamacı [*İs.*], Leblebici *(Kilis «Gaziantep»)*

Kudayma ve **Kudeyme** [*İs.*], Leblebi *(Pinili, Seydin «Avanos - Kırşehir»)* **[Bak: Kudama]**

Kudde [*S.*], Zeki, akıllı: **Şu çocuk kuddenin kuddesi** *(Niğde)*

Kudduk [*S.*], Kurnaz, usta *(Gaziantep)*

Kudeyt [*İs.*], Koğa *(Keskin «Ankara»)*

Kudik [*İs.*], Köpek yavrusu *(Erzurum; Erzincan; Kars)* **[Bak: Kuduk, 6]**

Kudil [*İs.*], Güvercin yavrusu *(Erzurum)*

Kudu [*S.*], Hırsız *(Yazılı köy «Emirdağ - Afyon [Muh.]»)*

Kudubuk [*S.*], Geveze, boşboğaz *(Tarsus «İçel»)*

Kuduk [*İs.*], **1.** Tavuk gagası *(Balıkesir ve çevresi)* — **2.** Kuş gagası *(Trabzon)* — **3.** [*S.*] Uzun burunlu ve kibirli adam : **Kuduk Ayşe** *(Trabzon)* — **4.** Bir şeyin sivri tarafı

(Kuduğu kırıldı, kalemin kuduğu; Fırancalanın kuduk tarafı sert olur *(Trabzon; Samsun)* — **5.** Karaların denize doğru uzamış kısmı, burun *(Trabzon)* — **6.** Bir iki aylık köpek yavrusu *(Bursa; Gümüşane)* ***[Bak: Kudik]*** — **7.** Sıpa *(İçerenköy «İst.»)* ***[Bak: Goluk]***

Kuduldamak [*F.*], Orta sesle konuşmak, birkaç kişi bir arada konuşmak: **Komşular kuduldayıp duruyorlardı amma ben yanlarına gidemedim** *(Demirci «Manisa»)*

Kudulu [*İs.*], Sazlık yer *(Öreyler «Simav - Kütahya»)* ***[Bak: Kuduluk]***

Kuduluk [*İs.*], Sazlık yerlerde biten iki metre uzunluğunda tepeli ve tüylü bir ot *(Kürtköy «Altıntaş», Zemme «Kütahya»)*

Kudunmak [*F.*], Şakalaşmak, cilveleşmek : **Yalnız kudunuyorduk başka suçumuz yok** *(Çivril «Denizli»)*

Kuduruk [*S.*], Kuduz olmuş, kudurmuş [insan ve hayvan] *(Kayı «Tosya - Kastamonu»)*

Kuduz [*S.*], Kısa boylu, mini mini *(Gümüşane)* ***[Bak: Kütüz]***

Kufa [*S.*], **1.** Kulaksız hayvan: **Kufa ineği sağdınız mı?** *(Mahmutlar «Tire - İzmir»)* — **2.** [*İs.*] Çam ağacından veya güknardan oyulmuş su kabı, kova *(Gümüşane; Tirebolu «Giresun»)* — **3.** Sağır [adam] *(Gelibolu «Çanakkale»)* — **4.** [*İs.*] Çatal, kaşık koymağa yarar tahta kutu *(Pütürge «Malatya»)*

Kufalmak [*F.*], Bir işi başardıktan sonra koltuk kabartmak *(Sungurlu «Çorum»)*

Kufu [*S.*], Sağır *(İzmir ili)* ***[Bak: Kufa, 3]***

Kufus [*S.*], Sağır *(Dadya «Muğla»)*

Kuğar [*İs.*], Ocak içerisine tencere asmak için konulan iğri ağaç *(Trabzon ve dolayı)*

Kuğurmak [*F*], Güvercin ötmek *(Kılandıras «Sandıklı - Afyon»)*

Kuğuşmak [*F.*], İnek, dişi manda gebe kalmak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»)*

Kuka [*İs.*], **1.** Dalyanlarda kullanılan bir çeşit kanca *(Çanakkale)* — **2.** Kutu *(Havran «Balıkesir»)* — **3.** İplik yumağı *(Çandarlı «Bergama-İzmir»)*

Kukan [*İs.*], Çengel *(Malatya; Trabzon)*

Kukar [*İs.*], Meyva dallarını çekmiye yarıyan ucu çengelli sırık *(Vakfıkebir «Trabzon»)* ***[Bak: Kereği]***

Kukarca [*İs.*], Iska soğanı *(Divriği «Sivas [Muh.]»)*

Kukarı [*İs.*], **1.** Meyva ağaçlarının yüksek dallarını eğmiye yarıyan ucu çengelli ağaç *(Rize)* — **2.** [*S.*] İğri, kambur: **Babamın çalışmaktan beli kukarı oldu** *(Rize)*

Kukarlanmak [*F.*], Büzülüp toplanmak: **Keklikler karşı taşın altında kukarlanmışlar** *(Sadak «Kelkit - Gümüşane»)*

Kukarma [*İs.*], Karabatak denilen deniz kuşu *(Rize; Sürmene «Trabzon»)*

Kukma [*İs.*], Güğüm *(Boyabat «Sinop»; Mapavri «Rize»)*

Kuku [*İs.*], Lâle çiçeği *(Kemaliye «Malatya»)*

Kukuç [*İs.*], Kertenkele *(Divriği «Sivas»)* ***[Bak: Alaluvuç, guguç]***

Kukul [*İs.*], **1.** Turşuluk şalgam *(Tortum «Erzurum»)* — **2.** Ot veya toprak yığını: **Tarlada gübreler kukul kukul duruyor** *(Aydın; Ardanuç*

«Artvin») — **3.** Tombul, yuvarlak *(Karaptal «Lâdik - Samsun»)* — **4.** Tavuğun başındaki tüyden hotoz: **Kukulu tavuk** *(Gümüşane)* — **5.** Gelin hotozu *(Gümüşane)*

Kukum [*S.*], Çok ihtiyar, bunak *(Merzifon «Amasya»; Sivas)* **[Bak: Küküm]**

Kukus [*İs.*], Henüz açmamış konca *(Gümüşane)*

Kukuz [*İs.*], Diz çökme **(Büyüklerin yanında kukuz oturmalıdır:** *Kışla «Erzurum»; Kars)*

Kula [*İs.*], **1.** Aptestane *(Taşköprü «Kastamonu»)* — **2.** Tandırın hava deliği *(Bahadırlı «Bayramiç - Çanakkale»)*

Kulak [*İs.*], **1.** Sabanın toprağa giren kısmının iki tarafında bulunan ve toprağı kenarlara dökmeğe yarıyan parça *(Alan «Çumra - Konya»; Berk köyü «Bolu»; Çorum)* — **2.** Düz yerlerde yağmur sularının akmasına yarıyan ufak ark *(İst. [Muh.]; Oymaklı «Adana - Seyhan»)* — **3.** Pirohi denilen hamur yemeği *(Kocakovacık «Orhaneli - Bursa»)* — **4.** Ark veya gölden tarlaya alınan suyun ağzı *(Antalya)* **[Bak: Kövtere]** — **5.** Göllerin karaya girmiş sivri kısımları *(Kocahıdır «Edirne»)* — **6.** Kağnı arabalarında kolu birbirine bağlıyan ağaç kısmı *(Küpesi «Erzincan»)* — **7.** İki yol arasında kalan parça *(Argıthanı «Konya»)* — **8.** Boyunduruğu oka bağlıyan kayış *(Sivas)* — **9.** Mutafların kullandığı küçü sırığını koymağa mahsus tezgâhın yan direkleri *(Ezine «Çanakkale»)*

Kulak aşı [*İs.*], Yoğurt ve sarmısakla yapılan hamur yemeği *(Gazelyakup, Alayunt «Kütahya»; Antalya [Muh.])*

Kulakçak [*İs.*], Küpe *(Bozcalı «Reşadiye - Tokat»; Ünye «Ordu»)*

Kulak davutmak [*F.*], İki kişinin konuştuğunu anlamağa çalışmak, kulak kabartmak *(Derekülât «Çerkeş - Çankırı»)*

Kulaklı [*İs.*], **1.** Büyük bakır kazan *(Pazarköy «Eğridir - Isparta»)* — **2.** Yumurta tavası *(Bursa; İzmir)* — **3.** İki kulplu sahan *(Tokat; Manisa; Antalya)* — **4.** Saldırma [bıçak] *(Vezirköprü «Samsun»)*

Kulakmekşi [*İs.*], Kulak memesinin kulağa yakın yerdeki çukurluğu: **Çocuğun kulakmekşisinde yara var** *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»)*

Kulaksamak [*F.*], Dinlemek, kulak vermek, kulak asmak: **Ben söyledim de kulaksamadı** *(Edirne)*

Kulak tözü [*İs.*], Kulağın tam arkasındaki veritin bulunduğu yer, kulak tozu *(Tire, Göerece «İzmir»; Urfa; Kilis «Gaziantep»; Ağrı; Gümüşane; Denizli)*

Kulamak [*F.*], Gammazlık etmek; kaynana, gelinin kusurlarını oğluna söylemek **(Kaynanası Fatmayı kocasına kuladı :** *Mustafakemalpaşa «Bursa [Muh.]»; Balçık «Ankara»)*

Kulan [*İs.*], İki üç yaşındaki kısrak *(Köy «Kars»)*

Kulcur [*İs.*], Taşak *(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Kuldur [*S.*], **1.** Fıtıklı [adam] *(Zincidere «Kayseri»; Eskişehir; Nallıhan, Gelâre, Otacı «Ankara»; Kıbrıscık «Bolu»; Gümele «Söğüt - Bilecik»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Yılanlı «Eğridir - Isparta»)* — **2.** [*İs.*] *Fıtık (Mut «İçel»; Akşehir, Seydişehir «Konya [Göçebeler]»; Civanyaylağı «Mersin-İçel [aşiret]»)*

*[**Bak: Çuldur, kavluç, kucur**]*
3. Hırsız *(Kocabergos «Erdek - Balıkesir* [*Muh.*]*»)*

Kuldur atmak [*F.*], Telâşe düşürmek *(Konya)*

Kuldurum [*İs.*], Balıkların yumurtalarını sakladıkları çukurlar, ağaç kovukları *(Beypazarı «Ankara»)*

Kûle, Küle ve **Külle** [*İs.*], Tandırın hava deliği *(Erkilet «Kayseri»)*

Kule [*İs.*], **1.** İki üç yaşında olan tay *(Terme «Kaş - Antalya»)* — **2.** Tandırın hava deliği *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Darsiyak, Kayseri)* **[Bak: Küle, Külle]**

Kulfal [*İs.*], Zambak *(Sarayköy «Denizli»)*

Kulgaz [*S.*], Asabî adam *(Kıbrıscık «Bolu»)*

Kuli [*İs.*], **1.** Hindi *(Vize «Kırklareli»; Çankırı köyleri; Balıkesir ve çevresi)* — **2.** Kardeş *(Saka «Kütahya»)* — **3.** İki üç yaşında olan tay *(İlyas «Karamürsel - Kocaeli»; Künçez «Bilecik»; Hamidiye «Bolvadin - Afyon»)* — **4.** Eşek sıpası *(Lümbe «Yenişehir - Bursa* [*Muh.*]*»)*

Kulin [*İs.*], Tay *(Edirne* [*Muh.*]*)* **[Bak: Kuli, 3]**

Kuliş [*İs.*], Tay *(Pazarcık «Bozüyük - Bilecik* [*Muh.*]*»; Osmaniye «Ilgın - Konya* [*Muh.*]*»; Safraköyü «Bakırköy - İst.* [*Muh.*]*»; Gölcük «İzmit* [*Muh.*]*»)*

Kuliye [*İs.*], Boynuzsuz keçi *(Gümüşane)*

Kulkaz [*İs.*], Bir senelik meyva fidanı *(Erzincan)*

Kulkul [*İs.*], Sürahi büyüklüğündeki testi *(Hacıömer köyü «Şebinkarahisar - Giresun»)*

Kullem [*S.*], Dalgacı, oyuncu, iki yüzlü *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)*

Kullet [*İs.*], Kadın, erkek, çoluk çocuğun bir araya toplanması *(Sivas)*

Kullik [*İs.*], Tepelik, başlık *(Elâzığ ve çevresi)*

Kulluk [*İs.*], **1.** Kuluçka *(Safranbolu «Zonguldak»)* — **2.** Avlu *(Bartın «Zonguldak»; Tosya «Kastamonu»)* — **3.** Hindi *(Yalova «İst.»)* — **4.** Ağıl *(Horcinas, Ereğli, Devrek, Kilimli «Zonguldak»)* — **5.** Gelin olacak kızın başına saçılan şeyler *(İlâmâ «Eğridir - Isparta»)* **[Bak: Saçı]** — **6.** Çöplük, küllük *(Çorum)* — **7.** Yüksek yer, tepecik *(Erzurum çevresi)*

Kullukçu [*İs.*], **1.** Hizmetçi *(İst.* [*Muh.*]*; Bursa* [*Muh.*]*)* — **2.** Ziyafet hizmetçisi *(Karakuş «Ünye - Ordu»)*

Kultem [*İs.*], Salkım *(Niğde)*

Kulu [*İs.*], **1.** Yavru: **Bu kedinin kulusu öldü** *(Samsun)* — **2.** At yavrusu, tay *(Bursa)*

Kuluçka [*İs.*], Kutup yıldızı, gökteki toplu yıldızlar, ülker yıldızı *(T.* [*Muh.*]*; Nilûfer «Bursa* [*Muh.*]*»; Edirne* [*Muh.*]*)*

Kuluf [*S.*], Sağır *(Saka «Kütahya* [*Muh.*]*»)*

Kuluk [*S.*], **1.** Oyuk *(Nevşehir «Niğde»)* — **2.** Korkunç: **Kuluk insan** *(Bafra «Samsun»)* — **3.** [*İs.*] At yavrusu, tay *(Çorum)* — **4.** [*İs.*] Köpek yavrusu *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)* — **5.** [*İs.*] Hindi *(Yarı köy* [*?*]*)* — **6.** [*İs.*] Fırında veya külde pişen küçük ekmek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Kulumcak [*İs.*], Ispanağa benzer bir türlü yaban otu *(Kurtdoğmuş «Kartal - İst.»)*

Kulun atmak [*F.*], **1.** Kısrak yavru

düşürmek *(Harput «Elâzığ»; Kemaliye, Behisni, Malatya)* — **2.** Eşek yavru düşürmek *(Niksar «Tokat»)*

Kulunlu [*S.*], Karnında tayı olan kısrak, kunnacı *(Feruz köyü «Ankara»)*

Kulunluk [*İs.*], Hayvanların döl yatağı *(Konya; Karakoyunlu «Gaziantep»)*

Kulunnacı [*S.*], Gebe kısrak *(Lâpseki «Çanakkale»; Sazlı köyü «Ayancık - Sinop»)* **[Bak: Kunnacı]**

Kuluvaz [*İs.*], Büyük sıçan *(Mahmutbeyli «Kavak - Samsun»)*

Kulüz [*S.*], Zayıf, arık *(Şuhut «Afyon»)*

Kulve [*İs.*], Tandırın hava deliği *(Ürgüp «Kayseri»)*

Kuma [*İs.*], **1.** Eskiden birinci kadının üzerine nikâhla alınan ikinci kadın *(Ilıcaksu, Saka «Kütahya»; Maksutlu, Şarkışla, Sivas; Muğla; Hacıbektaş «Mucur», Kırşehir; Develi «Kayseri»; Konya; İshaklı, Bolvadin «Afyon»; Van; Niğde; Sarayözü «Ezine - Amasya»; İlama «Eğridir - Isparta»; Erzincan; Parak, Şebinkarahisar, Giresun; Kastamonu; Çeşme, Tire, Urla «İzmir»; Kazaç «Tefenni - Burdur»; Maçka «Trabzon»; Urfa; Çorum; Vezirköprü «Samsun»; Erzurum; Ankara; Bursa; Yenidamlar «Alanya - Antalya»; Afşar köyü «Eflâni-Zonguldak»; Yerköy «Yozgat»; İzmit «Kocaeli»; Denizli; Kilis «Gaziantep»; İçel; Çanakkale; Fatsa «Ordu»; Elâzığ; Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»; Kemaliye «Malatya»)* **[Bak: Uluca, ortak]** — **2.** Dam üstü, ev çatısı *(Akmeşe «Kocaeli»; Edirne [Muh.])* **[Bak: Kuran]** — **3.** Mercan balığının ufağı *(Azapkapı «Galata - İst. [balıkçılarca]»)*

Kumak [*İs.*], Delik: **Ağaç kumağı; Duvar kumağı** *(Yenimuhacir köyü «Edirne [Muh.]»)*

Kuma kertiş [*İs.*], Taşak kapan denilen iri kertenkele *(Kadirli «Adana-Seyhan»; Şekeroba «Maraş»)*

Kumana [*İs.*], Birkaç kişinin müşterek masrafla yaptıkları eğlence, arifâne *(Erzincan)*

Kumara [*İs.*], Davulga (gülgiller) fasilesinden olup, çileğe benzer, kırmızı meyvalı bir dağ bitgisi *(Denizgiren «Karaburun - İzmir»)*

Kumaş [*İs.*], Tazı *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Kumaşık [*İs.*], Ortaklaşa yapılan iş (Hacıbektaş - Kırşehir») **[Bak: Kubaşık]**

Kumaşma [*İs.*], Bir iş yapmak için birkaç kişi bir araya gelme *(Dumanlı «Çankırı»)* **[Bak: Kubaşmak]**

Kumat etmek [*F.*], Emretmek : **O kumat etti de beni döğdürttü** *(Dedeköy «Çal - Denizli»)* **[Bak : Kumatlamak]**

Kumatlamak [*F.*], Teşvik etmek, dürtüştürmek; koğulamak, sürüp daldırmak, ayaklandırmak *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)* **[Bak: Kumat etmek]**

Kumav [*İs.*], Kumlu arazi, kumsal *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)*

Kumbak [*İs.*], Kaşla elmacık kemiği arasındaki çukurluk *(Balıklıçeşme «Biga - Çanakkale»)*

Kumbar [*İs.*], **1.** Et sucuğu *(Alpanoz «Seyitgazi - Eskişehir»)* — **2.** Bağırsak *(Alanya, Eğmir «Elmalı»; Antalya»)* **[Bak: Mumbar]**

Kumbik [*S.*], Ufacık, yumruk kadar *(Gümüşane)*

Kumbul [*İs.*], Çam, söğüt, çınar, gürgen ve buna benzer ağaçların dalları kesilerek üzerinde ince kabukları ol-

duğu halde yarılmak suretiyle elde edilen parçalardan yapılan meyva sepeti *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Kumburça [*İs.*], Sefertası *(Salâtin «Tire - İzmir»)*

Kumbuslamak [*F.*], Yumruklamak *(Sivas)*

Kumbut [*İs.*], Taze arpa kavrulduktan sonra bulgur gibi çekilerek yapılan pilâv *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Kumbuz [*İs.*], **1.** Yumruk *(Trabzon; Erzurum; Gümüşane)* — **2.** Sert vurulan yumruk *(Trabzon)* — **3.** Gülle oyununda en son giren *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Kumcan [*İs.*], Kayabalığının kumda yaşıyan küçük kısmı *(Bodrum «Muğla»)*

Kumdarı [*İs.*], Küçük taneli, uçları sivri mısır *(Zencidere «Kayseri»; Edremit «Balıkesir»)*

Kumkertiz [*İs.*], Keler, bukalemun *(Subuğaz köyü «Gaziantep»)*

Kumkum [*İs.*], Sakız leblebisi *(Adana «Seyhan»)*

Kumlağı [*İs.*], Çeşmelerin yollarında birkaç yerde kum toplanması için alınan tertibat *(Denizli)*

Kummuş [*S.*], Sivil: **Kummuş adam** *(Karaçay «Tokat»)*

Kumnuk [*İs.*] Su almak üzere kapalı künklere açılmış delikler *(Tavas «Denizli»)*

Kumpas [*İs.*], Bir işin yapılması için üç beş kişinin bir araya gelerek gizli konuşması *(Ovacık, Güvere «Silifke - İçel»)*

Kumpasa [*İs.*], Araba kasasının yanlarını tutan ağaçlar *(Görece «İzmir»)*

Kumpe [*İs.*], Kül üzerinde pişirilen ekmek *(Bahçeli «Ürgüp - Kayseri»)* ***[Bak: Kömbe]***

Kumsılamak [*F.*], Müzevirlik etmek, birini bir başkasına çekiştirmek *(Hemşin «Rize»)*

Kumuç [*İs.*], **1.** Yazın yolculara musallat olan ve küme halinde havada uçuşan sivrisineğe benzer bir haşere *(Çapar «Tarsus - İçel»)* — **2.** Dürüm denilen içli tandır ekmeği *(Narman «Erzurum»)*

Kumuk [*İs.*], Bir çeşit kılıç *(Kocaeli [Muh.])*

Kumul [*İs.*], Yığın, eksibe *(Bayburt, Gümüşane; Gaziantep; Ordu; Vakfıkebir «Trabzon»)* ***[Bak: Horom]***

Kumullamak [*F.*], Tepeleme doldurmak, yığmak *(Ordu; Gümüşane)*

Kumuş ve **Kumuşi** [*İs.*], Kestanenin yeşil kabuğu *(Sürmene, Maçka, Trabzon, Rize)*

Kumuz ve **Kumüz** [*S.*], Yoksul, fakir, müflis *(Konya; Balıkesir)*

Kumzamak [*F.*], Okşamak *(Durak «Seyhan»)*

Kunacın [*İs.*], İkiden üç yaşına kadar olan inek yavrusu *(Çilehane «Reşadiye - Tokat»)*

Kunak [*İs.*], Sulu yemekleri alabilmek için huni biçimine konulmuş yufka ekmeği *(Denizli)* ***[Bak: Susak]***

Kunalamak [*F.*], Otururken uyuklamak *(Bursa)* ***[Bak: Imızganmak]***

Kunan [*İs.*], Üç yaşına girmiş kısrak *(Kütahya)*

Kunar [*İs.*], Çamfıstığı *(Muğla; Erzurum)*

Kunbul [*İs.*], Ağaç kabuklarından yapılan meyva küleği *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Kuncak [*İs.*], Misafir, konuk; misafir ikametgâhı, konak denilen sıra yemeği: **Bay Muallim izin ver kuncağa yemek götüreceğim** *(Çepni*

«Sandıklı - Afyon»)

Kuncı [*İs.*], Lifleri alınmış kendir ağacı *(Hamidiye «Gündoğdu - Rize»)*

Kuncik [*İs.*], Cep *(Harput «Elâzığ»)*

Kunda [*S.*], Kuyruksuz : **Bu horoz kundadır** *(Edirne [bir Kerküklüden])*

Kundak [*İs.*], **1.** Arabada, içine kısmen dingili sokulmuş olan oyuk ağaç, dingil yatağı *(Uzunköprü «Edirne»; Bursa)* — **2.** Mısır koçanı *(Yapıntı «Mut - İçel»)* — **3.** İçi yağla kavrulmuş, soğan ve bulgurla doldurulmuş yaprak sarması *(Çankırı)* — **4.** Demet *(Üçkuyu «İshaklı-Afyon»)* — **5.** Büyük üzüm salkımı *(Malatya)* — **6.** Tay *(Koyulhisar «Sivas»)*

Kundala [*İs.*], Deve tüyü renkli kut güvercini *(Karaman «Konya»)*

Kundaş [*İs.*], Koyun koyuna yatan *(İst. [Muh.])*

Kundu [*İs.*], Kısrağın karnındaki yavru *(Konya)*

Kunduk [*İs.*], Sıpa *(Erzurum)* **[Bak: Gündük]**

Kundul [*S.*], Tıknaz, yuvarlak adam *(Bayburt «Gümüşane»)*

Kundulu [*İs.*], Başağı dört sıralı olan kırmızı ve sert bir buğday *(Çumra «Konya»)* **[Bak: Kunduru]**

Kundur [*İs.*], **1.** Pancar *(Erzurum)* — **2.** Kuyruğu kısa hayvan; saçı kısa kadın *(Karakoca «Karacabey-Bursa [Muh.]»)*

Kunduru [*İs.*], Bir çeşit buğday *(Bargızı «İsmetpaşa - Malatya»; Ankara; Zencidere «Kayseri»; Elbistan «Maraş»; Ildızım «Çankırı»; Devrek «Zonguldak»)* **[Bak: Kundulu, çalıbasan, gundulu]**

Kunduz [*İs.*], Su künklerinin içerisine kadar girerek künkleri kapatan ince kökler *(Kütahya)*

Kungulu [*İs.*], Küçük testi *(Türkşerefli «Haymana - Ankara»)*

Kunka [*İs.*], Küçük tepe *(Yenieşme «Kocaeli»)*

Kunkul [*İs.*], **1.** Tavuk tepeliği *(Pasinler «Hasankale-Erzurum»)* **[Bak: Tüymen, purgül, kepez]** — **2.** Tavuk ibiği *(Erzurum)* — **3.** Püskül *(Tercan «Erzincan»)* **[Bak: Pumpul]** — **4.** İki omuz arası *(Cenciye «Erzincan»)*

Kunkur [*İs.*], Su testisi *(Gömece «Yenişehir - Bursa»)*

Kunlamak [*F.*], Hayvan yavrulamak *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Yenice köyü «Karacabey - Bursa»; Antalya; Akgöz «Bartın - Zonguldak»; Dadya «Kastamonu»; T.; Dastarlı, Polatlı «Ayaş - Ankara»; Bornova «İzmir»; Milâs «Muğla»; Aydınlı aşireti «Osmaniye», Ceyhan, Gâvurdağ «Seyhan»; Konya; Edirne; Anamur «Silifke - İçel»)* **[Bak: Bodlamak, kunnamak]**

Kunna [*İs.*], Kedi yavrusu (**Kunnalara yemek verdim :** *Karkucak «Vezirköprü «Samsun»; İst. [?])* **[Bak: Kunnuk]**

Kunnaç [*İs.*], Çok yumurtlıyan kümes hayvanı *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Kunnamak [*F.*], **1.** At, eşek, köpek ve kedi yavrulamak *(İnaltı «Ayancık - Sinop»; Bor, Himmetli «Niğde»; Çakalkuyusu «Adana - Seyhan»; Kastamonu; Kemalpaşa, Bornova «İzmir»; Devrek, Zonguldak; Beypazarı, Ankara; İbrala «Karaman», Konya; Karamürsel «Kocaeli»; Yalvaç «Isparta»; Bolu; Zile «Tokat»; Çorum; Malatya; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* **[Bak: Günnemek, kulunlamak]** — **2.** Kadın çocuk doğurmak

[?] *(Kadirli «Adana - Seyhan»)* — **3.** Tavuk yumurtlamak *(Adana «Seyhan»)*

Kunnuk [*İs.*], Kedi yavrusu *(Mecitözü «Çorum»)* **[** *Bak:* **Kunna kundak]**

Kunsi [*İs.*], Lifleri soyulmuş kendir ağacı *(Of «Trabzon»)*

Kunt [*İs.*], **1.** Yufka açmak üzere top haline getirilmiş hamur parçası *(Bayburt, Gümüşane; Erzurum)* **[** *Bak:* ***kuşt, pazı*]** — **2.** [*S.*] Ağır, kaba, dayanıklı, sağlam, sıkı *(Silifke «İçel»; Lâpseki «Çanakkale»; Dedeköy «Çal - Denizli»; Kuşadası «İzmir»; Bolvadin «Afyon»)* — **3.** [*S.*] Sağlam ve iri yapılı (**Alinin kunt bir beygiri var; Bizim Demirin bir oğlu olmuş ne kunt çocuk:** *Kandilli «Saimbeyli - Seyhan»; Korucuk «Afyon»)* — **4.** Sık taneli beyaz üzüm *(Konya)* — **5.** Başı tüymenli, gagasının üstü güllü, ayakları çakşırlı, büyük yapılı bir çeşit güvercin *(Tire «İzmir»)*

Kuntar [*İs.*], Dolma tüfekleri ve kovanları doldurmak için kullanılan barut ölçüsü *(Nize «Kayseri»)*

Kunti [*İs.*], Tütün tabakası *(Malatya; Denizli)*

Kuntiç [*İs.*], Kuluçka tavuk *(Orhanlar «Balya - Balıkesir»)*

Kuntuk [*İs.*], Fazla şehvet *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)*

Kuntukmak [*F.*], Aşırı derecede cinsiyet arzusu göstermek, kadınsamak: **Bu adam kuntukmuş** *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)*

Kunu [*İs.*], **1.** Tay *(Mahmudiye «Giresun»; Eskişehir)* — **2.** Kedi yavrusu *(Karaköy «Nallıhan - Ankara»; Kundak «Çankırı»)* **[** *Bak:* **Kundak, kunna]**

Kunut ve **Gunut** [*İs.*], Küçük kamçı *(Zaim köyü «Kars»)*

Kunzu [*İs.*], Meyvaların sap, çöp, çekirdek gibi yenmiyen kısımları *(Gümüşane)* **[** *Bak:* **Eşelek]**

Kup [*İs.*], Buğday yığını : **Bu kup çok samanlıdır** *(İst. [Muh.])* **[** *Bak:* ***Kupa, çeç, 4*]**

Kupa [*İs.*], **1.** *(Papasköy «Samsun [Muh.]»; Sivas)* **[** *Bak:* ***Kup, çeç*]** — **2.** [*S.*] Katlı, dürülü :**Elbise dolapta kupa duruyor** *(Ezine «Çanakkale [Muh.]»)*

Kupak [*İs.*], Çamurlu, batak, sulak yer *(Banarlı «Tekirdağ»)*

Kupaşmak [*F.*], Karşılıklı yardım suretiyle iş görmek *(Mamure «Yozgat»)* **[** *Bak:* **Kubaşmak]**

Kupay [*İs.*], Bir çeşit av köpeği, kopoy *(Kızılisalı «Silifke - İçel»; Güdül «Ayaş - Ankara»; Ayaslar «Ilgın», Alan «Çumra», Hadım «Konya»; Isparta)*

Kupayn [*Zf.*], Hiç, zerre kadar, asla, bir tek bile : **Ektiğimiz arpalar kupayn çıkmadı** *(Kınık «Fethiye - Muğla»)*

Kupeyin [*S.*], Yoksul, zengin iken düşmüş *(Isparta)*

Kupgü [*İs.*], Baltanın sapa geçen tokmaklı tarafı *(Bursa [Muh.])*

Kuplaşmak [*F.*], Bir şeyi iki kişi kaldırmak: **Haydi şu çuvalları kuplaşalım** *(Çavuşçu «Ilgın - Konya»)* **[** *Bak:* **Kubaşmak]**

Kur [*İs.*], **1.** Sert, katı, kuru toprak *(Gaziantep)* — **2.** [*S.*] Nankör, halinden şikâyetci *(Bayburt «Gümüşane»)*

Kura [*İs.*], **1.** Kulakları kısa koyun ve keçi *(Ahlat «Bitlis»; Kelkit «Gü-*

müşane»; Erzurum; Pınarbaşı «Kayseri»; Kars) **[Bak: Kürüz]** — **2.** Anahtar *(Ilgın, Konya)* — **3.** [*S.*] Kurnaz *(Erzincan)*

Kuraba [*S.*], Şakacı, maskara *(Köşker «Kırşehir»)*

Kurada [*S.*], **1.** Dayanıksız, köhne, eskimiş eşya *(Kayseri; Mut, Gülnar «İçel»; Fariske «Ermenak - Konya»; Kırşehir; Kilis, Gaziantep; Gümüşane)* — **2.** Zayıf, cılız insan ve hayvan *(Safranbolu «Zonguldak»; Vize «Kırklareli»; Ulubey «Ordu»)*

Kurak [*İs.*], **1.** Hiyle, desise, düzen *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **2.** Keklik avında avcıların saklandıkları yer *(Uluborlu «Isparta»; Develi «Kayseri»)* **[Bak: Öneze]** — **3.** Avcı kekliğin konulduğu yüksek ağaç veya yer (**Kekliği kurağa koydum :** *Sabak «Silifke - İçel»; Uluborlu «Isparta»)* **[Bak: Kuran, 4]**

Kurakçı [*S.*], **1.** Düşmanına karşı hiyle, tuzak kuran adam *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)* — **2.** Tedbirli, kurnaz adam *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)*

Kural [*İs.*], **1.** Kaide*(Bakırköy «İst.»; Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Usul, nizam *(Gümüşane)* — **3.** Silâh *(Çemişgezek «Tunceli»)*

Kuram [*İs.*], **1.** Havanın hali *(Akseki, Antalya)* — **2.** Vaziyet *(Vakıf «Tavas - Denizli»)* — **3.** Dokuz taş oyunu *(İzmir hapishanesi)* **[Bak: Dokurcun, 3]**

Kurama [*İs.*], **1.** Müştereken yapılan ziyafet *(Çamlıca «Mustafakemalpaşa-İzmir* [*Muh.*]*»)* **[Bak: Erfene, gezek, sıra]** — **2.** Bir kaç kişinin bir iş hakkında görüşmesi *(Balkur «Devrek - Zonguldak»)*

Kuramak [*İs.*], Mülk : **Ev, tarla, bağ bahçe bir adamın kuramağıdır** *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Kuramba [*İs.*], **1.** Kuruntu, derin düşünce *(Balıkesir ve çevresi)* — **2.** Dolandırıcılık *(Çerkeş «Çankırı»)*

Kurampa [*İs.*], **1.** Kroki, plân, kuruluş: **Bu yapının iyi kurampası var; Fabrikanın kurampasını beğendim** *(Yapıntı «Mut - İçel»)* — **2.** Hiyle, desise: **Heriflerin kurampası anlaşıldı** *(Yapıntı «Mut - İçel»)* **[Bak: Kuramba, 2]**

Kuran [*İs.*], **1.** Çatı arası : **Eşyanın fazlasını kurana kaldır** *(Çankırı)* **[Bak: Guran]** — **2.** Dokuz taş oyununda üç taşın bir arıya gelmesi *(İst.* [*Muh.*]*)* — **3.** Sicim *(Erzurum)* — **4.** *(Yapıntı «Mut - İçel»)* **[Bak: Kurak, 2]** — **5.** Atmaca kuşu *(Osmaniye «Ereğli - Konya»)*

Kuranga [*İs.*], Yüz dirhem (ağırlık ölçüsü) : **Bir kuranga üzüm beş kuruşa** *(Dağyeni «Tire - İzmir»)*

Kuraş [*İs.*], Ocak *(Konya)*

Kuratak [*İs.*], Bilye taşı, zıpzıp *(İst.* [*Muh.*]*)*

Kurbacık [*İs.*], **1.** Sığırların dili üzerinde meydana gelen şişlik *(Güdül «Ayaş - Ankara»; Yağcılar* [*?*] — **2.** Semerci yüksüğü *(Çanakkale)*

Kurbağacık [*İs.*], **1.** Sığırların dili altında çıkan kabarcık *(Çeşnigir «Karacabey - Bursa* [*Muh.*]*»)* **[Bak: Kurbacık, 1]** — **2.** Sığırlarda nefes borularının şişmesinden ileri gelen burun, göz şişmesi *(Emirler «Bâlâ - Ankara»; Seymen köyü «Çorlu - Tekirdağ»; Danişment «Uzunköprü - Edirne* [*Muh.*]*»)* — **3.** Küçük çocuklarda dil altında çıkan kabarcık *(Pı-*

narbaşı «Bünyan - Kayseri»; Kuruhüyük «Boğazlıyan - Yozgat») — **4.** Çocukların üst damaklarında çıkan kabarcık *(Kırşehir)* — **5.** Değirmenlerde üst taşın milden kurtulması için ortasına konulan kurbağa biçiminde aygıt *(Başköy «Ankara»)*

Kurbağı [*İs.*], İçinden su geçen künk ve su yollarını temizlemek için tel ucuna takılan paçavra *(Bilecik köyü «Konya»)*

Kurban [*İs.*], Bal peteğini ufkî yapan arı: **Kurban arı, usta olur** *(Kesme «Eğridir - Isparta»)*

Kurcanmak [*F.*], Uğraşmak: **Bağda biraz kurcandım** *(Kadıköy «Denizli»)*

Kurcuk [*İs.*], Kursak *(Bayburt «Gümüşane»)*

Kurç [*S.*], **1.** Çürük: **Peynirin kurçu; Üzümün kurçu** *(Erzurum ve çevresi)* — **2.** Taş yığını *(Erzurum)* — **3.** Toprak içinde bulunan büyük taş *(Erzurum)*

Kurçak [*İs.*], Heykel *(Akhisar «Manisa»)*

Kurçik [*İs.*], Böbrek *(Kemaliye «Malatya»; Erzincan)*

Kurdak [*S.*], Titiz, huysuz: **Ayşenin kocası çok kurdaktır** *(Çobanisa «Fethiye - Muğla»)*

Kurdalamak [*F.*], Karıştırmak, yoklamak, kurcalamak, ellemek, dokunmak *(İncirlik «Adana - Seyhan»; Konya)* **[Bak: Kurdamak]**

Kurdam [*İs.*], İki taraflı baltaların ağız tarafı *(Mastat «Karaman - Konya»)*

Kurdama [*S.*], Yaramaz, fıkırdak, haşeri *(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Kurdamak [*F.*], **1.** Yoklamak, aramak *(Kuzgun «Karaisalı - Seyhan»)* — **2.** İş görmek: **Bahçede kurdadım** *(Yapıntı «Mut - İçel»)*

Kurdan [*İs.*], **1.** At, eşek gibi hayvanların zayıflıktan burnu ile dudakları arasında ve ağzı içinde çıkan kabarcık *(Sivas)* — **2.** Mandalara yazın susuzluktan ârız olan, vereme benzer öldürücü hastalıklar *(Hasköy «Havsa - Edirne»)*

Kurdanmak [*F.*], **1.** Barınmak *(Narlıdere «İzmir»)* — **2.** Kımıldamak, oynamak *(Akseki «Antalya»)*

Kurdeşen [*İs.*], Vücutta kaşındırıcı kabarcıklar çıkaran ve miyde bozuntusundan meydana gelen bir zehirlenme *(Sivas; Kars; Dart «Fethiye-Muğla», Keskin köyü «Eskişehir»; Erzincan)* **[Bak: Gicik, 2]**

Kurdezen [*İs.*], Yoğurt kurusunu, yani kurutu ezmek için kullanılan kap *(Bitlis)*

Kurdukmak [*F.*], Sürüye giren kurt, koyunu boğmak veya kuyruklarını emmek *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kure [*İs.*], Anahtar *(Silifke «İçel [Yürükler]»)* **[Bak: Kura]**

Kureken [*S.*], Dâmat *(Bismil «Diyarbakır»)* **[Bak: Köreken]**

Kurgaf [*S.*], Mağrur, kendini büyük gören *(Büyükaltıağaç «Kavaklı - Edirne [Muh.]»)*

Kurgaz [*İs.*], **1.** Kurak, kuraklık, durgun [hava] *(Birecik «Balıkesir»; Alibeyli «İzmir»; Kilis «Gaziantep»; Keskin «Ankara»)* **[Bak: Çontu, 4]**

Kurgı [*İs.*], Kurnaz, hiylekâr *(Bayburt «Gümüşane»)*

Kurgu [*İs.*], **1.** Ölçülüp biçilerek yapılan iş *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)* — **2.** Teşrifat, merasim; ihtifal, âyin *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Kurgul [*S.*], İnce, narin: **Şu kurgul yüzlü kız kimin?** *(Amasya)*

Kurgulu [*S.*], İşini hesaplı yapan adam *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Kurgun [*S.*], **1.** Törene riayet eden, toplantıyı idare eden adam, konuksever *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Kendini beğenmiş *(Edirne)*

Kurgut [*S.*], Sıska, zayıf *(Sivas)*

Kurik [*İs.*], **1.** Tay, at yavrusu; sıpa *(Kars; Van; Erzurum; Kemaliye, Arapkir «Malatya»; Ağrı; Elâzığ; Erzincan; Sivas)* — **2.** Deve yavrusu *(Kemaliye «Malatya»)* — **3.** Testi *(Malatya)* — **4.** Çorap *(Sivas)*

Kurk [*İs.*], Kuluçka tavuk *(Burdur; Çeltikçi «Yenişehir - Bursa»; Halfeti «Birecik - Urfa»; Kalkan «Kütahya»; Balıkesir; Ceyhan, Adana «Seyhan»; Ermenak, Sille «Konya»; Gaziantep; Bozcaada «Çanakkale»)* **[Bak: Gürk]**

Kurka [*İs.*], **1.** Yeni doğmuş tay *(Soğanlık «İst. [Muh.]»)* — **2.** Hindi *(Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]»)*

Kurkaf [*S.*], Zayıf *(Beyçayır «Ezine - Çanakkale [Muh.]»)*

Kurklamak [*F.*], Tavuk kuluçka olmak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Kurk olmak [*F.*], Tavuk kuluçka olmak *(Şabanözü «Ankara»)*

Kurkuşlamak [*F.*], Uyanmak : **Çocuk kurkuşlıyor** *(Eskiçeşme «İzmir»)*

Kurkut [*S.*], **1.** Hasis, tamahkâr *(Erzincan)* — **2.** Zayıf, arık *(Hisarüstü «Keşap - Giresun»)*

Kurlak [*İs.*], Silâh, tuzak, kapan gibi kurulan aygıtlar *(Urla «İzmit»)*

Kurmek [*F.*], Sıcaktan bunalan hayvanlar bir yere toplanmak *(Karahoca «Haymana - Ankara»)*

Kurmut [*İs.*], **1.** Dağlarda yetişen bir ağaçtır ki, kırmızı renkte üç çekirdekli ufak meyva verir **(Ayının oyunu kurmut üstüne :** *Buğabağı «Çorum»; Manavgat «Antalya»)* **[Bak: Yemişen]** — **2.** Bir çeşit yaban armudu *(Manavgat «Antalya»; Sivas; Kadirli «Adana - Seyhan»)*

Kurna [*İs.*], **1.** Köşe *(Kilis «Gaziantep»)* — **2.** Çukur, ârıza; çıkıntı : **Kurnalı tarla** *(Kandilli «Saimbeyli - Seyhan»)* — **3.** Evin karanlık yolu, koridor *(Basak «Malatya»)* **[Bak: Ceget]**

Kurnamak [*F.*], (Yakademirciler *«Zonguldak»; Ankara)* **[Bak: Kunnamak]**

Kurruk kapan [*İs.*], Civcivi kapan yırtıcı bir kuş *(Karkın «Çumra - Konya»)*

Kurs [*İs.*], Çukur ve yarıntılara dolan kar *(Pirlerkondu «Hadım - Konya»)* **[Bak: Kürtün, namlı]**

Kursağa binmek [*F.*], Ekin başak bağlamağa başlamak : **Sizin arpa kursaga binmiş** *(Bayat «İskilip - Çorum»)*

Kursak [*İs.*], **1.** Zekâ, akıl; hafıza: **Bu çocuk çok kursaklı** *(Temürlü «Kırşehir»)* — **2.** Saman dolu kağnının ortasında meydana gelen boşluk *(Antalya)*

Kursel [*İs.*], Kökiyle beraber bulunan mısır kamışı *(Veliköy [?])*

Kursuk [*İs.*], Tandır *(Sivas)*

Kurşete [*İs.*], Yemek sahanı *(Amasya)*

Kurt ağzı [*İs.*], **1.** Bir çeşit dalyan *(Sarıyer «İst.»)* — **2.** Kayık ve geminin baş ve kıçındaki küpeşteye çivili madenden yapılmış küçük halatlar *(Görece «İzmit»; İst.)* — **3.** Boyunduruğu oka bağlıyan çivi *(Mustafakemalpaşa «Bursa»)* — **4.** Sobacılıkta saçları boru haline getiren aygıt *(Çanakkale)* — **5.** Merdivenleri yağ-

murdan koruyan örtü *(Güdül «Ayaş-Ankara»)*

Kurtbengi [*İs.*], Bir çeşit at yürüyüşü *(Sulusaray «Tokat»)*

Kurtboğan [*İs.*], Köpeklerin boynuna takılan dikenli demir halka *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)*

Kurtçul [*S.*], Kurt boğan köpek *(Göksün «Bozüyük - Bilecik»; Erzincan)*

Kurtla [*İs.*], Binalarda direklik olarak kullanılan makas ağacı *(Muğla)*

Kurtlangıç [*İs.*], Salyangoz *(Üçüyük «Altıntaş - Kütahya»)* **[Bak: Kavlangoz]**

Kurtlanmak [*F.*], Kıskanmak, çekememek, haset etmek *(Çanakkale; Urla «İzmir»; Beyşehir «Konya»; Lâpseki «Çanakkale»)*

Kurtlingi [*İs.*], Atın bayağı gidiş ile tırıs arasındaki yürüyüşü *(Amasya)*

Kurtlu [*S.*], **1.** Kıskanç, hasut *(İlâmâ «Eğridir - Isparta»)* — **2.** Kurnaz, işini bilen *(Bahattin «Ulubey - ordu»)*

Kurt sinirli [*S.*], Arka bacakları iğri olan at ve kısrak *(Adana «Seyhan»)*

Kurtuk [*İs.*], **1.** Rüzgârla çukura dolmuş kar *(Sungurlu «Çorum»; Mucur «Kırşehir»)* **[Bak: Sillik, kurtuç, kürtün, namlı]** — **2.** Sığır kuyruğu denilen bir bitki *(Ulukışla «Niğde»)*

Kurtumcalık [*İs.*], Bir sıkıntıdan kurtulmanın şükrünü ödemek için yapılan iş: **Kurban kesmek, nafile namaz kılmak, nafile oruç tutmak kurtumcalıktır** *(Gaziantep)*

Kurtyemez [*İs.*], **1.** Geviş getiren hayvanlarda üçüncü miyde, kalensüve *(Tan «Kemah - Erzincan»)* — **2.** Baş ile amudifıkariyi ayıran kemik, ense kemiği *(Kümbet, Bardakçı «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Kuru [*İs.*], **1.** Kara toprak *(Karakuyu «Saimbeyli - Seyhan»)* — **2.** Bir yaşına kadar olan kuzu [?] *(Antalya)* — **3.** Saç örgüsü *(Keskin «Ankara [Muh.]»)* — **4.** Arı kovanı *(Deretürbeli «Alanya - Antalya»)*

Kuru aksak [*İs.*], Hayvanlardaki arpalama hastalığı *(Kastamonu)*

Kuruburu [*İs.*], Dizanteri *(Kırşehir)* **[Bak: İğnik, iynik]**

Kurudan [*İs.*], **1.** Verem : **Zavallı çocuk kurudana tutulmuş** *(Bursa)* — **2.** Hayvan veremi *(Hayrabolu «Tekirdağ»)* — **3.** Atların burunlarının iki tarafından çıkan kemik *(Kirpe «Safranbolu - Zonguldak»)* — **4.** Filoksera hastalığı *(Kirazlı «Bursa»)*

Kuruğaz [*İs.*], Kurumıya yüz tutmuş ağaç *(Kastamonu)* **[Bak: Kurgas]**

Kuruk [*S.*], Kibirli; gururlu *(Karacakaya «İnegöl - Bursa [Yörüklerce]»)*

Kurukan [*S.*], Ölü *(Çanta «Silivri - İst. [Muh.]»)*

Kurulmak [*F.*], Kibirlenmek, böbürlenmek: **Neyine kuruluyorsun** *(Urla «İzmir»; Honaz «Denizli»)*

Kuruluk [*İs.*], **1.** Araba hangarı *(Mesudiye «Giresun [Muh.]»)* — **2.** Sundurma, örtme, üzeri örtülü yanları açık yer *(Bolu)* — **3.** Kış için kurutularak muhafaza edilen fasulya, bamya, patlıcan gibi sebzeler *(Gaziantep)*

Kurum [*İs.*], **1.** Merhem : **Fatma ece yaraya kurum yaptı** *(Mersin «İçel»)*

Kurumatan [*S.*], İftiracı *(Gölpazarı «Bilecik»)*

Kurumluluk [*İs.*], Ağırlık, büyüklük *(Yassıtaş «Fatsa - Ordu»)* **[Bak: Dirakka]**

Kurumsak [*S.*], Pezevenk *(Konya)* ***[Bak: Karımsak]***

Kurumsamak [*F.*], Kurutulmuş meyvalara karşı istek hasıl olmak *(Sinop)*

Kurun [*İs.*], **1.** İçinde üzüm ezilen tekne *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Çeşme yalağı *(Bayburt; Gümüşane; Navru [?]; Kebriç [?]; Elâzığ; Yozgat; Erzurum)*

Kuruntuluk [*İs.*], Kulübe, alacuk *(Kaşıkcı «Banarlı - Tekirdağ»)*

Kuruşemik [*İs.*], Ayak topuğu *(Burdur)*

Kurut [*İs.*], *(A.)* ***[Bak: Çeçil]***

Kurutan ve **Kurudan** [*İs.*], *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)* ***[Bak: Kurutma, 2]***

Kurutgan [*İs.*], Acıdan, korkudan dolayı tutulup kalan adam *(Sayaca «Ebülhayır - Ordu»)*

Kurutlu [*İs.*], Bir cins at *(Kurugöl «Nevşehir - Niğde»)*

Kurutma [*İs.*], **1.** Manda veremi *(Hamitli «Edirne»)* — **2.** Hayvanı, üst dudağı veya burnunun içinde çıkan kemik yüzünden yem yiyemiyerek, zayıf düşüren bir hastalık *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»; Bigadiç «Balıkesir»)* **[Bak: Kurutan]** — **3.** Havlu *(Karacabey «Bursa [Muh.]»)*

Kuruvaz [*S.*], Zayıf *(Heybeliada «İst. [Muh.]»)*

Kuruyel [*İs.*], Romatizma *(Olti «Erzurum»)*

Kurüz ve **Kurmez** [*İs.*], Çalılardan meydana gelen tabiî çit *(Bartın «Zonguldak»)*

Kus [*İs.*], Daire *(Bayburt «Gümüşane»)*

Kusak [*İs.*], Altında su kaynamasından veya fazla yağmur sularını içmemesinden dolayı yüzüne su çıkan arazi *(Susuzmüsellim «Tekirdağ»; Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»; Hacıköy «Keşan - Edirne [Muh.]»)*

Kusaklık [*İs.*], Bataklık *(Paşaköy «İpsala - Edirne»)*

Kusku [*İs.*], Çamaşır tokacı *(Tevfikiye [?])*

Kuskun [*İs.*], **1.** Âdet bezi *(Konya)* — **2.** Zeybek şalvarlarını arkadan kuşağa bağlıyan kısım (**Zeybeğin kuskunu kopmuş, şalvarı ayağından çıkıyor** : *Bayındır, Karakuyu «Torbalı», İzmir)*

Kuskundul [*S.*], Yusyuvarlak *(Bayburt «Gümüşane»)*

Kuskunsuz [*S.*], Uğursuz *(Edirne)*

Kuslamak [*F.*], Sürmelemek: **Kapıyı kusladın mı?** *(Divriği «Sivas»)*

Kuspa [*İs.*], Köşe, bucak, kenar *(Kıbledağı «Rize»)*

Kusura [*İs.*], İçine sıkı sıkı öteberi doldurulan şey, kutu, çekmece *(Konya)*

Kuş [*İs.*], **1.** Uçurtma *(Adana; Beypazarı «Ankara»; Çankırı)* — **2.** Mısır buğdayı *(Ereğli «Konya»; Kütahya)* — **3.** İç donunun arka tarafına geniş durması için konulan parça *(Kastamonu)* — **4.** Menteşesiz kapıların söğe yatağına geçen küçük kazık şeklindeki çıkıntıları *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kuşada [*İs.*], Büyük kulplu testi *(Bartın «Zonguldak»)*

Kuşağzı [*İs.*], Arslan ağzı denilen çiçek *(Konya)*

Kuşak [*İs.*], **1.** Tahta kapıların arka tarafından ufkî çakılan parça *(Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Sülâle, batın karın: **Onun yedinci kuşak babası Yahudidir; Sülâlesini çok karıştırma üçüncü kuşakta babası belki çingene çıkar** *(Tire «İzmir»)* — **3.** Kayığın dış kenarını ku-

şatan tahta *(Antalya)* — **4.** Havali, mıntaka *(Elâzığ)*

Kuşaklı [*İs.*], Küçük küp *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kuşam [*İs.*], İki avuç, hapaz *(Saiteli «Konya»)*

Kuşara [*İs.*], Koyunların açıkta yattıkları yer *(Babaeski «Kırklareli»)* ***[Bak: Çalmar]***

Kuşburnu [*İs.*], Yaban gülü *(Erzurum; Çankırı; Bayburt; Gümüşane; Ağrı; Ayaş «Ankara»; Amasya; Erzincan; Yenice [?]; Sinop)*

Kuşdiri [*İs.*], Yeşil kertenkele *(İpsala «Edirne [Muh.]»)*

Kuş ekmeği [*İs.*], **1.** Madımalak denilen ve yenilen uzun ve üç yapraklı, yoncaya benzer, damarlı bir bitki *(Dereköy «Tokat»; Sivas; Zara «Amasya [Muh.]»; Ağrı)* — **2.** Ebegümeci *(Ş. A. [?])*

Kuşez [*İs.*], Güneş görmiyen yer *(Eskişehir)* ***[Bak: Kuzey]***

Kuş fesleği [*İs.*], Yaban bezelyası *(Vezirköprü «Samsun»)*

Kuş gözü [*İs.*], **1.** Fotinlerin bağ takılan delikleri *(Afyon)* — **2.** Kuş üzümü *(Havza «Samsun»)*

Kuşka [*İs.*], Eşek semerinin arka kısmı *(Germiyan «Çorlu - Tekirdağ»)*

Kuş kayınmak [*F.*], Akılsızlık etmek, kuş beyinlilik yapmak *(Şiran «Gümüşane»)*

Kuşku [*S.*], **1.** Hassas, uyanık *(Barbaros «Tekirdağ»)* — **2.** [*İs.*] Millî toprak *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa Barbaros «Tekirdağ»)* — **3.** Hafif, yeğni *(Süzey «Araç - Kastamonu»; Büyükdoğanca «Kavaklı - Edirne»)* — **4.** Kurnaz *(Ortaca köyü «Banarlı - Tekirdağ»)* — **5.** Atik, tetik, çevik *(Müstecap «Malkara - Tekirdağ»; Aslıhantepeciği «Çağış - Balıkesir [Muh.]»)* — **6.** [*İs.*] Saka omuzluğu *(Ömerköy «Bandırma - Balıkesir [Muh.]»)*

Kuşkunmak [*F.*], Sakınmak, titizlenmek: **Her şeyden kuşkunuyor** *(Beyşehir «Konya»)*

Kuşkuş [*İs.*], Hindi, culuk, mısır tavuğu *(Bolu ili)* ***[Bak Gürez]***

Kuşkuş otu [*İs.*], Çorbası ve pilâvı yapılan bir türlü ot *(Çakırköy, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Kuşkuyruğu [*İs.*], **1.** Difteri *(Kozan «Seyhan»)* ***[Bak: Cemberek]*** — **2.** Koltuk altında çıkan çıban, köpek memesi *(Konya)* ***[Bak: İndirik]***

Kuşla [*F.*], Köpeğe verilen yat emri *(Anadolufeneri «İst.»)*

Kuşlu [*İs.*], Bir çeşit ağaç saban *(Aliköy «Isparta»)*

Kuşne [*İs.*], Burçak *(Şarkîkarahisar «Giresun»)*

Kuşt [*İs.*], Çıkı, çıkın *(Gümüşane)*

Kuştak ve **Kuştan** [*İs.*], Sıra ile dizilmiş taşları nişanlayıp vurmak oyunu *(Denizabat «Muğla»)*

Kuş togası [*İs.*], Çok zaman kuşların yuva yaptıkları, dama yakın olan küçük pencereler *(Kilis «Gaziantep»)*

Kuşukmak [*F.*], Şüphe etmek: **Ben bu adamdan kuşuktum** *(Gündoğdu «Bursa [Muh.]»)*

Kuş yutmaz [*İs.*], Bir çeşit iri taneli buğday *(Zencidere «Kayseri»)*

Kut [*İs.*], **1.** Sık taneli beyaz üzüm *(Konya)* — **2.** [*S.*] Sağlam, dayanıklı *(İzmit)* — **3.** Mendil ucu, mendil kulağı *(Aydın köyü «Ardanuç - Artvin»)* — **4.** Kuvvetli ve çabuk iş gören işçinin tembel birine yolması için tarlada ayırdığı küçük parça *(Aydınköyü «Ardanuç - Artvin»)* — **5.**

Kuyruk: **Bu kut çok yağlıdır** *(Aydınözü «Ardanuç - Artvin»)*

Kuta [*İs.*], Boynuzsuz keçi *(Soğanlık «İst.»)*

Kutağı [*İs.*], Manda yavrusu, malak *(İst. [Muh.])*

Kutan [*İs.*], **1.** Saka kuşu *(Karaköse «Ağrı»)* — **2.** Saban *(Ordu)* — **3.** Bir kaç demirli büyük pulluk *(Urla «İzmir»)*

Kutana [*S.*], Dünür [kadın] *(İst. «Maraş»)*

Kutarga [*İs.*], İçerisine oğul konulan küçük arı kovanı *(Yerkesik «Muğla»)*

Kutça [*İs.*], Kardeş: **Kutçamı çok severim** *(Şarkışla «Sivas»)*

Kutekli [*S.*], İri yapılı, şişman adam *(Sarayköy «Denizli [Muh.]»)*

Kutla [*İs.*], **1.** On iki okkalık ağaç şinik *(Safraköyü «Bakırköy - İst. [Muh.]»; Ulucak «Menemen - İzmir [Muh.]»; Mustafakemalpaşa «Bursa»; Malkoç «Edirne [Muh.]»; Bayırköy «Ortaköy», Gelibolu «Çanakkale»)* — **2.** Çeşme yalağı *(Ortaköy Gelibolu - Çanakkale»)* — **3.** Kırdonlu at *(Fırıns «Maraş [Muh.]»)* ***[Bak: Kutlay]***

Kutlay [*İs.*], Kır donlu at *(Fırnıs «Maraş»)* ***[Bak: Kutla, 3]***

Kutluk [*İs.*], Kümes hayvanlarının dışarıdaki tüneği *(Seyhan [Muh.])*

Kutlun [*İs.*], Bir yudum su *(Tunceli)*

Kutra [*İs.*], Cıgara artığı, izmarit *(Gündoğdu «Rize»)*

Kuttuk [*S.*], Kısa boylu [insan] *(Kütahya)*

Kutuk [*İs.*], **1.** Köpek yavrusu *(Elâzığ; Erzincan)* ***[Bak: Kutik]*** – **2.** [S.] Havaî söz söyliyen [adam] *(Niksar «Tokat»)*

Kutu kurumak [*F.*], Çok korkmak, korku ve hayretin son haddine varmak, ödü patlamak *(Urfa)*

Kutur [*İs.*], Mısır koçanı *(Trabzon)*

Kuvaçlamak [*F.*], Kovalamak, kişelemek: **Tavukları kuvaçladım** *(İzmit «Kocaeli»)*

Kuvak [*İs.*], Baş kepeği *(Cimin «Erzincan»; Sayaca «Ebülhayr - Ordu»; Elâzığ)* ***[Bak: Koğnak, kuvank]***

Kuvalak [*S.*], **1.** Her şeyi yapabileceğini sanan [adam] *(Hacıköy «İpsala - Edirne»)* — **2.** Geveze, boşboğaz *(Muratcalı «Edirne»)* — **3.** Tafra satan, züppe, gösterişi seven : **Ciğeri on para etmez, kuvalağın biridir** *(İnecik «Tekirdağ»)* — **4.** [*İs.*] Baykuş *(Giresun; Oğuzköy «Vakfıkebir - Trabzon»)*

Kuvaldak [*S.*], Aralık (**Kapı kuvaldak kalsın** : *Elbistan «Maraş»; Maksutlu «Şarkışla - Sivas»)*

Kuvalmak [*F.*], Gururlanmak, kendinde varlık görmek, kuruntu yapmak *(Kozan «Seyhan»)*

Kuvaltı [*İs.*], Kabarık *(Sivas)*

Kuvank [*İs.*], **1.** *(Maraş; Ahlat «Bitlis»)* ***[Bak: Kuvak]*** — **2.** Yeni doğmuş çocuğun pisliği *(Ahlat «Bitlis»)*

Kuvanmak [*F.*], İftihar etmek, övünmek, kendine güvenmek *(Gümele «Söğüt», Bilecik; İlyasbey [?])* ***[Bak: Kıvanmak]***

Kuvar [*İs.*], **1.** Kırılmış taş yığını, ballastır *(Pekün «Kelkit-Gümüşane»)* — **2.** [*S.*] Kısa: **Seni kuvar bacak seni** *(Sarıyer «Boyabat - Sinop [Muh.]»)*

Kuvaşlamak [*F.*], **1.** Ağaçtan meyvayı değnekle düşürmek *(İzmit «Kocaeli»)* — **2.** Kovalamak *(Bozhane*

«Beykoz - İst.»)

Kuvel [*İs.*], Tohumluk için bırakılan kenevir *(Hamidiye «Gündoğdu - Rize»)*

Kuvşak [*İs.*], Kestane *(Ahmetçe «Ayvacık - Çanakkale»)*

Kuvuz [*S.*], Aralık, açık: **Kuvuz kapı** *(Çarşamba «Samsun»)* **[Bak: Kovuz]**

Kuy [*İs.*], **1.** Şal ve bez dokunan tezgâh *(Yusufeli «Amasya [Muh.]»)* — **2.** Suyun akarak ağaçların altında yaptığı oyuklar *(Yağıllar «Simav - Kütahya»)*

Kuyaz [*İs.*], Kuz yer, kuzay *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)*

Kuyluç [*İs.*], **1.** Körfez, koy *(Kaboğlu «Zonguldak»)* — **2.** Derelerin derin yeri *(Mudanya «Bursa»)* — **3.** Çukur *(Dayaklar «Safranbolu - Zonguldak»)*

Kuyluşturmak [*İs.*], Yerleştirmek : **Bunu oraya kuyluşturma** *(Adana «Seyhan»)*

Kuyma [*İs.*], **1.** Şekerli, yağlı un lâpası *(Elâzığ)* — **2.** Ispanakla bulgur ve un yuğrularak tepside pişirilen yemek *(Doğa «İzmir»)*

Kuymak [*F.*], **1.** Peynirli omlet *(Erzurum)* — **2.** *(Elâzığ ve çevresi; Erzincan; Camili, Aziziye «Konya»; Isparta; Üçem köyü «Bâlâ - Ankara»; Bursa; Köy «Kars»; Ulus «Amasya»; Peterek «Artvin»; Azaplı «Kadirli - Seyhan»; Gaziantep; Malatya; Trabzon; Erzurum; Niğde; Sarılar «Avanos - Kırşehir»)* **[Bak: Cacırın, çalmaç, 1]**

Kuynu [*S.*], **1.** İçinden pazarlıklı, sinsi *(Karaman «Konya»; Karacaviran [?])* — **2.** Fena, kötü, çirkin **(Dünkü yemek kuynu idi; Şu kadın pek kuynu :** *Yenikışla «Boğazlıyan-Yozgat»)* — **3.** Menba, kaynak: **O, adam bit kuynusudur** *(Uşak «Kütahya»)*

Kuyruğul [*S.*], Kuyruğu beyaz hayvan: **Bizim manda kuyruğuldur** *(Söfker «Suşehri - Sivas»)*

Kuyruğu ölü [*İs.*], **1.** Akrep *(Ereğli, Saraycık «Konya»; Alibeyli «İzmir»; Barcak «Söğüt - Bilecik»; Yapıntı «Mut-İçel»; Çanakkale)* **[Bak: Kuyruğu örü]** — **2.** Bir nevi köpek balığıdır ki kuyruğundaki iğne vasıtasiyle soktuğu yeri zehirler *(Çardak «Lâpseki - Çanakkale»)*

Kuyruğu örü [*İs.*], Kuyruğu yukarı kıvrık, bir çeşit küçük akrep *(Lâpseki «Çanakkale»; Çankırı)*

Kuyruk [*İs.*], **1.** Keçi kılından yapılan ve saçın ucuna eklenen bağ *(Daday «Kastamonu»)* **[Bak: Ulak]** — **2.** Üzüm zamanında doğan bir yıldız: **Doğdu kuyruk * Kalmadı koruk** *(Kayrak «Saimbeyli - Seyhan»)*

Kuyruklu [*İs.*], **1.** Akrep *(Deretürbeli «Alanya - Antalya»; Eşme «Güney - Manisa»; Urla, Menemen, Kuşadası, Ödemiş «İzmir»; Karaisalı «Seyhan»; Gördes «Manisa»; Denizli; Marmaris «Muğla»; Aşağıdinek, Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Umurlu «Aydın»; Burdur; Konya)* **[Bak: Kuyruğu ölü]** — **2.** Arkası uzun ve bol entari *(Burdur; Nevşehir)* — **3.** Yağ tavası *(Ereğli «Konya»; Keskin «Ankara»; Edirne; Nevşehir «Niğde»)* — **4.** Tapu senedi, tarla senedi **(Tarla kuyruğunu gösterdim davayı kazandım :** Sofular *«Ankara»; Ereğli «Konya»; Tuzluca «Bünyan - Kayseri»)*

Kuytak [*İs.*], Çukur, kuytu yer *(Koğaçayır «Boyabat - Sinop»)* **[Bak: Göepr]**

Kuzey [*İs.*], *(A.)* **[Bak: Arga]**

Kuzgunluk [*İs.*], Kiremitliğe çıkılan delik *(Boyabat «Sinop»)* **[*Bak: Selkapan*]**

Kuzla [*İs.*], Kar çiçeği *(Kemaliye «Malatya»)*

Kuzlacı [*S.*], Gebe koyun *(Beypazarı «Ankara»; Mut, Sarıkavak «Tarsus - İçel»; Urfa; Diyarbakır)* **[*Bak: Kuzulacı*]**

Kuzlak [*İs.*], **1.** Kaydırak oyunu *(Ağaçhisar «Orhaneli - Bursa»)* — **2.** [*S.*] Gebe ve çok doğuran *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Kuzleç [*S.*], Güneşin girmediği, rüzgârın işlemediği kuz yer *(Çivril «Denizli»)*

Kuzluk [*İs.*], **1.** Koyun ve keçi yavrularının konulduğu çitle çevrilmiş yer *(Alanya «Antalya»; Köreken «Kozan - Seyhan»; Tarsus, Mut «İçel»; Pisi «Muğla»; Başlamış «Dörtyol - Hatay»)* — **2.** Gölgelik *(Ayancık «Sinop»)* — **3.** Ekin anbarı *(Tire «İzmir»)*

Kuzman [*İs.*], Kedi yavrusu *(Şerbetlik «Havza - Samsun»)*

Kuzu dişi [*İs.*], Küçük dolu taneleri *(Kolukısa, Yeniköy «Ereğli», Konya; Demirci «Manisa»; Belen «Göynük - Bolu»; İzmir; Gökeyüp «Salihli - Manisa»)* **[*Bak: Kıcı, kardöşeği, gıcı, bulgurcuk*]**

Kuzuk [*S.*], Kanbur *(Ahlat «Bitlis»)* **[*Bak: Kuzzik*]**

Kuzuluk [*İs.*], **1.** Evlerde yatak yığılan yer, yüklük *(Honaz «Denizli»)* — **2.** Akar sularda balık avlamak için kamıştan yapılan tuzak *(Belevi «İzmir»)* — **3.** Ocağın altındaki toprak kısmı *(Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»)* — **4.** Çatılarda kiremitliğe çıkmak için açılan geniş delik *(Alayunt «Kütahya»)* **[*Bak: Selkapan*]** — **5.** Koyun rahmi *(Gaziantep)* — **6.** Köy evlerinde ve hanlarda büyük kapıların ortasına açılan küçük kapı *(Tire «İzmir»)*

Kuzur [*S.*], Çalım, eda, kibir *(Gerede «Bolu»)*

Kuzurlanmak [*F.*], Çalım satmak, kibirlenmek *(Gerede «Bolu»)*

Kuzzik [*S.*], *(Elâzığ, Bayburt «Gümüşane»)* **[*Bak: Kuzuk,*]**

Kübüç [*İs.*], Maşrapa *(Alanya «Antalya»)*

Kübük [*İs.*], İki ucu sivri çekiç *(Lori «Gümüşane»)*

Kübür [*İs.*], Araba sandığı *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Kücek [*İs.*], Topraktan yeni çıkmış hububat kümesi *(Zencidere «Kayseri»)* **[*Bak: Göce*]**

Kücü [*İs.*], **1.** İnce sicim kalınlığında, sağlam bükülmüş pamuk ipliği *(Bayburt «Gümüşane»; Bayat «Aziziye - Afyon»)* — **2.** Tezgâhlarda gerili ipleri indirip çıkaran aygıt *(Çiçekdağ «Kırşehir»; Sayaca «Ulubey - Ordu»; Mamure «Yozgat»; Yerkesik «Muğla»; Amasya; Samsun; Karayün «Hafik - Sivas»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Eskişehir; Bartın, Hacıkadı «Devrek - Zonguldak»; Isparta)* — **3.** Şubat ayı *(Sarıdere «Bergama - İzmir»)* **[*Bak: Gücük*]**

Kücü ağacı [*İs.*], Halı, kilim tezgâhlarında kücülerin arasından geçen, üzeri iplik sarılı mekiğe benzer bir ağaç *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Balçıkhisar «Afyon»)*

Kücük [*S.*], Şubat ayı *(Zencidere «Kayseri»; Kars)* **[*Bak: Kücü*]**

Kücül [*S.*], Mıymıntı, sersem; sinsi, iki yüzlü *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)*

Kücülemek [*F.*], **1.** Halı dokurken ipleri birbirine raptetmek *(Kırşehir)* — **2.** Başarmak *(Karsavuran «Saimbeyli - Seyhan»)*

Kücümek [*F.*], Istarda dokunan şeyin çizgisini kücü ağacına birer iple bağlamak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Kücüre [*İs.*], Dolap *(Akçakavak «Bolu»)*

Küçelek [*İs.*], Av köpeği yavrusu *(Sazlıbasma «Çatalca - İst.»)*

Küçen [*İs.*], Köpek yavrusu *(Çarşamba «Samsun»)*

Küçen olmak [*F.*], Köpek çiftleşme arzusu göstermek (**Bizim köpek küçen olmuş :** Gülveren, Salkuma *«Kayseri»; Çorum; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Küçü [*İs.*], Bez tarağı arkasında ağız açan iplik tarak *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Burdur; Sinop; Güdül «Ayaş - Ankara»)* ***[Bak: Gücü]***

Küçük aladı [*İs.*], İpekböceğinin üçüncü istihalesi : **Böcekler küçük aladıdalar** *(Aydıncık «Bandırma - Balıkesir»)*

Küçük ay [*İs.*], Şubat *(Rize; Samsun; Konya; Bahçecik «Kocaeli»; Vakfıkebir «Trabzon»)*

Küçüle [*İs.*], Zehir *(Kangal «Sivas»; Bozkır «Konya»)*

Küçülemek [*F.*], Istardaki mazılıra bağlı olan ipleri küçü ağacına bağlamak: **İpi küçüledim** *(Yeniköy «Ereğli «Konya»)*

Küçümen [*S.*], Pek küçük, minimini, minik, minicik *(Ankara; Çankırı; İst.)*

Küd [*S.*], Kötürüm *(Erzurum)* ***[Bak: Küt]***

Küddüş [*İs.*], Becerikli adam *(Elbistan «Maraş»)*

Küde [*İs.*], **1.** Çam sakızı *(Karamorlu [?])* — **2.** Oğlak *(Yenidamlar «Alanya - Antalya»)*

Küdelemek [*F.*], Bir şeyle karıştırılmış olan akarı süzmek *(Ünye «Ordu»)*

Küdük [*İs.*], Gömlek *(Karaisalı «Seyhan»)* ***[Bak: Güdük]***

Küdür [*İs.*], Mısır unundan yapılmış küçük bazlama *(Ulubey «Ordu»)*

Küdüret [*İs.*], Tavuğun karnındaki yumurtacıklar *(Bayburt «Gümüşane»)*

Küf [*İs.*], **1.** Çocuk başlığı *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)* — **2.** Kadınların başlarına giydikleri altınlı fes *(Urfa)*

Küfe [*İs.*], Başa konulan taç: **Küfemi düşürmekten korkarım** *(Urfa)*

Küfle [*İs.*], Tandırın altındaki hava deliği *(Boğazlıyan «Yozgat»; Kars; Tercan «Erzincan»)*

Küflek [*İs.*], Kuyulardan su çekmeğe yarıyan ağaç kova *(Alanas «Samsun»)*

Küfü [*S.*], Korkunç; kocamış: **Küfü orman** *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)*

Küfük [*S.*], **1.** Çürük (**Çocuğun küfük dişlerini çekdirttim :** *Amasya; Zile «Tokat»)* — **2.** Ocağın içinde ana duvara bitişik yarım metre yükseklikteki az kalın bir set olup buraya kurum dökülür: **Çok üşüyorsan çık ocağın küfüğünde otur** *(Malatya dolayı)*

Küfül [*İs.*], İpek kozası *(Tekeler köyü «Çine - Aydın»)*

Küfün [*İs.*], Delikli, yumuşak, hafif taş, sünger taşı *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)*

Küğ [*İs.*], Bağ ve bahçe kulübesi *(Sivas)*

Küge ve **Künge** [*İs.*], Kaba süprün-

tü, çörçöp *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)*

Küki [*İs.*], Kuru köfte *(Yozgat)*

Küklek tav [*İs.*], Tarlaların kurumağa yüz tutmuş tavı: **Tütün tarlalarını küklek tavda sürdüm** *(Düğerek «Muğla»)*

Kükrek [*İs.*], Kasırga *(Mesudiye «Giresun»)*

Kükrez [*S.*], Esmer ve tıknaz adam *(Isparta)*

Kükü [*İs.*], Ucu sivrilmiş kazık *(Orçan «Maraş»)*

Küküm [*S.*], **1.** Kötürüm *(Zile «Tokat»; Gaziantep; Konya)* **[Bak: Küd]** — **2.** Çok ihtiyar, pirifâni *(Beypazarı «Ankara»; Sungurlu «Çorum»; Topaç «Yozgat»; Köşker, Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Sivas; Çanakkale)* — **3.** Sakat: **Küküme yardım gerek** *(Suvermez «Aziziye-Afyon»)* — **4.** [*İs.*] Çam ve ardıç yapraklarının yere dökülüp sararmış olanı *(Bolat «Hadım - Konya»)* — **5.** [*İs.*] Süprüntü, tahta talaşı: **İğnem küküme düştü; Faraştaki kükümü at ta gel** *Gerіçam «Köyceğiz - Muğla»)*

Kükür [*İs.*], **1.** Süprüntü, çörçöp *(Mustafakemalpaşa, Karacabey «Bursa»; Biga «Çanakkale»; Bakırköy «Manisa»)* **[Bak: Gübür, künge]** — **2.** Çok taşlı yer *(İznik «Bursa»; Sarıyer «İst.»)*

Kükürt [*İs.*], **1.** Anası tüylü, babası boz olan deve *(Eskiobа «Tire - İzmir»; Çakalkuyusu, Toplu köyü «Karaisalı - Seyhan»)* — **2.** Melez deve *(Antalya)* — **3.** Dibekte dövülmüş yaban armudu, ahlat *(Bozkır «Konya»)* — **4.** Melez devenin kısırı *(Biga «Çanakkale»)* — **5.** Üç yaşını bitirmiş buhur deve *(Ferizler «Silifke - İçel»)*

Külbe [*İs.*], **1.** Küçük kazma *(Kemaliye «Malatya»; Elâzığ)* **[Bak: Çepin]** — **2.** Kül çıkarılan tandır deliği *(Uşak «Kütahya»)*

Külbeşik [*İs.*], Porsuk *(Suşehri «Sivas»)*

Külcük [*İs.*], Külde pişirilen çörek *(Ovasaray «Çorum»)*

Külçe [*İs.*], **1.** Ev fırınlarında pişirilen, çocuklara mahsus küçük ekmek *(Ankara)* — **2.** Ramazan pidesi *(Karaağaç «Gölpazarı - Bilecik»)*

Küldoru [*S.*], Külrengi : **Küldoru eşek** *(Gacaköy «Zonguldak»)*

Küldür [*İs.*], Darı ve mısır unundan yapılan ekmek *(Köprücek «Emet-Kütahya»)*

Küldüren [*İs.*], Dikildiği yerde içi çürüyüp boşalmış ağaç *(Satılmış «Eskişehir»)* **[Bak: Küldürüm]**

Küldüret [*İs.*], Sel: **Geçenki yağmurdan her taraf küldüret kesildi** *(Kapıkiri «Milâs - Muğla»)*

Küldürküme [*Zf.*], Hepbirden, toplu olarak *(Boyalı «Araç - Kastamonu»; Zonguldak)*

Küldürküp [*İs.*], Ansızın düşüş, yuvarlanış *(Bolaman «Ordu»)*

Küldürüm [*İs.*], *(Tuzaklı «Söğüt - Bilecik»)* **[Bak: Küldüren]**

Küle [*İs.*], **1.** Tandırın hava deliği *(Balçova «İzmir»; Erzincan; İriağaç «Malatya»; Kayseri ili)* **[Bak: Külle, 1]** — **2.** Et tahtası *(Bolvadin «Afyon»)*

Külegsi [*İs.*], Kül rengi toprak *(Konya)*

Külek [*İs.*], **1.** Küçük bostan kulübesi *(Hıns köyü «Erzurum»)* — **2.** Rüzgâr *(Ankara)* — **3.** Tahta kova *(Hasköy «Edirne»)* **[Bak: Fedire]**

Küle küle [*Zf.*], Lâpa lâpa, iri iri: **Kar küle küle yağıyor** *(Kilis «Gaziantep»)*

Külemek [*F.*], Koyun kırkılırken veya kesilirken ayaklarını bağlamak *(Yerköy «Yozgat»; Toprakkale, Mustafabeyli «Bahçe - Seyhan»)* **[Bak: Külmek]**

Külempe [*İs.*], Sopa *(Burhanlı «Ceyhan - Seyhan [aşiret]»)*

Külen [*İs.*], **1.** Sulanmıyan, bitek ve çakılsız yerler *(Akşehir «Konya»)* — **2.** Gübreli veya külrengi toprak *(Saiteli, Argıthan «Konya»)*

Küleş [*İs.*], Biçilmiş ve deste yapılmış hububat sapları demeti *(Erciş (Dörtyol - Hatay»)*

Külfaş [*Zf.*], Yorgun, argın *(Balıkesir ve çevresi)*

Külfen [*İs.*], Çürük toprak *(Sadık «Mucur - Kırşehir»)*

Külle [*İs.*], **1.** Tandırın hava deliği *(Ayaş, Ahırlı «Ankara»; Konya; Niğde; Hacıbektaş, Mucur, Kırşehir; Ürgüp, İncesu, Develi «Kayseri»; Eskire «Gericam - Muğla»)* **[Bak: Küle]** — **2.** Ocak bacası *(Bor «Niğde»)*

Külleme [*İs.*], **1.** Firengi hastalığı *(Niksar «Tokat»; Kütahya; Afyon)* **2.** Sofra örtüsü *(Kılcılar «Balıkesir»)*

Küllü [*İs.*], **1.** Su küpü *(Bor «Niğde»; Denizli)* **[Bak: Dağar, 1]** **2.** Gaz tenekesi *(Derbent, Güney «Alaşehir - Manisa»)* — **3.** Büyük testi *(Niğde)*

Küllük [*İs.*], **1.** İçinde çamaşır için küllü su hazırlanan çukur *(Gaziantep)* — **2.** Kül ve süprüntü atılan yer *(Diyarbakır; Honaz «Seyhan»; Akçadağ «Malatya»; İncesu «Kayseri»; Tokat; Elmalı, Şıhlar «Kızılcahamam - Ankara»)* — **3.** Eğrelti otu *(İzmir)* — **4.** Aptesane *(Alemdar «Bolu»)* — **5.** Harman yerinde bırakılan samanı saklamak için etrafına çevrilen çit *(Çukurköy «Karaman - Konya [Muh.]»; Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)* — **6.** Cigara tabakası *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **7.** Kuluçka *(Bolu)* **[Bak: Gülük]** — **8.** Çift sabanı *(Alanos «Samsun»)* — **9.** Harman kaldırıldıktan sonra kalan saman, başak kırıntısı *(Demirci «Manisa»)* — **10** Basımevlerinde küllü su muhafaza eden büyük taş kurna *(Orta)* **[Bak: Curun]** **11.** Zirve, dağın en yüksek tepesi *(Akçadağ «Malatya»)*

Külmek [*F.*], El ve ayağını bağlamak **(Şu koyunu külelim de öyle kırkalım; Jandarma hırsızı küldü :** *Senirkent «Uluborlu - Isparta»; Ulukışla «Niğde»; Camili «Konya»)* **[Bak: Külemek]**

Külte [*İs.*], **1.** Deste, demet, düzine, külçe **(Bir külte kalem aldım; Bir külte çiçek ver:** *Yılanlı «Isparta»; Gelibolu «Çanakkale»; Kayseri)* — **2.** İki elin tutabileceği kadar ufak ot demeti *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)* — **3.** On beş yirmi salkımdan ibaret inci dizisi *(Ankara; Karabiga «Çanakkale»; Çankırı:* **Bir külte incisi var)** — **4.** İç içe konulmuş üç yufka ekmeğinin katlanmış şekli **(Anam ödünç bir külte ekmek istedi :** *Belenkeşli «Mersin - İçel»; Çankırı)* — **5.** Balta veya keserin çivi çakılan tarafı *(Milâs «Muğla»)* — **6.** Çarşıda satılan bez ipliklerinin üç okkadan fazla olan yumağı: **Kedi markalı 22 No. bir külte aldım** *(Milâs «Muğla»)* — **7.** Buğday demeti *(İst. [Muh.])* — **8.** İplik çilesi, kelep **(Ben bir tek ip**

istedim sen kültesiyle getirdin : *Bünyan «Kayseri»; Osmancık «Çorum»; Sivas)* — **9.** Bir araya bağlanmış mısır sömekleri *(Balıkesir ve çevresi)* — **10.** [*S.*] *Toplu:* **Bu öküz külte kuyruklu** *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»)* — **11.** Yılanın çöreklenmiş hali *(Karahoca «Haymana-Ankara»)*

Kültek [*İs.*], Topraktan yapılmış yağ kabı *(Kaleyaka «Perşembe - Ordu»)*

Kültem [*İs.*], **1.** Deste, buket, top **(Bir kültem inci; Bir kültem çiçek :** *Satılmış «Eskişehir»; Tokat; Ergenli «Bayındır - İzmir»; Örencik «Kütahya») **[Bak: Çom, dürge, külte, 1]*** — **2.** Kabahat [mecazen]: **Bu işte kültem benim üzerime yıkılacak** *(Ergani «Bayındır - İzmir»)* — **3.** Külte, heyetiumumiye : **Duvar kültemiyle yıkıldı** *(Ergenli «Bayındır - İzmir»)* — **4.** Çatalavuç: **Fatma hanıma bir kültem ipek verdim; Ata iki kültem arpa verdim** *(Milâs «Muğla»)*

Külük [*İs.*], **1.** Kuluçka *(Çaycuma, Ulus, Yakademirciler, Bartın, Adatepe «Devrek», Zonguldak)* — **2.** Boynuzsuz keçi veya sığır *(Karahoca «Haymana - Ankara»)* — **3.** Katır; eşek *(Gerede «Bolu»; Çorum; Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **4.** Sıpa *(Ankara)* — **5.** Taşçı çekici *(Eğridir «Isparta»)* — **6.** Kül çöreği *(Güvere «Silifke - İçel»)*

Külükleme [*İs.*], Miskinleşme, uyuşuklaşma: **Harp zenginlerinin çoğu çabuk külükledi; Ali bu sene sıtmadan külüklediği için eli bir işe varmıyor** *(Burunkaya «Zonguldak») **[Bak: Külünkülemek]***

Külül [*İs.*], Taze bezelya *(Narman «Erzurum»)*

Külülmek [*F.*], Sivri bir uç kütleşmek *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Külülük [*İs.*], Et ve bulgurdan yapılan ekşi köfte *(Üstükran «Muş»)*

Külümbe [*İs.*], Bazlamaç ekmeği *(Tavas «Denizli»)*

Külümek [*F.*], **1.** Sıkıca bağlamak **(Şu koyunun ayaklarını külü de keselim; Kanun insaların ellerini ve ayaklarını külür :** *Eskişehir; Tokat; Nar «Niğde») **[Bak: Külemek, külmek]*** — **2.** Bir işe eli varmamak : **Kar yağdı külüdüm kaldım, bir yere kımıldıyamadım** *(Nar «Niğde»)*

Külünçe [*İs.*], Bayram çöreği *(Petürke «Malatya»; Urfa)*

Külünç olmak [*F.*], Tavuk, tüyünü dökmek *(Gebze, Hereke «Kocaeli»)*

Külünkülemek [*F.*], *(Balıkesir)* ***[Bak: Külükleme]***

Külür [*İs.*], **1.** Külde pişen mısır ekmeği *(Bölceağaç «Bandırma», Balıkesir; Eskişehir; Bozüyük «Bilecik»)* — **2.** Tanesiz mısır koçanı *(Finike, Elmalı, Temre «Kaş - Antalya»; Karaköy «Fethiye - Muğla»)* — **3.** Bezelye *(Kars; Gümüşane; Şeyhler «Ulubey - Ordu»)* — **4.** Çocuk çöreği *(Beypazarı «Ankara»)* — **5.** Lokma *(İzmir)* — **6.** Taneli mısır koçanı *(Muğla)* — **7.** Mısır unundan tavada pişmiş çörek *(Eskipazar «Çerkeş - Çankırı»)*

Külüz [*S.*], Düşgün, şaşkın, miskin [hayvan] *(Şaphane «Gediz - Kütahya»)*

Külve [*İs.*], **1.** Tandırın hava deliği *(Erzurum; Ağrı; Van; İpsile «Hafik - Sivas»)* — **2.** Ocak *(Sarıyer «İst.»)*

Küm [*İs.*], **1.** Bir dalda bir meyvanın sık ve çok bitmesi *(Çankırı köyleri)*

— **2.** Kuzuları soğuktan barındırmak için yapılan çukur *(Burdur; Karahoca «Ankara»)* — **3.** Koyun yatağı, ağıl *(Giresun; Beyobası, Çelebi «Ankara»)*

Kümbe [*İs.*], **1.** Kül çöreği *(Adana «Seyhan»; Ardahan «Kars»)* **[*Bak:* Kömbe]** — **2.** Pide *(Bozdoğan «Aydın* [*Muh.*]*»; Balçova «İzmir»)*

Kümbelis [*İs.*], Ot ve sazdan yapılmış bağ kulübesi *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)*

Kümbelti [*İs.*], Yığın, tepecik *(Sivas; Küçükhüyük «Afyon»)*

Kümbet [*İs.*], **1.** Söbü biçiminde örülmüş sepet ki altında yemek saklanır *(Adana «Seyhan»)* — **2.** *İçi* tuğlalı soba *(Bursa; Kiraz «İzmir»; Naip «Tekirdağ* [*Muh.*]*»; Ankara* [*Muh.*]*)* — **3.** Topraktan yapılmış soba *(Suluca «Lâpseki - Çanakkale* [*Muh.*]*»; Yenice «Karacabey - Bursa»; Balıkesir* [*Muh.*]*; Vezirköprü «Samsun»)* — **4.** Ocak *(Kastamonu)* — **5.** Tepecik *(Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Kümbü [*İs.*], Büyük testi *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Kümbüz [*İs.*], Yumruk *(Denizli)*

Kümcü ve **Küncü** [*İs.*], Susam *(Urfa)*

Küme [*İs.*], **1.** Bağ ve bostanlarda çörçöpten yapılmış bekçi sığınağı *(Bursa; Oyaca «Haymana-Ankara»)* — **2.** Avcı kulübesi *(Hadım «Konya»; Antalya; Sinop)* — **3.** Cevizli sucuk *(Çorum; Artvin* [*Muh.*]*); Trabzon; Erzurum; Boyalı «Konya»)* — **4.** Tek kulplu çömlek *(Tepelice «Bozkır - Konya»)* **[*Bak:* Huddu]**

Kümeç [*İs.*], Mısır unundan külde pişirilen içi cevizli çörek *(Beylerbeyi «İst.»)*

Kümek [*İs.*], Yardım, imdat *(Karakoyun «Iğdır - Kars»; Bayburt «Gümüşane»)*

Kümek etmek [*F.*], Yardım etmek *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)*

Kümekleşmek [*F.*], Yardımcı bulmak, yardımlaşmak *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)*

Kümele [*İs.*], **1.** Bağ ve bahçelerde topraktan yapılmış bekçi odası *(Adana «Seyhan»; Çankırı)* **[*Bak:* Gümele]** — **2.** Çadır *(Konya)*

Kümelez [*İs.*], Bazı yerleri aşınmış aşık kemiği *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)* **[*Bak:* Kümük]**

Kümelti [*İs.*], Küçük tepe *(Bergas «Ezine - Çanakkale»; Simav «Kütahya»)* **[*Bak:* Kümbe, 5]**

Kümet [*İs.*], Çocuğun doğduğunu haber veren kimseye babanın verdiği bahşiş, muştuluk *(Helete «Pazarcık - Maraş»)*

Kümge [*İs.*], Süprüntü *(Ayvacık «Çanakkale»)*

Kümgeci [*İs.*], Belediye çöpçüsü *(Ayvacık «Çanakkale»)*

Kümkü [*S.*], **1.** Beli bükük, kambur *(Bayat «Aziziye - Afyon»; Ayaş; Sarıoba «Ankara»; Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»)* — **2.** Basık burunlu *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Kümküme [*İs.*], Mayalı hamurdan el büyüklüğünde yapılan yağlı ekmek *(Geçti köyü «Ilgın - Konya»)*

Kümpmek [*F.*], Birdenbire düşüp kalmak: **Domuza bir taş vurdum kümpüverdi** *(Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»)*

Kümre [*İs.*], Küçük iskemle *(Trabzon)*

Kümrü [*İs.*], Topraktan yapılmış, kulpsuz testi *(Banus «Eğridir - Ispar-*

ta»)

Kümsük [*İs.*], **1.** Sümsük, muşta, yumruğun başparmakla atılan şekli *(Sivas)* — **2.** Çıralı odun, çıra yarması *(Düğerek «Muğla»; Tokat)*

Kümsüklemek [*F.*], Avucunu yumup, başparmağını sivrilterek vurmak *(Çanakkale)* **[** *Bak:* **Kümsük, sümsüklemek, sümsük vurmak]**

Kümtük [*İs.*], *(Çivril «Denizli»)* **[***Bak:* **Külülmek]**

Kümü [*İs.*], Loğsalıkta al basma *(Ceyhan «Seyhan [aşiret]»)*

Kümük [*İs.*], **1.** Basık, yassı burun *(Büyükdoğanca «Kavaklı - Edirne»; Sivas; Konya; Ankara)* **[***Bak:* **Kümkü,2]** — **2.** [*S.*] Küt, ucu kırık, kalın **(Kümük uçlu Kalem; Kümükbıçak :** *Düğrek «Muğla»; İnönü «Söğüt-Bilecik»; Keskin «Eskişehir»)* — **3.** Küçük kulaklı keçi *(Kasımlar «Eğridir - Isparta»)* — **4.** [*S.*] Küçük *(Bolvadin «Afyon»)* — **5.** [*S.*] Dişi dökük [insan] *(Çorum)*

Kümül [*İs.*], Demet halinde kurutulup taneleri alınan susam kökü demeti *(Kozan «Seyhan»)*

Kümülmek [*F.*], Çentilmek, aşınmak, gedilmek, körlemek: **Baltanın ağzı kümüldü** *(Kapuluk «Beypazarı - Ankara»)*

Kümürdek [*İs.*], Kelek *(Burdur)*

Kümürdenmek [*F.*], Vahşî hayvan ses çıkarmak, homurdanmak: **Arslan kümürdendi** *(Konya)*

Kümürtlek [*İs.*], Kıkırdak *(Nuh köyü «Afyon»; Isparta; Güzlü «Saiteli», Konya)* **[***Bak:* **Kemirtlek]**

Kün [*İs.*], Birkaç yıl yerinde kalarak iyice yanmış ve kül haline gelmiş olan davar veya hayvan gübresi *(Saray «Çankırı»; Sungurlu «Çorum»; Ağaeli, Beyobası «Kalecik - Ankara»)* **[***Bak:* **Kön]**

Künar [*İs.*], Çam fıstığı *(Beydağı «Ödemiş - İzmir»; Finike, Elmalı «Antalya»; Tirilye «Bursa [Muh.]»; Karacasu, Aydın; Denizli)* **[***Bak:* **Küner]**

Küncü [*İs.*], Susam tanesi *(Elâzığ; Kıranardı, Kayseri; Kadirli, Adana, Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Karaman «Konya»; Parak «Alucra - Giresun»; Antalya; Silifke, Mersin «İçel»; Urfa; Silvan, Siverek «Diyarbakır»; Munciz «Mustafakemalpaşa - Bursa»; Ankara; Trabzon; Niğde; Erzurum; Yarhisar «Bilecik»; Marmaris «Muğla»)* **[***Bak:* **Göncü, 2]**

Küncük [*İs.*], Susam *(Samsun)*

Küncülü [*İs.*], Susamlı simit *(Maraş)*

Küncüt [*İs.*], Susam *(Ağrı)* **[** *Bak:* **Hüncü]**

Künd [*İs.*], Kök: **Bu ağacın kü ndü kırılmış** *(Karaptal «Samsun»)*

Künde [*İs.*], **1.** Et tahtası *(Ilgaz «Çankırı»; Safraköy «Bakırköy - İst.»; Safranbolu, Eflânî «Zonguldak»)* — **2.** Çamur çekilen teskere *(Ereğli, Ilgın, Konya)* — **3.** Çömlekçilikte hazırlanmış toprak çamur *(Çanakkale)* — **4.** Yufka ekmeği için hazırlanan yuvarlak hamur, pazı *(Karapınar «İshaklı - Afyon»)* — **5.** Doğan kuşunun ayağına bağlanan kayış *(Kastamonu)* — **6.** Set *(Daday «Kastamonu»)* — **7.** Güreşte bir nevi oyun *(Hocaköy «İnegöl - Bursa»)*

Kündelemek [*F.*], **1.** Hastalık vücudü kaplamak *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)* — **2.** Aşınmak, küt olmak: **Demirin ucu kündeledi** *(İğdecik «Isparta»)*

Kündiye [*Zf.*], Her zamanki, daima, her günkü: **Artık kündiye elbiselerin eskimiş; Kündiye elbise ile misafir yanına çıkılmaz; Ayşenin kocası sarhoşluğu kündiye bindirdi** *(Balkur «Devrek - Zonguldak»)*

Kündü [*İs.*], Çobanların ağaç kavını kükürtle yuğurarak yaptıkları ve çakmak taşiyle yaktıkları kav *(Çanakkale)*

Kündüç [*İs.*], Susam *(Edirne)*

Kündük [*İs.*], Sapının yarısı kırılmış ağaç kaşık *(B. Findos «Atabey-Isparta»)*

Kündümennik [*İs.*], Günlük elbise *(Emirâlem «Menemen - İzmir»)*

Kündürme [*İs.*], Gelincik çiçeği *(Niğde)*

Küne [*İs.*], **1.** İpek böceklerine verilen dut yaprakları *(Edirne)* — **2.** Böceklerden artan dut yaprakları kırıntısı *(Aydıncık «Bandırma - Balıkesir»)* — **3.** Cevizli sucuk *(Hopa «Çoruh»)*

Künefe [*İs.*], Tel kadayıf *(Kilis, Gaziantep; Elâzığ)*

Küner [*İs.*], Çam fıstığı *(Kaş «Antalya»; Kuşadası, Torbalı, Ödemiş «İzmir»)*

Künet [*İs.*], **1.** Ekmek tepsisi *(Merzifon «Amasya»)* — **2.** [*S.*] Asılsız, boş şey *(Gökköy «Reşadiye - Tokat»)*

Künge [*İs.*], **1.** Gübre, çöp, süprüntü *(Emirler «Bâlâ - Ankara»; Balıkesir ve çevresi; Eskişehir; Emet, Tavşanlı «Kütahya»; Ezine «Çanakkale»; Bayındır köyü [?]; Erzurum; Ayvacık «Çanakkale»; Terziler «Ereğli - Konya»; Tavaklı «Geyve - Kocaeli»; Kastamonu; Fadılköyü «Orhaneli - Bursa»; Fıruz köyü «İzmir»; Bakırköy «Kırkağaç - Manisa»)* **[Bak: Künar]** — **2.** Semerlerin yanlarında yük sarmak için kullanılan ipler *(Karacabey «Bursa [Türkmenler]»)* — **3.** Toz *(Kütahya; Ortabereket «Ayaş - Ankara»; İnönü «Bilecik»)*

Küngeci [*İs.*], Çöpçü *(Arapkir, Kemaliye «Malatya»)*

Küngelemek [*F.*], Kirletmek *(Bayramiç «Çanakkale»)*

Küngül [*S.*], İhtiyar *(Konya)*

Küngüllemek [*F.*], Uyuklamak *(Hayrabolu «Tekirdağ»)*

Küngürdemek [*F.*], Uyuklamak *(Karaisalı «Seyhan»)*

Küngüre [*İs.*], Baca *(Seyitgazi «Eskişehir»; Bozüyük «Bilecik»)*

Küngürlemek [*F.*], **1.** Uyuklamak *(Afyon; Maymul «Tavşanlı - Kütahya»; Çanakkale)* **[Bak: Küngüllemek]** — **2.** İşi ters gitmek *(Gözlü «Saiteli - Konya»)* — **3.** Eskimek, ihtiyarlamak *(Kurşunlu «Çanakkale»)*

Küngürlük [*İs.*], Uyku gevşekliği, kırgınlığı : **Hüseyini küngürlük bastı** *(Konya)*

Künilik [*İs.*], Adalet, doğruluk *(Elbistan «Maraş»)*

Künk [*S.*], Tutuk, hafızası zayıf, zekâsı az [çocuk] *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)*

Künke [*İs.*], Süprülürken kalkan toz *(Gaziantep; Bursa)*

Künken [*İs.*], Çöplük *(Eskişehir)*

Künklük [*İs.*], Baca çıkıntısı *(Halıköy «İzmir»)*

Künkül [*İs.*], Kuşların tepelerindeki sorguç *(Adana «Seyhan»)*

Künküllemek [*F.*], Pineklemek, uyuklamak, içi geçmek: **Ocak başında künkülleme** *(Osmancık «Çorum [Muh.]»)*

Künkümek [*F.*], **1.** Pek yıpranmak: **Paltosu künkümüş** *(Köşker «Kırşehir»)* — **2.** İhtiyarlamak: **Mehmet ağa künküdü** *(Köşker «Kırşehir»)*

Künkünleme [*İs.*], Uyuklama *(Balıkesir)* ***[Bak: Künküllemek]***

Künkür [*İs.*], Çöp: **Künkür kokusu odayı tuttu** *(Kırkağaç «Manisa»)*

Künkürdemek [*F.*], Beli bükülmek, iytiyarlamak: **Bizim Mehmet te yaşlı değil ama ne çabuk künkürdedi** *(İzmir)* ***[Bak: Künkümek, 2]***

Künkürlemek [*F.*], **1.** *(Karaağaçlı «Germencik - Aydın»)* ***[Bak: Künkürdemek]*** — **2.** Zayıflamak, halsizleşmek, sarsılmak *(Karacahisar «Manisa»; Milâs «Muğla»)* ***[Bak: Künkürdemek]*** — **3.** Uyuklamak, pineklemek *(Kartal «İst.»)* ***[Bak: Künküllemek]*** — **4.** Pişman olmak *(Deveviran «Bolu»)*

Künkürlük [*İs.*], Düşünce, fikir *(Şarköy «Tekirdağ [Muh.]»)*

Künlü [*İs.*], Susam *(Silifke «İçel»; Urfa)* ***[Bak: Küncü]***

Künlük [*İs.*], Şemsiye *(Kars)*

Künlüksüz [*S.*], İstifadesini düşünmiyen insan *(Samsun)*

Künme [*İs.*], Tenezzül; gönül alçaklığı etme *(Örencik «Bolu»)*

Künmek [*İs.*], Tenezzül etmek: **Ahmet artık bize künmiyor** *(Örencik «Bolu»)*

Künnemek [*F.*], Kıskanmak, haset etmek *(Zonguldak)* ***[Bak: Günü, günlemek, günüşük]***

Künsüklemek [*F.*], Avucunu yumarak baş parmağı ile dürtmek, kakmak *(Sivas)* ***[Bak: Sümsüklemek]***

Künt [*S.*], **1.** Budala, anlayışsız, kalın kafalı, zekâsı kıt *(Trabzon; Karamanca «Gediz - Kütahya»; Rize; Tire «İzmir»)* ***[Bak: Küntlük]*** — **2.** [*İs.*] Hamur yumağı *(Van; Erzurum; Erzincan; Ahlat «Bitlis»; Pınarbaşı «Kayseri»; Keskin «Ankara»; Kars)* — **3.** Değirmen çarkı kepçelerinin dizildiği ağaç *(Kazmasökü, Hatip «Ayancık - Sinop»; Ordu)* — **4.** Nallanan öküzün ayaklarına bağlanan ağaç *(Kavak «Samsun»)*

Künte [*İs.*], **1.** Avcıların av astıkları ip *(Kırklareli [Muh.]; Bursa)* — **2.** Kurutulmuş tütün demeti *(Ayancık «Sinop»)* — **3.** Et tahtası *(Ulus «Safranbolu - Zonguldak»)* — **4.** Su yataklarından toplanan ve tarlaya atılan ince kum, mil *(İsçelihisar «Afyon»)*

Küntlük [*İs.*], Aptallık, gabilik: **Bugün üstünde gene küntlüğün var** *(Sinop)* ***[Bak: Künt, 1]***

Küntür [*İs.*], Dağların güneş görmiyen yerlerindeki kar yığını *(Dursunbey «Balıkesir»)*

Küntüre [*İs.*], Bağ, bahçe ve bostanları su basmamak için, düzgün aralıklarla dikilen kazıklar arasına gayet sık olarak örülmüş ağaç dallarından yapılan çit, set *(Boyabat «Sinop»)*

Künücü [*S.*], Kıskanç [adam] *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Künüç [*İs.*], Hayvanın omuzu *(Kilimli «Zonguldak»)*

Künük [*S.*], **1.** Yassı burun, burnu basık *(Emet «Kütahya»)* ***[Bak: Kömük, kümük]*** — **2.** [*İs.*] İnsan göbeği *(Ilıcaköyü «Afyon»)*

Künür [*İs.*], Mısır unundan yapılan ve fırında pişirilen içi kıymalı bir çeşit börek *(Vezirköprü «Samsun»)*

Künüşlemek [*F.*], Tavuk, tüyünü dökmek *(Isparta)*

Künyek [*İs.*], Çömlek *(Elâzığ)*

Küpcük [*İs.*], Eğer yastığı *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Küpdüşen [*İs.*], **1.** Yazın yetişir iri bir armut *(Tokat; Ankara)* — **2.** Tatarcık *(İçel)* *[Bak: Gümüç]*

Küpe [*İs.*], Bir yaşından üç yaşına kadar olan dişi tay *(Alan «Çumra - Konya»)* *[Bak: Ureye]*

Küpecik [*İs.*], Küçük küp, çömlek *(Ankara; Niğde; Afyon; Kırşehir illeri)* *[Bak: Güdrük]*

Küpeç [*İs.*], Küçük küp *(İzmir; Çal «Acıpayam - Denizli»)* *[Bak: Küpecik, güdrük]*

Küpekilit [*İs.*], Asma kilit *(Urfa)*

Küpeli [*İs.*], **1.** Kulplu kazan *(Adana «Seyhan»; Çataloluk «Develi - Kayseri»; Keskin, Büyükafşar «Bâlâ - Ankara»)* — **2.** Bir sapta üç dört başak çıkaran buğday *(Karayün «Hafik - Sivas»; Dereköy «Tokat»; Akseki «Antalya»; Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)*

Küpelması [*İs.*], Küp içinde saklanarak ekşitilen elma *(Gümüşane)*

Küpen [*İs.*], **1.** Beşik içine konulan şilte *(Ordu)* — **2.** Gömlek *(Balkur «Devrek - Zonguldak»)*

Küpenez [*İs.*], Şalvarın paça bağı *(Ayancık «Sinop»)*

Küper [*İs.*], Bağ, bahçe, tarla gibi şeyleri birbirinden ayıran sınır *(Kazmasökü «Sinop»)* *[Bak: An, 1]*

Küperim [*S.*], Beceriksiz adam *(Şaphane «Gediz - Kütahya»)*

Küplek [*S.*], Şiş karınlı, sıska *(Kamlık «Havza - Samsun»)* *[Bak: Tıkna]*

Küpleme [*İs.*], Karın istiskası *(Niğde; Konya; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Küplemek [*F.*], Sıska çocukları karınlarını uğmak suretiyle sağaltmak *(Kırşehir)*

Küplengi ve **Küplengü** [*İs.*], Keser ve bir ağızlı balta gibi aygıtların, sap geçen, yumru tarafı *(Şıhlar «Ulubey-Ordu»; Çal «Kütahya»)* *[Bak: Büklevü, düğdü 1, gübleği]*

Küplentü [*İs.*], Baltanın deliği *(Malatya)* *[Bak: Küplengü]*

Küplesi [*İs.*], Baltanın delik tarafı *(Çanakkale)* *[Bak: Düğdü, 1]*

Küplevü [*İs.*], *(Kayadibi «Giresun»)* *[Bak: Küplengi, düğdü, 1]*

Küpmek [*F.*], Süsmek, tos vurmak : **Bu manda küper** *(Honaz «Denizli»)*

Küpren [*İs.*], Gübre *(Keşanuz «Ankara»)*

Küpşümek [*F.*], Tahammür etmek, ekşimek *(Kürkcüler «Seyhan»)*

Küpteği [*İs.*], Balta ve keserin top tarafı *(Kadirli «Seyhan»)*

Küptü [*İs.*], *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)* *[Bak: Düğdü, küpteği]*

Küpü [*İs.*], *(Ordu; İzmir; Kilimli «Zonguldak»; Konurlar «İnegöl-Bursa»)* *[Bak: Düğdü, 1]*

Küpüç [*S.*], **1.** Kısa boylu şişman [adam] *(Sivrihisar «Eskişehir»)* — **2.** [*İs.*] Marşapa *(Alanya «Antalya»)*

Küpül [*S.*], **1.** İri karınlı [adam] *(Sivas)* *[Bak: Küpüç, 1]* — **2.** [*İs.*] Eski pantalon *(Güzeloluk «Silifke - İçel»)* — **3.** [*İs.*] Eskimiş, paramparça olmuş elbise *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Küpületmek [*F.*], Atıp vurmak: **Şu köpeğe bir taş küpület** *(Yalı «Bolaman - Ordu»)*

Küpür [*İs.*], **1.** Süprüntü *(Aşağıdana, Bolak «Safranbolu - Zonguldak»)* *[Bak: Gübür]* — **2.** Yol halısı veya keçesi yerine kullanılan kıl yaygı

(Dede köyü «Konya»)

Küpürmek [*F.*], Saman, toprak ve hububat gibi şeyleri el, ayak veya kürekle itelemek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Küpürtü [*İs.*], Ayak sesi, ayak patırdısı *(Atlıhisar «Şuhut - Afyon»)*

Küpüş [*S.*], Kısa boylu ve şişman [kimse] *(Konya; Osmancık «Çorum»)*

Küpüşmek [*F.*], Boynuzlu hayvanlar kafa vuruşmak, tos yapmak *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)* **[Bak: Tokuşmak, süsüşmek]**

Kür [*İs.*], **1.** Böğürtliyen *(Bayındır «İzmir»; Aydın; Yenice «Simav - Kütahya»)*— **2.** Orman*(Emirâlem «Menemen - İzmir»; Osmanlar* [*?*]*)* **[Bak: Ürünlük]** — **3.** Çalılık, otluk yer *(Kozalar «Tavas - Denizli»)* **4.** [*S.*] İnatçı, dikbaşlı, çok hırslı *(Amasya)*

Küra [*İs.*], Tahta sürgü *(Ilgın «Konya»)*

Kürbe [*İs.*], Çanak, çömlek *(Urla «İzmir»)*

Kürç [*İs.*], Çok kireçli toprak *(Yusufeli «Çoruh»)*

Kürde [*İs.*], **1.** Hırka *(İncirli, Gölpazarı «Bilecik»; Aliköy, Yalvaç, Isparta; Eğrigöz «Kütahya»; Eskice «Çorum»; Vezirköprü «Samsun»; Başköy «Burdur»)* — **2.** İşlemeli kadın eteği *(Gediz «Kütahya»)*

Kürdek [*İs.*], **1.** Kısa, kolsuz hırka *(Adatepe «Vezirköprü - Samsun»)* — **2.** Sabah rüzgârı *(Antalya)*

Kürdenk [*İs.*], Harmanda yığını yaymak için kullanılan ucu çengelli aygıt, diğren *(Salmaz «Kızılcabölük - Denizli»)*

Kürdü [*İs.*], Yeldirme *(İst.* [*?*]*)*

Kürdüğü [*İs.*], İğ *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Kürdük [*İs.*], **1.** Ceket, kollu mintan, palto *(Erzin «Dörtyol - Hatay»; Bostanlar «Bahçe - Seyhan»; Çandır «Giresun»)* — **2.** Keçilerin çiftleşme arzusu *(Kasımlar, Kesme «Eğridir - Isparta»)* — **3.** Kadın ceketi *(Maraş)* — **4.** Rüzgârın çukurlara yığdığı kar *(Karsavuran «Saimbeyli - Seyhan»)* — **5.** [*S.*] Kızana gelmiş kedi, köpek gibi hayvanlar *(Çumra «Konya»)*

Kürdükme [*İs.*], Kediler gürdeğe gelme *(Antalya)*

Kürdükmek [*F*], Kediler kızgınlık alâmeti göstermek *(Kınık «Fethiye - Muğla»)* **[Bak: Gürdeğe gelmek]**

Kürdülü [*İs.*], Kırpılmamış keçi *(Büyükkızılcık «Göksun - Maraş»)*

Kürdünlemek [*F.*], Düzlemek: **Yağan kar yerleri kürdünledi** *(Saimbeyli «Seyhan»)*

Küre [*İs.*], **1.** Körük *(Hekimhan «Malatya»)* — **2.** Odun yığını *(Akseki «Antalya»)* — **3.** Hayvanların öğleüstü otlamaksızın ayakta bekleyip dinlenmesi *(Konya)* — **4.** Atların dalap hali*(Kızılkoca «Yozgat»)* **[Bak: Güre]**

Kürebi [*İs.*], Diken ve çalı kesmeğe mahsus yarım ay biçiminde küçük balta, çekme *(Balkur «Devrek - Zonguldak»; Erenköy, Kurtdoğmuş «Kartal - İst.»; Hisarönü köyü; Trabzon; Yakademirciler «Zonguldak»)* **[Bak: Gürebi]**

Kürek [*İs.*], **1.** Cezve [?] *(Havran «Balıkesir»)* — **2.** Boyun ve göğüse takılan ziynet altını *(Beypazarı «Ankara»)*

Küreken [*S.*], Damat, güvey *(Diyarbakır* [*bir Kerküklüden*]*; Melendiz «Niğde»)*

Kürel [*İs.*], Dişi hindi *(Bartın «Zon-*

guldak»)

Kürelemek [*F.*], **1.** İnsan veya hayvanı arkasından taş atarak kovalamak **(Onları bir kürledim ki..** *Kürkcüler «Seyhan»; Kümbet «Seyitgazi - Eskişehir»)* — **2.** Kaldırıp atmak *(Mahmure «Urfa»)* — **3.** İtmek, yuvarlamak *(Adana «Seyhan»)* — **4.** Karı kürekle atmak *(Uşak «Kütahya»)*

Küremi [*Zf.*], Hepsi, tamamı *(Sanköy «Gönen - Balıkesir»)*

Kürem kürem [*Zf.*], Küme küme, bölük bölük **(Kuşlar kürem kürem geliyor:** *Oymaklı «Adana»; Köşker «Kırşehir»)* **[Bak: Küremi]**

Küren [*İs.*], **1.** Alnı akıtmalı at *(Kars)* — **2.** [*S.*] Kulaya yakın at rengi *(Karaköse, Köy «Kars»)* — **3.** Yaban hayvanları sürüsü **(Bir küren domuza rasgeldim :** *Osmaniye, Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»; Şıhlı «Develi - Kayseri»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* **[Bak: Zurva]**— **4.** Birbiri üzerine yığılmış odun veya arıkovanı *(Bayadı «Konya»)*

Kürenlemek [*F.*], Bir şeyi tutup atmak *(Bayadı «Ordu»; Sivas)*

Kürenpe [*İs.*], Sıyırgı denilen harman aygıtı *(Dağkadı «Karacabey - Bursa»)*

Kürepe [*İs.*], **1.** Odun veya çalı kesmeğe yarar demir bir aygıt, tahra, gürebi *(Yamanköy «Mudanya - Bursa»)* — **2.** Harman sıyırgısı *(Hurma köyü; Hoşap, «Bayramiç - Çanakkale»)*

Küreyi [*İs.*], Uzunca ağaçtan sapı olan tahra *(Zonguldak)*

Kürez [*İs.*], Köpek ve tazı melezi *(Karahoca «Haymana - Ankara»)*

Kürke [*İs.*], Kuluçka olmuş tavuk *(Van)* **[Bak: Kurk]**

Kürkük [*S.*], Kuluçka olmuş tavuk *(Çorak, Bolu; Çatak «Ereğli - Zonguldak»)*

Kürkün [*İs.*], Sonbaharda yetişir, ıspanağa benzer ve yenir bir çeşit yaban otu, hodan *(Sarıyer «İst.»; Gemlik «Bursa»)* **[Bak: Kürtüküne]**

Kürküt [*İs.*], **1.** Uzun tüylü deve yavrusu *(Köyceğiz, Fethiye «Muğla»)* — **2.** Halı, kilim tezgâhlarında taraktan dökülen yün kırıntıları *(Ayvalı, Isparta)*

Kürman [*İs.*], İlkbaharda çıkar, sarımsağa benzer, yemeği de yapılır bir yaban otu *(Elâzığ)*

Kürmez [*İs.*], Kısa ve dikenli çalılarla kaplı olan yer, fındalık *(Bartın «Zonguldak»)*

Kürnek [*İs.*], **1.** Hayvanların toplu olarak dinlendiği yer *(Kürkcüler «Seyhan»)* — **2.** Sıcaktan bunalarak birbirine sıkışan koyun sürüsü *(Karahoca «Haymana - Ankara»)* — **3.** Eşya yığını *(Akseki «Antalya»)* — **4.** Karınca yuvası gibi toprak altında bulunan yuva *(Alanya «Antalya»)* — **5.** Sık çalılık *(Homa «Manavgat - Antalya»)*

Kürnemek [*F.*], Hayvanlar sıcaktan birbirine sokulup toplanmak *(Eğridir «Isparta»)*

Kürnüş [*İs.*], Tavukların tüylerini değiştirmesi *(Eskişehir köyleri)*

Kürpecik [*İs.*], Yuvarlak kar tanesi, bulgurcuk *(Karaçay «Eskişehir»)*

Kürrük [*İs.*], **1.** Tay *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Şükriye «Ceyhan-Seyhan»)* — **2.** Deve yavrusu *(Urfa)*

Kürs [*İs.*], Rüzgârın çukur yerlere doldurduğu kar veya kum *(Hadım,*

Sarıvadi «Ermenak - Konya»; Bucak «Isparta»)

Kürsülemek [*F.*], Düşmek: **Ahmet yere öyle kürsüledi ki..** *(Sedek «Kaş - Antalya»)*

Kürsümek [*F.*], Rüzgâr karları çukur yerlere sürükleyip doldurmak *(Bucak «Eğridir - Isparta»)* **[Bak: Kürs, sürgün, kürtün]**

Kürt [*İs.*], Kar yığını, kartopu *(Dudaş «Söğüt - Bilecik»)*

Kürtmeç [*İs.*], Kütük: **İki yük kürtmeç çıkardım** *(Derbent «Alaşehir-Manisa»)*

Kürtmükleşmek [*F.*], Güreşmek, boğuşmak : **Satılmış ile Dursun harmanda kürtmükleşiyorlar** *(Kesme «Eğridir - Isparta»)*

Kürtük [*İs.*], **1.** Dağdan yuvarlanan büyük kar kümesi, çığ *(Akçadağ «Malatya»; Amasya)* **[Bak: Hürtük, kürtün]** — **2.** Yelek, hırka *(Bozcaada «Çanakkale»; Doğanbeyli «Seyhan»)* — **3.** Rüzgârın bir yere topladığı kar yığını *(Erzurum; Kurugöl «Nevşehir - Niğde»; Bahattin «Ordu»; Amasya; Malatya; Sivas; Başalan, Samsun; Ahırlı «Ankara»; Kiğı «Erzincan»; Sille, Konya; Şerbelik «Havza - Samsun»; Kırşehir; Erginis «Yusufeli - Çoruh»; Koyulhisar «Giresun»; Eskişehir)* **[Bak: Kürt, kürsümek, kürtün, sürgün, kürs]**

Kürtükmek [*F.*], Kediler gürdeğe gelmek *(Konya)*

Kürtüküne [*İs.*], Hodan denilen, ıspanağa benzer, yenir bir ot *(Çeltikçi «Yenişehir», Gemlik «Bursa»)* **[Bak: Kürkün]**

Kürtül [*İs.*], Deve hamudu *(Bağyaka «Fenike - Antalya»)*

Kürtüm [*İs.*], **1.** Rüzgârın çukur yere yığdığı kar *(Eskişehir)* **[Bak: Kürs, kürtük]** — **2.** Girilmesi mümkün olmıyan çalılık yer *(Balıkesir)* — **3.** Binek hayvanlarının çulu *(Kilis «Gaziantep»)*

Kürtün [*İs.*], **1.** Rüzgârın çukurlara doldurduğu kar yığını *(Bolu; Kastamonu; Edirne illeri)* **[Bak: Kürs, kürtük , gürs]** — **2.** İçine az ot konulmuş palan *(Alanya, Manavgat «Antalya»; Kadirli, Ayran; Bahçe, Gâvurdağ «Cebelibereket-Seyhan»; Balviran «Gaziantep»; Kayseri)* — **3.** Eşek semeri *(Siverek «Urfa»; Köşker «Kırşehir», Haymana «Ankara»; Erkilet, Develi, Kayseri)* — **4.** Ketentohumu, haşhaş gibi nebatların yağı alınmış ve kerpiç biçiminde kurutulmuş posası *(Ankara; Çankırı)* — **5.** Suyun sürükleyip getirdiği dal ve çörçöp *(Tarsus «İçel»)* — **6.** Deve semeri : **Devenin kürtünü eşeğe yük olur** *(Osmancık «Çorum»)*

Kürtüncü [*İs.*], Semerci *(Turan, Develi «Kayseri»)*

Kürü [*İs.*], **1.** Sıpa *(Kılıçlar, Üçem «Bâlâ-Ankara»; Tosya «Kastamonu»; Bor, Nevşehir «Niğde»; Avanos «Kırşehir»; Feke «Seyhan»; Şabanözü, Kalfat «Çankırı»)* **[Bak: Hüre]** — **2.** Bir kaç günlük at yavrusu, tay *(Kadirli «Seyhan»; Terme «Samsun»)* — **3.** Yumurta *(Keşanuz «Ankara»)* — **4.** Balık yumurtası, havyar *(Iğdır «Kars»)*

Kürüç [*S.*], Etli, tavlı (**Bu yıl davarlar kürüçtür :** *Oyaca köyü «Haymana - Ankara»; Zile «Tokat»)*

Kürük [*İs.*], **1.** Eşek sıpası *(Samsun; Sivas; Kayseri; Ankara; Çorum;*

Çankırı; Maraş; Afyon) — **2.** Küçük kulaklı keçi veya koyun *(Oymaağaç, Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Eskişehir; Tokat; Isparta; Koyulhisar «Giresun»; Kargı «Kastamonu»; Tefenni, Burdur)* **[Bak: Dağaş,akdoğu]** — **3.** Tay *(Malatya; Ceyhan «Seyhan»; Ünye «Ordu»; Sivas)* — **4.** Gece esen bir rüzgâr *(Çayhan «Ereğli - Konya»)*

Kürükhü [*İs.*], Kar kürünen aygıt *(Köşker «Kırşehir»)* **[Bak: Kürükkü]**

Kürükkü [*İs.*], Kar küremeğe yarar sıyırgı *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* **[Bak: Kürükhü]**

Kürül [*İs.*], Yaban bezelyası *(Arpaköy «Ordu»; Şehli «Giresun»; İst.* [?]*)*

Kürüm [*İs.*], Gurup, alay : **Demin buradan bir kürüm atlı geçti** *(Ankara* [*bir Kılkışlıdan*]*)*

Kürümek [*F.*], Kar, gübre, toprak ve bunun gibi şeyleri kürekle sıyırarak atmak *(A.; T.)*

Kürün [*İs.*], **1.** Çeşme yalağı, hamam kurnası *(Giresun köyleri; Samsun)* — **2.** Hamamdaki odalardan herbiri *(Malatya)* — **3.** Hamam *(Sivas)*

Kürünç [*İs.*], Kaydırak oyunu: **Çocuklar kürünç oynıyorlar** *(Çivril «Denizli»)*

Kürüngü [*İs.*], Harman sıyırgısı *(Dumanlı «Çankırı»)* **[Bak: Kürenpe]**

Kürüs [*İs.*], Küçük kulaklı keçi *(Koyulhisar «Sivas»)*

Kürüsmek [*F.*], Ehlî hayvanlar korkudan ürkerek bir araya toplanmak *(Alaçam «Milâs - Muğla»)*

Kürüşke [*İs.*], Talaş, tahta yongası *(Keşanuz «Ankara»)*

Kürüşlemek [*F.*], Zengin olmak, çok para biriktirmek: **Ahmet çok kürüşledi** *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Kürüşlü [*S.*], Şişman [adam] *(Karaptal «Samsun»)*

Kürütgü [*İs.*], Harman sıyırgısı *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Boynuyoğun «Seyhan»)* **[Bak: Kürüngü]**

Kürütül [*S.*], Bunak, akılsız *(Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Kürüz [*İs.*], **1.** Fundalık, dikenlik yer *(İnebolu «Kastamonu»; Burdur; Karamaslı, Çarşamba, Kışla «Samsun»; Kasımlar «Eğridir», Isparta; Hacıkadın «Devrek - Zonguldak»)* — **2.** Köy kıyılarındaki koruluklar *(Bolu; Kastamonu)* — **3.** Ufak kulaklı davar veya sığır *(Nizip; Maraş; Gaziantep; Ovasaray «Çorum»; Akpınar «Ordu»; Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Çamuk]** — **4.** Bir yaşında iken doğuran keçi *(Efsus «Elbistan - Maraş»)*

Kürüzlük [*İs.*], Yeni yetişen orman *(Kargı «Kastamonu»)*

Kürze [*İs.*], Çamdan oyulmuş testi *(Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Senek]**

Kürzenk [*İs.*], Harmanda sapları dağıtmak veya çekmek için kullanılan ucu çengelli değnek *(Kızılcabölük «Denizli»)*

Küsbe [*İs.*], Ağaç sakızı *(Kemalpaşa «İzmir»)* **[Bak: Güspe]**

Küsdü [*İs.*], Hırka, salta: **Fatmanın küsdüsü eskidi** *(Kızılviran «İncesu - Kayseri»)*

Küseğen [*S.*], Daima küsen çocuk veya kadın *(Kadirli «Adana - Seyhan»)*

Küsek [*İs.*], **1.** Dayanacak yer, istinat yeri *(Çulhalı «Akdağmadeni - Yozgat»; Yenipazar «Aydın»)* — **2.** Taşçıların kullandığı uzun demir, mani-

velâ *(Darsıyak, Hisarcık «Kayseri»)* **[Bak: Küskü, 1]**

Küsemek [*F.*], İmrenmek, gıpta etmek *(Konya)*

Küsevi [*İs.*], *(Sivas)* **[Bak: Kırdavıç, 1]**

Küsge [*İs.*], Fırında ateşi karıştırmak için kullanılan sırık *(Konya)* **[Bak: Küskü]**

Küskü [*İs.*], **1.** Manivelâ *(Urfa; Alemdar «Bolu»; Malkara «Tekirdağ»; Çerçiler «Safranbolu - Zonguldak»; Başköy «Ankara»; Gaziantep)* **[Bak: Küsek 2, muhul]** — **2.** Yanmakta olan fırındaki odunları karıştırmak için kullanılan ağaç *(Kastamonu; «Armutlu», Kemalpaşa «İzmir»; Aşağıçayır «Zonguldak»)* — **3.** İnce ağaç çubuk *(Aşağıçayır «Zonguldak»)* — **4.** Ayakkabıya çivi çakılırken içine geçirilen iğri demir, örs *(Samsun)* — **5.** Balta *(Trabzon)* — **6.** Doğumun son ağrılarında oturulan yer, doğum iskemlesi *(Sarayköy «Denizli»)*

Küsküç [*İs.*], **1.** Çomak oyunu *(Gaziantep)* — **2.** Çiğdem, havuç gibi şeyleri sökmek için kullanılan ağaç veya demir aygıt **(Her zaman çiğdem çıkmaz, bazan da küsküç kırılır :** *Cemele «Kırşehir»; Gaziantep; Keskin «Ankara»; Urfa)*

Küsküllemeç [*İs.*], Otları kökünden çıkarmıya yarıyan ucu sivri değnek *(Sungurlu «Çorum»)*

Küsmüklemek [*F.*], Tos vurmak *(Niğde)*

Küsnek [*İs.*], *(Çıplak köyü «Biga - Çanakkale»; Yenipazar «Gölpazarı - Bilecik»)* **[Bak: Kösnük]**

Küsse [*İs.*], Topaç *(Beyşehir «Konya»)*

Küssük [*İs.*], Manivelâ ağacı *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* **[Bak: Köskü]**

Küstü [*İs.*], **1.** Kısa kollu ceket, kısa hırka *(Salkuma, Talas, Ürgüp, Hisarcık, Kayseri ili; Hacılar, Atabey, Isparta; Eceabat «Çanakkale»; Yenipazar «Gölpazarı - Bilecik»)* **[Bak: Küsdü, belleme]** — **2.** Gelinlik elbise *(Aşağıçayır «Zonguldak»)*

Küstüm [*İs.*], İçi pamuklu kolsuz hırka *(Alemdar «Bolu»)*

Küstürülük [*İs.*], Raf, sergen *(Çamlık «Bucak - Burdur»)*

Küsük [*İs.*], **1.** Manivelâ demiri *(Bozkır «Konya»; Emircik «Çivril - Denizli»)* — **2.** Kapı arkasındaki kol demiri *(Kızılviran «Konya»; Gölcük «Kumarlar-Çanakkale»; Ürgüp «Kayseri»)* — **3.** Kar yığıntısı *(Erkilet «Kayseri»)*

Küsül [*İs.*], Yapı çatılarının ortasına uzatılan uzun ağaç *(Yemişler «Tire - İzmir»)*

Küsülmek [*F.*], **1.** Sakinleşmek, sönmek *(Balıkesir ve çevresi)* — **2.** Büzülmek : **Yorganına göre küsül** *(Dikenli «Çankırı»)* **[Bak: Kösülmek]**

Küsülü [*S.*], Dargın *(Samsun)*

Küsüm [*İs.*], Düşünce *(Sadıkhacı «Beyşehir - Konya»)* **[Bak: Küşüm, 1]**

Küsünmek [*F.*], İmrenmek *(Samsun)*

Küsü tutmak [*F.*], Dargınlık devam etmek *(Gümüşane)*

Küş [*İs.*], Mısır *(Kütahya)*

Küşetlemek [*F.*], Kollamak, araştırmak *(Erzincan)*

Küşne [*İs.*], Burçak *(Çamaltı «Menemen - İzmir»; Bayburt «Gümüşane»; Divriği «Sivas»; Kadirli, Adana «Seyhan»; Musik «Tutak - Ağrı», «Bahçe - Seyhan»; Erzincan; Alişar

«Merzifon - Amasya»; Kars; Elâzığ; Diyarbakır; Arapkir «Malatya») **[Bak: Güşne]**

Küştüm [*İs.*], Hırka *(Bolu)*

Küşüm [*İs.*], **1.** Endişe, elem, merak, keder **(Mektup gelmedikçe küşümüm artıyor; Küşüm etme her iş biter :** *Kayseri ili; Belenkeşli, Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Alacahan, Kangal «Sivas»; Kilis «Gaziantep»; Kuzayca, Bektaşlı, Boğazlıyan «Yozgat»; Keskin «Ankara», Tokat; Gâvurdağ, Cebelibereket, Doğanbeyli «Saimbeyli - Seyhan»; Çavuşçu «Sungurlu - Çorum»; Sadık, Seydin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Sıkılma, utanma, haya *(Kilis, Lohanköyü «Gaziantep»)* — **3.** Şüphe, zan **(Küşümlü iş; Paramı çalanı bulamadım ama senden küşümüm yok :** *Kırşehir; Zile «Tokat»)*

Küşüm çekmek [*F.*], Kaygı çekmek, endişe etmek: **İş olacağına varır ne küşüm çekiyorsun** *(Adana «Seyhan»)*

Küşümlenmek [*F.*], **1.** Utanmak, mahcup olmak *(Kilis «Gaziantep»; Konya)* — **2.** Endişe etmek, kederlenmek, merak etmek *(Kayseri; Kırşehir)* **[Bak: Hüşümlenmek]** — **3.** Şüphelenmek, tereddüt etmek : **(Yemeğe tuz kattın miydi, küşümlendim :** *Denizler «Çal - Denizli»; Çökek «Ürgüp - Kayseri»)*

Küt [*S.*], **1.** Eli ayağı tutmıyan, inmeli, kötürüm **(Oğul anasını döğer mi, elin küt olur:** *Samsun; Kuzuluk «İskilip - Osmancık», Çorum; Erzincan; Amasya; Kemaliye «Malatya»; Aşağılıca «Eskişehir»; Gümele «Söğüt - Bilecik»; Pasinler «Hasankale - Erzurum»; Kars; Sivas; Kütahya; Konya; Bolu; Kırşehir)* **[Bak : Çot]** — **2.** Kuluçka tavuğun altına konulup ta bozulan yumurta : **Küt yumurta** *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* — **3.** [*İs.*] Tandıra pişmek için yapıştırıldığı halde pişmeden yere düşen hamur parçası *(Ağrı; Amasya; Erzurum; Kars)* — **4.** [*İs.*] Kül çöreği *(Kütahya; Kars)* — **5.** [*İs.*] Ağaç saban *(Divriği «Sivas»)* — **6.** [*İs.*] Çiğidi, yani, çekirdeği ayıklanmış pamuk *(Silifke «İçel»)* — **7.** [*İs.*] Ocakta ekmek pişerken saç altına konulan çamurdan yapılmış tuğlamsr saç ayağı *(Kargı «Kastamonu»)* — **8.** [*İs.*] Saç ekmeği *(Ş. A.)* **[Bak: Cazı]**

Kütay [*İs.*], Bir çeşit şişmekten ibaret at hastalığı: **Atım kütay oldu** *(Kamber «Kayseri»)*

Küte [*İs.*], Uzun hıyar, çizgili hıyar *(Malatya; Elâzığ; Kilis «Gaziantep»)*

Kütelemek [*F.*], Ağır bir şeyi el ile atmak: **Şu köpeğe bir taş kütele** *(Kaşıkara «Yalvaç - Isparta»)*

Kütemek [*İs.*], Büyük kesilmiş odun parçası *(Bursa)* **[Bak : Tekedek, yama]**

Küteş [*İs.*], Arabada dört tekerlek ortasına konulan tahtalar *(Karamandere «İst. [Muh.]»)*

Kütlek [*İs.*], Mantar tıpa atan çocuk oyuncağı *(Himmetoğlu «Zonguldak»)*

Kütleklik [*İs.*], Vücut kırgınlığı, hastalık *(Otacı «Kızılcahamam - Ankara»)*

Kütlez [*S.*], Kısa boylu şişman, tıknaz adam *(Karaman «Konya»)*

Kütlü [*S.*], **1.** Ağırbaşlı, vekarlı, hatırlı *(Boğazlıyan «Çerkeş - Çankırı»)* — **2.** Çiyidi, yani çekirdeği çıkarılmış pamuk *(Adana «Seyhan»)* **[Bak: Küt, 6]**

Kütme [*İs.*], Odun parçası, yonga (*Sarılar «Avanos - Kırşehir»*)

Kütmek [*İs.*], **1.** Yakılacak kalın kökler (*Zeytinli «Edremit - Balıkesir»*) — **2.** Küçük ağaç kütüklerinden yapılmış yekpare sandalya; yastık (*Fatsa «Ordu»*) — **3.** [*S.*] Kısa: **Kütmek adam** (*Isparta*)

Kütmen [*İs.*], Sandalya: **Marangoza bir kütmen yaptırdım** (*Samsun; Ünye «Ordu»*)

Kütmük [*İs.*], Çürümüş meşe kökü (*Ulukışla «Niğde»*)

Küt olmak [*F.*], **1.** Felce uğramak, dumura uğramak (*Sivas; Avanos «Kırşehir»; Birecik «Balıkesir»*) — **2.** Kesici aygıtların ağzı kör olmak (*Sinop*)

Kütre [*İs.*], Büyük hıyar (*Malatya*) **[Bak: Hıta]**

Kütük [*İs.*], **1.** İplik makarası (*Sunusa «Erbaa - Tokat»; Erzurum; Lori köyü «Gümüşane»; Amasya*) — **2.** Çapula tezgâhı (*Trabzon*) — **3.** Yük kayığı (*İnebolu «Kastamonu»*) — **4.** Semerin ağaç takılmazdan evvel kaba taslak hali (*Güdül «Ayaş - Ankara»*) — **5.** Mısır unundan yapılan somun (*Mardar «Bafra - Samsun»*) — **6.** Tuğla gibi kesilmiş tezek (*Antalya*) — **7.** Küsbe (*Hocaköy «Kandıra - Kocaeli»*) — **8.** Derileri kazımak için kullanılan ağaç [dabaklarca] (*Isparta*)

Kütükleme [*İs.*], Söz söylerken yahut vâazederken asılsız hikâyeler anlatma (*Niksar «Tokat»*)

Kütük tiresi [*İs.*], Makara ipliği (*Erzurum*)

Kütülemek [*F.*], **1.** Atmak : **Köpeğe bir taş kütüledim** (*Çiftlik «Bolvadin - Afyon»*) — **2.** Sular coşkun coşkun akmak (*Niğde; Genezin «Avanos - Kırşehir»*)

Kütür [*İs.*], Çocuklar için saçta pişirilen küçük ekmek (*Şıhlar «Ulubey - Ordu»*)

Kütüre [*S.*], **1.** Boş lâf, saçma söz (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»*) — **2.** Küçük (*Beyçayır «Ezine - Çanakkale* [*Muh.*]*»*)

Kütüretli [*S.*], Kinli, garazlı, husumet besliyen adam (*Çiğil «Konya»*)

Kütürge [*İs.*], Küçük tahta sandalya; lâzımlıklı çocuk sandalyası (*Kuşadası «İzmir* [*Muh.*]*»*)

Kütüz [*S.*], **1.** Şişman, tıknaz (*Gaziantep; Kaleköyü «İncesu - Kayseri»; Maraş*) — **2.** Zayıf, çelimsiz (*Gaziantep*) **[Bak: Kırsel]** — **3.** [*İs.*] Sık ormanlık; uçurumlu kayalar arasındaki dar dere (*Kınık «Fethiye - Muğla»*)

Küvik [*İs.*], Huni: **Küviği getir gaz boşaltalım** (*Bitlis*)

Küvle [*İs.*], **1.** Tandırın hava deliği (*Van; Erzurum; Erzincan; Bayburt «Gümüşane»; Pınarbaşı «Kayseri»*) — **2.** Baca (*Erzincan*)

Küvlek [*İs.*], (*Kayseri; Elemen «Bolu»; Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»*) **[Bak: Güvlek]**

Küvlelik [*İs.*], Tandırın hava deliğini kapamakta kullanılan paçavra (*Erzincan*)

Küvlemek [*F.*], Kovlamak, aleyhte bulunmak (*Sivas*)

Küvüstür [*İs.*], Sacayağı (*Gündoğdu «Bursa* [*Muh.*]*»*)

Küv vermek [*F.*], Fitlemek, kovlamak (*Sivas*)

Küydürmek [*F.*], Atmak, fırlatmak (**Şu taşı tepenin ardına küydürürüm** : *Çıkrık «Mecitözü - Çorum»;*

Deveviran «Bolu»)

Küye [*İs.*], Yanık, is *(Bursa)*

Küykü [*İs.*], Rüzgâr dokunmıyan kuytu yer *(Adana «Seyhan»)* **[Bak : Dulda]**

Küyle [*İs.*], Tandırın hava deliği *(Köşe «Kelkit - Gümüşane»)*

Küymek [*F.*], **1.** Gözlemek, beklemek, sabretmek *(Delialiaşağı, Mansurlu «Feke - Seyhan»; Çubuk «Ankara»; Alanya «Antalya»; İnebolu «Kastamonu»; Konya)* — **2.** Acele etmek *(Ünür «Çankırı»)*

Küyner [*İs.*], **1.** Çam sakızı *(Ayaş «Ankara»)* — **2.** Bir çeşit çam ağacı, küknar *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Küyük [*S.*], Çürük : **Dişlerin ne kadar küyük** *(İskilip «Çorum»)*

Küyükmek [*F.*], Çürümek : **Hep dişlerim küyüktü** *(İskilip «Çorum»)*

Küyüs [*İs.*], Kilim *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Küzüm eti [*İs.*], Kış için hazırlanan et kavurması *(Gümüşane)*

YANLIŞ — DOĞRU CETVELİ

Sahife	Sütun	Satır	Yanlış	Doğru
511	2	21	Kirman	Kirmen
529	2	22	Emiğin	Emiğinin
548	1	32	Höceklenmek	Höcekelenmek
561	2	38	Kenisini	Kendisini
629	2	11	2.	4.
643	1	7	Illeti	İlletli
643	2	5	Kırıçak	Kırıcak
696	1	20	Hfik	Hafik
703	2	11	O-pur	/Bak: Hopur/
703	1	37	Hoppak	Happak
802	1	30	İvidinmek	İvdinmek
806	2	32	Eklemek	Ekletmek
811	1	32	Kalemuk	Kakmuk
817	2	7	Kalebek	Kalenbek
817	2	18	Kalembel	Kalembek
819	1	10	Kalın,l	Kalan
820	2	11	Kalın	Kalum
824	1	2-3	Kanaz,l	Kamaz, 1
832	1	38	Karaçı	Karaçi
880	2	40	Kempe	Kepme
912	1	42	Yağ-yağmak	Yağmak
915	2	9	Öeçek	Ölçek
915	2	39	Kırım a	Kırımsa
920	1	34	Omşunun	Komşunun
944	1	39	Zevce	Zevç
948	1	19	Koçma	Keçemen
949	2	4	Kıcılcahamam	Kızılcahamam
951	2	26	Nşe	Şeye
952	1	33	Satmak	Atmak
963	2	18	Pi	İpi
964	1	39	Kotalmış	Kotalamış
973	2	16	Kar-	Karpuz
974	1	20-21	Yiyiyoyoruz	Yiyiyoruz
975	1	1	Veya	Yara
977	2	11	Körkem	Köregen
981	2	20	Sessisz	Sessiz
984	1	26-27	—	Burada [Bak: Köfün] kelimesi fazladır.
933	1	5-6	Kunna Kundak	Kunna, Kunu 2
993	1	4-2	Kundak	Kunnuk
999	1	35	Millî	Milli
1000	1	12	«Maraş»	[Muh.]
1003	1	32	Mazılıra	Mazılara
1003	1	41	(İs.)	(S.)

T. D. K.

Türkiyede Halk Ağzından

SÖZ DERLEME DERGİSİ

Cilt: 3

İSTANBUL
CUMHURİYET MATBAASI
1942

L

Lahlamak [*F.*], Hayvan, yorgunluktan kuvvetle solumak *(Ahlat «Bitlis»)*

Lâk [*S.*], **1.** Çürümüş meyva *(Van)* — **2.** Köpek yalı *(Ahlat «Bitlis»)*

Lalaş [*S.*], **1.** Ağırkanlı *(Lâdik «Niksar - Tokat»)* — **2.** Basık ve peltek konuşan, sözü anlaşılmıyan *(Zile «Tokat»)* — **3.** Sarsak, aptal *(Lâdik «Samsun»)*

Lalavuç [*İs.*], Çekirdeğiyle kurutulmuş zerdali *(Erzincan)*

Lalık [*S.*], **1.** Tembel *(Yazıgınık «Mucur - Kırşehir»)* — **2.** Domates *(Bolu)*

Lapak lapak [*Zf.*], Lapa lapa, pıhtı pıhtı: **Burnumdan kan lapak lapak düşüyor** *(Civanyaylâğı «Mersin - İçel [Aşiret]»)*

Lapan [*İs.*], Altı kuru, üstü az çamur olan toprak *(Ordu köyü «Çarşanba - Samsun»; Sertaç «Burdur»)*

Lapbasan [*İs.*], Ağır giden at *(Vezirköprü «Samsun»)*

Lapıt [*İs.*], Saç üzerindeki ekmeği döndürmeğe yarıyan tahta aygıt, bisleğeç *(Acıpayam «Denizli»)* ***[Bak : Laplanga]***

Laplanga [*İs.*], *(Kavuncu «Tefenni - Burdur»)* ***[Bak: Tapıt, bisleğeç]***

Laplangıç [*İs.*], Gübre aktarmıya yarıyan tahta kürek *(Gediz köyleri «Kütahya»)*

Laplap hamuru [*İs.*], Pirohi denilen hamur yemeği *(Çankırı)*

Las [*İs.*], Biçilmiş otların yerde teşkil ettiği sıra: **Çayırın laslarını çevirdin mi?** *(Erzurum)*

Lasan [*İs.*], Çitle çevrilmiş tarlalar arasından geçen geniş yol *(Antalya)*

Last [*İs.*], Tırpanla biçilmiş otların yerde teşkil ettiği sıra *(Ahlat «Bitlis»)* ***[Bak: Las]***

Laşan [*İs.*], Ekin demetlerinin harmandaki karışık hali *(Ahlat «Bitlis»)*

Laşan etmek [*F.*], Karmakarışık etmek: **Çocuklar evdeki eşyayı laşan etmişler** *(Ahlat «Bitlis»)*

Laşka [*İs.*], Alay, lâtiyfe *(Rize)*

Lavın [*İs.*], Dâvet *(Bayburt «Gümüşane»)*

Leben [*İs.*], *(Çermik «Diyarbakır»)* ***[Bak: Çomura]***

Ledan [*İs.*], *(Simav «Kütahya»)* ***[Bak: Girebo]***

Lepek lepek [*Zf.*], Lâpalâpa: **Kar lepek lepek yağıyor** *(Ereğli «Konya»)* ***[Bak: Lapak lapak]***

Lepik [*İs.*], Bulgurdan yapılan yassı köfte *(Diyarbakır)*

Levlez [*İs.*], *(Erzincan)* ***[Bak: Dövdes]***

Ley [*İs.*], Çaylak kuşu *(Halasköy «Gümüşhacıköy-Amasya»; Taşburun «Iğdır - Kars [Muh.]»)*

Leyden [*İs.*], Çiftçilerin kem denilen ot bağlarını ve ot iplerini bükmek için kullandıkları ucu kemikten ve sapı ağaçtan yapılmış bir çeşit aygıt *(Hayrabolu «Tekirdağ»; Pasinler «Hasankale - Erzurum»)*

Lıbır [*İs.*], Cıvık çamur *(Erzincan)*

Lığ [*İs.*], Sellerin getirdiği mil, lûhuk *(Tutak «Ağrı»; Vezirköprü «Samsun»; Bayburt «Gümüşane»; Sincan «Divriği - Sivas»; Kemah, Erzincan ve çevresi; Ovasaray «Çorum»; Sivas; Hasankale «Erzurum»; Kemaliye «Malatya»; Çoran köyü «Amasya»)*

Lığda [*İs.*], *(Bargazmanlı «Vakfıkebir - Trabzon»)* **[Bak: Lığ]**

Lığırt [*İs.*], *(Tokat)* **[Bak: Lığ]**

Lığlak [*İs.*], **1.** Suların getirdiği tersübat *(Kadamut «Samsun»)* — **2.** Düzgün ve yuvarlak ağaç direk *(Gökdere «Cebelibereket - Seyhan»)*

Lığlamak [*F.*], **1.** Çömlek, tortulanmak, sular çamur bırakmak *(Samsun; Sivas; Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* — **2.** Yuvarlamak: **Şu gülleyi güzelce lığla** *(Gözene «Malatya»)* — **3.** Dolmak, tıkanmak, kapanmak: **Samanlık deliği lığladı** *(Çıkrık «Mecitözü - Çorum»)* — **4.** Hastalıkta derin uykuya dalmak *(Sivas)*

Lıkman [*İs.*], İçerisinde bezir, zeytin veya susam yağları yakılan idare kandili *(Sungurlu «Çorum»)* **[Bak: İlikmen]**

Liğ [*İs.*], Selin bıraktığı çamur, mil *(Yozgat)* **[Bak: Lığ]**

Lillik [*İs.*], Rafadan yumurta *(Bayburt «Gümüşane»)*

Lim [*İs.*], Kök, temel, dip: **Liminden temizledi** *(Yozgat)* **[Bak: Him]**

Link [*İs.*], **1.** Dokumacı cenderesi *(Alpanoz köyü «Eskişehir»; Gelibolu «Çanakkale»)* — **2.** Değirmen taşının merkezinden oka tek at koşulup bir daire etrafında döndürülerek bulgur ve saire ezen değirmen *(Keskin köyü «Eskişehir»; Kütahya)* **[Bak: Dink]** — **3.** Kendir dövmeğe mahsus su ile dönen dolap *(Durak köyü, Bahaddin «Ulubey - Ordu»)*

Livas [*İs.*], *(Elâzığ)* **[Bak: Heküge]**

Loç olmak [*S.*], Islanmak: **Yağmurdan üstüm başım loç oldu** *(Zile «Tokat»)*

Loda [*İs.*], *(İncirlik «Adana-Seyhan»)* **[Bak: Horum 3, kopa]**

Lok [*İs.*], **1.** Topaç *(Erzurum)* **[Bak: Ayı, fırça, fırfır]** — **2.** Küçük tarla *(Bolu köyleri)*

Lokaç olmak [*F.*], Yemek katılaşarak yenmez bir hale gelmek: **Makarna lokaç olmuş** *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)*

Lokul [*İs.*], Sarığı burma şeklinde yapılan tepsi böreği *(Çal, Kütahya; İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Lokur [*İs.*], Lokma tatlısı *(Antalya)*

Lom [*İs.*], **1.** Geniş akan su, ırmak, nehir *(Bursa [Muh.])* — **2.** Tatlı sohbet, eğlenceli konuşma *(***Kahvede iyi bir lom vardı:** *Küçükyozgat «Ankara»; Çıtak «Çal - Denizli»)* — **3.** Bataklık *(Hasanbeyli «Bahçe - Seyhan [Muh.]»)*

Lom sözlü [*S.*], Sözünü, sohbetini bilmiyen adam *(Kütahya; Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»; Yalova «İst.»)*

Longaz [*İs.*], Derelerin derin yeri *(Rize)* **[Bak: Löngöz]**

Longöz [*İs.*], İçi su dolu derin çukur, kuyu *(Bürhaniye «Balıkesir»)* **[Bak: Löngöz]**

Longur [*İs.*], **1.** Yaşlı köpek *(İzmir [Muh.])* — **2.** Huni *(Evcik [?])* **[Bak: Lungur]** — **3.** Patates *(T.)* — **4.** [*S.*] Elinden bir iş gelmiyen, beceriksiz, ağır vücutlü *(Karahoca «Karacabey - Bursa [Muh.]»)*

Longurdak [*İs.*], *(Gaziantep)* **[Bak: Dömbeldek]**

Longuz [*İs.*], Çift tırnaklı hayvanların tırnağı *(Kütahya)*

Lonkmak [*F.*], Yara sızlamak, zonklamak *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»)*

Lopuk [*İs.*], Karnındaki yavruyu taşıyamıyan koyun veya keçi *(Maraş)*

Lordu [*İs.*], Sümüklüböcek *(Mollaveyis köyü «Çoruh»)*

Loş [*S.*], Tembel, bir işe yaramaz *(Çalış köyü «Haymana - Ankara»)*

Löç kurmak [*F.*], Bahse girişmek : **Şu işin hakikat olduğuna löç kurarım** *(Gaziantep)*

Lödük [*İs.*], Heykel : **Meydana bir**

lödük dikilmiş *(Maraş ve çevresi)*

Lök [*İs.*], **1.** Erkek deve **(Lök gibi oturdu:** *Çiçekdağ, Köşker«Kırşehir»; Yavlu «Aydın»; Bergama «Balıkesir»; Bademli «Dinar - Afyon»; Keçiborlu, Köprü «Şarkîkaraağaç - Isparta»; Kadirli, Misis «Adana - Seyhan»; Akeyne «Anamur - İçel»; Milâs «Muğla»; Urfa; Gaziantep; Karapınar «Konya»; Foça «Menemen - İzmir»; Biga «Çanakkale»)* **[Bak: Hopa]** — **2.** Mektup mumu *(Urfa)* — **3.** Etrafı toprakla yükseltilmiş evlek *(Bilecik)* — **4.** Sabun ile yumurta akından yapılarak kırık ve çıkıklara sarılan veya çanak kırıklarını yapıştırmıya yarıyan macun *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»; Söğüt «Bilecik»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Orhangazi «Bursa»; Çankırı)* — **5.** Doğurması yakın olup ta yokuş çıkamıyan keçi *(Antalya)* — **6.** Hindi*(Himmetli «Niğde»)* — **7.** Lâmba makinelerinin geçtiği yuvarlak tekneyi gaz konulan şişeye tutturmak için kullanılan şap *(Çankırı)* — **8.** Kurşun lehimlemekte kullanılan pamuklu bez *(İst.)*

Löklemek [*F.*], Çatlak kapları yumurta akı ve kireçten mürekkep macunla yapıştırmak *(Kınık «Fethiye - Muğla»)*

Lökme [*İs.*], Su geçidi *(Mursal «Divriği - Sivas»)*

Lökmek [*F.*], **1.** Deve çökmek *(Karaman «Konya»)* — **2.** İhtiyarlıktan yürüyemiyerek çökmek [insan hakkında] *(Karaman «Konya»)*

Lökü [*İs.*], Sürüye uymıyan, sık sık durup dinlenen koyun veya keçi *(Çetmi «Akşehir - Konya»)*

Lökümek [*F.*], Kocamak, ihtiyarlamak *(Konya)*

Löngez [*İs.*], Çok çamurlu ve bataklık tarla *(Yerkesik «Muğla»)*

Löngöz [*S.*], **1.** Deniz veya nehirlerde tesadüf edilen derin kuyular *(Buharî «Ordu»; Sinop; Samsun; Sferihisar «İzmir»; Gülpınar «Çanakkale»)* **[Bak : Longaz]** — **2.** Havuz şeklinde içi su dolu büyük ve derin çukur *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Löngürdek [*İs.*], Hayvanlara takılan büyük çan *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)*

Löş [*S.*], İşini iyi yapmıyan, tenbel insan veya hayvan *(Lâpseki «Çanakkale»; Masara «Mut», İçel)*

Lula [*İs.*], Su değirmenlerinde su seviyesini yükseltmek için oluğun dar yerine konulan ağaç halka *(Çankırı)*

Lungur [*İs.*], Huni *(Bayramiç «Çanakkale»)* **[Bak: Longur, 2]**

Lüp [*İs.*], Beleş, bedava *(A.; T.)*

Lüpcü [*S.*], **1.** Bedava yiyen, tufeylî *(A.; T.)* — **2.** Rüşvet yiyen, anaforcu *(A.; T.)*

M

Ma [*Ed.*], **1.** İşte, nah *(Balıkesir ve çevresi)* **[Bak: Me]** — **2.** [*F.*] Al *(İzmit)* — **3.** [*İs.*] Damlara uzunlamasına atılan kirişimsi kalın ağaç *(Sadık köyü «Mucur - Kırşehir»)* **[Bak: Mağ]**

Macak [*İs.*], Üç yaşına kadar olan manda *(Zonguldak)* ***[Bak: Balak]***

Macat [*S.*], Sakat, bir âzâsı noksan olan *(Gaziantep)* ***[Bak: Cudar]***

Macı [*İs.*], Manda yavrusu *(Taşköprü köyleri «Kastamonu»)* ***[Bak: Balak]***

Macık [*İs.*], Koyun veya keçi yavrusu [çocuklar arasında] *(Gaziantep)*

Macus [*S.*], Fitneci, iki yüzlü *(Antakya «Hatay»)*

Maç [*İs.*], Sabanın el ile tutulup idare edilen sapı, tutak *(Köy «Kars»; Ovacık, Erzurum)*

Maça [*İs.*], Keserin yüzündeki çivi çıkarmağa yarıyan delik *(Soğullu köyü «Şile - İst.»)*

Maçca [*İs.*], Dert, illet, iç hastalığı *(Kırşehir)*

Maçça [*İs.*], *(Şerefler «Ankara»; Niğde; Kozan «Seyhan»; Köşker «Kırşehir»; Dereköy «Havza - Samsun»; Hamurcu «İncesu», Kayseri; Tavşanlı, Kızılcaören «Kütahya»; Yendiğin «Ilgın - Konya»; Bozüyük «Göksün - Maraş»)* ***[Bak: Maçca]***

Maççık muççuk yemek [*F.*], Özlü bir şeyi ağzında fazla hareket yapmak ve şapırdatmak suretiyle yemek *(Konya)*

Maçıl [*İs.*], Mangır, yalancı altın *(Bayramiç «Çanakkale»)*

Maçi [*İs.*], Kedi *(Germiyan «Çorlu - Tekirdağ»)*

Maçka [*İs.*], Dişi kedi *(Susurluk «Bursa* [*Muh.*]*»)*

Maçkal [*S.*], Pulluğu idare eden adam *(Pınarbaşı «Kayseri»)*

Maçmaç [*İs.*], Bir çeşit kertenkele *(Elâzığ)*

Madak [*İs.*], Dişi manda *(Ahlat «Bitlis»; Erzincan)* ***[Bak: Medek, 1]***

Madas kalmak [*F.*], Hayret etmek, taaccüp etmek : **Seni görünce madas kaldım** *(Muğla)*

Madırap [*S.*], Halî, boş, metrûk, sahipsiz [arazi, eşya] *(Bozüyük «Göksün - Maraş»)*

Madırdamak [*F.*], Çok söylemek, dırdır etmek *(Çayırköy «Kocaeli»)*

Madran [*İs.*], Su bardağı *(Genek «Muğla»)*

Maf [*S.*], Duygusuz, aptal *(Mesudiye «Giresun»)*

Maflak [*İs.*], Leblebicilerin tavadaki nohudu karıştırmak için kullandıkları üstüvanî ağaç *(Muğla)*

Mag [*İs.*], **1.** Zemin kat evlerde ve samanlıklarda amuden dikilen direkleri bağlamak için üstüne atılan ufkî kirişler ve yahut bir kemerin istinat ettiği iki ayak arasındaki açıklık, taksimat*(Divriği «Sivas»; Teleme«Şirvan-Gümüşane»)* — **2.** İki kemer üzerine atılan kirişlerin aralarındaki açıklık *(Şebinkarahisar «Giresun»; Erzincan)* — **3.** İri mertek, kalın ağaç, kiriş *(Çermik «Diyarbakır»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kadirli «Seyhan»; Şahmuratlı «Yozgat»; Elâzığ; Pınarbaşı «Kayseri»)* — **4.** Ev katı; oda, göz, bölme **(Evi bir mağ genişleteceğiz :** *Çakırköy «Şebinkarahisar - Giresun»; Niksar «Tokat»; Elâzığ; Sivas; Misis «Seyhan»; Gaziantep)* — **5.** Derilerde yüzülürken kalan et *(Trabzon)* — **6.** Derinin iç kısmı *(Isparta)* ***[Bak: Mağı]*** — **7.** Yığın; odun yığını *(Şahin, Şebinkarahisar «Giresun»; Teleme «Şirvan - Gümüşane»; Elâzığ)* — **8.** Tavan arası *(Seydin köyü «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Arıstak]***

Mağal [*İs.*], **1.** Mahsul*(Akçakent «Nizip - Gaziantep»)* ***[Bak: Mığal]*** — **2.** Dinlendirmek üzere ayrılan tarla *(Pütürke «Malatya»)*

Mağarmak [*F.*], Sığır hayvanları böğürmek *(Akçakaya «Kayseri»)*

Mağbar [*İs.*], Tezgâhta dokunan bezin sarıldığı ağaç *(Takat)* ***[Bak: Mağırlak]***

Mağı [*İs.*], Tabaklanmış derinin iç tarafı *(Bursa)* ***[Bak: Mağ]***

Mağı geçmek [*F.*], Çağı geçmek, tavı geçmek, tesiri azalmak *(Niksar «Tokat»)*

Mağıl [*İs.*], Meyva *(Ankara)* ***[Bak: Mağal]***

Mağırlak [*İs.*], (İzmir) ***[Bak: Mağbar]***

Mağlak [*İs.*], Sebze ekilen yerlerdeki bölüm *(Gaziantep)* ***[Bak: Maşala, andal, karık]***

Mağlamak [*F.*], Yığmak istif etmek: **Şu odunları düzgünce mağla** *(Alucra «Giresun»)* ***[Bak: Mağ, 7]***

Mağrak [*İs.*], Ağaçların kuzay tarafına düşen kısmı *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)*

Mağramaç [*İs.*], Bacanın çatıdan yukarı olan kısmı *(Horzum «Burdur»)*

Mağsımak [*F.*], Ehemmiyet vermek *(Niğde; Ürgüp «Kayseri»; Sarılar «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Mehersimek]***

Mağurlaşmak [*F.*], Ekşimek, acımak, ağırlaşmak: **Bu yemek mağurlaşmış** *(Değişören «Seyitgazi - Eskişehir [Muh.]»)*

Mah [*Ed.*], **1.** İşte, nah *(Çayır köyü «Zonguldak»; Hereke «Gebze - Kocaeli»; Yakacık «İst.»; Yakademirciler «Zonguldak»; Honaz «Denizli»)* ***[Bak: Ma, me]*** — **2.** Şaşma bildirir: **Mah, böyle mi oldu?** *(Konya)*

Mahaklı [*S.*], Öksürüklü, tıknefes *(Beypazarı «Ankara»)* ***[Bak: Yelpikli, töhmürüklü]***

Mahıt [*İs.*], Arıyı kovana alıştırmak için yapılan ilâç *(Mollaveyis, Hemşin «Çoruh»)*

Mahra [*İs.*], İçinde üzüm taşınan altı darımsı ve ağzı geniş bir çeşit tahta kap *(Kilis, Gaziantep)*

Mahsınmak [*F.*], İltifat ve tenezzül etmemek *(Ahlat «Bitlis»)*

Mak [*İs.*], Daire: **Mak çizilmeden aşık oyunu oynanmaz** *(Kastamonu)*

Maka [*İs.*], **1.** Büyük hayvanların aşık kemiği *(Şabanözü, Çanıllı, Ankara)* — **2.** Hayvanların boynuna takılan mavi nazar boncuğu *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Makak [*İs.*], **1.** Koltuk değneği *(Büyükçavuşlu «İst. [Muh.]»; Konurlar «İnegöl - Bursa [Muh.]»; Seymen «Çorlu - Tekirdağ [Muh.]»)* — **2.** Tavşan yavrusu *(Bakırköy «Kırkağaç - Manisa»)* — **3.** Kurbağa *(Ortaköy «Artvin - Çoruh»)* — **4.** Cambaz ayakçağı [*échasse*] *Şahbaz «Çorlu - Tekirdağ»)* — **5.** İnsanın diz kemiği *(Taşkaracalar «Orta - Çankırı»)*

Makal [*İs.*], Bahçıvan çapası *(Gümüşane)*

Makalak [*İs.*], **1.** İnsanın diz kapak kemiği *(Dastarlı «Ayaş - Ankara»)* — **2.** Elyafı karışık çıra parçası *(Muğla)*

Makık [*S.*], Çok ekşi *(Şahmelik «Kayseri»)*

Mala [*İs.*], **1.** Mısır *(Tuzaklı «Gölpazarı - Bilecik»)* — **2.** Hamudun içi ve arka boşluğuna kıstırılan çul veya keçe parçası *(B. Hacılar «Isparta»)* — **3.** Çocuk oyuncağı; bebek elbisesi *(Kayseri)* — **4.** İnek [?] *(Ankara)*

Malak [*İs.*], **1.** Ayı yavrusu *(Kadirli «Adana - Seyhan»)* ***[Bak: Potuk]*** — **2.** Alt dudak *(İçel)* — **3.** Çene *(Kayseri; Yenisu «İçel»)* — **4.** Don paçası *(Gaziantep)* — **5.** Buzağı

(Samsun) — **6.** Domuz yavrusu *(Akait «Akşehir - Konya»)* — **7.** Kapı mandalı yerine kullanılan ağaç veya demir *(Ayaş «Ankara»; Ermenak «Konya»)* — **8.** Yüz, surat **(Kızınca malağını astı :** *Antalya; Yenisu «İçel»)* — **9.** Unu kaynar suda pişirerek üzerine pekmez ve yağ dökülmek suretiyle yapılan bir yemek *(Ağaeli, Deresağ köyü «Mudurnu - Bolu»; Sırçalı, Tekkeözü «Ereğli - Zonguldak»)* — **10.** Köşe, zaviye *(Elmalı «Antalya»)*

Malaka [*S.*], Bedava, parasız *(Halıköy, Çandarlı, Tire «İzmir»; Dombaylı «Salihli - Manisa»; Kayseri; Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»; Uluborlu «Isparta»)*

Malakat [*İs.*], Sürü arasından, yeni doğan kuzuları toplıyan çoban: **Bizim malakat bugün hastalanmış** *(Mudam «Mustafakemalpaşa - Bursa»)*

Malaklamak [*F.*], **1.** Kapıyı sürgülemek *(Virancık «Emet - Kütahya»)* **[Bak: Tırkazlamak]** — **2.** Karıştırmak: **Ahmet işi malaklıyor** *(Uluborlu «Isparta»)* — **3.** Uğraşmak, çabalamak, didinmek *(Sığma «Çivril - Denizli»)*

Malama [*İs.*], Taneleri ayrılmamış, samanla karışık hububat *(Denizli; Amasya; Antalya; Bayat «Aziziye - Afyon»; Korzaf «Şiran - Gümüşane»; Karaman, Konya; Civanyaylağı, Navdalı «Mut - İçel»; Bayram köyü, Şabanözü, Ağaeli, Karahoca «Haymana - Ankara»; Çeşme, Torbalı, Ulucak, «Menemen - İzmir»; Çakır köyü, Şebinkarahisar «Giresun»; Erkilet, Zencidere «Kayseri»; Çankırı; Erzincan; Tosya «Kastamonu»; Erzurum; Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Kütahya; İsabey «Bursa»; Sungurlu «Çorum»; Zile «Tokat»)*

Malamağ [*İs.*], *(Tokat)* **[Bak: Malama]**

Malaman [*İs.*], *(Konya ve köyleri)* **[Bak: Malama, malamağ]**

Malamat [*İs.*], **1.** Açlık, kıtlık: **Bu sene ekin olmazsa malamatlık çok olur** *(Sağın «Çivril - Denizli»)* — **2.** [*S.*] Rezil, rüsva **(Bu adam dünyaya malamat oldu:** *Malatya; Harput «Elâzığ»; Zencidere, Şıhlı, Hisarcık, Fıraktin, Bünyan «Kayseri»; Şebinkarahisar; Arapgazî [?]; Erzincan; Gümüşane; Amasya; Yozgat; Divriği, Suşehri «Sivas»; Dikilitaş «Niğde»)* — **3.** [*S.*] Berbat, bulaşık *(Ünye; Ordu; Sivas; Kars; Toprakkale «Seyhan»)* — **4.** [*S.*] Kötü: **Sen malamat işlerde bulunma** *(Haymana «Ankara»)*

Malamat etmek [*F.*], **1.** Ayıbını açığa vurmak, kepaze etmek, rezil ve rüsva eylemek *(Güllühüyük «Çiçekdağı - Kırşehir»; Sivas)* — **2.** Alay etmek: **Ahmet benimle malamat etti** *(Ağaeli «Ankara»)*

Malamatlık [*İs.*], Pişmanlık *(Sivas)*

Malamga [*İs.*], *(Malatya)* **[Bak : Malama]**

Malaş [*İs.*], **1.** Lâpa *(Şebinkarahisar, Koyulhisar «Giresun»)* — **2.** Beyaz ve kırmızı renkli, kılçığı çok, olta ile avlanır bir cins balık *(Söğüt «Köyceğiz - Muğla»)*

Malaşa [*İs.*], Ebegümeci *(Trabzon)*

Malaşmak [*F.*], Terbiyesizce oturmak *(Niğde)* **[Bak: Gölermek, 11]**

Malatka [*İs.*], Ekmek veya çamaşır kaynatmakta kullanılan geniş ve kenarı kısa sepet *(Temre «Kaş - Ankara [Muh.]»)*

Malay [*İs.*], **1.** Mısır unundan yapılan

kaçamak *(Devrek, Ereğli, Cumayanı, Yakademirciler, Zonguldak; Bolu; Veliköy [?])* — **2.** Mısır ekmeği *(Karaman köyü, Mustafakemalpaşa «Bursa [Muh.]»; Trabzon; Bozüyük «Bilecik»)*

Malaz [*S.*], **1.** Sulak arazi : **Malaz tarla pamuğu iyi yetiştirir** *(Çakaldere köyü «Ceyhan - Seyhan»; Tarsus «İçel»)* — **2.** Çoraklığı veya suların birikmesi dolayısiyle ekilemiyen, düz veya boş arazi *(Oymaklı «Adana - Seyhan»)* — **3.** [*İs.*] Sürülmemiş, ekilmemiş otlu tarla: **Hayvanlar malaza yayılmağa gitti** *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **4.** Sel altında kalan, su basan tarla *(Adana «Seyhan»)* — **5.** [*İs.*] Taş parçası, moloz *(Kastamonu)*

Malaza [*İs.*], Boğazdaki bademcik *(Köy «Çıldır - Kars»)*

Malazır [*İs.*], Ufak bakır kap, sahan *(Yukarıkaşıkara «Yalvaç - Isparta»; Tokuşlar «Sincanlı - Afyon»)*

Maldan [*İs.*], **1.** Etrafı ağaçlarla çevrili bağ *(Ermenak «Konya»)* — **2.** Paralel dılıları eşit olan tarla *(Ermenak «Konya»)* — **3.** Taşlık yerlerde tarla için yapılan setler *(Alanya «Antalya»)*

Malgata [*İs.*], Gürültü, şamata *(Zermut «Toğrul - Gümüşane»)*

Malgaz [*İs.*], Ocak kenarlarında bulunan ve içine çıra, kibrit v.s. konulan gözcükler *(Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Malık [*İs.*], **1.** Boyunduruk kayışına geçirilen ağaç çivi *(Erzurum; Çıldır «Kars»)* — **2.** İnce çam ağacı *(Pazarcık «Bozüyük - Bilecik [Muh.]»)* — **3.** Çarık dikmekte kullanılan ağaç tığ *(Kurtköyü «Yalova - İst.»)*

Malkadın [*İs.*], **1.** Baykuş *(Şabanözü, Beypazarı «Ankara»; Dinek «Mihaliçcık - Eskişehir»)* — **2.** İçi beyaz, üstü saman renginde, kalın köklü bir mantar *(Saraçlı «Geyve - Kocaeli»)*

Malmaş [*S.*], Sersem, sünepe, hırpani *(Kırkyaran «Uşak - Kütahya»)*

Maloz [*İs.*], Yeni doğuran hayvanlara verilen mısır çorbası *(Hemşin «Çoruh»)*

Maltak [*İs.*], **1.** Kuzu tasması *(Osmaneli [?])* — **2.** Minder, şilte *(Şabanözü «Polatlı», Çayırlı «Ankara»)*

Maluk [*İs.*], **1.** Boyunduruk kayışının ucuna çakılan ağaç çivi *(Bandula «Kelkit - Gümüşane»; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Çarık dikmeğe yarıyan ucu sivri ağaç tığ *(Konorsu «Bayburt - Gümüşane»)*

Mal yağma [*İs.*], *(Elâzığ)* **[Bak . Malama]**

Malyar [*İs.*], Bir iki senelik ağaç sürgünü *(Mudanya «Bursa»)*

Malyer [*İs.*], *(Demirci «Bursa»)* **[Bak: Malyar]**

Mamaca [*S.*], Eli işe yakışmıyan, beceriksiz, sersem *(Sungurlu «Çorum»)*

Mamaç [*S.*], Şişman *(Ereğli «Zonguldak»)*

Mamak [*S.*], **1.** Anlayışı kıt kimse *(Tire «İzmir»; Konya)* — **2.** Konca, tomurcuk *(Gölpazarı «Bilecik»)* — **3.** Dilsiz *(Burhaniye «Nazilli - Aydın»)*

Mamata [*S.*], Bodur : **Mamata tavuk kendisini piliç sanır** *(Edirne)*

Mamık [*İs.*], **1.** Dağ eriği *(Köşker «Kırşehir»; Maraş; Malatya; Üçem «Bâlâ - Ankara»)* — **2.** Bir çeşit siyah üzüm *(Adana «Seyhan»)*

Mamıştan [*S.*], Kadınlarla konuşma-

yı seven [adam] *(Zeyve köyü «Çal - Denizli»)*

Mamucu [*İs.*], Umacı *(Beyşehir «Konya»)*

Mamuk [*İs.*], Erik *(Arapkir «Malatya»; Diyarbakır)*

Mamuraç [*İs.*], Ayı yavrusu *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Mamut [*İs.*], Kedi yavrusu *(Adana köyleri)*

Man [*İs.*], **1.** Yüzde çıkan sarı lekeler, çil *(Niksar «Tokat»)* — **2.** Yeldeğirmeninin tekerleklerine geçirilen demir *(Umurca «Kavaklı - Edirne»)*

Manaçı [*İs.*], İnek boğazına bağlanan bağ *(Rize)*

Manak [*İs.*], **1.** Yoğurt *(Genek «Muğla»)* — **2.** Kaşık şekli verilmiş yufka ekmeği, banak *(Kayarcık «Saimbeyli - Seyhan»)* **[Bak: Susak]** — **3.** [*S.*] Gösterişli fakat beceriksiz adam *(Olas «Amasya»)*

Manalık [*İs.*], Tohumluğa ayrılmış hıyar, şalgam veya turp *(Bozkır «Konya»)*

Manan [*S.*], Ahmak, şaşkın *(Muncusun «Kayseri»)*

Manar [*İs.*], **1.** Büyük yonga *(Güvere «Silifke - İçel»)* — **2.** Yaylalarda peynir yapılan yer *(Kızılca «Hadım - Konya»)* — **3.** Nacak, balta *(Akşahap «Akseki - Antalya»; Muğla; Yeniceköy «Karacabey - Bursa* [*Muh.*]*»)*

Manas [*İs.*], Mayıs böceğinden hasıl olan tırtıl *(Bor «Niğde»)*

Manaşır [*İs.*], Yeşil kertenkele *(Bahadırlı «Bayramiç - Çanakkale»)*

Manat [*İs.*], **1.** Ebe, kaabile *(Adana «Seyhan»)* — **2.** [*S.*] Şirret, yaygaracı: **Amma da manat çocuk !** *(Karşıyaka «İzmir* [*Muh.*]*»)*

Manav [*S.*], **1.** Gök gözlü adam *(Yenice «Eğridir - Isparta»)* — **2.** [*İs.*] Yerli halk *(Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»; Osmaniye «Ilgın - Konya* [*Muh.*]*»)*

Manbul [*İs.*], Mayıs böceği *(Hacılar, Kayseri)* **[Bak: Bambul, 1]**

Mancak [*İs.*], Kapı zembereği *(Rize; Biga «Çanakkale»)*

Mancar [*İs.*], **1.** Büyük yeşil kertenkele *(Kocaeli* [*Muh.*]*; Gelibolu «Çanakkale* [*Muh.*]*»; Karahoca «Karacabey - Bursa* [*Muh.*]*»)* **[Bak: Mancarak, şunkur]** — **2.** Lâbada cinsinden bir ot, yaban ıspanağı *(Yukarısöğütönü «Eskişehir»; Keşanuz «Ankara»; Karacaahmet «Afyon»)* — **3.** Kara lâhana *(Cide «Kastamonu»; Devrek, Cumayanı, Kilimli «Zonguldak»; Sivas)* — **4.** Ispanak *(Akhisar «Geyve-Kocaeli»)* — **5.** Pancar *(Honaz «Denizli»)* — **6.** Pazı otu (Kastamonu) — **7.** Ebegümeci, ıspanak ve marul gibi sebzeler *(Kurtdoğmuş «Kartal», Şile «İst.»; Çakıraz «Bartın - Zonguldak»)* — **8.** Bir çeşit yenilir kır otu *(Güdül «Ayaş - Ankara»; Keramet «Orhangazi - Bursa»; İbrahimözü «Göynük - Bolu»)* — **9.** Kuzukulağı [ot] *(Kılıçlı, Şıhlar «Ankara»)* — **10.** [*S.*] Soytarı, komik *(Bursa)*

Mancarak [*İs.*], **1.** Büyük yeşil kertenkele *(Gelibolu «Çanakkale* [*Muh.*]*»; Karakoca «Karacabey-Bursa* [*Muh.*]*»)* **[Bak:Mancar,1]** — **2.** [*S.*] Çakır gözlü *(Edirne)*

Mancer [*İs.*], Taştan örülmüş yayla evi *(Alanya «Antalya* [*Yürükler*]*»)*

Mancıklamak [*F.*], Bir şeyin, el ile karıştırarak intizamını bozmak *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)*

Mancıl [*İs.*], Ham incir *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Mancılık [*İs.*], **1.** Çiçek inciri *(Alan-*

ya «Antalya») — **2.** Ham incir *(Antalya)* ***[Bak: Mancıl]***

Mancınık [*İs.*], Kertenkele*(Papasköy «Samsun* [*Muh.*]*»)*

Mancır [*İs.*], **1.** İncir ağaçlarında asıl yenecek incirlerden evvel olup dökülen incir, boğa inciri, köpek inciri *(Civanyaylağı «Mersni - İçel* [*Aşiret*]*»)* — **2.** Ham incir *(İçel)* ***[Bak: Mancıl, mancılık]*** — **3.** Yabani incir, baba incir, erkek incir *(Adana «Seyhan»)*

Mancırak [*İs.*], Büyük kertenkele*(Korucu «İpsala - Edirne»; Burdur; Yeniköy* [*Muh.*]*; Germeyan «Çorlu - Tekirdağ* [*Muh.*]*»)* ***[Bak : Mancarak, mancınık]***

Manculuk [*İs.*], Hereni de denilen büyük bakır kap *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)*

Mancük [*İs.*], Şal dokunurken geçme ipliği sarılan ağaç aygıt : **Bir oturuşta üç mancüklük dokudum** *(Aydın «Ardanuç - Çoruh»)*

Manç [*İs.*], Saban işlemiyen sert toprak *(Bahışlar «Havsa - Edirne»)* ***[Bak: Kepir]***

Mança [*İs.*], Manda yavrusu, malak *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale* [*Muh.*]*»)*

Mançorak [*S.*], Çakır gözlü *(Malatya)* ***[Bak: Mancarak]***

Manda [*İs.*], Yonca evleği *(Burdur)* ***[Bak: Andal, 1]***

Mandagöz [*İs.*], Mercan balığı *(Beykoz «İst.* [*Balıkçılar*]*»)*

Mandak [*İs.*], **1.** Kuyruğu kıvrık koyun *(Aydınlıçadırı «Ceyhan - Seyhan»)* — **2.** Boynuzsuz koyun *(Topçu «Karaisalı - Seyhan* [*Aşiret*]*»)*

Kandal [*İs.*], **1.** Sırtlara yapılan setler, seki *(Ferhenk «Anamur - İçel»; Ural «İzmir»; Narlıdere «Boldan-Denizli»; Zencidere «Kayseri»)* ***[Bak : Andal]*** — **2.** Ağaç diplerine gübre dökülmek için açılan çukur *(Bayat «Aziziye - Afyon»)* — **3.** Tarlalardaki çalılıklar *(Dindebul «Ermenak - Konya»)* — **4.** Evlek *(Gündüzbey «Sandıklı - Afyon»; Çapak «Torbalı - İzmir»; Karamanlı «Burdur»; Yamanlı «Saimbeyli - Seyhan»; Atabey, B. Findos «Isparta»)* ***[Bak: Andal, maşala]*** — **5.** Orman veya kayalıklar arasında bulunan küçük tarlalar *(Tarsus köyleri «İçel»)*

Mandala [*İs.*], Saksı *(Gödene «Finike - Antalya»)*

Mandalak [*İs.*], Yer elması *(Kümbet «Seyitgazi - Eskişehir* [*Muh.*]*»; Evreşe «Gelibolu - Çanakkale* [*Muh.*]*»)*

Mandam [*Zf.*], Toptan, hepsi (**Getirdiğim sebzeleri mandam sattım:** *Armutlu «Gemlik - Bursa»; Karamürsel «Kocaeli»; Gürle «Manisa»)*

Mandan [*Zf.*], *(Gemlik, Körüstan köyü «İznik - Bursa»)* ***[Bak : Mandam]***

Mandana [*İs.*], Su kabağı *(Gölcük «Antalya»)*

Mandıklamak [*F.*], Açlıktan gözü kararmak*(Lâpseki «Çanakkale»)* ***[Bak: Bandıkmak, 2]***

Mandıla [*İs.*], Sığır ahırlarının döşeme tahtası *(Niksar «Tokat»)*

Mandik [*İs.*], Geniş paçalı ve düğmeli kadın donu*(Tanibaköyü «Erbaa - Tokat»; Çıkrık «Mecitözü - Çorum»)*

Mandiren [*İs.*], Kurşun boruları düzeltmeğe yarıyan ağaç aygıt *(İst.* [*Kurşuncular arasında*]*)*

Manelik [*İs.*], Tohumluk hıyar *(Civanyaylağı «Mersin - İçel* [*Aşiret*]*»)*

Maneyli [*İs.*], Tarlakuşu *(Denizli)*

Mangalay [*İs.*], Alın*(Karaçayır «Tokat»)*

Mangam [*İs.*], İri ağaç *(Hamidiye «Gündoğdu - Rize»)*

Mangarak [*İs.*], Baştankara denilen bir kuş *(İst. [Muh.])*

Mangaş [*İs.*], Cımbız *(Boyabat «Sinop»; Kastamonu)*

Mangaşa [*İs.*], Ağacı sürümek için ucuna çakılan çivi *(Ilgın «Konya»)*

Manger [*İs.*], Ağaç tırmık *(Van)*

Mangıf [*S.*], Menhus, ters [adam] : **Bırak şu mangıfı** *(Ağaeli «Ankara»)* **[Bak: Manguf]**

Mangıldamak [*F.*], Manda bağırmak *(Gülesur «Ağrı»; Kelkit «Gümüşane»; Erzurum)*

Mangır [*İs.*], En ufak karagöz balığı *(Galata «İst.»)*

Mangıramak [*F.*], Can acısiyle bağırmak: **Köpek, taşı yiyince mangıradı** *(Muğla)*

Mangırcak [*İs.*], Dokuma tezgâhlarındaki makara *(Ürgüp «Kayseri»)*

Mangırcık [*İs.*], Sakakuşu *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Mangış [*İs.*], İki yaşında domuz *(Boynuyoğun «Seyhan»)*

Mangoz [*İs.*], Köy evlerinde bulunan gözlü zahire anbarı *(Kınık «Fethiye - Muğla»)*

Manguf [*S.*], Uğursuz, kötü, menhus *(Dağhalil «Ankara»)* **[Bak: Mangıf]**

Manguk [*İs.*], Baykuş *(Alpanoz «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Mangur [*İs.*], İneğin boynuna bağlanan ağaç halka *(Kitre «Bayburt - Gümüşane [Muh.]»)* **[Bak: Tökek]**

Manı [*Zf.*], Daima, her zaman **(Ahmet manı buraya gelir ; Manı kadı kaymak yemez:** *Budaklar «Azarı - Kocaeli»; Kırçal «Gerze - Sinop»)*

Manık [*İs.*], Kedi yavrusu *(Ankara)*

Manı manı [*Zf.*], Peyderpey *(Urfa)*

Manısız [*S.*], İş bilmez, beceriksiz *(Isparta)*

Manış [*İs.*], Yürüyüş *(Urla «İzmir»; Safranbolu «Zonguldak»)*

Manıt [*S.*], **1.** Sersem, ahmak *(Ayvacık «Turgutlu - Manisa»)* — **2.** İnatçı *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Ereğli «Konya»)*

Mani [*Zf.*], **1.** Hemen, durmadan, mütemadiyen *(İnikli «Bursa»; Bayram köyü, Akdoğan, Ayaş, Nallıhan «Ankara»; Seydişehir «Konya»; İzmit, Hendek, Taşlık, Kocaeli; Hisarcık «Bilecik»)* — **2.** Övendire ucuna geçirilen üç köşe demir, cemek *(Konya)*

Manik [*İs.*], **1.** Kedi yavrusu *(Adana; Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»; Büyükkızılhisar «Gaziantep»; Malatya)* — **2.** Köpek yavrusu *(Köristan «İznik - Bursa»; Kırşehir dalayı)* — **3.** Ayı yavrusu: **Ayı maniğini avkalar** [hırpalar] *(Mudam «Mustafakemalpaşa - Bursa»)* — **4.** Yavru *(Arapkir «Malatya»)*

Mani mani [*Zf.*], Daima, herzaman, herdem, mütemadiyen, peyderpey, bir düziye, sık sık *(Bolu; Gebze; Kandıra, Hendek, Derince «İzmit - Kocaeli»; Bilecik ili; Çayırlı «Haymana - Ankara»; Trabzon; Urfa)* **[Bak : Manı]**

Mank [*S.*], **1.** Ahmak, sersem **(Ne mank adamsın :** *Sarıcaeli «Çanakkale»; Büyükçaylı «Dörtyol-Hatay»; Kadirli «Adana», Karaisalı «Seyhan»)* — **2.** Durgun, sâkin : **Mank hava** *(Bergaz «Ezine - Çanakkale»; Küçükdere «Edremit - Balıkesir»; Çukurköy «Menemen - İzmir»)*

Mankaş [*İs.*], Cımbız *(Sivas)*

Mankaşa [*İs.*], Salıncak halkası *(İçel)*

Mankıl [*İs.*], Ad, san, şan, şöhret : **Filanın mankılı battı** *(Kozan «Seyhan»)*

Mankırmak [*F.*], Manda böğürmek *(Yeniköy «Ereğli - Konya»; Merkepcikışlağı «Amasya»)*

Mankış [*İs.*], Domuz yavrusu *(Karadirlik «Tarsus - İçel»)*

Mankobe [*İs.*], Koyunların sağıldıktan sonra yattıkları yer *(Küpesi «Erzincan»)*

Mank olmak [*F.*], **1.** Sersemleşmek *(Kadirli «Seyhan»)* — **2.** Hayran olmak *(Şekeroba «Maraş»)*

Mankoz [*İs.*], Gözgöz yapılmış kışlık erzak ambarı *(Çal «Denizli»)*

Mankuf [*S.*], Küflü, kötü *(Gürcü köyü «Kızılcahamam - Ankara»)*

Mankur [*İs.*], *(Kuzkışla «Erzincan»)* ***[Bak: Kandirif, 3]***

Manna [*S.*], Sevimli şişman *(Kayseri)*

Mansur [*İs.*], Mantar *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Mantaka [*İs.*], İri dikiş, teyel *(Kırkağaç «Manisa»; Kemalli «Ezine», Çanakkale)* ***[Bak: Mantıka, 1]***

Mantakalamak [*F.*], Teyellemek *(Gireson köyü «Balıkesir»)*

Mantar [*İs.*], Hayvanların burunları uçlarındaki tüysüz yer: **İneğin mantarına çalı battı** *(Karacakılavuz «Tekirdağ [Muh.]»)*

Mantaş kabağı [*İs.*], Helvacı kabağı *(Adana «Seyhan»)*

Mantelek [*İs.*], Çelik çomak oyunu *(Erzincan)*

Mantı [*İs.*], **1.** Şebboy çiçeği *(Maltepe «Kartal - İst. [Muh.]»; Hacıfakı, Özbek «İzmir»)* — **2.** Bıçağın demir kısmı: **(Şu mantıya bir sap yaptıracağım:** *Akdoğan «Kızılcahamam»; Şabanözü, Dastarlı «Ankara»; Çeşme «İzmir»; Sungurlu «Çorum»; Kadışehri, Yozgat; Kadirli «Seyhan»)* — **3.** Kullanılmış çakı ağzı *(Türkşerefli «Ankara»)* — **4.** Yaprak sarması *(Keşanuz «Ankara»)*

Mantıka [*İs.*], **1.** Teyel *(Burdur; Kütahya; Balıkesir; Hendek «Kocaeli [Muh.]»)* ***[Bak: Mantaka]*** — **2.** Davar kulaklarını kesmek suretiyle yapılan nişan *(Yalava köyü «Eceabat - Çanakkale»)* ***[Bak: En, 1]***

Mantırıç [*İs.*], Mart inciri, firenk inciri *(Alanya «Antalya»)*

Mantoz [*İs.*], Önlük, peştemal *(Kale «Tavas - Denizli»)*

Manuk [*İs.*], **1.** Kedi yavrusu *(Malatya)* — **2.** Maydanoz *(Malatya)*

Manuklamak [*F.*], Acele etmek *(Ünye «Ordu»)*

Manzıl [*S.*], Çirkin, uygunsuz *(Kızılcabölük «Denizli»)*

Map [*S.*], Kıymetli: **Kibarlar köpeği çok map tutuyorlar** *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Mapçı [*İs.*], Oyunda ebe *(Mersin köyleri «İçel»)*

Mapes [*İs.*], Kadınların başlarına sardıkları oyalı yemeni *(Denizgiren «Karaburun - İzmir [Muh.]»; Çatalağıl «Karacabey - Bursa [Muh.]»)*

Maplak [*İs.*], **1.** Çok çok kaynıyarak sakız haline gelen pekmez, şeker *(Konya)* — **2.** Ateş küreği *(Şarkışla «Sivas»; Ankara dolayı)*

Mapsınmamak [*F.*], Adam yerine koymamak *(Çataloluk «Kayseri»)*

Mar [*İs.*], Çeşme *(Kınık «Kırkağaç - Manisa»)*

Mara [*İs.*], **1.** Araba içindeki tahtalar *(İçerenköy «İst. [Muh.]»)* — **2.** Ayrık otu *(Antalya)* — **3.** Anahtar *(Mersin «İçel»)*

Maraç [*İs.*], İşlenmemiş toprak *(İst. [Muh.])*

Maradıl [*İs.*], İri, kemikli hayvan *(İçel)*

Marak [*İs.*], Samanlık, otluk *(Ahlat «Bitlis») [Bak: **Merek**]*

Maran [*İs.*], **1.** Ufak ev *(Rize)* — **2.** Araba tekerleğinin ağaç kısmı *(Şebinkarahisar «Giresun»; Korzaj «Şiran», Pekin «Gümüşane»; Erzincan; Eleşkirt «Ağrı»; Kars; Samsun [Muh.])* — **3.** Çay bardaklarını koymak için evlerde bulunan taksimatlı sandık *(Erzurum; Bayburt «Gümüşane»)* — **4.** Sebze evleği *(Pekin «Kelkit - Gümüşane»)*

Maran suyu [*İs.*], Bulaşık suyu *(Şehler «Ulubey - Ordu»)*

Maran takımı [*İs.*], İçine çay bardakları, süzgeçi ve tepsisi konulan kadifeli kutu *(Kars) [Bak: **Maran, 3**]*

Maravuş [*S.*], Hastalıklı, zayıf: **Yağmursuzluktan bu sene meyvalar maravuş kaldı; Bu çocuk maravuşluktan kurtulamadı** *(Muğla)*

Marça [*İs.*], Mantı yemeği *(Çarıksaray «Şebinkarahisar - Giresun»)*

Marçıl [*İs.*], Delik altın : **Tepeliğin kıyısına marçıl dizeceğim** *(Muğla köyleri)*

Marçıldatmak [*F.*], Ağzı sulanmak *(Maraş ve çevresi)*

Marda [*S.*], **1.** Elden çıkmıyan mal, ıskarta, artık kalan *(Navdalı «Mut - İçel»; Kayseri)* — **2.** [*İs.*] Kıymet, fayda *(Sivas)*

Mardalı [*S.*], İri kemikli (hayvan veya insan hakkında) : **Kara Ahmet mardalı bir pehlivandı** *(Masara «Mut - İçel»; Gediz «Kütahya»; Çal «Denizli»; Burdur) [Bak : **Maradıl**]*

Mardavul [*İs.*], **1.** Yaban üzümü *(Alanya «Antalya»; Denizabat, Fadılca «Muğla»; Masara «Mut - İçel»)* — **2.** [*S.*] Ham meyva *(Akseki «Antalya»)*

Marek [*İs.*], Avcı pususu *(Ceyhan «Seyhan») [Bak: **Eneze**]*

Mareslemek [*F.*], Meyva yaprağı solmak *(Ordu)*

Marh [*İs.*], Çıra *(Erzincan ili)*

Mark [*İs.*], Su arkı *(Gümüşane; Üsküdar «İst.»)*

Marman [*İs.*], Yaşlı koyun *(Kayseri) [Bak: **Mazman**]*

Marol [*İs.*], Yoğurt biriktirmiye yarar ağaçtan yapma, silindir biçiminde kap *(Başköy «Ankara»)*

Marrak [*İs.*], Dokumacılıkta ipliği yumaktan düzgün indirmeğe yarar yuvarlak bir ağaç *(Manisa)*

Martatmak [*F.*], Yüklü deve yükünü düşürmek için sarsılmak ve silkinmek *(Dart, Kınık «Fethiye - Muğla»)*

Martuvan [*S.*], Hâli gülünç olan sersem *(Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Marzak [*İs.*], Araba dingilinin baş tarafına geçirilen çivi *(Eşkel «Mudanya - Bursa»)*

Marzalak [*İs.*], Cevizin yeşil kabuğu *(Maçka «Trabzon»)*

Masat [*İs.*], **1.** Kiremitlik altına konulan direkler *(İzmit) [Bak: **Gebril**]* — **2.** Bağ budandıktan sonra kütükte kalan kısım *(Akçalıuşağı «Kozan - Seyhan»)*

Masavıt [*S.*], **1.** Aptal, ahmak *(Askeriye «Burdur»; Büyükkabaca, Senir «Uluborlu - Isparta»)* — **2.** Kaygısız, saygısız, nobran *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)*

Masdı [*S.*], **1.** Dertli : **Senin çocuk çok masdı** *(İleydağı «Uluborlu - Isparta»)* — **2.** [*İs.*] Sepet yapmakta

kullanılan fındık dalı *(Hisargeriş, Lâpa «Giresun»)*

Masıı [*İs.*], Küf kokusu *(Bayramiç «Çanakkale»)*

Masıra [*İs.*], Bir çeşit üzüm hastalığı *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Masil [*İs.*], Yarı olmuş meyva *(İsgöbü, Kıranardı «Kayseri»)*

Maskal [*S.*], Sarı veya gök gözlü adam: **Maskal Ali'nin evine gidiyorum** *(Karapınar «Demirci - Manisa»)*

Maskan [*İs.*], Duvarlara açılan büyük dolap *(Urfa)*

Maslak [*İs.*], **1.** Birkaç menbadan sızıp toplanan su *(Muğla)* — **2.** Mezbaha *(Gaziantep)* — **3.** Su terazisi *(Bornova «İzmir»)* ***[Bak: Savak, savat]*** — **4.** [*S.*] Tuhaf sözlü, nekre *(Adana, Azaplı «Seyhan»)*

Masmas [*S.*], Ağır, durgun, sersem kimse *(Büyükçaylı «Dörtyol-Hatay»)*

Masnara [*İs.*], Su arkı *(Gaziantep)*

Masra]*İs.*[, Hıyar veya kabağın küçüğü *(Köşker «Kırşehir»)*

Massa [*İs.*], Övendire *(Çemişgezek «Tunceli»; Erzurum; Elâzığ; Trabzon; Erzincan; Kars)*

Massak [*S.*], Tatsız, lezzetsiz: **Bu elma massakdır** *(Uluborlu «Isparta»)* ***[Bak: Mazak, 10]***

Massı [*S.*], Pis: **Ahır massı kokuyor** *(Tavas «Denizli»)*

Masta [*İs.*], Övendire *(Hekimhan «Malatya»; Erzincan; Samsun; Kayadibi, Zilköyü, Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Bolu; Zermut, Kelkit «Gümüşane»; Bektaş «Zara - Sivas»; Alişar «Merzifon - Amasya»; Erzurum)*

Mastalamak [*F.*], Kesmek, parçalamak *(Isparta)*

Mastar [*İs.*], **1.** Cetvel *(Develi «Kayseri»)* — **2.** Davar memesi *(Paşaköy «İpsala - Edirne»; Dolucalı «Hayrabolu - Tekirdağ [Muh.]»)*

Mastı [*İs.*], Fındıklar budanırken kesilen körpe dallar *(Piraziz «Giresun»)*

Masumamak [*F.*], Ehemmiyet vermemek *(Fatsa «Ordu»)* ***[Bak: Meğersimek]***

Maş [*İs.*], **1.** Kedi *(Şebinkarahisar «Giresun»; Ağrakos «Suşehri - Sivas [Muh.]»)* — **2.** Baklagillerden mürdümük denilen ve yenilen bir bitki *(Konya; Gaziantep)*

Maşa [*İs.*], Sebze ve tütün fidesi *(Faydalı «Kozan - Seyhan»)*

Maşala [*İs.*], Bağ, bahçe ve bostanlarda sebze ekmek için ayrılan küçük parçalar, evlekler *(Talaş, İsgöbü «Kayseri»; Şebinkarahisar «Giresun»; Nevşehir ve çevresi, Ovacık, Niğde; Adana «Seyhan»; Elbistan «Maraş»; Sinop; Korzaf «Şiran - Gümüşane»; Denizli; Ahırlı «Ankara»; Sivas; Ereğli, Konya; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Andal 1, karık 1]***

Maşalama [*İs.*], Sebze bahçesinde, her sebze için ayrılan parçalar *(İskilip «Çorum»; Kolay «Bafra - Samsun»; Sinop)*

Maşalca [*İs.*], Maşa *(Kıbrıscık «Bolu»)*

Maşık [*İs.*], **1.** Urgan *(İncesu «Kayseri»)* — **2.** Yük urganlarının ucuna bağlanan ağaç çengel veya halka *(Erkilet, Kayseri)* — **3.** Bezelye *(Adana «Seyhan»)*

Maşi [*İs.*], Kağnı arabalarında iki tekerlek arasında bulunan kalın ağaç, mazı *(Köy «Çıldır - Kars»)*

Maşşık [*İs.*], **1.** Kapıların üst ve yan

tarafındaki kalın ve uzunca ağaçlar *(Kırşehir)* — **2.** Duvarlara çakılan kalın ağaç çivi *(Cemele «Kırşehir»)*

Mat [*İs.*], **1.** Bilmece **(Bana bir mat söyle:** *Gemlik «Bursa»; Musabeyli «Ereğli - Zonguldak»)* — **2.** Bir çeşit helva *(Denizli)* — **3.** Kılları yolmak için yapılan şeker veya pekmez ağdası *(Boyalı «Konya»; Bor «Niğde»)* **[Bak: Şipleme]** — **4.** Koyu pekmez, ağda *(Bolvadin «Afyon»)*

Mata atmak [*F.*], İhmal etmek, ehemmiyet vermemek: **O meseleyi de mata atma!** *(Alemdar «Bolu»)*

Matak [*İs.*], **1.** Manda yavrusu, malak *(Kızılcasöğüt «Çivril - Denizli»)* — **2.** Topaç *(Yenikışla «Boğazlıyan - Yozgat»)*

Matan [*İs.*], **1.** Ayran *(Bıyıkali köyü «Tekirdağ [Muh.]»; Çanakkale [Muh.]; Germeyan «Çorlu [Muh.]»; Antalya [Muh.]; Bornova «İzmir [Muh.]»; Çatalağıl «Karacabey-Bursa [Muh.]»; Kadıköy «Silivri - İst. [Muh.]»; Bafra «Samsun»)* — **2.** Yayık *(İzmir [Muh.])* — **3.** Çiğ sütten çıkarılan yağ *(Edirne [Muh.])*

Matçalı [*S.*], **1.** Hastalıklı, dertli; kötü *(Ankara; Dineköyü «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **2.** İnatçı, aksi *(Ereğli «Zonguldak»)*

Matırak [*S.*], **1.** Hovarda, zampara *(Beyağıl «Ulukışla - Niğde»)* — **2.** [*İs.*] Eğlence *(Isparta)*

Matlak [*İs.*], **1.** Tahta kaşık *(İst. [Muhallebiciler])* — **2.** [*S.*] Faydasız: **Matlak söz söyleme** *(Ereğli «Konya»)* — **3.** [*S.*] Tuhaf, garip, gülünç *(Kayseri)*

Matlanmak [*F.*], Şaşmak, şaşırmak: **Kurdu ilk görüşümde matlandım kaldım** *(Erzurum)*

Matmat [*S.*], Alıksalık *(Mesudiye «Giresun»)*

Matrak [*İs.*], Taşlı olmasından dolayı ekilemiyen tarla *(Karlı «Gerze - Sinop»)*

Matyaşmak [*F.*], Görüşmek *(Maruf «Çankırı»)*

Mavıklamak [*F.*], **1.** Köpek can acısiyle bağırmak *(Üçhüyük «Altıntaş - Kütahya»)* — **2.** İhtiyarlamak, kocamak *(Hocaköy «İnegöl - Bursa»)*

Mavır [*S.*], Kekre, buruk, acımsı: **Şekersiz çay mavır dır** *(Susığırlık «Balıkesir [Muh.]»)* **[Bak: Mavrı, 4]**

Mavkumak [*F.*], İhtiyarlık dolayısiyle kuvvetten düşmek *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Mavrak [*İs.*], Leblebicilerin nohut kabuğunu çıkarmak için kullandıkları altı düz, daire biçiminde bir aygıt *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Mavrı [*İs.*], **1.** Erkek turaç kuşu *(Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»)* — **2.** [*S.*] Seçilmiş, güzelleştirilmiş: **Şu dağlar mavrı kaldı * Ördek uçtu yavru kaldı** *(Ulaş «Tarsus - İçel»)* — **3.** [*S.*] Ham meyva *(Çaltılar «Fethiye - Muğla»; Kale köyü «Tavas - Denizli»; Burdur)* — **4.** [*S.*] Kekre, ağız buruşturucu *(Muğla)* **[Bak: Mavır]** — **5.** Çam kabuğu *(Cebel «Eğridir - Isparta»; Tire «İzmir»)*

Mavru [*S.*], **1.** Ham, olmamış meyva *(Isparta)* **[Bak: Mavrı, 3]** — **2.** [*İs.*] Çam kabuğu *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)* **[Bak: Mavrı, 5]**

Mavruğan [*İs.*], Sirke küpü *(Tokat)*

Mavsamak [*F.*], Yazın sıcaktan baygın düşmek *(İst. [?])*

Mavuk [*S.*], **1.** Bunak *(Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»; Bursa)* — **2.** Seme, şaşkın *(Çerkeş «Çankırı»)*

Mavur [*S.*], Kekre, ekşimsi *(Abâdiye «Bilecik»)* **[Bak: *Mavrı*, *4*]**

Mavurlanmak [*F.*], Tanenli yemişlerden ağız buruşmak *(Edirne [Muh.])*

Mavurlu [*S.*], Ekşimsi, mayhoş, ağız buruşturucu **(Olmamış armut mavurludur:** *Edirne [Muh.]; Gelibolu «Çanakkale»; Balıkesir)*

May [*İs.*], **1.** Askerlikte hedef, ayak hedefi *(Çorum)* — **2.** Yoğurt *(Konya)* — **3.** Yağ, tereyağı *(Eskişehir; Denizli)* — **4.** Zeytin, susam veya haşhaş yağı *(Denizli [Muh.])*

Maya [*İs.*], **1.** Yük devesi *(Antalya)* — **2.** Cins dişi deve *(Bergama, Menemen «İzmir»; Haymana, Üçem «Bâlâ - Ankara»; Masara, Mut «İçel»; Hani «Lice - Diyarbakır»; Heniske «Amasya»; Gelibolu, Biga «Çanakkale»; Muğla; Karaman, Konya; Köşker, Kırşehir; Honaz «Denizli»; Sungurlu «Çorum»; Gelenbe «Kırkağaç - Manisa»; Senir, İsparta; Başlamış «Dörtyol - Hatay»; Çakalkuyusu «Adana», Gâvurdağ «Seyhan»; Ordu; Gaziantep; Antalya)* **[Bak: Kayalık]** — **3.** Dişi eşek *(Çorum; Üçem «Bâlâ - Ankara»; Hisarcık, Pınarbaşı, Zencidere, Kayseri; Genezin, Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Şahmuratlı «Sorgun», Yozgat; Niğde; Sungurlu «Çorum»; Çankırı)* — **4.** İncir *(Bakırdağ «Develi - Kayseri»; Çukurova, Başlamış «Dörtyol - Hatay»; Kozan «Seyhan»)* — **5.** Bir çeşit ezgi *(Gaziantep»)* — **6.** Gazel, mâni *(Malatya)* — **7.** Bir çeşit şarkı, türkü *(Harput «Elâzığ»)* — **8.** Baş parmağın tırnak altında bulunan iç yüzü *(Karacaköy «Çatalca - İst.»)* — **9.** Manda derilerinin kıllarını almak için kepek ve çavdar unundan yapılan bir ilâç *(Isparta [Tabaklarca])* — **10.** Ayaklarına nal çakılan hayvanların tırnakla et arası **(Nal çivisi mayaya dokunmuş:** *Çanakkale; Mustafakemalpaşa «Bursa [Muh.]»)*

Mayalık [*İs.*], Damızlık koyun ve keçi; kuzu *(Trabzon; Cumayanı «Zonguldak»)*

Maydalak [*S.*], Aptal, şaşkın *(Kastamonu; Çarıkçılar «Çankırı»)*

Maydan [*İs.*], İki üç yaşındaki kısrak veya at *(Taşlıçay «Diyadin - Ağrı»; Köy, Zaim köyü «Sarıkamış», Kars)*

Maye [*İs.*], **1.** Yeni doğmuş kuzu veya oğlak *(Vezirköprü «Samsun»)* — **2.** Domates *(Bartın «Zonguldak»)*

Mayha [*S.*], Kepaze, rezil *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Mayık [*S.*], Yılışık, yaramaz **(Bu çocuk çok mayık:** *Demirdere «Mustafakemalpaşa - Bursa»; Göbel «Bandırma - Balıkesir [Muh.]»)*

Mayınnamak [*F.*], Ağrı ve sancılar hafifleşmek *(Edirne [Muh.])*

Mayıs [*İs.*], **1.** Sığır hayvanlarının taze pisliği *(Adana «Seyhan»; Malatya; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Çorum; Gemen «Yalvaç - Isparta»; Mut «İçel»; Paşaköy «İpsala - Edirne [Muh.]»; Karabiga «Çanakkale»; Sivas; Karapınar «Konya»; Alayunt «Kütahya»; Gaziantep; Van; Gümüşane)* — **2.** Uzun ve düzgün olarak kesilmiş ağaç *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»)*

Mayışmak [*F.*], **1.** Yemekten sonra, miyde dolgunluğundan rahavete uğramak; gıdıklanmadan, hâzdan ve okşanmadan aygın baygın bir hale gelmek *(Konya; Ahlat «Bitlis»; Gediz «Kütahya»; Bağyaka «Finike - Antalya»; Denizli; Isparta; Sandıklı «Af-*

yon») — **2.** Nazlanmak, kırıtmak, süzülmek *(Ereli köyü «Havza - Samsun»; Konya; Çivril «Denizli»; Çanıllı «Ayaş - Ankara»)*

Maykırmak [*F.*], Manda haykırmak *(Zemme «Kütahya»; Dinar «Afyon»)*

Mayla [*İs.*], Çocukların oynadığı esir almaca oyunu*(Çerkeş «Çankırı»; Kemaliye «Malatya»)*

Maylak [*İs.*], Deve yavrusu *(Çorum; Demirci «Manisa»; Merzifon «Amasya») **[Bak: Poduk]***

Maymak [*S.*], **1.** İğri ayaklı *(Refahiye «Erzincan»; Çankırı; Malatya; Amasya; Emirler «Bâlâ - Ankara»)* — **2.** Eli çarpık, ağzı iğri, bacakları açık ve çarpık kimse: **Maymak elli; Maymak ağızlı** *(Keskin Ankara»)* — **3.** Beceriksiz, patavatsız : **Maymak herif kâseyi düşürerek kırdı; Ali maymağın biridir, yemek yerken üstüne döker** *(Kilis «Gaziantep»)*

Maymal [*S.*], İhmalkâr: **Ahmet o işi yapardı ya maymal davrandı** *(Kurugöl «Mucur - Kırşehir»)*

Maymala çalmak [*F.*], Avara, başıboş dolaşmak, iç güç sahibi olmamak *(Varyanlı «Maraş»)*

Maymalamak [*F.*], Tereddüde düşmek, apışıp kalmak *(Bilecik)*

Maymaslık [*İs.*], Münasebetsizlik, yakışıksız harekette bulunma *(Mut «İçel»)*

Maymaşak [*S.*], Beceriksiz, sersem *(İnegöl «Bursa»; Boyalı «Araç - Kastamonu»; Bayramiç «Çanakkale»)* **[Bak: Maydalak]**

Maymaşık [*S.*], Yerinden kalkmayı canı istemiyen, uyuşuk, tenbel *(İst. [Şumnulu bir Türkten])* **[Bak: Ölüşük]**

Maymuncuk [*İs.*], **1.** Dört tekerlekli arabalarda ön tekerlek üstüne konulan yastık üstündeki ağaç *(Çukurhisar «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Arabalarda özek çivisi *(Mihaliç «Bursa»)* — **3.** Bağlarda gözleri tahrip eden hortumlu bir haşere *(Kemalpaşa «İzmiz»)*

Mayna [*İs.*], Bir çeşit çocuk oyunu *(Konya)* **[Bak: Durtud, 2]**

Maynak [*S.*], Topal *(Bolu; İnebolu «Kastamonu»)* **[Bak: Maymak, 1]**

Mayofa [*S.*], Tenbel, yerinden kalkmak istemiyen *(Bilecik)*

Maytalak [*S.*], Kısa boylu, cüce *(Çorum)*

Maz [*İs.*], **1.** Su: **Maz içelim** *(Konya)* — **2.** [*S.*] Kara : **Şu adamın yüzü maz olmuş; Maz kâğıt** *(Oymaağaç «Vezirköprü - Samsun»)* — **3.** Üç yaşında koyun: **Toklu üç lira edince maz neye beş lira etmesin** *(Van)*

Maza [*İs.*], Çocukların kaydırak oyununda ortaya diktikleri hedef *(Kayseri)* **[Bak: Enek, 19]**

Mazak [*İs.*], **1.** Arabaların göbek demiri *(Hoşap «Çanakkale»; Kızılköy, Beydin [Muh.], «Bandırma - Balıkesir»; Bergama «İzmir»)* — **2.** Domates *(Hayati «Erbaa - Tokat»)* — **3.** Araba ve sabana takılan ağaç çivi *(Bayramiç «Çanakkale»; Büyükdere «Burhaniye - Balıkesir»; Gelenbe «Kırkağaç - Manisa»; Devrek «Zonguldak»; Melik «Mustafakemalpaşa - Bursa»)* — **4.** Çam kabuğu *(İçel)* — **5.** Üzüm koruğu *(Bartın «Zonguldak»)* — **6.** Kırlangıç balığı *(Sarıyer «İst.»)* — **7.** Domuz yavrusu *(Çamlıca «Mustafakemalpaşa - Bursa [Muh.]»)* — **8.** Sonbaharda büyüyemiyen sebzeler *(Nevşehir «Niğde»)* — **9.** [*S.*] Cüce *(Balkı «Ilgın - Kon-*

ya»; Isparta) — **10.** [*S.*] Olmamış, ham [meyva] *(Alataş, «Sivrihisar - Eskişehir»; Emet «Kütahya»; Balıkesir ve çevresi; Muğla; Sungurlu, Çorum; Bolu; Yakademirciler «Zonguldak»)*

Mazaksız [*S.*], Saygısız, fikirsiz *(Narlıdere «İzmir»)*

Mazalak [*İs.*], **1.** Palamut nevinden bir mazı *(Urfa)* — **2.** [*S.*] Ham karpuz *(Zencidere «Kayseri»)* — **3.** [*S.*] Büyümemiş veya seçilerek kötüleri kalmış meyva *(Çankırı; Muğla)* — **4.** Domuz yavrusu *(Erküt «Cide - Kastamonu»)*

Mazamaz [*S.*], Hayırsız, vefasız *(Doğanbeyli «Saimbeyli - Seyhan»)*

Mazgan [*İs.*], **1.** Ucra yerlerdeki evler *(Diyarbakır)* — **2.** Sokak aralarındaki büyük arsalar *(Diyarbakır)*

Mazı [*İs.*], **1.** Araba tekerlekleri üzerine uzatılan yan ağaçlar *(Samsun)* — **2.** İki tekerleğe geçirilmiş olan kalın ağaç, eysen *(Urla «İzmir»; İsgöbü, Ürgüp, Zencidere, Elbaşı, Erkilet «Kayseri»; Alibey «Sorgun-Yozgat»; Bucak «Gerze - Sinop»; Kavşıt «Sungurlu», Mecitözü «Çorum»)* — **3.** Dingil *(Kars; Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»; Avanos«Kırşehir»; Çankırı; Trabzon; Samsun; Ficek «Reşadiye - Tokat»; Zermut «Gümüşane»)* **[Bak: Bazı,4]** — **4.** Meşe meyvası *(İçel)* — **5.** Halı tezgâhlarında rışın ve dokunan halının sarıldığı ağaçlar *(Balçova «İzmir»; Kırşehir; Yeniköy«Ereğli-Konya»)* — **6.** Değirmenlerde milin geçtiği yarım metre kutrundaki dairevî bir ağaç *(Dinar «Afyon»)* — **7.** Selin getirdiği mil *(Osmanköy «Nallıhan - Ankara»)* — **8.** Zıpzıp taşı *(Isparta)* — **9.** Küçük soğan *(Eskişehir)*

Mazık [*S.*], **1.** Cüce, kısa, bodur [insan veya hayvan] *(Kızlar «Tavas - Denizli»)* — **2.** [*İs.*] Zıpzıp *(Malatya)*

Mazıl kalmak [*F.*], Tarla sürülmiyerek boz kalmak *(Orhaniye «Marmaris - Muğla»)*

Mazın [*İs.*], Silâh : **Ali, Mehmedin mazınını almış** *(Genek «Muğla»)*

Mazı oya [*İs.*], Yemeni kenarlarına yapılan bir çeşit oya *(Yalova «İst.»)*

Mazırdanmak [*F.*], Tektir işiterek veya herhangi bir sebeple sinirlenen kimse söylenmek, homurdanmak *(Tuzla «Seyhan»)*

Mazırık [*İs.*], Marsık *(Kilis «Gaziantep»)*

Mazik [*İs.*], Biraz büyümüş sığır yavrusu *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Mazla [*İs.*], Kiler *(Tavşanlı «Kütahya»)*

Mázlak [*İs.*], Hamamın sıcak su deposu *(Burdur)*

Mazman [*İs.*], **1.** Üç yaşına girmiş koyun *(Dumlupınar «Ilgaz - Çankırı»; Çorum)* — **2.** Çuval dokuyan, mutaf *(Maraş; Antalya; Alibozlu«Adana - Seyhan»; Malatya)* — **3.** Dört yaşını bitiren erkek koyun *(Ciritmüminli «Keskin - Ankara»; Seyhan; Gülâbi «Yozgat»; Adana «Seyhan»)* — **4.** Dört yaşına girmiş ve burulmuş keçi *(Erzin «Dörtyol - Hatay»; İst.)* **5.** İki yaşında toklu *(Zara «Sivas»)* — **6.** Beş yaşında burulmuş koyun *(Güllühöyük «Kırşehir»; Van; Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Maznık [*S.*], Şımarık *(Edirne)*

Mazrık [*İs.*], Kömür marsığı *(Gaziantep)* **[Bak: Mazırık]**

Mazu [*İs.*], Araba dingili, mazı *(Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»; Sinop; Tokat; Isparta)* **[Bak: Eysen]**

Mazulak [*İs.*], Ceviz kabuğu *(Sürmene «Trabzon»)*

Mazulamak [*F.*], Bağırarak ağlamak *(Sivas)*

Mazzak [*S.*], **1.** Kısa boylu, cüce *(Tefenni «Burdur»)* — **2.** Ham, hastalıklı meyva *(Köşker «Kırşehir»; Sinop)*

Me [*Ed.*], Al, nah, işte *(Kaleyaka «Perşembe - Ordu»; Bolu; Sofular «Çerkeş - Çankırı»; İleydağı «Uluborlu - Isparta»; Taşköprü «Kastamonu»; Bolvadin «Afyon»; Hortu «Sivrihisar - Eskişehir»; Afşar «Hadım - Konya»)* **[Bak: Ma]**

Meccik [*İs.*], Davul tokmağı *(Çayhan «Ereğli - Konya»)*

Mece [*İs.*], Yardım, imece *(Bursa)*

Mecek [*İs.*], **1.** Çamur kazımak üzere övendire ucuna takılan aygıt, cemek *(Sivas çevresi; Hisarcık, Himmetdede, İsgöbü, Zencidere, Kızılviran, Akçakaya «Kayseri»; Sadık, Mucur «Kırşehir»; Kars; Büyükkışla «Boğazlıyan - Yozgat»; Acıgöl «Nevşehir - Niğde»)* — **2.** [*S.*] Güdük, kısa, bodur *(Ürgüp «Kayseri»)*

Mecel [*İs.*], Tavşan yavrusu, göcen *(Kayseri)*

Mecena ve **Mecene** [*S.*], Issız: **Mecena dağlarda ömrümü yere verdim** *(Ulaş «Tarsus - İçel»)* **[Bak : *Becene, 1*]**

Meci [*İs.*], **1.** Parasız iş gören yardımcı ırgat *(Bolu; Gümüşane; İncirli [?]; İst. [Muh.]; Pazarcık «Bozüyük-Bilecik [Muh.]»; Edirne [Muh.]; Gebeler [?]; İnebolu «Kastamonu»; Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)* — **2.** Evlenen kızların el işlerine yardım etme *(Bolu; Mustafakemalpaşa «Bursa* **[Bak: İmece, imeci]**

Meçcik [*İs.*], **1.** Topuz *(Kırşehir)* — **2.** Uzun ve geniş sakallı adam, tahta sakal, kaba sakal *(Yozgat)*

Meççik [*İs.*], Çomak *(Urfa)*

Meçik [*İs.*], **1.** Davul tokmağı *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»)* — **2.** Davulun arka tarafına vurulan ince ağaç çubuk **(Davulcu biraz acemi, tokmağı iyi vuruyor amma meçiği vuramıyor:** *Çeltikçi «İnegöl - Bursa»; Adana; Tombak «Göksun - Maraş»)* — **3.** Zift: **Meçik ye** *(Korkuteli «Antalya»)*

Meçikli [*İs.*], **1.** Eşek çavı, kadibi *(Burdur)* — **2.** Tütünlerin dibinde yetişerek fideleri kurutan tufeylî bir ot *(İst. [Muh.])*

Meçmeçe [*İs.*], **1.** Midye kabuğu *(Urfa)* — **2.** Küçük kaplumbağa kabuğundan yapılan sıgara tablası *(Urfa)*

Meçmeçen [*İs.*], Midye *(Halfeti «Urfa»)*

Meçük [*İs.*], Davul tokmağı *(Kargı «Kastamonu»; Yaykın «Gerze - Sinop»; Bafra «Samsun»)* **[Bak: Meçik, 1]**

Medder [*S.*], Dermansız, kuvvetsiz *(Şebinkarahisar «Giresun»; Suşehri «Sivas»)*

Mede [*İs.*], **1.** Manda yavrusu, malak *(Rahmanlar «Tire - İzmir»)* — **2.** Çocuk oyunlarında kale *(Kurşunlu, Ilgaz «Çankırı»)*

Medek [*İs.*], **1.** Manda *(Bahçebaşı «Turhal - Tokat»; Trabzon; Gümüşane)* — **2.** Davar *(Vezirköprü «Samsun»)* — **3.** Dişi manda *(Ağrı; Erzurum; Kelkit, Bayburt, Gümüşane; Yusufeli «Artvin [Muh.]»; Erzincan)* — **4.** İnek *(Erzurum)* — **5.** Manda yavrusu, malak *(Erzurum; Erzincan; Van; Hekimhan «Malatya»; Karahisar «İncesu - Kayseri»)* — **6.** Buzağı *(Samsun)*

Medeklik [*İs.*], Dişi hayvan sürüsü *(Erzurum)*

Medik [*İs.*], **1.** Çayırlarda biter, yaprakları yeşil ve dikenli, fındık büyüklüğünde, kökü yuvarlak bir ot *(Ağrı; Erzurum)*— **2.** Çiğ yenen bir türlü ot *(Sivas; Kars)* — **3.** Manda yavrusu ***[Bak: Medek, 5]***

Medine [*İs.*], **1.** Ufak dolap *(Rize)* — **2.** Ocak kenarlarındaki oyma ve kapaksız dolaplar, terece *(Gerze, Sinop)* — **3.** Pencere *(Ankara)*

Medir [*İs.*], Domuz yavrusu *(Fili köyü «Biga - Çanakkale* [*Muh.*]*»)*

Medire [*İs.*], Rahim, döl yatağı: **Medire hastalığından o kadının çocuğu olmıyor** *(Isparta)*

Medirkat [*İs.*], Mezat, açık arttırma ile satış: **Ahmedin borcu varmış, evinin eşyasını medirkata vermişler** *(Gediz «Kütahya»)*

Medre [*İs.*], Takriben on kilo gram yoğurt alan geniş ve ağzı dar bir ölçek *(İnegöl «Bursa»)*

Meğe [*İs.*], İki tarla arasındaki sınır *(Malkara «Tekirdağ* [*Muh.*]*»)*

Meğeç [*İs.*], Çapa *(Diyarbakır)*

Meğel [*İs.*], Geniş ağızlı kazma veya çapa *(Vezirköprü, Çarşamba «Samsun»; Bürhanettin, Fatsa «Ordu»; İskilip «Çorum»; Erzincan; Büyükkışla «Boğazlıyan - Yozgat»; Tokat, Şehli «Piraziz - Giresun»; Amasya; Kars; Gerze köyleri «Sinop»)* ***[Bak: Meğeç]***

Meğellemek [*F.*], Toprağı çapa ile kabartmak *(Araç «Kastamonu»; Amasya)*

Meğene [*İs.*], *(Karaman «Konya»)* ***[Bak: Cemek]***

Meğerek [*İs.*], Yiyecek, giyecek : **Çarşıya meğerek almıya gidiyorum** *(Kaklıç «Menemen - İzmir»)*

Meğert [*İs.*], Bakırcı örsü *(Amasya)*

Meğez [*S.*], Bunak : **Lâfını bilmez koca meğez** *(İçel)*

Meğil [*İs.*], Çapa, kazma *(Erzincan)* ***[Bak: Meğel]***

Meğirsek [*İs.*], Yavrusuna düşkün ehlî hayvan *(Alayunt «Kütahya»; Kargı «Kastamonu»)*

Meğze [*İs.*], Hamam havlusu *(Honaz «Denizli»)*

Meh [*Ed.*], **1.** Al *(İçel; Safranbolu «Zonguldak»; Hıdırlar «Nallıhan - Ankara»; Uluborlu «Isparta»; Kozan «Seyhan»; Abbaslık* [*?*]*)* ***[Bak : Ma, me]*** — **2.** İşte *(Bolu; Kütahya; Safranbolu «Zonguldak»; Emirler «Bâlâ», Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»; Menemen «İzmir* [*Muh.*]*»; Küçükköy «Çumra - Konya»)*

Mehek [*İs.*], **1.** Özür, hastalık *(Sivas)* — **2.** [*S.*] Eğreti, sakat *(Ünye «Ordu»)*

Mehel [*İs.*], Kazma*(Bafra «Samsun»; Heybeli «İst.* [*?*]*»)* ***[Bak: Meğel]***

Mehersimek [*F.*], Ciddî tutmak, gönülden yapmak: **Kadın çocuğunu mehersirse sütü çok gelir; düşmanlar Türkleri mehersimedikleri için büyük hezimete uğradılar** *(Çankırı)*

Mehirsek [*S.*], Vefalı, insaniyetli, sadık *(Çankırı)*

Mehle [*İs.*], Bel kemiği üzerinde bulunan yumuşak etler *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* ***[Bak: Daraklık]***

Mehlemek [*F.*], Gönül rizasiyle vermek : **Ahmet ağadan iyilik gördüğüm için ona bir at mehledim** *(Kavacık «Nallıhan - Ankara»)*

Mehmen [*S.*], Salak, avanak *(Yeregömü «Ayaş - Ankara»)*

Meik ve **Memik** [*İs.*], Masura *(Ş. A.)*

Meke [*İs.*], **1.** Mısır buğdayı **(Kış gecesi meke kavurması iyi olur:**

Seydişehir «Konya»; Yukarıdinek «Şarkîkaraağaç - Isparta»; Iğdır «Kars»; Kozan, Kadirli «Seyhan») — **2.** Alt çene *(Antalya; Mut «İçel»)* — **3.** Çene kemiğinin alt tarafı *(Mut «İçel»)* — **4.** Su kenarlarındaki böcekleri yiyen ve karabatak denilen bir kuş *(Enez «Keşan - Edirne»; Zemme «Kütahya»; Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **5.** Yanardağın bugünkü sönmüş hali *(Karapınar «Konya»)* — **6.** Mısır unundan yapılan ekmek *(Taşburun «Iğdır - Kars»)* — **7.** Yaban ördeği *(Antalya)*

Mekez [*S.*], Hilekâr; işten kaçan *(Ermenak «Konya»)*

Meki [*İs.*], **1.** Mısır *(Şarkîkaraağaç «Isparta»)* **[Bak: Mekke, 1]** — **2.** Su kuşu *(Şarkîkaraağaç «Isparta»)*

Mekir [*S.*], **1.** İnatçı: **Ahmet mekirdir, sözünden dönmez** *(Zile «Tokat»)* — **2.** Umacı, hortlak *(Sivas)*

Mekirdek [*S.*], Kelek *(Edirne dolayı [Muh.])*

Mekir mekir [*Zf.*], Çabuk çabuk *(Malkara «Tekirdağ [Muh.]»)*

Mekiş [*İs.*], Çene kemiğinin oynak yerlerinin arkasındaki ve kulak memesinin altındaki yer *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»; Ermenak «Konya»; Yenice «Eğridir - Isparta», Anaypazarı, Çarıklar «İçel»)*

Mekke [*İs.*], **1.** Mısır *(Karaman, Seydişehir, Konya; Yalvaç, Karaağaç «Isparta»; Dereçine, Bolvadin «Afyon»)* **[Bak: Meki, 1]** — **2.** Darı *(Serik «Antalya»)*

Mekle [*İs.*], Argaçın telleri arasına kolayca geçmesi için yapılan uzun yumak, kelep *(Gördes «Manisa»)*

Meklemek [*F.*], Emeklemek *(Simav «Kütahya»)*

Meküç [*İs.*], Davul tokmağı *(Çerkeş «Çankırı»)*

Meküt [*İs.*], Çadır kazığı çakılan tokmak *(Ardıhan «Kars»)*

Mel [*İs.*], Dar ağızlı küçük çapa *(Karakuş «Ünye - Ordu»)*

Melank [*İs.*], Sürülmemiş, kıraç tarla *(Bayburt «Gümüşane»)*

Melbek [*İs.*], Küçük sahan *(Yalvaç «Isparta»)* **[Bak: Melbeki]**

Melbeki [*İs.*], Küçük bakır sahan *(Yenişehir «Bursa»)* **[Bak: Melbek]**

Melceme [*S.*], Beceriksiz *(Akçaşar «Yalvaç - Isparta»)*

Melceşmek [*F.*], **1.** Tel gibi uzun şeyler birbirine karışmak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»)* — **2.** Kontak yapmak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Meldin [*İs.*], **1.** Pamuk ipliğinden yapılmış kilim *(Dursunbeyli, Balıkesir, Gördes «Manisa»)* — **2.** Pişmiş ekmeğin sarıldığı bohça *(Çatalağıl «Karacabey - Bursa [Muh.]»)*

Meldir [*İs.*], Sofra *(Yenisu «İçel»; Karaisalı «Seyhan»)*

Mele [*İs.*], **1.** Yuva **(Leyleklerin melesi yıkılmış:** *Çayırlı, Türkşerefli «Haymana», Ankara)* — **2.** Hayvanların barındığı yer: **Kurt melesine girdi** *(Türkşerefli «Haymana - Ankara»)*

Meleden [*İs.*], Meşe köklerine sarılan bir nebat *(Celep köyü «Çatalca - İst. [Muh.]»)*

Meleğer [*İs.*], Çizginin arasından geçirilen küçük ip destesi [*Dokumacılıkta*] *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Melek [*İs.*], Bir kaç sene sürülmiyen, kıraç tarla *(Velîîsa «Niğde»)* **[Bak : Melank]**

Melekse [*İs.*], Yufkalık hamur pazısı *(Uluborlu «Isparta»)* **[Bak: Melevsi, meleyse]**

Meleksi [*İs.*], *(Konya)* **[Bak: Melekse, melevsi]**

Melek toprak [*İs.*], Kırlardaki boz toprak *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)* **[Bak: Melek]**

Meleme [*S.*], **1.** Beceriksiz *(Elâzığ; Bulak «Safranbolu - Zonguldak»)* — **2.** Kanıağır, rahat düşkünü *(Fatih «İst.»)*

Melemet [*S.*], **1.** Muvakkat, iğreti : **Bu kiremit burada melemet durmaktadır** *(Çağa «Gerede - Bolu»)* — **2.** Yıkılmağa yüz tutmuş duvar, yıkılmağa mail direk *(Derekülât «Çerkeş - Çankırı»)* — **3.** Âdi, ehemmiyetsiz: **Melemet bir avlağı yapmış** *(Öşek «Boyabat - Sinop»)*

Melemez [*S.*], **1.** Beceriksiz, tembel *(Erzurum; Kangal «Sivas»)* — **2.** Söz söylemiyen ve gülmiyen kimse *(Alucra «Giresun»; Ağrı)*

Melemir [*İs.*], Beziryağı çıkarılan ve buğday arasında yetişen, siyah taneli acı bir bitki *(Sarılar, Avanos «Kırşehir»; Çepni «Şarkışla», Sivas; Ankara)* **[Bak: Acımık, 2]**

Melemsük [*S.*], Cılız, zayıf *(Ünye «Ordu»)*

Melemşük [*S.*], Bulaşık, fena *(Ünye «Ordu»)*

Melen [*S.*], **1.** İşlenmemiş toprak *(Mirahor «Eğridir - Isparta»)* — **2.** Durgun su *(Kızılcahamam «Ankara»)* — **3.** [İs.] Balıkların bir araya toplandığı yer *(Fatsa «Ordu»)*

Melencük [*İs.*], Kiraz *(Erzurum)*

Melendire [*İs.*], Kalınca meşe odunu *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Melengeç [*İs.*], Çitelnbik *(Konya; İzmir)* **[Bak: Bediren]**

Melengiç [*İs.*], Çitlenbik *(İncirlik, Adana «Seyhan»; Mut, İçel; Sarayköy «Denizli»; Biga «Çanakkale»)* **[Bak: Çetlek, çıtlık 1, çırtlık 4, çıtçıtan ağacı]**

Melenk [*İs.*], **1.** Senelerce sürülmemiş toprak *(Bedre «İnegöl - Bursa»)* **[Bak: Melek]** — **2.** Killi toprak, kepes, kayran *(Kılandıras «Sandıklı - Afyon»)* **[Bak: Melen, 1]** — **3.** Su sızıntısı gösteren yaş toprak *(İslâhiye «Rize»)*

Meler [*İs.*], Keçi dili *(Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»)*

Meles [*İs.*], **1.** Köpeğin yaşı **(Bizim köpek iki melesinde:** *Piraziz «Giresun»; İleydağı «Uluborlu - Isparta»; Akait «Aşehir - Konya»)* **[Bak: Meres, 1]** — **2.** Pamuk bezi *(Konya)*

Melesir [*İs.*], Mürver ağacı *(Urfa)*

Meleş [*İs.*], İki kuzulu koyun *(Harput «Elâzığ»)*

Melevse [*İs.*], Hamur pazısı *(Eğridir «Isparta»)* **[Bak: Meze, 2]**

Melevsi [*İs.*], Hamur pazısı *(Balkı «Ilgın - Konya»)* **[Bak : Melekse, meleyse]**

Meleyir [*İs.*], Halı veya kilim dokunurken destelenmiş ip *(Balçova «İzmir»)*

Meleyse [*İs.*], Hamur pazısı *(Eğridir «Isparta»)* **[Bak: Meze, 2]**

Melez [*İs.*], **1.** İpek gömleklik *(Amasya)* — **2.** Herk edilmeden ekilen ekin *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **3.** Karışık zahire *(Köşker «Kırşehir»; Konya)* **[Bak: Karıklı, 1]** — **4.** [*S.*] İnce ve zarif kumaş : **Senin mendil çok melez; Melez gömlek giyer misin?** *(Basak «Hasançelebi - Malatya»)*

Melezi [*İs.*], Köylülerin dokudukları bezden yapılan don *(Yemişli «Simav-Kütahya»)*

Melezir [*İs.*], Sahan, kap *(Gerede «Bolu»)*

Melhe [*İs.*], Sellerin getirdiği mil, rüsubî toprak *(Bayındır, Çerkeş «Çankırı»; Bolu; Taşköprü, Daday «Kastamonu»)*

Melik [*İs.*], **1.** Saç örgüsü **(Bu kızın melikleri ne kadar güzel:** *Çekirge, Dışkaya «Bursa [Yürükler]; Faralya «Bodrum - Muğla»; Çırpılar [?]; Balıkesir; Kaş «Antalya»; Sivas; Kınık «Fethiye-Muğla»)* **[Bak: Pelik]** — **2.** Yumak halinde bulunan argaç ipliği *(Civanyaylağı [Aşiret], Silifke «İçel»; Bayat «Aziziye - Afyon»; Kırşehir; Sinop; Çağır «Kocaeli»)*

Meliki [*İs.*], Bir çeşit mantar *(Sünnetçiler «Akhisar - Manisa»)*

Melis [*İs.*], **1.** Çimenlik yer *(Köy «İçel»)* — **2.** Yer odası *(Diyarbakır)*

Melivan [*İs.*], İki kulplu testi *(Çavuş «İnegöl - Bursa»)*

Meliz [*İs.*], Bal arısı *(Bor, Gölcük, Niğde; Karaman «Konya»; Pekir «İçel»; Bozantı «Karaisalı - Seyhan»)*

Melken [*İs.*], Halı tezgâhında gerili ipler arasından geçirilen ip yumağı *(Bozkır «Konya»)*

Melki [*İs.*], Yenilen bir çeşit mantar *(Çırpılar «Bayramiç - Çanakkale»; Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»; Edremit, Paşaköy, Balıkesir [Muh.]; Bursa)*

Mellemecir [*S.*], Karmakarışık *(Ereğli «Konya»)*

Mellengeç [*İs.*], Sakız ağacı *(Kızılcabölük «Denizli»)* **[Bak: Merlengeç]**

Mellengiç [*İs.*], Çitlenbik *(Adana ve çevresi; Helvacı «Menemen - İzmir»)* **[Bak: Merlengeç]**

Melles [*İs.*], **1.** Delikli kepçe *(Urfa)* — **2.** Sulu ve mayhoş bir yaz elması *(Malatya; Konya)*

Melük [*İs.*], Keçi boynuzu, harup *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)*

Memek [*İs.*], Meme *(Müftüler «Boğazlıyan - Yozgat»)*

Memen [*İs.*], Merdiven *(Yeniceköyü «Muğla»)*

Memesük [*S.*], Mahçup, uyuşuk *(Niksar «Tokat»)*

Memişleme [*İs.*], Kaynamış, kurutulmuş buğdayı bulgur yapmak için ıslatıp ufalama *(Mersin köyleri «İçel»)*

Memişlemek [*F.*], Kepek nevinden şeyleri su ile nemlendirmek, karıştırmak *(Adana «Seyhan»)*

Memük [*İs.*], Kendir liflerinden yapılmış kelep, bağ, dürgü *(Karakuş, Seyhan «Ünye - Ordu»)*

Mencer [*S.*], **1.** Anası, babası başka başka milletlerden olan, melez *(Mara «Silifke - İçel»)* — **2.** Alaca bulaca, karmakarışık, bozuk *(Kirligiret «Konya»)*

Mencik [*İs.*], **1.** Çul dokuyanların, urgan bükenlerin içerisine kıl veya kendir lifleri koydukları dağarcık : **Menciği doldur** *(Isparta)* — **2.** deriden yapılmış su kırbası *(Burdur [Aşiret])* **[Bak: Tuluk]** — **3.** Domuz yavrusu *(Balkı «Ilgın - Konya»)* — **4.** Kedi yavrusu *(Dereler «Samsun»)* **[Bak: Encik, 1]**

Menç [*İs.*], Koyun ve keçi yavrusu *(Hekimhan «Malatya»)*

Mençe [*İs.*], Ekin veya ot demeti *(Uluköy «Beypazarı - Ankara»)*

Mençük [*S.*], Kısa boylu, yakışıksız [adam] *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)*

Mendek [*İs.*], **1.** Baldıran otu *(Selüke «Erzincan; Tirebolu, Piraziz «Giresun»)* — **2.** Tavşan yavrusu, göcen *(Boyabat «Sinop»)* — **3.** Çocuk *(Ayvalı «Taşköprü - Kastamonu»)* — **4.** Isırgana benzer ve çorbası yapılır bir

çeşit ot *(Ünye, Ulubey «Ordu»; Tıngır «Sinop»)*

Mendel [*İs.*], **1.** Semercilerin derileri dikmek için kullandıkları biz *(Tire «İzmir»)* — **2.** [*S.*] Engel *(Urfa)*

Mendel etmek [*F.*], İlân etmek **:Beni âleme mendel etti** *(Urfa)*

Menderiç [*İs.*], Ev önündeki kademeli bahçeler *(Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: Mendirek]***

Mendıraklı [*İs.*], Bir yaşındaki keçi *(Çıplak «Biga - Çanakkale»)*

Mendil [*İs.*], Sofra yaygısı *(Geçit «Ilgın - Konya»; Kuzuluk «Çorum»; Pazaravdan «Burdur»)*

Mendirek [*İs.*], Merdiven *(Konya ve köyleri)* ***[Bak: Menderiç]***

Mene [*İs.*], Çocuk oyununda yapılan çukur *(Afyon)*

Menek [*İs.*], **1.** Kelep yapılmış dokunacak ip *(Aziziye «Ereğli - Konya»)* — **2.** Şakak *(Kırıklı «Karaisalı-Seyhan»)* — **3.** Kedi yavrusu *(Hacıhamza «Osmancık-Çorum»)* ***[Bak: Mencik, 4]***

Meneksi [*İs.*], Kırmızımsı toprak *(Kumdanlı «Yalvaç - Isparta»)*

Menengiç [*İs.*], *(Konya)* ***[Bak: Çıtlık,1]***

Meneş [*İs.*], Portakal *(Kayseri)*

Menet [*İs.*], Yüksek rakımlı yaylâ *(Karadeniz dolayı)*

Menevcer [*İs.*], Yaban kuşkonmazı *(Amasya ve çevresi)*

Meneviş [*İs.*], Çitlenbik *(Konya; Başburunköyü «Muğla»)*

Menevit [*İs.*], Kestane*(İnebolu «Kastamonu»)*

Menevre [*İs.*], Kıl şalvar *(Uluborlu «Isparta»)*

Menevrek [*İs.*], **1.** Hıyar *(Bolu; Kastamonu)* ***[Bak: Benevrek, 2]*** — **2.** Kıl şalvar, benevrek *(Kızköy «Bucak»; Elmacık «Burdur»; Yalıçiftlik «Mudanya - Bursa [Muh.]»; Milâs, Pisi «Muğla»; Isparta; İbradı «Akseki - Antalya»; Kisecik «Seydişehir - Konya»; Horu «Dinar - Afyon»)* ***[Bak: Çaşır, 3]***

Menevrik [*İs.*], Hıyar *(İzmir)* ***[Bak: Menevrek, 1]***

Menevut [*İs.*], Küçük hasır *(Gökçeboğaz, Alaçam «Bafra - Samsun»)*

Menevüt [*İs.*], Hamur yumağı koymağa mahsus gözlü, oyuk, uzun tekne *(Zile «Tokat»)*

Mengeç [*İs.*], Dişi anaç domuz *(Muğla)*

Mengel [*İs.*], **1.** Bakraç, helke *(Ankara)* — **2.** Bilezik *(Bursa; Denizli)*

Mengelez [*İs.*], **1.** Keten işlenirken lifleri kılçık ve kıtıktan ayırmak için kullanılan dört ayaklı bir aygıt *(İnebolu «Kastamonu»; Gökçeboğaz «Alaçam - Samsun»)* — **2.** Kapı mandalı *(Bartın «Zonguldak»)*

Mengen [*İs.*], **1.** Çavdar *(Vezirköprü «Samsun»)* — **2.** Güzün ekilen buğday *(Belviran «Bayburt - Sinap»)* — **3.** Büyük köpek *(Sungurlu «Çorum»)* — **4.** İpek kozası *(Pınarbaşı «İzmir»)* — **5.** Bakır su kovası *(Gerede «Bolu»)*

Mengere [*İs.*], İp eğirmeğe yarar aygıt, kirman *(Çerkeş «Çankırı»)*

Menges [*İs.*], **1.** Sarp kayaların oturacak kadar çıkıntısı olan yeri *(Tepelice «Bozkır - Konya»)* — **2.** Derelerdeki yüksek yerler *(Dorla «Konya»)*

Mengiç [*İs.*], Dişi domuz *(Bozlar «Sertaç - Burdur»)*

Mengil [*İs.*], **1.** Kulak memesi *(Burdur; Gaziantep)* — **2.** Koyun keçi gibi hayvanların boğazları altında bulunup, ufak ampul halinde sarkan bezler *(Lohan «Gaziantep»; Yeniköy

«Ereğli - Konya») — **3.** Koyun keçi gibi hayvanların kulaklarında işaret olmak üzere yapılan delik ve kesikler *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Hayrabolu «Tekirdağ»)* ***[Bak: En, 1]*** — **4.** Bilezik *(Antalya; Emet, Kütahya; Manastır «Beyşehir - Konya»; Karaisalı «Seyhan»)* — **5.** Küp *(Karahoca «Haymana - Ankara»)* — **6.** İnek gerdanı *(Marmaris «Muğla»)* ***[Bak: Sakak, gadina]*** — **7.** Taze kavun ve karpuzlara üşen bir çeşit tırtıl *(Urfa)* — **8.** Öküz ve ineklerin yularlarını takmak için boğazlarına geçirilen ağaç halka *(Kızılcaviran «Tokat»)*

Mengilez [*İs.*], *(Dizdaroğlu «Sinop»)* ***[Bak: Mengelez]***

Mengilik [*İs.*], Bir çeşit ağılı ot *(İçel)*

Mengillemek [*F.*], Koyun, keçi gibi hayvanların kulaklarını delerek mengil yapmak *(Gavurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* ***[Bak: Mengil, 3]***

Mengilli [*İs.*], Sığır kulaklarına yapılan nişan; hayvanlarda küpe gibi sarkık deri parçası *(Yanpar «İçel»)*

Mengiş [*İs.*], **1.** Yeni doğmuş domuz yavrusu *(Haliliye «Ceyhan - Seyhan»)* ***[Bak: Mora, 1]*** — **2.** Dişi yaban domuzunun azılısı *(Dereköy «Kırklareli»; Antalya köyleri; Karahoca «Biga-Çanakkale»; Milâs «Muğla [Yürükler]»)* — **3.** Mayıs böceğinin istihalesi içindeki kurt şekli : **Mengisin kestiği kök, ağacı kurutur** *(Kırşehir)*

Mengül [*İs.*], **1.** Kadın bileziği *(Boyabat «Sinop»; Vezirköprü, Samsun; Amasya; Konya; Akseki «Antalya»; Kargı «Kastamonu»; Mahmutseydi «Alanya - Antalya»)* — **2.** Köpeklerin boğazına takılan dikenli demir *(Niksar «Tokat»)* — **3.** Danaların boğazına takılan kayış halka *(Ordu köyleri)* — **4.** Kadın başörtüsü, yemeni, yazma *(Turhal «Tokat»)*

Mengülde [*İs.*], Sığırların boynuna takılan ağaç halka *(Almus «Tokat»)* ***[Bak: Mengür]***

Mengül kurdu [*İs.*], Bağ kütüklerinin köklerini kesen bir kurt *(Çankırı)*

Mengür [*İs.*], Hayvanları bağlamak için boğazlarına geçirilen «U» harfi şeklinde ağaç veya demir halka *(Çakır köyü «Şebinkarahisar - Giresun»; Niksar «Tokat»)* ***[Bak: Mengülde]***

Mengürt [*İs.*], *(Koyulhisar «Giresun»; Bayadı «Ordu»; Ficek «Reşadiye - Tokat»)* ***[Bak : Mengür, mengülde]***

Meni bozuk [*S.*], Ahlâkı bozuk *(Karaman «Konya»)*

Menik [*İs.*], **1.** Kulağın küpe takılan yumuşak yeri, kulak memesi *(Kayseri; Yozgat; Sungurlu «Çorum»)* — **2.** Domuz yavrusu *(Çağış «Balıkesir»)* — **3.** İp kelebi *(Bahadın «Yozgat»)*

Menize [*İs.*], Domates *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Menkelez [*İs.*], Keten sazlarını lif haline koyan bir aygıt *(Eğerci köyü [?])* ***[Bak: Mengelez, 1]***

Menkir [*S.*], **1.** Tek taşak, gizli taşaklı hayvan: **Benim teke menkirdir** *(Silifke «İçel»)* — **2.** [*İs.*] Meşin ve kösele parçalarının uzuncası ve en ensizi *(Isparta [Yemenicilerce])*

Menlemek [*F.*], **1.** Hafifleşmek : **Havalar menlemektedir** *(Siği «Mudanya - Bursa [Muh.]»)* — **2.** Ötmek: **Bizim horoz şafak atarken menlemeğe başlar** *(Kangal «Sivas»)* ***[Bak: Banlamak, 1]***

Menletmek [*F.*], Yavaşlatmak *(Sivas)* ***[Bak: Endeşe]***

Menlez [*İs.*], Kili bol olan toprak *(Görmel «Ermenak - Konya»)*

Mennek [*S.*], Piç, zina dölü *(Gölenye [?]; Orhaniye «Marmaris - Muğla»)* ***[Bak: Menden]***

Mennekci [*S.*], Pezevenk: **Mennekci karılardan ırzımızı tanrı korusun!** *(Gördes «Manisa»)*

Mennikçi [*S.*], Zampara *(İzmir)*

Mennikli [*S.*], Obur *(Bayındır «İzmir»)*

Mentek [*İs.*], Kulak arkası, kulaktözü *(Çarıklar «Anamur - İçel»)*

Menteşe [*İs.*], **1.** Gümüş bilezik *(Adana ve köyleri)* — **2.** Altın bilezik *(Malatya)* — **3.** Bilezik *(Kastamonu)* ***[Bak: Endeşe]***

Mentir [*İs.*], Şebboy *(Halfeti «Urfa»)*

Menük [*İs.*], **1.** Kedi yavrusu *(Korucuk «Sinop»; Samsun)* — **2.** Köpek yavrusu *(Başalan «Samsun»)*

Mercimene [*İs.*], Yeşilbaş, büyük kertenkele *(Isparta)*

Merç [*İs.*], Bahis: **Her gün aramızda onun merci geçe** *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Merçem [*İs.*], Köy delikanlılarının tepelerinde bıraktıkları bir tutam saç, perçem *(Antalya)*

Merçemene [*İs.*], Yeşil kertenkele *(Ermenak «Konya»)*

Merçeve [*İs.*], Çomça, ağaç maşrapa *(Bolu çevresi)*

Merçimeni [*İs.*], Bir çeşit yılan *(Isparta)*

Merç tutuşmak [*F.*], Bahis tutuşmak, öçeşmek, lâdes tutuşmak *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Merda [*İs.*], Canlı mal; emlâk *(İçel)*

Merdesiz [*S.*], Kimsesiz, yetim *(Korucu «Balıkesir»)*

Merdi [*İs.*], Hamur açmağa yarıyan oklava *(Develi, Zile «Kayseri»)*

Merdin [*İs.*], Sofra yaygısı *(Akhisar «Manisa»)*

Mere [*İs.*], **1.** Yeni dikilen ve henüz mahsul vermiyen bağ kütüğü *(Pirlerkondu «Hadım - Konya»)* — **2.** [*N.*] Bire, hey: **Baksana be mere** *(Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]»)* — **3.** Köpek yaşı *(Ordu; Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»; Kütahya; Büyükafşar «Ankara»; Ezbider «Suşehri - Sivas»)* ***[Bak: Meres, 1]*** — **4.** İşlenmemiş sert toprak *(Isparta)* — **5.** Oyunda kale *(Gaziantep)* ***[Bak: Ömel]***

Merek [*İs.*], Samanlık, otluk *(Kars; Bayburt «Gümüşane»; Liman «Rize»; Öğdem «Artvin»; Ergani «Diyarbakır»; Şebinkarahisar «Giresun»; Taçın «Bünyan - Kayseri»; Urfa; Çemişgezek «Tunceli»; Elâzığ; Pasinler, Erzurum; Alucra, Koyulhisar «Giresun»; Amasya; Erzincan; Sivas; Ordu; Musik «Tutak - Ağrı»; Van; Bursa; Çorum; Trabzon; Arapkir, Malatya; Hayrabolu «Tekirdağ»)* ***[Bak: Bada]***

Mereke [*İs.*], Meclis, toplantı, yığınak *(Çıldır «Kars»)*

Meren [*İs.*], Köşe, bucak: **İhtiyarlar merende oturur** *(Diyarbakır)*

Merengiş [*İs.*], *(Kilis «Gaziantep»)* ***[Bak: Merlengeç]***

Meres [*İs.*], **1.** Köpeklerin yaşlarını tayinde kullanılan bir tabir **(Bizim ala köpek beş meresindedir; Senin köpek üç meresine girdi mi?:** *Kütahya; Çankırı; Deliktaş «Kangal-Sivas»; Biga «Çanakkale»; Çakır-*

alan «Havza - Samsun»; Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Elbaşı «Bünyan - Kayseri»; Kargı «Kastamonu»; Şıhlar «Boğazlıyan - Yozgat»; Kozan «Seyhan») — **2.** Umumî olarak hayvanların yaşı *(Kırşehir)* — **3.** Köpeklerin boynuna takılan dikenli demir halka *(Güdül «Ayaş - Ankara»; Kale «Ilgaz», Çankırı; Sarıca köyü «Şiran - Gümüşane»; Göynücek «Ilısu - Amasya»; Erzincan)* **[Bak: Kilter]**

Mereslemek [*F.*], Köpeği bağlamak *(Gülveren «Bünyan - Kayseri»)*

Meret [*S.*], **1.** Uğursuz, hayırsız *(Ereğli «Zonguldak [Muh.]»)* — **2.** Zayıf, hastalıklı: **Meret koyunlar tarlaya girdi, şunları çıkar** *(Söfker «Suşehri - Sivas»)* — **3.** Eski, yıpranmış: **Benim meret urbalarımı getirsene** *(Aliağa «İzmir [Muh.]»)* — **4.** İnatçı, budala, kendini beğenen, aksi *(Bolvadin «Afyon»; Burdur)* — **5.** Kimsesiz mal: **Meret kalsın = Sahipsiz kalsın** *(Gemlik «Bursa»)* — **6.** Pek kocaman *(Uluborlu «Isparta»; Niğde)*

Mergiz [*İs.*], Sürülmüş bir tarlayı kısım kısım 2,3 metrelik uzunlamasına kısımlara ayıran ve üç kişi tarafından işletilen uzun saplı bir aygıt *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)*

Meri [*İs.*], **1.** Çocuk oyunlarında durak yeri, kale *(Çayırlı «Ankara»; Çankırı)* **[Bak: Ömel]** — **2.** Saç *(Akköy «Ezine - Çanakkale»)* — **3.** İri taneli, beyaz ve çekirdekli bir üzüm *(Ağın «Malatya»)*

Merik [*S.*], **1.** İhtiyar *(Darende «Malatya»)* — **2.** Herşeye burnunu sokan, üstüne düşmiyen işi yapmağa kalkan; davetsiz ziyafete giden, tufeylî *(Karamık «Bolvadin - Afyon»)*

Merikleşmek [*F.*], İhtiyarlamak: **Babam artık çok merikleşti** *(Darende «Malatya»)*

Merikmen [*İs.*], Merdiven *(Ordu)*

Merillemek [*F.*], Olduğu yerde kalmak: **İşti işti nihayet merilledi** *(Sivas)*

Merim [*S.*], Uslu, uysal, yavaş, munis: **Bu çocuk çok merimdir** *(Denizli)*

Meris ve **Meriz** [*İs.*], Bağlarda, sebze tarlalarında yol vazifesini gören yüksek sınır *(Konya)*

Merişmek [*F.*], Yorgunluk dolayısiyle gevşeyip kalmak; çiftleşmeden sonra uyuşup kalmak *(Elâzığ)*

Merk [*İs.*], Bahçe tarhı, evlek *(Erzincan)*

Merket [*S.*], Atıcı, vurucu *(Trabzon)*

Merki [*İs.*], Bir çeşit mantar *(Köprücek «Kütahya»)*

Merlengeç [*İs.*], Bir çeşit çitlenbik ağacı ve meyvası *(Urla «İzmir»)* **[Bak: Merengiş]**

Mermen [*İs.*], **1.** Büyük testi *(Gelibolu, Çanakkale)* — **2.** Küçük testi *(Bozcaada, Bayramiç «Çanakkale»)* — **3.** Demircilerin kullandığı kaynak taşı *(Önsen «Maraş»)*

Mermer [*İs.*], Tezgâhta iplikleri gücülere çeken aygıt *(Anafarta «Eceabat - Çanakkale»)*

Mermicek [*İs.*], El değirmeninin iki taşı arasındaki tahta *(Sivas)*

Merri [*İs.*], Daire, çerçeve, hudut, çocukların aşık oyununda çizdikleri daire *(Isparta)*

Mersek [*S.*], Yavrusunu çok seven hayvan *(Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Mersenkli [*S.*], Sütlü keçi: **Bu keçi mersenklidir** *(Dışkaya «Bursa [Yürükler]»)*

Mertlek [*S.*], Çevik ve atik adam : **Mertlek Ali** *(Dereköy «Develi - Kayseri»)*

Mertlemek [*F.*], Zıplamak, sıçramak **(Tavşan mertledi :** *Erzincan; İçel; Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»; Yalak, Kızılviran «Kayseri»; Nevşehir «Niğde»)* ***[Bak : Metlemek, 1]***

Merze [*İs.*], **1.** Renkli kadın başörtüsü *(Kapaklı «Kaş - Antalya»; Kızılören «Sandıklı - Afyon»; Lağus «Isparta»)* — **2.** Hamam havlusu *(Tire «İzmir»; Yalvaç «Isparta»; Denizli)* — **3.** Hamur açmakta kullanılan oklava *(Şekerli «Tortum - Erzurum»)*

Mese [*İs.*], Havuç, turp gibi sebzeleri çıkartmak için kullanılan ucu sivri kazık veya demir *(Beypazarı «Ankara»)* ***[Bak: Küsküç, 2]***

Mesedek [*İs.*], Döşeme ağacı, mertek *(Dastarlı «Ayaş - Ankara»)*

Mesek [*S.*], **1.** Yetim *(Samsun)* — **2.** [*İs.*] Domuz yavrusu *(Üçpınar «Gerze - Sinop»)*

Mesel [*İs.*], Ateş üzerindeki bir kabı tutup indirmek için kullanılan dört köşeli bez *(Suluca [?] [Muh.])* ***[Bak: Tutacak]***

Mesenk [*S.*], Alaycı, şakacı *(Elmalı «Aydın»)*

Meses [*İs.*], Övendire *(Kayseri ili Burhan «Mersin - İçel»; Niğde ili; Elbistan «Maraş»; Konya; Seyhan ili; Horu «Dinar - Afyon»; Boğazlıyan, Haydarbeyli «Yozgat»; Kilis, Gaziantep; Eskipazar «Çerkeş - Çankırı»; Samsun; Sarılar, Genezin «Avanos», Köşker «Kırşehir»; Sinop; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Silvan «Diyarbakır»; Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»; Camili «Kayaş», Etimesut «Ankara»)* ***[Bak: Mesis]***

Mesevü [*İs.*], Dedikodu: **Mesevünün kaynağı Ahmettir** *(Gölköy «Ordu»)* ***[Bak: Mesö]***

Mesimek [*F.*], Ehemmiyet vermek *(İçel; Mahmutören «Ordu»)* ***[Bak : Mehersimek]***

Mesis [*İs.*], *(Ankara; Karahüyük «Konya»)* ***[Bak: Meses]***

Mesit [*İs.*], **1.** Suyun ön veya kenarlarına yapılan setler, bent *(Karaman «Konya»)* — **2.** Binalarda çatı altına uzatılan kalın ve iri ağaçlar, büyük kiriş *(Isparta, Nevşehir «Niğde»)*

Mesmes [*İs.*], Irmak ve derelerden esen hafif rüzgâr *(Şebinkarahisar «Giresun»; Kınık «Suşehri - Sivas»)* ***[Bak: Sazak]***

Mesö [*İs.*], Dedikodu *(Karakuş «Ünye - Ordu»)* ***[Bak: Mesevü]***

Meşe [*İs.*], **1.** En büyük aşık *(Bayramiç «Çanakkale»)* — **2.** Zıpzıp *(Tire «İzmir»; Kayseri)* ***[Bak: Enek, 5]*** — **5.** Şubat ayı *(Saraycık «Çanakkale»)* ***[Bak: Beşe, 1]***

Meşemeş [*İs.*], Kavga, münazaa *(Karahisar «Develi - Kayseri»)*

Meşes [*İs.*], *(Çankırı)* ***[Bak: İmbal ,1]***

Meşgi [*İs.*], Maşrapa *(Dadya «Muğla»)*

Meşginik [*İs.*], Kapı eşiği *(Pertek «Elâzığ»)*

Meşik [*İs.*], **1.** Keşin ezilmiyen kısmı *(Malatya)* — **2.** Ekin çuvalı *(Şebinkarahisar «Giresun»; Bergama «İzmir»)* ***[Bak: Seklem]***

Meşkinik [*İs.*], Köy odalarında kapı arkasında ayakkabı çıkarmağa mahsus yer, eşik *(Harput, Elâzığ)*

Meşkinlik [*İs.*], Aralık *(Elâzığ)*

Meşmeş [*S.*], Kadın huylu erkek *(Cemile «Ürgüp - Kayseri»)*

Meşne [*İs.*], Koyun *(Elâzığ)*

Meşük [*İs.*], Çuval *(Kars)*

Met [*İs.*], **1.** Çelik çomak oyununda kullanılan ve on, onbeş santim uzunluğunda bulunan değnek *(Çankırı; Isparta; Nevşehir «Niğde»; Reşadiye «Gerede», Bolu; Gölköyü, Kalecik, Gürcüköyü «Kızılcahamam - Ankara»; Kulfal «Ezine», Bayramiç, Lâpseki, Umurbey «Çanakkale»; Şehler «Hendek - Kocaeli»; İshaklı «Bolvadin-Afyon»; Kayseri; Akşehir «Konya»)* — **2.** Av kapanlarının içinde bulunan değnek *(Antalya)*

Metdeynek [*İs.*], Çelik çomak *(Bor «Niğde»)*

Mete [*İs.*], Topraktan yapılmış emzikli ibrik *(Dereçine «Bolvadin-Afyon»)* ***[Bak: Boduç, 1]***

Metek [*İs.*], Dişi manda *(Kütahya)* ***[Bak : Medek]***

Meti [*İs.*], Fıçı *(Bursa; Eskişehir; Konya)*

Metih [*İs.*], *(Yaverviran «Sivrihisar - Eskişehir»)* ***[Bak : Meti]***

Metil [*İs.*], **1.** Met, çelik çomak oyununda kullanılan ağaç *(Kaklıç «Menemen - İzmir»)* — **2.** Fazla su vermek yüzünden kavun karpuza gelen ve yapraklarını beyazlatan bir hastalık *(İst. [Muh.])*

Metlemek [*F.*], **1.** Sıçramak, atlamak (**Kedi metledi; Pire metledi**: *Sarılar, Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kenger «Kula-Manisa»; Develi «Kayseri»; Akşehir «Konya»; Kıbrısçık «Bolu»; İshaklı «Afyon»; Sertaç «Burdur»; Nevşehir «Niğde»)* ***[Bak: Cımzımak, mertlemek]*** — **2.** Yukarı doğru kalkıp inmek, kaynamak *(Kuzuköyü «Bucak - Burdur»)* — **3.** Sinerek, pusarak emekler gibi yürümek: **O köpek tavşan gibi metler** *(Beşkarış «Altıntaş - Kütahya»)*

Metleşmek [*F.*], Kaynaşmak, kalkışmak, yerinden oynamak *(Kuzuköyü «Bucak - Burdur»)*

Metmenek [*İs.*], Taş merdiven, merdiven *(Seyhan)*

Mevikleşmek [*F.*], İstişare etmek *(İçel)*

Mevlâk [*İs.*], *(Edirne [Muh.])* ***[Bak: Maplak]***

Mevleken [*İs.*], Deri üstlerine nakış yapmak için kullanılan ağaç saplı ve keskin ağızlı demir bir aygıt *(Maraş)*

Mevli [*İs.*], İki kulplu testi *(Köristan «İznik - Bursa»)*

Mevril [*İs.*], Fıçıların dışındaki demir çember *(Bozdoğan «Aydın»)*

Meyel [*İs.*], Çapa, bir çeşit kazma *(Tokat ve dolayı)*

Meyiklemek [*F.*], Etrafı kollamak, gözetlemek, tarassut etmek *(Kuzukışla «Kuruçay - Erzincan»)*

Meyirsek [*S.*], Şefkatli *(Genezin «Avanos-Kırşehir»; Narlıdere «İzmir»)*

Meyirsemek [*F.*], Şefkat göstermek, sevgi göstermek *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Meyis [*İs.*], İki tarla arasında sürülmiyerek bırakılan sınır *(Akşehir «Konya»)*

Meymen [*İs.*], Büyük testi *(Ezine «Çanakkale»)*

Meynes [*İs.*], Kireç taşı tabakaları *(Dorla «Konya»)*

Meyremen [*İs.*], İki kulplu büyük testi *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Meysimek [*F.*], Ehemmiyet vermek *(Gölköy «Ordu»)* ***[Bak : Mesimek, mehersimek]***

Meyze [*İs.*], Hamam takımı *(Beydağı «Yağcılar - İzmir»)* ***[Bak: Çatılı]***

Mezdeği [*İs.*], Lâdin ağacı *(Mehmetli «Kadirli - Seyhan»)*

Mezdek [*S.*], Şımarık, densiz *(Satılmış «Eskişehir»)*

Meze [*İs.*], **1.** Hamam havlusu *(Muğ-*

la; İzmir) — **2.** Hamur pezısı *(Kesme «Eğridir», Cebel «Isparta»)*

Mezele [*İs.*], Sebze *(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Mezelemek [*F.*], Taklit etmek, yansılmak; alay etmek: **Çocuk annesini mezeliyor; Beni mezeleme darılırım!** *(Balabancık «Malkara - Tekirdağ»; Vize «Kırklareli»; Oyaca «Haymana», Kayaş «Ankara»; İst.* [*Muh.*]; *Ordu)* **[Bak: Dağnanmak, 2]**

Mezelenmek [*F.*], Eğlenmek, taklit etmek, alay etmek *(İlegöp «Uluborla; İzmir)* — **2.** Hamur pezisi *(Kesrahüyük «Kalecik»; Ankara; Mesudiye «Giresun»; Bolvadin «Afyon»; Niğde)*

Mezellenmek [*F.*], Taklidetmek, alay etmek *(Niğde)*

Mezelmek [*F.*], Eskimeğe yüz tutmak *(Kastamonu)*

Mezgeldek [*İs.*], **1.** Yabani ördek cinsinden bir kuş *(Tire «İzmir»; Büyükdoğancı «Kavaklı - Edirne* [*Muh.*]*»; Konya)* **[Bak: Bezmeldek]** — **2.** Yelek tokası *(Konya)* **[Bak: Kilte]**

Mezgep [*İs.*], Baştan geçme çocuk göğüslüğü *(Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»; Ankara)* **[Bak: Kazbağı]**

Mezgerdek [*İs.*], (Samandıra «Kartal - İst.»; Bolu) **[Bak: Mezgeldek, 1]**

Mezgiç [*İs.*], İki kulplu ve karnı geniş çömlek *(Ürgüp «Kayseri»)* **[Bak: Gebece]**

Mezgit [*İs.*], Bir cins kırmızı balık *(Tirebolu «Giresun»; İst.)*

Mezi [*İs.*], Hamam takımı *(Muğla)* **[Bak: Meze, 1]**

Mezir [*İs.*], Yağlı çıra *(Vezirköprü «Samsun»; Milâs «Muğla»; Horzum «Burdur»; Tavşanlı «Kütahya»; Kıbrıscık «Bolu»; Sinop; Kızılcabölük «Denizli»; Osmancık «Çorum»; Kızılyaka* [*?*]*)*

Mezkerden [*İs.*], Üveyk kuşu *(İzmit «Kocaeli»)*

Mezlenmek [*F.*], Alay etmek, taklid etmek, zeklenmek *(Ilıcasu «Gediz», Kütahya; Burdur)*

Mezmeldek [*İs.*], Kaz cinsinden, eti yenen bir kuş *(Yenicekale «Yeniköy - Maraş»)* **[Bak: Mezgeldek]**

Mezmencil [*İs.*], Eti tatsız bir cins ufak balık *(Halfeti «Urfa»)*

Mezmerdek [*İs.*], **1.** Balıkçıl kuşu [*?*] *(Şahinefe «Ürgüp - Kayseri»)* — **2.** Bir av kuşu *(Adana «Seyhan»)* **[Bak: Mezgeldek, 1]**

Mıcık [*S.*], **1.** Küçük, ufaktefek *(Gümüşane)* — **2.** Çapaklı ve hastalıklı göz: **O, mıcık gözü olan kimin oğlu?** *(Kilis «Gaziantep»)* — **3.** Yumuk gözlü *(Kilimli «Zonguldak»)* — **4.** Kadın ve kaba : **Mıcık adam** *(Beypazarı «Ankara»)* — **5.** Sıkı etli semiz *(Alayunt «Kütahya»; Bayat «Aziziye - Afyon»)*

Mıcıldak [*S.*], Sulu çamur : **Tarla mıcıldakmış çift süremedim.** *(Yoğunpelit «Beypazarı - Ankara»)* **[Bak: Bulav]**

Mıcır [*İs.*], **1.** Manda yavrusu, malak *(Akhisar «İnegöl - Bursa»)* — **2.** Odun ve kömürün ufağı *(Dağobası «Çanakkale»)*

Mıcırık [*İs.*], **1.** Kıvılcım *(Elâzığ)* — **2.** Kavga vesilesi *(Edirne* [*Muh.*]; *Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)* — **3.** Tezgâhların tepesi üzerinde asılı olan ipi hareket ettirmek üzere kullanılan makara *(Tarsus «İçel»)* — **4.** [*S.*] Karışık *(Bereketli «Aydın»)* — **5.** Bir işi bozmak için ileri sürülen sebep *(Bereketli «Aydın»)*

Mıcırıklanmak [*F.*], Bir iş bozulmamağa başlamak *(Unulla «Akseki - Antalya»)*

Mıcırıklı [*S.*], Şüpheli, hiyleli iş *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)*

Mıççık [*S.*], Israrcı*(Adana «Seyhan»; Aydın)*

Mıçı [*İs.*], Yaban domuzunun yavrusu *(Ayaslar «Ilgın - Konya»)*

Mıçkır [*İs.*], Küçük yapılı sığır hayvanı *(Adana «Seyhan»)*

Mıdara [*S.*], Kötü, işe yaramaz, sakat: **Bizim boyunduruk pek mıdara, kullanabilirsen al** *(Sorkum «Beypazarı - Ankara»)*

Mıdık [*S.*], **1.** Riyakâr, yaltakçı, dalkavuk *(Erciş «Van»)* — **2.** [*İs.*] Tepe, küçükdağ *(Mastat «Karaman - Konya»)* — **3.** [*İs.*] Kuş gagası *(Ağzıkaraca «Kozan - Seyhan»; Ferizler «Anamur - İçel»)* — **4.** Kısa, cüce, küçük *(Nevşehir «Niğde»; İst. [?]; Sarıoba «Polatlı - Ankara»; Gelendost «Isparta»)*

Mıdıklanmak [*F.*], Küsmek, gönlü kalmak *(Osmaniye, Azaplı «Kadirli - Seyhan»)*

Mığı [*İs.*], Sivrisinek *(Selim köyü «Sarıkamış - Kars»)*

Mığıldamak [*F.*], Tekeler dişi keçileri kovalarken ses çıkarmak *(Erzurum)*

Mığıllanmak [*F.*], Kıskanmak, çekememek, içlenmek *(Elâzığ; Diyarbakır)*

Mığıl vermek [*F.*], Nispet vermek : **Kumasi ona her gün mığıl verir** *(Diyarbakır)*

Mığrık [*İs.*], Keyif, neş'e, güleryüzlülük: **Bugün mığrığım yıkkın** *(Çal «Denizli»)*

Mıh [*İs.*], **1.** Odun *(Bolu)* — **2.** Karısından dayak yiyen adam *(Biga «Çanakkale»)*

Mıhkın [*İs.*], Karın ağrısı *(Çermik «Diyarbakır»)*

Mıhla [*İs.*], Soğanlı, pastırmalı yumurta *(Erzurum, Şarkîkarahisar «Giresun»)* ***[Bak : Mıhlama]***

Mıhlama [*İs.*], **1.** Soğanlı, pastırmalı yumurta*(Vezirköprü «Samsun»; Gerze, Ayancık, Sinop; Pazar «Kızılcahamam», Keşanoz «Ankara»; Erzincan; Muğla; Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Tirebolu «Giresun»; Büyükhacılar «Isparta»)* ***[Bak: Mıhla]*** — **2.** Kadife üzerine sırma işlenmiş gelin elbisesi, bindallı *(Solaklar «Kocaeli»)* ***[Bak : Bindal, bindallı]***

Mıhlı [*İs.*], *(Antalya)* ***[Bak: Mıhlama, 1]***

Mıhra [*İs.*], **1.** Tarlanın yüzündeki toprağın yağmurdan topaklaşması *(Edirne [Muh.])* — **2.** Yerelması, hıyar, karpuz gibi şeylerin tadını bozan ve sertlik veren bir hastalık *(Nevşehir «Niğde»)* — **3.** [*S.*] Katı : **Ekmek o kadar kurumuş ki mıhra olmuş** *(Mustafakemalpaşa «Bursa»)*

Mıhrabık [*İs.*], Üzerindeki hayvan izleri kurumuş çamurlu yer *(Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»)*

Mıhtan [*İs.*], Arpa ve buğdaydan yapılan karışık un *(Beyağıl «Ulukışla - Niğde»; Kadirli «Seyhan»)* ***[Bak: Karıklı 1, katıklı, 4]***

Mıkır [*S.*], Pinti, cimri, hasis *(Ahi «Muğla»; Atça «Nazilli - Aydın»; Erbaa «Tokat»)*

Mıkırdak [*İs.*], Karabatak denilen kuş *(Kazyörük «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»)*

Mıkır mıkır [*Zf.*], Tıklım tıklım *(Amasra «Bartın - Zonguldak»)*

Mıkıs ve **Mıkrıs** [*S.*], Çok hasis *(Gaziantep; Bahadırlı [?]; Başlamış

«Dörtyol - Hatay») **[Bak: Mıkır]**

Mıkla [*İs.*], Yağda pişmiş yumurta *(Kadirli, Kozan «Seyhan»)* **[Bak : Bıkla]**

Mıktık [*F.*], Sus, ses çıkarma, tınma gibi emir bildirir *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Mılcımak [*F.*], Çürümek, sulanıp bozulmak: **Kavun mılcımış** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Mılı [*İs.*], Topaç *(Harala «İpsala - Edirne* [*Muh.*]*»)* **[Bak: Ayı]**

Mılığını eymek [*F.*], Suratını ekşitmek *(Kozan «Seyhan»)*

Mılık [*S.*], **1.** Yumuşak *(Taprakkale «Seyhan»)* — **2.** [*İs.*] Surat, çehre *(Balkandak «Beyşehir - Konya»; Belenkeşli «Mersin - İçel»)* — **3.** [*İs.*] Az sulu yer *(Kızılcaören «Kütahya»)*

Mılık mırtık [*S.*], Paramparça, eski püskü *(Eğridir «Isparta»)*

Mılk [*S.*], Çürüyüp birbirine karışma: **Elmalar mılk olmuş** *(Ayaş «Ankara»)* **[Bak: Mılık]**

Mılkıldamak [*F.*], İçinde su ve zeytinyağı gibi şeyler bulunan bir tulum sallanmak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Mıllık [*İs.*], Çocukların kaydırak oyununda taşla vurdukları küçük yuvarlak taş *(Burdur)*

Mıllıkçı [*S.*], Mutabasbıs, riyakâr*(Erzurum; Ağrı)*

Mılmak [*F.*], Korkup vazgeçmek *(Kuzuköy «Bucak - Burdur»)* **[Bak : Mızmak]**

Mınak [*İs.*], Kedi yavrusu *(Taşköprü «Kastamonu»; Boyabat «Sinop»)* **[Bak: Mındak]**

Mınalamak [*F.*], Azarlamak, döğmek *(Balıkesir* [*Muh.*]*)*

Mıncı [*İs.*], **1.** Kaynatılmış ayrandan yapılan peynir *(Balcalı «Çarşamba - Samsun* [*Muh.*]*»)* — **2.** Bulgur pilâvı *(Barla «Isparta»)*

Mıncık [*İs.*], Hayvan tekmesi, çifte *(Erzincan)*

Mıncıkmak [*F.*], Cıvımak *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»; Kastamonu)*

Mıncımak [*F.*], Kokmak, çürümeğe başlamak, fazla yumuşamak : **Et mıncıdı; Meyva mıncıdı** *(Davulga «Emirdağ - Afyon»; Isparta; Satılmış «Eskişehir»; Gereki «Saraycık - Kütahya»)*

Mıncırk [*İs.*], Yağ mengenesi *(Emircik «Denizli»)*

Mındak [*İs.*], Kedi yavrusu *(Köçekeli «Taşköprü - Kastamonu»; Boyabat «Sinop»)* **[Bak: Mınak, çetük 1]**

Mındıl [*S.*], Küçük, cüssesiz adam veya eşya *(Erzurum)*

Mıngırcık [*İs.*], İçsiz, yogurtlu pürohi hamuru *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Mıngırız [*S.*], Mızmız *(Seki «Ödemiş - İzmir»)*

Mını [*İs.*], Kaz yavrusu *(Banarlı «Tekirdağ»)*

Mınık [*İs.*], Kedi yavrusu *(Erzincan)* **[Bak: Mınnak, mındak]**

Mınımak [*F.*], Bir işten bıkmak, usanmak *(Karaşar «Beypazarı - Ankara»)*

Mınkıl [*S.*], Neş'esiz, gevşek, sölpük adam *(Niksar «Tokat»)*

Mınnak [*İs.*], Kedi yavrusu *(Yörük köyü «Safranbolu-Zonguldak»)* **[Bak: Mınık]**

Mırak [*İs.*], Topaç *(Sama köyü «Beypazarı - Ankara»)*

Mınta [*İs.*], Fino köpeği *(Ordu)*

Mıntı [*İs.*], Sapsız bıçak *(Anaypazarı «Silifke - İçel»; Dorla «Konya»)* **[Bak: Tımlı]**

Mır [*İs.*], Bozulmuş turşu *(Pazar «Samsun»)*

Mırcalık [*İs.*], Kırlarda biten ve kökü havuca benziyen, yenir bir ot *(Karacoca «Karacabey - Bursa* [*Muh.*]*»)* ***[Bak: Mircilik]***

Mırcımak [*F.*], Herhangi bir şey yumuşayıp çürümeğe yüz tutmak *(Talas, Develi, Ürgüp «Kayseri»)*

Mıcıtmak [*F.*], Yumuşatmak *(Divriği «Sivas»)*

Mırçıl [*S.*], İsteksiz: **Şu adam ekmeği mırçıl yiyiyor** *(Pirlerkondu «Hadım - Konya»)*

Mırçmak [*F.*], Avuç içinde vıcık vıcık olmak *(Kocaeli)*

Mırdık [*İs.*], Kuru fasulya *(Kemaliye «Malatya»)*

Mır etmek [*F.*], Değiştirmek, mübadele etmek **(Öküzle düveyi mır edelim ; Tabaklarımızı mır edelim :** *Köşker «Kırşehir»; Kastamonu; Basırlı «Alanya - Antalya»)*

Mırgarca [*İs.*], Baca *(Tefenni «Burdur»)*

Mırı [*S.*], Geveze *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Mırık [*İs.*], **1.** Cıvık bataklık: **Bizim dana mırıkta battı** *(İncesu «Kayseri»; Küçükyozgat, Keşanoz, Çimşit, Evciler, Emirler «Bâlâ», Kalecik, Gölköyü, Ayaş «Ankara»; Pazarcık «Gaziantep»; Çankırı)* ***[Bak: Çibil, 1]*** — **2.** [*S.*] Adî insan, adî tabakaya mensup aile : **Konuştuğum kimseler pek mırık** *(Yozgat)* — **3.** Harman savrulurken uzaklara giden saman kırıntısı, saman tozu *(Esesi «Erzincan»; Alucra, Tamdere «Giresun»; Elâzığ; Bayburt «Gümüşane»)* — **4.** Buğday veya arpa kılçığı *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **5.** Manda yavrusu *(Bolu)* — **6.** [*S.*] Bulanık su *(Ankara; Elbistan «Maraş»)* — **7.** [*S.*] Kötü, fena *(Sivas)* — **8.** Neş'e, keyif : **Çocuğun bugün mırığı düşük** *(Tokat)* — **9.** Çehre **(Mırığını yıktı :** *Bayat «Afyon»; Karaman «Konya»; Saraycık «Kütahya»; Keçiborlu «Isparta)* — **10.** Küllük, çöplük *(Kurthasanlı «Kadınhanı - Konya»)* — **11.** Samanlık *(İzmit «Kocaeli»)* — **12.** Oyunda sayı, gol, kama *(İst.* [*Muh.*]*)* — **13.** Hayvanların bacak kemiği *(O. A.)* — **14.** [*S.*] Küskün, hiddetli: — **Ne oldun, gene mırık duruyorsun, ne mırık adamsın!** *(Erzincan)* — **15.** Tavşan yavrusu, göcen *(İnhisar «Söğüt - Bilecik»)* — **16.** Manda yavrusu, malak *(Bolu)* — **17.** Çam kozalağı *(Çengeller, Gölpazarı «Bilecik»)* — **18.** Kaz çobanı *(Yeniköy «Tekirdağ* [*Muh.*]*»)* — **19.** Kırmızı domates *(Bafra «Samsun»)* — **20.** Topaç *(Karaağaç «Gölpazarı - Bilecik»)* — **21.** Sünnetçi *(Konya)* — **22.** Hayvan tırnağından yapılan çocuk oyuncağı *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)*

Mırıklamak [*F.*], **1.** Sulu çamura batmak *(Emirce, Kirazyaylağı «Gerede - Bolu»)* — **2.** Darılmak, gücenmek *(Erzincan)*

Mırıl [*S.*], **1.** İçi olmamış, kof ceviz, dolmamış mısır : **Mırıl ceviz; Mısırın mırılı** *(Saylan köyü «Ünye - Ordu»)* ***[Bak: Fos]*** — **2.** [*İs.*] Müteaffin, çamurlu yer, bataklık *(Yozgat)* — **3.** [*İs.*] Sellerin getirdiği çamur çöküntüsü *(Kuruçay «Erzincan»)* — **4.** [*İs.*] Palto *(Gömü köyü «Aziziye* [*?*]*»)* ***[Bak: Mırız, 3]*** — **5.** [*İs.*] Bulanık suların dibine çöken çamur : **Suyun dibine çok mırıl çökmüş** *(İpsile «Hafik - Sivas»)* — **6.** [*İs.*] Üzüm şırasının dibine çö-

ken posa: **Dut şırasını mırıl torbasından süzdüm** *(Malatya)*

Mırıs [*İs.*], Bahçe ve tarla hudutlarında bulunan yol *(Konya)*

Mırız [*İs.*], **1.** Çehre, yüz: **Hay, mırızı bozuk herif!** *(Sivas)* — **2.** Kısa burunlu *(Zaaba köyü «Alucra - Giresun»)* **[Bak: Zımır]** — **3.** Palto gibi giyilen yünden yapılmış uzun aba *(Ardahan «Kars»)* **[Bak: Mırıl 4, moruz]** — **4.** Eski elbise *(Sivas)* — **5.** İrin, cerahat *(Karaptal köyü «Samsun»)*

Mırka [*İs.*], **1.** Bet, beniz : **Benim mıkram yerine gelmedi** *(İleydağı köyü «Uluborlu - Isparta»)* — **2.** Yüzü çilli koyun *(Abalar köyü «Edirne [Muh.]»)* — **3.** Domuz yavrusu *(Vezirköprü «Samsun»)*

Mırkanmak [*F.*], Oturduğu yerde uyuklamak, ımızganmak *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)* **[Bak: Mızkanmak]**

Mırkı [*S.*], Cılız, arık: **Şu çoçuk çok mırkı** *(Isparta)*

Mırlaşmak [*F.*], Ağlaşmak *(Beypazarı «Ankara»)*

Mırmırık [*İs.*], **1.** Dönmemiş şarap, şıra *(Havza «Samsun»; Çorum)* — **2.** Henüz tahammüre başlamış boza *(Ankara [Muh.])* — **3.** Kedi : **Ne tüylü mırmırık** *(Mustafakemalpaşa «Bursa»)* — **4.** Tatsız, lezzetsiz *(Balıkesir [Muh.])* — **5.** Sulu ayran : **Yayık mırmırığını tarlada çalışan ameleler sever** *(Amasya)* — **6.** İki kişinin karşılıklı görüşmesi, mübahase *(Amasya köyleri)*

Mırmırıs [*İs.*], Dırıltı, mırıltı *(Sinop)*

Mırmırız balığı [*İs.*], Ağzı yassı, beyaz renkli bir çeşit balık *(Çardak «Lâpseki - Çanakkale»)*

Mırrık [*İs.*], **1.** Tahammür etmiş zeytinyağı tortusu *(Urfa)* — **2.** Sünnetçi *(Burdur)* **[Bak: Mırık, 20]**

Mırşık [*S.*], Gayesi belli olmıyan [iş] *(Gümele köyü «Söğüt - Bilecik»)*

Mırtı [*İs.*], Kıl heybe *(Balıkesir)*

Mırtık [*S.*], Çabuk gücenen *(Ankara [Bir Kıbrıslıdan])*

Mırtmırt [*S.*], **1.** Lâfı yarım anlatan adam *(Veziköprü «Samsun»)* — **2.** [*İs.*] Bir nevi küçük deniz ördeği *(Sinop)* — **3.** Hasis, pinti *(Niğde ve çevresi; Taşköprü «Kastamonu»; Bafra «Samsun; Yazıköy «Safranbolu - Zonguldak»)* — **4.** Taze kelek *(Isparta)*

Mırzı [*İs.*], Köklü üzüm çubuğu *(Adıyaman «Malatya»)*

Mısıldan [*İs.*], Bakırcı örsü *(Maraş)*

Mıskanmak [*F.*], Uyuklamak *(Urfa)* **[Bak: Mızkanmak]**

Mıskı [*S.*], Pinti, hasis *(Mut «İçel»; Karaman «Konya»)* **[Bak: Kısmuk, çimete]**

Mıskıç [*S.*], Hasis, pinti *(Ordu)* **[Bak: Mıskı]**

Mısmı [*S.*], Sağlam, iyi: **Şu duvarı amma mısmı yapmışlar** *(İst. [Muh.])*

Mısmırlamak [*F.*], Döğmek (Kütah*ya ve köyleri)*

Mısmıtıl [*Zf.*], Tamamiyle, büsbütün, doğru **(Bu iş mısmıtıl oldu:** *(Denizli; Kuleönü «Isparta»; Muğla; Torbalı «İzmir»)*

Mısran ve **Mısranı** [*İs.*], Hayvanlara yem verilen yer, yemlik *(Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Betni, mışırlık]**

Mıstır [*S.*], Yaygaracı, şirret *(Kayseri)*

Mışık [*İs.*], **1.** Kedi *(Şile «İst.»; Karacabey «Bursa [Muh.]»; Kayı «Emirdağ - Afyon [Muh.]»; Gökkaya, Biga «Çanakkale»; Eskişehir)* — **2.**

[*S.*] Komik, mukallit **(Mışık adam:** *Erzurum; Erzincan)* — **3.** [*S.*] Kumral *(Devrek köyleri «Zonguldak»)*

Mışılak [*İs.*], Burun *(Balkanda «Beyşehir - Konya»)*

Mışırgı [*S.*], Halli zor, müşkül, karışık iş: **Köyün mışırgılı işi bitmez** *(Çayırlı «Haymana - Ankara»)*

Mışırgılı [*İs.*], Şüpheli *(Ankara)*

Mışırıklı [*S.*], Şüpheli; entrikalı *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Nevşehir «Niğde»; İncesu «Kayseri»; Kıbrıscık, Deveviran «Bolu»; Ankara; Dumlupınar «Çankırı»; Konya)* **[Bak: Mişili]**

Mışırlık [*İs.*], Ahırlarda bulunan hayvan yemliği *(Van)*

Mışkırmak [*F.*], Darılmak, gücenmek, küsmek *(Karaköy «Nallıhan - Ankara»)*

Mışlamak [*F.*], Manda sert solumak *(Celep «Çatalca - İst. [Muh.]»)*

Mışmak [*F.*], Vazgeçmek, caymak *(Balıkesir ve çevresi; Çerçin «Burdur»)*

Mışrık [*S.*], Gayesi malûm ve muayyen olmıyan iş *(Aşagılıca «Eskişehir»)* **[Bak: Mışırık]**

Mıtıklık [*İs.*], Sazlık : **Mıtıklıkta ördekler dolaşıyor.** *(Eskişehir)*

Mıtıl [*İs.*], **1.** Yorgan kılıfı *(Bahçeli «Ürgüp - Kayseri»)* **[Bak: Mitil]** — **2.** Ot minder veya yastık *(Antakya «Hatay»)*

Mıtırık [*S.*], Geveze *(Bozhane «İst.»; Ordu)*

Mıtırıp [*S.*], **1.** Hasis, cimri *(Sivas; Muğla)* **[Bak: Mıtrıp]** — **2.** Haris, tamahkâr *(Niğde; Erkilet «Kayseri»)*

Mıtrıp [*S.*], Hasis, pinti *(Kale «Tavas - Denizli»; Genezin «Avanos-Kırşehir»)* **[Bak: Mıtırıp]**

Mıttık [*İs.*], Öldürücü bir sancı *(Malatya)*

Mıyılmıyıl [*Zf.*], Mahmur mahmur, melmel, belbel (**Uyanmış mıyılmıyıl bakıyor:** *Genezin «Avanos-Kırşehir»; Şebinkarahisar «Giresun»)*

Mıyışmak [*F.*], Gülümsemek *(Narlıdere «İzmir»)*

Mıymışak [*S.*], Şaşkın; pinti, miskin *(Kütahya)*

Mıza [*İs.*], **1.** Erkek eşek *(Maruf, Beşdut «Çankırı»)* **[Bak: Muza, 4]** — **2.** Sığırın cüce kalmışı *(Ulus «Amasya»)*

Mızdı [*S.*], Oyunda mızıkcı *(Kızılcabölük «Denizli»)* **[Bak: Mızdı]**

Mızga [*S.*], Yapışık, kepir toprak : **Bu tarla değerinden daha mızgadır** *(Bakırköy «Gelibolu - Çanakkale [Muh.]»)*

Mızganmak [*F.*], **1.** İçi geçmek, kestirmek, uyuklamak *(Sungurlu «Çorum»; Endel, Karderesi «Osmaniye», Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»; Gaziantep; Erzurum; İst. [Muh.]; Sivas; Amasya; Tekke köyü «Bozüyük-Bilecik [Muh.]»; B. Çaylı «Dörtyol - Hatay»)* **[Bak: Mızgamak, pineklemek, ımırmak]** — **2.** Nazlanmak *(Ezine «Çanakkale»)*

Mızgı [*S.*], Huysuz: **Çok mızgı bir çocuk** *(Erzurum; Çanta köyü «İst. [Muh.]»)*

Mızgır [*S.*], **1.** Büyümemiş karasığır *(Kocaköy «İnegöl - Bursa»)* — **2.** Zayıf, bodur, cılız *(Satılmış «Eskişehir»; Pazarcık «Bozüyük - Bilecik [Muh.]»)* — **3.** Uyuşuk *(İzmir dolayı)* — **4.** İnatçı; çalışkan: **Mızgır adam** *(Alanlı «Aydın»)*

Mızgırt [*S.*], **1.** Yozlaşmış hayvan veya sığır *(Kütahya köyleri)* **[Bak: Muza, 2]** — **2.** Hasis, pinti *(Kırşehir)*

Mızı [*S.*], Pişmiyen et ve buna benzer şeyler *(Kastamonu)* ***[Bak: Mızık, 1]***

Mızık [*S.*], **1.** İyi pişmiş ekmeğin hamur kalan yeri: **Bizim ekmekler hep mızık olmuş dişe yapışıyor** *(Bolu)* ***[Bak: Mızı]*** — **2.** [*İs.*] Gönül, yürek, can : **Bugün mızığım daralıyor** *(Sivas)* ***[Bak: Mızık]***
— **3.** Dölü iri ve iyi olmıyan erkek [adam]; cılız ve zayıf hayvan; arıların en son olan cansız yavruları *(Bayat «Aziziye - Afyon»)* ***[Bak:Mızkıç]***

Mızıklamak [*F.*], **1.** Canı yanan köpek acı acı inlemek, çenilmek *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)* — **2.** Oyundan vazgeçmek, mızıkçılık etmek *(Karacabey«Bursa»; Sinop; Topaç «Yozgat»)*

Mızılanmak [*F.*], Kavga çıkarmak *(Milâs «Muğla»)*

Mızımak [*F.*], Oyunda mızıkcılık etmek *(Kızılcabölük «Denizli»)*

Mızırganmak [*İs.*], Çok söylenmek, ikide birde mızırganıp durmak *(Karacabey «Bursa [Muh.]»)*

Mızırgat [*İs.*], Sarı hardal tohumu *(Bektaşlı «Yozgat»)*

Mızırkanmak [*F.*], Çocuk mızmız ağlamak *(Ulubey «Ordu»)*

Mızk [*İs.*], Ruh, can: **Mızıkım daraldı** *(Erzincan)* ***[Bak: Mızık, 2]***

Kızkanmak [*F.*], **1.** Uyuklamak *(Aşağıçayır «Zonguldak»)* — **2.** Haset etmek *(Kırpa «Safranbolu - Zonguldak»)* ***[Bak: Mıskanmak]***

Mızkıç [*S.*], Zayıf, cüce sığır *(Maksutlu «Çorum»)* ***[Bak: Mızık]***

Mızkıdır [*S.*], Cılız, sıska *(Alanya «Antalya»)*

Mızkır [*S.*], Sıska, zayıf, hastalıklı, cüce *(Akdoğan «Kızılcahamam - Ankara»)*

Mızkırt [*S.*], Çelimsiz: **Mızkırt Ali** *(Kütahya)*

Mızlı [*S.*], Kavgacı, oyunda mızıkcı *(Milâs «Muğla»)* ***[Bak: Mızdı]***

Mızmak [*F.*], Oyunda mızıkcılık etmek *(Kuzköy «Bucak - Burdur»; Karabayıryaylası «Antalya»)* ***[Bak: Mızmak]***

Mızmırık [*İs.*], **1.** Vesile, sebep, ahlâk *(Kitiz «Göksun - Maraş»)* — **2.** İşteki noksanlık, kesim olmıyan: **İşimiz yine mızmırık kaldı** *(Endel «Osmaniye - Seyhan»)* — **3.** İhtiyaç: **Bu para mızmırığını defeder** *(İskilip «Çorum»)*

Mızmız [*S.*], Mıymıntı; çok söyliyen, sözü can sıkan, huysuz, titiz; her şeyin hatasını, noksanını arıyan, uyuşuk, yavaş iş gören, elinden iş çıkmıyan kimse *(Balıkesir ve çevresi; Konya; Akseki «Antalya»; Sivas; Bayındır «İzmir»; Gaziantep; Alayunt «Kütahya»; Develi «Kayseri»; Eğridir «Isparta»; Bulak, Kapulu «Safranbolu - Zonguldak»; Çorum)* ***[Imırsık]***

Micik [*İs.*], Meme *(Yenicuma «Ayancık - Sinop»)*

Micine gitmek [*İs.*], Hoşuna gitmek, zevkine gitmek: **Bu elbise micime gitmedi** *(Öteyüzköy «Zonguldak»)*

Miççi [*İs.*], Madenî kalem ucu *(Sarayönü «Saiteli - Konya»)*

Miçek [*İs.*], Sıtma yapmıyan ufak sivrisinek *(Bayburt «Gümüşane»; Tercan «Erzincan»)* ***[Bak: Vizik]***

Mid [*İs.*], Oyunda kale *(Adana «Seyhan»)* ***[Bak: Ömel]***

Mider [*İs.*], Hayvan koşularak döndürülen değirmen *(Kilis «Gaziantep»)*

Midik [*İs.*], **1.** Küçük, minik *(Osmancık «Çorum»)* ***[Bak: Mıdık, 4]*** **2.** Çehre: **Midiği güzel** *(Bor «Niğde»)*

Midilik [*S.*], Meyvanın çok küçüğü: **Bu elmalar pek midilik olmuş** *(B. Çaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Mihmes toprak [*İs.*], Suyu emmiyen sert toprak *(Hadım «Konya»)*

Mikri [*İs.*], Orta yaşta bulunan ördek *(Yağcılar [?])*

Mil [*İs.*], **1.** Selin bıraktığı kumlu, çamurlu toprak *(Sofular, Ankara; Mardin; Konya; Kayseri köyleri; Güvere «Silifke - İçel»; Derbent «Yozgat»)* **[Bak: Gömük, 2]** — **2.** Havlu üzerindeki kabarcıkları işlemekte kullanılan gürgenden yapılmış aygıt [Dokumacılıkta] *(Ezine «Çanakkale»)*

Milcek [*İs.*], Eşek arısı *(Yoncalı «Ağrı»)*

Milcimek [*F.*], **1.** Et, peynir ve buna benzer şeyler bozulmak, çürümek *(Kırşehir)* — **2.** Yara işleyip sulanmak, mikrop alarak fenalaşmak *(Köşker «Kırşehir»)*

Milçek [*İs.*], Sivrisinek *(Bitlis)*

Mildir [*S.*], Güzel *(Erzincan)*

Mile [*İs.*], Entarilik basma *(Adana «Seyhan»)*

Milek [*İs.*], **1.** Milli toprak, milli çamur; bulanık suların birikdiği ince kumlar *(Çorum, Zincidere «Kayseri»; Önsenköyü «Maraş»; Köşker «Kırşehir»; Karakaya köyü «Kayseri»)* — **2.** Otların sazlıklarda çürüyüp koktuğu yerler *(Bozca «İncesu - Kayseri»)*

Milemek [*İs.*], İnek bağırmak *(Karakuzu köyü «Manisa»; Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)*

Milen [*İs.*], *(Kırşehir)* **[Bak: Milek, 1]**

Mileñ [*İs.*], Seller basarak millenen yerler *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Milik [*İs.*], **1.** Cilâlı taş *(Efsus «Elbistan - Maraş»)* — **2.** Kadınların saç örgüsü *(Balya «Balıkesir [Muh.]»)* **[Bak: Belik, 1]**

Milik mırtık [*Zf.*], Saçma sapan, ıvır zıvır: **Milik mırtık konuşuyor** *(Ortasinan «Konya»)*

Miliz [*S.*], Bal arısı *(Seyhan; Bor, Kurugöl köyü «Nevşehir - Niğde»; Karahisar «İncesu - Kayseri»; Mastat «Karaman - Konya»)*

Millemek [*İs.*], Sel suyu ve bulanık çaylar mil bırakmak *(Tire «İzmir»)*

Milli]*İs.*[, Çelik çomak oyunu *(Mastat köyü «Karaman - Konya»)*

Milsen [*İs.*], Milli toprak, millenmiş toprak *(Peşrefli «Tire - İzmir»)*

Mimi [*Zf.*], Hala *(Van)* **[Bak: Bibi, 1]**

Mimil [*İs.*], Sivilce *(Bayburt «Gümüşane»)*

Mimis [*İs.*], Sivilce *(Erzurum; Gümüşane; Sivas)* **[Bak: Mimil]**

Mimit [*İs.*], Sivilce *(Kılıçdede «Samsun»; Bürhanettin «Ordu»)* **[Bak: Mimis]**

Minci [*İs.*], **1.** Ayran kesiği *(Trabzon)* — **2.** Peynir *(Rize)* — **3.** Süt kesiğinden yapılan bir çeşit tuzlu peynir *(Rize)* — **4.** Çökelek *(Bafra «Samsun»)*

Mincine [*İs.*], Su fıçısı *(Merzifon «Amasya [Muh.]»)*

Mindal [*İs.*], **1.** Göze sürme çekilirken kullanılan mil *(Merzifon «Amasya»)* — **2.** Kaşa rastık çekilirken kullanılan çöp *(Bursa [Muh.])*

Mindek [*S.*], Küçük, minik *(Kastamonu)* **[Bak: Mindik]**

Mindeş [*İs.*], Eski elbise *(Urfa)*

Mindik [*S.*], Mini mini *(Kemaliye «Malatya»)* **[Bak: Mindek]**

Mindiraç [*İs.*], Mürver ağacı *(Çanakkale [Muh.])*

Minek [*İs.*], Derisi üzerindeki pulları sarı olan bir çeşit tatlı su balığı *(Amasya)*

Minet [*İs.*], **1.** Teknedeki hamuru sıyırmağa yarar bir çeşit aygıt *(Aydıncık [?])* **[Bak: Eyseran]** — **2.** Fırına götürmek üzere içine ekmek hamuru konulan göz göz uzun tahta *(Balıkesir)* **[Bak: Miniyet]**

Minezlik [*İs.*], Pekmez küpü *(Boztekke «Giresun»)*

Mingil [*İs.*], **1.** Yenilecek şeylere düşen kurt *(Dereköy «Kayseri»)* — **2.** Kulak memesi *(Kolukısa köyü «Konya»)*

Mini [*İs.*], **1.** Kaz yavrusu *(Kepez kökü [?])* — **2.** İğde büyüklüğündeki çam kozalağı *(Peçenek köyü «Kızılcahamam - Ankara»)*

Minigöz [*İs.*], Bağ teveklerini sarılıp kurutan bir ot *(Balkanda «Beyşehir - Konya»)* **[Bak: İlimaç]**

Minik [*İs.*], **1.** Köpek yavrusu, enik *(Gümüşane; Ficek «Reşadiye - Tokat»; Birecik «Balıkesir»)* **[Bak: Gölbez, 1]** — **2.** Kedi yavrusu *(Erzincan)* — **3.** Kadınların saç örgüsü *(Kadıköy «Gerze - Sinop»; Alaçam «Bafra - Samsun»)*

Minilemek [*F.*], Parçalamak *(Alaçam «Bafra - Samsun»)*

Minimeç [*İs.*], Çitlenbik *(Ahiköy [?])*

Miniyet [*İs.*], *(Isparta; Kuşadası «İzmir»; Soma «Manisa»; Yatağan köyü «Akhisar - Manisa»)* **[Bak: Minet, 2]**

Minnez [*İs.*], Temel *(Manavgat «Antalya»)* **[Bak: Münnet]**

Minni [*Zf.*], **1.** Her zaman *(Eskişehir)* — **2.** Hayır, menfaat: **O mal, ona da minni olmaz** *(Balıkesir)*

Minter [*İs.*], Balık ağı *(Eskişehir)*

Mintirik [*S.*], Çok küçük, çok az: **Bakkaldan portakal aldım pek mintirikti; Büberin mintiriğini verdi** *(Çanakkale)*

Minto [*İs.*], Köpek yavrusu *(Ulubey «Ordu»)*

Minyet [*İs.*], *(Muğla)* **[Bak: Minet]**

Minzi [*İs.*], Lor peyniri *(Gümüşane; Yusufeli «Artvin - Çoruh [Muh.]»)*

Mirav [*İs.*], *(Erzurum)* **[Bak: Çırpan, 2]**

Mircilik [*İs.*], Deve tabanı denilen bir ot *(Van)*

Miren [*İs.*], Küçük testi *(Paşaköy «İpsala - Edirne»; Geyve «Kocaeli»; Ankara)* **[Bak: Mirimen]**

Miri [*İs.*]. Çığırtkan olarak kullanılan av kekliğinin erkeği *(Armudan «Kuruçay - Erzincan»)*

Mirik [*S.*]. **1.** Açgözlü, çingene huylu *(Sivas)* **[Bak: Sümtük]** — **2.** Yabancı, gelinti *(Zile «Tokat»)* — **3.** [*İs.*] Bataklık arazi *(Toprakkale «Seyhan»)* — **4.** Olur olmaz şeyi beğenmiyen, müşkülpesent *(Isparta)* — **5.** [*İs.*] Neş'e: **Bugün miriğim yok** *(Çorum)* **Bak: Mırık, 8]** — **6.** Hasis, kısmık *(Pazar (Tokat»)*

Mirili [*Zf.*], Pek fazla, pek çok: **Bu adamın parası mirilidir** *(Saray «Yozgat»)*

Mirimen [*İs.*], İki kulplu küçük testi *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)*

Miris [*S.*], Somurtuk, asık yüzlü *(Başvartanik «Çemişgezek - Tunceli»)*

Mirmirik [*İs.*], Kavun çekirdeği sübyesi *(Kastamonu)*

Misit [*İst.*], Meyilli tarlalarda, toprağın kaymaması için yapılan kuru duvar *(Mastat «Karaman - Konya»)*

Miskilim [*S.*], Nazlı, kıymetli *(Gaziantep)*

Misleç ve **Misleveç** [*İs.*], *(Safranbolu «Zonguldak»)* **[Bak: Bisleğeç]**

Mismis [*S.*], Aptal, ahmak *(Engili «Akşehir - Konya»)*

Misse [*S.*], **1.** Huylu hayvan *(Çıtak «Çal - Denizli»)* — **2.** Hırsızlık ve katilde sabıkası olan *(Evciler «Dinar - Afyon»)*

Mişek [*İs.*], Yayık kolu *(Ermenak «Konya»)* **[Bak: Bişek, fişek]**

Mişenge [*İs.*], Keten veya kenevir lifi *(Urfa)*

Mişere [*İs.*], Sebze evleği, fide yastığı *(Elâzığ; Osmaniye «Seyhan»)*

Mişli [*S.*], Şüpheli: **Onun geleceği mişli** *(Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»)* **[Bak: Mişyaş]**

Mişyaş [*S.*], Şüpheli *(Safranbolu, Bartın «Zonguldak»)* **[Bak: Mişli]**

Mit [*İs.*], **1.** Çocuk oyununda durak yeri *(Adana «Seyhan»)* — **2.** Çelik çomak oyunu *(Üzümlü «Fethiye - Muğla»)* **[Bak: Met]**

Mitbaşı [*S.*], Çocuk oyununda elebaşı *(Adana «Seyhan»)*

Mitcik [*İs.*], Serçe büyüklüğünde, boğazının altı kırmızı, boz renkli bir kuş *(Antalya)*

Mitel [*İs.*], Yüz ve astarı olmıyan yastık, döşek veya yorgan *(Elâzığ)*

Miti [*İs.*], Burun: **Mitisi ufak adam** *(Adacami, Rize)*

Mitil [*Zf.*], **1.** Yüzsüz yorgan, minder, şilte veya yatak *(Niğde; Şebinkarahisar «Giresun»; Hınız, Erzurum; Gürün, Sivas; Alihoca «Tokat»; Ağrı [Yabancı]; Sungurlu «Çorum»; Gümüşane; Mut «İçel»; Çanakkale [Muh.]; Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Adana «Seyhan»)* **[Bak: Kıtıl, 1]** — **2.** Yatak kılıfı *(Kırşehir; Samsun; Karahoca «Haymana - Ankara»)* — **3.** Kılıfsız yorgan *(Maraş; İncesu «Kayseri»)* — **4.** Elbise astarı *(Balçova «İzmir [Yabancı]»)* — **5.** Kılıf *(Gaziantep; Üçem, Büyükafşar «Bâlâ - Ankara»)* — **6.** Koyun ciğerlerine ârız olan sulu kabarcıklar, kelebek hastalığı *(Bolvadin «Afyon»)* — **7.** İçi pamuklu yırtık eşya, eski elbise *(Yozgat; Gâvurdağ «Seyhan»)*

Mitirip [*İs.*], Dalga, hayalâtla vakit geçirme *(Yarköy «Kızılkoca - Yozgat»)*

Mitit [*İs.*], **1.** Mutaflıkta kıl, kebe, aba gibi dokunan şeyleri daraltmıya yarar bir aygıt *(Çanakkale)* — **2.** Bezi buruşturmamak için kullanılan bir aygıt *(Tokat)*

Mitmit etmek [*F.*], Gayet yavaş hareket etmek *(Adana «Seyhan»)*

Miya [*S.*], Tenbel *(Sungurlu «Çorum»)* **[Bak: Düneşir]**

Miyar [*İs.*], **1.** Biçildikten sonra yeniden çıkan taze çimen *(Çoruh)* — **2.** Akarsu, kaynak *(Alaçeşme «Akseki - Antalya»)*

Miyaz [*İs.*], Temel *(Gerze, Ayancık, Sinop)*

Miyik [*S.*], Yüksek: **Ağacın miyiği** *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»; Karaçay «Tokat»)*

Miyos [*İs.*], Temel *(Cide «Kastamonu»)* **[Bak: Miyaz]**

Mizara [*İs.*], Büyük memeli damızlık hayvan *(Gebze «Kocaeli»)*

Mizik [*İs.*], **1.** Boyunduruk kayışına geçirilen ağaç çivi *(Korzaf «Şiran - Gümüşane»)* — **2.** Bir nevi sivrisinek *(Çarşamba «Samsun»)*

Mizmil [*İs.*], Sırığın ucuna takılan sivri bir demir olup kızakla buz üstünde kayılırken kullanılır *(Eğridir «Isparta»)*

Mizmile [*İs.*], Sabandaki çamur veya toprağı kazımağa yarıyan ve övendire ucunda takılı bulunan demir ay-

gıt, cemek *(Findos «Isparta»; Kozluca «Burdur»)* **[Bak: Kazağaç]**

Mocan [*S.*], Soğuk kanlı *(Bolvadin «Afyon»)*

Mocir [*İs.*], Kıvılcım *(Mollaveyis «Çoruh»)*

Mocuk [*İs.*], **1.** Deve yavrusu, potuk *«Çorum»)*

Mocuk [*İs.*], **1.** Deve yavrusu, potuk *(Çankırı; İnköy, Alayunt, Kütahya; Karacaahmet «Afyon»)* **[Bak: Köşşek]** — **2.** Kısa hırka *(Litros «İst. [Muh.]»)* — **3.** Domuz yavrusu *(Tavaklı «Geyikli - Çanakkale»)*

Mocur [*İs.*], On iki tanesi bir kilo tutan bir ölçek *(Kastamonu)* **[Bak: Mucur]**

Moç [*İs.*], Topuzlu sopalarla oynanan bir çeşit oyun *(İpsala «Edirne»)*

Moççuk [*S.*], Yaşı büyük olduğu halde boyu uzamıyan çocuk *(Sungurlu «Çorum»)*

Moçok [*İs.*], Tazı *(Işıklar «Afyon»)*

Moçu [*S.*], Şişman, cüce *(Alp «Eskişehir»)*

Moçuk [*İs.*], **1.** Deve yavrusu *(Hocaköy «İnegöl - Bursa»)* — **2.** Ucu topuzlu değnek, çomak *(İst. [Muh.]; Pazarcık «Bozüyük-Bilecik [Muh.]»)*

Moda [*İs.*], Kök salması için toprağa dikilen kavak dalı *(Isparta)*

Modana [*İs.*], Domuz yavrusu *(Kemalli «Ezine - Çanakkale»)*

Modgam ve **Modiyam** [*İs.*], İmece ile iş görme*(Dalaver «Arpaçay - Kars [Muh.]»)*

Modu [*İs.*], Üvendirenin ucundaki çivi, nodul *(Kars)*

Moduh [*İs.*], Tomurcuk : **Deli mart delirir * Ağaçtan moduh belirir** *(Bozhane «İst.»)* **[Bak: Modul, 2]**

Moduk [*İs.*], **1.** Domuz yavrusu *(Keskin köyü «Eskişehir»)* — **2.** Şinik denilen ölçeğin dörtte biri *(Çorum)*

Modul [*İs.*], **1.** Hayvanları sürmek için kullanılan ucu sivri aygıt veya bu aygıtın ucundaki çivi, nodul *(Gâvurdağ «Seyhan»; Honaz «Denizli»; Kalecik «Ankara»; Sivas dolayı; Kars; Tuzaklı «Gölpazarı - Bilecik»; Amasya; Kelkit «Gümüşane»; Erzincan; Ficek «Reşadiye - Tokat»; Parak «Alucra - Giresun»)* — **2.** Domurcuk *(Ünye «Ordu»; Kayadibi «Giresun»)* **[Bak: Modu]**

Modullamak [*F.*], Modul denilen ucu sivri değnekle hayvanı nodullamak, dürtüklemek *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Moduş [*İs.*], Ağaçların ilk yaprak açarken aldığı şekil *(Bayramlı «Ordu»)*

Modyalı [*İs.*], Değirmencinin zahire anbarı *(Adacami «Rize»)*

Mok [*İs.*], *(Satılmış «Eskişehir»)* **[Bak: Hort, 3]**

Mokan [*İs.*], Koyun sürüsü *(Gölcük «İzmit [Muh.]»)*

Mol [*İs.*], Ağaç sürgünü, fışkın *(Şebinkarahisar, Giresun; Erzincan; Malatya; Muscalı «Çarşamba-Samsun»)*

Molah [*İs.*], Ağaç filizi *(Hafik «Sivas»)*

Molak [*İs.*], Çam ağacından yapılmış bir kaç budaklı çengel: **Eti molağa as ta kedi yemesin** *(Kadınhanı «Konya»)*

Molaşa [*İs.*], Ebegümeci *(Giresun)*

Moloş [*İs.*], *(Gümüşane)* **[Bak: Molaşa]**

Molozma [*İs.*], Ufak balıkları avlamakta kullanılan ağ *(Giresun; Gümcüs «Bafra - Samsun»)*

Molu [*İs.*], Güğümleri perdahlamak için kullanılan bakırcı aygıtı *(Beypazarı «Ankara»)*

Molur [*İs.*], **1.** Peynir ve sirke mayası *(Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Sirke, şarap gibi şeylerin tortusu *(Erzincan)*

Molüz [*İs.*], Urgan büküldükten sonra yüzüne sürülen sarı renkte kilsli bir toprak *(Tokat)*

Moma [*İs.*], Topaç *(Üçüyük «Altıntaş - Kütahya»)* **[Bak: Ayı]**

Momo [*İs.*], Çam kozağı *(Zermut «Gümüşane»)*

Momurgan böceği [*İs.*], Tesbih böceği *(Arapkir «Malatya»)*

Mona [*İs.*], Büyük anne *(Ermenak «Konya»)*

Moncalak [*İs.*], Keler, bukalemun *(Turpçular «İpsala-Edirne [Muh.]»)*

Mondik [*İs.*], Kadın donu, tuman *(Kargı «Kastamonu»)*

Mora [*İs.*], **1.** Domuz yavrusu *(Dereköy «Kırklareli»)* **[Bak: Mengiş, 1]** — **2.** Böğürtliyen *(Kızılkoca «Yozgat [Muh.]»; Samsun)*

Moraca [*İs.*], Baca *(Lengüme «Burdur»)*

Morca [*İs.*], Hayvanlardan geçen şarbon çıbanı, çoban çıbanı, kara çıban *(Civanyaylağı «Mersin [aşiret]», Silifke «İçel»)*

Morcuk [*İs.*], Kesilmiş sütün süzülerek tuzlanmışı *(Sandıklı «Afyon»)*

Morç [*İs.*], Filiz *(Kemaliye, Ağın «Arapkir - Malatya»; Elâzığ)*

Mordalak [*S.*], Serseri *(Tacin «Bünyan - Kayseri»)*

Morlut [*İs.*], Ev hizmetçisi *(Zara «Amasya [Muh.]»)*

Mormani [*İs.*], Böğürtleyen *(Başvartanik «Çemişgezek - Tunceli»)*

Morminik [*İs.*], Yaban menekşesi *(İskilip «Çorum»)*

Morşabla [*İs.*], Kırlarda yetişir, adaçayına benzer ve suyu mayasıla iyi gelir bir ot *(Kepez «Çanakkale»)*

Morşit [*İs.*], Delikli taş *(Barla «Isparta»)*

Mort [*İs.*], Çalılık, ormanlık *(Bayat «Aziziye - Afyon»)* **[Bak: Gür, 2]**

Mortuç [*İs.*], Domuz yavrusu *(Antalya)*

Moruk [*İs.*], **1.** Bir çeşit diken *(Hamitler «Bursa»)* — **2.** Leylâk, erguvan çiçeği *(Koruoba «Çanakkale [Muh.]»)* — **3.** Kar altında kalarak hayvanların ayaklariyle eşip yedikleri kuru ot *(Keçiborlu «Isparta»)* — **4.** Sazlıklar içinde biten mavi çiçekli ot *(Kürtköyü «Kütahya»)*

Moruldamak [*F.*], Sığır böğürmek *(Ahlat «Bitlis»)*

Moruz [*İs.*], **1.** Hiddetten ileri gelen yüz buruşukluğu: **Moruzunu astı = Yüzünü karıştırdı** *(Malatya)* — **2.** Muhtelif çizgilerle dokunmuş aba kumaşı *(Malatya)*

Mosolmak [*F.*], Bir şey eriyip olduğu yere yığılmak: **Kütük yana yana mosolur** *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Mostuç [*S.*], Sinsi, yerebakan: **Mehmet mostuç durur ama her şeyi anlar** *(Bünyan «Kayseri»)*

Moşuldamak [*F.*], Geniş nefes almak *(Gerede «Bolu»)*

Mot [*S.*], Bedava *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Mota [*İs.*], Domuz yavrusu *(Karakoca «Biga - Çanakkale»)*

Motak [*İs.*], **1.** Domuz yavrusu *(Fethiye «Muğla»)* — **2.** Malak *(Kulfal «Ezine - Çanakkale»)* — **3.** Ayı yavrusu *(Gölpazarı «Bilecik»)*

Motal [*İs.*], Peynir tulumu: **Bir motal peynir aldım** *(Koçköy «Arpaçay», Çıldır «Kars»)*

Moton [*İs.*], Bir çeşit yayık *(Cambaz «Karacabey - Bursa [Muh.]»)* **[Bak: Hotun 2, güpü]**

Motuk [*İs.*], Domuz yavrusu *(Zincidere «Kayseri»)* **[Bak: Motak, 1]**

Moval [*İs.*], At yavrusu, tay *(Ahmetfakılı «Peyik - Yozgat»)*

Movuklamak [*F.*], Köpek can acısiyle haykırmak*(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Moz [*İs.*], Öküz sineği, ana sinek, hayvanları ısırıp kanatan karasinek *(Elâzığ; Van)* **[Bak: Moz tutmak]**

Moza [*İs.*], **1.** Domuz yavrusu *(Aydoğmuş «Rize»; Bolu; Aydın; Çobansa «Fethiye - Muğla»; Yukarıdinek «Isparta»; Balkı «Ilgın - Konya»; İlyas köyü «Lâpseki», Bergaz «Çanakkale»; Antalya; Aydın; Bozlar «Burdur»)* **[Bak: Muzak, 1]**— **2.** Çocuk **(Ahmet ağa mozalarını almış gidiyor:** *Bergama «İmir»; Çakıl «Çatalca - İst. [Muh.]»)* — **3.** [*S.*] Sıska; yaramaz çocuk *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)* — **4.** [*S.*] İnatçı kimse *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)*

Mozak [*İs.*], **1.** Domuz yavrusu *(Viranköy «Kütahya»; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Mustafakemalpaşa «Bursa»; Samsun [Muh.])* **[Bak: Muzak, 1]** — **2.** [*S*] Acı [kayısı hakkında] :**Kayısı çağlası çok mozak** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **3.** Palamut ağacı *(Hisarköy «Domaniç - Kütahya»)* — **4.** [*S.*] Ham, olmamış *(Kastamonu)*

Mozalak [*İs.*], **1.** Domuz yavrusu *(Manisa)* **[Bak: Mozak, moza]** — **2.** Meşe palamudu *(Tire «İzmir»)* **[Bak: Kobak 2, mozak 3]** — **3.** [*S.*] Olmamış, ham meyva *(Edirne; Vize «Kırklareli»; Bursa)* **[Bak: Mozak, 4]** — **4.** Çocuk *(Çarşamba «Samsun»)* **[Bak: Moza, 2]**

Mozik [*İs.*], **1.** Gürbüz dana *(Söfker «Giresun»; Erzincan; Ağrı)* — **2.** Topaç *(Elâzığ)* **[Bak: Ayı]**

Moz tutmak [*F.*], Büğelek tutmak *(Erzincan)* **[Bak: Moz]**

Mozu [*İs.*], Domuz yavrusu *(Dinar «Afyon»; Sığma, Ortaköy «Çal - Denizli»; Isparta; Mustafakemalpaşa «Bursa»)* **[Bak: Mozak, 1]**

Mozuk [*İs.*], İki yaşındaki erkek buzağı *(Kürtler «Tokat [Muh.]»; Gâvurdağ «Cebeliberek - Seyhan»; Tercan «Erzincan»)* **[Bak: Gönge, 1]**

Mozulama [*İs.*], Yavrularını gören ineklerin böğürmesi *(Kelkit «Gümüşane»)*

Möğürdek [*İs.*], Arabalara örtülen kemer şeklinde örtü*(Amasya [Muh.])*

Möhle [*İs.*], Nal delmek için alta konan demir *(Nevşehir «Niğde»)* **[Bak: Muğla]**

Mölöş [*İs.*], Manda yavrusu, malak *(Alioğlu «Ereğli - Zonguldak»)*

Mölük [*İs.*], Samanlık *(Misis «Seyhan»)*

Mömelet [*S.*], Aptal, alık *(Kadirli «Seyhan»)*

Muca [*İs.*], Ceviz içinin dörtte biri *(Ereğli «Zonguldak»)*

Mucmuluk [*S.*], Obur *(Şebinkarahisar «Giresun»; Bayadı «Ordu»)* **[Bak: Mucmuruk]**

Mucmurluk [*S.*], Obur*(Ezbider «Suşehri - Sivas»)* **[Bak: Mucmurluk]**

Mucuk [*İs.*], **1.** Tatarcığa benzer bir sinek *(Bucak köyü, Saimbeyli, Adana, «Kozan - Seyhan»; Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Acıgöl «Niğde»; Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»; Çayhan «Ereğli - Konya»)* — **2.** Tatarcık sineği *(Malya «Mut - İçel»)* — **3.** Ufak sivrisinek *(Şekeroba «Maraş»)* — **4.** Küçük ve çekik gözlü adam *(Kayseri; Malatya ve köyleri)*

— **5.** Domuz yavrusu *(Çerkeş «Çankırı»)* **[Bak: Mozu]**

Mucur [*İs.*], On altısı bir kile itibariyle şiniğin dörtte biri *(Isparta; Çankırı; Darende, Ağın «Arapkir - Malatya»; Peçenek köyü «Kızılcahamam - Ankara»; Parak, Şebinkarahisar «Giresun»; Amasya; Samsun; Çorum; Tokat ve çevresi; Kıbrıscık «Bolu»)* **[Bak: Dahın]**

Muç [*İs.*], Taşçı kalemi *(Turan «Kayseri»; Gaziantep)* **[Bak: Murç]**

Muçkuluk [*İs.*], Oburluk *(Köşker «Kırşehir»)*

Muçu [*İs.*], **1.** At ile dişi merkebin birleşmesinden hasıl olan yavru; [Mecazen] kısa boylu adam *(Burdur)* — **2.** [*S.*] Ayakyolu temizleyicisi *(Bor «Niğde»)* — **3.** Topaç *(Eskişehir)* — **4.** Irgat, çamurcu amele *(Bayındır «İzmir»)* — **5.** [*S.*] Yakışıksız, pis adam *(Yalvaç «Isparta»)*

Mudabak [*S.*], Cansız, zayıf, istenilen halde olmıyan *(İnebolu «Kastamonu»)*

Mudara [*S.*], **1.** Zayıf, zebun: **Şu keçi ne kadar mudara** *(Kars)* — **2.** İğreti: **Mudara parmaklık yıkılacak** *(Tokat; Ankara)* — **3.** Şöyle böyle, ehemmiyetsiz *(Voşkit «Of - Trabzon»)* — **4.** Fena *(Balcalı «Çarşamba - Samsun»)* — **5.** Yaramaz, adî; beceriksiz [eşya ve hayvan hakkında] : **Şu soba çok mudaradır** *(Cevizli «Şavşat - Artvin»)* — **6.** Az, kıt: **Bu sene ekin mudra; İneğin südü mudara** *(Gümüşane)*

Mudavak [*S.*], **1.** Baştan savma, sağlam ve iyi olmıyan, beğenilmiyen iş *(Zile «Tokat»)* — **2.** Fena *(Erzurum)* — **3.** Çok kaba adam *(Kastamonu)* — **4.** İğreti: **Mudavak ağaç** *(Sinop)*

Mudavak olmak [*F.*], İşliyen ve çalışan bir şey, işe yaramaz hale gelmek: **Senin saat mudavak olmuş** *(Mahmutbeyli «Kavak - Samsun»)*

Mudul [*İs.*], **1.** Üvendirenin ucundaki sivri demir *(Findos, Aliköy Cebel, Yılanlı «Isparta»; Şebinkarahisar «Giresun»; Ordu; Kastamonu; Antalya; Orta «Çankırı»; Çanakkale)* **[Bak: İnbal, modul, embel]** — **2.** Tomurcuk *(Ordu)* — **3.** Çivi *(Bartın «Zonguldak»)*

Mudullamak [*F.*], **1.** Dürtmek, zorla yürütmek *(Ordu; Karadeniz)* **[Bak: Nodullamak]** — **2.** Ekin topraktan iğne gibi görünmek *(Senir «Isparta»)*

Muğal [*İs.*], **1.** Sebze ekilen yer *(Gölcük «Misli - Niğde»)* — **2.** Mahsul: **Tarla bu sene muğal vermedi** *(Maraş)* — **2.** Dana, tay, kuzu gibi ehlî hayvan yavruları, döl *(Topaç «Yozgat»; Köşker «Kırşehir»; Maraş)* — **4.** [*S.*] Mat renk: **Dersane badanalanmışsa da kireci az olduğundan muğal olmuş** *(Tokuşlar «Afyon»)* — **5.** Meyva *(Gaziantep)* — **6.** [*S.*] Esmer : **Muğal buğday** *(Uşak «Kütahya»)*

Muğar [*İs.*], Akarsu mecrası *(Kestep «Fethiye - Muğla»)*

Muğla [*İs.*], Nalcı zımbası *(Trabzon)* **[Bak: Möhle]**

Muğlak [*S.*], Zayıf, onğsuz, nakız: **Bu yıl ekin çok muğlak** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Muğur olmak [*F.*], Razı olmak, istemiyerek rıza göstermek (**Yüz lira maaşı beğenmezken elli liralık belediye çavuşluğuna muğur oldu; İnat etti pirzolayı yemedi, sonunda peynir ekmeğe muğur oldu:** *Ankara; Çankırı; Cuma köyü*

Boyabat - Sinop»; Sivas)

Muhal [*İs.*], **1.** Yavruları ortak olmak, mahsulü yarı yarıya bölünmek şartiyle, birine bakmak için verilen herhangi bir hayvan: **İneği bir sene muhala verdim; Beş koyun filân köylü Ahmette muhaldadır** *(Talas «Kayseri»)* — **2.** [*S.*] Eski *(Konya)*

Muhar [*İs.*], Çeşme, pınar *(Alanya «Antalya»)*

Muhas [*İs.*], Çok kızıl toprak *(Lâdik «Saiteli - Konya»)*

Muhkir [*İs.*], Ufak meşin veya sahtiyan parçası *(Tokat)*

Muhlu [*İs.*], *(Niğde; Gaziantep)* ***[Bak: Güdürge]***

Muhra [*İs.*], Harçsız duvar *(Kadıköy «Denizli»)*

Muhul [*İs.*], *(Gaziantep)* ***[Bak: Güdürge, küskü 1, muhlu]***

Mukkur [*S.*], Kavgacı *(İçel)*

Muktanlı [*İs.*], Arpa ve buğday mahlûtu, karıklı, katıklı *(Haruniye «Bahçe - Seyhan»)*

Mulak [*İs.*], Hizmetçi *(Çandır «Ordu»)*

Mulu [*İs.*], Koyun midesinin bağırsağa bitişik olan yeri, bevabı mîde *(Konya)*

Mumbar [*İs.*], *(Diyarbakır)* ***[Bak: Kumbar, 2]***

Mumbulluk [*İs.*], Tomurcuk *(Dadağı «Kayseri»)*

Mumuç [*İs.*], Meşe meyvası, palamut *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Mumusulanmak [*F.*], Karaciğer mumlaşmak *(Erenköy «İst.»)*

Mumuran [*İs.*], Balmumu, zeytinyağı ve badem yağı, limon bir arada kaynatılarak yapılan merhem *(Bayındır «Beyşehir - Konya»)* ***[Bak: Mumurgan, mumurha]***

Mumurgan [*İs.*], *(Silvan «Diyarbakır»)* ***[Bak: Mumuran, mumurhan]***

Mumurhan [*İs.*], *(Kilis «Gaziantep»)* ***[Bak: Mumurgan]***

Mumya [*İs.*], Arıların kovan deliklerine tıkadıkları macun, pirebolu *(Edirne [Muh.])*

Munar [*S.*], Garip, kimsesiz: **Yönünü kıbleye dönmüş munar munar düşünüyor;Bu köyün munarı Ahmet'dir** *(Karaoğlanlı «Manisa»)*

Muncur [*İs.*], Budak; burun *(Rize)*

Munça [*İs.*], Hamam *(Küçükçaylı «Dörtyol - Hatay [Muh.]»)*

Munçak [*İs.*], Hamam, ılıca *(Urfa)*

Munda [*İs.*], Et yiyen hayvan *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Mungul [*S.*], Sıkıntılı, durgun (**Ne mungullusun :** *Tavşanlı «Kütahya»; Bursa)*

Mungun [*S.*], Esintisiz, durgun, bungun [hava] : **Bugün hava çok mungun** *(Urla «İzmir»)*

Mungur [*S.*], Ufak tefek, büyüyememiş *(Ula «Muğla»)*

Mungurlamak ve **Mungura gelmek** [*F.*], Kabahati yavaş yavaş itiraf etmek *(Ahlat «Bitlis»)*

Munnaz [*İs.*], Büyük taş *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)*

Munta [*İs.*], Av kuşu *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Munzur [*İs.*], **1.** Burun *(Köse «Kelkit», Gümüşane; Trabzon)* — **2.** Asık surat *(Trabzon)* — **3.** Hayvan burnu *(Trabzon; Gümüşane:* **Kedi munzurunu , yemek tabağına soktu** *(Samsun)*

Murç [*İs.*], **1.** Taze dal üzerindeki yaprak ve çiçek gözü *(Muscalı «Çarşamba - Samsun»; Kayadibi «Giresun»)* — **2.** Taşcı kalemi *(Gelibolu «Çanakkale»; Reşadiye «Kayseri»)* ***[Bak: Muç]***

Murçmak [*F.*], Bir şeyi avuçla uva-

lamak, ufalamak *(Homa «Çivril - Denizli»)*

Murçu [*S.*], Ayakyolu temizleyicisi *(Çukurkuyu «Bor - Niğde»)*

Murdun [*İs.*], Çatıda kullanılan odun ağacı *(Adana köyleri «Seyhan»)*

Murlamak [*F.*], Tasarruf iddiasında bulunmak, malik olmak istemek [oyunda] *(Zile «Tokat»)*

Murmut [*İs.*], **1.** Değnek üzerindeki budak yeri *(Trabzon)* — **2.** Tomurcuk *(Samsun)*

Murt [*İs.*], **1.** Akarlardan meydana gelen tortu *(Zile «Tokat»; Bafra «Samsun»; Yozgat; Giresun)* **[Bak: Murul]** — **2.** Mersin ağacı ve meyvası *(Gâvurdağ «Cebelibereket», Kadirli «Adana - Seyhan»; Tarsus, Anamur, Buluklu «Mersin», İçel; Akseki; Alanya «Antalya»; Sungurlu «Çorum»; Ferhenk «Niğde»; Erzin «Dörtyol - Hatay»)* — **3.** Yeni doğmuş çocuğun başına ekilen kokulu ve nebatî bir toz *(Kilis «Gaziantep»)*

Murtlak [*İs.*], Altın zincir, kordon *(Elbistan «Maraş»)*

Murtlamak [*F.*], Çimlenmek, tohum topraktan baş göstermek : **Ekdiğim tohumlar murtlamış** *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Murtuğa [*İs.*], Yağda kavrulmuş un *(Ahlat, Bitlis)*

Murul [*İs.*], *(Ağın «Arapkir - Malatya»)* **[Bak: Murt, 1]**

Murul torbası [*İs.*], Üzüm, dut şıralarını çıkarmıya mahsus torba *(Malatya)*

Muruz [*İs.*], **1.** Surat, çehre: **Muruzunu neye asıyorsun?** *(Pertek «Elâzığ»)* — **2.** Katır *(Bayburt «Gümüşane»)*

Muslak [*İs.*], Değirmenlerde ekin konan yer *(Boyabat «Sinop»)*

Musluk [*İs.*], **1.** Ahırda hayvanların yem yemesine yarıyan tahta yemlik *(Adana; Yanpar «Silifke «İçel»)* **[Bak: Musul]** — **2.** Kesilmiş, yüzülmüş, temizlenmiş koyun veya başka hayvan *(Taşagıl «Ereğli - Konya»; Bazanönü «Isparta»; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)* — **3.** Küçük çiftçi bıçağı *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **4.** Çam ağacından oyulmuş çeşme yalağı *(Alayunt «Kütahya»)* — **5.** Evlerdeki zahire anbarı *(İçdedeler «Taraklı - Kocaeli»)* — **6.** Kırlarda hayır sahipleri tarafından yapılan su mahzenleri *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»)* — **7.** Kışın suyu taşan alçak kuyu *(Akçaşehir «Konya»)* — **8.** Ölürken kesilen hayvan *(Karapınar «İshaklı - Afyon»)*

Musma [*İs.*], Yumruk *(Camili köyü «Konya»)* **[Bak: Sümsük]**

Mustur [*S.*], **1.** Suçlu olduğu halde masum görünen, suçunu örtbas etmek istiyen kimse *(Boğazlıyan «Yozgat»; Çorum)* — **2.** Yemek seçen, yiyecek beğenmiyen *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)* — **3.** [*İs.*] Surat, yüz: **Musturunu astı** *(Kelkit «Gümüşane»)*

Musul [*İs.*], *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Yusufhüyüğü «Avanos - Kırşehir»; Talas, Develi, Kayseri)* **[Bak: Musluk 1, betni, bahana 2]**

Musur [*İs.*], **1.** *(Mezirme «Hekimhan-Malatya»; Zile «Develi», Talas, Kayseri; Erzincan; Yanpar «Ereğli - Konya»)* **[Bak: Musluk 1, musul]** — **2.** Yalak (**Musurda su tükenmiş** : *Adana «Seyhan»; Nevşehir «Niğde»)* — **3.** Büyük yunus balığı [Balıkçılar arasında] *(Sarıyer «İst.»)*

Musurluk [*İs.*], Yemlik; samanlık *(Ş. A.)*

Muş [*İs.*], **1.** Köşe: **Komşunun evi bizim evin muşundadır** *(Konya)* — **2.** Çene: **Muşuna vur** *(Konya)*

Muşamak [*İs.*], **1.** Camsız küçük pencere, ışıklık *(Cemele, Köşker, Kırşehir; Boğazlıyan «Yozgat»)* — **2.** Duvarlarda oyulmuş kapaksız dolap *(Büyükafşar «Ankara»)* **[Bak: Terece]**

Muşkuldak [*İs.*], Topaç *(Söğüt «Bilecik»)*

Muşmak [*İs.*], Domuzun burnu: **Köpek domuzu muşmağından tuttu** *(Kozacı «Tefenni - Burdur»)*

Muştamba [*İs.*], Tarlaları su baskınından korumak için kazıklardan yapılmış set *(Bafra «Milâs - Muğla»)*

Muştucu [*İs.*], Kelebek haline gelen ipek böceğine benzer bir böcek *(İzmir)*

Muşuk [*S.*], **1.** Burunsuz, basık burunlu, çökük burunlu **Muşuk Mehmet:** *Devrek, Yakademirciler, Zonguldak)* — **2.** Miskin, sünepe *(Bartın «Zonguldak»)*

Muşulavık [*S.*], Burundaki ârıza dolayısiyle geniş nefes alırken ıslık gibi ses çıkaran, horlıyan adam *(Bozkır «Konya»)*

Muşut [*İs.*], Bahçelere veya tarlalara suyu üleştiren adam *(Malatya)*

Mut [*İs.*], **1.** Elli şiniklik bir hububat ölçeği *(Kayseri; Çandırlar «Feke - Seyhan»; Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»; Seyidler «Fethiye - Muğla»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Yeni doğmuş çocukların vücuduna podra gibi ekilen döğülmüş mersin yaprağı *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)*

Muta [*İs.*], Fındık çubuklarından yapılan ve ot taşımakta kullanılan sepet *(Veliköy [?])* **[Bak: Çiten, 1]**

Mutka [*İs.*], Ayran ve yağ çıkarılan yayık *(Bolayır «Çanakkale»; Ayran (Bakırköy «Gelibolu - Çanakkale [Muh.]»)*

Mutlalık [*İs.*], Saçak *(Ömerköy «Balıkesir»)*

Mutluk [*İs.*], Geniş yer *(Bandırma «Balıkesir»)*

Mutlum [*İs.*], Hatırı sayılan bir kimsenin adını söylemiyerek o kimsenin adı yerine: mezkûr, mumaileyh, hazret gibi kullanılan bir tâbir: **Gene bizim mutlum geldi** *(Mucur «Kırşehir»)*

Mutubucuk [*Zf.*], Boşyere, beyhude *(Seyhan)*

Mutula [*İs.*], Bina katlarını ayıran direklerin duvarın üst kısmiyle döşeme arasında bıraktığı boşluklar *(Şamlar «Bakırköy - İst.»)*

Mutun [*İs.*], Yayık, göbü *(Çanakkale [Muh.]; Çengiler [Muh.]; Yeniköy «Tekirdağ [Muh.]»)*

Mutur [*İs.*], Yunus balığı *(Trabzon)*

Muval [*İs.*], Yaş sebze *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Muylu [*İs.*], Taş çıkarmak için kullanılan uzun manivelâ *(Karahoca «Haymana - Ankara»)*

Muza [*İs.*], **1.** Çocuk *(Bergama «İzmir»)* — **2.** [*S.*] Zayıf, cılız *(Çankırı)* — **3.** Sebze tarlalarında fideleri dikmek için açılan cetvel *(B. Findos «Atabey - Isparta»)* — **4.** Erkek eşek *(Bahattin «İskilip - Çorum»)* **[Bak: Mıza, 1]**

Muzak [*İs.*], **1.** Domuz yavrusu *(Bakırköy «Kırkağaç - Manisa»)* **[Bak: Muzu]** — **2.** Asma kilit *(İmranlı «Şile - İst.»)*

Muzdur [*İs.*], Köy sığırtmacı, köy çobanı *(Dalaver «Arpaçay - Kars»)*

Muzu [*İs.*], Domuz yavrusu *(Hacıkap-*

lan «Denizli»; Fethiye «Muğla») **[Bak: Muzak, 1]**

Muzuk [*İs.*], Üstünde odun yarılan kütük *(Balıkesir)*

Mücük [*İs.*], Sinek *(İzmir)*

Müdük etmek [*F.*], Nankörlük etmek *(Antakya «Hatay»)*

Mühnü [*İs.*], Taşcıların kullandığı demir manivelâ *(Karsantı «Adana»)*

Mükremek [*F.*], Şefkat göstermek : **Anne çocuğa mükremeyince südü gelmez** *(Niğde)* **[Bak: Mehersimek]**

Müldürüm [*İs.*], Manivelâ *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Müleme [*İs.*], Öküz, inek ve dana gibi hayvanların böğürmesi: **Öküzün mülemesi yorgunluktandır** *(Taşbaşı «Bozkır - Konya»)*

Mülep [*İs.*], Minder ve yorgan astarı *(Mut «İçel»)*

Müllük [*S.*], Sarışın: **Şu müllük kız kimin?** *(Şahmelik «Kayseri»)*

Mümülü [*İs.*], Gelincik çiçeği *(Gazipaşa «Alanya - Antalya»)*

Mümüne [*İs.*], Çiçek koncası, domurcuk *(Tepelice «Bozkır - Konya»)* **[Bak: Münbülük]**

Münbülük [*İs.*], *(Bakırdağ «Kayseri»)* **[Bak: Mümüne]**

Münevsiz [*S.*], Beceriksiz, dökük saçık *(Karaman «Konya»)*

Müngül [*İs.*], Küçük bakraç, sitil *(Misis «Seyhan»)*

Müngün [*İs.*], Su tası *(Adana «Seyhan»)*

Münnet [*İs.*], Ev temeli *(Deretürbeli «Alanya - Antalya»)* **[Bak: Minnez]**

Münü [*S.*], Hımhım, burnundan konuşan *(Antalya)*

Münük [*İs.*], **1.** Boğaz, hançere (**Çocuğun münüğü ağrıyor:** *İğdecik, Sancaklıboz «Manisa [Aşiret]»)* — **2.** Salyangoz *(Kocak «Ulukışla - Niğde»)*

Münüyet [*İs.*], *(Isparta)* **[Bak: Minet]**

Münzur [*İs.*], Hayvan yüzünün alt ve sinir kısmı *(Balıkesir ve çevresi)*

Müraca [*İs.*], Harmanı süren öküzlerin bir şey yememesi için ağızlarına takılan sepet, ağızlık *(İst. [Muh.])*

Mürdük [*İs.*], **1.** Buğday, nohut, fasulya karıştırılarak yapılan ve yağsız pişirilen bir köylü yemeği, türlü *(Çarıksaray «Şarkîkaraağaç - Isparta»; Ayaslar «Ilgın - Konya»)* **[Bak: Gölle, 1]** — **2.** İri mercimek *(Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»; Çerkeş «Çankırı»)* — **3.** Bezelye *(Büyüktersiye «Adapazarı - Kocaeli»; İnegöl «Bursa»; Bolu)* **[Bak: Alkuş]**

Mürdümek [*F.*], Hayvanlara yedirilen bir çeşit bitki *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)*

Mürdümük [*İs.*], **1.** Ufak dolu tanesi *(Çorum; Merzifon «Amasya»)* — **2.** *(Devrek «Zonguldak»)* **[Bak: Mürdümek]**

Mürdün [*İs.*], **1.** Yıkılmıya yüz tutmuş binayı doğrultmak için kullanılan ağaç, destek *(Adana, Ceyhan «Seyhan [Aşiret]»)* — **2.** Manivelâ ağacı veya demiri *(Geben «Andırın - Maraş»)*

Müre [*İs.*], **1.** Nal veya demiri delmek için kullanılan ortası delik ve yuvarlak bir aygıt [nalbantlarca] *(Çanakkale)* — **2.** Avda kullanılan çığırtkan kuş *(Kaklıç «Menemen - İzmir»)*

Mürgülemek [*F.*], Oturduğu yerde uyuklamak, pineklemek *(Van; Niksar «Tokat»; Erzurum)* **[Bak: Imızganmak]**

Mürgülenmek [*F.*], Uykusuzluktan

çehre değişmek *(Niğde)* **[*Bak: Dabıklamak*]**

Mürk [*İs.*], İrin, cerahat *(Konya)*

Mürkülemek [*F.*], *(Erzurum)* **[*Bak: Mürgülemek*]**

Mürşe [*S.*], Kirli, pis [adam] *(Bursa [Muh.])*

Mürü [*İs.*], Toprak duvar *(İlyas köyü «Isparta»)*

Mürül mürül [*Zf.*], Güzel güzel, burcu burcu: **Topraklar mürül mürül kokuyor** *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Müs [*İs.*], Erik, zerdali gibi ağaçların çıkardığı zamk *(Kadirli «Adana- Seyhan»; Dörtyol «Hatay»)* **[*Bak: Pisik, püs, püse*]**

Müsürmük [*İs.*], Hayvan yemliği *(Erzurum)*

Müsütlemek [*F*], İhbar etmek: **Kaçakcıları hükûmete müsütleyiniz; Onlar birbirlerinin kabahatını müsütlediler** *(Başçeltikçi «Reşadiye - Tokat»)*

Müşege [*İs.*], Kökünde kalan elyaf *(Urfa)*

Müşker [*İs.*], *(Kayseri)* **[*Bak: Çanak, 2*]**

Müştük [*İs.*], Sigara ağızlığı *(Zellice «Sarıkamış - Kars»)*

Müşütlemek [*F.*], Fitnemek, koğulamak *(Samsun)*

Müze [*İs.*], Kışlık davar ağılı *(Erzurum)*

Müzmeldek [*İs.*], Çalı cinsinden olan gıcı ağacının yemişi *(Hamitli «Edirne»)*

N

Nacır [*S.*], **1.** Acemi : **Nacır katır** *(Keçiborlu «Isparta»)* — **2.** [İs.] Tüylü erkek deve ile boz dişi devenin çiftleşmesinden meydana gelen yavru **(Yakub ağanın nacırı biz aldık:** *Kasaba «Kaş - Antalya»; Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)* — **3.** İnatçı, aksi, ters *(Burdur; Deregümü «Isparta»)*

Naçal [*İs.*], Demir saplı satır *(Sivas)*

Nadi [*S.*], Kibirli, kendini beğenmiş *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Nadulca [*İs.*], *(Bandırma«Balıkesir»)* **[*Bak: Çağıştak*]**

Nağat [*İs.*], Umumî arktan tarlalara su alınan ağız *(Kiskim «Yusufeli - Erzurum»)* **[*Bak: Köğtere*]**

Nahır [*İs.*], **1.** Sığır sürüsü *(Yozgat; Kars; Tokat [Muh.]; Dombaylı «Salihli - Manisa»; Zeytinli «Edremit - Balıkesir»; Pınarbaşı, Kayseri; Diyarbakır; Aziziye; Ahlat «Bitlis»; Gaziantep; Köşker «Kırşehir»; Kozan «Seyhan»; Ankara; Samsun; Yenitepe «Ağrı [Muh.]»; Erzurum; Darende «Malatya»; Cimin «Erzincan»; Gümüşane; Elâzığ; Yusufeli «Çoruh [Muh.]»; Maraş)* **[Bak: Kubaşık, 2]** — **2.** Koyun ve keçi sürüsü *(Bitlis)* **[*Bak: Kubaşık 2, nail*]** — **3.** Her evden bir iki davar toplanarak yaylıma çıkarılan davar sürüsü *(Gaziantep)* — **4.** Dana sürüsü *(Behisni, Kemaliye «Malatya»)*

Nahırcı [*İs.*], **1.** Sığır çobanı, sığırt-

maç *(Ahlat «Bitlis»; Yenitepe «Ağrı [Muh.]»; Yusufeli «Çoruh [Muh.]»; Erzurum)* — **2.** Hergeleci *(Behisni «Malatya»)*

Nahırtmaç [*İs.*], Sığırtmaç *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)* **[Bak: *Nahırcı, 1*]**

Nahnah [*S.*], Genizden söyliyen, burundan konuşan adam *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Nahtık [*İs.*], Yaban pancarı *(Tokat)*

Naıl [*İs.*], Koyun sürüsü *(Sivas)* **[Bak: *Nahır, 2*]**

Naka [*İs.*], Tavuk civcivi *(İçerenköy «İst. [Muh.]»)*

Nakır [*İs.*], Sığır sürüsü *(Gerze köyü «Devrek - Zonguldak»)* **[Bak: *Nahır, 1*]**

Nalatma [*İs.*], *(Ermenak «Konya»)* **[Bak: *Dazırdama*]**

Nalbeki [*İs.*], *(Kayseri)* **[Bak: *Çıtçıtı, 1*]**

Naldırnaç [*İs.*], Kaydırak oyunu *(Keşanuz «Ankara»)*

Namazlağı [*İs.*], Seccade *(Şuhut «Afyon»; Kadirli «Adana - Seyhan»; Gaziantep; Ayaş «Ankara»; Kavaklı «Edirne [Muh.]»)*

Namlı [*İs.*], *(Göksün «Maraş»)* **[Bak: *Kurs, kurtuk 1*]**

Namzan [*İs.*], **1.** Buğday tarlalarında biten sarı çiçekli yaban hardalı *(Vezirköprü «Samsun»)* — **2.** Tere otu *(Sinop)*

Nanak [*S.*], Sersem, ahmak, akılsız *(Bozhüyük «Göksun - Maraş»)*

Nantı [*İs.*], Sapsız bıçak *(Boyabat «Sinop»)*

Napuzar [*S.*], Her sene ekilebilen, toprağı kuvvetli tarla: **Napuzar tarla** *(Kars)*

Narbus [*İs.*], Yaban nânesi, su nânesi *(Antalya)* **[Bak: *Narpız*]**

Nargan [*S.*], Asılzade, adam evlâdı, kişi oğlu *(Çemişgezek «Tunceli»)*

Narpız [*İs.*], *(Emerdağ «Afyon»; Muğla; Hasanpaşa «Burdur»; Mardin)* **[Bak: *Narbus*]**

Narpız [*İs.*], *(Emirdağ «Afyon»; Arapkir «Malatya»)* **[Bak: *Narbus*]**

Narpuz [*İs.*], Yaban nânesi *(Eskipazar «Çankırı; Bayadı «Ordu»; Sürgü «Akçadağ - Malatya»)* **[Bak: *Narbus*]**

Naşal [*S.*], **1.** Şaşı *(Çini «Akseki - Antalya»; Hançalar «Çal - Denizli»; Balkanda «Beyşehir - Konya»)* — **2.** Arsız, utanmaz *(Hortu «Sivrihisar - Eskişehir»; Kızılören «Sandıklı - Afyon»; Nallıhan «Ankara»)* — **3.** Çok gülen kimse *(Kal'a köyü «İncesu - Kayseri»)*

Nat [*İs.*], Tırpan sapı *(Bayburt «Gümüşane»; Tutak «Ağrı»; Pasinler «Erzurum»*

Natır [*İs.*], **1.** Yeni dikilen fidanların sallanmaması için beraber dikilen kazıklar *(Gökdere «Osmaniye-Seyhan»)* — **2.** Köylü kadınların feslerinin kenarlarına dikdikleri yalancı altın, gâvur altını *(Yapraklı «Çankırı»)*

Navar [*İs.*], Kapı kilidi *(Cebelibereket «Seyhan»)*

Naylâ [*İs.*], Anbar *(Rize)*

Neçek [*İs.*], **1.** Kepçe *(Kastamonu)* — **2.** Adî bezden yapılmış başörtüsü *(Urfa)*

Nedir [*İs.*], Özür, kusur, leke *(Alayunt «Kütahya»; Gelendost «Isparta»)*

Nedirli [*S.*], Kusurlu, sakatlı: **Nedirli koyun kurban olmaz** *(Alayunt «Kütahya»)*

Nefilenmek [*F.*], Koklamak *(Yazıkınık «Mucur - Kırşehir»)*

Nefrem [*S.*], Şaki, çeteci, yağmacı *(Beyağıl «Ulukışa - Niğde»)*

Nehen [*Ed.*], Niçin, neden *(Gaziantep)*

Nehre [*İs.*], Topraktan yapılmış, iki tarafı kapalı bir küpten ibaret yayık *(Bitlis, Ahlat; Çankırı; Tutak «Ağrı»)* **[Bak: Nekre]**

Nehtel [*İs.*], Defne ağacı *(Nazilli «Aydın»)* **[Bak: Tehnel]**

Neker [*Ed.*], Nasıl: **Şu at neker?** *(Adana «Seyhan»)*

Nekre [*İs.*], Yayık *(Diyarbakır)* **[Bak: Nehre]**

Nelbeği [*İs.*], İçi düz sahan *(Taşköy «Bafra - Samsun»)*

Nelbeki [*İs.*], **1.** *(Zile «Tokat»; Burdur; Malatya; Isparta; Afyon; Heniske «Amasya»)* **[Bak: Nelbeği]** — **2.** Küçük salata tabağı *(İnegöl «Bursa»)*

Nelbeklemek [*F.*], Yere çakılı demir sikkeye veya bir çayıra atı ön ayağından bağlamak *(Isparta)*

Nelbenk [*İs.*], Ucunda sikke takılı zincir: **At nelbengi** *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)*

Nelik [*Ed.*], Niçin: **Nelik bahçeyi kazmadın** *(Tevfikiye [?] [Muh.])*

Neman [*Zf.*], Nasıl : **Neman oldu** *(Kaymaz köyü «Eskişehir»)*

Nemeksi [*İs.*], Kış için yapılan kavurma, kıyma, pastırma gibi şeyler *(Afyon)*

Nemergin [*S.*], Nemli toprak *(Nuh «Afyon»)*

Nemermek [*F.*], Islanmak, rutubet peyda etmek: **Saçların nemermiş anbermi sürdün * Ne güzel kıvrılmış kendin mi ördün?** *(Nuh köyü «Afyon»)*

Nemise [*İs.*], Ayşekadın fasulyesi *(İshaklı «Afyon»)*

Nemisli [*İs.*], Sebzeli börek *(Ünye «Ordu»)*

Nemma [*Ed.*], Niyçin: **Nemma bunu yapmadın?** *(Hamidiye «Bolvadin - Afyon»)*

Nene [*İs.*], **1.** Nine, büyükanne, ebe *(Adana «Seyhan»; Erzurum; Ankara)* — **2.** Amca ve dayı karısı *(Boyabat «Sinop»)* — **3.** Üveyana *(Yukarıdinek «Isparta»)*

Nerene [*İs.*], Katarda en gerideki davarın dizlerine bağlanan çan *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Nergi [*İs.*], Boyun: **Nergim ağrıyor** *(Cide «Kastamonu»)*

Neri [*İs.*], **1.** İki yaşındaki erkek keçi *(Bitlis)* — **2.** Teke *(Van)*

Neste [*İs.*], Nesne, şey *(Çandırlı «Bergama - İzmir [Muh.]»)*

Neşlemek [*F.*], Dürtmek, kovalamak: **Şu ineği neşleyiver** *(Çanakkale)*

Neter ve **Netör** [*Ed.*], Nasıl, ne türlü *(Gaziantep)*

Netli [*Zf.*], Kasden, bilerek: **Hasan bu sözü netli söyledi** *(Gözene (Malatya»)* **[Bak: Başkaha]**

Netme [*İs.*], Çoban keçesi, yağmurluk, kepenek *(Ordu)*

Netrek [*İs.*], Çörçöp *(Elmalı «Antalya»)*

Nevcik [*İs.*], Torunun çocuğu: **Nevciğini görmüş ihtiyar** *(Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Neve]**

Neve [*İs.*], Torun *(Ahlat, Bitlis)*

Nevek [*İs.*], **1.** Filiz *(Kütahya; Balıkesir)* — **2.** Asma yaprağı *(Malatya)*

Neverik [*İs.*], İki yaşında dişi manda *(Hasankale, Erzurum)*

Nevet [*İs.*], Astarı kumaş olup elde dikilen dikiş *(Beypazarı «Ankara»)*

Nevil [*İs.*], Renk, parlaklık: **Yüzünün nevili kalmamış** *(Ergenuşağı «Kozan - Seyhan»)*

Nevinsiz [*S.*], Taravetini kaybetmiş yüzlü, uğursuz suratlı *(Ayaslar «Il-*

gın - Konya»)

Nevir [*İs.*], **1.** Renk *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* **[Bak: Nevil]** — **2.** Midye: **Nevrim bulandı** *(Durak köy «Seyhan»; Konya, Uşak «Kütahya»)* — **3.** Beniz, surat: **Açlıktan nevri dönmüş** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Nevişli [*S.*], Nemli, az ıslak *(Bayram «Ayaş-Ankara»; Edirne; Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)*

Nevlim [*İs.*], Alâmet *(Şambayadı «Ankara»)*

Nevres [*İs.*], Yatak çarşafı: **Şu yatağın nevresi ipektendir** *(Balıkesir)*

Nevri [*Zf.*], Nasıl *(Karaman «Konya»)*

Nevzine [*İs.*], Un, yağ ve şekerle kavrularak, veya fırına sürülerek yapılan bir çeşit tatlı olup yoğurt tatlısını andırır *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Tavlusun, Kayseri)*

Nezbek [*İs.*], **1.** Göğüslük *(Sivrihisar «Eskişehir»)* — **2.** Kadın başlığı *(Güzelsu «Akseki - Antalya»)* **[Bak: Nezgep]**

Nezbeki [*İs.*], Küçük sahan *(Köristan «İznik - Bursa»)* **[Bak: Nelbeki]**

Nezelmek [*F.*], **1.** Kumaş gibi şeyler eskiyerek seyrekleşip yırtılacak hale gelmek *(Gaziantep; Birecik «Balıkesir»; Konya)* **[Bak: Ehnezimek, 3]** — **2.** İplik, ip ve urgan gibi nesneler kopacak hale gelmek *(Keklik «Gümüşane»)* **[Bak: Ehnezimek, 6]** — **3.** Hıyar gibi nesneler çürüyerek bozulmak *(Turhal «Tokat»)* — **4.** Kuvvetten düşmek, zayıflamak: **Hastalıktan çok nezeldim** *(Afyon)*

Nezeltmek [*F.*], İnceltmek, seyreltmek, kopacak hale getirmek *(Erzincan)* **[Bak: Nezelmek, 1]**

Nezgep [*İs.*], **1.** Takkeyi başa tutturmak için yanlarından takılıp çene altından geçirilen ve bağlanan bağ *(Sinop)* **[Bak: Nezelmek]** — **2.** Kadın başlığı *(Kumluca «Finike - Antalya»; Manisa)* **[Bak: Nezbek 2, kırtal]**

Nezif [*İs.*], Kadınların boyunlarına süs diye taktıkları üç santim kutrunda boncuk, mercan, taş gibi nesnelerin dizisi *(Veliköy [?])*

Nezik [*İs.*], Elemye *(Talas «Kayseri»; Konya; Malatya; Bor «Niğde»)* **[Bak: Gecire, gülcen, ilgidir 1]**

Nezike [*İs.*], *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Nezir [*İs.*], Yağlı çıra *(Kızılcabölük «Denizli»)* **[Bak: Mezir]**

Nezkep [*İs.*], *(Ayancık «Sinop»)* **[Bak: nezgep, 1]**

Nezük [*İs.*], Elemye *(Malatya)* **[Bak: Eleme, nezik, gölecen 1]**

Nıkra [*İs.*], Çok büyük kazan *(Diyarbakır)*

Nımtı [*İs.*], Sapsız bıçak ve çakı *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Nifir [*Zf.*], Pek ufak *(Kemer «Fethiye - Muğla»)*

Nifirge [*İs.*], İkinci defa doğmuş ve büyümemiş olan üzüm *(Gelendost «Kırkağaç», Isparta)*

Nigerek [*İs.*], Ufak tefek malzeme, havayiç, öteberi : — **Çarşıdan ne aldın? - Nigerek aldım!** *(Gökçeköy «Seyhan»)*

Nigeriç [*İs.*], **1.** Hamur tahtasını kazımağa yarar demir aygıt, kazgıç *(G. A.)* **[Bak: Eyseran]** — **2.** Ateş küreği *(Arapkir «Malatya»)*

Nihre [*İs.*], Toprak yayık *(Celebibağı «Erciş - Van»)*

Nik [*İs.*], Manivelâ *(Kemah ve çevresi «Erzincan»; Örenik «Divriği - Si-*

vas»; Kemaliye «Malatya»)

Nikil [*İs.*], Kuş gagası *(Urfa)* **[*Bak:* Dimdik 1, kekmük]**

Nikke [*İs.*], Kuş gagası *(Sarıbeyli «Manisa»)* **[*Bak:* Kekmük]**

Nillime [*İs.*], Kaydırak oyunu *(Barla «Isparta»)*

Nimeksi [*İs.*], Kış için hazırlanmış sucuk, pastırma *(Afyon)* **[*Bak:* Yimeksi]**

Nimeti [*İs.*], **1.** Hasır otundan yapılan seccade *(Kiremitçi «Denizli»)* — **2.** Küçük su testisi *(Balkı «Ilgın - Konya»)*

Nince [*S.*], Çok kalabalık *(Demirciler «Gebze - Kocaeli»)*

Nini [*İs.*], **1.** Oyuncak bebek *(Isparta)* — **2.** Küçük çocuk *(Malatya; Eğridir «Isparta»)* — **3.** Göz bebeği *(Civanyaylağı (Mersin - İçel [Aşiret]»)*

Niniy [*İs.*], Anne *(Eskişehir)*

Ninnak [*S.*], Beceriksiz, elinden iş gelmez *(Menemen «İzmir»)*

Ninni [*İs.*], Küçük çocuk *(Muğla)*

Nislik [*İs.*], Şinik *(Süleymaniye «Boldan - Denizli»; Edirne [Muh.]; İst. [Muh.]; Krucaoluk «Susığırlık - Balıkesir»; Kızılcapınar «Tekirdağ»)*

Nişe [*Ed.*], Niyçin *(Arapkir «Malatya»)*

Nişlemek [*F.*], Ne yapmak : **Nişleyorsun?** *(Gaziantep; Yendiğin «Ilgın», Konya; Taşköprü, Kastamonu; Ankara)*

Nitelik (?) [*İs.*], **1.** Heves, arzu, istek, meram; ümit *(Şabanözü «Polotlı - Ankara»)* — **2.** Kemmiyet *(Uşak «Kütahya»)*

Nivik [*İs.*], Ekşi katılarak yaprağından yemek yapılan bir çeşit yaban otu *(Şıhlar «Ulubey», Ordu; Takat)*

Nizarmak [*F.*], Oyunda mızıkcılık etmek, caymak *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)*

Nizek [*İs.*], Manivelâ *(Urfa)* **[*Bak:* Nik, basarna 1]**

Noda [*İs.*], Üstü toprakla örtülü saman yığını *(Karapınar «Konya»; Halitli «Keskin», Sarılar «Nallıhan», Ankara; Yukarısöğüt «Eskişehir»;* Sarılar *«Avanos - Kırşehir»; Karapınar «Demirci - Manisa»; Bolvadin «Afyon»; Çorum; Kuruhüyük «Boğazlıyan - Yozgat»; Denizli; Alayunt, Kütahya)*

Nodul [*İs.*], Övendirenin ucundaki çivi *(Bursa; Sinop; Tekirdağ; Kırşehir; Çorum; Zonguldak; Niğde; İzmir; Kayseri; Ankara; Seyhan; Kocaeli; Manisa; Bilecik; Çanakkale; Kastamonu; Edirne; Bolu)* **[*Bak:* Embel, İmbal, meses]**

Nodullama [*İs.*], **1.** Ucunda sivri demir bulunan övendire ile dürtme *(Kilimli «Zonguldak»)* — **2.** Uyarmak, hatırlatmak *(Kilimli «Zonguldak»)*

Nodur [*İs.*], *(Elbistan «Maraş»)* **[*Bak:* Nodul]**

Nohola [*İs.*], Davetlinin düğün sahibine götürdüğü hediye *(Çal «Kütahya»)*

Nokra [*İs.*], **1.** Koyun, keçi ve sığır gibi hayvanların derilerine gömülen kurt *(Bıyıkali köyü «Tekirdağ [Muh.]»)* **[*Bak:* Okra]** — **2.** Kel adamların başlarındaki yara, kabarık *(Edirne)*

Nokul [*İs.*], **1.** Mayalı hamurdan içerisine ceviz, fındık, susam, bazan da üzüm konarak yapılan ve yağlısı, yağsızı, şekerlisi, şekersizi olan bir çeşit kek veya tatlı *(Sinop; Isparta; Konya; Mardar «Bafra - Samsun»; Burdur)* — **2.** Cevizli lokum *(Ş. A.)*

Nor [*İs.*], Lor peyniri *(Edirne, Civan-*

yaylağı «Mersin - İçel»; Konya; Balıkesir ve çevresi; Samrı «Söğüt - Bilecik»; Büyükhacılar «Isparta»; Kayarcık, Seyhan) **[Bak: Nur]**

Nu [*İs.*], **1.** Dirhem *(Kayseri)* — **2.** İki yüz dirhem, yarım okka *(Mucur, Kırşehir)* **[Bak: Nüğü, 1]**

Nudul [*İs.*], *(Şereflikoçhisar «Ankara»; Görece «İzmir»; Bolu ve çevresi; Bartın «Zonguldak»; Gergen «Vize - Kırklareli»)* **[Bak: Nodul]**

Nugav [*İs.*], İki atlı arabaya yedek olarak koşulan üçüncü at [arabacılarca] *(Kargı «Kastmonu»)*

Nuh [*İs.*], Yarım okka *(Isparta)* **[Bak: Nüğ, 2]**

Nuhra [*İs.*], *(Erzurum)* **[Bah: Nukra, ukra, okra]**

Nuhya [*S.*], Çürümeğe, küflenmeğe yüz tutmuş nesne *(Ortabereket «Ankara»)*

Nukra [*İs.*], *(Dağkadı köyü «Karacabey - Bursa»)* **[Bak: Nuhra, okra]**

Nur [*İs.*], *(Bucak köyü «Kozan - Seyhan»)* **[Bak: Nor]**

Nuruş [*S.*], Çirkin adam *(Gelendost «Şarkîkaraağaç - Isparta»)*

Nusmak [*F.*], Yumrukla dürtmek *(Evciler «Dinar - Afyon»)*

Nuz [*S.*], Mayhoş, ekşimsi tatlı *(Kadirli «Seyhan»; Gaziantep)*

Nuzla [*İs.*], **1.** Balıkların su içerisinde sığındıkları kaya deliği; taşarası, kovuk *(Tepecikören köyü «Kozan - Seyhan»)* — **2.** Şeytan tırnağı *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Nüğ [*İs.*], **1.** Elli dirhemlik ağırlık ölçüsü: **Bir nüğ yağ aldım** *(Aybastı «Ordu»)* — **2.** İki yüz dirhemden ibaret ölçü *(Mecitözü «Çorum»)* **[Bak: Nüğü 1, nüği]**

Nüği [*İs.*], İki yüz dirhemden ibaret bir ölçü *(Çumra «Konya»)* **[Bak: Nüğ 2, nüğü]**

Nüğü [*İs.*], **1.** İki yüz dirhemden ibaret ağırlık ölçüsü *(Muncusun, Kayseri; Kadirli «Adana - Seyhan»; Urfa; Nevşehir «Niğde»; Köşker, Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Merkepcikışlağı «Amasya»; Konya; Elâzığ; Tokat)* **[Bak: Nüğ, 2]** — **2.** Okkanın dörtte biri, yüz dirhem; ağaçtan yapılmış yuz dirhemlik kutu *(Niksar «Tokat»; Gaziantep; Kırşehir)* — **3.** Bir okka *(Pekün «Kelkit - Gümüşane»; Boyabat «Sinop»; Vezirköprü «Samsun»)*

Nükrü dönmek [*F.*], Nevri dönmek, yüz çevirmek *(Çerkeş «Çankırı»)*

Nülük [*İs.*], Uzun çörek *(Erzincan)*

Nümete [*İs.*], Küçük testi *(Gürnes «Akşehir - Konya»)*

Nünek [*İs.*], Huni *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)*

Nünü [*İs.*], **1.** Huni *(Kırkağaç «Manisa»)* **[Bak: Nünek]** — **2.** Gelincik çiçeği *(Edirne [Muh.]; Mineviz «Mustafakemalpaşa - Bursa [Yörükler]»; Antalya)* — **3.** Yaban zambağı *(Çeşnigir «Karacabey - Bursa [Muh.]»)* — **4.** Sivrisinek *(Kars ve dolayı)*

Nünük [*İs.*], **1.** Gırtlak, gırtlak çıkıntısı *(Menemen, Balçova, Sasallı, Çeşme, Görece, Ödemiş, Bayındır, Tire «İzmir»; Manisa; Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»)* — **2.** Salyangoz, salyangoz kabuğu *(Endel, Oymaklı, Yeniköy «Ceyhan», İncirlik «Adana - Seyhan»)* — **3.** Yemeni kenarlarında oya gibi kullanılan küçük midye kabukları *(Sarıcalı «Çarşamba - Samsun»)* — **4.** Gelincik çiçeği *(İzmir [Muh.]; Balaç «Samsun*

[Muh.]») — **5.** Ispanağa benziyen yenir bir çeşit ot *(Lâdik «Samsun»; Kayışlı «Maraş»)* — **6.** Hekimlikte kullanılan şeffaf alçı taşı *(Çankırı)*

Nütük [*İs.*], Bit yavrusu *(Siverek «Urfa»)*

Nüü [*İs.*], Yarım okka *(Adana; Kayseri)* ***[Bak: Nüğü 1, nüği]***

Nüvi [*İs.*], Yüz dirhem *(Keskin «Ankara»)* ***[Bak: Nüğü, 3]***

O

Oaçça [*Zf.*], Çabucak, çarçabuk *(Çorba «Ankara»)*

Oba [*İs.*], **1.** Yabancı **(Öküzü obaya vermiyelim:** *Gaziantep; Adana; Güvere «Silifke - İçel»; Emirler «Bâlâ - Ankara»)* — **2.** Beş on evli köy *(Narlıdere «İzmir»; K. Ahmet «Afyon»; Kadıköy «Denizli»; Erkilet «Kayseri»)* — **3.** Düz yer, ova *(Rize, Avas «Bakırköy - İst.»)*

Obal [*İs.*], Şaşkınlıktan dolayı gözler lüzumundan fazla açılma *(Merzifon «Amasya»; Konya)*

Oban [*İs.*], **1.** Değirmen oluğu *(Bayındır, Ödemiş, Tire «İzmir»; Balçıkhisar «Şuhut - Afyon»; Muğla)* ***[Bak: Savak]*** — **2.** Ev üzerine konulan uzun ağaç *(Nilüfer «Bursa [Muh.]»)* ***[Bak: Badıra, 1]*** — **3.** Kar veya yağmur suyile dolan kuru dereler *(Danamandıra «Silivri - İst.»)*

Obartmak [*F.*], **1.** Mübalâğa etmek *(Nuh köyü «Afyon»; Hisarcık «Emet - Kütahya»)* ***[Bak: Afartmak, ofartmak, ofurtmak 1, abartmak]*** — **2.** Korkutmak: **Filân yerden geçerken beni obarttılar** *(Hisarcık «Emet - Kütahya»)*

Obaştan [*Zf.*], Erkenden: **Dün sabah obaştan yola çıktım** *(Gerdan köyü «Seyhan»)*

Obi, obya ve **Obyama** [*Ed.*], Şaşma bildirir **(Obyama aleve bakın göklere çıkıyor:** *Gediz, Kütahya)*

Oboy [*Zf.*], O kadar: **O boy gezdim ki yoruldum** *(Cevizli «Şavşat - Çoruh»)*

Obram [*İs.*], **1.** Girdap *(Satılmış «Eskişehir»)* — **2.** Bataklık *(Satılmış «Eskişehir»)* ***[Bak: Obruk, 2]***

Obruk [*İs.*], **1.** Heyelân eden arazi *(Hatip «Ayancık - Sinop»; Cebel «Eğirdir - Isparta»)* — **2.** [*S.*] Batak, fazla çamurlu arazi *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **3.** Tabiî mağara, oyuk: **Peynirleri yazın obrukda saklarlar** *(B. Findos «Atabey - Isparta»; Karaman «Konya»; Karacaören «Kütahya»)* ***[Bak: Esik, 4]*** — **4.** [*S.*] Eğilmiş, yıkılmak üzere bulunan nesne *(İst. [Muh.])* — **5.** Köşelerde konuşmak üzere toplanan insan kümeleri: **Köylüler köşe başında obruk obruk olmuşlar konuşuyorlar** *(Denizli)*

Obrulmak [*F.*], Yer kaymak, heyelân etmek *(Boyabat «Sinop»)*

Obsa [*İs.*], Üvendirenin alt ucundaki yassı küçük demir *(Seydişehir «Konya»)* ***[Bak: Cemek, obussa]***

Obur [*İs.*], **1.** Ehlî hayvanların geceledikleri etrafı çitsiz ve duvarsız kuy-

tu yer *(Kiremitli «Osmaniye - Seyhan»)* ***[Bak: İğrek]*** — **2.** Hortlak *(Veli köyü «Rize»)*

Oburmola [*İs.*], Kuşların avlandığı geçit yeri *(Kars)*

Oburuk [*İs.*], Köşe, dönemeç: **Bizim ev, yolun oburuğundan geçince karşıdadır** *(Kiremitçi «Denizli»)*

Obus [*İs.*], Kar sularından meydana gelen dereler *(Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: Obuz, 1]***

Obussa [*İs.*], *(Ermenak «Konya»)* ***[Bak : Obsa]***

Obut [*İs.*], At arabalarının tekerleğindeki şina yâni demir çemberin altına gelen yekpare dairevî ağaç *(Bursa; Eskişehir «Emirdağ - Afyon [Muh.]»)* ***[Bak: Şina]***

Obuz [*İs.*], **1.** Karların erimesiyle hasıl olan ufak dereler *(Şibinkarahisar, Tepeören «Piraziz - Giresun»; Ezbider «Suşehri - Sivas»)* ***[Bak: Obus]*** — **2.** Ufak su oyuntusu *(Kürtün «Torul - Gümüşane»; Ezbider «Suşehri - Sivas»)* — **3.** Su kaynağı *(Ordu)* — **4.** Testi yapılan bir türlü yeşil toprak *(Elâzığ)* — **5.** Dağ yamaçlarındaki kabartılar *(Giresun)*

Ocak aşı [*İs.*], Keşkek yemeği *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Ocak eşeği [*İs.*], Üzerine çıra veya idare kandili konan üç ayaklı veya başlıklı demir aygıt *(Eskice «Mecitözü - Çorum»)*

Ocak kaşı [*İs.*], Ocak zemininden itibaren 30 santimetre kadar yükseklikte bulunan ve üzerine kazan oturtulan iki taraflı duvar *(Petürge «Malatya»)*

Ocak keni [*İs.*], Yangın olmaması için ocağın önüne yerleştirilen ayrı ve geniş taş *(Gündüzbey «Malatya»)*

Ocak kocası [*İs.*], Kışın ocak arkasına konulan büyük kütük *(Antalya [Muh.])*

Ocar [*İs.*], Nişan, alâmet *(Konya)*

Ocudumak [*F.*], İstemek, arzu etmek, heves etmek: **Veli çobanlığa ocuduyor** *(Gilevgi «Elmalı - Antalya»)*

Ocukmak [*F.*], Bir şeyden korkmak, çekinmek: **Köye gideceğim hırsızdan ocukuyorum** *(Dengere «Tefenni - Burdur»)* ***[Bak: Ocumak, 1]***

Ocumak [*F.*], **1.** Çekinmek, korkmak **(Ahmet attan düştüğü için ocudu, artık binmiyor :** *Isparta; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* ***[Bak: Ocukmak]*** — **2.** Tiksinmek *(İbrala «Konya»)* — **3.** Âciz kalmak **(Ovada sivrisinekden insan ocuyor:** *Yakupaptal «Ankara»; Köşker «Kırşehir»)* — **4.** Kurcalanan yara acımak, zonklamak *(Adana; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Bor «Niğde»)* — **5.** Bir şeydan soğumak: **Kuş yuvadan ocudu** *(Yalvaç «Isparta»)* — **6.** Yılmak **(Hayvan dayaktan ocudu:** *Çivril «Denizli»; Konya)*

Ocunmak [*F.*], Kanatlı hayvanlar yerinden soğumak: **Kuş yuvasından ocundu** *(Bayralar «Antalya»)* ***[Bak: Yaynıkmak]***

Ocutmak [*İs.*], **1.** Korkutmak, yıldırmak **(Aman şu kızı ocutma:** *Konya; Mut «İçel»; İslâm köyü «Isparta»)* — **2.** Bıktırmak: **Bu iş beni ocuttu** *(Gömlekçi «Bodrum - Muğla»)* — **3.** Ürkütmek *(Ankara köyleri; Konya)* — **4.** Soğutmak, yerindirmek *(Konya)*

Oçak [*İs.*], Sacayak *(Bursa)*

Odak [*İs.*], **1.** Kışı geçirmek için yapılan çoban kulübesi *(Kaleboynu «Saimbeyl i- Seyhan»)* — 2. Hizmetçi *(Pınarbaşı «Ankara»)*

Odalanmak [*F.*], Gerdeğe girmek : **Ahmet bu gece odalandı** *(Bafra «Samsun»; Sinop)*

Odaşık [*İs.*], Oda arkadaşı *(Amasya [Muh.])*

Odeni [*Zf.*], Okadar: **Odeni seğirttim ki terledim** *(Erzurum)*

Odlamak [*F.*], **1.** Yakmak, ateş vermek: **Sobayı odla** *(Artvin)* — **2.** Ödemek: **Merak etme borcumu yakında odlarım** *(Artvin)*

Odoş [*İs.*], Yenilecek hale gelmiş taze mısır *(Gümüşane)*

Odukmak [*F.*], Süt emen kuzu veya oğlak ot yemeğe başlamak *(Düğrek «Muğla»)*

Odul [*İs.*], **1.** Düğün hediyesi *(Gölcük «Kumarlar - Çanakkale»)* — **2.** Yarışlarda verilen bahşiş *(Ünye «Ordu»)* ***[Bak: Öndül]***

Odun koru [*İs.*], Büyük odunluk *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Odurgı [*İs.*], Tahta veya ağaç delmeğe yarıyan ipli burgu *(Maraş)*

Odurha [*Ed.*], Bahiste aldatmak için lâdes yerine kullanılan bir söz *(Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»; Samsun; Düzköyü «Ayancık - Sinop»)*

Ofartmak [*F.*], Mübalâğa etmek *(Kütahya; Hisarcık «Kayseri»; Ermenak «Konya»; Silifke «İçel»; Isparta)* ***[Bak: Afartmak, obartmak 1, ofurtmak, 1]***

Ofkalamak [*F.*], Bozmak, buruşturmak *(Balıkesir ve çevresi)*

Oflak [*İs.*], Et bıçağı *(Yozgat)*

Oflan [*İs.*], Raf, sergen *(Sürmene, Trabzon)*

Oflas [*S.*], *(Adana, Cebelibereket «Seyhan»)* ***[Bak: Oflaz, 1]***

Oflaz [*S.*], **1.** İyi, güzel, mükemmel *(Seyhan; Gaziantep; Maraş; İçel; Kastamonu; Konya; Isparta; Ankara; Çankırı; Yozgat; Malatya; Antalya; Kayseri; Lâpseki «Çanakkale»; Çorum; Bolu; Müslimler [?])* ***[Bak: Oflas]*** — **2.** Körpe, taze *(Maraş; Gaziantep)* — **3.** Cesur, kabadayı *(Niğde; Maruf «Çankırı»; Aliköy «Isparta»)* ***[Bak: Kostak, 1]*** — **4.** İşgüzar *(Beyağıl «Niğde»)* — **5.** Mes'ut *(Cebelibereket «Seyhan»; Cemele «Kırşehir»)* — **6.** İşe yarar, uygun, muvafık *(İçel)* — **7.** Mağrur *(Maden «Niğde»)* — **8.** Fakir olduğu halde gösteriş için israfta bulunan kimse *(Kırşehir; Sazlıca «Niğde»)* — **9.** Eflâtunî [renk] *(Çankırı)*

Ofruk [*İs.*], **1.** Suyun toprağı oyduğu yer *(Deretürbeli «Alanya - Antalya»)* — **2.** Kayalardaki tabiî mağara *(Dereköy «Develi - Kayseri»)* ***[Bak: Obruk]***

Ofsa [*İs.*], *(Konya)* ***[Bak: Obsa]***

Ofuk [*İs.*], Çürük ceviz *(Cebel «Eğridir - Isparta»)*

Ofun [*S.*], Alıngan: **Ofun adam** *(Urfa)*

Ofun sofun olmak [*F.*], Ayın beyin olmak, şaşıp kalmak *(Konya)*

Ofurtmak [*F.*], **1.** Mübalâğa etmek *(Niğde; Maraş; Gaziantep)* ***[Bak: Abartmak, abırtmak, afartmak]*** — **2.** At, eşek ve katır gibi hayvanlar çifte atarak koşmak *(Uluborlu «Isparta»)*

Ofutmak [*F.*], **1.** Birini aldatarak gülmek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»)* — **2.** Darılmak, küsmek *(Ankara; Afyon)* — **3.** Göğsünü çıkarıp başını kaldırarak bakmak *(Çal «Kütahya»)*

Oğ [*S.*], **1.** Tenha **(Ahmet değirme-**

nin oğ mu?: *Ulubey «Ordu»; Şahi «Piraziz - Giresun»)* — **2.** [*İs.*] Kafa dinçliği *(Ordu)*

Oğaçça [*S.*], Güzel, iyi *(Ildızım «Çankırı»; Pazar, Kızılcahamam «Ankara»; Sivrihisar «Eskişehir»)* **[Bak: Onaçça]**

Oğamaç ve **Ovamaç** [*İs.*], Yufka ekmeğini yumurta ile yağda kızartarak yapılan bir yemek *(Çankırı)* **[Bak: Aymaç, 1]**

Oğan [*İs.*], Allah, Tanrı *(Balıkesir; Niğde; Çankırı)*

Oğarmak [*F.*], **1.** Tamir ve tesviye etmek, düzeltmek *(Sivas; Kayseri; Ankara; Pinili «Avanos», Köşker «Kırşehir»; Niğde; Seyhan; Sandallar «Devrek - Zonguldak»; Yeniköy «Sinop»)* **[Bak: Onarmak]** — **2.** Azarlamak, tekdir etmek: **Müdür beni oğardı** *(Kazmasökü «Sinop»)*

Oğart [*İs.*], Kumaşın dış yüzü *(Sivas)*

Oğat [*S.*], Doğru, dürüst, düzgün : **Şu işi oğat yap** *(Ermenâk «Konya»)*

Oğatça [*Zf.*], İyice, güzelce *(Şeyhveren «Edremit - Balıkesir»)*

Oğlak başlı [*İs.*], Kuyruklu yıldız *(Eskişehir)*

Oğlak kıran [*İs.*], Karayel rüzgârı *(Yozgat)*

Oğlakman [*İs.*], Bir yaşındaki keçi, oğlak *(Aynalı köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Oğlaman [*İs.*], Bir yaşında iken yavrulamağa başlıyan koyun veya keçi *(İçeriçumra, Zıvarık «Konya»; İkisu «Giresun»; Niksar «Tokat»; Deliktaş, Kangal «Sivas»; Bünyan, Kayseri; Ortaköy «Niğde»; Ovasaray «Çorum»; Köşker «Kırşehir»)*

Oğlan otu [*İs.*], Ağız ve karın ağrılarının sağıltımında kullanılan bir ot *(Karaman «Konya»)*

Oğlan yatağı [*İs.*], Rahim *(Konya)*

Oğlaz [*İs.*], Böğrülce *(Gaziantep)*

Oğma [*İs.*], **1.** Undan yapılan kuskus *(Niğde)* — **2.** Baharlı çörek *(Erzincan)*

Oğmaç [*İs.*], **1.** İçine parçalanmış yufka ekmeği konularak yapılan çoban yemeği *(Bünyan «Kayseri»; Tokat)* **[Bak: Oğamaç]** — **2.** Marul salatası : **Marul oğmacı** *(Seki «Ödemiş - İzmir»)*

Oğmaç aşı [*İs.*], Kuskus pilâvı, kuskus çorbası *(Beypazarı «Ankara»)*

Oğra [*İs.*], **1.** Yufka ekmeğinin iyi açılması ve yapışmaması için hamur üzerine serpilen un *(Develi «Kayseri»; Keskin köyü«Eskişehir»)* **[Bak: Uğra]** — **2.** Bazı tarlaların üzerinde hasıl olan tuz gibi beyazlıklar *(Keskin köyü «Eskişehir»)*

Oğrak [*İs.*], İstasyon, durak *(Ordu)*

Oğrun [*S.*], Gizli, hafi: **Edem bitiy gel, oğrun bir şor vereceğim** *(Maraş)* **[Bak: Orgun]**

Oğul [*İs.*], **1.** Arıların baharda çıkardığı yavrular *(Avanos «Kırşehir»)* — **2.** Hububatın derece derece çıkardığı başak *(İsgölü «Kayseri»)*

Oğul balı [*İs.*], Baharda kovana alınan arı yuvalarının bir ay sonra yaptığı beyaz ve nefis bal *(Köşker «Kırşehir»; Maraş; Kilis «Gaziantep»)*

Oğuldak [*İs.*], Sonradan meydana gelen başak *(Konya köyleri)*

Oğulsuz [*İs.*], Yavrusu olmadığı halde süt vren hayvan *(Darıviran «Acıpayam - Denizli»)* **[Bak : Oğursak]**

Oğundurmak [*F.*], **1.** Heyecana düşürmek *(Edirne [Muh.])* — **2.** Bayı-

lacak dereceye getirmek *(Urfa)*

Oğunduruk [*İs.*], İnkıraza uğramış büyük bir ailenin küçük çocukları *(Afyon)*

Oğunmak ve **Uğunmak** [*F.*], **1.** Bayılmak **(Çocuk ağlıya ağlıya oğundu:** *Geyve «Kocaeli [Yörükler]»; Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** Heyecana düşmek: **Ne oğunup duruyorsun:** *(Edirne [Muh.])* — **3.** Tıkanmak, soluğu kesilmek *(Urfa)* — **4.** Yaranın sızısından acı acı ses çıkararak bazı hareketler göstermek *(Gümüşane)* — **5.** Üzülmek, pişman olmak: **O işten dolayı oğundum, fakat elden ne gelir** *(Mustafakemalpaşa «Bursa»)* — **6.** Hamamda kese sürerek kir çıkartmak *(Çankırı)*

Oğuntu [*İs.*], Ayrandan yapılan çökelek *(Eğlence «Sinop»)*

Oğurcak [*İs.*], Yün bükmek için kullanılan bir aygıt *(Bolu)* ***[Bak: Orcuk, orucuk]***

Oğurha [*İs.*], Sığır paçası *(Ermenak «Konya»)*

Oğurlamak [*F.*], Çalmak, aşırmak *(Osmaniye, Kadirli «Seyhan»; Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Nizip «Gaziantep»)*

Oğursak [*S.*], Yavrusu olmadığı halde süt veren hayvan *(Kayseri; Çankırı; Ereğli «Konya»; Mihaliççik «Eskişehir»; Afyon; Avanos «Kırşehir»; Ayaş, Haymana, Ankara)* ***[Bak: Göbsemek, oğulsuz]***

Oğursak olmak [*F.*], *(Menemen «İzmir»)* ***[Bak: Göresek, gövelemek]***

Oğurttan [*Zf.*], Defaten, bir defada, bir taksitte *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Oğuş [*İs.*], Küçük oğlan çocuğu *(Karacaviran «Çankırı»)*

Oğuz yapmak [*F.*], Aralık etmek *(Giresun)*

Oh [*İs.*], **1.** Taraf, sıra *(Urfa)* — **2.** Ağaç döşeme *(Kemaliye «Malatya»)*

Oha [*N*], Sığır hayvanlarını durdurmak için söylenilen söz *(Kelkit «Gümüşane»; Şeyhler «Ulubey - Ordu»; Gölpazarı «Bilecik»; İzmit «Kocaeli»; Yusufeli «Artvin-Çoruh»)* ***[Bak: Duha]***

Ohah [*N.*], Sığır hayvanlarını yürütmek için çıkarılan ses *(Pınarbaşı «İzmir»; Muğla; Köşektaş «Kırşehir»)*

Ohanet [*İs.*], Hınç *(Kütahya)* ***[Bak: Hov]***

Ohlaz [*S.*], **1.** *(Paşalı «Feke», Şehsami «Kadirli - Seyhan»; Üçem, Dağhalil «Bâlâ - Ankara»; Pazarviran «Pınarbaşı - Kayseri»; Elemen «Bolu»; Karacalar «Mustafakemalpaşa - Bursa»; Yozgat)* ***[Bak: Oflaz, 1]*** — **2.** Fakir olduğu halde şık giyinen: **Aç ohlaz** *(Kırşehir)* — **3.** Gürbüz, iriyarı, gelişkin *(Koğacı «Tefenni - Burdur»)* — **4.** Kabadayı *(Koğacı «Tefenni - Burdur»)*

Ohmak [*İs.*], Kanaat: **Ohmaksız bir adam** *(Seydin «Avanos, Kırşehir»)* ***[Bak: Ohmatsız]***

Ohmatsız [*S.*], Kanaatsiz, doymaz, kanmaz: **Ohmatsızlık ediyorsun** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Ohmak]***

Oht [*İs.*], **1.** Gönül *(Cela «Elbistan - Maraş»)* — **2.** Vakit: **Gece ohtu niye geldin?** *(Aydın)*

Ok [*İs.*], **1.** Tarla taksimlerinde kullanılan bir ölçü *(Kilis «Gaziantep»; Maraş)* — **2.** Hamur açmağa mahsus oklava *(Kargın «Çumra - Konya»)* — **3.** Tarla tırmığı *(Uşak «Kütahya»)* — **4.** Trabzon kemençesinin yayı *(Trabzon)* — **5.** Büyük sulardan tarlalara açılan ark; tarlanın su

çıkmıyan yerlerine açılan küçük ark *(Atabey «Isparta»; Beyköyü «Şebinkarahisar-Giresun»)* — **6.** Cirit, değnek *(Gerce köyü «Çiçekdağ - Kırşehir»)* — **7.** Kağnıda mazı üzerine boydan boya uzatılan yan ağaçları *(Sinop; Samsun)*

Okabörk [*İs.*], Gelin tacı *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Okartmak [*F.*], Zımnen istemek : **Benden para okartıyor** *(Narlıdere «İzmir»)* **[Bak: Oksundurmak]**

Ok atmak [*F.*], *(Urfa)* **[Bak: İbcek atmak]**

Okçak [*İs.*], Kağnı arabalarının içini çevreliyen ve öne doğru bir üçgen yaparak boyundurukta birleşen ağaçlar *(Samsun)*

Okla [*İs.*], Oklava *(Genezin «Avanos»; Kırşehir; Edirne* [*Muh.*]; *Yatağan «Akhisar - Manisa»)*

Oklaa [*İs.*], *(Akçakaya «Kayseri»)* **[Bak: Okla]**

Oklaaç [*İs.*], Oklava *(Erzurum)* **[Bak: Okla, oklaa]**

Oklaç [*İs.*], *(Ankara; Yakakayı «Eskişehir»; Bolu; Çeltikçiköy «Mustafakemalpaşa - Bursa»)* **[Bak: Oklaa, oklaaç]**

Oklağ [*İs.*], *(Kırşehir)* **[Bak: oklaaç, Oklaa]**

Oklağaç [*İs.*], Oklava *(Ankara; Yenişehir «Bursa»)* **[Bak: Oklaç, oklağ]**

Oklağı [*İs.*], *(Gaziantep; Trabzon; Denizli; İzmir* [*Muh.*]; *Mehmetli «Seyhan»)* **[Bak: Oklaaç, oklaa, oklağaç]**

Okla başı [*İs.*], Temizlenip yıkandıktan sonra urgan demetleri gibi desteklenmiş yün *(Kırşehir)*

Oklacık [*İs.*], Hayvanın burnundan kan almak suretiyle sağaltılan bir çeşit sığır hastalığı *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)*

Oklan [*İs.*], **1.** İnce çam ağacı *(Yeniceköy «Simav - Kütahya»)* **[Bak: Soyma]** — **2.** Tarla etrafına yapılan çit, avlu *(Alemdar, Kıbrıscık «Bolu»)* — **3.** İnce ve uzun sırık *(Beypazarı «Ankara»)*

Oklanmak [*F.*], Vurulmak, ansızın ölmek: **Umarım Allahtan oklansın** *(Erzurum)*

Oklavaç [*İs.*], *(Bulak, Safranbolu «Zonguldak»; Şeyhler «Yabanabat - Ankara»)* **[Bak: Okla, oklağı]**

Oklavı [*İs.*], *(Mut «İçel»)* **[Bak: Okla, oklağı]**

Okla yıldızı [*İs.*], Gök yüzünde ortadaki parlak ve kenarlarındaki iki solgun yıldızlarla bir düz çizgi şeklini alan üç yıldız *(Kasadere «Karaburun - İzmir»)*

Okleli ve **Okleyli** [*İs.*], Uçurtma *(Edirne)*

Okluk [*İs.*], **1.** Kağnı oku yapmak için üç dört metre boyunda yontulmuş ağaç *(Akçakaya «Kayseri»)* — **2.** Hasır gibi örülen bir çeşit saz *(Kadirli «Seyhan»)*

Okmak [*F.*], Felah bulmak *(Maraş)*

Okmarma [*İs.*], Bir sözü mükerrer söyleme *(Karsavuran «Saimbeyli - Seyhan»)*

Okra [*İs.*], **1.** Davar veya sığırların kışın zayıf düşmesiyle deri ile et arasına girerek yapışan tüfeylî bir böcek, sakırga *(Yalak, Kadirli, Üskül Yeniköy «Karaisalı», Kozan «Seyhan»; İncesu «Sungurlu - Çorum»; Kayseri; Karaman «Konya»; Karahoca«Haymana»; Ayaş «Ankara»; Nevşehir «Niğde»; Uluborlu «Isparta»)* **[Bak: İnçi, hokra 2]** — **2.** Ur, tümör *(Köşker «Kırşehir»)* — **3.** İn-

san sırtı: **Okram ılıdı** *(Üskülye- «Seyhan»)* — **4.** Dudak *(Antalya)*

Okramak [*F.*], At ve buna benzer hayvanlar yemi görünce kişnemek, ses çıkarmak *(Lâpseki «Çanakkale»; Şehsami «Kalecik - Ankara»)*

Okranmak [*F.*], Koç koyuna aşmak istemek *(Köşker «Kırşehir»)*

Oksundurmak [*F.*], Kapalı sözle bir şey istemek *(Çankırı)* ***[Bak: Okturmak, irdelemek 6]***

Okşak [*İs.*], Benzeyiş *(Adana «Seyhan»)*

Okturmak [*F.*], Söz dokundurmak, kinaye ile bir şey istemek *(Orta «Çankırı»)* ***[Bak: Oksundurmak]***

Oku [*İs.*], **1.** Düğün davetiyesi *(Maraş; Cebel «Eğridir - Isparta»; Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»; Çal «Kütahya»; Denizli; Kelgin «Kayseri»; Dereköy «Kırklareli»; Buca «İzmir»; Burdur)* — **2.** Davetlinin, düğüne götürdüğü hediye *(Isparta; Antalya; Burdur; Dağdibi «Bursa»)*

Okucu [*İs.*], **1.** Düğün davetcisi kadın, okuyucu *(Ortaköy «Çal», Denizli; Isparta; Adana «Seyhan»)* — **2.** Umacı *(Adana, Karaisalı «Seyhan»)*

Okudoru [*S.*], Serkeş, terbiyesiz *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Okuluk [*İs.*], Köylülerin düğüne davet için yaptıkları küçük ekmek *(Sinop)* ***[Bak: Okuntu]***

Okuma [*İs.*], Düğüne davet için gönderilen hediye *(Ünye «Ordu»)* ***[Bak: Okuluk]***

Okumuşluk [*İs.*], Okur yazarlık *(Gaziantep)*

Okunculuk [*İs.*], Düğüne davet için gönderilen mum veya şeker gibi armağan *(Humarköy «Biga - Çanakkale»)* ***[Bak: Okuluk, okuntu 1, okuma]***

Okuntu [*İs.*], **1.** Düğün, mevlût v.s. gibi cemiyetler için gönderilen davetiye *(Kayadibi «Bornova», Kuşadası «İzmir»; Sünnetciler, İğdecik, Sancaklıboz, Akhisar «Manisa»; Doğanlar «Balye - Balıkesir»; Kuzyaka «Milâs - Muğla»; Manavgat, Güzelsu «Antalya»; Mut «İçel»; Adana «Seyhan»; Akçakent «Nizip - Gaziantep»; Çeşnigir «Karacabey - Bursa»; Konya; Sivas; Elâzığ; Yozgat; Genezin «Avanos - Kırşhir»)* ***[Bak: Oku, okuluk]*** — **2.** [S.] Davetli: **Köyde düğün var odalar okuntu ile dolu** *(Afşar «Bâlâ - Ankara»)* — **3.** Tezkere, pusula *(Bolu)*

Okuşmak [*F.*], Çıkışmak, çarpışmak *(Geyve «Kocaeli»)*

Okuylu [*İs.*], Düğün davetiyesi *(Ankara)*

Okuynen [*İs.*], Düğün davetcisi, okuyucu *(Zonguldak)*

Okuyucu [*İs.*], *(Aksaray «Niğde»)* ***[Bak: Kelikci]***

Okuyuntu [*İs.*], Düğün davetiyesi *(İncesu «Kayseri»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Okuntu, 1]***

Ola [*Ed.*], Acaba: **Ahmet gelmiş mi ola?** *(Seydişehir «Konya»; Sivas)*

Olacacık [*S.*], Gürbüz, iyi: **Komşunun çocuğu bizimkilerden olacacık** *(Farahfakı «Ayaş - Ankara»)*

Olaman [*İs.*], **1.** Bir yaşında iken doğuran koyun *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)* — **2.** Çökelekle karışık peynirin tuzlanarak deriye basılmışı *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Olanca [*Zf.*], Bütün, bilûmum (**Olanca köylü toplandı; Olanca parasını verdi ; Olanca kuvvetile yüklendi :** *Erzurum; Gaziantep)*

Olcacık [*S.*], İyi beslenmiş, gürbüz *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»)*

Olçarmak [*F.*], Ateşi toplamak *(Serik «Antalya»)* ***[Bak: Ölçermek]***

Olçum [*İs.*], **1.** Kıraç hekimi, mutatabbip *(Yazır «Tefenni - Burdur»; Örenköyü «Fethiye - Muğla»; Küre «Kastamonu»; Silifke «İçel»; Köşker «Kırşehir»; Edirne; Kocaeli; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **2.** [*S.*] Kendini becerikli, usta ve mahir gibi gösteren *(Örenköyü «Fethiye - Muğla»; Büyükdere «Bürhaniye»; Bakacak «Balıkesir»; Köşker «Kırşehir»; Adana)* — **3.** [*S.*] Her şeyden biraz anlıyan adam *(Sazlıca «Niğde»)* — **4.** [*S.*] Acemi *(İçel; Genezin, Köşker «Kırşehir»; Yendiğin «Ilgın - Konya»; Mersin, Mut «İçel»; Seyhan)* — **5.** [*S.*] Eliuz, becerikli, usta *(Salihli «Manisa»)* — **6.** Büyüklük, gurur: **Olçum satıyor** *(Haymana «Ankara»; Konya)* — **7.** Ustasız san'at öğrenen *(Işıklı «Silifke - İçel»)* — **8.** Fena iş *(Gazi köyü «Develi - Kayseri»)* — **9.** [*S.*] Çalçene, çok söyliyen **(Olçumların yanında konuşmak güçtür:** *Akpınar «Ordu»; Konya)* — **10.** [*S.*] Çolpa, eli işe yatkın olmıyan *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **11.** [*S.*] Söze karışan *(Akpınar «Ordu»)*

Olçumcu [*İs.*], Kıraç hekimi, hekimlik satan kimse *(Gilevgi «Elmalı - Antalya»)* ***[Bak: Olçum, 1]***

Olçumlanmak [*F.*], Kibir ve gurur satmak **(Neyinize olçumlanıyorsunuz:** *Şereflikoçhisar«Ankara»; Konya)*

Oldacı [*S.*], Şişman, büyümeğe kabiliyetli, gelişatlı **(Oldacı oğlak anasından bellidir:** *Kozan «Seyhan»; İçel; Önsen «Maraş»)*

Oldaç [*S.*], *(Kuzucular «Dörtyol - Hatay»)* ***[Bak: Oldacı]***

Oldum olası [*Zf.*], **1.** Gelişi güzel *(İncesu «Kayseri»)* — **2.** Eskidenberi, evvelden beri *(Konya; Uşak «Kütahya»)*

Olduruk [*İs.*], **1.** İnce çam ağacı *(Meneviz «Mustafakemalpaşa-Bursa [Yürükler]»; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)* — **2.** Odun verecek şekilde olan kalın çamağacı *(Balca «Nallıhan - Ankara»)* — **3.** Ağaç filizi *(Giresun köyleri)* — **4.** Kerestelik ağaç *(Boyacık «Demirci - Manisa»; Çavuşlu «Bayramiç - Çanakkale»)* — **5.** Öz ağacı *(Gediz «Kütahya»)* — **6.** Ekinlerin dibinden süren filiz *(Paşaköy «Balıkesir [Muh.]»)* — **7.** Çarıkların iç tabanına vurulan keçe gibi nesneler *(Belenli «Sertaç - Burdur»)*

Olgaç [*S.*], Olgun, yetişkin, iyi gelişmiş *(Gaziantep)* ***[Bak: Tuygun]***

Olgalanmak [*F.*], Açılmak, yayılmak, dalgalanmak: **Eteklerin olgalanıyor** *(Maraş ve çevresi)*

Olkamak [*F.*], Oyulgamak, iki bez parçasını birbirine dikmek *(İçel)*

Olluk [*İs.*], Ok yayı *(Dereköy [?])*

Olmak [*F.*], Bitirmek *(Tavas «Denizli»;* **Ayşe, Zeytini oldunuz mu? :** *Hacıboyalı «Nazilli - Aydın»)*

Olsaki [*Zf.*], Halbuki, lâkin *(İst. [?])*

Olt [*Zf.*], Vakit, zaman, üzeri: **Akşam oltu geldi** *(Bereketli «Tavas - Denizli»)* ***[Bak: Oht, 2]***

Oltak [*İs.*], Küçük çam: **Oltağın odunu kabuklu olur** *(Düğrek «Muğla»)*

Oltan [*İs.*], **1.** Kesildikten sonra dikilmek üzere hazırlanmış yemeni, çapula *(Rize)* — **2.** Yemenilerde yüzü göne bağlıyan büyük dikiş *(Beypazarı «Ankara»)* — **3.** Ayakkabıya vurulan pençe *(Akseki «Antalya»)* ***[Bak: Kepi, 3]***

Oltarmak [*F.*], Eskiyi ekleyip ıslah etmek, tamir etmek (**Eski konca yeni gönü dikti oltardı:** *Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Seyhan)*

Olu [*İs.*], **1.** Urgancıların çarkın iplerini germek için kullandıkları ortası delikli ağaç veya kemik *(Tokat)* — **2.** Kilim dokurken kullanılan eğri bir aygıt *(Aziziye «Ereğli - Konya»)*

Oluk [*İs.*], **1.** Ahır *(Geyve «Kocaeli»)* — **2.** [*S.*] Olgun, olmuş *(Seyhan; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **3.** Kömür yüklemek için kullanılan iskele *(Zonguldak)* — **4.** Uyluk kemiği, uyluk *(Şebinkarahisar «Giresun [Muh.]»)*

Olus ve **Ulus** [*İs.*], Büyük âşiret, kavim *(İzmir)*

Oma [*İs.*], **1.** Kalça kemiği *(Toprakkale, Adana, Zeytinli «Osmaniye-Seyhan»; Allahdiyen «Salihli - Manisa»; Kilis, Lohan «Gaziantep»; Maraş)* ***[Bak: Hot, 1]*** — **2.** Kaba et: **Şuradan bana yarım kilo oma ver** *(Efsus «Elbistan-Maraş»)* — **3.** Kalça *(Antalya)* — **4.** Topuk kemiği *(Burdur)* — **5.** Belkemiği *(Turgutlu «Manisa»)* — **6.** İri kemik *(Isparta)* — **7.** Elmacık kemiği *(Bayazıt «Ağrı»)* — **8.** [*S.*] İri, büyük *(Isparta)*

Omaca [*İs.*], **1.** Büyük kemik *(Konya)* — **2.** Köprücük kemiği *(Alibey «Çumra - Konya»)* — **3.** Asma kütüğü *(Isparta)*

Omaç [*İs.*], **1.** Peynirle ekmeği veya yoğurt, pekmez ve ekmeği karıştırarak yapılan bir türlü yemek *(Kılıçlar «Ankara»; Urfa; Gaziantep; Maraş)* ***[Bak: Çomaç]*** — **2.** Helva *(Bahşılı «Keskin - Ankara»)* — **3.** Köstebek yuvasının üstünde bulunan toprak yığını *(Gaziantep)*

Oma durmak [*F.*], *(Sille «Konya»)* ***[Bak: Homa durmak]***

Oma kemiği [*İs.*], *(Çal «Gireği - Kütahya»)* ***[Bak: Homça kemiği]***

Ombal [*İs.*], Sebze ve fide dikmek için açılan ince ark, çizgi *(İlâma «Isparta»)* ***[Bak: Andal, 1]***

Ombalaç ve **Ombaç** [*F.*], **1.** Ekmek ve yemeğin birbirine karışıp hamur haline gelmesi *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)* — **2.** Ekmekten yapılan bir türlü tatlı *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)*

Ombul [*İs.*], *(Sungurlu «Çorum»; Babayağmur «Boğazlıyan - Yozgat»)* ***[Bak: İmbal, 3]***

Omca ve **Omça** [*İs.*], **1.** Bağ kütüğü *(Konya; Ankara; Safranbolu «Zonguldak»; Genezin «Avanos», Köşker «Kırşehir»; Emircik «Çivril - Denizli»; Afyon; Demirci, Karaağaçlı «Manisa»; Kumarlar «Çanakkale»; Kuşadası, Kemalpaşa «İzmir»; Senirkent «Uluborlu - Isparta»; Bor «Niğde»; Uşak «Kütahya»; Samsun)* ***[Bak: Tiyek, tevek]*** — **2.** Üzüm çubuğu *(Çapak «İzmir»; Dereköy «Kayseri»; Ankara)* — **3.** Teşekkülâtı bozuk ağaç gövdesi *(Nallıhan «Ankara»)* — **4.** Ormanlarda yıkılmış çürük ağaçlar *(Ağaköy «Safranbolu - Zonguldak»; Örencik, Bolu)* — **5.** Odun (**Bana bir çeki omca ver:** *Tokat; Kangal «Sivas»)* — **6.** Kalın çam ağacı *(Mineviz «Mustafakemalpaşa - Bursa [Yürüklerce]»)* — **7.** Ağaç kütüğü *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)* — **8.** Kesilmiş büyük dal *(Sandallar «Devrek - Zonguldak»)* — **9.** Budanmış ağaç gövdesi *(Boyabat «Sinop»)* — **10.** Toprak altındaki ağaç kütüğü *(Kırşehir)* — **11.** Kalın diken: **Ayağıma omca battı** *(Kilis «Gaziantep»)* — **12** *(Ödemiş «İzmir»)* ***[Bak: Homça]***

Omce [*İs.*], Çam kütüğü *(Heniske «Amasya»)*

Omsu [*S.*], Sevimli, sempatik, cazip *(Milâs «Muğla»)*

Omuca [*İs.*], **1.** *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Ankara)* **[Bak: Omca, 1]** — **2.** Asma dalı *(Muğla)* — **3.** Bir yıldan sonra budanmış asma dalı *(Burdur)*

Omurca [*İs.*], **1.** Üzüm kütüğü *(Ürgüp «Kayseri»)* **[Bak: Omca, 1]** — **2.** Üzüm çubuğu *(Avanos «Kırşehir»; Ahırlı «Ankara»)*

Omurga [*İs.*], Deste, öbek, demet, hububat yığını: **Sürülecek bir omurga buğday kaldı** *(Özbek köyü [?])*

Omuşmak [*F.*], Barışmak *(Nilûfer «Tavaklı - Denizli»)*

Omuz [*İs.*], **1.** Duvarlarda eşya koymak için açılan küçük gözler *(Zeyve «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Dağ yamacı *(Kastamonu)*

Omuzlağa [*İs.*], Taşınabilecek odun parçası: **Dağdan bir omuzlağa odun getirdim, parçalıyalım da yakarız** *(Ferhenk «Anamur - İçel»)*

Omuzluk [*İs.*], **1.** Çatı direklerine çapraz çakılan ağaç *(Alucra, Şebinkarahisar «Girsun»; Ordu)* — **2.** Sakaların uçlarına su tenekelerini takıp götürdükleri ağaç *(İst.)*

On [*S.*], **1.** Bol, çok, bereketli **(Bu sene cevizler çok on** : *Nallıhan «Ankara»; Konakpınar «Balıkesir»; Kütahya)* — **2.** [*İs.*] Uzun müddet ekilmeyip sertleşen tarla *(Konya)* — **3.** [*İs.*] Sıklığı dolayısiyle lâyıkiyle gelişememiş ekin, ot *(Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **4.** [*İs.*] Kâr, üreme: **Bu işin hiç onu yok ki..** *(Niğde)* — **5.** [*İs.*] Gelişme: **Bu körpe ama onsuz kalmış** *(Niğde)*

Onaçça [*Zf.*], İyice, güzelce *(Beypazarı ve çevresi, Kayaş köyü, Ankara; Sivrihisar, Eskişehir; Yazıca köyü «Bolu»; Dağviran [?])* **[Bak: Onahça]**

Onahça [*Zf.*], *(Bolu)* **[Bak: Onatça]**

Onal [*İs.*], Tevellüt, doğum: **Onalımdan beri doyasıya bir yemek yemedim** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Onarmak [*F.*], **1.** Tamir etmek, düzeltmek *(Darıca, Feyziye «Karamürsel - Kocaeli [Muh.]»; Bayburt, Gümüşane; Gerede «Bolu»; Civanyaylağı, Navdalı «Mut - İçel»; Hortu, Sivrihisar «Eskişehir»; Ortaköy «Çal - Denizli»; Kütahya; Kuz köyü «Bucak - Burdur»; Çorum; Aziziye, Sızma «Sille - Konya»; Balıkesir; Yazıgınık «Mucur - Kırşehir»; Lâpseki «Çanakkale»; Dodurga, Yarhisar «Bilecik»; Mustafakemalpaşa «Bursa»; Yakademirciler, Safranbolu, Tekkeönü «Zonguldak»; Şahmuratlı «Yozgat»; Demirci «Manisa»; Çeşme, Bucak «İzmir»; Samsun; Çardak «Adana», Höketçe, Seyhan; Kayseri ili; Aydın; Ünye, Ordu; Maraş; Pazarcık «Gaziantep»; Niğde; Amasya; Afyon; Büyükyağlı «Ankara»; Sinop; Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Çerkeş «Çankırı»; Edirne; Vize «Kırklareli»)* — **2.** Çorbayı yumurta ile terbiye etmek *(Akhisar «Geyve - Kocaeli [Muh.]»)* — **3.** Tedavi etmek *(Bayburt «Gümüşane»)* — **4.** Başarmak, bitirmek, ikmal etmek *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Gebze «Kocaeli»)*

Onartmak [*F.*], Yaptırmak, tamir ettirmek *(Fariske «Ermenak - Konya»; Oluk «Ankara»; Safranbolu «Zonguldak»; Kırcağız «Milâs - Muğla»; Çamlık «Bucak - Burdur»)*

Onası [*S.*], Güzel *(Beypazarı «Ankara»)*

Onaşca [*Zf.*], İyice, güzelce *(Ankara)* ***[Bak: Onatça]***

Onat [*S.*], **1.** İyi, tatlı, düzgün, güzel **(Bu su onattır:** *Umurca «Hayrabolu - Tekirdağ»; Gümele «Söğüt - Bilecik»; Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Aşağılıca «Eskişehir»; İçel)* — **2.** Seciye ve ahlâk sahibi: **Ahmet çok onat adamdır** *(Danişment köyü «Biga - Çanakkale»)*

Onatça [*Zf.*], İyice, güzelce *(Dereşeyh, Gürcü köyü «Kızılcahamam - Ankara»; Emirdağ «Afyon»; Sivrihisar «Eskişehir»)* ***[Bak: Onaçça, onahça]***

Onatlamak [*F.*], Bir şey olurunu, tabiî mecrasını bulmak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»)*

Onatmak [*F.*], İslâh etmek *(Maydos «Çanakkale»)*

Onba [*İs.*], İçine kurşun akıtılmış büyük aşık *(Eskişehir)*

Onca [*Zf.*], O kadar **(Onca eşyayı aldı götürdü:** *Bolu; Gaziantep; İst. [Muh.])*

Oncalık [*Zf.*], Çok, o kadar: **Bizim Ahmet oncalık yerden yalnız geldi** *(Malkara «Tekirdağ [Muh.]»)*

Oncuk [*Zf.*], O kadarcık, oncağız *(Elâzığ; Sivas)*

Onculah [*Zf.*], Oncalayın, o kadarcık *(Erzurum)*

Ondalama [*İs.*], İskonto yapma: **Bu dükkân alış verişte iyi ondalama verdi** *(Havza «Samsun»)*

Ondurmak [*F.*], **1.** Tedavi etmek *(Yalıçiftliği «Mudanya - Bursa [Muh.]»)* — **2.** Zengin etmek, mesut etmek *(Silifke «İçel»)*

Onduruk [*İs.*], Kundura parçası *(Trabzon)*

Onğ [*İs.*], **1.** Sağ ayak *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)* — **2.** [*S.*] Boş, hâli: **Değirmene buğday götüreceğim acaba onğ mu?** *(Dizdaroğlu «Sinop»)*

Ongun [*S.*], **1.** Mâmur, mükemmel *(Akseki «Antalya»; Bursa [Muh.]; Urfa;* **Burası epeyce ongun bir yer; Ongun yer vesselâm:** *Denizli)* — **2.** Bereketli **(Bu sene ekim çok ongun olacak:** *Ankara [Bir Lefkoşalıdan]; Bursa [Muh.];* **Bu sene mahsüller ongundur:** *Gaziantep; İçel; Manisa)* — **3.** [*İs.*] Bayrak *(Akhisar «Manisa [Muh.]»)* — **4.** [*İs.*] Ünvan *(Urfa)*

Ongunsuz [*S.*], İstikbali şüpheli adam *(Avutmuş «Şebinkarahisar - Giresun»)*

Onk [*İs.*], Kumaş veya elbisenin yüzü: **Bu kumaşın onku çok güzeldir** *(Tevfikiye «[?] [Muh.]»)*

Onsuk [*S.*], İyi, mükemmel : **Bu oda çok onsuk; Şu adam onsuk değil** *(Sadıkali «Kırşehir»)*

Onsuz [*S.*], İstenilen derecede iyi olmıyan: **Bugünkü çorba onsuz olmuş** *(Köy «Kayseri»)*

Onultmak [*F.*], Sakız tanelerini bir araya getirip yumuşatmak: **Sakız onulttum, istermisin?** *(Bolu)*

Onurga [*İs.*], **1.** Ev çatılarının üstündeki ufkî atılmış ağaçlar *(Söğüt «Bilecik»; Alayunt «Kütahya»)* — **2.** Düzlükte uzunlama giden sırtımsı tepecik *(Müstecap [?])*

Onurmak [*F.*], Onarmak, başarmak *(Gemlik «Bursa»)*

Onuşmak [*F.*], **1.** Düzelmek *(Kırşehir)* — **2.** İleri gelmek *(Kırşehir)*

Onuştan [*Zf.*], Onun için, ondan dolayı *(Ankara; Kütahya)*

Op [*Ed.*], Yâ, â gibi şaşma bildirir **(— Ayşe hanımın oğlu ölmüş**

— **op, ne zaman?; Op, anan geldi mi?** *(Kütahya)*

Opak [*İs.*], Cin *(Çandarlı «Bergama - İzmir»)*

Opaklanmak [*F.*], Çarpılmak *(Çandarlı «Bergama - İzmir [Muh.]»)*

Opan [*İs.*], Yağ ve peynir konulan mağara *(Silifke «İçel»)*

Opmak [*F.*], Zelzele dolayısile, yer çökmek *(Civanyaylağı «Mersin-İçel»)*

Opran [*İs.*], Kayan arazi *(Ortalık «Ayancık - Sinop»)*

Opruk [*İs.*], **1.** Dağlardaki volkanik kuyular, çukurlar *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Alan «Çumra», Sarıvadi «Ermenak - Konya»; Körküler «Yalvaç - Isparta»)* — **2.** Ovalarda akar suların yolda buldukları delik ve çöküntü *(Aşağıhadım «Hadım - Konya»)* **[Bak: Düden, 1]** — **3.** Yaylalarda içinde yağ ve peynir saklanan tabiî mağara *(İçel [Aşiret])*— **4.** Zindan *(Konya)* — **5.** Birikmiş derin ve durgun su *(Konya)* — **6.** [S.] Taşlık, kayalık yer : **Opruk tarlayı ekeceğim** *(Bozca «İncesu - Kayseri»)* — **7.** Yokuş : **Beygirim oprukta palan tutmaz** *(Adana)*

Opsa [*İs.*], **1.** Üvendirenin alt taraf ucunda bulunan çamur kazıyacak yassı demir *(Ilgın, Konya; Yakademirciler «Isparta»; Kadınhanı «Burdur»; Ayvacık «Çanakkale»)* **[Bak: Cemek, 1]** — **2.** Terkedilmiş, sürülmemiş tarla *(Karapınar «Konya»; B. Karabağ «Bolvadin - Afyon»)* **[Bak: Gelemge, 1]**

Opsar [*İs.*], Çömlek *(Ürgüp «Kayseri»; Nevşehir, Niğde)*

Optuk [*İs.*], Deve yavrusu *(Urfa)*

Opuk [*İs.*], Kopmuş kaya parçası *(Alanya «Antalya»)*

Opunat ve **Opunatça** [*Zf.*], **1.** İyice *(Bağtepe «Kozan - Seyhan»)* — **2.** [*İs.*] Hastalığın nakahat devri *(Kozan «Seyhan»)*

Oram [*İs.*], Sokak*(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Oran [*İs.*], **1.** İz'an, anlayış *(Gümele «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Yalan, masal *(İçel)* — **3.** Alâmeti farika, nişan *(Kastamonu)* — **4.** [S.] Mübalâğacı, geveze *(Ergenuşağı «Kozan - Seyhan»)*

Orandasız [S.], Biçimsiz, ölçüsüz, tahmin fikri kıt olan adam: **Amma da orandasızsın ha!** *(Isparta)*

Oranlama [*İs.*], **1.** Darbımesel, atalar sözü*(Bağviran, Çağa; İlhan, Dastarlı «Ayaş», Ortabereket «Bâlâ», Ankara; Aybastı «Ordu»)* — **2.** Masal, hikâye, efsâne *(Civanyaylağı «Mercin-İçel»)* **[Bak: Horanlama]** — **3.** Tekerleme [Tarlanın tavı, kaymağın yağı gibi] *(Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **4.** Gizli araştırma: **Kaybolan koyunu çobanlardan oranladım** *(Küçükyozgat «Ankara»)*

Oranlamak [*F.*], *(Lâpseki «Çanakkale»)* **[Bak: Kesimlemek]**

Orannama [*İs.*], **1.** Atalar sözü *(Ankara; Kastamonu)* — **2.** [*S.*] Yalan, asılsız şey *(Kuzgun «Karaisalı - Seyhan»; Mut «İçel»; Ortabereket «Bâlâ-Ankara»)* — **3.** Lâtife, fıkra *(Çandır «Giresun»)*— **4.** Bilgiçlik taslama *(Kuzayca «Kızılhoca - Yozgat»)* — **5.** Tahmin etme *(Kıbrıscık «Bolu»)*

Oransız [S.], Beceriksiz *(İzmir)*

Orasa [*İs.*], Nazar değmemek için takılan boncuk *(Acıpayam «Denizli»)*

Orbuk [*İs.*], **1.** Dağlardaki volkanik çukurlar *(Kesme, Senirkent «Uluborlu», Kasımlar, Eğridir, Isparta; Elmalı «Finike-Antalya»; Muğla; Par-*

sa «İzmir [Yürükler]») **[Bak: Opruk, 1]** — **2.** Tabiî mağara *(Çukurköy, Buluklu «Seyhan»; Afşar «Hadım-Konya»; Pazaravdan «Burdur»; Köy «Mersin», Tarsus «İçel»; Bademağacı, Murtuna, Finike «Antalya»)* — **3.** *(Muğla; Sarıidris «Isparta»)* **[Bak: Opruk, 3]** — **4.** Çam ormanı *(Karapınar «Bucak-Burdur»)*

Orcuk [*İs.*], İp bükmeğe yarar ucu ağırşaklı iğ *(Mardar «Bafra - Samsun»; Gerze, Sinop)*

Orçul [*S.*], Müşteri, satın alan *(Alucra «Giresun»)*

Orçum [*S.*], Elinden bir iş gelmediği halde ustalık satan *(Bağtepe «Kozan - Seyhan»)* **[Bak: Olçum]**

Orçumcu [*S.*], Şimşek çakması, yıldız kayması gibi hâdiseleri kıtlığa, hastalığa, bolluğa yoran kimse *(Balkur köyü «Devrek - Zonguldak»)*

Ordan [*İs.*], Erkek bal arısı *(Sökmen «Atabey - Isparta»)*

Ordu [*İs.*], Pekmez kaynatılan yer *(Ezine, Evciler «Bayramiç - Çanakkale»)*

Ordu bozan [*İs.*], Kara kan damarlarının şişmesinden ibaret bir hastalık [Devval, varice] *(Cimin «Erzincan»; İst.)*

Orfana [*İs.*], Hizmetçi *(Celâliye «Lüleburgaz - Edirne»)*

Organ [*İs.*], Hava : **Bugün organ çok bozuk** *(Antalya)*

Orgen [*İs.*], Çuval ağzı bağlamıya yarıyan keçi kılından yapılmış ip *(Amasya)*

Orgun [*S.*], Gizli **(Orgun iş görme** *Tokat; Lâdik «Samsun»; İğriağaç «Hekimhan - Malatya»; Gaziantep;* **Orgun gel kimse görmesin:** *Erzincan; Pertek «Elâzığ»)* **[Bak: Oğrun]**

Oricik [*İs.*], Cevizli sucuk *(Kemaliye «Malatya»)* **[Bak: Orocik]**

Ork [*İs.*], Uzunluk, tûl *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Ork atmak [*F.*], Çok büyüyüp her yana kol atmak *(Niğde)*

Orlamak [*F.*], Yara su alıp iltihaplanmak *(Akseki «Antalya»)*

Orocik [*İs.*], Cevizli sucuk *(Kemaliye «Malatya»)* **[Bak: Oricik]**

Orşak [*İs.*], Saçayağı *(Amasya [Muh.])*

Ortabağış [*İs.*], Yayla ile sahil arasındaki yüksek yer *(Emirler «Mersin - İçel»)*

Ortabaz [*İs.*], Ev katı *(Sinop)*

Ortaç [*İs.*], Tepe *(Tosya «Kastamonu»)*

Ortağ [*İs.*], Gelin hamamında gelinlerin başına konulan gümüşten yapılmış beş parmaklı ziynet *(Divriği «Sivas»)*

Ortağul [*İs.*], Orta oğul, arının ikinci verdiği oğul *(Erzincan)*

Ortagüz [*İs.*], İlkteşrin *(Uskül, Yeniköy «Karaisalı - Seyhan»; Ömerli «Samsun»; Merzifon «Amasya»; Cide «Kastamonu»)*

Ortak [*İs.*], *(A.)* **[Bak: Kuma, 1]**

Ortakçı [*İs.*], Çiftlik hasılatını, çiftlik sahibi ile aralarında bir nispet dahilinde paylaşılmak üzere kullanan rençber, yarıcı *(Taşköprü «Kastamonu»; Sinop; Samsun)*

Ortan [*İs.*], **1.** Yama, pençe: **Ayakkabılarıma ortan vurduracağım** *(İbradı «Akseki - Antalya»)* — **2.** Yemeninin yüzü ile gönünü birbirine bağlıyan dikiş *(Palu «Elâzığ»)*

Ortancıl [*S.*], Ortanca, ikinci **(Bizim ortancıl oğlan yaman olacak:** *Çorum; Gaziantep; Kıbrıs «Ankara»)*

Ortut [*İs.*], Bağ çubuğu demeti *(Gaziantep; Cimin «Erzincan»)*

Orucuk [*İs.*], Ucu ağırşaklı, ip bükmiye mahsus iğ *(Sinop; Samsun)* ***[Bak: Orcuk]***

Oruk [*İs.*], Bulgur, soğan ve döğülmüş etle yapılan ızkara köftesi *(Kilis «Gaziantep»; Maraş)*

Oruka [*İs.*], Taze mısır *(Erzurum)*

Orum [*İs.*], **1.** Hayvan otlağı olan çalılık yerler *(Dengere «Tefenni - Burdur»)* — **2.** Yatak *(Edirne)* — **3.** [*S.*] Mağrur *(Bozan ?)* ***[Bak: Dinkoz, 2]***

Orumlanma [*İs.*], Kuyunun suya yakın kısmının yıkılarak genişlemesi *(Konya)*

Orun [*İs.*], **1.** Üstü açık hayvan ağılı *(Kadıçiftliği «Yalova - İst»)* — **2.** Yatak *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Oruntak [*İs.*], Murahhas, meb'us; namzet *(Gaziantep; Antakya «Hatay»)*

Oruz [*İs.*], Fikir, düşünce *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Osmak [*F.*], **1.** Yorulmak, bıkmak *(Tepeköy «Piraziz - Giresun»; Ulubey «Ordu»)* — **2.** Saymak, kıyas etmek, benzetmek **(Herkesi kendine osma :** *Kavacık «Nallıhan - Ankara»; Şebinkarahisar «Giresun»)*

Ostam [*İs.*], Ateş küreği *(Erzincan)*

Ostarak [*İs.*], Kiremit altındaki tahta döşeme: **Ostaraklar çürümüş** *(Bafra «Samsun»)*

Osten [*İs.*], Övendire *(Ezine «Çanakkale»)*

Osumuna [*Zf.*], Boş yere: **Bizim ortakçı osumuna konuşuyor, bir şey getirdiği yok** *(Bolu)*

Oşaman [*İs.*], Bir yaşında iken yavrulıyan keçi *(Tirebolu «Giresun»)*

Oşartmak [*F.*], Mübalâğa etmek, habbeyi kubbe yapmak *(Elbistan «Maraş»; Dastarlı «Ayaş - Ankara»)* ***[Bak: Ofurtmak 1, öşürtmek]***

Oşik [*İs.*], Küçük köpek *(Kemaliye «Malatya»)*

Oşkişletmek [*F.*], Köpekleri birbirine saldırtmak *(Muğla)*

Ōşukcu [*S.*], Müzevir *(Yozgat)*

Oşurtmak [*F.*], Mübalâğa etmek *(Demireli «Mustafakemalpaşa - Bursa»; Balıkesir ve çevresi)* ***[Bak: Öşürtmek, ofurtmak]***

Ot [*İs.*], **1.** Otacılar tarafından gözü sağıltmak için kullanılan ilâç **(Aldığın parayı göz otuna veresin!** *Urfa; Kilis «Gaziantep»)* — **2.** Tüfeğin yakıcılık hassası: **Bu tüfeğin otu çok iyi** *(Bahçeli «Ürgüp - Kayseri»)*

Otacı [*İs.*], **1.** Doktor *(Niğde; Bolu; Edirne; Adapazarı «Kocaeli»; Maraş)* — **2.** Göz hekimi *(Kilis, Gaziantep; Maraş)*

Otaklamak [*F.*], Toplamak *(Ş. A.)*

Otalak [*S.*], **1.** Zehirli : **Bu ot çok otalaktır** *(Ezine «Çanakkale»)* — **2.** [*İs.*] Zehir **(Aktardan on kuruşluk balık otalağı aldım:** *İzmir köyleri; Malkara «Tekirdağ* [*Muh.*]*»)*

Otalamak [*F.*], Zehirlemek **(Köpekleri otaladılar :** *İzmir* [*Muh.*]*; Edirne; Malkara «Tekirdağ»; Kaynarca «Osmaneli - Bilecik* [*Muh.*]*»; Sarayköy «Denizli* [*Muh.*]*»)* ***[Bak : Hotalamak]***

Otalanmak [*F.*], Zehirlenmek, ağılanmak *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»; Trakya; Ödemiş, Bayındır, Tire «İzmir»; Edirne; Arslanbey «İzmit - Kocaeli* [*Muh.*]*»; Bayadı «Ulubey - Ordu»; Papasköy «Samsun* [*Muh.*]*»; Kademeri, Nilüfer* [*Muh.*]*, Bursa)* ***[Bak: Ot tutmak]***

Otama [*İs.*], Hastalıktan iyi olma *(Boyabat «Sinop»)*

Otamak [*F.*], Tedavî etmek *(Maraş)*

Otarmak [*F.*], **1.** Ot toplamak *(Diphacı «Merzifon - Amasya»)* — **2.** Bir nesneyi başka bir nesneye tercih etmek, üstün tutmak *(Bergama «İzmir»)*

Otaşı [*İs.*], Ispanak yemeği *(Seydişehir «Konya»; Bolvadin «Afyon»)*

Ot çalgını [*S.*], Zehirli et yiyerek hastalanan hayvan *(Medetli «Osmaneli - Bilecik»)*

Otçam [*İs.*], Çörek otu *(Akdereışıklı «Silifke», Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Kula «Manisa [Aşiret]»)*

Otçu [*İs.*], *(Urfa; Boyabat «Sinop»)* ***[Bak: Otacı]***

Otlak balığı [*İs.*], Teşrinlerden başka aylarda avlanan torik ve palamut balığı *(İst. [Balıkçılar])*

Otlakçı [*S.*], Şunun bunun sırtından geçinen adam, ötekinden berikinden cıgara istiyen adam *(Navdalı «Mut - İçel»; Konya; Atabey «Isparta»)*

Otlamak [*F*], Bedavadan geçinmek *(İçel)*

Otleski [*İs.*], Ateş artığı odun *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»)* ***[Bak: Öğsü]***

Ot tapulu [*İs.*], Ot yığını: **Ot tapullarını paylaştık** *(Bozcalı «Reşadiye - Tokat»)*

Ot taşı [*İs.*], Fırınlarda ve yapılarda kullanılan iri delikli göz göz, kara renkli, ateşe dayanıklı ve gevrek bir bazalt *(Gaziantep)*

Ot tutmak [*F.*], Dağda yayılan hayvanlar zararlı ot yiyerek hastalanmak *(Taşkaracalar «Çerkeş - Çankırı»)* ***[Bak: Otlanmak]***

Otukmak [*F.*], Kuzu ve oğlak gibi küçük hayvanlar yayılmıya başlamak *(İnar köyü «Burdur»)*

Otumak [*F.*], Uyumak *(Malatya ve dolayı)*

Otun [*F.*], Evvelki gün *(Çalış köyü «Haymana - Ankara»)*

Oturak [*İs.*], **1.** Tahtadan yapılmış arkasız kısa iskemle *(Çorum; Elâzığ; Bayburt «Gümüşane»; Ankara çevresi; Balıkesir; Konya; Lâdik «Samsun»; Sarayköy, Çankırı; Diyarbakır; Kiraz, Bornova «İzmir»; Ayancık «Sinop»; Zeytinli «Seyhan [Muh.]»)* ***[Bak: Kötürge, 3]*** — **2.** Düğünden bir gün sonra evde oturularak yapılan eğlence *(Gaziantep)* — **3.** Delikanlıların sazlı sözlü ve kadınlı eğlencesi *(Konya ve dolayı)* — **4.** Arabada müşterinin oturduğu yer *(Antalya)* — **5.** Beşiğin alt kısmı *(Sinop; Samsun)* — **6.** Kayıkta kürek çekmek için oturulan yer *(Çanakkale; Antalya)* — **7.** Oda: **Eviniz kaç oturakli?** *(Besni «Malatya»)* — **8.** Minder *(Bozkır «Konya»)* — **9.** Yazın oturulan bağ bahçe veya yayla evi *(Aydın)* — **10.** Düğün günü yapılan erkek cemiyeti *(Maraş; B. Kızılhisar «Gaziantep»; Tire «İzmir»)* — **11.** [*S.*] Kötürüm *(Çivril «Denizli»; Aydın)* — **12.** Asma çardağı *(Beypazarı «Ankara»)* — **13.** Oturularak yapılan av *(Burdur)*

Oturbaltası [*İs.*], Düzgün ağaç yontmıya yarıyan balta *(Çiftlik «Şavşat - Çoruh»)*

Oturakçı [*İs.*], **1.** Eski eşya satan esnaf, bitpazarı esnafı *(Diyarbakır; Gaziantep; Alayunt «Kütahya»)* — **2.** Merdiven parmaklığı, iskemle ve buna benzer tahta işleri yapan esnaf, çıkrıkçı *(Kilis «Gaziantep»; Maraş)* — **3.** Sürek avında silâhla belli bir noktada av bekliyen adam *(Osman köyü «Nallıhan - Ankara»)* — **4.** Köyleri dolaşan çerçi esnafı *(Ankara)*

Oturaklı [*S.*], Ağır başlı, vakur adam *(Siverek «Urfa»)*

Oturaklı söz [*İs.*], Yerinde söylenen söz *(Sivas)*

Oturak yeri [*İs.*], Makat, kıç *(Kilis «Gaziantep»)*

Oturamak [*İs.*], **1.** *(Afyon; Çal «Kütahya»)* **[Bak: Oturak, 1]** — **2.** Kıç, makat *(Hayrabolu «Tekirdağ»; Kadirli «Adana - Seyhan»)* **[Bak: Oturak yeri]**

Oturamaklı [*S.*], **1.** Ağırbaşlı, vakur *(Isparta)* **[Bak: Oturaklı]** — **2.** [*İs.*] Sağlam yapı *(Uşak, Gediz «Kütahya»)*

Oturcak [*İs.*], *(Yenişehir «Bursa»)* **[Bak: Oturak, 1]**

Oturga [*İs.*], *(Ortalık köy «Ayancık - Sinop»)* **[Bak: Oturak, 1]**

Oturgaç [*İs.*], **1.** Kaide: **Bardağın oturgacı düzdür** *(Bursa köyleri)* — **2.** Sandalya *(İst. [Muh.]; Bursa; Bayındır «Çerkeş - Çankırı»)*

Oturgıç [*İs.*], Sandalya *(Adapazarı «Kocaeli»)*

Oturkıç [*İs.*], *(Gerede «Bolu»)* **[Bak: Oturgıç]**

Oturmakçı [*İs.*], Oturmıya gelen misafir *(Ömerköyü «Bandırma - Balıkesir»; Çırpılar «Bayramiç - Çnakkale»)*

Oturtma [*İs.*], **1.** Taban, herhangi bir şeyin kaidesi *(İzmir çevresi)* **[Bak: Oturgaç, 1]** — **2.** Gece erkeklere yapılan düğün eğlencesi *(Gelibolu «Çanakkale»)* **[Bak: Oturak, 3]** — **3.** Hububatın sap yığını *(Başköy «Ankara»)* **[Bak: Fiyen]**

Oturtmaç [*İs.*], Koşan tavşanın birdenbire durup tazıyı ileriye atması *(Kepen «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Oturucu [*İs.*], Oturmıya gelen misafir *(Eceabat «Çanakkale»)*

Oturuk [*İs.*], Kahvehane *(İzmir; Konya)*

Oturum [*İs.*], **1.** Harmanın kenarına yığılan sap demetleri *(Reşadiye «Tokat»)* — **2.** Kaide: **Oturumu genişçe bir küp aldım** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* **[Bak: Oturgaç, 1]** — **3.** Büyük avların çok geçtiği yer *(Zariske «Ermenak - Konya»; Kozan «Seyhan»)* — **4.** Sürek avlarında avcıların beklediği yer *(Kozan «Seyhan»)* — **5.** Ot ve yaprak yığını *(Hekimhan «Malatya»)* — **6.** Harmandaki sap yığını *(Kavşit «Sungurlu - Çorum»)*

Oturuşgun [*S.*], Kemal bulmuş, uslu, ağırbaşlı: **Bu adam çok oturuşgundur** *(Çivril «Denizli»)*

Ovaca [*İs.*], Bir nevi siyah renkli kış armudu *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Oval [*İs.*], Kalıba çekilen pabuçları gerdirmek için kalıbın üst yüzüne ve derinin altına çakılan ağaç parçası *(Zile «Tokat»)*

Ovala [*İs.*], Yemli ve seğirtme oltalar *(İst. [Balıkçılarca])*

Ovant, Onant ve **Onat** [*İs.*], Bir şeyin yüzü: **Entarinin ovantı yırtıldı** *(Gözene «Malatya»)*

Ovar [*İs.*], Sıcak hava, sam yeli *(Gaziantep ve çevresi)*

Ovarmak [*F.*], Tanzim etmek, düzeltmek *(Trabzon; Vezirköprü «Samsun»; Gümüşane)* **[Bak: Onarmak, 1]**

Ovart [*İs.*], Bir şeyin yüzü *(Eğerci [?])*

Ovaşmak [*F.*], Vücudun bir yeri uyuşmak *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Ovat [*İs.*], İkincikânun *(İst.)*

Ovatlamak [*F.*], Düzeltmek, yerlerine yerleştirmek *(Liman köyü «Rize»)*

Ovaz [*İs.*], Üvez denilen yemiş (*Bartın «Zonguldak»*)

Ovcalamak [*F.*], Bir şeyi iki avuç arasında sıkıştırarak uvmak (*Kamışlı «Seyhan»; Konya*)

Ovma [*İs.*], Deve hamuru (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»*)

Ovundurma [*İs.*], Ermenilerin üç gün üç gece süren oruçları (*Köşker «Kırşehir»*)

Ovunduruk [*İs.*], **1.** Arpa ve buğday sürgünü (*Denizli*) — **2.** Taze ve yaş çam odunu: **Bugün çarşıda iyi odun yok, hep ovunduruk** (*Denizli*)

Ovunma [*İs.*], **1.** Çocuk ağlıyarak kuvvetten düşme, bayılır gibi olma (*Köşker «Kırşehir»*) — **2.** Eritilmekte olan yağın çatırdısı kesilerek dumanı çıkmağa başlama (*Gaziantep*) — **3.** Topaç dönerken sesi kesilerek bir noktada dönme (*Gaziantep*) ***[Bak: Uğunmak]***

Oya [*İs.*], **1.** Sürüden ayrılarak ötede beride otladıktan sonra arkadan gelen koyun (*Yerkuzulu «Erbaa - Tokat»; Çay «Bolvadin - Afyon»*) ***[Bak: Alta, 2]*** — **2.** [*S.*] Elinden iş çıkmaz adam (*Navdalı «Mut», İçel*) — **3.** Emeği korumıyan iş (*Bayramiç «Çanakkale»*)

Oyacak [*İs.*], Patlıcan ve kabak oymıya yarıyan aygıt (*Urfa*)

Oyak [*İs.*], (*Boyabat «Sinop»*) ***[Bak: Esik, 4]***

Oyalak [*İs.*], (*Sandıklı «Afyon»*) ***[Bak: Hatıl, 4]***

Oyan [*İs.*], **1.** Hayvan gemi (*Lâpseki «Çanakkale»; Isparta*) — **2.** Zincir (*Şabanözü «Polatlı - Ankara [Yabancı]»*)

Oyat [*S.*], Utangaç (*Sarayköy [?]*)

Oygalamak [*F.*], Kalın dikiş dikmek, oyulgamak (*Dayakadın «Çatalca - İst. [Muh.]»*)

Oygarma [*İs.*], İğne batması (*Samsun köyleri*)

Oygu [*İs.*], Ağaç yalak (*Elmalı «Antalya»*)

Oyıl [*İs.*], Üçüncü cemreden sonra esmiye başlıyan lodoş rüzgârı (*Kızılca «Hadım - Konya»*)

Oylak [*İs.*], Çukur yer: **Oylaklar çok rüzgâr almaz** (*Harşıt «Torul-Gümüşane»*)

Oylamak [*F.*], Düşünmek (*Konya*)

Oylanmak [*F.*], **1.** Düşünmek, boş yere vakit geçirmek (*Misis «Seyhan»*) — **2.** Geçmiş bir vak'ayı akla getirmek (*Yeniköy «Seyitgazi-Eskişehir»*) — **3.** Döndürmek (*Aziziye «Afyon [Muh.]»*) ***[Bak: Aylatmak]***

Oylum [*İs.*], **1.** Vâdi: **Şu dağın oylumuna * Kuş konar yaylımına * Gel hakkını helâl et * Geldik yol ayrımına** (*Elâzığ*) — **2.** Sâha, muhit (**Oylumunu biliyormusun, gözünle gördün de mi söyliyorsun?; Bizim evin oylumu sizinkinden fazla:** *Niğde; Genezin «Avanos-Kırşehir»*) — **3.** Kalıp, biçim (**Ayağımın oylumuna göre bir ayakkabı aldım :** *Sivas; Elâzığ*) — **4.** Toplu kaya (*Muncusun «Kayseri»*) — **5.** Parça, kısım (*Elâzığ*) — **6.** Toplu bulunan bağ, bahçe ve arazi, küme (*Elâzığ*) — **7.** Oyulmuş ve aslından ayrılmış gibi görünen toprak parçası (*Elâzığ*)

Oylum oylum [*Zf.*], **1.** Parça parça (**Dağda sığırlar oylum oylum yayılıyor :** *Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Yozgat*) — **2.** Girintili çıkıntılı (*Kilis «Gaziantep»*)

Oyma [*İs.*], **1.** Duvarda eşya koymak için açılmış kapaksız dolap yeri, hüc-

re, davulbaz *(Sarayköy «Denizli [Muh.]»; Safranbolu «Zonguldak»; Ermenak, Konya; Kastamonu)* **[Bak: Gözgere]** — **2.** Ceket *(Taşlıçay «Diyadin - Ağrı»)* — **3.** Yayık [aygıt] *(Çankırı)*

Oymaca [*İs.*], Raf *(Bartın, Zonguldak)*

Oymak [*İs.*], **1.** Semt, mahalle, mıntaka; taraf, cihet (**Bizim oymaktaki bağlarda bu sene hastalık yok:** *Haydarbeyli «Yozgat»; Urla «İzmir»)* — **2.** Dikiş yüksüğü (**Kızın oymağı kayboldu:** *Yeniköy «Seyitgazi - Eskişehir [Muh.]»; Kadıçiftliği «Yalova - İst.»; Denizli [Muh.])* — **3.** Arazinin alçak ve çukur yeri (**Koyunlar şu oymakta yayılıyor:** *Kaleyzka «Perşembe - Ordu»; Yalvaç «Isparta»)* — **4.** Hısım, akraba *(Navdalı «Mut - İçel»)* — **5.** İnsan ve hayvan kümesi *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* — **6.** Dilim, parça, kısım *(Yalova «İst.»)*

Oynak [*İs.*], **1.** Yer altındaki suların tesiriyle kayan arazi, çökek *(Alucra «Giresun»; Kadıköy «Denizli»; Ermenak, Afşar «Konya»; Balıkesir; Eğnir «Arapkir-Malatya»; Kuruçay «Erzincan»; Zencidere «Kayseri»)* — **2.** Üstü çayır, altı bataklık yer *(Niksar Tokat»)* — **3.** Tavşan izi *(İst.)* — **4.** İş bilen insan *(Çandarlı «Bergama - İzmir»)* — **5.** Genel olarak av izi *(Devecikonağı «Mustafakemalpaşa - Bursa»)* — **6.** Tavşanın gece otladığı ve oynadığı yer *(Gerede «Nallıhan - Ankara»)* — **7.** *(A.; İst.)* **[Bak: Dibabi, 2]**

Oynama [*İs.*], Küçük çocuklarda olan havale hastalığı *(Buluklu «Mersin - İçel»)*

Oynatma [*İs.*], Yaban güvercini avında çığırtganlık yapan usta güvercin *(Tire «İzmir»)*

Oynuk [*İs.*], Göz çukuru *(Aslıhantepeciği köyü (?) [Muh.])*

Oyolmak [*F.*], Hasta iyiliğe yüz tutmak *(Karaköy «Görele - Giresun»)*

Oyrak [*İs.*], **1.** İki dağın arası, çukur yeri: **Koyunları oyrağa sürün** *(Kayadibi «Giresun»)* — **2.** Orman ve sazlıklar arasındaki ince yol *(Polatlı «Ankara»)*

Oyru [*İs.*], **1.** İniş, yokuş *(Marmaris «Muğla»)* — **2.** Vücut, beden, bünye *(Kazmasökü «Sinop»)* **[Bak: Oyur]**

Oysam [*Zf.*], Halbuki *(Alayunt «Kütahya»)*

Oysar [*İs.*], Çanak, çömlek *(Kayseri)*

Oytun [*S.*], Mübarek *(Eskişehir köyleri)*

Oyu [*İs.*], Halı ve seccade üzerindeki nakış *(Hortu «Ereğli - Konya»)*

Oyuk [*İs.*], **1.** Sevinç, neş'e, şataret; saadet: **Bayramın oyuk olsun** *(Aybastı «Ordu»)* — **2.** Dağlarda yolu gösteren taş ve buna benzer nişanlar *(Çiftekavak «Filargoz - Çoruh»)* — **3.** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* **[Bak: Hoyuk, 2]** — **4.** *(Parsa «İzmir»; Sivas; Maraş)* **[Bak: Höyük, 2]**

Oyuklamak [*F.*], **1.** Seyrek dikmek, oyulgamak *(Kilis, Gaziantep)* **[Bak: Oyurgamak]** — **2.** *(Efsus «Elbistan - Maraş»)* **[Bak: Hüyükmek]**

Oyulgama [*İs.*], *(A.; T.)* **[Bak: İlgi, 6]**

Oyulganmak [*F.*], **1.** Dikiş gibi sıralanmak, üşüşmek, birikmek: **Gömleğinin dikişi yerine öyle oyulganmış ki...; Koyunlar bahçe-**

ye öyle **oyulganmış ki, dikili ot bırakmamış** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Bit ve benzeri gibi haşereler bir yere girip saplanmak *(Adana; Konya)* — **3.** Yılan iğri büyrü kaçarak otlar arasında kaybolmak *(Çapar «Tarsus - İçel»)*

Oyulka [*İs.*], Çıkıntılı yer, sırt *(Ferenge «Erbaa - Tokat»)*

Oyulkanmak [*F.*], Kaybolmak, sıvışmak: **Yahu bizim Hasan ağa nereye oyulkandı** *(Ayaş «Ankara»)*

Oyum [*İs.*], **1.** Topraktan bir buçuk metre yükselmiş olan ağaç, fidan *(May «Konya»; Petürge, Gözene «Malatya»)* — **2.** Ormanlarda sık ağaçlık yer *(Malatya)* — **3.** Bahçelerde sebze yasdığı *(Kemaliye «Malatya»)*

Oyunduruk [*İs.*], **1.** Sık ağaçlık: **Keresteyi ormanın oyunduruğunda kes** *(Çavundur «Ankara»)* — **2.** Çam fidanı *(Kavuncu «Tefenni - Burdur»; Dedesil «Acıpayam - Denizli»)*

Oyunlu [*S.*], *(Nallıhan «Ankara»; Ereğli «Konya»)* **[Bak: Dibabi, 2]**

Oyur [*İs.*], Vücut *(Kılıçlı «Sinop»)* ***[Bak: Oyru, 2]***

Oyurgamak [*F.*], Seyrek dikiş dikmek *(Sivas)* ***[Bak: Oyuklamak]***

Oyurtmak [*F.*], Kaçınmak, çekinmek: **Aliye bağa gidelim dedim oyurttu gelmedi; Ahmet benimle dargın ondan oyurtmuş** *(Kula «Manisa»)*

Oz [*Zf.*], **1.** Karşı karşıya *(Cebelibereket «Seyhan»)* — **2.** Def'a *(Ankara)*

Ozan [*S.*], **1.** Şakacı, lâtifeci *(Bürhaniye «Nazilli - Aydın»; Balıkesir)* — **2.** Sersem, saf *(Gökçesu «Bolu»)* — **3.** [*İs.*] Şair: **Ozan oldum söyledim * Sazla gönül eyledim * Gel sevgilim ben seni * Beşikte iken peyledim** *(Pirlerkondu «Karaman-Konya»)*

Ozancı [*S.*], Çalçene, geveze *(Ula «Muğla»)*

Ozancılık [*İs.*], Lâtifecilik *(Kadıköy «Denizli»)*

Ozanlık [*İs.*], **1.** Şaka: **Benimle ozanlık etme** *(Karacasu «Aydın»)* — **2.** Şairlik *(Emet «Kütahya»)*

Ozannama [*İs.*], **1.** Masal, asılsız söz: **Ozannama okuma** *(Atkaracalar «Çerkeş - Çankırı»)* — **2.** İrticalen söylenilen koşma *(Horzundamları «Uşak - Kütahya»)*

Ozbuk [*İs.*], Yaylalarda yağ ve peynirin saklandığı mağara *(Adana)* **[Bak: Opruk]**

Ozmak [*F.*], Geçmek, yarışta öne geçmek, kazanmak (**Benim atım yarışta ozdu :** *İst.* [*Muh.*]; *Emiryakup «Hayrabolu - Tekirdağ»)*

Ö

Öbbe [*İs.*], Öpücük [Çocuk dilinde] *(İğdecik [?])*

Öbe [*İs.*], Suların yüzünde peyda olan yeşillik *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Öbelek [*İs.*], **1.** Kelebek *(Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)* — **2.** Mısır koçanı *(İst. [Muh.])*

Öbelek öbelek [*S.*], Az aksak *(Giresun)*

Öbelen [*İs.*], Kazları semirtmek için

mısır unu ile fındık veya badem içi gibi maddeleri karıştırarak hap şeklinde yapılan gıdalar *(Kilimli «Zonguldak»)*

Öbertmek [*İs.*], Mübalâğa etmek *(Ankara; Şuhut «Afyon»; Kadıköy «Denizli»)* **[Bak: Ofartmak]**

Öbet [*S.*], Kusurlu *(Ordu)*

Öbeze [*İs.*], Ekmek yaparken tandırın etrafına konulan ehram veya paralel yüz biçiminde ve tandırın yanmasına yardım eden topraktan yapılmış bir aygıt *(Ortabereket, Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Öbrümüş [*S.*], Fazla olgun, göynümüş [meyva] *(Bolu)*

Öbüz [*İs.*], **1.** Kışın yerden kaynıyan su *(Hatipkışla «Aydın»)* — **2.** Dağ yamaçlarındaki dibi dışbükey oyuntular *(Muğla)* — **3.** Çay yarıntısı: **Bu tarlayı öbüzler harap etti** *(Yerkesik «Muğla»)*

Öcbe [*S.*], **1.** Geveze, çok sözlü *(Niksar «Tokat»)* — **2.** Ukalâ *(Çorum; Çoran «Amasya»; Kırşehir; Beyçayırı «Lâpseki - Çanakkale»)* **[Bak: Ökpe]** — **3.** Öç besliyen *(Tavlusun «Kayseri»)* — **4.** İnatçı *(Alacahan «Sivas»)*

Öcbelenme [*İs.*], Davâyı ispata çalışma *(Arslandoğmuş «Yıldızeli - Sivas»)*

Öccük [*İs.*], Engel *(Urfa)*

Öcek [*İs.*], Karpuz, kabak ve buna benzer şeylerin tohumlarını dikmek için açılan küçük çukur, ocak: **Kaç öcek mısır diktiniz** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Öcelen olmak [*F.*], Korkmak **(Çocuk ayıyı görünce öcelen oldu:** *Bergaz köyü, Kus köyü «Çanakkale»)*

Öcermek [*F.*], Ateşin iyi yanarak sönmemesini temin etmek için ocaktaki odunları münasip bir surette yerleştirmek *(Akhisar «Manisa»)*

Öceşli [*S.*], Lâdesli *(Sivas)*

Öceş kemiği [*İs.*], Lâdes kemiği *(Sivas)*

Öceşli [*S.*], Lâdesli *(Sivas)*

Öceşmek [*F.*], Lâdes tutuşmak *(Sivas)*

Öcö [*İs.*], Umacı *(Kütahya)* **[Bak: Öllak]**

Öcü [*İs.*], **1.** Umacı, cin, peri *(Elmalı «Antalya»; Çakaldere «Ceyhan - Seyhan»; Edirne; Danişment «Biga - Çanakkale»; Çay «Bolvadin - Afyon»; Kastamonu; Ordu; Konya)* **[Bak: Öcö]** — **2.** Kurt, domuz gibi muzır hayvanlar *(Armutlu, Mustafakemalpaşa «Bursa»)*

Öcüm çekişmek [*F.*], Bahse girişmek *(Çökek «Ürgüp - Kayseri»)*

Öcümleşmek [*F.*], Bahis tutuşmak, lâdes çekişmek *(Zile «Tokat»)* **[Bak: Cırnak çekmek]**

Öcüm tutuşmak [*F.*], Lâdes tutuşmak *(Erzincan)* **[Bak: Cırnak çekmek]**

Öcüşmek [*F.*], Lâdes tutuşmak *(Edirne)* **[Bak: Öcüm tutuşmak, cırnak çekmek]**

Öcütmek [*F.*], Korkutmak *(Burdur)*

Öç [*İs.*], Üveybaba *(Çepni «Mudanya - Bursa»)*

Öçbe [*S.*], **1.** Her söze karışan *(Sungurlu «Çorum»)* — **2.** İnatçı *(Ayazma «Tokat»)* **[Bak: Öcbe]**

Öçelen olmak [*İs*], Soğuk alma yüzündan öksürük ve nezle olma: **Köylümüz öçelen oldu** *(Ayancık «Sinop»)*

Öçmek [*F.*], Sönmek: **Lâmba öçüyor ; Ateş öçtü** *(Kirligiret «Konya»)*

Öçü [*İs.*], Eşek *(Ankara)*

Öçük [*İs.*], Kalın dudak *(Boyabat «Sinop»)*

Öçürlü [*Zf.*], Bundan dolayı, sebebiyle: **Bayram olduğundan öçürlü bu masrafa girdim** *(Gözene «Malatya»)*

Öçürük [*İs.*], Bir zarar vermesin diye üç ayağı bağlanmış hayvan *(Kemalli «Edirne - Çanakkale»)*

Öçüt möcüt [*S.*], Alelacayip şey *(Burdur ve dolayı)*

Öç yaka [*İs.*], Karşı yaka, karşı geçe, taraf *(Adapazarı «Kocaeli»)*

Öd [*İs.*], **1.** Asmanın işe yaramıyan veya budanması lâzımgelen yeri *(Saimbeyli «Seyhan»)* — **2.** Zaman *(Balıkesir)*

Ödde [*İs.*], Düveni boyunduruğa bağlıyan ağaç *(Akköy «Ürgüp - Kayseri»)*

Ödebik [*İs.*], Bıldırcına benzer bir cins av kuşu *(İzmit «Kocaeli»)*

Ödek [*S.*], Korkak *(Kayseri; Samsun; Sinop; Kilimli, Devrek «Zonguldak»; Kangal «Sivas»; Mustafakemalpaşa «Bursa»; Deregünü, Keçiborlu, Yalvaç «İsparta»; Ezine köyleri «Çanakkale»; Etimesut, Güdül, Nallıhan, Beypazarı «Ankara»; Karaoğlanlı «Manisa»; Hadım «Konya»; Çorum; Tikfer, Tavas, Ortaköy «Çal - Denizli»; Çamlık «Bucak - Burdur»; Burhaniye «Nazilli - Aydın»; Düğer «Afyon»; Akdağmadeni «Yozgat»; Bornova, Urla, Tire, Bergama «İzmir»; Gerede, Berkköyü, Bolu; Mucur, Avanos «Kırşehir»; Kuzca «Finike - Antalya»; Adana; Karamanca, Gürağaç «Tavşanlı», Emet, Eğrigöz, Kütahya; Keskin «Eskişehir»; Akçaköy «Nizip - Gaziantep»; Kurtköyü «Küre - Kastamonu»; Vize «Kırklareli»; Hayrabolu «Tekirdağ»)* **[Bak: Ödlek, ötlek, hödek, bedlek, akgüz, babak]**

Ödelek [*S.*], *Azatlı «Mustafakemalpaşa - Bursa [Muh.]»; Bolu; Develi «Kayseri»; Ayvalı «Sivrihisar - Eskişehir»)* **[Bak: Bedlek, hötelek ödek, akgüz]**

Öden [*İs.*], Miyde; karın : **Ödenin doldu mu? ; Ödenini doyurdun mu?** *(Lohan «Gaziantep»)*

Ödeş [*İs.*], Mahsup, takas *(Ağcakışla «Şarkışla - Sivas»)*

Ödgönç [*İs.*], Hikâye, ötkünç *(Mecitözü çevresi «Çorum»)* **[Bak: Ödgüç]**

Ödgüç [*İs.*], Hikâye, ötkünç *(Çeşme «İzmir»)*

Ödlesi [*İs.*], *(Balkur «Devrek - Zonguldak»)* **[Bak: Ödleski]**

Ödleski [*İs.*], *(Tuzla «Seyhan»)* **[Bak: Öysü, önsü]**

Ödü [*İs.*], Yaban güvercinlerinin açık renkli bir cinsi *(Tire «İzmir»)*

Ödül [*İs.*], Güreşlerde veya at yarışlarında başta gelenlere verilen bahşış, mükâfat *(Muğla; İst. [Muh.], Gelenbe «Kırkağaç - Manisa»; Balıkesir ve çevresi; Solaklar, Hereke «Gebze - Kocaeli»; Kasaba, Andifli «Kaş - Antalya»; İçel; Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»; Çeltikçi «Orhangazi - Bursa»; Çaycuma, Zonguldak; Apsarı, Maruf, Çankırı)*

Ödürenk [*İs.*], Kalaycıların ocaktaki kapları çevirmek üzere kullandıkları uzun ve ince saplı kıskaç *(Ezine «Çanakkale»)*

Ödürgü [*İs.*], **1.** Vehim *(Adana «Seyhan»)* — **2.** Makkap, burgu, delgiç *(Kilis «Gaziantep»; Maraş; Maksutlu «Şarkışla - Sivas»)*

Ödürlenmek [*F.*], **1.** Sıkılmak, mahcup olmak *(Sivas)* — **2.** Bir iyiliğin karşılığını yapamamak *(Sivas)*

Ödürlü [*S.*], **1.** Uykuda korkan adam: **Uyku arasında bağırınca beni**

ödürlü ettin *(Gaziantep)* — **2.** Kalbi çarpan, yüreği oynıyan: **Hayalet görünce ödürlü oldum** *(Narlıdere «İzmir»)*

Ödürmek [*F.*], Koşturmak, hızlandırmak *(Isparta)*

Ödü sıtmak [*F.*], Korkmak, ödü patlamak: **Ödüm sıttı** *(Ankara; Konya)*

Öfelek [*İs.*], Lâbada, efelek *(Pazar «Kızılcahamam», Sirkeli «Çubuk-Ankara»; Çerkeş «Çankırı»; Gaziantep; Sinop; Samsun)* **[Bak: Çalba 2, evelik, evelek]**

Öfelemek [*F.*], **1.** Yassı bir ağaç üzerinde hamur ve buna benzer şeyleri yuvarlamak ve bir araya toplamak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **2.** Bir şeyi avuç içinde ezip ufalamak *(Kürkçüler «Seyhan»)*

Öfnezik [*S.*], Cılız, arık *(İncesu «Kayseri»)* **[Bak: Cura, 1]**

Öğcek [*İs.*], Sap arabasının ön tarafına dikilen ağaç parçası *(Navru «Erzincan»)*

Öğdüç [*S.*], Müjdeci *(Niksar «Tokat»)*

Öğdün [*İs.*], Başlangıç, mukaddime *(Isparta)*

Öğdür [*İs.*], Yarış *(Kılandıras «Sandıklı - Afyon»)*

Öğe [*İs.*], Anne *(Nikfer «Tavas - Denizli»; Kars [Muh.])*

Öğeç [*İs.*], **1.** Bir yaşından dört yaşına kadar olan erkek koyun *(Erzurum; Kars; Yusufeli «Çoruh»; Elâzığ; Veliköy «Rize»; Ağrı; Ahlat «Bitlis»; Bayburt, Gümüşane; Ürgüp, Kayseri; Konya; Çakalkuyusu, Gâvurdağ «Seyhan»; Eskişehir; Sığı «Mudanya - Bursa»; Alan, Boyalı «Konya»; İnkışla «Şarkışla - Sivas»)* **[Bak: Öveç]** — **2.** Kösemen *(Harput «Elâzığ»; Adıyaman, Kemaliye, Malatya)* — **3.** Enenmiş koyun *(Kurt köyü «Küre», Kastamonu; Erzincan; Elecik «Ankara»; Ficek «Reşadiye - Tokat»; Maksutlar «Çorum»)* — **4.** Koç *(İğriağaç «Malatya»)* — **5.** Dört yaşındaki erkek keçi *(Çiftlik «İçel»)*

Öğek [*S.*], Sürek avında, ileride ve pusuda bekliyen öncüler *(Karacahisar [?])*

Öğen [*İs.*], **1.** Ev kapılarının önünde üç tarafı tahta duvarla çevrilmiş avlu *(Aşağıoba «Araç - Kastamonu»)* — **2.** Evin önü *(Uğur «Araç - Kastamonu»)*

Öğerem [*Zf.*], Ondan sonra: **Bay Oğuz geldi, öğerem Kaya da geldi** *(Karahisar «İncesu - Kayseri»)*

Öğermek [*F.*], Mevzuubahs etmek, övmek, takdir etmek, kıymet biçmek, anmak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Öğese [*İs.*], Av bekleme yeri *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Reşadiye, Karahisar «İncesu - Kayseri»)* **[Bak: Öneze]**

Öğeş [*İs.*], Kuzunun biraz büyüğü *(Sivas)*

Öğeş olmak [*F.*], Zıtlaşmak, düşman olmak: **Filân adamla öğeş oldum** *(Dalaver «Arpaçay - Kars»)*

Öğez [*Zf.*], **1.** Evvelce, geçende *(Malatya)* — **2.** [*İs.*] Pusu, av bekleme yeri *(Antalya)* **[Bak: Öğese]**

Öğme [*İs.*], **1.** Haşhaşlı ekmek *(Bolvadin «Afyon»)* — **2.** Tahanlı pide ekmeği: **Ahmet ağa çok güzel öğme yapıyor** *(Niğde)*

Öğmeç [*İs.*], Üzerine yağ sürülmüş sıcak ekmek *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Öğmek [*F.*], **1.** Namaz kılmak: **Bacı kuşluk namazını öğer** *(Kemah ve çevresi «Erzincan»)* — **2.** Bulaştırmak, sürtmek: **Çocuk üstüne çamur**

öğdü; **Duvar boyalıdır üzerine öğme** *(Giresun)* — **3.** İşlemek, nüfuz etmek, geçmek, geçerek yayılmak *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* — **4.** Kömür yanarak yavaş yavaş ateş haline gelmek *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* — **5.** Gözlemek, beklemek *(Orçan «Maraş»)* **[Bak: Önmek]** — **6.** Takibetmek: **Yahu, o adamı birgün öğecek olsak hemen yakalarız** *(Gökköy «Reşadiye - Tokat»)*

Öğre [*İs.*], Maarif *(Bandırma «Balıkesir»)*

Öğreğe gelmek [*F.*], **1.** Alıştırılabilmek: **Bu tosun artık öğreğe geldi, çifte koşmalı** *(Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»)* — **2.** İnek boğasımak *(Beypazarı «Ankara»)* **[Bak: Öğüre gelmek]**

Öğrek [*İs.*], **1.** Kısrak sürüsü, ılkı *(Kurugöl «Nevşehir», Bor «Niğde»; Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Karacasu «Aydın»; Kavak [?]; Karapınar, Ereğli «Konya»; Nallıhan «Ankara»; Sandıklı ve çevresi, Çay «Afyon»; İzmir; Manisa; Burdur; Civanyaylağı, Silifke «Mersin - İçel»; Satılmış «Eskişehir»; Kuzgun köyü «Seyhan»)* — **2.** Bir hayvanın doğup büyüdüğü yer *(Şaphane «Gediz - Kütahya»)* **[Bak: İyrek]** — **3.** Güzün tarlaya tohum atma zamanı: **İlk öğrek, son öğrek** *(Çal köyü «Kütahya»)* — **4.** İşe alışmış hayvan *(Muğla)* — **5.** Fırsat *(Geriz «Samsun»)* — **6.** Mevsim: **Kış öğreği, yaz öğreği, güz öğreği** *(Oyaca köyü «Haymana - Ankara»)* — **7.** Yumuşak eğe kemikleri *(Kütahya; Eskişehir; Çanakkale)* **[Bak: Geğrek]**

Öğrek otu [*İs.*], Ağılı bir nevi yaban otu *(Karahisar köyü «Tavas - Denizli»)*

Öğremek [*F.*], **1.** Göreceği gelmek *(Cebel «Eğridir - Isparta»)* — **2.** Arzu etmek, istekli olmak *(Cebel «Eğridir - Isparta»)*

Öğrenbeçlik [*İs.*], Herhangi bir işe alışmak üzere olan adamın yaptığı az veya çok kusurlu iş, meşk ve karalama *(Navdalı «Mut - İçel»; Çapar [?])*

Öğrence [*İs.*], Yeni öğrenilirken yapılan iş, meşk, karalama *(Edirne [Muh.])*

Öğrencelik [*İs.*], Egzersiz, temrin *(Sivas)* **[Bak: Bellengeç, 2]**

Öğrençelik [*İs.*], Deneme, tecrübe, deney *(Erzincan)*

Öğrenik [S.], Öğrenmiş, öğretilmiş *(Isparta)*

Öğrüm [*İs.*], Dişi geyiğin kızgınlık zamanında kendine mahsus yüksek bir sesle erkek geyiği araması *(Niksar «Tokat»)*

Öğrümük [*İs.*], Beşiğin üstünde bulunan ve sallarken elle tutulan ufkî ağaç *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Öğrünmek [*F.*], Sallanmak *(Havza «Samsun»)* **[Bak: Üğrünmek]**

Öğsemek [*F.*], Göreceği gelmek, önsemek *(Kurthasanlı «Saiteli-Konya»)*

Öğsen ve **Öösen** [*Ed.*], Tabiî, evet, elbette: — **Bundan adam ölür mü? - Öğsen ölür ya!** *(Gördes «Manisa»)* **[Bak: Öğeseyin]**

Öğseyin [*Ed.*], Elbette *(Şaphane «Gediz - Kütahya»)* **[Bak: Öğsen]**

Öğsü [*İs.*], Ucu yanmış odun *(Sinop ili)* **[Bak: İğsi, ensi]**

Öğsüt [*İs.*], Kuş tutma aygıtı, ökse *(Gerze, Sinop)*

Öğüç [*Zf.*], Evvel, önce *(Durak «Seyhan»)*

Öğülü [*S.*], Anılı, meşhur, ün sahibi *(Aslıhan köyü «Uzunköprü - Edirne [Muh.]»)*

Öğüm [*İs.*], İnce dallarından sepet örülen az yapraklı, esnek bir ağaç*(Dereköy «Pazar - Tokat»)*

Öğümek [*F.*], Miydesi bulanarak kusmak için öğ diye ses çıkarmak, ses çıkararak kusmak*(Kuzgun «Seyhan»; Kalınviran «Anamur», Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Gelegermi «Yalvaç - Isparta»)*

Öğün [*İs.*], **1.** Zaman, vakit *(Taflı «Çarşamba - Samsun»; Kadıköy «Denizli»; Haymana «Ankara»)* — **2.** Yemek zamanı**(Öğle öğünü, akşam öğünü, sabah öğünü:** *Ankara; Kınık «Suşehri - Sivas»; Kozan «Seyhan»; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **3.** [*Zf.*] Bir seferlik*(Bornova, İzmir)* — **4.** Pay, nasip *(Balıkesir ve çevresi; Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **5.** Sıra, nöbet *(Manyas «Balıkesir»)*

Öğüncek [*S.*], Kendi kendini metheden, öğünen *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Samsun)*

Öğünder [*İs.*], İleride bulunan, öne geçen, başta bulunan *(Kışla «Zonguldak»)*

Öğünek [*S.*], Kendini metheden, öğünen *(Kocaeli)*

Öğüngeç [*S.*], Çok öğüngen *(Gödene «Akseki - Antalya»)*

Öğüngen [*S.*], Öğünen, kendini metheden *(Zonguldak; Kemaliye «Malatya»; Taşköprü «Kastamonu»; Amasya)*

Öğünt [*İs.*], **1.** Ekinleri boğan ve çürüten fazla yağmur *(Bilecik köyü «Konya»)* — **2.** Büyük su arkı, anaark *(Antalya)*

Öğüntü [*İs.*], Herhangi bir akarın sızıntısı *(Yumra «Konya»)*

Öğür [*İs.*], **1.** Akran, emsal, eş *(Konya; Seyitgazi «Eskişehir»; Erkilet, Kayseri; Civanyaylağı «Mersin», İçel; Honaz «Denizli»; Çorum)* — **2.** Benziyeni, hemcinsi *(Mut, Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Alanya «Antalya»)* — **3.** Dost *(Demirli «Kırşehir»; Narlıdere «İzmir»; Isparta)* — **4.** Devenin çiftleşmesi *(Kaş «Antalya»)* — **5.** İneklerin çiftleşme zamanı *(Zeyve, Bocak «Söğüt - Bilecik»; Şiran, Bayburt «Gümüşane»; Elâzığ; Amasya; Kemaliye «Malatya»; Piraziz, Bahçalar, Şebinkarahisar «Giresun»; Zile «Tokat»; Çanakkale)* — **6.** Danaların ilk çiftleşme arzusu *(Ahlat «Bitlis»)* — **7.** Göğüs, beden *(Bayburt köyleri «Sinop»)*

Öğür almak [*F.*], Sığır hayvanları gebe kalmak **(Şu inek öğür almış:** *Cevizli «Artvin - Çoruh»; Niksar «Tokat»)*

Öğürdemek [*F.*], Göğüsten ses çıkarmak *(Kangal «Sivas»)*

Öğürden [*İs.*], **1.** Genç ağaç: **Bu odunlar hep öğürdendir** *(Karlı«Gerze - Sinop»)* — **2.** Üzüm asmalarının dibinde çıkan sürgünler, fışkınlar, filizler: **Bağdaki öğürdenleri temizlemeli** *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Öğürdenmek [*F.*], İki üç yaşındaki çocuk mırıldanmak, söylenmek: **Bizim çocuk öğürdenmeğe başladı** *(Ferahfakı «Ayaş - Ankara»)*

Öğüre gelmek [*F.*], Dişi hayvan erkek istemek *(Erzincan; Malatya; Vezirköprü «Samsun»; Sivas)* **[Bak: Öğürsemek]**

Öğürge [*İs.*], Kaburga kemikleri *(Konya)*

Öğürgen [*İs.*], Bökelek, sığır sineği *(Genek «Muğla»)*

Öğürleşme [*İs.*], Dişi hayvanlar erkek isteme *(Dadağı «Kayseri»)*

Öğürleşmek [*F.*], Birbirleriyle alışmak, istinas etmek, dost olmak, ayrılmaz şekilde sevişip anlaşmak [insan veya hayvan hakkında] (*Niğde ve çevresi; Ferahfaki «Ayaş - Ankara»; Hocaköy «İnegöl - Bursa»*) [**Bak: Öğür olmak**]

Öğürleştirmek [*F.*], Fazlalaştırmak, arttırmak, çoğaltmak: **Bu akşam misafir var yemeği öğürleştir** (*Çukurbağı «Mut - İçel»*)

Öğürlü [*İs.*], Kuma, ortak (*Güvere «Silifke - İçel»; Karaman «Konya»*) [**Bak: Eş**]

Öğürmek [*F.*], **1.** Kusmak için öğ diye ses çıkarmak (*A.; T.*) — **2.** Dişi hayvan erkek istemek (*Tepecik «Kütahya»*) [**Bak: Kösnükmek**] **3.** Köpek havlamak, ürümek (*Ayancık «Sinop»*) — **4.** İnek, öküz böğürmek (*Niksar «Tokat»; İshaklı «Afyon»*)

Öğür olmak [*F.*], **1.** Âşık olmak, yanmak (*Köşker «Kırşehir»*) — **2.** Hayvan birbirine alışmak (*Sivas; Kadirli «Seyhan»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; İst.*) [**Bak: İşirgenmek**]

Öğür öğür [*Zf.*], Pek çok (*Kayseri*)

Öğürsek [*İs.*], Erkek istiyen dişi sığır (*Şarkikarahisar «Giresun»; Niksar, Tekke «Erbaa - Tokat»; Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»; Gerze «Samsun»; Çorum»; Amasya; Zonguldak*) [**Bak: Göbsemek**]

Öğürsemek [*F.*], Hayvanlar çiftleşme istemek (*Çerkeş «Çankırı»; Başköy, Ağaeli «Ankara»; Kazmasökü «Sinop»; Başalan, Ömerli «Samsun»; Bartın «Zonguldak»; Sivas*)

Öğürsüz [*S.*], Eşsiz, yalnız hayvan (*Türktaş «Alanya - Antalya»*)

Öğürtek [*İs.*], Gırtlak (*Tılfar «Gaziantep»*)

Öğürtmek [*İs.*], **1.** Soğanların orta yerinden çıkan çücük (*Kayışlı «Maraş»; Bilân «Seyhan»*) — **2.** [*F.*] Aldatmak, kandırmak, ayartmak (*Karadiken «Tarsus - İçel»*) — **3.** Yarış yapmak (*Lâpseki «Çanakkale»*)

Öğürü [*İs.*], Bir şeyin sonu: **Onun öğürü kaldı** (*Türnük «Havza - Samsun»*)

Öğüş [*Zf.*], Çok (*Çerkeş «Çankırı»; Aşağılıca «Eskişehir»; Harput «Elâzığ»*)

Öğüşlük [*İs.*], Sabir, tahammül (*İncesu «Kayseri»*) [**Bak: Güvüşlü ek**]

Öğüt [*İs.*], Çayırlıklarda su sızıntısı (*Uluborlu «İsparta»; Çivril «Denizli»*) [**Bak: Cünüt**]

Öğütleme [*İs.*], Yüz şişme hastalığı (*Balıkesir ve çevresi; Yiğitaliler «Bayramiç - Çanakkale»*)

Öğütme [*İs.*], Marsık (*Bozhane «Üsküdar - İst.»*)

Öğütmek [*F.*], Hamuru mayası gelmesi için üstü kapalı birakmak, uyutmak (*İst.*)

Öğzümek [*F.*], Kusmak, kayetmk(*Ankara*)

Öhbe [*İs.*], Akciğer (*Köy «Çıldır - Kars»*)

Öhlez [*S.*], **1.** Zayıf, nahif, ölecek adam (*Sivas*) — **2.** Beceriksiz, mıymıntı (*Almus «Tokat»*)

Öhlezik [*S.*], Ölmiye yüz tutmuş, sönmek üzere, az ışık veren [lâmba, fener] (*Kırşehir*)

Öhmen [*İs.*], Şeytan, cin (*İsparta*)

Öhnezik [*S.*], Cansız, kuvvetsiz, sönük, miskin: **O adam öhneziğin biridir** (*Genezin «Avanos - Kırşehir»*)

Öhnezimek [*F.*], Cansız ve kansızlaş-

mak: **Zavallılar yağ yemiye yemiye öhnezidiler; Ateş öhnezidi, biraz odun at** *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)*

Ök [*İs.*] **1.** Ana, anne *(Haran, Urfa; Deliilyas «Şarkışla - Sivas»; Malatya; Kars; Kuşadası «İzmir»; Kütahya)* — **2.** Akıl *(Ankara)* — **3.** Akciğer *(İst.)* — **4.** Göğüs *(İst.* [*Muh.*]*)* — **5.** [*Ed.*] Of yerinde kullanılır *(Şahse «Saimbeyli-Seyhan»; Bozüyük «Göksun - Maraş»)* — **6.** Yeni yürüyen çocukları zararlı, tehlikeli hallerden korumak için cıs yerinde söylenir *(Haruniye «Bahçe - Seyhan»)* — **7.** Çayıra salınan hayvanın ayağındaki bukaya bağlanan ve öbür ucu da sikkeye ilişik bulunan urgan veya zincir *(Kayseri)* ***[Bak: Örk]*** — **8.** Deveyi çağırmakta kullanılır *(Aydınlı «Bahçe - Seyhan* [*Aşiret*]*»)* — **9.** Saban oku *(İyidere «Rize»)*

Ökbe [*S.*], Ukalâ, akıllılık taslıyan, akıl satan *(Köşker, Kırşehir)* ***[Bak: Öcbe]***

Ökcül [*S.*], Herhangi bir işi ilk defa yapacak veya yapan, birinci: **Bu yarışta ökcül ortamektep talebesi geldi** *(Çorum)* ***[Bak: Öncül]***

Ökcülü [*İs.*], Oyunda ebe *(Kırşehir)* ***[Bak: Ökcül]***

Ökçe [*İs.*], **1.** Saban demirinin geçtiği ağaç parçası *(Güdül, Bacı «Ayaş - Ankara»; Burhan köyü «Mersin - İçel»; Isparta; Adana; Dalakçı «Mucur - Kırşehir»; Acıpayam «Denizli»; Çal «Kütahya»)* — **2.** Eski tarz kapıların veya pencerelerin kanatlarının geçtiği demir parçası *(Kilis «Gaziantep»)*

Ökçeleme [*İs.*], Asma dalını köklendirmek için yere gömme *(Aliköy «Isparta»)*

Ökçelemek [*F.*], Lohosalara hamamda ökçe ile yapılan bir nevi masaj *(Diyarbakır)*

Ökçesiz [*S.*], Sebatsız *(Karsavuran «Saimbeyli - Seyhan»; Akçaköy «Gaziantep»)*

Ökçül [*Zf.*], Önce *(Çorum)*

Öke [*İs.*], Abla, bacı *(Emirdağ «Afyon»; Konya)*

Ökeç [*İs.*], Üç yaşındaki erkek keçi *(Maraş)* ***[Bak: Öğeç]***

Ökelekli [*S.*], Gösterişli, koca vücutlü, kelli felli *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* ***[Bak: Hökelekli]***

Ökencek [*İs.*], Göğüs tutukluğu, soluganlık *(Deveviran «Bolu»)*

Öklemek [*F.*], Hayvanı, kaçmaması veya otlaması için, bir yere bağlamak (**Hayvanı otluğa ökle:** *Taflı «Çarşamba - Samsun»; Maraş; Kayseri; Alınyama «Giresun»)*

Ökmek [*F.*], İntizar etmek, beklemek, özlemek *(Maraş)*

Ökök [*Ed.*], Of of *(Kisenit «Feke - Seyhan»)*

Ököncük [*İs.*], Masal, hikâye: **Kış geceleri odalarda ököncük söyleriz** *(Köprücek «Kütahya»)*

Ökpe [*S.*], *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* ***[Bak: Öcbe, 1]***

Ökre [*İs.*], Bükülmüş yün ipini sarmağa yarıyan ağaç *(Alanos «Samsun»)* ***[Bak: Ilgıdır ağacı]***

Ökren [*İs.*], Öksürük *(Tavas «Denizli»)*

Ökse [*İs.*], **1.** Saban demirine geçen ağaç parçası, mihver *(Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»)* ***[Bak: Ökçe 1, eksen]*** — **2.** Yarı yanmış odun *(Giresun)* ***[Bak: Eysi]*** — **3.** Asma çiçekleri koruk olurken musallat olan bir böcek *(Ortahisar «Ürgüp - Kayse-*

ri») — **4.** Avcı kulübesi *(Boyabat «Sinop»)* ***[Bak: Evsin, 1]***

Öksemek [*F.*], Göreceği gelmek, özlemek, arzulamak *(Aziziye «Ereğli - Konya»; Urfa; Diyarbakır; Arapkir «Malatya»; Alacahamam «Kangal», Sivas; Birecik «Balıkesir»; Beşiri «Siirt»)* ***[Bak: Öksürmek]***

Ökseve [*İs.*], Ucu yanmış odun parçası *(Çarşamba «Samsun»)* ***[Bak: Öksevi, öksü, öysü]***

Öksevi [*İs.*], *(Niksar «Tokat»; Burhanettin «Ordu»)* ***[Bak: Ökseve]***

Öksü [*İs.*], *(Şebinkarahisar, Gebeme «Mesudiye»; Giresun; Boyabat «Sinop»; Taşkaracaviran «Havza - Samsun»; Manavgat «Antalya»; Gebze «Kocaeli»)* ***[Bak: Ökseve, Öysü]***

Öksümek ve **Öksimek** [*F.*], *(Bergama «İzmir»)* ***[Bak: Öksemek]***

Öksün [*İs.*], Odunundan sarı boya çıkarılan bir çalı *(Alanya «Antalya»)*

Öksürüç [*İs.*], Ağzı ve burnu yuvarlak bir cins tatlı su balığı *(Amasya)*

Öksüz [*İs.*], Ahşap binalarda ufkî konulan direklere çakılan ağaç parçaları *(Tokat)*

Öksüzce [*İs.*], **1.** İneğin kürek kemiği kısmının eti, darak mehlesi *(Kargı «Kastamonu»)* — **2.** Değirmen oluğunun içine kaçan şeyleri çıkarmak için bırakılan delik ve kapağı *(Muscalı «Çarşamba - Samsun»)* — **3.** Çiğdem *(Danişment «Uzunköprü - Edirne»)* ***[Bak: Akçabardak]***

Öksüzçe [*İs.*], Kar çiçeği *(İpsala «Edirne»)*

Ökteli söz [*İs.*], Yerinde söylenen söz *(Sivas)*

Ökünmek [*F.*], **1.** Bir şahsı alay ederek yansımak *(Saimbeyli «Seyhan»; Gaziantep; Akçadağ, Malatya; Çataloluk, İncesu «Kayseri»; Urfa; Maraş)* ***[Bak: Zeklenmek, kercetmek]*** — **2.** Masal söylemek *(Tavşanlı «Kütahya»)*

Öküz doyuran [*İs.*], Zemherinin kırkıncı günü akşamdan doğuda doğan parlakça bir yıldız ki ondan sonra hayvanlar yaylıma çıkabilirler *(Elecik «Ankara»)*

Öküz göbeği [*İs.*], Kış ve yaz yeşil duran dikenli, kırmızı ve toparlak meyvalı bir türlü yaban otu; kuşburnu, yaban gülü *(Karakoca «Karacebey - Bursa [Muh.]»)*

Öl [*İs.*], **1.** Yaşlık, toprak tavı *(Köy «Kaş», Alanya «Antalya»; Niğde; Mihalıççık «Eskişehir»; Çırpı «Bayındır - İzmir»; Talas, Kayseri; Mastat «Karaman-Konya»; Avanos «Kırşehir»; Çöplü «Çivril - Denizli»; Çerçim «Burdur»; Bor «Niğde»; Aşağıhadım «Hadım - Konya»; Çay «Bolvadin - Afyon»; Söğüt «Bilecik»; Uluborlu «Isparta»)* ***[Bak: Darbız, Gönen]*** — **2.** Katık, ekmekle beraber yenilen şey **(Komşunun öl vermiye gönlü olmayınca git kabını getir demişti:** *Köşker «Kırşehir»)* ***[Bak: Ül, ülüş]***

Ölbe [*İs.*], **1.** Süt veya yoğurt konulan küleğin küçüğü *(Süksün, Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* — **2.** Bir çeşit buğday ölçeği *(Kemaliye «Malatya»)*

Ölbesek [*S.*], Tembel *(Bayramiç «Çanakkale»)*

Ölcik [*İs.*], Üzüm sucuğu *(Elâzığ)*

Ölçelme [*İs.*], *(Orta «Çankırı»)* ***[Bak: Ilgartmak]***

Ölçermek [*F.*], **1.** İleri sürmek, beyan etmek : **Arkadaşımızın noksanı varsa sen de ölçer** *(Oğşar köyü «Andırın - Maraş»)* — **2.** Herhangi bir şeyi kendi gidişine bırakmak *(Tuzla*

«Adana - Seyhan») — **3.** Benzetmek: **Ahmet beni sesin iyi diye bülbüle ölçerdi** *(Kayseri)* — **4.** Herhangi bir şeyi altüst etmek, karıştırmak : **Buğdaylar kızmıya başladığı için ölçerdim** *(Bozkır «Konya»)* — **5.** Tahrik ve teşvik etmek, ayaklandırmak *(Gaziantep)* — **6.** Lâmbanın fitili üzerindeki közü düşürerek daha çok aydınlık vermek *(Gaziantep)* — **7.** Harman döverken kenarlarını karıştırmak *(Gaziantep)*

Ölçev [*İs.*], Mikyas *(Trabzon)*

Ölçüm [*İs.*], **1.** Halk hekimi *(Kastamonu; Antalya)* ***[Bak: Olçum, 2]*** — **2.** Fal *(Kaş «Antalya»)* — **3.** [*S.*] Eli işe yatkın *(Karamanca «Gediz - Kütahya»)*

Ölçümcü [*İs.*], Falcı *(Kaş «Antalya»)*

Ölçümlenmek [*F.*], Hazırlanmak, vaziyet almak, niyet etmek, tasarlamak *(Gaziantep)*

Ölçünmek [*F.*], Tahmin etmek *(Lâpseki «Çanakkale»)* ***[Bak: Oranlamak]***

Öleğez [*İs.*], Kökü pişirilip yenilen patates cinsinden bir çeşit bitki *(Gazipaşa «Alanya - Antalya»)*

Ölek [*İs.*], Ekin *(Balıkesir)*

Ölemez [*İs.*], Taze iken hayvanlar tarafından yenen, kartlaştıktan sonra da çalı kadar yükselen ve sertleşen bir çeşit bitki *(Gönen «Isparta»)*

Ölen [*İs.*], Çiçek açmış çayır *(Amasya)*

Öleş [*İs.*], Leş, lâşe *(Gaziantep)*

Öleşmek [*F.*], **1.** Taksim etmek, paylaşmak *(Balıkesir ve çevresi; Tekirdağ; Gölpazarı«Bilecik»; Vize «Kırklareli»; Kıbrıs köyü «Ankara»)* — **2.** Acele etmek: **Bu işte o kadar öleşmek lâzım değil** *(Muğla)*

Öleştirmek [*F.*], Paylaşmak, bölüşmek *(Balıkesir)*

Ölez [*S.*], **1.** Ölecekmiş gibi, ölgün *(Gümüşane [Muh.])* — **2.** Zayıf, kuvvetsiz *(Çukurasma «Gülnar - Afyon»)* ***[Bak: Ölgez]*** — **3.** Sönecekmiş gibi olan: **Odunlar ölez yanıyor** *(Erzurum)*

Ölfez [*S.*], *(Erkilet «Kayseri»)* ***[Bak: Ölez, 3]***

Ölfezik [*S.*], Çok kısılmış lâmba: **Niçin lâmbanız ölfezik yanıyor?** *(Kayseri)*

Ölfezimek]*F.*[, Işık sönmiye yüz tutmak *(Kayseri)*

Ölgez [*S.*], Cılız, zayıf, yarı canlı *(Düzce «Bolu»; Kalaboynu «Saimbeyli - Seyhan»)* ***[Bak: Ölez 1 ve 2]***

Ölgülü [*S.*], **1.** Ölüsü olan, yaslı *(Bayır köyü «Muğla»; Alanya «Antalya»)* — **2.** Ölü çıkan eve eş dost tarafından götürülen yemek *(Çiğit «Ilgın-Konya»)*

Ölgülük [*İs.*], Baş sağlığı *(Milâs «Muğla»; Alaşehir «Manisa»)*

Ölgürmek [*F.*], Eriştirmek, göstermek *(Güzey «Araç - Kastamonu»)*

Ölke [*İs.*], Düğen ile boyunduruk arasındaki ok *(Yukarıakhisar «Aksaray - Konya»)*

Ölker [*İs.*], **1.** Kumaşın yüzü *(Isparta)* — **2.** Kadife, şeftali gibi şeylerin ince ve yumuşak tüyleri, hav *(Bergama «İzmir»)*

Ölkerengeli [*İs.*], Ayyuk denilen parlak ve kırmızı renkli bir yıldız ki, kutup yıldızına yakındır, keçiyıldızı [rakıbüssüreyya] *(Gaziantep)*

Ölkez [*S.*], *(Kütahya)* ***[Bak: Ölgez]***

Ölkülük [*İs.*], *(Afyon)* ***[Bak: Ölgülü, 2]***

Ölkün [*İs.*], Evin dışarı kısmı *(Yenisu*

köyü «Silifke - İçel»)

Öllak [*İs.*], Umacı *(Kütahya)*

Öllek [*İs.*], Hamur yumağı, beze *(Antalya)*

Öllü [*S.*], Yaş, nemli *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kurugöl «Nevşehir - Niğde»)* ***[Bak: Öl]***

Öllük [*İs.*], Bebe toprağı, çocuk toprağı *(Kemaliye, İsmetpaşa, Malatya; Havza «Samsun»; Adana; Çorum; Karakız «Sorgun - Yozgat»; Maraş; Gaziantep)*

Ölmesek [*S.*], Ölümcül *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kadirli «Adana»)* ***[Bak: Ölümsemek]***

Ölmez [*İs.*], Tazesi hayvanlar tarafından yenen, kartaldıktan sonra çok sertleşen ve çalıyı andıran bir çeşit ot *(Sarayönü «Saiteli - Konya»; Serik «Antalya»)* ***[Bak: Ölemez]***

Ölük [*S.*], Ölmüş, ölü*(Karaman «Konya [Aşiret]»; Gemen köyü «Isparta»)*

Ölümsek [*S.*], Ölecekmiş gibi, pek zayıf ve halsiz olan *(Gaziantep; Kaleboynu «Seyhan»)* ***[Bak ; Ölgez]***

Ölünkörü [*İs.*], **1.** Ocaklarda odunları dayıyarak çatmıya yarıyan demir aygıt *(Honaz «Denizli»; Tepecik «Emet-Kütahya»; Muğla; Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»; Kayışlı «Maraş»; Afyon)* — **2.** Küçük kandil, idare *(Kılıç köyü «Keçiborlu - Isparta»)*

Ölüşkümek [*F.*], Güneş karşısında kalan bitkiler tazeliğini kaybederek pörsümek *(Ahlat «Bitlis»)*

Ölüşkemek [*F.*], Solmak: **Bu çiçek çok naziktir, ölüşker** *(Antalya)*

Ölüşük [*S.*], Uyuşuk *(Samsun)* ***[Bak: Maymaşık]***

Öm ve **Ömürtlek** [*İs.*], Dışarı fırlamış gırtlak, ümük *(Aydınlıobası «Amasya»)*

Ömbek [*İs.*], Düz yer ve tarlalardaki çukurlar: **Şu tarlanın ömbeğinde su toplanmış** *(Akçakese «Beypazarı - Ankara»)*

Ömece [*İs.*], Yığın, odun yığını: **Oduncunun gözü ömecededir** *(Keskin «Eskişehir»)*

Ömeç [*İs.*], **1.** Mısır ekmeğinden yağ ve yumurta ile yapılmış yemek *(Ordu)* ***[Bak: Ovmaç]*** — **2.** Fırında kurutulmuş süt, mısır unundan yapılmış ekmeğin yağ ve balla karıştırılıp ezilmesinden meydana gelen yemek *(Tirebolu «Giresun»)*

Ömeç çorbası [*İs.*], Kuskus çorbası *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Ömek [*S.*], Çabuk, sür'atli *(Isparta; O. A. [?])*

Ömel [*İs.*], **1.** Oyunda çocukların işgal ettikleri kale *(Çankırı)* ***[Bak: Kılı, höme 1, meri 1]*** — **2.** Kuyu : **Bu adam insanın yüzüne güler arkasından ömelini kazar** *(Çankırı ve dolayı)* — **3.** Küçük çukur*(Çankırı dolayı)*

Ömese [*İs.*], Avcının av beklediği yer *(Ulukışla «Niğde»)* ***[Bak: Evsin, Ömeze, önese, öneze]***

Ömeze [*İs.*], *(Ereğli «Konya»)* ***[Bak: Ömese]***

Ömmen [*İs.*], **1.** Cin, şeytan *(Isparta)* ***[Bak: Öhmen]*** — **2.** Umacı, korkutucu *(Isparta)*

Ömük [*İs.*], **1.** Bel'um, yemek borusu: **Ömüğümden bir şey geçmiyor** *(Denizli)* ***[Bak: Kızılönük, imük, ümük]*** — **2.** Boğaz *(Çeltikçi [?]; Muğla; İçel dolayı)* — **3.** Gırtlak, akciğer borusu *(Muğla; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Ömürdek [*İs.*], Gırtlak *(Kızılcabölük «Denizli»; Mesevle «Muğla»)* ***[Bak: Ömürtlek]***

Ömzek [*İs.*], Avın geçeceği yerdeki

bekleme yeri *(Yeniköy «Uzunköprü - Edirne [Muh.]»)* **[Bak: Ömese, öneze]**

Önağı [*İs.*], Mevsimsiz yapılan iş: — **Öyle önağı iş yaptı ki..** *(Cebelibereket «Seyhan»)*

Ön avı [*İs.*], Sürek avlarından önce uğur için yapılan ilk av *(Antalya)*

Önbel [*İs.*], Üvendire çivisi *(Kadınhanı «Konya»)* **[Bak: Enbel]**

Öncek [*İs.*], **1.** Önlük *(Ulaş «Tarsus», Bahşiş «Anamur», İçel; İlegöp «Uluborlu», Isparta; Serpin «Turhal - Tokat»; Erzurum)* — **2.** Peştemal *(Alayunt «Kütahya»; Çandır «Serik - Antalya»)* — **3.** Çocuk göğüslüğü *(Denizli)* — **4.** Eteklik *(Isparta; Mansurlu «Feke - Seyhan»)*

Önceleyin [*Zf.*], Daha önce, önce olarak *(Keşan «Edirne»)*

Öncü [*İs.*], Kılavuz, rehber *(Afyon; Kastamonu; Konya; Urfa)*

Öncül [*S.*], **1.** Önce gelen, birinci, başta gelen *(Niğde; Balıkesir ve çevresi; Çorum; Konya; Arslandoğmuş «Yıldızeli - Sivas»)* — **2.** Rehber, şef, kılavuz **(Bu imece işinde Aliyi öncül yapalım:** *Kayı «Tosya - Kastamonu»; Kay «Kütahya»; Urfa)* **Siz bu işe öncül olunuz, herkes size uyar:** — **3.** Oyunlarda ilk başlıyan, elebaşı *(Argil «Halfeti-Urfa»; Bağyaka «Fenike - Antalya»)* — **4.** Koşuda birinci gelen *(Yeşilova «Acıpayam-Denizli»)* — **5.** İptida, ilkin *(Gaziantep)*

Öndaş [*İs.*], Rehber, kılavuz *(Gerede «Bolu»)*

Öndeç [*İs.*], Mübaşir *(Koyulhisar «Afyon»)*

Öndel [*İs.*], Ekin biçenlerin sağında giden ve çıkımı yaran, kılavuz: **Öndel çıkımı yardı** *(Amasya dolayı)*

Öndemen [*İs.*], Kadınların başlarına örttükleri şal veya önlerine tutundukları peştemal *(Demirci «Sivas - Kütahya»)*

Önder [*S.*], Önde giden, yol gösteren *(Hısarlıkaya «Polatlı - Ankara»)*

Öndin [*Zf.*], Peşin *(Elâzığ; Malatya; Sivas)*

Öndüç [*İs.*], Ödünç *(Kilis «Gaziantep»; Sinop; Samsun)*

Öndüğün [*Zf.*], **1.** Evvelki gün, geçen gün, iki gün önce *(Vezirköprü «Samsun»; Burdur; Seyranlık «Mut», İçel; Adatepe «Devrek - Zonguldak»; İsahacılı «Seyhan»; Kılıç «Keçiborlu»; Mirahor «Eğridir-Isparta»; Kaş «Antalya»; Denizli)* — **2.** Yarın, yarınki gün *(Başlamış «Dörtyol - Hatay»)*

Öndüğün gün [*Zf.*], Geçen gün *(Çankırı)* **[Bak: Öndüğün]**

Öndül [*İs.*], **1.** İstikamet, hedef, veçhe *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Düğün davetlilerinin düğüne götürdükleri hediye*(Kabalı «Sinop»)* **[Bak: Kılıvan]** — **3.** Birkaç öküz arabası arka arkaya bağlanmak ve tekerlekleri tesbit edilmek suretiyle öküzlerin kuvvetini sınama yarışı *(Bektemür «Kavak», Çarşamba «Samsun»)* **[Bak: Duruktuma]**

Öndüllenmek [*F.*], Böbürlenmek *(Antalya)*

Öndün [*Zf.*], Peşin **(Veresiye vermıyor, öndün verdim de aldım:** *Çankırı;* **Parayı öndün ver:** *Konya)* **[Bak: Öndin]**

Öne [*Zf.*], Öte, biraz ileri: **Önedeki duran masayı getir** *(Urla «İzmir»)*

Önecek [*İs.*], Önlük, kadınların iş peştemalı *(Kümbet «Seyitgazi - Eskişehir»)* **[Bak: Gergi, 4]**

Önecik [*İs.*], *(Malatya [yabancı])*

[Bak: Önecek, öncek]

Öneç [*İs.*], İki yaşında erkek koyun *(Niğde ve çevresi)* ***[Bak: Öğeç, öveç]***

Öneği [*S.*], **1.** Beceriksiz, elinden iş gelmez*(Konya; Çapar [?])* — **2.** İnsandan kaçan, cemiyete yaklaşmıyan **(O da ne öneği, kardeş:** *Narlıdere «İzmir»; Kangal «Sivas»)* — **3.** İnsanın yüzüne karşı fena sözler söyliyerek kabalık yapan adam *(Kalaköyü «İncesu - Kayseri»)*

Öneği olmak [*F.*], Birinin felâketini önlemek, birini düşkünlükten kurtarmak *(Kadirli «Seyhan»)*

Öneği söylemek [*F.*], Daima aksi söylemek *(Kadirli «Seyhan»)*

Önek [*İs.*], **1.** Yıkılmak üzere olan bir duvara vurulan direk, destek *(Taçın «Bünyan - Kayseri»)* — **2.** Avlarda, avın önünü, yolunu kesen kimse *(Yerkesik «Muğla»)* ***[Bak: Önekçi]***

Önekçi [*İs.*], Sürek avlarında avın çıkacağı önek hattını bekliyen avcı *(Milâs «Muğla»)* ***[Bak: Önek, 2]***

Önel [*İs.*], Vâde, mehil: **Öneli gelince ödemedi***(İzmir hapishanesi)*

Öneleç [*İs.*], Futa, peştemal *(Bozlar köyü «Sertaç - Burdur»)*

Önemek [*F.*], Pusuda veya gizliden gizliye gözetlemek *(Hendek «Kocaeli»; Hisarlıkaya köyü «Polatlı - Ankara»; Akşehir «Konya»)*

Öner [*İs.*], **1.** Cephe *(Ulubey «Ordu»)* — **2.** Sıra *(Ulubey «Ordu»)* **[Bak: Keşik]**

Önese [*İs.*], Avcıların av bekledikleri yer *(Tarsus, Yenisu «Silifke - İçel»; Bor, Porsuk «Ulukışla», Niğde ve çevresi; Üskül köyü «Karaisalı-Seyhan»)* ***[Bak: Gömele, evsin, öneze, küme]***

Önesek [*İs.*], *(Tarsus «İçel»)* ***[Bak: Önese]***

Öneze [*İs.*], *(Senir, Ya'vaç, Lâgus, Sarıidris «Isparta»; Bucak, Çeltikçi «Burdur»; Afyon; Sandal «Kula», Gördes «Manisa»; Harmandalı «Menemen - İzmir»; Çok köyü «Domaniç», Uşak «Kütahya»; Bursa; Eziler «Boldan - Denizli»; Manisa; Bolayır «Çanakkale [Muh.]; Tekirdağ [Muh.]; Zanapa «Ereğli», Konya)* ***[Bak: Eneze 3, evsin 1, geneze, kurak 2, önese]***

Önezci [*S.*], *(Gebeler «Kırkağaç - Manisa»)* ***[Bak: Bağcı]***

Önezek [*İs.*], *(Çakallık «Serik - Antalya»; Dereköyü «Kırklareli»; Kınık «Fethiye - Muğla»; Gaziantep)* ***[Bak: Önese, güme]***

Önezekçi [*İs.*], Sürek avı yapılırken kovucuların önünde bir cephe teşkil ederek gelecek olan avları bekliyenler *(Pıravadı «Edirne [Muh.]»)*

Önezi [*İs.*], Avda bekleme yeri *(Yenice köyü «Eğridir - Isparta»; Gebeler «Kırkağaç - Manisa»; Horzum köyü Burdur»; Gevrekli «Seydişehir - Konya»)*

Öngay [*İs.*], Müşteri yıldızı *(Bursa ili; Polatlı «Ankara»; Edirne; İskilip «Çorum»)*

Önge [*İs.*], **1.** Eskiden kullanılan nüğünün yani yüz dirhemlik tartının yarısı, elli dirhem *(Ortaköy, Develi, İncesu, Reşadiye, Akkışla, Küpeli «Bünyan - Kayseri»; Afşar «Hadım», Sille «Konya»; Akseki «Antalya»; Isparta; Bektaş «Yozgat»; Balçova, Tire «İzmir»; Nevşehir «Niğde»; Erzurum)* — **2.** Yüz dirhemlik tartı *(Erbeyli, Karacasu, Ömerbeyli «Aydın»; Genezin «Avanos», Mucur «Kırşehir»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Akseki «Antalya»; Yarma «Konya»;*

Muğla; Tire, Bergama «İzmir»; Kozlar «Tavas - Denizli»; Dengere «Tefenni - Burdur»; Sivas) — **3.** Heykel *(Honaz «Denizli»)*

Öngel [*S.*], Ağır başlı: **Amma öngel adam ha!** *(Bozkır «Konya»)*

Öngergi [*İs.*], Önlük, iş peştemalı *(Yiğitaliler «Bayramiç - Çanakkale»)*

Öngöp [*İs.*], Kağnı takımlarından sekiz karış uzunluğunda yassı bir tahta *(Kayseri; İbik «İskilip - Çorum»)* ***[Bak: Göp, göplengi]***

Öngü [*Ed.*], O, o nesne; yanındaki nesne *(Burdur; Denizli)*

Öngücü [*Zf.*], **1.** Enson, akibet **(Ne yapalım, borcumuzu öngücü vereceğiz :** *Hacıbeyli «Nazilli», Aydın)* — **2.** Mutlaka, herhalde, elbette, nasıl olsa *(Urla «İzmir»;* **Bu iş öngücü böyle olacak değil mi:** *Dursunbey «Balıkesir»;* **Öngücü ben seni döğerim:** *Tavas «Denizli»)*

Öngüç [*Zf.*], **1.** Evvel *(İzmir)* — [*İs.*] Rehber, lider, kılavuz *(Kemalli «Sungurlu - Samsun - Çorum»)* ***[Bak: Öneç]***

Öngül [*S.*], **1.** Önayak, müşevvik: **Bu işin öngülü odur** *(Amasya)* — **2.** [*S.*] Pişdar: **Taburun öngülü şehre girdi** *(Amasya)* ***[Bak: Öncül]***

Öngüllemek [*F.*], İnadetmek *(Düzce «Bolu»)*

Öngüllük [*İs.*], İnatçılık: **Öngüllük etme** *(Kars)*

Öngün [*İs.*], Ses, gürültü *(Urfa)*

Öngünlük [*İs.*], *(K. Ahmet köyü «Afyon»)* ***[Bak: Öngüllük]***

Öngürde [*Ed.*], Orada, şurada *(Macıl «Sandıklı - Afyon»; Çivril «Denizli»; Burdur;* **Aliyi öngürde gördüm:** *Ağlasun «Isparta»)*

Öngürdü [*S.*], Sabık, mukaddem *(İzmir hapishanesi)*

Öngüre [*Ed.*], *(Çeltikçi «Burdur»; Çomaklar «Bergama - İzmir»)* ***[Bak: Öngü, 2]***

Öngürlük [*İs.*], Gençlikte gelen zenginlik *(Isparta)*

Öngürü [*Ed.*], Ora, orası *(Ödemiş «İzmir»; Şeyhköy «Aydın»; Isparta; Ermenak «Konya»)*

Önk [*İs.*], Ahenk, çalgılı eğlence *(Ankara)*

Önkü [*Ed.*], İlk, evvelki, önceki *(Karacasu «Aydın»; Misi «Bursa»)*

Önküllü [*İs.*], Öğle vakti *(Milâs ve çevresi «Muğla»)*

Önkürde [*Ed.*], Orada, şurada *(Uşak «Kütahya»; Denizli; Dedebaşı «Karşıyaka - İzmir»; Isparta; Burdur; Bursa)* ***[Bak: Öngürde]***

Önkürü [*Zf.*], Ön, önünde: **İşte, önküründe duruyor** *(Uşak «Kütahya»)*

Önlek [*İs.*], Önden giden hayvan, kösemen *(Isparta)*

Önleme gitmek [*F.*], Yapılmakta olan işten daima fazla para çekmek *(Vize «Kırklareli»)*

Önlemek [*F.*], **1.** Bir şeyin önünü almak, mâni olmak, defetmek *(Balıkesir ve çevresi)* — **2.** Birini korumak *(Kırşehir)* — **3.** Seslenmek, çağırmak, ün çıkarmak *(Atlas «Sivrihisar-Eskişehir»; Kırşehir»; Kemalköyü «Çanakkale»; Aliağa «İzmir»)*

Önlük [*İs.*], Kapatma; kötü kadın: **Bu kadın şu adamın önlüğüdür** *(İnegöl «Bursa»)*

Önmek [*F.*], **1.** Beklemek *(Dereözü «Ereğli - Zonguldak»; Üçkuyu «Çal - Denizli»; Yalvaç «Isparta»; Fethiye «Muğla»; Dereçine «Bolvadin», Dinar, Ürküt «Sandıklı - Afyon»; Balıkesir»; Dörtyol «Hatay»; Kadirli «Seyhan»; Çeşme «İzmir»; Edirne; Yenisu «Silifke», Yanpar, Karadiken*

«Tarsus - İçel»; Kurugöl «Mucur - Kırşehir») — **2.** Gözetlemek *(Çumra, Sille, Konya; Erbaa «Tokat»; Balıkesir; Bolu)* — **3.** Birinin önüne çıkmak, yolunu kesmek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Bergama «İzmir»)*

Önnemen [*İs.*], **1.** Yaygı, battaniye ve elbise yapılan bir çeşit dokuma kumaş *(Demirci «Manisa»)* — **2.** İpten dokunan bir türlü kilim *(Demirci «Manisa»)*

Önök [*İs.*], Enik, et yiyen hayvanların yavrusu *(Bolu)*

Önpas [*S.*], Issız, sessiz [yer] : **Önpas ova** *(Büyükkumlu «Gemlik-Bursa»)*

Önse [*İs.*], *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli») [Bak: Önese, öneze]*

Önselik [*İs.*], İş peştemalı, önlük *(Güllü «Boldan - Denizli»)*

Önsem [*Zf.*], Galiba, zannederim **(Önsem, sana verdim:** *Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Önsen [*Zf.*], **1.** Öyle ise, elbet *(Balıkesir ve çevresi; Sandal «Kula - Manisa»; Afyon)* — **2.** Akibet, nihayet, öngücü *(Hisarköy* [*?*] — **3.** [*S.*] Tabiî, akla uygun: **Senin yaptığın iş hiç önsen değil** *(Balkı «Emirdağ - Afyon»)*

Önsenen [*Zf.*], Elbette *(Afyon) [Bak: Önsen, 1]*

Öntermek [*F.*], Teşvik etmek **(Ahmedi Mehmet önteriyor:** *Mustafakemalpaşa «Bursa»; Edirköy «Saray - Tekirdağ* [*Muh.*]*»)*

Önüce [*Zf.*], Şöyle, böyle, olduğu gibi *(Üçkuyu «Çal - Denizli»)*

Önücek [*İs.*], Önlük; iş peştemalı, ipekli peştemal *(Bolvadin, Afyon; İzmir; Ilgaz «Çankırı»; Kütahya)*

Önüç [*Zf.*], **1.** Evvelâ, ilkönce: **Önüç Ali gelsin, sonra sen gel** *(Kılbasan Karaman - Konya»)* — **2.** Eskiden, geçmiş zamanda: **Önüç bizim kesikte çok erik ağaçı vardı** *(Karakuzu «Manisa»)*

Önük [*İs.*], *(Bolu; Kocaeli; Kemaliye «Malatya»; Boyabat «Sinop» [Bak: Enik]*

Önültmek [*F.*], Arzetmek *(Ermenak köyleri «Konya»)*

Önümek [*F.*], Kötü fikirle araştırmak, gizlice gözetlemk, kapı aralığından bakmak *(Ordu)*

Önür [*S.*], Sabık, kendinden evvelki *(Niksar «Tokat»)*

Önürt [*Zf.*], Evvelâ, mukaddema, geçenlerde **(Önürt ben ona söylemiştim :** *Ula, Muğla)*

Önüt [*Zf.*], Evvel, önce: **Ben senden önüt geldim** *(Bardakçı «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Önüze [*İs.*], *(Kütahya; Giresun köyü «Balıkesir») [Bak: Önese]*

Önüzey [*Zf.*], Ön taraf *(Alayunt «Kütahya»)*

Önya [*İs.*], Evin önündeki balkon, çıkartma *(Denizli «Çankırı»)*

Öpçe [*S.*], Şımarık, haylaz *(Ş. A.)*

Öpçik [*İs.*], Kenar: **Tarlanın öpçiğinde** *(Antalya) [Bak: Öpçük]*

Öpçin [*İs.*], **1.** Siper *(Balıkesir; İzmir çevresi)* — **2.** Zırh *(İzmir çevresi)*

Öpçük [*İs.*], Köşe *(Başköy «Burdur»; Mirahur «Eğridir - Isparta»; Andifli «Kaş - Antalya»)*

Öpek [*İs.*], Davar ve koyunların kışladıkları küçük yurtlak *(Boynuyoğun «Seyhan»)*

Öpelek [*İs.*], Kelebek*(Fatsa «Ayancık-Sinop»)*

Öppe [*İs.*], Yanak *(Isparta)*

Ör [*İs.*], **1.** Kor, köz *(Gaziantep; Siverek «Urfa»)* — **2.** [*S.*] Ufaklanmış, toz gibi olmuş nesne *(Urfa)*

Örbüç [*İs.*], Değnek *(Denizli)*

Örbük [*İs.*], Zaviye, açı *(Dumanlı «Çankırı»)*

Örce [*İs.*], Can sıkan, kızdırıcı söz *(Ildızım «Çankırı»)*

Örcelemek [*F.*], İnceden inceye sormak, ısrar etmek: **Ne kadar örceleşen söyletemezsin** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Örceleşmek [*F.*], Kavga eder gibi münakaşa etmek *(Sungurlu «Çorum»; Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)*

Örceşmek [*F.*], **1.** Karışık, girift olmak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* **[Bak: Çetik, 3]** — **2.** Bir fikir hakkında münakaşa etmek *(Kılcan «Aksaray - Niğde»)*

Örcüm [*S.*], **1.** Bir fikir üzerinde ısrar eden adam, intaçı *(Alucra «Giresun»)* — **2.** Münakaşayı seven kimse *(Tatlar «Silifke - İçel»)*

Örcünlenmek [*F.*], İnat ve ısrar etmek *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Örç [*İs.*], **1.** Bahis *(Efsus «Elbistan - Maraş»)* — **2.** Münakaşa *(Efsus «Elbistan - Maraş»)*

Örçe gitmek [*F.*], İddiaya girişmek, münakaşaya girişmek *(Orta «Çankırı»)*

Örçermek [*F.*], Ateşi alevlendirmek *(Kalkan «Kaş - Antalya»)*

Örçetmek [*F.*], İddia etmek, bahse girişmek *(Sivas)*

Örd ve **Ört** [*İs.*], Nem, rütubet *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)* **[Bak: Öl]**

Örde [*İs.*], **1.** Rüşvet *(Varyanlı «Maraş»; Madezi «Develi - Kayseri»)* — **2.** Ateş alevi, yalım *(Kandilli «Saimbeyli - Seyhan»)*

Örden [*İs.*], Bağ kütüklerinin dibini temizleme *(Kemal köyü «Çanakkale»; Urla «İzmir»)*

Ördül [*İs.*], **1.** Nişan alma *(Hisarlık köyü «Tire - İzmir»)* — **2.** At koşusu *(Kale «Tavas - Denizli»)*

Ördürme [*İs.*], Geceleyin hayvanları otlatma *(Dat köyü «Muğla»)*

Öre [*İs.*], **1.** Keten lifini eğirmeğe yarar bir aygıt *(D. Eğerci [?])* — **2.** Muhit, çevre *(Ünye «Ordu»)* — **3.** Tohuma kaçma *(Belviran «Gerze - Sinop»)* — **4.** Makarna *(Kılıcan «Uşak - Kütahya»)*

Örecen [*İs.*], Tatarcık *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)*

Öreçe [*İs.*], Kahve peykesi *(Şahbaz «Çorlu - Tekirdağ»)*

Öreğen [*İs.*], Sırık, dayak, kapı dayağı *(Hacılar «Bozkır - Konya»)*

Örek [*İs.*], **1.** Başı boş gezen hergele sürüsü, ılkı, yılkı *(Antalya; Ezine «Çanakkale»; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Kıravkaz «Burdur»; Tavas «Denizli», Surhanlı «Manisa»; Tepeviran «Gebze - Kocaeli»; Rumkuş «Seyhan»; Aydın; Akhisar «Manisa»; Çakırlar «Akşehir - Konya»; Ayvacık «Gönen - Balıkesir [Muh.]»; Çömlekçi «Bodrum», Muğla; Bornova «İzmir»; İçel; Aydın)* — **2.** Üreme çoğalma *(Niğde)* — **3.** Hayvan yavrusu *(Ödemiş «Tire - İzmir»)* — **4.** Çocuk beşiğine ait enli kuşak, bağırdak *(Kemaliye «Malatya»; Diyarbakır)* — **5.** Duvar *(Uzunköprü «Edirne»)* — **6.** Öreke *(Fatsa «Ordu»)* — **7.** Avcılarca tanınmış yer, çok av bulunan bölge, avlak *(Değirmendere «Göksün - Maraş»)* — **8.** Hinterlant: **İzmirde çok alış veriş oluyor çünkü öreği geniştir** *(Köy «Kütahya»)*

Örek ağacı [*İs.*], Beşik örtüsünün düşmemesi için ortalama uzatılan ağaç *(Kemaliye «Malatya»)*

Örekeç [*İs.*], Saç üstündeki ekmeği çevirecek ağaç *(Maraş; Gaziantep)*

Öreklemek [*F.*], Hayvanların ayaklarını bağlamak *(Saray köyü «Çukurhisar - Bilecik»)*

Örelemek [*F.*], **1.** Göz önünden birdenbire kaybolmak *(Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **2.** Düzeltmek, tanzim etmek *(Bergama «İzmir»)* — **3.** Çocuk emeklemek; keklik yürümek *(Çavdır «Burdur»)* — **4.** Düzensiz iş yapmak *(Niğde)*

Örelenmek [*F.*], Sallanmak *(İbecik «Fethiye - Muğla»)*

Öreme [*S.*], Mail, meyilli *(Erzurum çevresi)*

Ören [*İs.*], **1.** Meydanlık *(Afyon)* — **2.** Şehir *(Kastamonu)* — **3.** Kırmızımsı bir nevi yağlı toprak *(Oğul köyü «Kastamonu»)* — **4.** Hayvan otlağı *(Yalova «İst.»)* — **5.** Çorak, yabanlık yerler *(Umurca «Hayrabolu - Tekirdağ»)* — **6.** Düzlük *(Tuzaklı «Gölpazarı - Bilecik»)* — **7.** Köy *(Anamur «Silifke - İçel»)* — **8.** Kavun karpuz ekilmek için hazırlanan tarla *(Elmacık «Burdur»)* — **9.** Uçurumlu dere *(Turgutlu «Manisa»)* — **10.** Bitek ova *(Urla «İzmir»)* — **11.** Mamurluk, şenlik *(Sinop)* — **12.** Mimar *(Ankara)*

Örencik [*İs.*], Hayvanların sulandığı yer *(Küçükkabaca «Uluborlu - Isparta»)*

Örende [*İs.*], Üvendire *(Karacabey «Bursa»; Gölpazarı, Pazarcık, İncirli «Bilecik»; Düzağaç «Afyon»)* **[Bak: *Örendire*]**

Örendelenmek [*F.*], Seçilmek, beğenilmek *(Eğridir «Isparta»)* **[Bak: *Örende*]**

Örendire [*İs.*], Üvendire *(Isparta)*

Örene [*İs.*)], **1.** Ziyafet, cemiyet *(Sevişler «Soma - Manisa»)* — **2.** Taş yığını *(Orta, Dumanlı, Çerkeş «Çankırı»)* — **3.** Harabe *(Ermenak, Bozkır «Konya»)*

Örenlik [*İs.*], Harabe, viran yerler *(Atça «Nallıhan - Ankara»)*

Ören pulu [*İs.*], Mika *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Ören yer [*İs.*], Toprağı kuvvetli yer *(Çağlayan «Bursa»)*

Örey [*İs.*], Öreke *(Balıfakı «Sinop»)*

Örgen [*İs.*], Keçi kılından yapılan ip *(Himmet köyü «Daday - Kastamonu»)*

Örgendire [*İs.*], Üvendire *(Bolu)*

Örgüç [*İs.*], Dokuma aygıtı *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Örgülemek [*F.*], Çocuk sallamak *(Kayapınar «Konya»)*

Örice [*İs.*], Söylenen işin zıddını yapma *(Eskipazar «Çerkeş - Çankırı»)*

Öriye [*İs.*], **1.** Büyük ve değerli kilim *(Keskin «Ankara»)* — **2.** Dişi tay *(Sivas)*

Örk [*İs.*], **1.** Hayvanları çayıra çakmak üzere kullanılan yünden yapılmış ip *(Nar «Niğde»; Kozan «Seyhan»; İnebolu «Kastamonu»; Ordu; Osmaneli «Bilecik»; Başağrı, Şebinkarahisar «Giresun»; Kadirli «Seyhan»; Genezin «Avanos», Köşker «Kırşehir»; Akdoğan«Kızılcahamam», Haymana «Ankara»; Mut «İçel»; Hatip, Bozkır «Konya»; Kızılviran, Kayseri; Samsun; Göz köy «Suşehri - Sivas»)* — **2.** Kök *(Akçapınar [?])* — **3.** Sebzelerin filizlerinin uzayan uçları *(Niğde)*

Örk atmak [*F.*], Bitkiler kol salmak *(Kadirli «Adana - Seyhan»)*

Örke [*İs.*], Düğeni boyunduruğa bağlıyan ağaç *(Büyükdere «Niğde»)*

Örkeç [*İs.*], Deve hörgücü *(Trabzon)*

Örken [*İs.*], **1.** Urgan *(Yerebakan «Fe-*

ke - Seyhan»; Erzurum; Kiğı «Erzincan»; Fariske «Ermenak - Konya»; Elâzığ; Ahlat «Bitlis»; Köy «Çıldır - Kars»; Malatya; Ortaklar «Havza - Samsun»; Genezin «Avanos - Kırşehir») — **2.** Filiz *(Yeniköy «Seyitgazi-Eskişehir»; Kuzyaka «Zonguldak»)* — **3.** Öksürük *(Tavas «Denizli»)* — **4.** Verem hastalığı *(Ulaş «Sivas»)*

Örkence [*İs.*], Öksürük *(Şile «İst.»)*

Örklemek [*F.*], Hayvanı iple çayıra bağlamak *(Akşehir «Konya»; Kadirli, Araplar «Adana»; Büyükçaylı, Dörtyol «Hatay»; Ürgüp «Kayseri»; Darboğaz «Ulukışla - Niğde»; Karadiken «Tarsus», Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Polatlı «Ankara»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Bayadı «Ordu»; Alaca «Çorum», Akçaköy «Nizip - Gaziantep»)*

Örküm [*İs.*], Köşe, dönemeç *(Ürgüp «Kayseri»)*

Örkünmek [*F.*], Alay etmek, alay ederek taklidini yapmak *(Ulubey «Ordu»)* *[Bak: Öykünmek]*

Örlemek [*F.*], Yokuş yukarı koşmak *(Kozan «Seyhan»)*

Örlüm [*İs.*], Tarla *(Marmaris «Muğla»)*

Örmece [*İs.*], Ufak taneli buğday, zayıf buğday *(Sulusaray «Artova - Tokat»; Yenicekale «Maraş»; Ulucak «Menemen - İzmir [Muh.]»; Osmancık «Çorum»)*

Örmelemek [*F.*], Çocuk emeklemek *(Evciler «Dinar - Afyon»)* **[Bak: Abalamak]**

Örnemek [*F.*], Musallat olmak *(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Örneştirmek [*F.*], Musallat etmek *(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Örö [*İs.*], Hayvanların yayıldığı yer *(Bolu)*

Örpek [*İs.*], Büyük mantar *(Osmancık «Çorum»)*

Örsek [*S.*], **1.** Korkak: **Bu çocuk çok örsektir** *(Taflı «Çarşanba - Samsun»)* — **2.** [*İs.*] Sığırların dalaba gelmesi *(Ordu)*

Örsün [*İs.*], **1.** Ateş küreği, maşa, geniş ağızlı hamur bıçağı *(Bafra «Samsun»)* — **2.** Teknedeki hamuru kazımağa yarıyan yassı demir aygıt *(Sinop; Biçincik «Samsun»)*

Örş [*İs.*], *(İpsile «Hafik - Sivas»)* *[Bak: Hızan, 9]*

Ört [*İs.*], Tam öğle zamanı *(İzmir)*

Örtlek [*İs.*], **1.** Ormanı yakarak açılan tarla *(Burhanlı «Ceyhan - Seyhan»)* — **2.** [*S.*] Korkak *(Külçüklü «Giresun»; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Çandırlar «Feke - Seyhan»; Ünye, Fatsa «Ordu»)* **[Bak: Ödlek]**

Örtlemek [*F.*], **1.** Bir cismi delip geçmek *(Şükriye aşiret köyü «Ceyhan - Seyhan»)* — **2.** İçten yanmak: **Yar yolunda, güneş yüzümü börtlerken, sevgisi de içimi örtlüyor** *(Karaisalı «Seyhan»)* — **3.** Seçmek *(Aslıhantepeciği «Balıkesir [Muh.]»)* — **4.** Koru, suda söndürdükten sonra siyah bir tülbende sarıp yaranın üzerinde gezdirmek *(Vize «Kırklareli»)*

Örtme [*İs.*], **1.** Üstü kapalı, önü açık olan yer *(Niğde; Adana; Büyükafşar «Bâlâ - Ankara»; Mucur «Kırşehir»; İçel; Konya; Darende «Malatya»)* — **2.** Mutfak *(Karaman «Konya»; Kırşehir; Giresun; Akçakaya «Kayseri»; Erzincan)* — **3.** Sofa *(Adana «Seyhan»; Sebil «Tarsus», İçel)* — **4.** Başörtüsü *(Kandıra «Kocaeli»; Cide «Kastamonu»; Boyabat «Sinop»; Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»; Kelkit «Gümüşane»)* **[Bak: Bürüme, çit]** — **5.** Ön tarafı açık, taş döşeli oda

(Sille «Konya») — **6.** Bir katlı bağ evi *(Kayseri)* — **7.** Davar konulan yer *(Çayırcak «Çerkeş - Çankırı»)* — **8.** Bağ kulübesi *(Zile «Tokat»)* **[Gümele, 1]** — **9.** Odaların önünde üzeri kapalı yazlık *(Gaziantep)*

Örtmen [*İs.*], Satıh, yüz *(Samsun)*

Örtü kırmaları [*İs.*], Arabanın örtüsünün yan tarafındaki demirden vidalı âletler *(Antalya)*

Örtülük [*İs.*], **1.** Kiremit altı tahtası *(Elbaşı «Bünyan - Kayseri»)* — **2.** Yatak konulan yer, yüklük *(Ermenak «Konya»)*

Örü [*İs.*], **1.** Mer'a, otlak, yaylım *(Boyacılı «Çarşanba - Samsun»; Eskipazar «Çerkeş - Çankırı»; Gündoğdu «Bursa [Muh.]»; Bolu; Düzmeşe«Osmaneli - Bilecik»; Kayseri; Çaycuma, Bartın, Devrek, Horcinas «Beycuma», Zonguldak; Taşlık köyü, Kayıplar, Adapazarı, Kandıra «Kocaeli»; Bolu; Ayancık «Sinop»; Sebil köyü, Muhat köyü «Tarsus - İçel»; Ünye «Ordu»; Gödene «Konya»; Seki köy «Ödemiş-İzmir»; Ortaköy «Niğde»; Kiseköy «Kızılcahamam - Ankara»)* — **2.** Başıboş hayvan sürüsü, ılkı *(Gölköyü «Ankara»; Gerdan köyü «Adana - Seyhan»)* — **3.** Müşteri, çokluk *(Kayıköyü «Emet - Kütahya»)* — **4.** Ayakta durma, kaim olma, dikine durma *(Kütahya;* **Odunları ocağa örüsüne koy** *: Bayındır «İzmir»; Lâpseki «Çanakkale»; Eskipazar «Çerkeş - Çankırı»; Beyşehir, Ermenak «Konya»; İçel)* — **5.** [*S.*] Kenetlenmiş *(Samsun)* — **6.** Havanın tesiriyle ağaç yaprakları üzerinde meydana gelen yapışkanlık, arının aldığı şeyler *(Parsa «İzmir»)* **[Bak: Basra,4]**

Örücük [*İs.*], Cevizli sucuk *(Bolu)*

Örük [*İs.*], **1.** Hayvanları çayıra bağladıkları ip, örek *(Niksar «Tokat»; Balıkesir; Hasköy «Finike-Antalya»; Zara «Sivas»; Viranköy «Kütahya»; Merzifon «Amasya»; Lâpseki, Bayramiç «Çanakkale»; Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»; Isparta; Çal «Denizli [Muh.]»; Alanlı «Aydın»; Bozlar «Burdur»)* — **2.** Erik *(Kastamonu)* — **3.** Saç örgüsü *(Van; Alaşehir «Manisa»; Sivas; Urfa; Beyköyü «Dinar-Afyon»)* — **4.** Kırda hayvanların yattığı yer *(Konya)* — **5.** Müsaade, mühlet *(Karacasu «Aydın»)* — **6.** Yünden örülmüş uzun bel kuşağı *(Saz köyü «Amasya»)* **[Bak: Çarpana,2]** — **7.** Mühlet, müsaade: **Borcunu ödemek için sana on gün de örük vermiştik** *(Bürhaniye «Balıkesir»)*

Örü kalkmak [*F.*], Ayağa kalkmak *(Ünye «Ordu»; Çukurbağı «Mut - İçel»)*

Örüklemek [*F.*], **1.** Hayvanı otlatmak için örk denilen iple çayıra veya yaylıma bağlamak *(Domaniç, Gediz «Kütahya»; Kırkağaç, İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Niksar «Tokat»; Bolu; Uruş «Ankara»; Kızılca, Tire, Bayındır «İzmir»; Çayır köyü «Kocaeli»; Zeytinli «Edremit - Balıkesir»; Kelkit «Gümüşane»; Apturrahmanlar «Serik - Antalya»; Isparta; Balaç «Samsun»; İlyas «Karamürsel - Kocaeli»; İzmir çevresi; Babasultan «Bursa»; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Muğla; Kargı «Kastamonu»)* — **2.** Tepeleme doldurmak, taşmak, yığmak *(Çankırı; Develi «Kayseri»; Devrek «Zonguldak»)* — **3.** Tesbit etmek *(Avanos «Kırşehir»)*

Örüklü [*S.*], Fazlasiyle, tepeleme dolu, doruklu (**Şu kab örüklü yulaf dolu** : *Çankırı; Çayırköyü «Kocaeli»)*

Örülemek [*F.*], *(Civanyaylâğı «Mer-*

sin - İçel»; Kadirli «Seyhan») **[Bak: Hüğmek]**

Örülük [*İs.*], Yeni gelen bir komşuya gönderilen yemek *(Varyanlı «Maraş»)*

Örülüp [*İs.*], Omuzdan aşağı sarkıtılan saç örgüleri *(Bartın, Safranbolu köyleri «Zonguldak»)*

Örüm [*İs.*], **1.** Davarın geceleyin otlaması *(Geresin, Eğridir, Isparta; Niksar «Tokat»; Bolaman, Fatsa «Ordu»; Çıkrıkçı «Akdağmadeni», Boğazlıyan «Yozgat»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Ulaş «Sivas»; Şükriye Aşiret köyü «Ceyhan - Seyhan»; Mesudiye, Piraziz, Alucra «Giresun»; Denizler «Çal - Denizli»; Mardar «Bafra - Samsun»; Sertaç «Burdur»; Pirlebey «Aydın»; Gaziantep; Güdül, Ağılcık, Beypazarı, Oyaca, Karahoca «Haymana»; Elecik, Şerefli «Ankara»; Aziziye «Ereğli - Konya»; Çukurhisar «Söğüt-Bilecik»; Oymaklı «Adana»; Talas, Tuzhisar, Hamurcu, Zencidere «Kayseri»; Ovacık «Niğde»; Adala «Salihli - Manisa* [*Muh.*]*»; Kızılcaören «Kütahya»)* — **2.** Ağıl *(Kayapa «Orhaneli - Bursa»; Boğazköy «Çorum»)* — **3.** Hayvan otlatılmıyan ekimli yer *(Dikmen* [*?*]*)* — **4.** [*S.*] Muhayyer *(Derince «Kocaeli»)* — **5.** Hudut *(Kütahya)* — **6.** Çit *(Akseki «Antalya»)* — **7.** İmece ile tarlanın sürülmesi *(Serik «Antalya»)*

Örümce [*İs.*], **1.** Hemerophylla pariana denilen bir cins haşere *(Aydın)* — **2.** Bir çeşit buğday *(Tokat)* **[Bak: Çalıbasan, çalıbasmaz]**

Örüme [*İs.*], Ehlî ve vahşî hayvanların sesi, ürüme *(Karpuzlu «Aydın»)*

Örüme çekmek [*F.*], Koyunlar, yavruları tamamlandıktan sonra geceleri otlamağa gitmek *(Kayseri)*

Örümek [*F.*], **1.** Köpek havlamak, ürmek *(Bolu)* — **2.** Hayvanları geceleyin otlattıktan sonra yataklarına götürmek *(Civanyaylâğı «Mersin - İçel* [*Aşiret*]*»)*

Örüm yeri [*İs.*], Sürülerin otladıktan sonra dinlendikleri yer *(Merzifon «Amasya»)*

Örün [*İs.*], Yağ, yoğurt, süt gibi şeyler *(Oba köyü «Alanya - Antalya»;* **Bu yıl örün para etmedi :** *Bolu; Safranbolu «Zonguldak»)*

Örünç [*İs.*], Rüşvet *(Diphacı köyü «Merzifon - Amasya»)*

Öründülemek [*F.*], Seçmek, beğenmek *(Kızılcahamam «Ankara»)*

Örünmek [*F.*], Hayvan gece otlamak *(Konya)*

Örüntü [*İs.*], **1.** İnce ve uzun kesilmiş odun *(Hayrabolu «Tekirdağ»)* — **2.** Harçsız duvar *(Muğla)*

Örünü örünü gezmek [*F.*], Kollarını sallıya sallıya gezmek *(Ilgaz «Çankırı»)*

Örüstü [*Zf.*], Ayaküstü, ayakta *(Civanyaylâğı «Mersin», Mut «İçel»; Manastır «Beyşehir - Konya»; Aybastı «Ordu»; Çaltılar «Fethiye - Muğla»)* **[Bak: Örüştü]**

Örüş [*İs.*], Yaylım, otlak *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)*

Örüştü [*Zf.*], Ayaküstü *(İçel)* **[Bak: Örüstü]**

Örüt [*S.*], **1.** Cılız ve zayıf hayvan *(Gaziantep)* — **2.** [*İs.*] Davarı geceleyin otlatma *(Kayseri)*

Örütmek [*F.*], Geceleyin hayvan otlatmak *(Çiftlik köyü «Sinop»:* **Gece olunca da davar örüttüm * Geyik, keçiyi de kırda sürüttüm:** *Bozüyük «Bilecik»)*

Örüye [*İs.*], Dişi tay *(Merzifon «Amasya»)*

Örye [*İs.*], İki yaşında dişi tay *(Boyalı «Konya»; Nize «Kayseri»)*

Öseği [*İs.*], Söndürülmüş ateş veya bir tarafı yanmış odun *(Adana)* ***[Bak: Öysü, önsü]***

Ösek [*İs.*], Kızansamış dişi hayvan *(Şile «İst.»)*

Öselek [*İs.*], Çinko ibrik *(Kadınhanı «Konya»)*

Ösem [*Zf.*], Elbet: **Yârin gitti, gelir ösem ...** *(Güllü «Boldan - Denizli»)*

Ösen [*Zf.*], **1.** İhtimal: **Yarınki ziyafete ösem beni de çağırırlar** *(Gürağaç «Tavşanlı - Kütahya»)* ***[Bak: Össen]*** — **2.** Herhalde *(Kütahya)* — **3.** Artık *(Alayunt «Kütahya»)*

Ösevi [*İs.*], Bir ucu yanmış odun *(Boztekke [?])* ***[Bak: Öseği, köseği]***

Öseyn ve **Ösen** [*Zf.*], İhtimal, belki, zennederim *(Gördes «Manisa»)*

Ösküre [*İs.*], Çorba tası *(Amasya)*

Ösle [*İs.*], Kiremit altı tahtası *(Ömerli «İznik - Bursa»)*

Ösme [*İs.*], Rastık (**Ösme gider kaş kalır * Sürme gider göz kalır** : *Yabanova «Ankara»; O. A.)*

Ösmek [*F.*], **1.** Serpilmek, büyümek *(Samsun)* — **2.** Benzetmek *(Teynelli «Ordu»)*

Ösmerlemek [*F.*], Tekrarlamak: **Bir sözü söylerken çok ösmerlememeli** *(Elbistan «Maraş»)*

Ösnek [*İs.*], Nefes: **Ömrümü, ösneğimi kuruttum; Ömrüm, ösneğim kesildi** *(Anamur «Silifke - İçel»)*

Ösrük [*S.*], Sarhoş *(Çanakkale [bir Kerküklüden])*

Össen [*Zf.*], Belki, elbet *(Eskişehir)*

Össeyn [*Zf.*], *(Kütahya)* ***[Bak: Ösen, össen]***

Össön [*Ed.*], Evet *(Hortu «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Öste [*İs.*], Üstü toprak ev: **Bizim eve yakın bir öste var** *(Ömerköy «Bandırma - Balıkesir»)*

Östü [*İs.*], *(Pınarbaşı «Bayramiç - Çanakkale»)* ***[Bak: Öste]***

Ösüklemek [*F.*], Ateşi veya herhangi bir şeyi karıştırıp dağıtmak *(Konya)*

Ösünde [*Zf.*], Hayhay, elbette: **Ahmedin kuzuları ösünde Alininkinden iy dir** *(Yazıcı «Bolu»)*

Ösüz [*İs.*], İdare lâmbası *(Göynük «Bolu»)* ***[Bak: Öşüş]***

Öş [*İs.*], **1.** Gurup vakti, karanlık basma zamanı *(Tarsus «İçel»; Rumkuş «Seyhan»)* — **2.** [*Zf.*] Hemen *(Eyüp «İst.» [?])* — **3.** [*S.*] Aptal *(Ortaköy «Çal - Denizli»)*

Öşbe [*S.*], Herşeyi bilirim iddiasında bulunan kimse *(Erkilet «Kayseri»)*

Öşek [*İs.*], **1.** Postu kıymetli, kaplana benzer bir nevi yırtıcı hayvan, vaşak *(Kozan, Kadirli «Seyhan»; Konya) «Seyhan»; Konya)* — **2.** Hortlak *(Çandır «Ordu»)* — **3.** Dedikodu, mübalâğa *(Ankara)*

Öşeklemek [*F.*], Zemmetmek, yermek *(Eyüp «İst.»)*

Öşelek [*İs.*], **1.** Cevizin yağı çıkarıldıktan sonra kalan küsbesi (**Öşelek yedim**: *Aliköy «Tekirdağ [Muh.]»; Mustafakemalpaşa «Bursa [Muh.]»)* — **2.** Tanesi alınmış mısır koçanı: **Harmandan öşelekleri getir** *(Uzunköprü «Edirne [Muh.]»)*

Öşelemek ve **Övşelemek** [*F.*], İki avuç arasında bir nesneyi ovarak ezmek *(Çankırı)* ***[Bak: Çoşarmak 5, ibertmek]***

Öşertmek [*F.*], Bir meseleyi ballandıra ballandıra anlatmak *(Maruf «Çankırı»)*

Öşme [*İs.*], Suyun topraktan kaynadığı yer, kaynak *(Barcak «Söğüt», Bilecik)* ***[Bak: Eşme]***

Öşmek [*F.*], **1.** Toprağı kazarak çukur yapmak *(Barcak «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** [*İs.*] Kaynak, pınar *(Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»)*

Öşöş [*İs.*], Ufak idare lâmbası *(Alpagot «Mudurnu - Bolu»)* **[Bak: Ösüz]**

Öşük [*S.*], Çukur (**Öşük yanaklı çocuk:** *Tavşanlı «Kütahya»; Çemişgezek «Tunceli»)*

Öşürtmek [*F.*], Bir şeyi mübalâğa ile söylemek *(Nallıhan «Ankara»)* **[Bak: Ofurtmak]**

Öt [*İs.*], Ateş: **Sobanın ödünü aldın mı?** *(Bursa)*

Öteç [*İs.*], Horoz *(Trabzon)*

Ötek [*S.*], **1.** Korkak, ödlek *(Kütahya; Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)* — **2.** Çok ses çıkaran: **Ötek araba** *(Edirne [Muh.])* — **3.** [*İs.*] Geyik *(Adana)*

Ötemek [*F.*], Tarlayı fazla sulamak *(İçel)*

Öten [*Zf.*], Geçen gün: **Öten size gittim evde yoktunuz** *(Karalarbucağı «Seyhan»)*

Öteri [*Zf.*], Dolayı *(Taşköprü «Kastamonu»)*

Ötgen [*Zf.*], Geçmiş zaman *(Sarayköy «Denizli»)*

Ötgüç [*İs.*], Hikâye *(Balıkesir ve çevresi)*

Ötgün [*S.*], **1.** *(Mut «İçel)* **[Bak: Depgin]** — **2.** Ünlü, şöhretli *(Ula «Muğla»)* — **3.** Evlenme arzusu gösteren kız *(Konya ve çevresi)*

Ötkel [*İs.*], Kuvveti çok şeker ve yağ *(Gaziantep)*

Ötkü [*İs.*], Bedel *(Kemaliye «Malatya»)*

Ötleğesi [*İs.*], Bir ucu yanmış odun *(Terme «Kaş - Antalya»; İçel)* **[Bak: Köseği]**

Ötlek [*S.*], *(Karaman «Konya»)* **[Bak: Akgüz, babak, hötelek 2]**

Ötlenmek [*F.*], Ses çıkarmak *(Alanya «Antalya»)*

Ötlensi [*İs.*], Ucu yanmış odun *(Hacıkadın «Devrek - Zonguldak»)* **[Bak: Ösevi, ötlösü]**

Ötlesi [*İs.*], *(Hisarönü «Zonguldak»)* **[Bak: Ötsevi, ötlensi]**

Ötletmek [*F.*], Öldürmek *(Meşimli «Seyhan»)*

Ötlösü [*İs.*], Yarısı yanmış odun *(Ayancık «Sinop»)* **[Bak: Eğsi, eksi, ensi]**

Ötlü eysi [*İs.*], *(Balkur «Devrek-Zonguldak»)* **[Bak: Eksi, ensi, ötlesi]**

Ötlük [*S.*], Ötliyen, çok öten kuş *(Cebelibereket «Seyhan»)*

Ötmek [*F.*], **1.** Kışlık turşu ve sairenin mayası bozulmağa yüz tutmak *(Senir «Isparta»)* — **2.** Bülûğa ermek, evlenmek arzusu göstermek *(Konya ve çevresi)* — **3.** Ölmek *(Ereğli «Zonguldak»)*

Ötnel [*S.*], Münbit *(Nallıhan «Ankara»)* **[Bak: Bitnel]**

Ötrek [*S.*], İshalli: **Ötrek keçi** *(Sofular «Ankara»)*

Ötrük [*S.*], **1.** İshal olmuş [Hayvan ve insan] *(Kilis «Gaziantep»; Maraş; Bursa; Sivas)* — **2.** [*İs.*] İshal *(Konya)*

Ötük [*Zf.*], Def'a *(Ordu)*

Ötülmek [*F.*], Uzanmak, yatmak *(Balıkesir ve çevresi)*

Ötürek [*İs.*], İshal *(Çerkeş, Çankırı; Niğde)*

Ötürekli [*S.*], İshalli insan veya hayvan *(Burdur)*

Ötürek toprak [*İs.*], Beyaz ve sarı renkli fena toprak, kepir toprak *(Bardakçı «Eskişehir»)*

Ötürgeç [*İs.*], İshal *(Dereköyü «Havza - Samsun»)*

Ötürgen [*S.*], İshalli *(Develi «Kayseri»)*

Ötürmek [*F.*], **1.** Hayvan veya insan ishale tutulmak *(Bayramiç «Çanakkale»; Gaziantep; Edirne; Dodurga «Söğüt - Bilecik»; Urfa; Civanyaylâğı «Mersin - İçel [Aşiret]»; Tavşanlı «Kütahya»; İzmit «Kocaeli»; Pazar, Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»; Balıkesir ve çevresi»; Maraş; Kastamonu; Denizli; Erzincan; Kula «Manisa»; Kocabergos «Erdek - Balıkesir [Muh.]»; Ulubey «Ordu»)* **[Bak: Bıcırmak]** — **2.** Kimse görmeden almak, çalmak *(Zarşat «Kars [Muh.]»)*

Ötürü [*İs.*], İshal [Hayvan hakkında] *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Ötürük [*İs.*], **1.** İshal, amel *(Kayseri; Kadirli, Bahçe, Tuzla, Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Kastamonu; Sivas; Bağyaka «Finike - Antalya»; İçel; Ören köyü «Akçadağ - Malatya»; Sinop; Kula «Manisa»)* **[Bak: Cidirik]** — **2.** Kolera hastalığı *(Kemaliye «Malatya»)*

Ötürüklü [*S.*], İshalli *(Bakırköyü «Kula - Manisa»)*

Ötürük olmak [*F.*], İçi sürmek, ishale tutulmak *(Kayseri)*

Ötüşmek [*F.*], İyi geçinmek *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)*

Övbet [*S.*], Annesiz, babasız, öksüz, külöksüz, yetim *(Bartın «Zonguldak»)*

Övcelemek [*F.*], Mısır tanelerini koçanından ayırmak, [mecazen] ihmal etmek *(Denizli)*

Övcül [*İs.*], Peştemal *(Zevker «Refahiye - Erzincan»)*

Öveç [*İs.*], **1.** Kösemen; 1, 2, 3, 4 yaşlarında erkek koyun; enenmiş erkek keçi ve koyun *(M. Akalan «Orhaneli», Karakoca «Karacabey - Bursa [Muh.]»; Çokveren «Polatlı», Beypazarı, Ayaş, Ankara; Hacıbeyli «Nazilli - Aydın»; Üçkuyu «Altıntaş», Gazelyakup «Tavşanlı-Kütahya»; Trabzon; Burdur ve köyleri; Yakademirciler «Zonguldak»; Çandır «Ordu»; Irlamas köyü «Turgutlu - Manisa»; Lâguş, Uluborlu «Isparta»; Erzurum; Piraziz «Giresun»; Çıtak, Boldan «Denizli»; Buğabağ «Çorum»; Antalya; Balçıkhisar «Afyon»; Çalkara «Söğüt - Bilecik»; Karacalar [?]; Dumanlı, Orta, Çankırı; Yerkesik «Muğla»; Yolgeçen «Seyhan»; Bor, Niğde; Akseki «Antalya»; Gaziantep; Soğanlık «Kartal - İst. [Muh.]»)* **[Bak: Eveç]** — **2.** Ağzı geniş, kapaklı veya kapaksız muhtelif büyüklükte olan çömlek, güveç *(Bolaman «Fatsa - Ordu»)*

Öveçlemek [*F.*], Dağılan ateşi toplamak *(Burdur)*

Övek [*İs.*], **1.** Yağmurdan sonra dağların dibinden sızan sular, içinden su çıkan arazi *(Maraba «Elbistan - Maraş»; Akçaşar «Ürgüp - Kayseri»; Sulusaray «Artova - Tokat»; Nevşehir «Niğde»; Körküler «Yalvaç - Isparta [Yürükler]»)* — **2.** Üveyk kuşu *(Çalak «Torbalı - İzmir»)*

Öveke [*İs.*], Tarla işleriyle uğraşma *(İst. [Muh.])*

Övelek [*İs.*], Kız olan kız *(Ereğli ve çevresi «Zonguldak»)*

Övelemeç [*İs.*], Et suyu ile undan yapılan çorba *(Antalya)*

Övelemek [*F.*], Yufka hamurunu el ile özleştirmek *(Kütahya)*

Övelenme [*İs.*], Bir şeye meraklanma, canı sıkılma *(Bozkır «Konya»)*

Övelmek [*F.*], Darılmak, gücenmek

(Apsarı, Ildızım «Çankırı»)

Öven [*İs.*], **1.** Sofa *(Balkur «Devrek - Zonguldak»)* — **2.** Sokak kapısının önü *(Boyalı «Boyabat - Sinop»; Safranbolu «Zonguldak»)* — **3.** At sineği *(Yerkesik «Köyceğiz - Muğla»; Özbek «Urla», Büyükkale köyü «Tire - İzmir»)*

Övenek [*İs.*], Suyun kendi halinde akması *(Çavdarhisar «Emet-Kütahya»)*

Över [*İs.*], Kuvvet, takat, enerji *(Gökler «Ayaş - Ankara»)*

Övergen [*İs.*], Kayaların oyulmasından hasıl olan ufak göl, dev kazanı *(Parsa «İzmir»)*

Övers ek [*İs.*], Kedi ve köpeğin kızansaması : **Kediler övers ek olmuş** *(Çayır köyü «İzmit - Kocaeli»)*

Övetleme [*İs.*], Taneleme *(Balıkesir ve çevresi)*

Övetlemek [*F.*], Acele etmek *(Çal «Denizli»)* **[Bak: Evmek]**

Öveyik buğdayı [*İs.*], Öveyik denilen kuşun rengine benziyen bir çeşit sert buğday *(Faraşlı «Kalecik - Ankara»; İslâm köyü «Isparta»)*

Öveyş [*İs.*], Üç yaşındaki dişi keçi *(Köyceğiz, Fethiye «Muğla»)*

Övez [*İs.*], **1.** Sivrisinek *(Emircik «Çivril - Denizli»; Bolvadin «Afyon»; Aynalı «Sivrihisar - Eskişehir»; Gaziantep; Körküler «Yalvaç - Isparta»; Alakilise «Simav - Kütahya»; Karalarbucağı «Seyhan»; Adana; Muğla)* — **2.** At sineği *(Bartın, Zonguldak; Kolay köyü «Bafra - Samsun»)* — **3.** Kara sığıra musallat olan sert kanatlı bir sinek, bökelek *(Konurlar «İnegöl - Bursa»; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)* — **4.** Koyun ve keçilere musallat olan küçük kene *(Sala [?])* — **5.** [*S.*] Soluk ve mahzun benizli *(Muğla)* — **6.** [*S.*] Kanı ağır kimse: — **Arkadaş, amma övezsin ha!** *(Çomaklar «İzmir»)*

Öveze [*İs.*], *(Hortu «Ereğli - Konya»)* **[Bak: Öneze]**

Övgünmek [*F.*], Alay etmek *(Vezirköprü «Samsun»)*

Övken [*İs.*], **1.** Koyun ve keçilerin fena suları içmesiyle yakalandıkları hastalık *(Antalya)* — **2.** Nefes darlığı *(Karayün «Hafik - Sivas»)*

Övkünmek [*F.*], **1.** Taklidini yaparak eğlenmek *(Narlıdere «İzmir»; Maraş)* — **2.** Taklidini yapmak *(Sinop; Develi «Kayseri»)* — **3.** Öğünmek *(Beypazarı «Ankara»)*

Övme [*İs.*], Kıraç yerlerde su toplamak için açılan çukur: **Övmelerin suyu çok tatlı olur** *(Kayseri)*

Övmek [*F.*], **1.** Türkü söylemek *(Beşkarış «Altıntaş - Kütahya»)* — **2.** Yayılmak (**Yağ elbiseye övdü:** *Şarkîkaraağaç «Isparta»; Kadılar «Dinar - Afyon»)*

Övrek [*İs.*], Yılkı çobanı *(Koçhisar Ankara»)*

Övrende [*İs.*], Üvendire *(Geçitköyü «Bursa»)*

Övsemek [*F.*], Bir şeyi vurarak tozunu çıkarmak: **Kilimleri övsemeden kaldır** *(Samsun)*

Övsenmek [*F.*], Özlemek, hasretini çekmek *(Çakırköyü «Afyon»)*

Övükleme [*İs.*], Seçme *(Ankara [Bir Kıbrıslıdan])* **[Bak: Evirtleme]**

Övüklemek [*F.*], Seçmek *(Ankara [Bir Kıbrıslıdan])* **[Bak: Evirtlemek]**

Övür [*İs.*], **1.** Cesamet, hacim, biçim *(Alaşehir «Manisa»)* — **2.** Akran, emsal: **Ahmetle Ali bir övürdüler** *(Kula «Manisa»)* — **3.** Ahlâk, tabiat: **Alinin övürü iyi değildir** *(Urla «İzmir»)*

Övürsemek [*F.*], İnek dalap olmak, ersimek, bövürsemek: **Şu inek övürsemiş** *(Zonguldak dolayı)*

Övüşlük vermek [*İs.*], Rahat etmek *(Gaziantep)*

Öy [*İs.*], Ev *(Siverek «Urfa»)* **[Bak: Öyük]**

Öya [*İs.*], Sürüden ayrılıp geride kalan davar *(Isparta köyleri)*

Öybet [*S.*], Kendini çok öven *(Burdur)*

Öydül [*İs.*], **1.** Hedef, nişan *(Yörükler, Kasımlar «Eğridir - Isparta»; Çankırı)* — **2.** Düğün hediyesi *(Burunkaya «Zonguldak»)* **[Bak: Öndül, 2]**

Öyek [*İs.*], **1.** Çamur, batak *(Yerköy, Yahyalı «Kayseri»)* — **2.** [*S.*] İyi, çok iyi *(Uruşköyü «Beypazarı - Ankara»)* — **3.** Köstebeğin yuvasının üstüne yığdığı toprak *(Burdur)* — **4.** İlkbaharda kaynıyan ve bir müddet sonra kesilen su *(Sücüllü «Yalvaç-Isparta»)* — **5.** Yan, taraf *(Sivas)*

Öyfe [*İs.*], Akciğer *(Zarşat «Kars [Muh.]»; Sivas; Gülesor «Ağrı»)*

Öygen [*İs.*], Akciğer *(İzmir)*

Öygünmek [*F.*], Taklidetmek *(Karacasu «Aydın»)* **[Bak: Öykenmek, öykünmek]**

Öykelenmek [*F.*], Hiddetlenmek, öfkelenmek *(Şambayatı «Seyhan»; Konya)*

Öyken [*İs.*], **1.** Akciğer *(Kayseri; İst. [?]; Bolvadin «Afyon»; Konya)* **[Bak: Öykün]** — **2.** Davarların ciğer hastalığı *(Belenkeşli «Mersin - İçel»; Ermenak «Konya»)* — **3.** Öksürük **(Bu kuzu öykene tutuldu:** *Aydınlıçadırı «Ceyhan - Seyhan»)* — **4.** Taklîdetmek *(Camili «Çumra - Konya»)*

Öykence [*İs.*], Boğmaca öksürüğü *(Mudurnu «Bolu»)*

Öykenmek [*F.*], Taklidini yaparak alay etmek *(Kavak, Taflı «Çarşamba - Samsun»; Toprakkale «Seyhn»)*

Öykmek [*F.*], Kıyas etmek: **Sen evvelkine öyktün değil mi?** *(Çal «Denizli»)*

Öykün [*İs.*], Akciğer *(Konya)* **[Bak: Öyken, 1]**

Öykünmek [*F.*], **1.** Bir adamın herhangi bir hareketini alay yollu taklit etmek *(Ahmetfakılı «Peyik - Yozgat»; Silitke, Anaypazarı, Civanyaylâğı «Mersin - İçel»; Köşker «Kırşehir»; Kadirli, Karaisalı, Şambayatı «Seyhan»; Maraş; Gülveren «Bünyan - Kayseri»; Isparta)* — **2.** Konuşmak, söz söylemek, anlatmak *(Çivril «Denizli»; Kuz köyü, Kavuncu köyü «Tefenni - Burdur»)* **[Bak: Örkünmek, öykenmek]**

Öylek [*İs.*], Bakır kap: **Bir öylek su çekiver** *(Bolu)*

Öyme [*İs.*], Karıştırma *(Ağa, Ulus, Safranbolu «Zonguldak»)*

Öymeç [*İs.*], Sıcak mısır ekmeğine tuzsuz yağ ve toz şeker karıştırılarak yapılan bir yemek *(Kayadibi, Giresun)*

Öymek [*F.*], **1.** Yağ gibi maddeler düştüğü yerde yayılmak ve leke yapmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Akpınar «Ordu»; Çukurbağ «Mut», Civanyaylâğı «Mersin-İçel [Aşiret]»)* **[Bak: Öyüsmek]** — **2.** Sakızlı birşeyi özleştirmek *(Kastamonu)* — **3.** Yuğurmak *(Safranbolu «Zonguldak»)* — **4.** Yayılmak : **Koyunlar öydü** *(Tefenni «Burdur»)* — **5.** Nüfuz etmek: **Hafif hafif yağan yağmur toprağa iyi öyer** *(Ayaş «Ankara»)* — **6.** Bir mayi ile birkaç şeyi karıştırmak, sıvamak, boyamak *(Niksar*

«*Tokat*»)

Öynel [*İs.*], Düz arazide muvakkaten çıkan su (*Höyük «Beyşhir - Konya»*)

Öyner [*İs.*], Tarlada çalışan işçilerin tuttukları cephe (*Kelkit «Gümüşane»*)

Öyön [*İs.*], Vakit, zaman (*Maraş*)

Öyrek [*İs.*], Otlıyan at sürüsü (*Ereğli «Konya»; Kasımlar «Eğridir - Isparta»*)

Öysen [*Zf.*], **1.** Galiba, belki (*Kütahya; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»*) [**Bak: Ösen, 1**] — **2.** Elbette (*Kütahya ve dolayı*)

Öysey [*İs.*], Yarı yanmış odun (*Artvin «Çoruh»*) [**Bak: Köseği**]

Öysü [*İs.*], (*Gebze «Kocaeli»; Sinop*) [**Bak: Esevi, eyse, iysi, öksü**]

Öysüce [*İs.*], Bir ucu yanmış odun (*Pekün «Kelkit - Gümüşane»*) [**Bak: Öysey**]

Öysün [*Zf.*], Öylesin, doğrusun (*Gürcü köyü «Kızılcahamam - Ankara»*)

Öyük [*İs.*], **1.** Ev (*Siverek «Urfa»*) [**Bak: Öy**] — **2.** (*C. A.*) [**Bak: Hüyük, 1**]

Öyülmüş [*S.*], Kemale gelmiş (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»*)

Öyünt [*İs.*], Bostan bekçisi ve çiftçilerin bulunduğu yerlerde kazılan kuyular (*Akviran «Konya»*)

Öyür [*İs.*], **1.** Akran, emsal (*Konya*) — **2.** [*İs.*] Çokluk ve bereket (*Gazipaşa «Alanya - Antalya»*)

Öyürleşmek [*F.*], Birbirine alışmak, içi ısınmak (*Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»; Uluborlu «Isparta»*)

Öyürtmek [*F.*], Çiftleştirmek (*Çeşme «İzmir»*)

Öyüsmek [*F.*], Yağ gibi maddeler düştüğü yerde yayılmak (*Genezin «Avanos - Kırşehir»*) [**Bak: Öymek, 1**]

Öyüt [*S.*], Nemli toprak (*Konya*)

Öyven [*İs.*], Ev altı, bodrum (*Yörük «Safranbolu - Zonguldak»*)

Öz [*İs.*], **1.** Sulu, susuz, ufak ve büyük dere, çay (*Boynuyoğun «Seyhan»; İpsile «Hafik - Sivas»; Karaköy «Nallıhan», Gelâre, Faraşlı «Kalecik»; Kılıçlar «Ankara»; Aliköy, Bozanönü «Isparta»; Fariska, Ermenak, Seydişehir, Karkın, Çumra, Ereğli «Konya»; Nebiler, Antalya; Bayat, Işıklar, Afyon, Alihoca «Iğdır - Kars»; Sivas; Ünye «Ordu»; Sadık «Mucur - Kırşehir»; Edirne; Zencidere, İncesu «Kayseri»; Gülâbi, Cumafakılı «Sorgun», Derbent «Yozgat»; Bolu; Postallı «Ulukışla», Niğde; Serik «Antalya»; Kadıçiftliği «Yalova - İst.»; Kayı «Tosya - Kastamonu»*) — **2.** Geniş ve büyük hendek (*Bürhaniye «Balıkesir»*) — **3.** Bostan, bağ, bahçe (*Nevşehir, Niğde; Dümrek «Sivrihisar - Eskişehir»); Sadıkhacı «Beyşehir - Konya»; Sivas; İbik köyü «İskilip - Çorum»*) — **4.** İki tepe arasındaki düzlük veya çukur yer (*Çukurhisar «Söğüt - Bilecik»; Nevşehir «Niğde»; Hümer «Ayancık - Sinop»; Çimşir «Bâlâ», Ayaş «Ankara»; Malatya; Diyarbakır*) — **5.** Tarla (*Maraş*) — **6.** Düz ve otlu mer'a (*Küplü köyü «Kavaklı - Edirne»; Görmel «Ermenak - Konya»*) — **7.** Çok zaman altı yedi metre uzunluk ve yirmibeş otuz santim kutrunda olan reçineli çam ağacı (*Çakırlar «Akşehir - Konya»; Gireği «Çal - Kütahya»*) — **8.** Kalın ağaç kütüğü (*Tavşanlı «Kütahya»*) — **9.** Çatmın mahyası (*Antalya*) — **10.** Binaların iki katı arasına veya köprülerin döşeme altına konulan kalın taban ağacı (*Ömerli «İznik - Bursa»*) — **11.** Göl veya su kenarı (*Kavlaktepe «Niğde»*) — **12.** Sazlık yer, sulu küçük çukur (*Cebe köyü* [*?*])

— **13.** Kuvvet **Hastalık özünü kesti:** *Develi «Kayseri»)*

Özbay vermek [*F.*], Feci bir manzarayı görmeğe tahammül etmek *(Osmaniye «Seyhan»)*

Özbe [*İs.*], **1.** Düzine *(Kasımlar «Eğridir - Isparta»)* **[Bak: Gümül, 1]** — **2.** Paket, deste *(Antalya; Cebel «Eğridir - Isparta»)*

Özbek [*İs.*], Dere, akarsu *(Yozgat)*

Özcüm [*İs.*], Tırpan *(Diyarbakır)*

Özdek [*İs.*], Çekirdek *(İst.* [*?*]*)*

Özdelik [*İs.*], Nüfus kâğıdı: **Özdeliğim kayboldu** *(Sarıçalı «Çanakkale* [*Muh.*]*»)*

Özden [*S.*], **1.** Soyca temiz, köleliği olmıyan kimse *(Karaçay «Tokat»)* — **2.** Suların geçtiği yer, su geçidi *(Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **3.** Çay, akar su *(Niğde; Sivas ve dolayı)* — **4.** Ağaç özü *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Öze [*İs.*], Kaplıca *(Çağış «Balıkesir»)*

Özebek [*S.*], Geveze *(Ömerli «Kartal - İst.»)*

Özek [*İs.*], **1.** Gırtlak, hançere *(Balıkesir; Dereçina «Bolvadin - Afyon»; Zıvarık «Konya»; Ankara; Ahmetçe «Çanakkale»)* — **2.** Takat, kuvvet *(Kırşehir; Kozan «Seyhan»; Civanyaylağı, Güvere, İmamuşağı «Silifke - İçel»)* — **3.** Soğan ve soğana benzer bitkilerin tohum sapı *(Ahlat «Bitlis»; Kireçli «Şavşat - Çoruh»)* — **4.** Sel yarıntısı *(Güzelsu «Akseki - Antalya»; Kasımlar «Eğridir - Isparta»; Geyran «Niksar - Tokat»)* — **5.** Susuz dere *(Cebel «Isparta»)* — **6.** Çayırın en gür biten yeri *(Amasya)* — **7.** Kalın kiriş *(Ortaköy «Çal - Denizli»)* — **8.** Merkez *(Isparta dolayı)* — **9.** Karpuzun göbeği *(Diyarbakır)* — **10.** [S.] Çalışkan *(Gilevgi «Eamalı - Antalya»)*

Özekes [*S.*], Ciddî: **Özekes mi söylüyorsunuz ?** *(Kırşehir)*

Özeklemek [*F.*], Derleyip toparlamak *(İzmir)*

Özeklendirmek [*F.*], Toplamak *(Konya çevresi)*

Özele [*İs.*], Çiğdem çiçeği *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Özelemek [*F.*], **1.** Çalkalamak *(Samsun; Ünye «Ordu»)* — **2.** Ezip karıştırmak **(Yoğurdu özeledim :** *Ünye «Ordu»; Samsun)*

Özelti [*İs.*], **1.** Küçük dere: **Özeltinin suyu çekilmis** *(Bolayır «Çanakkale* [*Muh.*]*»)* — **2.** Bataklık veya sazlık yer *(Urla «İzmir»)* — **3.** Yamaçlardaki su akıntıları *(Kandıra «Kocaeli»)* — **4.** Sel yarıntısı, susuz dere *(Edirne* [*Muh.*]*)*

Özeme [*İs.*], Bükmek üzere hazırlanan yün veya kıl yumağı *(Ermenak dolayı «Konya»; Silifke «İçel»)*

Özemek [*F.*], **1.** Yoğurt, pekmez veya herhangi bir şeyi su ile karıştırıp halletmek, cıvıtmak *(Talas «Kayseri; Sivas; Kürkcüler «Seyhan»; Genezin, Köşker «Kırşehir»; Gaziantep; Civanyaylağı «Mersin - İçel* [*Aşiret*]*»; İncesu «Kayseri»; Eskişehir)* — **2.** Sözü lüzumundan fazla uzatmak: **Yetişir artık özeme!** *(İskilip «Çorum»)*

Özemük [*S.*], Gevşek: **Özemük iplik** *(İnebolu «Kastamonu»)*

Özen [*İs.*], **1.** Sulu yer *(Kazancı «Konya»)* — **2.** Birbirine yakın iki dağ arası, vâdi *(Çilehane «Reşadiye - Tokat* [*Muh.*]*»; Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)* — **3.** Irmak *(Karkın «Çumra - Konya»)*

Özenç [*İs.*], **1.** İstek *(Balıkesir ve çevresi; Edirne* [*Muh.*]*)* — **2.** Gıpta

(Kütahya)

Özene [*İs.*], Av bekleme yeri *(Edirne [Muh.])* **[Bak: Güme, öneze]**

Özenek [*İs.*], En önde av bekliyen kimse *(Bolayır «Çanakkale [Muh.]»)*

Özenleydi [*S.*], Çukurumsu nesne *(Karkın «Çumra - Konya»)*

Özenti [*İs.*], **1.** Sel yarıntısı, kurumuş göl çukurları *(Vakıf köyü «Tavas - Denizli»; Feruz, Elcik «Kalecik», Ortabereket, Ankara; Kırankaz «Burdur»)* — **2.** Bir an evvel dileğinin meydana gelmesini isteyiş *(Kastamonu)*

Özge [*S.*], **1.** İyi, güzel *(Balıkesir; Yeniköy [Muh.]; Denizli)* — **2.** [İs.] İki dağ arasında birleşen derelerin kolları, derenin başlangıcı *(İst. [Muh.])* — **3.** Cana yakın, sıcak kanlı, vefakâr *(Taşköprü «Kastamonu»)* — **4.** Maharetli *(Çanakkale)* — **5.** Yiğit *(Çanakkale)*

Özgemek [*F.*], Değişmek: **Beni görünce yüzü özger** *(Sivas)*

Özgen [*İs.*], Kuzu kulağının körpe filizi: **Kıra özgen toplamıya gidelim** *(Çatalca «İst.»)*

Özgü [*S.*], **1.** Mukaddes: **Özgü mabedin içinde kalbim heyecan dolu** *(Reyhan «Bursa»)* — **2.** [*İs.*] Ezgi, taganni *(Ortaklar «Havza - Samsun»)*

Özke [*S.*], **1.** Toplu, sıhhatli, sağlam *(Gelendost - Isparta»; Köşker (Kırşehir»)* — **2.** Temiz yürekli *(İzmir ve çevresi; Adana)* **[Bak: Özge, 1]**

Özkemek [*F.*], Özlemek *(Boyalı «Araç - Kastamonu»)*

Özlek [*İs.*], **1.** Zaman *(Balıkesir; Manisa)* — **2.** Toprağın özlü kısmı *(Kayseri ve çevresi)* — **3.** Felek, çarh *(Tokat)* — **4.** Ülkü, ideal *(Tokat)*

Özlen [*İs.*], **1.** Küçük dere *(Alanya «Antalya»; Kayı «Tosya - Kastamonu»)* — **2.** Ağaç kökü *(Sındı köyü [?])*

Özlenk [*İs.*], Kemik veya ağacın özü *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Özlük [*İs.*], **1.** Küçük çömlek *(Bozkır «Konya»; Çınarlı «Adana - Seyhan»)* — **2.** Cevher, madde, benlik (**Dalkavuklar hiç bir zaman özlüğünü koruyamazlar** : *Bergama «İzmir»; Kars)* — **3.** Ücret *(İnegöl «Bursa»)* — **4.** Toprak bardak, maşrapa *(Konya; Kayseri)* — **4.** Hüviyet cüzdanı, nüfus kâğıdı *(Bursa [Bir kısım halk])*

Özmek [*İs.*], **1.** Sazlık ve bataklık yer *(Nilüfer «Bursa [Muh.]»)* **[Bak: Azmak]** — **2.** Dere *(Saylan «Ünye-Ordu»)* — **3.** Kutu *(Çobansa «Fethiye - Muğla»)* — **4.** [*F.*] Özleştirmek, alıştırmak *(O. A.)*

Özmeliklik [*İs.*], *(Çorlu «Tekirdağ»)* **[Bak: Dırgalık, Cığralık, çığka]**

Özmencil olmak [*F.*], **1.** Üzgünlüğe uğramak: **Bekliye bekliye özmencil oldum** *(Isparta)* — **2.** Ricacı gitmek: **Ali beye çok özmencil oldum, para etmedi** *(Isparta)*

Özne [*İs.*], Güvey [Gerdeğe gireceği gün aldığı isim] *(Akkışla, Pınarbaşı, Büröngöz, Çataloluk «Develi», Avşar «Kayseri»; Ceyhan, Misis, Adana «Seyhan»)*

Öznek [*İs.*], Ağacın çatallandığı yer *(Gürün «Sivas»)*

Öznük [*İs.*], Basamak *(Balıkesir)*

Özte [*İs.*], Dam, çatı *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Özü [*İs.*], **1.** Mer'a *(Kızılköy «Yenişehir - Bursa»)* — **2.** Zevk ve şataret *(Yozgat ve dolayı)*

Özü baymak [*F.*], Acımak, merhamet etmek *(Karacasu «Aydın»)*

Özü dövmek [*F.*], İçi dayanmamak *(Gaziantep)*

Özü geçmek [*F.*], **1.** Uyuyuvermek *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)* — **2.** Çürümek *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)*

Özük [*İs.*], İçi yeşil sırlı küçük çömlek *(Kayseri)* [***Bak: Özlük, 1***]

Özü kara [*S.*], Mayası bozuk, sütü bozuk kimse *(Balıkesir)*

Özün [*İs.*], Hiyle *(Ahmetçe «Çanakkale»; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Kırkağaç «Manisa»; Burdur)*

Özüncü [*S.*], Hiyleci, düzenci *(Tefenni «Burdur»)*

Özüncülük [*İs.*], Hiylecilik *(Ezine «Çanakkale»)*

P

Pâ [*N.*], Şaşma ve korku bildirir *(Alpı «Karaisalı - Seyhan»)*

Pacal [*S.*], Kılıksız, kılık kıyafet düşgünü *(Karaahmet «Afyon»)*

Pacar [*İs.*], İnce ateşli kül *(İst.* [*?*]*)*

Paç [*İs.*], **1.** Ütü bezini ıslatmak için içine su konulan maşrapa *(Hacıkasım «Bayramiç - Çanakkale»)* — **2.** Çorap lâstiği *(Vona «Ordu»* [*Gürcüce olması muhtemel*]*)* — **3.** Sermaye *(Karataş «Dinar - Afyon»)* — **4.** Hisse *(Elâzığ)* — **5.** Kesim, vergi *(Maraş; Gaziantep; Mansurlu «Feke - Seyhan»)*

Paçal [*İs.*], **1.** Muhtelif cinsten ve neviden olan şeylerin karışığı *(Ören «Kemalpaşa», Foça «İzmir»; Armutlu «Mustafakemalpaşa - Bursa»; Bucak «Burdur»; Ezine, Akköy «Çanakkale»; İst.; Elmalı «Antalya»)* — **2.** Sak, kök *(Hatip «Ayancık - Sinop»)*

Paçan [*İs.*], Kök elyafı *(Ulubey «Ordu»)*

Paçarış [*S.*], Engel *(Ahlat «Bitlis»)*

Paçarış etmek [*F.*], Zahmet vermek: **Bana paçarış etme** *(Adacami «Rize»)*

Paçetmek [*F.*], Öpmek *(Bitlis)*

Paçık [*İs.*], Ebegümeci *(Düzce «Bolu»)*

Paçkıl [*S.*], Yaptığı işi yüzüne gözüne bulaştıran, beceriksiz *(Karsavuran «Saimbeyli - Seyhan»)*

Paçuk [*İs.*], Ağaç kökünün parçası: **Sobayı paçuklarla doldur, iyi kor yapar** *(Paşayiğit «Keşan - Edirne»)*

Paçur [*S.*], Çapaçul, pejmürde (**Paçur bir adam gördüm:** *Kavak «Samsun»; Tosya «Kastamonu»)*

Padar [*İs.*], **1.** Tomruk *(Giresun köyleri)* — **2.** Padavra tahtası *(Akkise «Ordu»)*

Paduk [*İs.*], **1.** Deve veya manda yavrusu, potuk *(Pazarcık «Gaziantep»)* — **2.** Dağın kuytu yerleri *(Malkara «Tekirdağ»)*

Paf [*İs.*], **1.** Akciğer *(Adapazarı «Kocaeli»)* — **2.** Mısır koçanı *(Petrüke «Elâzığ»)* — **3.** [*S.*] Dayanıksız *(İçel)*

Pafit [*İs.*], Sepet yapmakta kullanılan asmaya bnzer bir bitki *(Dombay «Edirne* [*Muh.*]*»)*

Paflaç [*İs.*], *(Bursa)* [***Bak: Paflak, 1***]

Paflak [*S.*], **1.** Çürük ve içi kof ağaç

(Bursa) — **2.** Etli, şişman *(Çukurbağ «Mut - İçel»; Kürkçüler «Sayhan»)* — **3.** Kabartılmış [toprak] *(Feruz köyü «Giresun»)*

Paflamak [*F.*], **1.** Küflenmek *(Çırpı «Bayındır - İzmir»)* — **2.** Yılan veya kedi gibi hayvanlar paf diye ses çıkarmak *(Gaziantep)* — **3.** Kabarmak *(Dinek «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Pafpafçı [*S.*], Lüzumsuz yere, değeri olmadığı halde birini mübalâğalı surette meteden *(Gaziantep)*

Pağ [*İs.*], **1.** Kadın başörtüsü, yemeni *(Bartın, Zonguldak)* — **2.** Yapı temeli *(Hasandede «Ankara»)* — **3.** Yıkılmış ev arsası *(Peterek «Yusufeli-Artvin»)*

Pağaç [*İs.*], Bir çeşit tuzsuz veya mayasız çörek, kül çöreği, gömme *(Gaziantep; İncidere, Kars; Yavi «Tercan-Erzurum»; Alucra, Fadalca «Mesudiye - Giresun»; Keskin «Ankara»; Malatya; Pertek, Çemişgezek, Tunceli; Kiği «Bingöl»; Pazar, Erbaa «Tokat»; Elbistan «Maraş»)* **[Bak: Pahaç, homman]**

Pağam [*İs.*], Teyel *(Velimeşe «Çorlu-Tekirdağ»)*

Pağa yaprağı [*İs.*], Yara üzerine konulan geniş yapraklı bir bitki *(Malatya)*

Pağlampa [*İs.*], Yağmurlu veya karlı havalarda alçaklara veya derelere çöken sis, pus, duman *(İnebolu «Kastamonu»)*

Pağna [*İs.*], Ahır yemliği *(Geriçam, Eskere «Köyceğiz - Muğla»)*

Pah [*İs.*], **1.** Rendelenmiş tahtanın keskin kenarı *(Bartın «Zonguldak»)* — **2.** [*Ed.*] Takdir bildirir *(Gaziantep)* **[Bak: Peh]**

Pahaç [*İs.*], Mayasız ekmek, bir çeşit çörek, poğaça *(Tarçın «Kayseri»)* **[Bak: Pağaç]**

Pahak [*İs.*], Arpa kırması *(Kelkit «Gümüşane»)*

Pahal [*İs.*], **1.** Bez dokuma tezgâhının iki tarafına konulan delikli taş *(Konya; Ürgüp «Kayseri»)*

Pahal yolu [*İs.*], Tarlanın ortasındaki kumlu veya çorak kısım *(Kumdanlı «Yalvaç - Isparta»)*

Pahar [*İs.*], **1.** Pınar, çeşme: **Kövengin pahar başı * Durmaz gözümün yaşı** *(Elâzığ ve köyleri»)* — **2.** Akar su *(Gümüşane)*

Pahara [*İs.*], *(Yenice «Karacabey - Bursa»)* **[Bak: Dönmece]**

Pahna [*İs.*], Hayvan yemliği *(Safranbolu «Zonguldak»)* **[Bak : Pağna]**

Pahni [*İs.*], Saman sepeti, selesi *(Günece «Yenişehir - Bursa»)*

Pahpah [*Ed.*], Takdir bildirir *(Konya)*

Pakrak [*İs.*], Bakraç, su kovası *(Samsun; Sinop)*

Pakta [*İs.*], Arabacılıkta çeki demirinin ağzını açan aygıt *(Çanakkale)*

Papuk [*İs.*], **1.** Ayakçık *(Ahlat «Bitlis»)* — **2.** Paça *(Ahlat «Bitlis»)*

Pala [*İs.*], **1.** Bakla *(Karahisar «Kayseri»)* — **2.** Fasulya *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **3.** Yatak *(Haliliye «Ceyhan - Seyhan»; Gerede «Bolu»; Ulu köy «Nallıhan», Şıhlar, Güdül, Ayaş «Ankara»; Abbaslık «Bilecik»)* — **4.** Kilim, âdî ve kaba köy kilimi *(Eskişehir; Ağaeli, Keskin «Ankara»; Yakasinek «Bolvadin - Afyon»; Etimesut, Ankara; Dayakadın «Edirne»; Mustafakemalpaşa «Bursa»)* — **5.** Paçavra, bez parçası, çul, elbise eskisi *(İzmit «Kocaeli»; Karantı [?]; Osmaniye «Ilgın - Konya»; Yozgat; Çeltikçi «İnegöl», Mamca «Orhangazi-Bursa»; Devrek «Zonguldak»; Gere-

de, Bolu; Çankırı; Edirne; Gürcüköyü «Kızılcahamam», Göl, Ankara; Seyitgazi «Eskişehir»; Taraklı, Saraçlı «Geyve - Kocaeli»; Avanos «Kırşehir»; Ömerköy «Bandırma - Balıkesir»; Kütahya; Gölköy [?]; Korna, Yakacık «İst.»; Haliliye «Ceyhan - Seyhan») **[Bak: Kırçık]** — **6.** Mendil *(Kuşadası «İzmir»)* — **7.** Balık kayıklarındaki dümen *(Ereğli «Karamürsel - Kocaeli»)*

Palaçor [*S.*], Yırtık, pejmürde elbiseli *(Konurlar «İnegöl [Muh.]», Mineviz «Mustafakemalpaşa - Bursa»)*

Paladız [*İs.*], Ağaç köklerinde çıkan piç: **Paladızları temizledim** *(Kütahya)*

Palak [*İs.*], **1.** Ayı yavrusu *(Narman «Tortum», Erzurum; İst. [Muh.]; Hadım «Konya»; Gümüşane; Parak «Alucra»; Şebinkarahsar «Giresun»)* **[Bak: Balak, 2]** — **2.** Köpek yavrusu *(Erzurum)* — **3.** Manda yavrusu *(Ünye «Ordu»; Giresun köyleri)* — **4.** Tavşan *(Konya)* — **5.** Domuz yavrusu *(Urfa)* — **6.** Bilinmiyen at *(Bahtiyar «Zara - Sivas)* — **7.** Tas, maşrapa *(Kaydalapa «Bafra - Samsun»)* — **8.** Kuru ot *(Çemişgezek «Tunceli»; Elâzığ; Keskin «Ankara»; Urfa; Ahlat «Bitlis»)*

Palakan [*İs.*], Fırtına *(Şerefler «Köyceğiz - Muğla»)*

Palala [*S.*], Pejmürde, dağınık [kimse] *(Kuşadası «İzmir»)*

Palank [*İs.*], Keçeden yapılan eşek kaltağı *(Keskin «Eskişehir»)*

Palapaç [*S.*], Mandıralarda yemek ve bulaşık işlerine bakan adam *(Gündoğdu «Bursa [Muh.]»)*

Pala pala [*Zf.*], Lâpa lâpa: **Pala pala kar yağarken geldi** *(İzmit «Kocaeli»)*

Palarmak [*F.*], Büyümek [bitikler hakkında] *(Süller «Çal - Denizli»)*

Palas [*İs.*], **1.** Tek kanat kilim *(Yemliha «Kayseri»)* **[Bak: Kaylık, kozma]** — **2.** Düz renk kıl kilim *(Şebinkarahisar «Giresun»; Eğret «Afyon»; Kilis «Gaziantep»; Elâzığ; Gümüşane; Ankara; Sadık «Mucur - Kırşehir»)* — **3.** Küçük minder *(Develi «Kayseri»)* — **4.** Çok kullanılmış kilim *(Samsun)* — **5.** Çeşme *(Ş. A. [?])* — **6.** Börek *(Ordu)* — **7.** Büyük çocuk *(Menemen «İzmir»)* — **8.** *(Çankırı)* **[Bak: Göde, 7]**

Palasanlık [*İs.*], Otlu, çakıllı veya dikenli yer *(Yaylagöme «Malkara - Tekirdağ»)*

Palatır [*S.*], **1.** Sersem, beceriksiz *(Emet «Kütahya»)* — **2.** [*İs.*] Pencere *(Gazipaşa «Alanya - Antalya»)* — **3.** [*İs.*] Piçleri kırılmış asma *(Manisa)* — **4.** [*İs.*] Budanmış bağ kütüklerinden çıkan filizler *(Sungurlu «Çorum»)* — **5.** [*İs.*] Sararan hububatın tarlıya dökülen yaprakları *(Viran köyü «Kütahya»)*

Palay [*S.*], Zayıf; yırtık *(İst. [Muh.])*

Palayış [*İs.*], Kevgir, süzgeç *(Gölcük «Niğde»; Kayseri; Konya)*

Palaz [*İs.*], **1.** Eskimiş kilim, keçe, yaygı, çul, kıl kilim, keçi kılından kilim, yün kilim, nakışsız kilim, ketenden döşeme *(Tortum «Erzurum»; Kırşehir; Darende, Kemaliye «Malatya»; Çankırı; Develi, Bünyan, Kayseri; Gümüşane; Kars; Akviran «Konya»; Erzincan; Alucra «Giresun»; Adana; Hortuna «Torbalı - İzmir»; Maraş)* — **2.** [*S.*] Zayıf *(Ayayorgi, Mahmutbey «Bakırköy - İst.»; Gündoğdu «Bursa»; İnebolu «Kastamonu»; Kırkağaç «Manisa»)* — **3.** [*S.*] Ağır hasta: **Hemşirem çok palaz**

yatıyor *(Üçhanlar «Kavak - Samsun [Muh.]»)* — **4.** [*S.*] Çirkin, fena *(Koru «Yalova - İst.»)* — **5.** Börek *(Vona «Ordu»)* — **6.** Peştemal *(Balıbey «Manisa»)* — **7.** Eski çamaşır veya çamaşıra benzer şeylerin parçaları *(Bartın «Zonguldak»; Sarılar «Avanos - Kırşehir»)* — **8.** [*S.*] Eski, yamalı*(Bartın «Zonguldak»; Çandarlı «Bergama - İzmir»)* — **9.** *(Çankırı)* ***[Bak: Gücen, 1]***

Palazımak [*F.*], **1.** Hoplamak, sıçramak; süratle, telâşla koşmak *(Ankara:* **Çocuk palazıyıp geliyordu :** *Nevşehir «Niğde»;* **Palazıyarak geliyor:** *Afyon)* — **2.** Meydana gelmek büyümek, neşvünema bulmak *(Üçkuyu «Çal - Denizli»)*

Palazlanmak [*F.*], Kuş yavruları uçacak hale gelmek *(Muğla dolayı)*

Palçıklı [*S.*], Derli toplu olmıyan : **Palçıklı kadın çok koca değiştirir***(Çal «Denizli»)*

Paldır [*İs.*], **1.** Geçilmesi güç çalılık *(Ordu)* — **2.** [*S.*] İşini, sözünü bilmiyen *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»)*

Paldırama [*İs.*], Yağmurlu havada gök gürleme *(Karpuzlu «Çine - Aydın»)*

Paldıratmak [*F.*], Yıkmak *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)*

Paldırdamak [*F.*], Gürültü ile yıkılmak, düşmek, tepinmek *(Edirne [Muh.]; Üçkuyu «Çal - Denizli»; Geyve «Kocaeli»)*

Palikleme [*İs.*], Çelik çomak oyununda değnek atma *(Erzincan)*

Pallı [*S.*], Şaşkın, alık: **İnsanın pallısından, atın nallısından** [*Atalar sözü*] *(Basta «Konya»)*

Palliklemek [*F.*], Kaldırıp atmak, şiddetle savurup atmak *(Erzincan;* **Şimdi bu minderi kafana palliklerim:** *Gümüşane)*

Paltacık [*İs.*], Değirmen taşını çeviren demir mil *(Akçaşar «Eğridir - Isparta»; Başköy «Ankara»)* ***[Bak : Balta, baltacılık]***

Paltan [*İs.*], Gece öten kurbağa *(Boztekke [?])*

Paltancık [*İs.*], Değirmenin üst taşını çeviren demir mil *(Sungurlu «Çorum»)* ***[Bak: Paltacık]***

Paltar [*İs.*], Elbise *(Kars)*

Paltımsız [*S.*], İntizamsız, giydiğini kendine yakıştıramıyan *(Ermenak «Konya»)*

Pambucak [*İs.*], Küçük çocukların ağzında beyaz pamuk şeklinde hâsıl olan bir nevi hastalık *(Diyarbakır)*

Pambuklanmak [*F.*], Yaş sebze veya meyvalar küflenerek üzerinde tüy peyda olmak *(Niğde)*

Pamburcuk [*İs.*], Gelincik çiçeği *(Emet «Ktahya»)*

Pampal [*S.*], **1.** Şişman, gürbüz, tombul *(Kırşehir; Sinop; Sungurlu «Çorum»; Sivas; Gaziantep; Urfa)* ***[Bak: Panavur]*** — **2.** Tüyü uzun olan şeyler: **Pampal kedi; pampal battaniye** *(Urfa)* — **3.** [*İs.*] Gelincik çiçeği *(Bahçe «Seyhan»)*

Pampalak ve **Pompalak** [*S.*], Şişman, tombul:**Ahmet ağanın pampalâk bir çocuğu var** *(Kavak «Samsun»)*

Pampalamak [*F.*], Sahip çıkmak *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Pampul [*S.*], Şişman, tombul çocuk *(Kastamonu)* ***[Bak: Pampal, 1]***

Pamucak [*İs.*], Uzun bakışlı, uzun kılkıçlı ve uzun taneli bir cinse bulgurluk buğday, çalıbasan buğdayı *(Küplü «Kavaklı - Edirne», Yarış «Emet - Kütahya»)*

Pamuça [*İs.*], Hayvanlara yedirilen boz yapraklı, yoncaya benzer bir türlü bitki *(Dereköy «Tokat»)*

Pamuk çatması [*İs.*], Dört çocuk tarafından oynanan ve uzun eşeğe benziyen bir oyun *(Ağırnas «Kayseri»)*

Pamukçuluk [*İs.*], Ağızda meydana gelen bir çeşit hastalık *(Uluköy «İs.»; Sinop; Samsun)* ***[Bak: Pambucak]***

Pamuklanmak [*F.*], Ekşimek, kokmak *(Konya)*

Pamukluk [*İs.*], Ormanlarda yetişen, yaprağını dökmiyen ve pirebolu gibi kokan bir cins küçük ağaç *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Pamza taşı [*İs.*], Deniz kenarlarında bulunan delikli hafif bir taş olup mermerciler tarafından mermere cilâ vermekte kullanılır *(Gelibolu Çanakkale»)*

Pan [*S.*], **1.** Dikkatsiz, ağırkanlı, battal *(Kula «Manisa»; Erkilet köyü «Tokat»; Bektaş «Zara - Sivas»)* — **2.** Ahmak: **Beni pan Mehmet mi sandın?** *(Malatya)*

Panak [*İs.*], **1.** Ayı yavrusu *(Yeniköy «Çerkeş - Çankırı»)* — **2.** Sopa *(İnebolu «Kastamonu»)*

Panas [*İs.*], Fener *(Kastamonu)*

Panaz [*İs.*], **1.** Avuç *(Ilgın «Konya»)* — **2.** Her türlü fener *(Yukarısölöz «Orhangazi - Bursa»)* — **3.** [*S.*] Sersem *(Muğla)* — **4.** Yoksuzluk yüzünden sersem olan *(Sinop)*

Pançak [*İs.*], **1.** Ağacın kökündeki emici kıllar *(Keçiborlu «Isparta»; Emircik «Çivril - Denizli»)* — **2.** Pıtrak gibi çiçek açan veya meyva veren ağacın hali: **Elmanın çıçeği pançak gibi** *(Erzincan)*

Pançalaşmak [*F.*], Bitkiler fazla neşvünema bulmak *(Bayat «İskilip - Çorum»)*

Pançuk [*İs.*], Ağacın kökündeki emici kıllar *(Gökçesu «Mudurnu», Türkbeyli «Mengen - Bolu»)* ***[Bak: Pançak, 1]***

Pandal [*S.*], Ağır hareketli şişman *(Silifke «İçel»)*

Pandar [*İs.*], Bostan bekçisi, korucu, bağ bekçisi *(Pazarcık, Bozüyük «Bilecik»; Bursa [Muh.])*

Pandıl [*İs.*], Paldum *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Pandır [*İs.*], **1.** Yalnız pamukdan dokunan kilim *(Yanıkköy «Menemen - İzmir»)* — **2.** Pancar *(Ankara)*

Panga [*İs.*], Üzerinde deri işlenen tahta, tezgâh [Tabaklıkta] *(Trabzon)*

Pangallık [*İs.*], Çalılık, dikenlik yer *(Pirinçeşmen «Malkara - Tekirdağ»; Edirne [Muh.])*

Pangavut [*S.*], Aptal, sersem, salak *(Tokat)* ***[Bak: Pan, Panaz 3]***

Pangudus [*S.*], Yırtıcı, yıpratıcı *(Denizli)*

Panıs [*S.*], **1.** İhtiyatlı, ilerisini düşünen *(Çukurbağ «Mut - İçel»)* — **2.** Hasis *(Ilgın «Konya»; Varyanlı «Maraş»; Bayram köyü «Ayaş», Yonpelit «Beypazarı - Ankara»)* — **3.** Süflü *(Beypazarı «Ankara»)*

Pankuduz [*S.*], **1.** Yırtıcı, yıpratıcı *(Denizli; Müsyeli [?])* — **2.** Hovardalıkta, külhanbeylikte kaşarlanmış adam, uçarı *(İst.)*

Panlanmak [*F.*], Küflenmek, yemeklerin üstü küf tutmak *(Şungurlu «Çorum»)*

Pansımak [*F.*], Et bozulup kokmak *(Kayseri)*

Pantış [*S.*], Şişman *(Korucuk «Gülnar - Afyon»)*

Panzal [*İs.*], Yemenicilerin dizlerine geçirdikleri dikici kayışı *(Isparta)*

Pap [*S.*], Uyuşuk, beceriksiz, sersem

(Güllü «Boldan - Denizli»; Şuhut «Afyon»)

Papa [*İs.*], **1.** Ördek *(Dursunbey «Balıkesir»)* — **2.** Kaz yavrusu *(Beyçayır [?])* — **3.** Besili kaz veya ördek *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Papak [*İs.*], Kalpak *(Erzurum; Samsun)*

Papalamak [*F.*], Elle yoklamak *(Vize «Kırlareli»)*

Papıl [*S.*], Tenbel*(Demirci «Manisa»)*

Papır [*İs.*], Göl kenarlarında biten bir türlü saz *(Gölcük «Bayramiç», Yeniçiftlik «Biga - Çanakkale»; İst. [Muh.]; Mustafakemalpaşa «Bursa»)* **[Bak: Babır, babırlık]**

Papırlık [*İs.*], Sazlık *(Mustafakemalpaşa «Bursa»)* **[Bak: Babır, babırlık]**

Papıt [*İs.*], Kebap kestane *(Çomaklar «İzmir»)*

Paplak [*S.*], İhtiyar*(Çandarlı «Bergama - İzmir»)*

Papra [*İs.*], Eğrelti otu *(Sarıyer «İst. [Muh.]»)*

Papulça [*İs.*], Papatya *(Korucu «İpsala - Edirne»)*

Papur [*İs.*], Hasır yapılan saz *(Celep köyü «Çatalca - İst. [Muh.]»; Edirköy «Saray- Tekirdağ»)*

Papurdak [*S.*], İhtiyar *(Konurlar «İnegöl - Bursa [Muh.]»)*

Papurtlama [*İs.*], Yaprakları ıtır yaprağı büyüklüğünde olan ve kırlarda yetişen bir türlü kokulu bitki *(Bolu)*

Par [*İs.*], **1.** Alev *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Diş kiri *(Bor «Niğde»)* — **3.** Çeçme *(Kemaliye «Malatya»)* — **4.** Aldatma *(Bozhüyük «Göksün - Maraş»)*

Paraca [*İs.*], İki dere arasında bulunan toprak *(Gicara «Alucra - Giresun»)*

Parağ [*İs.*], Koyunların yazın bulunduğu yer *(İspir «Erzurum»)* **[Bak: Parak, 2]**

Parak [*İs.*], **1.** Taranmamış, karmakarışık tüy veya saç *(Denizli)* — **2.** Üstü ve yanları kapalı hayvan veya keçi ağılı *(Kars)* **[Bak: Parağ]**

Paraman [*S.*], Yırtık *(Karamürsel «Kocaeli [Muh.]»)*

Paran [*İs.*], Bayramdan bir gün evvel yakılan ateş: **Yarın bayram, paran yanmiş** *(Çivril «Denizli»)*

Parana [*İs.*], Asma kütüklerine dikilen herek, ince sırık *(İbradi «Akseki-Antalya»; Bozcaada «Çanakkale»; İst. [?])*

Parç [*İs.*], Bakır veya tenekeden yapılmış kap, su tası, maşrapa *(Harput, Elâzığ; Van; Niğde; Yalova «İst.»; Ereğli «Konya»; Pınarbaşı «Kayseri»; Şebinkarahisar «Giresun»; Urla «İzmir»; Diyarbakır; Adana; Yoncalı «Ağrı»)*

Parçalak [*İs.*], Lâhana *(Kalecik «Ankara»)*

Parçı [*İs.*], Bakır maşrapa *(Konya)* **[Bak: Parç, 2]**

Pardılamak [*F.*], **1.** Sopalamak : **Hırsızı pardıladılar***(Edirne [Muh.])* — **2.** Çalıdan çit yapmak *(Narlıdere «İzmir»)*

Pardılı [*S.*], Güçlü kuvvetli *(Çaldılar «Fethiye - Muğla»)*

Pardınç [*İs.*], Yeşil fasulye *(Kemaliye «Malatya»)*

Parduç [*İs.*], Kızgın tandırın kirini, tozunu almak için kullanılan kirli paçavra, tandır silgisi *(Yusufeli, Pererek «Artvin - Çoruh»; Erzincan; Kale köyü «Gümüşane»; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Parduş [*İs.*], Kedi yavrularını yiyen erkek kedi *(Manyas «Balıkesir [Muh.]»)*

Pargı [*İs.*], **1.** Göl, bataklık kamışı *(Ağrakos «Suşehri - Sivas»; Şebinkarahisar «Giresun»; Terecik «Büyükçekmece - İst.»)* — **2.** İnce odun *(Edirne)*

Parha [*İs.*], Kazan *(Erzurum)*

Parı [*Zf.*], Az, azıcık *(Göynük, Mudurnu «Bolu»; Bulak «Safranbolu - Zonguldak»)*

Parık [*İs.*], Kadın elbisesi *(Elbaşı «Bünyan - Kayseri»)*

Parmak kurusu [*İs.*], Ağaçların uçlarındaki kurumuş ince dallar *(Niğde)*

Parmak mayası [*İs.*], Tırnak altındaki et *(Görece «İzmir»)*

Parmus [*İs.*], Karanlıkta el yordamile bir şeyi arama *(Ahlat «Bitlis»)*

Parmuslamak ve **Parmuzlamak** [*F.*], El yordamiyle bir şeyi yoklamak, aramak *(Ahlat «Bitlis»)*

Parpal [*S.*], Nikâhsız *(Ambarlı «Vakfıkebir - Trabzon»)*

Parpar [*İs.*], Semizotu *(Bursa [Muh.]; Tokat)*

Parpara [*İs.*], Gelinlik elbiselerde süs yerinde kullanılan sarı renkte küçük teneke paralar *(Urfa)*

Parpazlamak [*F.*], Umutsuzca çırpınmak: **Tavuğu kesince kanatlarına basmalı ki palazlanmasın** *(Gâvurdağ «Cebeliberket - Seyhan»)*

Parpı [*İs.*], **1.** İnsan veya hayvanların tutuldukları hastalıkları okumak ve afsunlamak suretiyle sağaltma *(Konya; Akçaköy «Kayseri»)* — **2.** Tehlike, korku *(Kiremitçi «Denizli»; Muğla)*

Parpıl [*S.*], **1.** Yürümesini bilmiyen, düşe kalka yürüyen *(Demirci «Simav-Kütahya»; Uçkuyu «Çal - Denizli») [**Bak: Sangı,2**]* — **2.** Çok etli kimse *(Balıkesir)* — **3.** Çapaçul, dağınık, derbeder: **Ev kadını böyle parıl olur mu?** *(Yaylâ «Kırklareli»)*

Parpılamak [*F.*], **1.** Hafifçe döğerek korkutmak, azarlamak *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Til [?]; Tire «İzmir»; Kastamonu)* — **2.** Soğanı yağda acele veya yarım kızartmak, börttürmek *(Köşker, Kırşehir)*

Parpıllanmak [F.], Çok şişmanlamak, vücutça toplamak: **Çocuk parpıllandı** *(Afyon)*

Parpu [*İs.*], Tehlike, sıkıntı *(Merkepçikışlağı «Amasya») [**Bak: Parpı, 2**]*

Parpul [*S.*], **1.** İri yağrınlı ve gövdeli, etli, gürbüz *(Edirne [Muh.]; Danamandıra «İst.»; Tekeköyü «İnegöl - Bursa»)* — **2.** [*İs.*] Bebek ayakkabısı *(Niksar «Tokat»)*

Parpullamak [*F.*], **1.** Şişmanlamak, irileşmek *(Edirne [Muh.])* — **2.** Taze mısır veya biberi küllü ateş üzerinde pişirmek *(Kavaklı [Muh.]; Satılmış «Eskişehir»; Bursa [Muh.])* — **3.** Hasmını yenmek *(Edirne [Muh.])* — **4.** Kuduz hayvanı afsunla sağaltmak *(Mudarlı «Gebze - Kocaeli»)*

Parsaklı [*S.*], Pasaklı *(İçel)*

Parsal [*İs.*], Gömlek *(Urfa)*

Parsı [*İs.*], Çerçevesiz küçük pencere *(Trabzon; Kadışehri «Kavak - Samsun»; Yozgat)*

Parsıldamak [*F.*], İnsan veya hayvan yüreği şiddetle çarpmak *(Muğla)*

Parsuk [*İs.*], Rahim *(Kemaliye ve köyleri «Malatya»)*

Parsumak [*F.*], Yemek bozulmıya yüz tutmak *(Kızılisalı «Silifke-İçel»)*

Part [*İs.*], **1.** Karın, işkembe *(Elâzığ; Sofraz köyü, Gaziantep; Adana; Tar-*

sus, İçel; Erzincan; Kemaliye «Malatya»; Hendek «Kocaeli») — **2.** Demetlik ekin ve ot yığını, hububat yığını *(Erzincan; Kelkit; Gümüşane; Erzurum)* — **3.** Otuz adetli küme *(Ahlat «Bitlis»)*

Partal [*İs.*], **1.** Ev, tarla gibi taşınmıyan emlâk *(Fatsa «Ordu»)* — **2.** Dört direk üzerine yapılan küçük bağ kulübesi *(Gazipaça «Alanya - Antalya»)* — **3.** Kurdun yediği koyun derisinin parçaları *(Kepen «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **4.** Masal *(Çakıralan «Havza - Samsun»)* — **5.** Yalan, mübalâğalı söz *(Zile «Tokat»; Gümüşane; Şebinkarahisar «Giresun»; Saray köyü «Ezine - Amasya»)* — **6.** [*S.*] Yalancı, şarlatan *(Çorum; İsparta; Kütahya; Denizli; İçel; Bilecik; İzmir; Zonguldak; Afyon illeri)*

Partallamak [*F.*], Açıkça söyleyivermek *(Kırşehir)*

Partan [*İs.*], Lâpa lâpa yağan kar *(Tolos «Tercan - Erzincan»)*

Partana [*İs.*], Bir tutam *(Tepeköy «Şavşat - Çoruh»)* ***[Bak : Elçim 2, filte]***

Partı [*İs.*], **1.** İşkembe *(Toprakkale «Adana-Seyhan»)* — **2.** Toprak damların altına döşenen dallar *(Çumra «Konya»; Çankırı)*

Partıl ve Bartıl [*İs.*], Üstelik, teminat, bahşiş: **Şu deveyi partıl olarak aldım** *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»)*

Partın [*İs.*], Karın *(Bayburt «Gümüşane»)* ***[Bak: Part, 1]***

Partlamak [*F.*], Birdenbire çıkıp kaçmak *(Çukurköy «Karaisalı-Seyhan»)*

Paryandı [*İs.*], Kızamık hastalığı *(Çapar «Şabanözü - Çankırı»)*

Paryavşan [*İs.*], Kırda biten ve kir çıkarmakta kullanılan acı sabun gibi köpürür bir türlü bitki *(Çorum; Üçem «Bâlâ - Ankara»)*

Pasa [*Zf.*], **1.** Ardı kesilmeden, sürekli, durmadan *(Trabzon; Bolu; İst.; Alucra, Şibinkarahisar «Giresun»; Çakıralan «Havza - Samsun»; Sinop; Ereğli, Zonguldak; Kelkit «Gümüşane»; Çanakkale; Reşadiye «Tokat»; Ünye «Ordu»; Samsun)* — **2.** [*İs.*] Ekmek koymağa mahsus uzun tahta göz *(Nevşehir «Niğde»; Kuşadası «İzmir»; Bolu)* — **3.** Çardak *(Rize)*

Pasaf [*İs.*], **1.** Süprüntü *(Antalya)* — **2.** Yalan: **Söyledikleri hep pasaf şeyler** *(Alanya «Antalya»)*

Pasafçı [*S.*], Gelişi güzel, düşünmeden söz söyliyen *(Ovacık «Silifke - İçel»)*

Pasağı [*İs.*], Sakırga *(Kışehir)*

Pasak [*İs.*], **1.** Merdiven, basak *(Devrek, Zonguldak; Gülpınar «Ezine - Çanakkale»; İnebolu «Kastamonu»)* — **2.** Küf *(Keskin «Eskişehir»)*

Pasal [*İs.*], **1.** Kazık *(Trabzon; Siği «Mudanya - Bursa [Muh.]»; Eskişehir)* — **2.** İpliği düzeltmek için kullanılan bir türlü tahta aygıt *(İst. [Muh.])*

Pasalak [*İs.*], Çarık için kesilen gönün orta parçası *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Pasan [*İs.*], Donmuş kırağı *(Baytak «Çankırı»)*

Pasaruklamak [*F.*], Bunamak *(Kızılcabölük «Denizli»)*

Pası [*İs.*], Kalın pamuk bez *(Muğla)*

Pasırtı [*İs.*], Titreme *(Sultanhisar «Nazilli», Aydın)*

Paskırmak [*F.*], Çimento ve un gibi ince maddeleri savurmak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Paslam [*İs.*], Parça *(Ahiköy «Muğla»)*

Paslı [*İs.*], Kayabalığı *(Trabzon; Ti-*

rabolu «Giresun»)

Paspanaklı [*S.*], Pasaklı, işinde ve elbisesinde ihmalkâr olan *(Güre «Edremit - Balıkesir»)*

Pasra [*İs.*], Üzüm ve asmalara arız olan bir çeşit hastalık *(Aydın)*

Pasraf [*S.*], **1.** Pis ve müsrif kadın *(Torbalı «İzmir»)* — **2.** [*İs.*] Kir *(Seyitler «Fethiye - Muğla»)*

Pasrak [*S.*], Yakışıksız veya pis kimse *(Boldan «Denizli»)* ***[Bak: Pasraf]***

Pasramak [*F.*], Titremek *(Nazilli «Aydın»)*

Pasran [*İs.*], Böğürtlen otlarının içine girilemiyecek sık kümeleri *(Gölcük Bayramiç - Çanakkale»)*

Pastaklı [*S.*], Dağınık, karışık, derlitoplu olmıyan, pasaklı *(Devrek «Zonguldak»)*

Pastal [*İs.*], **1.** Hokkabazların oyun sırasında kullandıkları şakşağı *(İst.)* — **2.** Tütün yapraklarının istif edilmişi *(Ayancık «Sinop»; Dağköyü «Samsun»)*

Pastallı [*S.*], Kılığı kıyafeti yerinde olmıyan *(Demirci «Bolu»)*

Pastık [*İs.*], **1.** Pestil *(Divriği «Sivas»; Pendik «Kartal - İst.»)* — **2.** Şeker veya üzümden yapılan köfter; sucuk *(Erzurum)* ***[Bak: Basdık, bastık]***

Pastıranlık [*İs.*], Üzeri yaban otlariyle kapanmış çorak yer *(İst. [Muh.])* ***[Bak: Gürlük, 3]***

Pastukan [*İs.*], Ekşi yoğurt veya ayran ile yapılan bir türlü yemek *(Kemaliye «Malatya»)*

Paşal [*İs.*], Entari *(Karamurat «Malkara - Tekirdağ»)*

Pat [*İs.*], **1.** Sedir, kerevet, peyke *(Samrı, Çukurhisar «Söğüt», Bozüyük «Bilecik [Muh.]»; Gölcük «İzmit - Kocaeli [Muh.]»; Selimpaşa «Silivri-İst. [Muh.]»; Beyazköy «Saray - Tekirdağ»; Kurfal «Ezine - Çanakkale»; Değirmenocağı «Osmaniye - Seyhan»; Divriği ve çevresi «Sivas»)*— **2.** [*S.*] Körleşmiş: **Şu kalemin ucu çok pat** *(Kıbrıs, Türkşerefli «Ankara»)* — **3.** Ot yığını *(Erzincan)* — **4.** [*S.*] Sağır *(İnebolu «Kastamonu»)* — **5.** Domuz yavrusu *(Kavak «Samsun»)* — **6.** [*S.*] Buruşuk *(Bornova «İzmir»)*

Pata [*S.*], **1.** Kekeme *(Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **2.** [*İs.*] Selâm: **Kumandanı göürnce patayı çaktım** *(Adana)* — **3.** Nişan talimi için dikilen hedef *(Mut «İçel»)*

Pataç [*İs.*], Bacakarası, apış: **Pataçını ne kadar ayırıyorsun** *(Beyçayır «Dörtyol - Hatay»)*

Pata çakmak [*F.*], Temennah etmek, kandilli selâm vermek *(Malatya)*

Patak [*İs.*], **1.** Sümük: **Oğlum, patağını sil!** *(Ulukışla «Niğde»)* — **2.** [*S.*] Besili, güçlü kuvvetli kimse *(Urfa «Milâs - Muğla»)* — **3.** İki yaşındaki manda yavrusu, malak, düve *(Kılandıras «Sandıklı-Afyon»)* — **4.** Cevizin iç kısmı *(Zile «Tokat»)* — **5.** Olmamış incir *(Urfa)* — **6.** On yaşından yukarı deve *(Milâs «Muğla»)*

Patal [*İs.*], **1.** Lüleci taşı *(Kadıköy «İst. [?]»)* — **2.** [*S.*] İri, büyük : **Ahmet, patal ayaklıdır** *(Torul «Gümüşane»)*

Patalak [*İs.*], **1.** Patates *(Fatsa «Ayancık - Sinop»)* — **2.** [*S.*] Şişman: **Ne patalak çocuk** *(Samsun)*

Patalaşmak [*F.*], Yürürken bilmiyerek ayağını bir yere çarpmak *(Adacami «Rize»)*

Patamak [*İs.*], Olmamış incir *(Erküt «Cide - Kastamonu»)*

Pataman [*S.*], Etli, fakat idmansız

çocuk: **Pataman çocuklar tenbel olur** *(Hisarcık «Kayseri»)*

Patan [*İs.*], **1.** Ayı yavrusu *(Çorak «Bolu»)* — **2.** Bacaklar, bacakların her ikisi birden: **Patanını açmış** *(Adana)*

Patana [*İs.*], **1.** Patates *(Kastamonu; Çankırı)* — **2.** *(Tepeköy «Şavşat - Çoruh»)* **[Bak: Partana]**

Patanak [*İs.*], **1.** Kelle çıkarmıya başlıyan ekin *(Gaziantep)* — **2.** Ispanağa benziyen bir türlü bitki *(Boztepe «Ordu»)* — **3.** Domuz yavrusu *(Bolu)* — **4.** Ayı yavrusu *(Bolu)*

Patanç [*İs.*], Uyluk *(Şıhlı «Kayseri»)*

Patanmak [*F.*], Giydiğini yakıştıramamak *(Gemlik, Orhangazi «Bursa»)*

Patar [*İs.*], Erkek ördek *(Orhangazi «Bursa»)*

Patas [*İs.*], Avuç *(Bağtepe «Kozan - Seyhan»)* **[Bak: Pataz, 1]**

Pataş [*İs.*], Bacak arası, apış *(Bakırdağ «Develi - Kayseri»)*

Patat [*S.*], **1.** Kekeme *(Adana «Seyhan»)* **[Bak: Kekeç, 1]** — **2.** Peltek *(Ağcakışla «Şarkışla - Sivas»)* — **3.** [*'s.*] Tezgâhta gücüleri oynatmağa yarıyan ağaç bir aygıt *(Kurtdoğmuş «Kartal - İst.»)*

Patatla [*İs.*], Hamura ekmek şeklini verme *(Osmançavuşlar «Mudurnu - Bolu»)*

Patavalı [*S.*], Pejmürde, miskin, kılıksız, kıyafetsiz *(Cala «Çıldır-Kars»)*

Patavatsız ve **Patavazsız** [*S.*], Düşünmeden, gelişigüzel söz söyliyen *(Isparta; Konya; Antalya; İst. illeri)*

Patavı [*S.*], Beceriksiz: **Münciye patavı bir kızdır** *(Akşehir «Konya»)*

Patay [*S.*], **1,** Avuç dolusu *(Silifke «İçel»)* — **2.** [*İs.*] Büyük lokma *(Ereğli «Konya»)*

Pataz [*İs.*], **1.** Avuç *(Tarsus, Mut, İçel)* — **2.** Hapaz *(Kaşoba «Seyhan»; Ferizler «Anamur - İçel»; Alanya «Antalya»)*

Patazlamak [*F.*], Dövmek, tokatlamak *(Samsun; Şeyhler «Ulubey - Ordu»; Marınca «Merzifon - Amasya»)*

Patel [*S.*], İki yana yalpa vura vura giden kimse *(Edirne)*

Patga [*İs.*], Yaban ördeği *(İsparta)*

Patı [*Ed.*], Fiillerin sonuna gelip hal anlamını bildirir: **Geldim patı, gittim patı** *(İzmir; Muğla)*

Patıl [*İs.*], Buğday veya mısır unundan yapılan bir türlü saç pidesi *(Marakad köyü «Bafra - Samsun»)*

Patır [*S.*], **1.** Şivesi bozuk, lâkırdısı anlaşılmıyan [kimse] *(Şıhlı «Bozanti - Seyhan»)* — **2.** Kekeme *(Yozgat; Sungurlu «Çorum»; Ilıcaksı «Domaniç - Kütahya»)* — **[Bak: Patat, 1]** — **3.** [*İs.*] Maşrapa *(Afyon)* — **4.** [*İs.*] Küçük meşe dalları *(Antalya)* — **5.** Fiillerin sonuna konularak hal anlamını bildirir: **Gelip patırım = Geliyorum** *(Bolu)* **[Bak: Patı]**

Patıramak [*F.*], Gürültü, patırdı etmek *(Tekkeönü köyü «Ereğli - Zonguldak»; Sinop)*

Patırdamak [*F.*], Kendi kendine söylemek, söylenmek *(Tavas «Denizli»)*

Patırdaşmak [*F.*], Türkçeden başka bir dil ile konuşmak *(Barla «Eğridir-Isparta»)*

Pati [*İs.*], **1.** Bazı inek ve öküzlerin burnunun ucunda bulunan beyaz leke *(Giresun)* — **2.** Küçük çocuk eli *(Eskişehir)* — **3.** Küçük çocuk ayağı *(İzmir)*

Patik [*İs.*], **1.** Küçük çocuk ayakkabısı *(A.; T.)* — **2.** Ekmek küreği *(Elâzığ)*

Patilemek [*F.*], Teyellemek *(Karaağaç köyü «Edremit - Balıkesir»)*

Patir [*İs.*], Kaz yavrusu *(Mecitözü «Çorum»)*

Pat köftesi [*İs.*], Et ve bulgurla yapılan yaprak dolması *(Malatya)*

Patlak [*İs.*], **1.** Göze, menba *(Balıkesir ve çevresi; Kürtün «Torul - Gümüşane»)* — **2.** [*S.*] olmamış incir *(Halfeti «Birecik - Urfa»)* — **3.** Kavrulmuş mısır *(Bor, Niğde; Kışlaköyü «Zonguldak»; Konya)* — **4.** İncir *(Sürgü «Açadağ - Malatya»)* — **5.** Mürver ağacı *(Dereçine köyü «Bolvadin - Afyon»; Çankırı)* — **6.** Yenidoğmuş deve yavrusu *(Yendiğin «Ilgın - Konya»)* — **7.** Doğurması yaklaşmış hayvan *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **8.** Su fıçısı *(Nilüfer «Bursa»)* — **9.** Fasulya şeklinde olup içi boş ve sıkılınca pat diye ses veren bir çeşit çalı *(Avanos «Kırşehir»)*

Patlangıç [*İs.*], *(Ankara)* ***[Bak: Batlangıç]***

Patlanguz [*İs.*], Çocuk tabancası *(Erzincan)*

Patlankuç [*İs.*], **1.** İçi boş ve mekik yapılmakta kullanılan küçük yapraklı bir ağaç *(Dereköy «Tokat»)* — **2.** Mürver ağacı *(Boğazbağı «Çorum»)* ***[Bak: Patlak, 5]***

Patlayık [*İs.*], Mürver ağacı *(Gerze «Devrek - Zonguldak»)* ***[Bak: Patlankuç]***

Patmak [*İs.*], Yere vurup parçalamak: **Karpuzu pattım** *(Şaphane «Gediz - Kütahya»)*

Pantı [*İs.*], Hayvan yemliği *(Gümüşane)* ***[Bak: Batni]***

Patoma [*İs.*], Ahır tabanına döşenen tahta *(Trabzon)*

Patpak [*İs.*], **1.** Kavrulmuş mısır *(Siverek, Urfa; Sivas)* — **2.** Küçük somun, ekmek *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Patpatı [*İs.*], Patlangıç *(Ağırnas «Kayseri»)*

Patpatik [*İs.*], **1.** Mürver ağacı *(Elâzığ)* — **2.** Patlangıç *(Elâzığ)*

Patpat otu [*İs.*], Tohumu ağılı olan ve diş ağrılarında kullanılan bir türlü bitki *(Çorum)*

Patramak [*F.*], Azarlamak, tekdir etmek *(Sofular «Zonguldak»)*

Patsat [*Zf.*], **1.** Tektük, şurada burada, seyrek, dağınık *(Sandallar «Devrek - Zonguldak»)* — **2.** Arasıra, nadiren: **Patsat iyi geliyor** *(Gaziantep; Köşker «Kırşehir»; Aziziye «Ereğli - Konya»)*

Pattaban [*S.*], Düztaban [insan] *(Kastamonu)*

Patta satta [*Zf.*], *(Sungurlu «Çorum»)* ***[Bak: Patsat, 2]***

Pattik [*S.*], Kuyruğu güdük tavuk *(Erzurum)*

Patuk [*İs.*], **1.** Ayı yavrusu *(Aktaş «Gölpazarı - Bilecik»)* — **2.** Manda yavrusu *(Seydişehir «Konya»)*

Pat yapmak [*F.*], Babalık yapmak *(İlegöp «Uluborlu - Isparta»)*

Pav [*İs.*], Kadın başörtüsü *(Sandallar «Devrek», Yakademirciler «Zonguldak»)*

Pava [*İs.*], Değirmende yarılmış bakla, bakla yarması *(Karahaya «Bodrum - Muğla»)*

Pavkırmak [*İs.*], **1.** Tilki ve çakal ulumak *(Kozluca «Dudur»; Yahşieli «Bayramiç», Ezine «Çanakkale»; Yağbastı «Kula - Manisa»; Alayunt «Kütahya»; Akşehir «Konya»; Antalya; İskenderun «Hatay»; Naşidiye «Ceyhan», Saimbeyli «Seyhan»; Gülnar «İçel»)* — **2.** Alev bir yere

şiddetle hücum etmek *(Bor «Niğde»)*

Pavkulak [*İs.*], İri, fakat kurttan küçük olan, bir cins çakal *(Antalya)*

Pavlamak [*F.*], Çakal, köpek, kurt gibi hayvanlar havlamak, ürümek *(Adana «Seyhan»)* **[Bak : *Pavkırmak*, 1]**

Pavsımak [*F.*], Tozu toprağa katmak, ortalığı dumana vermek *(Köşker «Kırşehir»)*

Pavsutmak [*F.*], Toz çıkartmak*(Köşker «Kırşehir»)*

Pavşut [*İs.*], Hoşaf *(Ilgaz «Çankırı»)*

Paya [*İs.*], Bâdem *(Konya)* **[Bak: *Payam*]**

Payak [*İs.*], Örümcek *(İzmir ve dolayı)*

Payalı [*S.*], Kalın bacaklı [kimse] *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»)*

Payam [*İs.*], Bâdem *(Uncuboz, Gördes «Manisa»; Kilis «Gaziantep»; Maraş; Balıkesir ve dolayı; Torbalı, Kuşadası, Bergama «İzmir»; Aydın; Isparta; Amasya; Cebelibereket «Seyhan»; Harput, Elâzığ; Çal, Denizli; Saraycık «Çankırı»; Çırpılar, Bayramiç «Çanakkale»; Kütahya; Diyarbakır; Burdur; Hayrabolu «Tekirdağ»; Alanya «Antalya»; Bursa [Muh.])* **[Bak: Bayam3, boyam 1, bıyam]**

Payar [*İs.*], Hayvanın birdenbire atlaması *(Tokat)*

Payik [*S.*], Temiz, pâk *(Muğla)*

Payın [*İs.*], **1.** Ana arktan ayrılan küçük su yolu *(Balca «Nallıhan - Ankara»)* — **2.** Bahçeden veya tarladan suyun dışarı akması *(İçel)*

Payınsımak [*F.*], Hiçe saymak, gücü yeteceğine kesin olarak inanmak *(Gökköyü «Reşadiye - Tokat»)*

Payınt [*S.*], Her zaman yaş bulunan tarla: ***Payınt tarla*** *(Antalya)*

Payır [*S.*], Eğri, mail: **Tabakayı payır tutma** *(Topan «Feke - Seyhan»)*

Payırmak [*F.*], Sözünde durmak*(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Payırtak ve **Payırttak** [*Zf.*], Hemen, şimdi, çabuk : **Payırtak gel** *(Bolu)*

Payırtmak [*F.*], Sözünü geri aldırmak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Payısınmak [*F.*], Kavga etmek *(Fethiye «Muğla»)*

Paykırmak [*F.*], Parlamak *(Akdoğan «Kızılcahamam - Ankara»)*

Paypanak [*S.*], Bedava, kelepir*(Samsun)*

Paysallamak [*F.*], Caydırmak *(Çardak «Dinar - Afyon»)*

Paysımak [*F.*], Ehemmiyet vermemek, hiçe saymak *(Kalafat «Çankırı»)*

Paysınmak [*F.*], **1.** Kovalamak, arkasından koşmak *(Sultan köyü «Tekirdağ»; Çalaba«Karamandere-İst.»)* —**2.** Bir işe istekle ve özenle başlamak *(Dipsizgöl «İnegöl - Bursa [Muh.]»; Beykoz «İst.»; Fındıklı [?]; Edirne [Muh.]; Satılmış « Eskişehir»)* — **3.** Başkasının zaafından istifade etmek *(Ankara)*

Pay tahtası [*İs.*], Üzerinde derilerin temizlendiği tahta [Debağatte] *(Çanakkale)*

Paytak [*İs.*], Ördek yavrusu *(Ayaş «Ankara»)* **[Bak: Vidi]**

Paytal [*İs.*], At sürüsü *(Sazlıbosna «Çatalca - İst.»)*

Paytar [*İs.*], **1.** Beş dönümden az toprak parçası *(Karakuyu «Saimbeyli - Seyhan»)* — **2.** Killi topraklar *(İçel)*— **3.** Çok meyilli veya dik yerler *(Homa «Çivril - Denizli»; Karakuzu «Manisa»; Kasımlar «Eğridir - Isparta»; Endel, Sebil,* **Az kaldı paytardan yuvarlanacaktı:** *Üskül Ye-*

niköyü «Osmaniye - Seyhan») — **4.** Kesildikten sonra tekrar üreyen orman *(Faydalı «Seyhan»)* — **5.** Bitelgesi az olan topraklar *(Sarıvadi «Ermenak - Konya»)*— **6.** Bodur ardıç*(Develi «Kayseri»)*

Paytaran [*S.*], Güler yüzlülük gösteren, ruhu okşayıcı sözler söyliyen *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)*

Paytı [*S.*], Oynak, allâk *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Pazı [*İs.*], **1.** Yufka*(Keşirlik «Kırklareli»; Edirne [Muh.]; Mustafakemalpaşa «Bursa»; Samsun; İzmir; Künçeğiz «Bilecik»)* — **2.** Hamur topağı *(Karanfiloğlu «Edirne»; Balıkesir; İzmit «Kocaeli»; Güdül «Ayaş - Ankara»; Bolu; Bursa [Muh.])* **[Bak: Bezi, kunt 1]** — **3.** Börek *(Fındıklı [?] [Muh.])* — **4.** Ayak tarağı *(Keşanuz «Ankara»)*

Pazı başı [*İs.*], Pancar yaprağı *(Sarıoba «Ankara»)*

Pazık [*İs.*], Pancar *(Ahlat «Bitlis»)*

Pazik [*İs.*], Pancar yaprağı *(Divriği «Sivas»)*

Pazlama [*İs.*], **1.** Saç ekmeği, pide *(Kırklareli; Edirne [Muh.]; Karakuyu «İzmir»; İst. [Muh.]; Sivas ve çevresi)* — **2.** Mısır ekmeğinin bütünü *(Çarşanba «Samsun»)*

Pazlamak [*F.*], **1.** Çırpınmak [kuşlar, mecazen insanlar hakkında] *(Gaziantep)* — **2.** Yaymak *(Ünye «Ordu»)*

Pazlambaç [*İs.*], Saçta veya yağda pişirilmiş kalınca börek *(Edirne [Muh.])*

Pece [*İs.*], **1.** Pencere*(Karaisalı «Seyhan»; Cemele, Kırşehir; İncesu, Kayseri)* — **2.** Baca *(Gülâbi «Yozgat»; Köprü «Keskin - Ankara»; Bozlar «Eşme - Manisa»)*— **3.** Kapaksız küçük dolap *(Kırşehir)* — **5.** Dolap *(Ankara)*

Peç [*İs.*], **1.** Tuğladan yapılmış soba *(Nilüfer «Bursa»)* — **2.** Evde soba yerinde kullanılan toprak veya tuğladan yapılmış ocak *(Hayriye «Mahmudiye - Giresun»)* — **3.** Sebep : **Sen bana o lâfı söyledin amma peçi ne idi?** *(Muğla)* — **4.** Soba *Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Peçal [*S.*], **1.** Kolu, bacağı sakat *(Alayunt «Kütahya»)* — **2.** Perişan, düşkün *(Esatlar «Emet - Kütahya»)*

Peçe [*İs.*], **1.** Pencere *(Ereğli «Konya»; Mucur, Genezin «Avanos - Kırşehir»)* **[Bak: Pece, 1]** — **2.** Ağzı açık dolap *((Kurthasanlı «Kadınhanı - Konya»)* — **3.** Baca *(Karabekir «Yahşihan - Ankara»)* **[Bak: Pece, 2]** — **4.** Yerli bezi dokumak için dolapta yumak ipliklerini geçirdikleri 20 delikli tahta *(Diği «Sungurlu - Çorum [Muh.]»)* — **5.** Küçük tarla arkı *(İçel)*

Peçek [*İs.*], Beyaz, sarı çiçek açan ve yaprağı sabun gibi köpüren, böğrülceye benzer bir bitki *(Kışlacık «Amasya»)*

Peçel [*S.*], **1.** Zayıf *(Denizli)* — **2.** Topal *(Burdur; Antalya)*

Peçellemek [*F.*], Bir işi beceremiyerek bozmak *(Ünye «Ordu»)*

Peçerez [*S.*], Sarp: **Bu yol daha peçerezdir** *(Denizli)*

Peçe taşı [*İs.*], Ocağın üst taşı *(Telme köyü «Şiran - Gümüşane»)*

Peçük [*İs.*], Keçi kuyruğu *(Bayburt «Gümüşane»)*

Pedahta [*İs.*], Bez dokurken çulhanın, ayaklarını basarak üzerinden direzini geçirdiği tahta *(Tire «İzmir»)*

Pedik [*İs.*], İplik eğirmek için taranmış pamuktan yapılan ufak deste

(Çanakkale) **[Bak: Bedürük]**

Pediriş [*İs.*], Çul ve kilim üzerine işlenen bir türlü nakış *(İçel)*

Pedrik [*İs.*], **1.** *(Harman köyü «Söğüt», Gölpazarı «Bilecik»; Karaağaç, İpsala «Edirne»; Eceabat «Çanakkale»; Hereke «Kocaeli»; Bölceağaç «Bandırma - Balıkesir»)* **[Bak: Pedirik]** — **2.** [*S.*] Temiz, beyaz [çamaşır hakkında] *(Evreşe «Gelibolu-Çanakkale»; Kurşunlu «İnegöl-Bursa»)*

Peğ [*İs.*], **1.** Yıkılmış ev arsası *(Kilis «Gaziantep»; Alucra «Giresun»; Elâzığ; Maraş; Bargazmanlı «Vakfıkebir - Trabzon»; Niksar «Tokat»; Erzurum; Malatya)* — **2.** Arsa *(Gümüşane; Sivas; Hafızlı «Erzincan»)* — **3.** Yazın koyun ve keçilerin sağıldığı yer *(Kelkit «Gümüşane»)* — **4.** Tarlaların etrafına açılan hendek *(Evciler «Bâlâ - Ankara»)* — **5.** Arsa veya tarla çıkıntısı *(Niksar «Tokat»)*

Pege [*İs.*], Ahır *(Basmil «Diyarbakır»)*

Peğkürme [*İs.*], Tilki uluyuşu *(Ziğdi «Erbaa - Tokat»)*

Peh [*Ed.*], Aferin, maşallah, ne güzel *(Urfa; Gaziantep; Maraş; Cebelibereket «Seyhan»)* **[Bak: Pah, 2]**

Pehlil [*S.*], Aptal, sersem *(Ankara)*

Pehni [*İs.*], Hayvan yemliği *(Alaca «Çorum»; Niksar «Tokat»)*

Pek [*İs.*], **1.** Bekçi kulübesi *(Balıkesir)* — **2.** Arsa *(Gümüşane)* **[Bak: Peğ, 2]** — **3.** *(Erzincan; Şekerli «Tortum - Erzurum»; Elâzığ)* **[Bak: Peğ, 1]**

Peke [*İs.*], **1.** Peyke, kerevet *(Foça «İzmir»)* — **2.** Bağların etrafına çekilen çalı çırpıdan çit *(Kuz köyü «Bucak - Burdur»)* **[Bak: Peki, 3]** — **3.** Pencere *(Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Pekemek [*F.*], Kapamak, tıkamak, seddetmek **(Küpün ağzını peketin:** *Pınarbaşı «Nallıhan - Ankara»; Gölpazarı «Bilecik»)*

Pekenmek [*F.*], Kapanmak : **Her taraf pekenmiş yağmur devam edecek** *(Dadan «Bolu»)*

Pekenti [*İs.*], Suların taşarak verecekleri zarara mani olan toprak set: **Gediz pekentisinin kıyısından geçtim** *(Kalkıç «Menemen - İzmir»)*

Peketmek [*F.*], Kapatmak *(İleydağı, Uluborlu, Isparta; Güney «Eşme-Manisa»;* **Kapıyı peketiver:** *Konya* [*Muh.*]*)*

Peki [*S.*], **1.** Sert, katı *(Gündoğdu «Bursa* [*Muh.*]*»)* — **2.** [*İs.*] Eşek semeri *(Bozüyük «Bilecik* [*Muh.*]*»; Bursa)* — **3.** Bağ ve bahçe etraflarına çalıdan yapılan çit *(Keskin «Ankara* [*Muh.*]*»; İzmir* [*Muh.*]*; Kavaklı «Kırklareli* [*Muh.*]*»)* **[Bak: Peke, 2]** — **4.** Kapı sürgüsü: **Sokak kapısına bir peki taktırmak lâzım** *(Ankara* [*bir Kıbrıslıdan*]*)*

Pekilemek [*F.*], Kapatmak, sürgülemek **(Kapıyı pekilemeksizin yatma!:** *Ankara* [*bir kıbrıslıdan*]*)*

Pekinmek [*F.*], **1.** Tutunmak, dayanmak: **Sıkı pekin sonra düşersin** *(Beyşehir «Konya»)* — **2.** Oturduğu yerde mıhlanıp kalmak *(Sivas)*

Pekişmek [*F.*], **1.** Sıkışmak *(Mudurnu «Bolu»)* — **2.** İtmek, tazyik etmek *(Göynük «Bolu»)* — **3.** Sertleşmek, kuvvetlenmek *(Ordu)*

Pekiştirmek [*F.*], Düzeltmek, onarmak *(Mudanya «Bursa»)*

Pekit [*İs.*], Bağ, bahçe ve bostan etrafına çalı çırpıdan yapılan çit *(Keskin «Ankara»)*

Pekitmek [*F.*], **1.** Etrafını çitle sar-

mak *(Keskin «Ankara [Muh.]»; Hasköy «Hayrabolu-Tekirdağ»;* **Bağçenin etrafını pekittim:** *Bursa;* **Evin avlusunu çit ile pekittim** *(İzmir [Muh.])* — **2.** Işık ve rüzgârın gelmesine mani olmak, bir şeyin önüne geçerek kapatmak *(Mescit [?] [Muh.]; Mustafakemalpaşa «Bursa [Muh.]»; Pehlivanköy «Babaeski - Kırklareli»)* — **3.** Korumak *(Parafça «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»)*

Pekmez kefi [S.], Kula ve kula ile doru arası olan bir at donu *(Kalafat «Çankırı»;* **Komşunun atı pekmez kefi rengindedir:** *Güdül, Keşanuz,* **Benim pazardan aldığım at pekmez kefidir:** *Çiftlik «Kalecik - Ankara»; Karahisar «Tavas - Denizli»; Bademağacı, Antalya; Boynuyoğun «Kozan-Seyhan»; Yerkesik «Muğla»; Kızılcaören «Kütahya»; Kastamonu)*

Pekmez köpüğü [S.], *(Şereflikoçhisar «Ankara»)* **[Bak: Pekmez kefi]**

Pekmez toprağı [*İs.*], Şırayı katılaştırmak ve kestirmek için içine atılan bir çeşit toprak *(Vezirköprü «Samsun»; Görece «İzmir»)*

Peknek [*İs.*], Merdivenlerin üzerindeki kapı *(Marmaris «Muğla»)*

Pelana [*İs.*], Çocuk kundağı *(Sakaköyü «Kütahya [Muh.]»)*

Pelden [*İs.*], Kaydırak *(Balıkesir)*

Peldir peldir [*Zf.*], Aptal aptal, korkak korkak *(Çorum)*

Peles [*İs.*], **1.** Meşin veya kösele parçalarının biraz büyükçesi *(Isparta)* — **2.** Oyunda merkez sayılan yer *(Bursa)*

Pelek [*İs.*], **1.** Ağır bir yükü kaldırmak için kullanılan manivelâ *(Berk, Gerede «Bolu»)* **[Bak: Pelenk, direcen, pısık]** — **2.** Ev ile ahır arasını bağlıyan girek veya ufak merdiven *(Elveren, Ahur «Ankara»)*

Pelemne [*İs.*], Samanlık *(Edirne [Muh.])*

Pelen [*İs.*], Bilgi, ustalık: **Bağda kütük çok, o da pelen ile sökülür** *(Dastarlı «Ayaş - Ankara»)*

Pelenk [*İs.*], **1.** Ağır bir yükü kaldırmak için kullanılan manivelâ *(Berkköyü «Bolu»)* — **2.** Kapıyı kapatmak için arkasına konulan ve bir tarafı duvara giren büyük ağaç sürgü *(Kuşadası «İzmir»)*

Pelen pelen [*Zf.*], Hızlı hızlı: **Pelen pelen koşup durma** *(Denizli)*

Peler [*İs.*], **1.** Çamaşır sepeti *(Havran «Edremit - Balıkesir»)* — **2.** Duvarı korumak için üzerine konulan kamış v. b. ile yapılmış siper *(Ereğli «Konya»)*

Pelese [*İs.*], **1.** Yağmur sularının getirdiği çerçöp *(Kütahya)* — **2.** [*S.*] Pis, mürdar: **Şu kadın çok pelesedir** *(Bektemir [?]; Kıbrıscık «Bolu»)* — **3.** Ağaç dalları üzerinde biriken kar: **Kardan kaçtım, peleseler beni ıslattı** *(Keles «Bursa»)* — **4.** Taze soğan veya soğan fidesi: **Peleseleri sula** *(İshaklı «Bolvadin-Afyon»)* **[Bak: Perese, 1]**

Pelesek [*İs.*], Kağnı mazısının ucuna tekerleğin çıkmaması için çakılan çivi *(Çukurkuyu «Bor - Niğde»)* **[Bak: Pelesenk]**

Peleselik [*İs.*], Ufak çalılık, fundalık *(Akoluk «Kütahya»)*

Pelesenk [*S.*], **1.** Dağınık, yayılmış *(Üstukran «Varto - Muş»)* — **2.** [*İs.*] *(Bayat «Aziziye - Afyon»)* **[Bak: Pelesek]**

Pesentilik [*İs.*], Sık ormanlık *(Karacabey «İnegöl - Bursa»)*

Pelesimek [*F.*], Yorulmak *(Balıkesir)*

Peleste [*İs.*], Tütün fidesi *(Balıkesir ve dolayı)*

Peleş [*S.*], Boynuzları yana ve aşağıya doğru uzanan hayvan *(Kars)* ***[Bak: Peliç, 1]***

Pelez [*İs.*], Kadınların başlarına taktıkları küçük altın veya altın taklidi mangır *(Akdoğan «Kızılcahamam - Ankara»)*

Pelezmek [*F.*], Yüreği çarpmak : **Yüreğim peleziyor** *(Uşak «Kütahya»)* ***[Bak: Pelezimek]***

Pelezimek [*F.*], Kalb çarpmak, heyecana gelmek (**Yangın var, diyince korktum, şu kalbimin peleziyişine bak:** *Simav, Gediz «Kütahya»)* ***[Bak: Pelezirmek]***

Pelezirmek [*F.*], Titremek: **Kalbim peleziriyor** *(Emet «Kütahya»)*

Peliç [*S.*], **1.** Eğri boynuzlu sığır*(Erzurum)* — **2.** Yanlamasına, çapraz *(Erzurum)* ***[Bak: Peleş]***

Pelik [*İs.*], **1.** Saç örgüsü *(Çorlu* [*Muh.*]*; Yaylâ «Kırklareli* [*Muh.*]*»; Edirne; Beyazköy «Saray - Tekirdağ* [*Muh.*]*»; İst.* [*Muh.*]*; Kocayaylâ «Biga - Çanakkale»; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Hocaköy «Konya»; Çandarlı «Bergada - İzmir»; Aydın; Karahoca «Karacabey - Bursa»; Taflı «Çarşanba - Samsun»)* ***[Bak: Belik 1, Melik 1]*** — **2.** Parça *(Adana)* — **3.** Boynuzları geriye doğru dönmüş manda *(Köse Kelkit - Gümüşane»)* — **4.** Kâhkül *(İpkaiye «Biga - Çanakkale»)* — **5.** Çınar kozalağı *(İst.)* — **6.** Mısır ekmeği pişirmek için kullanılan toprak kap *(Sürmene «Trabzon»)*

Pelin [*İs.*], **1.** Meşe meyvası, palamut *(Petürke «Malatya»)* — **2.** Tavşan *(Kaş «Antalya»)*

Pelişelik [*İs.*], Ormanlık, ağaçlık *(Kızılcabölük «Denizli»)*

Pelişme [*İs.*], Bölüşme, pay etme *(Bulduklu «Kozan - Seyhan»)*

Pelit [*İs.*], Mayasız hamur ekmeği *(Kasımpaşa «İst.»)* ***[Bak: Bazlama]***

Peliz [*İs.*], Hububat içinde bulunan taş, toprak ve delice gibi yabancı maddeler: **Bu Buğday pek pelizli** *(Muğla)*

Pellik [*İs.*], **1.** Çelik çomak oyunu *(Seferihisar «İzmir»)* — **2.** Bulanıklık: **Bugün çayda pellik var** *(Çakırlar «Akşehir - Konya»)*

Pelteşenlik [*İs.*], Çok çamur, içerisinden çıkılamıyacak kadar katı çamur *(İbriktepe «İpsala - Edirne»)*

Pelüt [*İs.*], Meşe ağacı *(Çakır «Şebinkarahisar - Giresun»)*

Pencük [*S.*], Yırtık, lime lime olmuş *(Erzincan)*

Pençek [*İs.*], Parça, bölüm, kısım *(Enginliköyü «Akşehir - Konya»)*

Pençer [*İs.*], Ebegümeci *(Kerküt «İslâhiye - Gaziantep»)*

Pene [*İs.*], Kalem sapı*(Yeleme «Korkuteli - Antalya»)*

Penek [*İs.*], **1.** Pencere *(Tomarza «Develi - Kayseri»; Kuşu «Hekimhan - Malatya»)* — **2.** Duvarda açılan ufak delik *(Mursal «Divrik - Sivas»)* — **3.** Ahır penceresi *(Alaçam «Bafra - Samsun»)* ***[Bak: Temek, tömek]***

Peneklemek [*F.*], Az uyumak, uyuklamak *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Penevrenk [*İs.*], Kadınların giydikleri aba don*(Hayrabolu «Tekirdağ»)*

Pengeşge ve **Pengeşke** [*İs.*], Kapı menteşesi *(Kuzkışla «Kuruçay - Erzincan»)*

Pengildemek [*F.*], Korkmak, ürkmek *(Seki «Ödemiş - İzmir»)* ***[Bak: Belinlemek]***

Penise [*İs.*], Rüzgâr tutmıyan kuytu yer *(Çiftlik, Uzuncaburç «İçel»)*

Penkimek [*F.*], Burkulmak *(Hayrabolu «Tekirdağ»)*

Penlik [*İs.*], Kulağı sarı, vücudü başka renkte olan keçi *(Veliköy «Rize»)*

Pentem [*S.*], Düz, müstevi, ufkî: **Su, penteme gelince akmaz** *(Bolu)*

Penter [*İs.*], Küçük su testisi *(Hayrabolu, Karacakılavuz, Mürefte «Tekirdağ [Muh.]»; Gaziantep; Ortaca [?]; Vize, Lüleburgaz, Kırklareli; Gelibolu, Çanakkale; Harala «İpsala-Edirne»)*

Pepelemek [*F.*], Sevmek, sırtını sıvamak, peh peh diye okşamak: **Sırtını pepeliyiver** *(Hocaköy «İnegöl-Bursa»)*

Pepil [*S.*], **1.** Kekeme, pepe *(Niksar «Tokat»)* — **2.** [*İs.*] Kaz veya ördek pilici *(Mucur «Kırşehir»)*

Pepildek [*S.*], Kekeme *(Gördes «Manisa»; Zile «Tokat»)* **[Bak: Pepil]**

Pepildeklik [*İs.*], Kekemelik *(Gördes «Manisa»; Zile «Tokat»)*

Pepir [*İs.*], Kuş üzümü *(Adana)* **[Bak: *Kişniş, 1*]**

Per [*İs.*], **1.** Vapur veya değirmen çarkı (**Vapurun peri bozuldu** : *Adana; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Tekke «Tirebolu - Giresun»; Çanakkale)* — **2.** Değirmen taşlarının birbirine dokunmaması için iki taş arasına konan demir *(Erzurum)* — **3.** Değirmen çarkının kepçeleri *(Gebeme «Mesudiye - Giresun»)* — **4.** Diş kiri *(Çankırı)* — **5.** Dişin kökü: **Çıkan dişimin her perinde siyah noktalar vardı** *(Erzurum)* — **6.** Bozulmıya yüz tutmuş yoğurt ve yağın üzerinde meydana gelen küf: **Yoğurdun yüzü öyle perlenmiş ki sap sarı kabuk olmuş** *(Konya)* — **7.** Çivi, kundura çivisi *(Saraycık, Viranköy;* **Çarşıdan beş kuruşluk per al da gel:** *Kütahya;* **Perin kafası ezilmemiş de otururken üstümü yırttı:** *Sarıkeçili aşireti [?])* — **8.** Keçi ve koyunların sağıldığı yer *(Bayburt «Gümüşame»)* — **9.** Keçi ve koyun ağılı *(Mollaveyis «Çoruh»)* — **10.** Bezin, selmi denilen direğe bir defa sarılması [Dokumacılıkta] *(Isparta)*

Peravu [*İs.*], İçi peynirli mantı *(Erkilet «Kayseri»)*

Perçem [*İs.*], **1.** Asmanın yufka, yayvan kökleri *(Isparta)* — **2.** Cevizli yufka tatlısı *(Beypazarı «Ankara»)* — **3.** Bir türlü hamur tatlısı *(Yenişehir «Bursa»)* — **4.** Mısır püskülü *(Veliköy [?])*

Perçin [*İs.*], **1.** Çit *(Pütürge «Malatya»)* — **2.** Duvar *(Sivas «Urfa»)*

Perdiç [*İs.*], Fırın temizlemeğe yarar bez *(Kayaş «Ankara»)*

Perdüç [*İs.*], Fırın süpürmeğe yarar paçavra *(Sivas)* **[Bak: Perdiç]**

Pere [*İs.*], **1.** İnsan, hayvan ve bitgilerin hali ve durumu : **Ekinlerin peresi bozulmuş; Alinin peresi bozuk** *(Kelekçi «Acıpayam - Denizli»)* — **2.** Bent, su bendi: **Perenin suyu** *(Kirazlı «Yalova - İst.»)* — **3.** Başörtüsü *(Kozan «Seyhan»)*

Perek [*İs.*], **1.** Soda *(Erciş «Van»)* —**2.** Raf *(Bor «Niğde»)*

Perelemek [*F.*], Suyu bir tarlanın yüzüne düzgünce yayarak sulamak : **Tarlayı pereledim** *(Kabaağaç «Fethiye - Muğla»)*

Perem perem [*Zf.*], Parça parça *(Dere «Simav - Kütahya»)*

Peren [*İs.*], Çoban yastığı denilen ve yara üzerine sarılan bir çeşit bitki *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Perenlenmek [*F.*], Tavuklar öteye beriye kaçmak *(Sivas)*

Peren peren [*Zf.*], Darmadağınık, karmakarışık *(Kala «İncesu - Kayseri»; Kilis» Gaziantep»; Maraş; Unulla «Akseki - Antalya»; Kütahya)*

Perenti [*İs.*], Katıntı, ilâve; sürüye hayvan katma *(Türkşerefli «Haymana - Ankara»)*

Perese [*İs.*], **1.** Fide *(Adatepe «Lâpseki», Okçular «Çanakkale»)* — **2.** Fidelik *(Çay «Bolvadin - Afyon»)* — **3.** Seviye, hiza *(Bayburt «Gümüşane»)* — **4.** [*S.*] Onarılması gerekli olan [yol] *(Akpınar «Ordu»)* — **5.** Sarp dağ ve kayalıklardaki geçilmesi zor yalçın yerler **(Akdağın peresesinde kar var** *: Işıklı «Çivril - Denizli»)* — **6.** [*S.*] Çapraşık, dolaşık [iş] *(Erdoğmuş «Kütahya»)* — **7.** [*Zf.*] Son derece *(Sivas)*

Peresek [*İs.*], Soğanın ilk fidesi *(Yalvaç «Isparta»)*

Pereselik [*İs.*], Ufak çalılık *(Akınköyü «Seyitgazi - Eskişhir»)*

Pereste [*İs.*], Fide *(Ergine «Balıkesir»)* **[Bak: Perese, 1]**

Pereventi [*İs.*], Zeytin silkildiği zaman etrafa dağılan taneler *(Kilis «Gaziantep»)*

Peri [*İs.*], **1.** Çivi *(Bürhan «Karaman-Konya»; Dutluca «Bozüyük - Bilecik»; Mustafakemalpaşa «Bursa»; Kütahya; Emirdağ «Afyon»)* — **2.** Ayakkakbı çivisi *(Virancık «Emet - Kütahya»; Kızılisalı «Silifke - İçel»; Antalya)* — **3.** Değirmenin su çarkı *(Akçadağ «Malatya»; Koyulhisar «Sivas»; Hatip «Ayancık - Sinop»; Cebelibereket «Seyhan»)* **[Bak: Per, 1]** — **4.** [*Zf.*] Hemen *(Gediz «Kütahya»)*

Periç [*İs.*], İri arpadan büyük ve kırmızı bir çeşit buğday *(Ağrı)* **[Bak: Kavulca]**

Perik [*İs.*], **1.** Civciv *(Cide «Kastamonu»)* — **2.** Karayel *(Mezirme «Hekimhan - Malatya»)* — **3.** Gündoğrusu rüzgârı *(Yatağan «Akhisar - Manisa»)*

Periklemek [*F.*], Birinin uykusunu kaçırmak *(Sivas)*

Perikmek [*F.*], **1.** İkrah etmek *(Urfa; Erzurum)* — **2.** Yara tekrar açılmak *(Masara «Mut», İçel)* — **3.** Tavuk, kuş ve davarlar ürkmek *(Koyulhisar, Şebinkarahisar «Giresun»; Gaziantep)* — **4.** Yadırgamak *(Erzincan)*

Periktirmek [*F.*], **1.** Yaymak, azdırmak: **Yüzündeki yarayı yola yola periktirmiş** *(Ağcakışla «Şarkışla - Sivas»; Gaziantep; Erzurum)*

Perk [*S.*], Berk, katı, sağlam *(Osmaniye,* **Ekmeğin hamuru pek olduğu için ekmek iyi açılmadı:** *Adana; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Gümüşane; Urfa; Kütahya; Erzurum)*

Perke [*İs.*], Kepenk *(Bursa;* **Dükkânın perkelerini kapat** *: Kuşadası «İzmir»)*

Perki [*S.*], **1.** Sağlam, kuvvetli: **Yükü perki bağla** *(Küçükyozgat «Ankara»)* — **2.** [*İs.*] Pullu bir çeşit göl balığı *(Görece «İzmir [Muh.]»)*

Perkişmek [*F.*], Berkişmek, sağlamlaşmak *(Seyhan)*

Perkitmek [*F.*], Berkitmek, sağlamlamak *(Polatlı «Ankara»)*

Perküten [*İs.*], Tuzlu ve süzülmüş torba yoğurdu *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Pernek [*İs.*], Hayvanları sürüye katmayıp dağınık olarak otlatma *(Akcakışla «Şarkışla - Sivas»; Pekün «Kel-*

kit - Gümüşane»; Alişar «Şebinkarahisar - Giresun»)

Perpenek [*İs.*], Kelebek *(Pütürge «Malatya»)*

Perper [*İs.*], Semizotu *(Ağın «Arapkir - Malatya»; Elâzığ)*

Perpi [*İs.*], Tılısım : **Ne korktun bunu perpili mi sandın** *(Diyarbakır)*

Perpil [*İs.*], **1.** Dağlarda yetişen yaban üzümü: **Bugün dağda bir perpile rast geldim, bir sepet topladım** *(Şükriye Aşiret köyü «Ceyhan- Seyhan»)* — **2.** Küçük üzüm, kuş üzümü *(Yeniköy «Maraş»)*

Perpin [*İs.*], Semizotu *(Kerkük)* **[Bak· Perper]**

Perpir [*İs.*], **1.** Çekirdeksiz ufak üzüm *(Maraş)* — **2.** Kişniş üzümü, küçük üzüm *(Adana)*

Persek [*S.*], Eksik, noksan : **Persek işi hiç sevmem** *(Gilevgi «Elmalı - Antalya»)*

Perse olmak [*F.*], Yüzükoyun düşmek *(Maraş; Gaziantep)*

Persi [*İs.*], Domuz yavrusu *(Oğlakcılar «Boyabat - Sinop»)*

Pers olmak [*F.*], **1.** Yüzükoyun düşmek *(Gaziantep)* — **2.** Ezilmek, yere yayılmak *(Köşker «Kırşehir»)* — **3.** Düşünce yüzü gözü zedelenmek (**Gelirken düştüm, ağzım yüzüm pers oldu** : *Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Sivas; Malatya)* — **4.** Aksilenmek, terslenmek; çarpılmak *(Nizip «Gaziantep»)*

Pert [*İs.*], **1.** Et parçası *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Baldır *(Samsun)* — **3.** Hayvan gönünün etek, bacak kısmı *(Sadak «Kelkit - Gümüşane»)*

Pertlek [*S.*], Patlak [göz hakkında] *(Ferhenk «Anamur», Meydan «Mut», İçel; Dereköy «Develi - Kayseri»; Adana)*

Perunlu [*S.*], Vesveseli, evhamlı *(Çorlu «Tekirdağ»)*

Per yavşanı [*İs.*], İstek [iştaha] vermek için kullanılan ot *(Kuruhüyük «Boğazlıyan - Yozgat»)*

Pesegi [*İs.*], *(Göksün «Maraş»)* **[Bak: Beseği]**

Peseğü [*İs.*], **1.** *(Ahmetsaray «Samsun»)* **[Bak: Beseği]** — **2.** Ağaç dalları üzerinde toplanan karlar *(İnebolu «Kastamonu»)*

Pesek [*İs.*], Diş kiri *(Bursa; Bornava «İzmir»)*

Pesekli [*S.*], Kirli, tortulu *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»)*

Peselemek [*F.*], Yenilen maddeleri pişireyim derken yenmez bir hale getirmek, yarım yamlak pişirmek *(Bodrum ve dolayı «Muğla»)*

Pesen [*İs.*], **1.** Soğuk ve sisli hava *(Aşağıhadım «Konya»)* — **2.** Soğuğun şiddetinden ot ve ağaçların saçak saçak kar şeklinde buz tutması *(Viranköy «Kütahya»; Küçükhöyük «Afyon»; Konya)*

Pesengi [*İs.*], **1.** *(Çankırı)* **[Bak: Pesen 1, kırımsa 2]** — **2.** Tortu *(Kadıköy [?])*

Pesenk [*İs.*], **1.** Lâfın persengi *(Solmaz «Tavas - Denizli»)* — **2.** *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)* **[Bak: Pesen 1, kırın sa, pesengi]** — **3.** Turşu ve sirke kaplarının içindeki beyaz küf *(Mustafakemalpaşa «İzmir [Muh.])*

Pesenkli [*İs.*], Kabartma dallı çıtârı kumaş *(Çandarlı «Bergama - İzmir [Muh.]»)*

Pesenk yağmak [*F.*], *(Paşalı «Ayancık - Sinop»)* **[Bak: Pesen, 2]**

Pesenlemek [*F.*], Üzeri kaymak tu-

tan gıdalı maddeler bozulmak *(Çukuryurt «Saray - Tekirdağ»)*

Pesen pesen [*Zf.*], Hafif hafif [yağmur hakkında] *(İlegüp «Uluborlu - Isparta»)*

Peserek [*İs.*], Erkek pehlivan deve *(Uşak «Kütahya»)*

Peserlemek [*F.*], Yatıştırmak: **Ahmet fazla hiddetli, peserlemek lâzım** *(Diyarbakır)*

Peseslemek [*F.*], **1.** Azarlamak *(Erzurum)* — **2.** Ağırlamak, nazlandırmak *(Sivas)* — **3.** İleri sürülen uygunsuz bir sözü münasip bir şekilde kapatmak: **Ahmet biçimsiz bir söz söyledi pesesledim** *(Erzincan)*

Pesin [*İs.*], **1.** Su yosunu *(Beypazarı «Ankara»; Akşehir «Konya»)* — **2.** Kırağı *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* — **3.** Soğuk havada etrafı kaplıyan sis, karaduman *(Beypazarı «Ankara»)* — **4.** Kışın ağaç dallarında kar zerreleri şeklinde birikmiş görünen beyaz buz parçaları *(Alpanas «Seyitgazi - Eskişehir)* **[Bak: Peseni]** — **5.** Ağacın dal ve yapraklarında kalan yağmur taneleri *(Kütahya)*

Pesini [*İs.*], Sis, karaduman *(Çorum ve dolayı)*

Peskütan [*İs.*], Pişirilerek süzülüp koyulaştırılmış tuzlu ayran *(Çakırköy, Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Pesküten]**

Pesküten [*İs.*], *(Sivas ve dolayı; Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Peskütan]**

Pesperte [*İs.*], Pislik, tortu: **Suyun pespertesi** *(Honaz «Denizli»)*

Pestel [*İs.*], Pekmezle pişirilmiş sakız kabağı; balla pişirilmiş incir *(Antalya)*

Pester [*İs.*], Domates salçası *(Yalvaç «Isparta»)*

Pestikel [*S.*], Besleyici şeyler: **İncir pestikel bir yemiştir** *(Sarıbeyli «Turgutlu - Manisa»)*

Pestükân ve **Pestüken** [*İs.*], *(Sivas)* **[Bak: Peskütan]**

Peş [*S.*], Yüzü dönük, ters: **Yontduğun ağaç peş duruyor** *(Şıhlı «Seyhan»)*

Peşe [*İs.*], **1.** Hiyle, suçu ve ayıbı örtmek için uydurulan yalan *(Ağın «Arapkir - Malatya»)* — **2.** Şubat ayı *(Ballı «Malkara - Tekirdağ»)*

Peşgin [*İs.*], Etrafına dizilip yemek yenilen alçak ve tahta sofra *(Kars)* **[Bak: Peşgün, 1]**

Peşgun [*İs.*], Yemek sahanı *(Çakırköyü «Şebinkarahisar - Giresun»)*

Peşgün [*İs.*], **1.** Hamur tahtası *(Kemaliye «Malatya»)* **[Bak: Peşgin]** —**2.** Büyük sahan *(Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Peşgun]** — **3.** El yüz yıkanacak yer, aptestlik, lavabo *(Sinop)*

Peşkin [*İs.*], Yemek sofrası *(Kars)* **[Bak: Peşgin]**

Peşkun [*İs.*], **1.** Yemek sofrası *(Girveli «Kayseri»; Edirne)* — **2.** Sofra olarak ta kullanılan dört ayaklı hamur tahtası *(Kars)* — **3.** Sofra altına konulan iskemle *(Cimin «Erzincan»)*

Peşkün [*İs.*], **1.** Mekteplerde çocukların oturduğu sıra *(Çandarlı «Bergama - İzmir»)* — **2.** Sofra vazifesini gören küçük sini *(Erzincan; Erzurum)* — **3.** Dükkân peykesi *(İst. [Muh.])* — **4.** Apteshane koridorunda el ve ayak yıkanacak yer *(Sinop)*

Peşküten [*İs.*], Tuzlu yoğurt *(Gümüşane ve dolayı)*

Peşmane [*İs.*], Keten helvası *(Bor, Niğde)*

Peşni [*İs.*], Yelek *(Alanya «Antalya»)*

Peşri [*İs.*], *(Erzurum)* ***[Bak: Dayra]***

Peştelâ [*S.*], Vazifesi olmadığı halde işe karışan, kendine mütevassıt süsü veren *(Gaziantep)*

Peştivan [*İs.*], *(Eğridir «Isparta»)* ***[Bak: Göcek, 9]***

Pete [*İs.*], **1.** Patiska mendil *(Tosya «Kastamonu»; Çankırı köyleri; Kocabergos«Bandırma-Balıkesir [Muh.]»)* — **2.** Aşık: **Ahmetle Mehmet pete oynuyorlar** *(Vezirköprü «Samsun»)*

Petek [*İs.*], **1.** Kalp para, geçmez akçe *(Kozlu «Zonguldak»)* — **2.** Çamurdan yapılan zahire anbarı *(Üsküdar «İst.»; Mursal «Divriği - Sivas»; Diyarbakır; Nizip, Büyükkızılhisar «Gaziantep»)* — **3.** Çeşme yalağı *(Akpınar «Ordu»)* — **4.** Kuyu dolabı *(Alaçam «Ayancık - Sinop»)* **5.** Ayı yavrusu *(Yakademirciler «Zonguldak»)* ***[Bak: Potuk, petik]***

Petelek [*İs.*], **1.** Berbah, prostat *(Aksaray «Niğde»)* — **2.** Husye, haya *(Aksaray «Niğde»)*

Petenteli [*S.*], *(Muğla; Süller «Çal - Denizli»; Karakuyu «Manisa»)* ***[Bak: Çatralı]***

Petik [*İs.*], Ayı yavrusu *(Safranbolu «Zonguldak»)* ***[Bak: Petek 5, Potuk]***

Petizlemek [*F.*], Hürriyetini tahdit etmek, daraltmak *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)*

Petkin [*İs.*], Lâzımlık, havruz *(İpsala «Keşan - Edirne»)*

Petleç [*İs.*], Saçtaki hamuru çevirmeğe yarıyan aygıt *(Çarkeş «Çankırı»)* ***[Bak: Bisleğeç]***

Petlek [*S.*], Çıkık, patlak gözlü *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Niğde)*

Petlemek [*F.*], Göz bozulup solmak: **Çaya su gelinciye kadar kurbağanın gözü petler** *(Konya)*

Petletmek [*F.*], Gözünü çıkarmak : **Çalışmazsan gözünü petletirim!** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Petni [*İs.*], **1.** Ahırlardaki hayvan yemliği *(Alihoca «Zile - Tokat»; Vezirköprü«Samsun»; Kavakköyü «Sorgun - Yozgat»; Heniske «Amasya»)* ***[Bak: Batni]*** — **2.** Yalak *(Samsun)*

Pevkirmek [*F.*], Ürümek (**Bu gece çakallar, tilkiler pevkirdi** : Işıklı *«Çivril-Denizli»; Anaypazarı «İçel»; Kazacı «Tefenni - Burdur»)*

Pevlemek [*F.*], *(Akpınar «Ordu»)* ***[Bak: Pevkirmek, Pavkırmak]***

Pey [*İs.*], **1.** Boş, ıssız arsa (**Kuzular şu peye girdi** *(Mesusiye «Giresun»; Gümüşane; Ömerli «Ulukışla - Niğde»; Sivas)* ***[Bak: Peğ]*** — **2.** Dikenlik, fındalık *(Karamaslı «Çarşanba - Samsun»)* ***[Bak: Kürüz, 1]*** — **3.** [*S.*] Harabe *(Gümüşane; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **4.** Taş duvar (**Bağın peyi yıkıldı:** *Piraziz «Giresun»; Ordu; Samsun)* — **5.** Taş veya kerpiçten yapılan mandıra *(Taşlıçay «Diyadin - Ağrı»)*

Peye [*İs.*], Hayvanların muhafaza edildiği etrafı çevrik yer *(İğdır «Kars [Muh.]»)* ***[Bak: Pey, 5]***

Peyelmek [*F.*], Kapanmak, örtülmek: **Yaram peyeldi** *(Arıcaklar «Gölpazarı - Bilecik»)* ***[Bak: Onulmak]***

Peyenler [*S.*], Mükemmel : **Senin herşeyin peyenler de işlerini görebiliyorsun** *(Dadam «Bolu»)*

Peyik [*İs.*], Şalvar veya donun iki bacağının arasına konulan parça kumaş; don ağı (**Donumun peyiği yırtıldı** : *Yukarıkarderesi «Bahçe - Seyhan»*; **Bu donun peyiki dar olmuş** : *Keskin «Ankara»; Konya; Ur-*

fa) ***[Bak: Çat]***

Peyikmek [*F.*], Korkmak, ürkmek : **Dağda ayının âni hucumundan peyiken Ali kaçamamış** *(Maraş)*

Peyin [*İs.*], Gübre *(Mengeser «Ağrı [Muh.]»)* ***[Bak: Püş]***

Peyiş [*İs.*], Lokma, sokum: **Şu yemekten bir iki peyiş al** *(Samsun [Muh.])* ***[Bak: Susak, banak]***

Pezek [*İs.*], Pancar yaprağı, pazı *(Nevşehir «Niğde»)* ***[Bak: Pezik, 2]***

Pezi [*İs.*], *(Niğde)* ***[Bak: Bazı 1, beze 1]***

Pezik [*İs.*], **1.** Pancar *(Ficek «Reşadiye - Tokat»; İsgöbü, İncesu, Erkilet, Kayseri; Zilköyü, Şebinkarahisar «Giresun»; Seyhan; Sivas)* — **2.** Pancar yaprağı: **Pezik sarması hoş olur** *(Anaypazarı «İçel»)* ***[Bak: Pezek]***

Pezük [*İs.*], **1.** Lâhananın göbeği ile beraber olan kökü *(Sivas; Ankara)* — **2.** Pazı *(Tiberolu «Giresun»; Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* — **3.** Pancar yaprağı *(Mindaval köyü «Şebinkarahisar - Giresun»)* — **4.** Pencar: **Pezük tarlası** *(Erzurum)* — **5.** Hıyar *(Tokat)* ***[Bak: Menevrek, zavrak]*** — **6.** Yaban pancarı, pazı *(Ordu)*— **7.** Lâhana yaprağı *(Zile «Tokat»)*

Pıcınmak [*F.*], İp, halat gibi şeylerin lifleri birbirinden ayrılmak, didilmek *(Kilis «Gaziantep»)* ***[Bak: Tifsinmek]***

Pıcik [*İs.*], İnce ağaç kökü, köklerdeki emici kılları *(Elâzığ)*

Pıciklenmek [*F.*], Köksalmak : **Bu sene diktiğimiz kavaklar pıciklenmiş** *(Elâzığ)*

Pıç [*İs.*], Fırın : **Pıç yanıyor hamuru at** *(Kuruçay «Tokat»)*

Pıçı pıçı [*Ed.*], İnek veya danaları çağırmakta kullanılır *(Yusufeli «Çoruh»)*

Pıhkeler [*İs.*], Bukalemun *(Aydın)*

Pıhlız [*S.*], **1.** Tamahkâr, cimri *(Çardı «Harmancık - Bursa»; Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»)* — **2.** Kıskanç **(Bırak canım şu pıhlız adamı sen de:** Alpanos «*Seyitgazi - Eskişehir»)*

Pıhmak [*F.*], Küçülerek saklanmak, sinmek : **Tavşan bizi birdenbire görünce pıhtı** *(İpsile «Hafik - Sivas»)*

Pıhpıh [*İs.*], Köfte yapılan ufak bulgur : **Pıhpıh var mı köfte yapacağım** *(Kemaliye «Malatya»)* ***[Bak: Fıtfıt, pırpıl]***

Pıklık [*S.*], Eli sıkı, cimri : **Varma şu pıklığın yanına** *(Gürcü köyü «Kızılcahamam - Ankara»)* ***[Bak : Pıhlız]***

Pıkmak [*F.*], Sendelemek, ürkmek *(Kızılcaören «Kütahya»)*

Pımpır [*İs.*], **1.** Topaç **(Pımpır gibi döner :** *Kızılhisar «Acıpayam», Tavas «Denizli»; Nazilli «Aydın»; Ayvalı «Tavşanlı-Kütahya»)* — **2.** Vantilâtör *(Tavas «Denizli»)*

Pımpız [*İs.*], Muhallebi *(Üskübi «Düzce - Bolu»)*

Pına [*İs.*], **1.** Çarık yaması *(Korucuk «Sinop»; Bektaşlı «Yozgat»; Beypazarı «Ankara»)* — **2.** Tarlanın sel basan parçası *(Eymür [?]; Yörük köyü «Safranbolu - Zonguldak»)* — **3.** Ayakkabı pençesi *(Saray «Çankırı»; Kargı «Kastamonu»; Muğla)* — **4.** Şipit yapılan küçük sac *(Koyunevi «Kozan - Seyhan»)* ***[Bak: Pındır, 1]***

Pınalatmak [*F.*], Ayakkabıya pençe vurdurmak *(Saray «Çankırı»)*

Pınçıklamak [*F.*], Parça parça etmek *(Antakya «Hatay»)*

Pındık [*S.*], Kayıtsız, dikkatsiz *(Anaypazarı «Silifke - İçel»)*

Pındır [*İs.*], **1.** Üzerinde şibit pişirilen küçük sac *(Alpı «Karaisalı - Seyhan)* ***[Bak: Pına, 4]*** — **2.** Yufka ekmeği *(Adana «Seyhan»)*

Pınga [*İs.*], Para kesesi : **Pıngamı cebimden düşürmüşüm** *(Susığırlık «Balıkesir* [*Muh.*]*»)*

Pıngıl [*İs.*], Bahane, sebep *(Adana «Seyhan»)*

Pınık [*İs.*], Tüysüz küçük köpek*(Taptık «Havas - Edirne* [*Muh.*]*»)*

Pınıvermek [*F.*], Koşuvermek *(Narlıdere «Buldan - Denizli»)*

Pınka [*İs.*], Meşinden yapılmış çakmak veya tütün kesesi (**Memişte ikiyüz senelik bir pınka var** *Dombay «Edirne* [*Muh.*]*»; Satılmış Eskişehir* [*Muh.*]*»)*

Pınkıl [*S.*], Çok yamalı: **Pınkıl elbiseli çocuk** *(Ünye «Ordu»)*

Pınkır [*İs.*], Köye ait suyun taksimi için dar yere konulan delik tahta*(Dinek «Mihaliççik - Eskişehir»)*

Pınmak [*F.*], Sür'atle kaçmak, koşmak, sıvışmak, gözden kaybolmak *(Antalya çevresi; Gediz «Kütahya»)*

Pıntmak [*F.*], Boşanmak, kaymak *(Belenkeşli «Mersin - İçel»)*

Pıranak [*İs.*], Üzerinde şipit pişirilen saç *(Çataloluk «Develi - Keyseri»;* **Pıranakta pişen şipit çok tatlı olur** *Kürkçükler «Seyhan»)*

Pıranlamak [*F.*], Tekdir etmek: **Ahmet oğlunu pıranladı** *(Küçükyozgat «Ankara»)*

Pırasıt [*İs.*], Küçük sebze evleği*(Bor, Niğde; Topçuköyü «Kayseri-Seyhan»)* ***[Bak: Tahta]***

Pıraş [*İs.*], Mısıra yapılan ikinci çapalama işi *(İst.* [*Muh.*]*)*

Pırdüç [*İs.*], Yanan fırını temizlemek için kullanılan bez *(Çanakkale* [*Muh.*]*)*

Pırık [*İs.*], **1.** İnce ve uzun kuyruklu koyun: **Bizim sürüde dört tane pırık vardır** *(Edirne)* — **2.** Tavşan yavrusu (**Tut, yanından pırık kaçtı:** *Seyitgazi «Eskişehir»; Kuşadası «İzmir»)* ***[Bak: Göcen, 1]***

Pırım pırım [*Zf.*], Parça parça *(Bor «Niğde»)*

Pırız [*İs.*], Çoban yamağı *(Mardar «Bafra - Samsun»)*

Pırkmak [*F.*], Burkulmak, çevrilmek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Sancaklıboz, İğdecik «Manisa»)*

Pırla [*İs.*], Topaç *(Uluborlu «Isparta»; Emircik köyü «Çivril - Denizli»; Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Pırlağaç [*İs.*], Fırıldak *(Konya)*

Pırlak [*İs.*], **1.** Topaç *(Bayat «Aziziye - Afyon»)* — **2.** Sıpa *(Niğde; Germeyan «Çorlu-Tekirdağ»; Vize «Kırklareli»; T.; Adana)* — **3.** Kelebek, pervane *(Otacı köyü «Kızılcahamam-Ankara»; Bozkır «Konya «Konya»)* — **4.** Kuyruksuz veya küçük kuyruklu koyun (**Bu sene kurban bayramında pek çok pırlak satıldı:** *Hisar köyü,* **Pırlak koyunun eti iyi olur:** *Çeltikçi «İnegöl - Bursa»; Sinop)* — **5.** Avcıların kuş avlamak için kullandıkları alıcı kuş *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **6.** [*S.*] Parlıyan *(Isparta)*

Pırlamak [*F.*], Uçmak: **Serçe pırladı** *(Kastamonu; Sirkeli «Çubuk - Ankara»)*

Pırlan [*İs.*], Kumlu toprak *(Hunu köyü «Elbistan - Maraş»)*

Pırlandırmak [*F.*], Bir daire etrafında döndürmek *(Pınar köyü «Milâs - Muğla»)*

Pırlangaç [*İs.*], Keklik yavrularının ilk uçuşu *(Yayla «Kayseri»)*

Pırlangıç ve **Pırlankaç** [*İs.*], **1.** To-

paç *(Kocaeli; Hamzalar «Çankırı»; Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** Ağaçtan yapılan kapı mandalı **(Kapının pırlangıcını çevir:** *Piraziz «Giresun»; Arapköy «Ordu»)* — **3.** Uçmıya başlıyan palaz *(Masara «Mut - İçel»)*

Pırlanmak [*F.*], **1.** İşinin bitmesi veya suçlarını bağışlatmak için eletek öpmek *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»)* — **2.** Dönmek, çevrilmek: **Arabanın tekerleği pırlanıyor; Çocuklar bahçede pırlanıyor** *(Kelekçi «Acıpayam - Denizli»)* — **3.** Dolaşmak, sapmak: **Şu karşıki sokağı pırlanıverince Ahmedin evine varırsın** *(Burdur)* — **4.** Eskimek, paralanmak : **Şalvarım tarladan sap çekerken pırlandı** *(Ayaş «Ankara»)*

Pırlık [*İs.*], Hindi *(Gerede «Bolu»)*

Pırnas [*İs.*], Orakla biçilen bir tutam ekin *(Karahoca «Haymana-Ankara»)*

Pırnat [*İs.*], **1.** Bağlanmış, yani deste yapılmamış birkaç tutamdan ibaret hububat sapları *(Elâzığ; Pkün «Kelkit - Gümüşane»; Çermik «Diyarbakır»; Adana)* — **2.** El orağı *(Ereğli «Konya»; Erzincan)* — **3.** Birkaç kişinin sıralanarak orak biçişi *(Karzaf «Şiran - Gümüşane [Muh.]»)* — **4.** Ekin yolucuların parmaklarına geçirdikleri kayıştan elcekle ekin kavramaları *(Ereğli «Konya»)*

Pırnaz [*İs.*], Ekin demeti *(Uzuncaburç «İçel»)* **[Bak: Pırnas]**

Pırnımak [*F.*], Sıvışmak, kaçmak *(Çakallı «Karaisalı - Seyhan»)*

Pırpıl [*İs.*], İnce bulgur *(Kemaliye «Malatya»)* **[Bak: Pıhpıh]**

Pırpıl kavak [*İs.*], Yaprakları küçük, beyaz ve parlak olan kavak, dağ kavağı *(Kurtdoğmuş «Kartal - İst.»)*

Pırpır [*İs.*], **1.** Süs için kadın elbiselerine dikilen beyaz, yahut sarı pullar *(Erzincan)* — **2.** Yıldız *(İst. [Muh.])* — **3.** Fırıldak *(Konya)*

Pırpırım [*İs.*], Semizotu *(Urfa; Erzincan; Trabzon; Biga «Çanakkale»; Diyarbakır)*

Pırpıt [*İs.*], **1.** Siyah yünden yapılmış fanilâ *(Ravlı «Çubuk - Ankara»)* — **2.** Yün veya kıldan yapılmış köylü şalvarı *(Kışlacık köyü, Ayaş, Ankara; Muratlar «Bayramiç», Tavaklı «Ezine», Kocalar «Çanakkale»; Ondaş «Tavşanlı», Emet «Kütahya»; Bolu; Bursa; Orhaniye «Eskişehir»; Bakraz «Bozüyük - Bilecik»; Davutlar «Kuşadası - İzmir»; Kula «Manisa»; Bandırma «Balıkesir»; Hümer «Ayancık - Sinop»; Gölcük «Kocaeli»; Dombay «Edirne [Muh.]»)* — **3.** *(Şarkışla «Sivas»)* **[Bak: Hırpıt, 1]**

Pırtik [*İs.*], *(Divriği «Sivas»)* **[Bak: Kırtik, 4]**

Pısarık [*S.*], *(Güvere «Silifke - İçel»)* **[Bak: Busarık]**

Pırsat [*İs.*], Peştemal *(Burdur)*

Pırsık [*İs.*], Duman: **Tilkiye pırsik verdik** *(Sarılar «Avanos-Kırşehir»)*

Pırsılmak [*F.*], Dişi keçi erkek istemek *(Satılmış «Eskişehir [Muh.]»)*

Pırsımak [*F.*], **1.** Bozulmak, ekşimek: **Sıcaktan yemek pırsımış** *(Denizli)* — **2.** İyice olmak, kemale gelmek: **Ham elmaları koparma pırsısın** *(Kastamonu)*

Pırtıl [*S.*], Eskimiş parça *(Belenkeşli «Mersin - İçel»)*

Pırtışık [*S.*], Toplanmış, büzülmüş *(Çayır köyü «İzmit - Kocaeli»)*

Pırtkesek [*S.*], Parça, ufak tefek *(Fatsa «Ordu»)*

Pırtlak [*S.*], Fazla yumuşak, az sıkıştırmakla içi çıkan : **Pırtlak üzüm** *(İst.; Mustafakemalpaşa «Bursa»)*

Pırtmak [*F.*], **1.** Bozmak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Kaymak, sapmak*(Yozgat; Çeşme «İzmir»)*—**3.** Bağlı birşey çözülüp kaçmak *(Finike «Antalya»; Çorum; Büyükçaylı «Hatay»; Gâvurdağ «Cebelibereket», Adana «Seyhan»)* — **4.** Herhangi birşey elden çıkmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Uluborlu «Isparta»; Zincidere «Kayseri»; Bâlâ «Ankara»)*

Pırvan [*İs.*], Arabaların bağlantı demiri *(Uzunköprü «Edirne»)*

Pıs [*S.*], Kof, çürük*(Kağızman «Kars»)*

Pısak [*S.*], Sessis, beceriksiz, pısırık *(Ankara)*

Pısarık [*S.*], Sisli, puslu [hava]*(Safranbolu «Zonguldak»; Kaymak «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Pısarka [*İs.*], Oğlaklarda olan bir çeşit sürgün hastalığı *(Hasanlı «Ereğli - Zonguldak»)*

Pısırmak [*F.*], Aksırmak *(Nevşehir «Niğde»)*

Pısırtı [*İs.*], Fısıltı, hafif konuşma *(Konya)*

Pıskırmak [*F.*], Aksırmak*(Erzurum; Denizli; İçel; Çeşme «İzmir»)*

Pıslak [*İs.*], **1.** Bir çeşit mantar: **Pıslak mantarı** *(Kastamonu)* — **2.** *(Kamışlı «Seyhan»)*

Pısmak [*F.*], Sinmek, korkudan saklanmak, büzülmek, sessiz sadasız kalmak *(İskilip «Çorum»; Bolu ili; Kızılcahamam «Ankara»; Satılmış «Eskişehir»; Balıkesir ve çevresi; Adana, Toprakkale «Seyhan»; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Pısss [*Ed.*], Beygiri durdurmak için söylenir: **Beygirlere pısss dedi** *(Işıklı «Çivril - Denizli»)*

Pıstık [*İs.*], Fiske *(Ortaköy «Bor-Niğde»)*

Pıstıklamak [*İs.*], Fiske vurmak*(Ortaköy «Bor - Niğde»)*

Pıstıl [*İs.*], İki okka kadar peynir alan küçük tulum: **Bir pıstıl peynir aldım** *(Erzincan)*

Pıstırmak [*F.*], Birini korkutup kımıldıyamıyacak hale getirmek *(Çataloluk «Develi - Kayseri»)*

Pışat [*İs.*], Yaban iğdesi *(Ahlat «Bitlis»)*

Pışık [*İs.*], Çocukların oynadığı bilye büyüklüğündeki taşlar *(Karantı «Biga - Çanakkale»)*

Pışılak [*S.*], Sevimsiz parlak: **Pışılak yüzlü** *(Konya)*

Pışılamak [*F.*], Yüzde sevimsiz ve gayritabiî bir parlaklık hasıl olmak *(Konya)*

Pışıldak [*S.*], Sevimsiz : **Şu adam ne kadar pışıldak** *(Ereğli «Konya»)*

Pışlamak [*F.*], Paslanmak *(Trabzon)*

Pışşık [*Ed.*], Güvercini yemlemek ve çağırmak için söylenir *(Muğla)*

Pıt [*S.*], Ucu küt [iğne] *(Gaziantep)*

Pıtık [*İs.*], **1.** Domuz yavrusu *(Öşek «Bayabat - Sinop»)* — **2.** Bilye, zıpzıp *(Ünye «Ordu»)*

Pıtıklamak [*F.*], Parmak şakırdatmak *(Kavak «Samsun»; Ünye «Ordu»)*

Pıtıl [*İs.*], Mayalı bir çeşit hamur ekmeği *(Dereköy «Havza - Samsun»)*

Pıtır [*İs.*], **1.** Yaş odun *(Derbent «Alaşehir - Manisa»; Narlıdere «Denizli»)* — **2.** Çiçek hastalığından ileri gelen çopurluk, çiçek bozuğu *(Tepecik «Emet - Kütahya»)*

Pıtırak [*İs.*], **1.** Tarlalarda insan elbiselerine yapışan dikenli bir ot *(Bolu; Isparta; Sivas; Ağrı illeri)* — **2.** Tel örgü *(Musık «Tutak - Ağrı»)*

Pıtıraklanmak [F.], Öfkelenmek *(Hisarcık «Kayseri»)*

Pıtıraklı [*S.*], Öfkeli, sinirli *(Kayseri)*

Pıtırım [*S.*], Cimri, kısmık *(Bolu)*

Pıtırlık [*İs.*], Çalılık, fındalık *(Edirne)*

Pıtısınmak [*F.*], Darılmak, gücenmek *(Niğde)*

Pıtlak [*İs.*], Mısır kavurgası, mısır patlağı *(Ünye «Ordu»; Şebinkarahisar «Giresun»)*

Pıtlamaç [*İs.*], Sessis [adam] *(Dervişmeşrebi [?]; Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Pıtlamaz [*İs.*], El büyüklüğünde bir hamuru kızgın küle gömerek pişirilen ekmek, kül poğaçası *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Pıtmak [*F.*], Boşanmak, fırlamak : **Aklım başımdan pıttı; tuzak kendi kendine pıtmış** *(Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»)*

Pıtnak [*İs.*], Nokta *(Ulubey «Ordu»)*

Pıtıdak [*İs.*], Bıldırcın *(Çeşnigir «Karacabey - Bursa»)*

Pıtıdık [*İs.*], Tarla kuşu *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Pıtpıt [*İs.*], **1.** İnce ve ufak bulgur *(Akçakaya, Kayseri; Haymana «Ankara»; Eskişehir)* **[Bak: Cılgır]** — **2.** Ufak bulgurdan yapılan pilâv ve lâpa *(Malatya; Gaziantep; Urfa; Maraş)* — **3.** Saç üzerinde pişen mayalı bazlama *(İnegöl «Bursa»; Vezirköprü «Samsun»)* — **4.** Pâlûze *(Konya)* — **5.** [*S.*] Tembel, beceriksiz *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Pıtrak [*İs.*], **1.** Dinekli bir çeşit bitki *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Alaca «Çorum»; Erzurum)* — **2.** Meşe dallarında görünen nohut büyüklüğündeki kabarcıklar *(Karamürsel «Kocali»)* — **3.** Yaprakları asma yaprağı gibi, çalısı fıstık biçiminde ve meyvası çengel şeklinde bir bitki *(Karacaköy «Çatalca - İst.»)*

Pıtramak [*F.*], Çırpınıp uçmak *(Şıhlar «Ulubey - rdu»)*

Pıttırmak [*F.*], Kaçmak *(Maraş)*

Pıydırmak [*F.*], **1.** Atmak, fırlatmak, yürütmek *(Ankara; Edirne; Dayakadın «Çatalca - İst.»)* — **2.** Deli olmak *(İst. [?])*

Pıyık [*İs.*], Donun ağını genişletmek için konulan parça *(Ânkara)*

Pıypıy [*İs.*], *(Çankırı ili)* **[Bak: *Culluk, 1*]**

Pıytar [*İs.*], Bayır *(Alpı «Karaisalı - Seyhan»)*

Pıtık [*S.*], Sözünde durmaz, sebatsız *(Kırşehir)*

Pıza [*İs.*], **1.** Kıvılcım *(Bayır köyü «Gelibolu - Çanakkale»)* — **2.** Kor *(Bayırköy «Gelibolu - Çanakkale»)*

Pızar [*İs.*], Kor *(Ahlat «Bitlis»; Varto «Muş»)* **[Bak: *Pıza, 2*]**

Pızıngır [*S.*], Haylaz çocuk *(Saimbeyli «Seyhan»)*

Pızlak [*S.*], Kuvvetsiz toprak *(Papasköyü «Samsun [Muh.]»)*

Pi [*İs.*], Su birikintisi *(Sivas)*

Picik [*İs.*], **1.** Çorap *(Erzurum)* — **2.** İnek yavrusu *(Konya)*

Piçe [*İs.*], Katır: **Kaybolan piçeyi Merzifonda bulduk** *(Meşeli «Havza - Samsun»)*

Piçek [*İs.*], Havuç *(Arapkir «Malatya»)*

Piçi piçi [*Ed.*], İnek yavrusunu çağırmakta kullanılır *(Çorum)*

Piçik piçik [*Ed.*], Sığırları çağırmakta kullanılır *(Lağus «Isparta»)*

Piçileşmek [*F.*], Fısıldaşmak *(Avanos «Kırşehir»)*

Piçili [*İs.*], Tentene, dantel *(İzmir)*

Piçine [*S.*], *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* **[Bak: Hodaman]**

Piğ [*İs.*], Hayvanın iç yağı *(Arpaçayı «Kars»)*

Pik [*İs.*], **1.** Denizden kazanılan yer *(Samsun)* — **2.** Bezelye *(Kemah «Erzincan»)*

Piklemek [*F.*], Damlamak: **Musluk pikliyor** *(Rize)*

Pil [*İs.*], Ağzı geniş küp *(Zeytinli «Artvin - Çoruh»)*

Pilek [*İs.*], Mısır ekmeğini pişirmeğe yarıyan toprak kap *(Bursa)*

Pilik [*İs*], **1.** Ekmek pişirmek için yapılmış oyuk taş *(Mustafakemalpaşa «Bursa»)* — **2.** Kaz *(Hart «Bayburt - Gümüşane»)*

Piliman [*İs.*], Peynir çökeleği *(Işıklar «İzmir»)*

Pilinç [*İs.*], Piliç *(Kırşehir ve dolayı)*

Pilingir [*S.*], Lâf getirip götüren, iki tarafı birbirine düşüren [kadın] *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Pilit [*İs.*], **1.** Meşe ağacının meyvası *(Arıcaklar «Gölpazarı - Bilecik»)* ***[Bak: Pelit, pelin]*** — **2.** Köfter, sucuk *(Kemaliye «Malatya»; Elâzığ; Geyve «Kocaeli»)*

Pillik [*İs.*], **1.** Buzağı *(Adana)* — **2.** Dişi hindi *(Kızılköy «Manyas - Balıkesir»)* ***[Bak: Badi, 4]***

Pim [*İs.*], Kümes *(Van)* ***[Bak: Pin]***

Pin [*İs.*], **1.** Kümes *(Çarşamba «Samsun»; Malatya ve köyleri; Nizip «Gaziantep»; Amasya; Sinop; Samsun)* ***[Bak: Çivlik]*** — **2.** Yeni doğmuş kuzuların bulunduğu yer *(Karapınar, Ereğli, Konya; İzmit «Kocaeli»; Isparta)* — **3.** Ahırda buzağılar için ayrılan yer *(Kadarta «Araç - Kastamonu»)* — **4.** Yuva *(Diyarbakır)*

Pina [*İs.*], **1.** Ayakkabılara vurulan küçük parça, yama *(Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»; Nevşehir «Niğde»; Çankırı)* — **2.** Çarık yaması *(Masara «Mut - İçel»)*

Pinavut [*İs.*], Ekmek tahtası *(Bozcaada «Çanakkale»; Bartın «Zonguldak»; İst.)*

Pinaz [*İs.*], Eski çuvaldan yapılmış minder *(Üçköy «Çorum»)*

Pinç [*İs.*], Beyin: **Tepesi üstüne düşünce pinçi çıktı** *(Varyanlı «Maraş»)*

Pinçak [*İs.*], Kökleri birbirine geçmiş ekin *(İğriağaç «Hekimhan - Malatya»)*

Pinçiklenmek [*F.*], Kendini çok yormak *(Antakya «Hatay»)*

Pinçik pinçik [*Zf.*], Parça parça *(Dart «Muğla»; Maraboz «Elbistan - Maraş»; Adana; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Denizli)*

Pine [*İs.*], Kümes *(Adana, Toprakkale «Seyhan»; Sadıklı «Eskişehir»; Nevşehir «Niğde»; Akçakaya «Erkilet», Kayseri; Boğazlıyan «Yozgat»)*

Pinek [*İs.*], Tünek *(Erzurum)*

Pineke [*İs.*], Hafif uyku *(İst.)*

Pinelemek [*F.*], Pençe vurmak *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Pinelik [*İs.*], Kümes *(Develi ve köyleri «Kayseri»; Haymana «Ankara»)*

Pinemek [*F.*], Tavuk tünemek *(Çarşanba «Samsun»)*

Pinepine [*N.*], Tavuk ve horozları kümese tıkmak için kullanılır *(Kayseri)*

Pines [*İs.*], Kümes *(Şahin «Malkara - Tekirdağ»; Gündoğdu «Rize»; Adana «Seyhan»; Çalış «Haymana - Ankara»; Trabzon)*

Pineslik [*İs.*], Kümes *(Büyükafşar «Bâlâ - Ankara»)*

Pinet [*İs.*], Ekmek tahtası *(Susığırlık «Balıkesir»; Çeltikçi «İnegöl - Bursa»; Geyve «Kocaeli»; Karabiga «Biga - Çanakkale»; Korna «Kartal - İst.»)* ***[Bak: Pinavut]***

Pinevet [*İs.*], Fırına hamur götürülen

tahta *(Malkara, Hayrabolu «Tekirdağ»)* **[Bak: Pinet]**

Pineyet [*İs.*], *(Bursa)* **[Bak: Pinevet, pineyit]**

Pineyit [*İs.*], *(Edremit «Balıkesir»)* **[Bak: Pinevet]**

Pinez [*İs.*], Kümes *(Trabzon)*

Pingâl [*İs.*], Folluk *(Kiğı «Erzincan»)* **[Bak: Pingel]**

Pingel [*İs.*], **1.** Folluk *(Erzurum; Gaziantep; Pınarbaşı «Kayseri»; Ağrı; Arapkir, Malatya; Divriği «Sivas»; Bayburt «Gümüşane»; Bayramiç «Çanakkale»; Kars; Harput «Elâzığ»)* **[Bak: Pingal]** — **2.** Fol, tavukları yumurtlatmak için folluğa konulan yumurta *(Cingife «Gaziantep»; Malatya; Erzurum; Elâzığ; Urfa)* **[Bak: Fingel]** — **3.** [*S.*] Ehlîleşmiş: **Ne pingel kedi** *(Diyarbakır)*

Pini [*İs.*], Ufak köpek *(Sinir köyü «Afyon»)*

Pinik [*İs.*], **1.** Kümes *(Günbatır «Kelkit - Gümüşane»; Sivas; Boyabat «Sinop»)* — **2.** Küçük köpek, fino köpeği *(Olukyanı, Kozlu «Zonguldak»; Çayla «Saray - Tekirdağ»)* — **3.** Pek küçük ev, kulübe *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **4.** [*S.*] Basık burulu *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **5.** [*S.*] Basık, küçük: **Burası ne pinik yermiş** *(Alucra «Giresun»)*

Pinkel [*İs.*], Folluk *(Erzurum)*

Pinlik [*İs.*], **1.** Kümes *(Ordu; Köşker «Kırşehir»; Boyabat «Sinop»; Samsun; Tomarza, Erkilet «Kayseri»; Karamağra «Akdağmadeni», Yozgat; Taşköprü «Kastamonu»; Çorum)* — **2.** Kışın ağıllarda kuzuları soğuktan koruyacak olan yer *(Bahşılı «Ankara»; Mahmudiye, Arapören köyü«Tokat»)*

Pinnek [*İs.*], Kümes, pin *(İst. [?]; Kilis «Gaziantep»; Maraş)*

Pinnemek [*F.*], Kümes hayvanları gecelemek *(İst. [?])*

Pinni [*İs.*], Uzun tüylü bir cins köpek *(Yedigelli «Ereğli - Zonguldak»)*

Pinnik [*İs.*], Kümes *(Talas, İncesu, Elbaşı «Bünyan», Yeniköy, Kayseri; Haydarbeyli, Sorgun «Yozgat»; Gebeme «Alucra - Giresun»; Haketçe, Şükriye «Ceyhan», Endel, Büyükçaylı «Osmaniye - Seyhan»; Şarkışla «Sivas»; Kastamonu; Sarıoba «Polatlı», Kayaş «Ankara»; Boyabat «Sinop»)*

Pinpin [*İs.*], İspinoz kuşu*(Ilgaz «Çankırı»; Sinop)*

Pintar [*İs.*], Şiniğin dörtte biri *(Aslıhantepeciği «Balıkesir [Muh.]»)* **[Bak: Pinter]**

Pinter [*İs.*], **1.** Bir kilenin dörtte biri *(Bursa)* — **2.** Şinik *(Kırkağaç «Manisa»)* — **3.** Yarım şinik *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* **[Bak: Pintar]**

Pintişmek [*F.*], Bir iş için bir adama musallat olmak *(Endel «Osmaniye - Seyhan»; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Kitiz «Göksün - Maraş»)*

Pi, pi [*N.*], Piliçleri çağırmakta kullanılır *(Erzurum)*

Pipi [*İs.*], **1.** Hindi *(Gölpazarı, Kaynarca «Osmaneli», İncirli «Bilecik»; Hamitli «Edirne»; Konya; Sabuncupınarı «Kütahya»; Hamidiye [?]; Balıkesir; Cebelibereket «Seyhan»)* — **2.** Hindi yavrusu, palaz *(Cerrahköyü «İnegöl - Bursa»)* — **3.** Hala *(Yenipazar «Gölpazarı - Bilecik»)* **[Bak: Bibi]** — **4.** [*S.*] Kılıbık *(Ayaslar «Ilgın - Konya»)* — **5.** Perçem *(Ankara [Lefkoşalı bir Türkten])*

Pipildek [*S.*], Beceriksiz: **Bu adam pek pipildek** *(Edirne [Muh.])*

Pipirim [*İs.*], Semizotu*(Elâzığ)* **[Bak:**

Pirpir]

Pipit [*İs.*], **1.** Hırka (*Simav «Kütahya»*) — **2.** Kisbet (*Yaylâlı «Şile - İst.»*) **[Bak: Pırpıt]**

Pir [*İs.*], **1.** Sebze yaprağı(*Ahlat «Bitlis»*) — **2.** Asma yaprağı (*Kemaliye «Malatya»*) — **3.** Zeytin ağacı (*Kilis «Gaziantep»*) — **4.** Ceviz veya bademin birinci yeşil kabuğu (*Elâzığ*)

Pirçek [*İs.*], **1.** Perçem (*Kilis «Gaziantep»; Maraş; Kars; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»*) — **2.** Kök, soy (*Elâzığ*)

Pirçekli [*İs.*], Havuç (*Malatya; Erzurum; Polatlı «Ankara»; Divriği «Sivas»; Yozgat*) **[Bak: Pürçekli]**

Pirde [*İs.*], Sayım resmi (*Karahisar «Kayseri»*)

Pirdöndü [*İs.*], Koyun, keçi gibi hayvanların boğazına bağlanan ipin dolaşmaması için kullanılan halka, fırdöndü (*Muğla*)

Pirebol [*İs.*], Arı pisliği (*Kınık «Bergama - İzmir»*)

Pirebolu [*İs.*], **1.** Arı pisliği (*Isparta; Finike, Elmalı «Antalya»; Çankırı; Marmaris «Muğla»; Burdur; Eskişehir*) **[Bak: Kirebolu]** — **2.** Balmumunun kiri (*Eskişehir; Konya*)

Pirecik [*İs.*], **1.** Floksara(*Küplü «Kavaklı-Edirne»*) — **2.** Burçaklara musallat olan yabani bir haşere (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»*) — **3.** Bağ çubuklarının gözüne sataşan kurt(*Gaziantep*) — **4.** Burçak, fiy ve mercimek gibi şeyleri yiyen bir haşere(*Kalecik«Ankara»; Seyitgazi «Eskişehir»*)

Piredin [*İs.*], Kocayemişi (*Kurtdoğmuş, Şile «İst.»; Kastamonu*)

Pirelemek [*F.*], Kaynar su, kabarcıklar peyda etmek (*Gelibolu «Çanakkale»*)

Pirelik [*İs.*], Papatya (*Bozüyük «Bilecik»*)

Pirem [*İs.*], Su kaynağı (*Kemaliye «Malatya»*) **[Bak: Piren, 5]**

Piren [*İs.*], **1.** Çiçeği hanımeline benziyen bir ağaç (*Akköy «Ezine - Çanakkale»; İst.; Gemlik «Bursa»*) — **2.** Çalıçırpı(*Mahmutşevketpaşa «Beykoz - İst.»; Nevşehir «Niğde»*) — **3.** Kendisinden süpürge yapılan çalı (*Bayat «Afyon»*) — **4.** Kara ardıç (*Balkanda «Beyşehir - Konya»*) — **5.** Kaynak (*Devrek «Zonguldak»*) **[Bak: Pirem]**

Pirenlik [*İs.*], Funda cinsinden çalılık (*Veliköy «Çorlu - Tekirdağ»*)

Pire otu [*İs.*], Lâvanta çiçeği (*Samsun*)

Piretin [*İs.*], Yaban çileği (*Samsun köyleri*)

Piretün [*İs.*], Koca yemişi (*Gerze ve köyleri «Sinop»*)

Piri [*İs.*], Ufak çivi (*Akhisar «Manisa»*)

Piriç [*İs.*], Çekirdekli dut (*Erzurum*)

Pirik [*İs.*], Piliç (*Ankara*) **[Bak: Ferik 2, firik 4]**

Pirine [*İs.*], Yağı alınmış zeytin küsbesi (*Yakacık «Kartal - İst.»*)

Pirit [*İs.*], Pamuk veya ketenden yapılmış kısa şalvar (*Kulfalı «Biga - Çanakkale»*)

Pirle [*İs.*], Zıpzıp taşı (*Finike, Elmalı «Antalya»*)

Pirlemek [*F.*], Ayakları yıkamak (*Harput, Elâzığ; Sivas*)

Pirli [*İs.*], Zıpzıp taşı (*Bağyaka «Finike - Antalya»*)

Pirpir ve **Pirpirim** [*İs.*], Semizotu (*Peterek «Yusufeli - Artvin»*)

Pirpiri [*S.*], **1.** Temiz ve titiz [adam] (*Sinop; Antalya; İznik «Bursa»*) —

2. Erbap, usta: **Ben o işin pirpirisiyim** *(Sarıkeçili «Mut - İçel»)* — **3.** Semizotu *(Kemaliye «Malatya»; Ankara)*

Pirpirim [*İs.*], **1.** Semizotu *(Alucra, Koyulhisar «Giresun»; Erzurum; Aydın; Kilis «Gaziantep»; Maraş; Zencidere «Kayseri»; Adana; Dereçine «Bolvadin - Afyon»; Sivas; Malatya; Elâzığ; Birecik, Urfa; Erzincan; Amasya; Gümüşane; Samsun; Karamürsel «Kocaeli»; Tokat)* — **2.** [*Zf.*] Parça parça: **Şunun çorabına bak pirpirim olmuş** *(Gümüşane)* — **3.** [*S.*] İhtiyar: **Pirpirim adam** *(Gaziantep)*

Pirpirim olmak [*F.*], Solmak, geçkinleşmek: **Şu adam ne kadar da pirpirim olmuş** *(Gaziantep)*

Pirsik [*İs.*], Domuz yavrusu *(İnatlı «Ayancık - Sinop»)*

Pirsilik [*İs.*], Ufak pırnallık, meşelik *(Tıngır «Sinop»)*

Pirtik [*İs.*], Yünden örülmüş iç donu *(Kütahya)*

Pis [*İs.*], **1.** Erik ve zerdali ağacından çıkan zamk *(Malatya)* — **2.** Doğma, tvellüt etme *(Maraş ve çevresi)*

Pisbal [*İs.*], Zerdali ve erik ağacından çıkan zamk *(Develi «Kayseri»)*

Pisen pisen [*Zf.*], Kesik kesik [Yağan kar veya yağmur] *(İçel)*

Pisi balı [*İs.*], Tutkal *(Kırşehir)*

Pisik [*İs.*], **1.** Kedi *(Kağızman, Kars; İbriktepe «İpsala-Edirne»; Erzurum; Trabzon; Sivas; Adana; Besni, Pütürke, Malatya; Gelenbe «Manisa»; Zile «Tokat»; Bafra «Samsun»; Fasta «Ordu»; Karaköse «Ağrı»; Toprakkale «Osmaniye - Seyhan»; Erkilet, Tuzhisar «Kayseri»; Erzincan; Elâzığ; Kilis, Gaziantep; Urfa; Köşker, Sarılar, Genezin «Avanos - Kırşehir»; Gümüşane; Sivas; Tire, İzmir; Maraş; Gebeme, Şebinkarahisar, Giresun)* — **2.** Gündoğrusu rüzgârı *(Hekimhan «Malatya»)* — **3.** Erik ve zerdali gibi ağaçların akıttığı zamk *(Çankırı)* **[Bak: Güspe, ilim, hiç 2]** — **4.** Tavşan *(Amasya)*

Pisilemek [*F.*], Fısıldamak *(Tuzhisar «Bünyan - Kayseri»)*

Pisilik [*İs.*], Ocak içindeki setler *(Çiftlik «Kalecik - Ankara»)*

Pisipisi [*N.*], **1.** Kedileri çağırmakta kullanılır *(Gösteri «Niğde»; Güdül, Ayaş «Ankara»)* — **2.** [*İs.*] Başağı buğday başağına benzer, kılçıklı bir ot *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **3.** [*İs.*] Mayalı hamurdan yağda pişirilerek yapılan çörek *(Tire «İzmir»)*

Piskıl [*S.*], Kullanılmıyacak hale gelmiş eşya: **Piskıl kilim** *(Eğlenhoca «Karaburun - İzmir»)*

Piskili [*İs.*], Çapıt kokusu *(Dengere «Tefenni - Burdur»)*

Pislâç [*İs.*], Saç üstündeki yufkayı çevirmiye yarıyan aygıt *(Karamusa, Ereğli «Zonguldak»; Atçak «Nallıhan - Ankara»)* **[Bak: Bislegeç, bişirgeç]**

Pisleç [*İs.*], *(Safranbolu «Zonguldak»; Hisarcık «Osmaneli - Bilecik»; Kastamonu)* **[Bak: Bislegeç, bişirgeç]**

Pislegeç [*İs.*], *(Bağviran [?])* **[Bak: Bislegeç, bişirgeç]**

Pisleheç [*İs.*], *(Alemdar köyü «Bolu»)* **[Bak: Bislegeç, bişirgeç]**

Pisliaç [*İs.*], *(Gerede «Bolu»)* **[Bak: Bislegeç, bişirgeç]**

Pisov olmak [*İs.*], Erik, armut gibi meyvalar buğulanmak *(Bayramiç «Çanakkale»)*

Pispidik [*İs.*], Buğday unu *(Yozgat)*

Pisrağaç [*İs.*], *(Eskiyapar «Çorum»)* **[Bak: Evragaç]**

Pisreç [*İs.*], *(Öteyüzköyü, Hisarönü köyü «Zonguldak»)* **[Bak: Bislegeç, pislâç, pisleç, pisleheç, pisliaç]**

Pisütlük [*İs.*], Sisli hava *(Gebeme «Mesudiye - Giresun»)*

Pişal [*İs.*], Göz çapağı : **Ahmedin gözü pişallıdır** *(Muallim köyü «Gebze», Hereke «Kocaeli»)* **[Bak: Pişmal]**

Pişek [*İs.*], Yayık döğeçi *(Pazar köyü «Eğridir - Isparta»; Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)*

Pişi [*İs.*], **1.** Yağda kızartılmış ekmek *(Kars)* — **2.** Yağda pişirilen çörek *(Bergama, Alâ «Menemen - İzmir»; Isparta; Antalya; Burdur)* — **3.** Lokma *(İzmir ve çevresi; Burdur; Malkara «Tekirdağ»)* — **4.** Gözleme denilen yağlı ekmek *(Erzurum; Kars; Suşehri «Sivas»; Zemme köyü «Kütahya»; Mardar «Bafra - Samsun»)*

Pişinti [*İs.*], Yemek: **Kömür ateşi pişinti için iyi olur** *(Oyaca «Haymana - Ankara»)*

Pişirgeç [*İs.*], Saçta ekmeği çevirmiye yarıyan aygıt *(Köşker, Çiçekdağ, Kırşehir; Kütahya; Etimesut «Ankara»; Samsun; Senirkent «Uluborlu - Isparta»; Sivas; Sinop; Yukarısöğütönü «Eskişehir»; Niğde; Tuzaklı «Kocaeli»; Bozcaada «Çanakkale»; Bolvadin «Afyon»; Zıvarık «Konya»; Cumaovası «İzmir»)* **[Bak: Bisleğeç, bişirgeç, döndürgeç 1, evreç, aktaraç, evraç, evirgeç, attırgaç]**

Pişirik [*İs.*], Tavan tahtası üstüne, tahta aralarından toz ve soğuk girmemek için dökülen çamur, bulgurlama *(Bor, Niğde; Körköyü «Merzifon - Amasya»; Keskin ve çevresi «Ankara»; Reşadiye köyü, Akçayaka, Elbaşı «Bünyan - Kayseri»)* **[Bak: Irıktım]**

Pişkil [*İs.*], Et sucuğu, irişği *(Kadirli «Seyhan»)*

Pişkilli [*S.*], İşkilli, şüpheli *(Keçiborlu «Isparta»)*

Pişleheç [*İs.*], *(Bolu dolayı)* **[Bak: Bisleğeç, bişirgeç]**

Pişliç [*İs.*], *(Himmetköyü «Daday - Kastamonu»)* **[Bak: Bisleğeç, bislâç, pisleheç]**

Pişmal [*İs.*], Göz çapağı *(Yarımca «Kocaeli»)* **[Bak: Pişal]**

Pişpirik [*İs.*], Gözleri, süreğen bir hastalık dolayısiyle çapaklanan ve kirpikleri dökülen kimse *(Gaziantep)*

Pişpişi [*İs.*], Kadınların alınları ortasında sallandırdıkları ay biçiminde, gümüşten yapılmış süs *(Tılfar «Gaziantep»)*

Pişte [*İs.*], Üzüm salkımı veya meyva hevengi *(Ahlat «Bitlis»)*

Piştek [*İs.*], Köpek yavrusu *(Ordu; Düzce «Bolu»)*

Pişürgeç [*İs.*], *(Niksar «Tokat»; Boyabat «Sinop»)* **[Bak: Bişirgeç, bisleğeç]**

Pitek [*İs.*], **1.** Pişirilmemiş toprak kap *(Konya)* **[Bak: Saron]** — **2.** Çamurdan yapılmış buğday anbarı *(Gödene «Konya»)*

Pitemi [*İs.*], Yarım metre uzunluğunda bir ölçü: **Bana on pitemi ver** *(Gündoğdu «Rize»)*

Pitik [*S.*], **1.** Az, cüz'î, ufak *(Niksar «Tokat»)* — **2.** [*İs.*] Tahsildar makbuzu *(Çardak «Göksün-Maraş»)* **[Bak: Fitik, 1]**

Pitlemek [*F.*], Su çıkmak : **Bizim evin altından su pitledi** *(Narlıdere «İzmir»)*

Pitpit [*S.*], Kekeme *(Anbarlık [?])*

Pitrik pitrik [*Zf.*], Küçük küçük *(Düz köyü «Ayancık - Sinop»)*

Piy [*İs.*], **1.** İçyağı *(Van)* — **2.** Hiyle, dek: **Bu alışverişte herif bize bir piy oynadı** *(Varyanlı «Maraş»)*

Piyar [*İs.*], Pınar *(Malatya)*

Piye [*İs.*], Irza geçme *(Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»)*

Piyelmek [*F.*], Ağır ağır meydana çıkmak: **Omuzumdaki ağrı bugün piyeldi** *(Bafra «Milâs - Muğla»)*

Piyender [*İs.*], Parmağa takılan yüzük *(Develi «Kayseri»)*

Piynar [*İs.*], Bir cins meşe: **Piynarın kömürü makbuldur** *(Adana «Seyhan»)*

Piz [*İs.*], **1.** Rakı *(Samsun)* — **2.** Kitre zamkı *(Pütürge «Malatya»)* — **3.** Döğülecek etten çıkarılan sinir *(Adana)* *[Bak: **Cıyındırık**]*

Pizdir [*İs.*], *(Adana)* *[Bak: **Cıyındırık, piz 3**]*

Pizirgan [*İs.*], Her derde deva sayılan sultanotu *(Kocaeli [Muh.])*

Pizlengiç [*İs.*], *(Dereköy «Kayseri»; Adana)* *[Bak: **Bizlengiç**]*

Pocar [*İs.*], **1.** Kıvılcımlı kül *(Kullar «İzmit - Kocaeli [Muh.]»)* — **2.** Ormanı yakarak veya sökerek açılan tarla *(İst. [Muh.])*

Pocumak [*F.*], Birisinden soğumak *(Sivas)*

Pocutmak [*F.*], Soğutmak, vazgeçirmek *(Sivas)*

Poç [*İs.*], Kuyruk sokumu : **Poçum ağrıyor** *(Erzurum)* *[Bak: **Büzdüm**]*

Poça [*İs.*], **1.** Dümbelek çalan kadın *(Adana)* — **2.** Kalbur, gözer *(Masara «Mut - İçel»)*

Poçacı [*S.*], Kalbur, gözer yapan adam *(Mut «İçel»)*

Poççik [*İs.*], **1.** Sabanın el ile tutulan yeri, tutak *(Erzincan dolayı; Erzurum)* — **2.** Kuyruk *(Kağızman ve köyleri «Kars»)* — **3.** Kuyruk sokumu *(Kars)* *[Bak: **Büzlüm, bızdım**]*

Poççikli [*S.*], İki yüzlü, mürai *(Erzurum)*

Poççuk [*İs.*], Kuyruk *(Erzincan)*

Poçi [*İs.*], Toprak ibrik *(Konya)*

Poçik [*İs.*], Yemenini arka kulağı *(Adana)*

Poçu [*İs.*], Başa sarılan yemeni, kefiye *(Dodurga, İnönü «Bozüyük - Bilecik», Çandarlı «Bergama - İzmir; Antalya; Balçıkhisar «Afyon»; Konya)*

Poçuklu [*S.*], Derbeder, kalender *(İzmit «Kocaeli»)*

Poçücü [*S.*], Ata iyi binen *(Yanpar «Mut - İçel»)*

Podi [*İs.*], Bir yaşından küçük deve yavrusu *(Karaabat «Muğla»)*

Poduç [*İs.*], İki kulplu büyük testi *(Lüleburgaz «Kırklareli»)*

Poduk [*İs.*], **1.** Manda yavrusu *(Seydişehir «Konya»; Soysallı «Develi - Kayseri»)* — **2.** Deve yavrusu *(Kırşehir)* *[Bak: **Maylak**]*

Poduş [*İs.*], Testi *(İnönü «Söğüt - Bilecik»; Atabey «Isparta»)*

Pof [*S.*], **1.** Kof, sıkıntıya gelmiyen adam *(Masara «Mut - İçel»)* — **2.** [*İs.*] Tırtıl yavrusu *(Akçaova «Aydın»)*

Pofkırmak [*F.*], Su şiddetle akmak *(Ulubey «Ordu»)*

Poftalamak [*F.*], Yüzüne gülmek, şımartmak, yüz vermek *(Mustafakemalpaşa «Bursa [Muh.]»)*

Poğ [*İs.*], **1.** Bohça *(Akhisar «Manisa»; Aynalı «Taşköprü», Araç, Kastamonu; İçdedeler «Geyve - Kocaeli»)* — **2.** Kadın başörtüsü, yemeni mendil ve buna benzer şeyler *(Akşeyh, Kilimli, Bartın, Devrek, Zonguldak;*

Gökçesu, Bolu; Derince «İzmit - Kocaeli»; Sinop)

Poğu [*İs.*], Başörtüsü *(Gerede, Bolu; Cide ve çevresi «Kastamonu»)*

Poğuç [*İs.*], Baykuş*(Kıranbergas «Çanakkale»)*

Pohmut [*İs.*], Dut kurusu *(Kemaliye ve çevresi «Malatya»)*

Pohnut [*İs.*], Döğülmüş dut kurusu *(Arapkir «Malatya»)*

Pohrek [*İs.*], Ağaç veya topraktan yapılmış su künkü *(Gümüşane; Cevizli «Şavşat - Artvin»)* **[Bak: Poyra]**

Pohu [*İs.*], Başörtüsü *(Ereğli «Zonguldak»)*

Pohur [*İs.*], Erkek deve *(Hani «Lice - Diyarbakır»)*

Pol [*İs.*], Hayvanları bağlamak için toprağa çakılan kazık*(Büyükköy «Rize»)*

Polağan [*İs.*], Lodos rüzgârı *(Milâs «Muğla»)*

Polak [*İs.*], **1.** Bir el kavrıyacak kadar ekin demeti *(Kalivya «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»)* — **2.** Maşrapa, su bardağı *(Eskieşme, Doğantepe kökü [Muh.] «Geyve - Kocaeli»)* — **3.** Ayı yavrusu *(Gümüşane)*

Polakar [*İs.*], Sert ve ağır taş, granit *(Ahlat «Bitlis»)*

Polatır [*S.*], Eski, köhne *(Fadıl köyü «Orhaneli - Bursa»)*

Polç [*S.*], Erkekliği olmıyan adam *(Çankırı)*

Polet [*S.*], Zayıf*(Koruköyü «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Poletlemek [*F.*], Zayıflamak *(Koruköyü «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Poloş [*S.*], Yürürken yıkılacak derecede şişman kimse *(Adacami «Rize»)*

Poluç [*S.*], Enemiş insan veya hayvan *(Söğüt köyü «Muğla»)* **[Bak: Holuç]**

Pon [*İs.*], Kümes, pin *(Gümüşane)*

Poncor [*İs.*], Uzun, söbü şeklinde yeşil bir yaprak olup yemeği yapılır *(Birecik, Urfa»)*

Ponçak [*İs.*], **1.** Meyvasiyle koparılan dal *(Tokat)* — **2.** Hayvanlara süs olarak takılan yuvarlak püskül *(Konya; Erkilet «Kayseri»)*

Ponçalla etmek [*İs.*], Dalkavukluk etmek, yaltaklanmak *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Pongurt [*İs.*], Derin uçurum *(Saylan «Ünye - Ordu»)*

Pontmak [*F.*], Koşarken yoldan sapıvermek: **Tavşan tazının önünden koşarken çalılığa ponttu** *(Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»)*

Ponuk [*İs.*], Beygirin merkebe aşmasından meydana gelen yavru *(Gaziantep)*

Popul [*İs.*], Çocuk ayakkabısı, patik *(Niksar «Tokat»)*

Por [*İs.*], **1.** Kurak yıllarda mahsul vermiyen toprak; çok taşlı ve çakıllı toprak *(Detse, Alibeyhüyüğü «Çumra - Konya»)* — **2.** Çürük taş *(Kasımlar «Eğridir-Isparta»)* — **3.** Küf *(Çankırı)* **[Bak: Porlanmak]**

Porak [*İs.*], Van gölünden çıkarılan bir toprak *(Ahlat «Bitlis»)*

Poramana [*İs.*], Kocuk *(Karahisar «Kayseri»)*

Poran [*S.*], Zayıf, bitgin : **Ahmet ağanın öküzü çok porandır** *(Geyikli «Ezine - Çanakkale»)*

Poranlamak [*F.*], **1.** Kocamak neticesi vücut zayıflamak *(Kemalli «Ezine - Çanakkale»)* — **2.** İhtiyarlamak *(Çapak «Torbalı - İzmir»)*

Porbut [*İs.*], Kıl şalvar *(Konya [Muh.])* **[Bak: Pırpıt]**

Porçuklu [*İs.*], Havuç *(Sivrihisar «Eskişehir»)* **[Bak: Keşir]**

Porduç [*İs.*], Tandırları silmek üzere kullanılan ıslak bez *(Erzincan)*

Porek [*İs.*], Çamaşır sodası *(Van)*

Porgânk [*İs.*], Su künkü *(Malatya)* ***[Bak: Pöhrenk]***

Porhank ve **Porhenk** [*İs.*], Su künkü *(Erzincan; Varto «Muş»)* ***[Bak: Poyra]***

Porik [*İs.*], **1.** Ağaçtan yapılmış büyük su fıçısı *(Hınıs «Hasankale - Erzurum»)* — **2.** Kâhkül *(Elâzığ; Kemah, Erzincan; Adana «Seyhan»)*

Porlanmak [*F.*], Küf tutmak: **Ekmeği tencereye koymamıştım açıkta rütubetten porlanmış; Turşunun üzeri porlanmış** *(Çankırı)* ***[Bak: Porpuz tutmak]***

Pormuz [*İs.*], Bağlara gelen bir çeşit hastalık *(İzmir ve Aydın dolayı)*

Porput ve **Pırpıt** [*İs.*], Kısa pantolon *(Devecikonağı «Mustafakemalpaşa - Bursa»)*

Porpuz tutmak [*F.*], Küf tutmak *(Erzurum)* ***[Bak: Porlanmak]***

Porsuk [*S.*], **1.** Dolaşık: **Şu ipin porsuğunu açarmısın** *(Suşehri «Sivas»; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Bozulmıya başlamış şey *(Keskin «Eskişehir»)*

Porsun [*İs.*], Tavşan *(Boyabat «Sinop»)*

Port [*İs.*], Yünün işe yaramıyan kısmı *(Parak «Alucra», Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: Ģirevet]***

Portanak [*İs.*], Ayı yavrusu *(Zonguldak)*

Portarmak [*F.*], Yüzünü ekşitmek *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Porteti [*İs.*], Kireçli toprak *(Erzincan)*

Portlacı [*S.*], Gebe: **Bizim portlacı avana deve kayboldu** *(Solakuşağı «Koçhisar - Niğde»)*

Portlak [*S.*], **1.** Patlak, çıkık : **Portlak göz** *(Oltu «Erzurum»)*— **2.** [*İs.*] Deve yavrusu *(Alanya «Antalya»; İncesu «Kayseri»)* — **3.** [*İs.*] Manda yavrusu *(Dereköy «Kakseri»)*

Portlamak [*F.*], **1.** Sıkıştırma üzerine yerinden fırlamak, çıkmak *(Gaziantep; Maraş; Niğde)*— **2.** Deve yavrulamak *(Karaman, Yeniköy «Eerğli», Konya; Bornova «İzmir»; Burdur; Kayseri)* — **3.** Kaçıp kurtulmak *(Bor «Niğde»; Gaziantep)* — **4.** Çürümeğe yüz tutmak *(Havsa «Edirne»)*

Portma [*İs.*], Aşağı kata inmek için ev döşemelerine açılan kapak *(Adana)*

Portmak [*F.*], **1.** Kaymak, fırlamak: **Sabun elimden porttu** *(Adana «Seyhan»; Çeşme «İzmir»)* — **2.** Habersiz kaçmak *(Sarıoğlan, Ebçe «Kayseri»)* — **3.** Bir delikten öbür tarafa çıkmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Haydarbeyli «Yozgat»)* — **4.** Ekşitmek *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **5.** Kaçarken birdenbire gittiği tarafı değişmek *(Karayün «Hafik - Sivas»; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Portol [*S.*], İhtiyar, yaşlı *(Kastamonu)*

Portoprak [*İs.*], Kışın taş gibi sert, yazın cıvık olan toprak *(Tire «İzmir»)*

Portuk vermek [*F.*], Kaçarken birdenbire sapmak *(Adana «Seyhan»)*

Poruk [*İs.*], **1.** Katır tırnağı denilen bitki *(Hadımköy «İst.»; Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)* — **2.** Başı tüylü koyun: **Bizim poruklu koyun kayboldu** *(Turğut «Divriği - Sivas»)*

Porum [*İs.*], Yalan, dolan, mübalâğa *(Edirne; Kurna «Kartal - İst.»; «Bingöl»)*

Porum atmak [*F.*], Çalım satmak,

öğünmek *(Yakademirciler «Zonguldak»)*

Porumcu [*S.*], Mağrur, kendini beğenmiş*(Yakademirciler «Zonguldak»)*

Porut [*İs.*], Katırtırnağı denilen bitki *(Aydın)* ***[Bak: Poruk, 1]***

Posa [*İs.*], **1.** Fırıncıların, üzerine artırılmış özlü hamur koydukları tahta *(İnebolu«Kastamonu»)*— **2.** Sellerin getirdiği mil*(Harmandalı «Menemen-İzmir»)*

Posada [*S.*], Pejmürde, dağınık, intizamsız, pasaklı kimse *(Ula «Muğla»)*

Posalı [*S.*], **1.** *(Bodrum «Muğla»)* ***[Bak: Posada]*** — **2.** Sahipsiz arazi: **Burası posalı bir yer, herkes gelir** *(Ayvacık «Turgutlu - Manisa»)*

Posarmak [*F.*], Küflenmek *(Ulubey «Ordu»)*

Posatlamak [*F.*], Elbiseyi teyellemek *(Çamlı «Kuşadası - İzmir»)*

Posnumak [*F.*], Tavı kaçmak : **Mısır patlağı dura dura posunmuş** *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Post [*İs.*], **1.** Tırpanla biçilip, tırmıkla toplanmış olan ot *(Ahlat «Bitlis»)* — **2.** [*S.*] Şişman; tembel *(Kastamonu)*

Postaf [*İs.*], **1.** Üzüm ezilen tekne*(Nilüfer «Bursa [Muh.]»)* ***[Bak: Kürün]*** — **2.** Çeşme yalağı*(Kepez[?])*

Posta kurmak [*F.*], Domuz veya ayıyı kuşatmak *(Trabzon [Avcılar arasında])*

Postallı [*İs.*], Dört bileği de beyaz olan at *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)*

Postetmek [*F.*], Tırpanla biçilmiş otları tırmıkla toplamak *(Ahlat «Bitlis»)*

Posuruk [*S.*], **1.** Saçta pişirilen yufka ekmeğinde alevin tesiriyle hasıl olan sarılık *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **2.** Bozuk: **Hava posuruk** *(Vezirköprü «Samsun»)*

Poş [*İs.*], Küçük derelerde balık avlanan bir çeşit balık ağı *(Gündoğdu «Rize»)*

Poşnak [*İs.*], Büyük mendil *(Ortaköy «Çal - Denizli»)*

Poşuş [*İs.*], İşlenmemiş kerestelik ağaç *(Gerce «Avanos - Kırşehir»)*

Pot [*İs.*], **1.** Domuz yavrusu *(Çakıralan «Havza - Samsun»)* — **2.** Çocuk oturağı*(Üstükran «Muş»)* — **3.** [*S.*] Karışık: **Bu işin sonu pot geldi** *(Trabzon)* — **4.** Budanmamış ağaç *(Elâzığ)* — **5.** [*S.*] Ucu sivri olmıyan, küt *(Elâzığ; Sivas; Kırşehir)* — **6.** [*S.*] Bozuk: **Ahmet pehlivanın oyunu pot geldi** *(Adana)*

Pota atmak [*F.*], Taştan bir hedefe nişan atmak *(Civanyaylağı «Mersin - [Aşiret]»)*

Potak [*İs.*], **1.** Manda yavrusu *(Eğridir, Deregünü, Isparta; Serik «Antalya»; Ortaköy «Çal - Denizli»; Burdur; Altınzade «Karamürsel - Kocaeli [Muh.]»; Muğla)* — **2.** Domuz yavrusu *(Çepni «Mudurnu - Bolu»)* — **3.** Tomruk, ağaç kütüğü *(Adapazarı «Kocaeli»)* — **4.** Ayı yavrusu *(Geyve, Çaykışla «Adapazarı - Kocaeli»; Çepni «Mudurnu-Bolu»)* ***[Bak: Potuk]*** — **5.** Deve yavrusu *(Feruz «Ankara»; K. Ahmet «Afyon»)* ***[Bak: Köşek, köşşek, mocuk]*** — **6.** Taze fındığın içindeki zar *(Ordu)*

Potça [*İs.*], Sıcak yüzünden kuzularda meydana gelen bir hastalık *(Kalafat «Çankırı»)*

Potik [*İs.*], **1.** Domuz yavrusu *(Köprücek «Emet - Kütahya»)* — **2.** Kedi yavrusu *(Vezirköprü «Samsun»)* — **3.** Ayı yavrusu *(Vezirköprü «Samsun»)* — **4.** Deve yavrusu *(Amasya)*

Potkabaç [*İs.*], Maden ocaklarında kömür arasındaki toprak tabakası ve bu toprağı alma işi *(Zonguldak* [*Madencilikte*]*)*

Potlak [*İs.*], **1.** Deve yavrusu *(İncesu «Kayseri»)* ***[Bak: Potuk]*** — **2.** Domuz yavrusu *(Göksu «Silifke - İçel»)*

Potlama [*İs.*], Ağacın kuru dallarını temizleme *(Elâzığ)*

Potlamak [*F.*], **1.** Deve veya manda doğurmak *(Sarıidris «Karaağaç», Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Tavaklı «Ezine - Çanakkale»; Azaplı «Kadirli - Seyhan»; Çukurköy «Bor - Niğde»)* — **2.** Hayvan doğurmak *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»; Erzin «Dörtyol - Hatay»)*

Potnak [*İs.*], **1.** Ayı yavrusu *(Çeltikçi «Yenişehir - Bursa»)* — **2.** Domuz yavrusu *(Kılıçlı* [*?*]*)*

Potot [*İs.*], Meyva burukluğu *(Çemişgezek «Tunceli»)*

Potruk [*İs.*], Fırtına *(Hart «Bayburt-Gümüşane»)*

Potuç [*S.*], Bodur *(Kazmasökü «Sinop»)*

Potuk [*İs.*], **1.** Deve yavrusu *(Ankara ili; Halfeti, «Birecik» Urfa; Temre «Kaş - Antalya»; Sivas; Haydarbeyli «Yozgat»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Malatya; Karahisar, Kayseri; Sivas; Sille, Konya; Kilis «Gaziantep»; Cebelibereket «Seyhan»; Erzincan; Kuşadası «İzmir»; Maraş; Eskialibey «İskilip - Çorum»; Kadışehri «Sorgun - Yozgat»)* ***[Bak: Bodanak 1, potak, portlak, daylak, maylak]*** — **2.** Ayı yavrusu *(Mustafakemalpaşa «Bursa»; Çankırı; Tosya, Kastamonu; Kasımlar, Namrı«Söğüt - Bilecik»; Boyabat «Sinop»; İçel; Sabak* [*?*]*)* ***[Bak: Fotuk, malak 1]*** — **3.** Manda yavrusu *(Kayıpınar «Konya»; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Yortan «Seyhan»; Elbistan «Maraş»)* — **4.** Domuz yavrusu *(Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»; Güvercinlik «Havza - Samsun»; Sabak* [*?*]*)* — **5.** Köpek yavrusu *(Bursa)* — **6.** [*S.*] Tombul: **Ne potuk çocuk** *(Muallim köyü «Kocaeli»)* — **7.** Üzüm bağlarındaki kısa arklar *(Niğde)* — **8.** [*S.*] Bodur, boysuz *(Dikenli «Çankırı»)*

Potunna [*İs.*], Münazaa, kavga: **Bu işte muhakkak bir potunna kopacak** *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)*

Potur [*S.*], Çiçek bozuğu: **Potur Ahmet** *(Karadere «Görele - Giresun»; Van; Erzincan)* ***[Bak: Gerik]***

Potursatır [*S.*], Budaklı, gayrımuntazam ağaç: **Şu ağacın potursatırını bir balta ile düzelt** *(Kırşehir; Nar «Niğde»)*

Potut otu [*İs.*], Yapraklarından kara boya çıkarılarak yün boyanan bir ot *(Çakır köyü, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Pov [*İs.*], **1.** Bohça *(Köristan «İznik - Bursa»; Akhisar «Manisa»)* ***[Bak: Boğ]*** — **2.** Bir yere götürülen hediye *(Gerede «Bolu»)* — **3.** Başa örtülen değirmi tülbent *(Bolu)*

Povar [*İs.*], Çeşme *(Ş. A.)*

Poy [*İs.*], Tohumu kırmızı bibere benzer ve kara biberle karıştırılarak yenir bir bitki **(Poyun büberi az gel di :** *Hayrabolu, Saray «Tekirdağ»; İst.* [*Muh.*]*)*

Poydurmak [*F.*], Darıltmak, ürkütmek *(Ulubey «Ordu»)*

Poymak [*F.*], **1.** Korkarak kaçmak; kaçarken yolunu değiştirmek; hayvan ürkmek *(Bafra, Musacalı, «Çarşanba», Samsun; Ünye «Ordu»)* — **2.** Aksetmek. **Ses poyuyor** *(Çakıralan*

«*Havza - Samsun*) — **3.** Koşmak : **Benim at iyi poyuyor** (*Mahmutbeyli «Kavak - Samsun»*) — **4.** Vazgeçmek, caymak (*Akpınar «Ordu»*)

Poyra [*İs.*], **1.** Değirmen oluğunun çarka su çıkması için ucuna takılan yuvarlak parça (*Bergama «İzmir»; Kütahya; Kazmasökü, Sinop; Zeytinli «Edremit-Balıkesir»; Ayvacık «Çanakkale»; Mamure «Yozgat»; Yakademirciler «Zonguldak»*)— **2.** Su borusu, künk (*Boyabat «Sinop»; Sefcrihisar «İzmir»; Çankırı; Kastamonu*) [***Bak: Boyra, böhrenk, pöhrenk***] — **3.** Çeşme (*Cide «Kastamonu* [*Muh.*]») — **4.** Suyun aktığı yer (*Merzifon «Amasya»*)

Poytu [*S.*], Kısa boylu, cüce: **Şu adam pek poytu** (*Ayaş «Ankara»*)

Poza [*İs.*], Domuz yavrusu (*Fadılca, Milâs «Muğla»; Akşahap «Akseki - Antalya»*)

Pozak [*İs.*], Ayı ve domuz yavrusu (*Cuma «Ereğli - Zonguldak»*) [***Bak: Potuk, 2***]

Pozan [*İs.*], Üzüm bağı (*Diyarbakır*)

Pozuk [*İs.*], Meşe palamutu(*Ayva köyü «Yapraklı - Çankırı»*)

Pöcük [*İs.*], Kuyruk sokumu (*Van*) [***Bak: Kımıç***]

Pöç [*İs.*], **1.** Kuyruk sokumu (*Kayseri; Kilis, Gaziantep; Maraş; Avanos «Kırşehir»; Adana; Konya; Anaypazarı «Silifke - İçel»; Zile «Tokat»*) [***Bak: Büzlüm, boç-ık 1***] — **2.** Uyluk (*Vezirköprü «Samsun»*)

Pöçelemek [*F.*], Şaşırıp kalmak: **Ahmet beni görünce pöçeledi** (*Tokat*)

Pöçü [*İs.*], (*Ortabereket «Ayaş - Ankara»*) [***Bak: Pöç, 1***]

Pöçük [*İs.*], **1.** Kuyruk, kuyruksokumu (*Kars; Kuruhüyük «Boğazlıyan - Yozgat»; Şibinkarahisar «Giresun»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Pazarcık, Kilis «Gaziantep»; Maraş; Kırkağaç «Manisa»; Çorum; Kalecik«Ankara»; Başlamış «Dörtyol - Hatay»; oymaklı, Cebelibereket «Adana - Seyhan»; Bozcaada «Çanakkale»; Gümüşane; Amasya; Gökköy «Reşadiye - Tokat»; Ağın «Arapkir - Malatya»*) [***Bak: Boccık, boççık 1***] — **2.** Eteklik (*Divriği, Sivas*) — **3.** En nihayet nokta (**Şu dağın pöçüğüne çıktım** : *Cebelibereket «Seyhan»; Saylan «Ünye - Ordu»; Alucra «Giresun»*) — **4.** Köşe, dirsek: **Şu pöçükteki ev Alinindir** (*İzmir*) — **5.** Keçi kuyruğu (*Kemaliye «Malatya»*) [***Bak: Boccık, 2***]

Pöçükçü [*S.*], Çoban yamağı (*Ficek «Reşadiye - Tokat»*)

Pödüklemek [*F.*], İhtiyarlamak: **Ali ağa artık pödükledi** (*Akviran «Sertaç - Burdur»*)

Pöfrek [*İs.*], Su borusu, künk (*Topçu köyü «Karaisalı - Seyhan»*)

Pöğrek [*İs.*], (*Kalecik «Ankara»; Tokat ve dolayı*) [***Bak: Pöfrek***]

Pöh [*N.*], Mandayı yürütmekte kullanılır (*Bayadı «Ordu»*)

Pöhrenk [*İs.*], Yer altında yapılan su yolu mecrası; künk (*Şahinefe «Ürgüp - Niğde»; Yalova «İst.»; Erzurum; Çorum; Ordu; Giresun; Kayseri; Tokat; Gürün, Urfa; Misis «Seyhan»*) [***Bak: Böhrenk***]

Pölmek [*F.*], Bölük bölük kesmek(*Kilis «Gaziantep»; Maraş*)

Pölük [*Zf.*], Parça, bölük (*İçel; Kilis «Gaziantep»; Maraş*)

Pönek [*İs.*], Ahırlarda dışarıya gübre atmak için açılan penceremsi delik (*Vezirköprü «Samsun»*) [***Bak: Temek***]

Pörek [*İs.*], **1.** Pınar, kaynak *(Nevşehir «Niğde»; Çağlan «Eskişehir»)* — **2.** Künk *(Sivas; Kayseri)*

Pörenk [*İs.*], Poyra, künk *(Kayseri)*

Pörk [*İs.*], Başörtüsü; takke *(Ahlat «Bitlis»; Cimin «Erzincan»; Elâzığ)*

Pörk dikme [*İs.*], Başa giyilen herhangi bir nesneyi değnek üzerinde dikerek nişan alma talimi *(Erzincan)*

Pörnek [*İs.*], **1.** Mal birliği, menfaat birliği için topluluk, cemiyet, dernek **(Alinin davarları bizim pörnekte yayılıyor; Arkadaşlar pörnek oldular; Bu insan pörneği nerden geliyor; Onların pörneğini dağıttık :** *Taçın «Kayseri»; Fatsa «Ordu»; Erbaa, Zile «Tokat»)* — **2.** Küçük koyun sürüsü **(Pörnek otlaktan geldi :** *Zaim köyü «Kars»; Aybastı «Ordu»; Niksar «Tokat»; Armudan «Kuruçay - Erzincan»)*

Pörnek pörnek [*Zf.*], Top top, küme küme *(Zile «Tokat»)*

Pörtlek [*İs.*], **1.** Patlak göz *(Çıkrık «Mecitözü - Çorum»; Ünye «Ordu»; Niksar «Tokat»)* — **2.** Bir delikten taşma, çıkma, erik etinin, kabuğundan çıkması *(Aşağıdana «Safranbolu - Zonguldak»)*

Pörtlemek [*F.*], **1.** Gözler dışarı fırlamak *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Adana «Seyhan»)* — **2.** Patlayıp dışarı fırlamak: **Dolamalı parmağım pörtledi** *(Kastamonu)*

Pörtük [*S.*], **1.** Ekşi yüzlü kimse *(Keskin köyü «Eskişehir»)* — **2.** Soğuktan pörsümüş, buruşmuş [yaprak] *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»)*

Pörtül [*S.*], Küçük, parça: **Bir pörtül şeker ver; Pörtül şekerden yarım okka ver** *(Hocaköyü «Kandıra - Kocaeli»)*

Pörü [*İs.*], **1.** Menteşenin kapıya çakılan kısmı *(Seylân «Ordu»)* — **2.** Geniş başlı kundura çivisi *(Kapullu «Safranbolu - Zonguldak»; Çerkeş «Çankırı»)* **[Bak: Gepgebi]** — **3.** Değirmen çarkını çeviren aygıt *(Kalafat «Çankırı»)*

Pörük [*İs.*], Baca *(Zermut «Gümüşane»)*

Pöseğ [*İs.*], Kırağı, püse *(Esnemez «Bozüyük - Bilecik»)*

Pösenti [*İs.*], Ufak kar ve yağmur parçları *(Kuşu köyü «Hekimhan - Malatya»)*

Pösermek [*F.*], Rütubetten hacmi genişlemek *(Saylan «Ordu»)*

Pöstük [*İs.*], Erik *(Kestaneci «Ereğli - Zonguldak»)*

Pösük [*İs.*], Çalılık yer *(Devrek «Zonguldak»)*

Pöşmük [*İs.*], Çöplük; aptesane *(Malatya)*

Pötelek [*İs.*], **1.** Böbrek [Hayvanlarda] *(Çorum)* **[Bak: Bödelek]** — **2.** Meyva ağaçlarının ilk çiçek tomurcuğu: **Soğuklardan ağaçlarda pötelek yok** *(Dereçine «Bolvadin - Afyon»)*

Pöteleklenmek [*F.*], Meyva ağaçları tomurcuk peyda etmek *(Dereçine «Bolvadin - Afyon»)*

Pötlemek [*F.*], Pürtlemek: **Yumruk inince gözü pörtledi** *(Dadağı «Kayseri»)*

Pötürlük [*İs.*], Çalılık: **Dün pötürlükten geçerken bir çakal gördüm** *(Bafra «Samsun»)*

Pötür satır [*S.*], Biçimsiz eşya *(Haymana «Ankara»)*

Pövrenk [*İs.*], Poyra *(Karacalı «Terme - Samsun»)* **[Bak: Pörenk]**

Pöykürmek [*F.*], Hüngür hüngür ağ-

lamak *(Bolu)*

Pöyre [*İs.*], Su oluğu *(Kayseri)* **[Bak: Pöhrenk, pörenk, boyra]**

Pöyrek [*İs.*], *(Dikenli «Çankırı»; Kılıçlar «Ankara»)* **[Bak: Pöhrenk, pörenk, pöyre]**

Pöyrenk [*İs.*], *(Bor «Niğde»)* **[Bak: Pöyre]**

Pözü [*İs.*], Yufka açmak için hazırlanmış hamur yuvarlağı *(Kastamonu*

Pözülemek [*F.*], Hamuru birer yufkalık yuvarlak parçalara ayırmak *(Kastamonu)* **[Bak: Pazı]**

Pravanti [*İs.*], Arabalarda bagırcık, arış ve dingili birbirine bağlıyan demir parçası, bağlantı demiri *(Ortaköy «İst. [Muh.]»)*

Pren [*İs.*], Süpürge yapılan kara çalı *(Kışlaköy «Zonguldak»; Yalova «İst.»)*

Prı [*İs.*], İki üç aylık eşek yavrusu *(Yaylalar «Kartal - İst.»)*

Pu [*İs.*], **1.** Başörtüsü *(Safranbolu «Zonguldak»)* **[Bak: Poğ]** — **2.** Hasır otlarının tepesinden çıkan pamuğumsu şey *(Hisarbeyli «Çatalca - İst.»)*

Publa [*İs.*], **1.** Çocuk yastığı *(Gürün «Sivas»)* — **2.** Yastık *(Tokat)*

Puc [*S.*], **1.** Boş, içi çürük (**Bu cevizin yarısı pucdur** *(Diyarbakır)* — **2.** [mecazen], İlenç (**İki gözü puc olsun, avcuma gelsin düşsün:** *Diyarbakır; Urfa; Erzurum)* — **3.** [*İs.*] İnme : **Kolum puc oldu** *(Urfa)*

Puç [*S.*], **1.** Boş, çürük, fos *(Ahlat, Bitlis; Van)* — **2.** Yassı *(İzmir ve çevresi)* — **3.** Kör *(Bitlis)* — **4.** [*İs.*] Kuyruk sokumu: **Yumruğu vurunca puçu üstüne oturdu** *(Lâpseki «Çanakkale»; Bergama «İzmir»)* — **5.** [*İs.*] Çorap *(Erzurum)*

Puç puç [*N.*], Danaları çağırmakta kullanılır *(Oltu «Erzurum»)*

Puçu [*İs.*], İpekli başörtüsü *(Denizli; Manisa)* **[Bak: Poşu]**

Puçuk [*İs.*], Uçurtma *(Demirci «Manisa»)*

Puçunlamak [*F.*], Telâş etmek, bocalamak *(Balıkesir)*

Pufla [*İs.*], Kuş tüyü, yün veya pamuk yastık *(Ezinepazar «Amasya»; Bursa [Muh.]; Konya dolayı; Keskin «Ankara»; Tokat)* **[Bak: Pupla]**

Puframak [*F.*], Hayvanı yüzmek için hava ile şişirmek *(İçel)* **[Bak; Pufurmak, puhurmak]**

Pufrek [*İs.*], Taş ve harçla yapılmış su yolu *(Karakuyu «Saimbeyli - Seyhan»)*

Pufu [*İs.*], Teneke içine tuğla döşenerek yapılan maltız ocağı *(Ezine «Çanakkale»; Balıkesir ve çevresi; Mustafakemalpaşa «Bursa»)* **[Bak: Katlan, 1]**

Pufurmak [*F.*], *(Mut «İçel»)* **[Bak: Puframak]**

Pufurtma [*İs.*], Kadın entarisi, fistan *(Alanya «Antalya»)*

Puğ [*İs.*], Bohça; yemeni; tülbent *(Çeçe «Gerze - Sinop»; Bolu)*

Puğar [*İs.*], **1.** Kuyu, pınar *(Çarşanba «Samsun»)* — **2.** Çeşme *(Gümüşane)*

Puğor [*İs.*], Dölü alınmıya yarıyan tek hörgüçlü deve *(Konya)* **[Bak: Puhur]**

Puğunt [*İs.*], **1.** Armut kurusu ile buğday kavurgasının üğütülmesinden meydana gelen un *(Karahalli «Havza - Samsun»)* **[Bak: Kavut]** — **2.** Kavrularak değirmende çekilmiş buğday unu ile ince şeker karıştırılıp yapılan bir tatlı *(Boyabat «Sinop»; Şebinkarahisar «Giresun»)*

Puğut [*İs.*], Mısır veya leblebi unu ile ince şeker karıştırılarak yapılan tatlı *(Bafra, Samsun)* ***[Bak: Puğunt, 2]***

Puh [*İs.*], Podra ponponu [Berber ve tuhafiyecilerce] *(Edirne)*

Puha [*İs.*], Hayvan ayağına vurulan köstek, bukağı *(Kayseri)*

Puhaz [*İs.*], Sulara mahzen olmak üzere oyulmuş kaya *(Ağcaşar, Ürgüp «Kayseri»)*

Puhluz [*S.*], Pinti, cimri *(Antalya)*

Puhrut [*İs.*], Baş kepeği: **Başımda puhrut var** *(Eyüp «İst.* [*Muh.*]*»)*

Puhur [*İs.*], Damızlık deve *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Aydınlı Aşireti «Toprakkale», Adana* [*Deveciler*] *«Seyhan»; Başlamış «Dörtyol - Hatay»)* ***[Bak: Lök, kayalık]***

Puhurmak [*F.*], Bir şeyi şişirmek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* ***[Bak: Puframak, pufurmak]***

Puk [*S.*], *(Ahlat «Bitlis»)* ***[Bak: Poç 1, puc 1]***

Puka [*İs.*], **1.** *(Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: Çetük, 2]*** — **2.** Hayvana vurulan kilitli bukağı; köstek *(Kayseri)*

Puklamak [*F.*], Kar üstüne kül, toprak dökerek çabuk erimesine çalışmak *(Ahlat «Bitlis»)*

Pul [*İs.*], **1.** Düğme *(Tokat; Pütürke, Kurucaova, Malatya; İskilip «Çorum»; Urfa; Tosya; Farafakı, Ayaş «Ankara»; Bolu; Amasya; Konya; Balaç «Samsun»)* ***[Bak: Kopça]*** — **2.** Küçük boyda kundura çivisi *(İbriktepe «İpsala - Edirne* [*Muh.*]*»)* — **3.** Zar, kılıf : **Pullu soğan** *(Kayseri)*

Pulada [*İs.*], Civcivlikten çıkmış piliç *(Sultaniye «Karacabey-Bursa»; Çandarlı «Bergama - İzmir»)*

Puları [*İs.*], Erkek arı *(Erzincan)*

Pulaşta [*S.*], Sünepe, üstü başı kirli adam *(Zeyve «Söğüt - Bilecik»)*

Pulat [*İs.*], Tepsi, sini *(Adapazarı «Kocaeli»)*

Puli [*İs.*], **1.** Çok küçük kabak *(Rize)* — **2.** Piliç; kaz ve ördek yavrusu *(İçerenköy «İst.* [*Muh.*]*»)* — **3.** Ağaç sabanının iki tarafına takılan kulaklar; uzun odun *(Krutdoğmuş «İst.»)*

Pullu [*İs.*], **1.** Kadınların başlarına örttükleri etrafı sırma oymalı ve gümüş pullu yemeni *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Sazan balığı *(Amasya)*

Pulluk [*İs.*], Testi *(Kuşadası, Foça, Menemen «İzmir»)*

Pullu kır [*S.*], Bakla kırı *(Tamzara «Şebinkarahisar - Giresun»)*

Pulmuk [*İs.*], Deve yavrusu *(Tokat)*

Puluç [*İs.*], Fıtıklı, hayası şiş kimse *(Keskin «Eskişehir»; Isparta)*

Pulul [*İs.*], Ekinlerin demet yapılmadan evvelki yığını *(Pasinler «Erzurum»; Köy «Çıldır - Kars»)*

Pulunç [*S.*], Bir hayası burulmuş öküz *(Karahoca «Haymana - Ankara»)*

Pulur [*İs.*], **1.** Küçük tepe *(Niksar «Tokat»)* — **2.** Sarı renkli yumuşak ve killi taşlar *(Başağrı «Mesudiye - Giresun»)* — **3.** Ekin yığını *(Erzurum)*

Pumak [*S.*], Şişman *(Bolu)*

Pumbarı [*İs.*], Bağırsak *(Rize)*

Pumpul [*İs.*], Püskül *(Tercan «Erzurum»)* ***[Bak: Kunkul, 3]***

Pumpuş [*İs.*], Güvercin ve tavukların tepelerindeki hotoz *(Erzincan)*

Pun [*İs.*], **1.** Yuva, kuş yuvası *(Elâzığ)* — **2.** Kümes *(Mollaveyis «Çoruh»; Ahlat «Bitlis»)* — **3.** Dağlardaki gizli mağaralar *(Hemşin «Rize»)*

Punak [*İs.*], Sıpa *(Adapazarı «Kocaeli»)*

Punçak [*İs.*], **1.** Püskül *(Nurgâh «Erzurum»; Elâzığ; Malatya)* — **2.** İnce kökler *(Erzincan)*

Punçu [*İs.*], Köşe, bucak *(Şerefli «Haymana - Ankara»)*

Pund [*İs.*], Müsait zaman, fırsat, imkân *(Yenice «Araç - Kastamonu»)*

Punduna getirmek [*F.*], Tam zamanında canalıcı noktasını bulup bir işi yapmak *(İst.)*

Pundunu bulmak [*F.*], Bir işin kolay ve olur tarafını bulmak *(İst.)*

Pungal [*İs.*], Folluk *(Ahlat «Bitlis»)*

Pungut [*İs.*], Kavrulmuş arpa unu, kavut *(Azaplı köyü «Kadirli - Seyhan»)* ***[Bak: Punut]***

Punka [*İs.*], Meşinden yapılmış kav ve çakmak kesesi *(Edirne)*

Punkal [*İs.*], Folluk *(Çemişgezek «Tunceli»)* ***[Bak: Pungal]***

Punnat [*İs.*], Oracıkların elcikle biçerek kolları üstünde biriktirdikleri demet *(Kurugöl «Nevşehir - Niğde»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Punpul [*İs.*], *(Divriği «Sivas»)* ***[Bak: Göğe]***

Punt [*İs.*], **1.** Fırsat, sıra, müsait zaman *(Balıkesir ve çevresi; Mut «İçel»; Şıhlar «Ulubey-Ordu»; Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Vize «Kırklareli»; Konya; Yukarıbağlar «Malatya»; Sivas; Orta, Derekülât, Çerkeş, Çankırı; Alucra «Giresun»; Kozan «Seyhan»; Bardakçı «Seyitgazi - Eskişehir»; Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)* — **2.** Bir şeyin hilesi, sanatı *(Diyarbakır)* — **3.** Neşe ve sevinç *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)*

Punta [*İs.*], **1.** Zatürrie *(Bozlar [?]; Antalya ve çevresi; İzmir ve dolayı; Marmaris «Muğla»)* ***[Bak: Batar]*** — **2.** Grip hastalığı *(Umurca «Kavaklı - Edirne»)*

Puntallamak [*F.*], Teyellemek *(Kavak «Gelibolu - Çanakkale»)*

Puntar [*İs.*], Teyel *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Puntu [*İs.*], Tanesi az üzüm salkımı *(Nevşehir «Niğde»)* ***[Bak: Cımbıt]***

Punuk [*İs.*], Sepet, el sepeti *(Ahlat «Bitlis»)*

Punus [*S.*], **1.** Mahçup *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Fener *(Kastamonu)* ***[Bak: Ponus]***

Punut [*İs.*], Şeker katıştırılmış mısır unu *(Çanakkale)* ***[Bak: Pungut]***

Pupa [*İs.*], Köstek, bukağı *(Konya)*

Pupka [*İs.*], Hindi *(Bursa [Muh.])* ***[Bak: Culluk, 1]***

Pupla [*İs.*], Yastık *(Şebinkarahisar «Giresun»; Tokat; Aydın)* ***[Bak: Publa]***

Pupulanma [*İs.*], Ağaç tomurcuklarının patlayıp açılması *(İst. [Muh.])*

Pupuma [*S.*], Zayıf kalpli adam *(Anbarlık «Rize - Çoruh»)*

Pupuş [*İs.*], Kâkül *(Ahlat «Bitlis»)*

Pur [*İs.*], **1.** Killi tas, alçılı taş; kazma ve kürekle dağıtılabilecek olan yumuşak taş, kireçli taş; köpük taşı *(Sulusaray «Artova - Tokat»; Divriği «Sivas»; Maraş; Kemah «Erzincan»; Başağrı «Mesudiye - Giresun»; Gaziantep ve çevresi; Sarımbey, Bayat, İskilip, Çorum; Kaleyaka «Perşembe - Ordu»; Gümüşane; Kemaliye «Malatya»; Üçem «Bâlâ - Ankara»; Trabzon)* — **2.** Irmak yataklarında çakıl ve kumların sıkışarak taş haline gelmişi *(Birecik «Urfa»)* — **3.** Kireçli çıplak dağ *(Karaahmet «Afyon»)* — **4.** Kayalı uçurum *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **5.** Ağız içindeki pislik *(Kızılisalı «Silifke - İçel»)* — **6.** [*S.*] Acı, kekremsi *(Ha-*

fik «Sivas») — **7.** Kiremit *(Barla «Isparta»)*

Pura [*İs.*], Çeşme *(Bitlis)*

Purçuk [*İs.*], Çok yapraklı zayıf dal *(Müslümsölöz «Orhangazi - Bursa»)*

Purç [*İs.*], **1.** Ağaçların üstünde asalak olarak yetişen ökse otu *(Çankırı; Beypazarı «Ankara»; Sivrihisar «Eskişehir»; Denizli; Gemerek «Sivas»; Bolu; Sandallar «Devrek - Zonguldak»; Aşağıdana «Safranbolu - Zonguldak»; Peçenerek «Kızılcahamam - Ankara»)* **[Bak: Göveldek 1, Gövelek 1, göveleme 2, kökçe 2, güveldek]** — **2.** Meyva ağaçlarındaki tomurcuk *(İçel; Kızılcahamam «Ankara»; Şıhlar «Ulubey», Durak «Ordu»; Topraktepe «Seyhan»; Tavara «Reşadiye - Tokat»)* — **3.** Ağaçların ince filizleri *(Diği «Sungurlu - Çorum»; May «Konya»; Gebeme «Mesudiye - Giresun»; Şükriye «Ceyhan - Seyhan»)* — **4.** Karabiber *(Karaçayır «Tokat»; Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Purçak [*İs.*], Toprak çatlağı *(Bolu; Kastamonu)*

Purçalak [*İs.*], Yumuşaklık veren bir ot, melengiç salkımı *(Bozkır «Konya»; Maraş)*

Purçalık [*İs.*], **1.** Bir çeşit yaban havucu *(Bolatlı «Sungurlu - Çorum»)* — **2.** Bir çeşit küçük turp *(Kars)*

Purçarmak [*F.*], İlkbaharda ağaçlar yaprak açmak, yeşillenmek *(Karadiken «Tarsus - İçel»; Yerebakan «Seyhan»)*

Purçekli [*İs.*], Havuç *(Ş. A.)* **[Bak: Pürcüklü]**

Purçuk [*İs.*], Ufak püskül, saçak *(Kayseri)*

Purçuklu [*İs.*], Havuç *(Sivas; Erzincan; Nevşehir «Niğde»)*

Purdöndü [*İs.*], Araba maymuncuğu *(Eskişehir)* **[Bak: Pırdöndü]**

Purgül [*İs.*], *(Pasinler «Hasankale - Erzurum»)* **[Bak: Kunkul, 1]**

Purhank [*İs.*], Künk *(Erzincan)*

Purlak [*İs.*], Yumuşak kaya parçalarından ibaret toprak *(Önsen «Maraş»)*

Purluk [*İs.*], Pur denilen taşın bulunduğu yer *(Çay köyü [?])*

Purnat [*İs.*], Bir tutam ekin *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Purnaz [*İs.*], Ekin demeti *(Sabak «Silifke - İçel»)*

Purput [*İs.*], Pantalon, pırpıt *(Sındırgı «Balıkesir»)*

Purs [*İs.*], Pus, sis *(Numanoluk [Karakeçili Aşireti], Kuyucuk «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Purtarmak [*F.*], Yüzünü ekşitmek *(Karaahmet köyü «Afyon»; Konya)*

Pur taş [*İs.*], Suyun yüzünde duran esmerimsi, delikli aynı zamanda kolaylıkla kırılan ve ayrılan bir taş *(Cimin «Erzincan»)*

Purtul [*İs.*], **1.** Çiçek hastalığının vücutta bıraktığı iz *(Çorum; Kızoğlu «Lâdik - Samsun»)* — **2.** [*S.*] Yumuk, şişman, tombul; tüyleri kabarık *(Gümüşane)*

Puru [*İs.*], Siyah ipekten yapılmış başörtüsü *(Hekimhan, Gündüzbey «Malatya»)*

Purul [*İs.*], Boyuna takılan renkli boncuk *(Çerkeş «Çankırı»)*

Purut [*İs.*], Topraktan yapılan nesneler *(Sivas)*

Pur yer [*İs.*], Ot bitmiyen yer, kıraç yer *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Pus [*İs.*], **1.** Göze gelen aklık *(Cimin «Erzincan»)* — **2.** [*S.*] Kederli *(Kastamonu)* — **3.** Ağaçtan akan sakız, tutkal *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Pusacak [*İs.*], Serçeden büyük, tek başına gezen, boz renkte bir kuş *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Köserelli Aşireti]»)*

Pusah [*İs.*], Yaban keçilerinin saklandığı mağara *(Fariske «Ermenak - Konya»)*

Pusalamak [*F.*], Karıştırmak: **Tarlayı pusuladım** *(Bürhanettin «Ordu»)*

Pusalmak [*F.*], Yağmurun fazlalığından otlar bozulup mahvolmak *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Pusan [*İs.*], Sis *(Eğirler «Beyşehir - Konya»)* ***[Bak: Pusarık, 4]***

Pusang [*İs.*], Yumuşak, dumanlı hava *(Kükürt köyü «Tavşanlı - Kütahya»)*

Pusanık [*S.*], Bozuk hava *(Boyabat «Sinop»; Sivas)*

Pusarık [*S.*], **1.** Yağaşlı, bulutlu ve kapanık hava *(Galipler «Kandıra - Kocaeli»; Kırkağaç, Uncuboz, Manisa; Burdur; Aydoğmuş, Karaağaç, Eğridir, Keçiborlu, Sücüllü «Yalvaç», Gönen «Isparta»; Ahır köyü «Söğüt - Bilecik»; Alibeyli «Çarşamba - Samsun»; Kabalı «Hafik - Sivas»; Anamur «İçel»; Kirazlı, Şarköy «Tekirdağ [Muh.]»; Alivera «Ünye - Ordu»; Çandarlı, Urla, Bornova «İzmir»; Bayramiç «Çanakkale»)* ***[Bak: Busarık]*** — **2.** [*İs.*] Serap *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **3.** Asık suratlı *(Edirne)* — **4.** [*İs.*] Sis *(İçel; Güdül «Ayaş - Ankara»)* — **5.** Belli belirsiz *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Pusarıklanmak [*F.*], Bulutlar alçalarak durgun ve kesif bir şekilde havayı tamamen kaplamak *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)*

Pusarım [*İs.*], Sıcak, sisli ağır hava *(Maksutlu [?])* ***[Bak: Pusarık]***

Pusarlık [*İs.*], Hava bungunluğu *(Karataş «Dinar - Afyon»)*

Pusarmak [*F.*], **1.** Hava kapanmak, bulanmak, sislenmek *(Durak «Ulubey - Ordu»; Kars)* — **2.** Dalgın olmak *(Giresun)*

Pusaruk [*S.*], Kapalı hava *(Vezirköprü «Samsun»; Oğul köyü «Kastamonu»)*

Pusat [*İs.*], *(İzmir [Muh.]; Denizli)* ***[Bak: Geyecek]***

Pusen [*S.*], Yavaş, hafif *(Şıhlar «Kayseri»)*

Pusen pusen [*Zf.*], Hafif hafif, ince ince [yağmur hakkında] *(Tire «İzmir»)*

Pusgun [*S.*], Korkak *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)*

Pusla [*İs.*], Araba tekerleğinin göbeğindeki demir *(Görece «İzmir»)*

Puslu [*S.*], Bulanık, silik *(Denizgiren «Karaburun - İzmir»)*

Pusmak [*F.*], **1.** Susmak, susmıya mecbur olmak *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* — **2.** Tütmek *(Honaz «Denizli»)* — **3.** Sinmek *(Sinop)*

Pusta [*S.*], Uğursuz, hayırsız, âdî, fena *(Satılmış «Eskişehir [Muh.]»; Özbek [?])*

Pustuk [*İs.*], Mısır koçanı *(Vakfıkebir «Trabzon»)*

Pusturmak [*F.*], Korkutmak, sindirmek *(İzmir [Muh.])*

Pusuk [*İs.*], Pisik, kedi *(Kayseri)*

Pusunmak [*F.*], Sığınmak, iltica etmek *(Malatya)*

Pusurak [*İs.*], Ağacın ufak dalları *(Yukarısöğütönü «Eskişehir»)*

Pusuruk [*S.*], Rüzgârsız dumanlı hava *(Keşanoz «Ankara»)*

Puş [*İs.*], Semer ve minderlere doldurulan kuru ot *(Urfa)*

Puşa [*İs.*], Mısır koçanını örten yapraklar *(Oksi köyü «Trabzon»)*

Puşat [*İs.*], İğde *(Elâzığ)*

Puşgun [*S.*], Rüzgârla savrulmuş olan kar *(Domaniç «Kütahya»)*

Puşkun [*İs.*], **1.** Fırtına, tipi *(Esnemez köyü «Bozüyük - Bilecik»; Hisar köy «Domaniç - Kütahya»)* — **2.** Rüzgârın çukur yerlere doldurduğu derin kar yığını *(Viranköy «Kütahya»)*

Puştan [*İs.*], Çarığın içine konulan bez *(Boyabat «Sinop»)*

Puştanbar [*İs.*], Değirmen taşının ortasındaki taşa taneyi veren kısım *(Denizli)*

Puştu [*İs.*], Çarık yaması *(Bolu dolayı; Çınarcık ve çevresi köyleri «Mudanya - Bursa»)*

Puştuvan [*İs.*], Evin saçağına konulan delikli ağaç *(Keçiborlu «Isparta»)*

Puşukmak [*F.*], Mnda kızmak, azmak *(Karacaören «Kütahya»)*

Puşut olmak [*F.*], El değirmeni veya kilit gibi şeyler aşınıp vazifesini yapamamak *(Gaziantep)*

Put [*İs.*], Saban demirini eğek denilen aygıta çakmak için kullanılan çivi *(Çermik «Diyarbakır»; Karataş «İspir - Erzurum»)*

Puta [*İs.*], **1.** Budak; budaklı ağaç *(Nur «Nevşehir - Niğde)* — **2.** Çam fidanı: **Şu karşıki dağı puta kaplamış** *(Deveviran «Bolu»)*

Puta vermek [*F.*], Kış müddetince hayvanları ücretle besletmiye vermek *(Ahlat «Bitlis»)*

Putlacı [*S.*], Doğurmak üzere olan deve *(Konya dolayı)*

Put olmak [*F.*], Sivri şeyin ucu küt olmak: **İğne put oldu** *(Birecik «Balıkesir»)*

Putuk [*İs.*], Deve yavrusu *(Ücret «Ankara»)* **[*Bak:* Puyda]**

Putur [*Zf.*], **1.** Bir parça, bir miktar: **Bir putur tuz** *(Bafra, Samsun)* — **2.** [*S.*] Pürüzlü: **Şu putur taşı alıver** *(Korucuk «Gülnar - Afyon»)* — **3.** [*S.*] Eski, buruşuk elbise *(Gemir «Kayseri»)*

Puur [*İs.*], Erkek deve *(Sungurlu «Çorum»)* **[Bak: Bohur]**

Puut [*İs.*], En çok mısır unundan yapılan katı yemek *(Çarşanba «Samsun»)*

Puydu [*İs.*], Deve yavrusu *(Karacahisar «Milâs - Muğla»)*

Puylu [*İs.*], Toprağı, tarlanın sürülmüş tarafına aktarmak için sabanın toprağa giren parçasının yan tarafına takılan ve dönüm başlarında değiştirilen yassı bir tahta, saban kulağı *(Tarsus «İçel [Muh.]»; Sungurpaşa «Yenişehir - Bursa»; Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»; Satılmış «Eskişehir»; İst. [Muh.]; İpkaiye «Biga - Çanakkale»; Korucu köyü «Keşan - Edirne»)*

Puymak [*F.*], Ürküp kaçmak : **At puydu** *(Bâlâ «Ankara»; Samsun)*

Puru [*İs.*], Saban kulağı *(Kurşunlu «Çanakkale»)* **[Bak: Puylu]**

Puza [*İs.*], Kıvılcım *(Denizgiren «Karaburun - İzmir [Muh.]»; Ağrakos «Suşehri - Sivas [Muh.]»)* **[Bak: Cingı]**

Pücük [*İs.*], Dizden aşağı olan kısa çorap *(Mezirme «Hekimhan - Malatya»)*

Püçek ve **Püğçek** [*İs.*], Damla: **Püçek püçek yağmur yağıyor** *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)*

Püçüklü [*İs.*], Havuç *(Erzincan; Akçaköy «Erkilet», Develi «Kayseri»; Sulutaş «Sille - Konya»)* **[Bak: Yersapı]**

Püfkürme [*İs.*], Püskürme: **O kızın**

yüzü **püfkürme benden görünmiyor** *(Kestelek «Mustafakemalpaşa-Bursa»)*

Püfü [*İs.*], Maltız ocağı *(Havran «Edremit - Balıkesir»)*

Püfürtme [*İs.*], Elbise *(Kaş «Antalya»)*

Pührenk [*İs.*], Demir, toprak veya ağaç su borusu *(Hınıs «Hasankale - Erzurum»)* ***[Bak: Pöyre]***

Pük [*İs.*], Kuvvet ve rüzgârla yağan kar, tipi *(Elâzığ)*

Pükü [*İs.*], **1.** Maltız ocağı *(Edremit «Balıkesir»)* ***[Bak Püfü]*** — **2.** [*S.*] Eski püskü *(Bornova «İzmir»)*

Pülçek [*İs.*], Sebzelerde tohumları sapa bağlıyan püsküller: **Mısırların pülçekleri..** *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)*

Pülez (Toprak) [*S.*], İçerisinde çok olarak uzvî madde bulunan, ümüslü toprak *(Harşıt «Torul - Gümüşane»)*

Püllüm püllüm [*Zf.*], Parça parça : **Şu kızın entarisi püllüm püllüm olmuş** *(Konya)*

Pülü [*İs.*], Süpürge çalısı, funda: **Bu sabah erden pülü toplamıya çıktım** *(Kurna «Şile - İst.»)*

Pülüskün [*İs.*], Dağlarda çıkan güzel kokulu bir ot, filiskin *(Mudurnu «Bolu»)*

Pülüzük [*S.*], Pütürlü, kırışık, çürük: **Bu ağaç çok pülüzüktür; temizlenmezse çerçeve olmaz** *(Kurşunlu «Gölpazarı - Bilecik»)*

Pünçek [*İs.*], Ağaç ve bitkilerin ince kökleri *(Ferenge «Erbaa - Tokat»*

Püne [*İs.*], Kümes *(Karakuyu «Saimbeyli - Seyhan»)* ***[Bak: Pin]***

Pünkülmek [*F.*], Devrilmek : **Çay ibriği pünküldü** *(Ahmetli «Şile - İst.»)*

Pünkülük [*S.*], Bunaltıcı sıcak: **Hava pünkülük, yağmur yağacak galiba** *(Sungurlu «Çorum»)*

Pünlük [*İs.*], Kümes *(Ünye «Ordu»)* ***[Bak: Pin]***

Püpürüm [*İs.*], Semizotu *(Karaköse «Ağrı»)* ***[Bak: Pırpırım]***

Pür [*İs.*], **1.** Ardıçların veya çamların üezerinde yaprak yerinde bulunan yeşil iğneleri, ince çam dalı *(Kızılcahamam, Keşanuz «Ankara»; Bolu; İnebolu «Kastamonu»; Bengü, Vezirköprü «Samsun»; Cebel «Eğridir - Isparta»; Sinop; Niksar «Tokat»; Koyulhisar, Şebinkarahisar «Giresun»; Ermenak, Mastat «Karaman-Konya»; Çankırı; Bor «Niğde»; Alanya «Antalya»)* ***[Bak: Kıvıç 1, kireç 1, kirç 1, çekim 1]*** — **2.** Bodur ardıç dikeni *(Gönen, Eğridir, Kayı köyü «Isparta»; Safranbolu «Zonguldak»; Bozkır, Karaman «Konya»; Subaşköy «Hayrabolu - Tekirdağ [Muh.]»; Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»)* — **3.** Yere dökülmüş kuru çam yaprağı *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Kilis «Gaziantep»; İçel)* — **4.** Asma yaprağı, soğan ve pancar gibi sebzelerin pişirilen yeşil yaprakları : **Bu gün pancar pürü pişirdim:** *Erkilet, Develi, Zincidere, «Kayseri»; Sivas; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Pürç]*** — **5.** Dam üzerine dökülen bir çeşit killi toprak *(Sunusa «Erbaa - Tokat»)* — **6.** Kayalık uçurum *(Çakır «Şebinkarahisar - Giresun»; Sunusa «Erbaa - Tokat»)* — **7.** Buz üzerinde çocukların kaydığı kızak *(Serik «Antalya»)* — **8.** Lâhna yaprağı *(Kayapınar «Ordu»)* — **9.** Bitkilerin ince kökü *(Hacıbektaş «Mucur - Kırşehir»)* — **10.** İpek başörtüsü *(Beypazarı «Ankara»)* ***[Bak: Poşu]*** — **11.** Çalı : **Ormana püre**

gittik ve epeyce kestik *(Kavak «Samsun»)* — **12.** İnce yapraklı buğday *(Konya)*

Pürbüçük [*Zf.*], Parça parça, kısım kısım: **Pürpüçük erzakın bereketi olmaz** *(Samsun)*

Pürç [*İs.*], **1.** Yemeği yapılan her çeşit sebze yaprağı (**Soğan pürçünden yemek yaptım:** *Seydin «Avanos - Kırşehir»; Bolat «Hadım - Konya»; Isparta; Bolvadin«Afyon»; Bor «Niğde»)* ***[Bak: Pür, 4.]*** — **2.** Ağaçların ince dalları; mısır, buğday gibi şeylerin saçaklı kökleri *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Pürçek [*İs.*], **1.** Kulak yanından kesilip sarkan kadın saçı, kâhkül *(Bor «Niğde»; Bağviran «Ankara»; Çankırı; Darende «Malatya»; İncesu «Kayseri»; Konya; Sivas; Gaziantep)* ***[Bak: Birçek]*** — **2.** Başörtülerin kenarlarına yapılan oya *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)* — **3.** Mısırın tepesindeki püskül, erkek uzvu *(Aybastı «Ordu»; Giresun; Yedigelli «Ereğli», Kayadibi «Safranbolu», Cumayanı, Zonguldak)* — **4.** Havuç *(Isparta; Sivas; Kastamonu)* — **5.** Soğan, pırasa gibi bitkilerin püsküllü kökü; ağaçların ince kökleri (*Çanakkale; Özburun «Bolvadin - Afyon»; Deveci «Malkara - Tekirdağ»)* — **6.** Saç kıvrığı, saç lülesi *(Urla «İzmir»; Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* — **7.** Makbuz, ilmühaber (**Sayım parasını yatırdım, pürçeğini alamadım:** *Büyükdere «Bürhaniye - Balıkesir»)* — **8.** Kızılağaç*(Kayadibi «Giresun»)* — **9.** Fındıkların salkım salkım sallanan erkeklik uzvu: **Bu sene fındıklarda pürçek çoktur** *(Kayadibi «Giresun»)* ***[Bak: Mana, 2]*** — **10.** Kısrak ve beygirin topuğunda çıkan kıllar *(İlyas «Lâpseki - Çanakkale»)* — **11.** Çam yaprağı *(İlyas köyü «Lâpseki - Çanakkale»)*

Pürçekli [*İs.*], Havuç *(Antakya «Hatay»; Kastamonu; Amasya; Söğüt «Bilecik»; Zile «Tokat»)* ***[Bak: Biçekli]***

Pürçikli [*İs.*], Havuç *(Maraş; Elâzığ)* ***[Bak: Pürçekli]***

Pürçük [*İs.*], **1.** Yemeği yapılan her nevi sebze yaprağı *(Bozkır «Konya»; Çal «Denizli»; Burdur)* — **2.** Dal budak *(Cebel «Eğridir - Isparta»)* — **3.** Saçak, püskül *(Bolu)* — **4.** Sebze veya ağaçların ince kökleri *(Adana «Seyhan»)* — **5.** Çam yaprağı *(Epçeler «Bursa»; Mudurnu «Bolu»)* — **6.** Öteberi, değersiz şeyler : **Elindeki parayı beze, püçüğe verdi** *(Erzurum)* — **7.** Fırsat*(Balıkesir ve çevresi)* — **8.** Her çeşit dokumanın teltel olmuş kenarları *(Adana)* ***[Bak: Püçüklenmek]***

Pürçüklenmek [*F.*], Dokunmuş bir şeyin kenarı eskiyerek teltel olmak; nebat ve ağaçlar teltel ince kök salmak *(Adana «Seyhan»)*

Pürçüklü [*İs.*], **1.** Havuç *(Ulukışla, Niğde; İzmir; Erzincan; Ardahan, Kağızman, Köy «Kars»; Muncusun, Tavlısın, Kayseri; Ankara; Kilis «Gaziantep»; Dişli köyü «Sorgun», Yozgat; Emirdağ «Afyon»; Çorum; Gümüşane; Erzurum; Urfa; Karaköse «Ağrı»; Bursa; Sivas; Kurucaova «Akçadağ», Ağın «Arapkir - Malatya»; Bergama «İzmir»; Kocabergos «Erdek - Balıkesir [Muh.]»; Çermik «Diyarbakır»; Seydin «Avanos», Köşker «Kırşehir»; Cebelibereket «Seyhan»)* ***[Bak: Pürçekli, gelin parmağı, gezir, kırtıl, hışır, hırtıl, keşir 1]*** — **2.** [*S.*] Üstü başı temiz

olmıyan, pasaklı *(Büyükkabaca, Uluborlu «Isparta»)*

Pürgüç [*İs.*], Kışın ağaçlardan buz parçası gibi sarkan ve ağaçları kurutan beyaz yuvarlaklar, kırağı *(Hamitabat «Söğüt - Bilecik»)* **[Bak: Beseği, peseği, püsen]**

Pürdü [*İs.*], Ocak önüne yayılan örtü *(Aydın)*

Püre [*İs.*], Lâhana biti, püseron *(Konya)*

Pürem [*İs.*], Süpürge otu *(Niğde; Kayseri)*

Püren [*İs.*], **1.** Süpürge otu, yavşan otu *(Gönen, Kayı «Isparta»; Konya; Çatak «Ereğli - Zonguldak»; Niğde; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Osmaniye «Seyhan»)* — **2.** Meşe ağacı sürgünü *(İçel)* — **3.** Çalılık, fundalık *(Nilüfer «Gediz - Kütahya»)* — **4.** Çam yaprağı *(Zermüt «Gümüşane»)* **[Bak: Çekim 1, kıvıç 1]**

Pürenk [*İs.*], Toprak künk *(Sivas)* **[Bak: Pöyre]**

Pürgü [*İs.*], Kadın çarşafı; başörtüsü *(Çeşnigir «Karacabey-Bursa [Muh.]»; İbriktepe «Keşan - Edirne [Muh.]»; Celâliye [?]; Urla, Çandarlı «Bergama - İzmir»; Ortaköy «Çal - Denizli»)* **[Bak: Car, çar, zar, bürgü, bürük, bürme]**

Pürkü [*İs.*], Perde *(Denizli)*

Pürlek [*İs.*], Kurumuş ağaç dalı *(Bozhüyük «Göksün - Maraş»; Yamanlı «Saimbeyli - Seyhan»)* **[Bak: Kirç, 2]**

Pürlenmek [*F.*], **1.** Zevkalmak, memnun olmak **(Bir fakiri sevindirmekle pürlenirim :** *Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Sungurlu «Çorum»)* — **2.** Filizlenmek *(Sungurlu «Çorum»)*

Pürlü [*İs.*], Kenarı yalancı altın, ortası pul işlenmiş dört köşe kırmızı bez parçasından ibaret gelin başörtüsü *(Çomaklıdede «Korkuteli - Antalya»)* **[Bak: Vele]**

Pürme [*İs.*], Başörtüsü *(Buca «İzmir [Muh.]»)* **[Bak: Bürme, bürgü]**

Pürmek [*İs.*], *(İncik «İzmir»)* **[Bak: Pürme]**

Pürneç [*İs.*], Kümes *(Çingit «Pazar - Rize»)* **[Bak: Pin]**

Pürnek [*İs.*], Toplantı, dernek *(Çakveren köyü «Polatlı - Ankara»)*

Pürse [*İs.*], Sebze evleklerinde suyu saklamak için evlek etrafında kabartılan toprak *(Uluborlu «Isparta»)* **[Bak: Tump, tonç]**

Pürsek [*İs.*], *(Ulus «Safranbolu - Zonguldak»)* **[Bak: Pürçüm, beseği]**

Pürsün [*İs.*], Sulu ve yağmurlu kar *(Yukarısöğütönü «Eskişehir»)*

Pürtek [*İs.*], Su kaynağı *(Gecek «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Pürtlek [*İs.*], **1.** Hayvanın derisi ve insanın elbisesi yırtılmak suretiyle meydana çıkan et *(Satılmış «Eskişehir [Muh.]»)* — **2.** *(Muğla)* **[Bak: Bertlek]**

Pürtlemek [*F.*], Ansızın çıkmak, pörtlemek; uç göstermek, deşilmek **(Tavşan çalılıktan pürtledi; Ektiğim tohumlar pürtledi; Bir yumrukta gözü pürtledi:** *Azaplı «Kadirli - Seyhan»; Büyükçaylı, Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»; Taşucu «Silifke», İçel; Isparta; Gaziantep; Bağyaka «Finike - Antalya»; Konya)*

Pürtletmek [*F.*], Bademi ince kabuğundan ayırmak *(Akşehir «Konya»)*

Pürttürme [*İs.*], Yaş ve kuru sebzeleri haşlama *(Karadere «Akseki - Antalya»)* **[Bak: Böğürtmek]**

Pürtük [*İs.*], **1.** Küçük parça **(Bür-**

tük pürtük her eşyam bir yerde kaldı : *Gaziantep; Köşker «Kırşehir»; Niğde; Kayseri)* — **2.** Arpacık soğanı *(Çerkeş «Çankırı»)*

Pürü [*İs.*], Çam dalı veya yaprağı **(Dağın pürüsü ovanın sürüsü tükenmez:** *Yakakayı köyü «Eskişehir»; Güllü «Buldan - Denizli»; Dengere «Tefenni - Burdur»)*

Pürük [*İs.*], **1.** Pancar *(Develi «Kayseri»)* — **2.** Pazı *(Kayseri)* — **3.** Serçeden ufak, toprak renginde, ötücü bir kuş *(Saraçlı köyü «Geyve - Kocaeli»)*

Pürülenmek [*F.*], Örtünmek *(Narlıdere «Buldan - Denizli»)*

Pürz [*İs.*], Kiraz ve erik ağaçlarından akan zamk *(Saylan köyü «Ordu»; Sarılar köyü «Avanos - Kırşehir»; Niğde; Kayseri)*

Püs [*İs.*], **1.** Muhtelif ağaçlardan çıkan zamk *(Ereğli, Kadıköyü, Ulus «Zonguldak»; Maraş;* **Vişne ağacında çok püs olur :** *Afyon; Gelibolu «Çanakkale»; Konya; Develi, Erkilet, İncesu, Kayseri; Kaş «Antalya»; Senirkent «Uluborlu - Isparta»; Kırşehir; Darıveren «Acıpayam - Denizli»; Çepni köyü «Şarkışla-Sivas»; Çukurbağı köyü, Mut, İçel)* **[** *Bak:* ***Ağaç balı, ilim, güspe*** **]** — **2.** Erkek çiçeklerdeki toz (gubarıtal) *(Karadere «Görele-Giresun»)* — **3.** Kavrulmuş darı *(Damlapınar «Beyşehir - Konya»)*

Püse [*İs.*], **1.** Zamk *(Eğridir, Isparta)* **[** *Bak:* ***Ağaç balı, güspe, akma 1*** **]** — **2.** [*S.*] Sırnaşık adam [Mecazen]: **Adama püse gibi yapıştı, ayrılmıyor** *(Isparta)* — **3.** Çam ağaçlarından çıkarılan katran **(Bir önge püse aldım :** *Yemişler köyü «Tire - İzmir [Aşiret]»; İsahacılı köyü «Seyhan [Türkmenler]»; Silifke, Belenkeşli, Navdalı «Mut», Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»)* — **4.** Kırağı, şebnem *(Ereğli «Konya»)*

Püsem püsem [*Zf.*], İnce ince, hafif hafif **(Dışarda püsem püsem yağmur yağıyor :** *Tire «İzmir»; Isparta)*

Püsen [*İs.*], **1.** Gayet ince yağan kar veya yağmur *(Endel «Osmaniye - Seyhan»; Hamurcu köyü «İncesu - Kayseri»; Şekeroba «Maraş»; Argıthanı «Ilgın - Konya»)* — **2.** Kırağı *(Kırşehir; Faraşlı köyü «Kalecik - Ankara»)* **[** *Bak:* ***Pesen, pesengi*** **]** — **3.** Sis *(Yozgat)*

Püsençe [*İs.*], Güneşte kurutulan pastırma *(Deveçatağı köyü «Kırkalareli»)* **[** *Bak:* **Kakaş]**

Püsenek [*İs.*], Yavaş yavaş yağan yağmur, çisenti *(Anaypazarı «İçel»)*

Püsengi [*İs.*], Çok sert, sisli soğuk hava *(Adıyaman «Akçadağ - Malatya»)*

Püsenlemek [*F.*], Fazla soğuk havada hafif hafif kar yağmak *(Ermin köyü «Bünyan», İncesu «Kayseri»)*

Püsen püsen [*Zf.*], Ağır ağır, yavaş yavaş *(Kağılcık köyü «Tefenni - Burdur»;* **Yağmur püsen püsen yağıyor :** *Oymaklı «Adana - Seyhan; Koçular «Eğridir - Isparta»)*

Püsermek [*F.*], Tahta ve buna benzer eşyanın yaşlık yüzünden yayılıp genişlemesi *(Ünye «Ordu»)*

Püske [*Zf.*], Biraz, bir parça, bir miktar *(Susığırlık «Balıkesir»)*

Püskürdek [*İs.*], *(Ünye «Ordu»)* **[** *Bak:* ***Püsgürgeç*** **]**

Püskürgeç [*İs.*], Pülverizatör *(Manisa; Gelibolu «Çanakkale»; Denizli)*

Püsleme [*S.*], Tenbel *(Edirne [Muh.])*

Püslük [*İs.*], Süprüntülük *(Fatsa «Ordu»)*

Püsnek [*İs.*], Siper, pusu, kuytu yer *(Rumkuş köyü «Seyhan»)*

Püsrüklü [*S.*], Kusurlu *(Balıkesir ve çevresi)*

Püsteklemek [*F.*], Oyalanmak, iş görmeden vakit geçirmek*(Çorlu «Tekirdağ»; Gelibolu «Çanakkale»)*

Püstük [*S.*], Çok eski *(Karahisar, Hisarcık «Kayseri»)*

Püsü [*İs.*], Kahve kavrulduktan sonra soğumak için konulan kap, kahve kutusu *(Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»; Gümele «Söğüt - Bilecik»)*

Püsük [*İs.*], Kedi *(Dinar «Afyon»; Kilis «Gaziantep»; Maraş ve köyleri Cebelibereket «Seyhan»; Kızılviran, İncesu, Develi, Kayseri; Niğde; Malatya)* [*Bak :* **Pusuk**]

Püsükleme [*İs.*], Utanma, mahçup olma *(Seydin köyü «Avanos - Kırşehir»)*

Püsün [*İs.*], Ârifane ile yapılan gece eğlencesi *(Çemişgezek «Tunceli»)*

Püsür [*S.*], **1.** Tenbel, pis, kalpazan *(Kurşunlu «Gölpazarı - Bilecik»; Mesudiye «Giresun»; Gebze «Kocaeli [Muh.]»; Çatalca «İst. [Muh.]»; Trabzon; Edirne [Muh.]; Kırklareli [Muh.]»)* — **2.** Eski püskü *(Emirâşıklar «Akseki - Antalya»)* — **3.** [*İs.*] Kusur *(Balıkesir ve çevresi)* — **4.** [*İs.*] Kendirin pürçüklü kısmı *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* — **5.** [*İs.*] Yünün eğrilmiye müsait olmıyan düğüm ve kesik kısmı *(Kemaliye «Malatya»)* [*Bak:* **Gerevet**]

Püsürge [*İs.*], Süpürge *(Aydın)*

Püsürgeç [*İs.*], Saçta pişen ekmeği çevirmiye yarıyan aygıt *(Çorum; Alisar köyü «Merzifon - Amasya»; Balçova «İzmir [Muh.]»)* [*Bak:* **Bislegeç, aktaracak, evirgeç**]

Püsürlü [*S.*], Birbirine karışmış, girift olmuş nesneler *(Başağrı «Mesudiye - Giresun»)*

Püsürlük [*İs.*], Tembellik *(Edirne [Muh.])*

Püsür olmak [*F.*], Saç ve iplik gibi şeyler birbirine karışmak: **Saçımı taramasam püsür olur** *(Ünye «Ordu»)*

Püsürük [*İs.*], **1.** Soğuğun geçmemesi için tavan tahtası üzerine dökülen cıvık çamur *(Arapkir «Malatya»)* [*Bak:* **bulgurlama, ılıktam**] — **2.** Takanak: **Benim köylüden çok püsürüklerim var** *(Dart köyü «Muğla»)*

Püşk [*İs.*], Hisse: **Falan yer benim püşküme düştü** *(Dalaver köyü «Arpaçay - Kars»)*

Püşürük [*İs.*], **1.** Damları örtmek için tahtaların üzerine konulan yaş çamur *(Elâzığ; Van; Erzincan; İsmetpaşa «Malatya»; Adana; Diyarbakır)* [*Bak:* **Püsürük**] — **2.** Un ve mercimekten yapılmış çorba *(Urfa)*

Pütlemek [*F.*], Çıbanın başı patlamak; ağaç tomurcuklanmak *(Isparta)* [*Bak:* **Pötlemek**]

Pütür [*İs.*], Parça, kabarcık, çıkıntı *(Sinop; Maraş köyü «Mut - İçel»; Ünye «Ordu»; Afyon)*

Pütürek [*İs.*], Kabartı, çıkıntı *(Tepecik köyü «Emet - Kütahya»)*

Pütürük [*İs.*], Kasırga, bora *(Şebinkarahisar «Giresun»; Suşehri «Sivas»)*

Püvezlik [*İs.*], Örümcek yuvası *(Kapaklı köyü «Kaş - Antalya»)*

Püvsen [*İs.*], *(Sarılar köyü «Avanos - Kırşehir»)* [*Bak:* **Püsen, 1**]

Püz [*İs.*], Ağaç zamkı *(Çakıralan «Havza - Samsun»; Niğde; Ödemiş «İzmir»; Zencidere «Kayseri»; Bor «Niğde»)* [*Bak:* **Kıjı, püs**]

S

Sâ ve **Sağ** [*İs.*], Şap *(Sungurlu «Çorum»)* **[***Bak: Sey***]**

Saban ökçesi [*İs.*], Sabanın yere batan kısmı *(Konya)*

Sabangezek [*İs.*], Tarlanın seyrek sürülmüş yeri *(Tavara «Reşadiye - Tokat»)* **[***Bak: Abanges***]**

Saban kıran [*İs.*], **1.** Ayrık otu *(Bahçecik «Kocaeli* [*Muh.*]*»)* — **2.** Katır tırnağı denilen bir bitki *(Selüke köyü «Erzincan»)*

Sabar [*İs.*], Oda *(Çardak köyü «Bursa»)*

Sabındırık [*İs.*], Kağnı arabalarının mazısının yanmamasını temin için sürülen bezir yağının veya sabun suyunun konduğu teneke veya boynuzdan kap *(Mucur «Kırşehir»)*

Sabuk [*S.*], **1.** Münasebetsiz *(Niksar «Tokat»)* — **2.** Tatsız yemek *(Niksar «Tokat»)* — **3.** [*İs.*] Altı ince, hafif ve yumuşak çizme *(Tirebolu «Giresun»)* — **4.** [*İs.*] Kalıp *(Samsun)*

Sabuklanmak [*F.*], İstirahat etmek, dinlenmek, soluk almak *(Kavraz «Bolaman - Ordu»)*

Saceş [*İs.*], Saç ayağı *(Üçüyük «Altıntaş - Kütahya»)*

Sacır [*İs.*], Birkaç ırmağın birleştiği yer *(Nizip «Gaziantep»)*

Saçak [*İs.*], **1.** Bulaşık bezi, tahta bezi *(Kilis «Gaziantep»; Gürün «Sivas»; Eyim, Kayseri)* **[***Bak: Sülgüç***]** — **2.** Bitkilerin emici kökleri *(Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **3.** Halı dokunup bittikten sonra tezgâhtan çıkarmak için kesilen teller *(Gördes «Manisa»)* — **4.** At ve eşek gibi hayvanların tırnakla topuk kemiği arası *(Atabay «Isparta»)* — **5.** Gelinlerin alınlarından yanaklarına sarkan püskül *(Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)*

Saçaklık [*İs.*], Tavan arası *(Sivas)*

Saç balığı [*İs.*], Kalkan balığı *(İst.* [*Muh.*]*; Aşağıkaramaslı köyü «Çarşanba - Samsun»)*

Saçağı [*İs.*], **1.** Ekmek pişirilirken yakılan saman irisi veya davar gübresi karıştırılmış iri saman *(Faraşlar köyü «Kalecik», Ankara; Çanakkale; Alibey «Çumra - Konya»)*

Saçı [*İs.*], **1.** Düğünlerde davetlilerin getirdikleri hediye *(Konya; Amasya ve köyleri; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Çorum; Haydarbeyli«Yozgat»; Mursal «Divriği - Sivas»; Satılmış «Eskişehir»; Eşme «Manisa»; Ayaş, Çavundur «Bâlâ - Ankara»; Erkilet, Karahisar, Hamurcu «İncesu», Kayseri; Erzurum; İnegöl «Bursa»; Kamalos, Bafra «Samsun»; Sinop ve köyleri; Bayburt «Gümüşane»)* **[***Bak: Çeki 4, ebede 1***]** — **2.** Gelinin başından saçılan, şeker gibi şeyler *(A.; T.)* **[***Bak: Kulluk, 5***]**

Saçıcak [*İs.*], Saçayağı *(Akköy «Söğüt - Bilecik»)*

Saçılık [*İs.*], **1.** Düğünden sonra davetliler tarafından gelin anasına verilen bir miktar para *(Muğla)* — **2.** Düğünlerde çalgıcılara verilmek için götürülen hediye *(Bayır köyü «Gelibolu - Çanakkale* [*Muh.*]*»)*

Saç ketesi [*İs.*], Bazlama *(Suşehri «Sivas»)*

Saçkı [*İs.*], **1.** Ekmek pişirmek için

fırında yakılan ve içine davar gübresi karıştırılmış olan iri saman *(Erzurum; Ürgüp «Niğde»; Sarılar, Avanos «Kırşehir»; Karakoca «Haymana», Emirler «Bâlâ», Güdül, Ayaş, Ankara; Kayseri)* **[Bak: Saçağı, saçmar]** — **2.** Yakılacak gübre *(Çalağıl «Akdağmadeni - Yozgat»); Ayvalı «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **3.** Büyük gübre tezeği *(Yozgat)* — **4.** Isırmaması için köpeğin ağzına takılan ağaç *(Tokat)*

Saçkıl [*İs.*], İri darı *(Yenicuma «Ayancık - Sinop»)*

Saçkıran [*İs.*], **1.** Kırkayak denilen bir böcek *(Otacı köyü «Kızılcahamam - Ankara»)* — **2.** Saçta pişirilen yufka ekmeği *(Karahoca «Haymana - Ankara»)*

Saçkul [*İs.*], Mısırın, içerisinde sarı toz bulunan erkek uzuv *(Lala köyü «Sinop»)* **[Bak: Püs, 2]**

Saçlık [*İs.*], Saçlar örgü yapılırken uçlarına gümüş veya altından takılan süs *(İsmetpaşa «Malatya»; Bayburt «Gümüşane»)*

Saçmar [*İs.*], Kaba ve iri saman *(Develi «Kayseri»; Zile «Tokat»)*

Saç uzatan [*İs.*], Pişmiş etin içinde olan sinir [Adale veteri] *(Alayunt «Kütahya»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Saç yazmak [*F.*], Saç taramak, örmek: **Fatma saçımı yazdı** *(Muallim köyü «Gebze - Kocaeli»)*

Sadağ [*İs.*], Ok koymıya mahsus mahfaza *(Erzincan)*

Sadak [*İs.*], Ok koymağa mahsus mahfaza *(İzmir; Konya; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Sadalamak [*F.*], **1.** Acele etmemek, ağır almak; tereddüt etmek *(Kılıç köyü «Zara - Sivas»; İsaklı «Bolvadin - Afyon»; Kırşehir; Keskin köyü «Eskişehir»; Hayrabolu «Tekirdağ»)* — **2.** Hakikati söylemeyip sözü uzatmak ve değiştirmek *(Konya; Kuzu köyü «Bucak - Burdur»)*

Sadana [*S.*], **1.** Ahmak, bunak, sersem, aptal *(Elâzığ; Burdur)* — **2.** İhtiyar *(Erkilet «Kayseri»)* — **3.** [*İs.*] Öfke *(Kozan «Seyhan»)* — **4.** Çok uzun boylu, nisbetsiz [insan] *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **5.** İnatcı *(Başara «Konya»)*

Sadar [*İs.*], Direk, kapı dayağı, bastırağı *(Şereflikoçhisar «Ankara»; Aksaray, Nevşehir «Niğde»; Konya; Kayseri; Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Sadıç [*İs.*], **1.** Arkadaş, samimî arkadaş *(Demirci «Manisa»; Antalya; Derbent «Buldan - Denizli»; Bursa; Balıkesir; Karahalli «Uşak - Kütahya»; Firuzlar «İzmir»)* — **2.** Ahretlik *(Kızılcıkdere «Kırklareli [Muh.]»)*

Sadılamak [*F.*], **1.** Tereddüt etmek: **Ne sadılayıp duruyorsun, ne söyliyeceksen söyleyiver** *(Viranköy «Kütahya»)* **[Bak: Sandırmak]** — **2.** Tetkik etmek, taharri etmek: **Pek çok sadıladılar sonra gittiler** *(Büyükçavuşlu köyü «Silivri - İst.»)*

Sadır [*İs.*], **1.** Biber, patlıcan, domates gibi sebze fidesi *(Agın, Arapkir, Kemaliye «Malatya»; Pertek, Elâzığ; Erzincan; İst.; Akdeniz kıyıları)* **[Bak: Sedir]** — **2.** Gübre *(Burhan köyü, Alihoca köyü «Mersin», İçel; Kastamonu; Antalya; Yeniköy «Karaisalı - Seyhan»)* — **3.** Gübre suyu, şerbet *(Seydişehir «Konya»)* — **4.** Sidik *(Niksar «Tokat»)* — **5.** Elbise ve yüzdeki kir ve leke, pasak *(Kuyumcu köyü «Yozgat»)*

Saldırlanmak [*F.*], İnsan veya hayvan sidiği ile ıslanmak *(Sinop)*

Sadış [*İs.*], Samimî dost *(İzmir çevresi) [Bak: Sadıç, 1]*

Sadranmak [*F.*], Hasta bun geçirmek: **Çocuk sadranıyor** *(Muğla)*

Safa [*İs.*], **1.** Topraktan yapılmış su kabı, maşraba *(Atabey «Isparta»; Muradlı «Çorlu», Karakorlu «Hayrabolu», Tekirdağ; Demirdere «Mustafakemalpaşa-Bursa»; Yılandağ «Geyve - Kocaeli»; Akhisar, Ermenak, Ilgın «Konya»; Karaağaç, Yenipazar köyü «Gölpazarı», Saraycık «Bozüyük - Bilecik»)* — **2.** Küçük su testisi *(Söğüt «Bilecik»; Ergine «Bakacak - Burdur»; Köristan köyü «İznik - Bursa»; Balıkesir; Fevziye köyü «Geyve - Kocaeli»)* — **3.** Çömlek *(Derecine köyü «Bolvadin - Afyon»)* — **4.** Çanak *(Ahlat «Bitlis»)* — **5.** İçine yoğurt konulan tulum *(Balıkesir)* — **6.** Abla *(Bözüyük «Bilecik [Muh.]»)*

Safıl [*İs.*], Davul veya herhangi bir müzik âletiyle çalınan bir kısım, fasıl *(Ayaş «Ankara»)*

Safteş [*İs.*], Sofra *(Antalya)*

Sağaca [*İs.*], Ekmek pişirmeğe mahsus saç *(Alibazlı «Bahçe - Seyhan»)*

Sağacak [*İs.*], **1.** Süt veya yoğurt kabı *(Eyim «Kayseri»; Bitlis) [Bak: Iğcak]* — **2.** Sacayağı *(Yamanlar yürükleri «İzmir»)*

Sağalmak [*F.*], **1.** Atmaca ve şahin gibi kuşlar tavuk ve saireyi kapmak için hızla aşağıya süzülmek, hücum etmek *(Bostanlar köyü «Bahçe- Seyhan»)*— **2.** Zayıflamak*(Bartın «Zonguldak»)*

Sağaltı [*İs.*], **1.** Süt *(Ünye «Ordu»)* — **2.** Tedavi, sağaltma *(Uşak «Kütahya»)*

Sağancı [*S.*], İnekçi *(İst.)*

Sağas [*İs.*], Sarı toprak: **Karşıki dağın toprağı sağas** *(Bahçecik «Kocaeli [Muh.]»)*

Sağaz [*İs.*], Hayvanın sağ ayak aşığı *(Kütahya)*

Sağdaç [*İs.*], Evlenen gencin erkek kardeşi *(İlâma köyü «Eğridir - Isparta»)*

Sağdeş [*İs.*], Sünnet çocuğunun veya güveyinin en yakın arkadaşı, sırdaşı *(Isparta)*

Sağdırmak [*F.*], Bir taş veya değneği uçurur gibi atmak: **Attığı taşları amma da sağdırıyor** *(Balçova «İzmir»)*

Sağez [*S.*], Sağ yana mahsus olan *(Kütahya)*

Sağıl [*İs.*], Buğdayın üzerindeki kabukcık *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Sağılı [*S.*], Sağmal hayvan, sütü sağılan her nevi hayvan *(Malatya) [Bak: Sağınlı]*

Sağılmak [*F.*], **1.** Hasta iyi olmak: **Yaram sağıldı** *(Alucra «Giresun»)* — **2.** Bitmek, tükenmek: **Dut sağıldı** *(Sinop) [Bak: Savulmak]* — **3.** Akmak, kaymak: **Yıldızlar sağılıyor; Yılan deliğe sağıldı** *(Bor «Niğde»; Bozca «İncesu - aKyseri») [Bak: Çavmak]* — **4.** Uzanıp atlamak [birdirbir oyununda] *(Urfa) [Bak: Çavmak, 5]*

Sağımsız [*S.*], Zayıf ve çelimsiz olan [hayvan ve insan] *(Himmetli «Niğde»)*

Sağın [*İs.*], **1.** Serap *(Karaçay köyü «Eskişehir»)* — **2.** İnek, koyun gibi sağılan hayvan. **Sağınımız var** *(Erzincan; Ağrı; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Çorum)*

Sağınlı [*S.*], Sağmal hayvan, sütü sağılan her nevi hayvan *(Bayındır «İzmir») [Bak: Sağılı]*

Sağınmak [*F.*], **1.** Dalmak, düşünceye varmak: **Arkadaş ne sağınıyor-**

sun *(Giresun)* — **2.** Özlemek *(Emir-yakup «Tekirdağ [Muh.]»)*

Sağırtlak [*İs.*], Hayvanlara ârız olan kene *(Giresun köyleri)*

Sağış [*İs.*], Adet, sayı **(Fakirlere sağışınca para verdim :** *Küre «Kastamonu»; Lâpseki «Çanakkale»)*

Sağışlamak [*F.*], Bağışlamak, affetmek:**Büyükler, küçüklerin suçunu daima sağışlar** *(Edirne)*

Sağıtmak [*F.*], **1.** Sükûnetle durmak ve düşünmek *(Buğa köyü «Amasya»)* —**2.** Sağaltmak *(Ezine «Çanakkale»)*

Sağlamak [*F.*], Birinin kahve veya yemek parasını çekmek:**Paramı sağlıyacaksan kahveye giderim** *(Gaziantep)*

Sağlatmak [*F.*], **1.** Makara veya yumaktaki iplerin bir ucundan tutarak bunların bir kısmı veya hepsini boşaltmak, çözmek: **Çocuk makarayı sağlattı** *(Boztepe «Ordu»)* — **2.** Yükü yere koyduktan sonra ipi çekip çıkarmak *(Şehler «Ulubey - Ordu»)*

Sağlıksız [*S.*], Sık sık hasta olan. sağlığı yerinde olmıyan *(Kilis «Gaziantep»)*

Sağma [*İs.*], Yıldız bir taraftan öbür tarafa akma, sağılma *(Karahalil «Samsun»)* **[Bak: Sağmak, 4]**

Sağmak [*F.*], **1.** Sarılı bir şeyi çözmek *(Gaziantep;* **Şu tütünü sağıyer:** *Derince, İzmit «Kocaeli»)* — **2.** Bir şeyi kucaklıyarak yukarı çıkarmak *(Çankırı)* — **3.** Hızlı uçmak, koşmak *(Balçova «İzmir»)* — **4.** Yıldız kaymak *(Bükeler «Kızılcahamam - Ankara»)* **[Bak: Çavmak, 4]** — **5.** Bulut yukarıdan aşağı inmek *(Bayırlar köyü «Elmalı - Antalya»)*

Sağmalı bulut [*İs.*], Yağmur bulutu *(Bardakçı «Eskişehir»)*

Sağnamak [*F.*], **1.** At fazla atlamak *(Karacaören «Bahçe - Seyhan»)*— **2.** İshal olmak *(Lâpseki «Çanakkale»)* **[Bak: Ötürmek]**

Sağnıç [*İs.*], İçine süt sağılan kap *(Kütahya)*

Sağrağı ve **Sakrağı** [*İs.*], Sakağı hastalığı *(Küçükkabaca «Uluborlu - Isparta»)*

Sağrak [*İs.*], **1.** Ağaç kapaklı yağ kutusu *(Şebinkarahisar «Giresun»; Tafli köyü «Çarşamba - Samsun»)* — **2.** Şinik [ölçek] *(Alanya «Antalya»)* — **3.** Kadeh *(Çanakkale [bir Kerküklüden])*

Sağrı [*İs.*], **1.** Toprak üzerindeki hafif tepeler *(Samsun «Erbaa - Tokat»; Sakarcalık «Osmaniye - Seyhan [Muh.]»)* — **2.** Dağın tepesine yakın olan yokuş *(Deste «Konya»)* — **3.** Hallaç yayının tahtası üzerinde pamuk sarılmamak için kuzu derisinden yapılan kısım *(Çanakkale)* **[Bak: Köstek, 1]**

Sağsak [*İs.*], Saksağan *(Harmanlar «Merzifon - Amasya»)*

Sağsız [*S.*], *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Çeltikçi «Burdur»)* **[Bak: Ağrıcaklı, hırdıl]**

Sağu [*İs.*], Bıçak *(Yıldızeli «Sivas»)*

Sah [*S.*], Uyanık *(Köşker «Kırşehir»)* **[Bak: Sak, 1]**

Sahak [*İs.*], Ağaçtan oyulmuş büyük testi *(Yozgat)* **[Bak: Senek, çotra]**

Sahar [*İs.*], Mangal *(Çardak köyü «Bursa»)*

Sahariç ve **Suhariç** [*İs.*], Yağ tavası *(Samsun)*

Sahayluk [*İs.*], Çalı süpürgesi *(Bayburt «Gümüşane»)*

Sahran [*İs.*], Altın sarısı renginde olan bir çeşit buğday *(Fadılca «Muğla»)*

Sak [*S.*], **1.** Uyanık, müteyakkız *(Bey-*

obası «Ankara»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Edirne; Sarıhıdır köyü «Ürgüp - Niğde»; Akköz «Ezine - Çanakkale»; Sala «Burdur»; Balıkesir; Saimbeyli; Cebelibereket «Seyhan»; İst. [?]; *Geyve «Kocaeli»; Sevişler «Soma - Manisa»; Satılmış köyü, İstiklâlbağı «Sivrihisar - Eskişehir»; ili; Alaçam «Bafra-Samsun»)* [*Bak:* **Sah**] — **2.** Uykusu hafif *(Alayunt «Kütahya»; Karamanlı «Tefenni-Burdur»; Of «Trabzon»; Muğla; Gaziantep; Giresun; Örenköy «Çerkeş - Çankırı»; Meydan «Mut - İçel»; Konya; Küçükyozgat, Ayaş, Haymana, Ankara; Honaz «Denizli»; Kolay köyü «Bafra - Samsun»)* — **3.** Sessiz, sakin: **Sak gece, sak orman, sak deniz** *(İzmir hapisanesi)* — **5.** [*İs.*] Dişi manda *(Ahlat «Bitlis»)*

Saka [*İs.*], **1.** Büyük aşık [aşık oyununda] *(Çanıllı «Ayaş - Ankara»; Niğde; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* [*Bak:* **Çambuş**] — **2.** Balık ağı *(Mustafakemalpaşa, Orhangazi «Bursa»)* — **3.** Erkek arı *(Pınarbaşı «Kayseri»; Ahmetçe «Ayvacık - Çanakkale»)* — **4.** Kadınların boğazına taktıkları süs altını *(Urla «Muğla»)* — **5.** İki kulplu büyük su testisi *(Lâhna «Hayrabolu - Tekirdağ»)* — **6.** Ekilmiyen yerler *(Susuzviranköy «Uşak - Kütahya»)* — **7.** Atlarda meydana gelen mankafa hastalığı *(Aydın)*

Sakağı [*İs.*], **1.** Boyunduruklarını alt kısmındaki parça *(Eskişehir)* [*Bak:* **Sakak**] — **2.** *(Büyüklü «Çarşamba - Samsun»)* [*Bak:* **Akarca, 6**]

Sakağo [*İs.*], Çalı süpürgesi *(Faldaça «Mesudiye - Giresun»)* [*Bak:* **Sakağu**]

Sakağu [*İs.*], *(Erzincan)* [*Bak:* **Sakağo**]

Sakağul [*İs.*], Çalı süpürgesi *(Zile «Tokat»)* [*Bak:* **Sakağo, sakağu**]

Sakak [*İs.*], **1.** Boyunduruğun altında bulunan ağaç *(Samrı «Söğüt - Bilecik»; Mahmudiye «Giresun»; Kütahya»)* [*Bak:* **Sakağı**] — **2.** Çenenin altı *(Ankara)* — **3.** Sarkık gerdan *(Lâpseki «Çanakkale»)* [*Bak:* **Mengil, 6**] — **4.** Takkenin boğaz altından geçen bağı *(Kozan «Seyhan»; Kütahya; Atbey «Isparta»)* — **5.** Hayvan alını *(Ömerbeyli «Aydın»)* — **6.** Boğum: **Bastonun beş sakağı var** *(Antakya)* [*Bak:* **Damaksı 7,8**]

Sakal otu [*İs.*], Dere otu (**Çorbanın içine sakal otu koy**: *Samsun; Giresun ve dolayı)*

Sakana [*İs.*], **1.** İskele kurabilmek için duvarda bırakılan delik *(Adana «Seyhan»)* — **2.** Pencere *(Adana «Seyhan»)* — **3.** Havan: **Mutfaktan sakanayı getir** *(Bursa)*

Sakanak [*İs.*], İşkil *(Balıkesir)*

Sakandırak [*İs.*], İki veya üç aylık çocuğun başından boynu altına geçirilen bağ *(İlâma «Eğridir - Isparta»)*

Sakarca [*İs.*], **1.** Bir cins yaban ördeği *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **2.** Çiğdem: **Taze sakarca aldım** *(Giresun)* [*Bak:* **Çökülce**]

Sakarcık [*İs.*], **1.** Denizin sert olduğu zamanlardaki beyaz ve köpüklü hali, deniz köpürmesi *(İnebolu «Kasmonu»; Cumayanı «Zonguldak»)* — **2.** Deniz dalgası *(Faralya «Fethiye - Muğla»)*

Sakarık [*İs.*], Topraktan yeni çıkmıya başlıyan ekin *(Ürkütlü «Bucak - Burdur»; Bozanönü, Göndürle «Isparta»)* [*Bak:* **Süğmek**]

Sakasudur [*İs.*], Aşık oyunlarında atılan aşığın, oyuna göre, bazan bir daire çevresinde veya bir düz çizgi

üzerindeki aldığı şekil *(Niğde)*

Sakat [*İs.*], **1.** Köpek tersi (**Tabak çırakları sakat topluyorlar**: *Kilis «Gaziantep»; Maraş)* — **2.** Çıban *(Yakademirciler «Zonguldak»)*

Sakav [*İs.*], Ceket, palto *(Büyükafşar köyü «Ankara»; Çiçekdağı «Kırşehir»)*

Sakça [*İs.*], **1.** Kara karga *(Ayvalı «Sivrihisar - Eskişehir»; Dereköyü «Kayseri»; İst.* [?]*)* [**Bak: Duyli, davazda**] — **2.** Ala karga, saksağan *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Sak durmak [*F.*], Uyanık durmak *(Kayseri)*

Sakıntılık [*İs.*], Küçük çocukların takkelerini düşürmemesi için boğazları altından geçirilen bağ: **Sakıntılığın düğmesi kopmuş** *(Ürgüp «Kayseri»)*

Sakıramak [*F.*], Titremek : **Elim ayağım sakıradı** *(Kilimli «Zonguldak»)*

Sakırdamak [*F.*], Şiddetle titremek *(Ünye «Ordu»)*

Sakırga [*İs.*], **1.** Hamam böceği *(Konya)* — **2.** Uçuklama *(Bolu)*

Sakırımak [*F.*], Korkudan titremek *(Eregli «Zonguldak»)*

Sakırtlak [*İs.*], Kene *(Ordu)*

Sakıt [*İs.*], Üvendire ucundaki çivi, nodul *(Kayarcık «Saimbeyli - Seyhan»)*

Sakızlık [*İs.*], **1.** Çitlembik *(Keskin köyü «Eskişehir»; Dereköyü «Tokat»)* —**2.** Ağaç sakızı *(Şebinkarahisar «Giresun»)*— **3.** Hindibağ *(Hadım «Konya»)* [**Bak: Güneyik**] — **4.** Kökü kesildikten sonra sızan suyundan zamk yapılan bir yaban otu *(Bademağacı köyü «Alanya - Antalya»)*

Sakku [*İs.*], Kahve dibeği *(Erzincan)*

Saklak [*İs.*], Bir şeyin muhafaza edildiği yer *(Kars)*

Saklama [*İs.*], Dolap *(Dursunbey «Balıkesir»)*

Sakman [*İs.*], Ayağa giyilen mest *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Sakna [*İs.*], Hububat kabuğu *(Adana «Seyhan»)*

Sakramak [*F.*], Hastalık veya korkudan titremek *(Kırcağız «Milâs - Muğla»; Kastamonu)*

Sakırmak [*F.*], *(Tavas «Denizli»)* [**Bak: Sakramak**]

Saksa [*İs.*], Ekin başağı : **Ekinler saksa çıkarmış** *(Selçiklik «Akhisar - Manisa»)*

Saksak [*S.*],**1.** Yapışkan (**Tatlı yedim ellerim saksag** : *Kavakdere «Muğla»; Bayındır, Tire, İzmir; Kula «Manisa»)* [**Bak: Şilep şilep**] — **2.** Sırsıklam ıslanmış *(Koyulhisar, Şebinkarahisar «Giresun»; Ermenak «Konya»)* — **3.** Çok işiyen çocuk *(Kumru «Fatsa - Ordu»)* — **4.** [*İs.*] Dutkal *(İzmir* [*marangozlukta*]*)*

Saksamut [*S.*], Ne yağan, ne de açan hava: **Bugün hava saksamuttur** *(Ortaköy «Aybastı - Ordu»)* [**Bak: Yalamuk**]

Saksı [*İs.*], Ateş küreği *(Kilis, Haral, Gaziantep; Elbistan «Maraş»; Divriği, Gürün, Sivas)* [**Bak: Elsin**]

Saku [*İs.*], *(Zıvarık «Konya»)* [**Bak: Aba, 7**]

Sal [*İs.*], **1.** Döşemelik yerinde kullanılan siyah ve yassı bir taş (**Bahçenin salları çatlamış** : *Çemişgezek «Tunceli»; Genç «Bingöl», Van; İst.)* — **2.** Semt, yaka, taraf *(Bulus «Artova - Tokat»; Kayseri; Kemaliye «Malatya»; Adatepe «Devrek - Zonguldak»; Hasbek «Akdağmadeni - Yozgat»)* — **3.** Üzüm ezmeğe yarıyan büyük tekne veya taştan oyulmuş şırahane *(Maraş; Nizip, Gaziantep; Gavurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* —

4. Boy, uzunluk (**Salli adam = iri boylu, cüsseli adam:***Sinop; Edirne* [*Muh.*]) — **5.** Hayvan, araba, saban gibi şeyleri güneş veya yağmurdan korumak için yapılan çatı *(Alayunt «Kütahya»)* — **6.** Rüzgâr *(Çemizgezek «Tunceli»)* — **7.** Büyük sarp kaya *(Balat «Hadım - Konya»)* — **8.** Etek, kıyı, kenar *(Alanya «Antalya»; Deliviran «Çubuk - Ankara»; Hadım «Konya»)* — **9.** Tarladan sap taşımak için ağaç dallarından örülmüş araba çiti *(Berk köyü «Bolu»)* — **10.** Salgın hastalık: **Bizim obada sal var, her evde hasta eksik değil** *(Hasanlarobası «Çanakkale»)* — **11.** [*S.*] Meyilli yer, oldukça yüksek yer; su oyukları*(Hadım «Konya»)* — **12.** [*Ed.*] - Lık - lak :**Dağsal = dağlık yer; Kumsal = kumluk yer***(Ankara)* — **13.** Tabut *(Bor, Niğde; Ankara; Bayındır «Beyşehir - Konya»; Sinop; Muğla; Gölmermere «Akhisar - Manisa»)*

Sala [*İs.*], **1.** Cihet, taraf *(Marabuz «Elbistan - Maraş»)* **[Bak: Sal, 2]** — **2.** Balkon, sofa gibi yerler *(Kolukısa «Saiteli - Konya»)* — **3.** Tabut *(Samsun)* **[Bak: Sal, 13]** — **4.** Davarların şişmesine sebep olan bir çeşit hastalık *(Nilüfer «Bursa»)*

Salaca [*İs.*], **1.** Sedye *(Elbistan «Maraş»; Bafra «Samsun»; Çorum; Gaziantep; Urfa)* — **2.** Tabut *(Şereflikoçhisar «Ankara»; Muncusun «Kayseri»; Ermenak «Konya»; Gerze «Sinop»)* **[Bak: Sal, 13]**

Salacak [*İs.*], Değirmen suyunu boşa akıtmak için oluğun önüne açılan hendek *(Reşadiye «Kayseri»)* **[Bak: Suvacak]**

Salak [*İs.*], **1.** Demet edilmiş tütün yapraklarının kurutulduğu üstü örtülü yer*(Tokat; Vezirköprü «Samsun»)* **[Bak: Salaş]** — **2.** Dört direk üzerine kurulmuş ve üstü yapraklı dallarla örtülmüş gölgelik, çardak *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Salaça [*İs.*], Tezkere, sedye *(Develi «Kayseri»)*

Salaç çereği [*İs.*], Tütünlerin asılıp kurutulduğu sayvan direği *(Tokat)*

Salaçı [*İs.*], Asma çardağı *(Köy «Zonguldak»)*

Salah [*İs.*], Obalarda koyunların yattığı etrafı çevrili yer *(Gebeme «Mesudiye - Giresun»)* **[Bak: Salak]**

Salak [*İs.*], **1.** Sürek avında av hayvanlarını, öncü denilen avcıların önüne sürerek getiren kimse, av sürücüsü *(Çapar [?])* — **2.** Kırlarda davarı toplu bulundurmak için etrafı çevrilmiş yer *(Samsun; Kızılcaviran, Çanıllı «Ayaş - Ankara»)* **[Bak: Salah]** — **3.** Hayvan gezeği olan yer, yaylım *(Aydın)* **[Bak: Dolaşa]** — **4.** Ağıl, mandıra *(Şebinkarahisar «Giresun»; Başköy, Güdül «Ankara»; Boyabat «Sinop»; Çerkeş «Çankırı»)* — **5.** Semt, taraf *(Erkilet «Kayseri»; Adana)* **[Bak: Sal, 2]** — **6.** Olmuş küçük kavun *(Niğde)* — **7.** Mahsul alındıktan sonra etrafı açılan tarla *(Çarşamba «Samsun»)* — **8.** Dayak, sopa *(Kütahya; Balıkesir; Mahmudiye, Ağaçköy, Saraycı «Çanakkale»; Mustafakemalpaşa «Bursa»)*— **9.** Elli altmış yaşındaki adamların erkeklik uzvu *(Konya)* — **10.** Kasap *(Ereğli «Konya»)* — **11.** Köylülerin bir sene ekip öbür sene ekmediği tarlalar: **Bu sene güneydeki salakta ekinler çok iyi** *(Saimbeyli, Adana «Seyhan»; Honaz «Denizli»)*— **12.** Lâpa: **Hastaya salak yedirdim** *(Balıkesir)* — **13.** Kayık *(Çayırköyü «Zon-*

guldak») — **14.** [*S.*] Saldıran, atılgan *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **15.** Büyüyememiş olgun karpuz *(Avanos «Kırşehir»)* — **16.** [*S.*] Budala, ahmak *(Ankara; Konya)*

Salaklama atmak [*F.*], Bir şeyi içeriye fırlatıp atmak *(Muhammediye «Ezine - Çanakkale»)*

Salaklamak [*F.*], Fırlatmak *(Ziamet «Kemalpaşa - İzmir»)*

Salamak [*F.*], Dolay: **Bizim köyün salamağı çok** *(Kerimler «Bolvadin-Denizli»)*

Salan [*İs.*], **1.** Dinlendirilen tarla, toprak *(Silifke, Mut «İçel»; Toros köyleri)* — **2.** Otlak, mer'a *(Çakaldere «Ceyhan - Seyhan»)* — **3.** Semt, cihet *(Karaisalı «Seyhan»)*

Salapır [*S.*], Sünepe, kıyafetsiz, perişan dolaşan [kimse] *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»)*

Salaş [*İs.*], *(Sinop)* **[Bak: Salaç 1, 2]**

Salat [*S.*], Temelli, ebedî *(Trabzon)*

Salayu [*S.*], Gelişigüzel söz söyliyen *(Eskişehir)*

Salay [*İs.*], Yorgan dikişi *(Velimeşe «Çorlu - Tekirdağ»)*

Salayı [*İs.*], Lâtife, şaka *(Domaniç, Çal «Kütahya»)*

Salbaş [*S.*], Serseri *(Burdur)*

Saldan [*İs.*], Koca ağaç, kızıl odun *(Mahmudiye «Alanya - Antalya»)*

Saldırma [*İs.*], **1.** Kadınların şakaklarına sarkıttıkları süs altını *(Cemele «Kırşehir»)* — **2.** Uzun ve kın içinde taşınan kuvvetli kabzaya malik büyük bıçak *(A.; T.)*

Saldırsan [*S.*], Enayi *(Karahocu «Haymana - Ankara»)*

Salgan [*İs.*], Meyilli yol *(Bozüyük «Göksün - Maraş»)*

Salgara [*S.*], **1.** Boş yere, boşuna iş tutan *(Konya)* — **2.** Düşüncesiz *(Başara köyü «Konya»)*

Salgaracı [*S.*], İsnat eden, iftira eden *(Karaman «Konya»)*

Salgı [*İs.*], **1.** Havan eli, tokmak *(Çarşamba «Samsun»; Gebe köyü [?])* — **2.** Yelpaze *(Kırkağaç «Manisa»)* — **3.** Haber *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **4.** Köy işlerine harcanmak üzere toplanan para, vergi *(Çankırı; Mustafakemalpaşa «Burşa»; Eskişehir)*

Salgıncı [*İs.*], Tahsildar *(Zeytinli, Şıhlı «Seyhan»; Çağa [?]; Amasya; Yendiğin «Ilgın-Konya»; Sekli «Beypazarı - Ankara»; Karahalil «Havza - Samsun»; Direskene «Eğridir - Isparta»; Mecitözü «Çorum»)*

Salı [*İs.*], **1.** Cihet, taraf (**Dağ salısında ekinler iyidir:** *Denizli; Konya)* — **2.** Birer yıl dinlendirilen tarla *(Ermenak «Konya»)*

Salıcı [*S.*], Emanetçi, eşya getirip götüren, kendi hayvaniyle eşya götürüp satan [adam] *(Osmaniye «Seyhan»; Vezirköprü «Samsun»)*

Salık [*İs.*], **1.** Çoban hakkı *(Denizli köyleri)* — **2.** Ağıldaki çoban odası *(Ereğli «Konya»)* — **3.** Târif *(Bolu; Mut «İçel»; Develi «Kayseri»; Tefenni «Burdur»; Bektaş «Zara - Sivas»)* — **4.** Söz verme *(Muğla; Isparta)* — **5.** Bahşiş *(Denizli)* — **6.** Haberci, tatar *(Bolu)* — **7.** [*S.*] Beli çökük *(Isparta; Adana; Çerkeş «Çankırı»)* — **8.** [*S.*] Yılışık *(Samsun)*

Salıklamak [*F.*], Târif etmek *(Urfa; Gaziantep; Maraş)* — **2.** Haber vermek; işaret etmek, rehberlik etmek *(Korhut köyü «Boliçan - Sivas»)*

Salıklanmak [*F.*], Gizlice aranmak *(Hisarlıkaya «Polatlı - Ankara»)*

Salıklaşmak [*F.*], **1.** Sözleşmek, karar vermek: **Yarın köye gitmek için salıklaşdınız mı?** *(Nallıhan «Ankara»)* — **2.** Soruşturmak *(Ayaş «Ankara»)*

Salım [*İs.*], **1.** Nezle *(Kilis «Gaziantep»; Urfa; Erzurum; Genezin «Avanos - Kırşehir»; İncesu «Kayseri»; Kargı «Kastamonu»; Haymana«Ankara»; Korkut; Olti«Erzurum»)* **[Bak: Duma 1, domağa]** — **2.** Bir köyün ekilmiş veya nadas edilmiş bölgesi *(Burdur)* — **3.** Killi toprak *(Rize)* — **4.** Tahmin *(Nallıhan «Ankara»)* — **5.** *(Yeniköy «Osmaniye Seyhan»)* **[*Bak: Atgı, 1*]**

Salımına [*Zf.*], Tahminen, ulu orta: **Böyle salımına iş yapılmaz** *(Nallıhan «Ankara»)*

Salınmak [*F.*], Hareket etmek: **Ne zaman köye salınacaksınız?** *(Malkara «Tekirdağ»; Çeşniğir «Karacabey - Bursa [Muh.]»)*

Salıt [*İs.*], Sisin güneşi örtmesi *(Karahüyük «Maraş»)*

Salk [*İs.*], Üzüm ve sair meyvaların sıkılıp ezildiği yer *(Harput, Elâzığ, Bayasın «Aydın»)*

Salka [*İs.*], Çuhadan yapılmış kollu çepken *(Eskişehir)*

Salkansız [*S.*], Pejmürde; giydiği elbiseyi yakıştıramıyan; alık, uyuşuk *(Kırşehir)*

Salkara [*Zf.*], Boşuboşuna, hiç yoktan *(Kıbrıscık «Bolu»)*

Salkık [*S.*], Eğri *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Salkım kara [*İs.*], Keçi ciğerlerinde türiyen bir çeşit öldürücü hastalık *(Isparta)*

Salkım taşı [*İs.*], Stelaktit *(Malkara «Tekirdağ»)*

Salkın [*S.*], Güneşsiz serin yer *(İst. [?])*

Salku [*İs.*], Ağaçtan yapılmış havaneli *(Alucra «Şebinkarahisar - Giresun»)*

Sallak [*İs.*], **1.** Kasap çırağı *(Maraş; Gaziantep)* — **2.** Kasapların hayvanlarını kesen adam *(Sungurlu «Çorum»)*

Sallama [*İs.*], **1.** Saat kordonu *(Bayramiç «Çanakkale»)* — **2.** Çamaşır tokmağı *(Oymaklı, Adana «Seyhan»)* **[*Bak: Köpüç*]** — **3.** Kasap bıçağı *(Ankara)* — **4.** Sırmalı yelek ve şalvardan ibaret düğün elbisesi *(Edremit «Balıkesir»)*

Sallangaç [*İs.*], Salıncak *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Sallanguç [*İs.*], Salıncak *(Kırşehir)* **[*Bak: Sallangaç*]**

Sallankaç [*İs.*], Salıncak *(Bolu)* **[*Bak: Sallangaç*]**

Sallantı [*İs.*], **1.** İşin uzayıp kalması, bir uca varamıyarak sürüklenip gitmesi: **Bu iş sallantıda kaldı** *(Kilis «Gaziantep»)* — **2.** Zelzele *(Bergas «Ezine - Çanakkale»)* — **3.** Sandalye *(Konya)*

Sallaşmak [*F.*], **1.** Uzun uzadıya uğraşmak *(Uzunköprü «Edirne»)* — **2.** Kavgayı icap ettirecek surette söz atmak ve elle itişmek *(Ulubey «Ordu»)*

Sallık [*İs.*], **1.** Salon *(Develi «Kayseri»)* — **2.** Bağ evlerindeki taraça *(Kayseri)* — **3.** Taşlık *(Kayseri)* — **4.** Çocuk göğüslüğü *(Bayındır «İzmir»)*

Sallangıç [*İs.*], Salıncak *(Gaziantep)* **[*Bak: Sallangaç*]**

Sallısoplu [*Zf.*], **1.** Adamakıllı: **Sen işi büyüttün, sallısoplu ev yaptırıyorsun** *(Kırşehir)* — **2.** [*S.*] Kelifelli *(Kütahya)*

Salma [*İs.*], **1.** Biçilmiş ağaç parçası. kiriş *(Kozan «Seyhan»; Hekimhan «Malatya»; İzmir)* — **2.** Köylü gömleklerinin uzun yeni (**Salmasını dirseğine sarmıştı** : *Gaziantep; Maraş)* [*Bak:* **Çepik, 3**] — **3.** Uzun ve geniş kollu kadın entarisi *(Gaziantep; Talas «Kayseri»)* — **4.** Büyük başörtüsü *(Gölmermere «Akhisar - Manisa»)* — **5.** Bir evleklik yer *(Isparta; Burdur)* — **6.** Bir çeşit lâhana yemeği *(Ada «Edirne»)* — **7.** Saldırma, pala *(Sungurlu «Çorum»)* — **8.** Küçük çocuk salıncağı *(Karaköy «Nallıhan - Ankara»)* — **9.** Çavdar ve pirinç sapı *(Rumeli)* — **10.** Seyyah dervişlerin gazel okuyarak para toplaması *(Gaziantep)* — **11.** Üstü ve üç tarafı kapalı olup yalnız bir tarafı açık olan ahır *(Lüleburgaz «Kırklareli»)* — **12.** Köy kadınlarının donlarının dizden aşağı kısmına alaca ve basmadan diktikleri parça *(Güzelsu, Eksere «Akseki - Antalya»)* — **13.** [*S.*] Serbest, başıboş *(Karamürsel «Kocaeli»; Çorlu «Tekirdağ»)*

Salmaca [*İs.*], **1.** Fasulyayı kabuğundan ayırmak için kullanılan iki parçalı değnek *(Akpınar «Ordu»)* — **2.** Ot kazmıya mahsus çapa *(Zeytin köyü «Amasya»)*

Salmak [*F.*], **1.** Selâmetlemek *(Van)* — **2.** Yerine geçirmek, takmak *(Muş, Bitlis)* — **3.** Hayvan yavru düşürme: **Şu koyun kuzusunu salmış** *(Cevizli «Şavşat - Artvin»)* — **4.** Duçar etmek: **Başını belâya saldı** *(A.)*

Salmalık [*İs.*], **1.** Mer'a *(Karlı köyü «Gerze - Sinop»)* — **2.** Yaprak dökümü *(Kargı «Kastamonu»)*

Salman [*S.*], **1.** Başıboş, serbest, işsiz (**Salman deve gibi boyuna geziyor:** *Mahmutlu «Akseki- Antalya»)* — **2.** [*İs.*] Gömleğin koluna takılan ve boyuna atılan uzun parça *(Misis «Seyhan»)*

Salmansara [*İs.*], Şubat sonlarında çıkan bir türlü yaylâ çiçeği *(Kıranköy «Muğla»)*

Salmanta [*İs.*], Sürülmüş harman toplandıktan sonra etrafta kalan kısım: **Harman salmantasını kaldır** *(Sorguncak «Eğridir - Isparta»)*

Sal sal [*Zf.*], **1.** Taraf taraf, yer yer: **Yağmur sal sal yağıyor** *(Ankara)* — **2.** Seyrek seyrek: **Meyvanın sal sal olanı iyi olur** *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)* — **3.** [*İs.*] Bir hafif, bir sert esen rüzgâr *(Gavraz «Bolman - Ordu»)*

Salpıç [*S.*], Çelimsiz: **Sen kardeşinden salpıçsın** *(Ankara [bir Kıbrıslıdan])*

Salpuk [*S.*], **1.** İş bilmez, tembel *(Gesit «Ilgın - Konya»)* — **2.** Üstübaşı düzgün olmıyan *(Gesit «Ilgın - Konya»)*

Salsa [*İs.*], Ekşi yaban elması *(Necatiye «Havsa - Edirne [Muh.]»; Bahçeağıl «Saray - Tekirdağ»)*

Salt [*S.*], **1.** Yalnız, tek, mücerret, sade, sırf *(Ilgın «Konya»; Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Etimesut «Ankara»; Erzincan; Gümele«Söğüt - Bilecik»; Diyarbakır; Eskişehir; Emet «Kütahya»; Kangal «Sivas»; Bergama «İzmir»; Donköy «Edirne»; Balıkesir ve çevresi)* — **2.** [*Zf.*] Daima, hep, mutlak, sadece *(Narlıdere «İzmir»; Yıldızeli «Sivas»; Ermenak «Konya»)* — **3.** [*Zf.*] Büsbütün *(Sivas)* — **4.** [*Zf.*] Hassaten, mahsus: **Bunu sa't sizin için ayırdım** *(A.)* — **5.** [*İs.*] Zıpzıp, bilye *(Ilgın «Konya»)*

Saltabaş [*S.*], **1.** Kaygusuz ve tek başına kalmış [adam] *(Cevizli «Şavşat-*

Artvin»; Rize) — **2.** Yola arkdaşsız giden [adam] : **O, yola saltabaş gider** *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Saltan [*S.*], **1.** Tek, yalnız (**Saltan başıma hayvanları dağdan indirdim** *(Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»)* — **2.** Temiz, saf : **Saltan buğday yiyiyoruz** *(Hıdırlı «Gerze - Sinop»)* — **3.** Yalnız başına giden *(Elmalı «Antalya»)* ***[Bak: Saltabaş, 2]***

Saltaş [*İs.*], Düz taş *(Tercan «Erzurum»)*

Saltık [*S.*], Azat edilmiş, bırakılmış *(Merzifon «Amasya»)*

Satılmak [*F.*], Neşelenmek *(Düzce «Bolu»)*

Salu [*İs.*], Su kabı, maşraba *(İzmir)*

Saluç [*İs.*], Evlerde kullanılan et bıçağı *(Eminli «Ulukışla - Niğde»)*

Saluk [*İs.*], **1.** Hamam *(Banarlı «Tekirdağ»)* — **2.** At, eşek, köpek gibi hayvanlardaki bel hastalığı *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Salur [*İs.*], **1.** Kara erik *(Varto «Bitlis»)* — **2.** Can eriği *(Bitlis; Urfa)* —**3.** Kılıç *(Gerede «Bolu»)*

Saluvan ve **Salavan** [*İs.*], Su taksim yeri, su terazisi *(Balıkesir)*

Salvar [*İs.*], Salye, tükrük *(Yalvaç «Isparta»; Kepenk «Suşehri - Sivas»)*

Salyan [*İs.*], Vergi *(Şebinkarahisar «Giresun»; Kireçli «Şavşat - Çoruh»; Kars; Kiği «Erzincan»; Tokat köyleri; Kınık «Suşehri - Sivas»; Başlamış «Dörtyol - Hatay»; Bor «Niğde»; Pekün «Kelkit - Gümüşane»)*

Salyancı [*İs.*], Tahsildar *(Şarkîkarahisar ve köyleri «Giresun»; Vona «Ordu»; Kars; Malatya köyleri)* ***[Bak: Algıcı]***

Sam [*İs.*], **1.** Kemiksiz et *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** Boyunduruğa geçirilen iğri değnek *(Torul «Gümüşane»)*

Sama [*İs.*], Köpek pisliği *(Burdur; Bursa; Ermenak «Konya»; Denizli, Muğla; Gelibolu, Çanakkale; Isparta)*

Samagar [*S.*], Anormal *(Niğde)* ***[Bak: Samağır]***

Samağır [*S.*], *(Karahisar «Kayseri»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Samağar]***

Samahalanmak [*F.*], Geciktirmek *(Ovasaray köyü «Çorum»)*

Samahalaşmak [*F.*], İddialaşmak *(Balıkesir)*

Samak [*İs.*], **1.** Taneleri çıkarılmış mısır koçanı *(İnebolu «Kastamonu»; Keşan «Edirne»)* — **2.** Dut büyüklüğünde olan bir çeşit meyva *(Erzurum)* — **3.** Semt, mahalle *(Elbistan «Maraş»)*

Samaksa [*İs.*], Pekmez ile mısır unundan yapılan bir türlü tatlı *(Piraziz «Giresun»)*

Samala [*İs.*], Karpuza benzer ve bostan güzeli de denilen bir bitki *(Avanos «Kırşehir»)*

Samansak [*S.*], Budala, akılsız *(Kastamonu)*

Samar [*S.*], Ahmak, budala *(Karakuzu «Manisa»)* ***[Bak: Samarak]***

Samarak [*S.*], Sersem *(Tavşanlı «Kütahya»)* ***[Bak: Samar]***

Samardala [*İs.*], Yaban pırasası *(Osmanlı «Çatalca - İst.»)*

Samarık [*S.*], **1.** Aptal, bön *(Ortaköy «Kırşehir»; Niğde)* — **2.** Bozulmuş, çürümüş: **Filânın elması samarık olmuş** *(Havza «Samsun»)*— **3.** [*İs.*] Sersemlik: **Geziyorum amma hastalığımın samarığı geçmedi** *(Gaziantep)* — **4.** [*İs.*] Sar'a *(Gaziantep)*

Samarıklı [*S.*], Tatsız, lezzetsiz *(Sungurlu «Çorum»)*

Samaruk [*S.*], **1.** Tembel, avanak *(Karapürçek «Taşköprü - Kastamonu»)* — **2.** Çürük, kof ağaç *(Yiğrenkayalı «Boyabat - Sinop»; İskilip «Boyabat - Sinop»; İskilip «Hafik - «Hafik - Sivas»; Yeniköy «Çerkeş - Çankırı»)* — **3.** Cılız, zayıf *(Yeniköy «Çerkeş-Çankırı»; Yiğrenkayalı «Boyabat - Sinop»)*

Sam bağı [*İs.*], Boyunduruktaki zelveleri birbirine bağlıyan ip *(Erzurum)*

Samı [*İs.*], Boyunduruk zelvesi *(Suhara «Çıldır - Kars»; Bursa; Kelkit, Gümüşane; Tercan, Erzincan; Ağın «Arapkir», Akçadağ, Bargızı «İsmetpaşa - Malatya»; Mursal, Vazıldan «Divriği - Sivas»; Niksar, Zile, Bahçebaşı «Tokat»; Erzurum; Pınarbaşı «Erkilet - Koyseri»; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Alişar «Merzifon-Amasya»; Elâzığ; Şebinkarahisar, Alucra, Mesudiye, «Giresun»; Trabzon; Ahlat «Bitlis»; Mağara «Saimbeyli - Seyhan»; Saray «Çankırı»)*

Samıramak [*F.*], Sayıklamak, uykuda söylenmek *(Sinop; Samsun illeri)* **[Bak: Sarmarmak]**

Samırdamak [*F.*], **1.** Sayıklamak, uyku arasında söylenmek *(Mut «İçel»; Bursa)* — **2.** Manasız lâkırdılar söylemek *(Kastamonu)* — **3.** Çok söylemek *(Aynalı «Taşköprü - Kastamonu»)*

Samırdanmak [*F.*], Sayıklamak *(Rumkuş «Seyhan»)*

Samıtmak [*F.*], **1.** Düşünmek *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Kırkağaç (Manisa)* — **2.** Somurtmak *(Hisar köy «Domaniç - Kütahya»)*

Samla [*İs.*], Pusarık, nem *(Endel «Osmaniye», Kadirli «Seyhan»)*

Samot [*İs.*], *(Karaköse «Ağrı»)* **[Bak: Dorak otu]**

Sampı [*S.*], Avanak, aptal, ahmak *(Çavuşlu «Bayramiç», Çanakkale; Yenimahacir «Edirne»)*

Sampıl [*İs.*], Salya *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Samra [*İs.*], **1.** Gübre, tezek *(Çanakkale; Düğrek, Muğla; Karacasu, Aydın; Çavdar «Tefenni», Kuzköyü, Bucak «Burdur»; Ortaköy «Çal», Saraykköy «Denizli»; İleydağı «Uluborlu - Isparta»)* — **2.** Irmak üzerinde donup kalan buz *(Niksar «Tokat»)*

Samrama [*İs.*], **1.** Sersem olma *(Nallıhan «Ankara»)* — **2.** Duygusuz olma *(Söğüt «Bilecik»)*

Samramak [*F.*], Sayıklamak, uykuda konuşmak *(Konya; Çorum; Yağbastı «Kula - Manisa»; Sinop; Samsun)* **[Bak: Samıramak, sarmarmak]**

Samranmak [*F.*], Uykuda sayıklamak *(Köşker «Kırşehir»; Amasya; Çal «Denizli»)* **[Bak: Samramak]**

Samrı [*İs.*], Yalçın, dik yer *(Gölyayla «Rize»)*

Samrımak [*F.*], Sayıklamak *(Kargı «Tosya - Kastamonu»; Çorum)*

Samruk [*İs.*], **1.** Ballıbaba denilen bir bitki *(Misis «Seyhan»)* — **2.** [*S.*] Aptal, sersem *(Danişment «Balıkesir»)*

Samsak [*S.*], Pejmürde [adam] *(Seferihisar «İzmir»)*

Samsı [*İs.*], Kısım, parça *(Biga «Çanakkale»)*

Samsız [*İs.*], Hesapsız, düşüncesiz, gaddarane hareket *(Köşker «Kırşehir»)*

Samsulanmak [*F.*], Bildiğini bilmemezlikten gelmek *(Ankara)*

Samu [*İs.*], *(Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Samı]**

Samuk [*İs.*], Dereotu *(Malatya)*

Samul [*İs.*], Ağaçların kar veya kıra-

ğı ile örtülmüş hali *(Karkucak «Vezirköprü - Samsun»; Gürsökü «Ayancık - Sinop»)*

Samura [*İs.*], Gübre *(Milâs «Muğla»)* *[Bak: Samra, 1]*

Samuramak [*F.*], Uykuda sayıklamak *(Sinop; Samsun)* *[Bak: Samramak]*

Samurdanmak [*F.*], Sayıklamak *(Ereğli «Konya»)*

Samurmak [*F.*], Mânasız söz söylemek, saçmalamak *(Ünye «Ordu»)*

Samurtlamak [*F.*], Uykuda sayıklamak *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Samurtmak [*F.*], Müteessir olmak *(Gölcük «İzmir»)*

Samut [*İs.*], **1.** Dereotu *(Divriği «Sivas»; Malatya)* *[Bak: Samot]* — **2.** Yeşil biber *(Akçadağ «Malatya»)* — **3.** Üvendire *(Elâzığ)*

San [*İs.*], *(Hacılar, Kayseri)* *[Bak: Kıfır, 1]*

Sanad [*İs.*], Düğün: **Sanada gidelim** *(Kalfat «Çankırı»)*

Sanadakçı [*İs.*], Câsus *(Kütahya)*

Sanağu ve **Sanavu** [*İs.*], Sersemlik *(Ünye «Ordu»)*

Sanak [*S.*], **1.** Fikirsiz, sersem, aptal *(Avanos «Kırşehir»)* *[Bak: Bagas]* — **2.** Az zaman, lâhza, an : **Bir sanak görüştük** *(Umurca «Hayrabolu - Tekirdağ»)*

Sanaka [*İs.*], **1.** Hurafe, ırvasa *(Köşker «Aydın»; Güvere «Silifke - İçel»)* — **2.** Hikâye; masal *(Delialiuşağı «Adana - Seyhan»)* — **3.** Atalar sözü *(Mersin köyleri «İçel»)* *[Bak: Sınaka]*

Sanamak [*F.*], **1.** Saymak, hürmet etmek *(Sivas; Niksar «Tokat»)* — **2.** Alay etmek *(Sivas)*

Sanavır [*S.*], Ahmak *(Bozüyük «Bilecik»)*

Sanavu [*S.*], **1.** Sağır *(Ünye «Ordu»)* — **2.** Sersem *(Ünye «Ordu»)*

Sanayır [*S.*], **1.** Ahmak *(Aynalı «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **2.** Bir şey bilmez, cahil: **Bizim imam okuma tarafından çok sanayır** *(Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Sancıkökü [*İs.*], Zencefil *(Kayadibi «Bornova - İzmir»)*

Sancılmak [*F.*], Sendelemek *(Gülpınarı «Ezine - Çanakkale»)*

Sandak [*İs.*], Üçgen biçiminde olan tarla *(Atabey «Isparta»)*

Sandal [*İs.*], **1.** Köy yanındaki çam ormanı *(İbik «Çorum»)* — **2.** Kocayemiş *(Buluklu «Mersin - İçel»; Çakalkuyu «Seyhan»)* — **3.** Sardunya çiçeği *(Kayseri [Muh.])* — **4.** Asma çardağı, seren *(Karaköy «Nallıhan - Ankara»)*

Sandal kuşu [*İs.*], Sarıasma denilen kuş *(Tuzaklı «Gölpazarı - Bilecik»)*

Sandıramak [*F.*], **1.** Uykuda sayıklamak *(Emet «Kütahya»; Orhaneli «Bursa»; Dodurğa «Bözüyük - Bilecik»)* — **2.** Tereddüt etmek *(Gediz «Kütahya»)* *[Bak: Sadılamak]*

Sanğ [*İs.*], **1.** Kulak kiri *(Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»)* — **2.** Diş kiri *(Saimbeyli «Seyhan»)* — **3.** Gün çalığı: **Buğdaylar bu sene sanğ oldu** *(Gümele «Söğüt - Bilecik»)* — **4.** Buz *(Sivas)*

Sanga [*İs.*], Hayvanlarda olan beyin hastalığı *(Isparta)*

Sangadak [*Zf.*], Ansızın, birdenbire (Sangadak ölüverdi : *Eğrigöz «Kütahya»; Kırkağaç, Kula «Manisa»)*

Sangama [*İs.*], **1.** Mahsul vermiyen toprak, verimsiz toprak *(Sarıcalı, Sa-*

raycık «Çanakkale») — **2.** [*S.*] Aptal, sersem *(Karacaveren «Çankırı»; Pazar «Orhanlar - Balıkesir»; Pınarbaşı «Bayramiç - Çanakkale»)*

Sangı [*İs.*], **1.** Kuş gübresi *(Adırnaz köyleri «Bursa»)* — **2.** [*S.*] Sersem, aptal *(Isparta; Eğrigöz, Simav «Kütahya»)* **[Bak: Parpıl 1, Bagas]**

Sangıbeng olmak [*F.*], Şaşıp kalmak *(Buruşuk «Kula - Manisa»)*

Sangırtmak [*F.*], Şaşkın olmak *(Gümele «Söğüt - Bilecik»)*

Sangıtmak [*F.*], Şaşkın şaşkın sağa sola bakıp durmak *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)*

Sang ölümü [*İs.*], Birden ölüm: **Allah sang ölümü vermesin** *(Kula «Manisa»)*

Sangra [*İs.*], Nezle *(Ceyhan «Seyhan»)* **[Bak: Sanra]**

Sangu [*S.*], Sersem *(Kemah «Erzincan»)*

Sanıç [*İs.*], Köy kadınlarının içine süt sağdıkları kap *(Maymul «Tavşanlı - Kütahya»)*

Sanıdak [*S.*], Düğüne davetsiz gelen [adam] *(Obruk «Gümüşhacıköy - Amasya»)*

Sanıdakçı [*S.*], Bir toplantıda, kendinde söze karışmak cesaretini göremiyen adam *(Gireği «Çal - Kütahya»)*

Sanık [*İs.*], Kirvenin, masrafını üstüne alarak sünnet ettirdiği çocuk *(Ahlat «Bitlis»)*

Sanıka [*İs.*], Hurafe, ırvasa: **Kadın sanıkası** *(Mut «İçel»)*

Sanır [*İs.*], Hattı taksimi miyah *(Cemele «Kırşehir»)*

Sanırdak [*İs.*], Köy düğünlerinde kız evinin oğlan evine verdiği koyun, keçi gibi canlı hediyeler *(Daday «Kastamonu»)*

Sanırtmak [*F.*], Hayretle düşünmek: **Adamcağız bu mesele karşısında sanirttı kaldı** *(Kütahya)*

Sanışmak [*F.*], Tutulmak, uğramak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Sanıt [*İs.*], Yufka tahtası *(Cide «Kastamonu»; Ulus «Safranbolu - Zonguldak»)*

Sanıtkan [*S.*], Unutkan *(Adana «Seyhan»)*

Sanıtmak [*F.*], **1.** Alık alık bakmak *(Gireği «Çal», Alayunt «Kütahya»)* — **2.** Beyhude vakit geçirmek (**Gittiğin yerde sanıtma:** *Adana «Seyhan»; İncesu «Kayseri»)* **[Bak: Aylandırmak]** — **3.** Şaşırmak, afallamak *(İskilip «Çorum»; Eskişehir)*

Sankabak olmak [*F.*], Başı şişmek, kazan gibi olmak *(Denizli)*

Sankıbak [*S.*], Sersem, budala *(Turgut «Muğla»)*

Sankıdak [*Zf.*], Ansızın *(Hacımahmut «Emet - Kütahya»)* **[Bak: Zıngadak]**

Sanpul [*S.*], Ahmak, aptal *(Edirne)*

Sanra [*İs.*], **1.** Nezle *(Bahçe «Seyhan»;»; Kızılcaören «Kütahya»)* — **2.** Ağıllarda davarların ayakları altındaki kalın gübre *(Çiftlik «Ankara»)*

Sanrağı [*İs.*], Nezle *(Işıklı «Çivril - Denizli»; Nevşehir «Niğde»; Belenkeşli «Mersin - İçel»)*

Sanrama toprak [*İs.*], Verimsiz toprak *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)*

Sanrı [*İs.*], **1.** Sağrı *(Örencik «Bolu»; Kızılcahamam «Ankara»)* — **2.** İki omuz arası, sırt *(Develi «Kayseri»)* — **3.** Ense *(Bayındır «Beyşehir - Konya»)*

Sansak [*S.*], **1.** Pejmürde *(Bursa)* —

2. [*İs.*] Av hayvanının izi (*Ceyhan «Seyhan»*)

Sansur [*S.*], Soğuk kanlı (*Genezin «Avanos - Kırşehir»*)

Santır [*S.*], Sersem, alık (*Bağviran «Kızılcahamam - Ankara»; Kayseri*)

Sapak [*İs.*], **1.** Yolun ayrıldığı yer (*Samandıra «Kartal - İst.»; Milâs «Muğla»; İznik «Bursa»; Harşıt «Torul - Gümüşane»; Ünye «Ordu»*) — **2.** Yoldan dışarı (*Zermut «Turul - Gümüşane»*) — **3.** Suyun taksim yeri (*Niksar «Tokat»*)

Sapakel [*İs.*], Pulluğun çamurunu döküp kazımağa yarıyan bir aygıt (*Kars*)

Sapakor [*İs.*], Kerpeten (*Lori köyü «Gümüşane»*)

Sapalaç [*S.*], **1.** Aptal, sersem (*Ferahfakı «Ayaş - Ankara»*) — **2.** Saçma sapan konuşan (*Polatlı, Ayaş, Sivrihisar «Ankara»*)

Sapan [*İs.*], Muvazene, denk (*Muğla; İzmir*)

Sapanı açık at [*İs.*], Ayaklarının arası açık ve meydanlı olan at (*Lâpseki «Çanakkale»*)

Sapankaya [*İs.*], Lâstik ok, atambaç (*Ordu*)

Sapan kulağı [*İs.*], Sapanın çizgi açan ucu, demiri (*Söğüt «Bilecik»; Konya*)

Sapanlamak [*F.*], Manâsız söz söylemek (*Alayunt «Kütahya»*)

Sapansız [*S.*], Densiz [adam] (*İznik «Bursa»; Muğla*)

Sapar [*İs.*], Fark: **Çakalın köpekten saparı yoktur** (*Moymul «Tavşanlı - Kütahya»*)

Sapçak [*İs.*], Su kabı, maşrapa (*Haydarlı «Dinar - Afyon»*)

Sapıklık [*İs.*], Bir tarafa ağmış (*Lâpseki «Çanakkale»*)

Sapılça [*İs.*], Tava (*Kars*)

Sapın [*İs.*], Sandık (*Yenişehir «Bursa»*)

Sapınlaşmak [*F.*], Alıklaşmak, sersemleşmek (*Tavaklı «Ezine - Çanakkale»*)

Sapıtma [*İs.*], Lâhit (*Büyükafşar «Ankara»*)

Sapıtma taşı [*İs.*], Mezar üzerine konulan kapak taşı (*Gaziantep*)

Sapka [*İs.*], Kayalık (*Ankara*)

Saplak [*İs.*], Saplı su tası; kepçe (*Kolukısa «Saiteli - Konya»; Sivas; Darıca «Gebze - Kocaeli»; Bornova, Kemalpaşa «İzmir»; Mihaliç «Kayseri»; Marmaris «Muğla»*)

Saplam [*İs.*], Bir sap iplik (*Hacıibrahim «Bayındır-İzmir»; Muğla*) [**Bak: Saplum**]

Saplama [*İs.*], **1.** İki tarafına diş açılmış demir veya pirinç çubuk (*Konya*) — **2.** Kulaklı ufak bıçak (*Vezirköprü «Samsun»*)

Saplum [*İs.*], Bir parça iplik (*Kürt köyü «Küre - Kastamonu»*) [**bak: Saplam**]

Sapma [*İs.*], **1.** Ölü cesedinin konulacağı yer (*Keçiborlu «Isparta»*) — **2.** Keklik kafesi (*Sandıklı «Afyon»*) —**3.** [*S.*] Başka bir yerden gelip ev bark sahibi olan (*Enez «Edirne»*)

Sapnı tahtası [*İs.*], Mezar içine konan tahta (*Çankırı; Gaziantep; Muğla*) [**Bak: Alvar, 2**]

Sapranmak [*F.*], Abuksabuk söylemek (*Yakacık «İst.»*)

Sapratmak [*F.*], Hastalıkta sayıklamak (*Hamurcu «İncesu - Kayseri»*)

Sapşak [*İs.*], Sarmısak döğülen havan (*Misis «Seyhan»*)

Sapyant [*İs.*], Dam çatısını teşkil eden direkler (*Antalya*)

Sar [*İs.*], Ağacın odun tabakası (*Viranköy «Kütahya»*)

Sara [*İs.*], Kuytu, güneşsiz yer *(Akpınar «Ordu»)*

Saracak [*İs.*], Ebegümeci *(Dadya «Muğla»)*

Sarad [*İs.*], Büyük delikli kalbur *(Hayrabolu «Tekirdağ»)*

Sarak [*İs.*], Az yakıcı soğuk rüzgâr *(Erzincan)*

Saraka [*İs.*], Alay [istihza] *(Bergama «İzmir»; İst.)*

Saramuk [*S.*], Cılız, zayıf *(Ulubey, Ordu)*

Sarat [*İs.*], Büyük delikli kalbur *(Çankırı; Elâzığ; Kilis, Gaziantep; Polatlı, Sekli «Beypazarı - Ankara»; Kangal, Zara «Sivas»; Arapkir, Malatya; Van; Kozan, Adana «Seyhan»; Erzincan; Tarsus «İçel»; Ahlat «Bitlis»; Diyarbakır; Birecik «Balıkesir»)* **[Bak: Gözel, sarad]**

Saratlamak [*F.*], Kalburlamak *(Kilis «Gaziantep»)*

Saretlik [*İs.*], Kemer, kuşak *(Samsun)*

Sarga [*İs.*], Kadınların sokağa çıkarken giydikleri işlemeli hırka *(Van)*

Sargın [*S.*], **1.** Samimî *(Bursa; Polatlı, Ayaş, Kızılcahamam (Ankara»)* — **2.** Kolaylıkla toprağa gömülen : **Bu saban sargındır** *(Müstecap «Bandırma - Balıkesir»)*

Sargun [*İs.*], Üzeri sazla örtülü küçük bataklık *(Kandıra «Kocaeli»)*

Sarıağaç [*İs.*], Zerdeçal *(Konya)*

Sarı ağız balığı [*İs.*], Uzun, yuvarlak, sarı renkli ve geniş ağızlı bir nevi balık *(Lâpseki «Çanakkale»; İst.)*

Sarı aş [*İs.*], Zerde *(Balıkesir)*

Sarı balık [*İs.*], Sazan balığı *(Gedelek «Mustafakemalpaşa - Bursa»; Aydın; Samsun; Osmaneli «Bilecik»; Ağrı)*

Sarıbaş [*İs.*], **1.** Güzün ekilen bir türtü buğday *(Rize; Zonguldak; Şiran «Gümüşane»)* — **2.** Çitlenbik kuşu *(Antalya)*

Sarı çiyle [*İs.*], Rengi az sarı toprak *(İvrindi «Balıkesir»)*

Sarı ger [*İs.*], Kulak ve bacakları sarı olan keçi *(İhsaniye köyü «İst. [Muh.]»)*

Sarı geren [*İs.*], Sarı renkte yağlı toprak *(Bozüyük «Karaburun - İzmir»)*

Sarı göde [*İs.*], Kartaldan küçük, sarı ile karışık boz renkte yırtıcı bir kuş *(Ürgüp «Kayseri»)*

Sarıgöz [*İs.*], Karagöz balığına benzer bir çeşit balık *(Beykoz «İst.»; Kilitbahir «Çanakkale»; Samsun)*

Sarı kanat [*İs.*], Ufak lüfer balığı *(Beykoz «İst.»)*

Sarı kıvrık [*İs.*], Yeşermiyerek yer altından sürüp filiz veren tane *(Isparta)*

Sarı kıvrım [*İs.*], *(Eskişehir)* **[Bak: Sarıkıvrık, sarıkıvrışık]**

Sarı kıvrışık [*İs.*], *(Bolvadin «Afyon»)* **[Bak: Sarıkıvrım]**

Sarı kokoç [*İs.*], Kertenkele *(Çankırı)*

Sarı konur [*İs.*], Sırtı sarı ve yanları siyah olan sığır *(Antalya)*

Sarı kuş [*İs.*], İncir kuşu *(Antalya)*

Sarı kuyruk [*İs.*], Kuyruğu sarı bir çeşit balık *(Marmaris «Muğla»)*

Sarımana [*İs.*], Büyük kertenkele, yeşilbaş *(Zeytinli «Edremit-Balıkesir»; Havsa «Edirne»)*

Sarımantı [*İs.*], Şebboy çiçeği *(Yavlu «Köşk - Aydın»)*

Sarımaya [*İs.*], Kertenkele *(İhsan köyü «Lâpseki - Çanakkale»)*

Sarınacak [*İs.*], Kuzey batıdan esen rüzgâr *(Sungurlu «Çorum»)*

Sarı püs [*İs.*], At, katır gibi hayvanla-

rın üstüne örtülen örtü *(Trabzon)*

Sarı tülü [*İs.*], Bir ile iki yaş arasındaki keçi yavrusu *(Şerbetlik «Havza - Samsun»)*

Sarı yazlık [*İs.*], Beyaz bir türlü buğday *(Tavas «Denizli»)*

Sarı yemiş [*İs.*], Şeftali *(Uğur köyü «Araç - Kastamonu»)*

Sarka [*İs.*], Yelek boyunda, kollu, önü açık, düz yakalı, kadifeden yapılmış, işlemeli kadın elbisesi *(Denizli; Çaltı, Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Sivrihisar «Eskişehir»; Doğla «Karacabey - Bursa»; Ula «Muğla»; Gerede «Bolu»; Altıntaş «Kütahya»)*

Sarkaç [*İs.*], **1.** Dağ eteği *(Hemşin «Rize»)* — **2.** Hattı taksimi miyah *(Emet «Kütahya»)*

Sarkal [*İs.*], Pörsümüş ve sarkmış deri: **Zengin idin hani senin partalın * Şişman idin hani senin sarkalın** *(Hereke «Kocaeli»)*

Sarkanak [*İs.*], **1.** Çene altından sarkan et veya deri *(Orta «Çankırı»)* **[Bak: Guçka, güçgos]** — **2.** Şirden *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Çivril «Denizli»; Üskülyeniköy «Karaisalı - Seyhan»)* **[Bak: Sarkınak]**

Sarkınak [*İs.*], *(Elmacık, kuzuköyü «Bucak - Burdur»; Viranköy «Kütahya»)* **[Bak: Sarkanak, 2]**

Sarkmak [*F.*], Haset etmek *(Devrek «Zonguldak»)*

Sarko [*İs.*], Fermene, sako *(İnköyü «Kütahya»)*

Sarlak [*S.*], Sokulgan, canayakın *(Keşan «Edirne»; Yaylagöne «Malkara - Tekirdağ»)*

Sarma [*İs.*], Çubuk demeti *(Büyükkızılcahisar «Gaziantep»)*

Sarmarmak [*F.*], Sayıklamak, uykuda söylenmek *(Sinop, Samsun illeri)* **[Bak: Samıramak, Samramak]**

Sarmaşık [*İs.*], Gelin olacak kızın arkadaşlariyle beraber yaptkları kır eğlencesi *(Denizli)*

Sarma yol [*İs.*], Dolanarak giden yol *(Yozgat; Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Sarmı [*İs.*], Dokuma tezgâhlarında dokunan bezlerin sarıldığı ağaç *(Maçka «Trabzon»; Adacami, Rize)*

Sarmık [*İs.*], Nışadır ezmekte kullanılan demir *(Maraş)*

Sarpın [*İs.*], Un veya zahire anbarı *(Elmalı, Kızılcahamam «Ankara»; Dereçine «Bolvadin», Bayat «Aziziye-Afyon»; Konya; Eskişehir; Kayseri; Balıkesir ve dolayı; Bursa; Şıhlar, Tepecik «Emet» Öreyler «Simav-Kütahya»)* **[Bak: Bitek 2, herkil]**

Sarpon [*İs.*], *(Konya)* **[Bak: Pitek, 1]**

Sarsaklık [*İs.*], Pejmürdelik, sersemlik *(Bolu)*

Sarsamba [*İs.*], Zelzele, yer sarsıntısı *(İvrindi «Balıkesir [Muh.]»)*

Sarsataş [*İs.*], Musallat: **Herkese ne sarsataş oluyorsun** *(Seyitgazi «Eskişehir»)*

Sart [*İs.*], **1.** Tüccar *(Sarayköy «Denizli»)* — **2.** Örümcek *(Mollaveyis «Çoruh»)*

Sartık [*İs.*], Azat olunmuş, salıverilmiş *(Kırkağaç «Manisa»)*

Saruç [*İs.*], **1.** Cevizli sucuk, köfter *(Erzincan; Çanakkale)* — **2.** Kireç *(Konya)*

Sâsak [*İs.*], Saksağan *(Sungurlu, Çorum)*

Saslama [*İs.*], Zayıflama *(Niğde)*

Sasuk [*S.*], **1.** Tatsız [lezzetsiz] *(Şebinkarahisar, Giresun köyleri)* — **2.** Fikirsiz *(Trabzon)* — **3.** Az açık renk *(Ünye «Ordu»)*

Sat [*Zf.*], **1.** Sade, yalnız (**Sat ben geldim :** *Kütahya; Ilgaz «Çankırı»; Kestelek «Mustafakemalpaşa - Bur-*

sa») — **2.** [*Ed.*] Pek, hiç; bütün *(Balıkesir)* — **3.** [*İs.*] Et tahtası *(Erzincan)*

Sata [*İs.*], **1.** Budanmış asma çubukları *(Ağın «Malatya»)* — **2.** Toplu üzüm salkımı *(Arapkir «Malatya»; Çemişgezek «Tunceli»; Ürgüp «Kayseri»)*

Satak [*İs.*], **1.** Çarşı *(Sivas; Malatya; Erzurum; Bartın «Zonguldak»)* — **2.** Nezle *(Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»; Senesen «Niğde»)*

Satama [*S.*], Tembel; salak, aptal *(İzmir)*

Satan [*İs.*], **1.** Kalça *(Malatya)* — **2.** Bacak *(Bayazıt «Ağrı»)*

Satı [*İs.*], Düğün evine götürülen hediye, saçı *(Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Satık [*S.*], **1.** Elden çıkarılan mal, satılmış mal *(İzmir hapisanesi)* — **2.** Beli kırık hayvan *(Alayunt «Kütahya»)* — **3.** [*S.*] Peşin *(Kirazyaylası «Nallıhan - Ankara»)*

Satırkaç [*İs.*], Başörtüsü *(Esnemez köyü «Söğüt - Bilecik»)*

Satlak [*S.*], Akılsız: **Bana öyle satlakca lâf söyleme** *(Konurlar «İnegöl-Bursa»)*

Sav [*İs.*], **1.** Söz; dedikodu *(Urfa; Ahlat «Bitlis»; Seyhan)* — **2.** Hastalık *(Pişkidağ «Erzincan»; Malatya)* — **3.** Mektup *(Ordu)* — **4.** Haber *(Teke köyü «Kızılcahamam - Ankara»)* — **5.** Berber kayışı *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* — **6.** Tarla sulandıktan sonra artan ve dışarı akan fazla su *(Kabaağaç «Fethiye - Muğla»)*

Sava [*S.*], **1.** Aptal *(Kayseri)* — **2.** [*İs.*] Su maşrapası *(Bilecik)* — **3.** [*İs.*] Toprak tava *(Bolayır «Çanakkale»)* — **4.** [*İs.*] Yas, savu *(Yenice «Muğla»)* — **5.** [*İs.*] Müjde *(Niksar «Tokat»)*

Savacak [*İs.*], Değirmen suyunu başka tarafa çevirmek için oluk önüne konulan tahta *(Geyve «Kocaeli»; Erzincan; Çanakkale; Yendiğin «Ilgın - Konya»; Gümüşane; Ulubey «Ordu»; Erzurum; Gaziantep; Tokat)* **[Bak: Gandara, honluk]**

Savacık [*İs.*], Su bardağı, maşrapa *(Korucu «Edirne»)*

Savak [*S.*], **1.** Saf, aptal, budala, sersem *(Köşker «Kırşehir»; Sungurlu «Çorum»; Denizli; Müstecap «Balya - Balıkesir»; Üçem «Bâlâ». Karahoca «Haymana - Ankara»; Sivas; Mesudiye, Alucra «Giresun»; İshaklı, Balçıkhisar «Afyon»; Erzurum; Erzincan; Talas, Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Manisa; Malatya; Biga «Çanakkale»; Kaş «Antalya»; Birecik «Urfa»; Adana «Seyhan»; Rize; Tokat)* — **2.** Anadan doğma topal *(Saray «Tekirdağ»)* — **3.** Sakar *(Denizli)* — **4.** Vurucu, kırıcı *(Konya; Eskişehir)* — **5.** [*İs.*] Öküz arabalarının ön kısmındaki tahta *(Biga «Çanakkale»)* — **6.** [*İs.*] Tünel *(Kayseri)* — **7.** [*İs.*] Kafes *(Eğret «Afyon»)* — **8.** [*İs.*] Mola, aralık verme *(Saray «Çankırı»; Muğla)* — **9.** [*İs.*] Ufak örs *(Vezirköprü «Samsun»)* — **10.** Beli tutmıyan insan veya hayvan *(Tire «İzmir»; Emirköy «Elmalı - Antalya»)* — **11.** [*İs.*] Duvarcılıkta önce başları örülüp sonra doldurulacak olan 46 santimetre duvar çıkıntıları *(Tire - İzmiz»)* — **12.** [*İs.*] Değirmen oluğu *(Erkilet «Kayseri»; Balçıkhisar «Afyon»; Çanıllı köyü «Ayaş», Akkuzulu «Ankara»)* **[Bak: Oban]** — **13.** [*İs.*] Değirmende suyun oluğa girdiği yer *(Çakırlar «Akşehir - Kanya»; Ezine «Çanakkale»; Turan «Kayseri»)*

— **14.** [*İs.*] Değirmen oluğunun dar kısmı *(Hayrabolu «Tekirdağ»)* — **15.** [*İs.*] Fazla suyu başka tarafa akıtan künk *(Kütahya)* — **16.** [*İs.*] Değirmen suyunu kesmek ve taşı durdurmakta kullanılan ağaç kol *(Başköy «Ankara»; Gerze «Sinop»)* — **17.** [*İs.*] Yalak taşının deliği *(Bursa)* — **18.** [*İs.*] Su akıntısının değiştirildiği yer *(Denizli)* — **19.** [*İs.*] Köçeklerin oynarken biraz durup ara vermeleri *(Maruf «Çankırı»)* — **20.** [*İs.*] Su yolu *(Zonguldak; Burdur; Bozdoğan «Aydın»)* — **21.** [*İs.*] *(Bornova «İzmir»)* **[Bak:Maslak, 3]**

Savak başı [*İs.*], Değirmen oluğuna suyun girdiği yer *(Ortaklar «Havza - Samsun»)*

Savak delen [*İs.*], Danaburnu denilen hayvan *(Mut «İçel»)*

Savaklamak [*F.*], Savsaklamak *(Samsun)*

Savalak [*S.*], İçi boş, kof *(Araç «Kastamonu»)*

Savan [*İs.*], Kalın pamuk ipliğinden kalınca dokunmuş kilim, örtü, yaygı, bez, çul ve saire gibi eşya *(Adana Kermüt «Ceyhan - Seyhan»; Sille «Konya»; Kayseri; Niğde; Karadiken, Mersin «İçel»; Elâzığ; Tire «İzmir»)*

Savana [*S.*], **1.** Sersem, bunak *(Antalya)* — **2.** Yorgun *(Antalya)*

Savannamak [*F.*], Bir kimse ile gizli bir şey konuşmak için gelen bir üçüncüyü başından savmak *(Çengeller «Devrek - Zonguldak»)*

Savarmak [*F.*], Hayvanı sulamak : **Öküzleri savardın mı?** *(Denizli)*

Savat [*İs.*], **1.** Yüz, surat, çehre *(Akçaşar «Ürgüp», Nevşehir «Niğde»; Akşehir, Kılbasan, Konya)* — **2.** Kapı ve pencerenin iki yanları ve kenarları *(Konya; Niğde)* — **3.** *(Bornova «İzmir»)* **[Bak: Maslak, 3]**

Savatlamak [*F.*], Gözetlemek, kollamak *(Sivas; Trabzon)*

Savcı [*İs.*], **1.** Haberci *(Ordu)* — **2.** Hâkim *(Bolu)*

Savdal [*S.*], Sersem *(Konya)*

Savga [*İs.*], Ziyafet [Bir başarı veya bir acıdan kurtulmak dolayısile] *(Kuzyaka «Milâs - Muğla»; Satılmış «Eskişehir»; İst. [Muh.])*

Savgı [*İs.*], **1.** Mahsulâtın bereketli olması *(Silivri «İst.»)* — **2.** Bir acının definde ve bir isteğin yerine gelmesinde verilen ziyafet, edilen ikram *(Silivri «İst.»)* — **3.** Baştan savulan nesne, belâ, musibet, felâket **(Bir savgı geçirdim** *İst.; Bursa)*

Savılmak [*F.*], Değirmen boş durmak *(Kuz köyü «Bucak - Burdur»; İzmir)*

Savkada [*İs.*], Sadaka *(Yıldızeli «Sivas»)*

Savla [*İs.*], Akar suların önüne taşla örülen bent *(Göksün «Maraş»)*

Savlağa [*İs.*], **1.** İki şinik zahire alan üstüvane şeklinde bir ölçek *(Tavlusun «Kayseri»; Çiftlik «Niğde»)* — **2.** Değirmen oluğunun fazla sularını akıtmıya yarıyan yer *(Ürgüp «Kayseri»)*

Savlanmak [*F.*], Meyvalar bitmek, tükenmek *(İnebolu «Kastamonu»)*

Savrak [*S.*], **1.** Zengin, varlıklı *(Çine «Aydın»)* — **2.** Atak *(Sinop)* — **3.** [*İs.*] Küçük kazan *(Erzurum)*

Savrık [*S.*], **1.** Dağınık, dikkatsiz *(Köşker «Kırşehir»)* — **2.** [*İs.*] Davarların çiftleşme isteği *(Mut «İçel»)* — **3.** Tavı azalmış tarla *(Mut «İçel»)*

Savrıkmak [*F.*], Hayvanlar çiftleşme isteğinde bulunmak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Savruk [*İs.*], **1.** Davarın çiftleşmesi *(Güvere «Silifke - İçel»)* — **2.** Ekime elverişli olmıyan ince kumlu toprak *(Bozanönü «Isparta»)* — **3.** Gerdanlık şeklinde süs eşyası *(Atabey «Isparta»)*

Savrukmak [*F.*], **1.** Davarlar çiftleşme isteği göstermek *(Adana)* — **2.** Şehvet duyguları uyanmak [insan veya hayvan] *(Antalya)*

Savsa [*İs.*], **1.** Telâş, heyecan, acele *(Ayaş, Nallıhan «Ankara»; Tosya «Kastamonu»; Seyitgazi «Eskişehir»)* —**2.** [*S.*] Çürük*(Karamandıra «İst.»)*

Savsak [*S.*], **1.** Tenbelliğinden dolayı atlatan, aldatan, iş yapmıyan adam *(Kükürt «Tavşanlı - Kütahya»; Ankara)* — **2.** Anormal [*Adam*] *(Eskişehir)*

Savsaklamak [*F.*], Boşlamak, bir işi ağır almak, geciktirmek, oyalamak, boş yere vakit geçirmek, bir işi yarına, öbürgüne atmak, baştan savmak *(Kisenit «Feke», Haliliye «Ceyhan - Seyhan»; Muğla; Köşker «Kırşehir»; Çorlu «Tekirdağ»; Kaş «Antalya»; Uluborlu, Isparta; Kastamonu; Denizli; Tepeköy «Torbalı», İzmir)*

Savsaklanmak [*F.*], Asılsız yere eğlenmek ve durmak *(Keçiborlu «Isparta»)*

Savsaklaşmak [*F.*], Tenhalaşmak *(Edirne)*

Savsaklık [*İs.*], İhmalcilik, boşlama *(Balıkesir ve dolayı)*

Savsal [*S.*], Beceriksiz; mütereddit, ikircin *(Konya; Çankırı)*

Savsalak [*S.*], Aptal, sersem, düşüncesiz *(Keskin köyü «Eskişehir»)*

Savsı [*S.*], Boşgezen *(Karaman, Ilgın «Konya»)*

Savu [*İs.*], Matem, yas, sağu *(Çiçek «Yapraklı - Çankırı»; Arım köyü «Boyabat», Ayancık «Sinop»)*

Savuç [*İs.*], Cevizli sucuk *(Erzincan)*

Savuk [*S.*], **1.** Tenha *(Nallıhan «Ankara»; Sinop ve dolayı)* **[Bak: Oğ, 1]** — **2.** Suyu dışarıya verilmiş dönmiyen değirmen *(Ulubey «Ordu»; Edirne [Muh.]; Sinop)*

Savulyurt [*S.*], Ahmak *(Nilüfer «Tavas - Denizli»)*

Savur [*İs.*], **1.** Büyük yemek sinisi *(Hisarcık, Kayseri)* — **2.** Eyer tahtasının üstüne çekilen sahtiyan *(Konya)*

Savurgu [*İs.*], Pekmezin taşmaması için kullanılan kepçe şeklinde su kabağı *(Evciler «Dörtyol - Hatay»)*

Savu savmak [*F.*], Yas tutmak, mersiye söyliyerek ağlamak *(Fatsa «Ayancık - Sinop»)* **[Bak: Savu]**

Savut [*İs.*], **1.** Aygıt *(Balıkesir)* — **2.** Silâh *(Kavaklı «Edirne»)* — **3.** Bakır su tası *(Şehirpınar «Sungurlu - Çorum»)* — **4.** Sahan *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Say [*İs.*], **1.** Taş, kaya parçası, üzeri düz, büyük taş; yassı taş; dere kenarındaki kaya parçaları, kayaların uçurum olan kısımları *(Ayvalı köyü, Kesme, Kasımlar «Eğridir - Isparta»; Sarılar, Genezin «Avanos - Kırşehir»; İriağaç «Malatya»; Adana, Seyhan; Hadım, Ermenak, Afşar «Konya»; Kangal «Sivas»; Kayseri; Çatak [?]; Buluklu «Mersin»; Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Dere, tepe, kır *(Şebinkarahisar «Giresun»; Sivas)* — **3.** Altı taş olup ekilmeğe yaramıyan arazi *(Bozkır «Konya»; Giresun; Nevşehir «Niğde»; Erkilet, Pınarbaşı, Develi «Kayseri»; Sinop; Amasya; Yozgat; Elbistan«Maraş»; Mucur «Kırşehir»; Divriği «Sivas»; Kuruhöyük «Boğaz-*

lıyan - Yozğat») — **4.** Bataklık *(Sazlı köyü «Sinop»)* — **5.** Alçı parçası *(Adana)* — **6.** Haber *(Antalya)* — **7.** Çiftçilerin tarlayı sürmek için ayırdıkları eni az, boyu uzun parçaların beheri, evlek *(Balıkesir; Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»; Ula, Karacahisar «Milâs»; Bozanönü, Isparta; Karamanlı «Tefenni - Burdur»)* — **8.** Arkadaş *(Ezine köyleri «Çanakkale»)* — **9.** Çay kenarında çamaşır yıkanan kulübe *(Edirne)* — **10.** koku *(Balkanda «Beyşehir - Konya»)* ***[Bak: Çavık]***

Sayacağı [*İs.*], Sacayağı*(Kozan «Seyhan»)*

Sayacak [*İs.*], *(Bozkır «Konya»; Dereköy «Develi - Kayseri»; Ahırlı «Ankara»)* ***[Bak: Sayacağı]***

Sayak [*İs.*], İnsan veya hayvan izi *(Bafra «Samsun»; Çardak «Çerkeş - Çankırı»)*

Sayalanmak [*F.*], Kabataslak yapılmak [Kazancılıkta] *(Amasya)*

Sayalık [*İs.*], Ahır *(Konya; Adapazarı «Kocaeli»; Bursa)*

Sayanı [*S.*], **1.** Duygusuz *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **2.** Kuvvetsiz *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Sayat [*İs.*], **1.** Ev altı, avlu *(Kilimli, Olukyanı, Hisarönü, Zonguldak; Bolu)* — **2.** Oda *(Çayır köyü «Zonguldak»)* — **3.** Evlerde zahire kurutulacak olan güneşe karşı yer *(Gökçesu «Bolu»)*

Sayharlamak [*F.*], Baştan savma, gelişi güzel yapmak *(Kırşehir)*

Sayıklaştırmak [*F.*], Araştırmak *(Şabanözü «Çankırı»)*

Sayılgan [*S.*], Kendini saydıran *(Sivas; Muğla)*

Sayımcı [*S.*], Hayvan vergisinin tatahakkuk memuru *(Yendiğin «Ilgın - Konya»)*

Sayı mıhı [*İs.*], Bakırcıların, üzerinde kapları döğdükleri tahta *(Isparta)*

Sayımsamak [*F.*], Ehemmiyet vermek *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Sayınsamak [*F.*], *(Gümele «Söğüt - Bilecik»)* ***[Bak: Desemek, dansamak]***

Sayıp [*İs.*], Peri, cin *(İzmir [Muh.])*

Sayışmak [*F.*], Ödeşmek, hesaplaşmak *(Mut «İçel»; Çorlu «Tekirdağ»)*

Saykal [*S.*], **1.** Düzgün, düz *(Çankırı; Ankara)* — **2.** [*İs.*] Meyil *(Yenice «Ordu»)* — **3.** [*İs.*] Ana arktan ayrılan küçük kollar *(Baluca «Nallıhan - Ankara»)* — **4.** Yabancı maddelerden temizlenmiş *(Boğaz köyü «Çorum»)* — **5.** [*İs.*] Budaksız düz ağaç *(Boyabat «Sinop»)* — **6.** [*İs.*] Yağlı yemek *(Boyabat «Sinop»)* — **7.** Şekerli kahve *(Boyabat «Sinop»)*

Saykallanmak [*F.*], Boşuna vakit geçirmek, bir iş yaparken evmemek *(Denizli; Burhaniye «Nazilli - Aydın»)*

Saylak [*İs.*], **1.** Üzeri hafif toprakla örtülmüş taşlık, kayalık*(Bafra (Samsun»; Halaçlı [?]; Gaziantep; Niğde)* — **2.** Düz ve ince taş, kaya, kumlu kaya *(Adana; Gaziantep; Nevşehir, Deliklitaşköy, Niğde)* — **3.** Dağın dik ve kayalık olan yüksek yeri *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **4.** [*S.*] Yalnız: **Ben dün kasabaya saylak gittim** *(Cuma köyü «Boyabat - Sinop»)*

Saylamak [*F.*], **1.** Seçmek, ayırmak *(Edirne [Muh.]; İzmir; Konya)* — **2.** Yanlamak, yan tarafa yatmak*(Tavas «Denizli»)* — **3.** Ayağı kaymak *(Yamanlı «Saimbeyli - Seyhan»)* — **4.** Teyellemek *(Isparta)*

Saylam ve **Sıylam** [*S.*], **1.** Dalsız budaksız düzgün ağaç *(Gürsökü «Ayancık - Sinop»)* — **2.** Düzgün taş *(Gürsökü «Ayancık - Sinop»)*

Saylan [*İs.*], **1.** Vergi *(Karaisalı «Seyhan»)* — **2.** Uçurum *(Başlamış «Dörtyol - Hatay»)*

Saylanmak [*F.*], **1.** Seçilmek *(Edirne)* — **2.** Soruşturmak *(Aynalı «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Saylav [*İs.*], İntihap *(Konya)*

Sayma [*İs.*], Yapıda kullanılan lâta *(Beçenek «Ankara»)*

Saymak [*İs.*], Yollamak *(Kayseri)*

Saypmak [*F.*], Kaymak *(Konya)* *[Bak: Zıyıpmak]*

Saypuru [*İs.*], Kalemvari, yanlamasına kesilme *(Çal «Denizli»)*

Saysınmak [*F.*], Saymak. büyüğünü, küçüğünü tanımak *(Simav «Kütahya»)*

Sayta [*İs.*], Tornacı yayı *(Rize)*

Sayut [*İs.*], Mısır *(Tortum «Erzurum»)*

Sayvant [*İs.*], **1.** Ağıl, mandıra *(Değirmenocağı «Seyhan»; Horu «Dinar-Afyon»; Isparta; Kurtköyü «İst.»)* — **2.** Beşik örtüsü, ev örtüsünün geniş saçağı *(Kurt köyü «İst.»; Çömele «Mut - İçel»)* — **3.** Yaylâ evi *(İst.)* — **4.** Etrafı açık, üstü örtülü yer *(Kurfal «Biga - Çanakkale»; Çarıklar «Anamur - İçel»; Çivril «Denizli»; Tefenni «Burdur»; Yozgat; Büyükafşar «Bâlâ - Ankara»; İnegöl «Bursa»; Gliboln «Çanakkale»)* — **5.** Samanlık; evlerde soğuk olan yer *(Vezirköprü «Samsun»)*

Saz [*İs.*], Kavrulmuş unun içine sirke soğan ve et konularak pişirilen yemek *(Başköy «Ankara»)*

Sazağan [*İs.*], Soğuk rüzgâr *(Maksutlu «?») [Bak: Sazak ,1]*

Sazak [*İs.*], **1.** Soğuk esen poyraz, kışın sabaha karşı esen sert rüzgâr, ırmak ve derelerden esen soğuk rüzgâr *(Yozgat; Kilis «Gaziantep»; Beyşehir «Konya»; Erzurum)* *[Bak: Cenderek, mesmes]* — **2.** Baharın ilk ayında sabah esen rüzgâr *(Kilis «Gaziantep»)* — **3.** Kkçük pınar *«Büyükhöyük «Beyşehir - Konya»; Doruk «Ceyhan»)* — **4.** Ergenlik, yüzde çıkan sivilce *(Çayhan «Ereğli - Konya»; Kırşehir)* — **5.** Soğukla karışık hafif yağan kar *(Elâzığ)* — **6.** Bataklık, sazlık, kamışlık *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»; Boyalı «Boyabat - Sinap»; Küçükkabaca, Eğridir «Uluborlu - Isparta»; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; İst.; Konya; Trabzon; Hocalar [?]; Tavaklı «Ezine - Çanakkale»; Ordu; Koyulhisar «Giresun»)* — **7.** [S.] Sersem, alık *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)* — **8.** Mersin ağacının dalı*(Finike «Elmalı-Antalya»)* — **9.** Pınarların ayağındaki otluk yer *(Körküler «Yalvaç - Isparta»)* — **10.** [S.] Geveze *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)* — **11.** Gözlere ârız olan beyaz leke *(Elâzığ)* — **12.** Fırtınadan önce gökte görünen ince beyaz bulut *(Elâ [?])* — **13.** Çıban *(Sungurlu «Çorum»)*

Sazan [*İs.*], **1.** Vücutte çıkan sivilce, çıban *(Kayseri)* — **2.** Ufak taneli, şiddetle gelip geçici yağmur *(Kayseri)*

Sazımak [*F.*], Damla damla akmak : **Filân pınar sazıyor** *(Doruk «Ceyhan - Seyhan»)*

Sazlanmak [*F.*], Kendi kendine tür-

kü söylemek **(Sazlanarak yol yürüyen farkına varmadan yol alır:** *Reşadiye «Tokat»; Erzurum)*

Sazlık [*İs.*], Düden yer, kaynak, kaypak yer *(Kadısusuz «Mengen - Bolu»)*

Sazmaca [*İs.*], Elma kurusu *(Gümüşane)* **[bak: Kak]**

Sazmak [*F.*], **1.** Üşümek, üşüyerek sızlamak: **Sudan geldim ellerim sazdı** *(Musal köyü «Divriği - Sivas»)* — **2.** [*İs.*] Sulak, sazlık: **Bazı sazmaklarda manda yatar** *(Cumayanı «Zonguldak»)*

Se [*İs.*], Şap *(Develi «Kayseri»; Niğde; Kırşehir; Etimesut «Ankara»)* **[bak: Sa]**

Sebaz [*İs.*], Vücudda çok et yemekten meydana gelen sivilceler *(Ankara)*

Sebelep [*İs.*], Sine sine yağan yağmur *(Yazılı köyü «Emirdağ - Afyon [Muh.]»)*

Seben [*İs.*], **1.** Yüksek dağ *(Çepni «Mudurnu - Bolu»)* — **2.** Üzerinde yufka açılan tahta, yassı ağaç *(Ordu)*

Seç [*İs.*], Harmanda savrulmuş hububat yığını *(Kürt köy «Altıntaş», Çok köyü «Domaniç - Kütahya»; Şeyhler «Ulubey - Ordu»; Yenipazar «Bursa»; Körez «Kula - Manisa»; Muğla; Kumarlar «Bayramiç», Karacaviran «Çanakkale»; Devrek «Zonguldak»; Berk köyü «Bolu»; Satılmış «Eskişehir»; İst. [Muh.]; Konurlar «İnegöl - Bursa»; Manyas, Çağış «Balıkesir»; Edirne)*

Seçek [*İs.*], Yaylâda koyunları kuzulardan ayırdıkları yer *(Akpınar «Ordu»; Giresun)*

Seçence [*İs.*], Ayna *(Malatya; Sivas)*

Seçgel [*İs.*], İyi ve okunaklı yazı *(Arslandoğmuş «Yıldızeli - Sivas»)*

Seçime [*İs.*], Frengi ve belsoğukluğu gibi hastalık: **Seçimeli karşımda söylenip durdu** *(Orta «Çankırı»)*

Seçim katım [*İs.*], Ayırma ve katma *(Oyaca «Haymana - Ankara»)*

Sedeye [*İs.*], Ağaçtan kendi kendine düşen meyva *(Cide «Kastamonu»)*

Sedik [*İs.*], Bulgur ufağı *(Adana)* **[bak: Hedik]**

Sedile [*İs.*], Peynir torbası *(Nilüfer «Bursa [Muh.]»)*

Seel [*Zf.*], **1.** Def'a *(Kayseri)* **[Bak: biseel]** — **2.** Biraz, azıcık *(Güleç «Biga - Çanakkale [Muh.]»; Balıkesir [Muh.])*

Sefirtmek [*F.*], Koşmak *(Rize)*

Seğ [*İs.*], Şap *(Ortaköy «Mecitözü - Çorum»; Civanyaylağı «Mersin», Silifke, Mut, İçel; Ağaeli «Ankara»; Çakallı, Adana «Seyhan»; Afşar «Iladım», Konya; Akçakaya «Kayseri»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Efsus «Elbistan - Maraş»; Yozgat)*

Seğdim [*İs.*], Arkdan değirmene su geçirmek için kullanılan tahta oluk *(Kastamonu)*

Seğek [*İs.*], Çamdan oyulmuş iki kulplu su kabı *(Yeğren «Sille - Konya»; Ayaş «Ankara»; Niğde; Çankırı; Sinop; Çorum dolayı)* **[Bak: Senek]**

Seğelmek [*F.*], **1.** Sesi kısılmak: **Sesin seğelsin** *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»)* — **2.** Bayılmak: **Seğeldi düştü** *(Mut «İçel»)*

Seğen [*İs.*], Raf *(Elmalı «Kızılcahamam - Ankara»)* **[bak: Sergen]**

Seğerden [*İs.*], Kadın ayağının büyük kalıbı [Kunduracılıkta] *(Amasya)*

Seğerek [*İs.*], **1.** Sineğin yaraya bıraktığı kurt yumurtası *(Bozhüyük*

«Göksün - Maraş») — **2.** Keten tohumu, zeyrek *(Bozkır «Konya»)*

Seği [*İs.*], Ucu yanmış odun, köseği *(Yıldızeli «Sivas»)*

Seğir [*İs.*], **1.** İki tarla arasındaki sınır *(Adana, Yerebakan «Feke - Seyhan»; Temürlü «Kırşehir»)* — **2.** Sıra dağ, silsile *(Gemerek «Şarkışla - Sivas»)* — **3.** Dağ sırtı *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Feruz, Ayaş «Ankara»)* — **4.** Vakit *(Çömlek «Mut - İçel»)* — **5.** [*S.*] Hoşa giden, gülünç *(Vakıf köyü «Tavas - Denizli»)*

Seğirden [*İs.*], Kunduracılıkta 28 numara ayakkabı *(Zile «Tokat»)*

Seğirdim [*İs.*], **1.** Değirmen arkından çarka giden suyun aktığı dik oluk *(Mucur «Kırşehir»; Dinar «Afyon»; Çorum; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Bir atılışta gidilecek yol *(Bolu)*

Seğirmek [*F.*], Hazmetmek *(Isparta)*

Seğis [*İs.*], İki yaşında, enenmiş keçi *(Mantaş «Kozan - Seyhan»)*

Seğleme [*İs.*], Şapla sağaltılan bir hastalık *(İçel)*

Seğli [*S.*], Düşüncesiz, aklı kıt; yılışık *(Kayseri)*

Seğmen [*İs.*], Tahtadan yapılmış küçük iskemle *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Seğmenmek [*F.*], Yağmur dinmek *(Tavas «Denizli»)*

Seğrek [*İs.*], Keten tohumu *(Adana)*

Seğrik [*İs.*], Yağ, peynir ve çökelekte meydana gelen kurt *(Güvere «Silifke - İçel»)*

Seğrimek [*İs.*], **1.** Seyirmek *(Ahırlı «Ankara»; Çorum)* — **2.** Sinek tohum bırakmak suretiyle, et kokmağa yüz tutmak *(Çankırı)*

Seğsenmek [*F.*], Birine vurmak için kolunu kaldırmak *(Zile «Tokat»; Şebinkarahisar «Giresun»)* *[Bak: Hışınmak]*

Sehel [*Zf.*], Bir parça, azıcık *(Darıviran, Kışla köyü «Isparta»; Solmaz «Tavas - Denizli»)* *[Bak: Liseğel]*

Sehlek [*S.*], Cıvık, tatsız şaka yapan adam *(Elmalı «Antalya»)*

Sehlem [*İs.*], Çuval *(Alansu «Kelkit - Gümüşane»; Tosya «Kastamonu»)* *[Bak: Seklem]*

Sehlik [*S.*], **1.** Aptal, budala, vurdumduymaz, avanak *(Kilis, Gaziantep; Maraş; Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Deli *(Seyhan)*

Sehliklemek [*F.*], Hayal görmek *(Çökek «Ürgüp - Kayseri»)*

Sehratlik [*İs.*], Bele bağlanan geniş kayış *(Pasinler «Hasankale - Erzurum»)*

Sek [*İs.*], **1.** Yayık kenarlı sepet *(Malatya)* — **2.** Düz arazideki hafif yükseklikler *(İnebolu «Kastamonu»)* — **3.** Boya yerinde kullanılan bir cins toprak *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Sekce [*İs.*], Küçük seki *(Elbaşı «Bünyan - Kayseri»)*

Sekçe [*İs.*], Kalça *(Kuyumcu «Yozgat»)*

Sekdellemek [*F.*], Bir ayak üzerinde sıçrıyarak yürümek *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Seke [*İs.*], **1.** Talebenin oturduğu sıra *(Bergaz «Ezine - Çanakkale»)* — **2.** Bir çeşit yuvarlak armut *(Tekke köyü «Erbaa - Tokat»)* — **3.** Küçük iskemle *(Ilgaz «Çankırı»)* — **4.** Dümenin oku *(Karadeniz dolayı)*

Sekeleme [*İs.*], Bir ayak üzerinde yürüme, topallama *(Karahoca «Haymana - Ankara»)*

Sekelemek [*F.*], Bir ayak üzerinde

atlamak, sıçramak *(Çorum; Adana «Seyhan»)*

Sekellemek [*F.*], *(Seyhan)* [**Bak:** ***Sekelemek***]

Sekmeç [*İs.*], Merdiven: **Ayşe sekeçmeçte duruyor** *(İnevi «Konya»)*

Sekemek [*İs.*], **1.** Merdiven, merdiven basamağı *(Aziziye «Ereğli - Konya»; Bor, Niğde)* — **2.** Arazi üzerindeki tabiî setler *(Nevşehir «Niğde»; İçel; Bürhanlı «Ceyhan - Seyhan»)*

Seki [*İs.*], **1.** Toprak üstündeki yükseklik, set *(Hadım «Konya»; Elbengi «Yalvaç», Senirkent, Isparta; Alayunt «Kütahya»; Bor «Niğde»; Silifke «İçel»; Bolvadin, Afyon; Karaköy «Nallıhan», Beypazarı «Ankara»; Seyhan)* — **2.** Alçak ayaklı iskemle *(Arzulu, Hayrabolu «Tekirdağ»; Elbaşı «Bünyan - Kayseri»; Çırpılar [?]; Mudurnu «Bolu»)* — **3.** Merdiven *(Kırıklı «Seyhan»; Sille «Konya»; Gökler «Ayaş - Ankara»)* — **4.** Okul sırası *(Şile «İst.»; Zeytinburnu «İzmit - Kocaeli»)* — **5.** Küçük oda, koridor; küçük ev *(Şebinkarahisar «Giresun»; Kayseri)* — **6.** Eşik, basamak*(Niğde)* — **7.** [*S.*] Meyilli [yer] *(Yeğenli «Tire - İzmir»)* — **8.** Bağ, bahçe ve bostanlarda bulunan masala*(Toprakkale «Osmaniye - Seyhan»)* — **9.** Işık almağa veya bir şey koymağa yarıyan küçük pencereler *(Gülnar köyleri «Afyon»; Senirkent «Uluborlu - Isparta»)* — **10.** Dağ başlarındaki düz yer *(Uluborlu, Senirkent, Isparta; Hadım «Konya»; Başköy [?]; Ağrı)* — **11.** Tahta balkon *(Kırkağaç «Manisa»; Erzurum)* — **12.** Ormanlık arasında bulunan düz ve büyük açıklık *(Kozan «Seyhan»)*

Sekil [*İs.*], **1.** At, öküz, keçi gibi hayvanların ayağındaki beyazlık*(Konya; Yanpar «İçel»; Yukarıdinek «Karaağaç - Isparta [Yabancı]»; Aptürrahmanlar «Serik - Antalya»)* — **2.** [*S.*] Yumuşak*(Kızıltaş «Arpaçayı - Kars»)*

Sekilme [*İs.*], Biraz oturma *(Heniske «Amasya»)*

Sekim [*İs.*], Yaprağı marula benziyen ve dağlarda biten bir türlü ot *(Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»)*

Sekir [*İs.*], Hayvanların ayağındaki beyazlık*(Büyükçavuşlu «Silivri-İst.»)*

Sekirdan [*İs.*], Kaba etler, kalça*(Karacasu «Aydın»; Bodrum «Muğla»)*

Sekirden [*İs.*], Kalça*(Karaisalı «Seyhan»)* [**Bak:** ***Sekirdan***]

Sekirgen [*İs.*], Sığırlarda olan sar'a gibi bir hastalık*(Kitiz «Göksün - Maraş»)*

Sekitmen [*İs.*], **1.** Arkasız, üç veya dört ayaklı iskemle*(Balaç «Samsun»)* — **2.** Bir nevi öküz hastalığı olup arka ayağı yarılarak sağaltılır *(Bademağacı «Antalya»)*

Sekke [*İs.*], Tahtadan yapılmış küçük ve arkasız iskemle *(Avanos «Kırşehir»; Ürgüp «Kayseri»)*

Sekkelemek [*F.*], *(Çorum; Niğde)* [**Bak:** ***Sekelemek***]

Sekkin [*İs.*], Henüz uçamıyan çekirge *(Uşak «Kütahya»; Aliköy «Isparta»)*

Seklem [*İs.*], **1.** Çuval *(Alihoca «Zile - Tokat»; Kolay «Bafra - Samsun»; Sivas; Bursa; Küre, Tosya «Kastamonu»; Çankırı köyleri; Demirtaş, Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Kırşehir; Ünye«Ordu»; Kadınhanı «Burdur»; Dişli«Sorgun - Yozgat»; Amasya; Refahiye «Erzincan»; Erzurum; Darsıyak «Kayseri»; Çanakkale)* — **2.** Bir insan veya hayvanın götürebileceği kadar doldurulmuş ekin çuvalı *(Sofraz «Gaziantep»; Sarılar, Genezin «Avanos-Kırşehir»; Maraş; Bor,*

Nevşehir «Niğde»; Eflâni «Zonguldak»; Güvere, Mut «Silifke - İçel»; Çorum; Üçüyük «Altıntaş-Kütahya»; Ortabereket «Ankara»; Şebinkarahisar «Giresun»; Avganis «Suşehri», Sivas; Yukarıbağlar «Malatya»; Balaç «Samsun»; Mardin; Pirlerkondu «Hadım», Ereğli «Konya»; Kayseri) — **3.** Noksan doldurulmuş çuval, yarım çuval *(Hortu, Aziziye, Ereğli «Konya»; Başköy «Burdur»; İst.* [*Muh.*]; *Karadiken «Tarsus - İçel»; Ahır köyü «Söğüt - Bilecik»; Gökdere «Cebelibereket-Seyhan»; Maraş; Ürgüp, Develi «Kayseri»; Hayrabolu, Malkara «Tekirdağ»; Narlıdere «İzmir»; Narlıdere «Boldan - Denizli»)* **[Bak: Anağız]** — **4.** [*S.*] Kısa, alçak: **Seklem boylu** *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»)* — **5.** Domuz yavrusunun biraz büyüğü *(Kozan ve Kadirli köyleri «Seyhan»)* — **6.** Elbise *(Kemah «Erzincan»)*

Seklemek [*F.*], Azaltmak *(Adana «Seyhan»)*

Seklenmek [*F.*], Çömelerek oturmak *(Ürgüp «Kayseri»)*

Sekli [*İs.*], Bulanık akan su *(Bahçeli «Ezine - Çanakkale»)*

Seklim [*Zf.*], Sanki *(Urfa)*

Sekman [*İs.*], Sandalya *(Ordu)*

Sekmecik [*İs.*], Tahtaravalli *(Balıkesir ve çevresi)* **[Bak: Çıkrıncak]**

Sekmeç [*İs.*], **1.** Merdiven basamağı *(Kadıköy «Sarayköy - Denizli»; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Az yüksek olan yer *(Faraşlı «Kalecik - Ankara»)*

Sekmek [*İs.*], **1.** Merdiven *(Sebil «Tarsus - İçel»)* — **2.** Tepecik, tümsek *(Tarsus «İçel»)*

Sekmen [*İs.*], **1.** Hamur tahtası *(Giresun)* — **2.** Merdiven *(Karaisalı, Ef-lâk «Seyhan»; Balçova «İzmir»; Avanos «Kırşehir»)* — **3.** Arkasız iskemle *(Bozcalı «Reşadiye - Tokat»; Değirmenbaşı «Çarşamba - Samsun»; Ordu; Bulancak, Faldaca, Mesudiye «Giresun»; Oğuz köyü, Vakfıkebir «Trabzon»; Sinop)* — **4.** Merdiven basamağı *(Elbeği, Sivas; Genezin «Avanos-Kırşehir»)* — **5.** Kerevet *(Ahır köyü «Söğüt - Bilecik»; Çiçekdağ «Kırşehir»; Mastat, Karaman «Konya»)* — **6.** Hafif meyilli arazi *(Mesudiye «Giresun»)* — **7.** Bağ yollarında meydana gelen kademeler *(Gülük «Erzin - Hatay»)* — **8.** Kaba et *(Sancaklıboz, İğdecik «Manisa»)*

Seknemek [*F.*], Yağmur dinmek, hafiflemek, ara vermek *(Denizli; Dadya, Milâs «Muğla»; Uluborlu «Isparta»)*

Seknimek [*F.*], Yağmur dinmek *(Karsavuran «Saimbeyli - Seyhan»; Konya)* **[Bak: Seknemek]**

Seksenmek [*F.*], El veya sopa ile bir kimseye vurmak için vaziyet almak, korkutacak surette atılmak *(Trabzon; İzbider «Suşehri», Turğut «Divriği - Sivas»; Alucra «Giresun»)* **[Bak: Hışınmak]**

Sekte [*İs.*], **1.** Mutfak iskemlesi *(Aksaray «Niğde»)* — **2.** Kâhkül *(İsmil «Konya»)*

Sekül [*İs.*], Hayvanların ayak bileklerindeki beyazlık *(Şebinkarahisar «Giresun»; Koyulhisar «Sivas»; Ordu)*

Sekülenmek [*F.*], Bir parça oturup dinlenmek *(Niksar «Tokat»)*

Sel [*İs.*], **1.** Defa, kerre: **Bir sel bana bakıversene!** *(Burdur)* — **2.** Tükrük, salya *(Adana; Develi «Kayseri»)* — **3.** [*Zf.*] Az, biraz, bir parça *(Burdur; Karıncak «Kırklareli* [*Muh.*]»)

Selâk [*İs.*], Ağıl *(Ayaş «Ankara»)*
Selav [*İs.*], Arazinin çukur yeri *(Kars)*
Selcik [*S.*], **1.** Oynak, hafifmeşrep **(Kızım bukadar selcik olma:** *Ermenak «Konya»; Gelibolu «Çanakkale»; Karacaviran [?])* — **2.** Sünepe, dökük saçık *(Bakacak, Dursunbey «Balıkesir»)* — **3.** [*İs.*] Bir ağacı yarmak için arasına konulan demir kama *(Mastat «Karaman - Konya»)*
Selçukluk [*İs.*], Acelecilik *(Beypazarı «Ankara»)*
Seldirek [*S.*], Seyrek *(Lâpseki «Çanakkale»)*
Seldirmek [*F.*], Aksamak, topallamak *(Gümele «Söğüt - Bilecik»)*
Sele [*İs.*], **1.** Baş parmakla işaret parmağı arasındaki mesafe *(Ankara; Kayseri; Antalya; Muğla; Turgutlu «Manisa [Muh.]»; Kütahya; Niğde; Adana illeri)* **[Bak: Çiplik 3, Esnek 10]** — **2.** Çamaşır sepeti *(Ankara; Niğde; Seyhan; Muğla; Isparta; Manisa; Bolu; Kırşehir; Çankırı; Denizli; Erzincan; Erzurum; Sinop; Balıkesir; İçel; Aydın; Kayseri; Bitlis; Maraş; Çanakkale; Samsun; Konya; Eskişehir; Afyon; Kütahya; Amasya; Çorum illeri)* **[Bak: Kelter]**
Selecek [*İs.*], Erguvan çiçeği *(Çanakça «Çatalca - İst. [Muh.]»)*
Selefe [*S.*], Bedava, boşuna *(Köşker, Genezin «Avanos - Kırşehir»)*
Seleglemek [*F.*], Dört yanına bakmak *(Başak «Malatya»)*
Selek [*S.*], **1.** Eli açık, cömert *(İzmit «Kocaeli»; Kılbasan «Karaman», Konya; Acıbadem «Aydın»; Altıntaş «Kütahya»; Tire; Bayındır «İzmir»; Acıpayam «Denizli»; Yılanlı, Şarkîkaraağaç, Keçiborlu, Uluborlu «Isparta»; Hamza köy «İnegöl - Bursa»; Mahmudiye [?]; Burdur; Sala [?]; Ezine «Çanakkale»)* — **2.** Alık, aptal, ahmak, budala *(Sarıoba «Polatlı», Ayaş «Ankara»; Söğüt «Bilecik»; Hisarköy «Domaniç - Kütahya»)* — **3.** [*İs.*] Sepet *(Türkşanlı «Kuşadası - İzmir»)* — **4.** İntizamsız, savruk *(Sarıyer «İst. [?]»)* — **5.** Raf, sergen: **Tabakları seleğe koy** *(Isparta)*
Seleklemek [*F.*], Yürürken düşe yazmak, sendelemek *(Bodrum dolayı «Muğla»)*
Selekmek [*F.*], Usul usul, kendini hissettirmeden gitmek *(Ilgın «Konya»)*
Selem [*İs.*], Alâmet, işaret; haber *(İçel)* **[Bak: Selen, 1]**
Selemek [*F.*], **1.** Süzmek [Akarlar hakkında] *(Konya)* — **2.** Sepetten elemek *(Adana)*
Selemelik [*İs.*], Hayvanlarda başgösteren bir çeşit bulaşıcı hastalık *(Çilehane «Reşadiye - Tokat [Muh.]»)*
Selemerik [*İs.*], Öküz vebası *(Karaçay «Tokat»)*
Selemüre [*İs.*], Dokuma tezgâhlarında dokunan bezin sarıldığı ağaç *(Kurtdoğmuş «Kartal - İst.»)*
Selen [*İs.*], **1.** Havadis, haber *(Manavgat, Alanya «Antalya»; Yılanlı «Eğridir - Isparta»)* — **2.** Ses, gürültü *(Üçkuyu «Çal - Denizli»; İzmir Hapishanesi; Mut «İçel»)* — **3.** Varlık, mevcudiyet, bolluk *(Civanyaylâğı «Mersin - İçel [Aşiret]»; Hayrabolu «Tekirdağ»)* — **4.** Yakın, civar *(Karakuzu «Manisa»)* — **5.** Tavır, durum *(Kütahya)*
Selenti [*İs.*], Selin getirdiği maddeler *(Ziamet «Kemalpaşa - İzmir»)*
Selepcek [*İs.*], El liğeni *(Elâzığ)*
Selepçe [*İs.*], El liğeni *(Malatya)*
Selepir [*İs.*], Serinlik *(Bolvadin «Afyon»)*

Selepir olmak [*F.*], Yere serilmek, düşmek; hastalıktan yatmak: **Armutlar rüzgârdan selepir oldu; Gripten çocuklar selepir oldu** *(Muğla)*

Selespir [*Zf.*], Karışık, darmadağınık *(Bodrum «Muğla»)*

Selserpe [*S.*], Serbest, açık *(Köşker «Kırşehir»; Çeceli «Karaisalı - Seyhan»)*

Seleşmek [*F.*], Konuşmak *(Trabzon [bir Kerküklüden])*

Seletir [*İs.*], Sepet *(Çiftlik «Bolvadin - Afyon»)* **[Bak: Sele]**

Selevir ve **Selevür** [*İs.*], Sepet gibi örülmüş, gübre taşımağa yarar hasır kap *(Niğde)*

Selevün [*İs.*], Yalvarış, yaltaklanma *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Selgi kulak [*S.*], Kulağı düşük *(İçel)*

Seli [*İs.*], **1.** Çeşit *(Hisarardı köyü [?])* — **2.** Yaba *(Bayburt «Gümüşane»)*

Selibelen [*İs.*], Ova ortasındaki tepeden geçen yol *(Bademağacı «Alanya - Antalya»)*

Seliklemek [*F.*], Etrafına bakınmak *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)*

Selinmek [*F.*], Övünmek *(Uşak «Kütahya»)*

Selinti [*İs.*], **1.** Selin sürüklediği çörçöp *(Malkara «Tekirdağ [Muh.]»; Azaplı «Kadirli - Seyhan»; Mutmur «Arapkir - Malatya»; Sarıcaeli, Lâpseki «Çanakkale»; Yassıgüme «Burdur»; Ömer köy «Bandırma - Balıkesir»; Balkanda «Beyşehir - Konya»)* **[Bak: Gübürge, gübürse]** — **2.** Bağ, bahçe, bostan ve evleri selden korumak üzere topraktan veya ağaçtan yapılan setler, manialar *(İskilip «Çorum»)*

Selkapan [*İs.*], *(Gördes «Manisa»)* **[Bak: Berha deliği, kuzkunluk, kuzuluk 4]**

Selki [*S.*], **1.** Tenha, ıssız *(Yağmurlu «Kırşehir»)* — **2.** Gevşek; dikkatsiz *(Yaylagöne «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»; Güvere «Silifke», Mut «İçel»)* — **3.** [*İs.*] Gevşek gelen ip [Dokumacılıkta] *(Denizli)* — **4.** [*İs.*] Bayır *(Köşker «Kırşehir»)* — **5.** [*İs.*] Çukur yer *(Düzce, Bolu; Başköy [?])* — **6.** İki ucu birbirine denk olmıyan *(Balıkesir ve çevresi)*

Selkitmek [*F.*], Yandan atmak *(Satılmış «Eskişehir»)*

Sellebağı [*İs.*], Çarık bağı *(Kilimli «Zonguldak»)*

Sellenti [*S.*], **1.** Kabadayı *(Kazmasökü «Sinop»)* — **2.** İri adam *(Kazmasökü «Sinop»)*

Selli [*İs.*], Tahtadan yapılmış doğum iskemlesi *(Ankara [bir Lefkoşalıdan])*

Selme [*İs.*], Saka, ispinoz ve benzerleri gibi küçük kuşları tutmak için alıştırılmış ve bir değnek üzerine bağlanmış çığırtkan kuş *(Sinop)*

Selmek [*F.*], Kibirli olmak, büyüklenmek *(Holanta köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Selmen [*İs.*], **1.** Dokunulan bezin, üzerine sarıldığı ağaç *(Dursunbey «Balıkesir»; İst. [Muh.]; Büyükanafarta «Çanakkale»)* — **2.** Gelin alayının başı, idarecisi, seymen *(Gaziantep)*

Selmi [*İs.*], *(Isparta)* **[Bak: Selemüre, Selmen 1]**

Selmin [*İs.*], *(Güvere «Silifke», Civanyaylağı «Mersin [Aşiret] - İçel»; Eskiyapar «Alaca - Çorum»; Kadıköy «Denizli»; Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]»; Ürgüp «Kayseri»; Senirkent «Uluborlu - Isparta»; Burdur; Tire «İzmir»; Çanakkale [Muh.]; Manisa; Kayseri; Korucaköy «Edir-*

ne»; Muğla) **[Bak: Selmen 1, selmi]**

Selnür [*İs.*], Tezgâhta dokunan bezin sarıldığı ağaç *(Arıkçayırı «Göynük-Bolu»)* **[Bak: Selvim]**

Selöy [*İs.*], Havaleli yük taşımağa mahsus köy arabası *(Dalaver «Arpaçayı - Kars [Muh.]»)*

Selpi [*İs.*], Dolap *(Simav «Kütahya»)*

Selpük [*S.*], Gevşek, serilmiş, serilip serpilmiş: **Ahmet selpüktür** *(Akdağmadeni «Yozgat»)*

Selpüklenüp sarkmak [*F.*], Çok şişmanlamak ve karnı büyümek *(Akdağmadeni «Yozgat»)*

Selve [*İs.*], Boyunduruğa geçirilen ağaç *(Gölcük «Kocaeli [Muh.]»)* **[Bak: Zelve]**

Selverce [*İs.*], **1.** Deve hamudu *(Görece «İzmir»)* — **2.** Develerin sırtı yara olmaması için hamudun altına konulan keçe veya çul *(Muğla; Kaş «Antalya»)* — **3.** Deve hamudunu kolana birleştiren ip *(Varsak «Antalya»)*

Selvim [*İs.*], Dokuma tezgâhlarında bezin sarılmasına yarıyan yuvarlak veya köşeli ağaç *(Tokat)* **[Bak: Selnür]**

Seme [*S.*], Sersem, ahmak, aptal, budala *(Nevşehir, Niğde; Kars; Sultanköy «İpsala - Edirne»; Trabzon; Fındıklı «Balya - Balıkesir [Muh.]»; Sungurlu «Çorum»; Adana; Tarsus köyleri«İçel»; Erzurum; Küncez «Bilecik [Muh.]»; Bafra, Samsun; Sivas; Kadışehri«Sorgun», Yozgat; Ayvalı «Sivrihisar - Eskişehir»; Kalecik, Bacı, Bağviran, Ayaş, Haymana, Çubuk «Ankara»; Kırıklar «Dinar - Afyon»; Aliözü «Çerkeş», Karacaviran, İlgaz «Çankırı»; Kozlu, Safranbolu, Zonguldak; Çal «Denizli»; Konya; İnebolu«Kastamonu»; Uşak, Akse, Cebeciler «Simav - Kütahya»; Zile «Tokat»; Müslimsölöz «Orhangazi - Bursa»; Senirkent «Uluborlu - Isparta»; Merzifon «Amasya»; Kumbağ, Yaylâyöne «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»; Develi, Kayseri; Şıhlar «Ulubey», Ünye «Ordu»; İzmir; Bayburt «Gümüşane»; Gerede «Bolu»; Sinop)*

Semelek [*S.*], Sersem, ahmak; beceriksiz *(Trabzon)*

Semelemek [*F.*], Sersemlemek *(Sinop, Şahin «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»; Ergine «Bakacak - Balıkesir»)*

Semelenmek [*F.*], Anlamamazlıktan gelmek *(Kargı «Kastamonu»; Göynük «Bolu»)* **[Bak: Semeteklenmek]**

Semelit [*İs.*], Körebe oyunu *(Eskişehir)*

Semen [*İs.*], **1.** Hamur tahtası *(Cide «Kastamonu»; Giresun ve köyleri)* **[Bak: Sekmen, 1]** — **2.** Yığıntı *(İst. [?])* — **3.** Sağdıç *(Misis «Seyhan»; Niğde; Haymana «Ankara»; Serik «Antalya»)* **[Bak: Seymen]**

Sement [*İs.*], Hamur tahtası *(Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»; Sinop; Trabzon)* **[Bak: Semen, 1]**

Semer [*İs.*], Düğün evinde sıravari oturuş *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Semerteklenmek [*F.*], Anlamamazlıktan gelmek *(Kargı «Kastamonu»)*

Semik [*İs.*], Topuk *(Kızılcaören «Kütahya»)*

Semir [*İs.*], **1.** Yamaç *(Kozan «Seyhan [Muh.]»)* — **2.** Dağ silsilesi *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Semirik [*İs.*], Yenmesi hoş bir bitki *(Çorum)*

Sempirek [*İs.*], Kuş vurmak için kullanılan ok, sapan *(Zonguldak)*

Semremek [*İs.*], Büyümek, neşvünema bulmak *(Nallıhan «Ankara»)*

Semrik [*İs.*], Kuzay doğudan esen rüzgâr *(Yarış köyü «Emet - Kütahya»)*

Semirmek [*F.*], Kar ve yağ gibi şeyler erimeyip katı bir halde kalmak *(Bolat «Hadım - Konya»)*

Semsek [*İs.*], İçine peynir veya kıyma doldurularak zeytin yağında pişirilen bir çeşit puf böreği *(Kilis «Gaziantep»)*

Semsem [*S.*], Sersem *(Devrek «Zonguldak»)* ***[Bak: Seme]***

Semür [*İs.*], Darı lâpası *(Alucra «Giresun»)*

Semzen [*İs.*], Mezbahalarda hayvan kesen ve parçalıyan adam *(Ayaş «Ankara»)*

Sen [*İs.*], **1.** Irmağın üstünde bulunan buzlar *(Boyabat «Sinop»)* — **2.** [*S.*] Ne yaş ne de kuru olan nesne *(Kadirli «Seyhan»; Güverek «Silifke - İçel»)*

Senbene [*İs.*], Ayna, gözgü *(Malatya [Yörüklerce])*

Sende [*İs.*], Musandıra biçiminde olup üzerine zahire konulan geniş raf: **Sendeden iki torba arpa indir** *(Ankara [bir Kıbrıslıdan])*

Sendirdemek [*F.*], Sendelemek *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Sendirek [*S.*], Seyrek, aralık *(Edirne)*

Sendiremek [*F.*], Sendelemek *(Saraycık «Kütahya»)*

Sendirmek ve **Sendirilmek** [*F.*], Bir şey tazeliğini, rengini kaybetmek *(Edirne [Muh.])*

Sendirseme [*S.*], Sersem *(Afyon)*

Seneç [*İs.*], Ağaçtan oyularak yapılmış ibrik, senek *(Isparta ve dolayı)*

Senedi [*İs.*], Hamur tahtası *(Alibozlu «Bahçe - Seyhan»)* ***[Bak: Senet]***

Senek [*İs.*], **1.** Çam ağacından yapılan su testisi *(Gürün «Sivas»; Çoran «Amasya»; Denizli; Sungurlu «Çorum»; Keçiborlu, Yalvaç, Yassıören, Senirkent «Uluborlu - Isparta»; Kozan, Çandırlar «Seyhan»; Serik, Dedeköy, Çomaklı «Antalya»; Çanakkale; Yenice «Muğla»; Çankırı; Boyabat «Sinop»; Yeniköy, Kürtler köyü «Tokat»; Çanıllı, Büyükafşar, Haymana, Şabanözü, Faraşlı, Kapullu, Çağa, Küçükyozgat «Ankara»; Uşak «Kütahya»; Karasınır «Çumra - Konya»; Kıbrısçık «Bolu»; Kuz köyü «Bucak», Böbekler «Sertaç-Burdur»; İsoba «Şebinkarahisar - Giresun»; Yozgat; Bayındır «İzmir»; Samsun)* ***[Bak: Kürze]*** — **2.** Topraktan yapılmış su testisi: su küpü *(Musik «Tutak - Ağrı»; Tokat; «Kırşehir»; Gaziantep; Ankara; Sarıkamış «Kars»)* — **3.** Bakır güğüm *(Tutak «Ağrı»)* — **4.** Demir diğren *(Afyon)* — **5.** Islak ve yanmıyan dallı budaklı odun *(Alucra «Giresun»)*

Seneklik [*İs.*], Gusülhane *(Senir «Isparta»)*

Senelmek [*F.*], **1.** Karşı gelmek, muhalefet etmek *(Çavundur «Kayaş - Ankara»)* — **2.** Azalmak; küçülmek *(Kurşunlu «Çanakkale»)*

Seneper [*S.*], Sünepe, sersem, şaşkın *(İnecik «İzmir»)*

Senet [*İs.*], Hamur tahtası *(Konya)* ***[Bak: Senedi, semen 1]***

Senger [*İs.*], Siper, serhat *(Kars [Muh.])*

Sengeser [*İs.*], Tavuk eti, ekmek ve sarmısakla yapılan bir türlü yemek *(Erzincan)*

Sengi [*S.*], **1.** Uyuşuk, sersem: **Bırak şu sengi herifi** *(Uluborlu «Isparta»)* — **2.** [*İs.*] Göbekten aşağıda bulunan hastalıklar *(Konya)*

Sengin [*S.*], Rutubetli [odun veya kereste hakkında] *(Çivril «Denizli»)* **[Bak: Senik, 1]**

Sengir [*İs.*], Ufak hattı içtimaların arasındaki sırtlar *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Senik [*S.*], **1.** Ne pek kuru ne pek yaş, rütubetli *(Kumru «Fatsa - Ordu»; Çoruk «Akhisar-Manisa»; Hamzabey «İnegöl - Bursa»)* — **2.** Suyu çekilmiş ot veya ağaç *(Atabey, Isparta; Gerenli «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **3.** [*İs.*] Çamdan yapılmış testi *(Antalya)* **[Bak: Senek]**

Senir [*İs.*], İki dağ arasındaki sırt *(Aana; Gökçam «Sungurlu-Çorum»; Gülveren, Pınarbaşı «Bünyan - Kayseri»; Gilara «Alucra - Giresun»; Sarıvâdî «Ermenak», Afşar «Hadım - Konya»; Kervansaray «Amasya»; Evciler «Bâlâ», Hisarlıkaya «Polatlı», Çiftlik «Kalecik», Ortabereket, Gürcü, Çimşit «Bâlâ - Ankara»; Kozan, Çakallı, Çakaldere «Ceyhan-Seyhan»)* **[Bak: Kırma, 11]**

Senit [*İs.*], **1.** Hamur, ekmek, bazlama ve yufka açmağa yarıyan tahta *(Kemer, Bozlar «Burdur»; Ankara [bir Kıbrıslıdan]; Hamam köyü «Kozan», Adana, Kürkçüler, Çakaldere «Ceyhan - Seyhan»; Akseki, Antalya; Akçaşar «Eğridir», Isparta; Denizli; Masara«Mut», Tarsus, Mersin «İçel»; Tire «İzmir»; Saraycık «Kütahya»; Bolvadin «Afyon»; Sivas; Yendiğin «Ilgın», Konya; Çal «Aydın»)* — **2.** Et tahtası *(Yalvaç, Isparta; Ankara; Sille, Konya; Niğde; Bakırköy «Ödemiş - İzmir»)* — **3.** Tepsi *(Antalya)* — **4.** Oklava*(Ereğli «Konya»)*

Seniter [*İs.*], Ufak ve kırmızı renkli bir çeşit buğday *(Bükeler «Ankara»)*

Senmek [*F.*], **1.** Buruşmak, bayatlıyarak yumuşamak, tazeliğini kaybetmek *(Alaşehir «Manisa»; Çeltikçi «İnegöl», Mustafakemalpaşa «Bursa»; Edirne; Başköy «Kars»; Gölcük «İzmit - Kocaeli»; Edirne [Muh.]; Gelibolu «Çanakkale»)* — **2.** Solmak, kurumak *(Ahmetli köy «Şile - İst.»; Kozan «Seyhan»)* — **3.** Kabarıp kaynamakta olan bir yemeğin kabarmasını gidermek için üzerine soğuk su dökerek eski haline getirmek *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **4.** Üzüm suyu veya zeytinyağı zamanla durulmak *(Alaşehir «Manisa»; Isparta)* — **5.** Hafiflemek, azalmak, eksilmek **(Arabanın yükü sendi :** *Akse «Uşak», Beşkarış, Altıntaş «Kütahya»)* — **6.** Zahmet ve zorluktan küçülmek *(Karakız «Sorgun - Yozgat»)* — **7.** Sakinleşmek *(Uşak «Kütahya»)*

Sennüç [*İs.*], Sırlı yağ küpü *(Çankırı)*

Senri [*İs.*], İki dere arasındaki sırt *(Akçakışla «Şarkışla - Sivas»)* **[Bak: Senir]**

Sep [*İs.*], Çanak, çömlek kırık ve yarıklarını yapıştırmağa yarıyan pamuk, süt ve kireçten yapılmış bir çeşit macun *(Urla «İzmir»)*

Sepecek [*İs.*], **1.** Kova süzgeçi *(Papas köyü «Samsun [Muh.]»)* — **2.** İçi oyularak su almak için kullanılan kabak *(Serik «Antalya»)* — **3.** Çocukların oynadıkları küçük ağaç fiskiye *(Malatya)*

Sepelemek [*F.*], Çiselemek [yağmur ve kar] *(Şahin «Malkara-Tekirdağ»; Bor «Niğde»; Ulaş «Tarsus - İçel»; Ermenak «Konya»; Ulucak «Menemen - İzmir»; Gülesur «Ağrı»)*

Sepella [*İs.*], Değirmenin su dökülen

haznesi *(Sivas)*

Sepen [*İs.*], **1.** Karla karışık yağan yağmur *(Çayhan «Ereğli - Konya»; Üskülyeniceköy «Karaisalı», Çakallı «Seyhan»; Bocza «İncesu - Kayseri»)* — **2.** Rüzgârla karışık ve sağa sola serpilerek yağan yağmur *(Yalvaç «Isparta»)*

Sepet [*İs.*], Değirmende nakıs ehram şeklinde, buğday ve saireyi öğütmek üzere dökülen yer *(Ezine «Çanakkale [Muh.]»; Eymir «Bozdoğan-Aydın»; Isparta)*

Sephi [*İs.*], Gelin olacak kızlara verilen hediye *(Dağköyü «Burhaniye - Balıkesir»)*

Sepi [*İs.*], **1.** Çeyiz *(Kınık «Bergama - İzmir»; Altınoluk «Edremit»; Bürhaniye «Balıkesir»; Karahoca «Biga - Çanakkale»)* — **2.** Yağ peynir v. s. konulacak tulumların içerisini temizlemek için tuzla şaptan yapılan bir madde *(Sakaeli «Çankırı»; Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* — **3.** Felâket *(Vize «Kırklareli»)*

Sepilemek [*F.*], **1.** Çanak, çömlek kırıklarını bir macunla kapatmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Derileri tabaklamak *(A.)*

Sepinmek [*F.*], **1.** Sıçramak *(Ereğli «Zonguldak»)* — **2.** Hazırlanmak *(Ağaç köyü «Bayramiç - Çanakkale»)* — **3.** Çeyiz düzmek *(Kulfal «Ezine - Çanakkale»)*

Sepinti [*İs.*], Serpinti, yeri örtecek kadar yağan kar *(Sadıklar «Akseki - Antalya»)*

Sepit [*İs.*], Bazlama, küçük ve kalınca saç ekmeği *(Karalarbucağı «Adana - Seyhan»)* **[Bak: Şebit]**

Sepki [*İs.*], Keçecilikte, yünleri yayıp keçe yapmak için kullanılan yabaya benzer bir aygıt *(Çanakkale)*

Sepkin [*İs.*], Karla karışık yağan yağmur, yarı erimiş bir halde kar *(Ulucak «Menemen - İzmir [Muh.]»; Kasımlar «Eğridir - Isparta»; İncesu «Kayseri»)* **[Bak: Sepen, 1]**

Sepemek [*F.*], **1.** Salıvermek, bırakmak, bağlı hayvanı çözüp salıvermek *(Harput, Elâzığ; Darende, Eğriağaç, Malatya; Van; Kilis ve dolayı «Gaziantep»; Çermik «Diyarbakır»)* **[Bak: Seyiplemek]** — **2.** Eklemek *(Konya)*

Sepleştirmek [*F.*], Dağıtmak, bölüp ayırarak taksim etmek *(Karataş «Dinar - Afyon»)*

Sepli [*S.*], İntizamlı, uygun, biçimli *(Kayseri)*

Sepmece [*İs.*], Ispanak ve benzeri olan sebzelere pirinç katılarak yapılan yemek *(Dadya «Muğla»)*

Sepmek [*F.*], Sirayet etmek, bulaşmak *(Kangal «Sivas»)*

Sepsepi [*İs.*], Süzgeçli bahçe kovası *(Bartın «Zonguldak»; Sinop; Samsun)*

Sepsi [*İs.*], **1.** Bahçe kovası *(Bartın «Zonguldak»)* — **2.** Tiren ve fabrika düdüğü *(Konya)*

Sepsinmek [*F.*], Saç, tüy, yün gibi şeyler dökülmek: **Saçları sepsinivermiş; Deriler sepsindi** *(Bodrum «Muğla»)* **[Bak: Sepi, sepilemek]**

Sepsiz [*S.*], İntizamsız, biçimsiz, uygun olmıyan, şirret, külhanbeyi *(Kayseri)* **[Bak: Sepli]**

Septirmek [*F.*], Hastalığı bulaştırmak, sirayet ettirmek *(Sivas)*

Serçef [*İs.*], Pencere kafesi *(Balıkesir)*

Serdime [*S.*], Seyrek : **Bu adamın saçı serdimedir** *(Dadya «Muğla»)*

Sere [*İs.*], Baş parmakla, şahadet parmağının açılışından meydana gelen bir ölçü *(Lâpseki «Çanakkale»; Isparta; Bergama «İzmir»; Kargı «Kastamonu»)* ***[Bak: Süngüç, çiplik 3, esnek 10, sümüç, sele 1]***

Serek [*İs.*], **1.** Raf *(Kesme, Ayvalı «Isparta»; Antalya)* — **2.** Ayran çalkanan kabın ağzına bağlanan deri *(Sürmene, Trabzon)* — **3.** Meydan *(Malatya)* — **4.** [*S.*] Şuursuz, deli *(Gerede «Bolu»; Kapullu «Beypazarı - Ankara»)*

Sereklemek [*F.*], Uykuda sayıklamak *(Alpı «Eskişehir»)*

Seren [*İs.*], **1.** Ot, ekin taşımak için yanlarına odun ve tahta ilâve edilerek genişletilen araba veya kağnı *(Banarlı «Tekirdağ»; İlyasköyü «Karamürsel - Kocaeli»; Ağrakos «Suşehri - Sivas [Muh.]»; Gölcük «İzmit [Muh.]»; Aslıhantepeciği «Çağış - Balıkesir [Muh.]»)* — **2.** Kuyulardan su çekmek için manivelâya benzer ağaç aygıt *(Afyon; Zonguldak; Edirne [Muh.]; Alanlı «Aydın»; Beşkarış «Altıntaş - Kütahya»)* — **3.** Meyva ve hububatı gerek kurutmak ve gerek rutubetten korumak için yapılan üstü kapalı yer *(Sungurlu «Çorum»; Balkur «Devrek - Zonguldak»; Değirmenbaşı «Çarşamba», Terme «Samsun»; Sinop köyleri; Bolu)* — **4.** Raf *(Finike, Antalya)* ***[Bak: Bıcaklık]***

Seren bulutu [*İs.*], Güz başlangıcında üzümlerin serileceği çağlarda görülen beyaz bulutlar *(Antalya)*

Serende [*İs.*], Yemiş, göğeri gibi şeylerin kurutulduğu yer *(Berk köyü, Bolu)*

Serender [*İs.*], *(Trabzon)* ***[Bak: Serende]***

Serendi [*İs.*], Dört direk üzerine kurulmuş zahire ve mısır anbarı *(Vona, Ulubey «Ordu»; Mesudiye, Giresun)* ***[Bak: Serenti]***

Serenlik [*İs.*], **1.** Arabalık, garaj *(Erzincan)* — **2.** Raf, sergen *(Kadıköy «Sarayköy - Denizli»)*

Serenti [*İs.*], *(Gebeme «Mesudiye», Giresun; Sivas)* ***[Bak: Serendi]***

Serepe [*İs.*], Köy vergisi, salma, salgın *(Yeniçeşme [Muh.], Akmeşe «Kocaeli»)*

Serepene [*İs.*], Fasulya sırığı *(Erzincan)*

Serevi [*S.*], Sersem, ahmak, budala: **Serevi serevi karşımda durma.** *(Mastat «Karaman - Konya»)*

Sergel [*İs.*], Masa *(İzmir [Muh.])*

Sergen [*İs.*], **1.** Evlerde tavanlara yakın konulan raf *(Elâzığ; Gölköyü, Çiftlik, Nallıhan, Kalecik, Mülâyim köyü, Beypazarı, Peçenek, Feruz, Balâ, Gürcü köyü, Keşanuz, Koyunbaba «Ayaş-Ankara»; Sungurlu «Çorum»; İzmit, Akhisar, Geyve, Hendek «Kocaeli»; Senirkent, Sücüllü «Uluborlu - Isparta»; Kastamonu; Safranbolu, Yakademirciler, Ereğli, Burunkaya, Karamusa, Gaca «Zonguldak»; Eskişehir; Bolu; Değirmenbaşı «Çarşamba - Samsun»; Antalya [Muh.]; Suluca «Lâpseki», Bayramiç, Biga «Çanakkale»; Pazarcık, Gölpazarı [Muh.], Söğüt «Bilecik»; Gâvurdağ, Değirmenocağı «Osmaniye - Seyhan [Muh.]»; Çankırı; Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»; Kastamonu; Turpçular «İpsala-Edirne [Muh.]»; Bergama, Çamaltı «Menemen - İzmir»; Artvin, Balabancık «Malkara - Tekirdağ»; Sinop; İznik«Bursa»; Kırkağaç«Manisa»; Çankırı)* ***[Bak: Divile, kapçak 1]*** — **2.**

Yemek dolabı *(Senirkent, Sücüllü «Yalvaç», Uluborlu «Isparta»; Ahlat «Uşak - Kütahya»; Denizler «Çal - Denizli»)* — **3.** Kurumak için güneşe serilen üzüm sergisi *(İbik «İskilip - Çorum»; Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Niksar «Tokat»; İst.; Gaziantep; Trabzon)* — **4.** Köy evlerinde yoğurt, süt saklanan serin yer *(Kolukısa «Saiteli - Konya»; Afyon)* — **5.** Dolap, yüklük *(İst. [Muh.]; Yarhisar, Arıcaklar «Gölpazarı-Bilecik»; Çeşme «İzmir»; Kastamonu)* — **6.** Bina içinde veya dışında mısır kurutmak için etrafı çepçevre çalı ile çevrilmiş yer *(Bafra «Samsun»; Sinop)* — **7.** Tepelerde meydana gelen düz yerler *(Ahırköy «Söğüt - Bilecik»)* — **8.** Anbar *(Trabzon)*

Sergi [*İs.*], **1.** Kilim, yaygı: **Sergileri seriver de buğdayları yayalım kurusun** *(Boyabat «Sinop»; Erkilet «Kayseri»)* **[Bak: Döşengi]** — **2.** Balkon *(Cide «Kastamonu»)* — **3.** Tarla sınırı *(Giresun)* — **4.** Kurutmak için üzüm serilen yer *(Ortaköy «Çal-Denizli»)* — **5.** Sofra bezi *(Sinop; Samsun)*

Sergimek [*F.*], Seğirmek, göz kapakları veya kaş titremek; yeni yüzülmüş hayvanın eti titremek *(Haral «Gaziantep»)* **[Bak: Serimek]**

Sergin [*İs.*], *(Kastamonu)* **[Bak: Sergen, 1]**

Serginlik [*İs.*], Mağlubiyet *(Eskişehir)*

Seri [*İs.*], **1.** Raf *(Hatip «Ayancık», Gerze, Boyabat «Sionp»)* **[Bak: Bıcaklık, bucak 5, divile]** — **2.** [*S.*] Dinç, diri *(Dumlupınar «Kütahya»; Kemalli «Ezine - Çanakkale»)* — **3.** Evlerde çamaşır serilen balkonumsu yer *(Kargı «Kastamonu»)*

Serik [*İs.*], **1.** Küp ağzına kapanan deri parçası *(Elâzığ; Til «Elbistan - Maraş»; Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Peynir kurdu *(İçel)*

Seriklemek [*F.*], Ayakta veya otururken uyuklamak *(Zara «Amasya»)*

Serimek [*F.*], *(Denizli)* **[Bak: Sergimek]**

Serinmek [*F.*], Sabretmek : **Serinmekle dut yaprağı atlas olur** *(Kırşehir)*

Serişlemek [*F.*], Dikişi teyellemek, oyulgalamak *(Adana dolayı)*

Serit [*İs.*], Yufka *(Beypazarı «Ankara»)*

Serk [*İs.*], İstif edilmiş odun, odun yığını *(Dveviran «Bolu»)*

Serkapan [*İs.*], Kiremitliğe çıkmak için çatıda açılan delik, kuzuluk *(Çankırı)* **[Bak: Selkapan]**

Serken [*İs.*], **1.** Raf *(Karaağaç «Isparta»; Çukurhisar«Söğüt - Bilecik»; Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Zeytinli «Edremit - Balıkesir [Muh.]»)* **[Bak: Sergen 1]** — **2.** Küme, yığın, sergi *(Şıhlı «Kayseri»)*

Serkiç [*İs.*], İçerisine süt sağılan tek kulplu çömlek *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)*

Serkitmek [*F.*], Zemberek boşalmak: **Saatimin zembereği birdenbire serkitti** *(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Serkmek [*F.*], Sekmek, atlıyarak koşmak *(Kabaağaç «Fethiye - Muğla»)* **[Bak: Seyirtmek, kopmak]**

Serme [*İs.*], Yufka ekmeği *(Göncek «Bolu»; Trabzon; Kastamonu; Bartın «Zonguldak»)*

Sermen [*İs.*], Bez dokurken kumaşın sarıldığı ağaç *(İst. [Muh.])*

Sermin [*İs.*], *(Ezine «Çanakkale»)* **[Bak: Sermen, Selnür]**

Serinç [*İs.*], **1.** İki kulplu çanak, çömlek *(Köbek «Kayseri»; Şehsadi «Amasya»; Sarayköy «Denizli»)* **[Bak: Şergit, ürnük]** — **2.** Ufak kap *(Erzurum)* — **3.** Yağmurdan sonra tarlalarda husule gelen su kaynağı *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Serpek [*İs.*], İçerisinde bir çok köstebek tümsekleri bulunan tarla *(Ereğli «Konya»)*

Serpenç [?] [*İs.*], Raf *(Ula «Muğla»)*

Serpene [*İs.*], **1.** Asma kütüklerine ve meyva ağaçlarına vurulan destek *(Haran, Urfa; Keskin «Ankara»; Harput «Elâzığ»; Tokat; Diyarbakır; Mersin «İçel»; Gaziantep)* **[Bak: Direçen, dayak, serpine]** — **2.** Ev saçağı *(Mansurlu «Feke - Seyhan»)* **[Bak: Gidek]**

Serpenek [*İs.*], **1.** Yağmurun duvar dibine sızmaması için ileri çıkarılan uzunca dam saçağı *(Boğazlıyan, Yozgat; Taçın, Dereköy «Kayseri»; Yerebakan «Feke - Seyhan»; Seydin, Gerce «Avanos - Kırşehir»; Ankara; Sungurlu «Çorum»)* — **2.** Pencere *(Bademdere «Niğde»)* — **3.** Şapka veya kasketlerin önündeki güneşlik : **Kasketin serpeneğini öne çevir** *(Ovasaray «Çorum»)*

Serpene kıran [*İs.*], Rengi beyaz, yuvarlak, ince kabuklu ve iri salkımlı bir çeşit üzüm *(Siverek «Diyarıbakır»)*

Serperme [*İs.*], Uzaktan gözetleme : **Bağımı serperiver** *(Çaypınar «Balıkesir»)*

Serpil [*İs.*], Çamaşır sepeti *(Yerliköy «Terme - Samsun»)* **[Bak: Sele]**

Serpin [*İs.*], **1.** Hububat anbarı *(Senirkent, Yalvaç, İlegöp «Uluborlu», Isparta; Antalya; Bor, Aksaray «Niğde»; Çorum; Burdur; Sadıkhacı «Beyşehir», Konya)* — **2.** Su değirmenlerinde taş üzerine taneleri akıtması için konulan sandığımsı anbar *(Niksar «Tokat»)*

Serpine [*İs.*], Dayak, destek *(Harput «Elâzığ»; Maraş; Malatya)* **[Bak: Serpene 1, herek]**

Serpitme [*İs.*], Başörtüsü, çember : **Fatmanın serpitmesi eskimiş** *(Alibeyhüyüğü «Çumra - Konya»)*

Serpken [*İs.*], Rüzgârla karışık yağan yağmur *(Güzlük «Araç-Kastamonu»; Ulubey «Ordu»)*

Serpkin [*İs.*], Gayet küçük yağan dolu, ebe bulguru *(Elecik «Ankara»)*

Serpme [*İs.*], **1.** Dörtköşesi siyah, sarı ipekle işlenmiş kadın başörtüsü *(Kürt köyü «Altıntaş - Kütahya»)* — **2.** Gelin duvağı *(İzmir)* — **3.** Asmaları korumak için çakılan dayak *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* **[Bak: Serpene, 1]** — **4.** Bir çeşit balık ağı *(Ereğli «Konya»; Güdül «Ayaş - Ankara»; Sinop; Samsun)* — **5.** Kuş tutmak için kullanılan ağ *(Tire «İzmir»)*

Serpme çul [*İs.*], Nakışlı bir çeşit çul *(İçel)*

Serselemek [*F.*], Sendelemek *(Cebeciler «Simav - Kütahya»)*

Sersem [*İs.*], **1.** Nalbantların içine mıh koydukları kutu *(Büyükdöllük «Edirne»)* — **2.** Hayvanın ayağına çakılan çiviyi perçinlemek için kullanılan nalbant aygıtı *(Kurtdoğmuş «Kartal - İst.»)*

Serser [*İs.*], Çivi *(İzmir)*

Sersile [*İs.*], Herhangi bir ağrı veya hastalığın bıraktığı eser, sersemlik *(Kelekçi «Acıpayam - Denizli»)* **[Bak: Samarık]**

Sert [*İs.*], Uzun müddet kırlarda kalarak yozlaşmış manda : **Bugün sert tutmıya gideceğiz** *(Karacal «Terme - Samsun»)* **[Bak: Yoz]**

Sertkapan [*İs.*], *(Kınık «Fethiye - Muğla»)* **[Bak: Selkapan, serkapan]**

Sertme [*İs.*], Balıkağı *(Saip «Karaburun - İzmir»)* **[Bak: Serpme]**

Sert sünger [*İs.*], Yunanlıların çumuha dedikleri adî cins bir sünger *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Serubek [*İs.*], Ejderha*(Karaçay «Tokat»)*

Serven [*İs.*], Yelkenin sarıldığı veya açıldığı uzun direk, seren *(Görece «İzmir»)*

Serverce [*İs.*], Deve hamudunun altına konulan yastık *(Muğla)*

Ses [*İs.*], Rey *(Gölpazarı «Bilecik [Muh.]»)*

Seselmek [*F.*], Büyümek, gelişmek, yetişmek, neşvünema bulmak *(Konya; Musal «Bursa»; Alpağut «Mudurnu», Gerede «Bolu»; Afyon; Uluborlu «Isparta»; Yoğunpelit «Beypazarı», Nallıhan «Ankara»; Kızılhisar «Acıpayam-Denizli»; Sala «Burdur»)* **[Bak: Ünelmek, eselmek, ibimek]**

Sesetmek [*F.*], Geliştirmek, semirtmek, büyütmek: **Yağmur sebzeleri sesetmedi** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Sesirgemek [*F.*], **1.** Uyanmak *(Çatalca «İst. - [Muh.]»)* — **2.** Gaipte olan birinin sesini işidiyor gibi olmak *(Deliktaş «Kangal - Sivas»)*

Sesirgenmek [*F.*], **1.** Gelmesi beklenilen bir adamın geldiğine dikkat etmek, karanlıkta bir yere giderken mani olup olmadığını anlamak için hafif seslenmek *(Belören «Ilgaz-Çankırı»)* — **2.** Sezmek, düşünmek: **Yanacaksın da soba yanından çekilmeyi sesirgenmiyorsun** *(Artvin [Muh.])*

Seslek [*İs.*], Nohut yemeği *(Taşköprü «Kastamonu»)*

Seslemek [*F.*], Dinlemek *(Akdoğan «Kızılcahamam», Taşpınar [Muh.] «Ankara»; Korgun, Dikenli «Çankırı»; Büyükaltıağaç «Kavaklı», Edirne [Muh.]; Gâvurdağ «Seyhan»; Mustafakemalpaşa «Bursa [Muh.]»)*

Sete [*İs.*], **1.** Bağ kütüğünün en kalın dalı *(Lice «Diyarbakır»)* — **2.** Kavun karpuz ve asma gövdesi *(Elâzığ)*

Seten [*İs.*], **1.** Bulgur, yarma dövülen dibek taşı *(Yıldızeli «Sivas»)* — **2.** Hububat kepeğini çıkarmağa yarıyan hayvan veya suyla döndürülen dikey dikilmiş değirmen *(Efsus «Elbistan - Maraş»; İncesu, Ürgüp, Erkilet «Kayseri»; Başağrı «Mesudiye», Şebinkarahisar, Giresun»; Ahmetsaray «Lâdik - Samsun»; Ficek «Reşadiye - Tokat»; Darende «Malatya»; Cancin «Zara - Sivas»; Alaca «Çorum»)* **[Bak: Değlip, dink, soku, ling]** — **3.** Atların arka ayakları arası *(Köşker «Kırşehir»)*

Seter [*İs.*], Başı büyük, tüylü, ayakları kalın çoban köpeği *(Antalya)*

Setik [*İs.*], **1.** Vücudun oynak yerleri, mafsal *(Kaboğlu «Zonguldak»; Gülpınar «Ezine - Çanakkale»; Gökler «Gediz - Kütahya»; Kula «Manisa»; İskilip «Çorum»; Boyabat «Sinop»)* — **2.** İki mafsal arasındaki kemik *(Kümbet «Seyitgazi - Eskişehir»)* — **3.** Kırıklı pirinç *(Niksar «Tokat»; Ayancık, Boyabat «Sinop»)* — **4.** At tabanı: **Bu tayın setikleri bozuk, rahvan olmaz** *(Düğrek «Muğla»)* — **5.** Bulgurun kırık kısmı*(Akseki «Antalya»; Adana; Afyon; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **6.** Ağaç dallarındaki budak, göz ve tomurcuk yerleri *(Üçkuyu «Çal - Denizli»)* — **7.** Kadınların gerdanlarına taktıkları boncuk*(Ovasaray «Ço-*

rum») — **8.** Kuşyemi *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **9.** Taneleri erişmemiş ekin başağı: **Ekinler setiktedir** *(Sofular «Çerkeş - Çankırı»)*

Setikleme [*İs.*], Hayvan yürürken tırnağını taşa vurma, sürçme, tökezime *(Fadılca «Muğla»)*

Setlek [*İs.*], Ağaç kovuğu: **Setlekte kuş yuva yapmiş** *(Malatya)*

Set pet [*Zf.*], Tektük, tane tane: **Kar set pet düşüyor** *(Gerede «Bolu»)*

Setük [*S.*], İntizamsiz *(Dümeli «Çankırı»)*

Seve [*İs.*], Yan taraf, kapı ve pencere pervazı, söve *(Niğde)*

Seven [*İs.*], Tarla ve bahçelerin etrafına çit yapmak için çakılan kazıklar *(Kızılca «Bor - Niğde»; Kesme «Eğridir - Isparta»)*

Sevi [*İs.*], **1.** Sevgi, aşk *(Kütahya; Eşmegüney «Manisa»)* — **2.** [*Ed.*] Renklerin mânasını hafifleştirerek «mısı» mânasını verir: **Alsevi, kırsevi, morsevi** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **3.** *(Gözene «Malatya»)* ***[Bak: Çilingir, 4]***

Seviç [*İs.*], Pulluklarda toprağı diklemesine kesen kama *(Çıldır «Kars»)*

Sevik [*İs.*], **1.** El ve taş değirmenlerinin üst taşlarının orta deliğine mil geçmek için konulan tahta; sahan kapaklarının üzerindeki düğmecikler *(Mamure «Sorgun - Yozgat»)* ***[Bak: Zivik]*** — **2.** [*S.*] Unutkan, sersem, saf adam *(Ağaçtepe «Ordu»)* — **3.** [*S.*] Dost: **Orhanla Turhan sevik olmuşlar** *(Adana yürükleri)*

Sevindirik [*İs.*], Anî bir sevincin verdiği şiddetli heyecan *(Ahlat «Bitlis»; Diyarbakır)*

Sevit [*İs.*], Üzerinde yufka açılan tahta *(Senirkent «Uluborlu-Isparta»)* ***[Bak: Yassı ağaç]***

Sevkenmek [*F.*], Dayanmak, yaslanmak, yaslanıp yan gelmek *(Karataş «Adana-Seyhan»; Urla «İzmir»; Alacahan «Sivas»)* ***[Bak: Söykenmek, söyke]***

Sevle [*İs.*], Emlâk ve arazideki sehim, hisseişayia *(İst. [?])*

Sevmen [*İs.*], Evlenecek bir erkek tarafından gelin evine gönderilen ve gelini alıp getiren erkek *(Hekimhan «Malatya»)* ***[Bak: Seymen]***

Sevseriye [*Zf.*], Oranlamadan *(Malatya)* ***[Bak: Duşamadı, sümeye]***

Sevüç [*İs.*], Pulluklarda kutanın önünde toprağı açan demir *(Şavşat «Çoruh»)*

Sevük [*İs.*], Kızak *(Refahiye «Erzincan»)* ***[Bak: Keyhi]***

Seyeç [*İs.*], Kadınların feslerine taktıkları büyük altın *(İst. [?])*

Seyelik [*İs.*], Keten tohumu *(Sarayköy «Denizli»)* ***[Bak: Izgın]***

Seyfi [*İs.*], Avcı kuşlardan şahine benzer bir kuş *(Çiftlik «Kalecik»,*

Seyfisi iyi olan kekliği çok yermiş : *Şereflikoçhisar «Ankara»; Çiçekdağ ve köyleri «Kırşehir»)*

Seyge [*İs.*], *(Kadıköyü «Kozlu - Zonguldak»)* ***[Bak: Söyke]***

Seyhal [*İs.*], Yemeni gibi ayakkabıların dikildikten sonra içini dışına çevirmeğe yarar bir aygıt *(Tokat)*

Seyi [*İs.*], Keten *(Hacıkadı «Devrek», Hisarönü «Zonguldak»)*

Seyik [*İs.*], Kol, bacak gibi şeyler kırılınca düzeltildikten sonra oynamaması için üzerine konup sıkıca sarılan ince ağaç, tahta veya demir gibi şeylerden yapılmış çıta, cebire *(Ereğli «Konya»; Kırşehir; Bolu; Mut «İçel»)*

Seyiklemek [*F.*], Kırık kol bacak gi-

bi şeyleri seyik tatbik ederek sarmak *(Kırşehir; Bolu; Çataloluk «Develi - Kayseri»)*

Seyikmek [*F.*], *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»)* **[Bak: Seyiklemek]**

Seyillemek [*F.*], Hububattaki ecnebi maddeleri ve taşları su içerisinde çalkalıyarak ayıklamak *(Gaziantep; Harput «Elâzığ»)*

Seyirdim [*İs*], **1.** Su mecralarındaki akıntı meyili *(Kastamonu)* — **2.** Yazın satışa çıkarılan koyun *(Konya)*

Seyirdim oluğu [*İs.*], Değirmenlerde suyun akışını hızlandıran oluk *(Tekirler «Göynük - Bolu»; Uşak «Kütahya»)*

Seyirlemek [*İs.*], Hububatın taşını, samanını yıkıyarak temizlemek *(Sivas)* **[Bak: Seyillemek]**

Seyirmek [*F.*], Kıpırdamak *(İzmir)*

Seyirtgen [*İs.*], Yılancık *(Denizli)*

Seyirtme [*İs.*], Olta ile avlanan torik, palamut avı *(Sarıyer «İst.»)*

Seyirtmek [*F.*], *(A.)* **[Bak: Dızıkmak, 1]**

Seyir yapmak [*F.*], Türkü söylemek *(Of «Trabzon»)*

Seyis [*İs.*], İki üç yaşında, burulmuş erkek keçi *(Keşanuz, Güdül, Ayaş, Beypazarı, Üçem köyü «Ankara»; Şaphane «Gediz», Kızılcaören, Üçüyük «Altıntaş - Kütahya»; Bozkır, Ermenak «Konya»; Taşkaracalar «Çerkeş - Çankırı»; Niksar, Ficek, Reşadiye «Tokat»; Çorak «Bolu»; Keskin «Eskişehir»; Vezirköprü«Samsun»; Gülâbi «Yozgat»; Boyabat «Sinop»; M. Akalan «Orhaneli - Bursa»; Düzmeşe «Osmaneli - Bilecik»; Kurt köyü «Küre - Kastamonu»; Güllühüyük «Çiçekdağ - Kırşehir»; Tuzhisar «Bünyan - Kayseri»; Tarsus köyleri «İçel»; Alaca «Çorum»; Denizli; Kadıköy «Adana», Misis «Seyhan»; Antalya)* **[Bak: Erkeç, 1]**

Seyit [*İs.*], Hamur tahtası *(Adana)*

Seyitmek [*F.*], Koşmak *(Veliköy [?]; Şehvarmaz «Akhisar», Göynük «İzmit - Kocaeli»; Küçükkabaca «Uluborlu - Isparta»; Tozman «Söğüt», Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»; Karamanca «Gediz-Kütahya»; Bursa; Uğru «Araç - Kastamonu»; Giresun köyü «Burdur»)* **[Bak: Seyirtmek]**

Seyiz [*İs.*], *(Adana «Seyhan»; Gülesur «Ağrı»)* **[Bak: Seyis]**

Seykire [*İs.*], Siyah ipliğin boyasını koyulaştıran yapışkan bir ot *(Narlıdere «Boldan - Denizli»)*

Seyman [*İs.*], **1.** Bekçi *(Urfa)* — **2.** Gelin almağa giden atlı delikanlılar *(Tuzakçı «Gönen - Balıkesir»; Burhaniye «Nazilli-Aydın»; Ula «Muğla»; Kula «Manisa»)* — **3.** Düğünlerde güveyi gezdiren şahıslar *(Çifteler «Eskişehir»)*

Seymel [*İs.*], Sepet *(Erzurum)*

Seymen [*İs.*], **1.** Köyden köye gelin almağa giden, davullu zurnalı, atlı, silâhlı, cepken giymiş delikanlı alayı *(Kilis «Gaziantep»; Çiçekdağ «Kırşehir»; Küçükanafarta «Eceabat - Çanakkale»; Karacaviran [?]; Elbaşı «Bünyan - Kayseri»; Manisa; Hocaköy «İnegöl - Bursa»; Eregli «Bandırma-Balıkesir»; Bolu; Maraş; Konya)* **[Bak: Seyman, 2]** — **2.** Bekçi, muhafız: **Ahmet ağa seymensiz yola çıkmaz** *(Yalıçiftliği «Mudanya-Bursa [Muh.]»; Türkbeyli «Mengen - Bolu»)*

Seymene ve **Saymana** [*İs.*], Düğünlerde yapılan alay *(Kula «Manisa»)*

Seyrekleme [*İs.*], Sık dikilen mısır-

ların bir kısmını söküp atma işi *(Trabzon)*

Seyremek [*F.*], Sinek konan etlerde beyaz kurt yumurtaları hasıl olmak, kokmıya yüz tutmak *(Çankırı ve dolayı)*

Seyrenser [*S.*], Saf, bön adam *(Honaz «Denizli»)*

Seyrik [*İs.*], **1.** Peynir kurdu, kıl kurt *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»; Sarıvadi «Ermenek - Konya»; Korucuk «Gülnar - Afyon»; Kasaba «Kaş - Antalya»; Adana; Narlıdere «İzmir»)* — **2.** Keten otu *(Akçaşar «Isparta»)* **[Bak: Zeyrek]** — **3.** Büyük akar suların sık ve çatılı taşlıklardan geçtiği yer *(Sarıvadi «Ermenak - Konya»)*

Seysenmek [*F.*], *(Erbaa «Tokat»)* **[Bak: Kolarmak]**

Seysimek [*F.*], Bir iş bulamayıp boş dolaşmak *(Afyon)*

Sezek [*S.*], **1.** Hassas, çabuk duyan *(Amasya ili; Bafra «Samsun»; Şebinkarahisar, Gebeme «Mesudiye-Giresun»)* — **2.** [*İs.*] Pusu *(Kütahya)*

Sezekçi [*S.*], Hafiye, taharri memuru, casus, karakulak *(Kütahya)*

Sezeklemek [*F.*], Tecessüs etmek, dikkatle araştırmak : **Sezekledim göremedim** *(Kütahya)*

Sezik [*S.*], Kaygusuz *(Sivaslı «Uşak - Kütahya»; Cebel «Isparta»)*

Sezinme [*İs.*], Bir işi olmadan, önce duyma *(Edirne [Muh.])* **[Bak: Sezinti]**

Sezinti [*İs.*], *(Edirne [Muh.])* **[Bak: Sezinme]**

Sezingendirmek [*F.*], Duyurmak, ihsas etmek *(Edirne [Muh.])*

Sezirgenmek [*İs.*], Sezinmek *(Edirne [Muh.])*

Sıbıç [*İs.*], Sap, çöp **(Çocuk kirazı sıbıçı ile yedi :** *Piraziz «Giresun»; Kızılcahamam «Ankara»)*

Sıbırmak [*F.*], Hiddetle saldırmak *(Cevizli «Şavşat - Artvin»)*

Sıbıtmak [*F.*], **1.** Atmak, aleyhinde atmak; baştan savmak **(Aliyi sıbıt ta bize gel; Kimin aleyhinde sıbıtıyor:** *Künçez, Pazarcık «Bozüyük - Bilecik [Muh.]»; Nallıhan «Ankara»)* — **2.** Bir şeyi kaldırıp atmak *(Mangırlar «Mudurnu - Bolu»)* — **3.** Aşırmak, uğrulamak, çalmak *(Yalova «İst.»)*

Sıçancıl [*İs.*], Kerkenes kuşu *(Çorum)*

Sıda [*İs.*], Öfke, hırs: **Gene Alinin sıdası var** *(Uçhisar «Nevşehir - Niğde»)*

Sıdak [*İs.*], **1.** Yumuşıyarak bozulmuş ipek kozası: **Bizim kozada çok sıdak çıktı** *(İnegöl «Bursa»)* **[Bak: Çipez]** — **2.** [*S.*] Varayoğa ağlıyan *(Nazilli «Aydın»)*

Sıdalak [*İs.*], **1.** Koyun kuzularken fercinden gelen yapışkan su *(Dorla «Konya»)* — **2.** Toprağın altında donup sıtmış buğday *(Dorla «Konya»)* — **3.** Çavuşa benzer, ağustosta yetişir, bir çeşit beyaz üzüm *(Geyikli «Ezine - Çanakkale»)*

Sıdalanmak [*F.*], Hiddetlenmek, sinirlenmek, ruhen azap duymak **(Annemgene sıdalandı :** *Göre «Nevşehir - Niğde»; Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Ürgüp, Erkilet «Kayseri»)*

Sıdalı [*S.*], İçin için ağlıyan *(Bektaşlı «Yozgat»)*

Sıdara [*İs.*], Öfke, hiddet *(Hisarcık «Kayseri»)*

Sıdaralamak [*F.*], Öfkelenmek, hiddetlenmek *(Hisarcık «Kayseri»)*

Sıdık [*S.*], Gözü yaşlı *(İzmir)*

Sıdır [*İs.*], Hayvanların altını kurutmak için serpilen gübre, saman gibi şeyler *(Hatip «Konya»)*

Sıdırmak [*F.*], İçi su dolu yara, çıban, yumurta gibi şeyi kırıp veya deşip suyunu akıtmak **(Yumurta sıdırayım da ye:** *Tire «İzmir»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Sıdmak [*F.*], Patlamak, deşilmek : **Korkudan ödüm sıddı** *(Engili «Akşehir - Konya»)*

Sıfta [*İs.*], Dere kenarlarındaki kumlu, çakıllı düz yer *(Etimesut «Ankara»; İnköy «Kütahya»)* **[Bak: *Sıvat, suvat*]**

Sıfın [*İs.*], **1.** Değirmen oluğunun deliğini daraltmak için ucuna takılan dar ağaç boru *(Musacalı «Çarşanba - Samsun»; Gerze «Sinop»)* **[Bak: *Fısın 1, zıfın*]** — **2.** [*S.*] Sarp: **Sıfın kaya** *(Karataş «Dinar - Afyon»; Göksün «Maraş»)*

Sığ [*İs.*], **1.** Çukur yerlerde toplanan kar, kar kürtünü *(Kuruhüyük «Boğazlıyan - Yozgat»)* — **2.** Dar aralık, koridor *(Kastamonu)* — **3.** Etek kenarı *(Selçikli «Akhisar - Manisa»)* — **4.** Samanla buğday karışık yığın *(Nevşehir «Niğde»)* **[Bak: *Malama*]**

Sığanak [*S.*], **1.** Çevik [adam] *(Gelenbe «Kırkağaç-Manisa»)* — **2.** Vücuda tamamen uygun elbise: **Bu adamın ne sığanak elbisesi var** *(Afyon)* — **3.** Mahfuz yer *(Kırşehir)* — — **4.** Derli toplu *(Eskişehir)* — **5.** Düzgün, pürüzsüz *(Kırkyaran «Uşak-Kütahya»)*

Sığar [*İs.*], Ayar, denk, eş: **Eskişehir Ankaranın sığarında değildir; Ayşe, Fatma sığarında mıdır** *(Amasya; Zile «Tokat»)* **[Bak: *Sıngar*]**

Sığazlamak [*F.*], Elle okşamak *(Gelibolu «Çanakkale»; Adana)*

Sığıç [*İs.*], Yük, ağırlık *(Çalış «Haymana - Ankara»)*

Sığınak [*İs.*], **1.** Boz değirmen taşı *(Genç «Bingöl»)* — **2.** Sığınacak yer *(Edirne; Burdur; İst.; Gaziantep)*

Sığınç [*S.*], Mülteci, sığıntı *(Köşker «Kırşehir»)*

Sığırtmak [*F.*], Koşmak *(Safranbolu «Zonguldak»)* **[Bak: *Seyirtmek*]**

Sığıt [*İs.*], Saygı, ut, hayâ: **Ahmet sığıtlı adamdır** *(Çerkeş «Çankırı»)*

Sığlam [*İs.*], Düz, uzun filiz veya fidan *(Cuma köyü «Boyabat - Sinop»; Sivrikese «Havza - Samsun»)*

Sığlamak [*F.*], **1.** Torba ve çuval gibi şeylerin ağzını çuvaldız veya biz ile dikmek *(Berk köyü «Bolu»)* — **2.** Kesmek, budamak: **Herkes kavakları sığlamış** *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)* — **3.** Bulgur, pirinç gibi şeylerin su koyup bir kaptan öbür kaba naklederek taşını ayıklamak *(Kavak «Samsun»)* **[Bak: *Seyillemek*]**

Sığlı tarla [*İs.*], Milli toprak *(Ficek «Reşadiye - Tokat»)*

Sığmak [*F.*], Söylemek: **Ahmet yalan sığdı** *(Gölpazarı «Bilecik»)*

Sığna [*İs.*], İz: **Ağaçtaki aşı sığnası belli** *(Rize)*

Sığnar [*İs.*], Akraba *(Adana)* **[Bak: *Sınar*]**

Sığtıt [*İs.*], Et kavurması *(Köseceli «Gaziantep»)*

Sıhırcım [*İs.*], Sözle sıkıştırma *(Gaziantep)*

Sıhlamak [*F.*], Dikkatli bakmak, tetkik etmek *(Erzurum)*

Sıkanak [*İs.*], Üzüm sıkmıya yarar ayaklı tekne *(Balçova «İzmir»)*

Sıka kazığı [*İs.*], Çamaşır sıkmakta

kullanılan üç çatal ağaç *(Adana)*

Sıkarlamak [*F.*], Sıkıştırmak *(Dursunbey «Balıkesir»)*

Sıkçıl [*S.*], Cimri, kısmık *(Köşk «Aydın»)*

Sıkgın [*S.*], Bunaltıcı, sıcak, bungun hava *(Sungurlu «Çorum»)* **[Bak : Bungun]**

Sıkı [*İs.*], *(Zonguldak)* **[Bak: Gaput]**

Sıkılcım [*S.*], Hafakan*(Zile «Tokat»)*

Sıkım [*İs.*], **1.** Tutam *(Urfa)* — **2.** Çiğ bulgur köftesinin bir topağı *(Urfa)*

Sıkırcım [*İs.*], **1.** Tazyik, tekdir, sıkıştırma *(Narlıdere «İzmir»; Gâvurdağ «Seyhan»)* — **2.** Oltimatom *(Lohan «Gaziantep»)*

Sıkız [*İs.*], *(Konya)* **[Bak:Gömük,2]**

Sıkkık [*S.*], Fazla sıcak [hava] *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)*

Sıklı [*S.*], Kilitli: **Dolap sıklı, anahtarı ver de açayım***(Edirne [Muh.])*

Sıklık [*İs.*], Testi *(Sille «Konya»)* **[Bak: Habene]**

Sıkma [*İs.*], **1.** Korsa, vücudun yakarısına giyilerek göğsü sıkmıya yarar kollu veya kolsuz yelek*(Uluborlu, sücüllü, Kayı köyü, Keçiborlu, Çünür, Eğridir «Isparta»; Dikenli«Çankırı»; Kepen, Çaltı «Söğüt - Bilecik»; Burdur; Dağhalil, Kulaksız «Keskin», Çiftlik «Kalecik - Ankara»; İskilip «Çorum; Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»; Çal «Denizli»; Argıthan, Konya; Sivas; Görece «İzmir»; Işıklar «Afyon»; Salkuma «Kayseri»; Urfa)* — **2.** Potur, paçaları sıkı pantalon *(Sivas, Tokat; Edirne)* — **3.** Kısa ceket *(Kızılviran «Konya»; Çankırı; Ünye «Ordu»)* — **4.** Kadınların boyunlarına taktıkları altın veya gümüş dizisi *(Kuşköy, Biga «Çanakkale»; Amasya)* **[Bak: Kıskı]** — **5.** Taze yufka veya bazlamanın içerisine peynir, kıyma gibi şeyler konularak sıkılıp dürülen yiyecek *(Karaman «Konya»; Antalya)* — **6.** Lokma, hamur tatlısı *(Kastamonu)* — **7.** Bir çeşit av tüfeği *(Amasya)*

Sıkmaç [*İs.*], Bulgur ve et beraber yuğurulmak suretile yapılan köfte *(Adana «Seyhan»)*

Sıkman [*İs.*], Köylü kadınların en üste giydikleri bir çeşit giysi *(Senir «Uluborlu - Isparta»; Erzin «Dörtyol - Hatay»)* **[Bak: Sıkma]**

Sıkmık [*İs.*], Bilek *(Isparta)*

Sıknaz [*İs.*], Beyaz, toparlak, sık taneli tatlı bir üzüm *(Aşağıkaraçay «Acıpayam - Denizli»)*

Sıkra [*S.*], Kısmık, cimri *(Dastarlı, Polatlı, Nallıhan, Şabanözü, Bağviran «Kızılcahamam-Ankara»)* **[Bak: Sıkravu]**

Sıkramak [*F.*], Çok ağlamak *(Gaziantep)* **[Bak: Sıklamak]**

Sıkravu [*S.*], *(Bolu)* **[Bak: Sıkra]**

Sıktaç [*İs.*], Herhangi bir şeyin suyunu sıkan aygıt, cendere *(Çakıralan «Havza - Samsun»)*

Sıktırma [*İs.*], **1.** Eskiden kadınların fes üzerine dizdikleri sıra altın *(Akçakaya «Kayseri»)* — **2.** Kadınların cepken altına giydikleri sutiyen gibi kısa yelek*(Karabekir «Yahşıhan - Ankara»)*

Sılam ve **Sığlam** [*İs.*], Düzgün, budaksız ağaç *(Sinop)*

Sılapsım [*İs.*], Liyen *(Tirebolu «Giresun»)*

Sılaz [*İs.*], İneklerde olan bir çeşit göz hastalığı *(Bursa)*

Sılcik [*S.*], Zayıf, gösterişsiz: **Şu Sılciğe bak !** *(Erzincan)*

Sıldırım [*S.*], Yalçın: **Sıldırım kaya üstüme çıkmış** *(Ağrı)*

Sılık [*İs.*], Islık *(Trabzon)*

Sıllık [*İs.*], Ahır *(Kurucaova «Akçadağ - Malatya»)*

Sımar [*S.*], Sıcak, sıkıntılı, bungun (hava) *(Elmalı, Finike, Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)* ***[Bak: Samra]***

Sımarlık [*S.*], Sisli hava: **Sımarlık can sıkar** *(Kahvelililer «Antalya»)*

Sımgı [*İs.*], Öç, intikam: **Bunun sımgısını çıkarırım** *(Kozan «Seyhan»)*

Sımırsamak [*F.*], Rutubetlenmek, nemlenmek: **Leblebi sımirsamış** *(Kasaba «Kaş - Antalya»)*

Sımkırmak [*F.*], Hıçkırmak: **Ne oldu, ne sımkırıyorsun?** *(Çakırtalan «Havza - Samsun»)*

Sımkırtmak [*F.*], Sessiz sessiz ağlamak, kendini sıkarak ağlamak *(Narlıdere «İzmir»; Erzin «Dörtyol - Hatay»; Çanakkale)*

Sımsır [*S.*], Kısmık, cimri: **O kadar sımsır ki para diye her şeyi avuçlıyacak** *(Denizli)* ***[Bak: Sıkra]***

Sına [*İs.*], **1.** Akran *(Yaka «Burdur»)* ***[Bak: Sıngar]*** — **2.** Araba çenberi *(Kızılcaören «Kütahya»)*

Sınak [*S.*], Tecrübe edilmiş, denenmiş *(Zellice «Sarıkamış - Kars. [Muh.]»)*

Sınaka [*İs.*], Atalar sözü *(Mersin köyleri «İçel»; Urfa)*

Sınangı [*İs.*], Tecrübe *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Isparta)*

Sınangılı [*S.*], Tecrübeli, mücerrep *(Isparta; Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Adana; Erzin «Dörtyol - Hatay»; İğdecik, Sancaklıboz«Manisa»)*

Sınangın [*S.*], Tecrübe edilmiş, denenmiş *(Çardak «Adana»; İzmit «Kocaeli»)*

Sınangul [*S.*], Tecrübe edilmiş, denenmiş *(Kastamonu; Trabzon; Sıvas; Boyabat «Sinap»)* ***[Bak: Sınak, sınangılı, sınangın]***

Sınap [*S.*] **1.** Dolandırıcı *(Kisenit «Feke - Seyhan»)* — **2.** Söz dinlemiyen kimse *(Kuzgun «Seyhan»)*

Sınarlanmak [*F.*], Barınmak *(Gevrekli «Seydişehir - Konya»)*

Sınaşık [*S.*] Alışık *(Mecidiye «Kocaeli [Muh.]»; Edirne [Muh.]; Kurşunlu «Gölpazarı - Bilecik [Muh.]»)*

Sınaşmak [*F.*], **1.** Alışmak, itiyat edinmek *(Bilecik [Muh.]; M. Kemalpaşa, Yeniköy «Bursa [Muh.]»; Edirne [Muh.]; Ömerköy; Çağış, Deydin «Bandırma - Balikesir [Muh.]»; Hedeyli «Tekirdağ [Muh.]»; İsmetpaşa «Eskişehir»; Cumhuriyet «Beykoz - İst. [Muh.]»)* — **2.** Karşılıklı samimiyet peyda etmek *(Gireği «Çal-Kütahya»)* — **3.** Tanışmak *(Çayırköy «İzmit - Kocaeli»)*

Sınaştırmak [*F.*], Alıştırmak *(Edirne [Muh.])*

Sınavuç [*İs.*], Deneme, sınama *(Erzincan)*

Sıncıkmak [*F.*], Sabırsızlanmak *(Kuzuculu, Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Alacahan «Kangal - Sivas»; Çankırı; Malatya)*

Sındak [*İs.*], İki yol arasındaki kısık ve üç köşeli arazi *(Bozanönü «Isparta»; Akçaköy «Gaziantep»)*

Sındı [*İs.*], *(A.)* ***[Bak: Kaçı]***

Sındık [*İs.*], Civa *(Giresun; Ordu; Merzifon «Amasya[Muh.]»)* ***[Bak: Sindik]***

Sındıka [*İs.*], Kertenkele *(Bahçecik «Kocaeli [Muh.]»)*

Sındım [*İs.*], Tepinme: **Sındım oynamak** = yerinde tepinmek *(Oymaağaç «Vezirköprü - Samsun»)*

Sındırıcı [*S.*], Öldürücü, kırıcı, katil

(Duğla «Mecitözü - Çorum»)

Sınğar [*S.*], *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* **[Bak. Sına, 1]**

Sınğarmak [*F.*], Son gayretle müdafaaya hazırlanmak *(Amasya)*

Sınğıç [*İs.*], Beşik lâzımlığı *(Gördes «Manisa»)*

Sıngın [*S.*], **1.** Sıkıntılı, kederli, neşesiz *(Isparta; Ermenak «Konya»; Halaca «Balıkesir»; Haymana «Ankara»)* — **2.** Zayıf *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)* — **3.** Çekingen, gözü korkmuş *(Pınarbaşı «Bayramiç - Çanakkale»)* — **4.** Akılsız, alık *(Kızılcabölük «Denizli»)*

Sınık [*S.*], **1.** Renksiz, kansız, cılız adam *(Hayrabolu «Tekirdağ»; Bergaz «Ezine - Çanakkale»; Edirne)*— **2.** Ahmak, sersem *(Konya; Kütahya; Çakırköyü «Afyon»)* — **3.** Safderun derviş *(Konya; Ünye «Ordu»)* **4.** Utangaç, çekingen *(Türkşerefli «Haymana - Ankara»)* — **5.** İçi boş, Kof: **Sınık ceviz almam** *(Kadıköy «Denizli»)* — **6.** [*İs.*] *(Bursa)* **[Bak: Çilpek, 3]**

Sınıkçı [*S.*], Kırıkçı ve çıkıkçı *(Sivas; Van; Genezin, Köşker «Kırşehir»; Şebinkarahisar «Giresun»; Adana; Çepni «Şarkışla - Sivas»; Tarsus «İçel»; Erzurum; Bor «Niğde»; Erzincan; Bolu; Gümüşhane; Yeniköy «Konya»)*

Sınır [*İs.*], Kaydırak oyunu *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)*

Sınırmak [*F.*], Mağlûp olmak, yenilmek *(Edirne)*

Sınışmak [*F.*], Alışmak *(Çanakkale)* **[Bak: Sınaşmak]**

Sınkıldamak [*F.*], Sarsılmak, oynamak *(Gebeciler «Simav - Kütahya»)*

Sınkırmak [*F.*], Bir kabın içindekini hiç kalmamak üzere dökmek için ağzını aşağıya çevirmek *(Boyralar «Elmalı - Antalya»)*

Sınmak [*F.*], **1.** Kırılmak *(Ayşepınar «Kayseri»; Elâzığ)* — **2.** Yılmak, korkmak *(Osmancık «Çorum [Muh]»; Salihli «Manisa [Muh.]»; İzmir)* — **3.** Mağlûp olmak *(Alpagut «Mudurnu - Bolu»; Ahlat «Bitlis»; Köşker «Kırşehir»; Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **4.** Bıkmak, usanmak *(Çanakkale; Bursa [Muh.]; Maltepe «İst.»)* — **5.** İnmek: **Boynumun şişi sındı** *(Adana)* — **6.** Fire vermek, eksilmek; insan zayıflamak *(Gaziantep)*

Sınnap [*S.*], Sırnaşık, musallat, yüzsüz: **Sınnap adamın yüzünü görme !** *(Şekerоba «Maraş»)*

Sıntarmak [*F.*], Karşı gelmek: **Bir söz söyledim hemen sıntardı** *(Bodrum «Muğla»)*

Sıntaş [*İs.*], Âbide *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Sıntur ve **Suntur** [*S.*], Anormal, budala *(Nuribey «Afyon»)*

Sıpırdak [*İs.*], Koyun ağılı *(Tıngır «Sinop»)*

Sıpır kesesi [*İs.*], Bez çanta *(Bayındır «İzmir»)*

Sıpır sıpır [*Zf.*], Parça parça, pırtık pırtık **(Elbisesi sıpır sıpır olmuş:** *Çorum; Ankara)*

Sıpırtlamak [*F.*], Ağacı yalnız gövdesi kalacak bir biçimde budamak *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Sıpırtma [*F.*], Darılma, azarlama, tektir: **Sıpırtmayı hak etti** *(İst. [Muh.])*

Sıpırtmak [*F.*], Kovmak, kaçırmak *(Ünye «Ordu»; Edremit «Balıkesir»; Hınıs köyü «Erzurum»)*

Sıpıtmak [*F.*], **1.** Atmak, fırlatmak *(Susurluk «Balıkesir»; Kozan «Seyhan [Muh.]»; Göncek «Mudurnu - Bolu»; Bursa [Muh.]; Isparta; Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»; İncesu «Kayseri»; Pazarcık «Bozüyük - Bilecik [Muh.]»; Emet, Kütahya; Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]»; Burdur; Kırkağaç, Urganlı «Turgutlu-Manisa»; Pazarlı «Vize - Kırklareli [Muh.]»; Edirne; Tire «İzmir [Muh.]»; İst. [Muh.])* — **2.** Koğalamak *(Hınıs «Erzurum»)* — **3.** Deli olmak, sapıtmak *(Tavşancıl «Gebze - Kocaeli»)* — **4.** Aldırış etmemek *(Ankara)*

Sıpka [*İs.*], Tütün çubuğu *(Erzurum)*

Sıpkın [*İs.*], Demir çatal, diğren *(Nilüfer «Bursa [Muh.]»)*

Sır [*İs.*], Hafif esen dondurucu rüzgâr *(Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Sazak]**

Sıra [*İs.*], **1.** Kimyon ve buna benzer bir çeşit kokulu ot *(Pozantı ve dolayı «Seyhan»)* — **2.** *(Sinop; Samsun; Kastamonu)* **[Bak: Kurma, 1]**

Sıraan [*İs.*], Ateş küreği *(Samsun [Muh.])* **[Bak: Eyseran]**

Sıramaç [*Zf.*], Bir sırada, sıra sıra, yan yana: **Sıramaç tepelerde keklik çoktur** *(Haydarbeyli «Yozgat»)*

Sıraman [*İs.*], Birdirbir oyunu *(Sırapınar «Üsküdar - İst.»)*

Sıran [*İs.*], Ateş küreği *(Muğla; Yamanköy «Mudanya - Bursa»; Antalya [Muh.]; Balıkesir)* **[Bak: Eyseran]**

Sıraz [*İs.*], Eğridir gölünden çıkan ve havyarı ağılı olan bir balık *(Eğridir «Isparta»)*

Sırçan [*İs.*], **1.** Yumak haline konulmuş pamuk ipliği *(Yenice «Aydın»; Kızılcaviran «Reşadiye - Tokat»; Parak, Şibinkarahisar, Alucra «Giresun»; Başköy «Tavşanlı - Kütahya»; Tire «İzmir»; Sungurlu «Çorum»; B. Anafarta «Çanakkale»; Harmanköy [?]; Eskişehir; Ula «Muğla»; Bolu; Karacabey «Bursa [Muh.]»; Burdur; Tozman, Kar, Karaağaç, Akköy «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Bir ipe bağlanmış birkaç mısır koçanı *(Senirkent «Uluborlu», Aliköy, Isparta; Denizli)* — **3.** İğden çıkan bükülmüş iplik *(İst. [Muh.])*

Sırçançıl [*İs.*], Delice denilen bir kuş, sıçancıl *(Dağhalil «Ankara»)*

Sırçan etmek [*F.*], Bükülmüş yün ipliğini iki kat etmek *(İst. [Muh.])*

Sırçık [*S.*], Şımarık, arsız *(Ahlat «Bitlis»)*

Sırçıl [**S.**], Kılığı kıyafeti düzgün adam *(Basak «Hekimhan - Malatya»)*

Sırga [*İs.*], **1.** Büyük çuval, harar *(Urfa)* — **2.** Küpe *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»; Kayseri [Muh.]; Trabzon [bir Kerküklüden]; Çumra «Konya»; Ergani [Muh.]; Karaçay «Tokat [Muh.]»; Erciş «Van»; Adana; Yusufeli «Çoruh»; Bitlis)*

Sırgı [*İs.*], Diş ağrısı, diş nezlesi: **Sırgıdan yüzüm şişti de aspirin aldım** *«Çeşme «İzmir»; Karakoca «Karacabey - Bursa [Muh.]»)*

Sırgıt [*İs.*], Hamam böceği *(Kütahya [Muh.])*

Sırıç [*İs.*], Ahlat hoşafı *(Şibinkarahisar, Zil köyü «Alucra - Giresun»)*

Sırıdak [*S.*], Çok gülen, sırnaşıklık eden kimse *(Sarıoba «Ankara»)*

Sırıf [*İs.*], Paydos, tatil *(Gaziantep)*

Sırım [*İs.*], **1.** Dönümden küçük bir arazi ölçüsü *(İslâm köyü «Isparta»)* — **2.** [*S.*] İnatçı *(Safranbolu*

«Zonguldak») — **3.** Erik ekşisi *(Sorkuncak «Eğridir - Isparta»)* — **4.** Bataklık kenarlarında yetişen sert yapraklı bir bitki *(Diyarbakır)*

Sırımak [*F.*], **1.** Sağlam ve sık olarak dikmek *(Nevşehir «Niğde»; Diyarbakır; Ahlat «Bitlis»)* — **2.** Yorgan, şilte gibi şeyleri bir çok yerlerinden iliştirmek *(Şebinkarahisar «Giresun»; Adana; Siverek «Urfa»)* ***[Bak: Köpmek]***

Sırımsımak [*F.*], **1.** Et gibi şeyler bayatlıyarak, kuruyarak sertleşmek *(Adana; Köyceğiz «Muğla»)* — **2.** Et bozulmak, kokmak *(Bodrum «Muğla»)* ***[Bak: Imzımak, hımzımak]***

Sırın [*İs.*], Hamurdan, en çok yufkadan yapılan yoğurtlu bir yemek ve gene yufka ile yapılan bir tatlı *(Kemah, Erzincan; Kemaliye ve dolayı «Malatya»)*

Sırıncımak [*F.*], **1.** Hasta bir adam yatmıyarak ayakta gezinmek, sürüncemek *(Masara «Mut - İçel»)* — **2.** Tahammül etmek *(Alanya «Antalya»)* — **3.** Sızlanmak, üzülmek *(Masara «Mut - İçel»)*

Sırıngaç [*İs.*], Dalyan kayıklarındaki yelken ipi *(Çanakkale)*

Sırınmak [*F.*], Sabretmek *(Nevşehir «Niğde»)*

Sırınsı [*İs.*], **1.** Kurutulmuş et *(Hortu «Ereğli - Konya»)* — **2.** Güçlü, kuvvetli *(Ceritkale «Keskin - Ankara»)*

Sırınsımak [*F.*], *(Kalecik «Ankara»)* ***[Bak: Sırımsımak]***

Sırıt [*İs.*], Ucu çatalımsı olan düğen oku *(Kırca köyü «Bolvadin - Afyon»)*

Sırkıntı [*İs.*], **1.** Pekmez, yoğurt, süt su gibi şeylerin kaplarından sızarak damlaması, sızıntı *(Ermenak, Konya; Belenkeşli, Masara «Mut», Mersin «İçel»)* — **2.** Kocamış bir erkeğin son çocuğu, tekne kazıntısı *(Belenkeşli «Mersin - İçel»)*

Sırkıtmak [*F.*], **1.** Sızdırmak, herhangi bir mayii kabından son damlasına kadar akıtmak *(Taçın «Kayseri»; Bademli «Emirdağ-Afyon»)* — **2.** Üzüm gibi sıkılan sulu nesnelerin suyunu son damlasına kadar akıtmak *(Adana «Seyhan»)*

Sırkmak [*F.*], Sızmak, mayi bir şey kabından son damlasına kadar akıp bitmek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Ermenak «Konya»)*

Sırlak [*S.*], Cilâlı, düz, pürüzsüz (**Şu taş nekadar sırlak :** *Senir «Isparta»; Konya; Bayramiş «Çanakkale»; Gilevği «Elmalı - Antalya»)*

Sırlamak [*F.*], Küp, çömlek gibi şeylere sır sürerek parlatmak *(Sivas)*

Sırlan [*S.*], Düzgün, kadife gibi yumuşak ve cilâlı nesne *(Tavaklı «Ezine», Çanakkale)*

Sırlanca [*Zf.*], Düzgünce **: Çamaşırı sırlanca katladım** *(Ayvacık «Ezine», Çanakkale»*

Sırma [*İs.*], İki bahçeyi birbirinden ayıran dikenli, ağaçlı sınır, çit *(Ulubey «Ordu»; Balcalı «Çarşamba - Samsun»; Küçüklü «Bulancak - Giresun»)*

Sırnaç [*S.*], Dayanıklı *(Heniske «Amasya [Muh.]»)*

Sırnak [*İs.*], **1.** Başparmağın ucundan birinci boğuma kadar olan kısım *(Piraziz «Giresun»)* — **2.** Hayvan tırnağı *(Sakak «Silifke - İçel»)* — **3.** Keçi ayağı *(Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»)*

Sırnaşık [*S.*], Yüzsüz, arsız (*Çanakkale; Konya [Muh.]; Köşektaş «Avanos - Kırşehir»; Hortu «Sivrihisar - Eskişehir»*)

Sırnaşmak [*F.*], Musallat olmak, yüzsüzlük etmek, arsızlanmak (*Sinop; Kurşunlu «Çankırı»*)

Sırnı [*İs.*], Kağnı dingili (*Taşlıçay «Diyadin - Ağrı»*)

Sırparmak [*F.*], Karşısındakine çıkışmak, öfkeli öfkeli bağırmak (*Barta «Eğridir - Isparta»*)

Sırpaşmak [*F.*], Mukavemet etmek, dayanmak (*Masara «Mut - İçel»*)

Sırpat [*S.*], **1.** Söz tutmıyan, arsız, dikbaşlı çocuk (*Şebinkarahisar «Giresun»; Konya; Akseki «Antalya»; Yukarıdinerk «Karaağaç - Isparta»*) — **2.** Çekişgen, gözüpek insan veya hayvan (*Alucra «Giresun»*)

Sırpıncak [*S.*], Çıkılması güç, sarp yer: **O kaya çok sırpıncaktır herkes çıkamaz** (*Elâzığ; Malatya*)

Sırpmak [**F.**], Kaymak: **Ahmedin oğlu buz üstünde sırpıyordu** (*Harput «Elâzığ»*)

Sırsalamak [*F.*], Sarsmak (*Boyabat «Sinop»*)

Sırsıdı [*İs.*], Dağ çiçekleri içinde en güzel kokan bir çiçek (*Pınar köyü «Milâs - Muğla»*)

Sırsıl [*S.*], **1.** İnatçı; arsız (*Çanakkale; Balkanda «Beyşehir - Konya»*) — **2.** [*İs.*] Çözülmüş buz (*Kars*)

Sırsılmak [*F.*], Tebelleş olmak, asılmak, israr etmek (*Genezin «Avanos-Kırşehir»*)

Sırsır [*İs.*], **1.** İlkbaharda çözülen buz (*Erzurum*) [**Bak: Sırsıl, 2**] — **2.** Çok soğuk havada yağan sert kar parçaları (*Çıldır «Kars»*) — **3.** Cırcır böceği (*Halfeti «Urfa»*)

Sırsıra [*İs.*], Yarasa kuşu (*Bismil «Diyarbakır»*)

Sırsmak [*F.*], Sarsmak, sallamak (*Müstecap «Balıkesir»*)

Sırt [*İs.*], **1.** Harmanda düğen sürmek için ön tarafa takılan ay gibi eğri ağaç (*Alan «Çumra - Konya»*) — **2.** Çatılarda yanlama dizilen kiremit, mahya (*Erenköy «İst. [Muh.]»*)

Sırtarık [*S.*], Şımarık, arsız (*Vekifdinek «Karaağaç - Isparta»*)

Sırt demiri [*İs.*], Sabanın okundan aşağı uzatılan keskin demir (*Ayancık «Sinop»*)

Sırtık [*S.*], Şımarık, arsız (*Saraycık, Kütahya*) [**Bak: Sırtarık**]

Sırtı yarma [*İs.*], Şarbon hastalığı (*Alanlı «Aydın»*)

Sırtlak [*S.*], Lüzumsuz yere kahkaha ile gülen (*Ulubey «Ordu»*)

Sırtsıra [*İs.*], Hattibâlâdan geçen yol (*Gavraz «Bolaman - Ordu»*)

Sırzak [*İs.*], Kışın suların toplandığı bataklıklar (*Bafra «Samsun»*)

Sırzınt [*İs.*], Kuşbaşı et kavurması (*Malatya*) [**Bak: Sızgaç**]

Sısağan [*S.*], Sinsi, (*İst. [Muh.]*)

Sısat [*İs.*], Sıkıntı (*Kale «Tavas - Denizli»*)

Sısgıt [*İs.*[, Et kavurması (*Develi «Kayseri»*) [**Balı: Sızgıç**]

Sıska [*İ.*], (*Silifke «İçel»*) [**Bak: Göver**]

Sıtahan [*İs.*], Su veya hayvanla döndürülen dik taşlı yarma değirmeni (*Köy «Çıldır - Kars»*) [**Bak: Dik**]

Sıtmak [*F.*], **1.** Sulu bir şey kendiliğinden patlayıp akmak (**Elimdeki çıban sıttı:** *Niğde;* **Meyvalar elimde sıttı:** *Bağyaka*

«Fenike - Antalya»; Çankırı; Silifke «İçel»; Karaman «Konya»; «Denizli»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Cihanyaylağı «Mersin - İçel»; Milâs «Muğla»; Alanya «Antalya» — **2.** Korkmak, ödü patlamak **(Ödüm sıttı :** *Niğde; Ankara; Bilân, Karaisalı «Seyhan»)* — **3.** Balon sönmek **(Çocuğun elindeki balon sıttı :** *«İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* — **4.** Çok yağmur dolayısile ekin bozulmak *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)*

Sıva [*S.*], Derin olmıyan su, sığ **(Hiç korkmadan dereden geçebilirsin çünkü sıvadır :** *İnegöl «Bursa»; Balıkesir»)* **[Bak: Sıvat, 1]**

Sıvak [*İs.*], **1.** Değirmen oluklarına gelen fazla suyun dışarı akması için açılan delik *(Büyükdöllük «Edirne»)* **[Bak: Savak]** — **2.** Su biriktirmiye mahsus yer: **Tarlanın sıvağı dolmuş** *(Budaklar «Güney - Bursa»)* — **3.** Sığ, derin olmıyan yer: **Çocuklar çayın sıvağında oynuyorlar** *(Vezirköprü «Samsun»)* — **4.** Sıva *(Birecik «Balıkesir»)*

Sıvan [*İs.*], **1.** Derin olmıyan, sığ yer *(Hendek «Kocaeli»)* — **2.** Tarlanın su tutan çukur yerleri *(B. Anafarta «Eceabat-Çanakkale»)* — **3.** [*S.*] Bir çeşit killi ve çorak torprak **(Sıvan tarlaya arpa ektim :** *Oğul Köyü «Kastamonu»; Gelibolu «Çanakkale»)*

Sıvanak [*S.*], Düzgün, yakışıklı: **Sıvanak adam** *(Balıkesir)*

Sıvarma [*İs.*], Sulak yerlerde yetişen kavun *(Devecikonağı «Mustafakemalpaşa - Bursa»)*

Sıvarmak [*F.*], Sulamak, su içirmek **(Tarlayı sıvardın mı? ; Hayvanları sıvardın mı? :** *Körez köyü «Kula», Demirci, Gördes «Manisa»; Kastamonu)*

Sıvastı [*İs.*], Toprak tava *(Şuhut «Afyon»)*

Sıvaşmak [*F.*], Bir işe başlamak *(Dolu köyü «Malkara - Tekirdağ»; Bursa)*

Sıvat [*İs.*], **1.** Dere kenarlarında hayvanların sulandığı düz ve sığ yerler **(Uyuz uyuzu sıvatta bulur :** *Kaklıç «Menemen - İzmir»; Edirne [Muh.]; Lâpseki «Çanakkale»; Hamzaali «Nazilli - Aydın»; Yaylagöne «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»; Gündoğdu «Bursa [Muh.]»; Eskişehir; Narlıdere «Boldan - Denizli»; Kemalli «Ezine - Çanakkale»)* — **2.** Mandaların gömülüp yattıkları çamurlu su *(Gölcük «İzmit - Kocaeli [Muh.]»; Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»)* — **3.** Hayvanları semirten otlu ve sulak mera **(Sıvatta mandaları besi tuttu :** *Çakıllı «Vize - Kırklareli [Muh.]»; Bayabat «Sinop»)*

Sıvatlamak [*F.*], Hayvanları beslemek *(Edirne [Muh.])*.

Sıvatlık [*İs.*], Çamaşır yıkanan yer, çamaşırhane *(Örencik, Gerede «Bolu»; Sinop)* **[Bak: Yunak]**

Sıvazlamak [*F.*], **1.** Düzeltmek *(Fındıklı «İst.»)* — **2.** Bir şeyi eliçi ile sıvar gibi yapmak, sığamak **(Sakalını sıvazladı :** *Muğla; Sivas; Trabzon; Kirazlı «Bursa»)*

Sıvgın [*İs.*], Değirmendeki su deposunun deliği *(Kayseri)*

Sıvık [*S.*], Erkek istiyen kısrak veya dişi eşek *(Kütahya)*

Sıvımak [*F.*], **1.** Kısrak veya eşek er-

kek hayvan istemek *(Kütahya)* — **2.** Sulanmak, cıvımak, sıvık olmak: **Su koyunca çok sıvıdı** *(Edirne [Muh.])*

Sıvıtmak [*F.*], Katı bir cismi sıvık bir hale getirmek: **Yoğurtu sıvıtarak ayran yaptı** *(Kozan «Seyhan [Muh.]»)*

Sıvkırmak [*F.*], İçinde sulu şey bulunan bir kabı tamamen boşaltmak: **Testiyi sıvkır da içinde bir şey kalmasın** *(Konya)*

Sıy [*İs.*], Hediye *(Kadıçitfliği «Yalova - İst.»)*

Sıyartmak [*F.*], Çocuk etrafına tutunarak yürümek: **Çocuk sıyartıyor** *(Tepecik «Kütahya»)*

Sıyga [*İs.*], Şimşek: **Sıyga oynuyor** *(Sulusaray «Artova - Tokat»)*

Sıygıç [*İs.*], Et kavurması *(Karaman «Konya»)* **[Bak: Sızgıç]**

Sıyığ [*İs.*], Çorba *(Erzincan)*

Sıyınmak [*F.*], Bozulmak: **Ağlamakla aptes sıyınmaz** *(Yenişehir «Bursa»)*

Sıyıpmak [*F.*], Kaymak (**Ahmet, ayağı sıyıptı düştü** : *Gaziantep; Dede köyü «Çal - Denizli»)*

Sıyırdamak [*F.*], Sürtünmek ve dokunmakla ses çıkarmak *(Sinop)*

Sıyırdım [*İs.*], **1.** Düz çizgi halindeki ufkî sınır içinde kalan arazi parçası: **Karşıki dereden başlıyarak gördüğünüz şu sıyırdım kızın köyüdür** *(Bozköy «Tire - İzmir»)* — **2.** Halı enliliğince olan ilmek düğümlerinin bir sırası (**Halının örneği güzel fakat sıyırdımı az** *(Gördes «Manisa»)* — **3.** Atkı ipi [*halıcılıkta*] *(Balıkesir)*

Sıyırdım oluk [*İs.*], Suyu, değirmen çarkına götüren tahta veya saçtan yapılmış oluk *(Denizli)*

Sıyırga [*İs.*], **1.** Orakla bir defada biçilip diz üzerinde toplanabilen ekin veya ot *(Gözene «Malatya»; Denizli)* **[Bak: Deste]** — **2.** Haşlanmış taze fasulye *(Isparta)* — **3.** Demet, buket: **Bahçıvan bana bir sıyırga gül verdi** *(Denizli)* — **4.** Kışın damlarda kar kürümek için kullanılan büyük tahta kürek *(Malatya)* **[Bak: Dalgara]**

Sıyırgı [*İs.*], **1.** Damlardaki karı kürümeğe yarıyan büyük tahta kürek *(Haymana «Ankara»; Ficek «Reşadiye - Tokat»; Isparta; Ermenak, Konya; Yıldızeli «Sivas»; Pazarcık «Gaziantep»; Şebinkarahisar «Giresun»; Gümenüz «Bafra - Samsun»; Dişli «Sorgun - Yozgat»)* — **2.** Harmandaki samanı kürümeğe yarıyan üç köşeli bir aygıt *(Edirne; Çardak «Lâpseki-Çanakkale»; İnebolu «Kastamonu»; Karamürsel «Kocaeli»; Bıyıkali «Tekirdağ [Muh.]»; Sinop; Tarsus «İçel»; Tokat; Vize «Kırklareli»; Dağakadı «Karacabey - Bursa [Muh.]»)* **[Bak: Kazağu, dalgara, kürenpe, kehel 3]** — **3.** Yılancık hastalığı *(Bursa [Muh.])* **4.** Ağaç kabuğu sıyırmağa yarıyan iki saplı bir aygıt *(Eskişehir)* — **5.** Kayış üzerine çizgi yapmağa yarıyan aygıt *(Çanakkale)* — **6.** Büyük orak *(Mucur «Kırşehir»)* — **7.** Bir çeşit ahır küreği *(Adana)* — **8.** Dokunan hasırın iplerini tutan ağaç *(Bolvadin «Afyon»)* — **9.** Hamur kazımağa yarıyan aygıt *(Sinop)* **[Bak: Eyseran]**

Sıyırık [*İs.*], **1.** *(Faldaca «Mesudiye - Giresun»)* **[Bak: Sıyırgı, 2]** — **2.** [*S.*] Utanmaz, yaramaz: **Sıyırık kız nerede idin ?** *(Tavas «Denizli»)*

Sıyırkaç [*İs.*], *(Postallı «Ulukışla - Niğde»)* **[Bak: Sıyırgı, 2]**

Sıyırma [*İs.*], **1.** Taze, yaş sebze *(Ortaköy «Çal - Denizli»)* — **2.** Taze fasulya *(Gürlek, Kalkan, Simav «Kütahya»; Akköy «Söğüt - Bilecik»; Pulluca «Demirci - Manisa»)* — **3.** Böğrülce *(Kula «Manisa»; İzmir; Ortaköy «Çal - Denizli»)* — **4.** Suda haşlanmış kılçıklı taze fasulye *(Hisarardı «Yalvaç - Isparta)* — **5.** Tırpan *(Elmalı «K. Hamam - Ankara»)*

Sıyırmuk [*İs.*], Genç çamların, kitabî tabakaları, nusgu havi yenilen zar kısmı *(Sorkun «Beypazarı - Ankara»)* **[Bak: Soymuk, iliç 2]**

Sıyırtma [*İs.*], Kenger dikeninin iç kısmı *(Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Sıyırtmak [*F.*], Tarlalarda suyun düzgün akması için toprağı kıyılamak, toplamak *(Kuzköy «Bucak - Burdur»)*

Sıyırtma yol [*İs.*], Çay ve dere kenarlarındaki yaya yolu *(Bahadırlı «Bayramiç - Çanakkale»)*

Sıylan [*İs.*], Dalsız, budaksız, düz ve uzun ağaç *(Kozan «Seyhan»)*

Sıylı [*S.*], Hürmetli, saygın: **Hasan ağa çok sıylı bir adamdır** *(Tokat)*

Sıymaç [*İs.*], Külbastı *(Ünye «Ordu»; Tokat)*

Sıymak [*F.*], Bozmak; kırmak **(Oruç sıydı; Ahmet ahdini sıydı; Mehmet ceviz sıydı; Yumurtayı yağa sıydı:** *Kınık «Fethiye», Muğla; Üskerles «Beyşehir - Konya»; Tavas «Denizli»; Kesme «Eğridir - Isparta»; Kuz köyü «Bucak - Burdur; Çankırı)*

Sıynak [*İs.*], Çatal tırnaklı hayvanların tırnaklarından birisi **(İneğin sıynağı berelenmiş :** *Kargı «Kastamonu»; Ünür «Çankırı»)* **[Bak: Cıynak]**

Sıypak [*S.*], Çok düz, cilâlı, kaygın [yer] **(Yol çok sıypaktı, beygirin ayağı kaydı ;** *Kangal «Sivas»; Önsen «Maraş»; Güllühüyük «Çiçekdağı - Kırşehir»; Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»; B. Çaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Sıypın [*S.*], Dik, yalçın, kaygın: **Yarın kenarları çok sıypın** *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Sıypınak [*S.*], Kaygın, sarp, yamaç [yer]: **Sıypınak yerden geçmek çok güç olur** *(Burhaniye «Nazilli - Aydın»)*

Sıypıncak [*S.*], **1.** Kaygın, kaypak **(Burası pek sıypıncaktır, dikkat et!:** *Akçadağ «Malatya»; «Gaziantep)* — **2.** Sıypınmağa yarar aygıt, kızak *(Gaziantep)* **[Bak: Sıypınmak]**

Sıypınmak [*F.*], Yüksek veya meyilli bir yerden kaymak: **Çocuklar telgraf direğinden sıypınarak iniyorlar** *(Bayındır «İzmir»)*

Sıypmak [*F.*], Kaymak **(Ayağı sıypınca düştü :** *Köseceli «Gaziantep»; Cebelibereket «Seyhan»; Osmancık «Çorum»; Ayvacık «Ezine - Çanakkale»)* **[Bak; Sıyıpmak]**

Sıyrancık [*S.*], Doğru ve düz meşe ağacı *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Sıyrık [*S.*], **1.** Utanmaz, hayasız kimse *(Urfa; Erzurum; Bursa; Isparta; Hayrabolu «Tekirdağ [Muh.]»; Adana «Seyhan»; Burhaniye «Nazilli - Aydın»; Antalya; Ayaslar «Ilgın», Alibeyhüyüğü «Çumra», Konya)* — **2.** Tepenin dik, yal-

çın yeri *(Sulusaray «Artova - Tokat»)*

Sıyrımcak [*S.*], Kayıcı *(Urfa)*

Sıyrıncak [*S.*], Elde, avuçta durmıyacak kadar kayıcı olan *(Elâzığ ve çevresi; Urfa)*

Sıyrıntı [*İs.*], Astar, basma gibi şeylerden uzunlamasına yırtılarak koparılan parça *(Honaz «Denizli»)*

Sızağan [*İs.*], Az su çıkan yer: **Ali gördün mü, sizin tarlada bir sızağan çıkmış** *(Yerebakan «Feke - Seyhan»)* **[*Bak: Sızak*]**

Sızak [*S.*], Dağ sırtlarından, taş aralarından sızan su *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»; Navdalı, Çatak, Bekirde «Mersin - İçel»; Evciler «Bâlâ», Hisarlıkaya «Polatlı - Ankara»; İlyas «Isparta»)* **[*Bak: Gönen*]**

Sızgaç [*İs.*], Kemikli et kavurması *(Büyükhacılar «Isparta»)* **[*Bak : Sızgıç*]**

Sızgı [*İs.*], Damla, birikinti su *(Kamber «Kayseri»; Tavas «Denizli»)*

Sızgıç [*İs.*], Kış için yapılan kavurma *(Ortabereket, Ayaş «Ankara» Karaman «Konya»; Adana «Seyhan»; Ürgüp «Kayseri»; Çankırı)* **[*Bak: Sızgaç, sızgıt*]**

Sızgıt [*İs.*], Kıyma, kavurma *(Zincidere, Erkilet, Develi, Tavlısın (Kayseri»; Elbistan, Maraş; Kürkçüler «Adana - Seyhan»; Yozgat, Büyükteflek, Hacıbektaş, Mucur «Kırşehir»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Niğde)* **[*Bak: Sızgaç, sızgıç*]**

Sızı [*İs.*], **1.** Ayakkabıların delik yerlerine konulan yama *(Güdül «Ayaş-Ankara»)* — **2.** Halı nakışlarında çiçekleri çerçeveliyen çizgiler: **Bu halının sızılarına bayıldım** *(Gördes «Manisa»)*

Sızık [*S.*], Çabuk gücenip ağlıyan *(Boldan «Denizli»)*

Sızılmak [*F.*], Bal ve yağ gibi şeyler yabancı neslerden eritilerek ayrılmak: **Çarşıdan sızılmış yağ aldım; Sizde sızılmış bal var mı?** *(Tire «İzmir»)*

Sızıntı [*İs.*], Toprak veya taştan damla damla akan su *(Sarıvadi «Ermenak - Konya»)*

Sızırma [*İs.*], Et kavurması *(Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]»)*

Sızkıç [*İs.*], *(Başköy, Yoğunpelit «Beypazarı - Ankara»; Sinir «Afyon»)* **[*Bak: Sızgıç*]**

Sızkıt [*İs.*], *(Develi «Kayseri»; Alemdar «Çumra - Konya»; Malatya)* **[*Bak: Sızgıç*]**

Sibe [*İs.*], İddia ,inat *(Avutmuş, Şebinkarahisar «Giresun»)* **[*Bak: Sibe sürmek*]**

Sibek [*İs.*], **1.** Beşikteki küçük çocukların yataklarını kirletmemesi için beşiğe takılan tahtadan yapılmış içi delik boru, kamış *(Senirkent «Uluborlu», Kasımlar «Eğridir - Isparta»; Denizli; Konya)* — **2.** Değirmenlerde alt taşın ortasında bulunan demir mihvere, taşların birdenbire aşınmaması için, geçirilen tahta bir aygıt *(Konya; Ankara; Mesken «Manisa»; Ahlat «Bitlis»)* — **3.** Ağaçların toprağa dikine uzayan kökü, dik kök, kazık kök *(Ferenge «Erbaa - Tokat»)* — **4.** [S.] Sivri *(Isparta)*

Sibe sürmek [*F.*], İddialaşmak *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Sibi [*İs.*], Sidik kabı *(Vezirköprü «Samsun»)*

Sibik [*İs.*], **1.** Köşe *(Nallıhan «Ankara»; Kisenit «Feke», Kozan «Seyhan»)* — **2.** Üç etekli entarilerde etek: **Arka sibiğin yırtılmış**

(Yeğrenkayalı «Boyabat - Sinop»)

Sibikli [*İs.*], Budaklı çıra *(Horzum «Burdur»)*

Sice [*İs.*], Yufkayı saç üzerinde çevirmeğe yarar şiş veya ince uzun tahta *(Tırkas «Sarayköy - Denizli»)*

Sici [*İs.*], Şarap, sücü *(Niksar «Tokat»)*

Sidenlemek [*F.*], Silip süpürmek, temizlemek *(Konurlar «İnegöl - Bursa»)*

Sidişmek [*F.*], Koşmak *(İpkaiye «Biga - Çanakkale»)*

Siftilemek [*F.*], Çitilemek, bir şeyi uğarak, çitiliyerek kirini çıkarmak üzere yıkamak *(Gaziantep)*

Siftime [*S.*], Beceriksiz, iş bilmiyen *(Çankırı)*

Siftinmek [*F.*], **1.** Kaşınmak, omuzlarını oynatarak elbise yardımiyle kaşınmak *(Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»; Hafik «Sivas»; Tire «İzmir»; Sivas; Maraş; Gaziantep; Balıkesir)* **[Bak: Gıvtınmak]** — **2.** Oyalanmak, âvâre dolaşmak, vakit kaybetmek *(Adana; Bilecik; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Akşahap «Akseki - Antalya»)*

Siftlemek [*F.*], Birbirine sürerek mısırları koçanından ayırmak *(Akşahap «Akseki - Antalya»)*

Siğ [*İs.*], **1.** Kenar, uç *(Bozüyük «Göksun - Maraş»)* — **2.** Köy içindeki yol dönemeci *(Çal köyü «Gireği - Kütahya»)* — **3.** Kadın entarisinin eteği *(Aşağıdinek «Isparta»)*

Siğecen [*S.*], Sinsi sinsi suya sabuna dokunmadan iş gören *(Seyhan; Çiçekdağı «Kırşehir»)*

Siğeç [*İs.*], Bağ, bahçe ve tarla kıyılarında çalı çırpıdan yapılmış engel, çit *(Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»)* **[Bak: Siyeç]**

Siğlemek ve **Siyelmek** [*F.*], Ağlarken kendisini kaybetmek, bayılmak *(Muğla)* **[Bak: Uğunmak]**

Siğer ve **Siyer** [*İs.*], Pirzola kemiği, kaburga kemiği; amudu fıkarî *(Çorum)*

Siğez [*İs.*], Kısa boylu, uzun kılçıklı, kaplıca envaından bir buğday *(Kastamonu)* **[Bak: Ciyez, 1]**

Siği [*İs.*], Elbiyse eteği *(Antalya)*

Siğil [*İs.*], **1.** Büyük ve yarılması zor olan kütükleri parçalamak için baltanın açtığı yarık arasına konulan demir veya ağaç kama *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Geyikli «Kastamonu»; İnköy «Kütahya»)* — **2.** Koyunların arka ayağındaki aşıklık *(Efirli «Ordu»)* — **3.** Bir çeşit oya *(Kemaliye «Malatya»)*

Siğilemek [*F.*], **1.** Köpek sızlanarak ses çıkarmak *(Topaç «Yozgat»)* — **2.** Sini ve saire gibi madenî kaplar, dokunulunca ses çıkarmak *(Köşker «Kırşehir»; Yozgat)*

Siğil otu [*İs.*], Yarayı işletmek için yaprağı kullanılan bir çeşit ot *(Tanzara «Şebinkarahisar - Giresun»)*

Siğim siğim [*Zf.*], Sessiz sessiz *(Güdül «Ayaş - Ankara»; Büyük Findos «Isparta»; Adana; Tire «İzmir»)*

Siğin [*İs.*], Yağmurun rüzgâr tesiriyle meyilli düşmesi *(Ula «Muğla»)*

Siğircek [*İs.*], Herhangi bir suretle et, peynir ve yoğurt gibi şeylerde hâsıl olan kurt *(Alayunt «Kütahya»)*

Siğircik [*İs.*], İri yağan yağmur *(Meki «Çubuk - Ankara»)*

Siğirdim vermek [*F.*], Meyil ve akıntı vermek *(Vize «Kırklareli»)*

Siğir otu [*İs.*], *(Ulubey «Ordu»)* **[Bak: Siğil otu]**

Siğirse [*S.*], Su içinde kala kala yan-

mak hassasını kaybetmiş olan odun *(Çankırı)*

Siğirseği [*S.*], Anlayışı az, ağır hareketli *(Maruf «Çankırı»)*

Siğirsek [*S.*], Kartlaşmış, gayet güç pişen, sinir kesilmiş et *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)*

Siğişmek [*F.*], Alışmak, ülfet etmek *(Derebaşı «Bayındır - İzmir»)*

Siğiştirmek [*F.*], Hazmetmek, sindirmek *(Akseki «Antalya»)*

Siğle [*İs.*], Koğa *«Antalya»)*

Siğlim [*S.*], Her yemeği beğenmiyen *(Satılmış «Eskişehir»; Hacıibrahim «Bayındır - İzmir»)*

Siğnebit [*İs.*], Saklambaç oyunu *(Sivas; Kayseri)*

Siğnenmek [*F.*], Gizlenmek, saklanmak *(Sürmene «Trabzon»; Küre «Kastamonu»; Osmancık «Çorum»)*

Siğreşik [*S.*], İyi pişmemiş, suyunu çekmemiş [ekmek] *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Sikke [*İs.*], *(Karaman «Konya»)* **[Bak: Filize]**

Silâr [*İs.*], Yabani erik *(Zevker «Refahiye - Erzincan»)*

Silbiç [*İs.*], Beşiğe konulan küçük çocuk lâzımlığı *(Yalvaç «Isparta»; Ermenak, Konya; Çanakkale)* **[Bak: Sibek, 1]**

Silbinç [*İs.*], Beşiğe konulan çocuk lâzımlığı *(Fariske «Ermenak», Sille, Konya; Isparta; Bayat «Aziziye - Afyon»; Aydın dolayı; Denizli; Burdur)* **[Bak: Silbiç, sibek]**

Silbiş [*İs.*], Çocuk lâzımlığı, havruz *(Konya)* **[Bak: Silbinç]**

Silcan [*İs.*], Ağaç sarmaşığı *(Kızılağaç «Alanya - Antalya»)*

Silcek [*İs.*], Başörtüsü *(Eğret «Afyon»)*

Silcik [*S.*], Zaif, cılız *(Erzincan)*

Sildiren [*İs.*], Seyrek çıkan ekin: **— Amca! Senin ekin neden sildiren, tohum bozuk mu idi?** *(Tire «İzmir [Muh.]»)*

Sile [*S.*], **1.** Tam, ağzma kadar (**Arpayı sile doldurdu :** *Adana;* **Sile verip başlı aldı** = Hububat verirken ölçeğin üzerini ağzı ile beraber düzleyip verdi, alırkan da üzeri tepeleme dolu olarak aldı: *Tokat; Zeytünbeli «Ceyhan - Seyhan»; Lâpseki «Çanakkale»; Gaziantep; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Sungurlu «Çorum; Ahlat «Bitlis»)* — **2.** [*İs.*] Kova *(Alanya «Antalya»)* — **3.** [*İs.*] Bataklıklarda biten dikenli bir ot *(Karahoca «Haymana - Ankara»)* — **4.** Derileri harca yatırmak için kazılan kuyu *(Ula «Muğla»; Isparta; Niksar «Tokat»)* — **5.** Baş parmakla şehadet parmağı gerildiği zaman arada hâsıl olan mesafe: **Şaşkınlıktan ağzı bir sile açıldı** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* **[Bak: Sele, Sümüç]**

Silece [*İs.*], **1.** Gübre taşımağa mahsus olup hasırdan yapılmış büyük torba şeklinde bir kap *(Gaziantep)*

Silecek [*İs.*], **1.** İşlemeli hamam havlusu *(Bursa; Germir «Kayseri»; Kastamonu)* — **2.** Zahire ölçeğinin üzerini silmeğe mahsus tahtadan mültezim damgası biçiminde bir aygıt *(Bayburt «Gümüşane»)*

Silek [*S.*], **1.** Temiz: **O çocuk çok silektir** *(Balıkesir [Muh.])* — **2.** Mendil *(Silifke «İçel»)* — **3.** Havlu *(Bafra «Samsun»)* **[Bak: Silecek, 1]**

Silepçe [*İs.*], **1.** Aptes liyeni *(Urfa; Malatya)* **[Bak: İlistir, 2]** — **2.** İbrik *(Malatya)* — **3.** Süzgeç, kev-

gir *(Malatya; Erzincan; Niğde)*

Silgeç [*İs.*], **1.** Kadınların başlarına örttükleri peştemal *(Şarkîkaraağaç «Isparta»)* — **2.** Ahçıların kap yıkadıktan sonra kullandığı bez *(Edirne [Muh.])* **[Bak: Sürgüç]** — **3.** Silgi, kalem lâstiği *(Sasallı «Menemen - İzmir»)*

Silgi [*İs.*], **1.** Havlu *(Keskin «Ankara»; Sinop; Gemerek «Sivas»; Akçakaya «Kayseri»)* **[Bak: Kavluk, 4]** — **2.** Kadınların başlarına örttükleri peştemal *(Salkuma, Kayseri)* — **3.** Tebeşir silmeğe mahsus çuha parçası *(Samatlar «Devrek - Zonguldak»; Çankırı)* — **4.** Kurşun kalem lâstiği *(Samatlar «Devrek - Zonguldak»)* — **5.** Çuval *(Vona, Ordu)* — **4.** Saman toplamağa mahsus kürek, harman sıyırgısı *(Ist. [Muh.]; Edirne)* **[Bak: Sıyırgı, 2]** — **7.** Fırça *(Erzincan)* — **8.** Marangoz rendesi *(Pütürge «Malatya»)*

Silgiç [*İs.*], *(Niğde)* **[Bak: Sürgüç, silgeç, 2]**

Silgilin [*İs.*], Bohça *(Balıkesir)*

Silgin [*İs.*], Çukur yerlere rüzgâr tesiriyle dolan, yığılan kar *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)* **[Bak: Kürtün]**

Sili [*İs.*], **1.** Yünden dokunmuş ve bazan yaygı yerinde kullanılan tüylü ve renkli ince kilim *(Dengere «Tefenni - Burdur; Yakşıveli «Bayramiç-Çanakkale»; Bodrum «Muğla»)* — **2.** Halı *(Çanakkatle)* — **3.** Uzun entari *(Bayat «Aziziye - Afyon»)* — **3.** [*S.*] Kaba ve kalın: **Sili bir kilim** *(Alanya «Antalya»)* **[Bak: Farda, 2]**

Silif [*İs.*], Tortu, telve *(Malatya; Elâzığ)*

Silik [*S.*], **1.** Geveze *(Kayseri; Sivas)* — **2.** Şımarık, arsız *(Tavşanlı «Kütahya»)* — **3.** Orospu *(Kızılcabölük «Denizli»)* — **4.** İtibardan düşmüş adam *(Kütahya)* — **5.** [*İs.*] Kuru fasulye *(Kuruçay «Erzincan»)*

Silim [*S.*], Hastalığı olmadığı halde, az yiyen, az içen, boğazsız *(Çatalağıl «Karacabey - Bursa [Muh.]»)*

Silimsek [*S.*], *(Muğla)* **[Bak: Çimeter, silimsi 2]**

Silimsi [*İs.*], **1.** Turşu suyu, ekmek ve sarmısaktan yapılan bir çeşit yemek *(Süksün «Bünyan - Kayseri»)* — **2.** [*S.*] Boğazsız [İnsan ve hayvan hakkında] *(Muğla)* **[Bak: Silim]**

Siline [*İs.*], Çocuk oturağı *(Karaman «Konya»)* **[Bak: Silbiş]**

Silin silin [*Zf.*], Miskin miskin: **Ali, çarşıda silin silin geziyor** *(Osmancık «Çorum»)*

Silk [*İs.*], Pancar *(Urfa)*

Silkecek [*İs.*], Cıgara tablası *(Gaziantep)*

Silkik [*S.*], Tembel, işsiz güçsüz *(Çimi «Akseki - Antalya»*

Silkimek [*F.*], Hafiflemek : **İşlerimiz şu günlerde biraz silkidi** *(Bergama «İzmir»)*

Sille [*İs.*], **1.** Baklamsılardan burçağa benzer bir bitki *(Kilis «Gaziantep»)* — **2.** Hayvan semerlerine üzengi yerine takılan ve yük altına gelen ip *(Serik «Antalya»)* — **3.** Tahtaları birbirine tutturan kuşak *(Hemşin «Çoruh»)*

Sillenmek [*F.*], Sezmek : **Kusurunu, yüzünün renginden sillendim** *(Bitlis; Urfa)*

Silli [*İs.*], Çömlek *(Antakya «Hatay»)*

Sillik [*İs.*], *(Kırşehir)* **[Bak: Kurtuk, 1]**

Silinç [*İs.*], Beşiklere konulan çocuk lâzımlığı *(Kastamonu)*

Silli sitirli [*S.*], Temiz ve kapalı: **Kadın dediğin silli sitirli olmalı** *(Gaziantep)*

Silmiç [*İs.*], Oturak, havruz *(Pirlerkondu «Hadım - Konya»)*

Silniç [*İs.*], *(Denizli)* **[*Bak: Silmiç*]**

Siltelenmek [*F.*], Azarlanmak: **Yaramaz çocuk siltelenmezse adam olmaz** *(Çömlekçi «Bodrum Muğla»)*

Siltemek [*F.*], Azarlamak *(Çömlekçi «Bodrum - Muğla»)*

Sim [*İs.*], İşaret, işmar: **Simle konuştum** *(Adana)*

Simdut [*İs.*], Yumruk usuliyle ebe seçimi *(Vezirköprü «Samsun»)*

Sime [*İs.*], Çocukların oyun onyadıkları ucu sivri değnek *(Denizli)*

Simelek [*S.*], **1.** Ağır haraketli adam *(Görele «Giresun»)* **[*Bak: Simidik*]** — **2.** Sersem *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Simente [S.], Beceriksiz *(Kavak «Samsun»)*

Simiç [*İs.*], **1.** *(Balıkesir)* **[*Bak: Sele 1, sümüç*]** — **2.** Karış *(Giresun)* **[*Bak: Simirç*]**

Simidik [*S.*], Ağır canlı *(Yozgat)* **[*Bak: Simelek*]**

Simidirik [*İs.*], Gayet ufak bulgur *(Karaman «Konya»)* **[*Bak: Düğü, pıtpıt, simindirik*]**

Simil [*S.*], Aptal, sersem, beceriksiz *(Ünye «Ordu»; Tokat)*

Similik [*S.*], Ağırcanlı adam *(Merzifon «Amasya»; İskilip «Çorum»; Karahisar «Kayseri»)* **[*Bak: Simelek*]**

Simindirik [*İs.*], Çorbalık ufak bulgur *(Diyarbakır)* **[*Bak: Simidirik*]**

Simine [*Zf.*], Boşuna, sebepsiz: **Simine dayak yemiyor** *(İnebolu «Kastamonu»)*

Simirç [*İs.*], Karış *(Giresun)* **[*Bak: Simiç, 2*]**

Simit [*İs.*], *(Ankara)* **[*Bak: Cılgır*]**

Simpil [*S.*], Ahmak, budala *(Aydınlı «Gebze - Kocaeli»)*

Simser [*S.*], **1.** İştahsız, boğazsız insan veya hayvan *(Bozüyük «Bilecik»; Kütahya ve dolayı)* **[*Bak: Silimsi, 2*]** — **2.** Bir şeyi beğenmiyen *(Otacı «Kızılcahamam - Ankara»)* — **3.** İçinden pazarlıklı *(Deveviran «Bolu»)*

Simsi [*İs.*], Söğüt dalından yapılan düdük *(Pendik «Kartal»)* **[*Bak: Sipsi*]**

Simsilik [*İs.*], Ekşi, çürük meyvalara topluca konan küçük sinekler *(Kaleyaka «Perşembe - Ordu»)*

Simsim [*İs.*], **1.** Düğünlerde ateş etrafında oynanan bir oyun *(Yeniköy «Tokat»; Merzifon «Amasya»)* **[*Bak: Sinsin, 1*]** — **2.** [*S.*] Gizli, sessiz, sinsi *(Kazmasökü «Sinop»)* — **3.** [*Zf.*] Yavaş yavaş *(Yozgat)* **[*Bak: Siyim siyim*]**

Simyan [*S.*], Aşikâr, meydanda olan: **Simsim demeden, simyan demesi iyidir** *(Kazmasökü «Karasu - Sinop»)*

Sin [*İs.*], **1.** Kabir, mezar *(Malatya; Manisa; Kayseri; Ordu; Balıkesir; Seyhan; Çorum; Kırşehir; Konya; Kastamonu; Ankara; Aydın; Gaziantep; Urfa; Amasya; Sinop; Sivas; İçel; Denizli; Antalya; Bursa; Samsun; Niğde; Maraş illeri)* — **2.** Etek: **Entarinin sini yırtılmış** *(Çobansa, Alanya «Antalya»)* **[*Bak: Siğ*]** — **3.** Bir çeşit sarı kuru üzüm; dut

(Bor «Niğde»)

Sinbil [S.], Sinsi *(Niksar «Tokat»)*

Sinci [S.], Hassas terazi *(Bayburt «Gümüşane»)*

Sincik [İs.], Ayak bileği; incik kemiği *(Bostanlı «Bahçe - Seyhan»)*

Sincilip [İs.], Köfteye konulan kokulu bir ot *(Alpı «Seyhan»)*

Sincisiz [S.], Kıyafetsiz, çehresi bozuk *(Tokat; Boyabat «Sinop»)*

Sinç [İs.], **1.** Çehre, beniz *(Boyabat, Sinop)* — **2.** Kılık, kıyafet, biçim *(Malatya)* — **3.** Dikkat *(Civanyay lağı «Mersin - İçel»)*

Sinçe [İs.], Yüz, surat, beniz *(Yazıginik, Budak «Mucur - Kırşehir»;* **Bana neden sinçeni eğiyorsun, git haminnene söyle!** *Hamurcu «İncesu - Kayseri)* **[Bak: Sinç, 1]**

Sinçesiz [İs.], Asık suratlı *(Narköy «Nevşehir - Niğde»)*

Sinç etmek [F.], Dikkat etmek, iyi öğrenmek; ezberlemek *(Çiftlik «İçel»)*

Sinçi [İs.], Kıyafet, kılık, biçim; çehre *(Telek, Malatya; Sungurlu, Çorum; Kıranardı «Kayseri»)*

Sinçi düşük [S.], Kıyafetsiz, kılıksız *(Telek «Malatya»)*

Sinçilemek [F.], Söz evya yazı ile jurnal etmek *(Ünye «Ordu»)*

Sindel [İs.], Tembel *(Karaman (Konya»)*

Sindi [İs.], Makas *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Buğralar «K. Hamam», Ankara; Geyve «Kocaeli»)* **[Bak: Sındı]**

Sindik [İs.], **1.** Cıva *(Kargı «Tosya», Kastamonu; Tokat; Çorum; Kayseri; Şebinkarahisar «Giresun»; Konya; Samsun; Çayırşeyhi «Boğazlıyan - Yozgat»; Divriği, Sivas; Sinop)* — **2.** Tandırın hava deliği *(Develi, Kayseri)*

Sindirmek [F.], Hazmetmek, eritmek *(Pınarbaşı «Kayseri»)*

Sine [S.], Sinsi *(Isparta)*

Sinebit [İs.], Saklambaç oyunu *(Sivas)*

Sinece avı [İs.], Gizlenerek yapılan av *(Antalya)*

Sinecek [İs.], Kadınların başlarına aldıkları çarşaf *(Ünye «Ordu»)*

Sinecen [S.], **1.** Hiylekâr, sinsi *(Ordu; Bolvadin «Afyon»; Alanya «Antalya»; Niğde)* — **2.** Ürkek, sakıngan *(Vize «Kırklareli»)* — **3.** İnsandan kaçan, adamdan ayrıksı *(Köşk «Aydın»)*

Sineç [İs.], Bağ, bahçe ve tarla kenarlarına çalı çırpıdan yapılan çit *(Yağmurlu «Kırşehir»; Malatya)* **[Bak: Siyeç]**

Sinek ve **Singek** [İs.], **1.** Çamdan oyma testi, bardak *(Daday «Kastamonu»; Barla «Eğridir - Isparta»; Gölpazarı, Kepin, Gümele, Ortaca, Tuzaklı «Söğüt - Bilecik»; Kemer «Salihli - Manisa»; Düğrek «Muğla»; Afyon; Orhankebir «Bursa»; Taraklı «Geyve - Kocaeli»)* — **2.** Dağlamakla sagaltılan bir türlü deve hastalığı *(Yağcılar, Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»)*

Sineklemek [F.], Kar seyrek ve ufak yağmak *(Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»)*

Sineklenmek [F.], Şüphelenmek *(Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»)*

Sinekli ve **Singil** [S.], Ağır canlı, tembel *(Hatip «Karaman - Konya»)*

Sinelce [*S.*], İçinden pazarlıklı, saman altından su yürüten *(Tirebolu «Giresun»)*

Sinenbeç [*İs.*], Saklambaç oyunu *(Isparta; Çorum; Vezirköprü «Samsun»)*

Sinenmek [*F.*], Saklanmak, gizlenmek *(Yıldızeli «Sivas»)*

Sinesiz [*S.*], Beceriksiz, iş bilmez, sersem *(Konya; Isparta)*

Singece [*S.*], Yapma usluluk, terbiye gösteren adam: **Ali singece bir çocuktur** *(Erzurum)*

Singecen [*S.*], Sinsi *(Gaziantep)* ***[Bak: Singece, singele]***

Singel [*S.*], Hazmi kolaylaştıran: **Karakulak çok singel bir sudur** *(Yerebakan «Feke - Seyhan»)*

Singelemek [*F.*], **1.** Acı duyan köpek kesik kesik bağırmak: **Enikleri ölen it sabaha kadar singeledi; Soğuktan sabaha kadar it gibi singeledi** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Sinilemek]*** — **2.** Hafif ve hazin ses çıkarmak *(Gaziantep)*

Singemeç [*İs.*], Köşe bucak, saklanacak yer *(Çankırı)*

Sinğil [*İs.*], **1.** El, ayak ve meme gibi uzuvlarda çıkan sert kabarcık, sivilce *(Bartın «Zonguldak»; Sinop)* — **2.** Ağaç yarmakta kullanılan kama *(Bartın «Zonguldak»; Yedigelli «Ereğli - Zonguldak»)* — **3.** [*S.*] Sinci kimse, düşündüğünü gizliyen *(Yalova «İst.»; Niğdet; Konya)* — **4.** [*S.*] Sersem, sünepe *(Konya)*

Sinğilcen [*S.*], Sinsi *(Soma «Manisa»)* ***[Bak: Sinelce, Singece]***

Singin [*S.*], **1.** Sıkılgan, mahcup; **Bizim çocuk biraz singindir** *(Düzköy «Keşap - Giresun»)* — **2.** [*İs.*] Saklanacak yer: **Şu singinde biri saklanmış** *(Düzköy «Keşap - Giresun»)*

Singinmek [*F.*], Çekinmek, az çok korkmak *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)*

Singirmek [*F.*], Hazmetmek *(Gaziantep)*

Singirsimek [*F.*], Zahire hafifçe kurumak, kuru ile yaş arasında bir hal almak: **Hedik singirsidi; Bulgur singirsiyince kaldırırsınız** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Singitti [*İs.*], Körebe oyunu *(Celep «Çatalca - İst.»)*

Sinici [*İs.*], Hazmi kolay, bedene yarıyan yiyecek, içecek *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Sinik [*İs.*], Çamdan oyulmuş iki kuluplu su testisi *(Yerkesik «Muğla»)* ***[Bak: Senek]***

Sinilemek [*F.*], **1.** Hafif sesle acıklı acıklı alğamak (**Çocukları siniletti**: *Maraş, İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* ***[Bak: Singilemek]*** — **2.** Bakır kaplar bir şeye temasla ses çıkarmak: **Bu tepsi çok siniliyor** *(Bayadı «Ordu»)*

Sinilmek [*F.*], Saklanmak, sinmek *(Ayaş «Ankara»)*

Sinirlemek [*F.*], Hayvanı azapla öldürmek: **Salihin devesini sinirlediler** *(Konya)*

Sinirme [*İs.*], Ayak karıncalanma *(Bahçecik «Seyhan»)*

Sinirmek [*F.*], **1.** Göz boyayıp bir şey çalmak *(Simav «Kütahya»)* — **2.** Hazmetmek, eritmek *(Köşker «Kırşehir»*,

Sinirsek [*S.*], Sert, kırılmaz (**Bu odun pek sinirsek, kesilmez**: *Muğla; Ortambereket*, **Sinirsek ek-**

mek yiyimsel olur: *Nallıhan «Ankara»)*

Sinirsek yaprağı [*İs.*], Siğil otu denilen ve yara üzerine konulan yabani bir ot; karamancar yaprağı *(Kovacık «Menemen - İzmir»)*

Sinirsemek [*F.*], Leblebi, bâdem, fıstık gibi kuru meyvalar nem almak suretiyle gevrekliğini kaybetmek, bayatlamak *(Denizli; Bayındır «İzmir»)*

Sinirsilenmek [*F.*], Yemek iyice pişmemek *(Isparta)*

Sinişmek [*F.*], **1.** Göz alışmak *(Şarkîkaraağaç «Isparta»)* — **2.** Yemek mideye yerleşmek, hazim yoluna girmek: **Yemeği siniştirmeden çalışmağa başlamamalı** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **3.** Zihine yerleştirmek, kendine mal etmek: **Bu meseleyi zihnime siniştiremedim** *(Genezin «Avanaos - Kırşehir»)*

Sinit [*İs.*], **1.** Et tahtası *(Konya)* — **2.** Çamdan oyulmuş su testisi *(Kolukısa «Saideli - Konya»)* **[Bak: Senek, sinek]**

Sinitmiş ve **Siğitmiş** [*S.*], Gizli iş tutan, şeytanca iş gören kimse *(Sivas)*

Sinkapan [*S.*], Ansızın saldıran köpek *(Nallıhan «Ankara»)*

Sinlemek [*F.*], **1.** Hafif sesle ve acıklı surette ağlamak **(O, kız neden sinliyor :** *İshaklı köyleri «Bolvadin - Afyon»)* — **2.** Kulak çınlamak *(Bayburt «Gümüşhane»)* — **3.** Köpek soğuktan sızlamak *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Sinlenmek [*F.*], Gizlenmek *(Balıkesir; Uşak «Kütahya»; Isparta; Bozkır «Konya»; Burdur; Bağyaka «Finike», Antalya; Tarsus «İçel»; Niğde; Muğla)*

Sinlik [*İs.*], Mezarlık *(Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»)*

Sinli yelek [*İs.*], Üç etekli entari *(Mahmutseydi (Alanya «Antalya»)* **[Bak: Siğ, siy]**

Sinmece ve **Sinmecik** [*İs.*], Saklanbaç oyunu *(Köşk «Aydın»)*

Sinmek [*F.*], Yakışmak **(Bu elbise bana iyi sinmedi:** *B. Çaylı «Dörtyol - Hatay»; Mut, «İçel»; Sinop; Bor «Niğde»)*

Sinne [*İs.*], **1.** Mezar *(Zile «Tokat»)* — **2.** Hayavn semerlerinde özengi vazifesini gören ve yük altına gelen semere bağlı «U» şeklinde urgan *(Burdur; Eskişehir; Isparta)*

Sinnemeç [*İs.*], *(Ankara köyleri)* **[Bak: Gizli guku]**

Sinnenmek [**F.**], Saklanmak, gizlenmek *(Burdur; Isparta)*

Sinnilemek [*F.*], Mezara koymak *(Bayadı «Ordu»)*

Sinreş [*İs.*], Yarılması güç kuru odun *(Maymul «Tavşanlı - Kütahya»)*

Sinreşmek [*F.*], Ağaç, insan, hayvan görünüşten fazla bir mukavemet ve sertlik göstermek *(İpsile «Hafik - Sivas»; Bünyan «Kayseri»)*

Sinsek [*S.*], Katı, sağlam, kalın, sık; [*Mecazen*] merhametsiz, şiddetli *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Sinsek yaprağı [*İs.*], Yaralara konulan ve siğil yaprağı denilen ot *(Yenice [?])* **[Bak: Sinirsek yaprağı]**

Sinsin [*İs.*], **1.** Düğünlerde geceleri ateş etrafında delikanlılar tarafından oynanan bir oyun *(Bahçe, Kozan,*

Adana «Seyhan»; Genegin «Avanos», Kırşehir; Merzifon «Amasya»; Çorum; Güdül «Ayaş», Beypazarı, Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Mersin «İçel»; Niğde; Saray «Çankırı»; İncesu, Zencidere «Kayseri») — **2.** Ateşi kuvvetli olan ve kürt te denilen bir ağaç *(Konya köyleri)*—**3.** [*S.*] Uyuşuk *(Gelendost «Şarkîkaraağaç - Isparta)*— **4.** Sessiz hareket *(Isparta)*

Sinsi sinsi [*Zf.*], Gizli gizli (**Sinsi sinsi gelir de seni üzer** : *Konya; Kürkcüler «Seyhan»)*

Sinteme [*İs.*], Yokluk, sıkıntı: **Sintemenin ne olduğunu çekmiyen bilmez** *(Konya)*

Sintile ve **Sintine** [*S.*], **1.** Gemi ambarlarında durarak rutubet ve fena koku almış kahve v.s. *(Konya; Virancık «Emet - Kütahya»)* — **2.** Pis, pejmürde, insan arasına karışmıyan *(Bürhaniye «Nazilli - Aydın»)*

Sintine [*İs.*], Kayıklarda başaltı ile ikinci sıra kürek yeri arasındaki boşluk *(Tirebolu «Giresun»)*

Sintir [*S.*], **1.** Şaşkın, sersem, beceriksiz *(Hisarcık «Kayseri»; Temürlü «Kırşehir»)* — **2.** Cimri, pinti *(Saraycık «Kütahya»)*

Sintire [*İs.*], **1.** Eziyet, meşakkat *(Burdur)* — **2.** Motör veya kayık içinde durulacak yer *(Trabzon)*

Sip [*İs.*], Domuz yavrusu *(Antalya)*

Sipeçen [*S.*], Gizli; kurnaz *(Urfa)*

Sipi [*İs.*], Temel *(Himmetoğlu «Zonguldak»)*

Siplemek [*F.*], Saplamak, vurmak *(Dombay «Lalapaşa - Edirne»; Asarağaç «Samsun»)*

Sipsi [*İs.*], **1.** Söğüt dalından yapılan düdük *(Suluca «Lâpseki - Çanakkale»; Edirne [Muh.]; Karaburun, Urla, «İzmir»; Trabzon; Alibey «Çumra - Konya»; M. Kemalpaşa, Bursa; Çukuryurt «Saray», Çorlu «Tekirdağ»; Isparta; Mesudiye «Giresun»; Kuyucak, Karacasu «Aydın»; Yozgat; Bozüyük «Bilecik»; Gölcük «İzmit - Kocaeli [Muh.]»; Konya)* [**Bak: Çıpcıg**] — **2.** İlkbaharda su içinde meydana çıkan bir ot *(Kaya köyü «?»)*—**3.** Akarları boşaltmağa yarıyan huni *(Babasultan «Bursa»)* — **4.** [*S.*] Yüzü nisbetsiz derecede uzun olan *(Vize «Kırklareli»)*

Sipsimek [*F.*], Heveslenmek: **Seni görünce o da sipsidi** *(Balıkesir)*

Sirçen [*İs.*], Çıkrıkla eğrilen iplik yumağı *(Çini «Akseki - Antalya»)*

Sirdan [*İs.*], Gerdanlık *(Erzurum)*

Sire [*İs.*], Armut, üzüm gibi tatlı meyvalar *(Malatya)*

Siren [*İs.*], **1.** Hamur teknesini kazımağa yarıyan aygıt *(Edirne)* [**Bak: Eyseren**] — **2.** Üstü örtülü yaylı araba *(Diyarbakır)*

Sireni [*İs.*], Saç üstünde pişen yufkayı altüst etmeğe yarıyan tahta aygıt *(Kastamonu)* [**Bak: Bisleğeç**]

Sireşik [*S.*], Buruşuk: **Bu meyva sireşiktir** *(Çanakkale)*

Sirgen [*İs.*], Yabani semizotu *(Muğla)*

Sirhit [*İs.*], Cırcır böceği *(Malatya)*

Siriç [*İs.*], İnce dikiş istikametini göstermek için yapılan kalın dikiş, oyulgama *(Gaziantep)*

Sirik [*İs.*], Peynir ve yağ kurdu *(Ilgın «Konya»)*

Sirin [*İs.*], Hamur, yağ ve yumurtadan yapılan bir yemek *(Cenciye «Erzincan»)*

Siringel [*S.*], Uzunboylu ahmak adam *(Hemşin «Çoruh»)*

Sirkecen [*İs.*], Semizotu *(Çankırı)*

Sirken [*İs.*], Yabani ıspanak, yabani semizotu *(Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»; Kısıklı «İst.»; Konya; Marmaris «Muğla»; Üveyikli «Devrek - Zonguldak»; Tamus köyü «Şarkışla - Sivas»; Güdül «Ayaş - Ankara»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Kaklıç «Menemen - İzmir»; Gemlik «Bursa»; Çorum; Gönen «Isparta»)*

Sirmik [*İs.*], Yaban soğanı *(Diyarbakır)*

Sis [*İs.*], Yüzde bulunan çil *(Konya)*

Sislenmek [*F.*], **1.** Yüz çillenmek *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Üzüm küflenmek *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)*

Sisre [*İs.*], Tekne içindeki hamuru kazımağa yarar aygıt *(Erenköy «Çanakkale»)* ***[Bak: Eyseran]***

Siter [*İs.*], Boz tüylü av köpeği *(Antalya)*

Sitik [*İs.*], **1.** Bahçe sulamağa yarar süzgeçli kova *(Samsun)* — **2.** Kıyı, kenar *(Aksaray «Niğde»)*

Sitil [*İs.*], **1.** Çoğun bakırdan yapılan ve içerisine su, süt, yoğurt gibi nesneler konulan kova biçiminde, kulplu büyük kap *(Kalay «Bafra», Büyükoymaca, Havza «Samsun»; Gerze, Boyabat, Sinop; Haymana, Nallıhan, Kalecik «Ankara»; Çepni «Mudurnu», Bolu; Çankırı; Zile, Niksar, Tokat; Sungurlu «Çorum»; Merzifon «Amasya»; Şebinkarahisar «Giresun»; Sürmene «Trabzon»; Rize «Çoruh»; Ermenak «Konya»; Yıldızeli, Sivas; Develi «Kayseri»; Yozgat; Erzurum; Elâzığ, Malatya; Erzincan; Diyarbakır; Kars; Kelkit Gümüşhane»; Afyon; Çeşme «İzmir»; Karacasu «Aydın»; Antalya; Eğridir, Isparta; Adana; Kandıra «Kocaeli»)* ***[Bak: Herene, 3]*** — **2.** Eski berberlerde baş yıkamağa yarar altı musluklu, ufak bakır kap *(Güdül «Ayaş - Ankara»; Tavas «Denizli»; Isparta; Divriği «Sivas»)* — **3.** Bakırdan yapılmış saplı şekerlik *(Ankara)* — **4.** Çadır eteği *(İlyas köyü, Isparta; Narlıdere «Boldan - Denizli»; Aydın; Antalya; Akşehir «Konya»; Belenkeşli «Mersin»; Tire «İzmir»)* — **5.** Fide; fidan *(Nevşehir, Bor, Ürgüp, Niğde; Sarılar «Avanos», Mucur «Kırşehir»; Talas, Kayseri; Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)* ***[Bak: Çitil]*** — **6.** Taze buğday kavurgası *(Yeniköy «Çankırı»* ***[Bak: Ütme, firik 2]***

Sitilik [*İs.*], Küçük bakraç *(Malatya)*

Sitillemek [*F.*], Titremek *(Uzunyaylâ «Sivas»)*

Sitre [*İs.*], Hamur kesmeğe yarar demir aygıt *(Ezine «Çanakkale»)*

Sivcer [*İs.*], Bir çeşit serçe kuşu *(Karahisar «İncesu - Kayseri»)*

Sivedi [*S.*], Kaba saba, konuşmasını bilmiyen kimse *(Bitlis; Muş)*

Sivi [*İs.*], Duvar veya dam saçağı *(Kayseri)* ***[Bak: Sivik, süyük]***

Siviç [*İs.*], Tütün fidelemeğe yarar, sivri uçlu bir aygıt *(Artvin «Çoruh»)* ***[Bak: Sivriç, 2]***

Sivi [*İs.*], Duvar veya dam saçağı, lunan balık sırtı, saçağımsı şey, harpışta *(Malatya; Erzincan; Urfa; Diyarbakır)* ***[Bak: Sivi, süyük]*** — **2.** Dam saçağı *(Diyarbakır; Bor «Niğde»; Sivas; Erzincan; Gâvur-*

dağı «Cebelibereket - Seyhan»; Elâzığ; Amasya) **[Bak: Sivink]**

Sivilcik [*İs.*], Ufak dolu *(Dikenli «Çankırı»)*

Siving [*İs.*], Oluk; su yolu *(Erzincan)*

Sivink [*İs.*], Dam saçağı *(Kemah «Erzincan»; Gürün «Sivas»; Adana)* **[Bak: Sivik, 2]**

Sivirtme [*İs.*], Havuç *(İzmir)*

Sivlim [*S.*], Güç beğenen [*müşkülpesent*] *(Çivril «Denizli»)*

Sivrek [*İs.*], *(Akkozalı «Çabuk - Ankara»)* **[Bak : Sivrik]**

Sivri [*İs.*], Bir çeşit torik *(İst.)*

Sivriç [*İs.*], **1.** Yular örerken kullanılan ucu sivri kaşık biçiminde bir ağaç *(Tokat)* — **2.** *(Balcalı «Çarşamba - Samsun»)* **[Bak: Siviç]** — **3.** Çarık dikmeğe yarar ucu sivri ağaç *(Bayadı «Ordu»)*

Sivrik [*İs.*], Yeni yeşermekte olan ekin, belirmiş ekin *(Gerze, Boyabat, Sinop; Amasya; Sofular, Çankırı; Boğazköy «Sungurlu - Çorum»; Dastarlı «Ayaş», Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* **[Bak: Sivrek]**

Sivseklenmek [*F.*], Oyalanmak, ağır davranmak *(Kiremitçi «Denizli»)* **[Bak: Savsaklanmak]**

Sivsik [*S.*], Pısırık, miskin *(Bozhane «Üsküdar - İst.»)*

Sivsiv yürümek [*F.*], Yavaş yavaş yürümek *(Gerze «Sinop»)*

Sivtemek [*F.*], Kaçmak, savuşmak, sıvışmak *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Sivtinmek [*F.*], *(Pazar «Ayaş - Ankara»; Alayunt «Emet - Kütahya»; Bodrum «Muğla»; Aşağılıca «Eskişehir»; İzmir «Bursa»; Konya»; Bozanönü «Isparta»; İzmir; Nevşehir «Niğde»)* **[Bak : Siftinmek, gıvtınmak]**

Siy [*İs.*], **1.** Etek *(Kırşehir; Terkeçan «Yozgat»; Bozkır «Konya»; Kozan «Seyhan»; Diği «Sungurlu - Çorum»; Güvere «Silifke - İçel»; Emirdağ «Afyon»; Arap «Şarkîkaraağaç - Isparta»; Karabekir «Keskin - Ankara»)* **[Bak: Siğ]** — **2.** Köşe, dirsek *(Çüküler «Simav - Kütahya»)*

Siydim [*İs.*], Koşu, yarış: **Siydim heyecanlı bir sipordur** *(Bakırköy «Gelibolu - Çanakkale»)*

Siyeetme [*İs.*], Kayığı kürekle geriye götürme *(Çanakkale)*

Siyecen [*S.*], **1.** Sırnaşık *(Urfa)* — **2.** Gizli; kurnaz; sinsi; yapacağı fenalığı bildirmeden yapan *(Urfa; Antalya)*

Siyeç [*İs.*], **1.** Üzeri çalı ve çamurla örtülmüş duvar saçağı *(Yozgat; Develi «Kayseri»; Araplı «Samsun»; Sungurlu «Çorum»; Sinop)* **[Bak : Süvekel]** — **2.** Bağ, bahçe kenarlarına dikilen düzgün sıralı, kavak gibi meyvasız ağaçlar *(Gölçük «Bayramiç», Çanakkale «Kırşehir»)* — **3.** Bahçe etrafındaki çalı çırpı, çit *(Hekimhan «Malatya»; Köseceli «Gaziantep»; Adnan «Ankara»; Antakyy; Bahçe «Cebelibereket - Seyhan»; Belenköy «Akseki - Antalya»; Nevşehir «Niğde»; Maraş»)* **[Bak: Ağla, fıraklı, çırik, dizek 2]** — **4.** Erkek koyun ve keçilerden çiftleşme arzusu gösterenler: **Kuzular siyeç olmuş** *(Hisarcık «Kayseri»)* — **5.** [*S.*] İstekli, talip: **Müşteri çok siyeçde ama fırsatı kaçırdık** *(Hisarcık*

«Kayseri») — **6.** Kadınların feslerine diktikleri altın **dizisi** *(Şereflikoçhisar «Ankara»; Ürgüp, Nevşehir «Niğde»; Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»)* — **7.** Kara ve ufak bir çeşit erken olan erik *(Halfeti «Urfa»)*

Siyeçlemek [*F.*], Duvar üstlerini çalı ve çamurla balık sırtı örtmek *(Sungurul «Çorum»)*

Siyek [*İs.*], **1.** Deveye takılan ufak çan *(Karapınar «Konya»)* — **2.** Küçük apdest bozacak yer *(Amasya; Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»)* —**3.** [*S.*] Çok sidikli [çocuk] *(Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»)* -- **4.** Dişi koyunların bacaklarında biriken sidik ve pisliklerinden ibaret çakıldak *(Karapınar «Konya»)* — **5.** Vaktinden evvel dişi arıyan oğlak ki bacakları arasına akıttığı meni ile ıslanır, eti pişince ağır bir koku neşreder *(Sungurlu «Çorum»)* — **6.** Testi ağızlarına kapatılan bir çeşit ot *(Civanyaylağı «Mersin - İçel») 7.* — Yürük çadır kanatlarını birbirine bağlıyan kazık *(Antalya)* — **8.** Koyun, keçi, koç ve tekenin dişilik ve erkeklik uzuvlarından kızgınlık zamanlarında akan su *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* — **9.** [*S.*] Aralı, fasılalı *(Gelendost «Isparta»)* — **10.** *(Viranköyü «Kütahya»)* **[Bak: Eşimek ve eşemek]**

Siyeklemek [*F.*], Gürbüz ve damızlık bir hayvan, henüz analık çağı gelmemiş olan küçük bir hayvana aşmak *(Orta «Çankırı»)*

Siyekli [*S.*], Sidikli, koyun, keçi gibi hayvanların kızgın zamanlarında erkeklik uzuvlarından akıttıkları akarla bulaşmış kıl, yün gibi nesneler: **Bu yün pek siyekli, bundan** iyi keçe olmaz *(Burdur)*

Siyel [*İs.*], Etli patlıcan tavası *(Ankara)*

Siyele [*İs.*], Keten tohumu *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Siyelek [*İs.*], Keten tohumu (*Çıtak «Çal - Denizli»)* **[Bak: Siyele]**

Siyelmek [*F.*], Saklanmak: **Çocuklar köpeği görünce siveldiler** *(Papazköy «Samsun [Muh.]»)*

Siyen [*İs.*], Günlerce kalıp fena koku çıkaran çamur *(Kilis «Gaziantep»)*

Siyence [*S.*], Yaramaz; pis adam *(Siverek «Diyarbakır»)*

Siyenç [*İs.*], Bahçelerin etrafına çekilen çit *(Urfa)* **[Bak: Siyeç]**

Siyenleme [*İs.*], Yağmur pek hafif, ince ince yağma, sepeleme *(Aşağıdinek «Uluborlu- Isparta»)*

Siyenlemek [*F.*], Tenbel tenbel gezmek *(Mut «İçel»)*

Siyen siyen [*Zf.*], Yavaş yavaş **(Yağmur siyen siyen yağıyor :** *Aziziye «Ereğli - Konya»; Çimşit «Bâlâ - Ankara»)*

Siyer [*İs.*], Pirzola *(Niğde; Ankara)*

Siyes [*İs.*], İri arpa *(Sivas ve çevresi)* **[Bak: Siyez, 1]**

Siyeş [*İs.*], Dikenlik *(Ankara)*

Siyez [*İs.*], **1.** Hububattan kaplıcaya benziyen bir bitki *(Aşağışıraban «Cide - Kastamonu»; Çorum; Gerze, Boyabat, Sinop; Samsun; Tokat; Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Gernik]** — **2.** [*S.*] Miskin, aptal, elinden geç iş çıkan *(Kütahya)* — **3.** [*S.*] Sinsi *(Tavşanlı «Kütahya»)* — **4.** [*S.*] Biçimsiz, sevimsiz: **Şu a dam çok siyez; Kedinin siyezi sevilmez** *(Hacımahmut «Kütah-*

ya) — **5.** Zayıf, arık: **Bu öküz siyezdir iş görmez** *(Hacımahmut «Kütahya»)*

Siyezlenmek [*F.*], Ehemmiyetsiz bir iş başında saatlerce beklemek, bir yerden bir yere giderken ağız açmak *(Alayunt «Kütahya»)*

Siygin [*İs.*], **1.** Koç katımı zamanına gelerek sidik ve tohum ifraz eden teke *(Çivanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **2.** Rüzgârla beraber yağan yağmur *(Seller «Acıpayam - Denizli»)*

Siyi [*İs.*], Etek *(Köşker «Kırşehir»)* ***[Bak: Sivin]***

Siyik ve **Siyek** [*İs.*], Kurt tilki gibi hayvanların her gece geçmeği daima âdet ettikleri yer *(Lağuz «Isparta»)*

Siyil [*İs.*], Odun yararken kullanılan demir veya ağaç kama *(Tavşanlı «Kütahya»; Bartın «Zonguldak»; Düzce «Bolu»; Çomaklı «Biga»; Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»; Sinop ve dolayı)*

Siyil yaprağı [*İs.*], Yara ve çıban üzerine konulan bir bitki *(Gönen «Isparta»)*

Siyim [*İs.*], **1.** İplik katı: **Bacı bana bir siyim iplik ver** *(Kisenit «Feke - Seyhan»)* — **2.** Tülbent, kadın başörtüsü *(Üzümlü «Muğla»)* — **3.** İnce yağan yağmur *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)*

Siyim siyim [*Zf.*], İçin için, hafif hafif, ince ince, azaz *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kozan «Seyhan»; Sarıcaeli «Çanakkale»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Bozkuş «Uşak», Kütahya; Gönen «Isparta»; Hadım «Konya»; Baltalı «Sungurlu - Çorum»; Gördes «Manisa»; Kamber «Kayseri»; Amasya köyleri; Deveviran «Bolu»; Ayaş «Ankara»)*

Siyin [*İs.*], Etek; entari ucu *(Burdur)* ***[Bak: Siğ, siy]***

Siyinti [*İs.*], Saçak: **Evin siyintisi yüksek** *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik)*

Siyircik [*İs.*], Küçük dolu *(Koyunbaba «Kalecik - Ankara»)*

Siyirsek [*İs.*], Bulgurcuk da denilen kar *(Karacaviran «Çerkeş - Çankırı»)*

Siyirtmek [*F.*], Seyirtmek, koşmak *(Balıkesir; Kocaeli; Atabey «Isparta»; Malkara «Tekirdağ»; Urla «İzmir»; Kastamonu).*

Siyis [*İs.*], **1.** İki yaşındaki keçi, seyis *(Akdoğan «Epcik - Ankara»)* — **2.** Burulmuş keçi *(Bozkır «Konya»)*

Siyiş [*İs.*], Duvar *(Hazarşak «Kayseri»)*

Siyitmek [*F.*], **1.** Koşdurmak *(Demirci «Manisa»)* — **2.** Üşütmekten boynunu içine çekip omuzlarını kaldırmak *(Gaziantep)*

Siyle [*İs.*], **1.** Palamutlanan deriyi batırdıkları çukur *(Antalya)* — **2.** Su kovası *(Alanya «Antalya»)*

Siylek [*İs.*], Keten tohumu *(Kütahya)* ***[Bak: Siyrek]***

Siyli [*İs.*], Maden suyu *(Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»)*

Siylim [*S.*], Yemek beyenmez, boğazsız, az yiyen *(Çal «Denizli»; Tire «İzmir»)*

Siymek [*F.*], **1.** İşemek *(Bolu; Bilecik; Sinop; Samsun; Ordu; Ankara; Burdur; Antalya; Kırşehir; İçel; Manisa; Gaziantep; İzmir illeri)* ***[Bak: Siğmek]*** — **2.** Rütubet peyda etmek: **Şeker bodrumda siymiş** *(Antakya «Hatay»)* — **3.** Sızmak: **Testinin yarığından su siyiyor** *(Adana «Seyhan»)*

Siyrek [*İs.*], İlkbaharda ekilen keten tohumu *(Seymen «Çorlu-Tekirdağ»)* ***[Bak: Siylek]***

Siyreltmek [*F.*], Yoğurdu sulandırmak *(Edirne)* ***[Bak: Özemek]***

Siyrik [*S.*], Edepsiz, terbiyesiz çocuk *(Urfa; Diyarbakır)* ***[Bak: Sıyrık]***

Siytik [*İs.*], Sidik *(Kütahya)*

Siytiklik [*İs.*], Sidik kavuğu, mesane *(Kütahya)*

Sizil [*İs.*], Solucan *(Van)*

Sizilmek [*F.*], Habersizce girmek, usulca inmek: **Al elma kızıl elma * Çık yola dizil elma * Yârim gelip geçende * Cebine sizil elma** *(Rize «Çoruh»)*

Soç [*S.*], Çok yaş, sırsıklam *(Aybastı «Ordu»)*

Sodan [*İs.*], Küçük kenarlı bakır tepsi, karavana tava *(Akhisar «Manisa»; Kuşadası «İzmir»; Osmaneli «Bilecik»)*

Sodolamak [*F.*], Bahsetmek *(Balıkesir ve çevresi)*

Soflaz [*S.*], Ekini iyi yetiştirmiyen tarla: **Soflas tarladan az mahsül çıkar** *(Güdül «Ayaş-Ankara»)*

Sofu [*İs.*], İnce kabuklu, içi bütün bir kavun *(Yayaköy «Pazar - Çanakkale»)*

Soğ [*İs.*], **1.** Öküz ve inek gönlerinin parçaları, çarıklık **(İki çarıklık soğ aldım :** *Ağın «Arapkir - Malatya»; Ağcakışla, Ficek «Reşadiye - Tokat»; Adana; Ordu)* — **2.** Meyva düşürmek üzere kullanılan ağaç sırık *(Ahlat «Bitlis»)*

Soğak [*İs.*], Keklik tuzağı *(Pazarcık «Maraş»)*

Soğalak [*S.*], **1.** Kısır, sütü kesilen inek *(Kasın «Zile - Tokat»)* — **2.** [*İs.*] Ceviz, kestane gibi kuru meyvaların yenilmiyen ve işe yaramaz halde bulunan iç kısmı *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»)*

Soğla [*İs.*], **1.** Göl ve bataklıklarda su çekilmesiyle elde edilen ve daima yaş bulunan, altı sulu toprak *(Fenike, Elmalı, «Antalya»; Nize, Erkilet «Kayseri»; Bor, Niğde; Karahoca, Yeregömü, Öcem «Bâlâ - Ankara»; Amasya* [*yabancı*]; *Halaçlı*[?]; *Görmel «Ermenak - Konya»)* — **2.** Tarlaların fazla suyunu çekmek için etrafına açılan derin su yolları *(Sungurlu «Çorum»)* — **3.** Çaylar taştıktan sonra etraf arazide bıraktığı meyil *(M. Kemalpaşa «Bursa»; Hacıhamza «Osmancık - Çorum»)*

Soğlaz olmak [*F.*], Meyva ve sebze gibi şeylerin içinin suyu çekilmek, fos hale gelmek *(Gediz «Kütahya»)*

Soğmak [*F.*], Üzmek, eziyet etmek: **Yüreğimi soğma yavrum haydi mektebe git !** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Soğnak [*İs.*], Keçilerin memelerinin şişmesini, ayaklarının topallanmasını meydana getiren bir hastalık *(Arnudan «Kuruçay - Erzincan»)*

Soğu [*İs.*], Buğday dövecek küçük tokmak *(Sivas)* ***[Bak: Solku, Soku 3 ve 4]***

Soğucak [*İs.*], Semizotu *(Sinop)* ***[Bak: Soğukluk]***

Soğudan [*İs.*], **1.** İçerisinde yeni kavrulmuş çekirdek kahve soğutulan tahta aygıt *(Mut «İçel»; Hamitabat «Söğüt - Bilecik»; Karacabey «Mudanya - Bursa»; Tire «İzmir»; Virancık «Emet - Kütahya»)* — **2.** Bakır lenger *(Osmaneli «Bilecik»)*

Soğukluk [*İs.*], Semizotu *(Çorum; Boyabat «Sinop»; Kalecik, Ankara; Adana; Çankırı)* **[Bak: Soğucak]**

Soğuldan [*İs.*], Topraktan yapılmış büyük çanak *(Bozcaada «Çanakkale»)*

Soğulmak [*F.*], **1.** Şiş içindeki cerahat akıp deri buruşmak, sönmek *(Mut «İçel»)* — **2.** Bir menba suyu çekilmek *(Tosya, Kastamonu; Yerebakan «Feke», Bilân köyü «Seyhan»; Kırşehir)* — **3.** Hayvanların sütü kesilmek suretiyle memeleri pörsümek *(Erzurum; Hayrabolu «Tekirdağ»; Kırşehir; Ulubey «Ordu»; Isparta; Erzurum; Bayburt «Gümüşhane»; Kadirli «Seyhan»)* — **4.** Göz bir hastalık sebebile kör olmak *(Bor «Niğde»)* — **5.** Meyve ve sebze suyu çekilerek pörsümek *(Yenice «Safranbolu - Zonguldak»)*

Soğuloz [*S.*], **1.** Buruşuk: **Bu elmalar artık soğuloz olmuş** *(Denizli)* — **2.** Kütahya kaplıcasında bulunan, yılan cinsinden elâstikî bir hayvan *(Alayunt «Kütahya»)*

Soğumsuz [*S.*], *(Sivas)* **[Bak: Güvez, 1]**

Soğutmaç [*İs.*], Yavrusu ölen koyunu sağmak için altına konulan içi saman doldurulmuş kuzu derisi *(Taşkaracalar «Çerkeş - Çankırı»)*

Sohranmak [*F.*], *(Şebinkarahisar «Giresun»* **[Bak: İrdemek 2, sokranmak]**

Sohu [*İs.*], Taş dibek *(Çorum ve köyleri; Amasya; Sivas; Kırşehir)*

Sohum [*İs.*], Sitem *(İzmir [Muh.])*

Sohur [*İs.*], Topaç *(Karahoca «Haymana - Ankara»)* **[Bak: Ayı]**

Sohurdanmak [*F.*], **1.** Homurdanmak *(Adana)* — **2.** Yara zonklamak *(Sivas)*

Soka [*İs.*], Dibeklerde bulgur döğmiye yarıyan tokmak *(Urla «İzmir»)* **[Bak: Soku, sohu]**

Sokaç [*İs.*] Yılanın dişi: **Osmana yılan sarılmış sokacını geçirivermiş** *(Yılanlı «Egridir - Isparta»)*

Sokak [*İs.*], Zehirli yılan *(Akıpınar «Ordu»)*

Sokalak [*İs.*], Çimlenmiş ekin *(Mahmutlu «Antalya»)*

Sokancak [*İs.*], İğne *(Çorum)*

Sokarca [*İs.*], Çiğdem *(Tirebolu «Giresun»)*

Sokarıç [*İs.*], **1.** Kavrulmuş yağ ve soğanla yapılan yemek salçası *(Şebinkarahisar «Giresun»; Sivas; Afyon)* — **2.** Ufak yağ tavası: **Bugün bir sokarıç satın aldım** *(Trabzon köyleri)*

Sokarık [*İs.*], **1.** Topraktan baş gösteren hububat filizi *(Denizli; Taşağıl, Antalya; Kuzköyü «Bucak - Burdur»; Gönen, Senir, B. Findos «Isparta»; Özbürun «Bolvadin - Afyon»; Sandal «Kula - Manisa»; Bozdoğan «Aydın»)* **[Bak: Çücük, halıza, ılmık, sokrak]** — **2.** Göllerde yetişen kamışların taze ve yeşil hali *(Yakasinek «Bolvadin - Afyon»; Çakırlar «Akşehir - Konya»)*

Sokkı [*İs.*], Dibek *(Erzincan)*

Sokkuldamak ve Sohuldamak [*F.*], Yara zonklamak *(Erzurum)*

Sokman [*İs.*], Kabadayı, yiğit *(Ula «Muğla»)* **[Bak: Sekman]**

Sokra [*İs.*], Sazlık yerde biten ince otlar *(Kürt köyü «Atlıntaş - Kütahya»)*

Sokrak [*İs.*], Topraktan baş gösteren hububat filizi (*Ereğli «Konya»*) [*Bak: Sokarık, 1*]

Sokranmak [*F.*], Memnuniyetsizlikten mırıldanmak, gönülsüz hareket etmek, homurdanmak (*Beyobası, Karahoca «Haymana», Ahırlı «Ankara»; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Seydişehir «Konya»; Deliktaş «Kangal - Sivas»; Zile «Tokat»; Gaziantep; Diyarbakır; Sungurlu «Çorum»; Çanakkale; Merzifon «Amasya»; Vize «Kırklareli»; Hisarcık, Kayseri; Madrabaz, Maraş; Seyhan; Nevşehir «Niğde»; Yazıgınık «Mucur - Kırşehir»; Sivas; Değirmenci «Uzunköprü - Edirne* [*Muh.*]; *Bursa*) [*Bak : Kırkanmak, dodurdanmak*]

Sok soku [*İs.*], Burnu basık gibi enli, karnının altı kahve rengi, kanatları yeşil bir çeşit ördek (*Sasallı «Menemen - İzmir»*)

Soku [*İs.*], **1.** Kapı sürgüsü (*Urfa*) — **2.** Havan, dibek (*İzmir; Sivas; Zonguldak; Boğazlıyan, Dişli köyü «Sorgun», Yozgat; Dağhalif, Faraşlı, Kızılcahamam «Ankara»; Alihoca, Ficek «Reşadiye - Tokat»; Mucur, Köşker, Kırşehir; Kızılin, Kilis, Gaziantep; Akçakaya «Erkilet»; Kayseri; Bozantı, Gâvurdağ «Cebelibereket», Adana «Seyhan», Bor, Nevşehir «Niğde»; Davulga «Emirdağ - Afyon»; Büyükçalı «Dörtyol - Hatay»; Cancin «Zara»; Sivas; Balçova «İzmir* [*Muh.*]*»; Bolu; Elâzığ; Ahmetsaray köyü «Lâdik - Samsun»; Edirne; Lâpseki «Çanakkale»; Urfa;* (*Çorum ve köyleri —*) **3.** Dibekte hubat döğmeye yarıyan bir çeşit tokmak (*Devrek, Paşaköy, Yedigelli, Karamusa «Devrek», Ereğli «Zonguldak»; Bergaz köyü «Ezine - Çanakkale»; Keçiborlu, Senir, Sücüllü «Yalvaç - Isparta»; Kaş «Antalya»; Bayındır* [*?*]; *Geyre «Karacasu - Aydın»; Denizli; Alanköyü «Kıbrısçık - Bolu»; Burdur*) [**Bak: Eldeç**] —**4.** Sarmısak döveceği (*Isparta*) [*Bak: Soğu, solku*]

Sokuk [*İs.*], Zehirli hayvanların soktuğu yerde meydana gelen şişlik: **Yüzümdeki şiş arı sokuğu gibi idi** (*Karahallı «Uşak - Kütahya»*)

Sokum [*İs.*], **1.** Lokma (**Sabah olalı bir sokum ekmek yemedim** : *Şeyhler «Mâden - Niğde»; Çorum; Yenice «Eğridir - Isparta»; Mustafapaşa «Ürgüp», Karahisar «Develi - Kayseri»; M. Kemalpaşa «Bursa»; Maraş; Yozgat; Ahılı «Keskin - Ankara»; Bayındır «İzmir»; Ordu; Karaman, Konya; Denizli;*) [*Bak: Tıkım, susak, sunam*] — **2.** İçinde katık bulunan yufka ekmeği (*Gâvurdağ, Adana «Seyhan»; B. Çaylı «Dörtyol - Hatay»*) [*Bak: Dürüm, banıç, banak 1, çamaç*]

Sokuntu [*İs.*], **1.** Çıkmaz sokak (*Pınarbaşı «İzmir»*) — **2.** Derelerin dağ dibine girdiği yerler (*Eziler «Boldan-Denizli»*)

Sokurdamak [*F.*], Kendi kendine söylenmek (*Denizli; Konya*)

Sokurdanmak [*F.*] Mırıldanmak (*Adana «Seyhan»; Antalya; Pirlerkondu «Hadım - Konya»; Alayunt «Kütahya»; Hayrabolu «Tekirdağ»*)

Sokur sokur etmek [*F.*], Kendi kendine söylenmek (*Adana «Seyhan»*)

Sola [*İs.*], Sulu tarla (*Antalya; Camili «Konya»*)

Solak [*İs.*], **1.** Aşık kemiği (*Kütah-*

ya) — **2.** Meyvaların sulanması *(Düzköyü «Ayancık - Sinop»)*

Solaklamak [*F.*], Bir işten veya müşavereden ayrılmak, çekilmek *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Solamak [*F.*], Hapsetmek *(Konya)*

Solata [*S.*], Meddah *(Zile «Tokat»)*

Solaz [*S.*], Rütubeti çabuk çeken sert toprak *(Hisarlık köyü «Tire - İzmir»)*

Soldan [*İs.*], **1.** Büyük çorba tası, karavana *(Elbeyli, Köristan «İznik-Bursa»; Balıkesir)* — **2.** Küçük toprak çanak *(Yiğitaliler «Bayramiç - Çanakkale»)*

Soleç [*İs.*], Soğan, sarmsak gibi şeylerin suyu çekilerek buruşuk bir hale gelmesi *(Bodrum «Muğla»)*

Solgaz [*S.*], Rengini çabuk atan eşya: **Bu kumaş solgazdır** *(Kozan «Seyhan»)*

Solgu [*İs.*], Dibek tokmağı *(Sebil «Tarsus - İçel»; Akseki «Antalya»; Çiftlik [?]; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Ermenak «Konya») [* **Bak: Soku, 3**]

Solhum [*İs.*], Sepet ve saire örmeğe yarıyan ince dallı bir ağaç *(Erzincan)* **[Bak: Sorhun]**

Solhun [*İs.*], Küçük meyveli ve dikenli bir türlü çalı *(Hart «Bayburt-Gümüşane»)*

Solku [*İs.*], Dibek tokmağı *(Çankırı)* **[Bak: Solgu, dibelcek, eldeç]**

Solluk [*İs.*], Manivelâ *(Aşağulıca «Eskişehir»; Gümle «Söğüt - Bilecik»)* **[Bak: Felenk, 1]**

Solugan [*İs.*], **1.** Su yollarında açılan gözler, kaynaklar *(Balıkesir ve çevresi)* — **2.** Su yoluna açılan delik *(Balıkesir)* — **3.** Menba, su kaynağı *(Balıkesir)*

Solumak [*F.*], **1.** Seslenmek *(İzmir)* — **2.** Aldırış etmemek *(Kalecik «Ankara»)*

Solumaz [*S.*], Hayırsız, faydasız kimse *(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Solurgan [*İs.*], **1.** Sahile vurup geri dönen ölü dalga *(Giresun; Tekkeönü» Zonguldak»)* **[Bak: Solugan, 2]** — **2.** Girdap, su anaforu *(Giresun)*

Som [*İs.*], **1.** Harmandaki ekin saplarının saman haline gelmesi *(Kargı «Kastamonu»; Belviran «Gerze - Sinop»)* — **2.** Savrulmak üzere toplanan harman yığını *(Başalan «Samsun»; Merzifon, Amasya; Sinop)* **[Bak: Cığı]** — **3.** Bir nevi büyük balık *(Konya [Muh.])* — **4.** [*S.*] Kaba sözlü kimse *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»; Yozgat)*

Somak [*İs.*], **1.** Üzüm salkımlarından önce meydana gelen filiz veya kabak, hıyar, kavun gibilerin ilk sürdüğü ince dal *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Çankırı)* — **2.** Mısır koçanı *(Sofular «Çerkeş - Çankırı»; Karamusa, Cumayanı «Zonguldak»; İnebolu «Kastamonu»; İzmit «Kocaeli»; Samsun; Üçköy «Çorum»; Niksar «Tokat»; Faraşlı «Ankara»; Amasya; Sinop)* **[Bak: Bozalak, 4]** — **3.** Üzüm salkımı *(Balıkesir veçevresi; Evciler [?]; Gebze «Kocaeli»)* — **4.** Köpek, tilki gibi hayvanların ağız ve burun kısmı *(Çamlıca «Keşan - Edirne [Muh.]»; Çanakkale [Muh.]; Kocaeli [Muh.]; Azatlı «M. Kemalpaşa - Bursa [Muh.]»; İs. [Muh.])* — **5.** Zeytin ağacının ilk çiçeği *(Karadeniz çevresi)* — **6.** Geyik gibi av hayvanlarını aldatıp çağırmak için

içerisi oyulmuş kabaktan yapılan bir boru *(Tosya «Kastamonu»; İzmit «Kocaeli»)* — **7.** Olmamış üzüm salkımı *(Saraycık «Çanakkale»; Gündoğdu «Bursa»; Isparta)* — **8.** Boğaz, gırtlak *(Bayındır «İzmir»; Denizli; Çolhan, Yenipazar «Bozdoğan-Aydın»; Muğla)* — **9.** Burun *(Kayalar, Ortaköy «Kırklareli»; Eriklice «Şarköy - Tekirdağ [Muh.]»; Çamlıca «Keşan - Edirne [Muh.]»)* — **10.** Soyulmamış yaş mısır *(Ünye «Ordu»)* **[Bak: Kabak, 1]** — **11.** Kuru iken dökülüp toz haline getirilmiş ekşi karadut *(Erzincan)* — **12.** Ağız *(Muratlı «Çorlu - Tekirdağ»)*

Soman [*İs.*], Mısır koçanı *(Refahiye «Erzincan»)* **[Bak: Somak, 2]**

Somar [*İs.*], **1.** On altı kiloluk bir hububat ölçeği *(Erzurum; Erzincan; Amasya [Muh.])* — **2.** 16 ölçek tohum ekilebilen sekiz dönümlük tarla *(Erzincan)*

Somarı [*İs.*], Değirmencinin hak aldığı ölçek *(Kumru «Fatsa - Ordu»)*

Som kaya [*İs.*], Kalkerli, sert kaya *(Kilis, Gaziantep)*

Somlamak [*F.*], Av hayvanları koku almak üzere etrafı koklamak *(İst. [Muh.])*

Somruk [*İs.*] Çocuk emziği *(Mut «İçel»; Karahallı «Uşak - Kütahya»; Niğde)* **[Bak: Sormuk]**

Som som [*İs.*], **1.** Yaşlı çoban köpeği *(Harman köyü «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** [*S.*] Obur *(Harman köyü «Söğüt - Bilecik»)*

Somurgaç [*S.*], Somurtkan *(Adapazarı «Kocaeli»)*

Somurmak [*F.*], Şeker kamışı gibi nesneleri çiğneyip emmek *(Adana; Dombaylı «Salihli - Manisa»)*

Son [*İs.*], Döğülmüş fakat henüz savrulmamış samanla karışık arpa, buğday gibi nesneler *(Sinop)* **[Bak: Karıklı, katıklı]**

Sonah [*İs.*], Boynuzdan yapılmış kağnı yağdanlığı *(Eskiyapar «Alaca - Çorum»)*

Sonak [*S.*], **1.** Beli sakat hayvan: **Sonak at** *(Aziziye «Kuşadası - İzmir»)* — **2.** [*İs.*] Hayvanalrın burnundan göz hizasına kadar olan yeri *(Ağcakışla «Şarkışla - Sivas»)* — **3.** [*İs.*] Boynuzdan yapılmış kağnı yağdanlığı *(Dişli köyü «Sorgun - Yozgat»)* — **4.** [*İs.*] Kuş gagası *(Sorgun «Yozgat [Muh.]»)* **[Bak: Dimdik, kekmük, kekgüç]** — **5.** [*İs.*], Budun kemiği *(Gemerek «Şarkışla - Sivas»)* — **6.** [*İs.*] Mısır koçanı *(Trabzon)* **[Bak: Somak, 2]**

Sonaltı [*İs.*], Bakiye, artakalan: **On kilo buğdaydan altısını Mustafaya sattım, sonaltısını evde bıraktım** *(Ankara [bir Kıbrıslıdan])*

Sonbet [*S.*], Bitmek üzere olan şeyin sonu: **Bayramın sonbeti..** *(Diyarbakır)*

Soncul [*S.*], Sonuncu, sonraki, nöbeti en sonra gelecek olan *(Çorum; Balıkesir ve çevresi)*

Songurcuk [*İs.*], Bakraç: **Songurcuğu göndereyim de sütü al** *(Yaraşlı «Haymana - Ankara»)*

Songurt [*S.*], Soğuk kanlı adam *(Ahmetsaray «Samsun»)*

Songürlük [*İs.*], Sonradan bahtı açılma, talii yaver olma *(Alayunt «Kütahya»)*

Sonlama [*İs.*], Bir şeyin son kalan kısmı: **Elmanın sonlaması kaldı** *(Küre «Kastamonu»)*

Sonmar [*İs.*], *(Ortabereket «Ankara [yabancı]») [Bak: Somar, somarı]*

Sonsur [*S.*], Somurtgan, yüzü hiç gülmiyen *(Develi «Kayseri»)*

Sonu [*İs.*], Boyunduruğun iki yanına konulan çubuklar, zelve *(Bahadırlı «Bayramiç - Çanakkale»)*

Sopalaç [*S.*], Aptal, sersem *(Muallim köyü «Gebze - Kocaeli»)*

Sor [*İs.*], Çayır biçilirken sırasile toplanan ot *(Ordu)*

Sorağaç [*İs.*], Çocuklara sormak (emmek) için tülbent içerisinde verilen lokum, incir, üzüm ezmesi gibi nesneler *(Emet «Kütahya») [Bak: Şormuk, somruk, sorak, dadak 3]*

Sorak [*İs.*], **1.** *(Çankırı; Başköy «Ankara») [Bak: Sormuk, sarağaç, dadak 8]* — **2.** Tayfun, hortum, kasırga *(Tekkeönü «Zonguldak»)*

Soranı [*İs.*], Büyük hançer *(Alaca «Ilıca - Erzurum»)*

Sorgan [*İs.*], **1.** Denizlerin alçalma ve yükselmesi *(Vona «Ordu»)* — **2.** Sulak yerlerin suyunu emdirip, rütubetini gidermek için açılan yan arklar, hendekler *(Hisarköyü «Sarayköy - Denizli»)*

Sorgu [*İs.*], Sual *(İzmit «Kocaeli»; Adana «Seyhan»)*

Sorguç [*S.*], Müstantik *(Erzurum)*

Sorgun [*İs.*], **1.** Bir cins söğüt ağacı *(Bojder «Büyükçekmece - İst.»; Dereköy «Tokat»)* — **2.** [*S.*] Sıkı, sert: **Sorgun etli; Sorgun kabuklu** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **3.** Çok uzun ve güzel saç *(Yaylalı «Şişli - İst. [Muh.]»)*

Sorhun [*İs.*], Yaban söğütü *(Gündüzbey, Malatya; Elâzığ; Alucra «Giresun»; Feke «Seyhan»)*

Sorkanmak [*F.*], Birinin ardından atıp tutmak *(Bayadı «Ordu»)*

Sorkaşmak [*F.*], Sedye gibi iki baştan tutarak götürmek *(Çivril «Denizli»)*

Sorkum [*İs.*], Çalı süpürgesi *(Diyarbakır)*

Sorkun [*İs.*], **1.** Yüksek ve ihtiyar dağların uzanan sırt ve etekleri, dalgalı arazi *(Kayı «Tosya - Kastamonu»)* — **2.** Dağlarda yetişen yabani söğüt *(Konya; Başköy [?]) [Bak; Sorhun]*

Sormuk [*İs.*], **1.** Çocuklara verilen ince tülbent içine konmuş şeker ve saire ezmesi *(Sinop, Şabanözü «Polatlı-Ankara»; Saraköy «Denizli»; Ereğli «Konya»; Bektaşlı «Yozgat»; Kurna «İst.»; Sivas) [Bak: Dadak, 3]* — **2.** Lâstik meme *(Kümbet «Seyitgazi - Eskişehir»; Kargı «Kastamonu»; Yıldızeli «Sivas»)*

Sornaşmak [*F.*], Az kurumak [çamaşır ve sulu şeyler hakkında] *(Adana «Seyhan») [Bak: Çeknemek]*

Sorsat [*S.*], Kötü, fena *(Çataloluk, Bakırdağı «Develi - Kayseri»)*

Sorsum [*İs.*], Yayık *(Üstükran «Varto - Muş») [Bak: Sürsat, nekre]*

Sortcu [*İs.*], Hevekten tütünleri seçen adam *(Balcalı «Çarşamba - Samsun»)*

Sortmak [*F.*], Surat asmak *(Kastamonu)*

Soru [*İs.*], Sual *(Konya; Kastamonu)*

Sorudak [*S.*], **1.** Düşkün, sessiz adam *(Sarıoba «Polatlı- Ankara»)* — **2.**

Dikkafalı; kendini beğenmiş *(Çanıllı «Ayaş - Ankara»)* — **3.** [*İs.*] Davarlarda hastalığın çok olduğu sene: **Sorudak senesi çok davarımız öldü** *(Çanıllı «Ayaş - Ankara»)* — **4.** Davetsiz gelen *((Isparta)*

Soruk [*İs.*], **1.** Oyalı yemeni *(Kastamonu)* — **2.** İstifham işareti *(G.A.)* — **3.** Çocuk emziği *(Adana ve dolayı)* ***[Bak: Sormuk, somruk]***

Sorunmak [*F.*], Emmek sormak *(Karaptal «Samsun»)*

Soruşma [*İs.*], Mürafaa, muhakeme *(Amasya)*

Soruşmak [*F.*], Çamur kurumağa yüz tutmak (**Soruşan çamur ayağa bulaşmaz :** *Bayadı «Ordu»; Irgıllı «Çivril - Denizli»)*

Sosal [*İs.*], Büyük fare *(Gelevri «Silivri - İst.»; Satılmış «Eskişehir [Muh.]»)* ***[Bak: Cordın]***

Sosık [*İs.*], Pis koku *(Kozan «Seyhan»)*

Sosrat [*S.*], İffetsiz, arsız, rezil [kadın] *(Ahlat «Bitlis»)*

Sosur [*S.*], Çabuk küsen, surat asan kimse (**Senin yiğen amma da sosur ha! :** *Adana «Seyhan»; Erzin «Dörtyol - Hatay»; Efsus «Elbistan - Maraş»)* ***[Bak: Keseğen]***

Sovaç [*İs.*], Saka omuzluğu *(Zonguldak)*

Sovala [*İs.*], Çakıllı ve kumlu tarla *(Pelitçik «Göynük - Bolu»)*

Sovalak [*S.*], İçi boş [arpa, mısır veya buğday tanesi], *(Yenicuma «Ayancık - Sinop»)*

Sovdan [*İs.*], Büyük çorba kâsesi *(Bergaz «Ezine - Çanakkale»)*

Sovukluk [*İs.*], Semizotu *(Çankırı; Yenicekale «Maraş»)*

Sovulmak [*F.*], **1.** Kap içinde kaynıyan su tabahhur edip tükenmek *(Sinop)* — **2.** Hayvan sütten kesilmek, südü çekilmek; gölün suyu kesilmek *(Karakuyulu «Manisa»)*

Soy [*İs.*], Bütün av hayvanlarının dolaştığı yerlerde bıraktıkları kokular (**Bizim köpek iyi soy alır :** *Pınarbaşı «Bayramiç - Çanakkale»; Çatalca «İst.»)* ***[Bak: Soyaklamak, çavık]***

Soya [*İs.*], **1.** Av kuşlarının pençesinin yukarısındaki mahmuz (**Benim doğanın soyası kırıldı :** *Güvere «Silifke», Civanyaylağı «Mersin», Mut «İçel»; Yalak «Kayseri»)* — **2.** [*S.*] Meyilli, yatık (**Toprağı derin değil soya sürmüş :** *Pazaravdan «Burdur»; Bölme «Uşak», Kütahya, Dastarlı «Ayaş», Emirler «Bâlâ», Üçem, Keskin «Ankara»; Darıcı «Haydarbeyli - Yozgat»; Sarıidris «Isparta»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Efsus «Elbistan - Maraş»; Gördes «Manisa»; Çukurhisar «Söğüt - Bilecik»; Adana, Faydalı «Seyhan»; Süksün, Sarıoğlan «Kayseri»; Devrek «Zonguldak»)* — **3.** Sabanın toprağa batan kısmı *(İsgöbü, Yalak «Pınarbaşı - Kayseri»)* **[Bak: Baka]** — **4.** Çakı, bıçak *(Geçit «Bursa»; Gecek «Sivrihisar - Eskişehir»; Bölme «Uşak - Kütahya»; Konya, Akseki, Serik «Antalya»)*— **5.** [*S.*] Sathî, yüzden, yalandan (**Beli soya tepiyorsun; İşi soya tutma:** *Çukurhisar «Bilecik»; Seydin, Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **6.** İnsan veya hayvan izi *(Saraylı «İzmit - Kocaeli»; Şabanözü «Polatlı «Kütahya»; Çukurhisar «Söğüt - Bile-*

cik») [**Bak: Soy** *]* — **7.** *(Gerze «Sinop [Muh.]»; Dodurga «Bozüyük - Bilecik») [* **Bak: Soy** *]* — **8.** Bodrum *(Boyabad «Sinop»; Çankırı çevresi)* — **9.** Zemheride koyunlar kuzulayınca köylülerin sevinçten ev ev dolaşarak bulgur, yağ vesaire toplaması *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Soyadan [*Zf.*], Hafiften, yüzünden: **İşi soyadan görme** *(Hisarcık «Kayseri»)*

Soya gitmek [*F.*], Eğri gitmek: **Mermiler hedefe varmıyor, soya gidiyor** *(Kütahya)*

Soyak [*İs.*], **1.** Asıl, cins*(İncesu «Kayseri»)* — **2.** [*S.*] Aptalımsı *(İncesu «Kayseri»)* — **3.** [*S.*] Avın izini takip eden köpek (**Bizim kopoy çok soyaktır** : *Apsarı «Çankırı»; Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»; Kızılcaören «Kütahya»)* — **4.** Av izi veya kokusu (**Tazı şimdi soyağı buldu** : *Gördes «Manisa»; Tosya «Kastamonu»; Apsarı, Dumanlı «Çankırı»; Hocaköy «İnegöl - Bursa»; Şavdır «Burdur»; Derçine «Bolvadin - Afyon»; Üveyikli «Devrek - Zonguldak»)* — **5.** [*S.*] Bir işi takip eden *(Şıhlar «Kızılcahamam - Ankara»)* — **6.** Biçim, örnek, model: **Dinarda on delikanlı gördüm hepsi bir soyakta idi** *(Ballık «Sandıklı - Afyon»)*

Soyaklamak [*F.*], Köpek, avını izi ve kokusiyle takip etmek *(Apsarı «Çankırı»)*

Soyak soyak [*Zf.*], Arka arkaya **(Çocuklar analarının arkasina düşmüsler soyak soyak komşuya gittiler** : *Ayaş «Ankara»; Gümele «Söğüt - Bilecik») [* **Bak: Yelep yelep** *]*

Soyfana [*İs.*], Nakışsız düz kilim, çuval ve saire dokuma *(Azaplı «Kadırlı», Kozan «Seyhan»)*

Soyfantı [*S.*], Meyilli: **Ağacı soyfantılığına koyalım** *(Çömelek «Mut-İçel») [* **Bak: Soya, 2** *]*

Soygun [*İs.*], Mısır dallarının aşağı kalan yaprakları koparıldıktan sonra kalan hali: **Öküzlere biraz mısır soygunu ver** *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)*

Soyguncu [*S.*], Hırsız, eşkıya *(İzmir; Sürmene «Trabzon [Muh.]»)*

Soyha [*İs.*], Ölünün sırtından çıkan elbiyse *(Adana «Seyhan»; Müzmüllü «Samsun»; Urfa; Çorum, Diyarbakır) [* **Bak: Soyka** *]*

Soyka [*İs.*], **1.** Ölünün sırtından çıkarılan eşya, tereke; miras *(Sarıkavak «Eskişehir»; Yeşilova «Sorgun - Yozgat»; Bahadırlı «Bayramiç-Çanakkale»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Ordu ve dolayı; Güvere «Silifke», Mut «İçel»; Kilis, Lohan «Gaziantep»; Narlıdere «İzmir»; Sorhun «Niksar - Tokat»; Dağhalil «Ankara»; Cebelibereket, Adana «Seyhan»; Urfa; Maraş; Antakya; Develi «Kayseri»; Ortaköy «Bor - Niğde»; Konya) [* **Bak: Soyha, gaybana, andır, ander 3** *]* — **2.** Elbiyse, üstbaş *(İst. [Muh.]; Ankara [Muh.]; Gündoğdu «Bursa [Muh.]»; Madazı «Develi - Kayseri»)* — **3.** [*S.*] Fena: **Soyka haber beni mahvetti** *(Haymana «Ankara»)* — **4.** [*S.*] Hayırsız, yümünsüz; sahibine uğurlu gelmiyen nesne *(Keskin «Ankara»)* — **5.** [*S.*] Soysuz, aslı

bozuk *(Antakya «Hatay»)* — **6.** [*S.*] Terbiyesiz, nezaketsiz *(Çaycuma «Devrek - Zonguldak»)* — **7.** [*S.*] Huysuz adam *(Ovasaray «Çorum»; Gürcü köyü «K. Hamam - Ankara»)* — **8.** [*S.*] Sahipsiz, kimsesiz (**Soyka kalası at beni düşürdü :** *Söfker «Suşehri - Sıvas»; Konur «Keskin - Ankara»)* — **9.** Pıçak *(Söğüt köyleri «Bilecik»; Evreşe «Gelibolu - Çanakkale [Muh.]»)* ***[Bak: Soya, 4]*** — **10.** Çakı *(İbriktepe «Keşan - Edirne [Muh.]»; Bilecik)* ***[Bak: Soy]***

Soykamaz [*S.*], Huysuz, ahlâksız *(Nallıhan «Ankara»)*

Soylamak [*F.*], **1.** **İstikbal etmek,** Karşıcı gitmek *(Orhaniye «Marmaris - Muğla»)* — **2. Köpek, av izi takip etmek** *(Aşağıokçular [?])* ***[Bak: Soy]*** — **3.** Sıkı sıkı araştırıp sormak: **Sık arayıcıdan yanşak söyleyici yeğdir** *(Konya)*

Soymaç [**S.**], Kirli çamaşır *(Darboğaz «Ulukışla - Niğde»)*

Soymaça [*İs.*], Soyularak kurutulmuş hoşaflık elma dilimleri *(Gümüşane)*

Soymak [*İs.*], **1.** Mısır koçanını saran yapraklar: **Soymakları hayvanlara verirler** *(Cumayanı «Zonguldak»)* — **2.** Kışın hayvanlara yedirilen söğüt, kavak gibi ağaçların ğaçların kabuğu *(Başköy «Ankara»)*

Soymaltı [*İs.*], Kabuğu soyulmuş meşe bölmesi *(Dondurga «Bozüyük-Bilecik»)*

Soymanta [*S.*], Kaba saba, patavatsız adam *(Kazmasökü «Karasu - Sinop»)*

Soymantı [*İs.*], **1.** Kabuğu soyulmuş kalın sopa *(Demirci «Manisa»; Satılmış «Eskişehir»; Konya; Selendi «Kula - Manisa»; Vize «Kırklareli»; Karacakılavuz [Muh.], Bolu)* — **2.** [*S.*] Hiylekâr, aldatıcı *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)* — **3.** [*S.*] Eli işe yakışmıyan, beceriksiz *(Hemşin «Pazar - Rize»)*

Soymuk [*İs.*], Çam ağaçlarının kabuğu altındaki kitabî tabaka (A.) ***[Bak: İliç 2, gasmuk, kamsuk]***

Soyparı [*S.*], Eğribüğrü: **Bu ağaç ta pek soyparı imiş** *(Temürlü «Kırşehir»)*

Soypunmak [*F.*], Kenara çekilmek, kendini sipere almak, saklanmak *(Ortaköy «Bor - Niğde»)*

Soypuru [*S.*], *(Kırşehir)* ***[Bak: Soyparı]***

Soyputu [*S.*], Eğri, meyilli: **Attığın taş soyputu gitti; soyputuna gitme!** *(Maraş)*

Soyrak [*İs.*], Yatak çarşafı veya kılıfı *(Pekreşen «Çıldır - Kars»)*

Soyuk [*S.*], **1.** Çam, meşe, küknar gibi ağaçlardan kendi kendine kuruyanlar: **Bugün ormanda birkaç tane çam soyuğu gördüm** *(Dumlupınar «Kurşunlu - Çankırı»)* — **2.** Yüzülmüş, tırmalanmış: **Zavallının yüzü gözü tırnak yarasından soyuk idi** *(Edirne [Muh.])* — **3.** Ormandan açılmış tarla *(Balıfaka «Karasu - Sinop»)* ***[Bak: Hopur]***

Soyun [*İs.*], Düğün hediyesi olarak getirilen koyun *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Soyuntu [*İs.*], Taze mısır koçanının kabuğu *(Darıca «Gebze - Kocaeli [Muh.]»)* ***[Bak: Soymak, soymuk]***

Soz [*S.*], Yavaş, sâkin: **Soz ateşte pilâv iyi olur** *(Sivas)*

Sozalmak [*F.*], **1.** Azalmak, eksil-

mek *(Gicara «Alucra - Giresun»)* — 2. Birdenbire mahcup olmak: **Oğlumu sordum yok yok diyordu, birdenbire sozaldım kaldım** *(Şekeroba «Maraş»)* — 3. Sakinleşmek: **Yağmurdan sonra dere sozaldı** *(Papasköyü «Samsun [Muh.]»)*

Söbe [*S.*], Beyzî, yumurta biçiminde; yassı biraz uzunca (**Söbe yüzlü, söbe tabak** : *Gâvurdağ, Gökdere, Bahçe, Toprakkale, Adana «Seyhan»; İskilip «Çorum»; Urfa; Köşker «Kırşehir»; Bayındır «İzmir»; Dağhalil, Şabanözü, Hacıtuğrul «Polatlı», Oyaca «Haymana», Ankara; Devrek, Ereğli «Zonguldak»; Urfa;* **Söbe çimen:** *Turan, Develi, Salkuma «Kayseri»; Cide, Kastamonu; Bolu; Şaphane «Gediz», Kalkanköyü «Kütahya»; Sivas; Samsun; Vize «Kırklareli»; Boğazlıyan, İncirli «Yozgat»; Tilkili «Tavas», Denizli; Karaoğlanlı «Manisa»; Burdur; Hacıbeyli «Nazilli - Aydın»)*

Söbek [*İs.*], 1. Mısır koçanı *(Halfeti «Birecik», Urfa; Çırpılar «Bayramiç - Çanakkale»; Menemen, İzmir)* [**Bak: Kozalak, 4**] — 2. El değirmenlerinde mile çakılıp üst taştaki evine girerek dönmesini temin eden ve çekice benziyen bir demir, baltacık demiri, veya tahtası *(Balçova «İzmir»; Erzurum; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Salkuma, Turan «Kayseri»)* [**Bak: Balta, 1**] — 3. El değirmenlerinin bulguru iri çekmesi için baltacık demiri altına konup demiri yükselten ıslak ve yuvarlak bez *(Sungurlu «Çorum»)* — 4. Tomurcuk *(Sarayköyü «Çankırı»)* — 5. Musluk *(Urfa; Kilis «Gaziantep»)* — 6. İbrik emziği *(Sadıkalı «Kırşehir»)* — 7. Olmamış kavun, kelek *(Keşanuz «Ankara»)*

Söbelek [*S.*], 1. Konimsi, mahrutî *(Hacıhamza «Osmancık - Çorum»)* — 2. [*İs.*] Tarla mantarı, göbelek *(Çaybey [?]; Genek «Çankırı»)* — 3. Mısır koçanı *(Gaziantep)* — 4. [*İs.*] Unlu mercimek çorbası *(Üçkuyu «Bolvadin - Afyon»)* — 5. Uzun, uzunca *(Bolu)* — 6. Yumrucak, yumru gibi *(Tosya «Kastamonu»)*

Söbelemek [*F.*], Çıkıntı peyda etmek, bel vermek: **Odanın duvarı biraz söbelemiş** *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)*

Söbelen [*İs.*], Dağlarda biten sivri uzun mantar, sırtı kara mantar *(Berk köyü «Bolu»)*

Söbelmek [*F.*], Dönmek, avdet etmek: **Buradan gittim gittim de tepeden söbelıverdim** *(Abdiye köyü [?])*

Söbeltmek [*F.*], Beyzîleştirmek, yumurta biçimine sokmak *(Havsa «Edirne [Muh.]»)*

Söbemsi [*S.*], Konik *(Kastamonu)*

Söberek [*İs.*], Havan eli *(Kayseri)*

Söbü [*S.*], Ekşi, ham *(Bayramiş «Çanakkale»)*

Söbük [*İs.*], İbrik, tulum gibi şeylerin sivri, çıkık yeri, emzik *(Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»; Kilis, Gaziantep; Maraş)*

Söbüldek [*S.*], Sivrice: **Söbüldek yumurta** *(Çivril «Denizli»)*

Södür [*S.*], Çarpık, nisbetsiz, uzun *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Söelmek [*F.*], Dikilmek *(Sarayköyü «Gerze - Sinop»)*

Söfkenmek [*F.*], Yaslanmak: **Köşeye söfkendi** *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)* [**Bak: Söykenmek**]

Söğe [*İs.*], Ocakların arkası, iç tarafı; odunların dayandığı duvar: **Şu odunları söğeye dayayıver** *(Emet «Kütahya»)* ***[Bak: Söke]***

Söğecen [*S.*], **1.** Küfürbaz *(Antakya)* — **2.** [*İs.*] Dağlarda biten beyaz ve hoş kokulu bir türlü yaban çiçeği *(Antakya «Hatay»)*

Söğek söğek [*Zf.*], *(İskilip «Çorum»)* ***[Bak: Çözek çözek]***

Söğen [*İs.*], **1.** Sopa *(Burdur)* — **2.** Bahçe çitlerinde kullanılan meşe veya ardıç kazığı *(Alpanus «Emet - Kütahya»; Andifli «Kaş - Antalya»; Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Samandıra «Kartal - İst.»; Akçalıuşağı «Kozan - Seyhan»; Davutlar «Kuşadası - İzmir»)*

Söggün [*İs.*], Baharda gelip, güzün giden kuşlar: **Söggün geldi ava gidelim** *(Akçalıuşağı «Kozan - Seyhan»)*

Söggünlük [*İs.*], **1.** Baharda donların sökülmesi, buzların çözülmesi *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** İshal, amel: **Bende söggünlük var** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Söğke [*İs.*], Yamaç, bayır, sırt *(Narlıdere «İzmir»)*

Söğkenmek [*F.*], Uzanmak, yatmak, yaslanmak *(Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»; Tire, Narlıdere «İzmir»; Eğrigöz «Kütahya»; Saray «Tekirdağ»)* ***[Bak: Sövkenmek]***

Söğük [*İs.*], Göğüs kemiği *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Söğümsüz [*S.*], Kanatsız; sabırsız *(Isparta)* ***[Bak: Soğumsuz]***

Söğürme [*İs.*], **1.** Fırın kebabı *(Bor «Niğde»)* ***[Bak: Bosul, 2]*** — **2.** Haşlama yumurta *(Sarılar «Avanos-Kırşehir»)* — **3.** Pirzola *(Köşker «Kırşehir»)*

Söğürmek [*F.*], Kebabetmek *(Gaziantep)*

Söğürtme [*F.*], Döğülmüş etle yapılan ve fırında pişirilen bir türlü yemek *(Elâzığ)*

Söğüstü [*S.*], Ayakta durma,: **Niçin söğüstü duruyorsun, otur** *(Balaç «Samsun»)*

Söğüş [*İs.*], Bir köyden öteki köydeki düğüne armağan olarak götürülen koyun, keçi ve sığır gibi hayvanlar *(Yukarısölös «Orhangazi - Bursa [Muh.]»)*

Söğüt tozumu [*İs.*], Söğütlerin filizlenme zamanı: **Daha söğüt tozumuna çok var** *(Denizli)*

Söğüt yaprağı [*İs.*], Lüfer balığının en küçüğü: **Söğüt yaprağı yağsız olur** *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Söhkenmek [*F.*], *(Edirne [Muh.]; Hayrabolu «Tekirdağ»)* ***[Bak: Söykenme]***

Sökel [*S.*], **1.** Hasta, sakat *(Alayunt «Kütahya»; Yakasinek «Bolvadin - Afyon»; Merzifon «Amasya»; Söğüt «Orhaneli - Bursa»; Eskişehir; Kastamonu; Aydoğmuş «Isparta»; Çerkeş «Çankırı»; İskilip «Çorum»)* ***[Bak: Hegel, ehnez]*** — **2.** [*İs.*] Tifo *(Bozkır «Konya»; Civanyaylağı, Çukurbağ «Mut - İçel»)* — **3.** [*İs.*] Lekeli humma *(Çorum; Manavgat «Antalya»; İshaklar «Gülnar - Afyon»)* — **4.** Öldürücü grip hastalığı *(Konya; Cebelibereket, Aydınlı aşireti «Seyhan»)* — **5.** [*İs.*] Verem, ince hastalık *(Karacalar [?])* — **6.** [*İs.*] Beyin humması *(Çini «Akseki-Antalya»)* — **7.** Takatsız: **Ne ka-**

dar sökel olsa gene gelemez mi? *(İzmir hapishanesi)* — **8.** [*İs.*] Hasta yiyeceği *(Sinop)* — **9.** [*İs.*] Kaygı, elem *(Ünye «Ordu»)*

Sökem [*İs.*], Öksürük *(Zonguldak)*

Sökenmek [*F.*], Yaslanmak, dayanmak *(Adana; Çaltılar, Ula, Bodrum «Muğla»; Sivas; Akseki, Yenidamlar «Alanya - Antalya»; Nizip «Gaziantep»; Zaim «Sarıkamış - Kars»; Alucra «Giresun»; Konya)* **[Bak: Söykenmek]**

Sökeşe [*İs.*], Keklik büyüklüğünde, uzun gagalı bir kuş *(Manisa)*

Sökesik [*S.*], Yanaşık, bitişik *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)*

Sökeşmek [*F.*], Arka arkaya vermek, yanaşmak, bitişmek *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)*

Söki [*İs.*], Minder *(Balıkesir)*

Sökmek [*F.*], Yaslanmak *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Sökü [*İs.*], Tahtadan yapılmış alçak ve arkasız iskemle *(Ortaköy, Kilimli, Tekkeönü, Ulus, Gacaköy «Ereğli - Zonguldak»; Sungurlu «Çorum»; Samsun; Çankırı)* **[Bak : Oturak,1]**

Sökül [*S.*], **1.** Kuyruk veya bacaklarında beyaz leke olan hayvan, sekili **(Bizim sökül öküz hastalandı:** *Samsun; Belviran «Sinop»)* — **2.** [*İs.*] Beygirlerin alnındaki aklık *(Sinop)* **[Bak: Sakar, akıtma, alaca]**

Sökün [*İs.*], **1.** Birdenbire gelen bulanık, milli yağmur veya kar suları *(Kurugöl «Nevşehir - Niğde»; Ağçaşarocağı «Ürgüp», Ortaköy, Bozca, İncesu «Kayseri»)* — **2.** Kuşların ilkbaharda gelip sonbaharda gitmeleri *(Yalak «Kayseri»; Elâzığ; Osmaniye «Seyhan»)*

Söküntü [*İs.*], **1.** Ekim için boz yerden veya ormandan açılan tarla, kirizme *(Eşenköyü, Kastamonu)* — **2.** Kirizme *(Alanya «Antalya»)*

Sökürge [*İs.*], Üvendire *(Malatya)*

Sökürmek [*F.*], Çöktürmek *(Kadıköy «Sarayköy - Denizli [Muh.]»)*

Sökütmek [*F.*], Çıkarmak *(Oğuz «Vakfıkebir - Trabzon»)*

Söl [*İs.*], Et usaresi, etin kendi suyu *(İst. [Muh.])*

Söldür [*S.*], Uzun boylu, saldır suldur yürüyen kimse *(Sarıoba «Polatlı», Pazar «K. Hamam - Ankara»)*

Sölegen [*S.*], Çok söyleyen, çalçene *(Urfa)*

Sölemek etmek [*F.*], Sefer etmek: **Bu sene sölemek etmek istiyorum** *(Sarayköy «Denizli»)*

Sölpeşik [*S.*], Kıyafetsiz, intizamsız, sünepe *(Zeyve «Söğüt - Bilecik»; Kırşehir)*

Sölpük [*S.*], **1.** Kıyafetsiz kimse *(Yerkuzulu «Erbaa - Tokat»; Tosya «Kastamonu»; Yozgat; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **2.** Uyuşuk ve perişan halli *(Boğazlıyan «Yozgat»; Osmancık «Çorum»)* — **3.** Zaif: **Önce etli idi, şimdi sölpük oldu** *(Mahmutören «Ordu»)* **[Bak: Söltük]**

Sölümen [*İs.*], Sümüklü böcek *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Söme [*S.*], Yumuşak *(Bayramiç «Çanakkale»)*

Sömek [*İs.*], **1.** Taneleri alınmış mısır koçanı *(Oymaklı «Adana - Seyhan»; Antalya; Karacakaya «İnegöl - Bursa»; Ergine «Bakacak»; Aydın; Balya «Balıkesir ve çevresi»;*

Kiremitçi «Denizli»; Çeltikçi «Anamur - İçel»; Keçiborlu, Aliköy «Isparta»; Tokat; Hacıbeyli «Nazilli - Aydın»; Köşker «Kırşehir»; Gaziantep) **[Bak: Somak]** — **2.** Taze mısır *(İzmir; Bozlar; Sertaç «Burdur«)* **[Bak: Sütlüce]** — **3.** Çıkrıkta eğirilen ipliğin iğ üzerine sarılmış yumağı *(Toprakkale, Adana, Kozan «Seyhan»; Tarsus «İçel»; Örencik «Bolu»; Kırşehir «Karamusa «Zonguldak»; Ünye «Ordu»)* **[Bak: Sıracan]** — **4.** İplik yapmak için taranmış, temizlenmiş, atılmış pamuk veya yün yumağı *(Saylan «Ünye - Ordu»; Bolu; İzmit «Kocaeli»; Kayseri; Kaşıkçı «Tekirdağ»)* **[Bak: Sümek]** — **5.** [S.] Sivri: **Sömek kazık** *(Maraş)* — **6.** Zeytin tomurcuğu: **Zeytinlerin sömekleri belli oldu** *(Ahmetçe «Ayvacık - Çanakkale»)* — **7.** Yeni sürülmüş tarladan çıkan ayrık otu filizi *(Ödemiş «İzmir»)*

Sömekmek [*F.*], **1.** Uzayıp gitmek, sürüncemede kalmak: **Bu iş sömekti** *(Bozkır «Konya»)* — **2.** İplik yumağı boşanmak (**Yumak sömekti** : *Bozkır, Mastat «Karaman - Konya»)* **[Bak: Sünmek, hörtlemek]** — **3.** Arılar kovandan boşanmak *(Mastat «Karaman - Konya»)*

Sömeldek [*S.*], Elinden bir iş gelmiyen kimse *(Perşenbe «Ordu»)*

Sömelek [*İs.*], **1.** Kundağa sarılı çocuk *(Büyükafşar «Ankara»; Bahçe «Seyhan»)*— **2.** [*S.*] Ahmak, sersem *(Sinop)* **[Bak: Sömeldek]** — **3.** Mısır koçanı *(M. Kemalpaşa «Bursa»)* **[Bak: Söbelek]** — **4.** Çocuk kundağı *(Göksun «Maraş»; Gökdere «Osmaniye - Seyhan»; Eskialibey «İskilip - Çorum»; İriağaç «Malatya»; Erzin «Dörtyol - Hatay»; Narlıdere «İzmir»; Mansurlu «Feke - Seyhan»)* **[Bak: Belek]**

Sömelmek [*F.*], Masuradaki iplik gevşemek *(Kadıköy «Denizli»)* **[Bak: Hötlemek, sömekmek]**

Sömen [*İs.*], **1.** Dokunan bezlerin tezgâhta sarıldığı yuvarlak ağaç *(Eskişehir)* — **2.** Eğirilmek için hazırlanmış ve koçan haline getirilmiş yün topağı *(Sinop; Çepni «Bolu»)* **[Bak: Sümek]**

Sömiye [*Zf.*], Gelişigüzel, rastgele *(Sorgun «Yozgat [Muh.]»)* **[Bak: Sümiye]**

Sömük [*İs.*], Mısır koçanı *(Süksün «İncesu - Kayseri»)*

Sömürmek [*F.*], Hepsini birden yemek, silip süpürmek *(Urla «İzmir»-* **[Bak: Hömürmek]**

Söndürgeç [*İs.*], Haşhaş yağcılarının kullandıkları kömür söndürmeğe yarıyan saç kap *(Kütahya)*

Sönek [*İs.*], Faslı müşterek, ara *(Polatlı «Ankara»)*

Sönge [*İs.*], **1.** Fırın süpürmiye yarıyan ucu paçavralı sırık, fırın süpürgesi *(B. Findos «Atabey», Gönen «Isparta»; Amasya ve çevresi; Kütahya; Avara «Niksar - Tokat»; Tavşancıl «Gebze - Kocaeli»; Akşehir «Konya»; Ula «Muğla»)* — **2.** Külhanlara atılan kütükleri ileri sürmiye yarıyan ucu ay şeklinde demir aygıt *(Afyon)*

Söngü [*İs.*], **1.** *(Burdur ve dolayı; Tire «İzmir»)* **[Bak: Sönge, 1]** — **2.** Sönmüş kömür *(Gaziantep ve çevresi)*

Söngüt [*İs.*], **1.** Su maşrapalarında, su kaplarında, semaverlerde biriken ve taşlan kireç (**Semaver n içi söngüt bağlamış:** *Zile «Tokat»; Çıkrık «Mecitözü - Çorum»)* — **2.** Diş diplerinde meydana gelen kireç gibi maddeler, tartr *(Merzifon «Amasya»)* ***[Bak: Per, bar]***

Söngüye [*İs.*], *(Lâpseki «Çanakkale»; Sinop* [*Yabancı*]*)* ***[Bak: Sönge 1, sürünge]***

Sökne [*İs.*], Fırın süpürgesi *(Amasya)*

Sörpeşmek [*F.*], Büzülmek *(İbrahimözü «Göynük - Bolu»)*

Sörpük [*S.*], **1.** Buruşuk, pörsük *(Yıldızeli «Sivas»; Edirne)* — **2.** Tenbel, gevşek *(Polatlı «Ankara»; Kavak «Samsun»)*

Sörpümek [*F.*], **1.** Bir şey kullanıla kullanıla eskimiye yüz tutmak *(Edirne)* — **2.** Susuzluk ve havasızlıktan solmak *(Uzunköprü «Edirne»)*

Sörpüşmek [*F.*], *(Uşak «Kütahya»)* ***[Bak: Sörpümek, 2]***

Sörsöp etmek [*F.*], Pek çok dövmek: **Bizim öküzü sörsöp ettim** *(Kurugöl «Nevşehir - Niğde»)*

Söüs [*İs.*], Çarşamba günü güveye getirilen hediye *(Çiftlikçi «Kemalpaşa - Bursa»)*

Sövdek [*İs.*], Bir cins beyaz üzüm *(Sarıyer «İst.»)*

Söve [*İs.*], **1.** Arabaların yükü tutmak veya bağlamak üzere dört tarafına dikilen ağaçlar *(Çukurhisar, Samrıköyü «Söğüt - Bilecik»; Aslıhantepeciği «Çağış - Balıkesir»; Bursa)* — **2.** Taşlı yokuş, yamaç, dağ yokuşları *(Kızılca «Hadım - Konya»)*

Söve (boy) [*S.*], Uzun [*boy*] *(Trabzon)*

Sövel [*S.*], Ayakta duran, dik duran *(Eskişehir)*

Sövelmek [*F.*], **1.** Ayakta durmak, dikilmek *(Alaçam, Bafra «Samsun»; Ulubey «Ordu»; Kızılcaveren (Reşadiye - Tokat»; Merzifon «Amasya»)* ***[Bak: Dinelmek]*** — **2.** Uzamak, boylanmak: **Ahmet söveliyor** *(Tire «İzmir»)*

Söveltmek [*F.*], Uzatmak [Urgan, saç ve tırnak hakkında] *(Güllü köyü «Denizli»)*

Söven [*İst.*], **1.** Büyük sopa: **Akşamdan sonra gelen konuk ya sovan, ya da söven yer** *(Burdur)* — **2.** Çit yapmakta kullanılan büyük kazık *(Germencik «Aydın»; İnegöl «Bursa»; Zeytinli «Edremit - Balıkesir»; Çakaldere, Karasialı, Toprakkale «Bahçe - Seyhan»; Küçükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Nebiler, Düğrek köyü «Muğla»; Torbalı «İzmir»; İst.* [*Muh.*]*; Civanyaylağı «Mersin-İçel* [*Aşiret*]*»; Gündoğdu «Bursa* [*Muh.*]*»; Amasya; Çakırlar; Serik, Antakya; Halıköy «İzmir»)* — **3.** Arabanın yük konulmıya mahsus yerinin iki tarafındaki kanatlarının dayanmasına yarıyan ve üst yastıkların içine giren direkler *(İnegöl, Bursa; Görece «İzmir»)*

Söve taşı [*İs.*], Ocak duvarına dikilen, kayranlı, ince çakıllı yontulmuş taş *(Hediyeli «Kandıra - Kocaeli»)*

Söviş ve **Seviş** [*İs.*], Düğünlerde davet edilenlerin götürdüğü hediye, saçı *(Kayapa «İvrindi - Balıkesir»)* ***[Bak: Sövüş]***

Sövke [*İs.*], Köşe, açı *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Sövke gitmek [*F.*], Hayvan nallanırken mıh etine batmak *(Karatiken «Tarsus - İçel»,* **[Bak: Sövkenmek, 2]**

Sövkenmek [*F.*], **1.** Yaslanmak, yan yatmak *(Bardakçı köyü «Seyitgazi - Eskişehir»; Denizli; Cebelibereket, Endel «Osmaniye», Karatiken, Adana, Kozan «Seyhan»; Çaylı «Dörtyol-Hatay»; Niksar «Tokat»; Nallıhan «Ankara»)* **[Bak: Söğkenmek]** — **2.** Hayvan nallanırken mıh etine batmak *(Karatiken «Tarsus - İçel»)*

Sövürmek [*F.*], Ateşte kızartmak, kebap etmek *(Holanta «Sivrihisar Eskişehir»)*

Sövüş [*İs.*], Düğünde damada verilip çatalağacı üzerinde teşhir edilen hediye *(Gürağaç «Tavşanlı - Kütahya»; Karşıyaka «İzmir [Muh.]»)* **[Bak: Söviş]**

Söy [*İs.*], **1.** Av köpeklerinin takip ettiği iz *(Mudanya «Bursa»)* — **2.** Arka *(Yenisu «Silifke - İçel»)*

Söyekelemek [*F.*], Ekmek, et gibi şeylerin yüzü piştiği halde içi pişmemek: **Ateş tavsız olduğundan ekmek söyekeledi** *(Nallıhan «Ankara»)*

Söyelmek [*F.*], Ayakta durmak *(Ünye «Ordu»)*

Söyen [*İs.*], Sırık, kazık *(Çiftlik «Sinop»; Polatlı «Ankara»)* **[Bak: Söven]**

Söykelenmek [*F.*], Birbirine destek ve kefil olmak: **Köylü birbirine söykelenerek bankadan para aldı** *(Beypazarı «Ankara»)*

Söykelmek [*F.*], **1.** Hafif yükselmek, dikilmek: **Yılan süratle giderken birden söykeldi** *(Ermenak «Konya»)* — **2.** Bağırmak *(Kalecik «Ankara»)*

Söykeme [*S.*], Eğri, mail yer: **Söykemede yürürken Ahmede rast geldik** *(Anaypazarı «Silifke - İçel»)*

Söykemek [*F.*], **1.** Yaslanmak *(Ortaköy «Kayseri»)* — **2.** Hulâsa etmek, bitirmek: **O meseleye söykemeden başka işe bakmayalım** *(Dastarlı «Ayaş - Ankara»)*

Söykenmek [*F.*], *(Cihangazi «Bozüyük - Bilecik»)* **[Bak: Amranmak, sövkenmek 1, söykemek 1]**

Söykey [*S.*], Eğri, mail *(Mastat köyü «Karaman - Konya»)*

Söykük [*İs.*], Yastık *(Ünye «Ordu»)*

Söyleğen [*S.*], Düzgün sözlerle çok söylenen kimse *(Yerkuzlu «Erbaa - Tokat»; Urfa)*

Söylem [*İs.*], Şive *(İzmir çevresi)*

Söyleme [*İs.*], Kıta, beyit, dört mısralı mani *(Urfa)*

Söylemsük [*S.*], Az söyliyen, sükûtî: **Bırak şu söylemsükü** *(Samsun)*

Söylence [*İs.*[, Söylenecek şey, medarıkelâm: **Halimiz bütün âleme söylence oldu** *(Edirne [Muh.])*

Söylenti [*İs.*], Sipariş *(Milâs «Muğla»)*

Söyletmelik [*İs.*], Zifaf gecesi, gelini söyletmek için güvey tarafından verilen para veya ziynet hediyesi *(Çankırı; Kastamonu)*

Söylez [*İs.*], Fasulye *(Erzincan)* **[Bak: Dövdes, levlez]**

Söyme [*İs.*], Budanmış ağaçtan çıkan taze filiz *(Saray «Yozgat»)*

Söysek [*İs.*], Söğüt ağacı *(Fethiye «Muğla»)*

Söyük [*İs.*], **1.** Duvar *(Darende «Malatya»)* — **2.** Duvar üstü *(Gaziantep)*

Söz eslemek [*F.*], Söz dinlemek, na-

sihat kabul etmek *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Söz gelimi [*Zf.*], Meselâ, bilfarz, söz gelişi, sözüm ona *(İnay «Çeşme - Manisa»; Sungurlu «Çorum»)*

Söz kesen [*İs.*], Kocaya verilmesi kararlaştırılan kız ailesi tarafından son söz *(Ağrakos «Suşehri - Sivas [Muh.]»)*

Söz kesimi [*İs.*], Nişanlanma başlangıcı *(Denizli)*

Söz kesme [*İs.*], Nişanlanma başlangıcı *(Vezirköyü «Samsun»)*

Su [*İs.*], **1.** Çizgi : **Suya basma** *(Samsun)* — **2.** Ayran süzmesi *(Gaziantep)* — **3.** Halı merkezini çerçeveliyen etliklerin arasındaki çiçekler grupu: **Bu halının suyu fena halbukı içi koyu mavi, suyu, kiremidî olacaktı** *(Gördes «Manisa»)*

Su altı [*İs.*], **1.** Nehirlerin, çayların mecralarına aykırı olan arazi *(İst. [Muh.]* — **2.** Sulak yer, sulak tarla *(Şiran «Gümüşane»)*

Subat [*İs.*], Umacı, karakoncolos *(Urfa)*

Subay [*İs.*], Çocuksuz, tek, eşsiz *(Köşker «Kırşehir»)*

Sucalanmak [*F.*], Düzgün şekilde uzamak, boy atmak: **Diktiğim ağaç sucalandı; Kavaklar sucalanmış** *(Suhara «Çıldır - Kars»)*

Sucuk [*İs.*], **1.** Surahi *(Niğde)* — **2.** Kışın saçaklardan sarkan buz *(Ovasaray «Çorum»)*

Su çatı [*İs.*], Irmak ve çayların birleştiği yer *(Gürün, Sivas; Cumayanı, Zonguldak; Tarsus «İçel»)* **[Bak : Kavşut, çatak, kavşak]**

Su çeken [*İs.*], Küçük keler *(Hadım «Konya»)*

Su çıknığı [*İs.*], Hayvan yalağı *(Bolu köyü «Malkara - Tekirdağ»)*

Suçukmak [*F.*] Suçundan dolayı mahcupluk duymak *(Mut «İçel»)*

Suçurum [*İs.*], Şelâle *(Milâs «Muğla [Muh.]»; Edirne [Muh.])* **[Bak: suatılan, şarlağan]**

Suduk [*İs.*], Salya *(Uzunköprü «Edirne»)*

Suduran [*İs.*], İlkbaharda kırlarda yetişen uzun yapraklı, yenilir bir ot *(Müslümsölüz «Orhangazi - Bursa»)*

Sudurlu [*S.*], Kurnaz *(Çayhan «Ereğli - Konya»)*

Su düşen [*İs.*], Çağlıyan *(Anbarlık [?]; Şebinkarahisar «Giresun»)*

Su eleği [*İs.*], Sidik kavı, mesane *(Atlasköyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Su endirmesi [*İs.*], Atların dirseklerinin şişmesi *(Ağrı)*

Suğlu [*İs.*], Üzerinde kuzu veya koyun geçirilerek kızartılan ağaç şiş *(Türnük «Havza - Samsun»)*

Suğluk [*İs.*], Küçük bıçak *(Faydalı «Kozan - Seyhan»; Yağdan «Silifke»; Yanpar «Mut - İçel»)*

Suğmak [*F.*], Saklanmak, bir kovuğa sinmek (**Köşeye suğma, ortaya çık!** : *Genezin «Avanos - Kırşehir»; İncesu «Kayseri»; Çorum)*

Suğrak [*İs.*], Kadeh *(Trabzon; Bursa)*

Suğumsuz [*S.*], Kanaatsız *(Zile «Tokat»; Burdur; Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»; Antalya)*

Su iti [*İs.*], Porsuk, kunduz *(Çorum; Gülesur «Ağrı»; Erzincan; Samsun; Amasya)*

Sukaç [*İs.*], Çeşme *(Heybeliada «İst.»)*

Sukra [*İs.*], *(Beykoz «İst.»)* [*Bak:* **Aşuz**]

Su köpeği [*İs.*], **1.** Kunduz *(Pınarbaşı «Bayramiç - Çanakkale»; Keşanuz (Ankara»)* [*Bak:* **Su iti**] — **2.** Danaburnu denilen bir böcek *(Nar «Nevşehir - Niğde»)*

Suksumak [*F.*], Mahcubiyetten dolayı ağzını açamamak, lâf söyleyememek *(Mut «İçel»)*

Suku [*İs.*], Ağaçtan yapılmış havan eli *(Çanakkale)* [*Bak:* **Soku**]

Sukusağı [*İs.*], Suyu çekmiyen killi toprak *(Daday «Kastamonu»)* [*Bak:* **Sulaz**]

Sulaan ve **Sulağan** [*İs.*], Kıvrak, bükülmüş iplik: **Sulağan iplik çok dayanır** *(Şefkatyurdu «Edirne [Muh.]»)*

Sulak [*İs.*], **1.** Fide sulamaya yarar süzgeçli teneke *(Mardar «Bafra - Samsun»)* [*Bak:* **Süzek**] — **2.** Çeşme *(Trabzon [bir Kerküklüden])*

Sulan [*S.*], Bataklık, sazlık *(Uruş «Ayaş - Ankara»)*

Sulanlık [*İs.*], Su yatağı olan yer *(Necatiye «Edirne [Muh.]»)*

Sulaz]*S.*], Yağmuru çekmiyen arazı *(Mahmudiye «Ezine - Çanakkale [Muh.]»)* [*Bak:* **Sukusağı**]

Sulga [*İs.*], .İpek, pamuk, yün gibi şeylerin gevşek bükülmüşü *(Bolu)* [*Bak:* **Suluğan**]

Sullup ve Sullap [*S.*], Ahmak, budala *(Turgutlu «Manisa»)*

Sultara [*İs.*], Sürü halindeki koyun ve sığırların yürürken bıraktıkları iz *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»; Vinarça «Tekirdağ»)*

Sulucak [*İs.*], Köy evlerinde yıkanma yeri *(Tire «İzmir»)* [*Bak:* **Çimecek**]

Sulu cemberek [*İs.*], Öküzlerin yüzlerindeki sulumsu şişkinlik *(Kızılca «Hadım - Konya»)*

Suluğan [*S.*], Gevşek bükülmüş iplik: **Kumaşın ipliği eğrilirken sulağan olmalıdır** *(Balabanat «Malkara - Tekirdağ»)* [*Bak:* **Sulga**]

Suluk [*İs.*], **1.** Su haznesi *(Kastamonu)* — **2.** Gusülhane *(Çandarlı, Tire, Ödemiş, Bergama «İzmir»; Sivas; Kayseri; Isparta; Hisarardı «Muğla»; Gürlek «Gediz - Kütahya»; Çukurbağ «Mut - İçel»; Keskin «Ankara»)* — **3.** Uzun yollarda yolcuların su ihtiyaçlarını temin için açılan kuyuların yanına konulan taş yalak, su deposu *(Gaziantep)* — **4.** Hamam takımı *(Ünye «Ordu»; Çorum; Karak «Kangal - Sivas»; Samsun)* — **5.** Çiğniyerek üzümün suyunu çıkarmaya yarıyan taştan veya tahtadan yapılmış büyük tekne *(Isparta; Aydın)* — **6.** Büyük bıçak, hançer *(Karaisalı «Seyhan»; İçel)* — **7.** Enjeksiyon şırıngası *(Çankırı)* — **8.** Hayvanlara sabaha karşı verilen yem *(Yukarı bağlar «Malatya»)* — **9.** Musluk taşı, mutfaktaki delikli taş *(Gürün «Sivas»)* — **10.** Musluk *(Tirebolu «Giresun)* — **11.** At dizginlerinin altındaki zincire takılan halka *(Konya)* — **12.** Kuş kursağında su toplanan yer *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Suluk düşmek [*F.*], Baygın düşmek: **Güle güle suluk düştüm** *(İzmir [Muh.])*

Sulungur [*S.*], **1.** Aptal, sersem, işe yaramaz *(Afyon; Dereboğazı «Hendek - Kocaeli»)* — **2.** Kurbağ yavru-

larının ilk devrelerindeki hali *(Çitli «İnegöl - Bursa»)*

Sulutka [*İs.*], Peynir suyu *(Gebze «Kocaeli»; İçerenköy «İst»* [*Muh.*]*»)*

Sulu zırtlan [*İs.*], Suyunu iyi çekmemiş yemek, sulu yemek *(Konya)*

Sumruklamak [*F.*], Yumrukla kakarak dövmek *(Göktepe «Bursa»)*

Sumsa [*İs.*], Yumruk *(Şarkışla «Sivas»; Genezin, Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Boğazliyan, Yozgat; Tokat; Gölcük, Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»; Nevşehir «Niğde»; Kayseri»)* ***[Bak: Sumsak]***

Sumsak [*İs.*], Yumruk **(Sumsakla vurduğu yerler kızarmış :** *Buğtepe «Kozan - Seyhan»; Sungurlu «Çorum»; Bozkır «Konya»; Köşker «Kırşehir»; Sivsalı «Uşak - Kütahya»)* ***[Bak: Sumsa, samsak]***

Sumsalamak [*F.*], Sivri yumruk vurmak *(Nevşehir «Niğde»)* ***[Bak: Sumsarmak]***

Sumsuk [*İs.*], *(Şabanözü «Çankırı»; Antakya «Hatay»; Maraş; Gaziantep; Bardakçı «Seyitgazi - Eskişehir»; Nalılhan, Beypazarı, Çubuk, Ayaş, Keskin «Ankara»; Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»; İst.)* ***[Bak: Sumsak]***

Sumsuklamak [*F.*], Yumruklamak *(Maymul «Tavşanlı - Kütahya»)*

Sumuçlu [*S.*], İstekli, hevesli *(Yozgat)*

Sumuk [*İs.*], Kemik *(Çorum)*

Sumuş [*İs.*], Karış *(Erzurum)* ***[Bak: Sümüç]***

Suna [*S.*], **1.** Boyu bosu düzgün ve yakışıklı kimse *(Adana; Erzurum; Seferihisar «İzmir»; Keskin köyü «Eskişehir»; Fariske «Ermenak - Konya»; Ünye «Ordu»; Hani «Lice - Diyarbakır»; Kütahya; Burdur)* —**2.** Güzel *(Çal «Denizli»; Ankara; İzmir çevresi; Topraktepe «Seyhan»; Karacapınar «Safranbolu - Zonguldak»; Yılanlı «Eğridir - sparta»)* — **3.** Yaprakları ince, maydonoza benzer bir bitki *(Hemşin «Pazar - Rize»)*

Sunak [*İs.*], **1.** Maşrapa, ağaçtan yapılmış su kabı *(Adana; Sivas)* — **2.** Yemek lokması *(Maruf «Çankırı»; Sungurlu «Çorum»)* ***[Bak: Banak, 1]***

Sunarmak [*F.*], Bir işi yapar gibi görünmek *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Suncuğu sarkmak [*F.*], Kendisine verileceğini umduğu bir şeye hasretle bakmak: **Sıcak bazlamayı görünce suncuğum sarktı** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Umsumak]***

Sundak [*İs.*], Üçgen, verev *(Keskin «Ankara»)*

Sunduruç [*İs.*], Kağnı oku *(Mısır «Seyhan»)*

Sungu [*İs.*], **1.** Geline verilen hediye *(Eskişehir; Çukurhisar «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Hediye, ihsan, armağan **(Tanrı sungusu; Bu bana amirimin sungusudur:** *Balıkesir; Silifke, Navdalı «Mut - İçel»; Bayındır «Beyşehir - Konya»; Develi «Kayseri»)* ***[Bak: Sunnalık]***

Sungur [*S.*], **1.** Soğukkanlı ve çok somurtkan kimse *(Antalya)* — **2.** [*İs.*] Beyaz, iri taneli bir çeşit sulu üzüm *(Üçem «Bâlâ - Ankara»)* — **3.** [*İs.*] Kurbağa yumurtası *(Yayaköy «Biga - Çanakkale»)*

Sunma [*İs.*], *(Yanık köy* «Menemen - *İzmir»)* ***[Bak: Sungu, 1]***

Sunmak [*F.*], **1.** Dokunmak, temas etmek, elini değdirmek, eline uzatmak: **Bu adam hiç elini işe sunmaz; Hırsıza sundum lâkin yakalıyamadım** *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Eğrigöz «Kütahya»)* — **2.** Güreş etmek *(Erzurum)*

Sunnalık [*İs.*], Armağan, hediye *(Safranbolu, Zonguldak)* ***[Bak: Sungu]***

Sunsutmak [*F.*], *(Çankırı)* ***[Bak: Anıtlamak, 2]***

Suntur [*İs.*], **1.** Çehre: **Ahmedin sunturu ekşi** *(Ferenge köyü «Erbaa - Tokat»)* — **2.** [*S.*] Kel *(Honaz «Denizli»)*

Sunturaç [*İs.*], Hayvanların tırnaklarını kesmekte kullanılan bir türlü bıçak *(Edirne; Çanakkale; Kırşehir; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Çeşme «İzmir»; Kırşehir)* ***[Bak: Suntureç]***

Suntureç [*İs.*], *(Isparta)* ***[Bak : Sunturaç, 1]***

Sunturlanmak [*F.*], Nazlanmak *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)*

Sunuk [*S.*], **1.** Kaygılı, tasalı *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** [*İs.*] Armağan *(Erzurum; Trabzon)*

Sunum [*İs.*], Lokma, parça (**Bir sunum ekmek için senin kahrın çekilmez** : *Akhisar «Manisa»; İnegöl «Bursa»; Bise köyü «Konya»; Çal «Denizli»)* ***[Bak: Susak, tahmi]***

Supüçüğü [*İs.*], Suyun oyduğu yer: **Supüçüğüne bir adam düşmüş** *(Karayün «Hafik - Sivas»)*

Sur [*İs.*], **1.** Şans, tali; yümün, uğur *(Yozgat; Hasanoglan, Keskin «Ankara»; Emet «Kütahya»;* **Atta, avratta, yurtta sur var:** *Ermenak «Konya»;* **Oyuna girdin surumu giderdin** : *Haydarlı «Dinar - Afyon»)* ***[Bak: Irk, sür]*** — **2.** Çehre: **Başım öyle ağrıyorki surum sıfatım dağılıyor** *(Bitlis)* — **3.** Ağacın dış kabuğu ile gövdesi arasındaki ince zar *(Kabaağaç «Fethiye - Muğla»)* ***[Bak: Soymuk, yalamuk]***

Sura [*İs.*], **1.** Etin kaburga tarafı içine pirinç doldurarak yapılan yemek, döş doldurması *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»; Antalya; Akhisar «Manisa»)* ***[Bak: Cerme]*** — **2.** Gemilerde başbaşa konmuş tahta *(Beykoz «İst.»)*

Surak [*İs.*], Girdap *(Ermenak «Konya»)*

Surgul [*İs.*], Dağın en sivri tepesi: **Dağ surgulu** *(Mollaveyis «Çoruh»)* ***[Bak: Doruk]***

Surha [*S.*], Angariye (**Bu yıl salyandan, surhadan kurtulamadık** : *Malatya; Kemah «Erzincan»)*

Suriç [*İs.*], Bulaşık bezi *(Kufal «Ezine — Çanakkale»)* ***[Bak: Sürgüç]***

Sursal [*İs.*], Zambak, mor susam *(Ortaköy, Kızılcagölük, Günay «Boldan» Uluköy «Denizli»; Atabey «Isparta»)* ***[Bak: Karakulak, 2]***

Sursucuk [*S.*], Sırsıklam: **Geçen yağmurdan sursucuk oldum** *(Bayındır «İzmir»)*

Sursutmak [*F.*], Surat asmak *(Urfa; Bitlis)*

Surulmak [*F.*], Satılmak *(Bayburt «Gümüşhane»)*

Suruncamak [*F.*], Ağlamak: **Çocuk bakılmazsa suruncar** *(Bayır köyü «Muğla»)*

Susak [*İs.*], **1.** Ağaç maşrapa *(Niğde dolayı; Küçükyozgat «Zir - Anka-*

ra»; Silifke «İçel»; Bisse «Akşehir-Konya»; Tavas, Çivril «Denizli»; Gâvurdağ «Seyhan»; Antalya; Develi «Kayseri»; Giresun; Karacahisar [?]; Amasya; Kilis «Gaziantep»; Kütahya; Burdur; Erzurum; Çifteler, Tire köyleri, «İzmir»; Kavak «Samsun») [**Bak: Şapşak**] — **2.** Değirmencilerin hak almak için kullandıkları ölçek *(Aybastı «Ordu»; Sivrikese «Havza», Vezirköprü - Samsun»)* — **3.** Yufka ekmeği ile alınan bir lokma yemek *(Safranbolu «Zonguldak»; İnebolu, Ayvalı «Taşköprü-Kastamonu»; Erzurum; Koyunbaba «Kalecik»; Beypazarı «Ankara»; Vezirköprü «Samsun»)* [**Bak: Kunak, Manak 2**] — **4.** Kuyulardan su çekmeğe yarıyan her çeşit kova veya ağaç testi *(Niğde; Kastamonu; Malatya; İlyaslar «Kırkağaç - Manisa»)* — **5.** Su kabağından oyulmuş maşrapa *(Lâhna «Hayrabolu - Tekirdağ»; Sinop; Tire «İzmir»; Ahmetbey «Bursa»; Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]»; Büyükaltıağaç köyü «Kavaklı - Edirne»; Kükürt köyü [?]; Keskin «Eskişehir»; Büyükyenice «Bilecik»; Burdur ve dolayı; Antalya; Çay «Bolvadin - Afyon»; Pulluca «Demirci - Manisa»; Balıkesir)* [**Bak: Kevki**] — **6.** Bahçıvan kovası *(Niğde)*

Susamat [*İs.*], Susamlı çörek *(Isparta)*

Susamlamak [*F.*], Ekin toprak üstünde yükselip serpilmek *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Susamlı [*S.*], Gürbüz yapraklı ekin: **Susamlı bir buğday** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Susanak [*S.*], Sisli hava *(Bilecik ve dolayı)*

Susey [*S.*], Beceriksiz *(Elâzığ köyleri)*

Su sığır [*İs.*], Manda *(Yuvacık, İzmit «Kocaeli»; İst. [Muh.]; Lâpseki «Çanakkale»; Cevdetiye «Osmaniye - Seyhan»; Samsun [Muh.]; Şahbaz «Çorlu - Tekirdağ» Karacabey «Bursa [Muh.]; Kurşunlu «Gölpazarı - Bilecik [Muh.]»)*

Suskal [*İs.*], Zambak *(Kızılhisar «Denizli»)*

Suskalmak [*F.*], Yorulmak *(Cunsa «Simav - Kütahya»)*

Susma [*İs.*], Dokuma kemer *(Aziziye «Ereğli - Konya»)*

Susun [*İs.*], Ense *(Niğde)* [**Bak: Süğsün**]

Susur [*İs.*], Dişi manda *(Bolayır «Çanakkale [Muh.]»; Yenişehir «Bursa [Muh.]»; İzmir)*

Susurluk [*İs.*], Dişi manda *(Hasanlarobası [?])* [**Bak: Susur**]

Susurmak [*F.*], Susmak *(İçel)*

Sûsün [*İs.*], Ense *(Çorum; Balıkesir; İncesu «Kayseri»; Haymana «Ankara»; Köşektaş «Avanos - Kırşehir»)* [**Bak: Süğün**]

Sutal [*S.*], İşsiz, güçsüz, haylaz, serseri *(Ahlat «Bitlis»)*

Sutara [*İs.*], Bilezik: **Kolunda gümüş sutara var** *(Divriği «Sivas»)*

Sutluk [*İs.*], *Hamam, gusülhane (Edirne; Çomaklar «İzmir»)*

Su tüğülen [*İs.*], Çağlayan *(Tuzla «Adana - Seyhan»)*

Su tüydü [*İs.*] Çağlayan *(Kızılkeçili Edremit - Balıkesir»)*

Su tüyen [*İs.*], Çağlayan *(Edremit «Balıkesir»)*

Su uçan [*İs.*], Çağlayan *(Köy «Kars»; Sivas; Direskene «Eğridir», Uluborlu «Isparta»)*

Su uçtu [*İs.*], Çağlayan *(M. Kemalpaşa, Bursa)*

Su uçtuğu [*İs.*], Suların yüksek yerden döküldüğü yer *(Afşar «Hadım», Dindebul «Ermenak - Konya»; İnar «Burdur»)*

Suva [*İs.*], Helâ, aptesane: **Evin suvası nerede ?** *(Samsun)*

Suvak [*İs.*], İftira: **Kuru suvaklardan beri olasın!..** *(Karaptal «Samsun»)*

Suvalmak [*F.*], Azalmak: **Çayın suyu suvalmış** *(Güleç köyü «Biga - Çanakkale [Muh.]»)* **[Bak: Soğulmak]**

Suvay [*S.*], Bekâr *(Manisa)*

Suvmak [*F.*], Yere bakarak susmak *(Heniske köyü «Amasya»)*

Su yarpuzu [*İs.*], Su nânesi *(Urfa)*

Suyartmak [*F.*], Savuşup gitmek *(Dadanı köyü «Bolu»)*

Su yirmi [*İs.*], **1.** Su yatağı *(Paşaköy «Isparta»)* — **2.** Su cetveli: **Tarlanın su yirimleri tıkanmış açmıya gidiyorum** *(Yalova köyü «Eceabat - Çanakkale»)*

Suytara [*İs.*], Dört beş çığırın birleşmesinden meydana gelen büyük yol *(Parafça «Tekirdağ»)*

Suyuk [*İs.*], Akar (Mayi); erimiş *(Isparta)*

Suyun közü [*İs.*], Suya düşen cemre *(Cingife «Gaziantep»)*

Suyurdu [*İs.*], Çeşme *(Sivas [yabancı])*

Suyurgatmak [*F.*], İltifata mazhar olmak, hediye almak *(Kırkağaç «Manisa»)*

Sübay [*S.*], Kimsesiz, yalnız başına olan *(Kırşehir)*

Sübere [*İs.*], Yoğurtlu hamur yemeği, mantı *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Süblüğü [*İs.*], Çaydanlık ve ibrik gibilerin çay ve su akıtılan borusu, emziği *(Alanya «Antalya»)*

Sücük [*İs.*], Sütün peyniri, loru alındıktan sonra geri kalan suyu *(Bayburt «Gümüşane»)*

Südümen [*S.*], Mayalanmış sütün kesilmesi *(Acıgöl «Nevşehir - Niğde»)*

Süen [*İs.*], Kazık *(Göynük «Bolu»)* **[Bak: Söğen, söven]**

Süfün [*İs.*], Değirmene su veren olugun en ucu *(Elbistan «Maraş»)*

Süğe [*İs.*], **1.** Öküz arabasının iki ön ve iki arkasında yukarı doğru dikili duran 4 kazık *(Korna «İst.»)* — **2.** Köşe: **Süğenin başında bekliyen var** *(Balçova «İzmir [yabancı]»)*

Süğelek [*İs.*], Bir çeşit tatlı kavun *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* **[Bak: Divelek]**

Söğen [*İs.*], Ağıl ve çit kazığı *(Çakallı, Kadirli - Seyhan»)* **[Bak : Dikeç]**

Süğen [*İs.*], Ağıl ve çit kazığı *«Çaçal - Denizli»)* **[Bak: Fışkın, fışkırık]** — **2,** Az meyilli uzun ve muntazam bir burunun yandan görünmesi *(Çivril «Denizli»)*

Süğlüm [*İs.*], Bir tarafı şişkin, öte tarafı sivri olan, beyzî: **Süğlüm kafalı** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Süğmek [*F.*], **1.** Kökünden kesilen bir ağaç tekrar kökünden filizlenmek *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Çukurköy «İzmir»; Işıklı «Çivril-Denizli»)* — **2.** Düzgün surette uzamak; uzatmak **(Yünleri süğmeğe [eğirmeğe] verdim:** *Ürgüp «Kayseri»;* **Ali, macunu süğdü :** *Çukurköy «İzmir»)* — **3.** Uzamak, elestikiyet

peyda etmek: **Bu peynir hiç süğmedi** *(Uşak «Kütahya»)* — **4.** Dışarı çıkmak, ileri doğru uzamak: **Ağrıdan gözleri süğmüş** *(Konya)*

Süğsün [*İs.*], Boyun kökü, ense *(Göre köyü, Nevşehir «Niğde»; Başköy, Akçakaya, Ürgüp «Kayseri»; Mucur, Sarılar, Genezin, Avanos «Kırşehir»; Tarsus «İçel»)*

Süğü [*İs.*], **1.** Buzağı *(Aydın)* — **2.** Taş silindir *(Eskipazar «Çerkeş - Çankırı»)* — **3.** Çıban *(Karaman «Konya»)* ***[Bak: Süğün]***

Süğük [*İs.*], **1.** Ev saçağı *(Kümbet «Kadirli - Seyhan»)* —**2.** Kemik *(Çorum)*

Süğülmek [*F.*], Yıldız kaymak *(Antalya)*

Süğüm [*İs.*], **1.** İplik eğrilirken çıkrığın iği ile el arasındaki uzanan yün pamuk ve başkaları *(Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)* — **2.** Bir sap iplik *(Köşker «Kırşehir»; Kastamonu)*

Süğün [*İs.*], Buzağı *(Orhangazi «Eskişehir»)* ***[Bak: Süğü]***

Süğünük [*İs.*], Bir çeşit yaban ağacı *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Süğür [*İs.*], Baht *(Ankara)*

Süğüş [*S.*], **1.** Durgun, beceriksiz *(Gerede «Bolu»)* — **2.** Baş ve şehadet parmakları arasındaki mesafe *(Kargı «Kastamonu»)* ***[Bak: Sere]***

Süke [*S.*], Kaba şey, kaba eşya *(Kıranbergas «Çanakkale»)*

Süklim [*İs.*], Öksürük *(Isparta)* ***[Bak: Duma]***

Sükre [*İs.*], Bakır tas, kâse *(Malatya)*

Süksün [*İs.*], Ense *(Saray köyü «Çankırı»; Niksar, Ferenge, Sunusa «Erbaa - Tokat»; Kayseri; Samsun; Saylan «Ünye - Ordu»; Bozkır, Seydişehir, Konya; Tosya, Kastamonu; Gölpazarı «Bilecik»; Silvan «Diyarbakır»; Antalya; Bolu; Ovacık «Silifke - İçel»; Kocabergos köyü «Erdek - Balıkesir* [*Muh.*]*»)* ***[Bak: Süğsün]***

Süksüncek [*S.*], Enseden kanbur adam *(Niksar «Tokat»)*

Süksünü düşük [*S.*], Başını daima öne doğru eğerek biçimsiz bir vaziyet alan [adam] *(Bayatı «Ordu»)*

Sükür [*İs.*], Balıkçıların nehirlerde yaptıkları set *(Diyarbakır)*

Sülçük [*İs.*], Dolu: **Sülçükten yapraklar döküldü** *(Araç «Kastamonu»)*

Süldürmen [*İs.*], Kalb, yürek *(Elmacık «Burdur»)*

Sülefe [*S.*], Har vurup harman savuran, müsrif: **Ahmet düğününde çok sülefe davrandı** *(Dinek «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Süleke [*İs.*], Derelerde bulunan çakıl taşlarının düzgün ve yuvarlak olanları *(Maraş)*

Sülem [*S.*], Düzgün, yamuk olmıyan *(Çağa «Gerede - Bolu»)*

Sülemeni [*İs.*] Bir çeşit at hastalığı *(Fakıekinciliği «Amasya»)*

Sülen [*İs.*] **1.** İyi bükülmüş, kıvrak omlıyan ip *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Salyangoz *(Mahmutlu «Akseki - Antalya»)*

Sülep [*S.*], Aşınmış, şeklini kaybetmiş, yalama, lâçka, silik: **Bu kilit sülep olmuş** *(Adana «Seyhan»)*

Sülepe [*S.*], Pısırık kimse; pejmürde *(Kastamonu)*

Sülepene [*S.*], Döküksaçık, kıyafetsiz kimse *(Karakoca «Karacabey - Bursa* [*Muh.*]*»)*

Süleymen [*İs.*], Yüreğin, kalbin etrafındaki ince zar: **Aldığım koyunun süleymeni çok yağlı imiş** *(İbniömer «Ayaş - Ankara»)*

Süleymencik [*İs.*], Kertenkele *(İvrindi «Balıkesir»)*

Süleymeni [*İs.*], Bir çeşit tehlikeli at hastalığı *(Misis «Seyhan»)*

Sülgü [*İs.*], Havlu *(Mersin «İçel [Muh.]»)*

Sülgüç [*İs.*], *(Çankırı)* **[Bak: Sürgüç]**

Süllük [*İs.*], Üzüm bağı *(Divriği «Sivas»)*

Süllüm [*S.*], **1.** Dökük saçık, sünepe *(Çorum)* — **2.** [*İs.*] Dibi dar, üstü geniş tas *(Behisni «Malatya»)*

Sülösük [*S.*], Yumuşak *(Ereğli «Zonguldak»)*

Sülpeşik [*S.*], Kılıksız, kıyafetsiz *(Burdur)* **[Bak: Sölpeşik]**

Sülsöl [*S.*], Sünepe, kıyafetsiz *(Kastamonu dolayı)*

Sülük [*İs.*], **1.** Cevizin erkeklik âzası *(Erkilet «Kayseri»)* — **2.** Saçaklardan sarkan buz *(Sücüllü «Yalvaç-Isparta»)*

Sülüm [*S.*], Uzun [boy] *(Ula «Muğla»)*

Sülümen [*İs.*], Salyangoz *(Pınarbaşı «Bayramiç», Kıranberguz köyü «Çanakkale»)*

Sülümsük [*S.*], Pisboğaz *(Bolu çevresi)* **[Bak: Sümsük, süntük]**

Sülüngü [*İs.*], Fırın temizlemeye yarıyan, ucu paçavralı ağaç *(Çerkeş «Çankırı»)*

Sülürgür [*İs.*], *(Safranbolu «Zonguldak»)* **[Bak: Sülümgü]**

Sümbe [*S.*], Arsız, utanmaz *(Akköy «Söğüt - Bilecik»)*

Sümbeç [*S.*], Her şeye burnunu sokan *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)*

Sümbül [*İs.*], *(Malatya)* **[Bak: Sele]**

Sümdük [*S.*], Aç gözlü, pisboğaz, başkasının yediğinde gözü olan, arsız *(Balıkesir ve çevresi; Bayındır, Tire, Bergama «İzmir»; B. Çaylı «Dörtyol», Hatay; Urfa; Ürgüp, Develi, Zencidere, Erkilet «Kayseri»; Tuzla «Adana», Karaisalı, Gâvurdağ «Seyhan»; Gödül «Ayaş - Ankara»; Sücüllü «Yalvaç», İleydağı, Uluborlu, Isparta; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Karaman, Bayındır «Beyşehir-Konya»; Akköy «Söğüt - Bilecik»; Kayıköyü; Nuhköyü «Afyon»; Alayunt «Kütahya»; Burdur ve dolayı; Sungurlu «Çorum»; Karacaviran [?]; Aşağılıca «Eskişehir»; Kınık «Fethiye - Muğla»; Edirne; Acıpayam «Denizli»; Bağyaka «Finike - Antalya»; Gelenbe «Kırkağaç», Yuntdağı köyleri «Manisa»; Zeyve, Gölpazarı «Bilecik»; Bukruva «Malkara-Tekirdağ»)* **[Bak: Sümsük]**

Sümdüklenmek [*F.*], Açgözlülük, pisboğazlık etmek *(Çandır «Serik - Antalya»; Bayındır «İzmir»)* **[Bak: Sümdük]**

Süme [*İs.*], **1.** Şekil, biçim *(Emirdağ «Afyon»)* — **2.** Eğrilmek için taranmış yün ve pamuğa verilen şekil *(Sille, Konya)* **[Bak: Sümek]**

Sümeği [*İs.*], Rastgele, tahminen, gelişi güzel: **Hıç durmaz sümeği söyler** *(Kuruçay köyü «Çubukabat - Ankara»)*

Sümek [*İs.*], **1.** Eğrilmek için şekil verilen taranmış yün *(Alayunt «Kütahya»; Nilüfer «Bursa [Muh.]»; Papasköy «Samsun [Muh.]»; Çan-*

kırı; Diyarbakır; Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Sarkuma, Ürgüp «Kayseri»; Çeşme «İzmir»; Trabzon; Şebinkarahisar «Giresun»; Edirne [Muh.]; Manika «Çorlu - Tekirdağ [Muh.]»; Ağrı [yabancı]; İhsaniye «Afyon»; Zermut «Gümüşane»; B. Anafarta «Eceabat - Çanakkale»; Hasankale «Erzurum»; Kızılcahamam «Ankara») **[Bak: Kösür]** — **2.** Mısır koçanı *(Ezine «Çanakkale»; Eskişehir; Demirci «Manisa»; Burdur)* **[Bak: Sömek, söbek]** — **3.** Pelte *(Elâzığ)* — **4.** Küçük kulaklı koyun ve keçi *(Bolu)* **[Bak: Kürüz, kölük]**

Sümelek [*İs.*], Küçük kundak: **Çocuk sümeleğe yatırıldı** *(Antakya)*

Sümeme [*Zf.*], *(Meki köyü «Çubuk - Ankara)»* **[Bak: Sümeye, sümiye, duşamaya]**

Sümen [*İs.*], **1.** *(Mormat «Ezine - Çanakkale»; Kuyucak «Eskişehir»; Pazar «K. Hamam - Ankara«: Acıpayam «Denizli»)* **[Bak: Sümek, kelime]** — **2.** Harman yabası *(Çanakkale)*

Sümenlenmek [*F.*], Tenbelleşmek *(Cebeciler «Simav - Kütahya»)*

Sümenni [*S.*], Budala, sersem *(Allahdiyen «Salihli - Manisa»)*

Sümeşik [*S.*], **1.** Tenbel *(Akseki «Antalya»)* — **2.** Sırnaşık *(Isparta)*

Sümeşmek [*F.*], **1.** Tenbelleşmek *(Kırşehir [Muh.]; Akseki «Antalya»)* — **2.** Dolaşıp takılmak *(Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)*

Sümeteye [*Zf.*], Beyhude, boş yere *(Seydişehir «Konya»)* **[Bak: Sümeye, sümiye, duşamaya]**

Sümeye [*Zf.*], **1.** Beyhude, boş yere, körü körüne, nafile yere *(Sille, Konya; Bayramiç «Çanakkale»; Çömlekçi «Bodrum - Muğla»; Akseki «Antalya»; Bafra «Samsun»)*

Süme yere [*Zf.*], Lüzumsuz yere, nafile, boş yere *(Adana «Seyhan»)*

Sümeyi [*S.*], Aptal, sersem *(Kemalliye «Malatya»)* **[Bak: Seme]**

Sümeymeden [*Zf.*], Gelişi güzel, körlemeden: **Sümeymeden attım, vurdum** *(Kışlacık «Ankara»)*

Sümmek [*F.*], **1.** Hücum etmek *(Isparta)* — **2.** Dışarı fırlamak: **Hayvanın karnı deşilmiş, bagırsakları sümmüş** *(Konya)*

Sümpeş [*S.*], Şaşkın *(İleydağı «Uluborlu - Isparta»)*

Sümsek [*S.*], Sünepe, miskin *(Bornuva «İzmir»)*

Sümsü [*İs.*], Tütün çubuğunun lülesi *(Ankara)*

Sümsük [*S.*], **1.** Yiyecek şeylerde gözü kalan, pay uman, açgözlü *(Zile «Tokat»; Kilis «Gaziantep»; Maraş; Koyulhisar «Sivas»; Gürcü «K. Hamam», Ankara; Parak «Alucra - Giresun»; Havza «Samsun»)* **[Bak: Sümtük]** — **2.** Aptal, alık, sünepe *(Dayakadın «Çatalca-İst. [Muh.]»; Elâzığ; Kilimli «Zonguldak»; Balıkesir ve çevresi; Sinop; Kula «Manisa»; Adana «Seyhan»)* — **3.** [*İs.*] Yumruk, muşta *(Alucra «Giresun»; Kayaş, Ankara; Karaman «Konya»; Kastamonu; Adana)* **[Bak: Gumsuk, musma]** — **4.** Bıktırıcı, usandırıcı; sevimsiz adam *(Van)*

Sümsüklemek [*F.*], **1.** Muştalamak, yumrukla dürtmek *(Şebinkarahisar «Giresun»; Gümüşane; Eğrigöz «Akşehir - Konya»; Ankara)* **[Bak:**

Kumsüklemek , *künsüklemek* **]** — **2.** Hor görmek, mütemadiyen rahatsız etmek *(Gümüşane)*

Sümsüklenmek [*F.*], Aç gözlülükle menfaat aramak, her yere sokulmak *(Kastamonu)*

Sümsük vurmak [*F.*], Yumruk vurmak *(Çanakkale)* **[Bak: Kümsüklemek]**

Sümsüm [*S.*], Sersem, bunak, sünepe *(Erzincan)*

Sümsüme [*S.*], Sırnaşık; budala *(Develi «Kayseri»)*

Sümsümlük etmek [*F.*], Sersemlik, ahmaklık etmek *(Erzincan)*

Sümsürmek [*F.*], Sümkürmek *(Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»)*

Sümsürüklü [*S.*], Durmadan burnunu çeken *(Gâvurdağı «Cebelibereket-Seyhan»)*

Sümter [*İs.*], Kırmızı renkli, çavdara benzer bir çeşit sert buğday *(Elecik, Güdül, Koyunbaba «Kalecik», Keşanuz «Ankara»; Yarış köyü «Emet-Kütahya»; Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»; Eskişehir)* **[Bak: Sünter]**

Sümtük [*S.*], **1.** Pisboğaz, her gördüğü şeyde gözü kalan *(Çanakkale; Genezin, Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Hayrabolu «Tekirdağ»; Urfa; Kalkan «Kaş - Antalya»; Topaç, Mamure «Yozgat»; Çalış «Haymana - Ankara»)* **[Bak: Mirik 1, Sümsük 1]** — **2.** Tufeylî *(Çalış «Haymana - Ankara»)* — **3.** Hiylekâr *(Kastamonu; Zonguldak)* — **4.** Uysal *(Develi «Kayseri»)* — **5.** Sünepe, tenbel; üstü başı bozuk *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Sümürcenmek [*F.*], Bir kadına fena gözle bakmak, yeşillenmek, sulanmak *(Akçakent «Gaziantep»)*

Sümüş [*İs.*], *(Arapköy «Ordu; Samsun; Camiyanı «Giresun»)* **[Bak: Sere, esnek 10, çıplik, 3]**

Sümükleğen [*İs.*], Salyangoz *(Tire «İzmir»)*

Sümüklü [*İs.*], Yapışkan pis bir balık *(Tirebolu «Giresun»; Rumelikavağı «İst.»; Çardak, Lâpseki «Çanakkale»)*

Sümülcemek [*İs.*], **1.** Bir şey almak için boynunu uzatmak [hayvan hakkında] : **İnek ekmeğe sümülcedi** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Boynunu bükerek yalvarmak *(Banaz «Uşak - Kütahya»)*

Sümülük [*S.*], Perişan *(Zincidere «Kayseri»)*

Sümündür [*İs.*], Bulgur ufağı *(Urfa; Ahlat, Bitlis)*

Sümürmek [*F.*], Yiyeceği tüketmek, silip süpürmek *(Lohan köyü «Gaziantep»)* **[Bak: Hömürmek]**

Sündük [*S.*], **1.** Mıymıntı, işe yaramaz adam *(Yayla «Kırklareli [Muh.]»; Samsun [Muh.])* — **2.** Pisboğaz, her gördüğü yiyeceği istiyen, aç gözlü adam *(Kayseri; Kılbasan «Karaman - Konya»; Seyitgazi «Eskişehir»; Çivril «Denizli»; Bayındır «İzmir»; Kırşehir; Samsun; Karamanca «Uşak - Kütahya»; Şabanözü «Polatlı», Yoğunpelit «Beypazarı - Ankara»; Mağara «Saimbeyli-Seyhan»; Bolu; İzmir)* **[Bak: Sümtük]** — **3.** [*İs.*] Ahırdaki eşik altında bulunan tavuk deliği *(Kemaliye «Malatya»)* — **4.** Uslu, sakin hayvan *(Beykoz «İst. [Muh.]»; Gelibolu «Çanakkale»)* — **5.** İnsana a

lışık olan oğlak ve kuzu *(Kütahya)*

Sündürme [*İs.*], **1.** Yağlı suya peynir ufalayıp, üstüne ekmek dökerek yapılan bir yemek, peynir tiriti *(Maydos «Eceabat - Çanakkale»; Antalya [Muh.]; Mut «İçel»; İst. [Muh.]; Adana «Seyhan»; Küçükbahçe köyü «İzmir»; Konya)* — **2.** Üstü kapalı balkon *(Yıldızeli «Sivas»; Başalan «Samsun»; Alayunt «Kütahya»; Sinanpaşa «Afyon»)* ***[Bak: Sundurma]***

Sündürmek [*F.*], Bir şeyi çekerek inceltip uzatmak *(Bolu; Utamış köyü [?]; Kümbet «Kadirli», Adana «Seyhan»; Urfa; Devrek «Zonguldak»; Çankırı; Eskişehir [Muh.]; Bozkır «Konya»)*

Sündürük [*S.*], Elastikî *(Mara köyü «Silifke - İçel»)*

Süneç [*S.*], Alestikî: **Bu buğdayın hamuru pek süneçtir** *(Kenger «Kula - Manisa»)*

Sünek [*İs.*], **1.** Lâstik *(İst. [Muh.])* — **2.** Künklerde ince tarafın kalın tarafa girdiği yer: **Künklerin süçnekleri geniş olmasın** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **3.** [*S.*] Sünepe, süfli *(Ünye «Ordu»)*

Sünepe [*S.*], Çapaçul *(Çerkeş «Çankırı»)* ***[Bak: Höllüm, 2]***

Süneşik [*S.*], Elinden iş gelmez, beceriksiz *(Sandıklı «Afyon»; Isparta)*

Sünge [*İs.*], Fırının kızgın küllerini süpürmek için kullanılan ucuna paçavra bağlanmış sırık *(Çeltikçe «İnegöl - Bursa»; Bolu; Eskişehir; Bozüyük «Bilecik [Muh.]»; Kirazlı «Bursa»; Geyve «Kocaeli»; Dinar «Afyon»; Peçenek «Kızılcahamam», Ankara)* ***[Bak: Süpürkeç]***

Süngel [*İs.*], Saçak *(Çankırı köyleri)*

Süngüç [*İs.*], **1.** Kemik *(Ankara [yabancı])* — **2.** Açılıp gerilmiş vaziyette bulunan baş parmakla şehadet parmağının uçları arasındaki açıklık *(Kenger «Kula - Manisa»; Gaziantep)* ***[Bak: Sele, sere]***

Süngül [*İs.*], Sarı kertenkele *(Kılınç «Yalova - İst.»)*

Süngüllük [*İs.*], Ihlamur ağacı *(Çivriz «Dereli - Giresun»)*

Süngülüç [*İs.*], **1.** *(Sofraz köyü «Besni - Malatya»)* ***[Bak: Süngüç, 2]*** — **2.** Sünepe *(Uluborlu «Isparta»)*

Süngüre [*İs.*], *(Kastamonu)* ***[Bak: Süngüç, 2]***

Süngüt [*İs.*], **1.** Suların dibine çökmüş olan kireç ve milh gibi şeyler *(Gözköy «Suşehri - Sivas»; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Ev yapmak için kullanılan beyaz, sert bir taş *(Tatlarin «Nevşehir - Niğde»)*

Süngüye [*İs.*], Fırın süpürgesi *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)* ***[Bak: Süngü, 2]***

Sünmek [*F.*], **1.** Uzamak, yaylanmak, elâstikiyet peyda etmek *(Burdur; Kızılcahamam «Ankara»; Denizli; Çankırı; Karakuzu köyü, İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Köprüköyü Karaağaç - Isparta»; Ömerli «Çarşanba - Samsun»; Kayseri; Osmancık «Çorum»; Konya; Mucur «Kırşehir»; Ereğli, Cumayanı «Zonguldak»; Mut «İçel»; İst. [Muh.]; Kürkçüler «Karaisalı», Adana «Seyhan»; Kilis «Gaziantep»; Çeşme «İzmir»)* — **2.** Hasta yatakta gözünü kapıyarak sessizce yatmak, ağır hastalanmak *(Burdur; Denizli)* — **3.** Köpek kavlamak *(Sulfa «Trabzon»)* — **4.** Bayılmak *(Kaya «Fethiye - Muğla»)*

— **5.** Koşmak: **Ahmet sün de Hasanı tut; Şu at iyi sünüyor** *(B. Çaylı «Dörtyol - Hatay»; Kurucaova «Malatya»)*

Sünne [*İs.*], Bağlarda yağmur sularının birikmesi için açılan çukur *(Amasya)*

Sünpeşik [*S.*], Sünepe *(Burhaniye «Nazilli - Aydın»)* **[Bak: Sünek, 3]**

Sünsüğü [*İs.*], Ense *(Çorum)*

Sünsün [*İs.*], Ense *(Adana «Seyhan»; Develi «Kayseri»)*

Sünsür [*İs.*], Ense *(Kırşehir)*

Sünter [*İs.*], *(Isparta «Edirne»; Sücüllü «Yalvaç - Isparta»; Kütahya; Çimşit, Uçem «Bâlâ»; K. Hamam «Ankara»; İsmil «Yarma - Konya»; Işıölar «Afyon»; Eskişehir; Kıbrıscık «Bolu»; Çankırı; Dereköy «Tokat»)* **[Bak: Sümter]**

Sünü [*İs.*], **1.** Mezar başına nişan olarak dikilen tahta *(Hayrabolu «Tekirdağ»)* — **2.** Uzun sırık: **Sünüyü getir de soba borularını temizliyelim** *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Sünük [*İs.*], Dağlarda çok zaman dikenli gevenlerin arasında yetişen ve yemeği yapılan mantarımsı yumuşak ve beyaz bir bitki *(Palu «Elâzığ»)*

Süpçük [*İs.*], Köylülerin azık koydukları dağarcık veya çantanın köşesi: **Çantanın süpcüğü sökülmüş** *(Kasımlar «Eğridir - Isparta»)*

Süpreş [*İs.*], Kıvılcımlı kül: **Yemeği süpreşin üzerine koy** *(Türkbeyli «Mengen - Bolu [Muh.]»)* **[Bak: Ör]**

Süprük [*S.*], Eski: **Başında bir süprük şapka vardı** *(Edirne [Muh.])*

Süpsübü [*İs.*], Düdük *(Hasançelebi «Hekimhan - Malatya»)*

Süpûğ [*İs.*], Kadınların sokakta örttündükleri patiskadan yapılmış başörtüsü *(Çerkeş «Çankırı»)*

Süpürgeç [*İs.*], Ucu paçavralı fırın süpürgesi *(Lâdik «Samsun»)* **Bak: Sünge]**

Süraç [*İs.*], Bulaşık bezi *(Yenice «Boldan - Denizli»)* **[Bak: Sürgüç]**

Sürç [*İs.*], Çocukların vücudunda çıkan sivilce, isilik *(Dombaylı «Salihli - Manisa)* **[Bak: Höşürük]**

Sürçalmak [*F.*], **1.** Hücum etmek *(Aziziye «Ereğli - Konya»)* **[Bak: Sürsalmak]** — **2.** Gitmek, dalmak *(Dadya «Muğla»)*

Sürçme [*İs.*], Heyelân *(Pazar «K. Hamam - Ankara»; Müstecap «Balikesir»; Honaz «Denizli»)* **[Bak: Göçük, ürkme, süriintü]**

Sürçmek [*İs.*], Heyelan etmek: **(Temel kazarken duvar sürçtü; Sülük gölünün önündeki tepe sürçmüş** *(Feruz «Ayaş - Ankara»; Pazar» K. Hamam - Ankara»; Honaz «Nazilli»; Müstecap «Balıkesir»)*

Sürçük [*İs.*], Kaymış arazi *(Feruz köyü «Kayaş - Ankara»)*

Süre [*S.*], **1.** Cesaret, yiğitlik; tahammül; devam: **Şu adamın süresi yok** *(Oyaca «Haymana - Ankara»; Dereli «Erbaa - Tokat»)* — **2.** [*S.*] Gelin elbisesi yapılan kumaş: **Sürenin kumaşını iki liraya aldım** *(Urfa)*

Sürecek [*İs.*], **1.** Ağaçtan yapılmış kapı sürgüsü *(Büyükafşar «Ankara»)* — **2.** Tahtadan yapılmış kar küreği *(Urfa)* **[Bak: Sıyırgı]** — **3.** Etrafı korkuluklu üç tekerlekli çocuk arabası *(Sinop; Kırşehir)* **[Bak: Çıkrıncak, çıyrık]**

Süreç [*İs.*], **1.** Eski mahalle mekteplerinde harfleri göstermek için hocaların kullandıkları tel, hilâl *(Konya)* ***[Bak: Güdemeç]*** — **2.** Bulaşık bezi *(Biga «Çanakkale»; Balıkesir ve çevresi; Satılmış «Eskişehir»)* ***[Bak: Sürgüç]***

Süreğeç [*İs.*], Tahta bezi, bulaşık bezi *(Doğanbey «Konya»)* ***[Bak: Sürgüç]***

Süreğen [*İs.*], Nehir ve ırmakların fazla akıntılı yerleri: **Burası nehrin süreğenidir** *(Elâzığ)*

Sürek [*İs.*], **1.** Cins, sülâle: **Süreğimizde hırsız yok** *(Akpınar «Ordu»)* — **2.** Ateş küreği *(Sarıyer «İst.»)* — **3.** Gaye; devam: **Yol bir sürektir** *(Niksar «Tokat»)* — **4.** İsilik: **Çocuk sürek olmuş** *(Denizli)* ***[Bak: Sürç]***

Sürekçi [*S.*], Karasığır alışverişiyle uğraşan kimse *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)*

Süreke [*İs.*], Bölük bölük ekilen tarla *(Mut «İçel»)*

Sürekli [*S.*], Koşuya dayanıklı at *(Kars)*

Sürelge [*İs.*], Sürülen tarla *(Rumkus «Seyhan»)*

Sürenpet [*İs.*], Atın döşlüğü *(A. Pınar köyü «Kayseri»)*

Süreş [*İs.*], *(Sarıcalı «Çanakkale»)* ***[Bak: Sürgüç]***

Sürgeç [*İs.*], **1.** Keman yayı *(Denizli)* — **2.** *(Çorum; Balaç (Samsun»)* ***[Bak. Bislegeç, evrağaç]*** — **3.** *(Edirne [Muh.])* ***[Bak: Sürgüç]***

Sürgelli [*İs.*], Sürekli, devamlı *(Şıhlı köyü «Seyhan»)*

Sürgeşik [*S.*], Bulaşık *(Kastamonu)*

Sürgü [*İs.*], **1,** İshal *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Mut «İçel»; Akçakent «Nizip - Gaziantep»; Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»; Birecik «Balıkesir»; Bor «Niğde»; Köşker «Kırşehir»)* ***[Bak: Sürgün, 1]*** — **2.** Rümuzlu söz *(Köşker «Kırşehir»)* — **3.** Direk, kalın ağaç *(Şabanözü» Polatlı - Ankara)* — **4.** Derelerde balıkları sürerek avlama *(Subuğozı «Gaziantep»)*

Sürgüç [*İs.*], **1.** Bulaşık bezi *(Kayseri, Bayramören «Ilgaz», Çankırı; Elmalı «Kızılcahamam», Akdoğan, Gürcü, Akköy «Söğüt - Bilecik»; Etimesut, Ayaş «Ankara»; Sivas; Kadışehir «Sorgun - Yozgat»; Kırşehir; Tokat; Ayrancı, Ağızboğazı «Konya»; Kerpiç köyü «Taşköprü - Kastamonu»; Alemdar «Kıbrıscık - Bolu»; Gölcük «Niğde»; Aşağıdana «Safranbolu - Zonguldak»; Mecitözü «Çorum»; Alişar, Şebinkarahisar «Giresun»; Bayadı «Ordu»)* ***[Bak: Silgeç, çelpik, süregeç, sürgüç]*** — **2.** Kibrit *(Bigadiç «Balıkesir»)* ***[Bak: Sürtme]*** — **3.** Kar sıyırgısı *(Kayseri)* — **4.** Saçta pişirilen ekmeği yağlamakta kullanılan kumaştan yapılmış bir aygıt *(Kastamonu)*

Sürgük [*İs.*], Bulaşık kap *(Erzincan)*

Sürgün [*İs.*], **1.** İshal *(Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»; Çanakkale; Balkur köyü «Devrek - Zonguldak»; Balıkesir ve çevresi; Kemal köyü «Edirne»)* — **2.** Ağaç filizi *(Ödemiş «İzmir»; Söğüt «Bilecik»; Karahoca «Haymana - Ankara»)* — **3.** Rüzgârın sürükleyip yığdığı kar *(Akseki «Antalya»)* ***[Bak: Kürtün, kürsümek, kürtük 3]***

Sürgütmek [*F.*], Sürgülemek *(Aliköy «Isparta»)*

Sürk [*İs.*], İsilik *(Denizli; Güdül «Ayaş-Ankara»; Lohan «Gaziantep»)*

Sürmeç [*İs.*], Masa gözü, çekme *(Merzifon «Amasya»)*

Sürmek [*F.*], İneği boğaya çekmek *(Gümüşane)*

Sürsal [*İs.*], **1.** Saldırış hücum: **Koyunlar ağıla sürsal etti** *(Emirdağ «Afyon»)*— **2.** Derleyip toplayıp öne katarak kovalama *(Boldan «Denizli»)*

Sürsalmak [*F.*], Hücum etmek: **Asker sürsalmak için yola çıktı; Hemen içeri sürsaldı** *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Isparta)*

Sürsat [*S.*], **1.** Patavatsız, beceriksiz, hoyrat *(Gaziantep)* **[Bak: Sorsat]** — **2.** Bulaşık *(Yeniköy «Kayseri»)*

Sürselemek [*F.*], İtelemek, dürtmek *(Eğrigöz «Akşehir - Konya»)*

Sürset [*S.*], Miskin, döküksaçık *(Bozüyük «Göksun - Maraş»)*

Sürsülük [*İs.*], Kırmızı alıç *(Elâzığ ve dolayı)*

Sürsüz [*Sı.*], İnsanlığa kabiliyeti olmayan adam *(İçel)*

Sürtecek [*İs.*], **1.** Bulaşık bezi *(Safranbolu «Zonguldak»)* — **2.** Turp rendesi *(Kastamonu)* **[Bak: Sürtek]**

Sürtek [*S.*], **1.** İnsana sürtünen hayvan veya insan *(İçel)* — **2.** [*İs.*] Rende *(Kastamonu; Boyabat, Sinop)* **[Bak: Sürtecek]** — **3.** [*İs.*] Bir taş alta, bir taş üste gelmek ve birbirine sürtmek suretiyle hububat üğüten iptidaî bir değirmen *(Mut «İçel»)* — **4.** Erkekten çok hoşlanan, ersek kadın *(Mut «İçel»)*

Sürteleş [*İs.*], Rende *(Alemdar köyü «Kıbrıscık - Bolu»)* **[Bak: Sürtek ve sürtecek, 2]**

Sürtme [*İs.*], Kibrit *(Balıkesir ve dolayı; Bahadırlı «Bayramiç», Karabiga «Biga - Çanakkale», Naip «Barbaros - Tekirdağ» Karacabey «Bursa»)* **[Bak: Sürgüç]**

Sürtmece [*İs.*], Kaydırak oyunu *(Tosya «Kastamonu»)* **[Bak: Feleke]**

Sürtmek [*F.*], Masal, hikâye anlatmek, çekmemek *(Sandıklı «Afyon») Aydın; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Kesme «Eğridir - Isparta»; Kızılcabölük «Denizli»)*

Sürtügeç [*İs.*], Rende *(Köprücek Emet - Kütahya»)* **[Bak: Sürteleş]**

Sürtüğüç [*İs.*], Rende *(Kütahya)*

Sürtük [*İs.*], **1.** Karışık istikametlerden esen rüzgâr *(Antalya)* — **2.** [*S.*] Açgözlü, terbiyesiz *(Kaş «Antalya»)*

Sürtüke [*İs.*], **1.** Kibrit *(Beyşehir «Konya»)* — **2.** İçi pamuklu hırka *(Antalya; Konya köyleri; Merzifon «Amasya»)*

Sürtünbeç [*İs.*], Merdiven trabzonu *(Kalabaklı «Çanakkale»)*

Sürün [*İs.*], Bir çeşit hamur yemeği *(Sivas)*

Sürünge [*İs.*], Fırın temilzemiye yarar ucu paçavralı sırık *(Kastamonu)*

Sürünmüş [*S.*], Kaymış, yürümüş yerler *(Sarılar «Kemalpaşa - İzmir»)*

Süruntü [*İs.*], **1.** Kullanılarak çok ufak kalmış sabun *(Tire «İzmir»; Burdur; Denizli)* — **2.** [*S.*] Sürtük, çok gezen *(Denizli)* — **3.** [*S.*] Düşkün, perişan *(Edirne [Muh.])* — **4.** Yer kayması *(Feruz «Ankara»)*

Sürsat [*İs.*], Tenbel, başıboş, pejmürde *(Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Sorsat]**

Sürüşmek [*F.*], **1.** Müsabaka etmek *(Kargı «Kastamonu»)* — **2.** Dâvalaşmak *(Mut «İçel»)* — **2.** Haset etmek, çekememek *(Sadnıklı «Afyon»)*

Sürüt [*İs.*], **1.** Düğeni boyunduruğa

bağlıyan ok *(Tuzhisar «Bünyan», Himmetdede «Kayseri»; Yıldızeli «Sivas»; Kalecik ve köyleri «Ankara»)* — **2.** Buğday değirmeni *(Koyulhisar «Sivas»)*

Sürütgü [*İs.*], Düğen oku *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Sürütme [*İs.*], **1.** Pantufla, pabuç, şıpıtık *(Burdur)* — **2.** *(Elâzığ; Diyarbakır)* **[Bak: Sıyırgı, 1]** — **3.** Bağ, bahçe ve tarla sınırlarını örtmek üzere kullanılan dalı ve yaprağile kesilmiş ağaç *(Bayadı «Ordu»)* — **4.** Etekleri yerde sürünen entari *(Amasya; Konya köyleri)*

Sürütme ağacı [*İs.*], Binaların damlarını örtmek üzere kullanılan kesilmiş ağaç veya çalı *(Alan «Çumra - Konya»)*

Sürü yolu [*İs.*], Araba yolu *(Daday «Kastamonu»)*

Süsek [*S.*], Çok tos vuran koyun *(Gâvurdağı, Adana «Seyhan»)*

Süseni [*İs.*], Hamam yaygısı *(Erzurum)*

Süser [*İs.*], **1.** Kilit *(Giresun)* — **2.** Anahtar *(Maltepe «Rize - Çoruh»)* — **3.** Anahtarlı kapı sürgüsü *(Nurgâh «Erzurum»)*

Süseri [*İs.*], Ocak çekirgesi *(Ağrı)*

Süsgen [*S.*], Çok süsen hayvan *(Erzincan)* **[Bak: Süsügen, 2]**

Süsgün [*İs.*], Ense, boyun *(Emircik «Havza - Samsun»; Aziziye «Ereğli - Konya»)* **[Bak: Süğsün]**

Süsken [*S.*], *(Bayındır «İzmir»)* **[Bak: Süsgen]**

Süsmek [*F.*], **1.** Kırılmak: **Alinin burnu süstü = Kibri kırıldı** *(Kemalli «Ezine - Çanakkale»)* — **2.** Koşarken kendini zaptetdemeyip düşmek: **Çocuk süstü gitti** *(Kemalli «Ezine - Çanakkale»)*

Süstan [*İs.*], Fistan, entari *(Osmancık «Çorum [Muh.]»)*

Süsügen [*S.*], **1.** Azgın sığır *(Marmaris «Muğla»)* **[Bak: Gelek, 2]** — **2.** Tos vurmayı âdet edinmiş hayvan *(Denizli)* **[Bak: Süsgen]**

Süsük [*S.*], Düdük, söğüt ağacından yapılan düdük *(Keskin «Ankara»; Elâzığ; İst. [Muh.])*

Süsülmek [*F.*], Yüzü koyun toprağa uzanmak: **Muharebe başlayınca süsüldük hep** *(Kırobası «Silifke - İçel [Aşiret]»)*

Süsün [*İs.*], *(Şebinkarahisar «Giresun»; Ahırlı «Ankara»; Erzurum ve dolayı; Mucur, Kırşehir; Kayseri, Adana «Seyhan»)* **[Bak: Süğsün]**

Süsüşmek [*F.*], Boynuzlu hayvanlar tos vuruşmak *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)* **[Bak: Küpüşmek]**

Süt [*İs.*], Erkek balığın yumurtalar üzerine döktüğü su *(Beykoz «İst.»)*

Süt bağı [*İs.*], Atların ayağında çıkan su kabarcıkları *(Kuruhüyük «Boğazlıyan - Yozgat [yabancı]»; Başağrı «Mesudiye - Giresun»; Sulusaray «Tokat»)*

Sütce [*S.*], **1.** Karnı şiş, benzi sarı adam, sıska *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* — **2.** Verem: **Ahmet sütceden öldü** *(Muğla)*

Süt çürüğü [**İs.**], Lor peyniri *(Elâzığ)*

Sütemen [*İs.*], Katır sıpası *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)* **[Bak: Kodak, 2]**

Sütgü [*İs.*], Harman sıyırgısı *(Dağkadıköy «Karacabey - Bursa»)* **[Bak: Kehel, 3]**

Sütlek [*S.*], **1.** Çok süt veren hayvan *(Elâzığ)* — **2.** [*İs.*] Taze mısır *(A-*

laşam «Bafra - Samsun»; Sinop)

Sütlen [*İs.*], Sütleğen denilen, içinde süt gibi beyaz bir su bulunan yaban otu *(Tavlısun «Erkilet - Kayseri»)*

Sütlü biyan [*İs.*], Ballı baba denilen ot *(Çorum)*

Sütlük [*İs.*], **1.** Islık *(Manavgat «Antalya»; Trabzon; Muğla)* — **2.** Yemekleri muhafaza için kullanılan tel dolap *(İsparta)* — **3.** Yaylalarda büyük leğenlerle süt saklanân yer *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Sütmek [*F.*], Koşmak *(Trabzon)*

Sütül [*S.*], Kemale gelmemiş buğday; dem alamamış çay; kurumamış kayısı *(Van; Ahlat «Bitlis»; İğdır «Kars»)*

Sütül etmek [*F.*], Taze buğday veya mısırı kebap etmek *(Ahlat «Bitlis»)*

Süük [*İs.*], Saçak *(Malatya)*

Süülük [*İs.*], Ihlamur ağacı *(Kolay köyü «Bafra - Samsun»)*

Süve [*İs.*], **1.** Arabalarda yastık başına dikilen kazıklar *(Bursa; Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak. Kelluk, 2]*** — **2.** Kapıları duvara bağlayan çerçeve, söğe *(Köşker, Mucur «Kırşehir»; Lice «Diyarbakır»; İğridere «Rize [yabancı]»)*

Süveltmek [*F.*], Sivriltmek, yontmak *(İğriağaç «Hekimhan - Malatya»)*

Süven [*İs.*], Arabalarda yastık başına dikilen veya çit örerken çakılan kazıklar *(Paşayiğit, Uzunköprü «Edirne»; Ağrakos «Suşehri - Sivas»; Sinekli «Silivri - İst. [Muh.]»; Çanakkale; Papasköy «Samsun [Muh.]»)*

Süvink ve **Süyük** [*İs.*], Bahçe duvarının üstü *(Siverek «Urfa»)*

Süvmeç [*İs.*], Taranmış yünün elde veya çıkrıkla kalın olarak bükülmüşü *(Köşker «Kırşehir»)*

Süvmek [*F.*], **1.** Filizler topraktan baş göstermek; yükselmek *(Alayunt «Kütahya»; Beypazarı «Ankara»)* — **2.** Yıldız akmak *(Beypazarı «Ankara»)* — **3.** Büyümek, uzamak **(Çam ağacı çabuk süver :** *Kaboğlu «Zonguldak»)* ***[Bak: Süymek]***

Süvrük [*İs.*], Çimen halinde görünen ekin *(Sofular «Çerkeş - Çankırı»)* ***[Bak: Sivrik]***

Süvük [*İs.*], Yapıların kenarlarından dışarı taşan kısım, saçak *(Ağın «Arapkir - Malatya»; Söğüt «Bilecik»)*

Süvünek [*İs.*], Dam saçağı *(Malatya)*

Süyek [*İs.*], Oynak kemiği *(Yalova «İst.»; Çakalkuyusu «Adana - Seyhan»; Ilıca «Afyon [Muh.]»; İst. [Muh.])*

Süyem [*İs.*], **1.** İplik yapılmak için taraktan geçirilerek söbü haline konulmuş yün *(Muğla)* ***[Bak: Sümek]*** — **2.** Gerilişi baş parmakla şehadet parmağı arasındaki mesafe; sere *(Kayseri; Alucra «Giresun»; Kapıkaya «Amasya»; Yozgat; Havza «Samsun»; Yıldızeli «Sivas»; Çanakkale; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Süyen [*İs.*], Değnek, sopa *(Tavlısun köyü «Kayseri»)*

Süyence [*İs.*], Tedbir *(Tosya «Kastamonu»)*

Süygün [*S.*], **1.** Uzayıp giden [şey]: **Bu yol da ne kadar süygün** *(Abdurrahmanlar «Serik - Antalya»)* — **2.** [*İs.*] Debdebe, tantana *(Boyabat «Sinop»)*

Süyke [*İs.*], Dayanılarak müdafaa edilecek sırt, tepe *(Civanyaylağı «İçel [Aşiret]»)* ***[Bak: Söyke]***

Süymeç ve **Sümeç** [*İs.*], Dokunmak

üzere elle eğrilmiş halı ipi *(Kırşehir)*

Süymek [*İs.*], **1.** Ağaç sürgünleri uzamak *(Karaman «Konya»; Budur; Nazilli «Aydın»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Elbistan «Maraş»; Zencidere «Kayseri»)* — **2.** Geçmek, nüfuz etmek: **Senin sözüm burada süymez** *(Zile «Tokat»)* — **3.** İğ ile yün eğirmek *(Bayadı «Ordu»)* — **4.** Kendir bükmek *(Abdurrahmanlar «Serik - Antalya»)* — **5.** İplik bükerken kopmak, üzülmek *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **6.** Kaymak, akmak: **Yıldız süydü** *(Kösedere köyü «Ayvacık - Çanakkale»)*

Süynük [*İs.*], Ihlamur ağacı *(Bafra «Samsun»)* *[Bak: Süülük]*

Süysün [*İs.*], Ense *(Konya; Suhara «Çıldır - Kars»)* *[Bak: Süğsün]*

Süyü [*İs.*], Çıban çıkan yer *(Karaman «Konya»)*

Süyük [*İs.*], **1.** Çalılarla muhafaza olunmuş duvar üstü; topraklı ve balık sırtı avlu duvarı *(Nizip, Gaziantep; Diyarbakır; Malatya; Efsus «Elbistan - Maraş»; Urfa; Gürün «Sivas»; Şebinkarahisar «Giresun»)* *[Bak: Çeten]* — **2.** Dam saçağı *(Adana «Seyhan»; Tekirdağ; Maraş; Sorkuncak «Eğridir - Isparta»; Nizip «Gaziantep»)* — **3.** Saçak oluğu: **Süyükler akıyor tamir ettireceğim** *(Cebelibereket «Seyhan»)*

Süyüklemek [*F.*], Gaflet halinde bulunmak *(Zonguldak)*

Süyülmek [*İs.*], **1.** Yıldız akmak *(Görmel «Ermenak - Konya»; Emirler köyü «Bâlâ - Ankara»; Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»)* — **2.** Korkudan boynunu uzatarak ses dinlemek, kulak vermek *(Lağus köyü «Isparta»)*

Süyüm [*İs.*], **1.** Bir sap iplik *(Sivas; Akeyne «Anamur», Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»; Cümele «Söğüt - Bilecik»; Urfa; Keskin «Ankara»; Gaziantep; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Kozan «Seyhan»; Genezin «Avanos», Kırşehir; Ovasaray «Çorum»; Maraş)* — **2.** Eğirilmek üzere taranmış parça yün *(Konya)* *[Bak: Sümek]*

Süyümcü [*S.*], Müjdeci *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Süyün [*Zf.*], *(Arapköy «Ordu»)* *[Bak: Süyüm, 1]*

Süyünk [*İs.*], **1.** Dam çatısı ve kenarı *(Harput, Elâzığ; Malatya)* — **2.** Baba tarafından asalet: **Bu adamın sütü, süyüngü doğrudur** *(Akseki «Antalya»)*

Süzegen [*S.*], **1.** Sık sık işeyen adam *(Erzurum)* — **2.** [*İst.*] Yoğurt süzen taş dibek *(Kayseri)* — **3.** Hileci; kurnaz *(Hortu «Ereğli - Konya»)*

Süzek [*İs.*], **1.** Süzgeç *(Birecik «Balıkesir»; Trabzon; Urfa; Adana «Seyhan»; Almus «Tokat»; Bektaşlı «Yozgat»; Kızılelma «Bartın - Zonguldak»)* — **2.** Değirmen oluğuna çör çöp gitmemesi için gerilen tırmığımsı aygıt *(Isparta)* — **3.** Ağaçtan oyulmuş ağzına tülbent konulmuş süt süzgeci *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **4.** Daimî çamur halinde su kusan yerler *(Kızılcaören «Kütahya»)*

Süzen avı [*İs.*], Her tarafı tarayarak yapılan sürek avı *(Gölcük «Kocaeli [Muh.]»)*

Süzenek [*İs.*], Bel soğukluğu *(Iğdır «Kars»)*

Süzgü [*İs.*], Balıkçı kepçesi *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Süzgün [*S.*], Canlı, diri, çalımlı: **Falânın atı çok süzgün yürüyor** (*Zuday «Erbaa - Tokat»*)

Süzmek [*F.*], Avcı nişan almak (*Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»*)

Süzmen [*İs.*], Büyük yoğurt torbası (*Eskişehri*)

Süzükmek [*F.*], Yıldız kaymak, akmak, süzülmek (*Egiste «Hadım - Konya»*) [**Bak: Süyülmek, 1**]

Süzünek [*S.*], Hiç durmadan dönen, çok süzülen topaç (*Sarayköy «Denizli»*) [**Bak: Titrek**]

Süzünmek [*F.*], Kırıtmak (*Yozgat*)

Süzüntü [*İs.*], Tortu (*Edirne [Muh.]*)

Ş

Şaba [*İs.*], **1.** Parsa (*Maraş*) — **2.** Leke: **Elbisende şaba var** (*İzmir [Muh.]*)

Şabadan [*S.*], Çalçene, boşboğaz (*Hortu «Sivrihisar - Eskişehir»*)

Şabadanlık [*İs.*], Boşboğazlık, çalçenelik: **Aye şabadanlık edip durur** (*Hortu «Sivrihisar - Eskişehir»*)

Şabak [*S.*], Birkaç sene tımar görmemiş tarla (*Gâvurdağ «Cebellibereket - Seyhan»*)

Şabalamak [*F.*], Çalgıcılar dinleyicilerden birisi önüne gelip bahşiş koparmak kastile çalgı çalmak (*Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»*)

Şabdık [*İs.*], Don, iç pantolonu (*Amasya köyü «Aydın»*)

Şabır [*İs.*], Sazlıklarda biten ince bir saz (*Erzurum*)

Şabla [*İs.*], Lâbada, efelek (*Eğirler «Beyşehir - Konya»; Zemme köyü «Kütahya»; Dinar, Sandıklı «Afyon»*) [**Bak: Evelik, öfelek**]

Şablama [*İs.*], Tokat, sille, şaplak (*Kışlacık «Ankara»*)

Şabşak [*İs.*], **1.** Ağaçtan oyulmuş su maşrapası (*Tekirdağ; İst. [Muh.]; Çerkeş, Halfet «Çankırı»; Bor «Niğde»; Bakırdağ, Çataloluk «Develi - Kayseri»*) — **2.** [*S.*] Geveze (*Demirci «Manisa»*)

Şaçkı [*İs.*], Tandırlarda yakılan gübre ufağı ile karışık saman kırısı (*Şereflikoçhisar «Ankara»*)

Şadak [*S.*], **1.** Hizmetçi (*Adana*) — **2.** Boşboğaz (*Köprücük «Emet - Kütahya»*)

Şadara [*İs.*], İri gözlü kalbur, gözer (*Karakoyun köyü «Iğdır», Suhara «Çıldır - Kars»; Sivas, Erzurum*) [**Bak: Gözer, sarat, şadra**]

Şaddak [*S.*], Nazlı, hoppa (*Afyon*)

Şaddaklanmak [*F.*], Nazlanmak, hoppalık etmek: **Uslu otur neye böyle şaddaklanıyorsun ?** (*Afyon*)

Şadı [*S.*], **1.** Sarı benizli, zayıf: **Teyzemin çocuğu çok şadı** (*Kızıkköyü «Sandıklı - Afyon»*) [**Bak: Çorlu**] — **2.** [*İs.*] Şebek, maymun (*Gaziantep*)

Şadra [*İs.*], (*Kurtkale «Kars»*) [**Bak: Şadara**]

Şafaklamak [*F.*], Elini gözünün üzerine koyarak ve gözlerini az kapıyıp kaşlarına doğru dikerek bakmak (*O.A.*) — **2.** Sabahlamak (*O.A.*)

Şafkarmak [*F.*], Aydınlanmak: **Lâmbayı getir ki burası şafkarsın** (*Ankara [Bir Kıbrıslıdan]*)

Şaful [*S.*], Fikirsiz, düşüncesiz (*Durali köyü «Biga», Kumarlar köyü «Bayramiç - Çanakkale»*)

Şağman [*İs.*], Buğday, arpa, çavdar melezi (*Ereğli «Konya»*) [**Bak: Karıklı**]

Şağra [*İs.*], İç yağı: **Şağrayı erittim** (*Saray «Tekirdağ [Muh.]»*)

Şahar [*İs.*], Fasulye sırığı (*Erzurum*)

Şahra [*İs.*], Ekin destesi, demeti (*Gazintap; Maraş*)

Şahra çekmek [*F.*], Tarladaki sapları harmana yerine taşımak (*Gaziantep*)

Şahta [*İs.*], **1.** Kırağı (*Mengeser «Ağrı»*) — **2.** Yapı taşlarını oymak için kullanılan taşçı aygıtı (*Gaziantep*)

Şaka [*İs.*], Aşığın en güzel ve en büyüğü (*Polatlı «Ankara»*)

Şakakul [*İs.*], Tekesakalı denilen bitkinin hafif topraklarda uzayan beyaz, tatlı ve gevrek kökü (*Ahlat «Bitlis»*)

Şakalak [*S.*], Olmamış karpuz veya kavun (*Selki «Beyşehir», Akşehir «Konya»*) [**Bak: Hırtlak, şalak**]

Şakama [*İs.*], Güneşin en şiddetli zamanı: **Şakamada yola çıkılmaz** (*Ahlat «Bitlis»*)

Şakı [*İs.*], Hafif sancı (*Antalya köyleri*) [**Bak: Batar, 1**]

Şakık [*İs.*], Yabani armut, ahlat (*Elâzığ köyleri*)

Şakıldak [*İs.*], Kabuğundan sepet yapılan bir ağaç (*Dereköy «Pazar - Tokat»*)

Şakımak [*F.*] **1.** Bülbül, kanarya gibi hayvanlar neşeli neşeli ötmek (*Kilis, Gaziantep; Köşker «Kırşehir»; Sinop*) — **2.** Ziya parıldayarak her tarafı aydınlatmak (*Culuk «Haymana - Ankara»; Yörük köyü «Safranbolu - Zonguldak»*) — **3.** Kömür ateş olarak yanmak (*Gaziantep*) — **4.** Çok söz söylemek (*Akdağmadeni «Yozgat»*) — **5.** Herhangi bir sancı çok sert ve keskin saplanmak (*Bor «Niğde»; Adana*) — **6.** Neşe saçmak: **Yine bu gün ortalığı şakıttın** (*Boduoğlu «Çerkeş - Çankırı»*) — **7.** Ağrımak: **Başım şakıyor** (*Antalya*) — **8.** Çıkışmak, azarlamak (*Sinop; Kayseri*) [**Bak: Eskerkelemek**]

Şakırdak [*İs.*], **1.** Sepet gibi örülmüş ve içine küçük taşlar koyulmuş çocuk oyuncağı (*Sakaeli «Çankırı»*) — **2.** İri taneli tesbih (*İnköy «Kütahya»*) [**Bak: Şakşağı, 1**] — **3.** Değirmen çakıldağı (*Bor «Niğde»*) [**Bak: Cıkcıka**]

Şakırdamak [*F.*], Yağmur kuvvetle yağmak (*Antalya*)

Şakıtmak [*F.*], Süpürmek, temizlemek (*Malkara «Tekirdağ [Muh.]»*)

Şakkarak [*İs.*], Kapı mandalı (*Isparta; Yakacık «İst.»* [**Bak: Şakkırak**]

Şakkılamak [*F.*], Kahkaha ile gülmek: **Niye öyle şakkılıyorsun?** (*Erzurum*)

Şakkırak [*İs.*], Kapı mandalı (*Isparta; Konya*) [**Bak: Şakkarak**] *parta; Yakacık «İst.»*) [**Bak : Şakalak**]

Şaklak [*İs.*], **1.** Yeni doğan çocukların başına bağlanan tülbent (*Diyarbakır; Elâzığ*) — **2.** Vücutta çıkan sulu kabarcık (*Beypazarı «Ankara»*)

Şakrak [*İs.*], Arıkuşu (*Konya*)

Şakşağı [*İs.*], **1.** Tesbih (*Sarılar köyü «Avanos - Kırşehir»*) [**Bak: Şakırdak, 2**] — **2.** Değirmen çakıldağı (*Gâvurdağı «Seyhan»*)

Şakşak [*İs.*], **1.** Değirmen çakıldağı *(Şarkî Karahisar «Giresun»; Van)* — **2.** [*S.*] Geveze, boşboğaz *(Tavşanlı «Kütahya»; Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **3.** Tesbih *(Çerkeş «Çankırı»; Sandıklı «Afyon»)* **[Bak: Şakşağı, 1]** — **4.** Kapı mandalı, tokmağı *(Hortu, Sivrihisar «Eskişehir»; Bolu; Erzurum; «M. Kemalpaşa «Bursa»; Bafra «Samsun»; Salihli «Manisa»)*

Şakşakı [*İs.*], **1.** Kapı tokmağı *(Kilis, B. Kızılhisar «Gaziantep»)* **[Bak: Şakşak, 4]** — **2.** Gelincik otu *(Gülpınar «Ezine - Çanakkale»)* — **3.** Kiremit altına konulan tahta *(Erenköyü [?])* — **4.** Ekin yolunurken fazla demet kavrayabilmek için tahtadan yapılmış beşparmak *(Alkaran «Konya»)* — **5.** Ceviz *(Yozgat)* — **6.** İçine peynir şekeri katılmış kavrulmuş fındık *(Gerze «Sinop»; Kastamonu)* — **7.** İri taneli tesbih *(Ravlı, Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Kütahya; İncesu «Kayseri»)* — **8.** *(Konya)* **[Bak: Cıkcıka]**

Şakuk [*İs.*], Yabani kumlu armut *(Elâzığ)*

Şalak [*S.*], **1.** Büyüyememiş karpuz, kavun *(Bor, Nevşehir, Niğde; Amasya; Zile, Tokat; Mesudiye «Giresun»; Köşker «Kırşehir»; Kayseri; Samsun; Çorum; Ankara; Isparta; Seyhan; Muğla; Afyon; Sıvas; Malatya; İçel illeri)* **[Bak: Hırtlak, Şelek, kelek, hışır]** — **2.** [*İs.*] Bir yaşını geçmiş gürbüz tosun *(Ermenak «Konya»)* — **3.** [*İs.*] Koyun ve keçilerin toplanıp sütlerinin sağıldıkları yer *(Tokat ve dolayı)* — **4.** [*İs.*] Rop ve entarilerin etek kırmaları *(Burdur)* — **5.** Tüysüz: **Şalka kafa** *(Bektaşlı «Boğazlıyan - Yozgat»)* — **6.** Arsız, utanmaz *(Malatya; Gerze «Sinop»; Bursa köyleri)* — **7.** [*İs.*] Erkek çocuk, oğlan: **Benim şalağa âferim, işi becerdi** *(Akşahap «Antalya»)* — **8.** Pısboğaz, obur *(Tavşanlı «Kütahya»)* — **9.** Tohuma kaçmış, kartlaşmış hıyar ve domates *(Giresun; Rize; Ordu)*

Şalaman [**S.**], Mürai, yaltakcı *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Şalba [*İs.*], **1.** Vurulmuş hayvanın kaçarken bıraktığı kan, tüy ve ayak izi: **Şalbayı sürdüm gittim, üç dönüm ilerde tavşanı vurdum** *(Muğla ve köyleri)* — **2.** Lâbada, efelek *(Çavdır «Burdur»)* — **3.** Odun yerine yakılan otlar: **Yemeği şalba ile pişirdim, isli oldu** *(Ayvalı «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **4.** Enli ve uzun yapraklı bir ot *(Bozkır «Konya»)* — **5.** Kökü yaz kış kaybolmıyan, bir metre boyunda sarı çiçekli bir bitki, öküz kuyruğu *(Mut «İçel»)*

Şalgaba [*İs*], Kökü soğana ve yaprakları pırasaya benziyen bir çeşit ağılı bitki *(Temre «Kaş - Antalya»)* **[Bak: Şalkaba]**

Şalık [*İs.*], Salya *(Rize)*

Şalkaba [*İs.*], Büyük yapraklı, kökü soğana benziyen bir türlü yaban otu *(Dereköy «Tokat»)* **[Bak: Şalgaba]**

Şalkada [*S.*], Şakacı *(Sinop ve dolayı)* **[Bak: Şarkada]**

Şalkavış ve **Çalkavış** [*S.*], Sersem, salak, yürürken şuraya buraya çarpan *(Burdur)*

Şallacık [*S.*], Çıplak *(Bursa)* **[Bak: Şallak, 1]**

Şallak [*S.*], **1.** Çıplak; belinden aşağısı çıplak, donsuz *(Kuyumcu, Yozgat; Çorum; Merzifon «Amasya»;*

Sinop; Celtikçi «İnegöl - Bursa»; Demirtaş, Ankara; Hisarcık «Kayseri»; Damarköyü «Tokat»; Çankırı) **[Bak: Şallacık]** — **2.** Mezbahadan omuzunda et getiren kasap çırağı *(Gaziantep)* — **3.** [*İs.*] Şelâle *(Nevşehir «Niğde»; Çağış «Balıkesir* [*Muh.*]*»)* — **4.** Terbiyesiz, arsız *(Köy «Seyhan»)* — **5.** Pejmürde kıyafetli kimse *(Çağa «Gerede - Bolu»)* **[Bak: Şapşal]**

Şallakçı [*S.*], İki yüzlü, mürayi *(Eskigümüş köyü «Niğde»)*

Şallapat aşı [*İs.*], Lâhana, bulgur ve yağla pişirilen bir türlü yemek *(Kilis «Gaziantep»)*

Şallavcı ve **Şallavı** [*S.*], Mübalâğa ile yalan söyliyen (**Ahmet şallavcının biridir;** *Kırşehir; Çanakırı)*

Şallavuk [*İs.*], Çağlıyan *(Çorum)* **[Bak: Gürleyik]**

Şaltak [*S.*], **1.** Bağıra bağıra konuşan, gürültücü *(Lâpseki «Çnakkale»; Tokat)* — **2.** Topal, sakat hayvan: **Şaltak deve** *(Mengeser «Ağrı»)* —**3.** [*İs.*] Koyun kuyruğu *(Erzurum)*

Şalvan kara [*İs.*], Bacaklarile karnının altı siyah olan koyun *(Adana «Seyhan»)*

Şam [*İs.*], Çam *(Isparta; Dindebul «Ermenak - Konya»)*

Şama [*İs.*], **1.** Bir çeşit kokulu kavun *(Harput «Elâzığ»)* — **2.** Kadınların başlarına sardıkları bürümcük *(Ahiköyü* [?]*)* — **3.** Kibrit *(Edirne; Osmancık «Çorum»)*

Şamak [*İs.*], **1.** Kokulu bir çeşit kavun *(Erbaa «Tokat»)* — **2.** Büyümemiş kavun veya karpuz *(Tosya «Kastamonu»)* **[Bak: Şalak, 1]** — **3.** Sazlarla örtülü durgun su *(Kırklareli* [*Muh.*]*; Kars)* — **4.** Kamış *(Sarıyer «İst.* [*Muh.*]*»)* — **5.** [*S.*] Kekeme adam *(Yaylâgöne «Malkara - Tekirdağ* [*Muh.*]*»)*

Şamaklık [*İs.*], Sazlık *(Akhisar «Manisa»)*

Şamakun [*S.*], **1.** Neşeli, sevimli *(Güllü «Boldan - Denizli»)* — **2.** Arsız, şımarık *(Honaz «Denizli»)* — **3.** Şakacı *(Uşak «Kütahya»)*

Şamala [*İs.*], **1.** Ufak ve yuvarlak bir cins kavun *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Kavun karpuz cinsinden olup süs yerinde kullanılan yuvarlak, yenmez bir bitki *(Çorum; Ürgüp «Kayseri»)*

Şamalak [*İs.*], Topaç *(Sungur «Yenişehir - Bursa»)* **[Bak: Döndürek]**

Şamama ve **Şememe** [*İs.*], *(Çorum)* **[Bak: Şamala, 2]**

Şamata [*İs.*], Yazma üzerine tel işlenmiş örtü *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Şamatura [*İs.*], Üzerine sicim veya yemenici ipliği sarılan tahta parçası *(Marmaris «Muğla»)*

Şambal [*S.*], İğri (**Şu sahana bak, ne kadar şambal:** *Merzifon «Amasya»; Boyabat «Sinop»; Türmük «Havza - Samsun»)* **[Bak: Yağal]**

Şamırtı [*İs.*], Şamata, fazla gürültü *(Karacasu «Aydın»; Denizli)*

Şamıt [*İs.*], Yeni bükülen ipliğin iğ üzerinde sarılmışı *(Ermenak «Konya»)*

Şamlamak [*F.*], Aldatmak, kandırmak, gönlünü yapmak *(Erzurum)*

Şampez [*İs.*], *(Etmeydanı «İst.»)* **[Bak: Cırıldak]**

Şampırı [*İs.*], Patiska *(Sivas köyleri)*

Şamşak [*İs.*], Ay çiçeği, güne bakan *(Ravli «Ankara»)*

Şamşalak [*S.*], Şaşkın *(Sarayköy «Denizli»)*

Şamtinik [*S.*], Ufak tefek adam *(Samsun)*

Şana [*İs.*], **1.** Ağaç veya demirden yapılmış diğren *(Mengeser «Ağrı [Muh.]»)* — **2.** Yaba *(Zaimköy «Sarıkamış - Kars»)*

Şandalaz [*İs.*], Şan, şöhret *(Dursunbey «Balıkesir»)*

Şankalcık [*S.*], Yaradılışı gayri tabiî olan: **Şankalcık kafalı** *(Pirlerkondu «Hadım - Konya»)*

Şanşar [*İs.*], Çağlayan, şelâle *(Kemah ve çevresi «Erzincan»)*

Şantaf [*İs.*], Kurum, süs, gösteriş *(Şehler «Ulubey - Ordu»)*

Şapa [*İs.*], Karlı yağmur *(Güllühüyük «Çiçekdağı - Kırşehir»)*

Şapalak [*İs.*], **1.** Alkış *(B. Kızılhisar «Gaziantep»)* — **2.** Ucuz alış veriş yapan insan *(Merzifon «Amasya»)* — **3.** Arpa ekmeği *(Ordu)*

Şapalama [*İs.*], İri ve sulu yağan kar *(Seydîn «Avanos - Kırşehir»)*

Şapalık [*İs.*], Şamar, tokat, şaplak *(Van)*

Şapatlamak [*F.*], Sarhoş sızmak, düşüp yatmak, zıbarmak *(Pasinler «Erzurum»)*

Şaplak [*S.*], Geveze *(Hozbeyli «Foça - İzmir»)*

Şapbancı [*S.*], Düğünlerde dümbelek çalarak davetlileri karşılayan adam, karşıcı *(İnebolu köyü «Bozdoğan - Aydın»)*

Şapçak [*İs.*], Çinko veya teneke maşrapa *(İğridere «Kocaeli»)* **[Bak: Polak]**

Şapı [*S.*], Biçimsiz *(Aşağıdana «Zonguldak»)*

Şapılamak [*F.*], Ses çıkarmak: **Yemek yerken ağzın şapılamasın** *(Çorum)*

Şapıldak [*İs.*], Aşiret kadınlarının yanakları üzerine astıkları ziynet *(Kırşehir köyleri)*

Şapır [*S.*], **1.** Ahmak *(Safranbolu «Zonguldak»)* — **2.** Lüzumsuz söz söyliyen kadın *(Ortasinan «Konya»)*

Şapırdak [*İs.*], Şiddetli yağan yağmur *(Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»; Elibeyhüyüğü «Çumra - Konya»)*

Şapırdım [*İs.*], Şiddetli yağan yağmur *(Hadım «Konya»)*

Şapırtımlı [*S.*], *(Kızılca «Hadım - Konya»)* **[Bak: Şapırdım]**

Şapla [*İs.*], **1.** *(Uşak «Kütahya»)* **[Bak: Bozşapla]** — **2.** Hayvanlara yedirilen bir türlü bitki *(Konya)* — **3.** Uzun ve düz boynuzlu öküz *(Mut «İçel»)* — **4.** [*S.*] Geniş, enli *(Konya)*

Şaplak [*İs.*], **1.** Kulpsuz büyük kahve fincanı *(Samsun; Emirdağ «Afyon»; Kütahya)* — **2.** Bazlamaç, saç ekmeği *(Gürcüköy «Kızılcahamam - Ankara»)* **[Bak: Taplama]** — **3.** Su bardağı *(Kütahya)*—**4.** [*S.*] Delikanlı, yiğit *(Ovacık «Silifke - İçel»)* — **5.** Topraktan yapılmış maşrapa *(Görece «İzmir»; Aşağıakarçay «Acıpayam - Denizli»)* — **6.** Ağaçtan oyulmuş saplı su şapşağı *(Muğla)*

Şaplaklamak [*F.*], Tokatlamak *(Adana «Seyhan»; Sivas; Trabzon [bir Kerküklüden])*

Şaplama [*İs.*], **1.** Şamar, tokat *(Belviran «Besni - Malatya»; Akköy «Söğüt - Bilecik»; Kastamonu; Çankırı)* — **2.** Çatılarda kirişlerle babayı bağlıyan kadronlar *(Manisa [Dülgerlerce])* — **3.** Bir şeyi sağlamlaştırmak için iki tarafına vurulan destek *(Hocaköy «İnegöl», Mineviz «M. Kemalpaşa», Müslümsölöz köyü «Orhan-*

gazi - Bursa»; Kurtdoğmuş «Kartal - İst.») — **4.** Bir çeşit kumaş *(Akköy «Söğüt - Bilecik»)* — **5.** Bulgur, soğan, et ve domates ezmesi karıştırarak yapılan köfte *(Bor «Niğde»)* — **6.** Hayvanlara ârız olan şap hastalığı *(Gerze köyü «Devrek - Zonguldak»)*

Şaplamak [*F.*], Mıhlamak, çakmak: **Şu tahtayı şuraya şaplayıver** *(Bandırma «Balıkesir»)*

Şaprak sakal [*İs.*], Alnı burnuna kadar beyaz olan at *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)*

Şapsurdum [*İs.*], 1. İri taneli yağmur *(Hatip «Ayancık - Sinop»)* — **2.** Yüksekten düşen su *(Samrı «Söğüt - Bilecik»)*

Şapşa [*İs.*], Ağaçtan oyulmuş maşrapa *(Korkuteli «Antalya»; Ankara [Bir Kıbrıslıdan])* **[Bak: *Şapşak*, 1]**

Şapşak [*İs.*], **1.** Ağaçtan oyularak muhtelif şekillerde yapılan saplı veya sapsız su kabı, maşrapa *(Edirne; Eskişehir; Konya; Kayseri; Balıkesir; Çanakkale; Sinop; Ordu; Zonguldak; Yozgat; Urfa; Trabzon; Tekirdağ; Sivas; Seyhan; Samsun; Isparta; Muğla; Maraş; Malatya; Kütahya; Kocaeli; Ankara; Kırşehir; Giresun; Gaziantep; Elâzığ; Çorum; Bursa; Burdur; Bolu; Bilecik; Amasya; Afyon illeri)* — **2.** Bakır, teneke, çini, çinko, gibi madenlerden yapılan su kabı, maşrapa *(Kilis, Gaziantep; Ankara)* — **3.** Büyük kaşık *(Kayseri)* **[Bak: *Çömçe*, 3]** — **4.** Havaneli *(Büyükafşar «Ankara»)* — **5.** Fıçı, varil *(Balaç «Samsun»)* — **6.** Huni *(Çatalağıl «Karacabey - Bursa [Muh.]»)* — **7.** Değirmencilerin hak ölçeği *(Terme «Samsun»)* — **8.** [*S.*] Yassı *(Konya [Muh.])* — **9.** [*S.*] Pasaklı, pis kimse *(Sille «Konya»)* — **10.** [*S.*] Geveze *(Isparta; Gördes «Manisa»)* — **11.** [*S.*] Boşboğaz *(Manisa)* — **12.** [*S.*] Dalkavuk *(Urfa)* — **13.** Hayvan ferci *(Kayseri)*

Şapşak atmak [*F.*], Dalkavukluk yapmak *(Urfa; Gaziantep)*

Şapşak sallamak [*F.*], Yaltaklık etmek, müdahane etmek *(Darende «Malatya»)*

Şapşal [*İs.*], **1.** Pekmez koymağa yarar ağaçtan yapılmış büyük kova *(Samsun)* **[Bak: *Külek*]** — **2.** Ağzı dar, altı geniş küçük fıçı *(Çorum; Merzifon «Amasya»; Sivas; Beyşehir «Konya»; Erbaa, Niksar «Tokat»; Horzum «Burdur»)* — **3.** [*S.*] Dökük saçık, pejmürde *(Yaylâ «Kırklareli»; Şebinkarahisar «Giresun»; Keskin köyü «Eskişehir»; Bayat «Aziziye - Afyon»; Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»)* **[Bak: *Şallak*, 5]** — **4.** Her şeye burnunu sokan *(Urfa)* — **5.** [*S.*] Aptal *(Saraçoğlu «Akhisar - Manisa»; M. Kemalpaşa «Bursa»; Gölpazarı «Bilecik»; İzmir; Seyhan)* — **6.** [*S.*] Geveze *(Akmeşe «Kocaeli»)*

Şapşalak [*İs.*], **1.** Su içmeğe yarar, çam ağacından oyulmak suretiyle yapılan kap *(Kastamonu)* — **2.** [*S.*] Beceriksiz, uyuşuk, dökük saçık, kıyafetsiz *(Denizli; Konya; Bolu; Zonguldak; Samsun; Kayseri illeri)*

Şapşap [*İs.*], **1.** Topraktan yapılmış su kupası *(Niğde; Kırklareli; İzmir; Giresun illeri)* **[Bak: *Şapşak*]** — **2.** Küçük testi *(İzmir)* — **3.** [*S.*] Hafifmeşrep *(Afyon; Kırşehir)* —

4. Su bardağı *(Balçova «İzmir»)*

Şapşat [*İs.*], Su bardağı *(Kırkağaç «Manisa»)* ***[Bak: Şapşak]***

Şapşup [*S.*], Her şeye karışan *(Gaziantep)*

Şapta [*İs.*], Uzun ve ince sırık *(Maraş; Gaziantep; Adana; Erzurum)*

Şaptalak [*S.*], Sersem, derbeder *(Domaniç «Kütahya»)*

Şaptamak [*S.*], **1.** Ağzında bakla ıslanmayan, boşboğaz *(Ula «Muğla»)* — **2.** Geveze: **Şaptamaklığın lüzumu yok!** *(Muğla)*

Şapul [*S.*], Ayakları çarpık adam *(Ulubey «Ordu»)*

Şar [*İs.*], **1.** Şehir *(Çorum; İncesu «Kayseri»)* — **2.** Dağlardaki mağaralar, in, kovuk *(Lâdik köyü «Saiteli-Konya»; Araplı «Sorgun - Yozgat»)* — **3.** Gönül: **Fakirin şarı yufkadır** *(Bolu)*

Şarak [*İs.*], Bataklık *(Trabzon)*

Şaran [*İs.*], Altın dizisi *(Diyarbakır)*

Şaratan [*İs.*], Oluk (Bayramiç *«Çanakkale»*

Şardöken [*İs.*], Yüksekten dökülen su, şelâle, çağlıyan *(Fakıekinciliği «Amasya»)* ***[Bak: Şarlağan, şarlan]***

Şarga [*İs.*], Çağlıyanın döküldüğü yerde kalan su birikintisi *(Çilehane «Reşadiye - Tokat»)*

Şarıkkan [*S.*], **1.** Saygısız, sarkıntılık eden, musallat olan *(Hisarcık «Kayseri»)* — **2.** Atılgan *(Hisarcık «Kayseri»)*

Şarıkmak [*F.*], Sarkıntılık etmek, musallat olmak *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)*

Şarıldak [*İs.*], Çağlıyan *(Çalış «Avanos - Kırşehir»; Çıkrık «Mecidözü - Çorum»)* ***[Bak: Gürleyik]***

Şarıltı [*İs.*], Tılsım *(İçel)*

Şarka [*İs.*], Çağlıyan *(Umranıhamidi «Konya [Muh.]»)*

Şarkada [*S.*], Yerinde duramaz, yaramaz, döğüşken *(Marmaris «Muğla»; Gördes «Manisa»; Hortu «Sivrihisar - Eskişehir»; Pazar «Kızılcahamam»; Çalış «Haymana - Ankara»; Semirkent, Isparta; Niğde)* ***[Bak: Çangaza, çankaza]***

Şarlağan [*İs.*], Çağlıyan *(Tenürlü «Kırşehir»; Evciler «Bâlâ - Ankara»; Kirazlı «Şarköy - Tekirdağ»; Çepni «Şarkışla - Sivas»)* ***[Bak: Höşürüm, şarıldak, şardöken]***

Şarlak [*İs.*], Çağlıyan *(Isparta; İzmir; Denizli; Muğla; Manisa; Aydın; Çanakkale; Kocaeli; Kütahya; Konya; Bilecik; Balıkesir, İçel; Afyon; Sivas; Ankara; Yozgat; Kırşehir; Antalya; Seyhan; Bolu; Samsun illeri)* ***[Bak: Çağlak]***

Şarlan [*İs.*], Çağlıyan *(Bayramiç «Çanakkale»; Köşker «Kırşehir»)* ***[Bak: Şarlak]***

Şarlavuk [*İs.*], Çağlıyan *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Faraşlı «Kalecik - Ankara»; Yahya «Kayseri»; Alihoca «Ulukışla - Niğde»; Çorum»; Apturrahmanlar «Serik - Antalya»; Merzifon «Amasya»; Çömelek «Mut-İçel»)* ***[Bak: Şardöken]***

Şarlayık [*İs.*], *(Çankırı)* ***[Bak: Gürleyik1, şarlak]***

Şarlık [*İs.*], Havuç *(Kılıçlar «Ankara»)*

Şarmuk [*İs.*], Ballıbaba denilen bitki *(Gökçam «Sungurlu - Çorum»)*

Şarpat [*İs.*], **1.** Kesilen hayvanların içersinden çıkan ciğer, barsak, yürek, işkembe gibi şeyler, sakat *(Erdek,*

Bandırma «Balıkesir») **[Bak: İçeği]** — **2.** Ölmüş hayvanın leşi *(Gündoğdu «Bursa [Muh.]»)*

Şarpayak [*S.*], Düztaban *(Ankara)* **[Bak: Dabbasan]**

Şarpıtlı [*S.*], Dökük saçık, kıyafetsiz *(Sorgun «Yozgat»)*

Şarşar [*İs.*], Küçük çağlıyan *(Bostanlar «Bahçe - Seyhan»; Antalya; Gümüşane)*

Şartlak [*İs.*], Çağlıyan *(Rumkuş «Seyhan»)*

Şartlan [*İs.*], Çağlıyan *(Adana «Seyhan»)*

Şarvan [*S.*], Geniş, bol: **Ali gibi şarvan ağızlı** = Çok sözlü, ağzı kalabalık *(Çankırı)*

Şaşak [*İs.*], Hârika *(Çankırı)* **[Bak: İskitergiç]**

Şaşal [*S.*], Ahmak, sersem *(Hacıkadın «Devrek - Zonguldak»)*

Şaşalak [*S.*], Gözü uzaktan görmiyen *(Çankırı)*

Şaşartamak [*F.*], Obartmak *(Gümüşane)*

Şaşıt [*S.*], Câsus *(Niksar «Tokat»)*

Şaşkın [*İs.*], Hasta, sayrı *(Çorum)*

Şaştak [*İs.*], Köprü korkuluğu *(Rize «Çoruh»)*

Şaştım aşı [*İs.*], Acele ile yapılan yemek *(Konya)*

Şata [*İs.*], **1.** Başörtüsü *(Tekirdağ köyleri)* — **2.** Yastık *(Görele «Giresun»)*

Şataf [*İs.*], **1.** Çehrede görülen gülümseyiş, tebessüm *(Maraş)* — **2.** Süs *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)* — **3.** [*S.*] Güler yüzlü, şen kimse *(Elmalı «Antalya»)* — **4.** Üzümün son meyvesi *(Adana)* — **5.** Tazyik, sıkıntı *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)*

Şatafalı [*S.*], Neşeli; parlak; gürültülü *(İçel)*

Şataflamak [*F.*], Tazyik etmek, sıkıştırmak *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)*

Şataflı [*S.*], **1.** İştahlı, istekli *(Erkilet «Kayseri»)* — **2.** Hoşa giden: **Ne şataflı bir sesi var** *(Mut «İçel»)*

Şatala [*S.*], Sersem *(Çavuşlu «İst. [Muh.]»)*

Şatavlanmak [*F.*], Keyiflenmek, sevinmek *(Kızılkiran «İncesu - Kayseri»)*

Şatavlu [*S.*], Gösterişli kimse *(Dudağı «Kayseri»)*

Şatka [*İs.*], Dişi ördek *(Fenerköyü «Silivri - İst. [Muh.]»; Edirne [Muh.]; Ankara [Muh.]; Susurluk «Bursa [Muh.]»)*

Şatlak [*İs.*], Kasap çırağı *(Maraş; Gaziantep)* **[Bak: Şarlak]**

Şatra [*İs.*], İri delikli kalbur, gözer *(Kayseri)*

Şattak [*S.*], Dangalak *(Gelendost «Isparta»)*

Şavak [*S.*], İki tarafa sallanarak yürüyen insan veya hayvan *(Beypazarı «Ankara»)* **[Bak: Şavşal, 1]**

Şavakkal [*İs.*], Kıvama gelmiş şeker: **Şavakkal haline gelmiyen şekerden keten helvası yapılamaz** *(Beypazarı «Ankara»)*

Şavala [*İs.*], Kestane *(Bursa [Muh.])*

Şavalamak [*F.*], Kımıldamak *(Çatalca «İst.»; Keskin «Ankara [Muh.]»)*

Şavanlamak [*F.*], Gözetlemek *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Şavar [*S.*], Şakacı *(Ulumasere «Gaziantep»)*

Şavgara [*S.*], Maskara, mukallit *(Himmetoğlu «Zonguldak»)*

Şavır [*İs.*], Haber: **Bizim kaybolan atın şavırını aldım** *(Tarsus «İçel»)*

Şavk [*S.*], Parlak, yakışıklı: **Kilımin nakşi şavklı düşmüş** *(Bükdeğirmen «İçel»)*

Şavkar [*S.*], Ahlâksız *(Ahıköyü «Muğla»)*

Şavran ve **Şarvan** [*S.*], Geniş, yayvan: **Şavran ağızlı adam** *(Çankırı)*

Şavşal [*S.*], **1.** Sarsak, sendeliyen hayvan *(B. Elvat «Antalya»)* **[Bak: Şavak, şaydal]** — **2.** Kılıksız, yakası paçası düşük *(Tepelice «Bozkır - Konya»)* **[Bak: Şapşal, söl-söl]**.

Şavşalak [*S.*], Beceriksiz *(Adana)*

Şavşiri [*İs.*], *(Çankırı)* **[Bak: Çap, 5]**

Şavul [*S.*], Doğru [*söz*]: **Bu söylediklerin şavul** *(Fadıl köyü «Orhaneli - Bursa»)*

Şavur [*İs.*], **1.** Haber, salık *(Pazarcık «Gaziantep»; Naşidiye, Kozan «Seyhan», Gazi köyü «Develi», İncesu, Taşçı «Bakırdağ - Kayseri»; Çukurcuk «Işıklı - Afyon»; Pazarcık «Bozöyük - Bilecik»)* **[Bak: Şavır]** — **2.** İyi ün, bahis: **İyi şavurunuz buraya kadar geldi** *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* — **3.** Söz, vait: **Ahmedin verdiği şavurun aslı çıkmadı** *(Epçe «Kayseri»)*

Şavurlamak [*F.*], **1.** Propaganda yapmak, ilân etmek *(Urfa)* — **2.** Arkasından öğmek *(Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»)* — **3.** Tecessüs etmek, araştırmak; haber almadığı için sağa sola başvurmak *(Çankırı)*

Şaybıl [*S.*], Şımarık, haylaz: **Bu çocuk çok şaybıl büyümüş** *(Çal, Gediz «Kütahya»)*

Şaydal [*S.*], Sarsak *(Homa «Çivril - Denizli»)* **[Bak: Şaşal]**

Şayır [*S.*], Şaşkın, ahmak *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Şaylan [*S.*], Şımarık *(Saraycık «Kütahya»)*

Şaylandırmak [*F.*], Ehemmiyetsiz bir şeyi ballandıra ballandıra anlatmak; elindeki yiyeceği karşısındakinin hırsını uyandıracak bir şekilde yemek *(Çankırı)*

Şaynak [*S.*], Kötürüm, topal *(Yenişar «Bademli - Isparta»; Balkanda «Konya»)*

Şazma etmek [*F.*], İki parça balık ağını birbirine eklemek [*Balıkçılıkta*] *(Paşabahçe «İst.»)*

Şebe [*İs.*], Kar yığını *(Zaim «Sarıkamış - Kars»)*

Şebek [*İs.*], **1.** Topaç *(Bayat «Afyon»; Kayı köyü «Senir - Isparta»; Antalya)* **[Bak: Ayı, pırlangıç]** — **2.** Deve yavrusu *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* **[Bak: Köşek]** — **3.** Maskara *(Kars)* — **4.** Tabanca *(Denizli)*

Şebel atmak [*İs.*], İftira etmek **(Fatmaya şebel attılar fakat kimse inanmadı:** *Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Kırşehir)*

Şebelek [*İs.*], **1.** Maymun *(Isparta)* — **2.** Bayağı kimse: **Bırak o şebeleği** *(Maçka «Trabzon»)*

Şeber [*İs.*], Tepeli, karnının altı kara tüylü ve beyaz kuyruklu bir cins güvercin *(Tire «İzmir»)*

Şebeş [*İs.*], Ortası mafsallı bir çeşit at gemi *(Genezin «Avanos», Köşker, Kırşehir; Edirne; Çukur «Yalova - İst.»; Konya)* **[Bak: Çebeş]**

Şebik çalmak [*F.*], Alkışlamak *(Kayseri)*

Şebili [*S.*], Çabuk çabuk söyliyen kimse *(Aşağıkaraçay «Acıpayam - Denizli»)*

Şebit [*İs.*], **1.** Büyükçe ve değirmi ince yufka ekmeği *(Çorum; Armutlu «Kemalpaşa - İzmir»; Boyabat, Gerze «Sinop»; Kırşehir; Ayaş, Akkuzulu, Ankara; Sille «Konya»; Aydın; İncesu «Akçakaya - Kayseri»; Bolu)* [*Bak:* ***Çebit, çepit 1, şepit***] — **2.** Satır, tahra *(Ankara)* — **3.** İçinde az yün veya pamuk bulunan ince minder *(Akçakaya «Kayseri»)*

Şebmet şebet [*Zf.*], Çabuk: **Kızım şebmet şebet iş görür** *(Bünyan «Kayseri»)*

Şebüş [*S.*], Sarı renk *(Viceisüfla «Hemşin - Çoruh»)*

Şef [*İs.*], Bir tarafı eğri, dönük olan ağaç *(Tekeler «Çine - Aydın»)*

Şefit [*İs.*], Kızılcık *(Ortaköy «Ereğli-Konya»)* [*Bak:* **Kıren**]

Şeflek [*S.*], Yakışıklı delikanlı *(Çukurbağ «Mut», İçel)*

Şeğirlenmek [*F.*], Kendini naza çekmek *(Van)* [*Bak:* ***Şekillenmek***]

Şeğrik [*İs.*], Kapının eşik üzerinde dönen mihveri *(Tovara «Reşadiye - Tokat»)*

Şek [*İs.*], Aşık kemiğinin dar yüzlerinden çukur tarafı *(Sivas; Kırşehir)* [*Bak:* **Obban**]

Şeke [*İs.*], Ezilip sıkılmış üzüm suyunun biraz kaynatıldıktan sonra pekmez toprağından süzülmüşü *(Niğde)*

Şekere [*İs.*], **1.** Başkasının tarlasına ekilen hububat *(Gaziantep)* — **2.** Çiftçinin altı ay müddetle tuttuğu amele için ektiği tohum *(Topçu köyü «Karaisalı - Seyhan»)*

Şekil [*İs.*], Dayak, sopa: **Ona iyi bir şekil attım** *(Avutmuş «Şibinkarahisar - Giresun»)*

Şekillenmek [*F.*], Kendini naza çekmek *(Malatya)*

Şekke [*İs.*], Gümüş veya altın zincirlerle baştaki taca bağlanan ve uçlarında altınları bulunan ziynet *(Gaziantep)*

Şele [*İs.*], **1.** Demet *(Kars)* — **2.** Büyüyememiş küçük kavun *(Boyabat «Sinop»)* — **3.** İpe sarılıp sırtta taşınan eşya, yük *(Veneze «Arpaçay - Kars»; Ahlat «Bitlis»)* — **4.** Ense *(Antalya)*

Şeleci [*S.*], Omuzunda yük taşıyan adam, hamal *(Antalya)*

Şelefe [*S.*], Yaramaz, haşarı *(Amasya; Balçova «İzmir»)*

Şelek [*İs.*], **1.** Sırtta götürülen yük *(Gaziantep; İncesu, Develi, Kayseri; Sorgun «Yozgat»; Maraş; Köşker, Kırşehir; Giresun; Niğde; Niksar «Tokat»; Sivas; Narlıdere «İzmir»; Erzurum; Konya; Gümüşhane; Kalecik, Büyükçaylı «Ankara»; Saimbeyli, Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* [*Bak:* ***Bindik, şele 3***] — **2.** [*S.*] Attığı taşı hedefe değdiren kimse *(İçel)* — **3.** Zahmetli iş *(Boyabat «Sinop»)* — **4.** [*S.*] Sersem *(Antalya)* — **5.** Çamaşır *(Sarıyer «İst.»)* — **6.** Büyük yük sepeti *(Mesudiye «Giresun»; Silifke «İçel»)* — **7.** Küçük sepet, küfe *(Samsun; Ordu; Şibinkarahisar, Alaca «Giresun»)* — **8.** [*S.*] Şaşı: **Ahmedin çocuğunun gözü çok şelek** *(Karadiken, Ferhenk köyü «Anamur - İçel»)* — **9.** [*S.*] Boynuzunun biri kırık olan hayvan *(Isparta; Çanakçı «Serik - Antalya»; Fadılca* [?]*)* — **10.** Bir taraflı kazma *(Bozkır «Konya»)* — **11.** Bir kulaklı keçi

(Bozkır «Konya») — **12.** Bir boynuzlu keçi *(Bozkır «Konya»)* — **13.** Elma, armut gibi meyvelerin yenmiyen çekirdekli kısmı *(Erzincan; Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Eşelek]** — **14.** Cevizin içini birbirinden ayıran sert, esmer madde *(Ahlat «Bitlis»)*

Şelekçi [*İs.*], Hamal *(Giresun)*

Şeleklenmek [*F.*], Arkaya, götürülebilecek kadar yük almak, yüklenmek *(Bozantı «Karaisalı - Seyhan»)*

Şelelendirmek [*F.*], *(Gaziantep)* **[Bak: Abartmak]**

Şelem [*İs.*], Fazla alınan tohum *(İçel)*

Şelep [*S.*], Yaramaz, yerinde duramıyan *(Germencik «Aydın»)* **[Bak: Şelet]**

Şelet [*S.*], **1.** Yaramaz *(Denizli; Şertan, Burdur; Ödemiş «İzmir»)* — **2.** Hırçın *(Denizli)* — **3.** Kıpırdak *(Bezdegüme «Ödemiş - İzmir»)*

Şeletek [*İs.*], **1.** Çoban yamağı *(Seydin «Avanos - Kırşehir»; Boğazköy «Çorum»)* — **2.** Kalbur *(Mesudiye köyü [?])*

Şelevre [*İs.*], Ekin biçerken işçinin bir eline biriktirdiği hububat sapları, demet *(Kayı köyü «Isparta»)*

Şelfe [*S.*], Ayağına çabuk adam *(Isparta)*

Şelfin [*İs.*], Piliçlikten henüz çıkmış horoz *(Konya; Ceylân «Ulukışla», Asmay «Niğde»)*

Şellal [*S.*], Dalkavuk *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Şallav [*İs.*], Lâtife, şaka *(Afyon)*

Şelme [*İs.*], **1.** Yünden yapılmış boyun atkısı *(Sivas)* — **2.** Örtü: **Masanın şelmesi eskidi** *(Aydın)* — **3.** Kadın çarşafı *(Konya ve köyleri)* — **4.** Beyaz yünden yapılmış kadın başörtüsü *(Karapınar, Konya)* — **5.** Başa sarılan yazma *(Bozkır, Konya)*

Şelte [*İs.*], İpi bükmek için milleri çeviren ip *(Isparta)*

Şembel [*S.*], Şakacı *(Söğüt «Bilecik»)*

Şembelek [*S.*], **1.** Oyunbaz *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Eline çabuk *(Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Şembelekçi [*S.*], **1.** Boşboğaz *(Hisarcık, Kayseri)* — **2.** Oyunbaz *(Ayaş «Ankara»)* **[Bak: Şembelek, 1]**

Şemek [*İs.*], Deve yavrusu *(Feruz köyü [?])* **[Bak: Köşek]**

Şemelek [*İs.*], **1.** Aşık kemiği *(Balkanda «Beyşehir - Konya»; Karaağaç «Isparta»)* — **2.** Portakal büyüklüğünde, koklamak için alınan bir çeşit kavun *(Amasya)*

Şemen [*İs.*], Ufak ve kokulu kavun *(İzmir; Manisa; Burdur; Güdül «Ayaş», Kapullu «Beypazarı - Ankara»)*

Şemik [*İs.*], **1.** Aşık kemiği *(Isparta; Seyitgazi «Eskişehir»)* — **2.** Asma fidanı *(Burdur)* — **3.** Topuk kemiği *(Emirdağ «Afyon»; Gelendost; Sücüllü «Yalvaç - Isparta»; Gösterli «Niğde»; Şereflikoçhisar «Haymana-Ankara»; Köşker, Budak «Kırşehir»)* — **4.** Sinir *(Karaoğlanlı «Manisa»)* — **5.** Parmak mafsalları *(Sille «Konya»)*

Şemikli [*S.*], Dayanıklı kuru odun *(Isparta)* **[Bak: Çelme, 2]**

Şemkirmek [*F.*], *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* **[Bak: Çemkirmek, 2]**

Şemre [*İs.*], Çehre, yüz, surat *(Kale «Ilgaz - Çankırı»)*

Şemşimek [*F.*], Ekşimeye yüz tutmak, tadı bozulmak: **Bu süt şemşimşi** *(«Mut - İçel»)*

Şendik [*S.*], Kalabalık, camaat *(Kilis «Gaziantep»; Maraş)* **[Bak: Şenlik, 1]**

Şene [*İs.*], Yaba *(Van; Bitlis)*

Şeneltmek [*F.*], Ma'mur etmek, şenlendirmek (**Değirmencili köyüne vaktiyle iskân edilen Gürcü göçmenler burayı şeneltmişlerdir:** *Sinop; Gaziantep)*

Şengar ve **Şenger** [*Z.*], Hıyar cinsinden olan acur *(Kemaliye «Malatya»)*

Şengil [*İs.*], Kalbi temiz, sohbeti tatlı adam *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Şengilcik [*İs.*], Umumî çamaşırhane *(Mahmudiye «Giresun»)*

Şenk [*İs.*], Seyir, şenlik *(Deveviran «Bolu»)*

Şenlik [*İs.*], **1.** Kalabalık, ahali *(Samsun; Erzurum)* — **2.** Aile, çoluk çocuk *(Köşker «Kırşehir»; Büyükafşar «Bâlâ»; Kızık «Bursa [Muh.]»; Erzurum; Çandırlı «Boğazlıyan - Yozgat»)* — **3.** Misafir *(Erzincan)* — **4.** Bahçe *(Giresun)* — **5.** Hısım, akraba *(Maraş)*

Şepe [*İs.*], **1.** Rüzgârın yığdığı kar kümesi *(Arpaçay «Kars»; Ahlat «Bitlis»; Kiğı «Erzincan»)* **[Bak: Kürtüm]** — **2.** Kar çığı *(Alanya «Antalya»)* — **3.** Serpken, sulu kar *(Tercan «Erzurum»; Çığa «Gülesur - Ağrı»)* — **4.** Yufkadan küçük ve kalın saç ekmeği *(Kürkçüler, Adana; Gölcük, Niğde; Dereköy «Develi - Kayseri»)* **[Bak: Şebit]**

Şepidi [*İs.*], Eşek arısı *(Rize)*

Şepikçalmak [*F.*], El vurmak, alkışlamak *(Niğde)*

Şepildirik [*İs.*], Başak vermek üzere olan hububat *(Kozan «Seyhan»)*

Şepirdek [*S.*], Geveze *(Aşağıdana «Safranbolu - Zonguldak»)*

Şepit [*İs.*], *(Kırşehir; İçel; Urla «İzmir»; Deliilyas «Şarkışla - Sivas»; Alanya «Antalya»; Karaağaç «Yalvaç - Isparta»; Ortabereket; Nallıhan; Kızılcahamam, Ankara; Bolvadin «Afyon»; Ilgın, Konya; Adana; Niğde; Afyon)* **[Bak: Şebit, 1]**

Şebkele [*İs.*], Altın ve gümüş parlatmıya mahsus kap, bir türlü taş *(Beypazarı «Ankara»)*

Şeplek [*S.*], İnce: **Şeplek taş, şeplek tahta** *(Ahcaşar «Eğridir - Isparta»)*

Şerbetleme olmak [*F.*], Firengiye tutulmak *(Vezirköprü «Samsun»)*

Şerbetlik [*İs.*], **1.** Bahşiş *(Tavşanlı, Kütahya; Sinop; Denizli)* — **2.** Köy odalarında duvarlara açılan höcre, ocak üzerindeki raf *(Kayseri; Mecit özü «Çorum»; Isparta)*

Şere [*İs.*], Yara veya yanık izi *(Kayseri)*

Şeremet [**S.**], **1.** Ayağına, eline çabuk, becerikli *(Sivas; Emirdağ «Afyon»; Kilis «Gaziantep»; Keskin «Ankara»; Bekirli «Silivri - İst.»; Beyçayı «Çanakkale»; Çukurköy «Çorum»; Şıhlı «Develi - Kayseri»; Kaleyaka «Perşembe - Ordu»; Sivas, Turhal «Tokat»)* **[Bak: Hamarat]** — **2.** Tandırın duvarından düşüp biçimsiz pişmiş küllü ekmek: **Dilenci gelince şeremetten bir tane ver** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Şerevaz [*İs.*], Üzüm şirahanesi *(Adacami «Rize»)*

Şerevle [*İs.*], Tutam, demet **(İki şerevle ekin biçtim:** *Senir «Isparta»; Bisse «Akşehir - Konya»)*

Şergi [*İs.*], Heves, merak: **Şergili talebeyi hoca sever** *(İznik «Bursa»)*

Şergil [*S.*], Arsız, musallat olan (*Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»*)

Şergillenmek [*F.*], Musallat olmak, zorla yaptırmak (*Kışla «Eşme - Manisa»*)

Şergin [*S.*], Kabahatli olduğu halde başkasını kabahatli çıkaran: **Şergin hırsız ev sahibini bastırır** (*Antakya «Hatay»*)

Şergit [*İs.*], **1.** İçi sırlı ve kulplu küçük çömlek, büyük çorba kabı (*Öbek, Erkilet, Kayseri*) **[Bak: Serinç, 1]** — **2.** Kadınların göbeklerine kadar taktıkları altın dizisi (*Malatya*)

Şerkade [*S.*], Yaramaz çocuk (*Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»; Tokat*) **[Bak: Şarkada]**

Şernik [*İs.*], Kibrit (*İst.* [*Muh.*])

Şerpeze [*S.*], Perişan, derbeder (*Urfa; Bitlis*)

Şerşem [*S.*], Yavuz, şiddetli, zararlı, ziyankâr: **Kesmez bıçak ele şerşem * İş bilmiyen kadın dile şerşem** (*Isparta*)

Şervete [*İs.*], Mendil (*Balıkesir*)

Şeş [*İs.*], **1.** Hiza (*Alanya «Antalya»; Malatya*) — **2.** Tülbent, başörtüsü, bürgü, yazma (*Elbistan, Şekeroba «Maraş»; Adana, Gâvurdağı «Cebelibereket», Kozan «Seyhan»*)

Şeşelmek [*F.*], Şımarmak (*Kangal «Sivas»; Kızılviran «İncesu - Kayseri»*)

Şeşlemek [*F.*], Hizalamak (*Antalya*)

Şeşmek [*F.*], Acımak, merhamet etmek (*Eşme «Manisa»*)

Şetil [*İs.*], Sebze fidesi (*Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»*)

Şev [*İs.*], **1.** Meyl, düzlük: **Döşeme tahtalarının şevi şu tarafa doğru olacaktır** (*Tokat*) — **2.** Yamık biçiminde bir düzey (*Kayseri*) — **3.** [*S.*] Eğri (*B. Karabağ «Bolvadin - Afyon»*)

Şeve [*İs.*], **1.** Cam bilezik (*Elâzığ; Malatya*) **[Bak: Yedek]** — **2.** Oturduğu yerde fıkırdanma (*Diyarbakır*)

Şevek [*İs.*], Turp, havuç gibi sebzelerin yıkandıkları havuzumsu yer (*Beypazarı «Ankara»*)

Şevenk [*İs.*], Aydınlık, ziya; ay ışığı (*Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»; Afyon; Günay «Boldan - Denizli»*)

Şevil [*İs.*], **1.** Pelte haline gelmiş, pelteleşmiş: **Bu yemek öyle pişmiş ki şevil olmuş** (*Gümüşane*) — **2.** [*S.*] Yapışkan, lüzûcî (*Erzurum*) — **3.** Dokumanın düzgün ve sert durması için vurulan kola (*İst.* [*Havlucular*])

Şevile [*İs.*], Hububat orakla biçilirken tutulan bir demet, deste (*Isparta*)

Şevit [*İs.*], Söğüt ağacı (*Yakademirciler «Zonguldak»*)

Şevka [*İs.*], Kesilen ağaç kökünden süren filiz (*Bayadı «Ordu»*)

Şevşel [*S.*], Şaşı (*Karaköy «Bursa»*)

Şevşiri [*S.*], **1.** Çaprazvari (*Köşker, Genezin «Avanos - Kırşehir»; Emirler «Bâlâ - Ankara»; Karsavuran «Saimbeyli - Seyhan»; Kırşehir*) **[Bak: Çap, 5]** — **2.** Çarpık (*Kurugöl «Nevşehir - Niğde»; Yenişar «Bademli - Isparta»*) — **3.** Kıblesi eğri olan ev (*Dadağı «Kayseri»*) — **4.** Şaşı (*Honaz «Denizli»*) — **5.** Ters (*Topaş «Yozgat»*) **[Bak: Şevşit]**

Şevşit [*S.*], Eğri, ters (*Kırşehir*)

Şeyke [*İs.*], Büyük çivi, eyseri (*Safranbolu «Zonguldak* [*Muh.*]*»*)

Şeylan [*İs.*], Parlak boncuk (*Kütahya*)

Şeytan arabası [*İs.*], Bisiklet (*İçel;*

Konya; Bursa; Kastamonu; Çankırı; Ankara; Arapkir «Malatya»; Sivas)

Şeytanca [*İs.*], Pencere kapılarının açılmamasını temin için çengelinden, sağlam bir direkte bulunan halkasına geçirilen demir parçası *(Muğla)*

Şeytan saçı [*İs.*], *(Konya)* ***[Bak: Gilamaç, 2]***

Şezemi [*İs.*], Süt *(Çatalca «İst.»)*

Şıbıt [*İs.*], Bir çeşit tatlı su balığı *(Palu «Elâzığ»)*

Şıbkın [*İs.*], *(Yapıntı «Mut - İçel»)* ***[Bak: Cıvgın, 3]***

Şıdık [*İs.*], **1.** Diz kapağındaki oynak kemik *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)* — **2.** [*S.*] Kendisinden zarar gelen adam *(Amasya)*

Şıf [*İs.*], Üzümün şirası alındıktan sonra kalan posası *(Kayseri)*

Şıfan [*İs.*], Yulaf *(Fakıekinciliği «Amasya»)*

Şıfat [*İs.*], Ağıl kapısını bağlıyan demir halka *(Gökgöl «Samsun»)*

Şıfata [*İs.*], Deniz böceklerinin kabukları *(Sasallı «İzmir»)* ***[Bak: Şılkak]***

Şığsırım [*İs.*], Fırtına *(Konya)* ***[Bak: Şığvın]***

Şığva [*İs.*], **1.** Genç çubuk, bir ağacın sonradan çıkan filizleri *(Erzurum; Arapkir «Malatya»; Kangal «Sivas»)* ***[Bak: Şıvga]*** — **2.** [*S.*] İnce, uzun ve yakışıklı kimse: **Şığva delikanli** *(Erzurum)*

Şıvgın [*İs.*], Sert ve fırtınalı yağan yağmur *(Sulusaray «Artova - Tokat»)* ***[Bak: Şığsırım]***

Şıhrana [*S.*], Arkası geniş, kıçı büyük olan kimse *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)*

Şıka [*İs.*], İncir *(Bursa)*

Şıkalok [*İs.*], Hıyar kabuklarını nohut, mercimek ve yağla karıştırarak yapılan bir türlü yemek *(Muş; Bitlis)*

Şıkıl [*S.*], Zayıf, ince ve uzun: **Şıkıl bacak** *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)*

Şıkıltım [*İs.*], Oynamaya müsait oyun havası, çalgı ezgisi *(Harput «Elâzığ»)*

Şıkınnanmak [*F.*], Düğümlenmek, kördüğüm olmak *(Kalkan köyü «Simav - Kütahya»)*

Şıkırdım [*S.*], **1.** Bol, çok *(Şebinkarahisar; Gaziantep, Tokat; Misis «Seyhan; Şebinkarahisar «Giresun»; Civanyaylağı «Mersin»; İçel)* — **2.** Kuvvetli yağan yağmur *(Adana «Seyhan»; Camili «Antalya»)*

Şıkırdımlı [*S.*], Şiddetli: **Şıkırdımlı yağmur** *(Sarıvâdi «Ermenak - Konya»)*

Şıkız [*İs.*], Dudak bükerek, surat oynatarak istihfaf etme *(Diyarbakır)*

Şıkkak [*İs.*], Kapı mandalı *(Marmaris «Muğla»)*

Şıkşık [*İs.*], **1.** Kapı zembereği *(Haydaranlı [?])* — **2.** Nişastadan yapılan mahallebi kıvamında bir türlü tatlı *(Edirne)*

Şıkşıkı [*İs.*], Kapı rezesi *(Boğazköy «Yenişehir - Bursa»; Eskişehir)*

Şıl [*S.*], Çirkin, fena, berbat, müptezel *(Pasinler «Erzurum»)* ***[Bak: Şıl etmek]***

Şılabık [*S.*], Parlak, ışılak *(Vize, Sultan köy «İpsala», Edirne)*

Şılak [*S.*], **1.** Parlak, ışıklı, aydınlık *(Demirdere «M. Kemalpaşa - Bursa»; Gümele «Söğüt» ; «Gölpazarı - Bilecik»; İst. [Muh.]; Gerze «Sinop»; Lâhna «Hayrabolu - Tekirdağ»; Akmeşe «Kocaeli»; Kepez «Çanakkale»)* ***[Bak: Şılabık]*** — **2.** [*İs.*] Kız çocuklarının ziynet makamında boyunlarına taktıkları madenî, parlak yuvarlaklar *(Osmaniye «Ilgın - Kon-*

ya») — **3.** Cilâlı, parlak *(Lüleburgaz «Edirne»)*

Şılamak [*F.*], Parıldamak, ışıldamak *(Dağkadı köyü «Karacabey - Bursa [Muh.]»; Edirne)*

Şılapşı [*İs.*], Çamaşır liyeni *(Karaağaç «Tekirdağ»)*

Şılapşıplap [*Zf.*], Parıl parıl, yalap yalap *(Edirne)*

Şılatmak [*F.*], Aydınlatmak (**Lâmbayı şılat**: *Edirne; Saray «Tekirdağ»)*

Şılavlı [*İs.*], Kaval *(Trabzon)*

Şıldım [*İs.*], Işık, ziya *(Adana; Konya; Çarşamba «Samsun»)*

Şıldır [*İs.*], **1.** Renkli zıpzıp *(Hayrabolu «Tekirdağ»)* — **2.** [*S.*] Parlak, mücellâ *(Ortaköy «Çal - Denizli»)* — **3.** Göz *(Kastamonu)*

Şıl etmek [*F.*], **1.** İfrata, iptizale uğratmak [*Hasankale «Ezrurum»)*— **2.** Fena, çirkin olmak *(Hasankale «Erzurum»)* **[*Bak: Şıl*]**

Şılga [*İs.*], **1.** İnce çubuk, fidan *(Bayburt «Gümüşane»)* **[*Bak: Şığva*** — **2.** Yeni yetişen delikanlı [*Mec.*] *(Bayburt «Gümüşane»)*

Şılgar [*İs.*], Arabalardaki çift hayvanlara yardım etmek üzere daha önüne koşulan hayvanlar *(Bafra «Samsun»)* **[*Bak: Şıvgar*]**

Şılgı [*S.*], **1.** Has, halis *(İst. [Yürüklerce])* — **2.** [*İs.*] İnce ve uzun çubuk *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Şılgımay [*İs.*], Tereyağı *(İst. [Göçebe yürüklerde])*

Şılgın [*İs.*], **1.** Karla karışık yağan yağmur *(Malatya)* **[*Bak: Şılopa*]** — **2.** Yeni yetişen ağaç fidanı *(Kadamut «Samsun»)* — **3.** Susam yağı *(Kayseri)*

Şılgınlı ve **Şırlanganlı** [*Ş.*], Gözünden daima yaş akan kimse *(Konya; Çankırı)*

Şılık [*S.*], Özlü, yapışkan çamur *(Gaziantep)*

Şılıkkan [*S.*], Yüz bulup şımaran çocuk *(Kayseri)*

Şılıkmak [*F.*], Şımarmak *(Kayseri)*

Şılkak [*İs.*], Deniz hayvanlarının kabuğu, kavkaa *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)* **[*Bak: Şıfata*]**

Şıllık [*İs.*], **1.** Yumurtalı hamurdan saç üzerinde hazırlanan bir çeşit tatlı *(Gaziantep; Urfa)* **[*Bak: Cıllık, 5*]** — **2.** Terlik *(Çanakkale)*

Şılopa [*İs.*], Karla karışık yağan yağmur, sulusepken *(Erzurum)* **[*Bak: Şılgın, 1*]**

Şıltak [*İs.*], **1.** Yaygara, gürültü *(Güllühüyük «Çiçekdağı - Kırşehir»; Avutmuş «Şebinkarahisar - Giresun»; Sivas)* — **2.** Yüze karşı edilen iftira *(Sungurlu «Çorum»)* — **3.** [*S.*] Manasız: **Sözlerim sana şıltak geliyor değil mi?** *(Maraş ve dolayı)*

Şıltakcı [*S.*], Yaygaracı *(Dadağı «Kayseri»)*

Şıtlanmak [*F.*], Gururlanmak, böbürlenmek: **Hasan beni tavlada yendi de şıltanıyor** *(Gümüşane)*

Şıma [*İs.*], **1.** Asmanın yeni süren filizi *(Koyunbaba «Kalecik - Ankara»)* — **2.** Duvar *(Giresun)* — **3.** Kireçli kum veya çimento *(Gümüşane)*

Şımal [*İs.*], **1.** Dut ağacının dalı *(İznik «Bursa»; Zeyve «Söğüt - Bilecik»; Geyve «Kocaeli»)* — **2.** Bir senelik filiz, sürgün *(Ahlat «Bitlis»; Pravadi «Edirne»; Bursa; Edremit ve çevresi «Balıkesir»)*

Şımarık [*İs.*], Yüzü daima ıslak olan tarla *(Bises köyü «Akşehir - Konya»)*

Şımbıl [*S.*], Dağınık, perişan *(Ulubey «Ordu»)*

Şımkı [*İs.*], İnce çubuk *(Satılmış «Eskişehir»)*

Şımırlak [*Zf.*], Tertemiz: **Şımşırlak adam** *(Yarma «Konya»)*

Şına [*İs.*], **1.** Yeni yapılan araba tekerleklerinde demir çemberi yerleştirmek için tekerlekle çember arasına çakılan taban demiri *(Antalya; Pıravadi, Korucu «Edirne [Muh.])* — **2.** Odun yararken odunun çabuk ayrılması için çakılan demir veya ağaç kama, siğil *(Hemşin «Rize - Çoruh»)* — **3.** Tekerlek çemberi *(Gölcüh «İzmit - Kocaeli»; Karapınar «Konya»)*

Şınanay [*İs.*], **1.** İdare lâmbası *(Eskişehir; Taşköprü, Kastamonu; Gerze «Sinop»; Bolu)* — **2.** [*S.*] Şırftını, postal *(Merzifon «Amasya»; Çorum)*

Şınavat [*İs.*], Pekmez yapılırken içinde üzüm ıslatılan büyük tekne *(Salyan «Ünye - Ordu»; Çarşamba, Gökgöl köyü «Samsun»; Çorum; Zile «Tokat»)* **[Bak: Korta, 1]**

Şınavut [*S.*], Açgözlü, her gördüğünü istiyen *(Çorum)* **[Bak: Yalak, 6]**

Şındık [*İs.*], Nehirlerin yıkılan ağaçları alıp yığdığı ve kumladığı yer *(Umranıhamidi «Konya [Muh.]»)*

Şıngart ve **Şınkart** [*İs.*], Düğünlerde yakılan büyük meydan ateşi *(Yazılı «Emirdağ - Afyon [Muh.]»)*

Şınlak [*S.*], Parlak, aydın, mücellâ: **Onun her işi ayna gibi şınlaktır** *(Salihli, Manisa [Muh.]; İzmir [Muh.]; İst. [Muh.])*

Şınlamak [*F.*], Parıldamak *(İst. [Muh.]; Vize «Kırklareli»)*

Şınnımak [*F.*], Umduğundan fazlasına nail olduğuna sevinmek: **Kedi ciğeri yiyince şınnıdı** *(Kayseri)*

Şıp [*Zf.*], **1.** Çabuk, hemen *(İst. Malatya, Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** [*İs.*] Kapı ve pencerenin tek taşı [?] *(Urfa)* — **3.** Damla *(Emircekiraz yaylası «Gerede - Bolu»)* — **4.** [*S.*] Çevik, acûl *(Saylan «Ünye - Ordu»)* — **5.** [*İs.*] Yeşil ve Kızılırmaklarda avlanan burnu uzun ve 75 kiloya kadar ağırlıkta bulunan, yumurtası kara bir balık *(Samsun)*

Şıpça [*Zf.*], Çabuk: **Kızım şıpça gel** *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)*

Şıpıdık [*İs.*], Terlik *(Alibey «Çumra - Konya»)*

Şıpıldak [*İs.*], **1.** Hamam *(Bursa)* — **2.** Dudak *(Bafra «Samsun [Yürükler]»)* — **3.** Takunya *(İst. [Muh.])*

Şıpır [*Zf.*], Çabuk *(Pertek, Elâzığ ve dolayı)*

Şıpırdak [*İs.*], **1.** Ayakkabı, şipşip, terlik *(Balçova «İzmir»)* — **2.** Kadınların başlarına taktıkları gümüş paralarla işlenmiş başlık *(Dursunbey «Balıkesir»)*

Şıpırdamak [*F.*], Damlayan su ses vermek *(Urfa)*

Şıpırtdak ve **Şapırtdak** [*Zf.*], Çarçabuk, alelâcele *(Bolu)* **[Bak: Şıp olmak, şıpırt olmak, şıpnadak]**

Şıpırt olmak [*F.*], Çabuk olmak, acele etmek *(Malatya)* **[Bak: Şıp olmak]**

Şıpkın [*İs.*], Sağanak *(Ağaçhisar «Bursa»; Seyitgazi «Eskişehir»; Alaşehir, Kula «Manisa»; Ağaçlı «Çivril - Denizli»; Kula «Manisa»)*

Şıplak [*İs.*], Yağmur oluğu *(Malkara «Tekirdağ [Muh.]»)*

Şıplık [*İs.*], Kırlangıç kuşu *(Erenköy «Akçadağ «Malatya»)*

Şıpnadak [*Zf.*], Alelâcele, çarçabuk *(Ordu)* **[Bak: Çırpıdak]**

Şıp olmak [*F.*], Çabuk olmak, acele etmek *(Sayaca «Ebülhayır - Ordu»)* **[*Bak:* *Şıpırt olmak*]**

Şıppadak [*Zf.*], *(İst.)* **[*Bak;* *Çırpıdak, şıpnıdak*]**

Şıptantı [*İs.*], Pekmez tortusu *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Şıra [*İs.*], **1.** Dalyana balık girdiği zaman ağı toplamak için reisin verdiği emir *(Beykoz «İst. [Balıkçılarca]»)* — **2.** Büyük dalyan *(Sarıyer «İst. [Balıkçılarca]»)* — **3.** Bir yaşındaki katır *(Osmaniye «Seyhan»)* **[*Bak:* Kodak]**

Şırab [*İs.*], Peynir suyu *(Erzurum)*

Şıraklamak [*F.*], Şırak diye ses çıkarmak: **Arabac' kamcısı çok şıraklar** *(Kastamonu)*

Şırlanmak [*F.*], Naz etmek, nazlanmak *(İncesu «Kayseri»)*

Şırana [*İs.*], Üzüm çiğnenen yer, şıralık, şaraphane *(Develi «Kayseri»; Zile «Tokat»)*

Şırat [*İs.*], Yağ ve peyniri alındıktan sonra kalan sarımtırak renkli ekşimiş süt suyu *(Şavşıt «Gümüşane»; Marman «Erzurum»)*

Şırazvan [*İs.*], Orta kısmı sarkık geniş şalvar *(Zıgana «Torul - Gümüşane»)*

Şırbata [*İs.*], Mendil *(Alucra «Giresun»)* **[*Bak:* Şırpata]**

Şırgın [*S.*], Şımarık *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Şırgın yağı [*İs.*], Haşhaş yağı *(Bolu; Ayaş «Ankara»; Çankırı)*

Şırıkmak [*F.*], Şımarmak *(Kayseri)* **[*Bak:* Şılıkmak]**

Şırıldak [*İs.*], **1.** Havuz *(Urfa)* — **2.** Daima akan çeşmelerde musluk yerinde kullanılan boru *(Bafra «Samsun»)* **[*Bak:* Çörten]**

Şırıtmak [*F.*], Şımarmak *(Karşıyaka «İzmir [Muh.]»)*

Şırka [*İs.*], Yoğurt *(Bursa [Muh.])*

Şırkana [*İs.*], Şirahane *(Ankara)*

Şırk düğüm olmak [*F.*], Kördüğüm olmak *(Kalkan «Simav - Kütahya»)*

Şırkıt [*İs.*], Göz çapağı *(Kılbasan «Karaman - Konya»)*

Şırkmak [*F.*], **1.** Dövmek, ezmek **(Yemeğe soğan şırktım; Çamaşırı şırktın mı?** *; Tire «İzmir»; Gölcük «Muğla»; Isparta)* — **2.** Sallamak, sarsmak **(Araba taşlık yerlerde beni epiyce şırktı** *; Burdur; Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Şırk olmak [*F.*], Sırsıklam olmak, ıslanmak *(Denizgiren «Karaburun - İzmir [Muh.]»; Şarköy «Tekirdağ [Muh.]»)*

Şırlağan [*İs.*], Çağlıyan *(Yıldızeli, Sivas)*

Şırlağanlı [*S.*], Gözü daima çapaklı kimse *(Konya)* **[*Bak:* Şırkıt]**

Şırlak [*S.*], **1.** Yüzü düz ve parlak olan nesne: **Şırlak kafa** *(Balıkesir)* — **2.** [*İs.*] Şelâle *(Çeşnigir «Karacabey - Bursa [Muh.]»; Çal «Denizli»)* — **3.** [*İs.*] Ağızdan akan salya: **Çocuğun şırlağını sil** *(Ünye «Ordu»)* — **4.** Parlak, ışılak *(Konya)*

Şırlaklamak [*F.*], Şafak atmak: **Hava şırlaklaştı** *(Edirne)*

Şırlamak [*F.*], Parlamak, ışıldamak *(Konya)*

Şırlık [*İs.*], Duvar harcından kullanılan çamur *(Varyanlı «Maraş»)*

Şırlop [*İs.*], İncir *(Geyve «Kocaeli»)* **[*Bak:* Bardacık]**

Şırlop olmak [*F.*], Zıvanadan çıkmak, delirmek: **Emine yine şırlop olmuş** *(Malatya)*

Şırnak [*İs.*], Topuk *(Dutlu «Dörtyol - Hatay»)*

Şırpata [*İs.*], Mendil *(Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: Şırbata]***

Şırpık [*S.*], Sakat gözlü *(Urfa)*

Şırpıntırık [*İs.*], *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* ***[Bak: Şırtanak]***

Şırtanak [*S.*], Yağsız ve çok zayıf et *(Çankırı)* ***[Bak: Cırındırık, cıyındırık]***

Şırvata [*İs.*], Mendil *(Bursa [Muh.])* ***[Bak: Şırpata, şırbata]***

Şıtanmak [*F.*], Yüz bulmak, arsızlık ve yüzsüzlük etmek *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Şıv [*İs.*], Soğan ve pırasanın filizi *(Ünye «Ordu»)*

Şıvga [*İs.*], **1.** Meyve ve sair ağaçların her sene büyüyen taze dalları *(İsgöbü «Kayseri»)* — **2.** Düzgün, ince, uzun, taze filiz *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Ağın «Arapkir - Malatya»; Ayancık «Sinop»)* ***[Bak: Cıvga, çırtman, iğirtmik]*** — **3.** İnce değnek *(Sinop)* — **4.** [*S.*] Çılgın, çapkın: **Ben sizin yaşta iken çok şıvga idim** *(Gönen «Isparta»)*

Şıvgar [*İs.*], Arabaya veya pulluğa koşulmuş hayvanların önüne yardımcı olarak koşulan diğer hayvanlar ki üçleme ve dörtleme şekli de olur *(Geyve «Kocaeli»; Satılmış «Eskişehir»; Kurtköyü «Küre - Kastamonu»)* ***[Bak: Çaluş, çoruş]***

Şıvgı [*İs.*], *(Zeyve köyü «Söğüt - Bilecik, Bursa)* ***[Bak: Şıvga 1, şıvgın]***

Şıvgın [*İs.*], **1.** Budanmış ihtiyar ağaçların budanan yerlerinden çıkan taze sürgünler *(Niksar «Tokat»; Gördes «Manisa»; Zeyve köyü «Söğüt - Bilecik»; Kıranardı «Kayseri»; Konya; Marmaris «Muğla»)* ***[Bak: Cıvga, cıvgın, civgin, şıvgar 1]*** — **2.** Karla karışık yağan yağmur, sulu serpken *(Çalağıl «Akdağmadeniz», Yozgat; Sadık köyü «Mucur», Boğazköy «Sungurlu - Çorum»; Müslümsölöz «Orhangazi - Bursa»; Sadıklar «Akseki - Antalya»; Akcaşar «Niğde»; Büyükteflek «Kırşehir»; Bozca, Akçakaya, İncesu «Kayseri»; Çalış «Haymana»)* — **3.** Kuvvetli yağmur, sağanak *(Önsen «Maraş»)* — **4.** İnce yaş değnek *(Uşak «Kütahya»)* — **5.** [*S.*] Oynak, şımarık: **Bu kız çılgın değil şıvgındır** *(Bursa)*

Şıvka [*İs.*], **1.** Körpe fidan (Bâlâ *«Ankara»; Çayırşehi «Boğazlıyan - Yozgat»)* — **2.** [*S.*] Çevik, kıvrak hareketli kadın; haşeri at *(Atabey «Isparta»)*

Şıvkın [*İs.*], **1.** Ağacın yeni süren filizi *(Haydarbeyli «Salmanlı - Yozgat»)* ***[Bak: Şıvgın, 1]*** — **2.** Karla karışık yağan yağmur, sulusepken *(Pazar «Kızılcahamam», Karahoca «Haymana», Büyükafşar «Ankara»; Dadağı «Kayseri»; Yozgat)* ***[Bak: Şıvgın, 2]***

Şıvşırma [*İs.*], Basa basa yerleştirme: **Samanı iyi şıvşırdık ama yine çuval almadı** *(Fındıklı «Balıkesir [Muh.]»)*

Şıvşıt ve **Şığşıt** [*S.*], Eğri, kumaş yırtılırken eyri gitme: **Bu kumaş şıvşıttır; ne şıvşıt ediyorsun** *(mecazen) (Çankırı)*

Şibbidi [*İs.*], Terlik *(Ayaş «Ankara»)* ***[Bak: Şıpıdık]***

Şibe [*İs.*], Kurna, su yalağı: **Çeşme-**

nin şibesi çatlamış *(Arapköy «Ordu»)*

Şibek [*İs.*], Göz çapağı *(Kaleyaka «Perşembe - Ordu»)* **[Bak: Cirbit]**

Şibeklenmek [*F.*], Göz çapaklanmak *(Ünye «Ordu»)*

Şiberme [*F.*], Çocukca gururlanma, şımarma *(Gökköy «Reşadiye», Niksar, Zile «Tokat»)*

Şibete [*İs.*], Mendil *(Bahçecik, Akmeşe «Kocaeli [Muh.]»)*

Şibi [*İs.*,] **1.** Ördek *(Çerkeş «Çankırı»; Boyabat «Sinop»; Niksar «Tokat» Topaç, Ahmetfakılı, Haydarbeyli, Dişli, Akdağmadeni «Yozgat»; Sungurlu «Çorum»; Bafra «Samsun»)* **[Bak: Babi]** — **2.** Kaz *(Beyşehir «Konya»)* — **3.** *(Konya)* **[Bak: Çebit]**

Şibik [*İs.*], **1.** Üç köşe; arazinin uzanan üç köşeli sivri kısmı *(Bâlâ «Ankara»; Karahisar, Kala «İncesu - Kayseri»; Niğde; Hasbek «Akdağmadeni - Yozgat»; Sarılar, Genezin «Avanos», Hacıbektaş «Mucur», Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Göz çapağı *(Yanpar «Mut - İçel»)* **[Bak:Şibek]**

Şibil [*İs.*], Göz çapağı *(Muğla)* **[Bak: Şibik, 2]**

Şibit [*İs.*], **1.** Yufkadan yapılmış kalın saç ekmeği *(Güdül «Ayaş - Ankara»; Kula «Manisa»; Yalvaç «Isparta»)* **[Bak: Şepit]**— **2.** Terlik *(Beypazarı «Ankara»)
kara»)*

Şibri [*S.*], Becerikli; akıllı *(Giresun köyleri)*

Şibyi [*İs.*], Kırmızı büber *(Yazılı köy «Emirdağ - Afyon [Muh.]»)*

Şibzi [*İs.*], Kırmızı büber *(Haymana «Ankara»)*

Şidirgi [*İs.*], Şiddetli yağan yağmur *(Iğdır «Kars»)*

Şif [*İs.*], **1.** Pamuk kozası *(Adana «Seyhan»)* — **2.** Sel suyunun akıntısı; kuru mecra *(Adana «Seyhan»)* — **3.** Pamuğu alındıktan sonra kalan kırıntılar *(Adana «Seyhan»)* — **4.** Tarla içlerinde veya kenarlarında biriken sular *(Oymaklı «Adana «Seyhan»)* — **5.** Şırası alınmış üzüm posası, cibre *(Nevşehir, Niğde; İncesu, Develü, Kayseri; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Konya)* — **6.** Kabuğu çıkarılmış herhangi bir şeyin posası *(Adana)*

Şifan [*İs.*], **1.** Yulaf *(Erzin «Dörtyol-Hatay»; Edirne; Civanyaylağı «Mersin», Mut, İçel; Araplar «Adana»)* — **2.** Sulu kar *(Tomarza; Epçe köyü, Develi «Kayseri»)*

Şifen [*İs.*], **1.** Karla karışık yağan yağmur, suluserpken *(Salkuma «Talas - Kayseri»)*

Şiflemek [*F.*], **1.** Pamuğu elle kozadan ayırmak: **Bu gece bir harar koza şifledim** *(Adana «Seyhan»)* — **2.** Mısır tanesini koçandan ayırmak *(Morcalı «Karaman - Konya»)*

Şifşirlemek [*F.*], Fitnelemek: **Beni Şifşirlemişler, bu işe güldüm** *(Bozüyük «Bilecik»)*

Şifşit [*S.*], **1.** Yan, eyri [*marangozlukta*] *(Merzifon «Amasya»)*

Şikez [*S.*], Çelimsiz, cılız, ufaktefek [*çocuk*] *(Ankara)*

Şikir [*İs.*], Surat, biçim, kılık *(Kayseri)* **[Bak: Şiklet]**

Şikirsiz [*S.*], Sevimsiz; kılıksız *(Epçe köyü «Kayseri»)*

Şiklemek [*F.*], Saplamak, batırmak: **Bıçağı göğsüne şikledi** *(Urfa)*

Şiklenmek [*F.*], Saplanmak, batmak *(Urfa)*

Şiklet [*İs.*], Biçim, güzel görünüş, sevimli çehre *(Kırşehir; Kaymaklı «Nevşehir - Niğde»)* **[Bak: Şikir]**

Şikletsiz [*S.*], Şekilsiz, biçimsiz *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Şil [*S.*], **1.** Felçli *(Ahlat, Bitlis)* — **2.** Gözü yaşlı *(Bitlis)* — **3.** [*İs.*] Çapak: **Gözü şilli** *(Giresun)* **[Bak: Şibek]**

Şile [*İs.*], Pirinç veya bulgur lâpası *(Ahlat «Bitlis»; Van; Erzurum)*

Şileder [*İs.*], İnce kabuklu bir çeşit üzüm *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Şilek [*İs.*], Göz çapağı *(Sakarlı «Terme - Samsun»)*

Şilene [*İs.*], Şirahane denilen taş tekne *(Çorum)*

Şilep [*S.*], Tatlı bulaşığı: **Elim üzümden şilep oldu** *(İskilip «Çorum»)*

Silepe [*İs.*], *(Merzifon «Amasya»)* **[Bak: Şilep]**

Şileplenmek [*F.*], Şekerli ve ağdalı şeyler yedikten sonra eller yapışyapış bir hale gelmek *(Kargı «Kastamonu»)*

Şilep şilep [*S.*], Yapışkan, bulaşıcı tatlı: **Üzüm yedim elim şilep şilep oldu** *(Tosya «Kastamonu»)* **[Bak: Saksak, 1]**

Şilik [*İs.*], Yeşil fasulya *(Niksar «Tokat»)*

Şilkâm ve **Şilkem** [*İs.*], Suyu alınmış dut veya üzüm küspesi, cibre *(Elâzığ)*

Şilki [*İs.*], İnce uzun ağaç *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Şillâs [*İs.*], Taş duvarlarda kullanılan sulu harç *(İncesu «Kayseri»)*

Şillez [*İs.*], *(Niğde; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* **[Bak: Şillas]**

Şillik [*İs.*], Sulu hamuru saç üzerinde pişirdikten sonra üzerine şekerli şerbetle yağ dökülerek yapılan bir çeşit tatlı *(Halfeti «Birecik - Urfa»)*

Şilor [*İs.*], **1.** Çakaleriği *(Kağızman «Kars»; Diyarbakır [Muh.])* — **2.** Malta eriği *(Bitlis)* — **3.** Erik *(Çumra «Konya»)*

Şilpe [*S.*], Yapışkan: **Tatlı yedim de parmaklarım şilpe oldu** *(Nevşehir «Niğde»)*

Şiltak [*S.*], Yaygaracı *(Merzifon «Amasya [Muh.]»)*

Şilte [*S.*], **1.** Çopur kimse *(Kala köyü «İncesu - Kayseri»)* — **2.** Urgancıların çıkrıklarda çarkla iğlerini döndürdükleri ipler *(Tokat; Isparta)*

Şimal [*İs.*], Taze sürgün *(Güdül «Ayaş - Ankara»; Çalıca «İst.»; Tuzaklı [?]; Şebinkarahisar «Giresun»; M. Kemalpaşa «Bursa [Muh.]»)*

Şimbil [*İs.*], **1.** Göz çapağı *(Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)* — **2.** Makatta peyda olan kurt *(Konya)*

Şimik [*İs.*], **1.** Kemik *(Üstükran «Varto - Muş»)* — **2.** Kamış ve incik kemiklerinin alt kısımları *(Konya)*

Şimşek [*İs.*], **1.** Öküzlere ârız olan bir baş hastalığı *(Bademağacı «Alanya - Antalya»)* — **2.** Sivri uçlu ağaç **(Benim şimşek sopayı getir** : *B. Çaylı «Dörtyol - Hatay»; Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»)* — **3.** [*S.*] Sokulgan, girgin adam *(B. Çaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Şimşetmek [*F.*], Ucunu sivriltmek **(Değneği şimşettim** : *Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»; Pınarbaşı «Kayseri»)*

Şimşırak [*Zf.*], Sırsıklam *(Bayındır «İzmir»)*

Şimşim gitmek [*F.*], Yamuk yürümek, yan yan basmak *(Bahadırlar*

«Bayramiç - Çanakkale»)

Şimşir [*S.*], **1.** Cilâlı, parlak: **Çayda bir şimşir taş buldum** *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* — **2.** Güzel, düzgün, yakışıklı adam *(Hekimhan «Malatya»)*

Şimşire [*İs.*], **1.** Mekiğe yol açan ve tefe denilen bir dokuma aygıtı [*dokumacılıkta*] *(Tire «İzmir»; Amasya [Muh.])* — **2.** Çulhaların mekik yerine kullandıkları iplik sarılı ince uzun tahta *(Konya; Çanakkale; Isparta)*

Şimşirtmek ve **Şimşitmek** [*F.*], Sivriltmek: **Kalemin ucunu şimşirtiver** *(Adana «Karaisalı - Seyhan»)*

Şina [*İs.*], **1.** Araba tekerleği *(Kuz köyü «Bucak - Burdur»)* — **2.** Araba tekerleği çemberi *(Muğla; Lümbe «Yenişehir - Bursa [Muh.]; Eskiakviran «Emridağ - Afyon [Muh.]»; Seyrek köyü [Muh.])* **[Bak: Obut]**

Şinana [*İs.*], **1.** Şişeli küçük idare lâmbası *(Bolvadin «Afyon»; Edirne; ntalya; Akşehir «Konya»; Ayaş, Gürcü köyü «K. Hamam - Ankara»; İnönü «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Çapula *(Mecitözü «Çorum»; Samsun)*

Şinanay [*İs.*], **1.** İdare lâmbası *(Yozgat; Gerede «Bolu»; Kayaş, Ayaş «Ankara»; Çankırı; Kastamonu; Çanakkale [Muh.]; Bayburt «Gümüşane [yabancı]; Sungurlu «Çorum»; Vezirköprü «Samsun»)*

Şinavat [*İs.*], Üzümün suyunu çıkarmak için kullanılan tahtadan yapılmış büyük tekne *(Merzifon «Amasya»; Zile «Tokat»)*

Şindiri [*İs.*], Çivisiz, geçme tavan *(Yalvaç «Isparta [Muh.]»)*

Şinga [*İs.*], Maşraba *(Bilecik köyü [?])*

Şingil [*S.*], Hoppa: **Bu kız çok şıngil** *(Afyon)* **[Bak: Şirnik]**

Şinik [*İs.*], **1.** Sandık *(Gökmaslı «Şile - İst.»)* — **2.** Büyük kâse *(Erzincan)* — **3.** *(Sinop)* **[Bak: Kızak 3, gödük]**

Şinimek [*F.*], Arsızlanmak *(Tosya «Kastamonu»)* **[Bak: Şirnimek]**

Şineyir [*İs.*], Hububat elemeğe mahsus iri gözlü kalbur, gözer *(Kavuncu «Tefenni - Burdur»)*

Şinkmek [*F.*], Yere dikmek: **Mızrağı şinktim** *(İst. [Muh.])*

Şinnak [*S.*], Parlak, ışıklı *(Aliağa «İzmir»)*

Şinnek [*S.*], Şımarık *(Alanya «Antalya»)*

Şinnimek [*F.*], Şımarmak, yaramazlık etmek *(Şebinkarahisar «Giresun»; Maruf, Çankırı ve çevresi)*

Şinti [*İs.*], *Don* [?] *(Üsküdar «İst. [?]»)*

Şip [*Zf.*], **1.** Çabuk (**Şipyazıyor; şip okuyor**: *Vezirköprü «Samsun»; Amasya)* — **2.** [*İs.*] Yufka: **Şipin açılması erbabına aittir** *(Isparta ve dolayı)* — **3.** [*İs.*] Kapı veya pencerelerin üst ve altına konulan uzun yekpare taş *(Bitlis)*

Şipana [*İs.*], Eşik *(Çermik «Diyarbakır»)*

Şipane [*İs.*], Eşik *(Urfa; Bitlis; Çumra «Konya»)*

Şipçik [*S.*], Müzevir, boşboğaz *(Zeyve «Çal - Denizli»)*

Şipdamak [*F.*], Müzevirlik etmek *(Bolvadin «Afyon»)*

Şipe [*İs.*], Musluk *(Samsun)*

Şipek [*S.*], **1.** Müzevir, boşboğaz *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)* — **2.** [*İs.*] Yayık sapı *(Ankara)* **[Bak: Bişek]**

Şipi [*İs.*], Ekmek yağlamak için iplikten değnek ucuna bağlanmış topuzumsu bez (*Bayramören «Ilgaz - Çankırı»*) **[Bak: Yağlaç, 2]**

Şipidi [*İs.*], (*Maruf «Çankırı»*) **[Bak: Şipi]**

Şipidik [*İs.*], **1.** Ökçesiz hafif ayakkabı; terlik (*Konya; İzmir; Senirkent «Uluborlu - Isparta»*) — **2.** [*S.*] Çipil gözlü kimse (*Adana «Seyhan»*)

Şipik [*S.*], **1.** Trahumlu adam (*Urfa*) **2.** [*İs.*] Hayvanları sürmek için kullanılan ince çubuk (*Ağın «Arapkir - Malatya»*)

Şipildek [*İs.*], Terlik (*Çorum*) **[Bak: Şipidik]**

Şipildim [*İs.*], **1,** Damla damla akan küçük pınar, göze (*Akseki «Antalya»*) — **2.** Topak üzerine yayıldığından ele avuca gelmiyen suluk yer (*Akseki «Antalya»*)

Şipilik [*S.*], Münasebetsiz kimse (*Sivas*)

Şipindirik [*İs.*], Araba içinde gelinin görünmesine mâni olmak üzere arabaların etrafına serilen kilim (*Alayunt «Kütahya»*)

Şipir [*S.*], Hafifmeşrep kız (*Beyşehir «Konya»*)

Şipirdek [*İs.*], Terlik (*Kılağuzlar «Göynük - Bolu»; Adana; Çorum*)

Şipirdim [*S.*], Boşboğaz, geveze (*Seydişehir «Konya»*) **[Bak: Şipidik]**

Şipirdinlik [*sİ.*], Kar eriyerek ortalıkta meydana gelen sulu çamur (*Amasya köyleri*)

Şipir şipir [*Zf.*], Çabuk çabuk (*Tokat*)

Şipit [*İs.*], **1.** Tirit (*Keşanoz «Ankara»*) — **2.** Haddinden büyük iş yapan (*Konya*) — **3.** Saç ekmeği (*Keçiburlu «Isparta»; Denizli*) **[Bak: Çipit]** — **4.** Darı ekmeği (*Gönen köyü «Isparta»; Sivrihisar, Eskişehir*) — **5.** Yufka (*Uşak «Kütahya»; Yabanova; Isparta*) — **6.** [*S.*] Zayıf: **Şipit yürekli** (*Uşak «Kütahya»*)

Şipitik [*İs.*], **1.** Terlik (*Manisa*) — **2.** [*S.*] Gözleri sulu ve çapaklı kimse (*Adana*)

Şiplek [*İs.*], Terlik (*Beypazarı «Ankara»*)

Şipleme [*İs.*], **1.** Kılları yolmak için yapılan şeker veya pekmez ağdası (*«Çankırı»*) **[Bak: Mat 3, mala 6]** — **2.** Bazlama (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»*)

Şiplemek [*F.*], Saplamak, sokmak (*Dayakadın «Edirne [Muh.]»*)

Şiplin [*İs.*], İpekli kumaştan yapılan bir çeşit şalvar (*Konya*)

Şippidi [*İs.*], Terlik (*Ayaş «Ankara»*) **[Bak: Şiprek, şipidik]**

Şiprek [*İs.*], Terlik (*Ankara*) **[Bak: Şipidik, şiplek]**

Şipşalak [*S.*], Vazifesi olmıyan işe ve söze karışan (*Sungurlu «Çorum»*)

Şipşibi [*İs.*], **1.** Yufka ekmeği yağlamakta kullanılan ucu bezli çubuk (*Boyabat «Sinop»*) — **2.** Topuksuz terlik (*Aşağıdana «Safranbolu - Zonguldak»*)

Şipşik [*İs.*], Terlik (*Bayındır «İzmir»; Çankırı*)

Şipşip [*Zf.*], **1.** Çabuk çabuk (*Niksar «Tokat»; Bilecik; İzmit «Kocaeli [Muh.]»*) — **2.** [*İs.*] Terlik (*Balçova, İzmir; Bursa; Yarhisar «Bilecik»*)

Şipşipi [*İs.*], (*Çerkeş «Çankırı»*) **[Bak: Şipşibi, 1]**

Şiptamla ve **Ciptamla** [*İs.*], Pekmez yapılırken ekşiliği gidermek için karıştırılan topraktan ayrılıp süzülmüş

olan şıra *(Ankara)*

Şiptik [*İs.*], **1.** Terlik *(Eskişehir)* — **2.** Pabuç *(Yukarısöğüönü «Eskişehir»; Söğüt «Bilecik»)* — **3.** Takunya *(Narlıca «Orhangazi - Eskişehir»)* — **4.** Yemeni [*ayakkabı*] *(Söğüt, Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»)*

Şirbata [*İs.*], Başa sarılan renkli baş örtüsü, kefiye *(Karacabey «Bursa [Muh.]»)*

Şirbik [*İs.*], Sulu göz çapağı: **Şirbiği akıyor** *(Halfeti «Urfa»)*

Şirbimek ve **Şirbitmek** [*F.*], Herhangi bir işin neticesindeki faydayı düşünerek yapılmasına taraflı olmak *(Lohan, Gaziantep)* **Bak: Yarsımak, yarsıtmak]**

Şirelemek [*F.*], Temizlemek: **Evi şireledim** *(Manisa)*

Şirelik [*İs.*], Üzüm suyunu sıkıp süzmeğe yarıyan oluklu ağaç ızkara *(Malatya)* **[Bak: Fıt]**

Şirevit [*İs.*], *(Diği «Sungurlu — Çorum»)* **[Bak: Şirelik]**

Şirgilli [*S.*], Gözü çapaklı kimse *(Sungurlu «Çorum»)*

Şirgin [*S.*], Huysuz, asabî *(Bilân köyü «Seyhan»)*

Şirik [*İs.*], **1.** Susam yağı *(Nizip, Kilis «Gaziantep»; Urfa; Ankara; Diyarbakır)* — **2.** Göz çapağı *(Malatya)* — **3.** Köy oda kapılarının tahta çubuktan yapılmış uzun menteşesi *(Sinop)*

Şirince [*İs.*], Nişan için yapılan şerbet merasimi *(Toprakkale «Bahçe - Seyhan [Aşiret]»)*

Şirinlik [*İs.*], Nişan merasiminde içilen şerbetler, yenen nesneler *(Höketçe «Saimbeyli - Seyhan»)*

Şirlek [*S.*], **1.** Gözü sulu; ikide bir ağlıyan: **Şirlek gözlü adam; Şilek çocuk amma ağlar** *(Isparta)* — **2.** [*İs.*] Yoğurt çömleği: **Bizim şirlek kırıldı** *(Mamak «Isparta»; Kayış köyü «Burdur»)*

Şirlez [*İs.*], Duvar örerken kullanılan sulu çamur *(Bayramiç «Çanakkale»)* **[Bak: Şirlos]**

Şirlivik [*İs.*], Küçük çağlıyan *(Manavgat «Antalya»)*

Şirlos [*İs.*], Taşlı çamur *(Pağnık [?])* **[Bak: Şirles]**

Şirnemek [*F.*], **1.** Çocuk yaramazlık etmek, şımarıklık göstermek *(Uluborlu «Isparta»; Vezirköprü «Samsun»)* **[Bak: Şirnimek]** — **2.** Musallat olmak, korkan adamın üstüne yürümek **(Ahmet üstüme şirnedi kaldı** : *Civanyaylağı «Mersin», Mut, İçel; Burdur)*

Şirnezlenmek [*S.*], Edepsizlenmek, yaygaracılık etmek: **Oğlum çok şirnezlenip durma şimdi keyfini yaparım** *(Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Şirnik [*S.*], Hoppa *(Afyon; Adana)* **[Bak: Şingil]**

Şirnimek [*F.*], Çocuk arsızlık ve yaramazlıkta ileri gitmek, şımarıklık göstermek: **Emine kadının çocuğu çok şirnimiş** *(Çankırı; Narlıdere «İzmir»; Afyon; Sivas)* **[Bak: Şarkada]**

Şirnük [*S.*], Şımarık çocuk: **Çocuğunuz çok şirnük** *(Çerkeş «Çankırı»)* **[Bak: Şirtil]**

Şirpetek [*Zf.*], Çarçabuk: **Hırsızlar duvardan şirpetek atladılar** *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)*

Şirpildemek [*F.*], Çıban ağrımak, zonklamak: **Bacağımdaki çıban şirpildiyip duruyor** *(Burdur)*

Şirpit [*İs.*], Göz çapağı *(Misis «Adana - Seyhan»)*

Şirpitli ve **Şirfitli** [*S.*], Gözü çapaklı kimse *(Köşker «Kırşehir»)*

Şirtil [*S.*], *(Başara «Konya»)* **[*Bak:* Şirnük]**

Şirvan [*S.*], Çeltik tarlalarında su taksimatına bakan adam *(Beypazarı «Ankara»)*

Şirvata [*İs.*], Mendil *(Galata köyü, Bayır köyü «Gelibolu - Çanakkale [Muh.]»)*

Şirvete [*İs.*], **1.** Kenarı oyalı yemeni *(Balıkesir)* — **2.** Dokuma mendil *(İst. [Muh.])* — **3.** Boyun atkısı *(Bozcaada «Çanakkale [Muh.]»)*

Şiş [*İs.*], **1.** Bisleğeç *(Ağzıkara köyü «Kozan - Seyhan»)* — **2.** Tandır çevirmeğe yarayan ucu eğri demir çubuk *(Erzurum; Kayseri)* **[*Bak:* Gelberi, eğiş]** — **3.** Ateş küreği *(Yozgat)*

Şişe [*İs.*], **1.** Tavan tahtaları açıklığını kapatmak için uzunluğuna çakılan 4 ilâ 6 santim genişliğinde silinmiş tahta, korniş *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Bursa; Hatip «Ayancık - Sinop»)* — **2.** Parmaklık *(Muğla)*

Şişek [*İs.*], **1.** Sütlü koyun *(Sinop; Trabzon; Kocaeli [Muh.]; Adana)* **[*Bak:* Yazmış, işek 1]** — **2.** 1-2 yaş arasında olan koyun *(Keskin «Eskişehir»)* **[*Bak:* Üveç]** — **3.** Burulmuş koç *(Denizli)* — **4.** Genç, kocamamış manda *(Cevizli «Savşat - Artvin»)*

Şişertme [*İs.*], Kar helvası *(Antalya)*

Şişgin [*S.*], Vakarlı, gururlu *(Gelendost «Karaağaç - Isparta»; Konya)*

Şişik [*S.*], **1.** Gururlu *(Gemlik «Bursa»)* — **2.** Koca karınlı *(Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»)*

Şişinmek [*F.*], **1.** Surat asmak, dargın durmak *(Isparta)* — **2.** Gururlanmak: **Benim bir avlu sığırım var da şişinmiyorum, sen iki mandana mı şişiniyorsun** *(Edirne [Muh.])* **[*Bak:* Şişmek]**

Şişirtme [*İs.*], *(Bağviran «Kızılcahamam - Ankara»)* **[*Bak:* Kökertme, 1]**

Şişkin [*S.*], Mağrur, azametli *(Lâpseki «Çanakkale»; Bartın «Zonguldak»)*

Şişlaklanmak [*F.*], Şımarıklık etmek *(Arapkir «Malatya»)*

Şişlenmek [*F.*], Yırtıcı kuşlar havada avına şiddetle hücum etmek *(Armutlu «Tefenni - Burdur»)*

Şişlik [*İs.*], **1.** Koyunculukta koyun satanın alıcısına yüz koyunda bir parasız olarak verdiği koyun veya keçi *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»; Antalya)* — **2.** Düğünlerde güreşen ve kazanan pehlivanlara verilen hediye *(Kaleyaka «Perşembe - Ordu»)*

Şişli yağmur [*İs.*], Çok kuvvetli, sicim gibi yağan yağmur *(Belenli «Burdur»)*

Şişmek [*F.*], **1.** Gururlanmak, büyüklenmek *(Sivas; Malatya; Kilis «Gaziantep»; Erzincan; Urfa; İçel)* **[*Bak:* Şişinmek]** — **2.** Şımarmak *(İçel)*

Şişmeldek [*S.*], **1.** Ham incir *(Tirebolu «Giresun»)* — **2.** Sıska adam *(Tirebolu «Giresun»)*

Şitenmek [*F.*], Şımarmak, şarlatanlık etmek *(Erbaa «Tokat»)*

Şitil [*İs.*], **1.** Dikilecek ağaç fidanı *(Diyarbakır; Maraş; Gaziantep)* **[*Bak:* Çitil]** — **2.** Sebze fidesi *(Taşburun «Iğdır - Kars»; Diyarbakır; Gaziantep; Erzurum; Niğde; Konya; Adana; Ahlat «Bitlis»)* — **3.** Küçük kova, sitil *(Adana köyleri)*

Şitillemek [*F.*], Fide dikmek *(Faydalı «Kozan - Seyhan»)*

Şitlenmek [*F.*], Gururlanmak, çalım satmak: **Ata binmiş de şitleniyor** *(Bitlis)*

Şiv [*İs.*], **1.** Ağacın ince ve uzun dalları *(Karakoyun «Iğdır - Kars»; Almus «Tokat»)* **[Bak: Şığva, şıvga]** — **2.** Tatlı bulaşığı *(Kavak «Kangal - Sivas»)* — **3.** Keten tohumu gibi yağlı tanelerin yağı alındıktan sonra kalan posası *(Ankara)* **[Bak: Göğdün]** — **4.** Üzüm, dut ve başka meyvaların şıraları alındıktan sonra kalan posası *(Kesme «Divriği», Sivas; Malatya; Kemal, Hafızlı «Erzincan»)*

Şive [*İs.*], Saç örgüsü *(M. Kemalpaşa «Bursa* [*Muh.*]*»)* **[Bak: Belik]**

Şivek [*İs.*], Taştan yapılan kulübe *(Çünküs «Çermik - Diyarbakır»)*

Şivemek [*F.*], Okşamak, sevmek *(İncesu «Kayseri»)*

Şiveydiz [*İs.*], Yoğurt ve taze soğanla yapılan bir türlü etli yemek *(Gaziantep; Maraş)*

Şivgar [*İs.*], İki çift at veya öküz ile gidemiyen arabanın önüne koşulan üçüncü bir çift hayvan *(Bolu)*

Şivgin [*İs.*], Karla karışık yağan yağmur *(Yozgat)*

Şivka [*İs.*], Düzgün fidan *(Kayseri)*

Şivleme [*İs.*], Üzüm ve dut posasından çıkarılan rakı *(Malatya)* **[Bak: Şiv, 4]**

Şivrete [*İs.*], Büyük, erkek mendili *(Adana «Seyhan»)*

Şivşek [*S.*], Sivri *(Urla «İzmir»)*

Şivşeklemek [*F.*], Sivriltmek *(Urla «İzmir»)*

Şivşermek [*F.*], Önayak olmak *(M. Kemalpaşa «Bursa»)*

Şivşikli [*S.*], Şüpheli *(Karacasu «Aydın»)*

Şivşirmek [*F.*], **1.** Tıkabasa doldurmak *(Edirne* [*Muh.*]*)* — **2.** Kızdırmak, dalına basmak *(Müslümsölöz «Orhaneli - Bursa»; Vize «Kırklareli»)* — **3.** Propaganda etmek, fenalığa teşvik etmek *(Gümele «Söğüt - Bilecik»; Saraycık «Kütahya»; Vize «Kırklareli»; Eskişehir)* — **4.** Fitnelemek *(İnecik «Tekirdağı»)*

Şivşirtmek [*F.*], Fazla söz söylemek, sadetten çıkmak *(Kızılcabölük «Denizli»)*

Şivşit [*İs.*], **1.** Arabî ayı ile rumî ayı arasındaki fazlalık farkı *(Dadağı «Kayseri»; Peyik «Karamağra - Yozgat»)* — **2.** [*S.*] Yamuk, eğri, çapraz, *(Tepecik «Simav - Kütahya»; Belönü «Burdur»; Farnı «Tokat»)* — **3.** Dört köşeli bir şeyin katlanmasından meydana gelen üçgen *(Konya)* — **4.** Terzilerde had zaviye şeklinde kesilen kumaş *(İshaklı «Afyon»)* — **5.** Üç tarafı düzgün bir tarafı eğri olan arsa, çayır ve saire, yamuk *(Alpı «Eskişehir»)*

Şivşitlemek [*F.*], **1.** Teşvik ve tahrik etmek: **Şivişitliye şivişitliye yapdırtdım** *(Tepelice, Bozkır «Konya»)* — **2.** Sağlamlaştırmak, bekiştirmek *(Üzümlü «Muğla»)*

Şoğla toprak [*İs.*], Çay ve derelerin sürüp getirdiği toprak: **Şoğla toprak çok kuvvetli olur** *(Samrı köyü «Söğüt - Bilecik»)*

Şoğurt [*İs.*], Ağız salyası *(Yusufeli «Çoruh»; Erzurum; Kiğı «Erzincan»)*

Şohum [*İs.*], Sürülmüş tarla *(Van)*

Şokalı [*İs.*], Mısır koçanının ince gömleği, iç zarı *(Veli köyü, Rize «Çoruh»)*

Şokurdamak [*F.*], Zonklamak: **Par-**

mağımdaki çıban çok şokurduyor *(Isparta)*

Şolavur [*S.*], Mübalâğa eden *(Kalecik «Ankara»)*

Şoluk [*Zf.*], **1.** Aynı zamanda *(İlkburun köyü [?])* — **2.** [*İs.*] Hiyle: **Oyuna şolu katma** *(Kars)*

Şipar [*İs.*], Çingene çocuğu *(Çorlu; «Tekirdağ»; Büyükaltıağaç [Muh.], Edirne; Gölpazarı «Söğüt - Bilecik»; Osmaniye «Ilgın - Konya [Muh.]»; Düzce «Bolu»)*

Şor [*S.*], **1.** Lâkırdı, söz, lâf *(Osmaniye, Kozan, Adana; Kırşehir ve çevresi; Akçakaya, Kayseri ili; Maraş; Nizip, Gaziantep; Tokat; Niğde; Yozgat)* ***[Bak: Geleci]*** — **2.** [*İs.*] Karşılıklı konuşma *(Emirler «Bâlâ - Ankara»; Kızılcaviran, Akçakaya «Kayseri»)* — **3.** [*İs.*] Haber, havadis *(Güllühöyük «Çiçekdağı», Kırşehir; Yerköy «Muğla»)* — **4.** [*İs.*] Aleyhte söz *(Adana)* — **5.** [*İs.*] Gam, kasavet, keder *(Konya)* — **6.** Kötü, fena *(Hohköyü «Elâzığ»)* — **7.** [*İs.*] Ayrandan yapılan çökelek *(Amasya)* — **8.** [*İs.*] Damların akmaması için üzerlerine serilen tuzlu ve beyaz toprak *(Erzincan)*

Şora [*İs.*], **1.** Çorba *(Hadım «Konya»; Kalecik «Ankara»; Pazarcık «Bilecik»; Maraş; Adana; Yeniköy «Kayseri»)* — **2.** İnce, cıvık çamurlu harç *(Gaziantep)*

Şorak [*S.*], **1.** Tuzlu toprak, çorak yer *(Ahlat «Bitlis»; Ankara, Kelkit «Gümüşane»)* — **2.** Bataklık *(Tercan «Erzurum»)*

Şorallamak [*F.*], İki kumaş parçasını birbirine kabaca dikmek, oylgamak, teyellemek *(Kars)*

Şoran [*İs.*], **1.** Yaranın şiddetinden bir nahiyenin şişginliği, bezlerin şişginliği *(Ahlat «Bitlis»)* — **2.** Yağmur oluğu, çörten *(Ahlat «Bitlis»)* ***[Bak: Şoratan]***

Şoratan [*İs.*], Yağmur oluğu *(Muş)* ***[Bak: Çörten]***

Şoreket [*İs.*], Fazla kireçli toprak *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)*

Şor etmek [*F.*], Toplanıp konuşmak; söz söylemek *(Gölköyü «Kalecik - Ankara»)*

Şorik [*İs.*], **1.** Ağız suyu, salye (**Yemek yerken ağzının şoriği akar:** *Diyarbakır; Malatya; Kinderiç, Elâzığ)* ***[Bak: Şoruh]***

Şorlamak [*F.*], Su şiddetle şarıldıyarak akmak *(Ahlat «Bitlis»)*

Şorlanmak [*F.*], Çok tuzlu olmak *(Sivas)*

Şorlaşmak [*F.*], *(Kilis «Gaziantep»)* ***[Bak: Hanek etmek]***

Şorşor [*İs.*], Şelâle *(Gümüşane)*

Şortlan [*İs.*], Damlardan akan su *(Fethiye «Muğla»)* ***[Bak: Çöplen]***

Şoruh [*İs.*], Tükrük *(Çallı köyü «Sivas»)* ***[Bak: Şorik, 2]***

Şoruldak [*İs.*], Çağlıyan, şelâle *(Sinekli «Silivri - İst.»; Keşan «Edirne»)*

Şor vermek [*F.*], Hikâyet etmek: **Başımdan geçeni şor verdim** *(Taçin «Kayseri»)*

Şoşartmak [*F.*], Mübalâğa etmek, iyzam etmek *(Erzincan; Yusufeli ruh»; Gümüşhacıköy «Amasya»;* **Herşeyi şoşartır.** *Erzurum)* ***[Bak: Üşertmek, Şofurtmak]***

Şovra [*İs.*], *(Gaziantep)* ***[Bak: Basta, 2]***

Şoy [*İs.*], **1.** Mantı ve makarna gibi nesnelerin suyu: **Şoyu ineğe verdim** *(Kırşehir)* — **2.** Köpek ve hayvanlara yedirilen yal *(Ürgüp «Kayseri»)* — **3.** Dokuunulacak ipliklerin

yatırıldığı sulu un veya çiriş *(Maraş)*

Şoz [*İs.*], Kuz, güneşsiz yer *(Veliköy [?])*

Şöbek [*İs.*], Cevizli sucuk *(Erzurum [yabancı])*

Şöhür [*İs.*], Naz *(Ahlat «Bitlis»)*

Şöhürlenmek [*F.*], Nazını geçirmek *(Ahlat «Bitlis»)*

Şöhürü yetmek [*F.*], Nazı geçmek, yanında itibarı olmak *(Ahlat «Bitlis»)*

Şörtlem [*İs.*], Yağmur oluğu, çörten *(Karakuzu «Manisa»)* **[Bak: *Şoratan*]**

Şörük [*İs.*], **1.** Göz çapağı *(Kadınhan «Burdur»)* — **2.** Salye *(Urfa; Kütahya)* **[Bak: *Şörik*]**

Şubara [*İs.*], **1.** Çocuk başlığı *(Belen «Bodrum - Muğla»)* — **2.** Asker başlığı *(Hacımehmet «Yalova - İst. [Muh.]»)* — **3.** Takke *(Kurşunlu «Çanakkale»; Sinop)* — **4.** Yağmurla karışık kar, sulu serpken *(Pınarbaşı «Eriklet - Kayseri»)*

Şufan [*İs.*], Yalan *(Marmaris «Muğla»)*

Şugul [*İs.*], Etrafı keskin kayalık yer *(İriağaç «Malatya»)*

Şulal [*İs.*], Teyel dikişi *(Erzurum)*

Şulalamak [*F.*], İri iri, seyrek dikmek, teyellemek *(Konya)*

Şulallamak [*F.*], İri iri dikmek, teyellemek *(Gaziantep* **[Bak: *Şulalamak, aşırlamak*]**

Şulanlamak [*F.*], Teyellemek *(Trabzon)*

Şular [*İs.*], Teyel *(Ahlat «Bitlis»)*

Şularlamak [*F.*], Teyellemek *(Ardahan «Kars»; Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: *Aşırlamak*]**

Şulke [*İs.*], Bakırdan yapılmış küçük kahve güğümü *(İst. [Muh.])*

Şum [*İs.*], **1.** Herkedilmiş tarla *(Taşlıçay «Diyadin», Mengeser «Ağrı»)* — **2.** [*S.*] Dargın *(Niğde)*

Şuma [*İs.*], Mısır sapı *(Yeniköy «Tekirdağ»)*

Şunedir [*İs.*], Kötü nişane, netame: **Ata gül takmışlar da şunedir demişler** *(Köşker «Kırşehir»)*

Şunkur [*İs.*], Küçük kertenkele *(Karahoca «Karacabey - Bursa [Muh.])* **[Bak: *Mancar 1, mancarak*]**

Şupka [*İs.*], Mısır koçanının gömleği olan iç zarı *(Orhangazi «Bursa»)*

Şur [*İs.*], Söz *(Yakacık «Kartal - İst.»)*

Şural [*İs.*], Oyulganmış dikiş *(Erzurum)*

Şurallamak [*F.*], Oyulgamak *(Erzurum)*

Şurma [*İs.*], Kömürün çıkardığı hamızı karbon *(Divriği «Sivas»)*

Şurma vurmak [*F.*], Karbon hamıziyle ağulanmak *(Divriği «Sivas»)* **[Bak: *Şurma*]**

Şurt [*İs.*], Tandır kenarı, ocak kenarlarındaki yükseklik *(Gümüşane; Erzurum; Kars; Erkilet «Kayseri»)*

Şuşlak [*İs.*], Mısır sapı *(Bursa [Muh.])*

Şutak [*İs.*], Boynuzsuz erkek koyun *(Trakya [Muh.])*

Şuvak [*İs.*], İlkbaharda sakin ve güneşli hava *(Karaçay köyü «Eskişehir»)*

Şuvaklamak [*F.*], Güneşlemek; yağmurdan sonra güneş açmak *(Karaçay köyü «Eskişehir»)*

Şuvata [*İs.*], Mendil *(İbriktepe «İpsala - Edirne [Muh.]»)*

Şücük [*İs.*], Peynir, yoğurt ve çökeleğin süzülen suyu *(Erzurum)*

Şüdürgü ve **Şudurgu** [*İs.*], Kamıştan yapılmış dilli düdük *(Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»)*

Şüfe [*İs.*], Filiz *(Varto «Muş»)*

Şüfet [*İs.*], Demir çenber *(Samsun)*

Şüldür [*İs.*], Uyumamış yoğurt *(Eskişehir)*

Şülen [*İs.*], **1.** Gerdek gecesi gelinle güveyin yedikleri baklava ve et yemeği: **Gelin evinden şülen geldi mi?** *(İshaklı «Bolvadin», Afyon)*

Şülfat [*S.*], Süslü *(Şile «İst.»)*

Şümen [*İs.*], Taranmış yün *(İst. [Muh.])*

Şünederli [*S.*], Sabıkalı, netameli *(Geylan köyü «Ulukışla - Niğde»)*

Şünedir [*S.*], **1.** Meşum, uğursuz *(Bolatlı «Sungurlu - Çorum»; Kırşehir; Kayseri; Ürgüp «Niğde»)* **[Bak: Şunedir]** — **2.** Leke, kusur **(Şünedirli adamın biri :** *Sungurlu «Çorum»; Kırşehir)*

Şürelemek [*F.*], Oyulgamak *(Urfa; Diyarbakır)*

Şürşüt [*İs.*], Suyun atladığı yer *(Üsküdar «İst.»)*

Şüşe [*İs.*], Tavan ağaçlarına çakılan tahtaların aralığını kapatmak üzere konulan iki parmak enindeki boyalı ve süslü tahta *(Malatya)*

Şüşük [*İs.*], Balığın hava kesesi *(Küpesi «Erzincan»)*

T

Ta [*İs.*], **1.** Çamaşır dolabı: **Çamaşırları ütüle de taya yerleştir** *(Maraş)* **[Bak: Taka, 1]** — **2.** [*Ed.*] Tekit ve teyit edatı: **Ta öyle güzel, ta öyle büyük** *(Yendiğin «Ilgın - Konya»)*

Taar [*İs.*], **1.** Küçük tandır *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Lâzımlık *(Gümüşane; Giresun)* — **3.** Toprak mangal *(Marmara «Bandırma-Balıkesir»)* — **4.** Su küpü *(Sivas)*

Tabaç [*İs.*], Hizmetçi *(Bor «Niğde»)*

Tabak [*İs.*], **1.** Çatal tırnaklı hayvanların ağız ve ayaklarında çıkan çıban *(Şebinkarahisar «Giresun»; Pazar «Biga - Çanakkale»; Kars; Sarımbey Çorum»; Adana)* — **2.** Hamur teknesi *(Bitlis)*

Taban [*İs.*], **1.** Hububat ekildikten sonra toprağı düzelten ağaç merdane *(Şebinkarahisar «Giresun»; Türkbeyli «Mengen-Bolu»)* — **2.** Tekerlek çenberi *(Hamitli «Uzunköprü - Edirne»)* — **3.** Esas, asıl: **Bu işin tabanı ne kadar çürükmüş** *(Küplü «Bilecik»)* — **4.** Sürülmemiş sert ve kuvvetli toprak *(Yukarısöğütönü «Bilecik»; Devecikonağı «M. Kemalpaşa - Bursa»)* — **5.** Evin zemin katı, toprak oda *(Maraş; İsmetpaşa «Malatya»)* — **6.** Dip, temel: **Evin tabanı** *(Tepecik «Simav - Kütahya»)*

Tabansıra [*İs.*], Lenger denilen büyük bakır sahan *(Kandıra «Kocaeli»)* **[Bak: Tabasıra]**

Tabantı [*İs.*], Büyük yaba *(Talas «Kayseri»)*

Taban yolu [*İs.*], Keçi yolu, çığır, cılga *(Bozkır «Konya»)*

Tabara [*S.*], Şan ve şeref: **O adam tabara kazandı** *(Trabzon)*

Tabasıra [*İs.*], Karavana, liyen, *(İzmit «Kocaeli»)* **[Bak: Tabansıra]**

Tabaş [*İs.*], Hizmetçi *(Yalova «İst.»)* ***[Bak: Tabaç]***

Tabıç [*İs.*], **1.** Boynuzsuz keçi *(Konya)* — **2.** [*S.*] Deyyus [*mecazen*] *(Konya)*

Tabın [*İs.*], Küçük, muhacır fırını *(Değirmenocağı «Osmaniye - Seyhan [Muh.]»)*

Tabla [*İs.*], Kadınların ziynet makamında feslerinin etrafına dizdikleri altın *(Sivas)*

Tablak [*S.*], Tenbel *(Uluborlu «Isparta»)*

Tâbtamak [*F.*], Ham bir arazi üzerinde işliyerek yol yapmak *(Niğezevan «Erzurum»)*

Tabuklamak [*F.*], **1.** İyi yapmak *(Boyabat «Sinop»)* — **2.** Uyuklamak *(Karacaviran «Çerkeş - Çankırı»)*

Tafana [*İs.*], **1.** Kiler *(Alibeyhöyüğü «Çumra»; Konya; Kırşehir)* — **2.** Tandırın bulunduğu oda *(Genezin, Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Balçova «İzmir [Muh.]»; İncesu, Kayseri; Büyükafşar «Hadım - Konya»)* — **3.** Mutfak *(Ereğli «Konya»; Seydin «Mucur», Kırşehir)*

Tafran [*İs.*], **1.** Deri veya toprak yayık *(Köşker «Kırşehir»)* — **2.** [*S.*] Son derece fakir olan, pek muhtaç bir halde bulunan kimse *(Yeniköy «Osmaniye - Seyhan»)*

Tafsız [S.], Dikkatsiz *(Konya)*

Taftallı [*İs.*], Tahta perde, daraba *(Bolu ve çevresi)*

Taftamak [*F.*], Rahat etmek, ferahlamak: **Çok yoruldum, şurada biraz taftayım** *(Mecitözü «Çorum»)*

Tağ [*İs.*], **1.** Tavan penceresi *(Malatya)* ***[Bak: Taka 2, takça]*** — **2.** Raf, sergen *(Yalova «İst.»)* — **3.** Kabak, karpuz gibi bitkilerin yerde uzanan kökleri *(Ahlat «Bitlis»)* ***[Bak: Devek, 2]***

Tağa [*İs.*], Küçük pencere *(Kilis, Gaziantep; Elbistan, Maraş; Samsun)* ***[Bak: Taka, 2]***

Tağan [*İs.*], Tava: **Tağanın içinde yağ yanmış** *(Muğla)* ***[Bak: Tahan, 2]***

Tağar [*İs.*], **1.** Evlerde ısınma tandırı *(Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Topraktan yapılmış büyük kavanoz, sapsız çömlek *(Sungurlu «Çorum»; Tosya «Kastamonu»; Köşker «Kırşehir»; Pertek «Elâzığ»)* — **3.** Ateş küreği *(Ahlat «Bitlis»)* — **4.** Toprak mangal *(Van; Ahlat «Bitlis»; Bayburt «Gümüşane»; Üstükran «Varto-Muş»; Karamürsel «Kocaeli»; Kemaliye «Malatya»)* **[Bak: Tahar, 2]** —**5.** Toprak lâzımlık *(Bayburt «Gümüşane»; Erzurum [Muh.])* — **6.** Ağzı geniş su küpü *(Samsun; Konya; Merzifon «Amasya»)* **[Bak: Tahar, 3]**

Tağaz [*İs.*], Üzerine salma koymak için ağaça vurulan uçları eğri demir *(Hemşin «Pazar - Rize»)*

Tağır [*İs.*], Su yalağı *(Havza «Samsun»)*

Tağnışmak [*F.*], İplik, ipek ve tel gibi nesneler karışıp düğümlenmek: **İpliği makaraya sar da tağnışmasın** *(Tire «İzmir»)*

Tağra [*İs.*], Bağ ve ağaç budamada kullanılan orağa benzer bir aygıt, tahra *(Kumbağ, Tekirdağ)*

Tağun [*İs.*], Meyvesi sarı olan bir çeşit çitlembik ağacı *(Kemaliye «Malatya»; Harput «Elâzığ»)*

Tah [*İs.*], Üzümün salkımında bozulmuş taneleri: **Tah pekmezi yapa-**

cağız da tah toplamağa gittik *(Kilis «Gaziantep»)*

Taha [*İs.*], **1.** Kapaksız dolap *(Tavlısın, Develi ve köyleri «Kayseri»; Karayusufhöyüğü «Avanos», Kırşehir; Şereflikoçhisar «Haymana», Bezirhane «Bâlâ», Ankara; Eskiyapar «Alaca - Çorum»; Yerköy «Yozgat»; Sivas)* **[Bak: Gözgere, terece, tahça]** — **2.** Pencere *(Adana)* — **3.** Küçük sahan, yemek kabı *(Misis «Seyhan»)*

Tahaklı [*İs.*], Patiska *(İzmir dolayı)* **[Bak: Tahalı]**

Tahal [*İs.*], Arpa, buğday, yulaf ve benzerleri gibi her çeşit hububat *(Atabey, Keçiborlu, Isparta; Bornova, Urla, Bayındır «İzmir»; Kozaç «Tefenni - Burdur»; Fethullah «Develi - Kayseri»; Bor «Niğde»; Akhisar «Manisa»; Devrekâni «Kastamonu»; Muğla; Ilgaz «Çankırı»; Kızılcabölük «Denizli»; Boyabat «Sinop»; Bey pazarı «Ankara»; Gümüşköprüören «Tavşanlı - Kütahya»; Bulayır «Çanakkale»; Karaaağç «Yalvaç - Isparta»)* **[Bak: Tahıl, 1]**

Tahalak [*İs.*], Dikiş makarası *(Gaziantep)*

Tahalı [*İs.*], *(Bünyan «Kayseri»)* **[Bak: Tahaklı]**

Tahan [*İs.*], **1.** Düzen: **Bu adamın tahanı yolunda** *(Sivas)* — **2.** Saplı yağ tavası *(Devrek «Zonguldak»)* **[Bak: Tağan]**

Tahar [*İs.*], **1.** Su kaynağı *(Çandarlı «Bergama - İzmir»)* — **2.** Toprak mangal *(Tavlısın, Akçakaya, Hisarcık «Kayseri»)* **[Bak: Tağar, 4]** — **3.** Ağzı geniş kulpsuz küp *(Üçem «Bala - Ankara»; Boyabat «Sinop»)* **[Bak: Tağar, 6]** — **4.** Su yollarında kara avgun ile su künklerinin birleştiği yere konan küp *(Ovasaray «Çorum»)* — **5.** İçinde küllü su yapılan kap *(Samsun)*

Tah bekmez [*İs.*], Mayhoş üzümden yapılan koyuca pekmez *(Gaziantep)*

Tahça [*İs.*], Terece *(Iğdır «Kars [Muh.]»)* **[Bak: Taha, 1]**

Tahdibink [*İs.*], Evlerde kilerden başka, oda içerisinde ufak tefek eşya koymağa mahsus bir metre kadar yüksekliğinde depomsu küçük yer *(Gündüzbey «Malatya»)*

Tahdik [*İs.*], Kırmızı renkli, kavurması ve salatası yapılan bir bitki *(Samsun; Malatya)* **[Bak: Kırçıyan]**

Tahik [*İs.*], Başa giyilen takke, bere *(Kemaliye «Malatya»)*

Tahıl [*İs.*], **1.** Üğütülmek üzere hazırlanan hububat *(Aşağıdinek «Şarkî karaağaç», Yalvaç «Isparta»; Gökçesu, Bolu; Kilis, Gaziantep; Maraş; Malatya, Menemen, İzmir; Urfa; Sivas; Elbaşı «Bünyan», Dadağı, Tavlısın «Kayseri»; Kozlukadı, Kirpe «Safranbolu - Zonguldak»; Burhanettin «Ordu»; Kars; [Muh.]; Dereköy «Seydişehir», Sadıkhacı «Beyşehir - Konya»; Amasya; İçel; Seyhan; Pasinler «Erzurum»; Tokat; Karaköse«Ağrı»; Pekin «Kelkit», Gümüşane; Elâzığ; Şehköy «Aydın»)* **[Bak: Tahal]** — **2.** Dibekte dövülerek kabuğu çıkarılmış buğdaydan yapılan bir çeşit pilâv *(Cebelibereket, Civanyaylağı «Mersin - İçel [Köserelli göçebeleri]»)*

Tahıldah [*İs.*], İncirin kemale ermemiş meyvesi: **Bu sene incirlerde takıldak bile yok** *(Maraş)*

Tahım [*İs.*], Tarla ve bağ hududu, sınır (*Gaziantep; Maraş*)

Tahlik [*İs.*], Evlerde lâmba konulan yer, baca kaşı (*Ağın «Arapkir - Malatya»*)

Tahma [*S.*], Piç, babası belirsiz çocuk (*Manisa*) [**Bak: Bulduk**]

Tahmaz [*İs.*], **1.** Paslı ve kötü bıçak (*Üzümlü «Fethiye - Muğla»*) — **2.** [*S.*] Ahmak (*Üçem «Bâlâ - Ankara»*)

Tahme [*İs.*], Cirit oyununda müdafaa için kullanılan cirit değneği, cop (*Kırşehir*)

Tahmi [*İs.*], (*Böyübise «Konya»*) [**Bak: Sunum**]

Tahnal [*İs.*], Yabani taflan ağacı, kara yemiş (*Yakademirciler «Zonguldak»; Şeyhler «Ulubey - Ordu»; Samsun*) [**Bak: Tehnel**]

Tahnaz [*S.*], **1.** Tembel (*Adana*) — **2.** Konuşmayı sevmiyen adam (*Adana*)

Tahra [*İs.*], **1.** Odun parçalamak, ağaç kesmek için kullanılan satırdan biraz büyük demir saplı aygıt (*Kulaksız «Keskin», Ayaş, Kalecik «Ankara»; Sarayköy, Kızılhisar «Denizli»; Zile «Tokat»; Gelenbe, Gebeler, Kula «Kırkağaç - Manisa [Muh.]»; Sille, Akşehir, Beyşehir, Fariske «Ermenak», Konya; Aydın; Emirâlem «Menemen», Balçova, Seferihisar, Bergama, Bornova «İzmir»; Hayrabolu, Dolu köyü «Malkara - Tekirdağ»; Trabzon; Yerli «İneköy - Bursa»; Akçaalan «Gediz», Kütahya; Tosya «Kastamonu»; Zonguldak; İçel; Yakakayı «Eskişehir»; Bolvadin «Afyon»; Karacaviran [?]; Yakacık «İst.»; Adacami «Rize»; Atköy «Balıkesir [Muh.]»; Tuzaklı «Söğüt - Bilecik»; Mollaveyis «Çoruh»*) [**Bak: Dehre 1, dahra 3, darha, körepe, girebi 1, gurebi, gürebi**] — **2.** Kemik ve saire kırmak için kullanılan demir aygıt (*Sille Konya»; Ankara*) — **3.** Orak (*Safranbolu «Zonguldak»*)

Tahşut [*İs.*], **1.** Mahsul (*Şebinkarahisar «Giresun»; Tavara «Reşadiye - Tokat»*) — **2.** Dilim dilim kurutulmuş armut veya elmadan yapılan hoşaf (*Ereğli, Safranbolu «Zonguldak»; Çorum*)

Tahta [*İs.*], **1.** Dört tarafı toprakla çevrilmiş tarla (*Sille «Knoya»*) — **2.** Ekilmiş tarlaların ekilişlerini genişletmek için kullanılan ve iki kişi tarafından idare edilen kürek (*Kayseri*) — **3.** Bahçe ve bostanlarda otuz kırk küçük karıktan mürekkep muntazam evlek sırası (*Lâpseki, Gelibolu «Çanakkale»; Konya; Niğde; Tire «İzmir»; İçel*) [**Bak: Pırasıt**]

Tahta başı [*İs.*], Raf, sergen (*Muğla; Isparta*)

Tahtaboş [*İs.*], **1.** Balkon (*Alayunt «Kütahya»; Bor «Niğde»*) — **2.** Küçük salon (*Sille «Konya»*)

Tahtadelen [*İs.*], Ağaçkakan kuşu (*Burdur; Şibinkarahisar «Giresun»; İçerenköy «İst.»; Büyükkızılhisar «Gaziantep»*) [**Bak, Tahtakı, tahtalı 1, takaç 2, takdelen, taktakı 1**]

Tahtakı [*İs.*], Ağaçkakan kuşu (*Subuğaz köyü «Gaziantep»*) [**Bak: Tahta delen, tahtalı 1, takaç 2, takdelen, taktakı, 1**]

Tahta kıyımı [*İs.*], Yeni kıyılmış ve hiç muamele görmemiş tütün (*Çeltikçi «İnegöl - Bursa»*)

Tahtalı [*İs.*], **1.** Ağaçkakan kuşu (*Gâvurdağı «Osmaniye - Seyhan»; Kilis*

«Gaziantep»; Maraş) **[Bak: Tahta delen, tahtakı, takaç 2, takdelen, taktakı]** — **2.** Sofa *(Isparta; Burdur)* — **3.** Yaban güvercini *(Manisa)*

Tahtambeç [*İs.*], Marangoz tezgâhı biçiminde olan tahta karyola *(Samsun)*

Tahtanbet [*İs.*], Sedir *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* **[Bak: Tahtambeç, tahtik]**

Tahta pabuç [*İs.*], Terlik *(Armutlu, Kemalpaşa, Kuşadası «İzmir»)*

Tahtaşmak [*F.*], Halini ıslah etmek *(Ordu)*

Tahtenbeç [*İs.*], Sedir *(Çorum; Gümüşhacıköy, Merzifon «Amasya»)* **[Bak: Tahtik]**

Tahtıbenk [*İs.*], Evlerde servis vazifesini gören, üzerine çatal, bıçak gibi şeyler, içine de odun, kömür konulan düz bir dolap *(Malatya)*

Tahtik [*İs.*], Sedir *(Kemaliye «Malatya»)* **[Bak: Tahtanbet, tahtembeç]**

Tahtum [*İs.*], Babanın kız kardeşi, hala *(Ahlat «Bitlis»)*

Tahuk [*İs.*], Kızak *(Ahlat «Bitlis»)*

Tak [*İs.*], **1.** Yay *(Sivas)* — **2.** Yarım, birin yarısı: **El imanın takı** *(Mut «İçel»)* — **3.** Taraf, parça *(Ermenak «Konya»)*

Taka [*İs.*], **1.** Duvarlara açılmış kapaksız küçük dolap, hücre *(Nevşehir, Bor, Uluağaç, Niğde; Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»; Genezin «Avanos», Mucur «Kırşehir»; Boğazlıyan «Yozgat»; Erkilet, Gazi, Develizile, Elbaşı «Bünyan», Erkilet, İncesu, Kayseri; Çankırı; Malatya; Elâzığ; Dişli «Sorgun - Yozgat»; Adana ve dolayı; Cide «Kastamonu»; Emirler «Bâlâ - Ankara»; Sungurlu «Çorum»; Malatya köyleri; Erzurum)* **[Bak: Gözgere, terece, tağa]** — **2.** Evlerde tavana yakın açılan küçük pencere *(Küçükçaylı, Dörtyol «Hatay»; Bursa; Toros köyleri; Erzincan; Sinop; Malatya; Elâzığ; Geyve, İzmit «Kocaeli»; Ankara; Kızılcabölük «Denizli»; Adana ve dolayı; Kastamonu; Kaman «Kırşehir»; Urfa; Ereğli «Konya»; Haruniye «Bahçe», Mustafabeyli «Ceyhan», Adana «Seyhan», Merzifon «Amasya»; Ildızım «Çankırı»)* **[Bak: Tağ 1, takça]** — **3.** Raf *(Adana; Çataloluk «Develi - Kayseri»; Haydarbeyli «Yozgat»; Isparta)* **[Bak: Sergen]** — **4.** Bir çeşit sandal *(Kaleyaka «Perşembe - Ordu»; Karadeniz dolayı)* — **5.** Kuzu veya koyun başlıklarına dikilen küçük çıngırak *(Sarıidris «Isparta»)* — **6.** Başlık ve terliğe dikilen altınlar *(Bornova «İzmir»)* —**7.** Ahırlardaki yemlik *(İst.)* **[Bak: Betni]** — **8.** Eskiden gelin elbisesi dikilirken kullanılan telli ve kalın ipekli kumaş *(Emet «Kütahya»; Balçova «İzmir»)* — **9.** Çoğun doğu Karadeniz yalılarında kullanılan motörlü küçük kayık *(Sinop; Samsun)*

Takaç [*İs.*], **1.** Çamaşır tokmağı *(Adala «Salihli - Manisa»)* — **2.** Ağaçkakan *(Daday ve çevresi «Kastamonu»; Ünye «Ordu»)* **[Bak: Tahtadelen, tahtakı, tahtalı 1, takdelen, taktakı 1]**

Takadan taklamak [*F.*], Pencereden atlamak *(İnegöl «Bursa»)*

Takağ [*İs.*], Hayvan nalı *(Bornova «İzmir [Muh.]»)*

Takağcı [*İs.*], Nalbant *(Bergama «İzmir»; İst. [Muh.])*

Takala [*S.*], Müdevver *(Diyarbakır)*

Takalak [*İs.*], **1.** Küçük odun parçası *(Eskihisar «Elmalı - Antalya»)* ***[Bak: Tokalak]*** — **2.** Yuvarlak bulgur köftesi *(Maraş)* — **3.** Hasta; topal *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)* — **4.** Domates *(Buharı «Bolaman - Ordu»)* — **5.** Vakit geçirmek için yapılan eğlendirici görüşmeler *(Giresun; Perşembe «Ordu»)* — **6.** Her çeşit küçük kutu: **Kibrit takalağı nerde; Eczaneden bir takalak krem aldım** *(Kızılcabölük «Denizli»)*

Takallet [*S.*], Baştan savma yapılan iş: **Onun bana yaptığı masa takalettir** *(Sungurlu «Çorum»)*

Takana [*İs.*], Mutfak *(Kelgin, «Kayseri»; Taşpınar «Ankara»)*

Takanak [*S.*], **1.** Yamrı yumru *(Zonguldak)* — **2.** [*İs.*] Münasebet, alış verişten bakiye: **Ahmedin biraz takanağı kaldı** *(Çankırı)* ***[Bak: Takıntı, 2]***

Takas [*S.*], Topal veya zayıf olduğundan sürüye uyamıyarak arkada kalan koyun veya keçi *(Silifke «İçel»)*

Takatuka [*İs.*], **1.** Havan, döveç *(Kışla «Samsun»; Antalya; Gündoğdu «Rize»; Tire «İzmir»; Edirne [Muh.])* — **2.** Çöp kutusu *(Balıkesir; Trabzon [Muh.])* — **3.** Köy odalarında kullanılan ağaç iskemle *(Ayvalı «Tavşanlı - Kütahya»)* — **4.** Şeker kırmak için bir çeşit ağaç havan *(Erzurum; Erzincan)* — **5.** Karga, tilki, tavşan ve benzeri hayvanların tarlaya girmemesi için direk üzerine yapılan sesli fırıldak *(Çandır «Giresun»)* ***[Bak: Takılcak]***

Takaz [*İs.*], Bir çeşit ağaç çengel *(Konya)*

Takaza [*İs.*], Çalışma, paylaşma, eziyet, zahmet; alay, istihza; nükteli söz *(Gölcük «İzmit - Kocaeli [Muh.]»; Alansa «Kelkit - Gümüşane»; Sarayönü «Ezine - Amasya»; Çandarlı «Bergama - İzmir [Muh.]»)*

Takaza etmek [*F.*], Sitem etmek *(Bursa)*

Takazalamak [*F.*], Başa kakmak: **Anbardan buğday çaldığım için babam beni takazaladı** *(Dodurga «Bozöyük - Bilecik»)*

Takça [*İs.*], Küçük pencere *(Niğde)* ***[Bak: Tağ 1, Taka 2]***

Takdelen [*İs.*], Ağaçkakan *(Buluklu «Mersin - İçel»; Antalya; Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»)* ***[Bak: Tahtadelen, tahtakı, taktalı, takaç 2, taktakı 1]***

Takfa [*İs.*], Hayvan böbreği *(Seydişehir «Konya»)*

Takhıç [*İs.*], Kadınların altın ve gümüşle işlenmiş başlığı *(Kumluca «Fenike - Antalya»)* ***[Bak: Takıç 1 2, takkıç 1]***

Takı [*İs.*], **1.** Akraba ve ahbapları tarafından güveye verilen hediye *(İzmit «Kocaeli»; İhsaniye «Afyon»; Çandır «Giresun»)* — **2.** Geline verilen hediye *(Samsun [Muh.]; Akköy «Söğüt - Bilecik»; M. Kemalpaşa «Bursa [Muh.]»; Ankara; İst. [Muh.]; Geyve «Kocaeli [Muh.]»)* ***[Bak: Dürü, dakkı]*** — **3.** Kadınların ziynet eşyası *(Balkur «Devrek - Zonguldak»; Bornova [Muh.] «İzmir»)* ***[Bak: Takıncak, takıntı 1]*** — **4.** Düğünde geline, sünnette oğlana, yeni doğan çocuğa takılan altın *(Tire «İzmir»)* — **5.** Düğün hediyesi *(Şehli «Giresun»)* ***[Bak: Taki]***

Takıç [*İs.*], **1.** Kenarı altın veya gümüşlü kadın fesi *(Ilıca köyü «Manavgat», Alanya «Antalya»)* ***[Bak:***

Takhıç, takkıç] — **2.** Şapka *(Kumluca «Fenike - Antalya») [Bak: Takhıç]* — **3.** [*S.*] İleri çıkık alın: **Takıç kafalı bir adamla konuşuyordun** - *(Yoğunpelit «Beypazarı - Ankara») [Bak: Takış]*

Takı günü [*İs.*], Geline davetlilerin hediye getirdiği gün *(İbriktepe «İpsala - Edirne [Muh.]»)*

Takıl [*İs.*], **1.** Buğday ölçeği, hak, şinik *(Sivas)* — **2.** Çamaşır *(Trabzon)* — **3.** Buğday *(Yenice «Karacabey - Bursa [Muh.]»; Osmancık «Çorum»; Kars; Trabzon; Malatya; Şarkışla «Sivas»)* — **4.** Pılıpırtı, eşya *(Akhisar «Kocaeli»; Keramet «Orhangazi - Bursa»)* — **5.** Çeyiz *(Adapazarı «İzmit - Kocaeli»)* — **6.** Bohça *(Adapazarı «Kocaeli»)* — **7.** Yük, ağırlık *(Bakacak «Burdur»)*

Takılaşmak [*F.*], Konuşmak *(Zeytinli «Seyhan»)*

Takılcak [*İs.*], **1.** *(Şeyhler «Ulubey - Ordu») [Bak: Takatuka, 5]* — **2.** Değirmende buğdayları üğütme deliğine atan tahta *(Giresun) [Bak : Şakıldak]*

Takıldak [*İs.*], *(Bursa; Konya) [Bak: Takılcak, 2]*

Takıldım vermek [*F.*], Muharebede baskın vermek, yağma etmek *(Mut «İçel»)*

Takım [*İs.*], **1.** Cıgara ağızlığı *(Şereflikoçhisar «Ankara»; Antakya «Hatay»; Balçova «İzmir»; Kasaba «Trabzon»)* — **2.** Arabanın yastık, dingil ve altındaki eğri ağaçların mecmu heyeti *(Bursa)*

Takımcak [*İs.*], Ayni kumaştan yapılmış hırka, entari, pantalon ve ceket gibi şeyler *(Isparta)*

Takımcak [*İs.*], Kadın mücevheratı *(Akçakent «Nizip - Gaziantep»; Ankara) [Bak: Takı 3, takıntı 1]*

Takıntı [*İs.*], **1.** Kadın mücevheratı *(Karakaya «Bünyan - Kayseri»; Edirne [Muh.]) [Bak: Takı 3, takıncak]* — **2.** *Borç* (**Ahmet ağanın hükûmete büyük takıntısı varmış** : *Edirne; Tire «İzmir») [Bak: Takanak, 2]*

Takır [*İs.*], **1.** Fıtık hastalığı *(Köseceli «Gaziantep») [Bak: Kavluç, kuldur]* — **2.** Takunya *(Divriği «Sivas)[Bak: Takırak 2, takırdak, takırtak 1]* — **3.** [*S.*] Ziraate elverişli olmıyan toprak *(O.A.)* — **4.** Yer yer çatlamış toprak *(Bayramiç «Çanakkale»)* — **5.** İp veya hayvan yuları yapmıya mahsus aygıt *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)*

Takırak [*İs.*],**1.** Kapı tokmağı*(Sinop)* — **2.** Nalın, takunye *(Çarşamba «Samsun») [Bak: Takır 2, takırdak, takıtak 1]*

Takıramak [*F.*], Kapıyı çalmak *(Sinop)*

Takırdak [*İs.*], Takunye *(Tavşanlı «Kütahya»; İst.)[Bak: Takır 2, takırtak 1]*

Takış [*S.*], Yumru, çıkıntılı: **O takış alınlı çocuk çok yaramaz** *(Çankırı) [Bak: Takıç, 3]*

Takışlamak [*F.*], Zorlamak, kovalamak (**Bu çocuk hayvanları takışlamanın cezasını çekecek** : *Köristan «İznik - Bursa [Muh.]»; Kastamonu)*

Takışmak [*F.*], Katışmak, ardından gitmek (**Kafilenin ardına takıştım da gittim** : *Boyalıca «İznik - Bursa»; Kastamonu)*

Taki [*İs.*], Güvey ve geline verilen hediye *(İst.; Vezirköprü «Samsun»; Balıköyü «Ereğli - Zonguldak»)*

[Bak: Takı 1, 2, 4, 5]

Takiz [*İs.*], Dilim haline getirilmiş torik parçaları*(Beykoz «İst.»)* ***[Bak: Telfin]***

Takkalanmak [*F.*], Yuvarlanmak *(Ankara)*

Takkı [*İs.*], *(Safranbolu «Zonguldak»)* ***[Bak: Dakı, 1]***

Takkıç [*İs.*], *(Eruzurum)* ***[Bak: Takıç, takış]***

Takkoz [*İs.*], Tuğla *(Karakocalar «M. Kemalpaşa - Bursa»)*

Taklacı [*S.*], Havada takla atarak uçan güvercin *(Tire «İzmir [Kuşçularca]»)*

Taklak [*İs.*], **1.** Dişisi kaybolmuş veya yumurtaya yatmış keklik *(Mut «İçel»; Üçkuyu «Çal - Denizli»)* — **2.** Donmuş çamurların kabartısı *(Sarıyar «Mihaliççik - Eskişehir»)* ***[Bak: Kandak, badal]*** — **3.** Tokat, sille, şamar *(Tarsus köyleri «İçel»)* ***[Bak: Takalak]***

Taklaka [*İs.*], Sille, tokat *(Ereğli «Konya»)* ***[Bak: Taklak, 3]***

Taklamak [*F.*], **1.** İkiye bölmek: **Şu karpuzu takla** *(Karaman «Konya»)* — **2.** Yarmak: **Odun taklamağe gidiyorum** *(Şıhlı «Seyhan»)*

Taklavuk [*İs.*], Çocukların kamış veya mürver ağacı içerisine kıtık, paçavra sokup bri ucundan çöple iterek oynadıkları oyuncak *(Mastat «Karaman - Konya»)* ***[Bak: Patlangıç]***

Takmak [*F.*], Gagalamak *(Arapköy «Ordu»)*

Takmakbaş [*İs.*], Mercan balığının büyük cinsi *(Marmaris «Muğla»)*

Takman [*İs.*], **1.** Küçük bahçe *(Tosya «Kastamonu»)* — **2.** Kayaların delik deşik yerleri: **Karşiki takmanda keçi kalmıs** *(Haydarbeyli «Yozgat»)* — **3.** Bahçe veya tarlalarda kısımlara ayrılan ve herbirine ayrı ayrı sebze dikilen parçalar *(Kargı «Kastamonu»)* ***[Bak: Andal]***

Takra [*S.*], Zaif, cılız *(Urfa)*

Takran [*S.*], Fazla kurumuş veya kurutulmuş nesne *(Belenkeşli «Mersin - İçel»)*

Taktak [*İs.*], **1.** Takunya *(Maraş ve çevresi; Vize «Kırklareli»; Bursa; Çorlu, Naip «Tekirdağ [Muh.]»; Müslimsölüz, Mamca, Orhangazi«Bursa»; Edirne)* ***[Bak: Takır 2, takırak 2, takırdak]*** — **2.** Çamaşır tokmağı *(Konya)* ***[Bak: Tokaç]*** — **3.** Küçük bakraç *(Banus «Eğridir - Isparta»)* — **4.** Tarlalara vahşi hayvanların girmemesi için ses çıkaran tokmaklı fırıldak *(İnebolu «Kastamonu»)* ***[Bak: Takatuka 5, takılcak]***

Taktaka [*İs.*], **1.** Topraktan yapılan yuvarlak yayık *(Veliköy [?])* — **2.** Araştırma: **İşimi görmek için kolay cihetini taktaka yapayım** *(Çeltikli «Gediz - Kütahya»)*

Taktakı [*İs.*], **1.** Ağaçkakan *(Çıkrık «Mecitözü - Çorum»; Ürgüp «Kayseri»; Aynalı «Sivrihisar - Eskişehir»)* ***[Bak: Takdelen, tahat delen, tahtakı, tahtalı, takaç 2]*** — **2.** [*S.*] Çok zayıf adam: **Taktaki insan iş göremez** *(İznik «Bursa»)*

Taktakılamak [*F.*], Tahmin etmek *(Çomaklı «Biga - Çanakkale»)*

Taktaki [*İs.*], Keçe külâh *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Taktak kolu [*İs.*], Jandarma: **Köyümüze taktak kolu geldi** *(Yukarıavara «Nazilli - Aydın»)*

Taktaku [*İs.*], Sürahi: **Aldığım cam taktaku kırıldı** *(Kepen «Söğüt - Bilecik»)*

Taktalaş [*Zf.*], Çarçabuk, yalanyanlış *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)*

Taktamak [*F.*], Durmak, yerinde kalmak: **Bir adım daha atma yerinde takta** *(Kemaliye «Malatya»)*

Taktaraş etmek [*F.*], Altüst etmek, her tarafı araştırmak *(Balıkesir)* ***[Bak: Taraşlamak, 3]***

Taktiliğen [*İs.*], Ağaçkakan kuşu *(Dereçine «Bolvadin - Afyon»)* ***[Bak: Takdelen, taktakı 1, tahta delen, tahtakı, tahtalı, takaç 2]***

Taktoka [*İs.*], Takunya *(Gülveren «Bünyan - Kayseri»)* ***[Bak: Takır 2, takırak 2, takırdak, takırtk 1]***

Taktuka [*İs.*], **1.** Oklava *(Kastamonu)* — **2.** Takunye *(Taçin «Bünyan - Kayseri»; Eskişehir)* ***[Bak: Takır, takırak, takırdak, takırtak, taktoka]*** — **3.** Dört ayaklı küçük masa *(Akçaşehir «Karaman - Konya»; Ortaköy «Niğde»)* — **4.** Cıgara tablası *(Tuğla «Korkuteli - Antalya»; Hatip «Konya»)* — **5.** Keçe külâh *(Beypazarı «Ankara»)*

Tatülüm [*İs.*], Ufaktefek eşya *(Barla «Eğridir - Isparta»)*

Takunya ve Takunye [*İs.*], Bir çeşit ağaç nalın *(Söğüt «Bilecik»; Çandarlı «Bergama - İzmir»)* ***[Bak: Takır, takırak, takırdak, takırtak, taktoka, taktuka 2]***

Takur [*İs.*], **1.** Nalın *(Gelibolu «Çanakkale»)* ***[Bak: Takır, takırak, takırdak, taktaka]*** — **2.** Fıtık hastalığı *(Elâzığ)* ***[Bak: Kavluç]***

Takutma [*İs.*], Ağıl kapısı *(Reşadiye «Gerede - Bolu»)*

Tal [*İs.*], **1.** Ağız denilen ilk süt: **Taldan yoğurt olmaz** *(Rize; Mollaveyis «Çoruh»)* — **2.** Bir çeşit, az kılçıklı, tatlısu balığı *(Yusufeli «Artvin [Muh.]»)*

Tala [*İs.*], **1.** Ufak dalga *(Zonguldak)* — **2.** Dalgıç *(Edirne)* — **3.** Kırkılmış koyun ve keçi *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* — **4.** Ormanların ortasındaki boş kalan ağaçsız yerler *(Kadıdıçiftliği «Yalova - İst.»; Umranıhamidi «Konya [Muh.]»)* — **5.** Dağ kademesi *(Tuzluca «Ağrı»)* — **6.** Parça bulutlar *(Iğdır «Kars [Muh.]»)*

Talâ [*İs.*], Sırtlardaki düz yerler, küçük alan *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Talaf [*İs.*], Atlarda görülen arpalama hastalığı *(Eskiviran «Emirdağ - Afyon [Muh.]»; Deyişören «Seyitgazi-Eskişehir»)*

Talagan [*İs.*], Çoban yağmurluğu, kepenek *(Malkoç «Edirne [Muh.]»; Kumbağı «Tekirdağı [Muh.]»; Ulucak «Menemen - İzmir [Muh.]»)*

Talak [*S.*], **1.** İntizamsız *(Ünye «Ordu»)* — **2.** [*İs.*] Küçük bal gümeci *(Zığanısüfla «Çoruh»)* — **3.** [*İs.*] Aşık kemiğinin düz olan yan tarafı *(Niğde)* — **4.** İyi sürülmiyen çift *(Saylan «Ünye - Ordu»)*

Talaka [*İs.*], Dört tekerlekli yük arabası; yaylı araba *(Mecitözü «Çorum»; Yeniköy «Ereğli - Konya»; Akarca, Seydin «Avanos», Kırşehir; Keskin «Ankara»; Saray «Çankırı»; Bünyan «Kayseri»; Göynücek «Ilısu - Amasya»; Yerköy «Yozgat»; Haymana «Ankara»)*

Talamak [*F.*], **1.** Bürümek, kaplamak **(Ekini kuşlar, böcekler taladı; Hayvanın vucudunu kurtlar taladı:** *Elbistanlı «Kadirli - Seyhan»; Ereğli «Konya»)* — **2.** Yakmak, yık-

mak *(Kars)* — **3.** Yağma etmek (**Hırsızlar evimi taladı** : *Ahlat «Bitlis»; Van)* — **4.** İstilâ etmek *(Antakya «Hatay»)*

Talambıç ve **Talambuç** [*İs.*], Kuş yuvası *(Uzuncaburç, Kızıllisalı «Silifke - İçel»)*

Talan [*İs.*], Yağma, kapışma, dağıtma, ganiymet (**Hırsızlar evimi talan etti; Evi talan ettiler; Patatesi talan ettiler** : *Ahlat «Bitlis»; Toprakkale «Osmaniye - Seyhan»; Basak «Hekimhan - Malatya»; Honaz «Denizli»; Kinederiç «Elâzığ»; Bozcalı «Reşadiye - Tokat»)*

Talarlanmak [*F.*], Dalgalanmak[?]: **Koyunlar talarlandı** *(Aydın)*

Talas [*İs.*], **1.** Kasırga, şiddetli rüzgâr *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Gözene «Malatya»; İzmir ve çevresi)* [*Bak:* *Talaz,* 1] — **2.** Köşe, zaviye *(Tavra «Reşadiye - Tokat»; Ordu)* — **3.** Üşüme neticesi tüylerin ürpermesi *(Gelibolu «Çanakkale»)* — **4.** Can sıkıntısı, sinir buhranı *(Emet «Kütahya»)*

Talâsırmak [*F.*], Sıcak veya yorgunluktan kalb sıkıntısı gelmek *(Muğla)*

Talaslık [*İs.*], Kayığın küpeştesine ilâve edilen kısım *(Zonguldak)* [*Bak:* *Talazlık*]

Tâlâş [*İs.*], **1.** Yosun, saz kamış *(İrgilli «Çivril - Denizli»)* — **2.** Mısır koçanlarının dış kabukları *(Kaleyaka «Perşembe - Ordu»)*

Talaşa [*İs.*], Çukulatanın sarıldığı yaldızlı kâğıt *(Samsun)*

Talaşır [*İs.*], Derilerin yıkandığı derin taş havuz (**Talaşıra derileri bas**: *Bursa; Gelibolu «Çanakkale»)*

Talaşlık [*İs.*], *(Trabzon)* [*Bak:* *Talaşır*]

Talaşmalaş [*İs.*], Ufak bir türlü yaban elması *(Yerkesik «Muğla»)*

Talaşman [*İs.*], **1.** Yaz geceleri ev ve kırlarda daima cırlayan bir türlü siyah böcek, Ağustos böceği *(Soğanlı «Bursa»)* [*Bak:* *Talışman*] —**2.** [*S.*] Hiddetli, kavgacı *(Bursa; Bornova «İzmir»)*

Talatmak [*F.*], **1.** Yemeğin soğan, et gibi maddelerini su koymadan yağ ile kavurmak *(Sungurlu «Çorum»)* — **2.** Yarım yamalak öğretmek: **Muallim çocukları talattı talattı gönderdi** *(Küçükyozgat «Ankara»)*

Talav [*İs.*], Çok tehlikeli ve öldürücü hastalık *(Çilehane «Reşadiye - Tokat [Muh.]»)*

Talavart [*İs.*], Bal kabağından yapılan su kabı *(Armutalan «Marmaris - Muğla»)*

Talaz [*İs.*], **1.** Kasırga, fırtına *(Hayarcık «Sarımbeyli - Seyhan»; Hafik «Sivas»; Kilis «Gaziantep»; Göksun «Maraş»; Salur «Bandırma», Dursunbey «Kavakcık - Balıkesir»; Çok köyü, Hisarcık «Domaniç - Kütahya»; Bayındır «Çerkeş - Çankırı»; Köşker, Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kuşköyü, Mezirme «Hekimhan - Malatya»; Bozca, Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Ereğli «Konya»; Kurugöl, Nevşehir «Niğde»; Güdül «Ayaş», Sirekli «Çubuk», Faraşlı, Kalecik «Ankara»; Gürağaç «Tavşanlı - Kütahya»)* [*Bak:* **Burlugan 2,** *Talas* 1] — **2.** Kayık ve motör kenarındaki tahtalar *(Ordu)* [*Bak:* *Talazlık 1, Talaslık*] — **3.** Üşüme *(Malkara «Tekirdağ»)* — **4.** Ekilmek üzere nadas edilmiş tarla: **Talaz tarlaları hep ektim** *(Ağaçköyü «Safranbolu - Zonguldak»)* [*Bak:* *Talazlama*]

Talaza [*İs.*], Kasırga (Kınık *«Kırkağaç - Manisa) [Bak: Talaz, talas 1]*

Talazı kabarmak [*F.*], Canı sıkılmak: **Bu lâfı söyleme talazı kabarır** *(Hisarköyü «Domaniç - Kütahya»)*

Talazımak [*F.*], Sıcak ve sıkıntıdan bayılır gibi olmak *(Tire «İzmir»)*

Talazlama [*İs.*], Bir tarladan mahsul alındıktan sonra dökülen tanelerden tekrar ikinci sene o tarlayı ekmeden mahsul alma *(Arıcaklar «Gölpazarı - Bilecik»)*

Talazlık [*İs.*], **1.** Kayıkların küpeştesine dalgaların nüfuzuna mâni olmak üzere ilâve edilen kısım *(İst.[Muh.])* — **2.** Bina saçağı *(Doğla «Karacabey - Bursa»)*

Talçığını almak [*F.*], Etlenmek (**Besiye koyduğun dana talçığını almış,** *Otuz köyü «Erzurum»; Kars)*

Tale [*İs.*], Köpek yavrusu, enik *(Dağkadı köyü «Karacaköy - Bursa [Muh.]»)*

Talek [*İs.*], Gelini süsliyen kadın, meşşata *(Gemlik «Bursa»)*

Talfar [*İs.*], Asma çardağı, tarlalarda yapılan gölgelik: **Dün tarlada talfar yaptım** *(Belenkeşli «Mersin-İçel») [Bak: Talpar]*

Talışman [*İs.*], Ağustosböceği *(Edirne [Muh.]) [Bak:Talaşman, 1]*

Taliga [*İs.*], Beygir arabası *(Gökcesu «Yarhisar - Bilecik [Muh.]»; Gölcük «İzmit [Muh.]») [Bak:Talika]*

Taliga göçü [*İs.*], Araba tekerleği üstüne konulan sandık *(Gölcük «İzmit [Muh.]»)*

Talika [*İs.*], **1.** Üstü kapalı uzun araba *(Çandarlı «Bergama», Bornova «İzmir»; Kırklareli; Derince «İzmit-Kocaeli) [Bak: Taliga]* — **2.** Tabak *(Şingit «Pazar - Rize»)*

Taliska [*S.*], Çok iyi, fevkalâde, daniska: **Siz bu işin taliskasını yaparsınız** *(Bulak «Kızılcahamam - Ankara»)*

Tallama [*İs.*], Kayıktaki çifte kürek: **Şu karşıdan gelensandal kaç tallamadır** *(Ereğli «Zonguldak»)*

Tallamak [*F.*], Tarassut etmek, gözetlemek; takibetmek (**Ali sizin bahçeye doğru gitti galiba bir şey çalacak arkasından talla; polisin talladığı adam katilmiş :** *Tepelice «Konya»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»),*

Talloz [*S.*], İşsiz, boşgezen: **O tallozun birisidir** *(Kilis «Gaziantep»)*

Talpa [*İs.*], Bir buçuk metre uzunluğunda kalın ve geniş tahta, düz ve tahta gibi yontulmuş ağaç (**Talpaları kesdim; Ahmet iki gündenberi çok hasta, talpa gibi yatıyor:** *Bursa; İst. [Muh.])*

Talpar [*İs.*], Çalılardan yapılan kulübe *(İçel) [Bak: Talfar]*

Talpiklemek [*F.*], Pineklemek, uyuklamak: **Muallim talpiklemiye başladı** *(Ağın, Malatya)*

Taltamız [*S.*], Toplu, şişman: **Taltamız bir çocuk** *(Kilis «Gaziantep»)*

Taltatı [*İs.*], Bodrum *(Ankara)*

Talvâ [*İs.*], Asma çardağı *(Demirci «Manisa») [Bak: Talfar, talvar 1, 2, 3]*

Talvar [*İs.*], **1.** Üzeri otla örtülü bostan çardağı, kulübesi *(Sadıklar, Güzelsu «Akseki - Antalya»; Niğde; Burdur; Ortaköy «Çal - Denizli»; İçel; İnköyü «Kütahya»; Akhisar*

«Manisa»; Sandıklı «Afyon»; Mastat «Karaman», Ereğli, Sille, Konya; Isparta; Ferhenk köyü «Niğde») **[Bak: Çömelti, dalvar, Hu 1, gümele]** — **2.** Asma çardağı *(Denizli)* — **3.** Hayvanların barınması için dört direkten ibaret üzeri örtülü çardak *(Atabey «Isparta»)* — **4.** Bağ ve bahçe kulübe ve gümelelerinde direk yerine kullanılan kakma ağaç *(Akseki «Antalya»)* — **5.** Bağ teveklerini yukarı kaldırmak için yanlarına dikilen sırık *(Adana «Seyhan»)* **[Bak: Herek]** — **6.** Sofa, gezinti yeri, üstü açık balkon *(Hadım «Konya»)* — **7.** Raf, sergen, seri *(Varyanlı «Maraş»)*

Talvor [*İs.*], Su kovası *(Amasya)*

Tam [*İs.*], **1.** Ahır, dam *(Aşağıçayır «Zonguldak»; Cebi, Vezirköprü, Başalan «Samsun»; Antalya; Kilimli «Zonguldak»; Amasya)* **[Bak: Ağrıl]** — **2.** Kalaylanmış dövme bakır *(Bursa [Muh.])* — **3.** Baca *(Sivas; Almus «Tokat»)* — **4.** Toprak dam *(Almus «Tokat»)*

Tamaçka [*İs.*], Boyundurukta zelve vazifesini gören ve öküzün gerdanı altından geçen ağaç *(Çanakkale)* **[Bak: Tamaçka]**

Tamakçak [*İs.*], *(Tavaklı «Ezine - (Çanakkale»)*

Taman [*Ed.*], **1.** Hani, haniya *(Mucur, Sarılar «Avanos - Kırhekir; Urfa; Arap, Üçem, «Bâlâ», Şereflikoçhisar, Keskin «Ankara»; Hisarcık, Tuzhisar, Elbaşı «Bünyan», Ayvazhacı köyü, Fıraktın, Ayşepınar, Epçe köyü, İncesu, Develi «Kayseri»; Kilis, Gaziantep; Maraş; Gürün, Deliktaş «Kangal - Sivas»; Kuzayca «Yozgat»; Gümele «Söğüt - Bilecik»; Himmetli, Nar «Nevşehir»; Uluağaç «Niğde»; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Elbistan «Maraş»; Yeniköy «Ereğli - Konya»; Akçadağ «Malatya»; Durak; Kürkçüler, Kozan «Seyhan»; Çanakkale)* — **2.** [*İs.*] Geçmişte olan iş (**Taman ben sana vermiştim** : *Karahoca «Haymana - Ankara»; Sorgun, Kadışehri «Yozgat»; Kırşehir; Karakaya «Bünyan - Kayseri»; Aksaray «Konya»)* — **3.** [*Zf.*] Sanki *(Urfa)* — **4.** Değil mi *(Ankara)* — **5.** [*Zf.*] Galiba *(Haydaranlı «Dinar - Afyon»)* — **6.** [*Zf.*] Meselâ *(Çukur köy «Karaisalı - Seyhan»)*

Tamangaz [*S.*], Lâf anlamaz, beceriksiz, kalın kafalı *(Zile «Develi - Kayseri»)*

Tamarmak [*F.*], İmrenmek *(Buca «İzmir [Muh.]»)*

Tamarzı [*S.*], Perhiz tutan: **Ahmet tamarzıdır, aylardanberi et yememiştir** *(Erkizon «Ahlat - Bitlis»)*

Tamas [*İs.*], **1.** Mürdüm eriği *(Erzurum; Erzincan; Çorum)* — **2.** Kara erik kurusu *(Sivas; Trabzon; Erzurum)* — **3.** Elma *(Erzincan)* — **4.** Bardak eriği *(Kemah «Erzincan»)* — **5.** Erik *(Erzincan)*

Tamaşka [*İs.*], Boyundurukta öküzün boynu altından geçen ağaç *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)* **[Bak: Tamaçka]**

Tambuz [*İs.*], Yumruk *(İst. [Muh.])*

Tamgacı [*S.*], Kâtip *(Kars)*

Tamgalık [*İs.*], Küçük ibrik: **Tamgalık kırıldı** *(Bolu)*

Tamharmak [*F.*], İmrenmek *(Konak «Simav - Kütahya»)*

Tamışa [*İs.*], Kınama, ayıplama:

Beni tamışa ettiler *(Solmaz «Tavas - Denizli»)*

Tamsa [*S.*], Şaka, lâtife *(Burdur)*

Tamsalak [*S.*], Kısa boylu ve tıknaz adam *(İnegöl «Bursa»)*

Tamşa [*İs.*], Kına gecesi *(Bozdoğan «Aydın»)*

Tamşı [*İs.*], Alay, istihza *(Sultanhisar «Nazilli», Aydın)*

Tamtak tiridi [*İs.*], Sarmısaklı tirit *(Ankara)*

Tamtı [*İs.*], Sapsız demir bıçak *(Banus «Eğridir - Isparta»)*

Tamuş [*İs.*], Erik *(Erzincan; Erzurum)* **[*Bak: Tamas, 1*]**

Tamyapı [*İs.*], Bir katlı topak ev *(Vezirköprü «Samsun»)*

Tamzırmak [*F.*], Damla damla akıtmak, damlatmak **(Gözüne ilâç tamzırdım** · *Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Urfa)*

Tan [*İs.*], Ufuk *(Kastamonu)*

Tana [*İs.*], **1.** Küpe *(İst. [Muh.])* — **2.** Tarhana *(İst. [Muh.])*

Tanaka [*S.*], Dolgun, iri, cüsseli *(Köy «Seyhan»)*

Tanakıran [*İs.*], Batı kuzaydan esen yel *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)*

Tanalık [*İs.*], Gusülhane *(Niğde)*

Tanaşman [*İs.*], Bir yaşında domuz yavrusu *(Boynuyoğun «Seyhan»)* **[*Bak: Tanısman*]**

Tanazlık [*İs.*], **1.** Kayık küpeştesine ilâve olunan iğreti tahtalar, dalgalık *(Sinop)* **[*Bak: Talaz 2, talazlık 1, 2*]** — **2.** Değirmen çarkının dönerek su savurduğu yer: **Değirmen tanazlığına düştüm** *(Seyit köyü «Giresun»)*

Tenbili [*İs.*], Köpek yavrusu, enik, gölbez *(İmat «Alaca - Çorum»)*

Tandır [*İs.*], **1.** Mermer *(Maraş)* — **2.** Nehirlerde bulunan girdap *(Malatya)*

Tandırbaşı [*İs.*], **1.** Aş evi, mutfak *(Reşadiye «Kayseri)* — **2.** Yün minder *(Nize «Kayseri»)*

Tandır dineği [*İs.*], Tandırdaki ateşi karıştırmak için kullanılan ağaç *(Alibeyhüyüğü «Çumra - Konya»)*

Tandır duvağı [*İs.*], Yanan tandırın ağzına kapanan değirmen taş *(Molu «Kayseri»; libeyhüyüğü «Çumra - Konya»)*

Tanga [*İs.*], İskarpin, topuklu ayakkabı: **Hanifenin tangası kırmızıdır** *(Çovuşköy «İnegöl - Bursa»)*

Tangal [*İs.*], **1.** Yumurta şeklinde cisimler, söbü *(Alivaras «Ünye - Ordu»)* — **2.** [*S.*] Büyük kafalı: **Tangal Osmanı gördün mü?** *(Havza «Samsun»)*

Tangala [*İs.*], Sincap *(Finike, Elmalı «Antalya»; Muğla; Kazağacı «Tefenni - Burdur»)* **[*Bak: Herrik, 2*]**

Tangayaz [*İs.*], Yağmurdan sonra açılan hava *(Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»)*

Tangıç [*S.*], İşe yaramaz zayıf ve yaşlı hayvan **(İki tangıç öküzden başka malım yok** : *Aziziye [?]; Bozlarköyü «Burdur»)*

Tangurdak [*İs.*], *(Çankırı)* **[*Bak: Dangırdak*]**

Tanık [*İs.*], **1.** Hedef: **Elimdeki tüfekle karşidaki tanığı vurdum** *(Akseki «Antalya»)* — **2.** Heykel *(Akseki «Antalya»)*

Tanılmak [*F.*], Dereden tepeden konuşmak *(Kavşıt «Sungurlu - Çorum»)*

Tanımak [*F.*], **1.** Dikkat etmek, bakmak: **Çocukların kavgasını tanı: Ahmet işçileri tanı, boş durmasınlar** *(Yanpar, Tarsus, «İçel»; De-*

nizli) — **2.** Tecrübe etmek: **Bu peyniri tanıyalım diye az aldım** *(Denizli)*

Tanıska [*S.*], İyi: **İnsanın tanıskasına babayeğit derler** *(Tatarlı «Dinar - Afyon»)*

Tanısman [*İs.*], Yeni doğan domuz yavrusu *(Seyhan)* [*Bak:* ***Cızga, tanaşman***]

Tanışık [*S.*], Ahbap, bildik *(İzmir [Muh.])*

Tânî [*Ed.*], *(Zile «Tokat»)* [**Bak:** ***Lâni***]

Tankı [*S.*], Az, noksan: **Onun aklı tankıdır** *(İzmir [Muh.])*

Tankuş [*İs.*], Hayvanın küçüğü *(Orhangazi «Bursa»)*

Tanlamak [*F.*], **1.** Ayıplamak, tuhaf görmek, hayret etmek *(Mastat, Tepelice «Karaman - Konya; Ankara; Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Şafak atmak, tanyeri atmak *(Sivas köyleri)*

Tanlanmak [*F.*], Cesaretlenmek, kuvvetlenmek *(Sivas [Muh.])*

Tamak [*F.*], Beğenmek, hayret ve taaccüp etmek *(Sivas [Muh.]; Kemerburgaz «İst.»)*

Tansık [*İs.*], **1.** Hasret: **Aliyi görmeğe tansık kaldım** *(Ayrancıköyü «Konya [Muh.]»)* — **2.** [*S.*] Kıymetli *(Kozan «Seyhan [Muh.]»)*

Tansıkmak [*F.*], Özlemek *(Kadışiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Tansımak [*F.*], Alay etmek, eğlenmek *(Köy «Seyhan»)*

Tanşu [*İs.*], Armağan *(Kastamonu)*

Tanşuğ [*İs.*], Armağan *(Eyüp «İst.»)*

Tanta [*İs.*], İnce elek *(Çankırı)*

Tantak [*İs.*], Kalça, kaba et *(Diyarbakır)*

Tantan [*S.*], Gevze, boşboğaz *(Kalecik «Ankara»; Boğabağı «Çorum»)*

Tantır [*İs.*], Odun: **Evde tantır kalmamış** *(Genek «Muğla»)*

Tantış [*S.*], Biçimsiz, kabasaba kadın *(Şansa «Saimbeyli - Seyhan»)*

Tantur [*İs.*], Tandır ekmeği: **İki tantur yaptırdım yarın yola çıkacağım** *(Bolu)*

Tanuk [*İs.*], Hafızası kuvvetli, eskiyi çabuk hatırlıyan kimse *(Ordu)*

Tanur [*İs.*], **1.** Pide hamuru yapmağa mahsus yuvarlak bir tahta, toplama tahtası *(Yalıçiftlik köyü «Mudanya - Bursa [Muh.»])* — **2.** Sofra, bakır veya tunçtan yapılmış yemek tepsisi *(Turgutlu «Manisa»)*

Tantüstü [*İs.*], Sabah vakti *(Zaim köyü «Kars»)*

Tan yıldızı [*İs.*], Sabaha karşı doğan parlak bir yıldız, Zühre yıldızı, Çoban yıldızı, kervankıran *(Avanos «Kırşehir»; Nebiler «Serik - Antalya»; Çimşit «Bâlâ - Ankara»; Yoncal «Bayazıt - Ağrı»; Kayarcık «Saimbeyli - Seyhan»; Tuzla «Kocaeli»)*

Tanyo [*İs.*], Kavurgaç, mısır kavurmıya mahsus tava *(Tirliye «Yenişehir - Bursa»)*

Tanzurmak [*F.*], Damla damla akıtmak *(Lâpseki «Çanakkale»)* [**Bak: Tamzırmak**]

Tap [*İs.*], **1.** Kuvvet: **Tapım kesildi** *(Tuzula «Adana - Seyhan»)* — **2.** Pencere *(Çaycuma «Devrek - Zonguldak»)* — **3.** [*S.*] Doğru *(Kadıçiftliği Yalova - İst. [Muh.]»)* — **4.** Ova *(Isparta)* — **5.** Dikkat *(Ankara)* — **6.** Peş, arka: **Tapımdan gel** *(Mara «Silifke - İçel»)* — **7.** Silme, tavan tahtası *(Gaziantep)* — **8.** Yayla, dağ veya tepelerin düz olan yeri *(Ağrı; Şahanlar «Arpaçay - Kars»)* — **9.** Rahle *(Lülük «Dörtyol - Hatay»)* —

10. Fırsat, münasebet: **Tapına gel id** *(Lülük «Dörtyol - Hatay»)* — **11.** Boybos, tenasüp *(Lülük «Dörtyol - Hatay»)* — **12.** [*Zf.*] Kâfi, yetişir **(Ârif isen bu lâf sana tap durur; Yorulup yokuşa gelince tap dedim** : *Çerkeş «Çankırı»; Bedre «M. Kemalpaşa - Bursa»)*

Tapa [*İs.*], Başa kakma *(Simav «Kütahya»)*

Tapa [*İs.*], Hizmetçi *(Çeşme «İzmir»)*

Tapaklamak [*F.*], Uyuklamak *(Bor «Niğde») [Bak: Imızgamak]*

Tapalamak [*F.*], Azarlamak *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)*

Tapalı lâf [*İs.*], Başkalarını incitecek lâf *(Aynalı «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Tapalmak [*F.*], Arkası boş olup ta alamamak *(Karaman «Konya»)*

Tapan [*İs.*], **1.** Sürüp tohum ektikten sonra tarlayı düzeltmek üzere kullanılan yassı tahta, sürgü *(Kâhyalı «Çankırı»; Tercan «Erzurum»; Ahlat «Bitlis»; Kayarak «Saimbeyli - Seyhan»; Zermut, Bayburt «Gümüşane»; Van; Ficek «Reşadiye - Tokat»; Şebinkarahisar «Giresun»; Balya «Balıkesir»; Talas «Kayseri»; Mengen «Bolu»; Ankara; Konya; Elâzığ; Çıldır, Kars; Niğde; Sungurlu «oÇrum»; Eleşkirt «Ağrı»; Cevizli «Şavşat - Artvin»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Gözene «Malatya»; Özburun «Bolvadin - Afyon»; Bahattin «Ulubey, Kaleyaka, Perşembe, Ordu; Tuzhisar «Bünyan», Hamurcu, İnegöbü «Kayseri»; Hayrabolu «Tekirdağ»; Ayaş, Çubuk «Ankara»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Ilıca köyü [?]; Kuzuluk köyü «İskilip - Çorum») [Bak: Keşen, 1]* — **2.** Binalarda duvar aralarında kullanılan ağaçlar, hatıl *(Gökçam «Sungurlu - Çorum»; Kırşehir)* — **3.** Ağıl *(Palak «Adana [Muh.]»)*— **4.** Köşe yastığı *(Bursa)* — **5.** Demir bel *(Konya)* — **6.** [*S.*] Kötü renk, fena *(Konya)* — **7.** Damların karını küreyen aygıt *(Zermut «Torul - Gümüşane»)* — **8.** [*Zf.*] Parça: **Bir tapan ekmek** *(İzmir)* — **9.** Hayvanlar için kurulan tuzak *(Sabak «Silifke - İçel»)* — **10.** Değirmen çarkının altındaki ağaç *(İlyas «Samsun»)* — **11.** Testi *(Konya köyü «Erdek - Balıkesir»)*

Tapan ağacı [*İs.*], Değirmenin çarklarını düzleten ağaç, ayar ağacı *(Reşadiye köyü «Kayseri»)*

Tapan etmek [*F.*], Karda yol açmak *(İçel)*

Tapan geçmek [*F.*], Yeni ekilen tarlanın tohumunu kapatmak için sürgü çekmek *(Isparta)*

Tapanlama [*İs.*], *(Konya)* **[Bak: Tapan geçmek]**

Tapanlamak [*F.*], **1.** *(Kemaliye «Malatya»; Kartal «İst.»; Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Talas «Kayseri»; Haydarbeyli «Yozgat)* **[Bak: Topanlama, tapan geçmek]** — **2.** Bir yeri çiğnek yapmak, yol üstü yapmak *(Bozkır «Konya»)* — **3.** Koşmak: **Ne tapanlıyosun** *(Erizn «Dörtyol - Hatay»)*

Tapaş [*İs.*], Yuvarlanmış topak edilmiş bulgur *(Adana «Seyhan»)*

Tapa vermek [*F.*], Karşılık vermek: **Bu çocuk bana ne kadar tapa veriyor** *(Köristan «İznik - Bursa»)*

Tapbak [*İs.*], Havan *(Kuşadası «İzmir»)*

Tapçınmak [*F.*], Çocuk ellerini sallamak *(Sinop)*

Tapdüş [*İs.*], Yakarca da denilen tatarcık sineği *(Bolvadin «Afyon»)*

Tapha [*İs.*], Raf *(Yazılıköy «Emirdağ - Afyon [Muh.]»; Kadıçıftliği Yalova - İst.»)*

Tapı [*İs.*], Mısır ve sarı darı unundan yapılan yufka ekmeği *(Tarsus köyleri)*

Tapık [*İs.*], Ceviz çırpmak için kullanılan uzun sırık *(Dereköy «Kayseri»)*

Tapıklamak [*F.*], **1.** Uyuklamak *(Sarımbey «Çorum»)* ***[Bak: Tapuklamak]*** — **2.** Ağlamasını kesmesi için çocuğun arkasına yavaş yavaş vurmak, okşamak (**Bir çocuk ağlarsa arkasını tapakla belki durur :** *Kangal «Sivas»; Adana; Çorum)* — **3.** *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* ***[Bak: Tapışlamak]***

Tapıl [*İs.*], **1.** Yünün taraktan geçtikten sonra kalan çöplü kısmı *(Erzurum* ***[Bak; Girevit]*** — **2.** Saçta pişen mayalı ekmek, bazlamaç *(Çağlan «Eskişehir»)* ***[Bak: Taplama]*** — **3.** Biçilen ot veya ekin demeti: **Yolma tapılı, biçmi tapılı** *(Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»)* ***[Bak: Tapil]***

Tapılamak [*F.*], *(Lâpseki «Çanakkale»)* ***[Bak: Tapıklamak, 1]***

Tapına düşürmek [*F.*], Puntuna getirmek *(Bodrum «Muğla»; Malatya)*

Tapına getirmek [*F.*], Kertesine, derecesine getirmek *(Adana «Seyhan»)* ***[Bak: Tapına düşürmek]***

Tapıncak [*İs.*], Kadınların pamuk ipliği eğirdikleri çıkrığın el ile çevrilen kolu *(Malatya)*

Tapındırık [*İs.*], **1.** Dikey olarak bir ağaca çatılan ve ucuna kova bağlanıp su çekilen müteharrik ağaç *(Beşkarış «Altıntaş - Kütahya»; Yukarısöğütönü «Eskişehir»)* — **2.** Yukarda ismi geçen amuden dikli ağaç *(Alibeyhüyüğü «Çumra - Konya»)* — **3.** Tulumba *(Söğüt «Bilecik»)* — **4.** Atın baş silkmemesi için başından koluna bağlanan kayış *(Antalya)*

Tapır [*İs.*], **1.** Taşlı ve ârızalı arazi *(Hadım, Bolay «Bozkır - Konya»; Çakallı «Karaisalı - Seyhan»; Önsen köyü «Maraş»; Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»)* — **2.** Etrafı uçurumlu ve vadilerle çevrili tepe uzerindeki düz yerler *(Fakıekinciliği «Amasya»; Seydin köyü «Kırşehir»)* ***[Bak: Taplak, tâpor]*** — **3.** Arka: **Tapırına düştü = Arkasına düştü** *(Yarma «Konya»)* ***[Bak: Tapı, tapırtı]***

Tapırdamak [*F.*], **1.** Bir iş için öteye beriye koşmak *(Navdalı «Mut - İçel»)* — **2.** Boşuna uğraşmak: **Akşama deyin tapırdattım, ekine bir şey geçmedi** *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Tapırtı [*İs.*], Arka *(Yarma «Konya»)* ***[Bak: Tapır, 3]***

Tapış [*İs.*], Fayda *(Saray «Tekirdağ»)*

Tapışlamak [*F.*], **1.** Takdir makamında arkasına hafifçe vurmak (**Babam beni çok sevdi, arkamı tapışladı :** *Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Kayseri; Gâvurdağı «Osmaniye - Seyhan»; Nizip «Gaziantep»; Antalya; Sarılar «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Hamurun üstünü eliyle sıvamak, avuçla hamura vurmak *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Gâvurdağı «Osmaniye — Seyhan»* — **3.** El ile ekmek açmak *(Antalya; Sarılar «Avanos - Kırşehir»)*

Tapışma [*İs.*], Küçük ve ince yorgan *(Paşaköy «Balıkesir [Muh.]»)*

Tapıştırmak [*F.*], Araştırmak; ısmarlamak (**Adava ne gibi şeyler sevk edilebileceğini tapıştırmaktayım;Avrupadan Türkiyeye pek çok yumurta tapıştırılmıştır:** *Bergama «İzmir»; Bursa)*

Tapıtmak [*F.*], Yıkmak, düşürmek *(Bozkır «Konya»)*

Tapik [*İs.*], Keklik tuzaklarında çukur üstüne gelen yaylı tahta kapak *(Bitlis; Muş)*

Tapiklemek [*F.*], Pineklemek, uyuklamak *(Erzincan; Erzurum; Gümüşane; Cerrahpaşa «İst. [Muh.]»)*

Tapil [*İs.*], Biçilen ot veya ekin demeti *(Hasankale «Erzurum»)* ***[Bak: Tapıl 3, topul]***

Tapkaç [*İs.*], Çamaşır tokacı *(Giresun)*

Tapkır [*S.*], İnsan ve hayvanın geçip sertleştirdiği toprak *(Köyüşektaş «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Dabıç, andal 1, tapanlamak 2]***

Tapkur [*İs.*], Kafile, dizi *(Van)*

Taplağı [*İs.*], Takunya *(Kırşehir)* ***[Bak: Taptabı]***

Taplak [*İs.*], **1.** Ormanlar arasında açık düzlük *(Azaplı «Seyhan»; Fakıekinciliği «Amasya»)* ***[Bak: Tapır 2, tapor]*** — **2.** Düz satıh: **Öyle bir harman yeri hazırladım ki taplak mı taplak** *(Ereğli «Konya»)* ***[Bak: Taplı 3]***

Taplama [*İs.*], **1.** Bazlamaç *(Trabzon; Malatya; Maraş)* ***[Bak: Girdele, tapıl 2]*** — **2.** Bulgur ve etten yapılan bir köfte *(Diyarbakır)* ***[Bak: Şaplak, 2]***

Taplamak [*F.*], **1.** Zannetmek, tahmin etmek (**Dediğim çıktı ben iyi taplamışım** : *Civanyaylağı «Mersin-İçel»; Pınarbaşı, Epçe köyü «Kayseri»; Bozüyük «Göksun - Maraş»; Çukurköy, Kandilli «Seyhan»; Şambayatı «Ankara»)* — **2.** Kimseye sezdirmeksizin gizli bakmak: **Taplam bakalım bugün çoban gene oraya gelecek mi?** *(Fıraktın «Kayseri»)* — **3.** Tespit etmek: **Yerini iyi tapladın mı ?** *(Pınarbaşı «Kayseri»)*

Taplan [*İs.*], Mide bozukluğu *(Sarayköy «Denizli»)*

Taplı [*S.*], **1.** Emsalsiz: **Bizim at taplıdır; Tapli bir gövde** *(Deliktaş «Kangal - Sivas»)* — **2.** Muvafık, mutabık: **Usta, bu pencerenin şu kanadı teplı olmamış** *(B. Çaylı «Dörtyol - Hatay»)* — **3.** Düz: **Tapalı yer** *(Adana)* ***[Bak: Taplak, 2]*** — **4.** Dikkatli, itinalı: **Yazılarını iyi, taplı yaz** *(Urla «İzmir»)* ***[Bak: Tapsız]***

Taplu [*İs.*], Pencere: **Evin taplusunun önünde oturduk** *Çiçekdağı «Mucur - Kırşehir»)*

Tamaca [*İs.*], Bilmece, bulmaca *(Zellice «Sarıkamış - Kars [Muh.]»; Van; Ahırlı «Ankara»)*

Tapmak [*F.*], Bulmak *(Kars; Kargın «Çumra - Konya [Yabancı]»; Niğde; Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Tapor [*İs.*], Tepeler üzerindeki geniş düzlükler *(Köşker «Kırşehir»)* ***[Bak: Tapır, 2]***

Tappa [*İs.*], **1.** Hususî yapılan göllerde su boşaltılması için açılan delik: **Gölün tappasını aç** *(Niğde)* — **2.** Maşraba *(Erzurum)*

Tappır [*İs.*], Beştaş oyunu *(Kastamonu)*

Taprı [*İs.*], Arka, peş: **Benim kuzu taprımdan gelir** *(Ereğli «Konya»)* ***[Bak: Tapır, 3]***

Tapsak [*S.*], **1.** Tatsız (**Bugün içtiğim çorba pek tapsaktır :** *Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»;* **Tapsak sözlü adam :** *Bolvadin «Afyon [Muh.]»; İnköy «Kütahya»)* — **2.** Kekremsi *(İnköy «Kütahya»)*

Tapsımak [*F.*], Bayatlamak, kokmak, bozulmak (**Bu et tapsımış; Tapsımış yoncayı at yemez :** *Hisarcık «Kayseri»; Çay «Bolvadin - Afyon»)*

Tapsız [*S.*], Dikkatsiz, yaptığı işi yerinde ve yolunda yapmıyan *(Konya)* ***[Bak: Taplı, 4]***

Tapşa [*İs.*], Tavan arası *(Urfa)*

Tapşalamak [*F.*], Okşamak, sevmek *(Elâgöz «Çankırı»)* ***[Bak: Tapışlamak, taatamak]***

Tapşın [*İs.*], El çırpma, alkış *(İst. [Muh.])*

Tapşın çalmak [*F.*], Avuçlarını birbirine vurmak, el çırpmak *(Edirne [Muh.])* ***[Bak: Tapşın]***

Tapşıngı çalmak [*F.*], Kıvranmak, çırpınmak, ihtilâç geçirmek *(Kastamonu)*

Tapşınlamak [*F.*], Çalınan havaya brikaç kişi el vurarak iştirak etmek: **Güzel bir hava çalındı biz de tapşınladık** *(Gâvurdağı «Osmaniye - Seyhan»)*

Tapşırmak [*F.*], **1.** Havale etmek *(Amasya [Yabancı]; Kars)* — **2.** Yalvarmak : **Tanrıya tapşırırım** *(Kars)* — **3.** Tenbih etmek *(Avanos «Kırşehir»)* — **4.** İhsan etmek, bahşetmek *(İzmit «Kocaeli»)* — **5.** Öpmek *(İzmir)* — **6.** Teslim etmek (**Durmuş, kitabı pana tapşırdı :** *Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Kozluviran «Daday - Kastamonu»; Kocaeli; Malatya köyleri; Balıkesir; Konya çevresi)* — **7.** Takdim etmek, tanıştırmak: **Sizi Ahmet beye tapşırayım; Bu gülü size tapşırırım** *(Tekirdağ [Muh.]; Akhisar «Manisa»)*

Tapşik [*İs.*], Alkış, el çırpma *(Kaya «Fethiye - Muğla [Muh.]»)* ***[Bak: Tapşın]***

Tapşin [*İs.*], El çırpma, alkış *(M. Kemalpaşa «Bursa»)* ***[Bak: Tapşın, tapşik]***

Taptabı [*İs.*], **1.** Takunye, nalın *(Gemele köyü «Kırşehir»; Demirli «Ankara»)* ***[Bak: Taplağı]***

Taptah [*İs.*], Çok gidip gelinen yol *(Van)*

Taptak [*S.*], Düz, ârızasız yer: **Bu iki köy arası taptak bir haldedir** *(Erzurum)*

Taptamak [*F.*], Birinin sırtını, elle vurarak okşamak *(Antalya [Kerkük türklerinden])* ***[Bak: Tapışlamak, tapaşlamak]***

Taptak [*İs.*], Takunye *(Maraş)* ***[Bak: Taplağı, taptabı]***

Taptapa [*İs.*], **1.** Fırın ve tandırda pişen kalın pide, somun *(Erzin «Dört yol - Hatay»)* **[Bak: Kömbe, taptup]** — **2.** Tandırda kızartılmış peksimet *(Van)* — **3.** Bulgurlu yassı köfte *(Ahlat «Bitlis»)*

Taptup [*İs.*], Bazlamaç *(Karaman, Konya)* ***[Bak: Taptapa]***

Tapuk [*İs.*], Sahili derin, ilerisi sığ olan deniz: **Dalyan burnu önünde tapuk var dikkat** *(Çardak «Lâpseki - Çanakkale»)*

Tapuk şirası [*İs.*], Posadan sıkılan kötü şıra *(Köşker «Kırşehir»)*

Tapuklamak [*F.*], Oturduğu yerde uyuklıyarak kendinden geçmek *(Çankırı; Amasya)* ***[Bak: Tapıklamak]***

Tapul [*İs.*], **1.** Çayırlarda biçilmiş ot

öbekleri *(Bozcalı «Reşadiye - Tokat»; Gümüşane)* — **2.** Biçilen sapları yerden toplama *(Navrun köyü [?])* *[Bak: Tapıl, tapil]*

Tapusamak [*F.*], Hizmet etmek *(Ulubey «Ordu»)*

Taputma [*İs.*], Bazlama *(İst. [Aşiretlerce])*

Tar [*İs.*], **1.** Ahırlarda ve kümeslerde tavukların tünemesine mahsus uzun ağaç, tünek *(Bayburt, «Gümüşane»; Sivas;* **Tavuk tara çıkmış akşam oldu** *Ahlat «Bitlis»; Varto «Muş»; Erzincan; Erciş «Van»; Elâzığ; Musik !Tutak - Ağrı»; Zile «Tokat»; Kars; Gümüşane; Erzurum; Şebinkarahisar «Giresun»; Kızılcaveren [?]; Tuzhisar «Bünyan - Kayseri»; Palanga «Hekimhan - Malatya»)* *[Bak: Tarlan]* — **2.** Kağnı arabalarının üzerindeki korkuluk ağaçları *(Narman «Erzurum»; Şibinkarahisar «Giresun»; Erzincan; Zile «Tokat»)* — **3.** Evlerde peşkir asılan değnek *(Divriği «Sivas»)* — **4.** Ağaçları birbirine bağlıyarak yapılan sal *(Ceyhan «Seyhan [Aşiret]»)* — **5.** Taze hayvan veya ağaç *(Belenilvat «Akseki - Antalya»)* — **6.** Oturak: **Çocuğun tarı kırıldı** *(Samsun)* — **7.** Ağaç kesmeğe mahsus tahra *(Bursa)* — **8.** Boğazı kısa, karnı geniş iki kuluplu küçük küp *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **9.** Ezilmiyen ve kırılmıyan karlı yol *(Erciş «Van»)*

Tara [*İs.*], **1.** Bağ budamakta ve ağaç kesmekte kullanılan ve türlü biçimlerde olan bıçak *(Aydın; İst. [Muh.]; Marmara «Bandırma - Balıkesir»; Ortaköy «Gelibolu», Karabiga «Biga», Çanakkale; Yerkesik «Muğla»; İlyaslar «Kırkağaç - Manisa»; İzmir ve çevresi)* — **2.** Süpürge sapı *(Tokat; Ünye ve çevresi «Ordu»)* — **3.** Zıvana *(Edirne)*

Taraba [*İs.*], **1.** Tahta perde *(Gelibolu «Çanakkale»; Çorum; Edirne [Muh.]; Bursa; Trabzon; Hemşin «Rize»)* *[Bak: Daraba]* — **2.** Bahçe ve avlu dıvarları üzerine çekilen tahta perde, tahta havale *(Deregümü «Isparta»)*

Tarabı [*İs.*], Bir çeşit tahta *(Kilimli «Zonguldak»)*

Tarakul [*İs.*], Çalgılı bir türlü millî oyun *(Merzifon «Amasya»)*

Tarak [*İs.*], **1.** Büyük yollardan sapıp ayrılan keçi yolu, çığır *(Alaçeşme «Akseki», Manavgat, Antalya; Dindebul, Sarıvadi «Ermenak - Konya»; Bahçe «Seyhan [Aşiret]»)* *[Bak: Cılgı]* — **2.** Kağnının yan tarafında bulunan parmaklıklar *(Antalya)* — **3.** Ayağın parmak kemikmikleri *(Gösterli «Niğde»)* — **4.** İstiridye *(Gelibolu «Çanakkale [Balıkçılarca]»)* — **5.** Avlu korkuluğu *(Urfa)* — **6.** Taş yontmıya ve düzeltmiye yarıyan demirden yapma dişli aygıt *(Gaziantep)* — **7.** Deve hamutlarındaki tahta kısımların deliğine geçirilen ağaç parçası *(Hacılar «Isparta [Devecilerce]»)*

Tarakça [*İs.*], Yayık içindeki başı topuzlu uzun ağaç *(İst. [Muh.])* *[Bak: Bişek]*

Tarakçıl [*İs.*], Çiftçi âletleri yapılmağa yarayan bir çeşit küçük yapraklı ağaç *(Dereköyü «Pazar - Tokat»)*

Tarakçın [*İs.*], Çavuş kuşu, hüt hüt *(İhsaniye [Muh.], Yalova «İst.» Hamitli «Uzunköprü - Edirne»)* *[Bak: İbibik]*

Tarakçır [*İs.*], *(Çeşniğir «Karacabey-*

Bursa [Muh.]») **[Bak: Tarakçın]**

Tarak dikeni [*İs.*], Ağrı ve sızılarda kullanılan bir çeşit diken *(Gereze «Devrek - Zonguldak»)*

Taraklama [*İs.*], **1.** Atların karınları altında meydana gelen şişlik: **Taraklama yapağı tarağiyle taraklanırsa geçer** *(Kızılcaören «Kütahya»)* — **2.** Küpeştenin aşağısında tarak biçiminde kayığın içinde kullanılan tahta *(Antalya)* — **3.** Ağaç parmaklık *(Akseki «Antalya»)*

Taraklı [*İs.*], *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* **[Bak: İbibik, 1]**

Taraklık [*İs.*], **1.** El ve ayak parmaklarını teşkil eden kemikler **(Ayağının taraklığı geniş olduğundan sivri ayakkabı giyemez :** *Kayseri; Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** Pirzolalık et *(Kayseri)*

Tarak otu [*İs.*], Dere otu *(Karakuyu «Torbalı - İzmir»)*

Taraktan [*İs.*], Nişasta ve pekmezden yapılan bir tatlı *(İslâm köyü «Isparta»)*

Tarak yol [*İs.*], Hayvan ayaklarından meydana gelen iz *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)* **[Bak: Tarak, 1]**

Taran [*S.*], **1.** Geniş ağızlı insan veya hayvan: **Taran ağızlının biri** *(Kemersiz «Zara - Sivas»)* — **2.** Vahşi hayvan ini *(Akçadağ «Malatya»)* — **3.** Hayvanların yaylım ve suya gidip geldiği yer *(Güvere «Silifke - İçel»)* — **4.** Balıkların su içerisinde gizlendiği yosunlu yer *(Kayadibi «Giresun»)*

Taranga [*İs.*], Bir çeşit tatlı su balığı *(Beykoz «İst. [Balıkçılarca]»)*

Taranımak [*F.*], Acemileşen koşum hayvanı işe alışmak: **Öküzler taranıyorlar** *(Oyaca «Haymana - Ankara»)*

Taranmak [*F.*], Yıkanmak, çimmek *(Ankara)*

Taras [*İs.*], **1.** Yağmurlardan gereği gibi ıslanıp tavlanan tarlanın ekilecek hali *(Karakuş «Ünye - Ordu»; Ormanköyü «Çarşamba - Samsun»)* — **2.** Nadas, sürülmüş tarla: **Taras buğdayı renginden belli olur** *(Cumayanı «Zonguldak»)*

Taraş [*İs.*], **1.** Bağ bozumunda kütüklerde kalan üzümler; ekin ve meyveler toplandıktan sonra arta kalan kısım *(Demirci «Manisa»; Kocabergas «Erdek - Balıkesir [Muh.]; İst. [Muh.]; Edirne [Muh.]; Tire «İzmir»)* — **2.** Aralık: **Şu duvarın taraşından bakarsanız aradığınızı görürsünüz** *(Solmaz «Tavas - Denizli»)* — **3.** Yaltaklanma [*İnsan hakkında*] *(Yaraşılı «Haymana - Ankara»)*

Taraşlamak [*F.*], **1.** Gizli gizli araştırıp aşırmak: **Cebinde nesi var nesi yok hepsini taraşlamış** *(İst. [Muh.])* — **2.** Döküntüleri arayıp bulmak **(eviz taraşlıyorum :** *M. Kemalpaşa «Bursa»; Adala «Salihli - Manisa»)* — **3.** Arayıp taramak, araştırmak *(Hayrabolu «Tekirdağ»; Vize «Kırklareli»)* — **4.** Bağ bozumunda ve meyve toplama zamanlarında ceviz, üzüm, kaysı gibi şeylerin kalıntı ve döküntülerini toplamak *(Edirne; Demirci «Manisa)* **[Bak: Taraş, başaklama, başak etmek]**

Taraşmak [*F.*], Bir kalabalık avcı hattı halinde araziyi tarıyarak yürümek *(İçel [Aşiret])*

Taraş üzümü [*İs.*], Bağ bozumundan sonra kütüklerde tek tük kalan üzüm *(İst. [Muh.])*

Tar avı [*İs.*], Tarda, yani kekliklerin tünedikleri yerde yapılan av (*Elâzığ*) [*Bak: Tar*]

Tarazlamak [*F.*], **1.** Sürerek ve gübreliyerek tarlayı ekilecek bir duruma getirmek (*Kurtköyü «Kartal - İst.»; İlyasköyü «Karamürsel - Kocaeli»; Mardar «Bafra - Samsun»*) — **2.** Tarlayı üçüncü defa sürmek (*Mardar «Bafra - Samsun»*) [**Bak: Hasıllanmak**]

Tarazlanmak [*F.*], Bir bez veya kumaşın atkısı eskiyerek seyreklenmek (*Kavak «Samsun»*) [**Bak: Darazlanmak, 2**]

Tarban [*İs.*], Hastalıklı hayvan eti (*Adana*)

Tarçığ [*İs.*], **1.** Kuvvet, kudret, irade: **Bakımsız tay tarçığ kalmaz** (*Bayburt «Gümüşane»*)

Tarçık [*S.*], **1.** Şişman, etli zayıf olmıyan (*Bayburt «Gümüşane»; Çakırköyü «Şebinkarahisar - Giresun»*) — **2.** Semirten, gıdalandıran nesne, madde, kuvvet veren, sağlamlık temin eden hulâsa (*Ulubey «Ordu»; Şebinkarahisar «Giresun»; Sivas; Kelkit «Gümüşane»*)

Tarçıklanmak [*F.*], Gıda ve kuvvetini alarak kemale gelmek (*Şebinkarahisar «Giresun»*)

Tarçın [*İs.*], Kocaya varmış kızın babasının evine ilk dönüşü (*Çinçina «Hemşin - Rize»*)

Targa [*İs.*], İçinde çamur, kum, toprak ve moloz gibi şeyler taşınan sedye (*İncirli «Bilecik»; Balabancık «Malkara - Tekirdağ»; Salur «Bandırma - Balıkesir»; Karamandıra «İst.»*) [**Bak: Tarka**]

Tarhan [*S.*], **1.** İş görmiyerek semizliyen kimse: **Tarhan adam** (*Borçka, Yusufeli «Çoruh»*) — **2.** İş görmiyecek durumda olan insan veya hayvan (*Ahlat «Bitlis»*)

Tarhan otu [*İs.*], Dereotu (*İğdecik ve sancaklıboz «Manasa»*)

Tarıf [*İs.*], Çok zaman tandırları ısıtmak için kullanılan toprak mangal (*Urfa*)

Tarık [*İs.*], **1.** Dâvâ (*Kadıçiftliği «Yalova - İst.»*) — **2.** Lâzım (*Sivas*)

Tarıktırgan [*S.*], Dâvâ olunan (*Kadıçiftliği «Yalova - İst.»*)

Tarışan avı [*İst.*], Sürek avı (*Türkbeyli «Mengen - Bolu»*)

Tarışman [*İs.*], Ocak çekirğesi (*Lâpseki «Çanakkale»*) [**Bak: Sırhıt**]

Tarıtkan [*S.*], Müddei, davacı (*Kadıçiftliği «Yalova - İst.»*)

Tariç [*İs.*], Tarlaları ayıran çalı veya kazıktan yapılmış çitler (*Düzköyü «Ayancık -Sinop»*)

Tarka [*İs.*], (*Kurşunlu «Gölpazarı - Bilecik [Muh.]»*) [**Bak: Targa**]

Tarla bakkalı [*İs.*], Toygar kuşu (*Zeytinli «Edremit - Balıkesir»*)

Tarlacın [*İs.*], Tarla kuşu (*Hamitli «Uzunköprü - Edirne»*)

Tarlagoz [*İs.*], Rençber ağı da denilen türlü cins balık tutmıya yarar bir çeşit ağ (*Ereğli «Karamürsel - Kocaeli»*)

Tarlak [*İs.*], Berber (*Adana*)

Tarlamak [*F.*], Gizli bir yerden gözetlemek (*İbrala «Karaman - Konya»*)

Tarlan [*İs.*], Tavuk tüneği, tavukların tünediği ağaç (*Malatya*) [**Bak: Tar, 1**]

Tarlanmak [*F.*], **1.** Bir adamın başına üşüşmek (*İst. [?]*) — **2.** Asabiyetle hücumetmek (*Çemişgezek «Tunceli»*) — **3.** Tavuklar tüneğe çıkmak, tüneklemek (*Ahlat «Bitlis»*)

Tarma [*İs.*], **1.** Musandıra *(Ahlat «Bitlis»)* — **2.** Balkon, çıkartma *(Adana)* — **3.** Nehire dogru uzatılmış iskele *(Diyarbakır)*

Tarmak [*İs.*], Kısım, parça, şube *(Trabzon)*

Tarmatakır [*Zf.*], Karmakarışık, altüst *(Gaziantep)*

Tarmın [*İs.*], *(Boğazlıyan «Yozgat»)* ***[Bak: Kili, 3]***

Tarp [*İs.*], Karın çokca biriktiği kuytu yer *(Muratlar «Gölcük - Çanakkale»)*

Tarsımak [*F.*], Yara iyileşmek *(Kızılisalı «Silifke - İçel»)* — **2.** Sıkılmak, muztarip olmak: **Bu adamdan çok tarsıdım** *(Reşadiye «Marmaris - Muğla»)*

Tarsnars [*Zf.*], Başaşağı *(Bolu)*

Tartaklamak [*F.*], **1.** Bir şeyi karıştırıp düzenini bozmak: **Hırsız sandığı tartaklamış** *(Niksar «Tokat»)* — **2.** Tutup çekmek, hırpalamak: **Çocuğu tartakladım** *(Niksar «Tokat»)*

Tartala [*İs.*], **1.** Kış geceleri misafire ikram olunan çerez: **Hatice kadının tartalası pek iyi idi** *(Gargara «Ermenak - Konya»)* — **2.** [*S.*] Çok, mebzul: **Dağda odun tartaladır** *(Karacahisar «Milâs - Muğla»)* — **3.** Talan, yağma *(Gümüşane)* — **4.** [*S.*] Karmakarışık *(Misis «Seyhan»)*

Tartalcı [*S.*], Yapamadığı halde yapar gibi söyliyen ve görünen, palavracı *(Kayabaşı «Zonguldak»)*

Tartalı [*İs.*], Alaca renkli bir kuş *(Sabuncupınar «Kütahya»)*

Tartamak [*İs.*], Tüelbent, yemeni bez gibi şeyler: **Oyalı tartamak** *(Alaşehir «Manisa»)*

Tartı [*İs.*], **1.** Kayıklarda yelkeni aşağı yukarı indiren ip: **Tartıyı bağladınız mı?** *(Gündoğdu «Rize»)* — **2.** İp *(Gızıklı [?])* — **3.** Harmandaki yığınları çekmek ve dağıtmakta kullanılan ucu kendiliğinden çengelli uzun sırık *(Düğrek, Muğla)* — **4.** Kadın başörtüsü, namaz bezi, yemeni *(Işıklar [?]; Balçova «İzmir»; Trabzon; İst.)* — **5.** Sürülmüş tarlayı düzeltmeye yarıyan tahta sürgü *(Ortaköy «İst. [?]»)*

Tartılamak [*F.*], Bir ağacı, kapıyı yerinden sökmek için kuvvet sarfetmek: **Ağacı tartıla bakalım** *(Salar köyü «Afyon»)*

Tartımak [*İs.*], Köylülerin başlarına sardıkları geniş sargı, yemeni, âbâni *(Kaklıç, Yanık köy «Menemen - İzmir»)* ***[Bak: Tartamak]***

Tartıncak [*İs.*], Köylülerin başlarına sardıkları yemeni *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale; İzmir köylüleri)*

Tartındı [*İs.*], Kadınların başlarına örttükleri yemeni *(İzmit «Kocaeli»)* ***[Bak: Tartıncak]***

Tartınmak [*F.*], **1.** Tülbent, bez ve saireyi baş üzerine koyup uçlarını çene altından dolaştırarak tekrar başının üzerine götürüp bağlamak *(Alaşehir «Manisa»; Dursunbey «Balıkesir»)* — **2.** Fırsatı kaçırmak, vaadinden dönmek, istenileni yapmamak, çekinmek *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Tartma [*İs.*], **1.** Başörtüsü, yemeni *(Ereğli [?]; Keşan «Edirne»)* — **2.** Tarlalarda açılan su arkı *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Tartmart [*S.*], Alçaklı, yüksekli, düz olmıyan yer *(Sertaç «Burdur»)*

Tartumcak [*İs.*], Yemeni *(Samsun)*

Tarzamak [*F.*], Eskimiye yüz tutmak, eprimek *(Hoca köy «İnegöl - Bursa»)* ***[Bak: Darazlanmak, 2]***

Tas [*İs.*], **1.** Arka, peş **(Ben gidiyorum, sen tasımdan gel :** *Kırıklı, Çukurköy «Karaisalı»; Adana «Seyhan»; Karapınar «Konya»; Yalova «İst.»; Ortaköy «Bor - Niğde»)* — **2.** Yarım gaz tenekesinden ibaret hububat ölçeği *(Ortaköy «Çal - Denizli»)* — **3.** Çarık kesilen gönün kenar parçaları **(Gönün tasları :** *Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Gerze «Sinop»)* — **4.** Bağlara ârız olan bir hastalık *(Rize)*

Tasak [*İs.*], Öküz derisinin kenarları *(Ficek «Reşadiye - Tokat»)*

Tasaklamak [*F.*], Kesmek *(Burdur)*

Tasanas [*S.*], Yorgun *(Isparta)*

Tâsanaş kalmak [*F.*], Yorulmak, takatsız kalmak: **O kadar yol yürüdüm ki tasanas kaldım** *(Isparta)*

Tasar [*İs.*], Saban oku, boyunduruk yapmak için yontularak hazırlanan odun *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Tasarlamak [*F.*], Bir ağacın kabasını yontmak: **Bugün iki tane saban başı tasarladım** *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* ***[Bak: Taslamak, 6]***

Tasarlanmak [*F.*], Öğünmek *(Zeytinli «Seyhan»)*

Tasatmak [*F.*], Gözetlemek *(Navdalı «Mut», İçel)*

Tasbar [*İs.*], Çömlek *(Erzincan)* ***[Bak: Tasık]***

Tasbatan [*S.*], Rutubetini daima muhafaza eden verimli toprak *(Urla «İzmir»)*

Tası [*İs.*], Bir evleklik yer *(Olukyayanı «Zonguldak [Yabancı]»)*

Tasık [*İs.*], Küçük çömlek *(Ahlat «Bitlis»)* ***[Bak: Tasbar]***

Tasımnamak [*F.*], Ölçüp biçmek: **Bu işi iyice tasımnamak lâzım** *(Bolu)*

Tasından [*Zf.*], Arkasından: **Tazı tavşanın tasından koşuyordu** *(Sazlıca köyü «Niğde»)*

Tasından gelmek [*F.*], Arkasından gelmek *(Safranbolu, Ereğli «Zonguldak»)*

Tasıtasına [*Zf.*], Arka arkaya, ardarda *(Ulukışla «Niğde»)*

Taskaba [*İs.*], Tosbağa, kaplumbağa, tosbağa *(Kırşehir)*

Taskalla [*İs.*], Kemiklerle oynanılan bir çeşit oyun *(Burdur)*

Taskırma [*İs.*], Ön kısmı iki kulak hizasında kesilmiş kadın saçı *(Tire «İzmir»)*

Taslak [*S.*], **1.** Kaba, yakışıksız eşya ve insan: **O çok taslak bir adamdır; Bu elbiseye çok taslaktır** *(Kilis «Gaziantep»)* — **2.** [*İs.*] Tasavvur, düşünce: **Gördünüz mü şu iş benım taslağım gibi çıktı** *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* — **3.** [*İs.*] Dişlenmemiş törpü *(Fatih «İst.»)*

Taslakçı [*İs.*], Model yapan kimse *(Bursa)*

Taslama [*İs.*], Kalas tahtası *(Kelkit «Gümüşane»)*

Taslamak [*F.*], **1.** Gösteriş yapmak *(Hacıfakı «Denizli»; Borunova «İzmir»)* — **2.** Yapılacak işin plânını kurmak *(Bozön köyü «Mersin»)* — **3.** Tarassut etmek, uzaktaki bir şeye bakmak **(Tasla bakalım davarlar geliyor mu? :** *Bozön köyü «Mersin - İçel»; Zanapa «Ereğli - Konya»; Niğde; Fıraktın «Develi -*

Kayseri») — **4.** Azarlamak, terslemek *(Akköy «Söğüt - Bilecik»)* — **5.** Ardından gitmek, takip etmek (**Taslarken taslarken yakaladım** : *Niğde; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Zanapa «Ereğli - Konya»)* — **6.** Ormandan kesilen ağaçları yontup düzlemek: **Bugün boyunduruk taslamağa gittim** *(Köy «Zonguldak»)* — **7.** Çeliği çekiç biçimine sokmak [*Törpücülerce*] *(Fatih «İst.»)* — **8.** Yakıştırmak *(Kızılcaören «Kütahya»)* — **9.** Zevketmek, eğlenmek, yiyip içip keyfine bakmak: **Hasan beyin sayesinde taslarız** *(İzmir* [*Muh.*]*)*

Taslanmak [*F.*], Teşebbüs etmek *(Çomaklı köyü «Biga - Çanakkale»)*

Tasma [*İs.*], **1.** Köpeklerin boyunlarına taktıkları halkalı kayış *(A.; Trakya)*— **2.** Bel kayışı *(Seydibaba «Şiran-Gümüşane»; Meşeli «Samsun»; Akçakaya «Kayseri»)* — **3.** Zülüf, kâkül *(Selçikli «Akhisar - Manisa»)* ***[Bak: Taskırkma]*** — **4.** Ihlamur ağacının iç kabuğu *(Pazar «Karamürsel - Kocaeli»)* — **5.** Kendir çarpıldıktan sonra içinde kalan elyaflı ve kabuklu kısmı *(Tokat)* — **6.** [*S.*] Azametli, gururlu, üstüngörünüşlü *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Tasmal [*S.*], Biçimsiz şişman *(Konya)*

Tasmalamak [*F.*], Ölçüp biçmek, tahmin etmek *(Ordu)* ***[Bak: Tasımlamak]***

Tasmalık [*İs.*], Azametlilik, çalımlılık: **Sen de amma tasmalık yapıyorsun** *(Alucra «Giresun»)*

Tasmankara [*İs.*], **1.** Tahin ve pekmezden yapılan bir tatlı *(Burdur)* — **2.** Un ve pekmezden yapılan helva *(İslâmköyü «Isparta»)*

Tastabaş [*İs.*], Camilerde müezzinlere mahsus yer, müezzin mahfili *(Kızılcaviran «Konya»)*

Tasu [*s.*], *(Tavara «Reşadiye - Tokat»)* ***[Bak: Tasak]***

Taş [*İs.*], Gönleri işlemekte kullanılan bir aygıt *(Trabzon)*

Taşağar [*S.*], Taşlı yer, taşlı memleket: **Bizim köy taşağardır** *(Kaşanoz «Ankara»)*

Taşağrı [*S.*], *(Akçaköşe «Beypazarı - Ankara»)* ***[Bak: Taşağar]***

Taşahır [*S.*], Köylü: **Taşahır adamlar şehirliye benzemez** *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)*

Taşakkapan [*İs.*], Bukalemun *(Adana)*

Taşaşası [*İs.*], Düğünlerde perşembeden sonra cuma günü verilen ziyafet *(Konya ve dolayı)*

Taşaşma [*İs.*], Gelin çıkmadan önce gelin evinde yapılan yemekli ziyafet *(Konya)* ***[Bak: Taşaşası]***

Taşatan [*İs.*], Keklik: **Alaca taştan** *(Ankara)*

Taşçakma [*İs.*], Körebe oyunu *(Ergani «Osmaniye - Seyhan»)*

Taşdöğen [*İs.*], Gece bekcisi: **Bu sene taşdöğen hakkı seksen kile ekinmiş** *(Çelebi «Keskin - Ankara»)*

Taşdöven [*S.*], İşbilir, becerikli, kuvvetli *(Erikliman «Bulancak - Giresun»)*

Taşekemeği [*İs.*], Ekmek kadayıfı *(Tokat)*

Taşenek [*İs.*], Zıpzıp *(Çorum)*

Taşgan [*İs.*], Pınar *(Adana)*

Taşgır [*İs.*], Taş ev *(Cide «Kastamonu»)*

Taş gözeri [*İs.*], Buğdayın taşını çıkaran iri delikli kalbur *(Tercan «Erzincan»; Ficek «Reşadiye - Tokat»)* ***[Bak: Taşkesen]***

Taş harman [*S.*], Çok taşlı olan yer (*Küçükkabaca «Uluborlu - Isparta»*)

Taşı elinde [*S.*], Taşı gediğine koyan, hazırcevap (*Köşker «Kırşehir»*)

Taşırgamak [*F.*], Uzaktan getirilen koyun ve sığır gibi hayvanların tırnakları bozulmak ve acımak: **Bu hayvanlar o kadar taşırgadı ki ayaklarını yere basamıyorlar** (*Boyabat «Sinop»; Terme «Samsun»*)

Taşırkama [*İs.*], (*Köşker «Kırşehir»*) [*Bak: Taşırgamak*]

Taşırkmak [*F.*], Hayvan, ayağını taşa çarpmak: **Atım taşırktı** (*Isparta*)

Taş kadayifi [*İs.*], Yassı kadayıf (*Tarsus «İçel»*) [*Bak: Taşekmeği*]

Taşkala [*İs.*], **1.** Alay, istihza (*Buluklu «Mersin - İçel»; Varyanlı «Maraş»*) — **2.** Şaka (*Adana*)

Taşkalacı [*S.*], Alaycı, şakacı: **Bu adam çok taşkalacıdır** (*Adana «Seyhan»*)

Taşkala etme [*F.*], Alay etme (*Adana ve dolayı*)

Taş kesen [*İs.*], Buğday elenen gözer, kalbur (*Çataloluk «Develi - Kayseri»*) [*Bak: Taşgözeri*]

Taşlâk [*İs.*], Derelerdeki bataklık (*Nize «Kayseri»*)

Taşlama [*İs.*], **1.** Atın ön ayaklariyle toprağı kazması, eşinme (*Konya ve dolayı*) — **2.** Hayvanların sıçraya sıçraya yürüyüşü (*Yeniköy «Çerkeş - Çankırı»; Asarcık «Boyabat - Sinop»*)

Taşlamak [*F.*], Göz koymak, nişan koymak: **Filânın kızını taşlamağa başlamışlar** (*Genezin «Avanos - Kırşehir»*)

Taşlık [*İs.*], **1.** Tavuk, hindi gibi kuşların içerisi ufak taş dolu olan ve taneleri üğütülüp sübye haline getiren kursağı (*Lâpseki «Çanakkale»; Sivas*) — **2.** Miyde; işkembe: **Senin taşlığın; Hayvanın işkembesi** (*Demirtaş «Kayaş - Ankara»*) — **3.** Harmanda kullanılan bir çeşit kalbur (*Tokat*)

Taşlıoğlu buğdayı [*İs.*], Beyaz ve iri taneli bir çeşit buğday (*Orman «Akseki - Antalya»*)

Taşot [*İs.*], Elma, armut kurusu (*Zonguldak dolayı*)

Taş oynama [*İs.*], (*Bereketlil «?»*) [*Bak: Tıtma, 3*]

Taşramak [*F.*], Ayağa taş dokunmakla tökezliyerek yürümek (*Lâpseki «Çanakkale»*)

Taşura [*İs.*], Ayakyolu (*Oreyler «Simav - Kütahya»*)

Taşut [*İs.*], **1.** Yemek pişirirken yağ, pirinç, soğan, yumurta ve benzerleri gibi kullanılan şeyler (*Sofular «Çerkeş - Çankırı»*) — **2.** Armut (*Tokat*) — **3.** Yabani elma ve ahlat kurusu (*Bozoğlu «eÇrkeş - Çankırı»*) — **4.** Kereste (*Karaşar «Beypazarı - Ankara»*)

Taşüt [*İs.*], (*Keşenuz «Ayaş - Ankara»*) [*Bak: Taşut, 1*]

Taşyatırlanmak [*F.*], Tasdik edilmek: **Gezmeğe gıttikleri taşyatırlandı** (*İskilip «Çorum»*)

Tat [*S.*], **1.** Kekeme (*Lice «Diyarbakır»; Denizli; Ankara; Adana; Ayvazhacıköyü «Kayseri»*) [**Bak: Kekeç, 1**] — **2.** Dilsiz (*Ahmetli «Turgutlu», Gördes - Manisa»; Gökçepınar «Mecitözü - Çorum»; Balıkesir; Tire «İzmir»; Civanyaylağı «Mersin - İçel* [*Aşiret*]*»; Adana; Mucur «Kırşehir»; Muğla; Antalya; Konya; Kı-*

zılvıran «Kayseri») — **3.** [*İs.*] El ayası: **Elimin tatı şişmiş** *(Kemaliye «Malatya»; Varto «Muş»)* — **4.** Kaba, münasebetsiz kimse (**Tatın biri:** *Dinar «Afyon»; Nluborlu «Isparta»; Ahlat «Bitlis»; Beşkarış, Tavşanlı «Altıntaş - Kütahya»; Yapraklı «Çankırı»; Boldan «Denizli»; Tire, Bayındır «İzmir»; Isparta)* — **5.** Şaşkın, aptal (**Tat yüzlü:** *Kütahya ve dolayı; Van)* — **6.** [*İs.*] Şehirde oturmıyan bir sınıf halk *(Adana)* — **7.** [*İs.*] Çorap tabanı *(Sivas köyü «Çatalca - İst.»)* — **8.** Biçimsiz (**Endamı güzel, yüzü tat** : *Muğla; Uluborlu «Isparta»)* — **9.** [*İs.*] Yağsız çıra *(Tavşanlı «Kütahya»)* — **10** [*İs.*] Ayak tabanı *(Bayburt «Gümüşane [Muh.]»)* — **11.** Yüzü yassı, burnu basık olan kimse *(Erzurum)* — **12.** İçi başka, dışı başka kimse *(Erzurum)* — **13.** Biçimsiz, yırtılmış elbise *(Isparta)*

Tata [*İs.*], **1.** Güveç *(Akpınar «Bozüyük - Bilecik [Muh.]»)* — **2.** Çocuk dilinde başa giyilen takke, şapka, başlık ve saire *(Saka köyü «Kütahya [Muh.]»; Balıklıçeşme «Biga - vanakkale [Muh.]»; Balıkesir)*

Tataba [*İs.*], Hizmetçi kız *(Divriği «Sivas»; Bolu)*

Tatacan [*İs.*], Istırap, sancı *(Kaleboynu «Seyhan»)*

Tatak [*İs.*], **1.** Bulaşık suyu *(Ş.A. [?])* — **2.** Keçiyolu *(Sadıklar «Akseki - Antalya»)*

Tatala [*İs.*], Bayılarda yetişir, yüzük biçiminde bir çeşit ot *(Kurtdoğmuş «Kartal - İst»)*

Tatalacı [*S.*], Aceleci *(Osmançavuşlar «Mudurnu - Bolu»)*

Tatar [*İs.*], **1.** Hamurdan yapılmış bir çeşit çorba *(Adana; Kastamonu)* — **2.** Gül, nergis, zambak ve başka çiçeklerin açılmamış koncaları *(Belen «Akseki - Antalya»)* **[Bak: Bilbik]** — **3.** Mantı *(Kayı köyü [?])*

Tatarca [*İs.*], **1.** Şiddetli karın ağrısı *(Bozkır «Konya»; Görece «İzmir»; Küçükkabaca «Uluborlu - Isparta»;* **Tatarcası kalktı = Sancılandı** : *Kozan «Seyhan»; Güdül «Ayaş - Ankara»; Masara «Mut - İçel»; Elecik «Ankara»; Kayseri; Çeşme «İzmir»)* — **2.** Böbrek sancısı *(Kırşehir)*

Tatarcalanmak [*F.*], Tahta ve oklava ile ocaktan olan kadınlar tarafından tedavi olunmak *(Kayseri)*

Tatar hamı [*İs.*], İnsanda ve ekseriya hayvanın sağ tarafından başlıyan sancı *(Erzurum; Malatya)*

Tatarıca [*S.*], İyi pişmeyip çiğ kalmış et *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Tatar kurdu [*İs.*], *(Seymen köyü «Çorlu - Tekirdağ»; Edirne)* **[Bak: *Tatarhamı*]**

Tatar olmak [*F.*], Karnı sancılanmak: **Komşunun çocuğu tatar olmuş** *(Denizli)*

Tatar sökmez [*İs.*], Odalarda döşeme altlarına konulan kalın ağaçlar *(Kızılcaviran «Tokat»)*

Tatat [*S.*], Kekeme *(Adana «Seyhan»)* **[*Bak: Tat, 1*]**

Tatavcı [*S.*], **1.** Münafık *(Dadağı «Kayseri»)* — **2.** Dalkavuk *(Boğazlıyan «Yozgat»)*

Tatavatsız [*S.*], Patavatsız, boşboğaz *(Yalova «İst.»)*

Tatavı [*S.*], **1.** Bilmiyerek, şuursuzca yapılan iş *(Gümele «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** [*Zf.*] Boşuboşuna, körükörüne, gelişi güzel (**Adamın hangi derede öldüğünü bilmeden tabu-**

tu tatavı sürüyüp gidiyorsun : *Çeltikçi «Gediz - Kütahya»; Umurlu «Aydın»; Bozlar «Burdur»; Denizli)* *[Bak: Tuyumuna, sümeğe]* — **3.** Baştan savma iş *(Narlıdere «İzmir»)* — **4.** [*Zf.*] Yavaş yavaş, aheste aheste: **Sebze tatavı kaynarsa ne hoş olu !** *(Narlıdere «İzmir»)* — **5.** İyice pişmemiş yemek *(Adana «Seyhan»)*

Tatavıcı [*S.*], Baştan savma iş yapan *(Narlıdere «İzmir»)*

Tatavu [*S.*], **1.** Peltek, çetrefil, kekeme *(Şabanözü «Polatlı-Ankara»)* — **2.** Ramazanı karşılamak üzere bir gün önce tutulan oruç *(Boyabat «Sinop»)*

Tat dışlık [*İs.*], Rahat, huzur: **Şu evdeki tat dışlığa bayılırım** *(Diyarbakır)*

Tatı [*Zf.*], Yavaş [*Yeni yürüyen çocukları yürütmek için söylenir*]: **Tatı tatı = yavaş yavaş** *(Urfa)*

Tatik [*İs.*], **1.** Tavşan ayağı *(Kemah «Erzincan»)* — **2.** Koyun ayağı *(Erzincan)*

Tatir [*İs.*], Kısa otlu çayır *(İst.* [?])

Tatlaşmak [*F.*], Çekişmek, ağız dalaşı yapmak *(Köşker «Kırşehir»)*

Tatlı aş [*İs.*], Aşure *(Uluborlu «Isparta»; Aydın; Eskişehir)* **[Bak: Datlâş]**

Tatlı bayram [*İs.*], Meyan kökü *(Kayseri)*

Tatlık [*İs.*], **1.** Mangal altlarına serilen bez *(Ürgüp «Kayseri»)* — **2.** Önlük *(Konya)* — **3.** Tandır yorganı *(Sarılar, Genezin «Avanos-Kırşehir»; Balçova «İzmir»; Niğde; Bahçeli, Ürgüp, Develi «Kayseri»; Nevşehir «Niğde»)*

Tatlı kabık ve **Tatlı kabuk** [*İs.*], Tarçın *(Isparta)*

Tatlısu kayası [*İs.*], Yeşil sazan balığı, kara balık *(eBykoz «İst.; Samsun»)*

Tatkan [*İs.*], **1.** Eldiven *(Yavuz köyü «Şavşat - Çoruh»)*

Tato [*İs.*], Arife günü: **Tato için kesilen kurban ölüler içindir** *(Yiğran «Boyabat - Sinop»)*

Tatoma [*İs.*], İnek ahırının döşeme tahtası *(Trabzon)*

Tatramba [*İs.*], Melisa, oğulotu *(Tire «İzmir»)*

Tatu [*İs.*], Pas *(Kadıçiftliği «Yalova-İst.* [*Muh.*]*»)*

Tatul [*İs.*], Hayvan pençesi: **Ayının tatulu kuvvetlidir** *(Rize)*

Tatula [*S.*], Çok ekşi *(Cimin «Erzincan»)*

Tatule [*İs.*], Kangal dikeninin eflâtun çiçeği *(Konya)*

Taulin [*İs.*], Cigara iskemlesi *(Ayaş «Ankara»)*

Tav [*İs.*], **1.** Zem; kızdırma *(Bornova «İzmir)* — **2.** Bir iş veya mahsulün kemale gelme zamanı *(Kal'a «İncesu - Kayseri»)*

Tava [*İs.*], **1.** Ateş küreği *(Ereğli* «Konya»; Kütahya) — **2.** Liyen *(Akgöz «Bartın - Zonguldak»)* — **3.** Kahve dolabı, kahve değirmeni *(Erenköy* [?]*)*

Tavacık [*İs.*], **1.** Kurbağa yavrusu *(Çermik «Diyarbakır»)* — **2.** Değirmen çarkını döndüren dolabın tahtasına çakılan demir parçası *(Gerze «Sinop»)*

Tava gelmek [*F.*], Kanmak, yumuşamak, yola gelmek: **Hasan ağa kolay kolay tava gelmez** *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)*

Tavalık [*İs.*], **1.** Pencere *«Kırşehir»)* — **2.** Dıvar içine oyulmuş kapaksız

dolap *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Tavan [*İs.*], **1.** Yüklük, yatak yorgan konulan dolap *(Ereğli «Konya»)* — **2.** Harman yeri *(İbriktepe «Keşan - Edirne»)*

Tavana [*İs.*], Mutfak *(Niğde)*

Tavar [*İs.*], **1.** Mangal *(Hacılar köyü «Hekimhan - Malatya»)* — **2.** İçinde küllü su bulunan kap *(Erbaa «Tokat»)*

Tavasapı [*İs.*], Saksağan *(Gedelek «Orhangazi - Bursa»)*

Tavatır [*S.*], Kuvvetli toprak *(Kırşehir)*

Tav atmak [*F.*], Yüksekten atmak, kendini metetmek *(Aşağıdan «Sfranbolu - Zonguldak»)*

Tavgan [*İs.*], Uzun boğazlı kulpsuz testi *(Çumra «Konya»)*

Tavısamak [*F.*], Hararetini, kuvvetini kaybetmek, soğumak: **Dolma tavısamış** *(Seyhan)*

Tavıştı [*İs.*], Ses, seda, ayak tıpırdısı *(Derbent başı [?])*

Tavla [*İs.*], Hayvanların besi yeri *(Karaisalı «Seyhan»)*

Tavlamak [*F.*], **1.** Beslemek *(Kemerburgaz «İst.»)* — **2.** Koltuklamak, pofpoflamak *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»; Kırşehir)*

Tavlar]*İs.*[, **1.** Bostan kulübesi *(Sinop [Yabancı])* — **2.** Raf *(Adana)* — **3.** Tahta ve sandık gibi şeylerden yapılabilen karyola *(Bozkır «Konya»)*

Tavlaşmak [*F.*], Çamur kurumağa yüz tutmak *(İçel)*

Tav olmak [*F.*], Razı olmak: **Sen bu işe çoktan tav olursun fakat veren yok** *(Çeltikçi «İnegöl-Bursa»)*

Tavsamak [*F.*], **1.** Azalmak, hafiflemek: **Dişimin ağrısı biraz tavsadı** *(Konya; Çal «Denizli»; Gümele «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Kararına gelmek, tavına gelmek: **Tarlalar tavsadı** *(Gördes «Manisa»)* — **3.** Razı olmak: **(Kızın anası tavsadı;** *(Gördes «Manisa»)*

Tavsıma [*İs.*], Hafifleşme, yatışma, hızını kaybetme: **Her hızın bir tavsıması ardır** *(Yakakayı köyü «Eskişehir») [Bak: Tavsamak, tavsımak]*

Tavsımak [*F.*], Hafiflemek, sükûnet bulup yatışmak **(Yağmur bir az tavsıdı** ; *Gürağaç «Tavşanlı», Erdoğmuş «Kütahya»; Ahıköy [?]; Kadıköy «Denizli») [Bak: Tavsamak]*

Tavsınmak [*F.*], Şiddeti azaltmak *(İçel)*

Tavşak [*İs.*], Fıstıklı çam kozası *(Tekkeönü köyü «Zonguldak»)*

Tavşamak [*F.*], Gevşemek *(Edirne)*

Tavşan [*İs.*], Marangozlukta kullanılan tek bıçaklı düz rende *(Bursa)*

Tavşancık [*İs.*], Bir çeşit kuş *(Konya)*

Tavşancıklamak [*F.*], Ekin rüzgârdan dalgalanıp eşilmek: **Arpa, buğday tavşancıklıyor** *(Bektaş «Zara-Sivas»)*

Tavşancıl [*İs.*], Sığırların tutulduğu öldürücü bir hastalık *(Kurugöl «Nevşehir - Niğde»)*

Tavşan fasulyası [*İs.*], Tazesi yenmiyen, kurusu yenen ve ağaca sarılmayan bir çeşit fasulya *(Vezirköprü «Samsun»)*

Tavşan kovalamak [*F.*], Ekinler rüzgârdan dalgalanacak kadar yükselmek: **Artık ekiuler tavşan kovalamıya başladı** *(Çırpılar «Bayramiç - Çanakkale»)*

Tavşan kulağı [*İs.*], Taşsız tepe *(Develi «Kayseri»)*

Tavşan meyvesi [*İs.*], Meyvesi kırmızı ve yenen, yaprağı beyaz bir ağaçtır ki, dalları dayanıklı olduğundan çalkı süpürgesi yapılır *(Kışlacık köyü «Amasya»)*

Tavşan topuğu [*İs.*], Tek saplı, yaprağı tepesinde bir ot olup salamurası yapılır veyahut kabuğu soyularak yenir *(Ağrı)*

Tavşan tüyü [*İs.*], Havanın bir kısmı güneşli iken püskürme şeklinde yağan yağmur *(Gediz «Kütahya»; Kumdanlı «Yalvaç - Isparta»)*

Taşıt [*İs.*], Armut kurusu *(Kilimli «Zonguldak»)*

Tavşuk [*İs.*], Meyve kurusu, kak *(Safranbolu «Zonguldak»)* ***[Bak: Kırış, 1]***

Tavşut [*İs.*], **1.** Elma, armut kurusundan yapılan hoşaf *(Kaboğlu köyü, Ortaköy, Ereğli, Kozyaka, Gayza, Kadıbükü Cumayanı, Devrek; Kadıbükü, Gelik köyü, Hisarönü, Yakademirciler, Bulak, Safranbolu «Zonguldak»; Çerke, Bayramören «Çankırı»)* ***[Bak: Kiriş, kırış 1]*** — **2.** Yoğurt, süt gibi hayvandan alınan yayla hasılatı, ürün: **Yayla tavşutu** *(Ünye «Ordu»)* — **3.** Kereste (**Evin tavşutunu hazırladım** : *Örencik, Bolu)* — **4.** Elma hoşafı *(Kuzyaka, Safranbolu «Zonguldak»)* — **5.** İnsan ve hayvanların yiyeceği şeyler, yiyecek *(Kızılcaviran «Tokat»)*

Tavtav [*S.*], Vakti saati belli olmıyan, kılıktan kılığa giren kimse *(Diyarbakır)*

Tav tutmak [*F.*], Deriler perdah ve traşı yapıldıktan ve boyandıktan sonra satılığa çıkarılmak üzere don veya balık yağı ile yağlanmak *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Tavuk çiçeği [*İs.*], Lâle *(İzmir [Muh.])*

Tavuk götü [*İs.*], Deniz anası *(Ereğli ve çevresi «Zonguldak»)*

Tavuklama [*İs.*], Sağdiç için gelen yemiş ve hediyelerin bekâr arkadaşlar tarafından gece toplanıp yenmesi *(Vezirköprü «Samsun»)*

Tavur [*İs.*], Rüşvet *(Ulubey «Ordu»)*

Tavuş [*İs.*], Ses: **Keçinin tavuşu geliyor** *(Çilehane «Reşadiye - Tokat [Muh.]»)*

Tavşan alması [*İs.*], Küçük yapraklı, kırmızı kozalı ve ince filizlerinden süpürge yapılan bir çeşit ağaç *(Dereköyü «Pazar - Tokat»)*

Tavuşetmek [*F.*], Seslenmek *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Tavuşmak [*F.*], Patırtılı, gürültülü yürümek, ses çıkarmak *(Adana)*

Tavuştu [*İs.*], Ayak sesi, tıpırtı *(Beyçayır (Ezine - Çanakkale [Muh.]»)*

Tav vermek [*F.*], Yalandan teşci etmek, koltuk vermek: **Anlıyorum bana tav veriyorsun** *(Oyaca «Haymana - Ankara»)*

Tay [*İs.*], **1.** Eş, akran, boydaş, muadil, benzer (**Ayakkabısının tayı kaybolmuş; Pencereden gördüm ayı * Güzellikte yoktur tayı** : *Bayburt «Gümüşane»; Hafik «Sivas»; Erzurum; Urfa; Maraş; Gaziantep; Elâzığ)* — **2.** Üvey evlât *(Isparta)* ***[Bak: Tay geldi]*** — **3.** Babasız çocuk *(Konya)* — **4.** Tek, eşsiz: **Tay erkek oğlum var** *(Erzurum)*

Taya [*İs.*], **1.** Konik biçimindeki ot ve hububat yığını (**Bir tayamı yaktılar; Tayalardan köy evleri görünmiyor** : *Bayburt «Gümüşha-*

ne»; Erzurum; Turan köyü [?]; Kemer «Fethiye - Muğla»; **Dörtdöndüm arpanın beş tayası oldu** *; Yalnızdam «Malatya»; Kurtköyü «Yalova - İst.»; Ahlat «Bitlis»; Ban)* — **2.** Sütanne *(Sivas)* — **3.** Muhafız *(Pirebeyli «Emirdağ - Afyon»)* — **4.** Pirinci sapından ayırmakta kullanılan çatallı ağaç *(Kızılcahamam «Ankara»)* — **5.** Kavrulmuş ve eritilmiş et ve yağı *(Çay «Bolvadin - Afyon»)*

Taya durmak [*F.*], *(Köy «Mersin - İçel»)* **[*Bak:* Çöğe durmak, tay durmak]**

Tayaga [*İs.*], Sopa, değnek: **Tayaga ile pamuk atarlar** *(Kayseri)*

Tayadaş [*S.*] , Muadil, akran, yaşıt, emsal *(Ankara; Bayburt «Gümüşane»; Maraş; Konya; Masara «Mut», Buluklu «Mersin», İçel; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Çorakçılar, Tomarza, Pınarbaşı «Kayseri»; Sivas; Birecik «Urfa»; Balıkesir; Adana)*

Taydurmak [*F.*], Yürümeye başlıyan çocuk ayak üzeri durmak *(Keskin «Ankara»)* **[*Bak:* Çöğe durmak]**

Tayfalanmak [*F.*], Acıkmak *(Antalya)*

Tayfalamak [*F.*], **1.** Bayılmak *(Koçular «Eğridir - Isparta»; Semayük köyü «Elmalı - Antalya»)* — **2.** Fazla acıkmak: **Yolda ekmek torbasını düşürdüğünden akşama kadar iyice tayfaladın** *(Gürağaç «Tavşanlı - Kütahya»).*

Tay geldi [*İs.*], Evlenen kadının beraberinde üvey baba evine götürdüğü çocuk veya çocuklar *(Burdur: Kırkağaç «Manisa»; Vezirköprü «Samsun»; Tire, Menemen «İzmir»; oKrucu «Balıkesir»; Fethiye «Muğla»; Antalya; nkara; Çumra «Konya»; Sarayköy, Denizli, Köşker «Kırşehir»; Çankırı)* **[*Bak:* Bulduk, 2]**

Tayın, [*İs.*], Sincap *(İçel)* **[*Bak:* Deyin, teyin]**

Tayka [*İs.*], **1.** Şapka *(İzmir ve çevresi köyleri; Galataköyü «Gelibolu - Çanakkale [Muh.]»)* — **2.** Altın tepelikli fes *(Sorhun köyü «Niksar - Tokat»)*

Taykeş [*İs.*], Biri birine uymayan ayakkabı tekleri *(Diyarbakır)*

Taylak [*İs.*], **1.** Bir yaşındaki at *(Çankırı; Kuzgun «Seyhan»; Merzifon «Amasya»; Sungurlu «Çorum»; Nize, Kayseri)* — **2.** Babası buhur yani tüylü deveden olan erkek dorumların kızgın bir hale gelinciye kadar geçen zamanı *(Hacılar «Isparta»)* — **3.** Altı aylık deve yavrusu *(O. A. [?]; Bergaz «Çanakkale»)* — **4.** Henüz binime gelmiş olan tay: **O hayvan rahvan taylaktır böyle yollarda binmeye gelmez** *(Gaziantep)*

Taylamak [*F.*], **1.** Tütün denkleri erbabı olan taycı tarafından istif edilmek *(Bafra «Samsun»)* — **2.** Hayvana yük yükltilirken her iki tarafa müsavi miktarda koymak: **O deve yükünü sayı ile tayla** *(Karapürçek «Taşköprü - Kastamonu»)*

Taylan [*S.*], Ne kadar yağmur yağarsa yağsın işlenmeye elverişli olmıyan toprak *(Yiğitler «İzmir»)*

Taylanmak [*F.*], **1.** *(Vize «Kırklareli»)* **[*Bak:* Taydurmak]** — **2.** Büyüklenmek *(Çataloluk «Bakırdağı - Kayseri»)*

Taylasan [*İs.*], Gelin başlığı *(Karakeçililer «Balıkesir»)*

Taylık [*İs.*], Üzüm küfesi *(Urfa)*

Taymak [*F.*], Kaymak, sürçmek: **Ayağa taymış yere düşmüş** *(Karaçay «Tokat»)*

Taysak [*S.*], Acemi *(Balıkesir)*

Taysal [*S.*], Tembel *(Hisarüstü «Keşap - Giresun»)*

Taysınmak [*F.*], **1.** İtibar ve hürmet etmek, ehemmiyet vermek (**O adamı kimse taysınmıyor** :*Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Sarıyer «İst.»; Develi «Kayseri»; Ortaköy «Niğde»)* *[Bak: Dedsinmek]* — **2.** Kendini denk saymak, akran gibi muamele etmek: **Koskoca adam küçücük ç cuğu taysınıyor** *(Ganezin «Avanos - Kırşehir»)*

Taysınmamak [*F.*], Mühimsememek, saymamak: **Taysınmıyorsun ama korkarım yıkılacaksın; Söyledim söyledim taysınmadı** *(Avanos «Kırşehir»)*

Taysız [*S.*], Dikkatsiz:**Şu adam ne taysız adam** *(Gümüşane)*

Taytak [*S.*], **1.** Ayaklarının ucunu içeri doğru basan kimse*(Zile «Tokat»)* — **2.** Dizleri içeri ayakları dışarı doğru eğri olan *(Karahoca - Hoymana - Ankara»)*

Tazar [*İs.*], **1.** Evlerde testi konan yer, testilik *(Pazarköyü «Kızılcahaman-Ankara»)* —**2.** [*S.*] Müstacel, çabuk, tez: **Bu mektup tazardır** *(Beyşehir «Konya»)*

Tazbaş [*S.*], Ön tarafı saçsız baş *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Tazcu [*İs.*], Değirmen bekçisi *(Ereğli «Konya»)*

Tazene [*İs.*], Âşık sazlarında kullanılan mızrap *(Kırşehir)*

Tazı boncuğu [*İs.*], Hayvan yularlarına süs için dikilen beyaz deniz haşeresi kabuğu, nazar boncuğu *(Kilis «Gaziantep»)*

Tazıkağnı [*İs.*], Tekerleri parmaksız olan, som tekerlekli kağnı *(Aliköyü «Isparta»)*

Tazım [*S.*], Çabuk *(Kırkağaç «Manisa»)*

Tazkel [*S.*], *(Lâpseki «Çanakkale»)* *[Bak: Tazbaş]*

Tazak [*İs.*], Kuşların kanatlarından maada olan tüyleri *(Bilan «Seyhan»)*

Te [*Ed.*], **1.** Ret bildirir *(Talçın «Bünyan - Kayseri»)* — **2.** İşte **Çuval te orada** *Bursa* [*Muh.*]; *Değirmenci «Uzunköprü», Edirne* [*Muh.*]*)* — **3.** Şaşma bildirir: **Te öyle bir şey olur mu ?** *(Yendiğin köyü «Ilgın - Konya»; Girevgi «Elmalı - Antalya»)* — **4.** Üzüm çürüğü *(Maraş)* *[Bak: Teh]*

Tebe [*İs.*], **1.** Fıtık *(Bolu; Devrek «Zonguldak»)* — **2.** Kuru ot yığını *(Kamandıra köyü «Vakfıkebir - Trabzon»)*

Tebelleşmek [*F.*], Sataşmak, tebelleş olmak *(Haymana «Ankara»)*

Tebene [*İs.*], **1.** Yorgan iğnesi *(Ahlat «Bitlis»)* — **2.** Büyük çuvaldız *(Diyarbakır)*

Teber [*İs.*], **1.** Pabuççuların deri kestikleri küçük bıçak *(Muğla; Çanaknakkale; Ayaş «Ankara»)* — **2.** Tenekecilikte tenekeleri birbirine geçirmek için kullanılan bir aygıt *(Amasya)*— **3.** Ağaçtan yapılmış sini, tepsi *(Yozgat)*

Teberotu [*İs.*], Havuç *(Afyon; Kütahya)* *[Bak: Tepel otu, teper otu]*

Teberük [*İs.*], Yağsız ve gıdasız basit yemek *(Ulubey «Ordu»)*

Teberzilemek [*F.*], Üzerine titre-

mek, itina etmek: **Bın çocuğu ne kadar teberzileyorsam yine cılız** *(Nizip «Gaziantep»)*

Tebeşir [*İs.*], Topraktan yapılmış su ibriği *(Karaman, Afşar köyü «Hadım - Konya»)*

Tebik [*İs.*], İncir *(Kozağaç «Güzelsu-Antalya»)*

Tebir [*İs.*], **1.** Tahta tepsi *(Erzurum)* — **2.** Çamaşır liğenine benziyen ağaç tekne *(Arapkir «Malatya»)* — **3.** Buğday ve saire taşını ayırmak için tahtadan yapılmış kısa kenarlı ve müdevver aygıt *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Tebit [*İs.*], Buğday, mısır veya arpa unundan topak bir halde yapılan sığır veya köpek yalı *(Kavuncu köyü «Tefenni - Burdur»)*

Tebitmek [*F.*], Fırında pişmekte olan ekmeklerin iyi pişmesi için yerlerini değiştirmek *(Senir «Isparta»)*

Tebsermek [*F.*], Islak bir şey az suyunu çekmek, kurumaya yüz tutmak *(Merzifon «Amasya»; Sadıkhacıköyü «Beyşehir - Konya»)*

Tebsetmek [*F.*], Kurutmak *(Parak «Alucra - Giresun»)* **[Bak: Tebsermek]**

Tebur [*İs.*], *(Maçka «Trabzon»; Malatya ve dolayı)* **[Bak: Tebir, 3]**

Tebük [*S.*] **1.** Kuru *(Parak «Alucra - Girasun»)* — **2.** Ebegümeci *(Karakucak köyü «Vezirköprü - Samsun»)*

Tec [*İs.*], **1.** Arpa veya buğdayın harmanda samandan ayrıldıktan sonra kalan yığını *(Beyazıt «Ağrı»; Erzincan; Kars)* **[Bak: Çeç, teç]** — **2.** Liyen *(Kastamonu)*

Tecce [*İs.*], **1.** Hayvanın bacaklarını tutuk hale getiren bir hastalık *(Elecik «Ankara»; Çankırı; Ortahisar «Ürgüp - Niğde»)* — **2.** Pamuk ipliğinin çilesini sarmak için kullanılan aygıt, çıkrık, elemye *(Diziköyü «Sungurlu - Çorum»; Kayseri; Tokat)* **[Bak: Gecere]**

Tece [*İs.*], Çeşit, nevi, cins: **Burada her tece insan var** *(Adana)* **[Bak: Babet]**

Tecekli [*S.*], Muktesit, hesabını bilir: **Alinin tecekli olduğu belli** *(Ankara)*

Teceme [*İs.*], İyi döndürme, iyi idare etme *(Köşker «Kırşehir»)*

Tecemek [*F.*], **1.** İyi idare etmek, evi iyi geçindirmek, derleyip toplamak *Köşker, Kırşehir;* **(Bayan Zeynep çok güzel ev teciyor** : *(Ankara)* — **2.** Tasarruf etmek, biriktirmek *(Ankara)*

Tecen [*İst.*], İçine yağ, çökelek, peynir basılan tulum *(Akçaköy «Nizip - Gaziantep»; Sungurlu «Çorum»; Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Teceren [*S.*], Becerikli *(Yerköy «Kızılkoca - Yozgat»)*

Tecgere [*İs.*], *(Avanos «Kırşehir»)* **[Bak: Geçgere, teçhere]**

Teci [*S.*], Aslı nesli belirsiz, nediği belirsiz *(Karacasu, Aydın)*

Tecimek [*F.*], İdare etmek, iktisatla ev idare etmek *(aÇnkırı)* **[Bak: Tecemek]**

Tencinilik [*İs.*], Sıkıntı, darlık: **Şimdiye kadar çok şükür tecinilik çekmedim** *(Sorkum «Beypazarı - Ankara»)*

Tecir [*İs.*], **1.** Raf *(Nevşehir «Niğde»; Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Üç gözlü büyük sandık *(Trabzon)* — **3.** Keçi koyun ve emsali şeyleri alıp satan kimse *(Namrı «Söğüt - Bilecik»; Şeh-*

ler «Ulubey - Ordu»; Vezirköprü «Samsun»)

Teç [*İs.*], **1.** Çeç, hububat yığını *(Bayburt, Gümüşane; Erzurum; Milâs «Muğla»; Erzincan)* **[Bak: Tac, 1]** — **2.** Liyen, çamaşır liyeni *(Ayvalı «Sivrihisar - Eskişehir»; Erzurum; Çankırı; Bolvadin «Afyon»; Bünyan «Kayseri»; Kastamonu; Sabak, Silifke yürükleri «İçel»; Haymana, Kayaş, Ağaleli «Ankara»; Irgıllı «Çivril - Denizli»; Balçova «İzmir»; Gümüşane; Keçiborlu «Isparta»; Konya)* **[Bak: Tac, 2]** — **3.** Büyük süt tavası *(Keçiborlu «Isparta»)* — **4.** Tencere *(Ereğli «Konya»)* — **5.** Bir nevi hububat ölçeği: **Ata bir teç arpa verdim** *(Kayı «İskilip - Çorum»)*

Teçce [*İs.*], *(Alışar «Merzifon - Amasya»; Sarımbey «Çorum»)* **[Bak: Tecce, 1]**

Teçkere [*İs.*], Taş taşımıya mahsus olan tezkere *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)*

Teçt [*İs.*], Büyük liyen *(Tarsus «İçel»)* **[Bak: Teç, 2]**

Tedirgin [*S.*], Rahatsız *(Tırafşın «Develi», Kelkin köyü «Kayseri»; Bergama «İzmir»; eKskin, Haymana, Polatlı, Çandır «Kalecik - Ankara» Malatya» Ünye «Ordu»; Muğla; Öteyüz «Zonguldak»; Samsun; Sinop; Ceyhan «Seyhan»; Mersin «İçel»; İncesu «Sungurlu - Çorum»; Erzurum; Alanlı «Aydın»; Davas, Denizli; Zile «Tokat»)*

Tedirgin etmek]*F.*], Rahatsız etmek, birini işinden, yerinden ayırmak *(Ankara; Üsküdar «İst»; Sivas; Edirne; Köşker «Kırşehir»; Kilis, Nizip «Gaziantep»; Kayseri; Isparta; Bayındır «İzmir»; Birecik «Balıkesir»)*

Tedirkin [*S.*], Rahatsız *(Gerede «Bolu»; Maraş; Gaziantep)* **[Bak: Tedirgin]**

Tedürgün [*S.*], Rahatsız *(Arapkir «Malatya»; Boyabat «Sinop»; Sivas)*

Tedürgün etmek [*F.*], *(Osmancık «Çorum»; Taşpınar «Terme - Samsun»)* **[Bak: Tedirgin etmek]**

Tee [*Ed.*], Esef ve şaşma bildirir *(Kuzulu «İskilip - Çorum»)*

Tef [*İs.*], Kefen: **Seni tefi dürülesice seni!** *(İncesu «Kayseri»)*

Tefe [*İs.*], Dokuma tezgâhlarında tarağı tutan ve mekik ipliklerini sıkıştırmaya yarıyan aygıt *(Kayseri; Küçükseymen, Civanyaylağı, Güvere «Silifke», Tarsus, Mut «İçel»; Manisa; Ezine, Büyükanafarta «Çanakkale»; Muğla; Aköy k«Söğüt - Bilecik»; İst.* [*Muh.*]; *Gölcük «İzmit - Kocaeli* [*Muh.*]; *Isparta; Denizli; Güdül «Ayaş - Ankara»; Beyköyü «Karacabey», Bursa* [*Muh.*])

Tefebaş [*İs.*], Üzeri sırma ile işlenmiş atlas veya kadife entari, bindallı, kaftan *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Tefebaşı [*İs.*], *(Gediz «Kütahya»)* **[Bak: Tefebaş]**

Tefeci [*S.*], Murabahacı, faizle para veren *(İst.; Bornova «İzmir»)*

Tefecik [*İs.*], El tezgâhlarında yün ipliğinden örülen kumaş *(Germir «Kayseri»)*

Tefek [*İs.*], **1.** Ağaç veya asma filizi *(Emirâlem, Menemen, Tire, Bergama «İzmir»; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Tavaklı, Bergas köyü «Çanakkale»; Denizli; Isparta)*— **2.** Asma yaprağı *(Adana ve çevresi; Hortu «Gül-*

nar-Afyon)— **3.** Üüzüm asması: **Bugün evde tefek budadım** *(İnebolu «Kastamonu»; Kızılağaç «Alanya - Antalya»)* — **4.** Kartlaşmış ebegümeci, ebegümecinin gövdesi, en kalın düz dalı *(Sasallı «Menemen - İzmir»)* — **5.** Çalı süpürgelerini bağlamakta kullanılan yaban asma çubuğu *(Kurtköy «Kartal - İst.»; Mudarlı «Gebze - Kocaeli»)* — **6.** Tavana asılmış mısır hevengi *(Kozlu «Zonguldak»)*

Tefildemek [*F.*]; Bir işi çabuk bitirmek için canla başla çalışmak (**Hüseyin evleneyim diye tefildedi durdu:** *(Tire, Bayındır «İzmir»)*

Tefil tefil [*Zf.*], Çabuk çabuk; fırıl fırıl: **Tefil tefil döndüm makası bulamadım** *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Tefin dürüne [*İs.*], Hayat defterin kapansın anlamına ilenç *(Boyabat «Sinop»)*

Tefrün [*İs.*], Tefne ağacı (İnebolu *«Kastamonu»)*

Teftane [*S.*], Yaramaz, haşarı *(Bozkır köy [?])*

Teğ [*İs.*], **1.** Hiza, seviye: **Onlar bu adamın teğine çıkamazlar** *(Endel «Osmaniye - Seyhan»)*— **2.** Denk, küfüv: **Şu pehlivanlar teğdaş imiş** *(Endel «Osmaniye - Seyhan»)* — **3.** Nebat sapları, tevek: **Bostan teği toplamıya gidiyorum** *(Civanyaylağı «Mersin», Mut «İçel»* — **4.** Asma ve yaprağı *(Karadiken «Tarsus - İçel»)*

Teğar [*İs.*], Toprak mangal *(Varto, Bitlis)* ***[Bak: Dağar]***

Teğe [*İs.*], Sebze dalı *(İçel)*

Teğek [*İs.*], Bağ, asma kütüğü *(Fityekızık «Bursa [Muh.]»)*

Teğer [*İs.*], Altlı üstlü dikiş *(Erzurum)*

Teğere [*İs.*], Odun veya tahta yığını *(Ersinek «Oltu - Erzurum»)*

Teğin [*İs.*], Sincap *(Heniske «Amasya»)* ***[Bak: Tehin]***

Teğlemek ve **Telemek** [*F.*], Gözetlemek: **Seni birisi teğliyor** *(Serik «Antalya»)*

Teğmek [*F.*], Savuşup gitmek *(Kayseri; Zile «Tokat»)* ***[Bak: Tezmek]***

Teğmen [*İs.*], Arazi çevresinin bir zaviyei hadde teşkil edecek şekilde uzanmış kısmı *(Kargın «Çumra - Konya»)*

Teh [*İs.*], **1.** Kütüğünde kendiliğinden kuruyan üzüm: **Teh pekmezini severim** *(Urfa)* — **2.** Üzüm çürüğü *(Maraş)* ***[Bak: Te]*** — **3.** Künh, hakikat, içyüz: **Sen bunun tehine varmamışsın** *(Bayburt «Gümüşane»)* — **4.** [*Ed.*] Nefi bildirir: **Teh yapmam!** *(Adana)*

Tehçi [*S.*], Gözetici (**Oradan geçeceğini bildiğim için tehçi koydum:** *Reşadiye «Bergama», Çukurköy «Menemen - İzmir»)*

Teh Düşmek [*F.*], Dikkat etmek (**Senin bu işi yaptığına hiç teh düşmedim** *(Çardak «Göksün - Maraş»; Gümüşane; İçel)*

Tehe [*S.*], **1.** Göründüğü ve zannedildiği gibi olmıyan: **Bu adam tehe değildir** *(Prişgidağ «Erzincan»)* — **2.** [*Ed.*] Hayret bildirir *(Gaziantep)*

Tehel [*İs.*], Çuval *(Niğde)*

Tehen tehen [*Zf.*], Yavaş yavaş *(Gaziantep)*

Teheze [*S.*], Çürük: **Bu ayakkabılar teheze yapılmış** *(Erzurum)*

Tehin [*İs.*], Sincap *(Bursa; Dursunbey «Balıkesir»; Şarkîkaraağaç, Yalvaç «Isparta»; Dereçine «Bolvadin -*

Afyon»; Parsa «Kemalpaşa - İzmir») **[Bak: Tein]**

Tehküllü [*S.*], Nişanlı, yavuklu *(Üçhanlar «Kavak - Samsun»)* **[Bak: Tekellü]**

Tehlemek [*F.*], **1.** Dikkat etmek, dikkatle bakmak, gözetlemek *(Çapak «Torbalı - İzmir»; Niğde; Balçova «İzmir»; Kavşut «Sungurlu-Çorum»; Hamurcu, İncesu «Kayseri»; Saraylı «İzmit - Kocaeli»; Günyarık [?]; Akçalar «Seydişehir»; Konya; Höketçe köy «Antalya»; Adana)* — **2.** Tanımak *(Korkuteli «Antalya»; İçel)* — **3.** Müteyakkız bulunmak *(Kütahya)* — **4.** Dinlemek (**Söylediğim lâfı iyi tehle**: *Akoluk «Kütahya»; Akbaş «Balye - Balıkesir»; Aşağılıca, Eskişehir; Eskihisar «Antalya»; Gümele «Söğüt - Bilecik»; Biga «Çanakkale»)* — **5.** İmtihan etmek *(Balıkesir köyleri)* — **6.** Beklemek, gözlemek *(Sadıkhacı «Beyşehir - Konya»; Kars; Trabzon; Karacasu «Aydın»)*

Tehliz [*İs.*], **1.** Sedir, kerevet *(Söğüt, Bozüyük «Bilecik»; İnegöz «Bursa* [*Muh.*]*»)* — **2.** Kendirden çuval gibi seyrek dokunmuş bez: **Bu tehliz o yatağı sarmaz** *(Bolu)*

Tehmen [*S.*], Pek yavaş söyliyen adam *(Aşağıkaraçay «Acıpayam - Denizli»)*

Tehne [*İs.*], Bulaşık bezi *(Erzincan; Malatya; Gümüşane; Elâzığ ve dolayı; Boyabat «Sinop»)* **[Bak: Sürgüç, dehne 1]**

Tehnel [*İs.*], Tefne ağacı *(Civanyaylağı, Anamur «Silifke - İçel»; Karadiken «Tarsus»; Çomaklar «Ödemiş», Pınarbaşı «İzmir»; Rumkuş «Seyhan»; Antalya)*

Tehnemek [*F.*], Gözetlemek: **Onun nereye gideceğini tehnemek için Hasan'ı gönder** *(Reşadiye «Bergama - İzmir»)*

Tehril [*İs.*], İpekten yapılmış, örülmüş kalınca iplik *(Ula «Muğla»)*

Tein [*İs.*], Sincap *(Bursa)* **[Bak: Tehin]**

Tek [*İs.*], Peştemal *(Urfa)*

Tekayak [*İs.*], Seksek oyunu *(Urfa)*

Tekicilik [*İs.*], Birer öküzü olan iki kişinin keşikle öküzlerini birleştirip çalışmaları *(Zığana «Torul - Gümüşane»)*

Tekdamar [*S.*], **1.** Cılız *(Tire, Kalkıç «Menemen», İzmir; Kazmasökü «Karasu - Sinop»)* — **2.** Korkak; tembel *(Kazmasökü «Sinop»)*

Tek düşmek [*F.*], Alâkadar olmak, dikkat etmek: **Süleyman bunu söyleyince ben tek düştüm** *(Ankara [bir Kıbrıslıdan])*

Teke [*İs.*], **1.** Karides *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** Su kabağı *(Bor «Niğde»)* — **3** [*S.*] Mert insan *(Şereflikoçhisar «Ankara»)*

Tekecan [*İs.*], Çayırlarda biten ve tekesakalı denilen bir bitki *(Kalecik «Ankara»; Bolvadin «Afyon»)*

Tekeç [*S.*], **1.** Kekeme *(Darende «Malatya»)* **[Bak: Kekeç, 1]** — **2.** [*İs.*] Katı ve büyücek toprak parçası, tezek, kesek *(Konurlar «İnegöl - Bursa»; Edirne)*

Tekedek [*İs.*], Yarım metre uzunluğunda kesilmiş ağaç gövdesi *(Çankırı)* **[Bak: Kösmük 1, kütemek]**

Tekel [*İs.*], Sapı kırmızı, yaprağı ince olup kıraçlarda biten bir türlü yaban otu *(Dereköy «Tokat»)*

Tekele [*İs.*], Yelek *(Bor «Niğde»)*

Tekellemek [*F.*], Teyellemek *(Bursa [Muh.])*

Tekem [*İs.*], Bir avuç, avuç dolusu: **Bir tekem leblebi ver** *(Erzincan)*

Teker [*İs.*],Makara *(Ahiköy «Muğla»; Antalya; Isparta; Deretürbeli «Alanya; Sabak «Silifke - İçel»)*

Tekerek [*Zf.*], **1.** Çok güzel *(Kuyuluk köyü «Kozan - Seyhan»)* — **2.** [*S.*] Müdevver *(İçel; Bitlis; Maraş)* — **3.** Makara *(Fethiye «Muğla»)*

Tekerli kızak [*İs.*], Arka yanında iki tekerleği bulunan kızak *(Ficek «Redayie - Tokat»)*

Tekesakalı [*İs.*], Kırlarda yetişir tatlı bir ot *(Keşanuz «Ankara»)* **[** ***Bak :*** ***Tekecan*** **]**

Tekesemek [*F.*], Dişi keçi teke istemek *«Kozan «Seyhan»; Belnönü «Burdur»; Kilis «Gaziantep»; Maraş; Yavıcuk «Havza - Samsun»; Kütahya köyleri; Faraşlı «Kalecik - Ankara»; Kargı «Kastamonu»; Belevi «Denizli»)*

Tekesimek [*F.*], *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)* **[*Bak: Tekesemek*]**

Tekesirmek ve **Teksirmek** [*F.*], *(Yerkesik «Muğla»)* **[*Bak: Tekesemek*]**

Tekeş [*S.*], **1.** Cenkci, boğuşucu *(İzmir köyleri)* — **2.** Eşi kaybolan hayvan ve saire: **(Sarı öküz öldü, kara öküz tekeş kaldı** *(Samsun; Ordu)*

Tekeşek [*İs.*], İplik makarası *(Adana «Seyhan»)* **[*Bak: Teker, tekerek*]**

Tekeşlenmek [*F.*], Yuvarlanmak *(Ankara)* **[*Bak: Tekirlenmek*]**

Tekeşşek [*İs.*], İplik makarası *(Maraş)* **[*Bak: Tekeşek*]**

Tekeye gelmek [*F.*], Keçi çiftleşme arzusu göstermek *(Gölcük «Kocaeli»)*

Tekezlemek [*F.*], Ayak sürçüp burkulmak *(Ünye «Ordu»)* **[*Bak: Tökezimek*]**

Tekik [*İs.*], İntikam, öc, öfke: **Benden tekik mi çıkarıyorsun?** *(Araplı «Mustafakemalpaşa - Bursa [Muh.]»)*

Tekin [*S.*], **1.** Boş ve ehemmiyetsiz olmıyan *(Urla «İzmir»)* — **2.** Uslu: **Bizim çocuk tekin durmaz** *(Müslimölöz «Orhangazi - Bursa»; Çınarlık «İst. [?]»)* — **3.** Issız: **Şu yol ammada tekin ha!** *(Denizli)* — **4.** İhtiyatlı müteyakkız: **Ahmet efendiyi görürsen tekin dur, sonra karışmam !** *(Harkaçtığı köyü «Kadirli - Seyhan»)* — **5.** Münzevi, mazul, menkûb *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Tekine [*Zf.*], Tevekkeli: **Tekine değil** *(Kadıköy «Emet - Kütahya»)*

Tekir [*İs.*], Daire, teğre *(Parak köyü «Alucra»; Şebinkarahisar; Giresun)*

Tekirgen [*İs.*], Üzüm suyunu tasfiyede kullanılan büyük tekne *(Maraş)*

Tekirlenmek [*F.*], Düşmek, tekerlenmek, yuvarlana yuvarlana düşmek *(İst. «[Muh.]»)* **[*Bak: Tekeşlenmek*]**

Tekiş [*İs.*], Boynuzsuz keçi *(Konya)*

Teşiken [*İs.*], *(Dörtyol «Hatay»)* **[*Bak: Arkıt, 3*]**

Tekişmen [*S.*], Tekerlek ve büyük koyun kuyruğu *(Bozüyük köyü «Göksun - Maraş»)*

Tekiz [*İs.*], Kar üzerindeki adım adım yol *(Halıcıoğlu «İst,»*

Tekkeş [*İs.*], **1.** Sulak yerde yetişen bir nevi iri armut *(Konya; Malatya)* — **2.** Kuş vurulan lâstik ok *(Toprakkale «Osmaniye - Seyhan»)*

Tekkuma [*İs.*], Ağaçkakan *(Giresun)*

Tekleme [*İs.*], **1.** Kerestelik ağaç *(Ünye «Ordu»)* — **2.** [*Zf.*] Biraz: **Ben utu tekleme bilirim** *(Ereğli «Konya»)* — **3.** Küçük tekne *(Tokat)*

Teklemek [*F.*], Değmek, dokunmak *(İnköyü «Kütahya»)*

Tekli [*Zf.*], Kadar, değin **(Ben gelinciye tekli bekle :** *Bağyaka «Finike», Gilavgi «Elmalı - Antalya»)*

Teklicen [*İs.*], İlâç için kullanılan bir ot *(Çorum)*

Tekliç [*İs.*], Oku dingile bağlayan demir çiviler *(Çakıl köy «Çatalca - İst.»)*

Teklime [*İs.*], Kadınların başlarına örttükleri kalın örtü *(Dumlupınar «Altıntaş - Kütahya»)*

Teklim yemeği [*İs.*], Köylerde düğün yapacak insanın masraflarına iştirak etmek ve misafirlerini barındırmak için yapılan müşaverede verilen yemek *(Nörgâh köyü «Erzincan»)*

Tekme kayrak [*İs.*], Kaydırak oyunu *(Burdur)*

Tekmen [*İs.*], Büyük kayalıkların ve taşlıkların önlerindeki set set çıkıntılar, sekiler *(Gümüşane)*

Tekne [*İs.*], **1.** Kaplumbağa *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Vapur *(Samsun*

Teknelibağ [*İs.*], Kaplumbağa *(Kaş «Antalya»)*

Teknelibağa [*İs.*], Kaplumbağa *(Finike, Elmalı «Antalya»)*

Teknelibağı [*İs.*], Kaplumbağa *(Burdur; Karacasu, Aydın)*

Teknesik olmak [*F.*], Pehlivanlar güreşte berabere kalmak *(Arslandağı «Yıldızeli - Sivas»)*

Teknüs ve **Teküns kurbağası** [*İs.*], Kaplumbağa *(Bakur «Devrek - Zonguldak»)*

Tekre [*İs.*], Civar, bölge, dolay, çevre *(Samsun)*

Teksenmek [*F.*], Gücenmek, küsmek **(Ona söyliyeceğim sözler vardı ama teksendim söylemedim:** *Ankara;* **Halan bana teksenmiş :** *Saray «Çankırı»)*

Teksermek [*F.*], **1.** Teklif etmek: **Rıza bana tarlayı teks[illegible]rdi kabul etmedim** *(Maraş)* — **2.** Münasip görmek: **Kemalin Sunayı, bana te[illegible] se[illegible]n iş er** *(Narlıdere «İzmir»)*

Teksivrik [*S.*], Cılız büyümüş bitki: **Sizin arpa teksivrik kalmış** *(Bahattin «İskilip - Çorum»)*

Tektüşmek [*F.*], Dikkat etmek *(Sığri «Mudanya - Bursa [Muh.]»; Eskişehir)*

Teküçek [*İs.*], Küçük çapa *(Trabzon)*

Tekük [*İs.*], Küçük çapa *(Trabzon)* ***[Bak: Teküçek]***

Tekülük [*İs.*], Çömlek *(Çarşamba «Samsun»)*

Teküllü [*S.*], Nişanlı, sevgili *(Gölköy «Ordu»; Halfat, Karatekin «Çankırı»; Giresun)* ***[Bak: Tüğülü]***

Teküllük [*İs.*], Topraktan yapılmış kulpsuz küçük yoğurt çömleği *(Çarşamba «Samsun»)*

Tekürlü [*S.*], Nişanlı *(Ezine «Amasya»)* ***[Bak: Teküllü]***

Tekürlük [*İs.*], *(Sakarlı «Terme - Samsun»)* ***[Bak: Teküllük]***

Teküz [*S.*], Tamam, eksik olmıyan *(Pirili «Alucra - Giresun»)*

Tek yol [*İs.*], Keçi yolu, patika *(Kastamonu köyleri)*

Tel [*İs.*], **1.** Telgraf *(Maraş; Gaziantej)* — **2,** İplik, ince ip **(Bir az tel-**

getir sökük dikeceğim ; *Trabzon; Rize)*

Telas [*Ed.*], Evet *(Çardak «Çerkeş - Çankırı»)*

Telbağı [*İs.*], Delinmiş çuvalların tamirinde ve ağızlarını dikmede kullanılan örülmüş ip *(Ahlat «Bitlis»)*

Telbeği ve **Tilbeki** [*S.*], Ekşi *(Urfa)*

Telbis [*İs.*], **1.** Yağmurun, toprağın tabiî nemliğine kadar nüfuzu *(Malatya)* **[Bak: Karevlek]** — **2.** Üzüm suyunun biraz çöğen otu karıştırılıp pişirilmesinden meydana eglen bir türlü koyu pekmez *(Kilis «Gaziantep»)*

Telbiz [*S.*], **1.** Nemli: **Bizim tarla telbiz olmuş yarın ekeriz** *(Şıhlar «Boğazlıyan - Yozgat»)* **[Bak: Darbız, 3]** — **2.** Kurnaz *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Bağviran «Efçek - Van»)*

Telce [*İs.*], İplik çözgüsü, elemye, çıkrık da denilen aygıt *(Çanakkale; Sivas)*

Telci [*İs.*], Gelinbaşı yapan, meşşata *(Edirne)*

Teldak [*İs.*], Kolsuz uzun hırka *(Balıkesir)*

Tele [*İs.*], **1.** Dikiş iplilği *(Edremit «Balıkesir»)* — **2.** Hayvanlar için kurulan tuzak *(Iğdır «Kars»)*

Telehli [*S.*], Çok ince düşünceli, çabuk alıngan, tez gücenir; zayıf kalbli *(Ankara)*

Telek [*İs.*], **1.** Her nevi sebze yaprağı *(Gavraz «Bolaman - Ordu»)* — **2.** Kuş, tavuk gibi hayvanların tüylü kanadı, kanat kalemleri *(Oğlakcılar «Boyabat - Sinop»; Erzurum; Öğdem köyü «Yusufeli - Çoruh»; Gümüşane; Ahlat «Bitlis»; Van; Yozgat; Erzincan; Bucak «Burdur»; Faraşlı, Beyobası «Kalecik - Ankara»; Sivas; Kayseri; Sungurlu «Çorum»)* — **3.** Tavuk, kaz gibi hayvanların kanat tüyleri *(Sivas; anakkale; Erzurum; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **4.** Raf *(Atlasköyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Kayseri)* — **5.** Hediye, armağan *(Elâzığ)* — **6.** Yaprak: **Bağ, teleği; Dut teleği; Ağacın teleği** *(Seyithasan köyü «Bismil - Diyarbakır»)*

Telem [*İs.*], İnce saç örgüsü *(Aydın)*

Telembe [*İs.*], Üzerine tuz ekilerek ağzı kapalı bir kap içerisinde çalkalanmak neticesinde berelendikten sonra yenilen erik çağlası *(Denizli)*

Teleme [*İs.*], **1.** Yağı alınmış sütten yapılan âdi peynir *(Çavuşlu «Bayramiç - Çanakkale»)* — **2.** Ağız veya taze süt üzerine incirden veya yaprağından çıkan beyaz mayii damlatmak suretiyle yapılan süt kestirmesi *(Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»; Erciş «Van»; M. Kemalpaşa «Bursa [Muh.]»; Adana; Gümüşhacıköy «Amasya»; Ahçakent «Nizip - Gaziantep»; Maraş)* — **3.** Nadas edilmemiş tarla *(Uruş «Beypazarı», Keşanuz «Ankara»)* — **4.** Katılaşmamış peynir *(Ayaş «Ankara»)* — **5.** [*S.*] Eğreti yapılmış *(Ayaş «Ankara»)* — **6.** [*S.*] Eğreti yapılmış: **Teleme sandalyaya oturunca düştü** *(Kastamonu)* — **7.** Pişince birbirine yapışmıyan pirinç ve bulgur yemeği *(Aydın)* — **8.** Peynir mayasiyle dondurulmuş süt *(Elemen «Bolu»)* — **9.** Pelte haline getirilmiş süt *(Hayrabolu «Tekirdağ»; Urfa)* — **10.** [*S.*] Cansız, zaif *(İnebolu «Kastamonu»; Silifke »İçel»)* — **11.** [*S.*] Nakahat devresinde hasta *(Alanya «Antalya»)* — **12.** [*S.*] Boşta duran, kökü meydan-

da duran: **Bu ağaç telemedir** *(Çeşme «İzmir»)*

Telemek [*F.*], **1.** Görmek: **Muallim beni teliyor** *(Çobansa «Fethiye - Muğla»)* — **2.** Denemek, tecrübe etmek: **Ben seni çok teledim; Telemeden hiç bir şey almam** *(Gördes «Manisa»)* — **3.** Pıhtılaşmak *(Hayrebolu «Tekirdağ»)*

Telemen [*İs.*], Rafadan yumurta *(Niğde)*

Telemir [*İs.*], Peynir mayası ile uyutulmuş süt üzerine tatlı dökülerek yapılan yemek *(Yeniköy «Küplü», Borcak «Söğüt - Bilecik»)*

Telerik [*İs.*], Ölmüş bir kimsenin kalan hatırası *(Adana «Seyhan»)*

Telerme [*İs.*], Yürek çarpıntısı *(Diyarbakır)*

Telermek [*F.*], Eskimek, pörsümek *(Kalkan «Kaş», Korkuteli «Antalya»)*

Telesemek [*F.*], **1.** Hızlı hızlı solumak *(Vize «Kırklareli [Muh.]»)* — **2.** Acele etmek *(Harput «Elâzığ»)* — **3.** Yorulmak *(Isparta)*

Telesik [*S.*], Aceleci, sabırsız *(Kars; Ahlat «Bitlis»; Amasya)*

Telesime [*İs.*], Helecan *(Divriği «Sivas»)*

Telesimek [*F.*], **1.** Acele etmek *(Amasya)* — **2.** Herhangi bir sebeple kalb fazla çarpmak *(Kangal, Sivas; Alucra «Giresun»; Malatya)* ***[Bak: Evsimek 2, pelezmek]*** — **3.** Yorgunluktan suya fazla istek göstermek *(Tirebolu «Giresun»)* — **4.** Kuvetten düşmek *(Bursa)* — **5.** Yorulmak *(Uluborlu «Isparta»; Burdur)* — **6.** Yorgunluktan, sıcaktan bayılacak hale gelmek *(Simav «Kütahya»; Kangal «Sivas»)* — **7.** Solumak *(Ezine «Çanakkale»)*

Telesmek [*F.*], **1.** Zorlukla nefes almak *(Bayburt «Gümüşane»; Mesudiye «Giresun»; Erzurum; Ağrı)* — **2.** Sabırsızlanmak, acele etmek *(Gelibolu «Çanakkale»; Ahlat «Bitlis»; Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Trabzon [bir Kerküklüden]; Erzurum)* — **3.** Heyecan göstermek *(Erzurum; Urfa; Erciş «Van»)* — **4.** Sıcaktan bunalmak *(Elâzığ; Erzincan)* — **5.** Ezginlik hissetmek *(Urfa)* — **6.** Uzatmak *(Harput «Elâzığ»; Erzurum)* — **7.** Atılmak *(Harput «Elâzığ»; Erzurum)*

Teleşmek [*F.*], Ağlamak, göz yaşı dökmek *(Haymana «Ankara»)*

Televsimek [*F.*], Sıcaktan bunalmak *(Bakırdağı «Çataloluk - Kayseri»)* ***[Bak: Telesmek, 4]***

Telezimek [*F.*], **1.** Yorgunluktan baygın hale gelmek *(Niksar «Tokat»)* — **2.** Can çekişmek *(Denizli)* — **3.** Sabırsızlanmak *(Kastamonu)* — **4.** Zayıflamak *(Beyşehir «Konya»)* — **5.** Sıcaktan veya yorgunluktan yürek çarpmak *(Işıklı «Çivril - Denizli»)*

Telfin [*İs.*], Dilim haline getirilmiş torik balığı *(Beykoz «İst.»)* ***[Bak: Takiz]***

Telgören [*İs.*], Bir çeşit üzüm *(Urfa)*

Telgövnek [*İs.*], Kabuğu dilimli kavun *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Telki [*İs.*], Yeldirme *(Balıkesir)*

Telimsinmek [*F.*], Kibirlenmek *(Karaptal «Samsun»)*

Telis [*İs.*], Seyrek dokulu keten, kendir çuval *(Karacakaya «İnegöl - Bursa»; Yusufeli, Mollaveyis «Çoruh»; Gümüşane; Kars köyleri; Çavuşköy «Yarhisar - Bilecik»; Konya; Ankara; Kayseri; İlyas köyü «Karamürsel - Kocaeli» Osmanlık «Kastamo-

nu»; Erzurum; Uluborlu «Isparta»; Çamaltı «Menemen - İzmir»; Sinop)

Teliz [*İs.*], *(Konya; Ayaş, Ankara; Adana «Seyhan»; Aydın)* ***[Bak: Telis]***

Telken [*İs.*], Ağaçkakan kuşu *(Çamköy «Bergama - İzmir»)*

Telker [*İs.*], Bilezik *(Gündüzbey «Malatya»)*

Telkırma [*İs.*], Tülbent üzerine işlenen sırma işi *(Denizli)*

Tellelemteşt olmak [*F.*], Herkes tarafından işidilmek, şayi olmak, yayılmak: **O iş tellelem teşt oldu duymayan ebem kaldı** *(Pasinler «Erzurum»)*

Telleme [*İs.*], Peynir kırıntılariyle çökeleğin küpe basılmasiyle elde edilen bir çeşit peynir *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Tellecek [*F.*], İğneye iplik geçirmek *(Kastamonu; Erzincan)*

Tellenmek [*F.*], **1.** Küsmek, darılmak, gücenmek, içerlemek: **Neye telleniyorsun** *(Erzurum)* — **2.** Şüphelenmek, kuşkulanmak, üzerine alınmak *(Gireği «Çal», Denizli; Muğla)* — **3.** Süslemek *(Muğla)* — **4.** İp, lifleri çürüyerek kopmak *(Muğla)*

Telli [*İs.*], **1.** Gelin elbiysesi *(İnecik [?])* — **2.** [*S.*] Nazlı; alıngan *(Köşker «Kırşehri»)*

Tellibaba [*İs.*], Yuvarlak ve mercimekten büyük olup bostanlara ârız olan bir böcek, fatmacık *(Sarıcalı «Çanakkale»)* ***[Bak: Tellibröcek]***

Tellіböcek [*İs.*], Bahçedeki ağaçlara, bostandaki sebzelere ârız olan, kahve tanesi büyüklüğünde üstü kırmızı ve kara kara benekleri olan bir böcek, hanımböceği *(Tire «İzmir»)* ***[Bak: Tellibaba]***

Tellice [*İs.*], **1.** Saka kuşu *(Bartın «Zonguldak»)* — **2.** Ufak taneli mantar *(Peçenek «Kızılcahamam - Ankara»)*

Tellik [*İs.*], **1.** İplikten örülmüş bir çeşit takke *(Buğdaycık «Bahçe - Seyhan»)* — **2.** Palto *(Giresun)*

Telli kuşak [*İs.*], Şarpa balığı *(Bozcaada «Çanakkale»)*

Telli mantin [*İs.*], Klaptanla işlenmiş ipekli kumaş *(Şarkîkarahisar (Giresun»)*

Tellüs [*İs.*], *(Kilis «Gaziantep»)* ***[Bak: Tellis]***

Teleme [*İs.*], Hayvanın, ağız da denilen ilk sütü *(Sivas)*

Telmik [*İs.*], Kök: **Asmanın telmiğini kesmişler** *(Cebelibereket «Seyhan»)*

Telmin [*İs.*], Yeni çıkan bir bitkinin attığı kol: **Bizim karpuz telmin atmış** *(Doruk «Ceyhan - Seyhan»)*

Telti [*İs.*], Semer *(Küçükbahçe «İzmir»)*

Teltek [*S.*], Yanlış: **Kapının zili teltek takılmış** *(Bozlar «Burdur»)*

Telsik [*S.*], İvek, aceleci *(Van)*

Telpek [*İs.*], İbik: **Şu horozun telpeği pek büyük** *(Kars)*

Tel pancarı [*İs.*], **1.** Ispanak *(Alucra «Giresun»)* — **2.** İnce yapraklı ve çorbası yapılan bir türlü ot *(Bayazıt «Ağrı»)*

Telot [*İs.*], Sakı tel gibi ince, kökü yuvarlak, yapraksız yabani bir ot *(Dereköy «Tokat»)*

Teltik [*S.*], **1.** Dolaşık, karışık, tuhaf, zor *(Lohan «Gaziantep»; Tepecik «Simav - Kütahya»; Ereğli «Konya»; Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Kala köyü «İncesu - Kayseri»; Türkşerefli*

«Haymana - Ankara»; Adana «Seyhan»; İçel) — **2.** [*İs.*] Kusur (**Onun yanında teltiksiz olmalısın!** *Bergama «İzmir»)* — **3.** Noksan, yanlış, hatalı: **Aldığım kumaş teltik kesilmiş** *(İznik «Bursa»)* — **4.** Tetik, âmade *(Cebelibereket «Seyhan»;* **Teltikteyim** *Topaç «Yozgat»)* — **5.** Biri başka, diğeri başka olan şey: **Ayakkapları teltik giymişsin** *(Demirci «Simav - Kütahya»)* — **6.** Baştan savma: **Ahmet işleri hep böyle teltik yapar** *(Demirci «Manisa»; Boyadı «Ordu»)* — **7.** [*İs.*] Rekaket *(Mesudiye «Giresun»)*

Teltük [*S.*], **1.** Yanlış *(Oğuz Türkeli «Vakfıkebir - Trabzon»)* — **2.** Noksan *(Tirebolu «Giresun»)* — **3.** Ayıp, kusur: **Teltüğümü arıyorsun** *(Zile «Tokat»)* — **4.** Acele iş yapan: **Teltüğün işi bozuktur** *(Samsun)* — **5.** Hoppa *(Ayancık «Sinop»)* — **6.** Anlaşılması güç söz, az kullanılan söz *(Gürün «Sivas»)* — **7.** Alıngan *(Maruf «Çankırı»)* — **8.** Fazla el şakası yapan adam *(Niksar «Tokat»)*

Telve [*İs.*], Kasap dükkânlarında et asılan iğri çivi, çengel *(Ayaş «Ankara»)*

Telzün [*İs.*], Kendirden bükülmüş ufak halat *(Mollaveyis «Pazar - Çoruh»)*

Tem [*İs.*], **1.** Alâmet, iz, işaret, renk **(Hastaya ölüm temi düşdü; Ağaçlara güz temidüştü:** *(Yozgat; Kırşehir)* — **2.** Eski Eylûlün onuncu, yenisinin 23 üncü günü: **Tem fırtınası:** *(Yozgat; Kırşehir)*

Teman [*İs.*], Ot, sebze, sap yığını *(Hemşin «Çoruh»)*

Temas [*İs.*], Siyah erik *(Erzurum)*

Tembelti [*İs.*], Yüklü hayvan üzerine konulan minder *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)*

Tembere [*İs.*], Temriye denilen cilt hastalığı *(Kışla «Ereğli-Zonguldak»)*

Temçi [*İs.*], **1.** Kaburga kemiği *(Rize)* — **2.** Yaprak taşımak için bir çeşit fındık çubuğu yarmasından yapılan *(Veliköy, Rize)*

Temek [*İs.*], **1.** Ahırdaki gübreyi harice atmak için kapaklı veya kapaksız delik, pencere *(Maruf, Çankırı; Gökçesu, Bolu; Zonguldak; Sorgun, Kadışehri, Boğazlıyan, Yozgat; İncesu; Zincidere «Kayseri»; Faraşlı, Şıhlar, Nallıhan, Ankara; Göksun «Maraş»; Çiçekdağ, Köşker, Kırşehir; İznik, Bursa; Kastamonu; Sinop ve çevresi; Akalan «Samsun»; Köy «İçel»; Karasavuran, Mara (Seyhan»; Reşadiye «Tokat»)* **[Bak: *Çelik 5, çemek 1, demek 3, dömek 3, kömek, kömzelik*]** — **2.** Ahır penceresi *(Otalı «Kızılcahamam - Ankara»; Samsun)* — **3.** Pencere **(Komşunun kızı temekten baktı:** *Küçükyozgat «Zir», Kalecik «Ankara»;* **Temeğin camı kırıldı :** *Boyabat «Sinop»; Yozgat; Tosya «Kastamonu»)* — **4.** Tahta kapaklı camsız pencere *(Kastamonu; Maksutlu «Çorum»)* — **5.** Duvar deliği *(Aşağıdana, Safronbolu «Zonguldak»)* — **6.** Tavan *(Çakırköy, Şebinkarahisar «Giresun»)* — **7.** Samanlığa dışardan saman atılan delik *(Aynalı «Sivrihisar-Eskişehir»; Bayram «Ayaş», Karahoca «Haymana», Kapıllu «Ankara»; Gümüşhacıköyü «Amasya»)* — **8.** Kümes deliği *(Bektaş «Zara - Sivas»)* — **9.** Kuzu ağılı *(Evciler köyü* [*?*]*)*

Temekcik [*İs.*], Ocak bacası *(Değirmenocağı «Osmaniye - Seyhan»)*

Temekenli [*S.*], Ebedî *(İçel)*

Temeki [*İs.*], Tipi halinde yağan ve bir mâniaya çarpması dolayısile çukur içinde yığın halinde biriken kar *(Lohan «Gaziantep»)*

Temekleme [*İs.*], Tavşanın kar altında gizlenerek barındığı yer *(Yalak «Kayseri»)*

Temeklik [*İs.*], Baca *(Yeniköy «Ceyhan», Saimbeyli «Seyhan»)*

Temel [*İs.*], **1.** Bir çeşit tura oyunu *(Konya)* — **2.** Dikenli yer: **Bu temelden geçinciye kadar çok zahmet çektim** *(Sarıbeyli «Turgutlu - Manisa»)* — **3.** Sık böğürtliyenlik *(Temre «Kaş - Antalya»)* — **4.** Taş parçası: **Hayvana temeli köteledim [attım]** *(Yukarıkaşıkara «Yalvaç - Isparta»)*

Temeldevren [*İs.*], **1.** Yarısı iplik yarısı krepten bir türlü kumaş *(Seyitgazi «Eskişehir»)* — **2.** Üzerine sırma işlenmiş kadife elbise *(Çukurbahçe, Bodrum «Muğla»)*

Temen [*İs.*], Mısır sapı ve çimen yığını *(Hamidiye «Gündoğdu - Rize»)*

Temerik [*S.*], Çalışkan, hamarat *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)*

Temin [*İs.*], **1.** Yaz mevsimi *(İçel)* — **2.** [*Zf.*] Biraz evvel, demin *(İst. [Muh.])*

Temincek [*Zf.*], Demincek, biraz önce *(Haymana «Ankara»)*

Temin olsun [*Zf.*], Şükür olsun, bereket versin (**Bütün köy yanabilirdi temin olsun rüzgâr yoktu:** *Maçka köyleri «Trabzon»; Şebinkarahisar «Giresun»)*

Temre [*İs.*], Bir çeşit deri hastalığı *(Kayseri; Tavas «Denizli»)*

Temreği [*İs.*], *(Konya, Çamlık «Burdur»)* ***Bak: Temre]***

Temreğe [*İs.*], *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* ***[Bak: Temre]***

Temrei [*İs.*], *(Antalya)* ***[Bak:Temre]***

Temse [*İs.*], Saraçlarca kullanılan teyelimsi düz dikiş *(Konya)*

Temşek [*S.*], **1.** Yılışık, geveze *(Çeşme «İzmir»)* — **2.** Muzip, yaramaz *(Balıkesir ve çevresi)* — **3.** Taciz eden, can sıkan *(Kırkağaç «Manisa»)*

Temruk [*S.*], Ham erik *(Sinop)*

Ten [*İs.*], **1.** Çiğ, şebnem *(Gökköy «Reşadiye - Tokat»)* — **2.** Rutubet, yaşlık *(Arhavî «Hopa - Rize»; Bulanık [?]; Trabzon* [bir Kerküklüden]; *Gümüşane; Kars; Erzurum)* — **3.** Sığır ferci *(Kavakköyü «Yıldızeli - Sivas»; Erzincan; Malatya)* ***[Bak: Ģeyin, 1]*** — **4.** Dizi, bir sıra, yanyana *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [?]»)*

Tenbelit [*İs.*], Binek hayvanına yükletilen yük *(Gündüzbey «Malatya»; Maraş)*

Tenbel kütü [*İs.*], Evin üzerine konan döşeme *(Hatip «Ayancık - Sinop»)*

Ten böceği [*İs.*], Hamam böceği *(Erzincan)*

Tenceme [*S.*], Geçinmesi yolunda olan kimse *(Tşkaraca veren «Havza - Samsun»)* ***[Bak: Tecimek]***

Tenci [*İs.*], İmece ile iş gören ırgat: **Bugün tarlada tencimiz var** *(Bargazmanlı «Vakfıkebir-Trabzon»)*

Tencik [*İs.*], **1.** Dökülen saç *(Erzurum)* — **2.** Birbirine karışmış saç, arap saçı *(Erzurum)* — **3.** Kadınla-

rın örgülü saçlarının ucuna yaptıkları ayrı üç örgü *(Erzurum; Gümüşane; Sivas)* — **4.** Kadınlar saçlarını tararken tarakta kalan kirli saçlar: **Kirden saçım birbirine karışmış tarakta çok tencik kaldı** *(Erzurum)* — **5.** Yapağı *(İsparta)*

Tencüme [*S.*], Eski usul: **Tencüme işlerden pek iyi netice alınmaz** *(Karaptal «Samsun»)*

Tendil [*İs.*], Tencere *(Boyabat «Sinop»)*

Tendirmek [*F.*], Habersiz yıkmak, devirmek *(Ezinepazar «Amasya»)*

Tendürek [*İs.*], Yanardağ krateri *(Doğu Bayazıt «Ağrı»)*

Tene [*İs.*], Tâne, dane (**Üzüm teneleri** : *Kilis «Gaziantep»; İçel)*

Tenefeye gitmek [*F.*], Gelin elbiysesi biçmiye ve dikmiye gitmek *(Maruf «Çankırı»)*

Teneke [*İs.*], **1.** Köylü kadınların giydikleri alaca don *(Sandıklı «Afyon»; Sorkuncak «Eğridir - Isparta»; Homalar «Beyşehir - Konya)* — **2.** Tabakların giydiği don *(Denizli; Boyabat «Sinop»)* — **3.** İç donu *(Uluborlu, Yalvaç «Isparta»; Alanya «Antalya»)*

Tenel [*İs.*], Kuru dal: **Oğlum ağaca çık ta tenellerini kır** ! *(Kaş «Antalya»* ***[Bak: Tehnel]***

Tenelek [*İs.*], Bulgur pilâvı: **Akşama bir tencere tenelek pişirdim** *(Gülpınar «Ezine - Çanakkale»)*

Teneleme [*İs.*], Hayvan arpayı çok yiyerek topallama *(Navdalı «Mut - İçel»)*

Tenelemek [*F.*], Tane haline koymak *(Kilis «Gaziantep»)*

Tenelilk [*İs.*], Bulgur *(Ahmetçe «Çanakkale»)*

Tenelmek [*F.*], Nemlenmek, rütubetlemek *(Trabzon; Sivas)*

Tenem [*İs.*], Tiftikle kıl keçiden meydana gelen melez yavru *(Küçükkabaca «Uluborlu - İsparta»)*

Tenemek [*F.*], Gözetlemek *(Yerebakan «Feke - Seyhan»)*

Tenesirmek [*F.*], Çok yorulmak *(Fadıl köyü «Orhaneli - Bursa»)*

Tenetmek [*F.*], Gözetmek *(Bolvadin «Afyon»)* ***[Bak: Tenemek]***

Tenezimek [*F.*], Zayıflamak, düşkünlüğe yüz tutmak *(Yendiğin «Ilgın - Konya»)* ***[Bak: Henezimek]***

Tengellenmek [*F.*], Tepe taklak olmak, yuvarlanmak, tekerlenmek *(Kayseri köyleri; Zile «Tokat; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* ***[Bak: Tengerlenmek]***

Tengeltos getirmek [*Zf.*], Tepe taklak getirmek: **Ali pehlivan rakibini on dakikada tengeltos getirdi** *(Muğla)*

Tenger [*İs.*], Yün eğirmeğe mahsus tahta iğ *(Kesme «Eğridir - Isparta»)* ***[Bak: Eğirmeç, çellik 2, kirmen]***

Tengerek [*İs.*], *(Konya dolayı; Antalya ve köyleri)* ***[Bak: Tenger, çellik 2]***

Tengerlek [*S.*], **1.** Yuvarlak, müdevver *(Bolvadin «Afyon»; Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Çekreş «Çankırı»; Boğazlıyan «Yozgat»; Ereğli «Konya»; Çorum)* — **2.** Tatlı pancar *(Ankara)*

Tengerlenmek [*F.*], Yuvarlanmak *(Kayseri)*

Tengerşek [*S.*], Müdevver: **Tengerşek taş** *(Topaç köyü «Salmanlı», Yozgat)* ***[Bak: Tengerlek, 1]***

Tengeşek [*S.*], Yuvarlak, küre şeklin-

de *(Seydin «Avanos», Mucur «Kırşehir»)*

Tengilbaş atmak [*F.*], Taklak atmak: **Hasanın oğlu her gün tengilbaş atar** *(Hisar köyü «Domaniç-Kütahya»)*

Tengimek [*F.*], **1.** Tazı gibi, tin tin koşmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Deyneğe taklak attırmak *(Cengiz «Avanos - Kırşehir»)*

Tengir [*S.*], Hasis, kısmık *(Ortaköy «Niğde»)*

Tengirek [*İs.*], Yün eğirmiye mahsus iğ, kirman *(Isparta; Sazlıca «Niğde»; Söğüt köyü [?])*

Tengirşek [*İs.*], **1.** Çember, tekerlek *(Narlıdere «İzmir»)* — **2.** Yarım çuval, yarım denk *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Tenhel [*İs.*], Tefne ağacı *(Muğla)* ***[Bak: Tehnel]***

Tenik [*İs.*], **1.** Azim, sebat *(Adana)* — **2.** [*S.*], Az kirli çamaşır *(Dursunbey «Balıkesir»)*

Tenike [*İs.*], **1.** Kadın donu *(Karahüyük, Homa «Beyşehir - Konya»; Akçasu «Eğridir - Isparta»)* — **2.** Şalvar *(Zile «Tokat»)*

Tenikmek [*F.*], Telâş etmek *(Tokat)*

Tenke [*İs.*], Kadın donu, şalvarı *(Alanya «Antalya»; Sandıklı «Afyon»)* ***[Bak: Tenike]***

Tenkerek [*İs.*], İğ, kirman *(Isparta)*

Tenkmek [*F.*], **1.** Yuvarlanmak *(Navdalı «Mut», Civanyaylâğı «Mersin», İçel; Aydın)* — **2.** Sekmek: **Hiç böyle tenke teneke gidilir mi?** *(Aydın)* — **2.** Yuvarlamak: **Dereye kaya tenktik** *(Narlıdere «İzmir»)* — **4.** Servet ve itibarı kaybolmak *(Tarsus «İçel»)*

Tenlenmek [*F.*], Nemlenmek, rütubetlenmek: **Burada eşyalar tenlenir** *(Yıldızeli «Sivas»)* ***[Bak: Ten, 2]***

Tenmek [*F.*], **1.** Düşmek *(Nar «Nevşehir - Niğde»; Amasya köyleri)* — **2.** İkbal mevkiinden düşmek *(Amasya; Nar «Nevşehir - Niğde)* — **3.** Mağlûp etmek *(Yozgat)* — **4.** Koşmak *(İncesu «Kayseri»)*

Tennem [*İs.*], On iki buçuk dirhemlik bir ölçek *(Aşağı karaçay «Acıpayam - Denizli»)*

Tensiz [*S.*], Densiz, muvazenesiz, yaramaz, huysuz, terbiyesiz *(Balıkesir; Saraycık «Kütahya»)*

Tenten [*S.*], **1.** Tufeylî *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Eskiden çocukların arasında oynanan bir çeşit oyun *(Çankırı)*

Tentenilmek [*F.*], Bunamak *(İçel)*

Tentimek [*F.*], Nefesi daralmak *(Trabzon)*

Tentürük [*İs.*], Topaç *(Ünye «Ordu»; Sinop)* ***[Bak: Ayı]***

Tenfiz [*İs.*], **1.** Kadın başörtüsü *(Iğdır «Kars»)* — **2.** Kadınların ziynet makamında kullandıkları altın ve gümüş diziler *(Harput «Elâzığ»)* — **3.** Altın penezli fes *(Kemaliye «Malatya»)*

Tenuf [*İs.*], *(Salkım «Kayseri»)* ***[Bak: Tenzif, 3]***

Tepbe [*İs.*], Güğüm *(Trabzon)*

Tepçek [*İs.*], Bel sapına geçirilen tahta ayakcak *(Elâzığ; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Tepebaş [*İs.*], Keten üzerine renkli sırma ile işlenmiş çiçekli kumaş *(Kadıköy «İst. [?]»)*

Tepecek [*İs.*], Üzüm ezmiye yarar, tekne biçiminde taş veya ağaç aygıt

(Tire «İzmir»)

Tepecik [*İs.*], Çok ince dokunmuş şayak *(Zincidere «Kayseri»)*

Tepecombalak kılmak [*F.*], Tepe taklak atmak *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)*

Tepeçekici [*İs.*], Çivilerin tepesini düzeltmek için kullanılan çekiç *(Vezirköprü «Samsun»)*

Tepe çukur [*İs.*], Tepe üzerlerindeki çukur *(Dereköyü «Uluborlu - İsparta»)*

Tepe dombaz aşmak [*F.*], Taklak atmak *(Çal «Denizli»)*

Tepegöz [*S.*], **1.** Gözleri yukarı doğru yılık olan *(Kastamonu)* — **2.** Hamam *(Kastamonu)*

Tepel [*İs.*], Ot yığını *(Tarsus «İçel»)*

Tepeli toygar [*İs.*], Bir çeşit kuş *(Orhangazi «Bursa»; Kuşadası «İzmir»)*

Tepel otu [*İs.*], Havuç *(Domaniç «İnegöl - Bursa [Muh.]»; Kayı köyü [?])*

Tepelük [*İs.*], Sap yığını *(Göl okulu «Samsun»)*

Tepen ayazı [*İs.*], Kışın bazan yağan bazan açan mütehavvil hava *(Kilimli, Cumayanı «Zonguldak»)*

Tepençek [*İs.*], Gireni çıkanı belli olmıyan ev, yer *(Antalya)*

Tepenk [*İs.*], Eyerin iki tarafındaki mustatil şeklinde kayış *(Çanakkale)*

Tepenneme [*İs.*], Kar borasının gelip geçmesi *(Oğul köyü «Kastamonu»)*

Teper [*İs.*], Hüsnü tabiat *(Erzurum)*

Tepere [*İs.*], Pide *(İsparta)*

Tepereme [*İs.*], Darı veya mısır unundan yapılan yufka *(Isparta)*

Teperiden [*Zf.*], Ansızın *(Gediz «Kütahya»)*

Teperik [*S.*], Yadigâr, armağan *(Develi, Kayseri; Zile «Tokat»)*

Teper otu [*İs.*], Havuç *(Haymana «Ankara»; Eskişehir; Bozkuş, Uşak, Beyce, Simav, Kütahya; Alemdar köyü «Çumra - Konya»)* **[Bak: Deber otu]**

Tepgeç [*İs.*], Tüfek harabisi *(Tire «İzmir»; Manisa)*

Tepgi [*İs.*], *(Cerit «Maraş»)* **[Bak: Faç]**

Tepit [*İs.*], **1.** Küçük kıtada kalın yufka ekmeği *(Bağyaka «Finike - Antalya»; Uzunpınar «Tavas - Denizli»; Konya)* **[Bak: Şebit]** — **2.** Köpeğe vermek için kepekten yapılan topak, ekmek *(Keçiborlu «Isparta»; Antalya»; Dat «Muğla»)*

Tepitme [*İs.*], **1.** Az büyümüş ve az kurumuş kaysı *(Nar «Nevşehir - Niğde»)* — **2.** Yufka ekmeği *(Reşadiye «Dadya - Muğla»)* — **3.** Çoban köpeklerine vermek için arpa unundan yapılan ekmek *(Satılmış «Eskişehir»)* **[Bak: Tepit, 2]**

Tepiz [*İs.*], Toplu iğne *(Maraş; Geyve «Kocaeli»; Adana «Seyhan»)*

Tepki [*İs.*], **1.** Belin sapına geçirilen ayakcak *(Marmaris «Muğla»; Niğde)* — **2.** Tüfek harbisi *(Tire «İzmir»)* **[Bak: Tepgeç]**

Tepkiç [*İs.*], *(Mormat «Ezine - Çanakkale»)* **[Bak: Tepki, 2]**

Tepkili şaşmak [*F.*], Hayret etmek *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Tepkin [*İs.*], İşlenmesi güç olan toprak *(Sarıcalı «Çanakkale»)*

Tepme [*İs.*], Sıkıştırmak suretiyle kıl veya yünden yapılan kumaş, keçe *(Sinop)*

Tepmek [*F.*], **1.** Deliğe bir şey tıkamka: **Fare deliğine bir kömür**

tepiver *(Samsun)* — **2.** Saklamak *(Elâzığ; Diyarbakır çevresi)*

Teppez attırmak [*F.*], Uçurtmıya taklak attırmak *(Milâs «Muğla»)*

Teprenmek [*F.*] **1.** Yerinden oynamak, kımıldanmak *(Ürgüp «Niğde»; Erzurum; İzmir)* — **2.** Nüksetmek: **Dertlerim teprendi** *(Balıkesir)* — **3.** Tepinmek, çabalamak: **Alinin elini, kolunu bağlamışlar teprenip duruyor** *(Narlıdere «Boldan - Denizli»)*

Tepreş [*İs.*], Teferrüç: **Tepreşe gidiyoruz** *(İzmir [Muh.])*

Tepreş günü [*İs.*], Nevruz *(Bergama «İzmir»)*

Tepreşmek [*F.*], **1.** Kımıldamak, oynamak *(Kozak «Bergama - İzmir»)* — **2.** Nüksetmek: **Ahmedin yarası tepreşti** *(Gümüşane)*

Tepsemek [*F.*], **1.** Kavga faslolmak *(Isparta; Ünye «Ordu»)* — **2.** Kurumağa başlamak *(Duğla «Mecitözü - Çorum»)* — **3.** Yerinden oynamak *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)* — **4.** Susuzluktan dudakları kurumak *(Isparta)* — **5.** Sulhetmek *(Adana «Seyhan»; Köşker «Kırşehir»; Duğla «Mecitözü - Çorum»)*

Tepsermek [*F.*], **1.** Islak, nemli yer, çamaşır gibi şeyler kurumak *(Karacaviran «Kızılcahamam», Adaören «Beypazarı», Hacıtoğrul, Sarıoba «Polatlı - Ankara»; Kazmasökü «Karasu - Sinop»; Balıkesir ve çevresi; Mut, İçel; Bakacak «Burdur»; Endel «Osmaniye», Karaisalı, Adana «Seyhan»; Keskin, Yaka kayı «Eskişehir»; İskilip, Boğazköy «Sungurlu-Çorum»; Çaycuma, Kuzyaka «Safranbolu - Zonguldak»; Kayseri; Muğla; Engili «Akşehir», Konya; Korkuteli «Antalya»; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Kesme «Eğridir - Isparta»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Hurma köyü «Biga - Çanakkale»; Ilıcaksu, layunt, Tavşanlı, Üçüyük «Altıntaş», Çalı köyü «Domaniç - Kütahya»)* [*Bak: Soruşmak*] — **2.** Nemlenmek: **Evin içi akan sudan tepserdi** *(Maraş)* — **3.** Şaşırmak, hayret etmek: **Bana çok şeyler söyledi tepserdim kaldım** *(Kuşadası «İzmir»)* — **4.** Kemale gelmek: **Tarhana tepserdi** *(Kütahya)* — **5.** Hamuru sulandırmak, su katmak: **Hamuru tepserdi** *(Bolu)* — **6.** Hafif kabarmak, şişmek: **Dudağım tepserdı** *(Ermenak «Konya»)* ,

Tepsetmek [*F.*], Sulhetmek, yatıştırmak, kavgayı durdurmak *(Akçaçam «Sinop»; Ortaköy «Çal - Denizli»)*

Tepsi [*İs.*], Altın ve incileri birbirine birleştirerek kadınların göğüslerine taktıkları ziynet eşyası *(Elbistan «Maraş»)*

Tepsi cabuğu [*İs.*], Sofra bezi; büyük mendil *(Yazılı köy «Emirdağ - Afyon»)*

Tepsimek [*F.*], **1.** Yatışmak, sakinleşmek: **Hava bir az tepsidi** *(Isparta)* — **2.** Rütubetlinik aybetmek: **Bahçedeki çamaşırlar tepsimiş** *(Isparta)* — **3.** Çamur suyunu çekmek: **Çamurlar tepsidi** *(Burdur)*

Tepsinmek [*F.*], Azalmak, hafiflemek: **Yangın tepsindi** *(Bursa [Muh.])*

Tepsirmek [*F.*], **1.** Az kurumak, rutubeti zail olmak: **Çamaşırlar tepsirmış toplıyaçağım** *(Bursa)*

Tepsolmak [*F.*], Hitama ermek: **Oyun tepsoldu** *(Adana «Seyhan»)*

Tepşelek [*S.*], Mütecaviz: **O adam çok tepşelektir** *(Sivas)*

Tepşimek [*F.*], Yemek az pişmek *(Isparta)*

Teptep [*İs.*], Mısır veya darıu nundan yapılan bazlama *(Kürt köyü «Altıntaş - Kütahya»)*

Tepur [*İs.*], Hububatı ayıklamak için kullanılan az kenarlı ağaç tepsi *(Bülbül «Şebinkarahisar - Giresun»)* ***[Bak: Evsecek]***

Tepuş [*İs.*], Sahan *(İzmir)*

Tepuşlu [*İs.*], Bakır sahan *(Dişli «Bolvadin - Afyon»)*

Tepüç [*İs.*], Yumurta koymıya mahsus küçük sepet *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Tepük [*İs.*], **1.** Çiğnemek suretiyle kurutulmuş toprak *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** [*S.*] Çamursuz, kuru, ıslakol mıyan tepük yol *(Ulubey «Ordu»)* — **3.** Tekme: **Bir tepükte yere yuvarladı** *(Bartın «Zonguldak»)*

Tepüklemek [*F.*], Bastırmak, yoğurmak: **Köfteyi tepükledim tepükledim tavaya koydum** *(Diyarbakır)*

Tepür [*İs.*], Buğday ve sair hububatın taşlarını ayıklamağa mahsus yayvan ve kenarları az yüksek tepsi biçiminde bir aygıt *(Sivas; Zencidere «Kayseri»; Çakır köyü, Şibinkarahisar «Giresun»; Malatya; Erzincan; Gümüşane)* ***[Bak: Tepur]***

Tepürlemek [*F.*], Ağaçtan yapılmış tepsi içindeki hububatı silkelemek suretiyle taşlarını ayıklamak *(Erzincan)*

Ter [*S.*], **1.** İnce, yufka *(İnebolu «Kastamonu»)* — **2.** [*İs.*] Tifo hastalığı: **Ahmet terden yeni kalktı** *(Gümüşane «Ezine - Çanakkale»)* — **3.** *(Isparta)* ***[Bak: Dır]***

Terade [*İs.*], *(Kırşehir)* ***[Bak: Kortumuk]***

Terazi kuyruğu [*İs.*], Terazi yıldızının altında bulunan parlak yıldız *(Yuvacık «Kocaeli [Muh.]»)*

Terbiz [*İs.*]; Yağmur sulariyle ekin ekilmiye müsait hale gelen toprak *(Kayseri köyleri)* ***[Bak: Telbis]***

Terbuş [*İs.*], Sahan kapağı *(Erzurum)*

Terbuşlu [*İs.*], Kapaklı sahan: **Bizim terbuşluda yemek var** *(Amasya)*

Tercan [*İs.*], **1.** Yazın yenmek üzere ayrılan buğday: **Üç çuval tercan ayırdım** *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Kırmızı buğday *(Kocaözü köyü «Hekimhan - Malatya»; Sivas)*

Terce [*İs.*], **1.** Köy odalarında ocağın ikit arafında bulunan ve içine kahvetakı mı konulan göz, hücre *(Paşaköy «Aktaş - Zonguldak»; Yeşilada «Eğridir - sparta»; Kastamonu; Yeğenli «Tire - İzmir»)* ***[Bak: Terece]*** — **2.** Yeni doğan buzağıları koymak için ahırlara yapılan dolap *(İnebolu «Kastamonu»)*

Tercen [*İs.*], *(Çankırı)* ***[Bak: Tercan, 2]***

Tere [*İs.*], Taze otlu yer *(İçel)*

Terek [*İs.*], **1.** Raf *(Hemşin «Pazar», Borçka, Rize «Çoruh»; Taçın, Tuzhisar, Pınarbaşı «Bünyan», İncesu, Tavlusun, Erkilet, Kayseri; Şebinkarahisar, Tirebolu «Giresun»; Isparta; Balçova, İzmir; Sivas; Erciş, Van; Vezirköprü, Bektemür «Kavak», Papasköy, Samsun; Bor, Nevşehir, Niğde; Bayburt, Gümüşane; Bektaşlı «Boğazlıyan», Yozgat; Ahlat «Bitlis»; Kars; Çorlu; Hayrabolu «Tekirdağ»; Kocabergos «Bandırma - Ba-*

lıkesir»; Merzifon, Amasya; Haymana, Ankara; Gerze, Sinop; Pertek, Elâzığ; Genezin «Avanos», Kırşehir; Hacılar «Hekimhan»; Malatya; Yomra «Trabzon»; Dümeli «Çankırı [*Muh.*]*»; Zile «Tokat»; Çorum; Erzincan; Aydın; Yenişehir «Bursa»; Kastamonu; Gelibolu «Çanakkale»; Erzurum; Adana «Seyhan»)* ***[Bak: Sergen]*** — **2.** Pelte halinde yapılmış nişasta tatlısı *(Isparta)* — **3.** Kuru, yaş, meyvalı meyvasız her nevi ağaç *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»; Karaağaç «Tekirdağ», Akçataş «Kalecik - Ankara»)* — **4.** Dolap, sandık ve çekmece içindeki raf şeklinde gözler *(Niğde)* — **5.** Toprak veya taş tabakası *(Kemah «Erzincan»)* — **6.** Köy evlerinde ocağın iki köşesinde bulunan ve üstüne oturulan küçük, yüksekçe sed *(Gâvurdagı «Cebelibereket - Seyhan»)*

Terece ve **Tereçe** [*İs.*], **1.** Eski evlerde köy odalarında ocağın iki tarafında veya etrafında açılmış içine kahve takımı veya başka şeyler konulan kapaksız küçük dolap, göz *(Çankırı; Bafra «Samsun»; Karaağaç «Finike - Antalya»; Büyükhacılar «Isparta»; Kargı «Tosya», Kastamonu; Drahna «Ulus», Kirpe köyü «Safranbolu - Zonguldak»; Kuşu köy «Hekimhan - Malatya»)* ***[Bak: Gözdeliği, gözenek 8, gözgere, gil ve 1, koşma 4]*** — **2.** *(Cide «Kastamonu»)* ***[Bak: Terce, 2]*** — **3.** Kiler *(Boyabat «Sinop»)*

Terecik [*S.*], İnce: **Terecik tahta** *(Kalaycık «Ankara»)*

Tere ekmeği [*Is.*], Börek yufkasının kalınından yapılan ekmek *(Taşköprü «Kastamonu»)*

Tereke [*İs.*], **1.** Sığır *(Palanga «Hekimhan - Malatya»)* — **2.** Yük taşıyan hayvan *(Misis «Seyhan»)* — **3.** Mahsul, zahire: **Bu sene tarladan çok tereke aldım** *(Edirne* [*Muh.*]*; Ulucak «Menemen - İzmir* [*Muh.*]*»; Çanakkale; Kandıra «Kocaeli»; Çağış «Balıkesir»)* — **4.** *(Kayseri)* ***[Bak: Tereke, 1]***

Terekelik [*İs.*], Sebze ekilecek yer *(Ankara)*

Terekeme [*S.*], **1.** Düşünceli, dalgın: **Niçin böyle terekeme terekeme yürüyorsun ?** *(Zermut «Torul - Gümüşane»)* — **2.** Aptal *(Ankara)*

Terelmek [*F.*], İncelmek, eskimek, erimek *(Cide «Kastamonu»)* ***[Bak: Ter, 1]***

Terelmiş [*S.*], Eskimiye yüz tutmuş [kumaş] *(Sökmen «Atabey-Isparta»)*

Terem [*S.*], Kıl keçi ile tiftik keçiden meydana gelen melez yavru *(Yavaşlar köyü Ezine «Çanakkale»)*

Terempe [*İs.*], Atmaca, şahin ve doğan gibi kuş avlamak için öğretilmiş avcı kuş *(Sinop)* ***[Bak:Terlan]***

Terence [*İs.*], Merdiven *(Bitlis; Erzurum; Niğde)*

Teres [*S*], Aşağılık, kötü huylu, müptezel, aksi kimse *(Konya)*

Terevzin [*İs.*], Merdiven başlarında bulunan demir parmaklık, trabzan *(Keçiborlu «Isparta»)*

Terezlemek [*F.*], **1.** Süslemek: **Bugün gelini terezledik** *(Yanık köy «Menemen - İzmir»)* — **2.** Temizlemek: **Çocuğu terezle** *(Ezine «Çanakkale»)*

Tergömek [*İs.*], Pekmez yapılan küçük taneli siyah üzüm *(Kozak «Bergama - İzmir»)*

Ter gömlek [*İs.*], **1.** İnce kabuklu sarı renkli ve güzel kokulu bir elma (*Güdül «Ayaş - Ankara»*) — **2.** İnce kabuklu, bir çeşit pembe üzüm (*Bilecik ve dolayı; Görece «İzmir»*)

Ter gönek [*İs.*], (*Turgutlu «Manisa»*) [*Bak: Ter gömlek, 2*]

Ter göynek [*İs.*], **1.** (*Isparta*) [*Bak: Ter gömlek, 1*] — **2.** Pembe, yuvarlak bir çeşit üzüm (*Bolvadin «Afyon»*)

Teri [*Zf.*], Doğru (**Aradığı adam tepe mahallesine teri gitti** : *İskilip «Çorum»; Kozlukadıköyü «Devrek - Zonguldak»*)

Terikmek [*F.*], Ayrılmak: **Ahmet mektepten terikti** (*Hayrabolu «Tekirdağ»*)

Teriz [*İs.*], Peyke, sedir, kerevet (*Sinop*)

Terke [*İs.*], **1.** Heybe (*Bursa*) — **2.** Hububat: **Bugün terke satacağım** (*İçdedeler «Taraklı - Kocaeli»*) [*Bak: Tereke, 3*] — **3.** Tekme (*İst.* [*Muh.*])

Terkek olmak [*F.*], Fazla yol yürüyerek terliyen hayvan rüzgâra maruz kalarak soğuk almak (*Antalya*)

Terkemek [*F.*], Birinin arkasından gelmek (*Kemaliye «Malatya»*)

Terkeş [*S.*], Çapraz, aykırı (*Büyükdoğanca «Kavaklı - Edirne»*)

Terki [*İs.*], Atın arka tarafı (*Giresun; Gümüşane*)

Terkileşmek [*F.*], İki kişi bir hayvanın eyer ve terkisine binmek (*Niğde*)

Terkim [*İs.*], **1.** Süs, yüz tuvaleti, makyaj: **Ali dayı'nın kızını gördüm çok terkimli idi** (*Tavşancıl «Gebze - Kocaeli»*) — **2.** Randevu, görüşme yeri (**Bana bir terkim vermedin nerede olduğunu ne bileyim!** : *Fethiye «Muğla»; Ankara; Avanos «Kırşehir»*) — **3.** Evlenmede söz kesme: **Sen o kadınla terkimli misin ?** (*Aşağıdanaköy «Safranbolu - Zonguldak»*)

Terkimleşmek [*F.*], Haberleşip sözleşmek: **Yarın bağa gitmek üzere terkimleştik** (*Amasya*)

Terkin [*İs.*], (*Dizdaroğlu köyü «Sinop»*) [*Bak: Terkim, 2*]

Terkolma [*İs.*], Yeni işe alıştırılmakta olan hayvanların ayakları tutulma, hamlama (*Çıtak «Çal - Denizli»*)

Terküllü [*S.*], Nişanlı, namzet: **Mehmedin kızı, Hasanın oğluna terküllüdür** (*Dereköyü «Havza - Samsun»*)

Terlâkos [*İs.*], İstavrit avlamıya yarayan bir çeşit ağ (*Beykoz «İst.* [Balıkçılıkta]»)

Terlan [*İs.*], Kartala benzer, rengi sarı, pençeleri büyük bir çeşit avcı kuş (*Suhara «Çıldır - Kars»; Doğubayazıt «Ağrı»*)

Terlembe [*İs.*], Yenen bir çeşit ot (*Gönen «Isparta»*)

Terlembeç [*İs.*], Kavrulmuş kahvenin terlemesine yarıyan kap (*Tavas ve köyleri «Denizli»*)

Terleme [*İs.*], Tifo hastalığı (*Erzurum*)

Terlemek [*F.*], Bakmak (*Silifke «İçel»*)

Terlenbe [*İs.*], Ekşi nar, erik, çağla ve koruk gibi şeyler tuzlanarak ağzı kapalı bir kap içerisinde salllnıp çarpılarak yapılan bir çeşit yiyecek, çerez (*Denizli*)

Terletme [*İs.*], **1.** Zatülcenp (*Antalya*) — **2.** Tifo hastalığı (*Kars*)

Terlik [*İs.*], **1.** Beyaz patiskadan yapılan veya yünden örülen takke, arakçın *(Isparta; Gülâbi «Yozgat»; Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»; Keskin «Ankara»; Aydın; Bursa; Ödemiş«İzmir»; Rize; Harput «Elâzığ»; Erzincan; Kilis «Gaziantep»; Maraş; Altıntaş «Kütahya»; Konya; Nevşehir «Niğde»; Sinop; İnönü «Söğüt - Bilecik»; Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»; Tarsus «İçel»; İst.)* — **2.** Manto, ferace, yeldirme *(Balıkesir; İpsala «Edirne»; Çanakkale; Osmaneli «Bilecik»;* **Al terlik giymiş güzelim sırtına * Gönlümde o zaman koptu fırtına** *; İsaköy «Şile - İst.»; Ömerli «İznik - Bursa»; Demirciler, Çerkeşli, Muallim «Gebze - Kocaeli)* — **3.** Çocuk başlığı *(Develi «Kayseri)* — **4.** Entari *(Çanakkale köyleri)* — **5.** Sıcak ve soğuktan korunmak için kullanılan örtü, başlık *(Kızılcabölük «Denizli»)* — **6.** Koyun keçi gibi hayvanların ahşasından kalenseve denilen uzuv *(Gaziantep)*

Termaş [*S.*], **1.** Sahipsiz kalmış; uğursuz [hayvan veya eşya] *(Erzurum; Baburt «Gümüşane»; Mollaveyis «Çoruh»; Şebinkarahisar, Söfker «Giresun»)* **[Bak: Andır, soyka]** — **2.** Biçimsiz adam *(Niksar «Tokat»; Rize)*

Termiye [*İs.*], Yahudi baklası *(Konya ve köyleri)*

Ternek [*İs.*], Cumartesi *(Çakırköy Çatalca - İst. [Muh.]»; Germiyan «Çorlu - Tekirdağ [Muh.]»)*

Teroğlan [*S.*], Hizmetkâr *(Çanakkale)*

Terpiz [*S.*], **1.** Hilekâr: **Seninle bir kere daha kâğıt oynamıyacağım, çünkü sen terpizsin** *(Ankara* [bir Kıbrıslıdan]*)* — **2.** *(Erbaa «Tokat»)* **[Bak: Darbız]**

Terpoş [*İs.*], Sahan kapağı *(Alucra, Tirebolu «Giresun»)* **[Bak: Terpoş]**

Terpoşlu [*İs.*], Sahan kapağı *(Zile «Tokat»)*

Terpuç [*İs.*], *(Şebinkarahisar, Giresun)* **[Bak: Terpoş]**

Terpuş [*İs.*], Bakır sahan *(Lâdik, Bafra «Samsun»; Sivas çevresi)*

Ters [*İs.*], **1.** Gübre *(Aydın; Güzelyurt «Tavşanlı - Kütahya»; Dereçine «Bolvadin - Afyon»; Develi, Kayseri; Senir «Uluborlu - İsparta»; Masara «Mut - İçel»; Burdur; Tavas «Denizli»; Niğde)* — **2.** İnsan pisliği *(Niğde)*

Ters ayak [*İs.*], Kayıkların kıç tarafına konan enli tahta, ayna *(Hamidiye «Gündoğdu - Rize»)*

Tersçe [*İs.*], Öküz ve beygirlerin arka ayaklarında olan topallık *(Seyman köyü «Tekirdağ»; Tıngır «Sinop»)*

Tersen [*İs.*], Hamur teknesi *(Rize)*

Tersik [*İs.*], **1.** Damların üzerine konulan ağaç, uçurdum *(Kars; Elâzığ ve köyleri; Cimin «Erzincan»)* — **2.** Kalın kiriş ağacı, boğsu *(Keferdis, Darende «Malatya»)* — **3.** Gübrelik *(Beyköyü «Şibinkarahisar-Giresun»)*

Tersleme [*İs.*], Tarlaya gübre dökme *(Tepeviran «Gebze - Kocaeli»)*

Terslemek [*F.*], Tarlayı gübrelemek *(Uşak «Kütahya»)*

Tersligen [*İs.*], Ayna, gözgü *(Trzabzon)*

Terslik [*İs.*], Gübre biriktirilen yer *(Tavus «Denizli»; Tire «İzmir»)* **[Bak: Tersik, 3]**

Ters yel [*İs.*], **1.** Yazın esen ve otları kurutan rüzgâr, sam yeli *(Niksar «Tokat»)* — **2.** Garpten esen rüzgâr

(Gökçam, Çorum; Kavak «Yıldızeli - Sivas»; Zeyve «Söğüt - Bilecik»)

Terşi [*İs.*], Yün eğirilen ağırşaklı iğ *(Halfeti «Urfa»; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Büyükkızılhisar, Gaziantep)*

Terteli [*İs.*], Meyve devşirmiye yarar koni biçiminde sepet *(Rize)*

Tervece [*İs.*], Bakır tava *(Kayıköyü [?])*

Terze [*İs.*], Pencere *(Çifteler «Eskişehir»)*

Terzen [*İs.*], Pencere *(Tuzluca «Ağrı»)*

Tesbi [*İs.*], Yaylalarda bulunan bir iki metre yüksekliğinde boz yapraklı, fındıktan büyücek meyveli bir çalı olup çekirdeğinin içindeki beyaz madde sabun gibi kullanılır *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Tesçe [*İs.*], *(Medetli «Osmaneli - Bilecik»; Nevşehir «Niğde»; Gebeler «Kırkağaç - Manisa»; Yadılca «Muğla»; Alayunt «Kütahya»; Gerze köyü «Devrek - Zonguldak»)* **[Bak: Tersçe]**

Teselleme [*İs.*], Atalar sözü, kıssa *(Kırşehir; Adana «Seyhan»)*

Tesgiran [*İs.*], Kül küreği *(Müğren «Elmalı - Antalya»)*

Tesimek [*F.*], Bunalmak, heyecanlanmak; sıkılmak, terlemek *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Teska [*İs.*], *(Yozgat)* **[Bak: Buduk]**

Teskellemek [*F.*], Lâyık görmek: **Bana teskellediğin şey bu mu idi?** *(Gaziantep)*

Teskerme [*İs.*], Yarılma, çatlama *(Ünye «Ordu»)*

Teskermek [*F.*], Havale etmek; karşılık göstermek: **Borcunu Mehmede teskermiş** *(Sadırlar «Konya»)*

Teskire [*İs.*], Tahtadan yapılmış küçük meyve küfesi *(Ereğli «Konya»; Adana «Seyhan»)*

Teslik [*İs.*], Hayvan gübrelerinin biriktirildiği yer *(Darsıyak, Erkilet «Kayseri»)*

Tepsermek [*F.*], **1.** Hararetten kurumak, kavlamak: **Dudakları tespermiş** *(Boztepe «Ordu»)* **[Bak : Tepsermek]** — **2.** Saç üzerinde pişirilen ekmek iyi pişmiyerek saçta yapışıp kalmak,, az pişmek *(Gürele «Giresun»)*

Test [*İs.*], Büyük liyen *(Sinop; Seyhan)* **[Bak : Teş, 1]**

Testebesiz [*S.*], Dikkatsiz, izansız: **Ne testebesiz çocuk be** *(Isparta)*

Testemle [*İs.*], Dört köşesi birbirine müsavi olan şekil *(Avas köy [?])*

Testepesiz [*S.*], *(Isparta)* **[Bak : Testebesiz]**

Teş [*İs.*], **1.** Büyük çamaşır liyeni *(Diyarbakır; Bayramiç «Çanakkale»; Ceyhan «Seyhan»; Bolvadin «Afyon»; Kolu kısa «Saiteli», Camilî «Konya»; Kırkağaç «Manisa»; Şahmuratlı «Sorgun - Yozgat»; Çorum; Beyobası «Ankara»)* — **2.** [*Ed.*] Yazık, eyvah gibi anlam bildirir: **Teş kitabı unuttum** *(Ahalt «Bitlis»)*

Teşce [*İs.*], İplik sarmak için ağaçtan yapılan bir aygıt, elemye *(Maraş)*

Teşen almak [*F.*], Yara su almak *(Malatya)*

Teşi [*İs.*], Yün eğirecek aygıt, öreke, iğ, kirman *(Ahlat, Bitlis; Kars; Gümüşane; Siverek, Diyarbakır; Pasinler, Erzurum; Urfa; Kangal «Sivas»; Tokat; Elâzığ; Pınarbaşı, Zile «Develi - Kayseri»; Yalvaç «Isparta»; Adana; Van)* **[Bak: Terşi, dök]**

Teşik [*İs.*], **1.** *(Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»; Rize)* **[Bak: Teşi]** — **2.** Mezar *(Gümele «Söğüt -Bilecik»)*

Teşikmek [*F.*], Yabancı muhite intibak edemiyerek kaçmak *(İlâma «Eğridir - Isparta»)*

Teşin [*İs.*], Çamaşır liyeni *(Divriği ve çevresi «Sivas»)* **[Bak: Teş]**

Teşincik [*İs.*], İçinde su toplanmış olan çukur *(Divriği «Sivas»)*

Teşkel [*S.*], Şişman, koca karınlı adam *(Osmanpazarlı «Kırklareli»)*

Teşekül [*İs.*], Kıl veya yünden yapılmış iki taraflı küçük heybe *(Burdur)*

Teşme [*İs.*], Çeşme, pınar *(Firuzlar «İzmir»)*

Teşti [*İs.*], Çamaşır liyeni *(Erzurum; Beyşehir Yukarımaden «Artvin - Çoruh»)* **[Bak: Teşincik, teşin, teş, test]**

Teta [*İs.*], Hala *(Trakya)*

Tetçe [*İs.*], Hayvanların bacaklarındaki elmacık kemiklerinde olan bir hastalık *(Boyalı «Konya»; Emirler «Ballâ - Ankara»)*

Tetdirmek [*F.*], Bir şeyi dürterek düşürmek: **Damın kenarındaki kiremidi değnekle tetdiriverdi** *(Denizli)*

Tete [*İs.*], **1.** Teyze *(Akmeşe [Muh.], Çayırköy [Muh.] «İzmit - Kocaeli»; Maraş [Muh.]; Mahmutbey «Bakırköy — İst. [Muh.]»; Karşıyaka, Çandarlı [Muh.], Menemen «İzmir»; Biga ve köyleri «Çanakkale»; Büyükdoğanca «Kavaklı», Edirne [Muh.]; İncirli, Bozcaarmut, Kaynarca «Osmaneli [Muh.]», Pazaıcık «Bozüyük-Bilecik»; Keskin [Muh.], Ankara [Muh.]; Hamidiye «Bolvadin - Afyon»; Saka «Kütahya»; Konya; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Kavak «Samsun [Muh.]»; Germiyan «Çorlu - Tekirdağ [Muh.]»)* — **2.** Hala *(Sinop)* — **3.** Babaanne *(Uzunköprü «Edirne»)*

Teteme [*S.*], İşini itina ile yapmıyarak acele hareket eden, beceriksiz *(Çarşamba «Samsun»)*

Teter [*İs.*]; Kelebek *(Topkapı «İst.»)*

Tetere [*İs.*], **1.** Yeşil ceviz kabuğu ve emsali gibi sabit boya ve leke bıraan şeyler *(Dursunbey «Balıkesir»; Uluborlu «Isparta»)* — **2.** Dokumacılıkta siyah boya *(Dereköy [?])*

Tetevülemek [*F.*], Söner gibi olmak: **Rüzgâr geldi lâmba tetevüledi** *(Kargı köyü «Çorum»)*

Teti [*S.*], **1.** Küçük el (Çocuk dilinde) *(Diyarbakır)* — **2.** [*İs.*] Çocuğun yavaş yavaş yürümiye başlaması: **Bizim çocuk daha teti yürüyor** *(Lohan köyü «Gaziantep»)*

Teti yürümek [*F.*], Çocuk yavaş yavaş yürümek *(Lohan köyü «Gaziantep»)*

Tetik [*S.*], **1.** Uyanık, açıkgözlü **(Ali tetik bir insandır :** *Muğla, Davas «Denizli»; Ödemiş «İzmir»)* — **2.** [*İs.*] Maşa *(Kemaliye «Malatya»)* — **3.** [*İs.*] Bağ filizi *(Sarımbeylil «Çorum»)* — **4.** [*İs.*] Hayvan pençesi **(Kedinin tetikleri kirlenmiş :** *Kelkit «Gümüşane»; Üsküdar «İst.»; Erzurum; Sivas)* — **5.** [*İs.*] Parmak **(Tetiğim incindi :** *Alucra «Giresun»)* — **6.** Küçük çocuk eli *(Üsküdar «İst.»; Samsun; Erzincan)* — **7.** [*İs.*] Duvara yapıştırılarak kurutulan tezek *(Akçakaya, Taclusun «Kayseri»)* — **8.** [*İs.*] Fırın küreği *(Ke-*

maliye «Malatya») — **9.** [*İs.*] Eldiven *(Bitlis; Urfa)* — **10.** Kılavuz *(Kemaliye «Malatya»)* — **11.** Hamarat *(Kütahya)* — **12.** [*İs.*] Parmak ucu *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Tetil [*İs.*], Yufka ekmeği *(Sivas)*

Tetile [*İs.*], Tabaklıkta ve hayvan yaralarını onultmakta kullanılan meşe kabuğu tozu *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Tetir [*İs.*], **1.** Cevizin yeşil kabuğu ve yaprağı*(Bor, Niğde; Marmaris «Muğla»; Konya)* — **2.** Çıkmıyan leke *(Alanya «Antalya»)* — **3.** Meyve veya sebze lekesi *(Ankara* [Bir Kıbrıslidan]*; Hacıibrahim; «Bayındır», İzmir, Burhaniye «Nazilli - Aydın»)* — **4.** Nihayet, son: **Yolun tetiri** *(Osmancık «Çorum»; Kargı «Kastamonu»)*— **5.** Boyanacak kumaşın hamızdan aldığı boya tutma kabiliyeti: **Tetirsiz kumaş boyanmaz** *(Tire «İzmir»)* — **6.** Sıbıg, boya, renk (**Entari ile domates tarlasına girmeyin, entariniz tetir olur** : *Adana; Mersin bölgeleri)*

Tetirbe [*S.*], Çıkmaz sokak *(Urfa)*

Tetire [*İs.*], *(Çakır köyü «Şibinkarahisar - Giresun»)* **[Bak: Tetile]**

Tetire yatırmak [*F.*], Boyanacak kumaşı önceden bir ekşiye basmak: **Pantalonumu boyamak için tetire yatırdım** *(Tire «İzmir»)*

Tetirgen [*İs.*], Üzüm şırasının birinci defa kaynadıktan sonra durulmak için içine konulduğu tahtadan kap *(Maraş)*

Tetirgenmek [*F.*], Rahatı kaçmak *(O.A.)*

Tetiri [*İs.*], **1.** Somak denilen nebatın yaprağı *(Çorum; Kilis «Gaziantep»; Maraş; Ankara)* — **2.** Cevizin yeşil kabuğundan meydana gelen ve yeşile çalan koyu sarı renk *(Bayramiç (Çanakkale»)*

Tetiri azgın ve **Tetiri dönük** [*S.*] Münasebetsiz adam *(Mersin «İçel»)*

Teti tutmak [*F.*], Yürümiye başlıyarak çocuğun kollarından tutarak ayağa kaldırmak ve teti diyerek zorla yürütmek *(Gaziantep)*

Tetmek [*F.*], Tetikten kurtulmak: **Fak tetti; Tüfek tetti** *(Tire «İzmir»)*

Tetre [*İs.*], *(Trabzon; Kalecik «Ankara»; Edremit «Balıkesir»)* **[Bak: *Tetiri, 1*]**

Tetrik [*İs.*], Taranmış yün *(Bursa köyleri; Balıkesir)* **[Bak: Sümek]**

Tettirmek [*F.*], İtmek, yerinden oynatmak (**Ahmet masayı tettirdi;** *Tire «İzmir»; Kızılcabölük «Denizli»)*

Teturbe [*İs.*], Çıkmaz sokak *(Urfa)* **[*Bak: Tetirbe*]**

Tetürgün [*S.*], Ürkmüş *(Niksar «Tokat»)*

Tev [*Ed.*], Ret bildirir *(Taçın köyü «Bünyan - Kayseri»)* **[Bak: Te]**

Teval [*İs.*], Dövülen demirden sıçrayan ateşli zerreler *(Konya)*

Tevecik [*İs.*], Hayvan yünlerinden yapılan kıl şalvar *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)*

Tevek [*İs.*], **1.** Asma dalı, üzüm kütüğünden çıkan dal; kavun karpuz, kabak dalları *(Samsun; Sinop; Trabzon köyleri; Arapkir «Malatya»; Tirebolu «Giresun», Çankırı; Keskin, Üçem «Bâlâ-Ankara»; Köşektaş «Kırşehir»; Malatya)* **[Bak: Çotak, 2 Köken 1]** — **2.** Sebze, bostan ve ağaç yaprağı *(Köşker «Kırşehir»; Kayseri; Ermenak «Konya»)* — **3.** Üzüm salkımı: **O, misafirlerine bir tevek üzüm yedirmez** *(Yılan-*

da «Geyve - Kocaeli») — **4.** Sebze sapı *(Nevşehir «Niğde»)* — **5.** Kavun karpuz yaprağı *(Çamaltı «Menemen - İzmir»)* — **6.** Asma yaprağı *(Çukurbağ, Mut «İçel»; Burhan «Karaman-Konya»; Kozan «Seyhan»; Tokat köyleri; Malatya)* — **7.** Üzüm kütüğü, çubuğu *(Harput, Elâzığ; Van; Maraş; Antalya; Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Çeşme «İzmir»; Amasya; Sivrikese «Havza-Samsun»)*

Tevge [*S.*], **1.** Ahlâksız, terbiyesiz *(Endel köyü «Osmaniye - Seyhan»; Zile, Develi «Kayseri»)* — **2.** Yaramaz, haylaz, haşarı *(İçel; Saimbeyli, Adana «Seyhan»)* **[Bak: Çaparaz]** — **3.** Şaşkın: **Tevege elindeki parayı kaybetmiş** *(Kılbasan «Karaman - Konya»)* — **4.** Kendi halinde *(Kuzkışlar «Kuruçay - Erzincan»)* — **5.** Kurnaz, usta, açıkgöz *(Çankırı)* **[Bak: Eke, 2]** — **6.** [*İs.*] Kazma *(Çorum)*

Tevgede [*S.*], Başı boş *(İçel)*

Tevgende [*S.*], Âvâre, işsiz *(Çarıklar «Anamur - İçel»)*

Tevi [*S.*], **1.** Bütün: **Tevi taş getir** *(Kemaliye «Erzincan»)* — **2.** [*İs.*] Hiza *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»)* — **3.** [*Zf.*] Birbiri ardınca *(Denizli)*

Tevik [*İs.*], **1.** İnsanların çektiği bir çeşit ufak kızak *(Yavi «Tercan», Kiği «Erzurum»)* — **2.** [*S.*] Sersem: **Behey tevik, başıma neler açtın !** *(Erzurum)*

Tevil [*İs.*], **1.** Şekil, safha *(Yendiğin «Ilgın - Konya»)* — **2.** Oyuncak *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Tevilci [*S.*], Süsü seven: **Aliye tevilci bir kızdır** *(Muallim «Gebze - Kocaeli»)*

Tevil tevil [*Zf.*], Çeşit çeşit, türlü türlü, başka başka: **Karşiki ormanda tevil tevil ağaçlar var** *(Kavak «Samsun»)*

Tevri [*İs.*], **1.** Şekil, biçim, çeşit. **(Kahvenin telvelisi * Güzelin cilvelisi * Güzel üç tevir olur * Sevilir cilvelisi :** *Amasya; Arap «Keskin», Ağaeli «Kalecik», Haymana, Ankara; Davulga «Emirdağ - Afyon»; Kızılisalı «Silifke», Mersin ve köyleri «İçel»; Ceyhan «Ereğli - Konya»; Cebelibereket, Endel «Osmaniye-Seyhan»; Şibinkarahisar «Giresun»; Genezin «Avanos», Kırşehir; Balıkesir; Bozkır [?])* — **2.** Renk *(Seyhan; Tombak «Göksün - Maraş»)*

Teviye [*İs.*], Sıra, dizi, tertip *(Köşker «Kırşehir»; İslâm köyü «Isparta»)*

Tevke [*S.*], **1.** Aksi: **Ammada tevke adamsın !** *(Emiraşıklar «Akseki - Antalya»)* — **2.** Tuhaf *(Almus «Tokat»)*

Tevkül [*S.*], Nişanlı, yavuklu: **Şerifin kızı benim tevkülüm** *(Yığınözü «Vezirköprü-Samsun»)* **[Bak: Teğülü, tüğülü]**

Tevkür [*İs.*], **1.** Altın yüzük, küpe gibi takılan nişan *(Gelibolu «Çanakkale»)* — **2.** [*S.*] Nişanlı *(Gündüzler [?])*

Tevkürlü [*S.*], Nişanlı, namzet *(Eskice «Mecitözü - Çorum»)* **[Bak: Teküllü, ulaşık]**

Tevlim [*İs.*], Kaide, usul, metot *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Tevris [*İs.*], Domates *(Çivril «Denizli»)*

Tevir [*İs.*], Kara kabak *(Toprakkale «Osmaniye - Seyhan»)*

Tevrüj [?] [*İs.*], Dübbüekberin yanındaki yıldız *(İriağaç «Malatya»)*

Tevsetmek [*F.*], Teskin etmek *(Ahlat «Bitlis»)*

Tevsolmak [*F.*], Sükûnet bulmak *(Ahlat «Bitlis»)*

Tevtane [*S.*], Edepsiz, huysuz *(İçel)*

Tevük [*İs.*], Kızak *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Tevül [*İs.*], Vaziyet, tavır *(Değirmen ocağı «Seyhan»)*

Tevür [*İs.*], Çeşit, cins *(Erzican)*

Teya [*Ed.*], İşte *(Kırklareli köyleri)*

Teydillemek [*F.*], Sıçramak, koşar gibi gitmek, tırıs gitmek *(Üçkuyu «Çal - Denizli»; Borcak «Söğüt - Bilecik»)*

Teydir [*İs.*], Tepeler üzerinde bulunan küçük düzlük *(Pekün «Kelkit - Gümüşane»)*

Teye [*İs.*], Destek *(Silifke «İçel»)*

Teyek [*İs.*], **1.** Asma kütüğü *(Kütahya; Pervari «Siirt»; Kilis «Gaziantep»)*— **2.** Asma filizi *(Burdur; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Konya)* — **3.** Asma yaprağı *(Sücüllü «Yalva - Isparta»; Damlapınar «Beyşehir - Konya»)* — **4.** Üzüm bağı *(Gündüzbey «Malatya»)* **[Bak: Tevek]**

Teyelti [*İs.*], **1.** Eğerin altındaki yumuşak keçe *(Giresun; Samsun illeri)* — **2.** Kadınların alnındaki altın ve gümüş dizisi *(İğdecik, Sancaklıboz, Manisa)* — **3.** *(Konya)* **[Bak: Aşırım]**

Teyelti kızgını [*İs.*], *(Antalya)* **[Bak: Kön kesiği]**

Teyemek [*F.*], Dikkatli tutmak *(İçel)*

Teyet [*İs.*], İplik çilesi *(Burdur)*

Teyfece [*Zf.*], Kolayca *(Gerze «Sinop»)*

Teyil [*İs.*], Teyel *(Kayseri)*

Teyin [*İs.*]; Sincap *(Artvin «Çoruh»; Nurgâh «Erzurum»; Sücüllü, Yalvaç «Isparta»; Alucra, Şibinkarahisar «Giresun»; Seydişehir «Konya»; Reşadiye Zile «Tokat»; İpsile «Hafik - Sivas»; Güzelsu «Akseki - Antalya»; Çarşanba «Samsun»; Afşar «Karaağaç»; Çakırlar «Akşehir - Konya»; Burdur; Sarayköy «Denizli»; Tavaklı «Ezine - Çanakkale»; Bolaman «Ordu»; Mecitözü «Çorum»; Kütahya; Kastamonu; Gümüşane)* **[Bak: Deyin, çökelez, heyre 3, kale 1]**

Teyiş [*İs.*], Alâka, münasebet *(Bursa köyleri)*

Teyişli [*S.*], Alâkalı, münasebeti olan *(Bursa köyleri)*

Teylemek [*F.*], **1.** Gözlemek, tarassut etmek *(Alanya, Antalya)* — **2.** Bakmak, tanımak *(Yenisu «İçel»)*

Teymek [*F.*], Kaçmak *(Çavuşçu «Ilgın - Konya»)*

Teynek [*S.*], **1.** Hoppa *(Ünye «Ordu»)* — **2.** Çamaşır teknesi *(Çatalca «İst.»)*

Teynel [*İs.*], Sepet *(Tekirdağ köyleri)*

Teyrek [*İs.*], Tababette kullanılan bti otu, tiryak *(Kırşehir)*

Teyrence [*İs.*], Merdiven *(Karaağaç «Isparta»)* **[Bak: Badal, 1]**

Tez [*İs.*], **1.** Peynir ve yağlardaki dili buran bir nevi acılık *(Sarıidris «Isparta»)* — **2.** Köpeğin göğüs vuruşu *(Alucra «Giresun»)*

Tezbasan [*S.*], Turfanda *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Tezkeri [*Zf.*], Çabucak *(Ayaş «Ankara»)*

Tezce [*İs.*], **1.** Beygir ve öküzlerin ön ve arka ayağından topallaması *(Arapköy «Ordu»; Çal «Denizli»; Mut «İçel»; Isparta; Emir, Elmalı, Aptürrahmanlar «Serik - Antalya»; Belen «Burdur»; Çanakkale)* — **2.** İplik takılıp yumak sarılan şey *(Seyhan)* — **3.** Çabuköld ürücü hayvan hastalığı *(Çeşme «İzmir»)*

Tezcek [*S.*], Aceleci adam *(Diyarbakır)*

Tezçe [*İs.*], *(Belenli «Burdur; Emir «Elmalı - Antalya»)* ***[Bak: Tezce, 1]***

Tezdirmek [*F.*], Elinden kaçırmak *(Erzurum)*

Tezberi [*Zf.*], Yakın zamanda, yakında: — **Ali köyümüze gelecek misin?** — **Tezeberi gelmiyeceğim!** *(Alibeyli «Manisa»)*

Tezek [*İs.*], **1.** Hayvanları sıra ile otlatma, gütme *(Aslıhantepeciği «Çağış-Balıkesir»)* — **2.** Sığır hayvanlarının kurumuş veya kurutulmuş tersi *(Kuruhüyük «Boğazlıyan - Yozgat»; Senirkent «Uluborlu - Isparta»; Akçakaya «Erkilet», Kayseri; Ahırlı, Ankara; Gâvurdağı «Seyhan»; Davas Denizli»; Başköy [?]; Afyon; Çukurhisar «Söğüt - Bilecik»; Sinop; Samsun)* — **3.** Sabanın veya belin kaldırdığı iri toprak *(Tire «İzmir»; Elmalı «Antalya»; Söğüt - Bilecik»»; Sinop; Samsun)* ***[Bak: Kesek]***

Tezeliberi [*Zf.*]; Çarçabuk*(Ayaş «Ankara»)*

Tezene [*İs.*], Bağlama, cura gibi halk sazlarını çalmakta kullanılan ve çokluk kiraz ağacının kabuğundan yapılan mızrap *(Tatarlı «Dinar - Afyon»; Niğde; Kapıkaya «Amasya»; Adana; Narlıdere «İzmir»; Arapköy «Ordu»; Çorum; Konya; Keçiborlu «Isparta»; Eskişehir; Gaziantep)* ***[Bak: Tazene]***

Tezerger [*İs.*], İp eğirmiye yarıyan aygıt *(Konya)*

Tezemcik [*Zf.*], Çarçabuk *(Fadılköyü «Orhaneli - Bursa»)*

Tezgene[*İs.*], Mızrap *(Çam köyü «Tefenni - Burdur»; Yılanlı «Eğridir - Isparta»)* ***[Bak: Tezene]***

Tezgin [*S.*], **1.** Çok kaçan hayvan *(Burdur)* — **2.** Firarî, kaçak *(Söğütköyü «Acıpayam - Denizli»)*

Tezgire [*İs.*], İnce fındık dallarından örülmüş üstüvani bir sepet (Samsun; *Kalecik, Şabanözü «Polatlı», Ankara; Çorum)*

Tezgör [*İs.*], *(Sungurlu «Çorum»)* ***[Bak: Deplek, 1]***

Tezik [*S.*], Acul, tez canlı *(Pirinç çeşne «Malkara - Tekirdağ»)*

Tezikmek [*F.*], **1.** Koşmak *(Bolvadin «Afyon»; Beyşehir «Konya»; Yalvaç «Isparta»; Emet «Kütahya»; Kırşehir)* — **2.** Yolunu şaşırmak *(Ezinepazar «Amasya»; Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»; Kızılcabölük «Davas - Denizli»; İçel; Hortu «Ereğli -Konya»)* — **3.** İşten soğumak, haylazlığa, tembelliğe vurmak *(Seyhan; Konya)* — **4.** Habersiz savuşup gitmek *(Civanyaylağı «Mersin-İçel»)* — **5.** Sürüden, eşinden ayrılmak [Hayvan] *(Kavak «Samsun»; Karakuş «Ünye - Ordu»; Sarıidris «Karaağaç - Isparta* — **6.** Ünlemek *(Uluborlu «Isparta»)* — **7.** İzini kaybetmek *(Kurtkulağı «Ceyhan»)* — **8.** Yurdundan soğumak *(Burdur)* — **9.** Hayvanlar delicesine koçmak *(Aynalı «Sivrihisar - Eskişehir»; Kütahya; Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Tezimek [*F.*], Ayrılmak (*Avasun «Manavgat - Antalya»)*

Teziktirmek [*F.*], Usanç vermek, kaçırmak, bıktırmak bir yere gelmez etmek (*Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»; Bursa)*

Tezim tezim [*Zf.*] Çabuk çabuk: **Tezim tezim gel ki yetişesin** (*Alacalar «Kırkağaç - Manisa»)*

Tezimek [*F.*], Ürkmek (*Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Tezinti [*S.*], Hüviyeti meçhul, yüzsüz, serseri (*Kaleboynu «Saimbeyli - Seyhan»)*

Tezipti [*İs.*], Un helvası (*Boyahane «Beykoz - İst.»)*

Tezirgin [*S.*], Yuvasından, yerinden kaçırılmış, rahatsız edilmiş: **Yürüyerek geçtim dağdan ovadan tezigin olmuşum yurttan yuvadan** (*Merzifon «Amasya»)*

Tezitmek [*F.*], Ürkütmek (*Bağyaka «Finike — Antalya»)* **[Bak: *Tezikmek, tezimek, tezmek*]**

Tezkere [*İs.*], Sıyırgı denilen harman aygıtı (*Geyikli* [?])

Tezkire [*İs.*], Küçük sepet (*Eyin «Kayseri»)*

Tezlemek [*F.*], Acele etmek (*Barbaros «Tekirdağ* [*Muh.*]*»)*

Tezlik [*İs.*], Acele, çabukluk (*İst.)*

Tezmek [*F.*], **1.** Kaçmak, koşmak, huylanarak kaçmak [*hayvanat hakkında*] (*Isparta; Edirne; Şibinkarahisar «Giresun»; Lohan «Antep»; Elâzığ; İzmir; Zile «Tokat»; Kadıköy «Sarayköy - Denizli»; Kars; Sivas)* **[Bak: *Teğmek*]** — **2.** Yolunu kaybetmek, yerini kaybetmek (**Şu adam galiba yolunu tezmiş:** *Kırkağaç «Manisa»;* **Çayırdaki iki ineğimiz tezmiş :** *Bergama «İzmir»; Bereketli «Nazilli - Aydın»; Ahıköyü* [?]*; Bodrum «Muğla»; Şeyhler «Ulubey - Ordu»; Selçikli «Akhisar - Manisa»; Bergama «İzmir»; Gözene «Malatya»; Paşalı «Feke - Ceyhan»)* — **3.** Savuşup gitmek: **Dergâh kapısını terkedip tezen * Dünyada ahrette bulamaz düzen** (*Sarayözü köyü «Ezine - Amasya»)* — **4.** Koşup yel gibi gitmek (*Bayburt «Gümüşane»)* — **5.** Sürüden ayrılmak (*Mormat «Ezine - Çanakkale»; Yalvaç «Isparta»)*

Tezpişen [*İs.*], Un şeker ve yağdan yapılan bir çeşit hamur tatlısı (*Konya; Tokat* [*Muh.*]*; Sandıklı «Afyon»)*

Tezük [*İs.*], Pazı denilen yenir bir ot (*Trabzon)* **[Bak: *Pezük*]**

Tezürgün etmek [*F.*], Ürkütmek (*Ünye «Ordu»)* **[Bak: *Tezirgin*]**

Tez yakı [*İs.*], Miyde bozukluğu, miyde bulantısı (*Denizli)*

Tı [*İs.*], Savrulmamış harman tınazı (*Akçakaya «Talas», Kayseri; Kırşehir* [*yabancı*]*; Kocaveliler «Karaisalı - Seyhan»; Şarkışla «Sivas»)* **[Bak: *Tığ, tınaz*]**

Tıbıka [*İs.*], Çocuğu yaşamıyan veya düşen kadının müptelâ olduğu zannolunan manevî hastalık (**Tıbıkalı kadın, tıbıkası döküldü :** *Maraş; Yeniköy «Ereğli - Konya»; Misis «Seyhan»)*

Tığ [*İs.*], **1.** (*Pınarbaşı «Erkilet», Daday, İsgöbü, Kayseri; Şebinkarahisar «Giresun»; Palanga «Malatya»; Erzurum; Elâzığ; Piraziz «Giresun»; Ficek «Reşadiye - Tokat»; Sivas; Kuruhüyük «Boğazlıyan - Yozgat»; Şeyhler «Ulubey - Ordu»; Tokat; Ağrı; Gümüşane)* **[Bak: *Tı*]** — **2.**

Saman yığını *(Çankırı; Mucur «Kırşehir»; Büğdüz «Çorum»)* — **3.** Savrulmuş ekin yığını *(Elâzığ; Amasya)* ***[Bak: Çeç]*** — **4.** Henüz savrulmamış uzunlamasına yapılan harman yığını *(Erzincan)* ***[Bak: Namlı]***

Tığlamak [*F.*], Gizli gözetmek, tarassut etmek *(Dereçine «Bolvadin - Afyon»;* **Ayıyı tığladım dereye gitti:** *Keçiborlu, Sücüllü «Yalvaç-Isparta»; Kastamonu)*

Tığmak [*F.*], Sıvışıp gitmek, koşarak kaçmak *(Helvacı «Menemen - İzmir»; Bolu:* **Köpek kemiği kapınca tığdı:** *Yağbastı «Kula - Manisa»)*

Tıh [*İs.*], Kuru üzüm veya nar tanesi: **Üzümü tıh tıh yemeli; Şu narı tıh ediver** *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Tıhım [*S.*], Sıska *(O.A.)*

Tıhırdak [*İs.*], Takunya, nalın *(Eskiyapar «Alaca - Çorum»)*

Tıhlım [*S.*], Sıska *(O.A.)*

Tıhrın [*İs.*], Evlerde ölüm korkusu ile natemam bırakılan kısım *(Güreve «Silifke - İçel»)*

Tıhtap [*S.*], **1.** İyi gelen, yakışan: **Bu elbiyse sana tıhtap gibi geldi** *(Beyşehir «Konya»)* — **2.** Kefaret, tılısım **(Tıhtabı budur; Bu ilâç hastalığı tıhtap gibi kesti:** *Ahlat «Bitlis»; Gaziantep)*

Tıkayak [*S.*], **1.** Takma ayaklı kimse *(Kastamonu)* — **2.** [*İs.*] Kışın kar üzerinde yürümek için elli santim yüksekliğinde çatallı ayak *(Boyabat «Sinop»)*

Tıkı [*İs.*], **1.** Yağ çıkarılan aygıt, yayık *(Asmasız köyü «Niğde»)* — **2.** Küçük tencere *(Vezirköprü «Samsun»)*

Tıkıl [*S.*], **1.** Yuvarlak *(Ulubey «Ordu»)* — **2.** [*İs.*] Domates *(Tekke köyü «Erbaa - Tokat»)* — **3.** Parça: **Çaya iki üç tıkıl şeker koymalı** *(Giresun)*

Tıkılcık [*İs.*], Dolu: **Ereğliye fındık büyüklüğünde tıkılcık yağmış** *(Fatsa «Ordu»)*

Tıkım [*İs.*], *(Yozgat)* ***[Bak: Sokum, 1]***

Tıkır [*İs.*], **1.** Çamdan oyularak yapılan testi *(Karapürçek, Taşköprü, Kastamonu; Osmancık «Çorum»; Vezirköprü, Samsun; Yozgat)* ***[Bak: Senek]*** — **2.** Küçük su fıçısı *(Osmancık «Çorum»)* — **3.** Sürahi, küçük testi *(Köristan «İznik - Bursa»; Kastamonu»)* —**4.** Teneke *(Alpagut «Söğüt - Bilecik»)* — **5.** Ufak zil *(Boyabat «Sinop»)*

Tıkız [*S.*], **1.** Kesif, sık *(Belviran «Gereze - Sinop»; Bolu; Kocabergos «Erdek - Balıkesir* [*Muh.*]*»)* — **2.** Henüz ekine elverişli olmıyan sert toprak *(Baklalı «Çatalca - İst.»; Kemalli «Ezine - Çanakkale»; Oyaca «Haymana - Ankara»; Vezirköprü «Samsun»)* — **3.** Koyu, katı: **Hamur pek tıkız olmuş** *(Çağlıyan «Bursa* [*Muh.*]*»; Oklubalı «Söğüt*[*Muh.*]*, Dodurga «Bilecik»)* — **4.** Dar **(Bu kundura bana tıkız geliyor:** *Hamurca «İnceşu - Kayseri»; Osmancık «Çorum»)* — **5.** [*İs.*], Çelme *(Belviran «Gerze - Sinop»)* — **6.** [*İs.*] Pekmez yapılırken karıştırmaya yarar uzun sopa *(Kemaliye «Malatya»)* — **7.** Tamahkâr, pinti *(Alpı «Eskişehir»)* — **8.** Zengin kimse *(Veliköy «Çoruh»)*

Tıkna [*S.*], **1.** Sıska, karnı şiş çocuk; oburluktan karnı şişmiş çocuk *(Büyükkızılhisar «Gaziantep»)* — **2.** [*İs.*]

Kuş gagası *(Müsellim «Yapraklı - Çankırı»)* **[Bak: Dimdik, kekmük]**

Tıksıcan ve **Tıktıca** [*İs.*], Ağaçkakan *(Terzili «Bafra», Lâdik «Samsun»)*

Tıktık [*İs.*], **1.** Nalın, takunya *(Alucra «Giresun»; Erzurum; Sivas; Samsun; Sivas ve dolayı)* — **2.** Küçük testi *(Balıkesir; İzmir* [*Muh.*] — **3.** Civciv: **Tıktığın tüyü uzuyor** *(Tire «İzmir»)*

Tıktıkı [*İs.*], **1.** Olmamış incir *(Yanpar «Mut - İçel»)* **[Bak: Tokalak]** — **2.** [*S.*] Hain: **Ahmet çok tıktıkıdır** *(Kabaköz köyü «Şile - İst.»)* — **3.** [*S.*] Hasis: **Hasan çok tıktıkı bir adamdır** *(İznik «Bursa»)* — **4.** Sürahi biçiminde kulpsuz testi *(Çerkeş «Çankırı»)* **[Bak: Hobeme]**

Tılar [*İs.*], **1.** Yatağın iç yüzü: **Yatağın tılarını kabart** *(Adapazarı «Kocaeli»)* — **2.** Çocuk beşik veya salıncaklarına konulan küçük ve ekseriya ortası delik yatak *(Çorak «Bolu»; Çorum ve dolayı; Safranbolu «Zonguldak»; İnebolu «Kastamoonu»; Yağınözü «Vezirköprü - Samsun»)* — **3.** [*S.*] Obur: **Bugün tılar gibi ekmek yedi** *(Ahmetler «Bolu»)*

Tılfı [*İs.*], Üzüm, koruk ve sairenin suyu alındıktan sonra kalan kısmı, posa *(Urfa)*

Tıkılmak [*F.*], **1.** Susuzluktan salatalık gibi sebzeler buruşmak, sararmak veya tohuma kaçmak: **Bizim bahçenin hıyarları çok tılkımış** *(Ayaş «Ankara»)* — **2.** Sebze veya meyva pörsüyüp bozulmak *(Sungurlu «Çorum»)* **[Bak: Tolkumak]**

Tımbırdatmak [*F.*], **1.** Alay etmek *(Kayseri)* — **2.** Tef gibi şeyleri yavaş yavaş çalarak ses çıkarttırmak, tıngırdatmak *(Kayseri)*

Tımlı [*İs.*], *(Borla köyü «Konya»)* **[Bak: Mıntı]**

Tımsırık [*S.*]; **1.** Geveze ve şarlatan olmıyan, pısırık *(Kütahya)* **[Bak: Tımsık, 2]** — **2.** Müşkülpesent adam *(Eskiyapar «Alaca - Çorum»)*

Tınar [*İs.*], Harman sürüldükten sonra savrulmak üzere toplanan yığın *(Devrekânı, Cide, Kastamonu; Sinop; Tekkeönü «Ereğli - Zonguldak»)*

Tınar etmek [*F.*], Sürülen harmanı savurmak üzere öbek yapmak *(Kastamonu)*

Tınaz [*İs.*], **1.** Savrulmak üzere yapılan döğülmüş harman yığını *(Çiftlik «Kalecik - Ankara»; Sinop; Balçalı «Çarşamba - Samsun»; Çeşme, Urla, Bergama, İzmir; Keramet köyü «Orhangazi - Bursa* [*Muh.*]*»; Başköy, Güdül «Ayaş», Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Mengen «Gerede - Bolu»; Vize «Kırklareli»; Mucur «Kırşehir»; Kula, Demirci «Manisa»; Kürt «Altıntaş - Kütahya»; Edirne* [*Muh.*]*; Balıkesir, Eskişehir; Bartın «Zonguldak»)*—**2.** Yığın, küme *(Gölcük «İzmit-Kocaeli»; Diyarbakır)*— **3.** Alay, istihza, eğlenme (**Cidden mi söyliyorsun yoksa tınaz mı ediyorsun; Benimle tınaz edip durma** : *Kadirli «Seyhan»; Bahçeler «Şebinkarahisar - Giresun»; Bozüyük «Göksun», Maraş; Urfa; Erzurum; Bitlis; Yahyalı «Kayseri»)* —**4.** Ekin savurma aygıtı, yaba *(Hıdırlar «Nallıhan - Ankara»)* **[Bak: Kıtız]**

Tınaz savurmak [*F.*], Harmanda ekini yaba ile savurarak samanından ayırmak *(Bartın «Zonguldak»)*

Tınç [*İs.*], Büyük süt tavası *(Ravlı «Çubuk - Ankara»)*

Tınbaçık [*S.*], Kıvrak, güzel *(Bornova «İzmir»)*

Tıngır [*İs.*], **1.** Kel *(Ermenak «Konya»; **Keçiler tıngır oldu :** Derbent «Alaşehir - Manisa»)* — **2.** Çinkodan yapılmış çamaşır leğeni *(Kuyumcu «Yozgat»; Kastamonu; Koyunevi köyü «Kozan - Seyhan»; Haymana - Ankara»)* — **3.** Küçük su kabı, bakraç *(Samsun; Büyükafşar «Ankara»; Sinop; Çorum; Amasya; Gaziantep)* — **4.** Yoğurt bakracı *(Amasya)* — **5.** Teneke, saç ve çinkodan yajılmış her çeşit kap *(Sevişler köyü «Soma - Manisa»)* — **6.** Gaz tenekesi *(Sarı «Söğüt - Bilecik»; Culuk köyü «Haymana - Ankara»)* — **7.** Tenekeden yapılan idare lâmbası *(Kelkit «Gümüşane»)* — **8.** Tepsi *(Ankara)* — **9.** Teneke *(Civanyaylâğı «Mersin - İçel»; Keskin «Ankara»)*

Tıngırdatmak [*F.*], Alay etmek *(Konya)*

Tıngırlak [*İs.*], Dört kulplu testi *(Ula «Muğla»)*

Tıngırlık [*İs.*], Dört kulplu testi *(Şerefler* [?])

Tıngoz [*S.*], Çabuk öfkelenen; asabî *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Tınıs [*İs.*] *(Çandırlar köyü «Teke - Seyhan»)* **[Bak: Tınaz, 1]**

Tınış [*S.*] **1.** Kel *(Akdoğan köyü «Kızılcahamam-Ankara)* **[Bak: Tıngır, 1]**—**2.** [*İs.*] Soluk, nefes: **Biraz bekle ben bir tınışta gelirim** *(İzmir* [*Muh.*]*)* — **3.** [*İs.*] Sükûnet **Hele kulağım tınış bulsun** *(İzmir* [*Muh.*]*)*

Tınkıltış [*S.*], Kel *(Karaman, Konya')* **[Bak; Tınış, 1]**

Tınlamak [*F.*], Dinlemek, ehemmiyet vermek **(O, sözlerimi hiç tınlamadı:** *Turgutlu «Manisa»; Ala köyü «Nallıhan - Ankara»; Ökçesu «Yarhisar - Bilecik* [*Mph.*]*»)*

Tınmak [*F.*], Seslenmek, bir şey söylemek, aldırış etmek *(Kozak, Çeşme, İzmir; Alioğlu «Ereğli - Zonguldak»; Balıkesir ve çevresi; Burdur; Urfa; Adana «Seyhan»; Develi «Kayseri»; Geyve «Kocaeli»; Mastat «Karaman - Konya»; Köşker «Kırşehir»; Edremit «Balıkesir»; Kastamonu; Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Samsun* [*Muh.*]; *Aydın; Bozcaada «anakkale»; Ulubey «Ordu»)*

Tınmamak [*F.*]; Ses çıkarmamak, aldırış etmeme *(Konya; Isparta; elvar «Merzifon - Amasya»; Ayvalı «Sivrihisar - Eskişehir»; Adana; Şebinkarahisar «Giresun»; Çukurhisar «Menemen», Foça «İzmir* [*Yabancı*]*»; «Mustafa Kemalpaşa»; Süzey «Araç-Kastamonu»; Kurşunlu «Gölpazarı - Bilecik* [*Muh.*]*»)*

Tınmasak [*S.*], Kimseye sezdirmeden dalavereli iş yapan kimse *(Balıkesir)*

Tınnamak [*F.*], Söylemek, fısıldamak *(Rumkuş köyü «Eeyhan»)*

Tınık [*İs.*], **1.** İçine ayran konan tulum *(Panik «Zara - Sivas»)* — **2.** [*S.*] Çabuk darılan kimse *(Giresun)*

Tınsırmak [*F.*], Aksırmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; İvrindi «Balıkesir»)*

Tıntın [*S.*], Gönülsüz iş gören adam *(Erzurum; Erzincan)*

Tıplamak [*F.*], Şüpheli bir adamın hareketini takip etmek *(Korkuteli «Antalya»)*

Tıraf (dıraf) **ettirmek** [*F.*], Döğen

süren öküzleri geri döndürmek *(Yazı köyü «Burdur»; Aliköy «Isparta»)*

Tırak [*S.*], Sıvama kel: **Şu tırakın söylediğine bak !** *(İbradı «Akseki - Antalya»)*

Tıraka [*İs.*], **1.** Bakırcılıkta bakıra son perdahı vermiye yarayan aygıt *(Çanakkale)* — **2.** Göl buz tuttuğu vakit kayık yolunu açmak için kullanılan ağaç parçası *(Yeşilada «Eğridir - Isparta»)* — **3.** Hayvanların boyunlarına takılan çan *(Fili «Biga - Çanakkale [Muh.]»)* — **4.** Köy odalarında oda duvarlarında limba konulan küçük raf; çiçeklik *(Yalvaç «Isparta [Muh.]»)*

Tırakas [*İs.*], Kapılara kilit geçirmeğe yarıyan ucu halkalı demir *(Paşaköy «Beykoz - İst. [Muh.]»)*

Tırakkalı [*S.*], **1.** Çalımlı, kibirli: **Şu adam çok tırakkalı** *(Haymana «Ankara»)* — **2.** [*İs.*] Mevzun yürüyüş: **Yürüğün tırakkalısı o delikanlıdır** *(Balçova «İzmir»)*

Tırakona [*İs.*], Aralıktan Haziran sonuna kadar avlanılan, levrek cinsinden bir balık *(Samsun)*

Tıram [*İs.*], Yer altında suyu sızdırmıyan kil tabakası: **Bu kuyunun tıramı derindedir** *(İst. [?])*

Tıramık [*İs.*], Çam kabuğu *(Sandıraz «Muğla»)*

Tırampacı [*İs.*], Hayvan alıp değiştiren adam, hayvan cambazı *(Vezirköprü «Samsun»)*

Tıran [*İs.*], *(Gözene «Malatya»)* **[Bak: Tır]**

Tırancı [*S.*], Pamuk atan, hallaç *(Osmanköy «Nallıhan - Ankara»)*

Tırandıl [*İs.*], Bir çeşit yelkenli kayık *(Şile «İst.»)*

Tıraşlamak [*F.*], Demirin çapaklarını kesip düzeltmek [*Demircilikte*] *(İst.)*

Tıraz [*İs.*], İn, mağara; yer altında kazılmış anbar *(Mucur «Kırşehir»)*

Tırcan [*S.*], Zaif, cılız: **Tırcan çocuk** *(Sungurlu «Çorum»)*

Tırçılmak [*F.*], Elbise yırtılmıya yüz tutmak *(Ezine «Çanakkale»)* **[Bak: Tifsimek]**

Tırgıç [*İs.*], Pencere kafesi; yazın içinden dışarıyı görmek için kapılara konulan parmaklık *(Erzurum)*

Tırgan [*S.*], Sıska, zaif *(Atabey «Isparta»)* **[Bak: Tırcan]**

Tırhaz [*İs.*], **1.** Eski zamandan kalma yer altı evleri *(Kaymaklı «Nevşehir-Niğde»)* **[Bak: Tıraz]** — **2.** Sıklık **Bu evler karşıya göçmezden evvel çok tırkaz idi** *(Harmandalı «Sivas»)*

Tırhıç [*İs.*], **1.** Pencere kafesi *(Erzurum)* **[Bak: Tırgıç]** — **2.** Kafesli kapı *(Kozan «Seyhan»; Erzurum)*

Tırhış [*İs.*], **1.** Kurutulmuş asma yaprağından yapılan bir türlü yemek *(Dereköy «Develi - Kayseri»)* — **2.** Kafesli kapı *(Erzurum)*

Tırık [*S.*], **1.** Zaif, arık adam *(Sorhun «Niksar - Tokat»; Mustafabeyli, Kozan «Seyhan»; Konya; Maraş; Develi «Kayseri»; Edirdağ «Afyon»)* **[Bak: Algın 1, çorlu 1, Tırgın 1,]** — **2.** [*İs.*] Sincap *(Sinop; Yazı köy, Safranbolu, Zonguldak; Bursa)* **[Bak: Çökelez]** — **3.** İşe yaramaz çalı çırpı *(Cebelibereket «Seyhan»)* — **4.** [*İs.*] At ve eşek pisliği *(Köy «İçel»)* — **5.** [*İs.*] İshal, amel *(Kars; Erzurum; Ahlat «Bitlis»)* — **6.** Hoyrat; kayıtsız, ihmalci: **İş buyurdum tırığa * Çıktı gitti doruğa** *(Ham-*

zalar «Çerkeş - Çankırı»)

Tırıka [*İs.*], **1.** Şiniğin dörtte biri: **Bir tırıka haşhaş, bir dönüm yere kâfi gelir** *(Karamekkar «Bolvadin - Afyon»)* — **2.** Harmanlarda sürülüp hazırlanmış ufak kısım *(Gaziantep)*

Tırıklamak [*F.*], **1.** İshale tutulmak, ishal halinde defitabiî etmek *(Ahlat «Bitlis»)* — **2.** Çok zayıflamak *(Nevşehir «Niğde»)*

Tırıl [*S.*], **1.** Zaif, cansız, sıska *(Polatlı, Ayaş «Ankara»; Sivrihisar «Eskişehir»; Adana [Muh.]; Bursa; Trabzon; Kınık «Suşehri - Sivas»)* — **2.** Asabi, alıngan, titiz, kavgacı *(Eğrfgöz, Hilyas «Havza - Samsun»; Kütahya; Yakakayı «Eskişehir»; Balıkesir ve çevresi; Vakıfhanı «Tavas - Denizli»; Muh köyü «Afyon»; Ula «Muğla»; Kıbrıscık «Bolu»)* — **3.** Parasız, züğürt *(Eskiyapar «Alaca-Çorum»; Balıkesir ve çevresi Kastamonu; Ula «Muğla»)* — **4.** [*İs.*] Köpek *(İncirli «Gölpazarı - Bilecik»)* — **5.** [*İs.*] Amel, ishal *(Çokköy (Domaniç - Çanakkale»)* — **6.** [*İs.*] Taşlı tarla *(Kıbrısçık «Bolu»)*

Tırıldak[*İs.*], Dikiş makarasından yapılan topaç *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Tırıllık [*İs.*], Minnet: **İstediğim şey evde varmış, boş yere sana tırıllık etmişim** *(Sungurlu «Çorum»)*

Tırıl olmak [*F.*], İshale tutulmak *(Çokköy «Domaniç - Kütahya»)*

Tırım [*İs.*], **1.** *(Önsen köyü (Maraç; Antalya)* **[Bak: Tır, tıran]** — **2.** Sık ormanlık *(Kozan «Seyhan»)*

Tırın [*S.*], **1.** Gergin (ip veya kumaş): **İpi tırın çek; astarı tırın tut** *(Kaleyaka «Perşembe - Ordu»)* — **2.** [*İs.*] Köy evlerinin yanında etrafı çevrili otsuz yer *(Tosmur «Alanya - Antalya»)* — **3.** [*S.*] Bungun hava *(Dorla köyü «Konya»)*

Tırınç [*İs.*], Kuşburnu denilen yaban gülü meyvesinden yapılan salça *(Karahalil «Havza - Samsun»)*

Tırıngez [*S.*], Titiz; temiz; ince; dar; her şeyi yiyip içmiyen: **Bu öküz çok tırıngezdir, bu çeşmeden başka yerden su içmez; Bu adam tırıngezdir her yerde yemek yeme** *(Lohan köyü «Gaziantep»)*

Tırınmak [*F.*], Silinmek *(Teke «Kayaş - Ankara»)*

Tırıp [*S.*], **1.** Muntazam, düzgün: **Bayramdan amma tırıp giyinmiştin** *(Zile «Tokat»)* — **2.** [*Zf.*] Çok bol *(Emirler «Bâlâ»,* **Pazarda ekin tırıp :** *Çalış «Haymana - Ankara»; Çiçekdağı «Kırşehir»; Karaözü «Şarkışla - Sivas»; Ergenuşağı «Kozan - Seyhan»; Yalak «Kayseri»)*

Tırıs [*İs.*], Dört nalla rahvan arasında bir türlü at yürüyüşü **(Ling ile gelen tırısla gider:** *Köşker «Kırşehir»; Gündüzbey «Malaıya»)*

Tırısa gitti [*İs.*], Bir şeyin bilinmiyen halini ifadede kullanılır *(Çalış «Haymana - Ankara»)*

Tırıskı [*İs.*], Dayak, sopa, sille: **İnsan tırısgısı** *(Vize «Kırklareli»)*

Tırış [*S.*], **1.** Kemale gelmiş incir: **Tırış incir** *(Ünye «Ordu»)* — **2.** [*İs.*] Gül pekmezi *(Kastamonu)*

Tırışık [*S.*], **1.** Buruşuk: **Tırışık kadın = derisi buruşuk kadın** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Çiçek bozuğu *(Çeşme «İzmir»)*

Tırışmak [*F.*], Buruşmak **(Ahmedin**

anası çok ihtiyarlamış, yüzünün derileri tırışmış : *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Sarıoba «Polatlı - Ankara»)*

Tırız [*İs.*], Elbise yırtmaç veya dilmeci: **Entarimin tırızı; tırızlı entari** *(Meyilliaşireti «Konya»)*

Tırka [*İs.*], **1.** Kapıyı arkasından kapamıya mahsus demir *(Armutlu «Kemalpaşa - İzmir»; Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)* — **2.** [*S.*] Titiz; sert *(Hamzalar «Çerkeş - Çankırı»; Beypazarı «Ankara»)* — **3.** Sıra, saf: **Fidanları dikerken tırkalı olmasına dikkat etmeli** *(Sarayköy «Denizli»)*

Tırkalamak [*F.*], Kapıyı arkasından kilitlemek, bir demir kolla demirlemek *(Günay «Bolvadin - Afyon»; Konya ve çevresi)*

Tırkas [*İs.*], **1.** Ahır içerisinde yapılmış hizmetçi odası *(Böcekler «Sertaç - Burdur»)* — **2.** Yer altı yolları, mağara *(Ambar köyü «Ereğli - Konya»)*

Tırkaslamak [*F.*], Kapıyı kilitlemek *(Kütahya; Osmaniye «Seyhan»; Kuş adası «İzmir»)*

Tırkatırk [*Zf.*], Tıpatıp *(Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Tırkaz [*İs.*], **1.** Kapı mandalı; kapı sürgüsü, dayak *(Derbent «Alaşehir - Manisa»; Çeşme, Bornova «İzmir»; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; İst. [Muh.], Şehvarmaz «Akhisar - Kocaeli»; Çankırı; Adırnaz, İznik «Bursa»; Sarayköy «Denizli»; Halaçlı [?]; Edirne)* **[Bak: Erez, mandas]** — **2.** Kilit *(Şuhut «Afyon»)* — **3.** İki derenin kavuştuğu dar yar: **Karşı derenin tırkazı var, sonra geçemeyiz** *(Çiftlik «Kalecik - Ankara»)* **[Bak: Kavşut]** — **4.** [*S.*]Bol, çok; dolu; kalabalık *(Karahoca «Haymana-Ankara»)*—**5.** Çoban ve sairenin barındıkları toprak evcik *(Gebedere (Sarayköy - Denizli»)*

Tırkazlamak [*F.*], **1.** Birinin yakasına yapışarak dürtüklemek *(Vize «Kırklareli»)* — **2.** Kapıyı kilitlemek, sürgülemek *(Beşkarış «Kütahya»)* **[Bak: Malaklamak, 1]**

Tırkı [*İs.*], **1.** Kanca *(Seki «Ödemiş - İzmir»)* — **2.** Kapı sürgüsü *(Nikfer «Tavas - Denizli»; Karacasu «Aydın»)* — **3.** Kilit *(Urla)*

Tırkıç [*İs.*], **1.** Ahırlarda küçük hayvanları analarından ayırmak için yapılan parmaklıklı yer *(Köse «Kelkit-Gümüşane»)* — **2.** Yazın sokak kapısına konulan parmaklık *(Reşadiye «Tokat»; Sivas; Erzurum)* — **3.** Soğanlı, yağlı döğme yemeği *(Azaplı «Kadırlı - Seyhan»)*

Tırık [*İs.*], Sedir *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Tırıklamak [*F.*], Kapıyı sürmelemek, tırkazlamak *(Bayındır «İzmir [Muh.]»)*

Tırkıs [*İs.*], **1.** Kapı dayağı *(Ankara)* — **2.** Kilit *(Kandıra «Kocaeli»)*

Tırkış [*S.*], **1.** Sıska çocuk *(Ayaş «Ankara»)* — **2.** Pencere kafesi *(Erzurum)* —**3.** Lâhana, biber ve bulgurla yapılan bir çorba *(Narlıdere «İzmir»)*

Tırkız [*İs.*], **1.** Kalem raptiyesi *(Ahırköy «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Kapı tokmağı *(Ereğli «Zonguldak»)*

Tırla [*İs.*], Makara *(Bayındır «İzmir»)*

Tırlak [*S.*], **1.** Kızmış erkek deve *(Saçıkaralıaşireti «Toprakkale - Seyhan»)* — **2.** Titiz, asabî: **İnsanın**

tırlağından çekinmelidir *(Ünye «Ordu»)* — **3.** Kötü toprak: **Tırlak toprakta ekin olmaz** *(Büyükyenice «Bilecik»)* — **4.** Korkak *(Vezirköprü «Samsun»)* — **5.** [*İs.*] Topaç *(Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»)*

Tırlak olmak [*F.*], İshale tutulmak *(Kemaliye «Malatya»)*

Tırlamak [*F.*], **1.** Erkek deve dişisini kovalamak **(Lök tırladı:** *Saçıkara aşireti «Toprakkale - Seyhan»; Vezirköprü «Samsun»)* — **2.** Kaçmak *(Bozüyük «Bilecik)* — Pislemek, terslemek *(Gümüşane)* — **4.** Küfür etmek *(Bartın «Zonguldak»)*

Tırlanmak [*F.*], Dönmek: **Düğen öküzü gibi tırlanıp durma** *(Ovasaray «Çorum»)*

Tırlap [*İs.*], Terbiye: **Ali tırlapsızdır** *(Kütahya)*

Tırlık [*İs.*], **1.** Dokuma ipten yapılan şalvar: **Siyah tırlık kir götürür** *(Kırınıt «Ceyhan - Seyhan»)* — **2.** külep halindeki pamuk ipliği **(Tırlığın boyu uzun olmuş** *Mersin «İçel»; Adana, Kozan, Kürkçüler, Karasialı «Seyhan»)*

Tırma [*İs.*], Çalı *(Mustafabeyli «Ceyhan — Seyhan»)* **[Bak: Dırma]**

Tırmaçlamak [*F.*], Çalı veya odun demetini sırtına yüklenmek *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Tırman [*İs.*], **1.** Tarla etrafına açılan hendek, hudut sınırı, sınır işareti *(Nevşehir «Niğde»; Kırşehir;* **Bizim tarlanın tırmanından üç adam geçmiş :** *Kala «İncesu - Kayseri»; Lâdik köyü «Mucur - Kırşehir»; Hasanlar «İzmir»)* — **2.** Bağın meyilli toprakları, selliğin bağdan yanı *(Ahırlı «Ankara»; Kırşehir)* — **3.** İki tarla arasında iki tarafa meyilli ve hudut teşkil eden toprak yer *(Ürgüp «Kayseri»; Niğde)* — **4.** Evleklerin etrafına çekilen meyilli, kabartma toprak *(Niğde)* **[Bak: Tumt]**

Tırmanda [*S.*], Tufeylî geçinen kimse *(Köşker «Kırşehir»)*

Tırmı [*İs.*], Beşköşe, mühammes *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Tırnak [*İs.*], Kalem ucu *(Bolu)*

Tırnak çekmek [*F.*], Boyanan çiçeklerin içine renkli çiçekler çizmek [*Yazmacılıkta*] *(İst.)*

Tırnak damak [*F.*], Kalem ucu *(Kozlu kadı «Devrek - Zonguldak»)*

Tırnaklı [*İs.*], Bir çeşit pide ekmeği *(Trabzon ve dolayı)*

Tırnakip [*İs.*], **1.** Kazma, ağır çapa *(İst.* [*Muh.*]*, Erzurum* [*Muh.*]*)* — **2.** İki yüzlü çapa *(Pazarcık «Bozüyük - Bilecik* [*Muh.*]*»)*

Tırnık [*S.*], Titiz, asabî, alıngan *(Kayadibi «Giresun»)*

Tırnış [*S.*], Zaif kimse *(Konya)*

Tırpağılanmak [*F.*], Dertlenmek, karnı şişerek benzi solmak: **Filânca tırpağılandı** *(Fethiye «Ankara»)*

Tırpana [*İs.*], Yandan ağızlı bir nevi deniz balığı *(Samsun)*

Tırpane [*İs.*], Makap kolu *(Bursa)*

Tırs [*S.*], Asabî, titiz *(Belen «Bodrum - Muğla»)*

Tırsalanmak [*F.*], Silkinmek *(Karşıyaka «Erdek - Balıkesir* [*Muh.*]*»)*

Tırsımak [*F.*], **1.** Canı sıkılmak *(Bodrum «Muğla»)* — **2.** Sebze ve meyva güneşte veya zamanla buruşmak: **Patlıcan tırsımış** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Tırşık [*İs.*], Yaban pancarının un ve ayranla ekşilterek yapılmış çorbası *(Azaplı «Kadırli - Seyhan»; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Tırşıtmak [*F.*], Yüzünü buruşturmak, ekşitmek: **Yüzünü niçin tırşıtıyorsun?** *(Satılmış «Eskişehir»)*

Tırtak [*İs.*], Orta büyüklükte yunus balığı *(Rize)*

Tırta olmak [*F.*], Ekşimek: **Bu yoğurt yenmez, tırta olmuş** *(Erzurum)*

Tırtar [*S.*], Ahmak *(Antalya)*

Tırtaş [*S.*], Zayıf, cılız: **Tırtaş çocuk** *(Alibeyhöyüğü «Çumra - Konya») **[Bak: Tırık, aydaş]***

Terteşki [*İs.*], Bir çeşit limon *(Alanya «Antalya»)*

Tırtı [*İs.*], Ev eşyası, pılı pırtı *(Serik «Antalya»)*

Tırtıba [*İs.*], Kavga, gürültü: **Yukarı mahallede tırtıba koptu** *(Kurugöl «Nevşehir - Niğde»)*

Tırtıklamak [*F.*], Oyunda kaybetmek *(Niksar «Tokat»)*

Tırtıl [*S.*], **1.** Hasta, zayıf *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Parasız *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **3.** [*İs.*] Çınar ağacının kozalağı *(Tıngır «Sinop»)*

Tırtır [*İs.*], **1.** Boncuk *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)* — **2.** Motorsiklet *(Kars)* — **3.** Yemeni veya gelin kesesi kenarlarına dikilen kıvırcık sarı tel *(Mudurnu «Bolu»)*

Tırtız [*S.*], Kapı dayağı *(Kastamonu)*

Tırtmak [*F.*], Hafifçe kazmak: **Çapayı al da şu çiçeklerin dibini tırtıver** *(Muğla)*

Tıruni [*İs.*], İskemle *(Rize)*

Tıs [*S.*], Benzi sarı, sıska *(Maraş)*

Tısgalı [*S.*], Veremli, hastalıklı *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)*

Tısığı [*S.*], Ufak, küçük: **Dudun tısığı** *(Kemaliye «Malatya»)*

Tısık [*S.*], Renksiz, kansız kimse *(Erzurum) **[Bak: Tıs]***

Tısılamak [*F.*], Ağır yük altında iniltiye benzer ses çıkarmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»)*

Tıska [*S.*] **1.** Benzi soluk, zayıf, kansız *(Yozgat; Honaz «Denizli»; Köşker «Kırşehir»; Sulusaray «Artova», Niksar «Tokat»; Narlınere «İzmir», **[Bak: Çintik]***— **2.** [*İs.*] Arpacık soğanı *(Erzincan; Sivas; Malatya)* ***[Bak: Goğer, göner, göver, İskilen 2, kalık 2, kokarcık, ıska, kıska, fisil, fıska 3]*** — **3.** Fiske *(Gaziantep) **[Bak: Çintik, 1]***

Tıskalı [*S.*], Kansız: **Tıskalı bir çocuk** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Tıskalılık [*İs.*], Kansızlık, anemi *(Kırşehir)*

Tıskeler [*İs.*], *(Ferhenk «Anamur — İçel») **[Bak: Koçmar]***

Tıslı [*S.*], Zayıf, hastalıklı *(Elâzığ köyleri)*

Tıslık [*İs.*], Bir metre kare büyüklüğünde *(Zile «Develi - Kayseri»)*

Tısmak [*F.*], Susmak *(Buca «İzmir [Muh.]»; Kömürköy «Kırklareli»)*

Tısnık [*İs.*], **1.** Fiske *(Adana, Kozan «Seyhan»)* — **2.** [*S.*] İnsandan kaçan *(Simav «Kütahya»)*

Tıssak [*İs.*], Kapı mandalı *(Konya köyleri)*

Tıssan böceği [*İs.*], Bok böceği *(Adana «Seyhan»)*

Tıstan [*İs.*], Karafatma denilen bir böcek *(Erzurum; Adana «Seyhan»)*

Tıstık [*İs.*], Hasırdan yapılan bir türlü zahire kavsarası *(Dereköy «Kayseri»)*

Tıstırık [*İs.*], Gübre (*Develi «Kayseri»*) **[Bak: Akbun]**

Tışlığı gelmek [*F.*], Huzur ve sükûn bulmak (*Pinili köyü «Avanos - Kırşehir»*)

Tıştir [*S.*], (*Çermik «Diyarbakır»*) **[Bak: Keher, 2]**

Tıtak [*S.*], Yan yan giden [*Adam*] (*Sarısu «Şabanözü - Çankırı»*)

Tıtı [*S.*], Beceriksiz (*Sarıkavak «Eskişehir»*)

Tıtırak [*İs.*], Poligon (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»*)

Tıvga [*İs.*], Çocukları öldüren morarma hastalığı (*Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»; Nevşehir «Niğde»*)

Tıvbalı [*S.*], Çocuğu yaşamıyan kadın (*Kale köyü «İncesu - Kayseri»*)

Tıvınmak [*F.*], Bir vak'a karşısında üzülmekten başka elden bir şey gelmemek (*Adana*)

Tıvırmak [*F.*], İtmek: **Kapıyı tıvır; Çocuğu niçin tıvırdın?** (*Buca «İzmir [Muh.]»*)

Tıvka [*İs.*], Bir çeşit çocuk hastalığı (*Kuruhüyük «Boğazlıyan - Yozgat»*)

Tıy [*Zf.*], Pekaz (*Sunusa «Erbaa - Tokat»*) **[Bak: Tiği]**

Tıymak [*F.*], Kesmek (*Kardıçiftliği «Yalova - İst.»*)

Tıyannamak [*F.*], Yılmak, usanmak (*Kozan «Seyhan»*)

Tıyılma [*İs.*], Perhiz (*Kayseri ve dolayı*)

Tıyramak [*F.*], Korkmak: **Şu adamdan gözüm tıyradı** (*Kozan «Seyhan»*)

Tıyun [*İs.*], (*Malatya*) **[Bak:Deyin]**

Tızan düşmek [*F.*], Korku ile dağılmak: **Sürüye kurt girince koyunlara tızan düştü** (*Endel «Osmaniye - Seyhan»*)

Tızıkçı [*S.*], İki kişiyi kavgaya tutuşturmak için aralarını bozan kimse (*Balıkesir ve çevresi*)

Tızıklamak [*F.*], Hızlı koşmak (*Konya*)

Tızıklamak [*F.*], Koşmak, seyirtmek, çapmak (*Alaşehir «Manisa»; Kastamonu; Kayseri köyleri; Alaşehir, Konya ve çevresi; Ulukışla, Bor, Ovacık, Gölcük «Niğde»; Bozüyük «Bilecik [Muh.]»; Belceğiz «Karaağaç - Isparta»; Kozan, Adana «Seyhan»*)

Tızman [*S.*], İri, kocaman: **Ali tızman bir köylüdür; Tızman bir kaya** (*Erzurum*)

Tıztızman [*S.*], Koskocaman (*Bitlis; Urfa*)

Tibili [*S.*], **1.** Açıkgöz adam (*Dereköy «Kayseri»*) — **2.** [*İs.*] Tarla kuşunun kepezlisi (*Adana, Kozan «Seyhan»; Geyve «Kocaeli»*)

Ticce [*İs.*], Hayvanların soğuktan tutuldukları sancı (*Bulumya «Konya»*) **[Bak: Detçe]**

Tifin [*İs.*], Köylülerin giydiği ve bir adı da karamandol olan bir çeşit kumaş (*Erbaa «Tokat»*)

Tifleme [*İs.*], Hayvanların bilek kemiğinde meydana gelen bir ârıza: **Tiflem (olan) hayvan iyi değildir** (*Hırkalı «Demirci - Manisa»*)

Tifler [*S.*], Bilek kemiği üzerine basan hayvan: **Ahmedin beyegiri tiflerdir** (*Hırkalı «Demirci - Manisa»*)

Tifrin [*İs.*], Yunus balığı (*İnebolu «Kastamonu»; Ereğli «Zonguldak»*)

Tifsimek [*F.*], Kumaşın havı dökülmek: **Kadife eskiyince tifsir** (*Gaziantep*)

Tifsinmek [*F.*], İp, halat gibi şey-

lerin lifleri birbirinden ayrılmak *(Diyarbakır)* **[Bak: Pıcınmak]**

Tiftikar ve **Tiftikarlık** [*İs.*], Yeni fındık yetiştiren bahçe: **Filân tarlayı tiftikarlığa verdim** *(Giresun köyleri)*

Tiğ [*İs.*], Savrulmamış harman yığını *(Kars)* **[Bak: Loda, malama]**

Tiğan [*İs.*], **1.** Tava *(Denizli* [*Muh.*]*)* — **2.** Deniz kenarı: **Denizin tiğanı derindir** *(Kumburgaz «Çatalca - İst.* [*Muh.*]*»)*

Tiğdirmek [*F.*], **1.** Suyu ince ve dar yerden fışkırtmak *(Kılandıras «Sandıklı - Afyon»)* — **2.** Havada bir eğri çizerek işemek *(Çankırı)* **[Bak: Çöğdürmek]**

Tiği [*Zf.*], Az, bir parça *(Kilis «Gaziantep»; Maraş; Cebelibereket «Seyhan»)* **[Bak: Tıy]**

Tiğizlemek [*F.*], Tesviye etmek *(İst.* [*Muh.*]*)*

Tiğsirmek [*F.*], Ağaç canlanmak, uyanmak: **Bahar geldi ağaçlar tiğsirdi** *(Milâs «Muğla»)*

Tihraz [*İs.*], Çay içinde buzların birbirine vurması ve etrafa taşması *(Alibeyhüyüğü «Çumra - Konya»)*

Tiik [*İs.*], Sürgün, filiz *(Kütahya)*

Tike [*İs.*], **1.** Küçük küçük doğranmış et parçası, kuşbaşı *(Maraş; Kilis «Gaziantep»; Bitlis; Harput «Elâzığ»; Erzurum; Erzincan; Akpınar «Ordu»; Köşker «Kırşehir»; Adana)* — **2.** Ekmek ufağı *(Şebinkarahisar «Giersun»)*— **3.** Et kıyması *(Camili «Çumra - Konya»)* — **4.** Lokma, parça (**Sabahtan beri bir tike ekmek yemedim :** *Kemaliye «Malatya»; Trabzon; Sivas; Erzincan; Sason «Siirt»; Ahlat, Bitlis; Pekün «Kelkit - Gümüşane»)* — **5.** [*Zf.*] Az, azıcık : **Bir tike pırasa aldım** *(Piraziz «Giresun»)*

Tikeç [*İs.*], Çit kazığı *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)*

Tikel [*İs.*], Çatal kazma *(Ömerköy «Bandırma - Balıkesir»)*

Tiki [*İs.*], Parça *(Samsun;* **Bir tiki baklava yedim:** *Sinop)* **[Bak: Tike, 4]**

Tikiz [*İs.*], Gizli bakış *(Zeytinli «Seyhan»)*

Tikle [*İs.*], Kiremit yerine kullanılan kayran taşı *(Akmeşe «Kocaeli* [*Muh.*]*»)*

Tikre [*İs.*], Havali, etraf: **Samsun tikresi** *(Ünye «Ordu»)*

Tikri [*İs.*], Küçük çamaşır teknesi *(Akpınar «Ordu»)*

Tila [*İs.*], Koyunların yazın kapandığı ve sağıldığı yer *(Gölcük «İzmit - Kocaeli* [*Muh.*]*»)*

Tilâr [*İs.*], Salıncak veya beşik yatağı *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»; Kırşehir; Yozgat)* **[Bak: Tilmez]**

Tilbeki nar [*S.*], Mayhoş, ekşimsi nar *(Halfeti, Urfa)*

Tilbi [*S.*], Kurnaz, uyanık, hassas *(Küpeli «Bünyan»,* **Tilbi adam:** *Kayseri* [*Avşarlarca*]; *Saray «Amasya»)*

Tile [*İs.*], İplik *(Yengeç köyü «Gülnar - Afyon* [*Aşiret*]*»)*

Tiler [*İs.*], Terlik *(Enez «Keşan - Edirne»)*

Tilf [*İs.*], Posa *(Urfa)*

Tilfara [*İs.*], Siyah taneli, ekşimsi üzüm *(Ulucami «Rize»)*

Tili [*S.*], Uğurlu, yümünlü: **Bu ev tilidir** *(Konya)*

Tilik [*İs.*], **1.** Tiftik keçisi *(İshaklı*

«Bolvadin-Afyon») — **2.** [*S.*] Peltek *(Erzurum)* — **3.** Enliliğine veya uzunluğuna kopmadan dilinmiş, parçalanmış şey: **İmamın sarığı baştan başa tilik tilik dilinmiş** *(Çorum)*

Tilil [*S.*], Ciddî, hakikî *(Kolukısa «Saiteli - Konya»)*

Tilipe tilipe [*Zf.*], Bolbol: **Bu sene mahsüllerimiz tilipe tilipedir** *(Doma «İnegöl - Bursa»)*

Tiliz [*İs.*], Çuval *(Kastamonu)*

Tilkav [*S.*] Kekeme *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.* [*Muh.*]*»)*

Tilki [*İs.*], **1.** Kağnı kanatlarının tekerleklerine dokunmaması için eğsen üzerine konulan ağaç *(Çukurkuyu «Bor - Niğde»; Alan «Çumra - Konya»)* **[Bak: Tilkicek]** — **2.** İçine ekmek ve yağ konulan ağaçtan yapılmış yarım krapuz biçiminde içi oyuk bir kap *(Bolu)* — **3.** Liğen *(Konya köyleri; Antalya)* — **4.** Ağaçtan oyma yemek kabı *(Yaylalı «Şile - İst.»)* — **5.** Kapı yerlerinde sövelerin bağlanması için iki tarafa sıkıştırılan ağaç parçaları *(İsmetpaşa «Malatya»)* — **6.** Tahta kepçe *(Gümüşane)*

Tilki burnu [*İs.*], Koltuk altında çıkan kan çıbanı, köpek memesi *(Kırşehir)*

Tilkice [*İs.*], Araba oklarının arasındaki mesafeyi muhafaza eden ağaç *(Kavak «Samsun»)*

Tilkicek [*İs.*], **1.** Öküz arabalarında eğsenin üstüne konulan ağaç *(Başmakçı «Dinar - Afyon»)* **[Bak: Tilki, 1]** — **2.** Kağnı arabalarında iki okun birleştiği yerdeki ağaç çivi *(Küflek «Havza - Samsun»)* **[Bak: Tilkice]**

Tilki kuyruğu [*İs.*], **1.** Taneleri sık ve beyaz bir çeşit üzüm *(Hadım «Konya»; Koyunbaba «aKlecik - Ankara»; Kepez köyü «Çanakkale»)* — **2.** Hayvanlara yedirilen bir çeşit ot *(Konya)* — **3.** Al renkli bir çiçek *(Celep «Çatalca - İst.* [*Muh.*]*»)*

Tille [*İs.*], **1.** Kasap çengeli *(Kaş «Antalya»; Ereğli «Konya»; Köşker «Kırşehir»; Niksar «Tokat»; Burdur; Çankırı; Aksaray «Niğde»)* — **2.** Semere bağlanan halkalı ip *(Balıkesir ve çevresi)* — **3.** Semere bağlı ve üstüne yük sarılan urgan *(Bolu; Şeyhler «Ulubey - Ordu»; Kütahya; Niksar «Tokat»; Kızılcaveren «Reşadiye - Tokat»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Zeytinli «Edremit - Balıkesir»; Barla «Eğridir - Isparta»; B. Çaylı «Dörtyol - Hatay»; Akköy «Söğüt - Bilecik»)* **[Bak: Cilte]** — **4.** Çatal değnek *(Niksar «Tokat»)* — **5.** Pamuk ipliğinden yapılan sicim *(Adana)* — **6.** Dağ tepesi, ağaç tepesi *(Kaş «Antalya»)* — **7.** Ucu topuzlu kalın sopa *(Tokat; Samsun; Şibinkarahisar «Giresun»; Sivas; Hamamözü «Sivas»)* **[Bak: Çop]** — **8.** Koyun ve sığırın paça kemiği *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Tilli [*Zf.*], Kat'î, mutlak: — **Pazara tilli gidecek misin? — evet, tilli gideceğim!** *(Aşağıoba «Araç - Kastamonu»)* **[Bak: Tilil]**

Tillice [*İs.*], Bir çeşit yenir mantar *(Bolu)*

Tilpitiri [*İs.*], Saatçilikte zembereği delmek ve zembereğe tırnak açmakta kullanılan aygıt [*saatçiler arasında*] *(Amasya)*

Tiltak [*S.*], **1.** Dilinde rekâket olan *(Burdur)* **[Bak: Tilkav]** — **2.**

Hoppa, şımarık *(Burdur)*
Tilük [*İs.*], Arzu *(Bünyan «Kayseri»)*
Tilye [*İs.*], Ihlamur: **Tilye içmek iyidir** *(Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»)*
Tim [*İs.*], **1.** Dokunacak kumaşın beher teli *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiretlerce]»)* **[Bak: Tip]** — **2.** Dip, alt, aşağı: **Yağmur yerin timine geçti** *(İncesu «Kayseri»)*
Timar [*İs.*], **1.** Budama *(Ayvacık «Ezine - Çanakkale»)* — **2.** Bölge *(Kemalpaşa, Bornova «İzmir»)*
Timeç [*İs.*], *(İsmetpaşa «Malatya»)* **[Bak: Tilar]**
Timi [*İs.*], Don vesaire yapılan bir çeşit bez *(Yakademirciler, Davutlar; «Zonguldak»; Veliköy* [?]) **[Bak: Dimi]**
Timin [*İs.*], Yirmi okkalık hububat ölçeği *(Kemaliye, Arapkir «Malatya»; İçel; Çöplü «Çivril - Denizli»)* **[Bak: Godik, 3]**
Timinna [*İs.*], *(Şekeroba «Maraş»)* **[Bak: Timi]**
Timinnağı [*İs.*], Altı okkalık bir zahire ölçeği *(Divriği «Sivas»)*
Timinni [*İs.*], İstanbul kilesinin onaltıda biri *(Akşehir «Konya»)*
Timişka [*İs.*], Fırın tepsisi *(Ankara)*
Timli [*İs.*], Sapsız çakı bıçağı *(Deretürbeli «Alanya - Antalya»)*
Timon [*İs.*], Araba kolu *(Görece «İzmir»)*
Timsirik [*S.*], Yemek beğenmez: **Bu çocuk çok timsiriktir** *(M. Kemalpaşa «Bursa* [*Muh.*]*»)*
Timsirikli [*S.*], Müvesvis, vehimli; her yemekten tiksinen kimes *(Denizli; M. Kemalpaşa «Bursa»)*
Timtik [*İs.*], Fiske *(Kayseri)* **[Bak: Çitmek]**
Timtimi [*S.*], Hasis *(Kuyuluk «Kozan - Seyhan»)*
Timun [*İs.*], Kara erik *(Diyarbakır* [*Muh.*]*)*
Tim vermek [*F.*], Örgü işlerinde zincir adedini çoğaltmak: **Artık tim ver de başına uysun** *(Denizli)*
Tin [*İs.*], **1.** Ruh: **Tini ağzından uçtu öldü** *(Ankara)* — **2.** Can *(Ankara)* — **3.** Sincap *(Isparta)* — **4.** Dokuma tezgâhlarında çözgü unutularak dışarda kalmış bir tek iplik *(Zile «Develi - Kayseri»)* **[Bak: Tim]** — **5.** [*S.*] Sağlam vücutlu: **Sabiha kadın daha tindir** *(Dadanı «Bolu»)* — **6.** Tepe, zirve *(Karadeniz kıyıları)*
Tincecik [*Zf.*], Azıcık *(Antalya)*
Tincik [*S.*], Dolaşık, karışık (**Tincik saç kolay kolay açılmaz; Yumak tincik olmuş:** *Kemaliye, Malatya; Kars)*
Tinç [*İs.*], Liyen *(Ankara)* **[Bak: Teşt]**
Tin düşmek [*F.*], Mahcup olmak *(Çarşamba «Samsun»)*
Tine, Tiyne ve **Tiynek** [*İs.*], Asmaların körpe yeşil filizi *(Bursa ve köyleri)*
Tingaz [*S.*], Titiz, huysuz, *(Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)*
Tingil [*İs.*], **1.** Fare *(Fatsa «Ordu»)* — **2.** Tepe: **Benim tarla şu tingilin altında** *(Misis «Seyhan»)*
Tingildek [*S.*], **1.** Yerinde durmıyan: **Masaya dokunma zaten tingildektir; o tingildeğin birisi** *(Gebeciler «Sivas - Kütahya»)* *tahya»)*
Tingildeme [*İs.*], Kımıldanma, yerinden oynama; tökezime *(Kurtköy «Altıntaş - Kütahya»; Misis «Seyhan»)*

Tingildemek [*F.*], Zıpzıp koşmak, tırıs yürümek, sıçrıyarak yürümek **(Tazı neylesin çulu tingilderken düşürür :** *Kılbasan «Karaman - Konya»; Misis «Seyhan»; Urla «İzmir»; Dudaş «Söğüt - Bilecik»; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Isparta; Denizli Sarıibrahimli «Tarsus - İçel»; Hacıibrahim «Bayındır - İzmir* [*Yürüklerce*]*»; Taşbaşı «Bozkır - Konya»)*

Tingimek [*F.*], Sıçramak *(Adana)*

Tingir [*İs.*], Küçük bakır kap *(Ceyran «Niksar - Tokat»)*

Tingirdemek [*F.*], Teneke gibi bir şey vurulunca ses çıkarmak *(Kastamonu)* ***[Bak: Tinkir]***

Tingiremek [*F.*], Zayıflıktan halsiz düşmek: **Bu adam çok tingiremiş** *(Muğla)*

Tingiş [*S.*], Ufak tefek [en çok ufak kulaklı keçi hakkında kullanılır] *(kseki «Antalya»)*

Tingoz [*S.*], **1.** Çok asabi, huysuz ve titiz kimse *(Zile «Develi - Kayseri»; Tuzla «Adana-Seyhan»; Köşke «Kırşehir»; Antalya)* — **2.** İnsan, hayvan ve eşyanın küçük ve yakışıklı olanı *(Armutlu «Bursa»)*

Tinkürük [*S.*], Tetik, çevik: **Benim tüngürük atım var** *(Kirpe «Safranbolu - Zonguldak»)*

Tinik [*S.*], Küçük *(Fatsa «Ünye - Ordu»)*

Tinil [*Zf.*], Mutlak, behemehal *«Boyabat «Sinop»; Kastamonu)*

Tink [*İs.*], **1.** Hububatın kabuklarını çıkarmıya yarıyan ve taşı bir delik etrafında şakulî dönen değirmen *(Kilis «Gaziantep»; Maraş; Cebelibereket «Seyhan»)* ***[Bak: Dink 1, 4]*** — **2.** Şalın pürüzlerini gidermek için oluk şeklinde içi dişli ağaçtan yapılmış aygıt, depgü *(Aşağıinoz «Lâdik-Samsun»)*

Tinkafa [*S.*], Çobuk kızan kimse *(Başköy «Ankara»)*

Tinkir [*İs.*], Teneke *(Akviran «Konya»)*

Tinkoz [*S.*], **1.** Mıymıntı, zibidi *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)* — **2.** Sabırsız; alıngan *(Burdur)* ***[Bak: Tingoz]*** — **3.** Adî, kıymetsiz kimse *(Atça «Nazilli - Aydın»)*

Tinpir [*S.*], Şaşkın, uyuntu *(Ilıcasu «Gediz - Kütahya»)*

Tinsirmek [*F.*], Hapşırmak *(Çal, Emet «Kütahya»)*

Tintan [*İs.*], Tambura, bağlama *(Kayseri)* ***[Bak: Dıngıra, 1]***

Tintik [*İs.*], Fiske *(Dereköy «Kayseri»)* ***[Bak: Çitmek, 5]***

Tintin [*İs.*], **1.** Hayvanın kuyruğunu semere bağlıyan ip *(Akköy «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Gürültü [?] *(Bornova «İzmir»)* — **3.** Tarla kuşu *(Antalya; Samsun)* — **4.** [*Zf.*] Canlı canlı [?] *(İst.)* — **5.** Hayvanın insanı silkerek yürümesi, tırıs *(Koyunbaba «Kalecik - Ankara»)* — **6.** Tırısla yorga arasında, insanı rahatsız eden bir at yürüyüşü *(Kırkayran «Uşak - Kütahya»)*

Tin tin bağı [*İs.*], Semerde paldumu kayışa bağlıyan ve hayvanın kuyruğundan geçen ip *(Saimbeyli «Seyhan»)* ***[Bak: Tin tin, 1]***

Tintini [*İs.*], Saplı küçük topaç *(Gaziantep)*

Tintirik [*İs.*], Fiske *(Misis «Seyhan»)*

Tinton [*İs.*], İzmarit balığı *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Tinyoz [*S.*], Hiddetli, titiz, kavgacı, sert adam *(Çerçiler «Safranbolu - Zonguldak»)*

Tip [*İs.*], **1.** Pancar *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Turp *(Aydın)*

Tipili [*İs.*], Serçeden az büyük, başı sorguçlu tarla kuşu *(Adana)*

Tipit [*İs.*], Unla karıştırılmış kepekten yapılan kedi, köpek yiyeceği *(Yeğenli «Tire - İzmir»)* **[Bak: yal]**

Tipsimek [*F.*], Yağmur çiselemek *(Ahır köyü «Söğüt - Bilecik»)*

Tir [*İs.*], **1.** Evlek veya evlekten küçük bölükler: **Ahmedin bağının tirleri düzgün değildir** *(Nallıhan, Beypazarı «Ankara»)* — **2.** Sıra sıra dizilmiş bağ kütükleri *(Evciler«?»)* — **3.** Bostanın ekilmiş parçalarından bir kısmı *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* — **4.** Deniz kıyısı, yalı *(Üçkuyu «Çal - Denizli»)* — **5.** Pirinç evlekleri kenarına yapılan kabartma *(Amasya)* — **6.** Suyu biriktirmek için gölcük etrafına yığılan toprak *(İnegöl «Bursa [Muh.]»)* — **7.** İri taneli, yumuşak bir buğday *(Ahlat «Bitlis»)* — **8.** Toprak yığılmak suretiyle yapılan tarla sınırı *(Bozdoğan «Aydın»; Atabey «Isparta»; Honaz, Ortaköy «Çal - Denizli»; Satılmış «Eskişehir»; Serik «Antalya»)* — **9.** Birbiri ardınca uzanan birer evleklik arazi *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»)*

Tirantis [*İs.*], Hallaç [?] *(Ankara)*

Tiraz [*İs.*], Kayadan oyulmuş ev *(Kayseri)*

Tirbitli [*İs.*], Çiçek çapası *(Balıkesir)*

Tirçilmek [*F.*], Kullanılan kumaşın iplikleri meydana çıkmak *(Edirne)*

Tirek [*İs.*], **1.** Direk *(Buca «İzmir»; Kastamonu)* — **2.** Sobadan kömür çekmiye yarar ucu eğri aygıt, gelberi *(Beypazarı «Ankara»)* — **3.** Merhem, ilâç: **Bende dert bulundu da, sen de tirek mi bulundu ?** *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)*

Tirem [*İs.*], **1.** Killi ve çorak toprak *(Temil köyü «Ürgüp»; Tomarza; Şıhlı «Develi - Kayseri»)* — **2.** Tırahit taşının en yumuşak cinsinin ufalanıp toprak olmuş kısmı *(Tavlsun, Trafşîn, Talas «Kayseri»)* **[Bak: Kepir]**

Tiremece [*İs.*], Çulhalıkta ayakcakların üstünde bulunan ve ayakcak iplerinin bağlandığı ağaçlar *(Belenkeşli «Mersin - İçel»)*

Tiremek [*F.*], Bir şeye düşmemek için destek dayamak, diremek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»)*

Tirendez [*S.*], Tendürüst, temiz, süslü giyinen *(Kozak «İzmir»; Köy[?]; Tomarza «Kayseri»; Konya; Tavas «Denizli»)*

Tirengiz [*S.*], Az yiyip, az harcıyan kimse *(Seydin «Avanos - Kırşehir»)*

Tireze [*İs.*], Pencere *(İst.)*

Tirfil [*İs.*], Çimenler arasında biter, üç yuvarlak yapraklı bir ot *(Konya)* **[Bak: Üç gül]**

Tirhiç [*İs.*], Yazın kapılara konulan kafes *(Erzurum)*

Tiri [*İs.*], Sincap *(Mahmutlu «Akseki-Antalya»)*

Tiribolu [*İs.*], İpekli büyük mendil *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Tiriça [*İs.*], Sardalya balığı *(Trabzon)*

Tirik [*S.*], **1.** Çevik, atik *(Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **2.** [*İs.*] Sincap *(Deretürbeli «Alanya - Antalya»; Uğru «Araç - Kastamonu»; Bozcaada «Çanakkale»; Silifke, Çukurbağ «Mut - İçel»)* **[Bak: Tiri]**

Tiril [*İs.*], **1.** Titreme: **Tiril varken sulfata almak fayda vermez** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** [*S.*] Cansız, dermansız: **Ahmet artık tiril olmuş** *(Sivrihisar «Eskişehir»*

Tirildek [*S.*], İşten kalmış, dermansız: **Şu tirildek herif koca evi geçindiriyor** *(Sivrihisar «Eskişehir»)*

Tirildemek [*F.*], İşten kalmak, iş görememek *(Sivrihisar Eskişehir»)*

Tirimit [*İs.*], Fındık ağaçları dibinde yetişen ve yemeği yapılan bir ot *(Vona «Ordu»)*

Tirindi [*İs.*], **1.** Pencerenin alt veya üzerine gelen kirişler *(Van)* — **2.** Kapı ve pencerelerin alt ve üstündek yekpare taşlar *(Ahlat «Bitlis»)*

Tiringala [*İs.*], Saban *(İzmir [Muh.])*

Tiriş [*S.*], Ekşi *(Kars)*

Tirişe [*İs.*], **1.** Deri ve köseleden yapılan ince şerit, kaytan *(Erzincan)* — **2.** Pencere çerçevelerini tutmıya yarıyan ince çıta *(Erzincan)*

Tiritlom [*İs.*], Hançere, gırtlak *(Karşıyaka «Erdek - Balıkesir [Muh.]»)*

Tiriz [*İs.*], Cetvel tahtası *(Ankara)*

Tirkemek [*F.*], **1.** Sıçrayıp koşmak, atılmak *(Maraş; Kilis «Gaziantep»)* — **2.** Eklemek, katarda hayvanları, trenlerde vagonları birbiri arkasına bağlamak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»; Maraş)*

Tirkenmek [*F.*], **1.** Birbiri arkasına bağlanmak (**Deve tirkenmiş geliyor:** *Kaş, Serik «Antalya»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Tuzla «Adana - Seyhan»)* — **2.** Arkasına düşmek, takip etmek: **Şu atlıyı dün giderken arkasından tirkendim** *(Bozüyük «Göksun - Maraş»)* — **3.** Kalabalıktan üstüste yığılmak, izdiham; birikmek, toplanmak: **Halk tirkenmiş , geçemedim** *(Adana, Rumkuş «Seyhan»)*

Tirkeşmek [*F.*], **1.** Israr etmek *(Tatlarin «Niğde»)* — **2.** Rahatsız etmek, itişmek, sataşmak *(Kastamonu; Urfa; Akçaköy «Nizip - Gaziantep [Aşiret]»; Trabzon)* — **3.** Sık sık nefes almak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiret]»)*

Tirki [*İs.*], **1.** Enlilemesine kesilen ağaç gövdesinden yapılmış hamur teknesi veya liyen *(Şebinkarahisar; Cebelibereket; Osmaniye «Seyhan»; Torbalı, Kemalpaşa, Tire «İzmir»; Başyazı «Anamur»; Mersin «İçel»; Balıkesir; Şerefler [?]; Dörtyol «Hatay»; Korucu «Balıkesir»; İst.; Görele, Alucra «Giresun»; Çapak «Torbalı», Çandarlı «Bergama»; İzmir; Sandıklı «Afyon»; Yozgat; Durasıllı, Yağbastı «Kula - Manisa»; Subaşı «Bünyan - Kayseri»; Saylan «Ünye - Ordu»; Tatarlı «Çarşamba - Samsun»; Ordu)* **[Bak: Kavata]** — **2.** Ağaçtan yapılmış kap, karavana, tencere *(Yanpar «Mut - İçel»; Niğde; Şaphane»; Gediz - Kütahya»)* — **3.** Ekmek konulan kap *(Adana)* — **4.** Ağaç havan *(Gördes, Demirci «Manisa»; Marmaris «Muğla»; Saraycık «Kütahya»)* **[Bak: Döveç]** — **5.** Ağaçtan yapılmış yağ kutusu *(Erbaa «Tokat»; Viranköy «Kütahya»)* — **6.** Bakırdan yapılmış çamaşır leğeni *(Adana; Serik «Antalya»; Yozgat; Maraş; Niğde; İhsaniye «Geyve - Kocaeli»)* — **7.** Ağaçtan yapılmış büyük su kabı *(Trabzon)* — **8.** Bakır veya saç ta-

va *(Manastır «Beyşehir - Konya»)* — **9.** Bakır tepsi *(Balkandak «Beyşehir-Konya»)* — **10.** Çizme, postal *(Adana)*

Tirlek [*İs.*], Yüksekten akan su: **Suyun tirleği yosun bağlama** *(Önsen «Maraş»)*

Tirlemek [*F.*], Kızgın deve köpük saçarak kükremek *(Senir «Isparta»)*

Tirma [*İs.*], Sütlü un çorbası *(Sürmene «Trabzon»)*

Tirmiş [*İs.*], Yaban baklası *(Alanya «Antalya»)*

Tirmit [*İs.*], Fındık mantarı **(Bugün pek çok tirmit topladık :** *Giresun; Ünye «Ordu»)*

Tirnik [*İs.*], Burunda Urfa çıbanından meydana gelen ârıza *(Urfa)*

Tirini [*İs.*], Sandalya biçiminde bir çeşit sedye *(Rize)*

Tirsi [*İs.*], Lüfere benzer ince, yassı bir balık, ringa balığı *(Sarıyer «İst.»; Tirebolu «Giresun»)*

Tirşe [*İs.*], **1.** Sepet örmek için fındık, söğüt ve saire ağaç dallarından çıkarılan şerit biçimindeki lif *(Bayadı «Ordu»)* — **2.** Nalın kayışı *(Honaz «Denizli»)* — **3.** Hububat çuvalı *(Yenice «Akşehir - Konya»)* — **4.** Boyundurukta zelveleri bağlamıya yarıyan ip *(Çayırcık «Çerkeş - Çankırı»)*

Tirşeelmek [*F.*], Çarık kenarına sırım geçirmek için delik açmak *(Bolay «Konya»)*

Tirşik [*İs.*], Unla karıştırılıp çorbası yapılan bir ot, gâvur pancarı *(Yenicekale, Maraş; Halfeti «Urfa»; Cebelibereket «Seyhan»)*

Tirşimek [*F.*], Kumaş dikiş yerlerinden ayrılmak *(Osmancık «Çorum»)*

Tirtak [*İs.*], Köpek balığının büyüğü *(Sarıyer «İst.* [*Balıkçılarca*]*»)*

Tiryaki [*İs.*], Rezakı üzümü *(Bilecik ve dolayı)*

Tis [*İs.*], İsli kandil *(Sorhun «Niksar-Tokat»)*

Tiselme [*İs.*], Yağmur çiseleme *(Oğul «Kastamonu»; Keşanuz «Ankara»; Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)*

Tiselemek [*F.*], Yağmur serpinti halinde yağmak, çiselemek *(Büyükler «Kızılcahamam - Ankara»)*

Tiseme [*İs.*], Serpinti halinde yağan yağmur *(Kalecik «Ankara»)*

Tisemek [*F.*], Yağmur serpinti halinde yağmak *(Balıkesir ve çevresi; Kılbasan «Karaman - Konya»)*

Tisenleme [*İs.*], Yağmur serpinti halinde yağma *(Bergaz «Ezine - Çanakkale»)*

Tisenti [*İs.*], *(Alibeyhöyüğü «Çumra - Konya»)* **[Bak: Tisenleme]**

Tisen tisen [*Zf.*], Az az [yağmur hakkında] *(Antalya)*

Tisge [*İs.*], İdare kandili *(Elmalı «Antalya»)*

Tisik [*S.*], Cılız, sıska *(Erzincan)*

Tiske [*İs.*], İdare kandili *(Bağyaka «Finike»; Elmalı, Antalya; Arapkir «Malatya»)*

Tiskirmek [*F.*], Geri püskürtmek ve şiddetle kovalamak *(Bursa)*

Tislik [*İs.*], Ahırdan gübre atmıya yarıyan sepet *(Ayşepınar «Kayseri»)*

Tispir [*İs.*], Huy: **Bu adamın tispiri pek kötüdür** *(Ankara)*

Tist [*İs.*], Helvacı tenceresi, kazanı *(Gaziantep)*

Tişe [*İs.*], Büyük ve ağırşak tarafı çengelli iğ *(Bayadı «Ordu»)*

Tişon [*İs.*], Maşa *(Balıkesir)*

Tiştir [*İs.*], **1.** Dişi keçi *(Bitlis)* — **2.** Kısır keçi *(Urfa; Elâzığ)*

Tir [*İs.*], Ceviz oyununda en büyük ceviz *(Bolu)*

Tita [*Ed.*], İşte, tâ orada [*Uzak için kullanılır*] *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)*

Titah [*S.*], Parça parça; yıpranmış şey *(İbradı «Konya»)*

Titer [*İs.*], Kelebek *(Mollaveyis «Çoruh»; Kilis «Gaziantep»; Erzincan)*

Titik [*İs.*], Sivri, tepe, doruk: **Tepenin titiğine çıktım** *(Pütürge «Malatya»)*

Titirek [*İs.*], Tenekeden yapılmış şamdan *(Konya)*

Titiz [*İs.*], Arpa kümesi *(Büyükkızılhisar «Gaziantep»)*

Titmek [*İs.*], Kuş ve tavuk gagası *(Yusuflu «Bayındır - İzmir»)*

Titrek [*S.*], *(Sarayköyü «Denizli»)* ***[Bak: Süzünek]***

Titrok [*S.*], Sarsak, mefluç *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)*

Tivermek [*F.*], Söylemek, anlatmak *(Bakırköy «İst.* [*Muh.*]*»)*

Tivirmek [*F.*], İtmek, devirmek *(Kömürköy «Kırklareli* [*Muh.*]*»)*

Tivsik [*S.*], Sürtülmekten eskimiş elbiyse *(Ermenak «Konya»)*

Tivsimek [*F.*], Elbiyse fazla sürtünmekten eskimek, aşınmak *(Ermenak «Konya»; Kiremitçi «Denizli»)*

Tiyan [*İs.*], Orta büyüklükte bazan *(Turhal «Tokat»; Erciş «Van»)*

Tiyar [*İs.*], Serpuş [?] *(Sarayköy «Denizli»)*

Tiydi [*İs.*], Kap veya deri içinde bulunan su, bir delikten akma: **Ocağa attığımız suluktan su tiydi, çocuk erkek olacak** *(Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»)*

Tiyek [*İs.*], **1.** Bağ kütüğü *(Akçakent «Nizip», Gaziantep; Urfa; Maraş; Cebelibereket «Seyhan»)* — **2.** Asma filizi *(Konya ve dolayı; Emircik «Çivril - Denizli»)* — **3.** Asma dalı *(Sarıyer «İst.»; Kütahya)* **[Bak: Devek, omca]** — **4.** Asma yaprağı *(Cebelibereket «Seyhan»)*

Tiyeter [*İs.*], Üzüm sepeti *(Hamidiye «Gündoğdu»)*

Tiyik [*İs.*], Sivri, doruk: **Tepenin tiyiğine çıktım** *(Pütürge «Malatya»)* ***[Bak: Titik]***

Tiyin [*İs.*], Sincap *(Ereğli «Konya»)* ***[Bak: Çökelez, deyin]***

Tiyişlemek [*F.*], İki kişinin konuştuğunu üçüncü bir şahıs hissettirmeden anlamak *(Akseki «Antalya»)*

Tiyselemek [*F.*], Yağmur ince ince yağmak, çiselemek *(Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Tiyti [*İs.*], Tarla kuşu *(Hamitli «Uzunköprü - Edirne»)*

Tiyy [*Ed.*], Daha, henüz: **Ahmet tiyy gelmedi** *(Tilfar «Nizip - Gaziantep»)*

Tiziklemek [*F.*], Kaçmak, koşmak *(Osmaniye «Seyhan»)*

Tobengi [*İs.*], Şimal rüzgârı *(Karaçay «Tokat»)*

Toç [*İs.*], **1.** Sınır *(Değirmenocağı «Seyhan»; Ağılcık «Çubuk - Ankara»)* — **2.** Taşlardan yapılmış sınır işareti: **Benim dikdiğim toçlar buradandı, niye bozdun** *(Dadanı «Bolu»)* — **3.** İki tarla arasındaki hududu teşkil eden toprak kabartma *(Halaçlı [?])* ***[Bak: Tonç]***

Todanlık [*İs.*], Sükûn ve rahatlık: **Hasta todanlık buldu** *(Aşık bübü «Zeytinbucağı?)*

Todi [*İs.*], Çingene *(Kargı «Kastamonu»)*

Todu [*İs.*], Su kenarında küçük ağaçların meydana getirdiği orman (*Malkara «Tekirdağ»*)

Tof [*İs.*], Badem, ceviz veya eriğin dışındaki yeşil kabuğu: (*Konya*) [*Bak: Bebik, boluk*]

Toflamak [*F.*], Badem ve cevizin dış kabuklarını çıkarmak **Silkildikten sonra cevizleri tofla!** (*Konya*) [*Bak: Hollamak*]

Toflan [*İs.*], Karayemiş denilen meyva (*Yomra «Trabzon»*)

Tofran [*İs.*], İçinde ayran yapılan testi biçiminde bir kap, yayık (*Yozgat*) [*Bak: Turfan*]

Toftamak [*F.*], Ferahlamak, rahat etmek, dinlenmek, genişliğe ermek (*Merzifon «Amasya»*) [*Bak: Tohnamak*]

Tofur [*İs.*], **1.** Mahsul: **Bu bağın torufu yüzelli liraya satıldı**)*Manisa*) — **2.** [*S.*] Söbü yüzlü, uzun kafalı (*Yoğunpelit «Beypazarı-Ankara»*)

Toğ [*İs.*], Bahçe çimeni (*Mollaveyis «Çoruh»*)

Toğa [*İs.*], Erkek oğlak (*Efzurum*)

Toga [*S.*], Kendiliğinden biten yenir otlar (*İbriktepe «İpsala - Edirne»*)

Toğay [*İs.*], Halka: **Demirin togayı** (*Kadıçiftliği «Yalova - İst.»*)

Toğka [*İs.*], Yoğurtlu bulgur çorbası (*Çukurhisar «Söğüt - Bilecik»; Zemme «Kütahya»*) [*Bak: Toyga*]

Toğşalmak [*F.*], Hiddeti geçmek, sakinleşmek: **Sen söyleyince Hasan biraz toğşaldı** (*Kıbrıscık «Bolu»*)

Toğşanık [*S.*], Kullanılmış, eski (*Antalya*)

Tohana [*İs.*], **1.** Kışlık oda: **Tohanayı temizledim** (*Gaziantep*) — **2.** Sofa (*Kayseri*)

Tohaş ve **Tohaç** [*İs.*], Çamaşır tokmağı (*Gaziantep*)

Tohkurmak [*F.*], Burun çalmak, öksürür gibi ses çıkarmak: **At tohkuruyor** (*Gedik «Bayramiç - Çanakkale»*)

Tohlamak [*F.*], Durdurmak: **Ahmet öküzleri tohladı** (*Kuşadası «İzmir»*)

Tohlu [*İs.*], **1.** Bir yaşındaki erkek kuzu, toklu (*Gümüşane; Ahlat «Bitlis»; Öğdem «Yusufeli - Çoruh»; Ficek «Reşadiye - Tokat»; Erzurum; Sürmene «Trabzon»*) [*Bak: Toklu*] — **2.** Koç (*Elâzığ*) — **3.** Köpeğin ipini kesmemesi için boğazına bağlanan değnek (*Alucra «Giresun»*)

Tohluman [*İs.*], Bir yaşında iken doğuran koyun (*Deliktaş «Kangal - Sivas»*)

Tohma [*İs.*], **1.** Manda, camus (*Hekimhan köyleri «Malatya»*) — **2.** Anasına babasına çekmemiş insan veya hayvan, mütereddî (*Çankırı*) [*Bak: Keler, 1*] — **3.** Bulgur, karaciğer, un ve pirinçle yapılarak yağda kızartılan köfte (*Beypazarı «Ankara»*) — **4.** Çok yemekten meydana gelen miyde şişkinliği (*Malatya*)

Tohmalamak [*F.*], Fazla yiyerek şişmek (**Öküz tohmaladı** : *Konya; Şahmuratlı «Sorgun - Yozgat»; Sungurlu «Çorum»; Kurugöl «Nevşehir - Niğde»*)

Tohmaz [*İs.*], Ağaç ve saire üzerinde bulunan şişkinlik, ur: **Şu ağacın kökünde üç tohmaz var; O adamın alnı tohmazlı** (*Homa «Manavgat - Antalya»*)

Tohno [*İs.*], Huysuz katırların boğazı-

na takılan ağaç parçası *(Parak «Alucra - Giresun»)*

Toholcu [*S.*], Habersiz olarak eşya saklıyan *(Develi köyleri «Kayseri»)*

Toht [*İs.*], Köpeklerin boğazına takılan dikenli demir halka *(Kozan «Seyhan»)*

Tohtamak [*F.*], **1.** Ferahlamak *(Samsun)* **[Bak: *Toftamak*]** — **2.** Sebat etmek *(Karaçay «Tokat»)*

Tohtaşmak [*F.*], **1.** Hoş geçirmek *(Orta «Çankırı»)* — **2.** Huzur ve sükûn halinde bulunmak *(Orta «Çankırı»)*

Tohtay [*İs.*], İstirahat: **Hayvanlara tohtay vermeli** *(Vezirköprü «Samsun»)*

Tohul [*İs.*], Habersiz olarak saklanan eşya *(Develi «Kayseri»)*

Tohum [*İs.*], Oğlan tarafından gelin olacak kıza verilen eşya *(Divriği «Sivas»)*

Tohumcuk [*İs.*], Sarı gagalı, siyah renkli bir cins karga *(Çam köy «Bergama - İzmir»)*

Tohum davarı [*İs.*], Düğünden bir hafta evvel oğlan tarafından kız evine gönderilen düğünlük eşya *(Erzincan)* **[Bak: Tohum]**

Tohum kavudu [*İs.*], Kız tarafından oğlan tarafına verilen para vesaire gibi şeyler: **Ahmet tohum kavudu vermiyeyim diye kızı kapıda bıraktı** *(Kadıköy «Denizli»)*

Tohum kavut [*İs.*], Nişanlı bir erkek tarafından kıza gönderilen hediye *(Maraş)*

Tohum kürüdü [*İs.*], Bir yaşındaki burulmamış teke *(Gözene «Malatya»)*

Tohur [*İs.*], Bir bağ veya bahçenin mahsulü **(Bizim bağın tohurunu sattık** ; *Acıpayam «Denizli»; Pınarbaşı, İzmir)*

Tok [*S.*], **1.** Sıkı, sağlam: **Bu kumaşı al çok toktur** *(Karacabey «Bursa»)* — **2.** Üzerine ziynet altınları dikilmiş kısa gerdanlık *(Kilis «Gaziantep»)* — **3.** Aşık kemiğinin çıkıntılı olan sırt tarafı: **Aşığım tok durdu** *(Niğde)* **[Bak: Tök]**

Toka [*İs.*], **1.** Divarlardaki kapaksız dolap *(Köprü köyü, Keskin, Ankara, Kaman «Kırşehir»)* — **2.** İplik makarası *(Çorum; Çandarlı «Bergama - İzmir»; Balıbkesir)* — **3.** Topaç *(Balıkesir; İzmir)* **[Bak: Dölenbek, firteleş]** — **4.** Hayvan yemliklerinde hayvanı bağlamak için takılan demir halka *(Atlas köyü «Sivrihisar-Eskişehir»)* — **5.** Kalem raptiyesi *(Narlıdere «Boldan - Denizli»)* **[Bak: İlgeç, 1]** — **6.** *(Bolu)* **[Bak: Dörü, dürü]**

Tokaç [*İs.*], **1.** Islak çamaşırları dövmiye yarıyan ucu yassı, uzun saplı ağaç aygıt *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Urfa; Şebinkarahisar «Giresun»; Aşağıdana, Safranbolu, Zonguldak; Denizli; Balya; Balıkesir; Eskişehir; Karahoca «Haymana», Başköy, Ankara; Halfeti «Urfa»; Hekimhanı «Malatya»; Kütahya; Ağrakos «Suşehri»; Sivas; Amasya; Çorum; Havza «Samsun»; Akköy «Söğüt - Bilecik»; Erzin «Dörtyol - Hatay»; Seyhan; Kastamonu; Erzurum; Aksaray «Niğde»; Bayburt «Gümüşane»)* **[Bak: Kobal, 2]** — **2.** Toprak damları pekiştirmekte kullanılan tokmak *(Çemrik «Diyarbakır»; Birecik «Urfa»)*

Tokak unu [*İs.*], Baklava unu, beyaz, has un *(Kilis «Gaziantep»)*

Tokalaç [*S.*], **1.** Düz olmıyan nesne: **Şu öküz tokalaç kafalıdır, boynuzları hem düzgün değil, hem de kısadır** *(Havsa «Edirne [Muh.]»)* — **2.** [*İs.*] Islatılarak sıkılıp ve topaç haline getirilen tabakalanmış deri parçaları *(Bursa)*

Tokalak [*S.*], Yuvarlak, yumru *(Tekkeönü «Zonguldak»)* ***[Bak:Toklak]***

Tokalamak [*F.*], **1.** Düşürmek *(Kılıçlı «Beykoz - İst.»)* — **2.** Cevizi düşürmek için vurmak *(İst.)*

Tokalmak [*F.*], Dolmak, kemale gelmek: **Buğday başakları tokaldı** *(Gerze «Sinop»)*

Tokamak [*F.*], Uğramak: **Gelirken Ahmet sana tokar** *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)*

Tokana [*İs.*], Mutfak ve kiler *(Kayseri)*

Tokanak [*İs.*], Mutfak *(Sarıyer «İst.»)* ***[Bak: Tokana]***

Tokar [*İs.*], Ağaç çengel *(Ermenak «Konya»)*

Tokara [*İs.*], **1.** Mandıraların önündeki avlu: **Kışın şemiz koyunlar tokarada yatarlar** *(Çalıca «Çınarçık - Yalova «İst.»)* — **2.** Su içinde yapılmış menşur müselles biçiminde balık kapanı *(Ormanlı köyü «Çatalca - İst.»)*

Tokat [*İs.*], **1.** Hayvanlar için yapılan üstü açık yaz ağılı *(Keskin köyü Kırka «Eskişehir; Menemen, Tire, Bergama «İzmir»; Bolu; Serik «Antalya»; Aşağıhadım «Hadım - Konya»; Ahmetli «Turgutlu - Manisa»; Dadya «Muğla»; Denizli; İhsaniye köyü «?»; Çay «Bulvadin - Afyon»; Karpuzlu «Aydın»; Isparta; Karamanlı «Burdur»; İmrallı «Şile - İst.»; Bursa; Edremit, Balıkesir; İzmit)* — **2.** Avlu *(Ergine «Bakavak - Burdur»; Dağkadıköy «Karacabey - Bursa»; Çalıca «Yalova - İst.»; Eskişehir)* — **3.** Tarla, bahçe veya mandıra kapısı *(M. Kemalpaşa «Bursa»; Veliköy, Çorlu, Balabancık «Malkara - Tekirdağ»; Dayakkdın «Çatalca - İst.»; İpsala, Edirne; Kavaklıç Kırklareli; aBlıkesir; Trabzon; Derenti «Biga - Çanakkale»)* — **4.** Bir çeşit uzun ve beyaz üzüm *(Keşanuz «Ankara»)* — **5.** Çorba pişirmiye yarıyan büyük tencere *(Kırmıt «Ceyhan - Seyhan»)* — **6.** Bakır su kabı *(Karaman «Konya»)*

Tokaya [*İs.*], Taş *(Yarımca «İzmit - Kocaeli»)*

Tok duru [*İs.*], Toy da denilen kuş *(Konya)*.

Tokhane [*İs.*], Mutfak *(Kayseri)* ***[Bak: Tokana]***

Tokka [*İs.*], Pencere (**Tokkanın camı kırıldı :** *Urfa; Diyarbakır)*

Toklak [*S.*], Yuvarlak, yumru *(Tekkeöünü «Zonguldak»)* ***[Bak: Tokakalak]***

Toklu [*İs.*], **1.** Altı aylıktan bir yaşına kadar olan erkek kuzu *(Kepen «İçel»; Kırkyaran «Uşak - Kütahya»; Develi «Kayseri»; Elecik «Kalecik - Ankara»; Sinop)* ***[Bak: Şişek, 1]*** — **2.** Pencere: **Okulun tokluları büyüktür** *(Yozgat)*

Toklu başı [*İs.*], Yumurtalı yemeği yapılan bir çeşit kır otu *(Zemme köyü «Kütahya»; Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Tokluk [*İs.*], Altı aylık kuzu *(Kırşehir)*

Tokluman [*İs.*], Bir yaşında doğuran koyun *(Karahoca «Haymana -*

Ankara»; Acıgöl «Nevşehir - Niğde»; İçeriçumra «Konya»)

Tokma [*İs.*], Fazla yemekten meydana gelen miyde şişkinliği *(Diyarbakır)* **[Bak: Tohma]**

Tokmak [*İs.*], **1.** Makara *(Üsküdar, Dayakadın «Çatalca - İst.»; Afyon; İnönü «Bilecik»)* — **2.** Küçük iskemle *(İzmir ve çevresi)*

Tokmakan [*İs.*], Semizotu *(Silifke, Mersin, Civanyaylağı «İçel»; Afşar, Bozkır «Konya»; Elmalı, Finike «Antalya»)*

Tokmak baş [*İs.*], Kaya veya çamuka balığının büyüğü *(Sarıyer, Beykoz «İst.»)*

Tokmalanmak [*F.*], Hayvan fazla buğday veya zıyanlı ot yiyerek karnı şişmek *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)*

Tokmarcom [*İs.*], Su arkı *(Muğla)*

Toktakı [*İs.*], Surahi biçiminde kulpsuz küçük su testisi *(Borcak «Söğüt-Bilecik»)*

Toktamak [*F.*], **1.** Dinmek, sükûn bulmak, durmak (**İki gündenberi yağan yağmur bugün toktadı** : *Osmancık köyleri «Çorum»; Emiryakup «Hayrabolu - Tekirdağ»)* — **2.** Azalmak : **Kalabalık toktadı** *(Osmancık köyleri «Çorum»)*

Toktoku [*İs.*], *(Ortabereket «Ayaş - Ankara»; Söğüt «Bilecik»; Hocaköyü «İnegöl - Bursa»)* **[Bak: Toktakı]**

Totokucan [*İs.*], Ağaçkakan kuşu *(Çakıralan «Havza - Samsun»)*

Toku [*İs.*], Çamaşır tokacı, tokmak *(Üçüyük «Altıntaş - Kütahya»)*

Tokuç [*İs.*], **1.** Çamaşır tokacı *(Zile «Tokat»; Yerkesik, Muğla; Kıranardı «Kayseri»; Ermenak ve dolayı «Konya»; Karacasu «Aydın»; Keçiborlu, Isparta; Kadınhanı «Burdur»; Denizli; Silifke «İçel»; Korkuteli «İzmir»; Demirci «Manisa»)* — **2.** [*S.*] Başı büyük fakat aklı az kimse *(Şahmelik «Kayseri»)* — **3.** İki üç yaşındaki çocuk *(Karaağaç «Edirne»)* — **4.** [*S.*] Alnı ileriye fırlamış adam *(Demirci «Manisa»)* — **5.** Et döğeceği, tokmağı *(Adana «Seyhan»)* — **6.** Odun parçası, değnek *(Paşayiğit «Keşan - Edirne»)*

Tokuk [*İs.*], Gonca halinden henüz açılmış gül *(Karakoca «Karacabey - Bursa [Muh.]»)*

Tokulmak [*F.*], Ham ipliği ıslatarak toku ile dövmek *(Boldan «Denizli»)*

Tokuldaşmak [*F.*], Hasbihal etmek: **Gel de seninle tokuldaşalım** *(İsparta)*

Tokumak [*F.*], Değnekle veya sallıyarak silkmek *(Karaca «İnebolu - Kastamonu»; Sinop ili)*

Tokur [*İs.*], **1.** Bağlamanın küçüğü, cura *(Uğru «Araç - Kastamonu»)* — **2.** [*S.*] Kaba, durgun, sükûtî: **Tokur adamla görüşülmez** *(İsparta; Burdur)* — **3.** [*S.*] Toparlak, alnı çıkık kimse *(Vize «Kırklareli»)* — **4.** Bilyenin büyüğü *(Samsun [Muh.])*

Tokura [*İs.*], İnek ahırı *(İçerenköy «İst. [Muh.]»)*

Tokurcak [*İs.*], Çamaşır tokacı *(Kayapınar «Konya»)*

Tokurcuğu düzgün [*S.*]; İşi yolunda kimse *(Saraycık «Kütahya»)*

Tokurcuk [*İs.*], Toprak damlara konulan çalıçırpıların altına uzatılan ağaç *(Hadım «Koyan»)*

Tokurcun [*İs.*], **1.** Tarlalarda orak biçilirken, başakları iç tarafa gelmek suretile, dokuz veya on üç demetten yapılan, hububat yığını *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»; Karacaören, Evreşe «Gelibolu», Çanakkale [Muh.]; Kurşunlu «Galpazarı», Bilecik; Satılmış «Eskişehir»)* **[Bak: Çuğul, cuğlu]** — **2.** Kirizme yapılıp bağ çubuğu dikilmek için birer metre fasıla ile ip çekme *(Dolayba «Kartal-İst.»)* — **3.** Dokuz taş oyunu *(Bursa)* — **4.** [*S.*] İyi yetişmiş, dolgun hububat tanesi *(Konya; Kayseri)* — **5.** Ev damlarının kenarı *(Alanya «Antalya»)* — **6.** Damalı veya çubuklu çarşaf *(Balıkesir ve çevresi)* — **7.** Dört köşe, kare: **Tokurcumlu basma giyer hep** *(Balıkesir ve köyleri)*

Tokurcun etmek [*F.*], Çiğnemek, dağıtmak, harabetmek: **Sığırlar tarlayı tokurcun ettiler** *(Bodrum «Muğla»)*

Tokurdak [*S.*], İyi yetişmemiş, bozuk kalmış: **Pamuk kozalarının tokurdaklarını ayırdı** *(Hacıibrahim «Bayındır - İzmir»)*

Tokurşak [*İs.*], *(Ulubey «Ordu»)* **[Bak: Büdek]**

Tokuşmak [*F.*], Başbaşa vuruşmak *(Sungurlu «Çorum»; Köşker «Kırşehir»;* **Koçları tokuşturalım mı?:** *Urla «İzmir»; Emirdağ «Afyon»; Sivas; Malatya; Harput «Elâzığ»)* **[Bak: Küpüşmek]**

Tokutma [*İs.*], Bazı köylerde yollara konulan kapılar: **Tokutmalar kapanınca hayvanlar köyden çıkamaz** *(Dadam «Bolu»)*

Tol [*İs.*], **1.** Taş kemer *(Reşadiye, Süksün, Kıranardı, Kayseri; Niğde)* — **2.** Tarlaları birbirinden ayıran yol, hudut çizgisi *(Ortaköy, Bor «Niğde»; Konya)* — **3.** Küçük köy *(Konya ve dolayları)* — **4.** Oğul arılarını kondurmak için dikilen çalı, dal *(Karahoca «Haymana - Ankara»)* — **5.** Avcı kulübesi *(Alibeyhüyüğü «Çorum - Konya»)* — **6.** Bir çeşit uzun saplı su kabağı *(Ağın, Arapkir «Malatya»)* — **7.** Kayataşı *(Nevşehir)* — **8.** Evin temel taşı *(Nevşehir «Niğde»)* — **9.** Dölağılı, kuzuluk *(Bolvadin «Afyon»; Sücüllü «Yalvaç - İsparta»)* — **10.** Ağıl *(Seydişehir «Konya»)* — **11.** Alçak dıvar *(Balçova «İzmir»)* — **12.** Yayla veya bahçe kulübesi *(Bolat «Hadım», Sille «Konya»)* — **13.** Yeraltı ev ve ahırları *(Yeni köy «Ereğli - Konya»)* — **14.** Ara sıvarı *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Sungurlu «Çorum»)* — **15.** [*S.*] İşe güce dayanamıyan, nazlı, nârin, nâzik *(Arıl «Gaziantep»)*

Tola [*İs.*], **1.** Yünü veya kılı yolunmuş ham deri *(Bursa; Muğla; Konya; Burdur; Isparta; Niksar «Tokat»; Trabzon; Karahoca «Haymana - Ankara»; Karaağaç «Edirne [Muh.]; Kayseri; Çanakkale)* — **2.** Tahta kova *(Merzifon «Amasya»; Sivas; Zile, Niksar; Toker; Sungurlu «Çorum»; Samsun)* — **4.** Keyif, neşe: **Benim adamın tolası kırık** *(Vakıfköy «Tavas - Denizli»)* — **5.** [*S.*] Kuvvetli, cesur köpek *(Otalı «Kızılcahamam - Ankara»)*

Tolak [*İs.*], **1.** Kestane: **Tolak ağaçları bu yıl çok yüklü** *(Salatın «Tire - İzmir»)* — **2.** Yayık *(Erzurum)*

Tolaka [*İs.*], Tura oyunu *(Urfa; Çulhan «Yenipazar - Aydın»)*

Tolalanmak [*F.*], Semizlenmek: **Şu koyun çok tolalanmış** *(Muğla)*

Tolalı [*S.*], İriyarı *(Konya)*

Tolama [*İs.*], İş önlüğü *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)*

Tolamak [*F.*], Yağma etmek *(Bursa)*

Tolaman [*İs.*], Lâle *(Farılya «Bodrum - Muğla»)*

Tolamandan [*İs.*], Düşünmeden, aklı ermeden söyleme *(Ünür «Çankırı»)*

Tolas [*S.*], Loş yer, karanlık köşe *(Ortaköy «Aybastı - Ordu»)*

Tolaşır [*İs.*], Tabakların kireçlenmiş derileri yıkadıkları taş dibek *(Burdur; Ezine «Çanakkale»; Isparta; Niksar «Tokat»)*

Tolaşir [*İs.*], *(Muğla)* **[Bak: Tolaşır]**

Tolatar [*S.*], Gürbüz, iri, kanlı canlı, tombul, değirmi yüzlü (**Tolatar bir çocuk; Ahmedin çocuğu pek tolatar** : *Gerze, Boyabat «Sinop»; Çankırı)*

Tolaz [*S.*], Serseri, işsiz güçsüz *(Diyarbakır)*

Tolçak [*İs.*], Kuzu ağılı *(Bayburt «Gümüşane»)*

Tolhamak [*F.*], Yoğurdu su ile ezerek ayran yapmak *(Havuz köyü «Sivas»)*

Tolik [*İs.*], **1.** Gölde veya ırmakta yüzerken kullanılan su kabağı *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Uzun saplı su bardağı *(Elâzığ)* — **3.** Asma kabağı *(Elâzığ)*

Toloman [*İs.*], Çok tüylü köpek yavrusu *(Torbalı «İzmir»)*

Tolon [*İs.*], Ayın on dördü *(Kırkağaç «Manisa»)*

Tolos [*İs.*], Bucak, köşe *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Toloz [*İs.*], **1.** Tipili kar *(Gerze «Devrek - Zonguldak»)* — **2.** Dere ve göllerin ortasında ve su sathından aşağıda bulunan kaya ve toprak oyukları *(Ordu)* — **3.** [*S.*] Edepsiz, namussuz *(Urfa)* — **4.** [*S.*] Ahlâksız genç, muhannes, mel'un *(Bitlis)*

Tolu [*İs.*], **1.** Su kovası *(Samsun; Kastamonu; Bolu; Kuyucak köyü [?])* — **2.** Deniz *(Elâzığ)*

Toluk [*İs.*], **1.** Koyun, keçi yavrusu *(Elâzığ köyleri)* — **2.** Davar derisinden yapılan yayık, tulum *(Kemah «Erzincan»)*

Tolun [*İs.*], Kulaklar ile, kaşların arasındaki yer, şakak *(Lâpseki «Çanakkale»)* **[Bak: Tulup]**

Tolunmak [*F.*], Batmak, gurub etmek dulunmak: **Güneş tolundu** *(Emet «Kütahya»)*

Tolyan [*İs.*], Geniş meydan: **Tolyana çadır kurdum** *(Bursa)*

Tom [*İs.*], Beherinden altıya kadar hartoma (kiremit altına konulan ince tahtalar) çıkarılan asağç kütüğü *(Haçavera «Maçka - Trabzon»)*

Toma [*S.*], **1.** Kuyruksuz tavuk *(Bakırköy «Ödemiş - İzmir»)* — **2.** Tombul, toparlak *(Satılmış «Eskişehir»)*

Tomak [*İs.*], **1.** Kısa konçlu ayakkabı, edik, sokman *(Konya; Sulusaray «Artova - Tokat»)* — **2.** [*S.*] Kısa boylu adam *(Konya)* — **3.** Körlenmiş sivri uç, küt uç *(Sorhun «Niksar - Tokat»)* — **4.** Uzun biber *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Tomaka [*İs.*], **1.** Başa takılan gü-

muşlü kadın ziyneti *(Narlıdere «İzmir»)* — **2.** [*S.*] Tombul, yuvarlak *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)*

Tomalıç [*İs.*], Tümsek *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Tomalmak [*İs.*], Surat asmak, dargın durmak *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)*

Toman [*İs.*], Don, kadın şalvarı *(Çankırı; Gürcü köyü «Ankara»; Urla «İzmir»)*

Tomar [*İs.*], **1.** Yastık veya minder üzerine gerilen kalın bez *(M. Kemalpaşa «Bursa»)* — **2.** Kaba, parlak tüylü köpek; çocuk *(Bolu)* ***[Bak: Çomar]*** — **3.** Tombul çocuk *(Bolu)*

Tomarı ve **Tomarısı** [*Zf.*], Hepsi, kâffesi **(Bahçenin tomarını suladım** : *Erkinis «İmerhav - Artvin»; Şehsadi «Amasya»)*

Tomarlamak [*F.*], Demetlemek, yığmak *(Trabzon; Sivas; Küre «Kastamonu»)*

Tomarmak [*F.*], Somurtmak, küskün durmak *(Dudaş «Söğüt - Bilecik»)* ***[Bak: Tosarmak]***

Tomas [*İs.*], **1.** Siyah erik *(Malatya)* — **2.** [*S.*] Tombul çocuk *(Karapınar «Konya»)* — **3.** Çökelek veya kaymaktan yapılan tulum peyniri *(Erzincan; Gaziantep; Hekimhan «Malatya»)* ***[Bak: Dorak, 4]***

Tomatça [*İs.*], Patates *(Boğazlıyan «Yozgat»)*

Tomatır [*İs.*], Elli bağdan ibaret keten yığını *(Saylan «Ünye - Ordu»)*

Tomaz [*S.*], **1.** Şen, şatır, şakacı, güldürücü *(Aşağılıca «Eskişehir»; Kükürt «Tavşanlı», Alayunt «Kütahya»)* — **2.** Burnu iğri adam *(Havza «Samsun»)* — **3.** [*İs.*] Küçük çocuk; hayvan yavrusu: **Bizim tomaz bir eniğimiz var** *(Kayseri)*

Tomba [*İs.*], Ova ortasındaki toprak yığını, hüyük *(Akıncılar «Kuşadası-İzmir [Muh.]»)*

Tombadız [*S.*], Şişman, biçimsiz adam *(Bursa; Bornova «İzmir»)*

Tombak [*İs.*], **1.** Miyde **(Çok yemişim tombağım şişti:** *M. Kemalpaşa, Nilüfer «Bursa»; Karantı [Muh.]?)* — **2.** [*S.*] Yuvarlak, kürevî *(Eskişehir; Söğüt «Bilecik»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Ayaş, Oyaca «Haymana - Ankara»)* — **3.** Bilye, zıpzıp *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* — **4.** Kaysı *(Taraklı «Geyve - Kocaeli»)* — **5.** Şeftali *(Taraklı, Geyve «Kocaeli)* — **6.** Körpe çocuk; hayvan yavrusu *(Kılbasan «Karaman - Konya»)* ***(Bak: Tomaz, 3]*** — **7.** Tomurcuk *(Edirne «Saray - Tekirdağ»)* — **8.** Tek taşlı âdi yüzük *(Bozhane «Beykoz - İst.»)*

Tombalak [*İs.*], **1.** Takla atma oyunu *(Sivas çevresi)* — **2.** Domates *(Söğüt «Bilecik»)*

Tombarlak [*S.*], Yuvarlak *(Kılıç köyü «Keçiborlu - İsparta»)*

Tombas [*İs.*], Bahçe kenarlarındaki kazıklar *(Kaya «Trabzon»)*

Tombatın [*İs.*], Pancar, çükündür *(Geyve «Kocaeli»; Gölpazarı «Bilecik»)* ***[Bak: Tombatum]***

Tombatıya [*Zf.*], Beyhude yere, lüzumsuz yere *(Ağaç köy «Bayramiç - Çanakkale»; Ergine «Bakacak - Balıkesir»)*

Tombatum [*İs.*], Pancar *(Osmaneli «Bilecik»; Hendek «Kocaeli»)*

Tombaz [*İs.*], Saz veya semer otu demeti *(Kayseri)*

Tombil [*İs.*], **1.** Küçük cins Yunusbalığı *(Babakale, Ayvacık «Çanakkale»)* — **2.** Tarla kuşu *(Maçka «Trabzon [Muh.]»)*

Tombilik [*S.*], Tombulca *(Erzincan)*

Tombu [*S.*], Tümsek: **Bizim bağ şu tombunun arkasındadır** *(İskilip «Çorum»)*

Tomburlak [*S.*], Yuvarlak *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»; Çal «Denizli»)*

Tomburmak [*F.*], Ağacı tomurcuk vermek için kesmek: **Yusuf, ağacı iyi tombur, ha !** *(Bayadı «Ordu»)*

Tomburt [*İs.*], Beş altı taneli üzüm salkımı *(Hamzabey «İnegöl - Bursa»)* **[Bak: Cingil, cımbıt]**

Tombuş [*S.*], Tombulca, yuvarlak *(Çorum)*

Tombuz [*İs.*], Yumruk *(Trabzon [Bir Karabüklüden])*

Tombuzlamak [*F.*], Yumruklamak, boks vurmak *(Trabzon [Bir Kerküklüden])*

Tomdurcuk [*İs.*], Gelincik çiçeği *(Tavşanlı «Kütahya»)*

Tomes [*İs.*], Kaburga kemiği *(Mapavri «Rize»)*

Tomgavıt [*İs.*], Düğün başlangıcında oğlan evinden kız evine kına günü ve gecesi gelecek misafirlere çıkarılmak üzere gönderilen yiyecek hediyeler *(Gecek «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Tomik [*İs.*], Tilkiler için kurulan av pususu *(Bitlis)*

Tomkavıt [*İs.*], *(Kavak köyü «Mihalıccık - Eskişehir»)* **[Bak: Tomgavıt]**

Tomkurmak [*F.*], Surat asmak: **Arkadaş tomkurma, sen de konuş** *(Bozburun «Marmaris - Muğla»)*

Tommak [*F.*], Süratli koşmak, kovalamak *(Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»)*

Tomp [*İs.*], **1.** Tarlada toprakla yapılan sınır *(Marmaris «Muğla»)* — **2.** Tümsek *(Erzurum)*

Tomra [*İs.*], Donmuş sulu çamur *(Dağ Kadıköy «M. Kemalpaşa - Bursa»)*

Tomru [*İs.*], Ufak tepe *(Alihoca «Ulukışla - Niğde»)*

Tomsa [*S.*], Şişman ve kısa boylu, tıknaz *(Berk köyü, Bolu)* **[Bak: Güdül]**

Tomsalak [*S.*], Bir odunun, yarılmıyan urlu kısmı: **Tomsalak odun alıver** *(Pirelerkondu «Hadım - Konya»)*

Tomsek [*İs.*], İçine gübre dökülen çukur: **Bu tomseğin derinliği üç metredir** *(Ünye «Ordu»)*

Tomsu [*İs.*], **1.** Küçük küçük toprak yığınları *(Isparta ve çevresi)* — **2.** Yüksek, mürtefi *(Tuzhisar köyü «Bünyan - Kayseri»)*

Tomsuk [*İs.*], **1.** Kısa kütük *(Narlıdere «İzmir»)* — **2.** Tomurcuk *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)*

Tomsumak [*F.*], Küsmek, darılmak *(Çorum)* **[Bak: Tosnumak]**

Tomsurtmuş [*S.*], Çehresi asık, küskün: **Müdürü odasında tomsurtmuş gördüm** *(Körköyü «Merzifon - Amasya»)*

Tomsuruk [*İs.*], Ekilen tohumun çatlama sonunda verdiği uç, yani ilk intişar hali: **Bizim bakla henüz tomsuruk halinde, daha bir yağ-**

mur ister *(Gölmermere «Akhisar - Manisa»)*

Tomta [*İs.*], **1.** Tutam, parça, demet, deste, küçük yığın *(Dursunbey «Balıkesir»)* — **2.** Kemikli büyük et parçası *(Narlıdere «İzmir»)*

Tomtom [*İs.*], **1.** Erkek hindi *(Yenice köy «Karacabey - Bursa»; Bayramiç köyü «Gönen - Balıkesir»)* — **2.** Tırtıl: **Tomtomlar ağaçları kuruttu** *(Özbek köyü «Urla - İzmir»)*

Tomtu [*İs.*], **1.** Bir kulplu küçük testi *(Yıldız köyü «Balıkesir»)* — **2.** Et, pirinç veya bulgurla yapılmış su köftesi *(Çukurhisar «Söğüt - Bilecik»)*

Tomturak [*İs.*], Zil ve çan: **Etrafımız düşman ile sarıldı * Yüksek sesle tomturaklar çalındı** *(Bedre köyü «İnegöl - Bursa [Muh.]»)*

Tomur [*S.*], Katı *(Karahisar [?])*

Tomurma [*İs.*], Büyük bir ağacı bir kaç parçaya ayırma *(Yenikaya «İst.»)*

Tomurmak [*F.*], **1.** Omca ve ağaç filiz vermek için düğmeler peyda etmek: **Bağdadi çubuklar hep gözlerden tomurmağa başlamış; Omcalar tomurduğu zaman bağa işçi konursa tomuran gözler düşer** *(Manisa)* — **2.** Bir şeyi uzunluğuna yarmak *(Balkur köyü «Devrek - Zonguldak»)* — **3.** Ağacın gövdesini dibinden kesmek *(Sivas)*

Tomurşak [*İs.*], Meşe ağacı meyvası, palamut *(Sinop)* **[Bak: Tongurşak]**

Tomurtlamak [*F.*], Bir ağacın başını düzeltmek veyahut onu beyzi bir şekle koymak *(Arım «Boyabat - Sinop»)*

Tomuzlan [*İs.*], Mayıs böceği; Karafatma *(Gaziantep)*

Ton [*İs.*], Kürk *(Yazılı «Emirdağı - Afyon»)*

Tonamak [*F.*], Yağma etmek, çiğnemek, ezmek, ziyan ettirmek *(Yakakayı «Eskişehir»)*

Tonaz [*İs.*], Biribirine eklenmiş, balık ağları *(Beykoz «İst.» [Balıkçılar arasında])*

Tonbaç [*İs.*], Emziksiz ve kulpsuz ufak su testisi *(Halıköy «Ödemiş - İzmir»)*

Tonç [*İs.*], **1.** İki tarla arasındaki tümsek toprak, sınır *(Kovacık «Nallıhan», Hisarlı «Polatlı», Dastarlı «Ataş», Ankara; Zincidere «Kayseri»; Hüyük «Beyşehir - Konya»; Kuzgöl «Gerede - Bolu»; İlâma «Eğrıdir - Isparta»)* **[Bak: An, kelti 2, pürse]** — **2.** Bahçe evleklerinin kenarına çekilen ve su biriktirmiye yarıyan tümsek, set *(Beypazarı «Ankara»; Çankırı; İskilip «Çorum»)* — **3.** Ark kıyılarındaki toprak yığını *(Kumdanlı «Yalvaç - Isparta»)* — **4.** Dağ veya tepenin sırtı *(İst. [?])* **[Bak: Tiç]** — **5.** Yırtıcı hayvan yuvası veya ini *(Kızılisalı «Silifke - İçel»)*

Tonga [*İs.*], **1.** Dağın en sivri tepesi **(Kel tepenin tongasında bir karaca bu tarafa indi** : *Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»; Doma, Çavuş köyü «İnegöl - Bursa»)* — **2.** Dere kenarlarındaki tümsekli yer *(Kaşıkçı (Banarlı - Tekirdağ»)* — **3.** İpe dizili tütünlerin demet yapılmışı: **Şu tütünün tongası temiz bağlanmış** *(Kadamut «Samsun»)* — **4.** Ağacın kurumuş gövdesi: **Palamuttaki bütün tongaları devirdim** *(Buruşuk «Kula - Manisa»)* — **5.** [*S.*] Akılsız: **Adamın tongası böyle olur**

(Heniske «Amasya») — **6.** Pusu, tuzak *(Konya; Hisarcık «Kayseri»; Ayaş «Ankara»)*

Tongal [*S.*], **1.** Zengin kimse *(Hacılar «Hekimhan-Malatya»)* — **2.** Sonradan zengin olan *(Gürün «Sivas»)* — **3.** İhtiyar erkek veya kadın *(Gündürle «Atabey - Isparta»)* — **4.** [*İs.*] Yumurta biçiminde olan şey *(Saylan «Ünye - Ordu»)* — **5.** [*İs.*] Mola denilen altı sivri sepetin ucuna takılan *(Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»)*

Tongalanmak [*F.*], Yuvarlanmak *Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»)*

Tongallaşmak [*F.*], Sonradan zengin olmak *(Gürün «Sivas»)*

Tongallı [*S.*], Mallı mülklü, zengin: **Tongallı bir adam** *(Urfa)*

Tongarlamak [*F.*], İhtiyarlamak, kocamak, *(Datya «Muğla»)* ***[Bak : Tongal, 3]***

Tongaylı [*İs.*], Tarla kuşu *(Peçenek «Kızılcahamam», Çanıllı, Ayaş «Ankara»; Bor «Niğde»)*

Tongırak [*İs.*], Hayvanların boyunlarına asılan kalın sesli çan, longurdak *(Yenicemüslim «İnegöl - Bursa»)*

Tongili [*İs.*], *(Gelibolu «Çanakkale»; Çorlu; Şarköy «Tekirdağ»)* ***[Bak: Tongaylı]***

Tonğra [*İs.*], Cilt üzerinde görünen, tabaka halindeki, kir ve pislik *(Nallıhan «Ankara»; Çankırı; Kastamonu; Bolu)* ***[Bak: Tonra]***

Tongu [*İs.*], Dağ tepesi, düz yerlerdeki tepeler *(Hacısungur «Malkara - Tekirdağ»)* ***[Bak: Tonga, 1]***

Tonguç [*İs.*], **1.** Baba ve ananın ilk doğan çocuğu, en büyük evlât *(Tire, İzmir [Muh.])* ***[Bak: İlkidin]*** — **2.** Son evlât, tekne kazıntısı *(Edirne; Çorlu «Tekirdağ»)*

Tongur [*S.*], **1.** Düğünleri idare eden [kadın veya erkek] *(Söğüt, Çaltı «Bilecik»; Yukarısöğütönü «Eskişehir»; Kirezli «Soğukpınar - Bursa»)* — **2.** [*S.*] Kaba sesli *(Boyabat «Sinop»)* — **3.** [*S.*] Yuvarlak şey *(Atlas «Sivihisar - Eskişehir»)* — **4.** Köpek yavrusu *(Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **5.** [*S.*] Kalın kafalı *(Elemen «Bolu»)*

Tongurdak [*İs.*], **1.** *(Bozlar «Sertuç», Burdur; Hisarköy «Domaniç - Kütahya»; Mudurnu «Bolu»; Yozgat ili)* ***[Bak: Tongırak]*** — **2.** Elbiyse veya saça süs için yapılan kıvrıklar *(Tire «İzmir»)*

Tongurşak [*İs.*], Meşe ağacının meyvası, palamut *(Sinop)* ***[Bak : Tomurşak, büdek, cücek 2]***

Tongür [*İs.*], Yeni evlenen kimsenin düğün işlerine bakan: **Mehmedin tongürü kimdir ?** *(Doma «İnegöl-Bursa»)* ***[Bak: Tongur, 1]***

Tonka [*İs.*], Dağların en yüksek yeri, doruk *(Baba köyü «Susurluk - Balıkesir»)* ***[Bak: Tonga, 1]***

Tonkar [*İs.*], Düğün kâhyası *(Karaşar «Beypazarı - Ankara»)* ***[Bak: Tongur 1, tongür]***

Tonluk ve **Donluk** [*İs.*], Bir senelik hizmetçi ücreti *(Erzincan)*

Tonmuç [*İs.*], Burç *(A. «?»)*

Tonra [*İs.*], *(Eskipazar, Sarısu «Şabanözü - Çankırı»; Gerze «Sinop»; Yazıköy «Safranbolu - Zonguldak»)* ***[Bak: Tonğra]***

Tontoloş [*İs.*], Şişman *(Adana)*

Tontu [*İs.*], Söğüş: **Kesilen tavuğu tontu yapınız** *(Allahdiyen «Salihli - Manisa»)*

Tonu [*S.*], Aptal, alık; serseri; süflü: **O lâfı tonu Zeynepten işittim**

(Kıbrıscık «Bolu»)

Tonurmak ve **Donurmak** [*F.*], Ağacı tomruklara ayırmak *(Sinop)*

Tonus [*İs.*], Kârgir tavan: **O odanın tonusuna pek güzel nakış yapılmış** *(Bergama «İzmir»)*

Top [*İs.*], **1.** Pencere **(Topu kapa, soğuk girmesin:** *Ortaköy «Ereğli», Devrek «Zonguldak»; Amasya)* — **2.** Urgan bükerken dolaşmaması için kullanılan çekiç biçiminde üstü yivli ağaçtan yapma bir aygıt *(Yokat)* — **3.** Kepek veya undan yapılan yuvarlak deve yiyeceği, deve hamuru *(Antalya)* — **4.** Minder *(Kemaliye (Malatya)* — **5.** Kol bileziği, burma *(Karahisar «Kayseri»)* — **6.** Araba tekerleğinin başlığı *(Kayseri; Bolu)*

Topa [*S.*], **1.** Beceriksiz *(Yozgat)* — **2.** Kötü adam *(Eskişehir)* — **3.** Yuvarlak, kürevî *(Alanya «Antalya»)*

Topaç [*İs.*], **1.** İbrik *(Tokat)* — **2.** Küçük sebze küfesi *(Gebze «Kocaeli»; Paşabahçe «Beykoz - İst.»)* — **3.** Et, bulgur ve soğanı bir arada karıştırıp taş sokuda dövdükten sonra ateşte pişirilen bir türlü yemek *(Büyükafşar «Bâlâ - Ankara»)* — **4.** Yumruk büyüklüğünde kuru toprak parçası, kesek *(Taptık «Edirne»)* — **5.** Kayık küreklerinin el ile tutulan tarafındaki yuvarlak kol kısmı *(Kalamış «İst.»)* — **6.** Yoğurt çalkalamakta kullanılan üstten kulplu toprak küp *(Konya köyleri)* — **7.** [*S.*] Kötürüm, meflûç *(Giresun köyleri)* — **8.** Etrafında altınları olup kadınların süs olarak başlarına giydikleri fes *(Kızılcabölük «Denizli»)*

Topaçça [*İs.*], Kır papatyası: **Topaççanın suyu öksürüğe iyi gelir** *(Ortaköy «Çal-Denizli»)*

Topak [*S.*], **1.** Yuvarlak *(Adana «Seyhan»; Kiği «Erzincan»)* — **2.** [*İs.*] Kabakulak hastalığı *(Bor «Niğde»)* — **3.** [*İs.*] Ufak ve kalın şepit ekmeği *(Ilgın «Konya»)* — **4.** [*İs.*] Kitle, külçe: **Bir topak kömür getir** *(Ankara [Bir Kıbrıslıdan])* — **5.** [*İs.*] Kabuk: **Kestane, topağından çıkmış topağını beğenmemiş** *(Ünye «Ordu»)*

Topalak [*İs.*], **1.** Kıyma ile bulgurdan yapılan bir çeşit yuvarlak su köftesi *(Işıklar «Çivril - Denizli»; İsmail köyü «Çumra», Konya; Isparta; Antalya [Muh.])* — **2.** Ceviz büyüklüğünde bir tek yenir yumru kökü bulunan bir ot *(Işıklı «Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **3.** Dolu: **Yağan topalak ekinleri yatırdı** *(Köstük «Yalvaç - Isparta»)* — **4.** Ucunda püskülü bulunan ve bataklıkta biten bir çeşit saz *(Mardar «Bafra - Samsun»)* — **5.** Domates *(Çay «Bolvadin - Afyon»; İskilip «Çorum»)* — **6.** Beyaz çiçeklerile kökü kokulu olan ve kırlarda yetişen bir bitki *(Saraçlı «Geyve - Kocaeli»)* — **7.** Kökü ufak ve salkım biçiminde yumrulardan ibaret, yazın darı ve bostan tarlalarında çıkan çiğdem gibi bir ot *(Tire «İzmir»)* — **8.** Çayır otuna benzer bir çeşit bitgi *(Adana «Seyhan»)*

Topalan [*İs.*], **1.** Tesbih böceği *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)* — **2.** [*S.*] Hasta: **Dün bizim çocuk topalan oluverdi** *(İnar «Burdur»)*

Topan [*S.*], **1.** Yuvarlak *(Işıklı «Çivril - Denizli»; Bergoz «Ezine - Çanakkale»; Milâs «Muğla»; Emirâlem, Menemen, Urla, Tire, İzmir;* **Dünya topandır :** *Alaşehir «Manisa»)* — **2.** [*İs.*] İçinde hamur yoğurulan veya çamaşır yıkanan tahta tekne *(Bursa; Ermenak «Konya»)* — **3.**

Şişman *(Bornova «İzmir»)* —**4.** [*İs.*] Köşe yastığı *(İzmir)* — **5.** [*İs.*] Toprak dam üstlerinde kullanılan yuvarlak taş, loğ taşı *(Bitlis)* — **6.** Yumurta biçiminde bir şekil, bir dilim, büyük bir parça: **Bir topan ekmek yedim** *(Orhanlı «Seferihisar - İzmir»)* — **7.** [*İs.*] Çayırlara işaret için konulan nişan *(Ortaköy «Gelibolu - Çanakkale»)*

Topana [*İs.*], **1.** Pıçak *(Alanya, Antalya; Çanakkale)* — **2.** Makara *(Antalya)*

Topanlamak [*F.*], Nişan koymak, işaret etmek: **Kavakderedeki çayırımı topanladım** *(Ortaköy «Gelibolu - Çanakkale»)* **[*Bak:* Topan, 7]**

Topar [*İs.*], Tarlalarda veya, ovalarda yükselen tepecikler *(Mardar «Bafra - Samsun»)*

Topaz [*İs.*], Arının en son verdiği oğul *(Kasımlar, Kesme «Eğridir - Isparta»)*

Tapbaş [*İs.*], **1.** Kılçıklı, beyaz en iyi cins buğday *(Sulusaray «Artova», Dereköy «Pazar - Tokat»; Vezirköprü «Samsun»; Çakır köyü, Şebinkarahisar «Giresun»; Fakıekinciliği «Amasya»; Kuyulhisar ve köyleri «Sivas»)* — **2.** Dört köşeli iri taneli olup güzün ekilen kılçıksız buğday *(Sivas; Kuruhüyük «Boğazlıyan-Yozgat»)* **[*Bak:* Topbaşı, 2]**

Topbaşı [*İs.*], **1.** İri taneli bir çeşit arpa *(Güllâbi «Yozgat»)* — **2.** Büyük taneli, beyaz renkli ve güzün ekilen bir türlü buğday *(Doğubayazıt «Ağrı»)*

Topça [*İs.*], Çömlek *(Reşadiye, Akçakaya «Kayseri»)*

Topçalar [*İs.*], Doğu tarafında duran yıldızlar ki, şarktan garba seyrederler, ülker *(Yuvarcık «İzmit-Kocaeli»)*

Topçıka [*İs.*], Ekmek çıkını *(Bergoz «Ezine - Çanakkale»)*

Topçukal [*İs.*], Dünür, görücü *(Galata, Bayırköy «Gelibolu - Çanakkale»)*

Topik [*İs.*], Şişman *(Malatya)*

Topilik [*S.*], Yuvarlak: **Topilik taş** *(Diyarbakır; Elâzığ)*

Toplak [*İs.*], Mecma; cami *(Devrek «Zonguldak»)*

Toplama [*İs.*], **1.** Altı okkalık sepet: **Bağdan bir toplama üzüm aldım** *(Edirne)* — **2.** Mısır ekmeği *(Malatya)*

Toplu [*İs.*], **1.** Pencere *(Dadağı, Kayseri; Şahmuratlı, Kavak, Kadışehri «Sorgun», Uzunlu, Boğazlıyan Kızılkoca «Yerköy»; Topaç, Yozgat;* **Karşıdan gel göreyim * Topludan gül vereyim :** *Derince «İzmit - Kocaeli»; Boğabağı, Sungurlu, Çorum; Pazar «K. Hamam», Büyükafşar, Karabekir «Yahşihan», Ağaylı «Kalecik - Ankara»; Gerze, Boyabat «Sinop»; Kütahya)* — **2.** Bez çözmek için ip sarılan kamış, teze *(Alpı «Seyhan»)* — **3.** Sapı kısa ve ağzı derin kepçe *(Sivas; Kayseri)*

Topluk [*İs.*], Sıklet merkezi *(Bergama «İzmir [Çepni aşireti]»)*

Topoç [*İs.*], **1.** Karpuz *(Kula «Manisa [Çarık aşireti]»)* — **2.** Yağı ile dondurulmuş kıyma *(Nizip «Gaziantep»)*

Top olmak [*F.*], Kötürüm olmak *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)*

Topor [*İs.*], Dar ağızlı balta *(Bakırköy «İst. [Muh.]»)*

Toprakçal [*S.*], Çıplak dağ *(Alibey hüyüğü «Çumra - Konya»)*

Topraklık [*İs.*], İki yaşındaki öküz *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Toprak öküzü [*İs.*], Boyu kısa, şişman ve çift sürmiye elverişli olan öküz *(Hadım «Konya»)*

Topşa [*İs.*], Tavan arası *(Urfa)* ***[Bak: Kuran]***

Topton [*İs.*], Uçkurluklu kısa zeybek donu *(Muğla)*

Toptu [*İs.*], Testi *(Yenice «Çağış - Balıkesir»)*

Topuç [*S.*], Kol ve bacakları kısa, vücudu kalın cüce adam *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Topuk [*İs.*], **1.** Bir düziye uzanan sırtların üzerindeki küçük tepeler *(Çakal kuyusu «Adana - Seyhan»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **2.** Dalganın kıyıya yakın çatladığı yer *(Sarıyer, Kilyos «İst.»)* — **3.** Deve yavrusu *(Kilis «Gaziantep»)* ***[Bak: Topuk]*** — **4.** Deniz ve göllerde sonradan meydana gelen adacıklar *(Yeniçiftlik «Biga - Çanakkale»)* — **5.** Gölcükler üzerinde yüzen bir çeşit ot kitlesi *(Çalköy «Gireği - Kütahya»)*

Topuk meşüğü [*İs.*], Topuk kemiği *(Tokat)*

Topul [*İs.*], Yeşil domates *(Niksar «Tokat»)*

Topuleç [*İs.*], Ekşili hamur köftesi *(Alayunt «Kütahya»)*

Topur [*İs.*], **1.** Beygirlerin diz kapaklarında hâsıl olan şiş *(Edirne)* — **2.** Kök sökmekte kullanılan bir çeşit büyük balta, muhacir baltası *(Hamitler, Konurlar «İnegöl - Bursa»; Edirne; Bilecik* [*Muh.*]*)* — **3.** Yaylalarda pürüzlü arazi, tümsek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Alan köyü «Çumra - Konya»)* — **4.** Kestanenin dikenli kabuğu *(Giresun köyleri)* — **5.** Sürülmüş arazide kesek halindeki topraklar *(Kaleyaka «Perşembe - Ordu»)*

Topuz [*İs.*], **1.** Köke yakın yerinde bir kaç yaprağı olan ve sakın tepesinde elma büyüklüğünde yuvarlak, dikenli ve kurşunî renkte meyvası bulunan bir bitki olup meyvasının dikenleri soyularak yenir *(Doğubayazıt «Ağrı»)* — **2.** Büyük, taş veya demirci çekici, varyos *(Kınık «Kırkağaç»)* — **3.** Rengi kırmızıya yakın ve enli bir çeşit buğday *(Sobuçimen «Çerkeş - Çankırı»)* ***[Bak: Topuz arpa]***

Topuz arpa [*İs.*], Başağı dört veya beş sıra olan iyi cins ve kuvvetli arpa *(Çimşit «Bâlâ», Koyunbaba «Kalecik - Ankara»; Vezirköprü «Samsun»; Bademağacı «Alanya - Antalya»)*

Topyıldız [*İs.*], **1.** Ülker yıldızı *(Erzin «Dörtyol - Hatay* [*Muh.*]*»)* — **2.** Takım yıldız *(Gölpazarı «Bilecik»)*

Tor [*S.*], **1.** Acemi, toy, tecrübesiz, alışamamış, öğrenememiş [*İnsan veya hayvan hakkında*] *(Cebel «Isparta»; Hamurcu, İncesu, Erkilet, Kayseri; O. A.; Bilanköy, İsmaniye, Şükriye köyü «Ceyhan - Seyhan»; Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Kızılca «Niğde»; Muğla; Erzurum; Kütahya; Sadık «Mucur - Kırşehir»; Erzurum; Konya; Eski Akviran «Emirdağ - Afyon»; Karahoca «Haymana - Ankara»; Akçakent «Nizip», Gaziantep; Balıkesir ve çevresi Kırşehir; Bayramiç «Çanakkale»; Mamure «Sorgun - Yozgat»; Çelebibağı «Erçiş - Van»; İçel köyleri)* — **2.** [*İs.*] İnce örgülü balık ağı *(Çelebibağı «Erciş - Van»; Diyarbakır; Üsküdar «İst.»; Eski Akviran «Emirdağ - Afyon»; Kars; Şükriye «Ceyhan - Seyhan»)* — **3.** Ür-

kek, çekingen, sakin, utangaç *(İbribey «Malkara - Tekirdağ»; Çamlık «Bucak - Burdur»; Balıkesir; Edirne; Adana «Seyhan»)* — **4.** Yakılan sığır tezeği *(Turpçular «İpsala - Edirne»)* — **5.** [*İs.*] Hamam havlusu *(Konya; Ankara; Aksaray «Niğde»)* —**6.** İnci dizisinden yapılan gerdanlık *(Kastamonu)* — **7.** Boncuktan kadın bileziği *(Tirebolu «Giresun»)* — **8.** Peştemal *(Ermenak, Ereğli «Konya»)* —**9.**[*İs.*] Kadın carı, çarşaf *(Tarsus (Adana»; Ortaköy «Niğde»)* — **10.** Uçkur uçlarına bağlanan topuzlar *(Fatih «İst.»)* — **11.** Ahmak, aptal *(Kavak «Samsun [Muh.]»)* — **12.** Çözülmiyen ilmek *(Çorum)* — **13.** Mağrur *(Papasköy «Samsun [Muh.])* — **14.** Fidan: **Bugün çam toru diktim** *(Emirler «Ulukışla - Niğde»)* — **15.** Tok sözlü *(Yanık «Menemen-İzmir»)* — **16.** Fanile, çorap gibi şeylerde vücudu sıkışık tutan lâstik örgü *(Eskişehir; Alayunt «Kütahya»)* — **17.** [*İs.*] İşsizlik dolayısiyle vücutta meydana gelen gevşeklik, sölpüklük *(İst. [Muh.])* — **18.** [*İs.*] Başörtüsü *(İçel köyleri)*.

Tora [*İs.*], **1.** Duvar üzerine örtülen tahta *(Kirpe «Safranbolu - Zonguldak»)* — **2.** Çift çubuk *(Erzurum)* — **3.** Süpürge sapı *(Ünye «Ordu»)*

Torahel [*İs.*], Tarla kuşu *(Suhara «Çıldır - Kars»)*

Torak [*İs.*], Çökelek, keş, kurut *(Lice, Miyarbakır; Üstükran «Suşehri - Sivas»; Muş; Bitlis Siverek «Urfa»)*

Toraka [*İs.*], Çoban veya bekçi sopası, cop *(Konya)*

Torakvel [*İs.*], Tarla kuşu *(Veneze «Arpaçay - Kars»)*

Toralak [*S.*], Donsuz: **Çocuk sokakta toralak geziyor** *(Sultanköy «İpsala - Edirne»)*

Toraman [*İs.*], **1.** Bazlama nevinden küçük ekmek *(Karadeniz sahilleri)* — **2.** Mısır unundan yapılan ekmek, mısır ekmeği *(Ünye «Ordu»)* — **3.** [*S.*] Tombul, şişman *(Sivas; Akmeşe «İzmit - Kocaeli [Muh.]»; Şerefli «Haymana - Ankara»; Erzurum; Amasya)*

Toramanlık [*İs.*], Otları çok ve yüksek olan arazi *(Elâzığ)*

Toran [*İs.*], Büyükçe fidan *(Akviran [?])*

Toraşan [*S.*], On iki veya on üç yaşlarında olan genç *(Hekimhan «Malatya»; Bozüyük «Bilecik»; Şükriye aşireti «Ceyhan - Seyhan»)*

Torç [*İs.*], Sınır, hudut *(Boyabat «Sinop»)*

Torgay [*İs.*], Serçe kuşu *(Çifteler «Eskişehir [Muh.]»; Tirilya «Mudanya - Bursa»)*

Torhuluk [*İs.*], Tohuma kaçmış hıyar ve patlıcan gibi şeyler *(Darende «Malatya»)* **[Bak: Torkumak]**

Toriş [*İs.*], Arabayı çekemiyen hayvanlara yardımcı olarak koşuan hayvan *(Boyabat «Sinop»)* **[Bak : Toroş, toruş]**

Torkara [*İs.*], Pire *(Bağtepe «Kozan-Seyhan»)*

Torlak [*İs.*], **1.** Şalvar *(Kumburgaz «İst. [Muh.]»)* — **2.** [*S.*] Parlak, güzel, yakışıklı *(Gerede «Nallıhan - Ankara»)* — **3.** [*S.*] Donsuz, çıplak, baldırı çıplak *(İlyasbey köyü [?]; Çobanköy «Tavşanlı - Kütahya»; İzmit «Kocaeli»; Kızılköy «Manyas», Paşaköy, Balıkesir [Muh.]; Sultanköy «İpsala - Edirne»)* — **4.** [*S.*] Yuvarlak, semiz *(Rize)* — **5.** Acemi, toy *(Kayseri)* **[Bak: Tor, 1]**

Torlama [*İs.*], Boyuna takılan altın dizisi *(Divriği «Sivas»)*

Torlamak [*F.*], **1.** Ağa düşüp kalmak *(Eruzurum)* — **2.** Toplamak *(Erzurum)*

Torluk [*İs.*], **1.** Kömür yakılan yer *(Şile «İst.* [*Muh.*]*»; Boyabat «Sinop»)* — **2.** Yığın, hububat veya eşya yığını *(Sarıcalı «Lüleburgaz - Edirne»)*— **3.** Çoban kulübesi *(Kurtköy «Kartal - İst.)* — **4.** Aşiret çadırı *(Sındırgı «Balıkesir»; Yörükelmalı «Bozüyük - Bilecik»; Yak köyü «Domaniç - Kütahya»)*

Tormuk [*İs.*], **1.** Hapishane *(Kırşehir* [*kelimenin aslı tomruk'tur*] — **2.** Hapislerin ayağına vurulan demir *(Aziziye «Ereğli - Konya»)* — **3.** Kömür yakılan yer *(Orhaneli «Seferihisar - İzmir»)*

Toroğlu [*İs.*], Kar ve çamurda giyilen bir çeşit ayakkabı *(Adana «Seyhan»)*

Toros [*S.*], Kaba: **Şu adam ne kadar da toros şey** *(Sivrikese «Havza - Samsun»)*

Toroş [*İs.*], **1.** *(Kastamonu)* **[Bak: Toriş]** — **2** . Arkadaş *(Boyabat «Sinop»)*

Torp [*İs.*], Kar kürtünü, yığını *(Satılmış «Eskişehir»; Çınarlı «Şarköy», İbribey «Malkara - Tekirdağ»; Karapınar «Demirci - Manisa»; Osmaniye «Ilgın - Konya»; Edirne)* **[Bak: Kürtük, kürtün]**

Torpuç [*İs.*], Bir yaşında iken doğuran hayvan: **Koyunun torpucu semiz olur** *(Kızılcabölük «Denizli»)* **[Bak: Tortuk]**

Torpuğuna [*İs.*], *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* **[Bak: Hodaman]**

Torpuk [*S.*], *(Eskişehir)* **[Bak: Torpuç]**

Torpuna [*İs.*], Henüz doğurma yaşına girmeden doğuran koyun, keçi, inek gibi hayvan: **Bu koyun torpuna doğurmuş** *(Kütahya köyleri)* **[Bak: Torpuç, torpuk, hodaman]**

Tort [*İs.*], **1.** Peynirin sarı suyu kaynatılarak yapılan çökelek *«Belenkeli «Mersin - İçel»)* — **2.** [*S.*] Suratı asık kimse *(Develi «Kayseri»)* — **3.** Çoban köpeğinin boynuna kurt ısırmaması için takılan demir dikenli tasma *(Gölcük «Kumarlar - Çanakkale»; Yozgat; Kırşehir)* — **4.** Tortu *(Yozgat)* — **5.** [*Zf.*] Pıtırak gibi: **Şu ağaç tort gibi meyva tutmuş** *(Büyük çaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Torta [*İs.*], Mayasız, kalın kül çöreği *(Balıkesir* [*Muh.*]*; Bergaz «Ezine - Çanakkale* [*Muh.*]*»)* **[Bak: Turta]**

Tortamış [*İs.*], Eski sanatkâr *(Tepecik «Simav - Kütahya»)*

Tortcu [*İs.*], Taneleri iri ve sert buğday *(Yenicek «Maraş»)*

Tortman [*S.*], Tıknaz, şişman *(İbrala «Karaman - Konya»)*

Tortor [*S.*], **1.** Çok şişman *(Ereğli «Zonguldak»)* — **2.** [*İs.*] Ağaç kurdu *(Konya)* — **3.** [*İs.*] Ufuklarda parlayıp sönen şimşek çakıntıları *(Porsuk, Geylân «Ulukışla - Niğde»)*

Tortuk [*İs.*], *(Kızılcabölük «Denizli»)* **[Bak: Torpuç]**

Tortuşmak [*F.*], Korkuyu atmak, alışmak *(Güvere «Silifke - İçel»)*

Toru [*İs.*], **1.** İnsan veya ağacın genci **(Bugün direklik bir çam torusu kestim; Bu adam tam torudur ;** *Kaş «Antalya»; Çobansa «Fethiye», Gülağzı «Muğla»; Çiftlik köyü* [*?*]*; Geylân «Ulukışla - Niğde»; Halimiye, Boyalı «Ermenak - Konya»; Anamur «İçel»; Kasımlar «Eğridir,*

Sarıidris «Ş. Karaağaç - Isparta»; Şehitoğlu «Kula - Manisa»; Çamlık «Bucak - Burdur»; Adana; Kemalpaşa «İzmir») — **2.** [*S.*] Parlak, temiz: **Bu kitap ne kadar toru** *(Adana «Seyhan»)*

Toruk [*İs.*], **1.** Tütün fidanının en üst kısmı *(Samsun)* — **2.** Çam fidanı *(Kadirli «Seyhan»; Of «Trabzon»; Bakırdağı «Develi - Kayseri»; Civanyaylağı, Mersin «İçel»; Gerdeme, Kemalpaşa, Kuşadası «İzmir»)* — **3.** Tepe, uç, zirve, küme, yığın *(Bergama «İzmir»)* — **4.** [*S.*] Dikkafalı: **Toruk insanlardan hoşlanmam** *(Çorum)* — **5.** [*S.*] Binicisini sarsarak yürüyen hayvan *(Karaman «Konya»)*

Toruklamak [*F.*], Bir şeyi tepeleme doldurmak *(İznik «Bursa»)*

Torum [*İs.*], **1.** Deve yavrusu *(Konya; Bergama, Bornova, İzmir; İvrindi, Sındırgı «Balıkesir»; Edirne; Urfa; Kağılcık «Tefenni - Burdur»; Daday «Muğla»)* **[Bak: Bortlak, doğrum, potuk]** — **2.** [*S.*] Kibar: **Şu adam torumdur** *(Behisni «Malatya»)*

Torus [*İs.*], Büyük ağaçların, kütüklerin kolayca nakli için baş taraflarına yapılan delik: **Torusundan tut çek; Bu ağaca öyle torus olmaz** *(Hasankale «Erzurum»)*

Toruş [*İs.*], Bir arabaya koşulan yedek hayvan *(Niksar «Tokat»; Boyabat «Sinop»)* **[Bak: Çaluş, çoluş, çoruş, çoroş, horuk, toriş, toroş]**

Tos [*İs.*], Topaç: **Bu adam tos gibidir** *(Kaş «Antalya»)*

Tosarık [*S.*], Asık suratlı *(Tokat)*

Tosarmak [*F.*], Küskün durmak, surat asmak *(Giresun köyleri; Ayaköy «Ordu»; Tepelice «Bozkır - Konya»; Dudağ «Söğüt - Bilecik»)* **[Bak: Tomarmak]**

Tosbağı [*İs.*], Kilit *(Urfa)*

Tosbağı otu [*İs.*], Sakları birbirine dolanarak yuvarlak bir şekil alan ve uçlarında içi boş kozaları bulunan bir çeşit yaban otu *(Dereköy «Tokat»)*

Tosbalık [*İs.*], *(Kocahıdır «Edirne [Muh.]»)* **[Bak: Kopsitlik]**

Toscu [*İs.*], Değirmen amelesi *(Gümüşane)*

Toska [*S.*], **1.** Soluk yüzlü ve zayıf *(Karahisar «Kayseri»)* — **2.** [*İs.*] Büyükçe domuz yavrusu *(Viranköy «Kütahya»; Kümbet «Eskişehir»)* — **3.** [*İs.*] Dişi veya erkek genç manda *(Ahmetfakılı «Akdağmadeni», Dişli «Sorgun - Yozgat»; İbik «İskilip - Çorum»; Kavak köyü «Yıldızeli - Sivas»; Tokat; Sofular «Ankara»; Köşker «Kırşehir»)*

Toskabağa [*İs.*], Kaplumbağa, tosbağa *(Yeniköy «Ereğli - Konya»; Emirler, Üçem «Bâlâ - Ankara»; Bilan «Hatay»)*

Toskur [*İs.*], Erkek hindi: **Toskur - un kabarmasına bak** *(Melik «M. Kemalpaşa - Bursa»)*

Toskurmak [*F.*], Uyumak: **Toskurma yoldaşından olursun** *(Rumkuş «Seyhan»)*

Toslak [*İs.*], **1.** Bir yaşını geçmiş dana *(Civanyaylağı, Uzuncaburç, «İçel»; Köy [?])* — **2.** [*mecazen*] gürbüz çocuk *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*.

Toslamak [*F.*], **1.** Boynuzlu hayvan başile vurmak *(Isparta; Yalova «İst.»;* — **2.** Yellenmek, osurmak: **Yükü ağır gelince at tosladı** *(Karaman «Konya»)* — **3.** Gizli ta-

kip etmek *(Adana «Seyhan»)*

Tosmak [*F.*], **1.** Döğüşmek, vuruşmak, çarpışmak : **Hüseyinle Salih tostular** *(M. Kemalpaşa «Bursa»)* — **2.** [*F.*] Müracaat etmek, başvurmak: **Ahmet işleri için tosduğu yerden bir toz koparamadı** *(Bayındır «İzmir»)* — **3.** Başı ile vurmak: **Bu kovun çok tosar; Geçen serhoş duvarlara tosup gidiyordu** *(Hacı İbrahim «Bayındır - İzmir»)* — **4.** Yakmak için hazırlanan kütük *(Çorum)* — **5.** Manda yavrusu *(Kargı «Tosya - Kastamonu»; Boyabat «Sinop»)* — **6.** [*S.*] Tombul: **Gel benim tosmak yavrum** *(Amasya ve köyleri)* — **7.** Karşılaşmak, mülâki olmak, kavuşmak, yetişmek: **Ben sana birazdan tosarım** *(Şeh köyü «Aydın»)*

Tosmalak [*S.*], Boyuna nisbetle fazla şişman adam *(Karsavuran «Saimbeyli - Seyhan»)*

Tosmankara [*İs.*], Döğülmüş cevizi un ve pekmezle karıştırıp yapılan helva, pekmezli ceviz helvası *(İsparta; Konya)*

Tosmarık [*S.*], Asık çehreli (adam) *(Adana «Seyhan»)*

Tosmuk [*İs.*], Ot veya kamışın tarlada yığın halindeki kökleri *(Kozan «Seyhan»)*

Tosnamak [*İs.*], Küsmek *(Kisenit «Feke - Seyhan»)* **[Bak: *Tosnumak, tomsuk*]**

Tosnumak [*F.*], Darılmak, küsmek, surat asmak *(İskilip «Çorum)* **[Bak: *Tosnamak*]**

Tospalık [*İs.*], Fazla kumluk yer *(Kocahıdır «Edirne»)*

Tossaklamak [*F.*], Soyulmak: **Duydun mu, Osmanı tossaklamışlar?** *(Yerebatan «Feke - Seyhan»)*

Tostak [*İs.*], Tahtadan oyulmuş sigara tablası *(Çanakkale)*

Tostan böceği [*İs.*], Osurgan böceği: **Oğul olsun da tostan böceği olmasın** *(Tokat)*

Tostos [*S.*], Yüzü gülmez, somurtkan *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)* **[Bak: *Tosmarık, tosarık*]**

Tosturmak [*F.*], Çarptırmak *(Milâs «Muğla»)*

Tosurdamak [*F.*], Kanatlarını kabartmak, kollarını kabartmak *(Vize «Kırklareli»)*

Tosurdanmak [*F.*], Homurdanmak, kendi kendine söylenmek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Toş [*İs.*], Irmaktan çözülüp akan buz parçası *(Yusufeli «Artvin - Çoruh»)*

Toşarmak [*İs.*], Kabarmak, böbürlenmek: **Şu adam amma toşarıyor** *(«Çavuşcu «Ilgın - Konya»)*

Toştonca [*İs.*], Bağ veya bahçe sınırı, hududu *(Ankara)*

Toşur [*S.*], Fıtıklı, taşağı şişkin *(İsparta)* **[Bak: Kavluç, culdur, kuldur]**

Toşurlanmak [*F.*], Ağaç ur peyda etmek: **Cevizin toşurlusu makbuldür** *(Çal «Gireği - Kütahya»)*

Tot [*İs.*] **1.** Çocukların oynadıkları top *(Kerpiç «Taşköprü - Kastamonu»)* — **2.** Topaç *(Boyabat «Sinop»)* —**3,** [*S.*] Kısa *(Boyabat «Sinop»)* — **4.** Çam tohumu *(Darıökü «Ankara»)* — **5.** Hokey gibi değnekle taşa vurularak oynanan bir oyun *(Sungurlu «Çorum»)* **[Bak: Hot]**

Totaba [*İs.*], **1.** Hizmetçi kadın *(Tekinhan «Malatya»; Urfa)* — **2.** [*S.*] Dalkavuk kadın *(Urfa)* — **3.** [*S.*] Dalkavuk adam *(Pertek «Elâzığ»)* — **4.** [*S.*] Beceriksiz *(Ahlat «Bitlis»)*

Totaş [*İs.*], Âmir, patron *(Erzurum)*

Totik [*İs.*], **1.** Dört ayaklı hayvanların dizden aşağı kısmı *(Erzincan; Samsun)* — **2.** Akıl, zekâ: **Totiği yok** *(Urfa)*

Totmaş [*S.*], Biçimsiz, yamru yumru *(Yendiğin «Ilgın - Konya»)*

Totruk [*S.*], Asık suratlı insan *(Konya)*

Totuş [*S.*], Vücudu, yüzü biçimsiz, çirkin insan *(Yendiğin «Ilgın - Konya»)*

Tovga [*İs.*], Yoğurtlu pirinç çorbası *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)* **[Bak: Toyga]**

Tovgumak [*F.*], Yoğurdu ayran yapmak için kaşıkla karıştırıp ezmek *(İst. [Muh.])*

Tovhana [*İs.*], Büyük oda *(Çorlu «Tekirdağ»)*

Toy [*İs.*], **1.** Çuval *(Kemolliye «Malatya»)* — **2.** Avı yapılan yaban kazı *(Sinop)*

Toyağa [*İs.*], Değnek, sopa *(Bursa)*

Toyga [*İs.*], Yoğurtlu pirinç veya bulgur çorbası *(Tosya, Kastamonu; Becenek, Göl köyü «Ankara»; Gümerdiğin «Çankırı»; Niksar «Tokat»; Suşehri «Sivas»; Muğla ve çevresi)* **[Bak: Tovga, duga]**

Toygar [*İs.*], Tarla kuşu, çayır kuşu *(Köristan «İznik - Bursa»; Konya; Isparta)*

Toygun [*S.*], Genç *(Van)*

Toyka [*İs.*], Sopa *(Tosya «Kastamonu»; Konya)* **[Bak: Toyağa]**

Toykur [*İs.*], Korku *(Bayralar «Elmalı - Antalya»)*

Toykurmak [*F.*], **1.** Vücudu dik tutarak biraz arkaya doğru bükmek *(Kelekci «Acıpayam - Denizli»)* — **2.** Kulak kabartmak, durup dinlemek *(Gebeler «Kırkataç - Manisa»; Turgut «Muğla»; Menemen «İzmir»)* — **3.** Kafa tutmak, böbürlenmek: **Neden karşımda toykurup duruyorsun** *(Gelenbe «Kırkağaç - Manisa)* — **4.** Köpek, tavşan v.s. gibi hayvanlar oturmak: **Koca bir domuz yol üstünde toykurmuş, bana bakıyordu** *(Gördes «Manisa»)* — **5.** Serkeşlik etmek, isyankâr davranmak *(Balıkesir)* — **6.** Feveran etmek, tehevvür göstermek *(Balıkesir)*.

Toyla [*İs.*], **1.** Kumlu ve küçük tepe *(Gerede köyü «Nallıhan - Ankara»)* — **2.** Kaba topraklı yamaç yer *(Eymür [?])* — **3.** Yağan karı çabuk eriyen yer *(Örencik «Bolu»)* — **4.** Ekin veya ot bitmiyen yer *(Gölpazarı «Bilecik»)* **[Bak: Kelte, 1]**

Toylak [*S.*], **1.** Genç, acemi *(Van)* — **2.** Çok taze *(Akşehir «Konya»)*

Toylamak [*F.*], **1.** Kandırmak *(Alanos «Samsun»)* — **2.** Hızlı koşmak *(Kozlar «Tavas - Denizli»)* — **3.** İhsan etmek *(İzmir)*

Toylan [*İs.*], **1.** Zeytin ağaçlarına yarıyan ve beyaza çalan bir cins toprak *(Kuzyaka «Milâs - Muğla»)* — **2.** Çıplak tepe *(Çöğürler «Kütahya»; Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»; Kabilbaba «M. Kemalpaşa - Bursa»)* — **3.** Fırtınalı hava *(Vize «Kırklareli»)* — **4.** Toprağı münbit olmıyan yer *(Isparta ve dolayı)*

Toyla olmak [*F.*], Harap olmak **(Bu bahçe toyla olmuş :** *Çağa köyü,* **İki sene içinde bağ susuzluktan toyla oldu :** *Ayaş «Ankara»)*

Toyman [*İs.*], Koyunlar kırkılırken sırtında kalan parça parça tüyler *(Saray «Tekirdağ»)*

Toyra [*İs.*], **1.** Suyun toplu olarak çıktığı yer *(Başköy «Ankara»)* — **2.** verimsiz, killi toprak *(Dikenli «Çankırı»)*

Toyran [*İs.*], Rüzgâra karşı açık olan arazi *(Satılmış «Eskişehir»)*

Toy toklu [*İs.*], Toy denilen büyük kuş *(Beyköyü «Karataş - Seyhan»; Sulugaz «Gaziantep»)*

Toytuk [*S.*], Kesik, kırpık: **Toytuk saçlı kızı çağır** *(Edirne)*

Toyuk [*S.*], Sersem, budala *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Toz [*İs.*], **1.** Diz: **Tozum ağrıyor** *(Edirne)* — **2.** Sokak köşesi *(Bergama «İzmir»)* **[Bak: Töz]** — **3.** [*Zf.*] Karşı: **Tavşan avcıya toz geldi** *(Bahadırlar «Bayramiç - Çanakkale»)*

Toz ağacı [*İs.*], Kavak *(Edirne)*

Tozak [*İs.*], **1.** Harmanda düvenle sürülmüş, fakat savurulmadan kaldırılmış saman *(Ankara)* — **2.** Yolda, tozu dumana katarak giden adam *(Kaklıç «Menemen - İzmir»)* — **3.** Az miktarda, toz gibi yağan, ince, hafif kar **(Dün tozak kar yağdı :** *Ahlat «Bitlis»; Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»; Bayburt «Gümüşane»; Kadamut «Samsun»; Kars; Tavşanlı «Kütahya»; Erzurum)* **[Bak: Partam]** — **4.** Kırağı *(Yusufeli «Kars»)* — **5.** Düğünlerde gelinin başına sarılan türlü renge boyanmış kuş tüyleri *(Gâvurdağı «Seyhan»; Elbistan «Maraş»; Emirdağı «Afyon»; Tılpar «Nizip - Gaziantep»)* — **6.** Şimşir ağacı: **Tozakdan yapılan kaşık sağlam olur** *(Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»)* — **7.** Kavak gibi yazın, meşe gibi güzün, hasır otu gibi pamuk çıkaran ağaçlar *(Konya; Lâpseki «Çanakkale»; Celep köyü «Çatalca - İst.* [*Muh.*]*»)*

Tozakanmak [*F.*], Kavak ağacı sülük çıkarmak veya bazı ağaçlar havaya pamuk uçurmak *(Konya; İsparta)*

Tozamak [*F.*], **1.** Koşup gitmek *(Uzunköprü «Edirne* [*Muh.*]*»; İst.* [*Muh.*]*)* — **2.** Kaçmak, savuşmak *(Çorlu «Tekirdağ»; Edirne)*

Tozanak [*F.*], Kasırga *(Bismil «Diyarbakır»)*

Toz çapa [*İs.*], Bağı sathî olarak kazış *(Sarıyer «İst.»)*

Toz kepir [*İs.*], Toprağı az kepir olan yer *(Taptık «Edirne* [*Muh.*]*»)*

Tozla [*S.*], Kısır koyun *(Bergama «İzmir»)*

Tozlamak [*F.*], Savurmak: **Bu akşam tınazı tozlayacağım** *(Ficek «Reşadiye - Tokat»)*

Tozunmak [*F.*], Abuk sabuk söylemek *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Tozak [*İs.*], Sorguç tarzında tüy: **Tozağı attı = İflas etti, sermayeyi batırdı** *(Adana «Seyhan»)*

Töbeç [*İs.*], Sürülen tarlada ezilmiyerek kalan toprak tezekler *(Akçaova «Aydın»)*

Töbek [*İs.*], Tepe *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Töbür [*İs.*], Davar gübresi *(Ereğli «Konya»)*

Tozalak [*İs.*], Çam ağacının meyvası *(Buçak Çamlık «Burdur»)*

Töfür [*S.*], Ev içindeki hırsız: **Memişin gelini kadar töfür görmedim** *(Kayseri ve ilceleri)*

Töğerek [*İs.*], Taraf: **Mektebin töğereği** *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Tögergi [*İs.*], Çerçeve ve çerçeve süsü *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.* [*Muh.*]*»)*

Töğezek [*İs.*], Kıymali tatar böreği *(İst.* [*Muh.*]*)*

Töhmekân [*İs.*], Semizotu *(Mut «İçel»)*

Töhmeken [*İs.*], Semizotu *(Antalya;*

Isparta; Maydos «Eceabat - Çanakkale [Muh.]»)

Töhmelemek [*F.*], Hayvan çatlarcasına yemek, hazımsızlığa uğramak: **Bizim inek çok buğday yemiş töhmeliyerek öldü** *(Köşker «Kırşehir»)*

Töhmürük [*İs.*], Derin öksürüğün başlangıcı olan hafif öksürük *(Ortabereket «Bâlâ - Ankara»)*

Töhmürüklü [*S.*], Sık sık, kesik kesik öksüren kimse *(Beypazarı, Polatlı «Ankara»; Sivrihisar «Eskişehir»)*

Tök [*İs.*], **1.** Aşığın çukur olmıyan tarafı *(Konya; Kütahya; Sivas; Adana «Seyhan»; Kayseri; Kırşehir; Urfa)*—**2.** [*S.*] Kaba adam *(Urfa)*—**3.** [*S.*] Ters, aksi, netameli nobran*(Bor-Niğde; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Konya)* — **4** Hindi, ibi *(Gaziantep)* **[Bak: Culuk]**

Töke [*İs.*], **1.** Hindi *(Maruf «Çankırı»)* **[Bak: Bibi, 4]** — **2.** [*S.*] İhtiyar *(İst.)*

Tökecimek [*F.*], Ayağı takılarak kaymak, sürçmek *(Ağaeli, Ayaş, Haymana «Ankara»; Osmancık «Çorum»)*

Tökek [*İs.*], *(Kitre «Bayburt - Gümüşane»)* **[Bak: Mangur]**

Tökel [*S.*], Çok: **Pazara tökel köylü geldi** *(Konya)*

Tökeli [*Zf.*], Daima, biteviye, hep: **Bu iş tökeli böyle gitmez** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Tökennemek [*F.*], İhtiyarlamak, kocamak *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)*

Töker [*S.*], Kötürüm *(Şıhlar «Ulubey - Ordu [Yabancı]»)*

Tökesemek [*F.*], Ayağı bir yere takılarak düşer gibi olmak *(Kilimli «Zonguldak»)*

Tökesimek [*F.*], Ayağı takılıp sendelemek, sürçmek *(Bahçe «Seyhan»)*

Tökeşmek [*F.*], Sürçmek *(Kayseri)* **[Bak: Tökecimek, tökesemek]**

Tökezemek [*F.*], *(Etimesut «Ankara»; Eskişehir; Bolu; Burunkaya «Zonguldak»)* **[Bak: Tökecimek, tökezimek]**

Tökezimek [*F.*], **1.** Ayağı bir şeye takılıp sendelemek, düşer gibi olmak *(Nallıhan «Ankara»; Hacıkadı «Zonguldak»; Kayseri ve köyleri; Köşker, Genezin «Avanos - Kırşehir»; Sivas, Kastamonu; Çarşamba, Çakıralan «Havza - Samsun»; Lohan «Gaziantep»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Hasköy «Nazilli - Aydın»; Dodurğa «Bozüyük - Bilecik»; Narlıdere «Boldan - Denizli»; Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Tökecimek, tökeşmek, tökezemek]** — **2.** İşi bozulmak, itibarını kaybetmek (**Tiftik ticareti Ali ağayı hayli tökezitti** : *Nallıhan «Ankar»; Bayındır «İzmir»)*

Tökezlemek [*F.*], *(Kemalpaşa «İzmir»; Gerze «Sinop»; Eskişehir; Susurluk «Balıkesir»; Kızılcaören «Kütahya»)* **[Bak: Tökezemek, tökezmek]**

Tökezmek [*F.*], *(Urfa; Adana «Seyhan»; Konya; Kastamonu Sivas)* **[Bak: Tökezlemek, tökecimek]**

Tök gelmek [*F.*], Yüzüstü, yüzü koyun gelmek: **Tök gelmiş yatıp durur** *(Isparta)*

Töküşmek [*F.*], Koşan kimse sık sık nefes almak *(Yenitepe «Ağrı [Muh.]»)*

Töktök [*İs.*], Hindi *(Çorum)*

Tökül [*İs.*[, Hindi *(Sivrikise «Havza», Vezirköprü «Samsun»)* **[Bak: Bibi 4, culuk 3, töke]**

Töl [*İs.*], **1.** İktidar; tesadüf; uygun,

sıra, fırsat: **Tölüne gelirse kazanırım; töllü adam** *(Urfa)* — **2.** Çelik çomak oyununda çeliğin değnek ile vurulup atılması *(Urfa)* — **3.** Çocuk: **Allah zengine mal, fıkaraya töl verir** *(Önsen «Maraş»)* — **4.** Tarz, yol, biçim: **Bir tölüne getirip te şunu satsak** *(Birecik «Urfa»)*

Tölek [*S.*], **1.** Açıkgöz, kurnaz *(Urfa; Gaziantep; Ortaköy «Gelibolu - Çanakkale»; Karaviran «Bahçe - Seyhan»)* — **2.** [*İs.*] Usul ve kaideye uygun iş yapan *(Birecik «Urfa»)*

Tölemek [*F.*] Tazmin etmek, ödemek *(İst. [Muh.])* **Halil bankaya olan borcunu tölemedi** : *Yeniköy «Seyitgazi - Eskişehir [Muh.]»)*

Tölep [*S.*], Doğru, hesaplı, tertipli, biçimli: **Ne kadar tölepsiz bir iş; O taraf bana tölep gelmiyor** *(Lohan «Gaziantep»)*

Tölleşmek [*F.*], Tertipliyerek ikmal etmek: **Nasıl yolmayı tölleştirebidiniz mi ?** *(Lohan «Gaziantep»)*

Töllü [*S.*], **1.** İktidarlı [*paralı*] *(Urfa)* — **2.** Ucuz, elverişli (**Aldığımız ipek hiç töllü değildi:** *Kızılhisar «Gaziantep»; Palanga «Hekimhan - Malatya»)* — **3.** İyi: **Töllü bir adam elimize geçse bize yardım eder** *(Örenköy «Akçadağ - Malatya»)*

Tölüne gelmek [*F.*], Tesadüf etmek, sırasına gelmek, uygun olmak *(Urfa)*

Tölüp [*İs.*], Usul, kaide, nizam: **Tölüple yapılan iş çok iyi olur** *(Birecik «Balıkesir»)*

Töm [*S.*], **1.** Meyilli: **Tarlanın tömü** *(Doğanbey «Beyşehir - Konya»)* — **2.** Hayvan: **Hay töm hay, insanın ağzından kötü söz çıkar mı?** *(Zile «Tokat»)* — **3.** [*İs.*] Küçük toprak yığını, tümsek *(Mezirme «Hekimhan - Malatya)* — **4.** [*İs.*] Toplu ağaç kümeleri *(Fatsa «Ordu»)*

Tömbe [*İs.*], Küçük tepe *(Kurugöl «Nevşehir - Niğde»)* **[Bak: Töme]**

Tömbek [*İs.*], **1.** Gelin çıkarken başına konulan süslü sepet *(Çıkrık «Mecitözü - Çorum)* — **2.** Yuvarlak tepe: **Kuzular karşiki tömbekte otlıyor** *(Küçükyozgat «Ankara»)*

Tömbez [*İs.*], İki tepe arası, vâdi *(Tepedelik köyü «Taşköprü - Kastamonu»)*

Tömbü [*İs.*], Yuvarlak tepe, tümsek *(Gaziköyü «Kayseri»; Feruz köyü [?])* **[Bak: Tömrü]**

Tömbüldemek [*F.*], Hızlıca hoplıyarak yürümek *(Çapar «Tarsus - İçel»)*

Töme [*İs.*], Ufak tepe *(Hekimhan «Malatya»; Zile köyü «Nevşehir - Niğde»; Beydili Zanapa, Aziziye «Ereğli «Konya»)* **[Bak: Tömbe]**

Tömek [*İs.*], **1.** Ahırlarda, duvarlarda açılan camlı veya camsız küçük pencere *(Lâdik, Niksar «Tokat»; İregür «Taşköprü - Kastamonu»; Alioğlu köyü, Safranbolu, Kilimli, Zonguldak; Trabzon; Kavak «Samsun»)* **[Bak: Temek, 1]** — **2.** Ahırdan gübre atılan delik, pencere *(Ünye «Ordu»)* — **3.** İplik yumağı *(Saylan köyü «Ordu»)* — **4.** Ardıç ağacının küçüğü *(Bukedeğirmeni köyü «Anamur - İçel»)* — **5.** Tepe *(Afşar köyü «Hadım - Konya»)*

Tömrü [*S.*], Kabarık, tümsek *(Yazıcı [?])* **[Tömbü]**

Tömtöm [*S.*], **1.** İhtiyar adam *(Misis «Seyhan»)* — **2.** [*İs.*] Papatya *(Keşanuz «Ankara»)* — **3.** Çok zaif kimse *(Isparta)*

Tömtömü [*S.*], Arkadan gelen adam *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)*

Tömü [*İs.*], *(Kızılca «Hadım - Konya»)* **[Bak: Döşmen]**

Tömzek [*İs.*], *(Tokat ve dolayı)* **[Bak: Tömek, 1]**

Tönbel [*İs.*], Dağ tepesindeki çöküntüler: **Dün taşlı tönbelde bizim eşeği kurt yemiş** *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)*

Tönberlemek [*F.*], Bir şeyi yuvarlamak *(Kayı «Isparta»)*

Tönbü [*İs.*], Süprüntü *(Bergama «İzmir»)*

Tönge [*İs.*], **1.** Hamurdan yapılan çörek *(Balıklı «Ilgın - Konya»)* — **2.** sol ayağa takılarak tıpanla biçilen ekinin toplanmasına yarıyan ve çördük denilen bir çeşit ot demeti *(İsgöbü, Tuzhisar «Bünyan - Kayseri»)* — **3.** [*S.*] İnatçı, söz tutmaz *(Tepelice «Bozkır - Konya»)*

Töngek [*İs.*], Vücut, gövde *(Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Töngel [*İs.*], Muşmula, döngel *(Bafra «Samsun»; Sinop; Rize; Ünye «Ordu»; Torul «Gümüşane»; Tirebolu «Giresun»; Kocaeli; Bolu)*

Töngelemek [*F.*], **1.** İniş aşağı koşmak: **Buradan töngeliyerek indim** *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiretçe]»)* — **2.** Maddî, manevî düşkünlüğe uğramak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel [Aşiretçe]»)*

Töngellenmek [*F.*], Yuvarlanmak *(Ahırlı «Ankara»)*

Töngeme [*S.*], Tecrübesiz, beceriksiz, görgüsüz, toy (**Töngeme genç iş bilmediğinden zarar içinde :** *Sarılar «Nallıhan», Beypazarı, Ankara)*

Töngemen [*S.*], **1.** *(Berk, Bolu, Zonguldak; Hamzalar «Çankırı»)* **[Bak : Tögeme]** — **2.** Hodbin, şımarık, nobran: **Bırak şu töngemeni, hiç bir işe yaramaz** *(İst.)* — **3.** Ufak *(Hasanlı «Şile - İst.»)* — **4.** İnsandan kaçan, insandan hoşlanmıyan kimse *(Saylan «Ünye - Ordu»)* — **5.** [*İs.*] Gençlik çağı *(Kocaeli köyleri)* — **6.** [*İs.*] Küçük çocuk: **Ahmedin düğünü olurken ben töngemendim** *(Narlıca «Orhangazi - Bursa»)*

Töngü [*İs.*], **1.** Tabiî veya sun'î büyük yığın *(Köristan «İznik - Bursa»)* — **2.** Tırpanla ekin biçilirken ayak üstüne konulan ot yastık *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **3.** Dağ tepesi, doruk *(Boyalıca «İznik - Bursa»)* — **4.** Düz arazide hafif yükselmiş kısım, yığıntı, tümsek *(Arıcaklar «Gölpazarı», Büyükyenice - Bilecik»)*

Töngül [*İs.*], **1.** Püskül *(Saray «Çankırı»)* — **2.** [*S.*] Yaramaz kız çocuğu *(Niğde)*

Töngüllemek [*F.*], İhtiyarlıktan dolayı küs küs yürümek *(Konya)*

Töngümen [*İs.*], Üç ilâ beş yaşında çocuk *(Kuzukaya «Safranbolu - Zongudlk»)*

Töngürlemek [*F.*], Kocamak, bunamak *(Hatip «Konya»)*

Tönteris [*S.*], Aksi adam *(Akdağmadeni «Yozgat»)*

Tönzek [*İs.*], *(Aybastı «Ordu»)* **[Bak: Tömek, 1]**

Töp [*İs.*], İri un *(Zermut «Torul - Gümüşane»)*

Töpe [*İs.*], Son: **İşin töpesini aldım** *(Adana «Seyhan»)*

Töpelek [*S.*], Yuvarlak, toparlak *(Kilimli «Zonguldak»)*

Töre [*İs.*], **1.** Hediye, saçı, gelin hediyesi *(Çanakkale; Çorum; Erzurum*

[Muh.]; Kars; Pendik «İst.»; Sivas; Ankara; Zile «Tokat») — **2.** *[Zf.]* Mükemmel, noksansız (**Akşama misafir var, öyle yemek yapınız ki töreli olsun** : *İzmir, Bursa; Ş. A.)* — **3.** Terbiye; nizam, rabıta (**Töreli konuş, töreli anlat, töreli bir adam değil**: *Erzurum; Erzincan)* — **4.** Gelenek, âdet *(Kurugöl «Mucur - Kırşehir»; Ankara; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Gazi «Develi», Erkilet, Kayseri)* — **5.** Asalet: **Bu adam çok töre sahibidir** *(Erzurum ve dolayı)* — **6.** Mahkeme: **Törenin kapısı herkese açıktır** *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)* — **7.** Şaşma bildirir bir edat: **Töre, artık yeter oldu!** *(Türbeyli «Küçükmengen - Bolu»)*

Töreli *[S.]*, **1.** Güzel, keleş, kel, kostak *(Bayburt «Gümüşane»; Erzurum)* — **2.** İyi (**İnsanlar töreli olmalı**: *Erzurum; Bayburt «Gümüşane»)*

Töreme *[İs.]*, Torun *(Köy [?])*

Töremek *[F.]*, Meydana gelmek, çoğalmak (**O iyi babadan bu kötü çocuk nasıl töredi; Bu yıl sürüde epi hayvan töredi** : *Erzurum; Bayburt «Gümüşane»; Bahçe «Seyhan»)*

Törlek *[İs.]*, İshal: **Bu sene her tarafta çocuk törleği var** *(Heniske «Ezinepazar - Amasya [Muh.]»)*

Törlemek *[F.]*, Amel olmak *(Tokat)*

Törpü topu *[İs.]*, Hayvanın nallandıktan sonra tırnaklarını törpülemek için ayağı altına konulan yuvarlak ağaç *(Rami «İst. [Muh.]»)*

Törsengi *[S.]*, İnatçı, ters *(Nallıhan, Ayaş «Ankara»)*

Törslemek *[F.]*, Gürültülü bir kavgayı yatıştırmak *(Adana «Seyhan»)*

Törtör *[İs.]* **1.** İshal: **Çocuk törtör olmuş** *(Bolu)* — **2.** *[S.]* İshalli: **Törtör adam** *(Isparta)* — **3.** Ebe gelince yere çömelme oyunu *(Çankırı)*

Tös *[İs.]*, Ensenin başla birleştiği yer *(İsahacılı «Adana - Seyhan»; Çapar «Tarsus», Civanyaylâğı [Aşiret] «Mersin - İçel»)*

Tösbermek *[F.]*, Üşüyüp büzülmek *(Ordu)*

Tösgel *[S.]*, Beceriksiz: **Tösgellik etme testiyi kırarsın** *(Bodrum «Muğla»)*

Töske *[İs.]*, Kısa kesilmiş ocaklık odun; ağacı iri yonga çıkartarak kesme *(Düzce, Bolu)*

Töskel *[S.]*, **1.** Alıngan; insandan kaçan, kavgacı *(Hasköy, Nazilli «Aydın»)* —**2.** Dikkatsiz *(Muğla [Muh.])*

Töskelemek *[F.]*, Ağacı ocağa sığacak kadar küçük kütük halinde kesmek: **Bu adam odunları iyi töskeliyemedi** *(Düzce «Bolu»)*

Töskellik *[İs.]*, Dikkatsizlik: **Bu adam her işinde töskellik ediyor** *(Muğla [Muh.])*

Töskürmek *[F.]*, Yıldırarak kaçırmak *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)*

Töskürtmek *[F.]*, Kaçırmak, kendine yaklaştırmamak: **Bizim manda sizin mandayı töskürttü** *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»; Sarıyer «İst.»; Alayunt «Kütahya»)*

Töslek *[S.]*, **1.** Biraz küçük: **Buğdayın özü yokmuş, ekmek biraz töslek oldu** *(Kırşehir)* — **2.** Karacahil *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)*

Töslemek *[F.]*, **1.** Yanındakini kovmak *(Konya)* — **2.** Hayvanlara tepişirken seslenmek *(Konya)* — **3,** Hay-

vanı ileri geri itmek. **(Kır at doru ile itişirken yetişerek tösledim :** *Çorum; Konya)* — **4.** Bertaraf etmek üstünden atmak: **Üzerinizdeki belâyı tösledik** *(Konya)* — **5.** Teselli etmek *(Köy «Bozkır - Konya»)* — **6.** Birini fena bir hareketinden vazgeçirmek *(Karsavuran «Saimbeyli - Seyhan»)*

Töslü [*İs.*], Tepe *(Kargın «Artova - Tokat»)*

Töslük [*İs.*], Gübrelik, mezbele *(Bağtepe «Kozan - Seyhan»)*

Tösmek [*F.*], **1.** Geri dönmek *(Gelegra «Beypazarı - Ankara»)* — **2.** [*İs.*] Topraktan çıkan odun kütüğü *(Sorhun «Niksar - Tokat»)*

Töstü [*Ş.*], Mıymıntı, pinti: **Bu çocuk töstüdür, bir iş beceremez** *(Öteyüz «Zonguldak [Muh.]»)*

Töş [*İs.*], Demirci örsü *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Töymek [*S.*], İhtiyar *(Çorum)* ***[Bak: Tömtöm]***

Töymeken [*İs.*], Semizotu *(Alanya «Antalya»)*

Töymel [*İs.*], Salkım: **Üzümler töymel töymel** *(İst. [Muh.])*

Töymüklenmek [*F.*], İhtiyarlamak: **Babam bu sene fazla töymüklendi çalışamıyor** *(Çorum)*

Töz [*İs.*], Veridin bulunduğu kulak arkasındaki çukurumsu yer *(Dikili, Adana; Nizip; Gaziantep; Düzce «Bolu»; Tavas «Denizli»; Salyan «Ünye - Ordu»; Şambayadı «Ankara»)*

Tözlemek [*F.*], Sendelemek *(Kılbasan «Karaman - Konya»)* ***[Bak: Tökezimek]***

Tuan [*İs.*], Tava *(Sinancı köyü «İzmir»)*

Tuban [*İs.*], Duman *(Yazılı köy «Emirdağ - Afyon [Muh.]»)*

Tubeş [*S.*], Çok önce dikildiği halde bir türlü büyüyemiyen ağaç: **Tubeş ağacın meyvası olmaz** *(Mollaveyis «Çoruh»)*

Tucak [*İs.*], Lodos: **Tucak eserse yağmur yağar** *(Seyitler «Fethiye-Muğla»)*

Tuç [*İs.*], **1.** Değirmen baltacığı *(Sinop; Havza «Samsun»)* ***[Bak: Baltacık]*** — **2.** Sınır gibi uzanıp giden, yerden biraz yüksek toprak kabartısı, sınır işareti; su taşmaması için evleklerin kenarına çekilen toprak tümseği *(Çiftlik «Kalecik - Ankara»)* ***[Bak: Tonç, tump* 3 *]*** — **3.** Bayır: **İneği tuçta atlattım** *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Tufa [*İs.*], **1.** Çene *(Mardar «Bafra - Samsun»; Sinop)* — **2.** Çene kemiği *(Kavak «Samsun»; Kastamonu; Sinop)* — **3.** Yanak çukuru *(Kargı «Kastamonu»)* — **4.** Top çalı; su içinde çıkan saz kümesi **(Karanlıkta tufayı görünce tilki sandım:** *Haraba «İpsalan - Edirne»; Hayrabolu, Banarlı «Tekirdağ»; Paşabahçe«İst.»)* — **5.** Dokuma tezgâhında dokunan ipliği sıkıştırmıya yarayan ve tefe denilen aygıt *(Fatsa «Ordu»; Tokat)*

Tufak [*İs.*], Belâ: **Allah şu askerleri tufaktan saklıya ; Oğlan yalnız gitti başına bir tufak gelmiye** *(Varto «Bitlis»)*

Tufalık [*İs.*], Ağaç kökü ve fidanlarla örtülü olup ekilemiyen yer *(Umurca «Hayrabolu - Tekirdağ»)*

Tufana [*İs.*], Büyük balık ağı: **Tufanada balık kalmadı** *(Nilüfer «Bursa [Muh.]»)* ***[Bak: Tor]***

Tufara [*İs.*], Baca *(Tekeler «Çine - Aydın»)*

Tufran [*İs.*], Küp biçiminde olan ya

yık *(Şabanözü, Üçem «Bâlâ», Dastarlı, Pazar, Güdül, Beypazarı, Kayaş, Ayaş «Ankara»; Kayseri; Kayapınar «Bozkır», Seydişehir «Konya»; Mucur «Kırşehir»)* **[Bak: Duğran, duran 1, hotun 2 turfan]**

Tuğ [*İs.*], **1.** Sabanın ok ve eyeğini tutturmak için takılan halka *(Armudan «Kuruçay - Erzincan»)* — **2.** Mısır darısının erkek organı *(Yusuflu «Bayındır - İzmir»)* — **3.** Merkez *(Erzincan)*

Tuğkûn [*S.*], Örflü, zengin: **Tuğkûnluk zamanında yanına kırk temennahla varılırdı** *(Hisarcık «Kayseri»)*

Tuğlu [*S.*], Şımarık *(Karamanca «Gediz - Kütahya»)*

Tuhmak [*F.*], Sinmek, gizlenmek için yere yatmak: **Ben tuhdum, herif geldi geçti de görmedi** *(Gözene «Malatya»)*

Tuhran [*İs.*], *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Firikli «Emirdağ - Afyon» Sungurlu «Çorum»)* **[Bak: Tofran]**

Tuht [*İs.*], **1.** Terazi *(Suşehri «Sivas»; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Elli dirhem *(Giresun; Elâzığ; Diyarbakır; Pekün «Kelkit - Gümüşane»)*

Tuhtaşmak [*F.*], Azalmak, hafiflemek: **Ahmet ağanın başındaki ağrı biraz tuhtaştı** *(Mursal «Divriği - Sivas»)*

Tuhur [*İs.*], Yer mahsulü: **Bu sene bağlarda çok tuhur var** *(Balıkesir)*

Tuk [*İs.*], Kulplu küçük bakraç *(Hemşin «Rize»)*

Turka [*İs.*], Kurmağa *(Şekeroba «Maraş»)*

Tukuk [*İs.*], Gelincik çiçeği *(Çeşnigir «Karacabey - Bursa [Muh.]»)*

Tukuş [*İs.*], Teke *(Babaeski «Kırklareli»)*

Tula [*İs.*], **1.** Yüzülmüş deri, pösteki *(Belören «Ilgaz», Saray, Dikenli «Çankırı»)* — **2.** Köpek yavrusu, enik *(Iğdır «Kars»)* **[Bak: Enik, gölbez]** — **3.** Fino köpeği, küçük köpek *(Erzincan; Ahlat «Bitlis»; Ağrı; Kars)* **[Bak: Gedik]** — **4.** Köpek ve tazının birleşmesinden meydana gelen yavru *(Amasya [Yabancı])* — **5.** Oyunda kullanılan ipten yapılmış tura *(Kars)*

Tulamak [*F.*], Haddinden fazla çoğalmak *(Gürün «Sivas»)*

Tulğumak [*F.*], Durmak *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Tulhum [*S.*], Benzi sarı: **Tulhum suratlı çocuk** *(Maraş)*

Tulkuk [*İs.*], **1.** Gelincik çiçeği *(Yuvacık «İzmit [Muh.]»)* — **2.** İsak kuşu: **Tulkuk öterse hava açık olur** *(Yiğitaliler köyü «Bayramiç - Çanakkale»)*

Tulla [*İs.*], Abla *(Torbalı «İzmir»)*

Tullamak [*F.*], Fırlatıp atmak *(Kars [Muh.]; Tutak «Ağrı»; Erzurum [Muh.])*

Tullaşa [*S.*], Becerikli *(Kale köyü «İncesu - Kayseri»)*

Tulluk [*İs.*], **1.** Çadır *(Boztekke [?]; Görele «Giresun»)* — **2.** Bağ kulübesi *(Akköy «Söğüt - Bilecik»)*

Tulu [*İs.*], **1.** İki omuz arası *(Bolu)* — **2.** Duvak *(Kuşçu «Erkilet - Kayseri»)*

Tuluğ [*İs.*], Bütün çıkarılmış davar derisi, tulum *(Kemaliye «Malatya»; Pasinler «Erzurum»)* **[Bak: Tulum, 4]**

Tuluk [*İs.*], **1.** Yayık, testi, peynir küpü, yoğurt çömleği yerinde kullanılan tulum *(Kilis «Gaziantep»; Ak-*

çalıuşağı «Kozan - Seyhan»; Kırşehir; Yozgat; Alucra, Başağrı «Mesudiye», Şebinkarahisar «Giresun»; Kayseri; Urfa; Bitlis; Beypazarı, Bükeler «Kızılcahamam - Ankara»; Bozkır «Konya»; Karacaviran «Çerkeş - Çankırı»; Konya; Kemah «Erzincan [Muh.]»; Kemaliye «Malatya»; Niksar «Tokat»; Araköy «Şiran - Gümüşane»; Urla, İzmir; Ahlat «Bitlis») **[Bak: *Mencik, 2*]** — **2.** Hayvanın idrar torbası, sidik kavuğu *(Erzincan)* — **3.** [*S.*] Şişman adam *(Turhal «Tokat»)*

Tulukmak [*F.*], İleri gidemeyip olduğu yerde kalmak: **Karşıdan otomobil sür'atle gelince bizim araba tuluktu; Ahmedin attığı top taşın dibinde tulukmuş** *(Çamlık «Bucak - Burdur»)*

Tulum [*İs.*], **1.** Keçi derisinden yapılmış avcı pantolonu *(Harala köyü «İpsala - Edirne»)* — **2.** Entari *(Van köyleri; Sarayözü «Ezine - Amasya»;* **Ayşenin tulumu iyi dikilmiş** : *Ereğli «Havza», Vezirköprü «Samsun»; Secigen «Osmancık - Çorum)* — **3.** Yayık *(Hisarcık «Osmaneli - Bilecik»)* — **4.** *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* **[Bak: *Tuluğ*]**

Tulumba [*İs.*], Kasırga, rüzgâr *(Şile «İst.»)*

Tulum kabası [*İs.*], Kabakulak hastalığı *(Umurlu «Aydın»; Antalya; Kadıköy «Denizli»; Bayındır «İzmir»)* **[Bak: *Tulumsak*]**

Tulumşak [*İs.*], Kabakulak hastalığı *(Konya)*

Tulum şişi [*İs.*], *(Burdur)* **[Bak: *Tulumsak*]**

Tulun [*Zf.*], **1.** Bütün *(Ulubey «Ordu»)* — **2.** [*İs.*] Şakak *(Muğla)* **[Bak: *Tulup*]**

Tulun kabası [*İs.*], *(Balvadin «Afyon»)* **[Bak: *Tulumsak*]**

Tulunmak [*F.*], Gurub etmek: **Güneş tulunuyor** *(Çorum)*

Tulup [*İs.*], **1.** Çekirdekli pamuk *(Ortaköy «Çal - Denizli»)* — **2.** Pamukları işlemek için daire biçiminde ve kutru on santim büyüklüğünde ayrılan parçalar *(Korucu köy «Edirne»)* **[Bak: *Gölebek, 2*]** — **3.** Eğirmek için top halinde ayrılan pamuk *(Acıpayam «Denizli»; Antalya)* **[Bak: *gölebek, 2*]** — **4.** Atılmış pamuk *(Ahıköy «Muğla»)* — **5.** Şakak *(M. Kemalpaşa «Bursa»; İzmir [Muh.]; Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: *Tulun, 2*]**

Tuluş [*İs.*], Fırtına *(Kargıcak «Alanya - Antalya»)*

Tum [*İs.*], **1.** Küme, deste: **Bir tum mısır** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Kemale gelmiş bir ocak fındık *(Oğuzköyü «Vakfıkebir - Trabzon»)* — **3.** Şebnem, çiğ, nem *(Bürhanettin «Ordu»)* — **4.** Sınır, hudut *(Divriği ve çevresi «Sivas»; Pütürge «Malatya»)*

Tumağan [*İs.*], Balıkçıl nevinden, suya çok dalan, kül rengi bir deniz kuşu *(Ahlat «Bitlis»)*

Tuman bozan [*İs.*], Aptesbozan dedikleri böcek, tenya *(Siverek «Diyarıbakır»)*

Tumaş [*İs.*], Ayakkabılık meşin *(Çıldır «Kars»)*

Tumayum [*İs.*], Yordam *(Kastamonu)*

Tumba [*İs.*], **1.** Pancar *(Taraklı «Geyve - Kocaeli»; Nallıhan «Ankara»; Yenipazar dolayı «Bozdoğan - Aydın»; Göynük «Bolu»)* — **2.** Dağ tepeciği, hüyük *(Manisa; Vize «Kırklareli [Muh.]»; Mestanlar «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»; Edirne [Muh.]»; Salihli «Manisa [Muh.]»)* — **3.** Ka-

barık: **Şu çocuğun karnı tumba duruyor** *(Yeniköy «Orhangazi - Bursa [Muh.]»)*

Tumbak [*İs.*], **1.** Karın *(Havza «Edirne»; Balıkesir [Muh.]; Mahmudiye «Ezine», Evreşe «Gelibolu [Muh.]»)* — **2.** [*S.*] Hafif: **Ahmet tumbaktır bir parmak suda yüzer** *(Birecik «Balıkesir»)*

Tumbanki [*İs.*], Küçük bakır sini *(Tekeler «Çine - Aydın»)*

Tumbat [*S.*], Yetim, çocuk *(Yavaşlar [?])*

Tumbatın [*İs.*], Pancar *(Arıcalar «Gölpazarı - Bilecik»; Akhisar «Geyve - Kocaeli»)* **[*Bak:* Çükündür]**

Tumbatum [*İs.*], Pancar *(Elâzığ; Kastamonu)*

Tumbaz [*İs.*], Dere mecrasını yükseltmek için yapılan kalın set duvar *(Bilecik)*

Tumbek [*Zf.*], Toplu, bütün *(Karaptal «Lâdik - Samsun»)*

Tumbus [*İs.*], Küçük toprak yığını, tümsek *(Genç «Diyarbakır»)*

Tumbuş [*İs.*], İşkembe *(Akmeşe «Kocaeli»)*

Tumetmek [*F.*], Bir şeyi almak için şiddetle hücum etmek: **Sürüye üç kurt tumetti** *(Pinili «Avanos - Kırşehir»)* **[*Bak:* *Tummak, 3*]**

Tumla [*İs.*], Hüyük *(Konya)* **[*Bak:* *Tumbuş*]**

Tummak [*F.*], **1.** Suya dalmak, batmak; yıkanmak *(Çalış «Haymana - Ankara»; Firikli «Emirdağ - Afyon»; Haydarbeyli «Yozgat»; Çıplak «Kırşehir»; Urfa; Sungurlu «Çorum»; Bismil ve çevresi «Diyarbakır [Türkmen]»; Kozan«Seyhan»; Çaylı«Dörtyol-Hatay»; Erkilet, Sarıoğlan «Kayseri»; Ahlat «Bitlis»; Maraş)* — **2.** Birdenbire koşmak *(Çakalkuyusu, Kaşoba, Kuzgun, Çukur köy «Karaisalı - Seyhan»)* — **3.** Saldırmak, hücum etmek: **Köpek üstüne tummak istedi** *(Tarsus «İçel»)* **[*Bak:* *Tumetmek*]**

Tump [*İs.*], **1.** Yuva: **Karınca tumplarını su bastı** *(Korkut «Zara - Sivas»)* — **2.** Toprak yığıntısı *(Sürmene, Trabzon; Erzurum; Samsun [Muh.]; Ahlat «Bitlis»; Ulubey «Ordu»; Bayburt «Gümüşane»; Şebinkarahisar «Giresun»; Sivsa)* **[*Bak:* *Pürse*]** — **3.** Tarla hududu *(Sivas; Şebinarkahisar «Giresun»; Kemaliye «Malatya»; Van; Erzincan; Elâzığ; Amasya; Kars; Yusufeli, Erzurum; Mavrangel «Gümüşane»; Ödem* «Artvin»; Büyükteflek «Kırşehir»)

Tumpe [*S.*], Yuvarlak, toparlak, şişman olan insan veya hayvan yavrusu: **Sizin kedi tumpe olmuş** *(Maltepe «İst. [Muh.]»)*

Tumru [*S.*], Tümsek, kanbur, çıkkın: **Tumru adam geliyor** *(İnköy «Kütahya»)* **[*Bak:* Büğdüz, 2]**

Tumsa [*İs.*], Bahçe veya tarlanın sulanması için yapılan toprak set *(Darende «Malatya»)* **[*Bak:* Tonç]**

Tumt [*İs.*], Sınır *(Malatya)* **[*Bak:* *Fund, tonç*]**

Tumulmak [*F.*], Dalmak, gömülmek: **Yavrum yatağa tumul** *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)*

Tumutmak [*F.*], **1.** Durgunlaşmak *(Trabzon)* — **2.** Uyumak *(Kangal «Sivas»; Trabzon)* — **3.** Apışıp kalmak *(Trabzon)* — **4.** Güneş batmak *(Trabzon)* — **5.** Büzülmek, gizlenmek; yorgun gözükmek, sessizlenmek *(Sivas)*

Tun [*İs.*], **1.** Köşe, bucak, gizli yer **(Fare kediyı görünce tundan**

tuna kaçıyor: *Ankara* [*Muh.*]; *Yuvalık «Saray - Tekirdağ* [*Muh.*]*»)* — **2.** Fırın ağzı *(Özburun «Bolvadin-Afyon»)* — **3.** Fırının üstü *(Afyon)*

Tuna [*Zf.*], **1.** Bol, çok: **Bu ağaçta meyva tuna** *(Karacahisar «Milâs - Muğla»)* — **2.** [*İs.*] Sebze *(Tokat)*

Tunbatun [*İs.*], Pancar *(Ağlan «Osmaneli - Bilecik»; Karamürsel «Kocaeli»)*

Tuncamak [*F.*], Kararmak: **Ütüdeki kömür tuncadı** *(Datya (Muğla»)*

Tuncarmak [*F.*], Tarlanın suyu yüzüne vurmak *(Nuribey köyü «Afyon»)*

Tuncer [*İs.*], İncir *(Malatya)*

Tuncuk [*S.*], **1.** Azgın *(Balkandak «Beyşehir - Konya»)* — **2.** Kızana gelmiş köpek, gürdeğe gelmiş kedi *(Adasarkanlı «Kavaklı - Edirne»)*

Tuncukmak [*F.*], **1.** Besili hayvan atlayıp sıçramak *(Konya; Kızılcabölük «Denizli»; Eskere «Köyceğiz - Muğla»)* — **2.** Dişi hayvanlar erkek istemek *(Araplar «Konya»)* — **3.** Bunalmak: **Üzerime iki yorgan çekince tuncuktum** *(Unulla «Akseki - Antalya»)*

Tunç [*İs.*], **1.** İki tarla arasındaki sırt, sınır *(B. Findos «Isparta»; Yozgat; Karahoca, Oyaca «Haymana - Ankara»)* **[Bak: Tonç]** — **2.** Açıkken birdenbire bulutlanan hava *(Kumdanlı «Yalvaç - Isparta»)*

Tundurmak [*F.*], Buğulandırmak: **Nefesiyle aynayı tundurdu** *(Bozburun «Marmaris - Muğla»)*

Tunguç [*S.*], Kıyafetinde gayritabiîlik olan kimse: **Tunguç Ahmet** *(Duzce «Bolu»)*

Tungul [*İs.*], Bir dalda toplu bir halde bulunan kiraz *(Bolu)*

Tunp [*İs.*], **1.** Tarla sınırı *(Van; Erzincan; Ordu; Bedre «İnegöl-Bursa»; Gümüşane; Elâzığ; Diyarbakır)* **[Bak: Keli, tunç, 1]** — **2.** Tümsek yer *(Mesudiye «Giresun»; Doğubayazıt «Ağrı»)*

Tuntur [*İs.*], Yeni, temiz, süslü elbise: **Köyün kızları hep tuntur giyinmişler** *(Demirci «Manisa»)*

Tunuk [*S.*], **1.** Neşesiz, solgun: **Hava bugün tunuk; Lâmba neden tunuk böyle; Ali tunuk tunuk duruyordu** *(Muğla)* — **2.** Parlak olmıyan, donuk *(İzmir* [*Muh.*]; *Bursa* [*Muh.*]*)* — **3.** Bulutlu fakat sakin hava *(Örenköy «Fethiye - Muğla»)*

Tupi [*İs.*], Kurşun boruları açmak için ucu sivri, yukarısı kalınlaşan topaç gibi tahta aygıt *(İst.* [*Kurşuncular arasında*]*)*

Tupo [*S.*], Küt, sivri olmıyan *(İst.* [*Muh.*]*)*

Tupur [*İs.*], Dar yüzlü balta *(Dombah «Edirne* [*Muh.*]*»)*

Tur [*İs.*], **1.** Gelir, irat, hasılat *(Korucu «Balıkesir»)* — **2.** Fincan veya yüzük oyunu arasında söylenen mâni *(Karaman «Konya»)* — **3.** [*S.*] Delikanlı, genç *(Domaniç «Kütahya»)*

Tura [*İs.*], **1.** Duvarı muhafaza için yapılan tahta siper *(Afşar, Safranbolu «Zonguldak)* — **2.** Bahçe kapılarının üstüne beşik örtüsü tarzında yapılan tahta kaplama, çatı *(Alayunt «Kütahya»; Zile köyü, Şebinkarahisar «Giresun»; Antalya; Isparta)* **[Bak: Dura, 1]** — **3.** Kılıç balığının dolaştırdığı ağ *(Beykoz «İst.»)* — **4.** Şerit üzerine dizilen ve alına konulan altın *(Çal «Denizli»; Aydın; Armudan «Kuruçay - Erzincan»)* — **5.** Evin bölünmemiş boş kısmı, hayat *(Ulgardere «Çanakkale»)* — **6.** Kadın çenberi *(Bozdoğan «Aydın»; Tire*

«İzmir») — **7.** On taneden ibaret tabaklanmış deri destesi *(Bursa [tabaklarca])* — **8.** Raf *(Burdur ve çevresi)*

Turafe [*İs.*], Mendil *(Bursa)*

Turak [*İs.*], Çalı çırpı, yonga *(Çemişkezek «Tunceli»)*

Turaka [*İs.*], Kalın değnek *(Ilgın «Konya»)*

Turalamak [*F.*], **1.** Koşturmak: **Atı turaladım da çabuk geldim** *(Eskigümüş köyü «Niğde»)* — **2.** Nizama sokmak *(Bornova «İzmir»)*

Turalı [*S.*], *(Adana «Seyhan)* **[Bak: [*Türeli,* 1 *türeli*]**

Turam [*İs.*], Kuru kil tabakası *(Karayün «Hafik - Sivas»)*

Turana [*İs.*], Çatının üstündeki meyilli düzlük *(Milâs ve çevresi «Muğla»)*

Turat [*İs.*], Yığın *(İnebolu «Kastamonu»)*

Turfa [*S.*], Çürük *(Merzifon «Amasya»; Eceler «Zonguldak»)*

Turfan [*İs.*], Tulumdan veya testi biçiminde topraktan yapılmış yayık *(Kalecik köyleri, Kızılcahamam «Ankara»; Yozgat; İst.; Örenköyü «Çerkeç», Maruf «Çankırı»; Bozkır, Konya)* **[Bak: Hotun, 2]**

Turha [*S.*], Ekşi *(Sivas)*

Turhunlamak [*F.*], *(Kırşehir)* **[Bak: Tırkazlamak]**

Turkak [*İs.*], Tokat *(Elcik «Köyceğiz - Muğla»)*

Turkaz [*İs.*], Kapı kilidi *(Akdağmadeni «Yozgat»)*

Turkmak [*F.*], **1.** Durmak, takılıp kalmak **(Boğazıma ekmek turktu; Verdiğim arzıhal turktu kaldı** : *Sidek, Kalkan «Kaş - Antalya»; Bodrum, Marmaris «Muğla»)* — **2.** Konuşurken tutulmak: **Ali mahkemede turktu kaldi** *(Karakuyu «Torbalı - İzmir»)*

Turkutmak [*F.*], Tutturmak, iliştirmek **(Fişekliği beline turkut :** *Tepe köyü «İzmir»;* **Kızim kapıyı turkutuver :** *Küllük «Milâs - Muğla»)*

Turla [*İs.*], Şalgam *(Cide «Kastamonu»)*

Turluk [*E.*], **1.** Çadır üzerine örtülen keçe *(Karacabey «İnegöl - Bursa»; Karaçakal «Aydın»)* — **2.** Ağıl yanındaki çoban evi *(Kapulluk «Beypazarı - Ankara»; Kaymaz «Sivrihisar - Eskişehir»; Torul «Gümüşane»)* **[Bak: Kelik, 7]** — **3.** Etrafı çubuk, üzeri çulla örtülü ufak çadır *(Karacasu «Aydın»; Kükürt «Tavşanlı», Kütahya)* — **4.** Keçi kapamağa mahsus ağıl, saya *(İncirli «Bilecik»; Muğla)* — **5.** Çardak, gümele *(Bayat «Aziziye - Afyon»; Arıcaklar «Gölpazarı», Gümele «Söğüt - Bilecik»; Nallıhan «Ankara»)* — **6.** Kulübe *(Yenipazar «Gölpazarı - Bilecik»)*

Turma [*İs.*], **1.** Hapishane *(Murtaza «Konya)* — **2.** Turp *(Karaçayır «Tokat»; Kadıçiftliği «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Turpuna [*İs.*], İlk doğuran inek *(Kütahya)*

Turta [*İs.*], Kül poğaçası, çöreği *(Bozüyük «Bilecik [Muh.]»; İpsala «Edirne»; Balıkesir [Muh.]; Saka köyü «Kütahya [Muh.]; M. Kemalpaşa «Bursa [Muh.]»)* **[Bak: Torta]**

Turtar [*İs.*], Tırtıl *(Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»)*

Tutru [*İs.*], Üveyk kuşu *(Çeşnigir «Karacabey - Bursa [Muh.]»)*

Turu [*İs.*], Geri, arka *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Turuk [*İs.*], Tulumdan yapılan yayık *(Aydın)* **[Bak: Kovan 1, turfan]**

Turuşmak [*F.*], Mücadele; muhafaza; müdafaa etmek *(Hüseyinli «Beykoz - İst.»)*

Tusk [*İs.*], Kuluçka tavuk *(Boyabat «Gümüşane»; Erzincan)*

Tusku [*İs.*], Kuluçka *(Gümüşane)*

Tusmak [*F.*], Anlamak, hissetmek *(Vize «Kırklareli»)*

Tustalmak [*F.*], Bunalmak: **Bağa kadar gittim çok tustaldım** *(Narlıdere «İzmir»)*

Tus tavuk [*İs.*], *(Gerede «Arpaköy - Kars») **[Bak: Tusk]***

Tustuklu [*S.*], Fazla kıllı adam *(Kesme «Divriği - Sivas»)*

Tusuyluk [*İs.*], Asma kabağından yapılan tuz kabı *(Veliköy «Rize»)*

Tuşak [*İs.*], **1.** Hayvan kösteği *(Yassıören «Senirkent - Isparta»; Antalya)* — **2.** Sığırların ekili yerlere girmemesi için ön ayaklarına bağlanan ip: **Tavuğa tuşak, göze yasak yok** *(Fadılca [?])*

Tuşaklamak [*F.*], Ekili yere girmemesi için hayvanın ön ayaklarını köstеklemek veya kısaca bağlamak *(Kemalli «Ezine - Çanakkale»)*

Tuşek [*İs.*], Değirmen taşını kaldırıp indirmiye yarıyan ve taş altında bulunan aygıt *(Muğla)*

Tuşik [*İs.*], **1.** Avurt *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** [*S.*] Yumuşak, tombul *(Oltu «Erzurum»)*

Tuşkun [*İs.*], Rüzgârla yerdeki karın savrulduğu hava: **Bugün hava çok tuşkunludur** *(Çok köy «Domaniş - Kütahya»)*

Tuşlamak [*F.*], Karşılamak, öne çıkmak, göğüslemek: **Sineme tuşlayıp çalmıya gelir** *(Suhara «Çıldır - Kars»)*

Tuşolmak [*F.*], Çatma, uğramak, rastlamak: **Bu kez bir kurda tuş olduk** *(Ahlat «Bitlis»)*

Tuşşak [*İs.*], *(Kümbet «Kadirli - Seyhan») **[Bak: Tuşak, 2]***

Tut [*İs.*], Göz içinde bulunan siyah benek: **Gözünde tut çıka** [*İlenç yerinde*] *(Kemaliye «Malatya»)*

Tuta [*İs.*], El ile toplanmış meyve *(Kastamonu)*

Tutacak [*İs.*], *(Şm. A.) **[Bak: Mesel]***

Tutaç [*İs.*], Tencereyi ateşten alırken kullanılan bez *(Konurlar «İnegöl - Bursa»; Dursunbey «Balıkesir»; Uşak «Kütahya»; Zeytinli «Edremit - Balıkesir»; Biga, Kulfal «Ezine»; Çanakkale) **[Bak: Tutaş 2, tutacak, dutacak]***

Tutağaç [*İs.*], *(Eğridir, Emet «Kütahya») **[Bak: Tutaç]***

Tutak [*İs.*], **1.** Saban eyeğinin elle tutulan kısmı *(Lâdik, Havza «Samsun»; Kemaliye «Malatya»; İsgöbü, Zencidere, Söğütlü «Kayseri»; Sinop; Bağviran [?]; Elâzığ; Bacı «Polatlı», Elmalı «Kızılcahamam - Ankara»; Kayı «Tosya - Kastamonu»; Tokat; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kastapaşa «Edirne [Muh.]»; Çankırı; Gümüşane; Gaziantep, Kastamonu)* — **2.** Sıcak bir kabı tutmak için birbirine bağlı iki bezden ibaret aygıt *(Diyarbakır; Elâzığ köyleri; Erzincan; Van; Aybastı «Ordu»; Mamure «Yozgat»; Bolu; Çorum dolayı; Tokat; Erzurum; Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»; Boyabat «Sinop»; Samsun) **[Bak: Tutaç]*** — **3.** İş önlüğü *(Amasya; Adapazarı «Kocaeli»)* — **4.** Rehin (**Elimde tutağı var, param batmaz** : *Ereğli «Konya»; Develi «Kayseri»)* — **5.** [*S.*] Eli sıkı,

cimri *(Köy «Kütahya»; Balıkesir ve çevresi)* — **6.** Tüfek kabzası *(Pazarcık «Gaziantep»)* — **7.** Sar'a hastalığı *(Adana «Seyhan»)* **[Bak: Tutalık]** — **8.** Tandırın nefes deliğinin tıkacı *(Erzurum)*

Tutalak [*İs.*], Uçurumlu derelerin dönemeç yerleri *(Akköy «Söğüt - Bilecik»)*

Tutalga [*İs.*], Sevda, sar'a *(Kilis «Gaziantep»)* **[Bak: Tutalak]**

Tutalık [*İs.*], Sar'a *(Adana ve çevresi)*

Tutamak [*İs.*], **1.** İstinat edilen sebep, istinatgâh, vasıta (**Hâkimin sözleri karşısında hiç tutamağı kalmadı**: *Gaziantep; Kurugöl «Mucur - Kırşehir»; Şeyhler «Ulubey - Ordu»; Balıkesir ve çevresi)* — **2.** İpucu, tutacak yer *(Kastamonu)* — **3.** Kilit *(Taşköprü «Kastamonu»)* — **4.** Ateş yakmak için kullanılan ince, kuru çalı çırpı *(Erzincan)*

Tutamaklı [*S.*], Eli işe yatkın adam, becerikli: **Ali çok tutamaklı bir adamdır** *(Isparta)*

Tutanka [*İs.*], İbrik kulpu *(Edirne [Muh.])*

Tutar [*İs.*], **1.** Yekûn, mecmu, fiat (**Sattığım malların tutarı beşyüz kuruştur ; Bu kitabın tutarı nedir?** : *Çonkırı; Köy «Kütahya»)*

Tutarak [*İs.*], Sar'a *(İzmir [Muh.]; Isparta; Antalya dolayı)* **[Bak: Tutak, 7]** — **2.** İnat, ısrar: **Herifin tutarağı tuttu mu, dediğini yapar** *(İzmir [Muh.])*

Tutarca [*İs.*], Şiddetli karın ağrısı *(O. A. [?])*

Tutarga [*İs.*], **1.** Vesiyle *(Urfa)* — **2.** Hisse: **Benim şu tarlada dörtte üç tutargam var** *(Karaaptal «Samsun»)* — **3.** Sinir hastalıkları, asabî buhran *(Gaziantep)* **[Bak: Tutak, 7]**

Tutarı [*İs.*], Sar'a *(Seydişehir «Konya»)* **[Bak: Tutak, 7]**

Tutaş [*İs.*], **1.** Henüz evlenmemiş kız *(Bayburt «Gümüşane»; Edirne [Muh.]; Kars)* — **2.** *(Kemalli «Ezine - Çanakkale»)* **[Bak: Tutaç]** **3.** [*S.*] Bitişik, muttasıl, yakın, hemcivar *(Sinop)*

Tutaya [*İs.*], *(Cide dolayı «Kastamonu»)* **[Bak: Tuta]**

Tutcak ve **tutacak** [*İs.*], Katı maddeleri tutup almaya yarıyan (maşa şeklinde yapılmış) aygıt, pens *(Mengen «Gerede - Bolu»)* **[Bak: Tutacak]**

Tutgu [*İs.*], İlâm: **Kavgalı tarlanın benim olduğuna dair elimde tutgu var** *(Dipi «Akşehir - Konya»)*

Tutkaç [*İs.*], Tabaklıkta gönlerin üstünü parlatmak için kullanılan cilâ *(Trabzon)*

Tutkan [*İs.*], İlmede denilen dikenli çalı *(Honaz «Denizli»)*

Tutku [*İs.*], Saç tokası *(Antalya)*

Tutma [*İs.*], **1.** Bir yıl için tutulan çiftlik hizmetçisi, yanaşma *(Toprakkale, Adana «Seyhan»; Akçakent «Nizip - Gaziantep»; Konya; Alanya «Antalya»; İçel; İriağaç «Malatya»; Süksün «İncesu - Kayseri»; Nevşehir «Niğde»;* **[Bak: Harmanda]** — **2.** Kesilmiş ayran *(Çermik «Diyarbakır»)*

Tutmaç [*İs.*], Gayet küçük ve dört köşe kesilmiş hamurdan yapılan yoğurtlu, mercimekli yemek, çorba *(Ağaeli «Ankara»; Van; Üstükran «Varto - Muş»; Isparta; Antalya; Konya; Kütahya; İnegöl «Bursa»; Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»; Kiği «Erzincan»; Muğla; Elâzığ)*

Tutnak [*İs.*], **1.** Hapishane *(Artuva «Tokat»; Pınarbaşı «Kayseri»)* — **2.** Senet, hüccet, ilâm vesikası : **Dâvâ edeceğim fakat elimde tutnağım yok** *(Kırşehir)*

Tutruk [*İs.*], Ocak, soba gibi şeyleri tutuşturmak üzere kullanılan çalı çırpı *(Sivas)* ***[Bak: Tutturuk]***

Tutsak [*İs.*], Rehin: **Bizim kilimi Veliye tutsak koyup on lira aldım** *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»)*

Tuttuk [*İs.*], Rehin *(Mahmutbey köyü «Bakırköy - İst [Muh.])*

Tutturuk [*İs.*], *(Niğde; Çankırı)* ***[Bak: Tutruk]***

Tutu [*İs.*], **1.** Evlenme nişanı *(Avanos «Kırşehir»)* — **2.** Alâmet, işaret: **Şu mendili tutu olarak eve götür de sana bastonumu versinler** *(Kaş «Antalya»)* — **3.** Kız evine oğlan evinden gönderilen kediye *(Küçükyozgat «Ankara»; Amasya)* — **4.** Sevgiliye verilen armağan *(Bolu)* — **5.** Kızın nişanlısına verdiği hediye *(Nevşehir «Niğde»; Avanos «Kırşehir»; Keskin «Ankara»)* — **6.** Çevre, mendil *(Çal köy «Domaniç - Kütahya»)*

Tutucu [*İs.*], **1.** Ateş *(Adana)* — **2.** [*S.*] Muktesit *(Çankırı)*

Tutuk [*İs.*], Gelin duvağı *(Konya)*

Tutulmuş [*S.*], Kullanılmış, müstamel *(Epçe «Kayseri»)* **[Bak: Doşan]**

Tutum [*İs.*], Bir avuç, tutam *(Zencidere «Kayseri»; İst.)*

Tutumlu [*S.*], Muktesit, geçinmesini bilen, idareli *(Bağyaka «Finike - Antalya»; Sungurlu «Çorum»; Sille «Konya»; Küçükyozgat «Zir - Ankara»)*

Tutuncak [*İs.*], Kabza (**Babamdan kalma kuru kundağı aldık tutuncaktan tuttuk, çekincekten çektik**: *Yozgat «Keskin - Ankara»)*

Tuturak [*İs.*], Yonga *(İst. [Muh.])*

Tuturuk [*S.*], **1.** Çok ekşi (**Kirazlar daha tuturuk** : *Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Adana «Seyhan»)* — **2.** [*İs.*] Kibrit yerine kullanılan, paçavradan çoban kavı *(Gerdan «Adana - Seyhan»)* — **3.** [*İs.*] Yonga, talaş ve benzerleri *(Konya; Afyon; Beypazarı, Şereflikoçhisar «Ankara«; Tavlusun, Tamarza, Erkilet, «Kayseri»; Urfa; Kilis, Gazianteu; Trabzon; Sivas; Avanos, Kırşehir; Bozüyük «Bilecik»; Erzurum; Niğde; Bektaşlı «Boğazlıyan - Yozgat»; Ahlat «Bitlis»)* **[Bak: Babırık]**

Tuturuz etmek [*F.*], Boş yere meşgul etmek: **Komşu kadın bizim tencereyi iki gün tuturuz etti; Ahmet beni bir saat tuturuz etti** *(Kastamonu)*

Tutuşlamak [*F.*], Aleyhinde bulundurmak, yalancı şahitliği ettirmek **(Ahlâksızlar, insanı tutuşlarlar :** *Şeyhler «Ünye», Ulubey «Ordu»)*

Tutuz [*S.*], İşgal eden, yaramaz bir hale getiren *(Ermenak «Konya»)*

Tutya [*İs.*], Mor renkli, kokulu bir kır çiçeği *(Çakır köy, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Tuvan [*İs.*], Köylü şalvarı *(Bolu)*

Tuvar [*İs.*], Sığır, sığır sürüsü *(Karaçayır [?]; Yazılı «Karaçay [Muh.]»; Emirdağ (Afyon»)*

Tuvarlak [*S.*], Yuvarlak *(Derbent «Yozgat»)*

Tuvarlanmak [*F.*], Yuvarlanmak, tekerlenmek *(Akçalıuşağı «Seyhan»)*

Tuvermek [*F.*], Sıçrayarak koşmak, yüksekten atlamak: **Kayarak tuverdim** *(Köy «Zonguldak»)*

Tuvgan [*İs.*], Hısım, akraba, candan dost *(Ilgın «Konya»)*

Tuyan [*S.*], **1.** Şişman, semiz *(Edremit dolayı «Balıkesir»; Mudan köyü «M. Kemalpaşa - Bursa [Muh.]» Bozüyük «Bilecik»)* — **2.** Zengin *(Kumbağı «Tekirdağ [Muh.]»; Mudam «M. Kemalpaşa - Bursa [Muh.]»)*

Tuygun [*S.*], **1.** Gürbüz delikanlı: **Ahmet o vakit tuygun bir genç idi** *(Çorum «Amasya»)* — **2.** Şımarık *(Kaleboynu «Saimbeyli - Seyhan»)*

Tuylanmak [*F.*], Süratle takip etmek: **Bütün köylü hırsızın ardından tuylandılar** *(Endel «Osmaniye - Seyhan»)*

Tuylumuna [*Zf.*], Uluorta, gelişigüzel, ezbere, düşünmeksizin *(Devrek «Zonguldak»)* ***[Bak: Tuymuna, duşamadı]***

Tuymuna [*Zf.*], *(Çorum dolayı [yabancı])* ***[Bak: Tuylumuna]***

Tuytu [*S.*], Uyuşuk, tembel *(Dereçine «Bolvadin - Afyon»)*

Tuyum [*Zf.*], Rasgele, ezbere *(Safranbolu «Zonguldak»; Kastamonu)*

Tuyumcu [*S.*], Gelişi güzel söyliyen, şuursuz söz söyliyen **(O artık bunamıştır, tuyumcunun biri...; Ahmedin çocuğu tuyumcu gibi görünüyorsa da, evde konuşulanları söylediği muhakkak:** *Çankırı; Ankara; İnebolu «Kastamonu»)*

Tuyumlamak [*F.*], Ezberlemek: **D.rsimi tuyumladım** *(Çorum)*

Tuyumuna [*Zf.*], Gelişigüzel, gayrişuurî, ezbere söz veya hareket *(Çankırı; Kastamonu; Çorum; Yerköy «Yozgat»)* ***[Bak: Dandik 4, tuyumuna söylemek]***

Tuyumuna söylemek [*F.*], *(Çankırı)* ***[Bak: Dandik 4, tuyumuna]***

Tuzla [*İs.*], **1.** Dâvarlara kırda tuz verilen düz taşlık veya kayalıklar *(Kolukısa «Saiteli - Konya»)* — **2.** [*S.*] Mahsul vermiyen toprak, çorak yer *(Uzunköprü «Edirne»; Karapınar «Konya»)*

Tuzlama [*İs.*], Un, süt ve tuz ile yapılan bulamaç *(Edirne [Muh.])*

Tuzluca [*İs.*], Kavrulmuş tuzlu nohut *(Gaziantep)* ***[Bak: Tuzlukara]***

Tuzlukara [*İs.*], *(Konya)* ***[Bak: Tuzluca]***

Tuzyumruklamak [*F.*], Sıkıntı çekmek, ağır ıztıraba maruz kalmak: **Bizim hasta bir gece sabaha kadar evdekilere tuz yumruklattı** *(Denizli)*

Tücer [*S.*], Tüyü uzamıyan koyun: **Bu koyun tücerdir işe yaramaz** *(Karamanlı «Burdur»)*

Tüdelek [*S.*], Küçük yuvarlak *(Elbistan köyleri «Maraş»)*

Tüfe [*İs.*], **1.** Ocakbaşı *(Behisni «Malatya»)* — **2.** Topraktan yapılmış frenk ocağı *(Pütürge «Malatya»)* — **3.** Tezgâh tefesi *(Hüseyinabat «Çorum»)* ***[Bak: Deve, 1]***

Tüfetaşı [*İs.*], Saçayağı yerinde kullanılan taş *(Alaçayır «Şarkışla - Sivas»)*

Tüfez [*İs.*], Yapraklı dal yığını *(Bulak «Sivas»)*

Tüflek [*İs.*], Ot minder *(İzmir [Muh.])*

Tüğlemek [*F.*], Bir yandan öbür yana sıçrayarak yüksek bir yerden atlamak **(Dereden tüğledim:** *Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»; Muğla)*

Tüğmen [*İs.*], Horoz, tavuk ve kuşların başlarında bulunan yuvarlak tüy yığını, insanların tepelerinde bıraktıkları perçem *(Çankırı; Kervansa-*

ray «Zile - Tokat») **[Bak: Göğe]**

Tüğürcük [*İs.*], Vücutta çıkan kabarcık *(Bayındır «İzmir»)*

Tüğüz [*S.*], *(Bergama «İzmir»)* **[Bak: Düğüz]**

Tüh [*N.*], Pişmanlık ve teessür ifade eder *(Abruk «Gümüşhacıköy - Amasya»; Adana «Seyhan»; Yeniköy «Çerkeş - Çankırı»; Şebinkarahisar «Giresun»)*

Tühmeken [*İs.*], Semizotu *(Karaman «Konya»)*

Tük [*İs.*], *Yosun:* **Deniz tükü** *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Tükel [*Zf.*], Tam, bütün **(Sen de tükel yalancısın ; Davarı saydım tükel** : *Seydin, Pinili, Kurugöl «Mucur», Sarılar «Avanos», Köşker, Sadıkali, Çıplak köyü «Kırşehir»)*

Tükenlemek [*F.*], Ziyaret etmek, hatır sormak *(Kemaliye «Malatya»)*

Tükenmez [*İs.*], **1.** Peynirli çorba *(Aydın)* — **2.** Reçel *(Malatya)* — **3.** Elma, armut, üzüm gibi meyvelerin tahammür ettirilmiş suyu *(Harput «Elâzığ»; Kemaliye «Malatya»)*

Tükenti [*İs.*], Hitam, son *(Zonguldak)* **[Bak: Tükendi]**

Tüketmek [*F.*], Sona erdirmek: **Beş saat gittim yolu tüketemedim ; Çocuk, bayram yerinde parayı tüketmiş ağlıyor** *(Nizip «Gaziantep»)*

Tüktül [*İs.*], Büyük dağların yamaçlarındaki küçük tepeler, höyükler *(Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»)*

Tülbaş [*İs.*], Yürük kadını *(İzmir dolayı; Kütahya dolayı)*

Tülbermek [*F.*], Rüzgârdan saçlar kabarmak *(Köşk «Aydın»)*

Tülce [*İs.*], Çatal tırnaklı hayvanların bakınağı arasında çıkan ve hayvanı topallatan ufak bir kabarcık *(Kıran köy «Kütahya»)*

Tüle [*İs.*], Kümes *(Bursa)*

Tülek [*S.*], **1.** Kurnaz, açıkgöz; hilekâr *(İncesu, Çarkçılar; Çorakçılar, Kayseri; Urfa; Gölcük, Çanakkale; Lohan, Gaziantep; Emirli «Elbistan - Maraş»; Muğla; Apturrahmanlar «erik - Antalya»; Üçem köyü «Bâlâ - Ankara»; Ağrı; Basak «Hekimhan - Malatya»; Turhal «Tokat»; Sırtbey «Malkara - Tekirdağ»; Sungurlu «Çorum»; Burdur; Bise, Bayındır «Konya»; Muğla; Adana; Kuzgun «Karaisalı - Seyhan»; İst.* [*Muh.*]; *İçel; Isparta)* — **2.** *(Çankırı)* **[Bak: Höllüm, 2]** — **3.** Korkak **(Ahmet tüleğin biridir** : *Kars; İbrala «Karaman - Konya»; Behisni «Malatya»; Adana)* — **4.** Tüyünü dökmüş kümes hayvanı *(Van; Maraş; Kangal «Sivas»; Havza «Samsun»; Giresun köyleri; Malatya; Küpesi «Erzincan»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kilis «Gaziantep»)* — **5.** İşkilli, her şeyi üzerine alan *(Karaağaç «Isparta»)* — **6.** [*İs.*] Keklik yavrusu *(Uşak «Kütahya»)* — **7.** [*İs.*] Bir yaşındaki keklik *(Gümüşane; Tosya «Kastamonu»)* — **8.** Kart keklik *(Kütahya; Antalya; Bozkır «Konya»)* — **9.** Tüylü [*hayvan*] *(Edirne* [*Muh.*]*)* — **10.** [*İs.*] Henüz tüylenip uçabilen yavru kuş *(Urfa; Maraş)* — **11.** [*İs.*] Bir yaşında av kuşu *(Yalak «Kayseri»)* — **12.** Yuvasını unutmıyan kuş: **Güvercin tülek bir kuştur** *(Adana; Ilıpınar «Eskifoça - İzmir»)* — **13.** [*İs.*] Kuşların yaşı: **Şu keklik bir tüleğinde ; O güvercin beş tüleğinde** *(Şaphane «Gediz - Kütahya»)* — **14.** [*İs.*] Genç delikanlı *(Antalya)* — **15.** Zengin *(Çağlıyan köyü «Bursa»)* — **16.** Efe *(Kütahya)*

Tüleme [*İs.*], **1.** Atılma *(Kütahya)*— **2.** Baharda kekliğin yeniden tüy çıkarması *(Kayseri)*

Tülemek [*F.*], **1.** Kanatlı hayvanlar tüy değiştirmek *(Lohan «Gaziantep»; Urfa; Bayburt «Gümüşane»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Trabzon; Pınarbaşı «Kayseri»)* — **2.** Fakir düşmek *(Bayındır «Beyşehir - Konya»)* — **3.** Bir işin hilesini ve yolunu öğrenmek *(Ahırlı «Ankara»)*

Tülen [*S.*], İlk defa çocuk doğuran genç kadın *(Karakuyu «Seyhan»)*

Tülenk [*İs.*], Kümes, tünek *(Tuzla, Gebze «Kocaeli»)*

Tülep [*S.*], Uygun, muvafık *(Maraş; Gaziantep)*

Tülerik [*S.*], Karmakarışık olmuş, tülermiş *(Ankara [Muh.])*

Tülermek [*F.*], **1.** Çalışarak yavaş yavaş zengin olmak *(Çağlıyan köyü «Bursa»)* — **2.** Karmakarışık olmak: **Kezban saçlarını tarar ama, çabuk tülerir** *(Dodurga «Bozüyük-Bilecik»)*

Tületmek [*F.*], Hayvanı yüzmek, derisini soymak; oyunda yutmak [*mecazen*] *(Amasya)*

Tüleyka [*İs.*], Övendire demiri *(İst. [Muh.])* **[Bak: Cemek, opsa]**

Tülgemek [*F.*], Zıplamak, sıçramak: **Çocuklar ipten tülgeyorlar** *(Çamavlu «Bergama - İzmri»)*

Tülke [*İs.*], **1.** Kızların saçlarına bağladıkları boncuk örülü ip, saç bağı *(Köy «Balıkesir [Muh.]»)* — **2.** Soyulmuş mısır destesi *(Edirne; Vize «Kırklareli [Muh.]»)* — **3.** Salkım: **Zehranın bir tülke incisi var** *(İst. [Muh.]; Babaeski «Kırklareli»)* **[Bak: Külte]**

Tülkemek [*F.*], Atlamak, sıçramak *(Gericam, Eskere «Muğla»)*

Tüllemek [*F.*], **1.** Atlamak, sıçramak *(Karahalil «Kütahya; Bayralar «Elmalı - Antalya»; Ula «Muğla»; Aslıhantepeciği, İvrindi «Balıkesir»; Koruzu; Karahallı «Kütahya»)* — **2.** İade etmek, atmak: **Şu topu bu tarafa tülleyiver** *(Sarılar «Avanos-Kırşehir»)*

Tüllü [*İs.*], İncir *(Teke «Kayaş - Ankara»)*

Tülpür [*S.*], Saçları taranmayıp karmakarışık olan kadın *(Gerdan köyü «Adana - Seyhan»)*

Tült [*İs.*], Kısım, parça: **Bir tült kumaşım var** *(Şekeroba «Maraş»)*

Tülü [*İs.*], **1.** Uzun tüylü ve bazan güreştirilen erkek deve *(Milâs, Muğla; Kilis «Gaziantep»; Maraş; Antalya Biga «Çanakkale»; Günay «Boldan - Denizli»)* — **2.** Erkek davar *(Hatip «Konya»)* — **3.** Bir yaşında iken doğuran koyun veya keçi *(Kilis «Gaziantep»; Maraş; Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **4.** Halı *(Kıbrıscık «Bolu»)* — **5.** Şeftali *(Kıbrıscık «Bolu»)* — **6.** [*S.*] Dağınık, kabarık *(Ergine «Bakacak - Balıkesir»)* — **7.** Uzun tiftiklerden aralıklı dokunan bir çeşit seccade *(Kırşehir)* — **8.** Buhur ve âdî deveden meydana gelen erkek deve *(Mantaş «Kozan - Seyhan»; Keçiborlu «Isparta»; Eskioba «Tire - İzmir»)* — **9.** Havlu, peşkir *(Malatya)*

Tülüce [*İs.*], Koyunların tırnaklarında meydana gelen hastalık *(Kümbet «Yıldızeli - Sivas»)*

Tülük [*İs.*], Piliç *(Niğde)*

Tülümek [*F.*], Kuşlar tüyünü dökmek *(Kilis «Gaziantep»; Maraş)*

Tülümen [*S.*], **1.** Kendi kendine yetişen, kaba saba adam *(İst. [Muh.])*

— **2.** Evlerin üzerine örtmekte kullanılan bir çeşit saz *(Adapazarı köyleri «Kocaeli»)*

Tülüngü [*S.*], Namussuz, edepsiz (**Tülüngü kadın, o çocuk çok tülüngüdür :** *Harran, Urfa)*

Tülünkü [*S.*], İhtiyarlamış, miskinleşmiş (insan veya hayvan) *(Susurluk «Balıkesir»)*

Tülüş [*İs.*], Örgüsü bozulmuş kabarık saç *(İzmit «Kocaeli»)*

Tülüşak [*İs.*], Eflatun renginde kokulu bir nevi çiçek, peygamber dikeni *(Konya)*

Tütütonton [*İs.*], Bamya *(Alanya «Antalya»)*

Tülütopalak [*İs.*], Şeftali *(Alanya «Antalya»)*

Tüm [*Zf.*], **1.** Tamam, hepsi, bütün, toptan *(Kemalpaşa, Bornova köyleri «İzmir»; Ulubey «Ordu»; Adana; Ulukışla, Kangal «Sivas»; Yağda «Silifke - İçel»; Bor, Niğde; Dastarlı «Ayaş»; Çelebi, Keskin, Peçenek «Kızılcahamam - Ankara»; Üçkuyu «Çal-Denizli»; Zermut «Torul - Gümüşane»; Sinop ili; Genezin «Avanos»; Kırşehir; Develi, Kayseri; İnebolu, Tosya, Taşköprü, Kastamonu; Çakıralan «Havza», Kavak «Samsun»; Zeytinli «Edremit - Balıkesir»; Beyce «Simav - Kütahya»; Karacaören, Karamık «Bolvadin - Afyon»; Isparta; Çimi (Akseki», Serik «Antalya»; Derince «Kocaeli»)*—**2.** [*İs.*] Tepe, tümsek*(Urfa; Zile «Tokat»; Derince «Kocaeli»)* **[Bak: Tümes]** —**3.** [*S.*] Saf adam, bön insan: **Ahmet çok tüm bir insandır çünkü tümlüğü yüzünden çok fırsatlar kaçırdı** *(Develi «Kayseri»)*

Tümbe [*İs.*], Tümsek *(Koru köy «Yalova - İst.»)* **[Bak: Tüm, 2]**

Tümbek [*İs.*], **1.** Tümsek, tepe, hüyük *(Dedeköy «Çal - Denizli»; Milâs «Muğla»; Pazar «Biga - Çanakkale»; Özburun «Bolvadin - Afyon»; Şekeroba «Maraş»)* — **2.** Baca *(Asarağaç «Samsun [Muh.]»)*

Tümbelis [*İs.*], Yerden az yüksek olan eşya veya ev *(Bucak köyü «Kozan - Seyhan»)*

Tümbez [*İs.*], Tümsek, küçük toprak yığını *(Küçüklü «Bulancak - Giresun»)*

Tümbü [*İs.*], Küçük tepe *(Çataloluk «Bakırdağı - Kayseri»)* **[Bak: Tümbek]**

Tümbül [*İs.*], Dağ ve ağaç tepesi, zirve, doruk *(Rumkuş «Seyhan»)*

Tümbüldek [*İs.*], Davarların boynuna takılan küçük çan *(M. Şevketpaşa «Beykoz - İst. [Muh.]»)*

Tümbüs [*İs.*], Küçük tepe [Çocuk oyununda] *(Niksar «Tokat»)*

Tümden [*Zf.*], Tamamen, toptan *(Maraş; Narlıdere «Boldan - Denizli»)*

Tümecek [*İs.*], Salıncak *(Oyumca «Samsun»)*

Tümek [*İs.*], **1.** *(Amasya köyleri; Kastamonu)* **[Bak: Temek]** — **2.** Ekin yığımı *(Antalya)*

Tümelmek [*F.*], **1,** Artmak, çoğalmak *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)* — **2.** Rükû vaziyetinde eğilmek, dömelmek, domalmak *(Kütahya)*

Tümen [*İs.*], **1.** Kadın donu *(Akçakaya «Kayseri»)* — **2.** [*Zf.*] Toptan, hepsi birden: **İşi yarım bırakmayın tümen yapın** *(Gulâm «Vezirköprü - Samsun»)* — **3.** Kınalıkuş: **Karşıda uçan tümen kuşudur** *(Selatin «Tire - İzmir»)* — **4.** Yığın, küme, sürü *(Çarşamba «Samsun»)*

Tümen tümen [*Zf.*], Çeşit çeşit, yığın yığın, çok çok *(A.; T.)*

Tümkü [*İs.*], Tümsek, set (*Yeniköy «Küplü - Bilecik»*) **[Bak: Tomalıç]**

Tümleği [*İs.*], Bir tenekelik zahire ölçeği (*Kemaliye ve çevresi «Malatya»*)

Tümmek [*F.*], Nebat ve çıban gibi bir nesne, yukarı kabarıp çıkmak (*Lâpseki «Çanakkale»*)

Tümp [*İs.*], Bahçelerdeki sebze andallarını birbirinden ayıran tümsek toprak, hattı fasıl (*Rize köyleri; Tokat*) **[Bak: Tonç]**

Tümrü [*İs.*], Tümsek (*Viranköy «Kütahya»*)

Tümsük [*İs.*], Yumruk: **Ahmet, Hasana kuvvetli bir tümsük attı** (*Kastamonu*) **[Bak: Sumsak, sumsuk]**

Tümtüm [*S.*], **1.** Eskimiş (*Misis «Seyhan»*) — **2.** İhtiyarlamış (*Misis «Seyhan»*)

Tümtüzlenmek [*F.*], Hazırlanmak, tertibat almak: **Şehre gitmeye tümtüzlendim fakat mani çıktı; Ona bir kaç söz söylemek için tümtüzlendim** (*Akçaköy «Nizip - Gaziantep»*)

Tümü [*İs.*], Nezle: **Soğuktan tümüye tutuldum** (*Kemah «Erzincan»*)

Tümül [*İs.*], Düğüm (*Kışlaköyü «Ereğli - Zonguldak»*)

Tümün [*Zf.*], Hep, bütün (*Ödemiş «İzmir»*)

Tümünne [*İs.*], Ekin ölçeği (*Gelibolu «Çanakkale»*)

Tünbül [*İs.*], Tepe: **Bu tünbülde ağaç yoktur** (*Ereğli «Konya»*)

Tüncük [*İs.*], **1.** Baş tararken tarakta kalan saç döküntüsü (*Kayseri*) — **2.** Kendir tortusu (*Tokat*)

Tünç [*İs.*], Sellerin getirdiği kumlarla düzelmiş yerler (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Tıngır «Sinop»*)

Tüne [*İs.*], Ufak dere (*Tıngır «Sinop»*)

Tünek [*İs.*], **1.** Gecelenecek mahal (*Çeşme «İzmir»; Köşker «Kırşehir»; Gödene «Konya»*) **[Bak: Pinek]** — **2.** Kümes (*Bahçeli «Ezine - Çanakkale»; Yalıhüyük «Bozkır - Konya»*)

Tünemek [*F.*], Tavuk ve emsali kümes hayvanları, tünek ağacı üzerinde uyumak; mecazen erkenden uykuya çekilmek (*Ereğli «Konya»; İzmit «Kocaeli»; Kütahya; Sinop ili*)

Tüney [*İs.*], **1**, Öğle güneşi alan yer (*Yoncalı «Doğubayazıt - Ağrı»*) — **2.** Güneş battıktan sonraki zaman (*Erzincan; Bursa* [*Muh.*] — **3.** Güneşli yer (*Çankırı*)

Tüneg [*İs.*], Alaturka bir oyun (*Akhisar «Manisa»*)

Tüngemek [*F.*], Atlamak (*Çiğiller «Gördes», Alacalar «Kırkağaç - Manisa»*)

Tüngülmek [*F.*], Yüksekten atlamak, zıplamak (*Eğridir, Yalvaç, Isparta; Dinar, Afyon; Sala «Burdur»*)

Tüngümek [*F.*], Yüksekten veya hendekten atlamak (*Akhisar «İzmir»; Luk değirmeni «Anamur - İçel»; Antalya Elmalı, Kaş, Antalya; Demirci, Akhisar, Manisa; Yarı köyü, Burdur; Gürme «Fethiye - Muğla»; Gölcükler «İzmit» Yakacık «İst.* [*Muh.*]*»*) **[Bak: Tüngemek]**

Tünkmek [*F.*], Zıplamak, atlamak (*İğdecik, Sansaklıboz «Manisa»*)

Tünktürmek [*F.*], Bir vuruşta düşürmek (*Kuzgun köyü «Seyhan»; Bozkır «Silifke - İçel»*)

Tünlemek [*F.*], Gecelemek (*Safranbolu «Zonguldak»*)

Tünmek [*F.*], **1.** Sıçrayarak atlamak (**Şahin tündü :** *Çeşme «İzmir»; Malatya; Isparta*) — **2.** Sallanmak (*Samsun*) **[Bak: Tüngümek]**

Tünp [*İs.*], Bostanlardaki evleklerin setleri *(Elâzığ)*

Tü'nük [*İs.*], Düğüm: **İpliğimi tü'nükle !** *(İnebolu «Kastamonu»)*

Tününgemek [*F.*], Devirmek: **Deve yükünü tününgedi** *(Bahçeli, «Ezine - Çanakkale»)*

Tüpek [*S.*], *(Samsun çevresi)* **[*Bak:* Güblek]**

Tüplemek [*F.*], Kalb fazlaca çarpmak *(Kütahya)*

Tüpletmek [*F.*], Tüplüme olan çocukların karnı üzerine ılık kül döküp oğmak veya hafifçe oklava vurmak suretile tedavi etmek *(Alayunt «Kütahya»)*

Tüpüldeme [*F.*], Yürek çarpması *(Tire «İzmir»; Bodrum «Muğla»)*

Tüpültü [*İs.*], Hafif ses, pıtırtı; yürek çarpıntısı *(Tire «İzmir»; Aydın)*

Tüpürdemek [*F.*], Kalb çarpmak *(Ayaş «Ankara»)*

Tüpürtü [*İs.*], Ses, hafif gürültü *(Üçkuyu «Çal - Denizli»)*

Türcan [*İs.*], Kendir tohumu *(Anaypazarı «Silifke - İçel»)*

Türe [*İs.*], **1.** Usul, âdet, an'ane, görenek *(Maraş; Gaziantep; Çeşme «İzmir»; Konya; Köşker «Kırşehir»; Narlıdere «Boldan - Denizli»;* **(Kusura bakma, oranın türesi öyle:** *İnönü, Zeyve köyü «Söğüt - Bilecik»; Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Zâbit, komutan *(Bolu)* — **3.** Asabî vaziyet **(Bu türeyi kime karşı yapıyorsun** : *Kırkağaç «Manisa»)* — **4.** Öd *(Ş.A.)* — **5.** [*S.*] Cüce, kısa boylu *(Malatya)* **[*Bak:* Kottuk, 2]**

Türe çıkarmak [*F.*], Köyün örf ve âdetlerine uymayıp kendiliğinden bir takım âdetler çıkarmak *(Bakur «Devrek - Zonguldak»)*

Türeli [*S.*], Güzel *(Kars)* **[*Bak:* Keleş]**

Türemek [*F.*], **1.** Yeniden yeniye meydana çıkarmak, peyda etmek *(Gürcü köyü «Kızılcahamam - Ankara»; Develi, Ürgüp «Kayseri»; Kadıköy «Denizli»)* — **2.** Çoğalmak *(Develi, Ürgüp «Kayseri»; Trabzon; Kastamonu; Maraş; Gaziantep)*

Türen [*İs.*], Saban demiri *(Üsküdar «İst. [Muh.]»)*

Türene [*İs.*], Âdet *(Bozkır «Silifke - İçel»; Alanya «Antalya»)*

Türetmek [*F.*], Bir cinsi çoğaltmak, yetiştirmek *(Trabzon; Hacı Hamza «Osmancık - Çorum»)*

Türkeş [*S.*], İşe yaramıyan koyun veya keçi *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Türlemek [*F.*], Atlamak *(Antalya)*

Türtük [*İs.*], **1.** Merkebi çabuk yürütmek için ucunda ufak ve sivri çivisi bulunan değnek *(Kuzyaka «Safranbolu - Zonguldak»)* — **2.** [*S.*] *(Tire «İzmir»)* **[*Bak:* Gamar]**

Türük [*İs.*], **1.** Yünden veya keçi kılından yapılan ufak azık torbası *(Kangal «Sivas»; Kocaözü «Hekimhan - Malatya»)* — **2.** [*S.*] Gebe *(İskilip «Çorum»)*

Türül türül tütmek [*F.*], Cazibeli olmak, herkesin dikkatini çekmek: **Çarşıya bir kumaş gelmiş türül türül tütüyor** *(Sungurlu «Çorum»)*

Türüm türüm tütmek [*F.*], Mis gibi, burcu burcu kokmak **(Şu çiçek türüm türüm tütüyor :** *Turhal «Tokat»; Konya)*

Türün [*İs.*], Deve yavrusu *(Yozgat)* **[*Bak:* Torum, dosum]**

Türütenç olmak [*F.*], Darmadağınık olmak, altı üstüne gelmek *(Kervansaray «Zile - Tokat»)*

Türz [*İs.*], Zamk *(Ünye «Ordu»)*

Tüs [*İs.*], Renk **(Bu atın tüsü aldır; Kara tüste olan bir palto giymiş** : *Kars, Erzurum)*

Tüsküre [*İs.*], Rende *(Geriçam «Köyceğiz - Muğla»)*

Tüskürelemek [*F.*], Rendelemek *(Geriçam «Köyceğiz - Muğla»)*

Tüsmek [*İs.*], **1.** Sigara izmariti *(Bağarası «Söke - Aydın»)* — **2.** Küçük tepe, tümsek *(Elecik «Kalecik - Ankara»)*

Tüssü [*S.*], **1.** Kahverengi: **Alinin çorabı tüssüdür** *(Zıvarık «Konya»)* — **2.** Tatlı ışkın *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»)*

Tüstü [*İs.*], Duman *(Kars; İst. [Muh.])*

Tüstür [*İs.*], 1-2 yaşına kadar olan keçi yavrusu *(Osmaniye «Seyhan»; Pütürge «Malatya»)*

Tüte [*İs.*], **1.** Şelâle *(Reşadiye «Bergama - İzmir»)* — **2.** Samanlık *(Kesim «Andrın - Maraş»)*

Tütek [*İs.*], Marsık, mıcır *(Balıkesir; Kırkağaç «Manisa»)*

Tütemek [*F.*], Kaçmak *(Bozüyük «Bilecik [Muh.]»)*

Tütetmek [*F.*], Alıkoymak *(Sivas)*

Tütlek [*İs.*], Çıkıntı *(Maraş)*

Tütme [*İs.*], İpek kozası *(O.A.)*

Tütmek [*F.*], Güzel kokmak: **Bu gül çok güzel tütüyor** *(Ankara [Bir Kıbrıslıdan])* **[Bak: *Türüm türüm tütmek*]**

Tütselik [*İs.*], Baca *(Çobansaray «Yıldızeli - Sivas»)*

Tütsü [*İs.*], Mübarek günlerde dağıtılan yalı ekmek *(Karacaardıç «Bozkır - Konya»)*

Tütsü bardağı [*İs.*], Arı kovanlarını tütsülemekte kullanılan ve içinde tezek yakılan ince uzun bir çeşit kap *(Torbalı «İzmir»)*

Tütü [*İs.*], **1.** Koku, iyi koku *(Bozkır «Konya»)* — **2.** Duman *(İst.[?])*

Tütük [*İs.*], Peçe, duvak *(Afyon)*

Tütün altı [*İs.*], Kahve altı *(Kayseri)*

Tütün delgisi [*İs.*], Tütün dikmek için delik açmıya yarıyan, tahtadan yapılmış bir aygıt, sirviç *(Samsun)*

Tütünük [*İs.*], **1.** Kadınların iş esnasında giydikleri bir entari, kolçak *(Kargın «Tercan - Erzincan»)* — **2.** Baca *(Tokat köyleri)*

Tütünselik [*İs.*], **1.** Baca *(İriağaç «Hekimhan - Malatya»; Sivas)* — **2.** Bacaların tütmemesi için üstüne konulan tahta ve saire *(Sorkimcak «Eğridir - Isparta»)*

Tütün serigi [*İs.*], Baca *(Malatya ve köyleri)*

Tütünü bulkarı [*İs.*], Kahverengine yakın bir çeşit üzüm *(Erkilet «Kayseri»)*

Tütüzdürmek [*F.*], Ateşle tutuşturmak *(Urfa)*

Tüüz [*İs.*], Dağların en yüksek tepesi, doruğu *(Gebeme «Mesudiye - Giresun»)*

Tüve [*İs.*], Boynu uzun, sırtında sivrilik olan hayvan *(Karaçayır «Tokat»)*

Tüvermek [*F.*], İtmek, kakmak **(Ali beni tüverdi düştüm** : *Balabancıl «Malkara - Tekirdağ»; Kastamonu köyleri)*

Tüve tüve [*Zf.*], Koşa koşa *(Sofular «Çerkeş - Çankırı»)*

Tüvmek [*F.*], **1.** Sıçramak **(Bu adam çok tüvüyor** : *Yerebatan «Feke - Seyhan»; Çekirge «Bursa»)* — **2.** Atlamak *(Hediyeli «Kandıra-Kocaeli»)* — **3.** Uçmak *(Hediyeli «Kandır - Kocaeli»)* — **4.** Kaçmak, firar etmek *(Denizli)*

Tüvülmek [*F.*], Büzülmek, çarpılmak, eğrilmek: **Yerlere tükürenin ağzı tüvülür** *(Cumayanı «Zonguldak»)*

Tüvünmek [*F.*], Bir şeye asılmak: **Saçıma tüvünme!** *(Karacasu «Aydın»)*

Tüvüş [*İs.*], Başa takılan kordelâ *(Çaycuma «Zonguldak»)*

Tüy [*İs.*], **1.** Kabuğu çıkarılmış darı *(Hemşin «Pazar - Rize»)* — **2.** Düğün *(Diyarbakır)* — **3.** İğne: **Bir tüyün yok ki başıma sokam, söküğümü dikem** *(Kayseri; Maraş; Kozan «Seyhan»; Niğde)*

Tüy demiri [*İs.*], Derinin kılını temizlemek için kullanılan rende [*Tabakçılıkta*] *(Antalya)*

Tüydürmek [*F.*], Habersizce kaçırtmak: **Ahmedi tüydürdüler** *(Konya)*

Tüye [*İs.*], Deve *(Yazılıköy «Emirdağ-Afyon [Muh.]»)*

Tüylemek [*F.*], **1.** Sıçramak, atlamak *(Karaağaç «Burhaniye - Balıkesir»; Bergas «Ezine - Çanakkale»; Demirciler «Eskişehir»; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Kavacık «Nallıhan - Ankara»)* — **2.** Kaçmak *(Bursa)*

Tüylü baba [*İs.*], **1.** Kırmızı lâle *(Paşaköy «Balıkesir»)* — **2.** Kır çiçeği *(Bakırköy «İst. [Muh.]»)*

Tüylü barak [*İs.*], Şakayikgillerden Manisa lâlesi [*Pulsatilla pratensis*] *(Bolu [Muh.])*

Tüylüce [*İs.*], Koyunların ön ayaklarında meydana gelen bir hastalık *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)*

Tüylüce yumru [*İs.*], Şeftali *(Mardin)*

Tüylü dumbak [*İs.*], Şeftali *(Eskişehir)*

Tüylü tombak [*İs.*], **1.** Şaftali *(Bozüyük, Söğüt «Bilecik»; Haymana «Ankara»)* — **2.** Zerdali *(Uşak «Kütahya»)*

Tüylü tombalak [*İs.*], Şeftali *(Bolu; Ankara; Kastamonu; Bursa köyleri; Erzurum)* ***[Bak: Tüylü tombak]***

Tüyü topak [*İs.*], Şeftali *(Söke «İzmir»)* ***[Bak: Tüylü tombalak]***

Tüylü toparlak [*İs.*], Şeftali *(Merzifon)* ***[Bak: Tüylü topak]***

Tüylü ve **Tülü** [*İs.*]. Şeftali *(Karacasu «Mudurnu - Bolu»)*

Tüymek [*F.*], **1.** Koşmak *(Saray «Silifke - İçel»; anÇakkale; Beypazarı «Ankara»)* **[Bak: Dızıkmak]** — **2.** Kaçmak **(Tü enin anası ağlamamış :** *Akpınar «Ordu» Antakya «Hatay; Kastamonu; Sinop; Trabzon; İst.; Adana; Bolu; Osmancık, Çorum; Kıbrıs köyü, Ankara)* — **3.** Sıçramak, atlamak, hoplamak *(Hisar köyü «Kozak - İzmir»; Apturrahmanlar «Serik - Antalya»; Eğridir, Isparta; Çamlık «Bucak - Burdur»; Bilânköy «Seyhan»)* — **4.** Kuş yukarı doğru uçmak *(Temürlü «Kırşehir»)* — **5.** Çalınmak, aşırılmak *(Bergama «İzmir»)* — **6.** Ansızın fırlayıp kaçmak *(Kütahya; Samsun)* — **7.** Gitmek *(Konya; Saraylı «İzmit - Kocaeli»)* — **8.** Sıvışıp görünmeden kaçmak *(Çeşme «İzmir»; Konya)*

Tüymen [*İs.*], Tavuk tepeliği *(Pasinler «Hasankale - Erzurum»)* **[Bak: Kunkul 1, Kuba 1, guba 2]**

Tüynek [*İs.*], Düğüm *(Yakademirciler «Zonguldak»)*

Tüynemek [*F.*], Atlamak, sıçramak *(Ömer köy «Balıkesir»)*

Tüysüz [*İs.*], **1.** Palamut balığı *(Alanya «Antalya»)* — **2.** [*S.*] Sakalsız; Şabıemret *(Köşker «Kırşehir»)*

Tüyülen [*İs.*], Çağlıyan, şelâle *(İst. [?])*

Tüyülmek [*F.*], Sıçramak, atlamak *(Bolu)*

Tüzük [*İs.*], Kanun *(Çeşme «İzmir»)*

Tüzüktürfek [*F.*], *(Konya)* ***[Bak: Düğdürmek]***

U

Uba [*İs.*], **1.** Mahalle; oba *(Çorlu «Tekirdağ»)* — **2.** Komşu: **Ubaya gidelim!** *(Van)*

Ubalanmak [*F.*], Oyalanmak: **Çabuk git, bir yerde ubalanma!** *(Ahlat «Bitlis»)*

Ubandırmak [*F.*], Oyalamak: vakit geçirtmek: **Beni ubandıma!** *(Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»)*

Ubanmak [*F.*], Oyalanmak, boş vakit geçirmek (**Haydi, ubanmadan çabuk gel!** *Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»; Erzurum;* **Niçin oralarda ubanıy. rsun?** *(Kars)*

Ubartmak [*F.*], Mübalâğa etmek: **Bu adama lâf söylenmez, bu lâfı çok ubartır** *(Karakuzu «Manisa»)* ***[Bak: Abartmak, ofartmak]***

Ubuca [*İs.*], Küçük tencere *(Hisarköy «Sarayköy - Denizli»)*

Ubuz [*S.*], **1.** Korkak *(Üzümlü «Fethiye - Muğla»)* — **2.** [*İs.*] Dere: **Ubuzun kenarı pek batak** *(Finike «Elmalı - Antalya»)*

Uca [*İs.*], **1.** But: **Kazın ucası lezzetli olur** *(Ömerli «Samsun»)* ***[Bak: Buca]*** — **2.** Makat, oturak yeri *(Konya)* — **3.** Ücra, tenha yer *(Emircekiraz yaylsâı «Gerede - Bolu»)*

Ucak [*İs.*], Kendi kendine yıkılan uçurum *(Şibinkarahisar «Giresun»)*

Ucar [*İs.*], Haber; emare, ip ucu *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Bayburt «Gümüşane»; Zile «Tokat»; Gemerek «Şarkışla - Sivas»; Saraycık «Keşap - Giresun»; Bünyan «Kayseri»)*

Ucarmak [*F.*], Başarmak *(Kırşehir)*

Uccam [*İs.*], Çörek otu *(Konya köyleri)*

Uckilleme [*İs.*], Hazin hazin feryat etme [*Koyun ve keçi hakkında*] *(İçel)*

Uclandırmak [*F.*], Sobayı tutuşturmak, yakmak *(Bartın «Zonguldak»)*

Ucukmak [*F.*], Uç vermek, meydana çıkarmak, ip ucu ele geçmek *(Muğla)*

Ucumak [*F.*], Bir şeyden nefret etmek, soğumak, bıkmak *(Ankara [Bir Kıbrıslıdan]; Yalnız köyü «Finike - Antalya»)*

Ucunmak [*F.*], Çekinmek, sakınmak *(Sarayköyü «Denizli»)*

Ucun ucun [*Zf.*], Yavaş yavaş, tedricen: **Talebe ucun ucun geliyor** *(Diyarbakır)*

Ucutmak [*F.*], Soğutmak, nefret ettirmek *(Ankara [bir Kıbrıslıdan])*

Uçağan [*İs.*], Üst kanatları renkli ve sert olan bir cins sinek *(Ahlat «Bitlis»)*

Uçak [*S.*], **1.** Oynak; çapkın *(Amasya)* — **2.** [*İs.*] *(Gicara «Alucra - Giresun»)* ***[Bak: Ucak]*** — **3.** [*İs.*] Salıncak *(Amasya)*.

Uçar avı [*İs.*], Kuş uçarken yapılan av *(Keşanuz «Ankara»; Antalya)*

Uçar su [*İs.*], Çağlıyan *(Dalaman «Köyceğiz - Muğla»)* **[Bak: Gürleyik, Şoruldak]**

Uçça uçça [*Zf.*], Yavaş yavaş *(İçel)*

Uçdan ve **Uçtan** [*İs.*], İnce ve uzunca bir değneği yere çarparak atmak suretiyle oynanılan bir oyun *(İbradı «Akseki - Antalya»)*

Uçgan [*S.*], Çok uçan, uçucu *(Hacıbeyli «Nazilli - Aydın»)*

Uçkun [*S.*], **1.** Uçarı, çapkın *(Edirne [Muh.])* — **2.** Pahalı, yüksek: **Öküzlerin fiyatı pek uçkun oldu** *(Adana [Türkmenler])* — **3.** Anaları tarafından uçmıya alıştırılan yavru kuşlar *(Antalya)* — **4.** [*İs.*] Dört deri değiştirdikten sonra kanatlanıp uçacak hale gelmiş çekirge *(Uşak köyleri «Kütahya»)* — **5.** [*İs.*] Soğuk memleketlerde ve ilkbaharda yetişen mayhoş bir meyve *(Urfa; Bitlis)*

Uçkunmak [*F.*], **1.** Korkmak, ürkmek *(Bursa; Bergama «İzmir»)* — **2.** Bir şeye tehalükle atılmak *(Amasya)*

Uçkur [*S.*], Henüz hiç su verilmemiş ekin *(Erzincan)*

Uçkurmak [*F.*], Koyuvermek, bırakmak, salıvermek *(Maraş)*

Uçkurusu [*İs.*], Fındık ve sair meyve ağaçlarına ârız olan bir hastalık *(Giresun; Trabzon; Ordu)*

Uçluk [*İs.*], Bir sap ip veya iplik *(Emirdağ «Afyon»)*

Uçmak [*F.*], Yüksek bir yerden boşluğa atılmak, düşmek *(Otacı «Kızılcahamam - Ankara»)*

Uçmuş [*S.*], Kar ve yağmurun tesirile çukurlaşmış, çökmüş gevşek toprak *(Alihoca «Ulukışla - Niğde»)*

Uçtu [*İs.*], Kırep; renkli tülbent *(Afyon)*

Uçtum [*İs.*], Gayet ince ipek tül *(Kars)*

Uçuk [*S.*], **1.** Açık ve soluk renk: **Bu kumaşın rengi uçuktur** *(Bardakçı «Eskişehir»)* — **2.** Çökmüş yer, toprak *(Gavras «Bolaman - Ordu»)* **3.** İyi: **Bu çocuk uçuktur** *(Bursa [Tatarlarca])*

Uçuklanmak [*F.*], Tehlikeden şüphelenmek, İşkirlenmek *(Saraycık «Kütahya»)*

Uçulu [*İs.*], Sukuşu *(Belevi «Denizli»)*

Uçunma [*İs.*], Rüyada veya uyanık iken ansızın korkma ve korkudan haykırma *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Uçunmak [*F.*], Sakınmak, çekinmek, korkmak: **Hasta yanına varamam uçunurum; Uçunmadım ben de hastalandım** *(Masara «Mut - İçel»)*

Uçurak [*İs.*], **1.** Uçurtma *(Ereğli «Zonguldak»)* — **2.** Çökmüş, çökmeğe yüz tutmuş yer, toprak *(Köy «Zonguldak»)* — **3.** Dağ ve ormanlıklarda sarp, ince ve dik yollar *(Bolu)*

Uçurgaç [*İs*], Uçurtma *(Turgutlu «Manisa»; Mustafa Kemalpaşa «Bursa»; Nazilli «Aydın»)*

Uçurgan [*İs.*], Uçurtma *(Yolageldi «Malkara - Tekirdağ»)* **[Bak: Uçurgaç]**

Uçurmak [*F.*], Koyuvermek, bırakmak, salıvermek *(Maraş)*

Ud [*İs.*], Haya, utanma, sıkılma *(Gaziantep)*

Udeş [*S.*], İri, şişman adam *(Aşağıkaraçay «Acıpayam - Denizli»)*

Udlanmak [*F.*], Sıkılmak, mahcup olmak, utanmak: **Onun söylediklerinden ben utlandım!** *(A.)*

Udak [*S.*] Saklanbaç oyununda haber veren *(eKçiborlu «Isparta»)*

Udum [*İs.*], Marifet, maharet, kabiliyet, becerik *(İst. [Muh.]; Maraş; Gaziantep; Birecik «Urfa»)*

Uduşmak [*F.*], Lâdes tutuşmak *(Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»)*

Udvan [*İs.*], İbrik *(Konya)*

Udyeri [*İs.*], Avret yeri *(İsparta)*

Uflah [*İs.*], Mutfaklarda kullanılan büyük pıçak *(Akdağmadeni, Boğazlıyan, Kuzayca «Yozgat»; Çıplak «Kır-Hatay»; Adana «Seyhan»; Antalya)* ***[Bak: Uflak]***

Uflak [*İs.*], Büyük mutfak pıçağı *(Hozman, Çıkrıkçı «Maden - Yozgat»; Şarkışla, Sivas; Beyoba, «Ankara; Saroğlan, Tuzhisar «Bünyan - Kayseri»)* ***[Bak: Uflah, ufluk]***

Uflaz [*S.*], Çok iyi, aliyyülâlâ *(Bolu; Doğanbeyli «Saimbeyli - Seyhan»)* ***[Bak: Oflaz]***

Ufluk [*İs.*], *(Adana «Seyhan»; Bakırdağ «Çatololuk - Kayseri»)* ***[Bak: Uflak]***

Ufra [*İs.*], Yufka açılırken hamurun tahtaya yapışmaması için kullanılan iri un *(Civanyaylâğı «Mersin - İçel; Kayadibi «Giresun»; Düğerek «Muğla»; Uravadi* [*Muh.*]*; Karakuş «Ünye - Ordu»; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Adana «Seyhan»; Antalya)* ***[Bak: Uğra, 1]***

Uğ [*İs.*], Yuvarlak taş *(Malatya)*

Uğarmak [*F.*], Noksan bir şeyi tamamlamak, yarıda kalmış bir şeyi bitirmek, düzeltmek, tâmir etmek *(Rize; Bartın «Zonguldak»; Sadık «Mucur - Kırşehir»)* ***[Bak: Onarmark]***

Uğatlamak [*F.*], Düzeltmek: **Üstü - nü başını uğatla da karşıma öyle gel!** *(Büyükköy «Rize»)* ***[Bak: Uvatlamak]***

Uğma belkat [*İs.*], Avuçta ufalanahamuru *(İnegöl «Bursa»)*

Uğmaç [*İs.*], Avuçta ufalanarak yapılmış hamur çorbası (**Uğmaç uğmayı bilmez, ele tutmaç kesmiye gider** : *Hereke «Kocaeli»; Edirne)*

Uğmak [*F.*], Ufalamak; uğuşturmak: **Çamaşırı uğa uğa yoruldum** *(Merzifon «Amasya»)*

Uğra [*İs.*], **1.** Yufka açarken hamurun tahtaya yapışmaması için kullanılan kalın un *(Denizli; Sinop; Tokat; Sivas; Kırşehir; Giresun; Amasya; Çankırı; Kayseri; Bilecik; Kastamonu; İzmir; Isparta; Antalya; Manisa; Burdur; Ankara; Samsun; Çorum; Muğla illeri)* ***[Bak: Oğra 1, ufra]*** — **2.** Tarlada toprağın üstünde kuruyup ufalanan kısım *(Oyaca «Haymana - Ankara»; Gelenbe «Kırkağaç - Manisa»)*

Uğrağa gelmek [*F.*], Cin, peri tarafından çarpılmak: **Zavallı adam, uğrağa geldiğinden ağzı iğrilmiş** *(Erzurum)*

Uğrak [*İs.*], **1.** Yol üzerinde durulacak yer, istasyon, konak, han *(Adana «Seyhan»; İst.)* — **2.** Sar'a illeti *(Kandilli «Saimbeyli - Seyhan* [*Farsak aşireti*]*»)*

Uğraklı [*S.*], Felce uğramış; çalık, çalgın, inmeli *(Hafik «Sivas»)*

Uğralamak [*F.*], Kar, yeri beyazlatacak derecede yağmak *(Çankırı)*

Uğralanmak [*F.*], **1.** Gelincik hastalığına tutulmak *(Dereköy «Kayseri»)* — **2.** Irgalanmak, sallanmak *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)* — **3.** Kurumak *(Sadıkhacı «Beyşehir - Konya»)*

Uğralaşmak [*F.*], İlkbaharda toprak kabarıp kurumak *(Buğralar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Uğran [*İs.*], Suyun aktığı yer *(Boyabat «Sinop»)*

Uğrantı [*S.*], Kalabalık *(Ahmediye «B. Çekmece - İst.»)*

Uğrasa [*S.*], Tıskalama, aydaş, kırkbastı gibi hastalıklarda halkça yapılan bir türlü mihanikî tedavi tarzı: **Uğrasalık olmuş** *(Kınık «Fethiye-(Muğla»)* **[Bak: *İrvasa, urasa*]**

Uğratmak [*F.*], Kovmak *(Kaynarca «Osmaneli - Bilecik»; Suluköy «Kavaklı - Edirne* [*Muh.*]*»)*

Uğru [*İs.*], **1.** Arka (**Uğurundan gitme!** : *Adana; Orta «Çankırı»)*—**2.** İncik, en ufak şey *(Güney «Buldan - Denizil»)* — **3.** Yol: **Onun uğruna can kurban; Saman uğrusu; Gün uğrusu** *(Hereke «Kocaeli»)*

Uğrulamak [*F.*], **1.** Çalmak, aşırmak *(Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»; Gemrik «Bolaman - Ordu»)* — **2.** Gizlemek, saklamak *(Çankırı)*

Uğurlayın [*Zf.*], Gizlice: **Uykudaki adamı uğrulayın öldürmek yiğitlik değildir** *(Çankırı)*

Uğruman [*S.*], Zamanından bir yıl evvel doğuran hayvan *(Bayındır «Beyşehir - Konya»)*

Uğrun [*S.*], Gizli *(Sivas; İzmir; Çankırı; Urfa; Kayseri; Konya; Ankara; Seyhan; Afyon; Isparta; Çorum; Kırşehir; Niğde; İçel illeri)*

Uğrun uğrun [*Zf.*], **1.** Gizli gizli (**Ahmet askere giderken sevgilisi uğrun uğrun ağlıyordu** : *Çankırı; Eskişehir)* — **2.** Süze süze: **Uğrun uğrun ne bakıyorsun?** *Bayındır «Beyşehir - Konya»)*

Uğruna gitmek [*F.*], Sevki tabiî ile hareket etmek: **Atı bırak, ahıra uğruna gider** *(Milâs «Muğla»)*

Uğrunca [*Zf.*], Habersizce, gizlice: **Dükkândan parayı uğrunca almış** *(Kırşehir)*

Uğrundan uğrundan [*Zf.*], Gizliden gizliye *(Sivas)*

Uğrumak [*F.*], Yavaş yavaş, sallana sallana yürümek, salınmak *(Silifke «İçel»)* **[Bak: *Iğranmak*]**

Uğrunyol [*İs.*], Kestirme, kısa yol *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Uğu [*S.*], Boş, tenha: **Pınar uğu değil, sonra gidersin!** *(Balaç «Samsun»)*

Uğum [*S.*], **1.** Uslu; iyi düşünen, iyi gören *(Saraycık «Kütahya»)* — **2.** [*İs.*] Kanaat *(Denizler «Çal - Denizli»)*

Uğumlanmak [*F.*], Kanaat etmek *(Denizler «Çal - Denizli»)*

Uğumlu [*S.*], Kanaatli *(Uşak «Kütahya»; Burhaniye «Nazilli - Aydın»)*

Uğumsuz [*S.*], Kanaatsiz *(Paşaköy - Afyon»; İlegöp «Uluborlu - Isparta»)*

Uğundurma [*İs.*], Üç gün devam eden Ermeni orucu *(Adana «Seyhan»)*

Uğunlamak [*F.*], Ağlıyarak kendinden geçmek *(Arapkir «Malatya»)* **[Bak: *Uğunmak, 1*]**

Uğunmak [*F.*], **1.** Ağlıya ağlıya bayılmak, kendini kaybetmek (**Çocuğa vurunca uğundu** : *İlegöp «Uluborlu», Eğridir «Isparta»; Zile «Tokat»; Merzifon «Amasya»; Gürün, Sivas; Solmaz «Tavas - Denizli»; Bor «Niğde»; Elâzığ; Maraş; Nuh köyü «Afyon»; Konya; Balçova «İzmir»; Erzurum)* **[Bak: *Şiğlemek ve siyelmek*]** — **2.** Topaç gibi şeyler dönerken süzülmek *(Adana «Seyhan»; Konya; Bartın «Zonguldak»; Erzincan)* **[Bak: *Ovunma, 3*]** — **3.** Kederlenmek *(İzmir dolayı)* — **4.** Halsiz düşmek; durgunlaşmak *(Bartın «Zonguldak»)* — **5.** Ağrıdan kıvranmak *(Konya)* — **6.** Yağ kızarırken sesi kesilip dumanlanmak *(Gaziantep)*

Uğunt [*İs.*], Her hangi bir suretle çimlenmiş buğday veya arpa çimini kaynatarak pekmezle yapılan bir tatlı *(Karahalil «Havza - Samsun»)* ***[Bak: Uğut, 1]***

Uğur [*İs.*], **1.** Ön taraf: **Otomobilin uğurunda durma !** *(Eerğli «Konya»; Cumhuriyet «Beykoz - İst. [Muh.]»; Niğde)* — **2.** İstikamet: **Şu ağacın uğurunda git köyü bulursun !** *(Bolu)* — **3.** Ceviz ağacı *(Paşaköy «Balıkesir»)*

Uğur kesme [*İs.*], Gelin getirirken hayırlı olması için güveyin arkadaşları tarafından kurban kesme *(Çarşamba «Samsun»)*

Uğurlamak [*F.*], Selâmetlemek, teşyi etmek *(A.; İst.)*

Uğurluk [*İs.*], **1.** Ev etrafına çevrilen tahta perde veya duvar *(İbriktepe «İpsala - Edirne [Muf.]»)* — **2.** Çocuk göğüslüğü, önlük *(Sivas)* — **3.** Sadaka, zekât *(İst.)* — **4.** Tebrik hediyesi *(Malatya)*

Uğuşmak [*F.*], Müsabaka etmek *(Burdur)*

Uğut [*İs.*], **1.** *(Başköy [?]; Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»; Kangal «Sivas»; Akdağmadeni «Yozgat»; Tabaklar «Eflani - Zonguldak»)* ***[Bak: Uğunt]*** — **2.** [*S.*] Haddinden ziyade kuru olan şey *(Kars)* — **3,** İşe yaramaz hale gelmiş, yanmış, rengini atmış: **Ceketim uğut olmuş; Gül uğut oldu** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Uhlum [*Zf.*], Yoliyle, usuliyle: **Herişi uhlum yapmalı** *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Uhun [*İs.*], Havlu *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Uhut [*İs.*], Buğdayı çimlendirerek yapılan bir türlü tatlı yemek *(Göynük «Bolu»)* ***[Bak: Uğunt]***

Ukmak [*F.*], Endişe etmek *(Konya)*

Ukra [*İs.*], *(Erzurum)* ***[Bak: Nuhra, Okra 1]***

Uksek [*İs.*], Bir tarafı yanmış ateşli odun *(Trabzon)* ***[Bak: Eğsi, köseği öğsü, öysü]***

Ula [*İs.*], **1.** At kuyruğu *(Bolu)* — **2.** Tarlalarda hudut itibar edilen yer, ağaçlık *(Sinop)*

Ulaç [*İs.*], Şosa *(Bursa)*

Ulaçlı [*S.*], Katırcı, mekkâreci: **Gölüğü güçlü ulaçlıya, Bağdat komşu kapısıdır** *(Ayran köyü «Bahce - Seyhan»)*

Ulak [*S.*], **1.** Her zaman el altında bulunan yardımcı **(Şu kız çocuğu elimin ulağıdır; Ağanın ulakları çoktur :** *Bonrova, Urla, Bayındır «İzmir»; Kilis «Gaziantep»; Çal «Denizli»)* — **2.** [*İs.*] Parça, yama, eklenti, ilâve **(Bu demmire ulak vurdurarak uzatacağım :** *Sarıoğlan «Kayseri»;* **Kırk ulaktan entarisi var :** *Pazar «K. Hamam - Ankara»; Kangal «Sivas»; Basak «Hekimhan - Malatya»; Isparta; Darıveren «Acıpayam - Denizli»; Kümbet «Seyitgazi - Eskişehir»)* ***[Bak: Kuyruk]*** — **3.** [*İs.*] Kadın saçlarına katılan örgüler *(Çankırı)* — **4.** [*İs.*] Gaye, netice, hedef *(Bağyaka «Finike-Antalya»; Konya civarı)* — **5.** [*İs.*] Aşılı ağaç *(Buluklu «Mersin - İçel»)* — **6.** Çarıkbağı *(İst. [Muh.])* — **7.** Kışın balıkların topluluk hali *(Kelkit «Gümüşhane»)* — **8.** İri, kuvvetli, cüsseli *(Buluklu «Mersin - İçel»)* — **9.** Kadınların saçlarına ekledikleri saç *(Erzurum; Pertek «Elâzığ»)*

Ulam [*S.*], **1.** Angarya *(Karakoyun «Iğdır - Kars»; Van)* — **2.** Muttasıl,

müselsel *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Ulama [*İs.*], **1.** Bir çeşit cilt hastalığı *(Keçiborlu «Isparta»)* — **2.** Ağaç aşısı *(Adana «Seyhan»)* — **3.** İplikleri masuraya sarma *(Hayrabolu «Tekirdağ»)* — **4.** Kırat da denilen bir bitki: **Ulama arsız bir ottur** *(Adana «Seyhan»)* — **5.** Dört kenarı sırma ile işlenmiş olup düğünlerde hediye olarak verilen büyük mendil, çevre *(Pazarköy «Karamürsel - Kocaeli»; İnegöl «Bursa»; Bolu)* — **6.** Geniş telli kuşak *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)* — **7.** İnşaatta kısa gelen ağaca bir parça ekleme *(Satılmış «Eskişehir»)* — **8.** Tarla kenarlarındaki sık ağaçlıklar *(Demirciler «Gebze - Kocaeli»)* — **9.** Ekleme, ilâve etme *(Çerkeş «Çankırı»)*

Ulamak [*F.*], **1.** Uzamak, devam etmek: **Yangın uladı** *(Kütahya)* — **2.** Lehimlemek: **İbriğe bir parça teneke uladı** *(Kars)* — **3.** Boy vermek, uzamak *(Sivas)* — **4.** Arişleri gücüden geçirerek ağızlığın açılmasına hazırlamak *(Bursa)* — **5.** Eklemek, ilâve etmek *(Adana «Seyhan»; Keskin» Ankara»; Çerkeş «Çankırı»)* — **6.** Halı tellerini birbirine düğümsüz bağlamak *(Gördes «Manisa»)* — **7.** Bitiştirmek *(M. eKmalpaşa «Bursa»)*

Ulaman [*S.*], Vaktinden evvel yavru getiren hayvan *(Akköy «Söğüt - Bilecik»)*

Ulam ulam [*Zf.*], Fevç fevç, akın akın, yığın yığın, ardı ardına, sırt sırta *(Köşker «Kırşehir»; Edirne; Bolu; Mut «İçel»; İst.)*

Ulanmak [*F.*], Koyulmak : **Un koydum ulandı, su koydum sulandı** *(İst.)*

Ula otu [*İs.*], At kuyruğu denilen bitki *(Bolu)*

Ulasır [*İs.*], Bir ağacın bir sene içinde sürdüğü taze filiz, fışkın *(Çankırı)*

Ulaşık [*İs.*], **1.** Nişanlı: **Ahmedin kızı Fatma, Süleyman oğluna ulaşıktır** *(Çankırı; Akdoğan «Kızılcahamam», Çubuk, Küçük Yozgat «Zir - Ankara»; Adapazarı «Kocaeli»)* **[Bak: Teküllü]** — **2.** Süt, yoğurt veya ayrandan kaynatılarak yapılan zir çeşit peynir *(Balat «İst.»; Bafra «Samsun [Muh.]»; Ortaköy «Gelibolu - Çanakkale»; Adapazarı «Kocaeli»)* **[Bak: Ekşimik, kesmik, kesik]** — **3.** Lor, nor peyniri *(İberiktepe» İpsala - Edirne»; Kumburgaz «İstt.»; Karahoca «Karacabey - Bursa»)*

Ulaşmak [*F.*], Kız oğlana nişanlanmak *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Ulaştırmak [*F.*], Nişanlamak *(Çağa «Ayaş - Ankara»)*

Ulfa [*İs.*], Susam çiçeği, mavi zambak *(Narlıdere «Boldan - Denizli»)*

Ulfar [*İs.*], Zambak *(Çal «Giregi», Güllü «Boldan», Denizli)*

Ulgalamak [*F.*], Seyrek dikmek, oyulgalamak *(Sivas; Elâzığ)*

Ulgar [*Zf.*], Zambak *(Konya)* **[Bak: Ulfar]**

Ulgun [*S.*], Çürük: **O kavunlar ulgundur** *(İsgöbü «Kayseri»)*

Ulgut [*S.*], Kendinden geçmiş, Allahlık *(Konya)*

Ulhalmak [*F.*], Sıravari, manga halinde gitmek: **Sığırlar ulhalmış gidiyor** *(Korkut «Zara - Sivas»)*

Ulk [*İs.*], **1.** *(Kalecik «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Dik, amut, doğru: **Bana ulk değneği getir** *(Mastat «Karaman - Konya»)*

Ulkaş [*Zf.*], Sıra sıra, bir biri ardına *(Konya)*

Ulku [*S.*], Doğru, müteveccih *(Silifke, İçel)*

Ulku ulku [*Zf.*], Küme küme, yığın yığın *(Karahoca «Haymana - Ankara»)*

Ulkun [*S.*], Çürümüş *(Elbaşı «Bünyan - Kayseri»)* **[Bak: Ulgun]**

Ulkup [*İs.*], Bir işin yolu yordamı, usulü: **Ulkubunu buldum işimi yaptırdım** *(Ericek «Göksun-Maraş»)*

Ulmak [*F.*], **1.** Rütubetten çürümek, çürüyüp kokmak *(Kuzgun köyü, Azaplı «Kadirli - Seyhan»; Kuzayca «Yozgat»;* **Elmalar yere düşmüş te hep ulmuşlar:** *Gediz «Kütahya»; Maraş;* **Mevvalar ulmaya yüz tuttu :** *Madazı, Develi, Kayseri; Kilis «Gaziantep»; Civanyaylâğı, Mut «İçel»; Erzin «Dörtyol», Antakya «Hatay»)* — **2.** Kopmak **(Salıncağın ipi uldu :** *Küçük Yozgat «Ankara»; Kangal «Sivas»)* — **3.** Dağılmak, eskimek, eskiyip parçalanmak **(Çocuğun elbisesi ulmuş :** *Niğde ve dolayı; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Uluca [*İs.*], **1.** Ortak *(Ortaköy «Niğde»)* **[Bak: Kuma, 1]** — **2.** Ana baba *(İst. [Muh.]; Çanakkale [Muh.])*

Ulu gici [*Zf.*], Büyük küçük, herkes *(Akseki «Antalya»)*

Uluk [*S.*], **1.** Çürük, çürümüş *(Mersin, Tarsus «İçel»; Develi, İncesu, Kayseri; Kuzuculu, «Dörtyol - Hatay»; Adana, Gökdere «Osmaniye - Seyhan»; Ahili «Sarayköy - Denizli»; Maraş)* — **2.** Tembel, üşengen *(Ahiköy «Bozüyük - Muğla»; Davutlar «Kuşadası»; Çeşme, Bayındır, Tire, Urla, Ödemiş «İzmir»; Söğüt, Dudaş, Bozüyük «Bilecik»; Afyon; «Nazilli - Aydın»; Kavşit «Sungurlu - Çorum»; Aşağulıca «Eskişehir»; Alayunt «Kütahya»; Karaman «Konya»; Kadıköy «İst.»)* — **3.** Beceriksiz *(Gümele «Söğüt - Bilecik»; Balıkesir; Gerede «Bolu»; Manisa; Bâlâ «Ankara»; Tire «İzmir»)* — **4.** Sütü bozuk, süflî **(Şu adam amma uluk :** *Bademli «Yenişehir - Manisa»; Bor, Niğde; Tarsus «İçel»)* — **5.** Kokmak üzere bulunnan şey *(Sivas; Lohan «Gaziantep»)* — **6.** Hastalıklı, zayıf, sağlıksız **(Şu çocuk çok uluk:** *Elbaşı «Bünyan - Kayseri» Sivas)* — **7.** Müsrif *(Davutlar «Kuşadası - İzmir»)* — **8.** Fersûde, yıpranmış *(Tarsus «İçel»)* — **9.** Pis, pejmürde *(Karalarbucağı» «Seyhan»; Kasımlar «Eğridir - Isparta»)*

Ulun [*İs.*], Buğday, arpa gibi ekinlerin kökü *(İbrala «Karaman - Konya»)*

Uluorta [*İs.*], Ayakkabı kalıplarından rüzgârdan bir numara küçüğü *(Isparta; Gerze «Sinop»; Amasya; Lâdik «Samsun»; Tokat)*

Ulurmak [*F.*], **1.** Oturmak, dinlenmek *(Mustafa Kemalpaşa köyleri «Bursa»)* — **2.** Büyütmek *(Sarayköy «Denizli»)*

Uluz [*S.*], **1.** Çok zarara kaçan hayvan, ziyankâr insan *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)* — **2.** Vahşi, azgın, ele avuca girmiyen hayvan *(Deveçatağı «Kırklareli»; İst. [Muh.])*

Uma [*İs.*], **1.** Kalça: **Umam ağırıyor** *(Üçkuyu «Bolvadin - Afyon»)* — **2.** Hediye *(Gümüşhane ve dolayı)*

Umaça [*İs.*], **1.** Us'us kemiği, kuyruk sokumu kemiği *(İst.)* — **2.** Asma kütüğü *(İst.)*

Umak [*İs.*], Şelâle, çağlıyan *(Burdur)*

Umarsız [*S.*], Çaresiz *(Muğla; Kastamonu)*

Umaşmak [*F.*], Tepesi üzerine aşmak, takla atmak *(Ayaş «Ankara»)*

Umaysız [*S.*], Bön, ahmak; zavallı, perişan *(Sivas; Elâzığ; Malatya)*

Umazçadan [*Zf.*], Habersizce, ansızın, memul haricinde *(Mut «İçel»)*

Umbal [*İs.*], **1.** Bağ ve bostan karığı *(Tosya «Kastamonu»)* — **2.** Hendek *(Seyhan)* —**3.** Modul *(Bor «Niğde»)* ***[Bak: İmbal]***

Umbul [*İs.*], *(Zile «Develi - Kayseri»)* ***[Bak: Umbal, 1]***

Umcur [*İs.*], Üçten beş okkaya kadar buğday alan ölçek *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Umça [*İs.*], Bağ, asma kütüğü *(Tekirdağ; Lâpseki «Çanakkale»; Akdağmadeni «Yozgat»)* ***[Bak: Omca, umaça, 2]***

Umgu [*İs.*], Ümit, temenni *(Develi «Kayseri»)*

Umgulamak [*F.*], Rica, temenni etmek: **Sağlığınızı umgularım** *(Geyve «Kocaeli»)*

Umma [*İs.*], **1.** İmrenme *(Nevşehir «Niğde»)* — **2.** Tenasülde ademi iktidar: **Efendim, ben ummaya karmışım** *(Denizli)* — **3.** İmrendiği şeyin eline geçmemesinden hâsıl olan - meselâ emzikli kadınlardaki meme şişkinliği gibi - bir hastalık *(Adana «Seyhan»; Konya)* — **4.** Ümit etme *(Akşakent «Nizip» - Gaziantep»)*

Ummaca [*İs.*], **1.** *Görece «İzmir»)* ***[Bak: Umma, 3]*** —**2.** İnkisarı hayal *(İzmir)*

Umsuk [*S.*], Ümitsiz, meyus *(İst.; Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Umsuluk [*İs.*], Hayal sukutu, umduğunu bulamama *(Sinop; Samsun; Sivas; Elbistan «Maraş»; Gökdere «Osmaniye - Seyhan»; Malatya)* ***[Bak: Gözündeki olmak]***

Umsumak [*F.*], ***[Bak: Suncuğu sarkmak]***

Umsundurmak [*F.*], Ümide düşürmek; imrendirmek *(Mahmutören «Ordu»)*

Umsunma [*İs.*], Bir şeyi umup elde edememesinden kadın memesinin şişmesi *(Cemele «Kırşehir»)*

Umsunmak [*F.*], Arzu ve ümit etmek, içini çekmek *(Ulubey «Ordu»; Alacahan «Sivas»; Kırşehir; Niğde)*

Umsunuk [*İs.*], **1.** İnkisarı hayal *(Adana «Seyhan»)* — **2.** Canı istiyen bir şeyi yiyememekten, bulamamaktan ileri gelen ve ekseriya meme şişmesi ile ifade olunan bir hastalık *(Adana «Seyhan»)*

Umsunuk olmak [*F.*], **1.** İmrenmek, ümide düşmek *(Adana)* — **2.** Emzikli kadınlar, bir yiyecek görüp canı istemesi yüzünden memeleri şişmek *(Köşker «Kırşehir»)*

Umsuruk [*S.*], Ummaktan meydana geldiği sanılan hastalığa tutulmuş kadın veya çocuk *(Gaziantep; Narlıdere «İzmir»)*

Umsutmak [*F.*], **1.** Sakındırmak: **Şu hayvanı umsutmadan tut da getir !** *(Sorkun «Beypazarı - Ankara»)* — **2.** Ümitsizliğe, yese düşürmek *(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Umtırak [*İs.*], Kesilmiş çam kütüğü *(Çöğmen «Köyceğiz - Muğla»)* ***[Bak: Tekedek, untırak]***

Umu [*İs.*], Rica, emel, ümit (**Benim bu adamdan bir umum yok :** *Bayadı «Ordu»; Lâpseki «Çanakkale»)*

Umuca [*İs.*], Bekleme, bir şey ümit etme *(Kırşehir)*

Umucu [*S.*], Bir şeyi bekliyen, bahşiş ümit eden *(Kuyuluk «Kozan - Seyhan»)*

Umuh [*S.*], Sıcak (**Ayağını umuh tut, başını serin:** *(Mesudiye, Şarkîkarahisar «Giresun»)*

Umuk [*S.*], **1.** Sıcak (Feslek *«Reşadiye - Tokat»)* **[Bak: Umuh]** — **2.** Kışın sakin hava *(Trabzon)*

Umulcama [*İs.*], Ümit edilen şey: **Senden bir umulcamam yok** *(Mut, İçel)*

Umultmak ve Umutmak [*F.*], Sakızı ağızda çiğneyebilecek bir hale getirmek *(Sungurlu «Çorum»)*

Umul umul [*Zf.*], Yavaş yavaş, usul usul: **Umul umul gel, ses çıkarma!** *(Kırşehir)* **[Bak: Imılımıl]**

Umunca [*İs.*], Emel, istek, ümniye *(Niğde; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Umursamak [*F.*], Ehemmiyet vermek, saymak, benimsemek *(Büyükdöllük, Edirne; İst.)*

Umursamamak [*F.*], Ehemmiyet vermemek, benimsememek (**Hasan, işi hiç umursamıyor:** *Edirne; İst.)*

Umuş [*S.*], Çürük *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)*

Umut [*İs.*], Ümit *(Kilis «Gaziantep»; Maraş; Konya)*

Unahca [*Zf.*], Güzelce, iyice (**Ilıçada unacda yıkandım:** *Osman çavuşlar «Mudurnu», Bolu)* **[Bak: Onatca]**

Unalmak [*F.*], Bayılmak: **Yüreğim unalıyor** *(Babadere «Bâlâ - Ankara»)*

Unamak [*F.*], **1.** Saymak, ehemmiyet vermek, değer vermek *(Çanakkale; Vize «kırklareli»; Bolu; Edirne)* — **2.** Beğenmek *(Nevşehir «Niğde»)*

Unamamak [*F.*], Ehemmiyet vermemek, saymamak *(Edirne)*

Unanca [*Zf.*], Güzelce *(Beypazarı «Ankara»)* **[Bak: Unahca]**

Unarmak [*F.*], Tâmir etmek, düzeltmek, ıslah ve tashih etmek *(Aydın; Gaziantep; İzmir; Kütahya; Kayseri; Bolu; Sivas; İst.* [*Muh.*], *Bilecik; Seyhan; Malatya; Ankara; Ş. A.; G.A.; O.A. illeri)* **[Bak: Onarmak]**

Ungun [*S.*], **1.** Sıhhati yerinde olan: **Bu sene hiç ungun değilim** *(Karacasu «Aydın»)* — **2.** [*İs.*] İşaret, alâmet *(Manisa köyleri)* **[Bak: İm]**

Ungunmak [*İs.*], **1.** Iztırap içinde kıvranmak, uğunmak *(İst.)* — **2.** Dayanmak, tahammül etmek *(Manisa ve köyleri)*

Unlaşmak [*F.*], Sirayet etmek, geçmek, bulaşma: **Her hastalık unlaşmaz; Unlaşık hastalıklar** *(İst.* [*Muh.*]*)*

Unmadıklık [*İs.*], Dertlilik *(Isparta)*

Unmak [*F.*], **1.** Yara iyi olmak, şifa bulmak *(Kilis «Gaziantep»; Maraş; Niğde; Trakya)* — **2.** Felâh bulmak, mesut olmak *(Kilis «Gaziantep»; Maraş; Niğde; Trakya)* **[Bak: Onmak]**

Unnaştırmak [*F.*], Ulaştırmak, yerine götürmek *(Denizli; Sandıklı «Afyon»)*

Unra [*İs.*], **1.** Hamur açılırken yaslıağacın üzerine hamurun yapışmaması için serpilen un *(Ortabereket «Bâlâ - Ankara»)* **[Bak: Uğra, ura]** — **2.** Toprak üzerinde meydana gelen kurumuş ince toz kısım, kaymak *(Ortabereket «Bâlâ», Dastarlı «Ayaş - Ankara»)*

Untırak [*İs.*], *(Çöğmen köyü «Köyceğiz - Muğla»)* **[Bak: Umtırak]**

Unulmak [*F.*], İyi olmak, onulmak *(Darende «Malatya»)*

Upmak [*F.*], Arazi kaymak, heyelân

etmek *(Topçu köyü «Karaisalı», İncirlikgediği «Seyhan»)*

Ur [*İs.*], *(Bolu)* **[*Bak: Hur, 2*]**

Ura [*İs.*], **1.** Bulgur gibi küçük ve ince hale gelmiş tavlı toprak *(Gönen «Isparta»)* **[*Bak: Unra, 2*]** — **2.** Ekmek açarken hamurun tahtaya yapışmaması için yassıağaç veya senit üzerine serpilen un *(Niğde; Sinop; Eğrigöz «Kütahya»; Burdur)* **[*Bak: Unra, 1*]** — **3.** Yaş bir yeri kurutmak için atılan ince toprak *(İlâma «Eğridir - Isparta»)* — **4.** Uğur: **Çarşamba günü yola çıkmak urama gelmez; Ura tuttum niyetim olmadı** *(Kırşehir)*

Senden bir umulcamam yok

Urama [*İs.*], Vücutta hâsıl olan şişlik *(Antalya)*

Uranlamak [*F.*], Tahmin etmek, tasarlamak, ölçmek, kiyasetemek *(Bayadı «Ordu»; Edirne; Köşker «Kırşehir)* **[*Bak: Oranlamk, kesimlemek*]**

Urasa [*İs.*], **1.** Afsun, okuyup üfleme, iplik bağlama gibi yollarla yapılan halk tedavisi **(Çocuğun kabakulağına urasa birebir geldi:** *İğdecik, Snsaklıoboz «Manisa»; Adana «Seyhan»; Buluklu «Mersin - İçel»)* **[*Bak: Irvasa, Parpılamak*]** — **2.** Büyü *(Maksutlu «Şarkışla-Sivas»)*

Urasacılık [*İs.*], Büyücülük: **Urasacılık eskiden bir zenaattı** *(Maksutlu «Şarkışla - Sivas»)*

Urasalatmak [*F.*], Üfürmek, afsunlamak suretiyle tedavi ettirmek: **Çocuğu urasalattım, sıtmadan kurtartıldı** *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)*

Urasız [*S.*], Suratsız [*adam*] *(Cima «Simav - Kütahya»)*

Uraz [*İs.*], Talih, baht: **Uraz olmayınca üvez (meyva) olmaz** *(Edirne [Muh.])*

Urcalık [*İs.*], Göğüslük, önlük *(Kayseri; Sivas)*

Urcik [*İs.*], Dağın bir tarafından fırlamış gibi görünen kocaman kaya *(Kemaliye «Malatya»)*

Urda [*İs.*], Kesik, ekşimik denilen peynir *(Bulayır «Çanakkale [Muh.]»)*

Urecik [*İs.*], Ceviz, badem veya fıstık sucuğu *(Kemaliye «Malatya»)*

Urelenmek [*F.*], Düzenlenmek, tanzim olunmak *(Bergama «İzmir»)*

Ureye [*İs.*], *(Alan «Çumra - Konya»)* **[*Bak: Küpe*]**

Urga [*İs.*], *(Düğrek «Muğla»)* **[*Bak: Ufra*]**

Urgulamak [*F.*], Dikişi seyrek dikmek, teyellemek *(Milâs «Muğla»)*

Urgun [*S.*], Gizli, oğrun *(Adana «Seyhan»; Gaziantep; Urfa)* **[*Bak: Oğrun, uğrun*]**

Urk [*İs.*], **1.** Uzunluk: **Bu arkın urku bir metre kadar var** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Asma ve bostan teveği **(Bizim karpuzlar ikişer üçer urk atmış :** *Üçem «Bâlâ - Ankara»; Tepecikören «Kozan - Seyhan»; Köşker «Kırşehir»)* — **3.** [*Zf.*] Ön *(İleriağaç «Gelincik - Malatya»; Nizip «Gaziantep»)*

Urluk [*İs.*], Tohum *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»)*

Urmak [*İs.*], Ağaçtan yapılmış kova *(Muratlar «Gölcük - Çanakkale»)*

Urşat [*S.*], **1.** Çirkin **Mehmet urşattır** *(Isparta)* — **2.** Biçimsiz, yakışıksız: **Allah bütün urşatlığı buna vermiş** *(Isparta)*

Urşuk [*İs.*], Yün bükmiye yarıyan kirman *(İst. [Muh.])*

Urubar [*İs.*], Tecrübe, mukayese *(Pazarcık «Maraş»)*

Urun [*S.*], **1.** Gizli *(Yozgat; Kozan «Seyhan»)* **[Bak: Oğrun, urgun, uğrun]** — **2.** Susuzluktan çok kurumuş olan toprak *(Adıyaman «Malatya»)*

Uruncak [*S.*], Emanet eşya *(İçel; Sivas)*

Urup [*İs.*], **1.** Salça *(Boyabat «Sinop»)* — **2.** Yemeklere katılmak üzere hazırlanan koruk suyu *(İskilip «Çorum»)*

Uruzlamak [*İs.*], Ölçüsüz, bilinir bilinmez söz söyleme *(Gediz «Kütahya»)*

Urva [*İs.*], **1.** *(Urfa; Manyas «Balıkesir»; Karşıyaka «İzmir* [*Muh.*]*» Zermut «Tokat - Gümüşane»; Ahlat «Bitlis«)* **[Bak: Uğra]** — **2.** Çift sürerken dağılan tavlı toprak *(Kemalli «Çanakkale»; Manyas «Balıkesir»)* — **3.** Cıvık hamur *(Erzurum ve çevresi)*

Urvalamak [*F.*], Tarladaki toprak keseklerini ufalamak *(Aslıhantepeceği «Balıkesir* [*Muh.*]*»)*

Urvalık [*İs.*], Hamur açmak veya ekmek altına konulmak üzere ayrılan un *(Altınoluk, Kızılkeçili (Çanakkale»; Edremit ve köyleri «Balıkesir»)*

Urya [*İs.*], İki buçuk yaşındaki dişi tay *(Balçıkhisar «Afyon»)*

Usa [*İs.*], Gam, keder; telâş, endişe: **Akşam oldu çocuk gelmedi anası çok usaya düştü** *(Edirne* [*Muh.*]*)* **[Bak: Husa]**

Usaba [*İs.*], Toprak çömlek *(Niğde)*

Usak [*İs.*], Kuzusu ölen sağmal koyun *(Bahışlar «Havran - Edirne* [*Muh.*]*»)* **[Bak: Çangal, 2]**

Usalı [*S.*], Kaygılı, kederli *(Dikenli «Çankırı»)* **[Bak: Usa]**

Usamak [*F.*], Kaygılanmak, kederlenmek: **Babanın hastalığını işidince çok usandım** *(Edirne* [*Muh.*]*)*

Usangın [*S.*], Kaygılı, kederli, bezgin *(İçel)*

Usgura [*İs.*], Çorba tası *(Trabzon)*

Uskuna [*İs.*], Sekiz ilâ on beş tonilâto hacminde olan iki direkli gemi *(Görece «İzmir»)*

Uskup [*İs.*], İpekli gelin entarisi *(Denizli)*

Uskuru [*İs.*], Maşrapa *(Aydın köyleri)*

Uskurufa [*İs.*], Domuzun bir nevi *(Büyükdere «İst.»)*

Uslu [*S.*], Yaşlı, ileri gelen adam *(Giresun; Kastamonu; Sinop illeri)*

Usluğu çekilmek [*F.*], Bayılmak, şuurunu kaybetmek *(Gümüşane)*

Usluğu gitmek [*F.*], Ansızın bayılmak *(Alihan «Çine - Aydın»)*

Usluğu kaçmak [*F.*], Bayılmak *(Hıdırlı «Gerze - Sinop»)* **[Bak: usluğu gitmek]**

Usmak [*F.*], **1.** Bıkmak *(Teyneli «Ordu»)* — **2.** Ümit etmek: **Ben beş on karş daha usuyordum** *(Kadıköy «Sarayköy - Denizli»)* — **3.** Kıyas etmek *(Niksar «Tokat»)* — **4.** Akıl etmek *(Ebülhayır «Ordu»)*

Usot [*İs.*], Yeşil biber *(Malatya)* **[Bak: Isot]**

Uspayı vermek [*İs.*], Terbiye ve temkin dersi vermek *(Diyarbakır; Malatya)*

Ustan [*İs.*], Kertenkele *(Düzköy «Ayancık - Sinop»)*

Ustuful olmak [*F.*], Sulh olmak, uyuşmak *(Urfa ve dolayı)*

Ustuluk [*İs.*], Öküz arabalarının, kağnı evi de denilen, tekerlekten yukarı kısmı *(Ankara)*

Ustun [*İs.*], **1.** Binanın çatısına konulan uzun ağaç, mertek *(Nilüfer «Bursa»; Kızılcahamam «Ankara»; Şıhlar

*«Ulubey - Ordu»; Avılı «Balya - Balıkesir»; Satılmış «Eskişehir»; İlyas «Karamürsel - Kocaeli») **[Bak: Doma 1, Hızan 9, köstek 1, gevele 2]*** — **2.** Tavanın dayandığı duvara ufkî çakılan ağaçlar, tavan tahtası *(Bayramören «Çankırı»; Konurlar «İnegöl - Bursa»; Dörtyol «Hatay»)* — **3.** Kereste *(Balıkesir)* — **4.** Tavan; sergen, raf *(Türmük «Havza - Samsun»; Bayramören «Ilgaz - Çankırı»; Başköy «Ankara»)* — **5.** Kiremit altına konulan pedavra tahtası *(Kurtdoğmuş «Kartal - İst.»)* — **6.** [*S.*] Kaba saba: **Ustun adam, ne söylesen hep boş!** *(İskilip «Çorum»)* — **7.** Çatının ortasına konulan ve makasları bağlıyan ana direk *(Edirne)*

Usukmak [*F.*], Uslanmak (**Kötü idi şimdi usuktu :** *Ahırlı «Ankara»; Niğde; Nevdalı «Mut - İçel»; Kılbasan «Karaman - Konya»; Misis «Seyhan»; Köşker «Kırşehir»; İlegöp «Uluborlu - Isparta»)*

Usumuna [*Zf.*], Lüzumsuz, münasebetsiz yere (**Kardeşim, usumuna beni eve kadar yordun! :** *Balcalı «Çarşamba - Samsun»; Bilecik)* ***[Bak: Tuyumuna]***

Uş [*Ed.*], **1.** Ne âlâ *(Erzurum [Muh.])* — **2.** Ah, vah *(Giresun)* — **3.** Şaşma bildirir *(Tirebolu «Giresun»)* — **4.** [*S.*] Fena *(Alanya «Antalya»)*

Uşak devşek [*Zf.*], Çoluk çocuk (**Uşak devşek kıra gittik :** *Kastamonu; Çankırı; Nizip «Gaziantep»; Kuzayca «Yozgat»)* ***[Bak: Ürüğü cücüğü]***

Uşaklık [*İs.*], Döl yatağı *(Kemaliye «Malatya»; Kırşehir; Kemah «Erzincan»; Ferahfakı «Ayaş - Ankara»)* ***[Bak: Oğulduruk]***

Uşgun [*İs.*], **1.** Salatası, turşusu, yemeği yapılan ve kıraç yerlerde yetişen otuz tantim boyunda, taamı ekşi bir bitki *(Elâzığ; Malatya; Kulp «Diyarbakır»)* ***[Bak: Işgın]*** — **2.** [*S.*] Uçar halde bulunan, uçgun: **Bizim köyde çekirge uşgun haldedir** *(Karacaören «Kütahya»)*

Uşkartmak [*F.*], Mübalâğa etmek *(Ferizler «Anamur - İçel»; Alanya «Antalya»)* **[Bak: Afartmak, ofurtmak]**

Uşkur [*İs.*], Uçkur *(Akçakaya, Germir «Kayseri»)*

Uşkurtu [*S.*], Boş lâf, kuru gürültü: **Uşkurtuya pabuç bırakmaz** *(Konurlar «İnegöl - Bursa [Muh.]»)*

Uşlak [*İs.*], Mendil *(Salâtin «Tire - İzmir»)*

Uşluk [*İs.*], Bir sap iplik (**İğneye uşluk tak** *Emirler «Bâlâ», Hisarlıköy «Polatlı - Ankara»; Emirdağ «Afyon»)*

Uşluklamak [*F.*], İğneye iplik takmak : **Şu ipliği uşluklıyıver !** *(Hisarlıkya «Polatlı - Ankara»)*

Uşmak [*F.*], Birdenbire yıkılmak: **Duvar şimdi uştu** *(Kilis «Gaziantep»)*

Uştu [*İs.*], Tezyinat makamında kadınların alınlarına sardıkları iplik kumaş *(Tatarlar «Dinar - Afyon»)*

Ut [*İs.*], Edep, hayâ, hicap, utanç *(Üçem «Bâlâ»; Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Niğde; Honaz «Denizli»; Isparta; Erzincan; Civanyaylâğı» Mersin», İçel; Gaziantep; Develi «Kayseri»; İskenderun «Hatay»; Burdur; Edirne [Muh.])*

Utancak [*S.*], Utangaç, mahcup, sıkılgan *(Edirne [Muh.])*

Utansak [*S.*], Mahcup, utangaç, sıkılgan *(Balıkesir ve çevresi)* ***[Bak: Utancak]***

Utaşmak [*F.*], Erişmek, yetişmek, ulaşmak, vasıl olmak *(Örenköy «Fethiye - Muğla»;* **Arkasından koştum utaşamadım :** *Antalya; Ermenak, Bozkır, Beyşehir «Konya»; Tire «İzmir»;* **Bugün akşama kadar Adanaya utaşamam :** *Civanyaylâğı «Mersin - İçel»; Borlt «Gördes - Manisa»; Cebel «Isparta»)*

Utaştırmak [*F.*], Ateşi alevlendirmek *(Köşkerler «Kaş - Antalya»)*

Utlanmak [*F.*], Mahcup olmak, utanmak, sıkılmak *(Maraş; Gaziantep; Ankara; Cebel «Eğridir - Isparta»; Sadık «Mucur - Kırşehir»)*

Utlu [*S.*], Terbiyeli, mahcup, utangan, sıkılgan *(Talas, İncesu, Kayseri; Düzce «Bolu»; Kastamonu; Sivas; Bayındır, Beyşehir «Konya»; Cebel «Isparta»)*

Utulmak [*F.*], Oyunda kaybetmek, yutulmak *(Hani «Lice - Diyarbakır»; Divriği «Sivas»)*

Utumuna [*Zf.*], Düşünmeden, gelişi güzel *(Ula «Muğla»)* **[Bak: *Tuyumuna*]**

Utun [*İs.*], Belâ *(Konya)*

Utuzmak [*F.*], Oyunda kaybetmek, yutulmak *(Birecik, Urfa; Sasun «Siirt»; Sivas; Konya; Akçakent «Nizip»; Gaziantep; Maraş; Kayseri; Seyhan; Nevşehir «Niğde»; Erzincan)* **[Bak: Utulmak]**

Ut yeri [*İs.*], Avret mahalli *(Gaziantep; Adana «Seyhan» Çankırı; Sivas)*

Uut [*İs.*], *(Balaç «Samsun»)* **[Bak: *Uğunt*]**

Uvalmak [*F.*], Katılıp kalmak, bayılmak **(Çocuk, bağıra bağıra uvaldı:** *Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»; Küçükkılıçlı «Silivri - İst.»; Edirne [Muh.])* **[Bak: Uğunmak]**

Uvanık [*İs.*], Tosun *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.»; Çilehane «Reşadiye - Tokat [Muh.]»)*

Uvant [*İs.*], Bir şeyin yüzü: **Kumaşın uvantı sarıdır** *(Meditözü «Çorum [Muh.]»)*

Uvarmak [*F.*], *(Kağızman «Kars»; Erzurum)* **[Bak: Onarmak]**

Uvaltamak [*F.*], Düzeltmek *(Giresun; Ordu illeri)* **[Bak: *Uğatlamak*]**

Uvatmak [*F.*], Ufak ufak yapmak, parçalamak, küçltmek *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Uvaz [*İs.*], Üvez denilen meyva *(Akpınar «Ordu»; Sinop ili)*

Uvmaç [*İs.*], Küçük ve ince hamurlarla yapılan çorba *(Purtul «Zonguldak»)*

Uvra [*İs.*], Hamur açarken kullanılan un *(Pınarbaşı «Kayseri»; Bayburt «Gümüşane»)* **[Bak: Uğra]**

Uvunmak [*İs.*], Çok ağlamaktan bayılmak derecesine gelmek **(Çocuk ağlıya ağlıya uvundu:** *Çankırı; Bağyaka «Finike - Antalya»; Balçova «İzmir»; Karsavuran «Saimbeyli - Seyhan»)*

Uyamak [*F.*], Uazklaşmak *(İçel)*

Uyarmak [*F.*], **1.** Nasihat ve terbiye vererek yola getirmek, iykaz etmek **(Eskiden tarikat erenleri dervişlerini uyarırlarmış :** *Tire «İzmir»; Bursa; Behisni, Adıyaman «Malatya»; Harput «Gümüşane»)* — **2.** Uykudan uyandırmak *(Keskin «Eskişehir»; Kastamonu; Çankırı)* — **3.** Mum, kandil gibi şeyleri yakmak *(Konya)*

Uyaz [*İs.*], Sivrisinek *(Düzce «Bolu»)* **[Bak: Üvez]**

Uydeş [*S.*], Uysal, çabuk uyan, uzlaşan *(Kütahya; Balıkesir ve çevresi)*

Uyduran [*S.*], Erkekle kaçan kız *(Çukurköy «Karaisalı», Tepecik «Kozan - Seyhan»)*

Uyduras olmak [*F.*], Oğlan ile kız sevişerek kaçmak: **Çobanın kızı ile, muhtarın oğlu uyduran olmuş** *(Çukurköy «Karasialı - Seyhan»)*

Uyduruk [*İs.*], Düzme, uydurma: **Bu sözler hep senin uyduruğudur** *(Edirne [Muh.])*

Uyfat [*İs.*], İç sıkıntısı *(Adana «Seyhan»)* **[Bak: Uvgal]**

Uyga [*S.*], Uysal, her şeye, herkese uyma *(İst. [Muh.])*

Uygal [*S.*], Uysal *(Osmaniye «Seyhan»)*

Uykuluk [*İs.*], **1.** Karaciğer *(Kayseri; Kütahya)* — **2.** Hicabıhaciz *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* — **3.** Pankreas *(Konya; Turhal «Tokat»)* — **4.** Seki, sedir *(Kütahya; Kayseri)*

Uyku semesi [*S.*], Uyku sersemi *(Kayseri)*

Uylamak [*F.*], **1.** Israr etmek, üzerine düşmek *(Trabzon; Dereler «Samsun»; Boyalıca «Daday», Kastamonu; Ankara; Tekkeköy «Erbaa», Zile «Tokat»; Çorum; Kangal «Sivas»)* —**2.** Alay etmek, takılmak *(Küçüklü «Bulancık - Giresun»; Tokat)* — **3.** Dokunmak, temas etmek *(Ünye «Ordu»)* — **4.** Tekrarlamak, devam etmek *(Konya; Sivas; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Artvin «Çoruh»; Beden «Gümüşhacıköy - Amasya»)*

Uylaşmak [*F.*], **1.** Uzlaşmak, anlaşmak *(Elâzığ; Mahmutseyeli «Alânya - Antalya», Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Uğraşmak, çalışmak *(Bedi «Gölpazarı - Bilecik»)*

Uylaştırmak [*F.*], Uzlaştırmak, barıştırmak, ara bulmak *(Maraş; Gaziantep)*

Uynaşmak [*F.*], Anlaşmak, uzlaşmak: **Uynaşalım da onu bana sat!** *(Beyşehir «Konya»)* ***[Bak: Uylaşmak]***

Uynauk [*İs.*], **1.** Pişirilip mayalanmış süt **(Uynauktan yapılan ayran tatsız olur** : *Satılmış «Eskişehir»; Edirne; Bursa [Muh.])* — **2.** Ekşimiş süt: **Şu uynauğu tuzla da yiyelim** *(Balıkesir)* — **3.** [*S.*] (mecazen) Uyuşuk adam : **Herif uynauğun biri** *(Balıkesir)* — **4.** Uyumuş sütün üstündeki çiğ kaymak alındıktan sonra kalan yavan süt *(Edirne; Tıpıkali «Tekirdağ [Muh.]»)* — **5.** Çayın uyur gibi akan derin yeri *(Müstecep «Baliye - Balıkesir»)*

Uyrun [*İs.*], Vücudun umumî heyeti, beden *(Boyabat «Sinop»)*

Uysak [*S.*], Herkesin lâfına uyan, uysal *(Mut «İçel»)*

Uysal [*S.*], **1.** Tâciz eden, musallat olan, bulaşık adam: **Uysal adamdan hoşlanmam** *(Hisarcık «Kayseri»)* — **2.** Sersem, kendinden habersiz: **Uysal, bir ayağını alıncıya kadar ötekini kurt yer** *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)*— **3.** Yumuşak başlı, munis adam: **Ahmet uysal, bir çocuktur** *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* — **4.** Terbiyeli *(Irgınlı «Çivril - Denizli»)* — **5.** Saf, samimî *(Kastamonu)*

Uytun [*İs.*], Mübarek: **Bayramınız uytun olsun !** *(Çukarukşa «Of - Trabzon»)*

Uyuk [*İs.*], Makinede dokunulan veya elde örülen yün çorap *(Çifteler «Eskişehir [Muh.]»)*

Uyum etmek [*F.*], Çocuklar, köpek ulur gibi bir ses çıkararak ağlamak

Bu uşak [çocuk], bugün gene uyum ediyor : *Hemşin «Rize»)*

Uyun [*İs.*], **1.** Yoğurt *(Kastamonu)* — **2.** Bükük boyun, fıkrara boynu, âciz dili *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **3.** Bir lokma miktarı, bir sokum: **Bir uyun ekmek versene!** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Uyundurmak [*F.*], Sütü yoğurt yapmak için mayalamak *(Kastamonu)*

Uyunmak [*F.*], **1.** Kaynamış süt, kaymağını üzerine çıkarmak *(İst.* [*Muh.*]*; Edirne* [*Muh.*]*)* — **2.** Kan pıhtılaşmak *(Balıkesir ve çevresi)* — **3.** Musallat olmak *(Maraş)* **[Bak: Uylaşmak]**

Uyuntu [*S.*], **1.** Şuna buna uyarak rasgelen yerde kalan *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»; Harran «Urfa»; Ankara; Mut, İçel)* — **2.** [*İs.*] Bir nehre karışan çay veya dere, nehir kolu *(Urla «İzmir»; Isparta)* — **3.** Davetsiz misafir, tufeylî *(Lâpseki «Çanakkale»; Konya)*

Uyuntulanmak [*F.*], İşi çok ağır yapmak *(Kırşehir)*

Uyuntulu [*S.*], Maceracı *(Bor «Niğde»)*

Uyuşuk [*İs.*], **1.** Bir çeşit peynir *(Mustafa Kemalpaşa «Bursa»)* — **2.** [*S.*] Tembel, ağır iş yapan *(Çalış köyü «Haymana - Ankara»)*

Uyutma [*İs.*], Süt ve incirle pişirilmiş bir yemek *(Camili «Çumra - Konya»)*

Uyutmak [*F.*], Yoğurt veya peynir için sütü mayalamak *(Ankara)*

Uyvanmak [*F.*] **1.** Sancı yüzünden kıvrılmak *(Alayunt «Kütahya»)* — **2.** Kayıp bir şeyi aramak *(Alayunt «Kütahya»)* — **3.** Sarsılmak, beyninden vurulmuşa dönmek *(Bartın ve çevresi «Zonguldak»)*

Uyvatlamak [*F.*], Bir şey istiyeceği zaman sıkılmak *(Karahisar «Kayseri»)* **[Bak: Utlanmak]**

Uz [*S.*], **1.** Mahir, elinden iyi ve güzel iş gelen *(Zencidere, Talas, Kayseri; Yeniköy, Acıkuyu «Ereğli - Konya»; Urfa; Cebel «Eğridir - Isparta»; Lâpseki «Çanakkale»; Genezin «Avanos» Kırşehir; Karadoruk «Gönen - Balıkesir»; Ayaş, Küçük Yozgat, Keskin «Ankara»; Zile «Tokat»)* — **2.** Zeki, ârif: **Söyliyenden dinliyen uz gerek** *(Develi «Kayseri»)* — **3.** Kurnaz, sinsi *(Kilis «Gaziantep»; Maraş; Urfa; Develi «Kayseri»; Karahoca «Haymana - Ankara»; Adana)* — **4.** Denk, eş *(Çankırı; Dastarlı «Ayaş - Ankara»; Uluborlu «İsparta»)* — **5.** İyi, temiz **(Ali, elbiseyi uz giyiyor :** *Yazıca «Kıbrısçık «Bolu»; Küçüksöle «Elmalı - Antalya»)* — **6.** Uzun ve düzgün, doğru ve düz *(Yalvaç «Isparta»; Göbel «Bandırma Balıkesir»)* — **7.** Çok : **Az gittim, uz gittim** *(Amasya; Emeç «Biga - Çanakkale* [*Muh.*]*» ; Nevşehir «Niğde»; Gökçeova «Yarhisar - Bilecik»; Edirköy «Saray - Tekirdağ* [*Muh.*]*»)* — **8.** Yavaş, yumuşak, tabiatlı *(Mut, Civanyaylâğı «Mersin - İçel»)* — **9.** [*Zf.*] İyi, yolunda, uygun: **Bu sıralarda Alinin işi uz gidiyor** *(Demirdere «M. Kemalpaşa - Bursa»)* — **10.** Saf kalbli, aptal (**Şu adam ne kadar uz** *Niksar «Tokat»; Saraycık «Keşap - Giresun»; Sinop; Saylan «Ünye - Ordu»; Balı «Ereğli - Zonguldak»)* — **11.** Uslu, ağır, sakin, terbiyeli, müstakım **(Bu adam uzdur; Şu çocuk çok uz bir çocuk** *Küçükyozgat «Ankara»; Niğ-*

de; İhsaniye «Afyon»; İsmetpaşa «Eskişehir»; Kilimli «Zonguldak»; Pazarlı «Vize - Kırklareli») — **12.** [*Zf.*] Kâfi, tamam: **Ağacı fazla kesme o kadarı uz gelir** *(Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»)* — **13.** Samimî: **Sen benim uz arkadaşım ol !** *(Etimesut «Ankara»)* — **14.** Güzel: **Uz yüz** *(Oereke «Kocaeli»)* — **15.** İyi: **Onunla bizim aramız uz değildir** *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)*

Uzanmak [*F.*], Gitmek: **Ahmet ağa gile kadar uzanacağım** *(İzmir hapishanesi)*

Uzatma [*İs.*], **1.** Bir çeşit balık ağı, gırgır: **Akşamdan sonra uzatmamı denize uzatıp balık tutarım** *(Görece «İzmir»)* — **2.** Denizin sathında ağ ile palamut avı: **Uzatma avı** *(Sarıyer «İst.»)* — **3.** Uskumru tutmağa yarıyan ağ *(Bebek «İst.»)*

Uzca [*Zf.*], Mahirane, ustaca *(Sarıağal «İznik - Bursa»)*

Uz gelmek [*F.*], Denk, müsavi gelmek: **Ölçü bakalım uz geliyor mu!** *(Gürcü köyü «Kızılcahamam - Ankara»)*

Uzla [*İs.*], Asabiyet, hiddet *(Cebel «Eğridir - Isparta»)*

Uzlama [*S.*], Ahmak *(Ünye «Ordu»)*

Uzluk [*İs.*], Topraktan yapılmış su maşrapası *(Çanakkale)*

Uzunlak [*S.*], Ensiz uzun, mustatil *(Daday «Kastamonu»)*

Uzut [*S.*], Zaif, kuvvetsiz *(Bolu ve çevresi)*

Ü

Übübük [*İs.*], *(Gördes «Manisa»)* *[Bak: İbibik, Kokaribik 1]*

Ücar [*İs.*], Haber **(Bu işte ücarım yok :** *Malatya köyleri; Beyoba «Ankara»)*

Ücbe [*İs.*], Hiddet *(Niksar «Tokat»)*

Üce [*S.*], Yüce *(«Gaziantep»; Bitlis; Maraş)*

Ücek [*İs.*], İki tepe arasındaki yer: **Bu ücekten köye gidilir** *(Fethiye «Yenişehir - Bursa [Muf.]»)*

Ücü [*İs.*], Kadın ölüsü yıkayan: **Ücünün hakki ölüye yetişsin de ölüye allah rahmet eylesin!** *(Van)*

Ücük [*İs.*], **1.** Köşe *(Arapkir «Malatya»)* — **2.** Civciv *(Çorum dolayı)*

Üçadım [*İs.*], Bir çeşit atlama oyunu *(Urfa)*

Üçayak [*İs.*], **1.** Saçayağı *(Maraş; Gaziantep; Varto «Muş»; Urfa; Honaz «Denizli»; Diyarbakır; Artvin «Çoruh»)* — **2.** Sehpa *(Anadolunun bir çok yerleri)* — **3.** Bir çeşit oyun *(Urfa)*

Üçbucak [*S.*], Üç köşeli, müselles *(Tutak «Ağrı [Muh.]»)*

Üçdemirli [*İs.*], Müselles biçiminde saban *(Adana «Seyhan»)*

Üçerdek [*İs.*], Yelkenleri yukarı basan makaralara dolanan ip: **Üçerdeucunu serene bağla !** *(Hamidiye «Gündoğdu - Rize»)*

Üçerleme [*İs.*], Birbirini üçer üçer takip eden dalga *(Karadeniz yalıları)*

Üçetek [*İs.*], Eskiden erkeklerin, hâlâ bazı köylerde kadınların giydikleri bir çeşit entari *(Celep «Çatalca - İst.»)*

Üçgül [*İs.*], **1.** Tirfil denilen üç yapraklı çayır otu, yabani yonca *(Adana «Seyhan»; İst.; Tokat ve dolayı; Saraycık «Keşap - Giresun»; Çankırı)* *[Bak: Tirfil, üç kulak]* — **2.** Üç köşeli, müselles *(Ankara; Konya)*

Üçkardeş [*İs.*], Gökte müselles biçiminde üç yıldız *(Keşanuz «Ankara»)*

Üçkulak [*İs.*], *(Doğubayazıt (Ağrı»)*

Üçleme [*İs.*], **1.** Müselles *(İzmir çevresi ve köyleri)* — **2.** Bir murabba'ın dörde taksimi ile oynanılan oyun *(Konya)* — **3.** Terzilikte amut hatları çizmek için kullanılan aygıt, gönye *(İst.)* — **4.** Üç mısradan ibaret bir halk türküsü şekli: **Evlerimin önü marıl * Sular akar harıl harıl * İnce bele bekçe sarıl** *(Çankırı)*

Üçlüce [*İs.*], *(Elâzığ)* *[Bak: Üçgül, 1]*

Üçlükalbur [*İs.*], Leblebicilikte, leblebi yapılmadan evvel, nohudu boy boy ayırmak için kullanılan kalbur *(İst.)*

Üçlüksakar [*İs.*], Alnında beşibiryerde büyüklüğünde beyazı olan sığır *(Antalya)*

Üçnişan [*İs.*], Üç taşla oynanılan bir

çeşit çocuk oyunu *(Reşadiye «Dadya - Muğla»)*

Üçük [*İs.*], **1.** Köşe *(Edremit «Balıkesir»; Elâzığ; Malatya)* — **2.** Kaymış arazi *(Tıngır «Sinop»* **[Bak: Göçük, 2]**

Üçüm [*S.*], Müselles: **Bir üçüm yer aldım** *(Muğla çevresi)*

Üçürdüm [*İs.*], **1.** Üçte bir hissesi ekilen tarla (**Üçürdüm ekmek tatlıdır:** *Kazmasökü «Sinop»; Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Çeşme «İzmir»)* — **2.** Üç telden örülmüş, üç kat edilmiş ip veya iplik (**Üçürdüm iple çarığı dik :** *Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Tokat)* — **3.** Üçtebir [pay, hisse] *Balıkesir ve çevresi; Muğla; Uşak «Kütahya»; Konya; İçel; Çeşme «Tire - İzmir»; Göynük «Bolu»)* — **4.** Ekilen mahsulün üçte ikisi ekene, biri tarla sahibine ait ortaklık *(Köşk «Aydın»; Biga «Çanakkale»)* —**5.** Bölme direği yerine kullanılabilecek kerestelik ağaç *(Kelkit «Gümüşane»)*

Üdük [*İs.*], Meme ucu: **Fatmanın memesinin üdükleri çok küçüktür** *(Yazıköy «Safranbolu - Zonguldak»)*

Üdül [*İs.*], Düğün hediyesi *(Ankara; İpsala «Edirne; Sakarköyü «Kütahya»)* **[Bak: Ödül, öndül]**

Üdürgü [*S.*], **1.** Keskin pıçak *(Mut «İçel»)* — **2.** [*İs.*] Makkap, miskap *(Kilis, Gaziantep)* — **3.** Her yere girip çıkan, girişken adam *(Kilis, Gaziantep)* — **4.** Çok koşan: **Üdürgü gibi gidiyor** *(Hisarcık «Kayseri»)* — **5.** [*İs.*] Anahtar *(Kilis, Gaziantep; Maraş)*

Üdürgücü [*S.*], Dülger *(Maraş)*

Üfelek [*İs.*], *(Piraziz «Giresun»)* **[Bak: Gücükteme]**

Üfelemeç [*İs.*], Yağda kızartılmış parça yufka ekmeği *(Elbistan «Maraş»; Kırşehir)*

Üfelemek [*F.*], Başparmakla şehadet parmağı arasında bir şeyi ezip inceltmek, toz haline getirmek, ufalamak: **Yufka bir az gevrek olmuştu, parmakları arasında üfeleyiverdi** *(Kilis «Gaziantep»; Maraş)*

Üfelmek [*F.*], **1.** Neşvünema bulmak: **Soğuktan ekinler üflemiyor** *(Oyaca «Haymana - Ankara»)* — **2.** Yavaş yavaş küçülmek: **Şu çocuk ne kadar gürbüzdü, gittikçe üfeliyor** *(Orta «Çankırı»)*

Üflâz [*S.*], **1.** Âlâ, iyi *(Kastamonu ve dolayı)* **[Bak: Oflaz]** — **2.** [*Zf.*] Çabuk: **Türkçe ezanı üflâz öğrendik** *(Sızır «Şarkışla - Sivas»)*

Üflez [*S.*], **1.** Zaif, cılız (**Bu sene buğdaylar çok üflez** : *(Bahçe «Seyhan»; Gaziantep)* **[Bak: Kınal]** — **2.** [*İs.*] Işığı az idare kandili veya lâmba *(Konya)*

Üflük [*İs.*], Islık *(Balkır «Devrek - Zonguldak»)*

Üfrelmek [*F.*], Gelişmek, neşvünema bulmak: **Zavallı çocuk yoksulluk yüzünden üfelenemedi; bizim sebzeler susuzluktan üfrelememiş;** *Dereli «Erbaa - Tokat»)* **[Bak: Üfelmek, 1]**

Üfrüz [*İs.*], Toz *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Üftermek [*F.*], İtmek, kakmak *(Tepeboz köyü «Karaburun - İzmir»)*

Üfürgeç [*İs.*], Mangal körüğü *(Diyarbakır)*

Üfürmek [*F.*], Üflemek *(Ahçakaya «Erkilet - Kayseri»)*

Üfürük [*İs.*], **1.** Rüzgâr *(Kastamonu)* — **2.** Yelken *(Alaplı «Ereğli - Zonguldak»)*

Üfürüntü [*İs.*], İnce toz *(Civanyaylâğı «Mersin - İçel»)*

Üğdül [*İs.*], **1.** Güreş veya yarış gibi müsabakalarda verilen mükâfat, bahşiş *(İzmir [Muh.]; Satılmış, Eskişehir»; Edirne)* — **2.** Düğüne getirilen hediye hayvan *(Edirne köyleri)*

Üğen [*İs.*], **1.** Gem *(Kadirli «Adana - Seyhan»)* **[Bak: Oyan, 1]** — **2.** Sokak *(Cide «Kastamonu»)*

Üğlek [*İs.*], Yumuşak ve gevşek toprak: **Üğlek tarlayı sürmek kolaydır** *(Vezirköprü «Samsun»)*

Üğmeç [*İs.*], Arpa tarlasına öbek öbek dökülen kül: **Üğmeçler sık ve çok olursa mahsulü yakar** *(Orta «Çankırı»)*

Üğrenmek [*F.*], **1.** İki tarafa sallanarak yürümek; hafif sallanmak *(Hamanköyü «Kozan - Seyhan»; Geyran; «Niksar - Tokat»; İçel; Nuh «Afyon»; Boyadı «Ordu»; Niğde ve köyleri; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Diphacı köyü «Merzifon - Amasya»; Seyitgazi «Eskişehir»; Konya; Isparta)* **[Bak: Üğrünmek]** — **2.** Heves ve arzu ile yapmak *(Çerkeş «Çankırı»)* — **3.** Hafif hafif dalgalanmak **Ekinlerin üğrenmesi ne güzel ?** — **4.** İhtiraz etmek *(Kırşehir) (Konya)*

Üğrülemek [*F.*], Sallanmak **(Bahtiyar adam, evinde üç beşik üğrüleniyor :** *Kasın «Zile - Tokat»; Sivas)* **[Bak: Üğrümek]**

Üğrüm [*İs.*], Dönemeç, kavis, kıvrıntı *(Tokat)*

Üğrümbeç [*İs.*], Beşiği sallamak için üzerine eklenen ufkî ağaç *(Sivas; Malatya; Elâzığ; Isparta)* **[Bak: Üğrümük]**

Üğrümbüz [*S.*], İçten pazarlıklı, sırrını kimseye vermiyen adam: **Bilmezsin o ne üğrümbüzdür** *(Göndürle «Isparta»)*

Üğrümek [*İs.*], Beşik veya salıncağı yavaş yavaş sallamak, ırgalamak **(Beşiği ğrü de çocuk uyusun!:** *Şahane «Gediz - Kütahya»; Ayancık «Sinop»; Uzunkavak; Kastamonu; Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»; Apsarı «Çankırı»; Kelkit «Gümüşane»; Ünye «Ordu»; Sivas)* **[Bak: Öğrülenmek]**

Üğrümük [*İs.*], *(Niğde)* **[Bak: Üğrümbeç]**

Üğrünbeç [*İs.*], *(Sungurlu «Çorum»)* **[Bak: Üğrümbeç]**

Üğücek [*İs.*], Küçük tepe *(Çakırca «Bursa»)* **[Bak: Yücek ve yüğcek]**

Üğüllemek [*F.*], Sallamak: **Beşikte çocuğu üğülledim** *(Göyüncek «Ilısu - Amasya»)*

Ül [*İs.*], *(Köşker «Kırşehir»)* **[Bak: Öl 2, ülüş]**

Ülçermek [*F.*], *(Ereğli «Konya»)* **[Bak: Dirgemek]**

Ülefesiz [*S.*], Kılıksız, kıyafetsiz *(Uşak «Kütahya»)*

Üleme [*İs.*], Taksim *(İzmir ve çevresi)*

Üleme çıkımı [*İs.*], Haricikısmet *(İzmir ve çevresi köyleri)*

Ülemek [*F.*], **1.** Balta ve pıçak gibi şeylerin ağzını keskinletmek, bilemek *(Sivas köyleri; Hacıköy «Edirne»)* — **2.** Tıraş etmek *(Hacıköy «Edirne»)*

Üleşik [*İs.*], Su taksimi; su terazisi *(Konya; Isparta)*

Üleşmek [*F.*], Paylaşmak, bölüşmek *(İçel; Zonguldak; Seyhan; Isparta; Ankara, Afyon; Bolu; Antalya; Denizli; Kırşehir; Tekirdağ; Çanakkale; Çorum; Konya illeri)*

Üleştirmek [*F.*], Pay etmek, taksim etmek, bölüştürmek *(Manisa; Bilecik; Konya; Bolu; Ankara; İzmir illeri)*

Ület [*İs.*], Yelkenli kayık *(Gerze «Sinop»)*

Ületmek [*F.*], Balta, keser ve pıçak gibi âletlerin ağızlarını keskinletmek, bilemek *(Vize «Kırklareli»)*

Ülezmek [*F.*], Hastalıktan zayıf düşmek *(Çemişgezek «Tunceli»)*

Ülfer [*İs.*], **1.** Büyük su, ırmak (**Koyunları ülferde yıkadık:** *Kayseri; Çeltikçe «İnegöl - Bursa»)* — **2.** Nilüfer çiçeği *(Konya)*

Ülgü [*S.*], **1.** Arzuya uygun olmıyan ve uydurmak imkânı da güç olan, hesaba gelmiyen *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)* — **2.** Mütenasip *(Köşker «Kırşehir»)* — **3.** [*İs.*] Emel, düşünce: **Ülgüsüz insanla konuşmamalı** *(Bahçe «Seyhan»)* — **4.** [*İs.*] Tutum, gidiş, tavır, hareket: **Ülgüsü iyi gibi görünüyor** (terbiyesiz) **(Çocuk millete muzirdir** *(Lohan «Antep»)*

Ülgüdür [*İs.*], Nümune **(Malını methediyorsun ama, ülgüdürnü göster de görelim :** *Dadam «Bolu»; İnebolu «Kastamonu»)*

Ülgülü [*S.*], Mütenasip endamlı *(Köşker «Kırşehir»)*

Ülgüsüz [*S.*], Biçimsiz, şekilsiz, şeklini kaybetmiş şey: **Ülgüsüz kadın; Bu hayvan pek ülgüsüz imiş** *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Ülkün [*İs.*], Köşe taşı: **Şu ülkün geri konmuş** *(Postallı «Ulukışla - Niğde»)*

Ülküt [*İs.*], **1.** Nümune, örnek *(Ula «Muğla»; Edirne; Kelekçi «Acıpayam - Denizli»)* — **2.** Dokunacak halıya model vazifesini gören küçük örnek halı *(Milâs «Muğla»)*

Ülle [*İs.*], Yeni doğmuş veya kırkı çıkmış çocuk: **Benim ülle hastalandi** *(Kaş «Antalya»)*

Üllemek [*F.*], Sallamak, ırgalamak (**Çocuğun beşiğini ülleyiver :** *Mardar «Bafra - Samsun»; Ankara)*

Üllük [*İs.*], **1.** Çocukların altına konulan ince ve killi toprak, bebe toprağı *(Kiçi «Talas - Kayseri»)* — **2.** Baş parmakla, şehadet parmağı arasındaki açıklık *(Köşker «Kırşehir»)*

Üllüp [*İs.*], Sabun *(Erkilet «Kayseri»)* **[*Bak:* Sere]**

Üllüz [*S.*], Cılız, kötü, zaif *(Tırafşın «Develi», Kayseri; Çakallı, Seyhan»; İskilip «Çorum»; Karahoca «Haymana - Ankara»; Korkorlu «Çiçekdağ - Kırşehir»; Tarsus «İçel»; Adana)*

Ülpek [*İs.*], Üç dört kaynağın bir arada bulunduğu yer *(Ağrakos «Suşehri - Sivas [Muh.]»)*

Ülpü [*İs.*], İnek veya davar memesi *(Topçu köyü «Karaisalı - Seyhan»)*

Ülü [*İs.*], **1.** Düğünlerde erkek tarafından kız evine gönderilen çehiz veya başka bir hediye *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Konya)* — **2.** Gelin misafirliğe giderken yanında götürdüğü eşya *(Nevşehir «Niğde»)* — **3.** Fıkaraya verilen sadaka *(Kapaklı «Kaş - Antalya»)* — **4.** Komşudan komşuya sadaka veya ikram olarak gönderilen yemek *(Nevşehir «Niğde»; Kozan «Seyhan»; Civanyaylâğı «Mersin - İçel»; Gerede «Bolu»)* — **5.** Çocuklara verilen hediye *(Bolvadin - Afyon»; Tepelice «Bozkır - Konya»; Genezin «Avanos - Kırşeir»)* — **6.** Hediye *(Dorla «Konya»)* — **7.** Nasip, kısmet, pay: **Sanki elinden ülünü kaptık; Ülüsünü gökten bekliyesin ; Ülüsünü toprak yer** *(Bor «Niğde»)* — **8.** Dâvetiye: **Ay-**

şe hanımdan bize ülü geldi, size de geldi mi ? *(Epeç «Kayseri»)* — **9.** Düğüne davetlileri tarafından götürülen hediye: **Ülüsüz, dikisiz düğüne gidilir mi ?** *(Malatya)*

Ülübe [*İs.*], Patates *(Karapınar «Konya»)*

Ülübü [*İs.*], **1.** Fasulya *(Kocabergos «Çanakkale»; Adana «Seyhan»; Konya ili)* — **2.** Böğrülce *(Antalya; Ödemiş «İzmir»; Bursa; Mut «İçel»)*

Ülübüsük [*S.*], Sersem, aptal, beceriksiz *(Burdur)*

Ülüç [*İs.*], Komşunun komşuya yaptığı yardım *(Harmandalı «Eskişehir»)*

Ülük [*İs.*], **1.** İbrik, testi gibi şeylerin emziği *(Morcalı «Karaman», Konya; Çay «Bolvadin - Afyon»; Eğridir, Isparta; Burdur; Çömlekçi «Bodrum - Muğla»)* — **2.** Çeşme musluğu *(Çerkeş «Çankırı»; Seydişehir «Konya»)* — **3.** Boğaz: **Çocuğun ülüğü ağrıyor** *(Dersindere (Salihli - Manisa»)* **[Bak: İmik, ümük]**

Ülülemek [*F.*], Çocuklara hediye dağıtmak *(Kırşehir)*

Ülüngür [*İs.*], **1.** Zaif, cılız *(Avrunlar, Tokat)* — **2.** Fidanların kuvvetli filizi *(Kapıkaya «Amasya»)*

Ülünkörü [*İs.*], Köy ocaklarında üzerine odun konulan, iki ayağı önde ve bir ayağı arkada demir *(Isparta)*

Ülüş [*İs.*], Bir evden diğer eve gönderilen yemek, hayır payı, komşu hakkı *(İmaret köyü «Merzifon - Amasya»; Gürün «Sivas»; Pazarveren «Pınarbaşı - Kayseri [Afşarlar]»; Kozan, Gökdere, Endel «Cebelibereket - Seyhan»; Erzin «Dörtyol - Hatay»; Büyükkışla «Boğazlıyan - Yozgat»; Yeniköy «Ereğli - Konya»; Narlıdere «İzmir»; Efsus «Elbistan - Maraş»)* **[Bak: Öl, 2]**

Ülütmek [*F.*], Beşikteki çocuk sidiğini sübekten taşırmak *(Gerede «Bolu»)*

Ülüz [*S.*], Zayıf *(Karaman - Konya»)*

Üm [*İs.*], Toplu dikenlik: **Ümünün kenarından geçerken eteğim takıldı** *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)*

Ümek [*İs.*], Asker *(Niğde)*

Ümük [*İs.*], Boğaz, gırtlak, imik *(Çıkrıkçı «Akdağmadeni - Yozgat»; Karaviran, İskilip «Çorum»; Gökçesu «Bolu»; Kastamonu; Sinop; Beyşehir, Akşehir, Afşar «Hadım», Konya; Yenice, Yılanlı «Eğridir»; Lağuz, Hisarardı, Yalvaç, Isparta; Eyneş, Burdur; Aydın; Kalecik, Evciler «Bâlâ», Kayaş, Etimes'ut «Çubuk», Ankara; Himmetli, Niğde; Toprakkale «Osmaniye», Karaisalı «Seyhan»; Urfa; Antalya; Safranbolu, Adatepe «Devrek», Kilimli «Zonguldak»; Çankırı; Edirne; Danamandıra «Çatalca» Şile «İst.»)*

Ümürtlek [*İs.*], **1.** Boğaz, gırtlak *(Adana; Alaçayır «Şarkışla - Sivas»)* — **2.** Yaprağın damarı *(Adana köyleri)* — **3.** Sapı kamışlanmış ekin *(Koçak «Ulukışla - Niğde»)*

Ümzük [*İs.*], İplik kırıntısı, parçaları *(Karacasu «Aydın»)*

Ün [*İs.*], **1.** Ağıl: **Ünü kapadın mı?** *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Öğüt *(Nevşehir «Niğde»)*

Üna [*S.*], Aksi adam, söz dinlemez *(Köşker «Kırşehir»)*

Ünberha [*İs.*], Gürültü, bağrışma, çığlık *(Akçaova «Çine - Aydın»)* **[Bak: Ünhengeme]**

Ündüner [*S.*], Geçen gün *(Niğde)*

Üneç [*İs.*], Çocukların ot ve çiçeklerden yaptıkları taç *(İzmir [Muh.])*

Ünegi [*S.*], Aksi, inatçı *(Niğde)*

Ünek [*S.*], **1.** Kahraman, namdar *(Ba-*

yındır «İzmir») — **2.** Avcı kulübesi *(Küçükbahçe İzmir»)* **[Bak: Öneze, üneze]**

Ünelmek [*F.*], **1.** İnkişaf etmek, gelişmek, büyümek **(Bakımsız çocuk ünelmez; Ahmet bugünlerde çok üneldi :** *Isparta; Sağa «Burdur»)* **[Bak: Seselmek]** — **2.** Hastalıktan kurtulmak *(Şebinkarahisar, Koyulhisar «Giresun»)*

Ünemek [*F.*], **1.** Meşhur olmak, iştihar etmek *(Bursa)* — **2.** Gelişmek, büyümek: **Bu sene ekinler ünemedi** *(Aliköy «Isparta»)* **[Bak: Ünelmek, 1]** — **3.** Çağırmak: **Ali babam üneyor** *(Orta Anadolu)*

Üneze [*İs.*], Avcı kulübesi, av pususu *(Şereflikoçhisar «Ankara»)* **[Bak: Ünek, 2]**

Üneze bağlamak [*İs.*], Yol kesmek, pusu kurmak: **Üneze bağlarız avı önleriz** *(Kocahıdır «İpsala - Edirne»)*

Üngücü [*Zf.*], Bittabi, her halde; behemehal: **Üngücü bu iş olacak ne yapsan faydasız** *(Denizli)*

Üngülüz [*İs.*], Kadın budu da denilen bir çeşit ahlat *(Bolu)*

Üngürüş [*İs.*], Et bıçağı: **Bu üngürüş kesmiyor** *(Niğde)*

Üngüz [*İs.*], Bıçak *(Zile «Develi - Kayseri»)*

Ünhengeme [*İs.*], Bir kalabalığın çıkırdığı bağırtı, çığırtı, gürültü *(Berk «Bolu»)* **[Bak: Unberha]**

Ünke [*İs.*], Elli dirhem *(Konya)*

Ünkü [*İs.*], İnat, aksilik *(Salihli yürükleri «Manisa»)*

Ünkülenmek [*F.*], İnatçılık etmek, taannüt göstermek *(Salihli yürükleri «Seyhan»)*

Ünkülük etmek [*F.*], İnat etmek *(Salihli yürükleri «Manisa»)*

Ünkür [*Zf.*], Orada: **Anne ünkürden şekeri al; Davarlar ünkürde** *(Ödemiş «İzmir»)*

Ünkürü [*Zf.*], **1.** Yukarı: **Ünkürüde testi var al da gel!** *(Muğla)* — **2.** Şura, şurası: **Ahmet ünkürdedir** *(Bursa köyleri)* **[Bak: Ünkür]**

Ünlemek [*F.*], **1.** Çağırmak, seslenmek, bağırmak *(Haymana, Hisarlıkaya «Polatlı», Küçükyozgat «Zir», Ankara; Çataloluk «Bakırdağ - Kayseri»; Engili «Akşehir - Konya»; Eğrigöz, Uşak, Kütahya; Köşker, Kırşehir; Eskişehir; Giresun «Keçiborlu», Yalvaç, Isparta; Hisarcık, Söğüt, İnönü, Tuzaklı «Gölpazarı», Bilecik; Karsavuran «Saimbeyli», Toprakkale «Osmaniye», Adana «Seyhan»; Urfa; Akdere «Silifke», Antalya; Civanyaylâğı «Mersin - İçel»; Muğla; Eskişehir, Muallim «Gebze - Kocaeli»; Adala «Salihli», Kırkağaç «Manisa»; Bozcaada, Bayramiç «Çanakkale»; Çeşme, Ödemiş, Kuşadası, Seferihisar, Urla, Karaburun, Kemalpaşa, Torbalı, Foça «İzmir»; Edremit, Balıkesir; Denizli; Bayburt «Gümüşane»; Giresun; Trabzon; Kurucaova «Akçadağ - Malatya»; Sincan «Alaca - Çorum»; Yozgat; Gerede, Bolu; B. Karakarlı «Hayrabolu - Tekirdağ»; Bakacak bucağı (?))* — **2.** Ay doğmaya başlamak: **Ay ünleyip gelir** *(Güzelsu «Akseki - Antalya»)* — **3.** Beddua etmek: **Niçin annene taatsızlık ettin, sana çok fena ünliyor** *(Sincan «Alaca - Çorum»)* **[Bak: İlenmek]**

Ünlenmek [*F.*], **1.** Haykırarak ilân ve teşhir edilmek: **Bu iş ünlendi artık** *(Alaşehir «Manisa»)* — **2.** *Yıldızeli «Sivas»)* **[Bak: Adıkmak, 1]**

Ünlü [*S.*], **1.** Şanlı, şöhretli, anılı *(Muğla; İzmir; Kırşehir)* — **2.** Kıymetli, değerli *(Kocaeli)*

Ünme [*İs.*], Methetme, öğme *(Kütahya köyleri)*

Ünnemek [*F.*], **1.** Çağırmak, seslenmek, bağırmak *(Biga «Çanakkale»; Irgıllı «Çivril - Denizli»; Eskişehir; Kozak, Bayındır «İzmir»; Bozüyük «Bilecik»; Vena «Ordu»; Deliviran «Çubuk», Üçem «Bâlâ», Ayaş, Ankara; İğdecik, Sancaklıboz, Akhisar «Manisa», Bakırdağ «Develi - Kayseri»; Göynük, Bolu; Hendek Kocaeli»; Karacasu «Aydın»; Burdur; Çanakkale; Eskişehir; Yeniköy «Ereğli»; Konya; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Mustafa Kemalpaşa «Bursa»; Balıkesir; Köşker «Kırşehir»; Arapkir «Malatya»; Adana köyleri; Antalya; Amasya)* — **2.** İlenmek, beddua etmek *(Edirne)*

Ünnemen [*İs.*], Battaniye: **Ünnemeni yorgana değişmem** *(Borlu «Gördes - Manisa»)*

Ünsüz [*S.*], Cansız, ruhsuz, kuvvetsiz *(Bolu)*

Üntün [*İs.*], Nişane, emare, işaret, eser: **Kaybolan koyunun üntünü yok** *(İznik «Bursa»)*

Ünü [*İs.*], Umacı: **Ünü geliyor seni yiyecek** *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir)*

Ünük [*İs.*], **1.** Boğaz, gırtlak *(Edirne [Muh.]; Bursa; Çardak «Lâpseki - Çanakkale»; Muratlı «Tekirdağ [Muh.]»; Saraylı «Kocaeli»; Ahırköy «Söğüt - Bilecik»; Bolu Safranbolu «Zonguldak»; Akardere «Edirne [Muh.]»; İzmir; Zeytinli «Edremit - Balıkesir»; Karamürsel «Ereğli-Konya»)* — **2.** Boğazda çıkan şişkinlik, ur: **Zavallı kızın ümüğü var** *(Kızıl keçili «Edremit - Balıkesir»)*

Ünüklemek [*F.*], Boğazını sıkmak, boğmak *(Lüleburgaz, Edirne [Muh.]; M. Kemalpaşa «Bursa»)*

Ünüm ünüm [*Zf.*], Bağıra bağıra: **Çocuk köşe başında ünüm ünüm ağlıyor** *(İznik «Bursa»)*

Ünüs [*sİ.*], Haziran ayı *(Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»)*

Üpremek [*F.*], Tohum filiz vermek, birdenbire baş göstermek: **Afyonlar üpremiş kalkmış** *(Basak «Hasan çelebi - Malatya»)*

Ürbelenmek [*F.*], Bozulmak, zedelenmek: **Bu atın tüyü ürbelenmiş, Kalbim sana karşı ürbelendi** *(Karaoğlan «Zonguldak»)*

Ürbermek [*F.*], Bir dâvayı boş yere isbata çalışmak *(Aslandoğmuş «Yıldızeli - Sivas»)*

Ürcik [*İs.*], Cevizli sucuk *(Harput «Elâzığ»)*

Ürçek [*İs.*], Turşusu yapılan bir çeşit bitki *(Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)*

Ürdüm [*İs.*], Taksim. hisse (**Bizim tarla üç ürdüme ayrıldı, herkes kendi ürdümünü ekiyor:** *Yozgat; Mahmutbeyli «Kavak - Samsun»)* ***[Bak: Üçürdüm]***

Üre [*İs.*], **1.** İhtilâl: **Ürenin başlangıcı belli değildir** *(Yaylâ «Kırklareli»)* — **2.** Mer'a, örü: **Doğu illerimizde vasi üreler vardır** *(Ereğli «Zonguldak»)* — **3.** Hergeleye bırakılmış kısrak *(Koyunbaba, ağaeli, Haraçlı «Kalecik - Ankara»; Şebinkarahisar «Giresun»; Maruf, Çankırı; Niğde; Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Ürek [*İs.*] **1.** Hergele *(Burdur)* — **2.** Faiz *(Samsun [Muh.])*

Üreklemek [*F.*], Çoğalmak *(Mut «İçel»)*

Üreleşmek [*F.*], Üşüşmek, birikmek, toplaşmak *(Dere, Çine «Bolvadin - Afyon»)*

Üremek [*İs.*], Çoğalmak, artmak *(Hocalar «Sandıklı - Afyon»; Kürt «Altın - Kütahya»; Yakayı «Eskişehir»; Çiftlik «Sinop»)*

Ürende [*İs.*], Ekseriya çobanlar tarafından kullanılan 2-3 metre boyunda kalınca sopa *(Cebelibereket «Seyha»; Bolu)*

Ürendelemek [*F.*], Seçmek; ayırmak *(Atkaracalar «Çerkeş - Çankırı»)*

Üretmek [*F.*], **1.** Söz üzerinde fazla durmak, sözü uzatmak (**Ne üretip duruyorsun, kısa kes** : *Çankırı; Tamzara «Kayseri»)* — **2.** Bir işi kolaylaştırmak *(Tomzara «Kayseri»)*

Ürge [*İs.*], Binilecek çağa gelmiş erkek at *(Karahamza «Sarıkamış - Kars»)*

Ürgeç [*İs.*], Bir yaşına girmemiş kuzu *(Kastamonu)*

Ürgelenmek [*F.*], Hafif hafif sallanmak: **Ekinler ürgeleniyor** *(Lohan «Gaziantep»)* ***[Bak: Irganmak]***

Ürgen [*İs.*], Kebap *(Vezirköprü «Samsun»; Boyabat «Sinop»)*

Ürgendere [*İs.*], Öğendere *(Bolu)*

Ürgü [*İs.*], Hesap (**Yapılan masraflar ürgüye sığmıyor; Onun ahlâkı ürgüye sığacak gibi değil** *(Maraş)*

Ürgülenmek [*F.*], Yavaş yavaş sallanmak *(Tavas «Denizli»; Bayındır «İzmir»)* ***[Bak: Irganmak, ürpelenmek]***

Ürgün [*S.*], Dolu, meşbu, şişkin *(İnay «Çeşme - Manisa» ; Denizli)*

Ürgünlük [*İs.*], Şişkinik, mide şişkinliği: **Biraz karbonat alayım da şu ürgünlük geçsin** *(Bağyaka «Fenike - Antalya»)*

Ürgürmek [*F.*], Bir parça ekmek mayasını un katarak sulandırıp çoğaltmak *(İst. [Muh.])*

Ürgüt [*İs.*], **1.** Eser, mahsul *(İnebolu «Kastamonu»)* — **2.** Nümune *(Korucuk, Bostancılı «Sinop»)* — **3.** Yoğurt mayası: **Hasibeler bizden ürgüt aldı** *(Bodrum «Muğla»)*

Üriye [*İs.*], İki yaşında dişi tay *(Başköy «İncesu - Kayseri»; Şereflikoçhisar «Ankara»)*

Ürkeğenotu [*İs.*], Kırlarda biten mavi çiçekli bir nevi ot *(Çakırköyü «Şebinkarahisar - Giresun»)*

Ürken [*İs.*], Su birikintisi *(Ankara)*

Ürkmek [*İs.*], Çökmek, yıkılmak, sukut etmek, heyelân etmek (**Duvar ürkmüş; Dağ ürkmüş** : *Sinop ili; Müstecap «Balıkesir»)* ***[Bak: Sürçmek]***

Ürkü [*İs.*], Çekingenlik: **Bu çocuk korku ürkü bilmez** *(Konya)*

Ürkülemek [*F.*], Sallamak: **Kızım beşiği ürküle!** *(Narlıdere «Boldan - Denizli»)*

Ürkün [*İs.*], **1.** Köşebaşı, dönemeç (**Şimdi ürkünü dolaştı** : *Erkilet «Kayseri»)* — **2.** Dam veya binanın kenarı *(Niğde; Bayramiç «Çanakkale»; Genezin « Avanos - Kırşehir »)* ***[Bak: Ürük]*** — **3.** Uçurum kenarı: **Çocuğu ürkünün kenarında görünce yüreğim ağzıma geldi** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Ürküntü [*İs.*], **1.** Korku, tevahhuş *(Balıkesir ve çevresi)* — **2.** Çocukların ve büyüklerin yüzünde çıkan yara bere *(Kuruhüyük «Boğazlıyan - Yozgat»; Güvere «Silifke - İçel»)*

Ürkürük [*S.*], **1.** İnsandan kaçan, merdümgiriz adam *(Gerede «Bolu»)* — **2.** Ürkek hayvan *«Gerede «Bolu»)*

Ürlemek [*F.*], **1.** Sallamak *(Karado-*

ğan «Kıbrısçık - Bolu») — **2.** Himayesi altına almak: **Hasan kardeşinin yetimini beş on sene ürlemelidir** *(Karadoğan «Kıbrısçık - Bolu»)*

Ürlenmek [*F.*], Biraz iyileşmek *(Niksar «Tokat»)*

Ürlük [*İs.*], Başörtüsü *(Balıkesir)*

Ürmek [*İs.*], **1.** Bir şeyi üfleyip şişirmek, içini hava ile doldurmak **(Ahmet topu ürdü:** *Burdur;* **Koyunu iyi ür :** *Isparta; Uşak,* **Kız sakızını ürüyordu:** *Kütahya; Ürküt «Sandıklı - Afyon»)* — **2.** Köpek havlamak *(Homa «Çivril - Denizli»; Isparta; Ula «Muğla»; Güdül «Ayaş»; Ankara; Söğüt «Bilecik»; Apturrahmanlar «Serik - Antalya»; Kuzgun «Seyhan»; Halâs «Gümüşhacıköy - Amasya»; Gümüşane; Erzincan; Erzurum; Varto, Ahlat «Bitlis»; Doğubayazıt «Ağrı»)* **[Bak: Çemkirmek]**

Ürmük [*İs.*], Beşik sapı *(Çorlu «Tekirdağ»)*

Ürnük [*İs.*], Kulplu küçük çömlek *(Şeyhsadi «Amasya»)* **[Bak: Serniç 1, şergit]**

Ürper [*İs.*], Ufak yapraklı, beyaz çiçekli ve küçük boylu bir cins bitki *(Kayseri)*

Ürsüm [*İs.*], Âdet, örf, görenek *(Bakırköy «Ödemiş - İzmir»; Kavakdere «Muğla»)* **[Bak: Ürüstün]**

Ürsümek [*F.*], Korkmak: **Gençliğimde devecilik ederken gece dışarda yatardık ta ürsümezdik** *(Toyhana «İskilip-Çorum* [*Aşiret*]*»)* **[Bak: Üsürgelenmek]**

Ürtmek [*İs.*], Soğan cücüğü ve nebat sürgünü **(Bağa gidip ürtmek toplıyalım:** *İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Kilis «Gaziantep»)*

Ürtmeklenmek [*F.*], Cücüklenmek, sürgün vermek: **Ispanaklar ürtmeklendi** *(Maraş)* **[Bak: Örtmek]**

Ürü [*İs.*], Kırda hayvanların yattığı yer: **Ürüsünü sevmiyen hayvan sürüsüz kalır** *(Bolu)*

Ürüğü cücüğü [*İs.*], Çoluğu çocuğu, soyu sopu: **Ürüğü cücüğü beraber gelmiş** *(Sinop ili)*

Ürük [*İs.*], Dam kenarı *(Gürün «Sivas»)* **[Bak: Ürkün, 2]**

Ürüklemek [*F.*], **1.** Bir şeyin üzerinden iylerini ve irilerini seçip almak: **Sepetteki meyvaları ürüklemiş ürüklemiş almış** *(Lohan «Gaziantep»)* **[Bak: Evirtlemek]** — **2.** Otlağa çıkarılan hayvanı bir yere iple bağlamak **Atı çayıra ürükle!:** *Korna «Kartal» Pendik «İst.»)* **[Bak: Örklemek]**

Ürülmek [*F.*], **1.** Şimşek (Isparta) — **2.** Havlamak *(Isparta)*

Ürüm [*İs.*], **1.** Davarların sabaha karşı yaylıma kalkması *(Yeniköy «Eskişehir»)* — **2.** Süt veren hayvan: **Ahmedin üç ürümü var** *(Davutlar «Zonguldak»)* — **3.** Kurumuş ot: **Ürümleri taşıdık** *(Adana)*

Ürümbez [*S.*], Kurnaz; idareli *(Yazır «Tefenni - Burdur»)*

Ürümbüz [*İs.*], Ustalık, kurnazlık *(Afyon)*

Ürüme [*İs.*], Kırıta kırıta yürüme *(Ünye «Ordu»)*

Ürüme gitmek [*F.*], Kırıta kırıta yürümek *(Ünye «Ordu»)*

Ürümek [*F.*], **1.** Davar gece otlamak *(Konya)* **[Bak: ürü yaymak]** — **2.** Beşik sallamak *(Ünye «Ordu»)*

Ürüm köçek [*Zf.*], Hep beraber: **Ürüm köçek gidelim** *(Muğla)* **[Bak: Ürüğü cücüğü]**

Ürün [*İs.*], **1.** Sık orman: **Keklik önümden kalktı ürünün içine daldı** *(Denizli köyleri)* — **2.** Çokluk *(Çavuşçu «Ilgın - Konya»)* — **3.** [*S.*] Kelepir [mal]: **Eline bir az ürün geçmiş** *(Davulga «Emirdağ - Afyon»)* — **4.** Hasılat, mahsul: **Bu sene ürünleriniz nasıl ?** *(Kayı «Tosya - Kastamonu»)* — **5.** Sağmal hayvan: **Mehmet ağanın ürünü çoktur** *(Bolu; köyleri Kastamonu)* — **6.** Tarladaki kurumuş otlar *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Köşk «Aydın»; Narlıdere, Kemalpaşa, Tire «İzmir»; Yalvaç «Isparta»; Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»; Yenice köy «Eskişehir»; Civanyaylâğı, Silifke, İçel; Bakırköy «Muğla»; Kilis «Gaziantep»; Maraş; Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Kocayatak «Serik - Antalya»)* — **7.** Kuru çalı, çırpı *(Tuzla «Seyhan»)* — **8.** Süt, yoğurt, ayran gibi maddeler *(Köy «Seyhan»; Ergören «Taşköprü»; Kastamonu; Uraş «Beypazarı», Gölköyü, Ağılcık, Sirkeli «Çubuk», Kınık, Kızılcahamam, Ankara; Köprücek «Emet - Kütahya»; Nevşehir «Niğde»; Ayaslar «Ilgın», Kırlıgiret «Konya»; Gazipaşa, Alanya, Sadıklar «Akseki - Antalya»; Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»; Çağa «Gerede - Bolu»; Niksar «Tokat»; Ayancık «Sinop»; Köçekli (?))* **[Bak: Ağartı 1, ağırtı, ağaran]**

Üründülemek]*F.*], **1.** Seçmek, ayırmak, tefrik etmek: **Üründüleye üründüleye bu hale getirebildim** *(Nevşehir «Niğde»)* — **2.** Tetkikten geçirmek *(Barla «Eğridir - Isparta»)*

Üründürmek [*F.*], Davarı geceleyin otlatmak *(Alemdar «Konya»)*

Ürünevi [*İs.*], Sürü sahiplerinin yazın yağ, peynir saklamak için ayırdıkları serin oda *(Eskişehir)*

Ürünlük [*İs.*], *(Kozalar «Tavas - Denizli»; Emirâlem «Menemen - İzmir»)* **[Bak: Kür 2 ve 3]**

Ürünmek [*F.*], İki tarafa sallana sallana yürümek *(Konya; Ankara; Görele, Giresun; Yozgat; Çorum)*

Ürüstün [*İs.*], Görenek, âdet *(Eğrigöz «Kütahya»)* **[Bak: Ürüsüm]**

Ürüsüm [*İs.*], Görenek, âdet *(Kabalı «Hafik - Sivas»;* **Her memleketin bir ürüsümü vardır:** *Konya)* **[Bak: Ürüstün]**

Ürü yaymak ve **Ürüye kaldırmak** [*F.*], Tanyeri ağaracağı sırada koyun sürüsünü otlatmağa kaldırmak, çıkartmak *(Sarayönü (Saideli - Konya»)*

Ürüye [*İs.*], Bir yaşında dişi tay *(Niğde; Sivas; Amasya)*

Ürüzlük [*İs.*], Birbirine karışmış olan çalılık *(Aslıhan tepeciği «Balıkesir [Muh.]»)*

Ürya [*İs.*], Dişi tay (**Ahmedin götürdüğü erkek mi, ürya mı?** : *Ağacaşar «Ürgüp - Niğde»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* **[Bak: Ürye]**

Ürye [*İs.*], *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Vezirköprü «Samsun»; Ortaköy «Mecitözü - Çorum«; Üçkuyu «Çal - Denizli»; Ayancık «Sinop»; Evciler «Dinar - Afyon»)* **[Bak: Ürya]**

Üs [*İs.*], Yatak *(Tarsus «İçel»)*

Üsbekes [*Zf.*], Behemehal, mutlaka *(Yozgat; Niksar «Tokat»; Deliktaş «Kangal - Sivas»; Sinop ili)* **[Bak: Üsekes, üskes]**

Üsbertemek [*F.*], Israr etmek: **O**

kadar üsbertedim olmadı *(Adana «Seyhan»)*

Üse [*S.*], Aptal, ahmak, bön *(Süller «Çal - Denizli»)*

Üsekes [*Zf.*], Mutlaka *(Tahtaköy «Edremit - Balıkesir»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Üsfekes ve **Üzvekes** [*Zf.*], Muhakkak *(Değirmencik «Safranbolu - Zonguldak»)*

Üsgülü [*İs.*], Taranarak eğirilecek hale getirilmiş keten lifleri *(İnebolu «Kastamonu»; Akait «Akşehir - Konya»; Bahattin «Ordu»)*

Üsgündür [*İs.*], Armudun küçüğü *(Bayramören «Kurşunlu - Çankırı»)*

Üsgüre [*İs.*], Ağzı açık bakır tas *(Van; Kavak «Kangal - Sivas»)*

Üskek [*S.*], Yüksek *(Kilis «Gaziantep»; Maraş)*

Üskere [*İs.*], İçi sırlı toprak çanak *(Gebeler «Kırkağaç - Manisa»; Honaz «Denizli»)*

Üskes [*Zf.*], Behemehal, mutlaka *(Muğla; Burdur; Köşker «Kırşehir»; Şarkikaraağaç, Büyükfindos, Isparta; Trabzon; Sinop; Eskişehir; İbradı «Konya»)*

Üsküci [*İs.*], Tanesiz mısır koçanı *(Veliköy «Vakfıkebir - Trabzon»)*

Üsküdar [*İs.*], Kağnı tekerleğinin ağaç kısmı *(Taşbaşı «Bozkır - Konya»)* **[Bak: yöreme]**

Üsküdür [*İs.*], Armut *(Karacaviran [?])*

Üsküf [*İs.*], **1.** Yünden örme külâh *(Germir «Kayseri»)* — **2.** Gelin tacı *(Burdur [Muh.]; Köşker (Kırşehir»)* — **3.** Dikiş yüksüğü *(Erzurum; Urfa)* — **4.** İki kenarı ile başa gelecek tarafı ipekle işlenmiş örtü *(Muğla; Güdül «Ayaş - Ankara»)* — **5.** Büyük elek *(Urfa)* — **6.** [*S.*] Temkinli, terbiyeli: **Üsküflü kimse her yerde sevilir** *(Şahmelik «Develi - Kayseri»)* — **7.** Nargile başlığına geçirilen bakır kafes *(Çankırı)* — **8.** Doğan ve şahin kuşlarının gözlerini kapalı tutmak için başlarına geçirilen sahtiyan maske *(Çankırı)*

Üskül [*İs.*], Taranmış, deste haline getirilmiş temiz keten *(Kazmasökü «Sinop»)* **[Bak: Üsgülü]**

Üsküle [*İs.*], **1.** Saplarile birlikte örülmüş soğan *(Himmetdede «Kayseri»; Kırşehir)* — **2.** Saplı tas (**Üsküleyi kalaylattım** : *Kula «Manisa»; Adana)* — **3.** Büyük çanak *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **4.** Ketenin döğülüp tarandıktan sonra kalan gayri safi kısmı *(Konya)* **[Bak: Girevet, gerevit]**

Üskülü [*İs.*], **1.** Temizlenmiş kendir lifleri *(Tefil «Çarşamba - Samsun»; Görele «Giresun»; Fatsa «Ordu»)* — **2.** [*S.*] Sevgili; kıymetli: **Bir oğlan, iki kızdan birinin üskülüdür** *(Ferahfakı «Ayaş - Ankara»)*

Üskülü bez [*İs.*], İnce ve zarif keten bezi *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Üsküre [*İs.*], **1.** Bakır çorba tası, kâsesi *(Kemah, Erzincan; Divriği «Sivas»; Havza, Samsun; Şebinkarahisar «Giresun»; Elâzığ; Adana köyleri «Seyhan»; Bursa; Urfa; Köse «Kelkit - Gümüşane»; Çerkesköy «Saray - Tekirdağ»; Muğla; Erzurum; Kümbet «Seyitgazi - Eskişehir»; Siverek; Diyarbakır»; İzmir civarı; Saka «Kütahya»; Ahlat «Bitlis»; Konya; Merzifon «Amasya [Muh.]»)* — **2.** Sırlı toprak kâse *(İzmir ili; Burdur; Akviran «Konya»)* — **3.** Tencere *(Paşa köyü «İzmir [yörükler]»)* — **4.** Tahta ağartmıya yarıyan marangoz rendesi *(Tavas «Denizli»)* — **5.** Yassı

tabak *(Karaköy «Manisa»)* — **6.** Üzerine bezir çırası konulan toprak çanak *Genezin «Avanos - Kırşehir»; Alaçeli «Ürgüp - Kayseri»)*

Üslük [*İs.*], **1.** Kadın başörtüsü *(Dalkoz «Kurşunlu - Kırşehir»; Bozcaada «Çanakkale»; Akhisar «Manisa»; Muğla; Tavas, Denizli; Akköy «Söğüt», Bilecik; Kürtköyü «Altıntaş - Kütahya»; Balıkesir; Kurtbasanlı «Kadınhan - Konya»; Ferizler «Anamur - İçel»; Karaburun, Tire, Torbalı, Bayındır «İzmir»)* — **2.** Kadınların önü kapalı iş elbisesi *(Akçakaya «Kayseri»)* — **3.** Çocuk kundağına sarılan âbani *(Gökçesu «Bolu»)* — **4.** Bazı yerlerde kadınların başlarına örttükleri car veya peştemal *(Tavas «Denizli»; Trabzon)* — **5.** İş arasında elbise üstüne giyilen ceketimsi örtü *(Kayseri)*

Üst [*İs.*], Kadınların ay âdeti *(Alibeyköyü «Manisa»)*

Üst ağacı [*İs.*], Bez veya halı tezgâhlarında ıstar ağacının üst kısmında çözgü ipinin dolandığı yuvarlak ağaç *(Kıran «Muğla»)*

Üsteker [*İs.*], Bina ustası: **İnşaallâh evine üstekerler girsin !** *(Tire «İzmir»)*

Üstelemek [*F.*], Israr etmek; devam etmek (**Nafile üsteleme, onun bu işi yapmağa niyeti yok:** Denizli; *Genezin «Avanos - Kırşehir»; Alayunt «Kütahya»)*

Üstenek [*İs.*], Palto: **Dün üsteneğim yırtıldı** *(Nazilli köyleri «Aydın»)*

Üstün kulplu [*İs.*], Tek kulplu toprak kova *(Konya)*

Üstenlemek [*F.*], Israr etmek, üzerine düşmek *(İçel)* [**Bak: Üstelemek**]

Üsterlik [*İs.*], Kağnı arabalarının üstü, kağnı evi *(Yahşieli «Bayramiç - Çanakkale»)*

Üstlük [*İs.*], **1.** Kadınların giydikleri ferace, yeldirme *(Edremit «Balıkesir», Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** Kadın başörtüsü *(Balıkesir; Turhal «Tokat»; Kuşadası «İzmir»)* — **3.** Hamam havlusu *(Kastamonu)* — **4.** Yemek üzerine yenilen soğukluk *(İst. [Muh.])* — **5.** Kadınların iş sırasında giydikleri önlük *(Gemir, Talas, Kayseri)*

Üstü [*İs.*], Şimal, poyraz *(Gülesur «Ağrı»)*

Üstübü [*İs.*], Ketenin çöpleri, işe yaramıyan kısmı *(Gesit «Ilgın - Konya»; Niğde)*

Üstülük]*İs.*[, **1.** Kağnı evi, kağnının tekerlekten yukarı olan üst kısmı *(İsgöbü, Zencidere «Kayseri»; Tercan «Erzincan»; Taşburun «Iğdır-Kars»)* — **2.** Hırka *(Amasya ve dolayı)*

Üstümbüllük [*İs.*], Kağnının üst kısmı *(Çorum ve dolayı)*

Üsüm [*İs.*], Şubat *(İst.)*

Üsün [*İs.*], Ev çatısının en yukarısına konulan ve çatıyı tutan ağaç *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Üsürgü [*İs.*], Yarım çarşaf veya başörtüsü *(Şebinkarahisar «Giresun»; Ezbider «Suşehri - Sivas»)*

Üşelemek [*F.*], Parçalamak, ufalamak *(Çankırı)*

Üşenmek [*F.*], Gıdıklanmak, huylanmak (**Ali çok üşenir:** *Amasya; Alihoca «Zile - Tokat»; Maraş; Malatya; Kuzuculu «Dörtyol - Seyhan»; Sungurlu «Çorum»)*

Üşkok [*İs.*], Tüfek: **Üşkokun ağzı taşa geldi** *(Çilehane «Reşadiye - Tokat [Muh.]»)*

Üşkün [*İs.*], **1.** İçtima: **Bugün öğ-**

retmenlerin üşkünü vardı, mektep işleri görüşüldü *(Rumelikavağı «İst.»* — **2.** [*S.*] Kâhil kimse *(Isparta)*

Üşmek [*F.*], Bir şeyin içini oymak *(Araç, Kastamonu köyleri)*

Üşşek ve **Hüşşek** [*İs.*], Vaşak denilen, derisi kıymetli hayvan, öşek **(Sonunu saymıyan üşşek gibi ağlıya ağlıya tuzağa düşer** : *Çankırı; Keşanuz «Ankara»)*

Üşü [*İs.*], Kürek, kazma sapı gibi şeyleri yontmak için kullanılan iki saplı pıçak *(Bayadı, Çavdar «Ordu»)*

Üşük [*İs.*], **1.** Çukur *(Çerkeş «Çankırı»)* **[*Bak:* Obruk]** — **2.** Soğuk algınlığı *(Nallıhan «Ankara»)*

Üşülemek [*F.*], Kürek, kazma gibi şeylerin saplarını iki saplı pıçakla yontmak *(Bayadı «Ordu»)*

Üşümlemek [*F.*], Düşmanlık etmek *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Üşüş [*Zf.*], Tuhaf tuhaf: **Yüzüme üşüş bakıyor** *(Alaşehir «Manisa»)*

Üşütüp kızdırma [*İs.*], Sıtma: **Üşütüp kızdırmaya tutuldu** *(Kilis - Gaziantep)*

Ütâ olmak [*F.*], Müptelâ olmak, iptilâ haline gelmek: **Ahmet rakıya ütâ olmuş** *(Kırşehir)*

Üteği [*İs.*], Üzerinde un elenilen yün yaygı *(Zile «Tokat»)* **[*Bak:* Kendürük]**

Ütek [*S.*], **1.** Çabuk ve çok üşüyen **(Ali çok ütektir:** *Tavlusun, Sarıoğlan «Kayseri»; Maruf, Basdak, Mart «Çankırı»)* — **2.** Korkak **(Üte adamla yolculuk etme :** *Balçova «İzmir»; Çanakkale ve çevresi; Köristan «İznik - Bursa»)*

Üteklemek [*F.*], İtmek, kakmak *(Samsun)*

Ütelek [*S.*], Çok üşüyen *(Samsun)*

Ütelemek [*F.*], **1.** Karıştırmak *(Orta «Çankırı»)* — **2.** Seçmek, tefrik etmek; ağzı ile pislendirmek *(Orta «Çankırı»)* — **3.** *(Bitlis; Arfa)* **[*Bak:* Kizetmek]**

Ütlemek [*İs.*], Ayırmak, seçmek, ayıklamak, evirtlemek *(Kuruçay köyü «Çubuk - Ankara»; İlyas köyü* [?]; *Mersin «İçel»; Tavşanlı «Kütahya»)*

Ütlenmek [*F.*], Neşvü nema bulmak: **Ağaçlar ütlendi** *(Buca «İzmir»)*

Ütme [*İs.*], Ateşte kızartılmış taze mısır veya buğday *(Antalya; Çorum; Konya; Niksar «Tokat»)* **[*Bak:* Göce 7, Çatırgaç, sitil 6]**

Ütmek [*F.*], **1,** Oyunda kazanmak, *(Adana «Seyhan»; Bozkır «Konya»; Ulukışla «Niğde»; Geresin «Isparta»; Çal, Denizli; Tavşanlı «Kütahya»; Burdur; «Bozüyük - Bilecik»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Sivas; Düzce «Bolu»; Alaçam «Bafra - Samsun»; Ünye «Ordu»; İst.* [*Muh.*]*)* — **2.** Koyun ve keçi gibi hayvanların baş ve ayaklarındaki tüyleri ateşte yakmak, ütülemek *(Ulukışla «Niğde»; Adana «Seyhan»; Konya; Harput «Malatya»; Kilis «Gaziantep»; Maraş; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **3.** Taze mısır veya buğdayı ateşte kebap etmek *(Çal «Denizli»; Genezin «Avanoc - Kırşehir»; Alibeyli «Seyhan»; Bozkır «Konya»)*

Üttürmek [*F.*], Koparmak *(İst.)*

Ütücü [*S.*], Koyun kelle ve ayaklarını ateş yalazına tutup tüylerini yakarak temizliyen adam *(İst.)*

Ütük [*S.*], **1.** Çok ve çabuk üşüyen, soğuğa dayanamıyan *(Simav «Kütahya»; Konya; Edirne; Balıkesir; Ortaköy «Bor - Niğde»; Deliktaş «Kangal»; Sivas; Fadıl «Orhaneli - Bursa»; Maraş; Gaziantep)* — **2.** Ormandan yakılarak açılan yer, tarla

(Güzelsu «Akseki - Antalya»; Ulaş «Tarsus - İçel»; Nebiler «Serik - Antalya») — **3.** Yakılmış, ütülenmiş *(Yeniimaret «Edirne»)* — **4.** [*İs.*] Taze ekinlere zarar veren bir cins küçük böcek *(Dengere «Tefenni - Burdur»)*

Ütüklenmek [*F.*], **1.** Ürkmek, korkmak *(Kemer «Fethiye - Muğla»; Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **2.** Alışmak, itiyat etmek *(Köşker «Kırşehir»)*

Ütük olmak [*F.*], Soğuğa tahammül edememek *(Erzurum)*

Ütülek [*S.*], Tetik, çevik, ele avuca sığmıyan: **Ütülek bir delikanlı** *(Kızılcahisar «Acıpayam - Denizli»)*

Ütülenmek [*F.*], Hafifçe yakmak *(Sivas)* **[Bak: Utmak]**

Ütülmek [*F.*], Oyunda kaybetmek, yutulmak *(Davutlar «Kuşadası - İzmir»; Tekir «Silifke - Antalya»; İst.* [*Muh.*]*; Sivas)*

Ütürmek [*F.*], **1.** İtmek, kakmak *(Bafra «Samsun»)* — **2.** Kumarda kaybetmek *(Bursa)*

Ütüşmek [*F.*], Yüz yüze görüşmek *(Köşker «Kırşehir»)*

Ütüz [*İs.*], Ateş kenarından ayrılmıyan, çok üşüyen adam *(Çalış «Haymana»)*

Ütüzlemek [*F.*], Tarassut etmek, gözetlemek *(Urfa)*

Ütüzlenmek [*F.*], **1.** Acele etmeyip yavaştan almak, ağır davranmak *(İpsile «Hafik - Sivas»; Beyobası «Ankara»; Taçın «Bünyan - Kayseri»; Köşker «Kırşehir»; Bucak, Endel «Osmaniye - Seyhan»)* — **2.** Halsiz bir durumda kalmak *(İnallı «Niğde»)*

Ütüzmek [*F.*], **1.** Oyunda yutulmak *(Zile «Develi - Kayseri»)* — **2.** Gözetlemek *(Urfa)*

Üvcek [*İs.*], Tepe *(Çakırca «Bursa»)* **[Bak: Yücek ve yüğcek]**

Üve [*İs.*], Erkek keçi kırkılırken arka ayaklarında bırakılan kıllar *(Küçüksöğle «Elmalı - Antalya»)*

Üveç [*İs.*], **1.** Üç beş yaşlarında burulmuş, enenmiş koyun veya keçi *(Seyhan; Gülâbi «Yozgat»; Edirne; Kızılcaören «Kütahya»; Karahoca «Haymana»; Çerit Müminli «Keskin», Üçem «Bâlâ - Ankara»; Keskin köyü «Eskişehir»; Mustafa Kemalpaşa «Bursa»; Paşaköy «Balıkesir»; D. Furtul «Zonguldak»)* — **2.** Üç, dört aylık kuzu *(Ağrakos «Suşehri - Sivas«; Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Şişek, 2]**

Üvek [*S.*], Suyu sızdıran yer: **Bu toprak üvektir** *(Yahyalı «Kayseri»)*

Üvelmek [*F.*], Kızmak, darılmak: **Akşam eve gitmezsem babam bana üvelir** *(Dikenli «Çankırı»)*

Üven [*İs.*], Zeytin tanesi büyüklüğünde siyah ve buruk erik *(Sarıyer «İst.»)*

Üvenik [*İs.*], Avlu *(Eceabat «Çanakkale»)*

Üvere [*İs.*], İp eğirmeğe mahsus haç şeklindeki aygıt *(Çerkeş «Çankırı»)* **[Bak: Mengere, fengire, kirman]**

Üvergeç [*İs.*], Fırın küreği, pişirgeç *(Kızılcaören «Kütahya»)* **[Bak: Evirgeç]**

Üverlenmek [*F.*], İç titremesi gelmek: **Bugün bende öyle bir üverlenmek varki ateşe gireceğim geliyor** *(Dizdaroğlu «Samsun»)*

Üvermek [*F.*], **1.** Ses vermek, cevap vermek *(Balıklı Çeşme köyü «Biga - Çanakkale* [*Muh.*]*»)* — **2.** Yoğurmak *(Kayseri)*

Üveyik [*İs.*], Ekmeği sert ve esmer olan bir cins iri buğday (*Tokat; Sinop; Samsun illeri*)

Üvez [*İs.*], **1.** At sineği (*Devrek «Zonguladk»; Karadiken «Tarsus - İçel»; Kürkçüler «Seyhan»*) — **2.** Tatarcık denilen haşere (*Bursa; Denizli; **Kilis** «Gaziantep»; Erzincan; Karamürsel «Kocaeli»; Zara köyü «Amasya»; Adala «Salihli - Manisa»; Urfa; Malatya; Elâzığ*) — **3.** Sivrisinek (*Pütürge, Behsini, Malatya, Maden Şefleri «Niğde»; Kadirli «Seyhan»; Maraş; Kilis, Gaziantep; Elâzığ; Günbatan «Kelkit - Gümüşane»; Çerkeş «Çankırı»; Sayaca «Ebülhayır - Ordu»; Sivas; Konya*) — **4.** Büvelek denilen sinek (*Kütahya*) — **5.** [*S.*] Çelimsiz: **Şu kızın ne kadar üvez halleri var** (*Denizli*) — **6.** Kara hurma (*Hars «Yusufeli - Artvin»*)

Üvezlemek [*F.*], Kabuğunu soymak: **Cevizleri üvezledim** (*İst.* [*Muh.*])

Üvkünmek [*F.*], Yapamıyacağı bir işi yapacağını zannetmek (*Almus «Tokat»*) ***[Bak: Öykünmek]***

Üvmek [*F.*], İşlemek, içine geçmek (**Bugünkü yağmur içime üvdü :** *İyiciler «Polatlı - Ankara»*)

Üvmük [*İs.*], Ocak, öbek, küme, yığın (**Bir üvmük mantar buldum :** *Orta «Çankırı»*)

Üvre [*S.*], Geveze (*Kadıçiftliği «Yalova - İst.»*)

Üvüt [*İs.*], Çimlendirilmiş buğdaya un ve pekmez katarak yapılan ağda (*Büyükteflek «Kırşehir»*)

Üvütlemek [*F.*], Seçmek, ayırmak; evirtmek (*Civanyaylâğı «Mersin - İçel»; Balıkesir; Eskişehir*)

Üvütmek [*F.*], Süte maya katmak, uyutmak (*Atköy «Balıkesir* [*Muh.*]*»*)

Üy [*İs.*], Ev (*Karaçayır «Tokat»; Kadıçiftliği «Yalova - İst.»*)

Üyeşmek [*F.*], Lâkayt kalmak, işi başkasına yükletmek (*Gerze «Sinop»*)

Üykerek [*İs.*], Ev eşyası (*Kadıçiftliği «Yalova - İst.»*)

Üylek [*İs.*], Bakır su kabı, helke (*Bolu*)

Üymek [*İs.*], Karınca veya muzır kuşlar küme olmak (*Kale «Ilgaz - Çankırı»*)

Üymeşmek [*F.*], Karınca veya muzır hayvanlar bir araya toplaşmak (*Kale «Ilgaz - Çankırı»*)

Üytük [*İs.*], Ateşe çok sokulan adam (*İzmir* [*Muh.*])

Üyü [*S.*], **1.** Yumuk gözlü, vücudu etli olan kimse (*Isparta*) — **2.** Tavuk kolerası (*Kızılcaören «Kütahya»*)

Üyük [*İs.*], **1.** Yapma tepe, hüyük (*Kadıköyü «Seyhan»; Nilüfer «Bursa* [*Muh.*]*»*) ***[Bak: Höyük, 1]*** — **2.** Cıvık çamur (*Hacıhamza «Osmancık - Çorum»*)

Üyüklemek [*F.*], **1.** Seçmek, ayıklamak (*Balkan «Kaş - Antalya»*) — **2.** Ufaklamak, parçalamak: **İhtiyarlar ekmeği üyükler** (*Ereğli «Zonguldak»*)

Üyüllemek [*F.*], Sallamak: **Kızım, şu çocuğu üyülle de uyusun !** (*Kırşehir*)

Üyünük [*S.*], Durgun, sakin, sessiz (**Bugün hava çok üyünük ;** *Tire «İzmir»;* **Karaçayın üyünük akan yerleri çoktur** : *Eğridir «Isparta»*)

Üyürtmek [*F.*], Koşmak (*Tokat*)

Üyütlemek [*F.*], Seçmek, ayıklamak, iyisini ayırmak (*Senirkent, Uluborlu «Isparta»; Urla «İzmir»; Seydişehir «Konya»; Serik, Korkuteli «Antalya»*) ***[Bak: Üyüklemek, 1]***

Üz [*S.*], **1.** Katı, sert: **Tahta üz olduğundan çivi çakılmıyor** (*Dadağı «Kayseri»*) — **2.** Ova, düzlük: **Ahmede Yenihan üzünde rasgeldim** (*Fatsa «Ordu»*) ***[Bak: Öz, 6]***

Üzbar olmak [*F.*], Yüz yüze gelmek, yüzleşmek (*Urfa*)

Üzbelek [*S.*], Sıska, zaif, hasta çocuk *(Kökçesu «Bolu»)*

Üzdürmek [*F.*], Eğlendirmek: **Çocuğu üzdür** *(Balıkesir)*

Üzdürge [*İs.*], Ustura: **Bu çakı üzdürge gibi keskin** *(Civanyaylâğı «Mersin - İçel»)*

Üzdürüvermek [*F.*], Aldatıvermek, gönlünü yapmak, kandırmak *(Balıkesir)*

Üzengili [*İs.*], Ayağın orta kısmı *(Doğubayazıt «Ağrı»; Bostanlar «Bahçe - Seyhan»; Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»)*

Üzer [*İs.*], **1.** Kaymak: **İnek sütünün üzeri hafif olur** *(Dadanı «Bolu»)* — **2.** Fâiz *(Muğla; Kastamonu)*

Üzerli [*S.*], Gebe, hamile *(Mut «İçel»)*

Üzgü [*İs.*], **1.** Cefa, eziyet: **İnsana üzgü yapma** *(Urla «İzmir»)* — **2.** Merdiven: **Üzgünün bir basamağı kırılmış** *(Edirne)*

Üzkes [*Zf.*], Mutlaka, behemehal: **Üzkes gidecek misin?** *(Sinop ili)*

Üzküre [*İs.*], Tas *(Divriği «Sivas»)*

Üzlet [*İs.*], Uzak: **Benden bir az üzlet dur** *(Pirlerkondu «Hadım - Konya»)*

Üzlük [*İs.*], **1.** İçine yağ, yoğurt gibi şeyler konulan küçük toprak çömlek *(Nevşehir, Ürgüp, Sazlıca, Niğde; Genezin, Avanos, Çiçekdağı, Kırşehir; Boğazlıyan «Yozgat»; Bezirhane «Bâlâ - Ankara»; Yalvaç, Bozanönü «Isparta»; Develi «Kayseri»; Konya)* **[Bak: Ente]** — **2.** Topraktan yapılmış kahve tavası *(Gümle «Söğüt-Bilecik»)*

Üzmek [*F.*], Koparmak *(Çarşamba «Samsun»; Trabzon; Ordu)*

Üznek [*S.*], Bitmiyen ve daima ilişikli kalan iş: **Amele kıtlığından tütün işi üznek kaldı; Şu işi bitiriverelim, üznek kalıp durmasın** *(Muğla)*

Üznemek [*F.*], Eskimek, yıpranmak: **Paltonun kolları üznedi** *(Edirne)* **[Bak: Tırçılmak]**

Üznük [*İs.*], Küçük toprak çömlek *(Tavlısın «Kayseri»; Sorkuncak «Eğridir - Isparta»)* **[Bak: Üzlük]**

Üznümek [*F.*], Yıpranmak, eskimek, incelmek: **Çarşaflar üznüdü** *(Edirne)*

Üzük [*İs.*], **1.** Harf, hece *(Manisa)* — **2.** Çarpıntı, helecan *(A.)* — **3.** [*S.*] Üzülmüş, kopmuş *(Novdalı «Mut - İçel»)*

Üzüklemek [*F.*], Tarladaki başakları toplamak: **Ahmet çabuk şunları üzükle!** *(Bayadı «Ordu»)*

Üzülmek [*F.*], **1.** Şifaya yüz tutmuşken tekrar hastalanmak *(Kozan «Seyhan»; Güvere «Silifke»; İçel; Sinop; Samsun)* — **2.** Tire, ip gibi şeyler incelip kopmak *(Sinop; Samsun; Kilis «Gaziantep»; Maraş)* — **3.** Bez, kumaş gibi şeyler akmak, incelmek *(Sinop; Samsun; Kilis «Gaziantep»; Maraş)* **Namaz kılanların pantolonlarının dizleri çabuk üzülür** *Karamehmet «Çorlu - Tekirdağ [Muh.]»)*

Üzümleme [*İs.*], Üzerine yağ dökülerek yenilen haşlanmış kuru üzüm *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)*

Üzümlü [*İs.*], Beyaz böğrülce *(Aliköyü «Isparta»)*

Üzünmek [*F.*], Hiyle yapmak: **Ahmet oyunda üzünür** *(Hayrabolu «Tekirdağ»)*

Üzüt [*S.*], Zayıf, kuvvetsiz *(Bolu)*

Üzzük [*İs.*], Hayvan bağlamıya mahsus küçük ip *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)*

V

Va [*İs.*], **1.** Baba *(Demirci «Manisa»)* — **2.** [*Ed.*] Hayır: — **Eve gidecek misin? — va!** *(Bor «Niğde»)*

Vaç [*İs.*], Gem ağızlığının iki tarafına merbut ve dizginleri takmıya mahsus kayış halkalar *(Köy «Kars»)*

Vada [*İs.*], Dere: **Vadalar birleşince nehir olur** *(Karacabey «Bursa [Muh.]»)*

Vaden [*İs.*], Dere kenarı: **Vadende oturmak çok safalıdır** *(Çaypınar «Balıkesir»)*

Vagan [*S.*], Birdenbire sararıp solan *(Ankara köyleri)*

Vağan [*İs.*], İçinde sulu şeyler taşınan tahta kap, çoban küleği *(İst. [Muh.])*

Vağılamak [*F.*], Canı yanan köpek acı acı ses çıkarmak *(Yozgat)*

Vağıldamak [*F.*], Coşkun sular çağıldamak *(Yozgat)*

Vağıltı [*İs.*], Gürültü, patırtı, şamata *(Konya; Muncusun «Kayseri»)*

Vahsınmak [*F.*], Fena halde müteessir olmak *(Ulubey «Ordu»)*

Vala [*İs.*], **1.** İplikten dokunmuş yorgan ve döşek yüzü *(Erbaa «Tokat»)* — **2.** İpekli başörtüsü, krep *(Urfa; Satılmış «Eskişehir»; Çerkeş «Çankırı»; Erzurum; Kars; Üçem «Bâlâ - Ankara»)* — **3.** Ekseriyetle al renkte olup elbiselik olarak kullanılan ince ve kıymetli bir cins dokuma, kumaş **(Al valayla donatmışlar başını* Sırma sandım kirpiğini kaşını:** *Çıkrıkçı «Maden»*, **Güzele köpen yakışır, çirkine vala neylesin!:** *Yozgat; Karapürçe «Taşköprü - Kastamonu»; Kırşehir)* **[Bak: vele3]** — **3.** Dut toplanırken yere serilen yaygı *(Kemaliye «Malatya»)*

Valan valan [*Zf.*], Alev alev *(Köşker «Kırşehir»)*

Valka [*İs.*], Yelkenli kayık arkasına bağlanan küçük sandal, filika *(Şile «İst.»)*

Valta [*İs.*], Sazlık, bataklık yer *(Vize «Kırklareli»; İst. [Muh.]; Gündoğdu, Mustafa Kemalpaşa «Bursa [Muh.]»)*

Valtalık [*İs.*], Sazlık ve sulak yer *(Kalivya «Malkara - Tekirdağ»)*

Vatan bezi [*İs.*], Yemenicilerin kullandıkları küçük yastık *(Gerze «Sinop»)*

Vanda [*İs.*], Çocuk *(Elâzığ)*

Vangıldamak [*F.*], Çok gürültü yapmak *(Kıbrıs «Kayaş - Ankara»)*

Vangırdak [*İs.*], Haziran başlarında çıkan ve on gün sonra kaybolan koyu kırmızı renkte dört kanatlı bir cins sinek *(İsmil köyü «Konya»)*

Vanılamak [*F.*], Kaybolmak: **Kulakları çınlasın Ahmet vanıladı gitti** *(Karaman «Konya»)*

Vank [*S.*], Tutuk hava *(Vona «Ordu»)*

Vant [*İs.*], Elbiysenin, eşyanın dış yüzü *(Sason «Siirt»)*

Varak [*İs.*], Varılacak yer, menzil, konak *(Niksar «Tokat»; Perşembe «Ordu»; Gaziantep ve dolayı)*

Varakula [*İş.*], Taşçıların taş kırma-

da kullandıkları demir kalem *(Gündoğdu «Rize»)*

Varangelen [*İs.*], Halı tezgâhlarında, gücü ağacından daha yukarda duran ve derezin arasında bulunan ve aşağı yukarı hareket ederek çizgiyi açıp kapayan uzunca ağaç *(Genezin «Avanos», Çiçekdağı, Kırşehir; Elbaşı «Bünyan - Kayseri»; Kıran köyü «Muğla»)*

Varavarası [*İs.*], Sonu, âkıbeti: **Bu işin varavarası ne olabilir?** *(Gaziantep)*

Varaza [*İs.*], Sinir, asab *(Ünye «Ordu»; Kavak «Samsun»)*

Vardar [*İs.*], Haşlama et ile un, nâne, yoğurt ve yumurtadan yapılan bir türlü yemek *(Antalya [Muh.])*

Vare [*İs.*], Çekiç *(Kuyucak «Eskişehir»)*

Varı [*İs.*], Mısır *(Silifke «İçel»)*

Varımlı [*S.*], Nişanlanacak çağdaki kız *(Kılıçlı «Ankara»)*

Varış [*İs.*], Alçak duvar *(Çay köyü «Amasya»)*

Varik [*İs.*], **1.** Özlü ve yapışkan kırmızı toprak *(Kirazlı «Şarköy - Tekirdağ [Muh.]»)* — **2.** Ördek *(Zonguldak)*

Varlıklı [*S.*], Zengin, servet sahibi *(Kilis «Gaziantep»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Varma gelme [*İs.*], Mukabil ziyaret *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Varna [*S.*], İri gövdeli adam, vardakosta *(Dereköyü «Kayseri»)*

Varsam ve **Barsam** [*İs.*], İstavrit cinsinden bir balık *(Sarıyer «İst.»)*

Vart [*İs.*], Çıban *(Sivas)*

Varvarlık [*İs.*], Delikanlılık çağı *(Müstecap «Balye - Balıkesir»)*

Varya [*İs.*], Küçük çekiç *(Rize)*

Vaskal [*İs.*], Arı oğullarının kondukları yerden almıya yarıyan sepet *(Gümüşane)*

Vaşı [*İs.*], Liğen gibi kullanılan geniş ağızlı toprak çanak *(Genezin «Avanos»; Çiçekdağı «Kırşehir»; Ürgüp «Niğde»)*

Vayınsamak [*F.*], Taklit yapmak *(Ergine «Bakacak - Balıkesir»)*

Vayra [*İs.*], Her iki tarafı düğdülü çekiç *(Kaya, Genezin «Avanos - Kırşehir»)* **[Bak: Varya]**

Vayvay [*İs.*], **1.** Toprağın tavlı olduğu kış ekim zamanı *(Antalya köyleri)* — **2.** Kasımdan 20 gün sonraki ekim *(Küçükkabaca «Uluborlu - Isparta»; Çay «Bolvadin - Afyon»)* — **3.** Kulpsuz iri fincan *(Üsküdar «İst. [Muh.]»)*

Vayvay tavu [*İs.*], Toprağın, ikinci teşrinin onundan ikincikâununun 23 üne kadar ekime müsait olan tavlılığı *(Gönen «Isparta»)*

Vaz [*İs.*], Hurma *(Bartın «Zonguldak»)*

Vazalak [*S.*], **1.** Sözünü bilmez *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Emirler «Bâlâ - Ankara»; Azaplı «Kadirli - Seyhan»; Muscalı «Çarşamba - Samsun»)* — **2.** Aptal *(Erzincan)* — **3.** Oruç yiyen adam *(Zile «Tokat»)* — **4.** Ehlisünnetten olmadığı halde müslümanlık taslıyan *(Adana «Seyhan»)*

Vazıradak [*İs.*], İşin kolaylıkla oluşu *(Ulubey «Ordu»)*

Vazırdamak [*F.*], **1.** Lüzumsuz söz söylemek *(Yozgat)* — **2.** Birbirine sürtülen iki ağaç ses çıkarmak *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Vazvazlamak [*F.*], İhtiyarlamak: **Hasan dede vazvazladı** *(Konya)*

Vedre [*İs.*], Tahta kova, külek *(Üsküdar «İst. [Muh.]»; Yusufeli «Çoruh»; Bayındır «İzmir»; Kars)*

Velan [*İs.*], Meşe kozalağı, Palamut *(Gümüşane)*

Vele [*İs.*], **1.** Renkli ipek bez, örtü ve-

ya kumaş parçası *(Sandıklı «Afyon»; Burdur; Karaman «Konya»)* **[Bak: Vala, pürlü]** — **2.** Gelinin eline konan kınanın üstüne sarılan gazboyama *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)* — **3.** İpek elbise *(Misis «Seyhan»)* — **4.** Düğün: **Vele gecesine buyurun** *(Doğanbey «Balıkesir»)*

Veleme [*İs.*], Muhtelif renkli uzun bezlerden örülmüş kilim *(Ermenak «Konya»)*

Velen [*İs.*], Meşe palamutu *(Siye «Tosya - Kastamonu»)*

Velen etmek [*F.*], Bir sene sonra ekilecek tarlayı sürüp hazırlamak *(Fıraktın «Kayseri»)*

Velhen [*İs.*], **1.** Ekilmiş tarla *(Elâzığ)* — **2.** Ekilmeden beş ay evvel ilk defa sürülen tarla *(Şahmelik «Kayseri»)*

Velkan [*İs.*], Çift, tarla sürme *(Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»)*

Velveç [*İs.*], Yatak yüzü yapılan dokuma *(Konya)*

Velvele [*İs.*], Kınaçiçeği *(Tokat)*

Vengirdemek [*İs.*], Küçük çocuk ağlamak *(Yozgat)*

Venilemek [*F.*], Çok söylemek: **Karşımda çok venileme** *(Kavşıt «Sungurlu - Çorum»)*

Venk [*İs.*], Ağaçlı ve sulak yer *(Elazığ)*

Ver [*İs.*], Bitkilerin fazla otlarını ayıklama *(Ahlat «Bitlis»)*

Vere [*İs.*], İki sürülmüş yer arasında kalan sürülmemiş kısım *(Ahlat «Bitlis»)*

Veref [*İs.*], Sathımail *(Ula «Muğla»)*

Verelli [*S.*], Cömert, Kıtelli zıddı *(Edirne)*

Veren [*İs.*], Dik yamaç *(Karahoca «Haymana - Ankara»)*

Verep [*S.*], **1.** İğri, mail, yamaç [yer veya şey] *(Geriz «Samsun»; Aşağıılıca «Eskişehir»; Topaç, Derbent, Yerköy «Kızılhoca», Yozgat, Genezin «Avanos - Kırşehir»; Boynuyoğun «Seyhan»; Çiftlik «Kalecik - Ankara»; Teslim, Çorum; Sivas; Şahinpaşa «Malkara - Tekirdağ»; Gökköy «Reşadiye - Tokat»; Erzurum; Trabzon; Tokat; Kars)* — **2.** Çapraz, köşeli *(Ulubey «Ordu»)* — **3.** [*İs.*] Sağrı *(Yenihan «Sivas»)* — **4.** Aksi, zıt *(Köşker «Kırşehir»)*

Verepemek [*F.*], İğriltmek *(Ünye «Ordu»)*

Vereş [*S.*], Sıska, zayıf *(Çorlu «Tekirdağ»; Bursa köyleri)*

Verev [*S.*], **1.** Çapraz, mail, arkurı [yer ve şey] *(Ahmetli «Şile - İstanbul»; Çanakkale; Mudanya «Bursa»; Menemen «İzmir»; Karahoca «Haymana - Ankara»; Sadık köyü «Mucur», Köşker «Kırşehir»; Ünye «Ordu»; Pasinler «Erzurum»)* **[Bak : Verep]** — **2.** Düşünmeden söyliyen *(Bolvadin «Afyon»)*

Verevilenmek [*F.*], Eğrilmek: **Dıvar verevilendi** *(Rize)*

Vergel [*İs.*], Çekiç *(Bursa)*

Veriga [*İs.*], Baca zinciri *(Ulupınar «Çanakkale[Muh.]»; Bilecik[Muh.])*

Verik [*İs.*], Bir senelik piliç, ferik *(Ahlat «Bitlis»)*

Verildemek [*F.*], Büyüklere karşı gelmek *(Alucra «Giresun»)*

Verimcek [*İs.*], Taahhüdat, aylık veya yıllık olarak verilmesi deruhte edilen para *(Niksar «Tokat»)*

Verimli [*S.*], Münbit *(Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»)* **[Bak: Kekez, 4]**

Verişik [*İs.*], İmece *(Bilân köyü «Seyhan»)*

Verka [*İs.*], Dişli kürek *(Trabzon)*

Verker [*S.*], Gelişli *(Ankara)*

Verlemek [*F.*], Sebzeleri çapalıyarak

fazla otlarını ayıklamak *(Ahlat «Bitlis»)*

Versek [*İs.*], Şikâyetname: **Filân hakkında versek verilmiş** *(Köşker «Kırşehir»)*

Verveç [*İs.*], Örtü: **Ayşenin verveçi yırtıldı** *(Alibey höyüğü «Çumra - Konya»)*

Ves [*İs.*], Huy, gidiş *(Ankara)*

Vesek [*S.*], **1.** Yardımcı, muavin *(Madari «Develi - Kayseri»)* — **2.** [*İs.*] Rehin, tutu *(Ahmetfakılı «Akdağmadeni»; Vasfibey «Kadışehir - Yozgat»; Şarkışla, Sivas ve dolayı; Güllühöyük «Çiçekdağ», Köşker, Yağmurlu, Paşalı «Avanos», «Kırşehir»; Seydişehir «Konya»; Zile «Tokat»; Ortaköy «Mecitözü - Çorum»; Ağaeli «Kalecik», Kulaksız «Keskin - Ankara»; Bademli, Emirdağ «Afyon»; Alagöz «Çerkeş - Çankırı»)*

Vessiz [*S.*], Huysuz, münasebetsiz: **Vesli insan vessizleri sevmez** *(Ankara)*

Vessizlenmek [*F.*], Huysuzlanmak *(Ankara)*

Vessüz [*S.*], Huysuz, münasebetsiz *(Osmancık «Çorum»)* **[Bak: Vessiz]**

Vetsiz [*S.*], Münasebetsiz (**Vetsiz vetsiz konuşma ; Vetsiz adamı kim sever?**: Çelik köyü *«Gaziantep»; Alacahan «Sivas»; Tokat)* — **2.** Geveze: **Fatmanın kızı çok vetsizdir** *(Sevin «Elbistan - Maraş»)* — **3.** Çok miskin adam *(Yamanlı «Saimbeyli - Seyhan»)*

Vezek [*İs.*], **1.** Donun uçkur geçen yeri, uçkur deliği *(Çanakkale; Amasya; Gökköy «Reşadiye - Tokat»; Erzurum)* — **2.** Uçkur *(Yeniköy [Muh.])*

Vezi [*İs.*], Düğünlerde kaşık ile oynanan oyunlar *(Adana «Seyhan»)*

Vezil [*İs.*], Meyilli arazinin kaymaması için çekilen duvarlar arasında ekilmiye elverişli olan yerler *(Narlıdere «Boldan - Denizli»)*

Vezilemek [*F.*], Hastalık veya zayıflıktan dolayı sesi ince ve cansız çıkmak *(Civanyaylâğı «Mersin - İçel»)*

Vezlemük [*S.*], Cansız, mecalsiz, mızmız, miskin, sıska: **Haydi oradan vezlemük sen de** *(Çaycuma «Zonguldak»)*

Veznelik [*İs.*], Boynuzdan yapılan barıtlık: **Vezneliğimde bir atımlık barut kaldı** *(Rize)*

Vıcımak [*F.*], Oyun bozanlık etmek (**Ali gene vıcıdı**: *Gürcü köyü «Kızılcahamam - Ankara»; Çerkeş, Çankırı)*

Vıcırgan [*İs.*], Bıçılgan denilen ayak hastalığı, akarca *(Demirci «Simav - Kütahya»)*

Vıcırvıcır [*Zf.*], Çok çok, bol bol: **Hayvanın yarasında vıcır vıcır kurt var** *(Ulamış «Seferihisar - İzmir»)*

Vıcıtmak [*F.*], Atmak, fırlatmak: **Elindeki taşı vıcıtma !** *(Homa «Çivril - Denizli»)*

Vıdıvıdı [*S.*], Zevzek *(Aydın)*

Vıdvıd [*İs.*], Dedikodu *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Vığıldamak [*F.*], Gürültü yapmak: **Çocuklar çok vığıldıyorlar** *(Isparta)*

Vığılvığıl [*Zf.*], Çok çok: **Sirkenin içinde kurtlar vığıl vığıl** *(Konya)*

Vığırvığır [*Zf.*], Çok çok *(Bolvadin «Afyon»)* **[Bak: Vığıl vığıl]**

Vığlamak [*F.*], Yeni doğmuş çocuk ağlamak *(Ahlat «Bitlis»)*

Vıkırvıkır [*Zf.*], Fıkır fıkır: **Su vıkır vıkır kaynıyor** *(Kozan «Seyhan»)*

Vıkvık [*İs.*], Eldiven *(Urfa)*

Vılık [*İs.*], *(Karahüyük «Konya»)* ***[Bak: Alampa]***

Vıncıklama [*İs.*], Kavga çıkarma, mesele ihdas etme *(Ünye «Ordu»)*

Vıngıldamak [*F.*], **1.** Çınlamak, çın çın etmek: **Kulaklarım vıngıldıyor** *(Isparta)* — **2.** Karınca gibi kaynamak *(Yozgat)* — **3.** Yere fırlatılan topaç ses çıkarmak *(Denizli)*

Vınıldamak [*F.*], Havaya sapanla atılan taş ses çıkarmak *(Yozgat)* ***[Bak: Vıngıldamak]***

Vırcığını çıkarmak [*F.*], Ezmek, içini dışını birbirine karıştırmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Vırcık [*S.*], Ezik: **Vırcık kavun** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Vırık [*S.*], **1.** Cıvık *(Elâzığ)* — **2.** [*İs.*] Köpek yavrusu: **Bizim vırıkların üçü öldü** *(Bolu)* — **3.** [*İs.*] Ördek yavrusu *(Çeltikçi «Yenişehir - Bursa»)* — **4.** Sebatsız: **Sen ne çok vırıksın** *(Burhaniye «Nazilli - Aydın»)* — **5.** İş bozan *(Burhaniye «Nazilli - Aydın»)*

Vırmık [*S.*], Zaif, cılız, hastalıklı: **Eski insanların yanında biz vırınığız** *(Yenimuhacir köyü «Edirne [Muh.]»)*

Vırkıtmak [*F.*], Su içerken kaba hava kabarcığı kaçırmak, mekruh etmek: **Tesdiden içirme, vırkıtır** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Vırrık [*İs.*], **1.** İnsanlarda kolera, hayvanlarda ishal *(Güçge «Gaziantep»)* — **2.** [*S.*] Alıngan *(Kargın «Çumra - Konya»)*

Vıyıklamak [*F.*], Tavşan bağırmak: **Avcı, tavşan gibi vıyıklarsa sese tilki gelir ve vurulur** *(Hasanoğlan «Ankara»)*

Vıykırmak [*İs.*], Çığlık koparmak *(Endel «Osmaniye - Seyhan»)*

Vızga [*İs.*], Domuz yavrusu *(Çakıllı «Seyhan»)*

Vızgelmek [*F.*], Tesir yapmamak: **Öyle şeyler bana vızgelir** *(İst.)*

Vızgıç [*İs.*], Mayin şeklinde yoyo denilen oyuncak *(Ağırnas «Kayseri»)* ***[Bak: Vızvız]***

Vızık [*İs.*], **1.** Sigara artığı, izmarit *(Bakırdağı «Develi», A. Pınar «Kayseri»)* — **2.** Sivrisinek *(Bursa; Bolu)* ***[Bak: Miçek]*** — **3.** Loğ ağacının loğ taşı içinden geçen kısmı *(Zermut «Gümüşane»)*

Vızık vızık [*S.*], Çok sulu ve cıvık *(Konya; Balıkesir)*

Vızıldamak [*F.*], Az ve ince ses çıkarmak: **Sivrisinek vızıldıyor** *(Kilis «Gaziantep»)*

Vızırdayak [*İs.*], Topaç *(Kastamonu)*

Vızırdayık [*İs.*], Topaç *(Boyabat «Sinop»)* ***[Bak: Coz, 1]***

Vızka [*İs.*], Domuz yavrusu *(Rumkuş köyü «Seyhan»)*

Vızlagan [*İs.*], Kunduz böceği *(Kayseri)*

Vızorı [*İs.*], Atların boğazına takılan iri boncuk *(Rize)*

Vızvız [*İs.*], **1.** Bir düğmenin iki deliğinden iplik geçirip esnete esnete çevrilen bir çocuk oyuncağı *(Bartın «Zonguldak»)* — **2.** Çocukların yarı ağlar hali *(Sinop)*

Vızzık [*İs.*], **1.** Sigara izmariti *(Saimbeyli «Seyhan»)* ***[Bak: Vızık]*** — **2.** Okun boyunduruğa bağlandığı yer *(Köse «Kelkit - Gümüşane»; Tercan «Erzurum»)* — **3.** Sivrisinek *(Erzincan; Kilis «Gaziantep»; Erzurum)* — **4.** Tatarcık *(Erzurum)*

Vidi [*İs.*], **1.** Hindi yavrusu *(Şabanözü «Çankırı»; Gölköyü «Kalecik»; Ağılcık «Çubuk - Ankara»)* — **2.** Ördek yavrusu *(Kalecik «Ankara»; E-*

dirne) **[Bak: Paytak]** — **3.** Kaz yavrusu *(Etimesut, Gölcük «Çubuk - Ankara» Eskişehir; Ağılcık «Çubuk - Ankara»)*

Vidik [*İs.*], **1.** Kaz yavrusu *(Türkbeyli «Mengen - Bolu»; Çeltikçi «Yenişehir - Bursa»; Kadarta «Araç - Kastamonu»; Safranbolu «Zonguldak»)* — **2.** Küçük köpek *(Maruf «Çankırı»; Boyabat köyleri «Sinop»)*

Vidilik [*S.*], Ufacık *(Bolvadin «Afyon»)*

Vidividi [*S.*], Minimini, küçücük *(Bolvadin «Afyon»)*

Vili [*Ed.*], Vah, vay, aman gibi korku ve şaşma bildirir *(Bor «Niğde»; Afyon; Yalvaç, Uluborlu «Isparta»; Şarkışla «Sivas»; Köşker «Kırşehir»; Balıkesir; Ermenak, Seydişehir «Konya»)*

Vire [*Zf.*], Mütemadiyen, ardı ardına *(Boyabat «Sinop»)*

Viri [*Ed.*], Şaşma bildirir *(Isparta; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Boyabat «Sinop»; Konya)*

Virik [*N.*], **1.** *(Boyabat «Sinop»)* **[Bak: Vili ve virı]** — **2.** [*İs.*] Arı kuşu *(Yeniceköy «Muğla»)* — **3.** [*İs.*] İshal *(Urfa)*

Viryo [*İs.*], Deniz yosunu *(Rize)*

Vitvit [*İs.*], *(Erzincan)* **[Bak: Divdiv, 1]**

Vizelek [*İs.*], Bökelek denilen ve sığır hayvanlarına musallat olan sinek *(Boyabat «Sinop»)*

Vizik [*İs.*], **1.** Güvercin palazı, yavrusu *(Çankırı)* **[Bak: Cızık 1, göde 7]** — **2.** Kağnı kayışının uçlarını kenetlemeğe yarıyan demir veya ağaç çivi *(Tokat)* — **3.** Küçük sivrisinek *(Tercan «Erzurum»)* **[Bak: Biçek]** — **4.** Sivrisinek *(Erzurum; Erzincan)* **[Bak: Miçek]** — **2.** Sabanın toprağı derin kazmasına yarıyan ağaç aygıt *(Kemaliye «Malatya»)* — **6.** Tatarcık *(Erzincan)* — **7.** Sigara izmariti *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)* **[Bak: Körez, 1]** — **8.** Yumurtadan yeni çıkmış kuş yavrusu *(Çaltılar «Fethiye - Muğla»)* **[Bak: Cicik, 6]**

Vizzik [*İs.*], Kumru ve güvercinin tüylenmiş yavrusu, palaz *(Çankırı)*

Vodurdanmak [*F.*], Homurdanmak: **Ayı vodurdanıyor** *(Çanakkale)*

Vol [*İs.*], Tarlayı sürerken büyük parça halinde kopan toprak, tezek *(Kavala «Yomra - Trabzon»)*

Volizma [*İs.*], Bir çeşit balık ağı *(Görece «İzmir»)*

Voltan [*İs.*], Çarık deliğine konan gön parçası *(Kargı «Kastamonu»)* **[Bak: Olduruk, 7]**

Vurgu [*İs.*], **1.** Kadınların taktıkları gümüş başlık *(Kasımlar «Eğridir - Isparta»; Konya)* — **2.** Yara, bere üzerine konulan ilâç **(Dişetlerinin ağrısını kesmek için tepesine incir vurgusu yaptım :** *Manisa; Denizli; Kayseri)*

Vurgun [*S.*], **1.** Âşık *(İçel; Muncusun «Kayseri»; Süzey)* — **2.** Nazar isabetine uğramış, göz değmiş *(Kayacık «Saimbeyli - Seyhan»)* — **3.** [*İs.*] Yakından geçen bir arkın başka bir yerden geçen sızıntısı *(Önsen «Maraş»)* — **4.** Kelepir, hırsızlık mal *(Önsen «Maraş»)* — **5.** [*İs.*] Araba *(Erzurum, Sivas; Malatya; Amasya; Kargı «Tosya - Kastamonu»)* — **6.** [*İs.*] Satlıcan hastalığı, zatülcenp *(Köy «İçel»)* **[Bak : Eyrice, 3]**

Vuruk [*S.*] Büyümekten geri kalan çocuk *(Ünye «Ordu»)*

Vurulmak [*F.*], Âşık olmak *(A. T.)*

Vuruşmak [*F.*], Boynuzlu iki hayvan çarpışmak *(A.)*

Y

Ya [*Ed.*], **1.** Hayır *(Bolu)* — **2.** Evet: **Bu iş böyle mı ? ya öyle !** *(Emet «Kütahya»)*

Yaa [*Ed.*], **1.** Hayır *(Yılanlı «Eğridir», Isparta; Konya; Torbalı «İzmir»; Şehköyü «Aydın»; Kozluca «Burdur»; Berketli, Çıkrıkçıkara, Denizli, Bolvadin «Afyon»; Kayı köyü [?])* **[Bak: ya, 1]** — **2.** Tehdit ifade eder: **Yaa sen bunu yaptın övle mi ?** *(Germencik «Aydın»)*

Yaah [*Ed.*], Hayır *(Kıbrıscık «Bolu»* **[Bak: Yaa, 1]**

Yaan [*İs.*], İki kürek kemiğinin arası: **Sırsır (Ağustos böceği) gibi yaanından ayrılmış** *(Gaziantep)*

Yaappaa [*İs.*], Çiftçilerin giydikleri çizme gibi uzun konçlu ayakkabı *(Durak köyü «Seyhan»)*

Yaarnı [*İs.*], İnsan sırtı *(Ereğli «Konya»)* **[Bak: Yağırnı]**

Yaba [*İs.*], Tınazı savurmakta veya olmağa yüz tutmuş harmanı aktarmakta kullanılan ağzı 3-5 parmaklı tahtadan bir aygıt *(Kütahya; Aydın; İzmir; Denizli; Afyon; Isparta; Burdur; Muğla; Konya; Ankara; Niğde; Kayseri; Balıkesir; Kırşehir; Yozgat; Bitlis; Erzurum; Kars; Ağrı; Malatya; Maraş; Seyhan; İçel; Antalya; Gaziantep; Sinop; Samsun; Ordu; Trabzon; Elâzığ; Kocaeli; Giresun; Kırklareli Vilâyetleri)*

Yabaaltı [*İs.*], Büyük yaba *(Dişli köyü «Sorgun - Yozgat»)*

Yabadır [*İs.*], Harman yığmaya yarayan dişli bir aygıt, büyük yaba: **Yabadırsız harman yığılmaz** *(Selimşahlar köyü «Manisa»)*

Yaba kaşık [*İs.*], Tahta kaşık *(Balçova «İzmir»)*

Yabalı [*İs.*], Paçalı tavuk veya güvercin *(Bolu)*

Yabaltı [*İs.*], 4-6 parmaklı büyük yaba *(Bolvadin «Afyon»; Aliköy «Isparta»; Dereköy «Kırklareli»; Antalya)* **[Bak: Yaba]**

Yaban [*İs.*], **1.** Dışarı, kır, uzak yer, gurbet *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»; Güvere «Silifke»; İçel; Kapıkaya «Amasya»; Şıhlar «Kızılcahamam», Ahırlı «Ankara»; Epçe «Develi - Kayseri»; Kavak «Samsun»; Daday «Kastamonu»; Buldan «Denizli»; Bayatköyü «İskili», Olukyanı «Sungurlu - Çorum»; Andifli «Kaş - Antalya»; Şebinkarahisar, Alucra «Giresupn»; Marmaris «Muğla»; Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Ekin tarlası *(Harput «Elâzığ»; Kuşadası «İzmir» Ankara köyleri)*

Yabanağacı [*İs.*], Akasya *(Tire «İzmir»)*

Yabana gitmek [*F.*], **1.** Başka köye gitmek *(Kilimli «Zonguldak»)* — **2.** Boşa gitmek: **Tarlaya attığım tohumlar yabana gitti** *(Kaklıç «Menemen - İzmir»)*

Yabanarmudu [*İs.*], Yazın yetişir uzunca ve sarı bir cins armut (*Gümüşane*)

Yabandarısı [*İs.*], Semer otu da denilen bir çeşit kamış (*Lâpseki «Çanakkale»*)

Yabankazı [*İs.*], Angut; [*mecazen*] insan arasına girmiyen adam (*Tire «İzmir»*)

Yabanlı [*İs.*], Dışardan gelen, yabancı (*Ankara*)

Yabanlık [*İs.*], **1.** El içine çıkmak için giyilen elbise (*Kilis «Gaziantep»*) — **2.** Bayramlık elbiyse (*Çorum*)

Yabansoğanı [*İs.*], Sarımsağa benzer ve peynire konulan bitki (*Ağrı*)

Yabantavuğu [*İs.*], (*Lâpseki «Çanakkale»*) ***[Bak: Mezgeldek, 1]***

Yabantezeği [*İs.*], Hayvanların kırlarda kurumuş tezekleri (*Nize «Kayseri»*)

Yabnatı [*İs.*], Büyük yaba(*İsköbü, Erkilet, Himmetdede «Kayseri»*) ***[Bak: Yabaltı]***

Yabı [*İs.*], **1.** İğdiş at (*Şahnalar, Cedere «Arpaçay», Kars; Taşlıçay «Diyadin - Ağrı»*) — **2.** Erkek at (*Lori «Gümüşhane»*) — **3.** [*S.*] Küçük, zayıf, kuvvetsiz (*Iğdır «Kars»*)

Yabık [*İs.*], Boynuzu geriye doğru düz olan manda (*İst.*)

Yabılgalık [*İs.*], Üzerleri kar tutmuş ağaç ve çalılık yer (*Viranköy «Kütahya»*)

Yabılgı [*İs.*], Ağaç ve çalıların dalları üzerinde toplanan kar (*Viranköy «Kütahya»*)

Yabır [*S.*], **1.** Mail, yatık, eğri: **Yabır boynuzlu erkeç** (*Kadınhan «Konya [Aşiret]»*) — **2.** İri kulaklı keçi (*Yukarıdinek «Isparta»*) ***[Bak: Yarbı, 2]***

Yabız [*S.*], Zayıf, kötü (*Kemaliye «Malatya»*)

Yablak[*S.*], Korkak (*Tavas «Denizli»*)

Yablımaz [*İs.*], Hokkabaz, palyanço, komik (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»*)

Yabrı [*S.*], **1.** Çelimsiz, ufak tefek manda (*Beyköyü «Şarkîkaraağaç - Isparta»*) — **2.** [*İs.*] İri kulaklı keçi (*Oymaağaç «Beypazarı - Ankara»*) ***[Bak: Yabır, 2]*** — **3.** Kulağı düşük [*Hayvan*] (*Çorum*) ***[Bak: Yabır, 1]***

Yabuç [*S.*], **1.** Boynuzları yatık hayvan (*Vezirköprü «Samsun»; Gerze köyleri, Ortalık «Ayancık - Sinop»*) ***[Bak: Yabır, yabrı 2]*** — **2.** Ayakları dışarıya bakan insan veya hayvan (*Bengül «Bafra - Samsun»*) — **3.** Şeklen gayri mütenazır olan (*Gerze köyleri «Sinop»*)

Yabuk [*S.*], Kekeme (*Kabalı «Sinop»*)

Yabuklatmak [*F.*], Yaptırmak, yamatmak, diktirmek: **Bu çorabı yabuklattım** (*Gerİçam «Köyceğiz - Muğla»*)

Yabuldak [*S.*], Yalınayak: **Ahmet yabuldak dışarı çıktı** (*Gaziantep*)

Yacandırmak [*F.*], Yıldırmak, gözünü korkutmak: **O iş beni yacandırıyor** (*Sinop*) ***[Bak: Yocundurmak]***

Yacanmak [*F.*], **1.** Bıkmak, usanmak: **Her gün gelmeye yancadım** (*Sekliköyü «Beypazarı - Ankara»*) — **2.** Çekinmek, utanmak, sıkılmak (**Çocuk arabaya binmekten yacandı** : *Hayrabolu, Hasköy «Tekirdağ»; Kusköy, Bayramiç, Ayvacık «Ezine», Bergoz köyü «Çanakkale»; Darıviran, Sarayköy «Denizli»; Horu «Dinar - Afyon»; Ahiköy, Yer-*

kesik, Muğla; Epçeler «Bursa»; Ömerköyü, Ergine«Bakacak», Balıkesir; Gilevgi «Elmalı - Antalya») **[Bak: İğmemek, imenmek]** — **3.** İğrenmek *(Deveçatağı «Kırklareli»; Tavşanlı «Kütahya»)*

Yadarlık [*İs.*], Bir taraflılık, iltizam *(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Yadarmak [*F.*], Ondan yana olmak, tarafını tutmak, iltizam etmek *(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Yadey [*İs.*], Cihet, taraf, yön: **Dağ yadeyinde kar başladı** *(Orhangazi «Bursa»)*

Yadeyi [*İs.*], Karşılama, karşı gitme: **Babamın yadeyine gidelim** *(İlkburun [?])*

Yadeyn [*İs.*], Karşı, cephe *(Ağaçhisar «Orhaneli - Bursa»)*

Yadırgı [*İs.*], Yabancı *(Kelkit «Gümüşane»; Hamurcu, Develi, Kayseri; Genezin «Avanos» Köşker «Kırşehir»; Vezirköprü «Samsun»; Ahırlı, Şabanözü «Polatlı», Haymana, Ankara; O. A.; Beyceğiz «Simav», Altıntaş «Kütahya»; Bor «Niğde»; İncirlik «Adana - Seyhan»; Ereğli «Konya»)*

Yadırkı [*S.*], Yabancı *(Sarıkızlı «Ankara»)* **[Bak: Yadırgı]**

Yadolmak [*F.*] Unutulmak *(Köşker «Kırşehir»)*

Yadrek [*S.*], İnsan, hayvan ve nebatın kendi nevi ve cinsine aykırı olması: **Hasanın yadrek bir oğlu var** *(Bafra köyü «Milâs - Muğla»)*

Yadurgu [*S.*], *(Zile «Tokat»; Terzili «Bafra - Samsun»)* **[Bak: Yadırgı, yadırık 1]**

Yafta [*İs.*], Bir arazinin kur'a atma suretile yapılan taksimi ve bu suretle taksim edimiş tarla *(Mastat «Karaman - Konya»)*

Yaftı [*İs.*], Tezkere, Pusula *(Kozlar «Denizli»)*

Yafyaf etmek [*F.*], Durmadan aramak *(İçel)*

Yağa [*S.*], Boş gezen *(Avanos «Kırşehir»)*

Yağaç [*S.*], Yağmurlu *(Zeyve «Söğüt - Bilecik»)*

Yağada [*S.*], Yağlı: **Elim yağada oldu** *(Isparta)*

Yağadar [*İs.*], Devamlı yağmur: **Yağadarlı havalar çiftciyi sevindirir** *(Körküler «Yalvaç - Isparta»)*

Yağadı ve **yağatı** [*İs.*], İnsanın başında ve kanatlı hayvanların tüylerindeki yağlı kir *(Alayunt «Kütahya»)*

Yağadılı [*S.*], Yağlı *(Bolvadin «Afyon [Muh.]»)*

Yağadır [*İs.*], **1.** Koyunların kuyruk altında, yıkanmamış yün ve yapağıda bulunan yağlı maddeler *(Gaziantep)* **[Bak: Yağada]** — **2.** [*S.*] Yağışlı: **Havalar yağadır gidiyor** *(Burhaniye «Nazilli - Aydın»)* **[Bak: Yağadar]**

Yağal [*İs.*], **1.** Donu kara, yüzü kahve rengi olan hayvan *(Kabaağaç «Fethiye - Muğla»; Kesme «Cebel»,* **Geçen sene bizim yağal öküzü kurt yedi :** *Kasımlar «Eğridir - Isparta»)* —**2.** [*S.*] Parlak ve cilâlanmış kırmızı renk (**Yağal elma, gönül alma:** *Köşker «Kırşehir»; Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»)* — **3.** [*S.*] Eğri başlı adam *(Vezirköprü «Samsun»)* — **4.** [*S.*] Eğri *(Türmük «Havza - Samsun»)* — **5.** [*S.*] Kulağı sarı hayvan *(Kızılca «Hadım - Konya»)*

Yağalak [*İs.*], Yıkık yer, harâbe, ören *(Çökek «Ürgüp - Kayseri»)* **[Bak: Heyder]**

Yağanak [*İs.*], Toplanma, birikme *(Ankara)* **[Bak: Yığınak olmak]**

Yağandırık [*İs.*], **1.** Boyunduruğu oka tutturan kayış (*Develi «Kayseri»*) — **2.** Boyunduruğun uçları: **Sizin boyunduruk, yağandırıktan ayrıldı** (*Bozüyük «Göksun - Maraş»*)

Yağanmak [*F.*], Yapmasını tasarladığı fenalıkları atıp tutarak ötekine berikine söylemek, yapacağı şeyleri sayıp dökmek (**Çok yağanma, harmanını yakacağım diyen orağa yetişemez:** *Tire «İzmir»; Burhaniye «Nazilli - Aydın»; Alaşehir «Manisa»; Kızılhisar «Acıpayam - Denizli»*)

Yağannı [*İs.*], İnsan sırtının üst kısmı, yığın (*Pınarbaşı Bünyan»; İncesu; Kayseri; Genezin «Avanos - Kırşehir»*) [**Bak: Yağarnı**]

Yağar [*İs.*], **1.** Merkep ve benzeri hayvanların sırtında açılan yara (*Köşker «Kırşehir»*) — **2.** [*S.*] Kel (*Ovacık* [*Muh.*]) [**Bak: Tıngır**]

Yağar ay [*İs.*], Aralık **: Ekim ayda yaslanan, yağar ayda uslanır** (*Ünye «Ordu»*)

Yağardıç [*İs.*], Köylülerin yapılarında kullandıkları, yaprağı hiç kurumayan bir cins ağaç, kara ve dikenli ardıç (*Alan «Çumra - Konya»*)

Yağardıllık [*S.*], Bol yağışlı (*Zencidere «Kayseri»*)

Yağarın [*İs.*], Kürek kemikleri arası (*Şebinkarahisar «Giresun»*)

Yağarnı [*İs.*], Sırt, arka, iki omuz arası (*Alucra «Giresun»; Develi «Kayseri»;* **Yağarnım ağrıyor :** *Muscalı «Çarşamba - Samsun»; Mucur «Kırşehir»; Zile «Tokat»; Suşehri, Sivas; Şıhlı, İncirlik «Adana - Seyhan»; Milâs «Muğla»; Maraş: Demirşeyh «Sungurlu», Sarımbey «Çorum»; Ankara köyleri*) [**Bak: Yağannı**]

Yağaryeli [*İs.*], Yağmur getiren şiddetli rüzgâr (*Keşanuz «Ankara»*)

Yağas [*S.*], Ters ve aksi adam (*Toprakkale «Osmaniye-Seyhan* [*Aşiret*]*»*)

Yağaş [*İs.*], **1.** Yağmur (*Konya; Malatya*) — **2.** Yağmur yağması (*Konya; Malatya*)

Yağaşı [*İs.*], Aşıboya (*Isparta*)

Yağaşlık [*İs.*], **1.** Yağmurun sürekli halde yağması (*Gireği «Çal - Kütahya»; Eleçik köyü «Ankara»*) — **2.** Yağmur mevsimi (*O.A.*)

Yağaz [*S.*], **1.** Aksi, ters (**Şu kadın yağaz, yağaz iş görüyor :** *Ayaş, Polatlı «Ankara»; Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Geriz «Samsun»*) [**Bak: Dığaz, yagas**] — **2.** Her şeyin aksini söyliyen ve yapan (*Hisarcık «Kayseri»; Ürgüp «Niğde»; Kıbrıscık «Bolu»; Konya*) — **3.** Bunamış adam (*Bafra «Samsun»*)— **4.** Densiz, münasebetsiz (*Kilis «Gaziantep»*)

Yağazına [*Zf.*], Aksine (*Göveççi «Aziziye - Afyon»*)

Yağazlık [*İs.*], Aksilik (*Hamurcu «İncesu - Kayseri»*)

Yağbez [*İs.*], Kirli elleri silecek bez (*İzmir* [*Muh.*])

Yağcıpelidi [*İs.*], Kudret helvası (*Amasya*)

Yağçalaşmak [*F.*], Şakalaşmak, yarenlik etmek: **Ali, sabahtanberi yağçalaştığın yeter !** (*Köy «Osmaniye - Seyhan»*)

Yağda [*İs.*], Elbise yakasında, şapka kenarında hâsıl olan kir (*İskilip «Çumra»; İsparta*) [**Bak: Koğak**]

Yağdaç [*İs.*], Lâmba (*Beşkunak «Manavgat - Antalya»; Anamur köyleri «Silifke - İçel»*)

Yağdalı [*S.*], Tiftik keçilerinin kılları ve koyun yapağılarının yağlı olmak hali (*Ankara; Çankırı; Kastamonu*)

Yağdan [*İs.*], **1.** Yağ çömleği (*Gene-*

zin «Avanos - Kırşehir») — **2.** Maşrapa *(Gümüşane)*

Yağdarlı [*S.*], Yağmur veya kar yağdığı zamanki hal *(Kabaağaç, Göcek «Fethiye - Muğla»)*

Yağderlik [*İs.*], Havaların yağmurlu geçmesi: **Yağderlik günlerde pazara gitmesini sevmem** *(Başköy «Burdur»)* **[Bak: Yağdarlı]**

Yağdığan [*İs.*], Yağ tavası *(Kırca «Bolvadin - Afyon»)* **[Bak: Tıgan]**

Yağdıran [*İs.*], **1.** Güneyden kuzeye doğru yürüyen kara bulut *(Kuruçay «Erzincan»)* — **2.** Lodos rüzgârı *(Bolvadin «Afyon»; Karaveliler «Alanya - Antalya»)*

Yağı [*İs.*], Düşman *(Nikfer «Tavas - Denizli»; Tahtacı köyleri «Buca - İzmir»; Niğde; Mucur «Kırşehir»; Temre «Kaş - Antalya»; Adana köyleri «Seyhan»)*

Yağıldırık [*İs.*], Boyunduruk *(Soysallı «Develi - Kayseri»)*

Yağıltı [*İs.*], Dağ eteği: **Şu bayırın yağıltısı fındıklıktır** *(Kızılköyü «Manyas - Balıkesir»)*

Yağın [*İs.*], **1.** Düşman *(Edirne; Saray «Tekirdağ»; Üsküdar «İst.»; Adana «Seyhan; Ankara çevresi; Konya; Bursa; Erzurum)* — **2.** [*S.*] Yiğit *(İzmir)* — **3.** Arka, sırt *(Kayseri; Haral köyü, Gaziantep)*

Yağınlı [*İs.*], Sırtın iki kürek arası *(O.A.)* **[Bak: Yağrın, yaganni]**

Yağınmak [*F.*], **1.** Taammüt ve tasavvur etmek, bir şeyi evvelce düşünüp tasarlamak **(Bu işe çoktanberi yağınıyordu :** *Edirne [Muh.]; Köyceğiz, Fetiye, Muğla)* — **2.** Atıp tutmak, palavra atmak *(İst. [Muh.])*

Yağınnı [*İs.*], Sırt, arka *(Konya)*

Yağır [*S.*], **1.** Kel *(Anamur «Silifke», Akşahap, «Akseki», Antalya; İçel; Konya; Eyüp «İst.»; Yalvaç, Isparta)* — **2.** [*İs.*] Çam ve çıradaki reçine, çam sakızı, bezir *(Keskin «Eskişehir»; Yenişehir «Bursa»; Kuzyaka «Safranbolu - Zonguldak»; Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)* — **3.** [*İs.*] Sırt, arka, iki kürek arası *(Elâzığ; Çankırı köyleri; Öşek «Boyabat - Sinop»; Bozkır «Konya»; Keskin «Eskişehir»; Mardar «Bafra - Samsun»; Yenişehir «Bursa»)* — **4.** [*İs.*] Hayvanların boş yeri, böğürleri *(Keskin «Eskişehir»)* — **5.** Kirli, pis *(Çakır «Afyon»; Hisarcık «Kayseri»; Yarhisar «Bilecik»; Denizli; Konya)* — **6.** Ekseriya hayvanların sırtlarında meydana gelen yara *(Bekirde, Anamur, Silifke «İçel»; Hisarcık «Kayseri»; Keskin «Eskişehir»; Karaman, Konya, Kayı «Isparta»; Homa «Manavgat»; Eğmir «Elmalı-Antalya»; İshaklı; «Bolvadin - Afyon»; Balıkesir köyleri; Uşak «Kütahya»; Çivril «Denizli»; Etimesut, Ankara; Genezin, Avanos «Kırşehir»; Lâpseki «Çanakkale»; Başağrı «Mesudiye - Giresun»; Urfa)*

Yağırbağlamak [*F.*], Elbise yakası yağlanmak *(Birecik «Balıkesir»)*

Yağırlı [*S.*], **1.** Kirli, pis, kendine bakmıyan adam *(Taşköprü köyleri «Kastamonu»; Purtul «Zonguldak»)* — **2.** Kabahatli; suçlu *(Kemalli, Tavaklı, Bahçeli «Ezine - Çanakkale»)*

Yağırnı [*İs.*], Sırt, arka *(Elicek, Haymana «Ankara»; Konya; Avanos, Kırşehir; Nevşehir «Niğde»; Yassıören «Senirkent», Eğridir, Isparta; Bandula «Kelkit - Gümüşane»; Bayadı «Ordu»; Erbaa «Tokat»; Sungurlu «Çorum»; Sivas; Erzurum; Cimin «Erzincan»)*

Yağış [*İs.*], Yağmur *(Sürmene «Trabzon»; Şeyhler «Ulubey - Ordu»; Zon-*

guldak; Mecitözü «Çorum»; Bolu; Kânibey köyü «Çanakkale»; Gülesur «Ağrı»; Köy «Kars»)

Yağışak [*S.*], **1.** Tatsız geveze, yanşak (*Akseki «Antalya»; Kavakdere «Muğla»*) — **2.** Akar suyu tutmıyan yer (*Akseki «Antalya»*)

Yağışık [*S.*], Yağışlı hava (*Erzurum*)

Yağışlı [*S.*], Yağmurlu hava (*İzmir*)

Yağızlanmak [*F.*], Yıkanmak (*Ünye «Ordu»*)

Yağız yer [*İs.*], Cehennem; mezar: **Yağız yere gidesin !** (*Kemaliye «Malatya»*)

Yağla [*İs.*], Et tahtası (*Çankırı*) [*Bak: Yağlağa*]

Yağlaç [*İs.*], **1.** Undan yapılan şekersiz bulamaç (*Suşehri «Sivas»*) — **2.** Hamura veya ekmeğe yağ sürmek için kullanılan ucu bezli değnek (*Kastamonu*) [*Bak: Şipi*]

Yağlağa [*İs.*], Et tahtası (*Çankırı*) [*Bak: Yağla*]

Yağlağı [*İs.*], Kağnıların dingilini yağlamak için içinde bezir yağı saklanan manda boynuzundan yapılmış kap (*Genezin «Avanos - Kırşehir»*)

Yağlaman [*İs.*], Balkon (*Vezirköprü «Samsun»*)

Yağlaş [*İs.*], **1.** Mısır unu yağda kavrularak yoğurt kıvamına getirildikten sonra üzerine peynir konularak yenilen bir türlü yemek (*Ordu; Giresun köyleri*) — **2.** Bir çeşit nişasta yemeği (*Şebinkarahisar «Giresun»*)

Yağlı [*S.*], Kuvvetli toprak (*İsparta*)

Yağlı ağaç [*İs.*], Baklava, börek gibi tatlıları yağlamıya mahsus ucu bezli ağaç (*Akçakaya «Kayseri»*)

Yağlı buğday [*İs.*], Taneleri büyük, kılçıkları siyah bir cins buğday (*Dereköy «Tokat»*)

Yağlıca [*İs.*], **1.** Yaprakları dikenli olup ateş tutuşturmaya yarıyan bir ot (*Şereflikoçhisar «Ankara»*) — **2.** İlkbaharda kırlarda yetişen ve yemeği yapılan bir nevi pancar (*Diyarbakır*) — **3.** Pürende denilen süpürge otu (*Köprü köyü «Şarkîkaraağaç - Isparta»*)

Yağlıcak [*İs.*], Kağnının arka tarafındaki iki çıkıntı üzerine konulan ağaç (*Kırca köyü «Bolvadin-Afyon»*)

Yağlı dürülü [*İs.*], Marul (*Adana*) [*Bak: Dürülü*]

Yağlı düzgün [*İs.*], Krem (*Tepecikören «Kozan — Seyhan»*)

Yağlık [*İs.*], **1.** Keten üzerine sırma veya ipek işlenmiş mustatil şeklinde süslü büyük mendil, çevre (*Lodumu «Ankara»; Kilisecik «Nizip - Gaziantep»; Niğde*) — **2.** Peşkir (*Bayır «Gelibolu»; Tavaklı «Ezine - Çanakkale»; Alput «Bolu»*) — **3.** Başörtüsü, çenber (*Kavak «Samsun»; Balıkesir ve çevresi*)

Yağlı kara [*İs.*], Yanmış bez parçasını yağla karıştırarak yapılan ve yaralarda kullanılan bir türlü merhem: **Yağlı kara yarayı iyileştirir** (*Erzurum*)

Yağlı kara hastalığı [*İs.*], Zehirli çiçek, ot yemeden ileri gelen koyun ve keçi hastalığı (*Üskülyeniköy «Karaisalı - Seyhan»*) [*Bak: Çelermek, 3*]

Yağlık bağlamak [*F.*], Nişan takmak (*Köşker «Kırşehir»*)

Yağlıklamak [*F.*], Kızansamak, dişi köpek kızmak (*Çanakkale [Muh.]*)

Yağlı mancar [*İs.*], Yemeği yapılan bir türlü bitki (*Sıraca «Söğüt - Bilecik»*)

Yağlı Topak [*İs.*], Killi toprak (*Mansurlu «Feke - Seyhan»; Lâdik «Saiteli - Konya»*)

Yağmaçur [*İs.*], Ekmek, yağ ve pekmezle yapılan bir çeşit yemek *(Malatya)*

Yağmaz bulut [*S.*], Hem hayırı olmıyan hem de surat asan *(Sasallı «Menemen - İzmir»)*

Yağmurca [*İs.*], **1.** Geyik *(Bursa; Isparta)* — **2.** Düz ve tek boynuzlu geyik *(Adana «Seyhan»)*

Yağmurça [*İs.*], Boynuzlu geyik *(Konya)* **[*Bak:* Yağmurca]**

Yağmurluk [*İs.*], Kaput, palto *Topaç «Yozgat»; Çöplü «Çivril - Denizli»; Gölcük «Muğla»)*

Yağmurkuşağı [*İs.*], Alâimi sema *(Barbaros, Uzunhacı köy «Tekirdağ»; Gelibolu «Çanakkale»; Hasanbeyli «Bahçe - Seyhan»)*

Yağnak [*İs.*], Yer altında bulunan oluk, çörten *(Alansa «Kelkit - Gümüşane»)*

Yağnal [*İs.*], Alâmeti farika, damga: **Şu koyunun yağnalı bizimdir** *(Bozkır «Konya»)*

Yağnı [*İs.*], Yağrın, iki omuz arası *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Yağnık [*S.*], Aralık, az açık *(Cide «Kastamonu»)*

Yağrı [*İs.*], **1.** Arka, sırt, iki omuz arası *(Gerede «Bolu»; Tokat; Polatlı «Ankara»; Ereğli, Konya; Ünye «Ordu»)* — **2.** Nasır *(Kocabergos «Bandırma - Balıkesir [Muh.]»)*

Yağrık [*İs.*], **1.** Kesilen odunun altına konulan kütük, yastık *(Karanfiloğlu, Büyükdoğanca «Kavaklı - Edirne»; Aşağıhadım «Konya»; Mecitözü «Çorum»)* — **2.** Et tahtası *(Dinek «Mihaliççik - Eskişehir»; Nar «Niğde»; Eyim «Kayseri»; Yılanlı, Eğriske «Ermenak - Konya»; Elbaşı «Bünyan - Kayseri»)* — **3.** Et satırı *(Isparta)*

Yağrın [*İs.*], Sırt, arka iki kürek arası *(Düğer köyü «Afyon); Çankırı; Edirne; Ferhenk «Anamur», Mut, İçel; Hisarcık «Söğüt - Bilecik»; Gazelyakup «Tavşanlı», Alayunt «Kütahya»; Malkara «Tekirdağ»; Bahadırlı «Bayramiç - Çanakkale»; Dağal «Çal - Denizli»; Hadım «Konya»)* **[*Bak:* Yağrını, yargın]**

Yağrını [*İs.*], Sırt, arka *(Kadışehri «Sorgun - Yozgat»)*

Yağsırçası [*İs.*], Boynuzdan veya tenekeden yapılmış yağ kutusu *(Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Yağşagalelli [*S.*], Komik, şen *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)*

Yağşah [*İs.*], Yavşak, bit yavrusu *(Pazar «Tokat»)*

Yağşak [*S.*], **1.** Geveze, yanşak *(Balıkesir; Fethiye, Milâs, Muğla)* — **2.** Girgin kimse *(Keskin köyü «Eskişehir»)*

Yağşalamak [*F.*], Gevezelik etmek; alay etmek *(İnönü «Bilecik»)*

Yağşanmak [*F.*], **1.** Gevezelik etmek *(İzmir [Muh.]; Tefenni «Burdur» Sultanhisar «Nazilli»; Eymür «Aydın»; Bağyaka «Finike — Antalya»; Bekili «Çal», Gönay, Davas, Gerzile «Denizli»)* — **2.** Kendi kendine söylenmek *(Bayındır «İzmir»)*

Yağşı [*S.*], **1.** İyi *(Erkilet «Kayseri»)* — **2.** Değerli, hatırlı kimselere verilen lâkap *(Misis «Seyan»)* — **3.** Toy, tecrübesiz genç *(Uşak «Kütahya»)*

Yağşılamak [*F.*], Kusur, bahane bulmak *(Çankırı)*

Yağşırmak [*F.*], **1.** Münasip görmek: **Dün Hasan beyin kızını, Mehmet beyin oğluna yağşırmışlar** *(Acıpayam, Kızılhisar «Denizli»)* — **2.** Eklemek, Ulamak, yapıştırmak

(Halar, Burdur) — **3.** Yerleştirmek: **Demiri sabana yağşırdı** *(Kökçedağ «Orhaneli - Bursa»)*

Yağtılı [*İs.*], Kırkılmış kirli ve yağlı keçi kılı *(Çukurcalı «İshaklı-Afyon»)*

Yağ tutma [*İs.*], Semirme, yağlanma *(İstanbul köyleri)*

Yağubbe [*İs.*], Erkeklerin giydikleri deriden yapılmış bir çeşit çizme *(Buruk «Adana - Seyhan»)*

Yağuş [*İs.*], Kalem: **Bu altın yağuş benimdir** *(Bandırma «Balıkesir»)*

Yağ yarılmak [*F.*], **1.** Zor bir yükü taşırken içinden kan gitmek *(Kayarcık «Saimbeyli - Seyhan»)* — **2.** Ödü patlamak *(Malatya)*

Yah [*Ed.*], **1.** Evet *(Üçhüyük «Altıntaş - Kütahya»)* — **2.** Hayır, yok: **Ahmetten haber var mı? —Yah!** *(Orta, Çankırı)* — **3.** Kararsızlık bildirir *(Gürcü köyü «Kızılcahamam - Ankara»)*

Yaha [*Ed.*], Doğru, evet *(Sinop)*

Yahadüş [*N.*], Keçi veya koyunlara tuz verileceği vakit bunları çağırmakta kullanılır *(Kızılca «Hadım - Konya»)*

Yah etmek [*F.*], Kuvvetle vurmak *(Bahaettin (Ulubey - Ordu»)*

Yahşak [*S.*], Geveze *(Muğla)* **[Bak: *Yağşah*]**

Yahşatmak [*F.*], Benzetmek *(Bayadı «Ordu»)*

Yahtalanmâk [*F.*], Aydınlanmak *(Kemaliye «Malatya»)*

Yahtınca gitmek [*F.*], Huyunca, suyunca gitmek *(Kemalpaşa «İzmir»)*

Yâhu [*Ed.*], **1.** Karı kocanın birbirine hitapları *(Isparta)* — **2.** [*İs.*] Bulaşık, leke *(Avlunlar «Tokat»)*

Yahvisi [*İs.*], Ortalık *(Çorum)*

Yaıl [*S.*], Kırmızı *(İriağaç «Malatya»)*

Yaka [*İs.*], **1.** Bayır, sathi mail, sırt *İçel; Arazya «Kastamonu»; Sinop; Samsun; Cumayanı «Zonguldak»; Köy «Kars»; Dereköy «İnegöl - Bursa»; Ermenak, İbrala «Konya»)* — **2.** Taraf, cihet; kıyı, kenar *(Atabey, Sarıidris «Karaağaç», Isparta; Kadıköy, Denizli; Kütahya; Turgutlu, Akhisar «Manisa»; Muğla köyleri, Yanpar «Mersin - İçel»; Alâiye, Belenilvat «Akseki - Antalya»; Büyükyenice «Bilecik»; Beyşehir, Hatip «Konya»; Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Sinop; Samsun; Küçük Ahmet «Afyon»)* — **3.** Aykırı serenli kayıkların yelkenini işletmek üzere, kayığın direğinden serenin ucuna bağlanan tel *(Çanakkale)* — **4.** Balık ağının boyunca iki taraftan uzanan üstündekine mantarlar ve altındakine kurşunlar veya taşlar bağlanan ipler; balıkların kafalarının gövdeye bitişeceği yerde açılan ve altlarında teneffüs cihazlarını saklıyan açılır kapanır kısım *(İncirköy «Beykoz - İst.»)*

Yakacak [*İs.*], **1.** Odun ve benzerleri gibi yanacak maddeler *(Halıdere «Karamürsel-Kocaeli»; Erkilet «Kayseri»; Eskişehir)* — **2.** Şarbon hastalığı *(Mahmutbey «Bakırköy - İstanbul»)*

Yakada gitmek [*F.*], Rüzgâra karşı gitmek *(Çanakkale)*

Yakağan [*İs.*], Tatarcık denilen küçük sinek *(Adana, Kadirli «Seyhan»)* **[Bak: *Yakarca*]**

Yakalan olmak [*F.*], Sersem olmak: **Kalabalıktan yakalan oldum** *(Denizli)* **[Bak: *Yakı olmak*]**

Yakalı [*İs.*], Omuzları çok tüylü olan bir cins güvercin *(Tire «İzmir»)*

Yakalık [*İs.*], Kapı ve pencere kanatlarının istinat ettiği yer [Duvarcılıkta] *(Çanakkale)*

Yakar [*S.*], **1.** Acı, yakıcı *(Tire «İzmir [Muh.]»)* — **2.** [*İs.*] Kibrit *(Malatya ve dolayı)*

Yakarca [*İs.*], Tatarcık *(Anaypazarı «İçel»; Tire «İzmir»; Umurlu «Aydın»; Karamanlı «Tefenni - Burdur»; Çankırı)* **[Bak: Gargara, yakağan]**

Yakarış [*İs.*], **1.** Yalvarma, rica: **Yakarışlarım kabul olunmadı** *(Urla «İzmir»)* — **2.** Dua *(Balıkesir; Adana)*

Yakarmak [*F.*], **1.** Dua etmek *(Balıkesir ve çevresi; Adana «Seyhan»)* — **2.** Yalvarmak, rica etmek *(Adana «Seyhan»; Şebinkarahisar, Mesudiye «Giresun»; Erzurum)*

Yakasız gömlek [*İs.*], Kefen, ölü gömleği *(Tire «İzmir»)*

Yaka yeli [*İs.*], Karayel *(Yatağan «Akhisar - Manisa»)*

Yakı [*İs.*], **1.** Pekmez ve yağla karışık olarak yapılan ve en çok lohusalara yedirilen bir türlü yemek *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)* — **2.** Ağıt, mersiye *(Tefenni «Burdur»)* — **3.** Karın ağrısı *(Kızılcaören «Kütahya»; Hadım «Konya»)* — **4.** Odun ve benzerleri gibi yanan maddeler *(Bartın «Zonguldak»)* **[Bak: Yakacak, 1]** —**5.** İshal, sürgün: **Ahmedin yakısı var** *(Doğanlar «Balye - Balıkesir»)*

Yakıcı [*İs.*], Cerrah *(Honaz «Denizli»)*

Yakılanmak [*F.*], Alışmak: **Kuzu bana yakılandı, hiç ayrılmaz** *(Navdalı «Mut - İçel»)*

Yakılmak [*F.*], **1.** Alışmak *(Lâpseki «Çanakkale»; Afyon; Mut «İçel»)* **[Bak: Yakılanmak]** — **2.** Sevgi ile bağlanmak: **Bu çocuk anasına yakıldı** *(Afyon)* — **3.** Âşık olmak **(Oğlan kıza yakıldı:** *Denizli; Afyon)* — **4.** Türkü çıkarılmak : **Ayşeye türkü yakıldi** *(Afyon)* — **5.** Sevmek, özlemek *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yakım [*İs.*], **1.** Manzume *(Narlıdere köyü «İzmir»)* — **2.** Mâni *(Atabey «Eğridir - Isparta»)* — **3.** Mersiye, ağıt *(İçel; Denizli; Burdur; Bayındır, Tire «İzmir»)* — **4.** Yanık türkü *(Hayrabolu «Tekirdağ»; Kadıköy «Denizli»)*

Yakımcı [*İs.*], Halk şairi *(Narlıdere, İzmir)*

Yakım yakmak [*F.*], **1.** Türkü çıkarmak, düzmek **(Falan genç falan kıza vurulmuş adları çıkmış üstlerine yakım yakmışlar :** *Karaman «Konya»; Navdalı «Mut - İçel»; Malatya)*

Yakımlık [*İs.*], Karı kocalık hali *(Çankırı)*

Yakınmak [*F.*], Kadınlar ellerine veya başlarına kına koymak **(Emine bayramda kına yakındı :** *İpsala «Edirne [Muh.]»; Tire «İzmir»; Kılbasan «Karaman - Konya»)*

Yakı olmak [*F.*], **1.** Çok yiyerek bir şeyden tiksinmek: **Yiye yiye yakı oldum** *(Buca «İzmir»)* — **2.** Sersem olmak *(Honaz «Denizli»)* — **3.** Bayılmak: **Kalabalıktan yakı oldu** *(Denizli)* — **4.** Kusmak: **Kışın soğuklayınca yakı olurum** *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)*

Yakışıktan yayunt [*Zf.*], Yakışık olmaktan çok uzak *(Sivas)*

Yaykıtmak [*F.*], Hayvan sulamak **(Ali, öküzleri yakıtıyor :** *Denizli ve köyleri; Tepeköyü «İzmir»; Evciler «Dinar - Afyon»)* **[Bak: Suvarmak]**

Yakına [*İs.*], **1.** Gazel, manzume *(Narlıdere «İzmir»)* — **2.** Halk şiiri *(İzmir; Keskin köyü «Eskişehir»)* — **3.** Dağlama *(Çamlıca «Karacabey - Bursa [Mu.]»)* — **4.** Şarbon hasta-

lığı *(Sırapınar köyü «Beykoz - İst.»)*

Yakmaca [*İs.*], **1.** Çıban, yara *(Bergaz «Ezine - Çanakkale»; Uluköy «İst.»)* — **2.** Şarbon çıbanı *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Yakmak [*F.*], **1.** Sevdirmek **(Kuzuyu kendime yaktım :** *Lâpseki «Çanakkale»; Şeyhler «Ulubey - Ordu»)* — **2.** Türkü çıkarmak: **Sevdiğine yakma yakmış** *(Narlıdere «İzmir»)* — **3.** Bestelemek, makamla söylemek *(Hasankale «Erzurum»;* **Bana bir hava yakamaz mısın? :** *Denizli)* — **4.** Anası ölmüş bir hayvanı başka bir hayvana aşlıştırmak *(Mut; İçel; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Yakmuk [*İs.*], Asma yaprağı *(İst. [Muh.])*

Yakşak [*S.*], Geveze, ağzı kalabalık, yanşak *(Urla «İzmir»)*

Yaktu [*İs.*], Işık, lâmba *(Kemaliye «Malatya»)*

Yal [*İs.*], **1.** Ekseriyetle çoban köpeklerine, bazan da ineklere yedirilmek üzere un ve kepek az tuzlu ve sıcak su içinde karılarak yapılan bir türlü sulu bulamaç *(Kozan, Adana «Seyhan»; Bolu ve köyleri; Kocabergos «Bandırma», Balıkesir ve çevresi; Navdalı «Mut», Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Kaş, Antalya; Maraş; Köşker «Kırşehir»; Bayındır «İzmir»; Kula, Gördes «Manisa»; Demirdere «M. Kemalpaşa», Misi köyü «Bursa»; Isparta; Şabanözü «Polatlı», Haymana «Ankara»; Karaman «Konya»; Karacahisar «Milâs-Muğla»; Denizli köyleri; Şarkiye «Eskişehir»; Biga «Çanakkale»; Zile «Tokat»; Sivas; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Doğubayazıt «Ağrı»; Ahlat «Bitlis»; Malatya; Erzurum; Kemaliye «Erzincan»; Şahin «Malkara - Tekridağ»; İst. [Muh.]; Kars; Trabzon; Sinop köyleri; Çarşamba «Samsun»)* **[Bak: Tipit]** — **2.** Köylünün işine yarıyan hayvan *(Antalya)*

Yalabadak [*İs.*], Yalnız başına, tek olarak **(Dün köyde döğüş olunca Fadik bacım yalabadak ileri çıktı :** *Endel «Osmaniye», Akçalı uşağı «Seyhan»)*

Yalabek [*İs.*], Şimşek *(Adana «Seyhan»)* **[Bak: Yalabımak, 2]**

Yalabık [*S.*], **1.** Parlak, cilâlı, ışıldak *(Ödemiş, Nallıhan, Kuşadası; Menemen, Karaburun, Urla, Çeşme «İzmir»; Turgutlu, Dombaylı «Salihli - Manisa»; Bandırma, Kocabergas, Erdek, Ömer köy «Susurluk», Balıkesir; Tavşanlı «Kütahya»; Osmaniye «Ilgın - Konya»; Lüleburgaz «Kırklareli»; Yenipazar, Ömerbeyli, Burhaniye «Nazilli - Aydın»; Mecidiye «İzmit - Kocaeli»; Sarıyer «Mihaliççik - Eskişehir»; Niğde; Pazarcık «Bozhüyük - Bilecik»; Honaz, Kadıköy, Gönay «Buldan - Denizli»; Sertaç «Burdur»; Edirne [Muh.] Ula, Bozburun, Kıran, Orhaniye «Marmaris - Muğla»).* — **2.** [*İs.*] Şimşek *(Adana; Bafra «Samsun»; Atik «Elâzığ»; Konur «Keskin», Küçükyozgat, Hisarkaya, Şabanözü «Polatlı», Kayaş, Tahtayazı, Ağılcık «Çubuk», Çandır «Kalecik», Kıbrıs, Dereşeyh, Gökler, Ayaş, Dağhalil «Ankara»)* — **3.** Güzel, sevimli **(Yalabık çocuk :** *Çayırköyü «İzmit - Kocaeli»; Uşak «Kütahya»)* — **4.** Mürai, İki yüzlü *(Mastat «Karaman - Konya»)* — **5.** [*İs.*], Hamur teknesi *(Samsun [Muh.])* — **6.** Kavgada üstün gelen *(Orta «Çankırı»)* —

7. Yakışıklı, vücutçe mütenasip *(Eğridir «Isparta»)* — **8.** İki kişinin seksek yürümesi *(Bergama «İzmir»)* — **9.** Tüysüz, kadife gibi yumuşak *(Ilıcaksu, Domaniç - Kütahya»; Konya)* — **10.** Yakışıklı *(Mudurnu «Bolu»)*

Yalabık atmak [*F.*], Şimşek çakmak *(Kula «Manisa»)*

Yalabımak [*F.*], **1.** Parlamak, şimşek çakmak **(Süveşek yalabıyor :** *Salı köyü «Sinop»; İnebolu «Kastamonu»; Adana «Seyhan»; Maraş; Afyon; Muğla; Köşker, Seydin «Avanos - Kırşehir»; Üçem «Bâlâ - Ankara»; Demirli köyü «Mecitözü - Çorum»; Zeyve «Söğüt - Bilecik»; Bayramiç «Çanakkale»; Bölme «Uşak - Kütahya»; Edirne [Muh.] Bahçecik «Kocaeli»; Bor «Niğde»; Ereğli «Konya»; Cebel «Eğridir - Bursa»)* ***[Bak: Balkımak]*** — **2.** Işık inikâs etmek *(Bor «Niğde)* — **3.** Vücutta bir sızı hâsıl olmak *(Adana)*

Yalabır [*S.*], Parlak *(Denizli)*

Yalabıtmak [*F.*], **1.** Işık saçarak aydınlatmak: **Şimşek ortalığı yalabıttı** *(Ünye «Ordu»)* — **2.** Cilâlamak, sırlamak : **Bu usta çanağı yalabıttı** *(Hisarardı «Muğla»)* — **3.** Kuvvet ve hiddetle tokat atmak *(İçel köyü [?])*

Yalabuk [*İs.*], **1.** Şimşek *(Büyükcamili «Alaca-Çorum»; Kaboğlu «Zonguldak»; Akalan, Misi «Orhaneli - Bursa»; Demirci «Manisa»)* — **2.** Çabuk *(İzmir «Kocaeli»; Dodurga «Ankara»)* — **3.** [*S.*] Çevik, işgüzar *(Kirpe, Safranbolu «Zonguldak»; Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»; Amasya köyleri; Bakacak «Balıkesir»)*— **4.** [*S.*] Zaif: **Yâlâbuk adam** *(Ünye «Ordu»)* — **5.** Parlak, mücellâ *(Buca «İzmir»; Muratlı «Tekirdağ»; Osmaneli «Bilecik»; Gelibolu «Çanakkale»; Karacabey «Bursa»; Nallıhan «Ankara»; Afyon)* — **6.** Güzel *(Bartın «Zonguldak»)* — **7.** Parlak yüzlü *(Kastamonu)* — **8.** Düzgün *(Bolu)*

Yalabumak [*F.*], Şimşek çakmak *(Bayadı «Ordu»)*

Yalaburdak [*S.*], Çırçıplak *(Büyükmangıt «Ceyhan - Seyhan [Aydınlı aşireti]»)*

Yalaca [*S.*], Küçük *(Kars)*

Yalacan [*S.*], **1.** Geveze, boşboğaz *(Gelenbe «Kırkağaç - Manisa»; Kızılcaören «Kütahya»; Afyon)* — **2.** Şımarık, terbiyesiz *(Ayaş «Ankara»; Edirne; Maruf «Çankırı»)* — **3.** İki yüzlü *(Yaraşlı «Haymana - Ankara»; Keçiborlu «Isparta»; Polatlı «Ankara»)* — **4.** Sığ *(Lâpseki «Çanakkale»)* ***[Bak: Yalağu, 1]***

Yalaçan [*S.*], **1.** İki yüzlü, şımarık *(Bodrum «Muğla»)* ***[Bak: Yalacan 2, 3 ve 4]*** — **2.** Sığ *(Bodrum «Muğla»)*

Yalaf [*İs.*], Alev *(Sinop)*

Yalağan [*S.*], Çanak yalayıcı *(Arslandoğmuş «Yıldızeli - Sivas»)*

Yalağı [*İs.*], *(Kayseri* ***[Bak: Cıngış, 1]***

Yalağu [*İs.*], **1.** Derin olmıyan, sığ yer: **Bu göl çok yalağu** *(Rize)* ***[Bak: Yalacan, 4]*** — **2.** [*İs.*] Çiçek saksısı *(Bozkır, Konya; Balıkesir; Nikfer «Davas», Sarayköy «Denizli»; İğdecik, Suncaklıboz «Manisa»; Bergama, Kemalpaşa, Yayla «Karaburun», Tire «İzmir»)* — **3.** [*İs.*] Dağların, tepesindeki çukurlar *(Görece «İzmir»; Paşabahçe «Beykoz - İst.»; Demirli «Keşan - Edirne»; Pazar «K. Hamam - Ankara»;*

Kınık «Suşehri - Sivas»; Şebinkarahisar «Giresun») — **4.** Bir tepenin ortasında veya yamacındaki küçük düzlük *(Ahırköy «Söğüt - Bilecik»; Ağaç köyü «Kütahya»)* — **5.** [*İs.*], Suyun geniş dökülen yeri *(Bornova «İzmir»; Dumlu «Erzurum»)* — **6.** Aç gözlü *(Çorum; Isparta)* — **7.** Boşboğaz, geveze (**Şu yalağu herifın çenesinden bıktım** : *Kırkağaç «Manisa»; Akmesçit «Afyon»; Sille «Konya»; Vezirköprü; Havza «Samsun»; Kilimli «Zonguldak»; Muğla)* — **8.** [*İs.*] Patika *(Efesultan «Afyon»; Belenkeşli «İçel»)* ***[Bak: C L ga]*** — **9.** Çanak yalayıcı (*Gönen «Isparta»; İzmir; Konya)* **[Bak: Yalağan]** — **10.** [*İs.*] Yemek kabı *(Ömerbeyli «Aydın»)* — **11.** [*İs.*] Kiremit *(Helvacı «Menemen-İzmir»)* — **12.** [*İs.*] Çukur (**Karpuz ekmek zamanı geçiyor, ben daha yalağularımı kazıp bitirmedim** : *Ferhenk «Anamur» Karatiken «Tarsus - İçel»; Bayat «Aziziye - Afyon»; Kırşehir; Alâiye «Antalya»; Yürüme «Fethiye - Muğla»; Emirli «Maraş»; Çandır «Giresun»)* — **13.** [*İs.*] Kenarları yüksek, ortası alçak tarla *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)* — **14.** Adi kadın *(Konya)* **[Bak: Yalık]** — **15.** [*İs.*] Kalaycılıkta bakır temizlenen yer *(Çanakkale)* — **16.** Adi adam, mef'ul kimse *(Konya)* — **17.** Vadiler arasındaki küçük düzlükler *(Tirebolu «Giresun»)* — **18.** Su birikintisi *(Gölçük «İzmit - Kocaeli»)*

Yalagu [*İs.*], Alev : **Kuru odunun yalagusu kuvvetlidir** *(Ünye «Ordu»)* ***[Bak: Yalaf, yalavu, yalaz]***

Yalaka [*S.*], **1.** Dalkavuk, mutabasbıs *(Beyşehir «Konya»; Yarasıllı «Haymana», Ayaş, Beypazarı «Ankara»; Zonguldak; Kastamonu)* — **2.** Geveze *(Sinop köyleri; Hortu köyü «Sivrihisar-Eskişehir»; Sarıoba «Polatlı - Ankara»)* — **3.** Arsız, sırnaşık *(Aşağıdana «Safranbolu - Zonguldak»; Şarkîkaraağaç, Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Zencidere «Kayseri»)* — **4.** Sözünde durmıyan, dönek *(Vona «Ordu»)* — **5.** Şundan bundan öteberi istiyen, açgözlü *(Ilgaz «Çankırı»)* — **6.** Sürtük *(Bolu)*

Yalak açma [*İs.*], Bağ kütüklerinin dibini açma *(Bergaz «Ezine - Çanakkale»)*

Yalakalık [*İs.*], Tabasbus *(Yakademirciler «Zonguldak»)*

Yalakçı [*S.*] **1.** Arsız, tufeylî *(Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»; Büyükyenice «Bilecik»)* ***[Bak: Yalaka, 3]*** — **2.** Dalkavuk *(Erzurum)* — **3.** Hizmetçi, tutma *(Beyşehir «Konya»)*

Yalakıcı [*İs.*], İki dağ arasındaki geçit, boğaz, derbent *(Yalova «İst.»; Sivas çevresi)*

Yalaklamak [*F.*], **1.** Geçirmek *(Kastamonu)* — **2.** Aç gözlülük etmek *(Kayseri)*

Yalama [*İs.*], **1.** Güneş tesiriyle ve miyde bozulmasiyle dudaklarda meydana gelen bir yara *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»; Kütahya)* — **2.** Saçta pişirilen üzeri yağlı ekmek *(Kayseri)* — **3.** Atların alnından alt dudağına kadar uzanan akıtma *(Kestanbul köyü «Ezine - Çanakkale»)* — **4.** Çam ağacının kabuğu altındaki ince tabaka, soymuk *(Manag «Tarsus-İçel»; «Honaz «Denizli»)* ***[Bak : Yalamuk, 1]***

Yalamaç [*İs.*], **1.** Ağız kenarındaki

yemek bulaşığı *(Ordu)* — **2.** Hayvanlara yemek için verilen haşlanmış yeşillik *(Vona «Ordu»)*

Yalamaççı [*S.*], El çanağından aş yiyen; başkasının işini gören adam: **Sen yalamaççı bir adamsın** *(Akköy «Ezine - Çanakkale»)*

Yalamakçı [*S.*], Arsız *(Muğla)* **[Bak: Yalakçı, 1]**

Yalama olmak [*F.*], Eskimek, yıpranmak, aşınmak **(Bu vida yalama olmuş :** *Maraş; Ayaş, Polatlı «Ankara»; Sivrihisar «Eskişehir»)*

Yalama toprak [*İs.*], **1.** Nehir, deniz sularının çarpıntısiyle döğülen yerler *(Akseki köyleri «Antalya»)* — **2.** Kar ve buzların donmasile hayvan ve insanın yürüyemediği yer *(Akseki köyleri «Antalya»)*

Yalmagı [*İs.*], Kendirin soyulduktan sonra kalan sakı *(Kocabergos «Ezine Çanakkale [Muh.]»)*

Yalamık [*İs.*], **1.** Çam ağacının reçineli tabakası, soymuk *(Üçem «Bâlâ-Ankara»; Balıkesir köyleri; Kabaağaç «Fethiye - Muğla»; Peçenek «Kızılcahamam - Ankara»; Ulukışla «Niğde»; Civanyaylâğı «Mersin», İçel)* **[Bak: Yalamuk, 1]** — **2.** Kaya tuzu *(Kırşehir; «Kastamonu»)* — **3.** [*S.*] Aç gözlü, arsız *(Afyon)* —**4.** Uçuk *(Bolu)* — **5.** Mücellâ, düzgün *(Tarsus «İçel»)*

Yalamık olmak [*F.*], Vida, somun gibi şeyler aşınmak, lâçka olmak: **Bu somun yalamık olmuş** *(Kayseri)*

Yalamtık [*S.*], Az miktarda yenilecek şey *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yalamuk [*İs.*], **1.** Çam ağaçlarında odunla kabuk arasında bulunan ince tabaka, soymuk [tabakai kitabiye] *(Sorkun «Beypazar», Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»; Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»; Bolu)* **[Bak: Kasmuk, Yalama 4]** — **2.** [*S.*] Güzel, cazibeli: **Şu kız çok yalamuk** *(Bartın «Zonguldak»)* — **3.** İlkbaharda çamlara yürüyen tatlı su, [nusgu nebatî] *(Kızılcahamam «Ankara»; Kuzyaka «Safronbolu - Zonguldak»)* —**4.** Güneşten yanmış yüz*(Ünye «Ordu»)* — **5.** Şimşek: **Yalamuk çakıyor** *(Çepni «Mudanya - Bursa»)* — **6.** [*S.*] *(Ortaköy «Aybastı - Ordu»)* **[Bak: Saksamut]**

Yalamukçu [*S.*], Dalkavuk *(Sinop)*

Yalamukçuluk [*İs.*], Bedavadan geçinme, tufeylilik *(Merzifon «Amasya»)*

Yalancı [*İs.*], Koyun veya keçinin kaburga kemiklerinden yapılmış pirinçli döş doldurması *(Antalya)*

Yalancı keçi [*İs.*], Gelincik çiçeği *(Alâiye «Antalya»)*

Yalandırmak [*F.*], Aldatmak, kandırmak **(Ahmet, Hasanı yalandırdı :** *Hayrabolu «Tekirdağ»; Bigadiç «Balıkesir»; Yarımca «İzmit - Kocaeli»; Beyşehir «Konya»; Ankara; Kıran köyü «Muğal»)*

Yalanğ [*İs.*], Geçici alev *(Alayunt «Kütahya»)*

Yalangı [*İs.*], **1.** Kurumuş ot, çalı çırpı, yonga gibi yanacak şeyler *(Köşker «Kırşehir»; Ovasaray «Çorum»; Bozüyük «Göksun - Maraş»; Kadirli «Seyhan»; Dombaylı «Salihli - Manisa»; Endel «Osmaniye - Seyhan»; Elmalı «Antalya»; Datça, Marmaris «Muğla»)* — **2.** Alev *(Gölpazarı «Bilecik»)* — **3.** Ateş veya güneşin harareti *(Kalkan «Kaş - Antalya»)* — **4.** Sam yeli: **Bu sene yalangı çaldı,**

üzüm olmadı *(Saray köyü «Çorum»)*

Yalangoz [*İs.*], Aylanduz da denilen ve suda yetişen bir ağaç *(Gaziantep)*

Yalanı [*İs.*], **1.** Sığır kuyruğu denilen sâkı uzun, yaprağı büyük ve enli, çiçeği sarı bir bitki: **Yalanı çok olduğu sene kış çok olurmuş** *(Kayseri köyleri)* — **2.** Alev *(Zeyve, Söğüt «Bilecik»; Akse köyü «Uşak - Kütahya»; Nallıhan «Ankara»)* — **3.** Yonga, kuru ot gibi yakacak şeyler *(Bodrum «Muğla»)*

Yalankı [*İs.*], **1.** Yonga, kuru ot, odun parçası gibi yakılacak şeyler *(Silifke «İçel»; Fethiye ve çevresi, Orhaniye «Marmaris»; Muğla)* — **2.** Lokma gibi yapılan fakat ondan daha büyük ve yassı olan bir türlü tatlı *(Orhaniye «Marmaris»; Bodrum, Muğla)*

Yalankoz [*İs.*], Mürver ağacı *(Malatya)*

Yalanlamak [*F.*], Alevlenmek *(Keskin köyü «Eskişehir»)*

Yalan sığmak [*F.*], Yalan söylemek *(Tuzaklı «Gölpazarı - Bilecik»)*

Yalan yarıştırması [*İs.*], Masal, hikâye, macera *(Yakademirciler, Balkur «Devrek - Zonguldak»)*

Yalap [*İs.*], **1.** Parıltı *(Bilecik [Muh.]; Ayancık «Sinop»; Bilanköy «Seyhan»)* — **2.** Bir nevi sarı kuş *(Malatya çevresi)* — **3.** Ekmek fırınına atılan odun *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)* **[Bak: Yüzlük]** — **4.** [*S.*] Çabuk *(K. Hamam «Ankara»; Gerze «Sinop»)*

Yalapşap [*S.*], Alelâcele görülen iş, baştan savma, üstünkörü, yarım yamalak **(Bizim arkadaşın işi böyle yalapşaptır** : *Muğla; Bolu; Edirne; İzmir ve dolayı; Maraş)* **[Bak: Alapşap]**

Yalapşıklamak [*F.*], Baştan savmak, avutmak *(Ünye «Ordu»)*

Yalap yalap [*S.*], Parıl parıl, ışıl ışıl *(Bolu; Kastamonu; Ankara; Bursa; Lâpseki «Çanakkale»; Harput «Malatya»)*

Yalaş [*İs.*], Fırında pişirilen mısır unundan yapılmış bulamaç: **Bu akşam yalaş yedim** *(Kayadibi «Giresun»)*

Yalatmak [*F.*], Dikkatsizlik neticesi ocakta demiri veya çeliğin bir tarafını ateşe gösterip zayıf düşürmek *(İst.)*

Yalavıç [*S.*], Geveze, boşboğaz *(Kızılcabölük «Denizli»)* **[Bak: Yalabık, Yalavuç, 1]**

Yalavış [*S.*], Tabasbus eden, yaltaklanan *(Muğla)*

Yalavu [*İs.*], Alev *(Akpınar «Ordu»; Şıhlı «Piraziz», Giresun)* **[Bak: Yalanı, 2]**

Yalavuç [*S.*], **1.** Boşboğaz *(Bolu)* **[Bak: Yalavıç]** — **2.** Yaltak, mutabasbıs *(Bodrum «Muğla»)* — **3.** [*İs.*] İçi çukur olmıyan kaşık *(İçel)*

Yalaz [*İs.*], **1.** Alev *(İncirlik «Adana-Seyhan»; Büyükaltınağaç «Kavaklı - Edirne»; Havza «Samsun»; Sivas köyleri; Burdur; Yakacık «Kartal - İst.»; Vakfıkebir «Trabzon»; Gerede, Mudurnu, Bolu)* — **2.** Bayrak *(İzmir [Muh.])* — **3.** Tüyü itibarile tiftik ile kıl arasındaki keçi : **Ali ağanın davarı yalazdır, tiftik yapmaz** *(Beypazarı «Ankara»)*

Yalaza [*İs.*], Alev *(İst. [Muh.]; T. Papasköy «Samsun [Muh.]»; Dikmen «Serik - Antalya»; Kuşadası, Tire*

«İzmir»; Satılmış, Eskişehir köyleri; Maydos «Çanakkale»; Kınık «Kırkağaç - Manisa»; Arageriş «Tirebolu-Giresun»)

Yalazı [*İs.*], **1.** Alev *(Balıkesir; İzmir; Bergas «Ezine», Bayramiç «Çanakkale»; Turpcular «İsparta», Edirne; Çeltikçi «İnegöl - Bursa»; Şahin «Malkara - Tekirdağ»; Hasbuğa «Vize - Kırklareli»; Bodrum «Muğla»; Alayunt «Kütahya»; Düğer «Afyon»; Değirmendere «İzmit - Kocaeli»; Şaphane «Gediz - Kütahya»; Karakuzu «Manisa»)* ***[Bak: Yalaza]*** — **2.** Deniz dalgası *(İzmir hapishanesi)*

Yalazım [*İs.*], Alev *(Şebinkarahisar «Giresun»)* ***[Bak: Yalaza, yalaz, yalazı]***

Yalazlama olmak [*F.*], Vücudun bir yeri ve ekseriya yüz kısmı şişmek *(Kemalpaşa «İzmir [Aşiret]»)*

Yalbır [*S.*], Parlak *(Taşucu «Silifke - İçel»)*

Yalbırpamak [*F.*], Parlamak *(Akayne «Anamur - İçel»)*

Yalbırdak [*S.*], **1.** Dal gömlek yâni yalnız don ve gömlekle dolaşan kimse **(Arif, yalbırdak durma soğuk alırsın; Yaya yalbırdak yola çıktık :** *Çelik «Behisni - Malatya»; Taçın «Bünyan - Kayseri»; Adana)* — **2.** Çıplak *(Doğanbeyli «Saimbeyli - Seyhan»; Tuzhisar «Bünyan - Kayseri»)* — **3.** İnce elbise, gecelik elbisesi *(Adana «Seyhan»)*

Yalbırdamak [*F.*], Parlamak, parıldamak *(Keskin «Eskişehir»; Balıkesir; Kirişhane «Edirne»; Karakuzu «Manisa»; Bağyaka «Finike - Antalya»)* ***[Bak: Yalabımak]***

Yalbırt [*İs.*], Cihetler arası esen hafif rüzgâr *(Argıthanı «Ilgın - Konya»)* ***[Bak: Aylak, 5]***

Yalbırtı [*İs.*], Bir cisme akseden ışıktan meydana gelen parlaklık *(Kalkan «Kaş - Antalya»)*

Yalbır yalbır [*Zf.*], Parıl parıl, ışıl ışıl *(Gilevgi «Elmalı - Antalya»)* ***[Bak: Yalap yalap]***

Yalbuğan [*S.*], Obur, aç gözlü *(Çalış «Haymana - Ankara»)*

Yalç [*İs.*], Balta görmemiş orman *(Tekke köyü «Tirebolu - Giresun»)*

Yalçe [*İs.*], Ocak üstündeki raf *(Sinop)*

Yalçı [*İs.*], **1.** Cam gibi parlıyan taş *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Buz tutmuş, kayağan yol *(Beyşehir «Konya»)* — **3.** Haricî tesirlerle üzeri düzleşmiş taş *(Develi «Kayseri»)* — **4.** Besli hayvanların tuttuğu sert, tıkız et *(Develi «Kayseri»)* — **5.** Karlı dağların eteği *(Mut «İçel»)*

Yalçımak [*F.*], Buz erimek, çözülmek *(Honaz «Denizli»)*

Yalçın [*İs.*], Kayalık yer *(Büyükyenice [?])*

Yaldakcı [*S.*], Mutabasbıs *(Ankara)*

Yaldaş [*İs.*], Bir çeşit üzüm *(Geledek «M. Kemalpaşa - Bursa»)*

Yaldavuş [*İs.*], Koşmaca oyununda önde gidenin arkadakini aldatmak için sağa sola zıkzak gitmesi: **Tavşan iki yaldavuş yaptı, tazıdan kurtuldu** *(Kemaliye «Malatya»)*

Yaldır [*İs.*], Geç ekilen körpe afyon *(Paşa köy «Balıkesir»)*

Yaldırak [*S.*], Parlak, mücellâ *(Arpaköy «Ordu»)*

Yaldıramak [*F.*], Parıldamak *(Arpaköy «Ordu»)*

Yaldıran [*İs.*], Merdiven başı *(Giresun)*

Yaldıratmak [*F.*], Cilâlamak *(Ulubey «Ordu»)*

Yaldırayık [*İs.*], **1.** Şimşek (*Sivrikese «Havza - Samsun»*) — **2.** Elektrik (*Bozüyük «Bilecik»*)

Yaldırbak [*S.*], **1.** Çorapsız ayakkabı giyen: **Bu çocuk yaldırbak geziyor** (*Tevfikiye «Çanakkale»*) — **2.** Başıaçık (*Bor «Niğde»*)

Yaldırbak gezmek [*F.*], Ceketsiz gezmek (*Urfa*)

Yaldırık [*İs.*], Merih yıldızı (*Bolu*)

Yaldırmaç [*İs.*], Hokka (*Homa «Çivril - Denizli»*)

Yaldızlı kaya [*İs.*], Bir cins kaya balığı (*Beykoz - İst.»*)

Yâlem [*Zf.*], Galiba (*Kütahya ve dolayı*)

Yalger [*İs.*], Yayla (*Haymana çevresi «Ankara»*)

Yalgı [*S.*], **1.** Yalnız (*Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»*) — **2.** [*İs.*] Büyü, sihir: **Dimyatlılar yalgının hocasıdır** (*Antalya*)

Yalgın [*S.*], **1.** Serap (*Bayburt «Gümüşane»; İst.; İzmir; Edirne; Konya*) — **2.** [*İs.*] Aşı kalemi almağa ve aşılanmıya elverişli ağaç, (*İst.* [*Bahçıvanlar arasında*])

Yalgu [*İs.*], Ustura (*Devrek «Zonguldak»*)

Yalhayır [*S.*], Arsız (*Ortabereket, Ayaş «Ankara»*)

Yalhı [*S.*], **1.** Yalınkat: **Yalhı entari ile gezer** (*Erzurum*) — **2.** Tek, yalnız çift olan şeylerin teki: **Çifte tüfek, yalhı tüfek** (*Önsen «Maraş»*)

Yalı [*İs.*], Dik sathı mail, uçurum (*Akseki dolayı «Antalya»*)

Yalıca [*İs.*], Harman savrulurken tane ile saman arasına konulan hail (*Evcili* [*?*])

Yalı gitmek [*F.*], Yelken gemileri sahili takiben gitmek (*İst.*)

Yalıh [*S.*], Ahlâksız (*Yazıgınık «Mucur - Kırşehir»*)

Yalık [*S.*], **1.** Azgın, insana saldıran: **Yalık köpek** (*Bağyaka «Finike - Antalya»*) [**Bak: Gürdük, 1**] — **2.** Erkek isteyen kızgın hayvan, kızansak (*Eğrigöz «Kütahya»; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Karacasu «Aydın»; Ezine «Çanakkale»; Çeltikçi «İnegöl»; Bursa; Beypazarı «Ankara»; Çorlu «Tekirdağ»; İst.* [*Muh.*]*; Bayındır «İzmir»; Edirne* [*Muh.*]) [**Bak: Gürdük, 2**] — **2.** Fahişe, açık saçık (*Kula «Manisa»; Sungurlu «Çorum»; Denizli; Konya; Balıkesir; Yazıkınık «Mucur - Kırşehir»*)

Yalıkıyı [*İs.*], Deniz kenarı (*Bozköy «Karaburun - İzmir»*)

Yalıklamak [*F.*], Köpek, çiftleşmek arzusu göstermek (*Zonguldak; Salmaz «Tavas - Denizli»*)

Yalıkma [*İs.*], Dişi hayvan erkek arama (*Antalya, Kaklıç «Menemen - İzmir»*) [**Bak: Kızan olmak**]

Yalıkmak [*F.*], (*Konya; Mormat «Ezine — Çanakkale»; Gölçük «İzmit - Kocaeli* [*Muh.*]*»; Nallıhan «Ankara»; Tire «İzmir»; Edirne* [*Muh.*]*»*) [**Bak: Yalıklamak**]

Yalıkmış [*S.*], Kızansak hayvan (*Tire «İzmir»; Belevi «Denizli»*)

Yalıksak [*S.*], Kızansak köpek (*Suluköy «Kavaklı - Edirne* [*Muh.*]*»*)

Yalıksamak [*F.*], Kızana gelmek (*Bursa* [*Muh.*])

Yalı kütüğü [*İs.*], Gemilerin iki tarafını bağlıyan esas ağaç (*Rumelikavağı «İst.»*)

Yalım [*Zf.*], **1.** Galiba, öyle, sanırım (*Eyüp «İst.* [*Muh.*]*»*; **Bugün yağmur yağacak yalım:** *Bağyaka «Fenike - Antalya»; Kuşadası, Foça, Torbalı, Tire, Ödemiş, Kemalpaşa,*

Menemen, Bergama, İzmir; Akhisar, Gördes Manisa; Celep «Çatalca»; Horzum «Burdur»; Eskişehir; Saraycık «Çanakkale»; Kütahya; Ahiköy; Ula, Bodrum, Muğla; Umurlu, Burhaniye «Nazilli», Erbeyli, Yağdere «Atça», Yenipazar, Karacasu, Germencik «Aydın»; Zeytinli «Edremit; Balıkesir; Orhaneli «Bursa»; Vize «Kırklareli» Günay, Sarayköy, Kızılcabölük, Çal, Denizli) **[Bak: Genez]** — **2.** [*İs.*] Kaya (**Herifteki yürek yalım gibi :** *Karşıyaka «Erdek - Balıkesir* [*Muh.*]*»; Arslanbey, Yeniköy, Bahçecik «İzmit - Kocaeli»; Gündoğdu «Bursa»; Bağyaka «Finike - Antalya»; Namrun «Tarsus»; Güvere «Silifke - İçel»; Hacımehmet «Yalova - İst.»; Dadya, Orhaniye «Marmaris - Muğla)* — **3.** [*İs.*] Sarp yer, uçurum *(Burhanlı «Ceyhan - Seyhan»; Karakoca «Karacabey - Bursa»; Manarga «Yalvaç - Isparta»)* — **4.** [*İs.*] Alev, ateş *(Kurugöl «Mucur», Genezin «Avanos - Kırşehir»; Maraş; Tavlısın «Kayseri»; Kocabergos «Erdek - Balıkesir»; Zermut «Gümüşane»; Gaziantep; Eskişehir; İzmit; Polatlı «Ankara»; İncirlik «Andana - Seyhan»; Elbüstan «Maraş»; Yerkesik, Köyceğiz «Muğla»)* — **5.** [*İs.*] Huy, ahlâk, tabiat (**Şu adamın yalımı alçak :** *Bolvadin «Afyon»;* **Şunun insan içinde yalımı aşağıdır :** *Taşlık «Adapazarı - İzmit»; Edirne; İncesu «Kayseri»; Eskişehir* [*Muh.*]*)* — **6.** [*İs.*] Çalım, gurur *(Çankırı, Bağyaka «Finike - Antalya», Köşker «Kırşehir»)* — **7.** [*İs.*] Şimşek *(Antalya)* — **8.** [*İs.*] Kuvvet, kudret *(Çorum)* — **9.** Kılıçın keskin tarafı, yüzü *(Muğla)*

Yalıma [*Zf.*], Galiba *(Kapaklı «Kaş-Antalya»)* **[Bak: Yalım, 1]**

Yalım atmak [*F.*], Şimşek çakmak *(Argıthan «Konya»)*

Yalımbilek [*İs.*], Kemikleri tamamen inkişaf etmeden doğan çocuk *(Atabey «Isparta»)*

Yalımpança [*Zf.*], Bir avuç: **Yalımpança tuz ver!** *(Künbet «Kadirli - Seyhan»)*

Yalımsak [*S.*], **1.** Obur *(Hisarcık «Kayseri»)* — **2.** Serseri *(Kayseri)*

Yalın [*İs.*], **1.** Taş, büyük kaya (**Şimdi bir yalın vururum :** *Altundağ Bornuva - İzmir»; Bolat «Hadım - Konya»)* **[Bak : Yalım, 2]** — **2.** [*Zf.*] Galiba *(Kırkağaç «Manisa»)* **[Bak: Yalım, 1]** — **3.** [*S.*] Sıcak rüzgâr: **Yalın esiyor** *(Buca «İzmir»)* — **4.** Alev *(Düğer «Afyon»; Çavuşça «Ilgın - Konya»; Darıviren «Acıpayam - Denizli»; Çebel «Eğridir - Isparta»; Horzum «Burdur»; Kınık «Fethiye», Çaltılar «Muğla»; Şabanözü «Polatlı - Ankara»; M. Kemalpaşa «Bursa»; Gireyler «Simav», Gürağaç «Tavşanlı - Kütahya»; Urla «İzmir»; İçel; Serik Bağyaka «Finike - Antalya»; Kilis «Gaziantep»; İsmetpaşa «Malatya»; Osmancık «Çorum»; Kirpe «Safranbolu - Zonguldak»; İst.)* **[Bak: Yalım, 4]** — **5.** [*S.*] Çıplak *(Lâpseki «Çanakkale»; Çeşme «İzmir»; Manisa; Amasya; Çorum; Tarsus «İçel»)*

Yalın araba [*İs.*], İki tekerlekli, ön ve arkası açık, iki yanı çitten örtme korkuluklu ve çift hayvan tarafından çekilen bir çeşit araba *(İzmit «Kocaeli»)*

Yalıncak [*S.*] **1.** Yoksul *(Ünye «Ordu»)* — **2.** Çıplak *(Buca «İzmir»; Keskinköyü «Eskişehir»; Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Yalıngı [*İs.*], Birdenbire parlayıp sönen çalı çırpı ateşi *(Cebelibereket «Seyhan [Aşiret]»)*

Yalınkat [*S.*], **1.** İnce, zarif ve hafif şey *(Muğla; Mahmudiye «?»; Boyabat «Sinop»)* — **2.** Katmersiz *(Çankırı)*

Yalın kollu [*İs.*], Tek kulplu küçük testi *(Uncuboz «Manisa»)*

Yalınlamak [*F.*], **1.** Alevlendirmek *(İst.)* — **2.** Soymak *(İst.)*

Yalınlı [*S.*], Tek taşaklı hayvan *(Söğüt köyü «Köyceğiz - Muğla»)*

Yalınsak [*S.*], **1.** Tek gezen azılı kurt (**Bugün sürüye bir yalınsak saldırdı**: *Salkuma, Dereköyü «Kayseri»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Azılı domuz: **Ormanda gezerken uzaktan yalınsak domuz gördüm** *(Düger «Afyon»)*

Yalınyalburdak [*S.*], Yalınayak *(Bayadı «Ordu»)*

Yalız [*İs.*], Ateşin yandıktan sonra aldığı şekil *(Çatalca «İst.»)* **[Bak: *Yalaz, yaloza, yalazı*]**

Yalk [*İs.*], **1.** Tek namlılı av tüfeği *(Ula, Muğla)* — **2.** [*S.*] İnce, çelimsiz: **Sık dikilen ağaçlar yalk büyürler** *(Arpaköy «Ordu»)*

Yalkandak [*S.*], Fena ve yenmiyen et *(Devrek «Zonguldak»)*

Yalkı [*İs.*], **1.** Sathımail *(Bayramiç «Çanakkale»)* — **2.** Anasından tek doğan oğlak *(İçel)* — **3.** İkiz oğlak *(İncesu köyü «Sungurlu - Çorum»)* — **4.** [*S.*], Katmerli olmıyan, yani tek yapraklı çiçek *(Balıkesir ve çevresi)* — **5.** [*S.*] Başıboş, sahipsiz *(Oltu «Erzurum»)* — **6.** Tek namlılı tüfek *(Zeyve «Söğüt - Bilecik»; Muğla köyleri; Alâiye, Antalya köyleri; Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»)* **[Bak: Yalk]** — **7.** Aksine dönme: **Değirmene gittim derdim yanmaya * O da başladı yalkı dönmeye** *(B. Kızılhisar «Gaziantep»)* — **8.** Yağsız, deri gibi olan et: **Aldığınız et yalkı** *(Ereğli «Konya»)* — **9.** Yağsız çörek *(Kozalan köyü «Beypazarı - Ankara»)* — **10.** Yalnız, tek *(Kütahya; Maraş ve çevresi; Kayseri; Balkanda «Beyşehir», Çuvaşça «Ilgın - Konya»; Sarayköy «Denizli»)* — **11.** Eli boş: **Muallim ve muhtar demin yalkı gidiyorlardı**(*Bildiş «Zile - Tokat»)* — **12.** [*S.*] İnce, zaif *(Bozüyük «Bilecik»; Ağaçhisar «Orhaneli - Bursa»)* — **13.** Hasırdan gübre taşınan heybe *(Çorum)* — **14.** Bir yanı nacak vazifesi gören kazma *(Dursunbey «Balıkesir»)* — **15.** İki tekerlekli araba *(Mahmudiye [?]; Zeyve «Söğüt - Bilecik»; Karacabey; Eşkel «Mudanya - Bursa»; Gömü «Aziziye - Afyon»)* — **16.** [*S.*] Boşboğaz *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)*

Yalkılık [*İs.*], Yalnızlık: **Bu sene yalkılık belini büktü** *(Almus «Tokat»)*

Yalkuk [*İs.*], Deniz anası, ebesi, (acaba necmi bahrî dedikleri şey mi?): **Yalkuklar poyraza gidiyor sular da poyrazdır** *(Düzköy «Giresun»)*

Yallas [*S.*], Dalkavuk, iki yüzlü *(Niğde)*

Yallaz [*S.*], Züğürt: **Bir aydır çok yallaz kaldık** *(Erzurum)*

Yallı [*İs.*], **1.** Düğünlerde el ele tutuşup kadın ve erkekler tarafından halkavarî oyunanılan bir oyun *(Gedere «Arpaçayı - Kars»)* — **2.** Sırtlan *(Hisarlıkaya «Polatlı - Ankara»; B. Karabağ «Bolvadin - Afyon»;* **Yallılar mevtayı sinden çıkarır :** *Hisarcık*

«Kayseri») — **3.** [*S.*] Âdi kadın *(Konya)*

Yallıballı [*S.*], Taze, taravetli, boylu-boslu *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yallık [*İs.*], Çocuk önlüğü *(Tokat)*

Yallım [*İs.*], Dik uçurum, yar *(Oymaağaç «Beypazarı - Ankara»)*

Yalloz [*S.*], **1.** Züğürt *(Erzurum)* ***[Bak: Yallaz]*** — **2.** Haneberdüş *(Bayburt «Gümüşane»)* — **3.** Riyakâr *(Zile «Tokat»)* — **4.** Tufeylî *(Zile «Tokat»)*

Yalmaç [*İs.*], Kara sığır hayvanlarına verilen un veya kepekten yapılmış yiyecek, yal *(Giresun köyleri)*

Yalman [*İs.*], **1.** Ağaç, demir v.s. gibi şeylerin yanlamasına kesilmiş maktaı *(B. Çaylı «Dörtyol - Hatay»; Adana; Haymana «Ankara»; Dombaylı «Salihli - Manisa»; Tarsus «İçel»; Sarıoğlan «Kayseri»; Adana, Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»)* — **2.** Ağacın budandıktan sonraki kalan kısmı: **Şu ağacın yalmanı fazla bırakılmış** *(Sivas)* — **3.** [*S.*] Sarp, yalçın, dik yer: **Ağrı dağı dorukları çok yalmandır** *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)* — **4.** Mızrak ucu *(Karagöl «Şarkışla - Sivas»; Birecik «Urfa»)* — **5.** Atılan bir kurşun veya bıçağın ete dokunup zarar vermeden deri arasında mailen geçmesi *(Demirli «Kırşehir»)* — **6.** Dibekte döğülen bulgur ve saireyi karıştırmağa mahsus kaşık veya ağaç, dibek kepçesi *(Kızılkeçili «Çanakkale»)* — **7.** Eşya ve uzuvdaki eğrilik *(Köşker «Kırşehir»; İçel)* — **8.** İnişe yan gitme, istikametini değiştirme *(Bozhüyük «Göksün - Maraş»)* — **9.** Ağaç parçası *(Vize «Kırklareli»)*

Yalman çalma [*İs.*], Ağacı mailen kesme *(B. Çaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Yalman çıkarmak [*F.*], Ağacı bir yüzünden mailen kesmek *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)*

Yalmanlı [*İs.*], Çuvaldız *(Sungurlu «Çorum»)*

Yalmanmak [*F.*], Susuzluktan dolayı ağzında yapışkanlık ve tatsızlık peyda olmak *(Uluborlu «Isparta»)*

Yalpak [*İs.*], **1.** Çıkılması güç tepe, sarp, uçurum yer *(Çukur köy «Karaisalı - Seyhan»; Yozgat; Marınca «Merzifon - Amasya»)* — **2.** İnce ve yassı taş *(Çankırı)* — **3.** Meyilli ve akıntılı kaya *(Görele «Giresun»)* — **4.** [*S.*] Yassı ve düz nesne *(Dikenli «Çankırı»)* — **5.** Üst tarafı ince, alt tarafı kalın olup yere gömülü kalmış taş *(Önsen «Maraş»)* — **6.** [*S.*] Sevimli, girgin *(Edirne; Hayrabolu «Tekirdağ»)* — **7.** [*S.*] Yüzegülen, dalkavuk, iki yüzlü *(Gündoğdu «Bursa»; Lâpseki «Çanakkale»)* — **8.** [*S.*] Mülevves *(Konya)* — **9.** Eğri ağaç *(Tarsus «İçel»; Adana ve çevresi «Seyhan»)* — **10.** Çukur arazi *(Ünye «Ordu»)* — **11.** Başörtüsü: **Yalpağım yırtıldı** *(Haymana «Ankara»)*

Yalpaklanmak [*F.*], Yaltaklanmak *(Karamehmet «Çorlu - Tekirdağ [Muh.]»)*

Yalpan [*İs.*], Hafif meyilli arazi: **Yalpandaki bağım bu yıl o kadar üzüm yapmadı** *(Deveçatağı «Kırklareli»)*

Yalpı [*İs.*], **1.** Yamaç, mail satıh *(Gülpınar «Ezine», Ayvacık «Çanakkale»; Susuzviran «Uşak - Kütahya»; Honaz «Denizli»; Kozyürük «Malkara - Tekirdağ [Muh.]»; Büyükdoğanca «Kavaklı», Uzunköprü «Edirne»)* — **2.** İki tepe arasındaki düzlük *(Karacakılavuz «Tekirdağ [Muh.]»)* — **3.** Göllerin ortasında ottan, sazdan,

çerçöpten meydana gelen küçük ada *(Büyükkarabağ «Bolvadin - Afyon»)* — **4.** İnsanların eksik, noksan, tarafları [mecazen]: **Akrabanın yalpısını koruyorsun** *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)*

Yalpımak [*F.*], Mücellâ cisimler güneşin ışığiyle parlamak *(Yenice «Eğridir - Isparta»)*

Yalpın [*İs.*], Meyilli, dalgalı arazi *(Adana köyleri «Seyhan»)*

Yalpırdamak [*F.*], Parıldamak: **Kılıçlar yalpırdadı** *(Serik «Antalya»)* **[Bak: Yalpımak]**

Yalpuz [*İs.*], Yaban nânesi *(Erzincan; Giresun köyleri)*

Yaltaban [*İs.*], Çok yol giden *(Ezine «Çanakkale»)*

Yaltak [*İs.*], **1.** Lehinde hareket etme: **Yaltağına gidersen senden iyi kimse yok** *(Hisarcık «Kayseri»)* — **2.** Köpek yalağı *(Ulubey «Ordu»)*

Yaltakmak [*F.*], Tabasbus etmek, yaltaklanmak *(Civanyaylâğı (Aşiret) «Mersin - İçel»)*

Yaltı [*İs.*], **1.** Yamaç *(Çardakbeleni «M. Kemalpaşa - Bursa [Muh.]»; Pıravada köyü (?); İst. [Muh.])* — **2.** Dağ ve tepelerde meylin başladığı yer **(Karşıdaki yaltıya bak, oraya kadar gideceğiz** : *Edirne; Salur «Bandırma - Balıkesir»)* —**3.** Dağ ve bayırlardaki tepeler arasında olan düzlük *(Satılmış «Eskişehir»)*

Yalturak [*İs.*], Kuyruklu yıldız *(Samsun [Muh.])*

Yalum [*Ed.*], Galiba *(Tavas «Denizli»)* **[Bak: Yalım, 1]**

Yalva [*İs.*], Kör tavuk veya meşe tavuğu denilen bir çeşit kuş *(Kastamonu ve dolayı)*

Yalvaç [*S.*], Şafaatçi, yardımcı: **Peygamber müslümanların yalvacıdır** *(Elbistan «Maraş»)*

Yalvan [*İs.*], **1.** Toprağı yüzden hafif surette kazma *(Gemerek «Şarkışla - Sivas»)* — **2.** [*S.*] Derin olmıyan sığ yer *(Van, Bitlis)* **[Bak: Deyaz, 2]**

Yalvı [*İs.*], Büyü, sihir *(Balıkesir)*

Yalvıcı [*S.*], Büyücü, sihirbaz *(Balıkesir)*

Yal yağısı [*S.*], Beceriksiz *(Taşucu «Silifke - İçel»)*

Yal yalabuk [*S.*], Pürüzsüz, düzgün, dümdüz *(Eskişehir)*

Yalyaş [*S.*], Serseri, işsiz güçsüz: **Bırak şu yalyaşı** *(Karacapınar «Safranbolu - Zonguldak»)*

Yalyos [*S.*], Tufeyli *(Bor «Niğde»)*

Yama [*İs.*], **1.** Dik yer, bayır, yokuş, sırt *(Başağrı «Mesudiye - Giresun»; Sinop ve dolayı; Karahalil «Havza - Samsun»; Kaboğlu, Cumayanı:* **Yamadan inişelim * Mendili bölüşelim * Aç kapıyı ben geldim * Bayramdır görüşelim** : *Zonguldak; Ahırlı, Başköy, Bükeler «Kızılcahamam», Ayaş «Ankara»; Harşıt «Kelkit - Gümüşane»; Eğridir «Isparta»; Gavraz «Bolaman»; Şehler «Ulubey - Ordu»; Ilıcaksu «Osmaneli»; Bedre «İnegöl - Bursa»)* — **2.** Bodur ardıç çalısı *(İpsile «Hafik - Sivas»)* — **3.** Fasulye, bakla gibi taneli hububatı ekmek için açılan ince uzun karıkları sabanla kapama *(Isparta)* — **4.** *(Bursa)* **[Bak: Kütemek]**

Yamaca çıkmak [*F.*], Birisini istikbale gitmek *(Trabzon)*

Yamacına gelmek [*F.*], Yakınına gelmek *(Aydın [Muh.])*

Yamaç [*Zf.*], **1.** Karşı, mukabil **(Yamaç yamaca oturduk** : *Bor «Niğde»; Erkilet, Kayseri; Çorum; Haymana, Ankara; Ilısu «Amasya»; Ereğli, Ermenak, Konya; Temürl*

«Çiçekdağı», Köşker «Kırşehir»; Maraş; Boğazlıyan, Topaç «Yozgat»; Trabzon; Tire, Çeşme, Bergama, Torbalı «İzmir» Çeşme «Dadya - Muğla» Ağım «Malatya») **[Bak: Alnaç, annaç]** — **2.** [*İs.*] Bedel, karşılık, değer: **Bunca emeklerimin yamacını isterim** *(Bor «Niğde»)* — **3.** Yan, yakın *(Balıkesir ve çevresi; Çankırı; Kırşehir; Sivas; Kayseri; Armutlu «Gemlik - Bursa»; Eskişehir; Yozgat)*

Yamaç çatmak [*F.*], İddia, ısrar etmek: **Hasan köylü ile yamaç çatıyor** *(Kıbrıscık «Bolu»)*

Yamaçe [*İs.*], Yağ kabı *(Tire «İzmir»)* **[Bak: Yamak, 1]**

Yamaçlamak [*F.*], Karşılamak **(Dün Ahmedi Karabucakta yamaçladım**: *Köprü köyü «Keskin - Ankara»; Kavak «Yıldızeli - Sivas»; Trabzon)*

Yamaçlaşmak [*F.*], Karşılaşmak, yüz yüze gelmek *(Köşker «Kırşehir»)*

Yamağ [*İs.*], Yağ eritilen kap, tava *(Kars)*

Yamak [*İs.*], **1.** İçinde yağ eritilen bakır kap, yağ tavası *(Cimin, Tercan, Erzincan; Erzurum ve dolayı; Alucra, Şebinkarahisarı «Giresun»; Gümüşane; Ağrakos «Suşehir - Sivas»; Çanakkale [Muh.])* — **2.** Bakır güğüm *(Kemaliye «Malatya»)* — **3.** İbrik *(Divriği «Sivas»)* — **4.** Yağ kabından çıkarmıya yarıyan uzun saplı küçük derin tas *(Yenişehir «Bursa»)*

Yamalak [*İs.*], Yarısı yapılmış iş [ekseriya yarım sıfatı ile birlikte kullanılır] *(Elemen «Bolu»)*

Yamalık [*İs.*], **1.** Yırtık elbise veya ayakkabıya konulan parça *(Akçakaya «Erkilet - Kayseri»; İçel; Ayaş «Ankara»)* — **2.** Hemşiresinin vefatında yerine verilen baldız *(Kızılcabölük «Denizli»)*

Yamalkan [*İs.*], Çavuş kuşu *(Denizli)*

Yaman [*İs.*], **1.** Bir çeşit incir *(Arapkir «Malatya»)* — **2.** [*S.*] Cesur, kuvvetli *(Torbalı «Bergama - İzmir»)* — **3.** [*S.*] Becerikli, işbilir, kurnaz *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Yamanmak [*F.*], **1.** Yüzüstü yere düşmek, kapanmak *(Afyon)* — **2.** Bir şeyin üzerine eğilip kapanmak *(Orhaniye «Marmaris - Muğla»)* — **3.** Dayanmak, yaslanmak, abanmak **(Üzerime yamandı**: *Kilis «Gaziantep»; Bozüyük «Bilecik»; Ankara* [Bir Kıbrıslıdan])

Yamantı [*S.*], **1.** Sığıntı *(Edirne)* — **2.** [*İs.*] Hizmetçi *(Hayrabolu «Tekirdağ»)*

Yamaşak [*S.*], Yassı: **Yamaşak burunlu** *(Ereğli «Zonguldak»)*

Yamaşaklık [*İs.*], Gevşekli *(Kozlu «Zonguldak»)*

Yamaşmak [*F.*], Ezilmek: **Sebzeler fazla yağmurdan yamaşır** *(Akçakavak «Bolu»)*

Yamba [*İs.*], Ücretsiz işçi yamağı *(Ören köyü «Akçadağ - Malatya»)*

Yambul yumbul gitmek [*F.*], Eğri büğrü gitmek *(Ünye «Ordu»)*

Yamçı [*İs.*], **1.** Kar ve yağmurdan korunmak için siyah veya beyaz keçi kılından pelerin biçiminde yapılmış uzun ve geniş yağmurluk *(Samsun; Aziziye «Kuşadası - İzmir»; Niğde; Karakoyun «Iğdır - Kars»; İçel; Salkuma «Kayseri»; Maraş ve dolayı)* — **2.** [*S.*] Kör, kesmez, ağzı dönük bıçak *(Kalınkoz «Acıpayam - Denizli»)*

Yamdınmak [*F.*], **1.** Yemeğe olan fazla iştihayı dudakla anlatmak, ağız

şapırdatmak *(Silifke, Mersin, İçel)*— **2.** Yalvarmak *(Konya köyleri)*

Yamıç [*S.*], **1.** Eğri: **Bu değnek çok yamıçtır** *(Foca «İzmir»)* **[Bak: *Yabır*]** — **2.** Yana meylederek yürüyen kimse *(Kilis «Gaziantep»)*

Yamık [*S.*], **1.** Eğri, bükük, çarpık *(Karakuzu, Alaşehir «Manisa»; Tire, Bergama «İzmir»; Döğüşbelen, Ula, Muğla; Burdur; Burunkaya «Zonguldak»; Hediyeli «Kandıra - Kocaeli»; Ulukışla «Niğde»; Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Nallıhan «Ankara»; Mahmudiye* [?]; *Ereğli, Konya; Kütahya; Dedeköyü «Çal», Honaz, Tilkili «Davas», Denizli; Yakacık «Kartal - İst.»; Çoruk «Burhaniye - Balıkesir»; Isparta; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Edirne; Çeltikçi «İnegöl - Bursa»; Manavgat «Antalya»)* **[Bak: Yamıç, 1]**— **2.** Basık, yassı *(Ağkos «Suşehri - Sivas»; Şebinkarahisar «Giresun»)* — **3.** Topal *(Hatip «Konya»)* — **4.** Yan yan giden kimse *(Kilis «Gaziantep»)*

Yamık yumuk [*S.*], Eğri büğrü *(Tavas «Denizli»)*

Yamılmak [*F.*], **1.** İğrilmek, bükülmek, çarpılmak *(Bağyaka «Finike - Antalya»; Tarsus «İçel»; Muğla; Çeltikçi «İnegöl - Bursa»; Edirne, Konya)* **[Bak: Gevilmek]** — **2.** Bir tarafa yaslanmak *(Maraş)*— **3.** Utanmak, sıkılmak: **Küçük damadım sessizdir, önümden yamılarak geçer** *(Bornova «İzmir»)*

Yamırça [*İs.*], Geyik *(Finike ve Elmalı dolayları «Antalya»)*

Yamışgan [*S.*], Mutabasbıs, yaltakçı *(Kurugöl «Mucur - Kırşehir»)*

Yamışmak [*F.*], **1.** Minder üzerine hafifçe yaslanarak oturmak, eğreti oturmak *(Bursa)* — **2.** Yere yapışırcasına yüzü koyun yatmak *(Nevşehir «Niğde»; Civanyaylâğı «Mersin - İçel»)* — **3.** Yaslanmak, yan gelmek: **Oturup yamışacağına çalışta para kazan** *(Konya)* — **4.** Yıkılmak, devrilmek *(Tarsus «İçel»)* — **5.** Eğrilmek, çarpılmak *(Afyon)* — **6.** Sözünde durmamak *(Karaman «Konya»)* — **7.** Hayvan belini içeri çekerek arka ayakları üzerine oturur gibi yapmak *(Nevşehir «Niğde»)*

Yamız [*İs.*], **1.** İnsan baldırı *(Bayat «Emirdağı - Afyon»)* — **2.** Yan, yan taraf, böğür *(Beydili, Nallıhan «Ankara»)* — **3.** Yamaç, dik yer *(Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»; Dikilitaş «Niğde»; Ahırköy «Söğüt - Bilecik»; İbrala «Karaman - Konya* [Aşiret]*»; Gölcük «Finike - Antalya»)* — **4.** İnsanlarda iki kürek arası *(Yassıören* [?]*)* — **5.** Omuz *(Delice «Ankara»)* — **6.** Kardeş *(Ödemiş «İzmir»)* — **7.** Kız kardeş (Ödemiş «İzmir») — **8.** Uyluk kemiği ile kalça kemiğinin birleştiği yer *(Donbaylı «Salihli - Manisa»)*

Yamızına [*Zf.*], Yanyana *(Başköy «Küplü - Bilecik»)*

Yamka [*İs.*], Tütün ve saire gibi nesneleri dikmek üzere kullanılan ucu eğri aygıt *(Balcalı «Çarşamba - Samsun»)*

Yampa [*İs.*], Yamaç *(Kütahya ve köyleri)*

Yampır [*S.*], Sakat, topal, yılık, eğri *(Bayındır «İzmir»)*

Yampırı [*S.*], Bir yana eğilmiş: **Duvar yampırı oldu** *(Kilis «Gaziantep»)*

Yampiri [*S.*], **1.** Eğri, yan yan giden *(Kemaliye ve dolayı «Malatya»; Trabzon; Dağabaşı «Bayramiç - Çanakkale»)* — **2.** Yan, eğri: **Yampi-**

ri eve tamir oluyor *(Samsun)*

Yamramak [*F.*], Yayılmak, kaplamak: **Asker ovayı yamradı** *(Mut «İçel»)*

Yamraşmak [*F.*], **1.** Yerleşmek: **Herif yamraştı kaldı** *(Edirne)* — **2.** Tenbellik etmek *(Şeyhsadi; Heniske «Ezinepazarı - Amasya»)*

Yamrı [*S.*], İğri, çarpık *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Başköy «Küplü-Bilecik»)* **[Bak: Yampiri, yamık 1]**

Yamrımak [*F.*], Sürü yaylıma çıkmak *(İçel)*

Yamrı yumru [*S.*], İğri büğrü: **Bu yol ne kadar yamrı yumru ?** *(Tarsus «İçel»)*

Yamsamak [*F.*], İki şeyi birbirine çakmak; iki şeyi birbirine yamalamak *(Farilya köyü «Muğla»)*

Yamsılamak [*F.*], **1.** Alay etmek, eğlenmek *(Kars)* — **2.** Taklit etmek *(Erzurum)*

Yumsuk [*S.*], Basık burunlu adam *(Samsun)*

Yamşak [*İs.*], **1.** Yaşmak *(Kırıklı «Karaisalı-Seyhan»; Naldöken «Bornova - İzmir»)* — **2.** Kadınların ev dahilinde, erkekten korunmak üzere örtündükleri ipekli kumaştan yapılmış başörtüsü *(Urfa)* **[Bak: Neçek]** — **3.** [*S.*] Uyuşuk, miskin *(Kıranardı «Kayseri»)* — **4.** [*S.*] Ağzı bozuk kimse *(Bayramiç «Çanakkale»)* —**5.** Odun kırarken alta konulan büyük kütük *(Bözüyük «Göksün - Maraş»)* — **6.** Kağnı arabasının yastığı *(Bozüyük «Göksün - Maraş»)*

Yamşamak [*F.*], Alay etmek, eğlenmek *(Burdur)*

Yamşırık [*S.*], Sözünü sazını bilmiyen adam *(Buca «İzmir»)*

Yamtınmak [*F.*], Ağızda kalan yemek kırıntılarını dille toplamak: **Neye yamtınıp duruyorsun ?** *(Köyceğiz «Muğla»)*

Yamuç [*İs.*], **1.** Puf böreği *(Ziğdi «Erbaa - Tokat»)* — **2.** [*S.*] Ezik, zedelenmiş *(Pazarcık «Ayancık - Sinop»)*

Yamuk [*S.*], **1.** İğri, çarpık *(Kozak, İzmir; İzmit «Kocaeli»; Çağa «Gerede», Bolu; Osmaneli «Bilecik»; Balıkesir; Sarıoğlan «Kayseri»; Sivas; Hisatüstü «Keşap - Giresun»)* — **2.** Eğri başlı adam *(Vezirköprü «Samsun»)*

Yamurça ve **yağmurca** [*İs.*], Dağ keçisi *(Temre «Kaş - Antalya»)*

Yamur yumur [*Zf.*], Eğri büğrü, yamru yumru *(Milâs «Muğla»)*

Yamuz [*İs.*], Yanak, yüz *(Üçkuyu «Çal - Denizli»)*

Yamzımak [*İs.*], Solmak, rengi uçmak, kaybolmak: **Kumaş güneşten yamızdı** *(Balıkesir)*

Yan [*İs.*], Arkadaş *(Alanlı «Aydın»)*

Yanacak [*İs.*], Mahrukat, yakacak *(Ahlat «Bitlis»)*

Yanaç [*İs.*], **1.** Su içinde bulunan küçük bir böcek *(Eğridir «Isparta»)* **[Bak: Yanuç]** — **2.** Yan, yan taraf *(Erzurum; Ilgaz «Çankırı»)*

Yanaklık [*İs.*], Çamaşır yıkanılan yer, yumak *(Osmaniye «Seyhan»)*

Yanal [*S.*], **1.** Alaca renkli keçi *(Şahin «Malkara - Tekirdağ»)* — **2.** Tüyü siyah, yüzü kahve rengi olan koyun veya keçi *(Köprü «Karaağaç», Kasımlar «Eğridir - Isparta»)* — **3.** İki kulağının altı kırmızı olan hayvan *(Muğla)* — **4.** Yüzü iki renkli olan koyun veya keçi *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)* — **5.** Kulakları sarı olan keçi *(Kayışlı «Maraş»)* — **6.** Gözünün etrafile yüzünde kara yamalar olan hayvan *(Büyükabaca «U-*

luborlu - Isparta») — **7.** Kırmızı *(Erzin «Dörtyol - Hatay; Üçkuyu «Bolvadin - Afyon»; Kozan «Seyhan»)* — **8.** Bir tarafı kırmızı, bir tarafı beyaz olan meyva *(Darıveren «Acıpayam - Denizli»)* — **9.** Akşam güneşinin taşlar üzerine vuruşu *(Ödemiş «İzmir [Yürükler]»)* — **10.** [*İs.*] Derenin iki kenarı *(Tosya «Kastamonu»)* — **11.** Nehirlerin sathımaili *(Edirne)*

Yanalak [*İs.*], **1.** Bir tarafı çökük kavun ve karpuz *(Eğrigöz «Kütahya»)* — **2.** Meyve kurutmıya mahsus yer *(Nevşehir «Niğde»)*

Yanalanmak [*F.*], Yürüyüş istikametini çevirmek *(Sivas)*

Yanallamak [*F.*], İşin büyük bir kısmını bitirmek, hafifletmek *(Alaşehir «Manisa»)*

Yanâltı [*İs.*], Elbise yakasındaki kir, saç kiri *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)*

Yanar [*İs.*], **1.** Kibrit *(Tepecik «Simav - Kütahya»; Üzümlü «Aydın)* **[Bak: Çıtır, 1]** — **2.** Aaralık ayı: **Bugün yanar n on beşidir** *(Küçükbahçe «İzmir»)* — **3.** Ocak ayı *(Yalova «Eceabat - Çanakkale»)*

Yanarca [*İs.*], **1.** Kibrit *(Konya köyleri; Hançalar «Çal», Çivril «Denizli»; Burdur)* **[Bak: Çıtır, yanar]** — **2.** Yörüklerin alacaklıdan korkması *(Selimiye «Milâs - Muğla»)*

Yanâşı [*İs.*], Üçgen biçiminde kesilen hamurdan yapılmış yemek *(Lâdik «Samsun»)*

Yanaşık [*İs.*], **1.** Arkadaş *(Uzuncabürç «İçel»; Hayrabolu «Tekirdağ»;* **Büyük sürüleri yanaşıksız çoban idare edemez :** *Alata, Gödene, Yeniköy, Ereğli, Ermenak «Konya»; Kuskan «Gülnar»; Güvere «Silifke - İçel»)* — **2.** Yardımlaşa iş yapan, imece ile çalışan *(Kayı köyü [?]; Hacıbektaş «Mucur - Kırşehir»; Belenkeşli «Mersin - İçel)* — **3.** Şerik, ortak *(Kızılca «Niğde»; Gürnes «Akşehir - Konya»; Sebil «Tarsus - İçel»)* **[Bak: Güdeğer]** — **4.** [*S.*] Zevce *(Güvere «Silifke - İçel»)*

Yanaşlık [*İs.*], İskele *(İst.)*

Yanaşma [*S.*], **1.** Mülteci, sığmmış *(Gelibolu «Çanakkale»)* — **2.** Odalık *(Buca «İzmir [Muh.]»)* — **3.** Bir çiftlikte veya köy ağası yanında iş tutan adam, hizmetkâr *(Erenköy «İst.»; Gölpazarı «Bilecik»; İnegöl «Bursa»; Perşembe «Ordu»; Demirciler «Gebze - Kocaeli»; Edirne; Ahıköy «Muğla»)*

Yanat [*İs.*], Arkadaş: **Kız Ayşe ille yanına bir yanat mı ararsın ?** *(Dedeköy «Çal - Denizli»)*

Yanatmak [*F.*], Buzağıyı anasına emzirmek *(Küçüksöle «Elmalı - Antalya»)*

Yanavkuru [*İs.*], Dağların eteğini takiben yürüme: **Bir adam köyden çıktı, yanavkuru gitti** *(Kalekale «Erbaa - Tokat»)*

Yanaz [*S.*], **1.** Aksi, ters adam *(Hisarbey «Akdağmadeni», Kadışehri «Sorgun - Yozgat»; Kumarlar, Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»; Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»; Çandırlar, Faydalı «Kozan»;* **Kel kodaz [kibirli], kör yanaz olur :** *Endel «Osmaniye»; Şehşemi «Kadirli - Seyhan»; Mut, Yampar «Mersin», İçel; Şabanözü «Polatlı», Tahtayazı «Çubuk - Ankara»; Anadolukavağı «İst.»; Niğde; Obruk köyü [?]; Kulu köy «Koçhisar - Konya»; Bayat «Aziziye - Afyon»; Eskişehir»; İncesu, Erkilet, Akçakaya «Talas - Kayseri»; Sarılar

«Avanos», Kırşehir; Nevşehir «Niğde») [**Bak: Dınaz 3, yağaz 1**] — **2.** Geveze *(Karaoğlanlı «Manisa»; İlyas «Lâpseki - Çanakkale»* — **3.** Şımarık *(Denizli)* — **4.** Cılız, hastalıklı *(Ankara[Kıbrıslı bir Türkten])*

Yanazlamak [*F.*], Taklidini yapmak, alay etmek, eğlenmek *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)*

Yanbaç [*S.*], İğri bacaklı *(Samsun köyleri)*

Yanbağacık [*İs.*], Yengeç *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)*

Yanbağdı [*İs.*], Güreşte atılan çelme *(Malatya)*

Yanbağdı vurmak [*F.*], Çelme atmak: **Bir yanbağdı vurdu yere serdi** *(Malatya)*

Yanbastı [*İs.*], Direkle kiriş arasına konulan kama biçimindeki ağaç *(Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Yanbegi [*İs.*], **1.** Yan tarafa meyilli: **Yanbegi oturuyor ; Şapkasını yanbegi giymiş** *(Erzurum)* — **2.** Bir dağ veya tepenin sathı maili üzerinden ufkî olarak geçen hat, düz yol *(Erkinis, Artvin «Çoruh»; Kars)*

Yanbey [*İs.*], Az meyil, yamaç (**Senin o tarla yanbey geliyor** *Samandıra «Kartal - İst.»; Bahadırlar «Bayramiç - Çanakkale»)*

Yanbeysi [*Zf.*], Yana doğru *(Örenik «Divriği - Sivas»)*

Yanbol [*İs.*], **1.** Battaniye *(İst. [Muh.]; Kavakdere «Muğla[Muh.]»)* — **2.** Keçi kılından yapılan kilim *(İst. [Muh.])*

Yanbolu [*İs.*], Jandarma *(Genek «Muğla»)*

Yanbul [*İs.*], **1.** Kalın yün kilim *(İst. [Muh.])* — **2.** Yaygı *(Ulucak «Menemen - İzmir [Muh.]»)*

Yancak [*İs.*], **1.** Yükün düşmemesi için arabanın yan taraflarına konulan parmaklık *(Çukurkuyu «Bor - Niğde»)* — **2.** Çoban dağarcığı *(İzmir ve çevresi)* [**Bak: Yancık, 4**] — **4.** Meşin önlük *(Karahisar «İncesu - Kayseri»)* — **4.** Odun *(Armutalan «Muğla»)*

Yancı [*İs.*], **1.** Asker yürüyüşlerinde yan tarafları muhafaza etmek üzere çıkarılan küçük müfrezeler *(Konya)* — **2.** [*S.*] İtaatsiz, eğrilik yapan *(Karakoca «Karacabey - Bursa [Muh.]»)* — **3.** [*S.*] Aşırı yalan söyliyen *(Karakoca «Karacabey - Bursa [Muh.]»)* — **4.** [*S.*] Utangaç, sıkılgan *(Karakoca «Karacabey - Bursa [Muh.]»)*

Yancık [*İs.*], **1.** Köylü kadınların bellerine bağlıyarak uçlarını yanlarına sarkıttıkları ucu püsküllü örgü, terki bağı *(Çerkeş «Çankırı»)* — **2.** Zırh *(Maydos «Çanakkale»)* — **3.** Kadınların kirman sapını çevirmek üzere sol dizlerinin üzerine astıkları köseле parçası *(Elâzığ ve dolayı; Kemaliye «Malatya»)* — **4.** Çoban dağarcığı *(Kırklareli)* [**Bak: Yancak, 2**]

Yancuk [*İs.*], **1.** Kese, çanta, cüzdan *(Ş. A.)* — **2.** Uyluğu geniş olan at: **Ahmedin atı yancuktur** *(Vezirköprü «Samsun»)* — **3.** Hayvan zırhı *(Çerkeş «Çankırı»)*

Yançalan [*İs.*], Tahta kenarını düzeltmeye yarıyan rende *(Gümüş köprüören köyü «Tavşanlı - Kütahya»)*

Yançalaşmak [*İs*]., Çeneleşmek *(Malkara «Tekirdağ»)*

Yan çekici [*İs.*], Nalbantlıkta kullanılan bir çekiç *(Vezirköprü «Samsun»)*

Yandak [*İs.*], **1.** Boz tarlalarda biten ve bir kaç yıl içinde ayrık gibi bütün tarlayı kaplıyan kökü uzun bir cins diken *(Ankara; Çankırı ve dolayı;*

Mardar (Bafra - Samsun»; Cağköyü «Torul - Gümüşhane»; Konya) — **2.** Bir evin çatısı üzerine ilâve olarak yapılan oda *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)*

Yandakta [*İs.*], Bir çeşit diken *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* **[** *Bak:* **Kavgaz]**

Yandaş [*İs.*], Kurban bayramında kız evine gönderilen hediye *(Kırşehir)*

Yandeğiştirme [*İs.*], *(Gaziantep; Çankırı)* **[***bak.* **Dıraf]**

Yandık [*İs.*], *(Kayalar «Balya - Balıkesir»)* **[***bak:* **Yandak, 1]**

Yandım [*İs.*], Köylü kadınların boyunlarına taktıkları boncuk dizisi *(Çıkrık «Mecitözü», Ovasaray, Çorum; Terkeşan «Yozgat»)*

Yandırma [*İs.*], **1.** Tarlayı sürülmüş halde bırakma *(Marmaris «Muğla»)* — **2.** Sonbaharda ot çıkmamak için toprağın kabartılması *(Muğla)*

Yandolay [*İs.*], Yamaçlardaki aykırı yollar: **Seller yandolayları kapatmıştır** *(Körükler «Yalvaç - Isparta»)*

Yanduz [*S.*], Hiylekâr *(Mahmut Şevketpaşa «Beykoz - İst. [Muh.]»)*

Yaneç [*İs.*], Her hangi bir şey üzerindeki sanatkârane süs: **Fatmanın entarisind çok yaneç var** *(Muğla)*

Yaneçli [*S.*], Süslü, işlemeli *(Muğla)*

Yaneçsiz [*S.*], Düz yapılmış, süssüz *(Muğla)*

Yanevre [*İs.*], Yemeni, ayakkabı *(Barla «Isparta»)*

Yanfiri [*S.*], **1.** Mail vaziyet *(İçel)* — **2.** Eğribüğrü *(Navdalı «Mut - İçel»)*

Yangak [*İs.*], Ceviz *(Elâzığ; Sivas)*

Yangal [*S.*], **1.** Çarpık yürüyüşlü *(Ünye «Ordu»)* — **2.** Sıcak: **Bugün hava yangal** *(Konya)*

Yangar [*S.*], Kaynar, sıcak: **Bu su yangar, elimi yaktı** *(Zile «Develi - Kayseri»)*

Yangaz [*S.*], **1.** Eğri: **Yangaz ağaç** *(Teyneli köyü «Ordu»)* — **2.** Yaramaz (**Yangaz çocok sevilmez** : *Trabzon; Gündoğdu «Rize»)* — **3.** Geveze *(Gündoğdu «Rize»)* — **4.** Muzip *(Köyceğiz «Fethiye - Muğla»)* — **5.** Hileci *(Marmaris «Muğla»)*

Yangaza [*S.*], Nekre *(Ordu)*

Yangı [*İs.*], **1.** Yakacak odun v.s. *(Şıhlar «K. Hamam - Ankara»; Erkilet «Kayseri»)* — **2.** Aşk, sevda *(İnebolu «Kastamonu»)* — **3.** Ateşli hastalıklar *(Liman köyü «Mapavri - Rize»; Kilis «Gaziantep»)* — **4.** Büyük küp *(Adapazarı «Kocaeli»; Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»)* — **5.** Küçük küp *(Tazman köyü «Söğüt - Bilecik»; Boyacılar «Güynük - Bolu»)* — **6.** Kulplu küçük küp *(Osmanköy «Nallıhan - Ankara»)* — **7.** Şiddetli keder: **O, çok yüreği yangılıdır** *(Gaziantep)* — **8.** Şikâyet: **Ahmet benden sana yangı yanmış** *(Gölpazarı «Bilecik»)* — **9.** Aksi seda *(Fatih «İst.»; Kavşıt «Sungurlu - Çorum»; Bağyaka «Finike - Antalya»; Kasaba, Turgutlu «Manisa»; Endel «Osmaniye - Seyhan»; Kabaağaç «Fethiye - Muğla»)*

Yangıç [*İs.*], Yengeç *(Ankara köyleri)*

Yangılı [*S.*], **1.** Âşık, yüreği yanık *(Trabzon)* — **2.** Dertli, acıklı *(Gaziantep)* — **3.** Hürmetkâr *(Temürlü «Kırşehir»)*

Yangın [*S.*], **1.** Tatlı **(Yangın erik:** *Gölcük «Antalya»; Gericam «Muğla»)* — **2.** Susuz, yanık, kurak: **Geçen sene bahar yangın gitti** *(Gaziantep)* — **3.** Âşık *(Maraş; Burunkaya «Zonguldak»; Sinop köyleri)*—

4. [*İs.*] Hararet, ateş: **Hastanın yangını fazlalaştı** *(Ezine «Çanakkale»)*

Yangınakalmak [*F.*], Âşık olmak *(Adana «Seyhan»)*

Yangınalayı [*İs.*], Boru şeklinde mor renkli, kokusuz bir çeşit saksı çiçeği *(Kepez «Çanakkale»)*

Yngıncılık getirmek [*F.*], Şikâyet etmek *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Yangınlık [*İs.*], Tandırlarda mitilin altına konulan birinci örtü *(Gümüşane)*

Yangır [*İs.*], **1.** Acındıracak yanık söz *(Denizli köyleri)* — **2.** Muhrık, yanık, titrek, insanı mesteden ses *(Antakya «Hatay»)*

Yangırdatmak [*F.*], Hızlı okumak, söylemek; çok ses çıkarmak *(Tozman «Söğüt - Bilecik»)*

Yangırı [*İs.*], İki omuz arası *(Ordu)* **[***Bak:* **Yağrı]**

Yangır yungur [*S.*], Yalan yanlış *(Kars)*

Yangış [*İs.*], **1.** Yanuç denilen su kurdu *(Keskin «Eskişehir»)* — **2.** Nakış, işlenti: **Bu kilimin yangışı güzeldir** *(Denizli çevresi)*

Yangışlamak [*F.*], İşlenti yapmak, nakış işlemek *(Denizli çevresi)*

Yangulanmak [*İs.*], **1.** Hayvanlar üşüyerek hastalanmak *(Paşaköy «Bolu»)* — **2.** Aksi sada hâsıl olmak *(Ünye «Ordu»)*

Yangunlu [*S.*], Âşık *(Hacıkadı «Devrek - Zonguldak»)*

Yanıcı [*S.*], Yana yaslanmış *(Diyarbakır)*

Yanıç [*İs.*], **1.** Yangın *(İçel)* — **2.** Yengeç *(Ünye «Ordu»; Bilân «Seyhan»; Nevşehir «Niğde»; Elmalı «Antalya»; Taraklı «Geyve - Kocaeli»)* — **3.** Mayasız saç böreği *(Alanya «Antalya»; Ovasaray, Çorum; Polat «Akçadağ - Malatya»)* — **4.** Gelin evinden güveyiye gönderilen elbise *(Tanrıvermiş, Eskice «Mecitözü - Çorum»)* — **5.** Bir tarafı çökük *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)* — **6.** Topal: **Ahmet yanıç olmuş** *(Lohan «Gaziantep»)*

Yanıçalma [*İs.*], Bir yaşından üç yaşına kadar olan katır *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Çankırı köyleri; Vezirköprü «Samsun»)*

Yanıçminit [*İs.*], Düz satıhlı bir demir olup çubuk kalay yapmak için erimiş kalay bunun üzerine dökülür *(Maraş)*

Yanık [*İs.*], **1.** Nişanlılar tarafından birbirine gönderilen eşya *(Hıdırbeyli, Koçarlı «Aydın»; Kuşadası, Balva «İzmir»; «Samsun [Muh.]»)* **[***Bak:* **Yanıt]** — **2.** [*S.*] Âşık *(Çorum)*

Yanık al [*S.*], At donlarından doruya yakın al *(Isparta)*

Yanıkara [*İs.*], **1.** Sığırlarda görülen bir çeşit hastalık *(Çınarla «Şarköy - Tekirdağ [Muh.]»; Kuflek «Havza - Samsun»; Aydoğmuş «Rize»; Bergaz «Ezine - Çanakkale»; Belenli «Burdur»; Konya köyleri; Sandıklı «Afyon»; İbik «İskilip - Çorum»; Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)* — **2.** Zatülcenb hastalığı: **Ahmet yanıkara olmuş** *(Bafra «Samsun»)* — **3.** Yıldırım *(Çerkeş «Çankırı»)* — **4.** Bir türlü ekin hasta ığı *(Konya)* — **5.** Bir çeşit kötü çıban, habis bisre *(Lâpseki «Çanakkale»; Konya; Gemlik «Bursa»; Aydın)* — **6.** Müzmin bel romatizması *(Kırşehir)* — **7.** Bir nevi at hastalığı *(Kars; Konya)*— **8.** Lekeli humma *(Bayadı «Ordu»)* — **9.** Ağaçlara

ârız olan ve bir yanını çürüten bir hastalık *(Tokat)* — **10.** Böğrülce *(Armutlu «Kemalpaşa - İzmir»)* — **11.** Suçlu, lekeli fena insan *(Sivas; Kürkçüler «Seyhan»)*

Yanık dere [*İs.*], Ot bitmiyen dere *(Develi «Kayseri»)*

Yanık düren [*İs.*], Bir adamın son çocuğu *(Adana «Seyhan»)*

Yanı kırık [*S.*], Yampiri, yan yan yürüyen *(Tire «İzmir»)*

Yanıkmak [*F.*], **1.** Korkmak, ürkmek *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)* **[Bak: Ocunmak]** — **2.** Kırılmak, gücenmek münfail olmak *(Üçüyük «Altıntaş - Kütahya»)* — **3.** Derdini dökmek, şikâyet etmek, dert yanmak, ağlanmak *(Dursunbey «Balıkesir»; Bor «Niğde»; Aynalı «Sivrihisar - Eskişehir»; Navdalı «Mut», Civanyaylâğı, «Mersin - İçel»; Suhut «Afyon»; Bekteş «Zara - Sivas»; Giresun köyü «Burdur»)*

Yanıksamak [*F.*], Çok acımak, merhamet etmek *(Çorum)*

Yanıktırmak [*F.*], **1.** Yerini bıraktırmak: **Onları yanıktırdık** *(İst. [Muh.])* — **2.** Ürkütmek, korkutmak *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Yanıl [*S.*], Kulağı ve yüzü sarı olan keçi *(Maraş)*

Yanıllı [*İs.*], Sırt, iki kürek arası *(Çankırı; Buğabağı «Çorum»)* **[Bak: Yağrın]**

Yanılmak [*F.*], Teessüf olunmak: **Buna yanılır** *(Reşadiye «Bergama-İzmir»)*

Yanır [*İs.*], **1.** Arka, sırt **(Yanırım yara olmuş :** *Beypazarı «Ankara»; Reşadiye «Gerede - Bolu»)* — **2.** Dağ sırtı *(Polatlı «Ankara»)* — **3.** At ve merkep gibi hayvanların semer ve eyer vurmasından sırtında açılıp azan yara *(Çorum; Ankara)* — **5.** Çam tahtasından sızan sakız *(Safranbolu «Zonguldak»)* — **6.** Yaka kiri *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Yanırdamak [*F.*], Yanlış söz söylemek, boş söz söylemek *(Düzce «Bolu»)*

Yanırlı [*İs.*], Sırt, iki kürek arası *(Çiftlik «Kalecik», Etimesut «Ankara»; Ovasaray «Çorum»)*

Yanırmak [*F.*], Aramak, hasretini çekmek: **Sen gittin, arkadan çok yanırdım** *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)*

Yanış [*İs.*], **1.** Nakış *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; İçel; Tuzla «Adana - Seyhan»)* — **2.** [*S.*] Aksi, titiz, yaman adam *(Malatya)*

Yanışak [*S.*], Geveze **(Çok yer gezenden yanışak sonucu hayırlıdır:** *Fethiye, Marmaris, Milâs «Muğla»; Çankırı)*

Yanışlamak [*F.*], İstihza ile taklidini yapmak *(Karadere «Gerede - Bolu»; Yılanlı «Eğridir - Isparta»)*

Yanıt [*İs.*], *(Ayaş «Ankara»)* **[Bak: Yanık, 1]**

Yanıt eblisesi [*İs.*], Kız evinden oğlan evine gönderilen elbise *(Hisarlıkaya «Polatlı - Ankara»)*

Yanı yireli [*İs.*], İstavrit balığı *(Mudanya «Bursa»)*

Yanı yöresi [*Zf.*], Etrafı *(Kayseri)*

Yanız [*S.*], Yavuz, aksi, şedit, sert *(Kızılcahamam, Ankara)*

Yan kabağı [*İs.*], Bir kimsenin lüzumsuz yere yanında gezdirdiği çocuk veya adam: **Hasan geliyor yan kabağı da yanında** *(Tire «İzmir»)*

Yankabaz [*S.*], Kaba, gönülkıran, cahil, densiz kimse *(Büyükafşar «Ankara»)*

Yankabız [*S.*], **1.** Tenbel *(Kızılköy*

«Ezine - Çanakkale») — **2.** Hareketlerinde ve sözlerinde münasebetsiz olan kimse *(Büyükdere «Burhaniye - Balıkesir»; Sarıoba «Ankara»)* — **3.** Haylaz *(Balıkesir ve çevresi)* — **4.** Aksi, sözünden dönmiyen *(Kuvay köyü «Amasya»)* — **5.** Hilekâr *(Boztekke «Giresun»)*

Yankabuz [*S.*], **1.** Yapıya uymıyan çarpık kereste *(Kaleyaka «Perşembe - Ordu»)* — **2.** İnsandan, topluluktan kaçan adam *(Yağlıca «Zonguldak)* **[Bak: Y va, yov]** — **3.** İnatçı *(Ereğli «Havza - Samsun»)*

Yankar [*S.*], Çok sıcak olan [*hava, su, madde ve başkaları hakkında*] *(Bektik «Ereğli - Konya»)*

Yankasar [*S.*], *(Kuvay «Amasya»)* ***[Bak: Yankabız, 4]***

Yankaz [*S.*], **1.** Hakikate yanaşmıyan, hiyleye sapan *(Bayburt «Gümüşane»)* — **2.** Şaka: **Niçin darıl yorsun yankaz yaptım** *(Üçhanlar «Kavak - Samsun [Muh.]»)*

Yankazlamak [*F.*], Hakikate yaklaşmamak, hiyleye sapmak *(Bayburt «Gümüşhane»)*

Yankaş [*S.*], Eğri büğrü *(Bağtepe «Kozan - Seyhan»)*

Yankılanmak [*F.*], Aksiseda vermek: **Dağlar yankılanır sesinden** *(İskenderun «Hatay»)*

Yankın [*İs.*], Humma hastalığı *(Varyanlı «Maraş»)*

Yankidik [*S.*], Yan yan giden, yavaşça sokulan *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Yan köstek [*İs.*], Tayları yürümeye alıştırmak için karşılıklı olarak ön ve arka ayaklarına takılan ip *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)*

Yankuç [*S.*], Eğri, yamuk *(Erzincan)*

Yan kulak [*İs.*], Yeni araba başlıklarını açmak için kullanılan demir âlet *(Pravadi «Edirne [Muh.]»)*

Yanlama [*İs.*], **1.** Sabandan ayrı bir çeşit tarla sürme âleti: **Şu tarlayı bir de yanlama ile sür** *(Kıyık «Edirne»)* — **2.** İki tarla arasındaki ana sınır *(Konya)* — **3.** Develerin yanlarına asılan büyük çan *(Konya)* — **4.** Bir evin çatısı üzerine ilâve olarak yapılan oda *(Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)*

Yanlamak [*F.*], Dayanıp kalmak *(Kastamonu)*

Yanlık [*İs.*], **1.** Peynir, yağ ve yoğurt koymıya mahsus tulum *(Bohçalar «Antalya»; İriağaç «Malatya»; Zile «Develi» Zencidere «Kayseri»)* — **2.** Davar derisinden yapılan yayık *(Kiremitli «Ceyhan - Seyhan»; Hartlap «Maraş»; Elbaşı «Bünyan - Kayseri»; Bornova, Kemalpaşa köyleri «İzmir»; Isparta)* — **3.** Sedir *(Karacaveren «Boyabat - Sinop»)* — **4.** Yastık *(Kemaliye «Malatya»)* — **5.** Sedirlerin üstüne konulan ot minder *(Aşağıdanaköy «Safranbolu - Zonguldak»; Doğantepe «Kocaeli [Muh.]»; Kastamonu)* — **6.** Taraca *(Daday «Kastamonu»)* — **7.** Kağnının dingil üzerine geçen üst kısmının yanlarındaki ağaç parçaları *(Gebeciler «Simav - Kütahya»)*

Yanlış [*S.*], Şeytan gibi, yaman *(Kurukaya «Zonguldak»)*

Yanma [*İs.*], **1.** Romatizma *(Konya; Ankara)* — **2.** Kangren *(Konya)*

Yannama [*İs.*], **1.** Dört köşeli, düzgün ağaç: **Evin içine elli yannama lâzımdır** *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* — **2.** Küçük pulluk : **Yannamayı eve götür** *(Abalar «Havsa - Edirne [Muh.]»)*

Yannık [*İs.*], **1.** Ağaç veya deri yayık *(Nizip «Gaziantep»; Emircik*

«Çivril», Narlıdere «Boldan - Denizli [Muh.]»; Aydınlı aşireti «Amasya»; Geben «Andırın - Maraş»; Feke «Seyhan»; Çatalolok «Develi-Kayseri») [**Bak: Banlık, 2**] — **2.** Tulum içinde yağ yapmak üzere kullanılan ağaç tokmak *(Bayat «Aziziye - Afyon»)* — **3.** Minder *(Kastamonu; Develi «Kayseri»)* — **4.** Tulum *(Civanyay'âğı «Mersin», Çarıklar «Anamur - İçel»; Şekeroba, Maraş; Cebelibereket, Çukurköy, Karaisalı «Seyhan»; Yılanlı «Eğridir - Isparta»)* — **5.** Kerevet *(Kemaliye «Malatya»)* — **6.** Yoğurt süzmeğe ve muhafazasına mahsus malta taşından yapılmış konik kap *(Develi «Kayseri»)*

Yannıkdüren [*İs.*], En son doğan çocuk : **Ali yannıkdürendir** (*Feke «Saimbeyli - Seyhan»)*

Yannuk [*İs.*], Davar derisinden yapı mış yayık *(Hartlap «Maraş»)*

Yanorca [*İs.*], Göz hadekası *(Sazlı «Ayvacık - Balıkesir»)*

Yanpeç [*S.*], Çarpık: **Yanpeç ağızlı adama bak!** *(Artvin «Çoruh»)*

Yanpeş [*İs.*], Çelme *(Söğüt «Köyceğiz - Muğla»)* [**Bak: Yanbağlı**]

Yanpir [*İs.*], **1.** Derelere doğru bakan bayır, çalılık arazi *«İncirlik «Adana - Seyhan»)* — **2.** Tahtacı, alevî *(Genek «Muğla»)*

Yanpiri [*S.*], İğri, Çarpık *(Urla «İzmir»)*

Yanrağı [*S.*], **1.** Kimseye söz söyletmiyen, geveze *(Belenkeşli «Mersin - İçel»)* — **2.** [*İs.*] Öğretmen *(Varsak aşireti halkı «Adana - Seyhan»)*

Yanrı [*İs.*], Sırt, arka *(Bolu; Erzincan; Kocaeli; Safranbolu «Zonguldak», Kocabergos «Erdek - Balıkesir [Muh.]»)* [**Bak: Yağırnı**]

Yansak [*S.*], Geveze *(Hamidiye «İzmir»; Lâpseki «Çanakkale»)*

Yansalamak [*F.*], Alay etmek, eğlenmek *(Balıkesir ve köyleri; Bolvadin «Afyon»; Pınarbaşı (?); Üçkuyu «Denizli»)* [**Bak: Mezelemek, mezelenmek, yansılamak**]

Yansı [*İs.*] **1.** Aksi cevap *(Karaisalı «Adana - Seyhan»)* — **2.** [*S.*] Muhalif, muarız: **Ne yansı adamsın, ne söylesem aksini yapıyorsun !** *(Zile «Tokat»)*

Yansılamak [*F.*], **1.** Taklit etmek, taklidini yaparak alay etmek, eğlenmek, zeklenmek *(Erzurum; Emirdağ «Afyon»; Karahoca «Haymana - Ankara»; Hamidiye, Bornova, Buca, Çeşme «İzmir»; Sarılar, Avanos, Kırşehir; Ezbider «Suşehri - Sivas»; Bayburt, Gümüşane; Ahlat «Bitlis»; Ağın «Arapkir - Malatya»; Alayunt «Kütahya»; Gündoğdu «Bursa [Muh.]»; Rize; Giritdüzü, Şavşat «Artvin - Çoruh»; Ereğli, Karaman, Beyşehir, Alibeyhüyüğü «Çumra», Ilgın, Konya; Ardahan «Kars»; Urfa; Diyarbakır; Karacagür, Malkara, Dambaslar, Çorlu «Tekirdağ»; Balıkesir; Çanakkale; Şebinkarahisar «Giresun», Van; Samsun; Edirne [Muh.]; Saylan «Ordu»; Bolu; Bakacak nahiyesi «?»)* [**Bak: Ansalamak, yansılıamak, Yansalamak, zokkenmek, yanışlamak**] — **2.** Muhalefet etmek *(Zile «Tokat»)*

Yansıllamak [*F.*], Alay yoliyle taklidini yapmak *(Adana)* [**Bak: Yansılamak**]

Yanşak *(S.)* **1.** Münasebetsiz, densiz, *(O. A.; Edirne,* **Yürük aray cıdan yanşak sorucu iyidir :** *Dombaylı «Salihli - Manisa»; Tekirdağ)* — **2.** Sarhoş *(İzmir ve köyleri)*

Yanşaklamak [*F.*], Gevezelik etmek

(Yörgüç «Hayrabolu - Tekirdağ»)

Yanşaklanmak [*F.*], İstişare etmek *(Taraklı «Geyve - Kocaeli»)*

Yanşalamak [*F.*], Taklit ile alay etmek, eğlenmek *(Bilecik; Alacalar «Manisa»)*

Yanşamak [*F.*], **1.** Söylenen söze cevap vermemek *(Çanakkale)* — **2.** Israr etmek: **Ne kadar yanşadımsa da para etmedi, dediğini yaptı** *(Kargı «Kastamonu»)* — **3.** Bir şeyi ağlayarak istemek *(Bolu)* — **4.** Gevezelik etmek *(Ergine, Bakacak nahiyesi; Haymana «Ankara»; Poyracık «Bergama - İzmir»)* — **5.** Mânalı mânasız söylenip karşısındakini taciz etmek *(Kayı köyü «Tosya - Kastamonu»)*

Yanşanmak [*F.*],**1.** Taklidini yaparak alay etmek *(Alanya «Antalya»)* — **2.** Fazla söylenmek, mızmızlık etmek *(Ortaköy «Çal - Denizli»)* — **3.** Gevezelik etmek *(Hacımahmut «Emet - Kütahya»; Derbent «Buldan - Denizli»)*

Yanşı [*İs.*], **1.** Aksiseda *(Kıbrıscık «Bolu»)* — **2.** [*S.*] Aksi adam: **Yanşı Ahmet** *(Kıbrıscık «Bolu»)*

Yanşırmak [*F.*] Yapıp yakıştırmak, örneğine uydurmak (**Elime makası aldım ve tertip üzere yanşırdım**: *Çapuk «Torbalı - İzmire»; Dombaylı «Salihli - Manisa»)*

Yantal [*S.*], Yalancı, hiylekâr; hırsız *(Gündoğdu «Bursa* [*Muh.*]*»)*

Yantalak [*S.*], **1.** Kavgacı, gürültücü *(Şahin «Malkara - Tekirdağ»)* — **2.** Ziyankâr, zarar verici [*İnsan ve hayvan hakkında*] *(Hıdırağa «Edirne* [*Muh.*]*»)*

Yantır [*S.*], **1.** Şaşı, eğri bakan *(Homa «Manavgat - Antalya»; Güney «Boldan - Denizli»)* — **2.** Aksi, inatçı *(İst.* [*Muh.*]*)* — **3.** Yan yan yürüyen *(Talas «Kayseri»)* — **4.** [*İs.*] Kadın oynatma âleminde bulunan seyirciler *(Talas «Kayseri»)*

Yantırı [*S.*], **1.** Jandarma, zaptiye *(Dudaş «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Aksi adam: **Bırak şu yan ırıyı !** *(Satılmış «Eskişehir»)* — **3.** Ek, ilâve *(Balıkesir)* — **4.** Yanında, yakınında bulunan adam, yaver *(Bağviran «Kızılcahamam-Ankara»)* — **5.** Yampiri, yan yürüyen *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **6.** Şaşı *(Kaleyaka «Perşembe - Ordu»)* — **7.** Hayâsız *(Haran «Urfa»)*

Yanuç [*İs.*], **1.** Puf böreği *(Vezirköprü «Samsun»)* — **2.** Yengeç *(Kelkit «Gümüşane»; Kemaliye «Malatya»)* — **2.** [*S.*] İğri büğrü, yamuk *(Maraş; Erzincan)* — **4.** Hudut *(İst.)* — **5.** Tatlı su veya kar içinde bulunan küçük ve beyaz bir böcek *(Sinop ve dolayı)*

Yanukturmak [*F.*], Okşıyarak kendine alıştırmak *(Urfa)*

Yanus [*İs.*], Suda yan yan giden ufak bir böcek *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* [*Bak: Yanuç, 5*]

Yanut [*İs.*], Cevap, karşılık *(Bayburt «Gümüşane»)*

Yanuz [*S.*], Sakat kimse *(Trabzon)*

Yanyalıç [*İs.*], Yengeç *(Ceyhan «Ereğli - Konya»)*

Yanyancık [*İs.*], Koltukaltı *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Yap [*S.*], Yavaş, durgun (**İnsanın yere bakanından, suyun yap akanından kork !** : *Kars; Bolu)*

Yapâ [*İs.*], Henüz yerleşip yayılan ekin yaprağı *(Aliköy «Isparta»)*

Yapacak [*İs.*], Hamur tahtası *(Şebinkarahisar «Giresun»; Ünye «Ordu»;*

Çarşamba, Samsun; Ağrakos «Suşehri - Sivas»; Sinop)

Yapak [*S.*], **1.** Kapalı *(Merzifon «Amasya»)* — **2.** [*İs.*] Sayım, ağnam vergisi *(Elbistan köyleri «Maraş»)*

Yapal [*İs.*], **1.** Katran çamının yaprağı *(Manastır «Beyşehir - Konya»)* — **2.** [*S.*] Endamı düzgün olmıyan, vücud tenasübü olmıyan *(Topaç «Yozgat»)* — **3.** [*S.*] Kulağının kıvrımları olmıyan insan veya keçi *(Antalya)*

Yapalak [*İs.*], **1.** Baykuş, puhu kuşu *(Üsküdar «İst.»; Gerze köyü «Devrek», Yakademirciler, Burunkaya, Kaboğlu, Tekeönü, Güney, Bartın «Zonguldak»; Efirli, Çadır, Ordu; Boyacılı «Çarşamba - Samsun»; Köşker «Kırşehir»; Kavacık «Mengen - Bolu»; İnebolu «Kastamonu»)* — **2.** [*S.*] Sevimli *(Kocabergos «Erdek - Balıkesir»)* — **3.** [*S.*] Gürbüz, kavî *(Kemalli «Sungurlu - Çorum»)* — **4.** [*S.*] Çok kabarık saçlı kimse *(Vize «Kırklareli»)* — **5.** El ile çalınan kuvvetli ıslık *(Tarsus «İçel* [*Muh.*]*»)*

Yapan [*İs.*], Ardıç ve kamalak ağaçlarının ufkî olarak büyüyen dalları *(Maraş)*

Yapassaban [*S.*], Düz araziye mahsus mail, eğri saban *(Ünye «Ordu»)*

Yapaz [*S.*], **1.** Boynuzları iğri ve yatık olan öküz veya manda *(Niksar, Tokat; Vezirköprü, Samsun)* — **2.** Kalın ve kısa ağaç: **Yapaz ağaç** *(Tekkeönü «Ereğli - Zonguldak»)* — **3.** Toprağı bir tarafa yatırmak için saban eğeğinin üst tarafına takılan kalınca tahta *(Sinop; Samsun; Merzifon «Amasya»)*

Yapbasan [*S.*], İğri basan, iğri yürüyen *(Bucak köyü «Kozan - Seyhan»)*

Yapacık [*Zf.*], Yavaşça, usullacık: **Yapcacık atladım** *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Yapça [*S.*], Yavaş, hafif (**Çocuğun sesin biraz yapça çıkar** : *Kars; Papasköy «Samsun»; Tuzaklı «Söğüt-Bilecik»; Yukarı bağlar «Malatya»)*

Yapçan [*Zf.*], Yavaş *(Kastamonu)* **[Bak: *Yapça*]**

Yapçana [*Zf.*], Yavaşça *(Kastamonu)*

Yapı [*İs.*], **1.** Yelken gemisi *(Samsun; Cebel «Eğridir - Isparta»; İst.* [*Muh.*]*; Karadeniz yalıları)* — **2.** Yemeni *(Kayseri)* — **3.** Bal peteği *(Beypazarı «Ankara»)*

Yapıcak [*İs.*], Hamur tahtası *(Ünye «Ordu»)* **[Bak: *Yupacak*]**

Yapıcı [*İs.*], Mimar *(Birecik «Urfa»)*

Yapık [*İs.*], **1.** Süslü veya düz baş örtüsü, yemeni *(Salkuma, Zencidere, Erkilet, Germir, Talas, Kayseri; Karadere «Akseki - Antalya»; Boğazlıyan, Yozgat; Çankırı; Kırşehir; Nevşehir, Niğde; Kocabergos «Erdek - Balıkesir»)* **[Bak: Çek , cenber]** — **2.** Sac döküntüsü *(İçel; Ayaş «Ankara»)* — **3.** Ağaç veya asma yaprağı *(Solmaz «Tavas - Denizli»; Orhaniye «Marmaris - Muğla»; Gebiz «Antalya»)* — **4.** Şiddetli havalarda dağ başlarını örten bulutlar *(Kırıklı «Karaisalı - Seyhan»)* — **5.** Yatık boynuzlu öküz, inek, manda gibi hayvanlar *(Adana «Seyhan»)* — **6.** Renkli meşinden yapılmış yemeni, çapula, ayakkabı *(Kayseri)* — **7.** [*S.*] Dolaşık, karışık, birbirine geçmiş *(Maraş; Karaoğlanlı «Manisa»)*

Yapılcan [*İs.*], Dikenli ardıç *(Köprü köyü «Şarkîkaraağaç - Isparta»)*

Yapıldak [*İs.*], **1.** Sazlık, bataklık yerlerde yetişen ve kurusu hayvanla-

ra yedirilen enli ve çok yapraklı bir nevi saz *(Dikilitaş «Niğde»)*— **2.** Dökülmüş yaprak: **Bizim öküz incir yapıldağını çok sever** *(Bayındır «İzmir»)* — **3.** Yalnız *(Seydin köyü «Avanos - Kırşehir»)*

Yapıldatmak [*F.*], Kaş, göz oynatmak *(Merzifon «Amasya»)*

Yapılgan [*İs.*], Ardıç odununa benzer bir çeşit odun *(Bolvadin «Afyon»)*

Yapılık [*İs.*], Ekmek ve yemek pişirilen ocak *(Küçükseymen köyü «Silivri - İst.»)*

Yapınca [*İs.*], **1.** Çoban yağmurluğu, kepenek *(Ballısüle «Malkara - Tekirdağ»)* **[Bak : Hillik, 1]** — **2.** Pelerin *(Erzurum)* — **3.** Yamçı *(Bayburt «Gümüşane»)*

Yapındırmak [*F.*], Bir işi bizzat yapmak *(Vize «Kırklareli»)*

Yapınmak [*F.*], **1.** Alışmak: **Atlar insana çabuk yapınır** *(Dadam «Bolu)*— **2.** Beslenmek, kuvvetlenip kendine gelmek: **Çok zayıttı, bu sıra yapındı :** *(Edirne)*— **3.** Hazırlamak: **Uyuntu herif bir türlü yapınamıyor** *(Edirne)*

Yapıntı [*S.*], Dedikoducu, fesatçı: **Ayşe kadın yapıntının birisidir** *(İpsala «Keşan - Edirne»)*

Yapışak [*İs.*], **1.** Bir çeşit yapışkan ot *(Marmaris «Muğla»)* — **2.** Dağ tepelerine yakın yerlerde toprak üzerine kadar inen beyaz bulutlar *(Bolu)*

Yapışık [*S.*], Tenbel, uyuşuk *(Niğde)*

Yapışkan [*İs.*], **1.** Duvar aralarında biten yabani ve yapışıcı bir türlü bitki *(Tirebolu «Giresun»)*— **2.** Meyvası, nar tanesi büyüklüğünde ve kırmızı renkte olup iki metre kadar boyu olan bir cins ağaç *(Taşpınar «Ordu»)*

Yaplak [*S.*], **1.** Korkak, ürkek *(Mersin «İçel»; Seyhan)* — **2.** [*İs.*] Baykuş cinsinden büyücek bir kuş *(Lâpseki «Çanakkale»)* **[Bak: Yapalak]**

Yapma [*İs.*], **1.** Yakılmak üzere yuvarlak şekilde yapılan sığır tezeği *(Genezin «Avanos», Kırşehir; Kayseri ili; Yeniköy «Ereğli», Alibey höyüğü «Çumra», Konya; Urfa)* — **2.** Avuç içinde yapılmış yassı ve yuvarlak bulgur köftesi *(Kilis «Gaziantep»; Birecik «Urfa»)* — **3.** Kömür tozu, çamur ve samanla yapılan bir türlü yakacak *(Konya)*

Yapmacık [*S.*], Yalancıktan, sahte, câli *(Çivril «Denizli»)*

Yapracık [*İs.*], Kulak sayvanı *(Mahmutbey «Bakırköy - İst.* [*Muh.*]*»)*

Yaprak [*İs.*], **1.** Kağnı arabasının etrafındaki tahta *(Konya; Antalya)* — **2.** Dingil başlarının aşınmaması için tekerleğin yuvasına, dingille beraber, konulan demir parçası *(Mustafa Kemalpaşa «Bursa»; Berk köyü «Bolu»)*

Yaprakaçan [*İs.*], Baharda yaprakları açtıran rüzgâr *(Sidre «Rize»)*

Yaprak döken [*İs.*], Sonbaharda esen rüzgâr *(Sidre «Hopa - Çoruh»)*

Yaprak kulak [*S.*], Kulağı düşük at *(Isparta)* **[Bak: Gevgeç 2, gevgeş]**

Yaprak kuşu [*İs.*], Keklik *(Borçka «Trabzon»)*

Yapraklık [*İs.*], Yaprağa sarılacak ve dolması yapılacak nesne *(Eskişehir)*

Yaprak tırnak [*S.*], Hayvanlarda yassı ve yayık tırnak *(Adana «Seyhan»)*

Yapranmak [*F.*], Yerleşmek: **Herif**

bir gün için geldiği halde yaprandı kaldı *(Edirne)*

Yaprı [*S.*], **1.** Büyük ve yassı (**Yaprı kulaklı koyun** : *Akait «Akşehir - Konya»; Vezirköprü «Samsun»; Taşkaracılar «Çerkeş - Çankırı»; Pazar, Karahoca «Haymana - Ankara»)* — **2.** Yamrı yumru *(Genezin «Avanos Kırşehir»)* [*Bak: Yamrı*]

Yapruz [*İs.*], Yaban nanesi *(Muscalı «Çarşamba - Samsun»)* [*Bak: Narbuz, yarbuz*]

Yapşak [*S.*], **1.** Yapışkan, yelmeşik *(Balıkesir ve dolayı; Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** Sırnaşık kimse *(Helvacı «İzmir»)*

Yapuk [*İs.*], **1.** Seyrek dişli baş tarağı *(Beçenek «Ankara»)* — **2.** Dişi hindi *(Gemerek «Şarkışla - Sivas»)* — **3.** Başörtüsü *(Balçova «İzmir»)* [*Bak: Çamber 1, yapık 1*]

Yapyakan [*İs.*], Tatarcık *(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Yapyalı [*S.*], Teennili: **Yapyalı iş insanı utandırmaz** *(Kastamonu ve köyleri)*

Yap yap [*Zf.*], Yavaş yavaş *(Lâpseki «Çanakkale»; Ankara köyleri; Süzey «Araç - Kastamonu»)*

Yar [*İs.*], **1.** Salya, tükrük *(Ezbider «Suşehri - Sivas»; Şebinkarahisar «Giresun»; Çankırı; Bergama «İzmir»)* — **2.** Malta taşından daha yumuşak olan bir cins taş *(Kösedere köyü «İzmir»)*

Yara [*İs.*], Ceket veya mintan iliği (**Gömleğin yarası bitti mi? :** *Beşiktaş «İst.* [*Muh.*]*»; Beypazarı «Ankara»)*

Yarağan [*İs.*], Hattı içtima *(Çerkeş ve çevresi «Çankırı»)*

Yarakdışı [*İs.*], Yeni çıkan ekin *(Zencidere «Kayseri»)*

Yaraklı [*S.*], Çok yarayan, beslemiye elverişli *(Yazıca köyü «Kıbrısçık - Bolu»)*

Yaramak [*F.*], Tarla sürülecek bir hale gelmek *(Önsen «Maraş»)*

Yaramış [*İs.*], **1.** Keçilerin kırkma zamanı *(Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **2.** [*S.*] Tavlı tarla *(Kayarlı «Saimbeyli - Seyhan»)*

Yarana [*İs.*], Bağ çubuklarının altına konulan ağaç, kısa herek *(Zonguldak)*

Yarandırmak [*F.*], Hayvanı idman ettirmek, yeminden ve suyundan keserek koşuya dayanır bir hale getirmek *(Lâpseki «Çanakkale»; Gerze, Sinop)*

Yarannı [*S.*], Gösterişli, cüsseli *(Umurbey «Gemlik - Bursa»)*

Yaran yarış [*İs.*], Müsabaka, maç [Çok zaman koşu hakkında kullanılır] *(Kütahya)*

Yaraotu [*İs.*], Siğil yaprağı da denilen ve yaraların üzerine konulan geniş yapraklı bir ot *(Konya)*

Yaraş [*S.*], **1.** Dalkavuk, yaranmıya uğraşan *(Konya; Bolu havalisi)* — **2.** Bedava çalışarak yaranmak isteyen kimse *(Konya)* — **3.** Az ücretli hizmetçi *(Konya)*

Yaratma [*İs.*], *(Beypazarı «Ankara»)* [*Bak: Yaramış, 1*]

Yarcanmak [*F.*], **1.** Sıkılmak, utanmak *(Çampazar «Biga - Çanakkale»)* — **2.** Çekinmek: **Fazla şeker kullanmaktan yarcanıyorum** *(Çampazar «Biga - Çanakkale»)*

Yarçı [*İs.*], Çocukların kuyu oyunlarında iki boncuğun müsavi uzaklıkta kalışı *(Dursunbey «Balıkesir»)*

Yarda [*İs.*], Boş arazi *(Sadık «Mucur-Kırşehir»)*

Yardım [*İs.*], Beyaz kurt şeklinde olan yavru arı *(Çukur köy «Antalya»)*

Yarem [*İs.*], Boyunduruğun kenarlarına sokulan uzun demir çubuk, zeive *(Sarıyer «İst. [Muh.]»)*

Yarendirmek [*F.*], *(Mardar «Bafra - Samsun»)* **[Bak: Yarandırmak]**

Yâren kilidi [*İs.*], Kadınların ellerine çapraz biçiminde yaktıkları kına şekli *(Konya)*

Yârenlik etmek [*F.*], **1.** Şaka etmek *(Erzurum ve çevresi; Kars ve çevresi; Reşadiye «Tokat»; Kurugöl «Mucur - Kırşehir»; Harput ve çevresi; Koyulhisar «Sivas»; Gümüşane; Hani «Lice - Diyarbakır»; Niğde; Şebinkarahisar «Giresun»; Akçakaya «Kayseri»; Samsun)* — **2.** Sohbet etmek *(Birgi «Çeşme - İzmri»; Ankara; Zonguldak; Silifke «İçel»; Kızılköy «Ezine - Çanakkale»; Denizli)* — **3.** Arkadaşlık etmek *(Bilecik; Balıkesir; Balçova «İzmir»; Osmancık «Çorum»)* — **4.** Muziplik etmek: **Böyle yarenlik etmiyelim** *(Ankara)*

Yârennik etmek [*F.*], *(Erzurum)* **[Bak: Yarenlik, etmek, 1]**

Yaren otu [*İs.*], Tütün *(Paşaköy «Balıkesir [Muh.]»; İbradı «Antalya»)*

Yarga [*İs.*], **1.** Bir yaşına giren piliç *(Kastamonu [Muh.]; Aydın)* — **2.** Kısım, taraf **(Arkadaşlar iki yarga oldular oyun oynadılar** : *Fıraktin «Develi - Kayseri»; Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»)*

Yargacı [*S.*], Tehlikeli hastalık *(Bayındır «Beyşehir - Konya»)*

Yargaç [*İs.*], Çekirdeği çıkarılmış kum kayısısı *(Darende «Malatya»)*

Yargan [*İs.*], **1.** Ark, hendek **(Önüne bak, yargana düşme:** *Köy «Çıldır-Kars»; Bozhüyük «Göksün - Maraş»)* — **2.** [*S.*] Gevrek, çabuk yarılan [*odun hakkında*] *(Bozhüyük «Göksun-Maraş»)* — **3.** Uçurum, yar *(Doğubayazıt «Ağrı»)* — **4.** Dağ sırtı *(Afyon)* — **5.** Hisse, kısım, parça *(Deliali «Feke - Seyhan»)* — **6.** Aldatılarak alınan eşya *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)*

Yargı [*İs.*], **1.** Kavga, münazaa *(Boyabat «Sinop»;* **Bu adamların yargısı hiç tükenmez:** *Hisarcık «Kayseri»)* — **2.** Üvendire yapmak üzere ayrılan ince ve düzgün ağaç *(Edirne)* — **3.** Ada et *(Urla «İzmir»)* — **4.** Patates gibi şeyleri gömmek için sabanla açılan yarık *(Isparta)*

Yargılamak [*F.*], **1.** Acımak, günahını bağışlamak, yarlığamak *(Güllü köyü «Boldan - Denizli»)* — **2.** İltimas etmek *(Karacasu «Aydın»)*

Yargın [*İs.*], **1.** İki kürek arası, sırt *(Denizli; Hasanpaşa «Burdur»; Yılanlı, Sorkuncak «Eğridir - Isparta»; Taşbaşı «Bozkır-Konya»; Söğüt, Çaltılar, Ahi köyü, Yadılca, Bodrum, Orhaniye «Marmaris», Milâs, Köyceğiz, Muğla; Tavas, Denizli; Kuşadası, Balçova, Kocak, Tire «İzmir»; Alâiye, Gebiz, Antalya; Karacasu «Aydın»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* **[Bak: Yağrın]** — **2.** Suyun açtığı yarık ve toplandığı yer *(Kars)* — **3.** Kuraklıktan çatlamış yarık yer: **Yargınlarda göveri** [yeşil sebze ve meyve] **olmaz** *(Gölde «Kula - Manisa»)*

Yargın dalı [*İs.*], Kürek kemiklerinin çıkıntılı yeri: **Yargın dalıma taş dokundu** *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»)* **[Bak: Yağrın, yargın]**

Yarı [*İs.*], Yağ veya yoğurt çömlekle-

rinin ağzına bağlanan deri, meşin *(Konya)*

Yarıcı [*İs.*], Tarlayı ekip mahsulün yarısını alan, ortak (**Yarıcı geldi buğdayı bölüşeceğiz :** *Gödene «Konya»; Tirebolu «Giresun»; Edremit «Balıkesir»; Kayı köy [?]; Burunkaya «Zonguldak»; Sinop)*

Yarık [*İs.*], **1.** Üzerinde et veya ağaç kesilen odun, kütük *(Hereke «Malkara», Seymen «Çorlu-Tekirdağ»; Gölcük «Niğde»; Balıkesir; Konya; İst. [Muh.]; Karaoba [Muh.] Burdur)* — **2.** Düğme iliği *(Kayseri)* — **3.** Ay ışığı *(Bursa)*

Yarılgamak [*F.*], Muhafaza etmek, saklamak: **Tanrım yarılgasın az kaldı vurulacakmış** *(Bayındır «Beyşehir - Konya»)*

Yarılgan [*İs.*], **1.** Suyun toprak üzerinde vücuda getirdiği oyuntu, su yatağı *(Çavundur «Ankara»; Detse «Çumra», Hüyük köyü «Beyşehir-Konya»; Aşağıdinek «Şarkîkaraağaç-Isparta»)* — **2.** Yarların veya büyük taşların yüzündeki geniş çatlaklar *(Kabaağaç «Fethiye - Muğla»; Mahmutlu «Akseki - Antalya»)* — **3.** Heyelanlarda yarılarak ayrılan arazi *(Akalan «Samsun»)* — **4.** İki büyük kaya arasındaki boşluk *(Ormana «Akseki - Antalya»)* — **5.** Döşeme tahtalarının arası *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Yarılkaç [*İs.*], Kaya üzerindeki küçük yarık *(Kasımlar «Eğridir - Isparta»)*

Yarılmak [*F.*], Çocuk sütten kesilmek *(Kula «Manisa»)*

Yarım [*İs.*], Bir gaz tenekesi genişliğinde hububat ölçeği *(Amasya; Mengen «Bolu»; Veliköy «?»)* **[bak: Gödük, gurik 3]**

Yarım avuç [*İs.*], Yalnız avuç ayasını dolduracak kadar miktar *(Tarsus «İçel»)*

Yarımay [*İs.*], Atın alnındaki aklık, akıtma *(İst.)*

Yarımca [*İs.*], **1.** Peynirli veya kıymalı pide *(Beypazarı «Ankara»)* — **2.** Puf böreği *(Edirne [Muh.])* — **3.** Üç perdeli ufak fülüt *(Konya)* — **4.** Saatçilikte, saatin ileri, geri alınmasına yarıyan pandül dolabı *(Gaziantep)* — **5.** Yarım baş ağrısı, şakıyka *(Bahçe «Seyhan»)*

Yarımlağa [*İs.*], Yarım kilelik bir ölçek *(O.A.)* **[bak: Gödük]**

Yarımlağı [*İs.*], Şinik denilen öçleğin dörtte biri *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* **[bak: Kızak, 3]**

Yarımlık [*İs.*], **1.** Çömlek *(Ünye «Ordu»)* — **2.** Fıtık, kasık yarığı *(Sinop ve dolayı)* **[Bak: Çuldur, debe, kavluç, kavuç]**

Yarım oturak [*İs.*], Arkasız iskemle *(İst.)*

Yarım sağa [*İs.*], Hayvanlara bilhassa koyun ve keçilere ârız olan felç *(Anamur «Silifke - İçel»)*

Yarımsalık [*Zf.*], Yarı açık: **Kapıyı yarımsalık bırak :** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Yarım yaka [*İs.*], Yelek *(Kırzılhisar «Gaziantep»)*

Yarım yanıç [*İs.*], Yengeç *(Çorum)*

Yarım yantalak [*S.*], Düzensiz, dağınık *(Edirne)*

Yarıntı [*İs.*], **1.** Arazi çöküntüsü *(Urla, Tire «İzmir»)* — **2.** Suyun açtığı hendek, yol, çukur *(Kürkçüler «Yalvaç - Isparta»)* — **3.** [*S.*] Hayasız, iğdiş, eneme *(Urfa)*

Yarışık [*İs.*], Şikâyet *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Yarışık vermek [*F.*], Söz getirip götürmek, dedikodu yapmak *(Konya)*

Yarışmak [*F.*], Koşmak (**Hasan yarış, hayvan ekine girdi :** *Mülâyim köyü, Devrek, Yakademirciler «Zonguldak»; Geyve, Kandıra «Kocaeli»; Beypazarı «Ankara»; Müslümölöz «Orhangazi - Eskişehir»; Sinop)*

Yarıştırmak [*F.*], Birinin aleyhinde söylemek, çekiştirmek *(Konya)*

Yarıtmak [*F.*], Matluba muvafık surette yapmak, istenilen tarzda yapmak *(Oyaca, Türkşerefli köyü «Haymana - Ankara»)*

Yarka [*İs.*], Tavuklaşmıya başlıyan yumurtlama çağına giren piliç *(Satılmış köyü «Eskişehir»; İhsaniye, Sultaniye «Karacabey», İnegöl, M. Kemalpaşa «Bursa»; Kepez, Çanakkale; Susurluk «Balıkesir»; Saka «Kütahya»; Trabzon; T.)* **[Bak: Cırga]**

Yarkamak [*F.*], Yamamak [*Elbise ve benzerleri hakkında*] *(Konya)*

Yarkı [*İs.*], Kavga, münazaa *(Kayseri)* **[Bak: Yargı 2]**

Yar kökü [*İs.*], Havuç *(Trabzon [Bir Kerküklüden])*

Yarlağan [*İs.*], **1.** Suyun aşındırıp yardığı yerler *(Derinkuyu «Nevşehir-Niğde»; Gaziantep; Genç «Diyarbakır»)* **[Bak: Aymak, 4]** — **2.** Susuzluktan çatlayan geniş yarıklar *(Oymaklı «Adana - Seyhan»)* — **3.** Uzunlamasına yapılmış ızgaralı ve bir kaç gözlü yemek ocağı *(Konya ve dolayı)*

Yarlan [*İs.*], Dar vâdi *(İçel)*

Yarlığ [*İs.*], Kanun *(Kayseri dolayı)*

Yarlığamak [*F.*], **1.** Affetmek, bağışlamak *(Erciş «Van»; Burhaniye, Balıkesir; Kars; Köşker «Kırşehir»; Marınca, Kilis «Gaziantep»; İst.; Lâpseki «Çanakkale»; Haydarbeyli «Yozgat»)* — **2.** Esirgemek, korumak *(Ildızım «Çankırı»; Osmançavuşlar «Mudurnu - Bolu»; Taşköprü «Kastamonu»)*

Yarlığan [*İs.*], **1.** *(Çanakkale)* **[Bak: Yarlağan, 3]** — **2.** *(Elâzığ)* **[Bak: Yarlağan, 1 ve 2]**

Yarlık [*İs.*], **1.** Çocuk önlüğü *(Şebinkarahisar «Giresun»; Ezbider «Suşehri - Sivas»)* — **2.** Üzerinde odun yarılan kalın kütük *(Sarıcaeli «Çanakkale»)*

Yarma [*İs.*], **1.** Yarılmış ve çekirdeği çıkarılmış kayısı kurusu *(Erzincan)* — **2.** Zerdali *(Malatya; Günbatur köyü «Kelkit - Gümüşane»)* — **3.** Tabaklıkta sığır derilerini haşlamak için ıslatılan dik dörtgen biçiminde havuz *(Bursa)* — **4.** Çubuk dikmek için yarılan toprak *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* — **5.** Su kanalı *(Kayseri)* — **6.** Kalın odundan yarılan parçalar *(Tire «İzmir»; Nebiler «Bayramiç - Çanakkale»; Kurşunlu «Çankırı»)* — **7.** Lâpa lâpa yağan kar taneleri *(Zermut «Torul - Gümüşane»)* — **8.** Buğday, arpa, mısır ve bezelye gibi hububatın kırılmışı, iri çekilmişi, dövmesi *(Sivas; Köşker «Kırşehir»; Adana «Seyhan»; Balıkesir ve çevresi; Sinop ve dolayı; Elâzığ ve çevresi; Akçakaya, Tavlısın, Kayseri; Darende, Marsilya; Antalya; Gümüşane; Beypazarı, Hıdırlı «Nallıhan», «Ankara»; Kemerburgaz «İst.»)* — **9.** Bulgur *(Çumra «Konya»; Ahlat, Bitlis, Diyarbakır)* — **10.** Hayvan yemi *(Kurşunlu «Çankırı»)* — **11.** [*S.*] Kaba, hışır [adam] *(İst.; Samsun)* **[Bak: Ahlat]**

Yarmaca [*İs.*], **1.** Kendiliğinden ayrılıp kuruyan incir *(Giye köyü [?])*

— **2.** Kırılmış bulgurluk buğday *(Balıkesir ve çevresi)* **[Bak: Göçe, 2]** — **3.** Döğülmüş kara nohut *(Malatya)*

Yarmaç [*İs.*], Yarılmış, parçalanmış odun *(Giresun köyleri; Zile «Tokat»; Tekirdağ)*

Yarmaça [*İs.*], **1.** Yarılmış, parçalanmış odun *(Elâzığ; Gümüşane; Yolgeçen «Seyhan»; Malatya; Sivas)* — **2.** Çekirdeksiz kaysı veya zerdali kurusu *(Gelibolu «Çanakkale»; Yolgeçen «Seyhan»; Sivas)*

Yarmak [*F.*], **1.** Aleyhte bulunmak *(Ünye «Ordu»)* — **2.** Çocuğu memeden kesmek *(Kemalli «Ezine - Çanakkale»; Tire «İzmir»; Dede köyü «Çal - Denizli»)*

Yarma serisi [*İs.*], Çekirdeği çıkarılmış erik *(Eğerci «Zonguldak»)*

Yarma vurmak [*F.*], Tariz ve kinayede bulunmak : **Aliye yarma vurdum anlamadı** *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»)*

Yarnak [*İs.*], **1.** İlk defa boğaya gelen manda *(Bozhüyük «Göksün - Maraş»; Doğanbeyli «Seyhan»* — **2.** Küçük su arkı *(Önsen köyü «Maraş»; Büyüktefek köyü «Kırşehir»)* — **3.** Büyük kaya yarıntıları *(Piteriç «Cimin - Erzincan»)* — **4.** Su arklarının kenarlarına yapılan küçük mânialar *(Maraba «Maraş»)*

Yarnı ve yağarnı [*İs.*], Sırt, arka *(Kavşıt «Sungurlu - Çorum»)*

Yarnık [*İs.*], **1.** Deriden yapılmış yayık *(Gülveren «Bünyan - Kayseri»)* — **2.** Kadın göğüslüğü *(Eski Alibey «İskilip - Çorum»)* **[Bak: Yağrın]**

Yarpılmak [*F.*], Yassılmak, kabarıklığı gidip incelmek, açılmak: **Bizim yastık yarpıldı** *(Bozburun köyü «Muğla»)*

Yarpız [*İs.*], **1.** Yaban nanesi *(Cebelibereket «Seyhan»; Civanyaylâğı «Mersin - İçel»; Sivas; Erzurum; Elbistan «Maraş»; Dombaylı «Manisa»)* — **2.** Oğul otu *(Diyarbakır; Darende «Malatya»)* — **3.** Kuzukulağı *(Erdek, Bandırma «Balıkesir [Muh.]»)*

Yapruz [*İs.*], *(Izgın «Elbistan - Maraş»; Sivas; Erzincan; Doğubayazıt «Ağrı»; Urfa; Eğin, Harput, Malatya; Gümüşane; Şebinkarahisar «Giresun»; Üçem «Bâlâ», Gürcüköyü «Kızılcahamam - Ankara»; Van)* **[Bak: Yarpız, 1]**

Yarsamak [*F.*], Beğenmek, imrenmek, hoşuna gitmek, ağzının suyu akmak *(Heybeliada, Ömerli «İst.»; Cuma köyü, Çerkeşli «Gebze - Kocaeli»)* **[Bak: Yarsımak, 1]**

Yarsımak [*F.*], **1.** İmrenmek, beğenmek, sevmek, gıpta etmek *(Ereğli «Zonguldak»; Viranköyü, Gürlek «Gediz - Kütahya»; Türkbaşı «Polatlı»; Bâlâ, Oyaca «Haymana», Pazar «Kızılcahamam», Ayaş, Nallıhan, Ankara; İskilip, Çorum; Balıkesir; Ömerli «Üsküdar - İst.»; Kargı «Tosya»; Boyalı «Araç - Kastamonu»; Alan «Kıbrıscık - Bolu»; Ilıca köyü [?]; Sinop ve dolayı; Ortaköy, Süller «Çal - Denizli»; Yenipazar «Gölpazarı - Bilecik»; Bayadı «Ordu»; Alaçam «Bafra - Samsun»; Keskin köyü, Atlas «Sivrihisar», Muttalip köy «Eskişehir»; Kale köyü, Çardak «Çerkeş - Çankırı»)* **[Bak: Yarsamak]** — **2.** Himaye etmek *(Simav «Kütahya»)* — **3.** Yün örmek *(İnebolu ve köyleri «Kastamonu»)*

Yarısınmak [*F.*], **1.** Dost olmak, arkadaş olmak *(Vize «Kırklareli»)* —

— 2. Korumak: **Ahmet, beni her vakit yarsınır** *(Kütahya)*

Yarşak [*S.*], Şımarık *(Konya)*

Yartallamak [*F.*], Hata etmek, yanılmak *(Kütahya)*

Yartı [*İs.*], Çarık yaması *(Aybastı «Odu»)*

Yartlak [*İs.*], **1.** Ağaçtan çıkarılan büyük ve kalın yonga *(Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»)* — **2.** Yüksekten düşen suyun açtığı yarıklar *(İncirgediği «Seyhan»; Tarsus «İçel»)* — **3.** Kaya üzerlerindeki tabiî yarık ve kovuklar *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»)*

Yartlan [*İs.*], **1.** Yarılmış yer *(Önsen «Maraş»; Doğanbeyli «Seyhan»)* — **2.** *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»)* **[** *Bak: Yartlak, 3* **]**

Yartma [*İs.*] **1.** Sebze evleklerini birbirinden ayırmak üzere aralarına yapılan tümsekleri yapmakta kullanılan bir çeşit hususî kürek *(Zencidere «Kayseri»)* — **2.** Parça, bölünmüş şey *(Kaş «Antalya»)*

Yartmaç [*İs.*], **1.** Daldırma aşısı yapılmak üzere ağaçtan kesilip alınan ince dal *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)* — **2.** Çıra parçası *(Toprakkale «Osmaniye», Yalgeçen «Seyhan»; Tarsus «İçel»)* — **3.** İri kütük *(Antakya)* — **4.** İri yarı adam *(Antakya)* — **5.** Değirmende çekilerek bulgur haline getirilmiş mısırdan yapılan çorba *(İnebolu «Kastamonu»)*

Yartmık [*İs.*], Erkeklerin giydikleri keçe külâh *(Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Yas [*S.*], **1.** Bitki yetişmiyen arazi *(Çorum)* — **2.** Kuvvetsiz deve *(Aydın)*

Yasaduk [*İs.*], Kağnı arabalarında mazı, yani dingilin muntazam surette dönmesini temin için okun altına konulan, bir metre uzunluğunda, on beş santim genişliğinde ve yirmi beş santim derinliğinde dört köşeli ağaç *(İbik «İskilip - Çorum»)* **[** *Bak: Yastık, 1* **]**

Yasak [*İs.*], **1.** Çit, avlu *(Bursa; Edirne)* — **2.** Üstü kapalı etrafı açık olan yer, örtme *(Biga «Çanakkale»)* — **3.** Etrafı çitle örtülen küçük tarla, bahçe *(Samsun [Muh.]; Balıkesir; Nifos «Bakırköy»; İst. [Muh.])*

Yasakçı [*S.*], **1.** Nöbetçi *(Bursa [Muh.])* — **2.** Bekçi *(Karakuzulu «Manisa»)*

Yasaklık [*İs.*], **1.** Çit, mania *(Trabzon [bir Musu'ludan])* — **2.** Bahçe *(Kemaliye «Malatya»)*

Yasak savan [*S.*], Kolay ve ucuz olarak tedarik edilip bir hediye, âdetini yerine getiren şey *(Bayındır «Beyşehir - Konya»)*

Yasalamak [*F.*], Taziye etmek *(Amasya)*

Yasalat [*İs.*], Taziye *(Amasya)*

Yasalata gitmek [*F.*], Taziyeye gitmek: **Ahmet kâhyaya seninle yasalata gidelim** *(Buğa köy «Amasya»)*

Yasamak [*F.*], **1.** Takdir etmek, tahmin etmek *(Pınarbaşı «Kayseri»)* — **2.** Tertip ve tanzim etmek: **Evin eşyasını yasadım** *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **3.** Yenmek, mağlûp etmek *(Emirler köyü «İzmir»; Pınarbaşı «Kayseri»)* — **4.** Harabetmek *(Topaç «Yozgat»)* — **5.** Döğmek *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* — **6.** Vergi tarh etmek *(Zonguldak)* — **7.** Ağaçtan yere meyve düşürüp sermek *(Zonguldak)* — **8.** Tokat vurup birini yere düşürmek *(Zonguldak)*

Yasan [*Is.*], **1.** Baskın, ansızın basma (*Nar «Nevşehir - Niğde»*) — **2.** Ansızın korkutma; Hiyle [*oyunda*] (*Nar «Nevşehir - Niğde»*) — **3.** Dokuz taş oyununda kurnazlıkla üç taşı bir araya getirme, sıralama (*Bayramiç «Çanakkale»; Civanyaylâğı «Mersin - İçel»*) — **4.** Tasmim, tasavvur, niyet (**Yasanı yarıda kaldı:** *Gaziantep; Şekeroba «Maraş»*) — **5.** Tertip, düzen, intizam: **Artık yasanımız bozuldu** (*Kurugöl «Mucur - Kırşehir»*) — **6.** İşaret, alâmet *«Navdalı «Mut - İçel»)*

Yasanlamak [*F.*], **1.** Tamin ve tasavvur etmek *«Beypazarı - Ankara»; Çömlekçi «Bodrum - Muğla»; Satılmış «Eskişehir»; Edirne; Kütahya; Dombaylı «Salihli - Manisa»; Gaziantep)* — **2.** Tespit ve tayin etmek (*Ünye «Ordu»*) — **3.** Mülâhaza etmek (*Pınarlıbelen, Çömlekçi «Bodrum - Muğla»*) — **4.** Sezmek, hissetmek: **Çoktan beri merdiveni aşırmağı yasanlayıp duruyordu** (*Gördes «Manisa»*) — **6.** Öğrenmeç: **Olduğu yeri yasanladın** (*İçel*) — **7.** Hazırlamak (*Kırşehir; Honaz «Denizli»*) — **8.** Bir hareketi gizli olarak takip etmek (*Civanyaylâğı «Mersin - İçel»*) — **9.** Tahmin etmek (*Edirne*)

Yasanlı [*S.*], Peyli, nişanlı (*Saray «Vona - Ordu»*) **[Bak: Tüğülü]**

Yasanmak [*F.*], Yatmak, serilmek, uzanmak, devrilmek (**Yağmur çok olunca boylu ekinler hep yasanır** *Dadam köyü, Akçakavak «Bolu»; Erzincan)*

Yasannamak [*F.*], **1.** İşaret koymak (*Navdalı «Mut-İçel»; Tavşanlı «Kütahya»*) — **2.** Tasavvur, tasmim, niyet etmek (*Balıkesir*) — **3.** Tayin etmek (*Tavşanlı «Kütahya»*) — **4.** Tahmin etmek (*Adana «Seyhan»*) — **5.** Keşfetmek; zannetmek (*Eğnir «Arapkir - Malatya»*)

Yasavul [*Is.*], **1.** Mübaşir; yâver (*Sivas; Erzincan*) — **2.** Jandarma, polis, karakol nöbetçisi (*Amasya*)

Yasdığaç [*Is.*], Hamur tahtası (*Kurşun'u, Çankırı; Sinop ve dolayı*) **[Bak: Çifne, yassıağaç]**

Yasdıgeç [*Is.*], Hamur tahtası (*Milâs «Muğla»; Darıveren «Acıpayam-Denizli»*) **[Bak: Yasdığaç]**

Yasduk [*Is.*], Kağnı arabalarında mazı yani dingilin muntazam surette dönmesini temin için okun altına konulan, bir metre uzunluğunda, on beş santim genişliğinde ve yirmi beş santim derinliğinde dört köşeli ağaç (*İbik «İskilip - Çorum»*) **[Bak: Yastık, 1]**

Yas etmek [*F.*], Yüksekten kuvvetle vurmak (*Bahatttin «Ulubey - Ordu»*)

Yasgam [*Is.*], Dağ yamacı, maile (*Dadya «Muğla»*)

Yasılgan [*Is.*], İki tahta aralığı: **Bu odada yasılgan fazla da ısınmıyor** (*Safranbolu «Zonguldak»*) **[Bak: Irık]**

Yasımlamak [*F.*], Gözlemek (*Ayşekadın «Edirne»*)

Yaska [*Is.*], Çakı (*Sivas*)

Yaskam [*S.*], Meyilli: **Yaskam yerden sular iyi akar; Yaskam ağaç** (*Dadam «Bolu»*)

Yasla [*Is.*], **1.** Hayvan yemliği (**Yaslamdan kesmikleri al :** *Gündoğdu «Bursa [Muh.]»; Bayburt «Gümüşane»; Ayşekadın «Edirne»; Çeşme «İzmir»; Safra «Bakırköy-İst. [Muh.]»; Yakacık «Kartal - İst »; Germeyan «Çorlu», Karamurat «Malkara - Tekirdağ»; Bolu; Güleç «Biga - Çanak-*

kale»; Fırnıs «Maraş») **[Bak: Batnı, yaslağı]** — **2.** Ahır *(Koruoba «Biga - Çanakkale [Yürüklerce]»)* — **3.** Ahırlarda hayvanların yatması için yapılan ağaç döşeme *(Vize «Kırklareli»)*

Yaslaaç [*İs.*], Üzerinde hamur açılan yassı ve yuvarlak tahta, hamur tahtası *(Kastamonu; Güdül «Ayaş», Pazar «Kızılcahamam», Etimesut «Ankara»)* **[Bak: Yasdığaç]**

Yaslaç [*İs.*], *(Kalecik «Ankara»; Marmaris, Muğla ve havalisi köyleri; İskilip «Çorum»; Kandıra, Adapazarı, İzmit ve köyleri «Kocaeli»; Devrek ve köyleri, Akşeyh «Zonguldak»; Kastamonu ve köyleri; Yakakayı «Eskişehir»; Yakacık «Kartal - İst.»)* **[Bak: Yasdığaç, Çifne]**

Yaslağaç [*İs.*], *(Kastamonu; Ayaş, Kalecik «Ankara»; Bulak «Safranbolu - Zonguldak»; Sinop ve köyleri; Samsun ve köyleri; Hamzabey «İnegöl - Bursa»; Çankırı)* **[Bak: Yasdığaç]**

Yaslağı [*İs.*], Hayvan yemliği *(Havza «Samsun»)* **[Bak: Behni, yasla 1, yasle]**

Yaslahaç [*İs.*], Hamur tahtası *(Bilecik; Başköy «Ankara»)* **[Bak: Yasdığaç, yaslaaç]**

Yaslam [*İs.*], Hafif bayır(**Bu dağın yaslamlari çok :** *Hocaköy «İnegöl-Bursa»; Honaz «Denizli»)*

Yaslama [*İs.*], Bıçkı ile dilinmiş enli veya ensiz uzun tahta, hızar tahtası *(Kayı köyü «Emet - Kütahya»)*

Yaslamak [*F.*], Çiğnemek, ezmek, yassı hale getirmek *(Baklalı «Çatalca - İst.»; Edirne [Muh.]; Lüleburgaz «Kırklareli»)*

Yaslanmak [*F.*], Çiğnenmek *(Edirne [Muh.])*

Yasle [*İs.*], Hayvan yemliği *(Sarıyer «İst. [Muh.]»)* **[Bak: Yaslağı]**

Yaslıağaç [*İs.*], Hamur tahtası *(Bafra «Samsun»; Araç «Kastamonu»; Davas «Denizli»; Güdül «Ayaş - Ankara»; Erzurum; Düzce, Bolu)* **[Bak: Yasdığaç]**

Yasmak [*F.*], **1.** Yatırmak, eğmek: **Meyvaların çokluğu dalları yastı ; Ekini dolu yastı** *(Gürağaç «Tavşanlı - Kütahya»)* **[Bak: Kösmek, 9]** — **2.** Eğilmek, kamburlaşmak: **Bu ağacı buraya koyma yasar da kırılır** *(Sarıidris «Karaağaç - Isparta»)* — **3.** Yüzüstü bırakmak *(Gündoğdu «Bursa [Muh.]»)* — **4.** Asabi, heyecanlı bir kimseyi teskin etmek, yatıştırmak *(Balıkesir ve dolayı)* — **5.** Kurmak, tanzim etmek, nizama koymak *(Arabacıboz «Akhisar - Manisa»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Poyracık köyü «Bergama - İzmir»)* — **6.** Yatarak gizlenmiye çalışmak *(Kümbet «Kadirli - Seyhan»)*

Yasman [*İs.*], Altı geniş üstü dar olmak üzere ağaçtan yapılmış sukabı, çam bardak *(İzmir [Muh.])*

Yasmık [*İs.*], Mercimek *(Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»)* **[Bak: Heses]**

Yassel [*İs.*], Uçkur *(Geryan «Isparta»)*

Yassı [*İs.*], Harmanda az döğülmüş ve henüz saman haline gelmemiş sap *(Başköy «Ankara»)* **[Bak: Namlı]**

Yassıağaç [*İs.*], Hamur tahtası *(Sinop ve çevresi)* **[Bak: Sekmen 1, senit, çifne]**

Yassı çavak [*İs.*], Beyaza çalar bir cins tatlı su balığı *(Keşanuz «Ankara»)*

Yassı tahta [*İs.*], Terzilikte kol ve pantolon dikişlerini açmak ve ütülemek için kullanılan aygıt, paskaro *(İst.)*

Yassı yağrınlı [*S.*], İki omuzunun arası geniş olan adam *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yassu [*İs.*], Döğülmek üzere harmana yayılan sap *(Çankırı)*

Yastaaç [*İs.*], Hamur tahtası *(Çandarlı «Bergama - İzmir [Muh.]»; Trabzon)*

Yastaç [*İs.*], **1.** Hamur tahtası *(Dağkadı köyü «Bursa»; Yeniköy «İzmit - Kocaeli»; Balıkesir; Kırkağaç, Akhisar «Manisa»; Edirne; Karabiğa «Biga - Çanakkale»; Balçova «İzmir»; İst. [Muh.]; Adana «Seyhan»; Ünye «Ordu»)* **[Bak: Yasdığaç]** — **2.** Kalkan balığı *(Dağkadı köyü «Bursa»)*

Yastağaç [*İs.*], *(Kula «Manisa»; Ankara [Muh.])* **[Bak: Yasdığaç]**

Yastıaç [*İs.*], Hamur tahtası *(Balıkesir ve çevresi)*

Yastıağacı [*İs.*], Hamur tahtası *(Rahmanca «Kavaklı - Edirne»)*

Yastıağaç [*İs.*], Hamur tahtası *(Adana «Seyhan»)*

Yastıcak [*İs.*], Küçük yastık *(A.[?])*

Yastığaç [*İs.*], **1.** Hamur tahtası *(Elbasan «Çatalca - İst.»; Honaz «Denizil»)* **[Bak: Yasdığaç]** — **2.** Üzerinde odun yarılan yassı kütük *(Kütahya)*.

Yastıgeç [*İs.*], Hamur tahtası *(Aydın; Kuşadası, Urla «İzmir»; Denizli; Ahiköy, Muğla)* **[Bak: Yasdığaç]**

Yastık [*İs.*], **1.** Araba ve kağnılarda dingil ile sandık arasında bulunan iki ucu delikli geniş ve kalın tahta *(Berk köyü «Bolu»; Bursa; Küpesi «Erzincan»; Burhaniye ve köyleri «Balıkesir»; Çiftlik «Kalecik - Ankara»; Sındelhüyük «Develi - Kayseri»; Antalya)* — **2.** Düğünlerde kız evinden oğlan evine giden elbise *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Yastıkaç [*İs.*], Hamur açmakta kullanılan kısa ve kalın ağaç, merdane *(G. A. köyleri)* **[Bak: Yasdığaç]**

Yastıkaz [*İs.*], Hamur tahtası *(Erzincan)* **[Bak: Yasdığaç]**

Yastıklama [*İs.*], **1.** Tarlanın kenarını çiğ kalmamak üzere sürme *(Antalya)* — **2.** Tarlalarda ilk sürgüye amut olarak ikinci bir çizgi açma *(Aslıhan «Çağış - Balıkesir»)*

Yastılama [*İs.*], Yapıcıların, yapı arasında kullandıkları yassıca taş *(Önsen «Maraş»)* **[Bak: Helik, 1]**

Yastım [*S.*], **1.** Yassı, yaygın, basık *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** Her tarafı düz olan dağ *(Konya)*

Yastıngaç [*İs.*], Hamur tahtası *(Denizli ve dolayı)* **[Bak: Yasdığaç]**

Yastırmak [*F.*], Gizlenmiye mecbur etmek: **Kova kova yastırdım.** *(Kümbet «Seyhan»)*

Yasturmak [*F.*], Her hangi bir şeyin yüzünü kazımak, tıraş etmek *(Ulubey «Ordu»)*

Yaş [*İs.*], **1.** Akşamla yatsı arasındaki zaman *(Ereğli «Konya»)* — **2.** [*S.*] *Çevik, sağlam (Berk köyü «Bolu»)*

Yaşa [*İs.*], Yoğşa, kırmızı renkli aşı toprağı *(Günbatı köyü «Kelkit - Gümüşhane»)*

Yâşak [*S.*], **1.** Yanşak, geveze *(Gülağzı, kıran, Ahiköyü, Fadılca, Muğla)* — **2.** Taklitçi *(Çufaruksa «Of - Trabzon»)*

Yaşal [*S.*], Yaşlı, ihtiyar, koca *(Muzulbeyli «Edirne»)*

Yaşalamak [*F.*], Süslemek, boyamak *(Aziziye «Ereğli - Konya»)*

Yaşamba [*İs.*], Limon, portakal sarılan ince kâğıt *(Nevşehir «Niğde»)*

Yaşan [*S.*], Kullanılmış, yıpranmış =

Yâşan halıyı yere ser *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)*

Yaşanlamak [*F.*], Eskimek, yıpranmak: **Elbisem yaşanladı** *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)*

Yâşanmak ve **yağşanmak** [*F.*], Gevezelik etmek *(Faralya, Ula, Gölcük, Muğla; Boyasın, Çine, Aydın; Kale «Davas»; Günay «Boldan - Denizli»)*

Yaşar [*İs.*], **1.** Bir yaşında buzağı veya tay *(Kayaş «Ankara»; Tamdere, Düzköyü «Keşap», Alınyoma, Camiyanı «Tirebolu», Şebinkarahisar «Giresun»; Aydın; Tokat)* — **2.** İki yaşındaki dana *(Kars, Yaslıbahçe «Bulancık - Giresun»)* — **3.** İki yaşını bitirmiş tay *(Postallı «Ulukışla-Niğde»)* — **4.** 6 aylıktan 3 yaşına kadar olan sıpa *(Alan «Çumra - Konya»)* — **5.** Yaşında: **Beş yaşr- beş yaşında** *(Çukurköy «Karahisar - Seyhan»)* — **6.** İki yaştan on iki yaşına kadar ikişer yaş aralıkla yapılan ayakkabı kalıbı *(Amasya).*

Yaşarak [*İs.*], Rütubet. **(Evimizde yaşarak yoktur:** *Bolu; İnebolu «Kastamonu»)*

Yaşartma [*İs.*], Yedi sekiz sene sürülmeyip boş bırakıldıktan sonra tekrar sürülüp işlenen tarla *(Mandar «Bafra - Samsun»)*

Yaşartman [*İs.*], Altı aylıktan beş altı yaşına kadar olan gürbüz çocuk *(Niksar «Tokat»)*

Yaşdak [*İs.*], İstek, dilek *(Edirne)*

Yaşı [*İs.*], Küçük çocuklarda pislikten ileri gelen bir çeşit cilt hastalığı *(Çivril «Denizli»)*

Yaşık [*İs.*], **1.** Meyve sandığı *(Karadeniz dolayı)* — **2.** Yağsız, katıksız sulu çorba veya başka bir yemek **(Yavan yaşık demez yer :** *Çankırı; Ahlat «Bitlis»)*

Yaşı kara [*S.*], Talihsiz, bahtıkara *(Köseceli «Gaziantep»)*

Yaşıl [*İs.*], Erkek ördek *(Maraş)*

Yaşılamak [*F.*] Taklit etmek, eğlenmek: **Annesini yaşılıyor** *(Milâs «Muğla»)*

Yaşımak [*F.*], Çocuk pislikten bir deri hastalığına tutulmak *(Çivril «Denizli»)*

Yaşınmak [*F.*], Örtünmek, kapanmak, bürünmek *(Isparta köyleri)*

Yaşırmak [*F.*], **1.** Münasip görmek, denk bulmak *(Yaya köyü «Akhisar - Manisa»)* — **2.** Sobanın demir kısmını ağaç kısmına eklemek *(Bağlı «Bursa»)* — **3.** İsnat etmek *(Bayındır «İzmir»)* — **4.** Uydurmak *(Ulu-köy «Denizli»)*

Yaşıt [*İs.*], Akran, emsal, bir yaşta olan *(Hatip «Konya»; Balıkesir ve dolayı)*

Yaşirmek [*F.*], Gönülden doğduğu gibi söylemek *(Bakırköy «Ödemiş - İzmir»)*

Yaşmak [*İs.*], **1.** Ocak perdesi *(Abbaslık «Bilecik»; Balkur «Devrek - Zonguldak»; Korna «Kartal - İst.»)* — **2.** Ocağın iki yanındaki kapaksız hücreler *(Sinop)* **[Bak: Terece, yaşmalık]** — **3.** Raf *(Dereşeyh «Tokat»)* — **4.** Dolap ve kapı kenarlarına tahtadan yapılan süsler *(Yedigelli «Ereğli - Zonguldak»)* — **5.** Kapıların üstüne konulan yekpare ağaç veya taş *(Erzincan)* — **6.** Değirmenin unu tekneye boşalttığı yer *(Ulubey «Ordu»)* — **7.** Başörtüsü *(Balçova «İzmir»)* **[Bak: Çember, 1]**

Yaşmalık [*İs.*], *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)* **[Bak: Terece, Yaşmak 2]**

Yaşmaş [*S.*], Şüpheli, müşevveş *(Aydın; Sivas)*

Yaşsancı [*İs.*], Hayvanların karınla-

rında sancı ile meydana gelen bir hastalık *(Isparta)*

Yat [*S.*], Cahil: **Kırk yattan bir bilgiç yeğdir** *(Edirne [Muh.])*

Yatağan [*S.*], **1.** Bir iş sırasında veya başka zamanlarda sık sık durup yatan hayvan *(Adana «Seyhan»; Mut «İçel»)* — **2.** Çok yatan, çok uyuyan, tembel (adam) *(Yerkuzulu «Erbaa - Tokat»)*

Yatak [*İs.*], **1.** Sabanın çift demiri takılan yeri *(Adana «Seyhan»)* — **2.** Oda *(Aşağıçayır «Zonguldak»)* — **3.** Değirmen taşından baltacığın geçtiği yer *(Isparta)* — **4.** Kulübe *(Evrenye «İnebolu - Kastamonu»; Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)*

Yatakcıl [*S.*], **1.** Yatak hastası *(Göcek «Fethiye - Muğla»)*

Yatalak [*S.*], **1.** Yatmayı seven, tenbel, işe yaramaz *(Akçaköy, Akçakent (Gaziantep)* — **2.** Metrûk [*Tarla hakkında*] *(Akçakent «Gaziantep»)*

Yatalga [*İs.*], **1.** Misafire yatmazdan önce ikram edilen gece yemeği: **Misafirleri yatalgasız gönderemeyiz** *(Gecek «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **2.** Yatak odası *(Sarayözü, Heniske «Ezinepazar - Amasya»)*

Yatalgı [*İs.*], Tifo hastalığı *(Doğubayazıt «Ağrı»)*

Yatalık [*S.*], **1.** Ağır ve uzun müddet yatakta kalmıya mahkûm olan hasta *(Bâlâ «Ankara»; Köşker, Genezin «Avanos - Kırşehir»; Yozgat; Kars; Nevşehir, Niğde; Kayseri; Ereğli; Karaman, Konya; Buluklu «İçel»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Urfa)* — **2.** [*İs.*] Karyola : **Yatalıkta yattım** *(Erzincan)*.

Yatanlar [*İs.*], Mezarlık *(Gemrik «Boldan - Ordu»)*

Yatgın [*S.*], Çalışmamış, hamlamış at *(Çukurbağ «Mut - İçel»)*

Yatı [*İs.*], **1.** Uskumrudan başka balıkları tutmak için kullanılan bir nevi ağ [*İst.*] — **2.** [*S.*] Yabancı, misafir: **Bu akşam odaya yatı geldı** *(Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Yatık [*İs.*], **1.** Bir kısmı, bilinen testi şeklinde fakat dışı düz veya köşeli olarak tek kulplu ve emzikli, bir kısmı da matra biçiminde yassı ve yuvarlak olup ekseriya iki emzikli olmak üzere çam veya ardıç ağaçlarından yapılan ve elde, omuzda kolayıcı taşınabilen su kabı *(Gerede, Mangırlar, Bolu; Cide «Kastamonu»; Ayancık, Boyabat, Sinop; Papasköyü «Samsun»; Keskin, Ankara; İsmetpaşa, Halanta «Sivrihisar - Eskişehir»; Adapazarı ve köyleri «Kocaeli»; Çeltikçi «Orhangazi»; M. Kemalpaşa «Bursa»; Göbel, Kocabergos, Erdek, Bandırma, Dursunbey «Balıkesir»; Kumarlar, Bayramiç Kepez, Gelibolu, Okçular «Biga - Çanakkale»; Başköy, İlegöp «Uluborlu», Akçaşar, Barla «Eğridir»; Gücüllü «Yalvaç - Isparta»; Dişli «Bolvadin - Afyon»; Honaz «Denizli»; Antalya; Kurşunu, Gölpazarı, Pazarcık «Bozüyük - Biecik»; Kolukısa, Kadınhanı, Osmaniye «Ilgın», Karasınık, Dereköy, Konya; Germeyan «Çorlu», Kızılpınar «Tekirdağ»; Çifteler köyü (?); Buca «İzmir [Muh.]»; Ayayorgi, Mahmutbey, Soğanlık «Kartal-İst. [Muh.]»)* **[Bak:Bukla, boduç, senek]** — **2.** Kapaklı veya kapaksız buğday anbarı *(Alucra köyleri, Şebinkarahisar, Kaya dibi, Giresun; Ulubey «Ordu»)* — **3.** İnce söğüt dallarından örülen geniş ağızlı ve boyu kısa sepet *(Develi, Kayseri; Etimesut «Ankara»)* —

4. Kese kâğıdı *(Buca «İzmir [Muh.]»)* —**5.** [S.] Dura dura eskimiş, çürümüş *(Balıkesir ve çevresi; Tire «İzmir»)* — **6.** [S.] Alışkın, mümareseli *(Buca «İzmir [Muh.]»)* — **7.** Boynuzları arkaya doğru iyik hayvan *(Taşkaracalar «Orta - Çankırı»)* — **8.** *(Avara «Niksar - Tokat»)* **[Bak: Kanruk, 2]**

Yatım [*İs.*], **1.** Vaziyet, durum, hal: **Elin oğlu onu yatımından anlar** *(Denizli)* — **2.** Muvafık, uygun: **Bu iş akla pek yatımdır** *(Bayındır «İzmir»)* — **3.** Leblebi kavrulduktan sonra boy yapmak için kullanılan büyük kalbur *[Leblebiciler arasında] (İst.)*

Yatır [*İs.*], **1.** Evliya, evliya mezarı *(Bursa; Amasya; Erkilet «Kayseri»; Turgutlu, Manisa; Buca; Urla «İzmir»; Söğüt «Bilecik»; Gerede «Bolu»; Hediyeli «Kandıra - Kocaeli»; Taşköprü «Kastamonu»; Sinop; Samsun illeri; Muğla; Germencik «Aydın»; Uşak «Kütahya» Erzincan; Edirne)* — **2.** Büyük bekçi bıçağı *(Buca «İzmir»)* — **3.** Ormanlarda, kesilmek veya kendiliğinden devrilmek suretile, yıkılıp uzun zaman kalmış ağaç *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»; Şıhlı «Seyhan»; Yusufiye «Acı Payam - Denizli»; Düğrek «Muğla»)*

Yatırcak [*İs.*], Ocak demiri *(İst. [Muh.])*

Yatırgaç [*İs.*], Hamur tahtası *(Konya «Fethiye - Muğla»)* **[Bak: Yasdığaç]**

Yatırı [*İs.*], *(Ağzı karaca köyü «Kozan - Seyhan»)* **[Bak: Yatır, 3]**

Yatırma [*İs.*], **1.** Yüz dirhem ağırlığında ip *(Tire «İzmir»)* — **2.** Tabakhanelerde taş ve kireçle yapılmış tekneler *(Ezine «Çanakkale»)* — **3.** Üzerinde lehim dökülmek üzere kullanılan bir aygıt *(Isparta)* — **4.** Kağnı arabalarında öküzlerin boyunlarına takılan ve bu suretle öküzleri idare etmeğe yarıyan ince ip *(Tanklı «Ezine-Çanakkale»)* — **5.** Bağların arasındaki açıklığı doldurmak için kütüğün köküne dokunmadan arasına uzatılan çubuk *(Orçan «Maraş»)*

Yatka [*İs.*], Ceviz içi *(İst [Muh.])*

Yatkın [S.], **1.** Alışkın, usta, becerikli **(Bu işe yatkın el olmalı:** *Aliköy «Isparya»; Balıkesir ve Çevresi)* — **2.** Bir kaç sene sürülmeyip terkedilmiş tarla *(Hayrabolu (Tekirdağ»)*

Yatlak [*İs.*], Kapı aralığı *(Koçular «Eğridir - Isparta»)*

Yatlı [S.], Alçak, aşağı adam *(Köşker «Kırşehir»)*

Yatlık [*İs.*], Cahillik *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Yatlı yabancı [S.], Gurbetzede *(Karpuzlu «Söke - İzmir»)*

Yatlu [S.], Kötü, işe yaramaz *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yatmaç [*İs.*], Sahtiyan: **Bu yatmaç çok sağlamdır** *(Konya)*

Yatmak [*İs.*], Ağaç yongası *(Tokuşlar «Sincanlı - Afyon»)*

Yatuk [*İs.*], Anbar *(Akköy, Hisarüstü «Keşap», Tirebolu; Şandır, Düzköy, Giresun)* **[Bak: Yatık, 2]**

Yatur [*İs.*], **1.** Evliya *(Zile «Tokat»)* **[Bak: Yatır]** — **2.** Harap bina veya köy mahalleleri: **Yaturdan on araba taş getirdim** *(Gürcü köyü «K. Hamam - Ankara»)*

Yaturu [*İs.*], Evliya mezarı *(Arslandoğmuş «Yıldızeli - Sivas»)* **[Yatır, yatur]**

Yatyaramaz [S.], Kendisinden her hususta şüphe edilen; iki yüzlü

[*Adam*]: **Yatyaramazdan kendini uzak tut** *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Yava [*İs.*], **1.** Kaplumbağa *(Marmaris «Muğla»)* — **2.** Kayıp *(Belekler «Ilgın - Konya»)* — **3.** [*S.*] İşsiz kimse *(Mengeçer «Doğubayazıt - Ağrı»)* — **4.** [*S.*] Peltek *(Köy «İçel»; Akçaköy «Acıpayam», Denizli; Karaçulha «Fethiye - Muğla»)* — **5.** Sonradan gelip yerleşen: **Ahmet ağa yavadır** *(Şıhlı «Seyhan»)* — **6.** Sürüden ayrı olarak biraz geride gelen koyun, keçi veya sığır *(Beypazarı «Ankara»)*

Yavalık [*İs.*], Şaka, lâtife *(Şekeroba «Maraş»)*

Yavancımak [*F.*], Çok acıkmak, mide ezilmek *(Dengere «Tefenni - Burdur»)*

Yavan konuşmak [*F.*], Mânasız söz söylemek *(Urfa)*

Yavar [*İs.*], Arkın önüne yığılan toprak *(Amasya)*

Yavaş [*İs.*], **1.** İmtizaç *(Emirce «Gerede - Bolu»)* — **2.** [*S.*] Ağırbaşlı *(Demirci «Manisa»)*

Yavaşa [*İs.*], **1.** Huylu hayvanlara nal çakılırken burunlarına takılan maşa şeklinde ağaç kıskaç *(Kangal «Sivas»; Bayramiç, Lâpseki «Çanakkale»; Adana «Seyhan»; Konya; Amasya; İst.; Vize «Kırklareli»; Çorum; Kırşehir)* **[Bak: Esmek, 6]** — **2.** Kantarma demiri, dizginlik *(Çatalca «İst.»)*

Yavaşak [*İs.*], *(Çeşme «İzmir»; İncesu «Kayseri»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* **[Bak: Yayaşa, 1]**

Yavaşı [*İs.*], *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Denizli; Burdur; Bolu; Ereğli, Beyşehir «Konya»)* **[Bak: Yavaşa, 1]**

Yavaşık [*İs.*], Koyunlarda meydana gelen bir türlü hastalık *(Ereğli «Konya»; Kadirli «Seyhan»)*

Yavaşılık [*İs.*], *(Edirne)* **[Bak: Yavaşa, 1]**

Yavaşlık [*İs.*], *(Çanakkale)* **[Bak: Yavaşa, 1]**

Yavaşmak [*F.*], Yorulmak *(Doğanlar «Balya - Balıkesir»)*

Yaveşi [*İs.*], *(Muğla)* **[Bak: Yavaşa, 1]**

Yavı [*S.*], Budala, ahmak, akılsız *(Alpı ve civarı «Eskişehir»; Sarıoba «Polatlı - Ankara»)*

Yavığ [*İf.*], Yakın: **Eviniz eve çok yavığdır** *(Kars)*

Yavıncamak [*F.*], **1.** Sıkılmak, utanmak: **Yavıncadı istiyemedi** *(Tirebolu «Giresun»)*;—**2.** Acıkmak: **Karnım yavıncadı** *(Çivril «Denizli»)*

Yavıncımak [*F.*], **1.** Çok acıkmak, mide ezilmek *(Alayunt «Kütahya»; Afyon; Maruf «Çankırı»)* — **2.** Tazallümü hal etmek *(Malatya; Köşker «Kırşehir»)* — **3.** Tevazu, mahviyet göstermek *(Aşağılıca «Eskişehir»)* — **4.** Özür dilemek *(Adana «Seyhan»)*

Yavış [*İs.*], Yağmur, yağış *(Cumayanı «Zonguldak»)*

Yavız [*S.*], İyi, güezl *(Asıcaklar «Gölpazarı - Bilecik»)*

Yavi [*S.*], Şımarık *(İzmir [Muh.])*

Yavlak [*S.*], **1.** Uğursuz *(Örencik «Bafra - Samsun»)* — **2.** Garip, acip, tuhaf *(Kars)*

Yavlan [*S.*], **1.** Sığ, derin olmıyan yer *(Köşker, Avanos, Kırşehir; Narlıdere «İzmir»; Küçük Çaylı «Dörtyol - Hatay»)* — **2.** Az çukur, yayvan [*çokça kap hakkında)* (**Şu yavlan tabağı ver:** *Kayseri köyleri; B. Çaylı «Dörtyol - Hatay»; Mansurlu «Feke-Seyhan»)*

Yavluk [*İs.*], Çevre, mendil *(Üstükran «Muş»)*

Yavrak [*S.*], Mültefit; cana yakın **(Ali yavrak bir çocuktur :** *Köşker, Kırşehir)*

Yavraz [*İs.*], Dağlarda yetişen meyvesiz bir ağaç *(Fadılca «Muğla»)*

Yavru [*İs.*], Piliç *(Aydın ili)*

Yavruk [*İs.*], Üzerinde odun kesilen ağaç kütük *(Bolu ili)*

Yavsa [*İs.*], At sineği *(Muğla; Honaz, Boldan, Denizli; Menemen, Tire «İzmir»)* **[Bak: *Yavsı*]**

Yavsak [*S.*], Pis, bulaşık; tembel: **Ahmet Yavsağın biridir** *(Bayındır «İzmir»)*

Yavsı [*İs.*], **1.** Çokçakoyun, keçi, sığır gibi hayvanlarda bulunan bir tufeyli, kene, sakırga *(Alayunt «Kütahya»; Yakaçmir «Isparta»; Karaman «Konya»; Akdoğan« Kızılcahamam», Etimesut «Ankara»; Lâpseki «Çanakkale»; Hacılar, Hisarcık «Kayseri»; Köşker, Kırşehir»; Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Ovacık «Silifke», Navdallı «Mut», Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Osmaniye «Seyhan»)* — **2.** At sineği *(Ovacık «Silifke», İçel; Özbek köyü «Urla - İzmir»; Denizli ve dolayı; Osmaniye Seyhan»)* **[Bak: *Yavsa*]** — **3.** Yaprak aşısı *(Hacılar, Hisarcık «Kayseri»; Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Kırşehir)*

Yavsu [*İs.*], **1.** At sineği *(Yayaköy «Biga - Çanakkale»; Isparta; İskilip «Çorum»)* — **2.** Göz, yaprak aşısı *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* **[Bak: *Yavsı*]**

Yavsukmak [*F.*], Ağlar, yalvarır bir vaziyet almak: **Alinin yavsukmasına dayanamadım** *(Erbaa «Tokat»)*

Yavsun [*İs.*], Yarasa *(Malatya)*

Yavşağan [*İs.*], **1.** Sıtmada, acı olan yaprağı kaynatılarak içilen bir ot *(Kesme «Eğridir - Isparta»)* — **2.** Süpürgeye benziyen ve yiyen hayvanları öldüren bir çeşit ot *(Kalfat «Çankırı»)*

Yavşamak [*F.*], İncelmek: **Pantalonun arkası yaşamış neredeyse yırtılacak** *(Samsun)*

Yavşan [*İs.*], **1.** Kökleri ayrık gibi dağınık, ince uzun dalları da süpürge gibi tohumları hamil, özel kokulu, dikenli ve kırmızımtırak renkte bir yaban otu, bir çeşit artemisya [kinin gibi acı olan bu ot kaynatılarak suyu sancıya karşı bir ilâç olarak kullantıldığı gibi doğu Anadoluda dallarından süpürge de yapılır] *(Çimi köyü «Akseki - Antalya»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Bektaşlı «Yozgat»; Çorum; Saraköy «Denizli»; Doğubayazıt «Ağrı»; Ahlat «Bitlis»; Van; Kayışlı, Maraş; Şabanözü «Polatlı», Şerefli Koşhisar «Ankara»; Bozkır, Kızılalan «Karaman - Konya»;* **Yağ ile yavaşan bile yenir, nerede kaldı tavşan:** *O. A.; Urla «İzmir»)* — **2.** Koşum dizgini *(Erzurum)* — **3.** [*S.*] Dikenli, batıcı, sivri *(Sivas [Muh.])*

Yavşatmak [*F.*], Yerinden oynatmak: **Yağmurların fazlalığı toprağı yavşattı** *(Sivas)*

Yavşı [*İs.*], Yavşak, sürfe *(Ünye «Ordu»)*

Yavşu [*İs.*], *(Durak «Ordu»)* **[Bak: *Yavşı*]**

Yavta etmek [*F.*], Taksim etmek, ayırmak: **Biz malımızı yavta ettik** *(İleydağı «Uluborlu - Isparta»)*

Yavtı [*İs.*], Resmî davetiye, okuntu *(Saraycık, Viranköy «Kütahya»)*

Yavu [*S.*], **1.** Geveze *(Beypazarı «Ankara»)* — **2.** Ahmak *(Kastamonu)* — **3.** Çirkin: **Alinin pek yavu bir yüzü var** *(Sama «Beypazarı - Ankara»)* — **4.** Tenbel *(Mudurnu «Bolu»)* — **5.** İnsandan kaçan, utangaç, topluluğa girmeyen *(Birecik «Balıkesir»; Malatya)* — **6.** Mantıksız, münasebetsiz, lâfını bilmez, uygunsuz *(Kıbrıscık «Bolu»; Tahtacı örencik «Ayaş-Ankara»)* — **7.** Sahipsiz, başıboş [Hayvan hakkında] *(Vona «Ordu»)* — **8.** Kayıp *(Boyabat «Sinop»)*

Yavuç [*S.*], Boynuzu arkaya iğri *(Belviran «Gerze - Sinop»* ***[Bak: Yabuç]***

Yavuk [*İs.*], **1.** Aşk, sevgi *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Nişan *(Honaz «Denizli»)* — **3.** [*S.*] Yakın *(Yaraşat «Arpaçay - Kars»)*

Yavukturmak [*F.*], Yakınlaştırmak, ısındırmak, celp ve cezbetmek *(Erzurum)*

Yavuncamak [*F.*], **1.** Feryat etmek, teessür göstermek *(Antakya «Hatay»)* — **2.** Yerinmek; birisi bir şey yerken gözü kamak *(Görele «Giresun»)*

Yavuncumak [*F.*], **1.** Yalvarmak, rica ve temennide bulunmak *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Çalağıl «Akdağmadeni - Yozgat»; Gaziantep; Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Mide ezilmek, bulanmak, açlıktan içi geçmek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»; İğdecik, Eğridir «Isparta»)* ***[Bak: Alakmak, 2]***

Yavunç [*S.*], Muhtaç *(Erzurum; Urfa)*

Yavunç olmak [*F.*], İltica, dehalet etmek **(Yüzüne yukarı yavuç oldum :** *Malatya)*

Yavuşan [*İs.*], *(Dereköyü «Tokat»)* ***[Bak: Yavşan, 1]***

Yavuşlak [*İs.*], Sirke, sürfe *(Çüngüş «Çermik - Diyarbakır»)*

Yavuz [*S.*], **1.** İyi, güzel *(Tirilye «Mudanya», Karsak «Bursa»; Bolvadin «Afyon»; Yenipazar «Gölpazarı», Pazarcık «Bozüyük - Bilecik»; Edremit, Balıkesir; Kırkağaç «Manisa»; Ahiköy, Bağyaka, Gerîçam «Muğla»; Torbalı, Urla; Bergama; Çeşme, Kemalpaşa, Karaburun, Kuşadası, Tire «İzmir»; Derbent «Buldan - Denizli»; Kapaklı «?»; Trabzon; Ankara)* — **2.** Sert, şedit **(Oraya pek yanaşma yavuz bir köpeği var :** *Trilye «Mudanya - Bursa»; Kurşunlu «Gölpazarı - Bilecik»; Irmaksırtı, Çarşamba «Samsun»)* — **3.** Mert; cesur *(Ankara; Ayvalı «Taşköprü - Kastamonu»)* — **4.** Halim, yavaş, yumuşak huylu *(Doğa «Bandırma - Balıkesir»)* — **5.** Hamarat, işten yılmaz *(Simav «Kütahya»)*

Yay [*İs.*], **1.** Yaz mevsimi *(Yoncalı «Doğubayazıt - Ağrı»; Muğla köyleri; Çini «Akseki», Akdere, Işıklı «Silifke», Nebiler, Kızılağaç «Gündoğmuş», Bağyuka «Finike», Abdurrahmanlar Serik - Antalya»)* — **2.** Gündönümünden on, onbeş gün evvelki zaman: **Yay geçiminde böçe dikilmez** *(Aliköy «Isparta»)* — **3.** Trabzon kemençesinde tellerin dipten bağlandığı tahta *(Trabzon)*

Yaya [*İs.*], Sürüye ayak uydurmıyan koyun veya keçi: **Sürüde yaya çoğaldı** *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Yayak [*S.*], Piyade, atsız *(Trabzon köyleri; Balıkesir; Adana «Seyhan»)*

Yayakalmak [*F.*], Geç kalmak, yetişememek, aldanmak *(Tire «İzmir»)*

Yayalamak [*F.*], Kaz gibi sağa sola sallanarak yürümek *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Bozatlı «Kayseri»)*

Yayas [*İs.*], Endişesizlik, deryadillik

(Şabanozü «Polatlı - Ankara»)

Yayasa [*İs.*], Ağaçların ufkî olarak üzerine yayılan dalları *(Hadım «Konya»)*

Yaydal [*S.*], İğri bacaklı, paytak *(Karaçulha «Muğla»; Küçük söğle «Elmalı - Antalya»)*

Yaydalak [*S.*], *(Bengü «Bafra-Samsun»)* **[Bak: Baydal]**

Yaydana [*İs.*], **1.** Evin tahta veya enli uzun ağaçlardan yapılan duvarı *(Şıhlar «Kızılcahamam - Ankara»)* — **2.** Arası kerpiçle örülen ahşap duvar *(Çankırı)* **[Bak: Hımış]**

Yaygan [*İs.*], Otlak, mer'a, çayır *(İnköy «Kütahya»)*

Yaygaz [*S.*], Tevatürcü *(Muğla; Denizli)*

Yaygı balığı [*İs.*], Uzunca kuyruklu kalkan cinsinden yassı bir balık *(Raie) (Marmaris «Muğla»)*

Yaygıcı [*S.*], Pazarlarda veya sokak kenarlarında sergi açıp ufak tefek satan: **Bugün yağıcıdan öteberi aldım** *(İğdecik ve Sancaklıboz köyleri «Manisa»)* **[Bak: Yayımcı]**

Yaygıç [*S.*], İğri bacaklı, patel *(Çataloluk «Develi - Kayseri»)*

Yaygın [*İs.*], Kızıl renkte ve yenmiyen meyveleri bulunan bir cins ağaç *(Çakır, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Yayıkmak [*F.*], Çekinmek *(Sarısu «Çankırı»)*

Yayılgaç [*İs.*], Güzel kokulu bir çeşit kavun *(Nevşehir «Niğde»)*

Yayılgan [*İs.*], Sarmaşık otu: **Yolun kenarındaki yayılgandan topla** *(Afşar «Hadım - Konya»)*

Yayılımyeri [*İs.*], Otlak, mer'a *(Endel «Osmaniye - Seyhan»)* **[Bak: Yaygan]**

Yayılmak [*F.*], Sığır ve davar gibi hayvanlar mer'ada otlamak *(Kütahya köyleri; Denizli; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Sinop köyleri)*

Yayıltmak [*F.*], Sığır ve davar gibi hayvanları mer'ada otlatmak *(Ayancık «Sinop»)*

Yayım [*İs.*], Erişte, ev makarnası *(Yazıköy, Zafranbolu, Zonguldak; Ankara)*

Yayımcı [*S.*], *(Tire «İzmir»)* **[Bak: Yaygıcı]**

Yayım yasım [*S.*], Darma dağınık, gayri muntazam *(Edirne [Muh.])*

Yayım çayım [*Zf.*], Kıt kanaat, şöyle böyle *(Malatya)*

Yayınmak [*F.*], **1.** Vazgeçmek, sarfınazar etmek *(Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»; Gümle «Söğüt - Bilecik»)* — **2.** Yaymak, sermek, teşhir etmek *(Çanilli «Ayaş - Ankara»)* — **3.** Tahammül edememek *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yaykamak [*F.*], Yıkamak *(Germencik «Aydın»)*

Yaykan [*S.*], **1.** Geniş, yayvan: **Bunu değil, yaykan sahanı getir** *(Balıkesir ve dolayı)* — **2.** Yassı *(Dodurga «Bozüyük - Bilecik»)* — **3.** [*İs.*] *(Akarım «Bolvadin - Afyon»)* **[Bak: Çaylan, 1]**

Yaykantı [*İs.*], Bulaşık suyu *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yaykın [*İs.*], **1.** Kızıl ağaç *(Mesudiye, Tirebolu, Boztekke, Giresun; Akpınar, Akkise «Ordu»)* — **2.** Dağ tepelerinde veya dere kenarlarında bir kaç dönüm genişliğinde olan düzlükler *(Çavuş «Beyşehir - Konya»; Milâs «Muğla»)* — **3.** Çay kenarında veya çukur yerlerde olan tepecikler *(Ormanlı «Çatalca - İst.»)*

Yaykut [*İs.*], **1.** Çay veya derelerin az derin olan yeri *(Uruş «Beypazarı-Ankara»)* — **2.** Alelûmum su birikin-

tisi *(Uruş «Beypazarı - Ankara»)*

Yayla balığı [*İs.*], Alabalık *(Tirebolu «Giresun»)*

Yayla gülü [*İs.*], Pancar yaprağı şeklinde olan ve Madımak ta denilen bir bitki *(Samsun «Erbaa - Tokat»)*

Yaylak [*S.*], Hastalıklı *(Trabzon)*

Yaylan [*İs.*], **1.** Çay veya ırmakların geçit veren sığ, az derin yeri *(Ekinhisar «Sansıklı - Afyon»; Eğmir «Elmalı», Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **2.** [*S.*] Düz, geniş, yayvan *(Afyon; Denizli; Isparta; Alâiye, Serik «Antalya»; Tire «İzmir»)*

Yaylı [*İs.*], **1.** Döğülmek üzere harman yerine saçılan ekin sapları, demetleri *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»; Etimesut «Ankara»)* — **2.** Çift yaylı ve çift atlı yolcu arabası *(Kayseri; Bursa; Sinop; Samsun)*

Yaylık [*İs.*], **1.** Mendil, çevre, yağlık *(Kars; Mengeser «Doğubayazıt - Ağrı»; İst. [Muh.])* — **2.** Küçük çocuklar yemek yerken önlerine konan önlük *(Giresun köyleri)*

Yaylım [*İs.*], **1.** Hayvanların (sığır ve davar gibi) otladığı yer, otlak, mera *(Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»; Erzurum; Kolukısa «Kadınhanı - Konya»; Bornova «İzmir»; Voşkit «Of - Trabzon» Rize; Balıkesir; Polatlı «Ankara»; Isparta; Kütahya; Kadıköy «Denizli»)* — **2.** Hamur tahtası *(Balıkesir)* — **3.** Genişlik, düzlük, alan *(Elâzığ)*— **4,** [*S.*] Dağınık: **Aman ne yaylım insan** *(Edremit «Balıkesir»)*

Yaylı toplu [*İs.*], Çengelli iğne: **Bir deste yaylı toplu aldım** *(Büyük Kızılhisar «Gaziantep»)*

Yaylu [*S.*], Mağrur; arsız: **Şu adam amma da yaylu ha** *(Bekilli «Çal - Denizli»)*

Yayma [*İs.*], **1.** Büyük çuval *(Kozan, Höketçe «Seyhan»; Dağhalil «Ankara»; Kayseri)* — **2.** On hak miktarında çuvallanmış ekin: **Bugün değirmene bir yayma ekin götürdüm** *(Ağaeli «Kalecik - Ankara»)* — **3.** Küçük baş hayvanlara vurulan 50 - 60 kiloluk yük *(Üçem «Bâlâ», Çiftlik köyü «Kalecik - Ankara»)* — **4.** Telef etme *(Adana «Seyhan»)*

Yaymacı [*S.*], Pazarlarda veya sokak kenarlarında sergi açıp ufak tefek satan, seyyar satıcı *(İst. [Muh.]; Marmaris «Muğla»)*

Yaymak [*F.*], **1.** Sığır, davar gibi hayvanları otlatmak *(Maraş; İnköy «Kütahya»; Sinop; Samsun; Kayseri; Şeyhler «Ulubey - Ordu»; Sarı İdris «Karaağaç - Isparta»; Heniskeköyü «Ezinepazar - Amasya»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Taşrakaraaslan, «Konya»; Boğazlıyan «Yozgat»; Orhaniye «Marmaris - Muğla»)* — **2.** Yayıkta döğmek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)* — **3.** Halı ve örtü gibi şeyleri yere açıp sermek *(Kayseri; Foça «İzmir»; Sarı İdris «Karaağaç - Isparta»)* — **4.** Dağıtmak *(Sarı İdirs «Karaağaç - Isparta»; İskilip «Çorum»)* — **5.** İşittiği bir sözü, öğrendiği bir şeyi herkese söylemek *(Kayseri)*

Yayman [*İs.*], **1.** Büyük çuval, harar *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Boynuzları yan taraflara doğru büyümüş öküz *(Çırpan «Gören - Balıkesir [Muh.]»)*

Yaymanak [*S.*], Dağınık bir halde yayılmış şeyler: **Odadaki yaymanakları topla** *(Denizli)*

Yaymancı [*S.*], Köylerde işporta veya merkebe yüklü dolaplarla iğne, düğme makas v.s. gibi eşya satan, seyyar sa-

tıcı *(Özbek köyü «İzmir»)* **[Bak : *Yaygıcı, yayımcı*]**

Yaynık [*İs.*], Yayık, yağ çıkarılan, ayran döğülen âlet: **Yaynık kırıldı** *(Maraş ve çevresi)* **[Bak : Bişek]**

Yaynıkmak [*F.*], **1.** Genişlemek, ferahlamak, darlıktan veya üzüntüden kurtulmak *(Göndürle «Atabey - Isparta»; Kızılhisar «Denizli»)* — **2.** Zihnen bir şey üzerinde uğraşılırken dışardan bir müdahalenin tesiriyle muhakeme silsilesi intizamını kaybetmek, zihin dağılmak *(B. Tindos «Atabey», Isparta)* — **3.** Bir işten veya bir şeyden soğumak, tedirgin olmak, usanç getirmek *(Ereğli «Konya»; Satılmış «Eskişehir»; Bursa; Orhaniye «Marmaris - Muğla»)* **[Bak: Ocunmak]**

Yaynıksamak [*F.*], Bir işten veya bir şeyden soğumak, usanç getirmek *(Çorlu «Tekirdağ»)* **[Bak: *Yaynıkmak, 3*]**

Yaynıktırmak [*F.*], **1.** Bir işten, veya bir şeyden soğutmak, usanç getirmek *(Ayaş «Ankara»)* — **2.** Yıldırmak, tedhiş etmek **(Köpeği döğe döğe yaynıktırdım:** *Ayaş «Ankara»; Konya)* — **3.** Ferahlandırmak: **Canım pek sıkıldı, varayım göynümü yaynıktırayım** *(Denizli)*

Yaynut [*S.*], İğri; eksik *(Iğdır «Kars»)*

Yaysunan [*S.*], Silâhını teslim eden *(Ovacık, Çemişgezek «Tunceli»)*

Yayşanmak [*F.*], Mânasız söz söylemek *(Karacasu «Aydın»)*

Yayuk [*İs.*], **1.** Yeni kesilmiş koyun veya keçi derisinden yapılmış tulum, tuluk *(Fatsa «Ordu»)* — **2.** Yayık *(Seyitköyü «Giresun»)*

Yayvan [*S.*], Aptal, sersem *(Ahlat «Bitlis»; Varto «Muş»)*

Yazacak [*İs.*], Kalem *(Lâpseki «Çanakkale»)* **[Bak: Yazgıç]**

Yazağzı [*İs.*], İlkbahar *(Emet «Kütahya»; Ankara)*

Yazak [*İs.*], **1.** Yazı kalemi *(Kayseri; Sivas; Malatya)* — **2.** Yazıhane *(Sivas)*

Yazalamak [*F.*], Yaymak, sermek, döşemek *(Gaziantep)*

Yazalmak [*F.*], Bir işi yapmamak, o işten elini çekmek *(Sungurlu «Çorum»)*

Yazanbozan [*F.*], Taş tahta: **Yazan bozanımı Ahmet kırdı** *(Ortaköy «Çal - Denizli»)*

Yazbaşı [*İs.*], İlkbahar *(Ordu; Karataş «İspir - Erzurum»)* **[Bak : *Yazağzı*]**

Yazboz [*İs.*], Yazı tahtası *(Lâpseki «Çanakkale»)* **[Bak: Yazanbozan]**

Yazgaç [*İs.*], Kalem: **O yazgacı nereden aldım** *(Karataş «İzmir»)* **[Bak: *Yazak, 1*]**

Yazgı [*İs.*], **1.** Yere serilen kilim ve sair örtüler *(Davutlar, Kuşadası, Ödemiş, Bergama «İzmir», Küçük Yozgat «Ankara»; Bozlar «Eşme»; İğdecik; Sancaklıboz «Manisa»; Akşahap «Akseki - Antalya»)* — **2.** Kader, talih, alın yazısı *(Bor «Niğde»; Hisarcık «Kayseri»; Adana «Seyhan»; İs.* [*Muh.*]*; İçel; Kastamonu; Edirne* [*Muh.*]*)* — **3.** Kalem *(Beydili «Nallıhan - Ankara»)* **[Bak: Yazgaç]**

Yazgıç [*İs.*], Kalem *(Lâpseki «Çanakkale»)* **[Bak: *Yazgı, 3*]**

Yazgu [*İs.*], **1.** Kalem *(Adana köyleri)* **[Bak : Yazgıç]** — **2.** Mazbata *(Kazmasökü «Sinop»)* — **3.** Alın yazısı, kader *(Kazmasökü «Sinop»)*

Yazı [*İs.*], **1.** Ova, kır, geniş ve düz olan arazi *(Akdağmadeni köyleri, Derbent «Yozgat»; Ünye «Ordu»; Si-*

nop ve dolayı; Bafra, Vezirköprü «Samsun»; Elâzığ; Çermik «Diyarbakır»; Erkenek «Akçadağ», Malatya; Göreç; Çeşme, Urla, Karaburun, Foço «İzmir»; Konya, Karaman, Seydişehir, Ereği köyleri; Denizli; Sivas ve köyleri; Ağrıt «Cide», Kastamonu; Üveyikli «Devrek», Ereğli, Bartın «Zonguldak»; İbik «İskilip», Osmancık, Çorum; Çalış, Seydin «Avanos», Sadık «Mucur», Kırşehir; Küçükyozgat, Bâlâ köyleri, Faraşlı «Kalecik - Ankara»; Kayseri; Kocabergos, Erdek, Bandırma «Balıkesir»; Ahır köy «Söğüt - Bilecik»; Gaziantep; Bağyaka «Finike - Antalya»; Gülesur «Doğubayazıt - Ağrı»; Rize; Erzurum; Van; Gümüşhane; Kozan «Seyhan»; Niğde; Maraş ve köyleri; Şâhin «Malkara — Tekirdağ») — **2.** Bağ, bahçe *(Safranbolu «Zonguldak»; Adana «Seyhan»)* — **3.** Kader, talih *(Gümüşane; İbradı «Antalya», Bekirde «İçel»)* — **4.** Tahta üzerinde çizgi çizmekte kullanılan ve alt tarafları aralık olarak bir tahta parçası üzerine geçirilmiş bulunan uzun bir marangoz cetveli *(Rize)*

Yazıcı [*İs.*], **1.** Hattat, eski usul güzel yazı yazan *(Çorum)* — **2.** Oyunlarda ikinci olan *(Urfa)*

Yazık [*İs.*], Çam kozalağından yapılan ağızlık *(Adana «Seyhan»)*

Yazıkmak ve **yazıklamak** [*F.*], Teessüf etmek *(Bayburt «Gümüşane»)*

Yazılcan [*İs.*], Önceden tasarlanarak gidilecek olan yer *(Dadanı «Bolu»)*

Yazılı [*İs.*], Kabuklu olarak yenilen bir çeşit fasulye *(Isparta)*

Yazılık [*İs.*], Düz, hali arazi *(Taşköprü ve köyleri «Kastamonu)* **[Bak: Yazı, 1]**

Yazılmak [*F.*], **1.** Alışmak: **Ayakların yazılsın** *(Zanguldak)* — **2.** Serilmek, yayılmak: **Duvarların dibinde yazılıp oturuyorlar** *(Genenezin «Avanos - Kırşehir»)*

Yazım ekmeği [*İs.*] Yufka *(Boyabat «Sinop»)*

Yazı pancarı [*İs.*], Kırmızı renkli olup sebze yerine yenilen bir ot *(Samsun)* **[Bak: Kırçıyan]**

Yazı taşı [*İs.*], Çömlek sırını siyahlatmakta kullanılan bir taş *(Çanakkale)*

Yazı yaban [*İs.*], Bağ ve bahçe: **Çok yazı yaban sahibidir** *(Nevşehir «Niğde»)*

Yazı yazmak [*F.*], Böreklik, yufkalık hamur açmak *(Bursa [Muh.])*

Yazkış gövdesi [*İs.*], Meyve ağaçlarının dalları üzerinde biten tufeylî bir ot, Nöeleto *(Kayseri)*

Yazla [*İs.*], Tathaboş, balkon *(Bulayır «Gelibolu - Çanakkale»; Kızılköy «Bandırma - Balıkesir»; İst. [Muh.]; Bozcaarmut «Bozüyük - Bilecik»; Bulancak «Giresun»)*

Yazlak [*İs.*], **1.** Sulu, otlu çakıllı arazi *(Dalakçı köyü «Mucur», Gerci «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Kalem *(Ürgüp «Kayseri»)* — **3.** Köy yakınına veya yüksekçe bir yere ilkbaharda yapılan evler *(Kozan «Seyhan»)*

Yazlama [*İs.*], İki yaşındaki keçi *(Darıca «Gebze - Kocaeli»)*

Yazlık [*İs.*], **1.** Balkon, tahtaboş *(Ereğli «Havza», Kavak «Samsun»; Gemlik «Bursa»; Buca «İzmir»; Ficek «Reşadiye - Tokat»; Geyve, Hediyeli «Kandıra - Kocaeli»; Mengen «Bolu»)* **[Bak: Çıkma 1, yazla]** — **2.** Sofa, hayat *(Kirazlı «Bursa»; Çankırı köyleri; Bolvadin «Afyon»; Ilıcaksu «Domaniç», Gümüşköprü, O-*

ren köyü «Tavşanlı - Kütahya»; Zonguldak) — **3.** Çardak *(Antalya)* — **4.** İlkbaharda ekilen ufak taneli, kılcıklı ve esmer renkte bir cins buğday *(Sinop ve dolayı; Vezirköprü «Samsun; Bolu köyleri; Fakiekinciliği «Amasya»; Bolvadin «Afyon»; Kozzaf «Şiran - Gümüşhane»)*

Yazma [*İs.*], **1.** Yemeni, çember; baş örtüsü *(Ağaeli «Kalecik», Üçem «Bâlâ», Ankara; Kuşçu «Erkilet», Salkuc, Germir, Kayseri; Sivas; Nevşehir «Niğde»;* **Sarı yazmalı yârim * Ciğer ezmeli yârim :** *Çorum ve dolayı; Kırşehir; Bolu; Honaz, Denizli; Demirci «Bozüyük - Bilecik»; İnököyü «Kütahya»; Buca «İzmir»; Kırıklı «Karaisalı»; Bahçe, Adana «Seyhan»; Bursa; Giresun; Amasya; Kakıralan «Havza - Erzurum»; Akçaabat, Sürmene «Trabzon»; Kuruçay «İliç - Erzurum»)* — **2.** Büyükçe mendil *(Kars köyleri)* — **3.** Bağ kirizmesi *(Ankara)*

Yazmak [*F.*], **1.** Sermek, yaymak, açmak *(Uluborlu, Isparta; Kozan, Adana «Seyhan»; Söğüt «Bilecik»; İsmetpaşa «Eskişehir»; Tepeören «Pir aziz - Giresun»; Burhanettin «Ordu»; İnebolu, Kastamonu; Bolu; Ankara; Sivas; Turgutlu «Manisa»; Kemalpaşa, Buca, İzmir; Bursa; Turgutlu «Manisa»; Kemalpaşa, Buca, İzmir; Bursa [Muh.]; Mecidiye «Kocaeli [Muh.]»; Şaphane «Gediz - Kütahya»; Çorum ve dolayı; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Akdereışıklı «Silifke» Antalya; Muratlı «Çorlu - Tekirdağ»; Edirne)* — **2.** Sıgayi iltizamiyeden sonra yardımcı fiil olarak kullanılır: **Çamurdan ayağım sıyıptı (kaydı) düşeyazdım** *(Dede köyü «Çal - Denizli»)* — **3.** Gelinlerin yüzlerini tel ve pullarla süslemek *(Bağyaka «Finike - Antalya»)* **4.** — Geçmek *(İst. [Muh.])*

Yazme [*İs.*], *(Çerkeş «Çankırı»)* **[Bak: Yazma, 1]**

Yazmış [*İs.*], İlk defa doğurma çağına giren dişi koyun veya keçi *(Geylân «Ulukışla - Niğde»; Bozkır, Hadım, Yeğren, Göçer, Botsa, Boyalı, Alan Mastat «Karaman - Konya»; Yeniköy, Yahyalı «Kayseri»; Üskül - Yeniköy; Gökdere «Osmaniye - Seyhan»; Vakfıdinek «Karaağaç», Keçiborlu, Büyük Hacılar «Isparta»; Akseki, Antalya»; Sebil, Tarsus «İçel»; Karacalar «?»)* **[Bak: Gezeğen 2, gezem 1, şişek 1]**

Yazönü [*İs.*], Yaza karşı, yaza yakın *(Dikili «Çankırı»)* **[Bak: Yazağzı]**

Yea [*Ed.*], Hayır, yok *(Damlapınar «Beyşehir - Konya»)* **[Bak: Yaa, yıa]**

Yebiremek [*F.*], Rüzgârla sallanmak *(Akeyne köyü «Anamur - İçel»)* **[Bak: Yelbirdemek]**

Yebre [*İs.*], Çulluk: **Ahmet bir yebre vurdu** *(Bursa)*

Yecanmak [*F.*], Sakınmak, çekinmek: **Bu çocuk çok yecanır** *(Tavşanlı «Kütahya»)* **[Bak: Yaçanmak]**

Yedavla [*İs.*], Sabanın uç tarafında kayışı tutmağa yarıyan delikli ağaç çivi *(Bolayır «Gelibolu - Çanakkale»)*

Yedecek [*İs.*], Saban okunun ön taraf ucundaki deliğe boyunduruğu tutturmak üzere geçirilen kalın demir çubuk veya ağaç çomak, değnek *(Sinop; Samsun; Tokat; Yozgat; Erzincan; Amasya; Çorum; Kayseri illeri)*

Yedek [*İs.*], **1.** Ekmekçilerin fırın içinde odunları çatmak için kullandıkları demir uçlu uzun bir âlet

(Beypazarı «Ankara») — **2**. Cezve *(Köşker «Kırşehir»; İrgilli «Çivril»; Davas, Honaz, Sarayköy, Buldan; Denizli; Atça «Nazilli», Aydın; İzmir; Gördes «Manisa»; Uşak «Kütahya»)* — **3**. Kahve ocağında suyu kaynatmak üzere kullanılan kapalı ve musluklu teneke *(İnegöl «Bursa»; Çukurhisar «Söğüt - Bilecik»; Çanakkale)* — **4**. İbrik, güğüm *(Beypazarı, Becenek köyü «Ankara»; Paşaköyü «Aktaş - Zonguldak»; Erzincan ve dolayı)* — **5**. Testi *(Bereketli «Davas»; Kızılcagölük «Denizli»; Tavas «İzmir»)* — **6**. Süzgeçsiz çaydanlık *(Ankara)* — **7**. Altın bilezik *(Malatya; Elâzığ)* **[Bak: Şeve]** — **8**. Keçi ve koyunların boynuna takılan çan *(Başköy «Ankara» Küçük kabaca «Uluborlu - Isparta»; Alemdar «Bolu»)* — **9**. Su içilecek toprak kap, maşrapa *(Karahisar «Davas - Denizli»)* — **10**. Gazyağı kabı *(Yerköy «Kızılcakoca - Yozgat»)* — **11**. Kağnı arabasının oku ucunda bulunan deliğe geçirilen çomak, çeki çivisi *(Etimesut «Ankara»)*

Yedekçe [*İs.*], Araba ve sabanlarda okun ön ucunda bulunan deliğe takılıp boyunduruğu tutturmaya yarayan demir çubuk veya ağaç çomak, çivisi *(Samandıra «Kartal - İst.»; Samsun [Muh.]; Hamatlı «Edirne»)* **[Bak: Yedavla, yedecek]**

Yedek çekmek [*F.*], Kayığı kıyı boyunca iple çekmek *(Tirebolu «Giresun»)*

Yedeklemek [*F.*], Hayvanı yanında ve eliyle tutarak götürmek *(Abdurrahmanlar «Serik - Antalya»)* **[Bak: Yedemek, 1]**

Yedekli [*İs.*], Müstezat *(Çankırı)*

Yedek tahtası [*İs.*], Saraçların tezgâh üzerine koydukları tahta *(Çanakkale)*

Yedemek [*F.*], **1**. Hayvanı yularından tutup çekmek *(Cebel «Eğridir - Isparta»; Talas «Kayseri»)* — **2**. Teşvik etmek: **komşular beni yededi** *(Sücüllü «Yalvaç» Isparta)* — **3**. Yardım etmek *(Sivas)*

Yedermek [*F.*], Kör olan bir adamı elinden tutup yedmek, götürmek *(Bolu ve çevresi; Gövben «Fethiye - Muğla»)*

Yediağız [*İs.*], Yedi veren asma *(Adana «Seyhan»)*

Yedici [*S.*], Körü elinden tutarak götüren: **Şu yediciye bak, körden daha kör** *(Tire «İzmir»)*

Yedideli [*İs.*], Türlü renkte açan çiçekleri Kasımpatına benziyen ve süs yerinde kullanılan kokusuz bir cins saksı çiçeği, Kıralkızı *(Kepez «Çanakkale»)*

Yedigen [*İs.*], Dübbüekber, yedikardeşler, büyükayı *(Yoncalı «Doğubayazıt - Ağrı»; Ayvacık «Gönen - Balıkesir»; Güdübez «Sandıklı - Afyon»;* **Yedigen yedi yıldız * Ülkelerden aldı bir kız :** *Orçan «Maraş»; Ören «Fethiye - Muğla»)*

Yediger [*İs.*], *(Üskülyeniköy «Karaisalı - Seyhan»; Önsen «Maraş»)* **[Bak: Yedigen]**

Yedikandil [*İs.*], Ülker, süreyya *(Gönen «Isparta»)*

Yedikardeş [*İs.*], **1**. Dübbüekber, büyükayı *(Mardar «Bafra - Samsun»; Kervansaray «Amasya»; Tirebolu «Giresun»; Bozca «İncesu-Kayseri»; Bor «Niğde»; Maraş; Egiste «Hadım-Konya»; Temürlü «Kırşehir»; Gazelyakup «Tavşanlı - Kütahya»; Eğmir «Elmalı - Antalya»; Tokuşlar «Afyon»; Birecik, Urfa; Elâzığ)* **[Bak: Yedigen]** — **2**. Ülker *(Çorum)*

Yedikardeşler [*İs.*], *(Yuvacık «Kocaeli»; Urla «İzmir»; Dikmen «Ankara»; Bolu; Sinop ili; Gerze köyü «Devrek - Zonguldak»; Güzelsu «Akseki - Antalya»; Camili «Çumra», Konya; Kurna «Kartal - İst.»)* ***[Bak: Yedigen, Yedikardeş 1]***

Yediker [*İs.*], *(Lâpseki «Çanakkale»)* ***[Bak: Yediger]***

Yedikör [*İs.*], Benatı na'aş denilen yıldız *(Konya)*

Yedil [*İs.*], Hafta *(İst. [Muh.])*

Yediler [*İs.*], *(Güdül «Ayaş - Ankara»; Keskin köyü «Eskişehir»; Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»)* **[Bak: *Yedigen*]**

Yedilmek [*F.*], **1.** Yedeğe alıp çekilmek *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **2.** Eğlenmek, alay etmek: **Benimle yediliyor musun?** *(Nallıhan «Ankara»)*

Yedin [*S.*], Cılk, bozuk, çürük (**Yedin yumurta almış:** *Bayramiç «Çanakkale»; Orhanlı «Seferihisar - İzmir»)* ***[Bak: Yiğmek, yiymek]***

Yedinkat [*İs.*], Nadas yapma, ikileme *(Elmalı «Antalya»)*

Yedin olmak [*F.*], Ekinler, çiçek açma zamanında yağmur yağmaması yüzünden tane bağlıyamamak *(Orhanlı «Seferihisar - İzmir»)*

Yedirgemek [*F.*], Korkudan vücut ürpermek: **Beni burada yalnız bıraktınız da yedirgedim durdum** *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)*

Yedirmek [*F.*], Bir kumaşı diğer bir kumaşa kaydıra kaydıra dikmek *(İst.)*

Yediyar [*İs.*], *(Kayarcık «Saimbeyli - Seyhan»)* ***[Bak: Yedigen]***

Yedi yarlar [*İs.*], Dübbüekber yıldızları, büyük ayı *(Karpuzlu «Çine - Aydın»; Çimi «Akseki - Antalya»)* ***[Bak: Yedigen, yedikardeşler]***

Yediyaşar [*İs.*], On yaşından aşağı olan çocukların giydikleri yemeni, çapula *(Isparta)*

Yedi yavrular [*İs.*], 24 Temmuzdan 7 Ağustosa kadar süren şiddetli sıcaklar: **Yedi yavrularda iş yapmak çok güçtür** *(Bahadırlı «Bayramiç - Çanakkale»)*

Yedi yazma [*İs.*], Zengin yazması, başörtüsü *(Kastamonu)*

Yediye [*İs.*], Ocak ayının son haftası *(Karahüyük «Elbistan - Maraş»)*

Yedmek [*F.*], Bir adamı, bir hayvanı tutup veya çekip götürmek, kılavuzluk etmek (**Kör körü yeder, ikisi bir kuyuya gider :** *İshaklı «Bolvadin - Afyon»;* **Eşek deveyi yeder götürür :** *Adapazarı «İzmit - Kocaeli» Unulla «Akseki - Antalya»)* ***[Bak: Yetmek]***

Yedürge [*İs.*], Bir uzunlukta kesilen fakat dikilirken bir tarafı fazla gelen parça *(Karahasan «Gölköy - Ordu»)*

Yefelek [*S.*], Gevşek *(Sorhun köyü «Niksar - Tokat»)*

Yefelemek [*F.*], **1.** Yünü hafifçe ditmek, keçeleşmiş yünü elle birbirinden ayırmak *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Yünü hafif şekilde bükmek: **Ayşe, şu yünü yefelesene!** *(Suşehri «Sivas»)*

Yefemek [*F.*], İpliği çıkrık ile iki kat olmak üzere bükmek *(Bayadı «Ordu»)* ***[Bak: Yefelemek]***

Yefi [*İs.*], Düşman *(İs. [Muh.])*

Yefkinlemek [*F.*], Zayıflamak *(İznik «Bursa»)*

Yeftin [*S.*], Hafif *(Üreğil «Orhangazi»; İnikli, Köristan «İznik - Bursa»; Akşeyh, Zonguldak; Gerze «Sinop»; Kandıra, Ulaşlı, İzmit «Kocaeli»;*

Şile «İst.»)

Yeftinlemek [*F.*], Hafiflemek *(Ereğli «Zonguldak»)*

Yeğ [*S.*], Daha iyi, daha güzel, müreccah **(Şöyle olmaktan böyle olmak yeğdir :** *Maraş; Urfa; Güvere «Silifke - İçel»)*

Yeğdene [*İs.*], Tek katlı olarak yapılan kerpiç örmesi *(Çankırı ve köyleri; Bolu)*

Yeğe [*S.*], **1.** Hırsız; ziyankâr *(Akçaköy «Nizip - Gaziantep»; Taşkelik «Bafra - Samsun»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Güzeloluk «Silifke - Antalya»)* — **2.** Kart erkek domuz: **Bugün avcılar iki yeğe vurmuşlar** *(Gördes «Manisa»)*

Yeğen [*İs.*], Büyük dalların iç tarafından çıkan filiz *(Kozluca «Burdur»)*

Yegennemek [*F.*], Göbek atmak, göbek çalkalamak: **Şu kadın çok gügel yegenneyor** *(Bozkır «Konya»)*

Yeği [*İs.*], **1.** Erkek tarafının kız babasına verdiği para: **Benim yegim gelmemiş kızımı vermem** *(Gündoğdu «Rize»)* **[Bak: Ata yolluğu]** — **2.** Düğünlerde erkek tarafından kız evine gönderilen koyun, keçi, pirinç, bulgur v.s. gibi yiyecek *(Kars)* — **3.** Evin bir yıllık yiyeceği *(Van)*

Yeğik [*S.*], Daha iyi, evlâ, müreccah *(Diyarbakır)* **[Bak: Yeğ]**

Yeğil [*S.*], Hafif, ağır zıddı *(Bartın, Sandallar «Devrek - Zonguldak»)* **[Bak: Yeftin]**

Yeğilmek [*F.*], **1.** Oyunda, güreşte yenilmek *(Çorum; Muğla)* — **2.** Övünerek şımarmak *(Antalya «Hatay»)*

Yeğin [*S.*], **1.** Çok, fazla; bereketli, bol **(Efkârım yeğindir efendim bugün* çift davul vuruldu tamam yedi gün :** *Afşar «Bâlâ», Pazar «K Hamam», Şabanözü «Polatlı», Beypazarı «Ankara»;* **Ali yeğin uslu bir çocuktur :** *Kayseri; Sivas; Nevşehir «Niğde»; Niksar «Tokat»; Kıbrıs köyü «Bolu»;* **Bu yıl meyvalar yeğin :** *Sarayözü «Ezine - Amasya»; Malatya; Karaman «Konya»; Adana «Seyhan»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Maraş; Erzincan)*— **2.** Şedit, cesur, seri, çevik yüğrük **(Yeğin at yemini kendi arttırır:** *Afşar «Bâlâ - Ankara»; Eskişehir; Tomarza «Develi», İncesu, Tavlısın, Gesi «Kayseri»; Nevşehir «Niğde»; Köşker «Kırşehir»; Çavuşçu «Sungurlu - Çorum»; Kargı «Tosya - Kastamonu»; Malatya; Zariske «Ermenek - Konya»; Adana «Seyhan»; Birecik «Urfa»; Boyabat «Sinop»; Şebinkarahisar «Giresun»; Kemah, Erzincan; Erzurum; Öğdem, Zeytinlik «Artvin - Çoruh»; Çeşme «İzmir»; Bölme «Uşak», Kütahya; Dombaylı «Salihli - Manisa»)* —**3.** Hafif *(İbribey (Malkara-Tekirdağ»; Çanakkale; Deveçatağı «Kırklareli»; Boyabat, Sinop)* — **4.** Yiğit, kuvetli *(Maksutlu(?); Sason «Siirt»;* Malatya)—**5.** Muvafık, uygun **:Yaptığı vazife usûle çok yeğindir** *(Hayrabolu «Tekirdağ»)*—**6.** Yaman, zorlu, gülçü, yavuz *(Adana «Seyhan»; Gümüşane; İçel)* — **7.** Tez, hızlı, çobuk **(Turgut biraz yeğin gel :** *Erzurum; Alansa «Kelkit - Gümüşane»)* — **8.** İyi, güzel *(Boyabat, Yaykıl «eGrze - Sinop»)*—**9.** Zor, güç *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **10.** Üstün, galip *(Cebel «Eğridir - Isparta»; Çankırı köyleri; Ermenak «Konya»)* — **11.** Şedit, zalim *(Antakya «Hatay»)* — **12.** Şişman, besli *(Bolaman «Ordu»)* — **13.** Soy gayreti güden, hamiyetli, gayretli: **Ahmet yeğindir, bu meselede malını, canını, esirgemez** *(Ahlat «Bitlis»)*

Yeğin akıllı [*S.*], Budala, ahmak *(Erzincan; Sivas)*

Yeğin gitmek [*F.*], Hızlı gitmek *(Bayburt «Gümüşane»)*

Yeğinik [*S.*], Hafif *(Buca «İzmir»; Papazköyü «Samsun»)* ***[Bak: Yeğin, 3]***

Yeğinlemek [*F.*], **1.** Artmak, çoğaltmak, şiddetlenmek *(Kırşehir;* **Yağmur yeğinledi:** *Birecik «Urfa»)*

Yeğinlik [*İs.*], **1.** Taşkınlık, haddini tecavüz *(Gaziantep)* — **2.** Zalimlik *(Antakya «Hatay»)* — **3.** Hamiyet, gayret: **Ali ağanın yeğinliğini herkes bilir** *(Ahlat «Bitlis»)*

Yeğinmek [*F.*], Teşebbüs etmek; ayağa kalkmak *(Bayburt «Gümüşane»)*

Yeğitturu [*S.*], Kızgın, hiddetli: **Yeğitturuluğu bırak ta anlaşalım !** *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Yeğlemek [*F.*], Acele etmek: **Arkada kaldın biraz yeğle** *(Bölme «Uşak - Kütahya»)*

Yeğli [*S.*], Hafif, ehven: **Bu kumaş yeğlidir** *(Akçaköy «Nizip - Gaziantep»)*

Yeğnelmek [*F.*], Hafiflemek: **Hasta biraz yeğneldi** *(Denizli)*

Yeğni [*S.*], **1.** Hafif (ağırın zıddı) *(Burdur;* **Bu ötekinden yeğni geliyor :** *Denizli; Alayunt «Kütahya»; İğdecik, Sancaklıboz, Manisa; Burhahaniye «Nazilli - Aydın»; Yalvaç, Şarkîkaraağaç «Isparta»; Milâs «Muğla»; Sındırgı, Balıkesir; Kümbet «Gölpazarı - Bilecik»; Çadırlar, Kadirli; Adana «Seyhan»; Maraş; Bağyaka «Finike - Antalya»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kayseri; Sarayözü «Ezine - Amasya»; Kastamonu; Niğde; Sinop; Edirne)* — **2.** Hafifmeşrep, ciddî olmıyan *(Kayseri; Alayunt «Kütahya»; Denizli; Manisa)*

Yeğnik [*S.*], Hafif **(Hayvanın yükü çok yeğniktir :** *Yusufeli «Artvin - Çoruh»;* **Bu çuval ötekinden daha yeğniktir :** *Bayır «Gelibolu - Çanakkale»)* ***[Bak: Yeğin 3, yeğni 1]***

Yeğnilik [*İs.*], Hafifmeşreplik: **Yeğnilik iyi bir huy değildir** *(Kayseri)*

Yeğnilmek [*F.*], Hafifmeşrepçe hareket etmek *(Kayseri)*

Yeğniltmek [*F.*], Hafifletmek *(Edirne [Muh.])*

Yeğre [*S.*], Çekingen: **Bu çocuk yeğre huyludur, misafire sokulmuyor** *(Çerkeş «Çankırı»)*

Yeğrek [*S.*], **1.** Güzel *(Çaypınar «Balıkesir»)* — **2.** Hayırlı *(P. Karaviran «Kızılcahamam - Ankara»)* — **3.** Fazla, çok: **Bu çeşme pek yeğrek akıyor** *(Erzurum)*

Yeğsinmek [*F.*], Mühimsememek *(Alayunt «Kütahya»)*

Yegün [*İs.*], Geçen gün, evvelki gün *(Hacıbeyli «Nazilli - Aydın»)*

Yehlemek [*F.*], Kuvvetli, sert atmak *(Akpınar «Ordu»)*

Yek [*S.*], Sâik, müşevvik, akıl hocası *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)* **[Bak: Yekvermek]**

Yekdirmek [*F.*], Hafif topallamak *(Adana «Seyhan»)*

Yeke [*S.*], **1.** Büyük *(Cala, Suhara, Çıldır, Kars)* — **2.** Kayıklarda dümen kolu *(Ordu; Görece «İzmir»)* **[Bak: Yeyke]**

Yekek [*İs.*], Müreccah *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Yekeke [*İs.*], Elle kullanılan kayık dümeni *(Tuzla «Adana Seyhan»)* ***[Bak: Yeke, 2]***

Yekelik [*İs.*], Topallık *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yekeltmek [*F.*], Büyütmek, yüceltmek *(Erzurum)*

Yekemek [*F.*], Topallamak, topallıyarak yürümek *(Konya;* **Senin öküz yekiyor** : *Yılanlı «Eğridir - Isparta»)*

Yeken [*İs.*], Para *(Yenikışla «Boğazlıyan - Yozgat»)*

Yekgelmek [*F.*], Diz çökmek, bir yükü sırtlamak için çömelmek *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Yekin [*İs.*], Yüksek ses, haykırma *(Asduk «Bayburt - Gümüşane»)*

Yekindirmek [*F.*], Bir şeyi yukarı kaldırmak *(Maraş;* **Çocuğu yekindir** : *Antakya «Hatay»)*

Yekinmek [*F.*], **1.** Davranmak, olduğu yerden fırlamak, ayağa kalkmak (**Yerimden yekindim** : *Antakya «Hatay»; Dombaylı «Salihli - Manisa»; Şebinkarahisarı «Giresun»; Palanga «Hekimhan - Malatya»;* **Yekin Ali güneş doğdu** : *Hartlap;* **Hüseyin yekin de şu şalvarımı bana ver** : *Çevin «Elbistan», Bozhüyük, Şekeroba, Maraş; Keskin «Ankara»; Safranbolu; «Zonguldak»; Pazarcık, Nizip, Gaziantep; Alayunt «Kütahya»; Tarsus; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Düzce «Bolu»; Kelkit «Gümüşane»; Alucra «Giresun»; Gaziantep; Elâzığ ve dolayı;* **Yerinden biraz yekiniver** : *Belen, Yardibi «Saimbeyli», «Seyhan»; Sivas ve dolayı; Şambayatı, Adana; Kastamonu; Demirdere «M. Kemalpaşa - Bursa* [*Muh.*]*»; Eskişehir; Kayseri; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Narlıdere «Bergama - İzmir»; Zile «Tokat»; Seydişehir, Akait «Akşehir - Konya»; Çal «Denizli»)* — **2.** Güç, kuvvet sarfetmek *(Bağyaka «Finike-Antalya»)* — **3.** Çekinmek: **Beni görünce yekindi** *(Seki «Ödemiş - İzmir»)* — **4.** Yükselmek, taşmak: **Çay yekindi** *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)*

Yekke [*İs.*], Yaşlı kadın, kocakarı *(Isparta)*

Yekle [*İs.*], **1.** Yalan *(Ören «Muğla»)* — **2.** Şaka *(Kızıldere «Kemer - Muğla»)* **[*Bak:* Y*ekli 1, 2*]**

Yeklemcikten [*Zf.*], Yalandan, yalancıktan: **Sen bu sözü yeklemcikten söylüyorsun** *(Kesme «Eğridir - Isparta»)*

Yeklenmek [*F.*], Üzerine doğru yürümek, taarruz etmek *(Zile «Tokat»)*

Yekli [*İs.*], **1.** Yalan *(İskilip, Çorum)* — **2.** Şaka, lâtife: **Yelki dedim, sen onu doğru sandın** *(Mecitözü «Çorum»)* **[*Bak:* *Yekle 1, 2*]**

Yekre [*İs.*], **1.** Çok ince atılmış pamuk *(Kargı «Tosya - Kastamonu»; Sücüllü «Yalvaç - Isparta»; Kuzyaka «Safranbolu - Zonguldak»; Marmaris «Muğla»)* **[*Bak:* *Gölebek, 2*]** — **2.** Keçe yapmak için hazırlanan yün *(Çanakkale)*

Yekrek [*S.*], Çok iyi, çok güzel *(Cebel «İğridir - Isparta»)* **[*Bak:* *Yeğrek, gireg, girek 3, giregilenmek, giren 1, girenli, girenlik 2*]**

Yekrenmek [*F.*], Bir iş veya bir hareket için davranmak, sıçramak *(Keşanuz «Ayaş - Ankara»)* **[*Bak:* *Yekinmek, 1*]**

Yekrimek [*F.*], Geç ve güç doğurmak: **İnek buzağılarken çok bakılırsa yekrir** *(Ayaş «Ankara»)*

Yektaptan [*Zf.*], Defaten, birden (**Yektaptan bir lira verdim:** *Navdallı «Mut - İçel»; Köşker «Kırşehir»)*

Yekte [*İs.*], **1.** Eteklik *(Konya; Aydın; İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* — **2.** Kadınların eskiden giydikleri çarşaf, ferace *(Çanakkale; Ermenak «Konya»)*

Yekti [*S.*], Piç *(Kars)*

Yektirmek [*F.*], Aksamak, topallamak *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Yekvermek [*F.*], Fit vermek, teşvik etmek, tahrik etmek: **O adam benim aleyhimde şuna buna yek veriyor** *(Yolağzı «Giresun»)* ***[Bak: Yek]***

Yel [*İs.*], **1.** Sızı, ağrı, mafsal, adale romatizması *(Çal, Denizli; Sinop; Doğubayazıt «Ağrı»; Çaparkayı «Şabanözü - Çankırı»; Güdül «Ayaş - Ankara»; Kızılköy «Bandırma - Balıkesir»; Maraş ve çevresi)* — **2.** Sâyi gayret *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Yelalmak [*F.*], Uzaktan hissetmek, anlamak *(Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»)*

Yelatan [*İs.*], Kayalık yer *(Gerce «Avanos - Kırşehir»)*

Yelatı [*İs.*], Bisiklet *(Kağızman, Kars; Niğzevan «Yusufeli - Çoruh»; Erzurum)*

Yelbik [*İs.*], Tuzlu balgam, temriye *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Yelbirdek [*S.*], Çok eski, yırtık (elbise veya eşya) *(Yenice «Çağış - Balıkesir»; Satılmış «Eskişehir»; Safranbolu «Zonguldak»)*

Yelbirdemek [*F.*], Rüzgârla sallanmak *(Akeyne «Anamur - Antalya»)* ***[Bak: Yebirmek]***

Yelbiz [*İs.*], Örümcek *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)*

Yelçar [*S.*], Şımarık *(Ilgaz «Çankırı»)*

Yeldirgemek [*F.*], **1.** Uyku arasında sayıklamak *(Isparta)* — **2.** Hasta iken hezeyanda bulunmak *(Isparta)* — **3.** Duruşunda, yürüyüşünde gayri tabiîlik göstermek *(Uluborlu «Isparta»)*

Yeldirmek [*F.*], **1.** Koşturmak; takip ettirmek *(Sivas; Çorum; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Meydan «Ünye - Ordu»;* **Yeldir taz yı, görsün yazıyı :** *Misis «Seyhan»)* — **2.** Zorlamak *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **3.** Aleyhte bulunmak *(Şarköy «Tekirdağ»)*

Yelebimek [*F.*], **1.** Yel gibi hareket etmek *(Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Rüzgâr tesirile bir şey sallanmak, dalgalanmak *(Akse «Uşak - Kütahya»; Dudaş «Söğüt - Bilecik»)*

Yelece [*İs.*], Su testisi *(Ahmetbey köyü «Bursa»)*

Yeleç [*İs.*], Dağların, tepelerin her zaman rüzgâr tutan yüksek yerleri *(Borcak «Söğüt - Bilecik»; Zewker «Refahiye - Erzincan»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Aşağıhadım «Hadım - Konya»)*

Yeleğen [*S.*], **1.** Çok gezen, dolaşan *(Balatlı «Sungurlu - Çorum»;* **Keçi yeleğen olur :** *Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Aceleci, telâşçı *(İzmit)* — **3.** Fazla rüzgâr alan yer *(Edirne)* — **4.** [*İs.*] Tek kulplu testi *(Uncuboz «Manisa»)* — **5.** Köpek *(Çanakkale)*

Yelek [*İs.*], **1.** Güneşli yer, güney *(Hökeçe «Seyhan»)* — **2.** Dağ sırtı *(Göksun «Maraş»)* — **3.** Horoz ve emsali hayvanların kanatlarındaki kalemli uzun tüy *(Alemdar «Bolu»; Atlas köyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Bafra «Samsun»; Niğde dolayı; Lâpseki «Çanakkale ; Kadıköy «Denizli»; Manastır «Beyşehir - Konya»)* — **4.** 1-2 yaşındaki deve *(Kırıklı «Karasialı - Seyhan»; Sofular «Ankara»; Hortu «Ereğli - Konya»; Çu-*

kurkuyu «Bor - Niğde») — **5.** Bir yaşındaki dana *(Aydın; Muğla)* — **6.** İki yaşındaki keçi *(Antalya)* — **7.** Bir yaşında iğdiş edilmiş teke *(Kasaba «Kaş - Antalya»)* — **8.** Bir yaşında tay: **Bu yeleğin anasını yüz liraya aldım** *(Bayındır «İzmir»)* — **9.** Rüzgârdan korunmak için tepeliğin bağına ayrıca bağlanan bağ *(Çukurkuyu «Bor - Niğde»)* — **10.** Dalı budağı kesilmiş kuru ağaç *(Kızılcaböllük «Denizli»)* — **11.** Yelpaze *(Yalıncak «Ankara»)*

Yelek çalığı [*İs.*], Öküzlerde görülen ve hayvanın başını aşağı indirmesine mâni olan bir hastalık *(Turgutlu «Çarşamba - Samsun»)*

Yeleken [*İs.*], Kerkenez kuşu *(Birgi «Çeşme - İzmir»)*

Yelekenlik [*İs.*], Rüzgârlı gün: **Bugün ortalık yelekenliktir** *(Fıraktın «Develi - Kayseri»)*

Yeleksırtı [*İs.*], Rüzgâra maruz açık yer *(Kasımlar - «Eğridir - Isparta»)*

Yelek tay [*İs.*], 1 - 3 yaşına kadar olan tay *(Karaâbat «Bodrum - Muğla»)*

Yelelikurt [*İs.*], Sırtlan *(İst. [Muh.]; Lâpseki «Çanakkale»)*

Yeleme [*S.*], Hafifmeşrep *(Akse «Uşak - Kütahya»; Zeyve «Çal - Denizli»)*

Yelemek [*F.*], **1.** Ağacın fazla dallarını kesmek, budamak *(Yalavaç, İlegöp, Senirkent «Uluborlu», Geresün «Isparta»)* — **2.** Temizlemek *(Kuyucak «Aydın»)* — **3.** Hafif süratle koşmak *(Keskin «Eskişehir»)*

Yelemse [*İs.*], Yarasa, gece kuşu *(Alaçam köyü «Milâs - Muğla»)* **[Bak: Yekse]**

Yelen [*İs.*], **1.** Arzu *(Everek «Kayseri»; Kastamonu)* —**2.** Kasırga *(Cebel «Eğridir - Isparta»)* — **3.** Sahra, ova *(Şabanözü, «Polatlı - Ankara»)*

Yelenmek [*F.*], İğrenmek *(Salur «Bandırma - Balıkesir»)*

Yelenti [*İs.*], **1.** Köpek *(Afyon)* — **2.** Kesilmiş ağaç dalları *(Yalvaç «Isparta»)*

Yelep yelep [*Zf.*], *(Ayaş «Ankara»)* ***[Bak: Soyak soyak]***

Yeler [*İs.*], **1.** Esnafın tuttuğu yevmiye defteri *(Beypazarı «Ankara»)* — **2.** Müsvedde, not defteri: **Benim yelerimi getirin** *(Yazıca «Kıbrıscık - Bolu»)*

Yelere düşmek [*F.*], Telâşa düşmek, acele ile öteye beriye koşmak *(Çankırı)*

Yelese [*İs.*], Yarasa, gece kuşu *(Afşarköyü «Hadım - Konya»)* **[Bak: Yelemse]**

Yeleşik [*İs.*], Tatula denilen bitki *(Ordu)*

Yeleve [*İs.*], Kadın entarisi *(Ankara)*

Yelevlen [*İs.*], Kasırga *(Sücüllü «Yalvaç - Isparta»)*

Yeleyen [*S.*], Hafifmeşrep *(Göynük «Bolu»)* **[Bak: Yeğni, yeğnilik]**

Yelfe [*İs.*], **1.** Çulluk denilen ve ekseriyetle su kenarında bulunan kuş *(Ereğli «Konya»; Buluklu «Mersin», Mut «İçel»)* — **2.** Çevikliği ile meşhur bir av kuşu *(Adana köyleri)* — **3.** [*S.*] İnce, hafif, yufka *(Ereğli «Konya»; Çalış «Haymana - Ankara»; Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Avanos «Kırşehir»; Çakallı «Seyhan»)*

Yelfirik [*S.*], Hafifmeşrep, hoppa *(Erzincan)*

Yelgi [*İs.*], Hayvanın hareketlerini ve rüzgârların estiği cihetleri gösteren âlet *(Muğla)*

Yelgin [*S.*], Coşkun *(Kuyuluk «Kozan - Seyhan»)*

Yelgirdemek [*F.*], **1.** Delirmek: **Zavallı koca adam yelgirdemiş** *(Kızılcaören «Dinar - Afyon»)* — **2.** Sevdalanmak: **Ağanın kızı yelgirdemiş** *(Aydoğmuş «Keçiborlu - Isparta»)*

Yelgufa [*S.*], Felce uğramış sığır *(Tabaklar «Bahçe - Seyhan»)*

Yeli [*İs.*], Hattı bâlâ *(Tire, «İzmir»; Çavdır «Tefenni - Burdur»; Milâs, Dadya, Denizabat «Muğla»; Çöğürler, Pazarköy «Kütahya»; Kazancı «Ermenak - Konya»)*

Yeligen [*İs.*], Köpek (**Yeligenlerin yanına sokulma** : *Honaz, Denizli)* ***[Bak: Yeleğen, 5]***

Yelik [*İs.*], Oyunda ebe*(Akçaşar «Karaağaç - Isparta»)*

Yelikgen [*İs.*], **1.** Şaşkınlık *(Seylân «Ünye - Ordu»)* — **2.** [*S.*] Şımarık *(Eskişehir)*

Yeliklemek [*F.*], **1.** Telâş etmek *(Kasın «Zile - Tokat»)* — **2.** Aş yirmek *(Ahlat «Bitlis»)*

Yeliklik [*İs.*], Hafiflik, hoppalık *(Kalecik «Ankara»)*

Yelikmek [*F.*], **1.** Acele etmek, telâş göstermek *(Hacıtoğrul «Polatlı - Ankara»; Kasın «Zile - Tokat»)* — **2.** Şımarmak *(Ayaş «Ankara»; Yozgat)* — **3.** Yaramazlık yapmak, haşarılık etmek*(Adana «Seyhan»; Kangal «Sivas»; Bolu ve köyleri; Sungurlu «Çorum»; Ankara)* — **4.** Oynamak, zıpamak, hoplamak, kalkımak *(Adana «Seyhan»; Bozüyük «Bilecik»; Hamurcu «İncesu - Kayseri»)*

Yelim [*İs.*], Ücret: **Gösterdiğin işi yelimsiz yapmam** *(Karacasu «Aydın»)*

Yelimek [*F.*], *(Kayaş «Ankara»)* ***[Bak: Farçalmak, 1]***

Yelimlik [*İs.*], Rüzgâr girecek kadar delik, hava deliği *(Koçhisar «Ankara»)*

Yelimsa [*İs.*], Koyun memelerinde meydana gelen ve kızgın demirle dağlanarak sağaltılan şiş *(Cemele «Kırşehir»)*

Yelimsemek [*F.*], Topallamak *(Ulubey «Ordu»)*

Yelin [*İs.*], Memenin süt toplanan kısmı, süt torbası (**Bu ineğin yelini büyük, çok süt verir** : *Bursa* [*Muh.*]; *Kesme «Eğridir - Isparta»; Bergaz «Ezine», Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»; Uzunhacı «Saray - Tekirdağ»; İst* [*Muh.*]; *İnebolu «Kastamonu»; Göbel «Balıkesir»; Sinop; Değirmenci «Uzunköprü - Edirne* [*Muh.*]*»)*

Yelincek [*S.*], Hafif *(Elâzığ; Cimin «Erzurum»)*

Yelinlemek [*F.*], Doğurması yakınlaşan bir hayvanın memesine süt birikmek *(Melekşah köyü «Sinop»)*

Yelinnemek [*F.*], Memeli hayvanların doğurması yaklaşmak *(Karatiken «Tarsus - İçel»)*

Yelinsek [*S.*], Bir hastalıkla memesinin birisi kör kalan hayvan *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kesme «Eğridir - Isparta»)*

Yelip yüpürmek [*F.*], Seğirtip koşmak *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yelis toprak [*İs.*], Çamurlu, işlenmesi güç, fazla yaş toprak *(Kuztekke «Cide - Kastamonu»)*

Yelkafa [*İs.*], Atlarda olan mankafa hastalığı *(Kurugöl «Nevşehir - Niğde»)*

Yelke [*İs.*], **1.** Hayvanın yelesi, boyun saçı *(Gaziantep; Adana, Yereba-*

kan «Feke - Seyhan») — **2.** Dağ tepesi *(Bektaş «Zara - Sivas»; Geçek «Sivrihisar - Eskişehir»; Ağaköyü «Safranbolu - Zonguldak»; Mezirme «Hekimhan - Malatya»; Dalkoz «Ilgaz - Çankırı»)*

Yelken [*F.*], Açık, durgun havada ufukta görünen ve rüzgârın çıkacağına alâmet sayılan küçük bulutlar *(Bazelyakup «Tavşanlı», Alayunt «Kütahya»; Elbistan «Maraş»; Erzurum; Hart «Bayburt - Gümüşane»)*

Yelkenibırakmak [*F.*], Vazgeçmek, güttüğü işi bırakıvermek *(Tire «İzmir»)*

Yelkesen [*İs.*], Kerkenes kuşu *(Edirne)*

Yelki [*İs.*], **1.** Şehbal, uzun kanat *(Bornova «İzmir»)* — **2.** [*S.*] Şımarık *(Çanakkale)*

Yelkin [*S.*], Rüzgârlı hava *(Edirne; Saraycık, Gazelyakup «Tavşanlı - Kütahya»)*

Yelkinmek [*F.*], Davranmak, bir iş için harekette bulunmak *(Ankara)*

Yelkoma [*S.*], Topal: **Bizim öküz yelkoma olmuş** *(Beyköyü «Seyhan»)*

Yelkoz [*S.*], Sebatsız, kararsız *(Gediz «Kütahya»)*

Yelkufa [*S.*], Felce uğramış hayvan *(Misis «Seyhan»)*

Yelkum [*İs.*], Eksibe *(Adana köyleri «Seyhan»)*

Yelkuvan [*S.*], **1.** Boş gezen *(Konya)* — **2.** Kararsız adam *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **3.** [*İs.*] Ev saçağı *(Kastamonu)*

Yellehlemek [*F.*], Yalpa vurmak, ortada dönüp dolaşmak *(Urfa)*

Yellekçi [*S.*], Dalkavuk *(Urfa)*

Yelleme [*İs.*], **1.** Uçurtma *(Papasköy «Samsun [Muh.]»)* — **2.** [*S.*] Terbiyesiz, arsız, şımarık: **Bırak şu yellemenin lâfını** *(Giresun)*

Yellemek [*F.*], Teşvik etmek *(Göynücek «Amasya»; Boğazlıyan «Yozgat»; Çeşme «İzmir»; Horoz «Kangal - Sivas»; Çalış köyü «Haymana - Ankara»)*

Yellenme [*İs.*], Sar'a, tutarık *(Bor «Niğde»)*

Yellenmek [*F.*], **1.** Hızlanmak, hız almak *(Adana «Seyhan»)* — **2.** Körüklenmek *(Çeşme «İzmir»)* — **3.** Çabuk gitmek, koşmak *(Kütahya)*

Yellepe [*İs.*], Kelebek *(Diyarbakır* [Bir Kerküklüden]*)*

Yelli [*S.*], Çabuk, süratli *(Haruniye - «Bahçe - Seyhan»)*

Yellik [*İs.*], **1.** Yelpaze *(Kastamonu)* — **2.** Keçe çadır: **Kayıp olmuş al yellikli evleri** *(Çıyanlı «Kadirli - Seyhan»)* — **3.** Balkon; sundurma *(Narlıdere «Boldan - Denizli»)* — **4.** Kuş veya Tavuk kanadının en uzun tüyleri *(Çeşme «İzmir»)* — **5.** Toprak evin tepeliğini yere, kazığa bağlayan dört parmak kalınlığında dokuma ip: **Gelinin çeyizinde yelliği vardı** *(Yeniköy «Ereğli - Konya)* — **6.** Çalıya çakılan ince tahta *(Dast «Muğla»)*

Yellim kara [*İs.*], Kuş tutulan ökse *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yellim yelalim [*Zf.*], **1.** Acele acele, koşa koşa: **Yellim yelalim arandı durdu** *(İst.)* — **2.** [*S.*] Dağınık *(Edirne)*

Yelloz [*S.*], **1.** Mürai, iki yüzlü *(Kemaliye «Malatya»)* — **2.** Hafifmeşrep *(Kastamonu; Urla «İzmir»; Beyşehir «Konya»)*

Yellöt [*S.*], Haylaz, tenbel, işsiz *(İncirli «Bilecik»)*

Yellus [*İs.*], İçi yivli av tüfeği *(Kö-*

mürcü köyü «Antalya»)

Yelman [*İs.*], Keskin ve sivri uç *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yelmeç [*İs.*], Peynir, Yoğurt üzerinde hâsıl olan küf *(Vize «Kırklareli»)*

Yelmek [*F.*], **1.** Koşmak, telâş ve acele ile yürümek *(Gürcü köyü, Kızılcahamam, Bayram «Ayaş - Ankara»; Orta «Çankırı»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Sorgun «Yozgat»; Tokat; Niğde; Erkilet köyleri «Kayseri»; Çumra «Konya»;* **Yele yele geldim, elim boş çıktı:** *Bolvadin «Afyon»; Tefenni «Burdur», Kestelek «Mustafa Kemalpaşa», Bursa; Söğüt «Bilecik»; Balıkesir; Lâpseki «Çanakkale»; Ayancık «Sinop»; Samsun; Bahattin «Ulubey - Ordu»; Avutmuş, Ş. Karahisar, «Giresun»; Şarlı «Vakfıkebir - Trabzon»; Çukurköy «Karaisalı», Yerebakan «Feke», Adana «Seyhan»; Ula «Muğla»;* **Yelen kurt aç kalmaz :** *Söğüt «Denizli»)* — **2.** Oyunda ebe olmak *(İnköy «Kütahya»)* — **3.** Bir işin veya bir şeyin arkasından koşmak, takip etmek *(Bayındır «Beyşehir - Konya»)* — **4.** Su yollarını temizleyip açarak suyu getirmek *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»)* — **5.** Erkek hayvanlar, dişi hayvanların arkasından koşmak *(Senirkent «Uluborlu», Göndürle «Atabey - Isparta»)*

Yelmeşik [*S.*], **1.** Yapışkan, ağda gibi uzayan *(Poyracık «Bergama - İzmir»; Lâpseki «Çanakkale»; Ula «Muğla»)* — **2.** Şımarık, bulaşık *(Söğüt «Bilecik»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Sapanca «Adapazarı - Kocaeli»; Ünye «Ordu»)*

Yelmeşük [*S.*], **1.** *(Saylan «Ünye - Ordu»; Ankara)* **[Bak: Yelmeşik, 1]** — **2.** Çocuk gibi her ağzına geleni söyliyen *(Mâruf «Çankırı»)* — **3.** Oyuna, eğlenceye düşkün [çocuk hakkında] *(Ankara)*

Yelmük [*İs.*], **1.** İlkbaharda ekin tarlalarında biten ve yaprakları karanfil yaprağına benziyen ufak, taze soğan gibi tuz ekilerek yenilen bir bitki *(Oğul köyü, Devrekâni, Kastamonu; Kurşunlu «Ilgaz», Çankırı; Gürcü köyü, Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Sivas; Yukarı Söğütönü «Eskişehir»; Trabzon)* — **2.** Kuşkonmaz *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Yelönü [*S.*], Kalburlanan ekinin, rüzgâr tesiriyle bir tarafta toplanan cılız kısmı *(Zeyve «Söğüt - Bilecik»; Kıyıköyü «Erzincan»; Şavşat «Çoruh»)*

Yelpelemek [*F.*], Ayırmak; toplamak *(Kaş «Antalya»)*

Yelpenek [*İs.*], Hıyar *(Susurluk köyleri «Bursa»)*

Yelpetme [*İs.*], Sütün, içine kızgın taş atarak, teleme gibi dondurma *(Maraş köyleri)*

Yelpik [*İs.*], Balgamlı öksürükle meydana çıkan ve ekseriya müzmin şekilde süren bir göğüs hastalığı, nefes darlığı *(Çortak, Civanyaylağı «Mersin - İçel»; «Karaisalı», Adana; Bahçe, Cebelibereket «Seyhan»; Maraş ve çevresi; Nevşehir, Niğde; Erkilet «Kayseri»; Ayaş, Polatlı, Haymana «Ankara»; Sivrihisar «Eskişehir»; Köşker, Kırşehir; Çal «Denizli»; Yozgat; Kastamonu; Malatya; Büğdüz, Buğabağı, Alaca, Mecitözü, Çorum)* **[Bak: Hırlavuk]**

Yelpikli [*S.*], *(Beypazarı «Ankara»)* **[Bak: Mahaklı]**

Yelpimek [*F.*], Rüzgâr hafif hafif esmek *(Kütahya)*

Yelpirdetmek [*F.*], Sallandırmak;

dalgalandırmak *(Üçkuyu «Denizli»)*

Yelpiz [*İs.*], Sümüklü böcek *(Van)*

Yelpük [*İs.*], Nefes darlığı *(Zile «Tokat»; Trabzon)*

Yelpüse [*İs.*], Kadınların boyunlarına taktıkları gümüş gerdanlık *(Gebeme «Mesudiye - Giresun»)*

Yelsemek [*F.*], Kokusu gitmek, bayatlamak, Bozulmak *(İst. [Muh.]; Papasköyü «Samsun [Muh.]»)*

Yelsimek [*F.*], Hava almak, bozulmak, bayatlamak *(Turpçular «İpsala - Edirne»; İst. [Muh.]; Tavşanlı «Kütahya»; Vize «Kırklareli»)*

Yeltelemek [*F.*], İğfal etmek *(Gazi köyü «Kayseri»)*

Yeltemek [*F.*], Teşvik, tahrik etmek, telkinde bulunmak *(Satılmış «Eskişehir»; Köşker «Kırşehir»)*

Yelten [*İs.*], Fazla rüzgâr alan, şimal rüzgârlarına daima açık bulunan dağ yamaçları *(Kayı «Tosya - Kstamonu»)*

Yeltenmek [*F.*], Yapmak istemek, özenmek *(Malkara «Tekirdağ»; Cebel «Eğridir - Isparta»; İskilip, «Osmancık «Çorum»; Kars; Dağal «Çal», Honaz «Denizli»; Ereğli «Konya»; Maraş)*

Yelteşi gitmek [*F.*], Normal gitmek, ne yavaş, ne hızlı gitmek *(Evrenye «İnebolu - Kastamonu»)*

Yelteşik [*S.*], Şuna buna sataşan *(Düzköy «Ayancık - Sinop»)*

Yeltik [*S.*], Bir şeyde, bir işde eşit olmak isteğinde bulunan *(Lice «Diyarbakır»)*

Yeltin [*S.*], Hafif, ağır karşılığı: **Çam, cevizden daha yeltindir** *(Kışla «Zonguldak»)*

Yeltinmek [*F.*], Harekete hazırlanmak *(Kandilli ocağı «Ereğli - Zonguldak»)*

Yelve [*İs.*], **1.** Yerli şayaktan yapılan ve kadınlar tarafından giyilen bir türül bolca ceket *(Edirne ve köyleri; Çanakkale; Aziziye «Afyon»)* — **2.** Boz renkli, uzun gagalı, çulluğa benziyen bir kuş *(Bartın «Zonguldak»; Lâpseki «Çanakkale»; Suhara «Çıldır - Kars»; İlyaslar «Kırkağaç - Manisa»; Erzincan; Seyitköyü «Giresun»)* — **3.** [*S.*] Haylâz *(Çandır «Giresun»)* — **4.** [*S.*] Şımarık *(Erzincan)*

Yelyepelek [*Zf.*], Çarçabuk, alelâcele, rüzgâr gibi süratli *(Zara «Sivas»; Lâpseki «Çanakkale»; Sungurlu «Çorum»)*

Yelyeperek [*Zf.*], *(Urfa; Elâzığ köyleri)* **[Bak: Yelyepelek]**

Yelyepildek [*Zf.*], *(Sivas)* **[Bak: Yelyepelek]**

Yelyudan [*İs.*], **1.** Bir türlü at hastalığı *(Kadısusuz «Gerede - Bolu»)* — **2.** [*S.*] Boşuna gezen, işsiz, haylâz *(Konya)* **[Bak: Yelve, 3]**

Yelyum [*İs.*], Yorgan *(Sivas çevresi)*

Yem [*S.*], Güzel *(İst. [Muh.])*

Yemece [*İs.*], **1.** Kanser: **Ahmet yemeceden öldü** *(Edirne)* — **2.** Frengi *(Bornova «İzmir»)*

Yemeklemek [*F.*], Düğünlerde davetlilere ziyafet vermek *(Şanlılar «Kuşadası - İzmir»)*

Yemeklik [*İs.*], Rüşvet *(Balkur «Devrek - Zonguldak»)*

Yemelek [*S.*], Yorgun, yürümeye takati kalmıyan *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Yemelemek [*F.*], **1.** Yorulmak, takatsiz düşmek: **Pek çabuk yemeledin** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **2.** Aksamak, topallamak *(Deveviran, Kıbrıscık «Bolu»; Yalvaç «Isparta»; Ağaçköyü «Çanakkale»)*

Yemelik [*İs.*], Zahire (*Balıkesir ve çevresi*)

Yemeni çakmak [*F.*], Delikanlı bir çocuk, babasına evlenmek isteğini anlatmak (*Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»*)

Yemenmek [*F.*], Tehalük göstermek, atılmak (*Yozgat*)

Yemete [*İs.*], Ufak su testisi (*Akşehir «Konya»*)

Yemirmek [*F.*], **1.** Yıkmak (*Karacasu «Aydın»; Isparta; Civanyaylağı «Mersin - İçel»*) — **2.** Bozmak, dağıtmak (*Balıkesir*)

Yemiş [*İs.*], **1.** İncir (*Kırkağaç, İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Menemen, İzmir; Sille «Konya»; Antalya; Karacasu «Aydın»; Ezine «Çanakkale»; Ağlan «Osmaneli - Bilecik» Mamca «Orhangazi - Bursa»*) — **2.** Kavun (*Yoncalı«Doğubayazıt - Ağrı»; Kars*) — **3.** Leblebi (*Kıbrıscık «Bolu»*) — **4.** Söğüt tohumu (*Mucur «Kırşehir»*)

Yemişan [*İs.*], Hezaren denilen çiçek (*Van*)

Yemişen [*İs.*], **1.** Siyah veya kırmızı tatlıca ufak meyveleri olan dikenli ve yabani bir ağaç (*Kilis «Gaziantep»; Alanos «Samsun»; Buğabağı «Çorum»; Sarıcaeli «Çanakkale»; Bozoğlak «Kastamonu»; Yuvacık «İzmit [Muh.]»*) ***[Bak: Kurmuk, 1]*** — **2.** Çitlenmik (*Malatya*) — **3.** Elmanın küçüğü (*Bolu*) — **4.** Bir türlü öküz hastalığı (*Kalafat «Çankırı»*)

Yemişgen [*İs.*], **1.** Kiraz şeklinde meyve veren dikenli bir yaban ağacı (*Kilis «Gaziantep»*) — **2.** Kızılcık (*Mahmutören «Ordu»*) — **3.** Muşmula (*Kastamonu*)

Yemişkan [*İs.*], (*Taşpınar «Ordu»*) ***[Bak: Yapışkan, 2]***

Yemişken [*İs.*], **1.** Çitlenbik (*Edirne*) — **2.** Gülburnu şeklinde siyah ve kırmızı meyveleri olan bir yemiş ağacı (*Gölcük «İzmit»*)

Yemkirmek [*F.*], **1.** İçini çekerek ağlamak (*Üçkuyu «Çal - Denizli»*) — **2.** Sinirlerde ihtilâç husule gelmek (*Tire «İzmir»*)

Yemleme [*İs.*], Atlarda, çok yem yemekten meydana gelen ve ayakları tutuk yürümez bir hale getiren bir hastalık (*Seymen «Çorlu - Tekirdağ»*)

Yemlik [*İs.*], Buğday tarlalarında bazan bağ içlerinde ilkbaharda yetişen, beyaz çiçekli, uzun ve sivri yapraklı mürekkebe fasilesinden küçük bir ot (*Bozkır, Konya; Gerede, Bolu; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Kozan «Seyhan»; Kayseri; Güdül «Ayaş - Ankara»; Gönen «Isparta»; Dereköy «Tokat»; Kızıltoprak «İst.»; Arapkir «Malatya»; Elâzığ ve köyleri; Karzaf «Şiran - Gümüşane»; Kars; Erzincan; Doğubayazıt «Ağrı»; Tamzara, Şebinkarahisar «Giresun»*)

Yemsimek [*F.*], Biraz aksamak, topallamak (*Kozan «Seyhan»; Kayseri*)

Yemsinmek [*F.*], Canı çekmek, istek göstermek (*Sarıoba «Polatlı - Ankara»*)

Yemsük [*İs.*], Tarlanın çukur yeri (*Piteriç «Cimin - Erzincan»*)

Yemşen [*İs.*], **1.** İncir (*Osmaneli «Bilecik»*) **[Bak: Yemiş, 1]** — **2.** (*Azaplı «Kadirli - Seyhan»*) **[Bak: Yemişen, 1]** — **3.** At, kısrak ve eşek gibi hayvanların omuzları (*Adana «Seyhan»*)

Yemşi [*İs.*], Sebzelerin hâsıl ettiği, (domates, patlıcan, bamya gibi) meyveler (*Alavarda, Pirlerkondu «Konya»; Çiftik «Uşak - Kütahya»*)

Yen [*İs.*], **1.** Elbisenin kolu, kol ağzı

(Sungurlu «Çorum»; Sivas; Trabzon; Bâlâ, Karabekir «Yahşihan», Ankara; Karaçulha «Muğla»; Kırşehir; Babasultan «Bursa»; Gelibolu «Çanakkale»; Manisa; İzmir; Afyon; Büyük Alev «Akseki», Çandır «Serik», Kalkan «Kaş - Antalya»; Kastamonu; B. Ahmet «Afyon»; Uzunlu «Kilis - Gaziantep») — **2.** [*S.*] İyi, daha iyi (**Sözünü bilmez densiz kızdan gelin sevmek yen değil mi:** *İnceyer «Ceyhan», Adana «Seyhan»;* **Boş durmaktan boşa çalışmak yendir :** *Sarıoğlan «Kayseri»; Tavara «Reşadiye - Tokat»)* — **3.** Doğurması yaklaşan hayvanların şişkin memesi *(Piraziz «Giresun»; Arpaköy, Seylan köyü «Ordu»; Niksar «Tokat»; Kavak «Yıldızeli - Sivas»)*

Yenbelek [*S.*], Çarpık, iğri *(Kurşunlu «Çankırı»)*

Yence [*S*], Hafif, yeğni *(Gerede «Bolu»;* **Terazinin bu gözü yence geldi :** *Safranbolu «Zonguldak»)*

Yencecük [*S.*], Hafif *(Çerkeş «Çankırı»)* **[Bak: Yence]**

Yencek [*S.*], **1.** Hafifmeşrep: **Şu adam çok yencektir** *(Bolu)* — **2.** Elbisenin kolu, kol ağzı *(Develi «Kayseri»)*

Yencelemek [*F.*], Sarsmak, tartmak: **Hayvanın gemini yenceleme** *(Afyon)*

Yenci [*İs.*], Oyunda ebe *(Bursa)*

Yencilek [*S.*], Hafif *(Ağdar «Yusufeli», Zeytinlik «Artvin - Çoruh»; Kars)* **[Bak: Yenilcek]**

Yencilmek [*F.*], İtibar etmek *(Bolvadin «Afyon»)*

Yencimek [*F.*], Asılmak, çekmek; sallamak (ağaç hakkında) *(Üçkuyu «Çal - Denizli»)*

Yençmek [*F.*], Sarsmak, tartmak; silkmek, sallamak [ağaç hakkında] *(Aydın)*

Yendir etmek [*F.*], Tenezzül etmek *(Çemişgezek «Tunçeli»;* **Yendir etmiyor :** *Erzurum)*

Yendürmek [*F.*], Tahvil etmek, kalbetmek, haline koymak : **Bir gülün hatırı için cihanı düze yendürdüm** *(İst. [Muh.])*

Yenek [*S.*], Yedikçe yenmesi istenilen, pek sevilen: **Çavuş üzümü yenek bir üzümdür** *(Mut «İçel»)*

Yenge [*İs.*], **1.** Düğün davetçisi *(Yukarı Söğütönü «Eskişehir»)* — **2.** Gelini oğlan evine götüren kadınlardan her biri *(Akçakaya «Kayseri»)*

Yengel [*S.*], Az yağlı yemekler, hafif tatlılar *(Gaziantep; Köy «Kayseri»)*

Yengi [*S.*], Yeni *(Konya; Kastamonu; Urfa)*

Yengil [*S.*], **1.** Hafif, ağır olmıyan *(Bartın «Zonguldak»; Orhanlı «Seferihisar - İzmir»; Vize «Kırklareli»; Vezirköprü «Samsun»; Mesudiye «Datya - Muğla»)* — **2.** Çevik *(Edirne)* — **3.** Hafifmeşrep *(Mesudiye «Datya - Muğla»)*

Yenglemek [*F.*], Yeşermek, yeşillenmek [ağaç veya çayır hakkında] *(İst.)*

Yenice [*İs.*], Yeni yetiştirilmiş bağ *(Isparta; Osmaniye «Seyhan»; Emirli «Elbistan - Maraş»; Manisa; Pazarcık, Gaziantep; Bargız «İsmetpaşa - Malatya»)* **[Bak: Göverdim]**

Yenicek [*S.*], Hafif, ağır olmıyan *(Düğer (?))*

Yenidünya [*İs.*], **1.** Maltaeriği *(Adana «Seyhan»; Gaziantep)* — **2.** Böğrülce, karnıkara *(Isparta)* — **3.** Yeni doğmuş çocuk *(Taraklı «Kocaeli»)*

Yenik [*İs.*], **1.** Zimmet, açık: **Tah-**

sildar Alinin yeniği çıktı *(Sarağıl «İznik - Bursa»)* — **2.** Mağlûp, yenilmiş [pehlivanlar arasında] *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)*

Yenil [*S.*], Hafif *(Sinop; Tavaklı «Ezine - Çanakkale»; Beykoz «İst.»; Çal «Denizli»)*

Yenilcek [*S.*], **1.** Hafif *(Milâs, Ahi «Muğla»; Çanıllı köy «Ayaş - Ankara»; Bigadiç «Çanakkale»)* ***[Bak: Yenicek, yencilek]*** — **2.** Hafifmeşrep, hoppa *(Malatya dolayı; Ahi «Muğla»)*

Yenile [*Zf.*], Şimdi, hemen: **Yenile gitti** *(Gerze köyleri «Sinop»)* ***[Bak: Yenilek]***

Yenilek [*Zf.*], Şimdi, hemen *(Niğde)* ***[Bak: Yenile]***

Yenilicek [*S.*], Haşarı, şımarık, terbiyesiz *(Tavaklı «Ezine - Çanakkale»)* ***[Bak: Yenilcek, 2]***

Yenilik [*İs.*], **1.** Yeni yetiştirilmiş bağ *(Çiftlik «Kalecik - Ankara»)* ***[Bak: Yenice]*** — **2.** Derilerin ikinci ve sonuncu defa atıldığı kireç kuyusu *(Trabzon)*

Yenir [*İs.*], Ekmek *(Vize «Kırklareli [Muh.]»)*

Yenirbaşı [*İs.*], Firengi *(Yozgat)*

Yenirce [*İs.*], **1.** Firengi *(Büğdüz «Çorum»; Ezine, Heniske «Ezinepazar - Amasya»; Küçükkabaca «Uluborlu - Isparta»)* — **2.** Gangren *(Bergama «İzmir»)* — **3.** Cüzam, miskin illeti *(İst.)* — **4.** Şirpençe *(Vezirköprü «Samsun»)*

Yenirseği [*S.*], Sakat memeli koyun, keçi veya inek *(Ağcakışla «Maden - Yozgat»)*

Yeniş [*İs.*], Dağın tepesinden aşağıya kadar olan ciheti *(Kars)*

Yenişe [*İs.*], Suların akışı *(Bayburt «Gümüşane»*

Yenişmek [*F.*], **1.** Müsabaka yapmak *(Gaziantep; Deste köyü «Çumra - Konya»)* — **2.** Güreşmek: **Kendine güvenmiyen yenişe çıkmaz** *(Düzköy «Giresun»)*

Yeniyaka [*İs.*], Yeni ev kuran, ayrı ocak yakan *(Navdalı «Mut - İçel»; Narlıdere «İzmir»)*

Yeniye [*Zf.*], Gelecek sene *(Bornova «İzmir»)*

Yeni yetme [*S.*], Yeni yetişen, delikanlı *(Ulubey «Ordu»; Kayseri; Vize «Hopa - Çoruh»; Kars)*

Yeni yıl [*İs.*], Ocak ayı *(Erzurum; Rize)*

Yeni yirinti [*İs.*], Denizlerin kabarıp inme sırasında kumlar üzerinde hâsıl ettiği yollar *(Kaklıç «Menemen - İzmir»)*

Yenkılanmak [*F.*], Eğilip düzelmek, esnemek *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Yenki [*S.*], Sersem, şaşkın *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Yenkmek [*F.*], Kazanmak [Lâdeste, kumarda, güreşte] *(Trabzon)*

Yenlemek [*F.*], Doğurması yaklaşan inek, koyun ve keçi gibi hayvanların, süt gelen memeleri büyüyüp dolgunlaşmak *(Niksar «Tokat»; Çallı «Sivas»; Mülâyim «Zonguldak»; Gerze «Sinop»; Donbaylı «Salihli - Manisa»; Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»)*

Yenli [*S.*], **1.** Hafif, ağır olmıyan *(Homa «Manavgat», Kalkan «Kaş - Antalya»; Sarıidris «Karaağaç - Isparta»; Niğde; Konya; Kızan «Dadya - Muğla»; Yenicekale, Elbistan «Maraş)* — **2.** Hafifmeşrep, hoppa *(Balçuva «İzmir»)*

Yenlicek [*S.*], Hafifmeşrep *(Konya)*

Yenlik [*S.*], Hafif *(Şebinkarahisarı, Alucra «Giresun»; Trabzon; Papasköy, Samsun)*

Yenmek [*S.*], Yavru doğururken, yavrusunu bırakıp kaçan keçi *(Çandırlar «Seyhan»)*

Yennemek [*F.*], **1.** *(Durak, Ulubey «Ordu»; Mesudiye «Giresun»; B. Çaylı «Dörtyol - Hatay»)* **[Bak: Yenlemek]** — **2.** Yeşermek, ağaçlar yeniden yaprak açmak *(Durak «Ordu»)* **[Bak: Yenglemek]**

Yensel [*İs.*], Hafif tatlı: **Yenselleri çok severim** *(Afyon)* **[Bak: Yengel]**

Yensemek [*F.*], İstihfaf etmek, hafifsemek, küçük görmek *(İznik «Bursa»; Karacaviran köyü «?»; Balıkesir ve çevresi; Edirne)*

Yensimek [*F.*], Galebe çalmak, tefevvuk etmek, üstün gelmek *(Bayburt «Gümüşane», Vize «Kırklareli»; İst.* [*Muh.*]*)*

Yensimi olmak [*F.*], Turşu bozulur hale gelmek *(İst.* [*Muh.*]*)*

Yensiz [*İs.*], Kolsuz dış gömleği *(Türkmenli «Bayramiç - Çanakkale»)*

Yenşek [*S.*], Hafif *(Geyve «Kocaeli»; Göynük «Bolu»; Kargı «Tosya», Ayvalı «Taşköprü - Kastamonu»; Yakacık «İst.»)*

Yentür [*S.*], Kalender, derbeder, harâbâti *(Yalıköy «Bolaman - Ordu»)*

Yenük [*İs.*], Zimmet, açık: **Mustafanın yenüğü var** *(Tekke köyü «Erbaa - Tokat»)* **[Bak: Yenik, 1]**

Yenür [*İs.*], Frengi *(Kemaliye «Malatya»; Kartal «İst.»)* **[Bak: Yenirce, 1]**

Yepelek [*Zf.*], **1.** Alelâcele, hemen, çarçabuk *(Saimbeyli «Seyhan»)* — **2.** [*İs.*] Dalga, temevvüç *(Dombaylı «Salihli - Manisa»)* — **3.** [*İs.*] Davarların seve seve yedikleri bir nevi ot *(Bozüyük «Bilecik»)* — **4.** [*İs.*] Enli yaprakları haddinden fazla büyüyüp kenarlarına sarkan bitki *(Bozüyük «Bilecik»)* — **5.** [*S.*] Körpe, taze *(Kavuncu «Tefenni - Burdur»; Bolvadin «Afyon»)* — **6.** [*S.*] Küçük, sabiy *(Kavuncu «Tefenni - Burdur»; Bolvadin «Afyon»)* — **7.** [*S.*] Alçak ve geniş bina *(Edirne)*

Yepelemek [*F.*], **1.** Birini, el ile sırtına yavaş yavaş vurarak, sevmek, okşamak *(Karaköy «Nallıhan - Ankara»; Kaş «Antalya»; Çukurköy «Menemen - İzmir»; Kastamonu; Karacaviran «?»; Dadanıköyü «Bolu»; Kabaoğlu «Zonguldak»)* — **2.** Hamuru yassıltıp açmak *(Hisarardı (Isparta»)* — **3.** Topallamak *(Şabanözü «Çankırı»)* — **4.** Genç bir atın binmek için sırtını okşamak: **Üçte yepelemek, dörtte tepelemek** *(Sinop)*

Yepellemek [*F.*], Okşamak *(Çanakkale)*

Yepeşlemek [*F.*], Okşamak, sevmek *(Kadıköy, Eldirek, Bodrum, Muğla)*

Yepezlenmek [*F.*], Ekinler büyümeğe başlamak *(Büyük Kabaca «Uluborlu - Isparta»)*

Yepindi [*İs.*], Süt ve yoğurttan yapılan bulamaç *(Konya)*

Yepinti [*İs.*], Koyu ve yağlı sütten kaynatılarak yapılan tatlı bulamaç *(B. Hacılar, İleköp «Uluborlu-Isparta»; Yukarı İnceyer «Ceyhan - Seyhan»; Akseki «Antalya»; Üçkuyu «Çal - Denizli»)*

Yepişlemek [*F.*], **1.** Birini, el ile arkasına vurarak sevmek, okşamak *(Tire «İzmir», Milâs, Turgut «Muğla»)* **[Bak: Yepelemek, 1]** — **2.** Bir şeyi, meselâ hamuru, el ayasile yaymak, genişletmek, yassıltmak *(Bayındır «İzmir»)*

Yepiştirme [*İs.*], Darı unundan yapılmış börek *(Yenile köyü «Muğla»)*

Yepme [*İs.*], Ispanak veya diğer bir sebze katılarak yapılan börek *(Dampınarı «Tire - İzmir»)*

Yepmek [*F.*], Hamur gibi şeyleri el ile vura vura yassıltmak: **Hamuru yeptim bezirme yaptım** *(Tire «İzmir»)*

Yeprem [*S.*], Becerikli, müteşebbis *(Kadıköy «Sarayköy - Denizli»)*

Yer [*İs.*], Yatak: **Anne yerimi ser!** *(Şekeroba «Maraş»)*

Yeralan [*İs.*], Ovalarda sivrice birer tepe teşkil eden toprak *(Sidere «Hopa - Çoruh»)*

Yer bağırsağı [*İs.*], Çamurlarda bulunan uzun bir nevi kurt *(Konya)*

Yerbasan [*İs.*], Silindir *(Erzurum)*

Yer biçimi [*İs.*], Kroki *(Ünye «Ordu»)*

Yerce göğce [*İs.*], Kemirici hayvanlardan Kokarca *(Çimşit «Bâlâ - Ankara»)*

Yerce gövce ve **yerce göce** [*İs.*], Sansar nevinden kokarca denilen hayvan *(Sarayönü «Saiteli - Konya»)* **[Bak: Yerce göğce]**

Yerce güce [*İs.*], *(Atlasköyü «Sivrihisar - Eskişehir»)* **[Bak: Yerce gövce]**

Yerçel [*S.*], Suyu içerken ağziyle süzen hayvan *(Hortu «Ereğli - Konya»)*

Yerçellemek [*F.*], Beğenmemek, hoşlanmamak: **Davar durgun suyu yerçeller** *(Emirler köyü «Bâlâ - Ankara»)*

Yerçil [*S.*], Bir şeyi, meselâ bazı yemekleri, beğenmiyen: **Bizim çocuk yerçildir** *(Çivril «Denizli»)*

Yerdan [*İs.*], Alâyiş, debdebe; eda, şive, naz *(Kastamonu)*

Yer depremek [*F.*], Zelzele olmak *(Genç «Bingöl»)*

Yer deprenmesi [*İs.*], Zelzele *(Camili «Antalya»)*

Yer depreşmek [*S.*], *(Yahyalı «Sarıoğlanlı - Kayseri»)* **[Bak: Yerdepremek]**

Yerden yapma [*S.*], Kısa, bodur *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yerden yığma [*S.*], Bodur boylu ve şişman *(Zonguldak; Erzurum)*

Yerdeş [*S.*], Hemşeri, bir şehirden, bir kasabadan *(Reşadiye köyü «Üsküdar - İst.»)*

Yerdim [*İs.*], Memleket *(Tilek köyü «Malatya»)*

Yerdutu [*İs.*], Yabani çilek, böğürtlen *(Hadım «Konya»)*

Yerebakan [*S.*], Sinsi, mürai *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yerebatan [*İs.*], Havuç *(Bilecik; Sivas)* **[Bak: Keşir, Pürçüklü]**

Yeregeçen [*İs.*], Havuç *(Ş. Karaağaç «Isparta»; B. Karabağ «Bolvadin - Afyon»)*

Yerekaçan [*İs.*], Havuç *(Ergine «Bakacak - Isparta»)*

Yeren [*İs.*], Arkadaş, ahbap *(Urfa; Samköyü «Gaziantep»)*

Yerenlik [*İs.*], Şakalaşma *(Nizip «Gaziantep»; Maraş)*

Yereşeği [*İs.*], Çekirge gibi uzun uzun ayakları olan bir cins böcek *(Lâpseki «Çanakkale»; Konya)*

Yerevi [*İs.*] **1.** Kulübe *(Kütahya; Bolvadin «Afyon»)* — **2.** Bodrum, mahzen *(Malatya; Armutlu «Kemalpaşa - İzmir»)*

Yer geçiği [*İs.*], Tarlalarda suların tesiriyle meydana gelen çukur *(Ergen uşağı köyü «Kozan - Seyhan»)*

Yergin [*İs.*], Çiftçiler arasında, hava elverişli olsa bile, tohum atılması iyi sayılmıyan günler *(Eğrigöz, Alayunt «Kütahya»)*

Yerginlik [*İs.*], Kadınların gebeliği sı-

rasında bazı yemeklerden iğrenmesi, aş yirme hali *(Kırşehir)*

Yerginmek [*F.*], Aş yirmek *(Kesme «Eğridir - Isparta»)*

Yer göçmesi [*İs.*], Heyelân, kayma: **Dün Lalapaşa yolunda küçük bir yer göçmesi oldu** *(Edirne [Muh.])*

Yer gözü [*İs.*], Toprak üzerinde meydana gelen, az geniş ve derin çatlak *(Kabaağaç «Fethiye - Muğla»)*

Yer ığranmak [*F.*], Zelzele olmak *(Bostanlar «Bahçe - Seyhan»)*

Yeri [*S.*], Terbiyesiz, çapkın *(Nallıhan «Ankara»)*

Yerik [*S.*], **1.** Aş yiren gebe kadın *(Urfa; Dişli «Bolvadin - Afyon»; Akpınar «Ordu»; Yaslıbahçe «Bulancak - Giresun»)* — **2.** Yaraşan, lâyık: **Bu adam bu işe daha yeriktir** *(Artvin «Çoruh»)*

Yeriklemek [*F.*], Aş yirmek *(Diyarbakır; Erzurum)*

Yerik yermek [*F.*], Aş yirmek *(Çankırı; Pirasiz «Bulancak - Giresun»)*

Yerilmek [*F.*], Yukarıdan aşağıya inmek *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Köşker «Kırşehir»)*

Yerincek [*S.*], Kendini küçük gören, mütevazi *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Yerincekli [*S.*], Kederli: **Ahmet çok yerinceklidir** *(Hayrabolu - «Tekirdağ»)*

Yerindirmek [*F.*], Gücendirmek, darıltmak: **Hem yerindirdi, hem sevindirdi** *(Sasallı «Menemen - İzmir»)*

Yerinmek [*F.*], **1.** Kederlenmek, acı duymak, eseflenmek *(Şabanözü «Polatlı», Akdoğan «Kızılcahamam - Ankara»; Kuyucak «Lâdik - Samsun»; Hisarüstü «Keşap - Giresun»; Mülâyim «Safranbolu», Tekeönü «Ereğli», Musaustaköyü, Sandallar «Devrek - Zonguldak»;* **Alta düştüm diye yerinme, üste çıktım diye sevinme:** *Bolu; Kastamonu; Bergama, Bayındır, Bornova «İzmir»; Bozkır «Konya»; İnegöl «Bursa»; Lâpseki «Çanakkale»; Yolgeçen «Seyhan»; Korkuteli «Antalya»; Akhisar «Geyve - Kocaeli»; Cebel «Eğridir - Isparta»)* — **2.** Pişman olmak *(Bergama «İzmir»; Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **3.** Gıpta etmek *(Nevşehir «Niğde»; Kesme «Eğridir - Isparta»; Burhaniye «Nazilli - Aydın»; Endel «Ceyhan», Adana, Cebelibereket «Seyhan»; Erzurum ve köyleri; Erzincan)* — **4.** Hoşlanmamak, beğenmemek *(Demirciler «Gebze - Kocaeli»)* — **5.** Kıskanmak *(Musausta «Devrek - Zonguldak»; Çeşme «İzmir»; Kütahya ve köyleri; Piraziz «Giresun»)* — **6.** Gücenmek *(Mucur «Kırşehir»; Uğru «Araç - Kastamonu»)* — **7.** Yadırganmak *(Ankara* [Bir Kıbrıslıdan]*)* — **8.** Kendisine güvenmemek *(Şabanozü «Polatlı - Ankara»)* — **9.** Yoksuzluktan acınmak: **Uşak kısmı ilde ne görse yerinir** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **10.** Mahzun olmak *(Tosya «Kastamonu»)* — **11.** İstediği bir şeyi yapamamaktan doğan acıyı hissetmek *(Kastamonu)*

Yer kayması [*İs.*], Heyelân, ürkme *(Gaipler «Kandıra - Kocaeli»)*

Yerkökü [*İs.*], Havuç *(Diyarbakır* [Bir Kerküklüden]*)*

Yer köpeği [*İs.*], Tarla sıçanı *(Edirne)*

Yerküpelisi [*İs.*], Küpe çiçeğine benziyen ve ekseriyetle bahçelerde yetiştirilen penbe bir çiçek *(Konya)*

Yerlik [*İs.*], Kiler *(Adapazarı «Kocaeli»)*

Yermek [*F.*], **1.** Zemmetmek, kötülemek, hakkında fena söylemek *(Sinop; Bartın «Zonguldak»; Ünye «Ordu»; Samsun; Mudurnu, Bolu ve köyleri; Uruş «Beypazarı»; Ankara; Keskinköyü «Eskişehir»; Bayındır «Beyşehir - Konya»; Bilecik; Göndürle «Atabey - Isparta»; Tire, Kemalpaşa, Bayındır «İzmir»; Ağaçköyü, Çanakkale; Ömerköy «Bandırma - Balıkesir»; Evciler «Dinar», İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Fariske «Ermenak - Konya»; Korkuteli, Kalkan «Kaş», Bağyaka «Finike - Antalya»; Alayunt «Kütahya»; Maraş; Dedeköyü «Çal», Kelekçi «Acıpayam», Kadıköy, Reşadiye; Denizli; Bürhaniye «Nazilli - Aydın»; Demirciler «Gebze - Kocaeli»)* — **2.** Beğenmemek *(Kilis «Gaziantep»; Korkuteli «Antalya»; Suluca «Lâpseki - Çanakkale»; Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Urla «İzmir»; Göndürle «Atabey - Isparta»; Orta «Çankırı»; Adana «Seyhan»)* — **3.** Seçmek, fark ve temyiz etmek *(Kastamonu; Mârâ «Silifke - İçel»; İncirköy «Muğla» Kayseri ve köyleri)*

Yermeseri [*İs.*], Akerik *(Kestanecik «Ereğli - Zonguldak»)*

Yermeşik [*S.*], Sırnaşık *(Söğüt «Bilecik»)*

Yermük [*İs.*], Ekin tarlalarında biten yabani bir nevi ot *(Devrekâni «Kastamonu»)*

Yernik [*S.*], Hasretkeş, mütehassir *(Buğdaycık «Bahçe - Seyhan»; Kuyuluk «Kozan - Seyhan»)*

Yeropkunu [*İs.*], Yer çöküntüsü: **Yeropkununa kervanını uğratma** *(Balkanda «Beyşehir - Konya»)*

Yerotu [*İs.*], **1.** Havuç *(Ortaköy «İncesu», Kayseri; Mucur «Kırşehir»; Karapınar «Konya»; Oyaca köyü «Sungurlu - Çorum»; Yozgat; Adana «Seyhan»)* **[Bak: Keşir, Pürçüklü]** — **2.** Yerelması *(Cemele köyü (Kayseri»)*

Yeroynaması [*İs.*], Zelzele, deprem *(Erzurum; Doğubayazıt «Ağrı»; Hakkâri; Elâzığ; Eskialibey «İskilip», Çorum; Nize «Kayseri»; Kuruçay «İliç - Erzincan»; Gölcük «İzmit - Kocaeli»)* **[Bak: Yer ığramak]**

Yerpinti [*İs.*], Yağda kavrulan una süt ve şeker ilâvesile yapılan bir türlü tatlı *(Akseki «Antalya»)*

Yerpis [*İs.*], Nâne *(Malatya)*

Yersakızı [*İs.*], Köklerinden siyah renkli sakız çıkarılan bir nevi yaban otu *(Dereköy «Tokat»)*

Yersarsıntısı [*İs.*], Zelzele *(Körküler köyü «Yalvaç - Isparta»)*

Yersekçi [*S.*], Sebatsız, maymun iştahlı *(Mesudiye «Datça - Muğla»)*

Yersel [*S.*], Muhakkar, aşağılanmış *(Umköyü «Ankara»)*

Yerselemek [*F.*], Hırpalamak, muştalamak *(Ilgaz «Çankırı»)*

Yersellemek [*F.*], Aşağı görmek, aşağılamak, kötülemek, adam yerine koymamak *(Yoğunpelit «Beypazarı»; Pazar «Kızılcahamam», Umköyü «Ankara»; Gerede «Bolu»)* **[Bak: Delbizlemek]**

Yersemek [*F.*], Beğenmemek *(Çanakkale)*

Yersimek [*F.*], Un veya buğday topraksı topraksı kokmak: **Buğday ambarda yersimiş** *(Hısarcık «Kayseri»)*

Yersiz [*S.*], Münasebetsiz, lâübali konuşan *(Tire «İzmir»; Tepecik «Simav - Kütahya»)*

Yertme [*İs.*], Taraça, Balkon *(Kemaliye «Malatya»)*

Yertmeç [S.], Uyan, tâbi *(Konya köyleri)*

Yerük [S.], Aşyiren kadın *(Giresun köyleri)*

Yeryaran [İs.], Mantar *(Ovasaray «Çorum»; Gerze «Sinop»)*

Yeryuvarlağı [İs.], Arz küresi *(Kocaeli)*

Yerzem [İs.], Bodrum *(Kayseri)*

Yes [İs.], Sahip, malik: **Yessinin başını yesin** [ilenç yerinde] *(Ahlat «Bitlis»)*

Yesenli ve **pesenli** [İs.], Hafif yağmurlu hava *(Cebel «Eğridir - Isparta»)*

Yesimek [F.], Buruşmak, pörsümek, sölpümek *(Kular «İzmit - Kocaeli»)*

Yestehlemek [F.], Büyük aptestini etmek *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yeş [İs.], Ekşi hamurdan yapılan bir nevi yemek *(Balıkesir köyleri; Gerze ve köyleri «Sinop»)*

Yeşermek [F.], Ağaçlar yeşillenmek, çimenler gövermek *(Sasallı «İzmir»)*

Yeşge [S.], Haşarı, hırçın: **Bu çocuk çok yeşgedir** *(Farzant «Çorum»)*

Yeşi at [İs.], Bir türlü at tonu, rengi *(Şereflikoçhisar «Ankara»)*

Yeşil [İs.], **1.** Koyu al at *(Çiftlik, Başköy «Ankara»; Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Yeşil başlı erkek ördek *(Manisa)*

Yeşilbaş [İs.], **1.** Ördek nevinden yeşil başlı bir av kuşu *(Isparta)* — **2.** İri ve yeşil renkli kertenkele *(İhsaniye «İst. [Muh.]»)*

Yeşilibenim [İs.], Alâimüssema, alkuşak *(Muğla, Denizli)*

Yeşilistan [İs.], İri ve yeşil kertenkele *(Çakıralan «Havza - Samsun»; Atlasköyü «Sivrihisar - Eskişehir»; Oğulköyü «Kastamonu»; Otacı «Kızılcahamam - Ankara»)*

Yeşil kalamak [İs.], Büyük ve yeşil renkli kertenkele *(Çeşnigir «Karacabey - Bursa»)*

Yeşilkurbağa [İs.], Otlar arasında bulunan yeşil renkli ve zehirli bir cins kurbağa: **Bizim öküz yeşil kurbağa yemiş öldü** *(Tire «İzmir»)*

Yeşilkuşak [İs.], Alâimüsema, kavsi kuzah *(Kılandıras «Sandıklı-Afyon»; İvrindi «Balıkesir»)*

Yeşillenmek [F.], Erkeğin kadına veya kadının erkeğe karşı cinsî arzularını ifade ve hareketlerile hissettirmek *(Amasya)*

Yeşillik [İs.], Hıyar, salatalık *(Bandırma «Balıkesir»)*

Yeşilüstan [İs.], *(Keşanuz «Ankara»)* **[Bak: Yeşilistan]**

Yeşmak [İs.], Değirmen taşının ön tarafına gerilip unun sıçramasına mâni olan eğri ağaç *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Yete [İs.], Sakatlık *(Baykurt «Gümüşane»)*

Yetek [İs.], Gâye *(Bergama «Balıkesir»)*

Yetemeli [İs.], Atın ön bacakları arasındaki nişan: **Yetemeli atını çekte yarışa gidelim** *(Sarıcaköyü «Şiran-Gümüşane»)*

Yeten [İs.], Canlı yaratıklar *(Şıhlar, Ulubey - Ordu»;* **Yatan ölmez, yeten ölür:** *Bayburt «Gümüşane»)*

Yetenek [S.], Tabiî vaktinden, mevsiminden sonra tekrar yetişen, olan veya süren ekin, ot meyve ve sebze gibi mahsuller *(Niğde; Gaziantep; Şükriye «Ceyhan - Seyhan»)* **[Bak: Hoşur, 6]**

Yeterge [İs.], Kâfi, kâfi miktar: **Bu yıl yetergesi kadar yağmur yağmadı** *(Lohan köyü «Gaziantep»)*

Yete vurmak [*F.*], At veya merkepler, arka ayağını ön ayağına çarpmak *(Köşker «Kırşehir»)*

Yetgin ve **yetkin** [*S.*], Olgun, kemale ermiş *(Van; Gümüşane; Hocalar «Sandıklı - Afyon»; İst.)*

Yetice [*S.*], Tuzlu, çok tuzlu *(Bulancak «Giresun»)*

Yetiğine varmak [*F.*], Farkına varmak, bir şeyin aslına muttali olmak: **Işin sonradan yetiğine vardım** *(Pasinler «Erzurum»)*

Yetik [*S.*], **1.** Erişmiş, yetişmiş, büyümüş, kemale gelmiş *(Erzurum; Lâdik köyü «Mucur - Kırşehir»; Mut «İçel»; Şarkışla «Sivas»; Konya; Tokat; Kadışehir «Sorgun - Yozgat»)* — **2.** Olgun, kâmil, bilgili *(Bayburt «Gümüşane»; Deliktaş «Kangal - Sivas»; Hacılar «Hekimhan - Malatya»; Erciş «Van»; Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Sasan «Siirt»)* — **3.** Kayıp, zayi *(Lâpseki «Çanakkale»; Kürtköyü «Altıntaş», Kütahya; Çırpıcılar «Eşme», İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Gölcükler «İzmir»; Kocaköy «Ayvacık - Çanakkale»)* — **4.** İri, büyük *(Süksün «İncesu - Kayseri»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)* — **5.** Yetişkin, delikanlı *(Dümeli «Çankırı»; Ayaş «Ankara»)* — **6.** Hafif, yeğni *(Boyabat «Sinop»)*

Yetiklik [*İs.*], Yetişmiş deve *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Yetik olmak [*F.*], Vâkıf olmak: **Dediklerinize yetik oldum** *(Erzurum)*

Yetiksiz [*S.*], Vakti gelmeden doğan çocuk *(Bursa [Muh.]; Malkara «Tekirdağı»)*

Yetilmek [*F.*], Ermek, kemale gelmek, büyümek *(Balıkesir ve çevresi; Kayı köyü «Emet - Kütahya»; Ankara* [bir Kıbrıslıdan])

Yetim çenberi [*İs.*], Yağdığı zaman erimeyip kalan, tutan kar *(Adana «Seyhan»)*

Yetirik [*S.*], Şımarık *(Mudurnu «Bolu»)* **[Bak: Yılçarık]**

Yetirlemek [*F.*], Tamamlamak, bitirmek: **İşlerimi yetirlemek istiyorum** *(Kaş «Antalya»)*

Yetirmek [*F.*], **1.** Kaybetmek *(Gümele «Söğüt - Bilecik»; Ankara; Keskin köyü «Eskişehir»; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»; Bursa; Taşköprü «Kastamonu»)* **[Bak: Yitirmek]** — **2.** İkmal etmek, bitirmek, tamamlamak **(Dün bir lira yetirdim** : *Bağyaka «Finike - Antalya»; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)* — **3.** İkmal etmek, üstünü doldurmak *(Kınık «Fethiye - Muğla»; Bolu)* — **4.** Yetiştirmek, meydana getirmek: **Oğlan yetirdim, kız yetirdim * Ağır yükü ben götürdüm** *(Pütürge «Malatya»)* — **5.** Götürmek *(Urfa)* — **6.** Çıkarmak, iblâğ etmek: **Yüce dağ başına çıktım oturdum * Derdim elli idi yüze yetirdim** *(Sırçalı «Safranbolu - Zonguldak»)*

Yetiz [*S.*], **1.** Tamam, tekmil *Kaş, Alâiye «Antalya»; Datça «Muğla»)*

Yetizlemek [*F.*], **1.** Tamamlamak, ikmal etmek *(Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **2.** Tetkik, tefahhus, tecessüs etmek: **Tavşanın nereye girdiğini yetizledim** *(Muğla)*

Yetle [*İs.*], Şaka: **Yetle söylüyorum** *(Horzum «Tefenni - Burdur»)*

Yetli [*İs.*], Şaka *(Kastamonu; Eymür köyü (?); Çerkeş «Çankırı»)*

Yetme [*İs.*], **1.** Taranmış yün *(Kocaköy «Ayvacık - Balıkesir»)* — **2.** Balkon, traça, tahtaboş *(Kemaliye, «Erzican»; Harput «Elâzığ»; Ankara)* —

3. Dam, sakaf: **Yetmeyi aktardık** *(Kemaliye «Erzincan»)*

Yetmedi [*İs.*], Minder (**Yetmedinin yüzü eskimiş** : *Belemedik «Seyhan»; Bahri köyü «Akçadoğan - Malatya»)*

Yetmek [*F.*], **1.** Kemale gelmek, olgunlaşmak, *(Balıkesir ve çevresi; Haymana «Ankara»; Elbaşı «Bünyan - Kayseri»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Samsun; Sivas)* — **2.** İnsanı veya hayvanı çekmek *(Bahattin «Ordu»; Köy «İçel»; Muratlı «Çorlu - Tekirdağ»;* **Yetersen deve yet, güdersen koyun güt** : *Çavdır «Burdur»; Kocaköy «Ayvacık - Balıkesir»; Çal «Denizli»)*— **3.** Yardım etmek *(Ödemiş «İzmir»)*

Yetmeyesice [*İs.*], Büyümeyesice *(Elbistan «Maraş»)*

Yetük [*S.*], Erişmiş, bülûga ermiş *(Maçka köyleri «Trabzon»; Şebinkarahisar «Giresun»)*

Yevek [*İs.*], Asma yaprağı *(Zencidere «Kayseri»)*

Yevelemek [*F.*], Uyku veya hastalık esnasında saçma sapan konuşmak, sayıklamak *(Elezli «Vakfıkebir - Trabzon»)*

Yevemek [*F.*], **1.** Bel ile bellenmiş bir yeri tekrar düzeltmek *(İsmetpaşa «Malatya»)*— **2.** Eğirilmiş ince ipi iki kat edip kirman veya iğ ile bükmek *(Bügünüz «Bünyan - Kayseri»)*

Yevlen [*S.*], Hafif *(Adana «Seyhan»)*

Yevli [*İs.*], Çulluk kuşu *(Burunkaya «Zonguldak»)*

Yey [*S.*], İyi, hayırlı *(Bandırma «Balıkesir»; Çankırı)*

Yeydene [*İs.*], Kerpiçin küçüğü *(Trabzon)*

Yeydirmek [*F.*], Daha iyi olmak *(İst.)*

Yeye [*İs.*], **1.** Azı dişleri büyümüş erkek domuz *(Pazarcık «Bozüyük, Söğüt «Bilecik»; Akoluk, Viranköy «Kütahya»)* — **2.** [*S.*] Ziyankâr *(Yakademirciler «Zonguldak»; Çaltılar «Fethiye - Muğla»)* — **3.** [*S.*] Hırsız *(Akoluk «Kütahya»)* — **4.** [*S.*] Yılkıdan ayrı yayılan beygir *(Çay «Bolvadin - Afyon»)*

Yeyen [*S.*], **1.** Fazla, çok *(Gaziantep)* — **2.** Dehşetli *(Gaziantep)*

Yeygel [*S.*], **1.** Lezzetli, müştehî *(Kangal «Sivas»)* — **2.** Demirci *(Avlunlar «Tokat»)*

Yeygi [*İs.*], **1.** Yiyecek şeyler, me'kûlât *(Bursa; Afyon; Giresun köyleri; Anadolu (?))* — **2.** At, öküz gibi hayvanlar için hazırlanıp saklanan kışlık yiyecek, yem *(Durak «Ulubey - Ordu»; Burdur)* — **3.** Tilki, kurt kapanlarına konulan yem *(Aydın)*

Yeygilemek [*F.*], Konak yerlerinde hayvanları yemlemek: **Hayvanları biraz yeygilesek nasıl olur ?** *(Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Yeygin [*S.*], Çapkın, huysuz, çılgın: **Ali ağanın çocuğu çok yeygindir** *(Narlıca «Orhangazi - Bursa»)*

Yeygü [*İs.*], *(Sivas)* **[Bak: Yeygi, 1]**

Yeyilgen [*S.*], Şımarık, nazlı *(Antakya «Hatay»)*

Yeyilmek [*F.*], Şımarmak *(Yozgat; Alacahan «Sivas»)* **[Bak: Yelikmek, 2]**

Yeyim [*İs.*], Rüşvet *(Malatya, Navdalı «Mut - İçel»)*

Yeyin [*S.*], **1.** İyi: **Bu elma çok yeyindir** *(Çarşamba «Somsun»)* — **2.** Çok, fazla, ziyade *(Bergama «İzmir»)* — **3.** Çevik ve çabuk yürüyen, pek hızlı giden, koşan *(Saraycık «Kütahya»;* **Yeyin at yorulur da gönül**

yorulmaz, El kızı bulunur da kardeş bulunmaz : *Afyon; Gemrik «Ordu»; Karacalar «Çerkeş - Çankırı»)*

Yeyinti [*İs.*], *(Nevdallı «Mut - İçel»; Adana «Seyhan») [Bak: Yeygi, 1]*

Yeyke [*İs.*], El ile kullanılan kayık dümeninin kolu *(Bartın «Zonguldak; Sinop)*

Yeykinmek [*F.*], **1.** Kımıldamak *(Vezirköprü «Samsun»)* — **2.** Kalkmak, davranmak *(Şabanözü «Çankırı»)* — **3.** Hazır bulunmak, tetikte olmak *(Göynük «Bolu»)* — **4.** Ürkmek, korkmak: **Bu çocuk her şeyden yeykinir** *(Dadanı «Bolu»)*

Yeymen [*S.*], Zalim *(Sarıyer «İst.»)*

Yeyni [*S.*], **1.** Hafif *(Karadiken, Tarsus, Civanyaylağı, Mersin, Yapıntı «Mut - İçel»; Yenidamlar «Alâiye», Ferizler «Anamur - Antalya»; Toprakkale «Osmaniye», Kozan, Feke «Seyhan»;* **Sabahta kahve isteyeni * Sakın ha olmaya yeyni * Ve inkâne hafifeni * Döner tiryakinin beyni** [Bir tiryaki tekerlemesinden] *Gediz «Kütahya»; Çal, Denizli; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Burdur ili; Urla, Seferihisar; Kınık, Bergama «İzmir»; Umurlu, Köşk, «Aydın»; İvriz, Zanapa «Ereğli-Konya»; Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Keskin köyü «Eskişehir»; İnönü, Pazarcık «Bozüyük - Söğüt»; İncesu «Kayseri»)* — **2.** Hafifmeşrep, hoppa *(Yenişehir, Bursa; Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Yeynicek ve **yenlecik** [*S.*], Hafifmeşrep, hoppa *(Gaziantep; Çerkeş «Çankırı») [Bak: Yenlicek]*

Yeynik [*S.*], Hafif *(Şahin «Malkara - Tekirdağ»; Erzincan; Gümüşane; Şebinkarahisar «Giresun»; Sivas; Samsun; Yalıçiftliği «Mudanya - Bursa») [Bak: Yeyni, 1]*

Yeynilik [*İs.*], Hafiflik *(Manavgat, Anamur «Antalya»)*

Yeyrek [*S.*], En iyi, en âlâ *(Bilecik köyleri)*

Yezme [*İs.*], Enişte, damat *(Tutak «Ağrı»; Suhara «Çıldır», Zaimköyü «Sarıkamış - Kars»)*

Yıa [*Ed.*], Hayır, yok *(Germencik «Aydın») [Bak: yaa, yea]*

Yıdar [*İs.*], Hazım cihazı, sindirim aygıtı *(Elâzığ; Diyarbakır)*

Yığal [*İs.*], Tavlanmış, tava getirilmiş tarla *(Akşehir, Argıthanı, Yendiğin «Ilgın - Konya»; Eğridir, Bozanönü köyü, Yalvaç «Isparta»; Yakasinek «Bolvadin - Afyon»; Kasımpaşa «İst. ?»)*

Yığan [*İs.*], Kağnı arabasını dağdan indirmek için önüne konulan ve firen işini gören çalı, sürütme *(Kütahya») [Bak: Yığar]*

Yığanak [*İs.*], **1.** Askerin topladığı yer *(Kırşehir)* — **2.** Toplanılacak yer *(Beycuma «Zonguldak»)* — **3.** Üst üste yığılmış *(Sinop köyleri)* — **4.** Musiki meclisi *(Bartın «Zonguldak») [Bak: Yığnak]*

Yığar [*İs.*], **1.** İnişlerde araba okunun yere değmemesi için ucuna geçirilen şakulî kazık *(Alayunt «Kütahya»)* — **2.** İniş yollarda arabaların arka tekerleklerinden birini zincirle bağlamak suretile yapılan fren *(Arslanapa «Kütahya») [Bak: Yığan]*

Yığda [*İs.*], Meşe, çam dallarının üst üste yığılmasiyle yapılan öbek, istif *(Dağviran (?); Keşanuz «Ankara»)*

Yığıl [*S.*], Hafif eşya *(Tursunlar «Devrek - Zonguldak»)*

Yığılmak [*F.*], Üstüste gelmek, toplanmak *(İnköy «Kütahya»)*

Yığımsa [*İs.*], Harmanda düğenin döndüğü yerin rüzgâr geleceği tarafına iki metre yüksekliğinde olmak üzere demetlerden yapılan mania (*Karacaviran «Çanakkale»*)

Yığınak [*İs.*], **1.** Toplantı, cemiyet (*Urfa; Diyarbakır; Ankara; Erzurum; Niksar «Tokat»*) — **2.** Dağlar arasında biriken sulardan hâsıl olan vaziyet (*Konya*)

Yığınak olmak [*F.*], Toplanmak. birikmek, bir araya gelmek (*Tavaklı «Ezine - Çanakkale»; Ankara*) ***[Bak: Yağanak]***

Yığınç [*İs.*], Isırgan otu (*Urfa; Bitlis*)

Yığıntı [*İs.*], **1.** Yastık: **Şu yığıntıyı alıver de biraz uzanayım** (*Balibey «Kula - Manisa»*) — **2.** Yıkılan bir binanın toplantısı, enkazı (*Manisa*)

Yığırık [*S.*], Utangaç, sıkılgan; insandan kaçan (*Muğla ili*)

Yığı vurmak [*F.*], Davarı dinlendirmek için bir yere toplayıp yatırmak (*Aydın ili*)

Yığlamak [*F.*], Ağlamak (*Buca «İzmir* [Tahtacı Türkmenleri]»; *Trabzon* [Bir Kerküklüden])

Yığma [*İs.*], **1.** Sun'î tepe, hüyük (*Derbent «Yozgat»*) — **2.** Yük (*Gerede «Bolu»*)

Yığman [*S.*], Kısa boylu ve etine dolgun (*Arslandoğan «Yıldızeli - Sivas»*)

Yığnak [*İs.*], Toplantı, cemiyet (*Ahlat, Bitlis; Muş; Gaziantep; Erzurum; Van; Çankırı; Urfa; Lâpseki «Çanakkale»*) ***[Bak: Yığınak, 1]***

Yığrık [*S.*], Sıkılgan, utangaç (*Kaş «Antalya»; Muğla*)

Yığrıkmak [*F.*], Durmadan geçmek, savuşmak, yürüyüp gitmek (*Paşalıköyü «Feke - Seyhan»*)

Yıh [*N.*], Develeri çöktürmekte kullanılır (*Doğubayazıt «Ağrı»*)

Yıhın [*S.*], Çok, fazla, pıtrak: **Meyvası yıkın armut** (*B. Kızılcık «Göksün - Maraş»*)

Yıkak [*İs.*], Hamam (*Manisa*)

Yıkılgan [*İs.*], Heyelân (*Zevker «Refahiye - Erzincan»*)

Yıkım [*S.*], **1.** Ağırlık, yük olan (*Balıkesir ve çevresi*) — **2.** İyi, güzel (*Kemalpaşa «İzmir»; Genek «Muğla»*) — **3.** Mahv, harabî (*Oyaca «Haymana - Ankara»*)

Yıkım pîri [*S.*], Zengin, paralı: **Yıkım pîri geliyor** (*Genek «Muğla»*)

Yıkıntı [*İs.*], Cezaen tertip edilen ziyafet (*Lohan «Gaziantep»*)

Yıkışmak [*F.*], Güreşmek (*Antakya «Hatay»; İst.* [*Muh.*]; *Köşk «Aydın»*)

Yıkkım [*S.*], Güzel, iyi (*Muğla*) ***[Bak: Yıkım, 2]***

Yıkşırmak [*F.*], Toplamak, dermek: **Meyveleri yıkşırın** (*Cala «Çıldır - Kars»*)

Yılabazan [*S.*], Çevik, atik: **Osmanın çocuğu pek yılabazandır** (*Gökçesu «Bolu»*)

Yılacan [*S.*]. Derinliği az olan dere, çay, havuz v.s. gibi şeyler (*Aşağıoba «Araç - Kastamonu»*)

Yılağı [*S.*], Üzerinden yıl geçmiş şarap, pekmez veya yağ gibi şeyler (*Eğridir «Isparta»*)

Yılam [*İs.*], Ateş alevi (*Kastamonu köyleri*)

Yılan balı [*İs.*], Meyan kökü denilen bitki (*Konya*)

Yılan balığı [*İs.*], **1.** Karagöz balığına benzer bir balık (*Bayramiç «Çanakkale»*) — **2.** Levrek balığının küçüğü (*Tirebolu «Giresun»*)

Yılanbıçağı [*İs.*], Ekseriya mezarlıklarda biten enli ve parlak yapraklı,

ortasında kadife renginde mor ve kama biçiminde çiçeği bulunan bir bitki *(Bademağacı «Antalya»; Marmaris «Muğla»; Tire «İzmir»; Isparta; Botsa, Konya)*

Yılancık [*Is.*], Kemik veremi *(Sinop; Buluklu «İçel»; Mucur «Kırşehir)* ***[Bak: Akarca, 2]***

Yılan çiçeği [*İs.*], **1.** Sancılarda ve ameli durdurmakta kullanılan bir cins çiçek *(Kilis «Gaziantep»)* — **2.** Pembe renkli çiçekleri yabani karanfile benzeyen, kokusuz bir türlü saksı çiçeği *(Kepez «Çanakkale»)*

Yılandili [*İs.*], **1.** Yılan diline benzeyen uzun ve sivri bir ot *(Ordu; Kasımlar «Gölpazarı - Bilecik»; Marmaris «Muğla»)* — **2.** Başağında düzgün iki sıra üzerine dizilmiş taneleri olan bir cins arpa *(Vezirköprü, Boyacılı «Çarşamba - Samsun»; Sinop ili; Marmaris «Muğla»)*

Yılanebesi [*İs.*], Halkın yılana zehir verdiğini zan ve itikat ettiği yeşil, iri bir cins kertenkele *(Söğüt «Köyceğiz-Muğla»; Tire «İzmir»; Dedeköyü «Çal - Denizli»; Aydın; Ermenak «Konya»)*

Yılangelmez [*İs.*], Kökünden yakı yapılan bir cins ot *(Bademağacı «Antalya»)*

Yılangücüğü [*İs.*], Kırmızı başaklı bir ot, yılanotu *(Pekmezli «Biga - Çanakkale»)*

Yılankaç ve **yılangaç** [*İs.*], Yengeç *(Bitlis)*

Yılan kavı [*İs.*], Yılanın soyulmuş derisi *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yılankuyruğu [*İs.*], Baharda biten, biterken yılanın kuyruğuna benziyen ve sarmaşık gibi büyüyüp uzayan bir cins ot *(Oğul «Kastamonu»)*

Yılan oklağısı [*İs.*], Sümüklü böcek *(Balkanda «Beyşehri - Konya»)*

Yılanotu [*İs.*], Civan perçemi *(Birecik «Urfa»)*

Yılanpancarı [*İs.*], Vücutte hâsıl olan şişler üzerine konulan bir cins ot *(Kamlar «Kayseri»)*

Yılansalıncağı [*İs.*], Alâimi semâ *(Sadıklar «Akseki - Antalya»)*

Yılanyastığı [*İs.*], **1.** Salyangoz kabuğu *(İliç «Erzincan»; Örenköy «Akçadağ - Malatya»)* — **2.** Kertenkele *(İskilip «Çorum»)* — **3.** Tavan aralarında gezen pis bir böcek *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)*

Yılavı [*İs.*], Yangının iri ve kaba alevi *(Hisarcık «Söğüt - Bilecik»)*

Yılazan [*İs.*], Şimşek: **Yılazan çakıyor yağmur yağacak** *(Bolu köyleri)*

Yılbık [*S.*], Kızgın, şedit: **Sen ne yılbık adamsın** *(Lüleburgaz «Kırklareli»)*

Yılbır [*İs.*], Parıltı *(Şebinkarahisarı «Giresun»)* ***[Bak: Yalbır]***

Yılbırdamak [*F.*], Parıldamak: **Ta uzakta bir şey yılbırdadı** *(Safranbolu «Zonguldak»)*

Yılbırlamak [*F.*], Yel gibi, hızla gelmek: **Mehmet çabucak yılbırdadı** *(Vize «Kırklareli»)*

Yılbırtmak [*F.*], Arkadan ve önden sıkıştırınca yan tarafa çıkıvermek, çıkıp kurtulmak *(Çavdır «Tefenni - Burdur»)*

Yılbır yılbır [*Zf.*], Hızlı hızlı, acele acele *(Vize «Kırklareli»)*

Yılçalmak [*F.*], Saldide olmak, yıllar, geçirmek: **Ahmet ağa yılçalmış bir adamdır** *(İskilip «Çorum»)*

Yılçarık [*İs.*], Şımarık, arsız *(Bolu; Mart «Çankırı»)* ***[Bak: Yetirik]***

Yılçarmak [*F.*], **1.** Yüz bulmak, yılışmak, arsızlanmak *(Çerkeş, Kor-*

gun, Ilgaz «Çankırı») — **2.** Eşilen bir yerden su çıkarmak: **Su yılçardı** *(Muğla; Bergama «İzmir»)* — **3.** Yeni doğan çocuklar kucakta ilk defa gülmek, gülüşmeğe başamak *(Muğla; Bergama «İzmir»)* — **4.** Yaşlığı, rutubeti çekmeyip daima dışarı vermek: **Bu duvar hep yılçarır** *(Çerkeş «Çankırı)*— **5.** Sonbahar ve kış mevsimlerinde toprağın, donu çözülerek toprağın üzeri yaşlanmak *(Sofular (?))*

Yılçıbanı [*İs.*], Halep çıbanı *(Kırşehir)*

Yıldacı [*S.*], Her yıl doğuran [At, inek hakkında] *(Mut «İçel»; Şeyhler «Ulubey - Ordu»)*

Yıldak [*İs.*], Deniz feneri *(Karadeniz yalıları)*

Yıldam [*S.*] **1.** Her yıl doğuran, yavrulayan *(İznik «Bursa»; Ilıcaksu «Domaniç»; Alayunt; Çavdarhisar «Emet - Kütahya»; Kastamonu; Çankırı;* **Benim ineğim yıldamdır:** *Bartın «Zonguldak»; Ayaş «Ankara»)* — **2.** [*İs.*] Ufuk *(Kastamonu; O. A.)*

Yıldamcı [*S.*], Her yıl doğuran yavrulıyan *(Merzifon «Amasya»; Bodrum ve dolayı «Muğla»; Denizli)*

Yıldır [*İs.*], İğne gözü, iğne yurdu *(Kemaliye «Erzincan»)*

Yıldırak [*S.*], Çok parlak *(Kastamonu; Sinop)*

Yıldıramak [*F.*], *(Lâpseki «Çanakkale»)* **[Bak: Ildıramak]**

Yıldırcın [*İs.*], Tahtası nadiren yapılarda kullanılan bir cins ağaç *(Hartlap «Maraş»)*

Yıldırık [*İs.*], Cam *(Meydan «Ünye-Ordu»)*

Yıldırım orağı [*İs.*], Uzun ve kalın saplı bir cins orak *(Kayı köyü (?))*

Yıldır kurdu [*İs.*], Ateşböceği *(Lapseki «Çanakkale»)*

Yıldırma [*İs.*], Sabanın kesici demirini iki tarafa çevirmeğe yarıyan ağaç aygıt *(Balıfakı «Karasu-Sinop»)*

Yıldırmak [*F.*], Parıldamak, ışıldamak *(Bursa; Ankara)*

Yıldır yıldır [*S.*], Parıl parıl *(Ankara)*

Yıldız [*İs.*], **1.** Baht, talih, yazı (**Ahmedin yıldızı söndü; Mehmedin yıldızı parladı:** *Bor «Niğde»; Konya; Tire «İzmir»)*

Yıldız akması [*İs.*], Şihabı sakip olayı *(Müstecapköyü «Balıkesir»; Lâpseki «Çanakkale»)*

Yıldızı barışık olmak [*F.*], Birbiriyle iyi geçinmek *(Bor «Niğde»)*

Yıldızı dişi [*S.*], **1.** Sevimli, herkese sevimli görünen *(Bor «Niğde»)* — **2.** [*İs.*] Atın alnındaki beyazlık, sakar *(İst. «?»)*

Yıldızı düşük [*S.*], Talihsiz, bedbaht *(Çankırı)*

Yıldızıyeğni [*S.*], Korkak *(Körez «Kula - Manisa»)*

Yıldızkökü [*İs.*], Yerelması *(Erzurum ve dolayı; Kars; Trabzon ili; Karahüyük «Çumra», Karaman, Konya; Emirler «Mersin - İçel»)*

Yıldızlı kır [*İs.*], Bir türlü at donu *(Şereflikoçhisar «Ankara»)*

Yıldız şalgası [*İs.*], Yerelması *(Eğirler «Konya»)*

Yılga [*İs.*], Küçük sel, selcik *(İst. [Muh.])*

Yılgan [*İs.*], Şarap *(İst. [Muh.])*

Yılgı [*İs.*], **1.** At sürüsü, hergele *(Devecikonağı «M. Kemalpaşa - Bursa»; İncesu «Kayseri»; Erzurum; İst. [Muh.]; Seydişehir «Konya»; Kurugöl «Nevşehir - Niğde»; Köşker «Kırşehir»; Üskülyeniköy «Karaisalı -*

Seyhan») — **2.** Muhtelif hayvan sürüsü *(Bolu ve dolayı)* — **3.** Harman yerini veya taş döşenmiş bir yolu çiğneyip düzeltmek işinde kullanılan küçük üstüvanî taş, yuvarlak, silindir *(Kızılcaterazi «Şarköy - Tekirdağ»; Seyrek «İzmir»; Kalıvya «Malkara - Tekirdağ»)* **[Bak: Yılgılamak]**

Yılgıdan [*İs.*], Bozuk yumurta *(Milâs «Muğla»)* **[Bak: Yılgıdın]**

Yılgıdın [*İs.*], *(Bodrum «Muğla»)* **[Bak: Yılgıdan, yiğdin]**

Yılgılamak [*F.*], Silindir geçirerek bir yeri düzeltmek *(Kızılcaterazi «Şarköy - Tekirdağ»)* **[Bak: Yılgı, 2]**

Yılgın [*İs.*], **1.** Akılgın denilen ağaç *(Dereköy «Pazar - Tokat»; Ağaeli «Ankara»; Sivas; Kuruçay «Erzincan»; Çukurköyü «Şebinkarahisar - Giresun»; Yenicuma «Ayancık - Sinop»; Bozhüyük «Maraş»)* — **2.** Tabla şeklinde bir nevi sepet *(Ayayorgi «Bakırköy - İst.»)* — **3.** [S.] İğri *(Çakallı «Karaisalı - Seyhan»)* — **4.** [S.] Bıkkın, usanık *(Çalışköyü «Haymana - Ankara»; Nize «Kayseri»)*

Yılgın geçmek [*F.*], İki avcı tarafında vurulamıyan bir av olanca süratile uçarak kaçmak *(Çanakkale)*

Yılgınlık [*İs.*], Sık ve doğru büyümüş genç orman *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)*

Yılgun [S.], **1.** İğri *(Arpaköy «Ordu»)* **[Bak: Yılgın, 3]** —**2.** [*İs.*] *(Sofular «Zonguldak»)* **[Bak: Yılgın, 1]**

Yılık [S.], **1.** İğri, çarpık, münharif *(Emet, Beşkarış «Altıntaş», Gediz, Hisar «Domaniç», Uşak «Kütahya»; Köşk, Bozdoğan, Aydın; Çapak «Torbalı», Menemen, Kuşadası, Bayındır, Çeşme, İzmir; Çaltılar «Fethiye», Bodrum, Döğüşbelen, Çeşme, Dadya «Muğla» Tokuşlar köyü «Afyon»; Alaşehir «Manisa»; Çal, Davas, Honaz, Aydoğdu, Narlıdere, Darıveren, Ovacık, Denizli; Bolu; Cide «Kastamonu»; Kumkale köyü «Erenköy - Çanakkale»)* — **2.** Şaşı *(Sinop; Bolu; Söğüt, Bilecik; Safranbolu «Zonguldak»; Kastamonu; Mucur, Köşker «Avanos», Güllühüyük «Çiçekdağı - Kırşehir»; Göksun «Maraş»; Kuzuculu «Dörtyol - Hatay»; Zeytinli «Edremit», Balıkesir; Demirdere «Mustafa Kemalpaşa», Bursa* [*Muh.*]; *Edirne* [*Muh.*]; *Gaziantep)* — **3.** Elinden iş gelmez, beceriksiz *(İnceyer «Ceyhan - Seyhan»)* — **4.** Her söze karışan *(Ulubey «Ordu»)* — **5.** Azacık, aralık *(Gaziantep ili)* **[Bak: Kofaltak]**

Yıkılma [*İs.*], *(Nallıhan «Ankara»)* **[Bak: Kızanlık]**

Yılıkmak [*F.*], Yaramazlık, hırçınlık, huysuzluk etmek *(Adana «Seyhan»)*

Yılık vermek [*F.*], Bir işe sekte vermek, aralık vermek: **Bu işe kendisi yılık verdi** *(Arıl «Gaziantep»)*

Yılım [*İs.*], Uçurum, yamaç, yar *(Bağyaka «Finike», Köşker «Kaş - Antalya»; Kabaağaç «Fethiye - Muğla»)*

Yılıntı [*İs.*], Korku, çekinme, yılma *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Oyaca «Haymana», Kıbrıs köyü «Ankara»)*

Yılış [S.], Şaşı *(Tavşanlı, Kütahya)* **Bak: Yılık, 2]**

Yılışmak [*F.*], **1.** Hafifçe gülmek *(Adana «Seyhan»; Köşker «Kırşehir»; Kızılviran «İncesu - Kayseri»)* — **2.** Hoşa gitmiyecek şekilde sataşmak

(Urla «İzmir») **[Bak: Irışkan vermek]** — **3.** Nişan almak için bir gözünü kapamak *(Civanyaylâğı «Mersin - İçel»)*

Yılkı [*İs.*], **1.** At sürüsü, hergele *(Ahlat «Bitlis»; Iğdır, Kars; Darende, Sivas; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kayarcık «Saimbeyli - Seyhan»; Bolu; Ünye, Ordu; Piraziz, Seyitköyü «Giresun»; Kelkit «Gümüşane»; Karatiken «Tarsus», Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Çarşamba, Ömerli köyü «Samsun»; Çorum; Bayburt «Gümüşane»; Gündüzbey «Malatya»;, Kayseri O. A.)* **[Bak: Yılgı 1, Çılkı 2]** — **2.** Kısrak *(Şile «İst.»)* — **3.** [*S.*] Şaşı *(Kırnıt «Ceyhan - Seyhan»)* — **4.** Otlak, çayır *(A.)* — **5.** [*S.*] Geveze : **Bu adam çok yılkıdır** *(Hocaköy «Kandıra - Kocaeli»)* — **6.** [*S.*] İğri çarpık *(Kamışlı «Seyhan»)*

Yıllaç [*S.*], Kafeste yıllanmış saka, ispinoz ve fülurya gibi küçük kuş *(Sinop)*

Yıllamak [*F.*], Atmak, uzağa atmak *(Nevşehir «Niğde»)*

Yıllaş [*S.*], Şaşı *(Honaz, Üçkuyu «Çal - Denizli»)* **[Bak: Yılış]**

Yıllıgıç [*İs.*], Portakal gibi güzel kokulu, üzeri çizgili sarı bir cins kavun, şemmame *(İçel)*

Yıllık [*İs.*], Halep çıbanı: **Yüzünde bir yıllık çıktı** *(Bozatlı «Kayseri»)*

Yılma [*İs.*], Yamaç, bayır, yokuş, iniş *(Adasarhanlı «Kavaklı», Kocahıdır, Keşan, Uzunköprü, Edirne; Dereköy «İst.»; Çakköyü «Domaniç - Kütahya»; Osmaniye «Ilgın - Konya»; Pazarcık, Gölpazarı, Kaynarca «Osmaneli - Bilecik»)*

Yılmak [*F.*], Dış etkilerle bir cisim bozulmak; eğrilmek, çarpılmak *(Topaç «Yozgat»; Tosya «Kastamonu»)*

Yılmalamak [*F.*], İniş aşağıya inmeğe başlamak *(Kaynarca «Osmaneli - Bilecik»; Serenli «Sivrihisar - Eskişehir»)*

Yılmanık [*S.*], Parlak, düzgün *(Yapraklı «Çankırı»)*

Yılmatık [*S.*], Parlak, düzgün *(Yapraklı «Çankırı»)* **[Bak: Yılmanık]**

Yılmık [*İs.*], **1.** Saraçların, köşkerlerin sahtiyandan yaptıkları uzun ve ince kayış ip *(Önsen «Maraş»)* — **2.** Küçük sabun parçası *(Sinop)* **[Bak: Kırtik, 5]** — **3.** Yonga, odun parçası *(Piraziz «Giresun»)*

Yılmırt yılmırt [*Zf.*], Parıl parıl, pırıl pırıl: **Gözleri yılmırt yılmırt yanıyor** *(Höketçe «Saimbeyli - Seyhan»)*

Yılparık [*İs.*], Rutubet, nem *(Aşağılıca, Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»; Gümele «Söğüt - Bilecik»)*

Yılpık [*S.*], Şaşı *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)* **[Bak: Yılık]**

Yılpır ve **yılbır** [*İs.*], Parıltı *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Yılpırmak [*F.*], Parlamak *(Arapkir «Malatya»)*

Yılp yılp [*Zf.*], Çabuk çabuk *(Merzifon «Amasya»)*

Yısırtı [*İs.*], Ocak ayının birinci günü *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Yıltar [*İs.*], **1.** Kısa ip *(Hümer «Ayancık - Sinop»)* — **2.** Yuların ucundaki ip, cılbır *(Kırka «Eskişehir»)* **[Bak: Iltar, 2]** — **3.** Boyun bağı, kıravat *(Evreşe «Gelibolu - Çanakkale»)*

Yıltırık [*S.*], Perişan kıyafetli, kılıksız *(Sarıyer «İst.»)*

Yımırtlak [*İs.*], Su sineği *(Soğanlıköyü «Bursa»)*

Yımızık [*S.*], Çirkin *(Konya köyleri)*

Yımma [*İs.*], Tepenin başaşağı iniş

yeri *(Gölcük «Kocaeli»)* **[Bak: Yılma, yılmalamak]**

Yımsa ve **yumasa** [*İs.*], Evlerin arka ve önlerinde alçak ve üstü kapalı olan korkuluklu yer *(Karakoca «Karacabey - Bursa [Muh.]»)*

Yımzık [*S.*], Çirkin [Çınan aşireti] *(«Kula - Manisa»)* **Bak: Kımızık]**

Yınak [*İs.*], Koça gemliş dişi koyunların koçun başında toplanması *(Hakimhan «Malatya»)*

Yıngıl [*İs.*], Çalı, süpürge çalısı, funda *(Yakacık «İst.», Gebze köyleri «Kocaeli»)*

Yınıkmak [*F.*], Birçok insanlar bir araya toplanıp beklemek *(Maraş köyleri)*

Yınışmaca [*İs.*], İçtimaî *(Savur «Mardin»)*

Yınlaşmak [*F.*], İnatçılık etmek *(Develi «Kayseri»)*

Yınnaşmak [*F.*], Arsızca gülmek **(Yınnaşıp durma !:** *Çanakkale; Bozatlı «Kayseri»)* **[Bak: Yırnaşmak]**

Yıpar [*İs.*], Güzel koku *(İçel köyleri)*

Yıpık [*S.*], Kısır [Davar hakkında] *(Kozlu «Bolu»)*

Yıpıldak [*İs.*], Kaçırılmış *(Haymana «Ankara»)*

Yıpır [*İs.*], Makbuz, tahsildar makbuzu *(Kınık «Ankara»)*

Yıpırdak [*S.*], Boşboğaz, ağzı gevşek *(Karaman, Ilgın «Konya»)*

Yıprak [*S.*], **1.** Düşkün, zayıf, kötü *(Karaağaç «Balıkesir»)* — **2.** Sürekli, çabuk, hızlı *(Hatip «Konya»)* — **3.** Fazla aşınarak, dik, sivri kalmış dağ *(Navrangel «Gümüşane»)*

Yıpratmak [*F.*], Bir yere çok gidip gelip usandırmak: **Vara gele yıprattı** *(Hatip «Konya»)*

Yır [*İs.*], **1.** Şarkı, türkü *(Urfa; Diyarbakır; Elâzığ ve çevresi)* — **2.** Musiki makamı, havası *(Diyarbakır)* — **3.** Şiir *(Edirne)* **[Bak: Yırlamak]**

Yırak [*S.*], Uzak *(Erkilet, Şahmelik «Develi - Kayseri»; Kuruhüyük «Boğazlıyan - Yozgat»; Çiçekdağı, Kurugöl, Sadık «Mucur - Kırşehir»; Hartlap; Şekeroba «Maraş»; Ağın «Malatya»; Kozan, Adana «Seyhan»)*

Yırçan [*İs.*], İplik sarılmış iğ *(Umurca «Kavak - Edirne»)*

Yırık [*S.*], **1.** Sıkılgan, utangaç, mahcup *(İznik «Bursa»; Çivril «Denizli»)* — **2.** Budala, sersem *(Adana «Seyhan»)* — **3.** Girgin, sokulgan *(Alayunt «Kütahya»)* — **4.** Yarık, ayrık *(Kulup «Diyarbakır»; Samsun [Muh.])* **[Bak: Irık, 1]** —**5.** [*İs.*] Aşıntı: **Elbisemdeki yırığı görmedin mi** *(Sivas)*

Yırılmak [*F.*], *(Birecik «Balıkesir»)* **[Bak: İrilmek]**

Yırım [*İs.*], **1.** Suyun akıntısı ile açılan yatak, yarıntı *(Vize «Kırklareli»; Balıkesir ve çevresi; Edirne)* — **2.** Uçurum *(Dağkadıköyü «M. Kemalpaşa - Bursa»; Üsküdar, Selimiye «İst. [Muh.]»)* — **3.** Çukur, hendek *(Edirne)*

Yırım yırım [*Zf.*], Lime lime, parça parça *(Edirne)*

Yırışkanlık yapmak [*F.*], Kendisini sevdirmek için işvebazlık yapmak: **Ayşe kadın ortağı için kocasına yırışkanlık yapıyor** *(Çankırı)*

Yırkan [*İs.*], Bir çeşit ekin hastalığı *(Konya)*

Yırlak [*S.*], Güzel türkü söyliyen *(Kırklareli [Muh.])*

Yırlamak [*F.*], **1.** Şarkı söylemek *(Diyarbakır; Van; Kamasar «Kars»; Ahlat, Bitlis; Urfa; Adana «Seyhan»;*

Kilis «Gaziantep»; Ilgın «Konya»; Ankara [Muh.], İst.) **[Bak: Irlama, 1]** — **2**. Şiir okumak *(İst.)* **[Bak: Yır]**

Yırlığ [*S.*], Cesur, kahraman: **Hasan, çok yırlıgdır** *(Argıthan «Ilgın-Konya»)*

Yırmak [*F.*], **1**. Bir şeyi genişletmek için mahsus bir parça yırtmak *(Alayunt «Kütahya»)* — **2**. Yassı cisimleri bıçakla kesmek, delik açmak *(Mucur «Kırşehir»)*

Yırman [*S.*], Şişman *(Eflak «Adana-Seyhan»)*

Yırmık [*İs.*], Tırnak arasına giren tahta parçası, kıymık *(Eğrigöz «Kütahya»)*

Yırnaşmak [*F.*], Şımarıklık göstermek, sırıtkanlık etmek *(Kayseri)*

Yırtal [*İs.*], Kadınların çenesi altından geçirdikleri kaytan *(Başakçay «Daday - Kastamonu»)* **[Bak: Kırtal]**

Yırtım [*İs.*], Basma, bez *(Bursa köyleri [Muh.]; İğdecik, sancaklıboz «Manisa»; Antalya; Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»; Kemalli «Çanakkale»)*

Yırtımcı [*S.*], Manifaturacı, bezzaz *(Kemallı, Sarıcaeli «Çanakkale»; Kütahya çevresi; Edremit köyleri «Balıkesir»; Tire «İzmir»)*

Yırtlak [*S.*], **1**. Terbiyesiz *(Çankırı)* — **2**. Yarık, çatlak, yarılmış *(Çukurköyü «Karaisalı - Seyhan»)*

Yırtlaşık [*S.*], Arsız, şımarık *(Korgun, Çankırı)*

Yırtlaz [*S.*], **1**. Göz kapağı dışarıya yayılmış, dönmüş adam *(Kilis «Gaziantep»; Lâpseki «Çanakkale»; Nevşehir «Niğde»; Antakya «Hatay»)* — **2**. Namuzsuz, iffetsiz, edepsiz *(Sivas)*

Yırtlık [*S.*], Yarık, çatlak, yırık *(Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»)*

Yırtma [*İs.*], Tülbent *(Amasya; Vezirköprü «Samsun»; Çeşnigir «Karacabey - Bursa»)*

Yırtmaç [*İs.*], Vâdi *(Anadolu köyleri)*

Yırtnak [*İs.*], Kanal, cetvel, su arkı *(Bolu «Kayseri»)*

Yıv dikişi [*İs.*], Ağız ağıza konmuş iki parçanın yan dikişi *(Cide «Kastamonu»)*

Yıvga [*İs.*], Teşvik, kışkırtma, dürtükleme *(Dereköy «Yalova - İst.»; Yalova köyü «Eceabat - Çanakkale»)*

Yıvgı [*İs.*], **1**. Olgun harmanı tınaz yapmak için toplamağa yarıyan tahtadan yapılmış bir aygıt *(Yukarı söłöz «Orhangazi - Bursa»)* — **2**. Harman yerini tesviye etmek için kullanılan yuvarlak taş *(Bayır «Gelibolu - Çanakkale»)*

Yıvgın [*İs.*], Çay kenarlarında ve kumsal yerlerde toplu bir halde yetişen ağaç, ılgın *(Kastamonu)*

Yıvık [*S.*], Faydasız, kıymetsiz *(Ayaş «Ankara»)* **[Bak: Zıvık]**

Yıvı taşı [*İs.*], Harman meydanını açmak için kullanılan yuvarlak taş *(Şile «İst.»)* **[Bak: Yıvgı]**

Yıvıtmak [*F.*], **1**. Şaşırmak: **Ahmet şu günlerde pek yıvıttı** *(Afyon)* — **2**. Çalmak: **Dün gece bağdan çapaları yıvıtmışlar** *(Kırkayran «Uşak - Kütahya»)*

Yıvlık [*İs.*], Araba tekerleklerinde, demirle tekerleği sıkıştırmak için kullanılan ağaç kama *(Satılmış «Eskişehir»)*

Yıvrık [*S.*], **1**. Kendini beğenen, hodbin: **Amma yıvrık adam ha!** *(Nallıhan «Ankara»)* — **2**. Sıkılgan, utangaç *(Denizli)* — **3**. Halim, uslu, terbiyeli *(Sungurlu «Çorum»)*

Yıyıtmak [*F.*], Kokutmak: **Burayı yıyıttın** *(Küre «Kastamonu»)*

Yıyrık [*S.*], çekingen, sıkılgan *(Atabey «Isparta»)*

Yia [*Ed.*], Hayır *(Köyceğiz köyleri «Muğla»)*

Yiba [*İs.*], Bağların yeni çıkan gözlerini yiyen bir böcek *(Narlıca «Orhangazi (Bursa»)*

Yibate [*İs.*], Hırka *(Ödemiş «İzmir»)*

Yidecek [*İs.*], Kağnı ve sabanı boyunduruğa bağlıyan kayışın çıkınaması için oka ve kayış önüne takılan ağaç parçası, çeki çivisi *(Tuzhisar «Bünyan - Kayseri»)*

Yiftin [*S.*], Hafif, ağır zıddı *(Tursunlar «Devrek - Zonguldak»)*

Yiğ [*İs.*], **1.** Koku *(Beyşehir «Konya»)* **[*Bak:* *Çavık, say*]** — **2.** İz: **Buradan bir tavşan geçmiş bak yiğleri var** *(Kesme «Eğridir-Isparta»)*

Yiğdin [*S.*], Kokmuş, bozulmuş **(Beş yumurta aldım, ikisi yiğdin çıktı** : *Yenicekale «Maraş»; Sivas)* **[*Bak:* *Yivdin 2, İdin*]**

Yiğe [*S.*], **1.** Hırsız [İnsan ve hayvan hakkında] *(Toprakkale «Osmaniye», Adana ve köyleri «Seyhan»; Zanapa, İvriz, Hortu «Ereğli - Konya»)* — **2.** İtaatsiz *(Beyağıl «Niğde»)*

Yiggin [*S.*], *(Bodrum «Muğla»)* **[*Bak:* *Yiğdin, yılgıdan, yılgıdın*]**

Yigilcik [*İs.*], Dağlarda yetişen ve keçilerin taze dallarını yediği gayet küçük tırtıklı yapraklı bir nevi çalı *(Muğla)*

Yiğin [*S.*], **1.** Hafif *(Kırşehir; Servi-köyü «Saray - Tekirdağ [Muh.]»; İst. [Muh.])* — **2.** Çok, fazla, bol *(Kılbasan «Karaman - Konya»; (Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kayseri; Yozgat)* — **3.** Galip, yenen *(Konya)* — **4.** Çok akan su *(Konya)* — **5.** Çoğalan, artan, *(Konya)* — **6.** Kuvvetli *(Konya)* — **7.** Zalim *(Konya)* — **8.** Çabuk, hızlı *(Konya; Sinop)*

Yiğinik [*S.*], Hafif *(Papasköyü «Samsun [Muh.]»)* **[*Bak:* Yeğinik, yenlik]**

Yiğirmek [*F.*], Pispis, kir kir kokmak *(Civanyaylâğı «Mersin - İçel»)*

Yiğli ve **yiğsek** [*S.*], Hafif *(Akdoğan; Kızılcahamam - Ankara»)*

Yiğmek [*F.*], Kokmak, taaffün etmek *(Nevşehir «Niğde»)* **[*Bak:* Yiymek]**

Yiğni [*S.*], Hafif *(Bolu [Muh.]; M. Kemalpaşa «Bursa»; İzmir)* **[*Bak:* *Yeğin 3, yiğin 1*]**

Yiğrek [*İs.*], Öğle veya gece vakitleri hayvanların toplu bir halde istirahat ettikleri gölgeli yer *(Malkara «Tekirdağ»)* **[*Bak:* Eğrek, 1]**

Yiilcik [*İs.*], Süpürge otu *(Muğla)*

Yik [*İs.*], Hasta *(Kadıçiftliği «Yalova-İst.»)*

Yikim [*S.*], Çirkin: **Bu adam çok yikimdir** *(Reşadiye «Muğla»)*

Yikte [*İs.*], Beli kemerli, siyah etekli, çarşafın alt kısmı *(Karkın «Çumra - Konya»)*

Yilek [*İs.*], Bir yaşında eşek *(Karapınar «Konya»)*

Yilelek [*İs.*], Rüzgârla dönen küçük kâğıt, kamış veya tahta fırıldak *(Kutludüğün «Ankara»)*

Yilen [*S.*], Oyunda mağlûp olan *(Konya)*

Yiletmek [*F.*], Bir şeyi başka birine götürüp vermek *(Konya)*

Yilikmek [*F.*], Şımarmak *(Deliviran «Çubuk», Ankara)*

Yilin [*İs.*], Dişi hayvanların meme uçları hariç sütün biriktiği meme torbası *(Sason «Siirt»)* **[*Bak:* Yelin]**

Yilleme [*İs.*], Vantilâtör *(Siverek «Urfa»)*

Yilmek [*F.*], Hızlı yürümek, koşmak: **Ahmet yilerek geldi** *(Gaziantep)*

Yilmeşik [*S.*], Yapışkan *(Balıkesir ve çevresi)* **[Bak: Yelmeşik]**

Yilpik [*İs.*], Öksürten ve zor nefes aldıran bir göğüs hastalığı *(Konya)*

Yimeksi [*İs.*], *(Afyon)* **[Bak: Nimeksi]**

Yimete [*İs.*], Küçük testi *(Akşehir «Konya»)*

Yimez [*S.*], Hasetci, kıskanç *(Köşker «Kırşehir»)*

Yimlik [*İs.*], Pişirilmeden yenilen uzun yapraklı ve tatlı bir türlü bitki *(Konya)*

Yimsel [*S.*], **1.** Lezzetli (**Bu yemek pek yimsel olmuş** : *göynük «Bolu»; Bozüyük «Bilecik»)* — **2.** Yenilmesi güç: **Sinirsek ekmek yimsel olur** *(Nallıhan «Ankara»)*

Yin [*İs.*], **1.** Beden *(Ankara)* — **2.** Kolağzı *(Balıkesir ve çevresi; Karapınar «Konya»)* — **3.** [*S.*] Hafif *(Terzialan «Biga - Çanakkale»)*

Yincelemek [*F.*], Kapıyı sallamak: **Kapıyı yinceledim yinceledim açamadım** *(Konya)*

Yincivermek [*F.*], Uvarak yıkamak: **Paltoyu derede yinciverdim** *(Ömerköy «Bandırma - Balıkesir»)*

Yinç [*İs.*], Bakır liğen *(Harput «Elâzığ»)*

Yinğil [*S.*], Hafif *(Samsun ve dolayı)*

Yini [*İs.*], Güveyinin kardeşi *(Konya)*

Yinice [*İs.*], **1.** İki yaşındaki erkek keçi **(Bugün yiniceleri kırktım :** *Sofular «Ankara»; Tokat)* — **2.** Yeni dikilmiş bağ *(Tokat)*

Yinil [*S.*], Hafif *(Balıkesir* ve *çevresi)* **[Bak: Yeğin]**

Yinlinmek [*F.*], Hafiflemek, yavaşlamak: **Rüzgâr yinlindi** *(Kılbasan «Karaman - Konya»)*

Yinoz [*İs.*], Martı: **Yelkenli, yinoz gibi gidiyor** *(Trabzon)*

Yinsemek [*F.*], Gözdağı vermek, korkutmak *(Balıkesir ve çevresi)*

Yipelemek [*F.*], Yüz vermek: **Sen bu çocuğu yipeledikçe şımarıyor** *(Balıkesir)*

Yiren getirmek [*F.*], Bir şey, teltik, noksan gelmek *(Üçkuyu «Çal - Denizli»)*

Yirgeç [*S.*], Sevilmeyen, beğenilmeyen *(Yazırköyü «Tefenni - Burdur»)*

Yirgün [*S.*], Kötü, fena *(Sinop)*

Yirik [*S.*], Yarık, ayrık, yırtık *(Kastamonu; Kadirli «Seyhan»; Kilis «Gaziantep»; İznik «Bursa»; Honaz, Denizli; Burhaniye «Nazilli - Aydın»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»;* **Açlan çıplağın gönlü şen olurmuş, oyna yirik takkelim oyna:** *Yeniköy «Torbalı - İzmir»; Karatiken «Tarsus - İçel)* **[Bak: Yırık, Irık 1]**

Yirilmek [*F.*], *(Birecik «Balıkesir»)* **[Bak: İrilmek]**

Yiril yiril kokmak [*F.*], Pis pis, kötü kötü, fena fena kokmak *(Hortu, Sivrihisar «Eskişehir»; Nevşehir «Niğde»; Köşker «Kırşehir»)*

Yirim [*İs.*], Sel sularının açtığı küçük yarıntı *(Kumarlar «Bayramiç»; Bergoz «Ezine - Çanakkale»; Bakacak «Balıkesir»; Yayla «Karaburun», Urla «İzmir»; Edeköyü «Kavaklı», Edirne; Karacakılavuz «Tekirdağ»)*

Yirinmek [*F.*], Kederlenmek, üzülmek, canı sıkılmak *(Akdoğan «Kızılcahamam», Ankara; Yakakayı «Eskişehir»)*

Yirkinmek [*F.*], İğrenmek: **Kokudan yirkindi** *(İst.)*

Yirmek [*F.*], **1.** *(Balıkesir ve çevresi; Ereğli «Konya»; Ballıköyü «Malkara - Tekirdağ»)* **[Bak: Yermek, 1]** — **2.** Yırtmak, az yırtmak *(Yozgat; Kastamonu; Kızılhisar «Denizli»)* **[Bak: Yırmak, 1]**

Yirtimci [*İs.*], Manifaturacı, bezzaz *(Dorabey «Domaniç - Kütahya»)*

Yirtmeç [*İs.*], Beyaz tülbent *(Çorum)*

Yiteklemek [*F.*], Sürüklemek, iteklemek *(Maraş)*

Yiti [*S.*], **1.** Acı, sert, ekşi, keskin *(Pazar, Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Ordu; Sivas; Samsun Marıncа «Merzifon - Amasya»)* **[Bak: Citi, 1]** — **2.** Tadı bozulmuş yağ *(Malatya; Sivas)* — **3.** Koyu: **Sarının yitisini aldım** *(Şehli «Piraziz - Giresun»)* — **4.** Tatlı *(Osmancık «Kastamonu»)*

Yitik [*S.*], Kayıp, zayi *(Bornova «İzmir»; Karacasu «Aydın»; Narlıdere, Satırlar, Üçkuyu, Kızılcasöğüt, Çivril «Denizli»; Urfa; Boğazlıyan, Yozgat; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kocaeli; Kütahya; Konya; Mahmut Seydi köyü «Alâiye - Antalya»; Susurluk «Balıkesir»; Zile «Tokat»; Kilis «Gaziantep»; Numanoluk «Seyitgazi-Eskişehir»; Çarşamba «Samsun»; Amasya)* **[Bak: İtik]**

Yitikçi]*S.*], Kaybettiği şeyi arıyan **Atı hırsıza aldırdık şimdi yitikci geziyoruz** *(Kadirli «Seyhan»)*

Yitiklenmek [*F.*], Birkaç eşyanın tamam olup olmadığına bakmak *(Gaziköyü «Develi - Kayseri»)*

Yitimek [*F.*], Acımak, ekşimek, sertleşmek, bozulmak *(Kayseri; Amasya)*

Yitinmek [*F.*], İnat etmek, ayak diremek, israr etmek *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Yitirmek [*F.*], Kaybetmek *(Afyon; Denizli; Aydın; İzmir; Isparta; Balıkesir; Kütahya; Bursa; Ankara; Bolu; Kayseri; Konya; Samsun; Sinop; Çorum; Sivas; Amasya; Giresun; Trabzon; Antalya; Muğla; Seyhan; Maraş; Gaziantep; Urfa; Diyarbakır illeri)*

Yitişmek [*F.*], İtişmek *(Amasya)* **[Bak: Ağınmak, 1]**

Yitiz [*S.*], Tamam, noksansız *(Kabaağaç «Fethiye - Muğla»)*

Yitizlemek [*F.*], Her neyi olursa olsun, tamam olup olmadığını anlamak için saymak, kontrol etmek, tamamlamak *(Kabaağaç «Fethiye - Muğla»)*

Yitmek [*F.*], **1.** Kaybolmak *(Antalya; Muğla; Afyon; Denizli; İzmir; Isparta; Konya; Burdur; Balıkesir; Kırşehir; Kayseri; Tokat; Gümüşane; Ankara; Samsun; Giresun; Ordu; Seyhan; Maraş; İçel; Gaziantep illeri)* — **2.** İteklemek, dürtmek, sevketmek *(Kozan «Seyhan»)*

Yiv [*İs.*], **1.** Yara nişanı, izi, nedbe *(Hayrebolu «Tekirdağ»; Ereğli«Zonguldak»)* — **2.** Kenar, dılı *(Akçakaya «Kayseri»; Belekler «Ilgın - Konya»)* — **3.** Koku, rayiha *(Selendi «Kula - Manisa»)* **[Bak: Yivlemek, 1]**

Yivdin [*İs.*], **1.** Her yerde kendi kendine yetişen bir ot, Sultan otu *(Ulubey, Piraziz «Ordu»)* — **2.** [*S.*], Cılk, bozuk [yumurta hakkında] *(Çanakkale; Kayseri)* **[Bak: Yiğdin]**

Yivek [*İs.*], Dağların çukur yerleri: **Keklikler, şu yiveğe yeni girdiler** *(Merzifon «Amasya»)*

Yiveme [*İs.*], *(Kanlıca «Boğazlıyan -*

Yozgat») **[Bak: Farda, 4]**

Yivemek [*F.*], İpi gevşek bükmek *(Aziziye «Ereğli - Konya»)*

Yiven [*İs.*], Küçük, dar vâdi *(Çukur «Kayseri»; Genezin «Avanos», Güllühüyük «Çiçekdağı - Kırşehir»; Karahoca «Haymana», Çimşit «Bâlâ - Ankara»)*

Yivermek [*F.*], Şişmanlamak *(Kula «Manisa»)*

Yivetlemek [*F.*], Teşvik etmek *(Güvera «Silifke - İçel»)*

Yivgi [*İs.*], Saman, ot gibi hayvan yiyeceği *(Samsun)*

Yivilemek [*F.*], Kıvırarak dikmek *(Gölcük «Kocaeli»)*

Yivimek [*F.*], Büyümek *(Gediz «Kütahya»)*

Yivitaşı [*İs.*], Harman yerlerini düzeltmek, damların üstündeki toprağı sıkıştırmakta kullanılan üstüvanî taş, küçük silindir *(Sırapınar «Beykoz - İst.»)*

Yivitmek [*F.*], Tarlaya ekilen bir nebat, türlü sebeplerle seyrekleştirmek *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»)*

Yivlecek [*İs.*], Kalem açacağı, kalemtıraş *(Bulancak «Giresun»)*

Yivlemek [*F.*], **1.** Av köpeği koku almak, bu suretle avı izlemek *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Kozan «Seyhan»)* **[Bak: Yiv, 3]** — **2.** Yoklamak, araştırmak, keşfetmek *(Rumkuş «Seyhan»)* — **3.** Hayvanlar tüylerini dökmek *(Bodrum «Muğla»)* — **4.** Dikmek *(Moymul «Tavşanlı - Kütahya»)* — **5.** Sivriltmek *(Veliköy ?)*

Yivlen [*İs.*], Hattı içtima *(Gemerek «Şarkışla - Sivas»)*

Yivletmek [*F.*], Kazma, kürek gibi şeylerin demirciler tarafından ağızları inceltilmek, keskinletilmek *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Yivlim [*İs.*], Mahrutî tepeler etrafında hâsıl olan hattı içtima *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Yivrük [*S.*], **1.** Aceleci, ivek *(Tosya «Kastamonu»)* — **2.** Emsalsiz *(Ayvalı «Taşköprü - Kastamonu»)*

Yivşin [*İs.*], Taşın katları, tabakaları *(Buluklu «Mersin - İçel»)*

Yivtin [*S.*], Hafif *(Şile «İst.»)*

Yiyden [*İs.*], Yaş toprakta çürüyen tohum *(Konya)*

Yiye [*S.*], **1.** Sahip, malik **(Mal yiyesinin adı nedir? :** *Veneze köyü «Arpaçay»,* **Bir kuzu bulduk, yiyesine gönderdik :** *Çıldır «Kars»)* — **2.** Ziyankâr, zarar verici [hayvan hakkında] *(Bahçeli «Ezine - Çanakkale»; Gelenbe «Kırkağaç - Manisa»; Arpaköy «Ordu»)* — **3.** İri erkek domuz *(Okcular «Çanakkale»)*

Yiyelik [*S.*], Ziyankâr, zarar verici hayvan: **Bu kedi çok yiyeliktir** *(İğdecik, Sancaklıboz «Manisa»)*

Yiygi [*İs.*], **1.** Yiyecek şeyler, mekûlât *(Kayseri; Sinop; Kütahya; Balıkesir; Bursa; İzmir; Çorum; Çanakkale; Aydın illeri)* — **2.** Rüşvet *(Trabzon, İnebolu «Kastamonu»)*

Yiyici [*İs.*], Frengi hastalığı *(Develi «Kayseri»)*

Yiyik [*İs.*], Hastalık, sağlıksızlık *(Adana köyleri «Seyhan»)*

Yiyim [*İs.*], Rüşvet *(Gaziantep; Balıkesir ve çevresi)* **[Bak: Yiygi, 2]**

Yiyinti [*İs.*], **1.** *(Balıkesir ve çevresi; Marmaris «Muğla»; Ereğli «Konya»; Boyabat «Sinop»)* **[Bak: Yiygi, 1]** — **2.** Leblebi, kuru üzüm gibi çerezler *(Saselli «Çemişgezek - Elâzığ»)* — **3.** *(Kastamonu)* **[Bak: Yiygi, 2]**

Yiyisi [*İs.*], *(İbriktepe «Ipsala - Edirne»)* **[Bak: Yiygi, 1]**

Yiymek [*F.*], Kokmak, çürümek, taaffün etmek *(Nevşehir «Niğde»; İğdecik «Isparta»; Karakız «Sorgun - Çorum»; Akdağmadeni «Yozgat»)*

Yiynicek [*S.*], Hafifmeşrep *(Konya ili)*

Yo [*Zf.*], Kerre, defa *(İzmir ve çevresi; Davas;* **- Kaç yo gittin? - bir yo** *Denizli; Isparta)*

Yabarmak [*F.*], Göndermek *(Trabzon)*

Yobaz [*S.*], **1.** Kaba, kabasaba, nezaketsiz *(Mersin köyleri «İçel»; Üzümlü «Muğla»; Kılbasan «Karaman - Konya»; Çal «Denizli»; Gerdan, Topçu, Kocavehler «Karaisali - Seyhan»)* — **2.** Anut, aksi *(Basak «Hekimhan - Malatya»)*

Yobır [*S.*], Önüne geleni deviren *(İzmir köyleri)*

Yocukmak [*F.*], **1.** Usanmak *(Kadıköy «Sarayköy - Denizli»)* — **2.** Kaybolmak *(Honaz «Denizli»)*

Yocumak [*F.*], Usanmak, bıkmak *(Düğer «Ilgın - Konya»)*

Yocundurmak [*F.*], Yıldırmak, gözünü korkutmak *(Sinop)*

Yocunmak [*F.*], **1.** Çekinmek, sakınmak: **Ben bu işi yapmaktan yocunuyorum** *(Bürhaniye «Nazilli - Aydın»)* — **2.** Utanmak, mahcup olmak *(Söğüt «Bilecik»)*

Yoğa [*S.*], **1.** Eski, işe yaramaz [*Eşya hakkında*] *(Topçu köyü «Karaisalı - Seyhan»)* — **2.** Yabancı, yerli olmıyan *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»; Niğde köyleri; Pozantı «Karaisalı - Seyhan»)*

Yoğın [*S.*], Kalın *(Büyük kışla «Boğazlıyan - Yozgat»)* **[Bak: Yoğun]**

Yoğmak [*F.*], Yıkamak: **Kutuyu güzelce yoğdum** *(Yanık köy «Menemen - İzmir»)*

Yoğsun [*İs.*], Yosun *(İncesu «Kayseri»)*

Yoğsunmak [*F.*], Aşınmak; eskimeye yüz tutmak: **Elbisem yoğsundu** *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Yoğşa [*İs.*], Kırmızı toprak, aşı toprak *(Elecik «Ankara»)*

Yoğşumak [*F.*], Yıpranmak *(Sonusa «Erbaa - Tokat»)*

Yoğun [*S.*], **1.** Kalın, kaba, iri *(Ankara; Kayseri; Sivas; Kırşehir; Niğde; Çorum; Amasya; Tokat; Ordu; Giresun; Samsun; Sinop; Kastamonu; Zonguldak; Eskişehir; Afyon; Kütahya; Burdur; Denizli; Konya; Çanakkale; Balıkesir; Aydın; İçel; Seyhan; Maraş; Gaziantep; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Birecik, Urfa; Malatya; Erzincan; Gümüşane; Erzurum; Kars; Van; Ağrı; Bitlis; Muş; Kırklareli vilâyetleri)* — **2.** Biçimsiz, bacaksız *(Şerejler «Köyceğiz - Muğla»)*

Yoğurt çiçeği [*İs.*], Papatya *(Develi, Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Niğde; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Hartlap «Maraş»; Adana «Seyhan»; Tarsus, Burhan, Çukurbağ «Mut - İçel»; Gaziantep; Urfa)*

Yoğuş [*İs.*], İş: **Sizinle bir yoğuşum yok** *(Karlı «Saray - Tekirdağ»)*

Yoğuşa [*İs.*], *(Lâpseki «Çanakkale»)* **[Bak: Aşı, 1]**

Yoğuz [*İs.*], Kuzusu ölmüş koyun *(Kestanbul «Çanakkale»)*

Yohsamak [*F.*], Ağlamak *(Silifke «Antalya* [Tahtacı Türkmenleri]

Yok [*S.*], **1.** Bulaşık, bulaşık kap *(Ordu; Yerkuzlu «Erbaa - Tokat»)* — **2.** Koku, leke: **Bu kapta pekmez yoku var** *(Sinop)*

Yokarlamak [*F.*], Yükselmek: Gü-

neş bir adam boyu yokarladı *(Narlıdere «Boldan - Denizi»)*

Yoklu [*S.*], Bulaşık: **Bu kap yokludur** *(Boyabat «Sinop»)* **[Bak: Yok, 1]**

Yokluk [*İs.*], Gelin çeyizi, kalın *(Mengen «Bolu»)*

Yoku [*S.*], **1.** Bulaşık *(Çanta «Silivri - İst.»; Estiğin «Ohtap - Tokat»; Samsun)* — **2.** Dibek taşı *(Malatya)* **[Bak: Soku]**

Yokuç [*İs.*], Yokuş *(Camiliköyü (Antalya»)*

Yokurt çiçeği [*İs.*], Papatya *(Ejirli «Ordu»)*

Yok yom [*Zf.*], Aksi takdirde: **Evden çıkmasına bak, yok yom polise haber vereceğim** *(Ankara* [Bir Kıbrısıldan])

Yol [*Zf.*], **1.** Defa, kere *(Gelibolu; Çanakkale; Burdur; Sinop; Çardak «Seyhan»)* — **2.** Düğünlerde oğlan tarafından kız tarafına verilen para hediye *(İriağaç «Malatya»; Ereğli «Konya»; Arslanlı «Kozan - Seyhan»; Besni «Gaziantep»)*

Yola gelen [*İs.*], Yemeği yapılır bir türlü kır otu *(Samsun)*

Yolak [*İs.*], **1.** İnce yol, patika, keçi yolu, cılga *(Alpagut, Çepni «Mudurnu - Bolu»; Boyalıca «İznik - Bursa»; Balıkesir; Kıravkaz «Burdur»; Çal «Gireği - Kütahya»; Kemalpaşa «İzmir»; Sazlı, Bozkır, Afşarköyü, Konya; Kayseri; Kösektaş «Avanos - Kırşehir»; Elecik, Nallıhan «Ankara»; Melendiz «Niğde»; Ortaköy «Mecitözü - Çorum»; Söfker «Suşehri», Mursal «Divrik - Sivas»; Hart «Torul - Gümüşane»; Kemaliye, Harput, Elazığ; Erzincan; Hisarardı «Turgut»; Milâs, Kabaağaç «Fethiye - Muğla»; Kalkan «Kaş», Abdurrahmanlar «Serik», Finike «Antalya»; Azaplı «Kadirli», Şıhlı, Çukurköy «Karaisalı, Burhanlı «Ceyhan», Yeniköy «Osmaniye», Bahçe «Seyhan»; Gaziantep)* — **2.** Kapı *(Kümbet, Toprakkale, Kozan «Seyhan»)* — **3.** Meslek, iş, sanat *(Bayburt «Gümüşane»)* — **4.** Çare, sebep: **O her işin yolunu ve yolağını bulur ve bilir** *(Erzurum)* — **5.** Kıl ve kendir bükmek için çarkın önünde gidilip gelinen yol [Mutaflar arasında] *(Isparta)* — **6.** Üstü açık su yolu *(Söğüt «Çivril», Dağal «Çal - Denizli»)*

Yolaklamak [*F.*], **1.** Uğurlamak, teşyi etmek, yola vurmak *(Uzgur «Tire - İzmir»; Zara «Sivas»; Kemah «Erzincan»)* — **2.** Saçını koparmak, karıştırmak *(Düzköy «Ayancık - Sinop»)*

Yolama [*İs.*], *(Çankırı)* **[Bak: Burunlatma]**

Yolamaç [*İs.*], Patika, keçi yolu *(Poyracık «Bergama - İzmir»)* **[Bak: Yolak, 1]**

Yolamak [*İs.*], Patika, keçi yolu *(M. Kemalpaşa, Nilüfer «Bursa»; Ulamış «İzmir»; Sarıcaeli, Çavuşlar «Bayramiç», Mahmudiye, Akköy «Ezine - Çanakkale»; Hırkalı «Demirci», Gölmermere «Akhisar - Manisa»; Balya, Peynirköyü, Zeytinli «Edremit»; Dursunbey «Balıkesir»; Köprücük «Emet - Kütahya»)* **[Bak: Yolak 1, dövenek]**

Yolantı [*İs.*], Sonuna varılmıyan yol *(Gülağzı «Muğla»)*

Yolapa [*İs.*], Koyun, keçi, sığır, gibi hayvanların kurt tarafından parçalanıp yenildikten sonra orada kalan yün tiftik ve et gibi parçaları *(Ortabereket «Ayaş», Sarıoba «Polatlı - Ankara»)*

Yola vurmak [*F.*], Teşyi etmek, uğurlamak *(Kemah «Erzincan»)* [*Bak: Yolaklamak*]

Yolazımak [*F.*], Yorulmak *(Tepecik «Simav - Kütahya»)*

Yolbasar [*S.*], Haydut, eşkiya *(Erzincan köyleri)*

Yolçatırı [*İs.*], Dört yol ağzı **(Hasan ağayı köy yanındaki yol çatırında gördüm :** *Büyük Kılıçlı «Silivri», Karamandere «Kartal - İst.»)*

Yoldam [*S.*], Uysal, yola gelir, yol yordam bilir *(Muğla)*

Yolgu [*İs.*], Ustura *(Devrek «Zonguldak»)*

Yollamış [*İs.*], Hediye olarak bir dosta veya yavukluya gönderilen tatlı *(O. A.)*

Yolluk [*İs.*], **1.** Düğünlerde, gelinin anne, kardeş ve diğer akrabasına oğlan tarafından verilen halı, kumaş gibi hediye *(Akçakaya «Kayseri»; Tefenni «Burdur»)* — **2.** Sofa, koridorlara serilen uzun keçe *(Tefenni «Burdur»)*

Yolma [*İs.*], Sapı orakla biçilmiyecek kadar kısa kalmış arpa ve buğdayları yolmak işinde kullanılan ve parmak uçlarına geçirilen tahta ellikler *(Güzelpınar «Denizli»)*

Yolpak [*S.*], **1.** Uysal, herkesle uyuşan *(Ula, Muğla)* — **2.** Başkalarını seven, başkaların iyiliğini istiyen *(Muğla)* — **3.** Misafirsever *(Denizli)* — **4.** İşgüzar *(Muğla)* — **5.** [*İs.*] Usul, kaide, tarz: **Yolunu yolpağını bilmeden işe başlama** *(Ahlat «Bitlis»)* — **6.** [*İs.*] Beşiklerde çocukların altına konulan şilte *(Sivas)*

Yolpaz [*S.*], Dağınık, karmakarışık *(Ünye «Ordu»)*

Yolpuk [*S.*], Hımbıl, budala *(Urfa)*

Yolsuz [*S.*], Fahişe: **O kız yolsuz olmuş** *(Denizli)*

Yoltar [*İs.*], Kılıç ağının ucuna bağlanan 20-25 kulaç uzunluğunda ip *(Beykoz «İst.»)*

Yoluk [*S.*], **1.** Saçı başı karışık, perişan, pejmürde *(Kayseri; Ereğli «Konya»)* — **2.** Çiçek bozuğu, çopur *(Konya)* [*Bak: Gerik*] — **3.** Evden uzaklaşmış güvercini geriye getirmek için gösterilen eşi *(Urfa)* — **4.** Ayakkabının yüzü, derisi *(Bağyaka, Orhaniye «Marmaris - Muğla»)* — **5.** Ekin biçme vakti *(Reşadiye «Dadya - Muğla»)*

Yoluna [*Zf.*], Tam muvazi: **Ağı yoluna tutar** *(Üsküdar «İst.* [*Balıkçılar arasında*]*»)*

Yolunmak [*F.*], Tıraş olmak *(Şerefler «Muğla»)*

Yoluşmak [*F.*], Kavga etmek *(Nikfer «Davas - Denizli»)*

Yolvermek [*F.*], İşten çıkarmak: **Buradan da yolverirlerse artık aç kalırsın** *(Edirne)*

Yom [*İs.*], **1.** Uğur *(Kangal «Sivas»)* — **2.** Fal: **Yoma inanmam** *(Mersin «İçel»)* — **3.** Gelenek, görenek *(Bayramiç, Çanakkale)* — **4.** Efsane *(Çırpılar «Bergama - Çanakkale»)* — **5.** Şüphe, zan *(Mersin «İçel»; Adana, Kozan «Seyhan»; Başlamış «Dörtyol-Hatay»)* — **6.** Nükte *(Kınık «Fethiye - Muğla»)* — **7.** Deyiş, türkü: **Bacım, bir yom söyle dinleyeyim** *(Sungurlu «Çorum»)*

Yoma [*İs.*], Kalın kendirden yapılmış halat *(Giresun)*

Yomca [*İs.*], Bir ucu tutuşmuş odun parçası, öysü *(Kadamut «Samsun»)*

Yokuldamak [*F.*], Ses çıkartmak *(Amasya köyleri)*

Yomlamak [*F.*], **1.** Bakmamak, sevmemek, hoşa gitmemek *(Çine «Ay-*

dın») — **2**. Zannetmek *(Civanyaylâğı «Mersin - İçel»)*

Yompar [*S.*], Eli işe yakışmıyan *(Tuşak «Kütahya»)*

Yomsuk [*İs.*], Yosun *(Gerince «Bodrum - Muğla»)*

Yomşurmak [*F.*], Kap, bir tazyik neticesi kanburlaşmak, çökmek *(Çömlekçi «Bodrum - Muğla»)*

Yomutmak [*F.*], Mağlûp etmek *(Ulubey «Ordu»)*

Yomuz [*Zf.*], Yan taraf: **Yomuzum ağrıyor** *(Malkara)* **[Bak: Yamız, 2]**

Yon [*İs.*], Lâyık, yakışır *(Ahlat «Bitlis»)*

Yonacak [*İs.*], Taşçı kalemi *(Birecik «Urfa»)*

Yonak [*İs.*], Marangoz keseri *(Haruniye «Bahçe - Seyhan»)*

Yonat [*S.*], **1**. Mükemmel, tamam *(Denizli)* — **2**. İyi, güzel *(Honaz «Denizli»)*

Yonatça [*Zf.*], Lâyikiyle, itinalıca, tamamen, iyice, güzelce: **Bu odanın temizliği yonatça yapılmamış** *(Ortaköy «Çal», Denizli; Kabaağaç «Fethiye - Muğla»)*

Yongal [*İs.*], Yonmaya yarayışlı ağaç *(Köy «Osmaniye - Seyhan»)*

Yongöbek [*İs.*], Yenilen iyi cins mantar *(Himmetoğlu «Zonguldak»)*

Yon görmek [*F.*], Lâyık görmek *(Ahlat «Bitlis»)*

Yonka [*İs.*], Kıymık, yonga *(Rize; Şekeroba «Maraş»; Sivas; Malatya;*

Yonmak [*F.*], Kesmek, düzeltmek, yontmak *(Gölcük «Muğla»; Kilis «Gaziantep»; B. Çaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Yonşe [*İs.*], Kilermeni *(Ankara dolayı)*

Yont [*S.*], Yoz: **Bizim at [yontlara karışmış** *(Dizdaroğlu «Sinop»)*

Yontak [*İs.*], Yontmağa, oymağa mahsus aygıt *(Muğla Köyleri)*

Yontar [*İs.*], Keser *(Kozak «İzmir»)*

Yontarmak [*F.*], Tarif etmek, öğretmek, anlatmak *(Narlıdere «Buldan - Denizli)* **[Bak: Yöntermek]**

Yontulmadık [*S.*], Kaba adam *(Mut «İçel»)*

Yonu [*İs.*], **1**. Tuğla *(Talas, Kayseri)* — **2**. Hususî ocaklardan çıkarılan ve işlenmesi kolay olan kül renginde bir taş *(Kayseri ve dolayı)* — **3**. Yapılarda kullanılan yumuşak beyaz taş *(Akçakaya «Talas - Kayseri»)*

Yonucu [*S.*], Taş yontan adam *(Birecik «Urfa»)*

Yonuntu [*İs.*], Yonga *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yonuşmak [*F.*], Kavga etmek *(Havza «Samsun»)*

Yonuz eriği [*İs.*], **1**. Ekşi yabani erik *(Eğirler «Beyşehir», Gaziler «Hadım- Konya»; Güdül «Ayaş - Ankara»; Maraş köyleri)* — **2**. Malta eriği *(Elbistan «Maraş»)*

Yonuzluk [*İs.*], Değirmenlerin alt kısımlarında, un gibi şeyler saklanan, geniş yer *(Isparta)*

Yonyoş [*İs.*], Oğlan evinden kız evine giden hediye *(Yalvaç (Isparta»)*

Yoo [*Ed.*], Hayır *(Ankara; Eskişehir; Eğirler «Beyşehir - Konya»; Muğla ve köyleri)*

Yook [*İs.*], Bulaşık: **Südün yooku kalmış** *(Giresun)*

Yoprı [*İs.*], Büyük kulaklı keçi *(Başköy «Ankara»)*

Yopuk [*İs.*], Başörtüsü *(Osmancık «Çorum»)*

Yopunmak [*F.*], Çabalamak, çarpınmak, davranmak *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»; Afyon köyleri; Dombaylı*

«Salihli - Manisa»; Genezin, Sarılar «Avanos - Kırşehir») **[Bak: Yekinmek]**

Yora [*İs.*], **1.** Değirmenlerde üst taşın etrafında toplanan un *(Artvin «Çoruh»; İhsaniye köyü (?))* — **2.** Evin her tarafından olan açıklık *(Lâpseki «Çanakkale»)* — **3.** Edep *(Ankara)*

Yoraça [*İs.*], Tabasbus, riya *(Ermenak «Konya»; Mut «İçel»)*

Yorak [*İs.*], **1.** Mest, çapula, yemeni gibi ayakkabılara vurulan yama *(Zile «Tokat»; Sungurlu «Çorum»; Elâzığ; Güdül «Ayaş», Nallıhan, Kışlacık «Ankara»; Tavaklı «Ezine»; Ağaçköy «Çanakkale»; Aşağıkaraçay «Acıpayam-Denizli»; Yanpur «İçel»; Maraş; Satılmışoğlu «Eskişehir»; Hisar «Emet», Simav «Kütahya»)* — **2.** Sahtiyan, meşin, yerli deri *(Kula, Alaşehir; Karakuzu «Manisa»; Tarsus, Anamur, Civanyaylâğı «Mersin - İçel»)* — **3.** Değirmenin alt taşı etrafında toplanan un *(İnebolu «Kastamonu»; Manastır «Beyşehri - Konya»; Isparta; Kınık «Fethiye - Muğla»)* — **4.** Değirmende un sevkedilen yer *(Belenilvat, Akseki «Antalya»; Uluborlu «Isparta»)* — **5.** Evin veya yolun kenarı *(Belenilvat «Akseki - Antalya»)* — **6.** İki dudağın birleştiği yer *(Uluborlu «Isparta»)* — **7.** Tekerlek parmakıkları *(Sinop)*

Yorakçı [*S.*], Değirmen taşlarının etrafındaki kovanları temizliyen adam *(Konya)*

Yoraklatmak [*F.*], Ağzını çelikletmek: **Kazmayı demirciye götür yoraklattır** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Yoranlamak [*F.*], Tahmin etmek *(Bayramiç «Çanakkale»; İst.* [*Muh.*]; *Gümele «Söğüt - Bilecik»)*

Yorannamak [*F.*], Tasarlamak, tasavvur etmek *(Küçükdere «Edremit-Balıkesir»)*

Yoransız [*S.*], Münasebtesiz *(Yahşieli «Bayramiç - Çanakkale»)*

Yorasa [*İs.*], Tecrübe *(Kisenit «Feke - Seyhan»)*

Yoraz ve **yörez** [*S.*], Aksi, ters: **Ahmet çok yorazdır** *(Civanyaylâğı «Mersin - İçel»)*

Yordam [*İs.*], **1.** Kararlama, tahmin, karine *(Bolu; İst.; Edirne; Burdur; Nizip «Gaziantep»; Ilgın «Konya»; Kayseri; Isparta; Küçük Yozgat «Ankara»)* **[Bak: yoldam]** — **2.** Usul, sıra, tertip, kaide *(Şebinkarahisar, Alucra «Giresun»; Çorum ve dolayı; Düğer «Afyon»; Vezirköprü «Samsun»; Bağyaka «Finike - Antalya»; Kurugöl «Mucur - Kırşehir»; Bayadı «Ordu»; Sivas; Burnova «İzmir»)* — **3.** Kılavuz, rehber *(Kıranköyü, Beyobası «Köyceğiz - Muğla»; Balıkesir ve çevresi)* — **4.** Kıyafet, kılık *(Kilis «Gaziantep»)* — **5.** Görenek, an'ane, âdet *(Köşker «Kırşehir»)* — **6.** Yaşayış kurallarına vukuf *(Zeyve «Söğüt - Bilecik»)* — **7.** Gidiş, tavru hareket: **Yorganı bozar, yordamı bozmaz** *(Nikfer «Davas», Denizler «Çal - Denizli»)* — **8.** İğne deliği *(Antalya)*

Yordamlamak [*F.*], **1.** Karanlıkta bir şeyi el ile aramak *(Ayaş «Ankara»)* — **2.** Bir şey hakkında karar vermek, münasip görmek *(Yılanlı «Eğridir - Isparta»)*

Yordamlı [*S.*], **1.** Yakışıklı, tenasübü endama malik *(Olus köyü «Amasya»)* — **2.** Elinden iş gelen, becerikli *(Denizli; Fariske «Ermenak - Konya»)*

— **3.** Kibar, nezaketli *(Kütahya)* — **4.** İntizamlı *(Diyarbakır)*

Yordamsız [*S.*] **1.** Nezaketsiz *(Yenişehir «Bursa»)* — **2.** İz'ansız *(Beşkarış «Altıntaş - Kütahya»)* — **3.** Beceriksiz *(Isparta; Burdur; Gerede «Bolu»; İlyaslar «Kırkağaç - Manisa»)* — **4.** İntizamsız *(Honaz «Denizli»)*

Yordu [*İs.*], İğne deliği, iğne yurdu *(Reşadiye «Muğla»)* **[Bak: Yordam, 8]**

Yorduma [*İs.*], Lâle; gelincik *(Umurca «Burdur - Muğla»)*

Yordurmak [*F.*], Tâbir, tefsir ettirmek *(Cebel «Eğridir - Isparta»; Erzurum)*

Yore [*İst.*], Kuyuya konulan buğday ile toprak arasına koydukları saman *(Karahoca «Haymana - Ankara»)*

Yorga [*İs.*], **1.** Atlarda bir türlü yürüyüş, tatlı rahvan, rahvana yakın yürüyüş *(Gelenbe «Kırkağaç - Manisa»; Üçüyük «Altıntaş - Kütahya»; Köşker «Kırşehir»; Döğüşbelen «Muğla»; Çorum; Karapınar «Konya»; Nebiler «Serik - Antalya»; Van; Gündüzbey «Malatya»)* — **2.** Bir yıllık, yumurtlaması yaklaşmış piliç *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Yorgaca [*İs.*], **1.** Boğmaca öksürüğü, kara öksürük *(Göbel «Bandırma», Balıkesir [Muh.]; Topçular «İpsala - Edirne»; Büyükçavuşlu «Silivri-İst.»; Güleçköyü «Biga - Çanakkale»; Antalya [Muh.])* — **2.** Tifo gibi ateşli hastalıklar *(Çumra «Konya»)*

Yorganlamak [*F.*], Üstünü kapamak *(Hacıaptullah «Niğde»)*

Yorgine [*İs.*], Yıldız çiçeği *(Bozüyük «Bilecik»)*

Yorgu [*İs.*], **1.** Usanç, Fütur *(Gerede «Bolu»)* — **2.** Sıcak, durgun hava *(Cebel «Eğridir - Isparta»)*

Yornak [*İs.*], Tahtadan kaba bir şekilde yapılan büyük anahtar *(Malatya ve köyleri)*

Yornuk [*İs.*], **1.** İstirahat *(Karaisalı «Seyhan»)* — **2.** Yorgunluk *(Maraş ve çevresi)*

Yorsak [*S.*], Uysal, çabuk kanan *(Çiğil «Ilgın - Konya»)*

Yort [*İs.*], Tırıs: **Yort giden ata binmek istemem** *(Koçköy «Arpaçayı - Kars»)*

Yortan [*S.*], Çabuk, süratli yürüyen *(Çankırı)*

Yortlan [*İs.*], Kaya deliği *(Yamanlı «Saimbeyli - Seyhan»)*

Yortma [*İs.*], Lâğım *(Aydın köyleri)*

Yortmak [*F.*], **1.** İşsiz, güçsüz gezmek: **Ne yortup duruyorsun** *(Edirne [Muh.])* — **2.** Çalımla yürümek *(Kayseri ve köyleri)*

Yortu [*İs.*], Adî taş duvarla örülmüş üstü kapalı su yolu, avgun *(Cebel «Isparta»; Kızılhisar «Acıpayam-Denizli»)*

Yorucu [*S.*], Rüya tâbir eden, fala bakan *(Tire «İzmir»)*

Yoruç [*İs.*], Kumandan *(Bayburt «Gümüşane»)*

Yorukmak [*F.*], Yolda veya işte yorulmak *(Buca «İzmir»)*

Yorum [*İs.*], Yoran, hayırlı, uğurlu sayan: **Yorum yora Allah vere** *(Edirne [Muh.])*

Yoruncamak [*F.*], Müspet bir şey etrafında menfi hareket göstermek *(Ulubey «Ordu»)*

Yoruşturmak [*F.*], Heyecan verici bir hâdise hakkında tahminî hükümlerde bulunmak *(Kayseri)*

Yosa [*İs.*], Koyunların sırtına sürülen toprak boya *(Trabzon)*

Yosçu [*İs.*], Büyük baş hayvanları

yaz, kış mer'ada otlatan adam, sığırtmaç, çoban *(Soğucak «Yalova - İst. [Muh.]»)*

Yosma [*S.*], Güzel, çok güzel *(Şehsadi, Heniske «Ezinepazar - Amasya»; Bulancak, Şebinkarahisar «Giresun»; Koyulhisar «Sivas»; Çorum; Ayvalı «Taşköprü - Kastamonu»; Safranbolu «Zonguldak»; Kilis «Gaziantep»; Göksün «Maraş»; Pozantı «Karaisalı Seyhan»)*

Yosmak [*F.*], **1.** Benzetmek, karşılaştırmak, kıyas etmek *(Yılanlı, Barla «Eğridir», Karaidris «Karaağaç», İğdecik «Isparta»; Söğüt, Gökçesu «Yarhisar - Bilecik»; Deveviran «Bolu»; Marmaris «Muğla»; Masara «Mut - İçel»; Niğde ve köyleri; Akşehir, Konya; Keşanuz «Ayaş - Ankara»)* — **2.** Toprak, saman gibi şeyleri kürek veya yaba ile ileriye doğru itmek *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Satılmış «Eskişehir»)*

Yosmuk [*İs.*], Mercimek *(Sivas ve dolayı)*

Yosnatmak [*F.*], Tevil etmek, çevrilmek *(Kalkan «Kaş - Antalya»)*

Yoş [*İs.*], **1.** Akşam karanlığı *(Aydoğmuş «Eskişehir»; Senir, Isparta; Ereğli «Konya»)* — **2.** [*S.*] Vahşi, yoz; kaba *(Emet «Kütahya»)*

Yoşa [*İs.*], Koyu kırmızı renkte killi bir cins toprak, aşı toprağı *(Pınarbaşı «Kayseri»; Donbaylı «Salihli - Manisa»; Üçem «Bâlâ - Ankara»)*

Yoşan [*S.*], Az kullanılmış elbise *(Bor, Niğde)*

Yoşanmak [*F.*], Hırpalanmak, yıpranmak, eskimek *(Köşker, Kırşehir; Ereğli «Konya»)* **[Bak: Kökezimek, 2]**

Yoşuk [*S.*], Eski, yıpranık *(Eflâk «Adana - Seyhan»; Çakırlar «Akşehir», Sarayönü «Saiteli - Konya»; Bağyaka «Finike - Antalya»; Senirkent, Eğridir «Isparta»; Burdur; Balıkesir; Hisarcık, Nize, Epçe «Kayseri»; Ödemiş, Bayındır «İzmir»)* **[Bak: Doşan]**

Yoşumak [*F.*], **1.** Eskimek, yıpranmak *(Kiremitçi, Denizli; Akçakaya «Talas», Kayseri; Büyükkabaca «Uluborlu - Isparta»; Beyşehri, Konya; Genezin «Avanos», Köşker «Kırşehir»; Yozgat)* **[Bak: Enimek]** — **2.** Bir işten soğumak, merakı geçmek *(Beyşehir «Konya»; Alâiye «Antalya»; Muğla; Sivas; Tatların «Nevşehir - Niğde»)* — **3.** Yorulmak *(Yozgat; Kayseri; Kasım köyü «Zile - Tokat»)* — **4.** Hayvan kızansamadan geçmek *(Gölcük «Muğla»)* — **5.** Rengini atmak *(Konya)* — **6.** Tabiî halini kaybetmek *(Beyşehir «Konya»)*

Yoşunmak [*F.*], Eskimek, yıpranmak: **Elbisem yoşundu** *(Bozdoğan «Aydın»)*

Yoşutmak [*F.*], Caydırmak, vazgeçirmek: **Ne kadar uğraşsalar beni bu işten yoşutamazlar** *(Muğla)*

Yotlaştırmak [*F.*], Mübalâğa etmek: **Sen de bu kadar yotlaştırma canım** *(Narlıdere «İzmir»)*

Yov [*Ed.*], Hayır *(Çorum)*

Yov ve **Yova** [*İs.*], *(Yağlıca «Zonguldak»)* **[Bak: Yankabuz, 2]**

Yova [*İs.*], **1.** Loğtaşı *(Adana çevresi «Seyhan»)* — **2.** Sahipsiz *(Bereketli «Davas - Denizli»; Orhaneli «Bursa»; Cebel «Eğridir - Isparta»; Hortu, Aziziye, Ereğli «Konya»; Güzeloluk «Silifke - İçel»)* — **3.** Başı boş, yoz dolaşan hayvan *(Ula «Muğla»; Ortaca «Söğüt», Yarhisar «Bilecik»; Yavlu «Köşk - Aydın»; Nallıhan «Ankara»; Konya)* — **4.** Yaban-

cı, muhacir *(Düğer «Afyon»; İncirlik «Adana - Seyhan»)*

Yovant [*İs.*], Dikkatli, ihtimamlı *(Kasaba «Kaş - Antalya»)*

Yovanta [*S.*], Sahipsiz *(Ereğli «Konya»)* **[Bak: Yova, 2]**

Yovsumak [*F.*], Takati azalmak, yorulmak *(Tuzla «Adana - Seyhan»)*

Yovu [*S.*], Kalın kafalı, budala, akılsız *(Atça «Nallıhan - Ankara»; Kastamonu köyleri)*

Yovun [*S.*], Kalın *(Sivas)* **[Bak: Yoğun]**

Yoydurmak [*F.*], Rüya tâbir ettirmek *(Taşbaşı «Bozkır - Konya»)*

Yoylu [*S.*], **1.** Fahişe, orospu *(Karatiken «Tarsus - İçel»)* — **2.** Çok gezen insan veya hayvan *(Akpınar «Elmalı - Antalya»)* — **3.** İnatçı; haşarı *(Yenikarabağ «İshaklı - Afyon»)*

Yoymak [*F.*], **1.** Bozmak, değiştirmek *(Tarsus köyleri «İçel»; Kastamonu; Göndürle «Atabey», Isparta)* — **2.** Bir şeyi lâstik v.s. ile silmek *(Saray «Gerze - Sinop»; Çankırı; Ravlı «Çubuk - Ankara»; Giresun)* — **3.** Heder etmek, araya vermek, telef etmek *(Adana «Seyhan»; Tarsus köyleri, Civanyayalağı «Mersin», Maraş, Silifke «İçel» Ermenak «Konya»* — **4.** Tâbir ve tefsir etmek *(Çorum; Tosya, Kastamonu; Akçakavak «Bolu»; Giresun; Isparta; Aziziye «Ereğli»; Karaman; Konya; Ankara; Mucur «Kırşehir»; Maraş; Gaziantep; Dombaylı «Salihli - Manisa»)* — **5.** Güzelliğini kaybetmek *(Isparta)* — **6.** Arzu hilâfına hareket etmek *(Aliköyü «Isparta»)* —**7.** Uymamak, alışmamak *(Alaiye «Antalya»)*

Yoynukmak [*F.*], Yerinden, yurdundan olmak *(Civanyaylâğı «Mersin - İçel»)*

Yoyulmak [*F.*], **1.** Bozulmak *(Akdere «Silifke - İçel»)* — **2.** Servet heder olmak *(Ilgın, Karaman «Konya»)* — **3.** Aldanmak *(Ereğli «Konya»)*

Yoz [*S.*], **1.** Vahşi, yabani *(Aydın; Zile «Tokat»; Gökçesu «Bolu»; Ermenek, Konya; Tepecik «Simav - Kütahya»; Denizler «Çal - Denizli»; Sinop; Demirci «Manisa»; Çankırı; Bürhaniye, Edremit, Balıkesir; Urla «İzmir»; Eğridir «Isparta»; Çatak; Antalya; Ballı «Malkara - Tekirdağ»)* **[Bak: Sert]** — **2.** Kısır, sütsüz, koyun vey sığır *(Piraziz, Şebinkarahisarı «Giresun»; Arzıtı «Erzurum»; Karantı (?); Borcak «Söğüt - Bilecik»; Dudaş, Akköy, Taşkaracalar «Orta - Çankırı»; Ballı «Malkara - Tekirdağ»; Vize «Kırklareli»; Etimesut; Güdül, Ayaş «Ankara»; Bolu; Azaplı «Kadirli», Pozantı «Karaisalı - Seyhan»; Köşkerler «Kaş - Antalya»; Eğridir «Isparta»; Çıtak «Çal - Denizli» Alpı ve çevresi «Eskişehir»; Balıkesir ve dolayı; İbek «İskilip - Çorum»; Papasköy «Samsun»; Amasya; İçerenköyü «İst.»)* — **3.** Yazın yaylalarda otlatılan erkek koyun sürüsü *(Kayaş «Ankara»; Kayseri ve dolayı; Kangal, Sivas; Tokat; Karacakılavuz «Tekirdağ»; Genezin, Avanos «Kırşehir»; Çataloluk «Bakırdağı - Kayseri»; Bayburt «Gümüşane»; Adana «Seyhan»; Atkaracalar «Çerkeş - Çankırı»; Kastamonu; Balıkesir dolayı; Dağkadı «Karacabey - Bursa»)* — **4.** Dağda başı boş gezen at, aygır, öküz, manda gibi hayvanlar *(Sinop; İst.* [*Muh.*]*)* — **5.** Hiç ekilmemiş tarla *(Balcalı «Çarşamba - Samsun»; Ünye «Ordu»; Taşlıköyü «Adapazarı - Kocaeli»; Başviran «E-*

reğli - Zonguldak»; Çankırı; Sinop ve dolayı) — **6**. Kekliğin kartı, kocası *(Emet «Kütahya»)* — **7**. Bir iki yaşında olan tay *(Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)* — **8**. Başı boş serseri *(Yusufeli «Artivin - Çoruh»)* — **9**. Besili *(Vezirköprü «Samsun»)*— **10**. Durgun sular üzerindeki yosun *(Kelkit «Gümüşane»)* — **11**. Civcivlerini bırakan, ihmal eden tavuk *(Orhaniye «Bursa»)*

Yozak [*İs.*], Kilit *(İs. [Muh.])*

Yozalamak [*F.*], Şahsî menfaatlerinin temini için birinin etrafında gezmek, dolaşmak *(Lohan «Gaziantep»)*

Yozalmak [*F.*], **1**. Bir işten soğumak, işe ısınamamak *(Sungurlu «Çorum»)* — **2**. Faydasız bir hale gelmek *(Konya)*

Yoza sürmek [*F.*], Koyunu sürüye vermek *(Balçova «İzmir»)*

Yoz bulut [*İs.*], Seyrek bulut *(Olukyanı «Zonguldak [Muh.]»)*

Yozcu [*S.*], Koyun tüccarı *(Maraş)*

Yozdurmak [*F.*], Kuluçka bir tavuğu, kuluçkalıktan vazgeçirmek *(Orhaniye «Marmaris - Muğla»; Bozkır «Konya»; Soğucak «Yalova - İst.»)*

Yoz etmek [*F.*], Bağlarda filiz kırmak *(Ödemiş «İzmir»)*

Yozgun [*S.*], Yeni dikilmiş bağ çubuklarının tutmıyanı *(Adana «Seyhan»)*

Yoz hergelesi [*İs.*], Vahşi gibi başı boş gezen hergele at *(Malkara «Tekirdağ»)*

Yozlak [*S.*], **1**. Doğurması yakın olup ağrılar tesirile dağa, kıra kaçan ve orada doğuran inek, koyun gibi hayvan *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)* — **2**. Doğum sancısı çeken, doğurması yaklaşan hayvan *(Gaziantep köyleri; Maksutlu «Şarkışla - Sivas»; Dadık «Mucur», Avanos «Kırşehir»; Göksun «Maraş»; Sultansaray «Artova - Tokat»; Acıgöl «Nevşehir - Niğde»)*

Yozlama [*İs.*], **1**. Ekilmiyerek gelecek yıla bırakılmış tarla *(Moramul, Amasya)* — **2**. Budanmamış ağaç *(Amasya)*

Yozlamak [*F.*], Hayvanlar doğum ağrısı çekmek: **Bizim koyun sabahtanberi yozlıyor** *(Epçe köyü «Kayseri»)*

Yozmak [*F.*], **1**. Arzusu geçmek, isteği kalmamak, bırakmak, vazgeçmek, soğumak *(Alâiye «Antalya»; Karadirlik; Tarsus «Mersin - İçel»; Bayındır, Kemalpaşa, İzmir; Şahin «Malkara - Tekirdağ»; Alayunt «Kütahya»; Çankırı; Muğla)* — **2**. Dikilen bir fidan, kök salmayıp kurumak, tutmamak *(Kemalpaşa, Karaburun «İzmir»; Kocavehler «Karaisalı», Gerdanköyü «Seyhan»)* — **3**. Hayvan veya bitkiler gitgide yabanileşmek, cinsi bozulmak, aslı kaybolmak, âdileşmek *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»; İğdecik, Sancaklıboz; «Manisa»; Denizli; Muğla; Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **4**. Yazıyı silmek: **Yazdığını yoz bakalım** *(Bartın «Zonguldak»)* — **5**. Ayırmak, tefrik etmek *(Köşker «Kırşehir»)* — **6**. Kızgınlığı geçmek *(Muğla;* **Erkek deve zemheri deyince kızar, mart deyince yozar** *: Aydınlı obası «Amasya»)* — **7**. Sevişen iki kişi birbirine darılmak *(Bayır «Marmaris - Muğla»)* — **8**. Zayıflamak *(Burdur)* — **9**. Aşı tutmamak *(Manisa; Ödemiş «İzmir»)*

Yoz mal [*İs.*], İnek, tosun, dana gibi çalışmıyan hayvanlar: **Yoz mala saman yok** *(Ömerli «Samsun»)*

Yozmanmak [*F.*], Yutkunmak *(Ar-*

ga «Akçadağ - Malatya»)

Yozmantı [*S.*], Terbiyesiz *(Eziler «Boldan - Denizli»)*

Yozuk [*S.*], Haylaz, tembel *(Akse «Uşak - Kütahya»)*

Yozukmak [*F.*], **1.** Kuluçka bir tavuk yumurtadan kalkıp piliç çıkarmaktan vazgeçmek *(Edirne [Muh.])* — **2.** Ayrılmak, ayrı düşmek *(Ağcekale «Zara - Sivas»)* — **3.** Vazgeçmek, soğumak, isteksizlik göstermek *(İnköy «Kütahya»)*

Yozukturmak [*F.*], **1.** Tavuğu kuluçka olmaktan vazgeçirmek *(Edirne [Muh.]; Vize «Kırklareli»; İst. [Muh.])* — **2.** Soğutmak, vazgeçirmek *(Çeçeköyü «Gediz - Kütahya»; M. Kemalpaşa «Bursa [Muh.]»)*

Yozulak [*S.*], Doğurması yakınlaşan koyun *(Karahoca «Haymana - Ankara»)*

Yozumak [*F.*], Kudretini kaybetmek, kurumak *(Çankırı «Adana - Seyhan»)*

Yöğrük [*S.*], Ayağına çabuk: **Çok yöğrük bir çocuktur** *(Marınca «Merzifon - Amasya»)* **[Bak: Yörük, yürük]**

Yöğünsüz [*S.*], Uğur getirmiyen, uğursuz *(Urla «İzmir»)*

Yöğürme [*F.*], Koç koyuna aşmak *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yöleme [*İs.*], Saban demirinin ucunu demirciye burunlatma *(Isparta)*

Yöltem [*İs.*], **1.** Biçim: **Yöltemli ev** *(Bodrum «Muğla»)* — **2.** [*S.*] Kolay: **Bu işin yöltemi böyledir** *(Ağaçköyü «Çanakkale»)* **[Bak: Yöndem, yöntem]**

Yömremek [*F.*], Teğellemek, seyrek dikmek *(Giresun ve çevresi Bahattin «Uulbey - Ordu»)*

Yömürmek [*F.*], Kırıp geçirmek, harap etmek *(Adana «Seyhan»)*

Yön [*İs.*], **1.** Yüz, cephe; taraf *(Türkşerefli «Haymana», Yeniköy «Bâlâ»,*
İskemle üstünde saçaklı minder
Allahı seversen yönünü döndez:
Ankara; Dodurga «Bozüyük», Söğüt «Bilecik»; Simav «Kütahya»; Afşar «Hadım»; Kılbasan «Karaman - Konya»; Çayırköyü, İzmit «Kocaeli»; Kemalli «Çanakkale»; Müslimsölöz «Orhangazi - Bursa»; Balıkesir ve çevresi; Karahisar «Demirci», Manisa; Tire, Urla, Kuşadası «İzmir»; Hacıbeyli «Nazilli», Karacasu, Aydın; Narlıdere, Denizli; Sarıidris «Ş. Karaağaç», Isparta; Fethiye, Muğla; Andifli «Kaş - Antalya»; Tarsus «İçel»; Çukur «Karaisalı», Saimbeyli «Kozan, Pozantı, Bahçe, İncirlik «Adana-Seyhan»; Varyanlı, Maraş; Gaziantep; Urfa; Adıyaman «Malatya»; Mengeser «Doğubazayıt - Ağrı»; Torul «Gümüşane»; Güçüklü «Giresun»; Havza, Vezirköprü; Samsun; Sinop; Kastamonu; Bolu; Alaca, İskilip, Osmancık «Çorum»; Tavara «Reşadiye», Zile «Tokat»; Hamurcu, Ortaköy, İncesu, Zile «Develi - Kayseri»; Bor «Niğde»; Kurugöl «Mucur», Seydin «Avanos - Kırşehir»; Türkşerefli «Haymana - Ankara»; Keskinköyü «Eskişehir»; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Dumlupınar «Kütahya»; Manisa; Konya; Şebinkarahisar «Giresun) — **2.** [*S.*] İyi, düzgün *(Yenisu, Emirler, «Mersin - İçel»; İbrala «Karaman - Konya»)* — **3.** Sebep, münasebet *(Bozkır «Konya»; Balçova «İzmir»; Van)*

Yöna [*S.*], İnatçı, söz anlamaz: **Ali çok yöna bir adamdır** *(Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)*

Yönat [*Zf.*], Tam, mükemmel **Bu işi pek yönat yapmamışsın** *(Denizli)*

Yöndem [*İs.*], **1.** Usûl, tarz, yol, uygun şekil **(Bu işin yöndemi budur:** *Kadirli «Seyhan»; Niğde; Zeyve köyü, Ortaca, Söğüt, «Bilecik»; Silifke «Antalya»; Ulubey «Ordu»; Beyçayırı «Lâpseki - Çanakkale»; Çiçekdağı, Seydin «Avanos - Kırşehir»; Çorum)* — **2.** Çalım *(Ünye «Ordu»; Köşker «Kırşehir»)* — **3.** Endam *(Niğde; Köşker «Kırşehir»)*

Yöndemli [*S.*], **1.** Becerikli, işgüzar *(Zil«Alucra», Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Bir işi seve seve yapan *(Kayadibi «Giresun»)* — **3.** Çalışkan *(Giresun)* — **4.** Söz tutan *(Giresun)* — **5.** Çevik *(Hisarüstü «Keşap - Giresun»)* — **6.** Elverişli, uygun *(Pazarcık «Gaziantep»)*

Yöndemsiz [*S.*], Beceriksiz, elinden bir iş gelmiyen *(Adana «Seyhan»; Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Tarsus, Silifke «İçel»; Hortu «Ereğli - Konya»)*

Yöne [*İs.*], **1.** Çare, sebep: **Bir yönesini bulamadık** *(Demiler «Çal - Denizli»)* — **2.** Asılsız, tereddütlü: **Arkadaş yöne yöne söz söyleme** *(Urus «Beypazarı - Ankara»)*

Yöneği [*S.*], **1.** Menfi ruhlu *(Kayseri)* — **2.** Aksi, ters [*adam*] *(Kayseri)*

Yönek [*İs.*], Dönük, müteveccih *(Antalya)*

Yönekmek [*F.*], Teveccüh etmek, istikamet almak *(Yozgat)*

Yönelek [*İs.*], İstikamet *(Konya)*

Yönelge [*İs.*], Cephe, istikamet *(Akseki «Antalya»)*

Yönelmek [*F.*], **1.** Dönmek, yüzünü çevirmek, teveccüh etmek *(Sinop; Ahiköyü «Muğla»; Hisarköyü «Domaniç - Kütahya»; Maraş; Urfa; Bolu; Malatya; Sivas; Develi «Kayseri»; Kalecik «Ankara»; Bayburt «Gümüşane»; Alaşehir «Manisa»; Bursa; Honaz «Denizli»; Bandırma, Balıkesir; Çanakkale; Şebinkarahisarı, Alucra «Giresun»; Ordu; Bedeş, Şuhut «Afyon»; Bağyaka «Finike - Antalya»)* — **2.** Eğilmek *(Tire «İzmir»)* — **3.** Gitmek, koyulmak *(Çabuk «Tor - İzmir»)*

Yöneltmek [*F.*], Döndürmek, çeşirtmek, istikamet vermek *(Burdur; Erzincan; Ezine «Çanakkale»; Konya çevresi)*

Yönenmek [*F.*], Teveccüh etmek, yüzünü çevirmek *(Üçburgu «Devrek - Zonguldak»; Beypazarı «Ankara»; «Kartal - İst.»)*

Yönet [*İs.*], **1.** Muvafık, uygun *(Ula, Muğla; Antalya; Hacımahmut «Emet», Kütahya; Uzuncaburç «İçel»; Tefenni «Burdur»)* — **2.** [*S.*] Doğru *(Apturrahmanlar «Serik», Andifli «Kaş - Antalya»; Akçataş «Muğla»; Yanpar «Mersin - İçel»; Sarayköy «Denizli»)* — **3.** [*S*] İyi, güzel *(Afşar «Hadım - Konya»; Gericam, Eskere «Muğla»; Akçaalan «Gediz - Kütahya»; Denizli)* — **4.** Veçhe, istikamet *(Bayındır «İzmir»; Isparta; Bağyaka «Finike - Antalya»; Üçkuyu «Demirli»; Akçaşehir «Karaman - Konya»)* — **5.** [*S.*] Uysal; Girişkin *(Isparta)* — **6.** Tesadüf *(Kalkan «Kaş - Antalya»)* **[Bak: Çavşırı]**

Yönetce [*S.*], **1.** Dikkatlice, itinalıca: **Testiyi yönetce getir** *(Akçaalan «Muğla»)* — **2.** Ehemmiyetlice *(Akçaalan «Muğla»)*

Yönetmek [*F.*], Tertip, idare etmek: **İşleri yönetim** *(Balıkesir; Muğla)*

Yön kesmek [*F.*], Bir işi yapmak için kesin bir karar vermek *(Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»)*

Yönlü [*S.*], **1.** Uygun, elverişli, muvafık *(Niğde; Zile «Develi - Kayseri»; Alâiye, Apturrahmanlar «Serik -*

Antalya») — **2.** Daha iyi, daha güzel: **Benim atım seninkinden yönlüdür** *(Bise «Konya»)* — **3.** Lehte *(Deliktaş «Kangal - Sivas»)*

Yönlü gelmek [*F.*], Menfaatine uygun gelmek *(Göynük «Bolu»)*

Yönelmek [*F.*], **1.** Kolaylaşmak, bitmek üzere bulunmak *(Tavşanlı «Kütahya»)* — **2.** Giderken sağa veya sola dönmek *(Tavşanlı «Kütahya»)*

Yönnenmek [*F.*], İstikamet ve cephe almak *(Adana «Seyhan»)*

Yönnü [*S.*] **1.** İzanlı, terbiyeli *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* — **2.** Düzgün, muntazam *(Adana «Seyhan»)*

Yöntem [*İs.*], **1.** Usûl, tarz, kaide, yol, uygun şekil *(Balıkesir ve dolayı; Denizli; Akse «Uşak», Alayunt, Kütahya; Uluborlu «Isparta»; Datya «Reşadiye»; Muğla; Hacıbeyli «Nazilli - Aydın»; Urla «İzmir»; Çanakçı «Antalya»; Muğla; Gördes «Manisa»; Konya; Erbaa «Tokat»)* **[Bak: Yöndem, 1]** — **2.** Münasebet *(Balıkesir ve dolayı; İshaklı «Bolvadin - Afyon»; Konya; Ula «Muğla»; Karacasu «Aydın»; Kütahya; Karapınar «Demirci - Manisa»; Isparta; Denizli; Alâiye «Antalya»;Çorum»)* — **3.** Kabiliyet, istidat *(Denizli»; Narlıdere «İzmir»; Burdur)* — **4.** Veçhe, cephe, yüz *(Marmaris «Muğla»; Kemaliye «Malatya»; Kasımlar «Eğridir - Isparta»)* **5.** [*S.*] Kolay *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yöntemli [*S.*], **1.** Meharetli, eli uz, becerikli **(Hasan usta çok yöntemli bir adamdır** : *Beypınar «Samsun»; Isparta)* — **2.** Münasebetli *(Çömlekçi «Muğla»; Sökmen «Atabey - Isparta»)* — **3.** Hazimkâr adam *(Çorum ve dolayı)*

Yöntemsiz [*S.*], Kabiliyetsiz, beceriksiz *(Havza «Samsun»; Osmancık «Çorum»; İznik «Bursa»)*

Yönter [*İs.*], İstikamet, hedef *(Milâs, Muğla çevreleri)*

Yöntermek [*F.*], **1.** Teşvik etmek *(Edirne [Muh.])* — **2.** Tarif etmek, anlatmak, öğretmek *(Narlıdere «Boldan - Afyon»)* — **3.** İş öğretmek, göstermek *(Bolu)* — **4.** Her işte kendini kayırmak *(Susurluk «Balıkesir»)*

Yönyöş [*İs.*], **1.** Düğün sırasında gelinin kız evinde teşhir olunan çehizi *(Burdur)* — **2.** Nişanlıların, aile efradına ait omak üzere birbirlerine gönderdikleri hediyeler *(Burdur)*

Yördemli [*S.*], Eli işe yatan, bilimli, iş yapan *(Ankara)*

Yördüm [*S.*], Kasaplık çağa gelmiyen davar *(Köşker «Kırşehir»)*

Yöre [*İs.*], **1.** Muhit, çevre, civar; havali, etraf *(Erzurum; Andırın, Elbistan «Maraş»; Bayburt «Gümüşane»; Gaziantep; Dodurga «Bozüyük», Gümele, Zeyve «Söğüt - Bilecik»; Aşağı ılıca «Eskişehir»; Tokat; Köprücük «Emet - Kütahya»; Beyşehir, Konya; Tuzla «Adana - Seyhan»; Çankırı; Akdağmadeni «Yozgat»)* — **2.** Değirmenlerde alt taşın etrafına birikip kalan iri un *(Genezin «Avanos», Sadık köyü «Mucur»; Kırşehir; Nevşehir, Niğde; Sivas; Çankırı; Pazar «Kızılcahamam», Ankara; Konya; Amasya; Sungurlu, Ovasaray «Çorum»; Malatya; Erzincan; K. Çaylı, Höketçe «Seyhan»; Civanyaylâğı «Mersin - İçel»; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay» Kuşçular «Görele», Alınyoma, Seyitköyü, Piraziz, Giresun; Saylan, Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Kastamonu; Zeyve «Söğüt - Bilecik»; Emet, Ilıcaksu «Domaniç», Kütahya)* — **3.** Hamur açılırken üzerine dökülen un *(Sivas)*

— **4.** Toprakla ekin arasına konulan saman *(Bilecikköyü «Sille - Konya»)* — **5.** Birkaç bağ veya bahçenin bulunduğu yer *(Konya ili)* — **6.** Kağnı tekerleklerinin göbek ağacı ile çevresindeki demir arasında kalan üç parça müstevî kısım *(İslâm köyü «Isparta»)*

Yörebezi [*İs.*], Çocuklara konulan apışbezi *(Çivril «Denizli»)*

Yöreci [*S.*], Değirmenci *(Ünye «Ordu»)*

Yörek [*İs.*], **1.** Beşik bağı, bağırdak *(Uzgur, Parak «Alucra», Şebinkarahisarı «Giresun»; Sivas; Ordu; İsmetpaşa «Malatya»; Reşadiye, Niksar, Tokat»;* **Yöreğin sık bağlatmam * Ağlar seni ağlatmam * Gözyaşların kalbime * Zehir gibi damlatmam:** *Erzurum; Şereflikoçhisar «Ankara»; A.)* — **2.** Sığır, koyun gibi hayvanların doğup büyüdüğü veya otlayıp alıştığı yer *(Anamur, Kaş «Antalya»)* — **3.** Eskimiş papuçların tamiri için konulan yama parçası *(A.)*

Yörekleşmek [*F.*], Alışmak: **Benim yeni aldığım at yörekleşti** *(Senir «Isparta»)*

Yörelemek [*F.*], Yüksek dallardaki meyvaları uzun bir sırıkla silkmek *(Orhanlı «Seferihisar - İzmir»)*

Yörelik [*İs.*], Değirmende öğütülen unların değirmen taşının etrafında biriktiği yer *(Reşadiye «Kayseri»; Ankara)*

Yöreme [*İs.*], **1.** Yokuş, bayır *(Bahattin «Ulbey - Ordu»; Giresun; Pekün «Kelkit - Gümüşane»)* — **2.** Kağnı tekerleğinin göbek etrafındaki üç parçası *(Taşbaşı «Bozkır», Konya)* ***[Bak: Üsküdar, Yöre, 6]*** — **3.** Koşum hamutlarında kasık kolanını kısmağa yarıyan kalın sicim *(Büyük Hacılar «Isparta»)* — **4.** Parmakta çıkan dolama *(Görece «İzmir»)* — **5.** Kanser hastalığı *(Niğde)* — **6.** Örtü *(Alibey hüyüğü «Çumra - Konya»)*

Yöremeç [*İs.*], **1.** Denk sarmak, yük bağlamak için kullanılan ip, urgan *(Nevşehir «Niğde»)* — **2.** Devenin hamudu üzerine çekilen ip *(Çavuşlu «Akdağmadeni - Yozgat»)* — **3.** Kendirden bükülmüş ince sicim *(Bürüngüz «Bünyan - Kayseri»)* — **4.** Çarık bağı, sırım *(Tonus «Şarkışla - Sivas»)*

Yörenmek [*F.*], **1.** Uğraşmak *(Korucuk «Gülnar - İçel»)* — **2.** Kıpırdanmak *(Simav «Kütahya»)*

Yörennemek [*F.*], Herhangi bir şeyi gidip görmek: **Ben sabahleyin bağın içini yörennedim** *(Ermenak «Konya»)*

Yörep [*İs.*], **1.** Bayır, yokuş, sathı mail *(Seydin «Avanos», Sadıklar «Kırşehir»; Ceyhan, Bahçe, Osmaniye, Saimbeyli «Seyhan»; Ulukışla «Niğde»; Önsen, Pazarcık, Maraş; Ağın, İriağaç, Akçadağ «Malatya»)* — **2.** Patika *(Akçakent «Nizip - Gaziantep»)* — **3.** Dönemeç *(Maraş)*

Yörgen [*S.*], Eşkini fazla [*At, eşek hak.*] *(Çorum)*

Yörleğen [*İs.*], Diş etlerinde meydana gelen çıban *(Bayındır «Beyşehir - Konya»)*

Yörme [*İs.*], Sofa *(Taraklı ve çevresi «Kocaeli»)*

Yörü [*İs.*], Tekerlek çevresi, ispit *(Aliköy «Isparta»)*

Yörüdüm [*S.*], **1.** Damızlık hayvan *(Çankırı; Konya)* — **2.** [*S.*] Bir türlü merkep hastalığı *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* — **3.** Meyilli arazide merdiven taklidi yapılan yol *(Niğde)*

Yörük [*S.*], **1.** Cesur, korkmaz, kıvrak *(Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Gö-

çebe *(Sarıkavak «Tarsus - İçel»; Bornova «İzmir»; Düzağaç «Afyon»; Başköy «Uluborlu - Isparta»; Çorum köyleri* — **3.** Çabuk yürüyen, sürat ve çalâkî sahibi *(Haymana «Ankara»; Isparta; Manisa)*

Yörülemek [*F.*], Ekin saklanan kuyularda toprak ile ekin arasına saman koymak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)*

Yörüm [*S.*], Kart, geçkin: **Koyunların yörümlerini sat** *(Çukurhisar «Söğüt - Bilecik»)*

Yörüyücü [*S.*], Görücü, kız görmeğe giden: **Hasanın kızına yörüyücü gidiver** *(Kızılağaç «Finike - Antalya»)*

Yöş [*İs.*], **1.** Gölge: **Ağacın yöşünde oturuyordu** *(Alâiye «Antalya»)* — **2.** Alaca karanlık *(Yenisu «İçel»)*

Yöşermek [*F.*], Kararmak, karanlık olmak: **Hava yöşermeğe başladı** *(Afşar «Hadım - Konya»)*

Yöşerti [*İs.*], Karanlıkta görülen şeyler *(Masara «Mut - İçel»)*

Yöyüm [*İs.*], Geçim, dirlik, düzenlik *(Isparta)*

Yu [*N.*], Çağırma, seslenme bildirir (**Yu Ayşe!** *Bayadı «Ordu»; Yukarıdinek «Ş. Karaağaç - Isparta»)*

Yua [*N.*], İstimdat bildirir *(Adana köyleri «Seyhan»)*

Yubanmak [*F.*], Geç kalmak, vakit kaybetmek *(Van ve dolayı; Erzurum)*

Yubatmak [*F.*], Geciktirmek *(Ünye ve çevresi «Ordu»)*

Yucan [*İs.*], Tekne *(İnönü «Söğüt - Bilecik»)*

Yudak [*İs.*], Bataklık haline gelmiş killi arazi *(Elâ «Mersin - İçel»)*

Yuf [*S.*], Boş; bedava *(Bergama «İzmir»)*

Yufdeliği [*İs.*], Tavan penceresi *(Pozantı «Seyhan»)*

Yufka [*İs.*], **1.** İnce açılmış saç ekmeği *(Dündarlı «İzmir» Mecidiye «Kocaeli»; Ağaçhisar «Orhaniye - Bursa»)* **[Bak: Şepit]** — **2.** Pide, lavaş *(Trabzon; Ermenak «Konya»)* — **3.** [*S.*] İnce *(Sürmene «Trabzon»; Erkilet «Kayseri»; Kandıra «İzmit - Kocaeli»; Kütahya)* — **4.** [*S.*] Nazik *(İbribey «Malkara - Tekirdağ»; Dündarlı «İzmir»)* — **5.** [*S.*] Ağır olmıyan, hafif *(Kosor «Oltu - Erzurum»)* — **6.** Derin olmıyan su *(Mecidiye «Kocaeli»; Ağaçhisar «Orhaneli «Bursa»; Trabzon)*

Yufkalamak [*F.*], İncelemek *(Edirne [Muh.])*

Yuğ [*İs.*], Cenaze merasimi *(Çorlu «Tekirdağ»; Niksar «Tokat»)*

Yuga [*İs.*], Lovtaşı *(Isparta)*

Yugacı [*İs.*], Lovtaşını hareket ettirmek için kullanılan üçken şeklinde ağaç *(Isparta)*

Yugaç [*İs.*], Lovtaşı *(Isparta)*

Yugal [*İs.*], Baston *(Çorum [Muh.])*

Yugataşı [*İs.*], Lovtaşı *(Isparta)*

Yuğluk [*S.*], Beceriksiz, elinden iş gelmez *(Navdalı «Mut - İçel»)*

Yuğmak [*F.*], Yıkamak *(Bergama köyleri «İzmir»; Ortaköy «Çal - Denizli»; Isparta; Kastamonu köyleri; Bolu; Balaç «Samsun»; Giresun; Burdur ve dolayı; Biga «Çanakkale»; Kayseri)*

Yuğruk [*İs.*], Üstünde odun veya kemik kırılan kütük *(Konya)*

Yuğşunmak [*F.*], Eskimek, harap olmak *(Bağyaka «Finike - Antalya»)*

Yuğu [*İs.*], Toprak damların üstünde gezdirilen üstüvanî taş, lovtaşı *(Köyceğiz, Fethiye, Muğla; Korkuteli «Antalya»; İzmir)*

Yuğuç [*İs.*], Kadınların evin duvarlarını kireçlediği deri parçası, yahut yemek kaplarını yıkadığı bez *(İzmir [Muh.])*

Yuğun [*S.*], **1.** Kalın, galiz *(Kastamonu; Bursa; Düzce «Bolu»; İçel; Sinop; Samsun; Yakademirciler «Zonguldak»)* **[Bak: Yoğun]**

Yuğursak [*S.*], *(Güdül «Ayaş - Ankara»)* **[Bak: Gürdük, 2]**

Yuğurt çiçeği [*İs.*], Papatya *(Siverek «Urfa»)*

Yuğurtma [*İs.*], Pekmezden yapılan köfter sucuğunun yuvarlak şekli *(Çanakkale ve çevresi)*

Yuğurtmak [*F.*], Koşmak *(Kayseri)* **[Bak: Yüğürtmek]**

Yuğurtmeç [*S.*], Kısır hayvan *(Sulusaray «Artuva - Tokat»)*

Yuh [*N.*], Çağırma bildirir *(Ordu köyleri)*

Yuha [*S.*], **1.** İnce, narin *(Erzurum; Çorum ve dolayı)* — **2.** Sığ, derin olmıyan *(Şebinkarahisarı, Alucra «Giresun»; Gümüşane)*

Yuhuntu [*İs.*], Telve, kahve telvesi: **Bu kahvenin yuhuntusu kaldı** *(Tıflar «Nizip - Gaziantep»)*

Yuka [*S.*], **1.** İnce *(Üçem, Bâlâ, Beypazarı, Ayaş «Ankara»; Kayseri köyleri; Kırşehir; Dadam «Bolu»; Boyabat «Sinop»; Karaidris «Karaağaç - Isparta»; Milâs «Muğla»; Çal «Denizli»; Akşehir, Konya; Yozgat; Tarsus «İçel»)* — **2.** Sığ, derin olmıyan *(Bergama - İzmir»; Karaoğlanlı «Manisa»; Doğubayazıt «Ağrı»; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Bulgurca «İzmir»; Denizli; Ergin «Bakacak»; Kalkan «Kaş - Antalya»; Tarsus «İçel»)* — **3.** Gayet ince açılmış saç ekmeği *(Konya; Kayseri)*

Yukal [*S.*], Sathî, yüzden *(Kırşehir)*

Yukalamak [*F.*], Derinliği azalmak: **Göl gittikçe yukalıyor** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Yuklamak [*F.*], Uyuklamak *(Elâzığ)*

Yulak [*İs.*], Hamam kurnası *(Kastamonu)*

Yular [*İs.*], Kadınların alınlarına taktıkları altın dizisi *(Doyran «Antalya»)*

Yularlı [*İs.*], Ağaç yontmak için köy ve çiftliklerde iki elle kullanılan büyük keser *(T.)*

Yulatmak [*F.*], Geciktirmek *(Trabzon)*

Yulga [*İs.*], Müselsel, birbirine zincirleme bağlı her şey *(Sala «Burdur»)*

Yultar [*İs.*] **1.** Koyun, köpek gibi hayvanların başına takılan tasma *(Kırklareli; Taptık «Havsa - Edirne»; Gelenbe «Kırkağaç - Manisa»)* — **2.** At yuları *(Banalı «Tekirdağ»)* — **3.** Çocuk veya kadın başlığının bağı *(Yerkesik, Belen «Bodrum - Muğla»)* — **4.** Denize uzatılan kılıçbalığı ağını kayığa bağlıyan kalın ve kuvvetli sicim *(Beykoz «İst.»)*

Yuluk [*İs.*], **1.** Sahtiyan, meşin *(Konya; Muğla; Denizli)* — **2.** Eski ayakkabı parçası *(Güney «Boldan - Denizli»)* — **3.** Kış için hazırlanan patlıcan kurusu *(Kızılcabölük «Denizli»)* — **4.** [*S.*] Şaşı *(Eskişehir)* — **5.** [*S.*] Hamur gibi, yumuşacık *(Sertaç, Yörük «Burdur»)* — **6.** Eski elbise, partal *(Honaz «Denizli»)*

Yuma [*İs.*], Aşık oyununda öteki aşıkları idare eden aşık *(Isparta)*

Yumacık [*İs.*], Kirpi *(Kayışlı «Maraş»)*

Yumak [*F.*], **1.** Yıkmak *(Ahmetsaray «Lâdik - Samsun»; Sarılar «Avanos», Kırşehir; Niğde; Kayseri; Ortaca-*

köyü (?); Yeniköy «Bâlâ», Ankara; Malatya) **[Bak: Yûmak]** — **2.** *(Erzurum)* **[Bak: Baz, 3]** — **3.** *(Küplü «Bilecik»)* **[Bak: Çımamak]**

Yûmak [*F.*], **1.** Yıkamak *(Etimesut «Çubuk», Ayaş, Ankara; Çifteler, Keskin köyü «Eskişehir; Sıvas; Genezin «Avanos - Kırşehir»; Kayseri; Elâzığ; Balıkesir; Honaz, Denizli; Çayköyü «Söğüt», Bilecik; Bozcaada Çanakkale»; Engili, Konya; Dolayba «Kartal - İst.»; Hereke «Gebze - Kocaeli»; Foça, Balçova «İzmir»; Milâs «Muğla»; Abdurrahmanlar «Silifke «Antalya» Haral, Kilis «Gaziantep»; Ş. Karahisar, Şehli «Giresun»; Bayburt «Gümüşane»; Erzincan; Kastamonu; Sinop; Erzurum; Emet «Kütahya»; Alci «Sorgun - Yozgat»)* — **2.** [*İs.*] Sermaye *(Yeniceköyü «Eğridir - Isparta»)* — **3.** Kaya aralıklarında yetişen ve çimene benziyen bir ot *(Keşanuz «Ankara»)*

Yumaklık [*İs.*], Hamamlık *(Elmalı «Kızılcahamam - Ankara»)* — **2.** Çamaşırhane *(Ağaçın «Yozgat»)*

Yumakomak [*F.*], Doldurmak, kapatmak, yığılıp kalmak *(Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Yumalak [*S.*], Yuvarlak *(Ünye «Ordu»)*

Yumalamak [*F.*], **1.** Lokmayı ağızdan çiğnemeden çevirip yutmak *(Ortabereket «Ankara»)* — **2.** Döğmek, dayak atmak *(Bozüyük «Bilecik»; Ortabereket «Ankara»)*

Yumcaklamak [*F.*], Tartaklamak *(Beypazarı «Ankara»)*

Yumcalık [*İs.*], Çamaşır veya bulaşık yıkarken giyilen iş elbisesi *(Senir «Uluborlu - Isparta»)*

Yumdurmak [*F.*], Kapatmak, örtmek *(Çalıca «Hendek - Kocaeli»)*

Yumkaç [*İs.*], Saklambaç oyunu *(Çerkeş «Çankırı»)*

Yumkut [*İs.*], Yok olma *(İlegöp «Uluborlu - Isparta»)*

Yumlamak [*F.*], Davet etmek *(İst. [Muh.])*

Yumma [*İs.*], **1.** Ekin yığını, köme *(Beypazarı, Güdül «Ayaş», Etimesut, Becenek «Ankara»)* — **2.** Avucun bir tarafına konulan kına şekli *(Konya; Sinop)*

Yumma böceği [*İs.*], Salyangoz, sümüklüböcek *(Çiçek «Maraş»)*

Yummak [*F.*], Mahvetmek, ortadan kaldırmak *(Konya; Kayseri)*

Yumru [*İs.*] **1.** Domates *(Çankırı)* — **2.** Set, tümsek *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)* — **3.** Katı, kuş cinsinin bir uzvu *(Cumayanı «Zonguldak»)*

Yumrucak [*İs.*], Veba, taun *(Kemaliye «Malatya»)*

Yumruğukara [*İs.*], *(Zincidere (Kayseri»)* **[Bak: Yumrukara]**

Yumruğus [*İs.*], Yumurta şeklinde olan dağ sırtları, tepeler *(Ambar «Ereğli - Konya»)*

Yumrukara [*İs.*], Bir nevi yuvarlak siyah üzüm *(Keşanuz, Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Yumruk demiri [*İs.*], Bakırcılar, tarafından üzerinde kap kacak döğülen üstüvanî demir *(Isparta)*

Yumruörü [*İs.*], Üstüvane şeklinde ince yuvarlak iplerden örülen uzun ip, urgan *(Pazar)*

Yumuca [*İs.*], Ağaç saplı küçük çakı *(Ömerli «Çarşamba - Samsun»)*

Yumuk [*İs.*], **1.** Çiçek tomurcuğu, gül goncası *(Küçük çaylı, Büyük çaylı «Dörtyol - Hatay»; Rumkuş «Adana - Seyhan»)* — **2.** Çene *(Isparta)*

Yumukluk [*İs.*], Kışın rüzgârsız ve bir derece sıcak olan hava *(Vihik «Erzurum»)*

Yumulböcü [*İs.*], Tesbihböceği *(Isparta)*

Yumulbuncuk [*İs.*], Tesbihböceği (Siverek *«Urfa»)* ***[Bak: Yumulböcü]***

Yumulgaç [*İs.*], Saklambaç oyunu *(Bayramiç «Gelibou - Çanakkale»)* ***[Bak: Yumkaç]***

Yumulgan [*S.*], Yumulmağa kabiliyetli olan şey *(Lice «Diyarbakır»; Tire «İzmir»; Şebinkarahisarı «Giresun»)*

Yumulgan böcek [*İs.*], Tesbihböceği *(Tire «İzmir»)* ***[Bak: Yumulkan böcek]***

Yumulkan [*S.*], Sıkılgan *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Yumulkan böcek [*İs.*], Tesbih böceği *(Aydın)*

Yumulmaç [*İs.*], Saklambaç oyunu *(Pazar köyü «Karamürsel - Kocaeli»)* ***[Bak: Yumulgaç]***

Yumulmak [*F.*], **1**. Hücum etmek, saldırmak *(Abalar «Edirne* [*Muh.*]*»)* —**2**. Başını bacakları arasına saklıyarak oturmak *(Tire «İzmir»)*

Yumultu [*İs.*], Bir iş zımnında beş on kişinin bir araya toplanması *(Alpanos «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Yumul yumul [*S.*], Az şişman *(İst.)*

Yumur [*İs.*], **1**. Mideleri dört parça olan hayvanların kırkbayır denilen üçüncü midesi *(Dengere «Tefenni - Burdur»)* — **2**. Tarla icarı *(Bolu)*

Yumurcak [*İs.*], Veba, hıyarcık *(O. A.; Adacami «Rize»)*

Yumurgan [*İs.*], Tesbihböceği *(Malatya)* ***[Bak: Yumulganböcek]***

Yumurmak [*F.*], Becermek, hakkından gelmek *(Kırşehir)*

Yumurt [*İs.*], Üvez [meyvesi] *(Niksar «Tokat»)*

Yumurtalık [*İs.*], Parmağın üç ve iç kısım *(Tıyaklı «Söğüt - Bilecik»)*

Yumuş [*İş.*], **1**. İş, amel, hizmet, vazife *(Sarılar, Gonezin, Avanos, Sadık «Mucur - Kırşehir»; Sungurlu «Çorum»; Seyhan «Ulukışla», Nevşehir, Aksaray «Niğde»; İncesu, Pınarbaşı «Bünyan», Salkuma, Hacılar «Kayseri»; Kuruhüyük «Boğazlıyan», Yozgat; Malatya; Çavuşçu «Ilgın», Yeniköy, Ereğli, Kılbasan; Karaman, Sadıkhacı «Beyşehir», Seydişehir, Konya; Barla, Yılanlı, İlâma «Eğridir», Şarkîkaraağaç «Isparta»; Burdur ve dolayı; Karakuyu «Emirdağ - Afyon»; Muğla; Aydın; Keşap, Alucra, Şebinkarahisar, Giresun; O. A.; Kastamonu; Ordu; Kocaeli; Bozantı, Şıhşamı, Kozan, Dikili, Çukurköy «Karaisalı - Seyhan»; Tarsus, Mersin «İçel»; Akşahap, Akseki «Antalya»; Pazarcık, Akçakent, Tıflar «Nizip - Gaziantep»; Emirler «Mersin - İçel»; Göksün, Elbistan, Kayışlı, Şekeroba «Maraş»; Urfa; Kuzuculu, Küçükçaylı, Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»)* — **2**. Buyruk, emir *(Güvenç, Konya; Yozgat; Dağhalil «Ankara»; Fıraktın, Develi, Epçeköyü «Kayseri»; Nevşehir «Niğde»; Endel «Ceyhan - Seyhan»; Köşker «Kırşehir»; Sivas; Üçem «Bâlâ - Ankara»)* — **3**. Söz, lâf, lâkırdı *(Bakırdağı, Çatalolok «Develi - Kayseri»)* — **4**. Rica, istirham *(Mihaliççik «Eskişehir»)* — **5**. [*S.*] Hizmetçi, uşak *(Niğde)*

Yumuş bitirmek [*F.*], Haceti is'af etmek *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Yumuş buyurmak [*F.*], Emretmek: **Bir yumuş buyurdum da tutmadı** *(Zile «Tokat»)*

Yumuşçu [*S.*], İnat etmiyen: **Yumuşcuyu herkes sever** *(Balkanda «Beyşehir - Konya»)*

Yumuş istemek [*F.*], Komşudan bir hacette bulunmak *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Yumuşmak [*F.*], **1.** Üşümek, toplanmak *(Erdek «Balıkesir»; Kütahya; Misi köyü, Mustafa Kemalpaşa, Bursa; Dodurga, Bozüyük «Bilecik»; Nallıhan «Ankara»; Burdur)* — **2.** Saklambaç oyununda, saklananları görmek için, gözlerini kapatıp duvara doğru durmak *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Yumuşturmak [*F.*], Bir yere toplamak, üşüştürmek *(Başköyü «Afyon»)*

Yumuş tutmak [*F.*], **1.** Söylenilen her işi yapmak, söz tutmak, söz dinlemek *(Kargı «Tosya - Kastamonu»; Keskin, Çalışköyü «Haymana - Ankara»)* — **2.** Emretmek, buyurmak *(Civanyaylâğı «Mersin - İçel»; Kılıçlar «Ankara»)* — **3.** İtaat etmek *(Maden «Niğde»)*

Yunak [*İs.*], **1.** Hamam *(İskilip, Karaviran, Doğsaray, Çorum; Sarayköyü «Ezine», Amasya; Zile «Tokat»; Karaman «Konya»; Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Taşkınpaşa «Ürgüp - Niğde»; Akçakent «Nizip - Gaziantep»; Buluklu «Mersin - İçel»; Bursa)* — **2.** Herhangi şekilde çamaşır yıkanan yer, çamaşırhane *(Eskişehir; Susurluk, Bürhaniye, Havrancı «Edremit», Balıkesir ve çevresi; Kavak, Ömerliköyü «Samsun»; Boyabat «Sinop»; Sarayköyü «Ezine», Kapıkaya «Amasya»; Bolu, Alucra, Osmancık, Çıkrık «Mecitözü - Çorum»; Taşkınpaşa «Ürgüp», Niğde ve dolayı; Afyon; Karaman, Ereğli «Konya»; Ezbider «Suşehri», Sivas; Kayseri; Mahmutseydi «Alâiye - Antalya»; İncirgediği, Çukurköy «Karaisalı», Kadirli; Kümbet, Feke, Mansurlu «Seyhan»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Simav «Kütahya»; Geyve köyleri «Kocaeli»)* — **3.** Teneşir *(Çankırı)* — **4.** Davarların yıkandığı yer *(Oyaca «Haymana», Ayaş «Ankara»)* — **5.** Gelini veya güveyi yıkama merasimini yapan ev *(Genezin «Avanos-Kırşehir»)* — **6.** İçinde bir şey yıkanan kap *(Ankara köyleri)* — **7.** Harman yerlerinde kullanılan yuvarlak taş *(O. A.)*

Yunakçı [*S.*], Çamaşırcı, çamaşır yıkayan *(Eşme «Manisa»; Akçakent «Nizip - Gaziantep»; Güvere «Silfike - İçel»)*

Yunaklık [*İs.*], Çamaşır yıkanılan yer *(Erif «Haymana - Ankara»; Yozgat; Sebil «Tarsus», güvere «Silifke - İçel»; Çorum, Osmancık ve köyleri; Osmaniye «Seyhan»)*

Yunat [*İs.*], Buğday yıkanılacak yer *(Karacaören - Kütahya»)*

Yunaz [*S.*], Boşboğaz *(Karaman «Konya»)*

Yund [*İs.*], At, hergele *(Erzurum yörükleri)*

Yundu [*İs.*], Bulaşık suyu *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)* **[Bak: Yuntu, 1]**

Yunelge [*İs.*], Tutulan cephe *(Sarıyer «İst.»)* **[Bak: Yönelge]**

Yungu [*İs.*], Toprak damların üzerine sıkıştırmak için kullanılan merdane, yuvarlak taş *(Kocayaka «Çivril - Denizli»)* **[Bak: Yuvak, 1]**

Yungulamak [*F.*], Sıkıştırmak, yuvarlakla pekiştirmek *(Narlıdere «Denizli»)*

Yungur [*İs.*], Uçkur *(Haymana köyleri «Ankara»)*

Yunluk [*İs.*], **1.** Hamam *(Tokat, Reşadiye ve Zile köyleri; Beypazarı «Ankara»)* — **2.** Çamaşır yıkanan yer *(Ficek «Reşadiye», Zile «Tokat»)*

Yunmak [*F.*], Yıkanmak *(Bolu; Kastamonu; Devrek, Amasra, Bartın «Zonguldak»; Mesudiye «Giresun»; Ankara; Eskişehir; İnönü, Hisarcık, Söğüt «Bilecik»; Kılbasan «Karaman - Konya»; Kayseri; Zile «Tokat»; Tuzla «Gebze»; Geyve «Kocaeli»; Gerze, Sinop; Çorum; Sivas; Diyarbakır; Denizli; Çeşme «İzmir»; Bayburt «Gümüşane»; Kars; Akçakent «Nizip - Gaziantep»; Adana «Seyhan»)*

Yunnak [*İs.*], Çamaşırhane *(Gerze, Sinop; Samsun)* ***[Bak: Yunak, 2]***

Yunnuk [*İs.*], Bahçe sulamak üzere avlu duvarları altından açılan delik *(İskilip «Çorum»)*

Yunt [*İs.*], Erkek damızlık eşek, çeki merkebi *(Kargı «Tosya - Kastamonu»)*

Yuntu]*İs.*], **1.** Bulaşık suyu *(Karacaviran «?»; Bayramören «Ilgaz - Çankırı»; Buğralar «Kızılcahamam - Ankara»; Akviran «Konya»; Balkur)* — **2.** Bulaşık kap, tabak v.s. *(Boyabat «Sinop»; Elmalı «Kızılcahamam - Ankara»)*

Yuntuluk [*İs.*], Oda içinde hücre şeklinde el yıkamağa mahsus yer *(Gölpınar «Ezine - Çanakkale»)*

Yunurta [*İs.*], Bademcik *(Yarımca «Kocaeli»)*

Yura [*İs.*], Dağın, yassı olan sırtı *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yurak [*İs.*], Ayakkabı yaması, pençe *(Ezine «Çanakkale»)*

Yural [*İs.*], Yular *(Adana «Seyhan»)*

Yurda [*İs.*], İğne deliği, iğne gözü *(«Ünye - Ordu»; Muğla)*

Yurdam [*İs.*], **1.** Bakmadan el ile bir şeyi arama, yoklama *(Kastamonu)* — **2.** İntizam; kaide, prensip, usul: **Benim Ali işinin yolunu yurdamını bilir** *(Orhaniye «Marmaris - Muğla»)*

Yurdamlı [*S.*], Müsteit, mahir *(İzmir kazaları)*

Yurdu [*İs.*], İğne deliği, gözü *(Fethiye ve civarı «Muğla»; Mahmutgazi «Çal - Denizli»; Güvere «Silifke - İçel»; Karaviran «Kızılcahamam - Ankara»; Faydalı «Kozan»; Adana «Seyhan»; B. Ahmet «Afyon»; Bergama «İzmir»; Hatip,* **İğnenin yurdu tıkanmış :** *Konya)*

Yurdulamak [*F.*], İpliği iğneye geçirmek *(Fethiye ve çevresi «Muğla»)*

Yurdusu [*İs.*], İğne gözü *(Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»)*

Yuren [*İs.*], Yavşanotu *(Ortaköy «İncesu - Kayseri»)*

Yurgu [*İs.*], **1.** Toprak damların üstünü sıkıştırmak için kullanılan lovtaşı, silindir *(Tokmak «Eşme - Manisa»; Kemalli «Çanakkale»; Tire «İzmir»; Kadıköy, Çivril, Denizli»; Karacaören «Kütahya»; O. A.)* **[Bak : Yuvgu]** — **2.** Zeytinyağı çıkarmak için kullanılan silindir şeklinde taş *(Aydın)*

Yurgulamak [*F.*], Sıkıştırmak: **Ahmet, damı yurgula !** *(Dadya «Muğla»)*

Yurmut [*İs.*], Yabani kaz *(Niksar «Tokat»)*

Yurt [*İs.*], Ev, mesken *(Balıbey «Kula - Manisa»; Kastamonu; Seferihisar «İzmir»; Gilevgi «Elmalı - Antalya»; Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Yurt geçeri [*İs.*], Narh, memleket rayici: **Yurt geçerine uygundur** *(Cide «Kastamonu»)*

Yurtlak [*İs.*], **1.** Davarın yavruladığı kuytu orman: **Davarı yurtlağa sür** *(Tarsus «Mersin - İçel»)* — **2.** Davarın ve davar sahiplerinin kışladıkları yer *(Boynuyoğun «Adana - Seyhan»; Hartlap «Maraş»)* — **3.** Göçebe oymakların oturdukları ev *(Misis «Seyhan»)*

Yuruk [*İs.*], **1.** Silâh *(Bursa)* — **2.** Tâbir; tahayyül *(Bolvadin «Afyon»)*

Yûrük [*S.*], **1.** Kabiliyetli, bir işi çabuk yapan *(Avanos «Kırşehir»)* **[Bak: Yüğrük]** — **2.** Çabuk, süratli *(Çiçekdağı «Kırşehir»; Hisarcık «Kayseri»; Çakır «Şebinkarahisar - Giresun»)* **[Bak: Yüğrük]** — **3.** [*İs.*] Vücudun hemen her yerinde olabilen fazla iltihaplı ve kolay baş vermiyen bir nevi çıban *(Bulluklu «İçel»)*

Yur yumuş [*İs.*], İş, hizmet *(Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»)*

Yusanuk [*İs.*], Bulutlu hava: **Bugün hava yusanuk * Başta durmaz yusaruk * Eğil bir yol öpeyim * Belki yolda susaruk** *(Alaca «Çorum»)*

Yusmak [*F.*], Harman yığmak: **Harmanı yusuver** *(Sazılar «Sivrihisar-Eskişehir»)*

Yusufcuk [*İs.*], Mandalina *(Samsun* [*Muh.*]; *Antalya)* **[Bak: İbibik, 1]**

Yusufu [*İs.*], Limon *(Bulgurlu «Ereğli - Konya»)*

Yuşanmış [*İs.*], Az eskimiş, yıpranmış, aşınmış *(Kırşehir)*

Yutak [*İs.*], Belum, yemek borusu *(Niğde)*

Yutmak [*F.*], Oyunda yenmek *(İst.)*

Yutmuk [*İs.*], Yemek lokması *(Daday «Kastamonu»)* **[Bak: Sokum]**

Yutulmak [*F.*], Oyunda yenilmek *(İst.)*

Yuva [*S.*], **1.** Sahipsiz, başıboş: **Yuva hayvanları belediye satar** *(Tire «İzmir»)* — **2.** Nüfusa geçmeden büyümüş ve askerlik, evlenme gibi medenî işlerde saklı kalmış: **Şu adam yuva imiş tutmuşlar asker yapmışlar** *(Tire «İzmir»)*

Yuvaca [*İs.*], Ufak tencere *(Bakırdağı, Çataloluk «Develi - Kayseri»)*

Yuvacak [*İs.*], Avuç, elin içi *(Balıkesir çevresi)*

Yuvaç [*İs.*], Arabanın önüne veya arka tarafına akabilecek bir şey konulduğu zaman bunların düşmemesi için bu kısımlara konulan tahtalar *(Çilikçi «İnegöl - Bursa»)*

Yuvak [*İs.*], **1.** Küçük, taş merdane, silindir, toprak, dam üstlerini sıkıştırmada ve harman yerlerini düzeltmekte kullanılan üstüvanî taş *(Sille, Ermenak, Alan «Çumra», Ereğli, Konya; Tarsus, Apsut «Mut», Yanpar «İçel»; Adana, Kozan «Seyhan»; Sarılar «Nallıhan», Bâlâ, Karahoca, Haymana, Başköy, Beypazarı, Büyükafşar «Ankara»; Niğde; Genezin «Avanos», Köşker «Kırşehir»; Akçakaya, Erkilet, Develi, Kayseri; Amasya; Girenes «Vezirköprü - Samsun»; Kemalpaşa «İzmir»; Atlas «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **2.** Şosa yolu üzerine atılan taşları sıkıştırmakta kullanılan taş veya demir silindir *(Afyon)* — **3.** Değirmen taşının altına sürülüp manivelâ ile kaldırmıya yarayan iki başı yuvarlak ağaç *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Reşadiye köyü «Kayseri»)* — **4.** Arabaların ön ve arka taraflarına konulan tahta kapaklar *(Aslıhantepeciği «Çağış - Balıkesir»)* **[Bak: Yuvaç]**

Yuvak ağacı [*İs.*], Loğ taşına geçi-

rilen ağaç *(Morcalı «Karaman - Konya»)* **[Bak: Ebecek, 3]**

Yuvak demiri [*İs.*], *(Morcalı «Karaman - Konya»)* **[Bak: Elecek, 3]**

Yuval [*İs.*], Bir tabaklık yemeğe mahsus tencere *(Maraş)*

Yuvalak [*İs.*], **1.** Ekseriya şeker bayramlarında yapılan yuvarlak susamlı çörek *(Isparta)* — **2.** Ekseriya üstü susam veya haşhaşlı olarak yapılan küçük yuvarlak ekmek *(Isparta)* — **3.** Pirinçli su köftesi *(Şarkîkaraağaç «Isparta»; Konya)* — **4.** Düğe denilen ince bulgularla kıyılmış etten yapılan su köftesi *(Bolvadin «Afyon»)* — **5.** Nohut, et, bulgur karıştırarak yapılan terbiyeli koyu düğün çorbası *(Akseki «Antalya»)* — **6.** Pirinç tanesini sapından ayıran şey *(Bektaşağa «Karasu - Sinop»)*

Yuvalama [*İs.*], Evlerin üzerine konulan büyük döşemeler *(Güveççi «Aziziye - Afyon»)*

Yuvalamak [*F.*], Yuvarlamak *(Lâpseki «Çanakkale»)*

Yuvalanmak [*F.*], Kendi kendine yuvarlanmak *(Kastamonu)*

Yuvanak olmak [*F.*], Birbiri üzerine yığılmak, yüklenmek *(Düzköy «Ayancık - Sinop»;* **Onca insan o tarafa yuvanak oldu** Demirdere *«M. Kemalpaşa - Bursa»)*

Yuvanta ve **yovanta** [*S.*], İşsiz, boş gezen, serseri *(Karatiken «Tarsus - İçel»)* **[Bak: Yuvantalık]**

Yuvantalık [*İs.*], İşsizlik, boş gezenlik, serserilik: **Bu adamın işi gücü yuvantalıktır** *(Karatiken «Tarsus - İçel»)*

Yuvarlak [*İs.*], **1.** Kutru 5 - 15 santimetre olabilen taze çamdan yapılmış direk *(Bursa)* — **2.** Çavdar döğmekte kullanılan taş merdane *(Değirmenci «Uzunköprü - Edirne»)* — **3.** Tavşan avlamak için delikte kurulan tor, tuzak: **Tavşan yuvarlağa düşmüş** *(Yukarıbağlar «Malatya»)*

Yuvarlama [*İs.*], **1.** İlkbaharda, bağ kütüklerinde fazla çıkan filizleri koparıp atma ve dibindeki otları söküp çıkarma suretile yapılan tımar *(İzmit «Kocaeli [Muh.]»)*—**2.** Yün minder *(Molu «Kayseri»)*

Yuvatmak [*F.*], Oyalamak, ağlıyan çocuğu susturmak *(Üsküdar «İst.»)*

Yuvgu [*İs.*], Taş silindir, merdane *(Bornova «İzmir»; Denizli ve köyleri; Kasaba «Kaş - Antalya»)*

Yuvgu ağacı [*İs.*], Yuvgu taşını çekmek için ağaçtan yapılmış iki kol olup, taşın iki başındaki deliklere uçları takılarak bir veya iki kişi tarafından tutulup çekilir *(Denizli köyleri)*

Yuvgulamak [*F.*], Bir yerin üzerinden silindir geçirmek *(Denizli köyleri)*

Yuvgutaşı [*İs.*], *(Honaz «Denizli»)* **[Bak: Yuvgu, yuvku]**

Yuvku ağacı [*İs.*], Silindir veya loğ taşını ileri geri hareket ettirmek üzere taşın yanlarından takılan ağaç *(Burdur)*

Yuvku taşı [*İs.*], Silindir, loğtaşı *(Burdur)*

Yuvmak [*F.*], Yıkamak *(Köprü «Keskin - Ankara»; Konya; Nevşehir «Niğde»; Bursa; Uncuboz «Manisa»; Ayancık «Sinop»; Osmancık «Çorum)* **[Bak: Yuymak]**

Yuvu [*İs.*], *(Çalıca «Hendek», İzmit çevresi «Kocaeli»; Gerze köyü «Devrek - Zonguldak»; Korma «Kartal - İst»)* **[Bak: Yuvak 1, yuvarlak 2]**

Yuvun [*S.*], Kalın *(Gaziantep)* **[Bak: Yoğun]**

Yuvunmak [*F.*], Yıkanmak: **Ahmet derede yuvundu** (*Kemallı «Ezine-Çanakkale»*)

Yuvunsa [*İs.*], Küme, öbek, yığın: **Burçak yuvunsalarını topladım** (*Batak «Susurluk - Balıkesir»*)

Yuygu [*İs.*], Yıkanacak çamaşır: **Yuyguya gitti** (*Emet «Kütahya»*)

Yuymak [*F.*], **1.** Yıkamak (*Çakalkuyusu «Adana - Seyhan»*) — **2.** İşlenmiş bir suçu olmamış sayıp, bağışlamak, affetmek (*Şabanözü «Polatlı - Ankara»*)

Yuyuntu [*İs.*], Bulaşık suyu: **Buraya yuyuntu dökülmüş** (*Ağrakos «Suşehri - Sivas»; Şebinkarahisarı «Giresun»*) ***[Bak: Yunut, 1]***

Yücek ve **yüğcek** [*İs.*], Ovalarda görülen az yüksek yerler, tepe (*Çakırca «Bursa»*) ***[Bak: Yüvcek, üvcek, üğüçek]***

Yüdümen [*S.*], Ufak, kısa, bodur (*Hendek «Kocaeli»*)

Yüğ [*İs.*], Yapma toprak yığını, tepe, hüyük (*Bozkır, Konya köyleri*)

Yüğen [*İs.*], Gem, at başlığı (*Suhara «Çıldır - Kars»*)

Yüğlenmek [*F.*], Yukarı çıkmak, yükselmek: **Ateş yüğlene yüğlene saçağa sardı** (*Gömele «Gediz - Kütahya»*)

Yüğlük [*İs.*], Bir dağın en yüksek noktasına yakın olan tepe (*Gediz «Kütahya»*)

Yüğmek [*F.*], Yıkamak: **Ayşe bu gün geyecek yüğdü** (*Bağyaka «Finike (Antalya»*)***Bak: Yûmak]***

Yüğnük [*S.*], Hafif (*Ahlat «Bitlis»*) ***[Bak: Yeğnik, yüngül]***

Yüğrük [*S.*], **1.** İyi yürüyen, koşan, yollu (**Bu at çok yüğrüktür:** *Cebelibereket «Seyhan»; Köprüören «Tavşanlı - Kütahya»; Isparta; Niksar «Tokat»; Erzurum: Henisk̇e «Ezinepazar - Amasya»; Kayseri; Sinop; Samsun*) — **2.** Çalışkan, cesaretli; eline ve ayağına çabuk (*Osmancık «Çorum»; Dadağlı «Manisa»; Konya; Trabzon; Sıvas; Sarayözü «Ezine - Amasya»*) — **3.** Çevik, kuvvetli (*Cebel «Eğridir - Isparta»; Çavuşçu «Ilgın - Konya»*) — **4.** Cevherli, canlı, taşkın (*Genezin «Avanos - Kırşehir»*) — **5.** İyi, açık, güzel, verimli (**Taliin yüğrük olsun :** *Silifke «Antalya»; Meydanlı «Saideli», «Beyşehir - Konya»; Karamanlı «Burdur»*) — **6.** [*İs.*] Kağnı arabalarında mazı (dingil) ile ok arasında dişlerin takıldığı yuvalı tahta (*Genezin «Avanos - Kırşehir»*) — **7.** [*İs.*] Bir cins yılan (*Karaman «Konya»*) — **8.** İplik keleplerini masura haline sarmağa yarıyan çıkrık (*Şeyhler «Ulubey - Ordu»*) — **9.** Yılancık hastalığı (*Kayseri; Konya*)

Yüğrülmek [*F.*], **1.** Dişi koyun, koç ile çiftleşmek, gebe kalmak (*Mahmutlar «İzmir»; Masra «Mut», Güvere «Silifke», Karatiken «Tarsus - İçel»; Kangal «Sivas»; Finike dolayı «Antalya»; Isparta; Erzin «Dörtyol - Hatay»*) **[Bak: Yürülmek]** —**2.** Oturduğu yerde sağa sola sallanmak: **Mevludu yüğrülerek dinledik** (*Milâs «Niğde»*)

Yüğrümek [*F.*], Koyun, koçla çiftleşmek: **Erkek hayvan dişi ala koyuna yüğrüdü** (*Genezin «Avanos - Kırşehir»*) ***[Bak: yüğrülmek, 1]***

Yüğüm sırası [*İs.*], Koç katımı zamanı: **Koyunlar, yüğüm sırasında yüğrülür** (*Erzin «Dörtyol - Hatay»*)

Yüğsünmek [*F.*], Ağır gelmek, zor-

lamak, bırakmak; usanmak: **Fazla iş insanı yüğsündürür** *(Ereğli «Konya»)* **[Bak: Yüksünmek]**

Yüğüleme [*İs.*], Hayvanlarda tüylerin dökülmesiyle muttasıf bir hastalık: **Bizim tavuklar yügüleme olmuş** *(Ula «Muğla»)*

Yüğünmek [*F.*], Selâm vermek, reverans yapmak *(Bayburt «Gümüşane»)*

Yüğürmek [*F.*], **1.** Dişi bir hayvan erkek bir hayvanla çiftleşmek *(Muğla;* **Gizli yüğüren aşikâre doğurur:** *Gelenbe «Kırkağaç - Manisa»; Çerkeş «Çankırı»; Antalya; Sarılar «Avanos - Kırşehir»; Küçükkabacı «Uluborlu - Isparta»; Yenipazar «Gölpazarı - Bilecik»; Kızılhisar «Acıpayam», Denizli köyleri; Tepecik «Emet - Kütahya»)* — **2.** Gebe kalmak *(Kula «Manisa»)* — **3.** İnek boğaya gelmek *(Sasallı «Menemen - İzmir»; Kütahya; Müğer «Eyret - Afyon»)* — **4.** Koşmak, çabuk yürümek *(Zarşat, Suhara «Çıldır - Kars»; Samsun)*

Yüğürtmeç [*S.*], Doğurmamış, kısır koyun veya inek *(Niksar «Tokat»; Olus, Şehsadi «Amasya»; Hortu, Aziziye «Ereğli - Konya»; Hisarlıkaya «Polatlı, Karahoca «Haymana», Çimşit «Bâlâ - Ankara»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Yüğürtmek [*F.*], **1.** Koşmak, seğirtmek *(Sinop;* **Atı yüğürterek geldim** : *Tosya, Ayvalı «Taşköprü - Kastamonu»; Korgun «Çankırı»; Ayaş «Ankara»; Sivrihisar «Eskişehir»; Adana «Seyhan»;* **Yüğürte yüğürte geldim** : *Merzifon, Amasya; Sungurlu , Mecitözü,* **Kız ana yüğürtme soluğun kesilir** : *Çorum; Tokat; Bursa;* **Seğirttim yüğürttüm elime bir şey geçmedi** : *Erzincan; Elâzığ; Yukarıbağlar «Malatya»)* — **2.** Koç katmak *(Elbistan «Maraş»)*

Yüğürük [*İs.*], Göbeğin alt tarafında, şişkinlikten mütevellit bir türlü hastalık *(Gənek «Muğla»)*

Yükenmek [*F.*], Secde etmek *(Bayburt «Gümüşane»)*

Yüklü [*S.*], Gebe, hamile *(Kağızman «Kars»; Erzincan, Gümüşane; Şehli, Tirebolu «Giresun»; Kastamonu; Mahmutseydi «Alâiye - Antalya»; İğdecik, Sancaklıboz «Manisa» Gölcük, Datya «Muğla»; Masra «Mut - İçel»; Siverek «Urfa»; Kilis, Akçakent «Nizip - Gaziantep»; Sinop; Samsun; Narlıdere, Denizli; Sille «Konya»)* **[Bak: Gövdeli]**

Yüksek seki [*İs.*], Atın alnındaki beyazlık *(İst.)*

Yüksük [*İs.*], **1.** Baldır kemiğinin kalça kemiği ile birleştiği mafsal, mafsalı harkafi-i fahzi *(Bostanlar köyü «Bahçe - Seyhan»)* — **2.** Develerin ağızlarına, ağaç v.s. yi yememeleri için, takılan ipten örülmüş ağızlık *(Tire «İzmir»)* — **3.** Değirmenlerde taşlar ortasına konulan amudî demir yatak *(Kilis ve dolayı «Gaziantep»)*

Yüksükcük [*F.*], Yüksük otu. Digitalis purpurea *(Gaziantep)*

Yüksünmek [*F.*], **1.** Yük saymak, angarya telâkki etmek [Mecazen] istiskal etmek **(Ayda yılda bir yumuş buyuruyorum onu da yüksünüyor** : *Genezin «Avanos - Kırşehir»; Samsun köyleri; Bayadı, Gölköy, Karahasan «Ordu»;* **Ayşe hanım her vakit beni yüksünür** : *Çankırı; Adana dolayı «Seyhan»; «Gaziantep; Muratlı «Çorlu - Tekirdağ»)* — **2.** Bir işi istemiyerek, üşenerek yapmak *(Adana dolayı «Seyhan»; Simav «Kütahya»)*—**3.** Kıskan-

mak, çekememek, istememek *(Alâiye «Antalya»;* **Ali kardeşini pek yüksünmektedir** *Ayaş «Ankara»; Boyabat «Sinop»)* — **4**. Israr etmek (**Bu iş için bana yüksünme dedim a!:** *Karacasu «Aydın»; İst. «?»)* — **5**. Gücenmek *(Kullar «İzmit - Kocaeli»)* — **6**. Müteessir olmak, ruhan acı duymak *(Havza «Samsun»)* — **7**. Gebe bir kadın zayıflamak *(Bahattin «Ulubey - Ordu»)*

Yüksürmek [*F.*], **1**. Israr etmek *(Kelekçi «Acıpayam - Denizli» Balıkesir ve dolayı)* **[Bak: Yüksünmek, 4]** — **2**. Teklif etmek *(Çomaklı köyü «Hatip - Konya»)*

Yükümsemek [*F.*], İstiskal etmek, soğuk karşılamak *(Muğla yürükleri)* **[Bak: Yüksünmek, 1]**

Yükünmek [*F.*], **1**. Bir şeyi taklit etmek *(Adana «Seyhan»)* — **2**. Çaresiz kabul etmek, başeğmek *(Buğyaka «Finike - Antalya»)*

Yüleği [*İs.*], Ustura : **Yüleğisi yüzümü çok yaktı** (*Bergama «İzmir»)*

Yülek [*S.*], 1-2 yaşındaki at: **Ahmedin yüleği yahşidir :** *(Vezirköprü «Samsun»)*

Yülekli [*S.*], Keskin, küt olmıyan *(Karadiken «Mersin - İçel»)*

Yülelemek [*F.*], Kazık gibi şeylerin bir tarafını sivriltmek: **Kazıkları yüleliyor** *(Kayadibi «Giresun»)*

Yüleme [*İs.*], Çivi düzeltmek için kullanılan ufak çekiç: **Yülemeyi nereye bıraktın** *(Vezirköprü «Samsun»)*

Yülemek [*F.*], **1**. Balta, bıçak v.s. gibi şeylerin ağızlarını bilemek, keskinletmek *(Obaköyü «Alâiye - Antalya»; Bozüyük «Göksün», Maraş; Kozan «Seyhan»; Ermenak «Konya»; Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Kayseri; Saimbeyli «Seyhan»; Piraziz «Giresun» Akçasu «Bolu»; Mardar «Bafra - Samsun»; Bornova «İzmir»; Çiftlik köyü (?))* — **2**. Bir şeyin ucunu sivriltmek *(Görele «Ordu»; Sandallar «Devrek - Zonguldak»)* — **3**. Tıraş etmek *(Kırkağaç «Manisa»;* (**Ahmet beni yüleyiver** : *Bursa köyleri)* — **4**. Bir adamı diğeri aleyhine doldurmak: **Aliyi yüledin de üstüme gönderdin** *(Adana)* — **5**. Kazımak, deriden kılları kazımak *(Yatağan «Akhisar - Manisa»)* — **6**. Yolmak *(Budur)* — **7**. Bitirip ikmal etmek: **Yedi yüledi** *(Konya)* — **8**. Açmak, kesmek; kalem açmak *(Yakademirciler «Zonguldak»)*

Yületmek [*F.*], **1**. Balta, bıçak gibi şeylerin ağzını keskinletmek, bilemek *(Gaziantep; Balıkesir; Akçahatipler «Devrek - Zonguldak»; Antalya; Tuzla «Adana - Seyhan»; Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»; Hayrabolu «Tekirdağ»)* — **2**. Tıraş olmak, tıraş ettirmek: **Şu yüzünü bir yület !** *(Develi «Kayseri»)*

Yülman [*İs.*], Sivri tepe, dağın en yüksek tepesi *(Çorlu «Tekirdağ»)*

Yülüğen [*İs.*], Ustura: **Yülüğenin sapı kırıldı** *(Bergama «İzmir»)*

Yülük [*S.*], Matruş; sakalsız *(Sinop)*

Yülüme [*İs.*], **1**. At ve merkep gibi hayvanların nallarına çaktıkları çivileri düzeltmek ve döğmek için yapılmış çekiç *(Çorum)* **[Bak: Yüleme]** — **2**. Mengene *(Geyikli «Ezine - Çanakkale»)*

Yülümek [*F.*], **1**. Tıraş etmek, ustura ile başını kazımak; saç veya tüyleri yolmak *(Çorum; Zile «Tokat»; Seydin «Avanos - Kırşehir»; Sinop; Milâs, Fethiye, Şerefler, Marmaris, Ula «Muğla»; Umurlu «Ay-*

dın»; Dedeköy «Çal»; Çivril «Denizli»; Mudam «M. Kemalpaşa - Bursa»; Balıkesir; Sinop; Urla, Bornova «İzmir»; Kadirli, Yamanlı «Saimbeyli», Kozan, Adana «Seyhan»; **Başını acemi berbere yülüten, cebinde pamuk taşımalı :** *Elbistan, Şekeroba «Maraş»; Gaziantep; Lice «Diyarbakır»)* **Bak: Yülemek, 2]** — **2.** Herhangi bir derinin tüyünü bıçakla kazımak *(Çorum «Amasya»; Mersin «İçel»)* — **3.** Ekini, otu, yolmak veya hayvan yemek *(Ula «Muğla»; Obaköyü «Alâiye - Antalya»)* — **4.** Bir ağacın bütün meyvasını usulsüz şekilde koparmak *(Senirkent «Uluborlu - Isparta»)*

Yülünmek [*F.*], Tıraş olmak, kazınmak *(Köseli (Gaziantep»; Bağyaka «Finike - Antalya»; Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* **[Bak: Yülümek, 1]**

Yülütmek [*F.*], **1.** Tıraş ettirmek *(Samsun; Kızılelma «Bartın - Zonguldak»; Örenköyü «Akçadağ - Malatya»;* **Kolundaki kılları yülütmüş:** *Kilis «Gaziantep»; Çardak «Maraş»; Muğla; Gerede,* **Çocuğun başını yülüttüm :** *Deresağ «Mudurnu - Bolu»; Sivas köyleri; Akseki «Antalya»; Kırşehir; Ilıcaksu «Domaniç - Kütahya»)* — **2.** Ormandan ağaçları tıraş edercesine kesmek *(Antalya)* — **3.** Bir şeyin ucunu sivriltmek *(Kızılelma «Bartın - Zonguldak»)*

Yümek [*F.*], *(Germencik, Koçarlı, Aydın; Çivril, Denizler «Çal - Denizli»; Burdur; Isparta; Tire, İzmir; Ula, Marmaris, Karkın, Muğla; Sedek, Kalkan «Kaş», Çandır «Serik - Antalya»)* **[Bak : Yuvmak, yuymak 1]**

Yümelik [*İs.*], Çamaşırhane *(Şerefler «Muğla»)*

Yümüş [*İs.*], İş, buyruk *(Kırşehir)* **[Bak: Yumuş, 1]**

Yünağız [*S.*], Geveze *(Karaman «Konya»)* **[Bak: Alağız]**

Yünceklik [*İs.*], Umumî çamaşırhane: **Yüncekliği tamir ettik** *(Yusuflu «Bayındır - İzmir»)* **[Bak: Yunak, yunnak]**

Yünçü [*S.*], Kadın tellâk *(Diyarbakır)*

Yüne [*İs.*], Bir nevi keçe *(Alaşehir, Uşak «Kütahya»)*

Yüneği [*S.*], İnsanın yüzüne karşı muvafık olmıyan sözlerle kabalık yapan *(Kalaköyü «İncesu - Kayseri»)*

Yünek [*İs.*], Çamaşırhane: **Anam yünekte çamaşır yuyor** *(Denizler «Çal - Denizli»; Karahisar «Milâs - Muğla»)* **[Bak: Yümelik]**

Yünelmek [*F.*], **1.** Teveccüh etmek, bir tarafa dönmek *(Osmaniye «Eskişehir»; Sivas; Adıyaman, Behisni «Malatya»; Çanakkale)* **[Bak: Yönelmek]** — **2.** Yol almak, ilerilemek *(Turgut köyü «Urla - İzmir»)*

Yünemek [*F.*], Çiçek, meyve gibi şeyleri tamamile yolup koparmak: **Çocuk ağaçtaki meyveleri yüneyivermiş** *(Konya)*

Yünetli [*S.*], İyi ve elverişli *(Karacahisar «Muğla»)*

Yüngeviş [*S.*], Çok halim, yumuşak tabiatlı *(Kırşehir)*

Yüngül [*S.*], Hafif, ağır zıddı *(Ahlat, bitlis; Erciş, Van; Tutak «Bayazıt - Ağrı»; Muş; Elâzığ; Kars; Şavşat, Yusufeli «Çoruh»; Erzurum; Sivas; Urfa; Diyarbakır; Amasya; Trabzon [bir Kerkük'lüden]* **[Bak: Yeğni, yeyni]**

Yünlü [*İs.*], Balık ağı *(Erenköy «İst.»)*

Yünmek [*F.*], Yıkanmak *(Fethiye*

«Muğla»; Antalya köyleri; Derbent «Buldan», Kadıköy «Denizli»; Turgutlu «Manisa»; Ödemiş ;Tire «İzmir»; **Bugün evde yündüm** *: Burdur)* **[Bak: Yunmak]**

Yüntem [*S.*], Kolay: **Bu iş benim yüntemime geldi** *(Ezine köyleri «Çankkale»)* **[Bak: Yöntem]**

Yüntü [*İs.*], Bulaşık suyu *(Kartal «İst.* [*Muh.*]*»)* **[Bak: Yuntu, 1]**

Yünük [*İs.*], Karaların az yüksek yerleri *(Filiköyü «Biga - Çanakkale»)*

Yünül [*S.*], Hafif: **Bu taş pek yünül** *(Bolu)* **[Bak: Yüngül]**

Yünülmek [*F.*], Tıraş olmak *(Lâpseki «Çanakkale»)* **[Bak: Yülünmek]**

Yünülü [*S.*], Pis, uyuntu, aptal, ahmak: **Yünülü adam, sen işe karışma** *(Kaboğlu «Zonguldak»)*

Yünüm [*İs.*], Koyun yıkama bayramı: **Şurada yünüme ne kaldı** *(Tefenni «Burdur»)*

Yünüşmek [*F.*], Kavga etmek, hır çıkarmak *(Ulukışla «Niğde»)*

Yüre [*İs.*], **1.** Muhit, çevre, civar *(Konya; Ankara; Giresun)* **[Bak: Yöre, 1]** — **2.** Değirmenlerde alt taşın etrafında birikip kalan iri un *(Kastamonu; Gölpazarı «Bilecik»)* **[Bak: Yöre, 2]** — **3.** Kağnı tekerleğinin ağaç kısmı *(İnceler «Denizli»)*

Yüreği çıtlamak [*F.*], Korkudan kalb hastalığına uğramak *(Malatya)*

Yürek [*İs.*], **1.** Karın *(Çorum; Kayseri; Gerit «Muğla»)* — **2.** Mide *(Tokat)* — **3.** İpekli kumaş üzerine ipekle işlenerek kitap konulacak şekilde yapılan çanta *(Konya)* — **4.** Değirmende taş arasından çıkan unun biriktiği yer *(Eymir «Bozdoğan - Aydın»)*

Yürek atması [*İs.*], Yürek çarpması, kalb hafakanı *(Kilis «Gaziantep»)*

Yürek bağı [*İs.*], Beşikte çocuğun karnı üzerinden geçirilen bağlar *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»)*

Yürek buyruğu [*İs.*], Vicdanın emrettiği şey *(Urfa havalisi)*

Yürek içzarı [*İs.*], Şigafı dahilii kalb *(İst.)*

Yürekkalkması [*İs.*], Sıkıntı veya korkudan yüreğin çok çarpması *(Tire «İzmir»)*

Yürek oynamak [*F.*], Canı sıkılmak, kalbine sıkıntı gelmek *(Malatya)*

Yürek yavuncumak [*F.*], Karın acıkmak *(Kütahya)*

Yüremek [*F.*], Ürkmek, yadırgamak *(Konya; Ağaçköy «Bayramiç - Çanakkale»)*

Yürep [*İs.*], **1.** Dar yol, patika *(Maraş ve çevresi)* — **2.** Yamaç *(Adana «Seyhan»)*

Yüretmek [*F.*], Konuşmak *(Kayseri)*

Yürgelemek [*F.*], Sallanmak *(Kars)*

Yürmek [*F.*], Gebe bırakmak *(Karamanlı «Burdur»; Köşker «Kırşehir»)*

Yürsek [*İs.*], Sığır sürüsü içinde bulunan boğa *(Türkmenli «Bayramiç - Çanakkale»)*

Yürsemek [*F.*], Boğasımak, boğaya gelmek *(Türkmenli «Bayramiç - Çanakkale»)*

Yürtlen [*İs.*], Kırlarda kendiliğinden yetişen bir çeşit ot: **Yürtlen, çok derde ilâçtır** *(Mahmudören «Ordu»)* **[Bak: Yivdin, 1]**

Yürtmek [*F.*], Koşmak: **Çarşıya yürterek git, gel!** *(Çorum)* **[Bak: Yüretmek]**

Yürüdüm [*İs.*], **1.** Balkon: **Bizim evin yürüdümüne çıktık** *(Peçenek «Zir - Ankara»)* — **2.** Binanın

gezinti yeri, koridor *(Kuruçay «Çubuk - Ankara»)* — **3.** Davar üretmek için satın alınan dişi yavrular: **Hasan ağa yürüdüm toplıyor** *(Güllühüyük «Çiçekdağı - Kırşehir»)*

Yürük [*S.*], **1.** *(Ankara; Tomarza, Hamurcu «İncesu - Kayseri»; Sivas; Dodurga «Bozüyük - Bilecik»; Dombaylı «Salihli - Manisa»; Şebinkarahisarı «Giresun»; Trabzon; Gaziantep; Erzin «Dörtyol - Hatay»)* **[Bak: Yüğrük, 1]** — **2.** Göçebe, konar göçer *(Cebelibereket «Seyhan»)* — **3.** *(Kınık «Suşehri»; Sivas; Köşker «Kırşehir»; Tokat; Süksün «İncesu - Kayseri»; Malatya; Kütahya)* **[Bak: Yüğrük, 2]** — **4.** Kuvvetli akan su **Çeşme ç k yürük akıyor** *(Emirler «Bâlâ - Ankara»)* — **5.** Konar göçer seyyar Türkmen *(Çebelibereket «Seyhan»)* — **6.** Eşek sıpası *(Alaybeyi «Kozan - Seyhan»)* — **7.** Çiftleşmiş hayvan *(Elmalı «Antalya»)* — **8.** Çok doğuran, bereketli döl veren hayvan *(Edirne)* — **9.** Çabuk mahsul veren tarla *(Kıranköyü «Muğla»)* — **10.** [*İs.*] Yılancık hastalığı *(Sivas)* — **11.** Sancı *(Bor «Niğde»)* — **12.** Kuyruksuz koyun *(Gelibolu «Çanakkale»)* — **13.** İp sarmak için dört ince çubuktan yapılan çark, dolap, elemit *(Perşembe «Ordu»)* — **14.** Kağnı arabalarında ok ile mazı (dingil) arasına - okun aşınmaması için - konulan yuvalı tahta *(Sındelhüyük «Develi - Kayseri»; Kırşehir köyleri)* **[Bak: Yüğrük, 6]** — **15.** Koşu, at yarışı *(Ömerlik «Çarşamba - Samsun»)*

Yürük çekmek [*F.*], Aş yirmek: **Ayşe yürük çekiyor** *(Somsun)*

Yürülmek [*F.*], Gebe kalmak, döl tutmak *(Karamanlı, Burdur; Isparta; Kınık «Fethiye - Muğla»; Mahmutlar «İzmir»; Apturrahmanlar «Serik-Antalya»; Adana «Seyhan»)* **[Bak: Yüğrülmek]**

Yürülük [*F.*], Erkek istiyen keçi *(Antalya)*

Yürünmek [*F.*], Sevinmek *(Buzhane köyü «İst.»)*

Yürürkü [*İs.*], Gidişat, reviş, vetire: **Hocamız camide zamanın yürürküsü ne ise onu vazeder** *(Kütlüdüğün «Ankara»)*

Yürütme [*İs.*], Sofa *(Ankara)* **[Bak: Yürüdüm]**

Yüsküf [*İs.*], Yüksük: **Yüsküfü parmağına takdım** *(Erzincan)*

Yüsük [*İs.*], Çekirgelerin toprağa gömdükleri sürfeler *(Karabulut «Akşehir - Konya»)*

Yüsüre [*İs.*], Yasemin ağacı *(Kıran köyü «Muğla»)*

Yütmek [*F.*], **1.** Kaybolmak *(Tosya; Kastamonu; Çankırı; Ayaş «Ankara»; Kuzyaka, Kozlu, Kandilli «Ereğli - Zonğuldak»)* **[Bak: Yitmek]** — **2.** Oyunda, kumarda kazanmak *(Kandilli «Ereğli - Zonguldak»; Ankara [Bir Kıbrıslıdan])* **[Bak: Ütmek]**

Yütük [*S.*], Kayıp, zayi şey *(Bolu; Daday, Kastamonu; Çankırı)* **[Bak: Yitik]**

Yütükler [*İs.*], Kırklar, yediler gibi gayıp erenler *(Çankırı)*

Yütüklere karışmak [*F.*], Çoktan beri görünmez olmak *(Çankırı)*

Yütük oyunu [*İs.*], Saklambaç oyunu *(Çankırı)*

Yütürmek [*F.*], Kaybetmek *(Süzey «Araç»; Taşköprü «Kastamonu»; Çankırı; Bartın, Kandilli «Ereğli - Zonguldak»; Trabzon; Kızılkeçili «Edremit - Balıkesir»)* **[Bak: Yitirmek]**

Yüürmek [*F.*], Sığır hayvanları boğa-

ya gelmek, boğasamak *(Yatağan «Akhisar - Manisa»)* **[Bak: Yüğürmek]**

Yüürtmeç [*İs.*], Kısır manda *(Heniske «Ezinepazar - Amasya»)*

Yüürtmek [*F.*], Koşmak *(Bursa köyleri; Çorum)*

Yüvcek [*İs.*], Ovada görülen az yüksek yerler, tepeler *(Çakırca «Bursa»)*

Yüve [*İs.*], Dağlarda başı boş gezen hayvan *(Yenidamlar (Alâiye - Antalya»)*

Yüvemek [*F.*], Kuşlar tüyünü değiştirmek: **Tavuk tüyünü yüvedi** *(Çerkeş «Çankırı»)*

Yüvez [*İs.*], Tatarcığın bir türlüsü *(Van)*

Yüvmek [*F.*], Yıkmak *(Marmaris, Ahi «Muğla»; Urla, Bornova «İzmir»)*

Yüvrük[*S.*], **1.** Çevik *(Nikfer «Davas-Denizli»)* — **2.** Koşu atı *(Zonguldak)* — **3.** [*İs.*] At koşusu *(Zonguldak)* — **4.** Vücudun muhtelif yerlerinde görülen şişlerle müttasıf bir çocuk hastalığı *(Bor «Niğde»)*

Yüvrülmek [*F.*], Koyun ve keçiler koç ve tekeye gelmek *(Yanpar «İçel»)*

Yüvürmek [*F.*], Dişi hayvanlar çiftleşme arzusu göstermek: **Bizim inek yüvürmüş** *(Kadıköy «Denizli»)*

Yüvütaşı [*İs.*], Harman yeri tesviye etmek üzere kullanılan üstüvanî taş, silindir, loğtaşı *(Berkköyü «Bolu»)*

Yüyecek [*İs.*], Bulaşık bezi *(Bornova «İzmir»)*

Yüyen [*İs.*], At başlıklarının ağza geçen demir kısmı *(Yoncalı «Doğubayazıt - Ağrı»)*

Yüyrük [*S.*], Kuvvetli, cesur *(Ekinhisar «Sandıklı - Afyon»; Senirkent «Uluborlu - Isparta»)* **[Bak: Yürük]**

Yüyrülmek [*F.*], Gebe olmak *(Ortasinan «Konya»)*

Yüyürmek [*M.*], **1.** Hayvanlar çiftleşmek *(Gaziantep; Misis «Adana - Seyhan»; Yalmaz «Davaz - Denizli»)* — **2.** Koşmak *(Kars)*

Yüzbarolmak [*F.*], Yüzleşmek, müvacehe olmak *(Urfa; Diyarbakır; Ahlat «Bitlis» Gümüşane; Kütahya)*

Yüzbozmak [*F.*], Her yıl ekilen veyahut ekilmiyen tarlayı çatal sabanla bir defa sürmek *(Belviren «Gerze - Sinop»)*

Yüzcek [*Zf.*], Şahsan, veçhen, *(Zongudak)*

Yüzegelen [*S.*], Mütemayiz, seçkin olan *(Denizli)*

Yüzek [*S.*], Arsız, utanmaz *(Karamanca «Gediz - Kütahya»)*

Yüzekşitmek [*F.*], Sevmemek, hoşlanmamak, tiksinmek *(Tire «İzmir»)*

Yüzerlik [*İs.*], Halk arasında nazara karşı kullanılan üzerlik otu *(Çalış «Avanos - Kırşehir»)*

Yüzetmek [*F.*], Havale etmek, ısmarlamak: **Ahmetteki alacağını bana yüzet** *(Maraş)*

Yüzgörgü [*İs.*], Ayna *(Bursa köyleri)* **[Bak: Yüzgörüsü]**

Yüzgörgüsü [*İs.*], Ayna *(Sinop köyleri)* **[Bak: Yüzgörgü]**

Yüzkiri [*İs.*], Utanılacak şey *(Tire «İzmir»)*

Yüzlek [*İs.*], **1.** Satıh, yüz *(Niksar «Tokat»)* — **2.** Ayna *(Emircekiraz «Gerede - Bolu»;* — **3.** [*S.*] Derin olmıyan, sığ *(Elâzığ)*

Yüzleme [*İs.*], Bir tarlayı herksiz ekme *(Durak «Ulubey - Ordu»)*

Yüzlü [*S.*], Şımarık *(Tire «İzmir»)*

Yüzlük [*İs.*], Fırına atılan odun *(Alucra «Giresun»)* **[Bak: Yalap, 3]**

Yüztutamağı [*İs.*], Bir hizmete mukabil götürülen hediye *(Kelceköy «Mut - İçel»)*

Yüz tuturuğu [*İs.*], **1.** Bir hizmete

mukabil götürülen hediye *(Sivas)* — **2.** Ağlayan bir çocuğu susturmak için eline tutuşturulan öteberi *(Trabzon)*

Yüzünatma [*İs.*], Atkısı ipek, çözgüsü iplik olan gömleklik bez: **Yüzünatma gömlek giyerim** *(Muğla)*

Yüzün düşmek [*F.*], Rezil, rüsva olmak *(Çankırı)*

Yüzünge [*İs.*], Ayna *(Karaağaç, Hayrabolu «Tekirdağı»; Safra köyü «Bakırköy - İst.»; Üreğil «Orhangazi - Bursa»)* **[Bak: Gözgü, yüzgörgü]**

Yüzüngör [*İs.*], Ayna: **Yüzüngör gibi parlıyor** *(İnegöl «Bursa»; Alput köyü «Bolu»)*

Yüzüngü [*İs.*], Ayna *(Kızılcıkdere «Kırklareli»)* **[Bak: Yüzünge]**

Yüzünkoyun [*İs.*], Aşağı doğru: **Yüzünkoyun gidiyorlar** *(Haydarbeyli «Salmanlı - Yozgat»)*

Yüzükmek [*F.*], Hicap duymak, mahcup olmak *(Bor, Niğde)*

Yüzvuruşturmak [*F.*], Yüzleştirmek *(Tire «İzmir»)*

Yüzyazıcı [*İs.*], Gelinlerin yüzüne tel yapıştıran kadın: **Bayan Hatızayı çağırın gelinin yüzünü yazsın** *(Tire «İzmir»)*

Z

Za [*İs.*], **1.** Hayvanların boynuna takılan altı açık çan *(Çağlan «Eskişehir»)* — **2.** Kadın çarşaflarının pelerin ve eteklikten mürekkep şekli *(Tavas «Denizli»)*

Zabuk [*İs.*], Sokak *(Nizip «Gaziantep»)*

Zaca [*İs.*], Koyu siyah renkli bir kuş *(Darende «Malatya»)*

Zaden [*İs.*], Arkaya alınarak götürülebilecek kadar yük *(Taptık «Edirne [Muh.]»)*

Zafe [*İs.*], Mektep sırası: **Bu zafeler eski zafelerden daha iyi** *(İleydağı «Uluborlu - İsparta»)*

Zafuk [*İs.*], Birdenbire göğü kaplıyan yağmurlu bulut *(Gaziantep ve çevresi)*

Zağ [*İs.*], **1.** Şiddet, sertlik, peklik, kuvvet, hız, sürat **(Ateşin zağı geçiyor; Şu at zağlı gidiyor; Şu çok zağlı** [*kuvvetli*]: *İçel; Yılanlı «Eğridir», Senirkent, Göndürük «Atabey-Isparta»; Mut «İçel»)* — **2.** Pıçak, kılıç gibi kesici aygıtarın bilendikten sonra kesecek kıvama gelmiş hali: **Bu pıçak çok zağlı** *(Kemaliye «Malatya»)* — **3.** Suyu çabuk altına geçiren toprak: **Zağ toprağın çamuru çoktu** *(Kalınağıl «Hadım - Konya»)* — **4.** Zaman, sıra: **İşin artık zağı geldi** *(Kastamonu)*

Zaga [*İs.*], Mağara *(Karakoyun «Iğdır - Kars»)*

Zagada [*İs.*], Zeytin *(Trabzon)*

Zagan [S.], Pisboğaz *(Toros köyleri «Seyhan»)*

Zaganek [*İs.*], Kapı kilidi *(Trabzon)*

Zagar [S.], **1.** Kısa *(Başköy «Tavşanlı - Kütahya»)* — **2.** Kısa boylu, bacaklı *(Ortaca köyü (?); Ereğli «Konya»; Kütahya; Kastamonu)* —

3. Söz götürüp getiren *(Bektaşlı «Boğazlıyan - Yozgat»)* — **4.** [*İs.*] Ekseriya dişi tutmıyan yaşlı hayvanlara yedirilen kırılmış arpa *(Malatya)* — **5.** [*İs.*] Köpek yavrusu *(Kastamonu)*

Zagara [*İs.*], Sandık *(İbradı «Akseki - Antalya»)*

Zagbal [*İs.*], Erimemiş bal, mumlu bal *(Karataş «İspir - Erzurum»)*

Zagel [*İs.*], Ufak kazma, küçük bahçivan çapası *(Mavrangel «Gümüşane»)*

Zağı zağına [*Zf.*], Tamamı tamamına: **Aldığım iki metre kumaş zağı zağına iyi geldi** *(Şile «İst»)*

Zağlamak [*F.*], **1.** Çabuk geçmek: **Gece domuzlar yanımızdan zağladı** *(Akarca «Mersin - İçel»)* — **2.** Semizlemek *(İst. [Muh.])* — **3.** Kıvama gelmek *(Vize «Kırklareli»)* — **4.** İplik, makara veya yumaktan boşalmak: **Dikkat et ip yumağını zağlatma** *(Tokat)* — **5.** Koşmak, seyirtmek *(Yozgat ve dolayı)* — **6.** Kuş süzülerek uzaktan inmek *(Ünye «Ordu»)* — **7.** Süratle kayıp gitmek **Yılanın zağlaması herkesi korkuttu. Otomobil, tiren süvari sağlayıp geçer** *Civanyaylağı «Mersin - İçel»; Hamidiye «Ezinepazar - Amasya»)* — **8.** Kuvvetlendirmek *(İnebolu «Kastamonu»)* — **9.** Doğru gitmek: **Yollarda eğlenme zağla!** *(Sungurlu «Çorum»)*

Zağlaman [*İs.*], Balkon *(Vezirköprü «Samsun»)*

Zağlatmak [*F.*], Açmak, boşaltmak **(Çocuk makara ve yumak ipliklerini zağlatmış** : *Kayseri; Sungurlu«Çorum»)*

Zağlı [*S.*], **1.** Hızlı, kuvvetli, çabuk *(Burdur; İlâma «Eğridir - İsparta»; Köy «Seyhan»; Dikenli «Çankırı»; Balıkesir)* — **2.** Semiz, etli, yağlı **(Zağlı adam:** *Ebulhayır «Ordu»; Oğulpaşa «Edirne [Muh.]»; Niksar «Tokat»; Erzin «Dörtyol - Seyhan»; Bolu; Dikenli «Çankırı»; Kastamonu;* **Ahmedin atı çok zağlı:** *Bayındır «İzmir»; İncesu «Kayseri»; Seyit «Giresun»; Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»)* — **3.** Gelişkin: **Bu havvan çok zağlıdır** *(Dağobası «Bayramiç - Çanakkale»)* — **4.** Keskin **(Senin balta çok zağlı** *(Süzey «Araç-Kastamonu»; Maraş)* — **5.** Arzulu, istekli *(Kastamonu)*

Zağmak [*F.*], **1.** Kaçmak *(Gölköyü (?); Meki «Çubukabat - Ankara»)* — **2.** Koşmak; hücum etmek: **Köpek kurda öyle bir zağdı ki..** *(Meki köyü «Çubukabad - Ankara»)* — **3.** Akmak, kaymak: **Bu gece çok yildız zağdı** *(Üçem «Bâlâ - Ankara»)* **[Bak: Çavmak, 4]** — **4.** Baş aşağı inmek, sukut etmek *(Zile «Tokat»)* — **5.** Sarkmak: **Yılan beni görünce dıvardan zağdı** *(Engibi «Akşehir - Konya»)*

Zagor [*İs.*], Dişisini arıyan kızgın keklik *(İst. [Muh.])*

Zağrak [*İs.*], **1.** Altı okka zahire alan ölçek *(Gazipaşa «Alanya - Antalya»)* — **2.** Bakırdan kazan şeklinde yağ kabı *(Araköy «Şiran - Gümüşane»)*

Zaguda ve **Zakuda** [*İs.*], Yeşil zeytin *(Bartın «Zonguldak»; Erzurum; Isparta)*

Zağvermek [*F.*], Koltuk vermek, pohpohlamak *(Kırşehir)*

Zağ zağ [*Zf.*], Kuvvetli kuvvetli: **Yağmur zağ zağ yağıyor** *(Belenkeşli «Mersin - İçel»)*

Zahaf ve **Zahov** [*İs.*], Menba sularının kaynayıp çıktığı yer, kaynak, pınar *(Gaziantep ve çevresi)*

Zahar [*Zf.*], **1.** İhtimal **(Zahar mi-**

safirleri var; Ali şimdi gelir zahar : *Varto «Muş»; Çadırlı; Kisenit «Feke - Seyhan»; Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* — **2.** *(Burdur)* **[Bak : Göce, 4]**

Zahavel [*İs.*], Çalı süpürgesi *(Gümüşane)*

Zahenk [*S.*], Pezevenk *(Kütahya)*

Zahma [*İs.*], İpten veya kayıştan özengi *(Sulusaray «Tokat»)*

Zahmı [*İs.*], Özengiyi eğere bağlıyan kayış, zahme *(Kozan «Seyhan»)*

Zahra [*İs.*], Buğday, arpa ve hayvanlara verilen ot, saman *(A.)*

Zakca [*İs.*], Karga *(Ilgın «Elbistan - Maraş»)*

Zakıl ve **Zakut** [*İs.*], Övendere ucundaki çivi, nodul *(Urfa; Adana; Elâzığ)*

Zakım ve **Zaklum** [*İs.*], Rutubetli yerlerde ve tandır yakılan yerlerde tavandan düşen damlalar: **Zakımdam içeriye girilmez olmuş** *(İncesu, Akçakaya «Kayseri»)*

Zal [*S.*], Deli *(Görnec (Kibis- Ankara»)*

Zalanmak [*F.*], Alay etmek *(Yavadı «Mesudiye - Giresun»)*

Zalat [*İs.*], Süpürge otu *(Ordu)*

Zalbır [*S.*], Şirret, aksi *(Narlıdere «İzmir»)*

Zali [*İs.*], Fayda: **Sana zalı olsun !** *(Kayı «Emet - Kütahya»)*

Zalim [*İs.*], Yapışkan çamur *(Zığana «Lorul - Gümüşane»)*

Zallak [*S.*], Biçimsiz, şekil ve sevim düşkünü: **O ne zallak adamdı** *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)*

Zalt [*Zf.*], Daima *(Çömlek, Navdalı «Mut - İçel»)*

Zaluk [*İs.*], Sokak, komşu *(Nizip «Gaziantep»)* **[Bak: Giremiç]**

Zama [*İs.*], **1.** Zahma kayışı *(İsparta)* — **2.** Çarkta bükülen iki üç katlı kendir ipi veya uzun kıl ip *(İsparta)*

Zamah [*İs.*], **1.** Düğün ve bayramlarda yapılan şenlik, eğlenti: **Haydi zamaha gidelim** *(Sungurlu, Çorum)* — **2.** Kadınlı erkekli köy oyunları *(Ünye «Ordu»)* — **3.** Bir çeşit ziyafet *(Ankara)* — **4.** Düğünde oğlan evinde oturulan yer, düğün odası *(Erkilet «Kayseri»)* — **5.** Düğünden iki gün evvel başlanan eğlence *(Dedeler «Konya»)* **[Bak: Düğün başı]**

Zamak [*İs.*], Hiyle, oyun: **Sana bir zanah ederim ki sen de beğenirsin** *(Bafra «Samsun»)*

Zama kuşağı [*İs.*], Menciği sardıkları ip *(İsparta)*

Zamayır [*S.*], Kaba saba adam: **Bizim çoban lâf anlamaz, zamayırın biri...** *(Korucuk «Gülnar - Afyon»)*

Zambık [*İs.*], **1.** Erimiş beziri tenekeye doldurmıya yarıyan, kındıradan örülmüş torba: **Bizim ketenin hezen altı 24 zambık alır** *(Arnavutköyü)* — **2.** Berdi denilen sazdan yapılmış sepet *(Bolu köyü «Kayseri»; Amasya)*

Zambırdak [*İs.*], Sikkeli altından kadın ziyneti *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* **[Bak: Kasıda]**

Zambuk [*İs.*], Çatıdan akan su yolu, çörten *(Ankara)*

Zamharık [*İs.*], Yaşlı veya hastalıklı ağaçlarda özleri ayrılmış olanlar *(Tuzla «Adana»)*

Zamp [*İs.*], Taş kırmaya mahsus çekiç *(Adana)*

Zamzak [*S.*], **1.** Aptal *(Ezine «Çanakkale»)* — **2.** Burun direği *(Bardakçı «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Zamzalak [*İs.*], Akasya *(Gâvurdağ*

«*Cebeliberèket - Seyhan*»)

Zamzatlamak [*F.*], Gürültülü ses çıkarmak (*Kaleboynu «Saimbeyli - Seyhan»*)

Zan [*İs.*], **1.** Ucunda iki demir çengeli bulunan ve düğeni boyunduruğa bağlıyan ok (*Zığana «Torul-Gümüşane»*) — **2.** Cevizin yeşil kabuğu (*Zermut «Gümüşane»*)

Zandos [*S.*], Deli; alıngan: **Bırakın şu zandosu** (*Bozcalı «Reşadiye - Tokat»*)

Zanga [*İs.*], Kızak: **Kış olsa da zanga eğlencesi yapsak !** (*Bursa* [*Muh.*]) **[Bak: Zanka]**

Zangadak [*Zf.*], Ânide, ansızın (*Gölcükler «İzmir»*)

Zangalak [*S.*], İri yapılı, kalın kemikli adam (*Sakarlı «Samsun»*)

Zangarakçı [*S.*], İşsiz güçsüz dolaşıp, gönül eğlendiren adam (*Tevfikiye kazası*)

Zangır ve **Zankır** [*S.*], Serseri, aptal, angut (*Bolu; Domya, Sübele «Mihaliççik - Eskişehir»; Abbaslık «Bilecik»*)

Zangırdamak [*İs.*], Gevezelik, gürültü etmek: **Yene geldi zangırdadı, zangırdadı koğuldu** (*Kürkçüler «Seyhan»*)

Zanğra [*İs.*], Nara, feryat, avaz: **Bir zanğra basınca herkes kaçtı** (*Yenipazar «Aydın»*)

Zangurdamak [*F.*], Çıkışmak (*Bolu*)

Zanguş [*S.*], Deli: **Zanguşluk etme yerinde otur** (*Kilimli «Zonguldak* [*Muh.*]*»*)

Zanıtma [*İs.*], Anlatma, duyurma: **Komşunun çocuğu mahkûm olmuş, sakın bir yerde zanıtma** (*İnebolu «Kastamonu»*)

Zank [*S.*], Kalp, tembel (*Çiftlik köyü* [*?*])

Zanka [*İs.*], Atla çekilen kızak (*Trabzon; Bursa*) **[Bak: Zanga]**

Zankal [*İs.*], Meşin tozluk (*Rize*)

Zankırdamak [*F.*], Titremek (*Kaleboyun «Saimbeyli - Seyhan»*)

Zank ölümü [*İs.*], Anî ölüm, füc'e: **Zank ölümü gelesice çocuk** (*Uşak «Kütahya»*)

Zantır [*İs.*], Gaz tenekesi (*Mecitözü dolayı «Çorum»*)

Zanzalak [*İs.*], **1.** Tesbih ağacı (*Antep*) — **2.** Akasya ağacı (*Maraş*)

Zanzur [*İs.*], Deprem, zelzele [*?*] (*Ordu*)

Zanzura [*S.*], Uzun boylu adam (*Kars*)

Zap [*İs.*], **1.** Küp (*Erzurum; Nurgâh «Erzincan»; Yakacık «İst.»*) — **2.** İçine ateş konulup tandır altına konulan toprak kap (*Gümüşane*)

Zapırdamak [*F.*], Koşmak (*Korkuteli «Antalya»*)

Zappik [*İs.*], Ökçeleri nalçalı yarım çizme (*Erzurum*)

Zar [*İs.*], **1.** Kadın çarşafı (*Minis, Adana, Kozan «Seyhan»; İzmir ili; Bor, Niğde; Muğla; Aydın; Adana*) **[Bak: Pürgü]** — **2.** Kadınların başlarına örttükleri renkli yarım örtü (*Bolvadin «Afyon»*)

Zarak ve **Zaraka** [*İs.*], Küçük pencere (*Çüngüş «Elâzığ»; Çermik «Diyarbakır»*)

Zardak [*İs.*], Ağaçları sulamak için diplerini kazarak etrafına yapılan yalak (*Ahlat «Bitlis»*)

Zârek [*İs.*], Keten tohumu, zeyrek (*Amasya*)

Zarfalık [*İs.*], Güneş doğduğu zaman, ufuktan beş metre yükseldiği vakit (*Başvartanik «Çemişgezek - Tunceli»*)

Zargana [*İs.*], Turna balığı cinsinden,

Eylûlden Aralık'a kadar avlanan bir balık *(Samsun)*

Zargı [*S.*], Fesatçı, kovcu *(Alacahan «Sivas»)*

Zarılık [*İs.*], **1.** Tabasbus, müdahane etme *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* — **2.** Yoksulluk *(Eskişehir «İzmit»)*

Zarıncamak [*F.*], **1.** Baş ağrıtmak, ısrar etmek *(İznik «Bursa»)* — **2.** Iztırap içinde yaşamak: **Artık o, zarıncıya zarıncıya ölecektir** *(Kayalık «Lekoşa - Ankara»)*

Zarka [*İs.*], Önü açık entari *(Bozüyük «Bilecik»)*

Zarku [*S.*], Şımarık *(Merzifon «Amasya»)*

Zarlanmak [*F.*], Hasta inlemek *(Kars)*

Zarlık [*İs.*], Ala keçe yapmak için, keçecilerin yünden döktükleri gayet ince ve renksiz keçe: **Hiç zarlığımız kalmadı. Biraz zarlık dökelim** *(Burdur)*

Zarnak [*İs.*], Hıyar *(Kayseri)* **[Bak: *Zavrak*]**

Zarpın [*İs.*], Buğday anbarı *(Seydişehir «Konya»)*

Zarplı [*S.*], **1.** Kuvvetli, mukavemetli *(A.)* — **2.** Zorlu, şiddetli *(Köres «Kula - Manisa»; Ilıdağ «Uluborlu - Isparta»)*

Zarta [*S.*], Martaval, mübalâğalı söz *(A.)*

Zarta atmak [*F.*], Yalan sözlerle kendi kabadayılığını anlatmak; atıp tutmak *(Çankırı)*

Zartacı [*S.*], Palavracı *(Çankırı)*

Zartak [*İs.*], Kapı mandalı *(Vezirköprü «Samsun»)*

Zartaklı [*S.*], Kuvvetli, acar *(Sivas; Emet «Kütahya»)*

Zartalak [*S.*], **1.** Edep haricinde söz söyliyen adam *(Şebinkarahisar, Çavdar, Mesudiye «Giresun»)* — **2.** [*İs.*] Gösteriş, kıyafet, heybet *(Seydin «Avanos - Kırşehir»; Başvartanik «Çemişgezek - Tunceli»; Konya)* — **3.** Kaba ve iri adam *(Heniske «Ezinepazar - Amasya»; Taşağıl «Ereğli - Konya»; Sadak «Gümüşane»)*

Zartarlaklı [*S.*], **1.** Çalımlı süslü *(İçel; İncesu «Kayseri»; Maraş)* — **2.** Cesur, şecaatli *(Cevdetiye «Cebelibereket - Seyhan»)*

Zartalak [*İs.*], Domates *(Gaziantep)*

Zartlama [*İs.*], Yaş üzüm pekmezle kaynatılarak yapılan kışlık katık *(Maraş)*

Zarzalak [*İs.*], Leylâk çiçeği *(Kozan «Seyhan»; Niksar «Tokat»; Merzifon, Amasya; Çorum)*

Zarzanba [*S.*], İri yarı *(Urfa)*

Zask [*İs.*], Ahırda seyislerin yattıkları yüksek yer *(Erzincan)*

Zat [*Zf.*], Büsbütün, daha fazla: **Kocakarı ilâcını içince zat hastalandı; İpekliyi giyince zat güzelleşti** *(Kırşehir)*

Zat tadı [*İs.*], Yemek tuzu *(Genç «Muş»)*

Zat zahra [*İs.*], Hububat ve hububattan yapılan erzak: **Evde ne zat kaldı ne zahra** *(Kırşehir)*

Zava [*İs.*], Güvey: **Mehmedi zava ettiler** *(Pütürge «Malatya»)*

Zaval [*İs.*], Kızılcık *(Tokat)* **[Bak: Kiren, eğren, Zoval]**

Zavar [*İs.*], **1.** Değirmende hayvanlar için kırdırlan purçak, arpa gibi şeyler, kırma *(Salihli «Manisa»; Çorum; Kızılhisar «Gaziantep»; Misis, Kadirli «Seyhan»; Civanyaylâğı, Tarsus «İçel»; Satılmış «Eskişehir»; Maraş; Avanos «Kırşehir»; Keskin, Büyükafşar «Ankara»; Niğde; Ereğli, Ka-*

raman, Konya, İncesu «Kayseri»; Bektaşlı «Yozgat»; Elâzığ) **[Bak: Kırma, 5]** — **2.** [*S.*] Boş lâf: **Senin söylediklerin hep zavardır** *(Emirdağ, Bolvadin «Afyon»)*

Zavarana [*İs.*], Değirmencinin fena öğüttüğü un *(İçel)*

Zavga [*S.*], Aptal *(Kozan köyü «Geyve - Kocaeli»)*

Zavır [*İs.*], *(Faraşlı «Kalecik - Ankara»)* **[Bak: Zavar, 1]**

Zavırlamak [*F.*], Azarlamak, tekdir etmek **(Ahmet ağa düğünde yaramazlık eden gençleri zavırladı:** *Tuzla «Adana», Kürkçüler «Seyhan»; Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»)*

Zavırtı [*İs.*], Manası anlaşılmıyan ses, mırıltı *(Güvere «Silifke - İçel»)*

Zavlak [*İs.*], Pencere *(Manavgat «Antalya»)*

Zavrak [*İs.*], **1.** Hıyar, salatalık *(A.)* **[Bak: Menevrek, 2 pezük, 5]** —**2.** [*S.*] Budala, sersem **(Hey zavrak kafalı:** *Çelik «Gaziantep»; Bolu)* — **3.** Saltanat *(Elmalı çevresi «Antalya»)* — **4.** Pencere *(Bursa; Malaklar, Silifke «Anamur - İçel»; Karaman, Ermenak, Kolukısa «Saiteli - Konya»; Ekşinoz «İst.»; Kırkağaç «Manisa»; Taşköprü «Kastamonu»)* — **5.** Kızılcık *(Tokat)* — **6.** Kuvvei maneviye, cesaret; iştiha: **O adamın zavrağı kırıldı** *(Adana)* — **7.** Çini sürahi *(Ereğli, Konya; Hançalar «Çal - Denizli»)* — **8.** Havuç *(Keşanuz «Ankara»)* **[Bak: Keşür]** — **9.** Kurum, çalım: **Ali çok zavraklı geziyor** *(Hancılar «Çal - Denizli»)* — **10.** İçine yağ konulan, kulplu ve kapaklı kazanımsı bakır kap *(Erzincan; Erzurum)* — **11.** Merdiven parmaklığı, trabzan *(Isparta; Kemerburgaz «Burdur»)* **[Bak: Çağ]** — **12.** Deve ve diğer hayvanların kızgınlık çağı *(Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»)*

Zavraklamak [*F.*], Azarlamak, çıkışmak *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Zavraklı [*S.*], **1.** Kuvvetli: **Şu delikanlı çok zavaklı** *(Kadirli «Seyhan»)* — **2.** Çalımlı *(Tire «İzmir»)* — **3.** Yeşil: **Tarlada baklalar zavraklı duruyor** *(Bahadırlar «Bayramiç - Çanakkale»)*

Zavraglık [*İs.*], Ataklık, gençlik çağı: **Ali, o işi zavraklık zamanında yaptı** *(Dastarlı «Ayaş -Ankara»)*

Zavrulama [*İs.*], Azarlama *(Köy[?])*

Zavrulluk [*İs.*], Yoksuzluk, zaruret hali *(Göncek «Bolu»)*

Zavullu [*S.*], İyi *(Kırşehir)*

Zavur [*İs.*], **1.** Bulgura yakın kaba un: **Değirmen zavur üğütüyor** *(Çankırı)* **[Bak: Zavar]** — **2.** [*S.*] Yüksek ses *(Kuyuluk «Kozan - Seyhan»)* — **3.** Hiddet, azar **(Herif bir iyi zavur etti :** *Kadirli «Seyhan»; Bakırdağı «Çataloluk - Kayseri»)* — **4.** Teşvik *(Kayseri)* — **5.** Tuhaf, gülünç söz ve hareket *(Büyükhacılar «Isparta»)* — **6.** [*S.*] Acar, kuvvetli *(Çobansa «Fethiye - Muğla»)*

Zavurlama [*İs.*], Gürültü etme *(Kefercebel «Gaziantep»)*

Zavurlamak [*F.*], **1.** Hiddet ve şiddetle emir vermek, korkutucu tavır almak *(Lâçin «Bünyan - Kayseri»)* — **2.** Azarlamak *(Zariske «Ermenak-Konya»)*

Zavuz [*İs.*], Sebze *(Niksar «Tokat»)*

Zavza [*İs.*], Hıyar *(Irmak «Çankırı»; Keskin «Ankara»)* **[Bak: Zavrak, 1]**

Zavzaklı [*S.*], Çalımlı, azametli adam *(Kadirli «Seyhan»)*

Zavzalık [*İs.*], Hıyar ve sebze ekilen yer *(Çankırı çevresi)*

Zavzana [*İs.*], Ev önündeki küçük sebze bahçesi *(Çankırı köyleri)*

Zavzı [*İs.*], **1.** Salatalık *(Niksar «Tokat»)* — **2.** Sebze *(Büyükafşar «Ankara»; Osmancık «Çorum»)*

Zavzu [*İs.*], **1.** Hıyar *(Sille «Konya»; Amasya; Zile «Tokat»)* **[Bak:Zavrak 1,zavza]** — **2.** Sebze yetiştirilen yer *(Şebinkarahisar «Giresun»; Sivas)*

Zay [*İs.*], Sebep: **Senin zayına bu hale geldim** *(Maraş)*

Zaya [*S.*], Rütubet: **Tütünler zayalıdır** *(Adacami «Rize - Çoruh»)*

Zayakıl [*İs.*], Kendinden geçme, baygınlık *(Bilân «Seyhan»)*

Zaybak [*S.*], **1.** Metanet ve tahammülü az şey veya kimse *(Nevşehir «Niğde»; Konya)* — **2.** Titiz, aceleci; hassas: **Ali borcuna zaybaktır, bekletmeyi sevmez** *(Sarılar «Avanos», Köşker «Kırşehir»; Mamure «Yozgat»; Sungurlu «Çorum»)*

Zayınlık [*İs.*], Bolluk *(Kadıçiftliği «Yalova - İst.* [*Muh.*]*»)*

Zayıtmak [*F.*], Hoplatmak *(Tılvar, Nizip «Antep»)*

Zaylak [*S.*], Güdük, kısa boylu, cüce; bir yaşını geçmiş hayvan *(Konya)*

Zaynak [*S.*], Topal ve kötürüm adam *(Nuh köyü «Afyon»; Konya)*

Zaza [*S.*], **1.** Kaba, vahşi: **Herif tam zaza** *(Kilis «Gaziantep»)*—**2.** Pezevenk *(Kütahya)*

Zebellâ [*S.*], İri yarı, uzun ve biçimsiz (adam): **Zebellâ gibi tepeme dikildi** *(A.)*

Zebellâh [*S.*], İri; siyah **(Zebellâh bir yılan gördüm :** *Adana «Seyhan»; Denizli)*

Zebellemek [*F.*], Sersemlemek, aklı dağılmak *(Sakarya «Tirebolu - Giresun»)*

Zebelleş olmak [*F.*], Musallat olmak *(Gölpazarı «Bilecik»)* **[Bak: Tebelleş olmak]**

Zebel zübel [*Zf.*], Eğribüğrü: **Ahmet serhoş olmuş, zebelzübel gidiyor** *(Şeyhler «Ulubey - Ordu»)*

Zeber [*İs.*], Deveye vasatî yükünden fazla vurulan yük *(Çifteler köyü [?])*

Zebil [*İs.*], **1.** Telef, heder, perişan, sefil: **Tavuklar harmanda buğdayı zebil ettiler; Hasan hasta olalı pek zebil olmuş** *(Kışla «Eşme - Manisa»; Tire «İzmir»; Güzelyurt «Kütahya»; Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»; Turkutlu «Manisa»)* — **2.** [*S.*] Zaif: **Şu hayvan pek zebil** *(Başköy «Ankara»)*— **3.** [*Zf.*] Fazla, çok *(İçel)*

Zeerten [*İs.*], Akşam *(Görele «Giresun»)*

Zeet [*Zf.*], Biraz sonra: **İşini zeet yapacağım** *(Küçüklü «Bulancak - Giresun»; Trabzon köyleri)*

Zeetten [*Zf.*], Birazdan *(Giresun)*

Zeftir [*İs.*], Öküz boyunduruğu *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Zeğerdan [*İs.*], Orta ayakkabı kalıbı [*Yemeniciler arasında*] *(Konya)*

Zeğerek [*İs.*], Keten tohumu *(A.)*

Zeği [*İs.*], Haftalık veya aylık kadın misafir, ki bir köyden bir köye gezerler *(Oltu «Erzurum»)*

Zegur [*İs.*], Çilek nevinden kırmızı bir meyve *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Zeh [*İs.*], Tırnak dibi *(Adana «Seyhan»)*

Zehel [*S.*], **1.** Hasis, cimri : **Zehel adam** *(Piraziz «Giresun»)*— **2.** [*İs.*] Sahil *(Numanoluk «Seyitgazi - Eskişehir»)* — **3.** Bağ ve bahçenin güneşe karşı olan ve meyveyi erken pişiren yeri, güney: **Bizim bağ zeheldedir** *(Söğüt «Bilecik»)* — **4.** [*S.*] Az, biraz: **Yanınızda tuz varsa ze-**

hel veriniz *(Karamanca «Gediz - Kütahya»)* — **5.** [*İs.*] Kuytu rüzgârsız yer: **Zehel ormanlar korkunç olur** *(Fadıl «Orhaneli - Bursa»)*

Zehelce [*Zf.*], Biraz önce: **Ahmet zehelce geldi** *(Kervansaray «Zile - Tokat»)*

Zehi geçmek [*F.*], Açlıktan içi geçmek, dermanı tükenmek *(Kırşehir)*

Zehil [*İs.*], Kar tutmıyan kuytu yer *(Karacabey «Bursa»; Elmalı «Kızılcahamam - Ankara»; Gebeler* [*?*]*)* **[Bak: Zehel, 5]**

Zehran [*İs.*], Fulye çiçeği, zerrin *(İpsala «Edirne»)*

Zek [*İs.*], Çapa nebatatı içinde yetişen muzır bir ot: **Köy kızları üç gündür pamuk tarlasının zeklerini alıyorlar** *(Gaziantep)*

Zekinmek [*F.*], Hasta iyi olmak *(Bayburt «Gümüşane»)*

Zekir [*İs.*], Parmağa takılan taşlı yüzük *(Bursa* [*Muh.*]*)*

Zekkirdemek [*F.*], Titremek, zangırdamak *(Niğde)*

Zeklenmek [*F.*], Eğlenmek, alay etmek, taklit yaparak istihza etmek **(Benimle ne zekleniyorsun:** *Mudurnu, Elemen «Bolu»; Sinop; Kırşehir; İçel; Kastamonu; Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»; Lâdik «Samsun»; Yakademirciler «Zonguldak»; Manastır, Beyşehir «Konya»; Bursa; Çankırı)* **[Bak: Ökünmek 1, Yansılamak 1]**

Zeknimek [*F.*], Hafiflemek: **Yağmur bir az zeknidi** *(Saya* [*?*]*)*

Zekteke [*İs.*], Keçilere koyuverilen damızlık teke *(Emirler «Mersin - İçel»)*

Zel [*Zf.*], Biraz sonra: **Zel gel!** *(Oğüz köyü «Trabzon»)*

Zelbe [*İs.*], Zelve *(Eskigümüş «Niğde»)*

Zelber [*İs.*], **1.** Yük, angarya, zahmet **(Boş yere size zelber olmayım; Bu evin zelberi benim omuzumda:** *Salkuma «Kayseri»; İçel; Gaziantep)* — **2.** İnsan ve hayvanın taşıyamıyacakları fazla yük *(Gaziantep; Ayaş «Ankara»)* — **3.** Belâ: **Başımın zelberi gene geliyor** *(Adana «Seyhan»)* — **4.** Ayak bağı, bukağı: **Deveyi yük yormaz, zelber yorar** *(Köşker «Kırşehir»)* — **5.** Sıkıntı, azap *(Köşker «Kırşehir»)* — **6.** Hayvana yükletilen iki denk üzerine konulan eşya *(Gündüzbey «Antalya»)*

Zelber çuvalı [*İs.*], Semersiz hayvana ardılan içi dolu büyük çuval: **Zelber çuvalı eskidi, yenisini dokumalı** *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Zelem [*İs.*], Lokma tatlısı *(İnebolu «Kastamonu»)*

Zeli [*İs.*], Sülük *(Ankara)*

Zelvâre [*İs.*], Mutafların çuval, torba dokurken tezgâhtaki çözgü izleri, ağızlık açan, 1,25 santim boyunda ağaç parçası *(Konya)*

Zelve [*İs.*], **1.** Öküzün boyunduruktan çıkmaması için iki taraftan boynuna geçirilen ve boynu altında birbirine bağlanan boyunduruğa geçirilmiş eğri değnekler *(A.)* **[Bak: Selve]** —**2.** Avlu çevirmiye yarıyan ucu sivrilmiş kazık *(Çeltikçi «İnegöl - Bursa»)*

Zelverce [*İs.*], Deve semerinin altına konulan keçe belleme *(Balaban «Malkara - Tekirdağ»)*

Zelvi [*İs.*], *(Bayındır «İzmir»; Sığma köyü «Sarayköy - Denizli»; Ankara çevresi; Zonguldak; Sinop; Kastamonu)* **[Bak: Zelve, 1]**

Zelzem [*İs.*], Bodrum *(Adana «Seyhan»)* **[Bak: Zerzem]**

Zelzeme ve **Zenbine** [*İs.*], Yerin alt tabakası, bodrum kısmı, kömürlük *(Gerdan köyü «Adana - Seyhan»)*

Zelzemi [*İs.*], Kömürlük *(Kayseri)*

Zembeldek [*S.*], Hakir görülen adam *(Giresun köyleri)*

Zembil [*İs.*], **1.** Meyve sepeti *(Adana «Seyhan»)* — **2.** Küfe *(Maraş)*

Zenbildek [*İs.*], Kuş vurmak için kullanılan aygıt *(Bartın «Zonguldak»)*

Zemhedi [*İs.*], Kışın en soğuk vakti, ocak ayı, zemheri *(A.)*

Zemin [*İs.*], **1.** Dar yüzlü bıçkı [*Marangozlukta*] *(Edirne; Tokat)* — **2.** Bağ bıçkısı *(Maksutlu «Çorum»)*

Zemlik [*İs.*], Bodrum *(Bursa)*

Zenbik [*İs.*], Odun sepeti *(Kayseri)*

Zenbil gözgöz [*İs.*], Simit *(Kastamonu)*

Zenbili gözgöz [*İs.*], *(Kastamonu)* ***[Bak: Zenbil göz göz]***

Zenbili köskös [*İs.*], *(Kastamonu)* ***[Bak: Zenbil göz göz]***

Zencelemek [*F.*], Sarsmak: **Bindiğim tatar arabası beni çok zenceledi** *(Kayseri)*

Zencirci [*İs.*], Hapishane gardiyanı: **Zencirci oğlu** *(Konya)*

Zençep [*İs.*], Etek pervazı *(Ordu)*

Zençmek [*F.*], Birdenbire sarsmak: **Salıncağı o kadar zençme çocuğu uyandırırsın** *(Denizli)*

Zenek [*İs.*], Ağaçtan yapılmış emzikli testi *(Burdur)* ***[Bak: Senek]***

Zenen [*İs.*], Küçük çömlek: **Yoğurt zenenini kırdım** *(Sazlı «Ayvacık - Çanakkale»)*

Zengel [*İs.*], Ayağa giyilen meşin tozluk *(Köy «Çıldır - Kars»)* ***[Bak: Kalçın]***

Zengert [*İs.*], Menteşe: **Kapının zengerti düşmüş** *(Ünye «Ordu»)*

Zengi [*İs.*], Değirmen oluğunun altına konulan yekpare ağaç *(Kavak «Samsun»)*

Zeni [*İs.*], Düz toprak *(Sidre «Hopa - Rize»)*

Zenk [*İs.*], Bağlarda külleme hastalığı, pronons péros *(Adana «Seyhan»)*

Zenzelâk [*İs.*], Leylâk çiçeği *(Diyarbakır)*

Zep [*İs.*], **1.** İlâç *(Aşağılıca «Eskişehir»; Gümele «Söğüt - Bilecik»;* **İyi olacak hastanın zepi ayağına gelir:** *Maymul «Tavşanlı» Simav «Kütahya»)* — **2.** Küp, testi çatlaklarını kapatmak için süt, kireç, kıtık ve bezir yağı ile yapılan macun, lökün *(Niğde)*

Zepbekçi [*S.*], Yardakçı *(Konya)*

Zeplemek [*F.*], Topraktan yapılmış kap kacağın deliklerini macunla kapatmak ve kırıklarını tutturmak *(Köşker, Kırşehir; Niğde)*

Zeprîk [*İs.*], Keten tohumu, zeyrek *(Aksaray ili)*

Zepsi [*İs.*], Dalyanlarda, reisin üzerine çıktığı direğin mukabilindeki direk *(Beykoz «İst.* [*Balıkçılar*]*»)*

Zer [*İs.*], Pilâv üzerine dökülen et suyu *(Barla «Eğridir - İsparta»)*

Zerana [*İs.*], Süliyen otu *«Çoruh»)*

Zerdek [*İs.*], Havuç *(Bursa dolayı)*

Zerdene [*İs.*], Pirinç kabuğu *(Keskin köyü «Eskişehir»)* ***[Bak: Kapçık, 2]***

Zerek [*İs.*], Zeyrek *(Niğde; Bayat «İskilip - Çorum»)* ***[Bak: Zeyrek]***

Zerengade [*İs.*], Nergiz çiçeği *(Gebze «Kocaeli»)*

Zergalmak [*F.*], **1.** Derin ve devamlı akisler bırakarak sarsılmak, şiddetle titremek: **Bina yıkılınca ortalık zergaldı** *(Kırşehir)* — **2.** Yaylanmak, sallanmak: **Köprü zergalıyor** *(Kırşehir)*

Zergeni [*İs.*], Bodrum *(Konya)*

Zergerden [*İs.*], **1.** Yirmi yedi numara çapula, tulumbacı yemenisi *(Lâdik «Samsun»)* — **2.** Çocuk ayakkabısı *(Ayaş «Ankara»)*

Zerik [*İs.*], Yumurtlama çağına gelmiş piliç *(Niğde)* **[Bak: Ferik]**

Zeriklemek [*F.*], Oturduğu yerde titremek *(Kozan «Seyhan»)*

Zerin [*İs.*], Kılçıksız beyaz buğday *(Fakıekinciliği [?]; Kamber «Kayseri»; Bayramiç «Çanakkale»; Kipli «Kavaklı - Edirne»; Sivas)*

Zerk [*İs.*], Eziyet *(İçel)*

Zerlemek [*F.*], Uygunsuzlukta bulunmak: **Ahmet her yerde zerler** *(Akşehir «Konya»)*

Zernik [*İs.*], Toprak binaların üzerine biriken suların aktığı yer, oluk *(Babakale «Ayvacık - Çanakkale [Türkmenlerce]»)*

Zeron [*İs.*], Bulgurluk, kılçıksız buğday *(Bursa; Tokat)*

Zert [*S.*], Sert *(İçel)*

Zertlek [*S.*], Öğünen kimse *(Antalya)*

Zerun [*İs.*], *(Sivas; Dereköy «Tokat»; Osmancık «Çorum»)* **[Bak: Zeron]**

Zerzamba [*İs.*], Bodrum *(Maraş; Gaziantep)* **[Bak: Zergeni]**

Zerze [*İs.*], **1.** Kapı halkası *(Elbistan «Maraş»)* — **2.** Kapı mandalı *(Mandar «Bafra- Samsun»; Doğanbeyli «Saimbeyli - Seyhan»)* — **3.** Kapı çengeli *(Kayseri; Ficek «Reşadiye - Tokat»)*

Zerzede [*İs.*], Kapı üzerlerine asılan demir zincir *(Elbistan «Maraş»)*

Zerzek [*S.*], Uygunsuz kadın *(Avara «Niksar - Tokat»)*

Zerzem [*İs.*], Bodrum *(Adana «Seyhan»)* **[Bak: Zelzem]**

Zerzembe [*İs.*], Bodrum *(Erzurum)* **[Bak: Zerzem, zerzamba]**

Zerzembi ve **Zerzenbi** [*İs.*], Bodrum *(Kayseri)*

Zerzemi [*İs.*], **1.** Bodrum *(Niğde; Konya; Kayseri)* — **2.** Mutbah *(Kayseri)* — **3.** Toprak çökmesi, heyelan *(Alucra, Şebinkarahisar «Giresun»)* — **4.** Yeraltı kileri *(Bor «Niğde»; Sarıyer «İst.»)*

Zerzemik [*İs.*], Dolu ile karışık ilk bahar yağmuru, kırca *(Pazar «Kızılcahamam «Ankara»)*

Zerzene [*İs.*], Bodrum katı *(İçel)*

Zesku [*İs.*], Karatavuk denilen kuş *(Adana «Seyhan»)*

Zevar [*İs.*], Hayvanlara yedirilmek üzere kırdırılan arpa *(İçel; Çumra (Konya»)*

Zeve [*İs.*], Çiftleşme zamanında erkek deveyi tahrik etmek için dişi deve üzerine örtülen renkli, kokulu süslü çul *(Çifteler [?])*

Zevelge [*İs.*], Saman taşımak için kağnı arabaları boyunca araba üstüne konulan, ağaç çubuklardan yapılmış çit *(Yenice «Ilgaz - Çankırı»)*

Zevik [*İs.*], Kışa doğru yetişen, penbe renkli tatlısı az bir çeşit üzüm *(Adana)*

Zevrak [*İs.*], Hıyar *(Çorum)* **[Bak: Zavrak]**

Zevtir [*İs.*], Zelve çubuklarını öküzün boğazı altından bağlamak için kullanılan sırımdan yapılmış bağ *(Boyadı «Ordu»)*

Zevzir [*S.*], Kısa boylu, çevik kimse *(Urfa)*

Zevzir taşı [*İs.*], Bilya taşı yapılan, benekli, mermer cinsinden bir taş *(Antep)*

Zey [*İs.*], Şap **(Zeysiz boya solar :** *Hortu, Dinek «Eskişehir»)*

Zeyfi [*İs.*], Doğandan biraz küçük olan av kuşu *(Çankırı)*

Zeygezmek [*F.*], Gelini iadei ziyaret maksadile gezdirmek [çok gezen kadın için «her gün zey gezer» derler] *(Bayburt «Gümüşane»)*

Zeyker [*İs.*], **1.** Mail sırtlı tepelerin yandan görünüşü, meylin başlangıcındaki yer *(Çömelek «Mut - İçel»)* — **2.** Çulha tarafından dokunan gerilmiş ipliğin mail tarafı *(Çömelek «Mut - İçel»)*

Zeykir [*S.*], **1.** Huysuz, sert *(Köşker «Kırşehir»)* — **2.** Çok zayıf, kadit halinde *(hayvan veya insan) (Köşker «Kırşehir»)* — **3.** Zayıf, narin *(Kuyuluk «Kozan - Seyhan»)* — **4.** [*İs.*] Kadın veya gelinlerin baş parmaklarına taktıkları enli yüzük *(Karahoca «Haymana - Ankara»; Nevşehir «Niğde»; Eskişehir)* — **5.** Boylu boslu, mütenasip kadın: **Bak şu zeykir kadına** *(Kisa «Ilgaz - Çankırı»)*

Zeylek [*İs.*], Keten tohumu *(Çukurhisar* [?], *Keskin köyü «Eskişehir»; Avucaklar «Gölpazarı - Bilecik»)*

Zeyli [*S.*], Çevik: **Ak öküz zeyli amma, kara öküz nodulcu** *(Karamanca «Gediz - Kütahya»)*

Zeyrek [*İs.*], Keten tohumu *(A.)* **[Bak: Güvdin, seyrik 2]**

Zeytin yaprağı [*İs.*], Bir nevi zoka [*Balıkçıkta*] *(Beykoz «İst.»)*

Zeyzan [*İs.*], Fırtına: **Zeyzanın çıkışı sert oldu** *(Ermenak «Konya»)*

Zeze [*İs.*], Gırtlak *(Kelkit «Gümüşane»)*

Zı [*İs.*], Arı kovanı *(Kelkit «Gümüşane»)*

Zıba [*S.*], İriyarı, uzun boylu adam *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»; İçel; Ereğli «Konya»; Gülveren «Bünyan - Kayseri»; Kırşehir; Maraş)* **[Bak: Zobu, Zırık]**

Zıban gelmek [*F.*], İnat etmek *(İçel)*

Zıbarmak [*F.*], Ölmek, ölü gibi yatmak terbiyesizce yatmak, uzanmak *(A.; İst.)*

Zıbgın [*İs.*], Koyun ve keçinin kuyruk ucu: **Zıbgından bir patates pişirmişler, yağından yiyemedim** *(Konya)*

Zıbıç ve **zıpçık** [*İs.*], Kiraz, dut, üzüm gibi meyvelerin sapı *(Sayaca «Ebulhayır - Ordu»)*

Zıbıklama [*İs.*], Dolma tüfeğe konulan sıkıyı harbi ile sıkıştırma *(Öşek «Bayburt - Gümüşane»)*

Zıbık tutmak [*F.*], Sebat etmek: **İnsan başladığı işde zıbık tutmaktır** *(Kılbasan «Karaman - Konya»)*

Zıbıldak [*S.*], Baldırı çıplak, zibidi, serseri *(O. A.)*

Zıbıldan [*S.*], Doğranmadan bütün bütün pişirilen yağsız taze fasulye haşlaması *(Kesme «Cebel - Isparta»)* **[Bak: Sıyırma]**

Zıbın [*İs.*], **1.** Pamuklu, kısa ve kolsuz iç mintanı, kısa hırka *(Germir, Salkuma «Kayseri»; Gebeme «Mesudiye - Giresun»; Kastamonu; Solaklar «Kocaeli»; Malatya; İncirli* [?]; *Uluborlu «Isparta»; Denizli; Muğla; Seloz «Bilecik»; Vezirköprü «Samsun»)* — **2.** Gömlek *(Taşköprü «Kastamonu»; Manisa»; Tavaklı «Çanakkale»; İzmir; Bozkır)* — **3.** Üç etekli entari *(Gerdan «Adana-Seyhan»; Samsun; Uzungüney «Zonguldak»; Ankara* [*Muh.*]; *Petürge «Malatya»; Antep dolayı; Sungurlu «Çorum»; Aydın; Göcer, Konya; Bakırdağ «Çataloluk - Kayseri»; Amasya; Dudaş «Söğüt - Bilecik»; Burdur; İçel, Torbalı, Kaklıç «Menemen»; Urla «İzmir»; Akçakaya «Kayseri»)*

— **4.** Ceket *(Değirmenli «Niğde»)* — **5.** Kolsuz kadın gömleği *(Ankara; Barla «Eğridir - Isparta»)*— **6.** Fistan *(Antalya; Sarıkızlı «Ankara»)* — **7.** Terlik *(Kemaliye «Malatya»)* — **8.** Gecelik entarisi*(Adana «Seyhan»)*— *9.* Şalvar, zıpka *(Hıdırlar «Nallıhan - Ankara»)* — **10.** Paçaları dar erkek donu *(Kastamonu)*

Zıbındırık [*S.*], Uzun boylu adam *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Zıbırkın [*İs.*], Ağaçlardan meyve indirmek için kullanılan sırık *(Gerdan «Adana - Seyhan»)*

Zıbırtmak [*F.*], Herhangi bir dalın yan tarafındaki küçük dalları kesmek *(Ulubey «Ordu»)*

Zıbıtmak [*F.*], **1.** Değnek *(Korucuk «Sinop»)* — **2.** Atmak: **Bir taş zıbıtıverdim, tomuğun ayağı kırıldı** *(Dedeköy «Çal - Denizli»; Ereğli «Konya»)* — **3.** Azarlamak, tekdir etmek *(Kastamonu)*

Zıbka [*İs.*], Ağı geniş, arkaya çok yığılı, bacakları gayet dar potur ki, lâzlar ve Orta Anadoluda efeler giyer *(Gürcü «Kızılcahamam - Ankara»; İncirli «Gölpazarı - Bilecik»; Aşağıçayır «Zonguldak»; Kastamonu)*

Zıblık [*S.*], Haddinden fazla semiz [Kuş ve hayvan hakkında]: **Şu koyun zıplık** *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)*

Zıblo [*İs.*], Ot minder yapmakta kullanılan âdi keten veya kenevir bezi *(Zındanaltı «Edirne [Muh.]»)*

Zıbun [*İs.*], Üç etekli erkek entarisi *(Erzurum)*

Zıfın [*İs.*], Değirmen olugunun deliğini daraltmak için ucuna takılan dar ağaç boru *(Gerze «Sinop»)* ***[Bak: Sıfın, 1]***

Zığ [*İs.*], **1.** Kahr, sitem, eziyet: **Ahmet zığını çekti, Mehmet de sefasını sürüyor** *(Çığıl «Ilgın - Konya»)* — **2.** Çamur *(Mengeser «Ağrı [Kafkas Türkleri]»)*

Zığal [*S.*], Kurnaz *(Gergeme «Kayseri»)*

Zığarcı [*S.*], Oyunda mızıkçı: **Esasen seni aramıza almak doğru değil, çünki zığarcısın** *(İncesu «Kayseri»)* ***[Bak: Calgımak]***

Zığarmak [*F.*], **1.** Oyunbozanlık, mızıkçılık etmek *(Genezin «Avanos - Kırşehir»; Hisarcık «Kayseri»)* ***[Bak: Calgımak]*** —**2.** Zayıf kuvetliye çıkışmak: **Kime zığarıyorsun, otur yerine ;** *Navdalı; «Karadiken - Tarsus»; Mut «İçel»; Konya; Çukurköy, Adana, «Karaisalı - Seyhan»)* — **3.** Ayıplamak: **Herkesi zığarma** *(Kangal «Sivas»)*

Zığda [*İs.*], Zihin *(Okçu köy «Kütahya»)*

Zığı [*İs.*], **1.** Söğüt dalından yapılmış üzeri mayısla sıvanmış arı sepeti *(Tercan, İğdasor, Erzurum)* — **2.** Çalı çırpıdan yapılmış büyük buğday anbarı; büyük sepet *(Iğdır «Kars»* ***[Bak: Çeten 5, 6]***

Zığın [*İs.*], Geyik, sığın *(Sinekli «Silivri - İst.»)* ***[Bak: Zıhın]***

Zığırdım [*İs.*], *(Denizli; Konya; Balıkesir; İsparta; Ankara; Tokat; İzmir; Antalya)* ***[Bak· Çıvgın]***

Zığlam [*Zf.*], Dosdoğru *(Dereli «Erbaa - Tokat»)*

Zıglan [*İs.*], Uzun çam ağacı *(Denizli)*

Zığva [*İs.*], *(Erzincan; Harput «Elâzığ»; Erzurum)* ***[Bak: Zıbka]***

Zıhın [*İs.*], Geyik, sığın *(Kumarlar «Bayramiç - Çanakkale»)* ***[Bak: Zığın]***

Zıhnı [*İs.*], Pişirirken dibi tutan yemek *(Sarda «Gümüşane»)*

Zıht [*İs.*], Hayvanları dürtmiye yarayan ucu iğneli değnek, nodul *(Diyarbakır)*

Zıhtlamak [*F.*], Hayvanı yürütmek için nodulla dürtmek *(Diyarbakır)*

Zıkgak ve **zırtlak** [*S.*], Limon gibi sulu olan şeyler *(Erbeyli «Aydın»)*

Zıkırtı [*İs.*], Israr, zırıltı, taciz: **Kaynana zıkırtısı çekilir kahır değildir** *(İbradi «Akseki - Antalya»)*

Zıkkalamak [*F.*], Karga tulumba edip yere vurmak *(Bor «Niğde»)*

Zıkkılı [*S.*], Süslü, giyinmiş kuşanmış *(Diyarbakır köyleri)*

Zıkkım [*İs.*], **1.** Lokma: **Bir zıkkım yemek** *(Akhisar «Manisa»)* — **2.** Ağı, zehir *(Konya)* — **3.** Acı: **Hatır için zıkkım olsa yenir** *(Bandırma «Balıkesir»)*

Zıklamak [*F.*], **1.** Yorulmak *(Yerebakan «Feke - Seyhan»)* — **2.** Bir noktada inat edip durmak *(Kalebonu «Feke - Seyhan»)*

Zıkra [*S.*], Hasis, pinti *(Bermende «Akşehir - Konya»; Çarıksaray «Şarkîkaraağaç - İsparta»; Sivrihisar «Eskişehir»)* **[Bak: Kısmık]**

Zılarmak [*F.*], Kaymak, sürçmek: **Her sene kışın buzda zılarız** *(İnevi «Konya»)*

Zılbıt [*İs.*], Ispanağa benzeyen, yemek ve dolması yapılan bir çeşit yaban sebzesi, hodan *(Aşağıçayır «Zonguldak»; Sinop [Muh.])*

Zıldır [*S.*], Çıplak, sefil, aç *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)*

Zıldır zıldır olmak [*F.*], Elbise yırtık pırtık olmak *(Ayaş «Ankara»)*

Zılgan [*İs.*], Kıkırdak *(Gümüşane)*

Zılgar [*İs.*], **1.** Genç ağaç *(Sorkum «Beypazarı - Ankara»; Dümeli «Çankırı»)* — **2.** Sabanı oka bağlıyan ağaç halka veya ip: **Zılgarım kırıldı çalışamadım** *(Konya)* — **[Bak: Eğef]** — **3.** Zorlama, tazyik *(Belekler «Ilgın - Konya»)*

Zılgın [*İs.*], Azarlama, korkutma *(Konya)*

Zılgıt [*İs.*], **1.** Tekdir, azar *(Koruoba «Çanakkale»; Afyon; Anamur «İçel»; Kastamonu; Çankırı; Mesudiye «Giresun»; İçel)* — **2.** Ağlama *(Çalış «Haymana - Ankara»)* — **3.** Birini, diğerinin aleyhinde teşvik etme *(Boyabat «Sinop»)* — **4.** Kadınların düğünlerde lülülü diye bağırmaları *(Kilis «Antep»; Urfa)* — **5.** Sıkıştırma, korkutma *(Tekridağ havalisi; Ordu; Bergama «İzmir»)* — **6.** Şiddet, sürat *(Çorum)* — **7.** Ehemmiyetle kımıldatma, sağlamlaştırma *(Van)*

Zılgıtlamak [*F.*], Gözdağı vermek, korkutmak, döverek hırpalamak; surat etmek *(Karamehmet «Çorlu - Tekirdağ [Muh.]»)*

Zılhık [*İs.*], Kertenkele *(Kemaliye «Malatya»)*

Zılık [*S.*], Yapılan muahedeyi bozan *(Erkilet «Kayseri»)*

Zılk [*İs.*], Pazı denilen bitki *(İst. [Muh.])*

Zılkar [*İs.*], **1.** Taze ve genç çam ağacı *(Çankırı)* — **2.** Uzun boylu ve heybetli adam *(Çorum)*

Zılkıç [*İs.*], Tazyik *(Konya)*

Zılkıt [*İs.*], Sıkıştırma, çıkışma, eziyet *(Samsun; Edirne; Ankara, Maraş; İçel; Kırşehir; Trabzon)* **[Bak: Zılgıt]**

Zılkıtlamak [*F.*], Rica ile karışık tekdir etmek *(Kayseri)*

Zılla [*Zf.*], **1.** Şayet, eğer: **Yarın zılla gelmezsen, ben gelirim** *(Bornova «İzmir»)* — **2.** Hiç: **Evde zılla birşey kalmadı** *(İshaklı «Bolvadin - Afyon»)* — **3.** Daima, her zaman, hep *(Bolvadin «Afyon»; Kızılcaören «Kütahya»)* — **4.** Bütün bütün, tamamen *(Kütahya)*

Zıllı [*Zf.*], Katiyyen: **Zıllı görmedim diye inkâr ediyor** *(Kütahya)*

Zıllık [*S.*], Herhangi bir suretle oyunbozan, mızıkçı *(Konya)*

Zıllım [*Zf.*], Zinhar, sakın! *(Çiğil «Konya [Muh.]»)*

Zıllımak [*F.*], Mızıkçılık etmek, sebatsızlık göstermek *(Narlıdere «İzmir»; Elbistan «Maraş»; Kılbasan «Karaman - Konya»)* **[Bak: Zığarmak]**

Zılmak [*F.*], **1.** Kaymak: **Buz üzerinde zıldım** *(Konya)* — **2.** Sıvışmak, Kaçmak *(Kılbasan «Karaman», Ermenak, Ereğli «Konya»)*

Zıluk [*İs.*], **1.** Dana *(Temürlü «Kırşehir»)* — **2.** [*S.*] Islak *(Silifke «İçel»)* — **3.** Boyunduruğa takılan eğri ağaç, zelve *(Alcı «Sorgun - Yozgat»)*

Zımak [*İs.*], Orman *(Sivas)*

Zımarı [*S.*], Çiy ekmek *(Alaçam «Rize»)*

Zımbaya vurmak [*F.*], Oyunda bir ceza vermek *(İçel)*

Zımbazık [*Zf.*], Hıncahınç *(Burdur)*

Zımbık [*S.*], Sersem, aptal *(Gökler «Gediz - Kütahya»)*

Zımbıklamak [*F.*], Yumruklamak, dövmek *(Ereğli «Konya»; Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Zımbıra [*İs.*], Çalgı *(Kastamonu)*

Zımır [*İs.*], Çehre, surat: **Ahmet tokadı yiyince zımırını eğdi** *(İldızım «Çankırı»)* **[Bak: Mırız, 2]**

Zımpır [*S.*], Kocaman, iri, zıpır *(Kayıköyü «Emirdağ - Afyon»; Seyitgazi «Eskişehir»)*

Zımzık [*İs.*], Yumruk *(Merzifon «Amasya», Havza, Vezirköy «Samsun»; Sivas)*

Zımzım [*İs.*], Zıpzıp *(İpsala «Keşan-Edirne»)*

Zımzırık [*İs.*], **1.** Yumruk *(Urfa)* — **2.** Dolu: **Zımzırık yağıyor** *(Kayseri köyleri)*

Zımzırtak [*S.*], Hediyesiz, eliboş gelen: **Altı aydır Istanbulda olduğu halde zımzırtlak çıka geldi** *(Konya)*

Zınak [*İs.*], Ateş veya çakmak taşından çıkan kıvılcım *(Zermut «Gümüşane [Muh.]»)*

Zınarmak [*F.*], **1.** Oyunda mızıklanmak *(Çaylı «Dörtyol - Hatay»; Tavşancı «Konya»; Maraş; Sungurlu «Çorum»)* — **2.** Karşı koymak, karşı gelmek, itaatsizlik etmek *(Karaçığan «Konya»; Eskişehir; Söğüt «Bilecik»)*

Zındı [*İs.*], Makas *(İzmir)* **[Bak: Kaçı, sındı]**

Zındık [*S.*], Vara yoğa küsen *(Yozgat)*

Zınga [*İs.*], Arka üstü yatırma, yere vurma *(Adana «Seyhan»)*

Zıngadak [*Zf.*], Ansızın, birdenbire *(İnegöl «Bursa»; Kavak «Samsun»; Tavas «Denizli»)* **[Bak: Sankıdak]**

Zıngamak [*F.*], Dizle kıça vurmak *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»)* **Bak: Tıngızmak]**

Zıngazık [*Zf.*], Ağzına kadar dolu *(Isparta; Tire «İzmir»; Manisa)* **[Bak: Zıngazınk]**

Zıngazınk [*Zf.*], Dolu, lebalep *(Afyon)* **[Bak: Zıngazık]**

Zıngıldak [*S.*], Oynak *(Sarıoba «Polatlı - Ankara»)*

Zıngıldamak [*F.*], **1.** Sarsılmak, titremek *(Orhaneli, Çeltikçi «İnegöl - Bursa»; Safranbolu «Zonguldak»; Söğüt «Bilecik»; Ankara; Kozak Nah; Biga «Çankırı»; Ortaköy «Çal-Denizli»; İshaklı «Bolvadin»; Afyon Gerede; Bolu; İzmir; Seyitgazi «Esşehir»; Kurfal «Ezine - Çanakkale»; Karaisalı «Seyhan»; Çorum; Bozüyük «Bilecik»)* — **2.** Süratli gitmek *(Niğde)*

Zıngıldayık [*İs.*], Pelte *(İnecik «Tekirdağ»)*

Zıngım [*İs.*], Salkım ağacı *(Kurfallı köyü [?])*

Zıngırak [*İs.*], Sıtma *(Bursa; Gaziantep)*

Zıngırcık [*İs.*], Tahtaravalli *(Güzelhisar «İzmir»)* ***[Bak: Zıngırgeç]***

Zıngırdak [*İs.*], Çan *(Edirne)*

Zıngırdak otu [*İs.*], Hububata muzır bir ot *(Gönen «Isparta»)*

Zıngırdamak [*F.*]; Ses çıkararak sallanmak *(Urla «İzmir»)*

Zıngırgeç [*İs.*], Tahtaravalli *(Boçava «İzmir»)* ***[Bak: Çıkrancık]***

Zınığı [*İs.*], Ufak *(Kemaliye «Malatya»)*

Zınık [*İs.*], Evlerde pis suların lağıma girmesine mahsus delik *(Çankırı)* ***[Bak: Zınlık]***

Zınkıldak [*S.*], Gevşemiş, sallanan: **Bu diş zınkıldaktır** *(Reşadiye «Gerede - Bolu»)*

Zıngılhıç [*İs.*], Tahtaravalli *(Alemdar «Bolu»)*

Zınkılzık [*Zf.*], Ağız ağıza: **Sinema zınkılzık dolu** *(Kiremitçi «Denizli»)*

Zınlamak [*F.*], Mızıkçılık etmek, hakkına razı olmamak *(İncesu «Kayseri»)*

Zınlık [*İs.*], *(Çankırı; Navru [?])* ***[Bak: Zınık]***

Zınzov [*İs.*], Dağ menekşesi *(Şebinkarahisar «Giresun»)*

Zıpak [*S.*], Kaygın, çok kayan: **Hamam taşları çok zıpaktır, dikkat et düşersin** *(Foça «İzmir»)*

Zıpçı [*İs.*], Zurna kamışı *(Marınca «Merzifon - Amasya»)*

Zıpçık [*İs.*], **1.** Yüzülmüş deride kalan kuyruk *(Mastat «Karaman - Konya»)* — **2.** Bel saplarına takılan ve üzerine ayakla basılan bazı yerlerde depni bazı yerlerde depki denilen aygıt *(Adana)* — **3.** Piston: **Bu makinenin zıpçığı kırılmış** *(Marınca «Merzifon - Amasya»)*

Zıpçıklamak [*F.*], Kapıyı kilitlemek, kapının sürgüsünü sürmek *(Bornova «İzmir»)*

Zıpçıktı [*S.*], Türedi *(Çeşme «İzmir»)*

Zıpgın [*İs.*], Keçi ve koyun kuyruğunun içindeki ince kemik *(Konya)*

Zıpıldak [*İs.*], Beş ilâ on yaş arasındaki atlayıp sıçrayan çocuk *(Civanyaylağı «Mersin - İçel»)*

Zıpır [*S.*], **1.** Taze delikanlı *(Güvere «Silifke - İçel»)* — **2.** İriyarı adam *(Konya)*

Zıpıra [*İs.*], Keklik sürüsü: **Bu sene keklik zıpırası pek çoktur** *(Sarıoğlan «Kayseri»)*

Zıpka [*İs.*], Üstü geniş, bacakları dar potur, efelerle, Karadeniz yalı halkının giydiği şalvar *(Aşağıdana «Zonguldak»; Şebinkarahisar «Giresun»; Kastamonu; Şeyhler «Ulubey - Ordu» Sinop; Ağaeli «Kalecik - Ankara». Gelibolu «Çanakkale»; Solaklar «Kocaeli»; Sivas; Trabzon; Samsun)*

Zıpkın [*İs.*], **1.** Yemekte kullanılan çatal [?] *(Samsun)* — **2.** Meyve düşürmek için kullanılan sırık *(Topçu köyü, Kocaveliler «Karaisalı - Seyhan»)*

Zıplak [*İs.*], **1.** Suda haşlanmış veya pişirilmiş pancar: **Şeker pancarının zıplağı tatlı olur** *(Çatak «Mut», İçel)* — **2.** Bir ilâ üç yaşındaki dana *(Beğagıl, Sazlıca «Niğde»)* — **3.** [*S.*] Kibirli, çalımlı *(Salatın «Tire - İzmir [aşiret]»)* — **4.** Pancar *(Tepeveren «Gebze - Kocaeli»)*

Zıplamak [*F.*], **1.** Kalb atmak, yürek çarpmak *(Belekler «Ilgın - Konya»)* — **2.** Atlamak, kalgınmak, sıçramak *(Honaz «Denizli»)*

Zıpra [*İs.*], Çocukların bezden yapılmış cüz kesesi; kumaştan Kur'an mahfazası: **Zıpradan kitabı al!** *(Uncuboz «Manisa»)*

Zıpza [*İs.*], Raptiye: **Oğlum kalemini zıpzaya iyi yerleştir ki düşmesin** *(Divriği «Sivas»)*

Zıpzıp [*İs.*], Küçük cam küre, bilye *(Ağırnas «Kayseri»)*

Zıpzuylan [*İs.*], Budaksız ağaç *(Adana «Seyhan»)*

Zıra [*İs.*], Kimyon *(Alpı «Eskişehir»)*

Zıral [*S.*], Yobaz, kalın ve kaba kimse *(Yeniköy «Ereğli - Zonguldak»)*

Zıranı [*İs.*], **1.** Kalıbına bakmayıp da kendine yakışmıyan işler tutan ve işleyen adam: **Kocaman zıranı herif çocuklarla oynamıya utanmıyor** *(Kayseri; Bünyan «Kayseri»)*

Zıravut [*S.*], **1.** Kocaman, iriyarı, hantal, zebellâ, dızgırıç *(Nallıhan, Sarıoba «Polatlı», Hallaçlı, Pazar «Kızılcahamam - Ankara»; Afyon)* [**Bak : Zırzavut**] — **2.** Güçlü, kuvvetli adam: **O işi şu zırzavutun eline ver işlesin** *(Çivrili «Denizli»)*

Zırba [*İs.*], Sürü, kalabalık: **Bir zırba gövercin kalktı; bir zırbı kadın geliyor** *(Keskin «Ankara»; Sungurlu «Çorum»)*

Zırbala [*İs.*], Mutaflıkta ağırlık vermek için kullanılır *(Çanakkale)*

Zırbık [*İs.*], Ayak kaydıran çamur *(Taşağıl «Ereğli - Konya»)*

Zırbıncık [*İs.*], Buz üzerinde kayacak yer: **O! burası ne güzel zırbıncık be** *(Damlapınar «Beyşehir - Konya»)*

Zırbınmak [*F.*], Buz üzerinde kaymak: **Çocuk zırbınıyor** *(Damlapınar «Beyşehir - Konya»)*

Zırbıt [*S.*], Fazla, haddinden ziyade: **Bu kazan zırbıt gibi ağır yerinden kalkmıyor** *(Erzin «Dörtyol - Hatay»)*

Zırbıtlı [*S.*], Heybetli, güzel *(Maraş)*

Zırcık [*S.*], Arsız, yaramaz *(Mengesur «Ağrı»)*

Zırdal [*S.*], Kocaman: **Zırdal bir herif** *(Mut «İçel»)*

Zırdık [*İs.*], **1.** Bal arılarının en son verdikleri oğul *(Zermut «Gümüşane»)* — **2.** Dalsız, budaksız ağaç *(Koyunevi «Kozan - Seyhan»)*

Zırdik [*İs.*], Kümes hayvanlarının pisliği *(Kemaliye «Malatya»)*

Zırf [*İs.*], Tatil: **İşi zırf ettik; okul zırf oldu** *(Maraş)*

Zırgıf vermek [*F.*], Zılgıt vermek *(Maraş; Gaziantep)*

Zırgıtlamak [*F.*], Zılgıtlamak *(Alanya «Antalya»)*

Zırh [*İs.*], Yün işi örmek için kullanıaln tığ *(Nizip «Gaziantep»)*

Zırık [*İs.*], **1.** İki yaşındaki erkek eşek sıpası *(Şabanözü «Polatlı - Ankara»; Genezin «Avanos», Kırşehir)* — **2.** [*S.*] *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* [**Bak: Zıba**]

Zırıldamak [*F.*], Fırıl fırıl dönmek *(Edirne [Muh.])*

Zırıltı [*S.*], **1.** İri, büyük *(Köy «Seyhan»; Mut «İçel»)* — **2.** [*İs.*] Kavga: **Hasanla Ali görüşürken aralarında zırıltı çıktı** *(Gebeciler «Simav - Kütahya»)*

Zırıncamak [*F.*] **1.** Söylenip durmak *(Belevi «Denizli»)* — **2.** İnildemek: **Hasta sabaha kadar zırıncadı** *(Sarıyer «İst. [Muh.]»)* — **3.** Yüzsüzlük etmek, ısrar etmek, *(Sarılar «Avanos - Kırşehir»)*

Zırıncımak [*F.*], **1.** Israr etme, **Babama çok zırıncıdım, dayanamadı istediğimi aldı** *(Kayseri)* — **2.** İnlemek: **Hasta uykusunda zırıncıyordu** *(Alayunt «Kütahya»)* — **3.** Kusuriyle atciz etmek: **Karşım-**

da zırıncıyıp **durma!** *(Bolu)* — **4.** Yalvarmak (**Iki yumurta alıncıya kadar bir saat zırıncıdı:** *Kozan «Seyhan»; Kırşehir)* — **5.** Hakaret gördüğü halde ayrılmamak, tazallümden göz açtırmamak: **Karşımda zırıncıdı, parayı almayınca gitmedi** *(Çankırı)*

Zırlağan [*S.*], Çabuk ağlayan çocuk *(Van)* **[Bak: Dızdız 2, zırnak 1]**

Zırlak [*S.*], **1.** Akılsız, aptal *(Ulubey, «Ordu»)* — **2.** Parlak: **Zırlak taş; zırlak ağaç** *(Konya)* **[Bak: Şırlak]** — **3.** Çok geveze *(A. [?])*

Zırlamak [*F.*], Fazla söylemek *(Başköy «Tavşanlı - Kütahya»; Hortu «Sivrihisar - Eskişehir»; Yozgat)*

Zırlı [*S.*], Divâne: **Zırlının yanına varılmaz** *(Gödene «Akseki - Antalya»)*

Zırmık [*İs.*], Duvar altından su geçen delik *(Yapraklı, Çankırı)*

Zırnak [*S.*], **1.** Ağlıyan, tatsızlık eden çocuk *(Afyon)* — **2.** Baş parmakla şehadet parmağı arasına alınan şey, elçim, şimle, tutam, bağlam *(Lohanköyü «Gaziantep»)*

Zırnaplamak [*F.*], Bir şeyi diğer şeye sürterek aşındırmak *(Malatya)*

Zırnaşık [*S.*], **1.** Şırnaşık *(Bayındır «İzmir»)* — **2.** Her işi aksine yapan adam *(Deregümü [?])*

Zırnaşmak [*F.*], Takılmak, lâtife etmek *(Kahlıç «Menemen - İzmir»)*

Zırnık [*İs.*], **1.** Evlerde pis suların lâğımlara aktığı yer *(Köşker «Kırşehir»; Çankırı)* **[Bak: Cirmik]** — **2.** Duvar altından suyun geçtiği delik *(Cemele Kırşehir; Karahoca «Haymana - Ankara»)* **[Bak: Zırmık]** — **3.** Kibrit: **Sakın zırnıkla oynamayın yanarsınız** *(Tarsus «İçel»)* — **4.** İçinde bulaşık yıkanan delikli taş *(Amasya)* — **5.** [*Zf.*] Bir parça, bir zerre: **Ali çok kısınıktır kimseye zırnık vermez** *(Hamurca «İncesu - Kayseri»)*

Zırp [*İs.*], Aşık ve zar oyunlarında atanın zararını mucip olan geliş *(Ahlat «Bitlis»)*

Zırtabaz [*S.*], Dikkafalı, iriyarı adam *(Sille «Konya»)*

Zırtabos [*S.*], **1.** Haşin, nobran, patavatsız, saygısız, hayasız *(Sungurlu «Çorum»)* — **2.** Tenbel: **Mehmet, çok zırtabozsun, ırgatlar sana bakıyor da çalışmıyor** *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* — **3.** Her şeye karışan, ukala *(Isparta)*

Zırtalak [*S.*], Yavan, özsüz *(Çerkez «Çankırı»)*

Zırtalmak [*F.*], Kavgada omuz kabartmak, meydan okumak *(Bolu)*

Zırtıl [*S.*], **1.** Yaramaz, haylaz *(Bal calı «Çarşamba - Samsun»; Gerede «Bolu»; Çerkeş «Çankırı»)* **[Bak: Şirnük]** — **2.** Delimeşrep (**Bırak şu zırtılı; İnsan şu zırtıla uyar mı?:** *Tire «İzmir»; Kastamonu)* — **3.** İri cüsseli adam *(Ayaş «Ankara»)* — **4.** Utanmaz, sıkılmaz *(Başköy «Ankara»)*

Zırtlacık [*S.*], Şişmanca, etlice *(Söğüt «Çivril - Denizli»)*

Zırtlamak [*F.*], Şımarmak *(Paşabahçe «İst. [Muh.]»)*

Zırtlan [*S.*], Münasebetsiz, terbiyesiz *(Pazar «Kızılcahamam - Ankara»)*

Zırto [*İs.*], **1.** Kızılcık ekşisi *(Çankırı köyleri)* — **2.** Ekşi pekmezden yapılmış şurup *(Küflek «Havza-Samsun»)* — **3.** Terbiyesiz *(Pul köyü «Kemaliye - Malatya»)*

Zırza [*İs.*], **1.** Kapı tokmağı *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Kapı zenbereği *(Tarsus «İçel»)* — **3.** Kapı

sürgüsü, mandal *(Hasankale «Erzurum»; Kepez «Ereğli - Zonguldak»; Nizip, Haral «Gaziantep»; Elâzığ)* — **4.** Kapı tutacağı *(Vicealtı «Hemşin - Çoruh»)* — **5.** Kapıya kilit asmak için zincir, halat *(Maden [?]; Köy «Kars»; Ankara; Mecitözü «Çorum»; Çanakkale» Erzincan)* — **6.** Kapı firengi *(Erzurum; Kemah «Erzincan»)*

Zırzak [*S.*], Geveze *(Çarşamba «Samsun»)*

Zırzala [*İs.*], Kapı sürgüsü *(Köy «Seyhan»)*

Zırzalamak [*F.*], Tıkabasa doldurmak: **Eve bir zırza yağlık ceviz getirdim** *(Lohan «Gaziantep»)*

Zırzamık [*İs.*], Bulgur gibi yağan dolu *(Deveviran, Kıbrısçık «Bolu»)*

Zırzavut [*S.*], İriyarı *(Ankara)* **[Bak: *Zıravut 1, Ziravut 2*]**

Zırzıba [*Zf.*], Sırsıklam *(Aşağıçayır «Zonguldak»)*

Zırzımbılık [*İs.*], Tahta kurusu *(Sivas)*

Zırzımbık [*İs.*], **1.** İri taneli dolu *(Kıbrıs «Ankara»; Dumanlı, Maruf, Bakırlı «Çankırı»)* — **2.** Bulgurcuk denilen dolu kırcı *(Faraşlı «Kalecik - Ankara»; Kurşunlu «Ilgaz-Çankırı»; Çorum)* — **3.** Yağmurla karışık kar *(Kurşunlu «Ilgaz - Çankırı»; Beypazarı «Ankara»)*

Zırzıpır [*S.*], Kimsesiz, fakir; delimeşrep *(Aşağıçayır «Zonguldak»)*

Zırzıvıldak [*S.*], **1.** İşsiz, eliboş, müflis *(Denizli)* — **2.** Çırçıplak *(Torbalı «İzmir»)*

Zırzilik [*İs.*], Loğ taşlarına takılan ağaç el *(Kemaliye «Malatya»)*

Zıvala [*İs.*], Hamur pazısı (**Zıvalayı küçük yapmışsın oklavayı tut mıyor** : *Samsun; Edremit «Balıkesir»; Sinop; Safranbolu «Zonguldak»)*

Zıvan [*İs.*], Buğday tarlalarında yetişen ve tohumu yenilirse sarhoş eden delice otu (agrastimmo Githago) *(Antalya)*

Zıvat [*İs.*], Tabaklıkta derilerin her gün bir defa elden geçmesi *(Gelibolu «Çanakkale»)*

Zıvga [*İs.*], Alt tarafı dar şalvar, zıpka *(A.)*

Zıvgaçlamak [*F.*], Fışkırtmak *(Burdur)*

Zıvgamak [*F.*], Azarlamak *(Nallıhan «Ankara»)*

Zıvgar [*İs.*], **1.** Dört at koşulmuş araba *(Ayaslar «Ilgın - Konya»; Veliisa köyü «Niğde»)* — **2.** Kalın sırık *(Kalfut «Çankırı»)*

Zıvık [*S.*], **1.** Cıvık: **Zıvık çorba iyi olmaz** *(Dericiler «Gebze - Kocaeli»)* **[Bak: Curu]** — **2.** [*İs.*] Sahan kapağının düğmeciği *(Mamure «Sorgun - Yozgat»)*

Zıvınmak [*F.*], Bir tehlike veya tazyikten kaçınmak: **Bana borçlu olan Doğan beni görünce zıvındı; Kurt sürüsünü görünce zıvındım** *(Karsavudan «Saimbeyli - Seyhan»)*

Zıvırtı [*İs.*], Herze, boş söz *(Belekler «Ilgın - Konya»)*

Zıvka [*İs.*], *(Tokat; Amasya; Germir «Kayseri»; Keşanuz «Ankara»; Erzurum; Alişar «Merzifon - Amasya»)* **[Bak: *Zıpka, Zıvga*]**

Zıvkar [*İs.*], **1.** Daha ince, daha uzun sırık, ceviz sırığı *(Bayramören «Ilgaz - Çankırı»)* — **2.** Arabanın önüne takılan ikinci araba *(Gölcük «Kumarlar - Çanakkale»)*

Zıvkıtlamak [*F.*], Teşvik etmek *(Kütahya)* **[Bak: *Zılgıt, 3*]**

Zıvlak [*İs.*], Yaldızlı, cicili bicili *(Malatya)*

Zıvlam [*İs.*], Suyu çekmiyen, iyi ekin vermiyen toprak *(Gazelyakup «Tavşanlı - Kütahya»)*

Zıvlamak [*F.*], Kaymak *(Paşayiğit «Keşan - Edirne* [*Muh.*]*»)* **[Bak: Zıylamak]**

Zıvlan [*S.*], **1.** Çok uzun ağaç: **Açağ zıvlan olduğundan çıkamadım** *(Narlıdere «İzmir»)* **[Bak: Endez]** — **2.** [*İs.*] Yağmurdan husule gelen cıvık çamur *(Satılmış «Eskişehir»)* — **3.** İnce uzun, fakat yakışıklı şeyler: **Zıvlan bir atım var** *(Kuruçay «Ayaş - Ankara»)*

Zıvlatma [*İs.*], Pancar haşlaması *(Celâliye köyü «Lüleburgaz - Kırlareli»)*

Zırva [*İs.*], **1.** Taşlardan yapılmış bina *(Tortum «Erzurum»)* — **2.** Ev damları üzerine yayılan killi toprak *(Karahüyük «Konya»)*

Zıvrık ve **Zıprak** [*İs.*], **1.** Süprüntü, sokak çamuru: **Dere sokakta zıvrıktan geçilmiyor** *(Hamurcu «İncesu - Kayseri»)* — **2.** Sellerin getirdiği çerçöp *(Çorum)* — **3.** Ağıllardaki gübrelerin kışın rütubetten çamur haline gelmişi *(Karabardakçı «Seyitgazi - Eskişehir»)*

Zıvrınmak [*F.*], Yukarıdan aşağı kayarak inmek: **Ali ağaçtan zıvranarak indi** *(Tarsus «İçel»)*

Zıyanak [*S.*], Düzgün, cilâlı: **Zıyanak tahta** *(Çivril «Denizli»)*

Zıybılak [*S.*], Kaygın, cilâlı *(Kavuncu «Tefenni - Burdur»)*

Zıybıncak [*İs.*], **1.** Kayacak yer *(Yarma «Konya»)* — **2.** Dağ yamaçlarındaki yol *(Kapalı « Hadım - Konya»)*

Zıyınmak [*İs.*], Buzda kaymak: **Çocuklar geliniz buzda zıyınalım** *(Akse «Uşak - Kütahya»)* **[Bak: Zıyıpmak]**

Zıyıpmak [*F.*], Kaymak: **Çamurda ayağım zıyıptı** *(Dedeköy «Çal - Denizli»; Adana «Seyhan»; Çayırköyü «Dörtyol - Hatay»)* **[Bak: Sayıpmak]**

Zıykar [*İs.*], Kar altındaki tavşan yatağı *(İçel)*

Zıylak [*İs.*], **1.** Sıkı ve az etli, ince ve çevik [*Dört ayaklı hayvanlar hakkında*]: **Tazı gibi zıylak bir köpek; ceylan gibi zıylak bir at** *(Kırşehir)* — **2.** Cilâlı taş *(İvriz «Ereğli - Konya»*

Zıylamak [*F.*], *(Paşayiğit «Keşan - Edirne»)* **[Bak: Zıvlamak]**

Zıylan [*İs.*], **1.** Kayalık sert tepe, uçurum *(Homa «Çivril - Denizli»)* — **2.** Mücellâ (**Şu taşın yüzü zıylandır:** *Çömlek «Mut»; Tarsus «İçel»; Civanyaylağı «Mersin»; Azaplı, Tapan «Feke - Seyhan»)* **[Bak : Körsen]**

Zıylen [*İs.*], Budaksız ağaç *(Adana «Seyhan»)*

Zıymak [*F.*], Kaymak: **Çamurda koşarken zıydım** *(Bahçecik «Kocaeli*[*Muh.*]*»; Niğde; Bursa*[*Muh.*]*; Samsun; Köprü köyü «Şarkîkaraağaç - İsparta»; Konya)*

Zıypak [*S.*], Mücellâ, kaygan *(Alanya «Antalya»; Adana; Niğde; Aydın; Manisa)*

Zıypımak [*F.*], Ayak kaymak *(Muğla ve çevresi)*

Zıypınmak [*F.*], Yukarıdan aşağı kayarak inmek *(Höketçe «Seyhan»; Tire «İzmir»)*

Zıypmak [*F.*], Fırlamak, kaymak: **Sabun elimden zıyptı; çamurda ayağım zıyptı** *(Tarsus «İçel»; Akhisar «Manisa»; Zeytinli «Edremit -*

Balıkesir»; Niğde; Uşak, Altınoluk «Kütahya»; Karaman «Konya»)

Zızmuk [*İs.*], Sulu kar *(Karacaviran «Çerkeş - Çankırı»)*

Zibcik [*İs.*], İnce değnek *(Ermenak «Konya»)*

Zibek [*İs.*], *(Düğrek «?»)* **[Bak: Göblek ve göbelek]**

Zibidi [*S.*], Baldırıçıplak, süflî, tırıl *(A.)*

Zibidik [*İs.*], *(Buruk «Adana - Seyhan»)* **[Bak: Zibidi]**

Zibil [*İs.*], **1.** Çöp, süprüntü, gübre *(Diyarbakır; Erzurum; İçel; Balıkesir; Erzincan; Kayaş «Ankara»; A. Van; Hisarköy, Kayseri)* **[Bak: Gübür, 1]** — **2.** Çamurlu yer *(Yozgat)*

Zibil dağıtmak [*F.*], Gübrelemek *(Elâzığ)*

Zibillik [*İs.*], Çöplük *(Konya)*

Zibil zibil [*İs.*], **1.** Sulu çamur: **Bu sokaklar ne fena zibil zibil olmuş** *(Kayaş «Ankara»)* — **2.** [*S.*] Sırsıklam: **Dün dağdan gelirken yağmurdan zibil zibil oldum** *(Dadam «Bolu»)*

Zibin [*İs.*], Yarım kollu entari *(Güdül «Ayaş - Ankara»)*

Zibit [*S.*], **1.** Miskin, düşkün, fakir *(Kızılcabölük «Tavas - Denizli»)* — **2.** Sırsıklam: **Çok yağmur yağdı zibit oldum** *(Şuhut «Afyon»)*

Zifir [*İs.*], **1.** Elde ve elbisedeki yağ lekesi, yağ kokusu: **Elini zifir edersin; Elbisen zifir kokuyor** *(Adana «Seyhan»; Sungurlu «Çorum»)* — **2.** Yağ: **Yemeğin zifiri az olmuş** *(Erzincan; Urfa)* — **3.** Kavurma *(Erzincan; Çunguş «Çermik - Diyarbakır»)*

Zifirli [*S.*], Tavlı, canlı, etli *(Cemele «Kırşehir»)*

Ziftimek [*F.*], Ağacın yaprak ve meyvalarını toplamak *(İmamuşağı «Silifke - İçel»)*

Zigi [*İs.*], Yatak kılıfı *(Gümüşane)*

Zikir [*İs.*], Yüzük *(Kozan köyleri «Seyhan»)*

Zikke [*İs.*], Otlu yerlerde hayvanların muayyen yerde otlaması için ayaklarına bağlı urganın ucundaki halkaya bağlı olup yere çakılan demir kazık *(Kayseri)* **[Bak: Sikke, güleste]**

Zil [*İs.*], Ekin ve ağaç filizi *(Gaziantep; Büyükçaylı «Dörtyol - Hatay»; Gözene «Malatya»)* **[Bak: Zilek]**

Zilani [*İs.*], Çiçekli dokuma perde *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)*

Zilayaz [*S.*], Berrak, açık: **Bu gece hava zilayazdı** *(Cevizli «Şavşev - Artvin»)*

Zilbincak [*S.*], Çok meyilli yer *(Kızılviran «Konya»)*

Zilbilye [*İs.*], **1.** Tavan tahtaları arasına çakılan ince çıta *(Maraş)* — **2.** İnce undan yapılmış hamuru açarak susam yağında kavurmakla hazırlanan bir türlü börek *(Kilis «Gaziantep»)*

Zile [*İs.*], **1.** Rütubetli yerlerde kendi kendine çıkan arpa ve buğday *(Kilis, Gaziantep)* — **2.** Köy evleri kapısına kilit takmak için çakılan zincir *(Camili «Çumra - Konya»)*

Zilek [*İs.*], Buğday filizi *(Divriği Sivas»)* **[Bak: Zil]**

Zilep [*İs.*], Kullanıla kullanıla yazısı aşınmış para, silik para *(Sason; Van)*

Zilfe [*İs.*], Değirmen oluğunun alt ağzı *(Elâzığ)*

Zilgit [*S.*], Haysiyetsiz adam *(Fariske «Ermenak - Konya»)*

Zilhik [*İs.*], Kertenkele *(İst. [?])*

Zili [*İs.*], **1.** Dar ve uzun olup beş altı dılılı muntazam şekilli kilim, delikli

kilim *(Buluklu, Anamur «İçel»; Adana «Seyhan»; Aydın; Çivril «Denizli»; Konya; Numanoluk, Seyitgazi «Eskişehir»; Balçıkhisar «Afyon»; Karaman «Konya»; Şebinkarahisar «Giresun»; Viranköy, Uşak «Kütahya»; İlegöp «Uluborlu - İsparta»; Söke «İzmir»)* — **2.** Tali kök: **Zilisi çok olan nebat çabuk yetişir** *(Çorum)*

Zilik [*İs.*], Kadın uzvu tenasülü *(Kemaliye «Malatya»)*

Zilim [*İs.*], İç gömleği *(Zile «Tokat»)*

Zilkar [*İs.*], Tek atlı arabalara bağlanan yedek hayvan *(Hatip «Konya»)*

Zillemek [*F.*], Tohum intaş etmek: **Bakla çiğdi zilledi** *(Kemaliye «Malatya»)*

Zillenmek [*F.*], Filizlenmek, çillenmek *(Keskin «Ankara»; Malatya; Maraş; Cüngüş ve köyleri «Elâzığ»)* **[Bak: Cillenme]**

Zillik [*İs.*], Balık yavrusu *(Elbistan «Maraş»)*

Zilpi [*İs.*], Meyvelerden çıkarılan ekşi pekmez *(Tokat)*

Zilve [*S.*], **1.** Eski elbiyse *(Ahlat «Bitlis»)*— **2.** Kibrit *(Şiran köyleri «Gümüşane»)*—**3.** Zelve *(Kuruköl «Nevşehir - Niğde»; Urla «İzmir»; Ahırlı «Ankara»)*

Zimbon [*İs.*], Kızıl ağacından, buğday sapından yapılan düdük *(Erzurum).*

Zimi [*İs.*], Tepsi: **Şu zimide bir ka dayıf yapalım** *(Kıbrıscık «Bolu»)*

Zimilas [*İs.*], Dikenleri sert, ince uzun, kırmızı renkli, kiraz büyüklüğünde bir ot *(Veliköyü [?])*

Zimin [*S.*], Ağır (**Şu çuval zimin yerinden kalkmıyor :** *Sungurlu «Çorum»; Ilgaz «Çankırı»)*

Zimirmek [*F.*], Akmak : **Elinden kan zimirmekte** *(Çobansa «Fethiye - Muğla»)*

Zimlas [*İs.*], Göz çapağı *(Oksı «Trabzon»)* [*Rumca olması ihtimali var*]

Zimpiri [*İs.*], **1.** Kışın ağaç dallarında sucuk tutan buz *(Malatya)* **[Bak: Kırçavu]** — **2.** Kırağı, sepelemiş kar *(Bektaş «Zara - Sivas»; Polat «Akçadağ - Malatya»)*

Zimzim ve **Zinzin** [*İs.*], Keman *(Erzincan)*

Zimzirik [*İs.*], Yumruk: **Kafama bir zimzirik indirdi** *(Urfa)*

Zina [*İs.*], Sazlık ve bataklıktan akan bulanık su sızıntıları *(Diyadin «Ağrı»)*

Zinarmak [*F.*], Karşılaşmak; karşı karşıya gelmek *(Dodurga «Ankara»; Konya)*

Zincan [*İs.*], Bir çeşit dikenli çalı *(Kastamonu)*

Zincef [*İs.*], Elbiselerin iç tarafındaki dikiş *(Isparta)*

Zincelemek [*F.*], Eziyet etmek *(Bucak «Kozan - Seyhan»)*

Zindan [*İs.*], Çocuk arabası *(Ilgaz «Çankırı»)*

Zindandelen [*İs.*], Çifti dört buçuk kilo gelen palamut balığı, küçük torik *(Beykoz «İst.»)*

Zinel örmesi [*İs.*], Kıldan örülen ip *(Emirler «Ulukışla - Niğde»)*

Zingil [*İs.*], Yumurta şeklinde lokma tatlısı *(Osmaniye «Seyhan»; Urfa)*

Zingirdek [*İs.*], Aksi sada yapan mağara *(Bozlar, Mut «İçel»)*

Zingirti [*İs.*], Aksi seda *(İçel)*

Zingit [*İs.*], Yaban armudu kurusu *(Alanya, manavgat, Apturrahmanlar «Serik - Antalya»)*

Zinik [*İs.*], Körpe salatalık, hıyar *(Kemaliye «Malatya»)* **[Bak: Zavrak]**

Zink [*İs.*], **1.** Karpuz hastalığı *(Maraş; Gaziantep)* — **2.** Ufak hıyar *(Kemaliye «Malatya»)*

Zinos [*İs.*], Torik *(Trabzon)*

Zip [*İs.*], Kunduracı iğnesi *(Marmara «Bandırma - Balıkesir»)*

Zipci [*İs.*], Ağaç kabuğundan yapılan düdük *(Sunusa «Erbaa - Tokat»)*

Zipgin [*İs.*], Ağaç kökünden çıkan filiz *(Ermenak «Konya»)*

Zipir [*İs.*], Yağ bulaşığı *(İst. [?])*

Ziplemek [*F.*], Saplamak, sokmak: **Tarlanın tavı gelince ziplenen fidanlar yozmaz** *(İzmir ili)*

Zirat [*İs.*], Arife günü *(Çerkeç «Çankırı»)*

Ziravut [*S.*], **1.** Cesur *(Ayaş «Ankara»)* — **2.** İri ve uzun adam, zebellâ *(Ayaş «Ankara»)*

Zirge [*İs.*], İnce kabuklu bir çeşit üzüm *(Kalecik «Ankara»)*

Ziron [*İs.*], Kılçıksız buğday *(Sulusaray «Artova - Tokat»)*

Zirte [*İs.*], Kızılcık ekşisi *(Boyalıca «Çankırı»)*

Ziryan [*S.*], Serseri *(Urfa; Bitlis)*

Zirzop [*İs.*], Gelin alayına refakat eden delikanlılar, seymen *(Çankırı; Vezirköprü «Samsun»)*

Zivan [*İs.*], Delice *(Urfa; Sivas)* **[Bak: Dinep]**

Zivik [*İs.*], **1.** Düğen okunu boyunduruğa rapteden ağaç *(Karahüyük «Maraş»)* — **2.** Kapı rezesi, mandal *(Marabuz «Elbistan - Maraş»)* — **3.** Saban kapağındaki düğme; fes ibiği *(Çıkırıkçı «Maden - Yozgat»)* **[Bak: Sevik, 1]** — **4.** Ağaçtan yapılmış bizki ot sepet, deri ve kalın çuval dikmeğe yarar *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Zivindirik [*İs.*], Uçuk, su çıbanı [*âbile*] *(Görele «Malatya»)*

Zivlemek [*F.*], **1.** Atlamak *(Gökmaslı «Şile - İst.»)* — **2.** Dalmak *(Gökmaslı «Şile-İst.»)* — **3.** Kaçmak, sıvışmak: **Tahsildarı görünce zivledi** *(Çakıralan «Havza - Samsun»)*

Zivlen [*S.*] **1.** Çok zayıf köpek, tazı [*mecazen insan*] *(Kaymaz köyü «Sivrihisar - Eskişehir»)* — **2.** İnce uzun, cılız, narin yapılı *(Ayaş «Ankara»; Kartal «İst.»; Sarıoba «Polatlı - Ankara»)*

Zivri azmak [*F.*], Âsabı bozulmak *(Piraziz «Giresun»)*

Zivrik [*S.*], Çevik, atik *(Kalekuyu «Ilgaz - Çankırı»)*

Zivtinmek [*F.*], Tavuk eşinmek *(İçel)*

Zivtli [*S.*], Pis *(Zeyve «Çal - Denizli»)*

Zivzik [*İs.*], **1.** Sincap *(Artivin «Çoruh»)* — **2.** Kurşun kalemi ucuna geçirilen mahfaza *(Kalecik «Ankara»)*

Zivziv [*İs.*], Tura oyunu *(Kurna «Şile - İst.»)*

Ziyare [*İs.*], Tatlı, mayalı, üstü yumurtalı simit *(Antalya)*

Zizil [*S.*], **1.** Zayıf *(Alanos (Samsun»)* — **2.** [*İs.*] Solucan *(Zığana «Torul», Gümüşane)*

Zobcuk [*İs.*], Ağaç kabuklarını kaldırmak için kullanılan tahta bıçak *(Baş köy [?])*

Zobranlı [*S.*], Kırıp dökücü adam *(Karacasu «Aydın»)*

Zobu [*S.*], **1.** İriyarı, kalın ve kaba *(Bayat «Aziziye», Korucuk «Gülnar - Afyon»; Niğde; Keçiborlu, Isparta; Zeytinli «Edremit» Balıkesir; Karaman «Konya»; Üskümyeniköy «Karaisalı - Seyhan»; Çerçiler «Safranbolu - Zonguldak»)* — **2.** [*İs.*] Jandarma *(Karacalar [?])* — **3.** [*İs.*] Delikanlı *(Rumkuş «Seyhan»)* — **4.**

[*İs.*] Büyük çekiç, varyos *(Niğde; Konya)*

Zobunduruk [*İs.*], Kalın ve iri sopa *(Konya)*

Zobut [*İs.*], Büyük ve ıslak kütük, [*Mecazen*] kaba saba adam *(Ula «Muğla»)*

Zoğ [*İs.*], **1.** Arka, sırt: **Zoğuma mesesle [sopa ile] vurdu** *(Derebentli «Sivas»)* — **2.** Yapı üzerine atılan altmış, yetmiş santim enlilikte ve sekiz on metre uzunlukta ağaç *(Kelkit «Gümüşane»)* — **3.** Çarık yapmak için ayak genişliğinde derinin uzunluğuna doğru delinen bir parçası *(Sancın «Zaro - Sivas»; Ulubey «Ordu»)* — **4.** Ekin, çayır ve otun bir hizada biçilmiş hali *(Navru [?]; Ş. A.)*

Zogal [*İs.*], **1.** Kızılcık *(Adana «Seyhan»; Devecikonağı «M. Kemalpaşa-Bursa»; Ankara; Erzurum; Erzincan; Şebinkarahisar «Giresun»; Tokat; Kars)* **[Bak: Çokal 1, Eyren, Ergen 1]** — **2.** Muşmula *(Dersim; Erzincan)* **[Bak: Ergil]**

Zoganek [*İs.*], Kapı sürgüsü *(Erzincan)*

Zoğlamak [*F.*], **1.** *(Alucra «Giresun»)* **[Bak: Dilmek]** — **2.** Ağaç, deri ve saireyi yarıp kısımlara ayırmak *(Eğnir, Şebinkarahisar «Giresun»)* — **3.** Yaş, taze hayvan derilelerini tuzladıktan sonra ayakla çiğnemek, [*mecazen*] dövmek *(Erzincan)*

Zoğlutmak [*F.*], Bikrini izale etmek *(Adana köyleri «Seyhan»)*

Zoğna [*İs.*], Kapı sürgüsü *(Hekimhan, Kemaliye «Malatya»)*

Zoğnak [*İs.*], Ağaçtan yapılmış kapı sürgüsü *(Urfa)*

Zoku ve **Zokku** [*İs.*], Dibek *(Kemaliye «Malatya»)* **[Bak: Soğu]**

Zokulamak [*F.*], Yara veya çıban şiddet ve hararet dolayısile zonklamak *(Şıhlar «Ulubey - Ordu»; Lâpseki «Çanakkale»)*

Zol [*İs.*], Sığır derisinden kesilen bir karış eninde uzun parça *(Ahlat «Van»)* **[Bak: Zoğlamak]**

Zolam [*S.*], Fakir, züğürt *(Çerkeş ve köyleri «Çankırı»)*

Zolu [*İs.*], Kemiğin içindeki ilik *(Mapavri «Rize»)*

Zom [*S.*], **1.** Enayi *(Gümüşane)* — **2.** [*İs.*] Kırağı, çiğ *(Kozan köyleri, Gâvurdağı «Cebelibereket - Seyhan»)* — **3.** Büyük taşçı çekici, varyos *(Tokat; Kılbasan «Karaman - Konya»; Altundağı «İzmir»)* **[Bak: Zobu, 4]**

Zomayır [*S.*], Biçimsiz, kaba kimse *(Isparta)*

Zombal [*S.*], Kartlaşarak güzelliği gitmiş adam *(Şahmelik «Kayseri»)*

Zombo [*S.*], Züppe *(Maraş)*

Zombuldamak [*F.*], Acele etmek *(Sungurlu «Çorum»)*

Zomburdamak [*F.*], Soğuk veya korkudan titremek *(Köşker, Kırşehir)*

Zomp [*İs.*], **1.** Varyos *(Kürkçüler «Seyhan»; Kemaliye «Malatya»; Civanyaylağı «Mersin»; Sebil «Tarsus - İçel»; Varto «Muş»; Ulubey «Ordu»)* — **2.** Kereste yapılmak üzere hazırlanmış ve dik dörtgen şekline konmuş uzun ağaç gövdeleri *(Maraş; Gökdere, Gâvurdağı «Cebelibereket», Kadirli «Adana - Seyhan»)*

Zomplamak [*F.*], Kütüğü zomp haline koymak *(Cebelibereket «Seyhan»)*

Zomzalak [*İs.*], Kışın ağaçlarda sallanan kırağı salkımları *(Göksun «Maraş»)*

Zomzom [*İs.*], **1.** Sis *(Maraş)* — **2.** Çiğ halinde yağan yağmur *(Adana,*

Gökdere, Ceyhan, Cebelibereket «Seyhan») — **3.** [*Zf.*] Hoplıya hoplıya, sıçraya sıçraya *(Uluborlu «Isparta»)*

Zonguldamak [*F.*], Zonklamak, yara sancımak *(Gülâbi «Yozgat»; Muğla; Urfa)* — **2.** Yerinden oynamak *(Sivas)*

Zonguldatmak [*F.*], Merkebi tırıs yürütmek *(Urfa)*

Zongumak [*F.*], **1.** Vücudün içerisinde kaynıyormuş gibi bir hal husule gelmek *(Uluborlu «Isparta»)* — **2.** Hayvan tırıs gitmek *(Kırşehir)*

Zongur [*S.*], İhtiyar köpek; ağlayan çocuk *(Meyil köyü «Nallıhan - Ankara»)*

Zongurdamak [*F.*], Hayvan yürüyüşü (tırıs) bineni fazla sarsmak *(Kayseri)* **[Bak: Zonklamak]**

Zongut [*S.*], Sevimsiz *(Alanos «Samsun»)*

Zonguz [*İs.*], Orman *(Çerkeş «Çankırı»)*

Zonklamak [*F.*], Yara veya çıban ağrımak *(Adana «Seyhan»; Antalya; Kayseri)*

Zonkurdamak [*F.*], *(Kayseri)* **[Bak: Zonklamak]**

Zonna [*İs.*], Anahtar deliği *(Malatya)*

Zonnuk [*İs.*], Saçak oluğu *(Mucur «Kırşehir»)*

Zontur [*İs.*], **1.** Gurur, kibir *(Adana «Seyhan»)* — **2.** [*S.*] Saltanatlı, debdebeli *(Nizip «Gaziantep»)* — **3.** [*S.*] Kabasaba adam *(Çankırı)* — **4.** [*S.*] Zorlu ve yakışıklı *(Çalış «Haymana - Ankara»)*

Zop [*S.*], Alık *(Adana «Seyhan»)*

Zopcu [*S.*], Tütün tiryakisi *(Kadirli «Seyhan»)*

Zopçuk [*S.*], İri ve biçimsiz, beceriksiz adam *(Hisarcık «Kayseri»)*

Zopçuk [*S.*], **1.** Delimsi *(Kayseri)* — **2.** Çok ihtiyar *(Ereğli «Konya»)*

Zopgun [*İs.*], Hafif yağmur *(Rumkuş «Seyhan»)*

Zopo [*S.*], İri yarı; ahmak *(Urfa)*

Zopur [*İs.*], Hafif yağmur şeklinde çiğ *(Pazarcık «Gaziantep»; Hasanbeyli, Cebelibereket «Seyhan»; Maraş)*

Zopurgan [*İs.*], Çadırın ortasına dikilen ağaç *(Burdur)*

Zopzolu [*S.*], Aptal, hımbıl *(Kazmasökü «Sinop»)*

Zopzopu [*S.*], Haysuz, beceriksiz *(Azaplı «Kadirli - Seyhan»)*

Zor [*İs.*], Keder, ıztırap: **Ahmet ağa zorun nedir?** *(Köy «Zonguldak»)*

Zorata [*İs.*], Kavga: **Horatayı zorataya çevirdin** *(Karaisalı «Seyhan»)*

Zorba [*İs.*], Sürü halinde geçen kuşlar *(Osmaniye «Seyhan»)*

Zorbana [*İs.*], Tahtaravalli *(Düzköy «Ayancık - Sinop»)*

Zorbaz [*S.*], Kuvvetli *(Nizo «Gaziantep»; İçel; Kırşehir)*

Zorlak [*S.*], Hiç işlenmemiş ormanlı, kayalı yerler arasından gçen yol *(Çapar [?])*

Zorlama [*İs.*], El ve ayakta çıkan çıban *(Marmaris «Muğla»)* **[Bak: Dövleme]**

Zorlanmak [*F.*], Kuvvetlenmek *(Yeniköy «Ereğli - Konya»)*

Zorlu [*S.*], **1.** Cerbezeli *(Gebze, Kocaeli»)* — **2.** Kuvvetli *(Kırkağaç «Manisa»; Konur «Keskin - Ankara»; Kaklıç «Menemen - İzmir»; İçel)* — **3.** İyi, güzel *(Şebinkarahisar «Giresun»; Haymana «Ankara»; Kastamonu; Aydın; Maksutlu [?] Koyulhisar «Ordu»; Develi «Kayseri»; Siroz [?], Samsun; Müslimsözlü «Orhngazi - Bursa; «Tokat; Sivas; Bolu köyleri; Yakademirciler «Zonguldak»,*

Sungurlu «Çorum»; İnebolu «Kastamonu») — **4.** Müthiş *(Kayseri)* — **5.** Dayanıklı *(Amasya)*

Zornak [*İs.*], Kapı sügüsü *(Urfa ili; Kilis «Gaziantep»; Malatya)*

Zornuk [*İs.*], Toprak damların kenar oluklarına konulan çörten *(Mucur «Kırşehir»)*

Zorsunmak [*F.*], Zor telâkki etmek güç gelmek *(Adana «Seyhan»)*

Zort [*S.*], **1.** Beceriksiz, iş bilmediği halde çalım satan *(Yozgat)*—**2.** [*İs.*] Keyif, iyilik: **Bügün zortum yok** *(Ortaköy «Mucur - Kırşehir)*

Zortatmak [*F.*], Bir işi becerememek *(Yozgat)*

Zortlak [*S.*], Şişman: **Senin anan çok zortlak** *(Bilânköy «Seyhan»)*

Zortlamak [*F.*], **1.** Şişmanlamak *(Adana «Seyhan»)* — **2.** Hiddetle ayağa kaklmak *(Vezirköprü «Samsun»)* — **3.** Münasebetsiz hareket göstermek *(Yozgat)* — **4.** Bir mecliste tatsız söz söylemek *(Kastamonu)*

Zortlamaz [*S.*], Şişman *(Yerekakan «Feke - Seyhan»)*

Zortu kuşu [*İs.*], İskete kuşu *(Samsun)*

Zoruk [*S.*], Fakir, yoksul *(Bayramköy «Ayaş - Ankara»)*

Zor zoruna [*Zf.*], Zorla *(İçel)*

Zot [*İs.*], **1.** İlâve [*hüküm, zulüm, tahakküm ve emir hakkında*]: **Zot üstüne zot** *(Ahalat «Van»)* — **2.** Uysal olmıyan, sert, kaba muameleli adam: **Sen zot ben zot bu ata kim versin ot** *(Gümüşane)*

Zot etmek [*F.*], Ağzı aşınmış balta ve sairenin ağzına çelik ilâve etmek: **Bu baltayı zot etmedikten sonra işe yaramaz** *(Rize)*

Zotlama [*İs.*], *(Çankırı)* **[Bak: Burunlama]**

Zotu [*S.*], İriyarı adam: **Zotunun biri** *(Genezin «Avanos - Kırşehir»)*

Zotuna [*Zf.*], Dobra dobra, kabacasına *(Gümüşane)*

Zova [*İs.*], Sırık *(Bodrum «Muğla»)*

Zoval [*İs.*], Kızılcık *(Kozan «Seyhan»; Kervansaray «Zile», Bozcalı, Tokat; Mecitözü, Osmancık «Çorum»; Ünye «Ordu»* **[Bak: Kiren, zogal]**

Zovanek [*İs.*], Kapı sürgüsü *(Erzincan)*

Zoyka [*İs.*], Alaca kargaya benziyen örücü bir kuş *(Mecidiye köyü «İzmit - Kocaeli [Muh.]»)*

Zoymantı [*S.*], Hoşa gitmiyecek kaba iri şey *(Niğde)*

Zoynak [*İs.*], Kapı sürgüsü *(Bandula «Kelkit - Gümüşane»)*

Zoypantı [*S.*], Şişman *(Adana «Seyhan»)* **[Bak: Zortlak]**

Zoypudu [*S.*], Beceriksiz *(Kayı (Emirdağ - Afyon»)*

Zoypuru [*İs.*], Gönülsüz iş görme *(Yozgat)*

Zoyputmak [*F.*], Kaçmak *(Bolatlı «Sungurlu - Çorum»)*

Zozik [*İs.*], Sıpa veya tay *(Hamidiye «Bolvadin - Afyon [Muh.]»)*

Zöbek [*İs.*], Mısır koçanı *(Gölcük «Bayramiç - Çanakkale»)*

Zöbelek [*S.*], Uzun ve yuvarlak *(Karamusa köyü [?])*

Zöber [*S.*], **1.** İşsiz güçsüz dolaşan kimse *(Silifke «İçel»)* — **2.** [*İs.*] Şişman kadın: **Dün zöber Havva hanım bize geldi** *(Boyalı «Konya»)*

Zöberlenmek [*F.*], İşsiz güçsüz dolaşmayı âdet edinmek *(Silifke «İçel»)*

Zöbermek [*F.*], Boylu boyuna uzanıp yatmak *(Üsküp - Yeniköy «Seyhan»)* **[Bak: Zıbarmak]**

Zöhmü [*S.*], Vahşî, yabanî *(Tezköyü [?])*

Zökel [*S.*], Zayıf, cılız, sıska, coruk *(Kervansaray «Zile - Tokat»)* **[Bak: Sökel]**

Zökte [*İs.*], Nodul çivisi *(Elâzığ)*

Zökürde [*İs.*], Nadul çivisi *(İriağaç «Malatya»)*

Zökürge [*İs.*], Övendire, meses *(Malatya)*

Zöl [*S.*], Uzun boylu adam *(Bolu)*

Zömbek [*S.*], Aptal, ahmak *(Balçova «İzmir»; Sarayköy «Denizli»)*

Zön [*S.*], Şişman *(Bayramiç «Çanakkale»)*

Zöngön [*S.*], Çok şişman *(Bayramiç «Çanakkale»)*

Zöngüldemek [*F.*], **1.** Sallanmak, sarsılmak: **Koca taş yerinden zöngülder mi?** *(Küçükdere «Edremit - Balıkesir»)* — **2.** Hızlı gelmek *(Çak «Tavşanlı - Kütahya»)*

Zöngür [*S.*], Büyük, hantal *(Isparta)*

Zön zön gezmek [*F.*], Boş, işsiz dolaşmak *(Isparta; İçel)*

Zöplek [*S.*], Muntazam şekilde olmayıp bir tarafı burun şeklinde çekik arazi *(Yeniköy «Eğridir - İsparta»)*

Zörettek [*Zf.*], Ansızın : **Zörettek karşıma çıktı** *(Bolu)*

Zöv [*İs.*], Yeni doğan çocukların başında çıkan çıban *(İçel)*

Zövdek [*Zf.*], Ansızın *(Şile «İst.»)*

Zövelmek [*F.*]; Dimdik durmak **(Teymen zövel (Hazırol) kumandasını verince vaziyet aldık :** *Civanyaylâğı «Mersin - İçel»; Kürkçüler «Seyhan»)*

Zövüldemek [*F.*], Bit veya pire vücutta kımıldamak *(Biga «Çanakkale»)*

Zövül zövül [*Zf.*], Iğıl ığıl: **Yılan zövül zövül gidiyor** *(Aşağıdana «Safranbolu - Zonguldak»)*

Zöynek [*İs.*], Tahtadan yapılmış kapı sürgüsü *(Malatya)*

Zubuk [*İs.*], Süpürge *(Boyabat «Sinop»)*

Zubun [*İs.*], **1.** Entari *(Haral köyü [?]; Bahçebaşı «Tokat»; İzmit; Şekeroba, Maraş; Gaziantep; Gümüşane)* — **2.** Üç parçadan ibaret entari *(Pınarbaşı «Erkilet - Kayseri»)* — **3.** Kadın fistanı *(Kayseri; Erzurum; Kuruhüyük «Boğazlıyan - Yozgat»)*

Zuflar [*İs.*], Mor susam *(Zeytinli «Edremit - Balıkesir»)*

Zugal [*İs.*], Kızılcık ağacı *(Ağrı)*

Zuhal [*İs.*], Kızılcık *(Tokat)*

Zuhma [*İs.*], Yumruk *(Seydin «Avanos - Kırşehir»)*

Zuk [*İs.*], Kuşun ağziyle yavrusuna getirdiği yem: **Leylekler yavrularına zuk yediriyorlar** *(İst.)*

Zukunlaşma [*İs.*], Dertleşme *(Endel «Osmaniye - Seyhan»)*

Zul [*İs.*], **1.** Şans, tali: **Benim zul çok iyi gidiyor** *(Adana)* — **2.** Musallat: **Bu çocuk ta başımın zulu** *(Zile «Tokat»)*

Zula etmek [*F.*], **1.** Saklamak, gizlemek: **Şunu zula et** *(Bursa hapishanesi)* — **2.** Aşırmak, çalmak *(Samsun)*

Zulbara [*İs.*], İmece *(Erzurum)*

Zuluf [*İs.*], **1.** Taze fındığın yeşil kabuğu *(Trabzon)* — **2.** Kuru fasulyanın taneleri alındıktan sonra kalan kabuğu *(Trabzon)* — **3.** Kuru fasulye *(Trabzon)*

Zulumba [*İs.*], Halk arasında, gazı dağıtmak için kullanılan nebatî bir madde: **Bugün zulumba ilâcı aldım** *(Edirne)*

Zulup [*İs.*], **1.** Atılmış pamuktan yapılmış büyük bir topak *(Adana)* — **2.** Kar yığını, kürtün *(Niğde)*

Zumba [*İs.*], Sivri sakal *(Maraş)*

Zumbul [*S.*], Levent, boylu boslu: **Bu çocuk ne kadar zumbul** *(Denizli)*

Zumur [*İs.*], Yağda kavrulmuş ekmek lokmaları üzerine toz şeker dökülerek yapılan bir eymek *(Samsun)*

Zumurlamak [*F.*], Buruşturmak *(Samsun)*

Zumzuk [*İs.*], Yumruk, sümsük *(Diyarbakır; Emirdağ «Afyon»; Adana; Aygır köyü «Bahçe - Seyhan»; Kurusaova «Akçadağ - Malatya»)*

Zungur [*İs.*], Çok uzun boylu adam *(Denizli)*

Zunnuk [*İs.*], Duvar altından geçen su deliği *(Mecitözü «Çorum»)*

Zurba [*İs.*], Kuş veya hayvan sürüsü *(Kösecelі «Gaziantep»; Höketçe «Seyhan»; Tatlasın «Nevşehir - Niğde»; Haydarbeyli, Kuyumcu köyü «Yozgat»; Yalak «Kayseri»; Elâzığ)*

Zurnuk [*İs.*], **1.** Su menfezi *(Şebinkarahisar «Giresun»)* — **2.** Domuz yavrusu *(Nilüfer «Bursa»)*

Zurva [*İs.*], Yaban hayvanlarının sürüsü *(Civaiyaylâğı «Mersin - İçel»)* **[Bak: Küren, 3]**

Zurzubuk [*İs.*], Bulgurcuk denilen dolu *(Çankırı [?])*

Zuval [*İs.*], **1.** Kızılcık *(Uluköy «Torul - Gümüşane»; Şebinkarahisar «Giresun»; Tirebolu «Giresun»; Samsun; Amasya; Sivas; Tokat)* **[Bak: gören]** — **2.** Dağ kirazı *(Maraş)*

Zuvala [*İs.*], Yufka açılacak hamur *(Ünye «Ordu»; Akşehir «Konya»)*

Zuvanak [*İs.*], Ağaçtan yapılmış kapı sürgüsü *(Erzincan)*

Zuvzuv [*S.*], Geveze, boşboğaz *(Samsun)*

Zuy [*S.*], Uzun *(Ereğli «Zonguldak»)*

Zuzuli [*İs.*], Üzüm tanesi *(Adacami «Rize»)*

Züfkür [*İs.*], Yüksük *(Germiyan «Çorlu - Tekirdağ [Muh.]»)*

Züğüldemek [*F.*], Kaymak, akmak: **Yıldız züğüldedi** *(Aydınlıçadırı «Ceyhan - Seyhan»)*

Züğürte [*İs.*], Övendire nodulu *(Ağın «Arapkir - Malatya»)*

Zülav [*S.*], Zayıf; züğürt *(Edirne)*

Zülbeya [*İs.*], Küçük erik *(Amasya)*

Zülbiye [*İs.*], Ufak soğanla pişirilmiş et *(Konya)*

Zülfiye [*İs.*], Ebegümeci haşlaması *(Köy [?])*

Zümbek [*S.*], Kuyruksuz *(İzmir; Konya)*

Zünbek [*S.*], Kuyruksuz tavuk *(Konya)*

Züngül [*İs.*], Lokma tatlısı *(Antakya)*

Züpürdetmek [*F.*], Hölpürdetmek *(Edirne)*

Zürbiyec [*İs.*], Soğanla yapılan et yemeği *(Afyon)*

Zürbük [*İs.*], Çarçabuk toplanış *(Hamitli «Şile - İst.»)*

Züreyka [*İs.*], Sıva *(Antalya)*

Zütet [*S.*], **1.** Halis, karışıksız: **Zütet yeni yepyeni; Bu yoğurdu alınız zütet karasığır yoğurdudur** *(Bolu)*

Züvelek [*İs.*], Atlı karınca: **Çocuklar züveleğe binmiş** *(Mustafakemalpaşa «Bursa»)* **[Bak: Çıkrancık, 1]**

Züyütmek [*S.*], Öldürmek: **Bugün bir köpek züyüttüm** *(Karahallı «Uşak - Kütahya»)*

Züyüt olmak [*F.*], Ölmek: **Bizim komşu züyüt olmuş** *(Karahallı «Uşak - Kütahya»)*

Züza [*İs.*], Bir çeşit rakı şişeşi *(Lorikas «Gümüşane»)*

SON

YANLIŞ - OOĞRU CETVELİ

Sayfa	Sütun	Satır	Yanlış	Doğru
1029	1	29	Tapıt	Lapıt
1030	1	23	Lillik	Lilik
1030	2	30	Dömbeldek	Dömbüldek
1037	1	41	Kandal	Mandal
1100	2	6	—	Buradaki madde başı ve açıklaması fazladır.
1140	1	8	Pedirik	Bedirik
1157	2	27	Saron	Sarpon
1181	2	16	Saksag	Saksak
1249	2	—	—	Sölpük ve sölümen sözleri arasına şu kelime açıklamasiyle ulanacak. Söltük /S./, (Mahmutören «Ordu») [Bak: Sölpük, 3]
1251	1	29	Söüs	Söüş
1296	2	33	Şavak	Şuvak
1309	1	40	Tenbili	Tanbili
1312	1	29	Biçmi	Biçme
=	—	—	—	87 inci formanın sahife numarası 1337 olarak yanlış konmuştur. Forma 1377 sahife numarası alacak ve arkası da ona göre düzeltilecektir.
1393	1	20	—	Burada «kel» sözü fazladır.
1399	1	15	—	Burada ikinci türeli sözü fazladır.
1400	1	4	Boyabat «Gümüşane»	Boyabat «Sinop»
1413	1	40	—	Bu satıra (rak yapılan yumurtasız kuskus) sözleri ulanacak.
1418	1	7	Modul	Nodul
1418	1	42	—	Umsumak, maddesinden sonra (Genezin «Avanos - Kırşehir») olarak der yeri ulanacak.
1441	1	39	Evirtmek	Evirtlemek
1452	1	22/23	Ayda	Ayında
1454	2	5	Pürende	Püren de
1456	2	1	—	İçel sözünün soluna bir parantez konulacak.
1459	1	42	Yâlâbuk	Yalabuk
1460	1	15	C 1 -	Cıl-
1464	1	23	/S/	/İs./
1477	1	13	Yva, yov	Yov ve Yova
1483	2	42	Yarın	Yargın
1565	1	25	(Görnec (Kibis-Anka-	(Ankara [Bir Kıbrıslıdan])